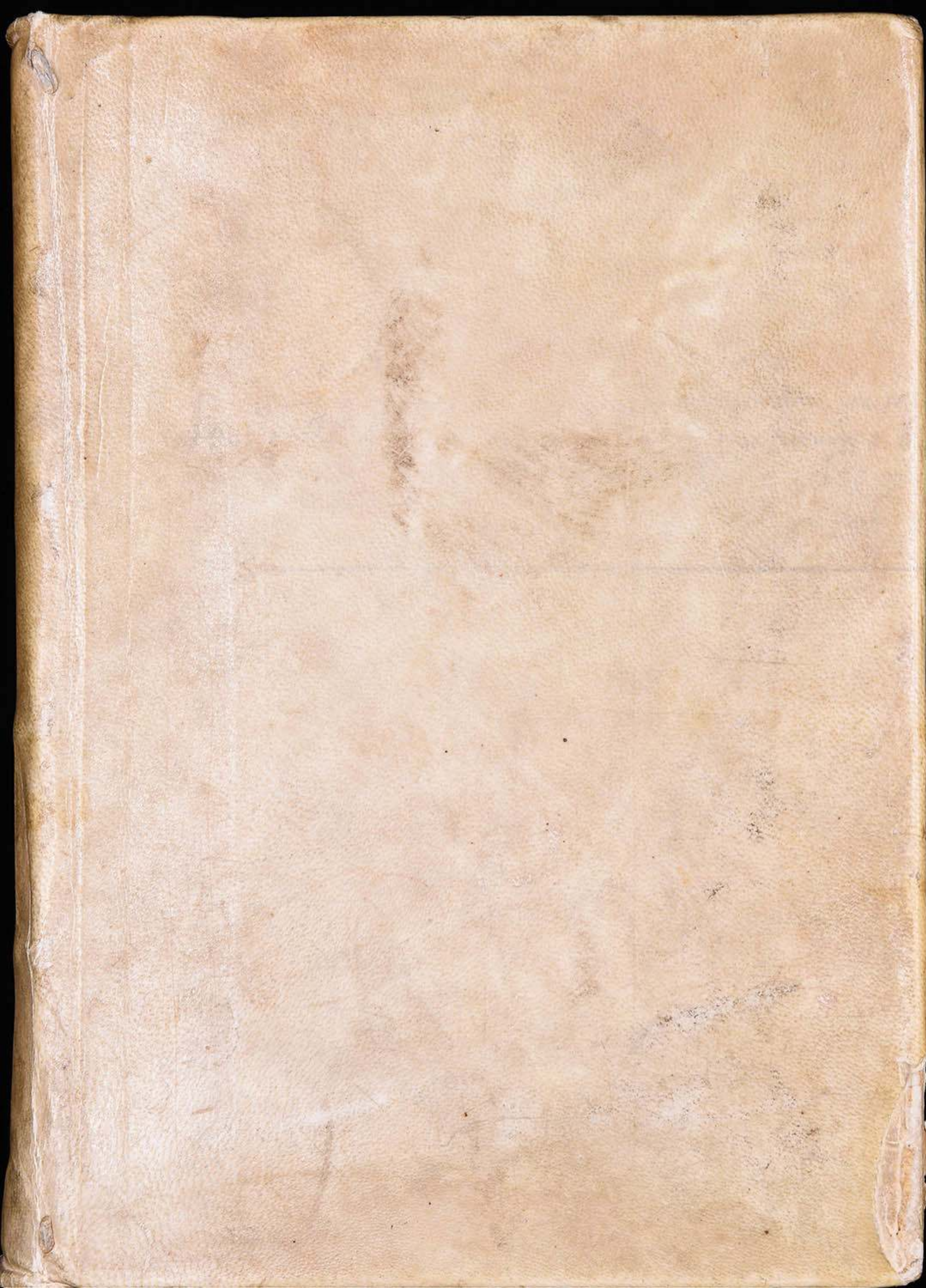

UNIVER. DI PADOVA
Ist. di Diritto Romano
Storia del Diritto
e Diritto Ecclesiastico
104 50
C C
12 12

XIII E a 2M

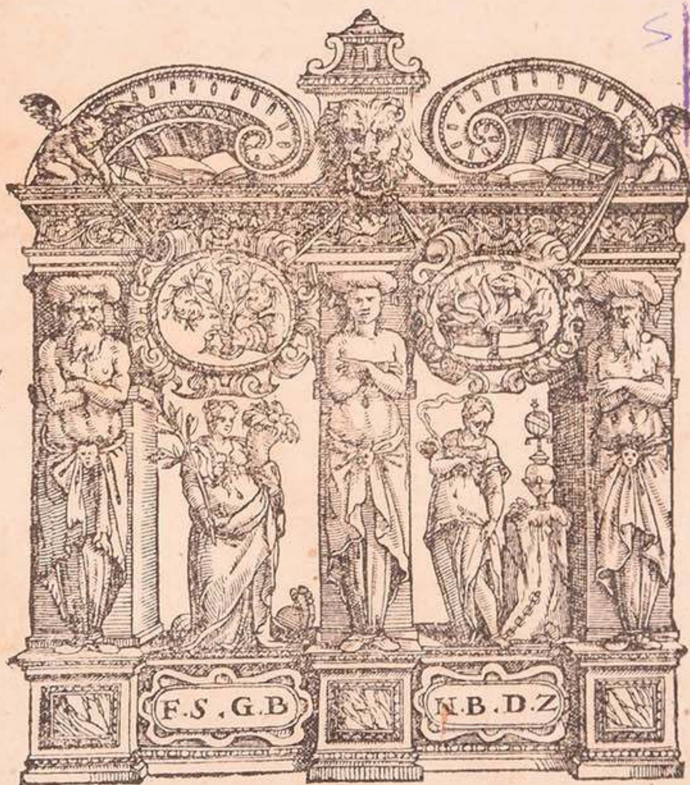
Decretum
D. GRATIANI,

VNIVERSI IVRIS CANONICI
PONTIFICIAS CONSTITVTIONES, ET
CANONICAS BREVI COMPENDIO
COMPLECTENS.

Vnà cum Glossis & Thematibus prudentum, & Doctorum suffragio comprobatis: resectis uerò nothis, absurdis, difficilibus, iisdemq; inutilibus hypotheseon ad rem minimè pertinentium, ineptarumq; Summarum, & Annotationum pseudographijs. Textu deniq; suæ integritati reddito, & Glossis receptis à uitio repurgatis.

Opera & censura doctißimorum hominum & prece, & precio conducta.

VENETIIS, MDLXVII.

AD SANCTISSIMVM ET BEATISSIMVM PATREM, ET DOMINVM NOSTRVM PIVM V. PONTIFICEM MAXIMVM

Franciſcus Franciſcius, & Socij.

I Chriſtiani homines, Beatiſsime Pater, poſt Chriſti ſeruatoris noſtri ad patrem aſcenſum in ea uitæ innocentia perſeueraſſent, quam is & rebus ſuis geſtis, & admirabilium concionum grauitate demonſtrauerat, ſuperuacaneæ fuiſſent nouæ legum Diuinarum ſcriptiones. etenim hæ in animis omnium Chriſto militantium impreſſæ altiſſimas radices habuiſſent, mirandosq; fructus in unoquoque uel honoris, uel ætatis gradu continenter peperiſſent. uerum refrigerata caritate chriſtiana cum homines ab honeſtiſsima illa ſtudioſe uiuendi regula ſenſim deflexiſſent: ſanctiſsimi Apoſtoli diuino ſpiritu admoniti, ut naſcentibus incommodis mederentur, chriſtianamq; Rempub. informarent, Euangelicæ doctrinæ fontes aperuerunt, eiusque ſplendorem, & excellentiam memoriæ ac litteris prodiderunt. Quamuis autem a diuinis uiris nihil prætermiſſum ſit, quod ad chriſtianæ uitæ perfectionem attineret: tamen occulta Dei Optimi maximi prouidentia in eorum litteris multa inuoluta, & obſcura reperiuntur: quæ niſi fuiſſent explicata, in maximarum rerum ignoratione uerſaremur. Quamobrem Diui Petri ſucceſſores, qui diuino conſilio ſemper in Eccleſia ſancta principem locum obtinuerunt, prudentiſsimis decretis, & reſponſis Apoſtolorum inſtituta renouarunt, Sanctiſsimisq; legibus ſcri-

 bendis,

bendis, quibus bene beateque uiuendi præscriptio & norma contineretur, diserte hac ratione sacrosanctum Euangelium explicauerunt. paucis post annis homines Diuinæ atque Humanæ legis immemores malis se cupiditatibus constringendos dederunt: quorum corrupti mores Romanis Pontificibus necessitatem imposuerunt, grauissimis & seuerissimis sanctionibus infinitæ omnium rerum intolerandæq; licentiæ resistendi: ut in officio tum sacri, tum profani homines retinerentur: pœnæq; metu deterriti a uitijs abhorrerent, & ad sanitatem redeuntes ad cælestem illam Hierusalem tutissimis gradibus peruenirent. Ecce autem hæreses diabolico impulsu exortæ Reip. Christianæ tranquillitatem perturbarunt. His oppugnandis, atque adeo ex memoria uitaq; nostra euellendis doctissimi & sanctissimi patres omnes neruos contenderunt, superq; huiusmodi quæstionibus multis concilijs habitis, germanam fidei nostræ ueritatem litterarum monumentis consignarunt. tum hæ, tum superius commemoratæ causæ Romanos Pontifices impulerunt, ut in unum corpus ius illud redigerent, quod uel Canonicum, uel Pontificium appellamus: quamuis (ut paulo ante ostendimus) Euangelica doctrina tanquam firmissimo fundamento nitatur: quòd in eo elegantissime dilatantur, & explicantur omnia, quæ sanctissimi Apostoli uel litteris mandauerunt, uel per manus tradiderunt. Et quoniam grauibus morbis grauia remedia sunt adhibenda, optimas alias leges & ad reprimendam hominum insolentiam maxime accommodatas habemus, quæ sancto spiritu dictatæ cum euangelica disciplina admirabili quadam (ut ita dicamus) harmonia consentiunt. Quapropter detestanda est eorum hæreticorum peruersitas, qui Diuina Romanorum Pontificum monumenta uerborum contumelijs lacerare non dubitarunt: quæ tantum abest, ut ulla ratione reprehendi possint, ut cum ab utroque testamento discessum est, nihil unquam præstantius, nihil humano generi salutarius excogitari potuerit. Hæc su-

perioribus

perioribus quidem annis certi iureconsulti nonnullis in locis interpretanda susceperunt, uerum ea fœdissime deprauarunt, multaq; de suo addentes, quæ catholicæ ueritati aduersarentur, pestilenti quodam dogmate imperitorum animos imbuerunt. Itaque nos, qui hunc sacræ philosophiæ thesaurum typis excudere cogitauimus, ante quam ad hanc honestissimam, & utilissimam prouinciam aggrederemur, elegantes, pieq; de catholica fide sentientes iureconsultos ac theologos adhibuimus, quorum sincero subtilique iudicio factum est, ut disciplina pontificia sine animarum nostrarum periculo diuulgari posset ab omnibus expurgata erroribus, qui prauis hominum opinionibus in eam irrepserant. Cum autem in lucem proferenda esset, diu nobiscum deliberauimus, cui nam principi uiro eam dicaremus, cuius autoritate munita maleuolorum hominum obtrectationes declinaret. Demum sanctitati tuæ duabus de causis hoc munus præcipuæ deberi existimauimus: primum quòd pontificijs legibus nullum aliud firmius præsidium uidetur esse posse, quàm Pontificis Maximi, a quo uitam & nomen acceperunt, patrocinium. deinde quòd singulari temporum nostrorum felicitate Christus seruator noster te in tanti oneris uicarium sibi delegit, quem uere Pontificem appellare possumus. ita enim religiose, ita sancte tui Pontificatus initia posita sunt, ut uidearis toto animo cogitare de constituenda in eo statu Rep. Christiana, in quo beatissima futura sit. huc te referre omnia tua consilia testatur indefessum studium tuum in extirpandis sentibus e uinea Domini procurationi tuæ commissa, incredibilisq; diligentia in prouidendo ne quid ab ullo fiat, quod ab Apostolica & pontificia doctrina sit alienum; præsertim cum tu multis iam exemplis declaraueris te ab omni odio, gratia, & amicitia uacuum Christi seruatoris nostri honorem, legitimamq; iustitiam omnibus alijs rebus anteponere. Accedunt sanctissimi tui mores, uitæq; tuæ innocentia cum egregia pietate coniuncta: in quam intuentes

tuentes homines, prorsus humanitatis expertes, atque adeo ferrei essent, nisi te ut numen e cælo delapsum intuerentur, seq; totos ad tuæ Sanctitatis imitationem conformarent. Quamobrem si uera est Diuini Platonis sententia, Quales in Rep. principes, tales reliquos solere esse ciues: breui tempore in pontificatu tuo priscæ illius Ecclesiæ christianæ non adumbratam effigiem, sed re ipsa penitus expressam contemplabimur. Non faciemus Beatissime Pater, ut reliquas tuas enumeremus uirtutes, quæ uerè diuinæ sunt: cum enim id in præsentia nobis propositum non est, tum acerrimo ingenio, maximaq; eloquentia opus esset ad eas pro dignitate celebrandas. Hæc autem attingere uoluimus, ut intelligeres nos iure optimo sub tuę Sanctitatis nomine Ius Canonicum edere constituisse: cui cum tu in iaciendis tui pontificatus fundamentis tantam autoritatem tribueris, continenterq; tribuas, quantam sanctissimi pontifices eius autores tribuendam esse decreuerunt: dubitare non possumus, quin id opera nostra emendatum tibi gratissimum futurum sit. Hoc autem ita esse nobis persuadebimus, si cum nos pro uirium nostrarum imbecillitate pontificiæ disciplinæ studiosis consuluerimus, in Sanctitatis tuæ clientelam recipiemur: atque ad alia typis excudenda, quæ christianis hominibus profutura sint, accendemur.

HIERONYMVS MESSAGGIVS IVR. CONS. LECTORI S.

A philosophiæ pars quæ in agendo uersatur rerum cognitionem & contemplationem meritò antecedere debet, amplectendaq; imprimis est: & quemadmodum in ædificij structura uanus omnis labor est nisi recte iacta fuerint fundamenta: ita nisi actionis fundamento supposito, & nisi prius bona morum disciplina uita recte sit instituta nulla uera contemplatio existere potest. In hac parte moralis nostra philosophia collocatur, quæ Iurisprudentia uocatur. Verum nemini dubium est Iuris canonici cognitionem in maxima esse parte prudentiæ, primumq; locum obtinere. Quod animaduertens Nicolaus Beuilaqua hac nostra tempestate Typographus præstantissimus, recens, & præsens hoc Iuris Pontificij corpus edi curauit. In quo quidem imprimendo sicut in reliquis suis editionibus mirum in modum commendamus operam suam & diligentiam. Nosque illius studium, & industriam æmulati opus ipsum emendauimus, repurgauimus ac natiuæ integritati restituimus: Illud ad uetustorum exemplarium fidem doctissimorumq; uirorum adnotationibus accuratissime recognitum, ut quasi ab infantia ad integram ætatem excreuisse & adoleuisse ad hanc sui perfectionem uideatur. Illud affirmantes nihil ornatius nihil pulchrius in hoc genere castigatiusúe in manus hominum hactenus incidisse. Igi-

tur Lector humanißime has nostras uigilias hilari uultu, alacrique animo accipias: eoque mentis candore quo tibi donantur ac offeruntur, quod si labores nostros probatum iri cognouerimus, pollicemur, & re ipsa præstabimus ut propediem Digestorum seu Pandectarum Iuris Ciuilis Libri in lucem prodeant Deo optimo Maximo adiuuante.

DECRE.

DECRETVM ABBREVIATVM SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

Liber Decreti diuisus est in tres partes. Quarum prima est de distinctionibus. Secunda de causis. Tertia de consecratione. Prima pars distincta est in distinctiones centum & unam.

SECVNDA PARS

quæ est de Causis, distincta est in causas trigintasex, quarum quælibet plures sub se quæstiones continet.

Prima Causa quæstiones habet. VII.

Vicesima

Decretum abbreuiatum in alia oratione soluta.

Vicesimasexta Causa quæstiones. VII. *contingit.*

Prima an sint sortilegi qui sub ficto religionis nomine futura promittunt. Sol. sic. 953

II an sit peccatum esse sortilegum. Solutio. sic. eodem.

III à quibus genus diuinationis sumpsit exordium. Sol. à Persis. 956

IIII quot sunt genera diuinationis. Sol. quatuor secundum numerū, duo secundum formam: quod uidere potes. eo.

V an sortilegi sint excommunicandi. Solutio sic. 958

VI an excommunicatus ab episcopo posit reconciliari à præsbytero. Solu. non, episcopo inconsulto, nisi in necessitatis articulo. 963.

VII an morientibus sit pœnitentia imponenda. Sol. Non, tamen est eis innotescenda. 967

Vicesimaseptima Causa habet quæstiones II.

Prima an coniugium posit esse inter uouentes. Sol. non, si uotum sit solenizatum. secus si simplex fuerit. 971

II an liceat sponso à sua sponsa recedere. Sol. non, si desponsatio sit de præsenti. 986

Vicesimaoctaua gerit quæstiones III.

Prima an coniugium sit inter infideles. Sic. 1003

II an liceat conuerso ad fidem ducere aliam uiuente priore. Sic, si sit diuisus ab ipsa infideli. 1014

III an bigamus sit qui ante baptismum unam uxorem, & post aliã habuit. Sic. 1015. col. 1

Vicesimanona Causa habet II. *quæstiones.*

Prima an sit cõiugium inter seruū & ingenuam. Sol. sic: nisi error impediat. 1015. col. 2

II si prius putabat hunc esse liberum, & postea deprehenderit ipsum esse seruum: an posit eum deserere. Sol. Sic. 1018

Tricesima Causa habet V. *quæstiones.*

Prima an liceat reddere debitum uxori quæ filium de sacro fonte leuauit. Sic, nisi ex consensu utriusque sit factum. 1021

II an sponsalia contrahantur inter infantes. Non. 1025. col. 1

III an spirituales uel adoptiui filij posint naturalibus copulari. Non. 1025. col. 2

IIII an liceat alicui commatrem uxoris suæ ducere in uxorē. Sic mortua uxore: si commaternitas matrimonium præcesserit. 1028

V an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet. Non apud ecclesiam. 1030

Tricesimaprima Causa habet III. *quæstiones.*

Prima an posit duci in uxorē quæ prius fuit polluta per adulterium. Sol. sic, nisi adulter dederit ei fidem uiuente uiro: uel machinatus sit in mortem eius. 1034

II an filia sit inuita alicui in uxorē tradenda. Sol. non. 1039

III an post patris sponsionem posit alij nubere. Solu. sic, si nõ consenserit. 1041

Tricesimasecunda Causa habet VIII. *quæstiones.*

Prima an liceat ducere meretricem in vxorem. Sic. 1042

II an sit vxor appellanda quæ ducitur incontinentiæ causa. Non. 1047

III an mulier sequatur arbitrium aui, liberi, an patris serui. Aui. 1054

IIII an uiuente uxore liceat alicui ex ancilla filios quærere. Non. eodem.

V an ea quæ patiatur inuita, pudicitiam perdat. Non. 1062

VI an adulter adulteram dimittere posit. Non. 1069

VII an uiuente dimissa aliam accipere posit. Non. 1071

VIII si in hoc saltem infidelem ducere posit ea conditione ut ad fidem conuertatur. Non. 1078

Tricesimatertia Causa habet V. *quæstiones.*

Prima an propter impotentiam coeundi sit aliqua à uiro separãda. Sol. sic. 1079

II an separata posit ei nubere cū quo prius est fornicata. Sol. sic pœnitentia peracta. 1082

III an sola cordis contritione posit peccatum deleri. Sol. sic, ubi facultas confitendi non suppetit. 1021

NOTANDVM HIC *quòd ratione huius tertiæ quæstionis motæ agitur de pœnitentia cuius tractatus per distinct.* VII. *est distinctus.*

Prima quærit, an sola cordis contritio deleat peccatum. Sic, si confitenti facultas desit. 1091

II an charitas semel habita posit amitti. Sol. sic, in uia. secus tamen in patria. 1130

III an pœnitentia posit reiterari. Sol. sic, præter solennem. 1155

IIII an peccata semel dimissa redeant. Sol. non simpliciter. 1177

V quis modus debeat obseruari in imponenda & accipiẽda pœnitentia. Sol. ad arbitrium proprij sacerdotis discreti. 1189.

VI cui quis confiteri debeat. Solu. proprio sacerdoti, si sit discretus alioqui alteri de eius licẽtia. 1193

VII an pœnitentia timore mortis accepta sit fructuosa. Sol. sic. 1166

IIII quæstio causæ supra proximæ est, an actus coniugalis sit prohibitus tempore orationis. Sol. sic. 1198

V an uir sine consensu uxoris & econuerso uouere posit continentiam. Sol. Non. 1201

Tricesimaquarta Causa habet II. *quæstiones.*

Prima an rea sit adulterij quæ credens maritum mortuum nupsit alteri. Sol. non. 1207

II an redeunte priore cogenda sit recedere à secunda, & ad priorē redire. Sol. sic. eodem.

Tricesimaquinta causa habet X. *quæstiones.*

Prima an liceat aliquam ducere de propria cognatione. Sol. nõ. 1213

II an liceat aliquam ducere de cognatione uxoris suæ. Solu. non. 1214

III usque ad quẽ gradū debeat quis abstinere à consanguineis suis, & uxoris suæ. Solu. olim usque ad VII. hodie usq; ad IIII. eod.

IIII quare usque ad VII. gradū cõputatur consanguinitas. Sol. ad instar septem ætatū mundi. 1218

V quomodo gradus consanguinitatis sunt computandi. Sol. sicut ostenditur in arbore. eod.

VI qui iusiurandum de propinquitate firmare debent. Solu. propinqui & uicini. 1229

VII an incestuosi filij reputentur. Sol. Non. 1233. col. 1

VIII si consanguinei ignoranter coniuncti simul posint remanere. Solu. non nisi, ex dispensatione Papæ in quinto gradu uel supra. 1233. col. 2

IX an matrimoniū per falsos testes separatum: si postea apparuerit ecclesiam fuisse deceptam sit reintegrandum. Sol. sic. 1234

X si relicta alicuius in secundas nuptias trãsierit: an proles ex eis suscepta poterit copulari consanguineis prioris uiri. So. nõ. 1238

Tricesimasexta & ultima Causa habet II. *quæstiones.*

Prima an uirginem opprimens raptum committat. Sic. 1239

II an rapta raptori nubere posit. Vtique. 1241

TERTIA PARS EST *de consecratione, quæ quinque distinctiones duntaxat complectitur.*

Prima agit de consecratione ecclesiarū & missarū celebratiõe. 1244

II de sacramento eucharistiæ. 1261

III de festiuitatibus per anni circulum celebrandis. 1295

IIII de baptismi sacramento. 1302

V de cõfirmatione & ieiunio. 1343

DECRE-

DECRETI TOTALIS MATERIA per metra notatur sequentia.

DECRETVM DOMINI GRATIANI TRES habet partes principales. Prima est de distinctionibus, quæ sunt una su pra centum. Et singulas distinctiones singuli uersus sequentes luculenter aperiunt.

Atque

Pallia

Præsu

1 Ecclesiæ dandæ baptismali decimæ sunt.
2 Tempora longa trahunt ius funeris, & decimarum. 675
Decimaquarta Causa. 668
Improbat usuras post denam quarta uoraces.
Sex quæstiones decimæquartæ Causæ.
1 Quisque potest licitè sua quærere, dummodo non plus.
2 Pro propria ualet ecclesia quis testificari. 689
3 Si tulerit plus quàm dederit quis, fœnus habetur. 691
4 Non petat usuras laicus uel clericus ullas. 692
5 Ex male quæsitis eleemosyna non fit egenis. 692
6 Si male parta tenet, & digne non pœnitet ullus. 696
Decimaquinta Causa. 699
In dena quinta furor, & mulier memorantur.
Octo quæstiones decimæquintæ Causæ
1 In furia pœnam non des, nam sat furor urget.
2 Pro patrocinijs non quærat munera clerus. 701
3 Sola uoce nequis condemnari mulieris. 707
4 Nullas luce Dei causas tractare ualemus. 708
5 Infami detur purgatio probra neganti. 711.c.j
6 Extorquenda rei pœnis confessio non est. 711.c.ij
7 Solus non tollit præsul quem præstat honorem. 712
8 Ordine non sumpto tua te probra facta repellant. 715
Decimasexta Causa. 717
In sextadecima præbent monachi sacramenta.
Septem quæstiones decimæsextæ Causæ. Et in ea quinta quæstio tertium locum occupat.
1 Dantur in hac monachi pastores ecclesiarum.
2 Plena possessas dabit abbas iure cappellas. 719
3 Ecclesias iure terræ non uindicat abbas. 742
4 Temporis ecclesiæ tollit præscriptio iura. 744
5 Hæc quadragena dabit dominus ius religiosis. 745
6 Vsurpans sine iudicio rem, decidet à re. 755
Si dedit ecclesiam laicus, non hanc retinebis. 756
Decimaseptima Causa. 759
Septima post decimam prohibet dissoluere uota.
Quatuor quæstiones Causæ decimæseptimæ.
1 Nulli facta deo liceat dimittere uota.
2 Gonsaldus tenuit sua quæ dimiserat æger. 770
3 Abbas ad propria monachum nunquam sinat ire. 772
4 Dum reddit illicite, quæ contulit illa manebunt. 773
ibidem.
Decimaoctaua Causa.
Fratribus abbatem bis nona dat instituendum.
Duæ quæstiones decimæoctauæ Causæ.
1 Si monachus fiat præsul: bona parta bipartit.
2 Instituit præsul abbates à grege lectos. 794
Decimanona Causa. ibidem.co.ij
Dat decimanona præsul clero monachatum.
Tres quæstiones decimænonæ Causæ.
1 Pontifices clerum non impediant monachandum.
2 Præsule nolente claustrum bene clericus intrat. 793.co.j
3 Multus canonicos canon prohibet monachari. 793.c.ij
Vigesima Causa. 794

Bisdena

Bisdena pueri traduntur religioni.

Quatuor quæstiones uigesimæ Causæ.

1 Quem pater offert, si placet exit cùm sit adultus.
2 Extrahit claustro puerum pater illico, si uult. 797
3 Cogitur inuitus nemo retinere cucullam. 801
4 Strictius ad claustrum monacho transire licebit. 802

Vigesimaprima causa. 804

Ter septima docet uestes gestare decentes.

Quinque quæstiones uigesimæprimæ Causæ.

1 Prima sit in titulo: sit commendata secunda.
2 Præsulis ecclesiam sine scriptis nemo reliquat. 805
3 Hæc prohibet clero tractare negotia secli. 807
4 Vestibus hic claris inhibetur clericus uti. 809
5 Si proprium linquas censorem: sis anathema. 810

Vigesimasecunda Causa. 812

Iurantes falsum damnat bisdena secunda.

Quinque quæstiones uigesimæsecundæ.

1 Peccat periurans, non iurans quando necesse. 813
2 Non est periurus iurans ueluti putat esse. 818
3 Pare maiori quanquam malus esse putetur. 826
4 Debent iurata mutari, turpia si sint. ibidem.
5 Si periurare cogis, periurus haberis. 833

Vigesimatertia Causa.

Bisdena terna tractantur bellica gesta.

Octo quæstiones uigesimætertiæ Causæ.

1 Ex iusta causa multis licet arma mouere. 839
2 Pro rebus licite bellum geritur repetendis. 844
3 Ius est dum læsis socijs succurritur armis. 845
4 Inferri uindicta ualet, quæ crimina purget. 848
5 Occidens iudex peruersos, inde meretur. 873
6 Ad bona præcipiunt compelli iura malignos 889
7 Ecclesiæ rebus sunt hæretici spoliandi. 891
8 Si scis de clero, tu nunquam belliger esto. 893

Vigesimaquarta Causa.

Hæresiarcharum dat nomina bis duodena.

Tres quæstiones uigesimæquartæ Causæ.

1 Si sis hæreticus tua sit sententia nulla. 905
2 Sunt post facta mali nonnunquam corripiendi. 922
3 Ob domini labem non damnetur domus eius. 926

Vigesimaquinta Causa.

Bisdena quinta sunt priuilegia tacta.

Duæ quæstiones uigesimæquintæ Causæ.

1 Tuta sit ecclesia, quam lex priuata tuetur. 941
2 Et si subsequitur lex altera, derogat illi. 945

Vigesimasexta Causæ.

Bisdena sexta sunt sortilegi reprobati.

Septem quæstiones uigesimæsextæ.

1 Qui uentura sciunt per sortes, sortilegi sunt. 953
2 Peccat qui scriptis uel sortibus abdita quærit. ibidem.
3 A Persis reprobæ sumunt exordia sortes. 956
4 Quatuor his genera Varro fert sortibus esse. ibidem
5 Cessent sortilegi, ne sint anathemate stricti. 958
6 Quando necesse subest, uinctos à præsule soluens. 963

Aegri

7 Aegris non dentur pœnæ sed notificentur. 967

Vigesimaseptima Causa.

Edocet an sponsas ducant ter nona uouentes.

Duæ quæstiones uigesimæseptimæ Causæ.

1 Si sit solenne, dirimit connubia uotum. 971

2 Sponsum sponsa, uirum non uxor deserit unquam. 986

Vigesimaoctaua Causa.

Bisdena octaua gentiles nubere nosces.

Tres quæstiones uigesimæoctauæ Causæ.

1 Inter gentiles connubia dicimus esse. 1003

2 Deserat uxorem uir Christum despicientem. 1014

3 Vir post baptisma reliquam ducens, bigamus sit. 1015.c.j.

Vigesimanona Causa.

Coniugium seruile tenet uigesimanona.

Duæ quæstiones uigesimænonæ Causæ.

1 Connubij uires personæ dissipat error. 1015.c.ij.

2 Inscia cui nupsit dimittat libera seruum. 1018

Trigesima Causa.

Terdena claret cognatio spiritualis.

Quinque quæstiones trigesimæ Causæ.

1 Fonte leuans proprium puerum non uincula soluit. 1021

2 Infantes prohibet ius coniugium celebrare. 1025.c.j.

3 Tu naturalem non iungito spirituali. 1025.c.ij.

4 Vxor compatris uxoris non mihi nubat. 1028

5 Fœdera non fiant clandestina coniugiorum. 1030

Trigesimaprima Causa.

Terdena prima mœcho polluta negatur.

Tres quæstiones Trigesimæprimæ Causæ.

1 Ni certis causis mœcham bene ducit adulter. 1034

2 Inuitam sponso non det natam pater ulli. 1039

3 Tunc nisi consensum dederit: reliquo bene nubit. 1041

Trigesimasecunda Causa.

An meretrix nubat, tangit terdena secunda.

Octo quæstiones trigesimæsecundæ Causæ.

1 Turpia linquentem bene ducit uir meretricem. 1042

2 Obstat coniugio sacro complenda libido. 1047

3 Liber auus neptem sponsat seruo patre natam. 1054

4 Illicito prolem coitu quærat sibi nullus. ibidem

5 Non sine mente caro fertur uiolata puellæ. 1062

6 Non ualet uxorem mœchus uir linquere mœcham. 1069

7 Non aliam ducas, uxore superstite prima. 1071

8 Non duc gentilem si spondeat esse fidelem. 1078

Trigesimatertia Causa.

Terdena terna friget, compunctio, uotum.

Quinque quæstiones trigesimætertiæ Causæ.

1 Si uir sit gelidus, ab eo seiungitur uxor. 1079

2 Nubere mœcha potest mœcho seiuncta marito. 1082

3 Quæritur an crimen purget contritio sola. 1091

Tractatus de pœnitentia habens septem distinctiones hic inseritur.

1 GRatia diuina contritis crimina delet. 1091

2 Perditur hic diuinus amor: non in paradiso. 1130

3 Pœnam peccator bene pro uitij iterabit. 1155

4 Ista probat dimissa semel peccata redire. 1177

Vt purus

5 Vt purus fias pro crimine plurima uoluas. 1189
6 Crimina presbytero proprio dic, qui sapiens sit. 1193
7 Tandem lætus erit, qui continuè gemet istic. 1196

Redeamus ad quartam quæstionem trigesimætertiæ Causæ.

4 Reddito temporibus poscenti debita sacris. 1198
5 Mens utriusque nisi sit, non bene continet alter. 120

Trigesimaquarta Causa.

Terdena quarta nubit uiuente marito.

Duæ quæstiones trigesimæquartæ Causæ.

1 Morte uiri dubia quæ nupsit, adultera non fit. 1207
2 Reddatur primo coniunx hæc nupta secundo. ibidem

Trigesimaquinta Causa.

Cognatos gradibus numerat trigesimaquinta.

Decem quæstiones trigesimæquintæ Causæ.

1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1212
2 Omnes uxoris consanguineas reprobabis. 1214
3 Copula septenis gradibus, talis prohibetur. ibidem
4 Hic graduum numerus ætates respicit urbis. 1218
5 Truncus ponitur hic cum ramis, ut docet arbor. ibidem
6 Edocet in testes assumi sexta parentes. 1229
7 Filius esse nequit, incestu qui genitus sit. 1233.col.1
8 Dispensat solus cum iunctis sanguine papa. ibidem.colum.2
9 Non bene seiuncta connubia prisca reformes 1234
10 Non consanguineis prolem uiduæ dato primi 1238

Trigesimasexta Causa.

Vltima de raptis tractabit causa puellis.

Duæ quæstiones trigesimæsextæ Causæ.

1 Raptus committes per uim rapiendo puellam. 1239
2 Hæc tibi iungetur, purgato crimine raptus. 1241

DEcreto tertia pars adiungitur, quæ est de consecratione, quinque distinctiones continens.

1 Consecrat ecclesias, missasq; canit tibi prima. 1244
2 Sacrati tractat panis sacramenta secunda. 1261
3 Tertia dat ferias, & post ieiunia ponit. 1295
4 Tempora baptismi distinctio quarta notauit. 1302
5 Frontes confirmans dabit ultima pneuma beatum. 1343

Expliciunt uersus peculiares, quibus satis clarè uniuersalis materia Decreti comprehenditur.

Quæstiones Causarum sunt clxxij.

Quæstio centuplex,& septuagesima duplex
Est in causarum tractatu ritè notata.

Quot quæstiones habeat quælibet causa,ostenditur per quinque carmina sequentia,in quibus sunt tot dictiones,quot sunt causæ, scilicet xxxvj. Et quælibet dictio causam unam repræsentat. Prima dictio primam causam, secunda secundam,&c. Item quot sunt literæ in qualibet dictione,tot sunt quæstiones sub illa causa, per illam dictionem repræsentatæ. Verbi gratia,prima dictio,scilicet discere,quæ primam causam repræsentat, septem habet literas:& hoc significat primam causam septem quæstiones continere. Secunda dictio est,causarum : ubi sunt octo literæ ad denotandum,quòd secunda causa habet octo quæstiones, & sic de alijs. Aduerte tamen, quòd superior numerus significat causas: & inferior quæstiones. Versus.

Prima causa ij iij iiij v
vij vj xj vj vj
Discere causam quarumlibet ordine membra.
vj vij viij ix x xj xij xiij xiiij
v ij v iij iij iij v ij vj
Optes ut doceo:sed non sis deses,& anceps.
xv xvj xvij xviij xix xx xxj xxij
viij vij iiij ij iij iiij v v
Instanti dabitur,quod tu uis,quod petis illud.
xxiij xxiiij xxv xxvj xxvij xxviij xxix xxx
xiij iij ij vij ij iij ij v
Efficies.Res id fama tum te dat ad omnes.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
iij viij v ij x ij
Vsu doctrinæ totum si constituas te.

Carmina subiecta eandem prorsus materiam complectuntur, neque sunt sententiæ salubris expertia.

Tempora labuntur uernantibus indita formis.
Diues te lædit res tua,nam miser es.
Sperne fluentia,respice.cras ea non tibi sumes.
Multa recondis,cur? ut moriens ea des.
Da celer.est siquidem tutum,da præueniens te.

Dominus Baptista de sancto Blasio in repetitione primi tituli Decreti dicit canones esse ter mille & nonaginta,ponens tales uersus.

Si numeres cautè,ter mille capitula lector,
Atque decem nouies,decretum continet in se.

Causæ Decreti sunt trigintasex.

Sub magni longa decreti parte secunda.
Sex & triginta causas reperire licebit.

Causæ ipsæ xxxvi patent per xxxvi.uocabula in septem subiectis uersibus posita, ex quibus non tantùm numerum,sed etiam principalem materiam cuiuslibet facilè cognosces. Quilibet quinque uocabula complectitur, dempto ultimo,qui sex habet.

j ij iij iiij v
Simon a appellat b spoliatus c teste d libello e.
vj vij viij ix x
Infames f uiuens g successor h solue i legendo k.
xj xij xiij xiiij xv
Censuram l testator m funus n fœnus o furiosus p.
xvj xvij xviij xix xx
Monachus q occidit r abbates s claustra t uolentes u.
xxj xxij xxiij xxiiij xxv
Commendat x iurans y pugnas z hæresis a uiolatas b
xxvj xxvij xxviij xxix xxx
Sortilegus c sponsis d infidelis e seruiat f infans g
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
Mœcha h coit i à mente k dubitans l gradibus rapiente m.

SECVN-

SECVNDA PARS DECRETI VBI TRACTANTVR CAVSAE: QVIA LONGE PROLIXIOR ET DIFFICILIOR

est reliquis: ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum est. Illius profectò obscuritatem paucis elucidatam conspiciet quisquis hic impressa diligenter annotauerit.

a Imon. Simoniacus est, & peccatum committit, qui spiritualia uendit, dānantur episcopi per pecuniā faciētes ordinationem, & tunc leprā non officium cōferre dicūtur. Simoniacorū sacramēta effectū gratię nō habēt. Sacerdotes digniores facilius quàm reliqui à Deo exadiūtur. Et ibi de dignitate uerbi Christi, quod eius corpori æquiparatur. c. i interrogo. Et in fine de crimine cōcussiōis tractatur.

ij Simonia committitur, si pro ingressu monasterij pecunia exigatur, uel exacta persoluatur. Ecclesiastica stipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus sustentari potest. c. clericos.

iij Simonia an committatur, si præbendæ emantur. Inuestitura ecclesiæ à laicis fieri ꝓhibetur. c. saluator.

iiij Simonia paterna an sit ignorāti filio nociua. Et ibi tractatur, an pro crimine unius alter pœnā patiatur.

v Simoniacè acquisita ecclesia per patrem, an possit per filium licitè obtineri. Itē an possit filius fungi ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus.

vj Simoniacus est, qui pecuniam largitur, ut eligatur.

vij Simoniaci in ordine malè accepto pœnitentiam agere non possunt. Et ibi principaliter tractatur an ab hæresi redeuntes sint in suis ordinibus, & dignitatibus recipiendi: & quòd decreta possunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b Appellat. Appellare non est opus à sententia a non suo iudice lata: quia talis sententia nulla est. c. in primis circa fi. Et in prima quæstione huius secundæ causæ principaliter tractatur an ordo iudiciarius sit in manifestis obseruandus, & quod excommunicatio non est ferenda, antequam causa fuerit examinata. c. nemo. Et iudex peccatum sibi soli notū damnare non debet. c. si peccauerit.

ij Appellare posset spoliatus, si ante restitutionem sibi factam accusatori respondere cogeretur. Nullus enim debet accusari dum suis rebus fuerit spoliatus.

iij Appellandus est calumniator, qui scienter falsa crimina intendit. Præuaricator, qui uera crimina abscondit. Tergiuersator, qui in uniuersum ab accusatione desistit. §. notandum.
Et in hac tertia q. principaliter tractatur, qua pœna feriendi sunt, qui in accusatione deficiunt.

iiij Appellatur purgatio quædam uulgaris, quædam canonica. & ibi tractatur an deficientibus accusatoribus reus sit ad purgationem cogendus.

v Appellatur testimonium sufficiens quod ore duorum uel trium firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot testes requiruntur non tantùm ad conuincendum episcopum, sed etiam contra quemlibet clericum.

vj Appellatio est remedium contra causas uitiatas. Appellatio intra decendium debet interponi capit. anteriorum. Et ibi de libellis dimissorijs, & de iudicibus à quibus appellare non licet.

vij Appellatur quis altero maior non ratione dignitatis, sed uitæ. c. quanquam. Dignitas enim non facit episcopum, sed uita. c. non omnes episcopi. Et ibi tractatur principaliter an laici possint episcopos accusare. Christiani per infideles accusari non possunt, nec sacerdotes per eos, qui ad sacerdotium prohibentur eligi.

viij Appellatur, & dicitur accusatio ritè facta, quādo fit in scriptis. Et regulariter accusator se debet inscribere ad pœnam talionis, præterquam in sex casibus in summa positis.

c Spoliatus. Spoliatus & eiectus ante omnia uenit reintegrandus. c. reintegranda. Boni à malis semper molestantur.

ij Spoliatus & eiectus postquam fuerit restitutus, quas inducias debet habere antequam cogatur in iudicio respondere. & ibi in summa uideas de multiplicitate induciarum.

iij Spoliatis episcopis & alijs ad iudicium uenientibus induciæ sunt præstandæ.

iiij Spoliati communione ecclesiæ. & anathematizati, infames, incestuosi, sacrilegi, detractores, & multi alij sunt ab accusatione repellendi. Et ibi dicitur, quòd anathema differt ab excommunicatione. cap. Engeltrudam.

v Spoliatis, & alijs quibuscumque inimici iudices esse non possunt, nec accusatores, nec testes. Vox enim inimicorum contra nullos est audienda. Dicitur etiam ibi, quòd testes familiares & domestici, & etiam consanguinei non sunt contra extraneos producendi.

vj Spoliatus & quilibet alius si aduersarium uult conuenire, ipsius forum sequi debet. c. pulsatus. Nec episcopi dānari, nec cōcilia celebrari possunt sine papa.

vij Spoliati & alij uolentes litigare non debent aduersarios suos coram infamibus trahere, quoniam tales scilicet infames & criminosi, nō possunt esse iudices. Solus enim ille iudicare debet alios, qui nihil in se habet reprehensibile. c. iudices.

viij Spoliationem uel alium reatum committēs episcopus, à quot episcopis est iudicandus.

ix Spoliatorum & aliorum testes testimonium dicant de his tantum, quæ præsentialiter & ueraciter nouerunt. Nec contra absentes sunt producendi. Absentes enim non debent iudicari nec accusari.

x Spoliatorum & aliorum testes in uno deficientes, an sint in alijs admittendi. Et accusans de pluribus criminibus si in uno deficiat, an in alijs admitti debeat

xj Spoliati accusantes suos spoliatores & inuasores ab eis accusari non possunt: quoniam accusati nisi prius se purgauerint, alios accusare non possunt.

d Testes. Testes iuris dispositione excommunicati non possunt ad accusationem admitti.

ij Testis esse non potest, qui ad xiiij. annum nondum peruenit.

iij Testificantis personam assumere non potest, qui ab accusatione prohibitus est.

iiij Testis, accusator, & iudex aliquis simul esse non potest.

v Testantur iura illum non esse à communione repellendum, qui die statuta ad causam uenire non potuit.

vj Testis est iuris dispositio deficientem in episcoporum accusatione non posse decetero agere, nisi in ciuili & proprio duntaxat negotio.

e Libello. Libello famoso utentes, & ipsum contra aliquem scribentes, qualiter puniendi sunt.

ij Libellum diffamatorium scribens, aut aliter reus:

tribus citationibus debet in ius euocari. Et per scripta nullius accusatio debet suscipi.

iij Libelli famosi scriptor, aut aliter criminosus, an admittatur in iudicio per procuratorem.

iiij Libellus accusatorius si in episcopo datur, id est, si episcopus accusetur: eius causa à xij. episcopis audiatur.

v Libellum famosum scribentes, aut aliorum crimina sponte confitentes, non debent ad accusationem admitti. cap. illi. Et ibi habetur quòd nec qui parcit, est amicus: nec qui uerberat, est inimicus. capi. non omnis.

vj Libellum famosum in alterum scribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna ferietur, si crimen illatum non probetur.

f **Infames.** Infames excommunicatos, & criminosos à sacerdotum accusatione ius repellit. Et ibi tractatur qui dicantur infames. cap. infames.

ij Infamis est quodãmodo episcopus & reprehendendus, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum. Et ibi dicitur quòd episcopis alios accusantibus non creditur nisi probent quod obijciunt.

iij Infamem quodammodo dicimus & reprehendendum, qui ponit falcem in messem alienam. cap. j. Et ibi dicitur, quòd alicui alterius parœchianũ iudicare non licet. Et quot ciuitates unaquæque prouincia habere debeat. c. scitote. Et quòd episcopus iudicio primatis, & non aliorum se subijcere debet.

iiij Infamia aut criminalis accusatio, si imponatur episcopo, id est, si episcopus criminaliter accusetur, & episcopi comprouinciales de causa cognoscẽtes sint in sententia ferenda discordes: quid iuris.

v Infamis esset quodammodo & reprehendendus iudex, qui uellet reum cogere ad probandum accusatore in probationibus deficiente: quia negatiua per rerum naturam est improbabilis. c. accusator.

g **Viuens.** Viuens si adhuc sit episcopus, alius sibi succedere non ualet, nec in eius locum subrogari: quod uerum est, nisi esset depositus, uel de licentia papæ renuntiasset, aut per ambitionem se ad aliam ecclesiam transtulisset. Episcopo autem ægrotanti aut nimia senectute grauato, dandus est coadiutor. Episcopus ecclesiam suam deserere non debet. c. si uir. Nec etiam est à suis subditis relinquendus. c. denique. Prælati duo in una ecclesia esse non debent. c. in apibus. Beatus Augu. accessit & non successit Valerio Hyponensi episcopo. c. non autem.

ij Viuens episcopus aut sacerdos, qui pro ægritudine à missarum celebratione abstinuit: an possit celebrare recuperata sanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h **Successor.** Successor an possit eligi ab episcopo uiuente, hoc est an successorem sibi possit episcopus eligere. Et ibi habetur quòd locus regiminis est fugientibus offerendus. Et episcopari potest, qui prodesse desiderat. c. qui episcopatum.

ij Successor episcopi mortui non est eligendus munerum datione, aut amicorum patrocinijs.

iij Successor episcopi an post electionem teneatur iuramentum præstare pro indemnitate ecclesiæ.

iiij Successus seu prosper euentus denegatur clericis, qui ante sententiam suspensionis uel depositionis à suo episcopo discedere præsumunt. In tales enim ferenda est censura.

v Successus non continget episcopo à sede apostolica uocato, si ad propria reuertatur, nisi prius fuerit purgatus, & apostolicis literis munitus.

i **Solue.** Solue & solui procura teipsum o prælate excommunicate: alias non poteris ordinare, nec tua ordinatio erit rata.

ij Soluti sunt clerici unius prouinciæ à prælato alterius: ideo quod archiepiscopus, primas, uel patriarcha clericos alterius prouinciæ nõ potest ordinare.

iij Soluere uel damnare subditos suffraganei non licet archiepiscopo illo inconsulto. Soluit papa ab alijs excommunicatos: & cuiuslibet ecclesiæ clericos potest ordinare. Est enim ordinarius ordinariorum. c. cuncta per mundum. ibidem.

k **Regendo.** Regendo unamquanque parœchiam, & res ipsius disponendo facit episcopus quod debet. c. regenda. & c. nouerint. Regendi sunt subditi per episcopos uisitantes: ut cap. placuit.

ij Regendi officium episcopus transgreditur, si bona ecclesiarum usurpare nititur, quamuis de illis precarias facere possit.

iij Regendi sunt subditi sine exactionibus. Et ibi de cathedratico quantum nomine ipsius ualeat episcopus habere.

l **Censuram.** Censuram formidare debent, qui clericos ad iudices seculares trahunt. c. inolita. & c. placuit. Et ibi de coniuratoribus, & eorum punitione.

ij Censura ligatus, id est, excommunicatus uel suspensus celebrans est depositione dignus.

iij Censura siue iusta siue iniusta est timenda. Censura ligati sunt uitandi plusquam pagani. c. ad mensam Censura ecclesiastica feriri debet, & ore dæmonum discerpi, qui suo episcopo est inobediens. cap. absit. Censuram ex ira proferens grauiter delinquit. c. ira. & c. cum apud. Censura siue sententia uel iudicium quatuor modis peruertitur. c. quatuor modis. Censura feriendi sunt & Iudæ proditori comparãdi, qui ueritatem negant & occultant. capit. quisquis. & c. abijt Iudas. Censura siue sententia iniuste prolata, uiribus caret. Episcoporum præceptis non semper obediendum est. Censuræ seu anathematis forma habetur in cap. debent.

m **Testor.** Testari seu testamenta facere cùm de proprio liceat, an permittitur clericis proprium habere. Clericis causas agere non licet. c. duo sunt genera Christianorum.

ij Testamenta condentes clerici, an possint quibus uoluerint ea relinquere, quæ de bonis ecclesiæ acquisiuerunt. Testatur multiplex canon illos esse grauiter puniendos, qui res & prædia ecclesiastica inuadunt. De bonis ecclesiæ quatuor sunt portiones faciendæ c. quatuor. Et ipsarum rerum alienatio an sit permissa. c. sine exceptione, & c. terrulas. Liberti ecclesiæ an possint ab ea discedere. Res sacræ ex quibus causis alienari ualent. c. aurũ habet ecclesia. Pauperibus est prouidendum. c. gloria episcopi.

iij Testamentum an facere possunt illi, qui prius nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquisiuerunt: & quid iuris de talibus bonis.

iiij Testamenta an facere possint clerici de bonis suis & rebus ecclesiæ quæsitis.

v Testamenta facere de rebus ecclesiæ an sit permissum sacerdotibus. Et quis succedat eis ab intestato.

n **Funus.** Funera & exequias suas celebrare & decimas soluere ubi debent illi qui se de una diœcesi aut parœchia ad aliam transtulerunt.

ij Funerandi iura an possint præscribi. Funera. i. corpora mortuorum ubi debent sepeliri. Et an pro sepultura aliquid possit exigi. Funerum, id est, mortuorum animæ quatuor modis soluuntur. c. animæ. Funera, id est, corpora mortuorum deflenda non sunt. c. quæ præposterum.

o **Fœnus.** Fœnus siue usuram quodammodo committit & peccat, qui ultra debitum exi-

tum exigit. c. quod debetur. Et ibi principaliter tractatur, an clerici possint sua repetere, & pro illis litigare.
ij Fœneraria causa siue criminali aut etiam ciuili an possint produci testes domestici. Et an clerici possint pro sua ecclesia testificari.
iij Fœnus seu usura committitur, si præter sortem aliquid exigitur.
iiij Fœnera seu usuras nec clericis nec laicis licet exercere.
v Fœnera seu usuræ an sint aptæ, ut inde fiant eleemosynæ.
vj Fœneratores & usurarij ueram pœnitentiam agere non possunt, nisi restituant, quæ rapuerunt.

p **Furiosos.** Furiosos punire nõ decet ex his, quæ faciunt, cum sint mente alienati. & ibi habetur de Loth, & alijs ebriosis.
ij Furiosis clerici quodammodo comparandi essent, si pro patrocinijs impensis munera exigere uellent.
iij Furioso iudex comparari posset, qui ex mulieris confessione clericum condemnare uellet. Regulariter enim mulieres contra clericos testimonium ferre non possunt.
iij Furiosi quodãmodo sunt ecclesiæ ministri, qui diebus dominicis, & feriatis causas tractare uolunt. Furioso similis dici posset iudex, qui neganti purgationem, indiceret: nisi infamia laboraret.
vj Furoris quodammodo plena res esset, si à ministris & subditis confessio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta. quædam sunt irritanda, quædam relaxanda. cap. authoritate. & c. alius. in quo cap. habetur, quòd solus Romanus pontifex regem Franciæ, tanquam inutilem deposuit. Excommunicatis fidelitas seruanda non est.
vij Furiosè procederetur, si diaconus uel præsbyter sine concilij examinatione deijceretur.
viij Furore quodam plenus censetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapsus est in iudicio, confessus uel conuictus, postea præsumitur offerre, & in ordine suscepto ministrare, quod uerum est de crimine depositionem inducente.

q **Monachus.** Monachus an possit licitè officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimæ de consensu episcopi sacerdotibus dari debent. cap. reuertimini.
ij Monachi an possint in suis capellis presbyteros instituere.
iij Monachorum & ecclesiarum iura, an per præscriptionem tolli possint.
iiij Monachi an possint præscribere contra ecclesias, & prælatos seculares.
v Monachi & prælati res ecclesiæ sua authoritate repetere non ualent.
vj Monachi, episcopi, & alij prælati si sua authoritate usurpant, quæ ad se pertinere putant, an cadant à causa.
vij Monachi & abbates an possint retinere ecclesias, decimas & iura patronatus de manibus laicorum sibi concessa sine episcopi consensu. Et ibi habetur, quòd episcopus habet dispositionem omnium ecclesiarum, quæ in sua diœcesi constitutæ sunt. capitu. omnes basilicæ. & etiam ibi plenè de iure patronatus capitu. quicunque. capi. filijs. capitu. decernimus.

r **Occidit.** Occidit seipsum spiritualiter, qui à uoto resilit.
ij Occidit quodammodo temporaliter seipsum, qui suum resignat beneficium, sed si in infirmitate resignauit, an sit ei restituendum postquam conualuerit & ibi habetur quòd ante probationem triennij nullus in monasterio debet suscipi.
iij Occidit animam suam monachus ad propria rediens, postquam se & sua monasterio tradidit.
iiij Occidens uel percutiens clericos diabolo suadente, est excommunicatus ipso iure. capitu. si quis suadente diabolo. & ibi habetur, quòd ecclesiæ concessa non sunt reuocanda: & qui talia aufert, sacrilegium committit: & ecclesiæ immunitas non est uiolanda.

s **Abbates.** Abbates aut monachos factos episcopos ius obligat ad relinquendum quod ante habuerunt, monasterio: quod post, ecclesiæ propriæ. ca. statutũ.
ij Abbates sunt à proprijs fratribus eligendi, & non ab episcopis. Abbates expellere non est permissum monachis: neque commatres facere. Abbates & monachos possunt episcopi uisitare, & conditiones exigere tempore dedicationis constitutas. Abbas & monachi cum sanctimonialibus habitare non debent: quia sexuum commistio est periculosa. c. diffinimus.

t **Claustra.** Claustra siue religionem intrare uolentibus clericis non est à suo episcopo denegandus ingressus.
ij Claustrum ingredi clericis permittitur etiam episcopo inuito.
iij Claustrum unum petere altero derelicto, an sit permissum monachis, & regularibus canonicis sine permissione abbatum.

u **Volentes.** Volentes & spontaneos monasterium intrantes pueros, an cogant iura religionis propositum tenere. Voluntariè puellæ uirginitatis propositum suscipientes, nuptias eligere non possunt.
ij Voluntate patris spreta, si filius religionem ingreditur, an à patre reuocari possit?
iij Voluntariè habitum religionis suscipientes, illum deserere non possunt: sed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.
iiij Volentes religiosi ad arctius monasterium transire non sunt impediendi.

x **Commendat.** Commendatam unam ecclesiam potest habere clericus in altera intitulatus. Commendandi sunt clerici, qui in una, & non in pluribus ecclesijs uolunt conscribi. Et ibi habetur, quòd duos episcopatus potest quandoque quis habere. c. relatio.
ij Commendandi non sunt clerici, qui sine literis dimissorijs de una ecclesia transeunt ad alteram. Matrimoniũ spirituale contrahitur inter curatum & ecclesiam suam, quæ non debet esse scortum. ca. sicut.
iij Commendatio nulla sed potius uituperium est clericis, qui secularium negotiorum procuratores esse uolunt.
iiij Commendandi sunt clerici, qui uestibus sibi congruentibus utuntur, unguenta & fulgida uestimenta fugientes.
v Commendare non debemus clericum, qui à suo episcopo depositus imperatorem, aut iudicem secularem adit.

y **Iurans.** Iurans uerum non peccat: sed secus si peierat, & per creaturas. iurare non licet.
ij Iurans falsum, quod putat uerum, an sit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot sunt genera mendacij.
iij Periurum prælatum & criminosum ante sententiam diffinitiuam derelinquere non licet.
iiij Iuramenta illicita an sint seruanda.
v Peierare & contra iuramentum suum uenire, qui cogit aliquem, licet periurus non sit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis. c. de forma.

a **Pugnas.** Pugnas committere seu militare an sit peccatum.
ij Pugnas siue bellum quod dicatur iustum.
iij Pugna an debeat committi pro repellenda sociorum iniuria.
iiij Pugna non semper est exercenda contra malos. Mali enim sunt à bonis quandoque tolerandi, & non abijciendi. Quædam tamen mala sunt repellenda & punienda, quædam toleranda. Mali sunt medicinali seueritate ad bonum cogendi, ut Nabuchodonosor. Et hæretici etiam inuiti sunt ad salutem trahendi. Pugnis, & bellis sunt coercendi ecclesiasticæ religionis inimici.
v Pugnas seu bella qui Deo authore gesserunt, præcepta non occidendi minimè transgressi sunt. Et ibi an mali sint occidendi. Habens gladij potestatem potest occidere, si hoc faciat amore iustitiæ.
vj Pugna, & coactio est exercenda in malos, ut teneant bonum iam susceptum. Non autem sunt ipsi ad bonum non susceptum cogendi.
vij Pugna si iusta sit, possunt hæretici & omnes hostes licitè suis rebus spoliari.
viij Pugna seu bellum an possit per clericos committi, & an possint clerici arma sumere. Qui sacramenta Dei tractant, iudiciū sanguinis agitare nō debent.

a **Hæresis.** Hæresis qualibet ab ecclesia Romana destruitur.
Hæreticus an possit aliū excommunicare, priuare, uel sententia notare. Excommunicatus alium excommunicare potest. Hæreticorum consortia, & eorum sacrificia sunt à catholicis fugienda
ij hæretici etiam post mortem sunt excommunicandi. Ecclesia uiuentes & non mortuos an ligare possit, uel soluere.
iij Hæreticus si dominus est, aut alio crimine irretitus, an possit excommunicatio ferri in familiam suā pro delicto ipsius domini, & in filium pro peccato patris. Excommunicandi sunt, qui corrigi nolunt, & etiam illi, qui duas uxores habent: testes falsi, homicidę, & multi alij. Hæreticorum tandem uariæ species ponuntur.

b **Violatas.** Violatas Romanorum pontificum censuras à nullo decet esse.
Violantes sacros canones in spiritum sanctum blasphemant. Violanda non sunt, sed seruanda sanctorum statuta, & eorum regulæ in synodo constitutæ.
ij Violari non debent priuilegia ecclesiarum, nec archiepiscoporum. Violans ciuitas & occidens suos præsules episcopali dignitate priuatur. capi. ita nos.

c **Sortilegus.** Sortilegus quis sit, siue qui dicantur sortilegi.
ij Sortilegum esse an sit peccatum. Sortibus an sit credendum.
iij Sortes siue diuinationes à quibus exordium sum-
iiij pserunt. Et de multiplici genere diuinationis, & quot modis dæmones futura prænoscunt.
v Sortilegi, uel diuinatores an sint excommunicandi, si cessare noluerint. Sortilegia & magicam artem debent episcopi eliminare. Sortilegijs uel maleficijs nullo pacto debent sacerdotes operam dare, aliàs abijciendi sunt.
vj Sortilegus uel alius ab episcopo excommunicatus an per alium ipso inconsulto possit absolui, & an presbyteri possint conciliare pœnitentes. Pœnitentia morientibus non est deneganda, etiam à simplici sacerdote.
vij Sortilegis & alijs morientibus non est pœnitentia imponenda, sed bene innotescenda. In pœnitentijs imponendis multa sunt consideranda. Melius est sacerdotem pœnitentiam imponentem esse nimis misericordem, quàm nimis seuerum. Sortilegi sunt & excommunicati, qui dies menses, & annos paganorum more obseruant.

d **Sponsis.** Sponsis Dei se Deo dedicantibus, & uirginitatem mouētibus nuptias contrahere non licet.
Sponsalia de præsenti, siue matrimonia per mouentes solenniter contracta non tenent.
ij Sponsa unius an possit à sponso suo recedere, & alij nubere.
Sponsa sine consensu sponsi, & econtra, religiosam ue stem suscipere non potest post copulam carnalem, secus ante. Sponsalia uera an fuerint inter Ioseph, & Mariam. Sponsam alterius nullus rapiat. & ibi aliquid de raptu.

e **Infidis.** Infidis seu infidelibus cōiugium contrahere licet, & inter eos dicitur esse matrimonium, licet non sit ratum. Infidelis uxor uirum cogens ad malum licitè dimittitur. Infidelium ut Iudęorum conuiuia, & etiam coniugia sunt à Christicolis uitanda.
ij Infidelium unus si conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an possit ad fidem conuersus alij se copulare.
iij Infidelis qui ante baptismum unam uxorem habuit, & post baptismum aliam, bigamus est censendus, nec potest esse episcopus. cap. acutius ibidem.

f **Seruiat.** Seruire adstrictus, ut puta seruus si contrahat cum libera: quæ per errorem eum putabat liberum, non est inter eos coniugium: quia error personæ, & conditionis impediunt, & dirimunt: secus autem est de errore fortunæ, & qualitatis.
ij Seruum scienter acceptum in maritum non potest mulier dimittere: secus si ignoranter. Serui possunt matrimonia contrahere.

g **Infans.** Infans proprius si teneatur à patre in sacro baptismate: licet per tale factum suæ uxori compater efficiatur: non propter hoc ab ipsa uxore separabitur: nisi ad seruandā continentiam possit induci.
ij Infantes sponsalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate consentire non possunt.
iij Infantes siue filij spirituales uel adoptiui, an possint naturalibus per matrimonium coniungi.
iiij Infantem siue filium aliquem non debet uxor simul cum uiro suo in baptismate suscipere. capit. fin. quia esset eius commater. Et ibi dicitur quòd non potest quis ducere in uxorem relictam cōpatris suæ uxoris: nec etiam duas commatres.
v Infantibus si conceditur nuptias contrahere, ipsorum, & quorumcunque aliorum nuptiæ seu matrimonia non debent clam fieri, sed publicè. & sic non debent esse clandestina. Tandem instruuntur iudices ad cuncta rimandum.

h **Mœcha.** Mœcha siue adultera, & ab aliquo per adulterium polluta an possit per eum duci in uxorem. Et ibi matrimonia secunda conceduntur. c. quod si dormierit.
ij Mœcham sæpe mulierem efficit coactio: & ideo nulla mulier est cogenda nubere: quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere. Non licet uiro uxorem deserere, ut fecit Lotharius.
iij Mœchiæ notam an dicantur incurrere filij & filiæ, qui post sponsionem parentum cum alijs contrahunt, hoc est an filij & filię post promissionem & sponsionem parentum suorum possint licitè cum alijs contrahere.

i **Coit.** Coire solita (ut est meretrix) potest in uxorem duci, si de eius correctione spes habetur. Coitus siue fornicationis causa potest uxor dimitti.

Coitus

ij Coitus siue incontinentiæ causa ducta, an sit coniunx appellanda. Abortum procurantes an sint homicidæ.
iij Coitui siue copulæ coniugali apta puella, si habet patrem seruum & auum liberum: in matrimonio contrahendo sequitur de honestate arbitrium aui & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cũ sit seruus.
iiij Coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. uiuente enim uxore ex quacunque causa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare. Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur. c. meretrices.
v Coire coacta, & per uiolentam accepta, an perdat pudicitiam & uirginitatem. Carnis uirginitas non seruatur, si mens corrumpitur. Viro uxorem extra fornicationis causam derelinquere non licet.
vj Coiens uir cum alia, & sic adulter, uxorem adulteram dimittere non potest.
vij Coitus seu fornicationis causa dimittens uxorem ea uiuente aliam ducere non potest. Coitus contra naturam, & cum personis coniunctis est grauissimũ peccatum
viij Coitum seu incontinentiam incurrere non debet aliquis, ut aliqua ad fidem conuertatur. Et sic non licet ducere uxorem infidelem sub ea conditione ut conuertatur & fidelis efficiatur.

k **Mente.** Mente seu uolũtate mulier cupit ut fiat mater, & habeat liberos: tñ eius uir est frigidus & maleficiatus: an propter hoc sit ab eo separanda.
ij Mens & uoluntas est mulieri post mortem uiri cũ illo contrahere, cùm quo prius fornicata fuit, an posit. Viro uxorem dimittere propria authoritate & sine iudicio ecclesiæ non licet, neque eam occidere. c. admonere.
iij Mentis seu cordis sola contritione absque oris confessione an posint peccata deleri: & utrum possumus Deo satisfacere. Istam quæstionem prolixè tractat Gratianus, eius occasione interserens tractatũ de pœnitentia, septem distinctiones continentem.
iiij Mentis scrupulo cessante, an posit maritus tempore orationis & pœnitentiæ uxori debitum reddere. Et ibi habetur, quòd tempore quadragesimali nuptias celebrare non licet.
v Mens & uoluntas est uiro continentiam uouere. Non potest hoc facere sine consensu uxoris tacito uel expresso, nisi sit sponsa nondum cognita. Mulier uiro debet subesse, cùm uir sit caput mulieris. cap. hæc imago.

l **Dubitans.** Dubitans uxor de morte mariti, & credens illum esse mortuũ, si contrahat cum alio, an dicatur rea adulterij.
ij Dubitans mulier de morte mariti, si cum alio contraxit, & postea maritus eius reddijt, an sit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m **Gradibus.** Gradibus consanguinitatis nobis contingentes mulieres non possumus ducere in uxores. Quare constitutum fuit ne consanguineæ ducantur.
ij Gradu consanguinitatis uxori contingentem non licet uxorem ducere.
iij Gradus consanguinitatis & affinitatis, secundum decreta usque ad septimam generationem habent prohibitionem, hoc est, quòd ratione consanguinitatis & affinitatis prohibitum est matrimonium usque ad septimum gradum.
iiij Gradus sextus consanguinitatis quare prohibitus est, secundùm Canones.
v Gradus consanguinitatis, qũo computandi sunt.
vj Gradu prohibito coniuncti ad quorum accusationem uel testificationem sunt separandi. Et ibi de iuramento separationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui consanguinitatem probant. c. de parentela.
vij. Gradu prohibito coniuncti, si adinuicem carnaliter commisceantur, filij ex tali incestuoso coitu procreati, non sunt filij appellandi.
viij Gradus consanguinitatis & affinitatis, quis dicatur esse dispensabilis. id est, quo gradu posit dispensari cum consanguineis & affinibus.
ix Gradu prohibito coniuncti (licet fortè sentẽtia pro matrimonio fuerit lata) possunt separari. Sententia enim pro matrimonio uel contra ipsum lata potest retractari ueritate comperta: quia talis sententia nullo cursu temporis transit in rem iudicatam. Et ibi dicitur sententiam etiam Romani pontificis in melius posse mutari. c. sententiam.
x Gradus affinitatis, siue ipsa affinitas in superstite nõ deletur. Item soboles ex secundis suscepta nuptijs consanguineis prioris uiri copulari nõ debet, secundum decreta: sed hoc corrigitur per cap. non debet de consanguin. & affin.

n **Rapiente.** Rapiente uirginem per uim aliquo, raptus comitti dicitur.
ij Rapiens uiolenter puellam, pôt illã peracta pñia in uxorem ducere. Et sic rapta raptori de iure canonico nubere pôt. c. denique. & melius extra de rapto. cap. cum causa. cum similibus.

DECRETI TOTIVS canones hic secundùm ordinem alphabeticum imprimútur, quod præter cæteras utilitates multimode correctioni est adiumento non mediocri.

A par

Cle

D

De

L

Multis

N

Notandum

Q

Quamuis

Quidam

Quod

R

Res

Si

Si

Si

T

Finis tabulæ Canonum Decreti.

Concilia Decreti cum Canonibus.

Concilia in quibus Canones multiplicitur:
Hic secundum Alphabeti ordinem collocantur.
Et quot Canones unumquodque contineat:
Ista clarissimè tabella manifestat.

Illud

Sicubi

Ex concilio Toletano.

Ex concilio Triburien.

Ex concilio Turonen.

Ex concilio Varensi.

Ex concilio Vrbani papæ.

Ex concilio Vrbanensi.

Ex concilio Vrbico.

FINIS.

MATERIAE SINGVLARES, QVAE IN VARIIS DECRETI GLOSSIS

diſperſæ ſunt, hic aptiſsimo ordine colliguntur: ut faciliori tramite ad illas perueniatur.

Annus

Arch-

Clerici

Con-

D

E

Episco-

Eunuchi

Expo-

Fœmina

G

H

Hære-

I

Imperator

Inten-

Iudices.

L

Matri-

Mors

N

O

Prædi-

Presby-

Res

S

V

FINIS.

Singula mente prius memori qui scripta tenebit,
Abdita glossarum penetralia scire ualebit

Gratiani ſuggeſtus.

GRATIANI COMPILATORIS DECRETI VITA, VARIIS EX SCRIPTORIBVS EXCERPTA.

Ratianus iste monachus Classensis duos (si plerisque scriptoribus creditur) fratres, uiros solennes & studiosos, ecclesiæq; Dei perutiles habuit: unum magistrum Petrum Lombardum, episcopũ Parisiensem, qui cõpilauit sagaci studio ex dictis sanctorum patrum commendabile opus Librum Sententiarum. Et fuit vir in diuinis scripturis studiosissimus, & notabiliter doctus, ingenio subtilis, & clarus eloquio, qui nomẽ suum scribendo cũ tanta gloria transmisit ad posteros, ut usq; in hodiernum diem suis opusculis theologorum schola ubiq; exercitata, singulari ueneratione Magistrũ eũ nominet & habeat. Alterum Petrum presbyterum ecclesiæ Trecensis, cognomento Comestorem siue manducatorem: qui fuit uir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, atque in secularibus literis egregiè doctus, carmine exercitatus & prosa. Scripsit utroq; stylo quædam præclara opuscula: quorum authoritas ab ecclesia longo iam usu comprobatur. Comestor autem siue manducator idcirco dictus est, ꝙ scripturarũ authoritates in suis sermonibus & opusculis crebrius allegando, quasi in uentrem memoriæ manducarit. Scripsit inter cætera ingenij sui uolumina insigne opus ad Guilielmum Sennonensem archiepiscopum. omnes libros Bibliæ historiales & breuiter & utiliter exponẽdo: quod iam ex usu prænotatur Historia scholastica. Et à quibusdã prædicatur in populis, hos tres, Gratianum uidelicet, Petrũ Lombardũ, & Petrũ Comestorẽ fuisse Germanos ex adulterio natos. Quorũ mater cum in extremis peccatũ suum confiteretur: & confessor redargueret crimen perpetrati adulterij, quia ualdè graue esset, & ideo multũ deberet dolere & pœnitentiã agere: respõdit illa: Pater, scio quòd adulteriũ peccatũ magnũ est: sed cõsiderans quantũ bonum secutũ est, cũ isti filij mei sint luminaria magna in ecclesia: ego nõ ualeo pœnitere. Et cõfessor ad eã, Quod tui filii sint notabiles uiri & opera utilia fecerint ecclesiæ Dei, non ex te: sed ex dono Dei est: ex te aũt adulterium crimen magnũ, & de hoc doleas. Et si non habes tantũ dolorẽ quantũ exigit tam horrendũ scelus: de hoc tamẽ doleas, ꝙ nõ potes dolere. Alij tñ fatent eos nec Germanos nec contẽporaneos fuisse, etsi tẽpore uicinos. Claruit enim Gratianus tẽporibus Henrici quarti, anno dñi 1120. Petrus Lõbardus sub Cõrardo Imperatore tertio, anno dñi 1140. & Petrus Comestor sub Fridericho Imperatore primo anno dñi 1160. Cõposuit igit uir uenerabilis Gratianus monachus sancti Felicis Boñ. ordinis sancti Benedicti, uir in diuinis scripturis eruditissimus, & mirabili studio flagrãs, ingenio prõptus, & clarus eloquio, uita quoq; & cõuersatione insignis. Decretorum uolumẽ insigne ex ueterũ statutis, sanctionibus & scriptis: quo iuris canonici professores usq; in præsens utunt in scholis ab Eugenio Papa in tertio approbatũ. Quod quidem decretũ prius scripserat Iuo Carnotensis eps & eo ante Gratiani tẽpora utebant iuri operã nauãtes. Si quis (teste Antonino archiepiscopo Florẽtino) bene aduertat. anno dominicæ incarnationis 1100. uel circiter ecclesia multũ illuminata est in doctrinis. Nam in doctrina suaui spiritus copiosè & deuotè locuti sunt, & libros ediderunt, sanctus Bernardus, Hugo de sancto Victore, Richardus de sancto Victore, & Hugo de Follieto, & post eos Hælinandus: oẽs hi religiosi, & famosi in sanctitate. In doctrina uerò morali & theologica floruerunt hi tres, Gratianus monachus, qui cõpilauit Decretũ, fundamẽtũ iuris canonici. Petrus Lõbardus episcopus Parisiensis, qui cõposuit librum Sentẽtiarum, summam theologiæ. & Petrus comestor, qui edidit Historiã scholasticã. Et hos sequentes uersus in laudem uirginis eleganter composuit.

Si fieri posset quod arenæ, puluis, & undæ,
Vndarum guttæ, rosa, gemmæ, lilia, flammæ,
Ethera, cælicolæ, nix, grando, sexus uterque,
Ventorum pinnæ, uolucrum, pecudum genus omne,
Syluarum rami, frondes, auium quoque pennæ,
Gramina, ros, stellæ, pisces, angues, & aristæ,
Et lapides, montes, conualles, terra, dracones,
Linguæ cuncta forent: minimè depromere possent,
Quæ sit uel quanta uirgo regina Maria,
Quæ tua pietas, nec litera, nec dabit ætas.

Petri Lõbardi gesta. — Petri Comestoris gesta.

Hæc paucula de Gratiani gestis & uita uarijs ex authoribus collecta: cui simile quid in Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus nobis obseruandum est, ne quid uspiam fastidioso lectori minus à nobis satisfiat.

QVONIAM nouis superuenientibus causis, nouis est remedijs succurrendū: idcirco ego Bartholomæus Brixiensis cōfidens de magnificētia creatoris, apparatum Decretorū duxi in melius reformandū: non detrahēdo alicui, nec attribuendo mihi glossas, quas nō feci: sed supplendo defectū solūmodo, vbi correctio necessaria videbat̄, uel ꝑ subtractionē decretaliū, & diminutionem earundem, vel ꝓpter iura, quæ superuenerunt de nouo. Interdum etiā solutiones interposui, quæ ꝓtermissæ fuerāt à Ioāne. Hoc feci ad honorē omnipotentis Dei, & ecclesiæ Romanæ, & ad communē vtilitatem omniū studentium in iure canonico. Bar.

Glos. Ioannis suppleuit in multis Barth. Brix.

† alias, in antiquissimis exemplarib. legit modis. † Verum est & ample in lege, s. Mosi uel decalogo & Euāgelio continet̄, nēpe promissio & exhibitio uitæ æternæ credentibus per Christū in lege promissum & in Euāgelio exhibitum. Mat. 7. b

DECRETVM AVREVM DO. GRATIANI,

In quo est discordantium Canonum concordantia: ac primùm de iure diuinæ & humanæ constitutionis.

DISTINCTIO I.

HVmanum genus [a] *duob.* [b] *regit̄,* † *naturali* [c] *uidelicet iure, & moribus* [d]. *Ius naturale est, qđ in lege et ī Euangelio continet̄,* † *quo quisq; iubetur alij facere, qđ sibi uult* [e] *fieri. et ꝓhibetur* [f] *alij inferre,* [g] *quod sibi nolit fieri. unde Christus in Euangelio,* [h] *Omnia quæcūq; uultis* [i], *ut faciant uobis hoīes, et uos eadē facite illis. Hæc est. n.* [k] *lex, & ꝓphetæ.*

Hinc [l] *Isidorus in quinto libro Etymologiarum ait.*

Diuinæ leges natura, humanæ moribus constant.

CAN. I.

OMnes leges [m] aut diuinæ sunt, aut humanæ: diuinæ natura, † humanæ morib. constant: ideoq; hæ discrepant, [n] quoniā aliæ alijs [o] gentibus placēt. Fas lex diuina est, ius lex humana. Transire per agrum alienū, [p] fas est, [q] ius non est. Ex uerbis huius authoritatis euidenter dat̄ intelligi, in quo differant inter se lex diuina, & humana: cùm omne, qđ fas est, noīe diuinæ uel naturalis legis accipiat̄: noīe verò legis humanæ, mores iure conscripti & traditi intelligā tur. Est autē ius generale

HVmanum genus. Hęc distīctio diuiditur ī duas partes. In prima probat ꝑ quatuor canōes qđ humanū genus regit̄ duob. s. iurib. & consuetudinib. In secūda parte, q̄ incipit ibi, Est & alia ponit septem dr̄ias iuriū. Io. de Fāt. & Pe.

[a] Humanū genus. Tractaturus dominus Gratia. de iure canonico, primo incipit à simplicioribus secundum naturam, scilicet a iure naturali, quod antiquius & dignius est. [*] Cœpit enim ab ipsa rationali creatura: ut institu. de re. diui. §. commodius. Assignat ergo multas dr̄ias iuris naturalis ad alia iura, usque ad xv. dist. in qua aggreditur principale propositum de iure canonico, originem eius assignans.

[b] Duobus. Signatur contrarium. ĩ. xcvj. dist. duo. sed illis duobus regitur tāquam authoribus, istis tanquā instrumentis. xj. q. j. c. sicut enim. §. ex his.

[c] Naturali. id est diuino. [*]

[d] Moribus. id est, consuetudinario iure, uel etiam iure humano, siue scripto, siue non scripto. xxv. q. ij. institutionis.

[e] Vult. Sed nōne ego uolo quod alter det mihi rē suā nō tñ ego uolo ei dare rem meā? Expone ergo uult. i. debet uelle. & sic exponitur ibi, Habe charitatē, & fac quod uis. & sic exponit lex ff. de solu. l. j. vel expone iubetur, id est cōsulitur. [*] sic econuerso verbū rogādi pro uerbo præcipiendi ponitur. xj. quæst. iij. rogo.

[f] Prohibetur. Nunquam inuenimus expresse prohibitum in lege uel in Euangelio, nisi per quandam consequentiam. Nam ubi unum contrariorum præcipit̄, per consequens aliud prohibetur. sic vbi aliquid iudicatur meum esse, per consequens iudicatur tuum nō esse. ff. de procur. Pomponius. §. 2.

[g] Inferre. Sed nonne iudex uult inferre mortē reo, sed tamen non uult ut sibi mors Inferatur? Sed dic, quod iudex non infligit mortem, sed lex, ut xxiij. q. v. homicidas. & c. cū homo. Vel intelligas hæc oīa de operibus misericordię, ad quæ quilibet tenetur: ut lxxxvj. di. non satis Ioan.

[h] In Euangelio. Matthæi vij.

[i] Vultis. id est, debetis uelle.

[k] Hæc est enim. id est ī his cōsistit. sic ponitur ibi, Deum time, & mādata eiꝰ obserua: hoc est omnis homo. Ecclesiastici xij. de pœn. distinct. ij. charitas.

[l] Hinc. Ad ꝓbādā diuisionē supradictā.

[m] OMnes leges. id est omnis lex. & ponitur plurale pro singulari. si. n. demonstrares duas leges, unā diuinā, & aliā humanā, non pōt vere dici, istæ leges aut sunt diuinæ, aut humanæ. Et ualet talis interpretatio in rescriptis quādoq; cū ita scribit̄: si ista uera sūt. i. si hoc uerū est, & si illud verū est, sic ex̄ de appel. significauit. ī fi. & ex̄. de præben. cū iā dudū. & ex̄. de rescri. ex parte. sic. ĩ. ij. q. j. ī primis. [*] & ff. de cōdi. & demō. falsa. & ff. de statu homi. summam.

[n] Discrepant. Non tamen sunt contrariæ. nā transire per agrum alienū diuina lex permittit, humana prohibet: sed prohibitio & permissio non sunt contraria. nam dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apostolus prohibet, ut xxviij. q. j. iam nunc.

[o] Alijs. vt ĩ. xij. dist. illa. & ĩ. xxxij. distin. placuit.

[p] Alienum. Sed nonne iure naturali omnia sunt communia: ut ĩ. c. ius naturale. & ĩ. dist. viij. quo iure. non ergo aliquis ager alienus est, ideo expone alienum, id est, qui est alienus modo.

[q] Fas est. id est, æquū est, [*] cū subest causa, & innoxius est transitus, ut xxiij. q. ij. c. ul. Itē iure diuino licitū est comedere vuas in agro alterius, sed nō exportare: cōterere spicas & comedere licitū est. vj. q. iij. c. j. sed nō mittere falcē, ut ĩ. de conse. dist. v. discipulos. sed licet sit æquū iure diuino, tñ non est ius. i. ius non dat ciuilē actionē. Vbi enim aliquid mihi prodest, & tibi non nocet, æquū est vt mihi non prohibeas, licet ius ibi deficiat: vt ff. de aqua plu. arc. in summa. §. itē Varus. Trāsire tñ per agrū alienum licet in casibus. s. si seruitutem debeat: ut C. de ser. per agrum. Item si thesaurū suum quis vult effodere. ff. ad exhib. thesaurus. in fine.

[*] Ius naturale reliquis antiquius est: ut v. dist. c. j. ī prin. [*] Idē sentit Isido. ut ca. seq. & male, quia politia externa regitur iure naturali & positiuo. Sed vtrūq; sub est diuino qđ altius est naturali. late doctéq; Ioā. Gerson in lib. de uita spir. animæ. latius & doctius Areti. Fel. in præfa. Psalm. [*] Consulit & male quia omnino ꝓceptū est, sed expone vult ex eodē naturali dictamine, nō aūt ex pertur batiōe cōcuꝑiscentiæ. vide q̄ not. tract. usur. q. ij.

† Imo lōge s. naturam etiā integram. quāquam mādata diuina possibilia erāt homini ante lapsum adæ: sed nō post nisi regeneratis, & ad huc non uirtute ipsorum: sed fidei, hoc ē spiritus, sancti in fidelibus tā tum operantis. [*] Ibi, si aliqui accusatores, &c. [*] Vel dic, id est, licitū ē, s. domino non prohibēte Prohibitio enim dñi tollit hanc permissionē. Et dicas licitum esse ei in sua natura & à iure naturali permissum, & à lege Mosaica. Nā ius positiuū ex constitutione licitū est, nō semper æquū est, secundum Lau.

in fi. Itē ſi glans mea decidit ī agrū tuū: ff. de glā. legē. l. unica. & dū q̄ro hoīem fugitiuū. ff. de ſer. fug. l diu⁹. & in alio caſu. xxiij. q. ij. ca. vlt. Item dum via publica deſtructa eſt, vt ff. quēad. ſer. amit. l. ſi locus. §. vlti. Io.

nomen, multas ſub ſe continens ſpecies.

Vnde in eodem libro Etymolog. Iſidorus ait:

Ius genus, lex autem ſpecies eius eſt.

CAN. II.

IVs gn̄ale a nomē eſt: lex aūt iuris ē ſpēs. Ius aūt eſt dictū, quia iuſtum eſt. Omne aūt ius legibus, & moribus conſtat.

Quid ſit lex.

CAN. III.

LEx eſt b conſtitutio ſcripta.

Quid ſit Mos.

CAN. IIII.

a IVs gn̄ale. Quia iuſtum eſt: nec iudex dicit, niſi iuſtus ſit: vt xxiij. q. ij. c. j. Qn̄q; eſt aliquod ius qđ non eſt æquū, nec iuſtū, vt ſi alicuius uxor adulterat, q̄ ille nō poſsit ꝓmoueri, vt xxxiiij. diſt. ſi cui⁹. quod ītelligo ſi ille poſtea cognouerit eā: 1 q̄a ſine culpa ſua puniri nō debet, vt xvj. q vij. inuentum. Itē æquū & iuſtū eſt, vt nemo cū alterius iactura locupletetur, vt extra de pœnis. ſuā. & ff. de cōdi. īde nā hoc. & tn̄ contra illā æquitatē inducta eſt vſucapio ſiue præſcriptio. Itē iniquū eſt vt vnus puniat pro alio: quia non debet vltra progredi pœna, quā reperiat delictum: vt extra de ijs, quę fi. à maio. par. cap. quæſiuit. Tamen cōtra hāc æquitatem multa iura loquuntur: vt j. q. iiij. c. eccleſia. §. itē ex peccato Achor. & vj. q. j. c. ſunt plurimi §. verum. & extra de ſpon. non eſt vobis. Sed dic q̄ in oībus talibus ex cauſa & pro bono pacis vel publico inducitur qn̄q; rigor cōtra naturalē æquitatē: qn̄q; tn̄ ſine rōne inducit rigor cōtra æquitatē: & hoc ſolū ꝓ rōne ſufficit q̄ ita ſcriptū eſt: vt ff. q, & à qui. manu. lib. non fi. l. ꝓſpexit.

Ius aliq̄ñ eſt nec æquum nec iuſtum.

1 Siue ſcienter, ſiue ignoranter.

Rigor qn̄ que præfertur æquitati.

b LEx eſt, &c. iuſtum præcipiens, & contrarium prohibens. xxiij. q. 3. ſi eccleſia. in fi. & dicitur lex eo, quod legitime ligat. ij. diſt. omnis. Archi.

c MOs eſt longa. Quā cōſuetudinē dicis eſſe longam, vel quot vices dicis inducere cōſuetudinem, nunq̄d illud quod bis factum eſt: vt xxv. q. ij. ita nos. Vel illā quæ ter facta eſt, vt extra de elec. venerabilem. in fi. Vel illam quæ ſæpius quā ter eſt facta, vt extra de cauſa poſ. & ꝓprie. cū eccleſia Sutrina. Vel illā, quæ decies facta eſt: ſicut lōga p̄ſcriptio dicitur q̄ eſt x. ann. vt C. de p̄ſcri. lon. tēp. per totum. Vel illā cuius non extat memoria, vt iij. q̄. vj. hæc quippe. ff. de aqua quoti. hoc iure. §. ductus aquæ? Dici cōſueuit, q̄ in crīalibus duæ vices inducunt cōſuetudinem, ſed in alijs tres nō ſufficiunt. C de epiſc. audi. l. iiij in fi. Ioā. Hoc teneas pro certo, q̄ ſecundum ius canonicū non valet cōſuetudo, niſi præſcripta ſit, & rationabilis, vt ex̄. de conſue. c. vlti. Videt̄ tn̄ hic, quod quaternarius actus inducat cōſuetudinem. C. de ſer. l. ult. Bar. Brix.

Conſuetudo quot uicibus inducitur.

d De moribus. Hæc deſcriptio dupliciter videt̄ incōueniēs: & q̄a idē ponit̄ in deſcriptione q̄ in deſcripto: & q̄a idē ponit̄ pro ſpecie & genere. Sed dic, q̄ aliter ſumit̄ hic hoc nomē, mos, & aliter hoc nomē morib⁹, & aliter hoc nomē, conſuetudo. Nā mos ſumit̄ ꝓ iure non ſcripto, conſuetudo ſumitur generaliter pro iure ſcripto & nō ſcripto: vt j. c. ꝓxi. ſed hoc nomen moribus, ſumit̄ hic pro frequētibus actibus hominū. Ioā.

Mos & mores differunt.

Conſuetudo an egeat inſtitutione.

e COnſuetudo. Inſtitutū. Videt̄ hic manifeſte qđ plures vices nō ſufficiūt ad hoc, vt aliq̄d dicat̄ conſuetudo, niſi inſtitutū ſit, quod illud ꝓ conſuetudine amodo ſeruet̄. nā poteſt eſſe., q̄ ex gratia vel tolerantia hoc ſæpius p̄miſſum ſit, vt extra de verbo. ſig. Abbate. & x. q. iij. q̄a cognouimus. vnde licet aliq̄d ſæpius factū ſit, niſi eo animo factum ſit vt, in poſterū fieret, etiā ſi ſuo iure id faceret, talis vſus non dicitur vſus, vt ff. de iti. actuq; pri. l. j. §. Iulianus recte ait. & l. vlti. Item alia rōne patet, q̄ ſolæ vices nō inducūt cōſuetudinē: quia licet pluribus vicibus aliq̄d iudicatū ſit, nō ideo in poſterū ita iudicādū eſt: quia nō exēplis, ſed legibus eſt iudicandū: vt C. de ſent. & interloc. nemo. Sed ſecūdū cōſuetudinē bene iudicat̄ 2, vt extra de eo q̄ mitt. in poſ. cū veniſſent. xij. diſtinct. illa & xxxij. diſt. placuit. Itē multa alia req̄runt̄ ad hoc vt aliquid dicatur cōſuetudo, vt dicemus j. diſtin. viij. fruſtra.

2 Argu extra de teſt. Raynutius. § dict⁹. uer. præcedit. & hoc no. xij. diſt. illud in gl. argu. contra ibi videas.

MOs eſt lōga c conſuetudo de morib. d tantummodo tracta.

Quid ſit conſuetudo.

CAN. V.

COnſuetudo aūt eſt ius quoddā morib. inſtitutū, e qđ ꝓ lege ſuſcipit̄, cùm deficit lex. f Nec differt, an ſcriptura, an rōne conſiſtat: q̄m & legem rō commendat. Porrò ſi ratione g lex conſiſtat, lex erit omne iam, qđ & rōne cōſtiterit duntaxat, quod religioni conueniat, h qđ diſciplinæ congruat, i quod ſaluti

f Cum deficit lex. Hic videt̄, quod tūc demū recurrendum eſt ad conſuetudinē cum lex deficit. Et ſic eſt ar. q̄ nunquā ſecūdū cōſuetudinē eſt iudicandū, ſi ius cōtrariū præcipiat, & arg. j. xj. diſt. conſuetudinis. & c. cōſquēs. & j. diſt. viij. ſi cōſuetudinē. & c. conſuetudo. & extra de ſen. & re iud. cum cauſa. & extra de fo. cōpe. quod clericis. Rn̄detur q̄ nō ſecūdū cōſuetudinē, ſed ſecūdū iura eſt iudicandū, vt ff. de ſepul. vio. l. iij. §. diuus ſecūdū hoc multa occurrūt contraria, vt j. diſt. xxxij. placuit. & extra de eo q̄ mit. in poſ. cū veniſſent. & extra de cogna. ſpiri. ſup eo. & extra de arbit. dilecti. & extra de conſuet. ca. ij. & extra de teſta. c. ad hæc. Ex iſtis oībus habet̄, q̄ cōſuetudini ſtat̄ cōtra ius ſcriptū. Solutionē autem iſtius qn̄ cōſuetudo præiudicet iuri, dicemus j. viij. diſt. c fruſtra. Io. Hoc tene, q̄ cōſuetudo rationabilis & præſcripta iuri ſcripto p̄iudicat. ita mihi videtur, vt extra de cōſue. c. vlt. etiā ſi alia nō interueniant, de q̄bus facit mentionē Io. in illo c. fruſtra. B. Sed ad quā cōſuetudinē dicis recurrendū? an ad cōſuetudinē terræ, an ad Romanī cōſuetudinē, an ad conſuetudinē loci vbi cōtractū fuit, an ad cōſuetudinē vicinarū prouinciarū? Videt̄ q̄ ad cōſuetudinē Romanā, vt j. xj. diſt. c. vlt. inſtit. de ſatiſd. §. vlt. Ecōtra videt̄, quod ad cōſuetudinē loci, vt xij. diſt. illa. & C. de ædi fi. priua. an in totum. & iura præalleg. ad hoc inducas. Ad hoc dico, q̄ iudex maxime delegatus primo ſecūdū canones iudicabit, dificiētibus canonibus iudicet ſecūdū leges 3, vt extra de no. ope. nun. intelleximus. & j. diſt. x. ſi in adiutoriū, deficiente omni iure ꝓcedat ad gn̄alē cōſuetudinē 4, vel etiā particularē, cum defuerit gn̄alis: licet quidā tūc dicāt reccurrēdū ad cōſuetudinē Romanī, deficiēte iure & cōſuetudine ꝓcedat de ſimilibus ad ſimilia: vt xx. diſtin. de quibus. ff. de legi. l. nō poſſunt. omnibus deficiētibus ad Romanā cōſuetudinē ꝓcedat: vt. ff. de legi. & conſt. de quib. in prin. licet ſit arg. quod ad conſuetudinē vicinarum prouinciarū ſit recurrendum: ut ex̄. de cenſi ſuper eo.

Conſuetudo vtrum præiudicet iuri ſcripto.

Iudex per quæ iura debet iudicare.

3 De hoc xv. q̄. iij. ca. ſane. §. hunc autē uerſic. ſed ſicut.

4 Adde Bald. in l. aduerſus. C. ſi aduerſus rē iud. & Alexā. de Imo. in l. ſolet. ff. de iud.

g Rōne. Arg. q̄ deficiēte lege, vel canone pōt allegari rō, ut xix. diſt. ſi Romanorum. & diſt. viij. fruſtra.

h Quod religioni conueniat. Multa enim ſunt contra rōnem, tn̄ congruunt religioni, ut uirginem peperiſſe.

i Quod diſciplinæ congruat. Quia licet prælatus de ratione poſsit coercere ſubditum delinquentem, tamen diſciplinate tenetur ipſum coercere, vt proficiat ei ad ſalutem, vt xlv. diſtin. cum beatus.

Quod

proficiat. Vocatur aūt consuetudo, qđ in cōi est usu. Cùm itaq; dicit, non differt, utrùm cōsuetudo scriptura, an rōne consistat, apparet, ꝙ consuetudo est partim redacta in scriptis, partim moribus tantùm utentiū est reseruata. Quæ in scriptis redacta est, constitutio siue ius uocat. Quæ uerò ī scriptis redacta non est, gn̄ali noīe consuetudo uidelicet appellatur.

Est & alia diuisio iuris, ut in eodem lib. testatur Isidorus ita dicens.

Quæ sint species iuris.
CAN. VI.

IVs autem naturale est, aut ciuile, aut gentium.

Quid sit ius naturale.
CAN. VII.

IVs naturale est cōmune omnium nationum, eò ꝙ ubique instinctu naturæ, non constitutione habetur aliqua: ut uiri & fœminæ coniunctio, liberorum successio, & puerorū educatio, cōis oīum possessio, & oīum una libertas: acqsitio eorū q̄ cælo, terra, mariq; capiunt. Itē depositę rei uel cōmēdatę pecunię restitutio, uiolētiæ ꝑ uim repulsio. Nam hoc, aut si quid huic simile est, nunquam iniustum, sed naturale æquūmque habetur.

Quid sit ius ciuile.
CAN. VIII.

IVs ciuile est, quod quisque populus, uel ciuitas sibi proprium diuina humanaq; causa constituit.

Quid sit ius gentium.
CAN. IX.

IVs gentiū, est sediū occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, postliminia, fœdera pacis

Quod saluti proficiat. Licet ratio sit quod homo debeat persequi inimicum, tamen non proficit hoc ad salutem.

IVs naturale. Ad intelligentiam istorum nota ꝙ natura multis modis dicitur: quandoq: dicitur natura vis insita rebus similia de similibus procreans. Secundo modo dicit natura quidā stimulus seu instinctus naturæ ex sensualitate proueniens ad appetendum, vel ad procreandū, uel ad educādū. xxxij. q. v. horrendus. ff. de uent. inspi. l. j. §. ius naturale. insti. de iu. na. gen. & ciui. in prin. Tertio modo dicitur instinctus naturæ ex rōne proueniens, & ius ex tali natura ꝓueniens dicitur naturalis ęquitas: & scđm hoc ius naturę dicūtur oīa cōia. i. communicanda tempore necessitatis: vt xlvij. dist. sicut. Quarto modo dicitur ius naturale præcepta naturalia, hoc est: Non furtum facies: non mœchaberis. xxxij. q. vij. quid adulterio. inst. de obli. quę ex delict. nascun. circa princip. & omne ius diuinum dicitur naturale ius. & secū dum istud ius similiter omnia dicuntur communia. i. cōmunicanda, bene enim fuit aliquid proprium de iure diuino, nam ipsi Adæ fuit dictum, In sudore uultus tui vesceris pane tuo. & alibi: Non concupisces rem proximi tui. xlvij. di. virum. Similiter ius ciuile dicitur varijs modis. Quandoque dicitur ius ciuile illud ius, quod non est naturale, uel ius gentium. secundū hoc ius canonicum dicitur ius ciuile, secundū ꝙ hic sumitur. Secundo modo dicitur ius ciuile omne illud ꝙ non est canonicū ius. Tertio modo ius ciuile dicitur lex xij. tab. ff. de ori. iur. l. ij. §. exactis. Quarto modo dicitur ius ciuile ad differentiam iuris prætorij. Ioā.

Coniunctio. Si intelligas de coniunctione corporum, scđm hoc est ius naturale proueniēs ex sensualitate. Si intelligas de cōiūctione aīorum, est ius naturale ex ratione proueniens, extra de big. debitum.

Successio. Nō intellige de successione, quæ fit per hæreditatem, cum illa non sit naturalis: sed de successione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi potest de illa qua liberi iure naturæ succedunt parentibus. ff. vnde lib. j. & l. scripto. §. non sic.

Educatio. Patres enim thesaurizant filijs, non filij parentibus: vt xvj. q. j. prædicator. similiter filius patrem egentem cogitur alere. xxij. q. iiij. inter. et C. de alen. li. l. j. & ij. & in casu mater filium, & libertus patronū. vt ff. de li. agn. si qs. §. idē in liberis. et §. solēt.

Communis omnium. Id est. nihil erat proprium alicui iure diuino. Vel dic cōmunis, communicanda tempore necessitatis: vt xlvij. dist. sicut. nam etiam secundum legem Rho. tempore periculi cibaria maxime erant communia: ut ff. ad legem Rhodiam. l. ij. §. cum in eadem naue. in fi. xij. q. j. dilectissimis.

Capiuntur. Hæc enim & alia quæ in nullius bonis sunt, cedunt occupanti: vt institu. de rerum diui. §. feræ.

Item depositæ. Fallit in duobus casibus: ut ĩ. xxij. q. ij. cap. ne quis. & si dominus & deponens simul petunt rem, potius restituitur domino: ut ff. depo. bona fides.

Commendatæ. Commendare idem est quod deponere, ut ff. deposi. l. Lucius Titius.

Per vim. Quod cuilibet licet: vt ff. de iustitia & iu. ut uim. in fin. extra. de senten. excom. c. iij. § si vero. in fin. De illa materia habes not. xxiij. quæ. j. in summa. Ioan.

IVs ciuile. Vel ciuitas. Sic aliqua ecclesia ius sibi statuit: vt ĩ. dist. xj. catholica. & de conse. dist. iij. pronuntiandum.

Diuina humanaque. i. contemplatione Dei. de cōse. di. iij. c. iij. & hominum: ut ff. de ser. l. j.

IVs gentium. Sedium. Scilicet hostilium: vt xxiij. q. vij. si de rebus. & q. v. dicat aliquis instit. de rerum di. §. item quæ ex hostibus. ff. de acqui. re. do. naturalem. §. si. Vel dic sedium vacantium, quæ occupanti conceduntur: vt insti. de rerum diui. §. feræ. Alioqui si propria authoritate raperet etiam rē suam, cadit à dominio: vt ĩ. xvj. quæ. vj. placuit. ff. quod metus causa. l. extat. C. vnde vi. si quis in tantā. nisi forte alio modo non posset eam consequi per iudicem: vt xxiij. q. ij. c. j. & ij. & ff. quæ. in fraudem cred. ait prætor. §. si debitorem. Ioan.

Seruitutes. Alibi dicitur, quod seruitus sit inducta per ebrietatem xxxv. di. vj. die. alibi uidetur inducta ex prescriptione septennij: vt dicā ĩ. di. vii c. ius. autem. n summa gloss. quæ. incipit à iudicijs. super illo uer. iustificationibus. sed dicitur inducta de iure gentium: quia ius gentium eam approbat, non quod eam primo inuenerit. Si ergo bellum iustum est: qui capitur, fit seruus capientis: ut xxiij. quæst. v. dicat. & secundum hoc peccat taliter captus, si recedat à domino suo: ut xvij. quæstio. iiij. si quis seruum. sed si bellum non est iustum, licitum est ei fugere, dum potest: ut ff. de cap. nihil interest.

Postliminia. Postliminium est ius quo restituitur alicui res quam per captiuitatē amiserat: ut xxvj. q. iij. prima actione. & xxxiiij. q. j. cum per bellicam. nisi sint arma, quæ non restituuntur, quia illa turpiter amisit: ut ff. de cap. l. ij.

Ius naturale dicit multipliciter.

Quādo ita simpliciter vt ex nūc statuitur, sed si consuetudo publica authoritate ī scriptis redigitur, & authorat ne dubitetur & alia ꝓbatione opꝰ sit, nihilo minus cō suetudo, ē & dicitur, ut not. in cōsue. Parisi. in proœm.

Cōcor. text. in §. huius studij. uer. dicendū. insti. de ius. & iure.

Sub. de qua coniunctione est intelligendū secūdū Ber.

Filius egē tem patrē cogitur alere.

Tempore necessitatis omnia sunt cōicanda.

Ius ciuile quadrupliciter dicitur.

Cōcor. text. in l. ex hoc iure. cū ibi nota. ff. de iusti. & iure.

Vim vi repellere licet.

Cōcor. text. in §. ius autem ciuile. instit. de iure nat. gē. & ciui.

Ad huius dicti declarationē vide qđ no. extra de causa pos. & ꝓprie. pastoralis. in glo. sed si non potuit.

Captus in bello an licite possit aufugere.

induciæ, † legatorū a nō violandorū religio, cōnubia inter alienigenas b prohibita. Hoc inde ius gētiū appellat, q a eo iure omnes fere gētes vtūtur.

Quid sit ius militare.

CAN. X.

IVs militare, est belli inferendi solēnitas, foederis c faciendi nexus, signo dato egressio in hostē, uel pugnæ commissio. Itē signo dato receptio. Itē flagitij militaris disciplina, si locus deserat. d Itē stipendiorū modus, e dignitatū f gradus, præmiorū honor: ueluti cum corona, g vel torques h donat. Itē prædæ decisio, & p personarū qualitatibus & laborib. iusta diuisio, ac principis portio. i

Quid sit ius publicum.

CAN. XI.

IVs publicum est k in sacris, & sacerdotib. & magistratibus.

Quid sit ius Quiritum.

CAN. XII.

IVs Quiritū l est propriè Romanorū, quod nulli m tenent, nisi Quirites, id est, Romani. † In quo agit de legitimis hæreditatib. n uel curationibus, uel de contractib. de tutelis, de vsucapionib. o quæ iura apud nullū aliū populū reperiunt, sed propria sunt Romanorum, & in eos solos constituta.

DISTIN. II.

1 ps C Onstat p autē ius Quiritum ex legib. *et plebiscitis, et senatuscōsultis, et cōstitutionib. principū, ex edictis senatorū, siue responsis prudentum.*

Quid sit lex.

CAN. I.

LEx est cōstitutio populi, q qua maiores natu r simul cum plebibus aliquid sanxerunt.

Quid sit plebiscitum.

CAN. II.

PLebiscita sunt, s q plebes tātùm constituūt: & vocant plebiscita eò, q pea plebs sciat, vel sciscitatur & rogat, ut fiant.

Quid sit senatusconsultum.

CAN. III.

SEnatusconsultum, est quod tantùm senatores populis consulendo decernunt † .

Quid sit cōstitutio, uel edictū.

CAN. IIII.

COnstitutio uel edictum est t quod tantùm Rex, uel Imperator constituit uel edidit.

Quæ sunt responsa prudētū.

CAN. V.

REsponsa v prudentum sunt, quæ iuris-

a Legatorum. Si quis legatum uel amicorum vel hostium impedit, secūdum canones excommunicatur, ut xciiij. distin. si quis. xxiiij. q. ij. si quis. secundum leges traditur hostibus: vt sit seruus illorum. ff. de leg. l. ulti. Ioan. Theutonicus.

† Cōcor. text. in §. ius autem gentium, gl. in uer. bella. instit. de iu. na. gen. & ciuili.

b Alienigenas. Vt xxviij. q. j. caue. & capi. sequen.

c Vs militare. Foederis. i. pacis componendæ.

Pœnæ fugientis in bello.

d Deseratur. Secundū canones, qui fugit in bello publico, infamis est: ut vj. q. j. infames. secundū leges capite punitur: ut ff. de re mil. omne. §. qui in acie. Io. Theuton.

e Modus. ī. xij. qō. ij. Vulteranæ. & ī. xvj. q. ulti. capi. j. & c. contra.

f Dignitatū. Quis sit dignior, uel superior alio.

g Cum corona. Id est, maius munus.

h Vel torques. Id est, minus munus.

Principis sunt omnia.

i Ac principis portio. Non ergo oīa quæ capiunt in bello, sunt principis. & sic est contra xxiij. q. v. dicat. ubi dicit q regis sunt oīa. Sed dic quod principis sunt oīa quo ad tuitionē, sed ipse tenet ea diuidere secūdū merita psonarū. xij. q. ij. Vulteranæ. & c. concesso.

k IVs publicum est. Vnde qui lædit sacerdotes uel res sacras, ab oībus tanquā pro publico crimine pōt accusari. arg. ij. q. j. in primis.

† Tex. est si. in §. sed ius quidē ciuile. cū gl. in uer. ius Quiritū. & uer. à Quirino. Instit. de iur. na. gē. & ciu.

l IVs Quiritum. A Quirino. Id est, Romulo.

m Quod nulli. Cōtra. C. de Iudæ. Iudæi. ubi dicitur q Iudæi utuntur Romano iure. Sed ibi omnes vocant Romani, subiecti Romano imperio: prout dicitur, Proprium Romanorū est habere filios in potestate, prout etiā gentiles sunt sub Romano imperio. Nam Imperator est princeps totius mundi: ut vij. q. j. in apibus. sed in diuersis prouincijs diuersi reges sub eo constituti sunt. v. q. iij. scitote. & ff. ad le. Rhod. de iac. qui leuandæ. & l. deprecatio. Qui ergo non uult esse sub Romano Imperio, nec hæreditatem habere potest, nec alia quæ hic de iure Romano enumerantur. arg. viij. dist. quo iure.

Iudæi & gentiles sub sunt imperio.

n De legitimis hæreditatibus. Ab intestato uel ex testamento delatis. Et hæreditas est successio in uniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod superest deducto ære alieno. Hæreditas.

o De usucapionibus. Vsucapio est acquisitio dominij per continuationem possessionis temporis lege diffiniti. ff. de usuc. lege. iij. 1 Vsucapio.

C Onstat aūt. Hæc dist. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit q n que differētias secularium legū. Secūda ibi, Quædā. l. de F.

1 De hoc dic ut plene nota. xvj. q. iij. in princi.

p Constat. In ij. di. agitur quæ sint partes, siue species Romani iuris: agit etiam quare leges consulares, vel tribunitiæ, uel alie sic sūt appellatæ, &c.

q LEx est. Populi. Olim populus statuit leges: sed hodie non, quia transtulit hāc potestatem in imperatorem: 2 ut instit. de iure naturali. §. sed quod principi. Vel dic q populus hodie pōt, & q dicit ibi trāstulit, id est, cōcessit.

2 Adde an possit facere statutum: & si potest, an principe existente in ciuitate nō cōsentiente: not. Bald. in l. homi. num. C. de leg.

r Qua maiores natu. Maiores natu dicūtur nobilitate, antiquitate, dignitate, scientia: vt ij. q. vij. quærendum. & c. criminatiōes.

s PLebiscita sunt. Plebiscita prīo facta fuerūt propter discordiam, quæ fuit inter nobiles & plebeios: ut ff. de origine iuris. l. ij. §. eisdem temporibus.

† Cōcor. text. in §. cōstat autem. uers. senatuscōsultū. cum gl. in uer. senatus. instit. de iu. na. gen. &

t COnstitutio uel edictū est. Proprie dicuntur constitutiones principum, & edicta prætorū 3. Dicitur etiam edictū iudicis: vt est citatio, uigesimaquarta, quæsti. iij. de illicita. ff. de re iudica. contumacia.

Constitutio & edictū diuersa sunt.

3 De hoc nota. ff. de ædil. edic. per totū Lauren.

v REsponsa. Olim licuit cuilibet totam hæreditatem suam relinquere alteri: sed Falcidius statuit, quod quarta pars hæreditatis deberet relinqui legitimis hæredibus. Est autem triplex Falcidia. Vna est debita iure naturæ, quæ competit legitimo hæredi. Alia est debita iure institutionis, quā potest iure hæres institutus petere: cum tota hæreditas est exhausta Ioan. Et istas duas potest hodie habere filius institutus. extra de testamen. Raynaldus.

& ita

& ita cessat opi. dominorũ. C. ad le. Fal. quanquam. B. Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica: & compe tit hæredi instituto, qui rogatus est hæreditatẽ alteri restituere, ut legitur ex. de testa. Raynutius. Ioan. a Sopirent. Nec enim licet iudici ab eorũ responsis deuiare, vt insti. de iure nat. §. respõsa.

Adde an appell. Falcidiæ ueniat Trebellianica, not. ĩ l. ij. si quis ali. testa. prohi. & ĩ l. j. ff. de iure codi.

Q Vædã etiã. Hæc est secũda pars di. ĩ qua ponit quasdã leges denoĩatas à cõditorib. Io. & Fã. b Præmia. Hæc fuerũt præmia, ꝙ si q̃s haberet Romę tres filios, in Italia quatuor, in prouincia quinq;, nõ poterat vocari ad onus tutelæ. 2 insti. de ex cu. tut. in prin. Vel aliter cõstitutũ est, ꝙ si quis habet minus quã xxv. an. excludit ab honorib. tñ si esset xx. ann. & hẽret quinq; filios, numerus filiorum supplet numerum annorum. ff. de mune. & hono. ad rẽ. & ff. de min. l. ij. c Satyra. De hac satyra nihil habemus, sed tangit ĩ C. de lati. lib. l. vni. in prin. & ꝓœmio Digestorũ. §. & antea. in fine. 3 d R Hodiæ. Iniquissima ẽ illa lex. s. quod pa tiẽtibus naufragiũ ĩhabitatores oĩa au ferãt: ut ff. e. Modestinus. sed hodie lex illa correcta ẽ C. de fur. auth. nauigia. & ex. de consuet. c. fi. imo tales sunt excõicati ipso iure, ut extra de rapto. excõicationi. O Mnes hę. Hæc dis. diuidit ĩ tres partes. Ĩn prima ꝓbat quid sit canõ. Secũda ibi, Porro. Tertia ibi, Officiũ. Io. de Fant. e Oẽs. Sed quia s̃. tractauit de speciebus seculariũ legũ, nũc uult tractare de ecclesiasticis cõ stõnibus, quæ uarijs nominib. appellant̃. qñq; illud appellatur canon, qñque decretum, quandoq; decretalis epistola. Canon dicitur id quod statuitur in uniuersali concilio. ex. de big. altercationis. Decretum dicitur ꝙ papa statuit de consilio cardinaliũ suorum ad nullius consultationẽ. Decretalis epistola dicitur quam statuit papa, uel solus, vel cũ cardinalibus ad consultationẽ alicuius. lix. dist. hoc ad nos. xix. dist. si Romanorũ. Itẽ adhuc alias inuenimus appellationes canonicæ constõnis, ut dogma, mandatũ, interdictũ, sanctio, vt xxv. q. ij. si quis dogmata. Dogma est ꝙ cõsistit in doctrina fidei Christianæ. xxiij. dist. qui episcopus. Mãdatũ ꝙ cõsistit in doctrina de morib. xiij. dist. his igitur. Interdictum, in quo nulla pœna adijcit̃. xxxij. disti. interdixit. Sanctio, vbi pœna adijcitur. xxxvj. distinct. cap. ij.

1 Et habere præmium. C. q. morbo se exc. l. j.

† Vide in hunc locũ Andr. Alcia. lib. dispunctio. iij. ca. iij.

3 Dicitur enim hæc lex de Latina libertate esse, quæ quasi per satyrã fuit introducta, secundum Hugo.

Canon.

Decretũ.

Decretalis epistola.

Dogma.

Mandatũ.

Interdictum.

Sanctio.

consulti respõdere dicuntur cõsulentibus: vnde & rñsa Pauli dicta sunt. Fuerunt. n. quidã prudẽtes & arbitri ęq̃tatis, q. instõnes ciuilis iuris cõpositas ediderũt, q. b. dissidẽtiũ lites cõtentionesq; sopirent. a

Quæ sunt tribunitiæ uel consulares leges.

CAN. VI.

2 Q Vædam etiam leges dicunt̃ ab ijs, qui eas cõdiderũt, ut Consulares, Tribunitiæ, Iulię, Corneliæ. Nã sub Octauiano Cæsare suffecti cõsules Papius † & Põpei⁹ legẽ tulerunt, q̃ à noibus eorũ appellatur Papia & Põpeia, cõtinens patrum præmia b pro suscipiẽdis liberis. Sub eodẽ quoque Imperatore Falcidius tribunus plebis legem fecit, ne quis plus extraneis testamento legaret, quã ut quarta pars superesset hæredibus: ex cuius nomine lex Falcidia est noĩata.

Quæ sit lex Satyra.

CAN. VII.

S Atyra c verò lex est, quæ de plurib. simul rebus loquitur: dicta q. dẽ à copia rerum, & quasi à saturitate. Vnde & satyrã scribere, est poemata varia condere, ut Horatij, Iuuenalis, & Perusij.

Quæ sint Rhodiæ leges.

CAN. VIII.

R Hodiæ d leges naualiũ commerciorũ sunt, ab insula Rhodo cognominatæ, ĩ qua antiqui tus mercatorum vsus fuit.

DISTINCT. III.

1 e O Mnes hæ spẽs secularium legum partes sunt, sed quia constitutionũ alia est ciuilis, alia ecclesiastica: ciuilis uerò forense, uel ciuile ius appellatur, quo nomine ecclesiastica constitutio appelletur, uideamus. Ecclesiastica cõstitutio canonis noĩe censetur. Quid autẽ sit canon, Isid. in li. v. Etymologia. declarat dicens.

Quid sit canon.

CAN. I.

C Anon f Græcè, Latinè regula nuncupatur.

Vnde dicatur regula.

CAN. II.

R Egula dicta ẽ, eò ꝙ rectè ducit, nec aliquẽ aliorsũ g trahit. Alij verò dixerũt, regulam dictã, uel ꝙ regat, uel ꝙ normam rectè & bene uiuendi præbeat, vel ꝙ distortum prauumq; corrigat.

2 *Porrò canonũ alij sunt decreta pontificum, alij statuta conciliorum. Conciliorum uerò alia sunt uniuersalia, alia prouincialia. Prouincialiũ alia celebrantur authoritate pontificis Roma. præsente uidelicet legato* h *sanctæ Romanæ eccle-*

f C Anon. Habet autem canõ sub se quatuor species, vt xxv. q. ij. si quis dogmata. g R Egula. Aliorsũ. Ergo si regula nunq̃ trahit aliorsum, oĩs regula ẽ ius. male ergo dixit lex, q̃ ita definit regulã: Regula est quæ rẽ breuiter enarrat, nõ vt ex ea ius fiat. ff. de reg. iur. l. j. Ad hoc dicas, ꝙ si illud appellas regulã, ĩ quo aliquid gñraliter statuit, nõ adiũctis exceptionib. secundum hoc ex regula nõ sumit ius, & ita loquitur lex. Sed si appellas regulã id qđ ĩcludit ĩ se suas exceptiones, secũdum hoc regula nũq̃ fallit: & ita sumit hic. Porro. Hæc est ij. pars dist. in qua distinguit inter cõcilia ꝓuincialia, & generalia & priuilegia. Ioan. de Fãt. h Legato. Ad hoc specialiter destinato. licet. n. aliquis sit gñalis legatus, non tamẽ potest facere gñale, vel etiã ꝓuinciale cõcilium: quia ea quæ specialiter Romano pontifici cõceduntur: mandata generali iurisdĩone nõ trãsferuntur, vt extra de off. leg. quod translationem. & mandata generali iurisdictione concilium non põt exercere is cui mandat̃, ut ff. de off. eius cui mãd. est iurisd. l. ij. Sed nũquid metropolitani in suis cõcilijs possunt cõdere canones? Non videtur, ut j. xvij. dist. nec

Regulæ definitio.

nec licuit.& cap.seq.Argu. contra ĩ.xj. dist. catholica.& de conse.dist iij.c.j.Dicas quod de paruis negocijs,& de ijs quæ spectant,ad onus, possunt condere canones:de magnis rebus non possunt, vt xvij.distin.multis.& xxiiij.q.j.quoties.

siæ. Alia uerò authoritate Patriarcharũ, uel Primatũ, uel Metropolitanorũ eiusdẽ ꝓuinciæ. Hæc quidẽ de generalibus regulis intelligenda sunt.

Sunt autẽ quædã priuatæ leges tam ecclesiasticæ, quàm seculares, quæ priuilegia appellantur: De quibus quinto libro Etymolog. Isidorus ait:

Quid sit priuilegium.

CAN. III.

Priuilegia sunt leges priuatorũ, quasi priuatæ leges. Nam priuilegium dictum est, eò ꝙ in priuato ferat.

Officium uerò seculariũ siue ecclesiasticarũ legũ est præcipere, qđ necesse est fieri, aut ꝓhibere, qđ malũ est fieri: ꝑmittere, uel licita, ut ꝑmium petere: uel ẽt quædam illicita, ut dare libellũ repudij, ne fiant grauiora.

Vnde in eodem libro Isidorus scribit dicens:

Quid sit officium legis.

CAN. IIII.

Omnis aũt lex, aut ꝑmittit aliquid, ut uir fortis petat præmiũ: aut uetat, ut sacrarũ uirginũ nuptias nulli petere liceat: aut punit, ut qui cędẽ fecerit, capite plectat. eius enĩ præmio aut pœna uita moderat humana. diuina aũt præcipit: vt, Diliges dominũ Deum tuũ. Deut.6. a

DISTINC. IIII.

Causa uerò constitutiõis legum est humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare.

Sicut in eodem lib. Isid. testatur dicens:

Quare leges factæ sunt.

CAN. I.

Factæ sunt aũt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaq; sit inter improbos innocẽtia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrænetur audacia, & nocendi facultas.

Præterea in ipsa constitutione legum maximè qualitas constituendarum obseruanda est, ut contineat in se honestatem, iustitiam, poßibilitatem, conuenientiam, & cætera quæ in eodem libro Isidorus enumerat dicens:

Qualis debet esse lex.

CAN. II.

Erit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundùm natu-

a Hic sententiã hic tenet Hu. not.xviij. di.in sum.

Priuilegia. Priuatorum. Priuati dicuntur ꝓprie qui nõ sunt cõstituti in aliqua dignitate, vt xxiiij.q.j.qui cõtra. Sed hic priuati dicũtur omnes exempti à iure communi: siue sit collegium, siue aliqua specialis persona.vij.qõ.j. petisti. Hic patet ratio, quare uerba posita in priuilegijs potius ponuntur causaliter, quam conditionaliter: cũ dicitur, sicut iuste possides. si illud uerbum inuenis in priuilegio exponas sicut, pro quia: & hac ratione, quia cũ priuilegium sit lex, & lex debet esse certa, vt ĩ.dist. proxi.c.erit. & verba priuilegij debẽt esse certa. hanc rationem assignat Inno.extra de verbo. sig. Abbate. & super ver. præteriti tẽporis moram.

a Alias, inutile esset priuilegiũ. ex. de priuil. in his. ar. ff. de leg. j. si quando. Ioan.

b In priuato.id est in priuatis.

Officium. Hæc est tertia pars, in qua dicit, quid sit officiũ legis.Io.de Fãt.

c Omnis autẽ. Permittit. Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur, vt secundas nuptias contrahere, vt xxxj.q.j. hac ratione. Secundo modo, quod contra constitutiones humanas indulgetur: vt contrahere in quto gradu, vt xxxv.qõ. iij. quædã.& est hęc vera permissio, & dicitur absoluta permissio. Tertio modo dicitur illicitũ permitti vt magis illicitũ viteẽ: ut comessationes die dñico, vt dist. iiij.deniq;.& permittiẽ adulteriũ ne fiat homicidiũ, vt xxxiij.q.ij.si quod uerius. & permittiẽ subdiacono habere unã fœminã, ne peccet cũ pluribus, ut extra qui cle.uel uo.significauit. & hæc dicitẽ comparatiua ꝑmissio, sed potius appellaẽ tolerãtia quã permissio.& secundum hanc permissionem dicit canon, quod ea quæ permittimus, nõ approbamus, vt xxx. q.j.hac ratione.& secundum hanc permissionẽ dicit decr. quod multa toleramus, quæ si in iudicium deduceremus cassarentur, ut extra de pręben.cũ iamdudũ.

De hoc loquitur xxvj.q.ij. hi qui.

d Vt qui cædẽ. Sed nunquid iudex ecclesiasticus põt taliter dictare sententiã in causa sanguinis, cũ nec causis sanguinũ possit ĩteresse, vt xxiij.q. viij. his à ꝗbus. sed dic, ꝙ iudex ecclesiasticus põt dicere ius interrogãti, sed nõ potest illud præcipere, vel cõsulere. sic.v.q.vlti. delatori.xxiij.q. vlti. pessimam.Ioan. Sed uidetur hodie correctum de exces. prælat. ex literis.B.

e Fecerit. vt de pœnit.distinct.j.si quis cum telo.

f Eius.id est, legis.

g Præmio. id est, permissione.

h Moderaẽ.passiue

i Diuina autẽ præcipit. Hoc respicit superiora.

k Causa.hęc dist.diuidiẽ ĩ quatuor partes. In prima quæritur quare sunt factę leges. Secunda ibi, Præterea. Tertia ibi, Ideo aũt. Quarta ibi, hæc & si. Ioã. de Fant.

k Causa.Hic intitulaẽ. iiij.dist. in qua ostendit qualiter leges sint inuentæ. secũdo ostẽdit q̃ sint consideranda in cõstituẽdis legibus. vltimo ostẽdit quasdam leges esse abrogatas per contrariã consuetudinem.

l Factæ. Coerceatur. Nã ꝑ leges nemo cogiẽ bene facere, sed male facere ꝓhibeẽ, vt xxiij.q.v. ad fidem.

m Tutaq;.i. ut boni inter malos quiete viuãt, vt xxiij.q. v. nõ frustra. Ioan.

Præterea. Hæc est secunda pars dis. in qua ponit octo, quę sunt seruanda in legibus promulgandis. Ioan.de F.. Modo dicit Gratia. quæ sint illa quæ in lege constituenda considerantur, ut contineat, &c. & ad hoc inducit cap.sequen.

n Erit. Honesta. Quia in iure non tam desideratur iustitia, quã honestas.xxxv.q.iij.porro.

o Iusta. Aliter enim non est ius, nisi sit iustum: ut s. distin.j.ius generale.

p Possibilis. Quia si de impossibilitate legis quis transgre-

rã, a & secundùm cõsuetudinẽ b patriæ loco c temporiq; d cõueniens, necessaria e & utilis, f manifesta g quoq; ne aliquid p obscuritaté incautũ captione h cõtineat: nullo priuato i commodo, sed pro cõi ciuiũ utilitate conscripta.

3 *Ideo aũt in ipsa cõstitutione ista considerãda sunt: quia cùm leges institutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipsis, sed oportebit iudicare secundùm ipsas.*

Vnde Augu. in lib. de uera religione. †

De legibus tunc est iudicã dum, cùm instituuntur: non cùm institutæ sunt.

CAN. III.

IN istis tẽporalibus legibus quanquã de his hoĩes iudicẽt, k cùm eas instituũt: tñ cùm fuerint institutæ & firmatę, nõ licebit l iudici de ipsis iudicare, sed scd̃m ipsas. †

Leges instituũtur, cùm promulgãtur: firmãtur, cùm moribus utentium approbantur. Sicut enim moribus utentium in contrariũ nonnullæ leges hodie abrogatæ m sunt, ita moribus utentium ipsæ leges cõfirmantur. Vnde illud Telesphori Pape quo decreuit, ut clerici generaliter à quinquagesima ieiunãdi propositũ susciperẽt, & à carnibus & delicijs abstinerent, quia moribus utentium approbatum non est, aliter agentes transgressionis reos non arguit.

Vnde Telesphorus urbis Romæ archiepiscopus omnibus episcopis.

Septem hebdomadis à carne & delicijs ante pascha clerici abstineant. CAN. IIII.

STatuimus, ut septẽ n hebdomadas plenas ante sanctum pascha oẽs clerici. i. in sortem dñi uocati, à carne ieiunent: qa sicut discreta debet eẽ uita clericorũ o a laicorũ cõuersatione, ita & in ieiunio debet eẽ discretio.

Has ergo septem hebdomadas omnes clerici à carne & delicijs ieiunẽt: & hymnis, & uigilijs, atque orationibus inhærere die noctuq; studeant.

Item Ambrosius libro sermonum † †.

Septimam hebdomadam Telesphorus XL. addidit.

CAN. V.

QVadragesima sex septimanas habet, Cui addidit Telesphorus pontifex septimã hebdomadã, & uocatũ est hoc tempus quinquagesima. Qd similiter de eo capitulo est intelligendũ qđ beatus Gre. Aug. Anglorũ episcopo scribit dicẽs.

A quinquagesima ieiunãdi propositũ sumãt, quos ecclesiastici gradus dignitas exornat.

---

transgrederetur, frustra imputaretur ei ad pœnam: ut xv. quæ. j. non est. xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor. & ff. quando appel. sit. l. j. §. dies istos.

a Secundum naturam. Id est, naturalem rationem. supra distinct. j. consuetudo. Ioan.

b Secundum cõsuetudinẽ. Quia si est cõtra consuetudinẽ inhabitantiũ p contrariã consuetudinẽ abrogat: vt ĩ. eo. §. leges. & c. statuim⁹. Item quia cõsuetudo interpretatur legẽ: ut extra de uer. signi. Abbate. ff. de legi. cum de consuetudine. & l. si de interpretatione.

c Loco. Quia in aliquibus locis aliqua statuuntur, quæ alibi non reciperent: us xxj. dist. ante. & c. aliter. Item in iure constituẽdo consideranda est uicinitas locorum, uel remotio: ut lxiij. dist. cum longe.

d Temporiq;. Oĩa enim debẽt cõuenire suis temporibus: vt xxiij. q. iiij. si ecclesia. & ij. quæ. j. si peccauerit.

e Necessaria. Quia non nisi instante necessitate ius statui debet: ut xxix. dist. regulæ.

f Vtilis. Quia inutilis esset abijcienda. lxviij. di. cor episcopi xij. di. omnia.

g Manifesta. iiij. q. iij. non in testib.

h Captione. Ne aliquis captiose possit eã interpretari, uel etiam ne alicui laqueus paretur per eã. xxvij. q. j. de uiduis. Ioan.

i Priuato. Tunc enĩ esset priuilegiũ.

Ideo aũt. Hæc est iij. pars di. in qua ponit, ꝙ leges per desuetudinẽ abrogantur, & per consuetudinem confirmant. & hoc probatur per iiij. autho. Ioan.

k IN istis. Iudicent. Cum ergo Papa vult condere canones, episcopi possunt contradicere, & dicere, canoniste non conuenit consuetudini regionis nostræ: ut s. c. proxi. Sed nunquid potius stabitur sententiæ apostolicæ, uel omnium episcoporum? uidetur quòd omnium episcoporum: quia orbis maior est urbe: ut xciij. di. legimus. Arg. ꝙ sententia Papæ præualet. xxxv. quæ. ix. ueniam. nam etiam error principis ius facit: ut ff. de sup. leg. l. iij. in fin. Dicas ꝙ sententiæ Papæ stabitur contra omnes. ix. q. j. nemo. & c. cuncta. nisi contra fidem diceret. xxv. qõ. j. sunt quædam.

l Non licebit. Arg. ꝙ semel est approbatum, amodo non potest reprobari, ut viij. q. ij. dilectissimi. & capi. licet. & xxxij. q. v. horrendus. 1 Io. Nisi ex noua causa, extra de offic delega. cap. insinuante.

m Abrogatæ. Abrogare est in totum tollere legẽ: derogare est pro parte detrahere legi: ut ff. de uerbo. sign. dero gatur. sed qualiter põt populus abrogare canonem cũ non possit condere canonem: maxime ex quo tota potestas trãslata est in principem? ff. de constit. princi. l. j. Sed dic, ꝙ non potest abrogare nisi per expressum consensum Papę: ut extra de præbend. cum iam dudum. licet quidam dixerint, quod sufficeret sola scientia Pape. Ioan. Sed credo ꝙ consuetudo rationabilis & præscripta tollit legẽ: ut extra de consue. cap. ulti. etiam sine scientia principis. difficile enim esset eum omnes consuetudines, quæ seruantur, scire. B.

n STatuimus ut septem. Istis duobus ca. ob. ĩ. de conse. di. iij. à sacerdotibus. ubi quadragesima præcipitur seruari. Sed dic qđ istud ca. non tenet, quia hodie quinquagesima non seruatur, cum ipsa celebretur post pascha. Ioan.

n Statuimus. i. abrogamus, uel ponitur statuimus pro consulimus.

o Clericorũ. Alias uiles reputentur. j. q. j. uilissimus.

QVadragesima. Casus istius ca. patet per se. Et hæc duo ca. abrogata sunt, sicut & sequ. cap. in prin. c. & h. d. sequens. § quod similiter.

---

† Libro unico. ca. xxxj. f. tomo. j.

† Hactenus uerba Augusti.

e Vide quod not. xiiij. q. iij. plerique. & ff. de legi. contra legé. Ioã. de Fantu.

Papæ sententia pręfertur sententiæ omniũ episcoporũ.

1 Vnde dicas qđ hęc litera loquiẽ de ĩferiori iudice. Nam si inferior iudex uel aliquid proponere quare lex illa nõ deberet cõdi, facilius audiret; imo quam postea. ad hoc argu. xxx. dist. Nicena. nam multa impediunt pro mouẽdũ, &c. xv. q. j. c. si. secũdum Lau.

† Sermo. xxiij.

† Videatur ambrosius.

Quinquagesima hodie nõ seruatur.

a DEnique. Dignitas hic habes, ꝙ quilibet ordo ecclesiasticus dicitur dignitas, uel honor: ut j.q.j. reperiũtur. Qñque seculares potestates dicuntur dignitates. xxiij.q.v. administratores. Quandoq; constantes homines dicuntur habere dignitatem, secundum ꝙ serui dicunt habere dignitatem: ut ff. de usu fr. sed etsi quid. §. j. Et ex hoc patet clericos nõ eẽ priuatas personas, cũ illæ solæ dicantur priuatæ personæ, quæ non habent dignitatẽ: ut xxiiij. q.j. qui contra.

b Ad pensum. Id est, ad quãtitatẽ: ut sint duæ partes.

c Sicut loco. i. dignitate. Et est hic argu. ꝙ q̃ præcedit aliũ dignitate, debet etiam præcedere in alijs: ut j.q.j. vilissimus. Io.

d Dominica. Carni spriuij.

e Hæsitamus. Non quid iuris sit, sed quid statuendũ sit, ne scandalũ oriat. C. de test. l. omniũ. j.q.ij. quam pio.

f Et seculares. Et pro, id est.

g Consuetudine. Argu. ꝙ cõsuetudo excusat in delictis: vt hic, & xxxij. qõ. iiij. obijciuntur. & extra de tẽp. or. fane. Sed cõtra cõsuetudo nõ minuit peccatũ, sed auget, ut xxiij.q.j. schisma. xxxij.q.vij. flagitia. extra de fi. nõ satis. imo cõsuetudo ueniale peccatum facit mortale: ut xxv. di. vnũ orariũ. §. criminis. So. cõsuetudo excusat à pœna temporali, sed nõ à gehẽnali.

h Venia. Quid est ergo ꝙ dicitur alibi nũquam esse veniam datã impœnitẽti: vt xxiiij.q.ij. legatur. ideo intelligas de uenia pœnæ, non de uenia culpæ, tolerat ergo Gre. crimen tale propter periculum schismatis uel scandali. unde non est dicẽdum, ꝙ ignoscatur eis licet non puniat eos propter multitudinem uel scandalum. Sustinenda enim sunt crimina rõne scandali, uel schismatis: ut xxij.q.iiij. non potest. & rõne multitudinis: vt l. di. vt constitueretur. hodie non tolera-tur: ut extra de ui. & honest. cleri. à crapula.

i Ne forte peiores. Hæc est cõparatiua permissio.

k Sanguinẽ. Sic qui multum corrigit, offendit: ut xlv. di. cũ beatus. & alibi dicitur: Noli esse nimiũ iustus: vt de pœ. di. j. serpẽs. ij.q.vij.c. plerũq;. §. de his.

l Par. Id est, æquum & iustum.

m Ab omnibus. Quasi dicat, ex quo caro prohibetur, ergo & omnia quæ de carne procedunt.

n Sementinam. Id est, semen.

o Sumptuosiora. sed paruos pisciculos põt homo comedere: vt j. lxxxij. dist. presbyter.

p Alioqui. Arg. ex quo unũ concedit, ergo oĩa similia intelligũt eẽ cõcessa: vt j. di. proxi. ad eius. & xxvij. dist. quod interrogasti. xxij.q.õ.ij. si quis ꝑ testamentum.

q Hæc etsi. Hæc est iiij. pars dist. in qua soluit supradicta. Archid.

q Cõscripta. Nam qui exhortat, mandatoris opa nõ fungit. ff. de ijs. q. not. infa. ob hæc verba.

HAec q. Hæc di. diuidit ĩ duas partes in pria ꝓbat, ꝙ naturale ius nõ mutatur. secunda ibi, sed cum naturale.

Siue mẽsurã, siue institutionem.

Consuetudo an excuset ĩ delictis.

Vbi plene de hoc & j. dist. viij. mala.

Adde fe re simile per Ias. in l. cunctos. col. xij. C. de su. Tri. Pro. 30. b

Extra de cõsuet. cũ tanto.

Scandalizatione tolerantur crimina.

Ad hoc facit quod leg. & no. xcv. disti. illud. in glo. argu. oĩa, &c.

CAN. VI.

DEniq; sacerdotes, et diaconi, & reliqui omnes, quos dignitas[a] ecclesiastici gradus exornat, à quinquagesima pro positũ ieiunãdi suscipiãt: quò & aliquid ad pẽsũ[b] sanctæ institutionis adijciant, & eorũ, qui in laicali ordine cõsistũt obseruãtia: sicut[c] loco, ita & religione præcellant. De ipsa uerò die dñica[d] hæsitamus[e], quid nã dicendũ sit: cum oẽs laici, & seculares[f] illa die plus solito cæteris diebus accuratius cibos carniũ appetant: & nisi noua quadã auiditate usq; ad medias noctes se ingurgitẽt, nõ aliter se huius sacri tẽporis obseruatiõnẽ suscipere putant: qđ utiq; nõ rõni, sed uoluptati: imò cuidã mẽtis cæcitati ascribẽdũ est: unde nec à tali cõsuetudine[g] auerti possunt: & ideo cùm uenia[h] suo ingenio relinquẽdi sunt, ne fortè peiores[i] existant[l], si à tali cõsuetudine prohibeant. Vt enim ait Salamõ: Qui multũ emungit, elicit sanguinẽ[k]. Et post pauca: Par[l] aũt est, ut nos, qui his diebus à carnibus aĩaliũ abstinemus, ab oĩb.[m] quoq; quæ sementinã[n] trahũt originem carnis, ieiunemus, à lacte uidelicet, caseo, & ouis. Et post pauca. Cæterũ pisciũ esus ita Christiano relinquit, ut hoc ei infirmitatis solatiũ, non luxuriæ pariat incendiũ. Deniq; qui à carne abstinent, nequaquam sumptuosiora[o] marinarũ beluarũ cõuiuia præparent. Vinũ quoq; ità bibere permittit, ut ebrietatẽ oĩno fugiamus: alioqui[p] restat oĩa, quæ corporib. liabẽt similiter faciamus.

4 *Hæc etsi legibus cõstituta sint, tamen quia cõi usu approbata non sunt se non obseruantes transgreßionis reos non arguunt: alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore: cũ illi, qui sacris nesciũt obedire canonibus, penitus officio iubeantur carere suscepto: nisi fortè quis dicat, hæc non decernendo esse statuta sed exhortando conscripta.*[q] *Decretum uerò neceßitatem facit, exhortatio autem liberam uoluntatem excitat.*

DISTINC. V.

I ps *HAec, q̃*[r] *de priuilegijs et cæteris ĩfra positis scripta sunt, tã se-*

CASVS. *Continuat magister dicta ab illo c. priuilegia. hucusque dicendis: & dicit quod illa cõueniũt tã secularibus, quã ecclesiasticis legib. Nũc aũt in hac v. di. reuertitur ad ius naturale, aßignando differẽtiã iuris naturalis ad alia iura. Nã istud ius primatũ obtinet inter alia iura tẽpore & dignitate. tempore quia cœpit ab exordio rõalis creaturæ. dignitate, quia non uariatur. Sed cũ ius naturale dicatur supra comprehensum lege & euangelio, quædam autem contraria legi tunc inueniantur concessa, apparet quod ius naturale mutabile est & uariatur: & hoc probatur exemplo mulieris, quæ statim post partum & menstruum potest nunc ingredi ecclesiam, licet aliter esset secundum legem, & puer statim cum natus est, potest baptizari, & ad hoc inducit capi. sequentia.*

r Hæc quæ. In hac v. di. incepit asignare differentias

tĩas iuris naturalis ad alia iura. Notandum ergo, ꝙ ius naturale in iiij. differt ab alijs iuribus, ĩ origine, dignitate, amplitudine, & sñiæ rigore. In origine differt: quia cœpit ab exordio rõnalis creaturæ, ut inst. de re. di. §. cõmodius. sed alia iura ortũ habẽt ab inuẽtiõe hoĩum [a] ĩ. dis. vj. c. vlt. Dignitate differt, qa hoc ius nullã patit̃ immutationẽ. inst. de iu. na. §. pe. Nã si quid est cõtrariũ iuri naturali, illud iniquũ est. s̃. dis. j. ius naturale. in fi. Itẽ amplitudine: qa iure naturali oĩa sũt cõia, sed hoc nõ est alio iure. Itẽ sñiæ rigore, qa cõtra ius naturale nulla fit dispẽsatio, sed aduersus alia iura sæpe.

Ius naturale ĩ iiij. differt. ab alijs.

Vt in fi. præcedentis §. & ĩ. dis. proxi. §. his itaque.

a Cœpit. per intelligẽtiã, nõ per essẽtiã: imo uerius posset dici quod cœpit quo ad usum: [b] qa ius naturale. i. naturalis æqtas ab æterno fuit, nisi uelis ĩtelligere de iure diuino. illud. n. prius fuit quam esset redactum in scriptis.

Et exercitiũ. nam tũc creaturæ cœperunt eo vti. Arch.

Leui. 15. a

b Sed ĩmutabile. Quo ad præcepta & prohibitiones: vt di. vj. §. vlti.

c Sed cũ naturale. Hæc est ij. ps di. in qua obijcit contra id ꝙ dicit ꝙ ius naturale nõ mutat̃. & ꝓbat p tria se. c. ꝙ mutet. So. ponet ĩ. di. ꝓxi. §. his itaq;. Et ẽ talis obiectio magr̃i. Puerpera & mẽstruata usq; ad certũ tp̃s prohibebant̃ intrare ecclesiã, sed mõ neutra prohibetur. & hæc prohibitio est de iure naturali, ergo restat ꝙ ius naturale sit uariatum.

Leu. 12. d

d Quadraginta. qa tot diebus mortuus est partus ante infusionem animæ, sed fœtus fœmineus lxxx. dieb. secundũ hoc vr̃ ꝙ tpe, quo cõcipit, debet abstinere: sed rõne dubitationis secus est: quia nescit quo tpe concipit. Itẽ quia nescit vtrũ masculũ, uel fœminã pariat. Io.

Anima maribus citius infunditur, quam fœminis.

culàrib. quàm ecclesiasticis legib. conuenĩũt. Nũc ãt ad doctrinã naturalis iuris et cæterorũ reuertamur. Naturale ius inter oĩa primatũ obtinet tpe et dignitate. Cœpit [a] *ẽm ab exordio rõnalis creaturæ. nã nec uariat̃ tpe, sed ĩmutabile semp pmanet.*

2 *Sed cũ naturale* [c] *ius ĩ lege et in Euãgelio suprà dicatur esse cõprehẽsum, quædã aũt cõtraria ijs, q̃ in lege statuta sunt, nũc inueniant̃ cõcessa, nõ uidet̃ ius naturale ĩmutabile pmanere. In lege nãq; pcipiebatur, ut mulier si masculũ pareret, quadraginta,* [d] *si uerò fœminã octoginta dieb. à tẽpli cessaret ĩgressu: nũc aũt stati post partũ ecclesiã ingredi nõ phibetur. Itẽ mulier, quæ mẽstrua patitur, ex lege ĩmũda esse reputabatur: nunc aũt nec intrare ecclesiam, nec sacræ cõionis mysteria percipere inhibetur: sicut illa, quæ parit, uel illud, qđ gignitur, nec statim post partum baptizari prohibetur.*

Vnde eidẽ Aug. Anglo. epo Grego. scribit dicens:

PALEA.

Cum enixa fuerit mulier, post quot dies ĩtrare ecclesiam debeat testamenti ueteris pceptione didicisti, quia p masculo 33. pro fœmina autem 66. diebus debet abstinere, quod tamẽ sciendum, quia in mysterio accipit̃.

Mulier enixa gratias actura ecclesiam intrare hora eadem non prohibetur. CAN. I.

Si mulier [e] eadẽ hora, qua genuerit, actura grãs ĩtrat ecclesiã, nullo põdere peccati [f] grauat̃: uoluptas etẽ carnis, nõ dolor ĩ culpa ẽ. In carnis ãt cõmistione uoluptas ẽ, ĩ ꝓlis uerò partu dolor & gemitꝰ. Vñ & ipsi primæ mulieri dr̃: In dolorib. paries filios. Si itaq; enixã mulierẽ prohibemus ĩtrare ecclesiã, ipsam eius pœnã [g] vertimus in culpam.

Idem ad eundem.

Mulierem enixam, uel quod ab ea gignitur, eadem hora nihil prohibet baptizari.

CAN. II.

Baptizari aũt uel enixã mulierẽ, uel hoc, qđ genuerit, si periculo mortis urget̃ uel ipsa eadẽ hora qua gignit, uel eadẽ ẽt qua natũ est id, quod gignit̃, nullo mõ prohibetur: ne dũ adhuc tẽpus ad præbendũ redẽptiõis mysteriũ q̃rit̃, interueniente paululũ mora [h] inueniri non ualeat, qui redimat̃.

Item Augustinus.

Antequam puer ablactetur, uel mater purificetur, ad eius concubitum uir non accedat.

CAN. III.

Ad eius uerò concubitum uir suus accedere non debet, quousq; qui gignitur, ablactetur [i]. Praua autem consuetudo in coniugatorũ morib. irrepsit, ut filios suos, quos gignunt nutrire mulieres

e Si mulier. Quidam libri habent, cum enixa: sed illud est palea usque ad hunc locum.

f Pondere peccati. Sed nonne in brochardo legitur in pœnitẽtiali Theodori, ꝙ fœmina post partũ masculi abstinebit xxxiij. diebus ab ingressu ecclesiæ: sed post partũ fœminę lxvj. & si ante intrabit, tot diebus pœnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit ecclesiã: & qui illis diebus cõmiscetur ei, x. dieb. pœnitebit ĩ pane & aqua. Item cõsuetudo est contraria illis c. Greg. Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ nõ ex deuotione intrat, uel de illa quæ sine necessitate intrat. Sed uerius credo, ꝙ põt intrare, siue sit necessitas, siue nõ: vt extra de pur. post partũ. volẽs. cõsuetudo tñ in contrarium se habet. Io.

Mulieres enixæ nõ tenent̃ hodie ab ingressu ecclesiæ abstinere.

Gene. 3. c

g Pœnã. Afflictis ẽm nõ debet afflictio addi: vt vij. q. j. cũ pcussio. Istud tñ fallit, qa corrupta per uiolentiam nõ cõsecrat̃. ĩ. xxvj. dist. acutius. & xxxij. q. v. ille aũt. & mutilati mẽbris nõ promouent̃: vt lv. di. per totum. [3]

h Baptizari. Mora. Arg. ꝙ mora est vitanda, ubi timet̃ periculũ: vt xxviij. di. de Syracusanæ. de consec. di. iiij. ne qđ absit. arg. cõtra. ff. de iudi. si debitori. & ff. de sol. qđ dicimus. Sol. illud in cõtractibus, istud in periculo animæ. Ioan.

3 De hoc not. ĩ. eo. ad eius. in gl. hic est. Archidia.

i Ad eius. Ablactet̃. Tp̃s ablactatiõis hic appellat̃ tp̃s post partum, qñ mulier nimis abũdat lacte: et nisi exheret̃ p puerũ, oporteret ipsã infirmari: ideo aũt prohibet̃ illis tẽporibus cõmisceri cũ eis, qa ex tali coitu nascũtur morbosi & leprosi. Sed qđ si mulier petat debitum à viro tẽpore mẽstrui, uel tpe purgationis? Dico quod

ꝙ non reddet debitum ei, nisi timeretur fornicatio eius.xiiij.di.duo mala. Item si vir petit debitum tempore menstrui à muliere.mulier negabit, & exponet ei causam quare non potest.ff.de sol.l.quod dicimus.

a Prohibentur.Id est, sub forma prohibitionis dissuadentur. sic exponunt quidam.

contemnant, eósq; ad nutriendum alijs mulierib. tradant: qđ uidelicet ex sola carnis incõtinẽtia uidetur fuisse inuentũ:quia dũ se cõtinere nolũt, despiciunt lactare, quos gignunt.Hæ aũt sciant quæ filios suos ex praua consuetudine alijs ad nutriendũ tradunt, nisi purgationis tempus prius transierit,uiris suis non debent admisceri:quippe & sine partus causa cùm in menstruis cõsuetis detinent̃, uiris suis misceri prohibẽtur: [a] ita ut lex sacra morte illũ feriat, si quis uir ad menstruatã mulierem accedat,q̃ tñ mulier dũ ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi ecclesiã ĩtrare nõ debet: quia ei naturæ superfluitas in culpã reputari non debet, & pro hoc qđ inuita [b] patitur,iniustũ est. ut ecclesię ingressu priuetur. Nouimus nãq;, ꝙ mulier,q̃ fluxũ sanguinis patiebat̃,post tergũ dñi humiliter ueniẽs uestimenti eius fimbriã tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit uestimẽtũ dñi tãgere, cur etiã, q̃ mẽstrua patit̃ sanguinis, ei nõ liceat ecclesiã intrare? Si enim ea bene præsumpsit, quæ uestimentũ dñi in languore posita tetigit:quod uni personæ [c] infirmãti conceditur.cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suę uitio infirmantur? Sanctæ quoq; communionis mysteriũ in eisdẽ diebus ꝑcipere nõ debet prohiberi. Si aũt ex ueneratione magna percipere non præsumpserit, laudanda est:sed si susceperit, nõ ẽ iudicanda. Bonarũ quippe mentiũ est ibi etiã culpas suas agnoscere, [d] vbi culpa nõ est: q̃a sæpe sine culpa [e] agitur, qđ uenit ex culpa. unde etiã cùm esurimus, sine culpa comedimus: quibus ex culpa primi hominis factum est,ut esuriamus.

b Inuita. Hoc est regulare: vt qđ q̃s inuitus patit̃, nõ afferat ei pręiudiciũ, vt hic, & l. di. presbyteros. & C. de insti. & subst. l. j. & C. q̃ pet. tut. l. cũ à matribus. C. de app. præses. Ar. cõtra. ĩ. lv. di. c. vl. xlix. di. c. vlt. C. de cõdi. in ser.legatũ. Itẽ. arg. qđ quæ fiunt ab inuitis & nolentibus, eis imputari nõ debẽt [1] : vt de conse. dist. v. discipulos. xv. q. j. aliquos. & q.vj. c. j. et xxxj. q. ij. Lotharius. Ioan. Solu.si aliq̃s cogitur coactione absoluta aliquid facere contra Deũ, nõ imputatur ei quo ad Deũ, secus si conditionali coactione, vt extra ꝙ me. cau. sacris. l. di. presbyteros. In contractibus, si aliquis cogit̃ ꝑ metum qui debuerit cadere in constantẽ virũ, non imputat̃ ei, vt ibi. & qđ metus cau. ad audientiam. nisi culpa sua incideret in talẽ metũ, vt ff. qđ met. cau. si mulier. Sed in ordinibus secus. nam si quis per vim mutiletur ꝓmoueri non potest: vt extra de cor. vi. exposuisti. etiam corrupta per vim non cõsecrabit̃ inter virgines: vt xxxij. q. v. ille. & hoc fit ꝓpter reuerentiam sacramentorum, & defectum mysterij. sic mihi Bar.Brix.videtur breuiter distinguendum.

[1] Nec talia possũt, ut patet ĩ eo qđ legi. & not. ĩ.xiij. q̃. ij.quã præposterũ.

Leuit. 15.

Math. 9.

c Quod vni personæ.Arg. quòd vni conceditur,per consequens videtur alijs esse concessum.sic ĩ.distinc. iiij.denique.& hoc verum est,si de iure communi aliquid conceditur:secus si ex priuilegio: vt xvj. quæ.j. hinc est.& vij.q.j.petisti.

d Agnoscere.Arg.contra.ĩ. xxij. q.ij. cum humilitatis. Dic quod quilibet potest dicere se peccatorem, dum tamen non credat contrarium. de pœnit. distinct.iij.ad hæc.

e Sine culpa. Argu. quod non semper imputatur factum,vbi culpa præcedit.xvj.q.j.sane.

DISTINC. VI.

Quia uerò de naturæ superfluitate sermo cœpit haberi,quæritur, an post illusionem, quæ per somnum solet accidere, corpus Domini quilibet ualeat accipere, uel si sacerdos sit,sacra mysteria ualeat celebrare.

De his ita scribit beatus

f Quia uero. Hic intitulatur di. vj. in qua quia fecerat mentionem de superfluitate naturę, digreditur à principali proposito agens de nocturna pollutione. ostendit ergo authoritate Gre. quibus modis et ex quibus causis contingit: & quando sit peccatũ, & quando non. post ea respondet obiectioni factæ in præmissa dist.in illo §. his itaq;. Et not.secundum quosdã ꝙ nocturna pollutio & illusio quæ procedit ex infirmitate, non est peccatũ etiã ueniale, maxime cũ sit pœna: ut ĩ.c. proxi.ibi, omnino hæc pollutio, uel illusio non est timenda, quia animus,& c. Illa uero, quæ ꝓcedit ex crapula est ueniale peccatũ: ut ĩ.ca.proxi. ibi, habet exinde animus aliquẽ reatũ. Similiter illa, q̃ prouenit ex cogitatione p̃cedente, peccatũ est. sed distinguit̃,q̃a si illa cogitatio nõ ꝓcessit ad consensum, ueniale peccatũ est [2] pollutio ex ipsa proueniẽs.Si vero ꝓcessit, tũc ẽ mortale, [3] secũdũ istorũ opi.Accedit, ꝙ aliquis nesciẽs peccat mortaliter et venialiter, [4] & opat̃ bonũ, & ẽt meret̃ vitã æternã: quia si corpus dormit, anima uigilat. Vñ illud: Cor meũ vigilat ad te Deus. Idem in furioso dicunt, si culpa sua deuenit ad furorẽ. ar. xv.q.j.si quis.in fin. imo nesciẽs peccat xxxij.q.vij.quemadmodum. Ar.contra ff.de act. & obli. ex maleficio. §.si quis absens.ubi dicit̃, ꝙ nesciens nõ peccat. Alij dicunt,ꝙ dormientes nõ peccant. xv. q.j.si concupiscentia.& c.aliquos. dormiens enim furioso comparatur. ff. de acqui pos.l. j. §.adipiscimur. & ita non peccat. Si ergo nocturna pollutione homo non venit ad consensum, nullo modo peccat. si vero peruenit, peccat mortaliter secundum istos: nisi forte imaginetur cũ vxore propria:quia tunc dirigit affectũ in vxorem, & non peccat mortaliter. hanc opi. fouet H. & probatur ĩ.e.di.non est.ibi,luxuriæ. &c.Sed hoc non est verum: quia nullo modo peccat: vt ĩ. c. proxi. & xv. q. j. aliqus. Sed contra priorem opi. obijcitur. Quid si cogitaui turpiter, sed antequam dormiui, statim

[2] Sicut & ipsa cogitatio ex qua procedit.

[3] Sub. sicut innuit infra in fi. c.seq.& in palea. sed pensandũ.

[4] Hoc respicit dictum antecedẽs ibi, sed cogitatio, &c.

stati pœnitui, post polluor in somno, peccaui, uel non? & uidetur q̃ sic. Rñ. licet cõtritus sim, tñ uestigia remanẽt & reliq̃æ, sicut in liberto uestigia seruitutis: unde patron⁹ ei succedit. ĩsti. de suc. lib. §. sed nostra. sic matrimoniũ in furiosis manet ꝓpter reliqas prioris uoluntatis. ff. de ijs qui sui uel alie. iu. sunt. l. patre furioso. Imputet ergo mihi saltẽ si initialiter turpiter cogitaui.

TEstamentũ. in Leuitico legit dñm dixisse, si fuerit homo pollutus nocturno semine, egrediatur extra castra, & non reuertat usq; ad uesperã, donec lauetur, & post Solis occasum reuertatur ad castra. hoc Grego. exponit hic, & retorquetur ad illos, qui polluuntur mente.

a Hũc. Talem morem de quo quæris, adhuc Romani seruant, ut xxxiij. q. iiij. uir cum propria uxore.

a Sub. Iudæi à contactu mortui in pollutis. de cõse. dist. iiij. nec quẽquam. Hugo.

b Immũditia. i. immũda cogitatione.

c Veris imaginib⁹. cum uidet mulierẽ, & delectatur in ea.

d Aqua. id est, pœnitentia.

e Ad uesperam. id est quousq; recessit ignis tentationis.

f Pertulisse. q. d. potius intelligit tunc pati, quam facere.

g Reatũ. i. ueniale peccatũ: & ideo non prohibet à sumptione eucharistię, sed ꝓhibet uel dissuadet à cõfectione: nisi sit necessitas.

h Necessitas. quæ legem non habet. de consec. dist. j. sicut.

i Humiliter. Ergo est cõsiliũ. bñ enim potest celebrare, si uult. nã ꝓ leuib⁹ criminibus nõ abstinebit sacerdos à celebratione missarum: sed ꝓ talibus abstinebit, ꝓ q̃bus posset excõicari: ut de cõse. di. ij. si nõ sunt. & c. quotidie. tñ pro quolibet mortali peccato quilibet est suspẽsus quo ad se, ut ex. de cohab. cle. & mul. cap. ulti. nisi peregerit pœnitentiã: ut extra de tẽpo. ordi. quæsitum. Hu.

k Tñ. i. maxime.

l Non concusserit. pollutio ipsa.

m Rea. quasi dicat. nec mens est rea in somno: nec est, rea post somnũ cum est libera in suo iudicio: sed tũc fuit rea, quando se ingurgitauit. unde satis patet hic qđ homo in somno non peccat.

n Libera. Supple, sed prius peccauit.

o Radice. i. mala cogitatione.

non

Greg. Aug. Anglor. epo.

De multiplici genere illusionum.

CAN. I.

TEstamentũ ueteris legis hũc a pollutũ dicit, nisi aqua lotus fuerit, eiq; usq; ad uesperã ecclesiã ĩtrare nõ cõceditur. Quod tñ aliter intelligẽs populus spũalis, q̃si ꝑ somnũ eum illudi reputat, q̃ tẽtatus ĩmunditia b ueris imaginibus c ĩ cogitatione inquinat: sed lauãdus est aqua, d ut culpã *cogitatiõis lacrymis abluat: & nisi prius ignis tẽtationis recesserit, reũ* quasi usq; ad uesperã e se cognoscat. Sed est in eadẽ illusione necessaria ualde discretio, q̃ subtiliter pẽsare debet, ex qua re accidat mẽti dormientis. Aliqñ enim ex crapula, aliqñ ex naturæ superfluitate uel infirmitate: aliqñ ex cogitatione contingit pollutio. Et quidẽ cùm ex naturæ sup̃fluitate uel infirmitate euenerit, oĩno hæc illusio non est timenda: quia hãc animus nesciens pertulisse f magis dolẽdus est, q̃ fecisse. Cũ uerò ultra modũ appetitus gulæ in sumendis alimẽtis rapit, atque idcirco humorũ receptacula grauãtur, habet exinde animus aliquẽ reatũ: g nõ tñ usq; ad ꝓhibitionẽ sacri mysterij, percipiendi, uel missarũ solennia celebrandi, cùm fortasse aut dies festus exigit, aut exhiberi mysteriũ (pro eo, q̃ sacerdos alius deest) ipsa necessitas h cõpellit. Nã si alij adsunt, qui implere mysterium ualeant, illusio per crapulam facta, à perceptione sacri mysterij ꝓhibere nõ debet, sed ab ĩmolatione sacri mysterij (ut arbitror) abstinere debet humiliter: i si tñ k dormiẽtẽ turpi imaginatione illusio nõ cõcusserit. l Nã sunt quidã, in quibus ita plerunq; illusio nascit, ut eorũ animus etiã in somno corporis positus turpibus imaginationibus nõ fœdet. Qua in re unũ ibi oñditur, q̃ ipsa mens omnino rea m nõ sit tũc, sed suo iudicio penitus libera, n cùm se & si dormiẽs corpore nihil meminit uidisse, tñ in uigilijs corporis meminit se ĩ ingluuiem uentris incidisse. Si uerò ex turpi cogitatiõe uigilãtis oritur illusio in mente dormientis, patet aĩo reat⁹ suus. uidet enĩ à qua radice, o inq̃natio illa ꝓcesserit: quia qđ cogitauit sciẽs hoc ꝑtulit nesciens, & ꝑp talẽ pollutionẽ à sacro mysterio ea die abstinere oportet.

Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione solùm, sed delectatione & consensu.

PALEA.

SEd pensandũ est, qñ ipsa cogitatio, utrũ in suggestione, an in delectatione, uel (quod magis est) in peccati cõsensu ceciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, uidelicet suggestione, delectatione, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum: quia & primò culpã serpens suggessit, Eua delectata est, uelut caro, Adã uerò uelut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio inter suggestionẽ & delectationẽ, & inter delectationẽ atq; cõsensum, iudicẽ sui faciat animum præsidẽ. Cùm enim malignus spiritus peccatũ suggerit in mentẽ, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnino perpetratum non est. Cum uerò delectari caro cœperit, tunc peccatũ incipit nasci. Si aũt etiam ad consensum ex deliberatione consentit, tunc peccatũ cognoscitur perfici. In suggestione ergo peccati semẽ est, in delectatione fit nu

trimentū, ĩ cōsensu fit ꝑfectio. Et sæpe contingit, ut hoc quod malignus spiritus seminat in cogitatiõe, caro in delectationẽ trahat: nõ tñ animus eidẽ delectationi cōsentiat: cū caro delectari sine aĩo nequeat, ipse tamen animus carnis uoluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, ut ei ex rõne contradicat, nec cōsentiat, et tamẽ ea delectatione ligatus sit, sed ligatum se uehemẽter ingemiscat. Vnde & ille cælestis exercitus ꝑcipuus miles gemebat dicẽs: Video aliã legẽ in mẽbris meis repugnantem legi mẽtis meæ, et captiuũ me ducentem in lege peccati, quæ est in mẽbris meis. Si aũt captiuus erat, minimè repugnabat quapropter & captiuus erat, & repugnabat. Igitur mẽtis legi eius lex, q̃ in mẽbris ẽ, repugnabat. Si aũt repugnabat, captiuus nõ erat. Itaq; ẽ homo (ut ita dixerim) captiuus et liber, liber ex iustitia, captiuus ex delectatione, quã portat inuitus.

Itẽ Isido. in Sentẽ. lib. I.

Quando sit peccatum nocturnis imaginibus illudi.

CAN. II.

Non est peccatũ, qñ nolẽtes imaginibus nocturnis illudimur: sed tũc est peccatũ, si antequã illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in ueritate gessimus, sæpe dormientibus in animo apparent: sed innoxiæ sunt, si nõ concupiscendo [a] occurrunt. Itẽ qui nocturna illusione polluitur, quamuis extra memoriam cogitationũ turpium sese præsentiat inquinatum, tamen hoc ut tentaretur, culpæ suæ tribuat: suamq; immunditiã statim fletibus tergat.

His itaq; [b] respõdetur: in lege & in Euãgelio naturale ius continetur, nõ tamẽ quæcunq; in lege et in Euangelio inueniũtur, naturali iuri cohærere ꝓbantur. Sunt enim in lege quædã moralia præcepta ut, nõ occides, &c. quædã mystica, utpote sacrificiorũ præcepta: ut de agno, & alia similia his. Moralia mandata ad naturale ius ꝑtinẽt: atq; ideo nullã mutabilitatem recepisse monstrant. Mystica uerò quantũ ad superficiẽ à naturali iure probãtur aliena: quantũ ad moralẽ intelligentiã inueniunt sibi annexa: ac per hoc et si secundùm superficiẽ uideãtur esse mutata, tñ secundùm moralẽ intelligentiã mutabilitatẽ nescire probant. Naturale ergo ius ab exordio rõnalis creaturæ incipiẽs, ut supra dictũ est, manet immobile. Ius [c] uerò consuetudinis post naturalẽ legem exordiũ habuit, ex quo homines cõuenientes in unũ cœperũt simul habitare: quod ex eo tẽpore factum esse creditur, ex quo Cain ciuitatẽ ædificasse legit, quod cùm in diluuio pro

[a] Non est. Nõ concupiscẽdo. i. absq; libidine ꝑcedentis ardoris.

His itaq;. CASVS. *Iste. §. diuiditur in duas partes. In prima parte soluit Graci, qõnẽ quã fecit supra ĩ illo ca. hæc quæ de priuilegijs. in v. di. de mutabilitate & uariatione iuris naturalis, dicẽs qđ ius naturale in lege, & ĩ Euãgelio cõtinetur sed tamẽ nõ oĩa quæ sunt in lege & in Euãgelio, cohærent iuri naturali, quãtũ ad supficiẽ. Sunt. n. ĩ lege q̃dã ꝑcepta moralia: vt nõ occides, etc. ista nõ mutãtur, nec ius naturale in eis. q̃dã mystica præcepta, vt de agno sacrificando & his similia. Ista mutãtur quãtũ ad supficiẽ, & nõ quãtũ ad moralẽ intelligẽtiã: & quãtũ ad hoc ius naturale immobile ꝑseuerat & permanet, sicut fuit ab exordio rõnalis creaturæ. In secũda parte, quæ ĩcipit ibi, ius vero cõsuetudinis. dicitur quòd ius cõsuetudinis cœpit post legẽ naturalẽ, ex quo hoĩes cœperũt similiter habitare, qđ creditur factũ eo tpe, quo Caĩ legitur ædificasse ciuitatẽ. quod ius cũ fere esset extinctũ pp diluuiũ, fuit reparatũ à Nẽbroth siue potius immutatũ: quia cœpit opprimere hoĩes: & hoc probatur authoritate Genes. ibi, cœpit Nẽbroth, &c.*

[b] His itaque. Hic. ponit magister solutionẽ obiectiõis quã fecerat in ꝑce. dist. v. Nos ergo cũ ipso plenius distinguamus, ꝙ eorũ q̃ continent in lege, alia sunt moralia, alia mystica, moralia sunt q̃ mores informant: & sic sunt intelligẽda, ut ipsa uerba sonãt: vt diliges Deum, nõ occides, honora patrẽ, de quib. not. xxxij. q. vij. quid ĩ oĩbus. Mystica sunt figuralia, q̃ aliud significant præter id qđ litera sonat. Horũ alia sunt sacramentalia, alia sunt ceremonialia. Sacramẽtalia sunt, de quib. rõ reddi põt, quare ad literã sic fuerint ꝑcepta, ut de circũcisione, & obseruatiõe sabbati: de quibus habes extra de bapt. maiores. & extra de constit. translato. Ceremonialia sunt de q̃bus rõ reddi nõ potest, quare ad literã sint mandata: ut nõ arabis in boue & asino, ut xvj. q. vij. in noua. nõ feres vestẽ de lana & lino cõtextã, nõ seres agrũ diuerso semĩe. Lex ergo quãtũ ad moralia non recipit ĩmutationẽ sed quantũ ad sacramẽtalia & ceremonialia mutat quãtũ ad supficiẽ lr̃æ: sed non ob hoc dr̃ esse mutatum ius nãle: q̃a in his nõ cõsistebat ius naturale, quoad supficiẽ lr̃ę, scđm q̃ hæc sũt mutata, sed quo ad mysticã intelligẽtiã, secundum quã non sũt mutata, sed mysticus eorũ intellectus nõ ẽ mutatus, vñ lex nõ dr̃ mutata. j. q. j. Marchiõ.

[c] Ius. Nũc ostẽdit àquo tpe cœpit ius cõsuetudinariũ & cõstõnis, & dicit ꝙ à tpe Caĩ cœpit ius cõsuetudinariũ, q̃ primo ædificauit ciuitatẽ: q̃ ex nomine filij sui uocauit Enoch.

Lex diuina quãtũ ad quædã recipit mutationem.

Consuetudo à Cain constitutio à Moyse cœpit.

pter hominũ raritatẽ ferè uidebatur extinctũ, a postea à tẽpore Nẽbroth reparatũ siue potius ĩmutatũ existimat: cùm ipse simul cũ alijs alios cœpit opprimere, et alij sua ĩbecillitate eorũ ditiõi cœperunt esse subiecti. unde in Genesi legit de eo: Cœpit Nẽbroth robustus uenator esse corã Deo b, idest, hoĩum oppressor & extinctor, quos ad turrim ædificandam allexit.

DISTIN. VII.

I Vs aut c constĩonis cœpit à iustificationib. d quas e dñs tradidit Moysi dicẽs, Si emeris seruũ Hebræum, &c. Vnde Isidorus in libro quinto Etymolog. ait.

De conditoribus legum.

CAN. I.

MOyses genti Hebrææ primus omnium diuinas leges sacris literis explicauit. Phoronæus rex Græcis primus leges iudiciaq; cõstituit. Mercurius Trismegist⁹ f primus leges Aegyptijs tradidit. Solon equidem primus leges Atheniensibus edidit. Lycurgus primus. Lacedæmonijs iura ex Apollinis authoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo successit in regno, primus g Romanis leges edidit. Deinde cùm populus seditiosos magistratus ferre non posset, decẽuiros h legibus scribẽdis creauit, qui leges ex libris Solonis in Latinũ sermonẽ trãslatas xij. tabulis exposuerunt.

Nomina eorum, qui leges xij. tab. exposuerunt.

CAN. II.

FVerunt autem hi, † Appius Claudi⁹, Titius Genutius, † Publi⁹ Festius, Lucius, Veturi⁹, Caius Iulius, Aulus Mãlius, Publius Sulpitius, Publius Curiatius, Titius Romulius, Spurius Posthumi⁹. Hi decẽ viri legũ scribẽdarũ causa electi sunt. Leges aũt redigere in libris primus consul Pompeius instituere voluit: i sed nõ perseuerauit obtrectatorum metu. Deinde cœpit Cæsar id facere, sed ante interfectus est.

Paulatim aũt antiquæ leges uetustate atq; incuria aboleuerunt, quarum & si iã nullus est usus, notitia tñ necessaria k uidet. † Nouæ aũt leges à Cõstãtino Cæsare cœperunt, & reliquis succedentibus: erantq; permistæ & inordinatæ. Postea verò Theodosius minor Augustus ad similitudinẽ Gregoriani & Hermogeniani codicem factum cõstitutionũ à Constantini temporibus sub proprio cuiuscunque Imperatoris titulo disposuit, quẽ à suo nomine Theodosianum uocauit. l

---

Hoc nõ debet hic esse: quia hoc dicit in seq. distinct. nec hoc ponit Hug. nec Laur. nec ẽt ponit ĩ antiqua glo. Ioan. Gene.4. c & 7.d

Enoch. sed ius constitutionis à Moyse. Ioan.

a Extinctum. Ius ergo non terminatur, id est, non finitur in vij. sicut nec incipere potest à vij. quia ad minus x. debent facere plebem: ut ĩ. q. iij. unio.

b Coram Deo. Id est, eorum qui sunt domini, uel permittente domino. Quicquid enim fit, iudicio Dei fit: vt xxvj. q. v. nec mirum.

IVs autem. Hæc dist. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Paulatim.

c Ius autem. In hac vij. di. ostendit quãdo & à quibus cœperint constitutiones humanæ tã ecclesiasticæ, quam seculares. Ecclesiasticæ cœperunt à Moyse, & tempore Moysi: seculares à diuersis, & tempore diuerso cœperunt: ut patet in sequenti cap.

Gen. 10. b

Constitutio à qua Moyses cœpit iudicia sua.

d A iustificationibus. i. à iudicijs. Legit in Exod. quod dominus dixit filijs Israel per Moysen, Si emeris seruũ Hebræum. s. qui ante seruus non fuit, vj. an. seruiat tibi, nisi annus iubilæus interueniat in vij. anno egrediatur liber & gratis, cum quali ueste intrauit. Si habuit prius vxorem: cum filijs, cum uxore & liberis exeat: si dñs dedit ei uxorem, mulier cũ filijs erit domini. sed si elegerit seruus manere cũ domino amore domini uel vxoris, & filiorũ, offerret eũ dominus dijs. i. sacerdotibus, & applicabit ad ostium tabernaculi, & perforabit autem eius cum subula in signũ perpetuæ seruitutis, a & eius erit seruus usq; dũ uiuet, uel usque ad annum iubilæum. Ab hac constitutione cœpit Moyses iudicia sua: ut dicitur in Exod. Io.

Exo. 12. a

a Et ita hic inducitur seruitus ex pscriptione septennij: ut no. I. dist. ius gentium.

e Quas. Nam & à diuinis scripturis ornatus omnis scientiæ sumpsit initium: ut ĩ. xxxvij. di. c. legimus. §. hinc etiam.

f MOyses. Trismegistus. Propter tres potentias, scilicet eloquentiam, scientiam, & virtutem, de quibus habes xxxvij. dist. relatum. & xvj. q. j. sic viue. C. de profess. l. magistros.

Trismegistus.

g Primus. Imo prius Romulus tradidit, sed paucas. ff. de orig. iur. l. ij. & quia paucas, ideo dicit iste primus edidit. 1

1 Vt ff. de orig. iur l. ij. Laur

h Decemuiros. Cum enim leges propter discordiã plebeiorum cũ nobilibus fere p xxx. ann. in desuetudinem abijssent: creati sunt x. viri, qui de Græcis ciuitatibus leges collectas trãstulerunt in Latinum, & eas in tabulis eburneis scripserunt. postea ijdem x. viri accepta potestate corrigendi & interpretandi leges, vidẽtes multa deesse tabulis decem, postea duas tabulas super addiderunt, & appellatæ sunt illæ leges xij. tab. Qui autem fuerunt illi x. uiri: statim determinat Isidorus dicẽs seq. ca.

† Adde text. simi. in l. ij. §. iuris ciuilis. cũ. §. sequ. ff. de orig. iur.

Gemitius.

Legis xij. tabularũ origo.

i FVerunt. Metu. Arg. quod metus uerborũ excusat. argu. ĩ. xxiij. q. viij. conuenior. ibi, dic aliquod verbum in Deũ, & morere. & ar. ff. de acqui. hære. l. vj. in fi. Argu. contra extra ꝙ met. cau. sacris.

k Necessaria. Sed si nullus est earum usus: ut quid membranas occupant? xix. dist. si Romanorum. sed ideo notitia est necessaria: vt sciatur causa quare tollantur: ut C. de cadu. tol. l. una. quia & ipse Papa argumentat ex abrogato iure: ut extra de iudi. nouit. Vel est necessaria non ut probentur, sed ut reprobentur male dicta: ut xxxvij. distin. legimus. & cap. qui de mensa.

† Adde an lex abrogata sit alleganda nota. C. de latin. lib. tol. l. j. & C. de nouo C. compo. l. j.

l Vocauit. Hunc tamen immutauit postea Iustinianus, & fecit unum codicem ex tribus. C. de no. co. com. uer. princip. Ioan. Theutonicus.

Differt.

Differt. Hæc distinctio diuiditur in duas partes. In quarum prima probat, quod de iure naturali omnia sunt communia. Secunda ibi, Dignitate.

Differt autem. In hac viij. disti. ostendit magister, qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine, quia secundum hoc ius omnia sunt cōia.

DISTIN. VIII.

Differt autē ius naturale à consuetudine & constitutione. Nā iure naturali omnia sunt cōia omnibus, quod nō solùm inter eos seruatum creditur, de quibus legitur: Multitudinis credentium erat cor unū, & anima una, &c. uerùm etiā ex præcedenti tpe à philosophis traditum inuenitur. unde apud Platonē illa ciuitas iustissimè ordinata traditur, in qua quisque proprios nescit affectus.

Iure ergo cōsuetudinis, uel cōstitutionis hoc meū est, illud uero alterius.

Vnde Aug. ait super Io.

Iure diuino omnia sunt communia omnibus: iure verò constitutionis hoc meū, illud verò alterius est.

CAN. I.

Quo iure defendis uillas ecclesiæ? diuino, an humano? Diuinum ius ī scripturis diuinis habemus: humanū in legib. regum. unde quisq; possidet, qđ possidet? nonne iure humano? nā iure diuino dñi est terra, & plenitudo eius. Pauperes & diuites una terra supportat. Dñs de uno limo fecit & pauperes & diuites. Iure ergo humano dicit, hæc uilla ē mea, hic seruus est meus, hæc domus mea est. Iura aūt humana, iura Imperatorū sunt. quare? quia ipsa iura humana per Imperatores & rectores seculi Deus distribuit humano generi. Item: tolle iura Imperatorum: & quis audet dicere, hæc uilla est mea, meus est iste seruus, mea est hæc domus? Si aūt ut teneantur ista ab hoībus, regū iura fecerūt uultis ut reticeamus leges, ut gaudeatis? Item relegant leges ubi manifestè præceperunt Imperatores eos, qui præter ecclesiæ catholicæ cōionem usurpāt sibi nomen Christianū, nec uolūt in pace colere pacis authorē, ut nihil noīe ecclesiæ audeant possidere. Sed dicitis, Quid nobis & Imperatori? Sed (ut iam dixi) de iure humano agitur. Apostolus uoluit seruiri oībus regibus, uoluit honorari reges, & dixit: Regem reueremini. Noli ergo dicere, quid mihi & regi? quid tibi ergo & possessioni? per iura regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & regi? noli ergo dicere possessiones tuas: quia ipsa iura renuntiasti humana, quibus possessiones possidentur.

Dignitate verò iꝰ na

Inter eos. Id est, apostolos. xij. q. j. dilectissimis.

Nescit. Quisq;. n. tantū diligit alium, vt se. finxit enim Plato quādā rempublicā, ī qua oīa sunt cōia. xij. q. j. c. ij.

Quo iure defendis. Id est, petis uel defendendo retines.

Nam iure diuino. Ex hoc uidetur, quod tantum iure humano aliqua possideantur, & non diuino. & sic obstat j. xxiij. qō. vij. c. j. ubi dicitur, quod iure diuino aliquid possidetur. Sed non est contrarium: quia dicitur ibi quod iustorum sunt omnia cōmunia iure diuino. & bene potest esse, quod iure diuino aliquid sit propriū: sed ideo dicit hic, quod iure humano possidētur possessiones, quia iura humana potissime tractant de possessionibus: sed ius canonicum principaliter de decimis uel primitijs. Vel dic, quod ibi ius diuinum stricte sumitur pro iure canonico: sed hic ius canon. cum comprehēditur sub iure humano. Et hinc habes, quod petenti restitutionem, obstat exceptio hæresis. hæretico enim nil est licitum possidere: vt xxiij. qō. v. si vos. & q. vij. c. j. & ij. Item hic est ar. ꝙ à petente restitutionē possumus quærere quo iure petat: an per interdictum, uel iudicis officio? Item ꝙ causam petendi tenetur explicare. & ꝙ secundum iura canonica actio sit proponenda, habes extra de iudi. examinata. & extra de lib. obla. dilecti. nec obst. extra de iudi. dilecti. Ioan. Sol. ego credo ꝙ causa & modus agendi est proponendus: vt secundum illum modum iudex ferat sententiam. extra de simo. licet Eli. licet non cogatur actionem proponere: quia etiam secundum leges sola causa sufficit: ut C. de edi. diui Adri. tol. l. iij. Barto.

Mea est. Hæc uerba meum & suum, spectant ad dominum, non ad bonæ fidei possessorē: ut. ff. de religio. & sumpti. fun. l. ij. §. j.

Gaudeatis. Retinēdo possessiones, uel eas recuperādo.

Leges. Constitutiones Imperatorū super rebus ecclesiasticis non ualuissēt, nisi postea cōfirmatæ fuissent ab ecclesia, vt xcvj. di. bene.

Possidere. Hoc canones præcipiunt, vt xxiij. q. vij. cap. j. & ij.

Dicere. Argu. est hic, quod qui unum dicit, dicit & omnia quæ sequuntur ex illo: vt xj. q. iij. æstimant. & cap. sequen. & extra de dolo & contu. cum dilectus filius. & ff. quod metus cau. l. j. Item argumē. quod idem iuris est in uno connexorum, quod in reliquo: vt j. quæstione iij. si quis obiecerit. & iij. quæstio. vj. hæc quippe. Item argumen. quod qui renuntiat vni, renuntiat omnibus, quæ sequuntur ex illo & etiam omnibus cohærentibus: vt lxxxvj. distinctio. si quis sacerdotum. & j. quæstio. j. si quis episcopus. & ix. quæstio. ij. nullus primas.

Dignitate. CASVS. *Ostendit quod differt dignitate ab alijs ius naturale, quia si constitutio uel consuetudo aliqua sit huic contraria, irritatur. & hoc probatur sequentibus capitul.*

Dignitate. Hic incipit secunda pars distinctio. in qua ostendit, quare ius naturale sit dignius, quam alia iura, nam quæcunque constitutio, uel consuetudo est contra illud ius, est irrita. & ad hoc inducuntur omnia capitula sequentia.

Vt de pœ. dis. ij. charitas. est. Iuxta fin.

Possessio an sit de iure diuino, an humano.

Psal. 23.

Adde uerba sequentia q̄ erant trūcata. s. pauperes & diuites Deꝰ de uno limo fecit, &c. Gene. 2.

Istud hinc elicitur secundum illā exppsitionem, quæ fit supra ea. in uerbo, defendis, id est, petis secūdum Ioā. de Fan.

Actio vtrū sit proponēda de iure canonico.

Vbi de hoc, & ij. qō. vj. decreto.

Cōcor. text. in l. ex hoc iure. cū ibi nota. ff. de Iusti. & iu.

Connexorū est idē ius.

1. Pet. 2.

Quæ

turale similiter ꝑualet consuetudini et constitutioni. Quæcunq; enim uel moribus recepta sunt, uel scripturis cōprehensa, si naturali iuri fuerint aduersa, uana & irrita habenda sunt.

Vnde August. ait in libro Confeßionum ij.

Aduersus naturale ius nulli quicquam agere licet.

CAN. II.

QVæ cōtra mores a hoīum sunt flagitia, b pro morū diuersitate c sunt uitanda, ut pactum inter se, gentis aut ciuitatis cōsuetudine, uel lege firmatū, nulla ciuis aut peregrini d libidine uioleť. turpis ē enim oīs pars uniuerso suo nō congruens. Cùm aūt Deus aliquid contra morē, uel cōtra pactū quorumlibet iubet fieri: & si ibi nūquā factū est, tñ faciēdum est: & si omissum, est restaurādum est: & si statutū non erat, instituendum est. Si enim regi licet in ciuitate cui regnat, iubere aliquid, quod neq; ante ipsum quisquam, nec ipse vnquā iusserat, & si non est cōtra societatem ciuitatis eius, obtēperatur ei: imò e contra societatē fit, si ei non obtemperet (generales f quippe pactū ē societatis humanæ, obtēperare regibus suis) quātò magis Deo regnatori uniuersæ creaturæ suæ ad ea, quæ iusserat, sine dubitatione seruiēdū est. Sicut g enim in potestatibus societatis humanæ maior h potestas minori ad obediēdū præponit, ita Deus oībus.

Item Nico. papa Ignaro† Remensi archiepō.

Radicitus est euellenda perniciosa consuetudo.

CAN. III.

MAla aūt consuetudo i nō minus, k quàm perniciosa corruptela abijciēda & uitāda est: q nisi citius radicitus euellať, in priuilegiorum ius ab impijs assumitur: & incipiūt præuaricationes & variæ præsumptiones celerrimè non compressæ pro legibus uenerari, & priuilegiorū more perpetuò celebrari.

Item August. de unico baptismo, libro secundo.

Veritati & rationi consuetudo est postponenda.

CAN. IIII.

VEritate l manifesta m cedat consuetudo veritati. Planè quis dubitet n ueritati manifestæ consuetudinem cedere. Itē nemo cōsuetudinē rōni & ueritati præponat. qa cōsuetudinē rō & ueritas semper excludit.

Item Greg. Guilimūdo Auersano episcopo.

Quælibet consuetudo veritati est postponenda.

CAN. V.

SI cōsuetudinē fortasſis opponas, aduertēdum est, qđ dñs dicit: o Ego sum uia, ueritas & uita: non dixit, ego sum cōsuetudo, sed ueritas. & certè (ut beati Cypriani utamur sententia) quælibet consuetudo quantumuis uetusta, p quātumuis uulgata, ueritati omnino est postponenda: & usus, qui ueritati est contrarius, est abolendus. Ioan. 14. a

Item Augustinus in libro de baptismo paruulorum.

Veritate reuelata, cōsuetudinē sibi cedere oportet.

CAN. VI

QVi contēpta ueritate præsumit cōsuetudinē sequi, aut circa fratres inuidus est & malignus, quibus ueritas reuelatur, aut circa Deum ingratus est, inspiratione

---

a QVæ contra mores. Bonos.

b Flagitia. id est, quasi flagitia. xxxij. q. vij. flagitia.

c Diuersitate. id est aduersitate Ioan.

d Aut peregrini. Nunquid ergo peregrini & scholares tenētur sequi consuetudinē illorū, inter quos cōmoranť? Argu. videť hic ꝙ sic, & xij. di. illa. & xlj. dist. c. j. Argu. cōtra: qa viatores nō sortiuntur forū illius loci ꝑ quē trāseunt, vt ff. de iudic. l. hæres. §. ij. Et est argu. ꝙ soli perpetuo habitantes obligantur legi ciuitatis: vt ff. de pigno. debitor.

Consuetudo quam scholares & peregrini debent sequi.

† Imo li. Confessionum 3. ca. 8. Tom. 1.

Et est hic arg. ꝙ cōsuetudo loci attendenda est in scacorum ludo secūdum Laur. sed arg. cōtra xij. distin. illud. ī fi.

e Imo. q. d. non est cōtra pactū humanę societatis ei obtēperare, imo secūdū pactum: quia in omni pacto semper intelligitur excepta maioris authoritas: vt extra de iureiuran. venientes.

Authoritas maioris in omnibus pactis est excepta.

f Generale. id est, generalis lex.

g Sicut. In hoc facit ad propositū: qa id qđ Deus ꝑcipit, cum sit de iure naturali, ꝑferť cōsuetudini vel cōstitutioni.

Consuetudini prę ceptū Dei præferť.

h Maior. ergo magis obedit monachꝰ epo, quā abbati. quod falsum est, vt lviij. distin. c. j. & ij. Sed de hoc dic vt not. xj. quæst. iij. qui resistit.

Ad hoc facit qđ not. ij. qō. vij. cū pastoralis sed cōtra. xvij. q. iij. in fin. Archidia.

i MAla autem cōsuetudo. Argu. ꝙ id qđ alias est illicitum rōne cōsuetudinis nō fit licitū. Arg. cōtra s. dist. iiij. deniq; Ar. contra ex. de cōsue. c. ulti. etiam minus rationabilis consuetudo inducit ius. extra de in inte. restit. constitutus. Itē hic est argu. ꝙ honesta consuetudo inducit priuilegium: vt ix. q. iij. conquestus. & lxxxij. distin. plurimos.

Consuetudo illicitū non facit licitū.

k Non minus. Hæc vij. c. de mala cōsuetudine loquunť. Casus sequētis c. planꝰ est, & per se patet.

† Ignaro.

l VEritate. Argu. ꝙ ueritas ꝑiudicat opinioni: vt hic, & lxxxj. distin. quicunq;. & ex. de biga. nup. extra qui fil. sint legi. per tuas. et extra de purga. uulg. significantibus. & extra de frigi. & malefi. fraternitatis. arg. cōtra j. iij. q. vij. ca. infamis. §. tria. & extra de iure patro. consultationibus. & C. de testamen. l. j.

Veritas præiudicat opinioni.

m Manifesta. Per doctrinam & reuelationem.

n Dubitet. Quandoque tamen cōsuetudo ꝑualet legi. extra de consue. c. vlt.

o SI consuetudinē. dicit. Arg. ꝙ uerbis est inhærēdum. extra de deci. ad audientiam.

p Vetusta. j. q. iij. si quis præbendas. Argu. cōtra. ff. de legi. de quibus. §. inueterata. cōia ꝑdi. l. vēditor. §. si constat. & extra de cōsue. cum dilectus. & extra de iure patr. c. cura pastoralis. ī his ꝑpter diuturnitatē temporis sustineť id, quod est minus rationabile. Dic qđ uetustas est seruāda, si potest sine scandalo seruari, contra disti. iiij. denique.

q QVi contempta. Cir-

cuius ecclesia eiꝰ instruit. nam dñs in Euangelio, Ego sum, inquit, ueritas. non dixit, ego sum consuetudo. Itaque ueritate manifesta, cedat consuetudo ueritati. Reuelatione igitur facta ueritatis, ueritati cedat consuetudo: q̃a & Petrus qui circuncidebat, [a] cessit Paulo ueritatē prædicanti. Igit̃ cùm Christus ueritas sit, magis ueritatē, quàm consuetudinē sequi debemus: quia consuetudinem rõ & veritas semper excludit.

Idē in lib. iiij. de bapt.

Consuetudo rationi frustra opponitur.

CAN. VII.

FRustra, inquit quidā, qui ratione conuincuntur, consuetudinem [b] nobis obijciunt, quasi cõsuetudo maior sit ueritate, aut non sit in spiritualibus sequendum, quod melius à spiritu sancto reuelatum est. Hoc planè uerum est: quia ratio & veritas consuetudini præponendæ sunt. sed si consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

Idem Cyprianus.

Rationem consuetudo impedire non debet.

CAN. VIII.

COnsuetudo [c], quæ apud quosdam irrepserat, impedire non debet, quò minus præualeat veritas, & vincat. nā consuetudo sine veritate vetustas erroris est. propter quod relicto errore sequamur veritatem, scientes. q̃a apud Esdrā [d] veritas vincit, vt scriptū est: Veritas valet & inualescit, & uiuit in æternū: & obtinet in secula seculorum.

Idem.

CAN. IX.

IGnosci potest simpliciter errāti, sicut de seipso Paulus Apostolus dicit: Qui prius fuit blasphemus, & psecutor & iniuriosus: sed misericordiam merui, quia ignorans [e] feci. Post inspirationem uerò & reuelationem ueritatis factam, qui in eo quod errauerat, perseuerat prudens & sciēs, iam non in venia ignorantiæ peccat. Præsumptione enim atque obstinatione quadam nititur: cùm ratione superetur.

Idem.

Dei ueritatem, non hominū consuetudinem sequi oportet.

CAN. X.

SI solus [f] Christus audiendus est, nõ debemus attendere quid aliq̃s ante nos faciendum putauerit: sed quid prius, qui ante omnes est Christus prior fecerit. neque enim hominis consuetudinē sequi oportet, sed Dei veritatem, cum per Esaiam prophetā loquat̃ Deus, & dicat: Sine causa colūt me, mandata & doctrinas hominum [g] docentes. Liquidò igitur ex pręmissis apparet, ꝙ cõsuetudo naturali iuri postponitur.

[a] Circuncidebat. & cibos discernebat. propter quod Paulus ei restitit in faciem: ut ij. q. vij. Paulus Petrū. xxvij. q. j. sicut enim. ver. ecce.

[b] FRustra. Consuetudinem. Ex his omnibus cap. uidetur ꝙ semper ius præiudicet consuetudini. Videamus ergo qñ cõsuetudo præiudicet iuri. Ecce inuenio in electione consuetudinem præiudicare iuri: nā persona, q̃ alias est ineligibilis, rõne cõsuetudinis fit eligibilis, ut j̃. xij. dist. nos cõsuetudinē. Itē rõne consuetudinis cogunt̃ aliqui eligere de aliena ecclesia, ut ex̃. de cõsue. cum dilectus. in fi. Item rõe consuetudinis põt eps̃ eligi in præpositū. ex̃. de cõces. p̄ben. cū nostris. Itē rõne cõsuetudinis eligit minor ecclesia cum cathedrali. ex̃. de caus. pos. & proprie. cum ecclesia. ex̃. de conces. præb. & eccle. non ua. cū nostris. & c. literas. Item rõne cõsuetudinis solus abbas sine cõsensu fratrū confert stipēdia, ut extra de ijs quæ fi. à præla. sine cõsensu cap. ea noscitur. Itē in sacramēto baptismi præualet cõsuetudo, vt j̃. de conse. dis. iiij. c. de trina. Itē in matrimonio respicit̃ consuetudo. ex̃. de cogna. spir. sup eo. Itē in continentia clericorū. lxxxiiij. dist. cum de quorūdam. Itē in alijs casibus, quos not. s̃. j. dist. c. consuetudo. Scias ergo quod ad hoc, quod cõsuetudo præiudicet iuri, requirit̃ ꝙ sit præscripta, ut extra de cau. pos. cum ecclesia. & extra de consuet. c. ult. Itē quod obtinuerit i cõtradictorio iudicio populi, ut ex̃. de uerbo. sign. Abbate. ff. de legi. cū de cõsuetudine. Item ꝙ eo aīo fiat, ut credāt se ius habere, & in posterū illud intēdāt facere: alioq̃i talis usus nõ dicitur usus, ut. ff. de itin. actuq; priua. l. j. §. Iulianus recte ait. Item ut res illa sit præscriptibilis: vt xciij. dist. c. illud. Item, ꝙ possit dici antiqua & approbata, ut extra de postu. præla. bonæ. ij. circa fin. Item continere debet naturalē æquitatē, ex̃. de do. & contu. c. j. extra de consue. ex parte. Item ꝙ sit de sciētia principis inducta, non tñ de tolerantia, [e] vt extra de p̄b. cum iā dudū. Itē ꝙ non p errorē sit inducta. ff. de legi. q̃d nõ rõe. j̃. ca. consuetudo. Itē, ꝙ maior pars populi consueuerit illa cõsuetudine vti: q̃a sicut minor pars populi nõ posset inducere legē, sic nec cõsuetudinē. Quidam tñ dicūt, ꝙ illa consuetudo p̄iudicat iuri, quæ excedit hoīum memoriā. Illud enim loco cõstituti habet̃, ut. ff. de aqua quotid. & æsti. hoc iure. §. ductus aquæ. & iij. q. vj. hæc quippe. Io. Hoc breuiter teneas, ꝙ sufficit secūdū canones, quod sit rõnabilis & præscripta: ut ex̃. de cõsuetu. cap. ulti. Bartholo. Brixien.

[c] COnsuetudo. Pone casum, vt j̃. de consec. dist. iij. c. ij. & iij.

[d] Esdrā. Quando p̄hibuit Iudæis ne alienigenas ducerēt vxores, nisi essent de tribu sua: ipsi aūt duxerūt alienigenas de filijs Chananæorum. vt xxviij. q. j. §. j. Vel tangit qualiter bibliotheca & psalteriū à Babylonijs destructa, per Esdram reparata sit. Vel aliter quæsitū ē q̃ virtus esset maior? Rñdit quidā mulieris alius regis, alius viri, alius vini, alius ueritatis: hanc approbauit Esdras.

[e] IGnosci. Quia ignorans. Arg. ꝙ ignorantia iuris excusat, ut hic, & xxx. q̃. j. de his. & ij. q. iij. cap. si quem pœnituerit. §. notādum. [a] & xxiiij. q. j. si quis deder t. & xxviij. distinctio. presbyteros.

[f] I solus. id est nullus ei contrarius. sic j̃. viij. q. j. sciendum. in fine.

[g] Hominum. Ergo Iudæi regūtur humanis cõstitutionibus

Consuetudo in multis præiudicat iuri.

Consuetudinis multæ sunt cõditiones.

[e] Idē sentit Innoc. quod dic ut plene not. extra de consu. in prin. ibi videas. & eo. ti. c. vl. in glo. arg. cõtra quia, &c. quam gl. quidā habēt signatam ad ti. ex parte. de hoc ēt no. iiij. distin. ca. in istis. §. leges. ibi uideas. Archidia.

3. Esd. 3. c & 4. d

1. Tim. 1. c

Esa. 29. d

Matt. 15. a

[a] Not. ēt xxxviij. dist. ī principio. de cõsec. dist. ij. cap. iij.

tutionibus, & hic est cōtra. ͞j.xij.dis. oĩa. ubi dicit q̃d Iudæi tantum diui nis constitutionibus reguntur: sed uerũ est, q̃d olim regebantur consti tutionibus humanis, scilicet Scribarũ & Pharisæorũ: ut hic dicit. sed hodie non, ut ibi.

Vod autē. Hæc distinctio diuiditur in duas partes. In prima ꝓbatur, quod nō ualet cōsuetudo contra deum. In secunda ibi. Noli. probatur per nouē ca. quod cōmenta Sanctorũ nō præiudicant nouo & ueteri testa. Ioan. de Fan.

CASVS. *In superiori dist. ostensum est, quod ius naturale præponitur cōsuetudini. ĩ hac ix. di. ostēdit, quod ius naturale præponitur constitutioni: & hoc probatur per sequentia ca. & intellige hoc de iure naturali, quod consistit in præceptis & prohibitionibus.*

a Quod autem. ͞s. in proxi. dist. viij. ostendit, qualiter ius naturale ꝓualet cōsuetudini. In hac ix. dis. ostendit qualiter ius naturale præiudicat & ꝓualet constitutioni hominum, & sumit per totã hanc dist. ius naturale pro iure diuino, q̃d cōtinet in lege & in Euãgelio. Itē per totã hanc dist. uocat canonicam scripturã nouũ & uetus testamētũ.

Danic.3.a b Qvicũque. Hic incipit c. aliud ē palea. & habes idē xxiij. q. iiij. nō inuenit. c Ergo legibus. No. ar. a cōtrarijs

DISTINC. IX.

Vòd aũt[a] cōstitutio naturali iuri cedat, multiplici authoritate probatur. Ait enim Augu. ad Bonifa.

Leges principum naturali nō præualent iuri. PALEA.

IMperatores quãdo ꝓ falsitate cōtra ueritatē cōstituũt malas leges, probãtur bene credētes, & coronãtur perseuerantes: quãdo aũt pro ueritate cōtra falsitatem constituunt bonas leges, terrētur sæuientes, & corriguntur intelligentes.

CAN. I.

QVicunq;[b] ergo legibus[c] Imperatorũ quæ pro Dei ueritate feruntur, obtēperare non uult, acquirit grãde supplicĩu. Quicũq; uero legibus Imperatorũ, quæ contra uolũtatem Dei feruntur, obtemperare nō uult, acquirit grande præmiũ. Nã a tēporibus prophetarum omnes reges, qui in populo Dei nō prohibuerunt, nec euerterũt, quæ cōtra Dei præcepta fuerant instituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt super aliorũ merita laudantur. Et Rex Nabuchodonosor, cum seruus esset idolorũ, constituit sacrilegam legē, ut simulachrum adoraret: sed eius impiæ cōstitutioni qui obedire noluerũt, pie fideliterq; fecerunt. Idē tamē Rex diuino correctus miraculo, piam & laudabilē pro ueritate constituit legem, ut quicunq; diceret blasphemiam in Deũ Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret. Dan.3.g

Idem ex uerbis Isidori.

Principes tenentur & ipsi uiuere legibus suis. CAN. II.

IVstum est, principem legibus obtemperare suis. Tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quãdo & ipse illis reuerētiã præbet. Principes legibus teneri suis, nec in se posse dãnare iura, quæ in subiectis constituunt, iustum est. Iusta est enim uocis authoritas eorum, si quod populis prohibēt, sibi licer̃ nō patiant̃.

Item Augu. in prologo lib. iij. de trinitate.

Scripturis canonicis tractatorum literæ deseruiunt.

CAN. III.

a NOli meis literis quasi canonicis[d] scripturis deseruire, sed in illis, & quæ nō credebas, cũ inueneris, incũctãter crede, in istis[e] autē quod certum nō habebas nisi certum intellexeris noli firmum tenere.

Idem ad Vincentium Victorem. lib. ij.

In tractatorũ opusculis multa corrigenda inueniuntur.

CAN. IIII.

NEgare[f] non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in tã multis opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio, & nulla temeritate culpari. Scriptura non mentitur.

Idem ad Hierony. epistola octaua.

In scripturis canonicis mendacia nō admittũtur.

CAN. V.

EGo solis eis scriptorum,[g] qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, ut nullum eorũ scribendo errasse[h] audeam credere aut si aliquid in eis offendero, quod uideatur cōtrarium ueritati, nihil aliud existimem, quàm mendosũ esse codicē, uel non esse assecutum interpretem, quod di-

ut xv. q. iij. de crimine. & xxiiij. q. j. quodcũq; ligaueris. & ea. causa. q. ij. sane. xxxv. dist. qualis. & fortissimũ est argu. a contrarijs. i ff. de of. eius cui mã. est iuris. l. j. & xj. qõ. iij. Imperatores. i De hoc legi. & no. vij. qõ. j. sciēdũ, iuxta finem.

d NOli meis. Canonicis. Quia de canonicis scripturis nō possumus disputare, an iustæ sint, uel non, ut ͞j. e. q̃s nesciat. e In istis. Loquit̃ hic secundum illa tempora, cũ adhuc scripta Aug. & aliorũ sanctorũ patrũ nō erãt authētica: sed hodie iubent̃ omnia teneri, usq; ad ultimũ iota. ut ͞j. xv. dist. c. ult. Vel hoc iõ dicit, ut ostendat, quod maior sit authoritas ueteris testamēti quã sctõrũ patrũ, ut xix. dis. i canonicis.

f NEgare iusto iudicio. Vñ Aug. multa opera postea retractauit, ut xxiij. q. vj uides. xij. q. j. certe & xxvj. q. iiij. quodam loco.

g EGo solis. Scriptorũ. id est, scriptorib⁹. h Errasse. Nefas. n. est dicere, q̃d scriptura mētiat̃, ut xxiij. q. v. q̃d ergo. imo q̃d in eis dr̃, defendere debem⁹ usq; ad sanguinis effusionē: ut xxv. q. j. sunt quidam.

ctum eſt, uel me minime intellexiſſe nõ ambigam. Alios autem ita lego, ut quãtalibet [a] ſanctitate, quãtave doctrina polleãt, non ideo uerum putem, quia ipſi ita ſenſerunt ſed quia mihi per alios authores, uel canonicas, uel probabiles [b] rationes, quod a uero non abhorret, perſuadere potuerunt.

Idem.

Libris ueterum Hebræa uolumina, nouis Græca authoritatem impendunt.

CAN. VI.

VT ueterum [c] librorũ fides de Hebræis uoluminibus examinanda eſt: ita nouorum ueritas Græci [d] ſermonis [e] normam deſiderat.

Idem in epiſtola prima ad Hieronymum.

Nihil authoritatis canonicis remanebit ſcripturis, ſi ad eas mendacia fuerint admiſſa.

CAN. VII.

SI ad ſcripturas ſacras admiſſa fuerint, uel officioſa [f] mendacia, quid in eis [g] remanebit authoritatis? Quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cuius pondere [h] contentioſæ falſitatis obteretur improbitas?

Idem de unico baptiſmo, libro ſecundo.

Literis omnium epiſcoporum ſacra præponitur ſcriptura.

CAN. VIII.

QVis neſciat ſacram ſcripturam canonicã tam ueteris, quàm noui teſtamenti certis terminis [i] ſuis cõtineri, eamque poſterioribus omnibus epiſcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari & diſceptari [k] non poſſit, utrũ uerum, uel utrũ rectum ſit, quicquid in ea ſcriptum ſit, uel conſtiterit eſſe: epiſcoporum aũt literas, quæ poſt confirmatum canonẽ uel ſcriptæ ſunt, uel ſcribunt̃, & p ſermonẽ forte ſapientiorẽ in ea re cuiuſlibet peritioris, & per aliorũ epiſcoporũ grauiorem authoritatẽ, doctioremq; prudentiam, & per concilia licere reprehendi ſi quid in eis forte a ueritate deuiatum eſt?

Idem in epiſtola ad Vincentium:

[a] Quantalibet: Argu. quod non eſt conſiderandum quis dicat, ſed quid dicatur: ut xix. diſt. ſecundum. & eſt argu. pro dictis quorundam teſtium, quod non eſt credendum magis honorabiliori perſonæ, quam alij: quia ueritas a quocunq; prolata ſemper præferenda eſt: ut ij. qõ. vij. quæritur. & ĩ. ea. neq;. ff. de ſup. le. l. Labeo. Eis enim magis credit̃, qui rei aptiora dicunt, ut iiij. q. iij. c. placuit. §. item in criminali. uer. ſi teſtes. Nec ſanctitas pſonę pdeſt ut citius credat̃. l. diſt. ſi quis præpoſtera. & arg. ad idẽ j. q. j. teneamus. vj. q. ij. placuit. & iij. q. ix. c. ult. Argum. contra. [1] xj. q. j. quicunque. xcvij. diſt. nobiliſsimus. & vij. q. iij. c. j. & xlj. diſ. cap. j. & xj. qõ. iij. abſit.

[b] Probabiles. Argu. rõ æquiualet canoni, ut ſ. diſt. j. conſuetudo. & ĩ. c. ſane. Ioan.

[c] VT ueterũ. ideſt ueteris teſtamenti.

[d] Græci. Hiero. in ſecundo prologo Bibliæ contra ait: dicens, quod emendatiora ſunt exẽplaria Latina, quã Græca, & Græca quã Hebræa. Sed Aug. ad primitiuã eccleſiã reſpicit, qñ exemplaria Græca & Hebræa non erãt corrupta ſed procedẽte tpe cum populus Chriſtian⁹ multũ eſſet auctus, & hæreſes multæ eſſent factæ inter Græcos, in inuidiam Chriſtianorum Iudæi, & Græci ſua exemplaria corruperunt: & ſic factũ eſt quod exemplaria eorũ magis corrupta ſint, quam Latinorũ: ad quod tempus reſpicit Hieron. Vel reſpicit ad Latina exẽplaria a fidelibus interpretibus translata. Aug reſpicit ad exemplaria Latina a nõ fidelibus & falſatoribus translata, in quibus ſi quid falſitatis uideatur, dicit eundum eſſe ad originalia. Vel dic quod in hoc magis credendum eſt Hieron. quàm Aug. quia inter iſtos tres Aug. Hieron. & Grego. Auguſtino magis credendum eſt in diſputationibus, Hieronymo in hiſtorijs & translationibus. Gregorius in moralibus præponitur: quia non omnes in omnibus, ſed certi per certa, & c. C. de uete. iure enuc. l. j. ibi, quia non oẽs. Et eſt hic ar. quod quantuncunq; authenticũ ſit aliquod inſtrumẽtum, ſi tamen de ipſo aliquid in dubium reuocetur, ſemper exhibendum ſit illud a quo originem ducit: ut ĩ. lxxvj. diſtin. cap. ieiunium. in princ. & ĩ. xxv. qõ. ij. ſancimus. & optime extra de ſenten. & re iud. cum inter. Et hoc contra dominum Alber. qui dicit, quod ſi una publica charta originem ducit ab alia publica charta, non eſt neceſſe exhibere originale. argu. in authen. ut frat. filij. §. quia uero. col. ult. ſecus in priuata. authen. ut ſpõ. largi. §. & hoc inſuper. colla. viij. ar. pro ipo xix. di. ſi Romanorũ. Quid iuris ſit de hoc, dixi ĩ. c. diſtin. contra morem.

[e] Sermonis. Totũ enim nouum teſtamentum ſcriptum eſt Græce præter Euãgeliũ Matthęi, & epiſtolam Pauli ad Romanos, quæ eſt ſcripta Latine. Ioan.

[f] SI ad. Officioſa. Officioſa dicuntur, quæ continent pietatẽ, quę nulli obſunt, & alicui proſunt: ſicut inofficioſum dicitur teſtamentum, quod eſt contra officium pietatis: ut ff. de inof. teſ. l. iij.

[g] Quid in eis. Ar. quod ſi inſtrumenta uel atteſtationes pro parte inueniuntur falſę, quod in totum reprobãtur, ut ĩ. xvj. diſt. canones. & iij. qõ. ix. pura. & ĩ. de cõſec. diſtinct. iij. non liceat, & ff. de ędil. edic. eiuſdem. Argum. contra. xxxvij. diſtinct. qui de menſa. xij. qõ. ij. ſi quis. & de conſec. diſtinct. iiij. ſi non ſanctificatur. & xvij. quæſt. iiij. que ſti ſunt. & extra de arbi. l. cum tempore. & de præben. c. dilectus. & C. de tranſact. l. ſi ex falſis. Sol. ſi plura cap. ſibi connexa ſunt, uel unũ eſt acceſſorium alteri, uno caſſato, connexa. & acceſſoria caſſantur. Secus ſi diuerſa & ſeparata ſunt. ff. de mi. l. etiam. §. fina. & ff de nego. geſt. l. eum actum. & ĩ. ij. q. vj. §. definitiua. uer. eſt autem quandoq; circa finem. Vel diſtingue, ut diſtinguitur extra de fide inſtrumentorum. c. ex literis. [2] Ioan. Ego dico quod ſi aliquid falſitatis reperiatur in inſtrumento, quod totum redditur ſuſpectum, nec ei creditur: ut ff. de fide inſtrumentorum. lege ſecunda. in fine. & hoc notatur in quæſtionibus. Bartholomæus Brixienſis.

[h] Pondere. Id eſt, authoritate.

[i] QVis neſciat ſacram. Terminis. Id eſt, libris.

[k] Diſceptari. Ita ut in dubium reuocentur, quæ ibi ſtatuta ſunt. Sed diſputare licet de eis ad maiorem

[1] Iſta cõtraria oĩa q̃ ſequunt̃ aut nullo modo cõtradicunt aut uilia ſunt contraria. uel dic qđ in hoc ſunt cõtraria: qa uni ſoli qñque creditur, ut illa iura probãt pter dignitatem pſonæ, ſecundum Ioan. de Fan.

[2] Scilicet ſup diuerſis articulis, ſ. ſi ille articulus non eſt uitioſus, in quo tota eſt uisquęſtionis, ut ĩ hac dec. ex literis. & ſic ĩtelligit̃ C. de teſ. ſi un⁹. & ff. de fi. inſtr. l. ij. ſecũdum Io. de Fã.

rem intelligentiã nõ reprobando. xcvj. dist. satis.

a Noli. Calũnias. Verba enim iuris nõ sunt calumnianda, infra xxxvij. distin. relatum. & ff. ad exhi. l. penul.

b Donati. Donatus primo fuit catholicus, sed postea est in hæresim lapsus: cuius hæresi adhæserunt Cyprianus & Agrippinus.

† Siue

c Neque. Disputatiões. id est, expositiões. non enim ex ipso læditur fama alicuius, per id quod reprobatur testimonium suum: ut extra de exceptio. l. denique.

d In scripturis. Argumẽ. quod quisque iuris in alterũ statuit, &c. sic ij. quæstio. vj. qui se scit. xxij. quæst. v. de forma. ff. quod quisque iur. l. j. extra de constitut. cum omnes.

† Philip. 3.

e Sana. Alias sane.

f Cui. Rationi.

g Concordant. quandoque.

h Sed illa. Exempla. Hoc ideo dicit, quia non semper imitanda sunt exempla. C. de senten. l. nemo. sed exemplum Papæ est sequẽdum: ut xvj. q. iij. licet. extra de senten. & re iudic. c. in causis.

i Excellentiora. Non est tale exemplum Lucretiæ. [1] xxxij. q. v. proposito. uer. Lucretiam.

[1] Scilicet rõne. q. d. ubi exemplum non cõcordat rõni, non est sequendum. nam illud exẽplum Lucretiæ nõ cõcordat rationi. Archi.

k Pietate. Argu. pro misericordia a iudice impetrãda, ut xlv. dist. c. licet plerunque. xxvj. q. ulti. alligant. l. distin. ponderet. j. q. vij. dispẽsationes. & c. exigunt. lxxxvj. distinct. non satis. xxxv. qõ. ix. c. ueniam. de pœni. distin. j. quia diuinitatis. Argumen. contra. l. dist. absit xxiij. q. iiij. est iniust. xxxv. qõ. ix. c. loci. contra. xlv. distin. sed illud. extra de sortileg. c. ex tenore.

l Cum ergo. Infert ex supradictis, uel cõtinuat ad inferiora hoc modo cũ in iure naturali nihil præcipiat, uel uetet, q̃ qđ Deus uult fieri, uel nõ fieri, & in canonica scriptura nihil aliud, q̃ qđ in diuinis legibus inueniatur: diuinæ uero leges natura consistant, patet quod quæ contraria diuinæ seu canonicæ legi inueniuntur, iuri naturali contraria sunt, & iuri naturali postponũtur. Et facit hic correlationem iuris naturalis ad canonicã scripturam & diuinas leges.

Constitutiones. Hæc di. diuidit in duas partes, in quarum prima probat p quinque capitula, quod leges principũ nõ præiudicant canonibus. Secunda ibi, ecce Io. de Pant.

m Constitutiones. in hac decima dis. ostendit magister, quod secularis cõstitutio cedit ecclesiasticæ, quia sacræ leges nõ dedignantur sequi sacros canones: ut ij. quæstio. iij. §. hinc colligitur, extra de iudic. clerici. [2]

Lege. [2] Cõcor. tex. l. leges sacratissimæ, cũ cõcor. uulga. C. de episco. & cleri.

Ex dictis quorumlibet episcoporum contra diuina mandata calumnia non colligantur.

CAN. IX.

Noli frater contra diuina tam multa, tam præclara, tam indubitata testimonia colligere uelle calumnias [a] ex episcoporum scriptis, siue nostrorũ, sicut † Hilarij, siue Cypriani, & Agrippini antè, quàm pars Donati [b] separetur. primoq; hoc genus literarum ab authoritate canonum distinguendum est. Non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut conra sentire nõ liceat sicubi fortè aliter sapuerint, quàm ueritas postulat. In eo quippe numero sumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere: † Et si quid aliter sapitis, hoc quoque uobis Deus reuelauit.

Idem in epistola ad Fortunatum.

Non debetur par reuerentia canonicis scripturis, & expositionibus earum.

CAN. X.

Neque quorumlibet disputationes, [c] quamuis catholicorum, & laudatorum hominum, ueluti scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salua honorificentia, quæ illis debetur, hominibus, aliquid in eorum scripturis [d] improbare, atque respuere, si forte inueniremus, quòd aliter senserint, quàm ueritas habet, diuino adiutorio, uel ab alijs intellecta, uel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, quales uolo esse intellectores meorum.

Idem ad Casulanum.

Exemplis ratio sana præfertur.

CAN. XI.

Sana [e] quippe ratio etiam exemplis antè ponenda est, cui [f] quidem & exempla concordant: [g] sed illa, [h] quæ tantum digniora sunt imitatione, quantum excellentiora [i] pietate. [k]

Cùm ergo [l] ĩ naturali iure nihil aliud pcipiatur, quàm qđ Deus uult fieri, nihilque aliud uetetur, quàm qđ Deus prohibet fieri: deniq; cùm in canonica scriptura nihil aliud, quàm in diuinis scripturis & legibus inueniatur, diuinæ uerò leges natura cõsistant: patet quòd quæcunq; diuinæ uoluntati, seu canonicæ scripturæ contraria probantur, eadem etiam naturali iuri inueniuntur aduersa. Vnde quæcunq; diuinæ uoluntati seu canonicæ scripturæ seu diuinis legibus postponenda censentur, eisdem naturale ius præferri oportet. Constitutiones ergo, uel ecclesiasticæ, uel seculares, si naturali iuri cõtrariæ probãtur, penitus sunt excludendæ.

DISTINC. X.

Constitutiones [m] uero principum ecclesiasticis constitutionibus nõ præeminẽt, sed obsequuntur.

Vnde Nicolaus Papa scribit episcopis in concilio apud Conuiciniũ congregatis.

Lex imperatorum ecclesiastica iura dissoluere non potest.

CAN. I.

Lege Imperatorum non in omnibus ecclesiasticis controuersijs utendum est: præsertim cùm inueniatur Euangelicæ ac catholicæ sanctioni aliquoties obuiare. Itē lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus. Imperiali iudicio nō possunt iura ecclesiastica dissolui. Ad quod ostendendum duorum horum, scilicet Innoc. & Greg. satis sufficiunt testimonia. Sanctus quidem Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum episcopū ait: Quod scišcitaris (inquiēs) utrùm diuisis a Imperiali iudicio prouincijs, ut duæ metropoles fiant, duo metropolitani debeant nominari: non uisum est nobis ad mutabilitatem necessitatum mundanarum rerum, Dei ecclesiam b commutari, honoresque aut diuisiones c perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator. Beatus Gregorius scribēs ad Theotistam patritium ait iter cætera: Si (inquit) religionis causa coniugia debere dissolui dicantur, sciendum est: quia etsi hoc lex humana d concessit, lex tamen diuina prohibuit. Ecce quemadmodū Imperiali iudicio nō possunt ecclesiastica iura dissolui. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, diuina lex prohibuit.

Non, quòd Imperatorum leges, quibus sæpe ecclesia utitur contra hæreticos, e sæpe contra tyrannos, atque contra prauos quoscunque defenditur, dicamus penitus renuendas: sed quòd eas Euangelicis & Apostolicis, atque canonicis decretis, quibus postponendæ sunt, nō posse inferre præiudicium asseramus.

Item Symmachus Papa in vj. synodo.

Nihil quod Euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet.

CAN. II.

Non licet f Imperatori, uel cuiquā pietatem custodienti aliquid contra diuina mādata præsumere, nec quicquā quod Euangelicis uel Propheticis, aut Apostolicis regulis obuiet, agere.

Item Felix Papa loquitur principi.

In ecclesiasticis causis regia uoluntas sacerdotibus est postponenda.

CAN. III.

Certum est g hoc rebus uestris esse salutare, ut cùm de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutionem regiam uoluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre, & sacrosancta h per eorū præsules potius discere, quàm docere, ecclesiasticā formam sequi, non huic humanitus sequēda iura præfigere: neq; in eius sanctionibus uelle dominari cuius i clementiæ Deus uoluit tuæ piæ deuotionis colla submittere, k ne dum mensura l cælestis dispensationis

Legitimatus quo ad temporalia, non censetur quoad spiritualia.

a Lege. Diuisis Imperiali iudicio prouincijs. Imperator diuidit ꝓuincias. ut ff. de offi. c. asses. l. si eadem. & Papa epatus diuidit, & unit episcopus ecclesias, ut extra de excess. præla. sicut unire. Quid autem iuris sit dum uniuntur, uel diuiduntur, not. xvj. q. j. postquam & c. & temporis. Licet ergo Imperator diuidat unā prouinciā in duas, non ideo erūt duæ metropoles, ut hic & cj. distinct. peruenit. Et est hic ar. quod si princeps legitimat aliquē in temporalibus, non ideo est legitimatus in spiritualibus. extra qui filij sint legi. per uenerabilem. nisi ubi princeps restituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis: ut vj. q. j. c. sunt plurimi. §. uerum.

b Ecclesiam. Ecclesia non adstringitur mundanis legibus. xxxiij. q. ij. inter nec etiam de rebus ecclesiasticis potest Imperator legem cōdere. ut xcvj. dist. bene. nisi hoc ecclesia petat. xvij. dist. c. concilia. §. hinc etiam. & nisi in ecclesia priuilegiū statuat aliquid: ut xvj. q. j. generaliter. & q. iij. nemo. Ioan.

c Diuisiones. Arg. quod episcopus inuito plebano non potest diuidere parochiam eius: nec Papa inuito episcopo diuidere episcopatū: ut xvj. q. j. c. multis. Quod enim est unū, diuidi non potest: ut xxiiij. q. j. loquitur. & c. schisma. Ioan. Sed credo ꝙ papa hoc possit facere ex causa, & etiam episcopus: ut in ea. decre. sicut uenire. Bartol.

d Lex humana. Ut habes xxvij. q. ij. sunt qui dicūt. Sed mirum est cū Iustinianus fuerit ualde catholicus Imperator qualiter illud statuerit contra legem domini: cum dominus dixerit, quod ab solam causam fornicationis mulier possit separari a uiro. ut xxxiij. quæst. ij. quos Deus? Sed dic (ut quidam dicunt) quod ignoranter fecit: & ideo ueniam meruit, ut s. viij. distinct. consuetudo. Vel errauit sicut Hiere. ut xxvj. distinct. c. j. Vel ideo permisit hoc, ut grauia uitarentur: sicut usuras permisit, ut uitarentur rapinæ: & coniugia permisit dissolui, ut uitaretur uxoricidium. ut xxxiij. q. ij. c. si quod uerius.

e Contra hæreticos. Et sic utor pro me, quo non utor contra me. j. xxxvij. dist. c. si q̄d uerius. & ij. q. vij. c. si hæreticus. & sic est contra xix. dist. c. si Romanorum. in fine. iiij. q. iij. c. si testes. §. item si quis testibus.

f Non licet. Argumentum cōtra illas leges, quæ permitūt usuras exigere. ar. xj. q. j. quicunque litem. & ix. dis. c. j. uer. quicunque. & xcvj. distin. bene. xj. quæst. iij. ca. quā omnipotentē. xxv. q. j. omne quod & c. nulli. & c. generali. xxiij. quæstio. viij. c. conuenior. arg. cōtra di. lxiij. Adrianus ij.

g Certum est. hoc c. & c. suscipitis. & c. qm̄. loquuntur quasi de eadem materia.

h Et sacrosancta. id est. præcepta.

i Cuius. s. ecclesię.

k Submittere. Imperator enim filius est ecclesiæ, non præsul, ut xcvj. distinct. c. si Imperator. & inclinabit caput suum episcopis, ut lxiij. distinctione cap. Valentinianus. & excommunicari potest ab episcopo: ut xviij. distinctio. capitu. quoniam quidem. & xcvj. dist. duo.

l Mensura. Id est, dum Imperator excedit mensuram suam.

Consti-

exceditur, eatur in contumeliam disponentis.

Idem.

Bonis moribus et decretis Romanorum Pontificum constitutiones contraire non possunt.

CAN. IIII.

Constitutiones [a] cōtra canones & decreta præsulū Romanorū uel bonos mores, [b] nullius sunt momenti.

Item Nicolaus Papa.

Quæ sacerdotum sunt, regibus usurpare non licet.

CAN. V.

Imperium uestrū suis reipublicæ quotidianis administrationibus [c] debet esse contentum, nō usurpare, quæ sacerdotibus domini solum conueniunt.

Itē Gregorius Nazianzenus Imperatoribus Cōstantinopolitanis.

Tribunalia regum sacerdotali sunt potestati subiecta.

CAN. VI.

Vscipitisne libertatē [d] uerbi? libenter accipitis, [e] quòd lex Christi sacerdotali uos subijcit potestati, atq; istis tribunalibus subdit. Dedit enim & nobis potestatē, dedit & principatū multo perfectiorē [f] principatibus uestris. Aut nūquid iustū uobis uidetur, si cedat spiritus [g] carni, [h] si a terrenis cœlestia superētur, & si diuinis præferantur humana? [z] Ecce ꝙ constitutiones principum ecclesiasticis legibus postponendæ sunt: ubi autem Euangelicis, atq; canonicis decretis nō obuiauerint, omni reuerentia dignæ habeantur.

Vnde Aug. ait in Dialogo contra Petilianum.

Leges Imperatorum in adiutorium ecclesiæ licet assumere.

CAN. VII.

Si in adiutorium uestrum [i] terreni Imperij leges assumēdas putatis, nō reprehendimus. Nam fecit hoc Paulus, cum aduersus iniuriosos Romanum ciuem [k] se esse testatur.

Item Cyprianus Iuliano Imperatori.

Reges Pontificibus pro æterna uita, & Pontifices regibus pro temporalibus indigent.

CAN. VIII.

Quoniam [l] idē mediator Dei & hominum [m] homo Christus Iesus, sic actibus [n] proprijs, & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discreuit [o] propria uolēs medicinali humilitate hominū corda sursum efferri, nō humana superbia rursus in inferiora demergi, ut etiā Christiani Imperatores pro æterna uita Pontificibus indigerent, & pon

[a] Constitutiones. Nunquid ergo legibus semper derogatur per canones? Absit, nisi quo ad causas spirituales. & hoc est, quod dicitur de conse. dist. iij. c. celebritatem. ibi, alia est ratio causarum secularium, alia diuinarum. arg. s. ea. c. j. Vtrunq; enim suo modo rationabiliter constitutū est, sed diuerso modo arg. s. eo. certum. Nec Papa potest leges tollere, nisi quo ad suum forū. Imperium enim & sacerdotiū ex eodē principio prodierunt, ut in authen. quomodo opor. epis. in princ. col. j. arg. j. ea. dist. cap. quoniam. Sed hoc non credo, ut extra de præscrip. c. quoniam omne.

[b] Mores. Nec iuramentum obligat contra bonos mores: ut extra de iureiurā. quemadmodum. & ff. de leg. j. l. si quis inquilinos. §. ultimo.

Iuramentum cōtra bonos mores nō obligat.

[c] Imperium. Administrationibus. Distincta est enim potestas sua a potestate pontificali: ut j. ead. ca. quoniam. & xcvj. dist. c. cum ad uerum. Alioquin si usurpat eorum officia, lepra percutitur, ut Ozias. ij. q. vij. ca. nos si incōpetēter. §. itē cum Dauid. Tn̄ inuenit quod reges conferunt decanatus, ut extra de cōsue. cum inter. in parte decisa. Ioan.

[d] Suscipiatis. libertatem. id est, uerbum prædicationis.

[e] Accipitis. id est, accipere debetis.

[f] Perfectiorem. ut xcvj. distin. duo sunt.

[g] Spiritus. Id est, ecclesiastica constitutio.

[h] Carni. id est, seculari cōstitutiōi.

[z] Ecce. Hæc est secunda pars distin. in qua probatur per septem capi. quod quando leges non contradicunt canonibus amplectendæ sunt. Archid.

CASVS *per se patet, & ad probandum istud quod dicitur in §. inducit Gratia seq. capi.*

[i] Si in adiutorium uestrum. Hoc ideo dicit, quia non sunt allegandæ leges, nisi in defectum canonum: ut habetur extra de noui operis nuntiat. Intelleximus.

[k] Ciuem. Ciuem Romanum appellat se: quia pater eius societatem contraxerat cum Romanis, & in signum fuit data ei penula. [z]

[z] Ad horum intelligentiam scias qđ gl. 2. tit. 3. dicit sic: Penula uestis erat cōsularis qua induebantur cōsules ingrediētes curiam. Christus fuit Imperator & sacerdos. [z] ij. q. vij. accusatores.

[l] Quoniam. hoc capitulū est pars illius xcvj. distinct. cap. cum ad uerum.

[m] Dei & hominū idest diuinæ & humanæ naturæ. de consec. dist. ij. c. in Christo pater.

[n] Sic actibus. scilicet ipsorum officiorum. Quædam enim fecit tanquā Imperator, cū uendentes & ementes flagellādo de templo eiecit. j. q. iij. ex multis. [z] & c. uendētes. Quædā ut sacerdos, cum seipsum obtulit hostiā discipulis suis dicēs: Hoc est corpus meum, &c. de consec. dist. ij. c. sacerdos. Sed contrarium probatur per authoritatē istam, scilicet ꝙ deus noluit ea esse distincta: cum p seipsum utriusq; potestatis actus exercuit. Rn̄. hoc iō fecit, ut ostēderet qđ utraq; potestas ab eo processit, [z] nō ꝙ una psona illa duo officia exerceat, uel gerer̄ debeat. Hæc enim duo dona Imperiū & sacerdotiū ab eodē principio sunt, ut in authen. qūo opor. episc. in prin. collat. j.

[z] Ad hoc xxiij. qō. iiij. quæsitum.

[o] Discreuit. Cum ergo ptātes istæ sint distinctæ, est hic ar. quod Imperium nō habetur a papa, & ꝙ papa nō hēt utrūq; gladiū. nā exercitus facit Imperatorē: ut xciij. distin. c. legimus. & Imperiū a solo Deo habet: ut xxiij. q. iiij. c. quæsitum. alioqui si ab ipso haberet, licite appellaretur in tēporalibus ad ipsum: quod prohibet Alex. & dicit ꝙ illa nō cōtingunt suā iurisdictionē. extra de appel. c. si duobus. & extra qui filij sint leg. causam. & c. lator. Item ecclesiæ soluunt tributum Imperatori: ut xj. q. j. c. magnum. Sed contra, & cœlestis & terreni Imperij iura sunt ei concessa. ut xxij. distin. c. j. Item Imperator iurat papæ, ut lxiij. distin. tibi domino. &

tifices pro cursu a tēporalium tantummodo rerū Imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio a carnalibus distaret incursibus, & Deo militans minimè secularibus negotijs sese implicaret: ac uicissim ne ille rebus diuinis præsidere uideretur, qui esset secularibus negotijs implicatus.

Item Leo quartus Lothario Augusto. †

Leges Imperatorum custodiri oportet.

CAN. IX.

De capitulis uel præceptis Imperialibus uestris, uestrorumq; etiā Pontificum b prædecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conseruandis, quāto ualuimus & ualemus Christo propitio, & nunc, & in æuum nos conseruaturos modis omnibus profitemur: & si fortasse quilibet aliter uobis dixerit, uel dicturus fuerit, sciatis eum pro certo mendacem c.

Itē Ioan. vij. † Ludouico Imperatori.

Legis authoritate dissoluitur, quod contra eam fit.

CAN. X.

Vides, fili charissime, quia quicquid contra leges accipitur, per leges dissolui d meretur.

Item Gelasius Rufino & Aprili episcopis.

Leges principum, aut regulas patrum contemni nō licet.

CAN. XI.

Quis autē leges principum, aut regulas patrū, aut admonitiones paternas dicat debere contemni e: nisi qui impunitum sibi tātum existimet transire cōmissum?

Itē Theoderico regi. †

Seruantur ab omnibus Romanorum principum leges.

CAN. XII.

Certum est magnificentiam uestram leges Romanorum principum, quas f in negotijs g hominum custodiēdas esse præceperit, multò magis circa reuerentiam beati Petri Apostoli pro suæ felicitatis augmento uelle seruari.

Item Leo quartus Lothario Augusto.

Romana lex nullius temeritate debet corrumpi.

CAN. XIII.

Vestram flagitamus clementiam, ut sicut hactenus Romana lex uiguit absq; uniuersis procellis, & quæ pro nullius h persona hominis reminiscitur i esse corrupta, ita & nunc suum robur, propriumq; uigorem obtineat.

DISTINC. XI.

Vòd uerò k legibus consuetudo cedat, Isidorus testatur, dicens in synonymis libro secundo.

papa deponit Imperatorem: ut xv.q.vj. alius. Item ipse transtulit Imperium de Oriente in Occidētem. extra de elec.c. uenerabilem. Ego credo potestates esse distinctas, licet papa quandoq; utranq; potestatem sibi assumat, scilicet cum legitimat aliquē in spiritualibus & tēporalibus: ut extra qui filij sint legiti. per uenerabilem. Sed illud fuit ad petitionem Regis, q hoc ipsum fecisse potuit, ut ibi dicitur. Nec obst. qd' a seculari iudice appellat ad papā: quia hoc fit ,ppter defectū iudicis secularis, ut exprimitur extra de foro compe. licet. sed facit ad petitionem Regis. Nam etiam uacante Imperio supplet defectum Imperij: ut extra de fo. compe. licet.
a Pro cursu. Argu. quod in matrimonio, & cæteris causis spiritualib9 non sit utēdum legibus Impialibus. Sed contra. xxxv. q.v. ad sedem. Dic ergo, quod illud tantūmodo determinat illud uerbū temporalium, sed non illud uerbum uterentur: ut sicut spirituales causæ ad iudicem secularem non pertinēt: sic nec causa sanguinis ad ecclesiasticum: ut j. xxiij. q.viij. sæpe principes. & capit. his, a quibus.
b De capitulis. Pōtificum. Imperatores enim olim pontifices appellabant: ut xxj. dist. cleros.
c Mendacem. Ex magna hūilitate † hic loquitur, sicut alibi. j. ij. qō. vij. nos si incōpetēter.
d Vides. Dissolui. j. xxv. q. ij. Imperiali. Hæc regula supplet per aliā regulam, quod principali destructo destruit accessorium, & omne quod sequitur ex eo, ut extra de fide instru. inter dilectos. in fine. Sed hæc regula multas recipit instantias. Contra legem enim fit, si contrahitur post simplex uotum: tamen contractus tenet, ut xxvij.q.j. nuptiarum. Itē prohibetur, ne sententia feratur sub conditione: tamen si lata fuerit, tenet: ut ij.q.vj. biduum. circa prin. Item prohibetur, ne episcopus consecret alterius ecclesiā: tamen si consecrauerit, tenet consecratio: ut vij. q.j. episcopus in diœcesi. Sed dic, quod hæc regula intelligitur de talibus, ubi est perpetua causa prohibitionis, scilicet ne filius cōtrahat cum matre. Vel dic, qd' merentur dissolui, nisi ubi per constitutionem aliam tolerarentur. Argu. contra. xlv. dist. de Iudæis. sed hoc in fauorem fidei. ff. de relig. & sump. fu. l. sunt personæ.
e Quis autē. Cōtemni. qui cōtēnit leges, peccat: non tamen omnis peccat, qui nō paret legibus, ubi de consilio loquuntur: ut xiiij. q.j. quisquis. & sic aliud est cōtemnere, aliud est non parere. Ioan.
f Certum est. Quas. id est, quia eas.
g In negotijs. hoc uult dicere, quod ex quo leges seruantur in negotijs laicorū, multo fortius sunt seruandæ in negotijs clericorum: nisi obuient canonicis institutis.
h Vestrā. Quæ pro nullius quia in nullius pso na omittendū est, quod statutis generalibus cōtinetur: ut lxj. distinct. miramur.
i Reminiscitur. Passiue.

Vod uero. Hæc distinctio diuiditur i duas partes. In prima probat Gratianus, q consuetudo cedit legi. Secunda ibi. Cum uero. Ioan. de Fant.
k Quod uero, Hic intitulatur undecima distinctio. in qua dicitur, quod consuetudo praua cedit legi tam ecclesiasticæ quàm seculari. Sed nota, quod cōsuetudo quædam

† Huius noīs primo filio Ludouici Pij & nepote Caroli Magni, ut dixi in consue. Paris. tit. j. in rubri. Causæ matrimoniales, an fiut legib9 decidendæ.

† Itē Io. viij. Ludouico imperatori, scilicet Balbo filio Caroli Calui, regi Francorū & imperatori, ut dixi in consue. Paris. tit. j. in rubri.

† Sed secundū Archi. & Card. Alexā. hic ignauia & timiditate, q oīa falsa, qa imo ex syncera ueritate, ut dixi in cōmēt. ad edict. Henri. ij. in præfa.

† Scilicet Italiæ, licet Gottus esset, & ex Gela. j. tge Clodouæi Francorū regis.

Consuetudo duplex est.

dam est generalis, quædam est specialis. Specialis, ut infra eadem distinctione. catholica. & xij. distinct. illa. Generalis est quæ uniuersaliter & consensu oium est approbata, & omnes distringit: & hæc tanquam canon, uel tanquam lex est obseruanda, ut infra eadem ecclesiasticarum. & cap. quis nesciat. Specialis siue particularis ē illa, quæ homines alicuius loci adstringit, & in eodem loco habet legis uigorem: ut infra eadem distinct. catholica. nisi sit onerosa: ut xij. distinctio. omnia. lxviij. distinct. corepiscopi. uel nisi pariat occasionem malignandi. tunc enim reijcitur, argumen. xij. dis. nos cōsuetudinē. Olim enim Donatistæ de facili recipiebantur, & de consuetudine ad primatiam promouebant: qd' abolitum est, quia hæreticis prauitas inde minus cauebatur. Vel nisi sit contraria constitutioni: a ut j. e. c. ij. & iij. Et nisi consuetudo sit prodita ex illis causis, ut j. xxix. distinctio. sciendum. Vel nisi princeps consentiat, uel nisi sit super tali articulo, qui indifferens est. ut infra proxi. distinctio. illa. Hug. Sed melius distingue ut dixi. s. vij. distin. cap. frustra. Ioan.

a Ad hoc concord. Placen. dicens consuetudinē legi contrariā nō tollere i⁹ commune ī eo municipio, ubi obtinet: nisi de cōsensu prīcipis. arg. ff. de sep. uiolato. l. iij. §. diu⁹. Heb. 14. d

a V Sus. Malus.

b Authoritati. Scriptæ.

c Et ratio uincat. Vt supra distinctione viij. ueritate. Ioan.

d C Onsequens est. Id est, conueniens.

e Plena. Papæ authoritas plena est, aliorum episcoporum semiplena est: quia ipsi sunt in partem solicitudinis uocati, non in plenitudinem potestatis: ut ij. questione vj. decreto. & c. qui se scit.

f Consuetudinis. Nisi talis sit consuetudo, quæ possit præiudicare iuri, ut nota s. viij. distinctio. frustra. Ioan.

g N Olite. Et docere patet hic, quod non semper consuetudinem Roma. ecclesiæ tenemur sequi. nisi ipsa præcipiat eam esse seruandam: ut j. ead. cap. ultimo. multa enim seruat Rom. eccle. quæ aliæ non seruant: ut xxxj. dist. aliter. & de consecr. di. iiij. de trina. & dist. j. de hymnis.

Consuetudo Romana nō semper est seruanda.

Prauus usus ratione superatur & lege.

CAN. I.

VSus a authoritati b cedat: prauū usum & lex & ratio uincat. c

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori.

Non potest statutis Pontificum consuetudo cuiusquam refragari.

CAN. II.

COnsequens est, d ut quod ab huius sedis rectoribus plena e authoritate sancitur, nullius consuetudinis f præpediente occasione proprias tantummodo sequēdo uolūtates remoueatur: sed firmius atque inconcussè teneatur.

Item Iulius Papa.

Nō licet à consuetudine Romanæ ecclesiæ mēbris dissētire.

CAN. III.

NOlite errare, fratres mei charissimi, doctrinis uarijs & extraneis nolite abduci: & instituta Apostolorum & Apostolicorum uirorū canonesq; habetis: his fruimini: ut freti eis contra cuncta inimicorum iacula persistere ualeatis. Satis enim indignum est, quenquam uel pontificum, uel ordinum subsequentium hanc regulam refutare, quam beati Petri sedem & sequi uiderit, & docere. g Multum enim conuenit, ut totum corpus ecclesiæ in hac sibi obseruatione concordet, quæ inde authoritatē habet, ubi dominus totius ecclesiæ posuit principatū.

Itē Codice libro octauo, titulo quæ sit longa cōsuetudo.

Non potest usus & consuetudo legem et rationem uincere.

CAN. IIII.

COnsuetudinis, ususque longæui non uilis authoritas est, uerùm non usqueadeo ualitura momento, ut aut rationē uincat, h aut legem scriptam.

a Cum uerò nec sacris canonibus nec humanis legibus i consuetudo obuiare monstratur, incōcussa consuetudo seruāda est.

Vnde August. ait in libro ex dictis Basilij.

Inuiolabilis est consuetudo, quæ nec humanis legibus, nec sacris canonibus obuiare monstratur.

CAN. V.

ECclesiasticarum institutionum quasdam in scriptis, quasdā uerò Apostolica traditione k p successores in ministerio l cōfirmatas accepimus: quasdam uerò consuetudine m roboratas approbauit usus: quibus par ritus, & idem utriusque pietatis debetur affectus: unde n quis uel o aliquantulum sacrarum expertus

h C Onsuetudinis. Vincat. Argum. quod consuetudo nunquam tollit legem: ut s. j. distinct. consuetudo. Sed obijcitur: hæc lex aut loquitur de bona consuetudine, aut de mala. Si de bona, illā nulla ratio uincet. Sed de mala, de illa non potest dici, quod non sit uilis eius authoritas. ad hoc dicunt quidam, quod principium loquitur de bona, finis autem de mala consuetudine. sed ille intellectus ineptus est, qui separat caudā à capite. quod non licet. extra de bap. maiores. Alij fere oēs ita exponunt, quod hic dicitur, non uincit legem: supple generalem: sed in eo municipio bene uincit, ubi seruatur. Sed certe de hoc nunquam aliquis dubitauit, quod consuetudo particularis non debet uincere legem in omnibus alijs locis. Ideo exponas de consuetudine particulari q licet bona sit non tamen uincit legē etiam in illo loco, nisi adsint illa quæ dixi s. distinc. viij. frustra.

Cū uero. Hæc est secūda pars, in qua probat per vij. cap. quod consuetudo bona est amplectēda Ioan. de Fant. Casus ab hoc loco tractat de bona consuetudine usq; ad finem.

i Legibus. xxv. q. j. ideo Archid.

k E Cclesiasticarum. Traditione. sine scriptis Io.

l In ministerio. diuino.

m Consuetudine. Non ab Apostolis, sed nescitur à quo.

ADDITIO. Scilicet ritu. i. obseruantia. Hug.

n Vnde. Id est, de quo ritu, uel obseruantia.

o Vel. Id est, etiam.

scripturarũ hęsitauerit[a]? Si enim attenderimus cõsuetudines ecclesiæ non per scripturas [b] à patribus traditas, nihil æstimare, [c] quantum religio detrimenti sit latura [d] intentiuè [e] inspicientibus liquidò constabit. Quæ enim (ut inde exordiamur) scriptura [f] salutiferæ crucis signaculo fideles docuit insigniri, uel quæ triphariam [g] digesta super panem & calicem prolixæ orationis, uel consecrationis uerba commendauit? nam non modò quod in Euangelio continetur, uel ab Apostolo, quod est insertum secretis dicimus, sed & alia plura [h] adijcimus magnam quasi uim commendantia mysterijs, quæ Orientem uersus [i] nos literarũ orare forma docuit? Benedicimus fontem baptismatis oleo unctiõis. Huic accedit, quòd ter oleo [k] inungimus quos baptizamus, uerbis abrenũtiare Satanæ & Angelis eius, informamus.

Vnde & hæc, & alia in hunc modum non pauca, nisi tacita ac mystica traditione à patribus ecclesiastico more, ac reuerentiori diligentia sunt in ministerijs obseruata magis silẽtio, quàm publicata scripto.

Idem ad Casulanum presbyterum.

Laudabilis est consuetudo, quæ nihil fidei contrarium usurpat.

CAN. VI.

Consuetudinem [l] laudamus, quæ tamẽ contra fidem [m] catholicam nihil usurpare digno scitur.

Idem ad eundem.

Vbi authoritas deficit, mos populi & maiorum instituta pro lege seruantur.

CAN. VII.

IN his rebus, de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei & instituta maiorum pro lege [n] tenenda sunt: & sicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarũ consuetudinum [o] coercẽdi sunt.

Idem in libro de fide Christiana.

Authoritate, & traditione generali, uel speciali ecclesia regitur.

CAN. VIII.

CAtholica ecclesia per orbem terrarum diffusa, tribus modis probatur existere. Quicquid enim in ea tenetur, aut authoritas est scripturarum, aut traditio uniuersalis, aut certè propria, & pticularis [p] insti

---

[a] Hæsitauerit. quasi dicat, nemo etiam inscius hic dubitat.
[b] Non per scripturas. Sed per consuetudinem.
[c] Aestimare. id est, ualere.
[d] Latura. Id est, passura.
[e] Intẽtiue. Id est. mente.
[f] Scriptura. Veteris uel noui testa. nõ enim scriptura ueteris uel noui testaměti hoc docuit s; docet canonica in frõte & in alijs membris signaculum crucis debere fieri. de consecra. distin. iiij. postea signatur. & dist. v. nunquid. [a] uerũ tamen uidetur signum crucis traxisse originem ex ueteri testamento quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum est filijs Israel utrũq; postem linire de sanguine agni admodũ thau literæ, quæ est ad modum crucis: & dicitur quod Iacob cãcellatis manibus suis benedixit filijs Ioseph, s. Ephraim & Manasse. Item in Ezechiele legitur, quod cũ apparuissent ei sex uiri uasa habentes in manibus, & quidam uir apparuisset in medio eorum habens atramentariũ ad renes, dominus dixit ad eum; Signa thau in frontibus dolentium & gementium. sed illud fuit tantum in figura præceptum. xij. q. ij gloria.
[g] Triphariã. Triphariã dicũtur uerba, quia eadem ter tio repetuntur in secretis, scilicet hostiam sanctam, hostiam puram, hostiam immaculatã. Hic ordo nec in ueteri testamẽto, nec in nouo est præfixus, sed à sanctis patribus usualiter traditus. Vel ideo dicuntur triphariã, quasi sub triplici silentio fiant. Primum est usque ad Sanctus. Secundum usque ad dominicam orationem. Tertium usque ad Agnus Dei.
[h] Alia plura. Hæc habes extra. de ce. mi. cũ Marthæ.
[i] Quæ orientem uersus. s. noui & ueter. testam. Sed tamen legitur quod Daniel in Babylonica captiuitate orabat uersus templum, & Iudæi similiter. templum autem erat uersus Orientem. Et in Salomone legitur: Mane ad Solem orabis. Sed dic quod illa faciebant in uenerationem templi.
[k] Oleo. Oleo in scapulis, & pectore, ut de conse. dist. iiij. deinde. tertio in uertice fit unctio. s; hoc fit chrismate: ut de conse. dist. iiij. postquam ascendit. sed larga acceptione hic appellať oleũ chrisma, sicut ecõuerso. ј. xcv. dist. illud superfluum. Ioan.
[l] COnsuetudinem. ј. dist. xij. c. nos cõsuetudinem. & ј. di. pro xi. omnia contra. ibi. n. dicitur, quod quãuis consuetudo nõ sit cõtra fidem, tamen est repellenda. Sol. hic de tolerabili, ibi de superstitiosa & intolerabili consuetudine: & sic oẽs authoritates intelligendæ sunt, quæ contra illud cap. reclamare uidentur.
[m] Contra fidẽ. Id est, contra bonos mores. Et quod ita sit exponẽdum, habes de cõse. di. iiij. si nõ sanctificatur. ubi ex necessitate oportet facere eam dem expositionẽ.
[n] IN his. Pro lege. Sẽper diuturni mores pro lege seruantur: ut ј. dist. proxi. diuturni. sic ẽ. ea dist. consuetudinis.
[o] Consuetudinũ. No. ꝙ æque punitur trãsgressor cõsuetudinis, sicut transgressor legis: ut j. q. vij. si quis omnẽ & ẽ. ea. ecclesiasticarum. unde sicut canonicæ non licet obuiare legi sine licentia Papæ, sic nec cõsuetudini ut dicit in hoc co. c. & tñ. de cõi con sẽsu possũt uenire cõtra cõsuetudinem ẽt iuramẽto firmatã, si cã subest: ut extra de ijs q̃ fi. à ma. parte c. cũ in cunctis. sed contrarium est in statutis. xv. q. vj. authoritatem. Ioan.
[p] CAtholica Particularis. sed contra. ј. c. dist. cõtra morẽ. ubi dicit, ꝙ particularis cõsuetudo non excusat, sed tantũ generalis. Sed hoc uerũ est in illis, quæ tantum ex priuilegio possunt haberi, ubi nõ ualet consuetudo, nisi uniuersalis sit.

[a] Istę cõcord. non erant scriptæ tẽpore Augustini: & iõ ipse sic loquitur. nã hodie secus, secundum Ioã. de Fan.

Ezech. 9.

Sed

a Sed authoritate.s.scripturæ.
b Tota ecclesia.
c Regitur. Quia quelibet prouincia abundat in suo sensu:ut lxxxvj.di. c.utinam. & extra de sepultu. certificari.
d PAlã est. In his trib⁹ capit. loquitur de generali cõsuetudine Rom.ecc. quam ēt in alijs ecclesijs statuit obseruandam.
e Ad fidem. s. adstruendam.
f Catholicæ. Scilicet Romanæ, ad quã recurritur in dubijs.ut xx. dist. de libellis. & sic seruandæ sunt leges Apostolicæ, sicut leges Petri.ix. di.sic omnes.
g Et tot.Ar. quòd priuilegium, qđ a pluribus epis datᵉ, præualet illi quod à paucioribus datᵉ: ut argu.xix.dist.in canonicis.
h HOc uestræ. Post hoc. ar. ꝙ grauius punitur delictum iteratum:ut xv.q.viij.ij qui.
i Decentio. Iste fuit electus in episcopũ: & licet sciret consuetudines Roma.eccl. tamen petijt à Papa, ut ei scribat eas ꝓpter maiorē authoritatem.xxiij. distinct. quanquam.
k QVis nesciat. Petrus apostolus. Vel aliqs ex eius mãdato, ut Paulus: nã Petrus Paulo dedit licẽtiã prædicandi authoritate domini, dũ dicit, Segregate mihi Paulum & Barnabam, ut lxxv. di. quod die.
l Alius. i. contrarius. sic ponitᵉ xj.q.iij.c. ij.
m Morē. Sic construe, satis certum haberemus dilectionē tuã agnouisse, quem morē in celebrandis, &c.
n Teneat. s. Ro.

n Non uidetur hæc bona expositio ꝗ: qa nullus apostolus fuit Petro cõtrarius: & iõ alij subaudiũt primo ex xij. nullus nisi Petr⁹, uel ab eo missus. Archid.

tutio: sed authoritate a tota b constringitur, uniuersali traditione maiorũ nihilominus tota: priuatis uerò constitutionibus & proprijs informationibus unaquæq; pro locorum uarietate prout cuiq; uisum est, & subsistit, & regitᵉ. c Idē ĩ li.cõtra Manichæos.

Valet ad fidem catholicam authoritas ecclesiæ.

CAN. IX.

PAlam est, d quòd in re dubia ad fidem e & certitudinem ualeat authoritas ecclesiæ catholicæ, f quæ ab ipsis fundatissimis Apostolorum sedibus usq; ad hodiernum diem succedentium sibimet, & epõrũ serie & tot g populorum cõsensione, firmatur.

Item Leo Papa.

Ab apostolicis institutis non licet recedere. CAN. X.

HOc uestræ indicimus charitati, ut ab apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu: quia inultum post hoc h esse nõ poterit si qsq̃ apostolicas regulas in aliquo crediderit eē negligẽdas.

Item Innocen. Decentio i episcopo.

Ab omnibus obseruari debet quod Rom. seruat ecclesia.

CAN. XI.

QVis nesciat, aut non aduertat, id quod à principe apostolorum Petro Romanæ ecclesiæ traditum est, ac nunc usq; custoditur, ab omnibus debere seruari, nec superduci aut introduci aliquid, qđ authoritatem debeat generalem aliunde accipere, uel exemplum præsertim cùm sit manifestum in omnem Italiam & Galliam, Hispaniam & Aphricam, atq; Siciliam, insulasq; interiacentes nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos uenerabilis Apostolus Petrus k aut successores eius constituerunt sacerdotes. legant autem si in his prouincijs alius l Apostolus inuenitur, aut legitur docuisse. Quòd si non legunt, quia nusquam inueniũt, oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit, à qua principium eos accepisse nõ dubium est: nedum peregrinis sermonibus student, caput institutionum uideantur amittere. Sæpe dilectionem tuam ad urbem uenisse, ac nobiscum in ecclesia conuenisse non dubium est: & quē morē, m uel i cõsecrãdis mysterijs, uel cæteris agendis arcanis teneat, n agnouisse. Quod sufficere arbitraremur ad informationem tuæ ecclesiæ, uel reformationem, si prædecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus, o nisi de aliquibus nos consulendos esse duxisset, p quibus idcirco respondemus non quòd te ignorare q credamus, sed ut maiori authoritate, r uel tuos instituas, uel si qui à Rom. ec. institutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas. ut scire ualeamus qui sunt, qui aut nouitates s inducunt, aut alterius t ecclesiæ quàm Romanæ existimant consuetudinem esse seruandam.

DISTINC. XII.

a a *Vòd u absque discretione iustitiæ nulli agere licet.*

eccl. uel teneat, id est tenere debeat dilectio tua.
o Haberemus. Tuam dilectionē.
p Duxisset. Dilectio tua.
q Ignorare. Hic indicat eũ scire & nescire, sed uulgariter loquitᵉ. q.d. satis crederem te scire: nisi a me quæsiuisses.
r Authoritate. Cũ iste eps hoc sua authoritate poterat facere, & per cõfirmationē Papa. nihil noui iuris dat, ut ĩ.di. proxi. præceptis.qui.n. confirmat, nihil donat ut extra de fi. inst. inter dilectos. In quo est ergo maioris authoritatis? Dicũt quidam, quod solet plus timeri, &c. ut xxiij. dist. quãq̃.imo dico, ꝙ authoritas Papæ uel eius cõfirmatio id quod minus fuit ualidum, facit ualidum: ut extra de transa.c.j.Item quia nulli præter authoritatem Roma.pontificis licet illud reuocare: ut extra de cõfir. uti, uel inuti.c.ij.
s Nouitates. ĩ.xxx. di.hæc autem scripsimus.& ff.de cõsti.prin. in rebus. ŝ.iiij.dist. erit autem lex.
t Alterius. s. contrariæ bonis moribus. sic soluitur cõtra. ĩ. di proxi.nouit contra sic institutio.de satisdatio. §.ultimo.

Vod absque. Hæc distin.diuiditur in tres partes. In quarum prima probat qđ bona consuetudo seruanda est. Secunda ibi, Hoc autem. Tertia ibi, de his.
u Quod. Id est, noua consuetudo teneatur. In hac xij. distinct. magister ꝓsequitur materiam

teriam præcedentis distinct. scilicet quod consuetudo sit seruanda. quæ non est contraria iuri naturali uel constitutioni. In fi. dicit quod omnes ecclesiæ debeant seruare consuetudinem metropolitanæ ecclesiæ: ut ꝭ.ea.distinct.de his.nisi sint monasteria, ut ibi dicitur. Ponit aũt in principio duo cap. per quæ uult interpretari ulti. cap. præcedẽtis di. ubi dicitur quod à consuetudine Ro. eccle. deuiare non debemus. & sic intelligit quod sine discretione deuiare non debemus, sed cũ ratione possumus: quod probat per duo capit. proxi. à contrario sensu. Io.

ADDITIO.

Et male: nam non est in eo argumentandum à contrario sensu, secundũ Laur. Sed contra hoc dictum Laur. est lvj.di.c.ij.in fi. Hu. tenet contra.

a Non decet. Mẽbra. sic ꝭ.de consecra.dis. iij celebritatem. & in authen.de eccl. titu. in princip. Et est hic argu. idem iuris esse in toto, quod ĩ parte: ut ꝭ. q.iij.si quis episcopus.ubi de hoc.

b Omnium. Ergo & Græcorum: ut xxiiij.q.j.c. rogamus.

c Discretione. Nũquid ergo cum discretione licitũ est contra illã agere? certe non: ut xvij. q.iiij.§. qui autẽ. unde hic uacat ar. à contrario sensu.

d Præceptis. Non dura. quamuis graue & intolerabile sit, tamen adimplendũ est. xix. distinctio. ĩ memoriã. & 100. distinct. contra morem. uel assignetur ratio quare adimpleri non possit, ut extra de rescri. si quando.

e Non nouum. Argumentũ quod nõ dicitur nouum, qđ quandoq; statutũ fuit, licet modo renouetur: y ut xx-

y Et est arg. cõtra

Vnde Calixtus Papa omnibus episcopis ait.

Nulli agere licet sine discretione iustitiæ contra disciplinã Romanæ ecclesiæ.

CAN. I.

Non decet à capite membra a discedere, sed iuxta scripturæ testimonium, omnia membra caput sequantur. Nulli uerò dubium est quòd apostolica ecclesia mater sit omnium b ecclesiarum: à cuius regulis nullatenus uos conuenit deuiare: & sicut Dei filius uenit facere uoluntatem patris sui, sic & uos implete uoluntatẽ matris uestræ, quæ est ecclesia, cuius caput (ut prædictum est) Romana consistit ecclesia. Quicquid ergo sine discretione c iustitiæ contra huius disciplinam actum fuerit, ratũ haberi nulla ratio permittit.

Item Greg. Papa.

Apostolicis præceptis nullus superbè resistat.

CAN. II.

Præceptis Apostolicis non dura d superbia resistatur, sed per obedientiam, quæ à sancta Romana ecclesia & apostolica authoritate iussa sunt, salutiferè impleantur, si eiusdem sanctæ Dei ecclesiæ (quæ est caput uestrũ) communionem habere desideratis. Non nouum e aliquid præsenti iussione præcipimus, sed illa, quæ omnium uidentur indulta, firmamus, cùm nulli dubium sit, quòd non solum pontificialis causatio, f sed omnis sanctæ Rom. ecclesiæ, & religionis relatio ad sedem apostolicam, quasi ad caput omnium ecclesiarum, debuit referri: & inde normam assumere unde assumpsit exordium, ne caput institutionis uideatur omitti. Cuius authoritatis sanctionem oẽs teneant sacerdotes qui noluerint ab apostolicæ Petræ (sup quã Christus uniuersalẽ fundauit ecclesiã) soliditate cõuelli. Si quis hæc apostolicæ sedis præcepta non obseruauerit, percepti honoris esse hostis non dubitetur.

Item Nicolaus Michaeli Imperatori.

Non est resistendum consuetudini, cui canonica non obstat authoritas.

CAN. III.

Scit sancta Rom. ecclesia quòd nihil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco & tempore constitutiones, uel consuetudines, g si illis canonica non obsistat authoritas, pro qua eis obuiare debeamus. unde nil iudicamus eis debere, uel posse resisti.

Item Hier. ad Lucianum.

Consuetudines quæ fidei nõ officiunt, ut à maioribus traditæ sunt obseruentur.

CAN. IIII.

Illud breuiter te admonendum puto, traditiones h ecclesiasticas: præsertim i quæ fidei non officiunt, ita obseruandas, ut à maioribus traditæ sunt, nec aliquo

iiij. quæstione j. Achatius. & xxxiiij. quæstio. prima. non satis. unde si episcopus iurauit, quod non alienabit nouum feudum, tamen feudum de nouo uacans potest licite alienare, ut extra de feud. ex parte. Item habes hic, quod per confirmationem Papæ non datur ius nouum, ut extra de confirmatio. utili uel inuti. cum dilecta. Quid iuris sit, dixi de hoc ꝭ. distinctio. prox. c. ultimo.

f Causatio. i. accusatio episcoporum. Solus enim Papa potest condemnare episcopum. licet ab alio possit absolui, ut iij. quæstione vj. quamuis. c. dudũ. & v. quæstio. iiij. duodecim. Item solus Papa restituit eum: ut ij. quæstio. vj. ideo. j. Item solus agit de eorum renuntiatione: ut vj. quæst. iij. denique. & de eorum mutatione, ut vij. quæst. j. mutationes. & de eorũ exemptione, ut xvj. quæstione prima. frater.

g Scit sancta. Consuetudines. ut xxxj. distin. aliter. & de consecratio. distinc. iiij. de crina. & de consecratio. distinctione secunda. quotidie.

ADDITIO.

Ad idem ꝭ.ea.dist. illa.

h Illud. Traditiones. id est, cõsuetudines. viij. distinctione. c. quæ contra mores.

i Præsertim. Id est, tantum. Sic ponitur xc. quæst. iij. si quis episcopus damnatus. & xvj. quæstione iij. per singulas. vij. quæstione j. si qs presbyter. & xxvij. quæstione secũda. multorum. Et dic non officiant. id est. quæ fidei non aduersent uel moribus bonis, ut infra ead. distinctio. omnia.

Contra

illos q in... nouatas q... stiones u... lipendũt. xxij. dist. renouan... tes. x. q. ij. antiquos. Lauren.

rum consuetudinē, aliorum contrario more a subuerti.

Item Nicolaus Ignatio † Episcopo.

Traditiones a patribus institutæ, non sunt infringendæ.

CAN. V.

RIdiculum est, b & satis abominabile decus, ut traditiones quas antiquitus a patrib⁹ suscepimus, infringi patiamur.

Item Institutionum lib. primo, titu. ij.

Diuturni mores, pro lege sunt habendi. CAN. VI.

DIuturni c mores (nisi legi sint aduersi) consensu utentium approbati legem imitantur.

Item Cod. lib. viij. tit. quæ sit longa consue. l. j.

Quicquid fit contra longam consuetudinē, reuocari oportet

CAN VII

COnsuetudo d præcedēs, & ratio, quæ consuetudinem suasit, tenenda est. Et quicquid contra longam e consuetudinem fiet, ad solicitudinem suā reuocabit præses prouinciæ.

Itē Gregorius uniuersis episcopis Numidiæ.

Immota maneat consuetudo quæ contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur.

CAM. VIII.

NOs cōsuetudinē, quæ cōtra fidē catholicā nil usurpare dignoscit, immotā f permanere cōcedimus, siue de Primatibus g cōstituendis, siue de cæteris capitulis: exceptis ijs, qui ex Do-

† Ignatio.

a Contrario more. Argumentum est hic contra episcopos, qui sic argumentantur contra ecclesiam aliquam: ex quo aliæ ecclesiæ hoc, uel aliud faciunt: ergo & ista idem faciet. Respondeatur ergo eis, quod consuetudo unius ecclesiæ non subuertitur propter cōtrarias cōsuetudines aliarū. Argumen. tamē est pro eis 100. distin. contra morem. extra de censi. ex parte. Argu. contra extra de cap. mona. dilectus. circa fin. Io. Solu. quælibet ecclesia faciat id, qđ aliæ faciunt de iure communi. lxj. dist. miramur. nisi prescripserit, ut extra de præsc. auditis. uel nisi habeat priuilegium. xvj. q. j. hinc etiam. B. Ex his duobus capi. uidetur, quod iudex delegatus iudicabit secundum consuetudinem loci: ut j. ea. dist. illa. & ṡ. distinct. viij. quæ cōtra mores. ubi dicit, nulla ciuis uel peregrini. & extra de cōsue. cū olim. in fin. & de cog. spir. super eo. & optime extra de eo, qui mit. in posses. cum uenisset. & C. de ædi. pri. an in totū. ubi dicitur quod index seruabit 1 ea, quæ in oppido frequēter seruata sunt. 2 Et legatus seruabit consuetudinem prouinciæ. Nā magnum existimant prouinciales sibi seruari consuetudines suas. ff. de offi. proconsul. obseruare. Item lex præcipit, quod iudex seruet consuetudinem prouinciæ. ff. de test. l. iij. in fin. Econtra probatur, quod iudicabit secundum ius Romanum: ut ṡ. dist. proxi. c. ult. & ca. cōsuetudinis. Et in satisdatione dicit lex seruandam consuetudinem urbis Romanæ: ut institu. de satisd. §. ulti. & extra de senten. & re iudi. in causis. & c. cum causa. & xxv. q. ij. seruatis. in fi. Item, quia delegatus non sua, sed delegantis uice fungitur: ut xciij. distinct. c. ulti. extra de offic. deleg. sane. ij. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. l. j. & l. iij. Item magnum sequeretur inconueniens, si secundum consuetudinem loci iudicaretur: quia si illa loca haberent diuersas consuetudines, in quibus iudicatur, iam sequeretur quod eadem causa regeretur secundum consuetudines contrarias. xij. q. secunda. monemus. Itē uidetur, quod secundum consuetudinem rei sit iudicandum: tum quia actor semper sequitur forum rei: ut xj. q. ō. j. experiētiæ. tum quia fauorabiliores rei sunt, quam actores. ff. de regu. iur. fauorabiliores. Ad hoc dicunt quidam, quod si aliqui se sponte subijciāt iudicio alicuius, uel sponte petāt iudices delegatos, quod semper secundum consuetudinem delegantis iudicandū sit. Si autem inuitis datus sit iudex, tunc iudicabitur secundum consuetudinem litigantium, & potius secundum consuetudinem rei, quàm actoris, ut in dicta l. fauorabiliores. Melius potest distingui, aut appellatur ad papam, aut non. si propter appellationē obtinetur iudex, dico tunc delegatum debere sequi consuetudines illius loci a quo est appellatum: quia iudex appellationis tenetur sequi legem prioris sententiæ: ut in authen. col. viij. ut cum de appella. cog. in princip. Argumen. ad hoc extra de testa. Raynutius. ubi iudex appellationis sequitur consuetudinē loci a quo fuit appellatum. Sed si sine appellatione impetretur iudex, tunc tenetur sequi consuetudinem delegantis. Argument. ad hoc ff. de condit. & demonstra. quæ conditio. in fine. Ioan. Ego credo, quod iudex iudicabit secundum consuetudinem rei: cum actor forum rei sequatur, ut extra de foro compet. cum sit generale. nisi ratione contractus uel maleficij factus sit de foro alterius: quia tunc seruabitur consuetudo loci, ubi contraxit, uel ubi deliquit: ut viij. distinct. quæ contra mores. & extra de foro compet. c. ult. Bart.

a Contrario more. C. de tempo. in integ. restit. l. ulti. contra. ubi dicitur, quod absurdum est ex locorum differentia aliquod induci discrimen. Sol. uerum est quod propter loca diuersa nō debet induci diuersum ius, nisi alia ratio subsit. uigesimanona distin. sciendum.

b RIdiculum est. ff. de interdic. & relega. l. relegatorum. §. ultimo.

c DIuturni. Hoc dicitur institn. de iure natu. §. ex non scripto.

d COnsuetudo. Vbi non est contraria iuri scripto.

e Contra longam. Sed longum est illud, quod est decem uel xx. annorū: ut C. de præscrip. long. temp. per totum. Non ergo requiritur, quod consuetudo excedat hominum memoriam, ut dicunt quidam, uel etiam quod sit præscripta. Sed illud uerum est, ubi consuetudo non est contra ius uel quando est uetusta, ita ut excedat memoriam hominum. ff. de aqua plu. arc. in sum. §. item Varus. quia tunc habetur loco constitutionis: ut l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. ubi autem est iuri contraria, requiruntur ea quæ not. ṡ. viij. dist. frustra. 3

f NOs consuetudinem. Immotam. contra, extra de consue. cum uenerabilis. sed ibi de consuetudine circa statuta canonum, ut xxij. quæstio. j. & iurabunt.

g De primatibus. Argumentum est hic, quod consuetudo attenditur in electione, ut xxiiij. quæstione prima. pudenda. in fine. & extra de elec. cum inter uniuersas. & capitul. cum ecclesia. de causa posses. & proprie. Item est hic argumentum. quod persona quæ alias est ineligibilis, ratione consuetudinis fit eligibilis. extra de cleri. coniuga. cum olim. 4 & ff. de decurio. non tantum. in fine. Argumentum cōtra extra

Iudex iudicādo an loci consuetudinē seruare debeat.

1 In iudicando.

2 Scilicet ī simili genere controuersiarum. Archidia.

3 Sub. & tunc præfertur, uel qn̄ est uetusta, ita ꝙ excedit memoriā hoīum. ff. de aqua plu. arc. l. ī summa. §. Cassi⁹. tūc aūt loco cōstitutionis habet. ut d. l. hoc iure §. ductus aq̄. Lau.

4 Potest dici id qđ dr̄ in hac Decretali plus fieri pp scādalum uitandum, quā pp cōsuetudinem.

natistis ad episcopatum perueniunt, quos prouehi ad primatus dignitatẽ (etiam cum a ordo b clericorum eos deferat ad locum eundem) modis omnibus prohibemus. c Sufficiat autẽ illis cõmissæ sibi plebis curam gerere, non autem illos antistites, quos catholica fides in ecclesiæ sinu docuit & genuit, ad obtinendũ culmen primatus anteire.

Item Gregorius.

Non negentur, quæ consuetudinis sunt.

CAN. IX.

Q Vemadmodũ, quæ illicita sunt, perpetrare non patimur, sic d quæ sunt consuetudinis, non negamus.

Item Grego. Aug. Anglorum episcopo.

Non locus consuetudinẽ, sed consuetudo locum commendat.

CAN. X.

N Ouit fraternitas tua Romanæ ecclesiæ cõsuetudinem, in qua se meminit esse nutritã: sed mihi placet, ut siue in Romana, siue in Gallicorum, e siue in qualibet ecclesia inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solicite eligas: & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in fide noua est, & in cõstitutione præcipua, quæ de multis ecclesijs colligere poteris, infundas. Non enim pro locis f sed pro rebus loca amãda sunt. Ex singulis ergo quibuscunque ecclesijs, quæ pia, quæ religiosa, quę recta sunt elige, & hæc quasi in fasciculũ collecta, apud Anglorũ mẽtes in consuetudinem depone.

Item Augustinus ad Ianuarium.

Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum.

CAN. XI.

I Lla autem † quæ nõ scripta, sed tradita sunt custodimus: quæ aũt toto orbe terrarum obseruantur, dantur intelligi, g uel ab ipsis apostolis, uel ex plenarijs cõcilijs (quorũ est in ecclia saluberrima authoritas) cõmendata h atq; statuta retineri i sicut id, quòd domini Passio & Resurrectio, & Ascẽsio ad cælum, & Aduentus spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrant: & si q̃d aliud tale occurrerit, quod seruetur ab uniuersis quocũque se diffundit ecclesia.

Alia uero, quæ per loca terrarum, regionesq; uariantur, sicut est, quòd alij ieiunant sabbathum, alij non, alij uero quotidie communicant corpori & sanguini domini, alij certis diebus accipiunt: & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest, totũ hoc genus rerũ liberas k habet obseruationes. Quod enim neq; contra fidem catholicam, neq; contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendũ, & pro eorũ, inter quos uiuitur, societate l

extra de consue. cum uenerabilis. Itẽ habes hic, quod dispensatur in uno ordine cum aliquo, qui tamen nõ potest promoueri ad superiorem ordinem: ut xxxiiij. distinct. lector. & prima quęstio quinta, cap. j. & quæst. vij. saluberrimum. Potest enim aliquis habere minorem honorem, qui non potest habere maiorem: ut. ff. de interdic. & relega. l. relegatorum. § ultimo. & xv. quæst. ultim. c. j.

a Etiam cum. Id est, quamuis.

b Ordo. Licet sint talis ordinis, quod possint esse Primates.

c Prohibemus. xxiij. quæstio. iiij. ipsa pietas. uersic. item si contra. prima quæstione prima. si quis hæreticæ. prima quęstione septima. capi. j. & capi. conuenientibus contra. Solu. de iure communi est, quod nullus rediens ab hæresi potest ordinari. j. qõ. vij. capi. j. sed dispensatur cum eis multipliciter. Dispensatur enim cũ eis quandoque semiplene, quando ad minores ordines promouentur ut prima quæst. j. si quis hæreticæ. Plena est, quando potest fieri sacerdos, & non ultra. prima quæst. vij. conuenientibus. Plenior quãdo potest fieri episcopus: sed nõ primas, ut hic. Plenissima quãdo ad omnes ordines & dignitates promouetur xxiij. qõ. quarta. ipsa pietas. Ioan.

Q Vemadmodum. Casus huius capituli per se patet.

d Sic similis comparatio est secunda quæst. j. sicut sine. Ioan.

e N Ouit. Siue in Gallicorũ. s̃. proxima distinctione, cap. ultimo. contra. Sed ibi de generali cõsuetudine. Vel ibi de illa, quæ consistit in ordine. quinquagesimaquarta distinctione. ex antiquis. hic de illa, quæ consistit in obsequijs.

f Res. id est, consuetudines, quasi dicat non ideo comprobanda consuetudo mala, quia bonus locus est. xl. distin. non loca.

g I Lla autem. Intelligi. Argumen. quod præsumendum est consuetudinem esse iustam, & ex iusta causa processisse, nisi probetur contrarium. argu. contra, infra eadem distinctio. omnia. & lxviij. distinct. corepiscopi. & extra de censi. peruenit. ubi habes, quod licet ordo corepiscoporum diu seruatus ab omnib⁹ fuerit. tamen aboletur: quia causa institutionis ignoratur. † Sed illa cõsuetudo mala fuit & onerosa, & ideo fuit extirpata. Hic autem loquitur de bona consuetudine, & non onerosa, ut in authen. de referen. §. fin. Itẽ est hic argumentũ quod ex tempore præsumit aliquid esse debitum: ut xviij. quæst. ij. seruitium.

h Commendata. Esse.

i Retineri. Id est, ut retineantur.

k Liberas. Hic dicit Augustinus, q̃d liberum est sabbatho ieiunare quantum ad extraneos, non quantum ad illos, ubi talis consuetudo seruata ẽ. Sed contrarium dicit Innocen. infra, de consecra. distinctione tertia. Sabbatho. Sed ibi loquitur de consilio. Vel specialiter illud præcipitur Romanis, septuagesimasexta distinctione capitu. utinam.

l Societate. Argument. quod quilibet tenetur uiuere secũdum consuetudinem illorũ inter quos uersatur: ut s̃. viij. distin. quæ cõtra. & xlj.

Consuetudo præsumit iusta.

† Alias, illa uero.

† Potest dici, secũdum Lau. q; ibi non negat Damasus eos in cõcilijs institutos fuisse, sed causam institutiõis dicit se negare.

seruandum est. Augustinus idem authoritate Ambrosij asserit: Mater mea Mediolanum me secuta inuenit ecclesiam sabbatho non ieiunātem: cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissimæ memoriæ Ambrosium episcopum.

At ille ait: Cùm Romā uenio, sabbathum ieiuno: cùm Mediolani sum nō ieiuno. Sic & tu ad quācūq; fortè ecclesiam ueneris, a eius morem serua, si cuiq̄ non uis esse scādalum, nec quenquam tibi: hoc cùm matri renuntiassem, libenter amplexa est. b

2 *Hoc autē c de cōsuetudine illa intelligendum est, quæ uel uniuersalis ecclesiæ usu, uel tēporis prolixitate roboratur. Cæterùm si pro uarietate temporum, uel animorum uel locorum uariæ consuetudines introducantur, inuenta opportunitate resecandæ sunt potius, quàm obseruandæ.*

Vnde Augu. scribit ad inquisitiones Ianuarij.

Resecanda sunt, quæ neque authoritatibus, neque moribus uniuersalitatis comprobantur.

CAN. XII

Omnia talia d quæ neque sanctarū scripturarum authoritatibus continentur, nec in concilijs episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine uniuersali ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorū locorum diuersis moribus innumerabiliter uariantur, ita ut uix, aut unquam omnino possint inueniri causæ, e quas in eis constituendis homines secuti sunt: ubi facultas f tribuitur, sine ulla dubitatione resecanda existimo. Quamuis enim neque hoc inueniri possit quomodo contra fidem sint, ipsam tamē religionem, g quam in paucissimis h & manifestissimis i celebrationū sacramentis misericordia Dei uoluit esse liberam, seruilibus oneribus premūt, adeò ut tolerabilior sit cōditio Iudæorum: qui etiam si tempus libertatis non cognouerint, legalibus tamen sacramentis nō humanis præsumptionibus subijciuntur.

Item ex concilio Toletano undecimo.

Omnes prouinciales eundem in psallendo modū teneant, quē metropolitanam sedem habere cognouerint.

CAN. XIII.

3 De ijs, qui contra Apostolicam uolūtatem k circunferuntur omni uento doctrinæ, placuit sancto concilio, ut metropolitanæ sedis authoritate coacti, uniuscuiusq; prouinciæ ciues, l rectoresque ecclesiarum, unum eundemq; in psallēdo teneāt modum, quem à metropolitana sede cognouerint institutum, nec aliqua diuersitate cuiusq; ordinis uel officij à metropolitana sede patiātur se disiungi. Sic enim iustum est, ut inde unusquisque sumat regulas magisterij, unde honoris consecrationem accepit, ut iuxta maiorum decreta sedes, quæ uniuscuiusq; sacerdotalis dignitatis est mater, ecclesiasticæ dignitatis, uel rationis sit magistra. Abbatibus sanè indultis officijs, quæ iuxta uoluntatem sui episcopi m regulariter ab illis implenda sunt: cæ-

xlj. dist. quisquis. B. unde uersus:
Si fueris Romæ Romano uiuito more.
Et si sis alibi, uiuito sicut ibi.

a Veneris. Argumentum, quod uiatores tenentur sequi consuetudinē loci, ad quem ueniunt, ut hic, & supra distinctio. viij. quæ contra. Argumentum cōtra de iudicijs. hæres absens. Solutio, ut in distinctio. 100. quæ contra. quia refert an sint moraturi, uel cito recessuri, uel an sit consuetudo apparens uel latens.

b Amplexa est. Sed forte non libēter ieiunauit.

Hoc autem. Hæc est secunda pars, in qua dicitur, quod licet cōsuetudo nō sit contra fidem, si tamen grauat, remouenda est, si potest fieri sine scandalo. Ioan. de Fā.

CASVS. Hic *assignat Gratia. quod supradicta c. loquuntur de generali consuetudine, uel de particulari rationabili, quæ omnino seruari debēt, & si malæ uel nerosæ cōsuetudines sint resecari debent opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit cap. seq.*

c Hoc aūt. Quod s. dictum est de cōsuetudine. seruāda.

d Omnia talia. Loquitur de consuetudine irrationabili, ne sit contra s. e. l. illud.

e Causæ. Arg. qd nō sufficit dicere, ita statutum est, nisi causa statuti assignetur, ut extra de censi. peruenit. j. ij. q. v. consului sti. j. de consec. di. j. placuit. j. lxvii. dist. corepiscopij. Arg. contra. ff. de leg. non omnium.

f Facultas. i. ubi potest fieri sine scādalo, ut l. distin. ut constitueretur.

g Religionem. Christianam.

h Quam in paucissimis. Argum. contra illos, qui nimias fundunt orationes. ff. quod metus causa. l. j. quia gaudent breuitate moderni: ut not. ff. eo. tit. l. j.

i Manifestissimis. s. di. iiij. erit.

De ijs. Hæc est tertia pars in qua dicitur quod consuetudo in celebrandis officijs, quam obtinet metropolitana ecclesia, debet obseruari in omnibus ecclesijs, exceptis monasterijs, in quib9 celebrantur officia secūdum regulam beati Benedicti. Hug.

k Voluntatem. Illam. s. doctrinis uarijs nolite abduci: ut s. dist. proxi. nolite.

l Ciues. Ciues ergo cantant cum clericis, & dicunt amen. xxxviij. dist. sedulo.

m Sui episcopi. Argumen. quod regimen omniū monasteriorum spectat ad episcopū: ut ix. q. iij. per singulas. & xvj. q. j. qui uere. & lxj. dis.

Ephe. 4.

s Dicit Hugo, q hoc non colligit hic. & est sensus, & secūdum uolūtatē sui epi, q a eps hoc etiā uelle debet nō q eis formā huius rei dare debeat ar gu. j. xvj. q. j. Agapitus.

distin. obitum. Sed nonne monasteria monachorum potius sunt secundum abbatem regenda, ad quem tota potestas monasterij spectat. xviij. quæst. ij. c. nullã? Sed illud uerum est de regulis uiuendi, non de regulis cantandi. xij. q. j. non dicatis.

Publica. Scilicet clericorum secularium quorũ officia publica sunt, cum ipsi populum habeant, sed monachi non semper habent populum: unde ipsi non faciũt publica officia, ut xvj. quæst. j. interdicimus.

Adstringat. Argumen. metropolitanum posse suspẽdere & excommunicare suum suffraganeũ: ut j. xviij. dist. placuit. & c. si episcopus. j. x. q. iij. quia cognouimus. xj. q. iij. si quis episcopus.

c Placuit. j. de consecr. dis. v. cõuenit istis tamen capitulis derogatur per cõtrariam consuetudinem.

Item ad uersus. Hæc distin. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Est tamen.

d Item aduersus. Assignauit magister differentiã iuris naturalis ad alia iura in origine & dignitate & amplitudine: nunc assignat differentiam eiusdem iuris ad alia in sententiæ rigore. nam contra alia iura admittitur dispensatio. xxv. quæstio. j. c. finali. sed contra ius naturale quod consistit in præceptis & prohibitionibus, nunquam: magister tamen excipit unum casum de perplexitate, & male. Videamus ergo quid iuris sit de perplexitate. Dicunt quidam quod aliquis potest esse perplexus inter duo mortalia, ut Iudæi qui crucifixerunt Christum, peccauerunt mortaliter. de pœni. distin. j. periculosè. & si non occidissent, similiter peccassent mortaliter: quia fecissent contra conscientiã. quæ dictabat eis contrarium: quia dictum erat eis. Quicunque fecerit se filium Dei, morte moriatur. & omne quod fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam. xxviij. quæst. j. cap. j. §. ex his. extra de præscriptio. quoniam. Item ut dicunt, potest aliquis esse perplexus inter mortale & ueniale, ut cum aliquis quærit aliquem inimicum suum, quem scio esse in loco aliquo, si dico quærenti illum esse in loco illo, pecco mortaliter: quia prodo eum. si nego eum esse ibi, pecco saltem uenialiter, uel etiam mortaliter si sum perfectus: ut xxij. quæstione ij. ne quis. si taceo, ex taciturnitate mea præsumitur eum esse in loco illo. Item in alio exemplo: si uxor petit debitum a uiro, & uir negat, peccat mortaliter. si reddit, uidetur peccare uenialiter: quia delectatio carnis non potest esse sine ueniali peccato, ut uidetur xxxiij. quæst. iiij. uir cum propria. & sic est perplexus. [1] Similiter uidetur quod aliquis potest esse perplexus inter duo uenialia: ut aliquis simplici uerbo promisit se bibere plus quam possit, si plus bibat, peccat uenialiter. xxv. distinct. c. unum orarium. §. criminis. si contra uerbum suũ facit, peccat uenialiter. ut xxij. quæst. ij. primum. Sed dicendum est: quod nullus põt esse perplexus inter duo mala: quia secundum hoc sequeretur, quod aliquis ex necessitate teneret facere malũ, sed dicit canon, quod Deus nunquam redderet interitum, nisi spõtaneum reperiretur homo habere delictum: ut xxiij. quæstione quarta. Nabuchodonosor. uer sicu. ualis iræ. Præterea si ex necessitate teneremur aliquid mali facere, lex quæ illud prohibet, esset impossibilis: cum tamen omnis lex debet esse possibilis: [1] ut s. distinctio. iiij. erit. Perplexio ergo quantũ ad rem nihil est: sed quantum ad animum & ad stultam opi. alicuius perplexio aliqua est. unde Iudæi non erant perplexi, nisi quantum ad animum: & ideo debuissent consulere peritiores, ut Apostolos, uel sacras scripturas. In alio exemplo dicitur, quod ille qui interrogatur, debet tacere, nec hoc ei nocet, si alter ex taciturnitate sua aliquid præsumat. Absit enim quod ea quæ, &c. ut xxiij. quæst. v. de occidendis. Præterea non semper sequitur, quod qui tacet consentiat, ut lxxxvj. distin. tanta. Quod autem obijcit de uxore, non credo quod talis delectatio sit aliquod peccatum: ut xxxij. quæstio. ij. quicquid. Si tamen uis tenere, quod sit ibi ueniale peccatum, dicas cum H. quod uir debet mulierem petentem debitum prudenter eludere promittendo se postea facturum, donec ipsa efferueat: & si nec sic illa desisteret, tũc uir det ei copiam corporis sui, ut quam cito mulier expleuerit libidinẽ suam, statim uir secedat nec procedat ad actũ.

[1] Id est, necessitate adstrictus ad aliquod malum perpetrandum secundum Lau.

[1] Itẽ qui ex necessitate peccat, pœni nõ meretur qa uolũtarios reos, &c. xv. q. j. illa.

...tera officia publica, [a] id est, uesperas, matutinum siue missam aliter quam in principali ecclesia celebrare non liceat. Quisquis autem horum decretorum uiolator extiterit, sex mensibus à communione priuatus, apud metropolitanum sub pœnitentiæ censura maneat corrigendus, quatenus apud illũ & præteritæ transgressionis culpam lacrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiosè addiscat. Sub ista ergo regula disciplinæ non solùm metropolitanus totius suæ prouinciæ pontifices, uel sacerdotes adstringat, [b] sed & cæteri episcopi subiectos suos ecclesiarum rectores obtemperare suis institutionibus cogant.

Item ex concilio Bracarensi.

Ordo seruetur in matutinis & uespertinis officijs unus & idem.

CAN. XIIII.

PLacuit [c] omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in matutinis uel uespertinis officijs teneatur, & non diuersè ac priuatè, neque monasteriorum consuetudines cũ ecclesiastica regula sint permistæ.

DISTINC. XIII.

[a] [g] *ITẽ aduersus [d] naturale ius nulla dispensatio admittitur, nisi fortè duo mala ita urgeãt ut alterũ eorũ necesse sit eligi. Vnde in concilio Toletano viij. sic legitur.*

Minus malum de duobus malis eligendum est.

CAN. I.

DVo mala [e] licet omnino cautissimè sint præcauenda: tamẽ si periculi necessitas [f] unum ex his perpetrare compulerit, id debemus

e Duo mala. Intellige quantum ad fatuam illius opi. qui se credit perplexum. & sic intelligas omnia uerba hic posita: non enim utrunq; illorũ malum est, licet ille opinetur utrunq; esse malum.

f Necessitas i. casus, uel refertur ad opi. stultam.

Resol-

a Resoluere. Id est facere.
b Quod minori. Secundum quod ipse opinatur, cum alterum illorum non obligat ipsum.
c Peierare. Secundum quod talis opinatur. nõ enim peierat, licet non seruet tale iuramentum: ut xxij. q. iiij. si aliquid.
d Illinc. Id est, in iuramento.
e Duplici. Non intelligas, quod in homicidio tria peccata comittantur, & in periurio duo: sed ibi dicit quod in homicidio tres offendunt, in periurio, duo. Et est hic ar. q͞d qui plures offendit, plus peccat. xciiij. dist. si quis autem legationem. & xj. q. iij. præcipue. Item est hic argu. quod pro illo potius est iudicandum, pro quo plures rationes faciunt, ut extra de proba. licet. in fin. & qui potiora iura ostenderit, obtinebit. xxj. dist. c. j. & C. de edic. diui Adriani tollen. l. ultima. Sic & deterior est causa illius contra quem plura faciunt: ut xxviij. dist. de Syracusanæ. Item contrariũ hic signatur. xxij. quæst. v. ille qui. ubi dicitur quod periuriũ sit maius homicidio. Sed ibi soluitur.
f Hinc. Scilicet in homicidio.

Nerui testiculorum.

CASVS *Hoc caput diuiditur in tres partes. In prima parte ostẽditur quòd pplexitas prouenit ex suggestione diaboli. In sc͞da parte, quæ incipit ibi, Quod melius. ponũtur tria exẽpla pplexitatis. Vnũ est de illo, qui iurat se celare oĩa secreta socij sui, quẽ scit uelle interficere maritũ adulteræ suæ, sed timet eũ propter iuramentũ quod fecit manifestare. Secũdum de eo, qui malo prælato obedientiã fecit timẽs si non obediat ei etiam in malo, propter obedientiam quam ei fecit. Tertium exemplum est de eo, qui per simoniam prælaturam acquisiuit, qui timet peccare si gregem sibi commissum derelinquat. In tertia parte quæ incipit ibi, Est tamen. datur consilium quid in huiusmodi perplexitatibus sit faciendum. Nã dicitur quod de duobus malis minus malum est eligendum, & hoc probatur exemplo Pauli, qui concessit minima, id est, matrimonia, & coitum coniugalem causa incontinentiæ, ut maiora & grauiora uitentur, scilicet fornicationes.*

resoluere, [a] quod minori [b] nexu noscit̃ obligari. Quid autem leuius ex his, quidve grauius sit, puræ rationis acumine inuestigemus. Etenim dũ peierare [c] cõpellimur, creatorẽ quidẽ offendimus, & nos tantũmodo maculamus. Cum uero noxia promissa complemus, & Dei iussa contemnimus, & proximis impia credulitate nocemus, & nosipsos crudeliori mortis gladio trucidamus. Illinc [d] enim duplici [e] culparum gladio perimus, hinc [f] tripliciter iugulamur.

Item Grego. in moralibus parte sexta, libro xxxij. c. lv. & lvj. †

† 18. & 19. Iob. 40. b.

De eodem.

CAN. II.

Nerui [g] testiculorũ [h] Leuiathan [i] perplexi sunt: [k] quia suggestionum illius argumenta implicatis [l] inuentis [m] illigantur, ut plerosq; ita peccare faciant, quatenus si fortasse fugere peccatũ appetant, hoc sine alio peccati laqueo nõ euadãt & culpã faciant, dum uitant, ac nequaquam se ab una ualeant soluere, nisi in alia se cõsentiant ligari. Quod melius ostendimus, si qua ex conuersatione hominum illigationis huius exempla proferamus. Ecce quidam dũ mundi huius appetit amicitias, cuiuslibet alteri similem sibi ducenti uitam quòd secreta scelèra illius omni silentio contegat, se iureiurando constringit: sed is cui iuratũ est, adulterium perpetrãre cognoscitur, ita ut etiã maritum adulteræ occidere conetur. Is autem, qui iusiurandum præbuit, ad mentem reuertitur, & diuersis hincinde cogitationibus impugnatur: atque hoc silere formidat, ne silendo adulterij simul & homicidij particeps [n] fiat, & prodere trepidat, ne reatu se periurij obstringat. Perplexis ergo testiculorum neruis ligatus est, quia in quamlibet partem declinet, metuit, ne a transgresionis [o] cõtagione liber nõ sit. Alius cuncta, quæ mundi sunt, deserens, atque per omnia frangere proprias uoluntates quærens, alieno se subdere regimini appetit: sed eum, qui sibi apud Deũ præesse debeat, minus cauta inquisitione discernit: cui fortasse is, qui sine iudicio eligitur, cũ preæsse iã cœperit, agere quæ Dei sunt, ꝓhibet, & quæ mũdi sunt, iubet. Pẽsans itaq; subditus, uel quæ sit culpa inobediẽtiæ uel q͞d contagiũ secularis

g Nerui. Id est, suggestiones diaboli neruosæ, id est, callidæ & illaqueantes.
h Testiculorum. Testiculi dicuntur suggestiones eius quia sicut testiculi sunt ministri & instrumẽta humanæ gñationis, & in se continent oẽ incẽtiuũ libidinis, ita suggestiones diaboli generant in hoibus uitia, & ad oĩa illicita accendunt. s. dist. vj. sed pensandum.
i Leuiathan. Id est diaboli.
k Perplexi sunt, Id est, pplectẽtes. & sic omnia uerba intelligas actiue.

ADDITIO.

Perplectentes dicit, quod reddunt hominem perplexum: in ueritate tamen perplexio nihil est Archi.
l Implicatis. Id est implicantibus.
m Inuentis. Inuẽtionibus.
n Particeps. Secũdum opinionẽ eorum stultam semper intelligas.
o A transgresionis contagione. Iste admonebit illum ne faciat. ut ij. q. j. si peccauerit. Si nolit cessare, faciat quod dicitur xxij. q. v. hoc uidetur. & sic liberabit se: quia sacramentum non fuit inuentum, ut esset uinculũ iniquitatis. xxij. q. iiij. inter cætera. Vnde si quis iurauit alium nõ accusare, tamen potest denun-

Iuramẽtũ nõ est iniquitatis uinculum

uitæ, & obedire trepidat, & non obedire formidat: [a] ne aut obediens Deum in suis præceptis deserat, aut rursus nõ obediens, Deũ in electo priore cõtẽnat, & infra. Alius pensare pondus ecclesiastici honoris negligẽs, ad locũ regiminis præmijs ascẽdit: sed quia omne, qđ hic eminet plus mœroribus afficitur, quàm honoribus gaudet, dum cor tribulationibus præmit, ad memoriã culpa reuocat: doletq; se ad laborem cũ culpa peruenisse: quãquã sit iniquum quod admiserit, ex ipsa fractus difficultate cognoscit. Reum igitur se cũ impensis præmijs agnoscens, uult adeptæ sublimitatis locũ deserere: sed timens ne grauius delictum sit suscepti [b] gregis custodiam reliquisse, uult suscepti gregis curã gerere: sed formidat ne deterior culpa sit regimina pastoralis † gregis dimittere, quam empta possidere. Per honoris ergo ambitum ligatum culpa hincinde se cõspicit esse. Quippe sine reatu criminis neutrũ uidet, si aut susceptus semel grex relinquatur: aut rursus sacra actio seculariter empta teneatur. Vndique metuit, & suspectus latus omne pertimescit, ne aut stans in empto regimine non digne lugeat, quod non etiam deserens emendat, aut certe regimen deserens, dum aliud flere nititur, rursus aliud de ipsa gregis destitutione committat.

[a] Est tamen quod ad destruendas Behemoth uersutias subtiliter fiat, dum mens inter minora & maxima peccata constringitur. Si omnino nullus sine peccato euadendi aditus patet, minora semper eligantur, quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiat, clauditur: ibi se in fugam præcipitat, [c] ubi breuior murus inuenitur. † Hinc etiam Paulus cum quosdam in ecclesia incontinentes aspiceret, concessit [d] minima, [e] ut maiora [f] declinarent dicens: Propter fornicationẽ unusquisq; uxorem suam habeat. Et quia [g] tunc solum coniuges sine culpa in admistione sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda [h] prole miscentur: ut hoc etiam quod concesserat, sine culpa, quamuis minima non esse monstraret, illico adiunxit: Hoc autem dico secundum indulgentiam, nõ secũdum imperium. Non enim sine uitio est quod ignoscitur, & non præcipitur. Peccatum profecto uidit, sed quod posset indulgeri pũidit. Sed cũ in dubijs constringimur, utiliter minimis [i] subdimur, ne in magnis sine uenia [k] peccemus. Itaq; plerũque

denuntiare crimen eius, ut extra de iureiurã. quemadmodum. in fi. cum autem nõ potest probare, debet tacere, ut ij. q. vij. plerique. Si autem potest probare, faciat quod dicitur ij. qõ. j. si peccauerit. Vel dicat alij sic, frater scias, quod quidam te uult occidere, non tamen nominando aliquẽ: extra de offi. iud. ordi. si sacerdos. Contra tamẽ est extra de fur. qui cũ fure. sed nõ est contra, quia fur non manifestauerat furtum iudicanti.

Subditus an semper teneat obedire p̃lato.

[a] Formidat. Quid si subditus credit, quod præceptum prælati sit contra Deum? secure nõ obediat: quia licet generaliter iurauerit ei obedire in omnibus, nõ tamẽ est intelligendum, nisi de licitis & iustis & honestis, ut xj. q. iij. nõ semp. & ca. si dñs Iulianus. & extra de iureiur. ad nostrã. ij. & ca. uenientes. ff. de pig. obligatione generali. Sed si dubitet, an sit contra Deũ, obedire debet, ut xxiij. q. j. quid culpat. in fin. Verum autẽ teneatur recipere ordines ab eo, quẽ scit simoniacũ esse, no. j. q. j. si quis a simoniacis.

† Alias regimina pastoralis gratię empta possidere.

[b] Suscepti. Iste si uult saluari, dimittat locum, & sit in perpetua pœnitentia, ut j. q. j. si quis neq;. & q. vij. requiritis. & extra de simo. Matthæus. nõ tamẽ dimittat sine authoritate Papæ, ut vij. q. j. mutatiões. & c. suggestum. Sed credo ut Ioan. de Fan. dicit. quod bene potest dimittere sine licẽtia Papę: quia rem habet furtiuã. unde ipsam tenetur statim restituere, aliter non pœnitet. xiiij. qõ. vj. si res aliena. & fur semp est in mora. ff. de condic. fur. si pro fure. §. ult. Sed arg. cõtra extra de renunt. c. nisi & ca. post translationem. Sed illa intelliguntur in his, qui nõ per ostium intrauerunt, ut j. quæst. j. ordinationes.

Est tamen. Hæc est secunda pars dist. in qua consulit quid in prædictis perplexitatibus faciendum sit. Archidia.

Præcipitans se, an mortaliter peccet.

[c] Præcipitat. Quid si præcipitet se in fugam, & moritur, utrũ peccet mortaliter quæritur? Et distinguendũ est, quod si non ita esset altus murus, quod bene prę sumebat se euadere, nõ peccat mortaliter: aliter sic. Argum. pro primo xxiij. q. v. de occidendis. pro secũdo arg. xxiij. q. v. si nõ licet. & ca. non est nostrum. & maxime si ex honesta causa se præcipitasset, ut extra de sepul. ex parte. ij.

† Ingeritur. 1. Corin. 7. a.

[d] Concessit. i. cõcessum ostendit, sicut alibi exponit, da. i. datum pronũtia, ut xxiij. qõ. v. c. remittuntur. §. hinc notandum.

[e] Minima. id est, matrimonialia.

[f] Sub. q̃ dicunt minima respectu cõtinentiæ, xxvij. qõ. j. nuptiarum.

[f] Maiora. i. fornicationem. Vel minima appellat immoderatã exactionem debiti coniugalis. Et illud potius permisit Apostolus, quã fornicationẽ. ut xxxij. qõ. ij. quicquid. & secundum hoc proprie ponitur concessit. secundum priorem intellectũ ponitur concessit, id est, concessum ostendit.

[g] Et quia. Argu. cõtra H. qui dicit, quod uir nunquã potest cognoscere uxorem sine peccato: ut no. xxxiij. q. iiij. uir cũ ꝓpria.

[h] Sed pro suscipienda. Et causa reddendi debitum ut not. xxxij. q. ij. quicquid.

Minus malũ de duobus est faciendum.

[i] Minimis. Quoties enim sine captione nihil fieri potest, id faciendũ est, quod minus captiosum est: ut ff. de regu. iur. quoties. & l. semper.

[k] Sine uenia. Simile dicitur alibi. Quod permittimus nolentes, præcipimus: ut xxxj. q. j. hac ratione.

Verum

Erum. Hæc distinctio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat, quod nullus debet peccare minus, ut maius siue grauius alius non peccet. Secunda ibi. Consuetudinis.

a Verum. In hac dist. xiiij. quæritur an aliquis debeat minus malum committere, ut alter euitet grauius malum. Et dicendum est quod non: ut j. ca. proxi. & continuatur iste. §. ad id quod dixerat in superiori di. scilicet quod cum duo mala nobis instãt, minus est eligendũ: sed hoc non est uerum circa diuersas personas.

b Quod ait. Verba sũt Aug. & incipit ibi, merito quæritur.

c Periculosissime. hic dicit Aug. q nemo debet minus malum committere, ut alter euitet maius malũ. & intelligunt hoc quidam, quod nemo debet minus mortale cõmittere, ut alius euitet maius mortale: sed ueniale debet cõmittere, ut alter euitet mortale. Nã etiã animã q̃s debet ponere pro proximo, & sic morté temporalẽ potest aliquis subire, ne alter incurrat pœnam æternam. de pœ. distin. ij. charitas. & §. proxi. sed pro ueniali debetur tantum pœna temporalis, pro mortali æterna. xj. quæst. iij nemo ergo aliquis põt peccare uenialiter, ne alter peccet mortaliter. Itẽ quia Apostolus dicit: † Orabam esse anathema pro fratribus meis: sed nemo anathematizat, nisi pro mortali: ut undecima quæst. iij. nemo. Item cum uirtus, & uitium sint cõtraria, nec se cõpatiantur: ut xxxij. quæst. j. cum renuntiatur. sed uenialia simul cum uirtutibus insunt homini, non ergo proprie dicuntur uitia, ut de pœ. distin. iij. septies. Alij dicunt, quod nullum peccatum debet homo facere, uel pro suo bono uel alterius: ut xxiij. quæst. v. cum homo. uersi. quid si alius. non enim Deus uult tale damnum cum tali lucro compensari: ut xxxiij. quæstione quinta. si dicat. non enim debet quis crimen suum alienis commodis impendere: ut xlvj. distinctio, sicut non suo. Præterea, neque pro salute alterius temporali, uel æternali debet quis peccare uenialiter: quia nullus perducendus est ad salutem opitulante mendacio ut xxij. quæst. secunda. c. faciat. & cap. primum. Ioan. Sed quare redarguitur hic Loth ab August. cum alibi commendetur ab Ambrosio: ut xxxij. quæst. vij. offerebat? Sed Ambrosius considerauit pietatem, quam habuit ad hospites: August. uero delictum filiarũ. xxvj. distinct. c. j. & secundo.

Gen. 19. b Veniale p̃t ne q̃s cõmitter, ut alter euitet morta le?

† Ad Roma. ix.

neruorũ Behemoth istius perplexitas soluitur, dum ad uirtutes maximas per commissa minora trãsitur.

DISTIN. XIIII.

Erũ [a] *hoc ita in una eadẽq; psona intelligitur. Cæterum, an in diuersis eadem dispensatio locũ habeat, uidelicet ut cõmittamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.*

De his ita scribit Aug. in lib. quinto Quæstio. super Genesim, lib. primo.

Non sunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant.

CAN. I.

Quod ait [b] Sodomitis Loth, Sunt mihi duæ filiæ, quæ nondum nouerunt uiros: perducam illas ad uos, & abutimini illis, sicut uobis placuerit: tantum in uiros istos, ne faciatis iniquũ. Quoniam uolebat prostituere filias suas hac compensatione, ut uiri hospites eius nihil a Sodomitis tale paterentur: utrum admittenda sit compensatio flagitiorum, uel quorumcunq; peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malum faciat: an potius perturbationi Loth, non consilio tribuendum sit, quod hic dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculosissime [c] admittitur hæc cõpensatio. [d] Si autẽ perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotæ, nullo modo imitanda est.

a Consuetudinis, autem, uel constitutionis rigor nunquam relaxatur.

Vnde Leo papa ait.

Quæ constitutiones ualeant temperari, uel quæ non.

CAN. II.

Sicut quædam sunt, [e] quæ nulla possunt ratione conuelli, ita multa sunt, quæ aut pro necessitate tẽporũ, [f] aut pro consideratione ætatum [g] oportet tẽperari: illa cõsideratione [h] semper seruata, ut in ijs quæ uel dubia [i] fuerint, aut obscura, id nouerimus sequẽdum, quod nec præ

d Hæc compensatio. Argu. quod nõ est admittenda cõpensatio in malis: ut xiij. quæs. quinta. forte. & xxxiij. quæstio. quinta. ca pi. j. & xxxij. quæstio. viij. non solũ. & prima quæstio. j. non est putanda. Admittitur tamen compensatio in criminibus uel excipiendo, uel replicãdo: ut trigesima secunda quæstione sexta. nihil. & ff. soluto matrimonio. uiro. uerũ est in iudicijs admittitur compensatio non in foro pœnitentiali. trigesima quarta quæstio. v. quod Deo.

Cõpensatio in pœnitentiali foro non admittit.

Consuetudinis. Hæc est secunda pars huius distin. in qua dicitur qñ rigor est relaxandus, & quando nõ. Ioan. de Fan.

CASVS *Iste §. continuatur ad illud quod dictũ fuit supra, in princip. xiij. distin. ubi dictum fuit quod ad uersus ius naturale non admittitur dispensatio, sed hic dicitur, quod consuetudinis, uel constitutionis rigor relaxatur quandoque. etiam hoc probatur in sequen. capi.*

e Sicut quædam sunt. ut præcepta decalogi, & forma baptismi, & forma conficiendi corpus Christi. de consecra. distinct. quarta. proprie. & dist. secunda. accipite.

f Temporum. ut prima quæstione septima, quod pro remedio. & lxxxj. distinct. presbyter. & xxxiiij. dist. fraternitatis.

g Aetatum. ut infra trigesima tertia, quæstione secũda. in adolescentia. † & octuagesimasexta distinctione tanta.

† Hoc ca. loquit de iuuenili ętate, sʒ sequens cõr. loquitur de senili. ad hoc xxvj. q. 7. tẽpora. & cap. hoc sit.

h Consideratione. infra uigesima nona distinction. sciendum.

i Vel dubia. Extra de sponsa. iunenis.

c Quo

Voniam de iur. Hæc distin. diuidit in duas partes. In prima quærit & ꝓbat ex quo tꝑe habuerũt cõcilia ortũ. Scd'a ibi, Quintum uero.

[a] Qm̃ de iure naturali. Hactenus tractauit magister de naturali [1] iure hic incipit tractare de iure canonico. aſsignat itaque rõnem & originẽ ipſius. & oſtendit quę opuſcula recipiantur ab eccleſia & quæ non.

[1] Sub.ei⁹ diuiſiones & differẽtias ad cætera iura multiplices aſsignãs, ut competentius ad tractandũ de iure canonico deſcẽderet. nũc ad, &c. Hugo.

CAnones, CASVS. Hoc ca. diuiditur ĩ tres partes. *In prima parte oſtenditur, quod a tẽpore Cõſtãtini canones generaliũ cõciliorũ inceperũt. Ipſe enim primo dedit authoritatẽ Chriſtianis libere congregãdi, cũ eccleſia antea fuit paſſa ꝑſecutionẽ. In ſcd'a parte, quæ incipit ibi, Inter cætera dicitur quod ſub quatuor Imperatoribus ſunt quatuor concilia uniuerſalia celebrata ſcilicet ſub Cõſtãtino, Theodoſio ſeniore, Theodoſio iuniore, & Marciano & oſtenditur quid in eis fuerit reprobatũ: & qd' iſta quatuor concilia, & his ſimilia debẽt inuiolata ſeruari. In tertia parte, quæ incipit ibi, Synodus. ponit etymologias iſtoru nominũ, ſ. ſynodus, cõcilium, & cœtus.*

[b] Conſtantini. j̃.

ceptis Euangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum patrum inueniatur aduerſum.

DISTINC. XV.

Voniam de iure naturali, & cõſtitutione, uel cõſuetudine hactenus diſſeruimus, differentiã, qua ab inuicẽ diſcernũtur, aßignantes, nũc ad eccleſiſticas cõſtitutiones ſtylum uertamus, earum originem & authoritatem prout ex libris ſanctorum patrum colligere poſſumus breuiter aſſignantes.

Quo tempore cœperunt canones generalium conciliorum.

CAN. I.

CAnones generaliũ conciliorum (ut Iſidorus ait in libro ſexto Etymologiarũ, ca. xviij.) a [b] tẽporibus Conſtantini cœperunt. In præcedentibus nanque annis perſecutione feruẽte docendarum plebium minime dabatur facultas. Inde Chriſtianitas, in diuerſas hæreſes ſciſſa eſt: quia non erat epiſcopis licẽtia conueniendi in unum, niſi tẽpore ſupradicti Imperatoris. Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis libere congregari. Sub hoc etiam ſancti patres in concilio Niceno de omni orbe terrarum cõuenientes iuxta fidem Euangelicam & apoſtolicam ſecundum poſt Apoſtolos [c] ſymbolum tradiderunt.

Inter cætera autem concilia quatuor ſunt uenerabiles ſynodi, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Euangelia, uel totidem paradiſi flumina. Harum prior Nicena ſynodus trecentorum octodecim [d] epiſcopotum ſub Cõſtantino Auguſto Imperatore peracta eſt, in qua Arrianæ perfidiæ condemnata eſt blaſphemia, quã de inæqualitate [e] ſanctæ Trinitatis idem Arrius aſſerebat. Conſubſtantialem enim Deo patri Dei filium eadem ſancta ſynodus per ſymbolum diffiniuit.

Secunda ſynodus numero centũquinquaginta patrũſub Theodoſio ſeniore in Cõſtantinopoli [f] cõgregata eſt, quæ Macedonium [g] ſpiritum ſanctũ eſſe Deum negantẽ condemnans, conſubſtantialẽ patri & filio ſpiritum ſanctum demonſtrauit, dans ſymboli formam, quã tota [h] Græcorum & Latinorum confeſsio in eccleſijs prædicat.

Tertia ſynodus Epheſina prima [i] ducentorũ epiſcoporum ſub iuniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quæ Neſtoriũ duas ꝑſonas [k] aſſerẽtẽ in Chr̃o iuſto anathemate condemnauit, oſtendens manere in Chriſto duas naturas, & unam [l] domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam.

Quarta ſynodus Calcedonenſis, quæ ſexcentorum triginta ſacerdotum ſub Martiano [†] principe habita eſt: in qua Euticem [m] Con-

xvj. diſtinct. Iſidorus contra. ibi dicitur quod a tẽpore Clementis fuerũt celebrata cõcilia. Reſpon. quod ante fuerunt celebrata ſed non ita generaliter. [2] & ita hoc uerbũ gñaliter ſoluit contrarium.

[2] Quod dicit litera generaliter inuit ſolutioné. Hug. Lau. Archi.

[c] Apoſtolos. Apoſtoli enim fecerũt primũ ſymbolũ, ſ. Credo in Deum patrem. ſed Nicena ſynodus fecit, Credo in unum Deũ. [3] & dicitur a ſyn, quod eſt cũ: & bolos, quod eſt morcellus: quia quilibet Apoſtolorum de ſuo morcello aliquid appoſuit.

[3] Notandum qd' Damaſus Papa conſtituit, ut Symbolũ cãtaret in miſſa ex decreto ſc̃tẽ ſynodi uniuerſalis apud Cõſtantinopolim celebratę. Archid.

[d] Cccxviij. Alibi dicitur de ccc. epiſcopis: ut x. qõ j. hãc. ſed dic quod minor numerus nõ excludit maiorẽ. ff. de in li. iur. cum furti.

[e] Quã de inæqualitate. Dicebat. n. patrẽ maiorẽ filio, & filiũ maiorẽ ſpiritu ſancto. xxiiij. q. iij. quidam. uer. Arriani. Hug.

[f] In Cõſtantinopoli. j̃. capi. ſicut.

[g] Macedonium. Qui dicit ſpiritum ſanctum ſeruũ patris & filij: ut j. q. j. eos qui. xxiiij. q. ulti. quidam. uerſi. Macedoniani.

[h] Quam tota. Hoc nõ habemus, quia non habemus niſi Apoſtolorũ & Nicenũ & Athanaſij; Quicunq; uult.

[i] Prima. Hoc dicit ad differentiam ſecundæ, quæ fuit reprobata: ut j̃. xvj. diſt. quoniã ſanctę.

[k] Perſonas. Verbi & hominis.

[l] Vnam. Vna eſt perſona: ſed habet duas naturas, ſcilicet diuinã & humanã. j̃. c. ſicut. uer. v.

[†] Lege Marciano

[m] Euticem. Qui poſt Reſurrectionẽ Chr̃m habere unã naturã dixit, ſcilicet diuinam. xvj. diſt. vj. uer. quarta.

Addi

stantinopolitanum abbatem uerbi Dei, & carnis unam naturam pronuntiantem, & eiusdem Dioscorum defensorem a quondam Alexandrinum episcopum, & ipsum rursus Nestorium episcopum cum reliquis hæreticis una patrum sententia prædamnauit, prædicans eadem sancta synodus Christum Deum sic natum de uirgine, ut in eo substantiam & diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. *Hæ sunt quatuor synodi principales fidei* b *naturam plenissimè prædicantes.* Sed & si qua sunt alia concilia, quę sancti patres spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor authoritates, omni maneant stabilita uigore, quorum gesta in hoc opere c cõdita continentur. Synodus autem ex Græco interpretatur comitatus uel cœtus. Concilij uerò nomen tractum est ex more Romano. tempore enim quo agebantur causæ conueniebant omnes in unum, & communi intentione tractabant.

Synodus quid est.

Cõcilium unde dr.

Vnde & concilium à communi intentione dictum est, quasi concidium, d, in l, literam transeunte: uel concilium dictum est à communi intentione eò quòd in unum dirigãt omnem mẽtis obtuitum. Cilia etenim oculorum sunt. Vnde qui sibimet dissentiunt, non agunt concilium, quia non consentiunt in unum.

Cilia.

Cœtus uero conuentus est, uel congregatio, à coeundo, id est, à conueniendo in unum. Hinc etiam conuentus est nuncupatus, eò quòd ibi omnes conueniunt in unum Sicut à conuentu cœtus dicitur, sic concilium à societate multorum in unũ appellatur.

Cœtus. Cõuẽtus.

De quatuor quoq; concilijs scribit beatus Greg. ita dicens:

De authoritate quatuor conciliorum.

CAN. II.

SIcut sancti euangelij iiij. libros, sic quatuor concilia suscipere & uenerari me fateor. Nicenum s. in quo peruersum Arrij dogma destruitur. Constantinoplitanũ quoq; in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur. Calcedonẽse uerò, in quo Euticetis & Dioscori prauitas est reprobata. Hæc tota deuotione amplector, & integerrima approbatiõe custodio: quia in his uelut in quadrato lapide sanctæ fidei structura consurgit, & cuiuslibet uitæ communis atque actionis norma consistit.

Quintum uerò concilium ueneror, in quo epistola quæ Ibæ dicitur, d erroris plena, reprobatur, in quo Theodorus personam mediatoris e Dei & hominũ in duabus substantijs f separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur: & in quo scripta Theodori per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas uerò, quas præfata ueneranda concilia personas respuũt, respuo: quæ uenerantur, amplector: quia dum uniuersali sunt constituta consensu, se & non illa destruit quisquis præsumit g absoluere, quos ligant, aut religare, quos absoluũt.

De eisdem etiã scribit Gelasius † Pa. dicens. Gelasi⁹. s. primus, circa annum Dñi 496.

Quæ concilia sancta Romana ecclesia suscipiat.

CAN. III.

SAncta Ro. eccle. post illas ueteris testamenti & noui scripturas, quas regulariter suscipimns, etiam has suscipi non prohibet: Sanctam synodum Nicenam cccxviij. patrum mediante Constantino maximo Aug. in qua Arrius hæreticus condemnatus est. Sanctam synodum Constant. mediante Theodosio seniore Aug. in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit. Sãctam synodũ Ephesi-

ADDITIO. Habet enim utrãque. extra de hęreticis. cũ Christus. ubi not. Ala. quod ante illam definitionem de qua loquitur ipsa decre. cõtrarium dicere licebat cũ ꝓhibitũ nõ eẽt, sed post nequaquam: ergo quod prius nõ fuit fidei articul⁹, post consecrationẽ factus est fidei articulus. Archidiaconus.

a Defensorem. Peccabat ergo in fide, ex quo erat dẽfensor hęreticorũ: ut xxiiij. quæstione prima. cap. primo. & qõ. iij. qui aliorum. & extra de hæretic. uergentis sicut dicit lex de latrone. C. de ijs qui latr. occ. l. j. Sed contra xxj. dist. intantum. & & xxiiij. quæst. ij. sane profertur uersi. item Romanorum ibi enim dicitur, quod Dioscorus non peccauit in fide, sed expone non peccauit in fide, id est, non peccauit in fide tantũ, quia in hoc peccauit quod ausus fuit Papam Leonem excommunicare. xxj. distinct. intantum.

b Fidei. Articulos.

c In hoc opere. Isidori, ne sit contra xix. distinctio. si Romanorũ. uersicu præsertim.

SIcut sancti Euangelij.

d Ibæ dicitur. Ab inuentore.

e Mediatoris. Id est Christi. Ioan.

f Substantijs. Scilicet personis.

g Præsumit. Videtur ergo quod Papa non possit destruere † statuta concilij: quia orbis maior est urbe xciij. distinct. legimus. circa mediũ. unde requirit Papa consensum concilij xix. dis. Anastasius. Ar. contra xviij. distin. c. concilia. §. hinc etiã. & extra. de elect. significasti ubi dicitur quod concilium non potest Papæ legem imponere. & xxxv. q. ix. ueniam. Sed intellige, quod hic dicitur, circa articulos fidei. xxv. q. j. sunt quidam.

† Hæc uera. Io. Gerson in tracta. de potesta. eccl. Dixi ĩ annotat. ad Phil. Decium. c. j. de consti.

SAncta Romana ecclesia.

Ephesinam primam, in qua Nestorius dãnatus est consensu beati Papæ Celestini mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite: & Archadio episcopo ab Italia destinato. Sanctam synodum Calcedonensem mediante Marciano Augusto, & Anatholio Constantin. episcopo, in qua Nestoriana & Euticiana hæresis simul cum Dioscoro, eiusque complicibus damnatæ sunt. Sed & si qua sunt concilia à sanctis patribus hactenus instituta, post istorum quatuor authoritatem, etiam custodienda & recipienda mandamus, & decernimus.

Iam nunc subijciendum est de opusculis sanctorum patrum, quæ in ecclesia catholica recipiuntur. Opuscula beati Cypriani Martyris & Carthaginen. episcopi. Item opuscula beati Athanasij Alexandrini episcopi. Item opuscula beati Gregorij Nazianzeni episcopi. Item opuscula beati Basilij Cappadocen. episcopi. Item opuscula beati Ioannis Constantin. episcopi.

Item opuscula beati Hilarij Pictauien. episcopi. Item opuscula beati Augustini Hypon. episcopi. Item opuscula beati Ambrosij Mediolanensis episcopi.

Item opuscula beati Hieronymi presbyteri. Item opuscula beati prosperi religiosissimi. Item epistolam beati Leonis papæ ad Flauianum episcopum Constantin. destinatam: cuius textum aut unum iota si quisquam idiota disputauerit, & non eam in omnibus uenerabiliter acceperit, anathema sit.

Item opuscula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à sanctæ Romanæ ecclesiæ consortio deuiauerunt, nec ab eius fideli prædicatione seiuncti sunt: sed communionis ipsius gratia Dei usque ad ultimam diem uitæ suæ participes fuerunt, eligenda decernimus. Item decretales epistolæ, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab urbe Romana pro diuersorum patrum consultatione dederunt, uenerabiliter suscipiendæ sunt. Item gesta sanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ita esse catholicorum dubitet, & maiora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis uiribus, sed Dei gratia & adiutorio uniuersa tolerasse? Sed ideo secundùm authoritatem antiquam, uel consuetudinem singulati cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur, quia eorum qui scripsere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut dictis superflua, aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, scripta esse putantur, sicut cuiusdam Quirici & Iulitæ matris eius, sicut Georgij, aliorũq; passiones huiusmodi, quæ ab hæreticis probantur conscriptæ. Propter quod (ut dictũ est) ne uel leuius subsannandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum prædicta ecclesia omnes martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis, quàm hominibus noti sunt, omni deuotione ueneremur. Item uitas patrum, Antonij, Pauli, Hilarionis, & omniũ eremitarũ, quas tamen uir beatissimus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. Item actus Beati Syluestri apostolicæ sedis præsulis: licet eius, qui scripsit, nomẽ ignoremus, à multis tamen in urbe Romana catholicis legi cognouimus, & pro antiquo usu multæ hoc imitantur ecclesiæ. Itẽ scripta de inuentione sanctæ Crucis dominicæ, & alia scripta de inuentione capitis beati Ioannis Baptistæ: nouellæ quidem reuelationes sunt: & nonnulli eas catholici legunt, sed cùm hæc ad catholicorum manus peruenerint, beati Pauli Apostoli sententia præcedat: Omnia probate, quod bonum est tenete. Item Rufinus uir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est. Sed quoniam beatus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa sentimus quæ beatum Hieronymum prædictum sentire cognoscimus: & non solùm de Rufino, sed etiam de uniuersis, quos uir sæpius memoratus zelo Dei & fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula, quæ uir beatus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus, reliqua autem omnia cum authore suo dicimus esse renuenda. Item chronicam eusebij Cæsarien. atque eiusdem historiæ ecclesiasticæ libros, quamuis in primo narrationis suæ libro tepuerit, & in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici unum scripsit librũ: propter rerum tamen singularem notitiam, quæ ad instructionem pertinet usquequaque non dicimus renuendos. Item Orosium uirum eruditissimum collaudamus: quia ualde necessaria aduersus paganorum

a Quirici. Alias Cyrici.

ADDITIO.

Apocryphum dicitur occultum & secretum, ab apo, quod est de, & crysis, quod est secretum: inde liber dicitur apocryphus, id est, occultus & secretus, scilicet cuius author ignoratur: non tamen ab ecclesia recipitur, sed reprobatur, quasi dicat non in ecclesia, sed remote & secrete ab ecclesia est legendus, secundum Hugo. Vnde dic apocrypha Grece, Latine secreta. Et quia in cameris solent uirgines abscondi, & secrete morari, secundum Ioannem de Fan. inde est, quod uirgo in Hebræo alma, in Græco apocrypha, Latine dicitur secreta.

ganorum calumnias ordinauit, miraque breuitate cõtexuit. Item uenerabilis uiri Sedulij paschale opus, quod heroicis descripsit uersibus, insigni laude proferimus. Item Vincentij nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed imitamur. Cæterum, quæ ab hæreticis cõscripta uel prædicta sunt, nullatenus recipit catholica & Apostolica ecclesia Romana. Quibus & pauca, quæ ad memoriam uenerunt, & catholicis uitanda sunt, decreuimus esse subdenda. In primis Ariminensem synodum a Constantino Cæsare Constantini filio congregatã mediante Tauro præfecto, ex tũc & ĩ æternũ cõfitemur esse dãnatã. Item Itinerarium nomine Petri apostoli, quod appellat̃ sancti Clementis, Apostolib. viij. apocryp. actus nomine Andreæ Apostoli apocryphus. actus nomine Philippi apocryphus. Actus nomine Petri Apostoli, apocryphus. Actus nomine Thomæ Apostoli, apocryphus. Euãgelia Thaddæi nomine apocrypha. *Euangelia noĩe Thomæ Apostoli, quibus Manichæi utuntur, apocrypha. Euangelia nomine Barnabæ* Apostoli apocrypha. Euangelia nomine Bartho. apocrypha. Euangelia nomine Andreæ apostoli, apocrypha. Euangelia, quæ falsauit Lucianus, apocrypha. Euangelia, quæ falsauit Hircius † apocrypha. Liber de infantia Saluatoris, apocryphus. Liber de natiuitate Saluatoris, & de sancta Maria, & de obstetrice saluatoris, apocryphus. Liber qui appellatur pastoris, † apocryphus. Libri omnes, quos fecit Lenticius discipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur thesaurus, apocryphus. Liber, qui appellatur de filiabus Adæ uel Genesis, apocryphus. Liber, qui appellatur pentametrum de Christo Virgilianis compaginatum uersibus, apocryphus. Liber, qui appellatur actus Theclæ † & Pauli, apocryphus. Liber, qui appellatur Lepotius, apocryphus. Liber Prouerbiorum ab hæreticis transcriptus, & sancti Sixti nomine signatus, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatur Pauli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Thomæ, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur transitus sanctę Mariæ, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Adæ, apocryphus. Liber, qui appellatur Diogenes nomine gigantis, qui post diluuium cum dracone ab hæreticis pugnasse perhibetur, apocryphus. Liber, qui appellatur testamentum Iob, alias est Iacob, apocryphus. Liber, qui appellatur de pœnitentia Origenis, apocryphus. Liber de pœnitentia Cypriani, apocryphus. *Liber qui appellatur Iamne & Mambre, apocryphus. Liber qui appellatur sors Apostolorum, apocryphus.* Liber Lusanæ, apocryphus. Liber Canonum Apostolorum, apocryphus. Liber Physologus ab hæreticis conscriptus, sed beati Ambrosij nomine præsignatus, apocryphus. Historia Eusebij Pamphili, † apocrypha. Opuscula Tertuliani siue Aphricani, apocrypha. Opuscula Iouiniani & Galli, apocrypha. Opuscula Montani, & Priscillæ, & Maximillæ, apocrypha. Omnia opuscula Fausti Manichæi, apocrypha. Opuscula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha. Opuscula Cassiani præsbyteri Galliarum, apocrypha. Opuscula Pictauieñ. Victoris, apocrypha. Opuscula Faustini Regiñ. *Galliarum apocrypha. Opuscula* Frumentici, apocrypha. Epistola Iesu ad Abagarum apocrypha. Passio Gregorij, apocrypha. Passio Quirici a & Iulitæ, apocrypha. Scriptura, quæ appellatur Salomonis contradictio, apocrypha. Philateria omnia, quæ non ab Angelo, ut illi confingunt, sed magis a dæmone conscripta sunt, apocrypha. Hæc & his similia, quæ Simon Magus, Nicolaus, Teruidus, † Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, & Bonosius qui simile errore defecerunt: Montanus quoque cum suis obscenissimis sequacibus: Apollinarius, Valentinus siue Manichæus, Faustus, Sabellius, Arrius Macedonius, Eunomius, Nouatius, Sebatius, Calixtus, Donatus & Eustachius, Iubianus, Pelagius, Iulianus: & Latiensis, Celestinus & Maximianus,

† Hyricius

† Pastoris. quãuis papa Pius j. illum receperit c. nosse. de cõse. dist. 3. dixi in tracta. ad edi. Hẽri. 2. pt. 2. gl. 15. nu. 2.

† Theclæ Et merito propter fictas & periculosas hyperbolas ab indoctis etiã illo tpe conscriptas q̃uis Theclam laudet gregorius Nazianze. in orõnibus in Cyprianũ, & ad uirginem

† Pãphili. Nõ est dicendũ hęc uerba ab aliquo asino adiecta ut ait Beatus Rhenanus ĩ pfatiõe sua in histor. Eusebij Cæsariensis, præsertim quia oẽs libri sic habeãt etiã inter cõcilia ecclesiæ, tomo j. sed dicẽdum esse alterius Eusebij q̃ illi⁹ Cæsariensis. s̃. eo. col. 2. approbati, q̃ tñ in suo chronico multa ex apocryphis commentarijs inseruit.

† Cherinthus.

Priscillianus ab Hispania, Lapedius, Dioscorus, Euticius, Petrus, & alius Petrus ex quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit: Achatius Constantino. cum consortibus suis, necnon & omnes hæreses, quas ipsi eorumque discipuli siue schismatici docuerunt, uel conscripserunt: quorum nomina minime retinemus, non solum repudiata, uerum etiam ab omni remota ecclesia eliminata, atque cum suis authoribus authorumque sequacibus sub anathematis indissolubili uinculo in æternum confitemur esse damnata. Cæterum, qui libri in ecclesiasticis officijs per anni circulum a nonnullis legantur (quod ritum illum apostolica nõ reprobat, sed sequitur ecclesia) pro fidelium ędificatione annotandum censuimus. Quidam, quòd in septuagesima ponunt Pentateuchum usque in undecimam diem ante Pascha. A xv. die ante Pascha ponunt Ieremiam usque in cœnam domini. In cœna domini legunt tres lectiones de lamẽtationibus Ieremiæ: Quo
Thren.1.a modo sedet sola ciuitas plena populo, &c. tres lectiones de tractatu Augustini in Psalmum quinquagesimumquartum. Exaudi domine deprecationem meam, & ne despexeris. & tres de Apostolo, ubi ait in
1.Co.11.d epistola ad Corinth. Conuenientibus uobis in unum. Secunda lectio sic incipit: Si
Luc.22.b militer postquam cœnauit. Tertia de spi-
1 Co.10.a ritualibus: Nolo uos ignorare fratres. In parasceue tres lectiones de lamentationibus Ieremiæ: tres de tractatu sancti Augustini in Psalmo: Exaudi Deus deprecationem meam. & tres de Apostolo, ubi ait in epistola ad Hebræos: Festine-
Hebr.4.c mus ingredi, &c. Secunda lectio, Omnis nanq; pontifex. Tertia: de quo nobis est grandis sermo. In sabbatho sancto: tres lectiones de lamentationibus Ieremiæ prophetæ. & tres de tractatu sancti Augu
Hebr.9.b stini in sexagesimumtertium Psalmum: Exaudi Deus orationem meam, cum tribulor. & tres de Apostolo, ut ait in epistola ad Hebræos ubi ait: Christus assi-
Ibid.10.a stens pontifex futurorum bonorum. Secũda lectio, ubi enim testamentum. Tertia: Vmbram enim habet lex futurorum bonorum. In Pascha domini homiliam ad ipsum diem pertinentem. Infra hebdomadã homilias. In octauis Paschæ ponunt Apocalypsim & actus Apost. & epistolas canonicas, usque in viij. Pentecostes. In octauis Pentecostes ponunt librum Regum & Paralipomenon, usque in calen. Augusti. In dominica prima mensis Augusti, ponũt Salomonem, usque in calendas Septembris. In dominica prima mẽsis Septembris ponunt Iob, Tobiam, Esther, Esdram. usque in calendas Octobris. In dominica prima mensis Octobris ponunt librum Machabæorum, usque in calendas Nouembris. In dominica prima mensis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prophetas, usque in calendas Decembris. In prima dominica mensis Decembris, ponunt Esaiam prophetam, usq; in natiuitatem domini. In natali domini legunt primum de Esaia tres lectiones. Pri Esaiæ.9.a
ma lectio: Primo tempore alleuiata est terra Zabulon, &c. Secunda: Consolamini, consolamini. Tertia: Consurge Ierusalem. Deinde leguntur sermones uel homiliæ ad ipsum diem pertinentes. In natali sancti Stephani homilia de ipsa die. In natali sancti Ioannis similiter. In natali Innocentium similiter. In Natali sancti Syluestri similiter. In octaua Natalis Domini homilia de ipsa die. In dominica prima post Natiuitatem domini, ponunt epistolas Pauli, usque in septuagesimam. In Epiphania lectiones tres de Esaia. Prima lectio incipit. Omnes sitientes. Secunda: Surge illuminare Ierusalem. Tertia: Gau
dens in Domino gaudebo. Deinde legun Esa.55.a
tur sermones, uel homiliæ ad ipsum diem Esa.60.a
pertinentes.

DISTINCTIO XVI.

Postolorum [a] canones, qui per Clemẽtem pontificem Romanum (sicut quidam asserunt) dicuntur esse translati, sunt quinquaginta. Hos non recipiendos, sed inter apocrypha deputatos, Isidorus scribit, dicens.

Canones quorũ apostolorum sunt recipiendi.

Apostolorum canones, apostolica reyciuntur authoritate.

CAN. I.

Postolorũ. Hęc distinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Soluta est.

[a] Apostolorum. Hic intitulatur xvj. distin. in qua probat

probat, quod canones Apostolorum sunt recipiendi. & postea ostendit quo tempore & quo residente in papatu uel imperio quodlibet cōcilium est celebratum. Et nota quod Gratianus ponit quandam contrarietatem de canonibus Apostolorum, & eam non soluit. probat enim authoritate Isidori, quod canones Apostolorum non sunt recipiendi: quia sunt Apocryphi. postea probat authoritate Zepherini & Leonis, quod sunt recipiēdi, & nō sunt Apocryphi. Solut. breuis est, quia illi canones sūt recipiēdi, qui à ueris Apostolis sunt editi: sz illi nō, qui à Pseudo Apostolis sunt editi. s. proxima dist. uersi. item gesta.

a Dignoscunt. Et merito quū sint ibi pleraque super stitiosa & dudū post apostolos inuenta, licet ea (sed indocte) mireē Haloāder in fi. nouella rum.

Biblia habet aliquos libros apocryphos.

C Anones a qui dicuntur Apostolorū, seu quia eosdem nec sedes Apostolica recepit, nec sancti patres illis assensum præbuerunt pro eo, quòd ab hæreticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscūtur: quāuis in eis utilia b inueniantur, tamen ab authoritate canonica, atque Apostolica eorum gesta constat esse remota, atq; inter apocrypha c deputata. Zepherinus autem econtra scribit episcopis per Siciliam constitutis.

Apostolorum canones sunt recipiendi.

CAN. II.

S Exaginta sententias Apostoli præscripserunt cum quàm plurimis episcopis, quas seruandas esse censuerunt.

Item Leo Papa ix. cōtra epis. Niceti Abbatis.

Exceptis quinquaginta capitulis canones Apostolorum inter apocrypha deputantur.

CAN. III.

C Lementis d librū, id est, Petri apostoli Itinerarium, e & apostolorum canones numerant patres inter apocrypha, exceptis f capitulis quinquaginta, quæ decreuerunt orthodoxæ g fidei tractatores adiūgēda.

Itē vj. synodus, cap. ij.

a C Anones. Sic construe: q̄uis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apostolorum.

b Vtilia. Ar. quod utile uitiatur per inutile. ut not. s. distin. ix. si ad scripturas.

c Atque inter apocrypha. id est, sine certo authore, ut sapientiæ Salomonis, liber Iesu filij Sirach, qui dicitur Ecclesiasticus: & liber Iudicū, † & Thobiæ, & liber Machabæorū: hi apocryphi dicūtur, & tamen legūtur: sed forte non generaliter.

† Iudicū, lege, liber Iudith.

d C Lemētis. Id est, qui sub nomine Clemētis compositus est ab hæreticis.

e Itinerariū. Quia actus Petri continet, quos per orbē itinerādo pegit.

h Vel dic q̄ ideo Itinerarium appellat, q̄a ibi agitur de itinere: id ē, de actione huius mundi, i. de nobis ī hoc mū do remanentibus, quid scilicet facere debeam⁹. Io. de Fā. & Hugo.

f Exceptis. Impropria uidet hæc exceptio: quia aut excipitur à ueris canonib⁹, aut à falsis. Non de falsis, quia nullus ex illis obseruatur. Itē non de ueris, quia nullus eorum est apocryphus. Vel dic quod hoc nomē canones, sumitur large tam pro ueris, quam pro falsis canonibus: ut ponitur ī .xxxij. di. §. uerum.

g Orthodoxæ. Id est, rectæ: orthos rectū, doxa gloria. Inde dicitur fides orthodoxa. i. catholica, recta scilicet in qua recte gloriamur. Io. de Fan.

a P Lacuit. Ex his tribus capitulis surgit contrarietas, quā Gratianus non soluit, nec ponit. Sexta synodus dicit lxxxv. capitula canonum Apostolorum esse seruanda: Zepherinus lxx. & Leo quinquaginta. Quidam i ita soluūt, quod sexta synodus fuit ante Zepherinum, & Zepherinus ante Leonē, & obseruabant lxxxvj. canones, prout dixit sexta synodus. sed postea in desuetudinē abierunt xxv. & remāserunt lx. ut dicit Zepherin⁹. procedente uero tempore, x. ex illis perierunt, & sic remanserunt tantū 50. ut dicit Leo. sed hæc solut. stare nō pōt: nā Zepherinus p̄cessit vj. synodum: nā vj. synodus fuit celebrata tēpore Agathonis, ut ī. ea. dis. c. sexta. qui longo tēpore fuit post Zepherinū, ut ex chronicis apparet. Omissis alijs solutionibus, dic q̄d nō cōtradicūt sibi: q̄a dicebat synod⁹ lxxxv. fuisse capitula: Leo dicebat 50. fuisse capitula: Zepherin⁹ nō dicit de capitulis, sed de sententijs: & pōt esse q̄d in uno capitulo sint sententiæ plures Isidorus.

i Vt Gofredus.

CAN. IIII.

P Lacuit h huic sanctæ synodo, ut amodo confirmata, & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. capitula.

Epistola Isidori in capite canonum. Isidorus seruus Christi lectori suo conseruo: Propter eorum authoritatem ceteris concilijs præponimus i canones, qui dicuntur esse Apostolorum, licet à quibusdam apochryphi dicātur: quoniam plures eos recipiunt, & sancti patres eorum sententias synodali authoritate roborauerūt, & inter canonicas posuerunt cōstitutiones. Itē primus ordo (ut prædictū est) de celebrando concilio ibi insertus habetur: postmodum canones Apostolorum, atque apostolicorum, id est, à sancto Clemente usque ad sanctum Syluestrum: & decretorum, atque conciliorum diuersorum breuiarium est interpolatum sequens ordinem suum.

Item cùm Adrianus Papa sextam synodum suscipiat cum omnibus canonibus suis, cum etiā sancta viij. uniuersalia concilia professione Romani pontificis sint roborata, in sexta autem synodo, siue in septimo

CASVS. *Probat Isido. ī hoc c. canones apostolorū esse recipiendos, tribus rationibus. Primo quia plures eos receperūt. Scdo quia sancti patres eorū sñias confirmauerunt: & eas ut canonicas constitutiones posuerunt. Tertio, quia positi sunt & inserti in breuiario, in quo decreta diuersorum conciliorum posita sunt: quod factum fuit à Clemēte usq; ad Syluestrum. Quæ autem sequūtur, plana sunt.*

i Præponimus. Argumentum quod illi qui sunt maioris authoritatis, debent habere priorem uocem in electione. xix. distinctio. canonicis. unde licet Anchiritana synodus fuerit prior Nicena, tamē propter maiorē authoritatē Nicena præponitur: ut infra ea. dist.

concilio Apoſtolorũ canones ſint recepti, & approbati, patet quòd non ſunt inter apocrypha deputandi.

Vnde ſcribit Adrianus Papa Tharaſio patriarchæ.

Sexta ſynodus authoritate Adriani corroboratur.

CAN. V.

Sextam ſynodum ſanctam cum omnibus canonibus ſuis recipio.

Sed dubitatur de ea an canones cõſcripſerit. q̃d ex quarta actione ſextæ ſynodi a facilè abſoluitur.

Ait enim epiſcopus Petrus epiſcopo Nicomediæ:

Sexta ſynodus canones conſcripſit.

CAN. VI.

Habeo librum continentem canones ſanctæ ſynodi ſextæ: patriarcha dixit, Quidam ſcandalizantur per ignorantiam pro canonibus iſtis dicentes, Nunquid ſexta ſynodus canones fecit? Sciant ergo quoniam ſynodus ſancta ſexta ſub Conſtantino congregata eſt contra eos, qui dicebant unã operationem, & unam uoluntatem b eſſe in Chriſto, in qua ſancti patres illos, utpote hæreticos, anathematizauerunt, & orthodoxam fidem explanauerunt.

z Soluta eſt hæc ſynodus Conſtantini c xiiij. anno, poſt quatuor uerò aut quinq; annos ijdem ſancti patres cõgregati ſunt ſub Iuſtiniano d filio Conſtantini, & prædictos canones promulgauerunt, de quibus nullus dubitet. Qui enim ſub Conſtantino Imperatore in ſynodo fuerunt, ijdem ipſi epiſcopi ſub Iuſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerunt. Oportebat enim ut ſynodus uniuerſalis canones eccleſiaſticos promulgaret. Item ſancta ſynodus uniuerſalis ſexta poſt promulgatam ab eo diffinitionem contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eam congregauerat non multò poſt defuncto, Iuſtiniano filio eius regnante pro eo. Eadem e ſancta ſynodus diuinitus inſpirata, iterum Conſtantino.iiij.aut v. anno congregata eſt, & canones numero ccij.ad correctionem eccleſiæ promulgauit. Ex his ergo colligitur, quòd ſexta ſynodus bis congregata eſt primò ſub Conſtantino Imperatore, & nullos canones conſtituit: ſecundò ſub Iuſtiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

Vnde ſancti patres in eadem ſynodo cõgregati dixerunt:

Conſtitutiones ſynodi ſextæ.

CAN. VII.

Qvoniam ſanctæ uniuerſales ſynodi v.ſub Iuſtiniano Auguſto vj. ſub Cõſtantino patre ſuo Auguſto, de myſterio fidei pleniſsimè diſputantes, canones non fecerunt, ſicut cæteræ quatuor uniuerſales ſynodi: propterea nos conuenientes in hanc imperialem urbem ſacros canones conſcripſimus. Item placuit huic ſanctæ ſynodo, ut amodo confirmata, & rata ſint canonum Apoſtolorum lxxxv.capitula. Item confirmamus & cæteros ſanctorum canones, & ſynodos, primam Nicenam, & Anchiritanam, Neoceſariẽ. Gangrenſem, Antiochenam, Laodicen, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, Calcedonenſem, Sardicenſem, Carthaginenſem, & opuſcula Theophili Alexandrini, epiſcopi, & Gregorij triſmegiſti Neoceſarien. epiſcopi, & Dionyſij Alexan. epiſcopi & martyris, Athanaſij epiſcopi Alexandrini, Baſilij Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi, Gregorij Miſeni epiſcopi, Gregorij theologi, Amphilogij Iconen. epiſcopi, Timothei Alexandrini epiſcopi, Germani Conſtan. epiſcopi, Cyrilli Alexãd. epiſcopi, Cypriani Carthag. epiſcopi, & ſynodum ſuam. Item ex diurno lib. profeſsio. † Rom. pontificis.

Authoritate Romani pontificis ſancta octo concilia corroborantur.

CAN. VIII.

distinct. ca. ſexta. ibi, prima annotatio, &c. argum. extra de reſcript. ab excommunicato.

a Sextam. Sextæ ſynodi falſa eſt litera. & debet ibi eſſe ſeptimę 1 ſynodi. qualiter enim dubitaret ſexta ſynodus de eo, quod ipſa fecerat?

b Habeo. Voluntatem. Quidam dicebant tantum unã fuiſſe uoluntatẽ in Chriſto. Sed dicendum eſt, quod duæ fuerunt uolũtates in eo, q̃d homo fuit, una ſenſualitatis, ſecũdum quã ipſe dixit. Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me, &c. alia rationis, ſecundum quã ipſe dixit, ueruntñ nõ ſicut ego uolo, ſed ſicut tu uis.

c Conſtãtini. Non illius magni Conſtãtini, qui fuit tẽpore Syluestri. ſub eo. n. fuit Nicenũ concilium tempore Sylueſtri.

c Conſtantini. Cõtra inſti. de do. §. eſt & aliud. ĩſti. qui. nõ ẽ per. fac. te. §. ſecus. ubi Iuſti. uocat patrem ſuũ Iuſtinũ. Sed loquit hic de alio Iuſtiniano, ſub quo ſexta ſynodus celebrata fuit tpe Agathonis Papæ, ut infra. ca. ſexta. Sub Iuſtin. aũt cuiꝰ leges leguntur celebrata eſt q̃nta ſynodus: ut infra eadem. ca. ſexta.

d Sub Iuſtiniano. ſ; certe nec ſic ceſſat cõtrarietas: q̃a tam Leo quam ſynodus loquitur de capi. Tu diſtingue tẽpora, & concordabis. ſcripturas. ij. q. j. multi.

e Eadem. Nota quod eadem dicitur ſynodus, quia iidem patres illic conuenerunt. ſimile vij. quæſtione prima. denique. &

1 Tu dic ꝙ in c. ſextam ſynodum. facit mentionẽ de ſexta ſynodo cõgregata, q̃ debet ſeptima dici: ſed propter eos patres, q̃ in utraq; fuerũt, nõ mutat nomen, & ꝑ hoc patet ꝙ illa litera ſeptimæ, &c. ẽ falſa: & illa ſextæ, eſt uera ſecũdũ Io. de Fã. Ar. Voluntates duæ fuerũt in Chriſto.

Iuſtiniani pater.

ff. de iudic. proponebatur. Et eſt hic arg. quod eadẽ ſit cauſa appellatiõis cum cauſa principali. ſecunda quæſtione ſexta. ſi q̃s in quacunq;

Sancta

† Profeſſio. Id eſt iuramẽtũ ſolẽne, q̃d papæ dit in ſua initiatiõe, in nouatũ in concilio Baſilieñ, ſeſsione 37. Sed ut puto, deſijt ſeruari.

a Sancta octo. hæc cõcilia dicuntur octo, q̃a octies sunt celebrata, ut hic. dicuntur & quatuor quia in quatuor locis celebrata: ut s. distinct. proxima. sicut.

b Prima annotatio. Maiorem. Argumentũ q̃ nõ qui prior est tẽpore potior, est iure: sed melior p̃ferendus est: quia non gradus elegãtior

Sancta octo a uniuersalia concilia, primum Nicenum, secundum Constantinop. tertiũ Ephesinum, Calced. iiij. & v. Item Constantinop. vj. Item Nicenũ. vij. viij. quoque Constantinopo. usque ad unum apicem immutilata seruare, & pari honore, & ueneratione digna habere, & quæ prædicauerunt & statuerũt modis omnibus sequi & prædicare: & quencunq; condemnauerunt, & ore & corde condemnare profiteor. *Quo autem tempore sexta synodus, & prima, secunda, quarta, & quinta cõgregatæ sunt: Beda in lib. de tempore scripsit, dicens:*

De temporibus conciliorum.

CAN. IX.

Sexta synodus uniuersalis Constantinopoli congregata est, & Græco sermone conscripta temporibus Papæ Agathonis, exequente pijssimo principe Constantino intra palatium suum, simulq; legatis apostolicæ sedis episcopis cl. residentibus. Prima synodus uniuersalis in Nicena congregata est contra Arrium cccxviij. patrum, temporibus Iulij Papæ sub Constantino principe.

Secunda in Constantin. cl. patrum contra Macedonium & Eudoxium temporibus Damasi Papæ, & Gratiani principis, quando Nectarius eiusdem urbis episcopus est ordinatus. Tertia in Ephesina centũ patrum contra Nestorium Augustæ urbis episcopum sub Theo. magno principe, & Papa Celestino.

Quarta in Calced. sexcentorum triginta patrum sub Leone papa tẽporibus Marciani principis contra Euticem nefandissimorum monachorum præsulem.

Quinta in Constantino. ciuitate temporibus Iulij † Papæ sub Iustiniano principe contra Theodorũ & omnes hæreticos. († Vigilij. & ĩ. Egiper.)

Prima autem synodus in Nicena cccxviij. patrum contra Arrium Alexandrinum presbyterum, qui tres inæquales gradus in trinitate asserebat, patrem. s. maiorem, filium minorem, spiritũ sanctũ creaturam, uel seruum, temporibus Constantini principis & Syluestri Papæ Romani, Macharij Ierosolimitani, Alexandri Alexandrini: qui condemnata eadem hæresi statuerunt canones xx. quorum author maximè præfatus Alexander episcopus fuit. Secunda synodus in Constantino. cl. patrum contra Macedonium Constan. episcopum, qui negabat spiritum sanctum Deum esse, temporibus Gratiani & Theodosij principum, Damasi Papæ Romani, Cyrilli Ierosoly. Nectarij Alexãdrini: qui condemnata præfata hæresi statuerunt canones tres, quorum author maximè beatus Nectarius Constantin. episcopus fuit.

Tertia in Epheso ccc. patrum contra Nestorium Constanti. episcopum, qui dicebat beatam uirginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo genitricẽ. ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis, tẽporibus Theodo. principis iunioris, Celestini Papæ Ro. Iuuenalis constan. episcopi Cyrilli episcopi Alexand. qui xv. capitula cõtra Nestorij blasphemias totidem canones authore eodem sancto Cyrillo anathematizando conscripserunt. Quarta in Calced. vj. cxxx. patrum contra Euticem Constan. abbatem, qui asserebat Christum post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam naturã permanere, tẽporibus Marciani principis, Leonis Pa. Romani, Iuuenalis Ierosoly. Anatholij Constant. qui condemnata præscripta hæresi statuerunt canones xxviij. quorum author maximè idem sanctus Anatholius Constan. episcopus fuit. Quinta in Constan. contra Theodorum Mesochenũ, & omnes hæreticos, qui Theodorus dicebat aliud esse Dei uerbum, & aliud Christũ & sanctam Mariam uirginem negabat dei genitricem fuisse: temporibus Iusti. principis, Iulij † Papæ Ro. dñi Antiocheni Eutichij Constan. qui xxvj. capitula anathematizando descripserunt contra Theo. & sociorum eius blasphemias. Sexta in Constan. cl. patrum contra Macharium Antiochenum epm & socios eius, qui unam uoluntatem & operationem in Christo falsa suspicione asserebant: temporibus Constãtini principis, Agathonis Papæ Romani, Gregorij Constan. qui condemnata hæresi præfata anathematizando scripserunt ix. capitula inferius annexa. († Vigilij.)

Prima annotatio Anchiritanæ synodi dicitur, quæ ante Nicenam fertur fuisse, sed propter authoritatem maiorem b postponitur: in qua patres xviij. statuerunt canones xxiiij. quorum au-

tior, ſed uitæ melioris actio cõprobatur: ut xxiij. q. iiij. ſicut. & xl. di. non loca. & capit. multi. ĩ fi. in auth. de monach. §. ordinatiõe. honeſtioribus enim honores debentur, argum. infra xxv. diſtinct. c. j. in fin. & ff. de mun. & hon. l. honore. Ar. cõtra C. de offic. mag. offi. nemo agẽtium. & xlj. diſtinct. miramur. & argumen. contra lxv. diſtin. c. pen. & ulti. ubi de hoc ĩ fi. & not. de hoc lxvij. diſt. epiſcopus. Archid.

Septuaginta. Sed contra. xxj. diſt. in nouo lxviij. diſt. corepi. ibi. n. dicĩt, quòd diſc[illegible]u-

thor maximè Vitalis Antioch. epiſcopus extitit. Secunda Neoceſarien. quæ poſt Anchiritanam & Antiochenam legitur fuiſſe, in qua patres xvij ſtatuerunt canones xxiiij. quorum author maximè Vitalis epiſcopus Salonit. extitit. Tertia Gangren. quæ poſt Nicenam legitur fuiſſe, in qua patres xvj. ſtatuerunt canones xx. propter quaſdam neceſsitates eccleſiaſticas maximè contra Euſtachium, qui dicebat, quòd nullus in coniugali gradu poſitus, nec ullus fidelis, qui non omnibus renunciaret quæ poſsideret, ſpẽ ullam ad Deum haberet, & multa alia uenenoſa, quæ enumerare longum eſt. Quarta Sardicen. in qua patres lx. ſtatuerunt canones xxij. quorum author maximè Oſius Cordubenſis epiſcopus, & Vincen. Capuanus epiſcopus, & Ianuarius Beneuentanus, & Calepodius Neapolita. ſanctæ Ro. eccl. legati extiterũt. Quinta Antiochena, in qua patres xxx. ſtatuerunt canones xxv. quorum author maximè Euſebius Palæſti. epiſcopus extitit. Sexta Laodicen. in qua patres xxxij. ſtatuerunt canones lxiij. quorũ author maximè Theodo. epiſcopus extitit. Septima Carthagi. in qua patres ccxxviij. ſtatuerũt canones xxiij. quorum author maximè Aurelianus Carthagin. epiſcopus extitit, & ſanctus Aug. Hypo. epiſcopus in eadem ſynodo legitur fuiſſe temporibus Honorij Auguſti. Octaua Aphricana ſub Theodo. minore Augu. in qua patres ccxxix. recitauerunt & firmauerunt canones cv. qui per diuerſa concilia Aphricanæ prouinciæ temporibus Aurelij Carthagin. epiſcopi leguntur eſſe conſcripti.

Nona Arelaten. in qua patres cc. ſtatuerunt canones iiij. quorum authores maximè Sylueſter urbis Romæ epiſcopus, & ſanctus Maurinus Arela. epiſcopus extiterunt temporibus Conſtantini Auguſti, ſicut quidam aſſerunt. Decima iterum Arelaten. in qua patres xviij. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Cæſarius Arelaten. epiſcopus temporibus Auguſti Conſtantini extitit. Vndecima iterum Arelat. in qua patres xviij. ſtatuerunt canones. Duodecima iterũ Arelateñ. in uico Hortenſio, in qua patres xj. ſtatuerunt canones, quorum author maximè ſanctus Cæſarius epiſcopus extitit. Tertiadecima iterũ Arelat. in qua patres xviij. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Sarpidius Arela. epiſcopus extitit. Quartadecima Auraſieñ. in qua patres xxvj. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Hilarius epiſcopus extitit.

Quintadecima Empañ. in qua patres xxvj. ſtatuerunt canones ix. quorum author maximè Cæſarius extitit epiſcopus.

Sextadecima Agatheñ. in qua patres xxxix. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Arelaten. epiſcopus extitit. Septimadecima Aurelianen. in qua patres lxxij. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Aureli. Arelaten. epiſcopus extitit. Octauadecima iterum Aurelia. in qua patres. xxx. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Melianus epiſcopus Rhodonẽ. extitit.

Nonadecima iterũ Aurelian. † in qua patres xxx. ſtatuerunt canones, quorum author maximè ſanctus Albinus Andegauẽ. epiſcopus extitit. Vigeſima Aruer. in qua patres v. ſtatuerunt canones, quorũ author maximè Honoratus Breliten. epiſcopus extitit. Vigeſimaprima Maticen. in qua patres xxj. ſtatuerunt canones, quorum author maximè Priſcus Lugd. epiſcopus extitit.

† Aurelianẽſis. Magna ppoſteratio, quia imo iſtud eſt primũ cõciliũ Aurelianẽſe 33. Epõrũ qui 33. canones cõdiderunt, ſub Clodouæo Francorũ rege eius iuſſu, ut in 2. Tomo cõciliorũ ad fin.

Vigeſimaſecunda iterum Maticen. in qua patres lxxxvj. ſtatuerunt canones, quorum author maximè idem Priſcus Lugd. epiſcopus extitit, Vigeſimatertia Lug. in qua patres xviij. ſtatuerunt canones, quorũ author maximè Philippus Viennẽ. epiſcopus extitit. Vigeſimaquarta iterum Lug. in qua patres xxx. ſtatuerunt canones, quorum author maximè idem Priſcus Lug. epiſcopus extitit. Sed quod Nicena ſynodus xx. canones ſupra ſtatuiſſe dicitur, contrarium uidetur ei, quod in epiſtola Athanaſij inuenitur.

Scribit. n. Athanaſius Alexandrinus epiſcopus Marco Papæ ita dicens.

Epiſtola Athanaſij poſtulantis capitula Niceni concilij.

CAN. X.

Septuaginta a Niceni concilij capitula, quæ de præfata ſynodo iubente domino meo Alexãdro decreta omniũ epõrum attuli, quæ ſunt igne combuſta: opta

discipuli fuerunt. lxxij. secūdum H. Dic, quod minor numerus nō excludit maiorem. Arg. x. quæst. j. hanc. sic not. s̄. xv. dist. c. j. uersi. harum.

a Quod dicitis. Regionibus. Hic est duplex arg. unum stale, ex quo omnes alij hoc faciūt, ergo & tu obseruabis hoc: ut not. s̄. xij. dist. illud. & ca. quemadmodū. Itē argu. ꝙ nulli licet ignorare ea, quæ publice facta sunt. xij. q. ij. qui & humanis. viij. q. j. licet. xj. q. iij. curæ. xx. distin. si decreta. lxxxvij. dist. c. ul. xxxiij. qō. j. paratus. ff. de instit. ac. sed & si. §. proscribere. C. de lib. cau. si filia. extra de postu. præla. ad hāc. arg. cōtra. lxxxij. dist. proposuisti. & j. q. j. si qui a simoniacis. & xxiiij. q. j. si q̄s dederit. primū regulare. secūdū casuale ꝑꝑ casum ignorantis. extra qui ma. ac. pos. cum in tua.

Facta publica debent ab oībus sciri.

Generalia. Hęc dist. diuiditur in duas partes. In quarū prima magister intendit probare, quod nullum robur habet concilium generale, sine licētia papæ celebratum. Secunda ibi, quapropter. Tertia ibi, hinc ēt.

b Generalia quoque cōcilia. In hac xvij. distin. ostenditur, qui possunt facere concilia. Sunt autem cōciliorum quædā uniuersalia quædam particularia, siue prouincialia, quædam episcopalia. Vniuersale est, quod a papa uel eius legato cū oībus epis statuit. 1 Particulare siue prouinciale est, metropolitanꝰ, uel

Concilium est multiplex.

g Vniuersale. n. cōcilium si-

mus, ut a sede sanctæ ecclesiæ uestra authoritate percipere per præsentes legatos mereamur. Item præsentibus nobis lxx. in memorata synodo capitula tractata sunt: xxx. a Græcis Græca edita lingua: & xxx. a Latinis similiter edita Latina lingua: sed uisum est ccc. & xviij. episcopis Spiritu sancto repletis, & maxime iam dicto Alexandro & apo. sedis apocrisarijs, ut decē capitula adunarentur alijs, atque alijs congruis locis insererentur, & ad formā lxx. discipulorum, uel totius orbis terræ linguarū lxx. tanti, & tam excellentis concilij fierent capitula, quæ omnem Christianorum informarent orbē. Qūo ergo xx. tantum capitula in Nicena synodo statuta dicuntur, cum lxx. capitula (ut Athanasius scribit) in ea statuta monstrentur? His ita respondetur: capitula Nicenæ synodi, quædam in desuetudinē abierūt, xx. tantum in Ro. ecclesia habentur. Vnde Stephanus papa scribit dicens Luthobio episcopo Maguntino.

Niceni concilij uiginti tantū capitula habentur.

CAN. XI.

Viginti tantum capitula Nicenæ synodi in sancta Ro. ecc. habentur: sed quo neglectu alia defecerūt, ambiguum est plurimi arbitrantur Antioch. concilio esse ea inserta. Sardicense quoque concilium authoritate Nicolai papæ recipitur.

Vnde idem scribit clero Constantinopol.

Authoritate apostolica Sardicense concilium recipitur.

CAN. XII.

Quod dicitis, neque Sardicense concilium, neque decreta alia uos habere Sanctorum patrum, uel recipere, nō facile uobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardicen. conciliū, quod penes uos in uestris regionibus a actum est, & omnis ecclesia recipit, qua ratione conueniat, ut hæc sancta Constantino. ecclesia abijceret, & (ut dictum est,) non reciperet.

DISTIN. XVII.

Eneralia quoq; concilia, b uelquorū tēpore celebrata sunt, uel quorū authoritas cęteris præemineat, sanctorum authoritatibus supra mōstratum est. Authoritas uero aggregādorum conciliorum penes apostolicam sedem est.

Vnde Marcellus papa scribit Maxētio episcopo.

Absque Romani pontificis authoritate synodum aliquibus congregare non licet.

CAN. I.

Synodum c episcoporum absq; huius sedis Romanæ authoritate (quāquā quosdam episcopos possitis congregare d) non potestis regulariter facere. Neq; ullū episcopum, qui hāc appellauit apostolicam sedem, damnare antequam hinc sententia diffinitiua procedat. Nam si seculares in publicis iudicijs libellis utuntur appellatorijs, quanto magis sacerdotibus hæc eadem agere licet, qui super illos sunt, de quibus dictum est: Ego dixi, dij estis? Psal. 82.

primas facit cū suffraganeis suis: ut xviij. dist. ca. j. xcij. dist. si quis episcopus. Sed uniuersale non debet fieri sine authoritate papæ, ut hic. nec particulare sine authoritate metropolitani uel primatis, nec episcopale sine authoritate epi metropolitanus tamen pōt facere cōciliū sine authoritate primatis: ut xcij. dis. si quis episcopus. similiter eṗs sine authoritate metropolitani. ut xxxviij. di. qn̄. & xij. q. ij. placuit. Nec obst. quod legitur j̄. dist. proxi. ca. propter. in fi. & c. pe. quia illud est intelligendum de prouincialibus cōcilijs. Vel intellige illud de canonibus constituendis. Ioan.

ne authoritate papæ uel eiꝰ legati celebrari nō pōt. j̄. eo. c. j. & ij. s̄. dist. 3. §. porro. Archid.

Synodū. *CASVS Maxentius episcopus uolebat generalem synodum ad condendū canones cōgregare, sed Marcellus dicit, quod nō potest sine licentia papæ, quamuis possit particularem synodum facere.*

c Synodum, scilicet generalem.

ADDITIO.

Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter statuēdum. Archi.

d Congregare. cū conueniunt episcopi ad examinandā causam criminalē alicuius clerici in sacris. & secūdum hoc est arg. quod talis congregatio eporū nō dr̄ synodus generalis.

Regula.

Itē Iulius papa Orientalibus episcopis.

Non est ratū concilium, quod authoritate Romanæ ecclesiæ fulcitum non sit.

CAN. II.

Regula uestra nullas habet uires, nec hr̄e poterit: qm̄ nec ab orthodoxis episcopis hoc concilium actum est, nec Roma. eccles. legatus [a] interfuit canonibus præcipientibus sine eius authoritate concilia fieri nō debere, nec ullum ratum est [b] aut erit unquam concilium, quod eius non erit fulcitum authoritate.

Item Damasus papa.

Nullus usurpet concessa Romanæ ecclesiæ.

CAN. III.

Huic soli sedi concessa [c] nullus usurpare sine eius consultu præsumat, qui non uult honore ecclesiastico indignus aut contemptor iudicari.

Item Gregorius papa.

Absque apostolicæ sedis authoritate synodum aliquibus congregare non licet.

CAN. IIII.

Nec licuit alicui aliquādo, nec licebit particularem [d] synodū congregare: sed quoties aliqua de uniuersali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam [e] de eo, quod non intelligūt rationem aut sponte ij, qui salutem animæ suæ desiderāt, ad apostolicam sedem pro recipienda rōne conueniant: aut si forte, sicut de talibus scriptum est, Peccator cum peruenerit in profundum malorum, contemnit: ita qui obstinati & contumaces extiterint, ut docere non uelint, eos ab eisdē sedibus Apostolicis, aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut (ne alio rum ꝑditio esse possint) secundum canones per seculares [f] oportet opprimi potestates.

Item Pelagius papa episcopis, qui cōuenerant ad illicitam uocationē Ioannis Constantinopolitani episcopi.

Non est concilium, sed conuenticulū, quod sine sedis apostolicæ authoritate celebratur.

CAN. V.

Multis denuo Apostolicis, & canonicis atq; ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani pontificis concilia celebrari.

[a] Quapropter ut iam dictum est, recte non concilium, sed conuenticulum uestrum, uel conciliabulum cassatur: & quicquid in eo actum est, irritum habeatur & uacuum. Vos quoque deinceps uidete, ut nullius hortatu [g] talia præsumatis, si Apostolicæ sedis communione carere non uultis. Si uero in qualibet prouincia ortæ fuerint quæstiones, & inter ipsos prouinciæ episcopos discrepare cœperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conueniat ad maiorem: [h]

[a] Regula. Legatus. ad hoc specialiter destinatus alias non posset legatus facere concilium, ut not. s. distin. iij. c. regula. §. porro. & extra de offic. leg. quod translationem.

[b] Ratum est arg. quod id, quod nullum est, non potest ratum haberi: ut no. ix. q. ii. capi. nullus alterius. extra de elec. auditis.

[c] Huic soli sedi cōcessa. Hic exp̄sse habet, quod illud qđ soli papæ cōpetit, non trāsfertur generali mādato, nisi specialiter mandetur: ut extra de offic. leg. quod translationem. quæ autē illa sint, dixi xij. dist. præceptis. & alia habes extra de offi. leg. quod translationem.

[d] Nec licuit. particularem. Ad aliquid generaliter statuendum, [x] uel reuocādum illud, quod in uniuersalib⁹ cōcilijs est statutum, ut isti episcopi qui uolebant retractare statuta Constantinopolitanæ synodi. Videtur hic, qđ ad solū papam spectat interpretari statuta uniuersalis cōcilij, ut extra de concess. præben. & eccle. non uac. dilectus. Argu. contra quod ab omnibus episcopis uel saniori parte eorum, qui interfuerunt, pōt fieri interpretatio: quia ab eo iudice prodire debet interpretatio, qui ius statuit. extra de sen. excō. inter de iudi. cum uenissent.

[e] Ad recipiēdam. Eo ipso, quod quis errat, non dicitur hæreticus, si paratus est corrigi ut xxiiij. q. j. hæc est fides. sed si dubitat de fide, hæreticus dicitur, ut extra de hære. ca. j.

[f] Per seculares. Possunt ergo laici coercere clericos etiam non depositos in casibus, ut not. xxiij. quæst. v. princeps. alias autem etiam depositum, non potest laicus punire, nisi incorrigibilis sit, ut extra de iudi. cum non ab homine. Nunquam enim clericus quantuncunq; sit criminosus, tradendus est curiæ seculari, dummodo possit corrigi per ecclesiasticā potestatem: ut lxxxj. distinct. dictum. extra de iudi. at si clerici. Nisi in crimine falsi literarum Apostolicarum: ut extra de crimi. fal. ad falsariorū. Item habes hic, quod ubicūq; deficit ecclesiastica potestas semper recurritur ad brachium seculare. xj. quæstione prima. petimus. & xxiij. qō. quinta. de liguribus. Ad idem eadem quæstion. administratores.

[g] Multis. Hortatu. Argumentū, quod authoritas superioris non excusat: ut xij. quest. ij. quicunq; militum. Argumētum contra. duodecima quæstio ij. de rebus lxiij. distinctiōe. Salonitanæ. Tu dic, quod in leuibus excusat, alias non.

[h] Ad maiorem. id est, ad metropolitanum: & ita cū appellatur ab omnibus episcopis ꝓuinciæ ad metropolitanum, uidetur quod metropolitanus solus maior sit omnibus episcopis prouinciç quia de pari ad parem non licet appellare. ij. quæstione sexta. capit. anteriorum. uersicu. illo uidelicet. Item hic appellat̄ a metropolitano ad cōcilium metropolitanum. prima quæstio. sexta. omnis. & sic cōcilium est maius [z] ipso metropolitano. & sic appellat̄ ab aliquo ad seipsum cum alijs. & est simile. ff. quando appellan. sit l. prima. §. solet. Sed quid est, quod hic dicitur, quod si dissentiūt episco-

Papæ soli competēs gn̄ali mādato non transfert.

[x] Vel dic quod particularem dicit propter illos qui partē faciunt. s. hæreticos quib⁹ nullo modo licet cōcilium celebrare, secūdū Lau.

Statuta uniuersalis concilij, ꝓ quem possunt interpretari.

Laici utrū possint aliqn̄ clericos punir̄.

Proue. 18

Appellat̄ de epis ꝓuinciæ ad metropolitanum.

[z] Ex hoc dicto uidetur quod cōcilium posset cognoscere de causis delictorū metropolitani. de hoc dicā 11. q. j. si clericus. ibi uideas, Archid.

tunc sedem referantur. Et si illic quidem facilè & iustè non discernuntur, ubi fuerit synodus regulariter congregata, canonicè & iustè iudicentur. Maiores a uerò & difficiliores quæstiones (ut sancta synodus statuit, & beata consuetudo exigit) ad sedem semper referantur apostolicam.

Itē Symmachus Papa.

Prouincialia concilia sine Romani Pontificis præsentia ponderе carebunt.

CAN. VI.

CONcilia sacerdotum b ecclesiasticis legibus quotannis decreta per prouincias quia præsentiam Papæ non habēt, ualitudinem perdiderunt. c Legistis insanissimi aliquando in illis prouincijs maioribus præter Apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum: & non de maioribus negotijs ad consultationem, si quid occurrerit, præfatæ sedis arbitrio fuisse reseruatum?

3 Hinc etiam cùm authoritas Theoderici Regis ex diuersis prouincijs ad urbem Romanam sacerdotes conuenire præcepisset, d ut sanctum concilium iudicaret de ijs, quæ uenerabili Papæ Symmacho præsuli Apostolicæ sedis ab aduersarijs ipsius dicebantur impingi: Liguriæ & Aemiliæ episcopi, seu Venetiarum, suggesserunt ipsum, qui dicebatur impetitus, debere synodum conuocare, scientes quòd eius sedi primum Petri Apostoli meritum, deinde secuta iussione domini, e conciliorum uenerandorum authoritas singularē in ecclesijs tradidit potestatem: nec antedictæ sedis antistitem minorum subiacuisse iudicio. Ad hæc serenissimus Rex Deo inspirante respōdit, synodalis esse arbitrij in tanto negotio sequenda præscribere: nec aliquid ad se præter reuerentiā f de ecclesiasticis negotijs pertinere committens ēt potestati pontificū ut siue propositum uellent audire negotium, siue nollēt, quod magis putarent utile, deliberarent: dummodo pro uenerandi prouisione concilij pax in ciuitate Romana daretur. Episcopi uero in synodo residentes congregata authoritate eiusdem Symmachi dixerunt, Symmachus Papa sedis Apostolicæ præsul ab huiusmodi oppositionibus impetitus quantum ad homines respicit, sit immunis g & liber, cuius causam totam Dei iudicio reseruamus. De clericis uerò memorati Papæ, qui ab episcopo suo ante tempus h cōtra regulas discesserunt, & schismafecerūt, hoc fieri decernimus, ut illi satisfaciētes episcopo suo misericordiā consequantur, & officijs ecclesiasticis se gaudeant restitui. Laurentius ecclesiæ Mediolanensis episcopus huic statuto nostro, in quo totam cām Dei iudicio commisimus, subscripsit. Petrus ecclesiæ Rauennatis episcopus sub eisdem uerbis subscripsit, & post eum septuaginta quinq; episcopi. Illud de clericis pro pace in urbe reformanda misericorditer, & dispensatiuè factum dignoscitur. Hoc quoque notandum est, quòd in hoc concilio, & in alia synodo i Symmachi Papæ, ante Rauennatem episcopum Mediolanensem subscripsisse, & respondisse legitur: ex quo & sedis prærogatiuam ante eum habere colligitur.

episcopi, recurrat ad superiorē? quare non stat hic sententiæ pluriū. lxv. dist. sane. Intelligūt quidam, quod dicit in causa criminali episcopi ubi oportet omnes episcopos consentire: ut vj. q. iiij. c. j. & ij. Sed pōt intelligi in eo casu, quando in prouincia dubitat de negotio aliquo inter episcopos: tunc recurritur ad sedē superiorē. Vel intelligas in eo casu ēt quando dissentiūt episcopi in sententia, non ꝙ sententiā aliquā ꝓferant sed uidetur quibusdā uno modo sñia, alijs alio modo.

a Maiores. Vt de fide: ut xxiiij. q. j. quoties.

b COncilia sacerdotum. Id est, episcoporū.

c Perdiderūt. Nota quod aliquis dicitur perdere qđ nunquam habuit. sic v. q. vj. quia iuxta. xxiij. q. iiij. Gulisarius. xxiij. dist. quorundā. sic xxxiij. q. ij. quod uero. & c. Moyses.

Hinc ēt. Hæc est tertia pars dist. in qua ponit quid iuris sit de synodis.

d Præcepisset. Isti episcopi uenerunt ad citationem Regis, non quod uenire tenerētur, sed ut reuocarent eū ab errore suo. Simile ad hoc extra de except. olim.

e Iussione domini. Habet ergo Romana ecclesia authoritatem à cōcilijs. sed Imperator à populo: ut xciij. di. legimus. ī fi. Contrarium huic signatur xxj. dist. quamuis. & xxij. distinc. omnes. ubi dicitur, quod Romana ecclesia habet primatū à domino, & non à concilijs. Sed dic principaliter habuit à domino secundario à concilijs.

f Reuerentiam. Debet Imperator reuerētiam ecclesiæ: sed de rebus ecclesiæ nihil potest disponere: ut xcvj. distinctio. bene. uñ nec dignitates, nec præbendas dare potest, ut xvj. q. vij. si quis deinceps. Argumētum cōtra extra de cōsuetud. cum inter. ī parte decisa, ubi dicitur Rex conferre decanatum: sʒ hoc forte ex cōsuetudine, & ex priuilegio. xvj. q. j. hinc etiam.

g Immunis. Infra ij. quæstio. vij. ca. nos si incompetēter. §. item cū Balaam. in fine. Contra: ibi dicitur, qđ simoniacus post restitutionem tenetur respondere accusatoribus. Sed dic qđ primo fuit accusatus de hæresi, sed cum appareret calumnia accusantis, postea fuit absolutus, ut hic dicitur.

h Ante tempus. quod fieri non debuit: ut viij. q. iiij. nonne. §. illud.

i Synodo. Vt xcvj distin. bene.

Episco-

Papa à cōcilijs Imperator à populo authoritatē habet.

Rex præbendas dare non potest.

a Episcopos. Tempus. Generale est, quod qui prius dignitatem receperunt, præferendi sunt alijs: ut lxxiiij. dist. episcoporum. & lxxv. distinct. c. ulti. & extra de maio. & obe. c. j. quoniã ille gradus cæteros antecedit, quẽ labor prolixior & stipendia longiora fecerũt anteire: ut C. de offi. ma. of. l. nemo. nisi aliqs receperit dignitatẽ à principe. Ille. n. præponit alijs, ut extra de maior. & obed. per tuas. & ff. de albo scrib. l. ij. Et nisi sint loco metropolitani, uel alicuius maioris dignitatis q licet sint posterius ordinati, tñ præponuntur alijs, ut hic in Palea, placuit. dist. prox.

Ordo inter beneficiatos.

Episcoporum, Hæc distin. diuiditur in tres partes in prima probat quod concilia epõrũ debent fieri bis in anno: & hoc probat per sex canones, quod tamẽ correctum est. Secunda ibi, Quoniã quidẽ. Tertia ibi, Singuli.

b Episcoporum. Hic intitulatur xviij. dist. in proxima dist. magister ostendit, quod prouincialia concilia nihil generaliter possunt constituere, iõ consequẽter ostendit ad qd sint utilia. Addit etiam quoties in anno, & quo tpe anni, & cuius authoritate sint celebrãda: & quod metropolitanus nihil debet exigere ab epis conuenientibus ad conciliũ. addit de pœna epi qui uocatus ad synodũ nõ uenit. In fine dicit quod intra sex menses debet epus indicare suis subditis ea, q in concilio acta sunt. Lau.

c Constituendũ. Illud non est uerũ quia episcopi bene possunt cõdere canones epales, & archieps puincia-

Ait enim Gregorius Siagerio episcopo Augustudunensi.

CAN. VII.

Episcopos secundùm ordinationis suæ tempus a siue ad consedendum in concilio, siue ad subscribendum, uel in qualibet alia re sua attendere loca decreuimus, & suorũ sibi prærogatiuam ordinũ uendicare.

Verùm tempus ordinationis nõ ad ecclesias, sed ad psonas refertur sicut ex consuetudine Cardinalium sanctæ Romanæ ecclesiæ, & episcoporum. uniuscuiusq; prouinciæ euidenter apparet.

DISTIN. XVIII.

Episcoporũ b igitur concilia (ut ex pmissis apparet) sunt inualida ad diffiniendum, & ad constituendum: c nõ aũt ad corrigẽdum. Sunt. n. necessaria epõrum concilia ad correctionem, & ad exhortationẽ: quæ etsi non habent uim custodiẽdi, habent tamen authoritatem imponendi & indicendi, quod alias statutũ est, & quod generaliter seu specialiter obseruari præceptum est.

Ex Gabilonensi concilio, cap. vi.

PALEA.

Placuit, ut conseruato metropolitani primatu, cæteri episcopi secundùm suæ ordinationis tempus alius alij deferat locum.

Vnde Leo Papa Anastasio Thessalonicensi episcopo.

Bini conuentus per singulos annos ab episcopis celebrẽtur.

CAN. I.

De concilijs autem episcopalibus non aliud indicimus, quàm quod sancti patres salubriter ordinauerũt, ut scilicet bini d conuentus per annos singulos habeãtur, in quibus de omnibus e querelis, quæ inter diuersos ecclesiæ ordines f nasci assolẽt iudicetur. Ac si fortè inter ipsos, qui pręsunt, de maioribus peccatis nascitur (quod absit) causa, quę prouinciali examine nequeat diffiniri fraternitatẽ tuam de totius negotij qualitate metropolitanus g curabit instruere, h ut si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionẽ quicquid illud est, trãsferatur. Item ex Niceno cõcilio.

Quo tempore cõcilia episcoporum sunt celebranda.

CAN. II.

Habeatur semel concilium ante dies quadragesimæ, i ut omnibus (si quæ sunt) simultatibus k amputatis, mundum ieiunium & solẽne Deo possit offerri.

les: quia quilibet populus & quælibet ecclesia sibi potest statuere aliquod ius: ut s. distin. j. ius ciuile. & viij. dist. quæ contra. xj. dist. catholica. & xij. distinct. illa. & de consec. dist. iij. c. j. & extra de fer. conquestus. sed de maioribus negotijs nõ possunt aliquid statuere: ut hic, & x. ij. dist. præceptis. ubi de hoc.

Ecclesia quælibet põt sibi ius statuere.

d De cõcilijs. Bini. Hoc corrigitur j. eadẽ, quoniam. & extra de accusationi. sicut olim.

e De omnibus. Ad eos spectantibus.

f Ordines. i. laicos, uel clericos. loquitur primati uel patriarchæ.

g Metropolitanus. No. qđ in magnis negotijs semper cõsulet archiepiscopus suũ primatem, ut hic, & lxv. dist. de persona. & vj. q. iiij. si iter episcopos. Item habes hic, quod primas non debet interesse cõcilio metropoli. & xcij. distin. c. penultimo. & xj. quæstione prima clericus ad uersus.

Primas in cõcilio archiepiscopi non debet interesse.

h Instruere. Ergo iudex à quo appellatur põt instruere iudicem ad quẽ appellatur, & eius causam quare non recipit eius appellationem & exemplum sibi reddere debet: ut ff. de appellatio. recipien. l. sciendum. Non tamẽ tanquam testis, ut ij. q. vj. statuendum.

i Habeatur. Dies quadragesimæ. In sequenti capitulo dicit quod post tertiam hebdomadã Paschæ: sed iste canon præiudicat illi: quia iste canon est Niceni cõcilij, uel loquitur secundum diuersas consuetudines. xvj. distin. c. vj. uersicu. primo. argumentum lxxvj. distinc. utinam. Archid.

Sub. qđ inter alia primatũ obtinet. x. v. dist. c. j. & ij.

k Simultatibus. Simultas

Simultas est odium priuatum.lxv.dist.cap.iij.

a Circa tempus.Idibus Octob.ut j.capi.seq.

b Propter. Admoneant.id est,cõuocent uel proprie: & sic est.arg.quod mora potest purgari, licet certus dies sit apositus: * alias quare admonerentur. sic j.ea.di. stinct.quoniam. & extra de cõcess.pręben. & eccle. non ua.quia diuersitatem. & ff. de peri. & cõ. rei uend.l.j. §.licet autem. Ar. contra extra de elec. cum in cũctis. Arg.contra vij .q. j.præsentiũ. & xx. qõ.ij.puella. & C. de contrahen.stip. magnam. & extra de dolo & contu. cũ dilecti. Sol. ubi dies præfigitur a canone, mora põt purgari. Sec⁹ si ab homine pręfigitur dies,arg.ff.de ar.l. si cum dies.§.ulti. & l. Celsus. Ioan. Sed hoc non est uerum, ut extra de sup.neg.prel.licet. ibi dici uidet, qđ mora purgari non possit. S3 certe noua decreta. dicit quod in solutione pensionis mora intra breue tempus possit purgari, ut extra de loca.cap. ulti.sed illa loquit in alio casu, quàm decr.licet. Vel dic quod illa corrigit decr.licet.B.

c Idibus. Hoc falsum uidetur: quia Idus semper est in xiij.die, uel xv. secundum quod nonæ præcedunt. Si enim mẽsis habet quatuor nonas,sũt Idus in xiij. die, si uero sex nonas, sunt in xv. die. & ita Idus nunquam sunt ĩ decima die. Verũ est apud nos, sed apud Gręcos bene est decima die.Dicũt quidã,* quod Idus quãdoque dicit large, ut hic, scilicet totũ illud tempus ex quo post nonas statim incipiũt cõputari: ut cum dicit viij.Idus.vij.Idus. & sic deinceps. nam in principio mensis dicitur calendæ: deinde iiij. uel vj.nonas. deinde terminatis nonis dicitur viij. Idus.vij. Idus. quare ergo dicitur quod sit decimus? Sed dicas, quod hic uocat hoc nomine Idus quẽlibet diem,qui est inter illos dies,qui dicuntur Idus, non ultimum diem illorum: qui proprie & absolute dicitur Idus. Alia expositio quæ fit hic, non ualet.

* Id est adiectio diei nõ facit aliquẽ esse in mora. Laur.

Secũdum uero agatur circa tempus a autumni.

Item ex Antiocheno cõcilio.

Ad morum correctionem, & controuersiarum dissolutionẽ bis in anno episcopale conciliũ fiat.

CAN. III.

Propter ecclesiasticas causas,& quæ existunt, controuersias dissoluendas, sufficere nobis uisum est bis in anno per singulas prouincias episcoporum concilium fieri. Semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis solennitatis, ita ut in quarta hebdomada, quæ sequitur, & in medio tẽporis inter Pascha & Pentecosten conciliũ compleatur. Admoneãt b autem comprouinciales episcopos ij, qui in amplioribus ciuitatibus, id est, metropolitanis degunt. Secũdum uero concilium Idibus c Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetei † † mensis d decimus inuenitur. In ipsis autem concilijs & præsbyteros & diaconos præsentes esse oportet, & omnes e quotquot se læsos existimant, synodicam expectare sententiam: nec liceat aliquibus apud semetipsos concilia f sine metropolitanorum & episcoporum conscientia & consensu facere: quibus & de omnibus causis g constat esse permissum iudicium.

Item ex concilio Laodicensi.

Semetipsos accusant, qui uocati ad synodum uenire contemnunt.

CAN. IIII.

Non oportet uocatos episcopos ad synodum cõtemnere uenire sed adire debere: & aut docere, aut doceri h, quæ sunt ad ecclesiæ, cæterorumque correctionẽ utilia: quod si contempserint, seipsos uidentur accusare i nisi forte ire nõ possint.

Itẽ ex cõcilio Calced.

Corripiantur episcopi,qui ad cõciliũ uocati uenire recusant.

CAN. V.

Peruenit ad nostras aures, quòd in prouincijs constituta episcoporum concilia minime celebrentur. hoc ex eo probatur, quod multæ k quæ correctione opus habent,ecclesiasticæ res negligantur. Statuit ergo hæc sancta synodus,secundum regulas patrum bis in anno in unum conuenire per singulas prouincias episcopos, ubi singula quæ emerserint, corrigantur. Qui uero noluerint cõuenire episcopi cõstituti in suis ciuitatibus, & hoc maxime cum sui corporis sanitate sint consistentes: cum etiam ab omnibus alijs urgentibus necessitatibus l & inexcusabilibus negotijs sint liberi, licere eos fraternæ charitatis commonitionibus corripi.

d Hyperberetei mensis.id est,Octobris.

e Et omnes. & ꝓ idest alias si oẽs debent conuenire de prouincia, quare episcopus referaret eis oĩa ea q̃ fierent in synodo: ut j.c.decernim⁹.

f Concilia.prouincialia, quia quilibet episcopus irrequisito metropolitano potest facere concilia episcopalia, ut xxxviij. dist. quando.

ADDITIO.

sic legitur & no.j. ea.dist.c.pe.in fin. Archid.

g Causis, quæ ad statum prouinciæ spectant.

h Non oportet. Doceri. licet enim non debeãt ĩdigere doctrina:ut.j.qõ. vij. cõuenientibus.tamen discere debẽt xxiiij. qõ.iij.si habes.Lauren.

i Accusare. i. debent excommunicari: ut ij. qõ. vj. quis probatus.

k Peruenit. Multæ ar. qđ per sequentia intelligunt & præsumunt præcedentia. Nam si quis ab hæreticis per uiolentiã tractus fuerit, & per mensem steterit cũ eis, præsumitur non tractus: ut j. quæst.j. constat.Item arg. contra prælatos ex uitijs subditorum, & contra magistros ex uitijs discipulorum: ut xxviij.distinct.priusquam. & xxij. qõ. ij.quod autem ait. liij.distin. legem. xij. quæst.ij. quatuor. xliiij. distin. multis. xxxiiij. q j cum per bellicã. & C.de adult.l.si qui.

l Necessitatibus. Quæ necessitas excuset habes de conse c.

Præcedentia per sequentia p̃sumunt.

† Vide in hunc locũ Io. Baptistam Piũ annotatio nũ posteriorũ cap. lxxv.

Calẽ. nonæ, & id⁹.

† Hyperberetei.lege Hyberperici.Alcia.Parergon lib. j. ca.49.

a Vt Laurentius.

Citati multis causis excusant.

confec.dist.iiij.ij.qui.Item,si quis propter tempestatem uel flumen, uel quia uocatus ad testimoniū uel ad dignitatem,uel si incipit abesse causa reipublicę, uel si domestico funere impeditur, uel maius negotium,ipsum trahit,excusatur:ut ff.si quis cau.l.ij.§.j. & ij.& l.iiij. & ff. ex quibus causis maiores. item hi. uel si ad maius tribunal uocatus est: ut ff.de re iudi.cōtra pupillum. §.ij. qui. Itē timor hostium.extra de appella.ex parte.

Q Voniā quidē. Hæc est secunda pars hui⁹ distinct.in qua probat, quod sufficit, quod semel in anno fiat prouinciale concilium. Ioan. de Fan.& quod singulis annis conciliū prouinciale debet celebrari, ponitur sub pcepto. Archidia.

a Quoniam quidem regula. Illud not.quod cum hęc synodus r uelit corrigere antiquā cōstitutionē, facit mētionem de ipsa & sic est hic argu. quod una constitutio non reuocetur per aliam, nisi faciat mentionem illius. Sic est in rescriptis, quia aliter nō uidet papa ex certa scientia contrariū cōstituere. Sed hoc nō dico uerum:& licet in rescriptis & priuilegijs requiratur, quod fiat mentio priorū ad hoc, ut priora reuocentur,non tamē est ita in constitutionibus: & hoc ideo,quia cōstitutio procedit ex libero motu domini Papæ, & quia omnia iura habet in scrinio sui pectoris:ut C.de testa.omnium. Item & arg. ad hoc extra de cog.spi.cap.j.similiter in testamentis non requiritur quod fiat mentio prioris:quia testamentum pro lege seruatur. decimatertia quæstione secunda, cap.ultimo.nisi in duobus casibus, ut si sit testamentum factum inter liberos: s ut C. de testa.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.& authentica, hoc inter liberos.& nisi ipse testator legem sibi testandi dixerit.cum dixerit,si fecero aliud testamentum, non ualeat:quia tunc faciendo secundum,oportet quod faciat mentionem de primo:ut ff.de legatis tertio.l si quis in princip.In concilijs autem antiquius obtinet si est potioris authoritatis, ut quinquagesima distin. domino sancto.in fine.Ioan.Verum est, quod in rescriptis continetur,sed omnium factorum habere memoriam, potius est diuinitatis quam humanitatis. C.de ueteri iure enuc.l.secunda. §.si quis. Nec præsumitur papa ex certa scientia indulgere per secundum rescriptum post primum super eodem, sed præsumitur quod hoc faciat immemor prioris,extra de offic.deleg.ex parte. primo.Ipsum enim fallit obliuio.xxiij.distin.præterea.Sed ut tangitur in gl.Ioan. ipse habet, uel præsumitur habere omnia iura in scrinio pectoris sui. In legibus & constitutionibus continentur iura,& posterior tollit priorem, licet non faciat mentionem de ipsa.ff.de legibus. non est nouum.In testamentis tamen alia est ratio ne libertas supremi iudicij infringatur, quod esse non debet. ff. pro socio.l. cum duobus. §. idē rndit. quia nihil est, quod magis hominibus debeatur, quam quod supremæ uoluntatis liber sit stylus,& liberum quod iterum non redit arbitrium. C. de sacrosanc.eccles.l.j. in fin. sed in duob⁹ casibus supra not. in glos. Ioan. est speciale.Ber.& xxxiij. qō.ij. hoc ipsum.in fi.Archi.

r Scilicet septima, secūdum Hu. & Io. de Fan.

Constitutio secunda an reuocet priorē de illa mētione nō facta.

Testamentū secūdū an reuocet primū

s Idē & si primū derogatoriū est secundo. ff. de lega. j. si mihi. & tibi. §.ul. Archi.

Itē ex septima synodo.

Canonicis subiaceat pœnis metropolitanus, qui saltem semel in anno,celebrare conciliū negligit.

CAN. VI.

a Q Voniam quidem regulá a est,quæ dicit bis in anno per singulas prouincias oportere fieri per cōuentum episcoporū regulares inquisitiones, propter fatigationes, & ut opportune habeantur ad iter agendum hi,qui congregandi sunt, diffinierunt sextæ synodi sancti patres omni excusatione b remota omnibus modis semel in anno fieri & deprauata corrigi.Hūc ergo canonem & nos renouamus, & si quisquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere,cōione c priuetur. Si quis uero metropolitanus hoc neglexerit agere absque necessitate uel ui d seu aliqua rationabili occasione canonicis pœnis subiaceat. Dum autem synodus agitur super canonicis & Euangelicis negotijs oportet congregatos episcopos in meditatione & solicitudine fieri custodiendorum diuinorum & uiuificandorum domini mandatorum.

Porro non habet metropolitanus licētiam ex his quæ defert episcopus secum,siue iumentum, siue aliquam speciē expetēdi. Quòd si hoc egisse conuictus fuerit, soluat quadruplum. e

Item Leo quartus.

Non cogantur presbyteri ad sacra cōcilia eulogias deferre.

CAN VII

D E eulogijs f ad sacra concilia defe-

b Excusatione. friuola. nam rationabiles exceptiones semper admittuntur, ut extra de offi de leg.ex parte.

c Communione. No. principes posse excommunicari: quod uerū est etiā a sacerdotib⁹, ut j. dist.xcvj. duo sunt.xj. quæst. iiij. si autem uobis. & C. ubi de crim.agi oportet. auth. qua in prouincia.

d Vel vi. Videtur ergo, quod si aliquis per uim detineatur ab aliquo. & aliquid interim fiat contra ipsum, quod retractari possit illud. Idem est si per dolum alterius non ueniat,ut extra de in integ.rest ex literis.Sed cōtrariū legitur.ff.si quis cau.l.ij. §.ulti.& ff.de eo, per quem factum erit.l ulti.ubi dicitur,quod si per dolum, aut per uim alicuius aliquis non uenerit ad iudicium,nō reuocatur id,quod factum est, sed datur actio contra ipsum impedientem. Sed dic quod non reuocatur ipso iure,sed per in integrum restitutionem : uel in eo casu reuocatur quando detentor non est soluendo.extra de restitu.spoliatorum.

Reuocantur facta contra uiolenter detentum.

e Quadruplum. Argumen.quod clerici possunt pecuniariter puniri & punire : ut xxiij.distin.quanquam. in fin.& xvij.quæstio.iiij.diffiniuit. & cap.si quis deinceps.& xxiij.q.v.de liguribus. Argu. contra extra de pœn.licet. Sed dic, quod ubi pœna spiritualis est in iure statuta, non debet infligi pecuniaria, alias secus.extra ut lit.non contestata. quoniam. in fine. Ideo autem punitur in quadruplum, quia crimen concussionis commisit, quod punitur pœna quadrupli.j.q j.quidam.& quæst.vij. sancimus. in fi. & tam laicus quam clericus punitur pœna concussionis: ut xxiij.q.j.militare.hic signatur contrariū xij. q.ij. fraternitas.ubi dicitur, quod ecclesia non debet suū cum augmento recipere. Sed dic, quod hic non recipit nomine ecclesiæ,sed proprio nomine.xvj.q. vj.si episcopum.

Clerici possunt pecuniariter puniri.

f DE eulogijs. Eulogiæ dicuntur munera, quæ deferunt subditi suis prælatis.

Eulogię.

Minus

Magistri debēt gratis docer.

a Minus. Argu. quod magistri non petant collectam a scholaribus, ut libentius ueniant ad scholas. sic j.q. j.baptizandis. & ca. placuit ut unusquisque j. quæ. ij. uendentes.

b Respuendæ. Arg. quod quædam licite possumus recipere, quæ tamen petere phibemur: ut j. qō. ij. placuit. ea. q. quā pio. xiij. quæst. ij. quæsta.

ADDITIO.

Ad idem ff. de orig. iur. l. ij. iuxta fi. §. diuus. ubi de hoc. Archid.

c Episcopus. Legatum. Argu. quod licet citatus ad iudicium uenire nō possit, nihilominus tenetur mittere procuratorē. v. qō. iij. si ægrotans. & extra de appel. constitutus. Argu. contra extra de procurato. querelam. De hac materia queras v. quæstio. viij. si ægrotans. sed illud ca. querelam. loquitur in ardua causa.

Citat' impedit' an mittere teneatur.

d Placuit. Neq; ægritudine. graui: ut j. ea. si qs episcoporum. non enim excusat leuis febricula, uel uetus quartana: ut ff. de ædil. edic. l. j. §. sed sciendum.

ADDITIO.

Arg. contra. viij. q. j. præsentium. & extra de procu. quædam. ubi de hoc. Archidia.

e Literatorie. Vel etiam per certum nuntium, cui credi possit: ut xcvij. distinct. nobilissimus. extra de offi. deleg. prudentiam. extra de rescript. ex parte. & capi. scitatus.

f Rationem. Not. non sufficit dicere se non posse uenire, nisi rationem impedimēti assignet. sic extra de offic. & pot. iud. deleg. prudentiam. & de rescr. sciscitatus. & illam causam probabit: ut iiij. q. v. quisquis. in fin. & per unum testem eam potest probare: ut extra de procuratoribus ex insinuatione, licet sit argumentum cō tra extra de in integrum restitu. ex literis. Ioan. Sed certe credo hoc esse speciale, ut uni testi credatur cū suo iuramento. Ioan.

g Communione. Videtur quod aliquis potest esse excommunicatus in una ecclesia, & non in altera, ut hic, & lviij. distinc. si quis de alterius. & sic est contra quarta quæst. v. quisquis. Sed dic, quod iste non est, excommunicatus: sed tum alijs episcopis non cō municabit: quia non uenit ad negotia ipsorum, uel ad consecrandum episcopū cum alijs.

Excōicat' utrum qs possit esse ī una ecclesia & nō ī alia.

h Episcopus. Abbatem. Hoc intelligi potest de abbatibus. Cisterciensis ordinis, ut extra de statu mona. capi. j. nisi pro crimine enormi. xj. quæstio. iij. priuilegium. Arg. extra de priuileg. tuarum. sed alij abbates debent uenire ad concilium: ut xviij. quæstio. ij. abbates. & j. eadem. decernimus. & hanc paleam habes. xviij. quest. ij. cap. ultimo.

Hāc gl. quidā nō habēt, sed ista est in ātiquo apparatu. Ioan.

Abbates tenenť ad cōcilium epi venire.

i Si quis autem. Antequam. sic j. de conse. dist. j. omnis. xj. q. iij. certum.

k Nisi in sequenti synodo. Sic ergo quandoq; differt absolutio: ut maior rubor sit ei absolui coram multitudine. Similiter in sacrilego differtur, ut diutius confundatur. xvij. quæst. iiij. si quis suadente. Sic differtur absolutio illius, qui multum deliquit: ut xj. quæstio. iij. qui iubente. unde licet ante uoluerit absolui, nō auditur: alias regulariter non debet differri, ut extra de appellation. qua fronte.

Absolutio ex causa differri potest.

l Si episcopus. Summi pontificis. id est, episcopi: ut ij. quæst. vij. capi. accusatio. uel audire de eis, quæ ordinauerit sūmus pontifex.

m Præceptione. licet episcopus suo metropolitano tanquā maiori teneat obedire: ut s. dist. viij. quæ contra mores. tamen hic defertur regiæ dignitati: ut xij. quæ. ij. de rebus. lxiij. distin. Salonitanæ. Item in hac synodali citatione unica citatio sufficit, ut hic. & simile infra iiij. q. v. quisquis. sed si in iudiciali trina requiritur: ut xxiij. q. iij. de illicita.

Dignitati regiæ defertur.

n Regia. xxiij. quæstio. ulti. si uobis. & capitu. si quis episco-

---

rendis nihil inuenimus a maioribus terminatū: sed sicut unicuiq; presbytero placuit. Nam si constitutum fuerit aliquid illo tēpore benedictionis afferri, forsitan minus a libenter ad synodos occurrerent, & magis uenire obtrectarent: quæ non sunt (ut arbitror) rationabiliter requirendæ, nec ultrò delatæ respuendæ. b

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Sine graui necessitate episcopus ad synodum ire nō tardet.

CAN. VIII.

Episcopus ad synodū ire nō tardet, si nō satis graui necessitate inhibeatur: sic tamen, ut in persona sua legatum c mittat, suscepturus (salua fidei ueritate) quicquid synodus statuerit.

Item ex cōcilio Carthaginensi quinto.

Excusatorias literas dirigāt, qui grauati ad synodum ire non possunt.

CAN. IX.

Placuit, ut quotiescūque congregandū est concilium, episcopi, qui neque ætate, neq; ægritudine, d neq; alia grauiori necessitate impediuntur, cōpetenter occurrāt. Quòd si non poterunt occurrere, excusatiōes suas literatorie e conscribant. Nisi autem rationem f impedimēti sui apud primatē suum reddiderint, ecclesiæ suæ cōmunione g debent esse contenti.

Item ex concilio Turonensi, capitulo secundo.

PALEA.

Episcopus non debet abbatem h cogere ad synodū ire, nisi aliqua rationabilis causa existat.

Itē ex concilio. Arelat.

A communione sit alienus, qui synodo adesse contēpserit.

CAN. X.

Si quis aūt synodo adesse neglexerit, uel cœtū fratrū antè, quàm i cōcilium dissoluatur, crediderit esse deserendum, alienū se à fratrum cōione agnoscat: nec eū recipi liceat, nisi in sequenti synodo k fuerit absolut'.

Item ex concilio Agathensi secundo.

Vsque ad proximam synodū à communione abstineat, qui à metropolitano uocatus, absque graui necessitate synodo adesse neglexerit.

CAN. XI.

Si eps metropolitan' ad comprouinciales episcopos epistolas direxerit, in quib. eos, aut ad ordinationē summi ponti l ficis, aut ad synodū inuitet, postpositis omnib. (excepta graui infirmitate corporis, ac præceptione m regia n) ad cōstitu

episcopus contra. sed hic loquitur de ijs, qui habent feudum, ibi non, imo & quilibet deberet uenire, si uocaretur, propter negotium regni. uel illud intelligitur cũ episcopus relicto ecclesiastico iudicio pergit ad Imperatorem petens ibi iustitiam quod nullus clericus debet facere. xj. quæstione prima. placuit.

S I quis episcoporum. nihil notatur.

a P Ropter ecclesiasticas causas Martinus, qui fuit solicitus pro republica renouauit canones: unde dicitur renouator canonum.

Martinus dicit canonum renouator.

b Vel hi. Quasi dicat: uel omnes ueniant, uel saltem ij, qui sunt læsi. Non enim omnes tenentur uenire, ut infra eadem, capitu. proximo.

c Communi consensu. episcoporum. Ioan.

d Sententiam. Absolutionis.

e Concilia. prouincialia, scilicet cum alijs episcopis. sed episcopale potest: ut xxxiij. distinc. c. quando xij. quæstione ij. placuit.

Singuli uero. Hæc est tertia pars distinc. in qua dicitur, qđ singuli episcopi ecclesijs suis notificare debeant. quæ in concilijs statuuntur.

f D Ecernimus. ut dum. id est, postquam.

g Abbates. imo abbates non uocabit ad synodum, ut supra eadem in illa palea, episcopus.

h Excommunicationis. id est, suspensionis ab officio duorum mensium. sic lxxxvj. distinct. tanta. & decima quæst. iij. unio. in fine.

tam diem adesse nõ differant. Quòd si defuerint, sicut prisca canonũ authoritas præcepit, usq; ad proximam synodum à charitate fratrum, et ecclesiæ priuentur communione.

Item ex concilio Terraconensi.

Communione priuetur eps, qui à metropolitano uocatus ad synodum uenire cõtemnit.

CAN. XII.

S I quis epõrum cõmonitus à metropolitano ad synodũ nulla graui necessitate intercedente corporali uenire contẽpserit, sicut statuta patrum sanxerunt, usq; ad futurũ concilium cunctorũ episcoporum charitatis communione priuetur.

Item ex concilio Martini papæ. ✝

Presbyteri, et diaconi, et cuncti, qui se læsos existimant, ad metropolitanam synodum conueniant.

CAN. XIII.

P Ropter ecclesiasticas causas, a & altercationũ solutiones bene placuit per singulas prouincias bis in anno cõcilium fieri, conuocante metropolitano episcopo omnes prouinciales episcopos: ita ut ad concilium ueniant omnes presbyteri, & diaconi, uel hi, b qui se læsos existimant, ut in cõcilio causæ examinatæ ad iustum iudicium perducantur. Et si qui manifestè episcopi, uel presbyteri, aut diacones inuenti fuerint in offensa, secundum rationem excommunicentur, quandiu de cõmuni consensu c de his placuerit dare sniam. d Nulli autem episcopo liceat propria apud semetipsum concilia e facere, præter eos, quibus metropoles sunt creditæ.

Itẽ ex concilio Bylon.

PALEA.

A Nnis singulis Eps in sua diœcesi synodum faciat de suis clericis, necnon abbatibus, & discutiat alteros clericos & monachos.

§ Singuli uero episcoporum suis ecclesijs notificare studeant, quæ in concilijs statuuntur.

Vnde in concilio Toletano.

Quæ in concilijs statuuntur, singuli episcoporum suis ecclesijs notificent.

CAN. XIIII.

D Ecernimus, ut dũ f in qualibet prouincia conciliũ agitatur, unusquisq; episcoporum admonitionib. suis intra sex mensium spatia omnes abbates, g presbyteros, diaconos, atq; clericos, seu etiã omnem cõuentum ciuitatis ipsius, ubi præesse dignoscitur, necnon & cũctam diœcesis suæ plebẽ aggregare nequaquam immoretur: quatenus corã eis plenissimè omnia referet, quæ eodẽ anno in concilio acta sunt, uel definita esse noscuntur. Quòd si quispiã hæc paruipendenda crediderit, snia excõicationis h duorũ mensiũ curriculo persistat usquequaque mulctatus.

DISTIN. XIX.

D E epistolis uerò decretalibus quæri

D E epistolis. Hæc distinctio diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quod dictum est, scilicet quod decretales uim habent canonum. P. Secunda ibi, sit ergo.

a De epistolis. supra in proxima distinctione tractauit magister de authoritate canonum. Hic agitur de authoritate decretalium, & ostendit hic, quod eiusdem sint authoritatis decretales & canones. Sciendum itaque, quod quædam decretalis epistola est generalis, quædam specialis. Generalis est, quæ ad omnes dirigitur: ut ij. quæstio. v. omnibus. Specialis est, quæ specialiter ad aliquos mittitur: ut xxxv. quæst. iij. quod scripsi. vij. q. prima. petisti. siue sit generalis, siue sit specialis, dummodo aliquid definiatur per eam, pro iure generali habẽda est: ut xvj. quæstio. iij. licet. extra de senten. & re iudica. in causis. nisi sit tradita ex tempore, ex loco, ex causa: ut xxix. distinctio. sciendum. Sed si dubium est, an sit decretalis, recurrendum est ad registrum: ut s. distinc. ix. ut ueterũ. Præsumitur tamen quod sit decretalis, si reperitur inter alias decretales: ad instar illius quæ reperitur inter alias moniales, quæ præsumitur ex hoc monialis. arg. xx. qõ. j. quem progenitores. Vel si plures eam tenent, tenẽda est: ut xvj. distin. Isidorus. distingue prout dicitur, extra de fide instrumen. c. pastoralis.

Sub. & cõstitutionibus sanctorum & xv. dist.

Decretales, canonibus æquipollent.

Decretales sunt duplices.

Si Ro-

tur, an uim authoritatis obtineāt, cum in corpore canonū non inueniātur.

De his ita scribit Nicolaus Papa archiepiscopis & episcopis per Galliam constitutis.

Decretales Epistolæ vim authoritatis habēt.

CAN. I.

SI Romanorū pontificū decreto, cæterorū opuscula tractatorum approbantur, uel reprobantur, [a] ita ut quòd verè sedes Apostolica probauit, hodie teneatur acceptū, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quantò [b] potius ea, quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro uarijs & multifarijs ecclesiæ necessitatibus & fidelium moribus diuerso tempore scripsit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet necessitatibus uel opportunitatibus discretione uel dispensatione magistra reuereŕeter assumi? Quanquā quidam vestrum scripserint haud illa decretalia priscorum pontificum in toto canonum codicis corpore esse descripta; & ideo inter canones non assumenda. Cùm & ipsi ubi suæ intentioni hæc suffragari [c] cōspiciunt, in omnibus illis indifferēter utātur: & solū nunc ad diminutionem sedis apost. potestatis, & ad suorū augmentū priuilegiorū minus accepta esse perhibeānt. Item si ideo non esse decretales epistolas priscorum pontificū Romanorū admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscriptæ: ergo nec sancti Gregorij, nec ullius alterius, qui ante ipsum fuit, uel post ipsum est, aliquod institutū uel rescriptū recipiendū est, eò, ꝙ in codice canonum non habeatur adscriptū. Ergo doctrinā eorum & sanctiones, quæ ab omni lingua uenerātur, quia in codice canonum nō habētur adscriptæ, de codicibus suis abradāt. Vt quid vel membranas [d] occupant, postquā non habentur acceptæ? Sed quare multū immoremur, cum nec ipsas diuinas scripturas vete. & noui testam. iam recipiemus, si istos dixerimus esse audiēdos? etenim neutrū horum in codice canonū ecclesiasticorū habetur insertū. Sed responsuri sunt isti, qui ad resistendū potius quā ad obediendū parati sunt, dicētes ꝙ inter canones inueniatur capitulū sancti Innocētij Papæ, cuius authoritate [f] doceatur a nobis utrunq; testamentū esse recipiendū, quanquā in ipsis paternis canonibus nullū eorū ex toto cōtineatur insertū. Quibus ad hæc respondendū est, qm̄ si uetus nouumq; testamentū sunt recipiēda, nō quòd codici canonum ex toto habeantur annexa, sed ꝙ de his recipiendis sancti Papæ Innocentij prolata videatur esse sententia: restat [e] nimirū, ꝙ decretales epistolæ Romanorum pontificum sunt recipiendæ, & si non sunt codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipsos canones unum beati Leonis Papæ capitulum [f] constat esse permistum, quo ita omnia decretalia constituta sedi Apost. custodiri mandantur, ut si quis in illa commiserit, nouerit sibi ueniam denegari. Dixit enim cap. x. suarum decretalium: Ne quid verò sit quod prætermissum a nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta tā bonæ recordationis Innoc. q̃. omniū prædecessorū nostrorū, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonū promulgata sunt disciplinis: ita nostra declaratione custodiri mādamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi nouerit denegari deinceps. Dicendo [g] uerò

Authoritate. Deus em̄ testimonium hominis nō accipit, Io an. 5.

Papalis confirmationis vires.

Papā imitari debemus.

[a] SI Romanorum. Reprobantur. argument. quod illud, quod Papa approbat uel reprobat, & nos approbare uel reprobare debemus: ut xxiij. quæstione prima. hæc est fides. & xxxv. quæstione ix. veniam.

[b] Quanto. Satis enim absurdum est aliquem alij opitulari, & non sibi: ut C. de natura. liberis. l. nuper. in fin.

Reprobare nō possum ꝓ me inductū.

[c] Suffragari. Argumen. quod illud quod pro se quis inducit, etiam contra ipsum inductum nō debet reprobare, ut instrumenta, & si qua similia sunt. argument. distinct. ix. neque quorumlibet. & iiij. quæst. iij. cap. placuit. §. item in criminali. ver. si quis testibus. & iij. quæstio. viij. cuius in agendo. extra de censib. cum olim. Argum. contra. ij. quæstio. vij. si hæreticus. contra, distinctio. xxxvij. si quid veri. & s̄. distinctio. x. lege. Primum regulare, secundum speciale in odium hæreticorum, & fauorem fidei & religionis: argumē. ad hoc extra de foro compe. cum sit generale.

Iuris abrogati notitia ē necessaria.

[d] Membranas. Licet ll. abrogatas non teneamus, tamen notitia earum est necessaria. s̄. distinct. vj. fuerunt. & est hic argumen. ꝙ nullum uerbum positū in aliqua scriptura debet vacare, uel superflue poni: ut xxviij. quæstio. j. sic enim. & extra de maiori. & obedien. solitæ. ff. de usuris. l. iiij. Argumen. contra C. de fideiussoribus non recte.

[e] Restat. Quasi diceret: quod obtinet ab uno, debet obtinere in omnib⁹ similibus: ut iiij. di. deniq;. in fi. & xvj. distinct. deinde.

[f] Capitulum. Illud. c. est xxvj. qō. j omnia. ubi tamen attribuitur Damaso Papæ, & potest esse quod uterque fecerit illud. & est simile. j. quæstione prima. decætero. & de consecr. distin. j. consulto.

Verbū generale omnia debet comprehēdere.

[g] Dicendo. Argument. quod verbo generali omnia debent comprehendi, ut hic. & j. quæstio. j. sunt nonnulli. & xiiij. quæstio. iij. putant. & xij. quæstio. j. dilectissimis. & xiij. quæst. ij. non æstimemus. Contra. de consecr. distinct. ij. re uera. & j̄. lxxv. distinct. quod die.

Desunt.

omnia decretalia constituta, nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandauerit esse custodiendum. Et rursus asserendo, omniū prædecessorum nostrorum: nullum pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit, cuius ita nō præceperit decretalia cō stituta ab omnibus custodiri: ut si quis in illa commiserit, ueniam sibi deinceps nouerit denegari. Itaque nihil interest vtrū sint omnia nec ne decretalia sedis apostolicæ statuta inter canones conciliorum immista: cûm omnia in uno corpore compaginari non possint: & illa eis intersint, quæ firmitatem his, quæ desunt, a & vigorem suum assignant: præsertim cum synodalia gesta, inter quę ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur: sed a nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo Leoni Papæ etiam facundissimus sanctus in decretis suis Papa Gelasius ita inquiens: Decretales epistolas quas beatissimi Papæ diuersis b temporibus ab vrbe Romana pro diuersorum patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus. In quo notandum est, quòd non dixit decretales epistolas, quæ inter canones habentur, uel quas moderni pontifices ediderunt, sed quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab Vrbe Romana dederunt. Dicens autem diuersis temporibus, etiam illa tempora vir sanctus comprehendit, quæ crebrescentibus paganorum persecutionibus ad sedē apostolicā deferri causas episcoporum difficillimè permittebant. His itaque diuina fauēte gratia prælibatis, ostendimus nullam esse differentiam inter illa decreta, quæ in corpore canonum habentur sedis apostolicæ præsulum, & ea quæ præ multitudine vix per singula corporum uolumina reperiuntur, cùm omnia & omnium prædecessorum suorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Romana dederunt, fore venerabiliter suscipiendas & custodiendas eximios præsules Leonem scilicet & Gelasium mandasse probauimus.

Item Agatho, Papa omnibus episcopis.

Omnes sanctiones apostolicæ sedis irrefragabiliter sunt obseruandæ.

CAN. II.

SIc omnes sanctiones Apostolicæ sedis accipiendæ sunt, tanquā ipsius diuina voce Petri c firmatæ.

Item ex concilio Caroli Imperatoris.

Tolerandum est iugum, quod a sancta sede imponitur, licet intolerabile videatur.

CAN. III.

IN memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanā ecclesiam, & Apostolicam sedem, ut quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis ecclesiasticæ, esse debeat magistra rationis: quare seruāda est cum māsuetudine humilitas. Et licet uix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugū, d tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Si uerò (quod non decet) quilibet siue sit presbyter, siue diaconus aliquā perturbationem machinādo, & nostro ministerio insidiando redarguat falsam e ab apo-

a Desunt. Est hic argument. quod si Papa in aliquo priuilegio uel rescripto confirmat alicui ecclesiæ priuilegia exemptionis vel alterius rei, quā habet in priuilegijs suis, quod eo ipso robur habent illa priuilegia, licet nō possint exhiberi. † dicitur enim hic, quod decretales sint recipiendæ, cū capitulum Leonis, quod est in corpore canonum, de hoc dicat, quamuis illæ non sint in corpore canonum. De hoc dixi s. distinct. ix. ut ueterum.

† Exhiberi. Late dixi in consue. Paris. rubr. v. nume. 8.

b Diuersis. Not. quod uerbum indefinite prolatum generaliter est intelligendum: ut j. qō. iij. Saluator. & xv. quæstio. j. nec his. xxviij. quæst. j. idolatria. xxxj. quæstio. j. quod si dormierit. Argument. contra. j. quæst. j. sunt nonnulli.

ADDITIO.

Pro prima parte habetur argu. extra de priuile. quia circa. & extra de test. relatum. ij. in princip. ubi de hoc. Archidiaco.

SIc omnes. Casus huius capit. planus est.

c Petri. Nam Papa sanctitatem recipit à cathedra, ut xl. distinct. non nos. Ioan.

IN memoriam. d Iugum. Vt c. distin. cōtra morem. xj. q. iij. quid ergo. idem est in alijs prę latis, ut ij. q. vij. sacerdotes.

Literæ dicunt falsæ multipliciter.

e Falsam. Dicitur charta falsa ex dicto uel tacito: & in tali falso distinguitur, ut extra de rescript. super literis. & talis dicitur bene falsarius, ut ff. de falsa. l. si quis obrepserit. Item dicitur falsa scriptura, ut cum scribitur omnes, uel maiorem partem fratrum fuisse præsentem, quæ non fuit vere præsens, ut extra de ijs, quæ fiunt a prælat. sine cōs. cap. quanto. & talis falsarius suspenditur ab officio & beneficio: ut extra de testi. tam literis in fi. Item ipso facto dicitur falsarius, ut si charta apparet rasa uel immutata: & talis falsarius deponitur: ut extra de cri. fals. ad audientiam. Qui autem falsam chartam fabricat de nouo, nō solum deponit, sed & curiæ traditur, 1 vt extra de falsa. ad falsariorum. Pœna falsitatis secundum leges est depositio, & omnium bonorū confiscatio in libero: in seruo mors. ff. de fals. l. j. Dicitur etiā falsa charta, quæ nō habet testes inscriptos: ut extra de procura. c. j. Item dicitur falsa, quæ habet subscriptiones uarijs manibus notatas, & quæ non est perfecta eadem manu: ut extra de priuilegijs. cū olim. in fi. Nisi ex hoc sit ibi diuersitas, qđ sit ibi calami

1 Sed qd si ille, qui vtit falso instrumento, uult se purgare, qd' ignorauit, estne audiendus? Rnde sic, si & se purget, & deceptorē exhibeat. Cod. ad l. Corne. de fa. l. morem. ff. eodē tit. l. diuus. Sed cōtra extra de cri. fal. ad falsariorum. Sed ibi cū ignorātia ē supina: vel cū nō exhibet deceptorem, secūdum Lau,

ſtolica ſede detuliſſe epiſtolam, uel aliud, quod inde nõ uenerit ſalua fide, & integra apud apoſtolicum humilitate, penes epiſcopum ſit poteſtas utrùm eum in carcerem, a aut in aliam detrudat cuſtodiã, uſquequo per epiſtolã, aut per idoneos ſuæ partis legatos apoſtolicam interpellet ſublimitatem: ut potiſsimum ſua ſancta legatione dignet̃ decernere: & quid de talibus ſancta Romana lex ſtatuit, diffinire, ut & is corrigat̃, & cæteris modus imponatur.

Item Stephanus papa.

Quicquid Romana eccleſia ſtatuit, uel ordinat, ab omnibus obſeruandum eſt.

CAN. IIII.

ENimuero, quia ĩ ſpeculũ b & exemplũ ſancta Romana eccleſia, cui nos Chriſtus præeſſe uoluit, propoſita eſt: ab oĩbus, quicquid ſtatuit, quicquid ordinat, perpetuò quidem, & irrefragabiliter obſeruandum eſt.

Idem Gregorius.

A pontificalibus ſit alienus officijs, qui apoſtolicis nõ uult obedire præceptis.

CAN. V.

NVlli fas eſt uel uelle, uel poſſe trãſgredi apoſtolicæ ſedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſteriũ, quod ueſtram ſequi oportet charitatem.

a Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus c quiſq; apoſtolicis uoluerit contraire decretis, nec locũ deinceps inter ſacerdotes habeat: ſed exors a ſãcto fiat miniſterio, nec de eius iudicio d quiſquã poſtea curã habeat. Quoniam iam damnatus a ſancta & apo. eccl. ſua inobedientia atque præſumptione à quoquã eſſe nõ dubitetur: quia maioris e excõicationis deiectione eſt abijciendus, cui ſanctæ eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina: quia nõ ſolùm p̃fatæ ſanctæ eccleſiæ iuſsionib. parere debuit, ſed etiã alijs f ne præterirent, inſinuare. Sitq; alienus a diuinis & põtificalibus officijs, qui noluerit præceptis apoſtolicis obtemperare.

Item Auguſt. de doctrina Chriſtiana lib. ij.

Inter canonicas ſcripturas decretales epiſtolæ cõnumerantur.

CAN. VI.

IN canonicis ſcripturis eccleſiarum catholicarũ quàm plurimũ diuinarũ ſcripturarũ ſolertiſsims indagator authoritatẽ ſequat̃, inter quas g ſanè illæ ſint, quas apoſtolica ſedes habere, h & ab ea alij meruerũt accipere epiſtolas. Tenebit igit̃ indagator hunc modũ in ſcripturis canonicis, ut eas quæ ab omnib. recipiunt̃ eccleſijs, p̃ponat i eis, quas quidã nõ accipiũt. In eis uerò, q̃ ñ accipiunt̃ ab omnibus, p̃-

ibi calami uel atramenti mutatio, ut in auth. de fide inſtrum. & cau. in prin. colla. vj. Item dicitur falſa, ſi eſt alieno ſigillo ſigillata, dummodo ille habuit ꝓprium, uel niſi dixerit, quod tunc non habuit proprium, ut extra de appellationib. ſignificauit. Item dicitur falſa, ſi eſt contraria alteri ex eadem parte prolatæ, ut extra de fide inſtrumen. imputari. & C. de fide inſtrumen. ſcriptura. Item dicũtur falſæ literæ papæ, propter falſam grãmaticam. extra de reſcriptis. ad audiẽtiam. Item dicũtur falſæ ſi ſint ſuſpectæ, & eis non imponit̃ fides: ut C. de probatio. iubemus. Item dicitur falſa charta, ſi ſigillũ eſt fractum, uel ſi non eſt annus incarnationis appoſit[9], ut extra de fide inſtrumẽ. inter. Item ſi filum eſt ruptũ, ut extra de crimine fal. licet. Item ſi ſunt impetratæ literæ pendente appellatione, ut extra de teſti. cauſam. Item ſi ſunt impetratæ ſine mãdato dñi, ut extra de reſcrip. nõnulli.

a In carcerem. Si certum eſt eũ eſſe falſatorem, deponitur f quinquag. diſtinct. ſi epiſcopus. & extra de crimine fal. ad falſariorum. ſed ubi eſt dubium, fit quòd hic dicitur.

b ENimuero. In ſpeculũ. Speculum per doctrinam, exẽplum per bonam operationem xvj. quæſt. j. prædicator. & ca. nulli. vij. quæſt. ij. ſuggeſtum. viij. q. j. ſi ergo. xxv. q. ij. inſtitutionis. & j. quæſtio. j. nulli. & capi. omnia Laur. xij. diſtinct. ſcit ſancta. Archid.

c NVlli. Proſtratus. Hic uidetur, quod omnis qui non obedit ſtatutis Romanæ ſedis, ſit hæreticus: & uarios modos hæreſis notaui xxiiij. q. iij. c. illi, qui. §. quia uero, & capi. quidam. Sed intelligas quod hic dicitur, quod qui dicit Ro. eccl. non eſſe caput, nec poſſe condere canones, ille eſt hæreticus: ut xxij. diſt. c. j. & xxv. q. j. uiolatores, & q. ij. ſi quis dogmata. Sed ſi quis alias tranſgreditur eius mandata, nõ propterea eſt hæreticus, licet peccet, extra de reſcrip. ſi quando. Ioan. z

d Iudicio. Sed contra. xxiiij. quæſt. j. ſubdiaconus. Sed ibi nõ admittit damnatum ab hęreticis, ſed ſi uult pœnitere, admittit eũ. Sed hoc nõ eſt ideo, quia hæreticus eũ dãnauit, ſed q̃a alias malus eſt.

e Maioris. Argu. quod quanto aliq̃s delinquens eſt maior, tãto magis eſt puniendus: ut xl. diſtin. homo Chriſtianus. xj. quæſt. iij. præcipue. xxv. q. j. nulli fas.

f Sed etiam alijs. Arg. quod qui tenetur aliquem defendere contra alios, multo fortius contra ſe: ut xvj. quæſt. j. in canonibus. & ff. ſi ſerui. uendic. altius.

g IN canonicis. Inter quas. Canonicæ ſcripturæ ſunt epiſtolæ.

h Habere. Meruit. ab alia eccleſia.

i Præponat. Argu. quod ſemper præſumitur pro multitudine: ut lxj. diſt. nullus ĩuitis. Item arg. quod a pluribus recipitur, maioris eſt authoritatis, quã qđ a paucioribus: ut ſ. xvj. di. Iſidorus. & ij. q. vij. puto. lxiij. diſ. ca. ulti. Sed qualiter ſtare poteſt qđ hic dicitur? Nõne oẽs canonicæ ſcripturæ æqualiter ſunt recipiẽdæ, ar. xv. diſtinct. ſancta Romana. Quomodo ergo una præponit̃ alijs? Reſpõ. poteſt eſſe, quòd omnes recipiatur, non tamẽ quod omnes in eadem ueneratione habeantur. Vel intelligas iſtud de localibus canonibus, ut ille præponatur alijs, qui a pluribus tenetur. Et ſic poteſt intelligi quinquag. diſt. domino ſancto. in fi. ubi de hoc in gloſ. nonne.

a Forſan ſpeciale ẽ ĩ falſario literarum dñi papę. Archi.

Papæ ſtatutis non obediens an ſit hęreticus.

z Intellige cũ determinatione eius qđ legit̃ & no. extra de reſcriptis. ſi qñ. & dicit Hu. ꝙ canõ iſte poteſt intelligi eſſe latæ ſẽtentiæ. Et ꝓ hoc faciunt illa uerba, ꝓſtratus. & ibi, iã dãnatus. Archi.

Scripturæ canonicæ nõ ſunt in eadẽ ueneratione.

a Plures. Not. quod hic dignitas personarum compensatur cum numero. similiter in testibus: ut extra de testi. in nostra. similiter in creditoribus: ut ff. de pactis. maiorem. Sed in electione semper par numerus praeiudicat, licet maior sit dignitas ex parte altera, & maius meritū personae: ut extra de elec. dudum. primo. licet sit arg. cōtra. lxiij. distin. ca. ulti. & lxxvj. dist. ca. ieiuniū quarti. §. nō autē. b Non est cōtra. ibi enim erant aequales in numero, nō in meritis. Cyn.

b Inueniri. Argu. quod iura aptātur ad ea, quae raro accidunt. de consec. dist. iiij. sanctū est. & ff. si pars haere. pe. antiqui. Argu. contra. xxviij. distinc. de Syracusanae. xiij. quae. v. denique. ff. de leg. nā ad ea.

ADDITIO.

Ad idem in authē. de consul. coll. iiij. in authent. ut sine prohibi. mat. &c. circa med. col. vij. Archid.

Ita dominus. c Sacramētum. id est, hoc sanctum munus. d Hunc. i. Petrum. e Indiuiduae. scilicet ecclesiae. f Erat. id est, ab eo, quod ipse dominus erat, scilicet petra, uoluit eum uocari dominus Petrum, de consecra. dist. ij. re uera. g Et super hanc petram. Per hanc dictionem non credo dominum aliud demonstrasse, quā haec uerba, quae Petrus respōdit domino, cùm dixit: Tu es Christus filius Dei uiui, quia super illo articulo fidei fundata est ecclesia: ergo super seipso fundauit deus ecclesiam. h Appetere. id est, lacessere & calumniari. i Nec portae. id est, uitia uel etiam haereses: quia ecclesia non potest errare: ut xxiiij. qō. j. a recta. Nec ecclesia potest esse nulla: ut xxiiij. q. j. pudenda. quia ipse dominus rogauit pro ea, ut non deficeret: ut xxj. dist. c. j. in fine.

k Cupiditatibus. i. uoluntatibus.

l A ueteribus. Arg. quod dicta ueterum sunt sequenda: ut xxvij. dist. relatum. xxiiij. q. iij. transferunt. & infra. dist. proxi. de quibus.

ponat eas, quas plures a grauioresq; accipiunt, eis, quas pauciores, minorisq; authoritatis ecclesiae tenent. Si autem alias īuenerit a pluribus, alias à grauiorib. haberi: quā quam hoc inueniri b uix possit, aequalis tamen authoritatis eas habendas puto.

Item Leo papa.

Ministerij diuini se exortem intelligat, qui à soliditate Petri recedit.

CAN. VII.

Ita dominus noster Iesus Christus humani generis Saluator instituit, c ut ueritas, quae antea legis, & prophetarū praeconio continebatur, per apostolicam tubam in salutem uniuersitatis exiret, sicut scriptum est, in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrae uerba eorū. Sed huius muneris sacramentum, c ita dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere uoluit, ut in beatissimo Petro omnium Apostolorum summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi à quodam capite dona sua uelut in corpus omne diffunderet, ut exortem intelligeret se diuini ministerij esse, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc d enim in consortiū indiuiduae e unitatis assumptum, id quod ipse erat f dominus uoluit nominari, dicendo, Tu es Petrus, & super hanc petrā g aedificabo ecclesiā meam, ut aeterni tēpli aedificatio mirabili munere gratiae Dei ī Petri soliditate consisteret. Hanc etiam ecclesiā sua firmitate corroborans, ut illā nec humana temeritas posset appetere, h nec portae i inferi cōtra illā praeualerēt. Verùm hāc petrae istius sanctissimā firmitatē Deo (ut diximus) aedificante cōstructā, nimis uult impia praesumptione uiolare quisquis eius potestatem tētat infringere, fauendo cupiditatibus k suis: & id, quod accepit à ueteribus, l nō sequēdo. Hoc aūt intelligendū est de illis sanctionibus, uel decretalib. epistolis, in quibus nec praecedentiū patrū decretis, nec Euangelicis praeceptis aliquid contrariū inuenit. Anastasius enim secundus fauore Anastasij Imperatoris, quos Achatius m post sententiam in se prolatā sacerdotes, uel leuitas ordinauerat, ritè fungi acceptis officijs debere decreuit, ita inquiens:

Anastasius secundus.

Nulla laesionis portio attingat eum, qui ab haereticis iam damnatis ordinatur.

CAN. VIII.

Secundū n ecclesiae catholicae consuetudinem sanctissimū serenitatis tuae pectus agno-

Hoc autem. scilicet quod decretales epistolae sint paris authoritatis cū canonibus.

m Achatius. Haereticus & excōmunicatus. xxiiij. q. j. Achati9. fuit enim excōmunicatus, ꝑpter haeresim a Gelasio & a Felice papa, ut ibi dicitur.

n Secūdum. Varijs modis ponitur casus huius capitu. G. inducit. quasi sit abrogatū: & Melendus sentit cum eo, & omnes qui dicunt ueritatem sacramentorū non esse apud haereticos: ut xxiiij. quaest. j. schisma. & j. qō. j. extra ecclesiam. H. dicit, quod nec capitulum est reprobatū, nec author pro ijs, quae hic continētur damnatus fuit: quia nihil hic continet, quod non canonice dicatur, sed ideo fuit iste damnatus, quia cōmunicauit Fotino haeretico, & quia uoluit reuocare Achatiū haereticum post mortem: & ideo iste Anastasius fuit damnatus: ut j. cap. Anastasius. Alij dicunt, quod hoc ca. cum authore reprobatum est: quia uoluit dicere, quod ordinati ab haeretico, sine omni dispēsatione de iure possunt sua officia exercere. Dicit enim H. quod haeretici habent ueritatem sacramētorū, sed non habēt executionem eorum: ut de consecratio. distinctione quarta. sicut in sacramentis. & capitulo, non in uobis. ut not. prima quaestione prima. qui perfectionem. & capi. dominus.

Dignitas an cōpensetur cum numero.

g Sub. q. ex inuidia bonorum, et causa lucri, Christum praedicabant. xxviij. q. j. iā nunc. in fin. Archid.

Psal. 18.

a Scilicet praedicandi, qd' est Petro cōcessum. xj. dist. c. ult. Sed id iō dicit sacramentū, qa oīa fiebāt in figura. xliiij. dist. sic rector. Archi.

Verba. Id est, hāc confessionē: & bñ. Sed meli9 ē supme: quia petra Christus est, teste Paulo. Petr9 aūt nomē aduētitium, qua si Petre9. Articulus super quo ecclesia ē fundata.

i Vnde qd' dicit super hāc petram, &c. s. quam cōfessus es, id est me. Petra aūt erat Christus. de cōsecra. dist. ij. re uera. super qd' fundamentum aedificat9 est Petrus secundum Pap. Matt. 16.

i Errare. Scilicet q̄ ten9 Ṽbū Dei (quo cōstat) sequitur. Ioan. 8.

Sacramentorū ueritas an sit apud haereticos.

Bapti-

ſcat, quòd nullum de his, quos baptizauit a Achatius, uel quos ſacerdotes, uel leuitas ſecundum canones ordinauit, aliqua ex nomine Achatij portio læſionis attingat, quò forſitan per iniquum tradita ſacramenti gratia minus firma uideatur. Nam & baptiſma (quod procul ſit ab eccleſia) ſiue ab adultero, ſiue à fure datum fuerit, ad percipientem munus b peruenit illibatum: quia vox c illa, quæ ſonuit per columbam, d Hic eſt filius meus, &c. omnem maculam humanæ pollutionis excluſit. Quod declaratur, cùm dicitur, Hic eſt, qui baptizat in ſpiritu ſancto & igne. e Nam ſi viſibilis f Solis iſtius radij, cùm per loca fœtidiſſima tranſeunt, nulla côtactus inquinatione maculantur, multò magis ipſius, qui iſtũ uiſibilem fecit virtus nulla miniſtri indignitate côſtringitur. Nam & Iudas, cũ fuerit ſacrilegus atque fur, quicquid egit inter Apoſtolos pro dignitate cômiſſa ſibi, beneficia per indignũ data nulla ex hoc detrimẽta ſenſerunt: declarante hoc ipm domino manifeſtiſsima uoce: Scribæ (inquit) & Pharifæi ſuper cathedram Moyſi ſederunt. Quæcunque dicunt, facite: quæ autem faciunt, nolite facere. dicunt enim & nõ faciunt. Quicquid ergo ad hominum profectum quilibet in eccleſia miniſtri pro officio ſuo uidentur operari, hoc totum contineri g implente h diuinitatis effectu, ita ille, per quem loquitur Chriſtus, Paulus affirmat, Ego plãtaui, i Apollo k rigauit: l ſed Deus incrementũ m dedit. Itaque neque qui plantat, eſt aliquid, neq; qui rigat: ſed qui incremẽtũ dat Deus. Adeò aũt non requiritur quis uel qualis n prædicet, o ſed quid prædicet, ut inuidos p etiã Chriſtũ bene cõfirmet q prædicare: quo malo ipſe diabolus deiectus eſt: & hoc r ipſe prædicare nõ deſinit. Ideo ergo & hic, ſ cuius nomen dicitur reticendum eſſe, malè bona miniſtrando, ſibi tantùm nocuit. Nam inuiolabile ſacramentũ, quod per illũ datũ eſt, in alijs t perfectionem ſuæ virtutis u obtinuit. qđ quidẽ generaliter x verũ eſt, niſi aliquorũ intantũ ſe extẽderet curioſa ſuſpicio, ut imaginentur y prolato à Felice Papa iudicio, poſtea inefficaciter in ſacramẽtis quęcunq; Achatius uſurpauit, ipſum egiſſe. ac proinde oportet eos metuere, z qui uel in cõſecrationibus, uel in baptiſmate miniſteria tradita ſuſceperunt, ne irrita diuina beneficia videantur.

Quia ergo illicite & non canonicè, ſed contra decreta prædeceſſorum, et ſucceſſorum ſuorum hæc reſcripta dedit, ut probat Felix et Gelaſius, qui Achatium ante Anaſtaſium excommunicauerunt: et Ormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eundem Achatium poſtea damnauit: ideo ab eccleſia Romana repudiatur, et à Deo percuſſus legitur fuiſſe hoc modo.

Anaſtaſius à Deo reprobatus nutu diuino percuſſus eſt. CAN. IX.

Anaſtaſius ſecundus natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis, Eodem tempore multi clerici ſe a communione ipſius abegerunt, a eò quòd communicaſſet ſine concilio b

a Baptizauit. In forma eccleſiæ.
b Munus. Id eſt, baptiſma.
c Quia vox. Hic eſt, qui baptizat. de conſecr. diſtinc. iiij. baptiſmus. in fine.
d Per columbam. Id eſt, per ſpiritum ſanctum in ſpecie columbæ. Hug.
e Et igne. Id eſt, charitate.
f Nam ſi viſibilis. j. quæſtione prima. ſi fuerit.
g Contineri. Id eſt, perfici.
h Implente diuinitatis effectu. Id eſt Deo cooperãte.
i Plantaui. Prædicando.
k Apollo. Diſcipulus Pauli.
l Rigauit. Baptizando.
m Incrementum. Id eſt, gratiam, & remiſsionem peccatorum.
n Vel qualis. Hoc intellige de toleratis, alias bene quæritur, ut xlij. diſt. quieſcamus. Nam nemo poteſt prædicare, niſi mittatur: ut xvj. quæſt. j. adijcimus. & extra de hæretic. cum ex iniuncto. Vel loquitur ſecundum antiqua tempora, quando omnes poterant prædicare.
o Prædicet. Sed quæ prædicet?
p Vt inuidos. Id eſt, pſeudo apoſtolos r.
q Confirmet. Et hoc in epiſtola ad Philippenſes cum dicit, ſiue per ueritatem ſiue alio modo Chriſtus prædicetur, in hoc gaudeo & gaudebo.
r Hoc. Id eſt, inuidiam.
ſ Et hic. Scilicet Achatius.
t Alijs. Scilicet, ignorantibus.
u Suæ virtutis. Quo ad ueritatem ſacramenti.
x Generaliter. Idem in omni ſacramento.
y Vt imaginentur. Scilicet Achatium.
z Metuere. Scilicet ſecundum ſuam opinionem falſam. Nam in ueritate ſuſceperũt ordinem, ſed non executionem. j. quæſtione. j. ordinationes. prima quæſtione vij. Daibertum.

Anaſtaſius.
a Abegerunt. Id eſt, remouerunt. xxxij. diſtinct. cap. præter. hoc. §. uerum. Sed contra. viij. quæſt. iiij. nonne. vbi dicitur qđ ante tempus ſententiæ non poſſunt clerici recedere ab epiſcopo. Sed hic non receſſerũt ante ſententiam, quia inciderẽt in hæreſim iã damnatam: ut xxiiij. q. j. c. j. ij. & iij.
b Concilio. Videtur ergo, quod Papa tenetur requirere concilium epiſcoporum. quod verum eſt. ubi de fide agitur: & tunc ſynodus maior eſt Papa: ut xv. diſt. ſicut. in fin. Argu. ad hoc xciij. diſt. legimus.

Ioan. 1. c

Prædicare nemo poteſt niſi mittat.

ſ Sub. qui ex inuidia honorũ & cã lucri Chriſtum prædicabant. xxviij. quæſt. j. iã nunc. in fi. Arc.

Matt. 3. d

1. Cor. 3

ſ Quia concludit Grat. ſecũ dum opi. forte ſuã ſcilicet, q̃ aſſerit veritatem ſacramentorũ nõ eſſe apud hæreticos, quod falſum eſt. Io. de Fã.

episcoporũ, uel presbyterorum & clericorum cunctæ ecclesiæ catholicæ, diacono Thessalonicensi nomine Fotino, qui communicauerat [a] Achatio: & quia voluit occultè [b] reuocare Achatium, & non potuit, nutu diuino [c] percussus est. Hinc etiã de Maximo episcopo in Constantinopolitana synodo statutum est.

Quæ circa indisciplinatos prælatos, uel ab eis geruntur, in irritum reuocentur.

CAN. X.

PRopter totius indisciplinationis eius doctrinam, quæ Constantinopoli exorta est, statutũ est, ne Maximus fuisse, aut esse iam putetur episcopus, neque ij, qui ab eo sunt ordinati, qualemcunque gradum clericatus obtineant: [d] omnib. s. quæ circa eum, [e] uel ab eo gesta sunt, in irritum reuocatis.

DISTINCT. XX.

[1] [ps]

DEcretales [f] itaque epistolæ canonib. cõciliorum pari iure exæquantur. Nũc aũt quæritur de expositionib. sacræ scripturæ, an exequẽtur, aut subijciantur eis. quò enim quisque magis ratione nitĩt, eò maioris authoritatis eius uerba esse uidẽtur. Plurimi autẽ tractatorũ sicut pleniori gratia sancti spũs, ita ampliori sciẽtia alijs præcellẽtes, rationi magis adhæsisse probantur. Vnde nonnullorum pontificum constitutis, August. Hierony. atque aliorum tractatorum dicta uidentur esse præferenda.

[2] *Sed aliud est causis terminũ imponere, aliud scripturas sacras diligenter exponere. In negotijs diffiniẽdis nõ solũ est necessaria sciẽtia, [g] sed etiã potestas. Vnde Christus dicturus Petro, Quodcũq; ligaueris super terrã, erit ligatum & in cælis, &c. prius [h] dedit [i] sibi claues regni cælorum. In altera dedit ei scientiam discernendi inter lepram & leprã, [k] in altera dans sibi potestatem eijciendi aliquos ab ecclesia, uel recipiendi. Cũ ergo quælibet negotia finem accipiant, uel in absolutione innocẽtium, uel in condemnatione delinquentium: absolutio uerò uel condemnatio nõ scientiam tantùm, sed etiã potestatem præsidentium desideret: apparet, ꝙ diuinarum tractatores scripturarum, et si scientia pontificibus preæmineant, tamẽ quia dignitatis eorum apicem nõ sunt adepti, in sacrarũ quidẽ scripturarũ expositionib. eis præponuntur: in causis uero diffiniẽdis secundũ post eos locũ merẽtur.*

[a] Qui communicauerat. Contra xj. q.iij.quoniam. vbi dicitur, quod excommunicatio non transit in tertiam persona, sed hic communicauit ei in maleficio: vnde potuit transire ad tertiam personam, ut extra de sentent. excommunicat. nuper.

[b] Occulte. Magis inde præsumitur cõtra ipsum: ut extra ut ecclesi. benefic. ut nostrum extra de off. delegat. consuluit. ff. de ritu nuptia. palam. ff. de administrat. tuto. non existimo Laur.

[c] Diuino. Quia dũ assellaret, emisit intestina, ignominiose lapsus.

[d] PRopter. Obtineant. quia præter formam ecclesiæ cõtulit. j. q. j. extra ecclesiam.

Cassanda sunt facta ab intrusis.

[e] Quæ circa eum. Argum. ꝙ quicquid fit ab intrusis uel vitiose electis, totum cassatur, ut xij. quæst. ij. alienationes. xxv. q. j. omne. Argum. contra. iij. quæst. vij. cap. infamis. §. veruntamen. in princip. & C. de sacrosanct. eccle. l. decernimus. Sed hic fauor tutorum ecclesiæ: quia aut sunt in utilitatẽ ecclesiæ, & tunc valent, alias nõ. xvj. quæstione vj. si episcopum.

[f]
Ecretales. In hac. xx. distinc. magister quærit de expositionibus sacræ scripturæ, an sint paris authoritatis cum canonibus, & decretalibus. & infra soluit, quod quantum ad sacram scripturam exponendam præualet sanctorum authoritas: quantum autem ad causas diffiniendas præualet authoritas Romanorũ pontificum.

Authoritas sancto rum qñq; Papali ꝑfertur authoritati.

[g] Scientia. Argu. quod nullus potest esse iudex, maxime ecclesiasticus, nisi sit peritus: ut extra de consang. & affin. ex literis. in fin. & j. quæstio. j. ut euidenter. xj. q. iij. & si ad tempus. [f] xxiiij. q. iij. si quis non. de pœn. dist. v. consideret. & dist. vj. qui uult. & quia leges scire tenetur, in authen. de iudi. colla. vj. §. quia vero. Item quia sententia ferenda est in scriptis, vt ij. quæst. j. in primis. in fin. Item, quia iudices per se debent scribere sententias, & recitare, ut C. de asses. præsides. Sed contra. C. de iudi. certi. ubi dicitur, ꝙ milites possunt esse iudices: quia per quotidianum usum possunt habere peritiam iudicandi.

Imperitus nõ potest esse iudex ecclesiasticus.

[f] Ista cõcordãt. & ꝓxima sequens parũ, aut nihil faciũt ad hoc. nec easponũt Hu. & l. quorum fuit istud dictũ. Archidia.

Mediocris tamen scientia sicut in prælato, ita & in iudice sufficit: ut extra de elect. cum nobis olim.

[h] Prius. Argum. ex ordine facti aliquid præsumendũ: ut xxiij. quæst. iiij. displicet. & j. qõ. j. ut euidenter. Similiter ex ordine verborum: ut xiij. dist. sit rector. & extra de rescript. cum dilecta. ff. de sol. nec ordo. contra.

Matt. 16.

[i] Dedit. G. hic videtur velle, quod alia sit clauis ligandi & soluendi, alia scientiæ, & ita qđ sint duæ claues. Sed dico tantum unam esse, [†] sed dicunt duæ esse propter duos effectus. Sed qualiter scientia dicitur esse clauis: cũ aliquis possit habere scientiam, qui non habet clauem: & econtra? Sed dic, quod licet scientia prius non fuisset clauis antequam haberet ordinem, tamẽ post ordinem incipit esse clauis. Si tamen quæras quid proprie sit clauis sacerdotalis. Dico ipsam potestatem sacerdotalem, per quam ligat & soluit.

Clauis sacerdotalis an sit una an plures.

[†] Vnam esse Ioan. Chrysost. Tomo 7. homi. 44. dicit sacrã scripturã esse ianuã regni cælorum, clauis autem sciẽtiã scripturarũ, ꝑ quam aperitur hoĩbus ianua ueritatis, & regni cælorũ, ad apertio ãt interpretatio vera.

[k] Inter lepram & lepram. id est inter causam & causam. alludit ei quod fiebat in lege. cum enim dubitabatur de aliquo an esset infectus lepra, ducebatur ad sacerdotes: & secundũ eorum

Inter leprã, & lepram vnde dicat.

rum arbitrium uel recipiebatur, uel deijciebatur, ut xij. quæstione iij. quomodo. de pœniten. distinct. prima cap. uoluissent iniqui. §. ex his uero Moysi.

ADDITIO. Hug. & de pœniten. distinct. j. d. capit. voluissent. §. denique. versic. Moysi. & extra qui filij sint legitimi. per venerabilem. §. rationibus. Archidiaco.

Vnde Leo Papa quartus scribit episcopis Britanniæ.

Aliorum scripturæ Romanorum pontificum decretis non sunt præponendæ.

CAN. I.

DE libellis [a] & commentarijs aliorum [b] non conuenit aliquos iudicare, & sanctorum conciliorum canones relinquere: uel decretalium regulas, quæ habentur apud nos, simul cũ canonibus, quibus in omnibus ecclesiasticis vtimur iudicijs, id est, Apostolorum, Nicenorum, Anchiritanorũ, Neocæsariensium, Gangrensium, Sardicensium, Aphricanensium, Carthaginensium, & cum illis regulę præsulum, Romanorum Syluestri, Syrici, Innocentij, Zozimi, Celestini, Leonis, Hilarij, Gelasij, Ormisdæ, & Gregorij iunioris. [c] Isti omnino sunt, & per quos episcopi iudicant, & per quos episcopi simul & clerici iudicantur. Nam si tale emerserit, uel contigerit inusitatum negotium, quod minimè possit per istos diffiniri, tunc illorũ [d] quorum meministis dicta, Hieronymi, August. Isidori uel cæterorum similiter sanctorũ doctorum & similium si reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda, ac promulganda, uel ad Apostolicam sedem referatur de talibus. Quam ob causam luculentius, & magna uoce pronuntiare non timeo: quia qui illa, quæ prædiximus, sanctorum patrum statuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulantur, siue sit episcopus, siue clericus, siue laicus, non indifferenter recipere conuincitur: [e] nec catholicam & apostolicã fidem, nec sancta quatuor Euangelia vtiliter & efficaciter ad effectũ † suũ retinere, uel credere probat.

Item Nicolaus Papa clero Constantinopoli.

Corrigendi sunt, qui decreta Romanorum pontificum nõ habent uel non obseruant.

CAN. I.

SI decreta Romanorũ pontificum non habetis, [f] de neglectu [g] atque incuria estis redarguendi. Si verò habetis & non obseruatis, de temeritate estis corripiendi [h] & increpandi.

Item Innocẽtius Papa.

Ad quos sit recurrendum, cum sacræ scripturæ authoritas non occurrit.

CAN. III.

DE quibus causis nulla soluendi ligãdiq; authoritas in libris veteris & noui testamenti, & quatuor euãgeliorum cũ totis scriptis Apostolorũ [i] appareat, ad diuina recurrite scripta Græca. Si nec in illis, ad catholicæ ecclesiæ historias catholicas a doctoribus catholicis scriptas manummittite. Si nec in illis, sanctorum exempla [k] perspicaciter recordamini.

[a] DE libellis. Id est, secundum libellos & cõmentarios.

[b] Aliorum. Id est Hieronymi & Augustini, per quorũ scripta non est iudicandum omissis canonibus. quinquaginta distinct. si ille.

[c] Iunioris. Ecce hic approbãtur dicta Greg. iunioris, alibi videntur reprobari xxxij. quæstio. vij. capit. quod proposuisti. & in seq. §. ubi dicit G. quod sunt contraria Euange. sed illud capit. intelligitur de arcta, & sic bene tenet. Ioan.

[d] Illorum. Hic videtur, quod potius iudicandum sit secundum illũ, qui innititur authoritati canonis, quam secundum illum. qui innititur authoritati Hierony. uel August. qđ verum est, nisi August. iuuetur authoritate no. uel vete. testa. uel etiã aliquo canone. Nã licet conciliũ apud Aquisgranum factum constituerit, quod raptor non possit matrimonialiter iungi cum rapta, ut xxxvj. quæst. ij. placuit. tamen Hieronym. contrarium statuit, & ei statur, ut xxxvj. qõ. ij. tria. Sed hoc est, quia iuuatur authoritate Meldeñ. concilij. ca. causa & q. c. si autem.

Authoritas canonis est maior authoritate sanctorum.

[e] Conuincitur. Sed nonne Orientalis ecclesia recipit canones? Videtur quod non, ut xxxj. distin. aliter. nunquid ergo ipsa est hæretica? Sed dic, quod licet ipsa non recipiat istos canones, non tamen contemnit eos Vel dic quod Papa approbat consuetudinem ipsorũ. ĩ. dist. proxi. si Romanorum.

[f] SI decreta. Non habetis. Per scientiam.

[g] De neglectu. Nulli enim est licitum ignorare canones. ut j. xxxviij. distinct. nulli. & cap. omnes. ĩ. distinct. proxi. si Romanorum.

[h] Corripiendi. Argum. simile xvj. dist. quod dicitis.

DE quibus.

CASVS.

Quidam quæsiuit, si aliqua dubitatio emergat in solutione alicuius quæstionis, ad quas scripturas potius sit recurrendum. & dicitur in hoc cap. quod iste ordo seruandus est. Primo enim recurritur ad vetus & ad nouum testamentum, & ad scripturas Apostolorum. Et si in illis non appareat quid sit faciendum, ad Græcorum scripturas recurrendũ est, postea ad gesta conciliorũ & pontificũ: deinde ad sanctorum expositiones, ultimo ad seniores. Sic Beneuenta. posuit casum.

† Alias perfectum.

[i] Apostolorum. Id est, Apostolicorum.

[k] Exempla. Argumẽ. per exempla posse iudicari, ut xxxvij. dist. qui de mensa. & xxiij. qõ. iij. si habes. Argum. cõtra. C. de senten. nemo. Sed illud intelligitur, cũ ius habetur. tunc enim per exempla nõ est iudicandum. Vel dic quod exemplis priuatorũ nõ est utendum, sed exemplis publicæ personæ siue authẽticæ, ut exẽplis principis primi siue apostolicorum: ut xvj. quæstione iij. licet extra de senten. & re iudic. in causis. uel dic quod

Exempla quibus est vtendum. dic quod exemplis paucorum non est utendum, sed plurium bene.

a Seniores. Id est, sapientes: ut lxxxiiij. distinctio. porro.

b Pluribus. Sic extra de offic. delegat. prudentiam. in fi. j. respon. nam per ampliores homines manifesta ueritas reuelatur, ut C. de fideicommiss. l. penultim. & C. de inge. manum. l. iij. Hic patet, quod primo ad consuetudinem loci recurritur cum lex deficit, quàm ad consuetudinem Romanæ ecclesiæ. sic xij. dist. illa. & ff. de legib. & senatusc. de quibus. Alij dicunt, quod primo ad consuetudinem Roma. eccle. recurrendũ est: ut argumen. s. xj. dist. cap. ultimo. Ioan. Quid autem de hoc seruetur. notaui s. xij. distinctio. illud melius j. distinctio. consuetudo. Matt. 18. c

ADDITIO.

De hoc etiam not. C. quæ sit long. con suet. l. j. ibi vide. Archidiaco.

Decretis. Hæc distinctio. diuiditur in tres partes: in quarum prima dicit quod ministri ecclesiæ sunt summi pōtifices & præsules infra positi cum reliquis sacerdotibus. Secunda ibi, In nouo. Tertia ibi, In his.

c Decretis. Hic agitur de ecclesiasticis ordinibus, & ostendit originem ipsorum, & vnde sic appellētur: post ea ostendit, quod ille qui est in maiori ordine uel dignitate, non potest iudicari à minori: & sic Papa à nemine potest iudicari. Exod. 28. Id est, quare. Papa à nemine iudicatur. 2. Paraly. 23. d

ADDITIO.

Vt infra eodem inferior. & c. submittitur. Argum.

d Et minores. Cum ergo Moyses elegerit sacerdotes in veteri testamento, & dominus

Exorcizandi. Falsum cōmētum male sancto regi attribu tum.

Quòd si omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas nō lucidè inuestigat, seniores a prouinciæ cōgregate, & eos interrogate. Facilius nāq; inuenitur, quod a pluribus b senioribus quærit. Verus etiam id repromissor dñs ait: Si duo ex vobis uel tres conuenerīt super terrā in nomine meo, de omni re, quācunque petierint, fiet illis a patre meo.

DISTIN. XXI.

c Decretis ergo Romanorū pōtificū, *et sacris canonibus conciliorum ecclesiastica negotia (ut supra mōstratum est) terminantur. Ministri uerò sacrorum canonum et decretorum pontificum sunt summi pontifices, et infra præsules, et reliqui sacerdotes, quorū institutio est in ueteri testamento inchoata, et in nouo plenius cōsūmata. Sūmi etenim pōtifices et minores d sacerdotes à Deo sunt instituti p Moysen, qui ex præcepto dñi Aaron in summū pontificem, filios uerò eius vnxit ī minores sacerdotes. Postea uerò Dauid, cùm ministeria domus domini āpliaret, ianitores et cātores instituit. Porrò Salomon quendā modū exorcizādi † inuenit, quo dæmones adiurati, ex ob sessis corporibus pellebātur. Huic officio mācipati, exorcistæ uocati sunt: de quibus dñs in Euangelio: Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij vri (s. exorcistæ) † in quo eijciunt? Hæc omīa in nouo testamēto ecclesia imitata hēt ianitores suos, quos ostiarios appellam'. Pro cātoribus lectores et cantores īstituit. Exorcistas aūt nomine antiquo et officio permanēte recepit. Pro filijs uerò Aaron omnes infra summū pontificem sacerdotium administrātes sunt consecrati. Inter eos quædam discretio seruata est, ut alij appellent simpliciter sacerdotes, alij archipresbyteri, alij corepiscopi alij episcopi, alij archiepiscopi, seu metropolitæ, alij primates e alij patriarchæ, alij summi pontifices. Horum discretio à gentilib. maximè introducta est, qui suos flamines, alios simpliciter flamines, alios archiflamines, alios ꝓtoflamines appellabāt. Simpľr uerò maiorum et minorū sacerdotū discretio in nouo testō ab ipso Christo sumpsit exordiū, q duodecim apostolos tāquā maiores sacerdotes, septuaginta duos discipulos f quasi minores sacerdotes instituit. Petrū ve*

in nouo, uidetur quod ad episcopum de iure spectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, quod episcopus eligit clericos in Constantinopolitana ciuitate: ut in authent. de mensura ordinandorum clericorū. inj. §. col. iij. Ad hoc dicas, quod eps de iure cōmuni cum alijs eliget, ut extra de ijs, quæ fiunt à prælatis sine consen. capit. c. nouit. & capitu. ea noscitur. con suetudo tamen est seruanda, ut extra de electio. cum ecclesia. x Itē uidetur ex loco isto, quod Moyses fuit sacerdos, cum unxerit sacerdotes: et idem dicit Innocē. extra de maiori. & obediē. solitæ. Sed contra, homicida fuit, ergo non potuit esse sacerdos, ut xxiiij. quæst. iij. non inferenda. Sed dic quod olim sacerdotes bene erāt homicidæ. ut ij. q. vij. capi. plerunque. §. his ita. Sed Dauid primo fuit prohibitus construere templum, quia vir sanguinum erat. de consecr. dist. j. ca. j. Quare autem iudices & executores. testes & aduocati in causa sanguinis promoueri nō possunt: dic ut notaui in quæstionibus in illa quæstione quæ sic incipit: aliquis ex officio suo hominem interfecit. De hoc dixi lj. dist. per totum. Quæstio venerialis est. Archidiaco.

e Alij primates. Hæc diuisio non est nisi ratione nominum: quia idem sunt primates, quod patriarchæ. xcix. dist. cap. j.

f Septuagintaduos discipulos. Contra infra eadem distinctione. in nouo. vbi dicitur, quod discipuli domini. i. Apostoli elegerunt lxxij. discipulos, hic dicitur, quod à domino. Sed dic quod dominus bene dicitur fecisse, quod eius minister facit; quia qui per alium

Electio canonicorū, ad quos spectat.

Luc. 11. b

x Hæc sententia cōiter approbatur per Io. Vinc. Laurent. Goffre. & Ber. ī ista decret. cū ecclesia.

† Exorcistæ. Imo discipuli Christi, q omnes erant Iudæi, quos emiserat prædicare & dæmonia in nomine suo eijcere. Lucæ. 10.

alium facit, per seipsum facere uidetur, ut extra de senten. excom. mulieres.

a Ordinatos. ut xciij. distinc. dominus noster. & cap. diaconi.

b Subdiaconos. non uidetur uerum dicere: quia tempore Apostolorum aliqui fuerunt subdiaconi: ut xxxv. distinct. episcopus. quia ille est canon Apostolorum. Sed dic, quod subdiaconatus tunc fuit, sed non fuit sacer ordo adhuc. extra de ætate & qualitate. a multis.

Subdiaconatus tp̃e Apostolorum non erat sacer.

c Cleros. Primo ostendit Isidorus, quo nomine uocentur ministri ecclesiæ, & quare sic uocentur ministri ecclesiæ. Secũdo ponit quadrimembrem diuisionem episcoporum. Tertio ponit interpretationes omniũ ordinum ecclesiasticorum & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, Ordo uero episcoporum. Tertia ibi, Pontifex.

Luc. 22. c

d Mathias. Cum quo fuit electus Ioseph. xxvj. quæstio. ij. capi. j.

e Primum. in clericum scilicet, alius scilicet Iacobus fuit primo episcopus factus: ut j. lxvj. distin. porro. Et est hic arg. pro sorte facienda, ut ff. de iudi. sed cum ambo. & quod in electionibus tempore necessitatis possumus secundũ sortem procedere: ut xxvj. quæst. ij. non exemplo. contra extra de elect. ecclesia uestra. & ita ista glo. non ualet. extra de elec. quia propter. Vel dic tunc esse utendum sorte, cum est utrobique paritas in omnibus, & subest causa necessitatis: ut cum est contentio de electioné. xxj. q. secunda. non exemplo.

Sors ĩ electionibus est reprobata.

f Partem. id est decimas & primitias, quæ dicuntur Dei: ut xij. quæst. ij. capi. quisquis. Ioan. & capi. qui abstulerit.

g Psalmista. Hic patet, quod psalmista & ostiarius & lector sunt clerici. xxv. distinctio. perlectis. & xxxij. distinc. feriatim. & lxxij. distinc. clericum. & xj. quæstio. j. de persona. & deponi possunt sicut alij clerici: ut xxvij. quæstio. j. si quis episcopus. & qui iniicit manus in istos, excommunicatus est: ut xvij. quæst. iiij. si quis. & extra de senten. excommunica. non dubium. & capitu. parochianos. Et per primam tonsuram fit aliquis psalmista, uel clericus, & illa tonsura est sacramentale signum: ut xij. quæstio. j. duo. Sed si hoc dicatur, tunc erunt nouem ordines. Veruntamen uidetur, quod non sit ordo: quia ubi tractatur, quod clericus alij obedientiam præstabit, nihil agitur de istis ordinib⁹: ut xciij. distin. a subdiacono. similiter alibi: ut lxxvij. distinct. illud. Sed dic, quod tãtum septem sunt ordines, qui conferuntur cum solennitate, sed tamen nouem sunt. Ioan. Sed certe omnes cõferuntur cum solennitate hodie, præter Psalmistatum. qui a solo sacerdote confertur: ut xxiij. distinct. psalmista.

f Subaudi, quãuis dñi sit terra, & plenitudo ei⁹ ut ĩ Psal. viij. dist. quo iure. Archi.

rò quasi in summũ sacerdotẽ elegit, dũ ei præ omnibus, & pro omnib. claues regni cælorũ tribuit: et à se petra Petri nomẽ sibi imposuit, atq; ꝑ eius fide se specialiter rogasse testatus est: et ut ipse cæteros cõfirmaret, subiunxit dicẽs: Ego pro te rogaui Petre, ut nõ deficiat fides tua, et tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. Hãc eandẽ formam Apostoli secuti, in singulis ciuitatib. epõs et presbyteros ordinauerũt. Leuitas aũt ab Apostolis ordinatos [a] *legimus, quorũ maximus fuit beatus Stephanus. Subdiaconos* [b] *& acolythos procedente tempore ecclesia sibi constituit.*

De his etiã scribit beatus Isidorus in libro septimo Etymol. cap. xij. nomina illorum, et nominũ causas exponẽs, ita inquiẽs:

Vnde nomina ecclesiasticorũ graduum sumantur.

CAN. I.

Cleros [c] & clericos hinc appellatos credimus, quia Mathias [d] sorte electus est, quẽ primũ [e] per Apostolos legimus ordinatũ. Cleros.n. Græcè, sors Latinè uel hęreditas dr̃. Propterea ergo dicti sunt clerici, quia de sorte dñi sunt, uel quia domini † partẽ [f] habẽt. Generaliter aũt clerici nuncupantur omnes, qui in ecclesia Xp̃i deseruiunt. quorũ gradus & nomina sunt hæc: Ostiarius, psalmista, [g] lector, exorcista, acolytus, subdiacon⁹, ꝑsbyter, eps. [h] Ordo uerò episcoporũ quadripertitus est, id est, in patriarchis, [i] archiepiscopis, [k] metropolitis, atq; episcopis. Patriarcha Græca lingua summus patrum interpretatur: quia primũ post apostolicum tenet locũ: & ideo, quia summo honore fungitur, tali nomine censetur: sicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. Archiepiscopus Græco interpretatur uocabulo, quòd sit summus episcoporum, id est, primas. tenet enim uicem apostolicam, & præsidet tam metropolitanis, quã cæteris episcopis. Metropolitani † autem a mensura † [l] ciuitatum uocantur. Singulis.n. prouincijs præeminent, quorũ authoritati & doctrinę cæteri sacerdotes subiecti sunt: sine quibus nihil reliquis agere licet [m] episcopis. solicitudo enim

Tonsura prima, an sit ordo.

† Dominum.

h Episcopus. Arg. quod episcopatus est ordo: ut xciij. distinctio. diacones.

Sacerdos simplex psalmista tũ cõferre potest.

Quid sit ordo, habes infra xxxij. di. c. j. ibi de hoc. & ad idẽ extra de renun. post translationem. §. ult. ubi de hoc.

i In patriarchis. Quo nomine comprehendit principales patriarchas, ut Romanum, Constãtinopolitanum, Alexandrinum, Ierosolymitanum, Antiochenum.

† Vide in hunc locũ Alci. libr. dispun. ij. c. xxiij.

k Archiepiscopis. id est, primatibus: quo nomine comprehendit alios patriarchas siue primates, ut Aquilegiensem, Cantuariẽsem, Bituricẽn.

† mensura. Imo ἀπὸ τοῦ μήτρος quasi mater ciuitas.

l A mensura. Quia decem uel xj. debet sub se habere: ut xvj. quæstione tertia. scitote. uel dicitur a metros, quod est mater, & polis, quod est ciuitas: quia est mater aliarum, ciuitatum. duodecima distinctione. de his.

Archieps, quot suffraganeos habeat.

m Licet. de ijs, quæ spectant ad totam prouinciam, sed de ijs quæ ad suam diœcesim spectant, sine eorũ licentia possunt disponere. ix. q. iij. c.). & ij.

Dispo-

totius prouinciæ archiepiſcopis commiſſa eſt. Omnes autem ſuperius deſignati ordines uno, eodemque uocabulo epiſcopi nominantur: ſed ideo priuato nomine quidã utuntur, propter diſtinctionẽ poteſtatum, quam ſingulariter acceperũt. Patriarcha, patrũ princeps. archos enim Græcè, princeps Latinè. inde archiepiſcopus, princeps epiſcoporum. Metropolitanus a menſura ciuitatum.

Epiſcopus autem uocabulum ĩde dictũ eſt, quòd ille, qui efficitur epiſcopus, ſuperintendat, ſcilicet curam gerens ſubditorũ. σκοπεῖν enim Græcè, Latinè intendere dicitur. Epiſcopi .n. Græcè, Latinè ſpeculatores interpretãtur. Nam ſpeculator eſt præpoſitus in eccleſia: ideo dictus, eò quòd ſpeculetur & proſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores & uitam.

Pontifex, princeps ſacerdotum eſt, uel dicitur eſſe quaſi uia ſequentium. Ipſe & ſummus ſacerdos, ipſe & pontifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit ſacerdotes atque leuitas, ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit, a ipſe quod unuſquiſque facere debet, oſtendit. Antea autẽ pontifices & reges erant. Nam maiorum hæc conſuetudo fuit, ut Rex eſſet ſacerdos & pontifex. unde & pontifices Romani Imperatores appellabantur.

Vates a ui mentis appellatus eſt, cuius ſignificatio multiplex eſt. Nam modò ſacerdotem, modò prophetam ſignificat modò poetam.

Antiſtes ſacerdos dictus eſt ab eo, quia ante ſtat: primus eſt enim in ordine eccleſiæ, ut ſupra ſe nullum habeat.

Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex Greco b & Latino, quaſi ſacrum dans. Sicut enim rex à regendo, ita ſacerdos à ſacrificando uocatus eſt. conſecrat enim & ſacrificat. Sacerdotes autem gentilium flamines dicebantur. hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis uirga c deſuper habens lanæ aliquid: quod cũm propter æſtum ferre non poſſent, filum tantùm in capite religare cœperunt. nam nudis d eos penitus capitibus incedere nefas erat. Vnde & a filo, quo utebantur, flamines dicti ſunt, quaſi filamines. Verùm in feſtis diebus, filo depoſito, pileum imponebant pro ſacerdotij eminentia. Presbyter Græcè, Latinè ſenior interpretatur, non modò pro ætate, uel decrepita ſenectute, ſed propter honorem & dignitatem, e quam acceperunt, presbyteri nominantur. Ideo autem presbyteri ſacerdotes uocantur, quia ſacra dant, ſicut & epiſcopi, qui licet ſint ſacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent: quia nec chriſmate frontem ſignant, nec paracletum ſpiritum dãt: quod ſolùm deberi epiſcopis, lectio Actuum Apoſtolorum demonſtrat. Vnde & apud ueteres ijdem epiſcopi & presbyteri fuerunt: quia illud nomen dignitatis, & non ætatis f eſt. Leuitæ ex nomine authoris ſunt uocati. De Leui enim Leuitæ exorti ſunt, à quibus in templo Dei myſtici ſacramenti miniſteria explebantur. Hi Græcè diacones, Latinè miniſtri dicuntur: quia ſicut in ſacerdote conſecratio, ita in diacone miniſterij diſpenſatio habetur. Hypodiacones Græcè, ſubdiaconos Latinè dicimus: qui ideo ſic appellantur, quia ſubiacent præceptis & officijs Leuitarum: Oblationes enim in templo domini à fidelibus ipſis ſuſcipiunt, & Leuitis ſuperponendas altaribus deferunt. hi apud Hebræos Nathinnei g uocantur. Lectores à legendo: Pſalmiſtæ à pſalmis canendis uocati ſunt. Illi enim prædicant h populis uoluntatem Dei, & quid ſequantur, iſti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium: licet & quidam lectores,

Actu.8.

a Diſponit. ergo eps confert dignitates eccleſiaſticas: ut lxxiiij. diſtinctio. epiſcoporum. Argument. contra. xciij. diſtinctio. legimus. ubi dicitur, quod tantum ad epiſcopum ſpectat confirmatio: ſed hoc refertur ad diuerſas conſuetudines, ut extra de elec. cum in cunctis. & capi. cum eccleſia Vulterana. Ioã. Ego credo, quod de iure communi tantũ electio dignitatum ſpectet ad capitulum cum epiſcopo, ut extra de ijs, quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu capituli. ea noſcitur. & capi. quanto.

Dignitatũ electio ad quos ſpectat.

b Ex Greco. ſcilicet dos. quod eſt datio.

c Virga. qua arcebant aues a carnibus ſacrificiorum.

d Nudis. Argumẽ. quod non incedit nudus, qui filũ fert in capite.

e Dignitatem. ut lxxxiiij. diſtinctio. porro.

f Et non ætatis. Tantũ ſupple, quia alibi dicitur, quod eſt nomen ætatis: ut xciij. diſtinctio. legimus.

Additio. g Nathinnei. Iſti dicunt̃ miniſtri miniſtrorum, & interpretantur in humilitate Deo ſeruientes, uel Deo donati. & ſunt dicti ab eo tempore, quo Ioſue Gabaonitas dãnauit ad miniſterium templi, ſcilicet ut ligna ibi cæderent in ipſo, & aquã portarent ad opus ſacrificij: de quibus dicitur xxij. quæſt. iiij. innocẽs. H. Et no. quod iſti Nathinnei lauabãt hoſtias in probaticapiſcina. Probatõ qd dicit. Probaton. Græcæ. dicitur ouis Latine. ſic ergo dicta erat, qa in ea Nathinnei, &c. Sicut prædixit, ut legitur in hiſtorijs Euangelij, capitu. poſt hoc erat, &c. Archid.

h Prædicant. id eſt, legunt recitando.

do non autem prædicando, quia illud est officium sacerdotum. xvj. quæst. j. adijcimus.

a Miserabiliter. Non per prauam uel raucam uocem, sed potius per altam uocem & sonoram: & iste intellectus patet ex litera sequenti, ubi dicit, tanta enim, &c.

b Et respuunt infideles id est, excōmunicatos. Et ita ostiarius remouet excōmunicatos ab ecclesia, ut hic, & xxv. distinct. perlectis.

a Scilicet ab ingressu ecclesię corporaliter arcendo Hugo.

IN nouo testamēto. Hæc est secūda pars huius distinctionis, in qua probatur quod Romana ecclesia sit caput ab ipso domino specialiter instituta, secundario a concilijs. Ioan. de Fant.

c Tu es Petrus. videtur ergo, quod per hæc verba, tu es Petrus, &c. datus fuit Petro pontificatus, & ita ante passionem, quia ante fuit ei dictum. & ita uidetur contradicere, quinquagesima distinct. considerandum. & cap. fidelior. Nam ibi dicitur, quod post passionem, fuit datus ecclesiæ pastor, & non ante. Solu. primo fuit Apostolus ante passionem, sed post passionem fuit pastor creatus per illa uerba: Si diligis me, &c. ut extra de electio. significasti. quod etiam hic innuitur cum dicit, tibi dabo claues, &c. hoc enim est promittere, & non dare.

Petrꝰ post passionē fuit pastor creatus.

Ioan. 1. a

ADDITIO.

Ad huius uerbi declarationem vide quod legitur & nota. xxiij. quæstione vj. capitu. iam vero si. §. ex his omnibus. iuxta princip. in glossa, sed qualiter. Archidia.

ita miserabiliter a pronuntient, ut quosdam ad luctum lamentationesq; compellant. Ijdem etiam pronuntiatores uocātur, quia populo annuntiant. Tanta enim & tam clara erit eorum uox, ut quamuis longe positorum aures adimpleat. Cantor autem uocatus est, quia vocem modulatur in cantu. huius duo genera dicuntur in arte musica, sicut ea doctissimi homines Latine dicere potuerunt, præcentor & succentor. Præcētor scilicet qui uocem præmittit in cantu. Succentor autem qui voce subsequenter canendo respondet. Concentor autem dicitur, qui consonat & concinit, qui autem non consonat, nec concinit, nec cōcentor erit. Acolythi Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur, a deportandis cereis quando legendum est Euangelium aut sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur: non ad effugandas tenebras, dum sol eodem tempore rutilat, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, ut sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in Euangelio legitur, Erat lux vera, quę illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Exorcistæ ex Græco in Latinum adiurantes siue increpantes uocantur. Inuocāt enim super cathecumenos, uel super eos, qui habent spiritum immundum, nomen domini Iesu, adiurantes per eum, ut egrediatur ab eis. Ostiarij, id est, ianitores, qui in veteri testamento electi sunt ad custodiam Templi, ut non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem sunt Ostiarij, quòd præsint ostijs templi. Ipsi enim tenentes claues, omnia intus extraq; custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & respuunt infideles. b

Item Anacletus.

Romana ecclesia à domino primatum accepit.

CAN. II.

IN nouo testamento post Christum dominum à Petro sacerdotalis cœpit ordo: quia ipsi primo f pontificatus, in ecclesia Christi datus est, domino dicente ad eum: Tu es (inquit) Petrus: c & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meā, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et dabo tibi claues regni cœlorum. Hic ergo ligandi soluendique potestatem primus accepit a domino. primusque ad fidem populum suæ prædicationis virtute adduxit, uerbóque instituit. Cæteri vero Apostoli cum eodem pari d consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse uoluerunt: qui etiam iubente domino in toto orbe terrarum dispersi Euāgelium prædicauerunt. Ipsis quoque decedentibus, in loco eorum surrexerunt episcopi, quorum ordinatio prætaxato e debet fieri ordine & modo, quos qui recipit, & verba eorum, Deum recipit: qui autem spernit eos, eum, à quo missi sunt, & cuius legatione funguntur spernit, & ipse indubitanter spernetur a domino. Videntes autem ipsi Apostoli messem esse multam, &

d Pari. Argumentum quod omnis episcopus sit par Apostolo quantum ad ordinem & rationem consecrationis. xxiiij. quæstio prima. loquitur. in principio. Petrus tamen maior fuit alijs in administratione: ut secunda quæstione septima. puto. Potest enim aliquis esse maior alio in ordine, sed tamē minor in administratione: ut archipresbyter maior est archidiacono: ut vigesima quinta distinctio. c. perlectis. De Apostolis quando fuerunt cō secrati, non legimus. Dicunt tamen quidam quod in cœna, quando dictum est eis: Hoc facite in meam commemorationem. de cōsecratione distinctione secunda. in Christo. in fine. Alij dicunt, quod cum dictum est eis: Ite, baptizate omnes. de consecratio. distinctio. quarta. proprie. De Paulo & Barnaba habemus lxxxv. distinctio. quod die. & de Iacobo lxvj. distinctio. porro.

e Prætaxato. In parte capituli, quæ hic non est.

Operarios.

Petrus in administratione maior alijs fuit.

Apostoli quādo fuerunt consecrati.

f Primo. Imo, post resurrectionē omnibꝰ simul datæ sunt. Ioan. 20. Accipite spm̄ sctm̄, quoruncū que remiseritis, & cæt. Quod aūt prius promiserat, ipsi ecclesiæ in persona Petri promissū erat. cap. quodcunque. xxiiij quæst. j.

Mat. 16. c

operarios paucos, [a] rogauerunt [b] dominum messis, ut mitteret operarios in messem suam. vnde ab eis electi sunt lxxij. discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorũ loco sunt constituti in ecclesia.

Item Pelagius vrbis Romæ episcopus omnibus orthodoxis.

Primatum Romanæ ecclesiæ non synodus, sed Christus instituit.

CAN. III.

QVamuis vniuersæ per orbem catholicæ & apostolicæ constitutæ ecclesiæ unus thalamus Christi sit, tamen sancta Romana Ecclesia catholica & Apostolica nullis synodicis constitutis [c] cæteris ecclesijs prælata est, sed euangelica uoce domini & Saluatoris nostri primatum obtinuit. Tu es (inquiẽs) Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Cui data est etiã societas beatissimi Pauli vasis electionis, qui non diuerso (sicut hæretici garriunt) sed uno tempore una eademq; die [d] gloriosa morte cum Petro in Vrbe Romana sub Cæsare Nerone agonizans coronatus est: & supradictam pariter Romanam Ecclesiam Christo domino consecrarunt, [e] eamque omnibus urbibus in uniuerso mundo sua præsentia atque venerando triumpho prætulerũt. Est ergo prima [f] Apostoli Petri sedes Romana ecclesia non habens maculam neque rugam, nec aliquid eiusmodi.

[3] In his omnibus quantò gradus [h] celsior, tantò maior authoritas inuenitur. [i] In maioribus siquidem est regendi & iubendi potestas, in minoribus obsequendi necessitas.

Vnde Nicolaus Papa scribit Constantinopolitano episcopo dicens:

Inferiorum facta, superiorum sententijs obnoxia sunt.

CAN. IIII.

INferior sedes potiorem absoluere non potest. Sola enim potior inferiorem cõueniẽter ab-

---

[a] Operarios.. Argum. hic signauerunt doctores. [1] quod licet sit statutus certis numerus canonicorum, si tamen excrescant ecclesiæ facultates, quod præbendæ debent augeri: ut extra de vita & honesta. clerico. quoniam. hoc expeditum est extra de constitut. cum M. Fer. & extra de censi. quãto.

[1] Vt Laurent.

Luc. 10. d Matt. 9. d

[b] Rogauerunt. Argum. quod nõ nisi uolentibus dabitur prælatus etiam à Papa: ut ȷ̃. distinctione proxima. sacrosancta. simile. viij. quæst. j. sciendum. [2] & cap. audacter. Dic, à principio non datur inuitis, sed ex postfacto sic, si sint negligentes. lxj. dist. nullus inuitis.

Prælatus nolẽtibus nõ est dandus.

[2] Alias, si ergo.

[c] QVamuis. Cõstitutis. scilicet tantum.

[d] Eademque die. Hic uidetur, quod eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. ij. quæst. vij. beati. dicunt tamen quidam, quod reuoluto anni spatio Paulus fuit decollatus, sed eodem die post annum. Historia [3] tamen dicit xiiij. ann. imperij Neronis eos fuisse occisos.

Petrus & Paulus eodẽ die passi sunt.

[3] Scilicet Romana. Hugo.

[e] Consecrarunt. Sic ergo ecclesia consecratur sanguine alicuius, sicut aliquis baptizatur in sanguine suo: ut de consecr. distinctio. iiij. baptismi vicem.

[f] Prima Dignitate. Nam ecclesia Antiochena præcessit istam: ut xxiiij. quæst. j. rogamus.

[g] Nec aliquid. Argument. quod ubicunque sunt boni, ibi est ecclesia.

In his. Hæc est tertia pars distin. in qua ponit sex cap. de materia de pœnis Ignatij Constantin. patriarchæ, qui fuit depositus a suis subditis & excommunicatus, & postea per Romanam ecclesiam restitutus. lxiij. distinct. Adrianus. Ioan. de Fant.

CASVS. *Dicit Gratianus in hoc §. quod quãto gradus est celsior, tanto maior est authoritas in maioribus, & regendi potestas: in minoribus obsequendi necessitas.*

[h] Gradus. In ordinibus. [4] de quibus supra dixi ea. distinct. cleros.

[4] Et ordinatis. Archid.

[i] INferior. CASVS. *Omnia cap. sequen. loquuntur de Ignatio Constantinopolitano patriarcha, qui fuit depositus a suis suffraganeis authoritate & fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, quod suffraganei Ignatium deponere non potuerunt: quia inferior sedes non potest superiorem absoluere uel ligare. & hoc probatur authoritate Esaiæ dicentis: Nunquid gloriabitur securis, &c.*

[i] Inferior. Ex hoc cap. & infra eo. denique. tres colliguntur regulæ. Prima est hæc. Inferior superiorem nõ potest ligare, uel soluere. [5] Secunda hæc est, qui potest ligare, potest & soluere. Tertia talis, qui potest soluere, potest & ligare. quælibet harum regularum uidetur habere exceptionem. Prima regula uidetur recipere instantiam. cum maior se subijcit arbitrio minoris, ut xj. qõ. j. peruenit. Secunda regula similiter fallit in incendiarijs & excõmunicatis, qui debent per Papam absolui. extra de sent. excõ. tua. & extra de offic. delega. quærenti. & in excõmunicato ꝓpter rem iudicatã ultra annum post sententiã, qui per Papam absoluit. Tertia regula fallit. ȷ̃. de consec. dist. iiij. sanctũ. ubi habes quod quidã pœnitens absoluit aliũ tempore periculi. quẽ tamẽ ligare nõ posset. Itẽ fallit. iij. q. vj. quanuis. & C. ubi senatores. l. iij. Similiter fallit (ut videtur) cũ aliquis confitetur extraneo sacerdoti, qui ipsum tunc absoluit, nõ tamẽ posset litigare. Io. Sed illa exceptio nõ ualet: quia nõ concedo, quod aliquo modo cõsequatur quis remissionem, qui confitetur extraneo sacerdoti: ut dicitur extra de pœn. & remiss. omnis. nisi prius obtenta licentia a proprio sacerdote: ut dicitur in ea. decreta. omnis. nisi in necessitate, ut extra eo. titu. c. ulti. de pœ. dist. j. quem pœnitet. versicu. tanta. Bar. Et est hic arg. quod si Papa mandat alicui, quod excõmunicet aliquem, quod possit etiam ipsum absoluere: quia excommunicatio & absolutio pari conditione censentur, ut cui unum permittitur, & reliquum, ut ȷ̃. de pœ. di. j. verbum. arg. contra xxvij. q. j. si homo. Sed ibi Papa præcipit non absolui eius authoritate, secundum quosdam. In omnibus istis cap. vsque in finem loquitur de eadem materia, s. de facto suffraganeorum Ignatij Constantinopolitani archiepiscopi

[5] De hoc etiã habes xxvj. q. j. ĩ summa Archid.

Confitens extraneo sacerdoti non consequitur remissionẽ.

episcopi qui a suis suffraganeis est depositus fauore Imperatoris.

a Hinc. Arg. quod idem iuris est in uno contrariorum, quod in reliquo: ut j.eod.denique. & xxvj. dist. deinde.& iij.q.vj.hæc quippe.& ff. de uerbo. obliga. inter. tio: ut s.ea.inferior.ff.de uer.obl. inter stipulantem.

g Maiore. Arg.quod minor iudex non potest exercere iurisdictionem suam præsente maiore iudice: ut xcv. distinct.presbyter.ff.de offic.proconsul. l. ultim. Arg.contra xj.quæ.j.peruenit. & C. de dona. in hac. xcv.distinctio.ecce. Dic, quod si minor habet iurisdictionem a maiore, nihil agit quod sit ad derogationẽ illius. extra de offic. leg. uolentes. — Minor ge scit præsẽte maioꝛ.

b Vnde propheta. Esaias.

c Exhibuimus. id est, probauimus.

Esa. 10.

N Olite. CASVS. *Clerici Constantinopolitani obyciebant Nicolao papæ, quod uellet defendere Ignatiũ ĩ malo: quibus Nicolaus respõdet, dicens se nolle eum in malo defendere, sed uult quod filij sint deuoti patri spirituali, & discipuli magistro, ita ut eos nullo modo iudicent: sed nec etiam reprehendãt.*

d Reprehendendã. Sed contra infra.ij. quæst. vij. oues. & cap secuti. & ix. q.iij. si autem. ubi dicitur quod subditi possunt reprehendere prælatos. Sol. triplex est reprehensio: imperiosa. quæ fit imperio potestatis. hæc tantum maioribus conceditur. xliiij. distin. sit rector. ut hic. Alia socialis: hæc minoribus conceditur. lxxxj. dist. in omnib. Tertia temeraria ẽ, quæ infamandi causa fit: & hæc nulli conceditur: ut v.q. ult.delator.

† Hoc ca. potius facit pro, q̃ cõtra: ꝓ- ut ibi notat in glo. ult. Archi. Reprehensio est triplex.

ADDITIO.

Quarta humilis & deuota: ut ij.quæst. vij.ca.nos si incompetenter. §.item cũ Balaam.

e Enique. Ad Hebræos. Vbi legitur, quod Melchisedech benedixit Abrahæ. & ꝑ hoc ꝓbat Apostolꝰ Melchisedech fuisse maiorem.

Hebr.7.b

f Etiam maledicatur. Contrariorũ enim eadem est ra-

soluit. Hinc a liquidò ꝓuidetur, quia quem nõ potest absoluere, nec potest iudicio inferior potiorẽ ligare. Vnde propheta b ait: Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, qui trahit eam? His itaq; ex diuina scriptura commemoratis Sole clarius exhibuimus c nõ posse quẽquã, qui minoris authoritatis est, eum, qui maioris potestatis est, iudicijs suis addicere, aut proprijs diffinitionibus subiugare.

Idem.

De eodem.

CAN. V.

N Olite nos existimare facta cuiuscunq; proximorum nostrorum ea, quæ sunt digna reprehensione uelle defendere, sed quòd ita uelimus filios circa spiritualem patrem, & discipulos erga magistrũ deuotos esse ac sobrios, ut nulla penitus temeritate ad eorũ uitã, ut nõ tãtùm dicamus dijudicandam, sed nec saltem tenuiter reprehendẽdam d prosiliant.

Item Nicolaus papa.

Inferiores maioribus, nec benedicere, nec maledicere possunt.

CAN. VI.

D Eniq; si in epistola ad Hebræos e legimus, quòd minor à maiore benedicitur: restat ꝓfectò, ut exigente ratione etiam maledicatur. f Siquidem prænoscẽtes hæc periculosa tempora illi, qui ante nos fuerunt, prouidam in ecclesijs consuetudinem tradiderunt. Hodie quoque in Romana ecclesia, quæ magistra est omnium ecclesiarum, impætermissa seruatur, ita ut nullus sacerdos maiore g suo non iubente † consacerdote cuiuslibet rei benedictionẽ dare nitat: sed anterior stans ad pronuntiandam aliquam lectionem benedictionẽ quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet benedicere. h Cur hoc? nunquid benedicere peccatum i est? absit. De maledicis enim, non benedicis dicit Apostolus, q̃ regnum Dei non posside bunt. sed per hoc innuitur quantæ censuræ freno inferiores quique a suis præpositis iudicandi coercendiq; sunt, si nec etiam benedicendi ius ullum penitus obtineant.

Galat. 5

† innuẽte.

Idem Michaeli Imperatori.

De eodem.

CAN. VII.

N Vnc autem diuina inspiratione nõ nos pigebit, nec nobis impossibile erit uobis ostendere, si tñ audire uelitis: non posse quenquã ritè ab ijs. qui inferioris dignitatis uel ordinis sunt, iudicialibus submitti diffinitionibus. Siquidem tempore Diocletiani k & Maximiani Augustorum Marcellinus l episco-

h Benedicere. Sed dicit episcopo, qui postulat hãc benedictionem, Ora pro nobis pater sanctę. in quibusdam locis ipse inferior dicit episcopo, Iube dñe benedicere. & episcopus benedictione facta legit.

i Peccatum. Argu. aliquid prohibetur, nõ quod ipsum malum sit, sed quod inde malum potest sequi: ut xxij. qõ.j. in nouo. & xj.quæ. iij. nolite. & lxiij. distin. cum Adrianus.§.uerum.

k N Vnc autem. Diocletiani. nota simul duos fuisse Imperatores. Dic quod erant duę personæ, sed tamen erant loco unius. Sed contra. vij.q.j. in apibus. Sed forte unus habuit dignitatem, alter administrationem.

Imperatores duo eodem tẽpore fuerũt.

l Marcellinus. Sed de isto legitur quod concilio congregato confessus est, qđ fecerat: & in se tulit sententiam depositionis: & ueniens coram Diocletiano confessus est se Christianum esse, & excommunicauit quicunque eum post mortem sepeliret. Sed uidetur quod hæc sententia qua præcepit non sepeliri corpus suum contineat errorem. unde nulla deberet esse, ut extra de sententia excõmunicationis. capitulo, per tuas. Si quis enim præcipiat, quod corpus suum non sepeliatur,

tur, hoc præceptum non est adimplēdū: ut ff. de cōdi. institu. quidā Præterea qualiter poterat iste seipsum excōicare uel deponere, cū par in parem nō habeat imperium, ut extra de elect. innotuit? Ad hoc potest dici, quod non fuit sententia quam tulit, sed quædam interpretatio, & infuit ei tacita conditio, scilicet nisi Deus aliter reuelauerit. & dominus reuelauit aliter, qa sepultus fuit post xxx. dies post mortem. Item quærit, quare isti episcopi non deposuerūt papam, cum esset confessus de hæresi: ut xl. distin. si papa? Dicit Hug. quia paratus erat corrigi licet enim papa uel alius sit hæreticus, si tamen paratus est corrigi, non deponit: ut xxiiij. q. iij. dicit Apostolus. Vel ideo non debebant ipsum deponere, quia coactus fecit. quinquag. dist. presbyteros.

Imo dicit Hug. ꝙ nec potuerunt nec debuerūt eū condēnare īde: qa sponte & humiliter confessus est errorē suū. Tunc .n. papa pt condēnari ꝗ̄ hæresi, cū ꝑtinax fuerit, alias nō. Hug.

a Compulsus. Conditionali, non absoluta coactione. si enim fuisset absoluta, non deliquisset, ut quinquag. dist. presbyteros.

b Ex ore. Ar. quod aliquis potest esse iudex ī propria causa. sic ff. de adop. l. iij. C. de fideicom. l. ult. Sed iudex ibi improprie dicitur, id est arbitrator: in iurisdictione contentiosa non pōt, sed in uoluntaria sic.

S Vbmittitur.

c Hæreticis. Argu. quod ab exemplis gentilium est argumētandum: ut xj. quæstio. prima. sacerdotibus. xiij. q. ij. questa. & capitulo, non æstimemus.

d Inferioris. J. xv q. vij. si autem. in fi contra: ubi dicitur quod solus episcopus illorum causas potest audire. Sed non excludunt ibi clerici, sed alij episcopi. xv. q. vij. episcopus nullius.

pus urbis Romæ, qui postea insignis martyr effectus est, adeò compulsus a est à paganis, ut templum eorum ingress⁹ grana thuris super prunas imponeret. Cuius rei gratia collecto uniuersorum concilio episcoporum, & inquisitione facta, hoc idem pontifex se egisse cōfessus est: nullus tamen eorum proferre sententiam in eum ausus est, dū ei sæpissimè omnes dicerent: Tuo ore iudica causam tuam, non nostro iudicio. Et iterum, Noli audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam. Et rursum, quoniam ex te, inquiunt, iustificaberis, aut ex ore b tuo condemnaberis. Et iterum dicunt, Prima sedes non iudicabitur a quoquam. Item in eodem: Sed cū quodā tēpore quidam contra Sixtum papā tentassent quædam malirumoris obijcere: & in concilio, cui Valentinianus Augustus inter erat, dictum fuisset non licere aduersus pontificem sententiā dare: surrexit protinus idem Imperator, & in arbitrio præfati pontificis tribuit iudicare iudicium suum. Etenim nullus pontificum minorum, uel inferiorum urbium subactus iudicijs inuenit.

Item Nicolaus papa.

Maiores à minoribus iudicari non possunt.

CAN. VIII.

SVbmittitur Ignatius minorum inferiorū & subiectorum deliberationibus, econtra sacris canonibus præcipientibus, & exemplis sanctorum patrum, semper ubi est maior authoritas, eundum esse, & in omnib. controuersijs ad potioris sedis iudicia actio dirigat. Quod non solnm à catholicis, uerùm etiam ab ipsis constat obseruatū esse hæreticis. c Alioqui acephalum liquet esse concilium ubi de tanta persona agitur, & maiorum nō expectatur sentētia: cùm nec in causa clericorum inferioris d gradus solius episcopi sui iudicium tantummodo postulandum sit.

Idem Michaeli Imperatori.

Minorum sententiæ maiores damnare non ualent.

CAN. IX.

INtantum hanc præsumptionem e sancti patres apud Calcedonē detestati sunt, ut Dioscorum f Alexandrinū antistitem inter cætera idcirco potissimum sine ulla restitutione damnauerint, quia ponens in cælū os suum, lingua eius transeunte super terram, excommunicationem ī sanctum Leonem papam dictauit, ita ut in sententia contra ipsum prolata hoc uideantur memorare præcipuè, dicentes: Quoniam secundis g excessibus præcipuè priorē iniquitatem ualde transcendit. præsumpsit enim excommunicationem dictare etiam aduersus sanctissimū & beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonē, &c. Nunquid ibi legit inquisitionem factam fuisse, utrum iste Dioscorus ipsam excommunicationem iustè

INtantum.

CASVS.

Dioscorus in tribus deliquit: quia .s. per regē fuit inthronizatus in ecclesia Constantinopolitana: unde multi clerici recesserunt ab eo. Itē quia factus fuit hæreticus. Post hæc duo delicta ausus fuit excōicare papam Leonem: unde sancti patres apud Calcedonem congregati ipsum damnauerunt non tantum de hæresi, sed etiā quia ausus fuit suum maiorem excommunicare.

e Præsumptionem, scilicet, depositionem Ignatij.

f Vt Dioscorum. qui inthronizatus fuit per regem, qui postea excommunicauit papam.

g Quoniam secundis. Videtur hic, quod iudex in sententia tenetur exprimere causam: quæ ipsum mouit: ut C. de iudi. properandum. §. illo. & ff. de ijs, qui no. infa. l. quod ait §. penultimo. arg. contra. extra de sententia & re iudic. sicut. Ad hoc dico, quod semper tenetur exprimere causam: si tamen non expresserit, tenet sententia. ij. qō. vj. biduum.

ADDITIO.

De hoc no. in pdī. capi. sicut. & extra lib. vj. de sent. excom. cum medicinalis, in prin. Arc.

Fidem.

dictasset in Papam? Non planè, sed absq; omni controuersia hoc in eo ulti sunt, quia cùm esset inferior, potiorē quibuslibet conatus est lacessere iniurijs, teste Anatholio Cōstātinopolitano præsule, qui dicit: Propter fidē a non est dānatus Dioscorus, sed quia excōmunicationem fecit in dominum Archiepiscopum Leonē.

DISTIN. XXII.

a *Via ergo* b *maior à minori iudicari nō debet, uidendū est quæ īter cæteras ecclesias primū locū, quæ secundū uel tertiū obtineat. Ro. eccl. (sicut supra dictū est) primū locū īter cæteras obtinet, Alexandrina secundū, Antiochena ecclesia, tertiū ab ea locū accepit.*

Vnde Nicolaus papa scribit Mediolanensibus.

Romana ecclesia cæterarum primatum tenet.

CAN. I.

Omnes c siue patriarchæ cuiuslibet apicem, siue metropoleō primatus, aut episcopatuum cathedras, uel ecclesiarū, siue cuiuscunq; ordinis dignitatem instituit Romana ecclesia. Illam uerò solus ipse fundauit, & supra Petram fidei mox d nascentis e erexit, qui beato Petro æternæ uitæ clauigero terreni f simul & cælestis f imperij iura commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud uerbum, quo cōstructum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanā fundauit ecclesiam. Illius certe priuilegio fungit, cuius authoritate fulcitur. Vnde non dubium est, quia quisquis cuilibet ecclesiæ ius suum detrahit, iniustitiā g facit. Qui autem Romanæ ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, h hic proculdubio in hæresim labitur: & cum ille uocetur iniustus, hic est dicēdus hæreticus. Fidē quippe uiolat, qui aduersus illam agit, quæ est mater fidei, & illi contumax inuenitur, qui eā cunctis ecclesijs prætulisse cognoscitur. & infra. Vnde ipse sanctus Ambro. se in omnib. sequi magistrā sanctā Romanā ecclesiā profitet. i

Idem Anacletus † seruus Christi Iesu.

Non ab apostolis, sed ab ipso domino Romana ecclesia primatum accepit.

CAN. II.

Sacrosancta Romana & apostolica ecclesia non ab apostolis, sed ab ipso domino & saluatore nostro primatum obtinuit, sicut beato Petro apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædi. eccl. meam. usque, soluta & in cælo. Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi apostoli Pauli uasis electionis, qui uno die eodemque tempore Romæ cum Petro gloriosissima morte coronatus est: & ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrauerunt, atque omnibus alijs urbibus in mundo uniuerso tam sua præsentia, quam uenerando triumpho prætulerunt. Et licet pro omnibus assidua apud Deum omnium sanctorum effundatur oratio, his tamen uerbis beatissimus Paulus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis est mihi Deus, cui seruio in spiritu meo in euangelio filij eius, quòd sine intermissione k memoriam

a Fidem. Tantum, ne sit contra s. xv. dist. canones, circa medium. uer. quarta synodus.

Qvia ergo. Hæc distinctio diuidit in duas partes. Secunda ibi Prima ergo.

b Quia ergo. In hac distinct. ostendit ordinem maiorum ecclesiarum. Et primo ostendit quem ordinem habuerunt secundum antiqua tempora. Secundo ostendit, quem ordinem habuerunt postea secundum moderna tempora. secundū antiqua talis fuit ordo. Prima fuit Romana ecclesia, Alexandrina secunda. Antiochena tertia, quarta Ierosolymitana: ut j. e. §. j. & ca. ij. sed Cōstantinopolitana nullum locū habuit: ut j. ead. quia traditiōe. Sed postquam imperiū fuit translatum Constantinopolim, Constātinopolitana ecclesia obtinuit secundum locū post Ro. Alexandrina tertium, Antiochena quartum, Ierosolymitana quintum: & hoc dicitur j. ea. renouantes. extra de priuile. antiqua.

Ecclesiarum maiorū ordo.

Ordo literæ.

c Omnes. Sic constr. Ro. eccles. instituit omnes, scilicet prælatos, siue apicem cuiuslibet patriarchæ, id est, patriarchatus. Et per hoc patet, quod solus Papa nouas facit dignitates.

d Mox. id est, ab initio.

e Nascentis. quantum ad nouum testamentum.

f Cælestis. Argum. quod Papa habet utrunque gladium, scilicet spiritualem & temporalē. lxiij. distinct. tibi domino. & xv. quæst. vj. alius. & ca. nos sanctorum. & ca. iuratores. & j. quæ. iiij. quia præsulatus. & xcvj. distinctio. duo. transtulit enim de Græcia imperium: ut extra de elect. uenerabilem. Argu. contra, xcvj. distin. duo. & xciij. di. legimus. & xxj. di. ca. j.

†† Terreni. Hoc est, contra illud qđ dicit Ioā. 18. Regnū meum nō est hinc. dixi in cō ment. ad edict. Henrici secūdi part. 2. gl. 17.

g Iniustitiam. Nec Papa debet uni ecclesiæ detrahere i & dare alteri: ut xcix. dist. ecce. & cap. nullus. & xxv. q. ij. de ecclesiasticis. nisi subsit causa: ut ix. q. iij. conquestus. & ca. nunc uero. & capitu. per principalem.

i In cuius quā enim iniuriā bnficium tribuere nostri moris non est, dicit Imperator. C. de emancip. nec auus. argu. ad hoc 14. q. 5. denique Arch.

h Conatur. Solus ergo conat⁹ hic punit: ut vj. q. j. c. quæro. §. uerum. & j. q. j. qui studet. de pœni. di. j. si quis.

i Profitet. ar. quod confessio prælati nocet ecclesiæ suæ. ar. j. ead. de Constantinopolitana. in fi.

Sacrosancta. k Sine intermissio

† Anacletus. At q̄ ī toto Parū catalogo null⁹ eē potest Anaclet⁹, nisi is, quē qdam ptē dūt quartū post Petrū Anno dñi 102. codemq; anno mortuum. Sed Eusebius hunc non ponit in catalogo, adhuc dicunt eum Græcum: sed Greci semper auersati sunt hunc primatū. Tū eo anno q̄ erat 68. a passione Xpi, nec diu post quæstio fuit đ Primatu epi Romani. Imo in hoc c. nar

uestri facio semper in orationibus meis.

[a] Prima ergo sedes est cęlesti bñficio Rom. eccl. quã (ut memoratum est) beatissimi Petrus & Paulus suo martyrio cõsecrauerunt. Secunda autem sedes apud Alexandriam, quæ beati Petri nomine a Marco [a] eius discipulo atq; euangelista consecrata est. Tertia uerò sedes apud Antiochiã eiusdem beati Petri apostoli habetur nomine honorabilis, quam illic priusquã Romã ueniret habuit, & Ignatium episcopum constituit ibi, & illic primũ [b] nomen Christianorum [c] exortum est. *Et post pauca:* Inter beatos apostolos quædam fuit discretio potestatis: & licet omnes essent apostoli, Petro tamen a domino concessum est (& ipsi inter se uoluerunt idipsum) ut reliquis omnibus præesset apostolis: & Cephas, id est, caput & principium teneret Apostolatus: qui etiam eandem formã suis successoribus & reliquis episcopis tenendam tradiderunt. Et non solùm hoc in nouo testamento est constitutum, sed etiam in ueteri fuit. Vnde scriptum est: Moyses [d] & Aaron ĩ sacerdotib. eius, id est, primi inter eos fuerunt. *Et post pauca:* Hęc uerò apostolica sedes caput & cardo (ut præfatũ est) a domino, & non ab alijs constituta est: & sicut cardine ostium regitur, sic huius apostolicæ sanctæ sedis authoritate omnes ecclesiæ (domino disponente) reguntur. Hac authoritate Alexandrina ecclesi[a] secundum a prima locum habere censetur: sed postea in Constantinopolitana synodo ecclesia Constantinopolis secundum a sede apostolica locum accepit.

Vnde in eadem synodo constitutum est ita:

Secundum à Romano pontifice Constantinopolitanus obtinet locum.

CAN. III.

Constantinopolitanæ ciuitatis episcopũ habere oportet primatus honorẽ post Romanũ episcopũ: propter quod sit Roma noua. [e]

Item Greg. Ioanni episcopo Syracusano.

Apostolicæ sedi Constantinopolitanã constat esse subiectã.

CAN. IIII.

De Constantinopolitana [f] ecclesia qđ dicunt, quis eam dubitet sedi apostolicæ esse subiectam? tamen si quid boni, uel ipsa, uel altera ecclesia habet, ego etiam minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus [g] enim est, qui se in eo primum existimat, ut bona quæ uiderit, discere [h] contemnat. Item eidem: Nam quòd primas Byzancenus [i] sedi apostolicæ dicit se subijci, [k] si qua culpa in episcopis suis inuenitur, nescio [l] quis ei subiectus non sit. Cùm uerò culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis [m] æquales sumus.

Item Gelasius Papa.

Constantinopolitanus episcopus authoritate Romani pontificis ordinatur.

ratur de Patriarchalib. sedibus, qđ nunq̃ fuit ĩuentũ nisi post Cõstãtinum magnũ, q obijt ann. 340. Tum in tempore tam uicino apostolis non ignorabatur Cephã significare saxum, & non caput. Tum sub Traiano nõ potuisset his primat⁹ caput attollere, ut sit manifestũ hoc ca. ut alia pleraque multis postea seculis inuẽta esse.

Quasi fieri sine ĩtermissione dicatᷣ, licet medius actus interueniat: arg. ff. de uerb. obli. cõtinuus. ff. de duobus reis. l. duos. §. duo. Arc.

Moyses fuit maior Aaron.

[c] Nam in hoc casu dicitᷣ quis minor alio. 2. q. 7. Paulus Petro. Arch. Psal. 98.

missione. Non tamen in quolibet instanti: sed horis constitutis sic j. xxxj. dist. si laicus. & xxxvij. dist. de quibusdam.

[a] A Marco. ut xxiiij. q. j.

[b] Primum. ut vij. q. j. mutationes.

[c] Christianorum. Primo enim omnes fideles fuerunt dicti discipuli. de conse. di. ij. prima. uel fratres. xj. q. iij. ca. ad mensam. sed post quam apostoli fecerunt concilium Antiochenũ, dicti sunt Christiani. xxiiij. q. j. rogamus.

[d] Moyses. Licet Moyses & Aaron primi & summi dicti sint sacerdotes, tamen Moyses fuit maior, quam Aaron in administratione, non quo ad consecrationem sacerdotalem. In hoc enim ambo pares fuerunt: Moyses. tamen hostias non offerebat, sed uota offerebat pro populo: ut xxxvj. dist. si quis uult. & lxxxviij. distin. decreuit. Item & in hoc erat maior Moyses quã Aaron, quia instruebat & redarguebat eum tanquam minorem, ut de pœ. distin. iij. inter hæc hircum.

Constantinopolitanæ.

[e] Roma noua. dicta est Constantinopolis, quia Constantinus illuc cum alijs Romanis fuit, & eam constituit. unde & Constantinopolis & Roma noua est dicta. xcvj. distin. Constantinus.

[f] De Constantinopolitana. Imo ipse Imperator eam fatetur subiectam Romanæ ecclesiæ: ut in auth. de ecc. tit. in princ. col. ix.

Stult⁹ vñ dicitur.

[g] Stultus. Stultus ta, tũ, dicitur quasi extultus, ab extollo, lis. quia se extollit. Vel dicitur stultus quasi statim ultus, ab ulciscor, eris, quia stultus statim ultionem expetit, nec deliberat. Vel dic quòd ꝓprie stultus est, qui per stuporem non mouetur iniuria. sæuitiã enim perfert, nec ultus est, nec ullo ignominiæ mouetur dolore: quia stultus est hebetior corde. unde quidam ait: Ego me stultum existimo, fatuum esse nõ opinor. id est, obtusis quidẽ sensibus, non tamen nullis, secundum Pap. & Hug.

Senes nõ debẽt erubescere a iuuenib. discere.

[h] Discere. Arg. est hic contra seniores qui erubescunt discere a iuuenibus. sic xxxviij. distinct. nullus. & xxiiij. qõ. iij. si habes. & lxxxiiij. distin. peruenit. Item habes hic, quòd maiores tenentur sequi exẽpla minorum, si bona sunt. j. quæst. j. si fuerit. & ca. neq; in homine. & xix. dist. secundum.

Noua. Nota ueram rationem, hinc etiã Phocas primatũ adiudicauit Romæ, quia Prima sedes Imperij, & ne abalienaretur.

[i] Byzancenus. Id est, Constantinopolitanus. primo enim Constantinopolis dicta fuit Byzantium.

[k] Subijci. Ita demum si qua culpa, &c.

[l] Nescio. q. d. ex quo Constanti. episcopus fateẽ se esse subiectum Ro. eccl. multo magis & alij tenentur fateri. Sic uidetur quod confessio prælati nocet ecclesiæ: ut extra de ca. mo. dilectus. & de sen. & re iu. suborta. & de postu. præl. ad hæc Ioan. quod credo. uerum esse, si de cõsensu sui capituli facta est in iudicio: ut extra de iud. causam. & de procur. c. j. Bart.

Prælati confessio an noceat ecclesiæ.

[m] Humilitatis. Hoc uult dicere, quod omnes essent æqua

æquales, si omnes uellēt esse boni: sed quia aliqui pec care uolunt, necesse est, quod aliqui sint maiores, qui puniant peccata eorū: culpa enim causa subiectionis est. Nam non peccantes legi non subijciuntur: ut in auth. de incest. nup. §. si uero. col. ij. xix. q. ij. duæ sunt. Et aliter non posset cōsistere genus humanum, nisi quidam essent maiores, & alij minores, sicut est in Angelis, ut lxxxix. distin. ad hoc.

Culpa est subiectionis causa.

Q Va traditione. Achatius Constantinopoli. patriarcha cum esset in hæresi excōmunicauit Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, & eos à suis sedibus fecit expelli, quia sibi non fauebant in suo errore. Quare Gelasius Papa in illa synodo congregata excommunicauit Achatiū & Constantinopolitanos ei fauentes, qui inciderant in hæresim iam damnatam. Achatius uero Constantinopolitanus episcopus et complices conquerentes dicebant Papam nō debuisse eos excommunicasse, nisi in synodo congregata: et sic uolebant cogere Papam congregare conciliū, ut de suo facto iterum cognosceretur in synodo: & hoc intendebant probare authoritate quorundā canonum, quos fallaciter inducebant. Sed Gela. contra eos dicit, quod iustissime sunt dānati, cum illi iniuste condemnauerunt Alexandrinum & Antiochenum patriarchas: nec authoritates, quas allegant, eos defendere possunt.

CAN. V.

Q Va traditione maiorum apostolicam sedem in iudicium vocant? [a] An secundæ sedis antistites & tertiæ, cæteriq; bene conscij sibi sacerdotes depelli [b] debuerunt: & qui extiterit religionis inimicus [c] depelli non debuit? Videant ergo si alios habeāt canones, qui bus suas ineptias exequātur. Cæterùm isti, qui sacri, [d] qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur sedem apostolicam ad iudicium uocare non possunt. Constantinopolitanæ verò ciuitatis episcopus, qui utique per canones inter sedes nullum nomen [e] accepit, in communionem residens perfidorum non debuit submoueri.

Item ex sexta synodo.

Constantinopolitana ecclesia secundum à Romana ecclesia obtinet locum.

CAN. VI.

R Enouantes sancti Constantinopolitani decreta concilij, petimus, ut Constantinopolitana sedes similia [f] priuilegia, quæ inferior Roma habet, accipiat: non tamen in ecclesiasticis rebus magnificetur ut illa, sed hæc secunda post illam existens prius, quàm [g] Alexandrina sedes numeretur, deinde Antiochena, & post eam Hierosolymitana. Hinc datur intelligi, quòd Alexandrina ecclesia de secunda facta sit tertia, & Antiochena de tertia sit quarta, nisi fortè quis duas contendat esse secundas, ut Constantinopolitanam, & Alexandrinam parem suæ dignitatis uelit locum obtinere.

Vnde in octaua synodo legitur.

Quæ patriarchalium sedium primum, uel deinceps teneat locum.

CAN. VII.

D Iffinimus neminem prorsus mundi potentum quenquam eorum qui patriarchalibus præsunt sedibus, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare, præcipuè quidem sanctissimū Papam senioris Romæ: deinceps Constantinopoleos patriarcham, deinde vero Alexandriæ ac Antiochiæ ac Hierosolymitanorum. [h]

Scilicet ꝑpter dānationem alicuius, quasi papa nō possit sine concilio aliquē damnare: quod falsum est. Hugo.

Capitula quæ sequuntur cum §. plana sunt usque ad finem.

[a] Vocant. Ad concilium faciendum.
[b] Depelli. ab Achatio Constantinopo. patriarcha.
[c] Inimicus. Achatius.
[d] Qui sacri. Ironice dicit.
[e] Nullum nomen. Quia tempore Gelasij Constantinopolitana ecclesia non habuit secundū locū adhuc. uel nullū uocat propter hæresim ibi statutam.
[f] R Enouantes. Similia. Simile priuilegium habet in quibusdam: quia ad ipsum appellatur medijs prætermissis: ut xj. quæst. prima. si clericus. Et quia deponit episcopum, ut videtur: ut iij. quæst. v. qui suspecti. Et Imperator dicit, quod idem iuris habet in suis subditis, quod Papa in suis, ut in authentica. de eccles. titul. §. j. collatio. ix. Similiter Alexandrina ecclesia forte in prædictis simile habet priuilegium Romanæ, ut sexagesima quinta distinct. quoniam. & cap. mos antiquus.

Appellatio potest ad Papam omisso medio interponi.

[g] Priusquam. Sic ergo aliqua ecclesia priuatur iure suo sine culpa sua, & hoc fit quandoque propter fauorem, quandoque propter odium. Propter fauorem multipliciter. uno modo ut hic, alio modo fauore sacerdotij. ut liiij. distinctio. frequens. Et alio modo propter vim consecrationis: ut xiiij. quæstio. vj. comperimus. Quandoque propter fauorem religionis, ut extra de eccles. ædificand. ad audientiam. ij. Quādoque propter scandalum, ut extra de clericis ægrot. tua. Quādoque propter defectum sacramenti. ut xxxiiij. distinctio. si cuius. Item propter odium alterius, ut lxx. distin. neminem. xvj. qō. vij. decernimus. Propter paupertatem. x. q. iij. c. unio. Item propter ordines, ut distinct. liiij. frequens. Alias regulare est, quod nemo sine culpa sua priuandus est iure suo, ut xvj. quæst. vij. inuētum. & lvj. distinct. satis peruersum. Hic potest habere locum distinctio, quod quandoque perditur priuilegium propter fauorem, ut hic: quandoque propter enorme damnum, ut extra de deci. suggestum. quandoque propter abusum. xj. quæst. iij. priuilegium. quandoq; propter delictum xxv. q. ij. ita nos. quandoque propter negligentiam. ff. de nundinis. l. j. quandoque propter cōtrarium factum, extra de priuileg. si de terra. & c. accedentibus. Et not. quod licet quis sine culpa perdat priuilegium, nunquam tamen sine causa. extra ut lit. non contest. quoniā frequenter §. porro. vnde versus:
Paupertas, odium, vitium, fauor, & scelus, ordo.
Personas spoliant & loca iure suo.

Iure suo multis modis q̄s priuatur.

[h] D Iffinimꝰ. Ac Hierosolymitanorū. Sunt & alij [2] patriarchæ; ut Bituricē. Aquilegiē. ut ix. q. iij. conque-

2 Scilicet q̄ patriarchalibꝰ sedibus ꝑsidētur Pisanus, Bituricēsis, Grandensis: nā plures debēt esse, qui in capite cuiusq; prouinciæ & cæt. xcix. dist. c. j. secundum Hugo.

conquestus. & cap. nunc uero. j. xxxij. dist. erubescant.

Breuiter. Hæc distin. diuiditur in sex partes, in quarum prima ponit quid iuris sit de electione Romani Pontificis. Secunda ibi, Episcopi vero. Tertia ibi, His igitur. Quarta ibi, Dalmaticis. Quinta ibi, Quæritur. Sexta ibi, Subdiaconus.

a Breuiter. In hac dist. xxiij. ostenditur qualiter singuli ordines sunt conferendi. Et primo ostēdit qualiter debet papa eligi & ordinari. Secundo qualiter ordinandus in episcopum debeat examinari. Tertio qualiter episcopus & alij inferiores sint ordinandi. Quarto annectit de habitu clericorum, & quod moniales non debent contingere sacra uasa.

b IN nomine. Hæc sunt verba notarij vsq; ibi, nouit beatitudo.

ADDITIO.

Sic viij. qō. iij. Artaldus. xvj. quæst. j. hinc est etiam. & j. q. vij. conuenientibus. Archid.

c Indictione. Indictio dicitur spatiū trium lustrorum.

d Patriarchij. i. in quo Papa residet.

e Trapezitas. Id est, campsores.

f Adeo. Hic tangitur latēter, quod legitur in chronicis, quod Benedict⁹ x. qui successit Stephano, eiectus est de Pontificatu, & factus est Papa Ioā. Sabi. episcopus pro pecunia, cui impositū est nomē Syluester. & iste etiam deiectus est, & deinde reparatus & restitutus est Benedictus. & iterū eiectus est Benedictus, & datus Papatus Ioanni Archipresbytero ante portam Latinam, cui impositum est nomen Gregorius: & hic ab Henrico Imperatore est depositus, & ultra montes translatus est. Hoc totum uno anno factum est, & propter hoc datum fuit priuilegiū Henrico, de quo hic fit mentio.

g Futuris casibus. No. ad cautelam futurorum aliquid statui, ut lxiij. distin. cum Adrianus. & j. quæst. vij. conuenientibus. ff. loca. si quis domum. §. ij. Argu. contra, quia non imputatur alicui, si non damnauit ecclesia: ut extra ut eccle. bñfi. ut nostrum. & ff. ad le. Aquil. l. si putator.

h Tractantes. Videtur quod electionem semper debet præcedere tractatus, alioqui electio nulla est: sicut alienationē debet præcedere tractatus: ut xij. q. ij. fine. Ioan. quod hodie expressum est extra de elect. in Genesi. & c. quapropter. B.

i Religiosissimi uiri. Id est, episcopi cardinales.

k Præduces. j. distin. lxxxix. c. j. contra. Sed hic dixit præduces non respectu Cardinaliū, sed aliorum clericorum. Vel religiosos appellat hic episcopos Cardinales.

l Legitimus. Id est, canonicus.

m Nulla. j. distin. lxij. c. j.

Fungun-

DISTIN. XXIII.

Breuiter quæ inter ecclesiastica officia sit differētia, monstrauimus. Nunc a summo Pontifice incipiētes, & usque ad ultimum gradum descendentes, qualiter quisq; eorum debeat ordinari, sanctorum authoritatibus ostēdamus.

Item ex sexta sinodo. Vnde Nicolaus Papa.

Decretum Nicolai Papæ de electione Romani Pontificis.

CAN. I.

IN nomine domini nostri Iesu Christi & saluatoris ab incarnatione eius anno M. lix. mense Aprili, indictione xij. propositis sacrosanctis euāgelijs præsidente quoq; reuerendissimo ac beatissimo Papa Nicolao in basilica Lateranensis patriarchij, quæ cognominatur Constātiniana: considentibus etiā reuerēdissimis epis, abbatibus, presbyteris, diaconibus: idem venerabilis pontifex authoritate apostolica decernens de electione summi Pontificis inquit: Nouit beatitudo vrã, dilectissimi fratres & coepiscopi, inferiora quoque membra non latuit, defuncto bonæ memoriæ domino Stephano prædecessore nostro, hæc apostolica sedes, cui authore Deo seruio, quot aduersa pertulerit, quot deniq; per simoniacæ hæresis trapezitas repetitis malleis, crebrisq; tunsionibus subiacuit: adeò quidē, ut columna Dei viuentis iam penè videretur nutare, & sagena summi piscatoris procellis intumescentibus cogeretur in naufragij profunda submergi. Vnde si placet fraternitati vestræ, debemus auxiliante Deo futuris casibus prudenter occurrere, & ecclesiastico statui ne recidiua (qđ absit) mala præualeāt, prę cauere. Quapropter instructi prædecessorū aliorumq; sanctorum patrum authoritate decernimus atque statuimus, ut obeūte huius Romanæ ecclesiæ uniuersalis Pontifice, in primis Cardinales episcopi dilig̃etissimè simul de electione tractantes, mox Christi clericos Cardinales adhibeant: sicque reliquus clerus & populus ad consensum nouę electionis accedāt, nimirum præcauētes ne uenalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi uiri præduces sint in promouēda Pontificis electione, reliqui autem sequaces. Certus uerò atque legitimus hinc electionis ordo perpenditur, si perspectis diuersorum patrum regulis, siue gestis, etiam illa beati Leonis Papæ prædecessoris nostri sententia recolatur. Nulla (inquit) ratio sinit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti nec a comprouincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Sed quia sedes apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesijs, atque ideo super se metropolitanum habere non potest: Cardinales episcopi proculdubio metropolitani vice

Infra e. c. iij. & c. seq. annectit & qđ iuris sit si aliqua orta fuerit contradictio in cōsecratione episcopi: & de professione obediētiæ quā debēt inferiores facer̃ suis prælatis. j. eo. c. illud. & cap. seq. Io. de Faut.

Nūquid iste sic electus posset accusari de simonia? argu. ꝙ sic. lxxxix. dist. si quis pecuniā ubi de hoc. j. ea. dist. c. j.

Electionē tractatus præcedere debet.

Et not. quod hinc etiam colligit, ꝙ clerici prius deberēt in aliquē cōsentire, & postea alijs religiosis viris uel laicis renunciare. Lau.

a Funguntur. Non tamen ideo sunt maiores Papa, quia consecrant eū: quia suffraganei cōsecrant metropolitanū, non tamē ideo sunt maiores: ut lxvj. di. c. j.
b Gremio. Ergo aliquis in Romana ecclesia potest esse non idoneus ad Papatum. & sic est contra xxj. dist. quāuis. in fine. ubi dicitur, quod ibi nō est macula, nec ruga. Sed bene potest esse, quod omnes sunt sancti, non tamen omnes sunt idonei ad Papatū, uel quia sunt corpore uitiati, uel aliud habent impedimentum. Itē habes hic, quod semper de clericis ipsius ecclesiæ eligendus est prælatus, si ibi est idoneus: ut lxj. di. nullus. & c. obitum. & lxiij. distin. metropolitano. idē in abbate: ut xviij. q. ij. quam sit. & tunc sufficit, quod sit bon⁹. sed si de altera ecclesia eligitur, requiritur quod sit optimus, ut dicunt quidam. & est argu. ad hoc ff. de tuto. & curat. diuus. De hac materia plene inuenies viij. q. j. licet. Io. & tamen tali iuri potest renuntiari. Vnde si maior pars capituli eligat de alia ecclesia, ualebit electio. extra de electio. cū nobis olim. & c. cum inter canonicos. & c. in causis. licet Ioā. dixerit contra: & sufficit ēt tunc, quod sit bon⁹ ut in prædi. decr. cū nobis. B.
c Personaliter. Ex his uerbis apparet personale priuilegium hoc fuisse: & ideo ad alios non prorogari. ff. de censi. ætatem. & vij. q. j. petisti. & xvj. q. j. hinc etiam.
d Fieri in urbe. Semper enim ibi facienda est ordinatio & examinatio clericorum: ut xxiiij. distin. quando. & si alibi fit electio, quam in loco ad hoc determinato, electio est nulla: ut extra de electio. uenerabilē. nisi subsit causa, ut hic dicitur, & lxiij. dist. quanto. & extra de elect. bonæ memoriæ.
ADDITIO. Nam duæ partes Cardinaliū semper debent adesse. extra de elect. licet. nisi sint ualde remoti. Ioan. de Fant.

Conse-crans est īferior cō secrato.

Papa an posit eē quis non idoneus.

Eligēdus an debeat esse ā gremio eccle.

Henrici. Scilicet quarti, quē ab adolescentia senectutem usq; adeo cruētis bellis exercuerat papa, ut bis & sexagesies cōtra eos ab eis ue suscitatos hostes pugnauerit. Bap. Egnat. & alij testantur.

Ad hoc extra de elect. cū nobis olim. imo sufficit ne malus existat: ut 16. q. si. monasterium.

Tempestas. A data, quæ in prin. tex. uide quādiu bellū pro papatu, imo etiā a Damaso primo cœptū est, anno 368. Ammia. Marcell. li. 27.

Electio quæ fit in loco ñ determinato nulla est.

funguntur, a qui uidelicet electum antistitem ad apostolici culminis apicem prouehant cōsecrandum. Eligatur autem de ipsius ecclesiæ gremio, b si reperitur idoneus, uel si de ipsa non inuenitur, ex alia sumatur, saluo debito honore & riuerentia dilecti filij nostri Henrici, qui impræsentiarum rex habetur, & futur⁹ Imperator Deo concedente speratur, & iam sibi concessimus sicut successoribus illius, qui ab hac apostolica sede personaliter c hoc ius impetrauerint. Quòd si prauorum, atque iniquorum hominum ita peruersitas inualuerit, ut pura, syncera atque gratuita fieri in urbe d non possit electio, cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisque laicis licet e paucis, ius potestatis obtineant eligendi apostolicæ sedis pontificem, ubi congruerit. Planè postquā electio fuerit facta, si bellica fuerit tempestas, uel qualiscunque hominum conatus malignitatis studio restiterit, ut is, qui electus est, in apostolica sede iuxta consuetudinem inthronizari non ualeat, electus tamen sicut uerus Papa obtinet authoritatem regendi Romanam ecclesiam, & disponendi f omnes facultates illius, quod beatum Gregorium ante suam consecrationem cognouimus fecisse. Quòd si quis contra hoc decretum nostrū synodali sententia promulgatum quasi per seditionem, uel præsumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiā ordinatus, seu inthronizatus fuerit, authoritate diuina & sanctorum apostolorum Petri & Pauli perpetuo anathemate cum suis authoribus, & fautoribus, & sequacibus à liminibus sanctæ Dei ecclesiæ separatus abijciatur, sicut Antichristus, & inuasor & destructor totius Christianitatis. Nec aliqua super hoc ei audientia g reseruetur, sed ab omni ecclesiastico gradu in quocunque fuerat prius, sine retractatione deponatur. Cui quisquis adhæserit, uel qualemcunque tanquam pontifici reuerentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sententiæ sit mancipatus. Quòd si quis huius nostræ sanctæ decretalis sententiæ temerator extiterit, & Romanam ecclesiam sua præsumptione confundere & perturbare contra hoc statutum tentauerit, perpetuo anathemate atque excommunicatione damnetur: & cum impijs (qui non resurgent in iudicio) reputetur, omnipotentis iram contra se sentiat, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli (quorum ecclesiam præsumit confundere) in hac uita, & in futura

e Laicis licet. Hoc tantum ad laicos refertur.
f Et disponendi. in alijs prælatis secus est. Nā illi ante cōfirmationē non habent ius administrandi, ut extra de elect. nosti. nisi sint Archiepiscopi transmōtani, ut extra de elect. quod sicut. Vel nisi sint exempti: qui si trāsmōtani sunt, statim possunt administrare, ut extra de elect. nihil. Sed certe uidet, qd in omnibus idē iuris est, ut si electus non posset intrare possessionē rei, ad quam est electus, nihilominus pro possessore est habendus: ut xcij. distin. si quis episcopus. & extra de restitut. spolia. sæpe. Sed illa c. loquuntur quādo impeditur per aduersarium: secus posset dici quando impedimentum est in seipso, puta quia nondum est consecratus. extra de dolo & contuma. contingit.
g Audientia. Hic habes casum, ubi alicui denegatur audientia, scilicet in casu intrusionis. & iij. q. j. Deus ergo. §. patet. Item & in casu schismatis: ut xxiij. q. v. non uos. Item cum quis recipit ecclesiam de manu laici: ut xvj. q. vij. si quis deinceps. Item cū quis excommunicat suū maiorem: ut xxj. dist. intantum. unde uidetur, quod spoliatus pro aliquo istorum casuum non posit petere restitutionem, ex quo ei denegatur audientia. Argum. contra extra de restitut. spolia. in literis. Ioan. So-

Electus ante confirmationē non administrat.

Subaudiunt quidam, & installationem: alij dicunt solam cōfirmationē sufficere, & hoc uerius est. De hoc not. Inno. extra de causa pos. cū super. in gl. j. ibi uideas.

Audientia est multipliciter ā neganda.

Psal. 1.

Psal. 108

lu. quilibet spoliatus restitui debet, nisi spoliatus sit a iudice iusta de causa, ut extra de rescript. dilectus. & nisi in casibus exceptis. ut extra de restit. spo. literas. & ca. ex transmissa. iij. quæstio. j. in summa. nec excommunicatus directe poterit restitutionem petere, ut extra de exceptio. cum inter. iij. quæstio. j. in summa. ubi de hoc, Ber.

a Furorem. id est uindictam.

b Elementa. id est, siue sit in terra, siue in aqua, puniatur.

c Confundāt. id est, a confusione non liberentur.

d Ostendant. Nec peccauit iste maledicendo: quia maledictorū duo sunt genera. xxiiij. quæ. iij. cum sancti.

Episcopi uero. Hæc est secunda pars di. in qua ponit, quæ sunt quærenda in episcopo tempore consecrationis. Io. de Fant. Casus huius §. per se patet.

Cōsecrandus, an sit ante examinand⁹.

e Qui episcopus ordinādus. Id est consecrādus, quia tunc est scrutinium faciendum.

† Quarti. Vbi sanctum hoc & Christianissimū decretum habetur c. j. ad uerbū in primo Tomo conciliorū pag. 437. O q̃ tempore Augustini feruebat fides & disciplina Christiana in Aphrica, & semp̄ ubi tales doctores pręsunt.

f Examinetur. Ista examinatio non est facienda, nisi circa ignotos. xlvij. distinct. de Petro. & xciiij. distinct. ualde. & hoc uerum est de scrutinio electionis, nisi forte summatim etiā circa notum quæreretur de modo eligendi, & de ijs, quæ habes extra de elect. cum in cunctis. Scrutinium autem quod fit in consecrando, illud nunquam est omittendum etiam circa notum: ut hic, & lxv. dist. ca. j. ij. & iij. & lxxv. dist. ca. j. imo repellitur & si in u-

furorem a sentiat: fiat habitatio eius deserta, & in tabernaculis suis non sit, qui inhabitet: fiant filij eius orphani, & uxor eius uidua. Commotus cōmoueatur ipse, & filij eius mendicent, & eijciantur de habitationibus suis. Scrutetē et fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius: orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa b sint ei cōtraria: & omnium sanctorum quiescentiū merita illum confundant, c & in hac uita super eū apertam uindictam eorum ostendant. d Obseruatores autem huius nostri decreti, omnipotentis gratia protegat, & authoritas beatorum apostolorum Petri & Pauli ab omniū peccatorum uinculis absoluat.

Episcopi uerò & cæteri ordines infra constituti qualiter ordinari debeant, ex authoritate Carthagineñ. concilij quarti, † cui interfuit Augustin⁹ tēpore Honorij Augusti ostēdamus, ab eorum examinatione incipientes.

Quomodo sit examinandus, qui in episcopum eligitur.

CAN. II.

Qui episcopus ordinandus e est, antea examinetur, f si natura sit prudēs, si docibilis, g si moribus temperatus, h si uita i castus, si sobrius, si peruigil, si semper suis negotijs cauens, k si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege domini instructus, si in scripturarum sensib. cautus, uel acutus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus: & ante omnia si fidei documenta l uerbis simplicibus m asserat, n id est, patrem & filium & spiritū sanctum unum Deum esse confirmans, totamque Trinitatis unitatem, deitatem, coessentialem, & cōsubstantialem & coæternam, & coomnipotentem prædicans: si singulas quasq; in trinitate personas plenum Deum, & totas tres personas unum Deum: si incarnationem diuinam non in patre. neque in Spiritu sancto factam, sed in filio tantùm credat: ut qui erat in diuinitate Dei patris filius, deus uerus ex patre esset, & uerus homo ex patre carnem ex matris uisceribus habēs, & animam humanam rationabilem, simulque in eo utriusque naturæ, id est, Deus & homo, una persona, unus filius, unus Christus, unus Deus creator omnium quæ sunt, & author, & rector: & Deus cum patre & Spiritu sancto omnium creaturarum, qui passus sit pro salute nostra uera carnis passione, & mortuus uera corporis sui morte, resurrexit uera sui carnis receptione: & uera animæ resumptione, in qua ueniet iudicare uiuos & mortuos. Quærendum est etiam ab eo, si ueteris & noui testamenti, id est, legis & prophetarum & apostolorum unum eūdemque credat authorē, & demum uiuos ac mortuos iudicaturum, & si diabolus non per conditionem, o sed per arbitrium factus sit malus. Quærendum est etiam ab

no deficiat. xxxviij. di. quæ ipsis.

g Si docibilis. Melius diceret docilis: quia homo est docilis & doctrinalis, liber docibilis: quandoque tamen ponitur unum pro alio, ut hic, & Ioan. in euang. Et erunt omnes docibiles Dei. debet autem rationem reddere omni poscēti. xxxvj. di. c. qui ecclesi. §. ecce.

Docilis & docibilis differunt.

h Temperatus. j̃. xj. q. iij. illa præpositorum.

i Vita. j̃. dist. liij. legem.

k Cauens. Nam ꝓpter simplicitatem repellitur quis, ut xxxix. dist. Petrus. sed iam promotus non deponitur, sed ei coadiutor datur vij. q. j. quia frater noster.

l Fidei documenta. id est, fidem.

m Simplicibus. id est, apertis, non implicitis. extra de sum. trini. firmiter. & s̃. distin. iiij. erit autem non inusitatis. † j̃. dist. xxxvj. illiteratos. melius xxxvij. distin. relatum. ar. ad testes repellendos. argu iiij. q. iij. si testes. §. itē in testibus. arg. contra instrumenta.

† Vnde apostol⁹ ad Timotheum, Profanas uocū nouitates deuita. Ioan. de Fantu.

n Asserat. Profiteri debet quod obseruabit patrum regulas, in auth. quomodo oportet episcopos. §. ad nos ergo. circa princi. coll. j.

o Non per conditionem. i. per creationem. † uult em̄ dicere, quod non est creatus malus, ut quidam dicunt, sed ex libero arbitrio factus est malus. imo adhuc habet liberum arbitrium: sed illud est ad malum tantum. alioqui si non haberet liberum arbitrium, non demereretur. xxiij. quæstio. iiij. uasis iræ. imo quotidie fit peior

† Subaudi. non necessitatē.

Diabolus liberũ habet arbitrium.

peior. similiter angelus habet liberũ arbitrium, sed illud est tantum ad bonum: & per id quotidie meretur, & fit melior. Homo habet liberum arbitrium æque ad bonum & ad malum, vt xxiij. quæst. iiij. Nabuchodonosor.

Peccata p quid dimittunt.

a Dimittantur. i. dimissa ostendantur. nam per contritionem dimittuntur adulto peccata nõ per baptismũ. Aut enim adultus accedit ad baptismum cum charitate, aut non. si cum charitate, iam nullum in eo est peccatum: ut legitur de centurione, ut xxvj. distin. deinde. & de conse. di. iij. non dubito. Si sine charitate, nullum peccatũ ei dimittitur, de conse. distin. iiij. ostenditur. dimittuntur tamen satisfactiones, quas pro peccatis facere debet: ut de conse. distin. iiij. sine pœnitentia. Item & originalia dimittũtur per baptismũ adultis, sed nullum mortale, si non habet charitatem. j. quęst. prima. uide.

a Sed remanet iniquitas ipsa, id est, fomes peccati. đ pœni. di. iiij. c. ille Rex. & uideas quod legitur & no. de cõsecr. dist. iiij. c. si. & c. nõ ex quo. Archid.

b Extra ecclesiam. j. quæst. j. extra ecclesiam catholicã. & c. ex ecclesia.

c Et laicorum. Sed quare hic post examinationem requiritur consensus clericorum & laicorum? Qui enim electioni cõsensit, postea electo nihil obijcere potest, ut viij. quęst. ij. dilectissimi. Sed dicas hic loqui de examinatione, quæ fit tempore cõsecrationis: nec aliud uult dicere, nisi quod cõsecrari debet, si ita est, quod omnes cõsenserint in eum.

† Alias, ergo.

Electioni possũt laici contradicere.

Item patet hic, qđ laici possunt contradicere electioni, ut dicam infra cap. illud, &c.

eo, si credat huiusmodi, quam gestamus, carnis & non alterius resurrectionem: si credat iudicium futurum, & recepturos singulos pro his, quæ in carne hac gesserint, uel pœnas, uel præmia: si nuptias non prohibeat: si secũda matrimonia nõ damnet, si carnium perceptionem non culpet, si pœnitentibus reconciliatis communicet: si in baptismate omnia peccata, id est, tam originale peccatum contractum, quam illa, quæ uoluntariè admissa sunt, dimittantur: a si extra ecclesiam b catholicam nullus saluetur. Cùm in his omnibus examinatus fuerit inuentus plenè instructus, tunc cũ omni cõsensu clericorum c & laicorum, & conuentu totius prouinciæ episcoporum, maximè metropolitani uel authoritate, uel præsentia ordinetur episcopus, suscepto in nomine domini nostri Iesu Christi episcopatu: non suæ delectationi, non suis moribus, sed his patrum diffinitionibus acquiescat.

Item Isidorus de vita clericorum.

Qualis debeat esse clericorum conuersatio.

CAN. III.

His igitur † lege patrum cauetur: ut à vulgari uita seclusi, a mundi uoluptatibus se abstineant: non spectaculis, d non pompis intersint, conuiuia publica fugiant: priuata non tantum pudica, e sed & sobria colant: usuris nequaquam incumbant, neque turpiũ occupationibus lucrorũ: non fraudibus cuiuscunq; studium appetant: amorem pecuniæ f quasi materiam cunctorum criminum fugiant, & secularia negotia officiaque abnuant, honoris gradum per ambitionem non suscipiant, pro beneficijs g medicinæ Dei munera nõ accipiant: dolos, & coniurationes caueãt, odiũ, æmulationes, obtrectationes, atque inuidiam fugiant: non uagi oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoq; gestu incedant: sed pudorem & verecundiam mentis simplici habitu incessuq; ostendant: obscœnitatem etiam membrorum & verborum sicut & operum penitus execrentur: viduarum, & virginum frequentationes h penitus fugiant, contubernia extranearum fœminarũ nullatenus appetant: castimoniam quoque non violati corporis perpetuò obseruare studeant, aut certè unius matrimonij vinculo fœderentur: senioribus: i quoque debitam præbeant obedientiam, neque ullius iactantiæ studio semetipsos attollant: postremò doctrinæ, lectionibus, psalmis, hymnis, canticis exercitio k iugiter incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus sese mancipandos student, scilicet, ut dum scientiæ operã dant, doctrinę gratiam populis administrent.

Item Clemens.

Qui dignè sacramẽta tractare non possunt, ad ministerium non eligantur diuinum.

His igitur. Hæc est tertia pars distin. in qua ostendit Isidorus qualiter clerici debeant viuere, & quæ vitare, & quæ obseruare debent, ut doctrinæ gratiam possint populis ministrare. Ioã. de Fant. & P. & hæc sint loco casus.

d Non spectaculis. Vbi turpes ludi exercentur: ut infra de consec. distin. v. non oportet. & xxxiiij. distinct. presbyteri.

e Pudica. i. continentia quo ad sermones lasciuos, ‡ & quotidie esurire debent, & esse cum vacuo ventre, ut ĩ. de consecr. distinct. v. sint tibi.

‡ Scilicet ut non dicãtur ibi, uel fiant impudica, uel inhonesta. xliij. dist. cõuiuia. secundum Hug.

f Pecuniæ. Diuites tamen nõ sunt abijciendi cum bonis operibus. xxx. dist. hæc autem scripsimus.

g Pro beneficijs. Et pro sacramentis ecclesiasticis, quæ dicuntur medicina: quia sanant uulnera peccatorum. xij. q. ij. animæ. Io. de Fãt. dixit in omnibus sacramentis committi simoniã, nisi ĩ matrimonio: ideo forte, quia ibi non confertur gratia spiritus sancti, ut xxxij. q. ij. connubia. sed in alijs sacramentis cõfertur, ut j. quæst. j. quicq̃d inuisibilis. Greg. dixit. quod ibi committitur simonia, cum sit maius inter sacramenta, ut xxxij. quæstione secunda. honorantur. ‡

Simonia in omni sacramento cõmittitur.

‡ Hãc sententiã nõ approbo: quia in sepultura gratia nõ cõfertur, & tamen ibi simonia cõmittitur. j. q. j. dictũ est xiij. q. ij. in ecclesiastico. secundũ Hugo.

h Frequẽtationes. Nota solã frequentationẽ prohiberi. ex eo enim quod frequenter fit, præsumitur quod male fiat: ut lxxxj. dist. clericus. & si q̃spiã. & uolumus. & xxxij. dist. hospitiolum.

i Senioribus. Id est prælatis.

k Exercitio. ĩ. de cõsec. di. v. nunquã.

CAN. IIII.

Tales ad ministerium eligātur clerici, qui dignè possint dominica sacramenta tractare. Melius est enim domini sacerdotium paucos habere ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quam multos [a] inutiles, qui onus graue [b] ordinatori adducant.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Si electo in episcopum aliqua obyciuntur, quinque uel sex episcopi, ad eius purgationem conueniant.

CAN. V.

Illud [c] statuendū est, ut quando ad eligendū [d] episcopum conuenerimus, si qua contradictio fuerit suborta [e] (quia sæpe talia sunt facta apud nos) non præsumant ad purgandū [f] eum, qui ordinandus est, tres [g] tantùm [h] accederè, sed postulentur ad numerū supradictū duo uel tres. Et in eadem [i] plebe, [k] cui ordinandus est, discutiantur primo personæ cōtradicentiū: postremò etiā illa quæ obijciuntur, [l] pertractentur: & cū purgatus [m] fuerit, sub aspectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cū uestræ sanctitatis animo cōcordat, corroboretur uestræ dignitatis responsione. Ab uniuersis episcopis dictū est, Satis placet.

Item ex concilio Toletano vndecimo.

Vota suæ promissionis spondeant, quos ecclesiastica promouet disciplina.

CAN. VI.

Qvanquam omnes, qui sacris [n] mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneantur adstricti, expedibile [o] est tamen, ut promissionis suæ uota sub cautione [p] spondeant, quos ad promotionis gradus ecclesiastica probat disciplina. Solet enim plus [q] timeri, quod singulariter pollicetur, quàm quod generali sponsione concluditur. Et ideo placuit huic sancto concilio, ut unusquisque, qui ad ecclesiasticos gradus est ascēsurus, non ante honoris consecrationē accipiat, quàm

---

[a] Tales. Multos. Multitudo enim aliquos facit magis uiles: ut xciij. distinct. legimus. & multitudo est canonibus inimica, ut extra de præbē. quia intantum. Et multitudo onerosa nihil habet honesti: ut in authen. de referendarijs. in fin. colla. ij. Item est hic argu. contra illos, qui allegant multa. de consecr. dist. v. non mediocriter. xxiiij. quæs. j. odi, & proieci. Nam utilius est pauca effundere, &c. C. de veteri iure enucl. tanta. §. si quid autem.

[b] Graue. Qui ex certa scientia indignum ordinat, aut deponitur, aut priuatur potestate ordinādi: ut quinquagesima dist. ex pœnitentibus. & lj. dist. aliquantos.

[c] Illud. Si electo consecrādo obijcitur crimen, non est consecrandus ante causæ examinationem: & si prius uenerant quatuor episcopi ad cōsecrationem, adhuc ueniant duo. & si ante venerant tres, veniāt adhuc alij tres ad audiendam causam criminis obiecti. Et secundum hoc exponas eligendum, id est, consecrandum. & expone purgandum, id est, examinandum. & ita intellige quod hic obijciebatur crimen in modum accusationis. Nam si esset obiectum in modum exceptionis, non viderentur necessarij tot episcopi: cum causa illa posset expediri per procuratorem: ut extra de accusation. super his. & sic patet quod metropolitanus possit audire causam criminalem episcopi, licet non possit eum deponere: tamen requiritur præsentia plurium episcoporum. Alij intelligunt tautum de eo qui tenetur se purgare. Dic ut iij. q. vj. c. quamuis. & c. accusatus.

[d] Ad eligendum. Id est, consecrandum.

[e] Suborta. Id est, quod obijcitur crimen ei.

[f] Ad purgandum. Id est, examinandum.

[g] Tres. Qui soli possent consecrare eum, sed ipsi nō possunt audire causam criminalem.

[h] Tantum. Scilicet accedere. alias est in textu accederè.

[i] Et in eadem. Ibi enim melius potest inquiri de crimine, ubi aliquis conuersatus est, ut xxiiij. quæst. j. pudenda. extra de elect. postquam.

[k] Plebe. Not. argu. ꝙ laici admittuntur ad accusandum electum, ut s. eo. l. qui episcopus. in fin. lxj. di. stu dij. lxiij. di. vota. nam episcopus debet habere bonum testimonium ab ijs, qui foris sunt: ut viij. q. j. licet. & de consecr. dist. j. iubemus. Item quia interest ipsorū, ut extra de testi. c. decætero. & est argu. ad hoc extra de test. ex parte Adæ. & in auth. de san. epis. §. si quis. autem. collat. ix. & est argu. ad hoc lxxj. distinct. Maximianus. Argu. contra xxviij. dist. consulendum. ubi etiā ad denuntiationem nō admittuntur laici si malo zelo ducantur. Item si ideo dicis admittendos laicos, quia ipsorū interest: ergo siue sint bonæ famæ, siue malæ, admittuntur: quia nullus remouetur ab accusatione, qui suam iniuriā prosequit: ut iiij. qō. vj. omnibus. male ergo dicit decretum, quod laici infames non admittantur ad accusationem clericorum: [3] ut ij. q. vij. accusatio. Potest hic dici, quod hic loquitur cum ciuiliter agitur, & in eo casu quilibet admittitur, etiam fœmina: ut extra, de testi. tam literis. Si quæris, quare ergo tot episcopi conuocantur cum ciuiliter agitur? Respon. quia agitur de crimine, licet non criminaliter. Vnde oportet etiam inscribi ad pœnam extraordinariam, ut extra de accusatione. super his. Et est argument. ad hoc. iij. quæstione vj. hæc quippe. ubi duodecim episcopi requiruntur: & tamen ibi ciuiliter agitur, ut uidetur.

[l] Illa quæ obijciuntur. Si sint grauiora uel non.

[m] Et cum purgatus fuerit. Id est, iudicatus innocēs.

[n] Qvanquam. Sacris. id est, ecclesiasticis.

[o] Expedibile. id est, iustum.

[p] Cautione. Scilicet iuratoria.

[q] Plus. Sic ergo aliquis iure communi se potest tueri [4] & priuilegio. lxxxvij. distin. quisquis. & extra de rescri. c. j. Argu. cōtra de fide instru. inter. ubi dicitur, quod idem non potest dari & confirmari. Item ar. cōtra. C. de thesau. l. vnica. De hoc plura argu. inuenies. c. distin. contra morem. Sed ita dicat consilio meo, si quæratur ab eo: hoc habeo de iure cōmuni: & si hoc non esset, habeo ex priuilegio, ut extra de præscript. veniēs. Item not. quod plus ualet specialis cautio, quā generalis: ut hic, & ff. si quis cau. l. sed & si. §. quæsitum. Item & plus specialis confirmatio, quam generalis. extra de cōfirm. bonæ. Item & specialis appellatio quam

Multitudo est reprobata.

[a] De hac materia legit & not. xxxvj. di. quæ ecclesiasticis. & ibi dicam. Archid.

[a] Sub. & sic tenet. Sic improprie exponit eligere, id est, confirmarē vij. q. j. remoto. & eligere, id est, consecrare. viij. q. j. episcopo. in fi. secundū Hugo. & Ioā. de Fant.

Electū laici possunt accusare.

[3] Præterea ex hoc sequeretur, ꝙ siue iste elect⁹ malæ famæ fuerit, siue nō, semper admittentur laici, p istud c. omnib⁹. qd' tamen falsum est, ij. qō. j. in primis. ℣. si. Ioan. de Fant.

[4] Scilicet cōtra promittentē: & dic soletem, &c. q. d. ad cautelam fit, hic enim nō magis tenetur si specialiter promittatur, quā si generaliter. & qd' dicit glo. ex priuilegio: dic iure speciali scilicet ex sua ꝓmissione. Archidia.

Specialitas, an sit generalitati præferenda.

quam generalis: ut extra de appel. super eo. & specialis delegatio, quàm generalis: ut extra de rescript. ad hoc. & specialis subscriptio quàm generalis. ff. ad leg. Cor. de fal. l. diuus. j. respon. & speciale mandatum: ut extra de rescrip. c. j. & melius. c pastoralis. Alias tamen plus ualet generalis correctio, quàm specialis, quãdo multitudo est in causa. xxiij. qõ. iiij. non potest & generalis petitio, ut xiij. quæstio. ij. non æstimemus. & generalis quæstio. ff. de quæstio. l. j. §. qui quæstionem.

a Placiti. Id est, pacti.

b Annotatione. id est, scriptura.

c Vt fidem. Not. quod quilibet clericus suo prælato præstabit obedientiam, ut j. de conse. distinct. v. in omnibus. & no. ꝙ præstat electus suo maiori iuramentum de fide & canonibus seruandis, ut hic: de indemnitate rerum ecclesiæ seruanda, ut xxviij. distinct. de Syracusanæ. de immoderata exactione nõ facienda. x. qõ. ult. c. j. in fin. Item de fidelitate. extra de iureiurã. ego N. Item de pensionibus debitis soluendis. argu. extra de noui oper. nunt. cum ex iniuncto. extra de elect. qualiter. Item de pensionibus nõ augendis, argu. extra de iureiu. tua. Item suspectus de inobedientia, iuramentum præstat de obedientia seruãda. extra de maiorit. & obed. cum in ecclesijs. in fine. Nec obstat contrarium extra de maiorit. & obedien. legebatur. quia ibi loquitur de iam promoto, & non suspecto.

Electus suo superiori multa cũ iuramēto promittit.

d Transgressores. Hic habes, quod clericus se potest obligare sub pœna spirituali & pecuniaria. Ad spiritualem pœnam se potest obligare, scilicet ad pœnam depositionis, uel anathematis: vt j. quæst. vij. quoties. de consec. dist. ij. ego Berengarius. extra de elec. cum dilectus. in fine. Similiter ad pecuniariam pœnam se potest obligare. xxj. qõ. v. si quis cuiuslibet. extra de arbit. cũ dilecti. 1 Sed nunquid pœna soluta potest agi ad obedientiã, uel ad id quod promissum est sub pœna: vel an sufficiat tantum pœna esse contentum? De hoc dic ut not. xxv. qõ. ij. quæcunque.

Clericus sub pœna se potest obligare.

1 De hoc etiam no. ij. qõ. si qs ꝑsbyter. Archid.

placiti [a] sui annotatione [b] promittat: ut fidem [c] catholicam syncera cordis contritione ac deuotione custodiens, iustè & piè uiuere debeat, & in nullis operibus suis canonicis regulis cõtradicat: atque ut debitum per omnia honorem atque obsequij reuerentiam præeminenti sibi unusquisq; dependat, iuxta illud Papę Leonis edictum: Qui se scit aliquibus esse præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat: pœna tamen iuxta ecclesiasticæ consuetudinis morem, & placitis talium inferẽda, & ab ijs, qui transgressores [d] fuerint, ꝑsoluēda.

Dehinc disponitur qualiter ecclesiastica officia ordinentur.

Qualiter ordinetur eps.

CAN. VII.

EPiscopus cùm ordinatur, duo episcopi imponant manus, & teneant Euangeliorum codicem [e] super caput & verticem eius: & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.

Qualiter ordinetur presbyter

CAN. VIII.

PResbyter cùm ordinatur, episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, etiam omnes presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas iuxta manus episcopi super caput illius teneant. Sicut autem in die suæ ordinationis sacerdos orario utroque humero ambitur, ita tempore consecrationis eodem orario debet uti instanter.

Vnde in Bracarensi cõcilio legitur.

Quod quisque accepit tempore consecrationis, ferat tempore oblationis.

CAN. IX.

ECclesiastica institutione præfixum nouimus, ut omnis sacerdos cùm ordinatur, orario [f] vtroque humero ambiatur: scilicet, ut qui imperturbatus præcipitur persistere inter ꝓspera & aduersa, virtutum semper ornamēto utroq; circunseptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore sacrificij non assumit, quod se in sacramento accepisse nõ dubitat? Proinde modis omnibus conuenit, ut qđ quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat etiam in oblatione uel perceptione suæ salutis: scilicet, ut cùm sacerdos ad solennia missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis [g] & sanguinis domini nostri Iesu Christi sumpturus: non aliter accedat, quàm orario utroque humero circũseptus, sicut tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus: ita, ut de uno eodemq; orario ceruicem [h] pariter & utrun-

Dehinc. Supra ostensum est de electione & ordinatione Papæ & de examinatione episcoporũ. & quales esse debeãt episcopi & alij clerici. Nunc uero ostendit qualiter debeat fieri ordinatio primo episcopi & postea cæterorũ.

e EPiscopus. Codicem. Consueuit quæri, an quilibet istorũ episcoporum ordinet episcopum: & an appositio libri sit de substantia consecrationis? Et potest dici, quod nullus solus eum ordinat, sed qlibet eorũ cõsecrat eum: quia consecrare est cũ alio sacrare: ut xxiiij. q. j. pudenda. sicut plures ferũt trabem, ita qđ nullus per se. ff. ad le. Aquil. ita uulneratus. §. j. nõ autem credo quod liber sit de substãtia consecrationis.

Episcopus solus consecrare nõ potest episcopum. Consecrare qd est.

f ECclesiastica. Orario. Id est, stola. 2

g Corporis. Not. quod si in ægritudine sumit sacerdos eucharistiã, circundabit stola utrunq; humerum.

2 Consecrationis eucharistiæ. Hug.

h Ceruicem. Si sacerdos legit Euangeliũ, nunquid utetur stola secundum quod diaconus? Argumen. quòd sic, ut xciij. distinctione. præcipimus. & xciiij. dist. c. j. & ij. Potius credo sequendã consuetudinem, ut xij. dist. scit. maxime de ijs, quæ breuiter sunt edicta. ff. de ventre inspicien. l. j. §. ult. 3 Dalmaticis.

3 Laur. & Hugo. di-

que humerum premens, signum in suo appareat pectore crucis. Si quis autem aliter egerit, excõicationi debitæ subiacebit.

Dalmaticis autem, nec episcopis, nec diaconibus absque apostolica licentia uti permittitur.

Vnde Gregor. Aregio episcopo Francorum.

Absque apostolica licentia Dalmaticis, nec episcopis, nec diaconibus uti licet.

CAN. X.

Commmunis filius a diaconus Petrus nobis innotuit, quòd fraternitas vestra tempore, quo hic fuit, poposcit, ut sibi & archidiacono suo uten di Dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia hominum suorum infirmitate b compulsus festinanter abscessit: ut nec ipse mœror incumbẽs diutius (ut dignum erat, & res desiderata poscebat) fineret permanere, & nos in multis implicatos (ut ecclesiasticæ rationis est cõsideratio) nouũ c hoc inconsultè & subitò indulgere non permitteret: idcirco rei postulatæ prolongatus est effectus. Nunc verò charitatis tuæ bona reuocantes ad animum, huius authoritatis nostræ serie petita concedimus: atque te, & archidiaconum tuum Dalmaticarum vsu decorandos esse concessimus, easdéq; Dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate deferente transmisimus.

Qualiter ordinetur diaconus.

CAN. XI.

Diaconus dum ordinatur, solus episcopus, d qui eum benedicit, manus super caput eius ponat: quia non ad sacerdotium, sed administerium consecratur.

e Quæritur autem, an post benedictionem manus presbyterorum, & diaconorum, chrismatis liquore debeãt perungi.

De his ita scribit Nicolaus Papa Radulpho archiepiscopo Bituriceñ.

Nec presbyteris, nec diaconibus in consecratione, chrismate manus perungere licet.

CAN. XII.

Præterea sciscitaris, utrum solis presbyteris, an etiam diaconibus debeant, cũ ordinãtur, manus chrismatis e liquore perungi: quod in sancta Romana ecclesia, cui authore Deo seruimus, de neutris agitur. Sed quòd sit à nouæ legis ministris actum, nusquam (nisi nos fallat f obliuio) legim⁹. Ergo ad beati Innocentij Papæ canonica decreta sanctitatem tuã trãsmittimus: & quæ tibi sint in cõsecrationib. & orõnibus obseruãda, principia paginæ ad Decentium Eugubinum epm emissæ te affatim † edocebunt.

PALEA.

Ex epistola Simplicij papæ Seuero & Florentino episcopis directa. Ad cognitionem nostri examinis, Gabrenen. diaconi relatu peruenit de quibusdam ecclesiæ ipsius clericis, quorũ cùm unus ad presbyterij, duo ad leuitarum ministeria consecrarentur: episcopus eorum, oculorũ dolore detentus fertur manum suã super eos tantùm posuisse: et presbyterum quendam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse: qui propter tantam præsumptionis auda-

cunt hoc nõ esse in iure determinatum: & ideo stetur cõsuetudini. alias credit uerũ esse, qđ s̃. proxim. dictũ est, scilicet ꝙ debet stolã habere, ut diaconus. Scripsit ẽt Laurẽt. de subdiacono: stola, quam portat in manu sinistra quod consuetudine reperitur non iure. Loci intẽperies excusat.

Dalmaticis. Hæc est quarta pars, ubi quæritur quid iuris de Dalmaticis. Ioan. de Fant. & P.

a Commmunis filius. ille diaconus.

b Suorum infirmitate. Nota, ꝙ propter infirmitatem suorum potest aliquis se excusare, sicut propter timorem suorum, ut extra de appellat. ex parte. Item not. ꝙ propter intemperiem loci, aliquis excusatur, ut hic, & lxxiiij. dist. quorundam. Arg. cõtra extra, de dolo & contu. cum dilecti. in fin. Ioan.

c Nouum. Nota ꝙ ea quæ de nouo petuntur, non sine magna deliberatione cõceduntur: ut hic, & xvj. q̃. j. in parochia. maxime à Romana ecclesia quæ omnia cũ magna maturitate solet tractare, ut xxxv. q̃. ix. Apostolicæ. Quia in rebus nouis constituendis euidens debet esse utilitas, ut ff. de constitu. principum. rebus. Hodie vero diaconi indistinctè utuntur Dalmatica, ut xj. quæstio. iij. episcopus aut presbyter.

d Hoc c. non videt̃ hoc probare: quoniã ibi habet̃ de alba. sic xciij. dist. diaconus in cõuẽtu. sed Hugo & Laurẽt. intelligũt albã. i. dalmaticã. sic etiam exponitur ĩ præcedenti cap. diaconus.

lxxvj. distinct. de ieiunio.

d Diaconus dum ordinatur, solus episcopus. Sacerdoti autem imponunt manus omnes presbyteri astãtes, ut s̃. eod. presbyter.

e Quæritur. Hæc est quinta pars dist. ubi quæritur, utrũ sacerdotes vngantur oleo, uel chrismate: & respondetur quòd oleo tantum Io. de Fan.

Præterea. Chrismatis. Manus sacerdotis inungunt̃ oleo, similiter inungitur & brachium siue humerus principis: sed & manus & caput episcopi inunguntur chrismate, ut extra de sacra vnctione. cũ uenisset. in fi. cõtrarium hic assignatur. xvj. q̃. e j. c. generaliter. §. ecce sufficienter. ubi dicitur ꝙ manus sacerdotis sicut manus episcopi cõsecrantur. Sed verum est quod consecrantur oleo, sed nõ chrismate, e ut dixi. Si autem aliquis est vnctus oleo pro chrismate, uel econuerso, nihilominus ordinatus ẽ: sed suppleri debet id quod omissum est, ut extra de sacramen. non iteran. pastoralis.

f Fallat. Non ergo Papa habet omnia iura in pectore suo. g Vnde etiam Vrbanus dicit, qđ non reperitur prohibitum, quin vir & uxor simul possint suscipere puerum, ut xxx. q. iij. quod autem. & tamen antecessor huius Leo illud prohibuerat. de consec. distin. iiij. non plures. & hoc conceddo. Quod autem dicitur, quod Papa habet omnia iura in pectore suo: ut C. de testa. omniũ. verum est per interpretationem: quia omnia interpretari potest. Nam & quandoque impeditur minori intelligentia: ut extra de censib. cum instantia. Quorun-

e Vndè quod hic dicit chrismate: sol. cõtrariũ. nam in cõtrario dicit de unctione olei secundum Lau.

g Hoc nõ videt̃ pcedere hic. nã hic nõ erat obliuio iuris, sed exemplorum, secundum Laur.

† Adde de hac dictione affatim, nota. in c. vno. in glo. sup verb. affatim. extra de reli. domi. lib. vj. & per Archid. hic. Ad hoc facit l. pe. C. de his qui. ut indig. quandoq; tamẽ papa, uel Impator errant in iure: ut l. iij. §. fina. & ibi glo. ff. de sup. leg. adde Baldũ in l. præscriptione. eo lum. vj. C. si contra ius uel utilit. pub.

a Ar.contra xvj.q.iij.ca.placuit. §.pscriptionum. uer. quod si ab eo. ubi de hoc in gl. ar. aliqua &c.

Adde glos. huic cōtrariam in c.nihil. in uerbo, presbytero. infra vij. q.j. & concordantas,ut ibi.

Defunct⁹ de quibus dā criminibus potest accusari.

Amittit quis quod nunquam habuit.

a Quorundam. Imposuisse. Hic habes, quod duo imperfecta sacramenta non constituunt unum perfectum,& hoc ideo, qa sacramenta sunt unitatis. de consec. dist. ij. quia passus. & unitas diuisionē non recipit. xxiiij.q.j. loquitur. a Idem dico in sacramento baptismi & eucharistiæ, & in omnibus illis, ubi certa forma desideratur, quod duo imperfecta non faciūt unum perfectum. Idem est in excusatione tutorū, quod duæ imperfectæ excusationes non faciunt unā perfectā: ut C. qui numero tut.l.j. a Idē est in stipulatiōe:quia nō diuidit. ff. de uerb. obli.l. j. & l. continuus. Sed sacramentum solēnitatis, ut est missa,bene diuiditur. & ibi duo imperfecta faciunt unum perfectum:ut vij.q.j.nihil.

b Non pōt. Quia crimina morte extinguuntur, & nullus post mortem potest accusari: ut xxiiij.qō. ij. ca.j.ff. de bonis eorū, qui ante sententiā mortem sibi consci. l. ult.& xxxiij. quæst. ij. admonere. Nisi in crimine hæresis: ut xxiiij.quæ. ij. sane.ij. Vel si aliquis hæreticos instituit hæredes, ut extra de hære. si quis episcopus. uel si in notorio crimine decessit: ut lxxxviij. di.neque.prout con sueuit notari xxiiij. q.ij.in summa.

c Amittant. Et tamen nunquam eum receperunt: & ita aliquis dicitur amittere, quod nūquam habuit:ut v.quæ.vj. quia.xxiij.q.iiij.Guilisarius.

ADDITIO.

Ad idem xvj.di.concilia. ubi de hoc. Archid.

ciā poterat accusatus iudicio præsenti dānari, si adhuc ī corpore positus, non fuisset mortis uocatione præuentus. Sed quia ille examini diuino relictus est, humano iudicio accusari non pōt, ij qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulum, sed ignominiæ potius elogiū acceperunt: ne sibi licentiā talis usurpatio faciat, decernimus, ut gradus sacerdotalis et leuitici ordinis, quē peruersè adepti sunt, depositi æquo iudicio amittant. Tales.n.meritò iudicati sunt remouendi, quia prauè inuenti sunt constituti. Item quæritur, an eorū ordinatio sit rata habenda, quibus episcopus oculorum languore impeditus manus imponit, et presbyter super eos orationem dicit? De his ita statutum est in concilio Toletano.

Et ordinator, & ordinatus damnationis subeat pœnā, cùm episcopus manum imponit, & alius orationem dicit.

CAN. XIII.

Quorundam clericorum, dum unus ad presbyterium, duo ad leuitarum ministeriū sacrarētur, eps oculorum dolore detentus fertur manum suā super eos imposuisse a tātùm, & presbyter quidam illis cōtra ecclesiasti cum ordinem benedictionem dedisse. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest: b ij, qui supersunt, gradum sacerdotij, uel leuitici ordinis, quem peruersè adepti sunt, amittant. c

Ex concilio Carthaginensi iiij.

Qualiter subdiaconus ordinetur.

CAN. XIIII.

Subdiaconus cùm ordinatur, quia manus d impositionē e nō accipit, patenam de manu epi accipiat uacuā, & calicē uacuū: de manu uerò archidiaconi accipiat urceolum cum aqua, manile, & manutergium.

Qualiter acolythus ordinetur.

CAN. XV.

Acolythus cùm ordinatur, ab epo quidē doceatur, qualiter in officio suo agere debeat: sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium f cum cereo, ut sciat se ad accendenda g ecclesiæ luminaria mancipari: accipiat & urceolum h uacuum, ad suggerendum uinum in eucharistiam i sanguinis Christi.

Qualiter exorcista ordinetur.

CAN. XVI.

Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu epi libellū, in quo scripti sūt exorcismi, dicēte sibi epo: Accipe, & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, k siue baptizatū, siue catechumenum.

Qualiter lector ordinetur.

CAN. XVII.

Lector cùm ordinatur, faciat de illo uerbum episcopus ad plebē, indicans eiusdem fidem, ac uitam, atque ingenium. post hoc spectante l plebe tradat ei codi-

Subdiaconus. Hæc est sexta pars distin. in qua probat per xvij. ca. qualiter minores ordinantur. Ioan.de Fan.& P.

d Quia manus. scilicet consecratoriā, sed ordinatoriam accipit.

e Impositionem. Verum est, quod non imponitur manus super caput subdiaconi, sicut super caput diaconi uel sacerdotis: sed imponitur: manus super ipsum, secundum quod impositio manus idem est quod ordinatio: & sic non obstat contrariū lxix. dist. quoniam. ubi dicitur, quod etiam lectori manus imponitur.

f Acolyth⁹. Ceroferariū. id est, candelabrum.

g Ad accēdenda. Non in Lampadibus, sed cum legitur euangelium: ut xxj. dist.cleros.

h Vrceolum. Ad uinum.

i Eucharistiam. id est, calicem.

k Exorcista cū, Super energumenum. Energumeni dicuntur lunatici, & obsessi a dæmonibus, ab en, quod est in, & erge, quod est labor: & mene, quod est defectus: quod est quasi in opere deficiens. Archid.

l Lector. Spectāte. lxvij. dist. reliqui. contra ubi dicitur, quod Episcopus minores ordines pōt conferre sub testimonio triū. Sed hic loquitur de ignotis.

Ostia-

Hic uideas quod legitur & not.v.qō. vj. quia.j. responso.

Energumeni.

Et recipiat fideles. Archi.

Scilicet benedictis alias non est uerũ qđ minores conferant: ut dicam in hoc c. quoniã. hic alleg. Arch.

Corona nõ debet esse magna.

Apostolus tamen dicit illud generaliter non de clericis tãtum, secũdum. Lau.

a Ostiarius. Claues. Vt eijciat excommunicatos & infideles: ut xxj. di. ca. j. in fi.
b Psalmista. Sola. de abbatibus non dubitat & corepiscopis, quin minores ordines cõferant: ut j. lxviij. dist. quãuis. & lxix. distin. quoniam. Similiter episcopus, qui renuntiauit episcopatui. extra de eo qui renun. epi. requisiuit. Sed qualiter sacerdotes conferunt ordinem primum, cũ ordinari nemo possit sine titulo: ut lxx. dist. ca. j. & solus episcopus titulum confert: ut xvj. q. vij. ca. nullus. & extra de offi. archidia. cum satis. Sed hoc uerum est de maioribus ordinibus. Vel dic, quod possunt assignare titulum, sed non cu ram animarum. Signatur contrarium xxv. dist. perlectis. uel dicitur, quod collatio illorum ordinũ spectat ad episcopum. sed illud uerum est de solenni ordine.
c Debet. Parum', nam magnitudo coronæ est signum cõuersionis, ut extra de succes. ab intesta. cum dilectus. in parte decisa. xij. q. j. duo.
d Prohibete. Iuxta Apostolum. in epistola ad Corinthios dicitur: Vir si comã nutrit, ignominia est ei: mulier si comam nutrit, gloria est ei.
e Sphæræ. j. xij. qõ. j. duo.
f Clerici. etiam uxorati, ut extra de uita & honestate clericorum, clericus. xxxij. distin. si qui uero. sed illud potest intelligi, si uult gaudere priuilegio clericali: alias secus: ut lxxxiiij. distin. quisquis. Ioan. Ego dico, quod clericus coniugatus non potest gaudere priuilegio clericali: nec debet ferre tonsuram, cum hoc faceret in uituperiũ ordinis clericalis: ut extra de cleri. coniu. c. Ioannes. Bar.

cem in quo lecturus est, dicens: Accipe, & esto relator uerbi Dei, habiturus, si fideliter & utiliter impleueris officium tuũ, partem cum eis, qui uerbum Dei ministrauerunt.

Qualiter Ostiarius ordinetur.

CAN. XVIII.

Ostiarius cum ordinatur, postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat cõuersari, ad suggestionem Archidiaconi tradat ei episcopus claues a ecclesiæ de altario, dicens ei: Sic age, sic uiue, quasi redditurus Deo rationẽ ꝓ his rebus, quæ his clauibus recluduntur.

Qualiter Psalmista ordinetur.

CAN. XIX.

Psalmista, id est, cantor potest absq; licentia epi sola b iussione presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero, Vide, ut quod ore cãtas, corde credas: & quod corde credideris, operibus cõpleas.

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum sphæræ rasũ esse debet. c

Vnde Anicius Papa.

Clerici comam nutrire prohibentur.

CAN. XX.

Prohibete fratres per uniuersas regionum uestrarum ecclesias, ut clerici iuxta Apostolũ d comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ e radant.

Item ex concilio Agathensi.

De eodem.

CAN. XXI.

Clerici, f qui comã g nutriũt, ab Archidiacono, etiam si noluerint inuiti detondeantur, uestimenta etiã, uel calceamenta eis, nisi quæ religionem g deceant, uti, aut habere non liceat.

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. XXII.

Si quis ex clericis relaxauerit comam, h sit anathema. i

Quibus uestibus monialis sit induenda, cùm consecratur.

CAN. XXIII.

Sanctimonialis uirgo cùm ad consecrationem suo episcopo offertur, in talibus uestibus applicetur, qualibus semper k usura est, professioni & sanctimoniæ aptis. Vasa quoq; sacrata, & uestimẽta altaris mulieres Deo dedicatæ cõtingere, & incensum circa altaria deferre prohibentur.

Vnde Sother Papa omnibus episcopis Italiæ.

Vestimenta altaris, & uasa sacrata mulieres tangere prohibentur.

CAN. XXIIII.

Sacratas Deo fœminas, uel monachas, l sacra uasa, uel sacratas pallas m penes uos contingere, & incensum circa altaria deferre, perlatum est ad apostolicam sedem. Quæ omni reprehẽsione plena esse, & uituperatione, nulli rectè sapientum dubium est. Quapropter huius sanctæ sedis authoritate hæc oĩa uobis resecare funditus quàm citius poteritis, censemus. Et ne pestis n hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi citissimè mandamus.

Item ex concilio Laodicen. iiij.

Sacrarium subdiaconibus ingredi non licet.

ADDITIO. Ad hoc plene notatur. l. dist. ca. ulti. xx. q. iij. eos. xxxij. di. si qui. Archi.
g Religionem. Alioqui perdit priuilegiũ clericale. extra de uita & hone. cle. c. ulti. extra de sen. excõ. in audientia. De habitu clericorum plene habes xxj. q. iiij. i summa.
h I quis. Comam. uel barbam, ut extra de ui. & hone. cleri. c. v.
i Sit anathema. Videtur ergo, quod omnis apostata sit excõmunicatus. ut extra de apost. ca. j. & infamis est. iij. q. iiij. si quis uero. * vj. qõ. j. infames. quod non concedo: 4 & expone sit. i. fiat. Nam & monachus in apostasia potest recipere ordinem: ut extra de temp. or. ex parte. & Inno. dicit quod admoneri debet prius quam suspendatur: ut extra de sent. ex com. sacro.
k Sanctimonialis. Semper 5 etiam in lecto & in infirmitate: ut xx. q. j. uidua.
l Sacratas. Monachas. non sacratas.
m Sacratas. pallas. scilicet corporalia.
n Et ne pestis. Sic s. viij. dist. mala.

Non

Com. Dixi extra de uita & honestate. c. clericus. ad tex.

Clericus coniugatus nõ gaudet priuilegio clericali.

Apostata quilibet an sit excommunicatus.

* alias si quis uero a suo.

4 Dicas, quod hoc nõ potest uerum intelligi in clerico seculari. Nã in regulari sec⁹, ut extra lib. vj. ne cle. uel mo. ut periculosa. Archi.

5 Et est ar. ꝙ monach⁹ electus in episcopũ nõ debet habitum mutare, secũdum Lau. Ad idẽ extra de ui. & honest. cle. in magno. ꝑ. & hoc ar. sumit, ex eo ꝙ hic dicit, semper.

CAN. XXV.

NOn oportet subdiaconos licentiam habere in sacrarium siue secretarium, [a] quod Graeci diaconium [b] appellāt, ingredi, & contingere vasa dominica.

Item in eodem.

De eodem.

CAN. XXVI.

MInistrum [c] non oportet uti orarijs, nec hostias derelinquere. [d]

Item in eodem.

De eodem.

CAN. XXVII.

NOn oportet lectores, aut ostiarios, aut psalmistas orarijs vti, & sic legere, aut psallere.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Mulier in conuentu viros docere non permittitur.

CAN. XXVIII.

MVlier quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere non praesumat. [e] Laicus [f] autem praesentibus [g] clericis, nisi ipsis rogātibus, docere non audeat.

Item ex concilio Agathensi.

Ministris non sacratis vasa dominica cōtingere non licet.

CAN. XXIX.

NOn oportet insacratos [h] ministros licētiam habere in sacrariū, quód Graeci diaconium appellant, ingredi, & contingere vasa dominica.

Item ex concilio Bracharensi primo.

Cuilibet ex lectoribus vasa sacra altaris portare nō licet.

CAN. XXX.

NOn liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris uasa portare, [i] nec alijs, nisi ijs, qui ab episcopo fuerint subdiaconi ordinati.

Item ex concilio Martini Papae.

De eodem.

Vt clerici comā nō nutriāt.

CAN. XXXI.

NOn liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho in secretario [k] vasa dominica. Nec oportet clericos comā nutrire, & sic ministrare: sed attonso capite auribus patentibus, & secundū Aaron talerem vestē induere, ut sint ī habitu ornato.

Qualiter sponsus & sponsa sunt benedicendi.

CAN. XXXII.

SPonsus & sponsa cū benedicendi sunt à sacerdote, a parētibus suis, vel a paranymphis [l] offerantur: qui cū benedictionē acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate [m] permaneant.

Qualiter episcopus sit examinandus.

DISTIN. XXIIII.

QValiter episcopus sit examinādus. qualiter ipse simul, cum reliquis infra ipsum constitutis sit ordinandus, breuiter mōstratum est. Nunc autem [n] uidendum est de sacerdotibus & reliquis, an sine examinatione sint promouēdi ad ordinem. De his ita scribit Paulus ad Timotheum: Manus [o] nemini citò imposueris, & nihil sine praeiudicio [p] facias in alterā [q] partem declinando.

---

[a] NOn oportet subdiaconos. Secretarium. Id est, altare, ne sit cōtra. infra eadem nō licet.

[b] Diaconium. Diaconium appellatur altare, quia ibi diaconus ministrat sacerdoti.

[c] MInistrum. Id est, subdiaconum.

[d] Derelinquere. Sed sumere debet eas cum alijs ministris: ut de consec. distin. ij. tribus.

[e] MVlier. Doce re non praesumat. hoc enim est sacerdotale officiū: ut xvj. quaest. j. adijcimus. Idem plenius habes xxxiij. q. v. mulierem.

ADDITIO.

Idem Hugo. not. hic, scilicet quod habent a Papa liberam licentiam docendi & praedicandi populo secundum Laurent.

[f] Laicus. Argum. contra Templarios & Hospitalarios. Sed illi non dicuntur laici, cum sint Deo deuoti. ut xij. quaestio. j. duo. uel ipsi habent hoc ex speciali priuilegio.

Templarij & Hospitalarij non sunt laici.

[g] Praesentibus. Maxime: nam nec absentibus. Quomodo enim praedicabit quis, nisi mittatur? extra de haeret. ad abolendam. & cap. cum ex iniuncto.

[h] NOn oportet insacratos. i. non sacros.

[i] NOn liceat. Portare. In processione. & uocat haec uasa sacra, ubi continentur reliquiae.

[k] NOn liceat. In secretario. hic secretarium dicitur locus, in quo sacra uasa ponuntur. & sic non est contra. supra ea. distinct. non oportet. ubi dicitur, qd subdiaconi secretarium ingredi non debent.

Secretarium.

[l] SPonsus. Vel à paranymphis. id est, parentibus uel ancillis: & dicuntur paranymphae, quasi parantes nympham.

ADDITIO.

Dicas quod paranymphi, uel paranymphae sunt custodes puellae ei assistentes & docentes qualiter se debeat habere: a para quod est iuxta, & nympha, quod est puella, secundum Hug. Vel dic lympha, id est, aqua, secundum Laur.

[m] In virginitate. Alibi dicitur de biduo, uel triduo, ut xxx. quaest. v. aliter. Sed intelligo & illud & istud esse consilium.

QValiter episcopus. Haec dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur quod probatae vitae debent esse ad ecclesiam sacerdotes, & ad hoc tres canones inducuntur. Secunda ibi, Cum itaque. Tertia ibi, Quaeritur qd fieri. Ioā. de Fant.

[n] Nunc autem. In hac dist. agit magister de examinatione clericorum. Primo ostendit omnes examinandos esse. Secundo ostendit qualiter & quando examinandi sunt, & à quibus. Tertio qualiter puniantur, qui sine examinatione promouent.

[o] Manus. lxxviij. distin. quid est.

ADDITIO.

Et extra de elect. cum nobis olim. & est hoc c. secundum Hugo. & Lau.

[p] Praeiudicio. Id est, praecedenti iudicio. 1. Timo. 5.

[q] In alteram. Id est, in contrariam, prout ponitur ij. q. iij. c. si quem poenituerit.

Ex Decretis Syluestri Papæ capitulo septimo.

De eodem.

CAN. I.

NVllus acolythorum, uel subdiaconorum rem consecratam a presbytero alijs porrigat, quia aliud est minister, aliud assistens: nisi tamen ipse supportet, quod ei sacerdos imposuerit ore suo benedictum.

Item ex concilio Carthaginensi tertio.

Ante probationem nullus ordinetur clericus.

CAN. II.

NVllus ordinetur clericus, nisi probatus fuerit uel examine episcoporum, uel populari testimonio.

Item Gelasius Papa Celestino episcopo.

Ad ministerium alicuius ecclesiæ clerici eiusdem promoueantur.

CAN. III.

PResbyteri, diacones, & uniuersi clerici Stomensis ciuitatis [b] petitorio nobis suggessere porrecto, in ecclesia beati martyris Eleutherij episcopi, quæ in supradicta ciuitatis parochia probatur esse constructa, presbyterum, qui constitutus fuerat, defecisse: atque in eius locum Iulianum diaconem ipsius ecclesiæ pro celebritate ipsius loci, quantocyus debere ordinari. Et ideo, frater charissime, si de eius vita, uel moribus nihil est, quod contra canonum veniat statuta, suprascriptũ presbyterij honore decorabis, sciturus [c] visitatoris te nomine, non cardinalis creasse [d] pontificis. Pariter etiam & Felicissimum diaconem in eius ecclesiæ ministerium (si conuersatio eius fuerit probabilis) subrogabis: ut locus processionis celeberrimus ad ministeriorum consecrationem, nec sacerdote indigeat, nec ministro. [e]

Itẽ ex cõcilio Laodicẽ.

Metropolitanorum & episcoporum examine promoueantur cæteri episcopi.

CAN. IIII.

EPiscopi iudicio metropolitanorum, & eorum episcoporum, qui circuncirca sunt, promoueãtur ad ecclesiasticam dignitatem: ij uidelicet, qui plurimo [f] tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conuersationis exemplo.

[a] Cùm itaque sine examinatione nullus sit ordinandus, quemadmodum, & quo tempore sacerdotum & cæterorũ infrascriptorũ examinatio debeat fieri, considerandum est.

De his in concilio Nauatensi ita legitur.

Qui ordinandi sunt, feria quarta ad examinationem conueniant.

CAN. V.

QVando episcopus ordinationem facere disponit, omnes, qui ad sacrũ ministeriũ accedere uoluerint, feria quarta ante ipsam ordinationem uocandi sunt ad ciuitatem unà cum presbyteris, qui eos repræsentare debent: & tunc episcopus à latere suo eligere debet sacerdotes, [b] & alios pru

---

...uerit. §. notãdum. ibi, præuaricator.

[a] NVllus. Testimonio. Hic habes quod testimoniũ populi æquiualet examinationi. Vnde sufficit quod clericus ordinandus habeat famam pro se. Et per hoc etiam patet, quod noti non sunt examinãdi, sed tantum ignoti: ut xlvij. dist. de Petro. xciiij. distin. valde. extra de præsumpt. mandata. [b]

PResbyteri. CASVS *Vacante Stomen. ecclesia defecit Sacerdos in ecclesia beati Eleutherij martyris: & cum illa ecclesia episcopo indigeret, nec erat episcopus, qui eam ordinaret, clerici Stomensis ciuitatis supplicauerũt Papæ ut præciperet Celestino episcopo quatenus nomine visitatoris tantum, & non tanquam proprius episcopus ordinaret in præfata ecclesia Iulianum presbyterum diaconem in locum deficientis presbyteri electum. Præcepit ergo Papa episcopo Celestino. vt Iulianũ diaconem promoueat in presbyterũ in prædicta ecclesia tantũ nomine visitatoris, & Felicissimũ in locum Iuliani substituat diaconẽ, vt ecclesia illa, nec sacerdote indigeat, nec ministro.* Casus *sequentis capituli et §. patet.*

[b] Ciuitatis. Carentis episcopo. Sed nonne vacante sede episcopali capitulũ potuit dare inuestituram: ut extra de hære. ad abolendam. & extra de elect. quia diligentia? [a] Respõ. quod inuestitura tñ ad epõs spectat: ut xvj. q. vij. nullus Io. & est hodie expressum ex̃. ne se. vac. illa. ubi dicit q̃d capitulum non supplet defectũ epi in collationibus præbendarum. B. Vel dic q̃d capitulũ istum diaconũ nõ potuit alienare a se se. va. q̃a ecclesiasticæ res alienari nõ possunt sed. vacãte: ut xij. q. ij. si qua de rebus. & lxxj dist. fraternitatem. & maior est alienatio [f] personæ, quã alterius rei, ut xij. q. j. præcipimus. Sed quare non petebant hoc ab Archiepiscopo? Forte, quia ecclesia erat exẽpta. Item quare nõ petebant hoc à uicinis epis: ut lxv. dist. si forte? Respon. forte nolebãt. poterãt em̃ ire ad Papã omnibus omissis medijs: sicut ad eũ appellat omissis medijs. ij. q͡õ. vj. ad Romanã. & c. omnes. Vel capitulum ip̃m elegit, & petijt a Papa cõfirmationẽ. Nã idem nõ põt eligere & confirmare.

[c] Sciturus. Semper hoc ergo est exprimendũ, ne pro iure possit hoc in posterum sibi uendicare: vt vij. q͡õ. j. pontifices. extra de iure patro. ex literis.

[d] Creasse. Id est, ordinasse illum.

[e] Nec ministro. Et ita quælibet ecclesia habebit sacerdotem & diaconũ. Alibi dicit quod habebit duos sacerdotes. vij. q. j. illud. & ex̃ de fil. presbyt. c. proposuit.

[f] EPiscopi. Qui plurimo. tales enim præferendi sunt alijs in ordine, & in dignitate [a] ut xlj. distinct. c. statuimus. lxxv. distinct. cap. ultimo. Cum itaque. Hæc est secunda pars, in qua dicit quod ordinandi sunt examinandi. Ioan. de Fantu.

[g] QVando. Sacerdotes. tamen hoc videtur esse officium

Ignoti sunt examinãdi & non alij.

[f] De hoc not. supra dist. proxi. qui episcopus. i. princip. Archidia.

[a] Istæ decre. nõ p-

bant in tuenti id, ad q̃d probandũ inducuntur.

[f] Dic q̃ per cõfirmationẽ nulla fit alienatio, nec præiudicatur futuro episcopo. & sic loquitur extra de maiori. & obe. his q. & c. cum olim. Ioã. de Fant.

[a] Idẽ Alexã. de Im. in l. cum q͡d. circa prin. ff. si certũ pet.

Archidiaconus instituēdos examinare debet.

officium Archidiaconi, & repræsentare abbates ordinandos, & abbatissas in sede ponere: ut extra de offi.Archi.ut nostrum. Et est argu. ad hoc s̅. dist. proxi. ostiarius. Et secundum hoc uidetur quod si Archidiaconus debet examinare instituendum, quod tenetur ordinato ad beneficium conferendū, arg.liiij. dist. si seruus. Arg.contra extra. de præben.episcopus. Sol. illud est quando episcopus ordinat sine repræsentatione, uel quādo repræsentans nō est soluendo.

ADDITIO.

De hoc not. extra de offic. archid. ad hæc.

dentes uiros, gnaros diuinæ legis, exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum uitam, genus, patriam, a ætatem, institutionem, b locū, ubi educati sunt, si sint bene literati, si instructi in lege Dei, ante omnia diligenter inuestigēt: c si fidem catholicam firmiter teneant, & uerbis simplicibus asserere queant. Ipsi autem, quibus cura committitur, cauere debent, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscunque muneris cupiditate illecti a uero deuient, ut indignum & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos episcopi manibus applicent. Quòd si aliter fecerint, & ille, qui indignè accesserit, ab altari remouebitur: & illi, qui donum sancti spiritus uendere conati sunt, coram Deo iam condemnati d ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & sic sabbatho, qui probati sunt, episcopo repræsententur.

Alias e autē, sine clericorum, uidelicet consilio, & populi testimonio, nullum episcopus ordinare præsumat.

Vnde in concilio Chartagin.iiij.legitur.

Sine clericorū suorū consilio episcopus clericos nō ordinet.

CAN. VI.

Episcopus sine consilio clericorū f suorum clericos nō ordinet: ita, ut ciuium conniuentiam, & testimonium quærat.

Quæritur, quid fieri debeat de ijs, q sine examinatione prouecti † sunt.

De his ita legitur in cōcilio Martini Papæ.

De ijs, qui sine examinatione ordinantur, & postea peccata sua confitentur.

CAN. VII.

Si quis presbyter aut diaconus sine aliqua examinatiōe ordinati sūt, aut certè cùm discuterentur, criminosa peccata cōfessi g sunt, aut post ordinationem ab alijs detecti sunt, abijciant̄ ex clero. Similiter uerò & de uniuerso clericorū ordine seruetur. Nā hoc sibi, qđ irrep̄hēsibile h est, sancta catholica defendat eccl̄ia.

a Patriam. Nam propter natiuitatem, uel patriam carius, uel uilius emitur mancipium. ff. de ædili. edic. quod si nolit. §.qui mancipium.

b Institutionem. i.titulum.

c Inuestigent. Sed nunquid ordinandi ita rigide sunt examinandi? quod uidetur, ut extra de purg.can. constitutus. & extra de elec. cum in cunctis. Argu. contra. ff. de ædil. edic. l. si quid uenditor. in princ. ubi dicitur quod non ita amare, sed cum quodam temperamento accipiēdum est, ut non requiratur nimia perfectio, extra de elect. cum nobis olim. Hæc autem tria potissime requirenda sunt, ætas legitima, literatura sufficiens, 1 morum honestas: ut extra de elect. cum in cunctis. Et si non fuerit in his tribus examinatus, deponendus est, ut extra de elect. nihil est.

Ordinādi de quibus sunt examinandi.

1 Hæc in monacho nō est necessaria: ut legitur & no. infra, xvj. q.j. legi.

d Iam condemnati. Sunt ergo tales ipso iure suspensi. j.q.j. reperiuntur.

Alias. Dictum est s̅. quod clerici collaterales episcopi, debent probare & examinare ordinandos. & ordinandi debent esse probati populi testimonio. Nunc uero dicitur, quod si neutrum istorum interueniat, episcopus non debet præsumere facere ordinationē. Casus seq.c.cum §.patet.

e Alias. id est, si non sunt examinati a collateralibus episcopi 2 uel probati per testimonium populi. ad hoc supra.eo.nullus.

2 Vt supra c.proximo.

f Episcopus. Clericorum. Sed contra.xv.q.vij.c. ult. ubi dicitur, q̄ solus episcopus honorem dare potest: solus auferre non potest. Sed ibi hæc dictio solus, non excludit clericos suos, sed alios episcopos. Adhuc signatur aliud contrarium. lxvij. distin. reliqui. Sed illud loquitur de notis clericis. Requiritur ergo consensus canonicorum in ordinibus conferendis: ut hic. Item in causarum diffinitionibus: ut xv. quæ.vij. episcopus. Item in conferendis beneficijs, extra de ijs, q̄ fi. a præla. sine consensu c. ea noscitur. xciij. dist. legimus. Item in priuilegijs cōferendis, & alijs negotijs, ut extra de ijs, quæ fi. a præla. quando. 3

Episcop⁹ debet habere capituli consensum in multis.

3 Scilicet in dispensatione rerum ecclesiæ. xij.q.ij. si qua de rebus. Item ī alienatiōe. xij.q.ij. sine exceptione. x. qō. ij. hoc ius. Itē in omnibus communibus negotijs, ut qđ omnibus īcumbit, ab omnibus comprobetur, extra de præscrip. accedens.

Quæritur, quid fieri. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, quod si aliqui sine examinatione ordinantur, si criminosi sint, deponātur. Io. de Fant.

g Si quis. Confessi. Si metu probationum aliquis confitetur crimen, talis habetur pro conuicto. Sed si spōte aliquis confitetur crimen, nulla examinatione p̄cedente, seruatur quod legitur xv.q. viij. qui admiserit. & cap. si quis presbyter. Et ponitur hoc uerbum adijciantur improprie: uno modo exponitur quantum ad ordinandos: alio modo quantum ad ordinatos. Et quod dicit ordinatū deijciendum, si prius fuerit criminosus, intelligas de maiori crimine: quia si quis in minori crimine existens ordinari se permiserit, non deponitur, sed imponitur ei pœnitentia: ut lxviij. distinctio. cap.j. lxxxij. distinctio. presbyter. extra de renun. nisi. §. propter criminis conscientiam. Qui ergo tempore ordinationis suæ tacet crimen suum, deponitur: ut l. dist. ex pœnitentibus. uel si quis sine examinatione promotus fuerit, ut lxxiiij. di. quisquis. & lxxxj. dist. si qui sine examinatione. Sed pone, quod in omnibus sit idoneus, qui ordinatus est sine examinatione: nunquid propter hoc solum deponendus est, 4 quod non est examinatus? ita uidetur hic dici: & hoc non est propter suum uitium, sed propter uitium ordinantis: ut lxx. distin. c. j. & xvj. quæ. vij. decernimus. Item quia non intrauit per ostium, unde mori debet, ut Rhemus. ff. de re. di. l. ult. Alij contrarium dicunt, ar. contra extra de præb. cum secundum. Ioan.

Confessus de crimine, an habeatur p̄ conuicto.

† Ordinati.

4 Hæc depositio fieri debet nō ab eo, qui eū ordinauit, cū ipse debeat deponi, sed ab ei⁹ superiore secūdū Hu. idem sētit Gof.

h Quod irreprehensibile. Ergo minores ordines cum

Ar.contra supra ea dist. qñ sumpto argu. a contrario sensu. Sed ista hic & ibi sub. maxime. Arch.

cum examinatione conferendi sunt. Nam & deponitur quis a minoribus ordinibus, ut xxvij. q. j. si quis episcopus.

Quod nullus. Hæc distin. diuidit in tres partes. In prima ponũtur officia minorum clericorum & episcoporũ & aliarũ dignitatũ, scilicet Archid. Archipresb. Primicerij, Sacristæ, Thesaurarij. Pet. Secũda ibi, ex hac. Tertia ibi, nunc autem. Io. de Fant.

a Quid autem. In hac distin. ostendit quid pertineat ad unumquenque ordinem. Secundo ponit regulam apostoli, Oportet episcopũ esse sine crimine. & inde nacta occasione ponit uarias significationes huius nominis crimen. & ostendit qđ sit mortale. & quod ueniale.

Et hoc usq; ad §. nũc autẽ.

Perlectis.

CASVS.

Hoc ca. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte ostẽdit Isidorus, quæ officia pertineant ad singulos ordines. In secũda parte quæ incipit ibi: hi sunt ordines, ostẽdit, quod quatuor dignitates debent esse sub Episcopo in ecclesia maiori, scilicet Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, & Thesaurarius: et quæ ad ipsos pertineant, & quibus præponantur, quod prosequitur usq; ad §. nunc autem.

Nota, quærere licet.

b Cognita. no. ꝙ quærere possumus ea, quæ sunt nobis nota: ut xj. di. quis

DISTIN. XXV.

Quod nullus sine examinatione ordinãdus sit, breuiter ꝓbatũ est. Quid autẽ a *ad epm, quid ad unũquenq; inferiorem pertineat, Isido. Ispalen. episcopus ĩ epistola ad Ludifredum scribit, ita dicens:*

Quod episcopi et cæterorum sit officium in ecclesia.

CAN. I.

Perlectis sanctitatis tuæ literis gauisus sum, quod optatam salutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quæ in consequentibus ĩsinuare eloquij tui sermo studuit, gratias ago Deo, quòd solicitudinem officij pastoralis impendis: qualiter & quo modo ecclesiastica officia ordinentur, perquiris. Et licet omnia prudentiæ tuæ sint cognita: b tamen, quia affectu fraterno me consulis, ex parte, qua ualeo, expediam: & de omnibus ecclesiæ gradibus, quid ad unumquenque pertineat, eloquar. Ad ostiarium nanque pertinent claues ecclesiæ, ut claudat, & aperiat templum Dei: & omnia, quæ sunt intus extraq; custodiat: fideles recipiat, excommunicatos & infideles c excipiat.

Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos & catechuminos in exorcizando imponere. Ad acolythum pertinet præparatio luminariorum in sacrario ipse cereum portat: ipse suggesta pro eucharistia subdiaconibus præparat. Ad psalmistam pertinet officium canendi, scilicet dicere benedictiones, d laudes, e sacrificium, f responsoria, & quicquid pertinet ad canendi peritiã. Ad lectorem pertinet lectiones g pronuntiare, & ea, quæ prophetæ uaticinarunt, populis prædicare. h Ad subdiaconũ pertinet calicem & patenam ad altare Christi deferre, & Leuitis tradere, eisq; ministrare, urceolũ quoque & aquã, manile, & manutergium tenere, Episcopo, presbyteris, & Leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam præbere. Ad diaconum pertinet assistere sacerdotibus & ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi: in baptismo, siue in chrismate, & patena & calice: oblationes quoque inferre, & disponere in altari: cõponere etiam mensam Domini, atq; uestire: crucẽ ferre, & prædicare Euangelium & Apostolum i ad populum. Nã sicut lectoribus uetus testamentum, ita diaconibus nouum prædicare pręceptum est. Ad ipsum quoque pertinet officium precum, k & recitatio l nominum. Ipse præmonet m aures habere ad Deum, ipse hortatur clamare, n ipse donat pacẽ, o & ipse annũtiat. p

Ad presbyterum pertinet sacrificium corporis & sanguinis domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. Ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris, & consecratio chrismatis, q

nesciat. xxiiij. q. 3. j. pudenda. uer. si.

c Infideles. contra. ĩ. de conse. distin. j. episcopus nullum. Sed illud nõ tenet: quia contraria consuetudine abrogata sunt, dist. iiij. §. leges.

ADDITIO.

Hoc legitur & nõ. j. quæstione j. non liceat. ibi uideas. Vel dic ut not. in prædi. c. episcopus. & xxx. q. iij. de incestis. in gl. de hac materia, &c. sed qđ hic not. fuit in summa Gof. Archid.

d Benedictiones. i. benedicamus.

e Laudes. i. alleluia. uel illud, Christus uincit, &c.

f Sacrificium. i. offertorium.

g Lectiones. Legendas in matutinis.

h Prædicare. i. legere, ne sit contra xvj. q. j. adijcimus.

i Apostolum. idest epistolam, cũ deest subdiaconus.

k Precum. Dicendo litanias.

l Et recitatio. Ordinandorum, & baptizandorum, & mortuorum, & ex communicatorum, ij. q. j. legum.

m Præmonet. Cum dicit Humiliate uos, & cætera.

n Clamare. Kyrie eleison, in rogationibus. Idẽ Gof.

o Pacem. Cum dicit dominus uobiscum. uel pax uobiscũ, secundũ consuetudinẽ alterius loci. Vel cum dicit, Agnus Dei, &c. Lau.

p Annuntiat. Festiuitates.

q Chrismatis. Alia plura spectant ad episcopũ: ut lxviij. dist. quamuis.

Et

Ipse prædicta officia, & ordines ecclesiasticos distribuit, ipse sacras uirgines benedicit, & dū præcesserit unusquisq; in singulis ordinibus: iste tamē est præordinator in cunctis. Hi sunt ordines & ministeria clericorū, quæ tamen authoritate pontificali, in archidiaconi cura, Primicerij & Thesaurarij solicitudine diuiduntur. Archidiaconus. n. imperat subdiaconibus & leuitis, ad quem ista pertinēt ministeria: ordinatio uestiendi altaris a leuitis, cura incēsi, & sacrificij a necessaria solicitudo, q̃s leuitarum ad populum Euangelium legat, quis preces dicat, seu respōsoria in dominicis diebus aut solennitatibus decantet. Solicitudo quoq; parochiarum & ordinatio, & iurgia b ad eiusdem pertinēt curam: pro reparandis c diœcesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti: d ipse inquirit parochias cum iusione e Episcopi, & ornamenta & res basilicarum, f & parochiarum gesta: & libertatum ecclesiasticarum episcopo idem refert: collectam pecuniam de communione g ipse accipit, & Episcopo defert, & clericis proprias partes ipse distribuit. Ab archidiacono nuntiatur episcopo excessus diaconorum ipse denuntiat sacerdoti in sacrario ieiuniorum dies atque solennitatum: & ab ipso publice in ecclesia prædicantur. Quando uero archidiaconus absens est, uicē eius diaconus h sequēs adimplet. Archipresbyter i uerò se esse sub archidiacono, eiusque præceptis, sicut episcopi sui sciat se obedire: & (quod specialiter ad eius ministerium pertinet) super omnes presbyteros in ordine positos curam agere, & asiduè in ecclesia stare, & quando episcopi sui absentia contigerit, ipse uice eius missarum solennia celebret, & collectas k dicat, uel cui ipse iniunxerit. Ad primicerium pertinent acolythi, exorcistæ, psalmistæ atq; lectores signum l quoque dandum pro officio clericorum, pro uitæ honestate: & officium cantandi, & peragendi solicitè: lectiones, Psalmū, laudes, & respōsoria officiorū quis clericorum dicere debeat. Ordo quoq;, & modus m canendi in coro pro solennitate & tempore. Ordinatio quoque pro luminaribus deportandis, Si quid etiam necessarium fuerit pro reparatione basilicarum, quæ sunt in urbe, n ipse denuntiat sacerdoti: epistolas episcopi pro diebus ieiuniorum parochianis per ostiarios ipse dirigat. Clericos, o quos delinquere cognoscit, ipse distringat: quos uerò emendare non ualet

a Et sacrificij. portandi ad altare.

b Et iurgia. Hic uidetur, quod archidiaconi habeant ordinariam iurisdictionem, & quod posint instituere clericos: & suspendere, uel excommunicare: 1 ut lxiij. distin. si in plebibus. & extra de pœn. licet. & extra de excessibus præla. ad hoc. & de offic. deleg. super eo. & de præben. referente. & extra de institu. cùm uenisset. Arg. contra. xvj. q. vij. nullus. & extra de offic. Archid. c. iiij. & v. Item uicarius est episcopi: ut j. capit. j. & extra de offic. Archi. capi. j. ergo habet delegatam iurisdictionē, non ordinariā. Ad hoc dico, quod Archid. habet ordinariā iurisdictionē. 2 Et quod legitur extra de offic. archi. capi. iiij. intelligo cum Archid. extendebat manus ad ea quæ sibi non competebant ex officio: nisi cōsuetudo sit præscripta, uel generalis aliarum ecclesiarum illius diœce. Nec obstat quod dicitur esse uicarius episcopi: quia nihilominus est ordinarius iudex. Nam & uicarius alicuius ecclesiæ perpetuus, dicitur ordinarius: ut extra de præben. de monachis. Sic uideo, quod uicarius iudicis ordinariam habet potestatem: quod ex eo patet, quia interponit decretū de non alienandis rebus minorū. C. de offi. eius, qui ui. alte. gerit. l. ij. sed hoc non posset facere, si haberet delegatam iurisdictionē: ut ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. ij. uidetur tamen ex hoc, q̃d habeat delegatam iurisdictionem: quia appellatur ab ipso ad Archiepiscopū, ut extra de præben. referente. Sed si haberet ordinariā iurisdictionem, gradatim fieret appellatio: ut ij. q. vj. anteriorum. Item alia ratione uidetur hoc, quia tantum de humilioribus negotijs cognoscit, ut hic dicitur: ergo est pedaneus iudex: ut C. de peda. iudi. l. ult. sed pedanei iudices delegati sunt: ut C. de ped. iud. l. pe. Item quia episcopus hoc officium delegat alijs: ut x. q. j. episcopum. Sed illud intelligas de illo iure uisitandi quod epīscopo competit. 3 H. dicit ipsum habere ordinariā: sed tamen eam non potest exercere sine authoritate episcopi: sicut metropolitanus ius habet cōsecrandi episcopū: illud tamen ius nō potest exercere sine alijs episcopis. lxiiij. dist. c. j. Ioā. Mihi uidet̃, quod solus episcopus in ciuitate sua debeat esse iudex ordinarius: ut vij. q. j. in apibus. nisi secus sit de cōsuetudine iam præscripta, ut extra de præscrip. de quarta. & capi. auditis. & melius de offic. arch. c. ulti. quod est Honorij. B.

c Pro reparandis. Alibi dicit̃, quod Hoc ad præpositū spectet. ut lxx. dist. sanctorum. sed ibi nomen p̄positi large sumit̃, ut extra de uer. sig. quāuis

d Sacerdoti. Episcopo.

e Cum iusione. gñali, quando recipiat Archidiaconatum ab episcopo.

f Basilicarum. ruraliū: quia ea, quæ sunt in urbe custodit primicerius.

g De cōione. Id est oblationibus.

h Diaconus. cum ergo posit uices suas delegare ergo est ordinarius: ut C. de iud. à iudice.

i Archipresbyter. in quibusdam ecclesijs uocatur iste decanus. quinquag. distin. in capit. sed ille est archipresbyter ruralis.

k Collectas. scilicet orationes.

l Signum, i. pulsatio campanarum.

m Modus. i. cū organo, uel sine eo.

n In urbe. sed archidia. extra urbē: ut s. dictum est.

o Clericos. ciuitatenses.

1 Ad hoc facit q̃d not. ix. q. iiij. nullus primas in glos. ergo nec & infra dicam xxiiij. q. iij. tam sacerdotes. ibi uideas Archi.

2 Idē Bal. in l præcipimus. in prin. C. de appell. & Alexā. de Imo. in ti. ff. de offi. ei⁹ cui mā. ē iuris. in iiij. col. ubi ad hoc multa adducit iura.

3 De quo hic nō loquit̃, secūdum Lau.

rò emendare non ualet, eorum excessus ad agnitionem episcopi deferat; basilicanos [a] ipse constituat, & matriculam [b] ipse disponat. Quando autē primicerius absens est, ea quæ dicta sunt. ipse exquirat, qui ei aut lege [c] est proximus aut eruditione. Ad thesaurariū pertinet ostiarij basilicarū ordinatio, [d] incensi præparatio cura chrismatis conficiendi, cura baptisterij ordinandi præparatio luminariorum in sacrario & sacrificijs.

2 Ex hac epistola liquet, quid cuiusq; officij sit. Est etiam alia distinctio episcoporum, presbyterum, diaconorum, quam fecit Clemens in epistola sua ita dicens.

Quid ab episcopis, quid à presbyteris, quid à diaconibus audire oportet.

CAN. II.

AVdire episcopum attentius oportet [e] & ab ipso suscipere doctrinā fidei: monita [f] autem uitæ à presbyteris inquirere: à diaconibus uerò ordinē disciplinæ. [g] Sacerdos quoq; utrunque humerum orario ambit. Diaconus uerò sinistrū tantum, ut ad ministerium expeditius discurrat.

Vnde in concilio Toletano, capi. ij.

Quare leuita unum tantum humerum orario ambit.

CAN. III.

VNum orarium oportet leuitam gestare in sinistro humero: [h] ꝓpter quòd [i] orat, id est prædicat. dexteram autē partem oportet habere liberam, ut expeditius ad ministerium sacerdotale recurrat.

3 Nunc autē [k] per singulos gradus ordine recurrētes, qui ex quibus ordinibus in quē gradū conscendere possint qui post lapsum ualeant reparari, uel qui nō: quibus culpis à proprio gradu mereantur deijci; quo accusante, quibus testificantibus possint conuinci, cuius sententia sint absoluēdi uel damnandi breuiter [l] cōsideremus. Ac primum à pontificali gradu incipientes, qualē oporteat eum esse, qui in episcopum est ordinandus, diligenter inuestigemus. Apostoli regulā [m] secuti, quā in huiusmodi re Timotheo & Tito scribit dicens: Oportet episcopum irreprehensibilem esse, id est, non obnoxium reprehensioni. Hoc ad Timotheū. [n] tertio, ad Titum autē primo: Oportet episcopum sine crimine esse: quod (ut Hieronymus scribit ad Oceanum) idē est. Nomine autē [o] criminis [p] quodlibet peccatum intelligitur: unde in eadē epistola [q] Hiero

a Basilicanos. i. custodes basilicarum.

b Et matriculam. i. tabulam. nam in matricula faciat scribi, quod quilibet canonicus legere debeat.

c Aut lege. id est, ordine. & ar. literaturam æquipollere dignitati.

d Ordinatio. i. ut ordinet ea, quæ sunt necessaria ad basilicam. s. claues & candelas.

Ex hac epistola. Hæc est secunda pars huius distinc. in qua ponit de ordinatione presbyterorum & diaconorum.

e AVdire. Oportet. subditos

f Monita. Id est, conuersationem.

g Disciplinæ. Id est, regulam uiuendi: ut xj. quæstio. j. sicut.

h VNum. In sinistro humero. Et hoc ideo, ut ostēdatur q̄ d̄ debet trāsire de læua ad dexterā, id est, de tēporalibus ad spiritualia. & hoc ostenditur cum circunflectitur postea uersus dexteram.

Nunc autē. Hæc est tertia pars huius distinct. in qua ponuntur xiij. capitula apostolicæ regulæ: & sub hac occasione ponit quatuor acceptiōes criminis. Ioā. de Fan.

i Propter quod. Id est, quia. simile ponitur. xxij. dist. de constantinopolitana. uersi. nanq;.

k Nunc autem. Ab hoc loco usque ad xlix. distin. assignat. xiij. c. apostolicæ regulæ, q̄ in locis suis distinguemus & ptingit hic tractatus usque ad xij. causam assignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quem debeāt promoueri: qui lapsi ualeāt reparari, & qui nō: & sub quo iudice quilibet accusetur: & sub quo iudice sint ligandi, uel absoluendi. Si qua autem alia interponit, incidentia sunt, ut in vj. vij. viij. ix. & x. causis. Continua. Hactenus ostendimus quales sint promouendi, & qualiter. sint examinandi: nunc autē ostendit quales in quolibet ordine debeant ordinari. Ioan. de Fant.

l Breuiter. id est, ad duodecimam causam.

m Regulam. hæc sunt. xiij. capitula, quæ prosequitur. Oportet episcopum esse sine crimine. Vnius uxoris uirum. Non uiuolentum. Prudentem. Ornatum. Hospitalem. Pudicum. Doctorē. Nō percussorem. Non litigiosum. Nō cupidum. Domui suæ bene præpositum. Non neophytum.

n Ad Timotheum. scribit.

o Nomine autem. Gratianus uolens exponere authoritatem Apostoli, oportet episcopum esse sine crimine, assignat hic plures significationes huius nominis crimē & licet hic quidā quinque significationes assignent, ego non assigno nisi quatuor. Dicitur enim quandoq; crimen omne delictum siue mortale siue ueniale: siue ex deliberatione procedat, siue ex ignorantia, secundum quod dicitur: Nemo sine crimine uiuit. & hanc significationem innuit ibi, nomine autē criminis. Quandoque dicitur crimē infamia procedens ex crimine, prout ibi sumitur in epistola ad Titum. Quādoq; dicitur crimen solū id, quod ex deliberatiōe procedit, siue illud sit mortale, siue ueniale: prout ibi sumitur criminis appellatio, &c. Quarto modo dicitur crimē solum id, quod est dignū depositione, prout ibi sumitur, alias ea demum. Ioann. Deinde exemplificat quod crimē sit mortale, quod ueniale: ostendēs q̄d mortalia delentur per pœnitentiam, uenialia in purgatorio. hæc uideas qualiter dixi in casibus. B.

p Criminis. In præcedenti authoritate.

q Vnde in eadem epistola. Sic continua: licet quodlibet delictum dicatur crimen, nō tamen ita accipitur in præcedenti authoritate: quia secundum hoc

fere.

3 Aliter accipit l. di. cōtumaces. Arc. Literatura æquipollet dignitati.

Regula apostolica habet. 13. capitula.

3 Quam tractat usq; ad l. di. ꝑ ordinē: demū repetit eandem & ordinate adi ēti. 81. usq; ad dis. 91. si qua alia īterpōnit ī distinctio nibus, uel in causis, incidētia sunt, ut ĭ. sequitur in glo. secundā Hugo.

Crimen quadrupliciter dicit.

nymus dicit: Res contra naturam penè a est, ut sine peccato aliquis sit: sed talis eligatur, cuius comparatione cæteri grex b dicantur. In epistola uerò ad Titum crimen uocatur criminale peccatũ, uel c criminalis infamia. Vnde ibi legitur, crimen est querela, id est peccatum accusatione & damnatione dignum. Quòd autem sine crimine iubetur esse, qui in episcopum eligitur, non ante baptisma sed post baptismũ intelligendũ est: ut à tempore uidelicet baptismatis, nullius criminis conscientia mentem eius remordeat. unde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum: criminis appellatio aliàs latè d patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda super epistolam Iacobi: Peccata, quæ ex ignorantia e uel infirmitate humana committuntur: dicit, & præcipit alterutrum confiteri, quia facilè f dimittuntur. quæcunque uerò fiunt ex deliberatione, non nisi per pœnitentiã. Hinc etiam g Augusti. ait: Nullum peccatum est adeò ueniale, quod non fiat criminale, h dũ placet.

Aliàs ea demum significat quæ semel commissa ad damnationem sufficiunt. Multa enim ex deliberatione procedũt, quæ nisi sæpius reiterata, & in consuetudinem fuerint deducta, quãuis grauent post mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia etsi quadam ratione crimina appellentur, tamen mortifera & capitalia non sunt.

Vnde Augustinus, in homelia de igne purgatorio, exponens uerba Apostoli ait: Si quis super hoc i fundamentum ædificauerit ligna, k fœnum, & stipulam, &c. 1.Cor.3.c

Multi sunt, qui lectionẽ istam malè intelligentes falsa securitate decipiuntur: dum credunt, quòd si super fundamentũ Christi capitalia crimina ædificant, peccata ipsa per ignem transitorium possint purgari, & ipsi postea ad uitam perpetuã peruenire. Intellectus iste, fratres charissimi, corrigendus est: quia ipsi se seducunt, qui sibi sic blandiuntur. illo enim transitorio igne, de quo dicit Apostolus, Ipse saluus erit, sic tamen quasi per ignem: non capitalia, l sed minuta peccata purgãtur: de quibus & si non

fere nullus esset idoneus. &c.

a Pene. j. de pœn. dist. j c. ultimo.

a Pene dicitur propter beatam uirginem & sanctum Ioannem, qui fuerunt sanctificati in utero: uel est philosophicum temperamentum.

Virgo beata & sãctus Ioannes fuerũt in utero sanctificati.

b Grex. Sic j. q. j uilissimus. lxj. distin. in sacerdotib.

c Vel. Pro id est, criminis appellatio.

CASVS.

Ponitur tertia acceptio huius nominis crimen. Dicitur enim crimen quodlibet mortale peccatum, uel ueniale, quod ex deliberatione procedit, & nõ deletur, nisi per pœnitentiam. Quæ uero procedunt ex infirmitate, uel ignorãtia, præcipit Iacobus alterutrũ confiteri: quia facile dimittuntur.

Iacobi ultimo.

d Late. Sed latius supra ibi, nomine autem. hic enim solũ mortale & ueniale qđ ex đliberatiõe ꝓcedit.

e Ex ignorantia. scilicet uenialia peccata.

Confiteri laico possumus.

f Quia facile. quia etiam laico possumus ea confiteri, q̃uis habeatur copia sacerdotis: sed mortalia nõ confitebimur, nisi sacerdoti, dũmodo possit haberi eius copia, alias laico possumus ea cõfiteri: ut de pœn. distin. j. quem pœnitet. & distin. vj. qui uult. Vel ideo facile qa per orationem dñicam, uel per eleemosynam, uel per modicum ieiuniũ, uel per aspersionẽ aquæ benedictæ dimittũtur: ut de pœniten. distinct. iij. de quotidianis. & distinctio. vj. qui uult. & de conse. distin. iij. aquam.

Venialia remittuntur uarijs modis.

g Hinc etiam. Respicit ad id quod dixit, si ex deliberatione. Ioan.

ADDITIO Et expones sic, Hinc id est, ad ostẽdendũ ꝙ illa quæ cõmittuntur ex deliberatione indigent pœnitentia: & possunt ista esse uerba Gratiani, uel Bedæ introducentis authoritatem August. secundum Hug.

h Criminale. i. cuius assiduitas & contemptus uitãdi ueniale nõ fiat mortale: non enim uidetur, quod id qđ est ueniale, possit fieri mortale: a qa secũdũ opi. istorum nihil potest speciem permutare. Nisi ue lis dicere, quod ueniale & mortale non sint species peccati, sed accidẽtia. Vñ sicut mortale fit ueniale recepta pœnitentia, de pœn. distin. j. serpens. sic econuerso fit ueniale mortale. Alij dicunt, ꝙ tñ ipse contẽptus ueníaliũ est mortale peccatum. secũdũ hoc expone fit mortale. i. tibi per cõtẽptũ fit b mortale, sicut ibi exponitur: accedit uerbum ad elementũ, & fit sacramentũ. j. qõne j. detrahe.

a Quod dic, ut legit & no. de pœnit. dis. j. tres. ꝓpe finẽ.

b Id est, orit. Arc.

Alias ea demũ. Hic ponitur quarta accepto huius nominis crimen, s. quod semel commissum sufficit ad dãnationẽ & depositionẽ, nõ tñ infamat: & ostendit in hoc §. quæ peccata sint mortalia: & q̃ uenialia: & q̃dã ex his enumerant mortalia, quæ per pœnitentiam purgant, uenialia ĩ purgatorio post mortem. Et dicitur, qđ per lignum magna uenialia designantur, per fœnum minora, ꝑ stipulã minima intelligunt.

Venialia triplicia sunt.

i Super hoc. Id est, super fidem, id est, postquam fidẽ quis susceperit. i. licet quis post fidẽ sumptã ueníaliter peccauerit, nihilominus saluus erit.

k Ligna. Per hoc innuit tria gña ueniaỉiũ, ligna uocat grauiora uenialia, fœnũ minora, stipulã minima. ligna enĩ diutius sunt in igne, q̃ fœnũ: & fœnum diutius quàm stipulà.

Punit ne aliquis in purgatorio ꝓ mortali peccato.

l Non capitalia. Hac authoritate dicunt quidã qđ nullus pro mortali peccato punit igne purgatorio, sed tñ ꝓ ueniali. Alij dicunt qđ si aliqs cœperit pœnitere ꝓ mortali, & non ꝑficit hic pœnitentiam, perficiet eam in purgatorio. Sed si hic non est contritus de mortali, non purgabitur pro illo in purgatorio. Sic uidetur Aug. hic uelle, & de pœ. dist. j. si peccatũ. & c. sicut primi. & de pœn. dist. ult. c. ultimo.

omnia [a] uel [b] aliqua commemoranda sunt, ne aliquis inaniter excusare se conetur: & dicat se nescire, q̄ sunt minuta peccata, & quæ criminalia. Et quãuis Apostolus plura capitalia commemorauerit, nos tamẽ (ne despe rationem facere uideamur) breuiter dicamus, quæ illa sunt: sacrilegiũ, homicidium, adulterium, fornicatio, falsum testimonium, rapina, furtum, superbia, inuidia, auaritia: & si longo tempore teneatur, iracundia: & ebrietas, [c] si assidua sit, in eorum numerum cõ putatur. Quicunque.n. aliquot de istis peccatis in se dominari cognouerit, & non seipsum dignè emendauerit, & si habuerit spatium, longo tempore pœnitentiam non egerit, & largas eleemosynas non errogauerit, & à peccatis ipsis non abstinuerit illo transitorio igne, de quo Apostolus ait, purgari non poterit: sed æterna illum flamma sine ullo remedio cruciabit. Quæ autẽ sunt minuta, licet oĩbus nota sint: tamen quia longum est, ut omnia replicent, opus est ut ex eis, uel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut in potu plus accipit, [d] quàm necesse est, ad minuta peccata nouerit pertinere: quoties plus loquit quam oportet: plus tacet, [e] q̄ expedit: quoties pauperes importunè petentes exasperat: quoties cùm sit sanus corpore, alijs ieiunantibus [f] prandere uoluerit: aut somno deditus tardius [g] ad ecclesiam surgit: quoties excepto [h] filiorum desiderio [i] uxorem suã cognouerit: quoties in carcere positos tardius req̃sierit, & infirmos tardius uisitauerit. Si discordes ad concordiam reuocare neglexerit. [k] Si plus aut proximũ, aut uxorẽ, aut filium aut seruum [l] exasperauerit, q̃ oportet. Si amplius blanditus fuerit quàm oportet. Si unicuique maiori personæ, aut ex uoluntate, aut ex necessitate adulari [m] uoluerit. Si pauperibus esurientibus nimium deliciosa, uel sumptuosa [n] conuiuia præparauerit. Si se, aut in ecclesia, aut extra ecclesiam fabulis otiosis (de quibus in die iudicij ratio reddenda est) occupauerit. Si dum incautè iuramus, [o] & cùm hoc per aliquam necessitatẽ implere non potuerimus, utiq; periuramus: & cum oĩ facilitate uel temeritate [p] maledicimus: quoniam scriptũ est, Neque maledici regnum Dei possidebunt.

Item Gregorius.

Quæ sunt uenialia peccata quæ post hanc uitam purgantur.

CAN. IIII.

Qualis hinc [q] quisque egreditur, talis in iudicio [r] apparebit uel repræsentabitur: sed tamen de quibusdam

---

[a] Non omnia. Scilicet quæ sint mortalia q̃ uenialia.

[b] Vel. Pro saltem.

[c] Ebrietas. Quæ quandoq; est mentis obliuio: & hæc est pœna, & nõ est aliquod peccatũ: ut xvj. quæst. j. sane. quandoq; dicitur studium ad inebriandum se: & hoc ẽ mortale peccatum, ut xxxv. distin. ante omnia. extra de uita & hone. cleric. à crapula. quandoq; dicitur frequẽs actus bibendi: & illud est ueniale, ut in uersi. seq.

[d] Plus accipit. Casu, nõ ex contemptu, & non ad ingurgitationem: alias esset mortale peccatum: ut iiij. dist. denique.

[e] Plus tacet. In prælatis est taciturnitas mortale peccatum: ut xliiij. distin. sit rector. xl. dis. si Papa. in alijs est ueniale.

[f] Ieiunantibus. Sed nonne comedere ante horam comedẽdi est mortale peccatum, [1] ut de consec. distin. j. solent. & distin. v. quinq; modis? Sed non intelligas de ieiunijs statutis, sed de illis, quæ q̃libet ꝑ sua uolũtate seruat. lxxvj. dist. utinam.

[g] Tardius. Si peccatum est aliquid tardius dare. xiij. q. ij. q. oblationes. xvj. q. j. decimæ.

ADDITIO.

Dic q̄ ipsum surgere nõ est peccatũ, sed tarditas & negligẽtia. cum istis concord. secundũ Hug.

[h] Excepto. Argumen. contra Hug. qui dicit quod uir non potest cognoscere uxorẽ, quin uenialiter peccet: ut dixi s̄. distinct. xiij. nerui.

[i] Desiderio. Supple & causa reddenti debiti.

[k] Neglexerit. Hoc est in prælato mortale: ut xc. di. præcipimus.

[l] Seruum. In hoc casu seruus audit agens contra dñm suum, & dominus talis cogit eũ uendere: ut ff. de ijs q̃ sui uel alie iu. sũt. l. ij. §. dominorũ. Similiter marit⁹ uxorem tenetur moderate castigare, ut vij. q. j. sicut. in fi. nisi sit clericus, q̃ eam durius potest castigare, ut xxxiij. q. ij. placuit.

[m] Adulari. xxij. q. ij. primum. Contra xj. q. iij. nemo peritorũ. & xlvj. distin. clericus q̃. Solu. Tribus modis adulatur quis, uel attribuendo alicui homini bonũ quod non habet: uel nimium extollendo bonum, quod habet. utrunq; istorũ est ueniale. uel probando malũ quod habet: & istud est mortale. xj. q. iij. uæ qui dicitis.

[n] Vel sumptuosi. xl. di. nõ cogantur.

ADDITIO.

Hoc uult sonare ista cõcor. sicut infirmat diues, si utatur uilibus: ita infirmant pauperes, si utant deliciosis, secundũ Hug. Arc.

[o] Iuramus. Intellige cũ quis iocando iurat. Nã ꝑ temerario iuramẽto bene peccat aliq̃s mortaliter: licet nõ tãta pœnitentia ĩponatur ei sicut si solẽniter & ex discretiõe iurasset: ut xxij. q. iiij. qui sacramẽto. Idẽ dico ĩ iuramẽto ꝑ metũ extorto: ut extra de iureiu. uerũ. Cõtra. ij. qõ. iiij. nos sanctorũ. Solu. ibi de solẽni. hic de nõ solenni.

[p] Temeritate. Sed si ex odio, esset mortale, unde sequitur, quoniam.

[q] Qualis hinc. hoc uerum est de summe bonis, uel summe malis. Nam quidam sunt summe boni, quidam summe mali. [2]

[r] In iudicio. ut xiij. q. ij. tempus. Ioan.

Culpis

Ebrietas quandoq; est mortalis.

Taciturnitas in prælatis est peccatũ mortale.

[1] Quærit nõ asserit, nã hoc dicere esset durũ. Arc.

Maritus uxorẽ castigare potest.

Adulatio tripliciter fit.

Iuramẽtũ an semper sit mortale peccatum. 1. Cor. 6. b.

[2] De hoc etiam no. extra de cele. missar. cum Marthæ. in fi.

culpis eſſe ante iudicium purgationis ignis credendus eſt pro eo, quod ueritas dicit, Quia ſi quis in Spiritum ſanctũ blaſphemias dixerit, neque in hoc ſeculo remittetur ei, neque in futuro. In qua ſententia datur intelligi quaſdam culpas in hoc ſeculo, quaſdam in futuro poſſe relaxari. quod autem de uno negatur, conſequens intellectus patet, quia de quibuſdã conceditur. Sed tamen (ut prædixi) hoc de paruis minimiſque peccatis fieri poſſe credendum eſt: ſicut eſt aſsiduus, & otioſus ſermo, immoderatus riſus uel peccatum curæ familiaris, quod uix ſine culpa, uel ab ipſis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, ſciũt. Quæ etiã poſt mortem grauant, ſi adhuc in uita poſitis minimè in morte fuerint relaxata.

Item Auguſtinus.

De eodem.

PALEA.

Qui in aliud ſeculum diſtulit fructum conuerſionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic ignis & ſi non ſit æternus, miro tamen modo grauis eſt. Superat enim omnem pœnam, quam unquam paſſus eſt aliquis in hac uita, uel pati poteſt.

Alias autẽ ea tantùm delicta ſignificat, quorũ eſt perpetua infamia: unde illud Hieron. Primum itaque ſine crimine, &c. Vnde Hierony. ſcribit in eadẽ epiſtola ad Titum.

Item & Inn. Papa.

A die baptiſmi ſine criẽ debet inueniri, qui in epiſcopum eſt ordinandus. CAN. V.

Primùm itaq; ſine crimine iubetur eſſe epiſcopus: qđ alio uerbo ad Timoth. irreprehenſibilem nominatum puto: non quòd eo tantum tempore, quo eſt ordinandus ſit ſine ullo crimine, & præteritas maculas noua conuerſatione diluerit: ſed quòd ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſciẽtia mordeatur. Quomodo enim poteſt præſes eccleſiæ auferre malum de medio eius qui in delictum ſimile corruit: aut qua libertate peccantem corripere poteſt, cùm tacitus ipſe ſibi reſpondeat eadem ſe admiſiſſe, quæ corripit. Ecce, qui ordinandus eſt in epiſcopum, non ſolum tẽpore ſuæ ordinationis, ſed etiam omni tempore poſt Baptiſma à crimine im munis debet eſſe.

DISTIN. XXVI.

Equitur in utraq; epiſtola, vnius uxoris uirũ

---

a Culpis. Scilicet uenialibus.

b Credendus eſt. Hic uult dicere: quod quædam culpæ tolluntur per ignem purgatorij ante diẽ iudicij.

c Blaſphemias. Qui peccat per impotentiam, dicitur peccare in patrem: quia patri attribuitur potentia. xxiij. diſtin. qui epiſcopus. Qui peccat per ignorantiã dicitur peccare in filiũ: quia filio attribuitur ſcientia. xxxviij. diſtinct. ſi iuxta. Sed qui ex contemptu peccat, dicitur peccare in ſpiritum ſanctũ: ut ille qui eſt obſtinatus in peccato: & illud dicitur irremiſsibile, ideſt non ita de facili remittitur, ſicut præcedentia de pœni. diſtin. j. §. poteſt. & diſt. ij ſciendum.

Peccatur uario modo in patrem, & filiũ, & ſpiritum ſanctum. Mat. 12. c.

d Negatur. Argu. quod de uno negatur, de alio conceditur: ut xv. q. iij. de crimine. ff. de iudi. l. cũ prætor. ſic quod de uno cõceditur, de alio negatur: ut xl. diſt. diſciplina. j. quæſt. j. per Eſaiã xxxiij. q. v. qui ſitit. Ar. cõtra. C. de nat. liber. authẽ. item ſi quis. ubi licet unum nominet, tamen extẽditur ad alios. ſic lxj. diſt. miramur. ar. ff. de cuſto. reo. ſi quis.

Quod dic, ut legiĩ & no. j. de pœn. diſtin. j. §. põt etiam & di. 2. & c. ſciẽdũ. Archidi.

In fine.

e Sine culpa. Similiter militia, mercatio, procuratio, ſiue adminiſtratio aliqua uix ſine peccato fit, ut de pœni. diſt. v. falſas. & capi. qualitas.

Qui in aliud. Alias. Hic proſequit Gratianus ſecundum H. quintam acceptionem huius nominis crimen, dicens quod crimen dicitur quodcunq; irrogat perpetuam infamiam.

Primum. Ex hoc cap. tres oriuntur opiniones. dicit Hu. quod qui ſemel peccauit, non poteſt amodo promoueri, uel aliquos actus legitimos exercere: ut hic, & lxviij. diſtinct. quoniam. & j. quæſt. vij. ſi quis omnem. & quinquag. diſtinct. illud. & vj. quæſt. j. qui crimen. & viij. quæſt. j. in ſcripturis in fine. & extra de tempo. ordi. capi. ex tenore. Et argu. pro eis. ff. de ædil. edic. quis ſit fugitiuus. primo reſpon. Fur enim non purgat uitium furti. licet rem reſtituat. ff. de furtis qui ea mente. nec raptor uitium rapinæ. ff. ui bono. rapto l. penultima. Alij dicunt, quod poſt quodlibet mortale acta pœnitentia poteſt quis promoueri, niſi ſit crimen enorme: ut lxxxj. diſtin. Apoſtolus. Et eſt argumẽtũ ad hoc quinquag. diſtinct. ferrum. ff. de ædili. edic. quod ita ſanatũ eſt. Quia ſtatus noſtri temporis, &c. ut xxxiiij. diſtinct. fraternitatis, & dicunt quod ille canon corrigit alios qui de rigore loquuntur. Tertij dicunt, quod quantumcũq; ſit graue delictum, dummodo ſit occultũ, poſt pœnitentiam non impedit promouẽdum: ut quinquag. diſtin. de his. Ego credo, qđ ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtum, dummodo ſit enorme, impedit promouendum, licet egerit pœnitentiam, quin quag. diſtinct. miror. Ioan. Sed certe hoc non eſt uerum, licet Ioã. hoc dicat. Nam pro occulto crimine nemo repellitur poſt pœnitentiam: niſi in homicidio. ut dicit noua decretal. extra de tempo. ordi. capit. ulti. quæ declarat hoc totum. B.

Promoueri utrũ poſsit ille qui ſemel peccauit.

Ad idẽ de pœ. di. j. quã cuiuslibet. &c. quãobrẽ. uer. neque. n. &c. Et 32. q. 1. quod autẽ. in ſi. lvj. diſtin. nunquam nam Deus uitijs tantum iraſcitur, nõ hoĩbus. de pœ. diſt. j. quãobrẽ. Archid.

g Præſes. i. epiſcopus.

h Corripere. Nota, quod poteſt quis accuſari de peccato, de quo pœnituit xxxiij. quæſt. ſecũda admonere.

i Reſpondeat. ſic infra diſtinct. proxi. una tantum. & xlij. diſtinct. capitulo primo. & undecima diſtinct. in ſacerdotibus. §. primo.

Cõcor. l. frater à fratre. ff. de condi. indebit. & l. altius. ff. ſi ſeruitus uendi.

Equitur. Hæc diſtin. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Sicut duobus. Ioã de Fant.

Sequitur. In hac xxvj. diſt. exequitur ſecundum præceptum apoſtolicæ regulæ, oportet

post baptisma uidelicet non ante baptismum.

Vnde Hieronymus scribit ad Oceanum.

Post baptismum debet esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus.

CAN. I.

VNius a uxoris uirū, id est, monogamū b post baptismū. c si enim & ante coniugem habuerit, quæ obierit, nō imputetur ei, cui prorsus nouo homini d nec stupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obsunt.

Augustinus uero contra testatur scribēs in epistola ad Titum.

Qui ante baptismum habuerit unam, & post baptismum aliam ordinandus non est.

CAN. II.

ACutius intelligunt: qui nec eum, q catechumenus uel paganus habuerit unam ante baptismum, & post baptismum habuerit alteram, ordinādum censuerunt: qa de sacramento e agitur, non de peccato propter sanctitatē sacramēti. Sicut si fęmina catechumena uitiata ē, nō potest post baptisma inter Dei uirgines cōsecrari: f ita non absurdè uisum est bigamū non peccasse, sed normā sacramenti amisisse, non ad uitæ meritū, sed ad ordinationis signaculum. Vnius uxoris uir episcopus significat g ex oībus gētibus unitatē uni uiro h Christo subditam. i

z Sicut duobus dominis seruire: sic ab uno dño apostatare, atq; in alterius supstitionē ire nō licet. †

Item Innocen. Rufo, & Eusebio, & cæteris episcopis Macedonibus.

In baptismate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur.

CAN. III.

DEinde opponitur non dici oportere bigamum eum, qui cathecumenus habuerit & amiserit uxorem, si post baptismum fuerit aliam sortitus: eamque primam uideri, quæ nouo homini copulata sit: quia illud

læ, oportet episcopum esse unius uxoris uirū; quod negatiue exponitur, id est, non pluriū, tamen in casu necessitatis bigamus promouetur usq; ad subdiaconatum. ut xxiiij. dist. lector. Assignantur autem quatuor rationes. quare bigamus nō possit promoueri. Vna propter defectū sacramenti: qa nō est ibi sacramētum unitatis, cùm carnem suā diuiserit in plures: ut j. ead. acutius. Item propter prærogatiuam ordinū: ut j. eadem. una. Item propter signū incōtinentiæ ex eo, qd de una transiuit ad aliam: ut lxxxij. distin. proposuisti. Item ex eo, quod nō habet frontem hortādi uiduitatē: ut j. ea. una. in fin.

a VNius. idest, non pluriū sic extra de testi. licet. Et sic uerba affirmatiua exponūtur negatiue: ut j. quæst. j. iudices. xxiij. q. iiij. si ea.

b Monogamum. Monos unum, gamos mulier uel nuptiæ. inde monogamus, scilicet q unā tātum habuit uxorem. H.

c Post baptismū. Non dicit uerum. quia matrimoniū non soluitur in baptismo: ut j. ead. c. deinde. & male sentit hic Hieronymus. unde Augustinus eū corrigit in proximo capit.

d Nouo homini. Sub eo modo loquendi seruus post manumissionē dicitur nouus homo: ut ff. de adi. leg. si seruus legatus. & alia lex dicit, quod post manumissionē alius intelligitur: ut ff. de solu. qui res. §. aream.

ACutius. CASVS. *Capitulū hoc diuiditur in duas partes. In prima parte probat Augustinus quod ille, qui habuit unam coniugem ante baptisma & aliam post promoueri non potest cum sit bigamus:, & hoc fit non propter peccatum, quod contraxit: sed propter sacramenti defectum, quod in eo defecit: cum hic non de peccato, sed de inordinatione agatur. Et si catechumena fuerit ante baptismum corrupta, licet postea baptizetur, tamen non poterit inter uirgines consecrari. In secunda parte, quæ incipit ibi, Sicut. dicitur quod sicut unitas uni uiro, id est, Christo debet esse subdita, & non diuersis, id est, Deo & diabolo: ita à Deo recedere in superstitionem Diaboli non licet. Vel intellige sic, ut facit ad propositum Gratiani, id est, sicut duobus coniugijs non potest aliquis deseruire simul, sic ab uno coniugio in aliud ire non licet: quia talis apostataret à uia ordinandi.*

e De sacramento. Sensus est, bigamus non repellitur quia peccauit sed propter sacramenti defectū, qui est in eo, extra de big. à nobis. & ca. nuper. Et no. quod in matrimonio triplex designatur sacramentum: cōiunctio animorum per uerba de præsenti designat coniunctionem fidelis animæ ad Christū: sed commistio carnis designat cōiunctionem Christi & ecclesiæ: ut extra de biga. debitum. Item designat ibi unio Deitatis cum humanitate, ut de consecra. dist. ij. in Christo. & illam designat cōiunctio corporum.

f Cōsecrari. quæri consueuit, cum cōsecratio episcopi maior sit & dignior, q̃ uirginū, quare possit consecrari in episcopū, qui non solū uxorem habet, sed etiā post mortuā uxorem habuit concubinam: ut xxxiij. distin. habuisse. & xxxiiij. dist. capit. fraternitatis. Et si qua fuerit corrupta, uel ante baptismū, uel postea non possit inter sacras uirgines consecrari: ut xx. q. j. iuuenculas? Respōdetur, sacra uirgo significat ecclesiam triumphantē, ubi non est macula neque ruga. xxj. distin. quamuis. sed episcopus ecclesiam militantem. ubi sunt boni & mali. xxxj. dist. quoniam. xj. q. iij. audi.

g Significat. Et ita ipse eps est sacramētū: sicut aqua ipsa. j. q. j. detrahe uerbū ab aqua, quid erit, nisi aqua?

h Vni uiro. Id est. Deo, & non diabolo, & sic bene aptatur seq. litera.

i Subditam. i. non ab eo diuisam: & bene sequitur.

DEinde. CASVS. *Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod Rufus, & Eusebius, & cæteri episcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebāt. prima erat, quod ille nō debet bigamus reputari, qui ante baptismū habuit unā, et postea aliā, & eam quā post baptismū aliquis habuit, uideri quasi nouo homini copulatā. Sed hanc opin. reprobat Inno. per duo inconuenientia. Primū est, quod secūdū illorū opi. si aliquis ante baptismū tres habuerit uxores*

Bigamus ppter quatuor rationes pmoueri nō potest.

z Hicuideas quod dicam de pœ. dist. ij. cap. tolle charit. §. Adā. sup glos. dices hoc, &c. Archid.

† Cōcor. text. in l. naturaliter. quéui de C. de epi. & cle.

Corrupt⁹ in epm cōsecrari potest sed nō corrupta inter uirgines.

ves, post baptismum quartam, quæ quarta est, erit prima secundum eos. Secundum inconueniens est, quod hæc talis, quæ quarto ducta est, debet loco uirginis reputari. Secunda opinio erat, quod totum quicquid agit homo ante baptismum, in baptismo deletur. quod Innoc. reprobat: cum in baptismo tantum peccata deleantur, & non matrimonia, cum Deo authore sint constituta. Tertia opinio erat, quod matrimonium ante baptismum non erat legitimum: & hoc improbat tali ratione: quia si hoc uerum est, filij inde nati non erunt legitimi, nec hæreditatem habebunt, sed erunt spurij, uel naturales. Hoc etiam improbatur authoritate domini. nam interrogatus a Iudæis, si liceret homini dimittere uxorem suam, respõdit: Quos Deus coniunxit homo non separet. & de his tantum loquebatur scilicet Iudæis, qui ante baptismum contraxerunt. In secũda parte, quæ incipit ibi, quæro & solicitus. reuertitur Innocentius ad secundam opinionem & eam improbat duabus rationibus usque in finẽ. Prima est, quod secundum hoc filij nati ante baptismum et post non erunt fratres, nec inter eos erit famil. ercis. iudiciũ: quod est absurdũ. Secũda est quia secundum hoc bona, quæ facit aliquis catechumenus, non prosunt ei, si quod ante baptismum gessit, in baptismo deletur: quod non fuit uerum in Cornelio gentili, nec in præceptis legalibus diligenter impletis. Et sic concludit quod per baptismum non aboletur matrimonium, sed peccatum.

coniugium per baptismi sacramentum cum cæteris [a] criminibus sit ablatum. Quod cùm de una utiq; dicitur, certè si tres habuerit ĩ ueteri positus homine uxores, erit ei, quę post baptismum quarta est, sic interpretãtibus prima: uirginis æquè [b] nomẽ accipiet, quæ quarto loco ducta est. Quis (oro) istud non uideat cõtra Apostoli esse præceptũ, qui ait, unius uxoris uirum oportere fieri sacerdotẽ? Sed obijcitur, [c] quod in baptismo totũ quicquid in ueteri homine gestum est, sit solutum. dicite mihi (ut cum pace uestra loquar) an crimina tãtùm dimittũtur in baptismo, an & illa, quæ secundum Dei præcepta ac Dei instituta complẽtur? Vxorem ducere, crimen est, an non est crimen? si crimen est, ergo (ut cum præfata uenia dixerim) erit author in culpa, qui ut crimina cõmitterent, in paradiso præcepit, cum ipse eos benedixit. Si uerò nõ est crimẽ, quia quod Deus ĩstituit, nefas est crimen appellari. & Salomon addidit: Etenim à Deo præparatur uiro uxor: quomodo creditur inter crimina esse dimissum, quod Deo authore legitur consummatum? Quid de talium [d] filijs percensetur? nunquid non erunt admittendi in hæreditatis consortium, qui ex ea suscepti sunt, quæ ante baptismũ fuerat uxor: eruntq; ap[e]pellãdi, uel naturales, uel spurij: quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (ut uobis uidetur) quod post baptismum assumitur? Ipse Deus cùm interrogaretur à Iudæis, si liceret uxorem dimittere, atque exponeret fieri non debere, addidit: Quos Deus coniunxit, homo non separet. An ne de his locutus esse credat, qui post [f] baptismum sortiũtur? Meminerint & hoc à Iudæis interrogatum, & etiam Iudæis esse responsum. [g] Quæro, & solicitus quæro, si una eadẽq; sit uxor eius qui antè catechumenus, postea sit fidelis: filiosque ex ea cum esset cathecumenus susceperit, & postea alios filios cũ sit fidelis: utrũ sint fratres appellandi, an nõ habeat postea defuncto patre familiæ erciscundæ hæreditatis consortium, quibus filiorũ nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? Quod cùm ita sentire absurdum est, quæ ratio est hoc defendi, & uacua magis opinione iactari, quã aliqua authoritate [h] roborari, cũ nõ possit ĩter peccata deputari quod lex præcepit, [i] & Deus adiunxit? Nunquid si catechumenus uirtu-

[a] Cum cæteris. Improprie ponitur hæc dictio, cæteris, ut ibi, & cum eo alij duo latrones. sic lvj. distin. Cœnomanẽsem. xxxiiij. distinct. si quis uiduam. viij. quæstione iij. Artaldus. unde licet sic inueniatur scriptum in aliquo instrumento, hæc ecclesia cum cæteris capellis, per hoc non probatur ecclesiam istam esse capellam.

ADDITIO.

Argumentum contra j. quæst. vij. & si illa, in princ. ubi de hoc. Archid.

[b] Aeque. Id est, simili ratione.

[c] Sed obijcitur. Nunc obijcit contra secundam opinionem.

[d] Quid de talium. Hic obijcit contra tertiam opinionem.

[e] Vel naturales. Qui dicuntur legitimi, qui naturales habes xxxij. quæstio. iiij. liberi. & qui spurij. ff. de sta. ho. l. uulgo.

[f] Sortiuntur uxores & uiros.

[g] Responsum. not. interpretandas esse locutiones secundum personas, quæ loquuntur, quid uel quibus loquuntur, ut hic, & j. quæstione vij. didici. & extra de maiorit. & obe. solitæ & quod persona loquens comprehenditur in generali sermone. argumen. ff. de pignori. Paulus. §. ultimo. Sed contra argumen. C. de solu. inquisitio. & argumen. ff. loc. qui insulam. §. ultimo. ubi nec dominus, nec familia excipitur in generali sermone.

[h] Authoritate. quod enim ratione probari non potest, extirpandum est, ut lviij. distinctione corepiscopi.

[i] Lex præcepit. xxiij. q. iij. qui peccat, non peccat legis authoritate, &c.

Cæteri & alij q̃nq; ponunt ĩproprie.

Et cap. apostolica. & in c. qa. ff. de cõstit. prĩ. l. j. §. debitum. Arc.

Mat. 19.

Prouerb. 19. 2.

Persona loquẽtis, an ĩ gñali sermone cõprehendatur.

tibus studuit, humilitatẽ secutus est, patientiam tenuit, eleemosynas fecit, morti dèstinatos [a] quali bet rõne eripuit, adulteria exhortuit, castitatem tenuit: quæro, si hæc oĩa cùm factus fuerit fidelis, amittit: quia per baptismũ totũ, quòd uetus homo gesserat, putat auferri? Aspicias gentilẽ hominem Corneliũ orationibus atque eleemosynis uacantem, angelũ audientẽ per reuelationem, ipsumq; Petrum uidẽtem, nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt, propter quæ ei baptisma uidetur esse concessum? [b] Si ita creditur: mihi credite, non modicum erratur: quia quicquid bene gestũ fuerit & secundùm præcepta legalia custoditũ, non potest facientibus deperire. Nuptiarũ ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum. & quod peccatum non est, solui inter peccata [c] credi nõ debet. Eritq; integrũ & salutare, existimare aboleri non posse prioris nomen uxoris: cùm nõ sit dimissum pro peccato, qđ ex Dei sit uoluntate completum.

Item Ambrosius in libro de Officijs.

Bigamus reputatur, qui ante baptismum habuerit unã, & post baptismum aliam.

CAN. IIII.

VNa tantùm nec repetita nobis copula permittitur, & in ipso coniugio lex est nõ iterare coniugium: nec secundæ coniugis sortiri coniũctionem. Quod plerisque mirum uidetur, cùm etiã ante baptisma, iterata cõiugia, electioni muneris, & prærogatiuę ordinationis [d] impedimenta generent: & cum etiam delicta obesse non soleant, [e] si lauacri remissa fuerint sacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptismo culpa dimitti potest, lex aboleri non põt: in coniugio non culpa, sed lex est. Quod culpæ est igitur, in baptismo relaxatur: quod legis est, in coniugio non soluitur. Quomodo aũt põt esse hortator [f] uiduitatis, q̃ & ipse coniugia frequentauerit? Ioannes Baptista dum Herodem ab incestu prohiberet, dicens, Nõ licet tibi habere uxorem fratris tui: euidẽter ostendit inter infideles cõiugia esse. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur nõ solùm qui post baptisma cõiugia frequẽtant, sed etiam qui ante baptismum unam, & post baptismum alteram habuisse probantur. Bigamus [g] uerò in sacerdotem ordinari non debet: non quia deliquerit secũdam accipiendo uxorem, sed quia prærogatiua exutus est sacerdotis. [h]

Luc. 4. d Mat. 14. a

Vnde Ambr. in epistola ad Vercellenses ait:

Non peccat bigamus, sed prærogatiua sacerdotij exuitur.

[a] Destinatos. Quid de hoc iuris sit, habes xxiiij. q. v. reos.

[b] Concessum. Quasi dicat, eadem causa non operaẽ contrarios effectus. sic lvij. distin. si quis in ægritudine. sicut eadem solutio non parit liberationem & repetitionem: ut ff. đ sol. qui hominem. §. ult. extra de baptis. maiores.

Causa eadẽ diuersos effect⁹ non opaẽ.

[c] Inter peccata. Videtur ergo, qđ infamia contracta ante baptismũ, nõ tollitur per baptismum. & ita qui ante baptismum fuit infamis, postea nõ potest promoueri: ut xlviiij. distinct. quoniam. & j. qõ. vij. si quis omnẽ. Hoc nõ credo, sed dico infamiam & irregularitatẽ ex proprio delicto ꝓuenientem tolli in baptismo: [1] quia dona baptismi sũt sine omni pœnitentia & satisfactione: ut de consec. dist. iiij. sine. Si enim peccatum non deleretur quãtum ad infamiam, adhuc post baptismũ obesset, quod negat Ambrosi. j̃. eadem. una. Vnde si aliq̃s occidit mille homines ante baptismũ, oĩs infamia & irregularitas tollitur: ut 51. distinc. si quis post acceptũ. Hoc ẽt patet ĩ Paulo, qui ante baptismum fuit homicida, & tñ postea factus est apostolus: ut 50. dist. §. econtra. Si obijcis, ꝙ secundũ hoc illa, quę corrupta est ante baptismũ, post baptismũ non sit irregularis, & ideo debet consecrari. bene cõcedo qđ non est irregularis, sed tamẽ impeditur à cõsecratione propter defectũ sacramẽti. Sed quare repellitur mulier ꝑtextu fornicatiõis, quã ante baptismũ commisit ut extra de diuortijs. gaudemus. in fi. sic uideẽ in ꝓmouendo. Sed hoc ideo est, q̃a illud delictũ nõ tm̃ uxorem, sed ẽt uirũ maculat: ut xxxij. q. j. in cõiugio. Sic uides quod per libertatem tollitur delictum, uel infamia, quã quis in seipso cõmisit, sed illud delictũ, quod in alio commisit, non tollitur: ut ff. de ijs, qui notantur infa. l. pe. & l. athletas. §. Pomponius. Præterea per baptismum tollitur crimẽ præcedens, non tamẽ tolliẽ exceptio cõpetens ex crimine, sicut per pœnitentiam tollitur crimen, non tamẽ exceptio competens ex crimine: ut s̃. distinc. proxi. c. ult. & xxxiij. q. ij. admonere. Io. Quod autem hic dicitur, non est peccatum, sed sequela peccati, scilicet infamia ex peccato contracta. Secus autẽ est in illa, quæ nõ prouenit ex peccato, sed ex constitutione ecclesiæ: ut in illa quæ inuita est corrupta, ut s̃. ead. dist. cap. ij. & in iudice & executore, ut 50. dist. si quis uiduam. & lj. dist. aliquantos. & tamen non peccant tales. Simile xxiij. q. v. miles. secundũ Hugo. uideẽ sequi inconueniens, scilicet qđ melioris cõditionis sunt delinquentes, quam illi qui non deliquerunt. xxiiij. di. fraternitatis. xix. qõ. iij. mandamus. in glos. nõ quod. Sed hoc contingit uirtute sacramenti.

Baptism⁹ tollit infamiã præcedentem.

[1] Ar. infra de cõsecra. dis. iiij. nõ ex quo. in fi. Archi.

[d] VNa tantum. Ordinationis. Simile j̃. xxxij. di. feriatim.

[e] Non soleant. Ergo infamia ex delicto ꝓueniens nõ nocet quantũ ad legem promotionis, scilicet per baptismum deleta.

[f] Hortator. Sic xxv. dist. c. ulti. & xlvij. di. c. sicut hĩs §. necesse.

[g] Bigamus. Bigamus cõponiẽ à bis & gamos, quod est mulier uel uxor. & sic dicitur bigam⁹. qui duas habet, uel habuit uxores. Ar.

[h] Sacerdotis. Idẽ de

Q de quolibet sacro ordine.xlij.di.quiescamus. Vi sine crimine.

Vod autem. Hæc distinctio diuiditur in duas partes. In prima itendit Gratianus superficialiter allegãdo probare, quod si dia con⁹ fuerit protestatus, quod non poterit continere, si contrahit, tenet matrimoniũ: sed hoc est falsum. Secũda ibi, Quidã.Io.de Fan.

a Quod autem. In hac xxvij. dist. primo ponit icidẽtem quæstionem.s.an eps possit uti matrimonio cõtracto. Secundo ponit contrarietates capitulorum quorundam, quæ loquuntur de uouentibus. & ea soluit distinguendo inter uouentes solenniter & uouentes simpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorũ,& protendi tur iste tractat⁹ usque ad xxxvj.dis.

Nam ulgra ppositum principale, hoc interserit de cõtinentia clericorũ usq; ad 35 dist.ut dixi s. in ti. huius lib. Arch.

b Diaconus Secũdum qđ patet per §.sequẽtem,hoc c. pôt intelligi de matrimonio iam contracto & de contrahẽdo: & secundũ hoc diuersis modis exponitur litera. Secundũ quod intelligit de contracto planũ est,quia iste M.Papa præcessit Grego. qui indixit continentiã subdiaconibus. xxxj. dist. ante sed hoc expone pro incipiẽdo, id est,pro cõtracto retinẽdo.Licuit.n. et tpe Siricij usq; ad Greg. subdiaconibus uti iã contracto matrimonio.lxxxvij.di.quicunq;.lxxxij. di.ꝓposuisti. Expone ergo, ꝙ dicit mrimoniũ desiderauit .i.desiderauit uti iã cõtracto.Secundũ autem, qđ loqtur de cõtrahẽdo,de diacono fuit tm̃ quęsitũ, & de eo tm̃ respon. Idem tñ est & de subdiacono j. xxxij.di.c.si qs eorũ.& secundũ hoc piana est litera. Quod tñ dixi ꝙ M.pcessit Gre.H. dicit p chronicam suã falsum esse,& dicit ꝙ Gre. pcessit Mar. lxvj. an.

Textum dupliciter exponit.

a Scilicet eum esse- ctu, & de facto contraxerit. Archi.

c Si cõtestatus. No. quod ꝓtestatio ualet, ut extra de no.ope.nũ.cũ ex iniũcto.& j. di. proxi. diaconi. extra qđ met.cau.periatũ. & xxxj.q.ij.Lotharius. & ff.de nego. gest. Nesennius.ff. qui .nio.pig.uel hyp. sol.si debitor.§.j.Arg.contra extra de cõsti. cum M. Ferrariensis.& de ap.solicitudinẽ. Io. Hoc credo tenendũ, ꝙ protestatio semper ualet facta præsente aduersario,nisi cõtradicat aduersarius, uel iudex,si facta fuerit re adhuc integra existente, ut in hoc cap.& extra de in integ.restit.cum uenissent. nisi in casibus quibus expressum est ꝙ protestatio nõ ualeat, ut ibi extra de consti. cum M. & de appel. solicitudinem.

Protestatio an ualeat.

d Tacuerit.No.taciturnitatẽ hẽri ꝓ cõsensu, ut hic & liiij.di.si seruus. & lxv. di. si forte. & xx. q. ij. puella. ff.so.ma. l. ij.Arg. cõtra extra de præscrip.nihil. Sol. taciturnitas semp habetur pro cõsensu, nisi in tribus casibus not. ij. qõ.vij. plerunq;. Itẽ in casibus illis ubi requirit expssus consensus ut i seruitute imponenda non sufficit cõsensus tacitus, sed expssus: ut ff. de ser. urba. præd.inuitũ. Itẽ in procuratore constituendo.ff. de proc. filius. §. inuitũ.Itẽ in furto, ut ff. de fur.qui uas.§. ueta re. Itẽ in soluendo matrimonio, ut ff. de ritu nupt. in eo iure. §. iij. Vel distingue an tale sit factũ, quod possit fieri me prohibente:in eo casu nõ obest taciturnitas, ut rẽ meã quis possit uẽdere me inuito: & ideo ibi non nocet taciturnitas,ut ff.de cõtra.emp. rẽ alienam. Si autẽ tale factũ est qđ non potest fieri me prohibẽte:ibi taciturnitas habet ꝓ consensu: 3 ut extra de ijs, quæ fiunt à pla.c.ij. Sic distinguit lex ff. đ re iu. sæpe. sic xj. quæstio.iij.quando. & extra de sent. & re iud.quamuis. Ioã

Tacẽs an cõsentiat.

3 De hoc etiam no. extra de præsump. nõne. ibi uideas.Archidia.

CAN. V.

Qui sine crimine unius uxoris est uir, tenetur ad legem sacerdotij suscipiendi. Qui autẽ iterauerit coniugium,culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogatiua exuitur sacerdotis.

DISTIN. XXVII.

Vòd àt a unius uxoris uir eps iubetur eligi,quæritur, an de tpe ordinationis hoc sit accipiendum: ut tpe suæ administrationis eius poßit copula fungi, quã unicam & uirginem sibi desponsauit.

Hoc Martinus Papa prohibet dicens.

Non ordinetur diaconus, nisi castitatem fuerit professus.

CAN. I.

Diaconus b qui eligitur, si contestatus c fuerit pro accipiendo matrimonio,& dixerit se i castitate nõ posse manere,hic nõ ordinet. Quod si i ordinatione tacuerit, d & ordinatus fuerit, & postea matrimoniũ desiderauerit,sit alienus à ministerio,& uacet à clero.

Hac authoritate datur itelligi, quòd illi qui uxores habent, uel accipere uolũt,nec diacones, nec sacerdotes fieri poßunt, nisi continentiã profiteantur. Si uerò diaconus à ministerio ceßare uoluerit,cõtracto matrimonio licitè e *pôt uti. Nã & si in ordinatione sua castitatis uotũ obtulerit, tamen tãta est uis in sacramento coniugij, quòd nec ex uiolatione uoti poteſt diſſolui ipſum coniugiũ.*

Vnde Augustinus in libro de bono coniugali ad Iulianum.

Nubentes post uotum, non sunt ab inuicem separandi.

CAN. II.

2 Quidã nubẽtes post uotum f asserunt adulteros esse: ego

Hac authoritate. CASVS Cõcludit Gratianus. *ex supradicto cap.quod illi qui habent uxores, uel habere uolunt nec diaconi, nec sacerdotes fieri poſſunt. Sed si diaconus à ministerio cessare uoluerit, matrimonio iam contracto uti potest,quia & si etiam in sui ordinatione castitatem promittat,tamẽ tãta est uis matrimonij,ut ipsum matrimoniũ nõ dissoluatur. et hoc probat per sequẽtia. Quod tamẽ dicitur ab illo uer. Si uero.falsum est, nisi hoc intelligas in oriẽtali ecclesia. Casus autem plani sunt usq; ad c.quod interrogasti.*

e Licitè. Allegando dicit.

Q Vidam.Hæc est secũda pars di.in qua corrigit & dicit,qđ uouẽtes simpliciter, licet non debeant contrahere,tñ tenet matrimoniũ. Io. de Fa.

f Post uotum. Quidam dicunt illud uotum esse simplex

autē dico uobis, ꝙ grauiter peccat, qui tales diuidunt.

Item Theodorus.

De eodem.

CAN. III.

SI uir simplex uotū a uirginitatis habēs ad iungitur uxori, postea nō dimittat uxorem, sed tribus annis b pœnieat.

Hieronym. uerò ecōtra scribit.

Damnabile est uouentibus uelle nubere.

CAN. IIII.

VOuētibus uirginitatem, non solùm nubere, sed ēt uelle, c dānabile est.

Idē contra Iouinianū.

Damnationem habebit, si nupserit, qui uirginitatem uouit.

CAN. V.

SI nupserit uirgo, d non peccat: non illa uirgo, quæ semet cultui diuino dedicauit. Harū.n. si qua nupserit, habebit dānationem: quia primā fidem irritam fecit.

Itē Nicolaus papa ad Albinū Vienē. ecclesiæ Archiepiscopum.

Quæ sanctimonialē se esse finxerat, nubere non ualet.

CAN. VI.

QVod iterrogasti de fœmina, quæ post obitum mariti sui sacrū uelamen super caput suū imposuit, & finxit e se sub eodem uelamine sanctimonialem esse, postea uerò ad nuptias redijt: bonū mihi uidetur, quia per hypocrasim ecclesiasticā regulam conturbare uoluit, & nō legitimè in uoto suo permansit, ut pœnitentiam agat de illusione nefanda, & reuertatur f ad id quod spopondit: & ī sacro ministerio permaneat, quod inchoauit.

PALEA.

NAm si consenserimus, quòd oīa sacramenta ecclesiastica quisque prout uult fingat, & non uerè faciat, omnis ordo ecclesiasticus turbabitur, nec catholicæ fidei iura consistunt, nec canones sacri ritè obseruantur. Quid.n. profuit Simoni Mago baptismū sacrū fictè suscipere, & in christianitate se permansurum finxisse: cùm per Apostolū fraude eius detecta, quod sibi futurum esset prænuntiatum fuit? Ait enim: Pecunia tua tecum sit in perditionē. cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaq; age de hac iniquitate tua, & roga Deū, ut fortè remittātur tibi cogitationes cordis tui. in felle .n. amaritudinis, & obligatione ini-

plex: quod fit per uerba de futuro, ut ego uoueo, quod post mortem uxoris continebo. hoc uotum impedit, ut dicunt, sed non dirimit matrimonium. Votum solenne est, quod fit per uerba de præsenti, ut ego uoueo continentiam, istud impedit, & dirimit. extra qui cler. uel uouē. meminimus. & cap. consuluit. Ego credo tribus modis uotum solennizari, uel per ordinem, uel per habitū, uel ex eo, quod coram aliquibus testibus deuouit se alicui religioni. & dic ut nota. xxvij. quæstione j. Ioan. Quod Ioā. dicit de habitu intelligas si recipiendo habitum fecit professionem expressam uel tacitā: ut extra de regul. statuimus. & cap. præceden. quia solus habitus non solennizat uotum: ut eodem titu. porrectum. Bartho.

Votum solēnizatur tripliciter.

a SI uir simplex uotū. Id est, propositum perpetuæ cōtinentiæ habendæ.

b Sed tribus annis. Alibi dicitur, quod isti sunt peiores adulteris: ut xxvij. quæstione j: nuptiarum. Quare ergo istis tantum triennij pœnitētia indicitur, cū adulteris septennij īdicatur. xxxiij. quæstio. ij. hoc ipsum? Item cum isti in Deum peccēt, grauius essent puniendi, quam illi qui in hominem peccāt, ut xvij. quæstione iiij. sicut qui. xxij. quæst. j. mouet. Sed istud est propter bonum matrimonij adiunctū. 1 & sic habes quod minuitur pœna delicti propter adiunctū bonū: ut xxxij. q. ij. quicquid. & q. iiij. dixit. & ca. origo. & xxij. qō. ij. si quælibet.

Nubens post uotū peior est adultero.

1 Ad hoc facit qđ not. j. q. j. qbusdam. Innoc. hic arg. &c.

c VOuentibus. Etiam uelle. Sic ergo uidetur, quod sola uoluntas etiam quo ad ecclesiā punitur: ut xix. dist in. Anastasius. Sic ergo licet nubere per se sit bonum, tamen malum est istis: sicut corpus Christi malum fuit Iudæ, ut de consec. dist. ij. sicut Iudas. & arbor paradisi mala fuit Adæ: ut xj. q. tertia. quid ergo.

d SI nupserit uirgo quæ non uouit.

e QVod interrogasti. Et finxit. Quædā simulatio fit ex honesta causa, quædam ex inhonesta. Ex honesta, ut xxij. q. ij. utilē. & xxiij. q. ij. dominus. Similiter si aliquis simulat se religionem intrare propter timorē, talis simulatio non nòcet dummodo protestatio p̄cedat: 2 ut ex̄. qd' met. cau. perlatum. Simulatio aūt ex inhonesta cā semper facit monachum: nec admitteret si uellet probare cōtrariū: ut xxvij. qō. j. uidua. & extra de regu. uidua. & C. de lati. liber. tol. lege unica. §. sed & qui dñi funus pileati. Et no. quod Io. Fauentinus distinxit: ē fictio intētionis, & fictio operis. Fictio intētionis est, cū quis ficte ad baptismū accedit. Et licet ficte accedat, tñ uerū baptismū recipit: ut j. q. j. sicut ficti. 3 Similiter si qs ficte fit monachus ad hoc ut possit fieri abbas, nihilominus ē monachus, licet ficta & nō syncera sit ei' ītētio. 4 Fictio operis dicit̄, ubi factū fingit̄ esse qd' nō fit: ut ff. de ritu nup. simulatæ. uel cū simulat se uēdere, & donat, secundū qd' dicit̄ C. plus ualere qd' agit̄, q̄ qđ simulatè concipit̄. Similiter dico quod si aliquis eo p̄posito copulatur alicui mulieri qd' nolit stare legitime cū ea, & hoc paratus sit p̄bare: ꝙ non est audiendus. Nā in spōsalib. recurrit̄ ad cōem intelligentiā uerborum, licet contrahēs aliū intellectū habuerit: ut extra de sponsa. ex literis. j. ubi enim uerba nō sunt ambigua, non est locus interpretationi: ut ff. de leg. iij. ille aut ille. 5

f Reuertatur. Hoc intellige, qñ post habitum assum ptū stetit inter moniales: ut xxvij. q. j. uidua. alias solus habit' nō dirimeret sequēs matrimoniū: ut extra de reg. porrectum. & extra de cōu. cōiug. ex pte. in fi.

Simulatio fit ex causa duplici.

2 Et hoc ideo quia semper p̄sumit̄ durare uolūtas, nisi p̄betur mutata. ff. de probat. eū qui. & ff. de lega. ij. Lucius. in fine legis. Archi.

Fictio intētionis, & fictio operis.

3 Quod le. & not. ea. q. cap. sposus. §. ecce quando. in fi.

4 Ad hoc xvj. q. vij. p laicos. Io. de Fā.

5 Idē not. etiā Ioan. & Ber. extra d reg. ut clerici. ubi no. de materia huius gl.

Presbyte-

quitatis uideo te eē. Ideo tales, nisi resipiscant spirituali gladio percutere cēsemus. Non enim fas est spiritui sancto mentiri, sicut Ananias & Sapphira mentiti sunt, & statim perierunt.

Item Calixtus papa.

In sacris ordinibus constituti non ducant uxores: & si duxerint, separentur.

CAN. VII.

Presbyteris, diaconibus, [a] subdiaconibus, & monachis, concubinas habere, seu matrimonia contrahere penitus interdicimus: contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi: [b] & personas ad poenitentiam redigi debere iuxta sacrorum canonum definitionem iudicamus. Hic distinguendum est, quòd uouentium alij sunt simpliciter uouētes: de quibus Augusti. & Theodorus locuti sunt alij sunt, quibus post uotum benedictio accedit consecrationis, uel propositū religionis: de quibus Hieronymus & Nicolaus & Calixtus scripserunt.

Vnde idem contra eundem Iouinianum Hieronymus scribens ait:

Incestæ sunt uirgines, quæ post consecrationem nubunt.

CAN. VIII.

Virgines, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt, quam incestæ. [c]

DIST. XXVIII.

[e] [d]

Cce ostensum est breuiter q̄ nolētes uouere continētiam, nec ad subdiaconatum, nec ad superiores gradus conscendere possunt. Vnde ad subdiaconatū accedētes, non sine uoto castitatis iubentur admitti, authoritate beati Gregorij, qui scribēs petro subdiacono ait.

Non fiat subdiaconus, qui se castè uicturum non promittit.

CAN. I.

Nullum facere subdiaconum præsumant epscopi, nisi qui se caste uicturum promiserit, [e] [†] quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Item Innocentius secundus.

Subdiaconus, & supra constituti incontinentes, uxorem aut concubinam ducentes, ecclesiastico beneficio et officio careăt.

CAN. II.

Decernimus, ut [f] ij, qui in ordine subdiaconatus, & supra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. [†] Cùm enim ipsi templum & uasa domini, & sacrarium Spiritus sancti debeant esse, & dici, indignum est eos cubilibus & immunditijs deseruire.

Item ex concilio Toletano quinto.

Caste se uicturos promittăt in diaconos uel presbyteros ordinandi.

CAN. III.

[g] Quando presbyteri & diacones per parochias constituuntur, oportet eos professio-

---

[a] Presbyteris, diaconibus. ut extra, qui cler. uel uo. ca. j. contra Sed ibi fuit dispensatio cōparatiua.

Disiungi. Non n. debet dissimulatione culpabili nefanda sentētia corroborari. C. de ince. nup. l. ul. in fin.

[b] Disiungi. Quo ad carnis copulā: quia quod non est. nō potest dissolui, neque accusari. extra de despon. impube. ad dissoluendum. sed dicit lex, quod matrimoniū nō dicitur dissolui. quod ab initio nullum fuit, ut in authenti. de nup. §. si uero ab initio.

[c] Virgines. Quā incestę. sacrilegæ etiam sunt xxvij. q. j. uirginibus. quia uasa domini, id est, seipsas cōtaminăt. [t] j. dist. proxi. decernimus.

Ecce. hęc distinct. diuiditur in undecim partes, in quarum prima probatur, quod nullus debet esse subdiaconus, nisi promissa castitate: & hoc per ca. Greg. &c. In. Io. de Fan. Quę autem fuit causa institutionis, habetur trigesimaprima. distin. §. causa. Secunda ibi quando. Tertia ibi, priusquam. Quarta ibi de his. Quinta ibi, assumi. Sexta ibi, presbyter. Septima ibi quia sūt. Octaua ibi, de Syracusanæ. Nona ibi si q̄s docuerit. Decima ibi, p̄sbyterum. Vndecima ibi, consulendum. Ioan. de Fan.

[d] Ecce ostensum est. [2] In hac xxviij. distin. agit de continentia clericorum in tribus ordinibus, ostendit etiam qualiter sint ordinandi, qui ab infantia ecclesiasticis officijs adiungunt. Item ostēdit, quod relictę p̄sbyterorū & diaconorū nō possunt alijs nubere: & quod sacerdotes à sua cura nō debēt abijcere mulieres. Vltimo dicit, quod ad laicos non spectat iudicare de sacerdotib⁹ licet mali sint.

[e] Nullū. Promiserit. expresse uel tacite. Expresse: ut xxiij. dist. quanq̄. & xxvij. q. j. ut lex. Tacite: ut j. e. diacōi. Si quæris q̄uo ecclesia imponit alicui necessitatē cōtinēdi, cū continētia sit res uoti, non præcepti: ut xxxij. quæstio. j. integritas. Dico quod ecclesia neminem cogit cōtinere, sed in ordine quē dat, potest imponere legem, quam uult, sicut quilibet alius in traditione rei suæ: ut ff. de pac. in traditionibus.

[f] Decernimus. Careant. mitius agit cū eis decretalis. quæ iubet eos admoueri post admonitionem: ut extra de cohabita. cleri. sicut.

ADDITIO.

Vt hoc dictū cesset: dic careăt si p̄moniti nō cessauerint secūdum Lauren. Vel dic, quod decre. loquitur in cōcubinario clerico: hic autē in eo, qui de facto duxit uxorem, qui plus contemnit. Archid.

Quando. Hæc est secunda pars, in qua p̄bat, quod prælati ecclesiarum parochialiū debēt facere p̄fessionem ep̄o, quod honeste uiuent.

[g] Et diacones. Hodie etiā acolythis conferūtur ecclesiæ ex dispensatione. [3] ut extra de ætate & qualitate. præterea.

Profes-

Quod nō est nō pōt dissolui.

[t] Sub. & ideo in omnē ecclesiam delinquere uidenť. 26. q. 2. sed & illud. lv. dist. in ca. sed illud. in fi. Arc.

[2] Hic sub. sic s̄. dist. p̄x. c. j. & pen. est ostēsum, q̄ diaconi. subdiaconi, & presbyteri debēt cōtinētiā p̄mitteret: & ad huc ī hac, & c. secundum Bart. Brixiē.

[†] Not. hunc tex. contra nostros sacerdotes, q̄ dicūt se nec iure quouis, nec uoto ad seruandā castitatē alligatos.

[3] Hęc dispēsatio est ī corpore iuris clausa, ideo oībus episcopis est permissa. secūdum Ala. & Gofre.

a Professionem. Quid promittere debeat, dixi xxiij. distin. quanquam.

Priusquam. Hæc est tertia pars, in qua probatur quod habẽs filiam paruulã non debet esse eps.

b Ab altera parte. i. medietate. quia nomine partis medietas designatur. ut ff. de uerbo. signi. nomen §. portionis. & ff. de usu. fruc. l. etiam.

c Paruulam. Paruitas filiæ fuit argumentũ, quod nõ diu fuerat cõtinẽs. Unde aliud esset si habuisset magnam filiam: ut sic non obstet: ut j. eod. de Syracusanæ. unde ibi fuit dispensatũ. Sed hodie iure cõmuni nullus talis promouẽdus est in episcopum: ut lxj. dist. Catinensis.

d Filiam. Nota, quod per factum ipsum probat aliquid: ut lxxxij. distinct. proposuisti. xij. qõ. ij. quatuor. & xviij. dist. peruenit. Ex hoc ca. uidetur, quod iudex ex suo officio possit aliquid supplere de facto, qđ sibi nõ constat tanquã iudici. Et licet nõ obijciatur aliquid à partibus contra personã electi, ipse tamen superior potest obijcere. Sed hoc ideo supplet de facto, quia illud spectat ad substantiam electionis: sicut supplet de tali facto, quod spectat ad substantiã iudicij, ut dixi ij. q. vij. alieni. Ioan. Alias iudex non supplet de facto, nisi quod cõstat iudici tãquã iudici: ut C. de tẽpo. appel. l. j. §. ult. & C. de appel. ampliorem circa principium. & ff. de testi. l. iij. §. tu magis scire. sed licet possit supplere. tamen ei soli nõ creditur: ut extra de proba. quoniam cõtra falsam. Sed de iure supplet. C. ut q̃ desunt aduoc. l. una. Barth. Brixien.

De his. Hæc est quarta ps huius distinct. in qua dicitur, quod in xviij. anno debes perscrutari conscientia iuuenum, utrum uelint contrahere, uel castitatem tenere.

e Infantiæ. i. pueritiæ: quia infantia non durat, nisi usque ad septennium ut. C. de iure delib. si infanti. Sic ergo uidetur, quod pueri bene possunt habere beneficia ecclesiastica. Nam & promoueri possunt: ut lxxvij. dist. in singulis. Sed contra. j. quæst. j. pueri. Sed dic, quod beneficia possunt habere sed nõ prælaturas: ut extra de ætate & quali. indecorũ.

f Lectorum. Nomine lectoris hic compræhendit omnes minores ordines s. xxv. distin. capi. j.

g Octauumdecimum. In clerico seculari requirit uotum in xviij. ann. ut hic, & lxxvij. dist. in singulis. sed in monacho in xv. ut xx. qõ. j. illud. quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deseratur: nisi ubi dura est cõuersatio, ut in insulis, ubi dat maius spatium, ut extra de reg. quia in insulis.

ADDITIO.

Hæc palea est xx. quæst. j. quia.

h Probatione. debet enim lõga præcedere cõtinentia: ut s. ea. proxi. ca. & lxxvij. distinct. quicunque.

i Ad terrenas. Quia terrã replet, Virginitas uero paradisum. xxxij. qõ. prima. nuptiæ.

k Auferre. Quod ergo de iure communi competit, negandum nõ est. in authen. de nup. circa finem. §. sed hoc quia ff. de re iudi. l. iiij. §. si quis condemnatus.

Assumi. Hæc est qnta pars distin. in qua probat, qđ nullus debet esse sacerdos, diacon[9], uel subdiaconus, nisi pmissa castitate. Io. de Fã.

Diaco-

[Margin notes:]

g Nã per tpis pcessum qñq; purgat uitium. j. q. j. cito. & not. ij. q. j. in primis. Archid.

† Alias, alij. Iudex qñq; de facto supplet.

g Quod dic ut legit & no. extra de elect. cum nobis olĩ. de postul. cap. iij. & hic adde quod dicã infrà questio. vij. iudicet. Archidia.

Pueri beneficia, sed nõ platuras habere possunt.

† Adde quod hæc dictio à, hic ponit exclusiue tex. est in singul. in l. ratio. §. fin. ff. de acti. empti.

Hoc capi. nil facit ad hoc quod dicit: requiritur, &c. Archi.

---

nẽ episcopo suo facere, ut castè & purè uiuant sub timore Dei, ut dum eos talis professio obligat, uitæ sanctæ disciplinam retineant.

Item Grego. nobilibus ciuibus Neapolitanis.

Qui longam corporis sui continentiam non habet, in episcopum eligi non debet.

CAN. IIII.

3 Priusquam ad nos scriptura uestra discurrisset, Ioãnẽ diaconũ q ab altera parte electus ẽ, paruulã habere filiã quorundã relatione cognouimus. Unde si rationẽ uoluissent attẽdere, nec illi eũ eligere, nec ipse debuerat cõsentire. Nã qua psumptiõe audet ad ẽpatum accedere, q adhuc longã corporis sui cõtinentiã, filia teste, cõuincitur non habere?

Itẽ ex cõcilio Tolet. ij.

Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur.

CAN. V.

4 De his quos uoluntas parentũ à primis infantiæ annis clericatus officio mãcipauerit, id statuimus obseruandũ, ut mox detõsi, uel ministerio lectorũ traditi in domo ecclesiæ sub epali præsentia à præposito sibi debeãt erudiri. At ubi octauũ decimum ætatis suæ cõpleuerint annũ, corã totius cleri plebisq; conspectu uoluntas eorũ, de expetẽdo coniugio ab episcopo perscrutetur: q bus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit & promissionem castimoniæ suæ absque coniugali necessitate sese spoponderint seruaturos: hi tanquam appetitores arctissimæ uię leuissimo Domini iugo subdantur, ac primum subdiaconi ministeriũ habita probatione professionis suæ à uicesimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter ac inoffensè uiginti & qnque annos peregerint, ad diaconi officium (si adimplere id posse ab episcopo probantur) promoueri debent. Cauendum est tamen his, nequando suæ spõsionis immemores, aut ad terrenas nuptias, aut ad furtiuos concubitus ultro concurrant quod si forte fecerint, ut sacrilegij rei ab ecclesia habeantur extranei. Quibus autem uoluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus: ita, ut cùm prouectæ ætatis in coniugio positi renuntiaturos se pari consensu operibus carnis spoponderint, ad sacros ordines aspirent.

Item ex concilio Arelatensi iij.

In coniugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet.

CAN. VI.

5 Assumi aliquem ad sacerdotiũ in coniugij uinculo constitutũ non oportet, nisi fuerit promissa conuersio.

Item ex eodem quarto.

Diaconi. Ad intelligentiam horum capitulorũ notabis quod in orientali ecclesia & in occidentali licite contrahitur in minoribus ordinibus, ut xxxij. distin. si quis eorum. & cap. lectores. & c. placuit. Sed constituti in superiori ordine, nec apud nos, nec apud Græcos possunt cõtrahere, nec poterant tempore apostolorum: & si contrahant, non est matrimoniũ. Et hoc patet ex sexta synodo, quę in oriente fuit celebrata, & regulã statuit eis: ut xxxij. distin. si quis eorum. xxxj. dist. Nicena. lxxxiiij. di. cũ in præterito. In hoc autem est differẽtia inter eos & nos. Ipsi. n. siue sint coniugati, siue non, promouẽtur ad sacros ordines, non promissa cõtinẽtia: ut xxxj. dist. quoniam. Sed occidentales nunquã promouentur, nisi continentia ꝓmissa: ut s. ea. nullum. & ca. assumi. A tempore autem Siricij & Innocentij non licuit occidentalibus ad diaconatum, uel supra promoueri, nisi ꝓmissa continentia: ut lxxxij. dis. proposuisti. & cap. plurimos. Sed subdiaconibus usque ad tẽpus Gregorij licuit: ut xxxj. dist. ante triennium. Orientales ergo licite utuntur matrimonio cõtracto ante sacros ordines, postea in sacris ordinibus contrahere nõlicet: ut xxxj. dist. qm. & c. aliter. & extra de cle. coniug. cum olim. sed post receptũ sacrũ ordinem non possunt contrahere: ut ibi dicitur.

Oriẽtales ab occidẽtalib⁹ differunt.

b Protestati. s. distinct. proxi. diaconus. & extra de in integr. restitu. c. j. in fi.

c Postea. Sic extra de cler. coniug. diuersis. & extra de conces. præben. & ecc. non uac. cum super. in fi. de filijs presbytero. ueniens.

d In ministerio. Quia uideretur uenire contra promissionem propriam: ut extra de conditio. appo. ca. per tuas.

Presbyter. Hæc est vj. pars, in qua ponitur pœna sacerdotibus fornicarijs. Io. de Fant.

Non ordinentur diaconi, qui castitatem non profitentur.

CAN. VII.

PRæterea placuit, ut deinceps nõ ordinẽtur diacones coniugati, nisi qui prius conuersionis proposito cõfessi fuerint castitatem.

Verùm illa priori authoritate diaconibus uidetur permitti coniugiũ: cùm ad sacerdotium tantùm coniugati prohibentur assumi. Porrò in sequenti uidetur permitti authoritate subdiaconibus: cùm de diaconibus specialiter præcipitur, ut sine probatione castitatis non ordinentur. Hoc idẽ in Anchiritana synodo uidetur esse permissum, in qua sic statutum est.

Diaconi non prohibeantur à ministerio pro nuptijs, si in ordinatione dicunt se continere non posse.

CAN. VIII.

DIaconi [a] quicunque cùm ordinantᷓ, si in ipsa ordinatione protestati [b] sunt, dicentes se uelle habere uxores, nec posse se continere: hi si postea [c] ad nuptias peruenerint, maneant in ministerio: [d] propterea ꝙ his episcopus licentiam dederit. Quicunq; sanè tacuerint, & susceperint manus impositionem professi continentiam, si postea ad nuptias peruenerint, à ministerio cessare debebunt.

Item ex concilio Neocæsariensi.

Presbyter ducens uxorem ab ordine deponatur.

CAN. IX.

PResbyter, si uxorẽ duxerit, ab ordine [e] illum deponi debere. Quòd si fornicatus fuerit, uel adulteriũ commiserit, extra ecclesiam abijci, & ad pœnitentiam [f] inter laicos redigi oportet.

Item Gregorius.

De eo, qui relictam cuiusdã diaconi duxit uxorem.

CAN. X.

QVia sunt [g] culpæ, in quibus culpa est relaxare uindictã, quærenda est semper ueritas: ut inquiri debeat utrùm accusatum noxa cõdemnet, an à pœna innocẽtia patefacta subducat. Itaq; ꝑuenit ad nos Faustinum defensorem ultionem exercere in Petrum latorem præsentium uoluisse, pro eo quòd (quãtum dicitur) relictam cuiusdam diaconi tempore, quo conductor [h] fuit, marito tradiderit. Sed qm̃ iste cõiugem diaconi asserit non fuisse, dicẽs [i] nec eam uirginẽ [k] ad eũ ꝑuenisse, deniq; nec reli-

e Ab ordine. Id est, ab officio & non beneficio: & secundum hoc magis punitur sacerdos qui fornicatᷓ, quàm qui legitime contrahit. & hoc ideo, quia facit contra sacrum ordinem, & etiam contra legẽ: & ideo minus peccat ducẽdo uxorem: quia credit hoc sibi licere: sicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quàm quæ priuate delinqueret: quia credit hoc sibi licere: ut ff. de ritu nupt. l. ultima.

Presbyter fornicans plus punit, quã legitie cõtrahens.

f Ad pœnitentiã. 50. distinct. confirmandum. contra. Sed illud intelligit de solenni pœnitẽtia, quam clericus facere non debet, istud de publica: ut xxx. q. j. si quis sacerdos. & xxx. dis. si quis presbyter. Sed si depositus fuerit, bene potest solenniter pœnitere: ut de pœ. distin. vj. sacerdos. Adhuc signatur contra lxxxij. dis. presbyter. ubi dicit, quod sacerdos non debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud uerũ est qñ crimen est occultum, sed hic loquitᷓ qñ crimen est publicum apud laicos. ij. q. j. si peccauerit.

Cleric⁹ solenniter pœnitere non pōt.

ADDITIO.

Et publica delicta publico remedio egẽt. de pœ. dist. j. quamuis. & §. hoc ergo. & uideas qđ legitur & no. xxx. quæstio. j. c. ulti. & lxxxj. dist. si quis episcopus. Archidiaconus.

QVia sunt culpæ. Hæc est vij. pars dis. in qua probatur, ꝙ uxor subdiaconi, diaconi, uel presbyteri post mortem mariti contrahere non potest. & probatur per tres authoritates. Io. de Fant.

g Quia sunt. Quod hæc allegatio ualeat, probatur xxxiiij. dist. si quis uiduam.

h Conductor. i. defensor.

i Dicens. Et ita nõ potuit uxor eius censeri: quia maritus corruptæ non potest promoueri.

k Nec eam uirginẽ. Hic per duo extrema colligitur medium. Ex eo. n. ꝙ ab initio non erat uirgo, & postea iste

giosam [a] mutasse ueste, postquàm ille in ordine sacro promotus est: adijciens etiam priusquam ad diaconem peruenisset, & postea praua illam mulierē opinione uixisse: ideo fraternitatem tuā his hortamur affatibus: ut cum Dei (sicut decet) timore causam hanc subtili omnino inuestigatione perquiras. Et si in coniugio diaconi mulierē, de qua agitur, fuisse [b] constiterit: suprascriptus lator memorato defensori & rectori patrimonij ad uindictam modis omnibus tradatur: † & cum competenti emendatione ij, qui male sociati sunt, disiungantur. Si uerò ī eius coniugio non fuerit, memoratum Faustinum ex nostro mandato commonere te uolumus, ut ei facere nil præsumat, nec falsa illum accusatio in aliquo prægrauet.

Item ex conci. Aurelia.

De uxore presbyteri, uel diaconi, si alij se coniunxerit.

CAN. XI.

SI se cuiquam mulier duplici [c] coniugio presbyteri uel diaconi relicta coniunxerit: aut castitate fruantur, aut separentur: [d] aut certè si in criminis intētione perstiterint, pari excommunicatione plectantur.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

CAN. XII.

SI qua uidua episcopi, presbyteri aut diaconi [e] maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa persona cum ea conuiuium præsumat, nūquam communicet: morienti tamen ei sacramenta subueniant.

Item Pelagius Cethego patricio.

Cuiusdam episcopi ordinatio differtur: quia uxorem habet & filios.

CAN. XIII.

[a] DE Syracusanæ urbis antistite optaueramus in ipso initio gloriæ uestræ desiderijs obedire: nisi nos multiplex rō ipsius non paucis temporibus ordinationē differre sacerdotij coegisset: ob hoc autē, quòd uel personæ qualitas (sicut & uos melius nostis) uel superstes uxor, aut filij (per quos ecclesiastica solet [f] periclitari substantia) nostros animos diutius ab eius ordinatione suspenderet: quantum ad cautelam humanā pertinet, integro penè anno distulimus, opinantes, quòd in melius Syracusanorum prouenire posset electio. Sed quia ī uoluntatis suæ ꝓposito irreuocabiliter ꝑstiterūt, [g]

ea iste promotus fuit in diaconū, colligit eā nō fuisse uxorē: arg. ff. de hæred instit. sed & si. §. solemus. & liij. di. legē. Quandoq; medium trahit extrema. ff. de ser. rustic. præd. qui sella. §. ulti. & l. tria prædia. Quandoq; principiū trahitur ad finē. ĵ. xxxv. distin. ab exordio. ff. de le. iij. si quis in principio. Quandoq; finis trahit ad se principiū: ut xiij. q. ij. c. ultima uoluntas. ff. de adimen. lega. l. iij. & l. iiij.

[a] Nec religiosam. i. religiosam habitum. quē solent sumere uiduæ, uel aliæ deuotæ, licet non conuertantē ad aliquam ecclesiā. Nec. n. credo, quod uxor illius, qui ꝓmouetē ad sacrū ordinem, teneatur intrare religionē: sed sufficit qd' uoueat perpetuā continentiam: ut lxxxvij. dist. eps. Nec obst. extra de conuersi. con. sane. quia illud spāle est in uxore epi. Sed adhuc obst. extra de cle. con. quod à te. Sed illud intellige cū ordinatꝰ uult trāsire ad religionē, sed nec hic papa ali qd dicit de ueste, sed Petrus illud allegauit.

[b] Fuisse. Supple & eum ordinatum ipsa sciente. nā si ea inuita ordinaretur, uel ignorante, nō fieret ei præiudiciū. Sed si sciuit & tacuit, fit ei præiudiciū: ut post mortem illius non posit nubere: ut xxxij. di. seriatim. Vnde non requiritur qd̄ mulier uoueat: sed sufficit, si scit uirum suum ordinari.

[c] SI se cuiquā. Duplici. Quā tum ad primum.

[d] Separentur. Dubitatur de uxoribus ordinādorum qualiter uouere debeāt, & dare licentiam. uidetur quod solo uerbo. ut s. ea. distin. de his. in fi. & c. quia sunt culpæ. & xxxij. distin. seriatim. Sed contra extra de cōuer. coniu. sane. & xxxiiij. distin. fraternitatis. ubi dicitur, quod uxor promouendi intrabit monasterium. Item alia ratione: quia cœtus clericorū ꝑeminet cœtui monachorū: quia uix bonus monachus facit bonum clericum. xvj. qō. j. legi. Et facit ad hoc extra de conuer. coniug. coniugatus. sed nullus suscipitur in monachum, nisi conuertatur uxor. xxvii. q. ij. Agathosa. Dic nō esse necesse quod cōuertatē, sed quod uoueat castitatem tantum, nisi de ea habeatur suspicio. extra de cōuer. coniu. cū sis præditus. Et speciale est in illa decret. sane. in uxore epi. Sed obijcitur: hæc mulier nō uouit solēniter: ergo si contraxerit, tenet matrimoniū, quod hic negatur. Solu. secūdū quosdam, uotū istud est solenne ex propria ꝓfessione: * ut extra qui cleri. uel uo. consuluit. alias nō uidetē qd̄ sola sciētia mulieris solennizet uotū, nisi ipsa expresse uouerit. Ioā: sed uidetur quod sola cōstitutio ecclesię hoc matrimonium dirimat, nō sciētia uel uotū: quod ex eo patet qd' Græcus non promittit cōtinentiā dum recipit sacros ordines: ut xxxj. distin. qm̄. tamē si contraxerit post sacros ordines, non tenet matrimoniū. Hoc ergo non facit uotum, sed sola cōstitutio ecclesiæ.

[e] SI qua. Aut diaconi. ideo non facit mētionē de subdiaconibus: quia tempore Gregorij promouebatur quis in subdiaconatū nō ꝓmissa continentia: nec fiebat uxoribus aliquod pręiudiciū: ut xxvij. q. ij. multorum.

DE Syracusanæ. Hæc est viij. pars distin. in qua probat qd' nullus debet fieri eps habēs filios & uxorem, nisi ex necessitate & remota causa īpedimenti, s. qd̄ per tales res ecclesiæ non lædantur. Io. de Fant.

[f] Solet. Nota caueri debere ex eo quod solet aliqd fieri: ut xcviij. di. Afros. & lxiij. di. nosse.

[g] Perstiterunt. No. ar. quod ambulatoria est uoluntas eligentium usq; ad confirmationem: ut lxj. dist. studij. & lxiij. dist. quanto. & extra de elect. cum terra. &

Prīcipiū, mediū, & finis an unū trahat aliud.

Coniugatus ꝓmoueri pōt, licet uxor religionē nō ingrediatur.

* Ad hoc facit tex. ī l. obseruādum. in fi. ff. de off. præsi.

Sub. & cōtinē iā profitēte, ut ext. de cōuer. cōiuga. coniugatus. Archi.

Vxores ordinādorum quid uouere debeant.

Dicunt quidā, ꝙ monasteriū sibi assignabit per epm, & ipsiꝰ authoritate fiet separatio: siue dabit illi licētia. ĵ. 27. q. 2. si uir. ibi uideas. Arc.

* confessione.

Eligētes, an uariare posit.

& nullus est alius in eadem repertus ecclesia: nisi longioribus adhuc temporũ differretur spatijs: ne paulò amplius insanirent (sicut filii uestri magnifici prætoris testificatiõe didicimus) inter huiusmodi ambiguitates illud consultius iudicauimus faciendũ, ut congrua prouidentia causam, propter quam principalis[a] constitutio habentem filios & uxorem, ad episcopatus ordinem promoueri prohibet, salua dispositione cõcilij muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusanæ urbis episcopo, priusquam à nobis in episcopũ contingeret ordinari, huiusmodi exegimus cautionem,[†] per quam & suã fateretur quantula esset præsentis temporis habita rerum descriptione substantiam: & nihil unquam per se, aut per filios & uxorem. siue quamlibet propinquam, aut domesticam, uel extraneam forte personam de rebus audeat usurpare ecclesiæ: & uniuersa sui episcopatus quæsita[b] tempore ecclesiæ suæ dominio sociaret, nihil ultra id, quod modo descriptum est, filijs suis uel hæredibus relicturus.

Ecce hac authoritate electus in episcopum nõ prohibetur habere uxorem, & filios.[†] Eligi autem ad episcopatum non debet, nisi aut sacerdos, aut diaconus: subdiaconus uero non nisi necessitate cogente.[c] Siue ergo presbyter, siue diaconus, siue subdiaconus fuerit, apparet, quod in præfatis ordinibus constituti, licite matrimonio uti possunt. Quia ergo authoritate Grego. qui relictam diaconi uxorem marito tradidit, puniendus est.

Item in Neocæsariensi concilio.

CAN. XIIII.

PResbyter ducens uxorem non diaconus iubetur deponi:

Item in Anchiritana synodo.

CAN. XV.

DIaconi, qui in ordinatione sua dicunt se uelle habere uxores, si postea ad nuptias uenerint, non prohibentur à ministerio: Patet quòd nec diaconi, nec subdiaconi sunt prohibẽdi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur, uerum quidem est in episcopatũ non eligendum esse, nisi in sacris ordinibus constitutum: sed ipsum uxorem habere & filios non repugnat præmissis authoritatibus de continentia clericorum. In laicali enim habitu, uel in minoribus ordinibus constitutus, potuit habere uxorem & filios: sed si postea ex cõsensu uxoris continentiam professus, subdiaconatum, uel diaconatum, uel presbyterij gradum adeptus fuerat, attamen uxori & filijs ipsum necessaria ministrare oportebat. Illud autem Gregorij[d] duobus modis soluitur: uel quia ecclesia illa, cui diaconus ille militauerat, nondum continentiæ uotum susceperat,[e] in diaconibus, & reliquis ministris. Vel quia (sicut de electo in episcopum

---

ra & quod nullum ius acquiritur electo ante confirmationẽ: ut extra de accu. sup his. & xxvij. q. ij. non est dubium. & extra de elec. cum in cũctis. & c. nosti. Arg. contra, extra de elec. cum inter. in fin. & per illam decre. dico ꝙ non potest uariari. Ioã. Sed hodie publicato scrutinio uariare nequeunt electores: ut extra de elec. publicato. Postulatio autem uariatur, si postulantes diffidũt de iure suo, nisi sit iam prę sentata superiori: ut extra de postul. præla. bonæ. ij.

[a] Principalis. id est, principum: ut in authen. de sanc. episco. circa princ. Hic prohibetur in episcopum eligi habens uxorem. & filios. & lxj. distinct. Catinensis. Idem est si habet nepotes. ut in auth. qũo opor. episco. § . j. col. j. Sed hoc potest intelligi quando filij mali sunt, uel nepotes. Nam propter tales ab alijs legitimis actibus patres remouẽtur: ut vj. qõ. j. qui crimen. Vel quando ita tenerè diligit eos, quod præsumitur rõne ipsorum, quod dilapidentur bona ecclesiæ, ut hic dicitur. Idem est si habet patrem, uel si habet fratres, de quibus est timor: alias nõ repellitur, quis propter uxoré, uel filios: cum hoc permittat Apostolus. Et est argu. ad hoc xij. q. ij. episcopus qui filios.[a] & extra. de testa. capi. j. dum tamen longa cõtinentia præcesserit ut s̄. ea. prius quam. & lxxvij. dist. quicunque.

[b] Quæsita. de rebus ecclesiæ, uel intuitu ecclesiæ: ut

[a] Hoc est falsum sed dic ut no. 63. distin. quãto. Ar. Vers. cũ autem. sed multum à lõge ibi sumitur hoc arg. unde dic ꝙ nil aut parũ facit, si bene uideat. Archi.

Eligi non debet in Epm habens uxorem & filios.

[†] Cautionem. Vide ut de reb[9] mũdi cautior erat, q̄ de doctrina apostoli.

[†] Infero ex hoc textu, ꝙ aliqua ꝓpter scãdalum euitãdum permittuntur quę nõ fierent alias. de quo lj. dist. aliquãtos. in addit. glo. fin.

[a] Et c. sacrorũ. 12. qõ. j. sint manifeste.

xlj. quæst. . j. manifesta. & capit. seq. & quinto c. penul.

Ecce hac. Iste. §. diuiditur in duas partes. In prima parte cõcludit Gratianus ex supradictis ab illo capitulo assumi, usq; huc quod siue sit subdiaconus, siue diaconus siue presbyter, licite potest uti matrimonio cõtracto. & ad hoc allegat breuiter supra dicta recapitulando. In secunda parte, quę incipit ibi, sed quod de electione. soluit prædictas obiectiones: quia quod dicitur in illo capitulo, de Syracusanæ. non obstat, quia in minoribus ordinibus constitutus, uel in laicali habitu, potuit electus ille habere uxorem & filios, & postea de cõsensu uxoris cõtinentiam professus, bene potuit promoueri. Illud autem capitu. quia sunt culpę intelligitur de diacono, cuius ecclesia nondum susceperat uotum continentiæ: uel de eo diacono, qui suscepit eã in minoribus ordinibus, sicut dictũ est de episcopo syracusano. Alia aũt. cap. ex tpe, uel loco, intelligũtur. Ex tẽpore, quia nondũ erat indicta contińẽtia ministris altaris. Ex loco, qa Orientalis ecclesia nõ dũ susceperat uotũ cõtinentiæ. hoc tñ seruat: qa si moritr uxor, q̄ ducta est in minoribus ordinibus, cũ qua est aliquis factus sacerdos, si postea contrahit, deponetur.

[c] Nisi necessitate cogente. hodie iure cõi eligitur, ut extra de ætate & quali. à multis,

[d] Gregorij s̄. ea. quia sunt.

[e] Susceperat. hæc solu-

supra scriptum est) ante subdiaconatum memoratus diaconus eam in uxorem duxerat. Illud autem Neocæsariensis a concilij, & Anchiritanæ b synodi, uel ex tempore, uel ex loco intelligitur. Ex tempore, c quia nondum erat introducta continentia ministrorum altaris. Ex loco, d quia utraque synodus oriētalis est, & orientalis ecclesia non suscipit generale uotum castitatis: hoc tamen diligenti obseruatione custodit, ut post adeptum sacerdotium defuncta priori uxore, cum qua sacerdos factus fuerat, si alteram duxerit, deponatur.

Item opponitur illud quod legitur in canone Apostolorum.

Presbyter causa religionis nō contemnat propriam uxorem.

CAN. XVI.

9 SI quis docuerit sacerdotem sub obtētu religionis propriam uxorem contemnere, e anathema sit.

Item ex concilio Gangrensi.

Anathema sit, qui presbyterum cōiugatū discernit à communione nuptiarū occasione.

CAN. XVII.

SI quis discernit f presbyterum coniugatū tanquā occasione nuptiarū, quod offerre nō debeat, & ab eius oblatione ideo abstinet, anathema sit.

Item ex sexta synodo.

Ab officio abstineat presbyter non legalibus nuptijs detentus.

CAN. XVIII.

10 PResbyterum non legalibus g nuptijs detentum, cathedrā quidem habere, h sed ab officio abstinere præcipimus. Sufficit enim huiusmodi indulgentia ei: quia benedicere alijs eū, qui uulnera sua debet curare, consequens non est benedictio enim sanctificationis traditio est. Qui uero hanc non habet propter delictum i ignorantiæ, k quomodo alijs tradet? Non enim publicè neq; priuatè benedicat: nec corpus domini dispenset alijs, nec alio modo ministret: sed sufficiat ei, quod præsidet: & imploret à Deo, ut dimittatur ei iniquitas ignorātiæ suæ. Manifestum est autē, quod & huiusmodi nō legitimæ nuptiæ soluantur, & nullatenus uir accessum habeat ad eam, propter quam sacro ministerio priuatus est. l

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum.

De presbyteris non est laicis iudicandum.

CAN. XIX.

11 COnsulendum decernitis, utrum presbyterum habentem uxorem debeatis sustentare & honorare, an à uobis proijcere? In quo respondemus, quoniam licet ipsi ualde sint reprehensibiles, m uos tamē Deum cōuenit imitari, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Deijcere enim a uobis ideo non debetis, quoniam nec Iudam dominus (cum esset falsus discipulus) à numero discipulorum eiecit uerùm & de presbiteris uobis, qui laici estis, nec iudicandum est, nec de uita eorum quicquam inuestigandum: sed episcoporum iudicio quicquid id sit, est reseruandum.

---

x Ad idē Hugo & Laurent. quorū fuit ita glos. Archi.

sol. nō ualet: r quia à tempore Apostolorū non licuit in ordine illo contrahere, nec in subdiaconatu: ut lxxxiiij. distinctio. cum in præterito.

a Neocæsariensis. supra ead. presbyter si.

b Anchiritanæ. s. ea. diaconi.

c Ex tempore. illud stare non potest, quod dicitur in fi. illius capi. diaconi professi continentiam.

ADDITIO.

Alij uerò sentiunt cum Gratiano. & secūdum hoc quod dicit ibi, professi, &c. dic de cætero: quia prius licuit ei contrahere. Archid.

d Ex loco. G. ita credebat, quod in Orientali ecclesia diaconi possent cō trahere: sed hoc nō est uerum.

Item opponitur. Adhuc opponitur per sequentia cap. quorū prima duo sunt plana: & postea in distinct. xxx. ponit solutionem.

SI quis. Hæc est. nona pars dist. in qua dicit presbyterū religiōis causa non debere contemnere propriam uxorem.

e Contemnere. quantum ad exhibitionem necessariorum: ut xxxj. distin. omnino &. §. potest.

SI quis discernit. & ī. &c.

PResbyterum non. Hæc est decima pars huius distin. in qua dicit presbyterum non legalibus nuptijs detentum ab officio abstinere debere.

g Non legalibus. potest intelligi de eo, qui contraxit secundas nuptias per ignorātiā iuris.

a Sic ītel ligit Grat. 31. dist. ca. si. §. ult.

h Habere. s. dignitatem, beneficium enim retinebit, & locum in choro, & cantabit cum alijs, & intererit electionibus: sed hoc solū deest ei, quod non debet ministrare ut sacerdos: ut xv. q. ulti. qui amiserit. & ca. si quis presbiter. & not. quod de utroq; iure esset priuādus, ut lxxxiiij. dist. quisquis. sed hoc beneficiū concedit ; sublato officio ut quinquag. di. presbyteros. & ca. studeat. & extra de cle. pu. Henricus. & extra de cle. ægro. tua.

; Ratio est, ne ad secularia negotiare deat ī opprobrium ordinis clericalis. 91. di. diaconi Arc.

i Propter delictū, id est quod factum cōmiserit per ignorantiam.

k Ignorantiæ argu. quod licet aliquis ignoret se debere cōtinere, qui ordinatur tamē ex eo, quod recipit ordinem tenetur continere. xxiij. distinctione capit. quanquam.

Ordinis susceptio obligat ad continendum.

l Priuatus est. Videtur hic, quod si sacerdos est excōmunicatus, uel suspensus, quod non debet priuatim dicere horas suas: quod nō est uerum, imo ad hoc tenetur: dū tamen non faciat hoc officiando suā ecclesiam: ut colligitur. xj. quæstio. secunda. si quis episcopus.

Presbyter excōicatus tenetur ad horas dicendas.

COnsulēdum. Hæc est undecima pars disti. in qua dicit presbyteros non à laicis esse iudicandos: licet aliquando sint reprehensibiles.

Matt. 5. g

m Rephensibiles. si. xv. q. ulti. cap. ulti. Sed contra. xxxij. dist. nullus. Sed illud intelligitur, 4 cum notorium est crimen eius. Sed

4 Hūc intellectum probat hic Lauré. quod dic ut ibi dicā. Arc.

S Ed notandum. Hic intitulatur xxix.diſt. in qua ſoluit prædictas oppoſitiones Gratianus,& exponit. Et dicit,quod quædam capitu. intelliguntur ex tempore & loco & cauſa, & perſona.

Sed notandum eſt, quia dixerat ſ. proxi.diſt.c. Syracuſa.§. ecce in fin. quędam ca. eſſe tēporalia, uel localia:ideo ad ſoluendum multa cōtraria oſtendit in iſta xxix.diſt. quædam capitula tradita eſſe ex cauſa quædā ex tempore,quędā ex loco, quædā ex perſona, quædā ex negotio, quædā ex neceſsitate.

S Ciendum. Ex cauſa. Ex cauſa fuit ſtatutum,ne neophyti promoueantur ad epiſcopatus.ut xlviij.diſ. ca.j.ſ. ne in ſuperbia extollerentur. ſed hæc cauſa ceſſauit in Ambroſio, qui catechumenus eſt electus ī epiſcopum:ut lxj.diſt.ca. ſtatuimus . §. his omnibus.

Ex pſona . Vt in Aug. qui factus eſt coepiſcopus alio uiuente:ut vij.q.j. non autem. & cap. petiſti.

Ex loco . Quia propter propinquitatem,uel remotionem loci, aliqd ſtatuit: ut lxiij. diſt. cum longe . xxiiij. q.j.pudenda. & ſ. di.iiij.erit autē. Vel ideo dicit, qa quædam ſunt localia,quædam non.

Ex tēpore. Sicut Anglicis datū fuit propter nouitatē, ut cōiungantur in quarto gradu, ut xxv.q.iij.quædam.

Intelligāt. quod eſſe non debet. xj. q.iij.eorum.

Perquirāt. quod in ciuile eſt : ut ff. de leg.i ciuile.

DISTIN. XXIX

S Ed notandū eſt, ꝙ ſecundū Iſidorū pleraq; capitula ex cauſa, ex loco, ex tēpore, ex perſona conſiderāda ſunt.

Ait Iſidorus:

Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa, regulæ canonum intelliguntur.

CAN. I.

S Ciendū eſt,quòd pleraque capitula ex cauſa, ex perſona, ex loco, ex tpe conſiderāda ſunt:quorū modi, quia medullitus nō indagātur in erroris Labyrinthū nonnulli intricando impinguntur, cū ante iudicāt,quàm intelligāt. antè inculpāt,quàm iterādo lecta perquirant.

Hinc etiam Greg. ait.

Pro diuerſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum.

CAN. II.

R Egulæ ſanctorū patrum pro tempore, loco,& perſona, & negotio inſtante neceſsitate, traditæ ſunt.

Item Hierony. in epiſtolam ad Epheſios.

Pro diuerſitate locorum, temporum, & hominum ſcripturæ intelligendæ ſunt.

CAN. III.

N Eceſſe eſt, ut iuxta diuerſitates locorū temporum & hominum, quibus diuerſæ ſcripturæ factæ ſunt, diuerſas cauſas & argumēta & origines habeat. Quomodo beatus Ioānes in Apocalipſi ſua ſeptē ſcribens eccleſijs in unaquaque earum, uel uniuerſalia uitia reprehendit,uel uirtutes probat: ita & ſanctus Apoſtolus Paulus per ſingulas eccleſias uulneribus medetur illatis: nec ad inſtar impiti medici uno collyrio oīum oculos uult curare.

DISTINC. XXX

I Llud autē qđ in canone Apoſtolorū & in Gangrenſi concilio, & in ſexta ſynodo legit, ex cauſa conſideratur, et ex tēpore. Cauſa fuit hæreſis Manichæorū qui cōiugiū deteſtabātur: ſicut etiam quorūdā ſuperſtitio multa in catholicorū deteſtationē introduxiſſe inuenitur: contra quos in Gangrenſi concilio ſtatutum legitur.

De multimoda ſuperſtitione hæreticorū, quos Gangrenſe concilium anathematizauit.

CAN. I.

S I qui filij parētes maxime fideles deſeruerint occaſione Dei

R Egulæ. Negotio.i. propter qualitatē negotij aliquid ſtatuitur,quod eſt contra ius,ſicut in cauſa matrimonij conſanguinei admittūtur in teſtimonium:ut xxxv.quæ.vj.conſanguineos. & propter cauſam eccleſiæ ſtatuitur, quod domeſtici admittantur in teſtimonium : ut xiiij. q.ij. ſuper prudentia.

Neceſsitate.quia lex non debet inſtitui. niſi propter neceſsitatem:ut ſ.diſt. iiij.erit.

N Eceſſe. Cauſas.xxiij.q.viij.occidit.

Vulneribus.Nota ꝙ uarietas delictorum requirit uarietatē pœnarum:ut xlv.di.licet.5º.diſt.ut conſtitueretur.lxiiij.diſt.comeſſationes.xlj.diſtinct. non cogantur.

Collyrio.Argu. contra illos qui tales in omnibus cōtrarijs ponūt ſolutiones:aliud ſecundum leges,aliud ſecundum canones: uel hoc nouum,illud uetus.

I Llud. Hæc diſtī. diuiditur in tres partes Secunda ibi, Hæc autē. Tertia ibi,Si quis presbyter. In prima ponunt quędam capit. contra Manichæos.

Illud. Legitur. dictū fuit ſ.xxviij. di.c.ſi quis docuerit.& ca. ſeq.quod ſacerdotes non debent à ſe abijcere uxores ſuas prætextu religionis. hic dicit qđ ex cauſa fuit hoc ſtatutū.ſ. ꝓpter quoſdā hæreticos, qui coniugia deteſtabantur.

Quorundā.ſcilicet hęreticorum.

S I qui filij. Fideles . Fidelibus, & infidelibus parētibꝰ tenemur ſubuenire, magis tñ fidelibus . lxxxvj.di. nō ſatis. Sed pone, ꝙ habes patrem hæreticū,nūqd præferes ipſum extraneo bono? P. Manducator dixit hanc quæſtionē eſſe nebulā, & tenebroſam aquā in nubibus aeris. Sed dicas ꝙ patrē qualiſcūq; ſit debemꝰ ꝑponere extraneo etiā ſancto in his q̄ ſpectāt ad opus miſericordiæ in ꝓuidēdo ei in neceſſarijs, niſi alter magis indigeat: quia tūc potius tenemur extrāeo ſubuenire: ut lxxxvj.di. paſce. Ambroſius tamē uidetur cōtradicere huic opinioni in canticis in illo loco,Ordinauit in me charitatem. Ait enim,multorum eſt charitas inordinata, quidam enim id, quod eſt primum, ponunt tertium, uel quartū.Sed primo diligendus eſt Deus, ſecundo parētes,deinde filij, poſtea domeſtici,qui ſi boni ſunt,

Ad idē xciij. diſt. Iuxta.

Apo. c. C

Pater malus an ſit extraneo bono præferendus

Dicit. beatꝰ Ber. in libr. de diligendo Deū. cauſa diligēdi Deū, deus eſt: modꝰ. ſine modo diligere . ob duplicē cauſam Deū ꝓpter ſe diligendū dixerunt: ſiue qa iuſtius, ſiue qa nil diligi fructuoſiꝰ poteſt.Arch.

cultus [a] hoc iuſtũ eſſe iudicantes,& nõ potius debitũ honorẽ parẽtib⁹ reddiderint, ut hoc ipſum in eis uenerentur, quòd fideles ſunt, anathema ſint.

De eodem.

CAN. II.

QVæcũq; [b] mulier religioſi iudicãs cõuenire comã ſibi amputauerit, † q̃ Deus ad uelamen eius, & ad memoriã ſubiectionis illi dedit, tãquam reſoluens ius ſubiectionis, anathema ſit. †

Item.

De eodem.

CAN. III.

SI qua mulier derelicto uiro diſcedere [c] uoluerit, ſoluto uinculo coniugali, nuptias cõtemnendo, anathema ſit.

Item.

De eodem

CAN. IIII.

SI quis propter Deũ uirginitatẽ profeſſus in cõiugio poſitos per arrogãtiam uituperauerit, anathema ſit.

Item.

De eodem. CAN. V.

SI q̃s uel uirginitatẽ, uel cõtinẽtiã ꝓfeſſus in cõiugio tãquã abominabiles nuptias iudicat: & non ꝓp hoc ſolùm, quòd cõtinentiæ & uirginitatis bonũ, ſanctũ propoſitum ſit, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. VI.

SI qua mulier ſuo ꝓpoſito [d] utile iudicãs, ut uirili ueſte utat̃ ꝓp hoc uirilem habitum imitetur, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. VII.

SI quis tãquã hoc cõtinẽtiæ conuenire iudicans, die dominico ieiunauerit, in eiuſdẽ diei cõtemptũ, [e] anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. VIII.

SI quis eorũ q̃ in propoſito ſunt cõtinẽtię ꝓp neceſsitatẽ [f] corporalẽ ſuperbiat, & ieiunia cõia putauerit cõtẽnẽda, totius eccleſiæ perfectã in ſua cõſcientia iudicãs rationem, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. IX.

SI q̃s [f] ſuꝑbiã tanq̃ perfectũ ſe exiſtimãs, cõuẽtus qui ꝑ loca & baſilicas [g] ſanctorũ martyrũ fiunt, uel accuſauerit, uel etiã oblaliones, quæ ibidẽ celebrãt̃, ſpernẽdas eſſe crediderit, memorias quæ ſanctorum contẽnẽdas, anathema ſit.

Item.

De eodem. CAN. X.

SI quis docet domum Dei contemptibilem debere eſſe, & congregationes, quæ in ea fiunt, anathema ſit.

Item.

De eodem. CAN. XI.

SI q̃s extra [h] eccleſiã priuatĩ populos cõgregans cõtẽnat eccleſiaſticas ſanctiones, & eccleſiã ipſam apud ſe ſine conſilio epĩ cum ꝑsbytero agat, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. XII.

SI q̃s nuptias in accuſatione duxerit, & mulierẽ fidelẽ ac religioſam cũ uiro ſuo dormientem abominãdam crediderit, aut etiã accuſandã tanquã non poſſe cõiugatos in regnũ Dei ingredi, anathema ſit.

Item.

De eodem.

CAN. XIII.

SI quis carnem mandũcãtem ex fide [i] cum religione præter ſanguinẽ, & idolo immolatam, [k] & ſuffocaram, crediderit condemnandũ, tanquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.

Item.

De eodem. CAN. XIIII.

SI quis reliquerit proprios filios [l] & non eos aluerit, & (quod pietatis eſt)

ſũt, malis filijs ſũt præponendi. de pœni. diſt. ij. charitas. Sed illa authoritas intelligenda eſt de affectu ĩteriori, nõ de beneficiorũ exhibitione. Nã magis debemus diligere extraneos bonos, quã ꝓpinquos malos, licet illis poti⁹ debeam⁹ ſubuenire. xiij. q. ij. nõ æſtimemus.

[a] Dei cult⁹. Quod quidã hęretici fecerunt ratione illius authoritatis, Qui reliquerit patrẽ & matrẽ ꝓp me, centuplũ accipiet. xxviij. q. j. in princ.

[b] QVæcũq; .ĩ. de cõſe. diſtinctio. v. fucare. xxxiij. quæſtio. v. mulier. Ioan. [i]

[c] SI qua mulier. Diſcedere ſine eius conſenſu.

[d] SI qua mulier. Suo propoſito. quia magis eſt habilis, & magis parata in ſciſſa ueſta, quam in clauſa ad meretricãdum.

[e] SI quis. Contẽptũ. quia ſi nõ facit in cõtemptũ illius diei, etiã omni die bonũ eſt ei ſi ieiunat: ut lxxvj. diſt. utinam.

[f] SI quis eorũ. Neceſsitatem id eſt, continentiã.

[g] SI quis. Baſilicas. niſi cum ſunt per inanes reuelatiões, ut de cõſecr. diſt. j. placuit.

[h] SI quis extra. Et domus, in qua hæc fiũt, publicanda eſt, in auth. de eccleſia. tit. §. ſi quis in ſua domo. colla. ix. Ioan.

[i] SI quis. Ex fide. id eſt, ex bona conſcientia. extra de præſcrip. quoniam omne.

[k] Immolatã. Idolothytis non debemus ueſci: ut hic, & 50. diſt. presbyteros. & xxxij. q. iiij. ſicut ſati⁹. Sed contrariũ uidetur illud Apoſtoli ad Corinth. Si q̃s infidelium uocat uos ad cœnam, omne, quod uobis apponitur, manducate, nihil interrogantes. [z] ſed illuc loq̃tur ſecundũ ſua tẽpora. cũ adhuc pauci erãt fideles. Q̃d autem dicit de ſanguine, & de carne ſuffocata, hodie nõ tenet: quia tantum in figura fuit iſtud prohibitum.

ADDITIO

xij. q. ij. gloria epiſcopi. Archid.

[l] SI quis. Filios. nam ex iuramento non poſſumus adſtringi ad illud: ut xxij. q. iiij. inter.

---

† Amputauerit. ad de Ludo. Ro. in ſingularib⁹.

† Hũc textũ dicit Brixiẽ. in ſuo dictionar. in ṽb. mulier. eſſe ſing. ad hoc quod narrat.

[i] Sed in multis locis monialestõdent: ut Rhegij & Mutinæ: & amputant ſibi comas forte & male faciũt. argu. xx. q. iij. ubi etiam dicam. Arch.

[z] Vt 11. qõ. 3. ad mẽſam & j. q. iiij. §. notandũ. Archi.

inter. de hoc habuistis s.dist.j.ius naturale.

Consuetudinem in usu uestiū debemus obseruare.

[a] S I quis uirorum. Veste. sufficit ergo quod quis ueste utatur secundum consuetudinem regionis. & sic transmontani non coguntur uti affibulatis uestibus, ut Italici, non obstante noua constitutione. extra de ui. & honest. cleri. ut clerici. quia lex debet conuenire consuetudini: ut supra di. iiij. erit.

H Aec aūt scripsimus. Hæc est secunda pars distin. in qua conci. interpretatur prædicta. Archid.

[b] Et noua. ff. de cōstit. princip. in rebus.

[c] Diuites. Hoc uerum est de talibus, qui faciunt misericordiā non habentibus: ut xxxiij. quæstione v. secundum. Nam & dominus habuit pecuniam: ut xij. q. j. exemplum. alias abijciēda est pecunia exēplo Cratis: ut xij. q. ij. gloria episcopi. §. Crates: Nam altera rapere conuincitur, qui ultra necessaria sibi retinet: ut xlij. di. c. j. Io.

Rapere aliena dicit, qui ultra necessitatem sibi retinet. Diuites aliqui boni sunt.

[c] Diuites. Non est contra illud, facilius est camelum per foramen acus transire: quia illud de talibus intelligitur, qui in diuitijs spem ponentes, gratius intuentur aurum, quam solem: de quibus habetur xlvij. di. si cut hic.

[c] Et dicit Hierony. Diuitias habuisti requiem pdidisti. Dū uigilas, augmētū diuitiarum cogitas. Dū dormis, latronē sōnias. In die solicitus, nocte pauidus, et sic semp medic⁹. Archi.

S I quis presbyter.

CASVS Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur quod si quis presbyter accepta publica pœnitentia in die dominica ieiunauerit ex intētione, qua Manichæi ieiunabant, anathema sit. In secunda parte, quæ incipit ibi, Similiter dicitur quod in diebus dominicis et inter Pascha & Pentecostem non debemus flectere genua, sed uultu erecto orare ad dominum. In tertia parte, quæ incipit ibi, Si quis etiam. dicitur, si quis etiam non comedit carnes, uel olera, in quibus carnes coquuntur, propter execrationem escarum, compelli debet degustare: & si noluerit, tāquam hæreticus deponatur.

necessaria nō præbuerit: sed sub occasione continētiæ negligendos putauerit, anathema sit.

Item.

De eodem.

CAN. XV.

S I quis uirorum putauerit sancto proposito, id est, cōtinentiæ cōuenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo iustitiam habiturus, & reprehendat uel iudicet alios, qui cum reuerentia birris utūtur, & alia ueste [a] cōi, quæ in usu est, anathema sit.

Item.

De eodem.

CAN. XVII.

[a] H Aec autem scripsimus non abscindētes eos, qui ī ecclesia Dei secundùm scripturas propositum sanctum continentiæ eligunt, sed eos, qui suscipiunt habitum eius, & in superbia efferūtur aduersus eos, q̃ simplicius uiuunt. Et etiam eos condemnamus, qui se extollunt aduersus scripturas & ecclesiasticos canones, & noua [b] introducunt præcepta. Nos autem etiam uirginitatē cum humilitate admiramur, & continentiam cū castitate, & religionem Deo acceptissimam esse dicimus, & renuntiationes secularium negotiorum atq; actuū cū humilitate approbando laudamus: & nuptiarū uinculū, qđ secundùm castitatem perdurat, honoramus: & diuites [c] cum iustitia & operibus bonis nō abijcimus.

Itē ex conc. Mart. Pa.

Anathematizatur, qui Manicheorū superstitiones sequitur.

CAN. XVII.

[a] S I quis presbyter, uel diaconus ꝓpter publicam [d] pœnitentiā à sacerdote acceptam absq; aliqua necessitate die dominica pro quadā religione ieiunauerit, sicut Manichæi, anathema sit. Similiter & quod ab Apostolis traditus canon tenet antiquus, placuit ut per omnes dies dominicos, & per oēs dies Paschæ usq; ad Pentecostē non prosternant [e] se in oratiōne causa humilitatis, sed recto uultu ad dominum orationis fungantur officio: quia in his diebus gaudium resurrectionis domini celebramus. Si quis etiam nō pro abstinentia, sed pro execratione escarū à carne abstinet placuit sancto concilio ut prægustet: [f] & si sic uult abstinere, abstineat. Si aūt spernit, ita ut olera cocta cū carnibus non degustet: iste nō obediens, nec suspiciones hę resis à se remouens, deponat de ordine clericatus.

DISTIN. XXXI

[1] [g] T Empus [g] quoq;, qa nōdū erat institutū, ut sacerdotes continentiam seruarent.

Vnde Gregorius scribit Petro subdiacono Siciliæ.

Qui castitatē nō promisit, ab uxore sua separari nō cogatur.

[d] Si quis. Propter publicam. quā facere potest sacerdos, sed non solent, ut dixi suprà xxviij. distinctio. presbyter.

[e] Prosternant. Vt de consec. dist. iij. quoniam sunt.

[f] Prægustet. Ecce quod suspectus cogitur comedere siue gustare. Sed nunquid idem est, si qs est suspectus eo, quod non communicat in anno: [a] nunquid cogēdus est communicare? Non: quia illa non recipitur sine peccato, si recipiens est peccator: sed ad hoc potest cogi, ut faciat se dignum, id est, ut pœniteat. de conse. di. ij. si quis intrat. e. dist. hi qui. secundum Hugo. cuius fuit ista glos.

[a] Vt de cōse. dist. 2. seculares. cum duobus c. seq. secundū Hug. & ca. & si non.

T Empus quoq;. Hęc distin. diuiditur in sex partes. In prima corrigitur snīa Pelagij per Greg. ut in c. seq. Secunda ibi, causa uero. Tertia ibi, potest & aliter. Quarta ibi, sed obijcitur. Quinta ibi, aliter. Sexta ibi, similiter. Io. de Fant.

[g] Tempus. In hac trigesimaprima distin. ostendit ꝙ à tempore Gregorij statutum fuit ut subdiaconi non ordinarentur nisi promissa continentia. [j] Secūdo agit de causa continentiæ

[j] Vt j. c. capi. j.

tiæ presbyterorum & diaconorum. Tertio, dicit quod licet ordinati in ſacris ordinibus uxoribus nō debeant commiſceri: tamen neceſſaria prouidebunt eis. ultimo aſsignat differentiam inter orientales & occidentales.

Vt ꝟ.c. §.cauſa.c. j. uſq; ad §.quodau tem. ca.ſi laicus.

Hoc facit ad p̄dictū. §. qđ aūt.uſque ad c. Nicena. Arch.

Ante triennium A. *VS* *iſtius capituli ex quadā conſtitutione Pelagij pēdet. Vnde ſcire debes, quòd una cōſtitutio facta fuit ab Apoſtolis de continentia clericorum, ut lxxxiiij. di. cum in præterito. Item fuit poſtea à Siricio repetitū ī lxxxij. di. plurimos. Tertia fuit facta authoritate Pelagij, q̄ habetur xxvij. q. ij. multorum. de qua fit hic mentio. Eſt ergo caſus huius c. Pelagius fecit quādā cōſtitutionē per quendā diaconem nomine ſeruū Dei, ut oēs ſubdiaconi Siciliæ à ſuis uxoribus abſtinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant, aut ab officio ceſſarēt. Quam conſtitutionē quia dura fuit et iniqua ut ſubdiaconi cōpellerentur ad cōtinē tiam, Greg. primus qui ſucceſſit Pelagio, retractauit, et ſtatuit ut nullus de cætero fiat diaconus, niſi cōtinētiā p̄mittat: ita tamē, ut mala præterita. i. cōtinētia, quæ ſolet eſſe iuuenib. mala, id eſt, pœnalis: uel mala, ſi non ſeruetur, per uiolentiam non exigatur. & hoc in prima parte. In ſecūda parte, quæ incipit ibi, qui uero. commendat illos, qui conſtitutionem illam quæ facta fuit ante trienniū ſeruauerunt: & hortatur eos, ut debeant in ſuo propoſito permanere. Illi uero, qui noluerint à ſuis uxoribus abſtinere, promoueri non debent: quia nullus debet promoueri niſi eius caſtitas fuerit approbata. Vel ſic, Olim promouebātur ſubdiaconi nō promiſſa continentia: & licite utebantur uxoribus et beneficijs: poſtea Pelagius prædeceſſor Gregorij ſtatuit, ut uel contenti eſſent uxoribus tantum, uel beneficijs tantum. de qua conſtitutione Greg. facit mentionem xxvij. q. ij. multorum. poſtea idem Pelagius aliam edidit conſtitutionem, in qua præciſe prohibuit, ut ſubdiaconi nullo modo commiſceri debeātia mō uxoribus ſuis: & illā conſtitutionē quidā ſubdiaconi ſeruabāt, quidā nō. Sed quia illa cōſtitutio fuit iniqua ſ. quod aliquis qui nō promiſit cōtinentiā, cogeretur continere: ideo retractatur hic à Greg. & ſtatuitur, quod ſi qui ſubdiaconi non ſunt, nō cogātur cōtinere, niſi uelint. Si qui aūt ī futurū ſunt ordinādi, nō admittātur, niſi promittant cōtinentiam.*

CAN. I.

Ante triennium omnium eccleſiarum ſubdiaconi Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ eccleſiæ ſuis uxoribus nullatenus miſceantur: quod mihi durum atq; incompetens uidetur, ut qui uſum continētiæ non inuenit, neq; caſtitatem promiſit, compellatur à ſua uxore ſeparari, atq; per hoc (qđ abſit) in deterius cadat. Vnde uidetur mihi, ut à præſenti die epiſcopis omnibus dicatur, ut nullum facere ſubdiaconum præſumant, niſi, qui ſe uicturū caſtè promiſerit, quatenus & præterita mala, quæ propoſito mentis appetita non ſunt, uiolenter non exigantur, & futura mala cautè caueantur.

Qui uerò poſt eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta eſt, continenter cum ſuis uxoribus uixerint, laudandi atq; remunerandi ſunt: & ut in bono permaneāt, exhortandi. Eos autem, qui poſt prohibitionem factam à ſuis ſe uxoribus contineri noluerint, ad ſacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad altaris miniſteriū accedere, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptū miniſterium fuerit approbata.

Cauſa uerò huius inſtitutionis munditia fuit ſacerdotalis, ut liberè cūctis diebus uitæ ſuæ orationi poſsint uacare. Si enim (ut Paulus ait) ab uxoribus eſt ceſſandum, ut expeditius orationi uacemus, miniſtris utiq; altaris, quibus quotidiana neceſsitas orandi incumbit, nunquam coniugali officio uacare permittit.

Vnde Beda ſuper Lucam ait:

Sacerdotibus ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur.

CAN. II.

Sacerdotibus (ut ſemper ualeāt altari aſsiſtere) ſemper ab uxoribus eſt abſtinendum.

Durum. Statutum Pelagij fuit contra Euangeliū, in quo excipitur ſola fornicatio, ut xxxiij. quæſt. ij. quos Deus. & ideo reprobatum fuit. Sed quare reprobatur illa conſtitutio Pelagij, in qua ſtatuit ut aut beneficia, aut uxores dimittāt: cum idem ſtatuerit Alexand.3 extra de cleri.coniu.cap.j. Sed dic, cum aliquis in minorib. ordinib. exiſtēs poſtea cōtrahit, poteſt priori beneficio prius habito, & de illis loquitur Alexand. Cum uero aliquis primo contrahit, & poſtea eccleſia ſcienter ei confert beneficium, poſtea non poteſt illud ei auferre: & de illis loquitur Pelagius, & ideo conſtitutio eius fuit iniqua. Simile extra de cleri.coniug.diuerſis.

Non inuenit. Id eſt, non ſuſcepit.

Promiſerit. Hoc intelligo ſi habeat licentiā uxoris.

Mala. Id eſt, continentia, quæ iuuenibus eſt mala. xxxiij. q. ij. in adoleſcentia.

Cauſa uero. Hæc eſt ij. pars diſtinctio. in qua dicit quod cauſa huius conſtitutionis fuit munditia ſacerdotalis. & hoc probat per vj. c. Ioan. de Fant.

CASVS. *Dicit Gratianus, quòd propter munditiā ſacerdotalē inducta fuit continentia in eccleſia: quia cum ſacerdotes ſemper debeant orare, ſemper debent ab uxoribus abſtinere. Et hoc probatur authoritate apoſtoli per ſeq. c. quorum prima duo patent.*

Sacerdotibus. Idem eſt de alijs clericis. Laurentius.

Semper. Id eſt, horis debitis. ſic infra eod. c. ſi laicus. xxij. di. ſacroſancta. & ꝟ. xxxvij. diſt. de quibuſdā. xxxvj. diſt. ca. ult. Archid.

Vt 32. q. 1. dicit.

1. Cor. 7. a

Sub. & ad pœnā, & ad onꝰ. xxviij. di. de his. & accipitur hoc nomē mala pro pœna. & eſt ſēſus, à ſubdiaconis uxorem habētibus ſine uoto per uiolentiā nō exigat cōtinētia: ſed ab ordinādis ð cætero, q̄ ſi promittere noluerint, repellātur. Io. de Fāt.

Epiſco-

a Episcopos. Hoc cap. habetur. lxxxiiij. dist. cum in præterito. b Vel qui. i. subdiaconi: nã & subdiaconi sacramẽtis inseruiũt. lxxxiiij. dist. cũ in præterito. Et expone istud uel pro &, secundũ H. & ita per hoc & per illud. j. xxxij. di. placuit. suppletur illud. lxxxiiij. dist. cum de quorũdam. quia hæc tria cap. sunt Carthaginen. concilij, & faciũt pro opi. Hug. secundum Lauren.

c Tenere dẽt. Quoniã ego sanctus sũ. Ex quo dominus se cõmẽdauit, & Christi actio nostra ẽ instructa lectio. lxxxj. distinct. legitur ergo & nos possum⁹ nos cõmendare. & August. se cõmendat, æqparando se Prophetis. ut xxiij. q. iiij. ecce. & proconsul potest premitere libellum cõmendationis suæ. ut ff. de offi. procõsu. l. obseruare. Similiter ille, qui impetrat ueniam ætatis se cõmendat. C. de his qui uen. ęta. impet. l. ij.

Cõmẽdare se potest aliquis se ipsum.

Ad idẽ q̃ dicit Psal. Custodia iam meã quoniã sanct⁹ sum, &c. & in psal. Inclina domine.

d Anno. i. septimana. sic alibi ponitur dies pro anno, ut xxxiij. q. ij. hoc ipsum. & tempus pro anno: ut de cõse. distin. iiij. omni tempore.

Ideo autẽ fit hoc, q̃a annus dicitur ab an. q̃d est. circũ: qa circũuoluitur. sic & quodlibet tẽpus Laurẽ.

e Nec prçterit. Excepto sabbatho sancto, & die ueneris prçcedẽte: ut de cõsecr. dist. iij. Sabbatho, q̃ duo dies nulli reputãtur, ꝓpter paucitatẽ. sic j. de cõse. di. ij. re uera.

f Vel à baptismatis. Dũ est necessitas. arg. v. distinct. baptizari.

g FOs. Vel cum uxore. nedũ cum alia.

h Officium. post uotum factum.

i SI laicus. Orare. Quid ẽ hac

dum, semperque castitas obseruanda præcipitur.

Item in concilio Carthaginensi secundo.

Qui diuinis sacramẽtis inseruiunt, continentes esse oportet.

CAN. III.

EPiscopos a presbyteros, & diaconos (ita ut placuit, & decet sacrosanctos antistites, aut sacerdotes, aut leuitas, uel qui b sacramentis diuinis inseruiunt) cõtinentes esse decet in omnibus.

Item Inno. Victorino Rothomag. episcopo.

Sacerdotes & Leuitæ cũ uxoribus suis misceri non debent.

CAN. IIII.

TEnere debet ecclesia, ut omnimodo sacerdotes & leuitæ cum uxoribus suis non misceãtur: quia ministerij diuini quotidianis necessitatibus occupantur. Scriptum est enim, Sancti estote, quoniã ego sanctus sum c dominus Deus uester. Nam priscis temporibus anno d uicis suæ de templo non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant, quibus utique propter sobolis successionem uxoris usus fuerat relaxatus: qa ex alia tribu præterquam ex semine Aaron ad sacerdotium nullis accedere permittebatur. Quantò magis hi sacerdotes & læuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus uel sacerdotium, uel ministerium sine successione est: nec præterit e dies, qua uel à sacrificijs diuinis, uel à baptismatis f officio uacent.

PALEA.

NAm sicut Paulus scribit ad Corinthios dicens: Abstinete uos ad tps, ut expeditus uacetis orationi: & hoc utiq; præcipit laicis: multo magis sacerdotibus, qbus orandi & sacrificandi iuge sacrificiũ est: semper debebũt ab huiusmodi consortio abstinere.

Item Exuperio Tholosano episcopo.

Qui ab uxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittũtur.

CAN. V.

EOs ad sacrificia fas est admitti, qui uel cum uxore g non exerceant carnale officium. h

Item Hieronymus contra Iouinianum.

Sacerdoti, cui est semper horandum matrimonio semper est carendum.

CAN. VI.

SI laicus & quisquis fidelis non potest orare, i nisi careat officio coniugali, sacerdoti ergo cui semper offerẽda sunt sacrificia, semper orandũ est: ergo semper matrimonio k carendum.

Quòd autem l Manichæorũ causa de coniugio sacerdotũ illud supra dictũ sit, ex Gangrensi cõcilio apparet, in quo sic statutum legitur.

Anathema sit, qui nuptias uituperat.

CAN. VII.

SI quis uituperat nuptias, & dormientem cum uiro suo fidelem ac religiosam detestat, aut culpabilẽ æstimat, uelut quæ regnũ Dei introire non possit, anathema sit.

Item.

De eodem.

CAN. VIII.

QVicunque uirginitatem custodiens, aut continentiæ studens, uelut hor

materia iuris si habes. xxxiij. quæsti. iiij. c. j. & ij.

k Matrimonio. arg. quod si aliqua sibi cohæret. uel si aliquid sequit ex alio, uno probato & reliquum est ꝓbatũ: ut xxxiij. dist. si quis uiduã xxvj. distinct. deinde iij. quæst. ulti. hæc quippe. Argu. contra de pœ. dist. j. sicut primi. in fi.

Probatio uno coniunctorũ, probat reliquum.

¡ Sic de talibus uno cõcesso, & aliud concessũ est. j. q. j. sicut Christus. ubi de hoc. Arc.

Quod autem. CASVS *Dicitur in hoc. §. quod illud quod dictũ fuit in Gangrẽsi concil. supra xxviij. di. in c. si quis docuerit. & c. si quis discernit. ex causa fuit statutũ. s. propter Manichæos qui nuptias condemnabant exẽplo sacerdotum. Et hoc probat duobus sequen. cap. quæ plana sunt, & per se patent.*

l Quod autem. Respicit tria pen. ca. xxviij. dist. dicens, quod illud statutũ fuit ꝑ hæresim Manichæorũ, qui nuptias cõtẽnunt.

QVicũque. Potest & aliter. Hæc est tertia pars distinct. in qua dicitur, q̃d illud, q̃ supra dictũ est in capit. si quis docuerit. distinct. xxviij. ex causa, uel ex tẽpore ĩtelligit. Nũc autem aliter exponit, dicens quod illud capi. potest intelligi de sacerdotibus nostri temporis ut si quis docuerit sacerdotem cõtemnere uxorem, quã in minoribus ordinib⁹ duxit, uel cum erat laicus, ut eam à sua cura abijciat: cum qua postea cum

rescens nuptias, nec propter hoc, quod bonum & sanctũ est, nomẽ uirginitatis assumit, anathema sit,

3 Potest & aliter illud intelligi, quòd in canone a Apostolorum legitur, ut iste sit sensus capituli, Si quis docet sacerdotem uxorem suam contemnere, non quam in sacerdotio accepit, sed quam ante sacerdotium dum adhuc esset laicus, uel in minoribus ordinibus cõstitutus, sibi copulauit, cum qua continentiam professus est, cum ad sacros ordines conscenderet, quam nullus debet contemnere hoc est, ab animo & cura sua abijcere, quin ei necessaria prouideat, anathema sit.

Probatur autem hæc interpretatio authoritate Leonis Papæ, qui scribẽs Rustico Narbonensi episcopo ait:

Ministris altaris cum episcopis, & presbyteris eadem est lex continentiæ.

CAN. IX.

Lex continentiæ eadem est altaris ministris, quæ episcopis, aut presbyteris: qui cùm essent laici siue lectores, licite quidẽ & uxores ducere, & filios procreare potuerunt. Sed cùm ad prædictos peruenerunt gradus: cœpit eis non licere, b quod licuit. Vnde ut iam de carnali fiat spirituale coniugium, oportet eos nec dimittere uxores licet qui habent, sic habere uideantur, quasi non habeant: quò & salua sit caritas connubiorũ, & cessent opera nuptiarum.

Item Leo nonus contra epistolam Nicetæ abbatis.

Episcopus, uel presbyter uxorem propriam à sua cura non abijciat.

CAN. X.

Omnino confitemur nõ licere episcopo, presbytero, diacono propriam uxorem causa religionis abijcere à cura sua sed ut ei uictum & uestitum c largiatur, d sed non, ut cum illa carnaliter ex more iaceat: sicut & sanctos Apostolos legimus egisse, beato Paulo Apostolo dicẽte: e Nũquid non habemus potestatem mulierem sororẽ f circũducendi, g sicut & frater domini, & Cephas? Vide insipiens, quia non dixit: nunquid non habemus potestatem sororem mulierem amplectendi: sed circunducendi, scilicet ut mercede h prædicationis sustentaretur ab eis, nec tamen dein ceps ulterius foret carnale inter eos coniugium.

Hinc & illud Gregorij in dialogo lib. quarto Presbyter quidam. require infra dist. seq. c. presbyter. Vt igitur ex his authoritatibus apparet sacerdotes uxoribus, quas in laicali habitu, uel in minorib. ordinib. cõstituti sibi legitime copulauerunt, necessaria ministrare, et debita reddere nõ ualẽt.

4 *Sed obijcitur illud tripertitæ historiæ.* †

Dissuasu Pannucij Nicena synodus nõ cõstituit, quòd presbyteri cum suis uxoribus non dormirent.

CAN. XI.

Nicena synodus uolẽs corrigere hominũ uitam in ecclesijs commorantiũ, posuit leges, quas canones uocam⁹. In quorũ tractatu uidebatᷣ aliq̃bus introducere k legẽ, ut epi, presbyteri, diaconi, subdiaconi cum coniugibus, quas ante consecrationẽ duxerunt, nõ dormirẽt. Surgẽs autẽ Panucius confessor contradixit, honorabiles cõfessus nuptias, & castitatẽ l dicẽs esse

---

stea cũ ꝓmotus erat cõtinentiã est professꝰ, anathema sit. & hoc ꝓbatur per duo capi. seq.

a In canone. s. xxviij. dist. si quis docuerit. Ioan.

b Lex. Eis non licere. No ꝙ propter commutationem status incipit aliquid non licere, quod prius licuit. xij. q. j. nolo. & xxij. q. ij. ne quis arbitretur.

c Omnino. Et uestitũ. Ex quo dicit uictũ & uestitũ, uidetur ꝙ nomine uictus nõ cõprehendatur uestitus. ut ff. de trãsact. cũ hi. § qui trãsigit. 2 qđ nõ est uerũ. ff. de uerbo. sig. l. uerbo uictus.

d Largiatur. Sequestrato tamẽ habitaculo. ut lxxvij. dist. episcopus. & hoc cum persona est suspecta.

e Paulo Apostolo dicẽte. Ducebãt enim uxores secũ, ut seruirent eis in cibis parãdis & ab eis pascerentur (cũ essent pauperes) de mercede prædicationis.

f Sororem. id est quasi sororem.

g Circunducendi. Nobiscum.

h Vt mercede. Argu. quod si quis habet uxorẽ & filios, de bonis ecclesiæ ipsos potest pascere, si nõ habet propria, ut lxxxvj. di. non satis. j. distin. proxi. capi. si quis uero. & 50. distinc. studeant in fin. & xxxvij. dist. legãt. quia nemo carnem suam unquã odio habuit ut xiij. quæstio. ij. non æstimemus. Et hæc uera sunt si indigent: 3 alias secus, ut xxiij. di. de Syracusanæ. Vnde & si uiro relictus est usus alicuius rei mulier eadem re potest uti: ut. ff. đ usu. & hab. l. cæterũ. § mulier.

1 Ad hoc j. 27. q. 1. nuptiarũ. 32. q. ult. ca. ul. 27. q. j. sunt quidam. & habes etiam ad hoc 88. dist. fornicari. ff. de solu. cum quis. 2. rñ so. ar. contra extra de diuor. ca. gaudemus. Arc. Victus nomine cõprehẽdit uestitus.

2 Vbi no. sed hoc uerum quo ad transactionẽ, aliter bene cõtinetur Arch.

Beneficiatus suis cõsanguineis subuenire põt.

3 Ad hoc 12. q. 1. habebat. in princi.

4 Hinc & illud. infra in illo cap. presbiter quidã. quod est j. di. proxi. Ioã.

Vt igitrur. CASVS. *Concludit Gratianus ex supradictis, qđ sacerdotes debẽt suis uxoribus, cũ quibus in minoribus ordinibus, uel in laicali habitu cõtraxerũt necessaria ministrare: sed debitum reddere nõ ualent. Sed contra hoc duo sequentia capitu. inducuntur, scilicet quod sacerdotes debent reddere debitum uxoribus suis.*

Sed obijcit. Hæc est quarta pars distinctionis. in qua ponit duos canones Orientales, in quibus conceditur clericis habere uxores. Ioan. de Fant.

k Nicena synodus. Introducere. De consensu uxoris, aliter esset iniqua.

l Castitatem. Sic qui bene comedit, abstinens

† Historiæ. Libro ij. c. xiiij. & erat hic Paphnutius martyr in uita clarens miraculis ut in eadẽ historia, libro. j. Rufi. hist. eccle. lib. x. cap. 4.

cum propria coniuge cõcubitum. Suasit itaq; concilio, ne talem poneret legem: grauem esse asserens causam, quæ aut ipsis, aut eorum coniugalibus occasio fornicationis existeret. Et hoc quidem Pannucius (licet nuptiarum esset inexpertus) exposuit, synodusq; laudauit sententiam eius,& nihil ex hac parte sanciuit: sed hoc in uniuscuiusque uoluntate, non necessitate permisit.

Item synodus sexta.

Nõ in perpetuum, sed tẽpore oblationis à complexu suarum uxorum sacerdotes abstineant.

CAN. XII.

Q Voniam in Romani ordine canonis esse cognouimus traditum, eos, qui ordinati sunt diaconi, uel presbyteri cõfiteri quòd non suis iam copulentur uxoribus, antiquum sequẽtes canonem Apostolicæ diligentiæ,& cõstitutiones sacrorũ uirorum, legales nuptias amodo ualere uolumus, nullo modo cum uxoribus suis eorum connubia dissoluentes, aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tempore opportuno. Quicunq; ergo diligẽs inuentus fuerit in subdiaconali ordinatione, aut diaconali aut sacerdotali: hi nullo modo prohibeantur ad talem ascendere gradum pro uxoris suæ cohabitatione: nec ẽt tẽpore ordinationis suæ profiteri castitatem cogãtur, quòd abstinere debeant à legalis uxoris familiaritate. Itẽ oportet eos, qui altari ministrãt, in tẽpore oblationis sanctorum cõtinentes esse in omnibus: ut à Deo possint cõsequi, quæ simpliciter postulant. Si q̃s igitur præsumpserit contra Apostolicos canones aliquos presbyterorũ & diaconorũ priuare à contactu & à cõmunione legalis uxoris suæ, deponatur. Similiter & presbyter aut diaconus, qui religionis causa uxorem suã expellit, excommunicetur: si uerò in hoc permãserit, deponatur.

Hoc autem ex loco intelligendum est. Orientalis.n. ecclesia (cui sexta synodus regulam uiuẽdi præscripsit) uotum castitatis in ministris altaris non suscepit.

Vnde Stephanus Papa ait:

Occidentalis, non Orientalis ecclesia castitatis uotum obtulit.

CAN. XIII.

A Liter se Orientalium traditio habet ecclesiarum, aliter huius sanctæ Romanæ ecclesiæ. Nam earum sacerdotes, diaconi, aut subdiaconi matrimonio copulantur: istius autem ecclesiæ, uel Occidentalium nullus sacerdotum à subdiacono usque ad episcopum licentiam habet cõiugium sortiendi.

Similiter et capitulum Nicolai ex loco consideratur, quia gens Bulgarorũ nouiter ad fidẽ cõuersa propositum sacræ religionis ex integro assumere nondũ didicerat. Quòd aũt in capitulo sextæ synodi presbyter non legitimis nuptys detentus punitur, nõ legales nuptiæ, sed secundæ intelligendæ sunt: à quibus authoritate canonica, sacerdos quilibet dẽt esse immunis. Illud aũt Gangrẽsis cõcilij, Si quis discernit presbyterũ coniugatum,&c. Similiter intelligendũ est, uel localiter traditum, uel cõiugatum ab ea esse appellatum, quã ante tp̃s ordinationis subduxerat. Illud quoque Martini Papæ, Si subdiaconus secundã

Contradicere põt unus multis. Et ẽ hic ar. q̃ unus canonic⁹ põt se opponere p̃ defensiõe ecclesiæ suæ. Ad idẽ, extra de cõcess. præbẽ. ex parte. ubi dicit Ioã. de Fã. hoc esse uerũ ẽt si ca. illius ecclesiæ nollet dfendi. & hoc fauore ecclesiæ arg. ff. de libe. cau. l. j. ij. iij.

abstinens est. xliij. dist. conuiuia. in fi.

a Sententiam. Vnus ergo potest contradicere toti uniuersitati, si habet rationabilẽ causam, ut extra de his, quæ fi. à ma io. par. ca. c. j. Nam sententia unius potest alios trahere ad partẽ suam, extra de eo qui mit. ĩ pos. c. cum sicut. ff. de arbit. l. item si unus. §. ult. C. de uete. iu. enucl. l. j. §. sed is,&c.

b Q Voniam. i. quamuis.

c Romani. Hic assignatur differẽtia inter Orientales & Occidentales.

d Qui ordinati sunt. i. ordinantur.

e Apostolicæ. Quia Apostolus præcepit, ut uir reddat debitũ uxori. xxxiij. q. j. c. j.

f Opportuno. Istud est cõtra Gãdulphum & alios, qui dicunt, q̃ uir quolibet loco etiã in ecclesia, & quolibet tẽpore tenetur reddere debitum uxori petẽti. Sed hoc nõ est uerũ: quia sicut debitor non debet semper uenire cum sac co paratus, ut ff. de solu. l. quod dicimus. sic nec uir sẽper debet esse paratus. xxxiij. quæ. iij. Christianorum.

Vir debitũ uxori nõ semp, nec ubiq; redderetenetur.

g Diligens. Id est dignus.

h Continentes. Sed nunquid in Oriẽtali ecclesia uir potest promoueri sine licentia uxoris? Dicit H. quod sic: quia nec fit ei p̃iudicium aliq̃d. Sed certe præiudiciũ fit ei: quia post mortem uiri non põt contrahere. Item & in alio fit ei præiudicium: quia tempore uicis suæ non debet ei cõmisceri: cum etiam ad tempus uir inuita uxore non possit orare, ut xxxiij. quæ. iiij. Apostolus. sed ibi expone orare. i. peregrinari. Ioan.

Hæc rõ nõ ṽr bona: nã in uxoribus oriẽtaliũ non habẽt locũ q̃d habet in 28. dis. qa sunt culpæ. & seq. ea continentia nõ p̃mittunt tacite uel expresse. Arch.

i A Liter. Copulantur, id est, copulato utuntur. Multi ex hac litera dixerũt, quod Orientales p̃nt contrahere in sacris ordinibus. Sed eis obst. ĩ dist. proxi. si quis eorũ. sed ipsi dicunt, q̃d ibi sexta synodus nobis præfixit regulam.

Id est, carnaliter cõmisceantur. sæpe enĩ iuenit copulari p̃ carnaliter cõmisceri: et copulatio p̃ carnali cõmistione: ut s̃. c. p̃x. 30. q. 1. nosse. 27. q. 2. Agatho. sa. & c. priusquã. secundum Hugo.

k Nicolai. Xxviij. distin. consulẽdum.

l Synodi. Xxviij. dist. presbyterum.

m Si quis. s̃. xxviij. dist. si quis.

n Si subdiaconus. Infra xxxiij. distin. si subdiaconus.

Seruan-

Eruāda. Hæc di. diuidi-tur in sex partes. In prima parte probat, quod in sacris nullus potest habere uxorem, in minoribus autē potest, & etiā habere bñficium. hoc probat per tres authoritates. Secunda ibi, Nullus. Tertia ibi, Verum. Quarta ibi, Prohibentur. Quinta ibi, Interdixit. Sexta ibi, Presbyterum. Io. de Fant.

CASVS. *Hic intitulatur xxxij. di. in qua dicitur, quod in Occidentali ecclesia clerici in sacris ordinibus cōstituti debent continentiam seruare: ut probatur per sequēs c. Sed in minoribus ordinibus non coguntur, & hoc per capit. infra ead. seriatim.*

a Seruanda est. In hac xxij. distin. adhuc prosequitur de continentia clericorum. Dicit ergo, quod cōstituti in quatuor sacris ordinibus tenētur continere: & qui non fuerint continentes, priuant officio & beneficio. Et si habent publicas cōcubinas, nullus missam eorum audiat. & ut facilius possint seruare cōtinētiā, pcipitur eis, ut extranearū fœminarum familiaritatem uitēt. Io. Sed nun qd quilibet ordo est sacer? Et certe uidetur quod sic. Nam dicitur in libro quarto sententiarū. xxij. dist. c. j. in prin. quod ordo est sacrum signaculum, in quo traditur spiritualis potestas ordinatio, & officium: & in quolibet ordine cōfertur gratia, si digne sumatur, ut ibi dicitur. Solu. re. uera quilibet ordo sacer est. Sed quatuor præcipue dicuntur sacri à sanctimonia. i. castitate & continentia, quam inducunt s. xxviij. di. nullum. & ca. decernimus.

Clerici in quatuor sacris ordinib. constituti, cōtinere tenentur.

Vt j. c. nullus. & capit. pter hoc. Arc.

Infra c. īterdixit. & c. seq.

duxerit uxorem, non dissimiliter intelligendū est. Primam enim uxorē ante subdiaconatū habere pmittitur: qua defuncta uel castitatē professa, promouetur iste ad subdiaconatum. Promotus autem si secundas desiderauerit nuptias, sententiæ Martini Papæ subiacebit.

DISTIN. XXXII.

Eruanda est ergo continētia ab omnibus in sacris ordinibus constitutis.

Vnde Leo Papa ait.

Non etiam connubium subdiaconibus habere conceditur.

CAN. I.

OMnium sacerdotū tam excellens est electio, ut hæc, quæ in alijs b membris ecclesiæ uacant à culpa, in illis tamen habeātur illicita: cùm enim extra clericorum c ordinem constitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendā tamen perfectæ continentiæ puritatē, nec subdiaconibus carnale connubium quidem conceditur: ut etiā qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares d & innupti. Quod si in hoc ordine e qui quartus extat à capite, f dignum est custodiri: quantò magis in primo, uel in secundo tertioue seruandum est? ne aut leuitico, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquā idoneus existimetur, qui se à uoluptate luxuriæ necdum refrænasse detegitur,

Item g Gregorius Leoni episcopo Catinensi.

PALEA.

MVltorum relatione cōperimus hāc apud uos consuetudinem olim tenuisse, ut subdiaconi suis licite misceant uxoribus. Quod ne denuo quisquam præsumeret, à seruo Dei sedis nostræ diacono ex authoritate nostri pdecessoris est isto modo prohibitum: ut eodē tpe hi, qui iā uxoribus fuerant copulati, unū de duob. eligerēt, id est, aut à suis uxorib. abstinerēt, aut certè ministrare nullo modo præsumerent: et quātū dicitur, Speciosus tūc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspēdit officio, et usq; in obitū sui tēporis notarij quidē gessit officium, et à ministerio, qđ subdiaconū oportuerat exhibere cessauit. Et post aliqua. De cætero uerò fraternitas tua sit omnino solicita, ut quos ad hoc officium cōtigerit promoueri, hoc quàm maximè diligenter inspiciat, ne si uxores habent, miscendi se cum eis licētia potiantur: sed ad similitudinem apostolicæ sedis, eos cuncta obseruare sua nihilominus districtione constituat.

Item Gregorius Augustino Anglorū episcopo.

Extra sacros ordines constituti ducant uxores, et ab ecclesia stipendia accipiant.

CAN. II.

SI qui uerò sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent, & stipendia sua exterius h accipere: quia & de eisdem à patribus nouimus scriptum, quod

b OMnium. Quæ in alijs, Id est, laicis.

c Clericorum. Sacrorum.

d Singulares. Id est, diuisi ab eis.

e In hoc ordine. i. subdiaconali.

f A capite. Id est, ab episcopatu. Et sic uidetur, quod episcopatus sit ordo. liiij. dist. si seruus. & xciij. di. diacones. & dist. xxj. cleros. sic xxviij. dist. nullum.

g Item. Hic habent quidam capi. quod est xxvij. q. ij. multorum, &c.

h SI qui uero. Exterius. Signatur contrariū. xij. q. j. necessaria. & de consec. di. v. in omnibus. ubi dicitur. quod omnes clerici simul dormient. Sed dicut not. xij. quæstio. j. quia tua. Inui-

Hic qro an ordo sit unū sacramētū? Dic ecundū Petr. quod unū dicit perfectiōe unius finis, quia cōstituit ex diuersis ordinibus specialibus, q oēs ordinantur ad unū actū consecrationis, sicut etiam domus una dicit. Arch. Episcopatus est ordo.

a Inuigilent. Licet ſint.n. uxorati, tñ abſtinebunt à negotiatione & armis:ut lxxxviij. di. fornicari.xx.q. iij. eos. ſic extra de elect.transſmiſſam. & lxxxj.diſtin. dictum.

b De illo. Damus. Sed nunquid Papa dare poteſt ſubdiacono licentiam contrahendi? Videtur quod ſic. Nam diſpenſat eccleſia cũ cõſanguineis, a & diſpẽſat in alijs uotis: ut extra de uo. & uoti redemp. ex multa. & in iuramẽtis, ut xv. q. vj. authoritatem. ubi dicit, diſſolue obligationes impietatis. E contra uidet, ut extra de ſta.mo. cũ ad monaſteriũ. in fi. Sol. ſi uotum ipſum obliget ordinatũ, Papa non poteſt diſpenſare. Sed ſi conſtitutio obliget, & non uotum, tũc poteſt Papa diſpenſare: quia contra cõſtitutiones eccleſiæ bene diſpenſat. xxv. q. j.ſunt quidam. Io. Ego credo, ꝙ poſſit papa diſpẽſare: cũ hoc nõ ſit contra articulos fidei a & ipſe habeat plenitudinem poteſtatis, ut x. q.vj.decreto.& ca.ſeq.B.

Subdiaconus an de licẽtia Papæ poſsit cõtrahere

a Scilicet ut contra hãt. 35. q. 3.q̃dã. & c. ꝙ ſcripſi.

Nvllus. Hæc eſt ij.pars di. in qua dicitur, ꝙ in duobus c.ſeq.cõtinetur. Io. de Fant.

c Audiat. Contrarium legit xxviij. di.conſulendũ. xv. q.ult.c. ul. Sed hic loquit de illo cuius crimẽ notoriũ eſt, uel per ſñiam uel per propriã cõfeſsionẽ: ut extra de coha.cle. & mu. ueſtra. Imo ſi adhuc poſt ſñiam corrigi uoluerit, non dicã eũ ſuſpenſum ipſo iure: ut lxxxj. di. ſi q̃ ſunt pſbyteri. extra de cohab. cler.& mu. c. ſicut.

a Nec ẽt põt diſpẽſare cõtra apoſtolũ. 25. qõ. j. ſunt q̃dã. Io. de Fã. ſed hic uideas quod legitur & nota. ext. de uoto. c. nõ eſt.

diuidebant ſingulis, prout cuique opus erat. De eorum ergo ſtipendijs cogitandum atque prouidendum eſt, & ſub eccleſiaſtica regula ſunt tenendi, ut bonis moribus uiuant, & canendis pſalmis inuigilent, a & ab omnibus illicitis & cor & linguam & corpus Deo authore conſeruent.

Item Nicolaus Papa Odoni Viennenſi Archiepiſcopo.

Subdiacono uxorem ducere non licet.

CAN. III.

De illo clerico Aluerico nomine, quem per ordines eccleſiaſticos uſque ad ſubdiaconatum caſtum uixiſſe dicitis, cur ueſtra authoritate uxorẽ duxerit, miramur: eò, quòd nulli unquam (exceptis illis, quibus eccleſiaſtica regula habere permittit) uxorem habendi licentiam damus. b

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

Non audiatur miſſa presbyteri concubinam habentis.

CAN. IIII.

a Nvllus miſſam audiat c presbyteri, quem ſcit d concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem.

Vnde etiam ipſa ſancta ſynodus hoc capitulũ ſub excõicatione ſtatuit, dicens: Quicunque ſacerdotum & diaconorum, etc. ſicut in ſubſequẽti capitulo Alexandri ſecundi continetur.

Itẽ Alexãder ſecũdus.

Non eſt audienda miſſa presbyteri, qui concubinã habet.

CAN. V.

Præter hoc autẽ præcipiendo mãdamus, ut nullus miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam habere indubitanter, uel ſubintroductam mulierem. Vnde etiam ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit dicens: Quicunque ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriẹ prædeceſſoris noſtri ſancti Leonis Papæ, & Nicolai de caſtitate clericorum concubinam palàm duxerit, uel ductam non reliquerit: ex parte omnipotentis Dei, & authoritate principum Apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut miſſas non cantet, nec etiam Euãgelium legat, neque epiſtolam ad miſſam, neq; in presbyterio cũ his ad diuina officia, qui præfatẹ cõſtitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab eccleſia e ſuſcipiat. Præcipientes etiam ſtatuimus, ut hi prẹdictorum ordinum, qui eiſdem prẹdeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſeruauerint, iuxta eccleſias (ſicut oportet religioſos clericos (ſimul manducent & dormiãt: & quicquid eis ab eccleſijs competit, hoc cõiter habeãt. Deinde, ut decimæ & primitiæ ſeu oblationes uiuorum: & mortuorum eccleſijs Dei fideliter reddantur à laicis: & ut ipſæ in diſpoſitione f epiſcoporum ſint: quas qui retinuerint, à ſanctæ eccleſiæ communione ſe-

B. tamẽ dicit hunc canonẽ fuiſſe q̃nq; latẹ ſñiẹ, ſed hodie nõ eſſe: & hoc q̃d dixi ſpãle eſt ĩ hoc crimine fornicationis: ut notorius fornicator ſit ſuſpẽſus ipſo iure, & ẽt ſimoniacus: ut ĩ.c.ſeq.§.uerũ. ſed in alijs criminibus nõ eſt expſſum. Et ideo licet notoria ſint, nõ eſt ꝓpter illa abſtinendũ ab officijs ipſorũ. uel dic q̃d licet notorius fornicator ipſo actu ſit ſuſpẽſus, tñ pp contrarium actum ipſo iure reſtituit ei officiũ. lxxxj. diſt. ſi qui ſunt. unde quã cito pœnitet, licite celebrat. Io. Sed certe quicquid dicat Io hoc tene ꝓ certo, ſiue ſit notoriũ per ſentẽtiam, ſiue per cõfeſsionẽ, uel per rei euidẽtiam de fornicatione ipſius, q̃d uitari dẽt, ut extra de coha. cler.c.ulti.B.

Cõcubinarij an ſint in officio fugiendi.

d Quem ſcit. Sciẽtia iuris, nõ facti. 3 Ioan.

e Præter. Ab eccleſia. Hoc concedo in ſuſpenſo à canone.i. in excõicato. extra đ app.paſtoralis.non ita dico in ſuſpenſo ab homine: q̃d ibi ſtatim debeat amittere beneficium: 4 quia relegato ad tps bona non adimuntur, niſi hoc in ſñia exprimat.C. de pœn. deportatorum. Q̃d dum alijs rationibus quis conſtringi poteſt, non ſunt ei ſubſidia ſubtrahenda.C. de execu tio.rei iudi.ſtipendia. Ioan. Imo dico, quod nec hæc adimerentur, niſi ĩ ſñia exprimeretur. quid de hoc iuris ſit notaui in q̃onibus.B.

3 Et q̃d ſic debeat intelligi, probatur 20. q.5.c. 2. ibi de hoc in gl. ar.ꝙ, &c. ubi ita nota.Archi.

Clerico excõicato eſt ſubtrahendũ beneficium.

4 Forte nõ bñ dicit Io. q̃a q̃ non facit officiũ, non dẽt ꝑcipere beneficiũ. extra de cle. cõiu. quod à te.& ca. diuerſis. Archi.

f In diſpoſitione. Argumentum pro communi uita clericorũ, 5 ut j. quæſt.

5 xij.q.j. neceſſarium.ũ cõſ. diſt. v. in oĩbus. ubi de hoc.

quæstio.ij.sacerdos. Sed contra uariæ sunt consuetudines.ỹ.eadem.cap.placuit extra de constitu.cũ omnes.& de electio.cum ecclesia Vulterana.

Excõicari pñt, qui d cimas nõ soluunt.

a Separentur. Argu. quod laici excommunicandi sunt,qui decimas,uel oblationes soluere nolunt. xvj. quæ.j.statuimus.& capit. reuertimini. xiij.q. ij.qui oblationes.xij. q.j.duo sunt genera.

Verum. Hæc est iij. pars dist.in qua ponit ca. Vrbani, in quo dicitur,quę differentia sit inter sacraméta celebrata à malis catholicis, ut in necessitate possint sumi, & sacramenta ab hæreticis quæ nullo modo possunt sumi preter baptisma. Ioan.de Fant.

b Verum. Hic § diuiditur in tres partes.

c Hieronymo. Prima quæstione j.sicut Christus.

d Augustino. Prima quæstione j. si fuerit. & cap. neq; in homine.

e In epistola. Prima quæstione iij. saluator.

f Præposito sancti Vincentij. Epistola destinata fuit ab hęretico,in qua multa obijciebant ei.s. utrum uera essent sacramenta, uel sacrificia hęreticorum: cui cũ non respõdere posset, misit eam Papæ Vrbano, ut respõderet: ipse uero. rñdit ad singula.

Quæ cõtinet j. q. iij. saluator.

g Ad hoc uero. Hic incipit.cap.Vrbani.

h Et ueneranda.& etiam suscipienda. & per hoc respondet duabus qõnibus, scilicet ꝙ ipsa sacramenta uera sunt,& præterea,ꝙ suscipienda sunt: & ita facias uim in uerbo illo, uenerãda.

parentur. a

Verùm b principia harum authoritatum cõtraire uidentur Hieronymo c & Augustino d et cæteris,q Christi sacramenta,neq; in bono,neq; in malo homine fugienda demonstrant: sicut subsequens causa simoniacorũ plenius demonstrat. Sed Vrbanus secundus in epistola e destinata præposito f sancti Vincentij, hanc contrarietatem determinat, dicens:

CAN. VI.

Ad hoc uerò g qđ subiungitur in eadẽ epistola, id est, utrum sit utẽdum ordinationibus, & reliquis sacramentis à criminosis exhibitis: ut ab adulteris,uel sanctimonialium uiolatoribus, uel huiusmodi. Ad hoc, inquam,respondemus. Si schismate, uel hæresi ab ecclesia non separentur, eorundem ordinationes & reliqua sacramenta sancta & ueneranda h non negamus, sequendo beatũ Augusti q super Ioannem de huiusmodi tam copiosè, quàm ueraciter differit. Ait enim: Baptizat seruus siue bonus, siue malus: i nesciat se ille, qui baptizatur,baptizari, nisi ab eo, qui sibi baptizandi dedit potestatem. *Et paulò pòst*, Non abhorreat columba k ministerium malorum,sed respiciat domini potestatem. Attamen l prædecessores nostri Nico. & Gre. a missis sacerdotũ, quos tales re uera esse constiterit, m fideles abstinere decreuerunt,ut & peccãdi licentiam cæteris auferrent, & huiusmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta reuocarent. Scribit.n. prædecessor noster Gregorius Rodulpho & Bertulpho n ducibus o inter cætera, Officium o simoniacorum & in fornicatione iacentium scienter nullo modo recipiatis:& quantũ potestis, tales à sanctis ministerijs, ubi oportuerit, prohibeatis,&c.

Porrò p ad hæc, quæ tibi syllogisticè in eadem epistola obijciuntur: & si corpus & sanguis Christi non sunt, & alia, quæ prædiximus, suæ uirtutis effectum non habeant: qd hoc agẽtibus obsunt? quòd, si habent,cur spernuntur si q ab indignis præsumũtur? r Ad hæc, inquam, ita respõdemus: proprias quidem habent uirtutes,& dignitates, ut præfatus Augustin. ait super Ioan. contra Do-

uel per euidentiam:ut s.dixi in c.nullus.

n Ducibus. Argu. ꝙ laicus de mandato superioris põtest suspendere clericos,& excommunicare:quia excommunicatio est iurisdictionis potius,quã ordinis, arg.extra de elec.trãsmissam . nam electioni possunt ĩteresse laici. lxiij. di. Adrianus. &c. synodo.& ar. xcvj. di.bene quidem. & cap.nos ad fidem. & causis matrimonialibus.xxxv.q.v. ad sedẽ. circa med. ij.q. v. Mennam. Io. Hoc tamen uidetur alienum à laico: cum de rebus spiritualibus se non intromittat: ut extra de iudic. decernimus. imo ut ibi dicitur prohibetur præ laicis, ut talia laicis non committant: tamẽ dominus Papa qui habet plenitudinẽ potestatis eis posset committere,ut excommunicarent. ij. q. v. Mennam.Bart.

Laicus q̃ que pñt clericos suspendere, & excõicare.

Bertulpho.

o Officium. H. istud intelligit de notorio simoniaco, sicut de notorio fornicatore. Melius credo, qđ etiam occultus simoniacus suspensus sit, si est simoniacus in ordine: ut j.q.j. reperiunt. Suspensus est. n. quo ad se, & quo ad alios. Hoc ideo dicit:quia quilibet peccator suspensus est quo ad se, licet nõ quo ad alios preter notoriũ fornicatorem, & occultũ simoniacũ. Tamen ab occulto simoniaco in ordine, quem scis esse simoniacum, non debes recipere sacramenta: ut dixi j.q.j. si quis à simoniacis & probatur extra de simo. per tuas. sed à quolibet alio, qui adhuc toleratur,potes recipere: quia licet quilibet peccator sit quo ad se suspensus:ut j.q.j.sacerdotes.nõ tamen quo ad alios,ut hic pater,& xv.q. ult. c. ult. sic quandoq; aliquis est suspensus quo ad alios, & non quo ad se, ut extra de clericis peregrinantibus.tuæ.

Simoniacus an sit suspẽsus.

De hoc etiam not. l.distin.d his uero gl. ult.ibi uideas.

Baptizare põt paganus.

i Malus. Non sufficienter probat hoc,cum aliud dici potest in baptismo,aliud in cæteris . Nã & à pagano conferri potest.de consec. dist. iiij. à quodam sed melius probat per sequens: non abhorreat,&c.

k Columba. Id est,bonus Christianus.

l Attamẽ. Hucusq; intelligitur de malis occultis & de illis,qui tolerantur.

m Constiterit. Per sententiam,uel per confessionẽ,

p Porro. Hæc sunt uerba Vrbani.

q Si. Exponitur,id est,quamuis.

r Præsumuntur. Id est,præsumptiue conficiuntur.

Sed

natistas: sed agentibus, [a] uel suscipientibus hæc eadē sacramenta contra præfatorū [b] pontificū instituta [c] (nisi forte sola morte interueniēte, utpote, ne sine baptismate, uel cōione [d] quilibet humanis rebus excedat) eis inquam agentibus: uel suscipientibus in tantum obsunt, ut uerè idololatræ sint: cùm talibus [e] & ordinationū, [f] & sacramētorū [g] confectio, [h] & aliter quā permissum est sciēter susceptio, uehemēter a sanctis canonibus ꝓhibeātur. Ait.n. Samuel propheta: Quasi peccatū ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.

Hæc de malis, [i] catholicis, qui intra ecclesiam sunt. Cæterum schismaticorum, & hæreticorum sacramenta, quoniam extra ecclesiam sunt, iuxta sanctorum patrum traditiones, scilicet Pelagij, Gregorij, Cypriani, Augustini, & Hieronymi, formā [k] quidem sacramentorū habent: non autem uirtutis effectum habere profitemur: nisi cum ipsi, uel eorum sacramentis initiati [l] per manus [m] impositionem ad catholicā redierint unitatem. Sciendum uerò, quòd canones apostolorū [n] (quorū [o] authoritate Orientalis, & ex parte [p] Romana utitur ecclesia) etiam insignis Cyprianus martyr & octuaginta episcopi cum eodem baptisma hæreticorum, lauacrum diaboli [q] appellāt: [r] Stephanus uerò, & Cornelius martyres & pontifices Romani, & uenerabilis Augustinus in libro de baptismo eundem Cyprianum, & præfatos episcopos ob hanc causam uehementer redarguunt, affirmantes baptisma siue ab hæretico, siue schismatico ecclesiastico more celebratum, ratum esse baptisma. Et meritò: quia alia in baptismo, [s] & alia in reliquis sacramentis consideratio est: quippe cùm in ordine prior & necessarior [t] sit. Subitò enim morituro prius baptismate, quàm dominici corporis communione, uel alijs sacramentis consulitur: & dum fortè catholicus non inuenitur, sanctius est ab hæretico baptismi sacramentum sumere, quàm in æternum perire. Et hanc sententiā præscriptorum pontificum Cornelij, Stephani, & August. secuti sunt. Siricius, Inno. Leo, Anastasius, & magnus Gregorius, & omnis catholica ecclesia tenet.

---

[a] Sed agentibus. ab illo loco usque ad illum locum, cæterum agit de simoniaco, & de fornicatore: & ab illo loco usque ibi, sciendum. loquitur de hæretico & schismatico: & tres innuuntur differētiæ inter hos duos, scilicet simoniacum, & fornicatorem: & inter illos duos, scilicet hæreticum & schismaticū. Prima est, quod simoniac⁹ & fornicator tempore necessitatis conferūt duo sacramēta, scilicet baptismū & corpus Christi, sed illi [1] baptisma tātū [2] Secunda est, quod isti conferunt sacramētū, & effectū sacramenti: illi tantū sacramentū. Tertia, qa ordinati ab istis recipiūtur sine manus impositiōe: sed ab illis non. j. q. j. manus. & ca. quod quidam.

[b] Contra præfatorum. Nicolai & Gregorij. Et sic patet, quod hic tantū loquitur de simoniacis & fornicatoribus.

[c] Instituta. scilicet obsunt.

[d] Vel communione. Sic ergo ab istis recipitur eucharistia, sed non ab hæreticis, ut xxiiij. q. j. si quis dederit. [3]

[e] Talibus sacerdotibus.

[f] Et ordinationū. id est, ordinum.

[g] Et sacramentorum aliorum.

[h] Confectio. improprie dicūtur ordines confici.

[i] De malis. Hæc litera bene innuit ꝙ ab illo loco, porro ad hæc, &c. usque huc, tantum de malis catholicis intelligitur, non de præcisis, nec contradicit illud cōtra Donatistas: quia Vrbanus inducit authoritatem Gregorij à minori. Nam hoc dicit de sacramētis Donatistarum, & quod habent proprias uirtutes. &c.

[k] Formam. id est, uirtutem habent: quia uera & integra sunt. j. q. j quod quidam. & de conse. distin. iiij. ostenditur. & cap. sicut in sacramentis.

[l] Initiati. id est, consecrati. Simile de consec. distin. ij. quia corpus xij. q. ij. aurū. xxviij. q. j. caue. Sed aliter accipitur xxvij. q. ij. cum initiatur.

[m] Per manus. j. q. j. hi qui. Sed quid dices de pœnitentia, nūquid est ab istis præcisis accipienda? Respō. in casu necessitatis eis possumus cōfiteri. nam & cuilibet. de pœn dist. j quem pœnitet. Sed licet eis confiteamur, tamen nō debemus recipere ab illis pœnitētiam: quia nec in eo casu imponenda est pœnitentia sed innotescenda. xxvj. q. vij. ab infirmis. Vel dic, ꝙ non debemus eis cōfiteri. xxiiij. qō. j. §. sed istud in fi. de pœ. distin. j. c. qui vult. Et illud, ne īducāt nos in desperationē, sicut Iudæi Iudā: cū ei penitēti dixerūt quid ad nos? tu uideris. de pæ. dist. j. is potestatis.

[n] Apostolorū. id est, q sub nomine Apostolorum facti sunt, sed sunt Apocryphi. xv. dist. sancta Romana. xvj. dist. canones. H.

[o] Quorū. Simplex est hæc relatio.

[p] Ex parte. xxxj. dist. aliter.

[q] Diaboli. Si quo ad effectū dixissent in detestationē criminis hæreseos, bene dixissēt: sed hoc dixerunt, quia non credebāt esse sacramentorū ueritatē apud hæreticos: & ideo reprehēsi fuerūt ab August. H.

[r] Appellant. j. de consecr. distin. iiij. quomodo.

[s] In baptismo. Videtur, quod nec baptismus in necessitate ab hęretico sit accipiēdus. Nā cordis contritio sufficit. ut de conse. distinct. iiij baptismi uicem. Sic nec corpus Christi. xxiiij. q. j. c. penul. & ulti. quia qui credit mā ducat. de conse. di. ij. ut qd paras? Respon. hæc est ratio, quia baptismus necessarior est. Nā in eo delentur omnia peccata adeo quod etiam ignis purgatorij pœna nō sentietur. de conse di. iiij. fine. non autē ita est in cordis contritione, uel pœnitentia. Nam per ea non potest purgatoriū euitari, [4] quod excedit omnē penā, quā hic quis possit sustinere, secundū quod hæc colligūtur de pœni. dist. ulti. c. ulti. & xxv. di. qui in aliud.

[t] Necessarior. Imò est ianua omnium sacramentorum. j. q. j. si quis confugerit. de conse. distinct. iiij. hi uero extra de presby. non baptiza. ueniens.

Proli-

Simoniacus & fornicator tripliciter differunt.

[1] Scilicet hæreticus & schismaticus.

[2] Et non corpus Christi. 24. q. 1. c. ult. & q̄ sit ratio not. s̄. ea. q. §. sed illud. Arc.

1. Reg. 3.

[3] Et hoc est ꝓpter ipsius eucharistiæ reuerētiā. arg. de cōsecra. di. iiij. ꝓpter regulam.

Pœnitentia. an possit ab hæreticis recipi.

Purgatorij pœna est acerbior omni mūdana.

[4] Vt cōtinet in ꝓd. c. nullus. De hoc legis. & no. 24. q. j. §. sed illud. ibi uide glossas. Arch.

Prohibentur. Hæc est quarta pars distinct. in qua probatur, qualiter debeant puniri omnes, qui in sacris recipiunt uxores, uel retinent concubinas: & dicit quod debent à clero submoueri, & uxores mancipari seruituti. & hoc probat per octo authoritates. sanctorum patrum Ioan. de Fant.

4 *Prohibentur ergo à manibus talium sacerdotum sacramenta suscipi, non quia sint uera quantum ad formam et effectum: sed quia dum huiusmodi sacerdotes se à populo contemptos uiderint, rubore uerecundiæ facilius ad pœnitentiam prouocantur.*

Item ex sexta synodo.

Qui uxorem ducere uolunt, ante ordinem subdiaconatus, hoc faciant.

CAN. VII.

Si quis eorum, a qui ad clerum accedunt, uoluerit nuptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinationem subdiaconatus faciat.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Lectores, aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur.

CAN. VIII.

Lectores cum ad annos pubertatis b uenerint, cogantur c aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

Item Gregorius Bonifacio epo Rhegitano.

Subdiacones continentiam obseruare oportet.

CAN. IX.

Subdiaconibus tuis hoc, quod de singulis statuimus, decernimus obseruari: nec illam diffinitionem nostram cuiusquam contumacia d finas, aut temeritate corrumpi.

Itē urbanus secundus in synodo apud Melchiam.

Beneficio & officio careat, qui post diaconatum uxoribus uacant.

CAN. X.

Eos, qui e post diaconatū uxoribus uacare uoluerint, ab omni sacro ordine remouemus officioq; atque beneficio ecclesiæ carere decernimus. Quod si ab episcopo commoniti non se correxerint, principibus indulgemus licentiā, ut eorum fœminas mancipent seruituti. Si uerò episcopi consenserint f eorū prauitatibus ipsius officij interdictione mulctetur.

Item Grandeñ. patriarchæ Dominico.

Excludendi sunt à suorū graduum dignitate subdiaconi & deinceps, si continentes esse nolunt.

CAN. XI.

Erubescant impij, & apertè intelligant iudicio sancti spiritus eos, qui modo in sacris tribus gradibus, scilicet presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu positi mulierculas non abiecerint, & caste non uixerint: excludendos ab eorundem graduum dignitate. De manifestis quidem loquimur. secretorum g autē & cognitor Deus & iudex est.

Idem in Meldensi synodo præsidens ait:

a Si quis eorū. Istud cap. euidenter est cōtra illos, qui dicūt quod Græci possunt contrahere in sacris ordinibus cū hoc capit. sit sextæ synodi: & sexta synodus præfixit eis regulā uiuendi. ut xxxj. dist. Nicena. & ca. quoniam. §. hoc autē. patet etiam quod apud eos in sacris ordinibus non cōtrahitur matrimonium: nec etiā tempore Apostolorū licitū fuit contrahere ī subdiaconatu: ut lxxxiiij. distin. cū in pterito.

Græci ī sacris ordinibus nō possunt cōtrahere. Arg. ad hoc 31. di. aliter. ubi etiam de hoc. sed Hugo. dicit quod hoc Nicolaus cōstituit: & secūdū Laurē. est pro eo ar. opti. ff. cōmo. l. j. & l. in cōmodato. §. sicut autem Archid.

Lectores. CASUS. *Clerici quidam in pubertate xviij. ann. positi uolebāt ad subdiaconatum non promissa cōtinētia promoueri. Quæsitum fuit in cōcilio Carthagin. quid de hoc fieri deberet. & responsum fuit, quod isti aut ducāt uxores, aut cogantur continentiam profiteri, si uolunt subdiaconi fieri.*

b Pubertatis plenæ, quæ est xviij. annorum in secularibus clericis, sed xvj. in monachis. xx. q. j. illud. xxviij. distinct. de his. Hæc enim dicitur plena pubertas, ut insti. de adop. §. minorem. sed quantū ad matrimoniū cōtrahendū dicit plena pubertas. xiiij. anni in uiro, uel duodecim anni in muliere, ut extra de despon. impu. puberes.

c Cogantur. j. ea. c. placuit. contra. Sed illud quando ecclesia penuriam non patitur. ar. lv dist. c. j.

d Subdiaconibus. Contumacia. Quia non est fauore alicuius personæ omittendum, quod statutis generalibus continetur. lxj. dist. miramur.

e Eos, qui. Quod hic dicit, intelligo quādo quasi matrimonialiter ducunt uxores: & in eo casu filij rediguntur in ecclesiæ seruitutem, ut xv. q. ul. cum multæ. Primo tamen ipse episcopus rediget in seruitutē eas si potest: ut lxxxj. dist. quidā clerici. Sed si ipse non sufficit, tūc itur ad brachiū seculare ut hic dicitur. Sed obijcit nōne prīcipes habēt iurisdictionē sup istas cū sint laicæ? quare ergo eis indulgetur istud, cū ipsi eas per se possunt punire? Si legitima esset uxor ista, tunc planū esset: quia legitima uxor sortitur forū ex persona uiri: ut ff. de iurisdi. om. iu. di. cum quædā. Sed illa, quæ non est legitima, nō. ut ff. ad municip. de iure. §. ulti. Ad hoc potest dici, quod cum sit de familia sacerdotis, est dē foro ecclesiæ: sicut & alij, qui sunt de familia ei[us] ut lxxxix. dist. indicatum. & xij. q. ij. ecclesiarū seruos. Vel ideo censet de foro ecclesiæ, quia deliquit ī persona ecclesiæ: quia ratio ne delicti dicit in me princeps habere iurisdictionē. & ratione delicti fit quis de foro alterius: ut vj. q. iij. placuit.

Hic sent. etiam seq. quit. Vin. & Innoc. extra de cohab. cleric. c. 2. in fi. ubi etiā de hoc Archidia.

Vxor clerici est de foro ecclesiæ.

f Cōsenserint. Hodie deponit: ut extra de uit. & hone. cler. ut clericorum mores. & lxxxiij. dist. si quis episcopus. & extra de simo. nemo. Sed illud uerum, quādo prece uel pretio cōsensit, ut ibi dicitur in illa cōstitutione, ut clericorum. Si autem episcopus negligēs esset, suspēdatur per duos mēses: ut j. q. j. quicquid.

Id est, quod dicit in illis ca. prædictis. Gradensis patriarcha. iste sub nomine archiepiscopi cōtinetur ut patet 21. dist. in c. j. uersi. ordo. Arch.

g Erubescant. Secretorum. Ex hoc patet quod ecclesia nō iudicat de occultis. sic. xxxij. q. v. Christiana. ij. q. v. consuluisti. & vj. q. j. si omnia. Et est argu. pro opinione illorum, qui dicunt quod occultum delictum non irrogat irregularitatem. Ioan. quod est expressum hodie extra de temp. ordi. c. ulti. nisi in homicidio, & simonia in ordine. j. q. j. reperiuntur. B.

Ecclesia non iudicat de occultis.

Nemo.

Ad sacros ordines non accedat, nisi uirgo, aut probatæ castitatis.

AN. XII.

NEmo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut uirgo, aut probatæ castitatis, & qui usq; ad subdiaconatum unicam, & uirginem uxorem habuerit.

Item in cõcilio Carthaginensi.

In tribus gradibus constituti etiã ab uxoribus abstineant.

AN. XIII.

PLacuit episcopos, presbyteros, diaconos, subdiaconos, secundùm priora constituta etiã abstinere ab uxoribus. Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueãtur officio. Cæteros uerò clericos ad hoc nõ cogi, sed secundùm uniuscuiusque ecclesiæ cõsuetudinem obseruari debere.

Item Leo contra epistolam Nicetæ abbatis.

In minoribus ordinibus cõstituti uxorẽ ducãt, nisi uoto aut religioso habitu ꝓhibeantur.

AN. XIIII.

SEriatim & apertè prosequamur, quod sancta Romana ecclesia de gradibus clericorum ait. Clericos, ostiarios, lectores, exorcistas, acolythos, si extra uotum & habitum monachi inueniantur, & continentiam profiteri noluerint, uxorem ducere uirginẽ cum benedictione sacerdotali permittuntur: non autem uiduam, aut repudiatã. Quia propter hoc deinceps nec ad subdiaconatum prouehi poterunt: quia nec laicus, nisi uirginem sortitus uxorem: aut bigamus ad clericatum potest ascendere. Vel si quis ex præfatis ordinibus desiderat ad subdiaconatum ascendere, non potest sine consensu uxoris suæ: ut fiat de carnali deinceps spirituale coniugium, nemine cogente eos. Neq; permittitur postea uxor iungi eidem marito suo carnaliter: nec cuiquam nubere in uita, aut post mortem illius.

Item ex cõcilio Calce.

Nõ liceat clericis alterius sectæ uxorem accipere.

AN. XV.

QVoniam in quibusdam prouincijs cõcessum est lectoribus & psalmistis uxores ducere, constituit sancta synodus, cuiquam ex his non licere accipere sectæ alterius uxorem.

Item in Niceno concilio, cap. iij.

Non habitent cũ clericis mulieres, nisi, quæ naturali fœdere omnem suspicionem excludũt.

AN. XVI.

INterdixit per oĩa sancta synodus non episcopo, nõ presbytero, non diacono, nõ subdiacono, nõ alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem: nisi fortè aut matrem, aut sororem, aut amitam, aut etiam eas In quibus nihil sæui criminis existimari fœdus naturale permittit, ut extra de cohabi. clerico. ca. pen.

Bigamus est cũ corrupta etiã ignorãter cõtrahẽs.

NEmo. Virgo. quid si credit se contrahere cum uirgine, & est corrupta? Dico eũ non promouendum, cum sit maritus corruptæ, ut lj. di. qui in aliquo. q a ibi nec error, nec uiolẽtia excusat: ut xxxij. q. v. ille autem. sicut nec casus excusat, ut xv. quæ. j. capi. ulti. Quid si primo corrupi uirginem, & postea eã desponsaui? Argu. quod promoueri non possum, si uolo eam ducere, ut xxx. q. v. qualis. & ĩ. dist. prox. maritum. hoc notaui in quæstio. B.

ADDITIO.

Quæstio dominicalis est, & incipit, Aliquis cognouit uirginem, &c.

PLacuit. Etiã abstinere. i. non contrahere.

Cõsuetudo est obseruãda ĩ matrimonio.

Sed secundum uniuscuiusq;. No. cõsuetudinem seruandam in matrimonio ut hic, & ĩ. e. quoniam. & extra de cog. spi. c. ij. Sed contra extra de spõsa duorum. tua. & ex hoc uidetur, q episcopus in sua diœcesi possit statuere, ne acolythi cõtrahant. Sed credo hanc consuetudinem referendam ad beneficia, ut si cõsuetudo sit, ut acolythi uxorati habeant beneficia, ipsa seruetur. Sed hodie corrigitur per decreta. extra de cleri. cõiug. Ioannes. & c. cum decorem.

SEriatim. Votum & habitum. Bene dicit habitum & uotum: quia solus habitus non solẽnizat uerum, ut extra de regu. porrectum.

Vxor ꝓmoti an matrimonium contrahere possit.

Post mortem. De ista uxore promoti, dic quod eo ipso quod dat licentiam, intelligitur uouere: similiter etiam ea, cuius maritus suscepit habitum religionis. Vnde neutra debet contrahere. Si tamen contraxerit, tenet secũdum quosdam. Nam uotum non fuit solennizatum. Distingue tamen utrum huius uxor sciat ius uel dicatur sibi: quia tunc uouere intelligitur, non tamen solennizatur uotum. Si uero ignorat, nec ei dicitur, non intelligitur uouere. in uxore tamen promoti secus posset dici, non propter uotum, sed propter constitutionem ecclesiæ, scilicet ut non sit matrimonium, si contrahat, & uidetur expressum ĩ. xxviij. dist. quia sunt. Hug. dicit, quod in utraque uxore promoti & ingressi uotũ de præsenti dirimit, licet non solennizet actum. Io. Faber dicit aliud esse in uxore ingressi, aliud in uxore promoti: quia illa post mortem contrahit, sed uxor promoti non: quia est ratio diuersitatis: quia dignior est clericatus, quam monachatus. Nam etiam bigamus potest esse monachus. xvj. quæ j. legi. Sed mirum est, quod tantus uir hoc dixerit cum manifeste obuiet xxvij. quæ. ij. Agathosa. & ca. si quis cõiugatus. & xxxiij. quæ. v. qui uxorem. Posset autem dici quod uotum uxoris solennizatur ex uoto uiri promoti: & ita uir uxori communicat uotũ, ut xxviij. distin. quia sunt. De hoc no. in d. c. qui uxorem.

Argu. xxvij. qõ. ij. multorũ. ubi de uxore ꝓmoti loquitur: quæ quia uotũ non fecerat, post mortẽ uiri nubere nõ ꝓhibetur. sed illud secundũ sua tẽpora xxxj. di. c. j. Dic ergo secũdũ Ioã. de Fã. q illud nõ est uerũ in uxore ꝓmoti. 38. dis. quia. & c. seq. Arch.

ADDITIO.

Idem no. Hosti. de regu. ad Apostolicam. Archid.

QVoniam. Vxores ducere. i. retinere.

Sectæ. ĩ. xxviij. q. j. caue. & ca. non oportet.

INterdixit. Hæc est quinta pars huius distin. in qua ut clerici facilius contineant, supponit Gratianus authoritatem horum c. quod clerici debent uitare familiaritatem & cohabitationẽ fœminarum extranearum. Ioan. de Fant.

Istud c. j. nõ oportet. potius contradicit: sed dic quod loquitur in spõsalibus de futuro: q̃ iter tales põt cõtrahi, ut ibi nota. Hugo.

Aut sororem.

Ide-

idoneas personas, quę fugiant suspiciones.

Item Hieronymus.

PALEA.

Hospitiolum tuũ, aut rarò, aut nunquam mulierũ pedes terãt: quia non potest toto corde cũ Deo habitare, qui fœminarũ accessibus copulat. Fœmina conscientiam secũ pariter habitãtis exurit. Nunquam de mulierũ formis disputes. Fœminæ nomẽ tuũ nesciãt. Fœminam, quã bene uideris conuersantem, mente dilige, nõ corporali frequẽtia. Si bonum est mulierẽ non tangere, malum est ergo tangere.

Item Grego. in dialogo libro quarto.

Presbyter uxorem suam, quasi sororem diligat, & quasi hostem fugiat.

CAN. XVII.

PResbyter quidam sibi commissam regebat ecclesiam cùm magno timore domini: qui ex tempore accepti ordinis presbyterã suam, ut sororẽ diligens, sed quasi hostem cauens, ad se propius accedere non sinebat, eamq; sibi appropinquare nulla occasione ꝑmittebat, ab ea sibi communionẽ funditus familiaritatis abscidit.

Presbyterã uerò quam debeamus accipere, Laodicense cõcilium ostendit dicens:

Viduæ uel seniores presbyteræ appellantur.

CAN. XVIII.

MVlieres, quæ apud Grecos presbyteræ appellantur, apud nos autem uiduæ, aut seniores uniuiræ, & matricuriæ appellantur, in ecclesia tanquam ordinatas constitui non debere decernimus.

DISTIN. XXXIII.

ECce, quòd ĩ sacris ordinib. constituti uxores habere nõ possunt uel si bigami aliqui fuerint inuenti, ad sacros ordines ascẽdere nõ ualent. Sed quæritur, si quis præter uxorẽ suã cõcubinã habuerit, utrùm in sacerdotẽ ꝑmoueri ualeat? Tales à sacris ordinibus authoritate canonũ Apostolorũ prohibentur, in quib. sic statutũ legitur.

Secundis nuptijs post baptisma copulatus, aut concubinam habens, ad sacrum ordinem cõscendere non ualet.

CAN. I.

SI quis post acceptũ sacrum baptisma secũdis fuerit nuptijs copulatus, aut cõcubinã habuerit, nõ potest fieri episcopus, nec sacerdos, nec diaconus: aut prorsus ex numero eorum, qui in ministerio sacro deseruiunt.

Deseruiẽtes sacro ministerio intelliguntur subdiaconi, qui calicem diacono offerunt: & acolythi, qui cum cereis diaconos præcedunt: unde ceroferarij dicuntur, qui etiam uinum & aquam præparando calici subministrant. Concubina intelligẽda est præter uxorem, ut iste sit sensus capituli: Si quis post acceptum sacrum baptisma secundis fuerit nuptijs copulatus, aut concubinam habuerit, distinguẽdum est antè, quã uxorẽ duxerit, siue post mortẽ uxoris.

Vnde beatus Gregorius ait.

Duarum matronarum maritus post baptismum clericus non ordinetur.

CAN. II.

MAritum duarum matronarum post baptismum, clericum non ordinan-

---

a Idoneas. Vt uxores seruorum suorum, ut lxxxj. di. uolumus. & ca. cum omnibus.

b Suspiciones. Quia suspectas mulieres habebant: ut extra de cohabit. cleri. c. j. & ij.

c Hospitiolum tuum. Malum est. Not. arg. à contrarijs, si unum est bonũ, reliquũ est malũ. Fallit in prodigalitate & auaritia. Item duo contraria quandoque inueniũtur bona, ut nubere, & non nubere: quotidie communicare, & non communicare. xxviij. q. j. sic enim. & de conse. dist. ij. quotidie. & ar. C. de procu. exigendi. ibi, sed multo iustius fuit.

Cõtraria duo quãq; sunt bona

d Presbyter. Presbyterã. Cum qua in minoribus ordinibus cõtraxerat.

e Mulieres. Et matricuriæ, id est, habentes curam de rebus ecclesiæ.

Ecce. Hęc di. diuidit in quatuor ꝑtes. In prima ponũtur x. impedimẽta, quæ impediũt promouendos. Secunda ibi, cõmuniter. Tertia ibi, laici. Quarta ibi, cęterũ. Io. de Fant.

f Sed quæritur. Hic intitulat xxxiij. di. in qua magister ostendit, ꝙ bigami, corpore uitiati, usurarij, publice pœnitentes, lusores, in scæna ludẽtes, furiosi, arreptitij, accipientes meretrices in uxores, habẽtes cõcubinas nõ possunt promoueri: quãdoque tamen dispensatur in cõcubinarijs. j. e. c. ul. Et no. ꝙ in primis duobus capi. magister accipit concubinam pro uxore, quã quis duxit sine solennitate, ut infra xxxiiij. di. c. omnibus seruis. §. concubina. sed Hu. intelligit de uera cõcubina, quam si quis habuit post baptismum, promoueri non debet ut xxv. di. c. ult. Ioan.

Vsurarj, & alij multi nõ pñt promoueri.

Ad idẽ xxiiij. di. fraternitatis, Arch.

g Si quis post acceptum. Maxime. Idem. n. est si ante baptisma habuit unã, & post aliã uxorem uel concubinã: uel determinat uerbũ infra positum.

h Aut concubinam. Post primam uxorem: talis tamen ex dispẽsatione quandoq; promouetur. j. ead. habuisse. & xxxiiij. dist. fraternitatis.

Deseruiẽtes. Exponit modo Gratianus q dicant sacro ministerio deseruire: & dicit qđ subdiaconi & acolythi, & qualiter deseruiant, dicit. Exponit etiã quod concubina intelligitur illa, quę ante uxorẽ ducta fuit: uel post mortem uxoris.

i Maritum. Concu-

Idẽ tenet Goff. prout no. infra. c. j.

26. dis. acutius.

a Concubinam. Argu. quod si quis habuit uirginem cōcubinam, licet postea sumat eam in uxorem, quod non potest promoueri, ut xxxiiij. dist. curandum. & cap. præcipimus. & xxx. q. v. qualis.

b Vel meretricem. xxxij. q. j. ca. non est culpandus. argu. contra. Solu. illud in figura. & ita ex uno eodemq; facto punitur quis & meretur, ut ff. qui. ut indig. l. j.

c Vel iniusto. id est, ex indignatione, uel ex nimia cōmotione: secus si propter necessitatem faceret, ut lv. distin. si quis à medicis.

d Illos talis etiam deponitur lxvij. distinc. de Petro. & cap. quoniam.

e Pœnitentia. ut li. distin. qui in aliquo. & 50. distinc. de his.

f In furiam. tamē promotus non deponitur. ut vij. q. j. quamuis.

Communiter. Hęc est secunda pars huius dist. in qua probatur p tres authoritates sanctorum patrum quod demoniaci, & epileptici, & furiosi non debent promoueri. Io. de Fant.

g De ijs. qui ita uenātur distinguēdum est. nam si frequēter cadunt, nō debent ministrare ut j. vij. q. vj. c. j. si uero raro, & emittunt uoces confusas, similiter non debent ministrare ut j. vij. q. ij. capit. ij. Si autem raro. nec emittūt uoces confusas, possunt: sed habere debent coadiutores ut vij. quæst. j. illud. Promoueri autem nō possunt tales, ex quo passi sunt semel, ut s. eo. c. maritum. Et hæc est opin. H. nec in hoc habet contradictio nem. In dæmoniacis similiter nulla est contradictio inter H. & alios quo ad promotionem: quia omnes dicunt, quod nullus talis debet promoueri, ut cap. maritum. & ca. clerici. In promotis autē distinguit ur inter H. & alios. Nam dicunt alij. quod sicut non debet promoueri, qui semel est arreptus à dæmone, ita nec officiū potest exercere, etiam si iam promotus sit. & qui hoc dicunt, illam literam, qui tamē, aliter intelligunt, quā H. Nam dicunt. quod hoc relatiuum qui, refertur ad proxime positū, scilicet epilepticos: & est sensus literæ: Epileptici non debent se ingerere diuinis sacramētis, exceptis illis, q sine passionibus, id est, qui sine uocis confusæ emissione, & spumæ iactatione, qui tamen & ipsi, id est isti, qui hoc non faciunt, sed tantū cadunt, debēt esse tādiu suspēsi, donec appareat eos p annum liberatos, id est, non occupatos incursu dæmonū, id est appareat, qđ illa passio non est demoniaca sed epileptica. H. uero dicit in dæmoniacis, promotis, quod si per annū steterunt q nō fuerunt passi supradicta, possunt exercere diuina officia. Vnde dicit, quod illud relatiuum qui, refertur, proprie pro demoniacis, & improprie secūdum eum ponitur in fine, liberati.

h Vel indiscussè. id est, temere.

i Exceptis illis. epilepticis, qui raro cadunt.

Passionibus. id est sine spuma, &c.

l Qui tamen. scilicet dæmoniaci. H.

m Spatio. vij. q. ij. cap. ulti. contra. Sed ibi fuit dubiū: hic certum.

n Clerici. Sacri regiminis. Ex hoc, quod dicit sacri regiminis, uidetur, quod ad minores ordines bene possunt promoueri. Laur.

o Vsque adeo. Opere. id est, diuino obsequio.

p Necessitatis. id est infirmitatis.

q Ne quibuslibet, prima ratio.

r Sauciatum. id est, debilitatum. xlix. distinctio: cap. primo.

s Diuina. id est Mosaica.

t Quanto magis, quasi dicat, ex quo uitiati corpore remouentur. multo magis uitiati mente, ar. xxxviij. dist. sedulo.

dum censemus: nec eum quidem, qui unam concubinā, a uel meretricē b in matrimoniū assumpserit. Nec illum, qui semet ipsum abscindēs, quodlibet membrū indignatione aliqua uel iusto, uel in iusto c timore superatus truncauerit, neq; illos, d qui usuras accepisse cōuincūtur, aut in scæna lusisse noscuntur, nec eū qui publica pœnitentiæ e mortalia crīa defleuit, neq; illū, qui in furiā f aliquando uersus insaniuit, uel afflictione diabolica uexatus est: neque eū, qui per emptionē ad imitationē Simonis Magi pecuniam obtulerit.

Item Pius Papa.

Arreptitij uel epileptici sanctis altaribus non ministrent.

CAN. III.

Communiter diffinimus, ut nullus de ijs, g qui aut in terra arrepti à dæmonibus elidū tur, aut quolibet mō uexatiōis incursibus efferūtur, uel sacris audeant ministrare altaribus, uel indiscussè h se ingerāt sacramētis diuinis exceptis illis, i qui corporū incōmoditati dediti sine huiusmodi passionibus k in terra probātur elisi, q tū l & ipsi tādiu erūt ab officij sui ordine & loco suspēsi, quousq; unius anni spatio m p discretionē epi inueniantur ab incursu dæmonū liberati.

Item Nicolaus Papa.

De eodem.

CAN. IIII.

Clerici, qui in adolescentia à dæmonibus cognoscuntur obsessi, ad superiorem sacri regiminis n gradum ascēdere non possunt.

Item Gelasius Papa.

De eodem.

CAN. V.

Vsqueadèo sanè cōperimus illicita quæque prūpere, ut à dæmonibus, similibusq; passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere o positis aliquid ppriæ necessitatis p occurrat: quis de sua, fideliumq; salute cōfidit ubi ministros curationis humanæ tāta perspexerit calamitate uexari? Atque ideo necessariò remouēdi sunt, ne quibuslibet, q pro quibus Christus mortuus est scādalū gñetur in firmis. Postremo si corpe sauciatū r fortassis, aut debilē nequaquam sancta contingere lex diuina s permisit, qtò magis t domini cælestis dispensatores esse nō couenit (quod est deterius) mēte pcussos?

Item Innocentius papa Felici episcopo Capua.

Qui tēpore baptismi uxores habent, si postea religiosè uixe

Punitur qs & meretur ex eodē facto.

Dic melius, illud nō contra dicit: nam quātū ad legē, pmotionis re9 est, ut hic: sed quātū ad gratiā innocens. ar. 15. q. 1. c. fi. 32. q. 5. cap. ille Archi.

Actuū 8.

Morbo caduco laborantes, an ministrare possint.

Dæmoniacorū promotorū & promouēdorum distinctio.

a Ad huius uerbi declaratio nem, dic quod epileptia græcę appēsio dicitur, eo q mētem appēdens pariter & corp9 possideat. fit autem ex melancholico humore, quoties exuperauerit, & ad cerebrū conuersus fuerit. Archidia.

Arg. ad hoc 44. di. sti. c. nulli clerico. xvj. qō. j. miramur. Nā mens maior est quam corpus. 38. distin. sedulo. secundum Lau.

Laici:

a L Aici.Instituerunt.id est,informauerunt. b Si non pellicem.pellicem uocat,quam quis ad tempus habet causa saturandæ libidinis. c H Abuisse.Iu ambiguis.s.xiiij.dist.sicut contra Sed dic,quod triplex est ambiguitas:ambiguitas iuris,ambiguitas facti,ambiguitas psonæ. Vbi ambiguitas iuris est, ibi de similibus ad similia pcedit, ut xx.distin. de libellis. Et de tali ambiguitate loquitur illud.ca.xiiij.dist.sicut. Sed ubi factū ambiguum est,tūc nunquā ferēda est sentētia in alicuius præiudiciū, ut xj. qō.iij.graue. Hoc ideo dico,qa si nullū sit preiudicium, ut in baptismo,cōsecratione, uel ordinatione,bene fertur in dubio certa sententia, scilicet ubi baptizeť, uel ecclesia consecreť, uel denuo ordinetur ut de conse.distin.iiij.paruulos. & distinc.j. solēnitates. & lxviij. distin. psbyteri. Tamen quādoq; dubita .de facto,& ferť sententia in præiudicium alterius,ut extra de spon. iuuenis. sed illud est ppter periculū animæ. ubi autem est ambiguitas personæ.sed factū est certum,bene ferť certa sententia: ut v. quæstio.j.quidam. d Committendū. Sed quare nō indicitur ei hæc purgatio?quia exilis fuit īfamia: & sic qñque aliquis ppriæ conscientiæ cōmititur, ut s.dist. iiij.ca. denique.& xv.q.viij.capit.j.& xxxxiiij. q. iij. uircum propria. e Deposito. id est suspēso ad tempus quousque satisfaciat. sic ponit xxj. q.ij.quoniam. f Præsumas. Arg. quod occultū delictū reddit hominem irregularem. Arg.contra distinctio.proxi.erubescant.Dic ut ibi.hoc forte in eo casu,quando non pœnituit super crimine.

Ambiguitas est triplex.

Sed tūc habet locum circa hoc,quod legitur & no.ij.q.v. qto. Archid.

Ad idē xxxv. q. vj.si.duo. extra de uoto. postulastis. ubi d hoc.

...runt clerici fieri nō phibētur.

CAN. VI

a L Aici,qui habētes uxores baptizati sunt, ac sic se instituerūt, ut in nullo eorum opinio uacillet, aut clericis iuncti sunt, aut monasterijs ex quo baptizati sunt adhæserunt: si non concubinam,si non pellicem b nouerint,si in bonis operibus uigilauerint, non prohibentur hmōi ad clericatus sortem assumi.

Cæterum ante susceptū sacrū ordinem quosdam legimus concubinā habuisse, quos tamen sacri canones non reijciunt si post sacrū ordinem ab eius commistione sese immaculatos custodiunt.

Vnde Grego.Andreę Tarentino episcopo.

De quodam episcopo,qui ante sui episcopatus apicem concubinam habuit.

CAN. VII

c H Abuisse te concubinam manifesta ueritate comperimus: & te illius criminis participationē habere:de qua etiā contraria est quibusdam innata suspicio. Sed,quia in ambiguis rebus ab solutum nō debet esse iudicium,hoc tuæ consciētiæ committendū d eligimus. Qua de re,si in sacro ordine cōstitutus ei⁹ te recolis pmistione maculatum,sacerdotij honore deposito e ad ministrādum nullo modo præsumas f accedere,sciturus in animæ tuæ periculo te ministrare: & Deo nostro te sine dubio reddere rationē, si huius sceleris conscius in eo,quo es ordine celans ueritatem permanere uolueris.

DIST. XXXIII.

Omesticarum. Hæc distin.diuiditur in nouem partes.In quarum prima reprehēdit Gratianus quendā episcopū, qui erat uenator, & cum filia nimiam familiaritatē habebat.Secunda ibi, Cōcubina. Tertia ibi,Cæterū. Quarta ibi, Quod ergo. Quinta ibi, Similiter. Sexta ibi,Quæ autem. Septima,ibi.Sed post eo.Octaua ibi.Quibus autem. Nona ibi,Vidua. Ioan.de Fant. g Domesticarū. In hac xxxiij. dist. ostendit,quod clerici etiam domesticis personis non exhibebunt nimiā familiaritatem: & quod clerici non intererūt uenationibus,aut aucupationibus. Secundo ostēdit, qualiter accipiatur cōcubina in superioribus c. si quis post c.maritū.c.habuisse. quæ cap.sunt s.dist. pxi. Tertio adiūgit de multis nō pmouendis. & quod bigami quādoq; promouentur ad subdiaconatum: ut j. eo. lector. Quarto ostendit.quod clerici non debēt interesse cōuiuijs nuptiarū. in fine ostē dit ppter cuius uiduæ copulam quis impeditur a promotione. h Vorūdam. Germanos. id est, Theutonicos, qui sunt uerū germē,uel uere nobiles. Argu. extra de elect. uenerabilem. & de præben. uenerabilis. i Venatorem. existentem uenatorē, ne obijciať de Eustachio. lxxxvj.distinc.Esau.

ADDITIO

Sub.q prius fuit uenator, postea fuit sanctus. potest tamen aliquis simul esse uenator & sanctus Archid. k Fama. nō quod aliquid ibi sequi crimiinis existimaret propter fœdus naturale. Sed quia corā omnibus eam nimis osculabatur,& ponebat manus in gremiū eius:& ideo fuit ei in

Germani unde dicatur.

Idest, pter sanguinis pinquitatem.extra de psum. cum iuuētute.C.de epis.& cleri. cū qui Archi.

Omestica rū quoque psonarū immoderatā familiaritatem episcopū uitare oportet.

Vnde Nicolaus papa ad Aluinum Archiepm.

Etiam consanguinearum immoderatam familiaritatem episcopum uitare oportet.

CAN. I

Q Vorundam relatione fidelium nostris auribus intimatum est, q Lanfredus eps,qui & iuuenis dicitur, uenationi sit deditus:qd uitiū plurimos etiam de clericali catalogo genere duntaxat Germanos h & Gallos irreuerētes implicat. Verùm iste(si ita est, ut audiuimus) meritò iuuenis dicitur:quia iuuenilibus desiderijs occupatus, nulla grauitate constringitur. Nā (ut beatus dicit Hieronymus) uenatorē i nunquam legimus sanctum. Nihilominus autē de hoc episcopo relatum est Apostolatui nostro, quòd cum quadam filia sua immoderatā teneat familiaritatem, & ob id mala fama k ei orta sit.

Pro qua re a sanctitate tua, cæterisq; coepiscopis suis admonitus atq; correptus est, sed nullatenus emendatus. Quæ res in hoc maxime displicet, & magis ac magis deteriorem de se reddit opinionē, in quo beatitudini tuæ & cæterorum coepiscoporum suorū rationibus non obedit: & per inobedientiam in culpam protoplasti relabitur. Oportet ergo fraternitatem tuam synodale cū episcopis a & suffraganeis tuis conuocare cōciliū, & hunc salutaribus eloquijs episcopum cōuenire, atque illi pastorali authoritate pcipere, quatenus ab omnium bestiarum, b uel uolucrū uenatione penitus alienus existat: atq; ab immoderata filiæ suæ familiaritate semet omnino coerceat. Quòd si parere contēpserit, & tam pro uenationis delectatione, quā pro immoderata filiæ suæ conuersatione uitanda uobis admonentibus obedire distulerit, a uestro collegio excommunicatus c ab scedat. Quòd si ī hoc cōtumax adhuc apparuerit, a ministerio cessar̄ debebit.

Ex concil. Aurelia. iiij.

PALEA.

Episcopum præsbyterum, aut diaconū canes ad uenandum, aut accipitres, aut hmōi res habere non licet. Quod si quis talium personarum in hac uoluptate sæpius detentus fuerit: si episcopus est, tribus mensibus a cōione suspendatur: diaconus uero ab omni officio & cōione suspendatur.

Item.

PALEA.

Omnibus seruis domini uenationes & syluaticas uagationes cum canibus, & ut accipitres aut falcones habeāt, interdicimus. 2 *Cōcubina* d *autem hic intelligitur, quæ cessantibus legalibus instrumentis unita est, & coniugali affectu ascissitur* e *hanc coniugem facit affectus, concubinam uero lex* f *nominat.*

De hac dicitur in concilio Toletano.

Qui non habet uxorem, loco illius concubinam licet habere. CAN. II.

Is qui g † non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen, ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ sit coniunctione h contentus.

Item Isidorus de distantia noui & ueteris testamenti. CAN. III.

Christiano nō dicam plurimas † sed nec duas simul habere licitū est: nisi unam tantum aut uxorem, aut certe loco uxoris (si coniunx deest) concubinam i

Ex dictis Augustini.

PALEA.

Audite charissimi membra Christi, et matris catholicæ ecclesiæ filij. Quod dico competētibus, audiāt fideles: quod dico fidelibus, audiāt competentes: quod dico fidelibus & competentibus, & pœnitētibus, audiāt & cathecumeni: audiāt oēs, & timeāt, & nemo contemnat: si sit mihi in consolatione uester auditus, ne uobis sit in testimonium dolor meus. Competētibus dico, fornicari uobis non licet: sufficiant uobis uxores audiat deus, si uos surdi estis audiant angeli, si uos contemnitis. Concubinas habere non licet uobis, & si non habetis uxores: tn̄ nō licet uobis habere cōcubinas, quas postea dimittatis, et ducatis uxores: tanto magis damnatio erit uobis, si uolueritis habere uxores et concubinas.

3 *Cæterum si nō talis cōcubina fuerit, &*

h

Archiepiscopus solus causā epī audir̄ non pōt.

g Scilicet mistā, ut hic erat: nā de uitio hic agitur. Ar.

ei īdicta purgatio. sic extra de purg. ca. cū in iuuētute.

a Episcopis. Arg. quod solus metropolitanus non pōt audire causa 1 episcopi etiam ciuilē, ut xj. q. j. si clericus. & vj. q. iiij. si inter.

b Bestiarum. infra lxxxvj. distin. qui uenatoribus.

c Excōicatus. ut non intersit cū eis negotijs cōibus.

Concubina CASVS. *Dicitur hic, quod in præcedenti dist. accipitur cōcubina, quæ cognoscitur uxoris affectu. sed non fuit ducta cū solennitate: & talem lex concubinam uocat. Duo sequentia capitula plana sunt.*

d Cōcubina. hic respicit ad id quod dixi s̄. pxi. dist. c. j.

e Ascissitur. id est, amplectitur.

f Lex. canonica. 2 ut j̄. c. prox. uel ēt lex ciuilis: quia concubinatus a lege nomen accepit ut. ff. de concu. in concubinatu.

2 Nam & canon lex appellat̄. xxxj. dist. Nicena. Archi.

g Is qui. xxx. q. v. aliter contra. Sed ibi loquit̄ quādo non cōstat de mutuo cōsensu.

h Coniunctione. secūdum leges, ita est, ꝙ si impares sunt personæ contrahentiū, non præsumitur matrimonium nisi dotalia instrumenta interueniāt. C. de nup. imperialis. §. imo. & illud ff. de do. donationes. secus si pares. ff. de ritu. nup. in liberæ. secū dum canones semper præsumitur adulterium, nisi appareant legales solēnitates: ut xxx. q. v. aliter. 3 extra de clande. despon. cū inhibitio.

3 De hoc not. ea. q. nostrates. in fi. & iij. q. iiij. con sāguineo- rū ī prin.

i Christiano. Concubinā. id est, mulierē non solenniter ductam si tamen mutuus consensus interuenit: alias concubinam non licet habere: ut xxxij. q. iiij. nemo. 4

4 Et 35. q. 3. de cō sanguinitate. Nam nulli fornicari licet. 88. di. fornicari. Hu.

Cæterum. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, qd̄ cum uero concubinario ex causa potest dispensari. Io. de Fan.

CASVS. *Dictum est supra quod si quis præter uxorē habuit uxoris affectu concubinā, promoueri non potest,* sed

† Alias, si quis.

† Cū hoc tex. cōcordat Alex. de Imol. ī l. et si post tres. circa princ. ff. si quis cau. & gl. ī authent. de triē. & semis. §. & quod sępe in uer. filiorum. & ibi no. Angel. col. 3. ad hoc. qd̄ dictio plurimas, importet numerū triū Itē adde Bar. l. si gēma. ad fin. ff. arbo. fur. cæs.

sed si fornicariam habuit, nec habetur suspectus de incontinentia in futuro, poterit promoueri.

a FRaternitatis. Non patitur. Ecce casus ubi plus iuris hēt luxuria, quā castitas, quia castus repelleret, si contraxisset cum secūda: sed fornicator nō. Ad idem facit extra de biga. qa circa. Itē per istud ca. quidā dicūt derogatū esse illi xxv. di. c. ult. quia cum istud sit æquitas, & illud rigor, merito æquitas præponit rigori: ut xvj. dist. licet. l. dist. pōderet. extra de fur. c. ulti. C. de iud. placuit.

Luxuria qñq; plus iuris hēt, quam castitas.

Imo fuit dispēsatū, ut j. patet & j. §. ꝓxi. & nōt. s. distinc. ꝓxi. c. j.

b Professura. Alibi dr̄, ꝙ debet uendi: ut lxxxj. distin. quidā. Alibi dicit̄ ꝙ redigitur in seruitutē: ut xxxij. di. eos. Sꝫ dic ꝙ diuersitas pœnarū epo dat optionē, ut extra de offic. delega. de causis. Vel distinguas, an sint publice ductæ quasi uxores, uel non, xv. q. ult. cum multæ. Sed qualiter ꝑcipitur isti intrare religionē, cū hæc res nō sit pręcepti: ut xxxij. q. j. integritas? Dic qđ ratione delicti cogit̄ intrar̄ monasteriū quandoq; aliquis ad agendam pœnitentiam: ut l. dist. si ille. & lxxxj. dist. si quis clericus. uel expone, iubemus, id est, consulimus.

De hoc not. 21. q. 2. in summa.

Religionē qñq; cogitur quis intrare.

c SI quis. Nullatenus. Hic de stricto iure loquitur, ut illud xxv. dist. primum.

Sub. & illud j. q. 7. si quis omnem.

Quod ergo. Hæc est quarta pars huius dist. in qua probat per sex authoritates sanctorū patrū, ꝙ nullus episcopus debet ordi-

ętas illius, de quo agitur futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignoscitur, apostolica concessione ad ordinem diaconatus prouehi potest.

Vnde Pelagius Papa scribit Florentino epo.

Qui post mortem uxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittatur.

CAN. IIII.

FRaternitatis tuæ relatione suscepta, eius latorem secundas quidē nuptias expertum nō fuisse didicimus: castitatē tamen cū priori nō seruasse coniugio designasti. Et quamuis multa sint, quæ in hmōi casibus obseruari canonicæ iubeat sublimitatis authoritas: tamen quia defectus nostri temporis, quibus nō solū merita, sed corpora ipsa hominū defecerunt, districtionis illius non patitur a manere cēsurā: & ætas illius, de quo agitur futuræ in cōtinētiæ suspicionē auferre dignoscitur: ut ad diaconatus ordinem possit prouehi, concessisse nos noueris. Micenā uero ancillam eius, de qua se post uxoris transitū filios habere confessus est, iubemus, ut tua dispositiōe, cuiquā monasterio continentiam professura b tradatur.

Hoc ex dispensatione misericordię. Cæterum ex rigore disciplinæ ītelligitur illud Aurelian. Concil.

Non admittatur ad clerum, qui præter uxorem aliam cognouerit.

CAN. V.

SI quis de laicis post uxorē suā aliā cuiuscūque cōditionis cognouerit mulierem, in clerum nullatenus c admittat̄.

4 Quod ergo de pellice & meretrice apud Greg. & Innocē. scribitur, propter spem futuræ incontinentię cōstitutum esse creditur: quia difficile continentiam seruat qui se illicito concubitu maculare nō metuit, uel prohibetur ordinari, qui pellicē uel meretricē cognouerit maritali affectu, uel, quia corrupta florem uirginitatis amiserit, uel quia meretricari d non desinit, licet in uxorē ducat̄. Vtrūque enim impedimentum cuilibet præstat, quo minus ad sacros ordines pertingere ualeat.

Vnde Hilarius Papa scribit dicens.

Qui uirginem non duxit uxorem, ad sacros ordines non accedat.

nare bigamū, nec uiduæ maritū, illiteratū, pœnitentē, obnoxiū curię, nec illū, qui cognouit uxorē suā postquā sciuit illam adulteram. Ioan. de Fan.

d Meretricari. Hęc ratio non ualet, quia nunquam maritus corruptæ promoueretur.

e CVrandum. Virginem. xxx. q. v. qualis.

f PRæcipimus. Ignorātē literas. s. prorsus: ut xxxvj. distin. illiteratos.

g Vitiatum. enormiter.

h Sed si quos. iam ordinatos supple: aliter idē repeteret.

i SI cuiꝰ. Admitti. Sed nonne hic uidet̄ nimius rigor, qđ aliq̄s sine culpa sua puniat̄. Propter hoc intelligūt quidā, qđ hic dicit̄ qñ maritus patronus est turpitu-

4 Et j. q. j. c. si quis hæret. §. ecce si clericus. uer. si. hoc solue. extra libr. vj. de tēpo. ord. nullꝰ. uer. pœna imponat̄ talē ordināti.

5 Sub. qđ fieri nō debet, ut uidet̄ xvj. q. vij. inuentum. lvj. dist. satis. 74. di. gesta. Arch.

CAN. VI.

CVrandum ergo in primis est, ne ad sacros ordines (sicut gestis prioribus ante scriptum est) quisquam qui uxorem non duxit uirginem, e aspiret.

Item Gregorius urbis Romanæ præsul Silitano episcopo.

Bigamus uel pœnitens corpore uitiatus, literas ignorans, curiæ, uel conditioni obnoxius, clericus non fiat.

CAN. VII.

PRæcipimus, ne unquam illicitas ordinationes facias: nec bigamū, aut qui uirginem non est sortitus uxorem: aut ignorantē f literas, uel qualibet parte corporis uitiatum: g uel pœnitentiæ: uel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere: sed si quos h huiusmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocęsariensi concilio.

Non fiat sacerdos, cuius uxorem euidenter constat adulterium admisisse.

CAN. VIII.

SI cuius uxorem adulterium cōmisisse, cum esset laicus, euidēter fuerit probatum, hic ad ministerium ecclesiasticum admitti i nō potest. Quod si in clericatu eo iam cōstituto adulterauit, dato repudio

dimittere eàm debet. Si uerò retinere eius consortiũ uelit, non potest suscepto ministerio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

CAN. IX.

SI laici uxor in adulterio fuerit deprehensa: hic talis ad ministeriũ ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autẽ post ordinationem alicuius clerici uxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autẽ cum ipsa uoluerit permanere, à ministerio existat alienus. Præmissis authoritatib⁹ bigami, & qui uirgines non sunt sortiti uxores, à sacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, si quis ante baptisma uiduã duxerit uxorem, an postea sit prohibendus à sacris ordinibus.

De his ita scribit Inno. Papa Victori Rothomagensi episcopo.

Qui ante baptisma, seu post baptisma uiduam duxerit uxorem, non admittatur ad clerũ.

CAN. X.

SI quis uiduam a (licet laicus b) duxerit uxorem, seu ante baptismum, seu post baptismum, non admittatur ad clerum: quia eodem uitio c uidetur exclusus. In baptismate.n. crimina dimittuntur, nõ acceptæ uxoris cõsortiũ relaxatur. Quòd si non putatur uxor esse computanda, quæ ante baptismũ ducta est: ergo nec filij, qui ante baptismum geniti sunt, pro filijs habeantur. Prohibentur etiã bigami à quolibet ordine clericatus, iuxta illud Ambrosij ad Vercellenses.

Qui secunda coniugia sortitur, clericus non fiat.

CAN. XI.

COgnoscamus nõ solùm de episcopo & presbytero d apostolũ statuisse, sed etiam patres in concilij Niceni tractatu addidisse, e clericum quenque non debere esse, qui secunda coniugia sit sortitus.

5 Similiter etiam uiduarum mariti, uel ancillarũ uel meretricum, clerici, fieri non possunt.

Vnde in canonibus apostolorum legitur.

Spectaculis publicis mãcipatam, uel eiectam, uel ancillam ducens uxorẽ, diaconus nõ fiat.

CAN. XII.

SI quis uiduam & eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillã, f uel aliquam de his, quæ publicis mancipantur spectaculis, non potest esse episcopus, aut presbyter aut diaconus, aut ex numero eorum, qui ministerio sacro deseruiunt.

6 Quæ autem sit uidua, quæ eiecta, uel meretrix, Hierony. ad Fabiolam de ueste sacerdotali ostendit dicens:

pitudinis, & leno. Sed certe tunc repelleretur propter proprium delictum, ut xxxij. quæst. j. cap. j. & ij. Dic ergo quod ideo prohibetur, quia est maritus corruptæ: tamen si non cognouit eam post adulterium perpetratum, promouetur, ut j. ea. c. ult. Sed pone, quod uir accuset uxorem de adulterio: nunquid pendẽte accusatione tenet ei reddere debitũ. si talis est, qui uult promoueri? Dicunt quidam quod non: quia si reddit: fit ei præiudicium: sicut nec cogit reddere debitum ei, quam audiuit esse ancillã: ut extra de coniugio seruorũ. proposuit. 1 Sed tamẽ ibi alia ratio est: quia cũ serua non est matrimonium, sed hic est matrimonium. unde melius uidetur, quod sibi præiudicet cognoscendo eã, quã quod illi iniuriam faciat, s. denegando ei debitũ. & secundum hoc sequitur, quod aliquis punitur ex eo, quod tenetur facere ex necessitate. & est contra id xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor. 2 ubi dicitur, quod nemo puniẽd⁹ est ex eo, quod necesse habet facere. Item ex eo sequeretur, quod aliquis ꝓ uno facto mereretur pęnã & præmiũ: quod est contra id viij. q. j. sciendum. Itẽ ex hoc sequit, quod aliquis pro uno facto & meretur, & demeretur, quod est contra id. ff. de nego. ges. siue. Meretur enim dũ cognoscit uxorẽ: ut xxxiij. q. v. cap. j. Et quod una res habet contrarios effectus: quod est contra id ff. de sol. qui hominẽ §. ult. Io. Posset tamen dici, quod si maritus reddat debitũ uxori corruptæ, nõ præiudicet sibi qn possit ꝓmoueri: qa tũc potius dicit cognosci ab uxore, q̃ cognoscere ipam: ut xxxij. q. v. ita ne. sicut nec facit sibi præiudiciũ, qn possit eã accusare de adulterio: licet sit ar. cõtra xxxij. q. j. si qs. 3 ff. so. mat. cum mulier. ff. de adu. si uxor. §. ult. quid iuris sit de hoc, in quæstione notaui. ibi uideas, &c. Posset tamẽ probabiliter dici, quod sibi præiudicat quo ad legem promotionis, quæ tactũ solum requirit: non quo ad legem Mosaicam, ut xv. q. j. §. si. Non obstat, quod inuit⁹ hoc fecit, uel passus fuit. ar. xxvj. dist. Acutius. hoc totũ determinat decr. extra ut lite pen. c. ij. Bart.

a SI qs uiduã. Hoc bene habes in auth. d̃ san. epis. §. clericos autem non aliter ordinari. col. ix.

b Laicus. Ideo dicit de laico, quia minus uideret de eo: uel ideo, quia si clericus hoc faceret, non solum nõ promoueretur, sed omni priuilegio ecclesiasticæ dignitatis priuaret, ut lxxxiiij. dis. q̃ sqs.

c Vitio. Id ẽ, defectu. 4 Si. lxvj. di. quia simpliciter, & xxvj. di. Acutius.

d COgnoscam⁹. Et presbytero. supple & diacono. lxxxj. di. c. j.

e Addidisse. Aug. tamẽ dicit qđ secũdum interpretationem, apostolus ĩtellexit 5 de quolibet ordine: ut lxxxj. di. apostolus.

Similiter. Hæc ẽ v. pars di. ĩ qua dicit, qđ qui contrahit cũ ancilla, uel cũ ioculatrice, nõ potest fieri episcopus uel presbyter. Io. de Fan.

f SI quis. Ancillam. Sed quare hic prohibeť, cũ tamẽ eo ipso qđ aliquis ducit ancillam suã in uxorẽ ipsa libera efficiatur? ut C. de lati. li. tol. auth. ad hoc. & C. de ope. li. libertæ. similiter tenet matrimonium cũ aliena ancilla, ut xxix. quæst. ij. c. j. & ij. Respondeo propter prærogatiuam sacerdotij. Vel ideo, quia non uidetur ibi esse plenum matrimonium: ut xxxij. quæstio. ij. sicut non omnis. & ideo non uidetur ibi esse plenum sacramẽtum. 6 uel hoc ideo contingit, quia uilis persona præsumitur, qui contrahit cum ancilla.

Maritus sine metu bigamiæ an uxori debitũ reddere possit pendẽte accusatiõe adulterij.

1 Vbi de hoc, & extra de adul. c. ul. ibi uideas.

2 Alias ĩcipit, uasis iræ.

3 De hoc ead. q. c. j. & 23. q. 1. placuit.

4 Vel, id est, impedimento.

5 Et lex dicit, qđ ex mente legis ẽ ꝑinde accipiendũ, ac si ex uerbis legis esset. ff. de uerb. sig. nomĩs. §. uerbum.

Ancilla cum dño cõtrahens libera efficitur.

6 Id ẽ, tale mrĩmonium nõ uideť plene ďsignare Christi & ecclesiæ sacramentum, secũdum Lau. & Hugo.

Quæ sit uidua, uel eiecta, uel meretrix.

CAN. XIII.

Vidua est, [a] cuius maritus [b] mortuus est. Eiecta est, quæ à marito uiuente eijcitur. Meretrix [c] quę multorum [d] libidini patet.

7 Sed postea temporum defectui condescendens Papa Martinus in minoribus ordinibus constitui eos permisit, non regulã præfigendo dicens:

Inter lectores, uel ostiarios deputetur subdiaconus secundam ducens uxorem.

CAN. XIIII.

Si subdiaconus [e] secundam uxorem duxerit, inter lectores, [f] uel ostiarios habeat, ita ut epistolã non legat. Necessitate tamẽ exigente bigamus usq; ad subdiaconatũ potest promoueri.

Vnde Martinus Papa ait:

Viduam ducens uxorem, subdiaconus fieri non potest.

CAN. XV.

Lector, si uiduam alterius uxorem acceperit, in lectoratu permaneat: aut si necessitas fuerit, subdiaconus fiat: [g] nihil autem supra. similiter si bigamus fuerit.

8 Quibus autẽ propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs interesse.

Vnde in Agathensi cõcilio legitur.

Nuptiarum conuiuijs presbyteri interesse non debent.

CAN. XVI.

Presbyteri, diacones, subdiacones, uel deinceps, quibus ducendi uxores licentia modò nõ est, ẽt aliarum [h] nuptiarum euitent conuiuia: nec his cœtibus misceant, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obsceni mot⁹ corporũ choreis & saltationibus efferunt: ne auditus & obtuit⁹ sacris ministerijs deputati, turpium spectaculorum, atq; uerborum contagione polluantur.

9 *Vidua uerò est intelligenda, si post solenne fœdus nuptiarũ, morte interueniente à uiro suo diuisa fuerit. Cæterùm si antè, quàm conueniãt, fatali necessitate ab alterutro diuisi fuerint, licet ex sponsalibus uxor sit appellata, nõ tamen post mortem spõsi, ẽt si in ꝓpria domo sit ducta, & etiam cum eo uelata, uidua appellatur, nec ex eius copula à sacris ordinibus aliquis ꝓhibetur.*

Vnde Pelagius Papa scribit.

Qui cum alio uelatam, nõ tamen illi nuptam uxorem duxerit, sacerdos fieri nõ ꝓhibetur.

CAN. XVII.

Valẽtino [i] clerico, cui mulier cum alio antè uelata, non tamen illi nupta, sed uirgo permanens, post mortem eius, cũ quo uelata fuerat spõsa cõiugali est copula sociata: quia iterũ uelamẽ accepit, nullũ in promouendo generetur obstaculũ: quia nihil est (quantũ ad hunc articulũ pertinet) qđ ei, de canonicis obuiet institutis.

DISTINC. XXXV.

Quibus [k] ordinibus bigami prohibeantur, & utrùm reputentur bigami, qui ante baptismum habuerunt unã, & post baptismum habuerunt alteram: & an liceat sortiri uxores in sacris ordinibus constitutis, multorum authori-

---

a Vidua ẽ. Vt hoc meli⁹ intelligas, dic qđ uidua dicitur, quæ à uiro idua. i. diuisa uel separata est: Nã iduo as, dicit separare, uel diuidere. & dicitur sic ab idus, quod est diuisio, uel separatio scđm Pol. & dic uidua, s. ex cuius copula quis impeditur. Hu. Io. de Fant.

b Maritus. Qui in eã gessit maris ritus, eã carnaliter cognoscẽdo. Lau.

c Meretrix. alibi dicitur meretrix, cui⁹ turpitudo publice uenalis ẽ, ut xxxij. q. iiij. meretrices. [1]

d Quæ multorũ. Quę admiserit plures, quàm vxiij. milia hominũ: ut xlv. dist. disciplina. uel q̃ admisit lx. ut extra de cleri. excom. c. latores.

Sed postea. Hæc est vij. pars huius dist. in qua ponit, quomodo olim cũ bigamis dispensatum fuit, ut subdiaconi essent. Io. de Fant.

e Si subdiaconus. Collige casum ex eo, quod habetur. s̃. xxxj. di. c. aliter. §. similiter. in fi.

f Inter lectores. hoc ex dispẽsatione: sed de iure cõmuni perdit priuilegiũ clericale, ut lxxxiiij. distinct. quisquis. ideo fit hoc ex dispensatione, quod remanet in sacris minorib⁹ ordinibus.

g Lector. Fiat. Sic ergo Papa dispẽsat [2] cõtra apostolum, ut hic, & lxxxij. dist. presbyter. Innocentius tamen dicit, quod non licet dispensare, cum bigamo, ut extra de bigamis. nuper. & hoc idẽ dicit Martinus. l. dist. si quis uiduam. Lucius tamen dispẽsauit cũ Panormitano archiepo, q fuit bigamus. Itẽ habes hic, quod licet sit dispensatum in uno ordine, non iõ intelligitur dispẽsatum in cæteris, ut xij. di. nos consuetudinẽ. & l. dis. quicunq; pœnitẽs. sic dispensatur in primo matrimonio, & nõ in secundo, ut xxxvj. q. ij. si autem.

h Presbyteri. Etiam aliarum. & si clerici fuerint in aliquo conuiuio, & adueniant iaculatores. surgãt, & recedãt de mensa, ut de cõ sec. distinct. v. non oportet.

i Valentino. hũc casum habes ext. de big. debitum.

k Quibus. Hic agit de tertio c. apostolicæ regulæ, oportet ordinandũ nõ esse uinolentũ, sed sobriũ. & introducit multa in cõmẽdatione abstinẽtię & in reprobatione ebrietatis. Interserit etiam de pœna illorum, qui frequenter indulgẽt ebrietati: & dicit quod minores corporaliter puniuntur: maiores post admonitionem xxx. diebus communione priuãtur. ut j. e. c. ult. [3] Quia

---

[1] Adde gl. de spõsa. inter opera. gl. & Cy. i leg. mercalẽ. C. de condi. ob tur. cãm. Bal. i l. neq; natales. C. de proba.

Dispensatio utrum possit cũ bigamo fieri.

[2] Scilicet usq; ad pr̃sbyteratũ tẽporibus nostris fuit facta hæc dispẽsatio: sed forte ibi fuit plus facti, quã iuris secũdũ Hugo.

[3] Et qui nec sic resipuerint, deponentur: ut j. c. eps. Hugo.

tatibus breuiter monstratum est. Sequitur autẽ in descriptione illa apostolica, ut sit sobrius, qui ordinãdus est, nõ uinolẽtus quod ex authoritate ueteris testamẽti introductũ est. Ministri.n.templi prohibẽtur uinum & licerã bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, ut sensus eorum uigeat semper, & tenuis sit: uel quia uenter [a] *mero æstuans facile despumat in libidinẽ. Vnde Noe in ebrietate nudauit femora. Loth autem quem Sodoma non uicit, uina uicerunt.*

Quòd autem uinolẽtus esse prohibetur, non semel sed frequenter uino repletus debet intelligi.

Hinc etiã in canonibus apostolorum legitur.

Diaconus, presbyter, & episcopus ebrietati & aleæ deseruientes, nisi desierint, communione priuentur.

CAN. I.

EPiscopus, aut presbyter, aut diaconus aleæ [b] atq; ebrietati deseruiens, [c] aut desinat, [d] aut certe dãnetur. Sub diaconus autem, aut lector, aut cantor similia faciens, aut desinat, aut communione priuetur. [e] similiter & laicus.

Item Hieronymus.

Esus carniũ et uini potus post diluuium concessus legitur, post Christi aduentum inhibitus.

CAN. II.

AB exordio conditionis humanæ, nec carnibus [f] uescebamur, nec dabamus repudiũ, nec p̃putia nobis eripiebant̃ i signũ [g] & hoc cursu usq; ad diluuiũ puenim⁹. Post diluuiũ aũt cũ datione legis datæ per Moysen, quã implere [h] nullus potuit carnes ingestæ sunt ad uescendum, & repudij cõcessa duritia, [i] & cultellus circuncisionis appositus, quasi Dei munus plus in nobis creauerit, quàm necesse est. Postquam autẽ Christus uenit, in fine tẽporum, & ω [k] reuoluit † ad α [l], i. extremitatẽ retraxit ad principiũ, nec repudiũ nobis dare pmittit, nec circũcidimur, nec comedimus [m] carnes: dicẽte apostolo: Bonum est uinũ nõ bibere, & carnes nõ comedere. uinũ.n.cũ carnibus post diluuiũ dedicatum est. [n]

Itẽ ex epistolis eiusdẽ.

Alienũ est a sapiente potationibus, & ebrietatibus uacare.

CAN. III.

LVxuriosa res est uinũ, & contumeliosa ebrietas. oĩs qui cum his miscetur, non erit sapiens.

Idem in Michæam.

Ignominiosum est sacerdoti affluere delicijs, epulis, atque lascivijs,

CAN. IIII.

ECclesię principes [o]

---

[a] Quia uenter. pinguis uenter grossum generat sensum. xliiij. dist. c. non liceat. §. si ergo.

[b] EPiscopus. Aleæ. clerici non debent ludere, uel ludis interesse, ut extra de ui. & hon. cleric. clerici. nec participes erunt ludentibus, nec inspectores ludi: ut in authẽ. de sanct. epis. §. interdicim⁹. col. ix. Sed nunquid potest repeti id quod in alea perdit? Dicũt quidã, [1] quòd nõ, sed pauperibus est eroganda pecunia illa, ar. xiiij. q. v. non sane. cum enim turpitudo uertitur ex pte utriusque melior est conditio possidẽtis. ff. de cõd. ob tur. cau. l. si ob turpẽ. [2] Melius credo, qđ possit repeti: ut ff. de aleato. l. ul in fi. etiam usq; ad l. annos: ut dicit Græca cõstitutio. C. de relig. & sump. fun. & de alea. Et si q̃s existens in alea rẽ suã uendiderit, nõ tenetur de euictione: ut ff. qua. rerum actio non da. si. filio. §. j. licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro cõuiuio habendo põt ludi. ff. eo. l. ulti.

[c] Deseruiẽs. i. ualde seruiens, ut illa pposítio de, augmentet. ff. deposi. l. j. in princ. quandoque priuat, ut ibi, Sæpe precor mortem, mortẽ quoq; deprecor idem.

[d] Aut desinat. nõ ergo pro quolibet delicto statim episcopi debẽt fulminare, ut uel excõmunicẽt uel deponant. ad idem facit lxvij. distin. episcopus. & xcij. dist. c. ul. Si quoties peccant homines, sua fulmĩa mittat Iupiter, exiguo tẽpore inermis erit.

[e] Priuetur. aut uerberetur: ut j. eodem. c. ult.

[f] AB exordio. Nec carnibus. tamẽ Lamech fuit uenator, sed illud fuit ppter pelles, [†] non propter carnes. xxxj. q. j. quomodo.

[g] In signum. ut per eam fideles discernerentur ab alijs. uel fuit signum interioris circuncisionis, uel fuit signum futuri baptismi: quia tunc per circuncisionem tollebantur peccata, sicut nunc per baptismum: ut j. de consec. dist. iiij. quod autem apud nos.

[h] Implere. s̃. di. iiij. erit contra. Sed dic quod facile nõ potest impleri. Vel dic, quod tunc nullus potuit eam impler̃ quo ad hoc ut adipisceret̃ uitã æternam: quia per circuncisionẽ non aperiebatur ianua cęli, licet ianua inferni etiam esset præclusa: secus hodie per baptismũ. extra de bap. maiores. Vel ideo istud dicit, quia contrarietas fuit in lege. Cum enim præceptum fuit, quod sabbathi die nõ fieret aliquod op3 [3] itẽ præceptũ fuit, quod viij. die circunciderer̃ puer: [4] potuit contingere quod sabbathũ esset dies viij ab ortu pueri: sed tamẽ in hoc non peccabant: quia excusabantur propter impossibilitatẽ. Ideo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex superbia eorũ dixerunt nõ deest, qui impleat: sed deest, qui iubeat. [5]

[i] Duritia. tamen peccatum erat, ut extra de diuo. gaudemus.

[k] Et ω. quæ est ultima litera Græcorum.

[l] Ad α. quæ est prima Latinorũ. & est ar. quod restituta re ad pristinum statum priora iura restituũtur: ut xxvj. q. vj. si quis de corpore. ff. de ser. rusti. prædi. hi qui. alias & Attilicinus. Item Argu. quod non sit iniuria rei. si restituit̃ ad pristinũ statũ. ff. de pact. si unus. §. quod & in specie dotis.

[m] Nec comedimus. id est, suademus nõ comedere consilium est.

[n] Dedicatum est. i. usm assumptum.

[o] ECclesiæ principes. Principes, id est, prælatos, ut

Clerici ludere aut lusores spectare ñ debent.

Ludo pditum, an repeti possit.

[a] Tim. 3.

[b] Secundũ Laur.

Leui. 10. b

[9] ff. de cõdi. ob turpem caus. l. ubi aũt. hæc fuit opi. Plac. & Bart.

Genes. 9. & 19.

De, auget

Lamech fuit uenator.

[†] Pelles. Tã inepta

solutio, q̃ fatuũ arg. quod non est in scriptura. Sed ad qd Abel erat pastor ouiũ? Ad qd obtulisset Deo, quæ nõ licuisset homini edere? Genes. 4. Est ergo supstitiosorũ commentũ, nõ Hieronymi. cuius nõ est hoc capi.

Circũcisio quare fiebat.

Circũcisio & baptismus differunt.

Deut. 24. a

Gen. 27. a

[3] Vt exodi xx. ca.

[4] Genes. xvij.

[†] Reuolauit.

Ro. 14. d

[5] Hoc sententialiter põt sumi de primo li. Regũ. c. viij.

Pro. 20. a

ut de confe. dift.j. corpora.
Mich. 3.a a Propheticus. Scilicet Michææ.
b Lautifq;. Id eft, delicatis.
c Epulis conquifitis. id eft, terrenis delicijs, quæ multo labore quærũtur. de conf. dift. v. ne tales.
d Exteriores. Id eft, ex toto extra lucem. ar. xl. diftin. qualibet.
Matt. 8.b e Buccas. Plenus uenter facile de ieiunijs difputat. xij. q. ij. gloria epifcopi. Argu. quod Archidiacono cũ uifitat parochias, non eft exilis præftanda procuratio: ut x. q. iij. illud. Hoc uerum eft ante uifitationẽ factã. extra de cẽfi. exigit. Grego. x.
f Sexto. illud inducit ad deteftandam ebrietatẽ fiue gulam. Primo quia per eam degenerauit humana cõditio. Secũdo exẽplo Noe. Tertio, quia feruitꝰ eft inducta ꝓpter eã. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat fobrietatẽ exemplo Abrahæ, quia cibũ miniftrauit angelis fine uino. & exemplo Io. Baptiftæ.
Ebrietatis mala.
f Sexto die. Id eft, die ueneris. nã dominico die dominus cœpit facerẽ mundum: ut lxxv. dift. ꝙ die. Alij dicunt ꝙ omnia fimul creauit. unde Salomõ. Qui uiuit in eternum oĩa fimul creauit. fed licet omnia fimul facta fuerint, non fimul dici omnia poterant: & ideo fcriptura utitur tali diftinctione, extra de fum. tri. c. j.
Die dñico incepit dominus mũdum facere.
Leui. 10.b
Ecclefiafti. 18.c
Num. 6.a
g Beftiæ. id eft, animalia in terra. nã quinto die fuerũt creata uolatilia & pifces. Gene. j.
Ephe. 5.d h Cœpit. Mũdus.
i Feriari. Id eft. ceffare

qui delicijs affluunt, & inter epulas atque lafciuias pudicitiam feruare fe credunt, propheticus a fermo defcribit, quod eijciẽdi funt de fpatiofis domibus, lautifq; b cõuiuijs, & multo labore epulis cõquifitis. c Et fi uis fcire quò eijciẽdi funt propter malas cogitationes & opera fua, euãgelium lege in tenebras fcilicet exteriores, d ubi erit fletus, & ftridor dentium. An nõ cõfufio & ignominia eft Iefum crucifixum pauperẽm & efurientem fartis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas e tumentiaq; ora proferre? Si in apoftolorum loco fumus, non folum fermonẽ eorũ imitemur, fed etiã cõuerfationem & abftinentiam.

Idem.

De eodem.

PALEA.

Venter mero æftuãs cito fpumat in libidinẽ. Vbi ebrietas, ibi libido dominatur et furor.

Idem.

De eodem.

PALEA.

Vinolentũ facerdotẽ & Apoftolus damnat, & uetus lex prohibet. Sacerdotes qui miniftrant in tẽplo Dei, prohibentur uinum & ficeram bibere. ne crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum. Sicera Hebræo fermone omnis potio nuncupatur, qua quis inebriari poteft. Quicquid inebriat, ftatum mentis euertit. fuge fimiliter & uinũ in quo eft luxuria. Nolite (ait Apoftolus) inebriari uino, in quo eft luxuria. qui altari deferuit uinum & ficeram non bibat. Sponfa Chrifti uinũ fugiat, ut uenenum. uinum & ebrietas incendium eft. Item Profper.

De eodem.

CAN. V.

Lvxuriã facit & nutrit uini perceptio nimia, non natura.

Itẽ Ambr. in fermone de ieiunio, qui ita incipit: Diuinum ad patrem refultat oraculum.

In paradifo abftinentia, poft paradifum edẽdi lafciuia incepit.

CAN. VI.

Sexto f die beftiæ g funt creatæ: & cũ beftijs orta eft edendi poteftas, & ufus efcarũ. Vbi cibus cœpit: h ibi finis factus eft mũdi. Ibi cœpit fua incrementa nefcire, ubi cœperunt diuina opera circa eum feriari. i quo indicio declaratum eft, ꝙ ꝑ cibos mũdus haberet minui, ꝑ quos defijt k augeri. & infra, Vt fciamus nõ effe nouellũ ieiuniũ, l primã illic legẽ cõftituit de ieiunio. Et infra. Eoufq; nemo præuaricari nouerat, cũ adhuc orta nõ effet: quæ prima eft præuaricatio. Indictũ eft ieiuniũ abftinẽtiæ lex a Domino Deo præuaricatio m legis a diabolo, culpa per cibũ, latebra n poft cibũ: cognitio infirmitatis in cibo, firmitatis uirtus in ieiunio: ferpens fuafit gulæ, dominus ieiunare decreuit. Itaq; gula a paradifo regnãtẽ expulit, abftinentia ad paradifum reuocauit o errãtem. & infra. In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe uineã plãtauit. dedit naturã, fed ignorauit potẽtiã. Itaq; uinũ, nec fuo pepcit authori, fʒ illiꝰ ebrietas nobis fuadet fobrietatẽ. Semel enim inebriatus eft Noe, Vbi malũ ebrietatis agnouit, iumẽtum p fuũ ad remediũ tẽperauit: nec effudit ad uitiũ. Manebat aũt añquã uinũ inueniret, oĩbꝰ incõcuffa libertas: nemo fciebat a cõforte naturæ fuæ obfeqꝫ feruitutis exigere. Nõ effet q hodie feruitꝰ fi ebrietas nõ fuiffet. Obrepferat q̃dẽ fraternæ ꝓlationis inuidia: r manebat tñ adhuc

k Defijt. Tũc fuit homo fpoliatꝰ gratuitis, & uulneratus ĩ naturalibus. de pœn. diftinct. j. Adam.
l Ieiunium. Id eft, abftinentia.
m Præuaricatio. Scilicet fuit.
n Latebra. Quia abfcõdit fe Adam a facie domini. de pœ. dift. j. & uenit.
o Reuocauit. ar. ꝙ primi parentes faluati funt, ut de pœ. dift. j. ficut primi. & de confe. dif. j. hi duo.
p Iumentum. i. carnem fuã, quam pafcit homo, quafi iumentum. Vel dicit corpus iumentum quafi iuuamentũ. Corpus eft iumentum.
q Non effet. f. di. j. ius gentium. contra fed ibi foluit.
r Prælationis inuidia.

paternæ pietatis reuerentia. Læsa pietas [a] est, dũ irridetur ebrietas. [b] Nõ illis itaq; solis nocent uina, quos tẽtant, [c] sed ẽt illis amplius oculis, quorũ temulenta ebriosorum mẽbra nudantur. & infra, Legimus etiam, quòd patrem Loth. inebriauerũt filiæ in monte: ad quem timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in spelunca. Fuit itaq; ebrietas origo incesti concubitus, pessimæ regeneratricis, partus [d] deterior. At non Abraham uina in suo conuiuio ministrabat, sed immolabat uitulum, butyrum & lac etiam angelis hospitibus exhibebat. Rectè.n. illic deerat materia peccati, [e] ubi erat remissio [f] peccatorũ. Deniq; annuntiauit dominũ Ioannes nõ manducans panẽ, neq; bibens uinũ. Qui enim Christum annuntiat, ab omni uitiorum incentiuo præstare se debet alienum.

Itẽ ex cõcilio Agathẽ.

Triginta diebus à cõmunione abstineat clericus, quẽ ebriũ fuisse constiterit.

CAN. VII.

ANte, omnia clericis uetatẽ ebrietas, quæ omnium uitiorum fomes, ac nutrix est. Itaq; eũ, quẽ ebriũ fuisse constiterit (ut ordo patitur (aut xxx. dierum spatio à cõmunione submoueatur, aut corporali [g] subdatur supplicio.

DIST. XXXVI.

Oportet [h] ordinãdum esse prudentẽ: quod contra eos notandum est, qui sub nomine simplicitatis [i] excusant stultitiã sacerdotum. Prudentem autẽ episcopũ oportet intelligi non solùm literarum peritia, uerùm etiam secularium [k] negotiorum dispensatione.

Vnde in epistola Gelasii Papæ legitur.

Illiterati, & corpore uitiati, non promoueantur ad clerum.

CAN. I.

ILliteratos, [l] aut aliqua parte corporis uitiatos, uel imminutos [m] nullus præsumat ad clericatus ordinem promouere: quia literis carẽs: sacris nõ põt esse aptus officijs: & uitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia prę cepta sanxerũt: similiter q seipsos [n] abscindunt.

Item Zozimus Papa.

Ad summum sacerdotium non aspiret, qui diuinis stipendijs, uel disciplinis non est eruditus.

CAN. II.

QVi ecclesiasticis disciplinis per ordinẽ non est imbutus, & temporũ approbatione diuinis stipendijs [o] non est eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat: & non solùm in eo ambitio inefficax habeatur, uerùm etiam ordinatores eius careant eo ordine [p] quem contra præcepta patrum crediderunt præsumendum.

Ecce quòd sacrarum literarum oportet episcopum habere peritiam. Vnde in ueteri testamento inter cætera ornamenta pon

---

uidia. q̃a Cain interfecit fratrẽ suũ.

[a] Pietas. Paterna.

[b] Ebrietas. Id est, ebrius.

[c] Tentant. i. inebriant.

Effect⁹ uini est duplex.

[d] Part⁹. i. effect⁹. istud uult dicere, quod uinum ex se duos producit effectus. primo ebrietatẽ, deinde incestum. & ebrietas fuit deterior effectus uini. [1] Vel aliter: ex ebrietate processit seruitus. Item ex ea processit incestus, qui deterior est. Vel illud uult dicere, ꝙ filia est deterior quam mater, quia Moabitæ & Ammonitæ, quæ ab illis processerũt, fuerũt deteriores quã matres.

Gen. 19. g

[1] Et secũdum hoc exponere generatricis. i. uini, quod generauit ebrietatem & incestũ. Archi.

Gen. 18. a

[e] Materia peccati. s. uinum.

[f] Remissio. i. deus remittẽs peccata.

[g] ANte oĩa. Aut corporali. recipiant xl. ictus. sed episcop⁹ nõ uerberabit clericum per laicum ut extra de sent. excom. uniuersitatis nisi sit incorrigibilis, ut extra d sent. excom. ut famæ. [2]

Matt. 11. e

Episcop⁹ per laicũ nõ uerberet clericum.

[2] De hoc etiam no. 23. q. 5. ca. 1. in fi.

[h] OPortet igitur. Oportet. Ab hoc loco usq; ad xl. distin. ostendit quam peritiã debent habere clerici, & in hac ostẽdit quod habebũt peritiam literarũ sacrarũ. In proxi. dis. ostendit quod etiam habebũt peritiam secularium scientiarum. Et inde sumpta occasione ostendit in xxxviij. di. qđ ignorantia est periculosa clericis. in xxxix. di. dicit qđ habebunt peritiã secularium negotiorũ. Et agit hic de quarto cap. apostolicæ regulæ.

[i] Simplicitatis. nec simplicitas, nec aliud põt excusare sacerdotis imperitiã, ut xxxviij. di. si in laicis.

Sacerdotis imperitia est ĩexcusabilis.

[k] Secularium. Cũ enim episcopus sit iudex corporũ, ut xj. q. j. de persona. & xij. q. j. præcipimus. & animarũ. x. q. j. quæcũq;. oportet ipsum tam spirituali, quã seculari scientia ornari. xxxix. distin. circa prin.

Episcop⁹ est iudex corporũ & animarum.

[l] ILliteratos. Scilicet penitus. Sufficit tamen mediocris scientia, ut extra de ele. cum nobis olim. Non enim requiritur ĩ clerico summa pfectio. sic. ff. de ædili. edi. sciendũ. §. illud. & l. si quis uenditor. licet sit arg. contra extra de pur. c. cõstitutus. Sed quid si penit⁹ laicus ordinaret. nũquid reciperet characterẽ? Sic, ar. [3] j. q. j. uentum. ibi, sed dicitur. De hoc no. xl. di. sicut & extra de cle. per sal. promo. c. uno.

Scientia mediocris sufficit.

[3] De hoc etiam no. xl. dist. sicut. & lij. dist. c. j. & extra de cler. p sal. ꝓmo. c. j.

[m] Imminutos. Enormiter.

[n] Seipsos. Ex indignatione. Io.

QVi ecclesiasticis.

[o] Stipendijs. Id est, officijs.

[p] Ordine. Hic habes, ꝙ ꝗ iniuste cõfert aliquẽ ordinẽ, priuatẽ potestate cõferẽdi illũ j. q. j. si qui episcopi. Alibi suspẽditur à celebratiõe missæ p annũ, ut lv. di. nullus. Alibi deponitẽ, ut lj. distin. c. j. & lxij. di. c. ult. & lxxxj. di. tãtis. Cũ in hoc sit pœnarũ uarietas, forte minor amplectitẽ. l. di. eos uel dic ut no. xxj. q. ij. ĩ summa. in fi. Cõsueuit distĩgui ꝙ si ex negligẽtia ordinat quis indignũ, tũc suspẽditẽ: si ex certa sciẽtia, tunc deponitur.

Exo. 28. a

tifex rationale ferebat in pectore: in quo scribebatur manifestatio & ueritas: quia in pectore pontificis manifesta debet esse cognitio ueritatis.

Hinc etiam uectes, qui bus arca portabatur, iugiter annulis erant inserti, ut cùm arca esset portanda, nulla esset, uel fieret mora de intromittẽdis uectibus: quia prædicatores, per quos ecclesia circunfertur, sacris literis semper debẽt insistere: ne tũc quærãt a discere, cùm ex officio alios debeãt docere. Hinc etiã Dauid prius ex gratia spiritus sancti donũ scientiæ percepit, & postea administrationẽ regni assecutus est. Salomon quoq; non diuitias, nõ lõga tpa huius uitæ, sed sapientiã à Deo expetijt, & impetrauit. Hinc ẽt dominus prius posuit uerba sua in ore prophetæ, & postea constituit b eum super gentes & regna, dicẽs ad Ieremiam: Ecce dedi uerba mea in ore tuo: ecce cõstitui te super gentes & regna. Hinc ẽt Malachias: Labia sacerdotis custodiunt c scientiã, & legẽ exquirunt de ore eius, qa angelus dñi exercituũ est.

Hinc etiam idem saluator noster prius in medio doctorum sedit audiens illos, & interrogans: & postea prædicare cœpit: quia prius quisquis discere, & postea prædicandi officiũ usurpare debet. Hinc etiã Salomon ait prius tẽpus tacendi, & postea loquendi: quia ueritas prius tacẽdo discitur, & postea loquendo prædicatur.

Hinc idem dñs ait: qui audit, d dicat ueni. e

Hinc etiam prius apostolos docuit: deinde eos ad prædicandum misit, dicens: Estote prudentes sicut serpentes f & simplices g sicut columbæ. Sic etiam post resurrectionem prius illis sensum aperuit, & scripturas explanauit, & postea dixit eis: Euntes in mũdum uniuersum, &c. uñ cùm de quinque panibus quinque millia hominum uellet reficere, prius panes accipiens fregit, & postea discipulis dedit: per eos demum turbis apposuit: quia sacramenta legis & prophetarum prius differendo exposuit, & postea eorum scientiam discipulis dedit: & per eos tandem illã fidelibus dispẽsauit. Hinc Petrus etiam cùm rectoribus ecclesiæ scriberet, ait: Parati esse debetis reddere rationem omni poscenti uos satisfactionem h de ea fide i & spe, k quæ in uobis est. Hinc ẽt Paulus scribens ad Timothe. ait: Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ.

Ex quibus omnibus liquidò colligitur, quòd nõ sufficit prælatis bona conuersatio, & morum honestas, nisi addatur scientia doctrinæ.

Vnde sacerdotes ingressuri templum tabernaculi prius lauabantur in labio æneo, quod fecerat Moyses ex speculis mulierũ. Hinc ẽt in canticis cãticorum, oculi, l per quos prælati ecclesiæ intelliguntur, aßimilãtur colũbis quæ resident iuxta fluenta plenißima. m

9 *Hinc etiam Hierony. in Leuitico.*

Sacerdotis est legis scientiam habere, non bellis, sed orationibus uacare.

CAN. III.

Vel aliter. aut ordinat illum, cum quo de facili dispẽsare potest, uel cũ quo dispensare nõ põt, ut scd̃m hoc magis, uel minus puniatur. Hodie tñ mitius agitur cum talibus, ut extra de p̃b. graue.

Ecce. CASVS. *Beneuen. sic ponit casum huius §. In hoc §. probat Gratianus xiiij. rõnibus, uel authoritatibus, quod episcopus debet esse peritus in literis. Prima est in prin. Secunda incipit ibi, hinc etiam uectes. Tertia, hinc etiã Dauid. Quarta, Salomon quoque. Quinta, hinc etiã dominus. Sexta, hinc etiam Malachias. Septima hinc ẽt idẽ saluator. Octaua, hinc etiã Salomon. Nona, hinc idẽ dominus Decima, hinc etiam prius. Vndecima, hinc Petrus. Duodecima, hinc etiã Paulus. Decimatertia, unde sacerdotes. Decimaquarta, hinc etiã in canticis.*

a Quærãt. Nec.n. eps debet egere doctrina aliorum, qm̃ alios debet instruere, ut j.q. vij. conuenientibus. sic xvj.q j. sicuiue. Io. in auth. de sanctis. episc. circa princ.

ADDITIO. Si tñ eps minus sit erudit⁹, ab alio doceri nõ contẽnat: ut patet xviij. dist. nõ oportet. & xxiij. di. de Constantinopolitana. & xx. q. iij. si habes.

b Constituit. No. ex ordine loquẽdi probari ordinẽ factorũ. sic xliij. dis. sit rector. & xx. di. c. j. Io. arg. j. q. j. ut euidenter.

c Custodiũt. Quia uidere debet quibus prædicet, & quib⁹ nõ, ut xliij. dis. in mandatis. & xxij. q. ult. c. pen.

d Qui audit. Discendo.

e Veni. Docendo.

f Serpẽtes. Ne eorum dolis supplantemini.

g Et simplices. ne alijs dolos machinemini. Io. ut xvj. q. j. si cupis.

h Satisfactionem. s. respondendo eis satisfaciatis. Et est ar. quod prælati tenentur respõdere ad omnes quæstiones. Nam tantum debẽt differre prælati à subditis, quã tum granum à palea, ut xxv. dist. c. unum orarium. §. noĩe aũt criminis. j. q. j. uilissimus. & viij. q. j. licet. Io.

i De ea fide. i. de articulis, quos creditis & tenetis. Io.

k Spe. id est, de his quæ speratis.

l Oculi. s. sponsæ.

m Plenissima. Sic semper prælati sedebũt iuxta fluẽta euangeliorũ & sacræ scripturę. Et sicut columba sedet ex natura iuxta aquam, ut uideat in ipsa aqua umbrã superuenientis accipitris, & sic sibi præcauere consueuit: sic prælatus sibi per scripturam præcauebit cõtra hæreticos. x. dist. in fin. xj. di. nolite. Si quis.

Exod. 25.
2. Reg. 2. a
3. Reg. 3.
2. Par. 37.
Ierẽ. 1. b
Mala. 2. b
Episcop⁹ aliorũ doctrina nõ debet egere.
Luc. 2. g
Eccl. 3. b
Apo. 22. d
Matt. 10.
Mat. ult.
Mar. 14. b
xvj. q. j. si cupis.
Prelati ad oẽs q̃stiones r̃ndere tenent.
1. Petr. 3.
1. Tim. 4. d
Prælatus colũbã imitetur.
Exod. 38.
Canti. 5.

Si quis uult. CASUS. Tria sunt opera, quæ Moyses & Aaron faciebant. s. legere, docere populum, & orare. Hæc tria opera debet episcopus facere, si uult imitari Moysen, et Aaron. Et si orauerit episcopus, uincet populus eius dæmones: sicut populus Israel uicit Amalechitas orante Moyse.

a Nō uadit. Nunquid ergo epi nō intererunt bellis? imo, 1 qa ēt possunt alios hortari ad bellū, ut xxxiij. q. viij. igitur. & c. hortatu. Ioan.

1 Not. in c. hic alle. xxiij. q. ō. viij. igit. i fi. Arch.

b Indesinēter. omnino, uel horis statutis. sic xxj. q. iij. hi qui. de cōse. di. v. nunquam. xxxj. di. si laicus. ff. de condi. & demon. si quis ita xxij. di. sacrosancta.

Exod. 17.

Sed quærit. Hęc di. diuiditur in quinq: ptes. Scda ibi, cur ergo. Tertia ibi relatum. Quarta ibi, ideo. Quinta ibi, ut itaque. Io. de Fan.

c Sed quęritur. In hac xxxvij. di. quærit 2 G. an ordinādus debeat habere peritiā secularium scientiarū. Primo aūt ostendit, quod clerici nō debent respicere libros gētiliū. 3 Secundo ponit ar. in cōtrarium, & talē dat solutionē, quod quidā legūt libros gētiliū cā delectationis & uoluptatis: & hoc est prohibitū. Quidā legūt ad eruditionē: & illud licitū est, ut p eos sciāt recte loqui, & discernere uerū à falso. Io. ut j. e. §. cur ergo. Et not. quod in oībus c. usq; ad §. sed econtra uidet sola uoluptas prohiberi.

2 Scilicet incidēter. Hugo.

3 Clerici, an libros gētilium respicere possint.

4 Et hoc facit usq; ad §. j. eo. sed econtra.

Si quis uult pontifex esse, non tam uocabulo quàm merito imitetur Moysen, imitetur & Aaron. quid enim dicitur de eis? quòd non discedūt de tabernaculo domini. erat ergo Moyses indesinenter in tabernaculo domini. Quid autem ei opus erat? Vt aut à Deo aliquid disceret, aut ipse populū doceret. Hæc duo sunt pōtificis opera, ut aut à Deo discat legendo scripturas diuinas, & sæpius meditādo: aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ à Deo ipse didicerit, nō ex proprio corde uel humano sensu, sed quæ spiritus sanctus docet. Est & aliud opus quod fecit Moyses: ad bella non uadit, a nō pugnat contra inimicos: sed quid facit? orat: & donec orat, uincit populus eius: si relaxauerit & dimiserit manus, populus eius uincitur & fugatur. Oret ergo sacerdos ecclesiæ indesinenter, b ut uincat populus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt dæmones impugnantes eos, qui uolūt piè uiuere in Christo.

DIST. XXXVII.

Sed quæritur, c an secularibus literis oporteat eos esse eruditos?

De his ita scribitur in concilio Carthag. quarto.

Libros gentilium non legat episcopus.

CAN. I.

Episcopus gentiliū d libros non legat hæreticorū aūt perlegat pro necessitate, aut tempore. Itē Hieron. ad Damasum papā de filio pdigo.

Reprehenduntur sacerdotes, qui omißis euāgelijs comœdias legunt.

CAN. II.

Sacerdotes dei omissis euangelijs, & prophetis, uidemus comœdias legere, amatoria Bucolicorū uersuū uerba cātare, tenere Vergilium in manibus, & id quod in pueris adest causa necessitatis, e crimen in se facere uoluptatis.

Idem.

In uanitate & obscuritate sensus ambulāt, qui secularibus disciplinis occupantur.

CAN. III.

Nonne uobis uidetur in uanitate sensus, & obscuritate mentis ingredi, qui diebus, ac noctibus, in dialectica arte torquetur, qui Physicus perscrutator oculos trans cælos leuat, & ultra profundum terrarum, & abyssi in quoddā inane demergitur, qui iambum feruet, qui tantam metrorum syluam in suo studiosius corde distinguit & congerit. & (ut ad alteram partem transeam) qui diuitias per fas & nefas quærit, q adulat regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat: quasi in momēto, cui sit relicturus, ignorat?

Idem in Esaia.

Qui scripturas sacras malè intelligit, uel seculari sapientia abutitur, uino inebriatur & sicera.

CAN. IIII.

Vino inebriantur, qui scripturas sacras malè intelligunt, f atque peruertunt: sicera, qui abutuntur seculari sapientia & dialecticorum tendiculis: quæ non tam tendicula sunt appellanda, quam phantasmata, id est, umbræ quædam & imagines quæ citò pereunt, & resoluuntur. Idē. Secūdū tropologiam g pseudo prophetas eos debemus accipere, qui aliter scripturarum

d Episcop⁹ gētilium ergo nec leges audire debent. Nā opprobrium est eis, si se uelint esse peritos disciplinarum forēsium. C. de test. consulta diualia. Sed contra, leges sunt per ora principū diuinitus promulgatæ, ut xvj. q. iij. nemo. 4 Dic quod ad hoc licet audire leges, ut p eas melius intelligant canones. Ar. j. ead. di. §. sed seculares. Io.

Episcopo. an liceat leges audire.

4 Ad idē C. de lon. tēp. pscri. l. fi. xxv. q. j. ideo Archid.

e Sacerdotes. Necessitatis. ut sciant recte loqui.

f Vino. Intelligunt. Talibus, qui male intelligunt dicta magistri, essent aures præscindendæ: ut xxiiij. quæs. j. si Petrus.

Aures male intelligentibus sunt euellendæ.

g Secundū tropologiam. i. secundū moralem intellectū. à tropos, quod est conuersio, 5 qn uerba nostra cōuertimus ad mores informandos. xliij. di. sit rector.

5 Et logos sermo. inde tropologia. i. conuersio sermōis. Hugo. de hoc not. lxxvj. dist ie iunium. in fine.

Tropologia.

ADDITIO. Isti contrarium faciebāt. & facit de pœn. di. j. super tribus. Archid.

Legant

a Legāt. Ecclesiasticis. Ar. contra s. xxxj. di. omnino.
b Strenā. Strena est primum donū, qđ datr in principio calendarum: & datur pro augurio xxvj. q. ul. non obseruetis & dicitur Strena. strena, quasi sine threna, id est, sine lamentatione.
Sportula. c Sportulam. Quę dat pro fabulis Saturni, uel pro festis Saturni celebrādis uel pro ludis Saturni bonæ fortunæ.
d Sed q̄a filios. Talis repellit à testimonio, ut vj. q. j. q. crimē. Itē nec pōt esse eps, ut xlviij. dis. c. sicut hi. §. necesse. imo potius dicit canis, q̄ eps, ut ij. q. vij. q. nec. Io.
Scientiæ seculares nō satiāt. e Legimus. Libros. q̄a legit eos cā delectationis, nō cā eruditiōis, ut đ cōse. di. v. nō mediocriter.
a Sicut. n. filiquæ onerāt uentrē, & inflant, sed non satiāt & sic illæ a spiritua li fame nō liberant, nec cæcitatem expellunt: sed onere peccatorū & gehēnę reatu grauant. Quicūq; ergo ad remouendā cæcitatem ignorātiæ illas artes & sciētias discere appetit, qua si siliquis uētrē suū replere cupit, secundum Hu. 1. Reg. 2. c.
f De siliquis. i. secularibus sciētijs, quæ inflant, non satiant. g
Sed ecōtra. CASVS. *Amodo probat Gratianus, qđ clerici secularibus scientijs debent esse eruditi.* Et *hoc probatur sex rationibus. Prima est in principio. Secunda ibi, legitur etiam. Tertia ibi, In Leuitico, Quarta ibi, Magi. Quinta ibi. Denique. Sexta ibi, hinc etiā Ambro.*
g Vt expoliarent. xiiij. q. v. dixit.
Tres partes. Scilicet moralem, naturalē, rationalē.
Despecta.
† Alias, disputatione.

uerba accipiunt, quām spiritus sanctus sonat: & diuinos eos, qui coniectura mentis suæ incerta futurorum, quasi uera pronuntiant absque diuinorum authoritate uerborum. Idem. Quicunq; scripturas non ita intelligunt, ut rei ueritas habet, uuam acerbam comedunt.

Idem in Epistola ad Ephesios.

Reprehenduntur episcopi, qui filios suos secularibus erudiunt literis.

CAN. V.

Legant episcopi atq; presbyteri, qui filios suos secularibus erudiunt literis, & faciunt illos comœdias legere, & mimorum turpia scripta cantare, de ecclesiasticis a sumptibus forsitan eruditos. Et quod in Corbonam pro peccato uirgo, uel uidua, uel substantiam suam totam effundēs, quilibet pauper obtulerat, hoc in calendarum strenā b & saturnalium sportulam, c & mineruale munus grammaticus & orator: aut in sumptus domesticos, aut in templi stipes, aut sordidum conuertit in lucrū. Eli sacerdos ipse sanctus fuit: sed quia filios d suos non erudiuit in omni disciplina, & correctione, supinus cecidit, & mortuus est.

Item ex responsalibus Vrbani Papæ ad Carolū, ca. xlviij.

PALEA.

Omnem uim inuentorū suorum in Dialectica disputātes † ponūt hæretici, quæ philosophorum sententia diffinitur non astruendi uim habere, sed studium destruendi: sed non in Dialectica placuit † deo patri filiò & spiritui sancto. Regnum enim Dei *in simplicitate fidei est: non in contentione sermonis.*

† Alias, placuit Deo saluare populū suū. regnū enim, &c.

Item Rabanus de pressuris ecclesiasticis.

Beatus Hieronymus ab angelo uerberatur, quia Ciceronis libros legebat.

CAN. VI.

Legimus de beato Hiero. quòd cùm libros e legeret Ciceronis, ab angelo est correctus, † eò quod uir Christianus paganorum figmentis intenderet.

Hinc etiam filius ille prodigus in euāgelio reprehenditur, qui de siliquis, f quas porci manducabant, uentrem suum replere cupiebat. Hinc etiam Origenes ciniphes, & ranas, quibus Aegyptij sunt percussi, unam dialecticorū garrulitatem, & sophistica argumenta intelligit.

† Correctus. Verū est figmēta scribi, & etiā dictis imponere. Quare semper necessarium illud apostolicum. Io. & Pau. Oīa legenda, hoc est, legi pmissa, sed probāda.

Ex quibus omnibus colligitur, q̄ nō est, ab ecclesiasticis seculariū literarū quærenda peritia. Sed econtra legitur, q̄ Moyses, & Daniel omni scientia Aegyptiorum & Chaldæorū eruditi fuerūt. Legitur etiā, q̄ præcepit dn̄s filijs Israel, ut expoliarent g *Aegyptios auro & argento: moraliter instruens ut siue aurū sapientiæ, siue argentū eloquentiæ apud poetas inuenerimus, in usum salutiferæ eruditionis uertamus.*

In Leuitico ēt primitias mellis, id est, dulcedinem humanæ eloquentiæ domino iubemur offerre. Magi quoq; tria munera obtulerūt: in quibus nōnulli tres partes h *philosophiæ uolūt intelligi. Deniq; in expositiōe psalterij Cassiodorus testatur: Oīs splēdor rhetoricæ eloquētiæ, omnis modus poeticę locutiōis, quælibet uarietas decoræ pronūtiationis à diuinis scripturis sumpsit exordium. Hinc etiā Ambrosius ait super Epistolam Colossensium: Omnis ratio supernæ scientiæ, uel terrenæ creaturæ in eo est, qui est caput earū & author: ut qui hūc nouit nihil ultra q̄rat: quia hic est pfecta uirtus & sapiētia. quicquid alibi quæritur, hic pfectè inuenitur. In Daniele & Salomone ostendit infidelibus se esse authorem totius eloquentiæ & sapientiæ: quod infideles non putant: quia non legunt in Euangelijs & prophetijs astrologiam, & alia hu-*

iusmodi quæ despecta [a] sunt: quia nil ualent ad salutem, sed mittunt in errorem: et dum his studēt, curam animæ nō habent. qui uero Christum nouit, thesaurum sapientiæ & scientiæ inuenit: quia id nouit quod utile est.

Hinc etiam ait Beda in lib. Regum.

Non prohibeantur clerici seculares literas legere.

CAN. VII.

TVrbat acumen legentium & deficere cogit, qui eos a legēdis secularibus libris omnibus modis existimat prohibēdos: in quibus si qua [b] inuenta sunt utilia, quasi sua sumere licet. Alioqui Moyses & Daniel sapiētia & literis Aegyptiorum Chaldæorumq; non paterentur erudiri: quorū tamē superstitiones, simul & delicias horrebant: nec etiā ipse magister [c] gentium, aliquot uersus poetarū suis, uel scripturis, uel dictis indidisset. [d]

¶ *Cur ergo legi prohibētur, quæ tam rationabiliter legenda probātur? Sed seculares [e] literas quidā legūt ad uoluptatē poetarū figmētis, uerborumq; ornatu delectati: quidā uero ad eruditionē eas addiscunt, ut errores gentilium legendo detestētur, et utilia quæ in eis inueniunt ad usum sacræ eruditionis deuoti uertāt tales laudabiliter seculares literas addiscunt.*

Vnde beatus Gregorius quendam episcopum non reprehendit, quia eas dicerat, sed quia contra episcopale officium pro lectione euangelica grammaticam populo exponebat.

Hinc etiam Ambrosius scribit super Lucam.

Seculares literæ legēdæ sunt ne ignorentur.

CAN. VIII.

LEgimus aliqua, ne negligamus: [f] legimus ne ignoremus: [g] legimus non ut teneāmus sed ut repudiemus. [h]

Itē Hieronymus super epistolam ad Titum.

Grammatica legenda est, ut per eam sacræ scripturæ intelligantur.

CAN. IX.

SI quis artem nouerit grāmaticam uel dialecticam, ut recte loquendi rationem habeat, & inter falsa & uera dijudicet non improbamus. Geometria [i] & Arithmetica & Musica habēt in sua scientia ueritatem: sed nō est scientia illa scientia pietatis. Scientia pietatis est, nosse legem, intelligere prophetas, euangelio credere, apostolos non ignorare. Grammaticorum autem doctrina etiā potest proficere ad uitam, dum fuerit in meliores usus assumpta.

Idem.

Exemplo Danielis probatur non esse peccatum secularibus literis erudiri.

CAN. X.

QVi de mensa [k] & uino regis nolunt comedere, ne polluantur utique: si sapientiam atq; doctrinam Babyloniorum scirent [l] esse peccatum,

---

a Despecta. respectu aliarum scientiarum. Ioan.

b TVrbat. Si qua. Argu. quod utile non uitiatur per inutile: ut xvij. quæst. iiij. quæst. s̃. distin. ix. si ad scripturas. cōtra. Ioan.

c Magister. Nam legitur, quod cum Paulus uenisset Athenas, uidit aram ignoti Dei, in qua erat scriptum: Hæc est ara ignoti dei: [a] in quo uiuimus, mouemur, & sumus: a qua scriptura apostolus incepit prędicationem suam: & aperuit illis Atheniensibus sensum illius scripturæ, prosequēs de Deo nostro, & dicens: Quem uos dicitis ignotum, ego prædico & colo. tunc Dionisius Areopagita uidēs quendam cæcum transeuntem dixit illi, Si illuminaueris istum cæcum, credā tibi: qui statim inuocato nomine Christi illuminatus est, & ille credidit.

d Indidisset. In epistola Pauli ad Titum illud Epimenidis poetę, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, uentres pigri. j. quæstio. j. dominus declarauit. Interseruit etiā in prima epistola ad Corinth. illud Menandri: Sæpe bonos mores corrum pūt colloquia praua. xxviij. quæstio. j. sæpe. Item usus est illo uersu: Odero, si potero: si non inuitus amabo. sed Hierony. de consec. distinctio. v. nōnunquā. usus est uersibus Virgilij: & Augu. illo Lucani, mens hausti nulla, & c. xxvj. quæstio. quinta. nec mirum. & iurisperitus authoritate Virgilij. ff. de rerum diuisione. intantum. §. cœnotaphium. & Homeri insti. de contrahē. empt. §. precium.

e Sed seculares. Vnde beatus Gregorius. j̃. lxxxvj. dist. cum multa.

f LEgimus aliqua, ne negligamus. Vt uetus testamentum.

g Ne ignoremus. Nam quamuis nullus sit usus, tamen scientia necessaria est: ut s̃. distin. viij. c. ultimo.

h Repudiemus. ut libros hæreticorum: ut xxiiij. q̃o. iij. c. ult.

i SI quis. Geometria. De astronomia non facit mentionē, quia hæc abijt in desuetudinem: ut xxvj. q. ij. c. sors non est. §. his ita.

k QVi de mēsa. Daniel Ananias, [a] Misael, Azarias, [a] nam turpe est alicui decertāti, ius in quo uersatur, ignorare: ut ff. de origine iuris. l. ij. §. seruus.

l Scirent esse peccatū. Ex eo, quod Hieronymus hic induxit exemplum Danielis, colligitur argumen. quod in dubijs recurrendum est ad exempla maiorum & aliorum. xvj. quæstio. j. sunt, nōnulli. xxij. quæstio. j. ut noueritis. j. quæstio. vij. conuenientibus. xij. quæstio. secunda. quest. xvj quæstio. iij. prę sulum. xiiij. quæstio. j. capi. ult. xxvj. quæstio. ij. non statim. & cap. non exēplo. C. de sen. & interlo. nemo. contra. Solu. ubi iura deficiunt, recurrendum est de similibus ad similia: alias nō. xx. distin. de quibus. dic ut ibi. Item ar. præsumi eo ipso bonū, quod ab aliquo bono

---

a Alias, ignoto deo, datiui casus

Dionysi⁹ per prædicationem Pauli fuit cōuersus.

Apostolus usus ē sentētijs poeticis.

Daniel & socij sui.

a Isti alio noīe dicti sunt Balthasar, Sidrac, Misac, & Abdenago, secundū Hugo. & Laurent.

Dan. 1. a Recurrit̃ qñq; de similib⁹ ad similia.

nunquam acquieſcerent diſcere, quod nō licebat. Diſcunt aūt nō ut ſequantur, ſed ut iudicēt, atq; cō uincant. Quomodo ſi quiſpiam aduerſus mathematicos uelit ſcribere imperitus matheſeos, riſui nō pateat: & aduerſus philoſophos diſputans, ſi ignoret dogmata philoſophorū? diſcant ergo ea mēte doctrinam Chaldaicam, qua & Moyſes oēm ſapientiā Aegyptiorum didicerat. Idē. Si quando cogimur literarū ſecularium recordari, & aliqua ex his diſcere, quæ olim omiſimus, non noſtræ eſt uoluntatis: ſed (ut ita dicam) grauiſſimæ neceſsitatis, ut probemus ea, quæ a ſanctis ꝓphetis ante ſecula multa prædicta [a] ſunt tam Græcorum, quàm Latinorum & aliorum gentilium literis contineri.[b]

Itē ex ſynodo Eugenij papæ.

Magiſtros & doctores epiſcopi cōgruis locis conſtituant.

CAN. XI.

DE quibuſdam locis ad nos refert, neque magiſtros, [c] neq; curam inueniri pro ſtudio literarum. Idcirco ab uniuerſis epiſcopis ſubiectis [d] plebibus & alijs locis, in quibus neceſsitas occurrerit omnino cura, & diligētia habeat, ut magiſtri [e] & doctores cōſtituātur, qui ſtudia literarū, liberaliūq; artiū dogmata aſsidue [f] doceant: quia in his maxime diuina manifeſtantur, atq; declarant mādata.

Item Aug. in lib. contra Manichæos.

Authoritatibus gentilium eorum uanitas retunditur, atque conuincitur.

CAN. XII.

SI quid ueri [g] de deo Sibylla, uel Orpheus alijve gentilium uates, aut philoſophi prædixiſſe perhibentur, ualet quidem [h] ad reuincēdam paganorū uanitatem: non tamen ad iſtorū authoritatem conplectendam. Quantum enim diſtat de Chriſti aduentu inter prædicationem angelorum, & confeſsionem demonum: [i] tantum inter authoritatē prophetarum, & curioſitatem ſacrilegorum.

Item Clemens Papa.

Ad intelligentiam ſacrarum ſcripturarum, ſecularium peritia neceſſaria oſtenditur.

bono ſit factum: ut vij. q. j. omnis qui. & xxiiij. q. j. cū beatiſsimus. ix. q. ij. Lugdunenſis. xij. q. j. expedit. xxviij. q. j. ſic enim. xxxj. diſt. omnino. Ioannes.

Virgilius. [a] Prædicta. Scilicet de incarnatione, ut illud Virgilij. Iam noua progenies cœlo demittitur alto.

Ouidius. [b] Contineri. Vt illud Ouidij: Odero, ſi potero: ſi non, inuitus amabo, &c.

[c] DE quibuſdā. Neque magiſtros. Argu. quod ſcholares [a] in ſcholis, de eccleſijs ſuis debent habere præbēdas. ſ. diſt. xxxij. ſi qui. ff. ex qui. cau. ma. in integ. necnō. ff. de neg. geſt. l. j. extra de cle. nō re. inter quatuor. j. q. ij. ſacerdos. Sed cōtra j. qō. ij. placuit. j. de conſecra. diſt. j. nemo. j. xij. q. ij. conceſſa. xvj. q. j. generaliter.

[a] Intelligo aliquē eſſe ī ſcholis, licet aliqñ diuertat cauſa eūdi ad curiā Romanā, uel alibi ſtatim reuerſurꝰ nam tunc nec diuertiſſe uidetur. de pœ. diſ. j. diuortiū. Archid.

[d] Subiectis. id eſt, baptiſmalibus eccleſijs.

[e] Vt magiſtri. Quid iuris ſit de magiſtris, habes extra de magiſtr. quia nōnulli. & extra de magiſt. ca. j. quia a clericis ipſius eccleſiæ & a pauperibus nihil petent, ut ibi dr̄. Sed nunquid magiſter iure licito poteſt facere collectam? Videtur qđ non, quia ſcientia donum Dei eſt: unde uendi non poteſt: ut j. q. iij. non ſolum. quia profeſſores iuris et ſi honeſte accipiunt. tamen inhoneſte petunt: ut ff. de uar. & extraor. cog l. j. §. eſt enim quidā. Item quia potius debent proijcere pecuniam exemplo Cratis. xij. quæ. ij. gloria. §. Crates. Item quia propter honorem adipiſcēdum legūt, non propter utilitatem aliorum: quare tanquam ſuorum negotiorum geſtores nihil ab auditoribus petere debēt: ut ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. ij. Sed cō tra: qui pro tempore præſtat obſequium, debet conſequi beneficium: ut xij. q. ij. charitatem. Item quare non poſſet magiſter uendere doctriuam ſuam, ſicut iuriſperitus conſilium: ut xiiij. quæ. v. non ſane? Item nonne teſtis gratis teſtatur, & tamē recipit procurationem, id eſt, pecuniam procurationis nomine, ut iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. uenturis. Et epiſcopus gratis cōſecrat eccleſiā, tamē recipere pōt procurationem: ut extra de ſim. cum ſit. & officinm magiſtri remunerandum eſt: ut. ff. de do. Aquilius? So. tunc petat magiſter collectam, cum ei ſua pleniſsime non ſufficiūt: ut x. q. iij. priſcis. & xij. q. j. epiſcopus eccleſiaſticarū rerum. Ioan. Ego credo quicquid dicat Io. quod magiſter poteſt facere collectam, de qua uiuat & procuretur, etiam ſi abundet: [a] quia epiſcopus cum conſecrat eccleſiam, & cum uiſitat, recipit procurationē, etiā ſi abundet. ut in decre. de ſim. cum ſit Romana. & extra de cenſi. cum apoſtolus. & eo. tit. ſopitæ. nec uēdit magiſter ſciētiā, quia æſtimari non pōt, ſed pro labore ſuo promittitur ei præmium. Nam prædicator non dicitur uendere prædicationem, & tamen petere poteſt ſuſtētationem, ut extra de reſcrip. cum ex officij. & de cēſib. cum uenerabilis. & xiij. quæſt. j. c. eccleſias. §. his itaque. & §. quia ergo. Bart. [a]

Magiſter pro docēdo an poſſit collectā facere.

[a] Ar. cō. tra. [x. qō. iij. cauendum. iuxta fin. ubi de hoc, & ibi dicam, Archi.

[f] Aſsidue. i. horis competentibus ſic ſupra. xxxj. diſt. ſacerdotibꝰ. ff. de cō di. & demō. ſi quis ita legauerit.

[a] De hoc etiam no, j. q. iij. uedentes. & plene extra de magiſtris. q. Archi.

[g] SI quid ueri. Arg. quod teſtes uel inſtrumenta poſſunt pro parte rata haberi. pro parte non, ut dixi ſ. diſtinct. ix. ſi ad ſacras. Sed illud uerum eſt, quando reprobantur ratione perſonæ: ſecus ſi reprobantur propter dicta. Item argumen. quod ſi aliquid induxero pro me, quod non teneor recipere contra me. ſ. diſ. xix. ſi Romanorum. contra. Ioan. Solu. ſi utor aliquo contra me, & pro me uti debeo, niſi in caſibus ſpecialibus. ij. q. vij. ſi hæreticus. Dic ut ibi. Bart.

Inſtrumēta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari,

[h] Valet quidem. Arg. eſſe argumentandum ab exemplis paganorum, & in dubijs ad ea recurrendum. j. xiij. q. ij. quæſta. ſ. diſtinct. xxj. ſubmittitur.

[i] Demonum. Cum dixerunt filio Dei, Ad quid ueniſti ante tempus torquere nos? Apoſtolus tamen in epiſtola ad Corinth. uidetur contrarium dicere, cum dicit: Si cognouiſſent eum, nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent, Dic, quod ſic perfecte eum non nouerunt, tamen credebant eum filium Dei, cum uiderunt eum ambulantem ſuper aquas: cum uiderunt eū eſurire, non credebant.

Diaboli utrum cognouerit Chriſtum eſſe filium Dei.

Rela-

CAN. XIII.

3 RElatū nobis est, quòd quidam in uestris partibus commorantes aduersantur sacris doctrinis: & prout eis uidetur, non secundum traditionem a patrum, sed iuxta suum sensum docere uidentur. Multas enim quidam (ut audiuimus) uestrarum partium ingeniosi homines ex ijs, quæ legunt, uerisimilitudines b capiunt. & ideo diligēter obseruādum est, ut lex Dei cùm legitur, non secundùm propriam ingenij uirtutem, uel intelligētiam legatur, uel doceatur. Sunt enim multa uerba in scripturis diuinis quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisque sponte præsumpserit: sed non oportet. Non enim sensum extrinsecus alienum c & extraneum debetis quærere: ut quoquo modo ipsum ex scripturarum authoritate confirmetis: sed ex ipsis scripturis sensum capere ueritatis oportet. Et ideo oportet scientiam ab eo discere d scripturarum, qui eam à maioribus secundùm ueritatem sibi traditam seruat: ut & ipse possit eam, quam rectè susceperit, competenter asserere. Cùm enim ex diuinis scripturis integram quisq;, & firmam regulā ueritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus studijs, quæ fortè etiam in pueritia, e attigit ad assertionem ueri dogmatis conferat: ita tamen, ut ubi uera didicit, falsa & simulata declinet.

Item Isidorus in libro sententiarum.

Quare prohibeatur Christianus poetica figmenta legere.

CAN. XIIII.

4 IDeo prohibetū Christianis legere figmēta poetarum, quia per oblectamenta fabularum nimium mentem excitāt ad incentiua libidinum. Nō enim thura f solùm offerendo dæmonibus immolatur, sed etiam eorum dicta libentius capiendo.

5 *Vt itaque ex præmissis authoritatibus apparet, imperitia sacerdotibus sēper eē debet aduersa: quoniā si per ignorantiam cæcitatis alijs ducatum præstare cœperint, ambo ī foueam cadūt. Vnde dicitur in Psalmo: Obscurentur oculi eorū, g ne uideant & dorsum h eorū semper incurua. Cùm. n. obscurātur illi, qui præeunt, ad ferenda onera peccatorum facilè sequentes inclinantur. Elaborandum est itaq; sacerdotibus, ut ignorantiā à se quasi quādam pestem abijciant. Licet enim seruus nesciens uolūtatem domini sui & non faciens, dicatur uapulare paucis, non tamē hoc de oībus generaliter intelligitur. Ait enim Apostolus: Qui ignorat, i ignorabitur. quod de eo in-*

RElatū. Hæc est.iij.ps huius di.in qua dicit, q à sapiētibus debemus audire, quę legunt ī sacra scriptura. Io. de Fant.
a Traditionē. Tales dicuntur transferre terminos patrum, ut xxiiij. q. iij. transferunt.
b Verisimilitudines. i. statim uolūt per similitudines procedere ī alijs. & licet per similia licitū sit argumētari: ut xx. dist. de libellis non tamen semper, ut xxvij. q. j. nuptiarū. & xxviij. q. j. sic enim.
c Alienum. Nisi illud reperiatur in authoritate, ut cū inuenimus annum poni pro die, uel econtra: ut xxxj. dis. tenere. xxxiij. q. ij. hoc ipsum.
d Discere. Prius. n. debet discere, quā docere: ut xvj. q. j. sic clericatus. & c. sic uiue. & xxxvj. di. c. qui ecclesiast. §. ecce.
e In pueritia. Ar. quod aliquis pōt testificari de eo, quod uidit in puerili ætate: ut hic, & de consec. dist. iiij. cum itaq;. & c. placuit. & xxvj. dist. deinde. Nam & liber factus potest testificari de eo, quod uidit, cū eēt seruus: ut ff. de uerb. sig. l. notionem. §. ul. 3 Arg. contra, quia hæc ætas nescit quid agat: ut C. de fal. mo. l. j. & impubes nihil intelligitur scire: ut ff. de iur. & fac. igno. l. ulti. Dic, quod si fuerit capax doli, bene potest de eo, quod tunc uidit, testari de puro facto: sed de circunstantijs, scilicet qualiter quid factū sit, nō: quia in hoc facile potuit falli memoria. Io. Quod satis credo, arg. instit. de inuti. stip. §. pupillus. ff. de reg. iuris. l. in negotijs. Bartho.

3 Ad hoc extra de cōsti. trās lato. & de testc. īter. & de trās la. īter. extra de appell. una. ff. ad legē Aquil. illud. Arc.

Testificari pōt q̄s de eo, qđ uidit ī ætate puerili.

4 Ad idē facit expsse, ut uidetur ff. ad Syll. l. excipiūtur. Archi.

IDeo prohibetū. Hæc est quarta pars huius distinctiōis, in qua dicit causam, quare fuit prohibitum studere in libris gentilium. Io. de Fant.
f Thura. Quasi dicat non refert, an quid fiat, an eius simile: ut xj. q. iij. existimant. & lxxxvij. dis. pasce. ff. man. l. ult.

Vt itaq;. CASVS. *Cōcludit Gratia. ex supradictis, quod sacerdotes debent ignorātiam omnino uitare: quia si sacerdotes cæci, & ignorantes uelint docere subiectos ambo in foueam cadunt: quod probatur authoritate Psal. Et licet quis uelit se excusare authoritate Euāgelij dicētis, Seruus nesciēs uoluntatem domini, &c. non tamen prodest. Et hoc probatur authoritate Apostoli. qui ignorat, &c. quod debet intelligi de eo, qui inuenit à quo potuit discere, alias punitur, quod probatur authoritate Augu. non omnis, &c. Sequens cap. patet.*
g Oculi eorū. i. plati, 3 q regūt alios.

ADDITIO.

ut xxxvj. di. d. c. q eccle. §. ecce. in fi.
h Dorsum. i. subditos. qui sustentari debent à prælatis, quasi in dorso: uel quia sequūtur dorsum ipsorū. xj. q. iij. præcipue.
i Qui ignorat. Id est, qui negligit scire, uel contemnit scire.

3 Alias, oculi eorū scilicet p̄latorū q. &c.

ADDITIO Nam ignorantia, quæ est ex culpa, nocet xxviij. q. j. c. j. §. ex his.

Qui

Excusantur ne hi, ad quos apostolorũ ꝑdicatio nõ ꝑuenit?

a Qui noluit uidetur ergo, quod illi sint excusati, ad quos prædicatio Apostolorum non peruenit: ut lxxxij.di. ꝓposuisti. Sed nõ est ita: quia in oẽm terram exiuit sonus eorum.xix.distin.ita dominus. Nec excusatur quis per ignorantiam, qui potest habere copiam peritorũ. ff. de iur. & facti igno.l. regula.uel si sua prudentia facile potuit illud scire. C. de inge. ma.l.iij.ff.qs ordo in bonorũ possessione seruetur.l. ij. §. in bonorum.

b NOn oĩs. A pœna.i. à peccato, ꝓ quo debetur pœna, uel à pœna æterna: aliter nõ congrue diceret: nec etiã uerum cum in quolibet ignorante sit pœna eo ipso, qđ ignorat, secundũ Hug.

Vm itaque. hæc dĩ. diuidit in tres partes. In prima intẽdit probare, quod omnes sacerdotes & alij maiores & minores debent esse instructi in lege diuina, & præcipue in canonica. & probat hoc per decem authoritates. Secũda ibi, Quamuis. Tertia ibi, Sed licet. Io. de Fan.

c Cum itaq;. Superiori di. facta fuit mentio de ignorãtia: ideo magister annectit istam xxxviij.di. in qua ostendit, quod ignorantia periculosa est, maxime sacerdotibus. Notandũ est ergo, qđ ignorãtia iuris, alia est iuris naturalis, alia ciuilis uel canonici. Ignorãtia iuris naturalis neminem excusat, si est adultus, uel discretus: quia in his parum interest decipere, uel decipi posse: ut xvj. quæstio. j. si cupis. de hac dicitur, Ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis, uel canonici neminem excusat: ut ĩ.ea.c.si in laicis.& c. quæ ipsis. Aliquos tamen excusat, ut milites, mulieres, r rusticos, minores. Io. in damno tamen uitãdo nulli nocet, ut ff. de iuris & facti ign. error. in fi. nisi in ijs, quæ introducta sunt ad rigorem iuris conseruãdum, ut in constõne, si quis in tantã. C. unde ui. & in præscriptionibus. Bar. Ignorantia facti alia probabilis, & hæc excusat: q̃a & peritissimos fallit: ut ĩ. j. q. j. si qs à simõiacis. & ix.q.j. ordinatiões. Alia est crassa, & supina: ut cum quis ignorat id, quod publice factũ est in ciuitate. Hæc neminem excusat, ut xvj. dist. quod dicitis. xij.q.ij. qui & humanis. Hoc plenius inuenies. j. q.iiij.c. ul. in fi.

Ignorãtia iuris est multiplex

1. Timot. 4. d

r De hoc legi. & no. xxij. qõ. iiij.c. innocens. §. il-

telligẽdum est, qui noluit a *intelligere, ut bene ageret.*

Vnde Augustinus ait in lib. quæstionum.

CAN. XV.

NOn omnis, qui ignorat, immunis est à pœna. Ille enim ignorãs potest excusari à pœna, b qui quod disceret, non inuenit. Illis autem hoc ignosci non poterit, qui habentes a quo discerent, operam non dederunt.

DIST. XXXVIII.

c
Vm itaq; c *uolũtaria ignorãtia oĩbus sit noxia: sacerdotibus est periculosa.*

Vnde in concilio Toletano legitur.

Sacerdotibus maximè ignorantia uitanda est.

CAN. I.

IGnorantia mater cunctorum errorum, maximè sacerdotibus Dei euitanda est, qui docendi officiũ in populo Dei susceperunt. Sacerdotes legere sanctas admonentur scripturas, Paulo apostolo dicente ad Timotheũ: d Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ, & semper permane in his. Sciant ergo sacerdotes sanctas scripturas & canones, & omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat, atq; ædificẽt cunctos tam fidei sciẽtia, quàm operum disciplina.

Idem ex eodem.

Officialem libellũ ab episcopo accipiant presbyteri, cùm ordinantur.

CAN. II.

QVando presbyteri in parochijs ordinãtur libellum officialẽ e à sacerdote f suo accipiant: ut ad ecclesias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis Christũ offendãt. Cùm uerò ad litanias g uel ad concilium h uenerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent uel baptizent.

Item Leo episcopis Cõstantin.

Inscitia sacerdotum, nec excusatione est digna, nec uenia.

CAN. III.

SI in laicis i uidetur intolerabilis inscitia, quantò magis in ijs, qui præsunt, nec excusatione est indigna, nec uenia.

Itẽ Celestinus orthodoxis omnibus episcopis.

Canones non licet sacerdotibus ignorare. CAN. IIII.

IGnorãtia. CASVS. *Docet hic conciliũ Toletan. quod ignorãtiã sacerdotes Dei debent uitare, quæ mater est cũctorũ errorũ: & iõ maxime in sacerdotibus est uitãda. Vnde sacras scripturas legere debent, quibus populos sibi cõmissos ualeãt erudire tã in sciẽtia fidei, quàm in moribus: & hoc probatur authoritate Apostoli dicẽtis: Attende lectioni, &c.*

licitũ feminas ... nõ incol... excusat... gnorãtia ... sed in qui busdã, ut no. ff. de iuris & fa. ign. l. regula. in prin. & C. e. ti. l. fin. Ignorantia facti, est multiplex.

d Ad Thimotheũ. Ar. quod uni dicit ad oẽs extẽdit, ut xxiiij.q.j. quodcũque. & xvj.q.j. prædicator. lxj.di. miramur. de peni. di. j. c. quis aliquãdo. §. his authoritatib⁹. s C. de diuer. rescri. l.j. ff. de pa. iuris gentiũ. §. pactorũ. Arg. contra. xxv.di. qualis.

s Vers. nunc autẽ alias est c. ad idem de conse. di. 4. propric.

e QVando. Officialẽ. in quo cõtinet officiũ ecclesiasticũ.

f A sacerdote. Id est, episcopo.

g Ad litanias. Id est, in rogationibus. Et sic patet, quod omnes sacerdotes uenient ad cathedralẽ ecclesiam in festo rogationũ sic. ĩ. de conse. di. iij. c. iij. de conse. di. j. & hoc.

rocessiones rogationum.

h Vel ad concilium. Sic patet, quod conuentus quẽ habet episcopus cum clericis suis, dicitur concilium, ut xviij. qõ. ij. abbates. xij. qõ. ij. placuit. xviij. di. propter. & c. placuit.

i SI in laicis. Videtur ergo quod laici habebunt peritiam iuris: maxime si sint iudices, cũ teneãtur ferre sententiam in scriptis, ut dixi xx. distin. c. j. Sed põt intelligi de iure consuetudinario, uel de iure naturali, in quo periculosa est ignorantia: ut xvj. q. j.

Laici iuris peritiã debẽt habere.

NVlli sacerdotum liceat canones [a] ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim a nobis res digne seruabitur, si decretaliū norma constitutorū pro aliorum libitu licentia populis permissa frangatur.

Item ex dictis Augu.

Quæ sint sacerdotibus necessaria ad sciendum.

CAN. V.

QVæ ipsis sacerdotibus necessaria sint ad discendum, [b] id est, Sacramentorū [c] liber Lectionarius, Antiphonarius, Baptisterium, Computus, [d] Canones pœnitentiales, Psalterium, Homiliæ per circulum anni in dominicis diebus & singulis festiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus si unū [e] defuerit, sacerdotis nomen uix [f] in eo cōstabit quia ualde periculosæ euāgelicæ minæ sunt, quibus dicitur, Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

Item ex sexta synodo.

Quæ oportet scire eum, qui episcopus est ordinandus.

CAN. VI.

OMnes psallentes repromittimus [g] deo, In tuis iustificationibus meditabor, non obliuiscar sermones tuos. quod omnes quidē Christianos obseruare saluberrimum est. sed præcipue hos, qui ecclesiasticam consecuti sunt dignitatem. Vnde diffinimus omnem, qui ad episcopatus est prouehendus gradum, modis omnibus psalterium [h] nosse, ut ex hoc etiam omnis clerus, qui sub eo fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autem diligenter a metroplitano, si in promptu habeat legem scrutabiliter, & non transitorie, tam sacros canones & sanctum euangeliū quā diuini apostoli librum, & omnem diuinam scripturam: atque secundū mandata conseruare, & docere sibi populū cōmissum. Substantia [i] enim summi sacerdotij nostri sunt eloquia diuinitus tradita, id est, uera diuinarum scripturarum disciplina, quēadmodum magnus perhibet Dionysius. Quod si disceptauerit, [k] & ita libenter facere, & docere minime spoponderit, nullatenus consecretur. Ait enim prophetæ Deus: Tu scientiā repulisti, & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.

Itē ex concilio Charthaginensi quarto.

De eodem.

CAN. VII.

PLacuit † ut ordinandis episcopis, uel clericis, prius ab ordinatoribus suis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur [l] ne se aliquid contra statuta concilij fecisse pœniteant.

Item Zepherinus papa.

Sacræ scripturæ inhærentes non obscurantur iniquitate mundana.

CAN. VIII.

SIcut stellas cœli nō extinguit nox, sic mentes fidelium & inhærentes firmamento [m] sanctæ scripturæ non obscurat mundana [n] iniquitas.

Item Hieronymus in Esaiam.

Ignorantia scripturarum est ignorantia Christi.

CAN. IX.

SI iuxta Apostolum Paulum Christus Dei uirtus est, & Dei sapientia: & qui nescit scripturas, nescit Dei uirtutem, eiusque sapientiam, [o] scripturarum ignorantia, Christi est ignorantia.

Item Gregorius in Moralibus.

A domino sciuntur, uel ignorantur, qui ea, quæ Dei sunt, sapiunt, uel ignorant.

CAN. X.

QVi ea, quæ Dei sunt, sapiunt, a domino sapiuntur: [p] & qui ea, quæ

---

[a] NVlli sacerdotum. Canones. Pœnitētiales, si intelligis de sacerdotibus: ut xxvj.q.vij.tempora. si intelligis de episcopo planum est: ut xxiij. distin. qui episcopus. [2]

[b] QVæ ipsis. Ad discendum. Supple hæc sunt. [a]

[c] Sacramentorū. i. missale.

[d] Computus. quo ad dies & menses.

[e] Si unum. Arg. quod ubi plura requirūtur ex necessitate, si unū ex his deest, nihil agitur, ut de conse. di. iiij. in synodo. xxij.q. ij. animaduertendum. Sic qui offendit in uno, factus est reus omniū: ut de pœni. di. v. consideret. & est simile [3] C. de testa. si unus. & ff. de trāsactionibus. cū hi. §. si prætor. Argu. contra. xxx. q. v. aliter. ff. de uēt. inspi. l. j. in fi. [4]

[f] Vix. Quia ubi res deest, nec nomen habebitur: ut lxviij. distin. correpiscopi. vij. quæ. j. factus. C. de fer. à nullo. xxxv.q. vij. quid est.

[g] OMnes psallentes. Repromittim⁹. idest, uidemur nos obligare, cum dicimus illa uerba, In iustificationibus tuis meditabor.

[h] Psalterium. lxxxv. dist. archidiaconum. [5] xxiij. dis. cui episcopus.

[i] Substantia. i. de substātia sacerdotij uidetur esse, quod ordinandus habeat scientiam.

[k] Si disceptauerit. id est, si contra dixerit.

[l] PLacuit. Inculcentur. similiter cum nouū celebratur concilium. ut xviij. dist. decernimus. xj.q. iij. curæ.

[m] SIcut stellas. Firmamēto id est, meditationi & lectioni. H.

[n] Mundana. Vnde dicit, ama scientiā scripturarum, & carnis uitia non amabis. de consec. dis. v. nunquā. Hu. & Lau.

[o] SI iuxta. Sapiētiā. sic argumētat: Chrs est sciā, ergo qui ignorat scientiā, ignorat Chrm [6] & intellige de tali ignorantia, quæ contēnit discere. s. proxima. c. fin. Io.

[p] QVi ea. Sapiūtur. id est, approbantur.

Igno-

[1] Vel dic q. j. si cupis. quod hoc c. potest intelligi de illis laicis qui in dignitate sunt cōstituti, de quibus habet exēplum lix. dist. si officia. Arch.

[2] Ad idē lxj. dis. statuimus. & extra de consan. & affi. c. j. in fi. & ij. eo. omnes.

[3] Scilicet a principio glos.

[4] Hic ad de qd' legi. & not. 33. q. 5. c. 2. in glo. 2. 23. dist. quorūdā. Archidia.

Mat. 15. b

Psal. 118.

[5] Alias, scipit Florētinum. Substantia. Imo uerbū substantia, ꝓprie stat. id est fundamentū, & id ipsū quo subsistit uerū. Vnde Io. Chrysost. Tomo 4. homi. 44. dicit claues eē scripturarum sciētiā, & usum clauiū uerā earū interpretationē. adde & iuxta illas soluer uel ligare.

[6] Adde quæ tenētur scire christiani ad beatitudinē cōsequēdam not. Bal. in gl. sup tit. C. de sum. trin. Inn. & Io. An. in c. ij §. ꝓ defectu de renun.

Oseæ. 4. b

† Pro declaratiōe huius ca. uide Alexand. de Imo. in l. si quis. C. q̄pa. & §. igitur ordinandus. in authē. quomodo opor. epi.

1 Corin. 1. d.

Dei sunt nesciunt a domino nesciuntur: Paulo attestante, qui ait: Si quis ignorat a ignorabitur.

Idem. Quicunque stultus est in culpa, erit sapiens in pœna.

Item Augustinus

Non qui aliquid nescit, sed qui putat se scire, quod nescit, errare probatur.

CAN. XI.

a Quamuis errare b quanta possumus cura cauendum sit non solum in maioribus, uerũ etiam in minoribus rebus: nec nisi rerum ignorantia posit errari: non est tamen consequens, ut continuo erret quisquis aliquid nescit: sed si quis existimet se scire, quod nescit. Pro uero quippe approbat falsum, quod erroris est proprium. Veruntamen in qua re quisquis erret, interest plurimum. Nam in una eademq; c re, & nescienti sciens, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diuersis aũt rebus, i. cũ iste scit alia, ille alia: & iste utiliora, & ille minus utilia, uel etiam noxia: quis non in eis quæ ille scit, ei præferat nescientem? sunt enim quædam, quæ nescire melius est, quam scire. d

3 Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid uitiosum proferãt episcopi, uel presbyteri, non tamen ideo a scholasticis sunt despiciendi: quia morum uitia magis, quam uerborum sunt præcauenda.

Vnde Augustinus in libro de catechizandis rudibus.

Non contemnant scholastici ecclesiasticam simplicitatem.

CAN. XII.

Sedulo monendi sunt scholastici, ut humilitate induti Christiana, discant non contemnere, quos cognouerint morũ uitia magis, quàm uerborum deuitare: sed cordi casto linguã exercitatã nec conferre audeant, quam etiam præferre consueuerũt. His maxime utile est nosse ita esse præponẽdas uerbis sententias, e ut præponitur animus corpori. Ex quo fit, ut ita male debeant ueriores, quam disertiores audire sermones: sicut malle debẽt prudentiores quàm formosiores f habere amicos. Nouerint enim nõ esse uoces ad aures Dei, nisi animi affectũ. Ita enim non irridebũt, si aliquos antistites & ministros ecclesiæ forte animaduerterint, uel cum barbarismis, uel solœcismis Deũ inuocare, uel eadẽ uerba, quæ pronuntiant, non intelligere, g perturbateq; distinguere. Non, quia ista minime corrigenda sunt, ut populus ad id, quod plane intelligit, dicat h amen i † sed quia pie toleranda sunt ab eis, qui didicerunt, ut sono k in foro, sic uoto in ecclesia benedici. Itaq; l forensis illa m nonnunquam forte bona dictio, n nunquam tamẽ benedictio dici potest.

Idem ad Alexandrinum episcopum.

CAN. XIII.

Indignum uehementer existimo, ut uerba cœlestis oraculi, restringam sub regulis Donati. †

Idem de uera religione

a Ignorat. Intellige de eo qui contẽnit scire, uel de eo, qui de facili scire posset, si habuisset tractatum cum peritis: ut C. de inge. ma. l. iij. s̃. dist. proxi.

Quauis. Hæc est secunda pars huius distin. in qua dicit, quod illi errant, qui falsa pro uero approbant: uel econtrario. Ioan. de Fan.

b Errare. Errare enim est aliud pro alio putare: ut xxij. quæstio. ij. in quibus. 1

c Eademque. In ijs, quæ spectãt ad salutem animæ, nihil interest decipi, uel decipere: ut xvj. quæstio. j. si cupis.

d Quam scire. Hic uidetur, quòd bonum sit ignorare mala: ut xxxij. di. hospitiolum. Sed cõtra omnis scientia a Deo est: 2 ut xxxvij. dist. c. legimus. § hic. & bonum est scire mala, ut ea uitemus: ut s̃. dist. proxi. qui de mensa. & cap. si quid ueri. Dic ꝙ omnis scientia bona est: sed dicitur aliqua scientia mala, quia mala est illi cui dat occasionem peccandi: sic Adæ fuit malũ pomũ paradisi: ut xj. qõ. iij. quid ergo. & Iudæ buccella: ut j. quæst. j. §. opponitur. uer. nec mirum. de conse. dis. ij. & sancta.

Sed licet. Supra dictum est, ꝙ presbyteri debẽt ignorantiã euitare: sed licet quãdoq; per ignorantiam peccent in grammatica, non tamen propter hoc sunt a grã maticis, i. a scholasticis despiciendi: quoniã uitia sunt magis præcauẽda quam uerba.

e Sedulo. Sententias. Nota quod magis consiserãda est sententia, quam uerba: ut j. q. j. Marciõ. xxij. q. v. humanæ. de consec. dist. iiij. retulerunt. & si non sanctificatur. & potius mens est consideranda, quã uerba: ut xxxiij. q. j. paratus. Arg. cõtra extra de spõsa. ex literis. Sol. non est a uerbis recedendum, nisi ex uerbis prauus generet intellectus: & tunc uerba sunt interpretanda.

f Quàm formosiores. Vnde Seneca, Infirmus non quærit medicum eloquentem, sed curare scientem.

g Intelligere. Ar. quod non est deponendus aliquis propter imperitiã: ut x. q. j. placuit. 3

h Dicat. Argu. cõtra extra de filijs præsbyte. proposuit. vij. qõ. j. illud. sed nec hic populus respõdet amẽ. officiãdo ecclesiã, uel missam. Et ita uidetur, quod nec sine ministro potest presbyter missam dicere: licet H. dixerit, quòd bene posit cũ populo tantum ecclesiam officiare.

i Amen. Videtur ergo sufficere, si populus respõdeat sacerdoti in missa: 4 & sic est cõtra. vij. q. j. illud. Sȝ dic quòd nõ respõdet populus officiãdo missam.

k Vt sono. Hoc est dicere, sicut in concione laici cõpositos sermones & politos considerãt: sic uiri ecclesiarum uotum & intentionem considerare debent sacerdotis.

l Itaque. Id est, quamuis.

m Illa. Concio.

n Bona dictio. nominetur, nõ tamẽ potest dici benedictio. xxviij. distin. pres-

1. Corint. 14. g

1 Adde qualiter errare, ignorare, nescire & titubare differunt, not. gl. super tit. ff. de iur. & fa. ign. & in l. de statu. ff. de testa. hic autem error ꝓprie sumitur pro errorẽ, quẽ positiuũ uocant Theologi scholastici.

2 Ar. contra. 26. q. 2. qui sine & q. v. episcopi. in prin. Sciẽtia aliqua dicit̃ mala.

Sententia potiꝰ quã uerba attendi debet.

Senecæ.

3 Ad idẽ lxxiij. dis. eporũ. in fin. xxv. q. ij. in Galliarum [illegible] fine.

Presbyter an sine ministro possit celebrare.

† Alias, ducat animum.

4 Dicit Hug. hoc quidẽ uerũ est, sed hoc non colligitur hic. nõ. n. dicit ꝙ populus sic rñdeat officiando, & c. ut sequitur. de hoc supra in gl. præcedẽ. Archidia.

† Hic textus quotidie allegatur ad hoc ꝙ sacri canones nõ arcẽtur grãmaticis regulis.

PALEA.

Locutio diuinarum scripturarū secundum cuiusq; linguæ proprietatē accipiēda est. Habet.n. oīs lingua quædam propria locutionum genera, quæ cū in aliā transferuntur, uidētur absurda.

Itē Hieronymus ad Pāmachium.

CAN. XIIII.

Ecclesiastica interpretatio ēt si habeat eloquentiæ uenustatem, dissimulare eam debes, non fugere: vt non otiosis philosophorū scholis, paucisq; disciplinis, & uniuersa loquātur hominum genera.

Item Clemens.

Propter opprobrium senectutis a paruulis, & a minimis nō erubescat discere episcopus.

CAN. XV.

Nullus episcopus propter opprobrium [a] senectutis, uel nobilitatē generis, a paruulis uel minimis eruditis, si quid forte est utilitatis, aut salutis inquirere negligat. Qui enim rebelliter uiuit, & discere atq; agere bona recusat, magis diaboli, quā Christi mēbrū esse ondit: & potius infidelis quàm fidelis esse monstratur.

DIST. XXXIX.

Ecce [b] plenarie monstratum est, quòd sacerdotes oportet literarū tā sacrarum, quā secularium esse peritos. Nūc autem quæritur, an secularium negotiorū oporteat eos habere peritiam. [c] Hanc prælatis ecclesiæ esse necessariam multis rationibus probatur. Debēt prælati subditis non solū spiritualia, sed ēt carnalia subsidia ministrare, exemplo Christi, qui turbas sequentes non solum uerbo docebat, sed etiā uirtute sanabat, et corporalib. alimentis reficiebat. Vt āt prælati hæc oīa plenè perficere possint, secularium negotiorum oportet eos habere solertiam [d], ut eorum cautela et ecclesiæ seruentur indemnes, & cuique necessaria, pro suo modo [e] ministrentur.

Vnde quidam in episcopum electus à beato Gregorio pro sua simplicitate repellitur, ne eius occasione res ecclesiæ dilapidarentur.

Vnde Gregorius scribit nobilib. ciuibus Neapolitanis †.

Secularium negotiorum imperiti non sunt in episcopos ordinandi.

CAN. I.

Petrus diaconus, quē a uobis electum asseritis, omnino (ut dicitur) simplex est. [f] & nostis, quia hoc tempore talis in regiminis arce debet constitui, qui non solum de salute animarum, uerū etiā de extrinseca [g] utilitate & cautela sciat esse solicitus.

DISTIN. XL.

Oportet quoque esse episcopum ornatū, et hospitalem [h]. Per ornamenta ēpalia, uirtutes debent intelligi, quæ à domino eis

1. Ti. 3. a

† Lib. 7. epistolarum.

presbyterum.

[a] Nullus. Opprobriū. Et dicit Augustinus, Ego senex a puero nōdū anniculo paratus sum edoceri: ut xxiiij. q. iij. si habes. Et stultus est, qui bona quæ uidet, discere cōtemnit: ut xxij. dist. de Constantinopolit. Et si unum pedem haberem in sepulcro, aliū extra, adhuc uellem discere: ut ff. de fideicō. lib. apud Iulianū. Vnde Seneca: Nulla ætas sera est ad discendum.

Incitatio optima ad discendū.

Ecce. Hęc dist. breuis est: & ideo nō diuiditur.

[b] Ecce in tribus supradictis distin. demonstratum est episcopum debere esse prudentē in literis tam diuinis, quam secularibus. Nunc uero in hac xxxix. dist. ostēdit quod oportet episcopum esse prudētē in negotijs secularibus: ut sua cautela reddantur ecclesiæ indemnes, & cuiq; necessaria ꝓ suo modulo ministrent. & hoc exēplo dn̄i, qui turbas sequētes non solū uerbis spiritualib⁹ sed etiā corporalibus alimentis reficiebat. Quam peritiā, quia Petrus diaconus non habuit, est a dignitate repulsus, ad quā fuerat electus, ut probat sequens ca. qđ per se patet.

Eps debet esse prudēs in negotijs secularibus

[c] Habere peritiā. Et ita hoc est adhuc de illo capitulo, de quo tractatur xxxvj. dist. scilicet oportet episcopū esse prudētē secūdū Hug. & La.

[d] Solertiā. Idest industriam, solicitudinē. Solers.n. antiquitus dicebāt qui erat omni bona arte instructus Et dicit solers, q sit solicitus in arte & utilis, secundum Papiam.

[e] Pro suo modo. quia plus quandoque conferendum est uni, quam alteri: ut j. q. ij. clerici. xij. q. ij. Vulteranæ extra de præbē. de multa. in fine.

[f] Petrus. Simplex est. Quędā est simplicitas quæ est contraria dolo, [i] & illa est bona: ut xvj. q. j. si cupis. sȝ hic uocat simplicitatem negligentiā siue stultitiam, ut xxxvj. distin. in prin. Illa.n. impedit promouēdum, ut hic, & arg. lxxiiij. distin. episcoporū. sed ꝓmotum nō deijcit, sȝ datur ei coadiutor ut vij. q. j. quia frater. & xij. q. ij. uobis. Tamen iste Petrus nō tantū propter simplicitatē fuit remotus: sed etiā, quia solidos dedit ad usuram, ut xlvij. distinctio. de Petro.

[i] Simplicitas est duplex. j. ij. q. vij. Sctā quippe rusticitas, id est, simplicitas. aliqñ est simplicitas contraria difficultati. C. de furt. l. ultim. in prin. inst. de fideic. hæredi. §. quia. Arc.

[g] Extrinseca. Debet enim cautus circa sua negotia esse: ut xxiij. dist. qui episcopus. & est simile. lxxxvj. dis. fratrem. Ioan.

Oportet. Hæc distin. diuidit in sex partes, in quarum prima probat primo & principaliter, quod ornatus debet esse sacerdos, & sic oēs alij clerici, ut honorē faciāt suis cathedris & dignitatibus. & hoc ꝓbat ꝑ quatuor authoritates. Secūda ibi, Homo christianus. Tertia ibi, si papa. Quarta ibi, ante oīa. Quinta ibi, Illud. Sexta ibi, Multi. Ioan. de Fant.

[h] Oportet. Hospitalem. Hic prosequitur v. cap. apostolicæ regulæ, oportet episcopum esse ornatum. Est autē du-

plex

plex ornatus exterior,& interior. Exterior ornatus consistit in grauitate,& in incessu,& in habitu, & in temperantia cibi & potus. De isto ornatus agitur in proxima seq. distin. Interior ornatu est uirtus, & de hoc agitur hic:& ostendit, quod locus non dat uirtutem, nec dignitas, sed uitæ meritum. Ioan:

a NOn nos.Perénem meritorum dotem. id est, Apostolicã dignitatẽ per bona merita acquisitã.

Psal. 131
Exod. 28.

Ar. xxiiij.q.j.pudenda.

b Cum hæreditate. Id est, ad hoc trãsmisit,ut essent hæredes bonitatis suæ.

c Per actuum lucem. id est,per bonos actus.

d Quos. id est, quia eos.

e Quis enim. Quasi dicat, & si quandoque forte Apostolici non essent boni, tñ semp præsumunt esse boni: quis enim,&c. Sed nonne contrarium est xix. distin. Anastasius. xxj. distin. nũc autem? sed nõ dicit hic quod sancti sunt, s3 qđ sancti præsumunt, donec contrariũ constet: quia hæreditatem innocentiæ recipiũt, ut hic dicit. Sed quid si cõstet de ipso, quod adulterium cõmisit, uel homicidiũ? Dicit Hug. quod licet non possit accusari, inde tamen peccat.& quod hic dicitur bene facere, subintelligit de ijs, quæ possunt æque torqueri ad bonum uel ad malũ: quia semper in dubio ꝓ ipsius facto ꝓsumitur. Sed hoc certe idẽ est ĩ quolibet sacerdote, ut xj. quæst. iij. absit. & xlj. distinctio. c. j.& lxvj. quæstio. j. capit. si clericatus. Respondeo hoc uerum est: sed tamẽ magis præsumitur pro papa, ut xciij. distinct. ca. j. unde sacrilegij instar esset disputare de facto suo: ut xvij. quæstio. iiij. capi. si quis. §. qui autem. Vel dic quod facta papæ excusantur, ut homicidia Samsonis, & furta Hebræorum, adulterium Iacob: ut extra de diuortio. gaudemus. Ioannes.

Papa siue apostolicus semp præsumit bonus.

Papa de homicidio uel adulterio accusari nequit.

Dubitatio notabilis.

Ista fuit sñia Lau.

f Illustrat. id est, dat eis occasionem bene uiuendi: ut lxxxj. distinct. ualet.

repromittuntur, dum dicitur: sacerdotes eius induantur salutari. Vnde in ueteri testamento uarijs uestibus ex præcepto domini sacerdotes ornati leguntur: quia multimodis uirtutibus debet splendere uita pontificis, ut gradui cõferat decorem, quẽ ab eo non accepit. Non enim loca, sed uita & mores sanctum faciunt sacerdotem. Vnde ex officio susceptio non licentiam peccandi, sed necessitatem bene uiuendi se nouerint assecutos.

Vnde Symmachus papa ait.

Officium sacerdotum non cõfert, sed adimit licentiam delinquendi.

CAN. I.

NOn nos beatum Petrum (sicut dicitis) a domino cum sedis priuilegio, uel successores eius peccandi iudicamus licentiam suscepisse. Ille quippe perennem meritorum dotem a cum hæreditate b innocẽtiæ transmisit ad posteros. Quod illi concessum est per actuum lucem, c ad illos pertinet, quos d par conuersationis splendor illuminat. Quis enim e sanctum dubitet esse, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desint bona acquisita per meritum, sufficiunt quæ a loci prædecessore præstatur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit: aut qui eriguntur, illustrat. f

Item Hieronymus.

Filij sanctorum sunt, qui exercent opera eorum.

CAN. II.

NOn est facile stare g in loco Petri & Pauli, scilicet tenere † cathedram regnãtium cũ Chro quia hinc dicit, nõ sanctorum filij sunt, qui tenẽt loca sanctorum: sed qui exercent opera eorum. h

Item Gregorius.

Morum nobilitas, non loci, uel generis sacerdotes notificet.

CAN. III.

NOs, qui præsumus, non ex locorum, i uel generis dignitate, sed morũ k nobilitate l innotescere debemus: nec urbium claritate, sed fidei puritate.

Idem Anastasio presbytero.

Non loca, uel ordines, sed merita Deo coniungunt.

CAN. IIII.

NOn loca, uel ordines m creatori nostro nos proximos faciũt sed nos aut merita bona ei coniungunt, aut mala disiungunt.

Item Ioannes Chrysostomus.

Magnitudo peccati, uel dignitatis quenquam fortiter deijcit.

CAN. V.

HOmo Christianus fortiter cadit n in peccatum ꝑ duas causas, aut ꝑ magnitudinẽ peccati, aut propter altitudinem dignitatis. †

Item ex dictis Bonifacij martyris.

g NOn est. Stare. digne, sicut exigit eminentia dignitatis. Hu.

h Opera eorum. xxxv. distinct. cap. ecclesiæ.

i NOs. Nõ ex locorũ. tantum, ne sit contra. lxxxj. distinction. ualet.

k Morum. C. de episco. & cleri. l. si quenquam.

l Nobilitate. Sic infra. j. quæstio. j. uilissimus.

m NOn loca. uel ordines. tãtũ: quia per ordines confertur gratia, ut j. quest. j. quicquid. & est simile xxiij. q. iiij. sicut ij.

HOmo. Hęc est secunda pars huius dist. in qua probat, quod unus in eodem genere peccati magis punitur, quam alius: & hoc ꝓbat per illud capitulum. Ioãnes de Fan.

n Cadit. id est, cadere uidetur ab ecclesia. Ex hoc capitulo plurimi dicũt quod circũstantiæ loci & temporis & dignitatis & scientiæ aggrauant peccatum: ‡ ut magis peccet clericus quã laicus in eodẽ genere delicti: & magis literatus quam non literatus. & magis peccatur in loco sacro uel tempore, quã extra. argum. xix. distinctio. cap. nulli. & quinquagesima distinct. quia tua. & undecima, quæstione tertia. præcipue. & xxv. quæstione prima. capit. nulli de pœnit. dist. v. cõsideret & xxxij. q. v. q uiderit. Et auget peccatũ dignitate peccan-

dicẽtis, q de alijs præsumit, uel dubitat, peccat uenialiter. Qui de papa mortaliter, arg. huius. §. hic alleg. qui ant.

Alias, temere.

Circũstantiæ peccata aggrauantes.

‡ Adde ad hoc text. gl. & doc. in l. aut facta. §. j. ff. de pœn. & de hoc satis no. Gofre. ĩ sum. de pœ. & remissi. §. cõfitetur quis, &c.

† Cõcor. tex. ĩ l. nemo. C. de sum. Tri. & l. oẽ. §. qui man. ff. đ re militari.

Damnatur Apostolicus, qui suæ & fraternæ salutis est negligens.

CAN. VI.

3 SI Papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis & remissus in suis operibus, & insuper à bono taciturnus: [a] quod magis officit sibi, & omnibus nihilominus, innumerabiles populos cateruatim secũ ducit, primo mancipio [b] gehennę, cum ipso plagis multis in æternum uapulaturus. Hui⁹ culpas isthic redarguere præsumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine [c] est iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius. [d] Pro cuius perpetuo statu uniuersitas fidelium tantò instantius orat, quantò suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere.

Item Augustinus ad Valerium.

Non ordines, sed uitæ merita nos Deo commendant.

CAN. VII.

4 ANte omnia peto, ut cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac uita, & maximè hoc tempore, facilius & leuius, & hominibus acceptabilius, episcopi aut presbyteri aut diaconi officio, si perfunctoriè [e] atque adulatoriè res agatur: sed nihil apud Deum miserabilius, & tristius, & damnabilius. Idem. Nihil est in hac uita, & maximè in hoc tẽpore difficilius, & laboriosius, & periculosius [f] episcopi, & presbyteri aut diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator præcepit. Quis autem sit modus, nec à pueritia: nec ab adolescentia mea didici: & eo tempore, quo discere cœperam, uis mihi [g] facta est merito peccatorum meorum. Nã quid aliud existimem nescio, ut secundus locus [h] gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere nõ noueram.

Item Isidorus.

Corrumpitur, & ad terram sacerdotium trahitur, nisi legaliter, & iustè seruetur.

---

[g] Ad hoc v.q.vj.p̃sbyteri. C. de epis. & cler.presbyteri.

peccatis: [h] ut ff. de re milita. omne. §. angetur. Alij dicunt quod circunstantiæ cum sint bonæ, & à Deo non debent esse alicui occasio mali. Vnde dicunt, quod circunstantiæ nõ aggrauant peccatum, sed solus contemptus. Si ergo laicus ex maiori contemptu peccat, magis peccat, quam clericus. Sed quia non constat ecclesiæ qualiter q̃s peccet an ex cõtẽptu, uel alio modo. xxiiij. quæstio. iij. Deus. ideo non potest iudicare de peccato secundum contemptum: & ideo iudicat per circunstantias, quasi p̃ quasdam præsumptiones. & magis punitur clericus, quam laicus: quia magis præsumitur cõtra ipsum. & licet hic duæ causæ tantum enumerentur, quæ uidentur aggrauare peccatũ: tamen plures sunt de pœ. distinctione quinta. consideret.

SI Papa. Hæc est tertia pars huius distinctio. in qua probat, quod Papa magis punitur, quam alij, si male regit ecclesiam Dei. & hoc probat per hoc capi. Io. de Fant.

[a] Taciturnus. Taciturnitas mortalis est in prælato: ut quadragesimatertia, distinct. capi. j. — *Prælati tacere non debent.*

[b] Mancipio. Id est, diabolo, qui mancipatus est gehennæ. de pœnitẽtia distin. j. mancipium.

[c] A nemine. Papa à nemine potest iudicari, ut nona quæstione tertia. nemo. quod intellige nisi ipse se subijciat alij. ij. quæstione vij. nos si incompetenter. Sed contra xxiiij. quæstio. ij. sane profertur. uer. item Romanorũ. ubi dicit quod Dioscorus Papa Romanus fuit excommunicatus, quamuis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papam patriarcham Constantinopolitanum. Item adhuc obstat xij. q. ij. non liceat. ibi, unus Papa iudicat de suo successore. Sed ibi non iudicat de ipso: sed dicit quod non liceat ei alienare res ecclesiæ. — *Papa iudicatur à nemine.*

[d] A fide deuius. Quod intelligit Hugo, cum Papa non uult corrigi. Si enim paratus esset corrigi, non posset accusari: ut xxiiij. q. j. aperte. & cap. ait. & cap. hæc est fides. & ij. quæs. iij. dixit Apostolus. Sed quare non potest accusari de alio crimine? ponamus, quod notorium sit crimen eius, uel per confessionem, uel per facti euidentiam, quare non accusatur: uel de crimine simoniæ, uel adulterij, etiam cum admonetur, incorrigibilis est, & scandalizatur ecclesia per factum eius? Certe credo quod si notorium est crimen eius quandocunque, & inde scandalizatur ecclesia & incorrigibilis sit, quod inde possit accusari. Nam cõtumacia dicitur hæresis, 2 ut lxxxj. di. si quis presbyteri. & cõtumax dicitur infidelis, ut xxxviij. distinctio. nullus. Hic tamen specialiter fit mentio de hæresi, ideo quia etsi occulta esset hæresis, de illa posset accusari: sed de alio occulto crimine nõ posset. Item nunquid põt denũtiari crimen Papæ secũdũ regulam istam, Si peccauerit ĩ te frater tu⁹: 3 cũ nomine fratris quilibet Christianus dicatur? ut xj. quæs. iij. ad mensam. Sed dico, quod nõ potest denunciari crimen de ipso, nisi inde posset accusari. nã inutilis esset denũtiatio. 4 Itẽ nunquid Papa posset statuere, quod non posset accusari de hæresi? Resp. q̃ nõ: quia ex hoc periclitaretur tota ecclesia. quod non licet. ĩ. xxv. q. j. sunt quidã. quia hoc fit in eo casu, quo desinit esse caput ecclesiæ: & ita nõ tenet cõstitutio. Sed pro quo peccato potest Imperator deponi? pro quolibet, si est incorrigibilis. uñ deponit si est minus utilis, ut xv. q. vj. alius.

2 Dic q̃d hæreticus dicit pluribus modis: ut no. xxiij. q. iij. iter & extra de hæret. firmissime.

3 Vt 2. q. 1. si peccauerit.

4 Sub. ẽt denunciatio sit ad correctionẽ, ad quã cõpelli nõ potest: cũ superiorẽ non habeat. Archi.

Imp̃ator pro quo peccato d̃poni põt.

ANte omnia. Hæc est quarta pars huius distin. in qua dicit, quod difficile est bene regere sacros ordines & ecclesiasticas dignitates: sed facile est male regere, & periculosum. & hoc probat per hoc cap. & c. seq. Io. de Fant.

[e] Si perfunctorie. Id est, negligenter.

[f] Periculosius. Quia qui episcopatum desiderat in terra inueniet confusionem in cœ. o. viij. q. j. qui episcopatum. & ĩ. eo. c. multi. — *Episcopatum desiderare ual de periculosum est.*

[g] Mihi. Et sic aliquis potest cogi ut fiat episcopus: quod uerum est, si ab initio cogitur, ut fiat de nolente uolens ut xxiij. q. iiij. displicet. sed si perseueraret in uoluntate, non esset cogendus: ut lxxiiij. dist. ubi ista.

[h] Vt secundus locus. Quia primus locus est papatus, secundus locus est episcopatus. Vel ideo hoc dixit, quia factus est coepiscopus alteri, ut vij. quæst. j. non autem. — *Papatus ẽ primus locus.*

CAN. VIII.

Sicut uiri & mulieris digna coniūctio unū facit matrimonium, & sicut duorum copulatio unū perficit corpus: ita clericatus a & sacerdotiū unum faciunt presbyterum, & electio b & consecratio unum faciunt episcopum: quæ omnia unum faciunt corpus: quod citius corrumpitur & ad terram trahitur, nisi legaliter conseruetur, nisi iustè uiuendo laudetur.

Item Ambrosius.

De eodem.

CAN. IX.

Illud autem animaduerte, quòd extra paradisum c uir factus est, intra paradisum mulier: ut aduertas, quòd non loci, d non generis nobilitate, sed uirtute unusquisq; gratiam comparat sibi. Denique extra paradisum (hoc est in inferiori loco) uir factus melior inuenitur, & illa quæ in meliori loco (hoc est in paradiso) facta est, inferior inuenitur.

Item Gregorius.

Gratia, non locus, saluat animam.

CAN. X.

Quælibet † occulta e loca sine gratia animam saluare nō possunt: quod aliquando in ipsis quoq; conspicimus erratis f electorum. Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate g fuit iustus, in mōte h peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim paradiso iucūdius? quid cælo securius? & tamen homo ex paradiso, & Angelus de cælo peccando cecidit. i

Idem.

De eodem.

CAN. XI.

Adam primus homo pro peccato de paradiso eiectus est: k hoc est, quia Dei nobilitatem à se deiecit, nobilitate loci priuatus est.

Item Ioannes Chrysostomus. †

Non est uerus sacerdos omnis, qui nominatur sacerdos.

CAN. XII.

Multi sacerdotes, & pauci sacerdotes: multi in nomine, & pauci in opere. Videte ergo fratres, quomodo sedetis super cathedram: quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram: non locus sanctificat hominem, sed homo locū l sanctificat. Non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus est sacerdos. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit cathedræ: qui malè sederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoq; malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. in iudicio enim tuo sedes. Si quidem bene uixeris, & bene docueris, populum instruis: si bene docueris, & malè uixeris tui solius condemnator eris. Nam bene uiuendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo uiuere debeat. Bene autem docēdo, & malè uiuendo, Deū instruis, quomodo te debeat condemnare. Idem. † Quicunque desiderauerit m primatum in terra, inueniet confusionem in cælo: nec inter seruos Christi computabitur qui de primatu tractauerit: n nec unusquisque eorum festinet quo

---

a Sicut uiri. Clericatus, i. minor ordo. hic uidet, quod si laicus promoueretur in sacerdotem, nullum reciperet characterem: sed si haberet aliquem minorem ordinē, & per saltum reciperet superiorem, bene reciperet characterem: ut lij. dist. solicitudo. Alij dicunt, quod laicus uerum ordinem reciperet, dū tamen baptizatus fuerit. arg. j. q. j. uentum. Ioan. quod uerum credo. B.

Idē no. xxvj. dist. c. j. in gl.

b Electio. Consueuit istud īduci, qđ ex sola electione non cōsequitur aliquis ius: ut de hoc dixi lxiij. di. quanto.

Illud. Hæc est quinta pars huius di. in qua probatur, quod nō est ita magnus, quin cadere posset, si gratiam non haberet. & hoc probatur per hoc cap. & duo ca. sequen. Io. de Fant.

c Extra paradisum. In agro Damasceno.

Nobilitatis rōne ꝓ aliquo præsumit.

d Non loci. Arg. qđ rōne loci uel dignitatis, uel nobilitatis ꝓ aliquo nō præsumitur: ut xij. q. ij. gloria. Ar. contra. xxiiij. dist. quando. Et certe. pro nobilibus semper debet prȩsumi in ijs, quæ spectāt ad nobilitatem. argu. ff. de fide instrumen. l. fi. Io.

† Quamlibet.

Quælibet. e Occulta. Arg. contra eremitas.

f Erratis. Id est, peccatis, uel delictis.

Gen. 19. g

g Peruersa ciuitate. argu. quod non nocet bono malorum conuersatio, uel cohabitatio.

Et 35. dist. sexto die.

h In mōte. Xv. q. j. inebriauerūt.

i Cecidit. Nam ex uarietate locorum, nullum discrimen inducitur. C. de temp. in integ. restit. l. ulti. Argu. contra. xxxiij. q. v. qui uiderit.

i Cecidit. 3 Et hæc est causa, quare nos persequit: quia nos illuc debemus ascendere, unde ipse descendit. xvj. q. ij. c. j.

3 De casu eius habetur de pœnit. dist. ij. pricipiū. Lau. Dæmon quare nos ꝓsequit.

k Adam. Eiectus est Gene. iiij. de pœnitē. distinc. j. Adam. & priuatus: ut de pœniten. distin. j. cap. serpens. & c. sicut primi.

† Chryso sto. Tomo 7. homil. 43. in caput 23. Mat. usq; ad uersic. idē, Quicunque.

Multi. Hæc est vj. pars huius dist. in qua dicit, quod nomen sacerdotis debet consistere in re, & non tantum in nomine: ut per hoc cap. probatur. Io. de Fan.

l Sed homo locū. Sed res accedere debet hominibus, & non homo rebus. ff. de ædil. edic. l. iustissime.

Idem quicunq;.

CASVS. *Quidā desiderabant dignitatem, ut præessent tantum, & nō ut prodessent. sed dicit Ioannes Chryso. quod tales inueniēt confusionē in cælo, nec inter seruos Christi cōputabuntur. Nō enim debet aliquis festinare qualiter appareat maior a lijs. Nam qui iustior est, maior est: & nō qui maior est dignitate, est iustior.*

† Idē. Habet Tomo 7. homil. 35. in 22. caput Matthæi.

m Desiderauerit. Ad hoc ut præsit, non ut prosit: ne obstet viij. q. j qui episcopatum.

n Tractauerit. Nota quod eo solo, quod aliquis loquitur

modo alijs maior appareat, sed quomodo omnibus inferior uideat. Quoniam non qui maior fuerit in honore ᵃ inter homines, ille est iustior: sed qui fuerit iustior, ille maior.

DISTINC. XLI.

Ecce quibus oporteat sacerdotē esse ornatum moribus. Sed præterea oportet illū esse ornatū in exterioribus, habitu uidelicet & incessu. ᵇ *Habitu, ut nec fulgidis, nec sordidis se uestibus ornet. ut enim ait Hieronymus, nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudes pariunt: quod tam de uestibus, quàm de cibis intelligendum est.*

Unde Augustinus ait in libro de doctrina Christiana.

Pro moribus eorum, cum quibus uiuimus, etiā uti debemus alimentis.

CAN. I.

Quisquis rebus prætereuntibus restrictius utitur, quàm sese habent mores eorum, cum quibus uiuit: ᶜ aut intēperans, ᵈ aut superstitiosus ᵉ est. Quisquis uero sic eis utitur, ut metas consuetudinis bonorum, inter quos uersatur, excedat, aut aliquid significat, ᶠ aut flagitiosus est. ᵍ In omnibus. n. talib⁹ nō usus rerū, sed libido ʰ in culpa est. Quod igitur locis & temporibus & personis conueniat, diligenter attēdendum est, nec temere flagitia ⁱ reprehendamus. Fieri. n. pōt, ut sine aliquo uitio cupidinis, uel uoracitatis pretiosissimo cibo sapiens utat: insipiēs autē fœdissima gulæ flamma in uilissimū olus ardescat: & sanius quisque maluerit more domini pisce uesci, ᵏ quàm lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut hordeo more iumentorum. Nō. n. propterea continentiores nobis sunt plerę; bestiæ, qa uilioribus alūtur escis. Nā in oībus hmōi rebus non ex earū rerū natura, quib⁹ utimur: sed ex causa ˡ utēdi, & modo appetēdi, uel probandum, uel improbādum est, quod facimus.

Itē Augustinus super epistolam Ioannis.

Non cibus, sed appetitus in culpa est.

CAN. II.

Deliciæ quælibet, si absq; desiderio percipiantur, non officiūt: & uiles cibi appetenter accepti impediunt profectū abstinētiæ. Dauid. n. aquā male concupitā effudit, & Elias carnes comedit.

Item in libro de uerbis domini.

Contra suæ infirmitatis consuetudinem aliquibus cibis diuites uti non cogantur.

CAN. III.

Non cogantur ᵐ diuites ⁿ pauperū cibis uesci: utant cōsuetudine infirmitatis suæ, sed doleāt aliter se nō posse sustētari. Si consuetudinē ᵒ mutāt, ægrotant. Utant superfluis, ᵖ dent inopibus necessaria. Utant pretio-

---

Peccat q de minimis ambitiose loq tūr. — quitur de episcopatu punit. sic eo ipso, qd' quis loquitur ambitiose de minimis. peccat. xvj. q. j. si cupis. & qui loquit de mulieribus, ut xxxij. dist. hospitiolum.

ᵃ In honore. Quia non gradus elegantior, sed uitæ melioris actio cōprobatur. xxiij. q. iiij. sicut ij. & xvj. q. j. sunt nōnulli. Et est hic arg. quod illa pars, quæ iustiori rationi innititur, maior dicit, licet sit minor. sic xxxj. distin. Nicena. xix. dist. in canonicis. iiij. q. iij. c. iij. extra de testi. in nr̄a. & xx. distin. c. j.

Extra de elec. ec clesia uestra. ij. ibi uideas. & dixi plene 31. distin. Nicena. Archi. — Ecce. Supra in preceden ti dist. dictū est, qd oportet epm esse ornatū moribus, & uirtutibus. In hac uero xlj. distinct. dicitur quod oportet episcopū esse ornatū in exterioribus in habitu, scilicet & incessu. In habitu, ne fulgidis uel sordidis uestib⁹ se exornet. Quod ꝓbat authoritate Hieronymi dicentis: Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudes pariunt. qd tam de uestibus, quam de cibis est intelligendum. Et ad hoc inducit sequens cap. De incessu autem dicet. ꝫ. eo: c. ulti.

Ornat⁹ exterior clericorum.

ᵇ Et icessu. ut grā uitate itineris ostēdat grauitatē mentis, ut ꝫ. eo. c. ulti.

ᶜ Quisquis. Viuit. Nota ꝙ quilibet se conformabit socijs suis in cibo & in moribus, ut dist. viij. quæ cōtra. xij. dist. illa. Et est ar. quod ratione societatis toleratur excōicatus: quia excōmunicatus ratione contractus ad communionem admittitur. extra de sent. excom. cap. si uero.

Excōicatus rōne societatis toleratur.

ᵈ Aut intemperās. scilicet nolens conformare se alijs.

ᵉ Superstitiosus. id est, inanis gloriæ cupidus, uel hypocrita.

ᶠ Significat. Forte habet uētrē insatiabilē: uel causa infirmitatis hoc facit.

ᵍ Aut flagitiosus est. Prodigus, uel hypocrita.

ʰ Sed libido. quasi dicat, potius considerabimus causam facti, quā ipsū factū. sic xxiij. quæstio. viij. occidit. & xxix. distin. sciendum. Argu. contra ꝫ. xxxij. quæst. iiij. origo.

Luc. ult. Gen. 25.

ⁱ Flagitia. Id est, nō statim dicamus aliquid esse uitiosum. Nam dubia in meliorem partem sunt interpretāda. extra de regu. iur. capit. estote.

ᵏ Pisce uesci. hāc historiā habes de pœni. distin. ij. c. ut cognouerūt. §. opponitur.

ˡ Sed ex causa. ut ꝫ. xxj. q. iiij. omnis iactantia.

ᵐ Non cogātur. Arg. ꝙ mitius agendū est cum diuitibus, & nobilibus, quā cū pauperibus: 2 ut lxxxvj. distin. non satis. & lxxxiiij. distin. peruenit. 50. dist. contumaces. xxxvj. quæstio. vij. tempora. Ar. contra xxij. q. v. qui cō pulsus. Dic, ꝙ ignobiles magis puniū tur corporali pœna quam nobiles: sed pecuniariter magis punit nobilis, quā ignobilis: ut xxiiij. q. j. qui cōtra. & ff. de pœn. l. si quis aliquid. & l. quædam.

2. Reg. 23 a 3. Reg. 17 a 2 Ad idē quod leg. & not. extra de uo. c. j.

Nobilium & ignobiliū pœna non est æqua.

ⁿ Diuites. cū sunt in pœnitentia.

ᵒ Si consuetudinem. Arg. quod cō mutationes pœnarum possunt fieri in spiritualibus. lxxxij. distinct. presbyter.

Pœnæ in spiritualibus, possunt commutari.

ᵖ Superfluis. id est, pretiosis.

a Pauperibus uilia. Argu. contra, ĩ. xlix. dist. cap. ulti. in fine.

b QVod dicit. In Euangelio. Tãgit hic ꝙ Christus in Euangelio Matth. xj. dicit de Iudæis. Venit Ioãnes nõ manducans carnes, neque bibens uinũ: & dixistis, dæmoniũ habet. uenit Iesus mãducans & bibẽs & dixistis, ecce uorator & potator uini. Sed licet alij male opinarentur de ipso, tamen iustificatus est ab Apostolis suis. z

Mat. 11. & Lucæ. 7.

Abstinentia Christi, & Ioãnis Baptistæ diuersa fuit.

z Id est, Christus iustus est ostẽsus a suis discipulis siue apostolis, secũdum Bar. Brix. qui ipsum oĩa iuste facere intellexerũt

c Illi datiui casus.

d Positas. coram alijs,

e Si id in tẽpore. id est, pro tẽpore, scilicet cum corã aliquibus tẽpore necessitatis citius proponitur cibus.

f Neque. id est, nõ ideo debet quis statim comedere, ꝙ uidet alios necessitate exigẽte comedere, & proponitur cibus.

g Cum. i. quando.

h His. id est, eis.

i Scio. Sic facient episcopi, cũ ueniẽt ad pauperes ecclesias: ne breuis hora consumat uictũ lõgi temporis extra de censi. cum Apostolus.

PArsimoniam. CASVS. *Octo enumerãtur in ca. quorũ sex cõmẽdãtur et duo reprobãtur et scire debes, qđ parsimonia est usus rerũ tẽporaliũ cũ moderatiõe*

Parsimonia.

k Parsimoniam. i. tẽperatũ usum.

l Diligentiam. id est, uoluptatem.

m Infucatũ. id est, pretiosum. uel infucatũ, id est, non pretiose fucatum.

n In priuatis. Argu. cõtra illos, qui dicunt melius esse orãdum in priuato

fis, dent pauperibus uilia a

Idem in libro quæstionum Euangelij.

Aequanimitas tolerandi, nõ usus uel abstinentia cibi iustitiam facit.

CAN. IIII.

QVod dicit dominus in Euangelio, b iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis: ostendit filios sapientiæ intelligere, nec in abstinẽdo nec in manducando esse iustitiam: sed in æquanimitate tolerandi inopiã, & tẽperantiam: per abundantiam non se corrumpendi, atq; opportune sumendi, uel non sumendi ea, quorum non usus, sed concupiscentia reprehendẽda est. Nõ enim interest oĩno quid alimẽtorum sumas, ut succurras necessitati corporis, dũmodo congruat in generibus alimentorum his, cũ quibus tibi uiuendum est. neque quantum sumas interest multũ: cum uideamus aliorum stomachũ citius saturari cibis, & eos tamen illi c ipsi paruo quo satiantur ardẽter & intolerabiliter & omnino turpiter inhiare: alios autẽ paulo post poculo quidẽ saturari, sed tolerabiliter inopiam perpeti, uel ante horã positas d epulas, si id in tẽpore, e aut opus sit, aut necesse sit cum tranquillitate aspicere, neque f tangere. Magis ergo interest, nõ quid uel quãtum alimentorum pro congruentia hominũ, atque personæ suæ, & pro suæ ualetudinis necessitate quis accipiat: sed quanta facilitate & seueritate animi careat: cum g his h, uel oportet, uel necesse est carere: ut illud in animo Christiani cõpleatur, quod Apostolus dicit: Scio i & minus habere, scio & abũdare: ubique & in omnibus imbutus sum: & satiari, & esurire & abundare, & penuriã pati. Omnia possum in eo, qui me confortat.

Item ex concilio Gangrensi.

Temperantia ciborum, & uestium, non dissolutio eorum laudatur.

CAN. V.

PArsimoniam k cum ueste humili non reprobamus: sicut etiam ornatum præter corporis diligentiam l infucatũ m laudamus: dissolutos autẽ & fractos uestibus & incessu nõ recipimus: pietatem in priuatis n domibus non includentes. Omnem locum in nomine dei ædificatũ honoramus, & congregationem in ecclesia Dei factã ad utilitatẽ communem recipimus: & bona opera, quæ supra o uires in fratres pauperes exercentur secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus, & omnia quæ conueniunt traditionibus Apostolicis & sanctarum scripturarũ præceptis, in ecclesia fieri exoptamus.

Item Gregorius.

Sub specie uirtutum, sæpe se uitia ingerunt.

CAN. VI.

SAepe se uitia p ingerunt, & se esse uirtutes mentiuntur: ut tenacia, parsimonia, effusio, largitas, crudelitas zelus iustitiæ, remissio, pietas uelit uideri.

Item ex cõcilio Charthaginensi quarto.

Meritis fidei & uitæ, non diuitys episcopalis authoritas quæritur.

CAN. VII.

EPiscopus uilem supellectilem q & mensam ac uictum pauperem habeat:

loco, & non coram hoĩbus, quã in ecclesia, ex illa authoritate. Tu ãt cũ oraueris ĩtra cubiculũ tuũ, & clauso ostio ora patrem: sed illud de cubiculo mẽtis ĩtelligit.

Orare publice, quã clam melius est.

Phil. 4. c.

o Quæ supra. Nã quicquid supererogaueris, reddã tibi. sic lxxxvj. distinct. non satis.

SAepe. CASVS. *Dicit hic Greg. quod uitia diligẽter sunt præcauẽda: quia sæpe sub specie uirtutũ uitia latẽter subintrant.*

p Sæpe se uitia. Stulti dum uitant uitia, in contraria currunt.

Versus.

q EPiscopus. Supellectilem. Hoc hodie non tenet: quia modo habẽt amplas possessiones: ut xij. q. j. expedit. & sic non est contra de conse. distin. j. uasa. & extra de censi. cum Apostolus. ubi dicitur quod archiepiscopi qnquaginta equitaturas habebunt in uisitationibus.

Sicut ergo. Concludit Gratianus ex supradictis, qđ sicut mores eorũ cũ quibus uiuimus, seruãdi sunt in cibis: sic ẽt ĩ indumẽtis, & in incessu ẽt debet eẽ sacerdos ornatus: ut grauitate itineris mẽtis ostendat maturitatem. Si. n. incomposite, & non decenter incedit (ut dicit Augu.) mẽtis inæqualitas indicatur.

Et hoc

& dignitatis suæ authoritatem, fidei & uitæ meritis quærat: hospitium quoque non longè ab ecclesia habeat.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VIII.

CLericus professionẽ suam, & habitu, & incessu probet, & ideo nec uestibus, nec calceamentis decorẽ quærat. Sicut ergo in cibis mores eorũ, cũ quibus uiuimus, obseruare monemur: sic & de indumentis intelligendum est. Vt enim alibi dicitur, quisquis contẽptis his, cum quibus uiuit, lautiora sibi, uel austeriora præ cæteris indumenta, uel alimenta quærit, aut intemperans sui, aut superstitiosus est. In incessu autem debet esse sacerdos ornatus, ut grauitate itineris, mẽtis maturitatẽ ostẽdat. Incõpositio enim corporis (ut Augustinus ait) inæqualitatem indicat mẽtis. Vnde historiographus a ille cũ eius mutabilitatem b describeret, cuius cõscientia excitata curis mentẽ uastabat, inter cætera hoc ẽt notabile indicauit dicens: Incessus eius modò citus, modò tard⁹.

DIST. XLII.

x gs Ospitalẽ c uerò sacerdotẽ esse oportet, ne sit de numero eorũ, qui bus in iudicio dicetur: Hospes fui, & nõ suscepistis me. Qui.n. Apostolũ secutus fuerit, alios ad hospitalitatẽ debet inuitare. Quomodo hospitalitatis exhortator poterit esse, qui domum propriã hospitibus claudit † ? Si.n. sacerdos primùm à seipso d & à domestica sua ecclesia debet exigere qđ postea populis imperet, et si primũ imitãdo Christum ipse debet facere, quæ postea populũ doceat, necesse est ut pauperes hospitio recipiat, quò ad hospitalitatẽ facilius suo exẽplo subditos attrahat. Ordinandus itaq; sacerdos ad memoriã reuocet qũo Abrahã et Loth per hospitalitatis opera Deo placere, et Angelos hospitio meruerunt recipere, & qũo Angeli Sodomis hospitalẽ domũ ingressi, Loth cũ familia sua liberauerunt qũo clausas domos cum hospitibus ignis ingressus pdiderit. Qũo ẽt secundùm Hiero. aliena e rapere cõuincitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur, ac si per opera oĩa pietatis se instituat, ut & præsentis uitæ subsidia, & æternæ claritatis præmia à Deo percipiat. utrunq;.n. pietati promittitur. Vnde Apostolus scribens ad Timotheum ait: exerce teipsum ad pietatẽ. Nã corporalis f quidem exercitatio ad modicum utilis est, pietas aũt est utilis ad oĩa, g habens promissionem uitæ, quæ nũc est, & futuræ. Ab hac h quisquis alienus i fuerit in sacerdotem ordinari non poterit. Si.n. uidua k ab ecclesia recipi prohibetur, quæ pauperes nõ recepit hospitio, quæ pedes sanctorum non lauit, quæ omne opus bonum non est executa: multò magis sunt pħibendi à sacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde quidã hospitali

Gen. 19.

1. Timo. 4.b

Et hoc probatur exemplo Catilinę, qui propter uariũ incessum fuit à Sallustio notatus.

a Vnde historiographus. Sallusti⁹.

b Mutabilitatem. Catilinæ.

Ospitalẽ. Hæc di. diuidit in quatuor partes, in quarum prima dicitur quod sacerdotes debẽt eẽ hospitales, & recipeř pauperes Christi. & hoc probať per id qđ sequitur usque ad ca. quiescamus. Secunda ibi, Quiescamus. Tertia ibi, sed licet. Quarta ibi, Non oportet. Io. de Fã.

CASVS. *In hac xlij. di. prosequitur Gra. sextũ cap. Apostolicæ regulæ, scilicet oportet sacerdotem esse hospitalẽ, quod probat vij. rõnibus. Prima est in principio. Secunda incipit ibi, Qui enim Apostolum. Tertia ibi, Si enim sacerdos. Quarta & quĩta incipiũt ibi, Ordinandus itaq;, Sexta ibi, quomodo etiam secũdum Hierony. Septima ibi, Vnde Apostolus. Octaua ibi, Si enim uidua. Casus autem sequẽtis capit. planus est.*

Sacerdos debet eẽ hospitalis.

c Hospitalem. In hac di. ostẽdit Gratianus, qđ hospitalis erat ordinãdus, quia non haberet frontẽ inuitãdi alios ad hospitalitatẽ, si domũ suã hospitib⁹ clauderet. (Mat. 25. a) & quia hæc pietas remuneratur æternaliter, & tpaliter. Item exemplo Abrahæ & Loth, qui quoniã hospitales erant, Angelos, hospitio recipere me ruerũt. 1 addit ẽt ꝙ in hospitalitate nõ erit electio, uel delectus personarum. 2 Adiungit ẽt de conuiuijs in ecclesia nõ faciendis. 3 In fine breuiter tangit vij. c. Apostolicę regulę. s. oportet episcopũ esse pudicũ. 4

d A seipso. Simile. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. ulti. ff. de fideiussor. l. tutor. ff. de pa. cũ in eo. xlvij. di. c. sicut hi. §. necesse. ĩ prĩ.

e Aliena. Xlvij. di. sicut. ĩ. xciij. di. diaconi. ĩ. xiiij. q. iiij. quid dicam. sic extra de resti. spolia. sæpe. & xvj. q. j. decimæ.

f Corporalis. Sine operibus pietatis.

ADDITIO.

Et quod dicit ad modicũ. dicas respectu eorum, per quæ habeť uita æterna. Vtilis tamẽ est: qa opportunitatem peccandi aufert. de conse. dist. v. nunquam. Laur.

g Ad omnia. Id est, ad tẽporalia: & æterna, ut xvj. q. j. decimæ.

h Ab hac. Hospitalitate.

i Alienus. Vt lxxxv. dist. archidiaconum.

k Vidua. Xxxj. q. j. quomodo.

1 Vt infra §. j.

2 Et. ĩ. ea. q̃escam⁹.

3 Vt ĩ. ea. non debet. & ca. sequenti.

4 Scilicet in §. pudicus.

† Cõcor. text. in l. alti⁹. ff. si ser. uend. & in l. frater à fratre. ff. de cõdi. ĩde.

tatis opera despiciẽtes, in Gangrensi cõcilio excommunicantur. Sic enim in eo statutum est.

Non sunt despiciẽdi, qui cõuiuia pauperibus exhibent.

CAN. I.

SI quis despicit eos, qui fideliter agapes, † id est, conuiuia pauperum exhibent: & propter honorẽ domini conuocãt fratres, & noluerit cõmunicare huiuscemodi cõuocationibus, paruipendens qđ geritur anathema sit.

Hinc etiã Ioannes Euangelista in epistola sua quẽdã Diotrephen [a] *excõicauit, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de ecclesia deijciebat. In hospitalitate autem non est habendus delectus personarum sed indifferenter quibuscunq; sufficimus, hospitales nos exhibere debemus.*

Vnde Ioannes Chrysost. in epistola ad Hebræos.

In recipiẽdis hospitibus nulla debet esse distinctio.

CAN. II.

[a] QViescamus ab hac absurda curiosita te, [b] & diabolica & peremptoria. Si enim in clero se electum esse dicat, si sacerdotem se nominet, scrutare. Non enim sine periculo in talibus indiscussa communicatio est. Circa maiora maius periculum [c] uertitur: non enim das, sed accipis. Si uerò pro nutrimento postulat, [d] ne in his examines, quomodo Abraham hospitalem se circa omnes ostendebat. Si scrutator esset circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepisset. Fortasis enim nõ putasset eos Angelos, sed cũ reliquis repelleret: sed quoniã omnes [e] recipiebat, suscepit, & Angelos. Nõ enim ex uita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus est Deus: sed ex uoluntate & honorificentia multa & misericordia & bonitate.

3 *Sed licet ipsa conuiuia despicienda non sint, tamen non in ecclesiis celebrari, nec clericos ad ea conuocatos partes ex eis sibi tollere oportet.*

Vnde in Laodicensi cõci.

Clerici ad agapem uocati, partes sibi non tollant.

CAN. III.

4 NOn oportet ministros altaris, uel quoslibet clericos ad agapẽ uocatos partes [f] tollere pp iniuriã [g] quæ ex hac occasione ecclesiastico ordini poterit deputari.

In locis Deo dedicatis, nec comedere, nec accubitus sternere liceat.

[a] SI quis. Diotrephen. proprium nomen. uel id est sacerdotem.

QViescamus. Hæc est secunda pars huius dis. in qua dicitur quod in eleemosynis dandis non debet esse differentia cum petitur pro nutrimento. Si autẽ peteretur causa prædicationis, tunc esset discernendum. Hoc autẽ intelligo de eleemosynis quotidianis non autẽ de præmeditatis. alias contradiceret Hierony. xvj. quæstione j. c. fin. ubi dicit, quod in paupere magis est attẽdẽda religio, quam paupertas. Io. de Fant.

[b] Curiositate. Nõ enim semper erimus curiosi: nam multa sũt dissimulanda. ff. de noua. l. doli. in fine.

[c] Periculum. Si enim in minorib⁹ adhibenda est discretio, fortius in maioribus. sic vij. q. ij. c. ul. ff. ad Carbo. l. j. §. ij.

[d] Postulat. Ergo indistincte omnibus est danda eleemosyna, ut infra ead. capit. proxi. & s̃. §. proxim. & lxxxvj. distin. pasce. & j. quæstio. ij. quam pio. & xj. q. iij. quoniam multos. & xvj. quæs. j. si cupis. & xxiij. quæstio. iiij. duo. alibi dicitur, omni petenti te tribue. Sed cõtra dominus dicit: 1 Desudet eleemosyna ĩ manu tua, donec inuenias iustũ, cui des. Et in canticis ubi dicitur: Ordinauit in me charitatẽ. Et dicit Ambrosius: Ordinata est charitas, ut primo Deus, secundo parentes. deinde filij, postea domestici, ultimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambr. quod delectus personarum debet esse in misericordia impendenda: ut lxxxvj. dist. non satis. & Hierony. dicit, ꝙ in pauperibus non tam paupertas, quam religio est attendenda: ut xvj. q. j. quoniam quicquid. & August. dicit: Vtilius esurienti panis tollitur, quam de cibo securus, &c. ut v. quæstione v. non omnis. xxiij. di. iiij. nimium. Distingue ergo eorũ qui petunt eleemosynam, alij sunt cogniti, alij non. Item alij petunt quasi ex debito, ut prædicatores & prælati: alij pro sustentatione corporis. Si ergo quis petat ex debito, & ratione officij, quia dicit se ad hoc missum, ut ibi prædicet, & tale officium cõstet ei cõmissum esse, recipiendus est. Si est incognitus, est examinandus, an ita sit: ut in hoc capit. Si autem quis petit pro nutrimẽto: tũc indistincte omnibus est danda, ut hic, & j. q. ij. quam pio. & xj. q. iij. quoniam. nisi qs per securitatẽ cibi negligat iustitiam: quia tũc subtrahenda est ei, ut v. q. v. non omnis. nisi tam fame moriatur. ut lxxxvj. dis. pasce. si autem non possumus omnibus sufficere: tũc danda est potius bono, quam malo, & consanguineo, quam extraneo. & sic loquitur illud: Desudet eleemosyna, &c. & illud: Ordinauit in me charitatem: ut lxxxvj. di. non satis.

[e] Sed quoniam omnes. Arg. quod ratione dubitationis melius est ex abundanti aliquid facere, quã aliqd dimittere: ut undecima quæstio. tertia. nolite. decima tertia quæstiõe secunda non æstimemus. xxiiij. q. tertia. corripiantur. Et est arg. ad quæstionem, cũ dubitatur, quis ex duobus occiderit hominẽ, quos potius ambo admittãtur ad ordines, quam ambo repellant. 2 Argumentum contra uigesimatertia quæstione ultima. si quatuor. Quid iuris sit de hoc. notatur in quæstionibus, & est expressum de homicidijs significasti.

[f] NOn oportet, &c. Partes. & domum mittere, & est contra episcopos, qui nolunt prouincias uisitare, & tamen petunt redimi procurationes, ut x. q. j. relata.

[g] Propter iniuriam. Id est, infamiam.

† Vide in hũc locũ Alci. lib. prætermissorum j. in dictiõe agapes. Opinatur. n. Alciat⁹ ilapinas hic legendũ, non agapes.

Eleemosyna quibus est danda.

1 H. dicit, qđ hoc dicit in euãgelio, sed nescio ubi. S; põt sumi ecclesiast. 12. uel hoc dixit secundũ interp̃tationẽ lxx. interpretũ. dicit Rod. qđ ista autoritas de sudet, &c. sumit ex c. præcedẽti, ubi dicit sic: si bene feceris, scito cui beneféceris: & erit gratia in oculis tuis multa. Archi.

Dubitatio notabilis.

2 Arg. ad hoc 33. q. 4. quam a gnũ. La

Nulli,

a Nulli. Transeuntes. sic in tabernis possunt clerici comedere causa necessitatis, ut xliiij. di. clerici. de ui. & hon. cler. clerici.
b Oratoriũ. ab orãdo quippe dicit, ut in eo nihil aliud, quam oretur, & psallat. j. e. in oratorio.
c Quidquã aliud Tamen ecclesiastica cæ cãę 1 possunt, & debent tractari in ecclesia, ut ij. q. ij. præceptum.

Clerici in tabernis possũt qñ que comedere.

1 Sed nõ seculares. extra de immu. ec cle. c. j. u bi de hoc.

d Pudicus quoq;. Hec di. diuidit in quatuor partes, in quarũ prima dicit, q rector ecclesiæ debet eẽ discretus in silentio, & utilis in uerbo, ne aut tacenda dicat, aut dicenda subticeat. Et ad hoc pbãdum inducit c. seq. Secũda ibi, In mandatis. Tertia ibi, scimus autem. Quarta ibi, pariter quoq;. Io. de Fant.

CASVS. *In hac di. xliij. prosequitur Gratianus vij. c. apostolicæ regulæ. s. oportet episcopum esse pudicum. quod uerum est, non solum factis, sed etiã uerbis, ut pbatur per cãtica canticorũ.*

† quærat † tractet † laudib9

d Pudicus. Hic breuiter tãgit. vij. c. apostolicæ regulæ, oportet episcopum esse pudicũ.
e Genæ. Sicut. n. pgenas cibi, 2 sic per pdicationes ecclesiæ fideles icorporantur, ut de cõ sec. di. ij. qa pass9.

2 Scilicet masticãt, & masticãdo incorporantur. Hugo.

f Debet. In hoc. §. prosequit Gratianus viij. ca. apostolicæ regulę. s. oportet episcopũ esse doctorem. i. talem. qui sciat docere. Nam quantũ prodest bonis per exẽpla bonæ uitæ, tãtum nocet malis si sileat. Nam prædicatione prælatorũ mali sunt arcendi & corripiendi: sed in sua pdicatione debet platus eẽ discretus, ne uel tacẽda pferat, uel dicẽda taceat. Quod seq. cap. pbat,

Canti. 5. c

CAN. IIII.

Non oportet in basilicis seu in ecclesijs agapem facere: & intus manducare, uel accubitus sternere non licet.

Item ex concilio Carthaginensi iiij.

Nisi necessitate coacti, clerici in ecclesia non conuiuentur.

CAN. V.

Nulli episcopi uel clerici in ecclesia conuiuẽtur, nisi fortè transeũtes a hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi cõuiuijs (quantum potest fieri) prohibeantur.

Item ex dictis beati Benedicti abbatis.

De eodem.

PALEA.

Oratoriũ b hoc sit quod dicitur: nec ibi quicquam aliud c geratur, † uel cõdatur, † quàm quod diuinis ministerijs † conueniat.

Item Augustinus.

CAN. VI.

In oratorio præter orandi & psallendi cultum penitus nihil agatur, ut nomini huic & opera iugiter impẽsa cõcordẽt.

DIST. XLIII.

Pudicus d quoq; dẽt esse sacerdos, et moribus, & uerbis pudorem indesinenter exhibeat. Vnde in Canticis canticorum genæ e spõsæ, id est, prædicatores, turturi cõparantur.

Debet f ẽt gratiã docendi habere: quia ut Hiero. ait, innocẽtis absq; sermone cõuersatio quantũ exemplo prodest, tantũ silentio g nocet. Nã latratu h canum i & baculo k pastorum lupi sunt arcẽdi. In ipsa aũt doctrina discretum oportet esse rectorẽ, ne aut tacẽda proferat aut dicenda taceat.

Vnde Greg. iiij. c. sui pastoralis parte secũda ait:

De discretione prædicationis, & silentij.

CAN. I.

Sit rector discretus in silentio, utilis & cautus in uerbo, ne aut tacẽda proferat, aut proferenda reticescat. Nam sicut incauta locutio in errorẽ protrahit, ita indiscretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe nanq; rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes loqui liberè recta pertimescunt & iuxta ueritatis uocem nequaquam gregis custodiæ pastorum studio, sed mercenariorum uice deseruiunt quia ueniente l lupo fugiunt, dũ se sub silẽtio abscondunt. Hinc nanq; eos per prophetam dominus increpat, dicens in Esaia, Canes muti, non ualentes latrare. m hinc rursus n quæritur dicens in

f Debet, &c. Hic prosequitur viij. capi. apostolicæ regulæ: oportet ordinandum esse doctorem, id est, talem qui sciat docere & prædicare, considerabit autem prius quibus & quæ prædicet, 3 quia nõ omnia omnibus sunt prædicanda. Hæreticis enim secreta fidei non sunt pandẽda, 4 nec nimis alta dicet minus capacibus. Et si subditi non obediunt prædicanti, nõ ideo cessabit à doctrina & correctione eorum. 5

3 Vt j. ea. distinc. in mãdatis.
4 xj. q. iij. nolite. i fi.
5 Vt j. ea. dist. sancimus. cũ duobus c. sequen.

g Silentio. Expone negatiue. sic ij. q. vij. sancta.
h Nam latratu. Id est, prædicatione.
i Canum. Infra ij. q. vij. qui nec.
k Et baculo. Cõminationis.

Sit rector. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur q rector dbet esse discretus, ut sileat uel loquatur cum uiderit expedire. Nam sicut incauta locutio ponit hominẽ in errorẽ sic indiscretum silentiũ in errore relinquit. & hoc probatur nouem authoritatib. In secunda parte quæ icipit ibi, Sed cũ rector. dicitur qđ prædicator debet eẽ utilis ĩ uerbo. i. talia proferat, per quæ corda audiẽtiam non lædantur. & hoc probatur trib9 authoritatibus. In tertia quæ icipit ibi, Prouidendum quoq; est dicitur, quod etiam utilia non debet nimis effundere: quia loquacitas nimia leuis apud homines reputatur. & hoc probat tribus authoritatibus.
l Veniente. Iuxta illud. Nam siluisse nocet, multosque silentia damnant. Versus.
m Latrare. Propter pigritiam. Esa. 56. d
n Hinc rursus. Primo conqueritur, & primo ponit uerba prophetæ. deinde ea exponit, sic procedit per totum capitulum.

Dicere.

Ezec. 13. a. Ezechiele: Non ascendistis ex aduerso: neq; opposuistis uos murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die domini. Ex aduerso quippe ascendere, est pro defensione gregis uoce libera huius mundi potestatibus contraire. Et in die domini in prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. pastorem enim recta timuisse dicere, [a] quid est aliud, quā tacendo [b] terga præbuisse? qui nimirum si pro grege se obijcit, murum pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur in Ieremia, Prophetæ tui uiderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant tibi iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiā prouocarent. (Thre. 2. c) Prophetæ quippe in sacro eloquio nonnunquam doctores uocantur: qui dum fugitiua [c] esse præsentia iudicant, quæ futura sunt manifestant. Quos [d] diuinus sermo falsa uidere redarguit, quia dum culpas corripere metuunt, incassum delinquentibus, promissa securitate [e] blandiuntur. Qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt: quia ab increpationis uoce conticescunt. Clauis quippe apertionis, est sermo [f] correctionis, quæ increpādo culpam detegit, quam sæpe nescit [g] ipse etiā, qui perpetrauit. Hinc etiam Paulus ait ad Titum. (ad Tit. 1. b) Vt potens sis in doctrina sana exhortari, & eos, qui cōtradicunt, redarguere. Hinc per Malachiam dicitur, (Mala. 2. b) Labia sacerdotis custodiunt [h] scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus [i] domini exercituum est. Hinc per Esaiā dominus monet dicens: (Esa. 58.) Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam. Præconis [k] quippe officium suscipit quisquis ad sacerdotium accedit, ut ante aduentum iudicis, qui terribiliter sequitur, ipse scilicet declamando gradiatur. Sacerdos ergo, si prædicationis est nescius, quam tibi clamoris uocem daturus est præco mutus? Hinc est. n. quod in actibus Apostolorum legitur, (Actu. 2. b) Super pastores [l] primos in linguarum specie spiritus sanctus insedit, quia nimirum quos repleuerit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moysi præcipitur in Exodo, (Exo. 28.) ut tabernaculum sacerdos ingrediens tintinabulis [m] ambiatur, ut uidelicet prædicatoris uoces habeat, ne superni inspectoris iudicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est, ut audiatur sonitus, quando ingreditur & egreditur sanctuarium in conspectu domini, & non moriatur. [n] Sacerdos nanque ingrediens, uel egrediens, moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Aptè autem tintinabula uestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta enim sacerdotis quid aliud, quām recta opera debemus accipere, propheta testante, qui ait in Psal. (Psal. 13) Sacerdotes tui induantur iustitia? Vestimentis itaque illius tintinabula inhærent, si uitæ uiam cum linguæ sonitu ipsa quoque opera [o] sacerdotis clament. Sed cūm rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio loquatur, attendat, ne si inordinatè ad loquendum rapitur, erroris uulnere corda audientium feriantur: & cūm fortasse sapientem se uideri desiderat, uirtutis compagem insipienter abscindat. Hinc nanque ueritas dicit in Marco: Sa-

[a] Dicere. Id est, dicitur.

[b] Tacendo. No. quod tacens & timens fugere dicitur, unde etiam tacens pro contumace habetur, ut lxv. di. si forte. & ff. de interr. acti. de ætate. §. qui tacuit.

[c] Qui dum fugitiua. i. transitoria.

[d] Quos simplex relatio. Non refertur ad immediate dictum.

[e] Securitate. Eo ipso quod tacetur, promittitur securitas delinquentibus, ut lxxxiij. dis. error.

[f] Sermo. Doctoris.

[g] Nescit. Scilicet esse peccatum ille cui prædicat: uel cum eius pœnitentia auditur, quæritur ab eo locus & tempus, & persona, cum qua deliquit, quę forte peccator propter uerecundiam uult occultare, ut de pœ. di. vj. c. j. ī fi. Tamen in quæstionibus, ubi fit præiudiciū alij, non fiēt speciales interrogationes, ut ff. de quæstio. l. j. §. qui quæstionem.

Et de pœ. dis. v. c. j. ī prin.

[h] Custodiunt. Id est, custodire debent.

[i] Quia Angelus. Id est, nuntius domini.

[k] Præconis. Infra, de conse. di. iiij. baptismus.

[l] Pastores. Id est, Apostolus.

[m] Tintinabulis. Octoginta tintinabula & totidem mala punica in inferiori margine tunicæ sacerdotis pēdebant.

[n] Non moriatur. Anima, scilicet, peccando, uel ut fama eius non sit mortua.

[o] Opera. Argumentū, quod si aliqua permiserit se desponsari, uel arrari, licet expresse non consentiat, uidetur quod sponsalia sint contracta. Arg. xxx. q. v. fœminæ. xxvij. q. ij. si quis desponsauerit. xxxij. qō. ij. honorantur. ff. de spon. sed ea. [p] Nā opera probant, ut xlvj. dist. c. j. xl. q. iij. existimāt. xxij. q. v. cauete. ut extra de ijs quæ fiūt à maio. par. ca. ex ore. Arg. ff. de minori. si filius. ff. de inoffi. test. l. ult. ff. de ædil. edic. si tamen. § ei qui. Ioā. Ego dico, quod si contrahentes possunt loqui, exprimere debent consensum suum, alioqui nō iudicaretur pro matrimonio, cū necessaria sint uerba quantum ad ecclesiā, ut extra de spon. tuæ fraternitatis. Quia etiā mutus, si cōtrahit, signis debet exprimere cōsensum, ut extra de spon. cum apud. Bar. Brixiē.

[p] Dicas qd' si parentes cōtrahāt cū filijs, sufficit eorū taciturnitas, ut in iurib' pdictis. & extra de despon. ipu. accessit. & c. de illis. Archi. Verba in cōtrahendo matrimonio, an sint de necessitate.

Sed

lem in uobis, & pacem habete inter uos. Per salem quippe uerbi sapientia designatur. Qui ergo loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne eius eloquio audientium unitas cōfundatur. Hinc Paulus ait ad Romanos: Non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere a ad sobrietatem. b Hinc in Exodo in sacerdotis ueste iuxta diuinam uocem tintinabulis mala punica coniūguntur. Quid ergo per mala punica, nisi fidei unitas designat? Nam sicut in malo punico uno exterius cortice multa interius, grana muniuntur: sic innumeros sanctę ecclesiæ populos unitas fidei cōtegit: quos intus diuersitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendū proruat, hoc quod iā præmisimus, per semetipsum ueritas discipulis clamat in Marco: Habete salem in uobis: & pacem inter uos: ac si figurate per habitum sacerdotis dicat: Mala punica tintinabulis iungite, ut per omne, quod dicitis, unitatē fidei cauta obseruatione teneatis. Prouidendum quoque est solicita intentione rectoribus, ut ab eis nō solum praua nullo modo, sed nec recta quidē nimie c & inordinate proferantur: quia sæpe dictorum uirtus perditur, cum apud corda audientium loquacitas incauta opportunitate leuigatur: d & authorem suum hæc eadē loquacitas inquinat, qui seruire auditoribus ad usum profectus ignorat. Vnde bene per Moysen dicitur in Leuitico: Vir qui fluxum seminis patitur, immundus erit. e In mēte quippe audientium semen futuræ cogitationis est audita æqualitas locutionis: quia dum per auditorem sermo cōcipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mundi sapientibus in Actibus Apostolorū, Prædicator egregius seminiuerbius f est uocatus. Qui ergo fluxum seminis sustinet, immundus asseritur: quia multiloquio subditus, ex eo sese inquinat. quòd si ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientiū corde potuisset: dumque incautus per loquacitatē defluit, non ad usum generis, sed ad immunditiam semē fundit. Vnde Paulus quoque cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dixit ad Timotheū epistola secunda, Testificor coram Deo & Christo Iesu, qui iudicaturus est uiuos & mortuos, & per aduentum ipsius, & regnum eius, prædica uerbum, insta opportune & importune. Dicturus importune, præmisit g opportune: quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua utilitate se destruit, si habere importunitas h opportunitatem nescit.

Item Origenes.

Porcis & canibus sacra non sunt committenda.

CAN. II.

2 IN mandatis i habemus, ut uenientes ad ciuitatem discamus prius, quis in ea dignus sit, ut apud eum cibum sumamus: quanto magis nosce oportet quis qualisve sit is, cui immortalitatis uerba credenda sunt? Soliciti enim debemus esse ne margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed ob alias causas utile est uiri huiusmodi habere notitiam. Si enim sciā, quia in his, de quibus non potest k du

Mar. 9. g — Ro. 12. a — Exo. 28. f — Leuit. 51. — Act. 17. d — 2. Timo. 4. a. — Matt. 7. a

a Sed sapere. Ad hæc quæ hic dicuntur, bene facit extra de hære. cū ex iniuncto.

b Ad sobrietatem. Id est. sine præsumptione.

c Nimie. id est, in multiloquio.

d Leuigatur. id est leuis & inanis ab auditoribus iudicatur.

e Erit. scilicet usque ad uesperam: ut s. distinct. vj. testamentum.

Seminiuerbius quis dicitur.

f Seminiuerbius. a psbyteris Atheniensium dictū est de Apostolo: quid sibi uult iste seminator uerborum. & secundum hoc erit hic seminiuerbius. sed si habes semiuerbius: tunc dic, quod obscurus erat: uel quia (ut dicitur) uitium linguæ habebat.

ADDITIO.

Seminiuerbius. id est seminans uerba, uel. i. abbreuiās uerba, secūdū Lauren. Item Paulus in quadam sequentia dicitur spermologus. Sperma. n. Græcę, Latine dicitur semen, & logos sermo, secundum Hugo.

Mar. 9. g

g Præmisit. Arg. quod ab ordine 1 uerborum est argumentandum. xx. distinct. c. j. & xxiiij. quæstio. iiij. displicet. & j. quæstio. j. ut euidenter. & iij. quæstio. vij. in grauibus. extra de rescrip. cum dilecta. Et si præcedēs uerbum est dubiū, & sequens manifestū sequēs clausula est sequenda. ff. de peti. hęre. utrum aūt. Quandoque etiam secundū præcedentem exponitur sequēs. ff. de lega. j. si seruus pluriū. ī fi.

1 Alias dicitur qd' de ordine scripturæ nō est curādum. ff. de solu. l. nec enim. Archidia. Argumentum ab ordine uerborum sumitur.

h Importunitas. Not. quod propter tria cōsueuit induci capi. scilicet qd' tacēs & timens uidentur fugere. Itē qd' æque aliquid probatur factis ut dictis. Item ordinē uerborum attendādum, ut per not. s. posita patet.

Leuit. 51.

IN mādatis. Hęc est secūda pars. huius dist. in qua dicitur, & hæreticis & paganis non sunt secreta nostræ fidei manifestāda. & hoc ca. ad hoc ꝓbandū inducit. Si tu quæras, quæ dicta Origenis recipiant. Rñ. recipit ecclesia tā quā sua ea quæ de dictis eius Hier. recipit. alias sunt cū suo authore dānata per papam Gelasium. xv. dis. sancta Roma. uer. itē Origenis. Io. de Fant.

Additio.

i In mandatis. scilicet Euangelicis. Matthæi x. cap. & Mar. vij. ubi dominus præcepit discipulis suis: In quancūque ciuitatē intraueritis, interrogate, quis in ea dignus sit: & sic ibi manete. Ex uerbis illis arguitur hic à minori. Lauren.

k Nō potest. Nam timor in dubijs deteriora canit. Et Lucanus, Pessimus in dubijs augur timor.

Lucanus.

Quod

bitari, quòd a bona ſint emendatus eſt & inculpabilis, hoc eſt, ſi ſobrius, ſi miſericors, ſi iuſtus, ſi mitis & humanus eſt (quæ utiq; bona eſſe nullus ambigit) tunc conſequẽs uidebitur, ut ei qui obtinet bona uirtutum, b etiam quod deeſt fidei, & ſcientiæ conferatur: & in quibus maculari eius uita uidebat, quæ eſt in reliquis probabilis, emẽdetur. Si uero in ijs quæ palam c ſunt, peccatis inuolutus permanet d & inquinatus, non me oportet aliquid de ſecretioribus e & remotis diuinæ ſciẽtiæ proloqui, ſed magis proteſtari & conuenire illũ ut peccare deſinat, & actus ſuos a uitijs emendet. Quòd ſi ingeſſerit ſe, & prouocauerit nos dicere ea, quæ eum minus recte agentem nõ oporteat audire, prudẽter f eum debemus eludere. g Nã nihil omnino reſpondere, auditorum cauſa utile nõ uidetur: ne forte exiſtiment nos reſpõſionis penuria h declinare certamen, & ſic fides eorum lædatur, non intelligentium propoſitum noſtrum.

Item Anacletus.

Verba prædicationis perſecutoribus ſuis prælati non ſubtrahant. CAN. III.

i Scimus autem multos ob id infeſtare doctores ſuos, ut eos perdant, i & placita propriæ uolũtatis adimpleãt: non propterea tamen doctores, inquantum uires ſuppetunt, a recta æmulatione, k & bona intentione recedere l debẽt: ſcientes, quia beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Matt. 5.

Item Gregorius Venantio epiſcopo.

Non eſt mundus a ſanguine ſubiectorum, qui Dei conſilium illis non annuntiat.

CAN. IIII.

Epheſijs Paulus m dicit: Mũdæ ſunt manus meæ a ſanguine n omnium ueſtrum. Non enim ſubterfugi, quo minus annuntiarem o omne conſilium Dei uobis. Mundus p ergo a ſanguine eorum non eſſet, ſi eis Dei conſilium annuntiare noluiſſet: quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo q paſtor occidit.

Item Nicolaus papa.

Aeternæ dãnationis pœnam incurrit prædicator, qui ſemen uerbi Dei non ſpargit.

CAN. V.

Diſpẽſatio eſt nobis cœleſtis ſeminis iuncta: uæ r ſi non ſparſerimus, uæ, ſi tacuerimus. Quod cum electionis uas formidet, & clamet: s quãto magis t cuilibet exiguo metuendũ eſt? proinde ſicut non leue diſcrimen incũbit pontificibus

a Quod. id eſt, quia bona ſint.
b Virtutum. Ergo uidetur, quod qui non habet fidẽ, poſsit habere uirtutem, quod nõ eſt uerum, ut xxiiij. quæſtio. j. ubi.
c Quæ palam. id eſt, indubitanter ſunt mala.
d Permanet. ſæpius admonitus.
e De ſecretioribus. ſed ea quæ ſpectãt ad admonitionẽ, non autem ſecreta fidei: quia ſi illa ſciret, facilius nos inde impugnaret, ut xj. quæſto. iij. nolite.
f Prudenter. trãſferendo nos callide ad alienam materiam cum nec ipſi debeant alieni regni ſcrutari arcana. C. de commer. mercatores. & extra de elect. quod ſicut. imo ſubtili ingenio debemus a barbaris extorquere aurum, ut C. de commercijs. l. ij. & xiiij. quæſt. iiij. ab illo. & quæſtio. v. cap. dixit.

Dolus bonus.

g Eludere. Nota dolum eſſe bonum contra hoſtem. ſic xxij. quæſt. ij. utilem. & ff. de dolo. l. prima.
h Penuria. Argu. cõtra. infra xxiiij. quæſt. iij. cum quibus.
i Scimus. Hęc eſt tertia pars huius diſtinct. in qua dicitur quod ſi pręlati non corrigunt ſuos ſubditos, ſanguis ſubditorũ de prælatorum manibus requiret. Si autem faciamus, quod in nobis eſt, nõ imputatur nobis malitia ſubditorum. & hoc probat per iſta tria capit. Ioãnes de Fant.

i Dic quod ibi loquitur de hæreticis dãnatis, hic de occultis. uel dic quod cũ eis poſſimus loqui quãtũ ad ea, quę põt eos reducere ad fidem, ut not. ĩ. ca. proxi. Arc.

i Perdant. id eſt, confundant.
k Aemulatione. id eſt, dilectione. Vnde nota uerſum qui ualet ad multas expoſitiones. Aemulor, inflatur, amat, inuidet, ac imitatur. Bartol.

Aemulor uaria ſignificata habet.

Prælatus propter perſecutionem non deſerat prædicationẽ.

l Recedere. Nota quod propter ſubſanationem uel perſecutionẽ non ceſſabit doctor a docendo, uel pręlatus a prædicando, ut hic, & xj. quæſtio. iij. nolite. Quia & ſi illi non proficiant, tamen ipſe faciat quod ſuum eſt: ut xlvij. diſt. quod apud nos. & xxiij. quæſt. iiij. ſicut non eſt. Nec obſt. ſupra cap. proxim ubi dicit quod prudenter debemus eludere tales. Nec etiã illud obſt. xxiiij. quæſtio. iij. dicit Apoſtolus. ubi dicit, hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita. Quia utrunque illorum obtinet in ſecretioribus fidei quæ non debemus pãdere illis. Sed ab illis, quæ faciũt ad correctionem, nunquã ceſſandũ eſt: ut j. q. vij. cõuenĩetibus. Ioan. Hodie aũt ſi hæretici non corrigãtur, ſtatim tradendi ſunt curiæ ſeculari ad puniendum. Si autem corrigantur & iurẽt ſtare mandato eccleſiæ, in perpetuo carcere debẽt detrudi ad agendã pœnitentiã, ut extra de hæreti. cap. penul. Barto.
m Epheſijs Paulus i actib. Apoſtolorum. xx. capitu. Actuũ 20. f
n A ſanguine. id eſt, a peccato.
o Annuntiarem. Arg. quod ſi per te non ſtat aliquid, quo minus fiat, non eſt tibi imputandũ: ut xxxiiij. quæſtio. ij. admonere. & xlvij. diſt. c. ulti. & §. neceſſe. & C. de inſti. & ſubſtitu. l. j. Ar. cõtra extra de eo, qui mit. i poſ. cauſa rei ſer. cap. j. Io. Sed certe ibi ſtetit non per petentem poſſeſsionẽ. ff. de regul. iuris. l. culpa. Barto.

Imputandũ nõ eſt ei, per quẽ non ſtat.

p Mundus. Argu. a deſtructione antecedẽtis, ut xxiiij. q. ij. ſane.
q Tacendo. infra lxxxiij. diſt. error.
r Diſpenſatio. Væ. alias ueh. ſcilicet æterna mors. xj. quæſt. iij. ueh qui.
s Et clamet. infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? ĩ. vj. diſtinct. ſed penſandum.
ADDITIO Vel dic clamet prædicando, uel ſe timere æternam damnationem, ſecundum Hug.
t Quanto magis. Argu. a maiori, ut xxxij. quæſtio. v. ſi Paulus. viij. q. j. ſi ergo tantus.

His

siluisse, qđ cõgruit: ita his a (qđ absit) nõ mediocre periculũ est, q cùm debeãt parere, b despiciũt.

4 *Pariter quoq; obserua re debet sacerdos, ne indignis & non intelligẽtibus secreta mysteria sua pdicatione reserare incipiat. Qui.n.ea docet, quę ab auditoribus nõ ualent intelligi, non ad eorum, utilitatem, sed sui ostentationẽ facit. Vnde in expositione Beati immaculati, dicitur: Vitiũ animi est, indignis secreta uulgare. qđ fit uel loquacitate incauta: dũ sine iudicio uolat irreuocabile c uerbũ: uel adulatione, ut ei placeat, † cui sacra reuelat: uel iactatione scientię, ut plura scire uideatur. In quibus omnibus profectò datur intelligi, quanta debet esse discretio in prædicatione sacerdotis, qua si fortè caruerit, tanquam torto d naso sacerdotalis officij indicatur indignus.*

DISTIN. XLIIII.

Vm aũt uinolẽtus esse prohibeatur, gulę intemperantiam nequaquã habere permittitur. Neq;.n. ebrietas prohibetur, & uoracitas pmittitur. Vtrunq; e enim ĩter opera tenebrarũ Apostolus cõmemorat scribẽs Romanis: Nõ in comessationibus & ebrietatibus. Ventris nanque ingluuies ad luxuriã prouocat facilè, & omne opus bonum dissoluit. Vnde Hierony. Venter & genitalia sibimet ipsis uicina sunt: ut ex uicinitate membrorum confederatio intelligatur uitiorũ. Hinc Nabuzardan princeps cocorum muros Ierusalem destruxisse legitur, quia uenter, cui multitudo cocorum deseruit, ædificia uirtutum ad solum redigit. Sacerdos itaque de altari uiuere, f non luxuriari quærat. unde ait Hierony. Tibi ò sacerdos de altari uiuere, nõ luxuriari permittitur. Sunt autem comessationes non solùm sacerdotibus, sed etiã laicis noxiæ: qui festiuos & solennes dies non aliter se dignè celebrare putant, nisi comessationibus deseruiant.

Vnde August. scribit ad Aurelium episcopum.

Non est uacandum comessationibus & ebrietatibus.

CAN. I.

COmessationes, & ebrietates ita cõcessę, & licitæ putant, g ut in honorẽ beatissimorũ martyrũ non solùm per solennes dies (quod unusquisq; lugendum h uideat, qui hæc nõ carneis i oculis inspicit) sed ẽt quotidie celebrẽtur. Et post pauca: Nõ ergo asperè (quantũ existimo) non duriter, nõ modò imperioso ista tollũtur: sed magis docendo, quàm iubendo: magis monendo, quã minãdo: sic.n. agendũ est cum multitudine k peccantium. Seueritas autem exercenda est in peccata paucorum, & si quid minamur, cùm

a His. Id est, subditis.

b Parere. Id est, obedire.

Pariter. Hæc est quarta pars huius dist. Dictum est supra in cap. in mandatis. quod secreta fidei non sunt hæreticis reuelanda. Nunc uero dicit Gratianus, quod idem est de catholicis indignis, & non intelligentibus: si autẽ secus fiat, non fit ad eorum utilitatẽ: sed potius ad ostentationem, uel adulationem, uel scientiæ iactationẽ, uel propter loquacitatem incautam. Et hoc probat per expositionem Beati immaculati. Ex q. bus omnibus patet, quod si prælatus in prædicando discretionem non seruat, tãquam torto naso, id est, discretione carens, sacerdotis officio uidetur indignus.

c Irreuocabile. Horatius: Nam semel emissum manet irreuocabile uerbum. extra de uerb. sig. forus. & Ouidius, Nescit uox missa reuerti. iuxta illud, Vox emissa semel, irreditura uolat.

d Torto. ĩ. distin. xlix. c. j. Hinc etenim nasum cõparat discretioni: qa per eum perpenditur odor, & fœtor.

† Text. est in si. in l. j. C. de statu. & imagi. ubi uide quid sit adulagio.

Prompti ad loquendum sunt arguendi.

Ad idẽ u. q. v. qui ambulat. ff. de capt. & postli. reuers. in bello. §. factæ. in authẽ. de æqual. do. §. hinc igitur. in fin. Archidia.

C Vm autẽ. Hęc di. diuidit ĩ tres ptes, ĩ quarũ pría pbat de tẽperãtia gulæ. & hoc probat p quatuor authoritates sanctorum patrum. Secunda ibi, Multis. Tertia ibi, Non oportet. Io. de Fan.

Cum autem. Hęc distinctio spectat ad tertium capitulũ Apostolicæ regulæ, quæ tractata est trigesimaquinta dist. oportet ordinandum esse nõ uinolẽtum, sed sobrium. Sed nõ tractauit ibi, nisi đ sobrietate pot⁹: ideo resumit eã hic, & tractat de temperantia & sobrietate cibi. Annectit, quod laici, & clerici qui faciũt magna conuiuia causa lasciuiæ, delinquunt. 2 Itẽ addit, quod clerici non debent comedere, uel bibere in taberna nisi necessitas cogat. 3 De inde dicit, qđ cibũ clericorũ semper præcedet & sequetur oratio. Item quod in sacerdotali cõuiuio semper debet legi lectio sacræ scripturæ.

e Vtrunq;. Argu. quod uno prohibito, uel permisso. idem erit in cõnexo sibi: ut s̃. di. iiij. denique. & j. q. j. sicut Christus. Et ẽ hic ar. quod si Papa uel episcopus scienter aliquẽ ordinat, uidet̃ restituere ipsũ famę, 4 cum fama & sacerdotiũ sibi sunt annexa. Ioan. Quod falsum est, ut extra de schisma. ca. ij. ubi dicitur qđ probare debet secum fuisse dispensatum. Bar.

f Viuere. Sufficere debet ergo clerico, quod uiuat. i. sola necessaria habeat: & arctatur illa necessitas tãtũ ad uictum & uestitum: ut xij. q. j. episcopus. Qualiter tamen hoc intelligẽdum est, dixi xxj. q. j. c. j.

g Comessationes. Putantur. A stultis uidelicet.

h Lugendum. Id est, nonne unusquisque hoc lugẽdum uideat?

i Carneis. Sed spiritualibus.

k Cum multitudine.

4. Re. Conuiuia reprobata.

2 Infra e. c. cõuiuia. & c. multis.

3 Vt infra ea. non oportet. cũ duobus c. seq. Et cõ cor. gl. in c. nulli. in gl. j supra xlij. dist.

Ordo purgat infamiam.

4 Arg. C. de his, qui no. infa. l. iij. idẽ sentit Hug.

Victus & uesti⁹ sufficiunt clerico.

Quod legiẽ & no. 24 q. 2. resecãdæ. & xxxij. qõ. xiij. sic nõ sunt. ĩ gl. ult.

dolore fiat, de scripturis comminando uindictam futuram: ne nosipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Itaq; prius monebuntur spirituales, aut spiritualibus proximi: quorum authoritate & lenissimis quidem, & instantissimis admonitionibns cætera multitudo frangatur.

Item ex concilio Laodicensi.

Nulli clericorū, aut continentium, licet tabernas intrare.

CAN. II.

NOn oportet clericos seruiētes à presbyteris, usque [a] ad diacones, & deinceps ordinis ecclesiastici omnes usque ad ministros, aut lectores, aut exorcistas, aut psalmistas, aut etiam eos, qui in proposito [b] continentiæ sunt, tabernas (nisi causa necessitatis) intrare.

Item ex vj. synodo.

Deponatur clericus, qui tabernam aut ergasterium habere uoluerit.

CAN. III.

NVlli clerico licet tabernam, aut ergasterium [c] habere si enim huiusmodi tabernam ingredi prohibetur, quantò magis [d] alijs ministrare in ea? Si quis uerò tale quid fecerit, aut cesset, [e] aut deponatur.

Item ex concilio Carthaginensi iiij.

Nisi necessitate compulsi, clerici tabernas non ingrediātur.

CAN. IIII.

CLerici edendi, uel bibendi causa, tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis [f] necessitate compulsi.

Item Gregorius natali episcopo.

Corripiendus est episcopus, qui co nuiuijs occupatur.

CAN. V.

[a] MVltis ab urbe tua uenientibus, frater charissime didici, pastorali cura derelicta, solis te conuiuijs occupatū: quæ audita nō crederem, nisi hæc actionum [g] † tuarum experimentis probarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, ne quaquam exhortationi inuigiles, [h] sed ipsum quoque usum ecclesiastici ordinis ignores: hoc est in testimonium, [i] quòd his, sub quibus es positus, seruare reuerentiam nescis.

Idem ad eundem.

De eodem.

CAN. VI.

COnuiuia cōmunia, quæ ex intētione impendendæ charitatis fiūt, rectè uestra fraternitas in suis epistolis laudat: sed tamē sciendum est, quia tūc ex charitate ueraciter prodeunt, cùm in eis nulla ab sentiū uita mordetur, [k] nullus ex irrisione reprehēditur: nec in eis inanes secularium negotiorum fabulæ, sed uerba sacræ lectionis audiuntur: cùm nō plus, quàm necesse sit, seruitur corpori, sed sola eius infirmitas reficitur, ut ad usus exercendæ uirtutis habeatur. Hæc itaque, si uos in uestris conuiuijs agitis, abstinentium [l] † (fateor) magistri estis.

Item ex concilio Nanetensi.

PALEA.

N*Vllus presbyterorū quando ad anniuer*

dine, Multi sunt xl. ut extra de cleri. excommu. latores. Aliquādo xxiij. millia sūt pauci: ut xlv. distinct. disciplina. Et habes hic quod propter multitudinē detrahit seueritati: ut quinq. di. cōstitueretur. & j. q. vij. quoties. & xxiij. q. iiij. ipsa pietas. & cap. non potest. quandoque & cum paucitate mitius agendum est, cū timetur scandalum. xxiij. qō. iiij. cū quisq;. [2] Vbi ergo aliqd male fit, & quasi ex authoritate defenditur, tunc non debet dormire seueritas: quādo uero defenditur, tūc dissimulari pōt propter scādalum, ut de pœni. distin. vj. capitu. j. in fin. & lxxxij. distin. plurimos. & quinquage. distin. domino sancto. sed propter scandalū nūquam debet deseri ueritas ipsa, ut extra de regulis iur. qui scādalizauerit. [3] Sed seueritas pœnarum potest deseri, ut hic. Io. Item ubi non habet locū dispensationis remediū, ut in matrimonio, propter multitudinem nō est recedendū à seueritate canonica ut extra de transactio. ex parte. B.

[a] NOn oportet. Vsq;. Impropriè ponit hic usque, cū nulli sint in medio.

[b] Qui in proposito. Vt Deo deuoti conuersi. xij. q. j. duo. &c.

[c] NVlli clerico. Ergasterium. Id est, stationem.

[d] Quanto magis. Cui non licet minus, licebit, & maius: ut hic, & xxiiij. qō. j. miramur. & lxxiiij, dist gesta. xxiiij. quæst. v.

Seueritati, an propter multitudinē uel paucitatē detrahat.

[2] Cōcor. tex. ī l. de curionum & ibi glo. & doc. C. de pœn.

[3] Vbi de hoc, & extra d tēp. ordi. sane. ibi uideas.

[3] Sed & tacet qn̄q; ꝑlatus nō ꝓpter scādalum: sed ꝓpter maius malū, quod posset ecclesiæ ꝓueni re. ut cum Rex aliqd facit in rebus ecclesiæ, secundum Lau.

pœnale. [4] sicut ī casu conuerso. scilicet cui licet maius, & minus. xvj. q. ij. uisis.

[e] Aut cesset. Sic xxxv. di. c. j.

[f] CLerici: Nisi peregrinationis. Nota quod permittitur uiatori, quod alij non permittitur. Arg. simile ī. xj. q. iiij. quoniam multos.

[a] MVltis. Hæc est ij. pars huius dist. in qua reprehenditur quidam Natalis episcopus, qui semper erat in comessationibus, ita qđ officiū suū nesciebat: & ita alijs detrahebat. & hoc probat per hoc c. & per c. seq. Io. de Fant.

[g] Actionum. Arg. præsumi contra aliquem quandoque propter crimen præteritum. xviij. distin. peruenit. [5] xxxiiij. quęstio. j. cum per bellicam. Quandoque ex præsenti circa præsens, ut hic. quandoq; circa futurum. quinq. dist. si quis diaconus. Quandoq; ex præterito circa præteritum. xxij. q. j. nō est. Quàndoque ex prę terito circa futurum. xxiiij. q. v. si apud. & lxxxij. dist. plurimos.

[h] Inuigiles. Quæ duo, scilicet lectioni studere, & exhortationi inuigilare, sūt opera potificis. xxxvj. dist. cap. ultimo.

[i] In testimoniū. Hic unum factum probat aliud, ut j. q. j. constat. &c.

[k] COnuiuia. Mordetur. Vnde uersus, Quisquis amat dictis absentum rodere uitam, Hāc mensam uetitam nouerit esse sibi.

[l] Abstinentium. Not. ꝙ abstinēs dicitur, qui bn̄ comedit: & continens dicitur

[4] Ad idē 30. q. 3. pr̄ actaciū. ff. de interdict. & releg. l. relegatorū. §. ult. Arch.

† Adde qđ actio hic accipitur ꝓ actu simile in l. magistratuū. C. de adop. & in l. iij. ff. de offic. procōs. & ī. c. di. rōnis.

[5] Vbi de hoc, & extra de præsump. scribam. & C. de adult. si qui. 31. q. 1. si quis uiuēte. extra de electiō. offic. cij. Arch.

† Abstinentiæ.

citur, qui tamē cognoscit uxorē suā: ut xxj. di. Nicena.

a Non oportet. hic habet quidā c. nullus quod est. j. de conse. dist. v. nullus.

b Ex symbolis. symbolum est, quādo plures cōferūt ad cōuiuia faciēda, idem est cōfertū.

c Celebrare. Nam ut ait Iuuenalis: Miserum est aliena uiuere quadra.

d Pro reuerētia. j. de cōse. dist. v. in oībus.

e Non liceat. Hymno. j. de cōsec. distin. ij. panis & calix. & capit. didicimus.

Sequi

sarium diem xxx. aut vij. uel iij. alicuius defuncti, aut quacūq; uocatione ad collectā conuenerit, se inebriare ullatenus præsumat nec precatus amore sanctorum, uel ipsius animæ bibere, aut alios ad bibendum cogere, uel se aliena precatione ingurgitare: nec plausus & risus inconditos & fabulas inanes ibi referre, aut cātare præsumat, aut turpia ioca, uel urso, uel tornatricibus ante se fieri patiatur: nec laruas dæmonū ante se ferri consentiat: quia hoc diabolicum est, & sacris canonibus prohibitum.

Item ex eodem.

De eodem.

PALEA.

Qvādo autem cōueniunt presbyteri ad aliquod conuiuiū, aliquis prior illorum uersum ante mensam incipiat, et cibum benedicat: & tunc secundum ordinē sedeant, alter alteri honorem præbentes: & per uices cibum, & potum benedicant: & aliquis de illorum clericis aliquid de sancta scriptura legat. Post refectionem similiter hymnum dicant ad exemplum domini: sicut in cœna fecisse legitur, et se contineant oēs presbyteri, maxime in talibus locis, ut non uituperetur ministeriū eorū.

Item ex eodem.

De eodem.

PALEA.

Qvādo presbyteri per calēdas simul conueniunt post per actum diuinum ministerium ad necessariam collectionem, non quasi ad plenam refectionem, sed quasi ad prandiū ibi ad tabulas resideāt, ne per talia inhonesta conuiuia se inuicem grauēt quia indecens est, et onerosum. Sepe etiam tarde ad ecclesiam r edeuntes maius damnum de reprehensione consequuntur (quod de grauedine mutua cōtrahunt) quàm lucrū ibi faciant. Nā de hmōi cōuentu Paulus Corinthios reprehendit: quia inconuenienter cœnam dominicā manducare conueniebant. Sic & qui ad cœnam dominicā, id est, ad collationem uerbi sub occasione cōueniunt, & ex ingluuietate uentris causa coniunguntur, reprehensibiles coram Deo & hominibus habētur. Et ideo per actis oībus qui uolūt panē cū charitate in domo fratris sui simul cum fratribus frangant: & singuli singulū bibere faciant: & maxime ultra tertiam uicem poculū non contingant: & sic ad ecclesias redeant. 1. Cor. 11.

Item ex concilio Laodicensi.

Christiani ex symbolis conuiuia non celebrent.

CAN. VII.

3 Non oportet a ministros altaris, uel quoslibet clericos aut etiā laicos Chrianos ex symbolis b (quæ uulgus comessalia appellat) cōuiuia celebrare. c

Item ex concilio Toletano tertio.

Sacrarum scripturarum lectio sacerdotalibus semper conuiuijs misceatur. CAN. VIII.

Pro reuerentia d Dei, & sacerdotum id uniuersa cōstituit synodus, ut (quia solent crebro mensis otiosæ fabulæ interponi) in omni sacerdotali conuiuio lectio diuinarū scripturarū immisceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonū, & fabulæ non necessariæ prohibentur.

Item ex concilio Martini papæ.

De confertis nec conuiuia facere, nec ante horā diei tertiam clericis comedere licet. CAN. IX.

Non liceat sacerdotes, uel clericos, sed nec religiosos laicos conuiuia facere de cōfertis. Nec oportet clericos, uel laicos religiosos ante sacrā horā diei tertiā inire conuiuia: nec aliquando clericos nō hymno e dicto comedere panem, & post cibos gratiam authori Deo referre.

Si ergo laicis cōmessationes damnabiles sunt, multo magis sacerdotibus imputātur ad gehēnam. Venter. n. pinguis (ut Hiero. ait) crassum sensum generat, cum sacerdotalis sensus econtra uigil esse debeat & tenuis. Atq; ideo edacitatis uitio obnoxij in sacerdotes ungi nō debent. Hi enim (ut ait Grego. in moralibus) qui adhuc uitiorum bello subiacēt, nequaquā p prædicationis usum præesse magisterio cæterorum debēt.

DISTIN. XLV.

SEquitur: *Non percuſſorem. non enim oportet epiſcopum ita eſſe iraſcibilem & perturbati ſenſus, ut percutiat, qui debet eſſe patiens: ſed ſequatur eum, qui dorſum poſuit ad flagella.*

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Conſtantinopolitano.

Verborum correctione, non uerberibus timeri debet epiſcopus.

CAN. I.

QVid autem de epiſcopis, qui uerberibus timeri uolunt, canones a dicãt, † bene fraternitas ueſtra nouit. Paſtores enim facti ſumus, nõ percuſſores. Egregius prædicator dicit. Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Noua uero, atq; inaudita eſt iſta prædicatio, quæ uerberibus exegit fidem. b

Itẽ in quodam cõcilio.

De eodem.

CAN. II.

NEminem quiſquam peccantem c cleri cum cæde attingat: nõ presbyter diaconem, non epiſcopus clericũ uel ſeruitorem eccleſiæ ad cedẽ perducat. Quòd ſi ita cauſa exigit, id eſt, ſi incorrigibilis extiterit clericus, triduo d priuetur honore, ut pœnitens redeat ad matrem eccleſiam

Item Gregorius Paſchaſio epo Neapolitano.

Non aſperis, ſed blandis ad fidem uerbis ſunt aliqui prouocandi.

CAN. III.

QVi ſyncera intẽtione extraneos a chriſtiana religione ad fidem cupiũt rectam perducere blandimentis e debent non aſperitatibus ſtudere ne quorum mentẽ reddita ratio ad planũ poterat reuocare, pellat ꝓcul aduerſitas. Nam quicunque aliter agũt, & eos ſub hoc uelamine a conſueta ritus ſui uoluerint cultura remouere, ſuas illic magis, quàm Dei cauſas probantur attendere. Iudæi ſiquidem Neapolim habitantes quæſti ſunt nobis aſſerentes, quòd quidam eos a quibuſdam feriarum ſuarũ ſolennitatibus irrationabiliter nitantur arcere: ne illis ſit licitum feſtiuitatum ſuarum ſolennia colere, ſicut eis nunc uſque & parentibus eorũ longis retro temporibus licuit obſeruare. Quòd ſi huius rei ueritas ita ſe habet, ſuper uacuæ rei uidentur operam dare. Nã quid utilitatis eſt quando & ſi contra longum uſum fuerint uetiti ad fidei illius conuerſionem nihil proficit: aut cur Iudæis quali ter ceremonias f ſuas colere debeãt regulas ponimus, ſi per hoc eos lucrari non poſſumus? Agendum eſt ergo, ut potius ratione & mãſuetudine prouocati ſequi nos uelint, non fugere: ut eos, ex eorum codicibus oſtendentes, quæ dicimus ad ſinum matris eccleſiæ Deo poſsimus auxiliante conuertere. Itaq; fraternitas tua eos moni tis prout poterit Deo adiuuante ad cõuertendum accendat: & de ſuis illos ſolennitatibus inquietari denuo nõ permittat: ſed omnes feſtiuitates feriasq; ſuas (ſicut hactenus tam ipſi, quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt) liberam habeant obſeruandi celebrandiq; licentiam. g

Item uniuerſis epiſcopis per Galliam & Europam, & Germaniam conſtitutis.

Non ſeueritate, ſed beneuolentia ſubditos prælati corripiant.

CAN. IIII.

LIcet plerunq; accidant ſacerdotibus, quæ ſunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia h

SEquitur. Hæc diſ. diuidit ĩ quatuor ꝑtes. In quarũ prima ꝓbatur per ſeptẽ authoritates, quod prælati non debent eſſe accenſi ad iram, uel perturbationẽ. Secunda ibi, Salomon. Tertia ibi, ex his. Quarta ibi, percuſſor. Ioan. de Fant.

a QVid autẽ. Canones. lxxxvj. diſtin. non liceat.

b Fidem. ad fidẽ enim nemo cogendus eſt, ut xxiij. q. v. ad fidem. & j. eo. de Iudæis. ſed fidẽ receptã cogit quis retinere. & ſic non cõſt xxiij. q. iiij. q̃s nos. & q. vj. iã ṽo.

c NEminẽ. Peccantẽ. dũ tamen non nimis i⁹ enormiter excedat. uel intellige, ꝙ clericus in ſacris ordinibus cõſtitutus, nõ ẽ grauiter & ĩmoderate uerberãd⁹. & ſic nõ obſt. extra de ſen. excõ. uniuerſitatis. Ioã.

d Triduo. ſimilis ſuſpẽſio eſt. v. q. iij in loco, &c.

QVi ſyncera intentione.

e Blandimẽtis. uel etiã muneribus: ut xxiij. q. iiij. c. ulti. licet ar. ſit cõtra. j. q. ij. quã pio. xxij. q. ij. primum.

f Ciremonias. ciremoniæ dicuntur ſacrificia Iudæorũ quia cereis exercebantur. ſ. diſtin. vj. §. his ita.

g Licentiam. Sed nonne Iudæi mortaliter peccãt iſta faciendo? a quo ergo datur eis licẽtia peccãdi mortaliter? Itẽ ſi peccãt mortaliter, quare nõ puniũtur, cũ ipſi in alijs delictis puniunt, ut xvij. q. iiij. conſtituit. extra de uſur. poſt miſerabilem? Sed dic ꝙ nõ dat eis hic licentiã peccãdi, ſed liberationem a pœna. & eſt ſimile iiij diſt. deniq;. & xxj. q. ij. placuit. xxiij. q. j. paratus. Ad aliud reſpõdeo ꝙ ſi Iudęi ad hoc prohiberẽtur: ergo iã cogerent ad fidẽ. Et hæc uera ſunt: dum tamẽ ipſi in cõtẽptũ nr̃æ fidei nõ exerceant talia ut C. de Iudæ. Iudæos. & extra de Iudęis. & ſi iudęos.

LIcet plerunq; accidant.

h Beneuolentia. Nam ſentẽtia, quæ miſeri

Fidẽ ſuſcipeř nemo cogitur.

† Ar. q̃d ſufficit allegatio generalis nõ expreſſo. li. de quo per gl. in uerb. continebař. ĩ ca. continebař. de deſponſ. impub.

a Et ſic nõ obſ. extra d̃ ſen. excom. ut famæ. Io. de Fant.

Ciremoniæ.

Eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare.

a Nã celebrař & exercere illa ceremonialia eſt pecatum mortale. unde Hierony. Cultus legis ab aduẽtu Chr̃i non differt ab

idololatria. Ar.

Sētētia sit coniuncta misericordiæ.

misericordiam uetat, fugienda est. l. dist. ponderet.

a Sine peccato. ut lxxxj. distinc. Apostolus. & xxv. distin. ca. unum orariū. §. nunc autem.

Iudex sit amator æquitatis & misericordiæ.

b Expectandi. argumen. quod semper iudex potius sequetur misericordiam quā iudicium: uel æquitatē, quam rigorem: ut lxxxvj. distinct. non satis. l. distin. ponderet. xxvj. quæ. vij. alligant. & xxxv. q. ix. ueniam. ad idem ix. dist. sana.

c Iudicandi. id est, damnandi.

d Scandalorum. Nam scandalum est clericum statim puniri post delictum. sic xj. quæstione. iij. rursus.

e Non uult. sic ij. q. vj. qui se scit.

f De Iudæis. Saluandi sunt. quia nullus inuitus fit bonus: ut xxix. q. vj. uides.

Coactio ē duplex.

g Coacti sunt. Coactio conditionalis, de qua hic loquitur, non impedit sacramentum baptismi, nec etiam sacramētum ordinis: ut lxxiiij. dist. ubi. impedit tamen sacramentum matrimonij: i ut extra de spon. cum locum. Sed si fuerit absoluta coactio, nullus character imprimitur: ut extra de baptis. maiores. sed in dormientibus & amētibus distinguitur: quod si prius habeant propositum baptizandi, recipiunt characterem, aliter non: ut ibidem dicitur in fin. eo quod dormiens possessionem non acquirit: ut ff. de acquiren. pos. l. j. §. j.

i Arg. cōtra. 22. q. 4. inter ubi de hoc. ibi uideas.

h Vilis. Non propter utilitatem uitandam aliquid fieri. 100. dist. prisca. & c. seq.

i Licet. Et quod prouisum est. simile est, qd' dicit decr. qd' alicui pro pietate conceditur, non debet redundare in alterius iniuriam, ut extra de eccle. ædi. c. ij. & extra de ap. rephensibilis.

k Concordiā. s. ut unus præesset alijs, ne fieret schisma: ut xciij. di. legimus. & lxxxix. di. ad hoc.

l Episcopū. Docuit. Sed nonne dominus flagellis percussit: ut j. quæstio. iij. saluator? Solu. Sic: sed non facit hoc, ut timeretur, sed causa correctionis: ut s. eo. in summa.

quam seueritas: plus cohortatio, quàm comminatio: plus charitas, quàm potestas: cùm nemo nostrum sine reprehēsione, aut sine peccato [a] uiuat. Nam si dominus statim post trinam negationem beatum Petrum apostolū præceptorem nostrum iudicasset, non tātum ex eo fructum, sicut fecit, recepisset. Expectādi [b] ergo, atq; corrigendi magis sūt rectores ecclesiæ, quam statim iudicandi. [c] Vnde necesse est quæquē negotia ecclesiastica post multarum experimenta causarum solicitius perspici, & diligentius præcaueri: quatenus per spiritū charitatis, & pacis omnis materies scandalorum, [d] & præsumptio inuidorum, atq; oppresio simpliciū fratrum de ecclesijs Domini auferantur. Et sicut non uult quisquam fratrum se aliorum iudicio prægrauari: ita nō audeat alij inferre, quod sibi nō uult [e] fieri. Iudæi non sunt cogendi ad fidē: quam tñ si inuiti suscepe rit, cogēdi sunt retinere.

Vnde in Toleta. concilio statutum est.

Sicut non sunt Iudæi ad fidem cogendi: ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur.

CAN. V.

De Iudæis autē præcepit sancta synod⁹, nemini deinceps ad credendum uim inferri. Cui enim uult Deus, miseretur: & quē uult indurat. Non enim tales inuiti saluādi sunt, [f] sed uolentes, ut integra sit forma iustitiæ. Sicut .n. homo propriā arbitrij uoluntate serpenti obediens, perijt, sic uocāte se gratia Dei, propria mentis conuersione quisque credendo saluatur. Ergo non ui, sed libera arbitrij sui uoluntate & facultate ut conuertantur, suadēdi sunt, non potius impellendi. Qui autem iam pridem ad Christianitatē coacti sunt, [g] sicut factū est temporibus religiosissimi principis Zizebuti: quia iam cōstat eos sacramētis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate unctos esse, & corporis domini extitisse participes: oportet, ut fidem, quam etiam ui, uel necessitate susceperunt, tenere cogantur: ne nomen domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt uilis, [h] ac contemptibilis habeatur.

Item Leo Papa episcopis.

Beneuolētia plusquā seueritas erga corrigēdos agat.

CAN. VI.

Licet nonnunquam accidant quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis: plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quàm seueritas: plus exhortatio, quàm comminatio: plus charitas, quàm potestas: sed ab ijs, qui quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi, facilè ab hac lege disceditur: & dum dominari magis, quàm consulere subditis placet, honor inflat in superbiā: & quod prouisum est [i] ad concordiam, [k] tendit ad noxam.

Item ex canone apostolorum.

Deijciatur ab officio presbyter, et diaconus, et episcopus uerberibus timeri quærens.

CAN. VII.

Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquētes, aut infideles iniquè agentes, & per huiusmodi uolentem timeri, deijci ab officio suo pręcipimus: quia nunquā nos docuit [l] hoc dominus: sed econtrario ipse cùm percuteretur, non repercutiebat: cùm malediceretur non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur.

Item ex concilio Bracarensi.

Non uerberibus, sed uerbis subditos epī corripiāt.

CAN. VIII.

Cum beatus Paulus Apostolus arguere, & obsecrare, uel increpare in omni bonitate, & patientia præcipiat, extra hanc doctrinam nouimus quosdam ex fratribus tantis cædibus inhonoratos efferuescere, quātas poterāt latrocinantiū promereri personæ: & ideo qui gradus iā ecclesiasticos meruerūt, id est, presbyteri, abbates, siue leuitæ, qui exceptis grauiorib. [a] & mortalibus culpis, nullis debent uerberibus subiacere: nō est dignum, ut passim unusquisque prælatus honorabiliora mēbra sua prout uoluerit, & ei placuerit, uerberibus subiaceat & dolori: ne dum incautè subdita percutiat membra, ipse quoq; debitam sibi subditorū reuerētiā subtrahat, [b] iuxta illud, quod quidā sapiens dicit: Leuiter [c] castigatus reuerentiam exhibet castiganti: asperitatis autem nimiæ increpatio, nec increpationē recipit, nec salutē. Et ideo si quis aliter, quàm dictū est, prædictos honorabiles subditos licētia perceptæ potestatis elatus malitia animi tantū crediderit uerberādos, iuxta modū uerberū, quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilij [d] sententiā sustinebit.

[a] *Salomon uerò ecōtra admonet, dicens: Percute filium tuum uirga, et liberabis animā eius a morte. Hinc ēt beatus Gregorius scribit ī dialogo, beatum Benedictum quēdam monachū uirga percutiē do sanasse, quē crebra admonitione curare non poterat. Hinc etiā dominus flagello facto de funiculis male uersantes in templo flagellauit, [e] et de oratio nis domo eiecit. Hinc ēt Apostolus fornicatorē [f] illū satanæ corporaliter uexandū tradidit: et magum [g] illū corporali cæcitate dānauit. Hinc ēt in canonib. [h] pueri, qui ante rōnales annos irrationabiliter uersant, uerberib. castigari iubent. Virgines quoq; si religionis ueste deposita alijs se copulauerint, ergastulis [i] retrudi præcipiuntur.*

Hinc etiam Gregorius in moralibus uigesimo libro, parte iiij. ca. sexto.

Disciplina non est seruanda sine misericordia, nec misericordia sine disciplina.

CAN. IX.

Disciplina [k] uel misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur: sed circa subditos inesse debet rectoribus & iustè consulens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Hinc est, q̄ semiuiui illius uulneribus, qui à Samaritano in stabulum ductus est, & uinū adhibetur, & oleū: ut per uinum mordeantur uulnera, [per oleum foueantur: & quatenus unusquisque, qui sanandis uulneribus præest, in uino morsum districtionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis. Per uinum mundantur putrida, per oleum sananda fouentur. Miscenda est [l] ergo lenitas cum seueritate: faciendumque quoddam ex utroque temperamentum, ut neque multa asperitate

---

Clerici non sunt æqualiter uerberandi.

Cum beatus. Grauioribus. Hic patet, quod maiores clerici non sunt uerberandi, nisi pro maiorib. culpis: sed minores etiam uerberantur pro minoribus: ut xxxv. dist. ante. & xxj. distin. ca. denique. v. q. v. illi qui. sunt & aliæ personæ quæ habēt coerctionem uerberum sed temperatum, ut pater, dominus, mater, paterfamilias, magister, marit⁹: ut xxiij. q. iiij. duo ista. & quæstio. v. ca. j. & vij. quæ. j. sicut. Vnde si pater uerberat filium cleric. cum in minoribus ordinibus constitutum non est excommunicatus. Idē est de alijs propinquis, uel de ijs, qui familiam habent, ut extra de sentent. excommuni. cum uoluntate. in fin. Ioā. Tancredus tamen respondit, quod si pater animo corrigendi uerberat filium in sacris ordinibus constitutum, quod non est excommunicatus: quia manus illa non est iniuriosa, cum non fiat animo iniuriandi: ut extra de sententi. excommun. ca pit. j. hoc etiam notaui in quæstionibus. B.

Adde gl. in l. iurati bus. ff. de iuris. om. iud. et in auth. d nu pt. §. si ue ro. col. 4.

[a] Quæstio uenerialis est, & incipit quærit utrum pater, &c.

[b] Subtrahat. Argu. quod ex quo prælatus non seruat reuerentiam subdito, nec subditus tenetur ei seruare: ut xcv. distinctio. esto. xxij. quæ. v. de forma. xxxij. q. vj. iniquum.

Prou. 2. b

[c] Leuiter. ff. ad l. Aquil. præceptoris.

Clericus potest relegari.

[d] Exilij. No. clericum posse relegari in exilium: ut ij. q. j. in primis. & not. xij. q. iiij. hi qui.

Salomon. Hæc est secunda pars huius dist. in qua probatur, quod subditi sunt castigādi: & tunc eos prælati diligunt cum eos castigant. & hæc probantur per istum §. & per quinque authoritates sanctorum. Ioan. de Fan.

Ioan. 2. c

[e] Flagellauit. Vt j. q. iij. saluator.

[f] Fornicatorem. J. ij. quæst. j. de manifesta.

1. Cor. 5. a

[g] Et magum. infra. xxiij. quæst. viij. legitur.

[h] In canonibus. In hoc libro non inuenio illos canones, sed uerba correctionis inueniunt xxviij. distinctio. de his. & xij. quæstio. j. cap. j.

[i] Ergastulis. J. xxviij. q. j. impudicas. & c. peruenit.

[k] Disciplina. Id est, rigor siue pœna.

Iudex mediocritatē sequatur.

[l] Miscenda est, No. quod iudices semper sequentur mediocritatem, ut argum. extra de censi. ex parte. ff. de pigno. actio. si seruus ff. de iu. & fac. ign. nec supina. extra de offic. custo. cap. j. & ff. de uerbor. obli. continuus. §. cū ita. Argum. contra. ff de nego. gest. Nesennius. in fin. Io. Solu. iudex potius sequatur æquitatem, quam rigorem: ut C. de iud. placuit. Vbi certum est ius ab æquitate dissentire, ut in restitutione minorū, nisi ex causa magis sequeretur rigorem, ubi s. multis grassantibus opus est exemplo: ut ff. de pœn. aut facta. in fin. ubi autem ius scriptum non est, iudex semper sequitur æquitatem, ut extra. de transac. c. ultimo. Bar.

Ad idē. ff. de seru. leg. generaliter. nā si legati ti bi seruum nec expssi de quo, de mediocri intelligendum est. Laur.

Luc. 10. f

Meus

exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca significat, in qua cum tabulis uirga simul & manna est: quia cum scripturæ sacræ scientia est in boni rectoris pectore, si est uirga districtionis, sit & manna dulcedinis. Hinc etiã Dauid ait: uirga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga etenim percutimur, & baculo sustentamur. Sit ergo districtio iustitiæ, quæ feriat: sit & consolatio baculi, quæ sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderatè sæuiens: sit pietas, sed non plus quam expediat parcens. Intueri libet in Moysi pectore misericordiam, simul cum seueritate sociatam. Videamus amantem piè, & districtè sæuientem.

Certè cum Israeliticus populus ante Dei oculos penè inueniabilem † cõtraxisset offensam, ita ut eius rector audisset: Descende, peccauit populus tuus. ac si ei diuina uox diceret: Qui in tali peccato lapsus est, meus non est. a atque subiungeret: Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam: ille semel & iterum pro populo, cui præerat, obicem se ad impetum Dei irascentis opponens ait: Aut dimitte eis hanc noxam, aut si nõ facis, dele b me de libro tuo, quem scripsisti. Pensemus ergo quibus visceribus eundem populum amauit, pro cuius vita de libro vitæ deleri se petijt. Sed tamen iste, qui tanto amore eius populi constringitur, contra eius culpas pensemus quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim ut culpæ veniam ne delerentur obtinuit, c zelo rectitudinis succensus inquit, Ponat vir gladium super femur suum: ite & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum: & occidat vnusquisque fratrem, uxorem, & amicum, & proximum suum. Cecideruntq; in illo die, quasi xxiij. milia hominum. Ecce qui vitã hominum etiam cum sua morte petijt, paucorũ d vitam gladio extinxit. Intus arsit igne amoris, foris accensus est zelo seueritatis. Tanta fuit pietas, ut se pro illis coram domino morti offerre nõ dubitaret: tãta seueritas, ut eos quos diuinitus feriri timuerat, ipse iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, quibus præfuit, ut pro eis nec sibi parceret: & tamen delinquentes sic persecutus est quos amauit, ut eos etiam domino parcente prosterneret. Vtrobique legatus fortis, utrobiq; admirabilis mediator: causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gladijs allegauit. e Intus amans diuinæ iræ supplicando obstitit: foris sæuiens culpam feriendo consumpsit. In regimine ergo utrunque Moyses miscuit, ut nec disciplinæ deesset misericordia, nec misericordiæ disciplina. Vnde in Iob iuxta utranque uirtutem dicitur: Cumq; sederem quasi Rex circunstante exercitu, eram tamẽ mœrentium consolator. Sedere quippe circunstante exercitu, uigor est disciplinæ regiminis: mœrentium verò corda consolari, est ministerium pietatis. Idem.

Iustè iudicans misericordiam cum iustitia seruat.

CAN. X.

OMnis, qui iustè iudicat, stateram in manu gestat. In utroque f penso

a Meus non est. Argu. quod de uno conceditur, de alio negatur. sic j. qõ. j. per Esaiam. xxxiij. quæst.v. qui sitit. & xxiij. quæst. iiij. forte. sic xxv. distinct. qualis. similiter cũ iudicatur rem meã esse, per consequẽs iudicatur tuam non esse, ut ff. de procurat. Pomponius. §. secundo.

b Dele. Sed quare hoc petijt Moyses, t cum nemo deleri possit, nisi propter peccatum propriũ: quia spiritus sanctus nulli ingerit immeritam pœnam: ut xj. quæstione iij. illud? Dicunt quidã, qđ impetu mentis hoc dicit. Alij dicũt quod ex magna cõfidentia hoc dixit: quasi dicat, impossibile est, qđ me deleas. August. tamen dixit, quod hæc dictio aut, ponitur hic conditionaliter, id est, si non dimittis eis hãc noxam, dele me cum eis: postea destrue consequens, sed nõ delebis me: ergo dimittes eis hanc noxam. & Gregorius hic conditionaliter exponit. Alij intelligunt hoc de morte temporali, prout uidetur sonare litera sequens.

c Obtinuit. ĩ. l. di. si quis prapostera. contra, ibi dicitur, quod veniam petijt, sed non obtinuit. Respondeo. Obtinuit ad tempus, uel ne punirentur æternaliter, sed non ut nunquam punirentur. Puniti enim sunt pro illo peccato in Romana, & in Babylonica captiuitate, vt lxxvj. distinctione ieiunium. Vel obtinuit veniã quo ad uitam æternam, non quo ad temporalem: sicut & Dauid remissum fuit peccatũ quo ad vitam æternam, sed tamen punitus fuit temporaliter, ut de pœniten. distinct. j. sicut primi.

d Paucorum. Nota xxiij. milia dici pauca: t quia pauci fuerunt respectu aliorum. Simile. ff. de ver. sig. maiorẽ.

ADDITIO.

Et xxiij. qõ. iiij. c. Guilisarius. §. quod autem.

e Allegauit. Arg. quod idem potest esse aduocatus utriusque partis, & nũc inducere iura pro vna parte, nunc pro altera: quod est falsum. t Et sic tutor duorum litigantium pro uno agit, & pro altero respondet: ut ff. de author. tuto. accipientis. Ex hoc loco sumitur causa quare episcopus accedens ad altare deponit mitram, & baculum: sed cum conuertit se ad populum, resumit comminationis suæ insignia: ut de consecr. distin. j. nullus episcopus.

f OMnis. In vtroque. i. in absoluendo & cõdemnando.

Portat

2. Para. 5.

Psalm. 21.

t Sub. sicut etiam idẽ petit. xxiij. qõe. iiij. quid crudele. iuxta finẽ.

† Innumerabilem.

Exo. 22. f

Moysi oratio pro populo ĩ quo fuit exaudita.

Exo. 22. f

t Adde regulariter quot dicãtur pauci. not. gl. in l. senatus. ff. de don. causa mortis. & in c. cupiẽtes. §. cæterũ. in gloss. in vers. cõtra dicẽtium paucitas. de elect. Episcopus quãdoque sumit & qñq; deponit mitrã, & baculũ non sine causa.

t Adde de hoc late p Io. And. in mercu. libro vj.

iustitiam & misericordiā portat: a sed per iustitiam, reddit peccati sententiam: per misericordiā peccati temperat pœnam, ut iusto libramine quædā per æquitatem corrigat, quædā uero per miserationem indulgeat. Qui Dei iustitiam oculis suis præponit: semper timens & tremens in omni negotio formidat, ne de iustitiæ tramite deuians cadat: & unde non iustificatur, inde potius condemnetur.

Idem Aug. in enchirid.

Qui remitit et qui corripit, vterque miseretur.

CAN. XI.

ET qui emendat uerbere, in quem potestas datur, uel coercet aliqua disciplina: & tamen peccatum eius, quo ab illo læsus, aut offensus est, dimittit b ex corde, uel orat, ut ei dimittatur, non solùm in eo ꝙ dimittit ex corde atque orat: uerum etiā in eo ꝙ corripit, c & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemosynā facit: quia misericordiam præstat. Multa enim bona præstātur inuitis, d quādo eorum consulitur vtilitati, nō uoluntati: quia ipsi inueniuntur sibi inimici. Sunt enim multa genera eleemosynarum, de quibus Albinus ait:

De multiplici genere eleemosynarum.

CAN. XII.

TRia sunt genera eleemosynarum. una corporalis, egenti dare quicquid e poteris. altera spiritualis, dimittere f a quo læsus fueris. tertia delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

Item Augustinus.

Eleemosynis pecuniæ, præfertur eleemosyna cordis.

CAN. XIII.

DVæ sunt eleemosynæ: una cordis, alia pecuniæ. eleemosyna cordis est dimittere ei, à quo læsus es. nam dare aliquid indigenti aliquando quæris, & non habes. indulgere peccanti quantum uolueris redundat g tibi. Eleemosyna cordis multo maior est, quā eleemosyna corporis. Charitatis eleemosyna sine substantia terrena sufficit. Illa verò, quæ corporaliter datur, si sine benigno corde h tribuitur, omnino non sufficit.

3 *Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas mansuetudinis, sine rectitudine seueritatis, nec zelus rectitudinis sine māsuetudine ī p̄latis debet inueniri. Percussores ergo q̄ præmissis authoritatibus ab*

a Portat. Sed qualiter istud stare potest, quod iudex habeat misericordiam & rigorem? Primum ea ratione: quia iudex non potest mitigare pœnā a canone latam, uel lege inflictam. ut. ij. q. iij. c. si quem. §. notandum. sed illud ibi expeditum est. Itē qualiter miseretur iudex illius quem occidit? Itē quæ misericordia manet circa illum, qui deponitur? Item quę misericordia sit ibi vbi filius punitur pro delicto patris? vt. vj. qō. j. c. quæro. §. verum. Solu. ideo dicitur iudex seruare rigorem & misericordiam, non q̄r simul exerceat ea circa aliquem: sed quia si opus fuerit, & causa subest, debet esse misericors in dispensando: si causa non subest, debet esse rigidus in iudicando. Vel dic quod iudex semper habebit misericordiam etiam occidendo hominē: & si non per mitigationē pœnæ, saltem per compassionem, ut infra ead. vera. Item ex hoc facit misericordiam, cum facit ut ille conteratur inter flagella, & ne fiat deterior. Vnde eo ipso, quòd iudex punit aliquē misericordiam facit. ut infra ead. c. proxi. & iste intellectus patere potest ex illis capi. xxiij. q. iiij. duo ista. & c. ea vindicta. Qui enim facit finē peccato, misericors est: ut de pœnitent. distinctio. ultim. cap. ultim. in fin.

b ET qui emendat. Dimittit. Quilibet potest & tenetur dimittere rancorem, sed non tenetur dimittere satisfactionem: ut xc. distinctione. si quis contristatus. & xxiij. q. iiij. si illic.

c Corripit. Hic videtur, quod aliquis potest verberare uel excommunicare aliquem pro propria iniuria. sic xxiij. q. iiij. si illic. & ij. quæst. vij. si quis. Sed contra. j. distinctio. proxim. seditionarios. ubi dicitur quod clerici non debent esse vltores propriæ iniuriæ. Similiter est contra. xxiij. quæstio. iiij. inter. ubi dicitur quod nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria. similiter est contra xxiij. quæstio. v. de occidendis. ubi dicitur quod iudex pro sua iniuria non debet reum occidere. Sed solue ut dixi. ij. quæstio. vij. si quis episcopus. Ioan. Sol. pro propria iniuria potest prælatus aliquem punire dummodo non faciat hoc animo vlciscendi: ut j. distinct. proxi. seditionarios. uel ut magis timeatur, ut s. eo. dist. c. j. sed si animo corrigendi hoc facit, & non ex indignatione, bene licet, ut in hoc capit. dicitur. Bar.

d Inuitis. Argum. quod inuito confertur beneficium, ut xxiij. quæst. iiij. displicet. & quæstione v. non vos. lxxiiij. distinc. placuit. & c. consuluit. ff. de negot. gest. soluendo. ff. de libe. cau. l. j. & ij. & ff. de appellat. non tantum. Argum. contra xx. q. iij. præsens. & xxiij. quæst. v. ad fidē. ff. de regulis iur. inuito. Solut. ad bonum semel receptū bene cogitur aliquis illud retinere, alias non. 3 Contraria uero iura in casibus specialibus loquuntur, in quibus quis cogitur. Sunt enim. Dictum est supra in cap. proxi. quod qui corripit, & punit, dat eleemosynam: ideo ponit quot sunt genera eleemosynarum, & ad hoc alleg. duo ca. sequen. Io. de Fāt. & Hugo.

e TRia sunt. Quicquid. Hæc est magna eleemosina, qui dat ultra id quod potest 4 ut xlj. distin. parsimoniam.

f Dimittere. Quātum ad rancorem ad minus, ut xc. distinctione. si quis contristatus.

g DVæ sunt. Redundat. id est, abundat.

h Benigno corde. Quia qui dat pauperi eleemosynam non ex charitate, sed ideo ut remoueat à se importunam petitionem, rem perdit & meritum, & uenialiter peccat: 5 ut xxv. distinct. c. vnum orarium. §. criminis.

Ex his omnibus. Hæc est tertia pars huius distinctionis, in qua probatur quod in correctionibus debet semper iudex declinare in partem mitiorem, & tamen

Iudex qualiter pōt habere rigorem & misericordiam.

1 Nam iudex iuste interficit. xxxvij. q. vj. miles. nā non est crudelitas crimina ꝑ Deo punire, sed pietas. xxiij. q. viij. legi. Archi.

Rācorem dimittere tenemur.

2 Ad idē adde ex̄. de homic. significasti. ij. in fi. de hoc nota. ex̄. de cle. malef. deas. Ar-

Beneficiū inuito cōfertur.

3 Supra eo. de Iudæis.

Eleemosina magna.

4 Dominus ñ vult opes fundi, sed dispensari. lxxxvj. distinct. non satis. Arg. Eleemosynæ dator pōt uenialiter peccare.

5 Sic etiā peccat q̄s dādo eleemosynam ad vanam gloriā. ar. j. q. j. vide quantum.

episcopali officio remouẽtur, nõ quilibet corporaliter flagellãtes, sed præter missa mãsuetudine ad uerbera semper parati intelligẽdi sunt: qui per flagella, nõ uitia corrigere, sed timeri appetunt: quib. Petrus scripsit, Ne sitis dominãtes in clero, sed forma facti gregis ex aĩo.

Hinc etiã Greg. scribit in Moralibus lib. xix. parte iiij. cap. xxiij.

Mansuetudo et discretio abinuicem non separentur.

CAN. XIIII.

SVnt nanque nonnulli ita districti, ut etiã omnem mansuetudinẽ benignitatis amittãt: & sunt nonnulli ita mansueti, ut perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus utraq; summopere sunt tenenda, ut nec in disciplinæ uigore benignitatem mansuetudinis, nec rursus in mãsuetudine districtionẽ deserant disciplinæ: quatenus nec a cõpassione pietatis obdurescant, cùm contumacem corrigunt, nec disciplinæ uigorem molliant, cùm infirmorũ animos consolantur. Regat ergo uigor disciplinæ mansuetudinem, & mansuetudo ornet sermone uigorẽ: & sic alterũ cõmendetur ex altero, ut nec uigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Idem.

Verè iustus miseris compatitur, delinquẽtibus indignatur.

CAN. XV.

VEra iustitia compassionem habet, falsa uero [a] dedignationẽ: quãuis & iusti soleant rectè peccatoribus indignari. Sed aliud est, quod agitur typo superbiæ, aliud qđ zelo disciplinæ. Indignantur etenim, sed non dedignantes sunt. At cõtra ij, qui de falsa iustitia superbire solent, cæteros quosque despiciunt: nulla infirmantibus misericordia condescendunt: & quo se peccatores esse nõ credunt, eo deterius peccatores fiunt.

Item Hieronymus in Ieremiam.

Peccantes mansuetudine prouocentur, non austeritate abyciantur.

CAN. XVI.

REcedite [b] (inquiunt) polluti, recedite, abite, nolite nos tangere, nobiscum nolite communicare. Talis loquela nõ illuminat cæcum, non sanat ægrotum, non curat infirmum, sed magis occidit, atque in desperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex sua infirmitate [c] aliorum infirmitates pensantes magis per humilitatis, & mansuetudinis leuamẽtum [d] student peccantes ab erroris laqueo eruere, quàm per austeritatem in foueam perditionis nutantes propellere.

Vnde doctor gentium, factus sum (inquit) infirmus infirmis. 1.Cor.9.d

Idem.

In populum ira Dei desæuit, cùm prædicator delinquentes palpat, et non corripit.

CAN. XVII.

SEd illud non otiosè transcurrendum est, q͏̃ uno [e] peccante, ira Dei super omnem populum uenit. Hoc quomodo accidit? quando Sacerdotes, qui populo præsunt, erga delinquentes beneuoli uideri uolunt: & uerentes peccantium linguas, ne fortè male de eis loquantur, sacerdotalis seueritatis immemores nolunt complere, quod scriptum est: Peccantem coram omnibus argue, ut cæteri [f] metum habeant. Et iterum: Auferte malum a uobis ipsis. Nec zelo Dei succensi imitantur Apostolum dicentem: Tradidi huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis: ut spiritus saluus fiat. Neq; illud Euangelij implere student, ut si uiderint peccantem, primò secretè eum conueniant: post etiam duobus, [g] uel tribus adhibitis testibus: qui si contempserit, & post ecclesiæ correctio-

Num.6.d — 1.Tim.5.d — Ibid. d — 1.Cor.5 d — Mat. 18 b

men punire: & hoc ꝓbat per quatuor authoritates. Ioan. de Fant.

[a] VEra iustitia. Falsa uero. Vnde falsa iustitia non est iustitia: & iudex, si iustitia in eo non est, non est iudex: sicut nec iniusta misericordia, misericordia: ut xxiij. q. iiij. est iniusta. sicut falsus denarius [f] non est denarius: & falsus tutor non est tutor: ut ff. de uerb. signi. Paul⁹. Et nota quod facit hic differentiam inter indignari & dedignari, ut indignatio spectet ad malos [a] & dedignatio ad bonos. Et illud odium est bonum, quo quis odit peccata, nõ homines: ut lxxxvj. dist. odio. & iustus irascetur peccatis populorum: ut vij. q. j. aduersitas. §. cũ uero. ij.

Iudex falsus nõ est iudex.

1.Pet.5.a

[f] Sic dicitur falsa uirt⁹ 28.q.1.§. ex his.

Indignari et dedignari differunt.

[a] Vnde dicas qđ dedignari ꝓprie est cũ supbia irasci & corripere & increpare, secũdũ Hu.

[b] REcedite. Hęc sũt uerba illorum, qui habent falsam iustitiã. Sed hæc uerba, non de corporali, sed spirituali recessu intelligenda sunt: ut xxiij. q. iiij. recedite.

[c] Infirmitate. id eo enim dominus permisit Petrum cadere, ut ex sua infirmitate sciret qualiter deberet aliorum infirmitatibus compati: ut l. dist. considerandum.

Petrus cecidit nõ sine causa.

[d] Leuamẽtum. Debet enim prælatus singulos iuuare pro posse: ut viij. quæs. j. clemens.

[e] SEd illud. Vno. s. Achor, qui furatus fuerat regulã aureã de Iericontino anathemate: ut j. q. iiij. ca. ecclesia. §. item peccato ciuium.

Achor.

[f] Vt cæteri. No. quod cum quis delinquit publice, publice est arguẽdus, & nõ occulte: [g] ut sic cæteris metus incutiatur, & etiã scãdalum auferatur. ut ij. q. v. si mala. & q. vij. quapropter. & xxiij. q. iiij. ita plane. & xviij. q. ij. peruenit. & xj. quæ. iij. ca. ulti. Et multis personis grassantibus exemplo opus est: ut ff. de pœ. aut facta. §. ultimo.

[g] Pone q͏̃ aliqs peccauit.

[g] Duobus. Ex hoc c. uidetur quod illa publice, & satisfacere uult in occulto, nunquid sufficit? Nõ. Nã dicit canõ, ubi malũ contingit, ibi moriatur. 2. quæsti. j. si peccauerit. Ad hoc đ pœ. dist. j. c. q̃s aliquãdo §. hæc ergo. Arch-

illa authoritas, si peccauerit, intelligatur etiã de manifesto delicto. Quid iuris sit, dixi ij.q.j. si peccauerit.

[a] Morbida. ĩ. j.qõ. j.fertur.xxiiij. quæ. iij.resecandæ.

Iure, cui9 nõ est author, utrũ possumus uti.

[b] Hinc etiam alibi. Arg. quod possumus uti iure aliquo, cuius non habemus authorem: ut s̃.e.neminem.& extra de fri. & male c.j. de consec. dist. iiij.sanctum. Ar.contra. ff. de fal. l. ult. ubi dicitur quod falsarius est, qui allegat leges, quarum nõ habetur author. Io. hoc ideo contingit in legibus, quia nulla sine authore certo inuenitur. B.

Sane percussor. Hæc est quarta pars distin.in qua prosequitur de percussione spirituali: quia supra dixit de corporali. Arch.

Sequitur. Hæc distinct. diuiditur ĩ tres partes: in quarum prima repreh̃edit superbos doctores. Secunda ibi, Ecce quare. Tertia ibi, Non licet. Ioan.de Fant.

ad Titum 1.b

[c] Sequitur. In hac xlvj. distin.exequitur x. cap. apostolicæ regulæ, scilicet, oportet episcopum esse non litigiosum. Talis autem duplici de causa prohibetur ordinari.

Litigios9 duplici ratione ordinari nõ debet.

una, quia cum talis sit arrogans, nescit humiliter docere. Vnde subditi uilipendunt eius doctrinam. Item alia ratione: quia consueuerunt tales distemperati esse in moribus. Solent enim esse adulatores, proditores, detractores, maledici, inuidi, scurriles, ad ulciscendas iniurias suas prompti: quæ secundum ordinem hic exequitur.

[a] Vt ĩ.c. cap.j.

1. Tim.3.

[a] Tertia,

nẽ non fuerit emendatus, de ecclesia expulsum uelut gentilem habeant, aut publicanum: & dum uni parcũt, uniuersæ ecclesiæ moliũtur interitum. Quæ est ista misericordia, quæ ista bonitas, uni parcere, & omnes indiscrimen ad ducere? Polluitur enim ex uno peccatore popul9 sicut ex una oue morbida [a] uniuersus grex inficit: sic ex uno fornicante, uel aliud quodcunque scelus cõmittente, plebs uniuersa polluitur. Hinc etiam alibi [b] dicitur. Rectorẽ subditis pietas matrẽ, disciplina uerò patrem exhibeat. Percussor quoq; dicitur, qui sermone inutili infirmorum conscientiam uulnerat.

Vnde Anacletus Papa.

Qui sermone incauto cõscientiam percutit infirmorum, percussor uocatur.

CAN. XVIII.

[4] SAnè percussor ille doctor dicit, qui sermone inutili conscientiã percutit infirmorũ. Ideo tenere uos & omnes fideles oportet eum qui secũ dùm doctrinã fidelis est, sermonẽ, ut potens sit cõsolari in doctrina sancta, & contradicentes redarguere, & rectè uiuentes, atq; etiam rectam fidem tenentes consolidare.

DISTIN. XLVI.

[1 ps] SEquit [c] *in epistola ad Timotheũ: Nõ litigiosũ. Nihil est.n.impudẽtius arrogantia rusticorũ, qui garrulitatẽ authoritatẽ putãt et parati ad lites, in subiectos tumide intonant, quod ex arrogantia superbiæ prouenire manifestum est.*

Vnde Grego. scribit in Moralibus, lib. uigesimotertio, parte v.c.xij.

Arrogantes nesciunt inferre humiliter quæ docent.

CAN. I.

HOc habet proprium doctrina arrogantiũ, ut humiliter nesciant inferre, quæ docent: & recta, quæ sapiunt, etiam rectè ministrare non possunt. In uerbis [d] enim eorum proditur, quòd cùm docent, quasi in quodam sibi uidentur summitatis culmine residere: eosque, quos docent, ut longè infra se positos uelut ĩ imo despiciunt: quibus non consulendo loqui, sed uix dominando dignãtur. Rectè autem his per prophetã dominus dicit: Vos autem cũ austeritate imperabatis eis, & cũ potentia. Cum austeritate enim, & potentia imperant, qui subditos suos non cum tranquillitate ratiocinando corrigere, sed asperè inflectere dominando festinant. At contra, uera doctrina tãtò uehemẽtius hoc elationis uitium fugit per cognitionẽ, quantò ardentius uerborum suorum iaculis ipsum magistrum [e] elationis insequitur. Cauet enim, ne eum elatis moribus prædicet, quem in cordibus audientium sacris sermonibus insectatur. [f] Ezec. 34.

[2] *Ecce, quare litigiosi prohibentur in episcopos ordinari. Est et alia causa huius prohibitionis. litigiosi nanq; uel adulationib. animos principum sibi cõciliant, uel fratribus suis detrahendo, infamiæ notam ingerunt: uel inter fratres discordiã seminãdo, seditionẽ nunquam facere cessant: quæ omnia in prælatis damnabilia esse probantur.*

Vnde Greg. scribit in Moralibus lib. decimooctauo, parte iiij. cap. ij.

[d] HOc habet. In uerbis. Ex uerbis enim perpendimus alicuius stultitiam: ut xciij. distinctio. legimus.& extra de succes. ab intesta. cum dilectus. & ex uerbis perpenditur quanta fides adhibeatur testibus: ut ff. de quæst.l. de minore. quandoque etiã per signa perpenditur, quia impudicus oculus, &c. ut xxxij. quæstio.v. nec solo. & de pœnit. dist.j. in actione.

[e] Magistrum. id est, diabolum.

[f] Insectatur. id est persequitur.

Ecce, Hæc est secunda pars huius distin.in qua reprehendit auaros, adulteros, maledicos, murmuratores, seditionarios, & iniuriarum ultores: & hoc probat per vij. authoritates. Ioan. de Fant.

quia cum ipse sit litigiosus, & per consequentiam prouocet alios ad discordiã, nõ posset ad cõcordiã reuocare: ꝙ tamẽ tenet̃ ex officio facere. 93 dist.c.j. p totũ. secũdum Ho. Stultitia per uerba ac signa ꝑpenditur.

Sunt

De his, qui peccatoribus adulantur.

CAN. II.

Svnt nonnulli, qui dũ malefacta hominum laudibus efferunt, augẽt, a quæ increpare debuerant. † Hinc enim per prophetam dicitur: Væ his, qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite uniuersæ ætatis. Ad hoc quippe sub cubito puluillus, uel ceruical sub capite iacentis ponitur, ut molliter quiescat. Quisquis ergo malè agentibus adulatur, puluillum sub cubito, uel ceruical sub capite iacentis ponit: ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. Hinc rursus scriptum est: Ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum. Parietis quippe nomine peccati duritia designatur. Aedificare ergo parietem, est contra se quæpiam obstacula peccati construere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, ut quod illi peruersè agentes ædificant, ipsi adulantes, quasi nitidum reddant. Sed sanctus b vir, sicut mala de bonis non æstimat, c ita iudicare bona de malis recusat, dicens: Absit hoc à me, ut iustos uos iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

Hinc etiam ex cõcilio Carthaginen. iiij. legitur.

Adulator, uel proditor clericus ab officio degradetur.

CAN. III.

Clericus, qui adulationibus, d & proditionibus e vacare deprehenditur, degradetur ab officio.

Item.

Excommunicentur ab episcopo, qui fratribus non probanda obijciunt.

CAN. IIII.

Accusatores f fratrum episcopus excommunicet, qui non pro bãda fratribus obijciunt: & si emendauerint vitiũ, recipiat eos ad communionem, nõ ad clerum. g

Item.

Remoueatur ab officio clericus maledicus, scurra: fratrum profectibus inuidens, nõ promoueatur.

CAN. V.

Clericus maledicus (maximè in sacerdotibus) cogatur h ad postulandam ueniã: si noluerit, degradetur: nec unquã absque satisfactione ad officium reuocetur. i

Item.

De eodem.

CAN. VI.

Clericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio esse retrahendũ censemus.

Item.

De eodem.

CAN. VII.

Clericus inuidẽs fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoueatur.

Item.

Non sunt ordinandi, qui seditionibus vacant.

CAN. VIII.

Seditionarios statuimus nunquam ordinandos k clericos, sicut nec usurarios l uel iniuriarum m suarum ultores.

Item ex concilio Laodicensi.

Vsuras exigere clericis minimè licet.

CAN. IX.

3 Non licet fœnerari ministris altaris, uel in sacerdotali ordinatione constitutis, uel usuras, uel lucra, quæ sescupla n dicuntur, accipere.

Item Leo Papa.

Nec suo nomine, nec alieno clericus fœnerator existat.

a Svnt nonnulli. Augent. Non enim oportet laudãdo augere malitiam serui, ut ff. de ser. cor. l. j. §. persuadere. in fin.

b Sed sanctus. Scilicet Iob, cuius uerba Gregor. hic exponit.

c Non æstimat. Quia dubia in meliorem partem interpretantur, ut extra de regulis iuris. estote.

d Clericus qui adulationibus. Triplex est adulatio, ut dixi xxv. distinct. c. unum orarium. §. alias.

e Proditionibus. Proditor dicitur, qui propter timorem non defendit veritatem, & qui tacet eam, ut xj. qõ. iij. nolite. 2 Item qui crimen alterius sibi soli notum manifestat, 2 ut ij. q. j. si peccauerit. Itẽ qui malitiose circunuenit alium, & callide seducit, ut in periculum salutis trahat. xvj. quæstio. j. si cupis. Item qui rem sibi commissam exponit hostibus. xxij. quæst. v. de forma. Item qui iusta veritatis contemnit. xj. quæstio. iij. abijt. Item qui secretum sibi commissum reuelat. xiij. dist. merui.

f Accusatores. id est, detractores.

g Non ad clerum. Optimũ est hic argum. pro H. qui dicit, quod qui semel fuit excommunicatus, amodo non ad mittatur ad actus legitimos, 3 ut di cã. iiij. q. j. in princ.

h Clericus. Cogatur. per excõmunicationem, vt vj. quæst. j. illi, qui. & xxij. quæst. j. prædicandum.

i Reuocetur. Argu. quod episcopus posit depositum restituere. de hoc dixi. s̄. secunda quæstione vj. ideo. Vel dic degradetur, id est suspendatur, & reuocetur per Papam.

k Seditionarios. Ordinandos. & ordinatos deijciendos.

l Vsurarios. Quia tales propter auaritiam pro minimo litigant.

m Vel iniuriarum. De hoc dixi. s̄. distinct. proxi. & qui emendat.

Non licet. Hæc est tertia pars huius distin. in qua respondet & prohibet usuras præcipue clericis: prohibet dico per duas authoritates. Ioan. de Fant.

n Sescupla. Hic ponitur sescuplũ pro sesquialtero, quod continet totum, & eius medietatem. Sescuplum * secundũ quod per s, scribitur, dicitur a sesqui, quod est totũ: & plica. vnde sescupla vsura dicitur, cum datur summa aliqua, & recipitur summa illa cũ sua plica, id est, medietate. Sexcuplum scriptum per x. dicitur quælibet res sexies multiplicata.

Sicut

Ezech. 3. c

† Adde tex. ĩ l. captatorias. ff. de hær. insti. gl. in l. j. & ibi Cyn. C. si quis ali. testa. prohi.

Proditor multipliciter dicit.

2 ij. ubi de hoc.

2 Itẽ prodit, q non probanda defert. ij. qõ. vij. ca. plerũque. §. de his. in princi. Item qui secreta sibi cõmissa reuelat. de pœni. dist. vj. sacerdos. Archidiac.

Ezec. 13. b

Iob. 27. a

3 Hoc c. nil videt facere ad hoc: quia nõ refert se ad excõmunicationem, q̃ ẽ pœna medicinalis, sed ad vitium qd' est crimẽ. Archid.

* Vide Budæũ in lib. de asse & partib' eius, in princi. Et quæ dixi in tracta. contract. & usurar. in prima figura.

CAN. X.

Sicut nõ ſuo, a ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens eſt enim crimen ſuum commodis b alienis impendere & exercere Fœnus autem hoc ſolùm aſpicere & exercere debemus. ut quod hic miſericorditer tribuimus, a domino (qui multipliciter & in perpetuũ mãſura tribuit) recipere valeamus.

DISTIN. XLVII.

Vòd aũt in fine huius capituli vſurarij ordinari prohibentur, d *inde eſt, quòd vſuram exercentes cupiditati deſeruire probantur: cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur: quia tales facilè à iuſto deuiarent.*

Vnde in canonibus apoſtolorum legitur.

Diaconus, presbyter, et epiſcopus exigens vſuras, niſi deſierit, deponatur.

CAN. I.

Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus vſuras a debitoribus exigẽs, e aut deſinat, aut certè deponatur.

Item ex concilio Niceno, cap. xviij.

Vſuras exigens, ſi clericus ſit, ſiue ſubiectus regulæ, deijciatur.

CAN. II.

Voniã multi ſub regula conſtituti auaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique diuinæ ſcripturæ dicentis: Qui pecuniã ſuã non dedit ad uſurã, mutuum dantes, centeſimas f uſuras exigunt: iuſtè cẽſuit magna & ſancta ſynodus, ut ſi q̃s inuentus fuerit poſt hanc diffinitionem uſuras accipiens, aut aliquã adinuentionem faciẽs, uel quolibet modo negotia tranſigens, g aut hemiolia, id eſt, ſeſcupla exigẽs, uel aliquod tale prorſus excogitãs h turpis lucri gratia, deijciatur a clero, & alienus exiſtat a regula.

Hinc etiam Gregorius in xix. libro Moralium, cap. xxv. ſcribit dicens:

Temporalibus lucris deſeruientes, Deo nequaquam militare probantur.

CAN. III.

Omnes huius ſeculi dilectores in terrenis rebus fortes ſunt, in cæleſtibus debiles. Nam pro tẽporali gloria uſque ad mortem deſudare appetunt, & pro ſpe perpetua, nec parum quidem in labore ſubſiſtunt. pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cæleſti mercede, uel tenuiſſimi verbi ferre contumelias recuſant. terreno iudici toto etiam die aſsiſtere fortes ſunt: in oratione verò coram Domino, uel unius ore momento laſſantur. Sæpe nuditatem, deiectionem, famem pro acquirendis diuitijs, atque honoribus tolerant, & earũ rerum ſe abſtinentia cruciant, ad quas adipiſcendas feſtinant: ſuperna autem laborioſè quærere tantò magis diſsimulant, quãtò magis ea retribui tardius putant.

Hi itaque quaſi aliarum † arborum more deorſum vaſti ſunt, ſurſum anguſti: quia fortes in inferiora ſubſiſtunt, ſed ad ſuperiora deficiunt: at contra ex qualitate palmarum i deſignatur proficiens vita iuſtorum, qui nequaquam ſunt in terrenis deſi-

† Malarum.

a Sicut non ſuo. Argu. qđ quis non poteſt facere ſuo nomine, nec alieno, ut xxiij. qõ. viij. his, a quibus. & ff. de admin. rer. ad ci. per l. ij. in princip. Argu. contra lxxxviij. diſtin. epiſcopus. & ij. qõ. vj. ſi epiſcopus. v. qõ. iij. c. ulti. ff. quæres pi. ob. poſt. Ariſto. Et eſt hic argu. quod ſi aliquis quaſi procurator, uel tutor quandoq; recipit uſuras, quod non poſsit petere, ut ſibi reddantur vſuræ. Ioã. Vnde ſi aliquis tutor a me recipit uſuras nomine pupilli, finito officio poſſum petere uſuras a tutore: quia pro alio peccare nõ debuit, vt dicitur hic. Secus in alijs contractibus: quia finito officio, non conuenitur tutor, uel curator: ut C. de adminiſt. tut. ſi non ſubſcripſiſti. & C. quando tut. vel cur. eſſe deſi. * l. j. Licet ſecus ſit in procuratore: 1 ut ff. de ꝓcura. l. procurator qui pro euictione. quia tutor ſit ex neceſsitate, procurator uoluntate. ff. de procu. l. j. Bar.

Tutor pupilli noĩe non debet uſuras exigere.

* Alias, qñ mi. ex facto tut. l j.

1 Adde Paulũ de Caſtro & Alexã. de Imo. in l. ſi q̃s iniquum. §. ſi ꝓcurator. ff. qđ q̃ſque iu. gl. tamen in l. ſi ſciẽte. ff. de partici. videt̃ tenere cõtrariũ quã ſequit̃ ibi Bar. & Angel. per l. ordinẽ. §. in fraudẽ. ff. ad munici p. Idẽ ẽt tenet Bar. in l. j. §. incidit. in fi. ff. ad Turpil. & Frãciſ. Tigri. in d. §. in fraudẽ. fa-

b Commodis. Quia periculoſa eſt talis compenſatio. xiiij. diſtin. quod ait.

Vod autẽ. Hæc diſtinct. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima principaliter prohibet uſuras, & hoc facit per quinque authoritates. Secunda ibi. Virum. Tertia ibi. Neceſſe eſt. Quarta ibi, Quod tunc. Ioan. de Fant.

* c Quod autem. Hic proſequitur xj. c. apoſtolicæ regulæ, nõ cupidum. & continuatur illi c. ſeditionarios. & ideo ꝓhibetur cupidus; quia facile à uero deuiat.

d Prohibẽtur. ſ. in epiſtola ad Timotheum.

e Epiſcopus. Exigens. ſed non ſuſcipiens. tunc eñ deponeretur, ut infra eod. ſi quis contra. ubi de accipiente dicitur. uel exigens cum effectu. 2 Vel illud pro tempore datum eſt. & non habet locum hodie: ſed habuit locum tempore apoſtolorum propter nouitatem eccleſiæ. Et habes hic, quod nõ quodlibet mortale peccatum deijcit iã promotũ, ut xxxv. diſt. c. j. & v. quæſt. iiij. in loco.

f Voniã multi. Centeſimas. cẽteſima dicit̃ vſura, q̃ ſorti æquiparatur in anno.

g Trãſigens. Id eſt quodcunq; nouum pactum, uel contractum inueniens in fraudem uſurarum, ut ſi ſumat rem in pignore, & nõ computat fructus in ſortem. c. j. & ij. extra de vſuris.

h Excogitans. Argu. quod ſola cogitatio punitur, 3 ut vj. quæſtio. j. cap. ſi quis cum. quod verũ eſt quo ad Deũ, & ſi non procedit ad actum, ut xxvij. quæſt. j. nec aliqua.

i Omnes. Palmarum. Secundũ illud: Iuſtus ut palma florebit. Amplius

cit tex. in l. j. C. ut nemo ad ſuũ patri. lib. xj. & ibi Aug.

2 Iſta ſnĩa & præcedens fuit Goffre. & Hu. ſecundũ iſtam expoſitionẽ dic exigens. i. ex actũ recipiens. Peccatum mortale ñ ſemꝑ deijcit iã promotum. Vſura centeſima.

In anno Imo cẽteſima eſt, q̃ æquat in cẽtũ mẽſibus. Seſcupla aũt eſt ſolida & dimidia. & ſic æquat ſortẽ in 66. mẽſibus ex beſſe, ut dixi in tract. vſurarũ in abaco.

3 Adde an & quãdo ſola cogitatio puniat̃. not. in c. j. i gl. in Ṽſ. nos tamen ſtudioſam. de eo q̃ mit. in poſſeſſ.

derijs fortes, & in cælestibus debiles; sed longius atque distantius studiosos magis Deo se exhibent, quàm seculo fuisse meminerint. Nã cùm quibusdam per prædicatorem nostrum dicitur: Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. eorum proculdubio infirmitati condescenditur, ac si eis apertius diceretur: si nequaquam amplius a potestis, saltem tales b esto te in fructu bonorum operum, quales fuistis dudum in actione vitiorum: nec debilioresvos habeat sancta libertas aeris, c quos in carne validos habuit usus terrenæ uoluptatis.

Idem Gregorius ciuibus Neapolitanis.

Ad sacros ordines usurarij promoueri non debent.

CAN. IIII.

DE Petro d insuper peruenisse e ad nos cognoscite: quia solidos dedit ad usurã, quos uos oportet cum omni subtilitate f perquirere: & si ita constiterit, alium eligite: & ab huiusmodi vos persona sine mora suspendite. Nam nos amatoribus vsurarum nulla ratione manus imponimus. Si verò subtili habita inquisitione hoc falsum esse putaueritis: quia persona eius nobis ignota g est, & utrum ita sit de simplicitate, quod ad nos perlatum est, ignoramus: cũ decreto h à uobis facto ad nos eũ venire necesse est, ut uitam moresq; illius solicitius inquirentes, sensum quoque pariter cognoscamus: ut si iudicio huic aptus extiterit, vestra in eo (adiuuante domino) desideria compleamus.

Item ex concilio Elibertano.

Degradetur clericus, qui usuras accipere detegitur.

CAN. V.

SI quis clericorum detectus fuerit usuras accipere, placuit degradari, i & abstinere. k

Item Leo episcopus Anatholio episcopo.

Nec implicari errore, nec cupiditate violari sacerdotem oportet.

CAN. VI.

a VIrum catholicum, & præcipuè domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sancta scriptura: Post concupiscentias tuas ne eas. Mens l enim potentiæ m auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consensum. Eccles.18.

Item Gregorius.

Qui cupiditatem à se non abscindit, bonorum authori inhærere non ualet.

CAN. VII.

BOnorum authori inhærere aliter non valemus, nisi cupiditatem à nobis (quæ omnium malorum radix est) abscindamus.

Item Ambrosius de eo, quod scriptum est in Euangelio, Hominis cuiusdam diuitis fructus vberes ager attulit. † Luc.12.c

Auari est hominum bona inuadere, quorum necessitatibus subuenire valet.

CAN. VIII.

SIcut † ij, qui per insaniam mente translati sunt, non iam res ipsas, sed passionis suæ phantasias uident: ita etiam mens auari semel vinculis cupiditatis astricta, semper argentum videt: semper reditus computat: gratius aurum intuetur, quàm

a Amplius. Tantũ faciatis boni, quantum fecistis mali: nõ intelligas, quod tandiu debeat pœnitere, quãdiu fuit malus: quia tanta posset esse contritio, quod momentanea pœnitentia sufficeret. de consecr. dist.iiij. baptismi.

b Tales. Videtur hic quod aliquis possit tantum crescere in malitia, quantum in bonitate: quod non est verum, quia charitas potest in infinitum extendi, iuxta illud: Bonum mihi lex oris tui super milia, & cætera. sed malitia nõ: quia aliquis non potest esse summe malus, vt de pœnit. distinctio.ij.c.si sermo.§. econtrario.

c Aeris. Id est, cælestis conuersationis.

d DE Petro. de eodem Petro habes xxxix. distin. Petrus. & lxj. dist. studij. De hac materia notaui supra xxviij. dist. priusquã.

e Peruenisse. Iste repulsus erat propter duo, scilicet propter uitium usurarum, & propter simplicitatem: & tamen neutrum fuit ei forte oppositum. Et ita est arg. quod iudex ex officio suo potest aliquid obijcere, extra de elec. cum nobis.

f Subtilitate. Nota, quod alicui committitur inquisitio de proprio facto, sed hæc inquisitio erit summaria, non plena: alias nõ committeretur.

g Ignota. Per hoc patet, quod qui est notus, non examinatur. ut xciiij. distinct. valde. xxxv. quæstio.ix. veniam. Vnde & notus sine probatione recipitur, ut extra de regula. ad apostolicã. sed dum consecratur bene examinatur, ut xxiij. distinctio. qui episcopus.

h Cum decreto. omnium subscriptionibus roborato: ut lxj. dist. episcopus. & lxiij. distinctio. quanto. a

i SI quis clericorum. Degradari. ĩ. xiiij. quæst. iiij. quoniam.

k Et abstinere. à sacramentis quousq; pœnitet.

VIrum catholicum. Hæc est secunda pars huius dist. in qua probat per tres authoritates, quod alias etiam non debemus esse cupidi. Io. de Fant.

l Mens. Alligata vitio cupiditatis citò deuiat à uero, vt xcvj. dist. bene. in princ. & lxxxiij. distin. nihil.

m Potentiæ. Id est, humanæ dignitatis.

SIcut ij. qui. Satietas.

Peccator an tandiu debeat pœnitere, quandiu fuit mal⁹.

Rom.5.c

Sũme malus nullus põt esse.

r Quæ ideo dicit aer, qa in ea sæpe boni pẽna cõtemplationis eriguntur ad sublimia, sicut auis in aere. xviij. q.iij. cum in lege. Archi.

Iudex ex officio potest aliqd obijcere.

Notus nõ examinatur.

a Extra de elect. in notuit. vbi de hoc.

Cupidus deuiat a veritate.

† Attulit. In tertia parte operum, Sermone 82. col.v. cum seq. vnde ego huius cap. textũ (q corruptissimus erat) renouaui, & natiuæ puritati restitui, ut sequitur.

† Sicut. Hoc cap. sic restituit do.

solem uidet. Ipsa eius oratio, & supplicatio ad Dominum aurum quærit. Et post pauca: Interdum etiã vsuræ arte nequissima, ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis? nec satietas a vnquam, nec finis aderit cupiditati. Et post multa: Sed ais, Quid iniustum est, si cùm aliena b non inuadam, propria diligentius seruo? O impudens dictum: propria dicis, quæ ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti, quando in hac ingressus es luce: quando de uentre matris existi, quibus quæso facultatibus quibus subsidijs stipatus ingressus es? Et post pauca: Proprium nemo dicat, quod commune: c plus quàm sufficeret sumptum, & uiolenter d obtentum est. Et post pauca: Nunquid iniquus est Deus, ut nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia: ut tu quidem esses affluens, & abundans, alijs uerò deesset, & egerent? An idcirco magis quia & tibi uoluit benignitatis suæ experiméta conferre, & aliũ per uirtutem patiẽtiæ coronare: tu uerò susceptis Dei muneribus, & si in sinum tuũ redactis, nihil te putas agere iniquũ, si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tã iniustus, tã auidus, tã auarus, quã qui multorũ alimenta suũ nõ usum, sed abundantiã, & delicias facit? Neque enim minus e est criminis habenti tollere, quã cũ possis, & abundas, indigentibus denegare. Esurientiũ f panis est, quem tu detines: nudorũ indumentum est, quod tu recludis, miserorum redemptio est, & absolutio pecunia, quam tu in terra defodis. Tot te ergo scias inuadere bona, quot possis præstare quod uelis.

3 *Necesse est g etiam f ut ille, qui ordinandus est, suę domui sit bene prępositus: id est, si in laicali habitu uxorẽ habuit, uel filios a uitijs ad uirtutũ studia, et uerbo, et exẽplo prouocet; ut qđ postea præcepturus est populis, prius exigat à domesticis. h Vnde Apostolo. Ephes. scribit, ut uxores suas, sicut sua corpora diligãt, et filios suos nõ ad iracundiã pꝛouocent, sed enutriant illos in omni disciplina, et correctione domini. Vnde cũ Paulus ad Timotheũ scribens dixisset, Suæ domui bene præpositũ, statim subiunxit; Habẽtẽ filios sibi subditos in omni castitate, & nõ in accusatione luxurię. Nõ enim taliũ cohabitator frontẽ habet alios redarguendi. Vnde de beato Iob legitur, quod pro filijs suis quotidiana offerebat Deo sacrificia, offerens holocausta per singulos; quos tãta charitatis perfectio in unũ cõstrinxit, ut quisq; eorũ in suo die conuiuiũ fratribus præpararet, & ad epulãdũ secum tres sorores suas pariter inuitaret. Quod quia Eli facere dissimulauit, ac falsa pietate supatus delinquẽtes filios ferire noluit (sicut in lib. Regũ legitur) apud districtũ iudicẽ semetipsum cũ filijs crudeli dãnatione pcussit. Vnde ei diuina uoce dicitur, Honorasti filios tuos magis, quã me. Hinc et Dauid erga filios bonitatẽ, nõ disciplinæ seueritatem exercẽs, eorũ iuuentutẽ experimẽto didicit esse pniciosam, quorũ pueritiã*

Iob.16.

1.Reg.2.

Auarus est insatiabilis.

a Satietas. Quia totus mundus nec obolus uidetur auaro, ut xiiij. quæst. iiij. quid dicam. vnde illud, Semper auarus eget. & illud, Eris seruus æris, si te species trahat æris. vnde in Thobia, desit auaritiæ lex, cui sua deesse stupescit. Copia nuda, sitis ebria, plena fames. Diues habere cupit quanto plus omnia sumit.

b Aliena. Quasi dicat, circa rem propriam non potest quis peccare. Sed certe expedit reipublicę, ne quis re sua male utatur: ut instit. de ijs, qui sunt sui uel alien. iur. §. sed hoc tempore.

Hoc est falsum. nã omne qđ, &c. xiiij. qõ. iiij. qd dicã. in fi. xlij. dist. cap. j. §. j. vers. quomodo. Archid.

c Cõmune. Id est, cõmunicandũ tempore necessitatis, vt xij. quæstione. j. duo. & quæstio. ij. aurum. lxxxvj. dist. non satis. Et lex dicit, quod cibaria, tempore necessitatis sunt omnibus communicãda: ut ff. ad legem Rho. de iac. l. ij. §. cũ in eadem. in fin.

d Et uiolenter. Dicitur hic, quod per uiolentiam dicitur auferre, qui ultra necessaria sibi retinet. & xij. quæstione prima. nolo. & quæstio. ij. aurum. quod uerũ est, si hoc fiat tempore necessitatis. Nam alias potest quis sibi ultra necessaria retinere, ut xij. q. j. expedit. & cap. habebat. & qõ. ij. aurum.

Ad hoc xlij. dist.

e Minus. Alibi inuenitur, quod magis deliquit, qui aufert, quam qui non dat, ut xij. quæst. ij. & si illi.

f Esurientiũ. Nunquid ergo pauperes ipsum possunt petere? Non directo iudicio, sed denũtiare possunt ecclesiæ illũ, qui non dat: & sic ecclesia potest eum cogere ut det, arg. ex. de simo. ad apostolicã.

Ecclesia qñq; cogit ad eleemosynã dandam.

Necesse. Hæc est tertia pars hu9 distin. in qua dicitur & probatur, quod prælatus debet bene esse dispositus domui suæ. Ioan. de Fant.

f Etiam. Hic incipiunt verba Gratiani vsque ibi, unde Hierony. Nõ enim iustus. qꝫ debet stare pro separato & ultimo canone huius distinctionis.

g Necesse est. Hic prosequit. xij. cap. apostolicę regulæ, oportet ordinandũ esse domui suæ bene præpositum. Tunc dicitur quis bene prępositus domui suæ, quando familiam suam bene gubernat verbo, & exemplo. Quia qui negligẽter suos gubernauit, præsumitur cõtra eũ, quod circa extraneos sit magis negligẽs: nec haberet frontem redarguendi alios, qui suos noluit corripere. Tamen si per eum nõ staret, quin familia eius emendaretur, nõ imputaretur ei, j. ead. distin. c. penulti. & ultimo.

Domui suæ bene præposit9 quis dicatur.

3 Et crimen negligẽtiæ adeo magnũ est, qđ inducit depositioné. lxxxj. dis. dictum. Ray.

h A domesticis. vxor uero dicitur domestica. ut xxxvij. quæstio. vj. cap. ulti. C. de re milita. quicunque. lib. xij. ff. ad Sylla. l. j. §. uerum.

Vnus

a Vnus. Ammon.
1.Re.13 a b Sororem. Thamar.
c Sibi. Sic viij. q.j. quid autem.
d Debet. i. consueuit. Hoc ideo dico, quia nemo debet præferre res suas rebus sibi commodatis: ut viij. q.j. qd autem. & ff. commoda. si ut certo. §. cõmodatum.
2.Re.16 a

ADDITIO.

Ad idem xij. q. iiij. quicunque. ff. de admini. tutor. & C. arbi. tut. l. quicquid.
e Non enim. sic ij. quæ. vij. qui nec regiminis.
f Sed libertas. corrigendi alios, cũ corripit suos.
1.Tim.3 a Meli^9 diceret corripiẽdi. & infra ibi corrigit, melius diceret corripit, ut eodẽ ibi, corripere quidẽ &c.
g Principi. i. prælato, &c. Io.
h Quod tunc. Hæc est iiij. pars huius dist. in qua probat, quod non imputat patri peccatũ filiorũ, nec prælato peccatum subditorum, si per eum non stetit: & hoc probat duabus authoritatibus. Io. de Fant.

CASVS. *Dictum est suprà ĩ §. necesse. quod ordinandus suæ domui debet esse bene præpositus: quod tunc fiet, si non sit, quod possit ei imputari. Nã si corripiat quãtum in se fuerit filios, licet nõ corrigãtur, quia nõ sunt in eis uiæ domini, nec gressus eorum à domino dirigũtur. nõ est ei imputãdũ: quia pulsare potest, non aperire, nec eorũ animum mutare. & hoc probat Gra. seq. capi.*
Psal. 36.

b Quod tunc. s. qd domui suæ sit bene præpositus.
Q Vantumlibet. Et inter. octo ipse pater & tres filij, &

uaga licẽtia permisit esse uoluptuosã. Vnus[a] *quippe eorum sororẽ*[b] *suam stupro corrũpẽs, à fratre eius Absalõ, uidelicet inter epulas, quas fratribus suis fraudulenter parauerat, obtrũcatus est. Absalom uerò postquam ueniã à patre obtinuit, de regno illum expulit, et ad cõcubinas eius ĩgressus est: demum perinuia deserti patrẽ persequẽs, quercui inhæsit, atq; ita suspensus interijt. Hinc et Paulus ad Timotheũ scribit dicens: Qui suorũ, et maximè domesticorum curam nõ habet, fidẽ negauit, et est infideli deterior. Iure ergo, qui domui suæ nescit præesse, in episcopũ ordinari prohibetur: quia qui ĩ re minima, de qua sibi*[c] *familiarior debet*[d] *cura inesse, fidelis non est, quo ĩ ecclesia Dei, ubi tot sũt alieni solicitã diligẽtiam exhibebit? Vnde Hieronymus. Non. n.*[e] *iustus polluit ex uitijs filiorum, sed libertas*[f] *ab apostolo ecclesiæ principi*[g] *reseruat: ut talis fiat, qui nõ timeat pp uitia liberorum extraneos reprehendere.*

Quod tũc[h] *fiet, si nõ erit quod sibi imputetur. cùm. n. gressus hominis à domino dirigantur, nec sint ĩ homine eius uiæ, corripere quidem potest, corrigere autẽ non ualet: pulsare potest, non aperire: manus comprimere, non animum mutare.*

Vnde Augustinus ad Vincẽtium Donatistam.

Bonorum hominum disciplina mores immutare non ualet.

CAN. IX.

Q Vantumlibet uigilet disciplina dom^9 meæ, homo sum, & inter[i] homines uiuo; nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit quàm arca Noe, ubi tantũ inter octo homines unus[k] reprobus inuentus est. Aut melior sit quàm dom^9 Abrahæ, cui dictũ est: Eijce ancillã, & filiũ eius. Aut melior sit, quàm domus Isaac, cui de duobus geminis dictũ est: Iacob dilexi,[l] Esau aũt odio[m] habui. Simpliciter autem fateor charitati uestræ coram domino Deo nostro, qui est testis mihi super animã meam, ex quo Deo seruire cœpi, quoniam sicut difficile[n] sum expertus meliores, quàm qui in monasterio profecerunt, ita non sum deteriores expertus, quàm qui ĩ monasterio defecerũt. Hinc arbitror dictũ in Apocalypsi: Iustus iustificetur adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc.

Item Cypriano Cornelius Papa.

Conuicia perditorum à uia rectitudinis nos mouere non debent.

CAN. X.

Q Vod ad nos attinet, conscientiæ nostræ conuenit, semper dare operã, ne q̃s culpa nostra de ecclesia pereat. Si quis aũt ultro & crimine suo perierit, & pœnitentiã agere, atq; ad ecclesiã redire noluerit, nos ĩ die iudicij ĩculpatos[o] futu-

quatuor ipsorũ uxores.
k Vnus. scilicet, Cham.
l Dilexi. id est, diligendum præuidi. a — Fuit etiã hispidus tã mẽ te quã corpore. lvj. dis. nasci. in fi. Hug.
m Odio. Quia scilicet, præuidi, quod esset futurus malus. — Gene. 9. g
n Difficile. id est, uix. quandoque ponitur pro non, ut prima quæstio prima. principatus. sic secunda quæstione sexta. capitu. ibiduum.
n Difficile. Nota quod difficile aliqui inueniuntur meliores quam monachi. Vnde hic euidenter colligitur ratio, quare ille, qui ex natalibus maxime est irregularis, per monachatum fiat regularis: ut quinquagesimasexta distinct. capit. primo. quia cum sit perfectus in uirtutibus, non requiritur quãtum ad alia tanta perfectio in ipso. decimasexta quæstio. prima. legi. in fi. & adde id quod est xix. quæstione ultima. non liceat. in authen. de monachis. circa princi. collatio. prima. ubi dicitur quod monachatus malitiam omnem tollit: & sicut præsumitur hic pro illis, qui in monasterio profecerunt: ita præsumitur contra illos, qui in monasterio defecerunt. unde patet, quod ratione loci non præsumitur pro aliquo: ut xl. distinctione. non loca. & xij. quæstio. ij. gloria. in fine. Et hoc uerum est, ubi persona est nota: sed ubi est ignota, semper præsumitur pro ipsa, ratione loci. xxiiij. distinctione. quando.
Gen. 21. d
Monachorum laus.
Malac. 1.
Apocal. 22. b

o Q Vod ad. Inculpatos. Quia illud non est ex

ex uitio nostro, sed aliorũ, sicut alibi uitiũ materiæ non imputatur artifici. Vel alias inculpatos. Ar. bonũ si per aliquem non stat quo minus aliquid fiat. id non est ei imputandum. Simile xxij. q.ij. faciat homo. & xxiij.q.v.de occidendis.xliij.dist.Ephesijs.sufficit eñ utiliter inchoari, licet non habeat effectum.ff.de neg.gest. sed an ultro.§.j.

a Quo minus.si.s. dist.xliij.scimus.

b Non recedamus. Not. hoc minus, & non, faciunt unam affirmationẽ: [1] ut ff.de uerbo. signifi. duobus.

[1] Secundum hoc exponeminus, id est, nõ magis: quo ꝓut: alias sine nõ, secũdũ Hug.

Rohibentur. Hic intitulatur 48. distin. in quo prosequit Gratianus xiij. c.apo.regulæ. scilicet, non neophytũ. Neophytus enim, id est, nouiter ad fidẽ conuersus ordinari prohibetur, ne crederet quod Christiana religio plurimũ eo indigeret. Momentaneus enim sacerdos humilitatem nescit, & personarum modos: & sæpe in arrogantiam incidunt facti magistri, qui discipuli esse non nouerunt.

c Prohibentur. Hic intitulatur xlviij.distin. in qua prosequitur xiij. & ult. cap. aposto.regulæ, scilicet oportet ordinandum non esse neophytũ. Dicitur autem neophytus nouellus in fide, [2] uel in religione. [3] Prohibentur autem tales ordinari duplici de causa, s. ne incidant in superbiã, putãtes quod fides Christiana multum eis [4] ĩdigeat, uel quia nondum est expertus statum ecclesiæ. Vnde nescit se alijs conformare. Vtrum autem in aliquo casu talis ualeat ordinari, dicetur. infra.dist.lxj. c. statuimus. §. his omnibus.

Neophytus.

[2] Vt infra. c.j.

[3] Vt ĩfra ca.ij.

[4] Vt in hoc cap. per causa.

ros credimus, qui eorum consulimus sanitati: illos solos ĩ pœnis remãsuros, qui noluerint consilij nostri salubritate sanari. Nec mouere nos debent conuicia perditorũ, quò minus a a uia recta, & à certa regula non recedamus, b quã Apostolus instituit dicens: Si hominibus placerem, Christi seruus non essem.

DIST. XLVIII.

Prohibent c autem neophyti d in epos ordinari, ut qui heri erat catechumenus, hodie non fiat episcopus: qui heri erat ĩ theatro, e hodie non sedeat in ecclesia: qui uespere erat in circo, hodie nõ ministret ĩ altario: qui dudũ fuerat fautor histrionũ, hodie nõ sit consecrator uirginũ. Causa aũt huius prohibitionis est secũdùm apostolũ, ne elatus in superbiã tanquam religio Christiana plurimùm eo egeret, ĩcidat in ruinã diaboli. Momentaneus f nanq; sacerdos nescit humilitatẽ obseruare, et modos personarũ, uel sese cõtẽnere: non ieiunauit, non fleuit, non se correxit, nõ pauperib. erogauit. In arrogantiam (quæ est ruina diaboli) incidũt, qui ĩ puncto horæ necdũ discipuli fiũt magistri: et sicut Innoc. ait, Miserũ est g eum fieri magistrũ, qui necdũ didicit esse discipulus.

Vnde de eisdẽ in Niceno concilio legitur.

Neophytus in episcopum non est ordinandus.

CAN. I.

Voniã multa sunt, siue per necessitatẽ h siue ex quacunq; causa contra regulã gesta, ita ut homines ex uita gentiliũ nuper adhuc catechizati, uel instructi, statim ad spirituale baptisma uenissẽt, i & continuò cùm baptizati sunt, etiã ad episcopatum uel presbyteriũ prouecti sunt: rectè igitur uisum est decætero nihil tale fieri. Nam & tẽpore k opus est, ut sit catechumenus, & post baptisma multa probatione indiget. Euidens nanq; est apostolicum præceptum dicens: Non neophytum, ne forte elatus in superbiam, in iudiciũ incidat, & in laqueũ diaboli. Si uero præcedẽte tẽpore l aliquod mortale peccatũ admiserit, & conuictus duobus, uel trib. testib. fuerit: cessabit m a clero, qui huiusmodi est. Si quis uerò ꝑter hoc fecerit, n tãquã cõtraria statutis sancti cõcilij gerẽs, etiã ipse præci

1. Tim.3.

e In theatro. Hæc sunt uerba Hieronymi super epistolam ad Titum. Io.

f Momentaneus. Longo enim tempore debet esse aliquis probatus: ut xxiiij.dist.episcopi. in authen.quo modo oportet episcopos.§.sancimus.colla.j. & graue est inexpertos, &c. xix.quæ. iij. monasterijs.

Perfectus nõ citoq; fit.

g Miserũ est. Miserũ enim est eum fieri magistrũ, qui nondum formam discipuli assumpsit. infra lxj.di. miserum. [5]

[5] Vet. extra de electio. offi. cij. & c.cũ in magistrũ. Arc.

h Voniã multa necessitatem. Si propter necessitatẽ aliquid fit, uidetur quod illud licite fit: quia quod non est licitũ in lege, necessitas facit licitum. extra de reg.iu.quod non est licitum. [6] Item necessitas legẽ non habet. ĩ. de consec. distin. j. sicut non. ergo fit contra regulam. Respon. necessitas, quæ reperitur in authoritate, ut necessitas uitæ excusat, ut extra de fur. si quis ꝑ necessitatem. de cõse.distin.v. discipulos. Sed in adulterio necessitas nõ excusat.ff.de ritu nup. palam.§.nõ est. Nã potius debem⁹ quælibet mala tolerare, &c.xxxij.quæst. v.ita ne.

Necessitas qñq; excusat. quandoq; non.

[6] Cõcor. text. in l. aliquãdo. ff.de offic, procõs. & de sicar.l. fureus.

i Venissent. ĩ.de cõsec.di. v. neophyti.

k Et tempore l.distin.ponderet.& tẽpore per interstitia temporis: ut lxxvij. dist.in singulis.

l Tempore. Id est, ante ordinationem, & post baptismũ. [7] sic intelligit infra. j.quæstione. vij.c.si quis omnem. hoc ideo dico, quia pro crimine commisso ante baptismũ non deponitur: ut xxvj. distinctio.una.& cap. deinde opponitur.

[7] Sub. & sic ordinatus eo ipso debet deponi.l. dis. ex pœnitẽtibus, 81. distin. quicunq;.

m Cessabit. Id est, non ordinabitur. Vel secundum alios etiam ordinatus degradabitur. Et sic uidetur quod crimen ciuiliter probatum inducit depositionẽ. sic xxiiij.dist.c.ultimo.

Crimẽ ciuiliter ꝓbatũ depositionẽ inducit.

n Fecerit. Promouendo tales, &c.

d Neophyti. Nõ facile est tyroni committenda custodia. Nam culpa prodita, is culpæ reus est, qui ei commisit.ff.de custo.reo. non est facile.

ADDITIO. Et est ar. cõtra nouos magistros. Ar.

pitabitur de statu sui cleri. Neophyti uerò hodie appellantur propositum sacræ religionis nouiter assumentes.

Vnde beatus Greg. scribit Syagrio episcopo.

Quis dicatur neophytus, & vnde sit.

CAN. II.

SIcut neophytus dicebatur, qui in initio sanctæ fidei erat eruditione plantatus, sic modò neophytus habendus est, qui repente [a] in religionis habitu plantatus, ad ambiendos sacros ordines irrepserit. Ordinatè ergo ad ordines ascendendum est. Nam casum appetit, qui ad summi [b] loci fastigia postpositis gradibus [c] per abrupta quærit ascensum. Scimus autem, quòd ædificati parietes nō prius tignorum pondus accipiunt, nisi à nouitatis suæ humore siccentur: nam si ante pondera, quàm solidentur, accipiant, cunctam simul ad terram fabricam deponant.

DISTIN. XLIX.

ECce [d] à quibus uitijs debeāt esse immunes, *qui in episcopum sunt ordinādi, apparet. qui enim intercessores [e] pro populo ad Deum parantur, necesse est, ut eius gratiā bene uiuendo mereantur.*

Vnde Gregorius ait in pastorali.

CAN. I.

SOlicitè formidādum est, ne qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cūcti enim liquido nouimus, quia cùm is, qui displicet, [f] ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo desiderijs terrenis adstringitur, caueat ne districti irā iudicis grauius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis author ruinæ. Solerter ergo se quisq; metiatur, nec locum regiminis assumere audeat, si adhuc [g] in se vitium damnabiliter regnat: ne is, quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum.

Idem in eodem pastorali.

Sacrificium Deo non offerat, qui vitijs est maculatus.

CAN. II.

HInc etenim [h] superna uoce ad Moysen dicitur in Leuitico: Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias Leuit. 21.
qui habuerit maculam, non offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius. vbi repente subiungitur: Si cæcus fuerit, si claudus, si uel paruo uel grandi, uel torto naso, si fracto pede, si mancus, si lippus, si gibbosus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, uel ponderosus. [i] Cæcus quippe est, qui supernæ lucem contemplationis ignorat: qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum lucem venturam nequaquam diligendo conspicit, quò gressus operis dirigat, nescit. Hinc etenim per prophetantem Annam dicitur: Pedes sanctorum suorum seruabit, [k] & impij in tenebris [l] cōticescent. 1. Reg. 2. b
Claudus verò est, qui quidem quò pergere debeat, aspicit, sed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectè non ualet tenere, quam videt: quia uidelicet dum quis ad virtutis statum fluxa consuetudine non erigitur, quò desiderium eius nititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc etenim Paulus dicit, Remissas manus, Heb. 12. c
& dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

Paruo autem naso est, qui ad tenendam

[a] SIcut neophytus. Repente. i. nouiter in monachali habitu. talis enim nō est eligendus in prælatum, ut extra de electio. cum causam. & extra de elect. officij. quæ autem debeant esse interstitia, [a] habes lxxvij. dist. in singulis. & cap. monachus.

[a] Scilicet quo ad ordines suscipiendos à nouiter monachato.

[b] Qui ad summi. j.j.qō. j. pueri. & si quis episcopus per pecuniam. & lxj. dist. statuimus.

[c] Gradibus. i. interstitijs. nec obst. lij. dist. solicitudo.

[d] ECce. A xxv. hucusque tractatū est de xiij. c. apostolicæ regulæ. Hic magister in his duobus cap. sub compendio tractat de eisdem.

[e] Intercessores. uidetur hic quod orationes factæ a sacerdotibus malis, noceant subditis: qđ intellige, cum ipsi ex certa scientia eligunt malum & conformem suis moribus: alias scilicet æque operantur remissionem per malum, ut per bonum sacerdotem: ut j. j. quæst. j. si fuerit ad hoc. argu. vj. q. j. ex merito. argum. viij. q. j. audacter.

[f] SOlicite. Displicet. iij. qō. vij. in gradibus.

[g] Si adhuc. Argu. quod quis non potest accusari de crimine de quo pœnituit, & q̄ non impeditur à promotione. xxvj. qō. v. quicunq;. s. xlvj. dist. c. clericus. iij. & viij. qōe. j. in scripturis. Arg. contra. xxxiij. quæst. ij. admonere. Solut. accusari potest, si cōmissum est post baptisma, ut xxv. dist. primū. B.

[g] Adde ad hoc textū in l. q. ea mente. ff. de furt.

[h] HInc etenim. probat Grego. in hoc cap. quod vitiosi non possunt offerre panes domino, nec aliorum peccata diluere: qa in veteri testa. corpore uitiati repellebantur. & hoc probat xij. exemplis; quæ vitia figuraliter intellecta in nouo testa. repellunt.

[i] Vel ponderosus. i. criminosus.

[k] Seruabit. Ne labatur in hæresim.

[l] In tenebris. Peccatorum.

Ex nimia.

menſuram diſcretionis
idoneus non eſt. Naſo
quippe odores, fœtoreſ-
que diſcernimus. Rectè
ergo per naſum diſcre-
tio exprimitur: per quam
virtutes eligimus, deli-
cta reprobamus. Vnde
& in laudibus ſponſæ di-
Cant. 7. citur: Naſus tuus ſicut
turris, quæ eſt in Liba-
no: quia nimirum ſan-
cta eccleſia, quæ ex cau-
ſis ſingulis tentamenta
prodeant per diſcretio-
nem conſpicit, & ven-
tura vitiorum bella ex-
alto deprehendit. Sed
ſunt nonnulli, qui dum
ſe exiſtimari hebetes nolunt, ſæpe ſe in qui-
buſdam inquiſitionibus pluſquam neceſſe
eſt exercentes, ex nimia [a] ſubtilitate fal
luntur. Vnde hoc quoque ſubditur uel
grandi, uel torto naſo. Naſus quippe gran
dis & tortus eſt diſcretionis ſubtilitas im-
moderata: quæ dum pluſquam decet excre-
uerit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa con-
fundit. Fracto autem pede, vel manu eſt,
qui uiam Domini pergere omnino non ua
let: atque a bonis actibus funditus exors
uacat, quatenus hæc non ut claudus ſal-
tem cum infirmitate teneat, ſed ab his om-
nibus alienus omnino exiſtat. Gibboſus
uerò eſt, quem terrenæ ſolicitudinis pon-
dus deprimit, ne unquam ad ſuperna reſpi-
ciat: ſed ſolis ijs, quæ in infimis calcantur,
intendit. Qui, & ſi quando aliquid ex bo-
no patriæ cæleſtis audierit, ad hoc nimirum
peruerſæ conſuetudinis pondere prægra-
uatus cordis faciem [b] non attollit: quia
cognitionis ſtatum erigere nō ualet, quem
terrenæ ſolicitudinis uſus curuum tenet.
Pſal. 118. Ex eorum quippe ſpecie Pſalmiſta dicit:
Incuruatus & humiliatus ſum vſquequaq;.
quorum culpam per ſemetipſam veritas re-
Luc. 8. probans ait: Semen autem, quod in ſpi-
nis cecidit, hi ſunt, qui audierunt verbum,
& a ſolicitudinibus, & diuitijs, & uolu-
ptatibus huius vitæ euntes ſuffocantur, &
non referunt fructum. Lippus verò eſt,
cuius quidem ingenium ad cognitionem
veritatis emicat: ſed tamen hoc carna-
lia opera obſcurant. In lippis quippe ocu-
lis pupillæ ſanæ ſunt: ſed humore defluen
te infirmantes palpebræ groſſeſcunt: quæ
quia infuſione crebra atteruntur, etiam
acies pupillæ uitiatur. Et ſunt nonnulli,
quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſau-
ciat, qui uidere recta ſubtiliter per inge-
nium poterant, ſed uſu prauorum actuum
caligant. Lippus itaque eſt, cuius ſenſum
natura exacuit, ſed conuerſationis praui-
tas confundit: cui bene per angelum dici-
tur: Collyrio inunge oculos tuos, ut vi- Apoc. 3.
deas: Collyrio quippe oculos, ut uidea-
mus, inungimus, cùm ad cognoſcendam
veri luminis claritatem, intellectus no-
ſtri aciem medicamine operationis bonæ
adiuuamus. Albuginem verò habet in o-
culo, qui veritatis lucem videre non ſini-
tur: quia arrogantia ſapientiæ ſeu iuſti-
tiæ excæcatur. Pupilla nanque oculi ni-
gra videt, albuginem tolerans nihil ui-
det: quia uidelicet ſenſus humanæ cogi-
tationis, ſi ſe ſtultum, peccatoremque
intelligit, cognitionem intimæ claritatis
apprehendit. Si autem ſibi candorem iu-
ſtitiæ, ſuæ ſapientiæ tribuit. à luce ſe ſu-
pernæ cognitionis excludit, & eò [c] cla-
ritatem veri luminis nequaquam penetrat,
quò [d] ſe apud ſe per arrogantiam exal-
tat: ſicut de quibuſdam dicitur: Dicen- ad Rom. 1
tes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.
Iugem uerò ſcabiem habet, cui carnis pe-
tulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſca
bie etenim feruor viſcerum ad cutem tra-
hitur, per quam rectè luxuria deſignatur:
quia ſi cordis tentatio uſque ad operatio-
nem proſilit, nimirum feruor intimus uſ-
que ad cutis ſcabiem prorumpit, & fo-
ris iam corpus ſauciat: quia dum in cogi-
tatione uoluptas non reprimitur, etiam in
actione dominatur. Quaſi enim cutis pru-
riginem Paulus curabat abſtergere, cùm 1. Co. 10.
dicebat, Tentatio uos non apprehendat
niſi humana. Ac ſi apertè diceret: Hu-
manum quidem eſt in corde tentationem
perpeti, dæmoniacum uerò eſt tentationis
certamine & operatione ſuperari. Impeti-
ginem quoq; habet in corpore quiſquis aua
ritia vaſtatur in mente: quæ ſi in paruis non
compeſcitur, nimirum ſine menſura dilata-
tur. Impetigo quippe ſine dolore corpus oc
cupat: & abſque occupati tædio excreſcēs,
membrorum decorem fœdat: quia & aua-
ritia captiuam animam, dum quaſi dele-
ctat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque
cogitationi objicit, & ad inimicitias accen
dit, & dolorem in uulnere nonfacit: quia
æſtuanti animo ex culpa abundantiam pro-

[a] Ex nimia. Nimia ſubtilitas in iure reprobatur. extra de iu. dilecti. & ſic fit aliquid in iure contra rationem gratia diſputandi. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fin. & magis ualet ſimplicitas, quam difficultas. inſtitut. de fideicom. hæred. §. ſed quia ſtipulationes.

[b] Faciem. Id eſt, rationem, quæ eſt facies cordis.

[c] Et eo. i. ideo.

[d] Quo. Id eſt, quia.

Aliarum

mittit. Sed decor mēbrorū perditur, quia aliarū a quoq; uirtutum per hanc pulchritudo deprauatur, & quasi totum corpus exasperat, quia per uniuersa uitia animum supplantat, Paulo attestante, qui ait: Radix omnium malorum est cupiditas. Ponderosus b uerò est, qui turpitudinem opere non exercet, sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine grauatur in mente, qui nequaquam quidem usque ad opus c nefarium rapitur, sed ei⁹ animus uoluptate luxuriæ sine ullo repugnationis obstaculo delectatur. Vitium quippe est ponderis, cùm humor uiscerum ad uirilia labitur, quæ profectò cū molestia dedecoris intumescunt. Pōderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciuiam defluens, pondus turpitudinis gestat in corde: & quamuis praua non exerceat opera, ab his tamen non auellitur mente, nec ad usum boni operis in aperto ualet assurgere: quia grauat hunc in absconditis pondus turpe. Quisquis ergo cuilibet horum uitiorum subjcitur, panes domino offerre prohibetur: ne profectò diluere aliena delicta non ualeat is, quem adhuc propria deuastant. Quia igitur paucis ad pastorale magisterium dignus qualiter ueniat, atq; hoc indignus qualiter pertimescat, ostendimus: nūc is qui ad illud dignè peruenerit, in eo qualiter uiuere debeat demonstremus.

Itē Hieronymus super Malachiam.

Indoctus, terrena lucra sectans, uitiatus ordinari non debet.

CAN. III.

Sacerdotes nomē domini despiciunt, & quantū ad se d panē pollutum offerunt, qui ad altare indignè accedūt, qui que dato munere sacerdotium præsumunt. Panem quoq; polluit, qui doctrinam domini in populo malè dispergit, & qui honorat potētem, e & despicit pauperem. f & infrà. Si offeratis cæcum animal ad immolandum, nonne malum est? &c. Superius accusati de panibus, nunc accusantur de uictimis. Cæcum animal offert, qui ordinat indoctum in loco docti, magistrumq; facit, q uix discipulus esse poterat. Claudū offert, q lucra terrena quærentē locat: g utpote pedē in diuersa ponentem, unū in diuinis, alterū in carnalibus, cui potest inferri illud de libro Regū: Vsquequo h claudicatis in duas partes? Languidum offert, qui uitiosum habet pro religioso, quique tardum & pigrum probat patientem, dicens illum i negligentiæ redarguendum. Indignum est k enim dare Deo, quod dedignatur homo.

DISTINC. L.

Ex præmissis l authoritatibus liquido monstratum est, quòd uarijs criminibus irreti=

a Aliarum. improprie ponitur, sic s. xxvj. distin. deinde. ibi, cum cæteris criminibus.

b Ponderosus. per immundam cogitationem.

c Ad opus. Ex hoc uidetur, quod occultum peccatū impedit promouendum: a & ex eo sequitur ibi, grauat in abditis. Sed contra argu. l. distin. sacerdotes. quia latentia peccata non habent uindictam quo ad ecclesiam militantem: ut xxxij. quæstio. v. Christiana. & xxxij. distin. erubescant.

Sacerdotes.

d Ad se. Nota, quod aliquid dicit malum quo ad se. sic. j. qō. j. ꝙ quidā. & quæ. iij. saluator. sic matrimoniū dicitur solui quo ad socerum, qui repudium misit, nō quo ad coniuges. ff. de dona. inter uir. & uxor. cum hic status. §. si socer. & facit quis aliqd quantum in seipso est. xj. quæ. iij. inter uerba. sic xxij. q. ij. c. ult. in fi. de conse. dist. iiij. quæris.

e Potentem. In eo quod potens est.

f Pauperem. infra. xj. q. iij. pauper.

g Locat. in dignitate.

h Vsquequo. Dictum fuit ab Elia fugiente iram reginæ Iezabelis uniuerso populo colēti Baal. iij. regum. xviij. Nā deficit ambobus, qui uult seruire duobus. & xxvj. distin. acutius. a

i Illum. i. alium.

k Indignum est. contra s. xlj. distin. non cogantur. sed ibi de rebus, hic de personis.

Ex præmissis. Hæc distictio diuidit in vij. partes: in quarum prima dicit, quòd lapsi non possunt reparari. & hoc probat per xij. authoritates. Secunda ibi, Econtra exemplis. Tertia ibi, Quo modo igitur. Quarta: ibi De lap. Quinta ibi, Quod uero. Sexta ibi, Item obijcitur. Septima ibi, Apostatæ. Io. de Fā.

l Ex præmissis. Tractauit hucusque magister de qualitate ordinādorum. In d. l. tractat primo de iam promotis, an ipsi postquā lapsi sunt ualeant reparari? Et primo allegat, quod nō possunt reparari: postea. alleg. pro parte contraria. & hoc bene soluit. ĩ. e. §. quo modo, & pro parte prima allegat usque ad. §. ecōtra. & postea inducit multa ca. ad probandam solutionem suam, usque ad §. sed illud. ubi aliam ponit: & eam probat per ca. seq. usque ad. §. quod uero. & postea adiungit de lapsis in hæresim, qd' nō sit eis communicandū ante reconciliationē. Ab illo. §. quod uero. subiungit tractatum de homicidijs usque ad illum § præmissis. Deinde addit de solenniter pœnitentibus, ꝙ non debeant ordinari, uel ad militiā secularem redire: & quod clericis talis pœnitentia non sit imponenda. & pro quibus culpis sit imponenda. Vltimo subdit de apostatis, qui nec ad habitum secularem, nec ad clericatum ascendere possunt post pœnitentiam. Circa lapsos tres regulæ sunt notandæ, quæ continentur ĩ. ea. distin. ut constitueretur. Prima regula secundum H. hæc est, ut qui mortaliter peccauit post baptismū, non promoueatur, ut xxv. dist. primum. j. q.

a Hoc hodie determinat̃ extra de tēp. ord. c. v.

g. ad Ti. 6.

Matrimonium quā tum ad diuersos dis̃soluit̃, & nō soluit̃.

Elias Iezabelē fugiens qb⁹ uerbis usus est ad populum.

a Cōcor. tex. in c. j. d̃ eo q ar. bel. depo. & de feu. c. j. coll. x.

† Cōcor. tex. in l. j. C. de uet. iu. enu. et in auth. d̃ mon. §. j. collat. j.

Scilicet in §. de lapsis. Lau.

3. Reg. 18

Scilicet ius cōmune cōtinētes. Laur. Lapsorū reparatio tribus regulis declaratur.

j.q.vij.si quis omnem. Secunda est, Promotus si mortaliter peccat, deijciendus est. j. ca. qui semel. Tertia est, Qui ab ordine deponitur, amodo non restituitur. j.eo.c.j.& ij.& c.peruenit. & ubicunque mitius agitur dispensatio est. Istæ autem tres regulæ secundum tres opi. recipiunt interpretationem. Quidam enim dicũt, quod omne peccatũ mortale impedit, promouendum, & deijcit iam promotũ. & si talis sit promotus, & egerit pœnitentiam, tamẽ non potest ministrare sine dispensatione. Alij intelligunt de magnis criminib. prædictas regulas: quia minora post pœnitentiam non repellunt, nec deijciunt: ut lxxxj. di.ca. apostolus. & xlvj. dist. clericus. v. q.iiij. in loco. lxviij. dis. ca. j. quia nec omne publicũ crimẽ, animæ mortem irrogat. in sti. de pub. iud. §. ulti. Tertij intelligũt prædictas tres regulas de manifestis. Occulta enim post pœnitentiam nõ repellunt, nec deijciunt: imo iure communi promouet: & si promotus est, remanet in ordine suo. j.e.ca. de his uero. & cap. præcedenti. Et hæc opi. uerior est, & benignior: hoc tamẽ excepto, quod maxima peccata etiam occulta repellunt, ut de hoc plene dixi s. xxv. dist. c. ult. De adulterijs autẽ & similibus potest episcopus simplex dispensare. extra de iudi. at si clerici. j.e. contumaces. de maioribus non. j. ead. miror. & simonia. j.q. j. erga. & secundum quosdam in omnibus criminibus dispensat, ubi non prohibetur. extra de sent. excom. nuper. & de pœ. dist. vj. c. j. in fi. & lxxxij. dist. presbyter. & in pluribus casibus inuenio episcopũ posse dispensare, ut not. j.q. vij. cap. requiritis. §. nisi rigor. Petrus Hispanus contrarium dixit. Nam cum in quibusdam certis casibus ei permittitur dispensare, ergo in alijs prohibetur, argum. xxv. dist. qualis. & C. de procura. maritus. Quis aũt cum deposito possit dispẽsare, dixi ij.q. vj. ideo. Cum suspenso autem uel pœnitente etiam in hæresi bene dispensat episcopus. j. ea. presbyteros. Ioan. Istæ opiniones hodie terminantur per decret. Grego. in extrauag. de tempo. ordi. quæsitum. ubi reprobatur opi. Ioan. Et credo quod episcopus semper possit dispensare, nisi ei prohibeatur expresse a iure: ut xxvij. q. ij. lex diuinæ. in fi. extra de sent. excommu. nuper. B.

Episcopus in quibus criminib. dispensat.

a Extra de trasla. epi. ca. 2. uer. nec quod de cessione, &c. secundum Laur.

Eps an possit sẽper dispẽsare.

ti, in sacerdotes ordinari non possunt. Nunc autem de eisdem quæritur, utrùm post peractã pœnitentiã uel ĩ proprijs ordinib. remanere, aut ad maiores gradus conscendere ualeãt. Multorũ authoritatib. uarijs criminib. irretiti a proprijs ordinib. deijciuntur, et ab accessu maiorum probibentur.

Vnde Gregorius ait Constantino Mediolanensi episcopo.

Lapsi in suum ordinem reparari non possunt.

CAN. I.

SI lapsis [a] ad suũ ordinem reuertendi licentia concedit, uigor canonicæ proculdubio frangitur disciplinæ, dum pro reuersionis spe, [b] prauæ actionis desideria quis cõcipere non formidat. & post pauca. Illud autẽ præ omnibus studete cauere, ut lapsos in sacro ordine nulla nobis supplicatio [c] aliquo modo reuocare [d] studeat: ne huiusmodi non statuta, [e] sed tẽporaliter dilata credatur eis esse uindicta.

a SI lapsis. hoc cap. loquitur de deposito, ut patet per fin.

b Spe. quia facilitas ueniæ, &c. ut xxiij. quæstio. iiij. est iniusta. & extra de ui. & hone. cleri. ut clericorum.

c Supplicatio. carnalis, sed spiritualis bene. j. eo. clerico.

d Reuocare. s. xxiij. q. iiij. est iniusta.

e Non statuta. perpetuo. Qui enim deponitur, perpetuo deponit, ut hic, [a] & lxxxj. distinct. si quis clericus. & C. de pœniten. seruus. Argu. contra. xxxiij. q. iiij. non oportet. ij. Ibi simpliciter ponitur separentur: & tamen separantur ad tempus, non perpetuo: ut extra de consti. ex literis. in fin. Sed certe illa non sunt contraria: quia ibi nulla fuit depositio. & est hoc ideo statutũ, ne leges ludibrio fiant: ut C. de bon. quæ lib. l. ulti. §. fin. & est si. quod lex dicit, quod damnatus de crimine, ad militiam non recipitur: ut ff. de re mili. qui cum uno. §. adulteri.

Depositio ẽ perpetua.

a Nã uerbũ statuere rẽ pfectã signat. j. ca. hęc aũt. secundum Lau. ff. quod qs que iur. l. j.

Itẽ Martinus Papa Amando episcopo.

Qui post suam ordinationem labitur, depositus permanebit.

CAN. II.

QVi semel post suam ordinationẽ in lapsũ ceciderit, deinceps iã depositus erit, nullumq; gradum sacerdotij poterit adipisci. [f]

Itẽ Greg. Papa Fabiano episcopo.

Presbyter post lapsum nulla ratione in sacro ordine reparari ualet.

CAN. III.

PResbyterum de quo nos fraternitas tua latoris præsentiũ legatiõe cõsuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum aut permanere, [g] aut reuocari posse cognoscat. Circa quẽ tamẽ mitius [h] agendum est: quia cõmissum facinus facili [i] dicitur professione cõfessus.

Itẽ Ioannes 8. Cenomãtico Vticensi episcopo.

Post perpetratum homicidiũ sacerdotale officium ministrari non potest.

CAN. IIII.

MIror [k] minus [l] doctam sciẽtiam tuã, sacerdotem putare post

f QVi semel. Adipisci. Hoc. cap. intelligit de rigore. xxv. dist. primum. j. ead. miror. uel in maioribus, uel de manifestis criminibus. extra. de tempo. ordi. c. fi. sic nõ ob. lxxxij. dist. presbyter. & xv. q. vl. ij. qui.

g PResbyterum. Aut permanere. Simile s. xxiij. di. c. ult. j. xv. q. ult. si quis presbyter. contra. Sol. in inferiori ministrauit, ut ibi: sed non in superiori, ut hic.

h Mitius. Arg. quod mitius agitur cum confesso, quã cum conuicto, [3] ut j. e. de his uero. & xv. q. ulti. si qs presbyter. Si. lvj. distin. quia simpliciter. j. q. v. præsentium. Arg. contra. xxiiij. dist. c. ult. Sed ibi timore probationum est confessus, hic sponte.

i Facili, i. sponte, ut extra de homi. lator.

k MIror. hic habes quod episcopus non potest dispensare [4] cum homicida. Item nec cũ simoniaco: ut j. q. j. erga. nisi quandoq;: ut j. q. v. c. j. & ulti. Io. de simoniaco est expressum extra de elect. c. pe. ubi dicitur quod si aliquo ignorante sit cõmissa simonia,

1 Nimis.

2 Cõcor. tex. in l. 2. & ibi gl. & doc. C. quo. app. non reci.

4 Scilicet in ordine, sed in bñficio sic. extra de cle. pug. ĩ du. Henricus. j. ead. presbyteros. & ca. studeat.

3 Dici põt, quod hoc ca. miror. loquitur ĩ homicida notorio, siue manifesto & uolũtario. ad hoc leg. & no. j. c. de his uero. Ar.

nia,episcopus cum eo potest dispensare, si in simplici beneficio sit commissa simonia:secus si in prælatura.Si autem eo sciente sit facta, episcopus non potest dispensare cum eo. extra de simo. nobis. B. Item nec cum deposito secundũ quosdam,ut ij.q.vj.ideo. Item nec cum eo, qui excommunicatus celebrat,ut xj.quæ.iij. si quis episcopus. & vij.q.j. si quis presbyter. licet sit argu. contra.ij. qõ.v. quanto. Sed illud de mandato papæ. Item nec cum eo, qui accedit ad iudicium seculare : ut xxj.q.v. si quis episcopus.Item nec cũ bigamo, ut extra de biga. c. de bigamis. & xxxiiij. distinct. lector. Ioan. Nec dispensat hodie cum filijs presbyterorum, ut extra de fil.presby.ca. penul. ubi scilicet ministrauit pater immediate. B. dispẽsat autem in plerisque criminibus, ut not.j.q. vij.ca.requiritis. §. nisi rigor. Et generaliter ubi non prohibetur episcopo dispensatio, semper dispensare potest : ut extra de senten. excom. nuper. Licet quidam dicant, quod in illis solis casibus.dispensabit, ubi a iure ei permittitur : quia cùm in quibusdam criminibus ei conceditur dispensatio : ut extra de iudi. at si clerici. ergo in alijs ei prohibetur. argum. xxv.distinct. qualis. & C. de procu. maritus.Et licet dispensatio sit ius, quod peti nõ potest: tamen quandoque episcopus tenetur dispensare:ut j̃. ea.ut constitueretur.in fin.& cap. si quis diaconus. & ca.domino sancto.& j.q.vij.dispensationes.& xxiij.q. j.noli.in fin.

perpetratũ homicidiũ [a] posse in sacerdotio ministrare:imo (quod est ineptius) nobis suadere [b] uelle, ut ipsi tali præsumptioni præbeamus assensum. Quis enim tam demẽs, tamq; peruersi sensus tale quid existimaret, uel post quantãcunq; pœnitentiam concedẽdum: cùm omnino canonicæ disciplinæ sit contrariũ? Debet ergo sacerdotio priuatus, lacrymarũ fonte flagitium tã immane diluere, ut talib. saltem remedijs curatus, salutis posit inueniri suffragium.

Item Nicolaus Papa.

Ad maiorem gradum clericus peruenire non potest, qui paganum occidit.

CAN. V.

Clericum, qui paganũ occiderit, [c] nõ oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquisito, homicida enim est. Nã cùm discreti sint milites seculi à militibus ecclesiæ, nõ conuenit militibus ecclesiæ militare [d] seculo, per quod [e] ad effusionẽ sanguinis necesse sit peruenire.

[a] Homicidium.sponte : ut extra de homi.lator.

[b] Suadere.Plus enim est suadere, quam compellere. ff.de ser.corrup.l.j.§.persuadere. & plus punitur suasor, quam faciens.lxxxvj.dist.tanta.Ioan.

[c] Clericum.Occiderit. sponte.B.

[d] Militare.Per hoc patet quod loquitur de illo, qui in bello fuit. hortari tamẽ potest clericus aliquos ad defensionem suæ ecclesiæ. xxiij.q. viij. ut pridem. arg.ff.de ijs,qui not.infa.ob hæc uerba. §.ult.

[e] Per quod.Arg.quod ratione unius delicti imputantur omnia delicta,quæ sequuntur ex illo : ut xv.q.j.si quis insaniens.xxij.q.iiij.inter.ff.quod met.cau.si mulier.Argu.contra de sponsa.ueniens.

Imputant multa propter unũ delictum.

ADDITIO. Et facit quod not.j̃.eod. quantum. in glo.hic patet. ibi dicam. Sed Ber. contra loquitur in matrimonio, in quo licet quis sua culpa cadat in metum, nõ nocet, ut not.extra quod metus causa. Abbas Arch.dia.

Item Osbaldo coepiscopo Quadrantino.

Qui defendendo se, paganum occiderit, sacerdotali careat officio.

CAN. VI.

De his [f] clericis ꝓ quibus cõsuluistis, scilicet, q̃ se defendẽdo, paganũ occiderunt, si postea per pœnitentiam emendati posint ad gradũ pristinũ redire, aut ad altiorẽ conscendere, scito nos nullam occasionẽ dare, nec ullã tribuere eis licentiam quẽlibet hominũ, quolibet modo occidendi. Veruntamẽ si contigerit, ut clericus sacerdotalis ordinis saltẽ paganũ occiderit, multùm sibi cõsulit, si ab officio sacerdotali recesserit: satiusq; est illi, ĩ hac uita domino sub inferiori habitu irreprehensibiliter famulari, quàm alta indebitè appetendo dãnabiliter in profundum inferni demergi.

Item ex concilio Agathensi.

Cadat ab officio episcopus, p̃

[f] De his.Circa illos, qui committũt homicidiũ, distingue sic : quia aut committitur homicidiũ ex necessitate, aut ex casu, aut ex uolũtate. Si ex necessitate, aut illa necessitas est euitabilis, aut ineuitabilis. Si est euitabilis, ad superiores ordines non potest ascendere, sed in iam susceptis toleratur, [1] ut j̃.eo. de his clericis. Si fuit ineuitabilis necessitas, sine omni dispensatione potest ministrare in ordine iam habito: sed ad superiores habendos petet dispensationem:ut extra de homi. suscepimus. & capitu.ij. Nec ob. extra eo. lator. ubi dicitur, quod ad superiores talis licite promouetur: quia hoc intelligo ex dispensatione. [2] Ioã. Sed certe quicquid dicat Io.de necessitate ineuitabili, capitulum uidetur expresse dicere, quod talis necessitas in nullo obsit:ut j̃.eo. quia te quasi obnoxium. De hoc notaui in quæstionibus. B. Si uero casu committitur homicidium, aut dedit operam rei licitæ, aut non. si dedit operam rei licitæ, ei non imputatur, sed potest ministrare in suscepto, & ascendere ad superiorem : ut extra eo.c. ult.& j̃.ead.sæpe. [3] & extra eo.Io.Sed si illicitæ rei operam dedit, tunc nec in suscepto potest ministrare, nec ad superiorem ascendere:ut j̃.ea.clerico.& c.si quis uoluntate. Si uero uoluntate occidit, nunquam dispensandum est cum eo, secundum quod loquitur c.miror. H. tamen cum suo rigore dixit, quod in nullo casu potest homicida promoueri : quia potius debet quilibet permittere se occidi, quam alium occidere:ut xxxij.q.v.ita ne. & dicit quod hoc uerbum consulẽdi, ponitur pro uerbo præcipiendi, ut xxviij.q.j.sic enim. Item secundum H. ẽt si crimen homicidij sit occultum, tamen post pœnitentiam non potest exequi suum officium:secus est secundum eum in quolibet crimine alio : ut j̃.ea.de his.nisi in simonia. Io. & hoc expresse dicitur extra de temp. ordi.c.ult. & ita duo crimina tantum excipit, scilicet simoniam, & homicidium. Argu.extra de accusa. inquisitionis.B.Alij autem plerique dicũt, quod siue sit

Homicidiũ utrũ ĩpediat ꝓmouẽdos, et deijciat iã ꝓmotos.

[1] Scilicet de misericordia: ut notat.extra de homi. sicut. ubi plene de hoc.

[2] Vel dic, q̃ ibi fuit casus fortuitus : ut no.j̃.ead. de his clericis. ĩ gl. j.in fi.Archid.

[3] Et cap. hi qui. & ca. si duo. nisi forte grãde scãdalum inde oriret: quia tunc indicit ei purgatio. extra eo. ex lr̃is. j. & no. extra de homic.cũ dilectus. in gl.qui tamẽ, &c.q̃ fuit glos. Vinc.

sbyter aut diaconus capitale committens crimen.

CAN. VII.

SI episcopus, aut presbyter aut diaconus capitale crimen commiserit, [a] aut chartã [b] falsauerit, aut falsum testimonium [c] dixerit, ab officij honore depositus, in monasterium detrudatur, & ibi quandiu uixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Item ex concilio Martini papæ.

Qui homicidij, facto, aut præcepto, aut cõsilio post baptismũ conscius fuerit, clericus non ordinetur.

CAN. VIII.

SI quis [d] uiduam, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quod si irrepserit, deijciatur. Similiter si homicidij, aut facto, [e] aut præcepto, [f] aut cõsilio, [g] aut defensione [h] post baptismũ [i] conscius fuerit, & per aliquam surreptionem ad clericatũ uenerit, deijciatur: & in fine uitæ suæ laicã cõionẽ tantummodo accipiat.

Item Gregorius Iannario episcopo Calaritano.

De sacris ordinibus lapsi, reparari non possunt.

CAN. IX.

PEruenit ad nos, quosdam de sacris ordinibus lapsos, uel post pœnitentiam, uel ante ad ministerij sui officium reuocari: quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoque canones contradicũt. Qui igitur post acceptum sacrũ ordinem lapsus in peccatũ carnis fuerit, [k] sacro ordine careat, & ad altaris ministeriũ nõ accedat.

Idem Venantio Lunensi episcopo.

De eodem.

CAN. X.

ACcedens ad Gorgoniam insulam fraternitas uestra discutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero [l] relatum est. Peruenit nanque ad nos, ꝙ postquã de sacris ordinibus lapsus, à sui sacerdotij ordine est deiectus, ad explendum ministerium presbyterij præsumpserit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum esse uestra fraternitas repererit, eũ sacri corporis & sanguinis domini participatione priuatũ, in pœnitentiã redigat, ita ut usq; ad diẽ ultimũ in eadem excõmunicatione permaneat, & uiaticũ tantummodo exitus sui tempore percipiat. Si autem eum talem pœnitentiam agere fraternitas uestra cognouerit, ut ei iustè ad recipiendam inter laicos cõionem etiam ante exitum uitæ debeat misereri: hoc in tuæ [m] fraternitatis ponimus potestate, & infra. Præterea ad fraternitatis tuæ consulta respondentes, statuimus diaconem, abbatem, [n]

sit homicidium, siue aliud crimen, dummodo sit occultum post pœnitentiam bene exequitur officium suum sine omni dispensatione, licet non possit promoueri. Sed in simonia post nullam pœnitentiam potest exequi officium suum. j. q. j. erga. Hodie autem obtinet opinio H. circa crimen occultum, ut extra de accus. inquisitionis. B.

[a] Commiserit. scilicet homicidium, defendendo se sine moderamine. cuilibet enim licitũ est se defendere cũ moderamine, ut s̄. distinct. j. ius naturale. & extra de appellatio. cap. significauit. C. uñ ui. l. j.

[b] SI episcopus. Aut chartam. Dic ut s̄. xix. distin. in memoriam.

[c] Testimonium. j̄. v. quæstio. vj. presbyteri. ij.

[d] SI quis uiduã. Si qs. Iudex, executor, & assessor in causis criminalibus nõ possunt promoueri. hoc nõ est ratione peccati: quia non peccant ista faciendo, [1] ut xxiij. q. iiij. quæsitum, & quæstio. v. miles. sed propter irregularitatẽ, quã ex tali facto contraxerunt.

[e] Aut facto, ut miles.

[f] Aut præcepto. ut iudex.

[g] Aut consilio. ut assessor. & ita ex cõsilio punit aliquis, contra illud ff. mandat. l. ij. in fi. & l. denique. Sed nunquid addi debet de uoluntate? Argumen. quod sic j. quæstio. iiij. qa præsulatus. in fi. Quod non concedo licet ante, quam fiat, uellet illud factũ esse, uel post factũ gratum habeat.

[h] Defensione. euitabili. B.

[i] Post baptismum. Ergo si ante baptismum, potest. Bazianus dixit: si ante baptismum occidit non peccando, ut iudex, non potest promoueri: quia non tollitur irregularitas. sed si occidit peccando, tollitur totum. Ioan. Et sic melioris conditionis est peccans, quam nõ peccans. De hoc quid iuris sit, notaui in quæstionibus. & xxvj. dist. in glos. uidetur. B. [2]

[k] PEruenit. Fuerit. De quo fuerit conuictus, uel cõfessus, & hoc [3] uerum est, nisi episcopus cum eo dispensasset, ut extra de iudic. at si clerici. Sed nonne canon iste prohibet episcopo dispensare in hoc casu? non, sed redarguitur idiscreta dispensatio: ut dixi extra de præben. de multa.

[l] ACcedens. Presbytero. ergo clericus degradatus non retinet ordinem, argu. liiij. dist. ex antiquis. & xj. q. iij. episcopus. & xv. q. ult. si quis presbyter. & xxiij. q. ult. clerici. & idẽ uidetur per hoc, quod dicitur infra, inter laicos communionem. Sed tamen dico quod characterem semper retinet, per id quod habes j. q. j. quod q. dam. & xxxvij. q. ij. licite. arg. lxxxj. di. dictum. Vnde qui percutit ipsum, incidit in canonem saltem in memoriam pristinæ dignitatis: ut ff. de decur. l. ult. & ff. de quæstio. l. unius. §. seruus. & de consecr. dist. iiij. ostenditur. Ioã. quod nõ credo, cũ careat omni priuilegio clericali: [4] nec credo, quod conficiat, [5] quia omnem potestatem amisit. B.

[m] In tuæ. Ergo episcopus potest remittere pœnitentiã iniunctam a papa. sic xxxiij. quæ. ij. latorem.

ADDITIO.

Vel de hoc dic ut ibi. arg. contra. xv. distinct. capit. ij. in fine. ibi uideas. De hoc etiam not. xxvj. quæstio. vij. tempora.

[n] Abbatem. Ergo abbas potest esse diaconus: quia abbas potius est no

mē

[1] Ideo dicebat Ba. ꝙ istud c. intelligebat de illis qui nõ peccauerunt.

Cõsilium facit, ut qspuniat.

Homicida ante baptismũ an ꝑmoueri possit.

[2] Quæstio uenerialis est, de qua habuisti 21. dist. in prin. & ibi de hoc, & lj. di. in summa. & xxvj. dist. deinde. Arch.

[3] Scilicet qd' canones cõtra dicunt in hac re, &c.

Degradatũ percutiens icurrit excõicationẽ.

[4] Addeq no. ĩ addi. c. j. de pæ. lib. vj. & ca. dñs. in gl. in uer. sacrilegium. j̄. 93. distinc.

[5] Hęc fuit opi. Ray. quã reci. Gof. & B. extra de cle. excõ. cap. ij.

Abbas què ordinẽ debet habere.

[9] Verum est dispensatiue, & sic loquitur dec. tuam. ibi, ex tua &c.

Infamis potest esse procurator.

[2] Ista opi. cõiter tenetur per gl. & doc. in c. cũ deputati. de iudi. & c. Imperatorum. de iura. calum. Spe. in ti. de pcu. §. j. vers. itẽ qd' est infamis. & Alexã. de Imol. in l. reũ criminis. in fin. C. d pcu. Electio fieri debet intra tres menses.

[3] De hoc lxj. distin. Osius. & c. bene nouit. ibi de hoc.

men officij, quam dignitatis. xviij. qõ. ij. ca. j. imo in minoribus ordinibus cõstitutus potest esse [9] abbas. extra de ætate & quali. tuam.

a Veneris. Existentem.

b Cecidisse. Per crimen.

c Priorem. Id est, ut sit monachus, ut prius fuit, non tamen erit abbas.

d Obtineat. Non ordinem uel dignitatem.

e Solicitudinem. Vt sit procurator loci, licet sit infamis: quia infames non excluduntur à ciuilibus muneribus, [2] sed honoribus. Argumen. C. de ijs, qui non imple. stip. sacram. soluti sunt. l. j. libr. x. & extra de ætate & qualit. tuam. & sic procurator monasterij potest esse infamis, sed non procurator episcopi. v. quæst. iij. quia episcopus. quia non requiritur summa in eis perfectio integritatis, ut xvj. q. j. legi.

f Postquam. Tres menses. Tres menses dantur ad electionem a die mortis, & alij tres menses ad consecrationem petendã. j. c. dist. quoniã. & lxiij. dist. obeuntibus. & extra de ele. ne pro defectu. nisi per necessitatem prorogetur, [3] ut xxviij. distin. de Syracusanæ.

Econtra. Hæc est secunda pars huius distinctionis, in qua magister probat contrariũ eius, quod supra probatum est. s. quod post lapsum possunt reparari, probat inquam per exempla & per nouem authoritates. Ioã. de Fant.

g Econtra. Maria. &c. de hoc dicitur. ij. qõ. vij. c. plerunque boni uiri. §. item obijcitur.

quem de portu Veneris [a] in crimen indicas cecidisse, [b] ad sacrum ordinem non debere, uel posse aliquo modo reuocari, quem quidem sacro ordine priuatum, in pœnitentiam deputare te conuenit, cuius si postea actus, conuersatioq; meruerit, priorem [c] inter alios monachos, ubi decreueris standi locum, non ordinem obtineat. [d] Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab officio suo irreuocabiliter depositi inter laicos communionem accipiãt. In portu autem Veneris loco lapsi diaconi alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum uerò presbyterum, ut nunquam ad sacri ordinis ministerium præsumat accedere, scriptis cauere decreuimus, sed eum in insula Gorgonia, atque Capraria solicitudinem [e] monasterij gerere, & in quo statu est, sine cuiusquã aduersitate manere permittimus.

Idem.

Loco lapsi alius ordinandus est.

CAN. XI.

Postquam quenquam criminaliter cadentem in locum, quo lapsus est, nulla ratio permittit reuocari, & ultra tres menses [f] ecclesiam uacare pontifice statuta sanctorum canonum nõ permittunt, ne cadẽte pastore dominicũ gregem hostis (quod absit) antiquus insidiando, dilaniet, fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in lapsi loco debet episcopum ordinare.

Item Martinus Papa.

Qui post ordinationem suã in lapsum ceciderit, sacra mysteria non debet tractare.

CAN. XII.

Si post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & præuaricationis peccator fuerit deprehẽsus obnoxius, omnimodo prohibendus est cum manibus lutulentis atque pollutis mysteria nostrę salutis tractare.

[2] *Econtra [g] exemplis & authoritatibus probatur post actã pœnitentiã proprios gradus licitè posse administrare, & ad maiores posse conscendere. Maria enim soror Aaron postquã lepra percussa est, quia in Moysen murmurauerat, actã pœnitẽtia à peccato mundata est, et pristinam gratiam prophetizandi recepit. Aaron [h] aũt post conflatum uitulum etiã in summum sacerdotem consecratus est. David [i] post adulterium, et homicidium spiritum prophetiæ recepit, & in proprio gradu permansit. Achab quoque [†] post mortem Naboth uiri sanctissimi per pœnitentiã humiliatus, in regia sede remansit. Et ut prætereamus multa exempla veteris testamenti, Petrus negauit Christum, & postea princeps Apostolorum factus est. Paulus Stephanum lapidauit, [k] & tamen à Deo in Apostolum electus est. Multiquoque ab hæresi ad unitatem catholicæ fidei reuertẽtes in suis ordinibus sunt recepti, alij uerò ad episcopalem etiam gradum sunt promoti, utpote, Augustinus [l] & alij complures.*

Item ex Epistola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum.

De eodem.

PALEA.

Ioannes Chrysostomus duabus synodis orthodoxorũ episcoporũ fuit diiudicatus sed iterũ fuit restitutus. Marcellus Episcopus Anchiræ Galatiæ depositus fuit, sed postmodum proprium recepit episcopatũ. Asclepius diiudicatus à synodo, ecclesiam

h Aaron. Hæc historia habetur. xlv. dist. disciplina.

i David. Hæc historia dicitur ij. qõ. vij. c. nos si incõp. §. item cũ Balaam.

k Lapidauit. i. lapidantibus consensit custodiendo vestes, ut j. eo. considerandum. Vnde non fuit penitus immunis, ut extra de homic. cap. sicut. §. illi. quoque tamen hoc exemplũ nõ competit, quia istud fuit ante baptismum.

l Augustinus. Qui fuit Manichæus. [4] sed ante baptismũ: & ideo non compețit exemplum, &c. Ponde-

[4] Arg. cõtra. xxij. qõ. vj. vides ubi de hoc.

Num. 12. c

Exod. 32.

2. Reg. 15 & 12.

3 Reg. 21

† Achab quoq;. Falsum exemplum, q̃a licet paruæ ĩduciæ datæ sint impio Achabo, tamẽ q̃d ei vaticinatũ erat, q̃ canes sanguinẽ eius lingerent in campo naboti cõpletũ fuit. 3. Reg. ul.

Luc. 22.

Matth. 22

Actu. 7.

Ponderet. CASVS. *In hoc ca. ostendit Calixtus Papa, quod clerici post lapsum per acta pœnitētia possunt in pristinum statum restitui. Et hoc probat authoritatibus, & exēplis. xj. Prima est in principio capituli. Secunda probatio incipit ibi, Sed si aliquis lapsus. & ad hoc inducit authoritatem Apostoli: Si praeoccupatus, &c. Tertia ibi, Porrò sāctus David. Quarta ibi, Beatus quoque. Quinta ibi, Peccator. Sexta ibi, Errant itaque. Septima ibi, Nunquid qui dormit. Octaua ibi, Redde mihi. Nona ibi, Vade, & amplius noli peccare, Decima ibi, Non ergo. Vndecima ibi, Sētentiā.*

a Ponderet. Grauis erit quilibet in uerbis, ut iiij. q. iij. c. si testes. §. in testibus. & qui cito fatur, ad pœnitentiā properat, ut dicit Seneca. & pōt quis in ꝓprio facto petere īducias ad rñdendū, ut ff. de interrog. act. qui interrogat an hæres sit. nā testis repentinus, &c. v. q. v. c. qui ambu. §. sed aliud.

b Quod tibi. In Thobia.

c Tempore. Nam rō tp̄is mutat cōstitutionē, ut xxxiiij. dist. fraternitatis.

d Apostolus. Ad Galatas.

e David. Hoc exemplū non cōpetit. nā nihilominus fuit dictū ei, nō ædificabis mihi domū, q̄a vir sanguinū es. j. de cō se. di. j. c. j. & j. q. vij. — David ꝓhibit⁹ est ædificare.

suam postea recepit. Martianus episcopus Andronopolites dānatus à Papa Iulio, recepit ecclesiā sui episcopatus. Cyrillus episcopus Ierosolymitanus depositus fuit, postea reconciliatus est ecclesiæ suæ. Simili modo Polocronium eiusdem ecclesię Ierosolymitanæ pontificē Sixtus Papa damnauit, et iterū ipse eum reconciliauit. Innocentius Papa Fortunatū episcopū damnauit, sed ipse postea eum in proprium locum restituit ecclesiæ suæ. Nicenū episcopum a Felice Papa damnatū Gelasius Papa successor illius reconciliauit, & ecclesiæ suæ restituit. Leontius dum esset presbyter, depositus fuit sed postea in Antiochia patriarcha extitit. Gregorius uerò quartus Papa Theodosiū, quem Eugenius eius antecessor presbyterij honore priuauerat, sanctæ ecclesiæ Seguinæ consecrauit episcopum. Abbas nanque episcopus dijudicatus fuit, sed sancta synodus canonicè suam illi restituit ecclesiā. Rothardum uerò episcopum sanctæ Suessionensis ecclesiæ à synodo, cui Carolus īterfuit Rex condemnatum, & Sophidinum Placentinum episcopum meritò reprobatum, Nicolaus Papa ambo reconciliauit.

Præterea Calixtus Papa de hmōi scribit ita.

Clerici post lapsum in suis ordinibus reparari possunt.

CAN. XIII.

Ponderet [a] vnusquisque sermones suos, & qđ sibi loqui non vult, alteri nō loquatur. Vnde bene sacra scriptura ait: Quod tibi [b] nō vis fieri, alteri ne facias. Nos eñ tēpore [c] indigemus, ut aliquid maturius agamus. Nō præcipitemus cōsilia & opera nostra, neq; eorū ordinē corrumpamus. Sed si aliquis lapsus quoquo modo fuerit, & portemus eū, & fraterno corripiamus affectu, sicut ait beatus Apostolus. [d] Si præocupat⁹ fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spūales estis, instruite huiuscemodi in spū lenitatis, alter alterius onera portātes, & sic adimplebitis legē Chri. Porrò sanctus David [e] de mortiferis criminibus pœnitētiā egit, & tñ in honore ꝑmāsit. Beatus quoq; Petrus amarissimas lacrymas fudit, quādo dominū se negasse pœnituit, sed tamen Apostolus permāsit. Et dominus per ꝓphetā pollicetur dicēs, Peccator in quacunq; hora cōuersus fuerit, & ingemuerit, omniū iniquitatū eius non recordabor amplius. Errāt itaq; qui putāt, sacerdotes post lapsum si condignā egerint pœnitentiā, domino nō posse ministrare, [f] & suis honoribus frui, si bonā deinceps vitā duxerint, & suum sacerdotium dignè custodierint. Et ipsi qui hoc putant nō solùm errant, sed etiam traditas ecclesiæ claues despicere videntur, de quibus dicitur: Quodcunque solueritis in terra, erit solutū & in cœlo. alioqui hæc sententia aut domini non est, aut vera est. Nos vero indubitanter tā domini sacerdotes, quam reliquos fideles post satisfactionem dignam posse redire ad honorem credimus, testante domino per prophetam, Nunquid qui dormit, [g] non adijciet, [h] ut resurgat? [i] Et propheta David pœnitentiam agens dixit, Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Ipse nanque post pœnitentiam, & alios docuit, [k] & sacrificium Deo obtulit,

Gala. 6. a — 2. Reg. 11. & 12. — Mat. 26. g — Eze. 33. e — Mat. 16. g — Psal. 40. — Psal. 50.

si quis omnem.

f Ministrar̄, & suis. Dispensatiue, si crimen est manifestū, uel ipso iure si crimen occultū. ex̄. de temp. ord. c. ulti. — Thob. 4. e

g Qui dormit. In peccato.

h Non adijciet. Id est, non conabitur bene operando.

i Vt resurgat. Per pœnitentiam.

k Docuit. i. doctūrū se promisit, & sic eo ipso, ꝙ quis promittit se uelle docere, Deo obligat̄. sic xxj. di. in nouo. ubi similiter arguit Anacletus ex illa authoritate, dabo tibi claues. i. do in corpore mortali. & sic futurū ponit̄ ꝓ pñti, ut de consec. dist. ij. in Christo. ff. de verb. sig. verbū erit. B. simile xxiij. q. v. c. remittunt̄. §. hinc notandū. ibi, da, &c. — Docere se velle promittens deo obligatur.

Miseri-

a Misericordiam. si enim in aliquo redarguendi sumus melius est misericordiæ reddere rationem, quam crudelitatis. xxv. quæ. ix. ueniam. & infra xxvj. q. vij. alligant. & xj. q. iij. nemo. ī. lxxxvj. dist. non satis. infra. j. q. vij. exigunt. ī. distin. ix. sana quippe.

Excedendū est potius circa misericordiā, quam circa crudelitatē. Psal. 50. Ibidem.

b ET purgabit. uerba Malachiæ sunt: ecce ueniet dominus exercituum, & quis potest cogitare diem aduētus eius, & quis stabit ad uidendum eū? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans & emundans quasi aurum & argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos, quasi aurum & argētum, & erunt offerentes domino iusta sacrificia: & placebit domino sacrificium Iuda & Ierusalem, sicut dies seculi & anni antiqui.

Malachiæ uerba. Ioann. 8. ad Ro. 6.

c Tempus enim. &c. Verba Petri in epistola canonica.

ADDITIO.

j Petri. iij. cap.

d Domo. id est, sacerdotibus. Omnia enim mala a sacerdotibus processerunt. xxiiij. q. iij. transferunt.

Mala oīa a sacerdotibus processerunt.

e Et alibi. In Ezechiele, cap. ix.

f Omnem. Argu. quod de uno dicit de omnibus intelligitur: ut lxj. dist. miramur. & xxiiij. q. j. quodcunque.

g Antiqui. id est, patres sancti.

Malac. 3

h In principio. id est, ante peccatum. Arg. ī. proxi. c.

i Sic post peccatum. imo plus. ī. eo. fidelior.

QVia sanctitas tua.

k Quatuor. scilicet Constantinopolitana, Ephesina, Calcedonensis, Antiochitana: de qua habes ī. ead. domino.

l A capite. id est, episcopo.

m Vsque in quartum. id est, subdiaconatum.

n Ita etiam crimine. infra. xxiiij. q. j. non afferamus.

o Triticum. id est pœnitentiam.

p Et fructum. id est, restitutionem.

q Gaudeo. Ideo dicit gaudeo, quia post pœnitentiā fortior resurgit homo, ut ī. eadem. fidelior.

r Nonagintanouem. Per hunc numerum designantur nouem ordines Angelorum, de quibus habes. ī de pœnit. dist. ij. principium.

s In deserto. id est in cælo, quod diabolus per casum deseruit. Et pri-

a De istis habeī xv. dist. c. j.

Pœnitentia fortificat.

a Secundum hunc intellectū istud magis, qd' est in textu, tenet comparatiue, et legit de ueris iustis: & loquit quadā similitudine uulgari. Arc.

dans exemplum doctoribus sanctæ ecclesiæ, si lapsi fuerint, & condignam pœnitentiam Deo gesserint utrunq; facere posse: docere, & sanctificari. Docuit enim quando dixit: Docebo iniquos uias tuas, & impij ad te conuertentur. Sacrificium Deo obtulit pro se dum dicebat: Sacrificiū Deo spiritus cōtribulatus, cor contritum, &c. Vidēs autem propheta sua scelera mundata per pœnitentiā, non dubitauit prædicando & domino libādo curare etiam aliena. Mutatur ergo homo à peccato, & gratia Dei resurgit a lapsu: & in pristino manet officio iuxta prædictas authoritates. Videat ne amplius cadat: sed Euāgelica sententia in eo maneat, quæ ait: Vade, & noli amplius peccare. vnde apostolus ait: Non ergo regnet peccatū in uestro mortali corpore, ut non obediatis concupiscētijs eius. Sententiā, quę uetat misericordiā a nō solùm tenere fratres, sed etiam audire, fugite: quia potior est misericordia omnibus holocaustomatibus & sacrificijs.

Item Hieronymus.

In pristinum gradum post pœnitentiam reuocari possunt pœnitentes.

CAN. XIIII.

ET purgabit b filios Leui: tēpus enim c est ut iudiciū à domo d Dei incipiat. Et alibi e scribitur: A sanctis meis incipite. In filijs aūt Leui omnē f sacerdotalē intelligit dignitatē. Si autē sacerdotes purgādi sunt, & colādi, ut purum aurū remaneat & argentum: quid de cæteris est dicendum, qui cum emendati fuerint, & colati, tunc offerent Deo iusta sacrificia, & placebit domino sacrificium eorū, quod offertur pro Iuda, & Ierusalē: hoc est pro ijs, qui dominum cōfitentur, & pacē eius mente concipiūt, sicut dies seculi & sicut anni antiqui: g hoc est, ut quomodo in principio h placuerūt Deo, sic post peccatum, i & pœnitentiam placere incipiant, cùm omnium fuerint peccatorum sorde purgati.

Item Greg. Secundino.

Lapsi reparari possunt.

CAN. XV.

QVia sanctitas tua requisiuit, ut tibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi authoritates scriberemus, dum dicis de hoc canonum diuersorum te legisse diuersas sententias: alias resurgendi, alias nequaquam posse, ideo nos generales synodos à Nicena synodo incipientes, hanc cum reliquis quatuor k ueneramur: quia ipsam sequentes cæteræ in cunctis canonicis sententijs unanimiter concordant. Nos uerò præcedentes patres sequimur, quia authore Deo à sacra doctrina illorum non discordamus. A capite l itaque incipientes, usque in quartum m altaris ministrum hanc formam seruandam cognouimus: ut sicut minorem maior præcedit honore, ita etiam crimine: n & quem maior sequitur culpa, maiori plectatur uindicta: & sic postea pœnitētia credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum o seminare, & fructum p eius non tollere? Aut domum construere, & non illic habitare? post dignam itaque satisfactionem credimus posse redire ad honorem, & ad fontem misericordiæ recurrentes Euangelicam sententiam proferamus. Gaudeo q (inquit) super uno peccatore pœnitentiam agente, magis quàm super nonagintanouē iustis, qui non indigent pœnitentia. Et ouē perditam (nonagintanouem r non errantibus relictis in deserto s) humero pij pa- Luc. 15. b

storis ad ouile reportandam dominus ipse testatur. Si ouis perdita errans post inuentioně ad ouile humero deportať, prædictis nonagintanouem nõ errantib. in deserto relictis: cur iste post pœnitentiã ad ecclesiæ ministeriũ lapsus non reuocetur?

Sicut in Apocalypsi dicitur de ministro ecclesiæ: Meměto unde excideris, & age pœnitentiã, & prima [a] opera fac. Quid.n. grauius est, aut carnale delictum committere, sine quo pauci [b] inueniunť: aut Dei filiũ iureiurando negare? in quo uerbo hũc ipsum beatum Petrũ Apostolorũ principě (ad cui⁹ sacrũ corpus indigni sedemus) lapsũ esse cognouimus: sed post negationem pœnitentia secuta est: & post pœnitentiam misericordia data est: quia ab Apostolatu eum non expulit, qui ante quidem ipsum se negare prædixit.

Idem super Ezechielě.

Post acerrimam pœnitentiam lapsi reparantur.

CAN. XVI.

QVid est hoc, quòd prophetæ [c] iacěti dr̃, Sta supra pedes tuos, & loquar tecũ? qui enim iacěti loquebatur, cur statim promittit se locuturum? Sed sciendũ est, quia alia sunt quæ iacentes, alia quæ stantes audire debemus. Iacenti enim dr̃ ut surgat: stãti autem præcipiť, ut ad p̃dicationem proficisci debeat. Adhuc enim nobis ĩ infirmitatis cõfusione iacentib. præberi nõ debet authoritas p̃dicationis, sed cùm iã in bono opere surgimus: & cùm iam recti stare cœperimus, dignũ est, ut ad lucrandos alios in p̃dicatione mitti debeamus: Stans [d] ergo ꝓpheta uisionem spũalem uidit, & cecidit: cadẽs uerò admonitionis uerba suscepit ut surgeret: surgẽs aũt præceptũ audiuit ut prædicaret. Nã qui adhuc ex superbiæ uertice stamus: cùm iam de æternitatis timore [e] aliquid sentire cœperimus, dignũ est ut per pœnitentiã cadamus: & dum infirmitates nostras subtiliter cognoscentes humiliter iacemus, per diuini uerbi consolationě ad fortiora opera resurgamus.

Idem.

De eodem.

CAN. XVII.

FErrum [f] de terra tollitur, cùm fortis propugnator ecclesiæ à terrena (quam prius tenuit) actione separatur. non ergo in eo debet despici, quod fuit: quia iam incipit [g] esse, qđ nõ fuit. [h]

Item Augustinus.

Post condignam pœnitentiã pristina recipiuntur officia.

CAN. XVIII.

CVm exaudiero [i] eos dabo eis uirtutě spiritus mei, & implebo

---

[a] Et prima. Arg. quod restituti possunt accusare & testificari. arg. ĩ. ea. ferrum. & cap. domino sancto.

Continere difficile est.

[b] Pauci. Difficile enim est continere. ut xxviij. distin. de ijs. & xxxiij. q. v. qui sitit. nec tamen ideo minus delictum est, ut ij. quæ. j. multi. in fi. & xxxii. q. vij. flagitia. & licet istud sit naturale, non tamen excusat, ut ff. ad leg. Aquil. l. si seruus. §. si fornacarius.

[c] QVid est. Prophetæ. Ezechieli. Ezec. ij.

[d] Stans. Hic stans accipitur in mala significatione, & pri⁹ in bona: & ita est hic arg. ꝙ aduocatus uarijs modis potest iura exponere, sicut hæc authoritas: Verbum caro factum est. uel illud, ueritas de terra orta est. quandoque exponitur, id est Christus de uirgine natus est: ut xxxv. q. x. c. j. quandoque exponit, id est, confessio de pœnitente. de pœn. distinct. j. quicunque. Arg. contra. xxiij. quæst. vij. quod autem. Sed hæc diuerso respectu.

Iura uario modo possũt exponi.

Apoc. 2. a

Matt. 26.

ADDITIO.

Ad idem, extra de appella. solicitudinem. in fin. ubi de hoc.

Timor duplex.

[e] Timore. seruili, scilicet cũ quo charitas dedignatur habitare. Inducit tamen iste timor filialem, sicut seta filũ, ut ĩ. de pœ. dist. ij. si quis tantam.

Iob uerba.

[f] FErrũ. In Iob continet ita: habet argentum uenarũ suarum principia, & auro locus est, in quo conflatur: ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus in æs conuertitur.

Ezec. 2. a

[g] Incipit. Argum. ꝙ post pœnitentiam reuertitur quis ad priores [a] actus. Simile xxxij. q. j cum renuntiatur. & q. v. præceptum. in fi. & vj. q. j. illi qui. & s̃. ea. ca. quia sanctitas tua. in fin. ff. de ædil. edic. quod ita. Arg. contra. lxj. distinct. c. in sacerdotibus. Respon. quod nunquam per pœnitentiã reuertitur reus ad priorem statũ, ut xxxiij. q. ij. admonere. & lxxxj. distin. c. Romanus. & cap. si quis clericus. sed per dispensationem, ut ij. quæst. iij. si quem. §. notandum. in fin. Io. nisi in occultis criminibus, ut extra de tempo. ord. c. ult. Bart.

[a] Ad hoc s̃. ea. quia tua. uer. sicut in. ubi de hoc. & 33. q. 6. uides. iuxta fi. ubi etiã de hoc.

[h] Quod non fuit. i. qualis non fuit. & sic non est hic aliqua fictio iuris. Vel dic quod ius fingit eũ esse nouũ hominem sicut baptizatum. xxvj. distinct. c. j. de pœ. distin. ij. ca. non est tá. §. Romanos. & cap. qũo. uersi. expoliantes. alteratus tamen est. ij. quæ. vij. secuti sunt. §. quia ergo. Sic fingit non esse homicidam, qui est homicida. xxiij. qõ. v. si homicidiũ. Similiter fingit aliquem non trãsisse, qui transiuit, ut vij. q. j. mutationes. & non esse episcopũ, qui est episcopus, ut ij. q. vij. non omnes. & ca. qui nec. & esse u rginẽ, quæ non est uirgo, ut xxxij. q. v. proposito. & non esse matrimonium, quod est: ut xxx. quæ. v. aliter. Sed nunquid per tales fictiones p̃iudicabitur iuris ueritati, ita ut non admittatur probatio in contrariũ? uidetur ꝙ sic, ut extra de regul. uidua. Videtur contra, ut extra de renun. super eo. & ff. quod met. cau. non est uerisimile. Et una præsumptio per aliam præsumptioně tollitur. ff. de in integ. restit. l. diuus. Ego dico [†] breuiter, ꝙ cõtra omnem præsumptionem admittitur probatio, nisi ubi ius de iure alicuius non tantum præsumit, sed etiam certũ quid statuit: [a] nec multũ appretior illam distinctionem quorundam, quod est quædam præsumptio iuris, quædam hominis, quædam naturæ. de quibus habes extra de sponsa. l. is qui. quia lex dicit, quod per fictionem iuris ueritas non confunditur, nec deletur: ut C. de iure dot. in rebus. in princ.

Ius multa fingit.

Probatio utrũ contra p̃sumptioně admittatur.

Iob. 28.

[†] Ego dico. Hæc uera, et ab oĩbus legistis & canonistis approbať. Idẽ gl. ĩ. dist. 54. c. fœminæ.

[a] Alias secus. ff. de reb. dub. q. duos. 2. 3. & 4. secundum Lau. qui hanc s̃niam tenet hic cũ Ioan.

Esaiæ 37.

[i] CVm exaudiero. Esaias propheta. xxxvij. capit.

Iesus

eos iudicio meo, & fortitudine. Animaduertite in præſenti loco poſſe docere aliquem poſt peccatum, ſi tamen uitia priſtina pœnitētia digna diluerit. Vnde Dauid poſt adulterium, & homicidium loquitur in pſalmo, Aſperges me hyſſopo, & mundabor. Lauabis me, & ſuper niuē dealbabor. Nec ſua tamen puritate contentus eſt, ſed infert, Redde mihi lætitiā ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Cùmq; hoc feceris, docebo (ait) iniquos uias tuas.

Pſal. 50.

Item Hieronymus.

De eodem.

CAN. XIX.

Ieſus filius Ioſedech ſacerdos magnus, quanquam in typo [a] aduentū præceſſerit ſaluatoris, q̃ noſtra peccata portauit, & alienigenā ſibi ex gentibus copulauit eccleſiā, tamen ſecundum literam poſt ſacerdotiū ſordidatus [b] inducitur, aſtat diabolus [c] à dextris eius, & candida [d] illi deinceps veſtimenta redduntur.

Zacha. 2. a

Itē ex concil. Agathēſi.

Poſt pœnitentiam, clerici correcti gradum ſuum & dignitatem recipiant.

CAN. XX.

Contumaces clerici prout dignitatis ordo [e] pmiſerit ab epiſcopo corrigantur, & ſi qui prioris [f] gradus elati ſuperbia communionem [g] fortaſſe contempſerint, aut eccleſiam frequentare, uel officium ſuum implere neglexerint, [h] peregrina [i] eis communio tribuatur, ita ut cùm eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula [k] gradū ſuum dignitatēq; [l] recipiant.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

CAN. XXI.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut ſubdiaconus inuentus fuerit aliquid de miniſterijs eccleſiæ uenundaſſe, quia ſacrilegium commiſit, placuit eum in ordinatione eccleſiaſtica non haberi. In iudicio tamen epiſcopi [m] dimittendus eſt, ſi in ſuo debeat recipi gradu: quia multoties hoc ipſum quod de ſacroſancto altario cōtaminatum eſt, in epiſcopi poteſtate dimiſſum eſt.

Item Auguſtinus ad Bonifacium.

PALEA.

Bene ualet ſacerdos reſtitui ad honorem ſuum poſt peractā pœnitentiā, licet in hoc diuerſi diuerſa ſentiant, dicentes non poſſe reſtitui ad honorem. Sed ſic dictum eſt propter ſimulatas pœnitentias quorundam, & propter affectatas honorum dignitates.

Item Auguſtinus.

PALEA.

Sacerdos quidem ſi cadit, ualet, & habet reſtitutionis locum poſt dignam peractam pœnitentiam in honorem ſuum, propheta atteſtante, qui ait: Nunquid qui cadit, non adijciet ut reſurgat? Pſalm. 40 *Et beatus Gregorius hoc dicit ad Secundum epiſcopum incluſum amicum ſuum. Etiam ab ipſo propheta in hoc argumentum habemus, qui cùm poſt peractum adulterium, & homicidium perpetrauit, tamen poſtea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad priſtinum officium reſtituitur.* †

† Hactenus Palea, & Gratianus loqui incipit.

[a] Ieſus. In typo. Quia duxit alienigenam, ſicut Chriſtus eccleſiam.
[b] Sordidatus. Quia dimiſit uxorem.
[c] Diabolus. Id eſt, uxor quæ idola coluit.
[d] Candida. Quando ad concilium Eſdræ reliquit illam. xxviij. q. j. & ij.
[e] Contumaces. Prout dignitatis ordo. Alio enim modo ſunt puniendi clerici minorum ordinum, & alio maiorum, ut xxxv. diſtinct. ante omnia. & vndecima quæſt. j. ſi qui clericorum. & xij. quæſt. ij. fraternitatis.

Clerici maiores aliter puniūt, quam minores.

[f] Prioris. Id eſt, altioris.
[g] Communionem. Id eſt, nolunt eſſe inter alios. [x]

[x] Lau. dicit cōmunionem. i. cōmunem obſeruantiam, & cōuerſationem. Archid.

[h] Neglexerint. Auferetur officium & beneficium. Ioā. per ſuſpenſionem. ſecundum Hug.
[i] Peregrina. Quæ alias dicitur laica. extra de elect. c. ij.
[k] In matricula. Sic. ij. q. j. nomen.
[l] Dignitatemque. Si enim a vigilijs deeſt, auferendum eſt ei ſtipendium, vt xcj. diſt. clericus victum. Sed ſi prælatus per tres hebdomadas deeſt, per triennium ſuſpenditur, uel etiam ſi diebus ſolennibus deeſt, ut vij. qō. j. ſi quis in clero. ſi per duos menſes, priuatur eccleſia, ut vij. q. j. præſentiū. Niſi velis dicere correctum, ut extra de clericis non reſidē. ex tuæ. [y] Sed an poſſit repetere fructus poſtea cū reuertitur? non videt, ut C. de re mil. l. j. lib. xij. alioqui ſpe reſtitutionis facilius delinqueret, ut ſ. e. diſt. c. j. Item quia pœnæ nō ſolent repeti. ff. de condict. inde. pœnæ. Et pœnam quam quis ex ſuo delicto præſtitit, nō repetit. [z] ff. de procura. qui proprio. §. pœnā. Item hic & in ſeq. cap. videtur ꝙ eps poſsit diſpenſare cū depoſito. Nam & ſenatus reſtituit. ff. de poſtul. l. j. § de qua autem. Et ſenatus æquiparatur principi. ff. de aqua plu. ar. quod principis. Et eccleſia habet ſuū ſenatum, ut xvj. q. j. eccleſia. arg. ad hoc xj. qō. iij. eps. & C. de epiſ. & cler. placet. Argu. contra de cleri. non reſidē. ex tuæ. in fin. & dixi de hoc. ij. qō. vj. ideo. Ioā. Sol. cum depoſito ſolenniter ſolus Papa diſpenſat, ut de pœnit. diſtin. vj. c. j. in fin. B.

Prælatorū eccleſias negligentium punitio.

[y] De hoc ponit extra ut lite nō cōteſt. quoniā. §. ſi uero. & vij. qō. j. ambitionis. ibi dicam. Arc.

[z] Dic qđ ſi iuſtam cauſam abſentiæ habet, oīa recupat. ff. de re mil. ex cauſa. nā & ſentētia reſcīditur probata iuſta cauſa abſentiæ. extra de re iud. ca. cū Bertoldꝰ.

Papa ſolus cū ſolēniter depoſito diſpenſat.

[m] Si quis. Iudicio tamen epiſcopi. Hic ergo permittitur epiſcopo diſpenſare in ſacrilegio, ſic & in hæreſi, vt ĩ. eo. presbyteros qui. & in occultis etiam magnis. ĩ. de his uero. Et hoc uerum eſt, niſi ſit enorme ſacrilegium: ut xij. q. ij. de viro.

Epiſcopus in hæreſi diſpenſat.

Quomodo. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua concordat iura, & dicit quod qui uere pœnitent, poſſunt reparari, & qui ficte pœnitent, non ſunt reparandi. & hoc probat x. authoritatibus. Io. de Fant.

Vt

3 *Quomodo igitur huiusmodi authoritatū dissonantia ad concordiam reuocari ualeat: breuiter inspiciamus. sunt tamen quidam, quos non odium criminis, sed timor utilitatis, & amissio proprij gradus, & ambitio celsioris ad pœnitētiam cogit, hos sacri canones irrecuperabiliter deijciūt: quia qui simulatione pœnitentiæ, uel affectione honoris à Deo non consequitur ueniam, nec ab ecclesia reparationē meretur.*

Vnde Augustinus scribit ad Bonifacium.

Quare constitutum est in ecclesia, ne post pœnitentiam quis ad clericatum redeat.

CAN. XXII.

VT constitueretur in ecclesia, ne quisquā post alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, uel ad clericatū redeat, uel in clericatu permaneat, nō desperatione a indulgētiæ, sed rigore b factum est disciplinæ: alioqui cōtra claues ecclesiæ datas disputabitur, de quibus dictum est: Quæcunq; solueritis super terrā, soluta erunt & in cœlo. Sed ne fortè etiā de cęteris c criminibus spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbè ageret pœnitentiā, seuerissimè placuit, ut post actam pœnitentiā de damnabili crimine nemo sit clericus ut desperatione tēporalis altitudinis medicina maior, & uerior esset humilitatis. Nam & sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiā, & tamen in honore suo perstitit. Et beatum Petrum, quādo amarissimas lacrymas fudit, utique Deū negasse pœnituit, & tamen Apostolus permāsit. Sed nō ideo d opinanda est superuacua posteriorum doctorū diligentia, quia ubi saluti nihil detrahebatur, e humilitati aliquid f addiderūnt, g quò salus tutius inueniretur. Expertus credo aliquorū fictas pœnitētias per h affectatas honorū potētias. i Cogunt enim multas inuenire medicinas multorū experimēta k morborum. Verùm in hmōi causis, ubi per graues dissentionū scissuras nō huius, aut illius hominis periculum, sed populorum plurimorum strages l iacet, detrahendū est m aliquid seueritati, ut maioribus n sanādis malis charitas syncera subueniat.

Item ex Epistola cleri Romani o missa Papæ Cypriano. p †

Reparationis beneficium, non nisi post pœnitentiam potest concedi.

CAN. XXIII.

ABsit à Romana ecclesia vigorem q suum tam profana facilitate dimittere, & neruos seueritatis euersa fidei r maiestate dissoluere, ut cū adhuc nō tantùm iaceant in peccatis, sed etiā cadāt s euersorū fratrū ruinæ, t

a VT constitueretur. Non desperatione, id est, ob hoc, quod ecclesia desperat se posse restituere tales.

b Sed rigore. Hic manifeste colligitur, quod canones qui dicunt lapsos non esse reparandos, uel restituendos, de rigore loquuntur.

c Etiam de cæteris. i. omnibus. nomine em̄ cæterorū omnes intelligunt. ff. de verborū significa. cæterorum.

d Sed non ideo. quasi dicat, licet possint restitui aliqui secundum rigorem.

e Nihil detrahebatur. i. ubi non timetur periculum.

f Aliquid. i. rigorem ut nō restituerentur, ut sic fierēt magis humiles.

g Addiderunt. Scilicet, ut nō possint restitui.

h Per. i. propter.

i Potentias. Id est, dignitates.

k Experimenta. Sic xxix. dist. sciendum. vel aliter ut quādoq; fiat restitutio, quandoq; non.

l Strages. s. xliiij. dist. comessationes.

m Detrahendum est. Hic habes, qđ dispensatio qn̄q; est debita, scilicet ubi strages multorū iacet. & alibi, ut xl. dist. licet. & j. q. vij. dispensationes. & xj. q. iij. plerunque. xxiij. qō. j. noli. in fi. & j̄. eo. considerādum. cum enim dispensatio sit quasi quædam misericordia, & est certum, quod quilibet tenetur esse misericors, vt lxxxvj. dist. non satis. & licet debita sit, tamen peti nō pōt: sicut epatus debetur bono, & tamē nō potest eum petere, ut viij. qō. j. qui episcopatum. Quandoque aūt prohibet dispensatio, ut j. qō. j. erga. & s̄. ea. miror. qn̄q; etiam permittitur dispensatio, ut j̄. ead. domino. & s̄. ead. si quis presbyter. Et not. quod aliud est rigor, aliud est ius, aliud est dispensatio. Rigor est quidam excessus iuris, & quædam austeritas facta ad terrorem, secundum quod dicit canon, ꝙ pœnitentia imponitur contrahenti secundas nuptias, ut xxxj. qōe j. cap. hac ratione. & c. præcedenti. Et ꝙ communio non est danda etiam in fine vitæ ijs, qui defecerunt in accusatione clericorū, hoc est, episcoporum, ut ij. q. iij. si quis episcoporum. Et rigor non est seruādus, * nisi ubi timetur exemplum mali, ut lxv. di. sed illud. Quandoque tamen rigor est idem qđ subtilitas iuris, ut extra de restit. spol. in literis. & extra de noui oper. nunt. intelleximus. Dispensatio est idem quod iuris relaxatio, & ea non est utendū, nisi sit necessitas, uel utilitas, ut j. qō. vij. tali. Ius autem media strata incedit inter rigorem & dispensationem. ff. de iurisdict. omn. iudic. qui iurisdictioni. & xxiiij. qō. ij. legatur.

ADDITIO.

Dicit Hug idem. s. ꝙ rigor non est ius, imo est iuris excessus in austeritate. Ius autem est æquitas. i. æqualitas ius suum unicuique tribuens, bonis præmia, malis supplicia. hoc debet iudex semper obseruare. argu. C. de iu. placuit. Archid.

n Maioribus. Sic dist. iiij. denique.

o Cleri Romani. vel Cornelij papæ.

p Cypriano. In chronicis non inuenitur, quod aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus, tamē qđ fuit Papa, habes. j. de eo tm̄. sed forte hic & ibi est mendosa litera.

q ABsit. Vigorem. Id est, rigorem.

r Fidei. Id est, disciplinæ.

s Sed etiam cadant. Vlterius.

t Ruinæ. Id est, euersi & ruentes fratres.

Prope-

Dispensatio quandoque est debita.

Matt. 16. c

Rigor dispēsatio & ius differunt.

2. Reg. 11.

Matt. 26. g

* Et dic ꝙ iuris rigor ex cā multiplici mitigatur ut notatur ex̄. de sen. excōmun. quæris. Archidiac.

† Cypriano. Quæ integra. habet lib. ij. epistolarū diui Cypriani, epistola prima.

a Properata. Quia quæ committuntur in Deum, remitti, non possunt sine pœnitentia: & quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, ut ĩ.xxiij.qõ. iiij. si is qui. & capitu. est iniusta.
b Intercepta. Id est, dimissa.
c Si quis. Remissionem. Quæ enim in nos delinquuntur, possumus remittere sine pœnitentia, sed non quæ in Deum, ut xxxiij. quæst. iiij. si is qui.

Delicta commissa in Deum remittere non possumus.

d Sententiam. Qui ergo non seruat sententiam iudicis, offendit iudicem, & iniuriam facit iudici, qui frustratorie appellat ab ipso. C. quando prouocare non est necesse. l. ulti. in fi. & hæc potest esse causa, quare iudex debeat esse suspect⁹ ei, qui appellauit ab ipso, ut extra de appel. ad hæc.

Appellãs frustratorie iudicẽ offendit.

e Martyres. id est, Christi sacerdotes.
f Vt sciamus. Per signa exteriora considerata in pœnitentibus.
g Videri. Argumentum, quod non statim tenetur quis credere etiam bono viro, ut ix. distin. ego solus. simi. ff. quod cum fal. tut. l. ij. imo imputatur alicui, quod nimis est credulus. xj. qõ. iij. non solũ. lxxxvj. distin. si quid vero. ff. de eo per quem fact. l. j. §. j. Non obstat xxiij. qõ. j. quid culpatur. ubi in dubio obeditur, quia ibi loquitur dum prælatus præcipit, quod est dubium: hic de martyribus, qui non erant prælati. xxvj. quæst. v. nec mirum.

Credulus nõ debet quis esse nimis.

h Domino sancto. In epistolis. Massanus rogat Isidorũ ut solutionem canonum

Exod. 32. in fin.

properata [a] nimis remedia cõmunicationũ vtiq; nõ profutura præstentur. Vbi enim poterit pœnitẽtiæ medicina procedere, si etiã ipse medicus intercepta [b] pœnitẽtia indulget periculis? Hoc nõ est curare, sed (si uerum dicere uolumus) occidere.

Itẽ Cyprianus de lapsis.

Impœnitentibus uenia con cedi non potest.

CAN. XXIIII.

SI quis præpostera festinatione temerarius remissionem [c] peccatorum cunctis putat se dare posse, aut audet domini præcepta rescindere, non tantùm nihil prodest, sed obest lapsis. Prouocasse enim irã Dei est, non seruasse sententiam, [d] nec misericordiam pijssimi domini deprecari, sed cõtempto domino de sua facilitate præsumere. & infra. Mandãt enim aliqua martyres [e] fieri, sed si iusta, si licita, si non contra ipsum dominum, ac Dei sacerdotes sint, facienda sunt.

Si obtemperantis facilis & prona confessio, si pœnitentis fuerit religiosa moderatio, mandant martyres aliqua fieri: sed si scripta non sunt in lege domini, quæ mandant, ante est, ut sciamus [f] illos à Deo impetrasse, quæ postulant, & tunc facere quod mandant. Neque enim statim videri [g] potest diuina maiestate concessum, quod fuerat humana pollicitatione ꝓmissum. Nam Moyses pro peccatis populi petijt, nec tamen peccantibus veniam à Deo cùm petijsset, accepit.

Item Isidorus ad Massanum episcòpum.

Qui sunt reparandi post lapsum, uel qui non.

CAN. XXV.

DOmino sancto, meritisque sancto, fratri Massano episcopo Isidorus episcopus salutem. Quod in epistolis [h] venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet, quòd in canone Anchiritano, capitulo decimonono legitur post lapsum corporalem restaurandum honoris gradum post pœnitentiã, alibi legitur post huiusmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum, hæc diuersitas hoc modo soluitur. Illos enim ad pristinos gradus redire canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præcessit satisfactio, uel condigna peccatorum cõfessio. At contra hi, qui neque à vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt, vendicare [i] quadam superstitiosa [k] temeritate nituntur, nec gradum utique honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Ergo ita est determinanda sententia, ut necesse [l] sit illos restaurari in locum honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepisse merentur diuinæ pietatis. Hi enim nõ immerito consequuntur adempta dignitatis statum, qui per emendationem pœnitentiæ recepisse noscuntur remedium vitæ. Id autem ne fortè magis sit ambiguum, diuinæ authoritatis sententia confirmetur. Ezechiel quidem propheta sub typo præuaricatricis Hierusalem, ostendit post pœnitentiæ satisfactionem pristinum restaurari posse honorem. Confundere (inquit) ò Iuda, & porta ignominiam tuam. & post paulum: Et tu, inquit, & filiæ tuæ reuertimini ad antiquitatem tuam.

Ezech. 16

Quod dixit confundere, ostendit opus peccati debere quenque erubescere, & post confessionem pro admissis sceleribus verecundam frontem humo prostratam demergere, pro eo quòd dignum confusione perpetrauerit opus. Deinde præcepit,

contrariorum circa restitutionem lapsorum ei rescriberet.
i Vendicare. Id est, defendere: sic etiam econtra ponitur.
k Superstitiosa. ĩ. s. viij. dist. quo iure.
l Necesse. Ex hoc uerbo necesse, & ex illo uerbo præcipiunt, quod supra ponitur, patet dispensationem quandoque esse debitã, [a] ut supra eadem. ut constitueretur. Et sic patet quod episcopus peccat si nõ dispensat ubi patet ratio dispensandi. ut xxxiiij. distin. fraternitatis. argu. ij. quæst. v. quanto. tamen cum superiore agi potest officio iudicis, ut fiat dispensatio, ut extra de iure patr. nullus. licet non possit peti iure actionis. sicut potest dici de eleemosyna pauperi debita. xlvij. distinct. sicut.

a Ad hoc ĩ. xxiij. q. j. noli. ubi de hoc. & ĩ. ea. si qs. vers. quod si. ubi de hoc. ar. ĩ. ea. cõsiderandũ. Archid.

Episcop⁹ qñq; peccat, si non dispensat.

Antiqui-

vt post ignominiam & deiectionem sui nominis, siue dignitatis, reuertatur ad suam antiquitatem. a Ergo dum quisque post opus confessionis suæ cõ funditur, atque ignominiam b portans, depositionem suam c cũ humilitate luget, reuocari secundùm prophetam ad priorem statum poterit.

Item Ioannes euangelista angelo Ephesi ecclesiæ inter cætera quædam similia scribit: Memor esto unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: alioqui ueniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius. Ecce inquantum ualui, concilij Anchiritani antiquam planè & plenam authoritatem sacris testimonijs explanaui, ostendens eum posse restaurari in proprio gradu, qui per pœnitentiæ satisfactionem nouerit priora delicta deflere. Qui verò negligit, nec luget quæ gessit, & lugenda sine ullo pudore religionis, uel timore diuini iudicij committit, eum nullo modo posse ad pristinum gradum restaurari cognoscas. In fine autem huius epistolæ hoc adijciendum putaui, ut quotiescunque ingestis conciliorũ discors d sententia inuenitur, illius concilij sentẽtia magis teneatur, cuius antiquior e & potior extat authoritas.

Quicunque igitur pro criminib. suis dignè Deo pœnitentiam obtulerint, authoritate Gregorij, & Augustini, et Hieronymi & Isidori, gradum pristinæ dignitatis recipere possunt. Qui aũt non odio criminis, sed timore utilitatis, uel ambitione dignitatis, uel honoris, falsas Deo pœnitentias offerunt, in pristini honoris gradum reparari minimè poterunt.

Sed obijcitur illud Hormisdæ Papæ, qui scribit omnibus episcopis per uniuersas prouincias.

Diaconus aut presbyter in adulterio deprehensi, reparari non possunt.

CAN. XVI.

SI quis diaconus f aut presbyter post acceptam benedictionem Leuiticam, cum uxore sua incontinens inueniatur, ab officio suo abijciatur. Ecce g manifestè constat quia secundùm titulos antiquorum patrum sancto spiritu suggerente conscriptos, & secundùm sentẽtias cccxviij. h episcoporum, quos Gallicani canones continere uidentur, clerici in adulterio deprehensi, i aut ipsi confessi, aut ab alijs conuicti, ad honorem redire nõ possunt. k Sed quia fortè non desunt, quibus pro nimia pietate l suprascripta sanctorum patrum seueritas minimè placeat, sciat se cccxviij. episcoporum, qui & reliquos statuerunt canones, sententias reprehendere uel damnare. Sed quia fortè maior est in illis pietas, quàm in suprascriptis trecentis octodecim episcopis: maior est in illis misericordia, quàm in sancto m Ioanne Papa: maior charitas

a Antiquitatem. Id est, mores antiquos.

b Atque ignominiam. Ex hoc verbo, & ex illo verbo depositionem, est argum. quod episcopus potest depositum, & infamem restituere, 1 quia ignominia idẽ est, quod infamia, ut ff. de ijs, qui notantur infamia. l. ij. §. ignominiæ. & sic patet quod potest tollere infamiam, qđ concedo 2 ubicunque potest dispensare, ut dixi ij. quæst. iij. cap. Euthemium. §. hinc colligitur.

c Depositionem. Id est, suspensionem. sic xlvj. distin. clericus.

d Discors. Nonne illa sententia est potius sequenda, quæ maiorem continet pietatem, ut ix. distin. sana. licet enim canon apostolorum potior sit, quia antiquior sit alijs canonibus, tamẽ præiudicatur 3 ei per posteriores, vt lxxxij. dist. presbyter. Idem patet in canone Hieronymi, ut xxvj. distinctione. deinde. & capitu. acutius. Item quandoque præiudicat ille canon, qui non est potior: ut xxv. qõe. j. contra statuta. quod ergo dicitur hic, intellige cum ambæ constitutiones sunt particulares, & locales: de illis loquitur cap. xix. distin. in canonicis. Sed si ambæ sunt generales, semper posterior præiudicat: ut extra de co. spi. c. j. ff. de legib. non est nouum. Sed qualiter præfertur vnus canon alteri, cum omnes sint promulgati instinctu spiritus sancti. decimasexta, quæstione tertia. nemo. 4 Respondeo, quod duo canones possunt esse contrarij, & tamen uterque est iuste institutus. Quod enim unus statuit & iuste, alter contrarium potest statuere, & iuste, sexagesimatertia distinct. capit. quia sancta. §. verum. extra de cõsang. & affinit. non debet.

e Cuius antiquior. Si ambo sunt æqualis pietatis. xix. dist. in canonicis.

f SI quis diaconus. Prima pars cap. facit contra solutionẽ Gratiani. Idẽ facit pro ea in secunda parte, quæ incipit ibi, quod si eos.

g Ecce. Vsque ad hunc locum sunt verba Niceni concilij.

h Cccxviij. Ergo videtur quod hoc sit statutum Niceni concilij, cui tot interfuerunt, ut xv. distin. canones. licet Damasus Papa de ccc. tantum loquatur. x. quæst. j. hanc consuetudinem. sed minor numerus non excludit maiorem.

i Deprehensi. Aliquo sequentium modorum. Videtur ergo quod sola deprehensio sufficit, vt hic, & lxxxj. distinct. presbyter. & habes. ĵ. ead. de his. sed non est ita, nisi sint conuicti uel cõfessi, ut sequitur. ĵ. ij. qõ. j. nos in quenquam. & xij. q. j. non dicatis. Vel intellige deprehensi, ita quod factum sit notorium ex facti euidẽtia, 5 ut ex. de cohab. cler. & mul. tua. Tales eñ qui in maleficio publice deprehẽduntur, sine iudicio damnantur, ut C. de defen. ciui. l. defensores. lex vij. est.

k Non possunt. De iure.

l Pietate. Ironice loquitur.

m In sancto. Supra ea. miror.

Infamiã potest eṗs tollere.

1 De hoc leg. & no. ŝ. ea. contumaces.

2 Idẽ Io. de Fã. qui approbat istam totã gloss.

Apoc. 2. b

Canon canoni an ṗiudicet.

3 Videas quod leg. & not. xviij. distin. quoniam quidem.

4 Et melius xxv. q. j. violatores. & ĵ. c. prox. in prin. & ĵ. eo. si ille. Archid.

5 Sola deprehensio sufficit ad notá infamiæ inducẽdam. ff. de ritu nuptia. palã. §. quæ in adulterio, secundum Gof. q ita not. extra de iu. cum nõ ab homine. Archidia.

Remedia.

quàm in reliquis sanctis sacerdotibus, qui hoc exẽplo remedia [a] ecclesiarũ suis diffinitionibus deliberauerunt. Et ideo aut bona uoluntate præceptis illorum consentiant, aut omnibus [b] illis cõtrarios & inimicos [c] se esse cognoscant. Quæ est ista iustitiæ inimica bonitas, palpare [d] criminosos & uulnera eorum usq; in diem iudicij incurata seruare? Quòd si eos durissimam pœnitentiam per plurimos annos uiderimus agere, tũc nos & saluti eorum possemus consulere, & statuta canonũ deberemus [e] temperare. Cùm uerò in aliquibus nec cõpunctio humilitatis, nec instãtia orandi appareat, nec beatum Dauid imitẽtur, qui dicit: Lauabo per singulas noctes lectum meũ, lacrymis meis stratũ meũ rigabo, & illud: Cinerẽ tanquam panẽ manducabam, & potum meũ cum fletu miscebam. Nec eos ieiunijs, uel lectionibus uacare uideamus, possumus agnoscere si ad pristinos gradus uel honores redirent, cum quanta negligentia, & cũ quanto tẽpore † & animæ suæ inimica securitate permanerent, credẽtes quod si eis non acta pœnitentia digna [f] dimiserit [g] Deus, quomodo sacerdotes indulsisse uidentur. Verè dico, quia ipsi quibus cum periculosa & falsa misericordia idulgere uidemur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi aduenerint, contra nos causam dicturi [h] sũt dicentes, quod dum ad duram asperitatẽ linguæ eorum expauimus, aut falsa blandimenta, & periculosas adulationes ipsorũ libenter accepimus, in eisdem permanere peccatis eis inutiliter idulgemus: [i] † aut ipsa peccata augere permittimus: [k] † non recordãtes illud, quod in ueteri testamento scriptũ est, quia uno [l] peccante, contra omnes ira Dei deseuijt.

Item Hieronymus.

Difficile est post lapsum ad pristinum gradum redire.

CAN. XXVII.

QVicunq; dignitatẽ diuini [m] gradus non custodiũt, cõtenti fiãt animam saluare. Reuerti enim in pristinũ gradum post lapsũ difficile [n] est.

Item Basilius.

Lapsus post pœnitentiam altario tantum ministret.

CAN. XXVIII.

QVi sub gradu [o] ceciderit post pœnitentiã, cõtentus fiat baptizare, [p] cõionem infirmis dare, & altario tãtummodo ministrare. [q]

Item ex concilio Anchiritanò.

De sacerdotibus, diaconibus, uel laicis, qui idolis thurificãt.

CAN. XXIX.

PResbyteros, qui immolauerũt, [r] & post ea iterum certamen inierunt, [s] si ex fide luctati sunt, & non ex compacto [t] ad ostentationem, ut offerrent, ipsi fecerunt: hos placuit honorem [u] quidem sedis propriæ retinere: offerre [x] autem illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officijs

[a] Remedia. id est, pœnas cõtra illos, qui non seruant statuta.
[b] Aut omnibus. Arg. quod qui uni facto contradicit, omnibus contradicit. sic s. iiij. distinctio. denique. de pœnit. distinc. fratres. & extra de regul. iuris. defleat. & de cõsec. distinct. ij. comperimus.
[c] Et inimicos. No. quod eoipso, quod aliquis non obedit prælato, eius est inimicus: ut xxiiij. q. j. quoniam uetus. s. ead. si quis præpostera.

Inobediẽs plato est ei inimicus.

[d] Palpare. id est, adulari.
[e] Deberemus. nota dispensationem esse debitam, ut s. ea. ut constitueretur. & xj. quæst. iij. plerunque.

ADDITIO.

Dicas breuiter qđ ubicunque persona, res, & locus eam exigit, debita est. xxix. distinct. cap. j. & ij. s. ead. distinctio. duo. uer. præcipiunt. & uersic. necesse. & j. ea. considerandum. Quod dic ut plene nota. in Spec. de legato. §. genera autem. & not. extra de sent. excommu. pueris. Archidia.

Psal. 6.

Psal. 101.

[f] Digna. Quod nulli facit. xxiiij. quæstione ij. legatur.

† Torpore.

[g] Dimiserit. Non enim tam cito dimittit Deus, sicut sacerdos absoluit. de pœniten. distinctio. prima. quem pœnitet.
[h] Dicturi. Nunquid uoce tunc loquentur, cum Apostolus dicat: quod tunc linguæ cessabunt, licet propheta contrarium dicat: Exultationes Dei in gutture eorum. Sed quicquid sit, tunc nullus accusabit alium: sed sola conscientia accusabit quemlibet.

Conscientia sola dãnandos accusabit.

ix. q. iij. aliorum.
[i] Indulgemus. Id est, indulsimus.
[k] Permittimus. id est, permisimus.
[l] Quia uno. scilicet Achor. viij. q. j. audacter. j. j. quæstio. iiij. cap. ecclesia. §. item ex peccato Achor. Ioan.

† Indulgebamus. Permisimus.

[m] QVicunque. Diuini. id est, ecclesiastici.
[n] Difficile. Tale difficile habes xlvij. distinct. quantumlibet. alias ponitur pro non. ij. quæstio. vj. cap. biduum. uersic. si aduersus. & xlvij. dist. ca. fin.

Num. 6.

[o] QVi sub gradu. id est, in gradu.
[p] Baptizare. Sed nonne istud laico conceditur, ut j. q. j. quod quidam? Sed dic, quod iste potest solenniter baptizare, [1] qđ laicus non potest, ut lxxxj. distin. si diaconus. Item obijcitur, quod si iste potest baptizare, ergo & sacrificare: ut dicit Hierony. j. q. j. sicut Xps. Sed ibi loquitur de adhuc tolerato.

Baptizare solenniter laicus non põt.

[1] Etiã poterit ratione ordinis quod non poterit laicus. Io. de Fant.

[q] Ministrare. Sed non celebrare. Vel dic quod potest remanere [2] ĩ officio sacerdotali, sed non põt esse episcopus.

[2] Dispensatiue. Hugo.

[r] PResbyteros. Qui immolauerunt. Coacti cõditionaliter.
[s] Inierunt. scilicet superbiæ causa.
[t] Et non ex compacto. id est, figmento.
[u] Honorem. scilicet beneficium.
[x] Offerre. i. officiũ non retinent. [3] Fungi.

[3] Dic planius offerre. i. in altari confi cere. quasi dicat, bñficium retinebit, sed ñ officiũ. sic. j. ead. studeat. in fi. xxviij. dist. presbyterum, extra de cler. pug. in du. Hẽricus. sic e contra retinet quis officium, sed nõ bñficiũ. j. q. v. c. j. Ioã. de Fant.

fungi [a] non liceat. Diaconi similiter, qui immolauerunt, postea uero iterum reluctati sunt, alias quidem honorem habere oportet: cessare autem debent ab omni sacro ministerio: ita, ut nec panem, nec calicem [b] offerant, nec euangelium pronuntient: nisi forte aliqui episcoporum conscij laboris eorum & humilitatis & mansuetudinis uoluerint eis amplius tribuere, uel adhibere. penes [c] ipsos ergo de his erit potestas.

Qui autem fugientes comprehensi sunt, uel à domesticis traditi, uel ademptis facultatibus sustinere tormenta, aut in custodiam detrusi, proclamauerunt se Christianos esse: & eousque adstricti sunt, ut manus eorum cōprehendentes uiolenter attraherent, & funestis sacrificijs admouerent, ut aliquid polluti cibi per necessitatem [d] sumere cogerentur: in omni deiectione & habitu & humilitate uitę fidem confitentes, hos uelut extra delictum constitutos, à communionis gratia non prohiberi decernimus. Si uerò prohibiti sunt ab aliquibus propter cautēlam [e] ampliorem, uel propter quorundam ignorantiam statim recipiantur. Hoc autem similiter & de clericis & de laicis obseruare conueniat. Perquisitum est autem & illud, si possunt etiam laici, qui in has necessitatis angustias inciderunt, ad clericatus ordinem promoueri. Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccauerint, si præcedens eorum uita proba uerit, ad hoc officium prouehi. De his autē, qui negauerunt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, uel aliquid huiuscemodi (quod factum est sub tyrannide Licinij) placuit sanctæ synodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari. [f]

Sed illud Hormisdæ [g] *papæ desidiosos & negligentes, non uerè pœnitentes reparari prohibet. Illud autem Hieronymi* [h] *fatetur hoc esse difficile, non impossibile. Basilius* [i] *autem circa delinquentes rigorem iustitiæ seruandum ostendit: quem circa pœnitentes alij relaxandum misericorditer affirmant. Possunt & aliter distingui præmissæ authoritates: secundùm iustitiæ rigorem, quorum crimina manifesta sunt, antè uel post ordinationem à sacris ordinibus deijciendi sunt. Quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secreta secundùm sacerdotis edictum purgant, in proprijs ordinibus remanere possunt.*

Vnde Nicolaus papa Carolo archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Non potest restitui in sacerdotium, cuius crimen fuerit manifestum.

CAN. XXX.

Sacerdotes, si in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifestus [k] siue ostensus sit actus, sacerdotij honorem habere non possunt, [l] † secundum canonicæ institutionis authoritatem.

Item Rabanus archiepiscopus scribit ad Heribaldum.

Qui ualeant reparari post lapsum, uel non.

CAN. XXXI.

De his uerò uisum est nobis scribendum esse, qui sacros ordines habentes, & antè, uel post ordinationem contaminatos se esse in capitalibus criminibus confitentur. In quibus (ut mihi uidetur) hæc distantia esse debet: ut hi, qui deprehensi [m] uel capti fuerint publicè in periurio, furto, atque fornicatione,

---

[a] Fungi. Hic dispensatur in beneficio, sed non in officio: ut extra de clericis pug. in du. Henricus. & j. ead. distin. studeat.

[b] Nec calicem. Ante confectionem: quia post confectionem non est eis licitum offerre. & sic non est cōtra. xciij. distin. peruenit.

[c] Penes. Hic patet, quod episcopus dispensat in hæresi, & cum schismatico: ut s. ea. ut constitueretur. non tamen cum excōmunicato ministrante. xj. quæ. iij. si quis episcopus.

[d] Per necessitatem. famis. imo potius debent mori fame, quam uesci idolothytis. xxxij. quæ. iiij. sicut satius. & j. xxxij. quæstio. v. ita ne. Vel uocat hic necessitatem coactionem.

[e] Propter cautelam. Quandoque enim ad cautelam imponit alicui pœnitentia, ut xxxiiij. quæstione ij. in lectum.

[f] Cōmodari. Quia restituuntur ad cōmunionem, non ad officium, uel beneficium: tamen dabitur sustentatio eis. xvj. quæstio. vj. ca. de lapsis. Ioan. de Fantu.

Scilicet si digne pœniteāt.

ADDITIO.

Sed uidetur contra, quod not. j. qō. vij. maximum. & xxj. distinc. ca. nunc autem. in glo. sed de isto legitur. in fi.

[g] Sed illud Hormisdæ. s. ead. cap. si quis diaconus.

[h] Hieronymi. supra ead. quicunque.

[i] Basilius. s. ead. qui sub gradu.

Sacerdotes.

[k] Manifestus. per euidentiam facti.

[l] Non possunt. sine dispensatione, sed si est occultum, possunt sine dispensatione post pœnitentiam.

Ad hoc 81. di. ministri. extra de biga. quia,

[m] De his uero. Qui deprehensi. Et conuicti, ut xv. quæstio. ult. capitu. ulti. & extra de iudi. cum non ab homine. & aduocabit testes, per quos probabit ipsum in crimine deprehensum, & detineat eū per uiginti horas. ff. de adulter. l. capite.

Seruato. &c. & forte cū hoc potest dispēsare episcopus secūdū id quod no. Innoc. extra de cle. per. in c. j. in gl. j. in probatiōe.

Deprehēsus in crimine pōt per 20. horas detineri.

† Adde ad hunc textū, qđ no. Bar. in l. si adulterium. ff. de adul.

& cæteris huiusmodi criminibus. secundùm canonum sacrorum instituta à proprio gradu decidant: quia scandalum est populo Dei tales personas suprapositas habere, quas vltra modum uitiosas esse cõstat. Nempe inde retrahuntur homines à sacrificio Dei, sicut quondam Eli filijs peccãtibus fecisse leguntur, & rebelles huic atque contrarij existentes eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis abscon se à se admissis, peccata per occultam confessionem corã Angelis Dei, præsente etiam sacerdote, qui eis indicturus est pœnitentiã, confitentur, & semetipsos grauiter deliquisse quærunt, si se per ieiunia & eleemosynas vigiliasq; & sacras orationes purgare certauerint, his etiã gradu seruato, [a] spes ueniæ de misericordia Dei promittenda est.

[4] *De lapsis etiam in hæresim hoc obseruandum est, ut ante sententiã cõcilij nullus eis cõmunicet.*

Vnde Cyprianus Papa Antonio ait ĩter cætera.

A communione abstineant, qui lapsis ante restitutionem communicant.

CAN. XXXII.

De eo autem, quod statuendum esset circa causam lapsorum, distuli, ut cum quies, & trãquillitas data esset, & episcopos in unum conuenire indulgentia diuina permitteret, tunc communicato [b] & librato de omnium collatione consilio, statuerem quid fieri oporteret. Si quis verò ante consilium nostrũ, & ante sententiã de omni concilio statutã communicare uoluisset temerè lapsis, ipse a communione abstineat.

[5] *Quod uerò [c] supra de homicidijs statutum legitur, intelligitur quando facultas effugiẽdi datur, nec necessitate clauduntur obsidionis. Cæterùm cùm necessitate angustati effugere nõ possunt, si tũc homicidium admiserint, purgati per pœnitẽtiam & communioni & officio reddantur.*

Vnde in Hylerdensi concilio legitur.

Post duorum annorum pœnitentiam officio et communioni restituantur clerici, qui in obsidionis positi necessitate sanguinem fuderunt.

CAN. XXXIII.

De his clericis, qui in obsidionis necessitate positi fuerint, id statutum est, ut qui altario ministrant, & Christi corpus & sanguinem tradunt, uel uasa sacro officio deputata contrectant, ab omni humano sanguine (etiam hostili) se abstineant. Quòd si in hoc [d] ceciderint, tam officio, quàm cõmunione corporis domini duobus annis priuẽtur, [e] ita ut in duobus annis vigilijs, & ieiunijs, & orõnibus, & eleemosynis pro viribus quas dominus donauerit, expientur, & ita demum officio, uel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne ulterius ad officia potiora promoueantur. Quòd si in definito tempore negligentiores circa salutem suam extiterint, protelandæ ip

[a] Seruato. Secundum quosdam iure cõmuni, & promouet & manet in ordine suscepto occultus peccator post peractam pœnitentiã, [1] ut etiã sentit Gratianus. s̃. ea. ca. presbyteros. §. sed illud. nisi in simonia, ubi quis ordinem emit, qui quantum ad se & ad alios est suspẽsus, ut xxxij. distin. præter. §. verum. & extra de simo. c. tanta. licet sit argu. contra, ex̃. de simo. cap. ex tuæ. sed ibi non dicitur quod dispensabatur cum eo, sed dicitur ꝙ prohiberi nõ põt, cum sit occultũ. Sed obijcitur istis, quod dicit in fi. de spe veniæ. Sed ipsi intelligunt de spe ueniæ quantum ad peccatum. H. vero dicit, ꝙ in occulto peccato non põt dispensari, quia de illo non potest quis accusari, uel puniri, quia occulta peccata non habent vindictam ut xxxij. q. v. Christiana. [2] Ad hoc ergo quod occultus peccator possit promoueri, confitebitur, epo crimen suũ, & nõ ei soli, sed corã aliquibus personis, & sic poterit dispensare secũ. Sed ut dixi. s̃. xxv. dist. c. ult. peccatũ siue sit occultum, siue manifestum, dum tamen sit enorme, semper impedit, ne possit sine dispensatione promoueri, licet possit exequi susceptũ ordinem, cũ est occultũ peccatum. Et quod occultum peccatũ impediat promouendum, habes extra de temp. ord. ex tenore. Ioã. Sed hæ opiniones hodie sublatæ sunt per decre. extra de temp. ord. cap. ult. Bern. Sed nunquid sacerdos tempore pœnitentiæ põt exequi officium suum? Videtur quod non, ut s̃. dist. vj. testamentum. & de consecr. dist. ij. c. si nõ sunt. & cap. quotidie. & s̃. ea. capit. quid est hoc. cum quilibet sit suspensus quantum ad se propter mortale peccatum, vt j. q. j. sacerdotes. & facit ad hoc extra de celebr. missa. de homine. Dico quod melius est si abstineat, si credit se indignum. si autem conteritur, dico, ꝙ potest [3] celebrare. ꝙ non obst. s̃. di. xxxiij. habuisse. ꝙ est cõtra. sed illud intelligit de eo, quem nõ pœnituit adhuc. de pœn. dist. iij. inter hæc hircũ.

De lapsis. Hic incipit quarta pars huius distinctio. in qua loquitur de hæreticis qui olim sine concilijs non reconciliabantur. Io. de Fantu.

[b] De eo autem. Cõmunicato. Olim enim eps solus non poterat sine cõcilio [4] reconciliare hæreticũ, ut j. q. vij. si quis eps. Sed hodie secus, [5] extra de hæret. ad abolendam. §. præsenti.

Quod vero. Hæc est quinta pars huius distinct. in qua ponitur quid iuris sit de homicidijs uoluntarijs uel casualibus, uel necessarijs. Ioã. de Fant.

[c] Quod uero. Supra ea. c. clericum. & c. de his clericis. & cap. miror.

[d] De his clericis. In hoc. Ex necessitate.

[e] Priuentur. Ad cautelã, secundum Hugo. clerico in nulla necessitate licitam est occidere, imo potius debet permittere se occidi. sed intelligimus istud de necessitate euitabili, quia poterat bene sciuisse castrum ante aduentum Paganorum.

Si enim

[1] Hoc facit, quod talis solũ Deum habet ultorẽ. vj. q. j. oĩa. xxxij. q. j. apud. Et Deus non sanat aliquem, nisi ex toto sanet. de pœnit. distinct. iiij. sunt plures. extra de baptis. maiores.

[2] Cõcor. l. iij. § mittantur. cũ nota. ff. de vẽ. in spi. & l. ab Anastasio. C. mand.

Sacerdos tẽpore pœnitentiæ, an possit suum officium exercere.

[3] Sub. nisi sit tale peccatũ, qđ acta pœnitentia nõ possit in ordine remanere. ex̃. de tẽp. ord. c. ult. & de acc. inquisitionis. tamen de occulto peccato nõ facies manifestũ. Ioan. de Fãt. & facit ad hãc materiã quod leg. & no. extra, de temp. ordi. ex tuarum. & de furt. c. fi. Archidia.

[4] Concilio. Id est, sine ecclesia, sicut non poterat sine ea excõicare siue extra ecclesiam ponere. 1. Corint. 5. Nõ enim dñi erant ecclesiæ, sed ministri.

[5] Sub. & hoc, ꝓpter periculũ: quod hodie etiã nimis inualuit. adidẽ extra de purg. can. inter. secũdũ Host.

Occidere vtrum liceat clerico in necessitate.

Si enim esset ineuitabilis necessitas, non imponeretur eis pœnitentia. Vnde dicas, quod si est necessitas ineuitabilis, sine omni dispensatione potest celebrare in ordine habito, sed non debet promoueri sine dispensatione, ut extra de homic. capitu. continebatur. Sed obst. extra eod. cap. lator. ubi dicitur, quod licite potest promoueri ad superiores ordines. Ioan. Sed illud est dispensatio. de hoc dixi supra ead. cap. de his. Sed melius dicas quod ibi fuit casus fortuitus. Bernardus.

Sacerdos plenã potestatẽ habet circa canones pœnitentiales.

a Sacerdotis. Vide quomodo circa canones pœnitentiales habet ipse sacerdos plenam potestatem, 1 ut uigesima sexta quæstione septima. tempora. secundum leges duplicatur tempus pœnitentiæ eis, qui non seruãt pœnam & pœnitentiam iniunctam, ut ff. de pœnis. aut damnum. §. inter eos.

1 Ad idẽ de pœ. di. j. mensuram. ibi de hoc.

b Clerico. Si iste dedit operam rei licitæ expellendo porcos de agro suo: tunc intellige, quod minus diligenter fecerit, alias in nullo puniretur, ut dixi supra ead. cap. de his.

c Pro amore spirituali. Talis enim amor non inducit simoniam, ut j. quæstione j. filium. & capitu. latorem. & xxxv. quæstio. ix. veniam.

d In pœnitentia. Interiori, quia sacerdos nõ facit publicam pœnitentiã, nisi pro enormi crimine, ut de pœnit. distinctione. vj. sacerdos. & xxviij. distinctione. presbyter.

Sacerdos põt quandoque publicã pœnitentiã facere.

e Quia te. Iudicas. cum non sis.

f Inde canonice. Id est, non secundum rigorem canonum, quia tunc nullo modo, ut s. ead. cap. miror. nunc autem misericorditer toleratur. Vel intellige quando ineuitabili necessitate hoc fecerit.

g Studeat. Barthol. intellexit hoc c. prout litera sonat, quod licet ex percussione ceciderit & confregerit ceruicem, non ideo est sacerdos deponendus. argumen. j. eadem. cap. quantum. Nam si seruum tuum uulneraui, & ille postea ex ictu alterius perijt, non teneor de occiso. ff. ad legem Aquil. l. huic scripturæ. §. si seruus. & l. ita vulneratus. Et hanc regulam, qui occasionem damni dat, damnum dedisse uidetur, intelligit de occasione proxima & sufficienti. Sed expresse est contra, extra eodem. presbyterum. & ff. ad legem Corneliam de sicarijs. nihil interest. unde intellige quod si non cecidit ex percussione, sed alio modo cecidit, tunc nõ tenetur de morte eius, sed de eo, quod prius. ipsum incaute percussit.

2 Hãc sententiã teneas: quia ẽ ea intelligit hoc ca. ut not. extra de homic. in c. sicut. in gloss. not. hoc etiã. in fi. & s. ea. de his. prima.

h Sed. Quia tot non erant in prouincia illa. 3

3 Vel dic prouincijs, i. diœcesibus. sicut ecõtra ponitur. xj. qõ. ix. epi qui. secundum Lauren. & Hugo.

i Cadens postea.

k Interijt. Non ex causa percussionis, sed ex alio casu quia cecidit.

l Percussione. Siue directa, siue occasionali.

m Et si uoluntatem. directam.

n Prodijt. Et sic propter unum delictum imputantur omnia, quæ sequuntur ex illo, infra eadem. sæpe. & supra eadem. clericum.

o Vt tale beneficium. Hic dispensatur in beneficio, non in officio, ut xxviij. distinctione presbyterum. debet autem de iure carere 4 utroque: quia cui interdicitur unum, interdicitur & reliquum, cum sint connexa, ut lxxxj. distinctione si quis. Nam male meriti continua egestate laborare debent, ut ff. deposit. l. bona fides. Sed ideo dispensatur

Dispensat qñq; in beneficio, ñ in officio.

4 Per sententiã, nõ ipso iure. Archid.

---

sius pœnitentiæ tempus in potestate maneat sacerdotis. a

Casu quoq; si clericus homicidiũ fecerit, in proprio gradu ex dispẽsatione remanere permittet.

Vnde Vrbanus secundus scribit Guernerio Narbonensi episcopo.

Qui casu homicidium facit, ex dispensatione in ordine suo permaneat.

CAN. XXXIIII.

Clerico b iaciente lapidem puer dicitur interemptus: nos pro amore c Dei & tuo in suo ordine eũ permanere permittimus, ut tamen semper in pœnitentia d & timore permaneat.

Item Stephanus quintus Sichiberto Corsicæ episcopo.

De eodem.

CAN. XXXV.

Quia te quasi obnoxium iudicas e eò, q̃ à Saracenis captus homines interfecisse videris, bene facis, sed quoniam non tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonicè f nullo modo iudicaris.

Si uerò ira presbyter commotus aliquem interfecerit, etsi animum occidendi nõ habuerit, perpetuò tamen depositus erit.

Vnde Nicolaus Papa scribit Hosbaldo coepiscopo Quadrantino.

Perpetuò careat officio presbyter, qui ira commotus, licet extra animum, aliquem interfecerit.

CAN. XXXVI.

Studeat g sanctitas tua persuadere episcopo tuo sibi canonicum consociare numerum collegarum, id est, sex h ex vicinis prouincijs, fratres & coepiscopos suos, quibus tecum coniunctis, & decernentibus diligenter inuestigate, & omni nisu perscrutari procurate, quatenus inuenire valeatis, utrum pro percussione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idem diaconus (ut fertur) extinctus est. Qui si quidem a præfato presbytero non ad mortem percussus est, sed ex equo cadens i ceruice fracta interijt, k secundum arbitrium uestrum pro percussione incautè agenti presbytero pœnitentiam competentem indicite, & aliquanto tempore à missarum solennijs suspẽdatur, denuo post hoc ad sacerdotale rediturus officium. Quòd si veraciter qualicunque percussione l presbyteri ille mortuus est diaconus, hunc nulla ratione ministrare sacerdotis more decernimus: quoniã & si uoluntatem m occidẽdi nõ habuerit, furor tamen & indignatio ex quibus motio illa mortifera prodijt n in omnibus, & præcipuè in Dei ministris, multipliciter inhibetur, atque damnatur. Verùm si presbyter adeò uestro studio obnoxius fortè claruerit, præcipimus, ut tale beneficium o sibi ec-

ſatur, ne ꝑpter neceſsitatem uictus ad turpia lucra cõuertatur: ut lxxxj. diſt. ad reatum.

a Et ſui. Sui enim filij, & ipſe eadem perſona intelliguntur, ut xxxv. qõ. iij. ca. contradicimus. §. hac authoritate. in princi. & uxor dicitur pars uiri. xxxiij. q. iij. admonere. Vnde uidetur, quod licet clericus ſit ſuſpenſus ab homine, uel canone, quod tamen ei relinqui debeat, unde ſe & ſuos poſſit ſuſtentare. & eſt ſi. argu. ff. de preca. l. penul. ff. de uſu & habi. l. ij. Maxime cum etiam uxor, & filij de bonis eccleſiæ paſci poſsũt: ut xxxj. diſtin. omnino. nec totum extorquendum eſt a debitore, quod habet: ſed habenda eſt ratio ne egeat. ff. de re iudic. l. inter eos. in fi. Ille autem, qui excommunicatur, nihil percipiet nomine eccleſiæ, extra de appellat. cap. paſtoralis.

Vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt.

b Eos uero. Sed caſu. Dum tamen culpa præceſſerit caſum. i alias etiam clericus poſſet promoueri. extra eo. ex parte. & c. ſignificaſti. & cap. dilectus. in fin. imo talis miniſter Dei dicitur: ut xv. qõ. j. nec is.

i Alias ei ñ ĩputaẽ. arg. 15. q. 1. ſi q̃s inſaniens. & not. ſ̃. ea. cleric. dũ tamen daret operã rei licitæ, ut in dec. hic ĩ. all. dilect⁹. & eo. ti. Ioãnes. & ca. fi. Arch.

c Humana. Ideo magis eſt tenenda: ut ſ̃. ix. diſt. ſana. Ioã. Quid iuris ſit de hoc, not. plene in quæſtionibus. B.

d Si qua. Ancillam. Hic habes, quod æque punitur dominus occidens ſeruum ſuũ, ſicut alienum: ut ff. de ijs, qui ſunt ſui uel alieni iur. l. j. in fi. modica tamen caſtigatio permittitur domino. ff. de ijs, qui ſunt ſui uel alie. iur. l. ij. Vnde ſecundum iura noſtra ſeruus põt conqueri de domino, ſi ſæuiat in ipſum: ut xxiij. q. iiij. ca. ſi eccleſia. & c. qui peccat. in fi. Et dic, ut not. ſuper illo ca. ſi eccleſia. ij. q. vij. quæritur.

Dominus nõ poteſt in ſeruum ſæuire.

eccleſiæ ſuæ cõcedatur, quo & ipſe & ſui a ſufficienter poſsint habere ſuæ ſuſtentationis ſolatium.

Item ex concilio Maticenſi, cap. vj.

PALEA.

Qui uerò odij meditatiõe, uel propter cupiditatem Iudæum uel Paganum occiderit, quia imaginẽ Dei, & ſpẽ futuræ conuerſionis extermi nat, quadraginta dies in pane & aqua pœniteat.

PALEA.

Si quis homicidiũ fecerit, ſi ẽps eſt, quindecim annis pœniteat, & deponatur, cũctos quoq; dies uitæ ſuæ peregrinando finiat. Presbyter duodecim annis pœniteat, tres ex his in pane & aqua, et deponatur ſuperioris ſententia. Diaconus decẽ annis pœniteat, tres ex his in pane & aqua. Clericus & laicus ſeptem annis pœniteat, tres in pane & aqua, & ad gradum cuiuslibet ſacerdotij accedere non præſumat.

Item ex concilio Neocæſarienſi.

Quinquennio à communione abſtineant, qui caſu homicidiũ faciunt.

CAN. XXXVII.

Eos uerò, qui nõ uolũtate, ſed caſu b homicidiũ fecerint: prior quidẽ regula poſt ſeptem tantùm annorũ pœnitentiam communioni ſociauit ſecundùm gradus conſtitutos. hæc uerò humana c diffinitio quinquennij tẽpus tribuit.

Item ex concilio Eliber tano.

Quibus temporum ſpatijs à communione abſtineat, qui uoluntate, uel caſu ancillam ſuam interfecerit.

CAN. XXXVIII.

Si qua fœmina zeli furore accenſa, flagellis uerberauerit ancillam d ſuam, ita ut intra certum diem animã cum cruciatu emittat: eò, quòd in certum ſit uoluntate, an caſu occiderit: ſi uoluntate, poſt ſeptẽ annos: ſi caſu, poſt quinq; annorum tempora (acta legitima pœnitentia) ad cõmunionẽ placuit admitti. Quòd ſi intra conſtituta tẽpora fuerit infirmata, accipiat cõmunionem.

Item ex concilio Martini papæ.

De his, qui uoluntate, uel caſu homicidium faciunt.

CAN. XXXIX.

Si quis uoluntate homicidiũ fecerit, ad ianuam eccleſiæ catholicæ ſemper e iaceat, & cõionem in exitu f uitæ ſuæ recipiat. Si aũt nõ uoluntate, ſed caſu aliquod homicidium fecerit, prior canon, ſeptẽ annis agere pœnitentiã iuſsit: ſecũdus canon quinq; mandauit.

Item digeſtis titulo de furtis.

CAN. XL.

Qui ſaccũ habentem pecuniã ſurripuit, furti et ſacci nomine tenetur: quamuis non ſit ei animus g ſacci ſurripiendi.

Contrà h animum non eſt opus puniri, ut libro nono Codicis, titulo ad legem Corneliam de ſicarijs, exemplis ſacrarum literarum Diocletiani, et Maximiani colligitur.

e Si quis. Semp. id eſt, horis ſtatutis. ſic xxij. diſtinct. ſacroſancta. & xxvj diſt. ſi quis uult. & de conſecr. diſt. v. nunquam.

f In exitu. Supple ſi moritur ante finitum tempus pœnitentiæ: quia poſt tempus pœnitentiæ licite communicat: ut xxvj. q. vj. ſi quis de corpore.

ADDITIO.

Hoc fit in quibuſdã criminibus, & præſertim ſi quis pœniteat ſolẽniter. xxvj. q. vj. ſi quis. ſecundum Hug.

g Qui ſaccum. Anim⁹. Sed contra, furtum ſine affectu furandi non committitur. xiiij. q. ult. ca. ulti. & inſti. de uſucap. § item ſi is. Sed dic ꝙ ratione acceſsionis cõmittitur furtum, & quæ commodatis uel depoſitis rebus accedũt, depoſita uel commodata intelliguntur. ff. commo. l. ſi ut. §. uſqueadeo. Vel dic animus, ſcilicet principaliter, ſed ſecundario & indirecte per quandam conſequentiã fuit ei animus ſaccum furandi: & ſic non eſt contrariũ. ff. de furt. l. ſi quid fur. §. j. ſic ff. quod metus cau. l. ſi mulier. §. penul. xv. q. j. merito. xxij. quæſtio. iiij. diſplicet.

Furtũ cõmittiẽ ratione acceſsionis.

h Contra. Hucuſque oſtendit opus ſine

sine animo puniri: nunc ostendit contrarium.

a Vm qui. Cum calcis. Quoniã fuit ludi causa.

b Si hoc: scilicet quod in ludo occidit, & istud obtinet cum ludus licitus est. ff. ad legem Aquil.l. nam ludus. sed si est illicitus ludus, nõ excusat, a ut extra de præsum. ca.j. Ex quo autem constat, quod in ludo mortuus est, non est necesse probare, quod casu occiderit: ut ff. ad legem. Aquil.l.in lege. extra de sent. excom. super eo. alias, qui casum allegat, ipsũ probare tenetur: ut C. de pig. act.l. quæ fortuitis. & C. de iniur. l. si non conuicij. Ergo si aduersarius dixit, quod ipsum dolo occiderit, hoc probabit: quia qui dolũ obijcit, ipsum ꝓbabit. ff. de proba. l. quoties. & intellige ꝙ ludus fuit licitus. & secũdum hoc intellige quod non punitur talis lege Cornelia ex quo nihil fecit dolo: punitur tamen lege Aquil. in qua uenit leuissima culpa. ff. ad legem Aquiliam. l. in lege.

c Annotatione. id est, lege.

d Q Vantum. id est, sicut.

e Alienos. Si uis dicere, quod iste furabatur caballos, & ducendo eos collisit mulierem: tunc quod dicit in fine non puniri per leges, uerum est lege Cornelia de sicarijs in qua uenit dolus, non lata culpa. ff. de sicar. in lege tamen de culpa bene punitur, ut s. e. c. studeat.

f Culpabilis. Et sic patet, quod licet aliquis de furto teneatur, non tamen tenetur de ijs, quæ sequuntur ex

Occidens in ludo an sit puniendus.

a Si ludus noxius, id est, nocẽs ẽ imputatur ff. ad l. Aqui. nã omne maleficiũ præsumit actũ: hæc tamẽ ꝓsumptio ex uarijs circunstãtijs colligitur. 22. quæ. 2. q[d] ait. & ca. ne quis. de cõsecrat. dist. 4. solet. ff. de acti. & oblig. l. iij. §. uerborum. ff. de iniurijs. il lud. §. p[9] xxv. quæ. j. illud. ex tra de sen ten. excõ. capite j. secundum Goffr. qui ita no. extra de præ sumpt. ca. j. Arch.

Culpa lata i l. Cornelia non uenit.

De eodem.

CAN. XLI.

E Vm, qui asseuerat homicidium se non uoluntate, sed casu fortuito fecisse: cùm calcis a ictu mortis occasio præbita uideatur: si hoc b ita est, neque super hoc ambigi poterit: omni metu ac suspicione, quã ex admissæ rei discrimine sustinet, secundùm id quod annotatione c nostra cõprehensũ est, uolumus liberari.

Item Imperator Antoninus, C. ad legem Corneliam, de sicarijs. l. j.

PALEA.

F Rater uester rectius fecerit, si se præsidi ꝓuinciæ obtulerit. Quòd si probauerit nõ occidendi animo hominem à se percussum esse, remissa homicidij pœna secundùm militarem disciplinam sententiam proferri. Crimen enim contrahitur, si & uoluntas nocendi intercedat. Cæterùm ea, quæ ex improuiso casu potius, quàm fraude accidunt, fato plerunque, non noxæ imputanda sunt.

Hinc & Gelasius papa.

De eodem.

CAN. XLII.

Q Vantũ d dicit iste Placidus, anno præterito dictũ est de uxore illius, quæ subitò inter caballos inuenta est: & dum traherent caballi, collisa est illa, & abortum fecit.

Quod si ita est, fortè si caballos alienos e furatos tulerit, inde est culpabilis. f Nam de muliere, quæ casu inter caballos confracta est, ubi uoluntas illius non agnoscitur g perniciosa fuisse, non potest addici & occidi per leges.

Item Nicolaus papa.

De eodem.

CAN. XLIII.

H I, qui arborem incidere uidentur, si contigerit, ut cadẽs arbor occiderit hominem, inculpabiles h sunt atq; innoxij: quia nec uolũtate eorum, nec desiderio homicidium perpetratum est. Si uerò aliqua culpa eorum, uel neglectu, moriẽtis hominis interitus cognoscitur aduenisse, abijciendi sunt à gradu, & in sacro ordine nullatenus suscipiendi.

Item ex concilio Guarmaciensi.

De eodem.

CAN. XLIIII.

S Aepe contingit, dum quis operi necessario insistens arborem inciderit, ut aliquis subtus ipsam ueniẽs deprimatur: & idcirco si uoluntate, uel negligentia i incidẽtis arborem, factũ est, ut homicida pœnitentię debet omnino submitti. Quòd si nõ ex uoto, sed incuria illius mortuus est, non hæc eũ sententia contingit. Si enim dũ ille operi necessario fortassis incũberet, iste insperatus k occurrerit sub arbore, & sub ipsa oppressus est, incisor arboris nõ tenet ꝓ homicida.

Item ex concilio Triburiensi.

De eodem.

CAN. XLV.

S I duo l fratres in sylua arbores succiderint, & appropinquãte casura ipsius arboris, frater dixerit fratri, caue: & ille fugiẽs, in pressuram arboris ceciderit, & mortuus fuerit: uiuens frater innocens de sanguine germani dijudicatur.

Præmissis m *authoritatib. lapsis permit*

furto. sic xv. q. j. sane. s. v. distinctio. ad eius. ff. de fur. uerũ. extra de sponsa. ueniens. Arg. cõtra s. ea. clericum.

g Non agnoscitur. quando eam præmonuit.

h H I qui. Inculpabiles. Si fecit in priuato loco: tunc enim non potuit diuinare, ut ff. ad leg. Aquil. l. si putator. & extra ut eccle. benefic. ut nostrum. Si in publico, debuit clamare, caue caue: ut j. ea. c. si duo.

i S Aepe contingit. Vel negligentia. Argu. quod qui occasionem dãni dat, &c. a sic lxxxvj. distin. pasce. & xvj. q. j. decimæ. & extra de homicid. presbyterum. xxvij. qõ. ij. si tu. & xxxj. q. ij. de neptis. & j. qõ. j. placuit. tertio. Arg. contra. xv. quæ. j. inebriauerunt. & ff. de ser. corrupt. Neratius. §. si seruo. ff. de furt. uerũ. de eo qui fregit ostiũ meretricis, sed nõ ideo punitur amplius, quia satis est punitus propter ignominiam.

k Insperatus. Fortuiti enim casus nullo hominum consilio præuideri possunt. ff. de admini. re. ad ciui. perti. l. ij. C. de pign. act. l. quæ fortuitis.

l S I duo. ff. ad legem Aquil. l. si putator.

m Præmissis. s. eo. de his clericis.

Permit

a Sub. dãmnum dedisse uidetur, imo plus qñq; peccat: ut patet i eo q[d] legit et notat 23. qõ. v. cũ homo. Io. de Fã.

Ignominia satis punit. Casus fortuiti non possunt ꝓuideri.

Permittitur. Allegando dicit propter sequens capitulum.

HI, qui. Hoc capitulum habes decimaquinta, quæstione ultima, hi, qui.

Considerandum. Permisit. Id est, non prohibuit.

Debuisset. Argumen. dispensationem esse debitam.

Præposuit. Hoc uerbo. Pasce oues meas: fact⁹ est princeps. extra de elect. significasti. De hoc non illo, Tu es Petrus & super hanc petram, &c. quia illud fuit ei dictū ante passionem. xxij. dist. sacrosancta.

Petrus per q̄ uerba fuit factus papa. De hoc pleni⁹ 21. dist. in nouo testaměto. Ar.

Fidelior. Gratiam. Argu. quod potius est eligendus qui peccauit, & pœnituit, quā q̄ semp fuit bonus: q̄a magis scit compati peccatoribus. ut ī. ca. proxi. Nam infirmus fortior resurgit, de pe ni. distinct. j. potest & ibid. dist. tertia. ille rex. Argu. contra. xij. dist. nos cōsuetudinem. & xvj. q. j. legi.

Eligēdus potius est qui peccauit & pœnituit quā qui nunq̄ peccauit.

In nationibus. Id est, gentilibus.

Item obijcitur. Hæc est sexta pars huius distin. in qua loquitur de pœnitentibus cum solēnitate, & de bigamis, & mistim ponit xiiij. autho. Io. de Fant.

Ex pœnitentibus. Si per ignorantiam. Bene enim potest ignorare, cū nō ipse, sed alij examinent. xxiiij. dist. quando. ex tra de offi. Archid. ut nostrum.

Crimē suū in ordinatione, uel in iure an teneat̄ qs prodere.

Non prodidit. Ex hoc c. uidetur quod quilibet ordinandus teneat̄ prodere crimen suū: ut xxiiij. dist. c. qn. & ca. ulti. & lxxxj. di. tantis. & ca. quicunq;. & viij. q iij. Artal

Hic nō pbat̄ hoc: quia text. dicit pœnitētē, nō dicit criminosum. nec hoc probāt. c. hic indu-cta. Arch

titur, post pænitentiā in suis ordinibus reparari ualeāt, ad maiorem autē conscendere post lapsum nulla eis authoritate permittitur imò penitus prohibetur.

Vnde in Hilerdensi concilio legitur.

Lapsi in suis ordinibus reparari possunt, sed non ad maiora conscendere.

CAN. XLVI.

HI, qui altario sancto deseruiunt, si subitò in flenda carnis fragilitate corruerint, & domino respiciēte dignè pęnituerint, ita ut mortificato corpore, cordis cōtriti sacrificiū Deo offerant: maneat in potestate pontificis, uel ueraciter afflictos non diu suspendere, uel desidiosos prolixiori tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tñ, ut sic officiorū suorū loca recipiāt ne possint ad altiora officia ulterius promoueri.

Quod si iterato uelut canes ad uomitum reuersi fuerint, & uelut sues in uolutabris euersi iacuerint: non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem nō nisi in exitu percipiāt.

Sed exēplo beati Petri, qui postquam trinæ negationis maculas confeßione diluit amoris, non solum in gradu sui Apostolatus remansit, uerū etiā in pastorem totius ecclesiæ à Christo institui meruit: probantur lapsi post dignam pænitentiam non solùm propria officia retinere, sed etiam ad maiora posse conscendere. Quod autem beatus Petrus post negationē pastor ecclesiæ à domino sit institutus, probatur authoritate beati Gregorij, qui in homilia dominicæ resurrectionis de eodē principe Apostolorum scribit dicēs.

Petrus post culpam negationis, princeps apostolorum à domino est institutus.

CAN. XLVII.

COnsiderandum nobis est cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ uocē pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirū magnæ esse actū pietatis dispensatione cognoscimus, ut is, qui futurus erat pastor ecclesiæ, in sua culpa disceret qualiter alijs misereri debuisset. Prius itaq; eum ostēdit sibi, & tunc præposuit cæteris, ut ex sua infirmitate cognosceret. quā misericorditer alienas infirmitates toleraret.

Item Ambrosius in homilia, lib. j.

Post negationē in fide & gradu Petrus profecit.

CAN. XLVIII.

FIdelior factus est Petrus post quam fidem se perdidisse defleuit, atq; ideo maiorem gratiā reperit, quam amisit. Tanquam enim bonus pastor tuendum gregem accepit: ut qui sibi antè infirmus fuit, fieret omnibus firmamentum: & qui se interrogationis tentatione mutauerat, cæteros ueræ fidei stabilitate fundaret. Deniq; propter soliditatem deuotionis ecclesiarū petra dicitur, sicut ait dominus: Tu es Petrus. &c. Matt. 16.
Petra enim dicitur eò, quòd primus in nationibus fidei fundamentum posuerit, & tanquā saxum immobile totius corporis Christianitatis cōpagē, moleq; contineat.

6 *Itē obijcitur: pœnitentes ad sacros ordines promoueri nō debēt: nō ergo lapsi post pænitentiā ad maiora pertingere possunt.*

Vnde in concilio Carthaginensi quarto legitur.

Non ordinetur clericus ex pœnitentibus: & si ordinetur, deponitur.

CAN. XLIX.

EX pœnitentibus, quamuis sit bonus, tamen clericus non ordinetur. Si per ignorantiam episcopi factū fuerit, à clero deponatur: quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pœni- (Scilicet solēniter.)

Artaldus.in fi.Sic uidetur, quod in iure teneaẗ quilibet cõfiteri delictum suum, si interrogatus fuerit:ut xj.q.iij.quisquis.& xxxv. q.vj.si duo. & xv. quæstio. ult.c.j.& pen.Quod H.concedit, & dicit quod quilibet in examinatione & in iudicio teneẗ cõfiteri crimẽ suũ.Sed in examinatione sufficit ut dicat quod ingenere cõfiteaẗ se criminosum,& sic petat dispẽsationem. Sed si specialiter ꝓ aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc respõdebit,& dicet se fecisse inde pœnitentiam. Nec obst.ĩ. de pœni. di. j.c.quis aliquãdo. §.his authoritatibus.ubi dicitur,nõ tibi dico,ut te prodas: quia illud loquitur de pœnitente, qui se nõ debet in publico prodere. Nisi enim occultus peccator ꝓdat crimen suum,dicit Hu.non posse dispẽsari secum. & corã pluribus debet dicere, & prodere se: quia prodere est in publico dicere: ut ij.q.j.si peccauerit. Sicut enim episcopus nõ potest audire causam [a] criminalem nisi cũ clericis suis: ut xv. qõ.vij. episcop⁹. sic nec solus potest dispensare. qualiter.n.probaret aliquis secum dispensatũ esse nisi corã pluribus factũ esset, ut extra de schisma.fraternitatis. Alij dicunt,qđ nec in iudicio, nec in examinatione tenetur aliquis ꝓdere se, quia Deus occultat peccatum de quo aliquis pœnituit: ut xxxij. quæstio.prima. apud & sic licitum est alicui redimere sanguinem suũ,quocunq; modo potest.ij.q.iij.c. si quæ.§.notandũ. & ff. de bo.eorum.qui ante sententiam.l.j.sic & honorem suum.Sed nunquid clerico promouendo præiudicat cõfessio sua, ut inde debeat puniri? uidetur quod sic: ut extra de elect.per inquisitionem.imo idem etiam uidetur si extra iudicium fieret confessio, ut extra de excess. præla.quàm sit graue. Dico quod non nisi in solo hoc, quod non admittitur ad ordines: ut uigesimaquarta distin.quando.in fi.sic extra de excep. denique.& est ea ratio:quia licet confessus fuerit,tamen non punitur, quia ad hoc non agebatur, ut dixi tertia, quæstione sexta. hoc quippe. Idem dico si testis confitetur crimen suum,ut probatur extra de ac cu .inquisitionis.Ioan.

Prodere est in publico dicere.

[a] Scilicet criminalẽ cũ agiẗ ad depositionẽ: secus si esset causa ubi ageretur ad priuationẽ bñficij secũdum illud qđ leg.& no. xv.q.ulti. inuẽtum. Archi.

[a] Priuetur. Hic signantur contraria,quæ soluta sunt xxxvj.distin.qui ecclesiasticis.

tentem. Si autem sciens episcopus ordinauerit talem, etiam ipse ab episcopatu suo ordinandi duntaxat potestate priuetur. [a] Simili sententiæ subiacebit episcopus,si sciens ordinauerit clericum,qui uiduam aut repudiatã uxorem habuerit,aut secũdã.

Itẽ Siricius Papa Imerio episcopo.

Bigamus,pœnitẽs,uiduæ maritus,sacræ militiæ se ingerens sine spe promotionis in suo ordine permaneat.

CAN. L.

QVicunque pœnitens,quicunq; bigamus,quicũq; uiduæ maritus ad sacram militiam indebitè,& incõpetenter irrepserit, hac sibi conditione ueniam à nobis intelligat relaxatã, ut in magno debeat computare beneficio,si adẽpta sibi omni spe promotionis, in hoc,quo inuenitur [b] ordine, perpetua stabilitate permaneat.

Item ex concilio Gerundensi.

Nõ prohibeatur à clero,qui pressus languore per cõionem pœnitẽtiæ benedictionẽ accepit.

CAN. LI.

SI uero, [c] qui in ægritudinis languore depressus pœnitentiæ [d] benedictionẽ [e] (quã uiaticum dicimus) per communionem acceperit post modum reconualescẽs caput pœnitentiæ in ecclesia publicè non subdiderit,si prohibitis uitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormisda Papa omnibus episcopis per uniuersas prouincias constitutis.

Qui ad pœnitentiã agendã in monasterio recluditur,presbyter non ordinetur.

CAN. LII.

SI ille, qui ultro petit pœnitentiam,quãuis eã perfectè agat nõ potest eps aut presbyter ordinari,ita ut etiã si per ignorãtiam ordinatus fuerit, & postea conuincitur pœnitentiã accepisse, deijciaẗ. ille ergo, qui inuitus ad pœnitentiã agendã mittitur in monasterium [f] (qui utiq; nihil aliud,quã pœnitẽs dicẽdus est [g])

[b] QVicunque. Inuenitur. Sic ergo facilius dispensatur in ordine sumpto,quã in suscipiendo:ut extra de renun.nisi cum pridem. quia turpius, &c. ut extra de iureiur. quemadmodum. Vel uocat hic sacram militiã minores ordines,ad quos possunt promoueri:ut ĩ. e. placuit. & vj. qõ.j. c.infames.

Dispensaẗ facilius in sumpto, quã in suscipiendo ordine.

[c] SI uero. Quidã ita ponũt casum. [a] Aliqs tẽpore ægritudinis tale recepit mandatũ à sacerdote, ut postquam conualesceret,solennem faceret pœnitẽtiam. Talis non prohibetur à promotione, dum tamen non steterit inter pœnitẽtes. Sed iste casus nõ placet:qa postquam senatus est talis, tenetur stare in ordine pœnitentiũ: ut xxvj. qõ.vj. qui recedunt. [a] Itẽ cũ pœnitẽtia talis nõ iniungatur, nisi ꝓ graui peccato mortali:ergo post mortale peccatum non debet ꝓmoueri:ut xxvj. qõ.vj ca.ulti. Alij sic ponunt casum:quidam communionem nõ accepit,quousq; fuit in periculo mortis: dubitabatur de tali utrum posset promoueri post sanitatem,quia non uidebatur tunc uere pœniteus,q timore mortis pœnituit. Et respondetur qđ potest. Et hæc fuit causa dubitationis, quia sicut non potest promoueri,qui in ægritudine baptizatur: quia potius præsumitur ex timore quam ex uoluntate libera baptizatus: ut lvij. distin.si quis in ægritudine. Idem uidebatur de pœnitente tali,sed non est simile: quia multi omittunt ex deuotione,quod non communicant:ut de consec. distin.ij.quotidie. Sed quicunq; differt baptizari, in mora est,& etiam in culpa.

[a] Vt Benedict.

[a] Sicut enim iniecitur manus uiolẽtas in clericũ, & ꝓpter inualetudinẽ uel aliud impedimẽtũ, nõ potest accedere ad curiam, absoluit ab inferiori: tamẽ tenetur accedere restituta cõualescentia, uel opportunitate eũdi. ex. de sen.ex. cõ.decẽtero.& in illa decret. peruenit.

[d] Pœnitentiæ. Pœnitentia infirmis non est imponenda,sed innotescenda.xxvj.q.vij. ab infirmis. Ioã. Tu autem uideas casum,quem notaui s.ibi,alij.B.

Pœnitentia infirmis nõ est imponenda.

[e] Benedictionem. Id est, communionem.

[f] SI ille. In monasteriũ. Ergo pro aliquo delicto. alias enim non cogeretur ibi manere. xx. qõ.j. sicut.& dic ut ibi notaui, & xvj.q.vj.de lapsis.

[g] Dicendus est. Propter similitudinem in ieiunijs & uigilijs. Alias enim differt publica pœnitentia ab ingressu monasterij:ut ĩ.xxxiij.quæst.ij. admonere. ij.q.j.in primis. Contra, ibi episcopi missi in monasterium ad agendã pœnitentiam,post sex menses restituun-

qua conscientia ad sacerdotium peruenire permittitur? Nemo mihi talia quælibet contra authoritatem sedis Aposto. uel contra cccxviij. episcoporum & reliquorum canonum constituta obijciat: quia quicquid cōtra illorum diffinitiones (in quibus spiritum sanctum credimus locutum) dictū fuerit, recipere nō solùm temerarium, sed ēt periculosum esse non dubito.

Item Gelasius urbis Romę episcopus, oībus epis.

Bigamus, uel quilibet post pœnitentiam sacris non applicetur ministerijs.

CAN. LIII.

Non confidat quisquam pontificum fas esse bigamos, aut coniugia sortientes ab alijs relicta, siue quoslibet post pœnitentiam, uel si ne literis, [a] uel corpore uitiatos, uel conditionarios, aut curiæ, publicarumq; rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis [b] expectatione discussos, diuinis seruituros applicare ministerijs.

Item Innocentius.

Pœnitentes, nec etiam clerici fieri possunt.

CAN. LIIII.

Canones apud Nicenam constituti, pœnitentes [c] etiam ab infimis [d] officijs clericorum excludunt, [e]

Hoc nō de qbuslibet pœnitentib. intelligitur, sed de illis tantùm, qui post actā pœnitentiā secularis militiæ cīgulū accipiunt.

De quibus Innocentius episcopus scribit Victori Rothomagensi episcopo.

Non debet fieri clericus, qui post remissionem peccatorum militiæ cingulum habuit.

CAN. LV.

Si quis post remissionem [f] peccatorū cīgulum militiæ secularis habuerit, ad clericatum oīno admitti non debet.

Potest et aliter ītelligi: est quædā pœnitētia, quæ solennis appellatur: q̄ solùm semel tm̄ in ecclesia conceditur: de qua Ambrosius ait: Sicut unum est baptisma, ita unica est pœnitentia. Item nō est secundus locus pœnitentię. Item Hieronymus reperiunt̄ quàm plurimi, q sæpius agendā pœnitentiā putant, qui luxuriant̄ in Christo. Nam si uerè pœnitentiā agerent, nunquā iterandam putarent. Item Augustinus ad Macedonium.

De eodem.

CAN. LVI.

Quamuis cautè, & subtiliter, & salubriter prouisum sit, ut locus humillimæ pœnitētiæ semel tm̄ in ecclesia cōcedatur, ne medicina [g] nimis utilis, uilis [h] habeat: tñ quotidie peccātib. nūq̄ p pœnitētiā [i] uenia negat̄.

Hæc aūt pœnitētia quomō imponenda sit, ī Agathensi cōcilio legitur, in quo sic statutum est.

Quomodo pœnitentes ad pœnitentiam accedāt.

CAN. LVII.

Pœnitētes tēpore quo pœnitentiā petunt, impositionē [k] manuū, & ciliciū super capita sua à sacerdote (sicut ubique statutū est) consequantur. Si autē comas [l] non deposuerint, aut uestimenta nō mutauerint, abijciantur: & nisi dignè pœnituerint, non recipiantur. Iuuenibus [m] etiā

---

stituuntur ordini suo: sed ibi temporaliter fuerunt missi, hic ꝑpetuo. Vel dic quod ad superiorem non potest promoueri, ut hic, sed ad eundem pōt redire, ut ibi dicit̄.

a Non cōfidat. Vel sine literis. s̄. xxxvj. dist. illiteratos.

b Congruentis. j̄. lxxvij. distinct. in singulis, &c. [1]

c Canones. Pœnitentes. scilicet solenniter.

d Ab infimis. sic xxiiij. dist. c. ul.

e Excludunt. Nisi in necessitate: ut j̄. eadem. c. placuit.

f Si quis post remissionē. qui semel egit pœnitētiam solēnem, non potest fieri clericus, nec etiam miles, ut xxxiij. q. ij. admonere. nec laicalem habitum potest d̄ferre, ut. j̄. e. di. c. ult. Tamen secundū regulam ecclesiasticam uiuet, ut de pœ. distinc. quinta. cōtrarium. & c. falsas. & est tamen cōueniendus sub iudice ecclesiastico, ut xj. quæs. j. aliud. Ioan. Remissionem peccatorū. id est, baptisma, [2] ut lj. distin. si quis post acceptum. & intellige de officiali qui sæua executus est pręcepta: ut lj. dist. c. j.

ADDITIO.

Vel dic quod intelligit de illa pœnitentia, in qua prohibitum est ei, ne ad militiā redeat. de pœ. dist. v. contrariū. Et hoc ideo quia forte in ipsa militia cōmiserat peccatum propter quod egerat pœnitentiam: ut ea. dis. falsas.

g Quāuis. Ne medicina. Hæc est una ratio, quare nō iteratur, s. ne uilis habeatur solēnis pœnitētia, quæ est medicina, ut hic. Secunda, quia est sacramentum, & significat eiectionem. Adę de paradiso. [3] j̄. ea. in capite. & nō est facienda iniuria sacramento: ut de cō se. di. iiij. ostendit. & j. q. j. sacramēta. Gratianus tñ dixit, quod secundum cōsuetudinem quarū dam ecclesiarū iteratur: ut de pœ. di. iij. c. nihil ꝓdest. §. ex persona.

h Vilis. No. ꝙ propter fugiendam uilitatem multa statuuntur, ut hic: & xlv. dis. de Iudæis. lxxx. di. episcopi. xxvij. quæstio. ij. institutum.

i Pœnitentiā. Priuatam.

k Pœnitentes. Impositionem. Ab episcopo, ad quē solum spectat imponere solēnem pœnitentiam, ut j̄. c. proxi. & reconciliatio ad solum eum spectat, nisi in necessitate, ut xxvj. quæstio. vj. c. j. & ultimo.

l Comas. Sed nūquid deponet mulier comam, cum etiam & solēnis pœnitētia imponitur, ut xxxiij. q. ij. de his? Respon. non: quia habet eam in signū subiectionis. xxx. dist. c. ij. Ideo autem comam deponet uir, quia amodo in habitu uiuet clericali. [4] j̄. de conse. dist. v. dictum. & lxxxj. dist. dictum. & xxxiij. quæs. ij. admonere. & j̄. eo. c. ultimo.

m Iuuenibus. Et si fuerit

---

[1] In hoc c. innuit ꝙ īteruallū debet esse inter ordinē & ordinē: & dic congruentis, id ē, à canonib. cōstituti, secūdū Hu.

Pœnitencia solennis impedit clericatum.

[2] Et secūdū hoc nō facit ad ꝓpositū Gratiani. Hug.

Pœnitentia solennis nō iteratur.

[3] Sub. ꝗ semel tantum facta est.

Vilitas est fugienda.

Mulieri quare permittit coma.

[4] Quod de tōsura & non de uestib. intelligit. Laur.

poenitentia non facilè cō mittenda est, propter ætatis fragilitatem: uiaticum tamen omnibus a in morte positis non est negandum.

Item ex eodem.

Quæ sint seruanda in solēni pœnitentia.

CAN. LVIII.

IN capite quadragesimæ omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt aut susceperunt b pœnitentiam, ante fores ecclesiæ se repræsentent episcopo ciuitatis sacco c induti, nudis pedibus, uultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu & uultu protestantes. Ibi adesse debēt decani, id est, archipresbyteri, d presbyteri parochiarum, & presbyter pœnitentiū: qui eorum pœnitentiam, & conuersationem diligenter inspicere debent: & secundum modum culpæ pœnitentiam per præfatos e gradus iniungere. f Post hæc eos in ecclesiam introducant: & cum omni clero septem pœnitentiales psalmos in terra prostratus episcopus cum lacrymis pro eorum absolutione decantet. Tunc resurgens ab oratione (iuxta quod canones iubent (manus eis imponat, benedictam g aquam super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat: & cū gemitu crebris suspirijs denuntiet eis: quoniā sicut Adā proiectus est de paradiso, ita ipsi pro peccatis ab ecclesia abijciuntur. Postea iubeat ministris, h ut eos extra ianuas ecclesiæ expellāt: clerus uerò prosequatur eos cum responsorio, scilicet, In sudore uultus tui uesceris pane tuo. Vt uidentes sanctam ecclesiam præ facinoribus suis tremefactam atque commotam, non paruipendant pœnitentiam. In sacra autem domini cœna i rursus ab eorum decanis & eorum presbyteris ecclesiæ liminibus repsentent. k

Hanc pœnitētiam nulli unquam clericorū agere conceditur, atq; ideo huiuscemodi pœnitentes ad clerū admitti prohibent.

Vnde in Carthagin. cōcilio quinto statutū est.

Clericis non īponatur manus tanquam pœnitentibus.

CAN. LIX.

COnfirmandum est, ut si quādo presbyteri, uel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos à ministerio necesse sit remoueri ad tempus: non eis manus tanquam pœnitentibus, l uel tanquam fidelibus laicis imponatur. neque unquam permittēdum est, ut rebaptizati m ad clericatus gradū promoueantur.

Vnde Siricius Papa.

si fuerit imposita, non ideo prohibentur contrahere. xxxiij.qō.ij.in adolescentia. Alij autem non possunt contrahere.xxxiij.q.ij.de his. Idem dico de decrepitis: quia ætatis ratio habenda est in pœnitentia. xxvj.quæst.vij.tempora. & ca. hoc sit. Sic præsumitur magis pro sene, q̄ p iuuene: ut xxxiiij.dist. fraternitatis.

a Omnibus. ij.q. iij. si quis epm contra. Illud terroris est: uel hoc de pœnitentibus digne, ibi ficte.xxiiij.q.ij. ligatur.

ADDITIO. Vel uiaticum non conceditur. extra de pœn. & remis. quod in te.in prin. & de sent. excom. permittimus. & ad de quod le. & not. xxvij.q.j.impudicas.in fi.Archi.

b IN capite. Susceperunt. Ergo alio tēpore potest pœnitentia imponi à sacerdote, & postea hæc solēnitas fit ab episcopo.

c Sacco. Sicut fecit Achab. de pœ. dist.iij. c.illud uero.§.ecce.

d Archipresbyteri. Videtur ergo quod alius sit decanus, alius archipsbyter: & sic est contra lx.distin. cap.j. sed ibi ponit hæc dictio aut, subdisiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.

e Per præfatos. In parte cap. quæ hic non est. ad hoc facit xxxij. quæst. ij. latorem.

f Iniungere. Arg. quod episcopus nō potest iudicare de subditis suorū prælatorum, ut extra de offi. or.cum ab ecclesiarum. Io.qđ non est uerum, cū sit iudex ordinarius omnium clericorum suæ diœcesis. sed dicitur ibi, quod nō debet episcop⁹ reuocare sententias excommunicationis iuste latas ab eorum prælatis sine eorum consensu. B.

ADDITIO. De hoc no.xj.q.iij.qui resistit. Arg.

g Benedictam aquam, per eam tollitur uenialia peccata, ut de conse.di.iij.aquam.& di.iiij.nec quēquam.

h Ministris. Id est, ostiarijs, ad quorum hoc spectat officium: ut xxj.dist.cleros.& xxv.dist. perlectis.

i Cœna. j. de consec.distin.ij.in cœna.

k Repræsententur. Ita fit quolibet anno, t ut tali die immitant ī ecclesiā. Et licet stēt in ecclesia, non tamen communicabunt cum alijs in eucharistia, uel osculo: & sic erunt usque ad octauam Paschæ: & tunc iterum exibunt de ecclesia, & erunt extra ecclesiam usq; ad talem diem sequētis anni: & hoc fiet usque ad finē pœnitētiæ. Et etiā si bene pœnitet, secūdo uel tertio anno potest ei reddi ingressus ecclesiæ: ut xij. quæstio. ij. de uiro. & xxxiij. quæstione ij.c.latorem. Quandoque etiam usque in finem uitæ manebit extra ecclesiā: ut xxxiij.q. ij. admonere. & hæc intromissio fit a ,pprio sacerdote, nisi solenniter debeat reconciliari ecclesię, scilicet finito tempore pœnitentiæ, uel etiam ante, si epo uisum fuerit expedire. Hanc.n. solus episcopus potest facere: ut xxvj. q. vj. c. j. Item solennis pœnitentia non est imponēda, nisi pro crimine manifesto & enormi, quod totam urbem commouit. xxvj. quæstio. vi. c.ultimo.

l COnfirmādū. Pœnitentibus. nisi sit depositus: tunc potest solennem pœnitētiā facere. & sic intelliguntur cōtraria: de pœni. distin. vj. sacerdos. a Tamē publicam pœnitentiam potest facere sacerdos: ut xxviij.distin.presbyter.xxx. distinctio. si quis presbyter. & lxxxj.distinctio. si quis episcopus. & hoc pro publico crimine, non pro priuato.

m Rebaptizati. Scienter, ut j.de conse.dist.iiij. qui bis.

Ætatis rō in pœnitentijs est habenda.

Pœnitentes solēniter quāto tpe debeant esse extra ecclesiam.

t Sed quare hęc fiāt in die cœnæ Dñi, not. de cō se.dis. iiij. de pœnitētibus, ibi uideas in gl. sed pœnæ, &c.

Gene. 3.

Eps utrū sit iudex oīum clericorum suę diœcesis.

a Et hoc contingit pp scādalū, qđ subditis imineret. ar. s.c. de his uero. lxj. dist. in sacerdotib. Io. de Fā.

bis. tamen in habitu clericali, uel regulari semper erunt: ut de conse. dist. v. dictum.

a Illud. Par. Id est, æquum.

b Instrumenta. i. d est, ordines, uel utensilia.

c Qui dudū. simile ꝫ. lxj. dis. in sacerdotib9. Ar. cōtra ꝭ. e. c. ferrū. & xxxiij. q. ij. admonere.

ADDITIO

Item argu. contra xxiij. qō. vj. uides. iuxta fi. ubi de hoc Archid.

d Alienum est. Hæc omnia capitula loquūtur de solenni pœnitentia.

e Succesio. Nec tamen credendum est statim quod causa pœnitentiæ sit in monasterio. Nam quādoq; boni uiri ingrediuntur monasterium quia meritum augere desiderant. xxvij. q. ij. sunt qui dicunt.

Placuit. CASVS Statutū fuit in concilio Toletano, ut solēniter pænitentes non promoueantur: si tamē necessitas, uel utilitas exegerit, ad minores ordines poterunt promoueri ita quod ad maiores nō pramoueantur, in quibus epistolā, uel Euangelium legere possunt. Si qui tamē eorum promoti fuerint in diacones, inter subdiacones redigantur: ita tamē, quod manum altari nō imponant, nec sacra contingant. Item cum dubitare tur, quis esset solenniter pænitens, responsum fuit in concilio, ut solenniter pœnitens diceretur qui post baptisma ē pro homicidio, uel ꝑ alio graui crimine publicam gerēs pœnitentiam sub cilicio diuino altari fuerit recōciliatus. Quod sequitur in §. patet.

Leuit. 4. a

† Alias secesio.

Nec clerico pænitentiā agere, nec pœnitenti ad clericatū accedere permittitur.

CAN. LX.

Illud quoque nobis par[a] fuit prouidere, ut sicut pœnitentiam agere nulli unquam conceditur clericorum: ita post pœnitudinem, ac reconciliationem cuiquam laicorum non licet honorem clericatus adipisci. quoniam quamuis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen gerendorum sacramentorum debent instrumēta[b] accipere, qui dudum[c] fuerunt uasa uitiorum.

Item Leo Papa.

Presbyteris & diaconibus tanquam pœnitentibus non debent manus imponi.

CAN. LXI.

Alienum est[d] à cōsuetudine ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut diaconij gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi: quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundū quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro eo? Vnde huiusmodi lapsis ad promerendā misericordiā dei priuata est expetenda successio[e] † ut illis si satisfactio fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Probantur etiā authoritate Toletani cōcilij huiuscemodi pœnitentes ad clerum non admittendi: In quo sic statutū est.

f Aut usus. i. utilitas. hæc enim inducunt dispensationem. j. qō. vij. tali. uel usus. id est, consuetudo. Sic est arg. ꝙ consuetudo attenditur circa ordinandos, ut dixi, xij. dist. nos consuetudinem.

g Epistolam. Argu. quod difficilius dispensatur cum pœnitente, quam cum bigamo: ut xxxiiij. distinct. lector.

h Non imponant. id est nō ministrēt. in officio subdiaconatus, sed tantum nomē habeāt, & habeant locum subdiaconorum in choro & in cibo. Et est si. xv. quæstio. viij. qui admisit. & c. si quis. presbyter.

i Apostatæ. Hæc est septima pars huius distinctionis, in qua tractat de apostatis. Io. de Fan.

Apostatæ. Apostatæ dicuntur retro abeuntes à fide, religione, uel clericatu. xxvj. q. ulti. non obseruetis. Ioan.

k Hi qui. Ad secularem. Quod fieri non licet: quia qui semel habuit tonsurā clericalem semper utetur ea, ut xxxij. dist. si qui clerici. xx. q. iij. eos. Ioan. Hoc tene pro certo, quod in minoribus ordinibus constitutus potest contrahere, & ad seculum redire: nec tūc debet ferre tonsuram: nec apostata iudicatur, ut extra de cleri. coniuga. Ioannes. Si autem retinēdo ecclesiam dimitteret tonsurā & habitum, uel religios9 religionē suam, apostata iudicatur, ut extra de aposta. capi. j. & ultimo.

l Secularē. Quicquid interim acquisierint, cedet monasterio. xviij. questio. ij. abbates. & C. de epis. & cleric. l. ultim. §. hoc etiam.

m Ab ecclesia. ut supra eadem distinctione. capi. si quis post remissionem.

Causa necessitatis ad clerū pænitentes admittantur.

CAN. LXII.

Placuit, ut pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tantùm si necessitas, aut usus[f] exegerit: tunc deputētur inter ostiarios, uel inter lectores: ita ut epistolam[g] uel Euangelium non legant. Si qui autem ordinati sunt in diacones, inter subdiacones ita habeantur, ut manus non imponant,[h] nec sacra contingant. Eum uerò pœnitentem dicimus, qui post baptisma, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauissimisque peccatis publicam pœnitētiam gerens, sub cilicio diuino fuit reconciliatus altario.

7 Apostatæ[i] quoq; ad clericatus officium admitti non debent.

Vnde in concilio Arelatensi secundo.

Ad clericatus officium non admittantur Apostatæ.

CAN. LXIII.

Hi qui[†] post sanctā religionis professionem apostatant, & ad secularem[k] redeunt conuersationē, & postmodū pœnitentium remedia nō requirunt sine pœnitentia cōmunionem penitus non accipient: quos etiā iubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicunque ille sit, post pœnitentiam habitum secularem[l] accipere non præsumat: quod si præsumpserit ab ecclesia[m] alienus habeatur.

Consuetudo attēditur quandoq; circa ordinandos.

Dispensat cum bigamo facilius, quā cū pœnitēte.

Dicit Laur. hoc nō est uerum: sed est arg. ꝙ magis est dispensandum. Sed dictū hoc est uerius in quo cōsentit. Io. de Fant.

Apostatæ q̄ dicunt.

Tonsurā ferre non tenet, qui in minoribus contrahit.

† Alias, Si qui.

Sub. dimittat. ꝙ intellige, ut dixi ꝭ. ca. proxi. Archi.

DISTINC. LI.

Ecce quòd criminosi uel nõ uerè pœnitentes, uel publicam pœnitentiam agẽtes, à sacris prohibentur ordinibus. [a] Adiecit quoq; sancta mater ecclesia, ut curiales, aut post baptisma militãtes, aut in foro decertantes, à sacris prohibeantur ordinibus. Vnde ait Innocen. Papa.

Post baptismum militantes, uel in foro decertantes, à sacris prohibentur ordinibus.

CAN. I.

Aliquantos ex his, qui post [b] acceptã baptismi gratiam in forẽsi exercitatione [c] uersati sunt, & obtinẽdi pertinaciã susceperũt, accitos ad sacerdotiũ [d] esse cõperimus, de quorũ numero aliq prohibentur ad sacerdotiũ assumi: aliquantos ex militia, [e] qui cũ potestatibus obedierunt, sæua necessariò præcepta sunt executi: aliquantos ex curialibus [f] qui dum pareret potestatibus, quæ sunt sibi imperata fecerũt aliquãtos qui uoluptates [g] & editiones [h] populis celebrauerunt, ad honorem summi sacerdotij peruenisse. Quorum omnium neminem ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat peruenire. Quæ si singula discutienda [i] mãdaremus, non modicos motus aut scandala Hispaniensibus prouincijs, quibus mederi cupimus de studio emẽdationis induceremus. Idcirco remittẽda [k] potius hæc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis uestræ maturitas prouidere debebit: ut tantæ usurpationi nunc finis necessarius imponatur: eo uidelicet constituto, ut quicunque tales ordinati fuerint, cũ ordinatoribus suis deponantur.

Item Felici episcopo Miceriano.

De quibus laicis aliqui ad clericatum non possunt peruenire.

[a]
Ecce. Adiecit quoque. Triplex assignatur ratio, quare officiati siue curiales non promouentur. Vna est ratio: quia frequẽter contrahunt irregularitatem ex officio suo: ut infra capitulo primo, & secundo. Secunda, quia multum molestatur ecclesia, cum tales repetuntur: ut infra capitu. secundo & tertio. Tertia ratio, quia præsumitur cõtra eos, quod non causa religionis ordinentur, sed ut fugiant ratiocinia. liij. disti. legem. Quidam addunt duas alias rationes, scilicet, quod ecclesia tristatur de eis cum repetuntur, de quibus gaudere deberet. Item propter uoluptates, quas forte habuerunt in suis officijs. ut infra ea. capit. præterea. Dicuntur autem large curiales omnes, qui aliquo modo sunt obligati curiæ, siue milites, siue aduocati forenses, siue iudices, siue officiati, siue histriones: sed isti prohibẽtur à promotione, ut sequitur. Null⁹ ergo officialis promouetur nisi prius sit absolutus à curia: postea sic, dum tamẽ sæua nõ exercuerit, nec effuderit sanguinem humanum: nec turpia & inhonesta facta fecerit, ut histriones. De iudicibus autem & aduocatis est dicendum quod si tantum interfuerunt ciuilibus causis non repelluntur: ut lxj. distinctione. Osius. Et hoc est uerum, si post baptisma huiusmodi officium exercuerunt: secus si ante: ut j. ea. c. si quis. Baz. tamen dicit, quod si ante baptismũ aliquis ex officio occidit hominem, talis post baptismum nõ potest promoueri: quia baptismus tantum crimina tollit: ut xxvj. distinctione. deinde. & ca. una B. dicit, quod potest: quia non debet esse melioris conditionis peccans: quam non peccans. ad hoc facit. ff. quod ui aut clam. l. Seruius.

[b] Aliquantos. Qui post. Hoc ideo dicit, quia quæcũq; peccata quis fecerit ante baptismũ. non imputantur ei postea: ut j. ea. c. si quis post & s. distinct. proxi. c. si quis uiduam. & c. placuit. & xxvj. distinct. unius.

[c] Exercitatione. Vt aduocati.

[d] Ad sacerdotium. Quicunq; fuit accusator, aut aduocatus, aut iudex, aut testis, uel etiam notarius in causa sanguinis, non pot est promoueri: ut s. dist. proxi. c. si quis uiduam. Nam constat, quod clericus non potest esse accusator in causa sanguinis: ut ij. q. vij. capi. sicut. & c. sacerdotes. Nec iudex. xxiij. q. ulti. his à quibus. Nec testis. vndecima, quæstio j. cap. testimonium. Nec notarius. xxiij. qõ. iiij. c. illud. & in extrauag. ne cler. uel mona. sententiam. Baz. tamen intelligit hoc de aduocato accusatoris. Nã cuilibet licitum est defendere reũ. xxiij qõ. v. ca. reos & C. de episco. audi. addictos. Et si obijciatur ei, nonne si accusator deficit, punietur pœna talionis? & sic uidetur hoc imponẽdũ aduocato, qui obtinendi pertinaciam suscepit? Sed ipse respondet, quia ad hoc non egit aduocatus, ut accusator puniret sed ut reus absolueret. Itẽ quia alio iudicio agendum est de calumnia accusatoris. & dicit clericum appellare posse pro conuicto in causa sanguinis: qa ibi quilibet auditur appellans: ut ff. de appella. l. non tantum. & sic causam appellationis potest exercere. Prior opinio est magis tuta, ut nec pro accusatore nec pro reo possit clericus aduocare. Nec obst. xxiij. qõ. v. ca. reos. quia ibi non dicitur, quod aliqs possit patrocinari pro damnatis: sed possumus intercedere pro eis. Licet enim aduocatus rei non intendat ad hoc, quod accusator puniatur. tamen per quãdam cõsequentiam tendit ad hoc: ut xv. quæstione prima capitulo, merito. & argumentum. prima quæstione tertia. capitulo, si quis obiecerit. ad idem argu. opti. s. dist. proxi. clericum.

[e] Ex militia. id est, milites.

[f] Ex curialibus. id est, officiatis.

[g] Voluptates id est, ludibria: quibus uoluptatibus excitabantur homines.

[h] Et editiones. quæ narrabantur uoluptatis causa, scilicet ea quæ edita erant ab hominibus, scilicet turpes fabulas, uel cantus.

[i] Discutienda. id est, corrigenda.

[k] Remittenda. Argu. ratione scandali aliquid tolerari. sic s. dist. iiij. c. deniq;. xxiij. distin. de Syracusanæ. & notaui. xliiij. distin. comessationes. Item argu quod aliquid prohibetur fieri, factum tamen toleratur.

Curiales triplici ratione non possunt promoueri.

[1] Adde q obligatus ad ratiocinia nullatenus potest promoueri no. in l. officiales. C. de epi. & clericis.

Curiales qui dicuntur.

[2] Sub. siue qđcunque officium habentes honestũ uel inhonestũ. Quãdoq; uero strictè dicunt curiales, q honesta curiæ officia procurãt: ut decuriones. Quãdoq; strictiu dicuntur curiales illi, q erãt officiales i cã sanguinis, à cruore dicti, secũdum Lau.

Causa sanguinis

multos ĩpedit promoueri.

[3] Alias. ut ij. qõ. vij. sicut sacerdotes. nec iudex, &c. alias, ut 2. q. vij. ca. si quis. & c. sacerdotes.

[4] xj. q. j. ca. clericũ nullus.

[5] Præterea aduocatus nec agit, nec accusat: ut ff. de bon. lib. qui cũ maior. §. penul.

[6] Adde ad hoc text. ĩ ca. j. & ibi Io. Andr. de postul. & in c sententiã. ne clerici uel mona.

Scandali ratiõe aliqua tolerantur.

Ad hoc xlv. dist. & Iudæis Hugo.

tur. vij.quæst.j.episcopus in diœcesi.ꝭ.distinctio. proxi.quicunque. Ioan.

a D Esignata. Fidelis. id est post baptismum.

b Administrauerit. curiæ in sæuis actibus.

c Qui debeant. ex merito uitæ. Et est argumĕtum hic, quod si aliquid est ꝓ me, & aliud contra me, magis nocet [2] mihi, qđ est cõtra me, quam prosit, id quod est pro me. Sic lvj. distinc. Ismael. & ff. qui. ad li. procla. non licet. l. ult. & extra de offic. deleg. super quæstionum. §. si uero. in fine. Arg. contra ff. de iure fisci. l. nõ intelligitur. §. j. & extra de senten. & re iudi. causam. in fine. Solu. primum regulare propter promptitudinĕ ad malum. xij. quæs. j. omnes alia casualia propter restrictionem doli mali. extra de dolo & cõtu. finem. & quia nõ est delegatus a principe.

[2] Nocet. Ias. l. j. de cõdictio. ob turpĕ. cau. Alex. cõsi. 100. col. ulti. ubi dixi li. 3. Phi. Deci. l. si Rufinus. col. j. C. đ testa. militis. c. causã, q. co. iij. đ iud. cons. iij. nu. 4. ubi & tetigi.

d Sæpe. Argu. alĭ qđ statui propter cautelam futurorum: ut xxviij. distinc. de Syracusanæ. liiij. distin. generalis. xxiij. distinc. c. in nomine domini.

e P Ræterea. Fũctionibus. id est, officijs. & intelligitur de ijs, qui alicui officio obligati sunt†, ut tutores & curatores, uel procuratores: qui finito officio suo licite promouentur: ut extra de obli. ad ratiocinia. c. unico. Nam qui ex administratione aliqua est obligatus reipublicæ, non potest prouehi ad honores: ut ff. de mune. & hono. l. rescripto. §. debitores. Secus si obligatus est pro al quo debito, ut ibi dicitur, & C. de episc. & cleri. quisquis emersis. Sed quid si aliquis est obligatus ad scribendum aliquid, forte iuramento, nunquid talis potest cõuerti in monasterium? dicit Hug. quod sic: nec fit iniuria illi, cui seruire tenetur: quia instinctu spiritus sancti fit, sic xi ij. q. v. dixit. arg. pro eo extra de uoto. scripturæ. & extra de cõuer. coniugatorum. ex publico. & c. ult. & xxxiij. q. ij. c. admonere, xix. q. ij. c. duæ. sicut soluitur ingratitudo religionis ingressu: ut xix. q. iij. c. j. Sed econtra uidetur, quod etiã mortuus debitor nõ potest sepeliri inuito creditore, nisi satisfaciat ei: ut extra de appel. qua fronte. Satis uidetur, quod possit intrare, & quod monasteriũ non in amplius tenet, quã ad ipsũ peruenerit, nisi postea rõne sui ad pinguiorĕ fortunã perueniat per successionem aliquam: ut xix. q. ult. ca. si qua.

† Scilicet ad curiam & officiũ suum.

Obligat⁹ ad aliqđ faciendũ, nõ impediĩ ingredi monasterium.

CAN. II.

D Esignata sunt genera laicorum, de quibus ad clericatum aliqui uenire non possunt: id est, si quis fidelis [a] administrauerit. [b] De curialibus autĕ manifesta est ratio: quoniam etsi inueniantur huiusmodi uiri, qui debeant [c] clerici fieri, tamĕ quoniam sæpius à curia repetuntur, cauendũ est ab his propter tribulationem, quæ sæpe [d] de his ecclesiæ prouenit.

Idem.

Non admittantur curiales ad clericale officium.

CAN. III.

P Ræterea frequenter quidam ex fratribus nostris curiales, uel quibuslibet publicis functionibus [e] occupatos, clericos facere contendunt: pro quibus postea maior est tristitia, tunc cùm iam de reuocandis † eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia nascatur de accito. Constat enim eos in ipsis muneribus, [f] id est, ministerijs & officijs etiam uoluptates exhibere, quas à diabolo inuentas esse nõ dubium est, & ludorũ & mimorum apparatibus aut præesse, aut forsitan interesse. Sit certè in exemplum solicitudo et tristitia fratrum, quam sæpe pertulimus Imperatore præsente, cùm pro his sæpius rogaremus: quam ipse nobiscum positus cognouisti: quibus non solùm inferiores clerici ex curialibus, uerùm etiã in sacerdotio constituti, ingens molestia, ut redderĕtur, instabat. [g]

Item ex concilio Toletano secundo.

Non promoueatur ad diaconatum, qui post baptismum ad fidelem necandum accinctus fuerit.

CAN. IIII.

S I quis [h] post acceptũ baptismum militauerit, [i] & chlamydĕ sumpserit, ac cingulũ [k] ad necandum fideles, ĕt si grauia nõ admiserit, si ad clerũ [l] admissus fuerit, [m] diaconi non accipiat dignitatem.

Item ex concilio Toletano quarto.

A quib. debet esse immunis, qui in episcopum ordinatur.

CAN. V.

Q Vi in aliquo [n] crimine detenti sunt: q infamiæ [o] nota aspersi sunt: qui scelera aliqua per publicam pœnitentiam se admisisse confessi sunt: qui in hæresim lapsi sunt: uel qui in hæresi baptizati sunt, aut rebaptizati esse noscuntur: qui semetipsos absciderunt, aut qui naturali defectu membro-

[3] Vel dic, [4] ꝙ in monasterio existĕs põt exequi tale officium, dum tamĕ non negligat diuinum obsequiũ: ut xcj. di. c. clericus.

Sub. uel aliquos libros scripsit. quod tñ intelligo de ductis expĕsis eiusdĕ. xvj. q. vj. de lapsis. ff. de cess. bo. his q bonis. secũdũ Lauren.

[4] Vel dic. Idĕ Pañ. Feli. c. cũ I. & A. de re iudica.

f Muneribus. id est, officijs munerum minorum.

g Instabat. tamĕ facti sacerdotes nõ restituuntur. liiij. dist. ex antiquis.

h S I quis. Pone casum ĩ. de pœni. di. j. c. si quis cũ telo. Alij ponũt casum de officiali.

i Militauerit. milites (ut uidetur) nõ possunt promoueri sine licentia Papæ. xix. q. iij. ca. monasterijs. sed intelligo illud de his, q irregularitatĕ cõtraxerunt. [5] Vnde nõ concedo, quod hoc solũ impediat promotionem, quod gladiũ assumpsit & militiã, nisi sæua facta exercuit, ut ĩ. liiij. dist. legem. Si uero sæpe interfuit bellis, & per eum non stat, quin occidat aliquem, licet non occidat, tamĕ propter ambiguum duplicitatis non admittere talĕ ad clerũ. ar. xxiij. q. v. excõmunicatorum.

Milites an promoueri possint.

[5] Et in hoc casu loquitur hoc cap. si qs. ut no. ĩ. 20. q. 3. præsens. ĩ glos. ar. ꝙ &c.

k Ac cingulum. id est characterĕ militarem: ut j. qõ. j quod quidã. in fin.

l Si ad clerũ. id ĕ, subdiaconatum.

m Admissus fuerit ex dispensatione.

n Q Vi in aliquo. Primo ponit uigintisex impedimenta, quæ impediunt promouendũ episcopum. Secundo dicit, quod episcopus ad minus à tribus episcopis est consecrandus ibi, ubi metropolitano placuerit. Metropolitanus autem est consecrandus in ciuitate metropoli à suis suffraganeis.

Epi & Archiepiscopi à quot sunt consecrandi.

o Infamię. ĕt đ facto, ut dixi ij. q. vij. c. ipsi Apostoli.

rum minus habere noscuntur: qui secundæ uxoris coniunctionem sortiti sunt, aut numerosa coniugia frequentauerunt: qui uiduam uel a marito relictam duxerunt, aut corruptam mariti fuerũt qui cõcubinas a aut fornicarias habuerunt: qui seruili conditioni obnoxij sunt: qui ignoti sunt: qui neophyti, uel laici: b qui seculari militiæ dediti sunt: qui curiæ nexibus obligati sunt: q insciȷ literarum: qui nondum ad triginta annos peruenerũt: qui per gradus ecclesiasticos non ascenderunt: qui ambitu honorem quærũt: qui honoré muneribus obtinere moliuntur: qui à decessoribus c in sacerdotiũ eligũtur. Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quẽ nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit: uel authoritas metropolitani, uel comprouincialium sacerdotũ assensus non exquisiuit. Quicunq; igitur deinceps ad ordinem sacerdotij postulatus, & in his, quæ prædicta sunt, exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit, & examinatus probabili uita & doctrina extiterit: tunc secundùm synodalia, uel decretalia constituta, cum omnium clericorum, uel ciuiũ uolũtate ab uniuersis cõprouincialibus episcopis, aut certè à tribus in sacerdoté die dominico d cõsecrabit, conueniẽtibus cæteris, qui absentes sunt suis literis: & magis authoritate, uel p̃sentia eius, q uerè metropolitanus eps est constitutus. Episcopus autem cõprouincialis ibi consecrãdus est, ubi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in ciuitate metropoli e à comprouincialibus ibidem conuenientibus. f

Si quis autem deinceps contra prædicta uetita canonum ad sacerdotij gradũ indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

DISTIN. LII.

Qui uerò prætermissis aliquib. gradibus nõ superbia, sed negligẽtia ad maiorem ascenderit gradũ, tandiu à maioribus abstineat, quousque congruo tpe p̃termissos accipiat.

Vnde Alexander secũdus scribit Grimaldo Cõstantiensi episcopo.

De eo, qui subdiaconatus ordine postposito diaconus et presbyter est ordinatus.

CAN. I.

Solicitudo dilectionis tuæ studuit consulere, utrùm portator istarum literarum diaconatus & presbyteratus officium idoneus sit peragere, necne, cùm ad id præpostero cursu subdiaconatus g ordine postposito negligentia potius, quàm superbia cognoscatur ascendisse. Vnde nos consulendo charitati tuæ mandamus, ut ab officio sacerdotali eũ prohibeas, donec p̃ximo quatuor tẽporũ ieiunio subdiaconatus ministeriũ sibi ritè imponas: & sic deinceps ad maiora officia eũ redire cõcedas.

---

a Qui concubinas. Ex hoc uidetur, qđ episcopus ipso facto nõ dispẽset 1 si.n. ipso facto dispẽsaret, quare hic puniretur promouẽs cõcubinariũ: cum tamen cũ ipso possit dispẽsare ipso facto: ut extra de iudi. at si clerici. Et facit ad hoc lxxxj. di. c. si qui. & extra de schisma. fraternitatis. & extra de præben. referente. Itẽ secũdũ hoc episcopus semper diceret se dispẽsasse, ut sic nõ puniret. Quod autẽ ipso facto dispẽset, probatur extra de fi. presby. c. ueniens. & xxviij. dist. diaconi. & extra qui ma. acc. nõ pos per tuas. liiij. dist. c. si seruus. et extra de restit. spo. c. literas. §. opinioni. ubi habes, ꝙ ecclesia mandando, uel dissimulando dispensat. Et hoc credo, ꝙ circa notum solo facto dispẽsat, sed non circa ignotũ: quia noti examinatiõe nõ egẽt: ut xlvij. dist. de Petro. Consulo tamen, quod testes uel literas habeant super dispensatiõe facta sibi. Vel dic, quod hic redarguũtur illi, qui ex contemptu ordinãt aliquos nõ examinãdo eos: ut lxxxj. dist. c. dictum. & c. quicunq;. & tantũ indiscreta dispensatio redarguit hic & in omnibus similibus. extra de præben. de multa.

Concubinariũ, p̃mouens, an uñ cũ ipso dispẽsare.

1 Ad hoc efficax argu. extra de fi. presbyter. ex tua. iuxta finẽ. ubi dicit cum aliquibus clericis dispensasti, &c. ergo à contrario, cũ q̃bus dispẽsatũ non est, pñt p̃cedere iudices illi, secũdum qđ eis datũ est in mãdatis: ex. de rescriptis. si quãdo. & c. cũ dilecta. secundũ Hosti.

b Laici. Non.n. repente de laico fiet episcopus. lxj. dis. c. j. & ij.

c Qui à decessoribus. nisi in hoc Papa dispensauerit: ut vij. q. j. petisti.

d Dominico. Hora tertia. lxxv. dist. quod die.

Metropolitanus in p̃pria ciuitate est consecrãdus.

e Metropoli. In p̃pria ciuitate cõsecrandus est metropolitanus: ut hic, & lxiij. distin. metropolitano.

f Cõuenientibus. Hic habes, quod metropolitanus cõsecrandus est à suffraganeis, ut lxvj. distin. c. j. extra de tempo. ordi. si archiepiscopus. & in auth. de eccle. tit. §. j. colla. ix. Argu. contra xxiiij. quæstio. j. pudenda. ubi dicitur, quod à Papa sit consecrãdus. sed primum est de iure: Papa tamen iã præscripsit contra ius illud.

Archiepi. à quibus est consecrandus.

g Qui uero. Subdiaconatus. Videtur ergo, quod aliqs promouetur in sacerdotem, qui nullum habuit ordinem: ut laicus, qui fit sacerdos secundũ Hug. Sed huic ob. xl. dist. sicut. 2 & extra de presbyte. non bapti. ueniens. Sed contra extra de cleri. per sal. promo. c. unico. Episcopus aũt non potest esse, nisi fuisset sacerdos: 3 ut extra de excess. præla. c. ex literis. in fi. de hoc dixi xl. dist. sicut. Si uero non baptizatus promoueret, uel chrismaretur, nullum reciperet sacramẽtum: quia baptismus est ianua sacramentorũ: ut xxxij. distin. ca. præter hoc. §. uerũ. nisi enim positum sit fundamentum, nihil potest superædificari: ut prima, quæstione prima. cum Paulus. Et est ar. quod præposteratio facti nõ uitiat factum. Arg. contra. vij. q. j. nihil. xxiij. distinct. quorundam. de cõsecra. distinct. iiij. omnis. Ioan. Solu. dicas quod laicus recipit ordinem sacerdotij, & etiam episcopatus.

Sacerdos qs nõ efficitur sine alijs ordinibus.

2 Vbi cõtrario stãdũ est, secũdũ Hu.

3 Idẽ sentit Hug. & Lauren.

a Si ĩtelligas, ꝙ primo recipiat sacerdotiũ, & post episcopatũ, uerum dicit. Alias falsũ ẽ, q̃a nec ĩ ẽpatu ĩprimitur character, secũdum quosdam. Sed alij cõtra.ar. extra. de renun. post trãslationẽ.§.ul.ubi ð hoc. extra de ordi.ab epis. q̃ renun. epis. c.j. Arch.

tus: a quia character imprimitur, si confertur in forma ecclesiæ ab eo, qui potestatẽ habet: ut extra de cleri.per sal.promo.cap.j.& hoc dummodo sit baptizatus, nec decre. illa, ex literis. in aliquo contradicit B.

a Curiales. Hic assignat tertiã causã, quare curiales non promouentur. Ioã.

b Legẽ quã pijssim⁹.no.qualiter ex sequẽti facto & p̃cedenti ꝓbatur medium, ut xxviij.distin.quia. Nam ex bona uita præcedente & sequẽte præsumitur mediũ, s. quod bono zelo petierit habitũ monachalem.

ADDITIO.

Ad idem xxxiij. qõ.j.c.j. secundum Hug. xviij. distin. peruenit. Lauren.

c Ex militaribus. Milites non impedit religio sacramenti: quia & clerici sacramento tenentur episcopis: ut xxiij.dist.quanquam, & tamen eis inuitis possunt intrare religionem. xix. quæst. ij. duæ.

Religionis asperitas ĩ quo habitu ꝓbãda est.

d In suo. No. quod in suo habitu quisque probãdus est: ut hic, & lxiiij. di. multos. & extra de regu. super eo. & xvij.q. ij. si quis incognitus. Dicũt tñ quidam, quod potius in monachali habitu probandus sit: quia non solum alij ipsum probabunt, sed etiam ipse probabit asperitatem ordinis, & habitus ipsorum: quod nõ potest facere in sua ueste. Ioan. Sed certe licet iura quædã dicant, quod in proprio habitu sit probandus quis, consuetudo tamen se in contrarium habet, & decre. etiam contradicit, extra ð regu. statuimus.

† Adde q̃ not. s̃.di. lj.in sum. in gl. unica.

Probai quis quãto tẽpore debet.

e Per trienniũ. Incognitus ꝓbabit̃ p̃ triẽniũ, ut hic: & xvij. q. ij. si quis incognitus, sed laicus cognitus uel clericus ignotus p̃ biennium.xix.q.iij. monasterijs. clericus notus per annũ.xvij.q.ij.Gonsaldus. a uel forte notus statim potest recipi.extra de regu.ad apostolicam. Sed hodie non debet, per decre. Alex. iiij. extra eo. non solũ. In cruce signatis statuitur dimidius annus, extra de reg.c.i.

a Vbi de hoc uideas.

DISTINC. LIII.

Vriales a autẽ (ut supra scriptum est) ideo ordinari ꝓhibentur, quia frequẽter, dum ab ecclesia repetuntur, plurima incõmoda ecclesia consequitur: uel quia ijdem curiales non uoto religionis, sed ut officiorum suorum ratiocinia fugiant, ad ecclesiam se transferunt.

Vnde Gregorius Papa scribit libro octauo Registri omnibus episcopis de lege Mauricij Augusti.

Quare sit constitutum, ne curiales ordinentur.

CAN. I.

Legem, quam pijssimus b Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militiæ, uel rationibus sunt publicis obligati, dũ causarum suarum periculum fugiunt, ad ecclesiasticum habitum ueniant, uel in monasterijs cõuertantur: uestræ studui fraternitati transmittere, ob hanc maximè causam, ꝙ hi, qui seculi actionibus implicati sunt, in clero ecclesiæ præpostere suscipiendi non sunt: † quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter, quàm prius uixerant, uiuunt, nequaquam student seculũ fugere, sed mutare. Quòd si etiam tales quique monasterium petũt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius à ratiocinijs publicis fuerint absoluti. Si qui uerò ex militaribus c uiris annumerari in monasterijs festinant, non sunt temerè suscipiendi, nisi uita eorũ subtiliter inquisita fuerit: & iuxta normam regularem in suo d habitu per trienniũ e probati: tunc monasticum habitũ Deo authore suscipiant.

DIST. LIIII.

Erui f autẽ ordinari ꝓhibẽtur, nisi à ꝓprijs dominis libertatem legitimam consequantur.

Vnde Leo ep̃s scribit omnibus episcopis.

Seruus ad clericatus officiũ non promoueatur.

CAN. I.

Nullus episcoporũ seruum alterius ad clericatus officium promouere præsumat, nisi fortè eorum g petitio, aut uoluntas h accesserit, qui aliquid i sibi in eo uendicant potestatis. Debet enim esse immunis ab alijs, qui diuinæ militiæ est aggregandus: ut à castris dominicis, quibus ascribitur, nomen eius nullius necessitatis uinculis abstrahatur.

Item ex concilio Triburiensi.

De seruili conditione nullus ad sacros ordines deueniat.

f Serui. Prĩo ostendit ꝙ nec priuatorũ nec ecclesiarum serui sunt promouendi, nisi libertatẽ sint consecuti. Secundo ostendit quid iuris sit, si aliter sint ordinati. Tertio qualiter serui Iudæorũ à dñio ipsorũ ualeãt liberari. No. ergo quod nunquã seruus priuati est promouendus, nisi plenam libertatem sit consecutus, ita quod nihil iuris retineat ĩ eo dominus: ut ĩ. eo.c.quicunque. & in c. nullus. Si uero sunt ecclesiarũ, non possunt similiter promoueri, nisi primo cõsequantur libertatem infra ea.c. iij. Ecclesia tamen non potest manumittere seruos suos pleno iure, nisi det prælatus duos eiusdem meriti.xij.q.ij.episcopus qui. nec tũc pleno iure manumittit, ut ibidem colligitur. De hoc distingue, ut extra de ser.non ordi. eo libẽrius.& ð re.ec. non alie.cõsensus.

i Notat Host. qđ dicit H. ꝙ si uita & conditio hominis sit nota, ꝓbat̃ per annũ & sic loqtur p̃cc.c. Gonsaldus. Si uero conditio nota est, sed uita ignota, tunc p̃ biẽniũ. & sic loquit̃ præced.c. monasterijs, ꝙ si utraq;. s. conditio, & uita sit ignota, uel saltẽ conditio, tunc triẽniũ est spectandũ. & sic loqtur præce.c. si quis ignotus. & istud c. legem. & ĩ. dist. ꝓxi. multos. Archi.

Seruus priuati sine libertate nõ põt promoueri.

g Nullus. Eorũ.i. istius uel illius, distributiue. sufficit.n. unius uolũtas si plures sunt dñi: ut insti.de do. §.erat o. lĩ. C. de cõmu. ser. manu.l.j.§.si autẽ.

h Aut uoluntas. Etiam si tacita, ut ĩ.eadem si seruus.

i Qui aliquid. Argu. quod omnium consensus est requirendus, quorum iuri in aliquo detrahitur: ut hic, & lxxxv. distinctio, archi-

archidiaconum.& extra de off. deleg. super eo. C. de autho. præstan. l. ult. & ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. lxvj. di. archiepiscopus. viij. q. j. c. licet.

Publice factis nemo cōtra dicere potest.

a NVlli. Publice. Arg. quod si aliqua sunt publice facta, nemo postea auditur contradictor. viij. quæs. j. licet. & xvj. distinctione. qđ dicitis. et xij. q. ij. qui & humanis. Simile extra qui ma accusa. pos. ca. ulti. Ar. contra xv. quæstio. vj. c. j. in fin.

Seruus nō canonice ordinat⁹, an gaudeat priuilegio clericali.

b Ceciderit. Ita sit seruus, sicut prius: nisi sit presbyter, uel diaconus: ut j. eadē, ex antiquis. Sed nunquid gaudebit talis priuilegio clericali quantum ad canonem, si quis suadēte. xvij. quæst. quarta. Argu. quod non extra de foro competen. c. ij. & xvij. q. iiij. ca. si quis deinceps. Argu. contra ff. de decu. l. vj. Ad hoc dico, quod iste in omnibus caret priuilegio clericali, præterquam in eo solo, quod non potest uerberari sine sacrilegio: quia illud priuilegiū datūm est clericis, nō tātum fauore ipsorū, sed etiam odio laicorum. Vnde in odium laicorū utitur eo, ut extra de senten. excommu. c. contingit. & c. uniuersitatis. Sed alias accusari potest à bigamis, & iudicari à laico: 1 licet secus sit in clerico deposito. lxxxj. dist. c. dictum. & hoc ideo est, qa iste fecit furtū corporis sui: ut C. de ser. fugi. l. j. Item nunquid potest cōtrahere matrimonium? Non, quia noluit, quod facere potuit. extra de cōuer. coniug. quidam. Ioan. Nō credo excommunicatum, qui depositū percutit: cum sit priuatus omni dignitate & priuilegio, qđ habebat. argu. ad hoc lxxxiiij. distinctio, capitu. quisquis. B.

1 Et est rō qa ista priuilegia ei data sunt: & in sui fauorē quilibet renunciare pōt, & qbus se fecit indignum. ar. C. de pac. l. si qs. Io. de Fant.

CAN. II.

NVlli de seruili conditione ad sacros ordines promoueantur, nisi prius à proprijs dominis legitimam libertatem consequantur: cuius libertatis charta ante ordinationem in ambone publicè a legatur: & si nullus contradixerit, ritè consecrabuntur. Porrò seruus non canonicè consecratus, postquā de gradu ceciderit, b eius conditionis sit, cuius fuerat ante gradum.

Ex concilio Maguntinensi, cap. octauo.

PALEA.

MAgnus episcopus Augustudunensis dixit: quid dilectionis uestræ procuratores, actores, & executores, seu curatores pupillorū, si debeant ordinari? Gratus eps dixit: si post deposita uniuersa & reddita rōcinia actus uitæ ipsorū fuerint comprobati in omnibus, debere eos cū laude cleri (si postulati fuerint) honore munerari. Si. n. ante libertatem negotiorū ab aliquo sine cōsideratione fuerint ordinati, ab ecclesia infirmentur. Vniuersi dixerunt, Rectè oīa statuit sāctitas uestra: ideoq; ita nostra quoq; est ista sententia.

Item ex concilio Toletano nono.

Post donum libertatis, famuli ecclesiæ reuocentur in clerū.

CAN. III.

QVi ex famulis ecclesiæ seruituri uocantur in clerum ab episcopis suis, necesse est, ut libertatis percipiant donum: & si honestæ uitæ claruerint meritis adiuti, tunc demum maioribus fungantur officijs. Quos uerò flagitij sordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua seruitus conditionis religet c in catenā.

Qui autem ordinandi à dominis suis libertatē consequuntur, ab eorum patrocinio penitus debēt esse alieni: ut in nullo eorum obsequijs inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto legitur.

Ad clericalem gradum suscipiuntur, qui nullo obsequio retento à dominis suis libertatē percipiunt.

CAN. IIII.

QVicunq; libertatē à dominis suis ita recipiunt, ut sibi in eis nullum obsequium d patronus retentet: si isti sine crimine sunt, ad clericatus ordinem liberi suscipiantur: quia directa manumissione absoluti noscuntur. Qui uerò retēto obsequio manumissi sunt, pro eo, quòd adhuc patroni seruituti tenētur obnoxij, nullatenus sunt ad clericatus ordinē promouendi: ne, quando uoluerint eorum domini, fiant ex clericis e serui.

Serui ordinati possunt qnq; ppter ingratitudinē in seruitutē reuocari.

c QVi ex. Religet. Hoc obtinet in seruis ecclesiæ tantum, ut propter ingratitudinem reuocentur in seruitutem. xij. quæstione secunda. octaua. etiam si presbyter sit. xij. quæstione secunda. diaconi. sed in laicis secus. Nam illi omne ius, quod habēt in seruo, tenentur remittere. Vnde non possunt reuocare in seruitutem: nec tenet lex C. de episcopis & clericis. seruus. ubi habes, quod domino redditur seruus, si deserit monasteriū, per id quod habes extra de condi. ap. cap. ij. sed si uult transire ad aliud monasterium, tūc distinguitur, ut extra de ser. non ordi. eo libentius.

Patronus quæ iura potest libertis remittere.

d QVicunq;. Nullum obsequium. Dicūt quidam, quod obsequium quod consistit in non faciendo, scilicet de non uocando in ius, uel quod in reuerētia consistit, ut de assurgendo, non potest patronus remittere: quia illud naturaliter debet: ut C. de bo. li. l. ult. C. de in ius uoc. l. ij. Sed hoc non est uerum, quia super eo potest libertus transigere. ff. de cō dic. inde l. si nō sortem. §. si libertus. Et bene concedo, q̄ generali remissione non tollitur (ut ibi dicitur) speciali 1 pōt. Nec tenet, quod est extra de ser. non ordi. c. nullus. Non enim in eo retineri potest aliquid iuris: licet sit argu. contra. j. ead. frequens in fin. Io. Vel melius dic, quod honesta conditio fuit ibi apposita: quā, quia non seruabat, degradari iubetur in illa decre. nullus. Bar.

1 Vt ff. de condit. & demō. nō nūquam, in fine.

e Ex clericis. quod tamen facere non possunt nisi pbata cā ingratitudinis: ut xv. qō. vij. episcopus:

Ex cōcilio Tole. lxxxij.c.

PALEA.

De seruorum ordinatiōe, qui passim ad radus ecclesiasticos ꝓmouent, placuit omnib. cū sacris canonibus cōcordare: et statutum est ut nullus epōrum deinceps eos ad sacros ordines ꝓmouere ꝓsumat, nisi prius à proprijs dominis libertatē consecuti fuerint: etsi qlibet seruus dominū fugiens, aut per literas, aut adhibitis testibus munere conductis, uel corruptis: aut qualibet calliditate, uel fraude ad gradus ecclesiasticos peruenerit, decretū est, ut deponatur, et dominus eius eū recipiat. Si uerò auus, aut pater ab alia patria in aliā migrās, in eadem prouincia filium genuerit, et ipse filius ibid. educatus est, et ad gradus ecclesiasticos ꝓmotus fuerit, & utrum seruus sit ignotū sit, et postea ueniens dñs illius legibus eum acquisierit, sancitū est ut si dominus eius illi libertatem dare uoluerit, in gradu suo permaneat. Si uerò cum catena seruitutis à castris dominicis abstrahere uoluerit, gradū amittat: quia iuxta sacros canones uilis ꝑsona manens sacerdotij dignitate fungi non potest.

Item ex concilio Martini Papæ.

Sine patroni consensu non ordinetur, qui patrocinio cuiuslibet est obligatus.

CAN. V.

SI quis obligatus fuerit tributo seruili, uel aliqua conditione, uel patrocinio cuiuslibet domus, non est ordinandus clericus, nisi probatæ uitæ fuerit: & patroni consensus accesserit.

Ex concilio Toletano, capitulo secūdo.

PALEA.

De rebus uerò illorū, uel peculio, qui à ꝓprijs dominis libertate donant, ad gradus ecclesiasticos ꝓmoueri debeant statutum est, ut in potestate dominorū consistat, quicquid ante libertatē habuerunt. utrū illis concedere, an sibi retinere uoluerint. Cæterū si [a] à dominis suis libertatē cōsecuti nō fuerint, & ad ecclesiasticos ordines aliquo modo irrepserint, ꝓsbyter peculij amissione mulctet: diaconus uerò factus, aut uicariū ꝓ se præstabit aut in seruitutē reuocabit, Cæteri uerò gradus nō possunt quenquā à nexu seruitutis absoluere.

Vnde Gel. scribit Martino & Iusto epi.

Seruus, si latenter irrepserit ad sacerdotium, peculij amissione mulctetur.

CAN. VI.

EX antiquis [†] regulis & nouella synodali explanatione comprehēsum est, personas obnoxias seruituti, cingulo cælestis militiæ non præcingi: [†] sed nescio utrùm ignorantia, aut uoluntate rapiamini: ita, ut ex hac causa nullus penè episcoporum uideatur extorris: ita enim nos frequens & plurimorum quærela circunstrepit, ut ex hac parte nihil penitus putetur constitutum. Actores siquidē illustris uiri filij nostri Amandi grauiter conqueruntur homines suo iuri debitos alios iā in clericos, alios iā in diacones ordinatos: cum nō solùm post modernū conciliū (quod tantorum collectione pontificū sub omnium saluberrimæ prouisionis assensu constat esse perfectum) huiuscemodi personæ suscipi non deberent: uerùm etiā si qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint [b] ignorantia faciente suscepti, eliminati prorsus, & exuti religioso priuilegio, [c] ad dominorū suorū possessiones iusta debuerunt admonitione cōpelli. Et ideo fratres charissimi, eos, quos supradicti uiri actores in clericatus officio monstrauerint detineri, discussos & obnoxios approbatos, custodito legum tramite, sine intermissione restituite: ita ut si quis iam ex his presbyter reperitur in eodem gradu, peculij [d]

† Et antiquis.

† Adde, an omisso dñi seruitio, possit religionē ingredi, not. in authenti. de mo. §. cū autē. co. j. in glos. in uerb. nec seruus. in sum. xxix. q. ij.

...scopus sacerdotibus.

[a] De rebus. Cæterū si. Hic agitur quid iuris sit, si seruus ordinatur non adepta libertate. Vnde nota, quod si sciente & contradicente domino ordinatur, reuocatur in seruitutem, etiam si sacerdos factus sit secundum quosdam: licet Hugo hoc neget: [1] ut infra eadem ca. quis aut. Si sciente & non contradicente domino in clerū fuerit ordinatus, ex hoc ipse liber fit & ingenuus: ut infra eadem, si seruus. ij. Si autem domino nesciente distinguitur, aut episcopo sciente, aut ignorāte. Si sciente episcopo, uel eo, qui pręsentat ipsum ordinetur, duplum restituet domino episcopus, uel præsentans. infra eadem. c. si seruus absente. Si uero episcopo, & ꝓsentatore ignorante, tunc locum habet hoc ca. proximum, infra.

[b] EX antiquis. Ante fuerint. Arg. constitutionem extendi ad præterita. [2] tertia quæstione quarta. omnes. & x. quæstion. j. sic quidam. Argu. contra extra de constitu. cognoscentes.

[c] Religioso priuilegio. Ergo uidetur, quod auferatur eis priuilegium clericale. de hoc argumen. lxxxiiij. distinction. capitulo, quisquis. [3]

[d] Peculij. Sed nonne peculiū domini est. xiij. quæstione secūda. illud. quæ ergo est hæc pœna? Dic peculij, id est, rerum, quas post sacerdotium est lucratus: uel forte habuit usum peculij, & ille auferetur ei.

Serui sine libertate ordinati, an sint in seruitutē reuocādi.

[1] Infra c. proxi. de hoc extra de ser. nō ordi. c. ij.

[2] Adde, an & quādo id fiat, no. in l. iubemus. C. de testam. ubi uide no. ī addi. c. fi. de cōsti. tex. est & Bart. in l. leges. C. de legib⁹.

[3] De hoc no. s̄. ea. c. ij. Ad hoc facit s̄. 50. dist. ut cōstituerent. ī princ. &c. accedens. Archi.

Peculium serui.

Aut

sui amissione mulctatus maneat. Diaconus uerò aut uicarium [a] præstet, aut si non habuerit, ipse reddatur. Reliqua uerò officia sciant neminē posse ab hac noxietate (si conuincitur) uendicari, quatenus hoc ordine custodito, nec dominorum iura, nec priuilegia ulla ratione turbentur.

Itē Herculētio Stephano & Iusto episcopis.

Seruus clericus factus, seruituti obnoxius maneat.

CAN. VII.

FRequens equidem & assidua nos querela circunstrepit de his pontificibus. qui nec antiquas regulas, nec decreta nostra nouiter directa cogitātes, obnoxias possessionibus obligatasq; personas uenientes ad clericale cingulum non refutāt. Nuper etenim rectores illustris fœminæ Placidæ petitorij oblatione conquesti sunt Sabinum Marcellianensis, siue Clusionatus urbis antistitem Antiochum seruum iuris patronæ suæ (absentis dominæ occasione captata) ad presbyterij honorem usque perduxisse, eiusque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decorasse. Et ideo fratres charissimi inter supradictos actores, [b] & eos, qui extremæ conditionis repetuntur obiectu, cognitionem uobis nostra authoritate deputamus: ut omni ueritate discussa, si re uera obiectā sibi maculam iustæ refragationis non poterit ratione diluere: [c] Leontium clericum, quem gradus præfinitus legibus nō defendit, ad sequendam conditionis suæ necessitatem modis omnibus reddi [d] † iubeatis. Antiochum uerò, quia per sacerdotium reconciliari † non potest, si in sua ecclesia in hoc, in quo est honore collocare eum desiderat domina: non uelut redditum sibi habeat, sed pro ministeriorum celebratione susceptum.

Idem Rufino & Aprili episcopis.

De eodem.

CAN. VIII.

QVis aut leges principum, † aut patrum regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni, nisi qui impunitum sibi existimat trāsire commissum? Actores siquidem filiæ nostræ illustres & magnificæ fœminæ Maximæ petitorij nobis insinuatione conquesti sunt Siluestrum, atque Candidum originarios suos contra constitutiones, quæ supradictæ sunt, & cōtradictione præeunte non legitimè à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo fratres charissimi tantæ præuaricationis excessus noueritis sagacius inquirendos: & si constiterit querelam ueritate fulciri, cōtinuò qui contradictione præeūte non legitimè sunt creati, à sacris officijs repellantur. [e]

[a] Aut uicarium. Sed unde dabit, cum nihil habeat? Sed dic quod suū uidetur esse, quod inuenitur apud ipsum: & lucratur cōniuentibus oculis domini. ff. de ma. l. iij. Dominus enim recipiēdo rem à seruo, ipsius uidetur approbare dationem: ut C. de condic. ob turpem causam. l. ulti. similiter seruus reipublicæ cū manumittitur, dabit uicariū pro se: ut C. de seruis reipu. manumit. l. j.

Vicarium. Argu. quod quis dando uicariū liberat se. sic xxxvj. quæst. j. capitu. de raptoribus. Sed quid si ad presens non potest habere uicariū: nū quid postea dando pretiū liberat se? Satis credo quod sic, argu. C. de patri. qui filios distr. l. ij.

[b] FRequens Actores. id est, procuratores. & sic in causa liberali interuenit procurator, contra id, secunda, quæst. sexta, si quando. Sed ibi loquitur de eo, qui impetitur: hic de eo qui impetit. Hic habes, quod ciuiliter agitur, & tamē ad depositionem. sic quadragesimaseptima distinctione, quoniam. Contra regulam illam ff. de mune. & hono. l. rescripto. & extra de accusa. qualiter. Sed hoc ideo est, quia aliter non posset restitui domino, nisi deponeretur.

[c] Diluere. Hic habes, quod incumbit onus probationis [r] reo. cōtra id sexta quæstio. ultima. capit. ultimo. Præterea ei, qui est in possessione libertatis, probatio incumbit. Sed dic quod non habet ideo cōmoda possessoris, quia uitiose fuit in possessione: ut C. de probatio. l. uis eius. Vel dic, quod ideo probat, quia seruus non potest interuertere possessionem suam, licet sit fugitiuus. ff. de acquirenda possessione. rem, quæ nobis. Sed quare non conuenit istos coram seculari iudice, cum seruus fugitiuus & gerens se pro libero remittendus sit ad forum domini: licet alibi inueniatur? ut C. ubi & apud quem causa status l. j. Sed hoc facit priuilegium ordinis.

[d] Reddi. Quæri cōsueuit, quare seruus alienus consecratus domino reddatur, & non res aliena cōsecrata: ut decimaquarta, quæstione ultima. capitulo, cōperimus? Respondeo, quia in rebus inanimatis nullus perpenditur dolus. sic septima, quæstio. prima. episcopus. Itē, quia ibi est consecratio in superficie, sed in homine est in anima. & lex dicit, quod alia est ratio in homine, quam in alia re. ff. de legatis primo l. si domus. §. cū alicui. in fine.

[e] QVis. Repellantur. Id est, restituantur ei. Et sic habes hic, quod plus ualet cō tradictio, quam absentia, contra regulam extra de electione. capitulo, quod sicut. [z] Itē habes hic, quod id quod post probabilem contradictionem factum est, cassatur. Nunquid eodem modo eo ipso, quod aliquid post probabilem appellationem factū est, cassandum est statim? quod uidetur, ut secunda, quæstione sexta. capitu. quoties. in fine. Dico quod non, nisi probetur causa appellatiōis: ut extra de testi. capitulo, ex parte Adæ. extra de restitutione spol. ca. audita. cū distinctione extra de appel. ca. interposita. uel dic, ut ibi. uel hoc est in optione petentis, quod maluerit. ij. q. j. ca. in primis. Sed nonne est contrarium. j. eodem capitulo, si seruus,

Ibi.

Procurator in causa liberali interuenit.

Probatio quandoq; reo incumbit.

[r] Potest dici quod nō fuit diu in possessiōe libertatis, alias contradiceret j. c. si seruus sciēte & intelligēte de clerico seculari, secus de monacho: ut ibi not. secūdū Pet.

† Redhibere.

† Alias, retolli.

Consecratio rei animatę & inaīatæ est diuersa.

† De quibus dixi ī præfat. ad edict. Henrici. 2.

[z] Et c. bonæ me. ij. dicūt quidā istam regulā locum habere in his, quorū præsentia, uel contradictio nō potest totū quod agitur cōfirmare uel īfirmare seu infringere. alias secus, ut hic. Archidia.

Ibi enim episcopus sciens condemnatur in duplum Sed potest esse,quod episcopus condemnetur, & seruus restituatur,

Origina-rij q̃ sũt.

a Generalis querelæ. Et originarios. Originarij sunt,qui ex ascriptitijs nati sunt in ipso solo: ut C.de agri. & cẽsi.l. colonos. li.xj. & tales sine gleba non possunt uendi, ut C.de agri.quem admodum. nec uidetur esse differentia inter eos & seruos ut C. eod. ne diutius. Ascriptitij autẽ sunt, qui ꝑ xxx. an. fuerunt in solo.C.e. cum satis. Io. Ascriptitij. n. duobus modis fiũt, aut præscriptione, aut duplici cõfessione per scripturã bis factam: ut C. de agri. & censi.cũ scimus.Ber.

Ascripti-tij duplici ter fiunt.

b Institutum.i.ne fauore ecclesiæ aliqd iniuste statuat: c quia prætextu pietatis non est faciẽda impietas: ut xiiij. q. v. forte. & j.quæst.j.non est putanda.

Facit ad hoc tex. ĩ l.ii. C. de indic. uidui.l.meminerint.

c Iurgari. Id est, litigari.

d Seruituti.i. clericatui.

e Transactione.Et nõne hoc est simonia:ut quis se emat ut promoueatur, imo ut promotus maneat in ordine: ut s̃. ead. ex antiquis? Sed dic quod hic non fit transactio super ordine, sed sup libertate: uel super ipso seruo, & super seruitio põt fieri transactio.xxxvj.q.j. de raptoribus. nec est magis simonia,quã si quis emeret terram,ut ibi ædificaret ecclesiam: sed tamen ipse seruus non potest transigere cum domino: ut C.de transact.interpositas.

Simonia utrum cõmittat̃, si quis emat seipsũ ut ꝑmoueatur.

Idem eisdem.

Nec ad religiosæ uitæ propositum,nec ad clericatus officiũ, serui sine dominorum consensu admittantur.

CAN. IX.

Generalis querelę ẽt uitãda præsumptio est,,qua propemodũ causantur uniuersi passim seruos, & originarios a dominorum iura possessionemq; fugiẽtes sub religiosæ conuersationis obtentu, uel ad monasteria sese conferre uel ad ecclesiasticum famulatũ conniuentibus quoq; pręsulibus indifferenter admitti: quæ modis omnibus est amouenda pernicies:ne per Christiani nominis institutum, b aut aliena iura peruadi, aut publica uideatur disciplina subuerti: præcipuè cùm nec ipsam ministerij clericalis hac obligatione fuscari dignitatẽ conueniat,cogaturq; pro statu militantium sibi,conditioneq; iurgari: c aut uideri (qđ ab sit)obnoxia: quibus solicita competẽter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, uel presbyter & diaconus, uel eorum,qui monasterijs præesse noscũtur, huiusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronis, aut deinceps, uel ecclesiæ seruituti: d uel religionis congregationibus putauerit applicandas:nisi uoluntate forsitan dominorũ suorum subscriptionis testimonio primitus absolutas: uel legitima transactione e concessas, periculũ se proprij honoris non ambigant, communionisq; subituros, si super hac re cuiusquam uerax nõ q̃rela pulsauerit.

Magnis quippe studijs secundũ beatum Petrum apostolũ præcauendum est, ne fides & disciplina domini blasphemetur. Idem: Nihil perire credimus ecclesiasticis utilitatibus, si quæ sunt aliena, f reddantur. g

h *Hoc tunc obseruandũ est cũ dñs et seruus eiusdem professionis inueniũtur. Cæterùm si Iudęus mancipiũ Christianũ emerit, iudicis, uel episcopi authoritate, ẽt eo inuito ad libertatẽ dẽt perduci.*

Vnde Grego. Libertino episcopo.

Ad libertatem perducantur mancipia Christiana à Iudæis comparata.

CAN. X.

Mancipia Christiana, i quęcũq; Iu

Prælatus qđ debet facere de re, quãm scit nõ esse ecclesiæ suæ.

f Aliena j̃.xij.q.ij.fraternitas.infra.xiiij.q.vj.si res aliena,propter quam.

g Reddantur.postquam scit ecclesia ea esse alterius. Sed pone,quod prælatus sciat rem non esse ecclesiæ: nunquid statim tenetur restituere? uidetur hic quod sic, & extra de simo.per tuas. in fin. & extra de possu.bonæ.ij.quia bonam fidẽ debet agnoscere: ut ff. mãda. Quintus. Dico a quod si diffidit de iure ecclesiæ,denuntiabit illi, quem credit dominum: ut rem

a Dico.ad hoc q̃ no.

petat.nec in hoc facit fraudẽ,ut ff.de neg.gest. at qui natura.§.cum me absente.& de hoc inuenies xxxiij. quæstione ij.si uero.

h Iudæus.Distĩgue,aut seruus Iudæi est uernaculus, id est, ex propria ancilla natus, aut emptitius. Si est emptitius:aut emit eum antequã fuit christian⁹.aut post. Item si emit eũ ante,aut emit eũ causa seruiẽdi,aut causa mercimonij.Vernaculus, si uult fieri Christianus, statim eripitur in libertatẽ, nullo pretio dato: ut C. de episcopis & clericis.deo nobis. §.ulti. Si enim emptus ad seruiendum, sine pretio liberatur, si uult fieri Christianus:multo magis, qui natus ẽ ex ancilla propria sine pretio liberatur, si uult fieri Christianus. Dicit enim Gregorius ꝑ illo solo dandum pretium,qui causa mercimonij ẽ emptus, ut j̃. ead.fraternitatem. Si aũt est emptus postquam fuerit Christianus, liber efficitur nullo ꝑtio dato: quia commercium Christiani penitus est ei interdictum: ut j̃.eadem: mancipia. Si autẽ esset emptus, dum esset paganus: si causa seruitij est emptus,& uult fieri Christianus, liber efficitur sine pretio:ut j̃. ea.fraternitatẽ.Si autem causa mercimonij est emptus,si eũ uenalem nõ exponit intra tres menses, postea sine omni pretio liberat̃: q̃a præsumitur, quod ad seruiẽdum eum emerit: ut ea.c.fraternitatem. Si autem intra tres mẽses eum exponit uenalem, & forte eum uendere non potest: si uult fieri Christianus,liberatur relicto pretio duodecim solidorum,extra de Iudæ.c.j.Idẽ per omnia in seruis Paganorũ,licet Hug.dicat,quod si uernaculus Pagani fiat Christianus, tenetur seruire dño suo, i secũdũ illud Apostoli:Quicunq; serui sunt sub iugo infideliũ,dños suos oĩ honore dignos arbitrent̃. Et alibi: Serui subditi estote dñis,&c.Et secundũ hoc põt paganus esse dñs christiani,sed non fieri.

Petr. Ancha. repe. c. peccati uenia. de reg. iur.in vj.

Serui Iudæorũ si uolunt baptizari, an eripiãtur statim in libertatem.

i Vñ dicit illud esse in uernaculis Iudæorũ ꝑꝑ eorum ꝑfidiam,& magis suspectã eorũ cohabitationẽ. Sed, ut ꝑdictũ est, idẽ dicendum est ĩ utrisq;.C. de epis. & cleri.Deo nobis. q̃a hodie pagani fere oẽs iudaizant, discernẽdo, cibos, & alios rit⁹ exercẽdo, secũdum Lauren.

Mancipia Christiana,ante emptionem.

dæum comparasse patuerit, ad libertatē a iuxta legum præcepta sine omni ambiguitate perducite: b ne (quod absit) religio Christiana Iudæis subiecta polluatur.

Item ex concilio Toletano quarto.

Officia publica Iudæis non sunt committenda.

CAN. XI.

NVlla officia c publica Iudæis iniu ngantur, per quæ eis occasio d tribuatur pœnam Christianis inferre. Si uerò Christiani ab eis in Iudaismo † ritu sunt maculati: uel etiam circuncisi, non reddito e pretio ad libertatem & religionē redeant Christianam.

De his autem, qui ĩ infidelitate empti, ad gratiā baptismi uenire desiderāt, qd fieri debeat, Greg. Papa scribit Fortunato Neapolitano episcopo.

In libertatem uendicentur serui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt.

CAN. XII.

FRaternitatem uestrā primò oportet esse sollicitam si de Iudæorum seruitio non solùm Iudęus, sed etiam quisquam paganorum fieri uoluerit Christianus, postquam uoluntas eius fuerit patefacta: ne hunc sub quolibet ingenio, uel argumento cuipiam Iudæorum uendendi facultas sit: sed is, qui ad Christianam conuerti fidem desiderat, defensione uestra in libertatē modis omnibus uendicetur. Hi uerò, quos huiusmodi oportet seruos amittere, ne forsitan utilitates suas irrationabiliter existiment impediri, sollicita uos hoc cōuenit consideratione seruare, ut si paganos, quos mercimonij causa de extraneis finibus emerint, intra tres menses dum emptor, cui uenditi fuerint, f non inuenitur, fugere ad ecclesiam fortè cōtingit, & uelle se dixerit fieri Christianos: uel extra ecclesiā hanc talem uoluntatē prodiderint: pretium eorum ibi à Christiano emptore percipiant. g Si autem post præfinitos tres menses quisquam huiusmodi seruorum Iudæorum uel le suū dixerit, & fieri uoluerit Christianus: nec aliquis eum postmodum emerit, h nec dominus qualibet occasionis specie hunc audeat uenūdare, sed ad libertatis procul dubio pręmia perducatur: quia hunc nō ad uēdendum, sed ad sibi seruiē dū dicitur i cōparasse.

Idem Ianuario Caralitano episcopo.

PALEA.

S*I qlibet Iudæorū seruus ad uenerabiliora loca fidei cā confugerit, nullatenus eum patiamini pręiudicium sustinere: sed siue olim Christianus, siue nunc fuerit baptizatus sine ullo Christianorum pauperum damno religioso ecclesiasticæ pietatis patrocinio modis oĩbus defendatur.*

Itē ex cōcilio Toletano.

PALEA.

E*T si Iudæorum serui in ecclesijs conuersi ad Christi gratiam conuolauerint, libertati donentur.*

Ex concilio Maticen. decimosexto.

a Ad libertatem. xvij. q. iiij. Iudas q cōtra. Sed hic de eo agitur, quem constat esse Christianum: ibi de eo, qui mētitur se esse Christianū, ut euadat iugū seruitutis.

b Perducite. id est perductos ostendite: qa statim liber est. extra de Iudęis. cap. ij. tamen coloni possunt esse Iudæorum, ut ibi dicitur. Sed nunquid Christianus potest emere Iudæū mancipium? Sic, tamen ut cum illo nō moretur, ut xxviij. quæst. j. sæpe. & capitu. nullus. Ioan.

c NVlla officia. ĩ. xvij. quę. iiij. constituit.

d Occasio. Argu. quod nemo cogit sibi eligere exosum: ut lxiij. distin. ca. ult. Io. ar. liiij. distinctio. c. j.

e Non reddito. secundum legem decapitatur. C. ne Iudæus Christianū man. l. unica.

De his autem. Supra ostensum est quid fieri debeat de seruis Christianis, quos Iudæi emerunt. Nunc ostē dit quid iuris sit de seruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc scribit Grego. Fortunato Neapolitano episcopo.

FRaternitatē. f Venditi fuerint. id est, debent uendi: & tunc cum emptor non inuenit, non perdit serui pretium argu. decimasexta, quæstio tertia. placuit. uel forte uenditi fuerāt, sed emptor absentauit se aliqua de causa.

ADDITIO.

Et tūc dic emptor, scilicet Iudæus, q eos emerat.

g Percipiant. Datis duodecim solidis pro meliori mācipio, ut extra de Iudæis. capitu. primo. Sed quid si nemo ipsum uult redimere? quęrat pretium ostiatim: ut ff. d manu. l. iij. aut seruiat quinque annis. C. de ca. l. ult. & xxxvj. q. j. de raptoribus.

g Percipiant. Sic ergo aliquis cogitur uendere rem suam: ut decimaquarta, quæstione sexta cōperimus.

h Emerit. Id est emet. sic quandoq; ponitur futurū pro præterito, ut sexagesimatertia dist. nosse. ibi ponitur fore peruētum, pro peruenisse. sic ff. de uerborum significa. uerbum erit, & ff. de leg. tertio. l. etiam. & supra distinctione quinquagesima. ponderet.

i Dicitur. Id est, præsumitur. & hæc est præsumptio iuris. & dicunt quidam quod contra hanc præsumptionem non admittitur probatio: cū hic non tātum præsumat, sed etiā statuat ius: ut extra de reg. uidua extra de condi. ap. per tuas. Et istud concedo, quod ubicūq; non tantum præsumit ius, sed etiam aliquid certi statuit, quod non admittatur probatio in contrarium: licet H. contrarium dicat, ut xxvij. q. j. nec aliqua. & xxxv. quæst. iiij. extraordinaria. ĩ. xvij. q. iiij. in uenditionibus. Io. Ego credo quod semper admittitur probatio in contrarium, nisi ius statuat, quod non admittatur, ut ĩ. xvij. q. iiij. in uenditionibus. De hoc habes l. distinctio. ferrum. B.

Si ser-

Ad idē est tex. in l. fi. & ibi Bar. & p totum. C. de Iudæ.

† iudaico

Vendere qñq; quis cogit rē suam.

Probatio an admittatur contra pſumptionem.

Addean & quādo cōtra præsumptionē iuris & de iure admittat probatio, uel nō, not. in authē. sed iā necesse. C. de don. ante nup. gl. in l. iuregentiū. §. quod fere. ff. de pactis.

PALEA.

Præsenti cōcilio Deo authore sancimus, ut nullum Christianum mancipium Iudæo deinceps seruiat: sed datis pro quolibet bono mancipio duodecim solidis ipsum mācipium quicunq; Christianorum ad ingenuitatem, seu ad seruitium licentiā habeat redimendi. Et si Christianus fieri desiderat, & non permittitur, similiter faciat: quia nefas est, quem Christus dominus sanguinis sui effusione redemit blasphemum Christianæ religionis uinculis tenere. Quod si acquiescere statutis nostris quicunq; Iudæus noluerit, quandiu ad pecuniam constitutam uenire distulerit, liceat mancipiū ipsū cū Christianis ubicūq; uoluerit, habitare.

Item ex concilio Aurelianensi.

De eodem.

CAN. XIII.

SI seruus absēte a domino, aut nesciente, epō tamen sciente q̄ seruus sit, aut presbyter aut diaconus ordinatus fuerit, ipso in clericatus officio b permanēte, eps eū domino suo cū duplici satisfactione recōpenset. c Si uerò eps eū seruum nescierit qui testimoniū perhibēt, aut supplicauerit d eū ordinari, simili redhibitiōe teneātur e obnoxij.

Item Leo Imperator omnibus episcopis.

Constitutio noua. †

De eodem.

CAN. XIIII.

SI seruus sciēte f & non contradicēte domino suo, in clero fuerit ordinatus, ex hoc ipso liber & ingenuus erit. Sed si ignorante domino, licet ei intra spatiū uni⁹ g anni, & seruilē h fortunā probare, & seruū suū i accipere: uerū etiā si legitimo probato expimento monachus efficiatur, euadit iugū seruitutis. Debēt .n. per triennium k antequam monachi efficiātur, in monasterio permanere postea uerò si monachi ef fecti fuerint, liberi efficiūtur. Episcopalis l enim ordo liberat à fortuna seruili, & adscriptitia, sed nō à curiali m siue officiali: nam & post ordinationem durat. Sed & ius patriæ potestatis soluit episcopalis dignitas. Adscriptitios uero in ipsis possessionibus clericos etiā præter uoluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen ut clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant. n

Item Leo Papa omnibus episcopis.

CAN. XV.

ADmittuntur passim ad sacrum ordinem, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & qui à dominis suis consequi libertatem minime potuerunt. ad fastigium sacerdotij (tanquam seruilis uilitas hunc honorem capiat) prouehuntur. Ab his itaque fratres charissimi omnes uestræ prouinciæ abstineant sacerdotes: & non tantum ab his, sed etiā ab alijs originarijs, o

a SI seruus. Absente. Videtur enim episcop⁹ tūc cum eo dispensasse si. xxviij. dist. diaconi. Et est ar. ad hoc, q̄ episcopus dispēsat ipso facto circa notum: ut dixi lj. di. qui in aliquo.

Furtū sui ipsius qs comittit.

b Officio. De dispensatione fauore libertatis. deberet enim deponi: quia furtū cōmisit corporis sui: ut C. de ser. fugi. l. j. Sed qđ si isti non habent unde soluant: tunc dico istum reddendum domino: ut s̄. e. ex antiquis. arg. ff. de eo per quē factum est l. ult.

c Recompenset. i. si habet proprium'. alioquin nō: quia delictum personæ, &c. ut xvj. q. vj. si episcopus. extra de appel. reprehensibilis.

d Supplicauerint. Et sic patet, quod nō semper deponitur ordinat⁹, q̄ occultat crimē suū: 1 quod est contra H. ut dixi l. di. ex pœnitentibus.

1 Id est, defectum quia seruitus nō est crimē, sed est defect⁹ sed ordinand⁹ peccat, non manifestā do defectū. vñ si bñ inspicias, non est cōtra. Hugo.

e Teneantur obnoxij. Item patet hic quod episcopus non tenetur prouidere ordinato: cum alter eum examinat: ut s̄. xxiiij. distin. quando.

f SI seruus sciente. Argumentum de taciturnitate, 2 extrà de ijs q̄ fiunt à præla. ca. ij. & dixi xxvij. distin. diaconus. & xxviij. dist. diaconi.

Ordinato' quādo nō tenet episcopus ꝓuidere.

2 Alias tacens habeatur pro cōtumace. j̃. lxv. dis. c. ulti. in gl. ult.

g Vnius. Sed qualiter hoc stare potest in presbytero uel diacono. nā episcopus debet seruare interstitia tēporū, quæ sunt j̃. lxxvij. dist. in singulis. sed si obseruauit, constat q̄ plus stetit. quā per annū. Respon. dicunt quidam, quod iste fuit ordinatus sine examinatione, & non obseruatis interstitijs. Vel dic quod erat grandæuus, unde usq; ad annum potuit promoueri in diaconē: ut lxxvij. distinct. monacus. Vel dic, quod annus iste incipiat non à tempore ordinationis: sed à tēpore scientiæ. arg. xvij. qō. ij. si quis incognitus.

Episcop⁹ inter ordinandū debet obseruare interstitia temporum.

† In authē. de sanctiss. epis. §. si seru⁹.

h Seruilem. Plus enim ualet ordo, quam sciencia & militia: ut ff. de libe. cau. qui de libertate. in fi.

Ordo præfertur sciētiæ & militię.

i Seruum suum. cum distinctione s̄. eo. ex antiquis.

k Per triennium. Ad monachatum datur trienniū, ad clericatum annus: quia clerici sunt in publico, & monachi latent.

Monachi latent.

l Episcopalis. Et etiā sacerdotalis, ut supra, eadem. ex antiquis.

m Sed nō à curiali. Quidam dicunt ista uerba non esse in ipsa lege: & uerum est, quod in illa nō ponūtur, sed alibi: ut in authentic. de sanct. episcopis. §. sed hoc quidē. colla. ix. sed secūdum hæc iura canonica hoc nō tenet: quia cum ordo liberat à seruili fortuna multo fortius à curiali soluit episcopalis dignitas. Quæ autem dignitas liberat à potestate patria, habes in authenti. constitutio, quæ de dig. colla. vj. & C. de decu l. ult. lib. x. & in authen. ut ordinariæ præfect. col. v.

3 Et ideo subijcit. c. sequēs qđ hoc corrigit. Io. de Fant.

n Adimpleant. Hoc non tenet: ut s̄. eo. quicunq;. 3

o ADmittuntur. Originarijs. tales enim liberi sunt. ut C. de agri. l. diffinimus. libr. undecimo. & l. ne diutius. & extra de Iudæ. c. ij. 4 Io. De

4 Ad ordines tamē nō admittentur sine licētia dñorū, ut hic. Nec tenet qđ legi. & notat s̄. c. pxi. in fin. Nā illud hic corrigitur. Io. de Fant.

De seruis. CASVS. Hic mouet Gratianus quandam quæstionem, an serui monasterij possint ordinari, & probat sophistice, quod non possunt: quia serui ecclesiarũ promoueri nõ possunt, nisi ab episcopis suis libertatẽ consequãtur. Sed serui monasterij libertatẽ consequi nõ possunt: ergo ad clericatũ promoueri nõ possunt. Et quòd nõ possunt cõsequi libertatem, probatur sequẽti capit. cuius casus patet, & per te uidebis.

a Abbati. Liberum. quia si manumittitur seruus ecclesiæ, duo dabuntur loco illius: ut xij q. ij. episcopus. Sed abbas nihil habet proprij: ut xij. quæstiõ. j. non dicatis. unde non potest facere hanc recompensationem.

Abbas nihil proprij habet.

b Proprium. Quia nemo potest plus iuris in alium, & c. ut extra de do. inter ui. & uxo. nuper. & ff. de regu. iur. nemo j. q. vij. Daibertum. sed fallit extra de elect. suffraganeis. ff. de acqui. re. do. non est nouum.

c Alienari. xj. q. tertia. si quis à proprio. nisi in casibus: ut ff. de pigno. actio. l. si conueneri t. & institu. qui. ali. non li. §. primo, & finali. de usufruct. leg. quod nostrum.

De hoc extra de iure patr. cura. ibi uideas.

d Proprio. Si. extra de iure patronatus. quod autem.

e In alio capitulo. j. xvij. quæstione quarta. in uenditionibus.

Multos. CASVS. Quæsitum fuit ab Augustino, an serui ecclesiarum uel secularium uirorum, si uelint fieri monachi, sint indifferẽter admittendi. Et respondet quod non: quia si indifferenter eos admittimus, damus eis occasionem fugiendi dominos suos se ad ecclesiam transferendo. Si autem differenter repellantur, Deo negamus quædam id est, eos, qui hoc petunt propter Deum, qui dedit omnia: & ideo prius in laicali habitu diligenter congruo tempore probati, si eorum uita inueniatur honesta, monachi fiant. Et si postea irreprehensibiliter uixerint, poterunt ad sacros ordines promoueri, per temporum interualla: dummodo non sint illis criminibus maculati, quæ lege ueteri morte puniebantur. Quod postea sequitur usq; ad dist. plenum est.

uel qui alicui conditioni obligati sunt, uolumus temperari, nisi forte eorum petitio, aut uoluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos uendicant potestatis.

4 *De seruis monasterij, quæritur, an ecclesiasticis officijs possint aggregari an nõ. Sed famuli ecclesiarum nõ sunt ordinandi, sicut supradictũ est, nisi à proprijs episcopis libertatem consequãtur. Porro seruus monasterij libertatẽ cõsequi nõ ualet: nõ ergo ad clericatũ sibi accedere licet. Quod autem liber fieri nõ possit, probat authoritate octauæ synodi, in qua sic statutũ legit.*

Monasterij seruum Abbati, uel monacho non licet liberũ facere.

CAN. XVI.

ABbati, uel monacho monasterij seruum non licebit facere liberũ. a Qui. n. nihil proprium b habet, libertatem rei alienæ dare non potest. Nam & sicut seculi leges sanxerunt, non potest possessio alienari, c nisi à proprio d domino.

Hac autem authoritate prohibentur serui adipisci libertatẽ recedendi ab obsequio monasterij, sed nõ prohibentur nãcisci libertatẽ promouẽdi ad sacros ordines. Potest. n. in sacris ordinibus constitutus monasterij obsequio perpetuò deseruire: ac si seruus monasterij et libertatẽ adipisci, & sacris officijs associari ualet. vnde in alio capitulo e præfatæ cõstitutiõis hec causa redditur. Iniustũ. n. est, ut monachis rurale opus faciẽtibus, serui eorũ otio torpeant, ac delicijs affluãt.

Quòd autem serui ecclesiarũ (quo nomine etiã monasterij seruos significari ĩtelligimus) ad sacræ religionis propositũ debeãt assumi, authoritate Gregorij probatur, qui in generali synodo residẽs dixit:

Si conuersationis probatæ fuerit famulus ecclesiæ, potest ordinari.

CAN. XVII.

MVltos de ecclesiastica familia nouimus ad omnipotẽtis seruitiũ festinare: ut ab humana seruitute liberi in diuino seruitio ualeãt in monasterijs cõuersari. Quod si passim admittimus, omnibus fugiẽdi ecclesiastici iuris dominiũ occasionẽ præbemus. Si uero festinantes ad omnipotẽtis seruitium incautè retinemus, illi inueniũtur negare f quædam, qui dedit oĩa. g unde necesse est, ut si quis ex uiris ecclesiasticis, uel secularis militię h seruitute ad Dei seruitiũ cõuerti desiderat, probetur prius in laicali habitu constitutus, & si mores eius atq; conuersatio bono desiderio illius testimonium ferunt, absque ulla retractatione in mo-

f Negare. Ex hoc uidetur quod serui ecclesiarũ secundum præscriptum modum probati impediri non possunt, si uelint promoueri: cum opus sit pietatis manumittere seruos. duodecima, quæst. secũda, cum redemptor. Sed dic quod Gregor. non dat potestatem hic seruis conuertendi, & se subtrahendi: sed prælatos instruit, ut non aliter manumittãt, quàm probatione adhibita. Vel dic, quod loquitur de iam manumissis. ut etiam tales indistinctè non sint recipiendi, nisi probentur per triennium in laicali habitu.

Seruos manumittere est opus misericordiæ.

Alias, transferẽdi.

Ita intelligit Laur.

g Omnia. Et ita non debemus omnes refutare, nec etiam omnes admittere: & sic media uia tenẽda est: ut xlv. distinctio. disciplina. ff. de offic. proconsu. l. solent.

Media uia est tenenda.

h Militiæ. Non obst. xix. quæstio. iij monasterijs. & dixi. liij. distinc. legem.

a Morte. Non tamen omnia, nec sola, quæ tunc puniebantur morte, hodie repellunt à promotione: quia furtum & simplex fornicatio non puniebantur morte, ut xxxvj. quæsti. ij. denique. & in alijs multis ut xxij. quæstio. ij. si quis per uetus, hæc tamen hic repellunt à promotione. xlix. distinc. hinc etenim.

b Prohibendum est. Fuerint. id est, uixerint, uel etiam eorum hæredes, ut C. de liberis, & eorum liber. libertinæ. Filius tamen liberti potest, ut ff. de obsequijs libertorum. hæres. C. de operis libertorum. quod ex liberta. Secus tamen est in libertis ecclesiarum: ut s. eo. qui ex famulis. quia eorum domina, scilicet ecclesia nunquam moritur, ut xij. q. ij. liberti.

Corpore. Hæc distinc. diuiditur in duas partes. Et principaliter in hac distinc. tractat quòd corpore uitiati, scilicet impotentes, uel magnis membris, & apparentibus, unde deformarentur, uel minoribus per culpam suam, promouendi non sunt. Si autem à barbaris, uel à dominis, uel ab inimicis facti fuissent, uel à medicis, uel casu, possent promoueri. & hoc probat in prima parte per xij. authoritates sanctorum. Secunda ibi, Hoc autem. Ioan. de Fant.

c Corpore uero uitiati. Hic agitur de corpore uitiatis, & quæ pœna debeatur ordinatoribus talium. Notandum, quod sponte uitiati in quocunque membro repelluntur à promotione, & deijciuntur iam promoti: ut j. ea. penitentes. sunt enim sui homicidæ. j. ead. si quis. & cap. qui partem. Si autem casu uitiati sunt corpore, scilicet ab hostibus inuiti, uel propter ægritudinem uoluntarij, siue à se, siue à medicis, nõ obest eis. infra ea. si quis à medicis. Si autem alias sunt uitiati, aut ipsi insistebant operi licito, aut operi illicito. Si illicito repelluntur, si licito, & sunt uitiati in minimis membris, siue occultis, non repelluntur à promotione: ut j. ead. qui partem. & cap. eunuchus. Sed si in magnis. & manifestis, non promouentur, ut j. ea. si Euangelica. Si ergo aliquis in principalibus mẽbris scilicet in oculo uel manu habet enorme uitium, nõ promouetur, secus si modicum, & quod nõ generat scandalũ, ut extra de cleri. ægro, uel debili. ca. presbyterum. extra de corpo. uiti. ca. j. & iij. Ioan.

d Priscis. Vel sufficiẽtibus, Vbi enim non est copia aliorum, bene assumuntur minus legitimi: ut ff. de decur. generaliter. §. penult. Sic alias in defectũ probationum admittitur minus idoneus testis: ut iiij. quæst. iij. ca. si testes. §. item serui. xiiij. q. ij. c. ij.

e Monasterialibus. Hic uidetur, quod monachi nõ possunt esse prælati ecclesiarum secularium, nisi ex dispensatione. extra de capel. mona. ca. in ecclesijs. extra de statu. mona. ca. ij. Hug. dicit, quod de iure possunt, dũ tamen habeant & abbatis & episcopi consensum. xvj. quæstio. j. cum pro utilitate. & ca. doctos. De regularibus habes, quod licite possunt, ut extra de statu mona. capi. quod Dei Io. credo, quod de iure communi possunt promoueri, si possunt secum habere socium sui ordinis, ut extra eo. ti. monachi. B. de hoc ad plenum xvj. q. j. in sum. Vllus.

De furto probatur de cõsecra. dis. 4. discipulos. & extra de furtis. si quis Hodie ista ꝓprie sumendo repellunt à promotione. 81. distin. ca. j.

Ecclesia nunquam moritur.

Et cap. ult. ubi de hoc. & in præced. c. presbyterorũ. Arc. Legitimis deficientibus assumũtur minus legitimi.

Et ista fuit sententia T. & Gofr. Dicũt enim quod in ista decretali monachi. cõtinetur ius cõe: ex dispensatione tamẽ epi cũ cõsẽsu abbatis, potest monachus ꝓfici ecclesię parochiali. xvj. q. j. in parochia. ca. doctos. cũ pro utilitate. c. si monachus. Et hoc de pauperibus dicũt intelligi. Arc.

nasterio omnipotenti domino seruire permittatur ut ab humano seruitio liber recedat, qui diuino amore districtiorem appetit subire seruitutem. Si autem & in monachali habitu secundum patrum regulas irreprehẽsibiliter conuersatus fuerit, post præfixa à sacris canonibus tempora iã ad quodlibet ecclesiasticum officium prouehatur: si tamẽ illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in ueteri testamento morte [a] mulctantur.

Ecce quãdo serui ad clericatũ assumi ualeant, uel quando non admittãtur. Liberti quoque non sunt promouẽdi ad clerum, nisi ab obsequijs sui patroni fuerint absoluti.

Vnde in concilio Elibertano.

Absque patroni assensu, liberti non promoueantur ad clerum.

CAN. XVIII.

Prohibendum est, ut liberti, quorum patroni in seculo fuerint, [b] ad clerum non promoueantur.

DISTINC. LV.

Corpore uerò uitiati [c] similiter à sacris officijs prohibentur.

Vnde Gelasius papa scribit dicens.

Qui de monasterialibus disciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis, ante acta eius uita examinetur.

CAN. I.

Priscis igitur pro sua reuerentia manentibus institutis (quæ quidẽ ubi nulla rerum, uel temporum urget angustia, regulariter conuenit custodiri) quia eatenus ecclesiæ, uel cunctis, uel sufficientibus [d] priuatæ sunt ministris, ut plebibus ad se pertinentibus diuina munera supplere non ualeant, concedimus, ut si quis monasterialibus [e] disciplinis eruditus ad clericale munus accedit, etiã de laicis, ante acta eius uita requiratur: Ne sit aliquo facinore infectus, uel illiteratus, uel bigamus, uel ab adolescentia sordidatus, uel corpore uitiatus, uel seruilis, uel originariæ conditionis, uel curiæ, uel publicarum rerũ nexibus implicatus, uel publica pœnitentia notatus, uel nulla congruentis temporis expectatione discussus.

Item ex concilio Arelatensi tertio.

Annuæ suspensioni subiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat.

CAN. II.

Nullus pœnitentem, nullus bigamũ, nullus uiduarum maritum in prædictis honoribus audeat ordinare: & licet hoc iam omnium propè canonum instituta contineant, tamen ne cuiquã sacerdotum supplicantiũ (sicut iam suprà diximus) importunitas, uel suggestio iniqua subrepat, ne-

a Seuo-

a Seueriorem. Et nonne seuerior fuit illa constitutio, quæ priuat tales potestate ordinandi, ut xxxvj. dist. qui ecclesiasticis? sic, & hic adijcitur alia pœna.
b Anno. Not. hic annum cōputari à tempore scientiæ: ut xvij. q. ij. si quis incognitus. ij. q. vj. c. biduum. qd si annus sit bissextilis, in quo aliquis suspensus est, nūquid sufficit abstinere ccclxv. diebus? nō uidet: quia illi duo dies habentur pro uno: 1 ut extra de uerb. sig. quæsiuit. sed nō est ita, ut ff. de sta. lib. cum hæres. §. Stichus. quia hoc ca. loquitur de uitiatis in anima, 2 & quātum ad hoc facit ad propositum magistri.

Anuus bissextilis duos dies facit haberi pro uno.

1 Adde hic ad hoc an bissextus cōputet in numero dierū, & mēsiū, no. in gl. fi. in l. ij. ff. de diuer. & tēpo. pscri. & gl. in l. cū bissextus. ff. de uer. sig.
2 xiiij di. usque.
3 Vbi de hoc extra de præbē. cum non ignores. in fine.

POenitentes. Dissoluet. Arg. aliquem uenire cōtra factū propriū. simile. xxxv. q. ix. quod qs. xij. q. j. certe. 3 extra de elec. nosti. Arg. contra de cle. coniug. diuersis fallacijs. extra de concess. præben. cum super quæstione. extra de fil. presbyt. ueniēs. Vel dic, qd ipse dicitur dissoluere, quia ob ignominiam sui dissoluitur. sic lxx. dist. neminem. & xxj. q. ij. c. j. cum enim ipse ob hoc sit dignus depositione, ipsemet non dissoluet. Ioan. Sol. de iure cōmuni non potest aliquis uenire contra factum suū, nisi in casibus expssis in iure. 4 B.

† Pęnitētes. Id est quibus pter crimina, pęnitētia publica est imposita.
4 Adde, an & quādo qs possit contra factū pprium uenire not. i l. post mortē ff. de adopti.

d Si quis absciderit. Ex indignatiōe, uel etiā causa conniuētiæ.
e Clericus. Sed quid dices de Origene. qui se eunuchum fecit ut liberius in occulto posset prædicare tempore persecutionis ecclesiæ mulieribus tamē postea apud Cæsareā factus est sacerdos? Itē Marcus præscidit sibi pollicem, ut sic fieret indignus sacerdotio, & tamen postea factus est sacerdos: ut legitur ī historia ecclesiastica. Sed hæc nō sunt trahenda ad consequentiam. iij. q. j. ca. ulti. vij. quæstio. j. cap. petisti. 5

Origenes se eunuchū fecit Marcus sibi pollicē, præscidit.

cesse fuit, ut nunc seueriorem a regulā sibi uelint domini sacerdotes imponere. Et ideo quicūque ab hac die contra ea, quæ superius comprehensa sunt, clericum ordinare præsumpserit, ab ea die qua hoc ei potuerit approbari, anno b integro missas non præsumat celebrare. Quam rem si qs obseruare noluerit, & cōtra statuta fratrum faciēs, missas celebrare præsumpserit, ecclesiæ communione priuetur, & ab omniū fratrum communione nouerit se alienum: quia dignum est, ut seueritatē ecclesiasticæ disciplinæ sentiat, qui salubriter à sanctis patribus instituta obseruare contemnit.

Item Hilarius Papa.

Non ordinētur pœnitentes, uel illiterati.

CAN. III.

POenitētes, † uel inscij literarū, aut aliqua membrorum damna perpessi, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissoluet. c

Corpore autem uitiati intelliguntur, nō casu, sed propria uolūtate abscissi. Vnde in canonibus Apostolorum legitur.

Qui semetipsum asciderit, non ordinetur.

CAN. IIII.

SI qs absciderit d semetipsum, id est, si qs amputauerit sibi uirilia, non fiat clericus e quia sui est homicida, f & Dei conditioni inimicus, Si quis cum clericus fuerit, absciderit semetipsū, omnino damnetur, quia sui homicida est.

Item ex concilio Arelatensi secundo.

Non producantur ad clerū, qui seipsos abscindunt.

CAN. V.

HI, qui se carnali uitio g repugnare nescientes abscindunt, ad clerū puenire nō possunt.

Item Innocentius scribit Felici Maceriano episcopo.

Non est ordinādus, qui partē digiti uolens sibi abscidit.

CAN. VI.

QVi partem cuiuslibet digiti h sibi ipsi uolens abscidit, hunc ad clerum canones non admittūt, Cui uero casu aliquo contigerit, dum operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percutit: hos canones præcipiūt i & clericos fieri: & si in clero reperti fuerint, nō abijci. † In illis enim uolūtas est uindicanda, quæ sibi causa fuit ferrum inijcere. in istis aūtē casus ueniam meruit, k

Similiter l uero intelligendum est de ijs, qui per languorem à medicis secantur, aut à Barbaris abscinduntur, aut à dominis castrantur.

Vnde in Niceno concilio legitur.

Qui per languorē à medicis desecatur ad clerum ualet admitti.

5 Ad hoc ij. q. vij. c. oues. §. ita iiij. q. iij. c. ult.

f Homicida. Non quod homicida tunc sit factus: sed propter homicidij periculum, quod sequi poterat se ctionē, dicitur homicida: sicut qui infantem exponit, homicida dicitur. lxxxvij. distinctio. capit. ulti. & est argumen. quod non est considerandum quid eueniat, sed quid euenire possit: ut xxij. quæst. j. in nouo. xxj. distinct. denique. xxiij. quæstio. v. relegentes. ff. de ijs qui deiece. uel effu. l. si uero §. penulti. & C. de usufruc. ambiguitatem. Argu. cōtra. xxxiij. quæstione v. de occidēdis.
g HI qui. Titio. supra xxxj. distinct. maritum, &c.
h QVi partē. Digiti. Forte si haberet superfluos digitos, eos posset præcidere: sicut ungues, uel dētes nimis prolixos præcidere posset. & Hieronymus fecit sibi secari dentes, & Esaias suam linguam amputauit, † ut viij. quæstione j. in scripturis. Argum. contra xxv. distinctio. ab exordio. ubi dicitur, quod Deus nihil superfluū creauit in nobis. & est argu. ad hoc s. ca. si quis. ubi dicitur: quod Dei conditioni est inimicus.
i Præcipiunt. id est, permittunt. sic xxj. quæstio. j. hac ratione.
k Casus. Sic simplicitati & ignorātiæ uenia tribuat. j. de consec. dist. ij. c. iij. & extra de rerum permuta. cum uniuersorū, 6 tamen casus non excusat in amotione terminorum. ff. de termi. mo. l. ij.
l Similiter. Istud respicit ultimā partem pręcedētis c. Si quis

Membra potest qs qñq; diminuere: ut Hierony. & Esaias.
† Amputauit. Falsum est & nullibi scriptum.
† Inferē ex isto te..tu, qd aliqd impedit faciendū, qd factum tenet l. non dubiū. C. de legi. & l. j. §. biduum. ff. qñ apellā. sit.
6 Cōcortex. in l. j. ff. de doñ. facit tex. i l. tutor. ff. de suspec. tuto.

a Si quis à medicis. Medicus licite promouet, si eum non remordet conscientia. ex tra de ætate & quali.ad aures. Ei enī non imputatur euentus mortalitatis. ff. de off.pæsi. illicitas. §.sicut, & tñ imperitia eius culpæ annumeratē. ff.ad leg.Aquil.idē iuris. circa mediū.

Medicus pōt promoueri.

b Defectus est. Vt tamen nō pariat nimiā deformitatē: ut extra de cleric. ægro. presbyterum.

c Audentq;. Qui enim sibi audet manū inferre, multo potius alijs auderet, ut ff. de ædili. edic. cū autem. §. excipitur. xxiij.q. v.c.si non licet.

ADDITIO

Et miles, qui se ipsum uulnerauit, punitur, secundum id quod habetur ff. de re milit. omne.§.qui se.

d Aut domini. Qui autem seruū castrat, capite punitur, & seruus, & medicus.ff. de sica. l.iij.§. ulti. Et locus in quo hoc factum est, confiscatur.C.de eunuc.l.j.

e Eunuchus. Talis enim uitiosus est, ut ff. de ædil. edi. cū autem. Et quandoq; pretiosior. ff. ad le. Aquil.si seruus. §. & si puerum.

f Si in persecutione. Non est ergo necesse seruare carnem illam, uel puluerem, ut dicūt uulgares.

g Natus. Vt frigidus.

h Si quis pro ęgritudine.

k Non per disciplinam. Vt uideat coram hominibus eius continētia, & forte hoc facit propter hypocrisim. sic xxv. dist. ecclesiæ princeps.

Claudus an possit promoueri.

i Si quis. Claudus.nō tamē, ut oporteat ipsum ire cum baculo ad altare, ut de consecra.distin. j. nullus episcopus.tamē secundum legem ueterem claudus non promouebat. xlix. dist.c.j. & ultimo.

k Lator præsentium. A Normannis. De istorum ferocitate habes j.vij.q.j. scisci taris.

Normanni feroces sunt.

l Sinistræ. Idem si dextræ, dum tamē non sit deformitas magna. extra eodē c. j. & extra de cleri.ægro. presbyterum. maxime si nō amisit aliquem de illis, per quos fit signum crucis.

De Vngaris habes de cō sec.dist.j. concedimus. Arc.

m Præcepta. Debiles. Scilicet uoluntate, non casu.

CAN. VII.

SI quis à medicis a pp languorem desectus est, b aut à Barbaris abscissus, hic in clero permaneat. Si quis autem se, cum sanus esset, abscidit, hunc & in clero constitutum abstinere conueniet, & deinceps nullum debere talium promoueri. Sicut autem hic claret, q de ijs, qui hanc rem affectant, audentq; c seipsos abscindere, hæc quæ diximus sunt statuta, sic eos, quos aut Barbari, aut domini d castrauerunt, si inueniuntur aliàs dignissimi, tales ad clerum suscipit ecclesiastica regula.

Item ex canone apostolorum.

Licitè ordinetur eps, qui per hominum insidias eunuchizatur.

CAN. VIII.

EVnuchus, e si per insidias hominum factus est, uel si in persecutione f eius sunt amputata uirilia, uel si ita natus g est, & est dignus, fiat episcopus.

Item ex concilio Martini Papæ.

Non excluduntur à clero, qui à medicis uel à barbaris, uel à dominis suis castrantur.

CAN. IX.

SI qs ꝓ ægritudine naturalia à medicis secta habuerit, similiter & qui à Barbaris, aut qui à dominis suis castrati fuerint, & moribus digni inueniuntur, hos canon admittit ad clerum promoueri. Si quis autem sanus non per disciplinam h religionis & abstinentiæ, sed per abscisionē à Deo plasmati corporis existimat posse à se carnales cōcupiscentias amputari, & ideo se castrauerit, non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quòd si iam fuerit antè promotus ad clerū, prohibitus à suo ministerio deponatur.

Itē ex conci. Hilerdēsi.

Non prohibetur à sacris ordinibus, qui à medicorum incisione claudus efficitur.

CAN. X.

SI quis in infirmitate positus clericus medicorū incisione claudus i efficitur, promoueri ad sacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Marensi episcopo.

Non prohibetur à clero, qui digitum sibi casu abscidit.

CAN. XI.

LAtor præsentium, Flauius. s. clericus. Infe ad sedem apostolicam ueniens, detulit à te directam nobis epistolam, qua indagare studuisti eum à Normannis k nuperrimè captum, sinistræ l manus digitum habere abscissum: sciscitaris, si ob hoc ad ecclesiasticum ordinem ualeat promoueri, an non. Quod etiam nos reperientes uerum esse, quia solertia tua magis super hoc solicita à sede Apostolica doceri flagitat, normam iustitiæ semper sequi desiderans, studium tuæ sanctitatis meritò collaudamus, reuerentiam tuam scire uolentes, quoniam si ita est, quòd à Normannis digitum ipse habeat abscissum, ad promouendum (si aliàs dignus fuerit) nil ei nocebit, eò quòd quid de ijs, qui à medicis, uel dominis, siue paganis non sponte tale quid patiuntur, sacri censeant canones, dilectionē tuam latere non credimus.

Itē Gelasius Papa Palladio episcopo.

Tempore synceritatis dignitas accepta, sequenti debilitate non amittitur.

CAN. XII.

PRæcepta canonica, quibus ecclesiastica regitur disciplina, sicut non patiūtur uenire ad sacerdotiū debiles m corpore, ita si quis in eo fuerit constitutus, ac si tunc fuerit sauciatus, amittere non potest, quod tempore suæ synceritatis accepit.

Stephanus siquidē presbyter petitorio nobis defleuit oblato, ꝙ haberet in subditis olim sibi & ante annos plurimos collatam presbyterij dignitatem, quam re uera immaculati corporis iudicio suscepisset, sed nuper propter prouinciæ uastitatem Thusciæ (quam præ omnibus prouincijs Barbarorum [f] feritas diuersa sectantium, & ambiguitas inuexit animorum) dum imminentes gladios euadere fugæ præsidio niteretur, acutis sudibus occurrentia sibi septa transiliens, inferiores [a] partes corporis īseruisse sugessit, quæ uix adhibita curatione biennio potuissent abstergi. Et ideo frater charissime, supradicto locum suum, dignitatemq; restitue, quatenus sacrosancta mysteria (sicut consueuit) exerceat. Nec.n. conuenit ob hoc auferri ante susceptū ordinem, in quo postmodū [b] in inualitudinem corporis casu probatur faciē te prolapsus.

[2] *Hoc autem non de oībus membris intelligēdū est. qui enim oculum casu amiserit, licet desit uolūtas, tamen sacerdotium adipisci non potest.*

Vnde Gelasi. scribit Rufino episcopo.

Non sunt præstanda iura sacerdotij, cui oculus erutus est.

CAN. XIIII.

Matt. 3. c

Si euangelica admonitio iracūdiam, nec usque ad uerbum furentē prosilire permittit, ut si Racha fratri suo quis dixerit, reus sit gehennæ ignis, quali putamus pœna plectendum esse, qui non solùm pugno impiè percussit in leuitici ordinis hominem ministerio seruientem, sed quasi non sufficeret ad cædem manus, ita (instigante se diabolo) raptus est ad iracundiam, ut fuste non solùm percuteret, sed etiā erueret oculum fratris? Et quamuis huiusmodi excessus grauiori esset pœna plectendus, bene tamen fraternitas tua fecit ab officio eum presbyterij remoueri. Hoc tamen solicitudinis tuæ sit, ut locum ei pœnitentiæ constituas, & in aliquo monasterio retrudas, laica tantùm sibi communione concessa: in loco autem illius alium te necesse est ordinare presbyterum. Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt secundùm canones sacerdotij iura concedi. Neq; enim aliquid ei prodest, qui oculū inuitus [c] amisit, cùm nec uolens quisquam oculum amisisse credendus est, nec sacratissimos canones aliquem casum in amissione oculi ei, qui sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse [d] regulis inuenimus, sed hoc tantummodo ad prohibitionem fecisse uidemus, ut qui caret oculo sacerdotij officium adipisci non possit. Sed nec illi ullatenus quasi in compensatione iniuriæ [e] sacratus ordo concedi poterit, qui ad tantam sacerdotem propriū potuit iracundiam prouocare: [f] ut & ille officium, in quo erat, amitteret, & iste prouectus sui perderet facultatem.

DISTINCTIO LVI.

[1] [2] *Presbyterorum [g] et filij ad sacra officia non sunt admittendi.*

Vnde Vrbanus Papa ij. ait:

Miles esse nō potest q. caret testiculis.

[a] Inferiores. Videbatur, quod iste non posset esse sacerdos, quia nec miles esse posset, nisi haberet ad minus unum testiculum. ff. de re mili. qui cum uno.

[b] Postmodum. Argu. ꝙ licet quis peruenit ad statū, à quo nō pōt incipere: tamē toleratur. xxix. q. ij. c. perlatum. xxx. q. j. ad limina. xxxij. q. vj. ij. qui. & c. neque. Ar. cōtra extra de æta. & qualit. c. j. Solutio. hic non fuit in culpa, ibi sic xxv. q. j. c. si.

[1] Adde, q de iure dicant barbari, not. gl. in ꝓœ. isti. §. quorum. uers. barbaricę gentes.

[c] Si euangelica. Inuitus. Arg. est ad questionē, ꝙ si spōsa est oppressa à sponso, nō posset, [2] intrare religionē, quia nō prodest ei, quod inuita est passa. Quid de hoc sit, in quæstionibus dixi. B. D c qđ īgredi poterit, non obstāte corruptela, quia non debet esse melioris cōditionis malus, quā bonus. Nā nemo ex suo delicto, &c. ut ff. de reg. iu. non fraudātur. Tamen qui oculū amiserit, remanet tutor, ut C. de excu. tut. frater tuus.

[1] Adde hic quod leg. & no. j. q. j. c. l. i fi. in gl. in ca. ecclesia. Arch.

[2] Ar. contra. v. dis. ad eius. secundum Hugo.

[d] Excepisse Arg. ꝙ ubi canō nō excipit, nec nos excipere debemus. ij. quæ. v. consulisti.

[e] Iniuriæ. Quia pœna unius nō debet cōuerti in præmium alterius. ff. ad Syl. l. si sequens. ff. quod met. cau. sicut in exceptione. §. Pædius.

Pœna unius, non debet esse ꝑmiū alterius.

[f] Prouocare. Grauius delinquit, qui me ad iracundiam prouocat, quam ego. C. ad leg. Iul. de ui priuata. qm. & xxiij. q. v. cum homo.

Presbyterorum. Hæc distin. diuiditur in tres partes: In prima parte probat quod nullus illegitime natus ꝓmouetur, nisi in cœnobijs, uel canonia regulari.

Et hoc ꝓbat per cap. Vrbani, quod solum capi. continet ius commune. Secunda ibi, Sed hoc. Tertia ibi, Contra. Io. de Fan.

[g] Presbiterorum. De legitimis filijs non est dubiū quin licite promoueantur. ĩ. eo. §. cum ergo. sed illegitimi non. Si tamen sint in monasterijs, uel canonijs regularibus, licite promouentur, ut ĩ. ea. ca. j. & extra eo. capi. j. & ca. ad abolendam. quia ingressus monasterij tollit ir regularitatē, [3] ut xvj. q. j. legi. xix. q. ulti. c. ulti. & in authent. de monachis. in prin. col. j. Licet quidam contrarium dicant, & dicunt, quod religio circa eos non plus operatur, nisi quod facilius cum eis dispensatur. argu. pro eis lv. dist. c. priscis. & 50. di. cap. si ille. Et dico episcopum posse dispensare

Filij presbyterorū duplices sunt

[3] Ar. contra extra q cler. uel uouētes. ca. ij. & de aposta. c. xj. ubi de hoc. & ibi uideas.

penſare circa tales, ut extra eod. c. ueniens. & cap. ex trãſmiſſa. a ſed ſolus papa diſpenſat cum eis in epiſcopatu: ut extra de elect. innotuit. Dicunt tamẽ quidam, quod circa paternas eccleſias immediate habẽdas ſolus papa poſſit diſpenſare. argu. extra eod. ex tua. z qđ nõ credo per illam decr. ueniens. Ioan. Sed certe ſolus papa diſpenſat in hoc caſu: ut extra eod. ca. dilectus filius. & extra eod. c. ulti. ubi de hoc traditur. B.

y Innoc. intelligit iſtã decr. de diſpẽſatiõe papę. Aliqui cõtra eo. tit. cõquerente. Archi.

z Dicas ſecũdũ Ra. & Hoſtiẽ. qđ in talibus eccleſijs poteſt eps diſpẽſare cũ filio illegitimo: ut ꝓbat in hac decret. extra. cũ ibi reſpõdeatur ad cõſultatiõnẽ. Arch.

P Resbyterorũ.

CASVS.

Quæſitum fuit, an filij presbyterorũ ſint promouendi. Et reſpondet quòd non, niſi in monaſterio, uel regulari canonia fuerint conuerſati.

CAN. I.

PResbyterorũ a filios b à ſacris miniſterijs remouemus, niſi aut in cœnobijs c aut in canonijs religioſè probati fuerint conuerſati. †

z *Sed hoc intelligendum eſt d de illis, qui paternę incõtinẽtiæ imitatores fuerint. Verũ ſi morũ honeſtas eos commẽdabiles fecerit exemplis et authoritatibus, nõ ſolũm ſacerdotes, ſed etiam ſummi ſacerdotes fieri poſſunt.*

Vnde Damaſus † papa ſcribit Hieronymo presbytero.

PALEA.

OSius papa fuit filius Stephani Subdiacõi. Bonifacius papa fuit filius iucundi presbyteri. Felix papa filius Felicis presbyteri de titulo Faſciolæ. Agapitus papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus papa filius Theodori epiſcopi de ciuitate Ieroſolyma. Siluerius papa filius Siluerij epiſcopi Romę. Deuſdedit papa filius Iucũdi presbyteri. Felix enim tertius natione Romanus ex patre Felice presbytero, fuit. Item Gelaſius natione Apher ex patre epiſcopo Valerio natus eſt. Item Agapitus natione Romanus ex patre Gordiano presbytero originẽ duxit. Complures etiam alij inueniuntur, qui de ſacerdotibus nati, apoſtolicæ ſedi præfuerunt.

Hinc Auguſtinus ait.

Vitia parentum filijs non imputentur.

CAN. II.

VNdecunque homines naſcantur, ſi parentum uitia non ſectantur, honeſti & ſalui erũt. Semẽ. n. hominis ex qualicũq; homine, Dei creatura eſt, & eo male utẽtibus male erit nõ ipſum aliquãdo malũ erit. Sicut aũt boni filij adulterorum nulla eſt e defenſio adulterij: ſic mali f filij coniugatorũ, nullũ ẽ crimẽ nuptiarũ.

Item Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæum homilia quarta.

CAN. III.

NVnquã de uitijs erubeſcamus parẽtum: ſed illud unũ quæramus, & ſemper amplectamur, uirtutẽ uidelicet. Hmõi etiã ſi alienigenam quis habeat matrẽ, etiã ſi fornicatione pollutã, uel quolibet hmõi dedecore ſordidatã, nihil tñ de eius aut uilitate fuſcabitur, aut crimine polluet. Quòd ſi fornicatorẽ ipm ad meliora cõuerſũ nequaquã prior uita cõmaculat: multò magis ex meretrice natus & adultera, ſi ꝓpria uirtute decoretur, parentũ ſuorũ non dedecorat opꝓbrijs. Itẽ nõ eſt oĩo, nec de uirtute, nec de uitio parẽtũ, aut laudãdus aliqs, aut culpandus, nemò uerò inde aut obſcurus, aut clarus eſt: imò etiam (ut conſi-

a Presbyterorum. Idem de diaconis & ſubdiaconis: qa non eſt alia cauſa prohibitionis, niſi quia timẽtur in eis exẽpla paterni criminis: ut vj. q. j. ſi quis cum. & etiam propter odium paternũ, ut xv. q. ulti. cum multæ. & xxiiij. diſt. quando.

b Filios. Sed nunquid hoc ad nepotes extẽditur? & uidetur quod ſic, qa nomine filiorũ nepotes cõtinẽtur. ff. de uer. ſig. liberorũ. & ar. ff. ad Macedon. filiũ. Sed non eſt ita, qa odia ſunt reſtringenda, ut de pœni. diſt. j. pœnæ. ff. de libe. & poſthu. cum quidã. Tollitur enim uitium per ſucceſſionem: ut ſ. ead. dominus. Et licet ſenator nõ poſſit ducere illam cuius pater, uel mater artem ludicrã fecit, tamen poteſt illam ducere, cuius auus uel auia artẽ ludicram fecit, ut ff. de ritu nup. l. lege Iulia. §. j.

c Cænobijs. Sed hoc ad facilitatem diſpenſationis referas, ut quidam dicunt. Idem eſt ubicunque conuerſentur religioſi: quia locus non ſanctificat hominem, ut xl. diſtinct. non loca. Nam conuerſati in monaſterijs ſæpe deteriores ſunt alijs, ut lxvij. diſtinct. quantumlibet.

Sed hoc. Hęc eſt ſecunda pars huius diſtinct. in qua ꝓbare uult, quod ſi boni fuerint, non nocent illis natales parentũ. & hoc uult probare per octo authoritates. Ioan. de Fant.

d Sed hoc intelligendum eſt. Illud ſpectat ad principium capituli.

OSius. alias Oroſi⁹. Omnia iſta exẽpla intellige de ijs qui in laicali ſtatu, uel minoribus ordinibus orationib⁹ parẽtũ ſuſcepti ſunt, quando ſuis parentibus licebat uti uxoribus ſuis ĩ. eo. cum ergo Archid.

VNdecunq;. e Nulla eſt. Similis locutio: Veſtes, quas geritis, ſordida lana fuit.

f Sic mali. Nota, quod bonum præcedens non excuſat malum ſequẽs: nec bonũ ſequens, purgat malum præcedens: ut xxiij. q. v. relegentes. & xiiij. qõ. v. forte. & ca. neque. Sed uerũ eſt. quod non nocet delictum patris filio. quantũ ad uitam æternã: nocet tamen quo ad ordines. Item quo ad ſucceſſionẽ, ut vj. q. j. ſi quis cũ. Item quo ad alias pœnas: ut j. q. iiij. c. eccleſia. §. item peccato. Mitius tamen loquitur lex de illis, qui ſpurij ſunt. quod nõ obeſt eis hoc, quin poſſint eligi ad decurionatum: quia non eſt impedienda dignitas eius, qui nihil admiſit: ut ff. de decurio. ſpurij. in princ. & l. generaliter. §. ſpurios. & Boethius, Quid genus aut ꝓauos, &c. & Iuuenalis, Tolle tuum m Hannibalem, Malo pater tibi

† Damaſus. Hæc Palea digna eſt animaduerſione: qa Felix tertius fuit papa fere cẽtum annis poſt mortẽ Damaſi. & Agapit⁹ j. Roman⁹ 150. ãnis poſt obitum dicti Damaſi.

† Cogitãdũ eſt. Nã hæc palea uidetur ſuperaddita quia pars narratorũ poſt Hierony. & Damaſum contigit. Filiorum appellatione nepotes continentur.

Locus nõ ſanctificat

Patris delictum nõ noceat filio.

z Nam mala parẽtum filijs nõ imputantur. ff. de decur. l. j. §. ij. & ult. & filius fugitiui fugitiuus filius non eſt ff. de fugiti. l. j. ſecũdũ Lauren.

tibi

tibi sit Tersites, dũmodo tu sis Eacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas, Quã te Tersitæ similem producat Achilles.

a Nvnquam. Nescio. Hoc uult dicere, quod ille, q natus est ex parentibus prorsus alienis à uirtutibus, dũ tamẽ ipse sit bonus, melior est quam ille, qui natus est bonis parentibus licet ipse etiam sit bonus. 1

b Parentibus. id est, ratione parẽtũ.

c Nasci. Quod suũ est. Mulieres enim ad hoc natura genuit, ut part⁹ ederẽt: 2 ut C. de indi. uidui. l. ij. & pudor est fœminis nuptiarũ p̃mia non habere: ut xxij. q. ij. pudor.

d Sanctos. Tamen in hoc nõ fuit sanctus, quod temerarium iuramentum uoluit seruare, ut xxiij. q. iiij. unusquisque.

ADDITIO.
Ibi inuenies hanc historiã secundum Hugo.

e Triticum. xxiiij. quæst. iij. quoniam uetus.

f Sponsus. Ecclesia uocatur sponsa Christi: quia adhuc per delictum separari potest ab ipso, sicut sponsa à sponso ante consumatũ matrimonium: sed in futuro seculo dicetur uxor, quæ modo sponsa dicitur. vij. q. j. sicut uir.

g Satis peruersum. Istud capit. intelligit de iã ꝓmoto. talis enim propter delictũ alterius nõ priuatur iure suo. non enim priuandus est quis iure suo, nisi ꝑ grauissimo delicto: ut xvj. q. vij. inuentũ. & lxxiiij. dist. gesta. Excipiunt quidam casum in eo,

1 Magis em̃ admirabilis est qui exemplar nõ habuit, & bonus est, quã qui habuit & bon⁹ est ar. 96. dist. in scripturis. Arch. Mulieres ad q̃d producũtur. 2 Et est maximũ ĩ mulier b⁹ cõcipere, &c. ff. de ædil. edic. q̃rit. §. j. Ecclesia est Christi sponsa & nõ uxor. Gen. 25 c Eccl. 33. b 2. Cor. 1. d Iudi. 11 a Patris delictũ etiã grauissimũ nõ tollit filio bñficium. † Exemptus. Hæc ratio non ualet, qa clerici subsũt legib⁹ politicis, ut di xi ĩ anno. ad Philip. Deci. ca. j. de consti. Ratio est, qa hæc nõ est ꝓprie ĩfamia sed redundantia ĩfamiẹ alienæ. Idẽo filij nõ priuantur successionibus &

derantius aliquid dicamus, aut expressius) nescio a quomodo ille magis resplendet, qui natus est ex parentibus b à uirtutibus prorsus alienis, quàm ipse, qui fuerit Dei uirtute mirabilis.

Item Hieronymus in episto. contra Rufinum.

Non parentum, sed propria culpa quenque condemnat.

CAN. IIII.

Nasci de adulterio, non est eius culpa, qui nascitur, sed illius, qui generat. Quomodo in seminibus non peccat terra, quæ confouet: non semen, quod in sulcis iacitur, non humor, uel calor, quibus temperata frumenta ingermẽ pullulant: sed (uerbi gratia) fur & latro, qui fraude, & ui eripit semina: sic genus humanum recipit terra (id est uulua) quod suũ est, c & receptum confouet, & confotum corporat, corporatum in membra distinguit, & inter illas sacri uentris angustias Dei manus semper operatur: idemq; corporis creator & animæ est. Noli despicere bonitatem figuli (id est Dei) q te plasmauit, & fecit ut uoluit. Ipse est Dei uirtus, & Dei sapientia, qui in utero uirginis Mariæ ædificauit sibi domũ. Iephthe inter uiros sanctos. d Apostoli uoce enumeratus, meretricis est filius. Esau de Rebecca & Isaac, hispidus tã mente, quàm corpore, quasi bonũ triticũ, e interloliũ auenasq; degenerat: quia nõ in seminibus, sed in uoluntate nascentis causa uitiorum est, atque uirtutum.

Item Augustinus.

Iniquitates parentum, filijs obesse non possunt.

CAN. V.

Sponsus f ille, qui uocatur⁹ erat ad nuptias bonos & malos, cõgruens inuitatis nasci etiam uoluit de bonis & malis: quo exemplo discant parentũ suorũ filij iniquitates sibi obesse non posse.

Item Gregorius.

Nõ aliena culpa, sed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deijcit gradu.

CAN. VI.

Satis peruersum, g & contra ecclesiasticã probatur esse cẽsuram: ut frustra quorundam parentum uoluptatibus, suis quis priuetur officijs, quẽ sua culpa uel facinus ab officij, quo fungitur, gradu non deijcit.

Item Hieronymus.

Ex adulterio natus, à sacerdotio non prohibetur.

CAN. VII.

Dominus noster Iesus Christus uoluit non solum de alienigenis commistionibus, sed etiã de adulterinis nasci, nobis magnam fiduciã præstans, ut qualicunque modo nascamur, dum tamen uestigia eius imitemur, ab ipsius corpore non separemur, cuius per fidem membra effecti sumus. Et sicut ille uerus est pontifex, ex adulterinis natus coniunctionibus: ita qualicunque ordine natus sit aliquis, tamen ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, sitque literatus, & uir unius uxoris: nequaquam à sacerdotio, h repellitur. i Iudas enim patriarcha concubuit cũ Thamar nuru sua: & ex illo concubitu nati sunt Phares & Zaran. Inde postea Salmon, q fuit dux in deserto.

qui ignorãter adeptus est beneficiũ pecunia patris, ut j. q. v. cap. j. Sed illud ideo perdit, qa furtiuũ est. Sed q̃d si pater cõmisit crimen læsæ maiestatis, nõne filius priuandus est beneficio, cũ sit infamis factus: ut vj. q. j. si quis cum. & infames promoti etiã deijciuntur, ut vj. q. j. infames? Non, quia cum clericus sit, est à iurisdictione principis exemptus. ut xcvj. distinct. duo. j. q. iiij. ca. homini. §. econtra. in fi. Item fallit illud extra de eccle. ædi. ad audiẽtiam. ij. & extra de cler. ægro. c. ij. ubi quis sine culpa priuatur iure suo: hoc tamen scias, quod multoties quis punit sine culpa, sed nonñ sine causa, ut extra ut lit. nõ cõtesta. quoniam. s. xxxiiij. distinct. si cuius uxorem.

h Dominus noster. A sacerdotio. Non intelligas, quod ipso iure possit promoueri: sed hoc ideo dicit, quia episcopus tenetur in hoc casu dispensare, qa dispensatio quandoque est debita, ut dixi quinquagesima dist. ut constitueretur.

i Repellitur. Sed nõne filij sacerdotum serui sunt ecclesiæ: ut xv. quæstio. ulti. cum multæ. qualiter ergo ꝓmouẽtur nõ adepta libertate? Sed dic quod illud loquitur de ijs, qui quasi legitime & solẽniter ducũt, 3 uel derogatum est ei contraria cõsuetudine iiij. distinctio. cap. in istis. §. leges.

Ismael

honorib⁹ iam quæsitis. † Exẽpt⁹. Idẽ Albe. l. quisquis C. ad leg. Iul. maie. Lud. Rosing. 686. Ange. tractat. maleficio. uer. che hai tradito la tua patria col. 7. Geminia. ca. ut cõmissi. de hære ti. ĩ 6. Pa. c. cum laicis d̃ iure patro. sed Io. Imo. l. in insulã. ĩ prin. solu. matr. Phi. Frã. c. felicis. §. si q̃s in gl. uer. põtificalẽ de pœnis. in vj. Præposit. hic dicũt glo. esse uerã ĩ maiestate tẽporali, sec⁹ in ecclesiastica Idẽ Hẽri. Bohic. ĩ c. uergentis de hęreti. Ego uero dico gl. ueram nõ ꝑ rõnẽ suã, quæ falsa est. sed qa hęc nõ est ꝓprie ĩfamia, sed alienę ĩfamiæ asꝑsio: & iura pœnalia ꝙ potiori intelligũtur. Filij sacerdotum an sint serui ecclesiæ. 3 Scilicet ut uxores nõ ut cõcubĩas. & ita etiã intelligitur 81. distin.

quidā secūdū Vin. Gofr. & Inno. qui ita no. extra de cohabi. cler. cap. ij. De hoc nota. xxxij. dis. eos. Arc.
[1] Vt 32. qō. 4. dixit.

[a] Ismael. Fraterna discordia. quam habuit contra Isaac. xxxij. q. iiij. recurrat.
[b] Potestas. Hanc olim habuerūt potestatem mulieres, ut de licentia, uel potestate ipsarum, uiri possēt accedere ad ancillas suas,
[1] & filij ita nati dicebantur potius filij dñæ, quā ancillæ, sed erat legalis fil.[9] dñæ, & carnalis filius ancillæ. Et ita scd̄m legē Mosaicā mulieres poterant adoptare filios.[2] Sed scd̄m legē Iustiniani nō pñt, nisi filij eius sint in acie amissi: ut instit. de adopt. §. fœminæ.
Contra. Hæc est iij. pars huius dist. in qua probat contrariū eius, qd̄ præmittitur. Io. de Fā.

[2] Adde sacerdotes habere eidē ius cū mulierib. no. in l. ij. §. illud. & ī l. si pater. §. fin. & in l. si arrogator. §. pe. ff. de ado.

CASVS. Hactenus probauit, qd̄ peccata parentū filijs non imputātur. Nūc uult pbare cōtrariū p sequens c.

SI gens. CASVS. Improperabatur Bonifacio in Italia et Frācia, & etiā ab ipsis paganis, quod gens Anglorum ducebat fœdā uitā adulterando et fornicādo ad instar Sodomiticæ gentis. Scribit ergo Bonifacius martyr regi Anglorum, dicens non esse mirū, si nuper fuit in bello deuictus, cū ex tali cōmistione uilis gēs oriatur & libidinosa, nec Deo amabilis. Et hoc probat exēplo Hispanorū & Prouincialium et Burgundionū, qui tam diu fornicati sunt, donec per Saracenos puniti & deuicti fuerunt.

Inde Obed. Inde quoque Booz. Inde postea Isai, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Christi, qui uerus sacerdos est: ideoq; si filij eius sumus, quæ ipse fecit, nos imitari debem[9].

Item Augusti. de unico baptismo, libro j.

A populo Dei non separat aliquem materna conditio, sed propria culpa.

CAN. VIII.

ISmael, ut separaretur à populo Dei, non obfuit mater ancilla Agar, sed obfuit fraterna discordia,[a] nec profuit potestas[b] uxoris, cuius magis filius erat, quia per ipsius iura coniugalia, & in ancilla seminatus erat, & ex ancilla susceptus ē.

[3] Cōtrà Bonifacius martyr scribens Regi Anglorum.

Vitia parentū etiam ad posteros transferuntur.

CAN. IX.

SI gens Anglorum (sicut per istas prouincias diuulgatum est, & nobis in Francia & in Italia improperatur, & ab ipsis paganis improperium nobis obijcitur) spretis legalibus connubijs, adulterādo & luxuriādo ad instar Sodomiticæ gentis fœdā uitā duxerit, de tali cōmistione meretricum ęstimādum est, degeneres[c] populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreādos, & ad extremum uniuersam plebem ad deteriora & ignobiliora uergentem, & nouissimè nec bello seculari fortem, nec in fide stabilem, & nec honorabilē hominibus, nec Deo amabilem esse uenturam, sicut alijs gentibus Hispaniæ & Prouinciæ & Burgundionum populis contigit, quæ sic à Deo recedentes fornicatæ sunt, donec uindex talium criminum ultrices pœnas per ignorantes legem Dei, id est, per Saracenos uenire, & sæuire permisit.[d]

Vnde[e] *idem in fine superioris capi pšbyterorum. distinguendo subiunxit.*

Si religiosi inuenti fuerint filij sacerdotum, ordinentur.

CAN. X.

NIsi aut in cœnobijs, aut in canonijs religiosè probati fuerint conuersari filij sacerdotum, non admittantur ad clerum.

Item Alexander ij.

De eodem.

CAN. XI.

APostolica authoritate pcipimus uobis, ut si eum, qui ab ecclesia[f] electus est, altero digniorem esse, canonicāq; eius electionem probaueritis, fulti nostra authoritate consecretis. Nā pro eo, q filius sacerdotis dicitur, si cæteræ[g] uirtutes in eum conueniant, non reijcimus, sed suffragantibus meritis conueniendo eum recipimus.

Hoc autem, quod de filijs sacerdotū dicitur, ex dispensatione ecclesiæ introduci uidetur, & quod ex dispensatione introducitur, ad sequentiam regulæ generalis trahi non potest.

Vnde Vrbanus scribit Bartholomæo Turonensi Archiepiscopo.

Filij sacerdotum non prohibentur ab episcopatu, si cæteræ uirtutes in eis inueniantur.

CAN. XII.

CEnomanensem electum,[h] pro eo, q filius sacerdotis dicitur, si cæteræ uirtutes in eum conueniunt, non reijci-

[c] Degeneres. Quo ad fortitudinem & nobilitatē, ut xxxv. q. iij. quædam.
[d] Permisit. Nota q propter delictū permittit deus inferri[3] pœnas, ut v. q. v. nō omnis. xvj. q. j. & temporis. & ca. reuertimini. & vij. q. j. scitis.
[e] Vnde. Istud unde ita cōtinuatur, peccata parentum nocent filijs, Vnde non pñt promoueri, nisi ī cœnobijs, uel nisi dispēsetur cū eis. Qd̄ sequit, planum est usque ad ca. Apostolica.
Vnde. Istud unde continuatur ei, quod dixit. s. ī illo §. sed hoc. in prin.
[f] APostolica. Ab ecclesia. Nota q dicitur ab ecclesia electus, q à maiori parte capituli est electus, ut ex. de elec. cum nobis. ff. ad munic. quod maior. extra de elec. cum inter. in princip.
[g] Cæteræ. Impropriè ponit. sic xxvj. dist. deinde.[4] uel nomine cæterorū omnes[5] comprehenduntur, ut ff. de uer. sig. cæterorū.
[h] CEnomanensem electū. Hodie non sunt tales eligendi, sed postulandi à solo Papa: quia metropolitanus cū electo in episcopum, nō posset dispensare, ut extra de electio. innotuit.

[3] Ad hoc 25. q. 5. remittūtur. & §. hinc notādum. & q. iiij. si quos. Ar.

Electus à maiori parte capituli, dicit electus ab ecclesia.

[4] Sic J. c. proxi. De hoc etiā leg. & not. l. dis. ut constitueretur. & secundum hoc dic, cætere, id ē, si oēs. Arch. Illegitimi sunt postulandi.

Sed

mus, sed suffragantibus meritis eum patienter suscipimus, non tamen ut hoc pro regula in posterū assumatur, sed ad tempus [a] ecclesiæ periculo consulitur.

Cùm ergo [b] ex sacerdotib. nati, in summos pō tifices † supra legātur esse promoti, nō sunt intelligendi de fornicatione, [c] sed de legitimis cō iugijs nati, quæ sacerdotibus ante prohibitionem, ubiq; licita erant, & in orientali ecclesia usq; hodie eis licere probantur.

Quòd aūt uitium originis semini īputari negatur, [d] vt esse contrariū illis nīæ, Adulterorū filij, abominatio sunt domino. Sed sicut supra dictū est de presbyterorū filijs ita & hoc de filijs adulterorum intelligendum videtur, ut illi dicantur esse abominatio dn̄o, ad quos paterna flagitia hæreditaria successiōe descēdūt.

Similiter & illud Vrbani intelligēdum est, quod ipse scribit Petronio Legionensi episcopo.

De eodem.

CAN. XIII.

Q[e]Via simpliciter ad sedem apostolicam ueniens humiliter peccatum confessus es, quod pontificij tui uidebatur officium impedire, uidelicet, quòd ex matre non legitima procreatus sis, quam uiuente propria uxore, pater tuus cognouisse dignoscitur, [c] nos apostolicæ māsuetudinis gratia admonēte, à cæteris, quæ sacerdotiū impediūt criminibus, tā tui ꝓfessione, quā fratrū testimonio qui tecū sunt, immunē te agnoscentes, & uitā [f] tuā religiosam audientes, ab huius te peccati uinculo absolutū, in suscepto sacerdotali officio confirmamus. [g]

DISTIN. LVII.

Tem qui in ægritudine [h] constitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet.

Vnde in Neocæsariensi concilio legitur.

Non ordinetur presbyter, qui in ægritudine constitutus baptizatur.

CAN. I.

SI quis [i] in ęgritudine constitutus fuerit baptizatus, † presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius uoluntaria, sed ex necessitate [k] est, nisi fortè postea [l] ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas [m] exegerit.

DISTIN. LVIII.

Tem ex monachali [n] habitu nullus assumatur ad ecclesiasticū officiū, nisi fuerit oblatus ꝓ prij uoluntate abbatis.

Vnde Gregorius scribit.

Monachus non ordinetur clericus, nisi uolūtate abbatis episcopo fuerit oblatus.

CAN. I.

N[o]Vllus ad ecclesiastici cum officiū ex monasterio producatur monachus, nisi quem abbas loci admonitus propria uoluntate obtulerit episcopo.

---

a Sed ad tempus. j. j. q. vij. tali. Io.

b Cum ergo. Respicit primum §. huius dist.

c De fornicatione. Nō dicit bene, quia si essent legitimi, sine dispēsatione promouerētur.

d Negatur. Supra ead. undecunque.

e QVia. Dignoscitur. Ar. cōtra. ff. de acqui. hęr. sed & si de sua.

f Et uitam. Ex quo plura fecerūt pro ipso, & tantum unū faciebat contra ipsum, non debuit impediri eius promotio. xxviij. di. de Syracusanæ. & xiij. distinctio. duo mala.

g Confirmamus. Et hoc fit ex dispēsatione. Ioan.

† Pōtifices. Verba sūt gratia, & si. tpe suo Verbum, summ⁹ pōtifex erat cōe oībus epis, de q bus tantū hic loquitur, & nō de Papis. nec pōt referri ad c. Osius. s̄. c. quod non est de cōpilatione Gratiani, sed superaddita Palea, ut ibi dixi. Adde c. si officia. j̄. lix. dist. c. de his. de cōsecr. dis. 5.

Tem qui ī ægritudine.

h Aegritudine. In hac di. traditur qđ qui baptizatur in ægritudine, nō est promouēdus. & est intelligendū de tali, qui cum sanus esset, distulit baptizari, sed timore mortis petijt baptismum. Causa autem huius constitutionis est, quia præsumit non uere pœnitens, qui mortis causa est pœnitens, & sic ƿsumunt peccata non esse ei dimissa. Si tn̄ statim moreretur, præsumeret ecclesia peccata ei dimissa esse, ut de pœn. dist. vij. nullus. Et sic ecclesia circa idem factum habet contrarias præsumptiones, sed diuerso respectu. de consecr. dist. iij. perlatum.

i Vbi de hoc. Sed si aliqd ē ꝓme, &c. ut no. lj. dist. cap. ij. Baptizatus in ægritudine non est ꝓmouendus.

i SI quis. Intellige adultus. nā pueri ab hæreticis baptizati promouentur. ut j. quæst. iiij. placuit.

k Sed ex necessitate est. i. ƿsumit. & sic canon præsumit hoc in deteriorē partem. a simi liter xxx. q. v. aliter. Sed cū hæc irregularitas proueniat à pctō, & baptismus tollat peccatum, quare non tollit irregularitatem ipsius? Respō. quia baptismus inducit hanc irregularitatē, unde non pōt eā tollere: qa eadē res nō potest habere contrarios effectus. arg. extra de bapti. maiores. ultra medium. ibi, sed hæc tanquā impossibilia. sic s̄. xxvj. di. deinde. sic eadem causa non pōt parere obligationē & liberationē, ut ff. de sol. qui hominem. §. ultimo.

a Scilicet quod peccata non sunt ei dimissa: & hęc ƿsumptio non potest tolli per baptismū: cū secūdum Laurēt. & Io. eā īducat: sed tollit p aliā ƿsumptionem, s. p sequētem bonā conuersationē: ut in c. continetur. Arch. Baptism⁹, an tollat irregularitem.

l Postea. Et ita per sequens factū eliditur pręcedens præsumptio. sic de consec. di. iiij. tunc ualere. xxxiiij. q. j. cum per bellicā. sic quandoque præsumptio sequens elidit præcedētem, ut ff. de in integ. restitu. diuus.

† Baptizatus. Hos q dē olī uocabant clinicos p irrisionē, quos reprēhēdit. Cypria. li. 4. epistol. 7.

m Raritas. Argu. quod propter raritatem hominū aliqua conceduntur, ut lv. dist. capi. priscis. j. q. vij. tali.

n
Tē ex monachali. Supra lv. di. cap. priscis. dixerat, q monachi pñt præfici parochialibus ecclesijs, sed ne crederet aliqs qđ hoc posset fieri sine licētia abbatis, iō ponit hanc di. &c.

o NVllus. Abbas. no. qđ nullus monach⁹ potest promoueri ad ecclesiasticos honores, nisi cum licentia abbatis, ut xvj. q. j. si quis monachus. & cap. pro utili-

Item ex concilio Carthaginensi quinto.

De eodem.

CAN. II.

SI quis de alterius monasterij conuentu repertum, uel ad clericatū promoueri uoluerit, uel in suo monasterio maiorē a personam monasterij constituere, sine licentia abbatis & monachorum, eps qui hoc fecerit, à cæterorum cōmunione seiūctus, suæ b tantūmodo plebis communione cōtētus sit, & ille neq; clericus, neq; canonicus, neq; præpositus perseueret.

DISTIN. LIX.

Item, c q ecclesiasticis disciplinis imbuti nō sunt, & temporū approbatione discußi non sunt, ad summum sacerdotiū prouehi non aspirent. Vnde ait Papa Zozimus.

Non aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus.

CAN. I.

QVi ecclesiasticis disciplinis per ordinē nō est imbutus, nec tēporum approbatione diuinis stipendijs eruditus, nequaquā ad summum sacerdotiū † ecclesiæ aspirare, uel præsumere dēt: & non solùm in eo ambitio inefficax habeatur, uerùm ordinatores eius careant eo ordine, quem cōtra præcepta crediderant præsumendum.

Item Vrbanus Papa.

Ad sacerdotale officium nullus, nisi per singulos gradus approbatus accedat.

CAN. II.

SI officia secularia d principalem locum, non uestibulum actionis ingresßis, sed per singulos gradus examinatis deferunt: quis e tam arrogans, tam impudens inuenitur, qui in cælesti militia, quæ propensius pōderanda est, & sicut aurum repetitis ignibus explorāda, statim dux esse desideret, cùm tyro ante nō fuerit, & prius uelit docere, quàm discere? Assuescat in domini castris in lecto rum primitus gradu diuini rudimenta seruitij, nec illi uilescat exorcistam, acolythum, subdiaconum & diaconum per ordinē fieri, nec hoc saltu, f sed statutis maiorum ordinatione tēporibus. Iam uerò ad presbyterij fastigiū talis accedat, ut & nomē ætas impleat, & meritum probitatis stipendia g antè acta testentur, inde summi pontificis † iure locum sperare debebit. Facit hoc nimia remisßio cōsacerdotum nostrorū, qui pōpam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa pluralitas etiā in his locis, ubi solitudo est, taliū reperitur, dum per parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, diuinos ordines largiūtur, qđ oportet districti semper esse iudicij. Rarum h est enim omne, quod magnum est.

Item Gregorius.

Cuiuslibet meriti laicus ad summum non aspiret sacerdotium.

Clericus sine sui p̄lati licentia nō est transferēdus.

utilitate. Item intellige de quolibet clerico, ut sine licētia prælati sui non posßit ab epo trāsferri 1 ad aliū locū, cū nec clericus epi ab archiepo, qa oīum cōsensus est reqrendus, quorū ius læditur, ut liiij. di. nullus. ix. q. iij. p singulas. Et nō solū uolūtas abbatis est requirenda, sed etiam monachorum, ut xix. q. iij. statuimus. Nam hæc est quædā alienatio, unde nō pōt fieri sine consensu omniū, ut xij. q. ij. sine. Ioā. Et quod dicitur de epo, credo falsum si cā sub est. extra de exceß. prælato. sicut.

1 Idē not. hic Hug. & Laur. ī utroq; dicto. Ad q facit qđ leg. & no. vij. q. j. eps de loco. & idē sentit hic Io. de Fā.

a SI quis. Maiorem. Ex hoc loco vr quod monachus posßit esse prælatus in ecclesia seculari. qđ eps posßit esse, non est dubium, ut xiij. q. j. statutū. Itē quod plebanus posßit esse, habes xvj. q. j. monachos. & in parochia. Itē quod canonicus secularis posßit esse, uidetur lxxiiij. di. quorundam. Itē q uicedominus epi posßit esse vr, quia eps debet habere testimonium à monachis: ut ij. q. vij. cum pastoris. sed œconomū debet habere eps, ut sit ei testis: ut xvj. q. vij. qm in quibusdam. ergo potest esse œconomus, uel uicedominus epi. & istud Hu. admittit, argu. contra. xvj. quæst. j. de præsentium. De hac materia notaui xvj. q. vij. in nona. Potest tamē intelligi, 2 quod hic dicitur, de ecclesia monachali, quæ episcopalis ēt fuit.

Monach⁹ pōt in ecclesia seculari esse p̄latus.

† Id est, epatū, qa in primitiua ecclesia oēs epi erāt summi sacerdotes uel pōtifices, ut testat beatus ignatius sā cti Ioānis discipul⁹.

2 Et uere secūdum Laur. secūdum quē iste ītellectus, q sequit ē uerus. sic ēt intelligit lxxiiij. di. quorūdā. secūdum Laur.

b Suæ. Si. s. distin. xviij. placuit. Sed contra. j. iiij. q. v. capi. j. dic ut in d. c. placuit.

c Tem. Dictū fuit supra dist. 50. non confidat. & lv. distinctio. priscis. quod nullus ordinandus est, nisi seruatis interstitijs temporū, ideo ostendit hic, quod ad īstar secularium dignitatū nullus per saltum est ordinandus. 3

d SI officia secularia. Id est, seculares non deferunt principalē locum ingresßis, &c.

e Quis. Not. modum argumentandi, ex quo ita est apud seculares iudices, eodem modo erit apud ecclesiam. sic xxxj. dist. tenere. & ca. si laicus. iij. q. v. qa. xix. q. iij. monasterijs. sic xij. quæ. ij. cum deuotisßimam. Et est argum. ad quæstionem illā, quod si aliquis est legitimatus à principe, quod apud ecclesiā est legitimus. qđ non credo. arg. ad hoc extra, qui fil. sint legi. per uenerabilem. de hoc not. x. distinctio. cap. j. ibi uideas. Archi.

f Saltu. Gradatím enim deferendi sunt honores, ut xciij. dist. legimus. in fin. & ff. de mun. & hon. ut gradatim. Nā casum appetit, qui per abrupta ascensum q̄rit: ut xlviij. distin. sicut.

g Stipendia. No. quod magis præsumitur pro illo, qui plura stipendia habet in ecclesia, qa is gradus cæteros antecedit. quem labor prolixior & stipendia longiora fecerūt anteire: ut C. de offic. magist. offic. nemo. & lxj. dist. miramur.

h Rarū. Sic j. xciij. distinctio. legimus. 4

3 Vel aliter s. lj. distin. qui ī aliquo. fecit mētionē de illiteratis, & đ pmotis sine interstitijs tēporū: īde sūpta occasiōe specialē ponit Gratianus tractatū de his, docēs tales non esse pmouēdos, secundū B. s. 36. dist. c q ecclesiasticis. Legitimatus à princípe, non est apud ecclesiā legitimatus.

† Pontificis. Id est, cuiusuis epi, ut dixi in c. p̄ceden.

Gradatim ascenditur ad honores. Præsumit plus p illo q plura habet stipendia.

4 Et 2. q. 7. in sancta. et sub. hoc, & iō cū hoc nō sit rarū, nō est magnū. Lau.

Hoc

a HOc Tonsurantur. Arg. ꝙ nullus debet tonsurari ad hoc ut dignitatem consequatur, 1 ut xvj. q. vij. per laicos. Quid iuris sit de hoc, ibi notaui, licet sit arg. contra lxj. di. bene. Io H. dicit, quod ipsa spes non inducit simoniam, dum tamen non interueniat pactio, quia sola animi destinatio non inducit simoniā, † ut extra ut ecclesia. bene. ut nostrum. Alij cōtrarium dicunt, ut arg. viij. q. iij. Artaldus. Io & certe decretalis uidetur dicere, quod sola spes inducat simoniam, extra de sim. cap. ulti. & talis simonia per solam pœnitentiam aboletur, ut ibi dicitur. hoc tamē credo, qđ spes pro honesto seruitio, non inducit simoniam.

1 Ad hoc extra de elect. cum ad nostrā. Spes utrū inducat simoniam.

† Simoniam. Dixi ī tract. usura.

h NVllus. Hæc duo ca. dicit H. abrogata per id, ꝙ est j. c. pe. & ult. extra de ele. cū in cūctis. 4 ubi dicit, ꝙ qui est in sacris ordinibus, pōt eligi in præpositum uel archidiaconū. Sed subdiaconatus est hodie sacer ordo. extra de æta. & qua. à multis. §. ue-rum. Et hoc satis. sustineri pōt, cum acolythus etiā possit eligi ad p̄laturā, ut extra de æta. & qua. p̄terea. ubi dicitur qđ dispēsatiue potest eligi. Vel dic ꝙ exponit hæc dictio sit. i. fiat. Sufficit. n. si talis sit qđ in breui possit ꝓmoueri ad istos ordines, ut extra de æta. & qua. p̄ter ea. Nō. n. refert, an iā sit, an cito fiat, ut extra de uer. si. c. iij. & de cōse. di. iiij. qn̄. Sed quare statuit istud đ istis dignitatibus, cum ī epm possit eligi subdiaconus, ut j. e. c. ult. Sed huius rōnē assignat Gratianus j. e. di. c. innouamus. §. horū. & de epo. j. e. §. alterū. c. nullus. s. propter ordinis dignitatem. In quo autē ordine debeat esse cantor, uel primicerius, cōsuetudini relinquo. xxxij. dis. placuit. Licite ergo pōt in minoribus ordinib. eligi ad has dignitates, dum tn̄ habeat ætatē. 5 Sed his. obst. ex. de ele. dudū. j. in fi. Si uis sustinere dictū H. expone qđ dicit illud c. p̄terea dispēsatiue. s. ex dispensatione canonis. Nō obstat c. dudum. in fi. qa pōt intelligi de defectu, tali qui īpediat ꝓmouendū ad talem dignitatē, de quo ibi fit mentio. Vn̄ dicit, qđ acolythus possit eligi ad illā dignitatē, ut uidetur dicere litera, sic. s. intelligenda.

4 §. inferiora. & ī hoc facit qđ ibi de sacro ordine nulla habet mētio, sed tm̄ de ætate, morib. & sciētia, ut ibi præmissit. Ecclesia parochialis potest cōferri existēti in minoribus.

Subdiaconus ī epm pōt eligi.

5 Vt extra lib. vj. de æta. & quali. per mittim⁹.

Archidiaconatū qs conferre potest.

6 Quidā dicunt, ꝙ non licet epo eligere archidiaconum aliūde, nisi de ecclesia cathedrali: & hoc ꝑ decre. extra đ his, quæ fiunt a p-latis. ī prici. ibi assumatur.

CAN. III.

HOc ad nos peruenisse noscas, quod non dissimili dignum est detestatione cōplecti, ꝙ qu dā honoris desiderio inflammati defunctis epis tonsurantur, a & fiunt repente ex laicis sacerdotes, atque inuerecundè & repente religiosi propositi ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus, qđ isti subiectis præstaturi sunt, qui antè, quam disciplinatus limen attingant, tenere locum regiminis non formidant? Qua de re necesse est, ut quamuis inculpati b quisque sit meriti, ante tamen per districta ecclesiastici ordinis se exerceat officia.

Item Cælestinus episcopis Galliarum.

Non aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus.

CAN. IIII.

ORdinatos c uerò quosdā fratres charissimi episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinib. ad tantæ dignitatis fastigium constituti fuerint, contra patrū decreta huius usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus: cū ad ep̄atum his gradibus, qbus frequētissimè cautū est, debeat peruenire, ut in minorib. initiati officijs, ad maiora firment. Dēt. n. ante esse discipulus quisq; doctor esse desiderat, ut possit docere quod didicit. Omnis. n. uitæ institutio ad id qđ tendit, se rōne d confirmat. e Qui minimè literis operā dederit, p̄ce ptor esse nō pōt literarū. Qui nō per singula stipendia creuerit, ad meritū stipēdij ordiné non pōt peruenire. solū sacerdotiū inter ista rogo uilius est? cur facilius tribuitur, cùm difficilius f impleatur?

DISTIN. LX.

ECcè g ostensum est ex parte, qui possunt ad sacerdotij ordinem promoueri, & qui non. Nūc autem considerādum est, ex quibus ordinibus in archipresbyterum, uel præpositum, uel episcopum uel archiepiscopum sint eligendi.

De his ita statutum est in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluerniæ.

Archipresbyter, uel decanus, aut archidiaconus, non nisi diaconus, aut presbyter ordinetur.

CAN. I.

NVllus h ep̄s i ī ecclesia sua, nisi diaconus sit, archidiaconum instituere, nec archipresbyterum, aut decanum,

b Inculpati. No. ꝙ semper præsumitur, quod in fraudem receperit ordinem, qui subito recipit, licet bn̄meritus sit alias: sic p̄sumitur, ꝙ libertas in fraudem data sit quandoq;, licet seruus sit bene meritus: ut ff. qui et à quibus ma. l. j. in fin. argu. ad hoc lxj. di. miramur. 2

c ORdinatos. No. ꝙ confessio unius nocet alij, quod est contra id ij. q. v. interrogatū. sed hoc est ꝑꝑ causæ connexionē, ut lxxxj. di. tantis. ut no. iij. qō. vj. hæc quippe. Vel dic quod non nocet, nisi quo ad præsumptionem, sicut dictū unius nocet quo ad præsumptionem, ut lxxxvj. dist. tanta.

d Ratione. Vt pri⁹ sit discipulus.

e Cōnfirmat. Id est, confirmare debet.

f Difficilius. s. xl. di. ante omnia.

g ECce. Hic ostendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus sit in præpositum, uel decanum, uel archipresbyterum, uel episcopum, & dicit quod nullus eligendus est in præpositum, nisi sit diaconus, uel presbyter: nullus in archidiaconum, nisi sit diaconus: nullus in decanū uel archipresbyterum, nisi presbyter: nullus in episcopum nisi ad minus sit subdiaconus.

2 Et hoc facit ī ar. quod etiā in p̄sona p̄bata & exercitata non est p̄termittēdum quod institutis gn̄alibus continet: ut ibi dicitur. Item 81. dist. c. j. secundū Hug.

Cōfessio unius qn̄que nocet alteri.

3 Sequunt̄ istam gl. Cy. Alex. de Imo. & Moder. in l. si duo. ff. de iureiu.

Eligēdus in quo ordine dēt esse.

i Episcopus. Ergo collatio archidiaconatus spectat ad episcopum. lxxiiij. di. episcoporum. & xxv. dist. c. j. & xxj. dist. c. j. & lxxxix. dist. uolumus. Sed contra xc. ij. distin. legimus. & extra de elec. cum in cunctis. ubi dicitur quod ad canonicos spectat. Dic, quod ad episcopum tantum spectat confirmatio, ad canonicos electio de iure. In talibus tamen considerāda est consuetudo, ut extra de elect. cū ecclesia. 6

Nisi

nisi presbyteri a sint, ordinare præsumat, quod ut districtius teneat, apostolica authoritate prohibemus, & interdicimus.

Item Calixtus papa.

Nullus in præpositũ, uel archiepiscopum uel archipresbyterũ, uel archidiaconũ, nisi presbyter, uel diaconus ordinetur.

CAN. II.

NVllus in præpositũ, nullus in archiepiscopũ, nullus in archipsbyterũ, nullus in decanũ nisi presbyter, uel diaconus: nullus in archidiaconũ, nisi diaconus ordinetur.

Item Innocentius. ij.

De eodem. CAN. III.

INnouamus autem, & præcipimus, ut nullus in archidiaconũ uel decanũ, nisi diaconus uel presbyter b ordinet Archidiaconi uero uel decani, uel præpositi, qui infra ordines prænominatos existũt, si inobediẽtes ordinari c contẽpserint, honore suscepto priuẽtur. Prohibemus autem ne adolescentibus, d uel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudẽtia & merito uitæ clarescunt, prædictis concedãtur honores.

Horum unum propter procacitatem quorundam statutum est, qui nomen præpositurae adepti, officium contemnunt, nolentes fieri sacerdotes: alias autem inane esset, cum etiam in episcopum eligi possunt in subdiaconatu constituti.

Iuxta illud Vrbani papę.

Non eligatur in episcopũ, nisi in sacris ordinib. cõstitutus.

CAN. IIII.

NVllus in episcopatũ † eligatur, nisi in sacris e ordinibus religiosè uiuẽs fuerit inuẽtus. Sacros autẽ ordines dicimus diaconatũ & presbyteratũ. Hos siquidem solos primitiua legitur habuisse f ecclesia. Subdiaconos uerò (quia & ipsi altaribus ministrant) opportunitate exigente concedimus, si tñ spectatę sint uitæ, religionis & scientiæ, quod ipsum non sine Romani põtificis, g uel cũ metropolitani h sciẽtia fieri firmiter permittimus. Alterum uerò, ut in episcopum, uel archiepiscopum nisi in sacris ordinibus constitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis statutum est.

DIST. LXI.

ITẽ laici i nõ sunt in episcopos eligendi, sed per singulos ordines prius sunt probandi.

Vnde Gregorius Brunichilde reginæ Francorũ.

Sacerdotes ex laicis nõ sunt ordinandi.

CAN. I.

SAcerdotale officiũ uestris in partibus in tantam (sicut didicimus) est ambitionem perductum, ut sacerdotes subitò k (quod nimis graue est) ex laicis ordinent.

Item Hormisda papa omnib. episcopis.

De eodem.

CAN. II.

IN sacerdotibus eligendis, uel ordinandis curam oportet esse perspicuã. Irreprehensibiles esse conuenit, quos præesse necesse est corrigẽdis. l Lõga m debet uitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur ecclesiæ.

Idem.

NOn negamus esse in laicis Deo placitos mores: sed milites suos probatos sibi quærunt instituta fidelium. Discere prius quisque debet antè, quàm doceat: & exemplum religiosæ conuersationis de

---

a Nisi presbyter. s. xxiij. q. iiij. sicut excellentiã. cõtra. ubi dicit, quod non gradus elegãtior, sed uitæ melioris, &c. Sed dic, quod non tantum ordo cõsideraĩ, sed ordo & meritum.

b INnouamus. Vel presbyter. redde singula singulis.

c Ordinari. Cogitur ergo aliquis recipere ordinem, & sic est cõtra hoc lxxiiij. distin. gesta sed illud ratiõe adiuncti ordinis. lxxiij. distinc. c. fin.

d Ne adolescentibus. intra xxv. ann. x ut extra de elect. cum in cunctis. §. inferiora.

† NVllus in episcopatum. e In sacris. Postulari tamẽ potest in episcopum laicus. lxj. dist. c. Osius. & lxiij. dist. capit. Valentinianus.

f Habuisse. supple sacros. nam etiam subdiaconatus fuit tempore Apostolorum, ut xxxv. dist. episcopus.

g Romani pontificis. Hodie licite eligitur, ut extra de æta. & qualita. à multis.

h Metropolitani. Sicut ergo olim metropolitan⁹ potuit dispensare circa ordinem: sic uidetur quod adhuc possit, cum non auferat ei hæc dispensatio siue iurisdictio argu. extra de sent. excõ. nup.

i

TẽE laici. Hæc distinc. diuidit in quatuor ptes, in quarum prima probat per septem authoritates sanctorum, quod ex laicis (licet sint boni) non debet creari eps. Secunda ibi, ecõtra. Tertia ibi, sed aliud. Quarta ibi, itẽ clerici. Ioã. de Fant.

† Alias episcopũ.

x Nec. n. ferendum est eũ legitimã tutelã agere. C. de legi. tut. l. ulti. Io. de Fã. Laicus in episcopũ postulari potest.

Ordinẽ recipere cogitur qs.

Metropolitanus an possit circa ordinẽ dispẽsare.

z Et ideo dicũt quidam, qđ authoritate mentis istiusiuris adhuc hodie possit dispẽsare cũ acolytho eadẽ ratione. & hãc sentẽ tiam uidẽtur sequi Tãc. Vin. Gof. & B. extra de ęta. & quali. à multis.

i Item laici. Hic ostendit, quod laici non sunt eligendi in episcopos: sed possũt postulari. y Item ostẽdit quod tantum de propria ecclesia faciẽda est electio. Deinde ostendit de uisitatore, quod nihil debet præsumere de rebus illius ecclesiæ, cui datus est uisitator. Et not. ꝙ uocat hic laicos illos, qui nõ sunt ordinati, & illos qui repente sunt ordinati, & nec isti, nec illi sunt eligendi. Ioan.

y Vt s. ea. §. his oĩbus in ca. statuimus &c. Osius. §. sed aliud.

k SAcerdotale. Subito. & ita inique & male. Iniquitas. n. omnia præcipitat: ut s. de pœ. distin. iij. inter hæc Hircũ. si tamẽ necessitas est in anno & dimidio potest laicus recipere omnes ordines: ut lxxvij. distinc. monachus. & capit. sequenti.

Iniquitas omnia pcipitat.

l IN sacerdotibus. Corrigendis. sic iij. q. vij. iudicet. & cap. seq.

m Longa. sic s. xxviij. distinctio. priusquam.

NOn negam⁹. Præsta.

se potius alijs præstare, [a] quam sumere. Emendatiorē [b] esse conuenit populo quē necesse est orare pro populo. longa obseruatione religiosus cultus tradatur, ut luceat: & clericalibus obsequijs erudiendus inseruiat, ut ad uenerandi gradus perductus summam, quis sit fructus humilitatis [c] ostendat. Nec tantum cōsecrare de laicis inhibemus, sed nec de pœnitentibus [1] quidem quisquam ad huiusmodi gradum profanus temerator aspiret: fatis illi sit postulanti ueniā concedi. Qua consciētia absoluat reum, qui se peccata sua scit populo teste [d] confessum? Quis enim quem paulò antè iacentē uiderat, ueneretur antistitē. Perferēs memorādi [e] criminis labē, nō habet lucidā sacerdotij dignitatē.

Itē Innocentius Papa.

De eodem.

CAN. III.

Miserum est eum fieri magistrum, qui nunquam [f] fuit discipulus: eumque summum sacerdotem fieri, qui in nullo gradu unquam obsecutus fuerit sacerdoti. [2]

Item Leo episcopus.

De eodem.

CAN. IIII.

Miramur tantū apud uos per occasionē temporis impacati, aut ambientium præsumptionem, aut tumultum [g] ualuisse popularem: ut indignis quibuslibet & longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium & gubernatio ecclesiæ crederetur. Non enim est hoc consulere populo, sed nocere: nec præstare regimen, sed augere discrimē. [h] Integritas.n.præsidentium, [i] salus est subditorum. Et ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus [k] autem, quē aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiā si moribus atque actibus non offendit, ipsius tamen initij sui est perniciosus exemplo: & uix bono peraguntur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.

Quòd si in quibuslibet ecclesiæ gradibus prouidenter, scienterque curandum est, ut in domo domini nihil inordinatū [l] sit, nihilq; prępostērum: quātò [m] magis elaborādum est, ut in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur. Nā totius familiæ domini status, & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore non inuenitur in capite. Vbi est illa beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissa præceptio, qua in p̄sona Timothei omniū [n] sacerdotum Christi numerus eruditur, & inde unicuique nostrum dicitur: Manus nemini citò imposueris, neque cōmunices peccatis alienis. Quid est citò [o] manus imponere, nisi ante maturitatem ætatis, ante tēpus examinis, ante tempus emeritū obedientiæ, ante experientiā disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non cōprobatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talē effici uoluntate, qualis est, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructū, qui rectū tenet in eligēdo sacerdotē iudiciū, ita graui semetipsum afficit damno, qui ad suę dignitatis collegium sublimat indignum. Non.n.in cuiusq̄ persona [p] prætermittēdū est, quod institutis

[a] Præstare. unde non petere exemplum, sed dare dignus erat. ad idem xvj.q.j. p̄dicator.
[b] Emendatiorem. sic viij. q.j. qualis. j.q j.ca uilissimus.
[c] Humilitatis. q.a nihil ita splēdet in pontifice, sicut humilitas: ut 200.distin. cōtra morem.
[d] Teste. quia publica delicta publico egent remedio ut de pœn. dist.j.c. quis aliquando. §. hoc ergo. & capit. quamuis. [1]
[e] Memorandi. & hoc propter memoriam præteriti delicti. si xxv. distin. cap. ulti. & xlviij. distinc.c.j. & iij.q. iiij.capit.ij. & ff.de decur.l.ultima.
[f] Miserū est. Qui nunquam s̄.lix.distinc. ordinatos. [2]
[g] Miramur. Aut tumultū. Argu. quod non est deuiandum à iure cōmuni propter tumultum popularem, nec propter sedandam discordiam: ut lxij. distinct. docendus. xviij. qō.ij. si quis abbas.viij. qō.j. licet. sic C. de pœn. l. decurionū. & ar. extra de appel.constitutus. Argu. contra.ff. ad legē Corne.de sica l. penul. & xxviij.dist.de Syracusanæ. & xj.qō. iij. antecessor. & 50.distin. ut constitueretur. extra de regu.iur. qui scandalizauerit.
[h] Discrimen. idest periculum.
[i] Præsidentium. id est, sacris officijs deputatorum.
[k] Principatus. j. q.j. principatus.
[l] Inordinatum. scilicet ut potius eligatur ille, qui diu militauerit in ecclesia, ut j. ea. quid proderit. uel etiam ille, qui est in maiori ordine constitutus: [3] ut lxxv. dist.c.ult.
[m] Quanto. Nota, quanto res est maior, tāto maior est inquisitio faciēda: ut lix.dist. ordinatos. & xlvij.dist. quantumlibet. xlij. distin. quiescamus. & vij.q.ij.cap.ulti. Et est hoc contra illos, qui dicunt, quod in causis matrimonialibus non est ita districta examinatio facienda circa testes.
[n] Omnium. Argu. quod uni dicit, ad alios extēditur, ut dixi xxxviij. distin. ignorātia. & argu. xxxij.qō.vij. Apostolus. & xxxj.q.j. quod si. & C.de natu.lib.authen.item si quis.
[o] Quid est cito. ut lxxviij.distinct. ca.quid est manus. & lxxxvj. dist. tāta.
[p] Persona. Not. quod propter personam [4] nō receditur à iure cōmuni: ut hic, & 50. distin. ex pœnitentibus. & lxxxix. distin. singula. lix. distinc. hoc ad nos. Tamen quandoque receditur à iure ꝓpter personam, ut fuit in Augustino, ut vij.q.j. non autem. Item propter scandalū, quod timetur in persona: ut xxiij.q.iiij. non potest. Similiter ꝓ miseratione personæ, ut lxxxvj. distin. tanta. Sed dic, quod ibi personæ fauore non receditur à iure: sed propter utilitatē ꝓuenientē ex persona.

Pro

Pontifex debet esse humilis.

[1] Nā peccantē publice, &c. xlv. dist. sed illud. & xxxij. q.iiij. nemo.

[2] Ad idē xlviij. dis. c.j. Sed uidetur sufficere si per duos mensesita pud magistrū. ff.de lega. iij. seruis. §. ornatricibus. Io. de Fant.

Scilicet primus, anno domini 405.

Ius cōmune ꝓpter tumultū populi nō est uiolandum.

Eligēdus est magis exercitatus

[3] lxxxix. dist. episcoporū.

Ius cōmune ꝓpter personam non est relinquēdū.

[4] Idest, propter amorē personæ non recedit.i. non debet recedi. sic no.1.q.7. c. q. ī qua libet. §. ꝓ persona.

† Capite. Hūc text. allegāt cōcilia Constātiē. & Basilienſe cōtra ambitiones paparum.

generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit cōtra diuinæ legis præcepta collatus. Meritò patrum beatorum uenerabiles sanctiones cùm de electione sacerdotum loquerentur, eos demum sacris administrationibus idoneos censuerūt, quorum omnis ætas à puerilibus exordijs usq; ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia ecclesiasticę cucurrisset, & unicuiq; testimoniū prior uita præberet. Nec potest de eius prouectiōe dubitari, cui pro laboribus a multis pro moribus castis, pro actionibus strenuis, celsioris loci præmium debetur. Si enim ad honores mundi, sine suffragatione temporis, sine merito laboris indignum est perueniri: & notari ambitus solent, quos probitatis documenta b non adiuuant: quàm diligens & quàm prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum & cælestium dignitatum.

Item ex conci. Laodic.

Non sunt eligendi ad episcopatū, nisi quos probabilis uita commendat.

CAN. V.

EPiscopum non oportet præter iudicium metropolitanorum & finitimorum episcoporum constitui c ad ecclesiæ principatum: nec eligantur, nisi ij, quos multò d antè nota, probabilisq; uita commendat, & nihilominus, si in sermone fidei, & recta ratione pro sua conuersatione probati fuerint.

Item Celestinus omnibus orthodoxis.

De eodem.

CAN. VI.

QVid proderit p singula stipēdia clericos militasse, & omnē egisse in dñicis castris ætatem, si ij, qui futuri sunt sacerdotes, ex laicis requirantur, qui uacantes seculo, & omnem ecclesiasticum ordinē nesciētes saltu præpostero in alienū f ambiunt honorē immoderata cupiditate transcendere, & in aliud uitæ genus (calcata reuerentia ecclesiasticæ disciplinæ) transire? Talibus itaq; fratres charissimi necesse est, ut obuiemus. His itaque fraternitatē uestrā decretis cōmonemus, ne quis laicū ad clericatus ordinem admittat & sinat fieri, unde & illū decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutorum decretalium fiat.

Item Leo.

Rudibus & imperitis gubernacula ecclesiæ non sunt committenda.

CAN. VII.

STatuimus, ne in aliquo apostolica & canonica decreta uiolentur, & ne his regenda domini ecclesia credatur, qui legitimarum institutionum nescij, † & totius humilitatis ignari, non ab infimis g sumere incrementum, sed à summis uolunt habere principium: cum ualde iniquum sit absurdumq;, ut imperiti magistris, noui h antiquis præferantur, rudes emeritis.

His omnibus, i authoritatibus laici prohibentur in episcopatum eligi.

2 *Econtra beatus Nicolaus ex laico electus est in episcopū, beatus Seuerus ex lanificio † assumptus est in archiepiscopum, beatus Ambr. cùm nōdū esset baptizatus, in archiepiscopum est electus. Sed sciendū est, ꝙ ecclesiasticæ prohibitiones proprias habent causas, quibus cessantibus cessant et ipsæ. † Vt.n. laicus in epm non eligeretur, hæc causa fuit, quia uita laicalis ecclesiasticis disciplinis per ordinē non erudita nescit exempla religionis de se præstare alijs, quæ in seipsa experimento nō didicit. Cùm ergo quilibet laicus merito suæ perfectionis clericalem uitam transcendit, exēplo beati Nicolai, & Seueri, et Ambrosij eius electio potest rata haberi.*

Electio facit quem psumi meliorem.

a Pro laboribus. Not. ꝙ eo ipso, ꝙ quis electus est, prę sumit esse melior alijs, ut s̄. di. xciiij. c. j. & di. lix. c. j. & xl. di. c. j. Arg. contra. viij. q. j. illud.

b Documenta. Hic mala uita probat aliquem ambitiose peruenisse ad dignitatem: sic econuerso merita alicuius excusant ipsum de ambitione, ut j. q. j. quibusdam.

Et est hoc bonum. s. ad hoc, quod hic dicit j. q. vij. sancimus. j. rñ so. C. de re milit. contra publicam. ad fi. Io. de Fā.

c EPiscopum. Constitui. i. cōsecrari. Solus. n. nō debet consecrare epm, licet solus ipsum possit confirmare, ut lxiiij. dist. c. j. & lj. di. c. ul. dū tñ adsit cōsēsus capituli sui, ut extra de ijs, quæ fiunt à prælatis. nouit.

d Multo. Sic. j̄. di. lix. c. ult. & s̄. ea. in sacerdotibus.

Ecclesiæ seruire spe stipendiorum licet.

e QVid proderit. No. ꝙ licitū est alicui seruire in ecclesia spe stipēdiorum, ut s̄. lix. dist. si officia. & lxxiij. di. cōsului. Arg. cōtra viij. q. j. sunt ī ecclesiā. & xij. q. j. habebat. Sed dic qđ sperare pōt, dū tñ nō prīcipaliter ad hoc seruiat, ut lxxvij. dist. in singulis & viij. q. j. qui episcopatū.

Itē ar. cōtra extra de electio. cū ad nostrā. ibi de hoc, & adde qđ no. lix. di. hoc ad nos. Arc.

f Alienum. Id est, alijs debitū. sic s̄. xiij. dist. c. j. ff. de adop. l. fina.

STatuimus.

g Ab infimis. sic xlviij. di. sicut.

h Noui. Seniores in ecclesia semper præponēdi sunt iuniorib. in electiōe, in rñsione, ī subscriptiōe: ut lxxv. di. c. ult. & lxxiiij. di. epōrum. & xvij. di. cōcilia. §. hinc ēt. & cap. seq. xcvj. dist. bene quidem,

De hoc no. 85. dis. Arch.

i His omnibus. Hæc solutio nō ualet, quia laicus quātumcunq; sit perfectus non est eligendus, sed tantum postulandus, ut j̄. ca. obitum. & s̄. ea. in sacerdotibus. & s̄. di. lix. hoc ad nos. quod autē dicitur de histribus, nō obstat, qa diuina īspiratione fuit factū. iiij. quę. iij. c. ult. Vel dic quod isti postulati fuerunt.

Sub cuī nemo digne resistere potest. xix. qō. ij. cap. ij.

Econtra. Hæc est ij. pars, in qua probat contrarium supradictis. Io. de Fā.

Neophy-

† Cōcor. tex. in authē. de d.- fen. ciuit. cū boni gl. in uer. maximorum. in §. quæ igit. col. ij.

† Lanificio. Forsan Sueu^9, ut oli Suevi lanificio occupati. Sebastia. Munster. cosmograph. li. 3. pag. 581.

† Cōcor. l. generaliter. C. de epi. & cleric. & l. si pater. C. de hæred. instit.

Vnde idem Ambrosius in epistola ad Vercellenses ait de seipso.

CAN. VIII.

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiam, a sed si non deest humilitas cōpetens sacerdotio, ubi causa b non adhæret, uitium non imputaṫ. Itaque ordinationem meam occidentales episcopi iudicio, c orientales etiam exemplo d probarunt.

Item obijcitur illud Sardicensis concilij.

Scholasticus ex foro, aut ex administratione postulari potest episcopus.

CAN. IX.

OSius episcopus dixit (& hoc necessarium arbitror, ut diligētissimè tractetur) si fortè, aut diues laicus, e aut scholasticus f de foro, g aut de administratione h episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi antè lectoris i munere, & officio diaconi, aut presbyteri k fuerit pfunctus, & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascēdat ad culmē epatus.

3 *Sed aliud est l postulari, aliud eligi. Postulatur nexibus curiæ adstrictus ab Imperatore, clericus alterius ciuitatis à suo epo: sed non eligitur aliquis, nisi in sacris ordinibus constitutus. Fit.n. electio cū solennitate decreti omnium subscriptionibus roboratī, postulatio uero simplici petione.*

Quā distinctionē beatus Grego. innuit in Registro scribēs cuidam episcopo.

Electio episcopi debet fieri cum solennitate decreti omniū subscriptione roborati.

CAN. X.

EPiscopus m dū fuerit postulatus, cū solēnitate decreti subscriptionibus n omnium roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos consecrandus occurrat.

Sic beatus Ambrosius ante susceptum baptisma ab Imperatore est postulatus, non electus.

Itē clerici alterius ecclesiæ non sunt præferēdi in electione ijs, q bene militant in propria ecclesia.

Vnde Celestinus Papa.

Extranei emeritis in suis ecclesiis non præponantur.

a NEophytus. Superbiam. ꝭ. xlvij. dist. quoniam. b Causa. Videtur ergo, qđ ubi prohibetur electio ex causa, quod cessante illa causa possit fieri electio: ut hic, & xxviij. di. c. Syracusanæ. j. q. j. qđ pro necessitate. Argum. contra xxxij. q. j. dixit. & xix. q. ij. duæ sunt. Vno modo sic potest exponi, cessante causa, cessat & cōstitutio. i. qñ cā cessat actu & exēplo. i. ut nō possit trahi in perniciem exempli. 1 lxiij. di. c. quia sancta. §. uerū. Vel dic qđ cessat circa personā illam ad hoc tantum ut dispensari possit secum. Vel dic quod tunc cessat qñ hoc in iure exprimitur qđ cessare debeat. Vel dic quando omnis causa cessat & impulsiua, & finalis, & efficiens, & occasionalis, tūc cessat cōstitutio. ff. de post. l. j. §. sexum.

c Iudicio. Id est, per sententiam.

d Exemplo. Similes ordinando. sed dispensatiue, & sic planum est.

e OSius. Aut diues laicus. Qui de suis facultatibus aliquid dedit ecclesiæ, non tñ est recipiendus ideo, nisi alias dignus sit, ut j. quæ. iij. ex multis. nec. n. diuites sunt reijciēdi, ut xxx. di. hęc scripsimus.

f Scholasticus. Id est, literatus.

g De foro. Scilicet, causarum ecclesiasticarum.

h De administratione. Ciuili, uel curiali.

i Ante lectoris. ꝭ. lxxvij. di. qcunq;. & xviij. q. ij. quam sit.

k Presbyteri. Hoc totum non potest fieri intra tres menses, & ita differri potest consecratio episcoporū quandoque ultra aunum, ut vij. q. j. constitutum: & xxviij. di. de Syracusanæ.

l Sed aliud est. Postulatio fit his uerbis, petimus, ut facias te promoueri, 2 quia uolumus te eligere. & tūc dicitur postulari à seipso. Ab alio aūt fit postulatio, ut si clericus, uel laicus sit de epatu alterius, tūc postulaṫ ab epo loci, ut lxxj. di. priuatꝰ. & ēt à seipso, qa unius cōsensus nō sufficeret. Si aūt 3 laicus diceret, nolo tōsurari, nisi certus sim de electione: uel clericus diceret, nolo ordinari, nisi certus sim de epatu. de hoc nullū pactū est interponendū: ut lix. di. hoc ad nos. & xvj. q. vij. per laicos. Nec peccat, qui hac spe recipit ordinē, dū tñ principaliter eo pposito nō ordineṫ, sed ad hoc, ut possit prodesse. viij. q. j. sunt in ecclesia. Si ergo clericus est de eodē epatu, ille nō postulaṫ, & est monēdus, & ēt cogēdus suscipere sacros ordines, ut ꝭ. ea. bene. sed laicus de eodē episcopatu à seipso postulatur, ut ꝭ. e. di. Osius. Ille autem à quo postulatur, non cogitur dare postulatū, nisi uelit, ut lxiij. dis. literas. lxxxv. dist. Archidiaconum. lxxvj. dist. dilectionis. in authē. de sanct. episco. §. nullum. col. ix. Potest tamen per superiorem cogi, ut ipsum det quando non subest iusta cā omittendi. arg. extra de iure pat. nullus. Sed quæro ad quem titulum ordinetur iste, cum adhuc nō sit electus, nec aliquod habet beneficiū? dico ad titulū ecclesiæ, ad quā est postulatus. Pone ergo quod alium postea eligant. Hoc enim facere possunt, quia per postulationem non est ius quæsitū postulato, ut extra de postula. bonæ. & c. postulationem. & ita tenebit electio alterius. Dico, quod licet nil iuris, sit quæsitum postulato, tamen potest eos conueniri, ut prouideat ei in stipendio cōuenienti, ut extra de iure pa. pastoralis. non enim debuerunt mutare consilium in alterius iniuriam, ut xxij. q. ij. primum. ff. de reg. iur. nemo. Si autem nondum elegerūt aliū, potest eos conuenire, ut eligant ipsum ad illum episcopatū. Et hoc modo pōt dici, quod possunt uariare si aliqs à seipso postulaṫ. Si uero postulaṫ à superiore, & postulatio psentata 4 est ei, & ille cōsentit: satis pōt dici ꝙ nō pōt uariare postulationē, ut ex. de postu. bonæ. ij. Itē clericꝰ alterīꝰ ecclesię bñ pōt eligi, sed post electionē est postulādus, ut lxxvj. di. dilectiōis. lxiij. di. literas. lxxxv. di. Florētinum. Sed laicus primo est postulandus, deinde eligendus. extra de ele. in causis.

m EPiscopus. Id est, dum aliquis postulatur, ut fiat episcopus, ut lxiij. dist. literas.

n Subscriptionibus. In quibus cōtinetur de uita electi. ut ꝭ. e. Carinensis. & vij. q. j. qualiter. Sed nunquid adeo requiritur hoc decretum, ut electio sine decreto facta sit nulla Videtur ꝙ sic, ut hic, & xlvij. distin. de

Constitutionis causa cessante, an cesset ipsa cōstitutio.

1 Arg. ff. de pœnis. l. si qs aliquid. §. abortionis. j. q. j. principatus.

Consecratio eporū qñq; differtur ultra annū.

Postulatio qualiter fit.

2 De hoc satis not. Inno. extra de postul. c. fi. ibi uideas.

3 Si autē. gl. notab. Panor. ca. bonæ. j. c. postul.

Beneficij spe ordinem recipiens, nō peccat.

Postulatꝰ pōt postulantes cōuenire, ut sibi prouideant.

4 Maxime postq̃ fuerit scrutiniū publicatū, ab ea postulatiōe recedere non pñt. & ita not. H. extra de postul. c. ul. c. electio. ī causis. ī gl. ult. & cap. publicato.

Electio facta sine decreto tenet.

de Petro. & ij. q. j. legum. & vij. quæst. j. qualiter. & viij. q. iij. talia. & xij. q. ij. siue exceptione. & lxiij. distinct. quanto. Sed dico, quod licet in electione requiratur decretum cum subscriptionibus canonicorum tamen electio facta sine ipso tenet. Duabus enim de causis fit subscriptio, una causa, ut si quis uellet uariare uota sua, incipere ei obuiare propria confessio, ut j. q. vij. saluberrimum. Alia ratione, ut per subscriptioné sciatur, an oés canonici fuerint præsentes in electione. arg. extra de ijs, quæ fiunt à præla. quanto in fi. Licet ergo scriptura requirat in electione, tamen si fiat sine ipsa, tenet. & est simile. Nam í matrimonio multa requiruntur interuenire, & tamé si non interueniát, tenet matrimoniú. xxx. q. v. nostrates. Ioan. contra extra de elect. innotuit. B.

Item clerici. Hæc est quarta pars distinct. in qua probat quandam incidétiam. & dicitur quod nullus alterius ecclesiæ debet eligi, nisi primo omnes clerici illius ecclesiæ fuerint reprobati. Ad secundú inducit. vij. authoritates supple hic. nisi maior pars eligat aliúde: quia licitum est eis renúciare iuri suo. extra de elect. cum inter. Ioan. de Fant.

CAN. XI.

NEc emeritis [a] in suis ecclesijs pegrini, & extranei, & qui antè ignoti sunt ad exclusionem eorum, qui bene ciuium suorú merentur testimonium, præponátur.

Idem.

De eodem.

CAN. XII.

NVllus inuitis [b] detur episcopus. Túc autem alter de altera eligat ecclesia, si de ciuitatis [c] ipsius clero, cui° est eps ordinádus, nullus (qđ euenire nó credimus [d]) dignus poterit reperiri. Primú. n. illi reprobádi sunt, ut aliqui de alienis ecclesijs merito pferantur. Habeat unusquisq; suum fructú [e] militiæ in hac ecclesia, in qua suá p omnia officia transegit ætaté. In aliena stipendia minimè alter obrepat, nec alij debitam alter sibi uédicare audeat mercedé. Sit facultas clericis retinendi, si se uiderint prægrauari: & quem sibi ingeri ex transuerso uiderint, nó timeát refutare: qui & si non debitum episcopatus præmiú, [f] uel liberú [g] de eo, q eos recturus est debent habere iudicium.

PALEA.

IN ordinatione pposi ti illa semper cósideretur ratio, ut hic cóstituatur, quem omnis concors congregatio secundum timoré Dei siue etiá pars congregationis (quáuis praua [†]) saniori cósilio

[†] parua.

[a] NEc emeritis. id est, bene meritis in uita & sciétia. j. q. j. uilissimus.

[b] NVllus inuitis. à principio, sed si per negligentiam neminem elegissent, bene daretur eis in uitis, ut lxxxix. distin. uolumus. Similiter ubi minor pars contradicit, nec habet iustam causam contradictionis, bene datur eis episcopus inuitis. Idé potest dici de laicis, quod eis inuitis non est dandus episcopus, si habent iustam causam contradictionis: ut lxiij. distinct. si forte. De hoc not. xxiij. dist. c. illud.

Episcop° inuitis an possit dari.

Electio an possit fieri de eo, qui nó est de gremio.

[c] Ciuitatis. Nunquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis, uel diœcesis esse reprobádos? Videtur quod sic, ut J. lxij. dist. sacrorum. & c. plebs. & c. nolle. & extra de usu pal. cum super. illi enim uidétur esse de aliena ecclesia, cum totum non sit aliud à parte. ut extra de elect. cum nobis olim. & qui in continentibus ædificijs demorantur, Romæ morari uidétur. ut ff. de uerb. sig. l. qui in continentibus. & l. ædificia. & l. pupillus. §. incola. Sicut in tutela reprobádi sunt omnes de ciuitate antequá eatur ad uicinas ciuitates. ut ff. de tut. & cura. l. diuus. Et præses debet esse de diœcesi: ut C. de inco. l. uerum. lib. x. & hoc concedit Hug. Sed credo sufficere, quod reprobati sunt omnes de maiori capitulo. arg. extra de uerb. signi. cum clerici. & de rescrip. cum Rodulphus. Sed quid si maior pars eligit extraneum, & minor eligit de gremio suo? [†] Videtur qđ hic præualebit electio paucorú: ut vij. q. j. denique. nam in postulatione omnes erát concordes: ut lxiij. dist. literas. Ioan. Sol. hoc falsum est. Sufficit enim, quod duæ partes cósentiant in postulatione. de elect. scriptum. B. Ité minor pars iustá habet causam contradicendi. Vnde licet sint paucio-res, auditur eorum cótradictio: ut extra de his, quæ fiút à maio. parte capi. cú in cunctis. xxxj. dist. Nicena. Argu. cótra extra de electio. cum nobis olim. & c. cum inter. Dico tenere electionem minoris partis, cú eligút secundum formá canonum de suo gremio. Vnde si diuersi sunt clerici, pri° examinat ille, qui est de propria, quá qui est de aliena ecclesia, ut distinct. lxxxv. Archidiaconum Florétinú. Nec obstant præmissæ decret. ideo enim tenuit ibi electio maioris partis quia nullus fuit ibi ex aduerso electus. Sed adhuc ob. extra. eo. tit. in causis. ubi præualet postulatio trium de aliena ecclesia electioni duorú de ppria. Sed hoc fuit propter formá mádati: quia ita cóuenerát, ut in quem maior pars cóueniret, ille esset potior, & de hoc not. extra de elect. cú inter canonicos Sed quid si omnes eligant de aliena ecclesia præter unum, qui eligit de propria? Hic dico non ualere electionem unius: quia nullum de propria potest eligere, cum quilibet eorum consensit in aliú: unde in seipsum non potest consentire. Item quid si data est alicui quibus potestas ut eligant, & ipsi postulát extraneú? Tenet postulatio, ut extra de renun. post translationé. extra de elect. in causis. de postu. bonæ. licet auté aperte sint egressi fines mandati, tamen fecerunt id, quod est ui[r]tutum mandato: ut ff. iud. sol. iam tamen. §. ult. Io. Quicquid dicat Io. eius opinio nó seruatur de electione [†] minoris partis de eadé ecclesia, Vnde cú totú capitulum facere uideatur qđ fit à maiori parte capituli, ut extra de ijs, quæ fit à ma. par. ca. cum in cunctis. tenebit electio extranei: ut dicit T. per decr. superius allegatas: quia multa fieri non debent, tamé facta tenét. Nam melior eligi debet: ut viij. q. j. licet. tamé sufficit si bonus eligatur: ut extra de elect. cum nobis. & c. cum dilecti. & de statu. & ima. l. ulti. Bar.

Electio. c. ecclesia. ij. ubi hoc plene per Phi. Arg. cótra eo. ti. licet in fi. De hoc notatur 23. dist. c. j. in gl. ergo aliqs. ibi uideas.

[†] Ad hoc extra de

[†] Idé sentit Gofr. extra de electio. in causis.

[d] Non credimus. Not. benignam præsumptionem, quod semper præsumitur quod aliquis sit dignus in ecclesia: ut J. ead. obitum.

[e] Fructum. sic ff. de adop. nec ei. §. præterea.

[f] Præmium. scilicet obtinet, ut aliquis de ipsis eligatur. Per hoc uidetur, quod licet aliqui perdiderint ius eligendi, quod possunt excipere cótra illum, qui datur eis. uidetur tamen quod excipere non possunt, sed tantum agere, ut extra de appel. constitutus. in fi.

[g] Vel liberum. uel, id est, saltem.

elegerit. Vitæ autem merito & ſapientia eligatur, qui ordinandus eſt, et ſi ultimus eſt in congregatione. Quod ſi omnis congregatio uitijs ſuis cõſentientẽ perſonam pari conſilio elegerit, & uitia ipſa aliquatenus in notitiã epiſcopi, uel ad alios uicinos præpoſitos, uel Chriſtianos claruerint, prohibeatur prauorum praua lere conſenſum: ſed domui Dei epiſcopus conſtituat cum alijs dignum diſpenſatorem.

Item Gregorius ciuibus Neapolitanis.

De eodem.

CAN. XIII.

STudij ueſtri ſit, etiam aliũ, qui aptus ſit prouidere, ut ſi forte Petrus, quem à uobis electũ aſſeritis, huic ordini nõ uideatur idoneus, ſit in quẽ declinare a ueſtra electio poſſit. Nã graue cleri illius erit opprobriũ: ut ſi hic fortaſſe probatus non fuerit, alium ſe dicãt, qui eligi debeat, non habere.

Item Gregorius in regiſtro.

De eodem.

CAN. XIIII.

OBitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antiſtitis, directa relatio patefecit: quapropter uiſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operum ſoléniter b delegamus. Et ideo fraternitas tua ad prædictam eccleſiã ire properet, & aſſiduis exhortatiõibus clerum, plebemque eiuſdem eccleſiæ admonere feſtinet: ut remoto ſtudio, c uno eodemque conſenſu talem præficiendum ſibi expetant ſacerdotem, qui tanto miniſterio ualeat dignus reperiri: & à uenerãdis canonibus nullatenus reſpuatur. Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de alia eligi permittas eccleſia, niſi forte inter clericos ipſius ciuitatis, in qua uiſitationis impendis officiũ nullus ad epiſcopatum dignus (quod euenire non credimus) poterit inueniri: prouiſurus ante oĩa ne ad cuiuslibet conuerſationis meritum laicæ perſonæ aſpirare præſumant: ne & illæ perſonæ uoluntatis affectum non inueniant, & tu periculum d ordinis tui (quod abſit) incurras. Monaſteria autem ſi qua ſunt in ipſius conſtituta parochia, e ſub tua cura, diſpoſitioneque (quouſq; illic proprius fuerit ordinatus epiſcopus) concedimus.

Item Pelagius papa Eucarpo Meſſanenſi epiſcopo.

De eodem.

CAN. XV.

CAtinẽſis eccleſiæ uiſitationẽ tibi iniungimus, cuius epiſcopum de hac luce tranſiſſe ſuſcepta cleri relatione didicimus. Impoſsibile f enim eſt, ut nos in prouincia illa duntaxat in Syracuſanis partibus alij cuilibet cauſas, quæ ad Deum pertinent, committamus, niſi forte talẽ per te Deus nunc in Catinenſi eccleſia eligere uoluerit, de cuius conſcientia poſsimus eſſe ſecuri, ut à te labores iſtos paululum remouere poſsimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſem eccleſiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, g nec crimen aliquod canonibus inimicum,

Eccleſia poteſt in duos conſentire.

a Dicas q̃ hic nõ dicit, qđ aliũ debeat eligere anteq̃ Petrus reprobetur: ſed dicitur, ut prouideãt aliũ quem Petro reprobato eligant: & hoc planũ eſt Archi.

a STudij. Declinare. Argu. q̃ eccleſia poteſt in duos conſentire, ut ſi unus non obtineat, alter ſaltẽ obtineat. argumẽ. lxxxv. diſtin. archidiaconum. & viij. qõ. j. in ſcripturis. maxime ubi diffidunt de iure ſuo ut extra de poſtu. bonæ. Sed nonne priuati debẽt eſſe iure ſuo, ut extra de electio. cum in cũctis? Sed hæc, & ſimilia loquũtur in eo caſu, quãdo eligentes latebat uitium electi. ſic xxviij. diſt. de Syracuſanæ. ſecundum alios ſecũdus põt eligi ſub cõditione, ut ſi primus non obtineat, ſecũdus maneat, ut lxxxv. diſt. Archidiaconum Florentinum. ſic extra de elect. cum terra. ſic vij. q. j. quamuis. & cap. paſtoralis. Hodie euacuatur totũ per cap. Innoc iiij. qđ incipit, in electionibus de elect. libro ſexto.

Viſitator an ius habeat in electione.

b OBitum. Solenniter. id eſt, ita plene quaſi epiſcopꝰ omnia diſponat: ut xij quæſtio. j. quoniam Veſina.

c Studio i. diſſenſione uel inuidia.

d Et tu periculũ. & ita uidet, quod ſi uitioſa ſit electio imputatur uiſitatori. Et per hoc ca. dicit Hug. uiſitatorem habere ius in electione, ut j. cap. proxi. & lxiij. diſtinctio. plebs. alias non uidetur quare pateretur pœnam. Sed dico, quod non plus habet iuris, quam per canonẽ exprimatur. argu. xviij. q. ij. hoc tantum. Vnde non dico ipſum poſſe eligere: ut lxiij. diſt. §. ex his. Ea autem facit uiſitator, quæ per ſacerdotes non poſſunt expediri: ut vij. q. j. pontifices. Item niſi infra annũ procuret, q̃ ſit ibi epiſcopus, ipſe remouet. vij. q. j. conſtitutum. & uiuet de rebus eccleſiæ. xij. q. ij. charitatem. & c. eccleſiaſticis. Item uiſitator dare poteſt prębendas. & eccleſias uacantes, ut hic innuitur in fine cap. & xij. q. ij. non liceat.

e Parochia in tota diœceſi habebit iſte prouiſionem, ut xij. q. j. quoniam Velina. ut patet in fine capituli.

f CAtinenſis eccleſiæ. Impoſsibile. i. non cõmode aliter fieri potuit: qa iſte erat uicinus. 1 ſic ſumitur. ff. de uerbo. ſig. nepos Proculo. Itẽ dicitur impoſſibile quod non eſt honeſtum. ff. de cõdi. inſti. filius. Item quod non iuſte fit, xxiiij. q. ij. ſane. xxij. q. ij. faciat hõ.

g Nec filios tamen alias quãtum ad ſeculares honores, pſunt filij, ubi filius pro anno cõputatur. ff. de min. l. ij. Sed nũqd iſtud eſt cõtra præceptũ Apoſtoli, q dixit, Vnius uxoris uirũ? Sol. hic loquitur quando præſumptio eſt, q̃ propter filios dilapidet bona eccleſiæ. ſic xxviij. diſt. de Syracuſanæ. & tunc dabit cautionẽ, & faciet inuentariũ. xij. q. j. ſint manifeſte. Idẽ dico de nepotibus. ut in auth. quomodo opor. epiſco. §. j. colla. j.

Impoſsibile multipliciter dicitur.

1 Ad hoc C. de cur. fur. l. peñ. ff. de his qui eiece. & effu. l. cũ ſane. ff. locati. cũ i plures. §. ij.

Filius qſi quæ facit quem præſumi maiorem.

Compel-

eligi cum auxilio Dei cõpellat a atque suadeat: & statim eum ad urbẽ Romam cum decreto & testificatione relationis tuæ transmitte.

Item Gregorius Passino episcopo.

Qui in episcopum eligitur, nõ sit reus criminum, quæ sacræ lex morte punit.

CAN. XVI.

BEne, nouit fraternitas tua, quam longo tempore Aprucium ciuitas pastorali sit solicitudine destituta: uel diu b quæsiuimus quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, ĩ psalmodiæ studio, in amore orationis ualde laudatus, religiosam uitã oĩno dr̃ agere hunc uolumus, ut fraternitas uestra ad se faciat uenire, & de aĩa sua admoneatur, quatenus in bonis studijs crescat. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt, obuient, tunc hortãdus est: ut uel monachus c uel a uobis subdiaconus fiat & post aliquãtum temporis (si Deo placuerit) ipse ad pastoralẽ curã debeat ꝓmoueri.

Cui autem uisitatio iniungitur, nihil de rebus eiusdem ecclesiæ a quoquam præsumi patiatur.

Vnde Gregorius.

Non patiatur a quoquam præsumi de rebus ecclesiæ, nisi cui fuerit iniuncta uisitatio.

CAN. XVII.

QVoniam Festus Capuanæ ecclesiæ episcopus in Romana ciuitate positus, de hac luce migrauit, curæ nobis fuit quæ uniuersis ecclesijs impenditur, fraternitati tuæ præsentia scripta dirigere, ut memoratæ ecclesiæ uisitator d accedas: sic tamẽ, ut nihil de prouectionibus clericorum, reditu, e ornatũ, ministerijsq; uel quicquid præfati loci esse poterit a quoquã præsumi patiaris, sed omnem uigilantiam, atque cautelam circa clericos, plebemq; eiusdem ecclesiæ exhibere, te conuenit, ut in uigilijs obsequioq; ecclesiastico sedule ac deuote debeant deseruire.

DISTIN. LXII.

BReuiter mõstratũ est ex quibus ordinibus, ĩ quos gradus sunt eligẽdi. Nũc uidẽdum est a quibus sunt eligendi & consecrandi.

Electio clericorum est consensus principis, petitio plebis.

Vnde Leo Papa. f

Non sunt habendi inter episcopos, qui nec a clericis eligũtur, nec a plebibus expetuntur.

CAN. I.

NVlla ratio sinit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus f sunt expetiti, nec a cõprouincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Vnde cum sæpe quæstio de male accepto honore nascitur, quis ambigat nequaquam ab istis esse

a Compellat. Ergo aliquis potest cogi ad episcopatũ sicut ad alios ordines: ut xl. distin. ante omnia. xcij. distin. si quis episcopus per manus lxxiiij. distinct. placuit. Ioan.

Episcopatum suscipere põt quis cogi.

Hoc nõ habet hic sed potius clerici sũt cõpellẽdi ad faciendam electionẽ, secundũ Hugo. & sic non bene arguit gl. Archidia. Electio ex causa põt differri.

b BEne nouit. Vbi diu. Argu. quod differi p̃t electio, cum nõ inuenit idoneus. Et licet aliqui intra tempus statutũ iusto impedimento detenti non eligant, non priuantur electione, ut extra de election. ne pro defectu. Nã non currit præscriptio contra illum, qui non poterat eligere: ut extra de concess. pręben. & eccle. non uacã. quia diuersitatem. & argu. C. de anna. excep. l. j. in fin. C. de inoffi. testa. contra. ff. ex quibus cau. ma. l. quod quidam.

Etiã cu iuscũq; beneficij. Lau. Et hic uide ꝙ legitur & no. lxxv. dis. c. ij.

c Vel monachus. Sed quare monachus? forte quia erat monasterium, cui deerat prælatus. Vel ideo, quia si est monachus, citius potest promoueri ad sacros ordines: ut lxxvij. dist. monachus. Sed nõ ne hic diutius expectabitur, quam per tres menses: qđ esse nõ debet: ut l. distinctio. postquam: sic s̃. ea. Osius. & viij. q. j. constitutum.

Ex p̃dictis patet ꝙ tempus deputatũ ad electionem celebrandam est utile, non continuum, nã nõ currit iusto impedimento, detentis, nec ẽt ignorantibus. Archid.

d QVoniã Festus. Visitator. Hic habes, quod Papa uisitationis cõmittit officium. Sed an metropolitanus possit uisitatorem cõstituere, sicut præses curatorem: ut Institu. de curato. §. ulti. Non credo. Ioann. Ego dico quod sic, cum non inueniam prohibitum. argu. extra de senten. excom. nuper. B.

Visitatorẽ quis cõstituere potest.

e Reditu. A quo custodiri debẽt bona uacantis ecclesiæ, notaui ĩ. xij. q. ij. charitatem. & c. illud.

BReuiter. Nũc hic ostẽdit, qđ clericorũ sit eligere, & populi cõsentire. Oñdit ẽt, qđ si aliquis fuerit consecratus sine authoritate metropolitani deponitur. lj. distin. qui in aliquo. uersi. fin.

NVlla ratio. CASVS.

Quidam episcopi non fuerunt electi a clericis, nec a populo expetiti, nec metropolitani iudicio consecrati. Quæritur de istis talibus episcopis, et de ordinatis ab eis, an debeãt inter epõs & ordinatos reputari. Et respõ. Leo Papa qđ nõ. põt tamẽ dispensari cum clericis ab eis ordinatis: ut infra. i. q. si qui a pseudo epis.

f Nec a plebibus. Consensus plebis requiritur in electione: & eo ipso consentiunt, quod perhibent ei testimonium: quia testimoniũ plebis æquiualet electioni: ut xxiiij. dist. cap. j. & lxvij. dist. reliqui. Sed quid si aliquis est cõsecratus qui non habuit consensum plebis: nunquid cassabitur cõsecratio? Videtur quod sic, in odium consecrantiũ & eligentium, cum contemptus est: licet ex gratia populus sit requirẽdus, uel uocandus: ut xvj. quæst. vij. decernimus. xxj. quæst. ij. c. j. & lxx. dist. c. j

Cõsensus plebis est in electione requirendus.

Episto. 87. episto. 90.

Nã semper consensus plebis est requirendus:ut viij. q.j.licet. Item, quia laicus potest excipere contra electum:& dicere, quod ei inuito non est dandus eps:ut j.lxiij.di.c.si forte.& c. Adrianus H.dicit, si oritur scandalũ ex hoc, quod cassanda sit electio & cõsecratio:sed dico nõ ideo cassandã, licet non affuerit: quia plura exigunt quæ tamen omissa non uitiãt factum, arg. xxx.q.v.nostrates. quia hmõi leuia omissa nõ uitiant rem: ut ff.de uẽtre inspi.l.j. in fin. Eo ipso aũt intelligit laicus cõsentire, si non dissentit: ut liiij.di.si seruus.ij. ff.sol.ma.l.ij. §.ul.

Et bene secũdum Lauré. & Ioan. de Fan.

tribuendum quod nec docetur fuisse collatũ? Si qui autẽ clerici ab istis pseudo episcopis in eorum ecclesijs ordinati sunt, &c. ut infrà in causa simoniacorum.

Item Celestinus Papa.

Populus non debet præire, sed subsequi.

CAN. II.

DOcendus est populus, non sequendus. Nos quoq;, si nesciunt, eos quid liceat, quidve nõ liceat commonere, non his cõsensum præbere debemus. Quisquis conatus fuerit tentare prohibita, sentiet cẽsuram sedis apostolicæ minime defuturã. Quæ enim sola admonitionis authoritate nõ corrigimus, necesse est, ut per seueritatem congruentem regulis uindicemus. Per totas ergo quæ proprijs rectoribus carẽt ecclesias, uolumus ut hoc innotescat: vt nullus sibi aliqua spe forsitan blanditijs illudat.

Nisi autẽ canonice electus fuerit, consecrari nõ debet.

Vnde Calixtus Papa.

Non consecretur in episcopũ, nisi canonice electus.

CAN. III.

NVllus in episcopũ, nisi canonice electum consecret: quod si præsumptum fuerit, & consecrans & consecratus absq; recuperationis spe deponatur.

DISTIN. LXIII.

LAici nullo modo se debẽt ĩsere re electiõi.

Vnde Adrian. papa.

Laici electioni pontificum nõ se ingerant.

CAN. I.

NVllus laicorũ principum, uel potentũ semet inserat electioni aut promotioni Patriarchæ, Metropolitæ, aut cuiuslibet Episcopi:ne uide licet inordinata & incongrua fiat electio, uel cõfusio, uel cõtentio: præsertim cum nullã in talibus potestatem quenquam potestatiuorum, uel cæterorum laicorum habere conueniat. & infra: Quisquis seculariũ principum, uel potentum, uel alterius dignitatis laicus aduersus communem consonantem atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit anathema sit, donec obediat, & consentiat quicquid ecclesia de electione & ordinatione proprij prẹsulis se uelle monstrauerit.

Item ex viij. synodo.

De eodem.

CAN. II.

ADrianus Papa secundus (quod Nicolaus prædecessor eius disposuerat) missos

a Tribuendum. Isti tamen dant ordinem, & habent eum, sed non iuste ut j.de conse. dist. iiij. nullus autem.

b Nec docet. Simile extra de iure patro. quod autem.

c Si qui. j. q.j. sacerdotes. & ca. si q a pseudo epis.

d DOcendus. Per seueritatem. i. excommunicationẽ. ferro. n. resecãda sunt uulnera, &c. ut xvj.q. j. in canonibus.

e NVllus. Deponat. j.q. j. si quis eps. & c. si qui episcopi. supra dist. l. ex pœnitentibus. s. xxxvj. di. qui ecclesiasticis.

f LAici. Hęc distinc. diuiditur in quatuor partes. In prima ꝓbat p viij. authoritates sctõrum, qđ laici nõ debent eligere nec electioni interesse, nisi uocati. Scda ibi, cõtra. Tertia ibi, Principib⁹. Quarta ibi. Verum quia. Ioan. de Fant.

Laici. In præcedenti distin. oñsum est, quod laici tm̃ debent cõsentire. electioni. plenius hic prosequit, qđ nullo modo debent interesse & hoc facit usq; ad illum. §. his omnibus. Deinde probat contrariũ usq; ad illum. §. electiones. & ibi soluit. Deinde ostendit quæ priuilegia fuerunt Imperatoribus data circa electiones, quæ postmodum fuerunt eis ex causa ablata. Vltimo dicit quod religiosi uiri non sunt excludendi ab electionibus. Est ergo hæc ueritas, quod nullus laicus debet interesse electioni, etiã in conuentuali ecclesia, nisi hoc habeat ex consuetudine præscripta: ut extra de iure pat. nobis. licet Hug. dixerit, quod ibi potest bene patronus interesse: ut xviij. q. ij. abbatẽ. & hoc c. dicit intelligi de nõ patronis. Qualiter autẽ est patronus, q mi nus dat, sicut qui plus: quia unus potest supplerẽ p operam, quod ei deest in p̃rimonio. ff. ꝓ so. l. v. & plenius no. xvj. q. vij. pie.

Vel facias continuationẽ non ad ꝓximã dist. sed ad lxj. dis. ubi dicit q laicũ nõ debẽt eligi, sic nec eligere, ut in hac dist. Ioan. de Fant.

g NVllus. Cõmunẽ. Cũ ergo hẹc tria requirũtur. s. cõis, cõsonans, & canonica, si unum istorũ deest, uitiosa est electio, ut argu. xxxviij. dist. quæ ipsis. nõ. n. sufficit electionẽ esse cõem, nisi sit canonica, ut hic, & lxxix. di. c. j. & c. antepẽ.

1 Electionẽ nullus laicus debet interesse.

2 Idẽ no. j. c. dist. Reatina.

† Papa Scilicet terti⁹, Anno domi. 885. tẽpore Caroli crassi, qui ob segnitiẽ depositus fuit. Sed post 77. annos, istud decretũ antiquatum fuit, & ius eligendi Papã Ottoni j. restitutum anno do. 962. ut j. ea. c. in synodo.

3 Electio sit communis, consonans & canonica.

4 Itẽ est hic arg. qđ si aliquid separatim consenserunt in aliquẽ, quod talis cõsensus nõ ualet, 5 quia nominationes citra consiliũ publicũ factæ nõ ualẽt, ut ij. q. vj nominationes. & priuata conuenticula in electionib⁹ prohibẽtur, ut lxxix. di. c. j. & c. nullus. H. Arg. contra lxiij. dist. quanto. extra de elec. quod sicut. & extra de postu. bonæ. ij. in fi. & seruitus separatim concedit. ff. de serui. ru. præ. p fundũ. Dico nullã talẽ esse electionẽ cũ sit clandestina, ut extra de ele. qa p p. ad finem. Ioã. hoc hodie determinatum est extra de elect. in genesi. ubi dicitur, quod singulares electiones nõ ualent. Bart.

4 Arg. ad hoc xcij. dist. c. pe. & ibi de hoc ar. ad hoc xviij. q. ij. si q s abbas.

5 Nõ ualet. Late Rochus. Cur. de iure patro. uer. honorificũ. nu. 94.

h Ecclesia. Ecclesiam hic uocat uiros ecclesiasticos. Quandoq; uocatur congregatio fideliũ. ut j. de conse. dist. j. ecclesia. De hoc dixi vij. q. j. scire.

i ADrianus Papa. Disposuerat. Argu. successorem debere

suos, Donatum scilicet Hostiensem episcopum, & Stephanum Neophesinum episcopum, & Marinum diaconem sanctæ Romanæ ecclesiæ ad Basiliũ Imperatorem & ad filios eius Constantinũ & Leonem Augustos, [a] Constantinopolim direxit: cũ quibus & Anastasius bibliothecarius [b] Romanæ sedis utriusque linguæ Græcæ & Latinæ peritus perrexit. Et synodo congregata (quam octauam uniuersalem synodum illuc conuenientes appellauerunt) exortum schisma de Ignatij depositione, & Fotini ordinatione sedauerunt, Fotinum anathematizantes, & Ignatium restituentes: in qua sic statutum est: Cõsecrationes [c] & promotiones episcoporum concordans prioribus concilijs clericorum electione ac decreto & episcoporum collegio fieri hæc sancta & uniuersalis synodus diffiniuit & statuit, atque iure promulgauit, neminem laicorum [d] principum, uel potentũ semet inserere electioni, uel promotioni Patriarchæ uel Metropolitani aut cuiuslibet episcopi, ne uidelicet inordinata & incongrua hinc fiat electio, contentio, uel confusio: præsertim cùm in talibus nullam potestatẽ quẽquam potestatiuorum, uel laicorum cæterorum habere conueniat: sed silere, uel attendere sibi usquequo regulariter à collegio ecclesiæ suscipiat finem electio pontificis futuri. Si uerò quisquam laicorum ad contractandũ, [e] uel cooperandum inuitatur [f] ab ecclesia, licet huiusmodi laico cum reuerentia, si fortè uoluerit obtemperare se asciscentibus. Taliter enim dignũ pastorem sibi regulariter ad suam & ecclesiæ salutem promouet clerus.

Item ex historia Tripartita. [†]

Electioni episcoporum Imperator interesse non debet.

CAN. III.

VAlentinianus Imperator ueniens ab oriente ad Hesperias partes (ut refert historia ecclesiastica) mortuo Auxentio Arrianæ perfidiæ magistro, qui Mediolanẽsem ecclesiam, ut lupus dilaniauerat, cùm uellet Imperator catholicum Deo ordinante ibi consecrari episcopum, euocans episcopos, [g] hæc eis locutus est: Nostis apertè eruditis diuinis eloquijs qualem oporteat esse pontificem: & quia non decet eum uerbo solo, [h] sed etiam conuersatione gubernare subiectos, & totius semetipsum imitatorem uirtutis ostendere, testemque [i] doctrinæ conuersationem habere bonam: talem itaque in pontificali constituite sede, & cui nos, qui gubernamus Imperium, syncerè nostra capita submittamus, [k] & eius monita dum tanquam homines delinquimus, necessariò uelut curantis medicamina suscipiamus. Hæc autẽ cùm dixisset Imperator, petijt synodus, ut magis ipse decerneret, sapiens: & pius existens: atque ille ait, Super uos [l] est talis electio. Vos enim gratia diuina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere.

---

debere consummare quod antecessor inchoauit: ut hic, [x] & xij. q. ij. hæc huius. & quæst. v. quia.

[x] Et. xviij. q. ij. dudum.

ADDITIO.

Ad idem extra de rescrip. literis. ubi de hoc. & xj. q. iij. si episcopus ante damnati. Papa tamen nõ tenebatur ad hoc: nec hoc dicitur, quod teneretur: bene tamen fecit. B.

[a] Augustos. Not. quod filij Imperatorũ dicuntur etiã Augusti: quia sperabat quod essent futuri Imperatores, & quasi per augurium hoc sperabatur. Vel sicut Imperator dicitur Augustus, quia illius propositi debet esse, quod augeat: sic & filius põt dici Augustus quia & hoc propositũ debet habere cũ habebit Imperiũ. [z]

Imperator quare dicatur Augustus.

[z] Hoc ualet ad solutionem eius qđ habet 21. dist. nunc autẽ. vij. q. j. in apibus. Lau.

[b] Bibliothecarius. i. cancellarius. s̃. xxj. distinc. submittitur.

[c] Cõsecrationes. Hęc sunt uerba cõcilij.

[d] Laicorum. j̃. xcvj. distin. bene quidem.

[e] Ad contractandũ. id est, simul tractandum.

[f] Inuitatur. Hinc inuitantur laici ad electionẽ, alibi ad sermonem faciendum: ut xxiij. dist. mulier. Quandoq; ad causas matrimoniales, ut xxxv. quæst. v. ad sedem. Causis autem fidei intererunt etiam nõ uocati, ut xcvj. dist. ubi nam. Sed nunquid subscribent laici? argum. quod sic vij. q. j. episcop⁹ de loco. [y]

Laici ad aliqua spiritualia ĩuitantur.

[y] Ad idẽ quod leg. & no. j. ea. quãto. in glo. ex hoc loco in fi. &c.

[g] Valentinianus. Episcopos. ergo electioni metropolitani intererũt omnes episcopi comprouinciales: ut j̃. ea. metropolitano. & lxvj. distin. cap. j. Io. sed in his non attẽdo, [4] nisi cõsuetudinem: ut extra de electio. cum ecclesia. & extra de postu. bonæ. Io. De iure cõmuni omnis electio spectat ad capitulũ: ut extra de caus. pos. & proprie. cum ecclesia. B.

Electio ad quem spectat de iure cõi.

[4] Vt ẽ ecclesia Rauennas.

[h] Solo. Sic magistri moribus & facundia alios debẽt præcedere, ut C de profes. & me. magistros. lib. x.

[†] Tripartita. Li. 7. c. 8. adde Rufi. ecclesia. histor. libr. xj. c. xj.

[i] Testemque. No. quod conuersatio præbet alicui testimonium. ut ij. quæstione. vij. cum pastoris.

[k] Submittamus. Argu. quod Imperator est minor quolibet episcopo & excommunicari potest ab episcopo, ut hic innuit, & xviij. dist. quoniã quidem. xcvj. di. duo. Tamẽ Imperator est maior in temporalibus illis, qui ab eo recipiunt temporalia, sed minor est ĩ spiritualibus. extra de ma. & obe. solitæ. ij. q. vij. c. nos si incompetenter. §. item cum Dauid.

Imperator potest ab ẽpo excommunicari.

[l] Super uos. i. ad uos spectat. sic respondit Theodoricus. xvij. distinct. concilia. §. hinc. Vel ideo hic dicit super uos, quia electio ẽ periculo eligentiũ. Si quis enim malum nominat, tenet de omni damno

Electio est periculo eligentium. Vt lxj. dist. quid proderit. & c. obitum.

Tunc sacerdotes egreßi de episcopali sede tractabant. Cùm autem ordinatione diuina Ambrosius nondum baptizatus electus [a] fuisset, exultans Imperator ait: Gratias ago tibi domine omnipotens, & saluator noster: quoniam huic uiro ego quidem commiseram corpora, [b] tu autē animas: & meam sententiam ostē disti iustitiæ tuæ conuenire. Cumque sanctus Ambrosius contristaretur de hoc, quod acciderat (ut idem ipse in suis epistolis scribit) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere: quia Deus qui te elegit, semper te adiuuabit: & ego adiutor tuus (ut meum ordinem [c] decet) semper existam.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

Authoritate apostolica, non regio fauore episcopus est eligendus.

CAN. IIII.

Porrò scias, quia relatum est nobis, quòd quicunque ad episcopatum in regno tuo [1] prouehendus est, non nisi fauentem [d] tibi permittas eligi. [e] Idcirco apostolica authoritate sub diuini iudicij obtestatione iniūgimus tibi, ut in Treuerē si urbe, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiaris antè, quàm relatum super hoc nostro apostolatui fiat.

Item ex concilio Parisiensi.

Non recipiatur à cōprouincialibus, qui regia ordinatione episcopale culmen est adeptus.

CAN. V.

Si per ordinationem regiam honoris istius culmē peruadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à comprouincialibus illius loci episcopis recipi [f] nullatenus mereatur. Quem uerò indebitè ordinatū agnoscunt, si quis de comprouinciali bus recipere eum contra interdicta præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omni charitate semotus.

Item ex concilio Laodicensi.

De eodem.

CAN. VI.

Non est permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promouendi.

Item ex secunda actione vj. synodi cccl. episcoporum.

Irrita sit electio episcopi, uel presbyteri à principibus facta.

CAN. VII.

Omnis electio episcopi, uel presbyteri, uel diaconi a principibus facta, irrita maneat secundum regulam [g] quæ dicit: Si quis episcopus secularibus potestatibus usus ecclesias per ipsos obtinuerit, deponatur, & segregentur ab ecclesia omnes, qui illi communicāt.

Item ex concilio Martini Papæ.

Non eligantur à populo, qui sunt promouendi ad clerum.

CAN. VIII.

Non licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promouentur, sed in iudicio episcoporum sit, ut episcopi eum probent, si in sermone & fide & spirituali uita edoctus sit.

His omnibus authoritatibus laici excluduntur ab electione sacerdotum, atque iniungitur eis neceßitas obediendi, non libertas imperandi.

[1] *Cōtra [h] uerò scribit beatus Gregorius*

damno & dispendio, quod per eum acciderit. C. de periculo nominatorum. l. j. lib. xj. Itē si inhabilem nominat, & appellatur, tenetur dare sumptus, quos fecerāt aduersarij. C. de decur. l. ij. [1] lib. x.
[a] Electus. & ita male dicit G. q̄ fuerit postulat⁹. ī. lxj. di. c. statuimus. §. his omnibus. & §. sic beatus. in fi. c. episcopus. Sed potes dicere, quod fuit electus in postulandū, [2] ut extra de renunt. post translationem. Io. Et dicit T. quod clericus alteri⁹ ecclesiæ in sacris ordinibus constitutus eligi potest. Ita not. in illa decre. post translationē. nisi sit episcopus: ut uidetur dicere decr. extra de ele. cum inter canonicos. & postea debet postulari. B.
[b] Corpora. Et ita fuit curialis, sȝ absolutus fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatē: alioqui nō promoueretur. lj. di. si quis post.
[c] Ordinē. Ex hoc uerbo dixerūt quidā, quod Imperator debet habere ordinem subdiaconalem. Sed non est uerum, [3] quia habet militarem characterem: ut j. q. j. quod quidā. gerit tamen officiū subdiaconi, cum ministrat episcopo.
[d] Porro. Fauētē. in crimine adulterij cum Gualdrada. Vel fortefecit eos iurare ei fidelitatē: q̄d clerici non debēt facere laico. xxij. q. ult. c. ul. nisi habeāt ab ipso regalia. xxij. q. v. de forma.
[e] Eligi. Videt̄ ergo q̄d in illis duabus ecclesijs non poßit fieri electio nisi uolūtas papæ requirat̄, sicut est in ecclesia Rauennate, uel istud pro tempore fuit statutum. Vel dic eligi. i. cōsecrari, [4] uel institui.
[f] Si per ordinationem. Recipi. tamē ille qui recipit ecclesiā à laico, nō est excōmunicatus, sed est excōmunicandus, ut extra de iure pa. præterea. nisi à sacramētis. xvj. q. ul. ca. quoniam. & c. si quis deinceps. Si tamen post donationem laici accesserit consensus Episcopi, cōfirmatur donatio, [5] ut extra de iure patr. cura pastoralis. Io. Hodie etiam talis ineligibilis fit, ut extra de elec. quisquis. Bar.
[g] Omnis electio. Regulam. xvj. q. vij. si quis deinceps.
[h] Non licet. His. Contra Hæc est secunda pars distin. in qua probat sophisticè, quod laici poßunt & debent interesse electioni episcopi & archid. Io. de Fant. dicit capi. ad hoc inducta esse intelligēda, quod tātum debent cōsentire, non autē eligere, nisi hoc habeāt ex priuilegio speciali: uel sunt uocandi ad tēpus ex causa.
[h] Cōtra. Tu dicas quod

[1] Et de sumpt. recu. l. una. lib. x. Archid.
[2] Sic etiā not. ī. ea. quāto. in glo. j. Ad idē extra de elec. in causis. Electio tamē sic celebrata nō est initialis, sed pręparatoria ad electionē faciendam, secū dum Io. & Go.
Imperator an aliquē debeat habere ordinem.
[1] Scilicet Lothariēsi, Nicolaus j. scribit Lothario 2. nepoti Ludouici Pij, ex Lothario primo, uide Lupol. de iurib⁹ imperij.
[3] Adde Bal. plene hoc examinātem, & tenentē ꝓ opi. gl. in ꝓœmi. C. & doc. in c. uenerabilē. extra de electioni. & Spe. ī tit. de lega. §. nunc ostēdendum. uers. 39.
[4] Sic etiā exponit͡g. q. 1. epo. ij. in fi. Ecclesiam recipiens à laico, est excommunicandus.
[5] Scilicet facta ab ipso laico ut donatario, nō ut à pręlato: puta quia ius dat patronatus. Nō enim intelligo, q̄ præscribatur ecclesia, quā quis habeat à laico ut à prælato, secundum Lau.

Ioanni episcopo primæ Iustinianeæ Illyricæ.

Voluntas principis in ordinatione pontificis desideratur.

CAN. IX.

Quia igitur suscepta fratrum atq; coepiscoporum relatio ad locũ uos sacerdotij totius concilij unito consensu, & serenißimi principis uoluntate declarat accersiri, gratias saluatori nostro magna cum exultatione retulimus: nos quoq; in persona fraternitatis tuæ per omnia consentimus: atque omnipotētem Deum deprecamur, ut charitatem uestrâ sicut gratia sua elegit, ita in omnibus sua protectione custodiat.

Item Gregorius Ioanni subdiacono.

Clerus, & populus pontificis electioni intererunt.

CAN. X.

Quãto apostolica sedes sua authoritate cunctis prælata constat ecclesijs, tanto inter multiplices curas, & illa nos ualde solicitat, ubi ad consecrandum antistitem nostrum expectatur arbitriũ. Defuncto igitur antistite Laurentio ecclesiæ Mediolanensis archiepiscopo, sua nobis relatiōe clerus innotuit, in electione se filij nostri Constantij diaconi sui unanimiter cō sensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio ne aliquid, quod ad cautelam pertinet omittamus, idcirco huius pcepti authoritate suffultum Genuam te proficisci necesse est: & quia illic multi Mediolanensium coacti Barbarica feritate consistunt, eorum te uoluntates oportet conuocatis clericis in commune perscrutari: & si nulla eos diuersitas ab electionis unitate disterminat: si quidem in prædicto filio nostro Constantino omnium uoluntates atque cōsensum perdurare cognoscis: tunc

quod laici debent interesse non ad eligendum, sed ad consentiendum. j.e. nosse.

Primæ Iustinianeç. i. Salonitanæ quę sic dicta est, quia Iustinianus ibi natus est. Alij dicũt de Rauenna: q a utraq; est Illyrica, uel adiacet Illyrico mari.

Quia. Concilij. Id est, collegij.

Consentimus. cõfirmãdo electionem tuam. Et ita Papa cõfirmat omnes metropolitanos. ut j. e. quãto. & ca. Salonitanæ. & c. dist. quoniam. Quod uerũ est cũ non habẽt primatẽ: sed ei nullo medio subsunt: ut j.e. cum longe. & j. dist. in proxi quia per ambitiones. nisi uelis dicere quod eo ipso quod quis recipit pallium a Papa, intelligitur cõfirmari ab ipo: imo & pleriq; archiepiscopi nõ cõfirmantur nec consecrantur, nisi a suis subditis nec petit cõfirmatio a Papa, sed tantũ palliũ, ut dixi. De hoc lj. dis. qui in aliquo.

Quãto. Relatio. Ex hoc loco quidã dixerunt, qđ electio posset uariari usq; ad subscriptionẽ: sed post nõ, arg. j. q. vij. saluberrimũ. & xxvij. qõ. j. oẽs fœminæ. & ar. pro eis extra de cen. olim. Alij dicunt usque ad cõfirmationẽ esse ambulatoriam uoluntatẽ eligentiũ, ut extra de præben. cum non ignores. & ex eo quod dicit hic perdurare. j.e.c. Salonitanæ. xxviij. di. de Syracusanæ. lxxj. di. studij. Vnde & propria stipendia retinet electus usq; ad confirmationem: ut extra de elec. cum in cunctis. Nec cogitur inscribere, qui excipit contra electũ non cõfirmatum, quia non deijcitur ab obtento, sed ab obtinẽdo, ut extra de accusatio. super his. Itẽ quia ante confirmationẽ non renũtiat electus episcopatui, cum adhuc nihil iuris sit cõsecutus, ut extra de trãsla. inter. Sed tu dicas, quod per consensum eligentium ius est acquisitũ electo: dum tamen ipse consentiat, uel cõsentire uelit: ut extra de electio. cũ inter canonicos. in fi. Io. Nec possunt post electionem uariare: sed ante publicationẽ scrutinij possunt, ut extra de elect. publicato. B. Si quæras quale ius acquiratur electo p electionẽ, dico quod ius prælaturæ, & ius administrãdi: sed nõ exercitiũ prælaturæ uel administrationis. Per cõfirmationẽ enim nihil iuris noui acquirit, sed tantum exercitium extra de rescrip. pastoralis. in fi. xvj. q. j. c. generaliter. §. ecce. electio. n. facit Imperatorem: ut xciij. di. legimus. Sed quæritur utrum per nominationẽ aliquid iuris acquirat nominato? uidetur quod sic, ut xvj. q. vij. contra sanctorũ. & ij. q. vj. nominationes. & lxxij. di. placuit. & extra de elect. auditis. Arg. contra extra de elec. quod sicut. & c. innotuit. Dico, qđ si noĩatio est tractatus præcedens electionẽ, per nominationẽ nihil iuris acquiritur. Nã per talẽ nominationẽ exprimitur consensus de futuro: & est sensus, nomino talẽ. i. nomino eũ eligendũ: sicut etiã aliquis eligit ĩ postulandũ, ut extra de renun. post trãslationẽ. & s. e. Valentinianus. Sicut nõ cõtrahitur matrimoniũ carnale per hæc uerba, nomino te in mulierẽ. Sed si per denominationẽ exprimit consensus de pñti, tũc denoĩatio ius est quæsitũ: q a non refert quibus uerbis quis exprimat cõsensum: ut xxj. q. v. humanæ maxime si cõsuetudo est alicuius ecclesię, q per talia uerba celebret electio: tũc in talibus ad cõem intelligẽtiã uerborũ est recurrendũ, ut extra de spõ. c. ex lris. j. Quid de postulatione iuris sit, dixi s. lxj. di. c. Osius. §. s3 aliud. Sed quare reprobat hic electio? propter defectũ subscriptionis. Sed intellige, qđ hic non erant duæ partes pñtes, quæ ad minus debẽt esse in electione: & iõ in fraudẽ nolebant subscribere, ne eorũ paucitas reprehenderet. Vñ cũ ab initio nõ fuerit cõsensus eorũ legitimus, bene dicit Papa si perdurat. sic s. xxviij. dist. de Syracusanæ. & xxxix. di. Petrus. Sed uidet, qđ nõ esset de nuo requirẽdus eorũ cõsensus: ut ff. de ser. rust. præ. p fundum. Sed illud nõ est simile: q a seruitus cõcedi põt separatim: s3 electio debet esse cõis, ut hic dicit. & s. ea. c. j. Sed cũ Gratianus intelligat hoc c. quod cõsensus laicorum hic requirebat: quare ergo dicit subscripta relatione, cũ laici nõ subscribant? videt tamen quod subscribãt: ut vij. q. j. eps de loco. & j. q. vj. si quis autem episcopatũ. Item subscriptio nõ est de electione, sed de solẽnitate: ut lxj. di. episcopus.

Genuam. No. quod uocantur absentes a Mediolano usque ad Genuam, sed non usque ad xij. dietas, ut extra de elect. cum inter. Quid de hoc iuris sit dixi. vij. q. j. factus extra de elect. in Genesi.

Barbarica. Propter hoc uerbũ inducit magister ca. ut etiam consensus laicorum requiratur.

Perdurare. Ar. quod non est consensus nisi duret, ut de pœ. di. j. diuortiũ. extra de uerb. sig. nã & ego. ff.

Vt j.e. electiõis.

Ibi natus. Imo e Tauresio obscuro Dalmatiæ pago, iuxta quẽ Iustinianeã primã erexit, & metropolim fecit, iussitq; locũ tenere apostolicæ sedis Romanæ, ut patet ĩ nouella 131. de ecclesia. cañ. & sic gl. hic & j. 7. q. j. c. j. errante.

Iustinianeæ. Est patria Iustiniani magni, q e Tauresio natali solo uili Dalmatiæ pago metropolim fecit, & de suo nomine nuncupatæ eadẽ priuilegia quæ Romę tribuit ut ĩ nouel. cõstit. 131 de ecclesiastic. cano. ĩ prin. Metropolitanos cõfirmare ad quem pertinet.

Electo ius quęrit per cõsensum eligẽtium.

Intellige secundũ id, qđ habet extra lib. vj. de elect. quam sit. Grego.

Electus q ius habet.

Noĩatio an tribuat aliqđ ius noĩato.

Ista ẽt fuit hic sñia Hug. quã fouet Gofre. extra de trãsla. episco. ca. ij. Archi.

Vel eligant indignum, secũdũ Vin. & B. quod dic, ut no. extra de postu. bonæ. ij. ĩ gl. ideo dicit, &c.

Absentes unde uocantur ad electionẽ.

eum a proprijs episcopis sicut antiquitatis mos exigit (cum nostræ authoritatis assensu, [a] solatiante & auxiliāte domino facias consecrari: quatenus huiusmodi seruata cōsuetudine & apostolica sedes proprium uigorem retineat, & a se concessa alijs iura non minuat.

Item Gelasius Papa Philippo & Geruntino † episcopis.

In electione episcopi populus debet adesse.

CAN. XI.

PLebs Diotrensis data nobis petitione defleuit diu se sine rectoris proprij gubernatione dispergi: ac (sicut asseritur) is qui a uobis iam probatus dicitur, a paucis & tenuibus [b] putatur electus cum ad uos pertineat uniuersos assidua admonitione cōpellere, ut oēs in unum quem dignum sacerdotio uiderint, & sine aliqua reprehensione, cōsentiant. Et ideo fratres charissimi diuersos ex omnibus [c] sæpe dicti loci parochijs, & presbyteros & diaconos, & uniuersam turbā [d] uos oportet sæpius conuocare: quatenus non prout cuilibet libuerit, sed cōcordātibus animis talē uobis admonentibus [e] sibi quærant sola diuinitatis attētione personam, quam nulla contrarietas a cōstitutis possit reuocare rescriptis.

Item Stephanus episcopus seruus seruorum Dei Romano Archiepiscopo Rauennati.

De eodem.

CAN. XII.

NOsse tuam fraternitatem uolumus ad nostras aures fore peruentū Imolensem [f] Episcopū ab hac luce migrasse: in cuius successoris electione populi diuisionem prouenisse audiuimus. Quod quia sæpe [g] contingere solet, quærentibus singulis quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, non adeo miramur. Veruntamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi solicitudinē, ut conuocato clero & populo [h] talis ibi eligatur per Dei misericordiam, cui sacri non obuient canones. Sacerdotum quippe est electio, & fidelis populi cōsensus adhibendus est: quia docendus est populus, non sequendus.

Itē Nicolaus Papa Io. Rauēnati archiepiscopo.

De eodem.

CAN. XIII.

EPiscopos per Aemiliam [i] non consecres, nisi post electionem uel consensum cleri & populi.

Item Pelagius Papa Iulio epo Grumentino.

De eodem.

CAN. XIIII.

LIteras charitatis tuę suscepimus, quibus significas Latinum diaconem tuū ad episcopatum ecclesiæ Marcellianensis a clero & omnibus, qui illic conueniunt, postulari. Hoc itaq; dicimus, ut si omnes [k] eum eligunt, & uis [l] eum concedere, gratum nobis esse cognosce, & si potest ante diem sanctum festinet occurrere, ut uel sabbatho ipso noctis magnæ post baptismum cum Dei gratia ualeat ordinari.

de in rē uer. si pro patre. §.uersum.

[a] ssensu. Hic habes quod Papa confirmat electionē metropolitani, ut dixi supra c. proxi.

[b] PLebs. Et tenuib⁹, id est, modicæ authoritatis. & sic non tantum numerus, sed etiam authoritas eligentium consideratur. ar. xix. di. in canonicis. Arg. cōtra extra de electiōn. dudum.

[c] Ex omnibus. ergo in electione episcopi totus clerus ciuitatis intererit: ut hic, & ī. e. obeūtibus. & vi j. q. j. licet. sed uerū est qđ intererunt ad consentiendum, nō ad eligendum. uel interurnt, si est consuetudo longa, ex tra de cau. pos. & pprie. cū ecclesia.

[d] Turbam. Hoc c. & omnia quæ dicunt laicos uocari ad electionem, intelligit H. de patronis. Dic ut s̄. in prin. huius dist.

[e] Admonentibus. Ergo patet hic qđ uisitator non eligit, ut dixi lxj. dist. obitum.

[f] NOsse. Imolensem. tñ tempore Stephani non erat Imola sedes episcopalis: sʒ iuxta in castro sancti Cassiani. [y] & sic est arg. quod nō uitiatē rescriptū, licet quis nominetur episcopus, non nomine cathedræ. sed ideo hoc fecit quia locus ille celebrior erat.

[g] Sæpe. ī. ea. c. ulti. & ī. viij. q. j. nec nouum.

[h] Clero & populo. Et nota uerbū semel hic positum æquiuoce poni. sic xxviij. dist. presbyterum.

[i] EPiscopos p Aemiliam. Aemilia dicitur a Rauenna usque ad Placentiam.

[k] LIteras. Oēs Hic colligitur, quod oēs consentire debent in postulatione extranei, ut dixi s̄. lxj. dist. nullus. & ideo dicit decret. quod postulatio non admittitur in discordia, ut extra de postula. præla. bonæ. quod tamen uerū est secūdum distinctionem eius quod legitur extra de elect. scriptum est.

[l] Et uis. Hic habes, quod clericus alterius epi est postulādus: ut lxj. dis. §. sed aliud. in cap. Osius. & laicus etiam est postulandus, ut ibi dicitur. & illegitimus. ut extra de electi. innotuit. Itē hic habes, quod episcopus nō cogitur dare postulatum, ut lxxxv. distin. Florentinum. Nemo enim cogitur emācipare filium suū, ut institut. quibus mo. ius pa. pot. solui. §. ulti. Sed pone quod eligatur talis clericus, & episcopus eius postea nō consentiat: nūquid isti sunt priuati electione, quia elegerunt eū, quem non poterant habere? uel nunquid consensus illius à quo erat postulandus, confirmet electionem? arg quod nō confirmat, extra. e. auditis. Argumē. quod sic, extra e. quod sicut. & extra de iure pat. cura pastoralis. Ad hoc dico, qđ si eligitur in postulandum, [x] bene tenet talis electio, ut extra de renunt. post translationem. Vel dic quod si elegerunt eo proposito ut statim debeat tenere electio, non ratificatur per sequentē consensum illius, à quo esset postulandus. Si uero sciebant electionem per se inualidam

† Alias Gerūtio.

Electioni epi, qui debent. interesse.

[y] Tēpore Imperatoris Friderichi antiq & Ottōis quarti eps Imolensis appellabatur eps Corneliē. Sic uidi cōtineri ī priuilegio pdicti Ottonis, qđ est ipsius epi Imolen. & ecclesia uocabat ecclesia CornelArc.

Electio uel postulatio de clerico alteri subdito facta an ualeat.

[x] Idem si simpliciter eligit; ut satis patet 76. di. dilectiōis. extra de ele. ecclesia. ij. & extra lib. vj. eo. tit. ca. quam sit.

Idem Laurentio episcopo Centumcellensi.

Sacra principis authoritas ordinandis est necessaria.

CAN. XV.

PRincipali [a] deuotissimorum militū, qui illic in ciuitate Centumcellensi consistunt relatione ad nos directa, sacram epistolam insinuant se clementissimi Principis [b] impetrasse, qui eis presbyterum diaconem & subdiaconem fieri debere prçcepit. Ideo hortamur dilectionē tuam, ut personas ipsas uideas, & diligenter requiras, ne aliquid cōtra canones commisissent: & si eas inculpabiles repereris, & uitæ ipsorum laudabile testimonium uideris, ueniente mediana [c] septimana paschæ (si dominus uoluerit, & si uixerimus [d]) unumquenq; per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

Item Leo quartus † Lothario & Lodouico Augustis. †

Papa rogat Augustum, ut Reatinam ecclesiam cuidā electo dignetur concedere.

CAN. XVI.

REatina [e] ecclesia, quæ per tot temporum spatia pastoralibus curis destituta constitit, dignum est, ut brachio amplitudinis uestræ subleuetur, ac gubernationis regimine protegatur. Vnde salutationis alloquio præmisso uestram mansuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem ecclesiam ad regendum concedere dignemini, ut uestra licentia [f] accepta [g] ibidem Deo adiuuante eum consecrare ualeamus episcopum. Sinautem in prædicta ecclesia nolueritis ut præficiatur episcopus, Tusculanam ecclesiam, quæ uiduata existit, illi uestra serenitas dignetur concedere, ut consecratus à nostro præsulatu, Deo omnipotēti uestroq; imperio grates [h] peragere ualeat.

Item Ritæ comitissæ.

Regio præcepto ab apostolico Colonus Reatinæ ecclesiæ ordinatur episcopus.

CAN. XVII.

NObis dominus Imperator [i] & imperatrix per suas epistolas dixerunt, ut Colonum in Reatina ecclesia, quæ pastoris officio per longa iā tempora destituta uidebatur, episcopū facere deberemus: sicut & fecimus.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

Imperatoris epistola ī electionis confirmatione desideratur.

CAN. XVIII.

LEctis sagacitatis uestræ apicibus, qui defuncto ecclesiæ Reatinæ antistite, clerum & plebem eiusdem elegisse sibi futurum antistitem, & à nobis consecrandum uestro studio directum esse, ne ipsa ecclesia diu [k] sine ꝓprio constet pastore, fatebantur. Nos de obitu prioris do-

---

dam esse sed sperabant quod dominus Papa eam ratam haberet, tunc ratificatione domini Papæ confirmatur. sic ix.q.ij. Lugdunensis. Similem distinctionem facit lex ff. de solu. l. si quis offerenti. Vel dic quod non est inconueniens, si clericus alienus eligatur: quia talis primo debet eligi, & postea postulari, ut dixi lxj. dist. c. Osius. §. sed aliud. Itē obijcitur: cum clericus contradicēte episcopo possit fieri monachᵒ: ut xix.q.ij.ca.j. ergo multo fortius pōt promoueri ad episcopale regimē cum ille transeat pro priuata utilitate, iste pro cōmuni, quæ præiudicat priuatæ: ut vij.qō.j.scias. & viij. q. j. in scripturis extra de postu. bonæ. j. Respō. monachus trāsit ad locum deiectionis, ubi nulla præsumitur ambitio: hic uero præsumitur ambitio ex eo, q̄d nollente episcopo ultro se īgerit, qui potius trahi deberet: ut viij. q.j. sciendū. [1] male tamē facit episcopus, si eū, absq; iustitia negat: ut vij.q.j. omnis qui. & per superiorem cogi potest. ar. extra de iure patrona. nullus.

[a] Principali. Ex c. isto & seq. dicit H. patronū debere eligere cū alijs in ecclesia cōuētuali. Alij dicūt quod ecclesia episcopalis nō habet patronum.

[b] Principis. Sed quare petebatur istud ab Imperatore? q̄a forte isti curiales erant: uel forte patronus erat. Et ita est ar. q̄d patronus non tantum prælatum, sed etiam subdiaconū & diaconum potest instituere. ar. xviij.q.ij. Eleutherius xvj.q.ij. si q̄s episcoporū. in authent. de san. epis. §. si quis oratorij domū. colla.ix. & extra de si.pref. ex trāsmissa. Dum tamen hoc fiat cum consensu prælati, ut extra eo.tit. proposuit. Sed uerius credo hoc spectare ad ipsum [2] prælatum, ut ipse possit ministros præficere, quos uelit: ut extra de iure patro. postulasti. Quid iuris habeat in electione patronus, dicit decretal. extra de iure patronatus nobis. B.

[c] Mediana septimana. s. cum cantatur, sitientes. Io.

[d] Si uixerimus. Si habes uixeritis, planum est. si habes uixerimus, est ar. quod mandatū & præceptū morte mandātis re in integra [3] soluit. extra de offic. deleg. gratum. Io.

[e] REatina. hoc cap. & duo sequentia loquuntur in eadem materia.

[f] Licentia. Consensus principis ē requirēdus electione celebrata, ut extra de elect. quod sicut. nisi aliud suadeat scādalum, extra eo. q̄a uel p̄scripta consuetudo [4] ut extra de iure patronatus. nobis.

[g] Accepta. decima sexta, quæstione septima. decernimᵒ.

[h] Grates. Spirituales non carnales. prima, quæstione prima. filium hoc enim eēt simonia: ut prima, quæstione prima. sunt nōnulli. & quæstione secūda. sicut. Imo uidetur quod non sit simonia, dūmodo ex postfacto mere sine aliqua ambitione petētis. j. quæst. ij. sicut episcopum.

[i] NObis dominus Impator. ex humilitate hoc fecit, cū ipse sit filius ecclesiæ, ut nonagesimasexta distinctione. si Imperator.

[k] LEctis. Diu. id est, ultra tres menses, ut l. distī. postq̄. nisi causa necessitatis, [5] ut lxxv. dist. quoniam. & vij. quæstio. j. cōstitutum. Et ita restringit quandoque uaga significatio alicuius uerbi, ut lxxv. distinctione de persona.

Etc. epa tum. j. q. 5. sicut. C. de epi. & cle. si quēquam secundū Io. de Fā. qui sequitur hæc oīa supra dicta.

† Quartus. Quē male timiditatis īfamant Archi. & Prę posit. hic, & Io. Lu. suo tract. d libe. ecclesias. p-te j. q. iiij. & p̄te ij. q. 14. quæ idem Leo uaticināș mendacij p̄arguit ī c. de capitulis. s. di. x. ut dixi ad edictum Hēric. 2.

† Augustis. Dixi ī cōsu. Paris. ti. j. in rub. Patronus utrum instituere possit.

[2] Istā sententiā sequitur H. xvj. q. vij. decernimus. ubi dixit: nō credo, q̄ patronus debet eligere, nisi prælatū, uel interesse electioni, nisi p̄lati. Arch.

[3] De hoc j. xiij. q. j. c. ul. dic ut ibi.

Principis cōsensus est electione celebrata req̄rendus.

[4] Idē notatū ē s. ea. in summa. dic q̄ iᵒ eligēdi ī collegiata ecclesia non cadit in laicū, secus ī parochia. xvj. q. j. in parochia. & q. vij. decernimus. Arc.

[5] Ad hoc s. lxj. dis. Osius. & c. bene. & ibi d̄ hoc extra de electione. p̄ d̄fectu.

lentes, nunc ipsum electũ unanimitate, & canonica ipsius ecclesiæ electione, ut mandastis, tam citissimè ordinare omisimus (eò quòd imperialem nobis. ut mos est) absolutionis minimè detulerit epistolã: pro qua scilicet re ambiguum est nobis. Ideo uoluntati uestræ in hoc parere distulimus, ne augustalis animus durissimè hoc quocunque modo perciperet. Sed scientes ecclesiam Dei sine proprio diu pastore non debere consistere, gloriæ uestræ mandamus (quoniam aliter nos agere non debuimus) ut à uestra solertia imperiali (ut prisca consuetudo dictat) percepta licentia, & nobis quemadmodum uos scire credimus, imperatoria directa epistola, tunc uoluntati uestræ de hoc parebimus, eundemq; electum domino adiuuante consecrabimus: quod charissime fili, molestè nullo modo suscipias.

Item Leo Papa.

Clericorum, & ciuium uoluntate, metropolitanus est ordinandus.

CAN. XIX.

Metropolitano defuncto, cùm in loco eius alius fuerit subrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolim a conuenire debent: ut omnium clericorum atque ciuium, uoluntate discussa, ex presbyteris b eiusdem ecclesiæ, uel diaconibus c optimus d ordinetur.

Item Isidorus in libro Officiorum.

Cum clero, & populo, archipresbyteri fiat electio.

CAN. XX.

Si in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint, archidiaconus quàm citius proficiscatur e illuc: & cum clericis & populis ipsius plebis electionem faciat, quatenus dignus pastor domui Dei constituatur: & dũ ordinatur, eius prouidentia ipsa plebs custodiatur.

Item ex gestis Romanorum pontificum.

Electus in Romanum pontificem nõ ordinetur, nisi eius decretum Imperatori primùm præsentetur.

CAN. XXI.

Agatho natione Siculus, cuius legatione fungens Ioannes episcopus Portuensis dominico die octauo pasche in ecclesia sanctæ Sophiæ publicas missas coram principe & patriarcha Latinè celebrauit. Hic suscepit ab illo diualem, id est, regiam epistolam secundùm suam postulationem, per quam releuata est quantitas pecuniæ, quæ solita f erat dari pro ordinatione pontificis facienda: sic tamen, ut si contigerit post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in regiam urbem secundùm antiquã consuetudinem: ut cum eorum conscientia & iussione debeat ordinatio prosperari. Item Vitalianus natione Signensis direxit responsales suos, cum synodica epistola iuxta consuetudinem in regiam Vrbem apud pijssimos principes, significans de ordinatione sua.

Item ex historia ecclesiastica.

Imperator ius habet eligendi pontificem.

CAN. XXII.

Adrianus Papa Romam uenire Carolum regem ad defendendas g res ecclesiæ postulauit. Carolus uerò Romam ueniens, Papiam obsedit: ibique relicto exercitu, in sancta resurrectione ab

a Metropolitano. Ad ciuitatẽ metropolim. ibi. n. cõsecrãdus est metropolitanus: ut lj. di. qui in aliquo. Et est argu. hic quod prouinciales episcopi intererunt electioni metropolitani. 1 ut s. ea. Valentinianus.

b Ex presbyteris. presbyterum præmittit. qui enim prior ẽ in ordine, erit prior ĩ electione. 2 lxxv. dist. c. ulti. & lxj. distinc. statuimus. Vnde hæc dictio uel, nõ dat illis optionem sic uel sic eligẽdi: sed ordo uerborũ ostendit quo ordine debeant eligere. sic j. de conse. distinct. ij. in Christo. ij. & optime hoc dicitur ff. ad Trebel. l. hæredes. in fine.

c Vel diaconibus. Hodie ex subdiaconibus põt eligi. extra de ætate & quali. à multis.

d Optimus. Simile in aut. de monachis. §. ordinationem. co. j. Sed quis dicetur optimus? qui & principalẽ locũ tenet. Quod enim per superabundantiam dicitur, uni soli conuenit, ut ff. de uerb. obliga. ubi autem nõ apparet. j. resp. ff. de ædil. edic. l. si quis uẽditor. §. ulti. qualiter istud ĩtelligatur, ĩuenies viij. q. j. licet.

e Si in plebib⁹. Proficiscat. speciali authoritate episcopi, alias nõ liceret: 3 ut extra de offic. archidia. cum satis. nisi hoc habeat de consuetudiue præscripta. & sic intelligo extra de exces. prę lat. ad hoc. & extra de ap. bonæ. & extra de insti. cum uenissent. Quid tamẽ de hoc iuris sit dixi xxv. distinct. perlectis.

f Agatho. Quę solita. Quilibet. n. episcopus dare consueuit aliqd Imperatori in electione sua, ut infra eadẽ. quia dummodo reditus episcopales excederent duas libras auri, ut in authen. de sanct. epis. §. iiij. & forte tunc cũ mos erat, crimen non erat. 4 ut xxxij. q. iiij. obijciunt. S; nonne Imperator commisit simoniã relaxãdo illud ius sub hac conditione, ut cõsensus eius requiratur in electione? sed dic quod nõ, qa prius utrunq; i⁹ habuit: unde modo alterũ potuit 5 remittere. Ideo autẽ petijt à Papa hãc cõsuetudinem tolli, quia cõtinebat speciem mali: ut j. q. j. emendari.

g Adrian⁹. Defendẽdas. ad hoc tenent omnes principes: ut xxiij. qõ. v. principes. Et si nolent eã defendere, possunt excommunicari. xxiij. q. v. administratores. Patritia

1 Facit ad hoc alij. di. ca. j.

2 Id est, ut pri⁹ eligat. ar. ad hoc lxiiij. di. episcoporum. secundum. Laur.

Quod per superabũdantiã dicitur, uni soli conuenit.

3 Ar. opt. xcliij. dis. c. ul. in fi. decre. hic alle. cũ satis. n õ pbat: quoniam loqtur in cõmissione curæ animarũ hoc aũt c. si in plebib⁹ loquit de custodia uacantis ecclesiæ qđ dic ut no. xvj. q. vij. ca. nullo. Archid.

4 Ad hoc facit qđ notãt. Io. B. & H. extra de simo. suã. & j. ea. quia

5 Ad hoc adde qđ leg. & no. extra de rer. do. cõstitutus.

Adriano Papa Romæ honorificè susceptꝰ est. Post sanctam resurrectionem reuersus Papiã, cepit desiderium regẽ deinde Romam reuersus constituit ibi synodum cum Adriano Papa in patriarchatu Lateranensi, in ecclesia sancti Saluatoris: quæ synodus celebrata est à cliij. episcopis religiosis, & abbatibus. Adrianus autem Papa cum uniuersa synodo tradiderũt Carolo ius & potestatẽ eligendi pontificem, & ordinandi apostolicam sedem dignitatẽ quoq; patritiatus ei cõcesserunt.

Insuper archiepiscopos & episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere diffiniuit, ut nisi à rege laudetur, & inuestiatur episcopus, à nemine consecretur. Et quicunq; contra hoc decretum ageret, anathematis uinculo eum innodauit: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.

Item Leo Papa.

Electio Romani pontificis ad ius pertinet Imperatoris.

CAN. XXIII.

In synodo congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris ad exemplum beati Adriani apostolicæ sedis antistitis, qui domino Carolo uictoriosissimo regi Francorum ac Longobardorum patritiatus dignitatem, ac ordinationem apostolicæ sedis & inuestituram episcoporũ cõcessit. Ego quoq; Leo seruus seruorum Dei episcopus cum toto clero ac Romano populo cõstituimus, & confirmamus, & corroboramus, & per nostram apostolicam authoritatem concedimus atq; largimur domino Ottoni primo regi Theutonicorum, eiusque successoribus huius regni Italiæ in perpetuũ facultatem eligendi successorem, atque summæ sedis apostolicæ pontificẽ ordinandi: ac per hoc archiepiscopos seu episcopos ut ipsi ab eo inuestituram accipiant & consecrationem, unde debent: exceptis his, quos Imperator pontificibus & archiepiscopis concessit: & ut nemo deinceps cuiuscunq; dignitatis, uel religionis, eligendi, uel patritium uel pontificem summæ sedis apostolicæ, aut quemcunq; episcopũ ordinandi habeat facultatem absq; consensu ipsius Imperatoris. Quod tamẽ fiat absq; omni pecunia: & ut ipse sit patritius & Rex. Quòd si a clero & populo quis eligatur episcopus, nisi à supradicto rege laudetur, & inuestiatur, non consecretur. Si quis contra hanc apostolicam authoritatem aliquid molietur, hunc ex communicationi subiacere decernimus: & nisi resipuerit, irreuocabili exilio puniri, uel ultimis supplicijs affici.

Item Gregorius.

Præcepto principũ maximo remittitur, quod absque authoritate apostolica ordinatur.

Patritiatus. Vt puniret crimina. & secundum hoc potest intelligi ij. quæstione vj. omnis oppressus. Et ita iudex ecclesiasticus alij potest committere causam sanguinis. Vel intellige quod est aduocatus Romæ, ut extra de elec. uenerabilem.

Iudex ecclesiasticꝰ cãm sanguinis alij cõmittere põt. Vnus ẽ Sol. intelligit ꝑ singulas ꝓuicias sui imperij, ut dixi in cõsue. Pari. tit. j. in rubri.

Istã gl. sequũtur Cy. Bart. Bal. Sali. & Ias. in l. j. col. ij. C. de sum. Trin. Adde hic, an reges Franciæ subijciant iperio. gl. in c. j. ĩ prin. de pace iu ra. fir. tenet ꝗ sic. cõiter tñ: tenet con trarium ꝑ tex. in ca. per uenerabilẽ. extra q. fil. sint legit. Spe. in ti. de appel. §. nũc tractemus. in prin. Bar. l. hostes. ĩ ij. colũ. ff. de capt. & Bal. ĩ d. c. j. ď pa. iu. fir. reprobata ibi gl. & etiã ibi ponit Andr. de Iser. Item ꝓ hoc ad de cõcor.

Per singulas. Ergo in Frãcia & in Hispania unꝰ ẽ enim Imperator, ut vij. q. j. in apibus. quod cõcedo nisi probent se exemptos ab imperatore, ut xxiij. q. viij. c. si. in morte. §. ecce. Vnde adhuc de capite suo dabunt tributum Imperatori oẽs, cum non probent se exẽptos ab Imperatore, ut ff. de censi. l. ult. Si. n. dicunt se nõ subesse Romano Imperio, per consequens dicunt se nõ habere aliquid proprij: ut ĩ. distin. j. ius. Quiritũ fateamur. ergo Imperatorẽ esse dominum mũdi: ut ff. ad legem Rhod. deprecatio. Obstat qď Reges Hispaniæ cum non subessent Imperio, regnum ab hostium faucibus eruerunt. Publicari. Hic ecclesia publicat bona laicorum, & quandoq; deponit laicos à dignitatibus. xxxij. quæst. v. præceptum. in fin. Vel dic quod hic docet ecclesia, qd fieri debeat. sic xxiiij. q. iij. de illicita. & v. q. ult. de la tori.

In synodo. Cõfirmamus. Argumentũ quod idem potest dare, & confirmare xxiij. distinct. in nomine. & extra de elec. cum inter. ar. contra extra de instru. ca. inter dilectos. Dic qđ non põt eodẽ respectu, sed diuersis, ut in dicto c. cum inter. & ff. de iu. om. iu. qa. quandoque etiam dicitur dare, id est, datum ostendere, vt xxiij. quæst. v. ca.

remittunt. §. hinc notãdũ. ff. de testa. heredes. §. si qđ. Primo. Nõ dicas primo Regi, sed primo Ottoni, id est, ante quem nullus alius fuit. sic extra de uerborum signifi. Ioseph. & ff. de uerb. signi. proximus. Successorem. Hoc speciale fuit contra id viij. q. j. Moyses. sic vij. q. j. petisti. Hic patet quod maximã habet potestatem Papa circa Imperiũ. Sed dic quod tantum in Italia permittit ei facere suc cessorem. Ac per hoc quasi dicat, ex quo in Romana ecclesia hoc permittit: ergo & in minoribꝰ. Et est ar. quod idẽ iuris est in mẽbris quod in capite, ut xvj. q. ij. c. j. xij. q. ij. cognouimus. & q. j. præcipimus. & j. q. iij. si quis episcopus. xxiij. q. j. rogamus. Concessit. uidetur ergo quod Imperator possit daŕ priuilegiũ libertatis. ut extra de resti. in inte. auditis. Sit patritius. Et sic papa dat hic gladij potestatẽ, cuius tamẽ exercitiũ ipse nõ habet. Io. extra de elect. suffraganeis. B. Apostolicã. Sed nunquid papa posset ei potestatẽ dare, ut deponeret, ipsum? sic ĩ hæresi, & de cõsensu cardinaliũ: imo in omnibus se põt subijcere ei, ut ij. q. vij. nos si. Exilio. Not. ecclesiã posse aliquẽ mittere in exiliũ: ut iiij. q. iij hi qui. Affici. Cũ hæc priuilegia fuerint oĩbus successoribꝰ data, quare nõ utũtur eis? Respon. qa Impatores eis renũtiauerũt, ut ĩ. e. tibi. Itẽ quia per abusum ea ꝑdiderunt: ut ĩ. e. c. quia sancta. §. uerũ. Itẽ quia ex causa fuerunt eis concessa. unde cessante causa, ipsa cessauerũt, ut j. q. vij. qđ ꝓ remedio. Nec obst. quod hic dicitur

in aposti. ad Iaso. in l. j. C. de sum. Tri. Idẽ de rege Hispaniæ gl. magna ad fi. in ca. & si necesse. ď donat. inter uir. & uxo. Pan. c. uenerabilem. co. ix. de electio. Ias. l. id quod apud hostes. ď le. j. dixi in cõsue. Parisi. ti. j. in rubri. Ibi. n. distinguitur utrum eet ibi donatiuum uel cõfirmatiuum: nã nõ pòt donare, si iam donatum erat ĩ ut in hac decr. in fi. Institu. de don. circa finẽ. Nec idem dare & cõfirmare simul & semel, nisi ostẽdatur concessio principalis primo. ff. de iuris. om. iud. l. & quia. Archi. Primo. Scilicet magno filio Herici aucupis, ĩ quo Caroli magni stirpe fini ta, reuixit occidẽtis imperiũ. Papa dat gladij potestatem. Imperatores multa ꝑdiderunt priuilegia

CAN. XXIIII.

SAlonitanæ ciuitatis episcopus me nesciēte ac responsali meo ordinatus est: & facta est res, quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens ad eundem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, ut omnino missarum solennia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent: a quod ei sub excōmunicationis b interpositione mandaui. Qui contempto me atque despecto: in audacia quorūdam secularium hominum (quibus denudata sua ecclesia, præmia multa præbere dicitur) nunc usque missas facere præsumit: atque ad me uenire secundùm iussionem dominorū noluit. Ego autem præceptioni pietatis † eorum obediens, c ait eidem Maximo, qui me nesciente ordinatus est: hoc quòd in ordinatione sua me, uel responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde relaxaui, d ac si me e authore fuerit ordinatus. Alia uerò illius peruersa, scilicet mala corporalia quæ cognoui: f uel quia cum pecunia est electus: uel quòd excōmunicatus missas facere præsumpsit: propter Deū irrequisita præterire non possum. Et si ad me uenire diu distulerit, exercere in eo districtionem canonicam nullo modo cessabo.

Item ex concilio Toletano.

In electione episcoporū, principis desideratur assensus.

CAN. XXV.

CVm longè lateque diffuso tractu terrarum commeantium impeditur celeritas nuntiorū, quò aut nequeat regibus audiētibus decedētis præsulis transitus notificari: aut de successore morientis episcopi libera principis electio expectari nascitur sæpe aut nostro ordini de relatione talium difficultas, aut regiæ potestatis, g dum consultum uestrum subrogandis pontificibus sustinet, numerosa necessitas. Vnde placuit omnibus pōtificibus Hispaniæ atq; Galliciæ, h ut saluo priuilegio i uniuscuiusq; ꝓuinciæ licitum maneat k deinceps Toletano pontifici quoscunq; † regalis potestas elegerit, & iā dicti Tole-

de successoribus: quia hoc intelligendum est de illis successoribus qui hoc impetrare posint, ut xxiij. dis. in nomine.

a SAlonitanæ. Iussissent. Ar. quod authoritas maioris excusat, ut xiiij. quæstione v. dixit. xxviij. distinct. diaconi. xxiij. qō. v. miles. Argu. contra xij. q. ij. quicunq;. xvj. quæstione prima, in canonibus Ioan. Sol. in malo nulli est obediendū, nec aliquis excusatur, ut xj. qō. iij. si dominus. B.

b Sub excommunicationis. Ex hoc uidetur quod per talia uerba fiat excommunicatio, cū sic dicitur, præcipio tibi hoc sub pęna excommunicationis. Et est argument. ad idem extra de eo qui ord. fur. rece. c. j. Argu. contra extra de iure patrona. relatū. in fi. & de sagittarijs. ca. uno. ubi de hoc. H. dicit quod si talis prohibitio fiat à canone, non fit excōicatio per illa uerba: ut xxx. dist. per totum. secꝰ si ab homine 2 quia canon mitius agit quā homo: ut xxvj. qō. vij. alligant. & ff. de arbi. Celsus. Alij dicūt, quod refert an diffiniendo illa uerba proferant: ut tunc per ea fiat excommunicatio: an constituēdo ius, & tūc non fiat excōmunicatio per illa uerba. Sed hæc ueritas est, qđ illa uerba non habentuim sententiæ, sed tantū cōminationis: ut C. cōmina. epistolas. per totum. Hoc autem scias quod sub conditione potest quis excommunicari: & taliter hic intelligo latam sententiā. Vnde existente conditione ligat excōmunicatio, & non prius: & tamen à tali excommunicatione potest appellari: licet. H contrariū scripserit, ut extra de ap. præterea. ij. & hoc ideo, quia excommunicatio tunc non trahit secum suam executionem: quia non cedit nec uenit dies ante existentem conditionē: ut ff. de uer. signi. cedere. Sed quid si excommunicans moritur priusquā existat cōditio? tūc dico excōmunicatū, quando extat conditio: & ita aliquis excōmunicatur à mortuo. 3 Verum aūt cōditione existente intelligatur retro fuisse excōmunicatus per id quod legitur ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. & ff. de manumi. testa. Neratius. Vel tantum à tempore conditionis extantis, per id quod est ff. de ædil. edic. bouē. §. si sub conditione. disputationi relinquo. Io. Ego credo quòd à die existentis conditionis per decre illā, præterea. extra de appella. B.

c Obediens. Hoc dicit ex humilitate, quia ei præcipere nō poterāt. H.

d Relaxaui. Not. episcopū remittere posse, quæ ad ipsum spectant, non quæ ad Deū. 4 ar. xxiij. q. iiij. si is q prælatus. Sed nonne quæ fiūt in personā episcopi, uel alteriꝰ prælati fiūt in contemptum ecclesiæ, & ideo in Deū? utiq; sȝ principaliter in prælatum. s. distinc. xlv. & qui emendat. & xxiij. q. iiij. inter.

e Ac si me. Argu. qđ ratihabitio sequēs facit aliquid legitimū quod ab initio factū fuit illegitime. extra de iure patron. cura. xviij. q. ij. de monachis. ix. q. ij. Lugdunensis.

f Cognoui. Per auditū, ut ij. q. v. quāto. xxij. q. v. hoc uidetur. non tanquā judex. ij. qō. j. c. si peccauerit. §. quādo.

g CVm longe. Potestatis. Nihil tamē hic Regi subtrahit: quia sicut prius eligebat: ita & modo post priuilegiū Toletano episcopo concessum. B.

h Atque Gallicię. Numerat hic Galliciam Hispaniæ, cum tamē sit pars eius, & ita pars cō numerat suo toti. sic infra eadem, ego. & C. de excu. tuto. exactores. ubi dicitur, oneribus & tutelis.

ADDITIO. Cum tamē omnis tutela sit onus. & ita ius non respicit talem connumerationem. Vel locutus est sicut loquuntur peregrini. Vel nō est pars eius secundum. Lau.

i Priuilegio. Id est iure. sic ix. q. iij. saluo. 5 ff. quibus mod. pign. uel hypo. so. l. si debitor. §. j. Potius ergo onus quam ius primatiæ concessum fuit huic Toletano episcopo. cum. n. Rex eligeret olim de cōsilio omnium eporum, hoc consilium conceditur ei hic.

k Maneat. Argu. propter loci & temporis difficultatem ele-

1 Etiā in atrociori bus quoad qd, ut no. lxxxvj. dis. an putatis.

Obediendum non est alicui in malo.

Excōicatio an feratur per hæc uerba, præcipio sub pœna excōicationis.

2 Quia tunc est ligatus: ut hic, & extra de appe. præterea. & de eo q fur. ord. rece. c. j. secundum Lau. qui hic sequit hanc sententiā. Hugo.

† Alias pietatis cā eorū.

Excōicari pōt qs sub conditione.

Excōicatur quis à mortuo.

3 Ar. cōtra 27. q. 1. ca. 2. in princi.

Eps ā posit iniuriā sibi factam remittere.

4 Adde ad hanc gl. tex. in l. si quis hoc. cum sua authē. C. de san. epis.

† Quidā Hispanus sup prag. Gall. pag. 39. intelligit plures saltē tres nominādo non unū singularem sed hoc sophisticum, & cōtra uerba, & mētē tex. qa tota electio est regis, nec ad metropolitanū spectat, nisi approbatio, ergo ēt de certa psona à rege eligēda intelligit.

5 Et sic no. quod consentit aliquis sal uo iure suo.

tem electionẽ fieri a quo nõ debeat sic extra de iu. patro. si uero. & xxiiij. qõ.j. pudenda. xciij. dist. iuxta.

a Episcopis eligere. id est, a rege electos cõsecrare.

b Intra. j̃. distinctio. xciij. iuxta. extra de iure patro. si uero. j̃. lxv. dist. si quis contra. sed nõ est contra.

c Et beati Grego. nõ in hoc uolumine, nisi arg. s̃. ead. Agatho.

d Stephani. Supra eadem distinctione nosse.

Subau. imo poti⁹ cõcordat cũ hic dr̃ intra triũ mensium, &c. id est, duob⁹ mẽsibus impletis, qđ idẽ est secundũ Io.

VOta. CASVS. *Dicitur in hoc ca. quæ debeãt in electione cõcurrere, s. cõniuentia & consensus ciuiũ, bona fama populi, maiorum laicorum arbitrium & uoluntas, & electio clericorum & subscriptio.*

e Vota. Id est, coniuentia & consensus: ut s̃. dist. xxiiij. episcopus.

f Ciuiũ. non rusticorũ extra ciuitatẽ consistentium.

g Honoratorum. scilicet maiorũ de populo & clero. s̃. ca. Adrianus in fi.

h Arbitrium. s̃. distin. xxiij. c.j. & xxiiij. dist. nullus.

i In ordinationibus. id est, electionibus.

k Ordinis conuentus. quia dicit̃ ordo cerdonum, pelliparíorum uel alterius corporis.

l Et plebis. nomine plebis censentur illi qui nõ sunt collecti ad aliqđ corpus z faciendũ de quo corpore habes ff. quod cuiusque uniuer. l.j. & est ad hoc bonũ simile. C. de episco. audien. l. iubemus.

Plebis nomine qui cẽsentur.

z De hoc leg. & no. extra de exce. p̃la. dilecta. & per Inno. extra de offi. ordi.

tani episcopi iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouincijs, & in præcedentium sedibus præficere præsules, & decedentibus episcopis a eligere successores: ita tamen, ut quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus intra b trium mensium spatiũ metropolitani proprij præsentiam uisurus accedat.

Electiones quoque summorum pontificum, atque aliorum infra præsulum quondam Imperatoribus præsentabantur: sicut de electione beati Ambrosij & beati Gregorij c legitur. Quibus exemplis & præmissis authoritatibus liquido colligitur laicos nõ excludendos ab electione, neq; principes esse reijciendos ab ordinatione ecclesiarum. Sed quod populus aut princeps iubetur electioni interesse, nõ præcipitur aduocari ad electionem faciẽdam, sed ad consensum electioni adhibẽdum. Sacerdotum enim (ut ĩ fine superioris capituli Stephani d Papæ legitur) est electio, & fidelis populi est humiliter cõsentire. Desiderium ergo plebis requiritur, ut clericorum electioni concordet. Tunc enim in ecclesia Dei rite preficietur antistes, cum populus pariter in eum acclamauerit, quem clerus communi uoto elegerit.

Vnde Celesti. Papa ait.

Plebis non est eligere, sed electioni consentire.

CAN. XXVI.

CLeri plebisq; consensus & desideriũ requiratur. Itẽ Leo.j.

De eodem.

CAN. XXVII.

VOta e ciuiũ, f testimonia populorũ, honoratorũ g arbitrium, h electio clericorum, in ordinationibus i sacerdotũ cõstituãtur, & infra.

Per pacem & quietem sacerdotes qui futuri sunt postulentur: teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis cõuentus k & plebis. l

Principibus uero atq; Imperatoribus electiones Romanorũ pontificũ, atq; aliorum episcoporũ referendas, usus & constitutio tradidit pro schismaticorum, atq; hæreticorum dissensionibus: quibus nonnunquã ecclesia Dei cõcussa periclitabatur: cõtra quos legibus m fidelissimorũ Imperatorum frequẽter ecclesia munita legitur. Repræsentabatur ergo electio clericorum principibus, ut eorũ authoritate roborata nullus hæreticorum uel schismaticorũ auderet cõtraire: & ut ipsi principes tanquã deuotissimi filij in eum consentirent, quem sibi in patrẽ eligi uiderent: ut & in oĩbus suffragatores existerẽt: sicut Valentinianus beato Ambrosio supra legitur dixisse. Noli timere, quia Deus qui te elegit semp te adiuuabit: & ego adiutor & defensor tuus (ut meum ordinẽ decet) semp existã.

Vnde Stephanus Papa statuit dicens.

Præsentibus legatis Imperatoris ordinetur pontifex Romanus. CAN. XXVIII.

QVia sancta Romana ecclesia, cuĩ deo authore præsidemus, a pluribus patitur uiolentias. Pontifice obeũte, quæ ob hoc inferuntur, quia absq; imperiali notitia põtificis fit electio & cõsecratio, nec canonico ritu & cõsuetudine ab Imperatore directi sunt nũtij, qui uetent scandala: fieri uolumus, ut cũ instituẽdus est pontifex, cõuenientibus epis & uniuerso clero, eligat̃ præsente n senatu & populo qui ordinandus est: & sic ab oĩbus electus, p̃ntibus legatis imperialibus consecretur: nullusque sine periculo sui iuramenta, o uel

m Legibus. xxiij. q. vij. c.j. & ij. & distin. viij. quo iure.

n Via. Præsente. j̃. lxxix. dist. nullus

o Iuramenta. Videtur ergo quod ante electionẽ non sit præstandum iuramentum de indẽnitate ecclesiæ: ut viij. q. iij. Artaldus. & s̃. xxviij. dist.

cum ab ecclesiarum Archidia.

† Epistola 87.

Iurandũ ne est de indẽnitate ecclesię ante electionẽ.

distin. de Syracusanæ. præsumeretur enim hæc ideo facere, ut eligeretur. Dicsit tñ quidam, quod si est consuetudo, quòd præstetur, præstari põt: & sic intelligunt qđ dicitur hic in fine. Quid tamen iuris sit de hoc, habes viij. quæstio. iij. in summa.

Cõsuetudo an possit inducere ut aliquid recipiatur in spiritualibus.

a Consuetudo. Per hoc uidetur ꝙ in spiritualib. seruanda sit cõsuetudo in recipiendis muneribus: ut s̃. eadem. Agatho. & in auth. de san. epi. §. iiij. col. ix. & j. q. iij. quæsitum. & ix. q. iij. cõquestus. & extra de simo. ad apostolicã. Ar. contra extra de simo. cum in ecclesiæ. & ca. sicut. Ad hoc dicunt quidam, quod licitum est aliquid petere in spiritualibus, sed non pro spiritualibus, ut nõ petatur pro cõsecratione, sed pro consuetudine. Vel dic quod si consuetudo illa pietatem continet, non põt peti: tamen superior cogere potest ut seruet talis consuetudo, ut dicit illa constitutio, ad apostolicam. Hu. tamen dicit quod illud referatur ad legatos Imperatoris, ut nõ aliud Romana ecclesia petat ab eis, quã ipsi soliti sunt facere. scilicet ut Papa nõ cogat eos aliud iuramentum facere Papæ quã iuramẽtum fidelitatis, qđ Imperator consueuit præstare: ut ĩ. e. tibi. & hoc indicat illud uerbum, minuatur.

a Quia hoc assertiue ponũt Ioan. B. & Hosti. extra de simo. tuam & facit ad hoc ꝙ cõsuetudo facit non đlictũ, qđ alias esset delictum. xxxij. qõ. iiij. obijciunt. Ad idẽ habes arg. opti. extra de tẽpo. ord. c. 2. ibi uideas. Archidia. 4. Re. 18. a 2. Parali. 29.

b Excelsa. id est, templa idolorũ in excelsis posita.

c Ideo. Quia iussu domini factus erat: & quia eum respicientes liberabantur.

d Destruxit. Hic Ezechias commendat ex destructione imaginis, quæ erat occasio superstitionis. Quare ergo Masiliẽsis episcopus condemnatur, qui destruxit imagines, in quibus populus idololatria cõmittebat: ut de consecra. distinct. iij. perlatũ? Dic quod serpens iste fuit tẽporalis ad sanãdum uulnera. Vnde cessante causa cessare debuit effectus. Sed causa imaginũ perpetua est, ut habeatur ĩ eis memoria Dei.

Ezechia cõmendatio.

promißiones aliquas noua adinuentione audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo: a ne uel ecclesia scandalizetur, & imperialis magnificentia minuatur.

4 *Verum, quia Imperatores quãdoq; modũ suũ ignorantes, non in numero consentientium, sed primi distribuẽtium. imo exterminãtiũ esse uoluerũt: frequenter ẽt in hæreticorum perfidiam prolapsi, catholicæ matris unitatẽ ecclesię impugnare conati sunt: ideo sanctorum patrũ statuta aduersus eos prodierunt, ut semet electioni non insererent: & quisquis eorum suffragio ecclesiam obtineret, anathematis uinculo innodaretur: sicut scriptura quoq; diuina dicit, quòd Ezechias dißipauit excelsa, b et cõtriuit statuas, et succidit lucos, et fregit serpẽtẽ æneũ, quẽ fecit Moyses. Videlicet, quia illũ serpentẽ Deus fieri iusserat, ne serpentina morte populus interiret: ideo c ipse populus colere, & uenerari eũ cęperat. Et idcirco destruxit d iste quod iubẽte Deo fecerat ille: ac per hoc magna authoritas ista est habenda in ecclesia: ut si nõnulli ex prædecessoribus & maioribus nostris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt esse sine culpa, & postea uertũtur in errorem et superstitionem: sine tarditate aliqua & cũ magna authoritate à posteris destruantur.* e

Postremò præsentibus legatis Imperatorũ, et in cõsultis electiones Romanorũ pontificum legũtur celebratæ: & tandẽ ijdem Imperatores religioso mẽtis affectu præfatis priuilegijs renuntiauerũt, multa insuper donaria ecclesiæ Dei conferentes.

Vnde Gre. iiij scribit. †

Inconsultis legatis Imperatoris Adrianus ad pontificatum eligitur.

CAN. XXIX.

CVm Adrianus ij. ad Romanum pontificatum ab ecclesia Dei genitricis dominæ nostræ, quæ dicitur ad præsepe, traheretur f ad Lateranense patriarchium, certatim a populo, & clero & proceribus deportatus est. Quod audientes missi Ludouici Imperatoris moleste tulerunt, & indignati sunt, quòd dum præsentes essent, non fuerunt inuitati, nec optatæ a se futuri præsulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, quod nõ causa contemptus Augusti, sed futuri tẽporis g prospectu hoc cõmissum fuerat, ne uidelicet legatos principũ in electione Romanorum præsulũ expectãdi mos per huiusmodi fomitẽ inolesceret: oẽm indignationẽ medullitus sedauerunt, & ad salutandum h electum etiam ipsi humiliter accesserũt.

Item pactum constitutionis Imperatoris primi Ludouici cum Romanis pontificibus.

Electio Romanorũ pontificũ a Ludouico cõceditur Romanis.

† Falsa superscriptio, quia Adria. 2. est sextus a Gregorio 4.

e Destruanẽ. Arg. successores debere mutare facta & instituta prædecessorum etiam bona, si uiderint esse ea ꝑniciosa exemplo. xij. q. j. uidentes. xxxv. q. j. cap. j. & xcvj. disti. bene. in fi. dis. lxviij. corepiscopi. & extra de deci. suggestum. Vbi est argument. ꝙ priuilegium quod est exemplum mali, remouendum est. Institut. ui bo. rapt. § sed ne dum talia.

Successores ṕdecessorum statuta mutare possunt

f CVm Adrianus. Traheretur. Debet enim ire quasi inuitus: ut argu. j. qõ. vj. sicut is. C. de episco. & cler. si quenquã. Sic enim appellantur quasi proprio nomine: & qa portatur Papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

g Temporis. No. quæ non sunt mala, interdum debẽt omitti, ne sint exẽplo perniciosa: ut s̃. di. xxiij. in nomine. s̃. dist. xxj. denique. xij. q. ij. liberti. ij. q. vij. accusatio. & xxj. q. j. c. j. insti. ui bon. rap. §. sed ne dum talia.

h Et ad salutandum. Arg. eos consensisse electiõi, ex quo interfuerunt, & eũ salutauerunt & non

Ludoui cus. Hui⁹ capituli ñ est ali⁹ au thor quã unicus bi bliotheca rius quã uni non est credē dũ: Cũ ēt Volater- ra. Geo- graphiæ li.3.aliter ex eadem bibliothe ca referat. Præterea certũ est post mor- tem huius Paschalis Ludouicũ & Lotha- riũ eius fi lium Ro- ma poti- tos esse:& ibi hunc Lothariũ leges sta- tuisse in p̄ sentia Eu- genij 2. successo- ris dicti Paschalis. Nullus ēt Paparũ se in hac prę fatã dona- tione fun dauit, quã nõ omisis sent si fa- cta fuisset. & adhuc nõ ualere eisdē rõni bus qbus doctores cõiter te- nēt ꝑten- sam dona- tionē Con stãtini nõ ualuisse.

a Ad hoc facit, qđ leg. & no. extra de præb. dile cto. in gl. ad hoc ui- debat. Sed pōt dici, ꝗ ibi eps i-

& non reclamaue runt. Sic extra de his quæ fiũt à ma. per.ca. ex ore ĩ fi. & extra de priuil. cum olim in fi. & extra de sent. ex- cõ. si aliquãdo. a Et eo ipso qđ quis salutat alium, uide tur consentire ei, ut xxiiij. q. j. om- nis. Sic ex eo, quod quis nõ uult salutare aliũ, præ- sumitur inimicus: ut extra de offi. de lega. cum super. in parte decisa. Et eo ipso, quod Stepha nus dixit, perlega- tur, intelligitur cõ sensisse: ut xcvj. di stin. bene. sic j. de cõsecr. di. ij. pacē.

E Go Lodoui cus. Confir mationis. Argum. quod aliqđ simul datur & confirma- tur: ut nota. supra ea. di. in synodo. b Villiculis. Id est uillulis. ff. ad mu- nicip. qui ex uico. nec posset Impera tor illam donatio nem reuocare. Nã dicit lex, quod so- la immensitas est mensura rerũ do- natarum in eccle- sia. C. de sacrosan. ecclesijs. authenti. sed hodie. Imo nec concedit hic, sed cõcessa cõfirmat. Nã omnia hæc & alia plura iã prius fuerat ecclesiæ cõ cessa. j. xcvj. dist. Constantinus. Præ terea quia Impera tor potest aliena- re res imperij, ut ff. de leg. j. apud Iulianũ. §. ultimo. Item quia per hãc concessionem nõ læditur imperiũ, ex quo redit ad pri mum statũ: ut ff. de pac. si un⁹. §. pa ctus. & xxxv. dist. ab exordio. non ob. xij. quæstione secunda. non li- ceat. quia ille non poterat legem im- ponere suo succes sori. extra de ele- ctio. innotuit. c Et territorijs.

CAN. XXX.

Ego Lodouicus † Imperator Romanus Augustus statuo & conce do per hoc pactum confir mationis a nostræ tibi beato Petro principi A- postolorum, & per te uica rio tuo domino Paschali summo põtifici, & succes- soribus eius in perpetuũ, sicut à prædecessoribus uestris usque nunc in ue- stra potestate, & ditione tenuistis, & disposuistis Romanam ciuitatem cum ducatu suo & suburbanis atque uilliculis b omni- bus & territorijs c eius montanis & maritimis li- toribus & portubus, seu d cunctis ciuitatibus, ca- stellis, oppidis, ac uillis in Tusciæ partibus.

Idem: Quando diuina uocatione huius sacratis- simæ sedis pontifex de hoc seculo migrauerit, e nullus ex regno nostro aut Francus, aut Longo- bardus, aut de qualibet parte homo sub nostra po testate constitutus licen- tiam habeat contra Roma nos, aut publicè, aut priua tim conueniendi aut ele- ctionem faciēdi, nullusq; in ciuitatibus, aut in terri- torijs ad ecclesiæ beati Pe tri apostoli potestatem pertinentibus aliquod ma lum præterea facere præ- sumat: sed liceat Romanis cum omni ueneratione & sine qualibet perturbatio ne honorificam suo ponti fici exhibere sepulturam, & eum, quem diuina inspi ratione, & beati Petri in- tercessione omnes Roma ni f uno consilio atque una concordia, sine aliqua promissione ad pontifica tus ordinem elegerint, si- ne aliqua ambiguitate at- que contradictione more canonico consecrare. Et dum consecratus fuerit, legati ad nos, uel ad no- stros successores Reges Francorũ g dirigantur, qui inter nos & inter il- lũ amicitiã, & charitatē, & pacem consocient.

Itē Leo iiij. Lothario & Lodouico Augustis.

Electio & consecratio Romani pontificis, non nisi iustè & canonicè fiat.

PALEA.

INter nos et uos pacti serie statutũ est & cõ- firmatum quòd electio, et cõsecratio futuri Romani pontificis, nõ nisi iustè & canonicè fieri debeat.

Idem.

Ab Imperatore uel nuntijs eius electioni Romani põtificis nullum obstaculum generetur.

PALEA. †

COnstitutio primi Hē rici, & primi Otto- nis † cum Romanis põti ficibus, ut nullus missorũ nostrorũ cuiuscunq; impe ditionis argumentu in ele ctione Romani pontificis cõponere audeat, omnino prohibemus. Itē in electio ne Romanorũ põtificũ, ne que liber, neque seruus ad hoc uenire pręsumat, ut il lis Romanis, quos ad hãc electionē per cõstitutionē sanctorũ patrum antiqua admisit cõsuetudo, faciat aliqđ impedimentũ. Quòd si quis contra hãc nostrã constitutionē ꝓsumpserit, exilio tradatur.

Item constitutio Ottonis.

Iuramētũ Ottonis, quod fecit domino Papæ Ioãni.

Quid sit territoriũ quid sit oppidum, quid urbs, habes ff. de uerborum. si gnifica. pupill⁹. §. territorium. Et sic est argumen. quod nomine ciuitatis non cõprehendun tur eius territoria. xij. quæstione secũ da. capitu. ulti. & ff. de uerbo. signi. l. secunda. & ff. de arbi. si cũ dies. §. si arbiter. Argum. contra ff. de uerb. sign. qui in cōtinē tibus. & l. ædificia. ff. de iud. insulæ. ff. de offi. præfe. urb. l. j. ibi, cum urbē. d Seu. Hæc dictio seu, potius auget donationem, quã disiũgat inter res donatas, ut ff. de au. & arg. leg. l. si quis ita. e Migrauerit. O- lim enim null⁹ au debat tractare de electione Papæ an te tertiũ diē post sepulturã. a præ- mortui: ut j. dist. lxxix. nullus. sed per contrariã con suetudinē hoc ho- die abrogatũ est.

ADDITIO.

Idem sentiunt hic Hug. & L. quorum fuit hæc glo. f Omnes Roma- ni. Not. quod olim omnes Romani in tererant electioni ex cõsuetudine. j. c. proxi. & c. seq. g Francorum. No ta imperiũ prius Frãcorum a fuis- se, sed postea Theu tonici uirtutibus promeruerunt im perium, ut xxviij. q. j. ca. omne dem- ceps. §. ex his. uer. item cum dicitur. ad finem. in quos hodie translatum est imperiũ. extra de ele. uenerabilē. Tibi

gnorabat illũ min⁹ canonice fuisse rece ptũ: & iõ nõ obfuit ar. ff. de in ter. act. de ætate. §. ul. Archi. Impator Imperij res aliena re potest. a Ad hoc facit opt. qđ legit & not. 16. qõ. 3. pla- cuit. secũ- dum Ioã. de Fant. Ciuitatis appella- tione eius territoria nõ cõpre- hēduntur. Papæ ele- ctio olim ꝑ triduũ differeba- tur. Imperiũ Frãci pri- mo, dein- de Theu- tonici ha- buerunt. a No. Hu go ꝗ tũc Frãciã te- nebat Ro man⁹ Im- perator. † Necesse est nõ eē Leonis 4. q octogin ta annis ꝓ cessit. † Otto- nis. Vere Palea fal- so cõfictat qa Henri cus dictus Auceps, nullũ un- quam ne- gotiũ ha- buit cũ pa pis, & tan tũ abest, ut Otto prim⁹ ei⁹ filius, hæc iura abdi- cauerit, ut ea renoua uerit, ut oẽs chro- nographi

CAN. XXXI.

Tibi domino [a] Ioãni papæ ego Rex Otto promittere & iurare [b] facio per patrem & filium, & spiritum sanctum, & per lignum hoc uiuificæ crucis, & per has reliquias sanctorum quòd si permittente domino Romam uenero sanctam Romanam ecclesiam, & te rectorem ipsius exaltabo secundum meum posse: & uitam, aut membra nunquam, neq; ipsum honorem, quem habes mea uoluntate aut meo [c] consilio, aut meo consensu, aut meae xhortatione perdes & in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio: & quicquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem peruenerit, tibi reddam : & cuicunq; Italicũ regimen commisero iurare faciam illum, ut adiutor tui sit ad defendendũ terram sancti Pètri secundùm suum posse.

Item ex primo lib. capitulorũ [Y] Caroli & Lodouici Imperatorum.

Liberum sit clero, & populo de propria diœcesi episcopũ eligere. CAN. XXXII.

Sacrorum canonum non ignari, ut Dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiatur honore assensum ordini ecclesiastico præbemus: ut scilicet episcopi per electionem [d] cleri & populi secundùm statuta canonum de propria diœcesi [e] (remota personarum, [f] & munerum [g] acceptione) ob uitæ meritum, & sapiẽtiæ donum eligantur: ut exemplo [h] & uerbo sibi subiectis usquequaq; prodesse ualeant.

Ex his cõstitutionibus & pacto Lodouici Imperatoris deprehẽdũtur Imperatores illis renũtiasse priuilegijs, quæ de electione summi põtificis Adrianus Papa Carolo Impatori, & ad imitationẽ eius Leo Papa Ottõi primo regi Theutonicorũ fecerat.

Cũ ergo præmissis authoritatibus cũctis liqueat electionẽ clericorũ tantũmodo eẽ: quæritur quorum sit ipsa electio, an clericorũ maioris [i] ecclesiæ tantùm, an etiam aliorum

[a] Tibi domino. Argu. quod qui feudum recepit ab ecclesia, iuramentum fidelitatis non solũ ecclesiæ, sed etiam prælatis præstare debet, extra de iureiuran. ego N. episcopus. [1] s. distin. xxiij. quanquam. & xxij. quæst. v. de forma. imo etiam ipsi capitulo, ut extra de uerbo. signifi. cum clerici. cũ ipsi sint pars corporis sui, ut vj. qõ. j. si quis cũ. [2] Non obst. extra de simo. ex diligenti. quia ibi non erat ius feudi de quo iure plene habetur in constitu. Friderichi, de feud.

[b] Et iurare. Not. quod œconom⁹ siue syndicus iurat in animã propriã, extra de iura. cal. in pertractandis. sed procurator iurat in animam domini, ut hic, & c. distinct. optatum. & xvij. q. iiij. metuentes. & extra de offic. lega. nouit. in parte decisa. Fit autem hic iuramẽtũ sub talibus uerbis: Ego iuro ĩ animam domini mei, quod ipse hoc seruabit. [3] Vel sic iurat, Dominus me⁹ iurat p me, & hoc seruabit, sic ipsum deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliquis aliũ per iuramentum contra id quod legitur in stitut. de inuti. stipu. §. si quis alij? Sed dic qđ dominus semet obligat sed per alium, ut extra de sent. excõmuni. mulieres. ff. de admini. tuto. ita autem. §. gessisse. Sed quid si dominus reuocet mãdatũ [4] nũquid intelligitur obligat⁹ per tale iuramẽtum? ita si non peruenit reuocatio ad procuratorem: sicut id quod facit iudex tenet, donec ignorat reuocatum mandatũ, ut extra de appel. si duobus. Et ratione ignorantiæ tenet sententia: ut iij. quæ. vij. c. infamis. §. tria. in princ. & ix. q. j. ordinationes ff. de offi. præsid. si forte. ff. de procu. si procuratorem. in fi. ff. man. si mandassem. Io. Si autem lis esset contestata, oporteret quod reuocatio perueniret ad iudicẽ uel aduersarium, alioquin firmum est, quod fit cũ procuratore: ut extra de procu. mandato. Si autem non sit lis contestata, uidetur sufficere si reuocatio peruenit ad procuratorem: ut dicit expresse decre. extra de procu. ex insinuatione. & capi. seq. B. Sunt tamen speciales casus, in quibus requiritur perseuerantia: sicut cum matrimonium contrahitur per nuntium, si dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuntius ignoret reuocatum: [5] & cũ pater mandat filio, ut aliquem manumittat. ff. de manumi. uindi. si pater. & hoc ideo, quia pater & filius censentur una persona: ut xxxv. q. iij. c. contradicimus. §. hac authoritate. Ioan.

[c] Meo. Alias meorum. sed quã cautionẽ põt de hoc facere, qđ sui non dent damnum, cõtra id ff. cõmoda. ad eos? Vel qualiter potest se obligare ad alienũ factum contra id insti. de inuti. sti. §. si quis alij? nec enim tenetur quis de facto familiæ suæ, si ipse non mandauit nec ratum habuit ut j. q. iiij. quia præsulatus extra de resti. spo. cum ad sedem. ff. de ui & ui ar. l. j. §. ait prętor. Sed dic quod intelligit obligasse [6] se curaturũ ne ab eis damnum daretur. xxij. qõ. v. de forma. sicut est cũ q̃s promittit aliũ sisti in iudicio: tantum ad hoc tenetur, ut operã det, quam potest. ff. de uerbo. oblig. quoties q̃s. Sed litera illa meorum, non est in libro meo.

[d] Sacrorũ. Per electionem. Hoc nomen proprie & improprie sumitur, hic cũ illis genitiuis cleri & populi. ar. ff. cõmo. si ut certo. §. commodatum.

[e] Diœcesi. Not. pro H. quod examinandi sunt omnes de diœcesi prius, quam eligatur extraneus: ut dixi lxj. di. nullus.

[f] Personarum. Sic viij. q. ij. dilectissimi. ut extra de insti. ad decorem.

[g] Et munerum. Cum talis eligatur, à Deo dicitur eligi. viij. q. j. si ergo. H.

[h] Vt exemplo. Nã cœpit Iesus facere & docere, ut xxvj. di. §. ecce. & §. ex his.

[i] Maioris. Sic ergo nomen clericorum restringitur ad maioris ecclesiæ canonicos, [7] ut x. q. j. antiquos. viij. q. j. c. ij. extra de uerbo. signi. cum cleri. Benigne est in talibus seruanda consuetudo: ut extra de cau. pos. cum ecclesia.

testanẽ. & est tex. c. ĩ synodo. s. ea.

Vasallus ecclesiæ cui debet fidelitatis iuramẽtũ præstare

[1] Melius e. ti. ea te. §. nunc igiẽ. ĩ pri. & de præscript. cũ nõ liceat. §. ideoq;. ĩ pri. Arc.

[2] Alias §. uerum.

Oeconomus, & pcurator diuersimode iurant.

[3] De cõsimili materia not. Innocẽti⁹ li. vj. de testi. psentiũ. q ẽ Inno. in gl. s. totius, &c.

Procurator reuocatus si aliqua facit, an teneant.

[4] Idẽ no. Innoc. extra đ spõ. sup rubr. & satis ẽt not. j. 30. q. ult. nec illud. ibi uideas. & hæc sentẽtia ẽt hodie approbaẽ extra lib. vj. de pcu. cap. procurator.

[Y] Capitulorũ. Lib. 1. cap. 78.

[5] Cõcor. text. in l. stipulatio ista. ĩ pri. & in l. cũ filius. §. j. cũ ibi no. ff. de uer. oblig.

Familiæ delictũ an dominũ obliget.

[6] De hac ma. no. extra đ spõ. sicut. Arc.

Nomẽ clericorũ qñque restrĩgitur.

[7] Adde qđ etiã aliqñ ad plãtos. gl. est no. in auth. đ sanct. epi. §. presbyterorum. colla. ix.

religiosorum, qui in eadē ciuitate fuerint. Sed sicut in abbreuiatione canonū Fulgentij Charthaginensis ecclesiæ diaconi inueni tur, in vij. Niceno concilio & in Gangrensi statu tum est, ut ad eligendum episcopū sufficiat ecclesiæ matricis arbitriū. Nunc autē sicut electio summi pōtificis nō a cardinalib. a *tantū, uerū etiā ab alijs religiosis clericis authori tate Nicolai Papæ est fa ciēda: ita & episcoporum electio nō est a canonicis tātum sed ēt ab alijs reli giosis clericis sicut ī gñali synodo Innocē. Papæ Romæ habita cōstitutū est.*

Ait enim.

Absq; religiosorum uirorum consilio, canonici maioris ecclesiæ episcopum non eligant.

CAN. XXXIII.

OBeuntibus sane episcopis, quoniam ultrà tres menses uacare ecclesiam sanctorum patrum prohibent sanctiones, sub anathematis b uinculo interdicimus, ne canonici de sede episcopali ab electione episcoporum excludant c religiosos d uiros: sed eorum consilio honesta & idonea persona in episcopū eligatur. Quòd si exclusis e religiosis electio fuerit facta: quod absque cōsensu f eorū g & cōniuētia h factū fuerit, irritum habeatur & uacuum.

Nunc ergo quæritur i *si uota eligētium in duas se diuiserint partes, quis eorum alteri sit præferendus? De his ita scribit Leo episcopus.*

Cū uota eligentiū in duas se diuiserint partes, quis sit præferēdus alteri. CAN. XXXIIII.

SI forte (quod nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus) uota eligentium in duas se diuiserint k partes, is

a Non a cardinalibus: ut s̃. dist. xxiij. c. j. &c.

b OBeuntibus. Sub anathematis. quid de hoc tenere debeas, dixi s̃. eadem Salonitanæ.

c Excludant. dicit H. istos tripliciter excludi. tunc proprie excluduntur, cum non uocantur: uel si uocati non audiunt, uel si sponte ueniant, non admittantur. Credo hoc ca. non tenere. Aliud enim seruat: & religiosi hic uocantur clerici ciuitatis, uel prælati episcopatus: argu. lxxix. dist. c. si quis pecunia.

d Religiosos. Id est, prælatos aliarū ecclesiarum.

e Exclusis. Quia inuitæ nuptiæ, &c. xxxj. q. ij. c. j.

f Consensu. Videtur, quod non tantum consilium religiosorū, sed etiā cōsensus ipsorum requirendus est: & ita uidetē, quod religiosorum personæ faciant partem in electione. argu. extra de electio. c. cum in ueterī. nā & sequaces sunt aliorum in electione: ut lxxix. dist. capit. j. & capit. si quis pecunia. & xxiij. distin. c. j. Et satis potest dici, quod nisi consiliū ipsorum fuerit requisitum, quod nulla sit electio. si tamen fuit habitum consilium, & non cōsensus tenet electio: ut extra de arbit. c. cum olim. & est si. ff. de admi. tuto. l. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de reli. c. licet. C. de iure emphy. l. ulti. Et expone consensu requisito. licet non habito.

g Eorum. Arg. quod non sufficit religiosorum præsentia, nisi habeatur consilium, arg. infra. x. q. ij. c. casellas. arg. xij. q. ij. c. sine exceptione. §. j.

h Et conniuentia. Argu. quod aliquorum consensu fieri debet, eorum dissensu impeditur faciendum, & dissoluitur factum: ut s̃. distinct. lj. c. qui in aliquo. & xxxj. q. ij c. si uerum. s̃. dist. lxij. nulla ratio. j. q. j. ordinationes. x. q. ij. casellas. xij. q. ij. c. alienationes. & c. sine. xv. q. vij. episcopus nullius. xxxiij. qō. v. quod Deo. & c. manifestum. xx. q. ij. c. puella.

i Nūc ergo quæritur. Super isto §. posuit H. distinctionē: quia cū eligentes dissentiunt, tria consideranda sunt, authoritas, numerus, & bonus zelus. Authoritas consideratur in dignitatibus: zelus consistit in animo: ut sine carnali amore eligant, sed secundū meritum personæ. De numero patet. & dicit quod ubicunque duo ex istis cōcurrunt: præponderant tertio. Vnde si ex una parte est authoritas & bonus zelus, & ex altera numerus, pro priore iudicatur; ut xxiij. dist. c. j. & xciij. di. c. miratus. vij. q. j. c. denique. Item si ex una parte est numerus & authoritas, & ex altera est bonus zelus, pro primo iudicatur: arg. xxviij. dist. de Syracusanæ. Ibi enim bono zelo cōtradicebant, qui significabant Papæ electum habere uxorem & filios: sed tamen, quia plures erant ex alia parte, & maioris authoritatis, consentit Papa illis. Item si numerus & bonus zelus est ex una parte, & ex altera parte authoritas, statur primo. lxv. di. c. j. & ij. Hāc dist. non approbo: quia licet ex una parte sit authoritas, & melior zel9, ex altera numerus, statē ꝓ numero: ut extra de ele. dudū. primo. & extra de appel. c. cōstitutus nisi numerus esset in paruo maior, & authoritas aliorū longe præcelleret, & posset eo casu fieri cōpensatio: ut extra de test. c. in nostra. Nā ubi est par debitum, & dispar numerus creditorū, semper numerus præferē: ut C. q. bo. ced. pos. l. ultima. §. j. Tunc enim decurritē ad dignitatem, cū par numerus est hincinde. ff. de pact. l. maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendū, cū par uel fere par numerus est hincinde. Sed quid si par est zelus, numerus & authoritas hincinde? tunc recurratē ad meritum personæ: ut j̃. c. proximo. Sed si omnia sunt æqualia: tunc cassetur a utriusq; electio, & nouus eligatur: ut lxxix. dist. c. si duo. Vel iudex cogat eos ad concordiam: ut instit. de satisd. tut. §. sin autē. Vel res sorte dirimatur, ut in Mathia: ut xxj. distin. c. cleros. & C. communia de leg. l. ulti. in princ. & ff. de iudic. l. sed cum ambo. Vel metropolitanus gratificet cui uelit: ut extra de parochi. c. j. & argu. ff. ad Syllania. l. iij. §. si cum omnes. & ff. de relig. l. ult. Vel præferatur ille, qui prius ordinatus est: ut lxxv. dist. c. ult. uel senior præferatur: ut xxxv. q. vj. ca. j. ff. de fide instrumen. l. ultima. Vel ille, qui prius nominatus est, ut in authen. de mona. §. penul. col. j. Vel præfatur ille, qui quandoque deliquit, illi, qui semper bonus fuit. Vel præferatur ille, qui diutius militauit in ecclesia: ut lxj. distinct. c. quid proderit. Si autem utraque electio est uitiosa, utraq; cassatur: ut extra de electio. c. considerauimus.

k SI forte. Se diuiserint. Quia natura hoīs prona est ad dissentiendum. ff de arbit. l. item si unus. §. ult arg. xx. q. iij. c. procliuus. Et presumit hic canō quod licet discordia sit in electione, quod utraq; pars

Electione dē quis tripliciter excludi.

Cū hoc dicto uidetur cōcor. Hu. q no. hoc: quia in multis ecclesijs derogatū est huic canoni ex contraria consuetudine, quā papa scit, & nō improbat, & sic uīt taci te approbare. Archi.

Religiosorum consensus an sit in episcoporum electione requirendus.

Collatio numeri ad numerum, &c. est in electione facienda.

Electis duobus equaliter, quis alteri præfertur.

a Hāc tene tanquā ueriorē. De hoc not. extra de elec. ecclesia uestra. ij. ibi uideas. & quod no. Gofr. in sum. de iure patr. §. si plures. uers. sed si præsentata.

metropolitani iudicio alteri præferatur, qui maioribus iuuatur studijs & meritis: ita tamen, ut nullus detur inuitis & non petentibus: ne plebs inuita epm non optatum contemnat aut odiat.

DISTIN. LXIIII.

Hinc cõsiderãdũ est a quibus, uel quo tẽpore sacri ordines sint distribuendi: uel quibus in locis patriarchæ, primates, archiepiscopi episcopi, corepiscopi, et reliqui sacerdotes sint ordinãdi.

A quibus ordinẽtur episcopi, in Niceno concilio diffinitum est, in quo sic legitur.

Ab omnibus comprouincialibus episcopi ordinentur.

CAN. I.

Episcopi ab omnibus, qui sunt in prouincia sua, debent ordinari. Si uero hoc difficile fuerit, uel urgente necessitate, uel itineris longitudine, tres episcopi debẽt in unum congregari: ita ut cæterorũ, qui absentes sunt, consensum literis teneant. Potestas sane, uel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad metropolitanum episcopum.

Item Anacletus.

De eodem.

CAN. II.

Ordinationes episcoporum authoritate apostolica ab omnibus, qui in eadem prouincia sunt, episcopis celebrandæ sunt. Quòd si omnes simul minime cõuenire poterunt, assensum tamẽ præbeant suis apicibus: ut ab ipsa ordinatione animo non desint.

Ex concilio Aurasico, capitulo uigesimo.

PALEA.

De abiectione & ambitiõe eius, quẽ duo præsumpserũt ordinare episcopi in uestris prouincijs, placuit de præsumptionibus, ut sicubi contigerit duos epõs tertiũ ordinare, & episcopi, & authores dãnabuntur, quo cautius ea, quæ sunt antiquitus statuta seruentur.

Item Anitius Papa.

---

pars bono zelo moueatur: ut viij. q. j. c. nec nouum. Sed contra s. ea. c. nosse. Illud est frequentius: hoc autem rarum. xij. q. j. c. omnis ætas.

a Iudicio. Sed quid si metropolitanus nõ uult ipsum consecrare uidetur, quod tunc a suffraganeis petenda sit consecratio: ut lxxxix. di. c. uolumus. Sed melius est quod a superiore petatur: ut ix. q. iij. c. nunc uero. & viij. q. iij. ca. Artaldus. extra de iure pat. c. nullus.

b Studijs. Eligentium: quia magis appetitur iste, quã ille.

c Ita tamẽ ut nullus. Quasi dicat, si timetur scandalum, tunc utriusq; electio cassabitur: ut lxxix. distin. c. si duo. tunc enim est aliquid detrahendum seueritati: ut l. distin. c. ut constitueretur.

Hinc considerandũ. Hęc distinc. diuiditur in tres partes. In prima probat quod episcopus debet consecrari in loco, ubi mandauerit metropolitanus. Secũda ibi, Quia per ambitiones. Tertia ibi. Episcopum. Ioannes de Fant.

d Hinc cõsiderandũm. Hic depingitur lxiiij distin. in præcedenti distinctione docuit ad quos pertineat episcoporum electio. In hac orditur tractatum suũ usq; ad lxxxj. dist. ostẽdendo a quibus sacri ordines sunt distribuẽdi, & quo tempore, & in quibus locis. A quibus, hoc facit in hac distinctione. Ex quo tempore, hoc facit in lxxv. distin. In quibus locis, hoc facit in lxxx. dist. Primo dicit de consecratione episcoporum. Not. ergo quod electus in episcopum confirmatus debet consecrari a metropolitano cum suis suffraganeis. Vbi autem metropolitanus adesse non potest, uel etiá non uult, præstabit authoritatem hoc faciendi tribus ad minus, alijs omnibus per literas suas consensum præbentibus. Item metropolitanus ab omnibus suis suffraganeis debet consecrari, aut saltem a tribus.

Episcopi. CASVS *Quæsitum fuit in concilio a quot episcopis sit aliquis ordinandus in episcopum? Et respondet, quod ab omnibus comprouincialibus episcopis, aut a tribus saltẽ præsente metropolitano, uel eo mandante: ita ut illi, qui interesse non possunt, suum consensum literis præbeant. Potestas autẽ conuocandi uel confirmandi episcopos, spectat ad metropolitanum. Duo capitula sequentia plana sunt.*

e Tres episcopi. Absque metropolitano. extra de tẽpo. ordinã. cap. nec episcopi. Vel dic quod duo sufficiũt cum metropolitano: & secundum hoc, dic quod hæc dictio præter, ibi ponitur inclusiue. sic xv. q. vij. c. felix. argu. ad hoc j. ea. c. iij. Io. Sed certe. ibi non est præter, nec litera contradicit. B.

f Literis. Argum. quod in quocunq; contractu, uel causa, cõsensus aliquorum desiderat, nil refert, an præsentes consensum exprimant, an absentes per literas consentiant: ut cẽtesima dist. c. optatũ. Et est argu. de consensu absentium: ut distin. lxiij. quãto & distin. xviij. c. placuit. Et est argu. matrimoniũ cõtrahi inter absentes: ut infra xxx. q. v. c. nec illud. & extra de conuer. coniuga. ex parte. ff. de sponsa. l. ulti. Nam in consensu non exigitur uerborum solennitas. ff. de act. & obliga. l. consensu. Sed licet ita sit in consecratione, secus est in electione, nisi p procuratorem fieret electio: ut extra de elec. c. quia propter. Ioan.

g Potestas. Quo ad confirmandum. Nam consecrare non potest episcopum contempto minimo episcopo, qui in prouincia sit: nec ille reciperet executionẽ. nec dico eum plus posse hoc casu, quam alium episcopum, argu. nona, quæstione tertia. ca. primo & secundo. Confirmare aũt debet statim uel infirmare, si ei notus est electus, etiam simplici uerbo, & in camera. extra de appella. c. qua fronte. Sufficit enim si est notus, ut dicat, eligatis magis idoneum, argu. xxviij. distinctione. capi. priusquam. xxxix. distinct. capi. Petrus. Vbi est ignotus, examinet eum. In consecratione uero semper examinet, ut uigesimatertia distinctione. capitulo, qui episcopus.

h Ordinationes. Authoritate. generali. ut huius capituli, & similium.

i Assensum. Sed quomodo præstabũt assensum, cum eis

De hoc lxv. dist. not. infra, capit. j.

Electio utriusque electi cassatur timore scãdali.

Ordinari. Olim hæc ordinatio nihil aliud erat, q̃ publica approbatio, manuũ impositio, seu emissio uocati ĩ opus dñi Postea ceremonijs auctis cœpit uocari bñdictio, postremo consecratio.

Et in sequẽti usq; ad 75. dis. Electus cõfirmatus a quo debet consecrari.

Quis metropolitanus hoc delegare possit, p̃batur extra de electio. suffraganeis. & de trãsla. ca. j. & de offi. ordi. quod sedẽ

Imo ut habet ueritas Græca, primas ĩ eo negotio Metropolitanus obtineat, eiusq; p̃ci pua sit au thoritas, ut recte i terpreta do. Franc Duarenu de sacris eccle. mi nistr. & be nefi. lib. v. c. j. Fieba enim ele ctio p̃sen te Metro politano, & alijs ep scopis, ut satis indi cat Cy pria. li. 4 epist. 5. in fin.

Apostolica. Id est eorũ ordinaria, non aũt intelligit de delegata a papa uiuo uel mortuo, q̃a in primitiua ecclesia oẽs ecclesiæ erãt & uocabant apostolicę & oẽs epi apostolici sicut & nũc catholici. uide ĩ cap. quia per ambitionem. infra ea. cõmunio apostolica uel catholica, idem sunt.

Absentes possunt p literas cõsentire.

Adde ad hoc no. p Bar. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. hæredita. Metropolitanus neminem cõtẽnat, cũ suffraganeũ consecrat.

eis forte notus non sit, qui eligitur, nec eum uiderũt unquam, uel audierunt aliquid de eo? Sed dic, ꝙ suffi cit si non contradicant. Vel dic, quod quem indignũ esse non nouit quis, dignum debet æstimare, & ei te stimoniũ ferre: ut extra de scru. in ordi. fa. ex parte.

i Vel impune. id est, saltem de facto. Lauren. alias est in text. uelut impune.

k Synceritatis. quia catholicam synceritatem non obseruant.

l Duximus. hic resume quia, quasi dicat: quia hoc & hoc est, ideo duximus eam, &c.

Cæteris assentiẽtibus cum tribus comprouincialibus ordinetur episcopus.

CAN. III.

Comprouinciales episcopi (si necesse fuerit) cæteris consentientibus a tribus episcopis iussu [a] archiepiscopi consecrari possunt.

Item Innocentius papa.

Non ordinetur episcopus extra consciẽtiam metropolitani.

CAN. IIII.

Extra conscientiã metropolitani nullus audeat ordinare episcopũ. Integrum enim est iudicium, quod plurimorũ [b] sententijs confirmatꝛ. Nec unus episcopus præsumat ordinare episcopũ: ne furtiuum [c] beneficiũ præstitum uideatur. Hoc enim & synodus Nicena constituit, atq; custodiendo diffiniuit.

Item Gelasius uniuersis episcopis per Dardaniam constitutis.

Episcopi a suo metroplitano & ipse ab eisdem consecretur.

CAN. V.

Qvia per ambitiones [d] illicitas [e] nõ pudet quosdã ecclesiarum iura turbare, ac priuilegia, quæ Metropolitanis, [f] uel prouincialibus episcopis [g] decreuit antiquitas, [h] temeraria præsumptione peruadere propter quod etiam communionis apostolicæ desiderant dissidium tenere, quòd scilicet ab eius authoritate diuisi, uel impune [i] proprias usurpationes exerceant, non respicientes, quia ęterno iudici rationem tam de catholicæ sinceritatis [k] iniuria, quàm de traditionum præiudicijs paternarum nõ sine perpetuæ sint damnationis interitu reddituri, si in hac obstinatione permanserint: charitatem uestram duximus [l] instruendam, ut uos omnes in commune fratres, siue per Dardaniam, siue per unamquanque cõtiguam prouinciam cõstituti, qui uos sub metropolitanis uestris esse meministis [m] & [n] ab eisdem substituti, decernentes [o] (sicut uetus consuetudo deposcit) unanimiter statuatis [p] antistites, [q] & uicissim [r] si metropolitanus humanæ conditionis forte decesserit, a cõprouincialibus episcopis (sicut forma transmisit) sacrari [s] modis omnibus censeatis, neque sibi quenquam, quod uobis antiqua dispositione concessum est, patiamini [t] uendicare, quatenus & inter ipsas ad uersantiũ uoluntatũ procellas, ueterũ regulas nullatenus custodire cessetis, sicut persecutionũ tpe diuersarũ patres nostros cõstanter fecisse non dubita resistere potest quis pro iure suo. [x]

a Comprouinciales. Iussu. Sed si ecclesia archiepiscopo uacat, cuius authoritate hoc facient & cõueniẽt? Rñ. Apostolici uel capituli matricis ecclesiæ. extra de hæret. ad abolendam. & extra de elect. c. quia diligentia. Nam & penes unũ stat ius uniuersitatis. xij. q. ij. c. nõ liceat alicui. ff. quod cuiusque uniuersitatis. l. sicut. & lxv. dist. cap. si forte.

Ius uniuersitatis penes unum stat.

b Extra cõscientiam. Plurimorum. Nam dicit lex, quod per ampliores homines ꝑfecta ueritas reuelatur. C. de fideic. l. ult. & est simile extra de offi. dele. c. prudentiam. j. respon. in fin.

c Ne furtiuum. Ideo dicit furtiuũ, quia quod ad omnes spectat, isti surripiunt, nil tamen unus iure confert. lxvj. distin. c. ij. potius ergo hoc dicẽdo respexit similitudinẽ facti, quam rei essentiam. Lau.

Quia per ambitiones. Hæc est secunda pars dist. in qua ꝓbat quod metropolitanꝰ debet a suis suffraganeis cõsecrari, & non ab alijs: licet litera sit obscura, ab isto intellectu nõ recedatur. Ioan. de Fant.

d Ambitiones. id est, dissensiones.

e Illicitas. dimitte, quia, & incipe ibi, non pudet.

f Metropolitanis. in consecrandis episcopis.

g Episcopis. in metropolitanis consecrandis.

h Antiquitas. Nota quod consuetudo priuilegium inducit. ix. q. iij. cap. conquestus. & præstationes, quę fiunt a rusticis, tempore acquiruntur. C. de agri. l. litibus. lib. xj. Argu. contra x. quæstio. iij. cap. quia. & dixi xviij. q. ij. seruitium.

Priuilegiũ à consuetudine inducit.

m Meministis. & ideo debitũ honorẽ eis exhibeatis.

n Et. id est, etiã.

o Decernẽtes. in commune, commune utilitatẽ considerantes, & ad scrutinium uenientes, uos omnes inquam unanimiter.

p Statuatis. Et hoc fieri.

q Antistites. substitui loco defunctorum, sicut uetus, &c.

r Et uicissim. Omnibus modis censeatis, metropolitanum subaudi.

s Sacrari. A comprouincialibus episcopis, si metropolitanus de hac uita, &c. hic est uerus intellectus huius literæ, nec habet contrariũ. Alij intelligunt sic, qđ mortuo metropolitano suffraganei possunt interim aliquem electum consecrare. secundum hoc, hæc dictio sacrari, ponitur passiue, & non subauditur ibi metropolitanus: ut lxv. distinct. cap. si forte. Sed contra 100. distinct. c. quoniam. ibi dicit, quod uacante sede metropolitana nõ debẽt episcopi ordinari. Nec enim ecclesia sustinet semper uicem defuncti episcopi: ut xij. quæstio. ij. cap. si qua. & extra de præscrip. c. j. Sed illud capi. quoniam. potest intelligi, quando ille fuit in mora petẽdi pallium. Ioan.

Ecclesia non semp uicem defuncti sustinet.

t Patiamini. Et

x arg. C. unde vi. l. j ff. ad legem Aquil. l. scientiam. §. pen. arg. Vnde uersus, Cuilibet est homini licitum sua iura tueri: Quodque resisto tibi, non potes inde quæri. xxiij. quæstio. ult. igitur cum sæpe. ff. de peti. hæred. l. illud. & lxj. distinct. cap. nullus.

Vim ui repellere licet.

Arg. ad idẽ vij. q. j. quia frater. ibi, spiritu cõtumaci. sum pto arg. à contrario sensu, de hoc not. 11. qõ. 3. nõ debet.

P Additio.

ADDITIO. Not. tamen, quod quis dicitur mouere controuersiam etiam resistendo. ff. de procur. l. non solum. §. si datus. C. de euict. l. si controuersiam, & not. ff. ad senatusconsul. Trebel. l. Lucius Titius. §. j. Archidiaconus.

EPiscopũ. Hæc est tertia pars distin. in qua idem dicit, quod iam dictum erat, scilicet quod episcopus sine consensu archiepiscopi ordinari non debet. Ioan. de Fant.

a Oportet. id est, congruũ & opportunum est. Lau.

b Difficile. s. distinct. lxj. Catinensis. ibi, ut impossibile, &c. Lauré. ita sumitur hic difficile, ut ibi impossibile.

ILlud generaliter. Si quis. j. distinct. proxi. c. ij. & iij. & j. q. j. ordinationes. & quæstio. ulti. c. quoniã quicquid. §. j.

Omprouincialium. Hęc diuidit in tres partes. Secunda ibi, si autem. Tertia ibi, his authoritatib⁹. Ioan. de Fant.

d Comprouincialium. Hic intitulatur lxv. distinct. in qua quatuor articuli ponuntur. Primus est, quid iuris sit in ordinatione episcopi, si aliqui episcopi dissentiunt. Secũdus, qđ metropolitanus nõ debet consecrare episcopum præter conscientiã primatis, ubi primas est. Tertius, qđ episcopus non cõsecratus in pręsentia archiepi debet eũ intra spatiũ trium mensium uisitare. Quartus est quod si unum tantum episcopũ contingit in prouincia superesse, inuitare debet uicinæ prouinciæ episcopos, & cum eis consecrare comprouinciales episcopos, aut si ipse negligit, episcopi conuenient ipso contradicente, & consecrabunt episcopos. In primo ergo articulo obtinebit sententia plurimorum.

e SAne. Animositate. Per hoc patet eos malo zelo duci, quia cũcta mala ministrat impetus. de pœniten. distinctio. iij. cap. inter hæc hircum. alias ecus. Idem si non animositate. xxxj. distinctio. capit. Nicena.

f Contradicãt. Sed quid si archiepiscopus solus contradicat: nec uult consecrare, & omnes alij uolunt uel ipse uult, & ipsi nolunt? Dico archiepiscopũ præferendum, nisi ille malo zelo moueretur, uel nisi ipsi causam dissensus assignarẽt, & ordinabit ipsum cũ episcopis uicinæ prouinciæ, secundum Hug. Tu dic, quod si archiepiscopus causam non assignet suæ contradictionis, pro cõsentiente habetur. arg. ff. solu. matr. l. doté. extra de his quæ fiunt a maiori parte capi. cum in cunctis. ff. de leg. j. l. filiusfamilias. §. diuus. extra de iure patro. capit. pastoralis. & unus omnib⁹ resisteret, si causam assignaret. xxxj. distin. ca. Nicena, imo si nõ audiretur, deponeretur & ordinator & ordinatus. lxxxj. distinct. capit. tantis. & in auth. de sanctissi. episc. §. ij. collatione ix. Vel dic, quod petetur consecratio a superiore, 4 ut dixi lxiij. distinction. capitulo ultimo.

g NOn debet. Oportet cõcurrere. duos ad minus. lxvj. distin. cap. porro.

h Præsentiam. Exhibet ergo quis p. suas literas tãtum præsentiam suam, & exoneratur procurator a satisdatione, ac si pñens esset cũ literis de rato. 5 ff de procura. l. si procuratoré. Arg. cõtra de pœniten. distin. j. cap. quem pœnitet. in fin. instit. de authorita. tuto. §. j. & ff. de authori. tuto. l. obligari. §. pupillus. Similiter per legatum repræsentatur superioris authoritas. xciiij. distin. cap. j. & extra de appella. cap. cum pa rati. Lauren.

Si autem. Hæc est secunda pars distinct. secundum Ioan. de Fant. & dicit hic Hu. quod generaliter non seruatur, quod hic dicitur.

bium est.

Item ex concilio Martini papæ.

De eodem.

CAN. VI.

3 EPiscopũ oportet a maxime quidem ab omni concilio constitui: sed si hoc, aut pro necessitate, aut pro longinquitate itineris difficile b fuerit, ex omnibus tres eligãtur: ut omniũ præsentium, uel absentium subscriptiones teneantur, & sic postea ordinatio fiat. Huius aũt rei potestas in omni prouincia ad metropolitanũ pertinet epm.

Item ex concilio Niceno.

Non erit episcopus, qui præter metropolitani cõscientiam fuerit ordinatus.

CAN. VII.

ILlud gñaliter est clarũ, quod si quis c præter sententiã, uel conscientiã metropolitani fuerit factus episcopus, hunc magna synodus diffiniuit episcopũ esse non oportere.

DISTIN. LXV.

Omprouincialiũ d episcoporũ uniuersaliter desideratur consensus in ordinatione episcopi. Quòd si aliqui animositate ducti cõtradicere uoluerint, obtineat sententia plurimorum.

Vnde in Niceno concilio. †

Si cæteris consentientibus ordinationi episcoporum duo, uel tres contradicant, obtineat sententia plurimorum.

CAN. I.

SAne si communi omnium consensu rationabiliter probato, secundum ecclesiasticam regulam duo, uel tres animositate e ducti per contentionem contradicant, f obtineat plurimorũ sententia sacerdotum.

Item ex concilio Martini papæ. *De eodem.*

CAN. II.

NOn debet ordinari episcopus absq; cõsilio, & præsentia metropolitani episcopi: adesse autem oportet omnes, qui sunt in prouincia sacerdotes, quos per suam epistolã debet metropolitanus cõuocare. Et si quidem oẽs cõcurrant, bene est. Si autem hoc difficile fuerit plures oportet concurrere, g qui autem non conueniũt, præsentiam h sui per epistolas suas faciant, & sic oĩum facto cõsensu, ordinationẽ episcopi fieri oportet. Si autẽ aliter præterquã a nobis terminatũ est, fuerit factũ, talẽ ordinationem nihil ualere decernimus

1 Sic ponitur 25. q. j. cap. j.

2 Hæc distĩ. iiij. articulos cõprehẽdit.

2 Cõcor. l. noiatio nũ. C. de decu. lib. x. & l. nulli. cũ seq. ff. qđ cũ iusque uniuer.

3 Alias hoc uerbum sumitur in bona significationẽ, ut lxxxvij dist. quisquis.

† Concilio. cap. 6. Metropolitanus & sui suffraganei, si dissentiãt in cõsecratione epi, quis pręferetur.

4 Hæc fuit sñia Hugo. q itelligit hoc esse uerũ, ubi metropolitanus non uult cõsecrare & oẽs alij uolũt. Archidia.

Præsentari dicitur quis p literas.

5 De hoc articulo not. extra de procu. accedens. in gl. ij. & ca. mãdato. in glo. de mandato. &c. & adde q dicam xvj. q. j. monachi. in additiõe de canone. Archi.

Si autem secundùm canones ordinatio episcopi fuerit facta, & aliquis cũ sua malitia in aliquo contradixerit, plurimorum cõsensus obtineat.

Item ex conci. Antioch.

De eodem.

CAN. III.

EPiscopus non est ordinandus sine consilio & præsentia metropolitani episcopi: cui melius erit si ex omni prouincia congregentur episcopi, quod si fieri non potest, hi qui adesse nõ possunt, proprijs literis a cõsensum suum designent, & tũc demum post plurimorum episcoporum siue per præsentiam siue per literas cõsensum, sententia consona ordinetur. Quòd si aliter, quàm statutum est, fiat, nihil ualere huiusmodi ordinationem sciat.

Si uerò etiam secundùm diffinitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias & domesticas simultates, his contemptis b sententia de eo obtineat plurimorum. c Si autem prouinciam primatem habere constiterit, nec etiam metropolitano absque conscientia eius episcopum d consecrare licebit.

Vnde Leo Papa Anastasio episcopo.

Absque primatis consensu metropolitanus episcopum non ordinet.

CAN. IIII.

DE persona autẽ consecrandi episcopi, & de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuã e referat, quodque in prouincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem † ritè celebrandam tua quoq; cõfirmet f authoritas: quæ rectis dispositionibus nihil moræ, g aut difficultatis debebit afferre, ne gregibus domini diu desit cura pastorum.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

De eodem.

CAN. V.

PLacet omnibus, ut inconsulto primate cuiuslibet prouinciæ tam facilè nemo præsumat, licet cum multis in quocunque h loco sine eius (ut dictũ est) præcepto, episcopum ordinare. Si autem necessitas fuerit, i tres episcopi in quocunque loco sint, cum primatis præcepto ordinare debent episcopum.

Item ex concilio Niceno. †

Vnicuique ecclesiæ proprius honor obseruetur.

CAN. VI.

MOs antiquus k perduret in Aegypto, uel Libya & Pentapoli, l ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem: quoniam quidem & Romano Episcopo pa-

e EPiscopus. Proprijs literis. si etiam omnes contradicerent, & unus consentiret, non potest ille unus reuocare consensum suum. ff. quorum leg. l. j. §. si alter. contrarium no. s. lxiij. di. c. quanto.

Si uero. Hic est secundus articulus huius di. ubi dicitur, quod si prouincia primatẽ habeat, archiepiscopus sine eius conscientia epm consecrare nõ debet.

b Contemptis. Id est, omissis. ff. de minori. l. si iudex. xj. quæstio. iij. qui resistit. nam neminem debemus contemnere.

c Plurimorum. Regulare est, quod præiudicet consensus maioris partis, ut hic dicit, nisi in casu: ut extra de rescriptis. c. pastoralis. & in causa patronorum, ut extra de iure patro. c. quoniam. & cum examinatur causa criminalis episcopi: ut vj. q. iiij. cap. primo & secundo. & in re communi, ut ff. communi diuidun. l. Sabinus. & in iudicibus delegatis à principe, ut C. de app. in offerendis. & in causa liberali, ut C. de commu. ser. ma. l. j. §. ij. & dum quis plus iuris habet in re, ut C. de dona. l. sancimus. §. ne autem. Item dũ quis facit hoc, quod religio requirit, uel natura rei, ut instit. de rerum diui. §. religiosum.

d Episcopum. Ex quo ergo primatem habet archiepiscopus, semper consulat eũ super consecratione episcopi. & si primas forte non uult consentire dicit Hug. cum superiore esse agendum. arg. viij. q. iij. c. Artaldus. Ve. forte ex tunc archiepiscopus poterit cõsecrare. In confirmatione autem facienda, non dico primatẽ consulendũ, quia non inuenio expressum. Nec primas consulat Papam super consecratione sui suffraganei, ut arg. lxiij. distinct. capi. cum longe. alias nulla, uel modica esset authoritas primatis. Quid iuris primas habet, dixi supra xviij. dist. c. j. &c.

e DE persona. Fraternitatem tuam, ò Anastasi patriarcha.

ADDITIO. Subaudi, cui Papa loquitur, scilicet ut ei assensum præbeat. In hoc enim uersatur primatis iurisdictio. Similiter, quod à metropolitano ad eum appellatur, & quod maiores causæ ad eum deferuntur. nona, quæstione tertia. capit. conquestus. ij. quæstione vj. capit. secundo. xviij. distinctione capit. primo. Similiter confirmat archiepiscopi electionẽ, ut no. lxiij. distin. quia igitur. alias nõ reperitur quod maiorẽ habeat iurisdictionẽ in eũ. Nam conciliũ sine eo celebrare potest. arg. xcij. dist. cap. penulti. xviij. di. c. j. ubi not. Io. de Fant.

f Confirmet. Infra xvj. quæstione septima nullus omnino.

g Moræ. Sic ij. quæstione j. sicut & extra de senten. & re iud. capit. iurgantium. Imo & ubi pœna est imponenda, nulla mora debet interuenire. de pœn. distinc. j. Adam. Argumẽ. contra xj. quæstio. iij. c. cum apud. negotia ergo cum celeritate expedienda sunt.

h PLacet. In quocũque. dum tamen honesto. Nã dicit lex, quod cum dicitur, quidam sunt alijs præferendi: intelligendum est, si sint honesti. ff. de mune. & hono. ut gradatim. ff. de recep. arbi. l. si cum dies. §. si arbiter.

i Si autem necessitas fuerit. i. si archiepiscopus non sit in prouincia.

k MOs antiquus. Ar. pro consuetudine seruanda, ut ix. q. iij. capi. conquestus.

l Et Pentapoli Regio est.

f Cõcor. tex. in l. & suũ hæredem. §. si. & l. seq. ff. de pact. & l. quod maior. ff. ad municip.

g De hoc uide quod no. 2. q. 6. c. ei q. §. itẽ si plures. in gl. j.

Archieps nõ cõfirmatione nõ tenetur primatẽ consulere.

h Sub. & diffinitũ est primates, uel patriarchas nil, &c. 9. q. 3. conquestus. extra de offi. ord. duo: sic j. q. j. qa cognouimus 16. q. 1. nulli episcoporum & xviij. q. iij. hoc tãtũ. xxv. q. ij. amputato. Archi.

† Alias, ordinẽ ritecelebrãdum.

† Niceno. Cap. sexto.

rilis a est mos. Similiter autem apud Antiochiam & cæteras prouincias honor suus unicuique seruetur ecclesiæ. b

Item ex eodem. †

De eodem.

CAN. VII.

QVoniam mos antiquus obtinuit& uetusta traditio, ut Eliæ c (id est, Ierosolymorum) episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem: manente d tamen metropolitanæ ciuitatis honore proprio. Qui uerò à comprouincialibus suis cum metropolitani licētia fuerit ordinatus, intra cōstituta tpa eius se repræsentet cōspectibus.

Vnde in Terraconensi concilio legitur.

De eodem.

CAN. VIII.

SI quis in metropolitana ciuitate episcopus nō fuerit e ordinatus, postea quā suscepta benedictione per metropolitani literas honorē fuerit adeptus episcopi: id optimū esse decernimus, ut postmodum statuto tempore (id est, impletis f duobus g mēsibus) se metropolitani sui præsentet aspectibus, ut ab illo monitis ecclesiasticis instructus, plenius quid obseruare debeat recognoscat.

Quòd si fortè hæc implere neglexerit, in synodo increpatus à fratribus corrigatur: & si fortè infirmitate h aliqua, ne hoc impleat, fuerit impeditus, hoc suis literis metropolitano indicare procuret.

3 *His authoritatibus datur intelligi, quòd epi à cōprouincialibus suis debeāt ordinari. Sed quæritur, si ī prouincia plurimi episcopi fuerint, & contigerit fortè unū remanere epūm, quid fieri debeat. Ille, quia solus est, ordinare non potest episcopum: cōprouinciales enim non habet, cum quibus episcopū consecrare ualeat. Cùm ergo talis necessitas fuerit, quid faciēdum sit in Sardicēsi concilio diffinitur, in quo sic statutum legitur.*

Si fortè unus tātum in prouincia remāserit episcopus, ad consecrationem episcopi de uicina prouincia episcopi cōuocentur.

CAN. IX.

SI fortè i ī prouincia unum tantum contigerit remanere episcopū, superstes k episcopus cō uocet l episcopos uicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet comprouinciales sibi episcopos. Quod si facere neglexerit, m

a Parilis. Id est, similis in quibusdam, quia uterque deponit episcopos. Vel dic † Romano, id est, constantinopolitano. sic ponitur xxiiij.q. ij.c. sane profertur. hæc enim subest Papæ sicut aliæ. ix.q.iij.c.cuncta. & xxiiij.q.j.c.quoties.

b Ecclesiæ. Infra di.xcix. c. ecce.

c QVoniam. Vt Eliæ. Elia uocata est ciuitas Ierosolyma ab Elio q̄store, † qui situm ciuitatis mutauit, cū primo dicta fuit Salē, postea Iebus, postea Salomonia à Salomone. Inde dicta est Ierosolyma à Ieron, qđ ē sacra: & Salomon, quasi sacra ciuitas Salomonis.

d Manente. Vt non minuatur ab eo. Electio enim episcoporū ad solum metropolitanum est referēda, sed cōsecratio non debet fieri sine notitia primatis.

e SI quis. Non fuerit. ubi.n. uult metropolitanus ibi ordinād9 ē episcopus, ut lj.di. ca. qui in aliquo.

f Impletis. Sic ergo episcopus cōsecratus præter conscietiam 2 metropolitani, eius conspectui debet præsentari iuxta tres menses, ut s̄. dist. lxiij.c.cum longe. sed ordinati à Papa debent se præsentare conspectui ei9 singulis annis. xciij. di. cap. iuxta sanctorum.

g Duobus. s̄. dist. lxiij. cum longe. contra. sed potius consonat, quia ibi & hic intra tertiū mensem hoc facit.

h Et si forte infirmitate. Simile s̄. distinc. xviij. eps ad synodū. v. q.iij.ca. j. ubi de hoc tractaui. & ff. de leg.j. si grege. §. si Idem est in alijs impedimentis. & hoc ponitur gratia exemplij.

His authoritatibus. CASVS *Supra dictum est, quod episcopi à cōprouincialibus episcopis debēt ordinari. sed nūc quæritur quid fieri debeat, si tantùm unus episcopus in prouincia remāserit cæteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat, in seq. cap. dicetur.*

i SI forte. Hoc ca. semper ad hoc consueuit induci, quod uniuersitas stet in uno, ut ff. quod cuiusque uniu. l. sicut. Imo potius in contrarium potest induci, cum iste solus non possit id quod uniuersitas potuit unde dico quod uniuersitas petijt, cum redigitur ad unū caput. arg. ff. de leg. j. l. si grege. Vnde satis dici potest, quod si omnes delinquant in eligendo pręter unum, quod ille solus non potest eligere, cum non consistat in eo ius uniuersitatis. Ioānes. Quod credo falsum, ut ff quod cuiusque uniuer. l. sicut municipij. ī fi. & extra de elect. c. bonæ memoriæ. ij. Vnde dico, quod si omnes peccent pręter unum, quod ille solus pōt eligere, per iura superius posita.

k Superstes. Et ita ius uniuersitatis deuoluitur ad unū. insti. de leg. §. si grex. ff. quod cuiusque uniuer. l. sicut. §. in decurionibus. B. Sed quis dabit ipsis episcopis expensas? Ecclesia quæ uacat. ar. iiij.q. iij.c. uenturis. & x.q. iij. c. cauendum. & xij. q.ij.c. charitatem. Si est tenuis, comedent de suo, ut extra de ui. & ho. cleri. c. cum ab omni.

l Conuocet. Sed nunquid tenētur illi conuenire ad conuocationē illius? Tenētur quidē, & nisi uenirēt, peccarēt. ar. xj. q. j.c. sicut enim. arg. di. xc. præcipimus. & debent tunc cogi ab ipsorum prælato, uel Papa. H. dicit, ꝙ ab isto cō pelli possunt authoritate huius canonis. Nam quādoq; par in parē 3 habet imperium ut ij.q.vj.c. placuit. ij. & vi. q iiij.c.ij.

l Conuocet. Argu. quod uacante ecclesia clerici possunt uicinos episcopos conuocare, ut vij.q.j.ca. pontifices.

m Neglexerit. Arg. quod si subditi negligunt facere, quæ debent, ea debeant suppleri à maiori, uel per se uel per alium, & econuerso, arg. ix.q.iij. c. cum simus. argumentum. lxxxix. di. cap. uolumus. viij.q.i ij. Artaldus.

1 Melius & plenius secūdum Hugo.

Ierusalē uaria habet nomina.

† Quæstore. Imo ab Helio Adriāo Imperatore Euseb. histor. ecclesiast. li. 4. ca. 6.

† Eodē. capitu. septimo.

Episcopi inscio metropolitano consecrati, qd facere debent.

2 Quidā dicunt, ꝙ hoc dictū nō est uerum, quia hic nō loquit̄ď eo, q̄ præter cōsciētiā est promotus ad ordines: sed loquitur qn̄ ordinatur ex mādato Archiepi cō firmati ñ cōsecrati. & sic est simile extra de ele. c. suffraganeis. & hoc hic tenebat Iaco. de Albe. Arch. tamen cōtra.

Ius eligē-di pōt in uno remanere.

Par in parem qn̄q; imperium habet.

3 Certe ī hoc casu iste eps nō est par: imo est superior quo ad uocationē authoritate huius canonis.

Populi.

a Populi. large sumitur hic populus: quia causa communis est. & ita non est contra. ix. q. iij. c. cum simus.
b Tacuerit. Hic tacens pro contumace habetur. Alibi pro fugiente: ut lxiij. distin. c. sit rector. Alibi pro contradicente: ut. ff. de proc. l. filiusfamilias. §. inuitus. lxxxvj. dist. c. tanta. Alibi pro cōsentiente. liiij. dist. c. si seruus. ff. de interrog. act. l. de ætate. §. qui tacuit. Alibi pro neutro. ff. de regu. iur. l. qui tacet.

Præsumit in multis contra tacentem.

Archiepiscopus autem. Hæc distinct. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, de episcopis. Ioan. de Fant.
c Archiepiscopus. Hic depingit lxvj. distin. in qua ostendit magister duo, scilicet qui debeāt interesse in consecratione metropolitani: quia omnes suffraganei, & quod nullus debet consecrari in episcopū a paucioribus, quā a tribus. Dicit ergo Hug. hoc referre inter consecrationem episcopi & archiepiscopi: quia in consecratione archiepiscopi oēs episcopi intererūt nisi esset urgētissima necessitas: in consecratione epi scopi ēt si non sit grauis, dum tamen aliqua sit necessitas sufficit per literas consentire. lj. dist. cap. fin.

Consecratio epi, & archiepiscopi differunt.
† Ordinari. Sic Iustinia. in noue. 131 in princ.

A Rchiepiscopus ab omnibus.
d Archiepiscopus. Arg. quod si eligitur abbas alicuius monasterij, quod præest alijs monasterijs, oēs abbates illorum monasterio rum debent cōsentire, & electioni interesse.

Electioni abbati qs cōsentire debet.

populi a conueniāt episcopos prouinciæ uicinæ, & illi prius commoneāt episcopum, qui in eadem prouincia cōmoratur, & ostendāt quomodo populi petant sibi rectorē, & doceant iustum esse, ut ueniat ipse, & cum eis ordinet episcopū. Et si literis conuentus tacuerit, b & dissimulauerit, nihilq; rescripserit, tunc satisfaciendum est populis, ut conueniant ex uicina prouincia & episcopum ordinent.

DIST. LXVI.

Archiepiscopus autē ab omnibus suæ prouinciæ episcopis debet ordinari. †

Vnde Anitius papa ait.

Ab oībus suffraganeis suis archiepiscopus ordinetur.

CAN. I.

A Rchiepiscopus d ab oībus e suæ prouinciæ episcopis ordinet. Hoc autem, quod de archiepiscopi ordinatione præceptum est, ut omnes suffraganei eum ordinent nullatenus liceat immutari, quia ille qui præest, ab omnibus episcopis, quibus præest, debet constitui. Sin autē aliter præsumptum fuerit, uiribus carere non dubiū est: quia irrita f erit secus acta ordinatio archiepiscopi.

g *De episcopis non ordinādis a paucioribus, quā a tribus g episcopis, Anacletus pa. scribit dicēs.* †

CAN. II.

P Orro & Hierosolymitanus primus archiepiscopus h beatus Iacobus, qui iustus dicebatur, & secundum carnē frater domini nuncupatus i est, a Petro, Iacobo, & Ioanne Apostolis est ordinatus, k successoribus suis formam dantibus, uidelicet ut minus quam a tribus episcopis reliquisque oībus assensum præbentibus, nullatenus episcopus ordinetur, & communi uoto ordinatio celebretur.

DISTIN. LXVII.

Presbyteri uero & corepiscopi ab uno episcopo ordinari possūt.

Vnde Anacletus.

Sacerdotes ab uno episcopo possunt ordinari.

CAN. I.

R Eliqui sacerdotes a proprio ordinentur episcopo, ita ut ciues, m & alij sacerdotes n assen

e Ab omnibus. Arg. quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari: ut viij. q. j. licet. C. de authori. præst. l. ulti. & liiij. dist. cap. j.
f Irrita. quo ad officij executionem.
g Quam a tribus. Sed quare tres episcopi debent interesse: quia in tribus est fidei fundamentum, quam puris & simplicibus uerbis confiteri tenentur. xxiij. distin. c. qui episcopus. & xxiiij. dist. c. quando.
h P Orro. Archiepiscopus. s. xxj. distinct. c. cleros. contra. sed Mathias fuit primus ordinatus in clericum, iste primus in archiepiscopum.
i Nuncupatus. quia filius fuit sororis matris domini uel quia fuit ei similis prorsus in persona, uel quia mater sua fuit filia fratris Ioseph, qui putabatur pater domini. s. xxvij. q. ij. coniunx.
k Ordinatus. i. ad certi loci administrationē electus, uel ordinatus simpliciter. Sed nōne omnes Apostoli erant episcopi? Videtur quod sic: quia Petro primo fuit datus pōtificatus, & omnes alij fuerunt pari potestate prædicti: ut xxj. dist. c. in nouo. Item episcopi successerūt in locum Apostolorum: ut lxviij. dist. c. quorum. ergo Apostoli fuerūt episcopi. Item legitur de Iuda, quod episcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicūt quidam, quod omnes Apostoli erāt simplices sacerdotes, & tamen consecrare poterant. Nam Moyses simplex sacerdos erat, & tamē consecrauit Aaron: ut xxj. distinct. ca. j. nec tūc differentia erat inter ipsum & sacerdotē: ut xcv. dist. c. olim. Vel dic, quod tātum uisibili unctione hi tres consecrauerūt eum, sed prius erat inuisibiliter unctus a domino. Vel dic, quod nō ordinauerunt eum sed tantum formā ordinādi alijs ostēderunt. Vel dic, quod nō in episcopum, sed in archiepiscopum eū ordinauerunt. Vel dic ordinauerūt. i. inthronizauerūt eū ad administrationē certi loci. pri^o. n. erat eps sine titulo.

Iacobus fuit primus archiepiscopus Iacobus frater Domini nuncupabat.
l Argum. xxij. q. ij. quæritur. Apostoli utrum oēs fuerūt episcopi.
† Dicens. Est ps subdititiæ, & post plura secula cōfictæ epistolæ. de qua in ca. sacrosctā. s. dist. 22.
† Et 23. q. j. loquitur. iuxta principi.

Ad hoc uidetur facere quod dicit psal. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Dic scdm Hu. car. quod re uera nō legitur quod Moyses fuerit sacerdos, nisi quia aliqua fecit, quæ pertinent ad sacerdotem: ideo psa. dicit Moyses & Aarō. &c.

P Resbyteri. Hæc dist. diuidit in duas partes. Secunda ibi, Episcopus. Io. de Fant. Presbyteri. Hic depingitur lxvij. dist. ostenso quod episcopus non potest ordinari, nisi a pluribus, ostendit hic quod reliqui sacerdotes & clerici ordinari possūt ab uno solo episcopo. In ordinatione tamen sacerdotum & diaconorū alij sacerdotes & ciues assensum debent præstare. In reliquorum ordinatione sufficit testimonium trium.
m R Eliqui. Vt ciues. Quibus debent præesse.
n Sacerdotes. Quibus debet associari, uel de quo

quorum collegio est. Vel de clericis maioris ecclesiæ dicit, sine quorum consensu episcopus clericos ordinare non debet: ut dixi xxiiij. distin. c. episcopus.
a Ieiunantes Tam ordinantes, quam ordinati: ut j. de consec. distin. v. c. ut episcopi. j. distin. lxxv. quod a patribus.

sum præbeant, & ieiunantes ordinationem celebrent: similiter & diaconi ordinentur. Ceterorũ autem graduum distributioni, trium ueracium testimonium cum episcopi approbatione sufficere potest.

Item in Hispalensi concilio legitur.

De eodem. CAN. II.

EPiscopus sacerdotibus ac ministris solus honorẽ dare potest, solus auferre nõ potest.

DIST. LXVIII.

QVæritur de illis, q ordinãtur ab his, *quos non constat fuisse episcopos, an sint iterum consecrandi, an non. Quòd uero cõsecrandi nõ sint, probatur authoritate Greg. qui scribens Ioãni Rauẽnati archiepiscopo ait.*

Semel consecratus, iterum cõsecrari non debet. CAN. I.

SIcut semel baptizatus iterum baptizari non debet, sic & semel cõsecratus, iterum consecrari non potest. Sed si quis cũ leui culpa ad sacerdotium uenerit, pro culpa pœnitentia debet

b Diaconi. Nam ecclesiæ præcipue committunt presbyteris & diaconibus. xij. quæst. ij. cap. diaconi.
c Trium. j. j. q. j. placuit, ut de ordinatione. uersi. multorum. cõtra. Sed ibi multi possunt dici tres. inst. de iure perso. §. ult. s. distin. xxiij. episcopus. contra. s. dist. xxiij. lector. contra. Sed hoc de notis intelligitur, illud de ignotis. Vel hic cũ occulte ordinat, & sine solennitate, illud cũ publice, &c.
EPiscopus, &c. Hæc est secunda pars dist. & habes hoc xv. q. vij. c. j. Ioan. de Fant.
d Solus. id est, sine alijs episcopis potest ordinare aliquos, sed sine alijs episcopis non potest deponere: ut xv. q. vij. felix. non autem excludũtur clerici: quia nec sine illis potest beneficia conferre, nisi hoc habeat ex cõsuetudine: ut extra de his, quæ fiũt a maio. parte capi. ca noscitur.
e Auferre. j. xxj. q. iij. episcopus. & xv. q. vij. c. ulti.
QVeritur. Hæc distin. diuidit in quatuor partes, in quarũ prima quæritur, si aliquis fuerit ordinat⁹ ab eo, de quo dubitatur, an esset episcopus, utrum debeat iterum ordinari. & primo probatur q non, superficialiter. Secũda ibi, inter episcopos. Tertia ibi, hi uero. Quarta ibi, quod autem. Io. de Fant.
f Quæritur. hic depingitur lxviij. dist. in qua magister ostendit, quid iuris sit de clericis, qui ordinantur ab eis, quos non constat esse episcopos, & quæ differentia sit inter episcopos & corepiscopos, & quare corepiscopi recesserunt ab aula domini. Quarto ostendit, qui successerunt in loco Apostolorũ.
g SIcut. Hoc cap. non facit ad propositum. Gratiani: quia hoc cap. loquitur de illis, qui sunt ordinati a talibus, quos constat esse episcopos. & illud contrarium quod sequitur, similiter male inducitur: quia nullo modo est contrarium, & ita superficialis est argumentatio magistri.

Tres dicũtur multi.

Eps solus beneficia cõferre ñ pt cessante cõsuetudine.

Quia magister. s. dist. ,pxi. in prin. fecerat mentionẽ de corepis, iõ de ipsis interserit in hac distinctione secũdum Hu.

indici, & tamen ordo seruetur.

Econtra idem Gregorius testatur scribens cuidam episcopo.

De præsbyteris, qui ordinantur ab eis, quos constat episcopos non fuisse. CAN. II.

PResbyteri, quos reperisti, si incogniti fuerint uiri illi, qui ordinãt, & dubium est eos episcopos fuisse, an non, qui eos ordinauerunt: si bonæ actionis, uirique catholici sint ipsi presbyteri & in ministerio Christi, omnique sancta lege edocti, ab episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, & consecrentur, & sic ministerio sacro fungantur.

Quòd ergo consecratus in eodem ordine iterũ cõsecrari prohibetur, de eo intelligendum est, qui consecratus est ab illo, quem certũ erat consecrãdi ius habere. Qui autem ab illo consecratur. quẽ nõ cõstat ius cõsecrandi habuisse, iterũ cõsecrandus est: quia si ille consecrãdi ius non habuerit, iste ex olei effusione nil consecrationis accepit. Et quia in ipso ordine consecratus nõ erat, nũc quasi primũ ad

h Consecratus. j. q. j. si quis confugerit. contra. & j. q. vij. Daibertũ. contra: ibi dicitur, q̃d ordinat⁹ male, uel baptizatus, iterum ordinat. Sed illud uerum est cũ extra formã ecclesiæ est ordinatus uel baptizatus, alias secus. de consec. dist. iiij. ostẽditur. uers. fi. & c. quomodo.
i Cum leui culpa. Dicũt quidam, ueniali. ar. 25. di. c. unũ orariũ. §. criminis. Alij leui id est, mortali præeunte. nõ tamẽ ꝑmanente: nã peccauit, sed pœnituit. Sed qa post talem culpam se permisit ,pmoueri, aliã culpam contraxit, cũ qua ,pmotus est, de qua hic loquit. Tu dic q promoueri potest cũ culpa existẽte & manẽte mortali, dũ tamen leui. De huiusmodi culpis collige exẽpla. v. q. iiij. in loco xxj. q. iiij. c. ultim. xviij. dist. c. ultim. de conse. dist. ij. relatum. Sed hic notat, q oẽs cõcordantiæ istę de ,pmotis loquuntur. sed si enorme peccatũ fuisset, secus esset ut 50. dist. ex pœnitentibus, Io. Nisi esset occultum peccatum, ut extra de tempo. ordi. capi. quæsitũ. nisi in homicidio, ut ibi, B.
k PResbyteri. Qui ordinãt uera litera est ordinant. ad hoc facit iij. q. iiij. oẽs quos.
l Et consecrent. Hic in dubio potius præsumit non ordinat⁹, quã ordinatus. Similiter in dubio pręsumit potius nõ baptizatus: quã baptizatus. ut de cõse. dis. iiij. c. paruulos. Et in dubio potius præsumit ecclesia nõ cõsecrata, quã cõsecrata: ut de cõse. dist. j. c. solennitates. Sed cũ ita ꝑsumit in his sacramẽtis, quare in sacramẽto matrimonij potius præsumit ,p ipso, quã cõtra ipsum: ut xxxiij. q. j. c. si quis acceperit? Rñ. sine omni periculo est, si sacramẽta illa iterent. Sed periculũ esset si iudicaret nõ esse matrimoniũ, ubi est.

Ordinat⁹ semel, an posit iterum ordinari.

Hęc fuit sñia Hug. & Lau. & hic uideas, q̃d no. xv. q. ult. ĩ summa. Et q quædã mortalia sint grauiora, quædã leuiora, habet de cõsecra. dis. iij. de pœnitẽtibus. Archidi.

Alias, Dei.

Item

consecrationem ueniens, ab episcopo sacerdotalem benedictionem & consecrationem consequitur. Si autem ius consecrandi habuerit, in prima unctione consecutus est cõsecrationem. In secũda uerò nõ reiteratur a cõsecratio sed sola unctio. sicut đ quo dubiũ est, an sit baptizatus, uel non, debet baptizari. Quod si prius baptizatus nõ fuerat, cõsequitur gratiã baptismi: si autem baptizat9 erat, nihil accipit in secũda unctione, nec ṗtinet hoc ad reiterationẽ baptismi, sed ad cautelã salutis. Hoc etiã de ecclesijs consecrandis similiter obseruandum est.

Vnde in Niceno concilio legitur. †

Non debet iterum consecrari ecclesia semel consecrata.

CAN. III.

Ecclesijs b semel cõsecratis Deo, nõ iterum debet consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione aut cuiuscunque semine c fuerint pollutæ: quia sicut infans à qualicunq; sacerdote in nomine patris & filij & spiritus sancti semel baptizatus, nõ debet iterũ baptizari: ita nec locus Deo dedicatus est iterum cõsecrandus, nisi propter eas d causas, quas superius nominauimus: si tamen fidem sanctæ trinitatis tenuerunt, qui eos consecrauerunt.

e *Inter episcopos* e *aũt & corepos hæc est differentia quòd episcopi, non nisi in ciuitatibus, corepi & in uicis* f *ordinari possunt. Epi formatas* f *tribuunt literas, corepiscopi non nisi cõmendatitias* g *& pacificas dare ualent. Episcopi ius cõsecrãdi habent, corepiscopi tantùm minores ordines tribuũt. Leuiticam* h *autẽ & sacerdotalem benedictionẽ non ualent præstare.*

De his ita scribit Leo episcopus oĩbus episcopis.

In quibus corepiscopi ab episcopis differant.

CAN. IIII.

Quamuis corepis & presbyteris plurima i cũ episcopis ministeriorum cõis sit dispensatio, quædam tamen sibi prohibita nouerint, sicut est presbyterorum, diaconorum, & uirginum consecratio, constitutio altaris ac benedictio, uel unctio. Si quidem nec erigere k altaria, nec ecclesias consecrare eis licitum est, nec per impositionem manuum, fidelibus bapti-

Item quare non creditur hic uerbo illius, qui se dicit ordinatum, sicut creditur ei qui se dicit baptizatum, ut de consec. di. iiij. c. placuit. & cap. de infantibus? Respon. quia sola fides confert alicui sacramentum baptismi, ut extra de presby. non bapt. c. ij. sed sola fides non dat ordinem. ad hoc facit. j. q. j. c. spiritus sanctus. §. ecce quandoq;. Item licet in uiuo præsumatur aliquis potius non baptizatus, tamen in mortuo præsumit a potius baptizatus, ut de cõse. di. iiij. c. si eos supple ut suffragia ecclesiæ ei profi iant. xiij. q. ij. non estimemus. & ca. animæ.

a Non reiteratur. Hæc solutio est canonica. dixit tamẽ G. quod si miles ordinatur presbyter tot ṗsbyterales ordines recipit, quot recipit sacerdotia. Idem dicit de baptismo. aliter. n. quomodo fieret iniuria sacramento, ut infra de consec. di. iiij. ostenditur. uel quomodo diceretur quis bis baptizari: ut j. de cõse. di. iiij. c. qui bis. & c. eos. Itẽ cum dicatur accedat uerbum ad elemẽtũ, & c. j. q. j. detrahe. ergo quoties dicũtur uerba illa, & apponitur elementum, fit nouum sacramẽtum. a Nã & sæpius sumit aliquis corpus Christi, & sæpius excõmunicatur aliquis ut ex pluribus causis aliqs possidet rem aliquam? ut ff. de acq. pos. l. possideri. §. ex pluribus. Sed certe, secũdum hoc, si cẽties aliquis contraheret cum aliqua, tot essẽt matrimonia: quod falsum est. xxxj. q. j. quomodo. Item posset secundum hoc deponi ab uno sacerdotio, & retinere aliud. Dicas ergo quod non iteratur, nisi unctio exterior: & sicut secunda manumissio nihil adijcit primæ, ut C. de manu. uin. l. ij. sic in sacramento. Vltima opinio uerior est.

b Ecclesijs. Quid iuris sit de hac materia, notatur de conse. di. j. capitulo, ecclesijs.

c Semine. Fornicatio. nam dicit G. quod etiam in ecclesia uir uxori tenetur debitum reddere, sed male. arg. ff. de solu. l. quod dicimus.

d Propter eas. Adde alium casum de consec. dist. j. c. si motum.

Inter episcopos. Hæc est ij. pars di. in qua ponit differentiam inter episcopos, & corepiscopos. Io. de Fan.

e Inter episcopos. Ponit tres differencias inter episcopos & corepiscopos. Isti autem corepiscopi aliqd habebant supra ṗsbyteros, sed nõ bene determinat quid.

f Formatas. Formatæ siue dimissoriæ dicũtur literæ, quibus quis eximitur à iurisdictione sui episcopi, quæ olim cum solẽnitate magna fiebant. ut lxxiij. dist. c. j. Commendatitiæ siue pacificæ dicuntur, quæ dant clerico uiatori, quibus cõmẽdatur, ut pacifice possit exequi' officium suũ. Et licet Gratianus dicat quod corepiscopi dare tales poterant, illud non credo. l sed sol9 episcopus, ut de conse. distinc. v. c. non oportet. lxxj. distin. c. extraneo. Quod archidiaconus eas dare non possit, habes extra de officio archid. significasti.

g Commendatitias. ar. cõtra. lxxj. di. c. extraneo.

h Leuiticam. Nec subdiaconalẽ, nisi tantum lectoratũ, ut j. proxi. distin. c. j. in fine. Sed G. fuit deceptus ex c. seq. ubi non dicitur, nisi de duobus ordinibus tãtum. Io. de Fant.

i Quamuis. Plurima. quo ad minores ordines cõferendos. quo ad prædicationem, quo ad confessionem, ita tamen quod non possit conferre, nisi lectoratum, & inferiores, ostiariatum, & psalmistatum.

k Erigere. In ecclesia consecrata: nam ante consecrationem licet presbyteris constituere altaria, sed post

Baptizatũ se dicẽ credit.

a Alias j. q. j. §. cũ honoris.

b In hoc puncto uideas quod no. 3. q. 4. cõsanguineorũ. & extra de præsump. illud. ĩ gl. sed quare. & extra q. fil. sint legit. lator. in glo. sed uidetur. Archi.

Baptizat9 uel ordinatus pluries an plures recipiat charateres.

a Dicas qđ sacramenta dicunt iterari quo ad opinionẽ, uel quo ad factispeciem. arg. C. đ adul. eũ. qui. Nã ibi secũdũ matrimonium nullũ ẽ. & dicit lex, ꝙ res mea ñ põt amplius esse mea. insti. de actio. §. sic itaque. extra de fide instru. inter dilectos. Arc.

† Legit. Imo nõ legit, quia in cõcilio Niceno suut tantũ 20. capitula, ut patet in Tomo i. cõciliorũ & ĩ. dist. xvj. ca. uiginti. ĩter quæ istud c. nõ habetur, & sic inter apocrypha cõputandũ.

Corepi aliquid habebant ultra presbyteros.

Formatæ siue dimissoriæ.

† Et secũdum Erasmũ in ecclesiast. li. j. erãt uicorũ & pagorum sacerdotes, quasi χωρικοὶ, id ẽ, rustici epi. do. Frã. Duaren. de sacris eccle. ministr. & bñfi. lib. j. c. ix. cẽset fuisse uicarios otiosorũ eporum.

l Et bñ. Io. de Fã. & ita est ar. ꝙ coreps nõ potest dare licẽtiã clericis, uel laicis ut eãt in peregrinatione: qa ñ possunt formatas dare, secũdum Lau. & Hugo.

Altaria ante cõsecrationẽ erigi possunt.

poſt non, niſi de conſenſu epiſcopi. quod ſi fecerit, deponatur, argu. j. de conſec. diſt. j. nullus presbyter. Hæc expoſitio eſt illius uerbi, conſtitutio altaris.

Fidelibus baptizatis. Hugo intelligit literam ſic, baptizatis ſcilicet extra eccleſiam, & redeuntibus ad eam, ut de conſec. diſt. iiij. c. ab antiqua, quod poſtea ſequitur, de hæreticis intelligit in eccleſia baptizatis. Vel dic quod idem reperitur in ſequēti litera. Alij intelligunt de inſolēniter baptizatis in neceſsitate à patre, uel à mr̄e. xxx. q. j. ad limina. quibus poſtea epiſcopus in cōfirmatione debet ea conferre, quæ collata eis non fuerūt, ut hic, & j. q. j. c. ſi quis hęret. §. ecce. Sequēs uero litera intelligitur de baptizatis non in neceſsitate: & ita non repetit idem.

zatis, uel conuerſis hæreticis paracletum ſpiritum ſanctum tradere, nec chriſma cōficere, nec chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec publicè quidē in miſſa quēquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epiſtolas mittere.

Hæc omnia illicita corepiſcopis, qui ad exemplū & formā octuagintaduorum diſcipulorū eſſe noſcuntur, uel presbyteris, qui eandem geſtant figuram, quoniam quanquam conſecrationem habent, pontificatus tamen apicē non habent.

Hi uerò propter inſolentiam ſuā, qua officia epiſcoporum ſibi uſurpāt, ab eccl̄ia prohibiti ſunt.

Vnde Damaſus Papa ait:

Ordo corepiſcoporū à ſacra ſede reprobatur.

CAN. V.

Corepiſcopi tam ab hac ſacra ſede, quam ab epiſcopis totius orbis prohibiti ſunt. Nimis. n. eorum inſtitutio improba eſt & praua, quia etſi de ſummo ſacerdotij miniſterio aliquid præſumāt, omni tamen authoritate carent. Nam non amplius, quàm duos ordines inter diſcipulos domini eſſe cognouimus, id eſt, duodecim Apoſtolorum & ſeptuagintaduorum diſcipulorum. unde iſte tertius proceſſerit ignoramus: & qđ rōne caret, extirpare neceſſe ē.

Quòd autem epiſcopi non ſint, qui minus quàm a tribus ſunt ordinati epiſcopis, omnibus patet. Prohibitum eſt enim à ſanctis patribus, ut qui ab uno uel à duobus ſunt ordinati epiſcopis, non nominentur epiſcopi. ſi. n. nomen non habent, qualiter officium habebunt?

Item Vrbanus Papa.

Apoſtolorum in eccleſia locum epiſcopi tenent.

CAN. VI.

Vorum uices in eccleſia habeāt epiſcopi, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, Auguſt. oſtendit inquiēs, Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij. Patres miſsi ſunt Apoſtoli, pro Apoſtolis filij nati ſunt, & conſtituti epiſcopi. Hodie. n. epiſcopi qui ſunt per uniuerſum mundum, unde nati ſunt, ipſa eccleſia patres illos appellat. ipſa illos genuit, & ipſa illos conſtituit in ſedibus patrū. Nō ergo te putes deſertā, quia nō uides Paulū, non uides Petrū, quia non uides illos, per

Hæreticis. Infra de cōſe. di. iiij. c. quamuis.

Nec publice. Quod ſolus epiſcopus poteſt. quinq. di. in capite. niſi in neceſsitate, ut xxvj. q. vj. c. ul. & c. j.

Hi uero. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua probat, qđ corepiſcopi receſſerunt ab aula. Io. de Fant.

Vnde Damaſus. Sed tamē hunc Nicolaus eſt ſecutus, & ſic eſt contra diſt. l. ſtudeat. ſed iam tempore Nicolai obſoleuerat conſtitutio Damaſi, uel fuerunt prohibiti, nō quin eſſent, ſed ne eſſent, ut prius.

Corepiſcopi. Vnde. Idē, ex qua cauſa.

Proceſſerit. Quo ad talem præſumptionem.

Ignoramus. Sed nonne per totum orbem fuerunt corepiſcopi? ergo præſumendum eſt quod fuerunt ab Apoſtolis, uel concilijs inſtituti: ut xij. di. illa. Sed hic non negat illos ab Apoſtolis inſtitutos, ſed cauſam inſtitutionis ignorat. Et eſt hic ar. ꝙ à quocunq; authore aliquid ſit inſtitutum, & quantūcunq; diu obtentū, ſi non ſubeſt cauſa, uel ſi onerosum eſt, extirpandum eſt: ut xij. diſt. c. omnia. j. de conſec. di. j. c. placuit. x. q. j. c. hanc. & lxiij. diſt. c. quia ſancta. §. uerum. extra de cenſi. c. peruenit.

Et quod ratione. Inſtitutionis. Et eſt. arg. pro ratione reddenda, ut extra de cenſi. c. peruenit. & C. de codicil. l. pe. ff. ſol. mat. l. dotem.

Quod autē. Hæc eſt quarta pars di. in qua probat, qđ filij eccleſiæ poſſunt fieri patres. ſ. poſſunt fieri epiſcopi loco Apoſtolorum. Io. de Fant.

Nomen non habent. Ar. Si re priueris, nec nomē habere mereris. xxxij. q. iiij. c. dicat in fi. C. de fer. à nullo. Ar. lxxxvj. diſt. c. fratrem. xvj. q. j. c. ſi cupis.

Quorū uices. Infra xij. q. j. c. uidentes. ſ. di. xxj. in nouo.

Eccleſia. Ergo eſt eccleſia mater & filia. Item eccleſia quandoq; dicit̄ uxor. vij. q. j. c. ſicut. & xxj. q. ij. c. ſicut qn̄q; mater. xij. q. ij. c. qui abſtulerit. Quandoq; dicitur filia, ut de cōſe. di. j. eccleſia. Nam catholicorū collectio, quæ ē eccleſia per eporum prædicationem generat̄, ut xxxij. q. iiij. c. recurrat. Itē eccleſia etiam dicitur locus, ubi Deū timentes ueniā poſtulant. in auth. ut lic. ma. & auiæ. §. quia uero. col. viij.

Patres. Quia eam protegunt & defendunt.

Genuit. Per baptiſmū. & ita eccleſiæ filius dat̄ ei curator, quod etiam lex dicit. ff. de tut. & cur. datis ab his. l. his qui. dic ut notatur xij. q. j. c. ult.

Illos. In hoc comparatur patri epiſcop⁹, & eccleſia filio: quia ſicut filius non poteſt ſine authoritate patris litigare, ut C. de bonis quæ lib. l. ul. Sic eccleſia ſine authoritate prælati, ut extra de iudic. c. cauſam. & xvj. q. j. c. monachi. Item ſicut filius non conuenitur, ſed pater nomine filij, ut C. de bo. ma. l. j. C. de anna. excep. l. j. ſic ipſe prælatus eſt conueniendus non eccleſia, niſi negotia eccleſiæ diſtincta ſint à negotijs prælati, ut extra de reſcrip. c. edoceri.

Hoc dicit Laur. ſed litera hoc nō patitur, quia aperte loquitur de hæreticis. Ioann. de Fant.

Corepiſcopi an fuerint ab apoſtolis inſtituti.

Ad idē extra de pſ ſcript. qn̄. ubi de hoc & 23. q. 4. de ty rijs.

Verſus. Nomē. Vid Nico. Euerar. de loc. legal. ab etymologia. col. ulti.

Eccleſia eſt mater, uxor, & filia.

Pſal. 44.

Eps patri & eccleſia filio comparatur.

Per

a Per quos. Per eos pullulauit & creuit. cum nulla. esset tunc temporis.
b Nata es. Id est, augmentata.

Tonsura. Hæc dist. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, lectores. Tertia ibi, Similiter modo. Ioãnes de Fant.

Tonsura quãq; tres minores ordines cõprehẽdit.

c Tonsura uero. In hac lxix. distin. tractat de collatione minorum ordinum, usq; ad lectoratum. Et nomine tõsuræ accipe hic tres minores ordines, psalmistatum, ostiariatum, & lectoratum: & hoc licet abbati tantum in suo monasterio. exorcistam tamen facere, uel acolythum non licet. j. ea. c. ult.

Quoniã. Hoc capitulũ diuiditur in duas partes. In prima parte prohibetur, ne aliquis super pulpito in ecclesia, uel monasterio legat epistolam, uel lectionẽ, nisi primo fuerit ordinat⁹, & tonsurã habeat ad modum clerici. In secunda parte dicit, quod abbates & sacerdotes, quibus ab epo manus imponitur iuxta morem præficiendorũ abbatum cõferre possunt in suis monasterijs lectoratum. Idẽ licebat quorundam corepiscopis.

Hęc fuit sententia Hugo. & Lauré. q dicunt idẽ quod pxi.

Et nota, quod legere epistolã pertinet ad subdiaconum, legere lectiones ad lectorem pertinet.

d Tonsuram. Id est, coronam. nam aliã tonsuram posset fœmina dare.

Abbas an minores ordines hodie cõferre possit.

e Lectores. Vel etiam ostiarij non autẽ exorcistæ uel acolythi faciẽdi ius habet, licet sit arg. contra extra de ordi. ab episcopo, qui renunt. episco. c. j. Sed & si abbas ex priuilegio habeat, ut omnes minores conferat, bene potest. Sed nunquid hodie abbas potest conferre istos ordines? Credo quod sic, si tamen manus ei est imposita. extra de ætate & qualita. ordi. c. cum contingat. Ioan. ego non credo quod possint conferre tales ordines abbates. nisi lectoratum, ut uidetur dicere hoc cap. & decre. cum contingat. Si autem esset sacerdos abbas, posset etiam conferre psalmistatum, ut xxiij. distinct. capi. psalmista. quia psalmistatum dat simplex sacerdos, ut xxiij. di. c. psalmista.

Credo. Aug. Clanas. uerb. ordo. 2. §. j. sempre quirit iurisdictionẽ quasi episcopalẽ in omni ordine cõferendo.

f Manus impositione. Supra xxiij. dist. cap. subdiaconus. contra.

quos a nata es. b De prole tua creuit tibi paternitas: pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram. Filios genuit ecclesia, cõstituit eos pro patribus suis principes super omnem terram.

DISTIN. LXIX.

Onsura uerò c clerici de manu abbatis suscipi põt, si eidem abbati manus impositio ab episcopo facta noscatur.

Vnde in septima synodo legitur.

Abbates quibus ab episcopis manus imponitur aliquos tonsurare possunt.

CAN. I.

Quoniã uidemus multos sine manus impositione à paruula ætate tonsurã d clerici accipiẽtes, nondumq; ab episcopo manus impositione percepta, super ambonem irregulariter in collecta legentes: præcipimus amodo id minimè fieri. idipsum quoq; obseruandum est etiã inter monachos.

Lectores e autem manus impositione f licentia est unicuiq; abbati in proprio monasterio g solũmodo faciendi, si duntaxat abbati manus impositio h facta noscatur ab episcopo secundùm morẽ i præficiendorum abbatum, dum constet illum esse presbyterum.

Simili modo secũdùm antiquam consuetudinem corepiscopum præceptione k oportet episcopi promouere lectores.

Item ex concilio Laodicensi.

Non exorcizent, qui ab episcopo prouecti non sunt.

CAN. II.

Non oportet exorcizare l eos, qui nec dũ ab episcopis suis sunt pmoti, m neq; in ecclesijs, neq; in domibus. n

DISTIN. LXX.

B episcopis o alterius p ciuitatis clericus ordinari nõ poterit, nec etiã à proprio q absolutè ordinãdus est. Absoluta. n. ordinatio in Calcedonẽsi cõcilio prohibetur, & uacuã habere manus impositionẽ præcipitur, in quo sic statutum est.

Nullus ordinandus est absolutè.

CAN. I.

Neminem r absolute...

g Monasterio. Sz & monachos alterius monasterij potest ordinare si inuitatus fuit. ix. q. ij. c. Lugdunensis.

h Impositio. Quæ non est, nisi benedictio, ut j. q. j. cap. manus.

i Secundum morẽ. De quo habes xij. q. ij. alienationes. nec hoc postulabit à superiore. Nã sufficit semel à iure concedi. ff. de condi. institu. l. quæ sub conditione. §. fina.

k Præceptione. Generali, arg. xvj. q. j. c. cunctis. lxiiij. di. c. ordinationes. & lxxv. dist. cap. ordinationes.

l Non oportet exorcizare. Id est, legere exorcismos.

m Promoti. Ad ordinem exorcistæ.

n In domibus. Id est, in ecclesijs nõ sacratis. Supfluunt duo neque. Ioan.

B episcopis. Hic depingit. lxx. dist. Quia dixerat psbyteros & reliquos clericos ab epo debere, ordinari, indesumpta occasione ostendit, quod nullus ordinandus est sine titulo, id est, sine ecclesia, uel ecclesiastico beneficio. & si fuerit ordinat⁹ debet deponi tam in iniuriã ordinantis, quã ordinati, quia permisit se sic promoueri. xvj. qõ. vij. c. decernimus. xxj. q. ij. c. j. sed quoniam episcopi hanc pœnam nullam reputabant, hodie prouisum est, ut remaneant promoti, & episcopus, uel etiã eius successor eis prouideat. extra de præb. cap. episcopus extra eodem titu. capi. cum secundum.

o Alterius. Hoc exequitur in dist. sequenti.
p A proprio. Hoc exequitur in ista dist. &c.
Neminem. Etiam in minoribus ordinibus non debet ordinari. argu. xij. q. j. uidentes. xxxij. dist.

f Hoc c. nõ obstat qa hic loquitur de impositione manus ordinatoria, sed cõtrariũ de cõsecratoria. secundũ Hu. & idẽ sentit Gofr. extra de æta. & quali. cũ cõtingat. Arch. Imo olim nõ erat, ni si publica uocatio & deputatio ad manus impositionẽ. patet in cõcilio Calcedo. dist. seq. c. j. ibi ordinatiõis publicæ.

lutè [a] ordinari iubemus presbyterum, neq; diaconum, nec quemlibet in ecclesiastica ordinatione cõstitutum: nisi manifestè in ecclesia suæ ciuitatis, [b] siue possessionis, [c] † aut in martyrio [d] aut in monasterio hic qui ordinatur, mereatur ordinationis publicæ uocabulũ Eos autem, qui absolutè ordinantur, decreuit sancta synodus uacuam [e] habere manus impositionem, & nullum tale factũ ualere, ad iniuriam [f] ipsius, qui eum ordinauit.

Item ex concilio Vrbani babito Placentiæ.

Irrita sit ordinatio sine titulo facta.

CAN. II.

SAnctorum canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur.

Et in qua ecclesia quilibet intitulatus est, in ea perpetuò [g] perseueret. Omnino aũt in duabus [h] aliquẽ intitulari nõ liceat, sed unusquisque in qua intitulatus est, in ea tantúm canonicus habeatur. Licet enim episcopi dispositione unus diuersis [i] præesse possit ecclesijs, canonicus tamen præbendarius, nisi unius ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse non debet. Si quæ tamen capellæ sunt, quæ suis reditibus clericos sustentare non possunt, earum cura [k] ac dispositio præposito [l] maioris ecclesiæ, cui capellæ subditæ esse uidentur, immineat, & tam de possessionibus, [m] quàm de ecclesiasticis capellarum officijs ipse prouideat. [n]

distin. si uero. cum enim habeat officium in ecclesia ergo & beneficium debet habere. extra de præb. c. dilectus. extra de filijs presbyt. c. proposuit. ne dicatur, Mendicat in plateis infelix clericus: ut xciij. di. c. diaconi.

[a] Absolute. Id est, sine titulo.

[b] Ciuitatis. Hoc ideo dixit, quia potius est præsentandus clericus, q est de ciuitate, quam extraneus, ut ĩ. di. prox. c. hortamur. C. de episco. & cleri. c. in ecclesijs.

[c] Siue possessionis. i. si ordinatᷓ ad titulũ patrimonij sui, ut extra de p̃bẽ. c. tuis. Vel hoc ideo dicit, quia potius sunt illi clerici instituendi, de quorum bonis fundata [1] est ecclesia, ut extra đ rescrip. cum adeo.

[d] In martyrio. Vbi sunt reliquiæ martyrum. uel loquitur de regulari ecclesia. Colligitᷓ etiam hic ex eo, ꝙ dicit siue possessionis, argu. ꝙ si quis habet patrimoniũ sufficiens, ordinari potest sine titulo extra de præbẽ. c. episcopus.

[e] Vacuam. Quo ad executionem.

[f] Ad iniuriam. Et etiam suum delictum, quia se sic permisit promoueri: alias alterius odio non debet alius prægrauari. C. de inoffi. test. si quis in suo. extra de his, quæ fiunt à maiori parte cap. c. quæsiuit. in fi.

[g] SAnctorum. Perpetuo. i. dũ uiuit. [2] ff. pro so. l. j. filius. n. non debet esse temporalis nec hæres. ff. de adop. l. quæsitũ. [3] & insti. de hæ. insti. §. hæres.

[h] In duabus. Qui enim titulũ habet in una ecclesia si recipit secundã ecclesiã, uel præbẽdam pro titulo, perdit primam: ut extra de cõces. præb. & eccle. non uac. c. literas. Sed si recipit ipsam quasi beneficiũ, & quasi cõmendatã siue stipendiũ, tunc secus, & tũc non est canonicus secũdæ præbendæ, nec cũ eis potest eligere. Si quæras quare canon iste permittit episcopo dispensare in ecclesijs, & non in præbẽdis dico, quod æquæ potest dispensare in præbẽdis sicut in ecclesijs dummodo sint de eodẽ episcopatu. Est ergo hæc ueritas, ꝙ de iure communi non potest quis habere duas ecclesias, uel præbẽdas in eodẽ episcopatu, uel in diuersis, nisi in casibus notatis xxj. q. j. c. in summa. Sed nunquid hodie beneficiũ huius canonis est sublatum episcopis per illam nouam constitutionẽ, de multa. in tit. de præb. ex eo quod dicitur ibi, per sed. apo. poterit dispensari? [4] Dico quod non, sed tantũ uaga & indiscreta dispensatio est ablata ab eis, non probabilis, sicut per remotionẽ appellationis non remouetur necessaria appellatio, uel probabilis. extra de appel. c. pastoralis. Sic cum dominus prohibuit iurare, non prohibuit iuramentum necessarium, sed temerarium: ut xxij. quæ. j. c. ita. Sic cum dominus prohibuit uxorem separari à uiro, intelligẽdum est tantum de illa separatione, quæ fit sine ratione: ut xxxiij. q. ij. c. quos Deus. Si obijcias, qđ punitur episcopus, qui permittit ipsum habere prius stipendiũ, ut ibidem dicitur extra de præben. c. quia intantũ. de cler. nõ resi. quia nõnulli. ergo dispensare non potest. Nõ sequitur, quia episcopus punitur, qui ordinat clericum concubinarium, ut lj. di. c. qui in aliquo. & tamen cum ipso dispẽsare potest: sed ideo punitur, quia indiscrete dispensat. Si obijcis, qđ dicitur ibi per sed. apo. ergo non potest per alium. non sequitur, q̃a eodẽ modo decretũ dicit, quod ordinationes ep̃orum faciendæ sunt authoritate apost. lxiiij. di. c. ordinationes. & tñ propria authoritate fieri possunt. Sic etiam alibi dicitur, qđ quilibet presbyter potest, & debet baptizare, uel celebrare de licentia episcopi, ut xvj. q. j. c. cunctis. & tamẽ suo iure potest baptizare: sed ideo dicit hoc, quod eius authoritate saltem generali debeat fieri dispensatio. Vel dic quod tunc solus Papa dispensat, cum quis diuersa beneficia in diuersis episcopatibus uult habere, propter repugnantiam, quæ ex hoc proueniret, quia nemo duobus dominis potest seruire, [5] ut xxj. q. j. c. j. Ioan. Hæc glossa nihil ualet: quia Papa tantum dispensat circa plures ecclesias habentes curam animarum, & plures dignitates, ut expresse dicit decre. de multa. sed circa plura beneficia non uidetur episcopo dispensare prohibitum.

[h] In duabus. Nec iure ciuili quis in duobus collegijs potest connumerari. ff. de col. l. j. §. j. nec duas militias habere. C. qui mili. non pos. l. v. §. in posterum. nec duos honores. ff. ad municip. l. libertus. §. præscriptio.

[i] Diuersis Non cõuentualibus. cum enim nec canonicus in diuersis cõuentualibus esse possit, ergo multo magis nec prælatus, ita quod sit in eis canonicus.

[k] Cura. Xij. q. jj. c. bonæ rei. Laur.

[l] Præposito. i. episcopo, qui est ordinator in cunctis, ut in contrario hic signato xxv. di. c. j. Vel dic præposito, id est, archidiacono, ar. extra de uerb. signi. cap. quamuis. & sic nec illud erit contrarium.

[m] Tam de possessionibus. Arg pro capellis, ut decimæ debitæ maiori ecclesiæ sic communicentur illis. Ar. contra xxij. q. j. uidentes. [6] j. q. j. c. j.

[n] Prouideat. Vt dentur uni, uel simul uniantur: ut x. q iij. c. unio. de conse. di. j. c. j. & extra de præb. c. exposuisti.

Clericus infelix esurit in plateis.

Clericus ciuitatensis est extraneo p̃ferendus.

† Caue q̃a tex. ipsius cõcilij Calcedonensis nõ loquitᷓ de patrimonio priuato, uel profana possessione, sed de ecclesia urbana uel rustica. Ibi ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης i. in ecclesia ciuitatis uel pag. & sic Gratia. male trãsfert & male addit ỹbũ suæ.

[1] Fundata. Idẽ Archi. Præposit. hic uide Rochũ Curt. de iure patro. uerb. honorificũ. q. 18.

[2] Adde quid propriè dicatᷓ p̃petuũ: & q̃d ęter nũ, no. in l. eũ debere colũnã. ff. đ serui. urb. pręd.

[3] Alias incipit, si tibi.

Epi utrũ hodie possint circa b̃nficiorũ pluralitatem dispẽsare.

[4] Sed nũquid in casu poterit legat' cardinalis? Dicit Ro fr. bene ꝙ curia tenet, ꝙ nõ: quia hoc spiritualiter sedi apostolicæ reseruatᷓ, & hoc ipse no. in suo libello iuris canonici. R. An plures præbendæ possint alicui cõferri iuxta prin. §. sꝫ ꝙ dictum ẽ, &c. Ar.

[5] De hoc etiam no. 21. q. 2. c. j. & idem sẽtit Hu. ea. cã. q. j. in prin. & Gofre. & Vi. extra de præbẽ. de multa Archid.

[6] Et 16. q. 1. quicũq;. ubi de hoc extra de p̃scrip. ex transmissa. ubi de hoc. Archi.

In eodem etiam concilio antiquis nouẽ a præfationibus decima addita est, quæ ita se habet. Aequum & salutare. & te in ve. uel assumptione beatæ uirginis Mariæ collau. bene. & prædicare, quæ & unigenitũ tuũ sancti spûs obumbratione concepit, & uirginitatis gloria permã. lumen æternum mũdo effudit Iesum Christũ dominum nostrum.

DISTIN. LXXI.

DE clericis uero b nõ ordinãdis ab episcopo alterius ciuitatis in Sardicẽsi concilio statutum est.

In quo Ianuarius episcopus dixisse legitur.

Clerici ab episcopo alterius ciuitatis non ordinentur.

CAN. I.

ILlud quoque sanctitas uestra statuat, ut nulli episcopo liceat alterius ciuitatis ecclesiasticũ hominẽ solicitare, & in sua dioecesi, clericum ordinare: quia ex his contentionibus c solent nasci discordiæ: & ideo prohibeatur omni sentẽtia, ne quis hoc facere audeat. Osius episcopus dixit, Et hoc uniuersi constituimus, ut quicũque ex alia parochia uoluerit alienũ ministrũ sine consensu episcopi sui & sine uoluntate d ordinare, non sit rata eius ordinatio. e

Item Innocentius.

De eodem.

CAN. II.

DE aliena ecclesia ordinare clericũ nullus præsumat, nisi eius episcopus precibus exoratus f cõcedere uoluerit.

Item ex Niceno concilio.

Qui sine sui episcopi consensu ordinatur, irrita sit eius ordinatio.

CAN. III.

SI quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, in ecclesia ordinare, cũ non habeat consensum g illius episcopi a quo recessit clericus, irrita sit hmõdi ordinatio.

Item ex concilio Calcedonensi.

Clericus unius ecclesiæ, in aliena non ordinetur.

CAN. IIII.

CLericos in singulis ecclesijs constitutos non liceat (sicut iam diffiniuimus) in alterius ciuitatis ecclesijs ordinari, sed quiescant h in ea, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias ciuitates ꝑdiderunt, & ex necessitate i ad alias ecclesias migrauerunt. Si uero quicunque episcopus post diffinitionẽ istam ad alium episcopum pertinentẽ clericum susceperit, placuit sanctæ synodo & hunc, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tandiu, k excommunicatos manere, quandiu ipse clericus reuertatur ad propriam ecclesiam.

a Nouem. de consec. dist. j. cap. inuenimus.

b DE clericis uero. In hac dist. lxxj. ostendit Gratianus, quod clericus unius episcopi non est ab alio ordinãdus episcopo, uel in aliqua ecclesia instituendus sine literis sui episcopi: quod si factũ fuerit, irritabitur, nisi hostilitatis causa clericus exularet. infra ead. cap. clericos.

Cõmunitas discordiã parit.

c ILlud. Contentionibus. Nã communitas mater discordiæ est. ff. de leg. ij. l. cum pr. §. dulcissimis.

d Et sine uoluntate. arg. expressum ad id, quod dixi. vij. q. j. c. placuit.

e Ordinatio. nisi postea ratum haberet suus episcopus: f ut lxiij. di. c. Salonitanæ.

Ex ista glo. infert qđ ratihabitio rtro trahitur. Cõc. tex. ĩ l. uero. §. sȝ & si. & ibi Bar. ff. de sol. & ĩ l. obserua re. §. fi. ff. đ offi. pc.

f DE aliena. Exoratus. Sed nunquid sufficeret, ut dissimularet? Nõ, ut lxxxv. dist. c. Florentinum. & lxiij. distin. cap. literas. ut not. ĩ. vij. quæstio. j. cap. placuit.

g SI quis ausus. Consensum. Ergo cum consensu eius poterit. C. de sacrosan. eccle. l. qui sub prætextu & expresso consensu, non tacito. ff. de procu. l. filiusfamil. §. inuitus.

Dicit ibi Lau. sufficeret facere ut canoni-cũ nõ ut prælatum

h CLericos. Sȝ quiescãt. Nisi uocentur & eligantur ad alias ecclesias. tunc enim auhoritate maioris possunt trãsire ad alias: ut vij. q. j. episcopus de loco.

Clerici an obedire teneãtur epõ, qui ciuitatẽ suam amisit.

i Ex necessitate. Sed pone, quod pſbyter amisit ecclesiam suam, episcopus ciuitatẽ suam tamen remanet in aliqua parte sui episcopatus, nunqd clericus recedet quo uoluerit sine literis epi? Dicũt quidã quod non. Nam adhuc prælatus remanet amissæ ecclesiæ. Alij dicũt cõtrariũ: ut dixi vij. q. j. c. pastoralis. Sed uerior est ratio prior, quia episcopus adhuc non desinit esse suus prælatus: quia non tantũ ratione beneficij, sed etiã ratione ordinis est prælatus suus. Alij dicunt in pendenti esse utrum sit prælatus. Nã si postea liberatur ecclesia, remanet ecclesiæ prælatus, alias nõ. vij. q. j. cap. pastoralis. Et arguit ad hoc extra de cleri. non resid. c. fraternitati. g Itẽ pone, ꝙ episcopus dat ei licentiam transeundi ad alium episcopatum sub ea conditione, ut si redierit prior ecclesia ad libertatem redeat ad eam: nunquid episcopus interim est prælatus eius? Sic, non tamẽ potest eum excõmunicare, nisi forte ecclesia liberata non uelit redire. licet enim interim sit eius prælatus: ligatam tamẽ habet executionẽ. Item si ad aliã ecclesiam uellet eum reuocare, non posset, nisi ad suam, ex quo ei licentiam dedit, nisi ei sub hac cõditione licẽtiã dedisset: ut posset eum quandocunq; uellet reuocare. Item si totus episcopatus occupatus est a Saracenis: nunquid remanẽt clerici istius episcopi cum oẽs sint in episcopatu alteri⁹? Dico quod remanẽt. sed nõ habet iurisdictionem liberã in eos. Item nunqd possunt eos uicini episcopi recipere sine literis eius? Sic, ipse tamẽ si episcopatus eius esset liberatus, posset eos reuocare, etiã si eis licentiã dedisset: nisi forte licẽtiãdo eos absolueret. Vel dic, qđ prior desinit esse prælatus ipsorum: ut nota. vij. quæstion. j. capit. pastoralis.

g Ad idẽ vij. q. j. pastoralis. Nã multa sunt in pẽdenti. ff. si cert. pet. proinde. Sed argu. cõtra. C. de sẽ. passis. l. ulti. Archidia,

k Tandiu. infra xxj. quæstio. quarta. episcopi. Argu. infra vij. questione secunda. capitulo ij. &c.

Frater

a F Raternitatem. Habiturus absolute ponitur sine uerbo.lxiij.distin.Agatho.

Capitulũ non põt licentiare clericum.

b Licentiam.Sed nunquid capitulum dum ecclesia uacat posset ipsum licentiare? Non, quia quædam alienatio est, quæ non potest fieri uacante ecclesia. xij.q.ij.c. si qua.de hac materia habes xxiiij. dist.c.ij. Io. Sed quid si ecclesia habet uisitatorẽ? Videtur, quod iste posit alienare: ut insti.de cura. §.ul. Nam authoritate metropolitani debet cõstitui uisitator.Sed uidet contra, qđ dicit lex: quia ad ea,quæ solennitatẽ iuris desiderãt,tutor opus est.ff.de consen.& autho.præstan.l. curatorẽ. Vnde nõ credo hæc fieri posse per uisitatorem, cum solennitatem exigant. x. quæsti. ij.hoc ius. Ioan.

Subaudi,quoniã debet cõstitui authoritate metropolitani. La ur. quod dic ut plene dixi lxj.dist.c. ulti.& ibi de hoc.

c Rimatus. Sine literis. J. proxi. dist. cap. ij. & J.lxxvj. distinct. cap.ult.& S. capit. proxi. & S. lxj.distinctio. Osius. & lxxxv. dist.c. Florentinum.in fi. & S.liij.dist.literas.

c Sine literis. crederem tamen & testes sufficere.C.de fide instru.in exercendis. & extra de cle.pere.tuæ. Lau.

d Obtineat. Sed nõne extraneus episcopus potest ordinare laicũ de alterius episcopatu, cum laicus posit transferre domicilium quo uoluerit? Dico quod sic, sed domicilio nõ trãslato nõ potest eũ ordinare,sicut nec alia sacramenta ab extraneo recipere posset:ut de pœn. distin. vj:placuit. & de consecr. distin. ij.tribus.nec peregrinari potest laicus sine licẽtia episcopi. de consecr. distinctio. v. non oportet.

Laicus an posit ordinari a nõ suo epo.

† Ex isto tex. infertur, quod lræ episũt authẽticę cũ(ut hic) faciãt fidẽ. Cõco. tex. in l. monumẽtorum, & ibi glo. & doc. C.de rel.& sũp. funerum. Not. Bal. Petr. de bel.perti. & Cyn.in l. si qua p calũniã. C.đ epis. & cleri.

e Eius episcopi. sic C.de offic. ma. mi.milites.ubi dicitur, ꝙ sine licentia Impatoris, &c.

Item Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

Apostolica permissione unius ecclesiæ clericus in altera ualet ordinari.

CAN. V.

F Raternitatem tuam a nobis petijsse recolimus,ut Gratianum ecclesiæ Venefranæ diaconem tuæ concederemus ecclesiæ ordinãdum:& quoniã nec episcopũ, cui obsecũdare debeat, propria ecclesia habeat (hoste scilicet prohibente)quo suum debeat ministerium exhibere:petitionem tuam nõ præuidimus differendam. Idcirco tibi scriptis præsentibus eum necessario duximus concedendum, habiturus a licẽtiam b illũ diaconũ nostra interueniente authoritate ecclesiæ tuæ Deo propitio constituere cardinalem.

Item ex concilio Carthaginensi primo.

Sine literis episcopi sui in aliqua ecclesia clericus non suscipiatur.

CAN. VI.

P Rimatus episcopus Begeselitanus dixit, Suggero sanctitati uestræ ut statuatis non licere clericum alienum ab aliquo episcopo suscipi sine literis c episcopi sui, † neque apud se retinere, neque laicum usurpare sibi de plebe aliena:ut eum obtineat d sine conscientia eius episcopi e de plebe, cuius est. Gratus episcopus dixit: Hæc obseruãtia pacem custodit. Nam & memini in sanctissimo concilio Sardicensi similiter statutũ, ut nemo alterius plebis hominẽ sibi usurpet: sed si forte erit necessarius, petat a collega suo, f & per consensum sui episcopi habeat.

Item ex concilio Calcedonensi.

Sine literis commendatitijs clericus extra suam ecclesiam non ministret.

CAN. VII.

E Xtraneo clerico & lectori extra suam ciuitatem sine commendatitijs g literis proprij episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

Item ex sermone sancti Augustini ad populum.

De eodem.

CAN. VIII.

H Ortamur christianitatem uestram iuxta sanctorum canonum instituta, ut in ecclesijs a uobis fundatis aliunde ueniens h ꝑsbyter nõ suscipiat, nisi a uestræ fuerit ecclesiæ consecratus epo, aut ab eo per commendatitias literas suscipiatur.

Item ex concilio Antiocheno.

Absque formata clerici peregrini non suscipiantur.

CAN. IX.

N Vllum i absq; formata (quam Græci epistolam dicunt) peregrinorum l clericorum suscipi oportet.

DISTIN. LXXII. k

D Imissorias uero literas episcopus,nisi rogatusnõ

f A collega suo. Sed pone quod eum concedat, ubi dicitur iste habere domicilium? Dic quod si utrunq; beneficium retinet,utrobique. ff.ad munici.l. Labeo.& l.assumptio.§.a uiris prudentibus.

g E Xtraneo clerico. Commendatitijs. J.de cõse. distin.ij.tribus.extra de cleri. pereg. cap.tuæ. & xx.q.ulti.c.ult.& xix. q.ij. duæ.& C.de epi.& cle.si qua.

Ad hoc C.de icol. ciues.li.x.

h H Ortamur. Veniens. Hoc uerũ est, cum ille, qui clericum præsentat,laicus ẽ: quia quandiu idoneus est in suo episcopatu, non præsentabit extraneũ. episcopus enim undecunq; posset præsentare, ut J. xvj. quæstio. ij. si quis episcoporum.

Clerici de diœcesi sunt extraneis ꝓferendi.

i N Vllũ absq;. Peregrinorũ. Clerici peregrini large possunt appellari oẽs, qui nõ sunt de episcopatu ordinãtis, siue sint clerici, siue laici: quia nulli talium debent recipi ab aliquo episcopo ad dignitatem, uel ordines, uel alia sacramenta ecclesiastica. S.ead. distin. per totum. & specialiter eod.tit.primatus.& hoc extra de cleri.peregri.c. ij. & iij. Et quod omnes tales dicantur peregrini & extranei,est argu.iij. q. vj. c. peregrina. vj.quæstio.iij.ca.j. & ij.Ignoti dicuntur, quorum origo,uita, & singularitas sũt ignota episcopo, non distinctio, sint de eodem episcopatu, uel alio. xxiiij. distin.c. quando.xlij.dist.c. quiescamus. uer.si enim in clero, &c. Arg.ij.quæst.vij.c. quærendum. uers. quorum uita. secundum Rayn. & Goffre.

Quod not. extra de iur.patro.signi ficasti.sed qđ supra dictũ est per Ioã.p oĩa ã Lau rẽ. approbatur,cuius fuiti sta glo. & idem per oĩa sentit Hu.& Io. de Faut.

† Altera, uersio sic habet, Nullus peregrinorum, sine pacificis, i.cõmendatitijs suscipiat epistolis.

k D Imissori-as. Hic de pingitur lxxij. distin. Dixerat supra magister clericum sine

sine commendatitijs literis sui episcopi non esse recipiendum: nunc ostendit, quod episcopus non debet eas dare, nisi instãter rogatus.

a Episcopus. Nisi ab ipso. s. qui eum habere desiderat & postulat, sicut cũ qs transit in familiã alterius, ut ff. de adop. l. ij. sic. s. lxx. dist. c. ij.

b Postulatus. Sũt enim quædam, quę non conceduntur, nisi cum instantia, ut pallium. centesima, di. c. prisca. & apostoli. ij. q. vj. post appellationẽ. Bene accedit ad hoc, quia qui præest, parcissime debet commeatũ dare. ff. de re milit. l. officium.

Cõcedenda sunt q̃dam cum instantia.

c Clericum. Episcopo. Sic. C. de emanc. l. iubemus.

d Clericorũ autẽ. s. dis. xxj. c cleros. ergo & q. eos uerberat, incidit ĩ canonẽ. xvij. q. iiij. c. si quis suadente.

e Placuit. Eligitur. Arg. ex electione ius acquiri. † quidã tamen dicunt contrarium, & exponunt semel, id est, perfecte, ita quod confirmatus sit, ar. ex. de off. dele. c. in literis. & ẽt si nondũ est trãslatus, ut est ar. ff. de dona. l. qui saxum.

a Quod dic, ut no. lxiij. dist. quanto. & 16. quę. 7. cõtra sanctorum. i. bi Ioann. intelligit hoc. ca. in nominatione

† Acquisi. Dic ut in cle. j. ut lite pend. ubi super gl. uerbo, collato. tesigi.

tribuat, sicut statutum est in synodo habita Romæ. Vnde Leo Papa ait:

Nisi eodem petente, nulli dimissoriæ literæ præstentur.

CAN. I.

Episcopus subiecto sibi sacerdoti, uel alij clerico, nisi ab ipso a postulatus b dimissorias nõ faciat, ne ouis quasi perdita, aut errans inueniatur.

Item ex concilio Carthaginensi iiij.

De eodem.

CAN. II.

Clericum alienũ (nisi concedente eius episcopo c) nemo audeat, uel retinere, uel promouere in ecclesia sibi credita. Clericorum aũt d nomẽ etiam lectores, & psalmistæ & ostiarij retinent.

Item ex concilio Mileuitano.

In una ecclesia ordinatus, in alia non suscipiatur.

CAN. III.

Placuit, ut quicunq; in una ecclesia semel eligitur, e ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur.

DIST. LXXIII.

Qualiter uerò commẽdatitia, uel dimissoria, seu formata epistola faciẽda sit, Quæri *uidẽdum est. Debẽt nanq; literæ Græcæ interponi in ea epistola, & non sine causa. Græca enim elemẽta literarum numeros ẽt exprimere, nullus qui uel tenuiter Græci sermonis notitiã hẽt ignorat. Ne igitur ĩ faciẽdis epistolis canonicis (quas mos Latinus formatas uocat) aliqua fraus falsitatis temerè p̃sumeretur, hoc à patribus cccxviij. Niceæ cõgregatis saluberrimè inuentũ est et constitutũ, ut formatæ epistolæ hanc calculationis seu supputationis habeãt rõnem, id est, ut assumãtur in supputationẽ prima Græca elemẽta patris & filij, & spiritus sancti, hoc est, π, υ, α, quæ elementa octogenarium quadringentesimũ & primũ significãt numeros. Petri quoq; Apostoli prima litera. id est π, quæ numerum † lxxx. significat, eius qui scribit episcopi prima litera, cui scribitur secũda, accipientis tertia litera, ciuitatis quoq; de qua scribitur, quarta, & indictionis quæcũque est id temporis, id est, qui fuerit numerus assumatur. Atq; ita his omnibus Græcis literis, quæ (ut diximus) numeros exprimunt, in unum ductis, unam, quæcunq; collecta fuerit, summam epistola teneat. Hanc qui suscipit, cum omni cautela requirat expreßè: addat præterea separatim in epistola etiam nonagenarium & nonum numerum, qui secundùm Græca elementa significat ἀμήν.*

† Alias, qui numerus, &c.

Exemplar formatæ epistolæ, quæ in Nicena synodo à cccxviij. patribus facta est.

CAN. I.

In nomine patris π. & filij υ. & spiritus sancti α. Vualterio Spirensis ecclesiæ Episcopo ego Brocardus sanctæ Vuarmaciẽsis ecclesiæ deuotus gregis Christi famulus in Deo summæ felicitatis beatitudinem. Cũm sancta catholica ecclesia prompta sit sequi documenta euangelica, quæ dicunt, Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet, &c. & Apostolus iubeat hospitalitatem sectari, & necessitatibus uirorũ sanctorum communicari: tamen propter eos, qui cauteriatam habent suam conscientiam, dicentes se esse simplices, cum sint astutia diaboli repleti, & pro opere pietatis dicunt se de loco ad locũ transire, cũm sint fugitiui sua malitia faciente, & dicunt se esse ministerio sacro insertos, cum non sint, statutum est à patribus sanctis neminẽ clericum alienum & ignotum recipi ab aliquo episcopo, & inthronizari in sua ecclesia, nisi habeat à proprio episcopo epistolã, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus paternitati uestræ, quòd præsens frater noster harum literarum portitor nomine Hermannus non pro sua nequitia expulsus est à nobis: sed postulantibus

Matt. 10.

Rom. 12.

fratribus, eò quòd ex familia nostra fuit, & noster baptizatus, fecimus ei libertatem receptam in cornu altaris canonicè, & ordinauimus eum ad gradum presbyterij. cui etiã has dimissorias siue commendatitias literas facimus, & eum ad uestram dilectam fraternitatem dirigimus, ut in uestra parochia sub uestro sacro regimine & defensione consistere ualeat. Ego, inquam, Brocardus humilis episcopus in nomine patris, π, & filij, υ, & spiritus sancti, α, & in unitate sanctæ ecclesiæ, in qua Petro datum est ius ligandi atque soluendi, absoluo Hermannum presbyterum de ciuitate Vuarmaciensi indictione decima, & licentiam do uobis intronizandi eum in quacunque ecclesia uultis uestræ parochiæ. Hanc ergo epistolam Græcis literis hincinde munire decreuimus, & annulo nostræ ecclesiæ firmare censuimus. Fraternitatem uestrã Christus nobis inde columen conseruet, ἀμήν. Data, Vuarmaciæ idibus Martij, anno dominicæ incarnationis M.ij. mẽse xij. indictione decima.

Incipit epistola formata à 318. episcopis & abbatibus Cõstantinopolitanæ urbis episcopo edita.

CAN. II.

Sanctissimo in Christo fratri summa dulcedine charitatis amplectendo, A. illius ciuitatis episcopo. V. illius ecclesiæ præsul perpetuæ beatitudinis optat in Christo salutem, π, υ, α, π, β, ϐ, ε, υ, ι. Decætero noueris sancta fraternitas uestra quòd iste clericus Hermannus nomine, nostra in parochia instructus ac detonsus paruitatem nostrã rogauit, quatenus illi cõmendatitias literas scriberemus, quibus uestræ celsitudini commendatus, sub tuitione uestri regiminis degere posset: cuius uoluntati consentientes, secundùm canonicam authoritatẽ literas ei dimissorias dedimus, per quas ipsi concedimus, ut sub uestro magisterio diuinæ seruituti insistens, suæ seruiat utilitati: & uobis licentiam tribuimus, ut si dignum eum iudicaueritis, ad sacros ordines promoueatis. Commendatum ergo eum curæ uestræ suscipite, & nostris ex partibus absolutum in uestrarum ouium numero custodite. Quas literas, ut uigore ueritatis firmatæ indubitanter à uobis suscipiantur, literis Græcis (ut canonica docet authoritas) confirmare satagimus. Sancta trinitas uestram beatitudinem ad regimen sanctæ suæ ecclesiæ perpetualiter bene ualere concedat. ἀμήν. †

Vel sic, υ, ε, quòd eandem summam exprimunt. Indictione decima continet hæc formata epistola summã numeri M.ccc.xv. υ, Græcam in nomine illius primã ponimus, quia Græci eam in quibusdam locis pro u cõsonante ponũt, sicut est ἀπυσία, id est absentia.

DIST. LXXIIII.

Quæritur [a] de his clericis, qui ab episcopis suis promoueri contẽnũt, an inuiti sint sublimandi.

Quærit. Hæc distĩ. diuidit in tres partes, in quarum prima probat magister, quod clerici nõ sunt ad ordines compellẽdi. Secunda ibi, sane. Tertia ibi, uerum. Ioan. de Fant.

[a] Quæritur. Hic depingitur lxxiiij. di. in qua quærit. an quis inuitus sit ordinandus. & præcise continetur in quibusdã ca. quod non, in quibusdam quod sic, ut s. de nolẽtibus fiant uolẽtes. cũ ergo nec aliquis uult promoueri, nec necessitas uel utilitas ecclesiæ exigant, nõ est cogendus, ut ĩ. e.c.j. & ij. si autem necessitas ecclesiæ hoc exigit, cogit, iuxta illud qđ habes ĩ.ead.ca.iij. & iiij. & xxiij.q.iiij. displicet. si autem exigat utilitas ecclesiæ, tunc debet cogi, iuxta id qđ habes. ĩ.ea.c.ul. [b] Hæc tamen distĩnctio uidetur reprobari ĩ.ea. c. episcoporum. & extra de æta. & quali. ordi. quæris. Et ideo dici põt omnia hæc referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quãdo dices, qđ utilitas sit, & nõ necessitas? Tũc dico utilitatem esse tantum, cum ecclesia indiget promotione aliquorũ, qui nolunt promoueri, & tamen aliqui sunt in eadem ecclesia, qui ꝓmoueri possunt, ut ĩ. e.c.ult. Tunc autẽ dico necessitatẽ esse, qñ ecclesia indiget promotione aliquorum, nec alij sunt in ecclesia, q digne possint promoueri, ut ĩ.e.ca. iiij. Si uis distĩguere secundum di. H. s. quis sit promouẽdus: dic quod promouendus ad dignitatem cogitur per subtractionẽ beneficiorũ. Alij dicunt, quod per attractionẽ etiam corporis ad ordines, ut ĩ.j. q.vj.ca. ult. viij q.j. in scripturis. xxiij.q.iiij. displicet. si tamen sit semper inuitus nõ cogitur. xx. q. iij. præsens. ĩ.e.ca. ubi. Inuitis.n. non sunt dãdi honores ff. de decu. l. ij. & iij. §. ulti. Sed promouendus ad ordines, uel honores, suadente utilitate tantum cogitur, secundũ quod habes ĩ.ea.c.ult s. qđ maiores sunt plurib⁹ beneficijs honorãdi, ut ibi dicetur. Necessitate cogente cogit suspensione ab officio. ĩ. e. si qui. & c. placuit. in quo intelligo & priuationẽ beneficij. Regulariter.n. uno subtracto, & reliquũ est subtractum, ut lxxxj. di. si qs à modo. Credo tamen quod debeat præcedere suspensio ab officio, quasi quædã excõicatio, quã si contẽnit sequit bñficij subtractio, ut lx. di. c. innouamus. xxiij.q.iiij. c. forte. Si uero nec necessitas, nec utilitas exigit, non est cogendus, & si episcop⁹ eũ cogat, uidetur causa odij & ingratitudinis eũ cogere. ĩ.e. c. eps. & ca. gesta. Quidã tamen nolũt remouere distinctionẽ de necessitate & utilitate, arg. ĩ.e.c. episcoporũ. & dicunt quod diuersi canones diuersas pœnas imponunt nolentibus promoueri, & est in arbitrio episcopi quã imponat.

Ordinandus est qs inuit⁹ suadente utilitate, aut necessitate.

[b] Vbi de hoc in gl. j.

Honores nõ sunt inuitis dandi.

Officio subtracto subtrahi debet beneficiũ.

† In exẽplari quodam nostro antiquo legit sicut est, δαυιδ εὐαγγέλιον.

imponat. Aliter tamen soluitur hæc contrarietas, extra de ætate & qualita. quæris. Ioan. Quicquid dicat Io. decre. illa, quæris. dicit quod cogi possunt, si utilitas uel necessitas exigat, per subtractionem officij & beneficij. Et tunc dico utilitatem esse ecclesiæ, cū ille, qui promoueri petitur, utilior est in officio, quā alter qui iam est promotus, & utile est plures esse ī ecclesia in eodē officio. Necessitas est cū iam promotus nō sufficit, uel nō est aliquis promotus. B.

an non. De his ita statutū est in cōcilio Aurelianēsi.

Annuæ suspensioni subiaceat episcopus, qui inuitum ordinare præsumit.

CAN. I.

EPiscopus, qui inuitum, [a] aut reclamantem [b] ordinare præsumpserit, annali pœnitentiæ subditus missas facere nō præsumat. [c]

Item Gregorius in registro Natali episcopo, in primo libro.

Nullus promoueatur inuitus.

CAN. II.

GEsta, [d] quæ nobis concilij uestri confecta secretario [e] direxistis, in quibus archidiaconus Honoratus adducitur, plena esse cognouimus se mine iurgiorum, cùm uno eodemq; tēpore una persona [f] nolens ad sacerdotij ordinem prouehitū, quæ tanquā [g] immerita à diaconatus officio remoueatur. Et sicut iustum est, ut nemo crescere [h] compellatur inuitus: ita censendū puto, ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deijciatur iniustè.

Contrà inuenitur in cōcilio Carthaginensi.

Qui ab episcopis suis promoueri contemnunt, à locis suis deijciantur.

[a] EPiscopus, q. inuitū. Aliquo indicio alio, quàm uoce uoluntatem ostendente.

[b] Aut reclamantē uoce uel signo, 50. distinct. si quis diaconus. quamuis enim esset inuitus, si nec uoce, nec aliquo iudicio reclamaret, præsumeretur uoluntarius. liiij. di. c. si seruus. aut reclamātem signo saltē. Nā & p signa ita apparet uoluntas, sicut per uocē. [1] xxxij. q. v. nec solo. xx. q. ij. cap. j. & ij. Et sic not. differentiā inter inuitum & reclamantem, ut ff. de seru. urb. præd. l. inuitum.

[c] Non præsumat. Nihilominus deponetur. j. ead. capit. ubi.

[d] GEsta. Hoc cap. & cap. honoratus. loquuntur de eadem materia, & idē est casus utriusque.

[e] Secretario. Aliter sumitur xxiij. dist. non oportet.

[f] Persona. Argu. nō debere promoueri ad maiora qui minoribus indignus iudicatur. argu. xxiiij. q. j. miramur. & distin. xliiij. nulli liceat. ff. de sena. l. qui indignus. & cui interdicitur pomerium, &c. ff. de ser. expor. l. cui pacto. ff. de interdict. & relega. l. relegatorum. §. ultimo.

[g] Quæ tanquam. id est, & illa. Arg. quod contraria allegans non est audiendus. xiij. q. ij. quam præposterum. de consec. distin. ij. c. re uera. xxiij. q. vij. cap. iij. extra de appel. c. solicitudinem.

[h] Crescere. Argu. quod monachis uel canonicis inuitis districtior uita non possit [2] imponi. arg. xv. q. j. non est. & xx. quæstio iij. cap. præsens. Ioan. xxxij. q. j. integritas. B.

Voluntas manifestatur signis & uoce.

[1] Ad idē extra de spon. cum apud. Itē adde Bal. in l. quamuis. C. de impub. & alijs subs.

Indignus minorib⁹ ad maiora nō promoueatur.

Cōtraria allegās audiri nō debet.

Monachis inuitis an districtior uita possit imponi.

[2] Hoc affertiue ponunt T. & B. ex. ne clerici uel monachi. relatū. sed hoc dictū forte uerū est in clericis n̄ professis. Archid.

Contra. CASVS. *Hucusque probauit, quod aliquis non sit promouendus inuitus: modo uult probare contrariū per quatuor sequētia capitula.*

CAN. III.

SI qui clerici ab episcopis suis promoueri contempserint: nec illic maneant, unde recedere [i] noluerunt. Item.

De eodem.

CAN. IIII.

PLacuit, ut quicunque clerici, uel diaconi p necessitatibus ecclesiasticarum rerum non obtemperauerint episcopis suis uolentibus eos ad honorē ampliorem in ecclesia sua promouere, nec illic ministrent in suo gradu, unde noluerunt recedere.

Item ex concilio Agathensi.

Posteriores prioribus episcopi non præponant.

CAN. V.

EPiscoporum [k] etiam quorum uita non reprehenditur, posteriorem priori nullus præponat, nisi forte superbia elatus, quod pro necessitate ecclesiæ episcopus iusserit, implere contemnat.

Sanè [l] si officium archidiaconus, aut propter simpliciorem [m] naturā implere, aut expedire nequiuerit: ille loci sui nomen teneat, & ordinationem [n] ecclesiæ,

[i] SI qui recedere. Nō qd' amittat quis ordines inferiores, si pmoueat ad maiores. sed dicitur recedere quo ad executionem solennē: quia non ita solenniter exequitur quis inferiores ordines, uel recedit quo ad appellationē. Qd' recedat a priore, est argu. xxxvij. distin. qui de mensa. xcij. dist. c. in sancta. Sed (ut prædixi) recedit quo ad onus, [3] non quo ad honorē. ar. opt. ff. ad munici. l. municipes. Sed qd si se dicit criminosum, est ne ei credendū? uidet quod nō, quia mota iam sibi controuersia, hoc dicit, ar. extra de testi. c. licet. extra qui mat. accus. pos. cū in tua & c. peruenit. Sed dic ei credendū, extra de æta & qua. quę ris a nobis. Similiter si se dicit insufficiētē, audiendus est. arg. j. e. c. eporum. Alias si nō audit eius excusatio, pōt appellare. C. de appel. l. ciues. & l. qui ad ciuilia.

[k] EPiscoporū. Sic cōstrue. Nullus eporum p ponat posteriorē priori, quāuis posterior sit de numero eorū, &c. Et nota scd̄m opi. H. q prior debet semper eligi, & de priore (ut dicit) sufficit ne malus existat, licet posterior melior sit: ut j. lxxv. dist. c. ult. Alij dicūt semp meliorē pferēdū, etiā si posterior sit. arg. xvj. dist. sexta synodus. uer. prima.

[l] Sane. Hanc literam intelligūt quidā de promouendo, & etiam totum cap. & ita assignantur duo casus in quibus posterior præfertur priori, s. cum renuit prior promoueri: uel cum est simplicior, quam esse debeat in officio ad quod eligitur: & tunc lege, ille scilicet posterior, tenebit nomen loci sui, id est, debiti sibi priori, uel debiti ratione prioritatis.

[m] Propter simpliciorē. vij. q. j. c. quia. & ca. petisti. contra. s. dist. xxxix. Petrus. & di. xlvij. de Petro.

[n] Et ordinationem. id est, administrationē. & dicit Archi. scilicet dandi. & ita simplicitas impedit promouen-

[3] Onus. Vnde nō imminēte necessitate nō posset cōpelli in inferiori ministrare. Panor. ca. iij. de uita & honest. cleric.

Criminosum se dicenti, an sit credendum.

Posterior in duob⁹ casib. est priori pferendus.

Simplicitas promouendū impedit.

Adde quis dicat simplex. not. in l. j. in princ. C. de aedili. acti.

mouẽdum, sed nõ deijcit iã promotũ. Si uis intelligere de iam promoto, dic ille, scilicet simplex, tenebit, id est, habebit honorem & dignitatem: quia nõ remouebitur, sed dabitur ei coadiutor & hoc est quod dicit, & ordinationẽ, id est, administrationem teneat ille, quem elegerit episcopus.

Secundum istã sententiam ult. uidetur, ꝙ coadiutor nõ sit prelatus. & sic uidetur contra ꝙ legitur & no. extra de cle. aegro. c. iij. ubi dicũt Tan. Gof. & B. ꝙ coadiutor ẽ praelatus, ex quo habet curã animarũ: ut ibi, & eo. ti. tua. ibi latius uide. Monachus non potest esse secularis canonicus. Error qualitatis dissoluit matrimoniũ spirituale. Idẽ dicerẽ in socio. Laur. & facit ꝓ restitutione illius bo. arg. ff. de ado. & si pubes. Ioan. de Fant.

Vorundã. Syracusana. q̃ monachorum est, sicut & Cantuariensis: Et ita non est argu. hic, ꝙ monachus possit esse secularis canonicus. licet enim possit esse praelatus, tamen nõ potest prębendã habere, quae priuatae est utilitatis. H. cõtra sentit, ut dixi lxiij. distin. cap. ij. & xvj. q. vij. cap. in nona. Qualitate. arg. quod si quis translatus est de una ecclesia in aliam ecclesiã, & deceptus est qualitate loci restituẽdus est. Et ita error qualitatis dissoluit matrimonium spirituale. & adde qđ dixi xxiij. dist. cap. communis. Et ideo. ut in authen. ut cum de appel. cog. §. considerare. col. viij. Subiectos nostros. Sic xcv. dist. ca. esto. xxij. q. v. c. de forma. Verum. Haec est tertia pars huius distin. in qua soluit & dicit, qđ praecise non est quis cõpellendus ad aliquam dignitatem & hoc probat tribus authoritatibus. Ioan. de Fant. Vbi. Honorẽ. Hic patet, qđ licet quis coactus ordinetur, tamen recipit ordinem. ar. j. q. j. quod quidam. & xlv. distin. de Iudaeis. Sed

Ordinat⁹ coacte, an ordinẽ recipiat, & continere debeat.

quem elegerit episcopus praeponendum.

Item Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

A loco, quo quisque ordinatus est inuitus teneri non debet.

CAN. VI.

QVorundam ad nos relatione peruenit Cosmam, qui ex monacho monasterij sanctae Luciae, à decessore tuo uenerãdae memoriae Maximiano in ecclesia Syracusana [a] subdiaconus est factus, atque à te postea in possessione, quae Iuliana uocat, presbyter dicitur ordinatus, ita nimia tristitia, à loci qualitate [b] uehemẽter afflictum, ut uitã sibi poenam existimet, & contritionis suae fugae quaerat auxilium. Et ideo, [c] quia tales erga subiectos nostros [d] debemus existere, quales nos, si subiecti fuissemus, nostros uellemus esse praepositos: magnae benignitatis est, si eum in ecclesia, ubi subdiaconi functus est officio, sanctitas tua reducere, atque illuc studuerit constituere Cardinalem: quod etiam facere (quantum arbitramur) debes, si nihil est quod iustè contra eum animum tuum exasperat. Si uerò aliqua culpa est, suis nobis epistolis hoc uestra fraternitas (ut scire possimus) insinuet.

Verum illud Greg. de his intelligẽdũ est, qui nõ causa necessitatis, sed causa ingratitudinis callide ab episcopis suis promoueri queruntur. Illud autem Chartaginensis cõcilij de his intelligitur, qui nolũt obtẽperare episcopis suis propter necessitatem ecclesiae, uolentibus eos ad altiora promouere. Hanc distinctionem ex decreto Simplicij papae quilibet corroborare ualet, qui scribens Ioanni Archiepiscopo Rauennati, ait inter caetera.

Non est aliquis inuitus ad episcopatum pertrahendus.

CAN. VII.

VBi ista didicisti, quę in episcopum, & fratrem nostrũ Greg. non dilectione, sed inuidia perpetrasti: quem inexcusabili uiolentia pertrahi a te passus es, atque uexari: ut ei tantum honorẽ [e] non per animi tranquillitatem sed per amentiam (sicut dictum est) irrogares? Neq; enim talia potuissent fieri sanitate cõsilij. Nouimus exaggerare quod gestum est, ne cogamur iudicare quod dignum est. Nã priuilegium dignitatis meretur amittere, qui permissa sibi abutit potestate. Denuntiamus autem, quod si post hoc tale aliquid praesumpseris, & aliquẽ talẽ seu episcopum, uel presbyterum, uel diaconem inuitum [f] facere posse credideris, ordinationes tibi Rauennatis ecclesiae, uel Aemiliẽsis noueris auferendas.

Item Gregorius Antonio subdiacono.

De eodem.

CAN. VIII.

HOnoratus archidiaconus Salonitanae [g] ecclesiae a sanctae memoriae ꝑdecessore meo missa supplicatione poposcerat ut ab antistite suo ꝓuehi inuitus ad fortioris gradus ordinem contra mo-

ñ absoluta esset coactio, tunc nullum reciperet ordinem ut extra de baptis. maiores. Sed nunquid ille, qui conditionali coactione ordinatus est, tenetur cõtinere? uidetur quod sic, ut xlv. dist. de Iudaeis. Itẽ quia coacta uoluntas est uolũtas: ut xv. q. j. ca. merito. maxime secundũ illos, qui dicũt, quod ordini sit uotum annexum: ut xxvij. distin. diaconus. lxxxiiij. dist. cum in praeterito. Dicunt quidam, [4] quod talis teneat continere, & licet non debeat quis cogi ad recipiendum ordinẽ, tamẽ receptum cogitur seruare. Sed hoc non credo, ubi metus talis est, qui cadit in constantem uirũ: ut extra qď metus cau. c. perlatum. & ca. cum dilectus. quia integritas est res uoti, & non ꝓcepti. xxxij. quaestio. j. ca. integritas. & continentia non debet esse nisi uoluntaria: ut xxxj. distin. c. ante triennium. & xx. q. iij. c. pręsens. nec dico talem in aliquo habere priuilegiũ clerici. si tamẽ uult uti eo potest, sed tunc continere tenetur. Secus autẽ in baptismo: quia illud est sacramentum salutis & necessitatis: ideo illud cogitur retinere: ut in cap. de Iudaeis. [f] Inuitum. ĩ. xxiij. q. iiij. ca. displicet tibi. contra ĩ. j. q. vj. c. sicut is. contra. & ĩ. vij. q. j. ca. scias. [g] C. de epis. & cleri. l. si quenquam. contra. Sed dico, quod semper ab initio debet esse inuitus, ut dixi ĩ. viij. quae. j. in scripturis. Ioan.

[g] HOnoratus. Salonitanę. infra

[4] Vt Lau. de hoc satis notant Goffre. & Ray. i suis summis, ut dixi supra 45. distin. de Iudaeis. ibi uideas. & not. extra de bap. maiores. §. ulti.

[f] Vbi de hoc plene habetur.

infra xciij. dist. cap. miratus.

a Sed ingratitudinis: Qui alium propter odium uel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. si propter inimicitias creatio facta sit. l. j. lib. x.

b Honorem. Nam dicit lex, quod ex quo quis promouetur ad maioré dignitatem, amittit priorem. C. de primice. l. j. lib. xij. Et est arg. ff. ad muni. l. municeps.

c Conscius. Argu. quod qui uocatus non uenit, hoc ipso uidetur diffidere de causa. xj. quæstio j. Christianis. iij. q. ix. decernimus.

Contumacia prima an faciat aliquē puniri.

d Tot scriptis. Argu. hic quod nemo puniendus est pro prima contumacia. xcij. dist. ca. ult. & lxxxiiij. distin. ca. j. sed fieri debet prout canon dicit xxiij. quæst. iiij. forte. quod non est uerū: ut dixi iiij. quæst. v. quisquis. 1 in hoc couenniunt T. Hug. & Iac. quod puniri debet in expensis citatus, si in prima citatione non ueniat, licet ius ei concedat trinam citationem: ut xxiiij. quę. iij. de illicita. & C. quomodo & quando iu. authē. qui semel. Nec dicitur antea contumax quantum ad excommunicationem, 2 uel misionē in possessionē. puniri tamē debet in expensis, si in prima citatione non uenit. 3 ff. si quis ius dicenti non ob. l. una. & ita in publico conuentu responderunt Ia. T. & H. Et est arg. contra H. sententiam quam no. iiij. q. j. in summa. Nā si post contumaciam infamis esset, non retineret ecclesiasticam dignitatem. C. de digni. l. ij. lib. xij.

1 In glo. sed obijcitur. ibi uideas pp id, qđ sequitur.

2 Ar. contra infra xxiij. qō. iij. si quis de potentibus. ubi de hoc.

3 Adde ad hoc Bart. & Bal. & Albe. de Rosa. in l. sancimus. C. de iudi.

rem nullo modo cogeretur. Hoc enim sibi fieri nō causa prouehendi, sed ingratitudinis a perhibebat. Pro qua re tunc etiā sanctæ memoriæ prædecessor noster scriptis suis Natali fratri & coepiscopo nostro interdixerat, ne prædictum Honoratū archidiaconem inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis in corde retineret. Cumque etiam à me hæc summopere fuerant interdicta, non solùm mandata Dei negligens, sed etiam scripturam meam contemnens præfatum archidiaconem quasi ad fortiorem honorem b prouehens, conatus est callidè degradare. Vnde actum est, ut eodem archidiaconatus submoto loco, alium adsciseeret, qui eius obtemperare moribus posset: quem Honoratum archidiaconem arbitramur antistiti suo aliū de displicere non posse, nisi quòd eum sacra uasa suis parentibus dare prohibuerat: quam causam subtili uoluimus, & tunc sanctæ memoriæ prædecessor meus, & nūc ego, indagatione perquirere: sed sui suorumque actuū conscius, c personam suam ad iudicium postposuit destinare. Vnde experientiam tuam præsentis præcepti authoritate duximus fulciendam, quatenus ueniens in Saloniā, Natalem fratrem nostrū, & coepiscopum saltem tot scriptis d admonitum studeas adhortari, ut supra memoratum archidiaconem in statu suo suscipiat. Quod si facere hoc contumaciter (ut consueuit) fortè distulerit, usum ei pallij (qui ab hac sede concessus sibi fuerat) ex authoritate sedis apostolicæ contradices. e Quem si etiam in eadē pertinacia amisso pallio adhuc f perseuerare perspexeris, dominici corporis & sanguinis eundem antistitem participatione priuabis. g

Adhibenda est etiam disciplina, qua nolētes promoueri ad sacros ordines ad obediēdū episcopis prouocentur. In minorib. siquidem ordinibus constituti paulatim per singulos gradus sunt promouēdi: ut alij contēnētes suis obedire episcopis doleāt sibi illos esse p̄latos, quos habebant subiectos.

Vnde Gelasius scribit Victori episcopo.

Cùm maiores ordinari contempserint, de minoribus promoueantur ordinibus.

CAN. IX.

Consuluit dilectio tua de suorum promotione clericorum, perhibens quòd diaconi ad presbyterij gradum (quo ecclesiam tuam memoras indigere h) uenire detrectant: quapropter quia inuitos fieri ecclesiastica moderatio, grauitasq; nō patitur, ut ex nolentibus fiant uolentes, ordinatio illa potest proficere. Si quos habes in acolythis uel subdiaconibus maturiores ætate, & quorum sit uita probabilis, hos in presbyteratum studeas promouere: ut qui in suis ordinibus proficere noluerint, reddantur suis

extra de excef. præla. inter.

e Contradices. Attende archiepiscopum a subdito excōmunicari posse: & eiusdē censuræ similitudine posse deponi illius authoritate personæ, a quo fuit destinatus: ut ij. q. vj. si eps. Bart.

f Adhuc. Argum. quod crescente contumacia debet crescere & pœna. ff. de inter. & releg. relegatorum. Et iste ordo est seruandus cum aliquis punitur pro cōtumacia, ut post admonitionem suspendatur, secundo excommunicetur, tertio deponatur, quarto curiæ tradatur: ut xxiij. qō. iiij. forte. in fi. & xxxiiij. dist. quorūdam. Sed si pro crimine quis punitur, tunc primo deponitur, postea excommunicatur: ut lxxxj. distin. dictum. extra de iud. cum non ab homine. 4

Cōtumax quo ordine punitur.

g Priuabis. id est, priuatum esse ostendes. Nam eo ipso quod contumax erat, priuatus erat. uel priuabis quo ad hoc, ut posit uitari ab alijs in sacramētis.

4 Vbi de hoc, & extra de testi. cogēd. capi. cum super.

h Consuluit. Indigere. Hoc uerbum temperat H. ita quod sonat in utilitatē, non in necessitatem. Dicitur enim quis indigere eo, qđ bonū & utile est sibi habere. si enim necessitas esset, compelleretur per subtractionem beneficij, uel officij. s. eo. capi. iij. & iiij. & v. licet sit argumen. contra supra ea. distin. capitu. episcoporum. extra de æta. & quali. quæris. secundum quam potes soluere canones istos. Illa tamen loquitur de his, qui habent plura beneficia, ꝓut ipsa litera dicit: & quod ibi dicit: priuabis, dic parte stipendiorum,

pendiorum,non omnibus.Ioan. quicquid dicatur,illi decre.quæris.ftabis.B.

a Commoda.nam exhortatione præmiorum,&c.ff.de iufti.& iur.l.j.& xxiij.q.iiij.c.ult.Ioan.

b Propenfius.fed quomodo hoc probetur, ubi præbēdæ omnes æquales funt? Poteft dici quod decurtentur præbendæ eorum. Vel dic confequantur fpe, non re.

inferioribus: poft minores ipfa cōmoda [a] pref-byteri propenfius [b] quā diaconi confequantur, ut hac [c] faltē ratione [d] cōftricti,& honorem,quem fugerant, appetere nitantur [e] & quæftum.

DIST. LXXV.

Empus autē cōfecrationis (ficut in ordine Romano hr̄) ad epī benedictionē nō eligitur. [g] omni.n.tēpore [h] benedicunt,dūmodo ieiuni, et hora tertia benedictionem accipiant.

Vnde Anacletus Papa fcribit omnib. epifcopis.

b Propenfius. Eft hic ar. de iure communi plus presbyteros, quam diacones de oblationibus & decimis debere habere. argu. xxxij.diftin. præter hoc. quod uerū eft: fed de fpecialitate quandoq; aliter fit. j.q.ij.c.ult.

Presbyteri plus in decimis habeant quā diacones.

De hoc etiam no.j. q. ij.ca. ulti. ibi uideas.xvj. q.vij.ca.j. Archid.

c Vt hac. hic ut, confecutiuum eft.j. qō.j. quifquis. fi enim effet caufatiuū fimoniam committeret, qui propter quæftum Deo feruiret. Deo enim propter Deum feruiendum eft principaliter: ut viij. quæft.j. funt in ecclefia. & j.qō.j. non eft. & fi effet caufatiuum, uideretur eos inuitare ad inuidendum alijs.Item arg. beneficium ficut priuilegiū quandoque concedi [f] alicui odio alterius.

Deo propter Deū eft feruiēdum.

d Ratione. Graue enim uidetur, quod plus detur focio,quam fibi etiam fratri.C. de bon. quæ lib. cum oportet.j.refp.nec de eadē focietate debet unus plus, quam alius confequi.ff.pro focio.uerum.§. fi cū tres. Nec eft alicui conferendum, unde alij fcrupulofo corde moueantur: ut xvj.q.vij.c.j.

f Dic qđ hoc totū ideo eft, quia hr̄ refpectus ad utilitatē ecclefiæ:alias ī odiū alterius ñ eēt priuilegiū conferendū alicui.C.de fta.etima.l. fi.Argu.ff. ad Trebel.fi cum ab hærede. ff. de ami. tut. impuberi. §.tempus. Io.de Fāt.

e Nitantur.arg.ꝑ fit quandoq; fecundario,quod principaliter fieri non poteft: ut hic, & ff. de poftu l.j.§. penul.& ultimo.

Tempus aūt. Hæc dift. diuiditur in quinq; partes, in quarū prima dicitur quod die dominica & hora tertia & ieiuni debent epifcopi confecrari quocunque tēpore. & hoc probat per c.feq.Secunda ibi, Tēpus autem.Tertia ibi,Cæterorum. Quarta ibi, Quod die.Quinta ibi,Ordinationes.Io.de Fant.

f Tempus autem Hic depingitur lxxv. dift. in qua agit magifter de confecratione epifcoporum,& de temporibus ordinationum.fubiungit etiā de ordinatione aliorum clericorum. Debet aūt ordinatio epifcoporū fieri hora tertia die dominico.ī.e.c.j. & ca.quod die. cæterorum uero in fex partibus anni, fcilicet in quatuor temporibus, & in fabbatho mediæ hebdomadæ quadragefimæ,& in fabbatho fancto.ī.e.c.ult. extra de temp.ordi.c.iij.& lxiij.dift.literas.

g Non eligitur.Id eft,non eft electum, uel determinatum in canone.

h Omni enim tempore.i. omni menfe uel feptimana.fimiliter reftringitur de confecra. diftin.iiij.omni tempore.ibi exponitur, id eft,omni anno.

ADDITIO. De hoc etiā uo.xxxj.di. tenere.Ar.

i O Rdinationes. CASVS. *Oftenditur à quibus,qualiter,qua hora, qua die epifcopus debeat ordinari.*

Ordinationes epifcoporū qua hora fieri debeant.

CAN. I.

ORdinationes [i] Epifcoporum authoritate [k] apoftolica ab omnibus,qui in eadē prouincia fuerint, epīs funt celebrandæ:qui fimul cōuenientes fcrutinium [l] cū precibus celebrēt: manus [m] cū fanctis euāgelijs imponētes dominica die hora tertia, [n] orantes: facraq; unctione, prophetarū exēplo [o] regū capita perungentiū,eos more apoftolorū [p] & Moyfi [q] ungentes:quia oīs fanctificatio [r] conftat effe in fpiritu fancto, cuius uirtus inuifibilis fancto eft chrifmati [f] permifta: & hoc ritu folennem celebrent ordinationem.

k Authoritate. generali.Extra de ele. cum in cunctis.xvj. q.j.cunctis.

l Scrutinium.i. examinationē, de qua habes diftin. xxiij. qui epifcopus.

m Manus. Duo ponent fuper caput cōfecrandi codicē euāgeliorū,tertius fundet benedictionem: alij omnes ponent manus fuper caput eius: ut xxiij.diftin. epifcopus.

Epifcoporum cōfecratio fit hora tertia.

n Tertia. Multiplex eft ratio de hora tertia: quia debet tunc miffa publice celebrari, ut de confec. diftin. j. nocte. fine qua miffa non poteft confecrari: quia nec ecclefia fine miffa confecratur. de confe.dift.j.omnes. Licet quidam dicant contra, quod fcilicet non fit de fubftantiā cōfecrationis: quibus ego affentio: [3] quia non eft de fubftātia unctio ipfa, de qua magis uidetur quod fit de fubftantia. Imo fi omiffa eft,fuppletur.extra de facra unctio. c.uno.in princ.Alij tamen dicunt omnia ifta effe de fubftantia, ar.xxiij.dift.quorundam.præter tempus, uel horam: quia quocunque tēpore ordinatur, recipit ordinem.arg.ī. lxxvij.dift.fubdiaconus.extra de temp. ordi. fane.Nā quandoque citius, quādoque tardius miffa celebrat̄. Item ideo eft facienda confecratio hora tertia, quia fpiritus fanctus in igneis linguis hora tertia,&c.de cō fe.dift.j.nocte.quorū loco fuccedunt epifcopi.xxj.di. in nouo.& quia hora illa dominus eft crucifixus, ut ibidem dicitur:& tali hora apoftoli confecrauerūt Paulum & Barnabam,&c.ī.e.quod die.

Ecclefia pōt fine miffa cōfecrari.

2 Et bene fecundum Hugo. & Lau.cuius fuit gl. ifta de hoc plene no. ex̄.de electio. qđ ficut.ubi idē dicit.

Samuel inūxit Dauid.

3 Id eft, habet eē cōftans & efficax a fpiritu fancto.fignificat enim gratiam, quæ a fpiritu fancto ē: nec talis effectus, id ē, fignificatio unctionis poteft effe aliqd in aliquo, nifi a fpiritu fancto ueniat: quia ꝑ gratia fub fit unctioni,hoc eft a fpiritu fancto. Hugo.

o Exemplo. Quia Samuel inunxit Dauid & Saulem, Elifeus Iehu in regem Ifrael.

p More apoftolorum. qui inunxerunt Iacobum.ſ̄. lxvj.dift.porro.

q Et Moyfi. qui inunxit Aaron & filios eius. xxj. diftin.§.j.

r Sanctificatio.Id eft, omnis unctio fanctificans & efficax eft [3] a fpiritu fancto.Et fic patet, quod in collatione facramenti confertur gratia: & illa gratia inuifibiliter operatur.j.q.j. multi. & fi facramentum aliquod confertur digno,tunc corroborat uirtutem priorem,ut de conf.dift.v.nouiffime.& augetur in eo gratia.de confe.dift.iiij.non ex quo. Sed fi facramentum confertur indigno,folum facramentum recipit, & illud recipit ad fui malum, fed non recipit rem facramenti. Hæc materia optime tractatur extra de facra uncti.cum ueniffet.

Gratia cōferē ī collatione facramenti.

f Chrifmati. Et ita chrifma eft facramentum:quod

conce-

2 *Tempus autem consecrationis trium mēsium spatio clauditur, ultra quod (nisi necessitate cogente) episcoporū consecrationes post electionē differri non licet.*

Vnde in Calcedonensi concilio legitur.

Vltra tres menses non differatur episcoporum ordinatio.

CAN. II.

Quoniam quidā metropolitanorum (sicut ad nos perlatum est) negligunt sibi greges creditos, & differunt ordinationes facere episcoporum: placuit sanctæ synodo intra tres ^a menses fieri ordinationes episcoporum: nisi fortè inexcusabilis necessitas ^b coegerit ordinationis tempus amplius protelari. Si autem quis episcoporum ^c hoc non obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticæ condemnationi subiacere: reditus uerò eiusdem uiduatæ ecclesiæ integros reseruari apud œconomum ^d eiusdem ecclesiæ censemus.

3 *Cæterorum uerò clericorum ordinationes non nisi in temporibus certis & in diebus maximè sacerdotū & leuitarū fieri debēt, uespera uidelicet sabbati, uel mane diei dominicæ cōtinuato ieiunio.*

Vnde Zepherinus papa scribit omnib. episcopis.

Ordinationes presbyterorū & leuitarum qua hora fieri debeant.

CAN. III.

Ordinationes presbyterorum leuitarūq; ^e tempore ^f congruo multis corā astantibus solenniter agite, & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, ut de eorum societate & adiumēto plurimū gaudeatis.

Item Leo episcopus, Dioscoro Alexandrino episcopo.

Presbyteri & leuitæ, qua hora ordinandi sunt.

CAN. IIII.

Quod a patribus nostris propēsiori cura nouimus esse seruatū, a nobis quoque uolumus custodiri: ut non passim diebus omnibus sacerdotalis, uel leuitica ordinatio celebretur: sed pòst diem sabbathi ^g eiusdem noctis, quæ lucescit in prima ^h sabbathi, exordia consecrandi eligantur: ^i in quibus his qui consecrandi sunt,

concedo. sic & aqua. j. quæst. j. detrahe. & c. multi.

Tēpus. Hæc est secunda pars dist. in qua dicit, quod ecclesia episcopalis ultra tres menses uacare non debet, & postquā electus fuerit, usque ad alios tres mēses consecratur. interim ecclesia per œconomum gubernatur. & hoc probat p c. seq. Ioā. de Fāt.

a Quoniam. Tres. Vsq; ad tres mēses fit electio. l. dist. postquā. & usq; ad alios tres mēses consecratio, ut hic dicitur, & c. dist. quoniam.

b Necessitas. Propter quā quādoque posset differri per totam uitam electi, maxime cōfirmati: ut si uitietur in corpore. argu. extra de elec. cū in cunctis. licet sit arg. contra extra de æta. & quali. c. j. uel si non reperiretur idoneus in ecclesia, nisi in minoribus ordinibus: ut j. vij. quæs. j. constitutū. s. dist. lxj. Osius. xxviij. di. de Syracusanæ.

c Episcoporū. uel metropolitanorū, uel electorū, q episcopi sunt destinatione. cōtra utrosq; enim pœna est statuta. c. dist. quoniā.

d Apud œconomū. De hac materia dixi. j. xij. q. ij. illud.

e Ordinationes. Leuitarumque. Hoc idē in subdiacono, nisi in Papa tantum. extra de temp. or. c. j. sed secundū hæc decreta nōdum subdiaconatus erat sacer ordo. argu. j. eo. c. pen. & lx. dist. c. fin.

f Tempore. Et in maiori ecclesia, ut argu. s. distin. lxvij. reliqui. & argu. xxiiij. distin. c. ulti. minores autem ordines, ubi & quando libuerit potest episcopus conferre: ^1 ut extra eo. c. iij. & omnes simul, si consuetudo habeat hoc in prouincia. extra de eo, qui fur. or. rece. cum H. lator.

g Quod a patribus. Sabbathi. Quidam intelligunt hoc cap. de sabbatho paschali, ut si quis tunc velit conferre ordines, debeat eos cōferre in occasum Solis: quia missa tunc non est cantanda, nisi die illa finita: ^2 ut j. de conse. dist. iij. sabbatho. qđ patet ex eo, quod dicitur tunc, Deus qui hanc sacratissimam noctem. Hug. dicit quod omnes ordines sunt conferendi die dominico. Et dicit quod uespera præcedentis noctis trahitur ad diem sequentē, ^3 ut siue de uespere in sabbatho, siue de mane in dominico cōferantur, semper in die dominico uideantur conferri. Sed certe secundum hoc non esset necessaria continuatio ieiunij: præterea omnia iura dicunt, quod tantum in sabbatho conferendi sunt ordines, ut extra. eo. c. iij. Alij dicunt, quod omnes ordines sabbato conferuntur: & dicunt quod mane dominicæ diei potius trahitur ad uesperam præcedētem, quam vespera ad mane. Et ita siue cōferantur uespere in sabbatho, siue in mane sequenti, semper fictione canonica cō ferentur sabbatho: & secundum hoc de iure debet continuari ieiunium. Innocētius autem nō determinat, an mane trahatur ad uesperam præcedentem, an uespera ad mane. de temp. ord. literas. Consuetudo tamen habet, quod tantum circa horam nonam sabbathi fiunt ordinationes. secundū H. exponitur post diē sabbathi. i. post finitum diem sabbathi. Alij exponunt post diē sabbathi, id est, post inceptū diem sabbathi. Ioā. certe H. opinio uera uidetur, & male reprehenditur de cōtinuatione ieiunij: quia iā incepta est dies dominica, & ideo est necessariū ieiunium, licet non seruetur de consuetudine: nisi uelis dicere q hæc cap. sint abrogata per decre. extra eod. titu. cap. iij. B. In consecratione autem episcopi non est necessaria continuatio ieiunij, cum tantum die dominico consecretur, & in mane quilibet intelligatur ieiunus, ut extra eodem literas. Sed licet quis possit ordinare aliquem in sacerdotem in sabbatho, & in mane in episcopum: ^4 tamen alium ordinem non posset eidem conferre in mane, cui unum contulerat in sabbatho. extra eod. literas. Sed nunquid dominico die in mane potest quis ordinari in sacerdotem, & eadem die hora tertia in episcopum? H. dicit quod sic: quia nunquam inuenitur prohibitum.

h In prima id est, mane die dominico.

i Eligantur. Id est, electi cōsecrentur. hypallage. decimaoctaua, quæstione secunda. diffinimus.

Electio debet fieri itra trimestre.

1 Ad idē infra, quādo. palea est.

2 Ad hoc de cōsecr. dist. j. c. solēt plures. §. in ieiunijs. ibi uideas.

3 Adde qualiter accipiat dies pro intellectu huius glo. Bar. i l. ij. ff. de uer. sig. & in l. more Romano. ff. de fer. & l. aut facta. §. tempus. ff. ad Sylla.

Episcopo' rum cōsecratio fit tātum die dominico

4 Hoc ēt de plano concedūt Vincēt. & Innoc. ut not. extra de temp. ordi. literas.

a Quod eiusdem. Id est, conferantur ordines.
b Cõtinuato. Ab ordinatoribus, uel ordinãdis. Lau.
c Ieiunio. Quid si pransus conferat ordinem, nunquid confertur ordo? H. dicit quod sic. & idem dicit in alijs sacramentis, præterquã in eucharistia: & forte idem posset dici de eucharistia. arg. de consecra. distin. ij. liquido. quod cõcedo: quia pransus bene potest conficere, licet non debeat. argum. illius. c. liquido.

d Declaratur. Legitur enim in quadam homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa super euangelio illo: Vespere autem sabbati: ubi dicit Beda, quod in die ista noctes incipiũt præcedere dies: ideo [1] forte ut tres dies & noctes haberi possint, in quibus dominus fuit in ventre terræ: quod nec sic habetur, nisi sit synecdochice. [2] uel declaratur, quia missa non decantatur in sabbatho, sed in principio sequentis noctis: & dicitur, Deus qui hanc sacratissimam noctem, &cæt. & ita est de die dominica nox illa. Laur.

Quod die. Hæc est quarta pars huius distinctionis, in qua probat quod episcopi semper debent consecrari die dominico more apostolorum, qui de mandato domini imposuerunt manus Paulo & Barnabæ: & quia eodem die dominus resurrexit. Ioan. de Fantu.

e Quòd die. H. ponit fundamentum suæ opinionis in c. isto, quod scilicet in die dominico possunt ordines conferri. Quod patet per hoc, quod dicit ordinationes sacerdotum: & per id quod dicit initium, &c. nos qui contrarium dicimus, exponimus ordinationes sacerdotum, id est, episcoporum cõsecrationes. [3] Pro quo intellectu bene facit, quod infra subijcit, ex apostolica, &c. Nam Paulus & Barnabas episcopi fuerunt, vnde per eorum exemplum nihil probatur, nisi de episcopis: & quod dicit, cui initium, &c. dic nihil facere ad rem: sed dicit incidẽter, imo ascribitur ei fictione canonis, non in ueritate.

f Sacerdotum. Id est, episcoporum. sic non erit pro H.

Sacramenta conferri possunt post comestionẽ.

a Alias a deo, sed nõ est bona litera: & sic etiã ponit Laurẽ. & Ioã. de Fant.

1 Ex isto tex. inferẽ quod dies dominic[us] nõ accipiẽ generaliter. ff. in leg. j. §. hoc autem. & ibi Bart. ff. de oper. no. nunt.

2 Ista est figura tribuẽs toti, quod est partis: ut cũ dicit Aethiops est albus, propter dẽtes quos habet albos. Nec enim dominus stetit, siue fuit in vẽtre terræ per tres dies & noctes, nisi sic loquẽdo. Nam & alias totum ponit pro parte, vt j. dist. §. scire. imo totũ nõ est aliud à suis partibus, ut no. nullus. secundum Ioã. de Fant.

3 Arg. ad hoc xcv. di. c. olim. Io. de Fã.

ieiunijs & à ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem [a] obseruantiæ erit, si mane ipso die dominico cõtinuato [b] ieiunio [c] sabbathi ordinatio celebretur: a quo tempore præcedẽtis noctis initia nõ recedũt: quod ad diem resurrectionis (sicut in pascha Domini declaratur [d]) pertinere non dubium est.

Idem.

Quare die dominico sacerdotum ordinationes celebrentur. CAN. V.

4 QVòd die [e] dominico [†] ordinationes sacerdotum [f] celebrentur, non tantùm ex cõsuetudine, sed etiam ex apostolica nouimus uenire doctrina: scriptura manifestante, quòd cùm apostoli Paulum & Barnabã ex spiritus sancti præcepto ad euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes & orantes imposuerunt eis manus: ut intelligamus quãta & dantium, & accipientium deuotione curandũ sit, ne tantæ benedictionis sacramẽtum negligenter videatur impletum. Et ideo piè, & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus pręesse te uoluit, etiã ipse seruaueris: ut his, qui consecrãdi sunt, nunquã benedictio, nisi in die dominicæ resurrectionis tribuatur, cui a vespere sabbathi initium cõstat ascribi: [†] quæ tantis diuinarũ dispensationũ mysterijs cõsecrata est, ut quicquid [g] a domino est insigne constitutum, in huius diei dignitate sit gestum. In hac die mundus sumpsit exordium. In hac per resurrectionem & mors interitum, & uita accepit principium.

Ex ordine Romano.

De eodem.

PALEA.

QVando & ubi libitum fuerit usq; ad subdiaconatus officiũ ordinãtur clerici: diaconi uero & presbyteri nunquam, nisi in publica ordinatione.

Itẽ Gelasius oĩbus epis.

De temporibus ordinationis. CAN. VI.

5 ORdinationes presbyterorum & diaconorum, nisi certis temporibus & diebus exerceri non debent, id est, quarti [h] mensis ieiunio: & septimi [i] & decimi: [k] sed etiã quadragesimalis [l] initij ac medianę [m] hebdomadæ etiam sabbathi ieiunio circa uesperas ipsas ordinationes nouerint celebrãdas: nec cuiuslibet utilitatis causa seu presbyterũ, [n] seu diaconẽ his præferre [o] audeãt, qui ante ipsos fuerint ordinati.

g Vt quicquid. xvj. quæst. j. c. ulti. de consec. distinct. iiij. quæris.

ADDITIO.

Ex hoc colligitur, quod generalis sermo non accipitur generaliter: ut ibi not. Archid.

h ORdinationes. Quarti. id est, ieiunij. hoc semper in omni septimana pentecostes occurrit: & loquitur secundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebant annum à Martio.

i Et septimi. Id est Septembris.

k Decimi. Id est, Decembris.

l Quadragesimalis. id est, in prima septimana quadragesimæ.

m Medianæ. in qua cantatur, Sitientes, quæ præcedit dominicam de passione.

ADDITIO.

Et extra de tempo. ordi. capit. iij.

n Seu presbyterũ. De hoc dixi s. lxxiiij. distinct. episcoporum. octaua quæstione prima. licet ergo.

o Præferre. Ecce hic habes, quod prius ordinati præferuntur [4] alijs, ut in habendis honoribus, & in alijs: ut decimaseptima distinct. capitu concilia. §. hinc. & extra de maio. & obedien. capitu primo. & lxxiiij. distinctione. cap. episcoporum. etiam licet posteriores sint meliores. non obstat vigesima tertia, quæstione quarta. sicut. octaua, quæstione prima. licet. ut ibi notatur. licet sit argumentum contra. s. distinctione decimasexta. sexta. [5] ver. prima. Ioannes. Hodie sufficit, si electus a maiori parte capituli sit bonus: ut extra de electione. cum nobis. B.

† Cõcor. text. in l. more Romano. ff. de ferijs. Bart. in l. aut facta. §. tẽpus. ff. ad Syll.

Annus à Martio quandoq; incepit.

Ordinatus prius alijs præfertur.

4 Et ita attẽditur hic tẽporis prioritas, sic lxvij. dist. c. vlt. ex. de ma. & ob. c. j. & alibi excellentia ordinãtis. ff. de albo scri. l. ult. ex. de maio. & obe. per tuas. Archid.

5 Alias, sancta.

DIST. LXXVI.

1 ps Q*Vibus temporib. ieiunia celebranda sint, Calixtus Papa determinat, scribens Benedicto episcopo.*

Quibus temporibus ieiunia celebrentur.

CAN. I.

IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, conuenietius nunc per quatuor tēpora fieri decernimus: ut sicut annus per quatuor uoluitur b tempora, sic & nos quaternum solenne agamus ieiuniū per quatuor anni tempora.

Itē ex concilio Magūti.

De eodem.

CAN. II.

COnstituimus, c ut quatuor tēpora anni ab omnibus hominibus communi ieiunio obseruentur, id est, in Martio hebdomada prima, in Iunio secunda, in Septēbri tertia, in Decēbri quarta.

Item ex concilio Salegustæ habito.

De eodem.

CAN. III.

DE ieiunio autē quatuor temporū hanc certitudinem statuimus, ut si Calendæ Martij d in quarta feria siue antea euenerint: eadem hebdomada ieiunium celebretur. Si autē calendæ Martij in quintam feriam, aut in sextam, aut in sabbathū distendantur, in sequentē hebdomadam ieiuniū differatur. Simili quoq; modo, si Calendæ Iunij e in quarta feria, aut antè euenerint, in subsequenti hebdomada ieiunium celebretur: & si in quinta, aut in sexta feria, aut in sabbatho contigerit, ieiunium in tertiam hebdomadam reseruetur. Et hoc sciendum est, f quòd si quando ieiunium mensis Iunij in uigilia pentecostes secundùm prædictam regulam euenerit, non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada solenni pentecostes: quia uigilia simul & ieiunium celebrari g non debent: & tunc propter solennitatem sancti spiritus diacones dalmaticis induantur, & alleluia decantetur, & flectamus genua, non dicatur. Eodem modo de septimi mensis ieiunio constitutum est: ut si Calendæ Septembris in quarta feria euenerint, aut antea, in tertia hebdomada ieiunium h celebretur: & si in quinta, aut sexta aut in sabbatho contigerit, in quarta hebdomada ieiunandum erit. In Decembri i uerò illud obseruandum erit, ut in proximo sabbatho ante uigiliam natalis domini celebretur ieiunium: quia si uigilia in sabbatho euenerit, simul uigiliam & ieiunium celebrari non conuenit.

Econtra Vrbanus.

De eodem.

CAN. IIII.

Statuimus etiam, ut ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur. Primū in initio quadragesimæ. Secundum in hebdomada pentecostes. Tertium uerò in Septembri. k Quartum in Decembri more solito fiat.

Item ex sermone Leonis Papæ.

De eodem.

CAN. V.

IGitur post sanctæ lætitiæ dies, quos in honorem domini a morte resurgentis, ac deinde ascendentis exegimus, post quam acceptum sancti spiritus donum salubriter & necessariè consuetudo est ordinata ieiunij: ut si quid forte inter ipsa

QVibus tēporibus. Hæc distinctio diuiditur ī tres partes. in quarum prima dicitur, quando debent fieri ieiunia quatuor temporum: & hoc ꝓbat per sex authoritates. secundum ca. in fi. non tenet neque prima pars tertij. capit. tenet: sed secunda pars tenet secundum Ioan. de Fantu. Secūda ibi, Primum. Tertia ibi, Non autem. Io. de Fantu.

a Quibus temporibus. In hac distinctio. lxxvj. agit magister de temporibus ieiuniorū. Ostē dit etiam diuersas origines eorum. Postea ponit differentiam inter nos & Hebræos in computatione mensium. 1 Ostendit etiā, quod non sit ieiunandum 2 pascha domini usq; ad pentecostē, nec esse flectenda genua. 2

b IEiunium. Voluitur. Lex tamen in æstatem & hyemem annum distinguit. ff. de aqua quo. & æstiua. lege prima. §. hoc inter dictum.

c COnstituimus. Hoc capitulum est abrogatum.

d DE ieiunio. Martij. non semper, imo prima septimana quadragesimæ.

e Iunij. Nec hoc semper imo in septimana pentecostes.

f Et hoc sciendum est. Quod ab hinc dicitur, manet immutatum: superiora per sequentem canonem mutantur, scilicet statuimus: & ita utile non uitiatur per inutile, contra ix. distin. si ad sacras. Lau.

g Celebrari. Cedit ergo in ieiunio minus dignum digniori, argu. ff. de mino. uerum. §. ultim. extra de consec. ec. uel alta. c. quod in dubijs. Et est argu. quod si festum alicui⁹ apostoli die lunę euenerit, sabbatho uigilia ieiunanda est: quia ieiunium & dominica simul concurrere non possunt. extra de obser. ieiu. ca. j. argu. contra extra de uerb. signifi. quæsiuit. Lau.

h Ieiunium. j. de consec. dist. iij. quoniam.

i In Decembri. Prima quadragenæ seruat ieiunia ueris: Pneumatis hebdomada seruare secunda iuberis: Tertia septembris cultum fert mercuris 3 istum: Sabbatha ieiunent uigilem præeuntia Christū. Lau.

k STatuimus. In Septembri. secundum distinctionem ca. superioris. in fine.

IGitur. Huius.

1 Vt j.e. ieiunium.

2 Vt j.e. scire. & c. seq.

Annus in æstatē & hyemē diuiditur.

Dn̄ica & ieiuniū simul cōcurrere non possunt.

Ieiunia quatuor temporū.

3 Noīatiui cas⁹, & fœminini gn̄ris est.

festiuitatis gaudia negligens libertas & licentia immoderata præsumpserit, hoc religiosæ abstinētiæ censura castiget.

Item.

De eodem.

CAN. VI.

HVius obseruātiæ utilitas fratres dilectissimi in ecclesiasticis præcipuè est constituta ieiunijs: quæ ex doctrina sancti spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omnib. sit ascripta tēporibus. Siquidem ieiunium. Vernum in quadragesima, æstiuum in pentecoste autumnale in mense septimo, hyemale in hoc qui est decimus, celebremus: intelligētes diuinis nihil uacuū esse ꝑceptis, & uerbo Dei ad eruditionē nostrā omnia elemēta seruire, dū per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor euangelia, incessabili tuba discimus, quod & prædicamus & agimus.

a *Primū a uerò mēsem, quartū, septimū, & decimū non Hebræorū ratione, sed nostra debemus accipere. Primus .n. mensis apud illos ē Aprilis, quartus Iulius, septimus Octo ber, decimus Ianuarius, in quibus ēt ieiunabant. Præterea in quinto mēse (qui est Augustus) quæ fuerit eius causa ieiunij, Hiero. super Zachariam exponit dicens:*

Quare in suprascriptis temporibus ieiunia lex imperauit.

CAN. VII.

IEiunium † quarti, b & ieiunium quinti, & ieiunium septimi & ieiunium decimi, domui Iudæ & Ierusalem ī dies festos uertetur & gaudium. Hoc loco c nostrorum multi multa dixerunt, d & inter se dissonātia. Cogimur itaq; ad Hebræos recurrere: sciētiæ ueritatem de fonte e magis, quàm de riuulis f quærere. g † Ieiunium quarti mensis, h qui apud Latinos uocatur Iulius, die septima, & x. eiusdem mensis illud arbitrantur, quando descendēs Moyses de monte Sina tabulas legis abiecerit, i atque confregerit, & iuxta Ieremiā muri primùm rupti sint ciuitatis. k In quinto uerò mense, qui apud nos appellatur Augustus, cùm propter exploratores terræ sanctæ seditio orta esset in populo, iussi sunt montem non ascendere, sed per xl. annos longis à terra sancta circuire dispendijs: ut (exceptis duobus Caleph & Iosue) omnes l in solitudine caderent. In hoc mense à Nabuchodonosor, & multa m post secula à Tito & Vespasiano templum Ierosolymis n incensum est, atque destructum: capta urbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Iudæorū, aratum templum in ignominiam gentis oppressæ à Tito Annio Rufo. In septimo uerò, qui apud nos appellatur Octo ber, occisus est Godolias, & Iudæ tribus, ac Ierusalem reliquiæ dissipatæ sunt. Mense decimo, qui apud nos Ianuarius dicitur, eò quòd ianua sit anni atque principium Ezechiel in captiuitate

a HVius. Primum. Hæc est secunda pars huius dist. in qua dicitur unde habuerūt ortū ieiunia Iudæorum, qui aliter computant, quam nos. Io. de Fantu.

a Primum. Accipe in superiori distin. c. ult.

Præcepta etiam moralia sunt per ecclesiam mutabilia.

b IEiunium quarti. Subauditur mensis. & arg. sumi potest ex hoc ca. ꝙ etiam ea, quæ moralia sunt, immutantur per ecclesiā hodie. Nā alijs temporibus celebrabātur olim hæc ieiunia, alijs nunc.

c Hoc loco, uerba Hieronymi.

d Dixerunt. Ostendendo causas constitutionis talis. uel talis ieiunij.

Magistro plus quā discipulo credēdum est.

e De fonte. Collige in dubijs ad rei originem recurrendum: & plus magistro, quam discipulis credendū, ut dixi distin. ix. ut ueterum. & dist. xx. de quibus. xxiiij. qō. j. loquitur. s̃. dist. xij. præceptis. Arg. contra nunquam ad rei originem recurrendum. ff. de le. & se. cō. & ideo. Nam dicit lex quòd nō de omnibus, quæ constituta sunt, reddi ratio potest, &c. ff. titu. e. nō omnium.

Transcriptū an ualeat sine originali.

f De riuulis. Argu. non ualere sumptū sine originali. C. de eden. authen. ibi posita. Argum. contra. extra de fideiuſ. peruenit. Dicit Albericus ꝙ si est transcriptum per manū tabellionis, ualet. arg. ff. de adm. tu. chirographis. Azo. dicit non ualere, nisi per iudicem fiat translatio ut in authen. ut fratrum filij. §. illud. col. ix. C. de test. publicati. Ioan. hæc q. determinat hodie per decr. quā habes extra de fide instru. c. ult. ubi dicitur ꝙ exemplata instrumenta aliqua iusta causa authoritate iudicis scripta eandem uim habeāt cum authenticis et originalibus. B.

† Verba Zacha. ca. viij. usque ad uersic. hoc loco.

ADDITIO.

De hoc no. c. distin. contra morem. & extra de uerbo. sig. abbate. Archi.

g Quærere. s̃. dist. ix. ut ueterum.

h Quarti mensis. s. secundū Hebraicā computationem.

† Ex isto tex. inferē ꝙ qnque magis cō siderat ac cidētale. concor. l. ij. §. exactis. ff. de origi. iur. & l. j. §. bestias. ff. de postu.

i Abiecerit. Cum inuenisset Iudæos conflasse uitulum, ut xlv. dist. disciplina. j̃. de pœ. di. ij. ut cognouerunt. §. itē opponitur.

Iere. 52.

k Ciuitatis. A Nabuchodonosor, qui cum Chaldæis cepit ciuitatem Ierusalem. xxiij. quæ. v. cap. remittuntur. §. hinc. in fi.

Nu. 14. c

l Omnes. Qui diffidere cœperunt: sed cum Moyses non diffideret, & esset maior xx. annis, quare non intrauit terram promissionis: rationē habes xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor §. his omnibus. Et dic omnes, qui a xx. anno & supra exiuerunt de Aegypto.

Titus & Vespasianus.

m Multa. Sed quare inducit hoc de Tito & Vespasiano, cum ante per multa tempora fuit illud ieiunium constitutum? & dicimus quod istud non facit ad propositum. Vnde est argu. quod quandoq; aliqua inseruntur decretis, quæ non faciunt ad propositum principale. argu. s̃. proxi. distin. quod die. uer. cui initium.

n Ierosolymis. Legitur ɜ in psalterio. Vt quid Deus repulisti: quod Ierusalem capta est eo tempore, quo interfecerunt Iesum Christū, scilicet in pasca: possumus dicere quod tūc fuerit capta: sed illæsa con-

ɜ Dic legitur. i. habet in Iosepho, secundum Gof.

positus audiuit, & cunctus populus captiuorũ, quinto mẽse templũ esse subuersum: quod plenissimè in eodem ꝓpheta cognoscimus. Hoc igitur est omne [a] qđ dicitur: Dies planctus & ieiunio rũ, quod hactenus habuistis in luctum, sciatis vobis (quia cogitaui, ut benefaciã Ierusalem & domui Iuda) in lætitiam & gaudiũ & solẽnitates esse vertendos, ita duntaxat, si veritatem diligatis & pacem. Iuxta anagogen, [b] quia tunc ieiunamus quã do sponsus aufert a nobis & nõ meremur eius habere præsentiã: cũ reuersus fuerit ad nos dominus, & cogitauerit, ut bñfaciat nobis, omnis tristitia uertetur in gaudiũ: & fames [c] pristina sermonis Dei, præsentia doctrinarũ eius & cælestis panis saturitate compensabitur.

3 *Non aũt videntur* [d] *ieiunia quarti mẽsis posse celebrari ante diẽ pentecostes. A die enim dominicæ resurrectionis usque in diem Pentecostes non indicuntur obseruanda ieiunia.* [e]

Vnde Ambrosius in eiusdem diei sermone, qui sic incipit.

De eodem.

CAN. VIII.

SCire debet sanctitas vestra, Per hos quinquaginta dies nobis est iugis & continuata festiuitas, ita ut hoc omni tempore, neque ad obseruandum indicamus ieiunia: neque ad exorandũ domi nũ genibus succidamus. [f] & ĩ. ad instar ergo dominicæ resurrectionis tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & oẽs isti dies veluti dominici reputant: resurrectio enim dominica dies † est. In dominica enim resurgẽs saluator reuersus est ad homines, & post resurrectionem tota quinquagesima [g] cũ hominibus commoratus est. æqualis ergo eorũ [h] dierũ necessariũ est ut sit festiuitas, quorũ æqualis est & sanctitas. Nõ ergo ieiunamꝰ in hac quinquagesima: q̃a in his diebus nobiscũ dominus cõmoratus est. Itẽ in apologia [i] Dauid. Hũc numerũ, quinquagesimũ uidelicet, læti celebramus: & post domini passionem remisso culpę totius debito, chirographoq; [k] euacuato [l] ab omni nexu liberi suscipimus adueniẽtẽ in nos gratiã spũs sancti. In die pẽtecostes uacãt ieiunia, laus dicitur Deo, & oratio, & alleluya cantatur. [m]

Necessariò ergo ecclesia cõstituit, ut post diem pentecostes ieiunia celebrentur. Sed quod in illis quinquaginta diebus ieiunandum esse negatur, ex obseruantiæ [n] *necessitate intelligitur.*

Vnde in eiusdem diei sermone qui sic incipit.

De eodem.

CAN. IX.

NOsse credo uos fratres: Non minore lætitia celebramus diem pentecostes, quàm diem sanctum Paschæ celebrare curauimus.

Ezech. 39. Ierusalem quando fuit capta.

sa conseruata in se vsque ad Augustũ, quando fuit accensa ab Ismael, qui Iudæus erat, & a quibusdam alijs.

[a] Hoc igitur est omne. Id est, hoc signat apud nos: nã apud Græcos decimus inuenit October: ut ŝ. distinct. xviij. propter.

[b] Anagogen. Id est, superiorem & spirituale, uel moralem intellectum. Nã ana supra, goge duc ere: inde pædagogus quasi ductor. hoc modo exponitur hic. Est enim quidam intellectus historicus. [1] allegoricus, moralis siue tropologicus & anagogicus: sicut diximus ŝ. distinct. xxxvij. vino. Sic hæc uox Hierusalem, historice signat ciuitatem illã terrestrem, allegorice ecclesiam, moraliter animam fidelem, anagogice cælestem Ierusalem Moralis intellectus attendit quæ iuxta nos sunt: allegoricus, quæ intra nos: anagogicus, quæ supra nos. hic ergo ponitur anagogicus pro allegorico.

[c] Et fames. ĩ. viij. quæst. j. audacter.

[d] Non autem videntur. Improbat quod dictum est ŝ. de ieiunijs. ŝ. eadẽ. capit. statuimus. & capit. de ieiunio. in principio.

[e] Ieiunia. ĩ. de cõsec. di. iiij. rogationes. contra. Solu. licet ibi ieiunemus tribus diebus, nihilominus tamen est ibi continuata festiuitas. Nã dicit lex quod perennis est siue continuus fluuius licet quandoque exarescat. ff. de flu. l. j. §. j. rñ. Vel dic cõsuetudinẽ sequẽdã, [2] xij. dist. illa.

[f] Scire debet. Succidamus. Quia vnũ genu succidit alij, & ita factum notat.

[g] Quinquagesima. Si quadragesimam diceret, melius dixisset: nã post quadraginta dies ascendit in cælum. de cõsecr. dist. v. ieiuniũ. & sic ponitur totũ pro parte sic xxiij. quæst. iiij. cum superna. sic econuerso pars ponitur pro toto. xiiij. quæst. v. pœnale.

[h] Eorum. Argum. pro omnibus vigilijs apostolorum ieiunandis, uel pro nullis, quod falsum est: ecclesia tamen Romana consueuit in vigilijs omnium ieiunare. extra, de obseruatione ieiunio. consilium, nisi Ioãnis, Philippi, & Iacobi, ut ibi Laur.

[i] In apologia. id est sermone excusatorio de adulterio. quod Dauid commisit cum Bethsabee. ab apo, quod est re: & logos, quod est sermo, quasi responsio pro aliquo.

[k] Chirographoq;. id est, peccato quo tenebamur diabolo obligati tanquã chirographo.

[l] Euacuato. Vt C. de plus pe. l. vna. & est argu. quod cancellato instrumento liberatur debitor: [3] quod uerum est, nisi creditor probet cõtrarium. ff. de proba. si chirographum.

[m] Cantatur. Infra de consecr. distinct. iij. c. ne quis & c. ieiunium.

[n] Obseruãtiæ. Hic male dicit & in sequenti capitu. imo vigilia pentecostes necessario ieiunanda est: ut infra capit. nosse. & supra capitu. de ieiunio. non obst. capit. scire. quia pro uno die, nec plus nec minus. [4] sed quod ieiunari debeat, hoc habet ecclesię consuetudo generalis.

Nosse credo.

Scriptura diuina quadrupliciter exponi põt.

Historia secundum Isido. in j. lib. etym. dicitur ab historein. Græce, qđ est Latinæ cognoscere, uel videre. apud veteres enim nullꝰ scribebat historiã, nisi qui interfuisset. Alij dicũt qđ dicitur ab histo ron Græce, qđ est gesticulatio, id est gestuũ repræsentatio. vñ & histrio vocatur gesticulator, id est, aliorum gestorum recitator & repræsentator. Arch.

Fluuius ẽt quãdoque arescẽs dicitur perennis.

[2] Scilicet an illi tres dies, de q̃bus loquitur ꝑdict. c. rogationes. sint ieiunandi. Ioann. de Faut.

Christus post dies xl. ascendit in cælum.

† Alias, non habetur dies.

Ieiunãdũ est in vigilijs omniũ apostolorum.

Apologia.

[3] De hoc not. extra de renun. sane. ĩ gl. & sic. & extra, ut lit. pen. ec clesia. ij. in fi. Arch.

Vigilia pẽtecostes ẽ necessario ieiunãda.

[4] De conse. dist. ij. re uera. & vide quod dixi lxv. dist. cap. j.

Tunc enim (sicut modò facimus) ieiunauimus, sabbatho vigilias celebrauimus, orationibus pernoctantes [a] instituimus: vnde necesse est, [b] ut similem obseruantiam similis lætitia subsequatur.

Obseruãtia uerò similis dicitur quo ad factum non quo ad necessitatem.

Item Isidorus.

De eodem.

CAN. X.

Post pascha autem vsque ad pentecosten, licet traditio ecclesiarũ abstinentiæ rigorem prandijs relaxauerit, [c] tamen si quis monachorum, uel clericorum ieiunare cupit, non sunt prohibendi: quia & Antonius & Paulus & cæteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abstinuisse, neque soluisse abstinentiam, nisi tantum die dominico.

Item Hieronymus ad Lucinum.

CAN. XI.

Vtinam omni tempore ieiunare possemus, quod in actibus [d] apostolorum diebus pentecostes, & die dominico apostolum Paulum & cũ eo credentes fecisse legimus. Nec hoc dico, quod festiuis diebus ieiunandum esse putem, & contextas [e] quinquaginta diebus ferias & solennitates auferam, [f] sed vnaquæque prouincia abundet in suo [g] sensu, & præcepta maiorũ, leges apostolicas [h] arbitremur.

Item Pelagius Papa Petro episcopo Põtino.

Sabbatho magno post horam baptismi episcopus valeat ordinari.

CAN. XII.

Dilectionis tuæ scripta suscepimus, quibus significas Latinum ecclesiæ Grumentinæ diaconem ad episcopatũ Marcellianensis ecclesiæ, siue Clusitanæ ab omnib⁹ fuisse electum: quod iam ante hoc tempus retulisti, & iussimus ut ueniret: [i] credentes eos de persona eiusdem ab episcopo [k] suo dimissorias accepisse. Quod si modò fecerunt, facite eum uelociter ad vrbem Romã occurrere: ut si Deus iusserit in sabbatho magno post horam baptismi ordinetur. Quòd si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur usque ad quarti [l] mensis ieiunia sustinere.

DIST. LXXVII.

His temporibus [m] secundũ Anacletũ et Zepherinum, Gelasium & Pelagium, episcopi, presbyteri, diacones sunt ordinandi. Metropolitanus autem iuxta Leonem Papam ex presbyteris eiusdem ecclesię, uel ex diaconibus optimus ordinetᷣ.

Ex monachis autem uel laicis, nullus nisi per gradus ecclesiæ debet ad summum sacerdotium peruenire.

Vnde Gelasius Papa.

Non nisi per distinctos gradus, quisquam ad sacerdotium aspiret.

CAN. I.

Illud nos statuentes uobis & omnibus seruare

[a] Pernoctãtes. Per totam noctem significat. ff. de verbo. significat. vrbana. §. pernoctare.

[b] Necesse est. Id est, cõueniens est, [1] secundum G. nam consilium est. Non enim quicquid consulitur, iuris necessitati subijcitur. de pœnitentia distinctione sexta. cap. j. in fine. ff. de iudi. nõ quicquid.

[1] Adde gl. cõcor. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. d̃ noui operis nunt. & in l. j. ff. de offi. præfecti præto. Aphri.

Post pascha.

[c] Relaxauerit. interdicendo. ieiunia.

Vtinam.

[d] In actibus. Supra xxx. distinct. si quis tanquam contra.

[e] Contextas. Interfertas solennitates: uel contextas, id est iuges & continuatas. s̃. ead. scire.

[f] Auferam. Dicendo tũc esse iurandũ.

ADDITIO.

quasi dicat, Nolo his diebus indicere ieiunium. Archidiaconus.

[g] In suo. Vt morẽ obseruet in ieiunijs, sicut dicitur de vigilia Bartholomæi. extra de obseruatio. ieiunio. cõsilium.

[h] Apostolicas. Cõsuetudo enim interpretatur legem. ff. de verbo. significat. anniculus.

Dilectionis. Hoc capitulum inducitur ad ostendẽdũ uarietatem computationis inter Latinos & Hebræos. Nam secundum Latinos quartus est mensis Iunius: secundum Hebræos Iulius.

[i] Vt veniret. Quia forte suberat Papæ iste episcopus nullo medio.

[k] Ab episcopo. a-um. quod clericus alicuius episcopi in alia prouincia non debet eligi, nec ipse debet consentire, nisi habeat literas dimissorias, quibus absoluatur ab obnoxietate, sui episcopi. arg. lxxxv. distin. Florentinum archidiaconum. & dist. lxxj. fraternitatem. argu. contra, quod scilicet non exigatur consensus episcopi. inst. de adoptio. §. sed si quis nepotis. De hoc dixi. s̃. lxj. distinct. c. Osius. §. sed aliud.

[l] Ad quarti. s̃. lxxv. dist. ordinationes.

[m] His tẽporibus. Hic intitulatᷣ lxxvij. distin. in qua tractat de interstitijs temporũ obseruandis. not ergo quod si quis ab infantia sit mancipatus militiæ clericali, anno vij. potest ordinari clericus. ostiarius, lector, & exorcista: & sic stabit usque ad annum duodecim exinde acolythus usq; ad annum xx. & postea in xxj. subdiaconus. in xxv. annis. diaconus. in xxxj. presbyter, exinde potest esse episcopus: ut infra eod. in singulis. & cap. quicunque. xxviij. distinct. de his. Sed si adultus uelit ordinari, sic potest fieri ordinario, ut per vij annos recipiat ordines omnes: in duobus primis quatuor minores, in reliquis quinque ordinetur acolythus, subdiaconus presbyter, & episcopus si electus fuerit. j. e. quicũq;. Si autem secus factum fuerit, deponi debet. j. ea. dist. subdiaconus. Ex generali tamen consuetudine his omnibus capitulis derogatũ est. Vbi uero maior necessitas ecclesiæ incumbit, laicus per annum & dimidium, monachus uero per annum potest recipere omnes ordines, ut infra eadem. capitulo ultimo.

Temporũ interstitia sunt in ordinib. obseruanda.

Illud.

mandamus, ut omnes ad eccleſiaſticos ordines ſic accedant in eccleſia, qui ordinari merētur: id eſt, ſi quis epiſcopus eſſe meretur, ſit primùm [a] oſtiarius, deinde lector, poſtea exorciſta, inde ſacretur acolythus, deinde verò ſubdiaconus, deinde diaconus, & poſtea presbyter: exinde (ſi meretur) epiſcopus conſecrēt.

Vnde Zozimus epiſcopus vrbis Romæ ait.

Quæ interualla temporis in ſingulis gradibus ſeruāda ſint.

CAN. II.

IN ſingulis gradibus hæc tempora ſunt obſeruanda: ſi ab infantia [b] eccleſiaſticis miniſterijs nomen [c] dederit, ut inter lectores & exorciſtas quinquennio [d] teneatur: exinde [e] acolythus: uel ſubdiaconus [f] xiiij. annis [g] fiat: & ſic ad benedictionem diaconatus (ſi meretur) accedat, in quo ordine quinque annis, ſi inculpatè ſe geſſerit, adhærere debebit. Exinde ſuffragantibus ſibi meritis, ſtipendijs per tot gradus datis, propriæ fidei documētis poterit ſacerdotiū promereri. de quo loco (ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) ſummū pontificatū [h] ſperare debebit. Defenſores [i] aūt eccleſiæ etiā qui ex laicis [k] fiunt, ſupradicta obſeruatione teneantur, ſi meruerint eſſe in ordine [l] clericatus.

Item Syricius Papa.

De eodem.

CAN. III.

QVicunque itaque ſe uoluerit obſequijs eccleſiæ a ſua infantia, ante pubertatis [m] annos baptizari, [n] & lectorū debet miniſterio ſociari, qui ab acceſſu adoleſcentiæ vſque ad uigeſimum ſuæ ætatis annum, ſi probabiliter uixerit, una tantum, & ea quā uirginem benedictione cōmuni per ſacerdotem percepit, uxore cōtētus, acolythus [o] & ſubdiaconus eſſe debēbit: poſteaq; ad diaconij [p] gradum (ſi ſeipſum primitus continentia præeunte dignū probauerit) accedat: vbi ſi intra quinq; annos laudabiliter miniſtrauerit, congruè presbyteriū conſequatur: exinde [q] poſt decennium epiſcopalem cathedrā poterit adipiſci: ſi tamē per hæc tempora integritas ſuæ uitæ ac fidei eius fuerit approbata. Qui uerò iam ætate grandæuus [r] melioris propoſiti conuerſatione prouocatus, ex laico ad

a Primum. ſ.xxj.diſt.cleros.contra.ſ.di.xxxij.feriatim.contra.ſ.xliiij.diſt.non oportet.j.contra.lix.di.ſi officia. contra. Nam ibi colligitur quod pſalmiſtatus ſit ordo primus: ſed melius colligitur extra de ætat. & quali.cū contingat. Sed dic quod hæc dictio primum, ſequentia reſpicit, nō quod ſit primus ordo oſtiarius, ſed primus eſt reſpectu ſequentium.

ADDITIO.

Iſta fuit ſententia Laur. Vel poteſt dici, quod ideo tacet de pſalmiſta hic, & xcij.diſt. a ſubdiacono. quia ille ordo à ſimplici ſacerdote poteſt conferri. xxiij. diſt. pſalmiſta. & noluit enumerare, niſi illos qui ab epiſcopis conferuntur, ſecundum Hug.

IN ſingulis.

b Si ab infantia. id eſt, viij. anno. C. de iur. delib.l. ſi infanti. Ioan.

c Nomen. Vt ſcribatur in matricula. l.diſt. contumaces.

d Quinquennio. poſt ſeptimū. j. eo. cap.ſubdiaconus.

e Exinde. poſt xij. annos cū voluerit.

f Vel ſubdiaconus. uel pro. i. hoc probatur in c. ſeq. arg. C.de verb.ſign.l. ulti. argu. extra de eo qui fur. ord.re. c.ij.

g Xiiij.annis. computatis à tempore ſeptennij. hoc reſpicit quod dicit de infantia.i. ſeptennio: & ita in xxj. ann. ſubdiaconus fiat.

g Xiiij annis. Hæc determinatio xiiij. anno. non reſpicit, niſi tantum ſubdiaconatum, quod patet ex cap. ſeq. ubi dicitur, quod ab acceſſu adoleſcentiæ vſque ad xx.an. fiat acolythus & ſubdiaconus. ſed in xv. anno. acolythus, in vigeſimoprimo ſubdiaconus.

h Pontificatum. j.de conſ.di.v.de his vero. ſ.diſtin. xviij.ſi epiſcopus.& diſt.lix. ſi officia.

i Defenſores.i.aduocati caſtaldi.j. q.iij.ſaluator.

k Ex laicis. j.diſtinct. lxxxix. indicatum. contra. Sed hic iſti laici erant de foro eccleſiæ, ibi non. & conſtitui debent iſti quo ad temporalia, non quo ad ſpiritualia. xvj. quæſt.vij.in nona.

l In ordine. Contra. Nonne iſti ſunt grandæui, cū eis cōmittat adminiſtratio. ergo per vij. ann. tm̄ poſſunt ſacendere ad oēs ordines, ut j.c.proxi. quare ergo hic dicit ſupradicta obſeruatione? Reſpon. ideo ut gradatim omnes ordines recipiant, & nullū prætermittant: nec tamen per tāta interſtitia, uel hoc corrigitur. Io.

m QVicunq; Pubertatis. i. ante ann. xiiij. ſecundum quoſdā: ſecundū H. ante xij. inſti. quib9 mod. tut.fi. in prin. extra de deſpon. impu. puberes xx. qō. j. illud. ubi incipit adoleſcentia, exſufflatur & exulat pubertas. Ioā. quod dicit H. de xij. an. nō eſt verum in maſculo, ſed in puella: ut inſtitu. quibus mod. fi. tute. in prima columna. B.

n Baptizari. Sed quare dicit, quod tunc debeat baptizari, cum ſit dubiū & periculoſum intantum differri baptiſma: vt de conſ. di. iiij. quādo quis. & c. ne quod abſit? Ideo dicit quia cum baptiſma ſit ianua omnium ſacramētorum, ut xxxij. diſt. c. præter hoc. §. verum. in fi. nō poſſet ordinari ſi non eſſet baptizatus. extra de presbyt. non bapti. c. iij. non quod debeat differri. ſed ſi caſu dilatum eſt, baptizari debet.

o Acolythus. Et ita videtur, quod de iure non debeāt minores ordines ſimul conferri: quod credo niſi diſpenſatiue, uel niſi ſit conſuetudo, ut extra de eo qui fur. or. re. cum H. lator.

p Ad diaconij. Cōtinentia præeunte. ideo hic non dixit de ſubdiaconatu, quia nōdum erat ſacer ordo tempore Syricij, qui antiquiſsimus fuit xxxij. diſtinct. erubeſcant. hodie vero eſt ſacer ordo.

q Exinde. infra eo. diſtinct. epiſcopus, contra. Sed referas hoc ad vigeſimum annum, de quo ſermo præceſsit, non ad quinquennium proximum, & ſic erit in trigeſimo anno, ut ibi dicitur, & extra de elect. cum in cunctis. Vel dicas eſſe conſtitutionum varietatem. H.

r Grandæuus. ſ.xxiij. ann. [2] vel xxx. quia hæc eſt virilis ætas. j. eo. c. epiſcopus. [3] Aetas em̄ multū facit ad eruditionem. xxvj. qō. vij. hoc ſit. & ſi ſit xxiij. annorum, ita recipit omnes ordines infra xxx. annum, ſicut quilibet alius, qui à pueritia deſeruiuit eccleſiæ. Vel grandæuus, ſ. xviij. annorū, arg. xxviij. diſt. de his. & trige-

Pſalmiſtatus eſt primus ordo.

[1] Adde hic qđ defenſor appellat patronus ſiue aduocatus eccleſiæ, extra de electi. venerabilē. Itē re9 dicitur defenſor. iij. q. iiij. c. j. Itē cuſtos pẜimonij Romanæ eccleſiæ. xxviij. di. quia ſunt culpæ. Itē cuſtos cuiuslibet eccleſiæ, ut hic. Itē exorciſta. j. ea. monachus nouitius. Archidiac.

Pubertas quando finitur.

Baptiſma eſt omniū ſacramentorum ianua.

[2] Hanc literam ponit Laurē. cuius fuit hæc gloſſ. ſed Hug. ponit 18. & xxviij. diſt. đ his. xxxij. diſt. lectores. Sed hoc ſecundū Hugo. nō ualet, q̄a tūc in ſeptennio ñ poſſet recipere omnes ordines.

[3] Cōcor. tex. cū gl. in l. nō aliter. ff. de lega. iij. & in l. j. ff. đ mino.

& trigesimasecunda distinctione. lectores.

a Statim. j. dist. xlviij. §. j. argu. contra. Sed non dicit statim. i. incontinenti: sed statim. i. paulo post. Tale statim habes. ff. de procu. qui procuratorem. Vel ibi non prohibetur, nisi de episcopatu & presbyteratu.

b Vel habere. Ita tamen quod dudum iam promiserit cōtinentiā. Nam præire debet continentia, ut xxviij. dist. c. priusquam. Præter ea de isto grandæuo non exprimitur in canone. xxvj. distin. qui sine. distingue tamen inter ordinem & ordinem. & ita arbitrio boni uiri relinquitur. extra de offic. dele. de causis. ff. de iure deliberandi. l. j.

c Aliud. a biennio si esset in xv. ann. nec refertur ad antecedens quinquennium: quia non præcessit aliud. sic C. quomodo & quando iudex. authen. qui semel.

Aetas in honorib. & multis alijs necessaria est.

d Subdiaconus nō minor xx. annorum. ita ut cōpleuerit vigesimū annum. hoc enim requiritur in honoribus ecclesiasticis, ut extra de elect. cū in cunctis. licet secus sit in honoribus ciuilibus, ubi sufficit attigisse xxv. annū, ut. ff. de mun. & ho. ad rem. licet sit arg. contra. j. dist. proxi. c. presbyter. In vsucapionibus sufficit attigisse ultimū diem ut ff. de diuers. & tempo. præscrip. in vsucapione. Et similiter quātum ad factionem testamenti sufficit attigisse vltimū diem. xiiij. anni: ut ff. de testa. qua ætate. Sed quātum ad excusationem ciuilium munerum requiritur quod annus sit completus, ut ff. de iure immu. maiores. Sed quantum ad beneficium restitutionis fit computatio de momento ad momentum, ut ff. de minor. l. iij. §. minorem. Sed in tēporalibus actionibus oportet, ut ultimus dies sit completus: ut ff. de a[...]. & oblig. l. in omnibus temporalibus. Ioan.

Etiā forte est rō: quia honores ecclesiæ potius spectāt ad onus, quā ad honorem. viij. q. j. illud. Io. de Fā.

e Placuit. j. vigesima, quæstione prima. placuit.

f Salutem. Solebant forte lecturi in pulpito aliquam salutationem nobis ignotam præmittere, uel dicebant dominus vobiscum. vbi modo dicunt, Iube domine benedicere. xxj. dist. denique.

g Episcopus benedictionem. Iuuenes. Idem est de alijs regulariter, arg. xxxij. q. v. per totū. si sunt senes, bene potest alter conuerti, & alter in seculo remanere. extra de conuer. coniug. cum sis.

h Sequestrato. j. lxxxj. distin. uolumus contra. Sed hic de suspectis. Vel dic quod thalamus tantum debet sequestrari, non autem mansio. Et hoc obtinet in uxore promouendi. secus est in uxore illius, qui uult cōuerti: quia tunc uxor intrabit religionē. vel si est senex, promittet cōtinentiā: ut extra de conuer. coniug. cum sis. & de illa materia not. xxviij. distinct. quia sunt culpæ. Quid si vxoratum promouet episcopus ad minores ordines, debet ne ab eo exigere continentiā: cum sine titulo eum nō debeat promouere, & beneficiū, simul cum vxore habere nō possit: extra de cleri. coniuga. ca. j. & c. diuersis. Sic, si tamen promouetur, nec exegerit, habebit beneficiū. argumen. xxxij. distinct. si qui. ab eo autem qui uxorem non habet, non est exigenda continentia. xv. quæst. iij. c. sane quisquis. §. cū autem. Ioan.

Cōiugati an possint pmoueri. Videtur litera idē dicere: cū dicat sequestrato mā sionis cubiculo. De hoc legit & no. extra de cōuer. cōiugat. ibi videas.

sacram militiam peruenire festinat, desiderij sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo quo baptizetur tempore, statim [a] lectorum aut exorcistarum numero societur: si tamen eum vnam habuisse, uel habere, [b] & hāc virginem accepisse constet uxorem: qui dum initiatus fuerit expleto biennio per quinquennium aliud [c] acolythus & subdiaconus fiat: & sic ad diaconatum (si per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur: exinde iam accessu temporū presbyterio uel episcopatui (si eum plebis aut cleri euocauerit electio) non immerito societur.

Item ex sexta synodo.

De eodem.

CAN. IIII.

Subdiaconus non minor viginti annorum [d] ordinetur. Si quis uerò in aliquo sacro ordine sacerdotali præter constituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

Item ex concilio Carthaginensi.

De eodem.

CAN. V.

Placuit, [e] ut ante viginti quinque annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & ut lectores populum non salutent. [f]

Item ex concilio Agathensi.

Minoribus vigintiquinque annis Leuitica non præstetur benedictio.

CAN. VI.

Episcopus benedictionem diaconatus minoribus vigintiquinque annorū penitus non committat. Sanè si coniugati iuuenes [g] se cōsenserint ordinari, etiā uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato [h] mansionis cubiculo, religione [i] promissa, posteaquā pariter cōuersi fuerint, ordinentur. Presbyterū verò, uel episcopū ante xxx. annos, id est, antequā [k] ad perfecti uiri ætatem perueniant, nullus metropolitanorum ordinare præsumat, ne per ætatem [l] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

Item ex concilio Toletano quarto.

De eodem.

CAN. VII.

In veteri lege ab anno vigesimoquinto Leuitę [m] tabernaculo [n] seruire iubentur: cuius au

i Religione. Id est castitate, quæ qualiter promitti debeat, dixi xxxij. distinctio. seriatim. nec enim ista debet religionem intrare. quia nec uir eius intrat. secus est in uxore monachi uel episcopi. extra de cōuersione coniugatorum. sane.

k Antequam. Not. quod canon aliter interpretatur virilem ætatem, aliter interpretatur lex. ff. de minor. l. j. C. de his qui ueni. ætat. impetr. l. ultim. sed diuersificant, quia diuersos habent respectus. Prætor non habuit respectum, nisi ad rerum suarum administrationem.

Aetas virilis diuersimode interpretat.

l Ne per ætatem. Argu. ratione ætatis præsumi pro aliquo, uel contra: ut supra xxxiiij. dist. quorundam. trigesimatertia, quæstione secunda. antiqui.

m In veteri. Leuitæ. in ueteri lege a vigesimoquinto anno Leuitæ deseruiebant tabernaculo, & custodiebant uasa tabernaculi aurea, antea non.

n Tabernaculo. Quid sit tabernaculum, habes. ff. de verborum significatione. l. inde tabernacula.

Tabernaculum.

Nos.

[a] Nos. commiſcet ſe alijs, ut citius reprehendat.

[b] Pueros. Puer quandoq; ſeruum, quandoque puellā ſignificat. ff. de uerb. ſig. l. pueri. quandoque dr̄ puer xviij. annorum. ff. de ali. & ciba. legatis. l. Mela. — *Puer quid ſignificat.*

[c] Leuitæ. Omnes qui in templo ſeruiebant, dicebantur Leuitæ: quia de tribu Leui aſſumebant. Sed nunquid conferebat̄ eis tunc character? Sic. argum. de conſecra. diſtin. j. c. j. ſed non idem, qui hodie, argu. extra de ſacra unct. ca. cum ueniſſet. in fin. xxj. diſt. c. j. quod eſt contra opi. Hug. quam dixi ſ̄. lxxv. diſt. cap. j. quod ſcilicet ſine miſſa conferat̄ character. Sed hodie immutata eſt forma per Chriſtum: unde nec Aaron ſine miſſa conferret hodie characterem. — *Leuita a Leui dicitur.* — *Character hodie ſine miſſa non cōfertur.*

[d] SI quis. Munus. id eſt, ſi uult ad ordinem ꝓmoueri. Archid.

[e] MOnachus. Hoc capit. loquitur ſecundum caſum illum ſ̄. diſt. lv. ca. priſcis. ſcilicet de diſpenſatione procedēte de iure communi.

[f] Nouitius. Quia đ nouitio maior dubietas uidebat̄ eſſe.

[g] Vel notarius. A notis, id eſt, literis legendis. [a] Pedius tamen ſcripſit literas non eſſe notas. ff. de bono. poſ. l. ſed cum patrono. §. notis. Notæ autē quandoque dicuntur cicatrices. unde lex dicit, quod & notæ & nomina fugitiuorum ad magiſtratus ſunt referenda. ff. de ſeruis fugi. l. ij. iuxta illud, Folijsq; notas & nomina mandat. — [a] *Secūdū hoc expone, uel notarius, uel ꝓ id eſt, & ſic exponunt. Gratia. & Hugo.*

[h] Defenſor. id eſt, exorciſta. nā prius fit oſtiarius, poſt exorciſta. ſ̄. ea. ca. j. & dicitur exorciſta defenſor, quia defendit corpus a dæmonibus. — *Exorciſta.*

[i] Deuotio. Sicut enim ingenium ſupplet tempus in bene ſtudente, ſic & bonitas ætatem: & ita cōpenſatur probitas cū tēpore. Sic ergo bonitas ſupplet ætatem ſicut tempus: ut C. de præpoſi. ſacro. ſcri. l. prima. lib. xij. Sic & malitia dicitur ætatem ſupplere. C. ſi mi. ma. ſe dixe. l. iij. extra de deſpon. impub. ca. de illis. ita probitas & honeſtas ſupplet tempus. C. đ his qui ue. æta. imp. l. omnes. & ff. de decre. ab or. fa. l. prima. Sic aliquid quod eſt minus, æquiparatur alij quod eſt maius, facta compenſatione hincinde. ſexta, quæſtione prima c. quæro. & xix. diſt. cap. in canonicis. Iſtud idem conſideratur in teſtibus: q̄a fit compenſatio authoritatis ad numerum. extra de teſtibus. c. in noſtra. — *Ingeniū & alia tēp⁹ ſupplere poſsūt.*

[k] Examinare. Argum. quod ſi laicus inducitur in teſtē, diligentius eſt examinādus, quam clericus, propter maiorē duritiam. xij. q. j. c. duo.

[l] Conuenientia. Id eſt, conuenientibus miniſtris.

[m] Vitia. id eſt, uitioſos clericos.

[n] Compendia. Id eſt, utilitates, uel utiles miniſtros.

[o] Quorum. Argu. poteſt colligi ex hoc, quod tantum ualeat teſtimoniū quatuor clericorū, quantum ſex laicorum. Nam in ſeſquialtera proportione uidetur, quod ſe habeāt, ſicut ſe habēt ſex & quatuor: quia tantum poteſt clericus facere per annum, quantum laicus per annum & dimidium. xlvj. diſt. c. penul. — *Clericus laico præfertur.*

[p] Metas. ſupra di. ea. c. quicūque contra. Sed ibi de neophyto, hic de renato ab infantia loquitur. Vel illud regulariter & de iure cōmuni, hoc ſpecialiter ex diſpenſatione. unde ſubijcit, quæ tamen, &c. — [a] *Ad idē lxj. diſt. in ſacerdotibus. ſ̄. iiij. di. ſtatuimus. & c. deniq; .j. q. j. utiliſsimus.*

[q] Diſtare. īfra. viij. q. j. nec ſufficere. [a]

[r] Ceſſantibus. Ceſſante cauſa conceſsionis, ceſſare debet

thoritatē in canonibus & ſancti patres ſecuti ſunt: nos [a] & diuinæ legis, & præceptorum canonū immemores, & infantes & pueros [b] leuitas facimus ante legitimā ætatē, ante experientiā uitæ. Ideoq; ne ulterius fiat à nobis, & diuina lege & canonicis admonemur ſentētijs, vt à xxv. anno ſuæ ætatis leuitæ [c] conſecrentur, & à xxx. presbyteri ordinent̄.

Item Gelaſius Papa.

Per quæ interualla temporū ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur.

CAN. VIII.

SI quis de religioſo ꝓpoſito & de monaſterialib. diſciplinis erudit⁹, ad clericale munus [d] accedit, in primis eius uita antè acta temporib. requiratur, ſi nullo graui facinore probatur infectus, ſi ſecundā fortè non habuerit uxorē, neq; à marito relictam ſortitus oſtendatur.

Item.

De eodem.

CAN. IX.

MOnachus [e] uerò nouitius [f] morū honeſtate fulcitus, continuò lector, uel notarius, [g] aut certe defenſor [h] effectus, poſt tres mēſes exiſtat acolythus, maximè ſi huic ætas ſuffragatur: ſexto menſe ſubdiaconi nomen accipiat. Ac ſi modeſtæ conuerſationis, honeſtæque uoluntatis exiſtat, nono menſe diaconus, cōpletoque anno ſit presbyter: cui tamen quot annorum fuerant interſtitia collatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe deuotio. [i] Si uerò laicus quiſpiam eccleſiaſticis eſt aggregandus officijs, tantò ſolicitius in ſingulis, quæ ſuperius cōprehenſa ſunt, huiuſmodi decet examinare [k] perſonam, quantum inter mundanam religioſamque uitam conſtat eſſe diſcriminis: quia utrique conuenientia [l] eccleſiæ miniſteria ſunt deputanda, non inconuenientibus meritis ingerēda: tantoque magis quod ſacris aptum poſſit eſſe ſeruitijs, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerint hæc aſſequēda, decerpitur: ut morum hoc doceatur habere probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit: ne per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericatus uitia [m] potius diuinis cultibus intuliſſe, non legitimæ familiæ domini computemur procuraſſe cōpendia. [n] Quorū [o] promotionibus ſuper anni metas [p] nihilominus ſex menſes ſubrogamus: quoniā (ſicut dictū eſt) diſtare [q] debet inter perſonam diuino cultui dedicatam, & de laicorum conuerſatione uenientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credimus, ut eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus [r]

debet pariter & con cessum: ut j. quæst. vij. ca. quod pro remedio. et c. exigũt. ꝟ. dist. lv. c. priscis. lvj. dist. ca. Ismael. argu. contra C. fa. ercisc. l. ij. Lau.

ADDITIO.

Dic ut not. lxj. di. c. neophytus. & xix. q. ij. duæ. Archi.

a Qva uero. hic intitulatur lxxviij. distin. in qua ostendit magister non debere ordinari sacerdotes de iure cõmuni ante triginta annos cõpletos: quia in tali ætate dominus baptizatus est, & prædicare cœpit, & quidam alij prophetæ. Sed quia & ante hoc tempus prophetæ ad prædicandum missi sunt, possunt necessitate imminẽte a xxv. anno ordinari. ꝟ. ea. dist. c. ult. arg. ff. ad Treb. filium. §. j.

Christus, qua ætate baptizat⁹ est.

b SI quis. Nõ impleuerit. extra de elect. cum in cunctis.

c Sit dignus. Argu. est non debere derogari iuri communi propter personam. ꝟ dist. l. ex pœnitentibus. dist. lxj. miramur. Sed propter necessitatem, uel utilitatem derogatur iuri, licet non propter dignitatem tantum: ut j. q. vij. c. tali. [1]

d QVid est manus. Quid de hoc ẽt est. Hoc est ĩ epistola ad Timotheũ [2] Manus cito nemini imposueris, neq; communices peccatis alienis.

[1] Ad idẽ xv. q. ult. ca. ult. & no. ꝟ. ead. ca. ult.

[2] Cap. j.

e Communicare. Communicat peccatis alienis, qui illis consentit: argu. distin. lxxxvj. cap. j & cap. culpam. & ca. facientis. lxxxiij. distin. cap. quid enim. & c. error.

f PResbyter ante triginta. Põt tamen ei cõce-

canonum paternorum uetus forma seruetur.

DIST. LXXVIII.

QVa uero [a] ætate sacerdotes ordinari debeant, Bonifacius Papa diffiniuit dicens:

Ante annos triginta presbyter non ordinetur.

CAN. I.

SI quis xxx. ætatis suæ annum non impleuerit, [b] nullo modo presbyter ordinetur, etiam si ualde sit dignus. [c]

Item in nouellis.

De eodem.

PALEA.

NEmo presbyter cõsecretur, qui minor triginta annis sit. Nemo diaconus, uel subdiaconus fiat, qui minor uigintiquinq; annis sit. Nemo lectorib. connumeretur, qui minor xviij. ann. fuerit. Nemo inter diaconissas consecret sacrosãctæ ecclesiæ, quę minor sit xl. annis, uel ad secundũ matrimonium peruenerit.

Item Leo Papa.

Non est ordinandus sacerdos, nisi longo sit probatus examine.

CAN. II.

QVid est manus [d] citò imponere, nisi ante ætatis maturitatẽ, ante tempus examinis, ante meritũ obedientiæ, ante experientiã disciplinæ sacerdotalem honorẽ tribuere nõ probatis? Et quod est communicare [e] peccato alieno, nisi talem effici ordinantẽ, qualis ille ẽ, qui non meruit ordinari?

Item ex cõcilio Neocæsariensi.

Ante xxx. an. ætatem presbyter non ordinetur.

CAN. III.

PResbyter ante triginta [f] annorũ ætatem non ordinetur, quamuis sit probabilis uitæ, sed obseruetur usque ad præfinitum tempus. Dominus enim trigesimo anno baptizatus est, & tunc prædicauit. [g]

Hoc regulare est: unde & Christus & Ioannes Baptista, & Ezechiel, & nonnulli prophetarũ non legũtur ante hoc tempus prophetasse uel prædicasse. [h] uerùm quia Ieremias & Daniel ante iuuenilẽ ætatem spiritum prophetiæ accepisse legũtur: Dauid quoq; et Salomon in adolescẽtia uncti inueniuntur, & Ioannes euangelista cùm adhuc esset adolescẽs, à domino in apostolum electus, et cũ alijs ad prædicãdum missus inuenitur. Paulus quoq; apostolus in adolescentia à domino electus, et ad prædicandũ missus asseritur: ecclesia similiter necessitate exigente nonnullos ante triginta annos ordinare consueuit.

Iere. 1. b Dan. 1. d

Matt. 4.

Act. 7. g

Vnde Zacharias Papa Bonifacio episcopo.

Necessitate exigente uiginti quinque annorum presbyteri ordinentur.

CAN. IIII.

SI triginta annorũ nõ reperiuntur, & necessitas [i] exposcit, a uiginti quinque annis sacerdotes ordinentur.

di in uigesimoquinto anno regimen parochialis [3] ecclesiæ. extra de elec. cũ in cũctis. Sed cui incumbet probatio de ætate, si dubitatũ de ætate? Dico quod ei qui agit. s. qui petit ordinẽ. Vnde si maior est actor, ipse probabit se maiorem siue minorẽ: [4] ut C. de proba. cũ te. C. de in integ. rest. mi. si minorem. ff. de mino. minor ex aspectu. Sed si minor est re⁹, tũc aduersarius probabit: ut C. qui & aduersus quos. l. j. ff. de min. de ætate.

[3] Hoc forte intelligitũ de conuentuali, secundum Laur. sed intelligas idistincte, ut probatũ extra lib. vj. de electio. licet canõ. quod est cõciliũ Grego. x. Aetatis probatio cui incumbit.

[4] Adde an de ætate filij credatũ libro patris uel eius assertioni. not. gl. in l. ẽt. ff. de prob. Bald. in l. neq; natales. C. eo. tit.

g Prædicauit. Sed sacerdotis officium est prædicare: ut xvij. q. õ. j. adijcimus. Vnde est hic argu. contra id, quod diximus, quod debeat implere trigesimũ annum. Dicit Ioan. Chryso. quod de trigesimo anno nondum attigerat Iesus, nisi xxx. dies, sicut in euangelio continetur: Erat Iesus quasi annorũ xxx. Sed est argu. superficiale: [5] sed probatur per hoc, quod ante xxx. annũ non possit promoueri.

[5] Nã factũ Dñi non est trahendũ ad consequentiã, secũdũ B.

h Prædicasse. Ante hoc tempus.

i SI xxx. annorum. Necessitas. uel utilitas, cũ illa etiam inducat dispensationem: ut j. q. vij. tali. imo de iure communi (ut uidetur) cum enim in xxv. anno ad regimen ecclesiæ possit assumi: ut extra de elect. cum in cunctis. & quilibet prælatus debeat esse presbyter. xxj. quæ. ij. sicut. cum etiam talis debeat eligi, qui per breue tempus possit promoueri, ut extra de æta. & quali. præterea. & breue tempus est, ut non uacet ecclesia, nisi per tres menses ad plus: ut l. dist. postquam. ergo prædicta capit. uidentur. corre-

Prælatus quilibet presbyter ẽẽ debet.

correcta.Ioan.quod non credo : ut extra de elect. dudum. & extra de præben.cum iandudum.

a Postolicus autem. Hic depingitur lxxix. distin.in qua specialiter magister agit de electione summi Pontificis, ostendens à quibus debeat eligi, & dicit quod a cardinalibus, & quando: quia die tertia post depositionē defuncti: ut infra eodem nullus. subdit etiā quid iuris sit cum duo malo zelo eliguntur: ut infra eo. c. si duo. uel cum simoniace aliquis eligit.ut ĵ.ea.si qs pecunia. 1 & dicit qđ à solo Deo pôt deijci.de ordinatione eius nō tractaŧ hic, qa de ea dictū est ŝ. xxiij. dist.in noīe.

Papa à quibus & quādo est eligēdus.

1 Et ĵ.eadem c.j.

† Apostolicæ. Vide fere integrū decretum.ŝ.distin.xxiij. c.j. cuius hoc fragmentū est

† Ecclesiæ. Quia tunc in ecclesia Rauēnati erant Cardinales,& adhuc hodie in Cōpostella.

DISTIN. LXXIX.

Postolicus autem[a] non, nisi à cardinalibus et religiosis clericis est inthronizandus. Vnde Nicolaus papa ait.

De eo,qui sine concordi cardinaliū electione inthronizatur. CAN. I.

j Si quis apostolicæ† sedi sine cōcordi & canonica[b] electione cardinalium eius ecclesiæ† ac deinde sequentium[c] clericorum religiosorū[d] inthronizatur,non papa, uel apostolicus, sed apostaticus habeatur.

Itē Symmachus Papa.

Papa superstite, eo inconsulto de electione futuri pontificis,nemo audeat loqui.

CAN. II.

ij Si quis papa superstite[e] pro Romano pontificatu cuiquam quolibet modo fauorem præstare cōuincitur, loci sui honore priuetur.& infrà. Si quis presbyter, aut diaconus aut clericus papa incolumi,& eo inconsulto aut subscriptionem[f] pro Romano pontificatu accommodare, aut pyctacia[g] promittere, aut sacramentū præbere tētauerit,aut aliquod certè suffragium polliceri, uel de hac causa priuatis conuēticulis factis deliberare aliquid atque decernere præsumpserit,loci sui dignitate, uel cōmunione priuetur.& ĵ. Propter occultas fraudes & cōiurationum secretas insidias, quas sentētia huius districtionis[h] persequiŧ,si qs ad ecclesiasticā pertulerit[i] notitiam consilia eorū, qui cōtra hanc synodū de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicerit, particeps huiusmodi actionis non solū purgatus ab omni culpa sit,sed etiā remuneratione,[k] quę non indigna sit, subleuetur.

Item ex concilio Stephani Papæ.

In apostolatus culmen nullus,nisi ex cardinalibus promoueatur. CAN. III.

Oportebat, ut hæc sacrosancta domina nostra Romana ecclesia (iuxta quod a beato Petro, & eius successo-

b Si quis. Et canonica.Quam electionē uocas canonicā? nunquid dices idē esse,quod in aliorū electionibus, saltem quo ad hoc, ut debeat esse de ea dē ecclesia, 2 uel ut melior eligi debeat, 3 uel ēt prior, 4 uel ut non sit aliquo modo irregularis? Sed breuiter dico, ꝙ si est electus à duabus partibus, amodo nulla admittitur contra ipsum exceptio, nec de vitio eligentium, uel electi: quia non esset coram quo iudice exceptiones illæ proponerentur. Vnde si tertia pars vellet probare electionem esse simoniacā, 5 nō audiretur,ut extra de ele. licet. q tñ sic eligūt peccant, & electio talis vitiosa est.

Electio Papæ habet aliqua specialia.

2 Vt lxj. distinct. nullus.

3 Vt lxiij di.metropolitan⁹.

4 Vt lxxv dist.c.ult. in fin.

5 De hoc infra cap. si quis pecuniam. Archid.

c Sequentium.Hi consentire debent, non tamen uocandi sunt de necessitate.

d Religiosorum.ŝ.dist.xxiij.c.j. contra sed ibi dicit religiosos viros præduces, non respectu cardinalium, sed respectu laicorum.

e Si quis Papa. Pro Romano.maxime, argu.ĵ.ead. nullus pontifice.

f Aut subscriptionem. Alias subscriptiones.

g Pyctacia. Pyctacia hic dicuntur scripta obligatoria.xxx.quæst.iij.pyctacium. & secundum hoc dicitur pyctacium à pingendo. uel dicuntur munera quædā. & secundum hoc dicitur a petendo.

ADDITIO. Quidā dicunt quod est generis fœminini: unde in quibusdā libris inuenitur hæc pyctacia: sed dico esse literam corruptam: uel esse accusatiuum pluralem: & quod dicitur pyctaciolas. ĵ. xxx. vj. quæst.vij. non obseruetis.dico non esse verum,sed debet esse pyctaciola. Hug.

h Districtionis. i. districtæ constitutionis sententia.

i Pertulerit. Ar.in simonia aliquē de se cōfessum audiri cōtra socios eiusdē criminis. 6 Sed est ar. cōtra. xv.q.iij.nemini, sed subintelligendū est ibi cum simonia. & ita per hoc c.determinaŧ & suppleŧ illud.Vnde colligitur quod crimen simoniæ & crimen læsæ maiestatis æquiualēt, & æquis passib⁹ ambulant: ut xv.q.iij.sane. Et quidem quæcūque personæ recipiunŧ in accusatione in crimine læsæ maiestatis, recipiunŧ in crimine simoniæ: & cū ibi recipianŧ socij initæ factionis cōtra se, similiter & hic. Itē hic habeŧ, qđ aliqs illum cū quo simoniā cōmisit de simonia pôt accusare, & ille punietur, & iste nō: quod Hu. intelligit. ubi res nō processit ad actū, scilicet ad donationem, vel receptionē pecuniæ. Tunc enim vterq; debet deponi. Ioā. qđ ego non credo: cum crimen istud procedat ad instar criminis læsæ maiestatis, vt xv. q.iij. sane. in quo si socius criminis probat crimē, remuneraŧ: ut vj.q.j.si qs. 7 B.arg.ex. đ testi. veniens. Dicunt tñ quidā, qđ nunquā in simonia socius sociū accusat. xv. qō. iij. nemini. nisi qñ simul cōmittiŧ crimen læsæ maiestatis,ut hic. Et ad ca. sane. respondeo. ꝙ quo ad quædā,non quo ad oīa simonia æquis passibus ambulat cū crimine læsę maiestatis.Sed videŧ, qđ ille qui accusat illū,quē dicit fuisse sociū in crimine, non esset audiendus,tū ideo,quia statim puniēdus esset, ex quo sponte cōfessus est crimē suū,ut ij.q.j.nos in quē quā.tū qa turpitudinē suā allegās nō auditur, ut extra de do.inter dilectos.Sed dic esse speciale in hoc crimine,ut allegans suā turpitudinē audiaŧ: & ut confessio eius non puniaŧ: 8 tū qa nō est directa cōfessio: qñ quis ideo cōfiteŧ,ut accuset. Sed licet cōfessio accusatoris nō puniaŧ in simonia: tñ cōfessio testis puniŧ,ut extra de ele.ꝑ inquisitionē. Sed qd si cōfessus nō pôt ꝓbare crimē qđ intēdit? Videŧ qđ tūc puniendus sit: quia tacere debuit crimē,quod probare nō potuit: ut ij.q.vij.pleriq;.vj.q.ij.si tantum.quod concedo. Ioā.

k Remuneratione. Non ipso facto, sed a iudice eam impetret.

Simoniacus an socium accusare possit.

6 Adde tex. cū ibi nota. in l. quoniam. C. đ testi.

7 Alias.§ verum.

8 Itē qa nō agitur ad hoc, ut crimē suū publiceŧ: ergo non fiat ei piudicium,ut ff. de libe. agno.l.j.ī fi.Archid.

ribus institutum est) ritè ordinaretur, & in apostolatus culmen unus de cardinalibus presbyteris, aut diaconibus cõsecraretur.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. IIII.

NVllus unquam laicorum neque ex alio ordine præsumat, nisi per distinctos gradus ascendẽs diaconus, aut presbyter factus fuerit cardinalis, ad sacrum pontificatus ordinem promoueri.

Item ex eodem.

Anathematizetur episcopus monachus, uel laicus Romanã ecclesiam inuadens, & in gradum filiorum eius prorumpẽs.

CAN. V.

iij SI quis ex episcopis, uel monachis, uel laicis contra canonum, & sanctorum patrũ instituta prorumpens, in gradum filiorum sanctæ Romanæ ecclesiæ, id est, presbyterorum, a cardinalium, & diaconorum ire præsumpserit, & hanc apostolicã sedem inuadere, quilibet ex supradictis tentauerit, & ad summum pontificalem honorem ascendere uoluerit: ipsi & sibi fauẽtibus fiat perpetuum b anathema. & infra. Si quis resistere præsumpserit sacerdotibus atque primatibus ecclesiæ, uel cuncto clero ad eligendum sibi Romanum pontificem secundum canonicã traditionem, anathema sit.

Item ex concilio Leonis Papæ quarto.

Anathema sit, qui canonicæ electioni Romani Pontificis contradicere præsumpserit.

CAN. VI.

iiij SI quis ex sacerdotibus, seu primatib⁹ c nobilibus seu cuncto clero huius sanctæ Romanæ ecclesiæ electioni Romani pontificis contradicere præsumpserit: sicut in concilio beatissimi Papæ Bonifacij & Stephani legit statutũ, anathem. sit.

Item ex concilio Bonifacij Papæ tertio.

Nullius episcopi fiat electio, nisi post diem tertium depositionis alterius.

CAN. VII.

NVllus pontifice Romano uiuente d aut episcopo ciuitatis suæ præsumat loqui, aut partem sibi facere, nisi tertio die depositionis eius adunato clero & filijs ecclesiæ, & tũc electio fiat.

Sed quæritur, si duo concertantiũ temeritate electi fuerint, quis eorũ alteri præferendus sit?

De his ita scribit Honorius e *Augustus ad Bonifacium Papam* †

Si temeritate concertantiũ duo fuerint ordinati.

CAN. VIII.

SI duo fortè cõtra fas f temeritate concertantium fuerint ordinati, nullum g ex his futurum sacerdotẽ permittimus: † sed illũ in sede apostolica permansurũ cẽsemus, quem ex numero clericorum noua ordinatione diuinũ iudiciũ † & uniuersitatis consensus elegerit.

† *Hoc autem capitulum non de eo intelligendum est, qui uno per apostasiã ordinato, à cardinalibus & religiosis clericis apostolicæ sedis inthronizatur: etiã si ille apostaticus ita cathedram beati*

Accusatoribus quã doq; præmiũ dat.

impetret, ut C. qui bus ex cau. ser. pro præmio li. acci. l. j. & ita inuitatur aliquis per præmium ad accusandum: ut vj. quæstio. j. c. sunt plurimi. §. uerum. & l. si quis cum.

Cardinales presbyteri dicuntur maiores diaconibus.

a SI quis ex episcopis. Presbyterorum. Arg. cardinales presbyteros maiores esse diaconibus: & ex illis primo debere eligi, & postea ex diaconibus, si in illis non inueniatur idoneus, arg. distin. xxiij. in nomine. argu. contra. ş. c. proxi. quia ibi prius dicit diaconus, &c. Sed ordini literæ non est standum. ff. de solu. nec enim.

Adde no. p Alb. de Ros. in rub. C. de sum. Tri. Spe. in ti. đ li. cõce. §. iã nunc uidẽdum. vers. si uero omnia.

ADDITIO.

Et videas quod de hac materia no. lxiij. dist. ca. metropolitano. Archid.

b Perpetuum. Donec pœniteat. x. qõ. j. quia sacerdotes. simile extra de constit. ex literis. & instit. loc. §. adeo. Aliter sumitur. ff. pro soc. l. j. & x. quæst. ij. perpetua. extra de iureiur. ueritatis.

ADDITIO.

De hoc not. lxx. dist. sanctorum. in j. gl. & j. q. j. reperiũtur. in fi. Archid.

c SI quis. Seu primatibus. primates appellat quosdam forte nobiles, qui intersunt, ut populum arceant: qui si iuste mouerẽtur, exaudirentur.

Ad hoc arg. lxiij. dis. q̃a sancta. lxiiij. dist. quia per ambitiones. Archid.

d NVllus. Viuente. Idem dicitur extra de ele. bonæ. Sed nunquid mortuo Papa ecclesia erit monstrum sine capite, uel nunquid uniuersitas cardinalium erit caput? Si hoc dicas, cardinales tũc temporis possunt deponere episcopum, eadem ratione canonici mortuo episcopo possunt deponere clericũ aliquem. Dic ergo & ecclesiam tunc uiuere, & tamen carere capite. Argu. tamen est, q᷑ cardinales suppleant defectũ mortui Papæ. ĩ. eo. si q̃s. Ioan. melius extra de mai. & obed. his quæ. & c. cũ olim. B.

Cardinales, an suppleant defectũ mortui Papæ.

Laicus an possit de rebus ecclesiæ iudicare.

Electio facta p cardinales, si dicat contra fas esse quis erit iudex.

e Honorius. Sed quid spectat ad Imperatorem statuere aliquid de electionibus, contra id. xcvj. dist. bene? Sed istud fecit rogatu ecclesiæ. Et est argum. ad quæstionem illã, q᷑ laicus de rebus ecclesiasticis, uel spiritualibus possit iudicare. Argu. cõtra. ş. dist. xcvj. deniq;. sed ibi intelligitur præter authoritatẽ ecclesiastici prælati. de hoc dixi extra đ arbi. contingit.

† Papam. Scilicet primũ, q̃ supplicauit imperatori, ut hanc legẽ conderet, ut habet. ĩ. xcvij. distin. c. x. cuius legis principiũ Gratia. ibi posuit. c. ij. sed trũcatim uerbis dispositiuis ibi omissis, q̃ hic posuit.

SI duo. CASVS. *Bonifacius Papa rogauit Imperatorẽ Honorium, ut cõderet legem, qua doceretur quid eßet faciẽdũ, si duo apostolici temeritate certantiũ eligãtur. Cõstituit ergo Honorius, q᷑ neuter illorũ duorũ sit Papa, sed noua electione communi consensu tercius eligatur.*

f Cõtra fas. Et ideo neuter obtinet, ut ex̃. de elec. cõsiderauimus. nec priuanẽ cardinales hoc casu ptãte eligẽdi, cõtra id extra de elect. cũ in cunctis. Sed quis erit iudex de hoc, an electio sit contra fas? Non ipsi cardinales: quia si sic, essent iudices in proprio facto. Nã nullus superior pôt inueniri, ut extra de elec. licet. in fi. Dic istud ca. locũ habere, q̃n neuter est electus a duabus partibus. Vel dic q᷑ cõciliũ cõuocabitur.

† Permittimus. Et sic imperator nõ solum utriusq; in discordia electi ius abrogat, sed etiam utrunque pro ea uice inhabilem facit, & de reliquis clericis aliũ de ĩtegro statuit assumi.

† Iudiciũ. Id est, imperatoris uolũtas & electio, clero populoq; uniuerso gratũ habẽte electũ ab imperatore uel consentiente. Imperatores enĩ tũ diui uocabantur: & eorum rescripta, & iudicia diuina, ut C. p totũ,

g Nullũ. ş. di. lxiij. si for-

si forte. contra. Sed quod hic dicit fit cum utraq; pars ducitur malo zelo: ibi cum utraque pars bono zelo ducitur. & hoc patet per hæc uerba, contra fas.

[a] Si quis pecunia. Non apostolicus. Videtur per principium istius capit. quod Papa de simonia possit accusari: quia nō est apostolicus, sed apostaticus, & quia simonia hæresis est. j. q. j. eos qui. & cap. fertur. & capi. cum liqueat. & per primum capit. huius distinct. quod non credo. & loquitur hic de eo. qui per simoniam electus est ab illis, qui non habebant potestatem eligendi, non a cardinalibus. Simonia autem large dicitur hæresis: non secundum quod Papa, uel ali⁹ de hæresi potest accusari: cum scilicet errat aliquis in articulis fidei: sed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuslibet criminis repelli poterit. Sed pone, quod aliquis accusat cardinales, quod simoniace elegerint Papā (hoc enim licite potest fieri: ut ĩ. proxi.) nunquid si probata fuerit simonia, Papa deponetur? Non, arg. ij. quæ. v. interrogatum. ff. de adulte. denuntiasse. Sed quid si dum uxor tua creditur mortua, eligeris in Papam & consecraris, & uxor tua te repetit: an ei reddendus es? Vel si tu neges eam tuam uxorem esse, apud quem cognoscetur, cum Papa iudicari non possit nisi de hæresi? Respon. si reuocetur in dubiū, non est cogendus stare iudicio alicuius: imo excipere potest: domin⁹ est, qui me iudicat. ix. q. iij. aliorum. Si autem certum est, tenetur ei reddere debitum, nisi mulier induci possit ad continentiam obseruandam, uel abrenuntiabit papatui, & satisfacet uxori, &c.

Papa utrū possit accusari de simonia.

Simonia dicitur hæresis.

[†] Nicolaus. Scilicet 2. qui an. 1059. hoc sācitū Decretum (quod uidetur pars c. j. š. dist. xxiij.) edidit ad confirmandū Decretū Bndic. x. q ꝑ uim preces & ꝑtia creatus fuerat, sed 9. mēse in exiliū missus, ut apud Plati. & alios chronographos.

[a] Alias, ꝑhibetur in malis: hoc specialiter, &c.

Petri uiolenter tenuerit, ut canonica & catholica ecclesiæ electio intra urbem fieri non ualeat.

Vnde Nicolaus [†] Papa statuit dicens:

De eo qui per pecuniam, uel populari tumultu non canonica electione ordinatur.

CAN. IX.

[a] Si quis pecunia, uel gratia humana, aut populari seu militari tumultu, sine cōcordi & canonica electione & cardinalium & sequentiū religiosorum clericorum fuerit apostolicæ sedi inthronizatus, nō apostolicus, sed apostaticus habeatur. liceatq; cardinalib. & alijs clericis Deum timentibus & laicis [b] inuasorē illum anathematizare, & humano auxilio a sede apostolica pellere. Quòd si hoc intra urbem perficere nequiuerint, apostolica authoritate extra urbē cōgregati loco, quo eis placuerit, electionē faciant, cōcessa electo authoritate regēdi, & disponendi, res ĩ utilitatē Romanę ecclesiæ iuxta qualitatē, tpis, quasi inthronizatus [c] sit.

Electio uerò Romani pontificis etiam cum deliberatione prædecessoris fieri debet.

Vnde Symmachus Papa ait:

Si papa de electione sui successoris antè decernere non potuerit.

CAN. X.

Si transitus Papæ inopinatus euenerit, ut de sui electione successoris antè decernere nō possit, [d] ut š. placuit: si quidē totius in unum conuenerit ecclesiastici ordinis electio, cōsecretur electus episcopus. Si uerò (ut fieri solet) studia cœperint esse diuersa eorum, de [†] quibus certamen emerserit, conuincat [e] sententia plurimorū: sic tamen, ut sacerdotio careat, [f] qui captus promissione non recto iudicio de electione decreuerit.

Sicut suprà monstratū ē, electio summorū sacerdotū à cardinalib. & religiosis clericis fieri debet: electio uerò eorum iudicio diuino reseruata est.

Vnde Anacletus Papa ait:

Summorum pontificum electionem, sibi dominus reseruauit.

CAN. XI.

Electionem [g] uerò summorū pontificū, uel sacerdotum sibi dominus reseruauit: licet electionem eorū bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset.

[b] Laicis. ĩ. distinctio. xcvj. capi. j. contra. Sed illud generaliter prohibetur [a] in alijs, quod specialiter cōtra inuasorem apo. sedis permittitur. Vel singulis referenda sunt singula, licet clericis anathematizare, & laicis humano auxilio a sede apo. pellere. Et sic aliquis punitur simul pœna canonica & ciuili, [1] contra id extra ut lite non contesta. quoniam. in fi. Sed hoc speciale est ĩ intruso, in quo nō sufficit altera pœna. xxiij. q. v. c. quid ergo.

[c] Inthronizatus. simile. xxiij. di. i noĩe.

Electio. CASVS. *Hic est tertius articulus, ubi dicitur qđ electio successoris debet fieri cum deliberatione antecessoris.*

[d] Si trãsitus. Nō possit. ĩ. viij. qō. j. episcopo non contra. Solu. aliud est de sui successoris electione cum fratribus deliberare, quod posset fieri, ut hic permittitur: & aliud est ex testamento quasi dignitatis suæ hæredem substituere: quod ibi penitus prohibet: quia nec Papæ licet: [3] quia hoc nec Moyses potuit. viij. quæstio. j. Moyses. nec est trahendum ad consequentiã factum Petri Clementem substituentis sibi. viij. q. j. ca. j. quia & ad eius umbram curabantur infirmi. de hoc dici consueuit j. q. j. Petrus.

[e] Sententia. s. duarum partium. extra de elect. licet.

[f] Careat. Accusabitur ergo iste de simonia, nec præiudicabitur Papæ, arg. ij. q. v. interrogatum est.

Sicut. CASVS. *Hic est quartus articulus, in quo dicitur, quòd electio summorum pontificum soli Deo reseruatur, licet electio à cardinalibus fiat.*

Quod probatur sequenti capi. cuius casus planus est.

[g] Electionem. Et ita fallit regula: Ad quem spectat institutio, & destitutio. xvj. q. ij. uisis. q benedicere potest, & maledicere: qui ligare, & absoluere potest, ut xxj. dist. inferior. & ca. denique.

[1] De hoc xvj. qō. j. statuim⁹.

[†] Alias, eorū quibus.

Papa an de suo successore possit cū cardinalibus deliberare.

[3] Sed nunqđ Papa potest dare licentiam alij, ut eligat sibi successorē? certe sic. 7. quæ. 1. petisti. quare ergo nō pōt sibi eligere? Respōdet Hu. ꝙ multa sūt, quæ alijs īdulgem⁹ licite, nobis tñ talia īdulgere non licet. Episcopus eñ sæpe cū alijs dispēsat, priuilegiū uel honorem dat alijs. Sed nūqđ talia possit sibi impendere? non: quia nemo assumit sibi honorē. 8. q. 1. ĩ scripturis. secundum Hugo.

Ocauero. Hæc diſtin. diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur, ubi debeat fieri ſedes patriarchalis uel primatũ, uel metropolitanorũ, uel epõrum, uel aliorum minorum. Secũda ibi, Sedes autem. Io. de Fant.

DISTIN. LXXX.

Oca uerò ĩ quib. primates, pr̃iarchæ, archiepiſcopi, epi, presbyteri ſint ordinãdi, hæc ſunt ſecundùm Lucinum Papam & Clementem, atque Anacletum.

Ait .n. Lucinus Papa.

In quibus locis primates, uel patriarchæ debeant ordinari.

CAN. I.

Vrbes & loca, ĩ quibus primates præſidere debẽt, nõ à modernis, ſed multis ante aduentũ Chriſti ſtatutæ b ſunt tẽporibus, quarum primates gentiles etiã pro maioribus negotijs appellabãt. c In ipſis uerò urbibus poſt aduentũ Chriſti apoſtòli & eorũ ſucceſſores patriarchas d & primates poſuerunt, ad quos epõrum negotia (ſalua tamen in omnib. apoſtolica authoritate) & maiores cauſæ poſt apoſtolicam ſedem ſunt referendæ.

Item Clemens Papa.

De eodem.

CAN. II.

In illis uerò ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primiflamines eorum, atque primi legis doctores erant, epiſcoporum primates uel patriarchas beatus Petrus e poni præcepit, qui reliquorum cauſas epiſcoporum, & maiora negotia in fide f agitarent. In illis autem, in quibus dudum apud prædictos ethnicos erant eorum archiflamines, quos tamen minores eſſe tenebant g q̃ memoratos primates, archiepõs inſtitui præcepit. In ſingulis uerò reliquis ciuitatib. ſingulos, h & nõ plures epõs conſtitui præcepit, qui epõrum tantũ uocabula i ſortirẽtur: quoniam neque inter ipſos apoſtolos par k fuit inſtitutio, ſed unus præfuit omnibus.

Item Anacletus.

De eodem.

CAN. III.

Epiſcopi nõ in caſtellis l neq; ĩ modicis m ciuitatib. debẽt conſtitui: ſed pſbyteri per caſtella, & modicas ciuitates, atque uillas debent ab epĩs ordinari & poni: ſinguli n tamẽ per ſingulos titulos ſuos. Epiſcopus uerò nõ ab uno, ſed a pluribus epĩs debet ordinari. Et (ut dictum eſt) nõ ad modicam ciuitatem (ne uileſcat o nomen epiſcopi) ſed ad honorabilẽ locum titulandus eſt & denominandus. Presbyter uerò ad qualemcunq; locum in eo conſtitutæ eccleſiæ præficiendus eſt.

Item Leo Papa.

De eodem.

CAN. IIII.

Illud ſanè qđ ad ſacerdotalẽ pertinet dignitatẽ, ĩter omnia uolumus pcanonũ ſtatuta ſeruari, ut nõ ĩ q̃buslibet locis, neq; quibuſcunq; caſtellis, & ubi p antè nõ fuerũt epi conſecrentur: q cùm ubi minores ſint plebes, mi-

a Loca. Hic intitulatur lxxx. diſtin. Supra magiſter oſtendit a quibus, & quando ſint ordinandi clerici: nunc ſubdit in quibus locis ordinandi debeant ordinari. & quidem primates ibi conſtituuntur, ubi olim ponebantur protoflamines gentilium: archiepiſcopi, ubi archiflamines: epiſcopi, ubi eorum flamines. Et hoc ex maxima parte factum eſt inſtitutione beati Petri: ut ĩ. eo. ca. j. & ij.

Protoflamines. Archiflamines. Flamines.

b Vrbes. Statutæ. A gentibus. & ita eſt arg. quod cõſtitutiones gentilium ſunt authenticæ, ar. xcix. diſt. c. j. Nec eſt contra xiij. qõ. j. c. j. nã illud de parochijs, hoc de ciuitatibus.

c Appellabant. ergo bene dicitur, appello Papam, appello ſedem apoſtolicam. & Apoſtolus dixit: Cæſarem appello.

d Patriarchas. Repetitio eſt eiuſdem: quia idem eſt primas & patriarcha. xcix. diſtin. cap. j. ſicut & dicit lex, differentia tantum nominis eſt inter pignus & hypothecã. ff. de pig. res hypothecæ. §. inter pignus.

e In illis. Petrus. Argu. a tempore Petri eſſe limitatas prouincias.

f In fide. ĩ. xxiiij. q. j. quoties. contra ĩ. xvj. q. j. frater noſter. contra ubi dicitur, ꝙ tantum ad Petrum eſt referenda quæſtio fidei. ſed expone hoc in fide, id eſt, fideliter. Vel poſſunt agitare cauſas fidei, ſed non procedere ad ſententiã.

Fidei quæſtio eſt referẽda ad ſedem Petri.

Vel diſtingue, qui ſint qui dubitant. Nã ſi laici uidetur ꝙ epiſcopi poſint determinare. extra de hær. ad abolendam. ſi clerici, Papa extra eo. tit. cũ Chriſtus.

g Tenebant. Id eſt, reputabant.

h Singulos. Arg. in una ciuitate non plures eſſe debere epiſcopos. 1 De Auguſtino & Valerio fuit ſpeciale: ut ĩ. vij. q. j. non autẽ. Sed quid de Venetis, qui patriarchã habent & epiſcopũ? Sed dic, ꝙ non eſt patriarcha Venetorum, ſed Gradenſis: qui locus differt multũ a Venetijs.

1 Ad hoc extra de offi. ordi. quoniã. xxij. q. ij. ſicut. Veneti patriarcham & epiſcopũ habẽt. Adde quid ſit ciuitas, q̃d uilla, & q̃d caſtrũ, no. Bart. in lege. j. §. ſi autẽ. ff. de noui ope. nũ. & in l. ſi hæres. ff. de leg. j.

i Vocabula. Nam olim, &c. xcv. diſt. olim.

k Par. ſ̃. diſtin. xxj. in nouo. cõtra xxiiij. q. j. loquitur cõtra. Sed par fuit quo ad conſecrationem, non quo ad ad miniſtrationem.

l Epiſcopi non in caſtellis. Quandoq; tñ epiſcopus eſt ĩ caſtro. xvj. q. j. & tẽporis. ubi dicitur, Cumani caſtri ſacerdos.

m In modicis. Similiter leges in maiorib. ciuitatibus, & regalibus tantum ſunt docendæ, ut in procœmio. ff. 2

Leges ubi debent legi.

2 Cõcor. l. j. C. de ſtu. li. ur. Ro. li. xj. 3. lxx. diſ. ſanctorũ.

n Singuli. Argum. nullum debere in duabus eccleſijs intitulari. 3

o Vileſcat. quantũ ad uulgi opinionem. nã ꝓpter hoc nõ eſt uilior epiſcopus: ut xciij. di. legimus. Similiter ſponſa nõ eſt ſtatim tradẽda, ne uileſcat deſideranti: ut xxvij. q. ij. inſtitutum eſt. Simile in fide ſuſcepta per uim: ut xlv. diſt. de Iudæis. Sic epiſcopus nõ erit ſolus, ne uileſcat per hoc. xcix. di. diaconi qui. Idẽ eſt in pœnitentia non iteranda. de pœni. diſtin. iij. quamuis. & l. diſt. quamuis.

Epiſcopus nõ debet eſſe ſolus.

p Illud. Et ubi. ut & ĩ. xvj. qõ. j. felix epiſcopus. & c. multis concilijs. & xvj. q. j. plures.

q Conſecrentur. Niſi multitudo excreuerit, uel gens de

de nouo sit conuersa ad fidem: ut ĩ.xvj. q.j. præcipimus.arg.distin.xcix.nulli archiepiscopi. extra de eccle.ædifi.ad audientiam. ¹ Idem & in alio ca su.vij. q.j. temporis. xij. qõ.ij. abbatib⁹.

ª Non debere. Sed uisitatores. id est archidiaconos,uel archipresbyteros.

ᵇ Similiter autem presbyteri. ĩ.xij.q. ij.abbatibus.

ᶜ Sine præcepto. Si uolunt res ecclesiæ alienare.xij.q. ij.ab batibus. uel intellige de præcepto generali, ut xvj.q.j. cunctis. ² Sic etiã no. lxxv. dist.c.j.& hoc ratio est officij. ecclesiasti ci, secundũ Hugo.

Sedes autem. Hæc est secunda pars distin. in qua dicitur quod episcopales sedes debent esse uicinæ.Ioan.de Fant.

ᵈ Fraternitatem tuam. Longo. Dicunt quidam longo, ut xx. milliarium, argu.ff. de uerbo.sig.l. iij. melius hoc relinquitur arbitrio boni uiri,id est,iudicis,arg. ff. de iure delib.l.j. extra de offic. iud. dele. de causis. Vnde si multum distãt ciuitates illæ inter se, in locis intermedijs debet poni episcopus. Conuenienti ergo interuallo debet distingui habita consideratione situs, & qualitatis regionis ipsius, & difficultatis uiarum.sic xvj. qõ.j. & temporis. Episcopatus sunt di stinguẽdi interuallo cõueniẽti.

ᵉ Tribus.ad minus. ĩ.dist.lj.c.ult.ĩ.dist. lxiij.episcopum.

ᶠ Hæc de ordinandis. In hac distin. incipit sexta pars tractatus distinctionũ: & protenditur usque ad xciij. distinc. Et diuiditur hæc distinctio. in quatuor partes, in quarum prima probat qualiter intelligitur illud uerbũ, Oportet episcopũ esse sine crimine. Secũda ibi, Quolibet, Tertia ibi, Clericus. Quarta ibi,oportet. Ioan.de Fant.

Hæc de ordinandis. A xxv. distinct. usque ad 50. tractauit magister xiij. cap.apostolicæ regulæ.Sed quia quædam omisit, ideo ab hac lxxxj.dist.usque ad xciij.dist. nouem ca.apostolicæ regulæ repetit,non ordine illo, quo illa executus est.Et in hac exequitur illud, oportet episcopum esse sine crimine. Addit etiam de incontinentibus,in quo includitur secundũ cap. apostolicæ regulæ. & quod qui priuatur officio,debet priuari beneficio. ³ & quod archidiaconus solus non debet accedere sub prætextu humilitatis ad tabernacula matronarum. ⁴

ᵍ Sub epilogo.i. breui repetitione superiorum.

³ Vt infra ea. si quis sacerdotum. Arc.

⁴ Vt infra ead. clericus. & ca. sequen.

ADDITIO.

Et dicitur ab epi, quod est, supra & logos quod est sermo.Archid.

ʰ Apostolus. Quando elegit.i.eligi præcepit. vj.q.j.si sacerdos. Ad Tit.1.

ⁱ Ad præpositurã. i. ad quodcunque ecclesiasticum officium. Et ita patet, quod criminosus etiam à minimo ordine prohibetur, ut hic, & xxxiij. distin.ca.j. & ij. xxxiiij. dist. cognoscamus.xxiiij. distin.c. ult. hoc hodie terminatur extra de temp. ordi.c.ult. Criminosus etiam à minimo ordine prohibetur.

ᵏ Reprobaretur.ĩ. de pœ. distin.iij. septies. §. Niniuitæ.

ˡ Ordinaretur.Simi le de pœ. dist.iij.ca. pe.& di.ij. si enim.

ᵐ Fraus. Hoc uerum est cum fraudi dolus inest. Nam omnis dolus est fraus sed non cõuertitur. ff.de pact.iuris gentium. §. dolo. & sic sumitur extra de rescrip.cæterum.quãdoque large sumitur fraus. ff. de reg. iur.fraudis. Fraus est genus doli.

ⁿ Et damnatione. Solet quæri propter quæ crimina quis deponi ⁵ debet. nõ enim pro quolibet deponitur. v. quæst. iiij. in loco. Et est super hoc duplex opinio. Quidam dicunt,quod pro quolibet crimine deponitur, nisi expressũ sit Crimina digna depositione, quæ sunt. ⁵ Ad hoc extra de iu.cũ non ab homine.Archi.

---

noresque conuentus,presbyterorũ cura sufficiat. Episcopalia aũt gubernacula non nisi in maiorib. populis, & frequentioribus ciuitatib. oportet præsidere: ne (quod sanctorũ diuinitus patrũ inspirata decreta uetuerũt) uinculis & possessionibus, uel obscuris & solitarijs municipijs tribuatur sacerdotale fastigium.

Item ex concilio Laodicensi.

De eodem.

CAN. V.

Non debere ĩ uicis, & in castellis episcopos ordinari, sed uisitatores, ª id est,qui circumeãt,cõstitui: hos aũt, qui antè ad hoc ordinati sunt, nihil agere cẽsemus sine conscientia episcopi ciuitatis.Similiter autem presbyteri ᵇ nihil sine præcepto, ᶜ & consilio episcopi agant.

² Sedes aũt episcoporũ non longo interuallo debent disiungi, ut ad consecrationem sui cõprouincialis sine difficultate possint occurrere.

Vnde Grego. Augustino Anglorum episcopo.

Episcopales sedes non longo interuallo à se debent disiũgi.

CAN. VI.

Fraternitatem tuã ita uolumus ordinare episcopos, ut sibi ipsi lõgo ᵈ interuallo minimè disiungantur,quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione episcopi conuenire nõ possint. Nam episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus, ᵉ aut quatuor episcopis fieri nullatenus debet.

DIST. LXXXI.

ᶠ *Hæc de ordinãdis et ordinatoribus, atq; de singulorum graduum distinctionib. et officijs dixisse nos sufficiat. Verùm,quia aliquantulũ diffusius in his immorati sumus,ꝓcedentib. cohærẽtiæ quædã sub epilogo* ᵍ *ad memoriã subijciamus.*

Debet ordinãdus in episcopũ (ut Apostolus scribit) esse sine crimine.i.sine peccato mortali:quod nõ solùm de episcopo, sed etiã de quolibet electo ad aliquam præpositurã ecclesiæ oportet intelligi.

Vnde Augustinus scribit super Ioannem.

Sine crimine,et graui peccato debet esse,qui ordinatur eps.

CAN. I.

Apostolus Paul⁹ quãdo elegit ʰ ordinãdos,uel presbyteros, uel diacones,& quicunq; ordinandus est ad præpositurã ⁱ ecclesiæ,non ait: Si quis sine peccato est.hoc. n.si diceret, omnis homo reprobaret, ᵏ & nullus ordinaret. ˡ Sed ait,sine crimine est: sicuti est homicidiũ,adulteriũ,aut aliqua immunditia fornicationis,furtũ, fraus, ᵐ sacrilegiũ, & cætera hmõi. Crimẽ aũt est graue peccatũ accusatione & damnatione ⁿ dignissimum.

sit in contrarium, quod pro eo deponi non debet. Alij dicunt, quod nunquam deponi debet pro aliquo, nisi expressum sit. Pro quo ego dico, quod pro quolibet crimine, in quo quis est incorrigibilis, deponi debet, sed statim tamen non deponitur aliquis pro prima cõtumacia, ut xlv. distinc. licet. & lxxiiij. distin. honoratus. illud autem nõ est crimen. v. q. iiij. in loco. nec illa quorũ exempla posui. l viij. dist. ca. j. & multa exempla de hoc posui. xv. q. lviij. in summa.

Quolibet. Hic incipit secunda pars huius distin. in qua probat per xvj. authoritates sanctorum patrum, quod si clericus ceciderit in lapsum criminis post ordinationem, debet deponi. Ioan. de Fant.

a Nemo. Monitoris. id est, prædicatoris.

b Errata. i. maiora. lxviij. dist. c. j. alias contradiceret proposito Gratia. sic xxv. dist. ca. ult. & iij. quæst. vij. iudicet.

c Tantis. Literis. Et ita res iam erat litigiosa. extra de offi. iu- di. deleg. gratum.

d Obrepsit. Ex quo autem se promouerit fecit lite pendente, deponendus est, etiam si innocens inuenitur. 2 extra de accusat. Deus omnipotens. 3 ff. de lib. causa. qui de libertate. Ioã. quod falsum credo, pro- ut notaui in quæstionibus B. de hoc not. viij. quæst. iiij. nonne. Ioan. Siautem accusator per annũ tacuerit post ea potest promoueri electus, ut ff. de muner. & hon. reus. sed in episcopatu tantum tres menses dantur: ut in auth. de sanct. epis. §. iij. col. ix. nisi iudex breuius tempus fuerit moderatus, ut iiij. q. v. quisquis. argu. extra de fi. instru. accepimus. extra de appel. personas. in fi.

e Conuicto. De crimine, uel quod post accusationem fuerit ordinatus.

f Sociabitur. Sic ergo sententia lata contra ordinatum præiudicat ordinatori, sicut confessio ordinati præiudicat ordinatori, ut hic, & lix. distin. ordinatos. & hoc uidetur propter causæ cognitionem: ut dixi iij. q. vj. hæc quippe. Vel dic, quod tunc præiudicat ordinatori sententia lata contra ordinatum, quando præsens est, & scit causam agi ordinati. cum enim quasi sua causa agi uideatur, & tacet, nec defendit causam, sibi præiudicat, ut extra de sent. & re iud. quamuis. & ff. de regu. iur. sæpe.

1 Hæc est uera litera, secũdũ Lauren. & Io. de Fã.

Accusat[9] lite pendẽte ꝓmotus, an sit deponendus.

2 Cũ ista gl. cõcor. gl no. in l. reus delatus. ff. de muner. & hono.

3 Ibi no. Goffr. ꝙ si aliqs pendente accusatiõe, uel denũtiatiõe ꝓmoueat, remoueri debet, q. ꝗs innoxius sit. ff. de re mil. qui statu. & l. qui cũ uno. §. reus.

† Dic. Hæc uerior, uide quæ dixi i cõsuet. Pa risie. c. 33.

1 Quolibet itaque horũ implicatus ordinari non debet, uel si iam ordinatus ante tempus, uel si post tempus suæ ordinationis aliquod eorum admisisse conuincitur, suscepti gradus officio priuabitur.

Vnde Symmachus papa ait:

Monitoris personam non recte suscipit, qui uerbis, non operibus docet.

CAN. II.

Nemo rectè monitoris [a] personam suscipit, nisi qui actibus suis errata [b] condemnat, & amorem innocentiæ conuersatione demonstrat.

Item Cælestinus papa.

Careat ordine, quẽ præstat, qui indignum sublimare non metuit.

CAN. III.

Tantis Daniel gra-uatus testimonijs facinorum, tanta accusatione pulsatus, sacrarum (ut dicitur) uirginũ pollutus incestu episcopus asseritur ordinatus: & ut in nostri libellis scrinij continetur, quorũ ad uos quoque exẽplaria direximus, in põtificij dignitatẽ hoc tẽpore, quo ad causam dicendam missis à nobis literis [c] uocabatur, obrepsit: [d] sacro nomini ab sit iniuria. Facilius est enim, ut hanc dignitatem tali dando amiserit ordinator, quàm eam obtineat ordinatus: cui conuicto [e] sociabitur, [f] qui eum sibi credidit largiendo pontificium sociandũ. Qualis enim sit ipse quisquis tales ordinauerit, ostendit.

Itẽ ex cõcilio Niceno.

Non recipit ordo ecclesiasticus eum, qui sine examinatione uel postea confessus ordinatur.

CAN. IIII.

Si q. sine examinatione promoti ꝑsbyteri sunt, & postea examinati [h] sũt cõfessi peccata sua: & cùm cõfessi fuissẽt, uenientes homines cõtra regulã [i] eis manus ĩposuerunt, hos ecclesiasticus ordo nõ recipit. In omnib. n. quod irreprehẽsibile ẽ, sancta defendit ecclesia.

Item eiusdem concilij.

Lapsi per ignorantiam, aut contemptu ordinantium tonsurati deijciantur.

CAN. V.

Qvicunque ex his, qui lapsi sunt, per ignorantiam [k] iam ordinati sunt, uel contẽptu [l] eorum, qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat [m] regulæ ecclesiasticæ. cùm enim compertum [n] fuerit, deponẽtur.

g Si qui sine examinatiõe. Sed quid de episcopo, qui sine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon eum deponendum. in authen. quomo. opor. episco. §. oportet. & j. quæstio. j. si qui episcopi. & s. dist. xxiiij. capi. ultim. s. distinc. l. de his uero. & ca. ex pœnitentibus. Item quid si dicat episcopus se dispensasse cum eis? non est ei credẽdum, nisi probet se cum eis dispensasse, uel nisi sibi bonas literas dederit. Nã hæc res cõmissa est episcopo quærenda, non negligenda. ff. de transact. cum hi. §. si prætor. 4 debet ergo probari dispensatio, ut est expressum extra de schisma. c. ij. maxime cum episcopus dispensare non debeat sine consensu capituli, uel maioris partis: alias post errores suos semper mentiretur episcopus se cum eis dispẽsasse. quod uerum credo etiam circa notum. Hoc tamen 5 nõ nego, quin circa notam personam solo facto dispenset episcopus, ut dixi s. distin. lj. c. ult. punitur tamẽ episcopus si indiscrete dispensat.

h Examinati. cum ad maiora promouentur, scilicet ad episcopatum.

i Contra regulam. quæ interdicit tales ordinari.

k Qvicunque. Per ignorantiam, ordinantium, & dic ignorantiam iuris, uel facti, secundũ Hug.

l Vel contemptu. id est, eis scientibus.

m Non præiudicat. Factum enim prætoris iuri publico non derogat. ff. de fer. l. j.

n Compertum. Arg. quod quandocunque de ueritate constat, sequenda est. viij. dist. qui cõtempta. nam diuturnitas temporis, &c. extra de simo. non satis. inducit tamen dispensationem. xxxv. q. viij. de gradibus. 6 & extra qui matri. accu. pos. per tuas.

Episcopus clericos sine examinatiõe ordinãtis punitio.

4 Et sic intelligit extra de fil. presbytero. ueniens. secundum Lauren.

5 Licet ita habeat in antiquis apparatibus: tamẽ secundum istã correctioné B. Brix. non est de glo. sed ita debet esse, ut hic est posita cũ additione B. Brix. secũdum Ioã. de Fã. hoc ponit in suo apparatu sicut iacet.

6 Aliqui habẽt hoc extra qui ma. accus. possunt. ꝑ tuas. ut hic habet: sed nõ debet eẽ, qa illa decretal. est remota: fuit tñ intertia compilatione, eodem tit.

Maxi-

Item Innocentius.

Alienus fiat a ministerio, qui illud uiuẽdo illicitè polluit.

CAN. VI.

MAximianus [a] filius noster qualem detulerit querelam, [b] libelli [c] eius series annexa declarat, qui zelo fidei, atque disciplinæ ductus nõ patitur ecclesiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios asserit procreasse, & ideo fratres libelli huius, qui subiectus est, tenore perspecto, [d] eos qui talia perpetrasse dicuntur, debetis in medio collocare, discussisq; obiectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si conuinci potuerint, a sacerdotali remoueantur [e] officio: quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt: atque alieni efficiantur a ministerio, quod uiuendo illicitè polluerunt. [f]

Item Eugenius Papa.

Cuilibet ab ordine deponendo, episcopi prouidentia locus pœnitentiæ deputetur.

CAN. VII.

SAcerdos, aut quiuis alius in ordine ecclesiastico prouectus, si in eo [g] scelere inuenitur, quo abijciendus cõprobetur, depositus prouidẽtia episcopi bene prouiso loco [h] constituatur, ubi peccata lugeat, & ulterius non committat.

Item ex concilio Maguntinensi.

Retruduntur in monasterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt.

CAN. VIII.

DIctũ est nobis presbyteros propter suã negligentiã [i] canonicè degradatos, & seculariter gradu [k] amisso uiuere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Vnde statuimus, ut gradu amisso, agendæ pœnitẽtię gratia in monasteriũ, aut in canoniam regularem mittantur. Si uero hoc fieri causa quælibet prohibuerit, vbicunque sint, pœnitentiam agere non desistant. Si autem amisso gradu secülariter [l] uiuere uoluerint, & pœnitẽtiam agere neglexerint, ab ecclesiæ communione separẽtur.

Item Isidorus.

Mutatio loci aliquando ualet conuersis ad pœnitentiam.

CAN. IX.

VAlet [m] interdum [n] conuersis pro salute suæ animæ mutatio loci: plerunque enim dum mutatur locus, [o] mutatur mentis affectus. Congruum est ergo inde etiã corporaliter euelli, ubi quisq; illecebris deseruiuit. Nam locus, ubi quisque prauè uixerit, in aspectu [p] mentis apponit, quod sæpe ibi quisque cogitauit, uel gessit.

---

[a] MAximianus. Infra.iij.quæst.ij.quia ẽa.

[b] Querelam. Subaudi criminalem. nam clericus erat iste. Non enim laicus posset istos accusare. ij.q.vij.per totum.nisi forte patronus prælatũ de dilapidatione, quia tunc sua interest, argu. xvj.q.vij. filijs. alias laicus nõ auditur de hoc crimine, ut xxviij. di. consulendum.

Patronus prælatum de dilapidatione accusare potest.

[c] Libelli. Per hoc quod dicit libelli, & postea, presbyteris, argumẽtatur q̄ qs in eodẽ libello plures accusare posit. Ioan. Quid iuris sit de hoc, no. plene.ij. q.j. prohibentur.in gloss.quæ incipit quæstus. B.

Accusari possunt plures simul.

[c] Libelli. i. chartæ, quam Papa misit xxx.quæst. iij pyctacium. B.

[d] Perspecto. Videtur ergo quod non sufficiat si authentice ipsum exhiberet sed ut etiã teneatur exhibere libellum, quẽ porrexerat Papæ, ut vij.qõ j. præsentiũ.& lv.di.præcepta. & maxime ubi procurator impetrauerat literas, & dubitatur an ille de hoc habuit speciale mandatum, ut extra de rescript. nõnulli.uel an fuerit excõmunicatus. ut extra de probat. post cessionem.

[e] Remoueantur. Ergo presbyter propter simplicẽ fornicationẽ deponit: ut xxvij. qõe. j. ut lex contra.& j. lxxxij. distin. c. presbyter. & xxxiiij. dist. fraternitatis. Ioã. cõiter aũt dicit q̄ pro simplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci sine illo uitio inueniantur, ut l. dist. quia sanctitas tua.

Presbyter an p̄ simplici sit fornicatione deponẽdus.

[f] Polluerunt. Quãtum ad se. xlix. dist. c. ultimo.

[g] SAcerdos. Si in eo. Ergo pro omni causa non deponitur. B.

[h] Prouiso loco. Id est, monasterio, ut cap. sequenti.

[i] DIctum. Negligentiam. Nota, quod aliquis æque deponitur propter negligentiam, sicut propter dolum. lxxxvj. distinct. c. j. & xj. qõe. iij. placuit. & c. distin. quoniam. & extra de sta. mon. cum ad monasterium. in fin. & C. de offic. præfec. ori. si quos. & ff. de custo. & exhib. re. l. carceri. & l. milites. quod intelligo cum crassa est negligentia. ut j. quæst. j. quicquid. & ff. de verborum significa. magna.

Negligentia, q̄nque dolo comparatur.

[k] Gradu. Argu. pro illis, qui dicunt exauthoratum priuari sacramẽto. [1] Vnde colligitur talẽ posse uerberari, sine sacrilegio, argu. est ad hoc l. dist. accedens.

[1] Arg. cõtra. j. q. j. quod quidam. vers. si forte. Clericum depositũ verberãs incidit in canonẽ.

[l] Seculariter. Hic patet q̄ depositus secundũ regulam ecclesiasticam tenetur uiuere. arg. ad hoc. xxxij. dist. si qui uero. & xx. q. iij. eos. vnde uerberans eos incidit in canonem, & ecclesia eos tueri debet, nisi sint incorrigibiles, ut extra de iudic. cum nõ ab homine. Ioan. quod falsum credo, cum sit exauthoratus & nudatus omni priuilegio. [2] B. Sed nũquid qui hoc modo detruditur ĩ monasteriũ, ibi cogit esse perpetuo? quod videtur dist. l. c. j. j. ea. si quis clericus. Sed dic hoc esse in arbitrio iudicis, & secũdum qualitatẽ delicti. Nam quandoque ad tẽpus detruditur, ut ij. qõ. j. in primis. q̄nq; iubetur peregrinari per orbẽ, ut de pœ. distin. vj. sacerdos. Quandoq; traditur curiæ seculari: ut xj. qõ. j. statuimus. alias nunquã cogitur quis inuitus ingredi monasteriũ, nisi propter delictum, ut xx. q. j. sicut. & lv. di. si euangelica. Ioannes.

[2] Arg. ad hoc liiij. distinct. c. ij. in fin. vbi d̄ hoc Detrusus in monasteriũ an cogatur ibi perpetuo esse.

[m] VAlet. Gratia cooperante.

[n] Interdum. Interdum nocet, ut s. dist. lxxiiij. quorundam. & C. quomodo & quando iudex. l. v. sed valet si fiat ex charitate.

[o] Mutatur locus. j. xxxv. quæst. vj. ab isto die. j. distinct. lxxxvj. fratrem.

Delictorũ memoria an sit bona.

[p] In aspectu. Memoria delictorum, quæ est concupiscentia, detestabilis est. [3] xv. q. j. mulier quæ autem est ad compunctionem, illa bona est. Nullum enim tale delictorum remedium est, sicut eorum cõtinua memoria. de pœ. di. iij. Iudas. de pœ. di. j. c. quis aliquando. §. his authoritatibus. uers. non tibi dico. & versic.

[3] Ad hoc xxxij. qõ. vij. non solũ in pric. vbi de hoc.

Item ex sexta synodo Aurelianensi.

Clericus adulterasse conuictus, uel confessus, in monasterium retruditur.

CAN. X.

j SI quis clericus adulterasse, aut confessus aut conuictus fuerit, depositus ab officio communione [a] concessa in monasterium toto uitæ suæ tempore detrudatur.

Item Pelagius Papa Constantino defensori.

De eodem.

CAN. XI.

ROmanus ecclesiæ Thianensis clericus pro crimine adulterij, quod admisisse perhibetur, a clericatus ordine depositus in monasteriũ hic ĩ vrbe Romana [b] ad agendã pœnitentiã ex nostra iussione detrusus est.

Item ex canone apl'orũ.

In crimine captus presbyter, uel diaconus deponatur, sed non communione priuetur.

CAN. XII.

PResbyter aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto, [c] aut homicidio captus est, [d] deponatur, non tamen communione priuetur, si paruerit sententiæ. Dicit enim scriptura, [e] Non iudicat Deus bis [f] in idipsum.

Idem.

De eodem.

CAN. XIII.

ij SI quis episcopus aut presbyter, aut diaconus post diaconij gradum acceptum fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur: & ab ecclesia proiectus, inter laicos [g] agat pœnitentiam.

Item ex concilio Aurelianensi.

De eodem.

CAN. XIIII.

SI diaconus, aut presbyter crimen capitale commiserit, simul & ab officio & à communione [h] pellatur. Si uerò pro reatu suo se ab altaris communione sub pœnitentis professione submouerit, his quoq; si alij defuerint, & causa certa necessitatis [i] exoritur: † poscentem baptisma liceat [k] baptizare. [l]

Vnde Grego. omnibus per regnum Italicum & Theutonicorum.

Non ingrediantur ecclesiã presbyteri, diaconi, subdiaconi, qui in fornicationis crimine iacent.

CAN. XV.

iij SI qui sunt presbyteri, diaconi, uel subdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex parte Dei patris omnipotentis, & sancti Petri authoritate, ecclesiæ introitum vsque dum pœniteant [m] & emẽdent. [n] Si qui uerò in peccato suo perseuerare maluerint, nullus uestrum eorum præsumat audire [o] officium: quia benedictio eorum vertetur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante domino per prophetã. Maledicam [p] (inquit) benedictionibus uestris. (Malac. 2. a) Qui uerò huic saluberrimo præcepto obedire noluerint, idololatriæ peccatum incurrent, Samuele testãte, & beato Greg. instruẽte, Peccatũ ariolandi est nõ obedire, & scelus idololatriæ non acquiescere. (1. Reg. 15. e) Peccatum igitur paganitatis [q] incurrit, quisquis dum Christianum se esse asserit, sedi apostolicæ obedire contemnit. [r]

Item Alexander secundus episcopus regi Dalmaticorum.

Officio, & beneficio priuetur ep̃s, presbyter, uel diaconus uxorem suscipiens, uel susceptam retinens.

nunc autem. & quãdoque bona est memoria rei ad terrorem, ut vij. quæst. j. denique. in fin.

[a] SI quis clericus. Communione. scilicet fidelium & sacramentorum. H. Alij dicunt. s. fidelium, non autem fratrum. argu. j̃. ead. si diaconus. Archid.

[b] ROmanus. Romana. Sed qua ratione detruditur ibi, cum aliunde esset? qa ibi forte commiserat, ut in auth. ut nulli iudicum. §. si uero.

[c] PResbyter. Aut furto. Sed qualiter laici probabũt istud esse, cum non possint testificari contra clericum? ij. quæst. vij. episcopi.

Laicus cõtra clericum testari nequit.

[d] Captus est. Et conuictus. extra de iudi. cũ non ab homine de hoc dixi l. dist. de his. j. & c. si quis diaconus. [1] vnde quum capitur detineri debet per xx. horas diurnas & nocturnas, ut uideatur, ut ff. de adult. capite. Sed nec testibus admissis creditur, nisi a principio clericũ in adulterio uiderint. nec laicis credetur de hoc, quia laici oppido nobis infesti sunt. ij. q. vij. laici. Vel dic, captus per sententiam, uel per confessionẽ [2] propriã, uel rei euidentiã, ut extra de coha. cle. vr̃a. & c. vlt.

[1] Adde qualiter probatur adulteriũ, uel fornicatio not. Bart. in l. ij. §. fin. ff. de adul. & in l. quærebaĩ. ff. de testa. milit.

[2] Nõ em̃ sufficit, si capiaĩ, nisi alias cõuincatur, uel confiteatur, ar. xij. q. j. nõ dicatis. xv qõe. ulti. c. ult. licet contra videatur hic dici, ut l. dist. de his vero. & c. si quis diaconus. secundũ Hugo.

[e] Scriptura. Extra de iudi. at si clerici. de pœnit. dist. iij. c. sunt plures §. authoritas. ff. nau. caupo. licet. §. ulti.

[f] Bis. i. perfecte.

[g] SI quis episcopus. Inter laicos. hoc intellige quando crimen venit in notitiam populi: ut s̃. xxvij. di. presbyter. [3]

[3] Vel cũ ex hoc magnũ scandalum ortũ est, ut l. dist. sacerdotes.

[h] SI diaconus. A communione. Corporis Christi, uel ad tempus. & sic soluitur contra. illius c. presbyter. uel expone. i. beneficio, & soluitur contra. s̃. ea. c. presbyter. [4]

[4] Nõ est extranea ista expositio, quia beneficia clericorũ cõia sunt. xxxij. dist. c. præter hæc. xxj. q. j. c. si.

[i] Necessitatis. Argu. alicui licere causa necessitatis baptismũ cõferre, cui nõ licet aliud sacramẽtũ cõferre. j̃. de cõse. di. iiij. cõstat. j. q. j. sicut Christus. contra. s̃. distin. l. c. qui sub gradu.

[k] Liceat. Cum solennitate. alias etiã laicus hoc posset.

† Cõcor. tex. in l. si libertus. ff. de bon. liber. & l. sed & hæ. §. prætor. ff. de procura.

[l] Baptizare. Dic ut v. di. q sub gradu.

[m] SI qui. Dum pœniteant. Ex hoc determinantur contraria. s̃. di. lxj. miramur. versi. sicut enim.

[n] Emendent. Ex hoc uidetur, quod sicut tales ipso facto suspẽduntur, sic ipso facto per contrarium restituitur eis officium, ut dixi xxxij. distin. nullus. Argum. ad hoc xv. qõ. vj. nos sanctorũ. & xvj. qõ. vij. si quis deinceps. [5]

[o] Audire. s̃. xxxij. distin. nullus. & ca. præter hoc. sed j̃. xv. qõe. viij. sciscitantibus. contra. sed ibi soluam.

[5] Dicit L. hoc speciale esse in notorio.

[p] Maledicam. Id est, reprobabo, uel reputabo maledictionem cũ benedixerint [6] uobis.

[6] Vel dic, ut not. j. q. j. maledicam. & ca. multi. Archidia.

[q] Paganitatis. Id est, infidelitatis.

[r] Contemnit. Qualiter sit hoc intelligendum, dixi xxij. dist. omnes. xix. di. in memoriã. & cap. nulli. Ioannes.

Si

a Si quis. Diaconus. uel subdiaconus, ut in ca. seq.
b Decidat. Quo ad executionem, prout patet in sequenti litera. sed nec statim debet suspendi, sed ex pectari debet per quadraginta dies. extra de cohabi. cler. sicut ad extirpandam. sed illud dispensatio est. ius enim erit, quod statim deponatur. s. ead. ca. j.

Clericus qui uxorē accepit, an statim sit suspendendus.

c Si quis sacerdotum. Officium. Ex his duobus capitulis habes, quod cui interdicitur officium & beneficium. Quādoque tamen permittitur beneficiū, & non officium, ut 50. distinc. studeat. & xxviij. distin. presbyterum. quandoque econuerso, ut j. q. v. ca. j. quandoque etiam punitur in persona, & non in rebus, ut xvj. qō. vj. cognouimus. & cap. illud.

Beneficiū qn̄q; permittit, & n̄ officiū.

d Cogatur. Ergo per electionē unius uel per renuntiationem intelligitur alij abrenuntiatum. s. viij. dist. quo iure. C. de furt. l. j. ff. de tribut. quod in hæredē. §. eligere. ff. de regu. iur. l. nemo. §. quoties. Argu. contra. ff. quorum lega. l. j. §. iij. & ar. plura de hoc inuenies xiij. q. j. in fin. Ioan. Solu. ubi sunt aliqua repugnantia, eligendo unum, renuntiat alteri. alias secus. B. de pœni. distin. j. ca. conuertimini. §. itē si antequam.

Eligēs unum renū tiat alteri.

e Eos. Beneficio. infra. xvj. qō. vj. illud argu. ff. de pecul. l. j. C. de usu. l. ult.

f Ministri. Propriæ uxoris. maxime, quia idem est in aliena. Et not. quod dicit inuadere, quia iam non est uxor quo ad debitum reddendū. s. lxxvij. distinctio. episcopus. cum qua uotum emisit: & si eam cognoscat, incestum committit, & filij erunt illegitimi, & serui. xv. q. ult. cum multæ. Est tamen uxor quo ad administrationē. xxxj. dist. lex. & plus peccat cum ista, quā cum soluta. Hug. arg. contra. j. dist. proxi. proposuisti.

Vxorē cognoscens cū qua uotum emisit: incestū cōmittit. Ad hoc xxxiij. q. v. qd deo. sed uideas quod not. 30. quæ. 1. nosse. i gl. ille tamē. in fin.

g Sacrarij. id est, sacrorum uasorum.
h Ab offerentibus. id est, sacerdotibus, qui offeruut, id est, conficiunt. Vel expone: nec ad oblationem alijs porrigendā. quasi dicat, nec ipsi sumant corpus Christi, nec alijs porrigant. Vel melius hoc uuit dicere: diaconi nec exerceāt officium diaconale, nec presbyteri presbyterale. Vel expone, nec ab offerentibus, id est, subdiaconibus. qui offerre solent diacono patenam cum eucharistia.

Offerētes, qui dicuntur.

CAN. XVI.

iiij Si quis amodo episcopus, p̄sbyter, aut diaconus a fœminā acceperit, uel acceptam retinuerit, à proprio gradu decidat b usque dum ad satisfactionem ueniat. nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat.

Itē clero Mediolanēsi.

De eodem.

CAN. XVII.

Si quis sacerdotum, uel diaconorū, uel subdiaconorum officiū c contumaciter deserēs fœminā sibi potius eligit: sicut spōte ob fornicationē dimittit officiū, ita ob p̄uaricationē dimittere cogat d ēt inuitus beneficium.

Item populo Mediolanensi.

De eodem.

CAN. XVIII.

Eos ēt, qui ut fornicari eis liceat diuinū officium derelinquunt, & a Deo recedentes, diabolo & operib. eius seruiūt: sicut se iustissimè ab officio alienos faciūt, ita beneficio e ecclesiarum priuatos esse iudicamus.

Item Lucius papa.

De eodem.

CAN. XIX.

Ministri altaris, presbyteri, siue diaconi ad dominica tales eligantur officia, qui continentiam seruent. Si uerò post ordinationē suam ministros cōtigerit propriæ uxoris f inuadere cubile, sacrarij nō intrēt limina: neq; sacrarij g portitores fiant, neq; altare contingāt, neq; ab offerentib. h holocausti i oblationē suscipiāt: neq; ad dominici corporis portionē accedant, k neq; propinēt, neq; sine maioris natu authoritate minora l gerāt officia: urceū sanè ad altare, uel calicē nō suggerāt.

Idem.

Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur.

CAN. XX.

3 Clericus sol9 ad fœminæ tabernaculū non accedat, neq; properet sine maioris natu sacerdotis iussione, nec solus p̄sbyter cū sola fœmina m fabulas misceat: nec archidiaconus sub p̄textu humilitatis, n aut officij frequenter o ītret domicilia matronarum, aut fortè per clericos aut domesticos matronæ mandet aliquid secretè. p Si agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa a liminibus ecclesiæ arceatur.

De eodem.

PALEA.

Sed si fortè aliqua intercessio fuerit, epo

ADDITIO.

xcj. dist. cleros.

i Holocausti. id est, eucharistiæ. & dic intransitiue.

k Accedant. Presbyteri. id est, non conficiant.

l Minora. id est, minorum ordinum officia sine licentia superioris. & planum est capitulum: ut xvj. quæstio. vj. illud. Argu. contra C. de usufruc. l. ultima. & ff. de supel. leg. l. j.

Clericus. Hæc est tertia pars distinct. in qua dicitur quod archidiaconus non debet frequentare domos matronarum, uel aliarum mulierum, nec mittere xenia per clericos. & hoc probatur in sequē. cap. Io. de Fant.

m Fœmina. argum. ex solitudine, uel societate præsumi pro aliquo, uel contra. j. ead. in omnibus. & capitu. clerici. argumen. xviij. quæstione. secunda in decima. & ca. diffinimus.

Præsumptio sumitur & solitudine & societate

n Humilitatis. prætextu enim pietatis non est committenda impietas. ff. depositi. l. si hominem. & xxx. quæstio j. nosse. & xiiij. dist. quod ait.

o Frequenter. Ratione frequentiæ, p aliquo, uel contra aliquem præsumitur, similiter ex longa mora argum. xxxiiij. distin. quorundam: xix. distin. Anastasius.

Cōcor. tex. i l. cū ali9. C. de cur. fur. & in l. fin. §. pen. C. de bon. quæ libe.

p Secrete. Magis enim peccat occulte peccans, quā manifeste: ut xix. distin. Anastasius. Sed contra. ff. de ritu nup. l. ult. ff. de autho. tut. pupillus. §. ul. qui enim male agit, odit lucem. xviij. q. ij. perniciosam. extra de offi. iudi. deleg. consuluit. & extra ut eccle. benefi. ut nostrum. Ioan. Sol. ubi quis magis contemnit, ibi magis peccat, siue secrete, siue palam. De hoc xl. distinctio.

Peccare uter magis dicit, an occulte an manifeste delinquens.

po suggeratur : et si talis est ad quã ire debeat, ipse per interuẽtũ pergat. sin autem, de latere suo dirigat cũ duobus, aut tribus testibus. Nemo tamẽ cũ extranea habitet fœmina, nisi soror, aut proxima fuerit : & cum magna sollicitudine fiat. non enim ignoro malitias satanæ.

Ex decreto Eugenij Papæ.

De eodem.

PALEA.

SI quispiã sacerdotũ, i. presbyter, uel diaconus, uel subdiaconus de quacunque fœmina crimine fornicatiõis suspectus, post primã, secundam et tertiam admonitionẽ inueniatur fabulari cũ ea, & aliquo modo conuersari, excommunicetur : fœmina uerò canonicè iudicetur. [a]

Item Gregorius.

Simul cum mulieribus sacerdotes habitare non licet.

CAN. XXI.

OPortet sacerdotes (quib. domini populus cõmissus est) cum magna constantia uigilare super dominicas oues, ne lupinis morsibus (id est, diaboli stimulis) lanientur. Neque enim hoc silere debeo (quod cum graui animi tristitia & amaritudine dico) sacerdotes cũ fœminis habitare conspicio: quod nefariũ [b] est dicere, uel audire, & contra sanctorum canonum sancita. Vbi enim talis fuerit commorantium cohabitatio, antiqui hostis stimuli [c] nõ desunt. Ideoq; admonendi sunt, ut non antiqui hostis decipiant fraude, quatenus iuxta Apostoli uocẽ, non uituperet ministerium nostrũ. (2. Cor. 6.) Cauere enim oportet nos fratres ab illicitis, ut mundas ualeam[us] manus ad dominũ leuare. scriptum est enim : Sancti estote: quoniam sanctus ego sum. (Leu. 20. b) Si quis uerò præsumpserit aliter agere, sacerdotij sui honore priuetur. Vnde omnimodo cauendum est fratres, ne fallamus [d] populum, & illud prophetæ dictũ impleatur in nobis. Sacerdotes mei contaminãt sancta, & reprobãt legem. (Soph. 3. a) quos & alius propheta increpauit dicens: O uos sacerdotes, qui fallitis [e] nomen meum, & dixistis, In qua re fallim[us] nomen tuum ? quibus responsum est: Offerentes ad altare meũ panes pollutos. (Mala. 1.) [f] Non est mihi uoluntas in uobis, dicit dominus : & sacrificiũ nõ accipiam de manib. uestris: quia polluti estis.

Item Symmachus.

De eodem.

CAN. XXII.

VOlumus, [g] ut sacerdotes prohiberi debeãt, ne cum mulieribus conuersentur, excepta dũtaxat matre, uel sorore, uel uxore: [h] quæ castè regenda est.

Idem in registro.

De eodem.

CAN. XXIII.

LEgitur [i] quòd beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens: quæ cum sorore mea [k] sunt, sorores meæ [l] non sunt. Docti ergo uiri cautela, magna nobis debet esse instructio.

---

stinctio. homo Christianus.

[z] Et extra de celebra. miss. & hoĩe. & xxxij. qõ. iiij. nemo. ibi uide.

SI quispiam. Hæc palea habet extra de cohabit. cler. & muli. cap. ij. ibi exponitur.

[a] Iudicetur. No. quod ratione delicti mulier efficitur de foro ecclesiæ. Archidia.

OPortet. Hæc est quarta pars distin. in qua probat per decem cap. sanctorum patrum, quod cum clericis non debent cohabitare suspectæ mulieres, nec solus cum sola debet confabulari. Ioan. de Fant.

[b] Nefarium. Id est, horribile. nam si nefarium esset dicere, male fecerat Greg. dicendo.

[c] Stimuli. Nam ex cohabitatione præsumitur accessus. xviij. quæstio. ij. diffinimus.

[d] Ne fallamus. Publicum enim testimonium & opinio non est fallenda. C. de lati. liber. tol. l. j. §. sed & qui scimus. & argumen. xxvij. distinctio. quod interrogasti.

[e] Qui fallitis. Dicũtur enim fallere, ex quo habent uoluntatem fallendi: [a] nec minus peccant. de pœnit. distin. j. si cui. alias autem non fallunt. xxiiij. qõ. iij. Deus. mentiri enim Deo, &c. de conse. distin. ij. panem.

[a] Adde gl. in l. uẽdicatio. ff. de rei uendic. Bar. ĩ l. quæ de tota. e. ti.

[f] Pollutos. quantum ad sacerdotes. xliiij. dist. c. ult.

ADDITIO.

Ad hoc xlix. di. c. ulti. de conse. distin. iiij. quæris. & j. q. j. quod quidam. Arch.

[g] VOlumus. Quod dicitur in istis capi. uidetur corrigi extra de coha. cle. & mul. c. j. Vel intellige illud quando personæ sunt suspectæ, uel secum habent suspectas. Sed usque ad quem gradum, licet clericis cum consanguineis habitare? Dici potest, quod usque ad secundum in linea transuersa li. j. ea. c. cum omnibus. sed in ascendente uel descendente usque ad septimum, uel hodie usque ad quintum: quia cum his naturale fœdus nihil sæui criminis, &c. ut extra de cohabi. cler. à nobis. & C. de epis. & cleri. l. eum qui. etiam si illæ personæ iuuenes sint. Vltra secundum uero distingue, an suspectæ sunt, quia iuuenes sunt: an non, quia sunt senes: & tunc potest, in primo casu non. Sic etiam distingue in ancillis. & sic intellige j. eo. c. fœminas. Sed contra, nonne clerici debent simul dormire. xij. q. j. necessaria? sed hoc de alijs, qui simul non uiuunt. Ioan. Et no. quod illi decre. c. a nobis. est standum, quæ ultima est de illa materia, & corrigit decre. primã. illius tituli. B.

Clerici cũ mulierib. cõsanguineis habitare possunt.

[h] Vel uxore. s. distinct. lxxvij. episcopus. arg. contra. sed hoc de senibus, illud de suspectis. Vel loquitur hic secũdum antiqua tempora. Vel solue, ut ibi dixi. & quod dicit caste, quia castitas, &c. xxxj. dist. Nicena.

[i] LEgitur. Argu. q[uod] etiam a licitis debemus abstinere, si eorum occasione peruenitur ad illicita. arg. dist. lxiij. cap. quia sancta. §. uerum. xj. q. iij. priuilegium. & xxj. dist. denique.

Abstinere à licitis quãq; debemus.

[k] Mea. Et hoc intellige cum tales sunt consanguineæ, quæ sine alijs esse non possunt. Vel intellige de episcopo, cui non licet aliquam habere secum. C. de episc. & cler. authẽ. episcopo. Laur.

Episcopus nullã secũ habeat mulierẽ.

[l] Sorores meæ. quia

Item ex vij. synodo.

De eodem.

CAN. XXIIII.

IN omnibus obseruare conuenit, ut certus [a] quis, & certo tempore, & certo loco, [b] & certis personis, uel apparere clericus, uel loqui debeat mulieribus, ut excludatur omnis nefanda suspicio. Certè solum ad solam accedere nulla religionis ratio permittit. melius est enim duos [c] esse simul quam unum. simul enim & fidelius & tutius res geritur. Væ enim uni, quia si ceciderit, non est qui erigat eum.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

De eodem.

CAN. XXV.

CVm omnibus omnino clericis extraneæ fœminæ non cohabitent, sed solæ matres, auiæ, & materteræ, amitæ, sorores, filiæ fratrum aut sororum, & quicunque ex familia [d] domestica necessitate etiam antequam ordinarentur [e] iam cum eis habitabant, uel si filij eorum iam ordinatis parentibus uxores acceperunt, aut seruis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.

Item ex conc il. Laodi.

De eodem.

CAN. XXVI.

NOn oportet ministros altaris, uel clericos quoslibet, aut se cōtinentes, & omnino [f] Christianū, cum mulieribus lauacra habere cōmunia. Hæc est enim apud gētiles prima reprehensio.

Item Grego. Ianuario episcopo Carolitano.

De eodem.

CAN. XXVII.

ARchidiaconum tuum (ut audio) habitare cum mulieribus prohibuisti, & nunc usque in ea prohibitione despiceris: qui nisi [g] iussioni tuæ paruerit, eum sacro ordine volumus esse priuatū. [h]

Item ex concil. Tolet.

Venundentur ab episcopo, quæ appetunt consortia clericorum illicita.

CAN. XXVIII.

QVidam clerici legitimum nō habentes coniugium, extranearum mulierū, [i] uel ancillarū suarū, (quæ īterdicta sunt) consortia appetunt. Ideo quæcunque clericis taliter coniunctæ sunt, ab episcopo auferantur, & venundentur, [k] illis pro tempore relegatis ad pœnitentiam, quos sua libidine infecerunt.

Vnde Syricius Papa Imerio episcopo, ca. xij.

Non habitent mulieres cum clericis, nisi quas necessitudo excusat.

CAN. XXIX.

FOeminas non alias in domo clericorum esse patimur, nisi eas tantùm, quas propter solas necessitudinum causas habitare cum eis synodus Nicena [l] permisit.

Itē ex conci. aphri. iiij.

Nisi maiorum iussione ad fœminarum domicilia clerici non accedant.

CAN. XXX.

CLerici uel continentes [m] ad uiduas, uel virgines (nisi ex iussu uel permissu episcoporū aut presbyterorum) non accedant: & hoc nō soli faciant, sed cum conclericis, uel cum his, cum quibus episcopus aut presbyteri iusserint. Nec ipsi clerici uel continentes soli ad uiduas uel virgines accedant, ut se inuicem uisitent.

Socij mei socius nō est meus socius.

quia socius socij mei, socius meus non est. ff. pro. so. nā socij. nec uasallus mei uasalli, meus vasallus est: sicut nec libertus mei liberti, libertus meus est. ff. de verbo. sig. Modestinus. nec frater fratris mei frater meus. ff. de ritu nupt. l. generali. §. inter priuignos.

[a] IN omnibus. Vt certus. id est ille, ad cuius spectat officium. xviij. qō. ij. in decima.

Præsumptio sumitur ratione numeri, loci, tēporis, & personæ. Eccles. 4.

[b] Loco. In hoc ca. habes præsumi contra aliquem, & pro aliquo ratione numeri, loci, temporis, ratione etiam personæ & causæ. xxiij. qō. viij. occidit. & xxix. dist. sciēdum. & xviij. qō. ij. diffinimus.

[c] Duos. Argu. quod melius est esse duos simul quam unum, vt vij. quæst. j. illud. xij. q. ij. nobis. Arg. contra. ff. de admi. tut. l. iij. §. quod in tutoribus. si. ff. de exer. act. ne in plures. & Adam dum solus fuit, non peccauit, ut de pœ. dist. ij. qñ Adam. Argu. cō tra. xxj. qō. ij. sicut vij. qō. j. in apibus. Sol. horum Brocardorum est, ut referas te ad id de quo agitur. Licet enim binarius reprobet. xxxij. qō. j. nuptiæ. non tñ quo ad oēm significationem. xxviij. q. j. sæpe. i. non quo ad oēm locum in quo ponitur. & solue per cap. sæpe.

Personarum coniunctarū separatio.

[d] CVm omnibus. Ex familia. Quis enim ferret cōiuges a viris, uel patres a filijs separari? C. communia vtriusque iur. possessionem. argum. ad hoc xj. qōe. iij. quoniam multos. dura enim esset talis separatio. ff. de fun. instru. quæsitum. §. saltuarium.

[e] Etiam antequam ordinarentur. Idem si post. sed ideo dicit, quia forte non haberet necesse tot personas recipere iam ordinatus, ut filius duceret uxorem in domum patris clerici. sed si prius ante ordinationem patris iam eam habebat in domo, non debet eam eijcere. Nam Turpius eijcitur, quā nō admittitur hospes. extra de iureiuran. quemadmodum.

Balnea multis periculosa sunt.

[f] NOn oportet. Et omnino. Vnde si uir accedit ad balneum extraneæ mulieris, priuatur donatione propter nuptias, & mulier dote si cum uiro alio habuit balneum. C. de repud. l. ulti. imo etiam infamis est, qui tenet mulieres custodientes balneatorum vestes, ut ff. de ijs qui not. infa. athletas.

[g] ARchidiaconum. Qui nisi. ut xxiiij. quæ. iij. de illicita.

[h] Priuatum. Post trinam commonitionem, [1] ut extra de cohabi. cleric. & mulie. si quispiam.

[i] QVidam. Mulierum. Id est, ancilllarum.

[k] Et venundentur. Et hoc si filios habuerint. si autem filios non habuerint clauduntur in monasterio: ut di. xxxiiij. fraternitatis. ne filij pereant propter eorum absentiam. Item hic subaudi, quādo contrahunt cū eis, tanquam cum uxoribus, alias non concedo, quod uenundari debeant, uel in seruiturem redigi propter simplicem fornicationem. ar. xv. qō. ult. ut notaui xxxij. distin. eos & xxxiiij. distinct. fraternitatis.

[1] Et dicūt quidam quod nō est canon latæ sentētiæ, sed ferendæ, ut patet in decre. hic al lega. si qspiā. Arch.

Mulierū cum clericis cōtrahentium punitio.

[l] FOeminas. Synodus Nicena. quæ est. s. ea. in omnibus.

[m] CLerici. Continentes. Vt sunt conuersi & deuoti.

ADDITIO. ij. quæst. ij. duo. xxvij. qō. j. ut lex.

Testes ꝓferēdi sūt qui ꝓ reo deponūt.

a Aliqui. Hoc nō potest intelligi, nisi de laicis propter literam præcedentem. Sed quid si duo clerici dicunt me commisisse fornicationem cum aliqua tali die, duo laici dicunt me fuisse secum tota die in alio loco? dico præponēdos laicos, quia stant pro reo. Ad hoc facit qđ not. in auth. de hære.& falc. §. si nō ab sunt. ubi dicit ꝙ talis assertio habet in se implicitā affirmatiuā Archid. & ita patet hic, ꝙ clericus potest se purgare quādoque cum laicis, ut xviij. quæstio. ij. in decima. ut ibi dixi.

b AD reatum. Vitæ. Coguntur enim quandoque sanctimoniales propter defectū rerum operas aliquas facere clericis uel alijs, & per talē familiaritatē & propter rerum defectū cogūtur aliqua turpia facere. Præcipitur ergo hic, qđ si aliquæ sunt pauperes, ꝙ eps eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperū. Si obijcias. ꝭ. de cōse. di. v. nunquā. ubi nunquā permittit, imo iubetur ne sint otiosæ, sed faciant calathos uel similia, illud intellige, quod ecclesiæ possunt facere operas, non extraneo. liiij. dist. si seruus. in fin.

Sanctimonialibus pauperib. debet prouidere episcopus. Moniales otiosæ esse non debent.

c VIduæ. Infra lxxxvij. distinct. c. j.

GEneraliter. Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur quod episcopus debet prouidere pauperibus secūdū posse suū. s. illis, qui laborare nō possunt. Secūda ibi, Proposuisti. Tertia ibi, Qui aūt. Io. de Fāt.

d Generaliter. Depingitur lxxxij. dist. in qua tractat adhuc magister de cōtinētia ministrorum: & addit quod si quis ministrorum fornicationem committit & agat pœnitentiā, ex dispēsatione pōt remanere in ordinibus, ut ꝭ. ea. c. ulti. Et referuntur hæc duo quæ dicūtur in hac dist. ad id, oportet episcopum esse sine crimine. & ad id, oportet esse monogamum. tamen præmittit in c. j. qualiter episcopi pauperibus & infirmis debeant prouidere.

ciant, sed cum clericis, vel cū quibus episcopus, aut presbyter iusserit, nec episcopi ipsi, aut presbyteri soli habeāt accessum ad huiusmodi fœminas, sed ubi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui a Christiani.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Episcopi prouideant, ne occasione temporalium, clericorū familiaritatibus virgines socientur. CAN. XXXI.

AD reatū episcopi pertinet, uel presbyteri, qui parochiæ præest, si sustentandæ uitæ b præsentis causa adolescentiores viduæ uel sanctimoniales clericorum familiaritatibus subijciantur.

Item ex eodem.

CAN. XXXII.

c VIduæ, quæ stipendio ecclesiæ sustentantur, tam assiduę in Dei opere esse debent, ut meritis & orationibus suis ecclesiam adiuuent.

DIST. LXXXII.

ps GEneraliter d et pauperibus et ijs, qui suis e manibus laborare nō possūt, f episcopus necessaria ꝓuideat.

Vnde in Aurelianensi concilio legitur.

De eodem.

CAN. I.

e Qui suis. Pauper enim qui laborare potest, si se immiscet eleemosynæ Imperatoris, redigitur in seruitutem. C. de mendi. uali. l. j. lib. xj.

f Non possunt. Ei qui potest laborare, non debet ecclesia prouidere. integritas enim & robur mēbrorum in conferenda eleemosyna est attendēda. C. de men. vali. l. j. lib. xj. quia robusti de cibo securi sine labore, frequenter iustitiā negligunt, ut v. q. v. non omnis. & dicit gl. super Matthæū, iustius feceris si iniuste petentem correxeris, quam si dederis, &c.

Ecclesiā potētibus laborare nō debet prouidere.

E Piscopus pauperibus g uel infirmis, qui debilitate faciente suis manibus laborare nō possunt victum & vestimentum (inquantum sibi possibile fuerit) largiatur.

Item Innocentius h Exuperio Tholosano archiepiscopo.

Qui uoluptatem officio præposuerit, modis omnibus submoueatur. CAN. II.

i PRoposuisti quid de his obseruari debeat, quos in diaconij i ministerio, aut in officio presbyterij positos incōtinētes esse, aut fuisse generati filij k prodiderunt. De his etiā manifesta est diuinarum legū disciplina, & beatæ recordationis Syricij episcopi monita eui dētia commearunt, † ut incontinentes in officijs positi talibus, omni honore ecclesiastico priuarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola l continētia oportet impleri. Est enim uetus admodum sacræ legis authoritas, iam inde m ab initio custodita, ꝙ in templo n anno uicis o suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, ut seruientes sacris oblationibus, puros, & ab omni labe purgatos sibi uendicent diuina ministeria, neque eos ad sacra officia fas sit admitti, qui exercent etiam cum uxore p carnale consortium, quia scriptum

g EPiscopus. Pauperibus. ꝭ. distinc. lxxxvij. cap. j. & secundo.

h Innocentius. Qui fuit tertius à Syricio.

i PRoposuisti. Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur, quod puniantur sacerdotes & diaconi, qui non seruauerunt sententiam Syrici de castitate. Io. de Fant.

i Diaconi. Ideo non dicit de subdiaconis, quia non erat tunc sacer ordo, non tamen poterant contrahere, xxxij. dist. si qui.

† manarunt.

k Filij. Filius enī est argumentū ambulans super terrā de incōtinentia patris. xxviij. distinc. priusquam.

Filius ambulans super terrā testatū patris incontinentiā.

l Quod sola. Id est, à solis continentibus, ut lxxxiiij. di. cū in præterito.

m Iam inde. i. de hoc articulo.

n Quod in templo. Sufficit ergo scholari ad hoc, ut stipendium consequatur, ut sua uice seruiat ecclesiæ, scilicet cum ibi est.

o Vicis. i. septimanæ. alias est dies ꝓ anno: ut xxx. quæstio. ij. hoc ipsum.

Dies pro anno inuenitur.

p Cum uxore. Multo ergo fortius si cum alia.

ADDITIO.

Dic ꝙ propter reuerentiā sacramentorum vult eos esse sanctos. i. mundos ab omni labe mortali uel ueniali, spirituali uel corporali. ꝙ non potest esse, quando carnaliter uxoribus commiscentur, secundum H.

Scriptum

est, a Sancti estote, b qm ego sanctus sum, dicit Dñs Deus vester. Quib⁹ vtiq; propter sobolis successionẽ, uxoris usus propterea fuerat relaxatus, quia ex aliena tribu ad sacerdotium nullus fuerat ausus accedere: quo magis c ipsi sacerdotes, uel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus & sacerdotium, uel ministerium sine successione est: nec præterit d dies, qua uel a sacrificijs diuinis, uel baptismatis e officio uacẽt. Nã sic Paulus ad Corinthios scribit dicens, Abstinete uos ad tempus, ut expeditius vacetis orationi, & hoc utique laicis præcepit. f Multò magis igitur sacerdotes, quibus & sacrificãdi & orandi iuge officium est, semper debebunt ab hmõi cõsortio abstinere: quia si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo merito se posse exaudiri credit, cùm dictum sit, Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed coinquinata est eorum mens & conscientia. Sed fortasse hoc sibi licere credit, quia scriptum est, unius uxoris g virum. non dixit hoc, ut permaneat h in concupiscentia generãdi, sed propter incontinentiam i futuram. k Quod apertius declarauit dicens, Qui autem sunt in carne, l Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu. Sed ea planè m dispar & diuersa n sententia est. Nam si ad aliquos forma ecclesiasticæ uitæ pariter & disciplinæ, quæ ab episcopo Syricio ad omnes prouincias o cõmeauit, non probatur p peruenisse: his ignoran-

Sufficit ita esse scriptum.

Leu. 20. b

Idẽ tenet Spec. I tit. de eo q. mit. in poss. uers. porro. & Bart. in l. mulier. §. ꝓponebatur. ff. ad Turpil.

1. Cor. 7. a

De hoc leg. & no. de cõsec. dist. ij. omnis hõ.

Affirmatiua in negatiuam resoluit.

Cõcor. text. in l. nõ debet. ff. de dolo & in l. nã etiã. ff. de inoffic. testamen.

Clericis continentiam quis primo indixit.

Tit. 1. b

Apostoli de cõtinẽtia nihil constituerunt, sed solo exemplo illam docuerũt.

Rom. 8. b

Arg. ad hoc supra xxxij. dis. placuit. ubi de hoc. sed dictũ hoc oĩno falsum ẽ, nisi ĩtelligas de ꝓmouẽdis. & sic not. H. xxviij. distinc. de his. in fin.

Probare tenet, qui dicit se non citatum.

a Scriptum est. Sufficit ergo ita scriptum esse, licet sit durum. arg. xix. dist. in memoriam. ff. qui & à quibus li. ma. l. prospexit.

b Estote. Argu. contra. xxxj. dist. Nicena. nam castitas est cum propria coniuge.

c Quo magis. Id est, quanto magis.

d Nec præterit. Præter sabbathum magnum, & diem præcedentem, ut de consecr. dist. iij. in sabbatho. Vel dic sacrificijs, id est, officijs diuinis.

e Vel baptismatis. Cum necessitas exigit. alias baptismus, qui fit cum cerei benedictione & nouẽ lectionibus, bis in anno tantum fit. de consecra. distin. iiij. proprie.

f Præcepit. Id est, persuasit, ut xxxiij. quæst. iiij. Christiano. Vel præcepit uxoribus nolentibus continere. Vel dic preceptum esse, cũ uir accipit corpus Christi, ut scilicet, non exigat, sed reddere tenetur omni tẽpore. de cõsec. dist. ij. c. omnis.

g Vxoris. Id est, non ideo dicit esse virum uxoris unius ut ea utatur tempore sacerdotij.

h Vt permaneat. Arg. uoces affirmatiuas resoluendas in negatiuas. argu. s. dist. xxvj. vna tantum. & c. unius.

i Sed propter incontinentiam. i. ut ea mortua contineat, & secundam non ducat: & sic negatiue legitur unius. i. non plurium. argu. extra de testibus. licet.

k Futuram. Id est, quam timebat.

l In carne. Id est, carnaliter uiuentes.

m Sed ea plane. Hic respondet consultationi, & reuertitur ad constitutionem Syricij, de qua dixerat. Dicit autem Hugo, & alij quod Syricius bis emisit constitutionem. Primo illam, quæ erat data ab apostolis. s. ut in sacris ordinibus nullus contraheret, & si contraheret, deponeretur, ut lxxxiiij. dist. cum in præterito. Hæc fuit primo ab apostolis statuta, sed quia exoleuerat, renouata est à Syricio. procedente tempore referebatur quæstio de talibus, de quibus Innocent. hic loquitur. Sed tamen quia quidam prætendebant ignorantiam primæ constitutionis Syricij, inde sumpta occasione Syricius aliã edidit humaniorem, mitigando rigorem primæ. s. ut ignorantes excusarentur, ut infra eo. plurimos. & hanc formam scribit. s. secundæ Innocentius Exuperio. & ꝙ scripsit bis Syricius, patet ex hoc cap. & seq. ubi dicitur, quòd quidã excusantur ignorantia constitutionis Syricij. Sed qualiter hoc, dicetur in prima constitutione. Quidam dicunt, quod non dedit de hoc facto, nisi semel constitutionem, renouando constitutionem apostolorum, & mitigando eam cum sua distinctione. & secundum hoc eadem est causa decisionis Innocentij, nisi ꝙ Innocentius utitur distinctione circa cõstitutionem Syricij, & Syricius circa constitutionem apostolorum. Tertij dicunt, ꝙ Syricius duas emisit constitutiones, sed in nullo renouauit apostolorum constitutionẽ, quia apostoli nihil constituerunt de continentia. argu. xxxj. di. quoniã. & dicit Hug. quod quædam constituit ecclesia, quæ nõ fuerunt statuta ab apostolis, ut de continentia ministrorum. xxxv. qõ. j. cum igitur. §. hac itaque. in fin. Quod autem dicitur. j. lxxxiij. dist. cum in præterito. quòd s. apostoli docuerunt, uerum est exemplo. xxxj. dist. omnino. non constitutione. sed de hoc dixi xxviij. distinc. diaconi. Prima ergo cõstitutio Syricij fuit de continentia, ut quicunque uellet promoueri ad sacros ordines, faceret hoc non tantum promissa, sed etiam præeunte continentia. hoc innui videtur lxxxvij. dist. quicunque. Sed quia illa non seruabatur a quibusdam prætendentibus ignorantiam, ideo aliam fecit cũ dist. j. eo. plurimos. Nec fecit primam, nisi in promouendis. Promotos enim non posset adstringere sine suo uelle, sicut nec posset Papa constituere de acolythis iam promotis, ne contraherent. argum. xxxij. q. j. integritas. Io. quod falsum est, 4 cũ habeat plenitudinem potestatis. ij. qõ. vj. decreto. nec legibus adstringitur, ut. ff. de leg. & constit. princeps. & C. eod. digna vox. Bar. nec in primo vel in secundo capitu. habes quod Syricius aliquam constitutionem fecerit, sed inuehitur in secundo cap. contra incontinentes, de quibus consultus fuerat, distinguendo, imo potius dispensando: quod patet ex uerbo monita. in principio capitu. & per uerbum admonitionem. in fi. & dic commeauit non constituendo, sed ignoscendo & dispensando, ut infra ea. presbyter.

n Et diuersa. Diuisa, & bimembris. nam recipit diuisionem, id est, distinctionem. Et hoc de secunda.

o Prouincias. Pro maiori parte.

p Non probatur. Ex hoc uidetur ꝙ qui dicit citationem ad se non peruenisse, quòd hoc non tenetur probare, sed potius aduersarius tenetur probare, quòd ꝑuenit ad eum: cum talis negatiua non possit probari: ut extra de elect. bonæ. Sed non est uerum: quia credendum est uerbo nuntij, donec contrarium probetur, ut not. iiij. qõ. iij. c. si testes. §. item testes quos. sic ergo expone, non probatur peruenisse, id est, probatur

tur

Conſtitutio publice ꝓmulgata, intra quod tempus ligat.

Ignorantiã probare quis cogitur propter præſumptionem.

a Dicunt qui iuris apicibus ĩuigilant, regulare eẽ ignorãtiã nõ debere probari, ſed ſciẽtiam.

Ignorãtia quomodo probatur.

2 Ad hoc facit qđ leg. & no. extra de ſen. excõ. ſi uero. & de homic. ſignificaſti. j. & de ura. calũ. cap. ij.

† Sacramẽto. Idẽ late Iaſ. § ſed iſtæ. inſtitu. de actio.

3 Cõcor. gl. fi. in l. ſi cui. & ibi Bar. ff. de accuſ.

Collegiũ nunquid iurar̃ poſſit.

Decretũ non ligat ignorantes.

Leuit. 20. b

tur non perueniſſe. Cum enim conſtitutio ſit publice promulgata, quilibet eam tenetur ſcire, ut xvj. diſtin. quod dicitis. extra de poſtu. præla. ad hæc. xij. q. ij. qui & humanis. & ſecundum leges tenetur eã quilibet ſcire uſq; ad duos mẽſes: ut in auth. ut factæ nouæ conſtitutioni. §. j. col. vj. ſecundum canones uſque ad ſex menſes: ut xviij. di. decernimus. Quia ergo præſumebatur perueniſſe ad iſtos, tenebãtur ipſi probare ignorantiam. & hoc eſt generale quod propter præſumptionẽ cogitur ꝓbare aliquis ignorantiam: ut hic, & extra de elec. innotuit. & j. q. j. ſi qui a ſimoniacis. & C. de peri. tu. l. pe. alias qui dicit aliquẽ ſciuiſſe, hoc tenetur probare, 1 ut iij. qõ. ix. indicas. & ff. de admini. tut. l. hoc autem. quid enim peccat q̄ præſentis legis inſcius priſtinam ſequitur obſeruantiam? ut C. de teſt. iubemus. in fin. Sed qualiter probat ſe aliquis ignoraſſe? dico ſuo ſacramẽto, 2 † ut xxxiiij. qõ. ij. in lectum. extra de ſent. excom. ſi uero. ut not. iiij. qõ. v. quiſquis. in fi. 3 Ioan. Vel etiam alio modo, ſi poteſt probare ſe fuiſſe in alio loco, & forte ſi præſumptio eſt contra eum, non crederem iuramento ſuo. B. Sed quid ſi collegium, uel aliquis conuentus dicit ſe ignoraſſe, nunquid tunc omnes iurabunt? dico ꝙ ſufficit, ſi epiſcopus cũ maioribus de capitulo iurat: ut ff. de condi. & demonſtr. municipibus. Alij dicunt qđ eo ipſo probatur ignorantia, qđ non probatur ſcientia, ut C. qui mil. non poſ. ſuper ſeruis. lib. xij.

a Ignorantibus. Decretum non ligat ignorantes. ff. de decre. ab ordin. fac. l. ultima. ff. locati. l. ſi ignorans.

tibus a uenia non negabitur, b ita ut decætero penitus incipiant abſtinere: & ita gradus ſuos in quibus fuerint inuenti, retentent, ut eis non liceat ad potiora conſcendere: quibus in beneficio eſſe debet, quòd hunc ipſum locum, quem retinent, non amittunt. Si qui autem ſciſſe formam uiuendi miſſam a Syricio deteguntur, c neque ſtatim cupiditatem libidinis abieciſſe, illi ſunt modis omnibus ſubmouẽdi, qui poſt admonitionẽ cognitã, præponendã arbitrati ſunt uoluptatem.

Item Syricius Papa.

De eodem.

CAN. III.

PLurimos ſacerdotes Chriſti atque leuitas poſt longa cõſecrationis ſuæ tempora, tam de coniugijs proprijs, quàm etiã de turpi coitu ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere, quia in ueteri teſtamento ſacerdotibus ac miniſtris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptor uitiorum, ſi exiſtimat, quòd in lege Moyſi paſſim ſacris ordinibus a Deo noſtro relaxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur ſancta ſanctorum, præmonet dicens, Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter? cur etiam procul a ſuis domibus anno uicis ſuæ in templo habitare iuſsi ſunt ſacerdotes? Hac videlicet ratione, ne uel cũ vxoribus ſuis poſsint carnale exercere commercium, ut conſcientiæ integritate fulgentes munus acceptabile Deo offerrent, quibus expleto deſeruitionis ſuæ tempore, uxoris ſuæ uſus ſolius ſucceſsionis cauſa d fuerat relaxatus: quia non ex alia, niſi ex tribu Leui quiſquam ad Dei miniſterium præceptus fuerat admitti.

Item.

De eodem.

CAN. IIII.

QVia aliquãti de quibus loquimur (ut tua e ſanctitas retulit) ignorantia lapſos f ſe eſſe deflent, his hac conditione miſericordiam g dicimus non negandam. ut ſine ullo honoris augmento in hoc, quod deiecti h ſunt, quandiu uixerint officio perſeuerent, ſi tamen poſt hoc continentes ſe ſtuduerint exhibere. Hi uerò qui illiciti priuilegij i excuſatione utuntur, & ſibi aſſerunt ueteri hoc lege conceſſum, nouerint ſe ab omni eccleſiaſtico honore (quo indignè uſi ſunt) apoſtolicæ ſedis authoritate deiectos, nec unquam poſſe ueneranda tractare myſteria, a quibus ſe ipſi dũ obſcœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla præſentia cauere k nos præmonẽt

ADDITIO. Ad idem xij. quæſt. ij. de laicis. ubi de hoc. Dic quod decretum ſecundum canones ligat ignorantes: ut dixi xix. diſtin. cap. j. ſuper ſumma, ibi uideas. Archid.

b Negabitur. Argu. neminem ligari antequam conſtitutio ad eum peruenit. argu. di. xxxj. ante trienniũ. xxxvj. qõ. ult. ſi autem. xij. qõ. v. ſicubi. & xlvij. diſt. quoniam. xiiij. qõ. iiij. ſi quis oblitus. liiij. diſtin. ex antiquis.

c Deteguntur. Eo ipſo quod non probant ignorantiam, cum ad omnes commeauerit.

PLurimos ſacerdotes.

d Solius ſucceſsionis cauſa. Pręcipue. nam & cauſa incontinentiæ. xxxij. quæſtio. ij. c. ſicut non omnis. §. his ita.

QVia aliquanti.

e Vt tua. Cum ergo hic ſcribat uni, & in præcedenti c. dicatur ꝙ conſtitutio Syricij Papæ ad omnes prouincias commeauit, patet qđ duas emiſit Syricius conſtitutiones, & eti quia hic dicit, ignorantiã reſpectu primæ.

f Lapſos. Reſpectu. ſ. ſecundæ conſtitutionis.

g Miſericordiam. Quia illa ignorantia iuris nõ eos excuſat 4 a toto, ſed quia facilius cũ eis diſpenſatur. Alij dicunt, ꝙ unã tantũ emiſit, & dicunt, ignorantia apoſtolicæ conſtitutionis.

h Deiecti. i. lapſi.

i Priuilegij. Argu. contra eos, qui prætendunt ſe non debere dare decimas quia prædeceſſores ſui nõ dederunt, & ſic uti uolunt priuilegio ſuorum antiquorũ. extra de deci. c. ij. & c. quamuis. Itẽ arg. cõtra illos, q̄ pro ſui iuris tuitione cõſuetudines antiquas allegãt, ut xxxij. q. iiij. nemo. & j. q. 4. c. ul.

k Cauere. Arg. ex præſentibus futura præſumi.

4 Adde, ꝙ q̄ñq; iuris ignorãtia excuſat a pœna ꝓpter ruſticitatem, non aũt excuſat a nullitate actus ut not. in l. j. C. de interdict. matrimo. ĩter pup.

Conſuetudo antiqua nõ excuſat.

Præſumi ex præſentibus circa futura.

præsumi, arg. di. l. si quis diaconus. di. lj. præterea.
ADDITIO. Hoc not. xviij. distinc. peruenit.
a Vt abscindantur. Sic xvj. q. j. in canonibus. xxiiij. q. iij. ecce.

Qui autem. Hic incipit tertia pars huius dist. in qua quæritur qualiter pœnitentia imponatur sacerdoti lapso in fornicationem, ita quod possit postea celebrare. Et respon. quòd decem ann. debet pœnitere. Io. de Fant.

b Presbyter. Hoc cap. intelligunt quidam de dispensatione, alij de iure: quia episcopus post peractam pœnitentiam tenetur dispensare. arg. 50. distin. domino sancto. & ca. ut constitueretur. Vnde dicunt hodie pro fornicatione neminem deponendum, nisi in ea perduret. & ideo quia hodie fragiliora sunt corpora nostra, quam olim erant. xxxiiij. distin. fraternitatis. Licet eadem ratione debes dicere de quolibet crimine: ut j. eo. ca. uersi. eadem quoque. & no. s. pro xi. dist. ca. Maximianus.

Fornicationis cā hodie nemo est deponēdus.

c Apostolorum. Hic concilium dispensat contra Apostolum in pœnis, ut s. dist. proxim. presbyter. sic s. xxxiiij. dist. cognoscamus. & cap. lector.

Cōcilium cōtra apostolū dispensat.

d Authoritatem. Hanc non habemus in corpore canonū beati Syluestri.

e Decem annis. Alibi dicitur, quòd sacerdoti pro fornicatione imponitur pœna xij. anno. & episcopo. xv. xxx. q. j. c. si quis sacerdos. & capi. non debet. alibi. vij. ut xxxiij. q. ij. hoc ipsum. Sed uarietas delicti inducit uarietatem pœnæ, scilicet cum fornicatio est simplex, uel incestuosa, poterit sacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate personæ. xxvj. q. vij. tempora.

Sacerdotis fornicarij pœnitentia.

f In uesperam. Nam ea hora debent comedere ieiunātes, de consec. dist. j. solent.

Ieiunātes uespera comedere debent.

g Pœnitere. s. dist. proxi. si quis episcopus. contra & xxviij. dist. presbyter. contra. Sed expone publice, id est, solenniter.

h Sagimine. Arg. quod licet comedere de sagimine illis diebus, quibus oua & caseum licet comedere. iij. distin. denique.

Sagime & lardum die ueneris cōmedēr licet.

i In choro. ut ibi ministret.

k Vocem. quam nō habemus in hoc corpore.

l Tres legitimas ferias. s. ij. & iiij. & vj. feriam, ut j. ea. innuitur. de conse. di. iij. ieiunia. & xxij. q. v. cap. j.

Feriæ legitimæ sunt tres.

m Expleto. Ergo reconciliandus est quis peracta parte pœnitentiæ, & si tota finita non sit, ut xij. quæstio. ij. de uiro. extra de furt. ca. ex literis.

n Denarium. Et ita potest dare denariū pro ieiunio, qd' spūale est: nec tamē simoniā committit: quia cū Deo intelligitur contrahere. sicut nec lex Iulia de ambitu locū habet in Romana ciuitate: imo spūale dat hic tantū, scilicet eleemosyna p spūali. Bene facit ad hoc: quia sicut ære peccatorum iste se uendidit, ut xv. q. j. nō est quod cuiquā. ita & pecunia sua se redimat. de pœnitē. dist. j. medicina. Et est arg. p cōmutatione pœnæ. xxxvj. q. j. de rapt. Nunquid autem potest hic ieiunare p aliū? qd' vr. quia denarium pōt dare, ut se redimat à ieiunio, ergo multo fortius p alterius ieiuniū pōt liberari. Itē qa ieiuniū uiui liberat mortuum: ut xiij. q. ij. animæ. de pœn. di. vj. c. j. quod cōcedo si per ppinquā psonā ieiunet. & debet iste denarius esse talis, quòd non euincat ab eo, cui donat: alias non cōtigeret liberatio, ut C. de sent. & interlo. libera. ff. de leg. iij. qui concubinam. §. si hæres. Quia nō intelligitur datū, quod euinci potest, ut ibi dicitur. arg. xiiij. q. v. c. immolans. Sed nunquid pœnitens sua authoritate potest hāc cōmutationē facere? Dicunt

Adde nec etiā simonia. not. gl. & Bart. in l. Barbari⁹. ff. de offi. præto. & in l. j. gl. j. ff. ad legē Iul. de ambi.

Ieiunari pōt per alium.

Ad hoc facit, quia liberat qs iurando p alium: ut not. lxiij. dist. tibi. argu. contra extra de offi. de leg. c. fin. cum simi. Archi.

Pœnitentia imposita authoritate propria mutari nō pōt.

in futurū: si quilibet episcopus, presbyter, aut diaconus (quòd non optamus) fuerit talis inuētus: iam nunc sibi omnē per nos indulgentiæ aditū intelligat obseratum: quia ferro necesse est, ut abscindātur a uulnera, quę fomentorum non sentiūt medicinam.

3 Qui autē propter peccata iubent deponi, post condignam pœnitentiā, in suo ordine poterunt reparari.

Vnde in Gangrēsi concilio legitur.

Quæ pœnitentia sit imponenda sacerdoti, qui de fornicatione conuictus fuerit.

CAN. V.

Presbyter b si fornicationē fecerit, quanquam secundùm canones Apostolorū c debeat deponi, tamen iuxta authoritatē d beati Syluestri, si in uitio non perdurauerit, si sua sponte cōfessus adiecit, ut resurgat, decē annis e in hūc modū pœniteat: tribus quidem mēsibus à cæteris remotus, pane & aqua à uespera in uesperā f utatur: tātùm autem diebus dominicis & præcipuis festis modico uino & pisciculis atq; leguminibus recreetur, sine carne & sagimine, ouis & caseo utatur: sacco indutus humi adhæreat: die ac nocte misericordiā Dei omnipotētis imploret. Finitis trib. mensibus cōtinuis exeat: tamē in publicū nō procedat, ne grex fidelis in eo scandalū patiat. Nec enim debet sacerdos publicè pœnitere, g sicut laicus. Postea aliquantisper uirib. resumptis unum annū & dimidiū in pane & aqua expleat, exceptis dominicis diebus & præcipuis festiuitatibus, in quibus uino & sagimine, h ouis & caseo iuxta canonicā mensurā uti poterit. Finito primo āno & dimidio, corporis & sanguinis domini (ne induresçat) particeps fiat, & ad pacē ueniat: psalmos cum fratribus in choro i ultimus canat, ad cornu altaris nō accedat, iuxta beati Clementis uocē k minora gerat officia. Deinde uerò usq; ad expletionē septimi anni omni quidē tēpore (exceptis paschalib. diebus) tres legitimas ferias l ī unaquaq; hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto m septimo anni circulo, si fratres, apud quos pœnituerit, eius congruā pœnitētiā laudauerint, eps in pristinum honorē, iuxta beati Calixti papæ authoritatē, eum reuocare poterit. Sanè sciendum, quòd secundam feriam unum psalterium canendo, aut unum denarium n pauperibus dando (si opus est)

redimere [a] poterit. Finitis aūt septē annis, deinde usq; ad finē decimi anni sextā feriā [b] (nulla iterueniente redemptione) obseruet in pane & aqua. Eadē [c] quoq; pœnitētia erit sacerdoti de omnib. alijs peccatis, & criminib. quæ in depositionē eū inducunt. Neque hoc cuilibet onerosum uideatur, si sacerdos post lapsum dignè (ut supra dictum est) pœnitens ad pristinos redeat honores.

DIST. LXXXIII.

1 ps PRouidendū [d] quoque ē, ne is, qui ad ordinādum eligitur, et si à proprio uitio uideatur alienus, consentiendo alienis coinquinetur, ut Symmachus papa ait, Nō est grandis differentia an lethū inferas, [e] uel admittas. Mortē enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cùm posit, non excludit.

Hinc Gregorius septimus ait:

Suspendatur episcopus ab officio, clericorum suorum fornicationi consentiens.

CAN. I.

SI quis episcopus fornicationi presbyterorū, diaconorū, uel crimini incestus in sua parochia pretio, [f] uel precib. interueniēte cōsenserit, uel cōmissum authoritate offici sui nō impugnauerit, ab officio suspendatur. [g]

Item Augustinus.

Maximè ecclesiam lædit, qui sub noīe sanctitatis delinquit.

CAN. II.

NEmo quippe nocet in ecclesia Dei amplius, quam qui peruerse agens, nomen, uel ordinē sanctitatis, & sacerdotis habet. Delinquētē nanq; hunc redarguere [h] nullus psumit: & in exemplū culpa uehementer extenditur, [i] quādo pro reuerētia ordinis peccator honorat. Eps itaque, qui taliū crimina nō corrigit, [k] magis dicendus est canis īpudicus, quā episcopus.

Item Innocentius.

Qui non resistit erroribus, consentit.

CAN. III.

ERror, cui non resistitur, approbatur: & ueritas, cum minimè defensatur, opprimitur. Negligere quippe, cum posis [l] perturbare

Dicunt quidam quod sic, [1] quod nō concedo in pœnitentia imposita ab homine, [2] ut extra de uoto & uoti redemp. ex multa. in fi. Ioan. Sed certe quod hic dicitur de denario authoritate huius canonis facere potest pœnitens: nec decretalis illa in aliquo contra dicit. Bart.

[a] Redimere. Argum. ea quæ facere tenemur, alia æquiualentia faciendo posse recompensari, & ita commutationem pœnarum posse fieri: argum. xxxvj. quæ. j. de raptoribus. dist. xij. non cogantur. contra. j. q. j. nullus episcopus. ij.

[b] Sextam feriam. Ergo quartam posset redimere. quod enim de una negatur, de alia concedi uidetur. xxv distin. qualis.

[c] Eadem. Non tamen eadem dispensatio est in omnibus: quia in aliquibus prohibetur. 50. distinct. miror.

[d] PRouidēdū. Hæc distin. diuidit in duas partes, in quarū prima punit negligētes prælaros, & qui gaudent adulationibus: & hoc probat per septem authoritates. Secunda ibi, Quanquam. Ioan. de Fant.

[d] Prouidendum. In duabus superioribus distinctionibus tractauit magister, quod ordinandus debet esse sine crimine proprio. In hac, distinctione ostendit, quod non debet alienis criminibus consentire [3]

[e] Inferas. Simile est ĩ. lxxxvj. distin. pasce. & extra de sent. excom. quantæ. & patet hic qđ medicus gratis tenetur curare pauperem infirmum: quia plus debet ualere apud eum uita illius, quam propria pecunia, ut lxxxvj. dist. non satis. Sed quid si infirmus diues est, & nihil uult dare medico: nunquid gratis tenetur eum curare? Videtur quod non, cum nemo de suo cogatur facere beneficium: ut x. q. ij. precarie. cum etiam medicus licite potest recipere mercedem: [3] ut xxiiij. q. v. non sane. Dico quod [†] tenetur eum curare suis impensis: [4] & si conualuerit, repetat expensas: quia utiliter gessit negotium eius, ut ff. de neg. gest. Pomponius. etiam si moriatur æger, pōt petere impensas: quia sufficit si utiliter cœpit gerere, licet euentus non sit secutus: ut ff. e. tit. sed an ultro. ff. de offi. præsi. illicitas. §. sicuti. Nec potest ei obijci, quod causa pietatis fecerit sumptus illos, nisi esset propinquus infirmo, [5] ut C. eo. alimēta. Sed quid si infirmus prohibet ne aliquæ medicinæ dentur ei? tunc dicunt quidam, quod medicus nullam habet actionem, ut C. de neg. gest. l. ulti. Sed dico, q eum inuitum potest curare, sicut inuitū posset extrahere de domo ruitura. xxiij. quæ. iiij. ipsa pietas. Inuito enim potest cōferri beneficium: ut xlv. distin. & qui emēdat. [6] Imo psumo ipsum fuisse furiosum cum illa uerba dixit in ægritudine: ut ff. de condi. insti. quidam. & extra de succes. ab intest cap. fin. Sed quid dices: si quis uult me interficere, nisi dem ei pecuniam: nunquid teneor ei dare, ut me liberē a morte? ita uidetur, per hoc qđ hic dicit, & lxxxvj. dist. non satis. in prin. Dicunt tamen quidam solos prælatos ad hoc teneri, ut xij. q. ij. gloria. & xvj. quæst. j. c. ulti. Alij dicunt, quod quilibet tenet redimere uitā alterius. Vtrū autē quilibet teneatur defendere aliū, dixi xxiij. quæ. iij. non inferenda.

[f] SI quis episcopus. Pretio De hac materia inuenies xvj. quæ. vij. decimas. & j. q. j. ca. ult. & cap. nullus episcopus. ĩ. xxiij. q. iiij. cap. si is qui. & cap. si illic.

[g] Suspendatur. id est deponatur. j. qō. iij. si quis eps. alias esset cōtra. xj. q. iij. Teugaldum.

ADDITIO. Vel dic, q ponit pœnā solius cōsensus scđm L. cuius ēt fuerant uerba, quæ præcedūt. De hoc legitur & not. s̄. xxxij. dist. eos. in fi. ubi uideas.

[h] NEmo. Redarguere. s̄. dist. xl. si papa. vj quæst. j. oues. quia uult magis placere silendo, quam displicere redarguendo.

[i] Extenditur. Delicta enim maiorum trahuntur ab alijs in exemplum, ut xj. q. iij. præcipue.

[k] Non corrigit. Cum est clamor de talibns. extra de simo. licet Eli.

[l] ERror. Cū posis. ex officio. hoc enim intelligūt quidā de prælato. arg. xxiij. quæst. iiij. ita plane:

Sed

1 Adde bonū tex. in l. plerūque. ff. de iur. dot. & in l. ij. ff. de lib. legat.

2 Videt innuere q fit secus i ieiunijs i dictis ab ecclesia. Sed pt dici secūdū Inno. q đ licet ieiunia īdicta ab ecclesia nō debeāt commutari uel redimi sine cā: tñ ea possunt mutari sic, ut ieiuniū festi q est i die lunæ fiat i sabbatho. & dicit q in qbusdā locis Franciæ, scilicet ubi sunt ecclesiæ sancti Quintini nō ieiunatur in uigilia omniū sanctorū: sed tertia prçcedēti die, secūdum Inn. Archi.

3 De hoc not. j. q. j. q studet. ibi uideas.

4 Adde ar. ad hoc bonū in l. nō tantū. ff. de app. & ff. de relig. & sūp. fun. l. at si quis. §. Labeo.

† Dico q. Idē Ant. Corset. in sing. uers. expensæ.

5 Si est coniuncta psona, uidetur donasse, nisi ptestet. secus si esset extraneus. In funere eodem modo distinguit ff. de religio. & sump. fun. si qs. §. si iterdum. Archi.

6 Adde ad hoc nota. i l. soluēdo. i gl. 2. ff. de neg. gest. & in l. solutioné. ff. de solu.

Delicta maiorum alios corrumpunt.

Sed H. de quolibet. xxiiij. quæst. iij. tam sacerdotes.

a Societatis. Improprie sumitur hoc nomen societatis, quia inhonestarum rerum societas nulla est. ff. pro soc. nec prætermittendum.

b Quid enim. Non pollui. directe. nam occasione alterius bene polluitur, si ei consenserit.

c Qui. Infra xxij. quæst. v. si quis.

d Consensum. De triplici consensu dicitur. ij. quæst. j. nouum. in fine.

Consentire videtur. Corrigi. j. xj. q. iij. qui consentit. j. xxiij. q. iij. ostendit. & xxiiij. quæst. iij. qui aliorum.

f Non occurrit. fi. ff. de iure patr. adigere. ff. de noxali. si seruus. in fi. ff. de ijs qui not. infa. quid ergo. §. j.

Sicut autem. CASVS. *Hucusque ostendit, quòd aliquis peccatis alienis consentire non debet. Nunc uerò ostendit quod laudibus malorum aliquis gloriari non debet. nec gratulari.*

g Nihil. Luporum. i. laicorum: i qui quandoque dicunt oues, vt ij. quæst. vij. oues.

h Placere. Sic xxj. q. j. c. j. simile ex. de cle. coniug. c. diuersis. simile. ff. de ope. libert. duorum.

i Labiorum. Id est, prædicandi, uel etiam redarguendi.

k Obligata. Simile. j. viij. q. ij. c. ult. & c. dilectissimi.

l Negligentia. Supra xxxviij. distin. ignorantia.

Scilicet malorum. Lupi sunt, qui in ecclesia esse vident, cum non sint, & cum possunt nos infestant, de conse. dis. iiij. quomodo. ver sic. non ob aliud. in fine. secundum Lau.

Quanquam. Hæc est secunda pars huius distin. in qua dicit, quod licet mali sacerdotes sint culpandi, tamen non despiciendi. Ioan. de Fantu.

ADDITIO. Et no. hic malum prælatum lixiuio comparari, alibi lapideo canali, ut in predict. c. si fuerit. Alibi monetario. j. q. j. quod quidam. & vide quod dixi xliij. distin. c. j. & infum. & dic lauat. s. conditionaliter secundum Hug.

CASVS. *Dictum est supra, quod prælatus debet esse immunis a suis peccatis et alienis. Sed quamuis sit peccator, non tamen eius doctrina debet contemni, quia sicut lixiuium per cinerem fluens lauat sordes, et non lauatur, sic doctrina per malum sacerdotem ministrata lauat auditores a sorde delictorum.*

peruersos nihil est aliud, quàm fouere. Nec caret scrupulo societatis a occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Item Pius Papa.

Non prodest suo errore non pollui, qui alieno consentit.

CAN. IIII.

Quid enim prodest illi suo errore non pollui, b qui c consensum d præstat erranti?

Item Gregorius.

Qui non occurrit, consentit erranti.

CAN. V.

Consentire uidetur erranti, qui ad resecanda, quæ corrigi e debent, non occurrit. f

Sicut autem quis aliorum uitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

Vnde Anacletus Papa cunctis fidelibus.

Miserrimus est episcopus, qui malorum laudib. gloriatur.

CAN. VI.

Nihil illo pastore miserius, qui gloriatur luporum g laudibus: quibus si placere uoluerit, atque ab his amari elegerit, erit hinc ouibus, magna pernicies. Nullus igitur pastor placere h lupis & gregibus ouium potest. Perdit enim memoriam labiorum. i mens terrenis obligata k carceribus. Sicut autem artium in suo quoque opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. l

a Quanquam sacerdotem tam a suis, quam ab alienis criminibus oportet esse immunem, tamen si aliorsum sese habuerit, non ideo uerba suæ prædicationis debent contemni. Sicut enim (ut ait Hiero.) lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur, ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lauat a sordibus peccatorum.

DIST. LXXXIIII.

l Solicitum m quoq; & uigilantem oportet esse episcopum circa defensionem pauperum, releuationem oppressorum, tuitionem monasteriorum: quod si facere neglexerit, asperè est corrigendus.

Vnde Greg. Anthemio subdiacono Campaniæ.

Corripiatur episcopus, qui circa officium suum negligens extiterit.

CAN. I.

Peruenit ad nos, fratrem, & coepiscopum nostrum Paschasium ita desidem, & negligentem in cunctis existere, ut in nullo quia est episcopus cognoscatur: adeò ut neque ecclesia ipsius, neque monasteria, siue filij ecclesiæ, uel oppressi, uel pauperes n eius erga se dilectionis studium sentiant, nec aliquam supplicantibus sibi, in quibus iustum est, opem defensionis accommodet, & (quod est grauius dici) consilia o sa-

Solicitum. Hæc di. diuidit in quatuor partes, in quarum prima reprehendit desides episcopos. & hoc per duo capi. Secunda ibi, Quod autem. Tertia ibi, Similiter. Quarta ibi, Presbyterorum. Io. de Fant.

m Solicitum. Tria cap. apostolicæ regulæ hic breuiter tangit, quod episcopus debet esse prudens, a continens, monogamus.

n Peruenit ad nos. Pauperes. quorum curam non per se, sed per archipresbyterum uel archidiaconum gerere debet, ut j. lxxxviij. distin. episcopus gubernationem.

o Consilia. Vnde Augustinus dicit, quod a puero nondum anniculo paratus est doceri: ut xxiiij. q. iij. si habes. alias stultus esse conuincitur, ut xxij. dist. de Constantinopolitana. Qui enim bono consilio non acquiescit, amittere debet dignitatem, exemplo Roboam, qui senioribus non acquieuit. vij. quæst. j. deniq;. uel ad instar vxoris Loth, quæ conuersa est in statuam salis. Et dicit lex quod ea firmitate nituntur, quæ consilio

a Prudentia consistit in scientia literarum: sed non uidetur esse astutus, q. in his, quæ debet agere, peruigil non est & solicitus. & ita patet quod esse solicitum refert ad esse prudentem, secundum Hugo.

Doctrina est ab omnibus accipienda.

Consilio bono est acquiescendum.

filio geruntur. C. de repudi.l.iij. cum etiam consilio clericorum debeat episcopus disponere de rebus ecclesiæ. extra de ijs quæ fiunt a prælatis sine consensu. capit.nouit. & iste non excusatur quando potuit scire, sed noluit. [k] xxxviij.distinctio. qui ea. nec iudici licet deuiare a responsis prudetum. institut. de iure natu. §. responsa. & dicit lex, quod tunc non prodest alicui ignorantia, quando potuit scire per se, uel per alium. ff. de bono. possess. in bonorum. ff. de iuris & facti ignoran. regula.

[a] Sapientum. Prima quæst. j. estote.

[b] Ab altero. Supra di. xxviij. cap. ultimo.

[c] Posit. Nam omne artificium, &c. ff. de legat. iij. seruis legatis. §. ornatricibus.

[d] Distulisti. Hoc ideo, quia iste erat legatus istius prouinciæ.

[e] Sacerdotibus. Id est, episcopis.

ADDITIO.

Hoc ideo ut magis verecundetur. Hu. & hoc si publice peccauit. xlv. distin. sed illud. alias secus, ut in gl. seq. alleg. xv. qō. v. c. j. secundū Ioā. de Fant.

[f] Discere. Xv. qō. v. cap. j.

[g] Dei timorem. xxviij. dist. qa sunt.

[h] Vntiatum. Vigilantes. Nam uigilantibus ius ciuile scriptum est. ff. de ijs, quæ in fraud cred. pupillus. in fin.

[i] Aliqua excusatione. Argu. in hoc casu non licere appellare. [1] Argu. j. xxvij. quæst. j. si custos. & cap. si homo argu. extra de app. cum sit Romana. & ca. reprehensibilis. dic in sufficienti, ne sit contra extra de offic. delega. c. ex parte.

[k] In se. Vt si stultus fuit in culpa sapiēs sit in pœna, ut xxxviij. dist. qui ea. & xxvij. qō. j. si custos. & c. si homo.

[6] Ad hoc xxxij. dis. §. ulti. ca. non oīs.

Ignorātia non excusat illum, qui scire potuit per se, uel per alium.

Vigilantibus iura scripta sunt.

[2] Hoc id eo, qa uidetur appellatio interponi ad malitiā confouendā. arg. C. de off. præfe. præto. l. j. extra de appell. suggestū. & cap. ad nostram. Sed tu dic excusatione nō sufficienti: alias secus. ex. de off. delega. ex parte. secundū Io. de Fant.

pientum, [a] & recta suadentium nulla ratione patiatur suscipere, ut quod per se nequit attendere, ab altero [b] saltem posit [c] addiscere. Quod si ita est, non sine tua culpa esse cognoscas, qui eum obiurgare, atque coercere, ut dignum est, distulisti. [d] Volumus itaque, ut eum coram alijs sacerdotibus [e] & quibusdam de filijs suis nobilibus contestari pro hac re debeas, & hortari. Si uerò (quod nō credimus) post hanc adhortationem vestram solito adhuc more negligens esse tentauerit, ad nos est omnibus modis transmittendus: ut hic positus discere [f] posit, quid uel qualiter secundùm Dei timorem [g] agere conueniat sacerdotem.

Idem ad eundem.

De eodem.

CAN. II.

Nuntiatum est nobis, Campaniæ episcopos ita negligentes existere, & immemores honoris sui, ut neque erga ecclesias, neq; erga filios paternæ uigilantiæ curā exhibeant, uel monasteriorum solicitudinem gerant, seu in oppressorum, siue pauperum se tuitionem impendant. Ideoq; hac tibi authoritate præcipimus, ut eis ad te conuocatis ex nostro illos mādato districtè cōmoneas, quatenus ita in ijs, quæ eos iustè, secundū Deum, agere conuenit, uigilantes [h] existant, ut nullum nos de his denuo murmur exasperet. Si quem uerò eorum posthac negligentem esse cognoueris, ad nos eum sine aliqua excusatione [i] transmitte, ut quàm sit graue nolle ab ijs, quæ reprehensibilia, & ualde uituperāda sunt, corrigi, regularem in se [k] ualeat districtionē sentire.

[2] *Quod autem de munditia castitatis sacerdotibus imperatur, hoc etiā de quibuslibet altari seruiētibus intelligendū est.*

Vnde in Carthaginensi cōcilio secundo Aurelius episcopus dixisse legitur.

Qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentiam in omnibus seruent.

CAN. III.

Cum in præterito [l] concilio de cōtinentiæ, & castitatis moderamine tractaretur, isti tres gradus cōscriptione quadam castitati per cōsecrationem annexi sunt. Episcopos, inquam, presbyteros & diacones ita placuit (ut condecet sanctos antistites, ac Dei sacerdotes, necnon leuitas, uel qui sacramentis diuinis inseruiunt [m]) continentes esse in omnibus, quò possint simpliciter, quod à Domino postulant, impetrare: ut quod apostoli docuerunt exemplo, & ipsa seruauit antiquitas, [n] nos quoque custodiamus. Ab uniuersis episcopis est dictum: Omni-

Quod autem. Hæc est secunda pars huius distin. in qua probat duabus authoritatibus, quod diaconi, presbyteri, & subdiaconi, debent esse casti. Ioā.

[1] Cum in præterito. Hæc duo capit. intelligit Hu. & B. De matrimonio non contrahendo in tribus sacris ordinibus, & in ecclesia orientali.

[l] Cum in præterito. Scilicet in primo concilio Carthagi. [3] Hoc capi. & sequens intelligit Hug. de matrimonio contrahendo, quod scilicet, non licet presbyteris, uel diaconibus.

[m] Qui sacramentis diuinis inseruiunt, id est, subdiaconi. Et quod dicit infra ad uxoribus abstinendum, dicas de ducendis. & secundum hoc suppletur hic, quod dicitur in capit. sequen. in quo non fit mentio de subdiaconibus, per illud quod habemus. xxxij. dist placuit. in quo sunt fere eadem uerba, & est similiter Carthagi. concil. & hic dicit H. ꝙ apostoli nō instituerunt de non utendo iam contracto: quia si apostoli hoc instituissent, oriētales hoc admisissent. [4] Alij uero intelligunt ea de cōtracto, & qđ dicit j. etiā ab uxoribus, dicunt ante legitime sibi copulatis, aut de facto. Nā dicunt ꝙ ista c. facta fuerunt añ tps Gre. qui introduxit cōtinētiam ministris. xxxj. di. ante triennium. i. subdiaconibus, presbyteris vero & diaconibus Syricius introduxit. Imo dicunt quòd olim sacerdotes poterant contrahere ante Syricium, vnde & Moyses contraxit. Exponunt ergo, apostoli docuerūt exemplo & opere & admonitione, secundum H. nō institutione uel constitutione, secundum alios.

[n] Antiquitas. A tempore Syricij.

[3] Quod est xxxij. distin. placuit. cui interfuit Augustus. ut xvj. dist. c. vj. ver. vij secundum Ioā. de Fā.

[4] Videtur cōtra xxxj. distin. aliter.

Sacerdotes olim contrahere poteraut.

ho-

bus placet ut episcopi, presbyteri, & diaconi, & qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab uxoribus abstineant. Ab omnib. dictum est: Placet ut in omnib. & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.

Item ex concilio Carthaginensi undecimo.

De eodem.

CAN. IIII.

Cum de quorundã [a] clericorum quãuis erga uxores [b] proprias incõtinentia referretur, placuit episcopos, presbyteros, & diacones [c] secundùm priora statuta ẽt ab uxorib. continere: qđ nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueant [d] officio. Cæteros aũt clericos ad hoc non cogi, sed secundùm uniuscuiusq; ecclesię consuetudinem [e] obseruari debere. Contrà Martinus papa, Si lector uiduam duxerit, ut suprà legitur. sed illud ubi necessitas: hoc, ubi nulla necessitas urget.

3 Similiter, quòd monogamus episcopus esse iubetur, etiam ad reliquos ordines ecclesiasticos deriuari oportet.

Vnde Syricius papa scribit Imerio Terraconensi episcopo.

Laica sit tantum communione contentus clericus uiduã du- *cens, aut secundam uxorem.*

CAN. V.

Quisquis clericus [f] aut uiduam [g] aut secũdã duxerit [h] uxorẽ, omni ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox denudetur, laica sibi tantùm communione concessa, quam [i] ita demum poterit possidere, [k] si nihil posteà, propter quod hac carere debeat, admittat.

4 Presbyterorum uerò nomen, quanquam à senectute sit sumptum, magis tamen maturitatem [l] indicat sapientiæ, quam canitiem corporis.

Vnde Anacletus.

Presbyteri seniores dicuntur non tam ætate, quàm sapiẽtia.

CAN. VI.

Porrò Moysi præcipitur, ut eligat presbyteros, id est, seniores. Vnde & in Prouerbijs dicitur: Gloria senum est canities. Hic uerò canities sapientiam [m] designat: de qua scriptum est, Canities hominum prudentia est. Cumque nongentis & amplius annis ab Adam usque ad Abraham uixisse homines legamus, nullus alius [n] prius appellatus est presbyter, id est, senior, nisi Abraham, qui multò paucioribus uixisse annis cõuincitur. Non ergo propter decrepitam ætatem, uel senectutem, sed propter sapientiam presbyteri nominantur.

---

hoc uocat antiquitatem. lxxxij. dist. plurimos.

[a] Cum de quorundam. Ordo. cum referretur de incontinentia quorundam clericorum, placuit, &c.

[b] Vxores. Cũ quib. professi erãt continentiã seruare.

[c] Et diacones. Et subdiacones. xxxij. dist. ca. placuit. ubi sunt eadem uerba.

[d] Remoueantur. s̃. distinctio. lxxxj. ministri.

[e] Consuetudinem. xxxij. dist. cap. placuit. & cap. quoniam in quibusdam.

Similiter. Hæc est tertia pars huius distinctionis, in qua probatur, quod nullus bigamus potest esse clericus. Io. de Fant.

[f] Quisquis clericus. In minoribus ordinibus constitutus: quia de alijs non posset intelligi. [1]

[1] Nam si primo tales cõtraxissent bigamiã: ordinari nõ possent. xxxij. dist. si quis uiduarũ. 50. dist. nõ cõfidat. Arc.

[g] Viduam. supra distin. xxxiiij. lector contra. Ioan.

[h] Duxerit. Et ita non incidit in canonem, qui eum uerberauit, hoc uerum erat tempore Syricij, qui præcessit Innocentium, qui edidit illud xvij. quæstione quarta. si quis suadente. Sed quid hodie? H. dicit quod incidit: quia iste coronam tenetur portare, extra de uita & honestate cleri. cap. clericus. Tu dic, quod ubi contraxerit cũ corrupta uel uidua, statim priuatur omni priuilegio, prout hoc capitulum dicit, & capi. altercationis. constitu. Gregorij decimi, de biga. libro vj. Si uero cum uirgine, tunc est in eius optione, an uelit retinere priuilegium, an non. Si uult retinere, portabit coronam, & uiuet clericaliter. si non, exuitur omni dignitate & honore clericali: licet quidam contradicant. Ioan. Hoc hodie corrigitur per decretalẽ extra de cleri. coniug. Ioan. B. Item patet hic, quod priuilegium perditur per actũ contra riũ: ut extra de constit. cum accessissent. & c. cum M.

Clericus cõtrahens cũ corrupta perdit omne priuilegium clericale.

[i] Quam. scilicet communionem.

[k] Possidere. Arg. incorporalia possideri. De hoc dixi ij. quæstione ij. cap. nullus. secundo. & scientia possidetur, [2] ut xvj. quæstio. j. ca. reuertimini. Imo lex dicit plane, quod ius possidetur. ff. cõmu. prædio. l. ij. extra de causa possessio. c. cum ecclesia. & ita facit ad hoc, quod restitutio communionis possit peti, ut aliarum rerum.

Incorporalia dicũtur qñque possideri.

[2] Et ideo ius eligẽdi pscribat. quod dic ut plene not. Goff. extra de elect. Cumana. & hic adde quod not. j. q. j. nullus episcopus.

Presbyterorum. Hæc est quarta pars distinctionis. in qua dicitur, quod senes presbyteri non uocãtur, nisi propter sapientiam tantum, non autem propter ætatem. Ioan.

CASVS. *Hic ẽ quartus articulus, ubi ostendit, quod licet p̃sbyter dicatur propter senectutem, magis tamen congrue dicitur propter sapientiam.*

Nu. 11. d

[l] Maturitatem. id est, sapientia, scientia, & moribus. j. q. j. uilissimus.

Prou. 20.

[m] Porro. Sapientiam. ĩ. xxxv. q. vj. c. ij. sic xx. dist. de quibus. ff. de iure immu. semper. ff. de fide instr. l. ij. & l. ul. Argument. contra ff. de ædili. edi. præcipiunt ædiles. si. habes extra de elec. cũ nobis olim. [3]

Sapien. 4.

[n] Alius. ante Abraham, Melchisedech enim fuit sacerdos contemporaneus Abrahæ.

[3] Vbi patet ꝙ quis repellitur ꝑpter defectũ ætatis. Archi.

ADDITIO.

Quidam opponunt textui de isto Melchisedech: sed dic secundum Lauren. quod non legimus eũ appellatum presbyterum, licet sacerdotem. De hoc etiam not. lxiij. distinct. porro. Arch. Hospi-

DIST. LXXXV.

Hospitalitas uerò usque adeò epis ē necessaria, ut si ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo.

Hospitalitatem nesciens, non fiat episcopus.

CAN. I.

ARchidiaconum Florentinum a † ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum fuerat elect⁹, scripturæ quidem sacræ scientiam habere, sed ita ætatis senio b iam confectum accepimus, ut ad regiminis officium nō possit assurgere: adijcientes etiam illum ita tenacem c existere, ut in domo ei⁹ amicus nunquam ad charitatem introeat. Rusticus autem diaconus eiusdem ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, uigilans quidē homo dicitur, sed (quātum asseritur) psalmos ignorat. Florētinum uerò diaconum ecclesiæ Rauēnatis, qui ab omnibus d electus memoratur, solicitū esse nouimus: sed qualis sit interius, omnino nescimus. Ideoq; fraternitas tua una cum fratre nostro, & episcopo Armenio suprascriptæ ecclesiæ Anconitanæ uisitatore illuc festinet accedere, & diligenter de uita ac moribus singulorū e requirere, si nullo crimine sint conscij, quod eos ad hoc officium uetet accedere. Pariter ēt requirendū est hoc, quod de præfato archidiacono dictum est: quia nunquā amicus eius domum ingressus est, si ita ueritas se habeat: & utrū ex necessitate, an ex tenacitate talis sit: aut si ita est senex, ut ad regendum nō possit assurgere: uel si tactis sanctis f euangelijs (sicut nobis nuntiatū est) iusiurandū præbuerit, nunquā se ad episcopatum accedere. Sed & de Rustico diacono quantos g psalmos minus tenet, scrutandum est. Florentino autē diacono Rauennati si nullum (sicut diximus) crimē est, quod obsistat, apud episcopum h eius necesse est agere, ut ei debeat cessionē concedere: non tamē ex nr̄o mandato uel cōdicto, ne cōtra suā uolūtatē i eū cōcedere uideat.

HOspitalitas. Hic ponitur lxxxv. di. in qua de hospitalitate tractatur, quam si quis non habuerit, ordinari prohibetur.

a ARchidiaconum. Florentinum. alias Florentinum archidiaconum. proprium nomen, uel quia inde fuit.

Senectus īpedit ꝓ mouendum.

b Senio. Ecce, quod senectus impedit ꝓmouendum, sed non deijcit promotum: ut vij. q. j. peristi. extra de renun. literas.

Auaritia promouēdum impedit.

c Ita tenacem. Nota quòd auaritia impedit promouendū, ut xlij. distin. c. j. 1 nam domus clerici erit omnibus communis. xvj. quæstio. j. quoniam.

1 Adde ad hoc quod leg. et no. extra de præbend. cum iam dudū. xvj. quæst. vij. & hoc in fin. uer. & arbitror.

† Alias, Florētinū Archidiaconum.

d Qui ab omnibus. id est, à maiori parte capituli. Vel dic quod hic plures simul fuerunt electi: ut si quis reprobaretur alter assumeretur, ut lxj. distinctio. studij. & lvj. distinct. apostolica.

Canonic⁹ de gremio præfertur extraneo.

e Singulorum. Itē hic patet, quod primo examinantur electi de propria ecclesia, quam de extranea: & satis patet hic, quod licet extraneus electus sit à maiori parte, qđ tamen præfertur ille, q̇ est de gremio ecclesiæ, ut dixi lxj. distin. ca. nullus inuitis. & cap. quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus, tanquam maior, quam diaconus: quia maiores & seniores semper præferuntur in electione minoribus, ut lxxiiij. distin. episcoporum. & lxxv. distin. c. ult.

Maiores minorib⁹ in electiōe præferuntur.

Iurans ad epatū non accedere, an sit ab epatu repellēdus.

f Sanctis. Videtur ergo, quod propter tale iuramentum aliquis repellitur ab episcopatu quare enim iuberetur de hoc inquiri, si propter hoc non repelleretur? H. distinguit, si iurans hoc intellexit quod nollet recipere episcopatum quæcunque necessitas instaret: iuramētum tale nullum fuit, nec tenetur illud seruare: ut vij. q. j. scias. viij. q. j. in scripturis. 2 sed si alio modo intellexit, uenialiter peccauit: quia temere iurauit: ut xxij. quæstio. iiij. capi. innocens. §. illicitum. Semper autem intelligitur iuramentum esse temerarium cum non subest necessitas, 3 ut extra de iureiur. & si Christus. Si autem ignoratur, an generaliter intellexit, uel non, tunc præsumo quod tantum de licitis iurauerit, licet generaliter iurauerit: ut extra de iureiur. ad nostram. Sed nunquid tale iuramentum excludit electū? Non uidetur, ut extra de renun. cum inter. in fin. extra de iureiur. sicut nostris. Nec temerarium iuramentum repellit à beneficio: ut extra de restitu. spol. solicitæ. nec à testimonio, ut extra de testib. intimauit. extra de testi. cogen. peruenit. cum pœnitentia unius anni imponatur pro temerario iuramento, ut xxij. quæ. iiij. qui sacramento. Ecōtra uidetur, quod non possit eligi, ut hic patet, sicut eligere potest, qui illud iurauit: ut extra quod met. causa. ad aures. Item quia & si esset illicitum, tamē propria authoritate non potest uenire contra illud: ut xxij. quæstio. iiij. innocens. extra de elect. uenerabilem. Item quia lex dicit, quod gratia ei facienda est, qui hoc iurauit, scilicet se ordini non interfuturum: ut ff. ad municip. Imperatores. non ergo est ius commune. Solu. credo, quod possit eligi, dūmodo pœnituit de tali dicto: quia temerarium iuramentum non irrogat perpetuam infamiam, iudicio meo, sed tantum solenne. Ioan. ego credo Ioannem benedicere.

2 Ad idem xvj. q. j. §. nos autē. secundum Lanren.

3 Vel dicit temerarium, id est, de re illicita factū, & no. xxij. quæ. iiij. diffinitio. Arch.

g Quantos. De iure debet totū psalterium scire. xxxviij. distinct. omnes. & xxiij. distinct. qui eps. extra de electio. cum nobis olim.

h Apud episcopū. Not. quod aliquis ante potest eligi, quā postulari a suo episcopo. lxxvj. dist. dilectionis. & lxiij. dist. literas. extra de renun. post translationem.

i Voluntatem. Arg. episcopum non debere cogi, ut cōcedat clericum suum sine uoluntate sua. arg. dist. lxiij. literas. lxxvj. distinctio. dilectionis. nam nemo cogitur aliquem à sua potestate liberare. C. de emancip. nec auus. Nec cogitur quis inuitus mutare familiam. C. de adopt. l. penul. §. j. Similiter nec abbas compellendus est monachum suū concedere. j. q. ij. quam pio. & lviij. distin. cap. j. & ij. ita nec episcopus. in auth. de sanctis. episc. §. nullum autem episcopum. Item argu. quod mandatum papæ sic est interpretādum, ut nulli faciat

Subditum laxare nō cogitur quis.

Scilicet multũ.sic no. Io. & B. extra de uerbo. sig. olim. in gl.ulti. in fi. Arc.

faciat præiudiciũ. ut x.q.iij.nũc uero.extra de of. deleg.super eo.xcix.di.ecce.C.de emanci. nec auus. & c.quia diuinitatis.xxiiij.q.iij. cum sancti.

Sed medentis.ut xxiij.q.v. prodest. est etiam opinio similis in auth.de man.prin.§.non permittas. col.iij. Lau.

Facientis.Alias incipit,culpam proculdubio facientis.

Alias incipit, q si delinquẽtes.

Doctorem. Hæc dist. diuiditur in viij.partes,in quarum prima probat tribus authoritatibus,ꝙ episcopus, & quilibet prælatus debet subditos corrigere benigne:sin autem,eorum peccata imputantur illi. Secunda ibi, Sin autem. Tertia ibi, In doctrina. Quarta ibi, Liberalem. Quinta ibi, In ipsa. Sexta ibi, Similiter. Septima ibi, Vel percussor. Octaua ibi, Prohibetur. Io.de Fant.

DIST. LXXXVI.

Doctorẽ autẽ epm oportet esse, ne inferiorum culpæ in eum refundantur, qui docẽdi officium accepit, quod exequi nescit, uel negligit.

Vnde Leo episcopus scribit Aquilegiẽsi episcopo.

Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum.

CAN. I.

INferiorũ culpæ ordinũ ad nullos magis referendæ sunt, quã ad desides, negligentesq; rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiã, dum austeriorẽ dissimulãt adhibere medicinam.

Item Leo eps Rustico Narbonensi episcopo.

Homines sunt diligendi, peccata odio habenda.

CAN. II.

ODio habeant peccata, non homines: corripiantur tumidi, tolerentur infirmi: & quod seuerius castigare necesse est, nõ sæuiẽtis plectatur animo, sed medẽtis.

Item Ioannes octauus.

Qui negligit emendare quod ualet, facientis culpam habet.

CAN. III.

FAcientis culpam proculdubio habet, qui quod põt corrigere, negligit emẽdare. Scriptũ quippe est: Nõ solùm q faciũt, sed etiã q cõsentiũt faciẽtibus, participes iudicant. Et libat dño ꝓspera, q ab afflictis pellit aduersa. Et negligere, cũ possis perturbare peruersos, nihil est aliud, quàm fouere. Nec caret scrupulo consensionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et probat odisse se uitia qui cõdemnat errãtes. Neq; reliquit sibi locũ deuiandi, qui nõ pepercit erranti. Et primus innocẽtiæ gradus est odisse nefanda. Et latũ pandit delinquẽtib. aditum, qui iungit cũ prauitate consensum. Et nihil prodest alicui non puniri proprio, qui puniẽdus est de alieno.

Si aũt in peccato corripiẽdo qs modũ excesserit, nõ à subditis, sed à domino ueniam petat.

Vnde Augustinus de uita clericorum.

Veniam à subditis nõ petat qui in corripiendo modum excesserit.

CAN. IIII.

QVando necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere uos dura uerba compellit, si etiam ipsi modum uos excessisse sentitis, non à uobis exigitur

Doctorem autẽ. In hac distin. lxxxvj. repetit illud capitulũ apostolicæ regulæ oportet episcopum esse doctorẽ. Hæc autem doctrina debet consistere in disciplina correctionis, & in sermone prædicationis. In disciplina, ut corrigat ex charitate, & cũ lenitate, nõ ex odio, nec modum excedat in correctione. sed si excesserit, ueniam non cogitur à subditis postulare. In sermone prædicationis, scilicet ut prędicet sciẽtiam sacræ scripturæ, non humanæ. j. ea.cum multa. Replicat etiam in hac distinctione capitulũ, oportet episcopũ esse hospitalẽ, sed uerbis alijs, scilicet oportet episcopum esse liberalem. Lauren.

Doctrina episcopi in quo cõsistit.

Vt j. ead. capi. quando.

ADDITIO.

Vt j.c.fratrẽ. cum ca.seq.usq; ad §. similiter, ubi repetit.c.nõ parcus.sed alio modo in ca.si. repetit ca.non cupidus. Archi.

INferiorũ culpæ. Not. quod per culpam subditorum probatur negligentia prælati: ut xviij.dist.propter.& c.peruenit.

Negligentesq;. Propter negligentiam ergo bene punitur aliquis.de conse.dist.j.nemo.ij.ff.ad le.Aql. si seruus.§.si fornacarius.lxxxj.dist.dictum Ioan.

ODio. Non homines.xxiij.q.iiij.duo ista.j.de pœ.di.j.quamobrem.s.dist.xlv. sunt nanq;.

Vitã hominũ corrigi bonũ est.

Non sæuientis. Quia hoc solũ bene agitur, ut uita hominum corrigatur,&c.j. de pęni.di.j.importuna.

Facientis. Hic Io. ligat arenas sine cæmento, & idẽ decies dicit. B.

Arenæ nõ sunt sine cæmẽto ligandæ.

Emendare culpam habet facientis, q negligit, hoc exaudi post admonitionem. arg.xxvij.quę.j. si custos. Nam alias esset eadem pœna negligẽtiæ & cooperationis: quod falsum est.j.q.j.quicquid.

Et primus. Nam tres sunt innocẽtię gradus. xxiij. quæ. iiij. ita plane. primus est malũ nõ facere: secũdus est facientibus non consentire: tertius peccantes, si põt corrigere.xlv. dist.ca. tria.& c.duæ.

Innocentiæ tres sunt gradus.

Alieno. j.vj.q.j. qui crimen in fi. xxxvij.distinct.legant. unde expone alieno, id est, de cõsensu alieni peccati. nam regulariter de alieno peccato nullus punitur, saltem in alio seculo. j.q.iiij. iam itaque. & capit. crimen. & lxxxiii.distin.quid prodest.& j.ea.qd prodest.vij. qõ.j.c. aduersitas. §. cum autem. Ioan.

Si autem. Hæc est secunda pars huius dist. & secũdus articulus, ubi dicitur, quod si prælatus excedat in corrigendo, nõ debet petere ueniam à subditis, sed à dño.

QVãdo. Dura. Nimiũ. & tunc peccat prælat⁹ uenialiter. xxiiij.q.iiij. qui peccat. in fi.sic & qui pauperẽ exasperat importune petentem.xxv.di c.unum orariũ.§.criminis.j.ij.q.vij. nos si.contra. Sed illud ex humilitatis lenitate. hoc ex authoritate prælaturæ. uel subaudi, illud est casuale & uoluntarium: hoc autem regulare & necessariũ. Vbi autem prelatus ex odio modum excessit, debet ueniã postulare: quia tenetur iniuriarũ.ff. ad l. Aql. quemadmodũ. §.magistratus. Ideo autẽ magis parcitur prælatis in hoc casu, quam in alijs, quia uix po-

Prælatus modũ excedens in correctione, an debeat à subditis ueniam petere.

f test

teſt quis in cura rei familiaris peccatũ euitare. xxv. di. qualis. Vel hoc exaudi ubi modum ignoranter excesſit: quo caſu non tenetur. ff. ui. bono. rapt. l. ij. §. ſi publicanus. officiatis enim facilius parcitur, quam alijs: ut ibi patet, ut extra de ſenten. excom. ſi uero.

h Laudibus. ſ. diſtin. lxxxvij. c. j. & ij. ca. legimus. & §. cur ergo.

i Non capiunt. Vnde Ouidius: Non bene cõueniũt. nec in una ſede morantur Maieſtas & amor, &c.

k Canere. Laudes Iouis, agmina Chriſti.

ut uos a ſubditis ueniam poſtuletis, ne apud eos,[a] quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimium ſeruatur humilitas, regẽdi frangatur authoritas:[b] & tamen petenda eſt uenia ab omniũ domino, qui nouit eos, quos plus iuſto forte corripitis, quãta beneuolentia diligatis.[c]

In doctrina uero ſacrę ſcripturæ authoritatem debent epiſcopi præferre non ſecularium literarum peritiam oſtentare. Non enim eſt epiſcopalis officij grammaticam exponere, nec laudes[d] Iouis ꝑſonent in ore pontificis.

Vnde Gregorius ſcribit Deſiderio epiſcopo.

Sacram ſcripturam, non grammaticam, debet epiſcopus exponere.

CAN. V.

Cvm multa nobis de ueſtris ſtudijs fuiſſent nuntiata, ita noſtro cordi eſt innata lætitia, ut negare[e] ea, q̃ ſibi ueſtra fraternitas concedenda depoſcit, minimè ualeremus. Sed poſt hoc peruenit ad nos (quod ſine uerecundia memorare nõ poſſumus) fraternitatem ueſtram grammaticam[f] quibuſdam exponere: quã rem ita moleſte ſuſcepimus, ac ſumus uehementer aſpernati, ut ea, quæ prius dicta fuerant, in gemitum, & triſtitiam uerteremus:[g] q̃a in uno ore ſecum laudibus[h] Iouis Chriſti laudes nõ capiũt.[i]

Et quã graue, nefandũque ſit epiſcopis canere,[k] quod nec religioſo cõueniat, conſidera.

Liberalẽ[l] quoq; ne ceſsitatẽ patientibus ſacerdotem eſſe oportet: alias autem uacuum portabit nomen epiſcopi.

Vnde Gregorius ſcribit Secundo ſeruo Dei inter cætera.

Sine liberalitate inane portatur nomen epiſcopi.

CAN. VI.

Fratrem noſtrũ Marianũ[m] epm uerbis q̃bus uales, excita, quia eũ obdormiſſe ſuſpicor. Dic ergo illi, ut cũ loco & mẽtẽ mutet:[n] nec ſibi credat ſolam lectionẽ & orationẽ ſufficere, ut remotus[o] nihil ſtudeat de manu fructificare, ſed largã manum habeat. Neceſsitatem patientibus[p] cõcurrat,[r] alienã inopiam ſuam credat: quia ſi hoc non habet uacuũ[q] nomen[r] epiſcopi tenet.

[s] In ipſa aũt liberalitate modus adhibẽdus eſt rerũ, & perſonarũ. Rerũ, ut non omnia uni, ſed ſingulis quædã præſtentur, ut pluribus prodeſſe poſsimus: iuxta illud prophetæ, Diſperſit, dedit pauperibus. Perſonarum, ut primum iuſtis, deinde

a Ne apud eos. ij. quæſt. vij. nos ſi incompetenter. cõtra.

b Frangatur authoritas. Augere enim ex ingenio debet dignitatem: quia ſæpe nimia familiaritas contemptũ generat. ff. de offi. præſid. obſeruandũ. ff. de offi. ꝓcon. l. nec. quicquã §. circa. quod uerũ eſt inter fatuos. ita exponebat Azo: ut ab eo audiui. Io. illa ergo authoritas, Vade prius recõciliari fratri tuo antequam offeras ad altare: de prælatis nõ intelligitur, niſi quãdo ex odio procedunt.

Familiaritas nimia parit contemptũ.

c Diligatis. i. diligere debeatis.

In doctrina. Hæc eſt. iij. pars diſti. & tertius articulus, ubi continetur ꝙ prælati debẽt proferre authoritates diuinę ſcripturę in ſua doctrina & nõ grammaticam exponere: quia in ore pontificis non bene ſonant laudes Iouis.

d Nec laudes. Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

Verſus.

Cvm multa.

e Vt negare. Arg. quod ſi ſubditus honeſt⁹ eſt, prælatus eius iuſtas ꝑces eius debet exaudire. ſ. xij. q. ij. religioſam. & xxxv. q. ix. ueniam.

Preces iuſtę ſunt exaudiendæ.

f Grammaticam. Sed quomodo iſte exponebat grammaticam populo? quia forte dicebat: cum ego dico homo intelligatis tã de mare, quam de fœmina: quia communis generis eſt. ff. de uerb. ſigni. hominis appellatione. Sed melius dic, quod grãmaticam hic appellat ſcientiam authorum. Recitabat. n. in eccleſia fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prædicatione ſua.

Fabulas poetarum prędicãdo moraliter exponere nõ multũ laudatur.

g Verteremus. Id eſt deberemus uertere.

Et hoc patet ibi cũ laudibus Iouis & c. Laus. Ouidius.

l Liberalem. Hæc eſt quarta pars diſtin. & quartus articulus, ubi dicitur quod epiſcopus debet eſſe liberalis circa egentes: alias uanſi habet nomen epiſcopi.

Liberalem. hic §. reſpicit illum §. proxi. ſ. diſ. lxxxv. hoſpitalitas.

ADDITIO.

Et ſcias, ꝙ hoſpitalitas dicitur in recipiendo & procurando ſecum in domo: liberalis eſt alias largus & munificus, licet non hoſpitetur alios, ſecũdum Hug.

m Fratrem noſtrum Marianum. Iſte de monacho factus fuit epiſcopus, & toto die uolebat legere, ut in monaſterio faciebat.

n Mutet. ſ. diſtin. lxxxj. ualet. j. diſt. 100. c. rationis.

o Vt remotus. j. diſt. lxxxviij. epiſcopus nullam. contra. Sed aliud eſt nulla neceſsitate faciente curam rei familiaris ſuſcipere, & lectionem atque orationum ſtudio tepide inhærere: (quod ibi interdicitur) aliud in neceſſitate alijs ſubuenire, & propter proximos contemplationis ſtudium tẽperare: quod hic præcipitur.

Alias ſuccurrat.

p Patientibus. Magis tamen religioſis ſuccurrat. xvj. q. j. c. ulti.

q Vacuum. Quo ad etymologiam, quia non eſt ſuperintendens. viij. q. j. qui epiſcopatum.

Pſal. 11. Epiſcop⁹ ſuperintẽdens dicitur.

r Nomen. Imo & nomine & re priuandus eſt: ut xxxviij. diſtin. quæ ipſis. lxviij. diſt. corepiſcopi. ij. quæ. vij. ca. qui nec. §. quibus ergo. C. de ſer. à nullo. Archi.

s In ipſa. Hæc eſt quinta pars. diſt. in qua dicitur, ꝙ epiſcopus nõ debet dare hiſtrionibus, nec uenatoribus, nec meretricib⁹, niſi forſan in sũma neceſsitate intuitu naturæ. & hoc probat x. autho. Ioan. de Fant.

Prohi-

peccatoribus: quibus tamē dare prohibemur, a non quia homines sunt, sed quia peccatores.

Vnde Augustinus super Ioannem in parte secunda.

Immane peccatū est, res suas donare histrionibus.

CAN. VII.

DOnare res suas histrionibus b uitiū est immane, non uirtus: & scitis de talibus c quā sit frequens fama cum laude: quia laudatur peccator d in desiderijs animæ suæ: & qui iniqua gerit, benedicitur.

Item in psalmo cij.

Grauiter delinquunt, qui uenatori aliquid donant.

CAN. VIII.

QVi uenatorib. e donant, quare donant? dicant mihi, quare dāt uenatori? hoc in illo amāt, in quo nequissimus est: hoc in illo pascunt, hoc in illo uestiūt: ipsam nequitiā publicāt spectaculis hominum: Qui dāt histrionibus, qui donant meretricibus, f quare donant? nunquid non & ipsa hominibus donātur? non tantùm naturam ibi attendunt operis Dei, sed nequitiā operis humani.

Item.

De eodem.

CAN. IX.

QVi uenatoribus donant, non hominibus donant, sed arti nequissimæ. Nam si homo tantùm esset, & uenator non esset, non ei donares: honoras in eo uitiū non naturam.

Item in psalmo cxlvij.

De eodem.

CAN. X.

VIdent homines uenatores, & delectātur. Væ miseris, si se non correxerint. Qui enim uenatorem uident, & delectantur, uidebunt saluatorem, & tristabuntur.

Itē Hier. in psal. lxxxij.

De eodem.

CAN. XI.

ESau uenator g erat, quoniā peccator erat. Et penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquē uenatorem: piscatores h inuenimus sanctos.

Item Ambrosius in Homilia de quadragesima.

De eodem.

CAN. XII.

QVid pdest ieiunare i uiscerib. & luxuriari uenatibus? abstinere à cibis, & errare peccatis.

Item.

De eodem.

CAN. XIII.

AN putatis illum ieiunare, fratres, qui primo diluculo nō ad ecclesiā uigilat, nō beatorū martyrum sancta loca peragrat: sed surgēs cōgregat seruulos, disponit retia canes pducit, saltus, syluásque perlustrat? seruulos, k inquam, secum

---

a Prohibemur. Aliter debemus.

Histriones à promotiōe phibētur.

b DOnare. Histrionibus. Isti histriones prohibentur à promotione. xxxiij. distinctio. maritum. & à corpore Christi. de conse. di. ij. pro dilectione. & īfames sunt. iiij. q. j. c. j. & ff. de ijs qui no. infa. l. j. §. ait prætor.

Dare turpibus, an sit permissum.

c Talibus. Dare causa uanę gloriæ pexercitio sui uitij, immane peccatum est: sed in necessitate non. Idē de uenatorib. & meretricib. In talibus. n. non uitium est fouendū, sed natura sustentanda est. Sed quid de citharistis & alijs, qui uarijs utūtur instrumentis, nunqd est licitum audire ea, uel tangere, uel talibus psonis aliqd dare? Et quidē si ad uoluptatem uel luxuriā, non: quia Deū manibus stimulat, qui populū uocib. delectat: ut xcij. distin. in sancta. sed ad laudem Dei bene, uel ob aliam iustam causam, puta recreationis: quia debilis est, uel īfirmus. de consecra. dist. iij. peruenit. uer. si.

Arg. xxiij. qō. iij. duo ista. xi. quę. 3. quoniam multos. ī fine.

Citharistę & alij, uarijs utētes instrumētis an peccent.

Psal. 9.

ADDITIO

Dum tū obscœnus motus corporū ante se fieri non patiatur. xxxiiij. dis. presbyteri. de consec. distinctio. v. nō oportet. Archi.

d Peccator. j. xxiij. quæst. iiij. duo.

e QVi uenatoribus. No. quod uenatio quædā oppressiua est, & hæc licita est: ut s. dist. vj. c. ult. quędam arenaria, quędam saltuosa. Arenaria est, cū quis pugnat in arena cum bestia dentata, & ad hoc locat operas suas. Hanc q exercet, peccat mortaliter, & q eā aspicit, & qui eam exercet, infamis ē: nisi gratia uirtū suarum experiēdarum. ff. de postu. l. j. §. itē senatus. De hac loquit hoc ca. & duo seq. & iij. q. vij. c. infamis. §. tria. Saltuosa est, quæ fit in syluis & saltibus: & hæc licita est: tū est illicita ex tēpore ut in quadragesima, & in diebus ieiuniorū. j. e. an putatis. nisi in necessitate: ar. j. xxiij. q. viij. si nulla. Item ex persona, quia clerico nō est licita, etiā si pauper sit secundū quosdā, ut xxxiij. dis. quorūdā. quia pōt alias uictū quęrere. xcj. dist. clericus. nā faciat cistas & calathos & retia. de cōse. dist. v. nunquā. Laico licita est ob necessitatem pro pellibus & carnibus, nō ob uoluptatem: & hoc de ea q cū clamore fit. Ponere aūt laqueū uel rete sine strepitu & clamore & canib. licet ēt clericis, cū monacho ēt liceat texere linū p capiendis piscib. de cōs. di. v. nunq. De saltuosa loquit j. e. Esau. & duo. se. c.

Venatio est multiplex.

f Meretricib. Meretrix tū non turpiter accipit, licet turpiter meretriciū faciat. ff. de cō di. ob tur. cau. l. iiij. §. sed qd meretrici. Sed nōne cā affectionis meretricib. dare possumus. ff. de dona. affectionis? Dicūt qdā quod sic, pactione non præcedente: sed causa remunerādi bñ possumus post factū: qd nō credo, qa semp peccatū est dare. ar. xvj. q. j. legi. ff. de dona. īter uirū & uxo. l. iij. §. j. Rem aūt, quā dedi meretrici, repetere nō possum. Sed pignus non pignoratitia, sed rei uendicatione possum, ut C. de condic. ob turp. cau. l. ij. nō in tex. sed in glo. H. quia conuenitur tunc tanquā quilibet alius possessor. ff. ad exhi. de eo. §. hæres.

Meretricibus sine peccato dari nequit.

Ar. cōtra. de do. l. j. ubi de hoc.

g Esau uenator. Dum uenator permanet, ne obijciat de Eustachio. l. dis. ferrū.

h Piscatores. Sed quare prohibet uenari, & nō piscari? quia forte piscatio fit sine clamore, uenatio non uel qa maior est delectatio in uenatione. dū. n. quis est in uenatiōe, nihil potest de diuinis cogitare.

Venatio phibet, sed nō piscatio.

i QVid prodest ieiunare. efficaciter ad. salutē.

k AN putatis. Seruulos. non tamen serui debent

 ei obe

ei obedire.xj.qő.iij. non ſemper. excuſantur tamen quo ad quid, ut xxij.q.v.qui compulſus. C. de ſepul. uio.l.ij.C.de ijs, qui ſibi in teſt.aſſcri.l.ult. non in totum: quia in atrocibus nõ debent obedire. ff. de reg. iu.ad ea. ff. de ac. & obli. ſeruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorum. extra de teſtib. ſicut. & xxij.quæ.v.qui cõ pulſus.

ADDITIO.

Arg. adhoc C. de accuſa. l. nõ ideo. Archid.

gratia. Hug. præfert patrem infidelem, ut dixi xxx. diſt.c.j. ar.xxiij.q.viij.c.ſi in morte. §. ecce.in fi.

f Suorum. Quia quis magis timet in filijs, quam in ſe.ff.quod me.cau.iſti quidem.§.ultimo.

g Propter debitum. Hic loquitur ſecundum ea tempora quando ſi debitor non erat ſoluendo dabatur creditoribus ad puniẽdum ipſum. Hodie autẽ ſi aliquis conuenitur ex maleficio, & non eſt ſoluẽdo, puniri poteſt .xiiij. qő. vj. ſi res.ff.de pœnis.l.j. §.primo. Et hoc caſu non eſt ei ſubueniendum, nec redimenda eſt pœna eius, quia eius pœna pretio remitti phibetur.j.q.j.iubemus. Si autem conuenitur ex contractu, non eſt cruciãdus, ſed ſufficit quod cedat bonis. C.qui.bo.ce.poſ.l.j.& inanis ẽ actio, &c.de do.ma. l. nã is. Tenetur tamen ſi poſt pueniat ad pinguiorem fortunam.ff. de ceſ. bo. is qui.

pertrahit fortaſſe magis ad eccleſiam feſtinantes: & uoluptatibus ſuis peccata accumulat aliena, neſciens reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quam de perditione ſeruorum.

Item Ambroſius in libro de officijs.

Quæ ſint in liberalitate ſeruanda. CAN. XIIII.

NOn ſatis eſt beneuelle,[a] niſi ſtudeas etiam benefacere: neque ſatis eſt iterum benefacere, niſi id ex bono[b] fonte procedat: hoc eſt, ex bona[c] uoluntate proficiſcatur.

Item perfecta liberalitas[d] fide, cauſa, loco, tẽpore commendatur: ut primùm operetur circa domeſticos[e] fidei. Grãdis culpa eſt, ſi ſciente te fidelis egeat:† ſi ſcias eũ ſine ſumptu eſſe, & famem tolerare, ærumnam perpeti, qui præſertim egere erubeſcit: ſi in cauſa ceciderit, aut captiuitatis ſuæ, uel ſuorũ[f] filiorum, aut calumniæ, & nõ adiuues: ſi ſit in carcere poſitus, & pœnis & ſupplicijs propter debitũ[g] aliquod iuſtus aliquis excrucietur,[h] Nam & ſi omnibus debetur miſericordia, iuſto amplius. Si tempore afflictionis ſuæ à te nihil impetret: ſi tempore periculi, quo rapitur ad mortem,[i] plus apud te pecunia tua ualeat, quam uita morituri, non eſt leue peccatum.

Item.

De eodem.

CAN. XV.

DOminus non uult ſimul effundi opes, ſed diſpenſari: niſi fortè, ut Eliſeus, q boues ſuos occidit, & pauit pauperes ex eo, quod habuit, ut nulla cura teneretur domeſtica, ſed relictis omnibus in diſciplinam ſe prophetícam daret.

Item.

De eodem.

CAN. XVI.

EST probanda & alia liberalitas, ut proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas: melius[k] eſt enim, ut ipſe ſubuenias tuis, quibus pudor eſt ab alijs ſumptum depoſcere, aut alicui poſtulare ſubſidiũ neceſſitatis: non tamẽ ut illi ditiores fieri uelint,[l] ex eo quod tu potes cõferre inopibus. Càm.n. natura[m] præſtat, non gratia.[n] Neque.n.propterea te Deo dedicaſti, ut illos diuites facias: ſed ut tibi uitã perpetuã fructu boni operis acquiras, & pretio miſerationis peccata tua redimas. Putant[o] ſe parum poſcere, præmiũ quærũt tuũ, uitæ tuæ adimere contendunt fructum, & accuſant quòd eos diuites non feceris: cùm te uelint illi æternæ uitæ fraudare mercede.

Item.

De eodem.

CAN. XVII.

COnſideranda eſt[p] in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam & uerecundia quæ ingenuos[q] prodit nata-

a NOn ſatis. Velle. cum facultas adeſt, & neceſſitas inſtat: alias ſufficit bona uoluntas cum charitate.xlv. di.duæ. ſi. extra de eo, qui mit.in poſ. conſtitutus.

b Ex bono. Alias non eſt bonũ. Argu.ff.man.l.j.§.ij. & l. ſi procuratorẽ.xxxij.quæſt.v.ſicut.

c Ex bona. Informata.ſ. charitate. Lauren.

d Liberalitas. no. in liberalitate eſſe attendendam fidẽ, cauſam, locũ, modum, tẽpus, neceſſitudinem, ætatẽ, debilitatem, cõditionem. Quæ diligẽter & ordine tractantur, in ca.præſenti uſq; ibi, pulchra etiã liberalitas. ubi tractatur præcipue de mõ, uſq; ibi, ſuper Lucam. exinde oſtendit præceptum de miſericordia ĩpendenda eſſe cõmune & generale omnibus.

e Domeſticos. Niſi extraneus indigeret ad mortẽ, & domeſtici nõ. tũc enim prius extraneo ſubuenirẽ. Sed quid ſi pater meus eſt ĩfidelis. et æqualiter indiget cũ fideli, cui teneor magis? Pe. mãducator uocauit hanc quæſtionẽ tenebroſam aquam in nubibus aeris. Poſſet tamen dici, q magis fideli: quia hic dicit fideli. & j.e.cauſam præſtat natura, nõ

h Excrucietur. De facto, non de iure. extra de pi. c.ij.C. d ac.& ob.l.ob æs. in auth. ut nulli iudic.§.q a uero. colla.ix. Laurentius.

i Ad mortem. qualiter hoc intelligi debeat, inuenies xxiij.quæ. v. reos.

k EST probanda. Melius. argu.C. de ſerui.l. reos.

l Velint. Nam tãquam pauperibus debes dare, alias non. xij .quæſtione. ij.c. quiſquis.

m Natura. Nam omnes fideles proximi sũt noſtri, ut de pœ.diſ.ij.charitas. uer. pximos.

n Nõ gratia. Vnde ſupple, & affectio.

o Putant. Parentes tui, qui uolunt te dare bona eccleſiæ illis.

p COnſideranda eſt. Hic de ætate.

q Ingenuos. Hic de conditione.

In ege-

Voluntas bona ſufficit.

¹ Vt xxxij. qő. v. ſic.n. ſecũdum Hugo.

† Tex. ẽ ſimilis in l.ſi ob turpem.ff.de condi. ob turpẽ cauſam. & in l. 3. §. ex plurib. cũ ibi not.ff. de acqui. poſſeſ.

Patri infideli an potius ſubueniẽdũ ſit, quam extraneo fideli.

² Et 41. diſ.q eſcamus. ibi uideas.

Qui non habet in ære, an ſit ĩpuniẽdus in corpore.

3.Reg.19.

³ Scilicet in corpore.

⁴ Et 5.q.6. quia.ff. de iuriſd. om. iud.l. ſi quis id.

⁵ Et C.q bon. ced. poſ.l.q bonis. extra de ſolut. Odoard⁹. Ad idẽ C. de rei uxo. acti.l. unica. §. cum autẽ. Archid.

Fideles omnes ſunt pximi noſtri.

les, ut senibus plus largiaris, qui sibi iam nequeunt uictum quærere. Similiter & debilitas corporis promptius est adiuuanda: tum si quis ex diuitijs cecidit in egestatem, [a] & maxime [b] si sine suo uitio, sed aut latrocinijs aut præscriptione, † aut calumnijs, quæ habebat amisit.

Item.

De eodem.

CAN. XVIII.

PVlchra [c] etiam liberalitas est in ipso quoque pauperis dato [d] mensurā tenere, ut abundes pluribus, nec conciliandi fauoris gratia ultra modum fluere. Quicquid enim ex affectu puro, ac syncero, ꝓmittitur hoc est decorum, non superfluas ædificationes aggredi, nec prętermittere necessarias. [e] Et maxime sacerdotibus hoc conuenit ornare Dei templum honore [f] congruo, ut etiam cultu aula Dei resplendeat: misericordiæ impensas frequentare, quantum oporteat largiri peregrinis nō superfluas, [g] sed competentes. Item. Compatiamur itaq; alienis calamitatibus, necessitates aliorum, quantum possumus [h] iuuemus, & plus interdum quam possumus melius est enim causas [i] præstare pro misericordia, & inuidiam perpeti, quam prætendere in clementiam: & nos aliquādo in inuidiam incidimus quod confregerimus [k] uasa mystica, ut captiuos redimeremus.

Idem super Lucam.

De eodem.

CAN. XIX.

IN singulis quoque generibus hominū conueniens tribuit sanctus Ioannes Baptista responsum unū [l] omnibus [m] ita: Publicanis, ne ultra præscriptum exigant: militibus, ne calumnias faciant, ne prædam requirant docens idcirco stipendia constituta militiæ, ne dū sumptus quæritur, prædo grassetur, [n] Sed hæc & alia officiorum præcepta propria sunt singulorum: misericordiæ est communis usus: ideo commune præceptum est, omnibus ętatibus, omnibus officijs necessaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, uel urbanus diues & pauper, [o] omnes in communi admonētur, ut conferant [p] non habenti. [q] Misericordia enim plenitudo uirtutum est: & ideo omnibus est præposita perfectæ forma uirtutis: ne uestimentis, alimentisque suis parcant: misericordiæ tamen ipsius pro possibilitate conditionis humanę mensura seruetur: ut non sibi unusquisq; totum eripiat, sed quod habet, cum paupere partiatur.

Idem.

De eodem.

CAN. XX.

CAeterum Dei traditio est, ut prius pascas parentes. Nam si iuxta diuinum oraculum cōtumelia parentis morte luitur, quantò magis fames, quæ multò grauior est: quo loco [r] insolentem dominus infrǫnat iactantiam.

Idem in libro de Officijs.

---

[a] In egestatē. Dicit Boethius. Inter oēs aduersitates fortunæ infelicissimū genus infortunij est fuisse felicē. (Boethius.)

[b] Et maxime. i. tātum. Nam aliter non teneor [i] ei subuenire. ut ff. de posi. l. bona fides. & v. q. v. ca. non omnis. sed uerū est, quod redimere nō teneor, sed dare eleemosynam bene.

[i] Videas quod leg. & not. 12. q. 2. sicut omnino.

† proscriptione.

[c] PVlchra. Hic iterum repetit de modo.

[d] Dato. Quanto enim minora sunt quæ sparguntur, tanto plures recipientes erūt. in auth. de consul. §. si autem. col. iiij. unde pauperibus nō sunt facienda sumptuosa conuiuia: ut xxv. distin. c. unum orarium. §. alias in fi.

[e] Necessarias. ff. de cu. fu. l. ulti. §. j. Lauren.

[f] Honore. j. de cōsec. di. j. c. j. j. xij. q. ij. c. gloria. contra. Sed ibi notantur illi qui hoc ita faciūt, quod super Dei pauperes nō intendūt, hoc nō ita fieri pręcipitur ut cura pauperū relinquatur.

ADDITIO.

Ar. cōtra. xij. q. ij. c. gloria. Sed ibi loquitur contra prælatos, qui neglectis pauperibus tēpla gemmis & auro ornabant: hic aūt ad utrunq; inuitat, scilicet ad curam pauperum, & ad ornatum ecclesiarum. mediocritas enim seruāda est. Omne enim quod nō propter necessitatem, sed ꝓpter uenustatem accipitur, elationis habet calūniam. xxj. q. iiij. c. j. Hug. idem Laur. & Ioan. de Fant.

[g] Superfluas. Arg. j. xxj. quæ. iiij. c. j. Lauren.

[h] Possumus. Quod fit cū nobis necessaria subtrahimus: ad quod nō tenemur: ut xlij. di. c. j. si autē hoc facimus, cōmendandi sumus: ut xlj. dist. c. parsimoniam. Nā dicit lex, quod tūc tenetur libertus patronum alere. qn̄ super est sibi, & deest alij: ut ff. de lib. agn. l. si quis. §. de alimentis. C. de ope. lib. l. j. & dicit canon quod in tantū debet dare, quātū sibi Possibile est lxxxij. dist. c. j. dic ergo hic quantum possumus, id est, quantū debemus & tenemur ex præcepto.

Lucæ 3.

Libertus patronū qn̄q; alere tenet.

[i] Causas. sic supra, dist. l. ponderet. in fine. & xj. q. iij. ca. nemo. & xxvj. q. vij. c. aligāt. ar. cōtra. ff. depo. l. si hominē. ubi punitur pietas: sed ibi misericordia dolo proxima fuit: & est quādoq; iniusta misericordia. xxiij. q. iiij. c. est iniusta.

Misericordia qn̄que est iniusta.

Ad hoc arg. ff. de dolo. l. & eleganter §. idē Labeo. Arc.

[k] Quod confregerimus. j. xij. q. ij. c. aurum.

[l] IN singulis. unū. j. xxiij. q. j. c. militare.

[m] Omnibus. De misericordia impēdenda.

[n] Grassēt. Id est, impinguatur rapiēdo & spoliando homines. Lau.

[o] Pauper. Argu. quod pauper de eleemosynis, quas colligit debet eleemosynam facere. j. xij. q. j. c. habebat.

Eleemosyna de eleemosynis est facienda.

[p] Vt conferant. Quicquid enim habes ultra id quod tibi sufficit, aliorū est: ut xlvij. dist. sicut hi.

[q] Non habenti. quia habenti dare, nihil aliud est, quā perdere: ut j. qō. ij. pastor.

Mat. 15. a Habenti dare, est perdere.

[r] CAeterū. Quo loco. Id est qua authoritate.

[s] Insolētem. Quæ erat qa ipsi filij sua oīa dabāt ecclesijs uel sacerdotibus: & nolebāt pascere parentes. xxx. di. ca j.

Nam & si impius pater sit, tamen pascendus est, ut in authen. de incest. nup. §. si uero contingit. coll. ij.

Pater etiã impius est pascẽdus.

a Pasce. Tẽpore enim necessitatis cibaria omnia communia sunt. ff. ad legem Rhod. de iac. l. ij. §. idem etiam.

Cibaria oĩa sunt ĩ necessitate cõmunia.

CAN. XXI.

Pasce [a] fame morientem. Quisquis enim pascendo hominem seruare poteris, si non paueris fame occidisti. [b] † Item Hieronymus.

De eodem.

CAN. XXII.

Qui clementiam non habet, nec indutus est uiscera misericordiæ & lacrymarum, quamuis [c] spiritualis sit non adimplet legem Christi.

Similiter etiam oportet episcopum nõ esse percussorem, id est, ad uindictam facilem.

Vnde Gregorius scribit Io. episcopo Corinthiorũ.

Ad uindictam facilis episcopus esse non debet.

CAN. XXIII.

Si quid [d] uerò ad aures tuas de quocunq; clerico peruenerit, quod te iuste posit offendere, facile non credas, [e] nec ad uindictam te res accendat incognita: sed præsentibus ecclesiæ [f] tuæ senioribus diligẽter est ueritas perscrutanda: & tũc si qualitas rei poposcerit canonica districtio culpã feriat delinquentis.

Idẽ Ianuario episcopo.

De quodam episcopo, qui antè, quàm missarum solennia celebraret, die dominico ad exarandam messem cuiusdam profectus est.

CAN. XXIIII.

Tanta [g] nequitia ad aures nostras de senectute tua peruenit, ut eam nisi humanitus pensaremus, fixa [h] iam maledictione feriremus. Dictum quippe est mihi, ꝙ dominico die priusquam missarum solennia celebrares, ad exarandam messem latoris præsentium perrexisti: & post exarationem eius missarum solennia celebrasti: post missarum solennia etiam terminos [i] possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factum quæ debeat pœna sequi, omnes q audiunt, sciũt. Dubij aũt de tanta puersitate fueramus: sed filius [k] noster Cyriacus abbas à nobis requisitus ita se cognouisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, ut aliquando resipiscas miser senex, atq; à tãta leuitate morum, & operũ peruersitate compescere, & quantò morti uicinior efficeris, tantò solicitior, atque timidior esse debes. Et quidem pęnæ sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatẽ [l] tuam † cum se

b Occidisti. Occidit quis aliũ per subtractionem panis corporalis: ut hic. & xiiij. q. v. ca. immolans. & spiritualis, [1] ut dis. xliij. c. Ephesiis. detractione occidit quis odio, actu, mẽte, ut ĩ. de pœni. dist. j. c. homicidiorũ. & c. omnis. Negligentia. ĩ. dist. proxi. c. ulti. & lv. distinct. cap. si quis absciderit. & est si. ff. de libe. agno. c. necare. ĩ. xvj. q. j. cap. decime. ff. de re milit. l. omne. §. qui præpositum. xj. qõ. iij. nõ solum. xij. q. ij. c. aurum. s̃. di. l. sæpe cõtingit. ĩ. xxx. q. v. nullum. ante s̃. dist. xlvij. c. sicut.

Panẽ subtrahẽs, alium occidit.

† Cõcor. cũ hoc ca. & sua gl. text. in l. necare. & ibi glo. ff. de liberis agnos.

1 Ad idẽ viij. qõ. j. audacter. Archi.

c Qui clementiam. Quãuis. id est, quamuis faciant opera spiritualia. Lau.

Similiter. Hæc est sexta pars dist. in qua dicit, quod prælatus cum discretione debet punire subditos suos, quod probat duabus authoritatib⁹. Io. de Fant.

d Si quid. xv. q. vij. c. ij. Qualiter hoc c. debeas intelligere, habes extra de simo. licet Eli.

e Non credas. ĩ. xxij. q. iiij. c. innocens. contra. Ibi de incredulitate, quæ inter socios habenda est, loquitur: sed hic de illa, quæ ad iudicem pertinet. Vel refert utrũ bona uel mala de aliquo dicantur. De hac materia not. xxiij. q. iiij. c. quam magnum.

f Ecclesiæ. Cum hoc c. de causa inquisitionis loquatur. ut extra de accu. c. qualiter. ij. ergo in causa inquisitionis non habet necesse episcopus alios cõuocare, nisi canonicos tantum. Nam nomine ecclesię tuę maior ecclesia intelligitur, argu. extra de uer. sig. c. cum clerici. Arg. contra. xviij. q. ij. c. si quis abbas. & extenditur hoc nomen ecclesiæ tuæ, ad omnes ecclesias diœcesis. extra de usu pal. c. j. Item est arg. hic, quod episcopus non uocatis alijs episcopis posit sacerdotẽ n Cenare. Sed dic quod seniores hic uocat episcopos, cum iste Corinthiorũ esset archiepiscopus. [2] Vel loquitur tantum de causa pecuniaria, quã potest tractare episcopus tãtum cum suis clericis. Vel est derogatum huic per alios canones. Vel canonica districtio dicat pœna suspẽsionis, [3] quã episcopus cum suis clericis põt inferre. Vel loquitur de clericis infra sacros ordines constitutis, quorum causas etiam criminales potest episcop⁹ cũ suis clericis tractare, & decidere, argu. xv. q. vij. ca. si autẽ. Quid de hoc iuris sit, inuenies xv. q. vij. c. in summa. Ioan.

Episcop⁹ in causa ĩquisitiõis quos debet cõuocare.

2 Sub. & suffraganei sint de clero metropolitanæ ecclesiæ: ut colligit xciij. dist. miratus. Ioã. de Fant.

3 Scilicet ppetuæ, sẽcus in tẽporalib⁹. quod dic ut no. Innoc. extra de exces. præla. ca. primo.

g Tanta nequitia. Tãta. infra. j. q. vij. c. tanta.

h Fixa. id est certa. Sed cũ iste absens esset, quomodo Papa ferret in eũ sententiam? Dic quod hic loquitur de sententia comminatoria. s. comminando ei. Vel citatus fuit & noluit uenire, & dominus Papa recepit testes eo absente. De uno habes hic. De duobus habes xj. q. j. c. fratris. Alij dicũt sententiam fuisse latã sub conditione, si scilicet cõstaret de ijs, quæ dicta fuerunt de ipso.

Papa in absentem an sententiã ferre posit.

i Etiam terminos. In hoc peccauit grauiter, & secũdũ leges talis punitur pœna l. aureorum, uel relegatione, ut ff. de termi. mo. l. ij. & iij. cum distinctione utrũ sit iuuenis, an senex: ut ibi dicitur. Secund. legem autem diuinã maledictus reputat̃ xij. q. ij. in legibus.

k Sed filius. Argu. qđ creditur dicto unius: ut ĩ. viij. q. iij. c. talia. & xcvij. di. ca. nobilissimus. In forma iudicij 4 quantũ ad ueram probationẽ uni testi nõ creditur. ut extra de testi. c. licet. in fi. e ti. ca. ueniẽs. Sed quantum ad præsumptionem: ut C. de re. cre. l. in bonę. Nisi casus aliquis specialis inueniatur, ut extra de in integ. resti. c. ex literis. & de procu. ex insinuatione. & extra quod me. cau. c. ulti. & extra de testi. ca. in omni. Io. Similiter ubi non fit præiudicium alij, creditur uni testi, ut de consec. dist. iiij. c. cum ita q;. B.

Vnius dicto qñque creditur.

† Cõcor. l. j. ff. de dona. & l. tutor. ff. đ suspec. tu.

4 Cõcor. tex. in l. si quis decurio. C. de fal.

l Quia simplicitatem. Not. ꝙ parcitur senectuti, ut xxxiiij.

xxxiiij.distinct.c.fraternitatis.xxxvj.qō.vij.cap.hoc sit.& c.tempora.Item parcitur simplicitati, de cons. dist.ij.c.iij.& extra de re. permu.cum uniuersorum.

a Tacemus. Non ergo semper qui tacet cōsentit: 1 nec semper idē est tacere, quod uoce cōsentire.arg. de conse.dis.iiij.c. cum pro paruulis. & lxv.dis.c. si forte.de hoc xxvij. distin. c.diaconus.

1 Sic etiā not.j. qō. vij.tanta.

b Eos. ff.de regu. iuris.l.cōsilij. Lau.

ADDITIO.

Videas quod le. & no.Insti.mandati. §. tua gratia. uer. cuius generis.

c Excommunicatos. Arg.quod quādoq; magis puniū tur cōsiliarij. quā facientes. 2 dist. xcvj.c. duo.xj.qō. iij. c. qui cōsentit. & xxiiij.qō. iij. c. q aliorū. Sed hoc ideo factū est, qa in istis non conueniebāt ea, propter quæ fieret dispensatio circa eos. Sed licet iste debuit puniri,tamē indultum est ei ratione ætatis & simplicitatis.

Cōciliarij qnq. plus puniunt, quā faciētes.

2 Sic aliqn pl⁹ puniunt consulens, q̄ si ipse idē faceret, qp cōsuluit, ut ff. ad l. Pompe. de parric. utrum. & no.eo.tit. l.j. ut patet exemplū in medico, q filio dedit uenenū, ut daret patri. Nā in hoc casu plus punitur medicus,quā si ipse patrē illius filij uenenasset, ut ibi patet.

Vel pcussor. Septima pars. CASVS. *Exposuit supra Gratianus, ne eps sit percussor, id est, ad uindictam facilis.mō exponit et alio modo,s. ne percutiat aliquē propria manu: ut infrà c. proxi. cuius casus planus est.*

d Non liceat. Quod tñ pōt per aliū, & si non per se, ut v.q. v. illi qui. & xiiij. q.vj.c.j.sicut et aliquis gerit & facit per aliū. lxxxviij. dist.episcopus gubernationē. ita tñ quod sit clericus. Si.n. per laicū percutit,incidit in canonem. extra de senten. excom.c. uniuersitatis. Sed quid si clericum non habet? Tunc uerberet per se,ut dixi xlv. dist. in summa.

† Alias itē percussor.

Clericus per quem castigandus ē epo iubente.

e Manibus. C.de episco. & cleri. authen. sed neque proprijs manibus.

Prohibetur etiam episcopus. Hæc est octaua pars distinctio. in qua dicitur quod clerici non debent tractare res laicorum,nec possessiones eorum conducere,nec esse tutores, nisi suorū propinquorum, id est,

nectute cognouimus, interim tacemus. a Eos b uerò, quorū consilio hoc egisti, in duobus mensib. excōicatos c esse decernimus: ita,ut si quid eis intra duorū mensium spatiū humanitatis aduenerit, benedictione uiatici non priuentur. Deinceps autē ab eorum cōsilijs cautus existe. Te quoq; solicitè custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, neque simplicitati tuę, neq; ulterius senectuti parcamus.

7 Vel † percussor esse prohibetur, ne uidelicet proprijs manibus aliquē cædat.

Non liceat Episcopo proprijs manibus aliquem cædere.

CAN. XXV.

Non liceat d epō manibus e suis aliquem cædere. hoc enim alienum à sacerdote esse debet.

8 Prohibetur etiam episcopus turpis lucri esse cupidus: ne aliquo etiam inhonesto negotio uictū, uel cætera sibi necessaria quærat. Quod generaliter etiam de omnibus diuino cultui mancipatis, id est, clericis, uel monachis intelligere oportet.

Vnde in Calcedonensi concilio legitur.

Qui cōnumerantur in clero, turpibus lucris nō inseruiant.

CAN. XXVI.

Peruenit ad sanctā synodum, quia de ijs, q in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, aliorum possessionum conductiones, f & causas g seculariū negotiorum suscipiunt, & à sacris officijs se per desidiam separant: ad domos autem seculariū concurrunt, & substantiarum eorū gubernationes auaritiæ h causa suscipiunt. Decreuit igitur sancta & uniuersalis & magna synodus, neminē horū deinceps, hoc est epm, siue clericum, aut monachū conducere possessiones, aut misceri secularibus possessionibus posse: nisi fortè qui legibus ad minorū ætatis tutelas, i siue curationes inexcusabiles attrahuntur: aut cui ipsius ciuitatis episcopus ecclesiasticarum rerū commiserit gubernacula, & orphanorum ac uiduarum, quæ indefensæ sunt, aut earū personarū maximè, quæ ecclesiastico indigēt adminiculo, pp Dei timorē. Si quis uerò transgressus fuerit hæc præcepta, ecclesiasticæ correctio-

quibus succederent ab intestato, nisi de mandato episcopi egissent causas pauperum. Ioan de Fant.

f Peruenit. Conductiones. Contra extra de deci. c. dilecti. nam ibi non reprobantur monachi, qui habent terras ad firmam. Sed dic, quod illud est cum sua eis nō sufficiunt, 3 uel cū ipsimet excolunt: nō ut inde plus lucrentur, sed ut de fructibus uiuant. Adeo autem hoc prohibet clericis, quod si pp hoc deprehendantur in fraude, non subuenitur eis. extra ne cle. uel mo. c. sacerdotibus.

Monachi pñt terras ad firmā habere.

3 Adde quod leg. & no. extra ne cle. uel mona.c.2. & 21.quę.3. placuit. Archi.

g Causas. De hoc not.xv.quæst.ij. in summa.

h Auaritiæ. Nam propter necessitatem bene possent. xcj.distinct.c.ij.

Adde quod le. & not.lxxxviij. dist. cap.j. in princ. ibi uideas.

i Tutelas. j. dist. lxxxviij.c.ult.contra xxj. quæstio. iij. c. Cyprianus. contra. Sed illud Cypriani de testamentaria tutela siue datiua: hic autē de legitima tutela intelligitur. Itē. xvj.quæ.j.c. generaliter.contra. Ad hoc dic, quod clerici non cogūtur recipere aliquam tutelam: possunt tamen legitimam recipere tutelam si uolunt, ut hic dicitur. Et est hoc priuilegium clericorum, quod licet ipsi possit succedere alicui abintestato, non tamē tenentur recipere tutelā, licet alias illud obtinet: ut in stit.de legi.pat.tu. §.j. Sed episcopus, uel monachus etiam uolens non posset recipere legitimam tutelam. in authentico de sanct.episco.§. Deo amabiles. Vel dic, quod illi authenti. præiudicatur per canonem istum, ut episcopus & monachus si uelint possint recipere legitimam tutelam, sed non datiuam uel testamentariam. Sed ad tutelam miserabilium personarum omnes clerici siue monachi 4 tenentur: ut lxxxviij. distinctione. capitulo primo, & capitulo, episcopus gubernationem.

Tutela ē triplex.

Tutelam non tenētur clerici recipere.

4 Vt hic, & s. px dictū est de monachis intelligo cū determinatiōe eius, qd habetur 16. q. 1. qui uere & cap. monachi à monaste rio. Arch.

[a] Correctioni. Id est, suspensioni. Laurentius.

Iduis autem. Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarũ prima probat per sex authoritates sanctorum patrũ, quod uiduis & orphanis dẽt sustentationis bñficiũ præberi ab ecclesia. Secunda ibi, Libertos. Tertia ibi, Si expositus. Ioã. de Fant.

[b] Viduis. In hac distinct. lxxxvij. ostendit magister, quod uiduis & pupillis, libertis & oppresſis tenetur prælatus patrocinium impendere, & ẽt manumissos defendere. Ad ultimum subiungit de expositis ĩ. e.c.ul.

Oppresſis debet prælatus patrocinari.

[c] Icet. xj. q.j. Christianis.

[d] Plus tamẽ. Not. quod etiam causæ pauperum & oppressorum, & peregrinorũ spectãt ad ecclesiã: ut xxiiij. q. iij. c. si quis đ potẽtibus. & c. seq. & s̃. c. proxi. & extra de uerb sig. sup q. busdã. in fi. Spectãt etiã ad iudiciũ regis, ut xxiij. qõ. v. c. regũ. & c. administratores. Similiter uiduis & pupillis concesſit Imperator magnũ priuilegiũ. s. ꝙ aliqs nõ posſit illos trahere ad iudiciũ extra prouinciã: ipsi tñ possunt alios trahere. C. quãdo impe. inter pu. & uiduas. l. una, Vidua est quæ ẽt maritũ non habuit. ff. de uerb. sig. l. malũ. §. uiduã. Pupillus ẽ, qui intra pubertatẽ desijt esse in patris potestate. ff. e. l. pupillus. respõ. j.

† Alias, Geruntio.

Viduæ & pupilli sũt circa forũ priuilegiati.

Vidua.

Pupillus.

[e] Efensionis. Pupillis. Pupillo tu eris adiutor.

[f] Executionis. Id est, defensionis.

[g] Cõmenta. Id est fraudes.

[h] Visquis. Remedia Argu. ꝙ debeat quis de hoc, de quo certus est, uel securus priuilegium Ro. sedis impetrare, ut hic elicit: cum omnes teneamur defendere tales specialius, argu. extra de testi. c. licet uniuersis. argu. distinctio. uigesimatertia. capi. quanquam Laurentius.

[i] Nos. ut tamen primo coram suo iudice deferatur querela: ut extra de foro competen. c. ex transmissa. & in defectum iudicis secularis.

[k] Animositate. In bona significatione sumitur, alias in mala. lv. distin. c. sane.

Animositas qñq; ĩ bonã, qñque in malam partẽ sumitur.

ni [a] subiaceat.

DIST. LXXXVII.

Iduis [b] *aũt & orphanis ecclesiæ p̃sidium implorantibus, ep̃i debent adesse, & contra improborũ uiolẽtias protectionis patrociniũ eis negare non debent.*

Vnde Gelasius Gerõtio † & Petro episcopis.

Implorãtibus patrocinia episcopi debent adesse.

CAN. I.

Licet [c] omnib. de nobis sperantibus non debeamus inquantũ possumus nos denegare, plus tamen [d] uiduarum & orphanorum causas & impensius ducimus exequendas, quas tueri à nobis uel ab omnibus diuina manifestat assertio.

Item Anastasio ep̃o.

De eodem.

CAN. II.

Defensionis propriæ desolatis auxilio, & qui suis actibus adesse ꝓ ætatis infirmitate nõ possunt, exoratum pontificẽ decet subuenire: quia pupillis [e] & uiduis tuitionem etiam diuinitas iussit impendi. Et ideo Maximò & Ianuario, clericalis officij, qui se solatio parentum, uel propinquorum asserunt destitutos, auxilium ex nostra delegatione præstabis: ut aduersus improbitates aduersariorum suorum protecti, tuæ executionis [f] annisu noxia commenta [g] non sentiant.

Item Leontio & Petro episcopis.

De eodem.

CAN. III.

Visquis in negotijs suis nostri nominis intercesſione sperat sibi remedia [h] posse conferri, prona nos [i] conuenit animositate [k] præstare.

Itẽ Honorio episcopo.

De eodem.

CAN. IIII.

Diuinæ retributionis [l] memor ad pontificalem conscientiam nõ ambigas pertinere, egentium cõmodis piã sollicitudinem non negare.

Item Fortunato ep̃o.

Tueatur ecclesia, quos in sui defensione suscepit.

CAN. V.

Irreligiosum [m] prorsus & execrabile iudicamus, si quisquam clericos uel extraneos in sua tuitione susceptos, non omni fide [n] & tota animi sui educauerit sanctitate. Ac cùm Olympius diaconus dilectionis tuæ Felicis atq; Olympij suggeratur auũculus, eosq; paruulos [o] tutelæ uice suscepit nutriẽdos, ultra latrociniũ esse iudicamus,

[l] Diuinæ retributionis. Quia nullũ bonũ irremuneratum, đ pœniten. dist. iij. piũ est. nec aliqđ malum impunitũ. de pœni. distin. j. c. nullus. & est si. lxxxj. distinctio. cap. penult.

[m] Irreligiosum. per hoc cap. & s̃. proxi. dist. c. peruenit. colligit quod clericus bñ potest legitimã tutelã suscipere, sed & etiam extranearum personarũ, si uult. [1] Laurent.

Clericus tutor esse potest, si uult.

[n] Non omni fide. Et ita uidetur, qđ tutor teneatur ẽt đ leuisſima culpa. C. de peri. tut. & cu. l. tutoribus. Argu. cõtra, quo ĩ sci licet nõ teneatur, nisi de leui. C. arb. tut. l. quicquid. Et quod dicit fide, est arg. cõtra perfidos aduocatos, qui plena fide clientulos nõ defendunt. arg. ij. q. iij. c. si quem. §. notandum.

[1] Adde ad hoc gl. in authẽ. p̃sbyteros. C. de epis. & cler. & institu. de excus. tut. §. idẽ ĩ milite. nota. Bar. in l. legitimas. §. fin. ff. de leg. tut.

[o] Paruulos. Not. quod si minor lædatur in cõtractu, habet actionẽ aduersus dantem & accipiẽtem. [2] C. si tut. uel cura. inter. l. etiam. si uero lędatur in iudicio, habet actionem aduersus tutorem tãtum. C. de iudic. l. properandum. in fin. Sed contra ff. de mino. l. etiã. §. j. Sed illa lex, properandum. intelligitur quando tantum circa instantiam iudicij læsus est. Illa l. etiam. in principali causa loquitur, cum restituatur in iudicijs, minor, ut ff. de mino. l. etiam. §. ex causa. & C. si aduer. rem iudica. per totum. Ioan. Imo etiam restituitur minor, & si contumax fuerit, ut ff. de mino. l. minor etiam. B.

[2] Arg. cõtra. ff. de minor. in causæ. ij. ĩ princ. sed non obst. quia illud intelligit, quãdo cõtra eundẽ habet ordinarium auxiliũ & extraordinariũ. sec⁹ si cõtra diuersos. Archidia.

Contra

quòd eos bonisculis parentum (sicut asserunt) reliquit extorres, alia retinendo, alio contra leges [3] & iura uendendo.

Item ex concilio Aurasico.

Confugientes ad ecclesiã extrahere non licet.

CAN. VI.

Eos qui ad ecclesiã [b] cõfugiunt, tradi non oportet, sed loci sancti reuerentia & intercessione defendi. Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipijs [c] ad ecclesiam confugientibus crediderit occupãda, per omnes [d] ecclesias districtissima damnatione feriatur. In ecclesia quoq; manumissos, & per testamentum [e] ecclesiæ cõmendatos, si quis in seruitutẽ, uel obsequium, uel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduersione ecclesiastica coerceatur. [f]

Item ex concilio Agathensi

In libertate ecclesia tueatur libertos. CAN. VII.

[2] Libertos legitimè à dñis suis factos ecclesia (si necessitas exegerit) tueatur: quos si quis ante audientiam aut peruadere aut expoliare præsumpserit, ab ecclesia repellatur.

Item ex concilio Toletano quarto.

A sacerdotibus defendãtur liberti, ne in seruitutẽ reuocẽtur.

CAN. VIII.

Liberti, qui à quibuscunque manumissi sunt, atq; ecclesiæ patrocinio commendati existunt, sicut regulæ antiquorum patrum constituerũt, sacerdotali defensione à cuiuslibet insolentia protegantur, siue in statu libertatis eorũ, seu in peculio [g] quod habere noscuntur.

Itẽ ex cõcilio Toletano.

Expositos defendat ecclesia, si quis eorũ calũniator extiterit.

CAN. IX.

[3] Si expositus [h] ante ecclesiam cuiuscunque sit miseratione collectus, contestationis ponatur epistola: ut si is, qui

[a] Contra leges. C. de prædi. mino. per totum.

[b] Eos qui ad ecclesiam. ĩ. xvij. quæst. iij. c. reum.

[c] Mancipijs. De istis manumissis ab ecclesia, uel de commendatis ecclesiæ dicit H. quod si postea impetantur super libertate, ipsi coram ecclesiastico iudice debent respondere. Vnde & si quis eos detinẽs nollet respõdere, nisi sub seculari iudice, posset statim ecclesia ipsum excommunicare. Si uero non est manumissus in ecclesia, tunc primo debet conueniri, qui eos molestat, sub seculari iudice: & si nõ uult satisfacere per eum, tũc ecclesia eũ cõpellet excõicando, uel alio modo. Laur. dicit quod ubicunque manumittantur, nisi manumittãtur in ecclesia, [1] ut clerici fierent: ut extra de ser. nõ or. c. j. in parte decisa: quod semper primo conueniendus est, qui eis litẽ facit, sub iudice suo seculari. Ioan. Nisi hoc forte faceret laicus ĩ fraudẽ, ex. de iure patro. c. relatũ. §. ad hæc. B. Sed quæro: ad quid ergo ecclesia recipit libertos sub ꝓtectione sua: cum illud ius sit in alijs omnibus, ꝙ si aliqs non põt habere iustitiam corã iudice seculari, accedit ad iudicẽ ecclesiasticũ: ut ex. de foro cõpe. c. ex transmissa? Videtur ergo quod liberti spectent ad iudicium ecclesiæ: ut xj. q. j. c. Christianis. Vel dic, quod licet istæ personæ & aliæ de quibus hic agitur, recipiãtur sub protectione ecclesiæ, non tamen eximuntur à iudicio seculari: ut extra de priui. c. recepimus. & est expressum in iudicijs extra de foro compet. cap. ex tenore.

Manumissi ab ecclesia, ubi sunt conueniendi.

[1] Quidã enim manumittuntur in ecclesia, & charta manumissionis legitĩ ambone. lxiij. di. nulli. & tales gñaliter ecclesia dẽfendet, secundũ Hugo.

[d] Per omnes. In una excommunicetur, in alijs denuntietur. Si dicis quod nemo potest pluries excommunicari, dic ut not. tertia, quæstione quarta. capitulo ultimo: & extra de senten. excommu. c. officij.

[e] Et per testamentum. Extra de ser. non or. c. i.

[f] Coerceatur. Nisi admonitus satisfaciat. & est ar. hic quod omne crimen est ecclesiasticum. xxxv. quæstione sexta. episcopus in synodo.

Crimen qđlibet ẽ ecclesiasticum.

ADDITIO Argu. ad hoc infra c. proxi. ubi Lauren. idem sentit dicens, quod hoc etiam potest uideri per authoritatem domini, si peccauerit. ij. q. j. c. si peccauerit. extra de iudi. c. nouit. De hac materia legitur & not. extra de offic. ordin. cap. j. & de pur. cano. nos quidem. Archid.

Libertos. Hæc est secũda pars dis. in qua dicitur, quod ecclesia debet libertos defendere, præsertim eos, qui eius patrocinio cõmendant. Io. de Fan.

[g] Liberti. Peculio. Sed nũquid liber homo habet peculium? Non, quia sicut seruus non hẽt bona, ita paterfamilias nõ habet peculium. ff. de uerborum significa. l. paterfamilias. sed loquitur hic secũdũ tẽpus quo seruus erat. uel peculium sumitur hic imꝓprie. arg. C. de inoffi. testa. l. ulti. ff. ad Trebel. l. cogi. primo respon. De peculio autem serui q manumittit, hoc ĩ summa notabis, quod si manumittitur inter uiuos, dñs uidetur ei cõcedere peculium, nisi adimat expresse. Si autem in testamẽto libertas ei relinquitur, peculium apud heredem remanet, nisi expresse ei cõcedatur. C. de pecul. ei9 q li. me. l. una.

Peculiũ seruus habere põt, sed nõ liber homo.

Si exposit9. Hęc est tertia pars distinctionis, ĩ qua ponit de infantib. expositis. Ioan. de Fantu.

[h] Expositus. Exponitur autẽ aliqs à patre, uel à domino, uel ab extraneo. Si à patre uel domino, aut necessitate, uel spõte. Si sponte, nunquam potest recolligere eum postea: nec. n. suum dicere poterit, quem pereuntem cõtempsit. C. de infan. expo. l. j. & ij. Si necessitate, repetit quandocunque: quia inuitus uidetur exposuisse. C. de infan. exposi. l. j. & in his casibus locum non habet contestatio. Quod tamen dixi de necessitate, uidetur male dictum. Nam dicit lex, quod si ipse non potest eũ alere, debet eum in xenedochium [2] mittere. C. de lati. li. tol. l. una. §. sed scimus. Sed quod dixi, [3] intelligas cum nullum talem locum inuenit: & intelligas maxime hoc de filijs. Nam de seruo uidetur quod potius debeat eum uendere, quam exponere. Et est iste casus, in quo seruus habitus pro derelicto statim in libertatem eripitur: ut C. de lati. liber. tollen. l. una. in authenti. de nupt. §. hoc amplius. & §. multo magis collat. iiij. alias occupanti conceditur. Si autem ab extraneo, & sciente domino uel patre, tunc locum habet quod hic dicitur. Si uero ignorante, semper potest repetere quandocunque uoluerit. C. de infan. expo. l. prima. H. dicit quod tantum usque ad decem dies auditur pater in hoc casu: quod uerius credo: [4] quia de ijs quæ publice fiunt, non potest

Exponẽs filiũ uel seruũ, an possit ille recolligere.

[2] Id est, hospitale.

[3] Scilicet de necessitate.

[4] Adde de ista qõ. & alijs in mate. expositorũ not. in l. j. & ij. per Alber. de Rosat. C. de infan. exposi. & gl. in l. nemini. C. de epi. audi.

test prætendi ignorantia, ut decimasexta distinctione. capi. quod dicitis. Idem potest dici quando pater propria uoluntate exposuit. Ioan. Hoc teneas breuiter quod si à patre infans exponitur, uel ab alio eo sciente uel ratū habēte, statim liberatur à patria potestate. & si dominus idem facit, seruus statim eripitur in libertatem, & libertus in ingenuitatem. Idem est si alimenta fuerint istis languentibus denegata: aut si isti languentes expositi fuerunt, cuiuscunq; fuerint ætatis, & qui eos suscipiunt, non habent aliquod ius ī ipsis: ut extra de infant. uel languen. expo si. capitulo primo. Bartholomæus.

a Intra decē dies. De his decem diebus dic, quod currunt à tēpore sciētiæ, & sunt continui: & si in tali loco est, qđ uenire nō potest, restitui tur per clausulam generalem. argu. ff. ex quibus causis maio. l. prima. Alij dicunt quod sunt utiles, cū scilicet experiri potest. ff. de ædil. edi. cum sex. & de diuersis & temporalibus præscriptioni. l. prima. Si uero ille, qui colligit, expendit aliqua in puero erudiēdo in aliqua arte, repetit à recolligente. C. de infanti. exposi. l. prima. Quod autem causa alimēti expendit, nō repetit, nisi in duobus casibus, scilicet cū protestatus est. ff. de negotijs gestis. l. Nesennius. uel ubi collectus non uult dicere filiam suam in uxorem. C. de nuptijs. l. patrem.

Expensæ circa īfantem expositū factę, an possint repeti.

Exod. 22 b

collectus, est intra decē dies [a] quæsit^9, agnitusq; nō fuerit, securus habeat [b] qui collegit. Sanè qui post prædictum tp̄s calūniator extiterit: ut homicida ecclesiastica districtione damnabiť, sicut patrum sanxit authoritas.

DIS. LXXXVIII.

Rohibentur [c] ergo clerici cupiditatis negotia suscipere, non pietatis curā uiduis & orphanis impendere.

Vnde Melchiades Papa.

De eodem.

CAN. I.

Decreuit sancta synodus, nullum deinceps clericum aut possessiones cōducere, [d] aut negotijs secularib. se immiscere: nisi propter curā aut pupillorū, aut orphanorū, aut uiduarum, aut si fortè ep̄s ciuitatis ecclesiasticarū rerū solicitudinē eū habere præcipiat. Vbi patet [e] ꝙ alia sunt negotia secularia, & alia ecc̄iastica. Nonne Moyses ī seculo erat, cùm crebrò intrare tabernaculū & exiret: qui intus contēplatione rapiebatur, foris infirmantium negotio urgebatur? Sed & Iacob

b Habeat. Nō in seruum. C. de infant. exposi. l. ultima. & ideo dicitur iste eum habere: quia alius iam non pōt petere puerum: puer tamen bene recedet ab eo, cū uoluerit, & cōtinebit epistola, scilicet quod si quis in eo aliquid iuris sibi uendicet exeat & probet esse suū: alias non crederetur ei. Argumentū contra extra qui filij sint legitimi. capitulo, transmissæ. ubi creditur patri & matri dicentibus aliquem non esse filium suū: quia non est præsumendum aliquem denegare filiū suū.

Pater & mater filiū denegare non [illegible].

Rohibentur. In hac distinctione prohibetur cupiditas & mercatio omnib. clericis. Et diuidiť ī duas partes, in quarū prima probat per decem authoritates sanctorū patrū, quod clerici nō debent esse mercatores. Secunda ibi, Neq; apud Ioan. de Fā.

ascendentes & descendētes Angelos [f] uidit: q̄a rectores ecclesiarum non solùm contēplando ascendunt, sed deorsum quoq; ad membra illius miserādo descendunt: & dum sacerdotes eorum facta imitantur, & se custodiunt, & subditorum onera portant.

Item Gelasius Papa.

De eodem.

CAN. II.

Consequens [g] est, ut illa quoq; de Picenis partibus nuper ad nos missa relatio nuntiauit, nō prætereūda putaremus: id est, plurimos clericorum negotiationibus inhonestis & turpibus lucris inhiare, nullo pudore censentes Euangelicā lectionem, qua ipse dominus negotiatores ex templo uerberatos asseritur expulisse: nec apostolica uerba recolentes quibus ait: Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Psalmistā quoq; Dauid surda dissimulantes aure cātantē: [h] Quoniā non cognoui negotiationes, [i] introibo in potētias dn̄i. Proinde huiusmodi, aut ab īdignis posthac quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio [k] cu-

Gen. 28. e

c Prohibenť. Facta interpositione de uiduis & libertis, & expositis, reuertitur in hac distinctiōe octuagesimaoctaua, ad propositum suum, scilicet ad illud capitulū, non cupidū, & ostēdit clericos causa turpitudinis & cupiditatis non debere opera exercere. tandem subijcit, quod nullus presbyterum in testamēto dēt nominare tutorē, &c.

d Decreuit. Cōducere. Scilicet causa cupiditatis. ut notaui octuagesimasexta distinctione. capi. ult. & semper intelligo causā cupiditatis hoc fieri, nisi necessitas probetur. ar. xij. q. j. c. j.

e Vbi patet. id est, propter qđ patet.

f Angelos. Per Angelos intelligū tur prædicatores, qui pro īgenio auditorum debēt se aptare: ut viij. q. j. c. oportet. & dist. xliij. c. sit rector. §. ult. unde non pp Iacob, sed propter Angelos īducitur hæc authoritas.

Ioan. 2. c

2. Tim. 2. a

Psal. 70.

g Consequens. quia sacerdotes erāt instituti, ut ij. quæs. vij c. accusatio Lauren.

h Cantantem. Id est, metrice describentem.

i Negotiationes. id est, falsam traditionem Iudęorū, quia. s. credebāt se iustificari ex operibus legis, figuras legis sectantes, & gratia resilientes. uel negotiationes, id est, ut uilius emant, & carius uendant.

k Ingenio. Argu. quod nec sub qualibet fraude excogitata possunt exerceri negotiationes. ergo nec causa necessitatis, ut quidam asserūt, nec causa lucri captandi ad opus pauperum. j. quæstione tertia. cap. si quis obiecerit Argum. contra extra ne cle. uel mona. c. j. xcj. distinctio. c. clericus. Laurentius.

Negotiatiōes per clericos quacunq; cā exercerī non debent.

Cessan-

a Cessandum aut. &c. Videtur ergo, quod in eius optione sit an uelit abstinere à quæstu, aut ab officio ff. de iure dotium. l. pleruq;. §. ulti. quod falsum est. Sed hic aut, cōminatiuum 1 est. xj. q. j. c. placuit.

b EP.scopus. Curas. J. xx j. qō. iij. c. j. ij. & iij. xj. quæst. j. ca. te quidem.

piditateque cessandum: aut 2 in quocunq; gradu sint positi, mox a clericalibus officijs cogantur abstinere: quoniā domus Dei, domus orationis & esse, & dici debet: ne per officia negotiationis potius sit latronū spelunca.

Item ex canone apostolorum.

In sacris ordinibus constitutus seculares curas assumere nō debet. CAN. III.

EPiscopus, aut sacerdos, aut diaconus nequaquam seculi curas b assumant: sin aliter, deijciantur.

Item Gregorius Romano defensori.

Episcopus secularibus causis occupari non debet.

CAN. IIII.

PErlatum est ad nos reuerendissimū fratrem nostrum Basilium episcopum, uelut unum de laicis in causis secularibus occupari, & prætorijs c inutiliter deseruire: quæ res quoniam ipsum uilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat, statim ut experientia tua hoc præceptū d susceperit, ad reuertendum eum districta executione compellat: quatenus ei illic te insistēte qnque dieb9 e sub qualibet executione immorari nō liceat: ne si quolibet modo eū ibidē amplius morā habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

Item ex concilio Carthaginensi tertio.

Testamētorū tuitionē, et curā rei familiaris eps nō suscipiat.

CAN. V.

EPiscopus tuitionē f testamentorum non suscipiat.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VI.

EPiscopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet: g sed lectioni, & orationi, & uerbo prędicationis tantūmodo uacet.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VII.

EPiscopus gubernationem h uiduarum & pupillorū, ac pegrinorū nō p se ipm sed p archipresbyterum, aut archidiaconum agat.

Item Gregorius Quartano præfecto.

Ratiociniorum causas clericus suscipere non debet.

CAN. VIII.

INutile, & ualde laboriosum est, hominē literatū ratiociniorum causas assumere, & in eis (qd nō expedit) se obligare.

Item Hieronymus.

Fugiendus est clericus negotiator. CAN. IX.

NEgotiatorē i clericū, & ex inope diuitē & ex ignobili gloriosū quasi quandā pestē fuge.

Itē Augu. in lib. qstionū ueteris & noui testamēti.

Clerico negotiari nō licet.

CAN. X.

FOrnicari hominibus semper non licet: k negotiari uero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim ecclesiasticus quis sit, licet

c PErlatum. Et prætorijs. Id est, locis iudicij tractādi. Quid sit prętorium, habemus ff. de iusti. & iure. l. penul.

d Præceptum. Infra. xxiij. q. iij. c. iustum. infra. xxiiij. q. iiij. c. clericus.

e Quinque diebus. Arg. moram posse purgari. 2 Itē nota inducias. & expectationes quinque dierum: & hoc tempore quo suscepit literas. extra de appel. ca. super eo. iiij. q. iiij. ca. j. & q. v. ca. j. quandoque duorum. v. q. ij. ca. præsenti.

f EPiscopus tuitionē. id est, apertionem, ut scilicet coram eo non aperiantur. sed coram magistro census. C. de testa. l. cōsulta. Vel dic tuitionē, id est, quod sit aduocatus. alias per eum debet adimpleri: 3 qd in testamentis relictū est. extra de testa. c. si hæredes. & ff. de peti. hære. l. hæreditas. in fine. Io. Dic ergo. ut dixi, nō suscipiet ex hoc officium aduocationis.

g EPiscop9. Ad se reuocet. principaliter uel p se: & tunc non est contra. lxxxvj. dis. c. fratrem.

h EPiscopus gubernationē. Sed per archipresbyterum. Nā partiri debet onera sua. extra de offic. archipresb. ca. ulti. ar. per alios nobis licere. quæ nobis p nos nō licet. 4 ar. v. q. iij. c. ul. ar. xij. q. j. c. præcipimus. Et ualet ad quæstionem. quod ecclesia possit alicui conce

dere gladiū. 5 licet ei nō liceat eo uti per se. xxiij. q. ult. c. sæpe. Similiter inuenitur, quod licet nobis p alios, & per nos: ut dist. xcv. illud superfluum. & ecōuerso quod non licet nobis per nos, nec per alios. xlvj. di. c. sicut xxiij. q. ulti. his à quibus. & consequitur quis per aliū, quod non potest per se. ff. de sta. ho. l. Imperator. & id per se. quod non per aliū. C. de ijs, qui ue. æta. impe. l. ij. ff. de adopti. l. post mortem. §. neq;. xxiij. dist. quorundam. & quandoq; plus per se ualet factū, quā per alium. de cōse. dist. iiij c. illud. Io. Sol. generale est, q quis potest per se, quod potest per alium, & ecōtra. sed in casibus specialibus fallit quādoq; rōne personæ, quæ prohibet per se facere: ut ī hoc c. sed per alium nō ,phibetur: 6 uel rōne rei. qa in causa criminali aliquis agit per se, & non per alium: ut v. q. iij. in criminalibus. B.

ADDITIO.

Circa hoc dicas, q quando aliquis potest aliquid facere sua authoritate tūc nō est uis, siue per se, siue per aliū faciat, nisi specialiter prohibeat: sed ubi sua authoritate non potest facere, sed alterius tunc locū habet, quod non potest alteri cōmittere, extra de offic. delega. c. quoniam apostolica. ubi Inno. sic. no. Archi.

i NEgotiatorē. Sed nūquid licet clerico habere tabernā? 7 uidetur q sic. C. de epis. & cler. l. ij. sed dicimus quod licet lex concedat, canō tamen non permittit. xv. q. iij. c. sane quisquis. §. cum autem. Vel dic q potest habere tabernam propter necessariam & honestā negotiationem.

k FOrnicari. Semp nō licet. l. nunquā. xxxij. qō. iiij. c. nemo.

Arg.

1 Et est sensus, si moniti cessant, dispēsatur cum eis, alias abijciunt à clero: & nō minus à negotiatione cessabūt. ar. xiij. q. iij. capit. j. & lxxxj. dis. si qs. Arc.

2 Adde, an & quādo possit mora purgari, uel non not. Bar. in l. si insulā. ff. de uerbo. obli. Bal. in l. & si post tres. ff. si quis. caut. gl. & doct. in c. potuit, de loca.

3 Dic q ubi psona à testatore deputata est, illa exequit. xij. q. ij. d laicis. in fi. Archi.

Potest qs per alium quod non potest per

4 An hoc pcedat regulariter no. i l. Labeo. ff. de usucapi. Dy. in regula, qd alteri. lib. vj. bonus tex. & ibi Bartol. & Bal. in l. j. §. ne aūt. C. de cad. tollen.

5 lxiij. distī. Adrianus.

6 Hic uide qd leg. & not. de conse. dis. 4. quando. 2.

Clericus tabernam habere potest.

7 Adde quid ueniat appellatiōe tabernę, nota. in l. tabernæ. ff. d uer. sig. & in l. q tabernas. ff. de contrahē. emptio.

Ar. contra xxxj. q. j. hac ròne: sed licet aliquando licentia pœnæ, sed licentia culpę non, quia nõ euadit culpam. di. iiij. c. deniq;.

Dic ꝙ fornicatio nulli unquã impune cõceditur. 27. q. j. nuben di. Archi. Mat. 21. b

Non licet. Arg. quod propter mutationẽ status, qđ ipsi erat licitũ, fit illicitum, & econtra. arg. dist. xxxj. c. lex continentiæ Arg. contra. xij. q. j. ca. non dicatis.

Neque ei negotiari: facto iam, nõ licet.

Item Ioannes Chrysostomus super Matthæum.

De eodem.

PALEA.

Eiciẽs dominus uendentes & emẽtes de templo, significauit, quia mercator nunquã potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator: aut si uoluerit esse, ꝓiciatur de ecclesia: dicente propheta: Quia nõ cognoui negotiationes, introibo in potẽtias dñi. Quemadmodũ. n. qui ambulat inter duos inimicos, uolens ambobus placere, sine allo quio mali esse non potest: sed necesse est, ut isti male loquãt de illo, & illi male de isto: sic mercator sine mẽdacio & periurio esse non potest. Sed substantia taliũ stabilis esse non potest, neq; ad bonũ proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodũ enim si triticũ aut aliud tale cernas in cribro, † dũ huc & illuc iactãt, omnia grana paulatim deorsum cadũt, et tandẽ in cribro nihil remanet, nisi stercus: sic de substãtia negotiatorũ nouissime nil remanet: nisi solũ peccatum. Sed omnes uidentur esse mercatores. Ostendã ergo quis nõ est negotiator, ut qui talis non fuerit, eũ intelligas esse negotiatorem. Quicunq; rẽ comparat, non ut ita integrã & immutatã uendat, sed ut materia sibi sit inde aliquid operandi, ille nõ est negotiator. Qui uerò rẽ comparat, ut integrã & immutatã uẽdẽdo lucretur, ille est mercator, qui de tẽplo Dei eijcit. Vnde sup oẽs mercatores maledictus plus est usurarius, ipse nãq; rẽ datã à Deo uẽdit nõ cõparatã ut mercator. Post fenus rẽ suã repetit, tollẽs aliena cũ suis: mercator aũt nõ repetit rẽ uenditã. Dicit aliquis, qui agrũ locat, ut agrariã † accipiat: aut domũ, ut pẽsionẽ recipiat: nõne est similis ei, qui pecuniã dat ad usurã? Absit. Primò qdẽ, qm̃ pecunia nõ est disposita nisi ad emendũ. Secũdò qm̃ agrũ habẽs arando accipit ex eo fructũ, habẽs domũ, usũ mãsionis capit ex ea: & ideo q locat domũ uel agrũ, suũ usũ dare uidetur, et quodãmodo uidet mutare cũ lucro lucrũ: ex pecunia reposita nullũ usum capis. Tertio ager, uel domus uetera scit. Pecunia spiritualiter intelligũt hoĩes: quia sicut nũmus habet charagma Cęsaris ita hõ charagma Dei: & sicut nũmus, qui nõ habet charagma Cęsaris reꝓbus est: ita homo, qui non ostẽdit imaginẽ Dei. Vnde Esaias ad Ierusalẽ: Caupones tui miscẽt uinũ cũ aqua. Ideo ergo mẽsas nũmulariorũ euertit, significans, quod in templo Dei nõ debent esse nũmi, nisi spirituales † .i. qui Dei imaginẽ, nõ diaboli portãt. Aut certè mẽsas nũmulariorũ, ic est, sacerdotũ dicit scripturas. Nouo enim testamento succedente priori, euersæ sunt scripturæ illorũ.

† Alias, granum.

† Spirituales. Id est, ibi soli sacræ scripturæ libri legen

Psal. 70.

Item Augustinus.

PALEA.

Quoniã nõ cognoui literaturã: aliqui codices habẽt negotiatiões: ĩ quo diuersitas interpˢtũ sensũ ostendit, nõ errorẽ ĩducit. Si ergo iste † ꝑ assiduã laudẽ Dei dicit, qa nõ cognoui negotiationes, nõ negotiẽt Christiani, Sed ait ipe negotiator, Affero ex lõginquo merces, mercẽ dẽ laboris mei vñ uiuã peto. dignus est. n. mercenariꝰ mercede sua. De mẽdacio et de ꝑiurio agitur, nõ de negotio. Ego. n. mentior, nõ negotior. Nã possũ dicere, tãto emi, sed tãto uẽdã: si placet eme. qũo ergo reuocas me à negotiatione? oẽs artifices mẽtiunt, sutores, agricolæ. Vis ut optẽ carũ tps, ut possim uẽdere annonã, quam seruaui? sed hoc nõ faciũt boni agricolę (inqt) neq; illa boni negotiatores. Est peccatũ habere filios, qa qñ eis dolet caput, matres infideles quærũt eis ligaturas sacrilegas, et incãtatiões. Omnia ista sunt peccata hom nũ nõ rerum Quæro ergo ipse (dicit mihi negotiator) qũo psalmistã intelligas: & noli me prohibere à negotiatiõe. Negotiatio. n. me nõ facit malũ, sed iniqtas mea, et mẽdaciũ meũ. Queramus ergo negotiatores qui ꝑsumũt gloriari ex suis operibus, si sunt cõtra illã gratiã, quã hic Psalmis. cõmẽdat, ut nemo de suis opib. glorięt. Et sicut cõtra medicos

di, ut etiã cautũ est concilio Carthagineñ. 3. ca. 47. A qb9 solis penedet uerare ligio, cui nõ est admiscenda aqua humanarum traditionũ, ut eã locũ, caupones tui, &c. Esa. 1. ita exponit ibi Hieronymus, Et Hiere. 23. ibi, qui habet sermonem meum loquatur sermonem meũ uere. q. d. n. paleis ad triticũ Paleas uocat sup additas seniorũ traditiones, quas oẽs prius rescindit ide Hierony. psalm. 86. uersi. Dominus narrabit ĩ scripturis. & j. xxiiij. q. iij. capi. trãsferũt.

† Iste. Hic incipiunt uerba Augustini abbreuiata usq; ad fi. c. quę habent Tomo 8. psal. 73. uersi. Quoniam nõ cognoui negotiationes. Et hæ paleę sunt meliores reliquis, q Gratia. ut grana ĩ tota hac disti. collegit.

superbè pollicitantes salutē, uigilat hoc qd̄ dictum est: Tota die salutare tuū. sic contra negotiatores operibus suis gloriantes uigilat hoc qd̄ dictū est: Os meū annuntiabit laudē tuā. Vnde et dn̄s eiecit eos de tēplo uolentes suā iustitiā statuere, & ignorātes iustitiam Dei. Meritò dictū est negotiū: quia negat otium, quod malū est: neq; quærit ueram quietē, quæ est Deus.

Item Cassiodorus in eodem psalmo.

De eodem.

PALEA.

Quid est aliud negotium, nisi quæ possint uilius comparari, carius uelle distrahere? Negotiatores uerò illi abominabiles existimant, qui iustitiā Dei minimè considerātes per immoderatū pecuniæ ambitū polluunt merces suas plus piurijs onerando, quàm ptijs. tales eiecit dn̄s de tēplo, dicēs: Nolite facere domū patris mei, domū negotiationis.

Item Cyprianus.

Nomine sacerdotis careat, qui Dei ministros à suis euocat officijs.

CAN. XI.

Neque apud altare Dei merent̄ nominari in sacerdotū prece, qui ab altari sacerdotes & ministros uolunt auocare. Et ideo Victor cū cōtra formā nup in cōcilio à sacerdotib. datam, Geminū Faustinū p̄sbyterū ausus sit tutorem cōstituere, ob dormitionē ei⁹ apud uos nō fiat oblatio, neq; aliqua depcatio ꝓ noīe ei⁹ frequētet i ecclesia: ut sacerdotū decretū religiosè, aut necessariè factū obseruetur à nobis.

DIST. LXXXIX.

Omni quoq; suę oportet epm esse bene præpositū, ut quędā inde quodāmō futuræ dispēsationis argumēta sumant. In dispositiōe uerò ecclesiæ hāc regulā obseruādā nouerit, ut nulli quālibet exercitatæ psonæ duo simul officia committat: neq; secularib. uiris res ecclesiasticas gubernandas committat.

Vnde Gregorius scribit omnibus episcopis.

Vni personæ duo non cōmittantur officia.

CAN. I.

Singula ecclesiastici iuris officia, singulis quibusq; psonis, si-

Neque. Hæc est secunda pars dist. & est pars illius xxj. quæst. iij. Cyprianus. Dei. Et nōne accusat iste post mortē, cōtra id xxiij. di. c. quorundā. C. si reus uel accusa. mor. fue. l. j. & ij? sol. dicūt quidā qd̄ accusari pōt quis post mortem per instrumētū, sicut hic: quia apparebat per instrumētum, id est, per testamentū eū decessisse in mortali peccato. Sed H. dicit, quod iste non accusat: quia notoriū erat eum impœnitētē decessisse. alias non posset accusari post mortem, nisi de hæresi. xxiij. q. ij. sane. & i illo capitu. Itē & in alijs secūdum quosdam, ut xxiiij. quæ. ij. in summa. C. ad legē Iul. ma. l. ulti. Sed nonne debet præsumi pro isto: quia etiam in ultimo īstanti potuit pœnitere: ut xxvj. quęs. vj. c. qui recedunt. & c. cognouimus? Arg. cōtra de pœ. di. j. c. agite. Dicit ergo H. quod cum mortaliter peccauerit, nec pœnituerit, non debet pro eo orari. xiij. q. ul. c. ult. & punit̄ hic i quo deliquit. xij. q. ij. c. de uiro. Vel hoc intelligas quo ad sepulturam tantum. extra de tornea. c. j. Ioan. Credo hoc ad terrorē īstitutū, nec modo locum habere. Quod ultimo dicitur, seruatur de facto. lxxxvj. distinctio. ca. ultimo. B.

Omni quoq; suæ. Hæc di. diuiditur in tres partes, i quarū prima dicitur, quod uni psonæ non debēt cōmitti duæ dignitates, uel officia. Secunda ibi, Volumus. Tertia ibi, Propinquis. Ioan. de Fant.

Domui. Hoc capi. tractauit magister s. xlvij. dis. c. sicut hi. §. necesse. Sed aliter hic, & aliter ibi. Ibi. n. exposuit domui, id est, familiæ suæ. hic aliter domui suæ, id est, ecclesiæ suæ. & illud est quasi pparatorium ad istud: ut in hoc §. innuit G. Ostendit ergo in hac distin. lxxxix. qualiter prælatus ecclesiastica beneficia debeat dispensare: quia plura nō debet committere uni, & quod non debet laicos œconomos constituere in ecclesia, uel uicedominos: & quod ecclesiastica officia propinquis non concedat. Laurentius. j. eadem. c. decenter.

Singula. Nota, quod difficile ē, ut un⁹ uicē duorū obtineat. ff. de pact. l. si plures. C. de assess. l. nemo extra de testa. c. ad hæc. C. de testa. l. consulta. ubi dicitur quod absurdū est, si ꝓmiscuis actibus rerum turbentur officia. Argumētum contra infra uigesimaprima, quæstione prima. capitulo ultimo. & ff. quod cuiusque uniuer. l. sicut. §. ultim. Similiter lex dicit, qd̄ nō potest quis per plures ciuitates plures habere potestarias. ff. ad municip. l. libertus. §. pscriptio. Solu. regulare est, quod una psona nō suppleat uicem plurium: nisi in cā necessitatis: ut idē sit carnalis & spiritualis pater. tri gesima, qōne prima. ca. ad limina. Vel prælatus in diuersis ecclesijs. decima, quęstiōe tertia. cap. unio. uel idem sit eligens & confirmans. extra de electio. c. cū inter. uel ut ipsemet tradat sibi possessionē. ff. de contrahend. emptio. l. fistulas. §. fundum. uel nisi causa utilitatis, ut cū duæ ecclesiæ uni committantur. decima sexta, qōne prima & temporis. uel ut idem seruus uicē plurium dominorum sustineat. ff. de stipula. ser. l. j. §. cōmunis. uel ut ad semetipsum aliquis emancipētur. uel adoptetur. ff. de adop. l. si consul. Laurentius. Vbi de hoc, & extra de proba. ca. ex literis. ibi uideas.

ADDITIO.

Ecclesiastici. Non ordinum, sed dignitatum: unus enim bene habet omnes ordines, licet ab uno tantū denominetur.

Singulis. Infra xxj. q. j. c. ulti. contra. Sed illud ex

Accusari pōt quis post mortem.

Adde, q regulariter non pōt. l. j. ij. & iij. C. si reus uel accus.

Psal. 70.

Psal. 50.

Tuam. Idest (ait August. in loco, quē supercitaui) non meā. Qui sunt negotiatores, i. quasi de actu suo sibi placentes? qui ignorātes dei iustitiā, & suā uolentes constituere, iustitię Dei non sunt subiecti. Hæc pulchra vba male decisa ex ipso Augustino restitui.

Fecerat enī cōtra id, quod i cōcilio cōtinetur, & ita notorium erat eū ipœnitētē decessisse: & ideo nō fit ꝓ eo oblatio i altari. 13. qō. 2. pro obeuntibus. Archi.

Idē no. hic. Laur. & idē credit. Arch. Ioan. 2. c.

Qualiter in statutis, & qualiter i legib. capiat hoc nomē domus, uide p Bart. in. l. lex. Cornel. §. domū. ff. de iniur. & l. qui domū. & l. nec Labeo. ff. de adult.

Vt j. c. j.

Vt j. ea. c. quia. & c. seq.

Ad hoc ij. q. j. c. & manifesta. §. sed sciendū. i fi. & capi. multi. xvj. q. j. p̄sbyteros.

1. Tim. 3. a

Adde Phili. Dec. c. ex literis. nu. 14. de probatio. cons. 241. Vnus uicem plurium supplere non potest.

Cōcor. tex. in l. si plures. cū cōcor. ibi addi. ff. de pact.

Ad hoc ff. de authoritate tut. lege, accipientis. arg. ff. de ma. uindi. si rogatus. §. ult. licet uideatur cōtra. ff. de offi. cōsul. l. j. §. fi. secundum Ioā de Fant.

ex speciali priuilegio, hoc ex generali iure. xvj. quæstione prima. c. hinc. Laurentius.

Ad hoc plene facit quod no. extra de conces. preben. lras. Ro. 12. b

Committendum est. Alius habebit archidiaconatum, alius autem archipresbyteratū, & sic de alijs. arg. j. xiij. quæ. j. c. primo & secundo. Laurentius.

Quantumlibet. Arg. non esse derogandum iuri generali propter personæ prerogatiuam. s. dist. lxj. c. miramur. s. dis. lxxviij. c. si quis. Lau.

ADDITIO.

Sed tamē propter personæ utilitatē bene receditur. j. q. si. c. tali. xv. q. ulti. ca. j. Ioā. de Fāt.

Oculus. Id est, si omne officium attribuitur ei, qui dicitur in ecclesia oculus, ubi erit auditus, id ē, auris. i. officiū quod ei attribuitur, qui dicitur in ecclesia auris? Per oculum intelliguntur maiores in ecclesia, qui sibi & alijs prouident. Per aurem in ecclesia discreti intelliguntur & sciētes. Vel referas hoc ad illud, quod dixit, quod diuersitas officiorū sit in ecclesia, alias non obstaret: quia si totū, &c. quasi dicat, si omnes in ecclesia essent unius officij, quomodo impleretur corpus ecclesiæ, cum diuersis opus est?

Oculus & auris, quos ī ecclesia significāt.

Et pulchritudinem. Singula quæque locū teneāt sortita decenter. Lau.

Volumus. Hæc est secunda pars dist. in qua probat per quatuor capi. quod in qualibet ecclesia debet esse œconomus. Ioan. de Fantu.

Et uicedominū. Exponit H. id est, œconomū rerum episcopalium, qui rebus episcopalibus & hospitibus superuenietib. prouideat.

Et maiorem. Id est œconomum rerum canonicorum. & iste intellectus habetur ex rubrica quadā. Vel maioratus est quædam dignitas, quæ est in quibusdam ecclesijs, ut Vercellis in ecclesia sanctæ Mariæ.

Maior est dignitas ī quibusdā ecclesijs.

gillatim committi iubemus. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem mēbra non eundē actum habēt: ita in ecclesiæ corpore multa mēbra sunt secundū ueridicam Pauli sñiam. In uno eodēq; spirituali corpore cōferēdū est hoc officiū uni, alij cōmittendū est [a] illud. Neque. n. quantumlibet [b] exercitatæ uni personæ uno tempore duarū rerū officia cōmittenda sunt: quia si totum corpus est oculus, [c] ubi auditus? Sicut. n. uarietas mēbrorum per diuersa officia & robur corporis seruat, & pulchritudinem [d] repręsentat: ita uarietas personarū per diuersa nihilominus distributa officia, & fortitudinem & uenustatē sanctæ ecclesiæ Dei manifestat. Et sicut indecorū est ī corpore humano, ut alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirū noxiū simulq; turpissimum est, si singula rerū ministeria personis totidē nō fuerint distributa.

Item Gregorius Anthemio subdiacono.

Quilibet episcopus uicedominum & œconomum habeat.

CAN. II.

Volumus, ut frater noster Paschasius & uicedominum [e] sibi & maiorem [f] ordinet domus, quatenus possit, uel hospitibus [g] super uenientibus, uel causis, quæ eueniunt, idoneus & paratus existere. Si uerò negligentē eū perspicis, uel ea, quæ dicimus, implere differentem, omnis clerus [h] eius adhiberi debet, ut communi consilio episcopi eligant, quorū personæ ad ea, quæ pdiximus, ualeant ordinari.

Hinc colligi potest archidiaconi electionē cū cleto clero, si episcopus negligēs, uel differēs fuerit, canonicè fieri posse. Officium uicedomini est episcopatum disponere.

Vnde Gregor. Clementinæ patriciæ post alia.

Quod sit officiū uicedomini.

CAN. III.

Diaconū uerò Anatholium, quem ad uos dirigi poposcistis, hoc nos facere nō posse, causæ magis modus, quā rigoris authoritas facit. uicedominū [i] enim eū constituimus, cuius arbitrio episcopum commisimus disponendum.

Item ex concilio Calcedonensi.

De eodem.

CAN. IIII.

Quia in quibusdā ecclesijs (sicut ad nos puenit) sine œconomo episcopi res ecclesiasticas tractāt, placuit oēs ecclesias habētes episcopos [k]

[g] Vel hospitibus. Quia episcopus nō potest in propria persona tractare talia negotia. v. q. iij. quia episcopus. Et referas quod dicitur de hospitibus, ad uicedominum.

[h] Clerus. Arg. quod si prælatus non uult uel negligit facere ea, quæ debet, debent suppleri per subditos, & econuerso, arg. j. ix. q. iij. c. cum simus. & uidetur quod ī talibus nō sit necessaria admonitio, [z] ut extra de sup. neg. præla. c. licet. extra de concess. præben. & eccle. non uac. quia. in fine.

Negligētia plati suppletur p subditos.

[z] Arg. ad hoc extra de accus. sicut. & de fo. cōpet. ex transmissa. Nā tempus ei est pro admonitione C. de iure emphyt. l. ij. ex. de locato. potuit. Archidi.

Officium. CASVS. *Hic est secūdus articulus, in quo docetur, quod officium uicedomini est episcopatum disponere.*

Diaconū. Vicedominū. ex hoc capi. patet, quod uicedominus ē qui habet potestatē super res ipsius episcopatus: œconomus, qui super res canonicorum, cui. s. res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacrosanc. eccle. l. iubemus, in prin. Et sicut episcopus dispensat res episcopales sub testimonio uicedomini, sic canonici res ecclesiasticas sub testimonio œconomi, & ecōuerso: ut xvj. q. vij. quoniā. & xij q. j. c. manifesta. Iste œconomus in quibusdā ecclesijs appellatur præpositus.

Vicedominus.

Quia ī quibusdā. Episcopos. uel etiam alios prælatos. quilibet enim prælatus debet œconomum constituere. C. de epis. & cler. l. omnes. §. hoc nihilominus. arg. ix. quæstio. iij. c. cum simus. extra de off. ordi. c. cum uos. De officio œconomi, syndici, actoris, no. xvj. q. vij. c. quoniam. Argu. quod episcopum possēt corrigere œconomus res ecclesiæ dispensantem, sicut & archidiaconus. argu. dist. lxxiiij. c. honoratus.

Episcopū œconomus corrigere potest.

Imo & patronus & quilibet alius subditus. xvj. q. vij. filius. ar. secūdū Hugo.

Testimo-

a Testimonio. Episcopo enim perhibet testimoniũ œconomi suæ administrationis, sed cubicularij sui perhibent testimoniũ suæ conuersationis. ut ij.q.vij. c.cum pastoris. Ioan.

b Indicatum est inter eos. Sed nonne isti erant laici? ergo debent conueniri sub seculari iudice: ut xj. qõ.j. experientiæ? Sed ideo conueniuntur corã ecclesiastico, quia rapuerunt bona ecclesiæ, ut extra de foro compet. ca. cũ sit generale. & est hoc contra rectores ciuitatum, qui compellũt rusticos ecclesiarum sub se respõdere. Alij dicunt seruos & libertos ecclesiæ sequi forũ dominæ, id est, ecclesiæ, ut dixi xj.q.j.c. ij. rusticos autẽ nõ. sed seculare: nisi ecclesia ab Imperatore consecuta esset iurisdictionem super eos. argu. lxiij. dist. ca. ego extra de ap. c. si duobus. Verius dicitur hic laicos istos conueniri in foro ecclesiæ ratione prædicta: & quia adhuc erant in administratione. Vnde ratione administrationis rusticos conuenire poterãt sub episcopo: argu. ij. quæ. vj. ca. ei qui appel. §. nulli quoque officialiũ. post depositam administrationem non: nisi forte in breui, uel nisi fugerent: ut in authen. ut iudi. sine quoquo suf fra. § si quis autem & §. ne cessitatem. Alij dicunt, quod iste episcopus reprehensus fuerat, quia œconomum fecerat aliquem de istis laicis, qui tantum clericus esse debet: alias bene posset eis committere curam rusticorum & aliorum bonorum episcopatus. lxxvij. distin. c. ij. in fine.

Laici coram iudice ecclesiastico possunt quandoque conueniri.

Dicit hic Hugo quod in hoc pacto potestas Bononiẽ. uoluit obtinere contra Bononiẽ. epm, sed nõ potuit & hoc no. xvj. q. j. c. generaliter. §. nouarum in uers. iuxta. Arch.

etiam œconomos habere de proprio clero, qui gubernẽt res ecclesiæ cũ arbitrio sui epi: ut non sine testimonio a sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarũ, neq; ex hoc eueniat res eiusdẽ ecclesiæ dispergi, & sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. si uerò quis hoc non obseruauerit, diuinis subiacebit regulis.

Item Gregorius Ioanni Carolitano episcopo.

Secularibus uiris res ecclesiasticæ non committantur.

CAN. V.

Indicatum est nobis, b quòd laicis quibusdã curam uestri matrimonij cõmiseritis, qui postmodum in rusticorũ uestrorum deprædationibus, atque fatigationibus fuerint depræhensi. Quod si ita est, districtè à uobis discuti conuenit, atq; inter eos b ecclesiæq; uestræ rusticos causam examinare subtilius: & quicquid fraudis inuentũ fuerit, cũ pœna c legibus statuta reddere compellantur. Decætero uerò cauẽdum est a fraternitate uestra, ne secularibus uiris, atque sub regula uestra non degentibus, cuiuslibet res ecclesiæ committantur, sed probatis de officio uestro clericis, in quibus si quid reperiri poterit prauitatis, ut in subditis d emendare, quod illicitè gestũ fuerit, ualeatis: quo uidelicet apud uos habitus sui officij magis conuenienter administrent, quam accusent. e

Propinquis etiã uel fauore sibi coniunctis ecclesiastica officia eps committere non audeat.

Vnde in Toletano concilio decimo legitur.

Ecclesiastica officia nõ committat episcopus propinquis, uel fauore coniunctis.

CAN. VI.

Decenter oĩbus placet in præsenti tale rescindere factũ, & nõ esse decætero faciendũ. Quicunq; igiẽ pontificũ deinceps aut sanguine f propinquis aut fauore psonis quibuscũq; sibi cõiunctis talia lucra cõmendare tentauerit ad suũ nefandæ præsumptionis excidium: & quod iussum fuerit, reuocetur in irritum: & qui ordinauerit annuæ excõmunicationi subiaceat. Quæ uero ablata fortasse fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum. g

Porro ipsa officia quæ re sint ita distinguẽda, & nõ uni personæ oĩa cõmitẽda, ex authoritate Gregorij, & Bonifacij Papæ datur intelligi, qui ait.

Graduum, & ordinum distributio ecclesiasticam unitatem conseruat.

c Cum pœna. Isti committebant crimen concussionis, cuius pœna quadruplum est. ut xviij. distinct. c. quoniam. & hoc cum ciuiliter agitur. Cum uerò criminaliter, punitur pro arbitrio iudicis: ut j.q.j.c. concussionis. Et sic ecclesia suum quandoque potest cũ augmento repetere. ut xij.q.ij.c. in legibus. 2 sed arg. contra ca. q. fraternitas.

Cõcussionis pœna.

Ecclesia suũ quandoque cũ augmẽto repetit.

d Vt in subditis. uidetur ergo quod prædicti laici non sint de foro ecclesiæ, sed ideo hoc dicit, quia facilius coercentur clerici, quam laici.

2 De hoc leg. & no. xviij. dis. quoniã in fin. ibi uideas.

e Quam accusent. id est, accusabiles ostendant.

Propinquis. Hęc est tertia pars distin. in qua dicitur quod episcopus hoc officium nõ debet cõmittere suis cõsanguineis. Ioan. de Fantu.

f Decenter. Aut sanguine. sic x. qõ. ij. cap. hoc ius. in fin. Vel intellige de ijs, qui malæ uitæ sunt: alias uidetur esse cõtra. s. dist. lxxxvj. nõ satis. quis enim carnem suam odio habuit? xiij. qõ. ij. c. non æstimemus. Sed quare phibet hoc de ppinquis? ideo, quia magis proni sunt episcopi ad dandum coniunctis personis, quam alijs. Sic sæpius & fortius prohibetur fornicatio, quia potius peccatur hoc genere peccati. quinquagesima distin. ca. quia tua. Item sicut magis punitur, qui interfecit uxorem, quã matrem: quia proniores sunt homines ad illud faciendum: ut xxxiij. quæ. ij. admonere. Item sicut hac ratiõe subuenit mulieri cum intercedit: non tamẽ cum dat, quia pronior est ad intercedendum, quam ad dandum: ut ff. ad Velleia. l. iiij. Item & alia ratione prohibetur dare propinquis: quia semper præsumitur, quod res ecclesiæ latenter lædantur per eos. j. q. iij. c. peruenit. & x. q. ij. c. episcopus.

Episcopi citius propinquis quã aliis dant.

Loca.

Mulieri intercedẽti, sed non danti subuenitur.

g In duplum. Sic xij. q. ij. c. in legibus.

ADDITIO. Hoc ca. uidetur potius contra. sed ibi dicam & pro contrario hic alleg. Hug.

Porro. Hic est quartus articulus, ubi ratio redditur, quare uni personæ non sunt danda diuersa officia.

Ad

a AD hoc dispensationis. Diuersos. inter prælatum & subditum.

b Et potiores. Hoc erit usque in diem iudicij tantũ. Dicit enim Apostolus, Dum mundus iste durabit, homines præerunt hominibus, dæmones demonibus, Angeli Angelis. Cum autem Deus erit omnia ĩ omnibus, cessabit omnis prælatio, nõ tamẽ ordo uel maioritas. Aliquis enim maior erit alio. unde ĩ domo patris mei &c. de pœni. distin. iiij. c. in domo. sed non præerit ei. Et uide quomodo prælatus & subditus sibi cõnectuntur: ut xcv. dist. ca. esto. & hęc diuersitas ordinum propter maiorem cõcordiam est statuta: ut xlv. dist. c. licet. ij.

Prælatio quælibet post iudicium cessabit.

c Vera id est, per ueram concordiã. Ioan.

d Contestio. ĩ. xcv. distin. ca. esto. Ioannes.

e Vniuersitas. creaturarum.

f Qualitate. Quia qualitas corporum non potest manere in uno statu, de cõse. distinct. v. ca. ne tales. & dicit lex, quod circa statum humanũ nihil est stabile, ut in auth. de non alie. aut permu. §. ut autem. col. ij. Vel dic qualitate, id est, æqualitate, quia nõ omnes possunt esse episcopi.

Status humanus est instabilis.

CAN. VII.

AD hoc dispensationis prouisio gradus diuersos a & ordines constituit esse distinctos, ut dũ reuerentiã minores potioribus exhiberẽt, & potiores b minoribus dilectionẽ impenderẽt, uera c cõcordia fieret, & ex diuersitate contextio, d & recte officiorũ gererẽt administratio singulorũ. Neq; .n. uniuersitas e alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eã differentiæ ordo seruaret. quia uero quæq; creatura in una eademq; qualitate f gubernari, uel uiuere nõ potest, cęlestium militiarum exẽplar nos instruit: quia dũ sunt Angeli, & sũt Archãgeli, liquet quod nõ sunt æquales, sed in potestate & ordiue (sicut nostis) differunt alter ab altero.

DISTIN. XC

Litigiosus g quoq; prohibetur ordinari quia qui sua potestate discordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes dissidentium prohibetur recipere, nequaquam litigandi facilitate alios ad dissidium debet prouocare.

Vnde in cõcilio Carthaginensi quarto legitur.

Clerici discordes deyciãtur uel reuocentur ad concordiã.

CAN. I.

DIscordantes clericos episcopus uel ratiõe, h uel potestate i ad concordiam trahat: inobedientes synodus per audientiam damnet.

Item ex eodem.

Dissidentium fratrum, in ecclesia oblationum dona non recipiantur.

CAN. II.

OBlationes k dissidẽtiũ fratrũ, neq; in sacrario, neq; in gazophylacio l recipiantur: similiter dona m eorũ quod pauperes opprimũt n à sacerdotibus refutanda sunt.

Item Cyprianus.

Extra ecclesiam esse probatur, qui pacem cum proximo non habet.

g Litigiosus. hæc. distin. diuidit ĩ duas partes, in quarum prima probatur quod clerici non debent esse litigiosi: quia ex officio suo tenentur alios ad concordiam reuocare. & si talis fuerit, ordinari non debet. & hoc probat decem autho. sanctorum. Secunda ibi, præcipimus. Ioan. de Fantu.

g Litigiosus. In hac dist. xc. tractat hoc ca. non litigiosum, quod tractauit xlvj. dist. sed dissimiliter. Ibi enim ostendit, quod episcopus non debet esse litigiosus. hic uero quod discordantes debet ad concordiã reuocare. Vltimo additur quod episcopi debent sibi uicissim præstare auxilium ad pacem seruandam.

h DIscordantes. Ratione. id est, amicabili compositione extra iudicium, & de plano. Nam iudex ad concordiam laborare debet. v. quæstio. ij. ca. si primates. 1 & litigãtes reconciliare. ff. de usufr. l. si cuius. §. æquissimum. & de offi. præsi. l. illicitas. §. ne potentiores. Si ergo inter se compositionẽ faciãt, remanebunt crimina impunita, cõtra illud ff. ad leg. Aquil. l. ita uulneratus. 2 Sed hoc in crimine iniuriarũ obtinet, quod quilibet potest remittere. Sed si criminaliter ageretur, esset falsum: sed si delictum tangeret ecclesiam, ibi non posset subditus componere cum prælato: ut xxiij. q. iiij. ca. si is qui. Potest tamen renunciare accusationi: ut extra de accu. c. ueniens.

Iudex ad cõcordiã laborare debet.

1 Cõcor. tex. in authenti. de man. prĩ. §. deinde. col iij. nõ tamen potest eós cogere. tex. est in §. fi. in authẽ. ut lit. iuẽ.

2 Et extra de sen. excõic. ut famæ. ff. de fideiussor. si à reo. §. ultimo.

ADDITIO.

Ad idẽ in authent. de manda. princ. §. deinde coll. iij. Pacis enim turbator capite plectendus est. ff. de re mili. l. qui metu. Archid.

i Vel potestate. Scilicet coërtione: ut ff. de officio præsidis. congruit. & infra eodem. l. placuit.

k OBlationes. Cum odiũ eorũ apertum est & notorium. hoc intellige de uoluntarijs oblatiõibus, non de decimis & primitijs. extra de deci. de terris. xvj. quæst. j. c. decimæ. Lauren.

l In gazophilacio. id est, arca: uel locus est ubi reponuntur oblationes. à gaza, quod est diuitiæ, & phylattain, quod est seruare.

Gazophylaciũ quid est.

m Dona. dicit H. hoc generaliter intelligẽdum esse de quolibet, qui est in mortali peccato. 3 & gratia exempli est illud positum, scilicet dissidẽtiũ. Tu meli9 dic, quod cum hæc sit pœna, non debet extendi nisi quatenus reperitur delictum. Nã specialiter de quibusdam personis inuenitur prohibitũ, ut hic de isto. Item de eo qui pauperem opprimit. Item de sacrilego: ut xij. q. ij. ca. de uiro. Item de eo, qui ui extrahit seruum suum ad ecclesiã confugiẽtẽ: ut xvij. q. iij. c. miror. Itẽ de raptore. extra de rapt. super eo. Item de usurario. extra de usuris. quia in omnibus. sed etiam pœnitentes quandoque prohibentur oblationes facere, de consec. distin. iiij. c. eos. Idẽ dico de meretrice. 4

3 Sub. in quo qs cõtumaciter persistit, secũdũ Hugo.

Oblationes facere multis est uetitum.

n Opprimunt. Si quis tamen officiatus opprimit rusticos: quia forte debet habere decem, & accipit duodecim, dona eius non sunt respuẽda de iure secundũ quosdam: quia transfertur dominium in huiusmodi, & fieri potest inde eleemosyna, nec est uera rapina. arg. xiiij. q. v. non sane si tamen propterea correctus nollet cessare, debent respui. Vel dic quod inde potest fieri eleemosyna, non tamen oblatio. Idem dico in meretrice, ut dixi xiiij. q. v. in prin.

4 Arg. ad hoc bonũ in authẽ. de leno. in princi. & quod ibi nota. col. iij.

Neq;

CAN. III.

Neque ad Cain, neque ab munera eius respexit Deus. Neque enim habere placatũ Deũ poterat, qui cum fratre non pacem, sed zeli discordiam habebat. Quã sibi igitur pacem promittunt inimici fratrũ? quæ sacrificia se celebrare credunt æmuli sacerdotum? Secum esse Christũ cum collecti fuerint opinantur ij, qui extra ecclesiam [a] Christi colligun tur? Tales etiam si occisi in confessione nominis Christi fuerint, macula ista, nec sanguine [b] abluitur. [c] inexpiabilis [d] enim & grauis culpa discordiæ, neque passione purgatur.

Item ex octaua synodo.

Murmurantes à fratrum unitate alieni efficiantur.

CAN. IIII.

Alienus sit à fratrum unitate, qui murmurat, & opus [e] ei⁹ ab ijciatur, qui murmurans extiterit, ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apostolus scribit: neque [f] enim murmuraueritis, sicut quidam murmurauerunt, [g] & perierunt ab exterminatore, [h] Iuxta mensuram itaq; operis peccator (qđ in hac sententia Apostoli plenius declaratur) sacerdotis iudicio pœniteat.

Item ex eodem.

Corripiantur, qui rixas & conten tiones amant.

CAN. V.

Si quis monachus cõtentiões, uel rixas amauerit, uel manifestũ [i] conuicium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modumque peccati diuturna [k] expietur pęnitentia. Item, qui contẽtiosus, aut murmurans extiterit, secundũm arbitrium prioris [l] tandiu pœniteat, quam diu culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Dissidentes episcopi ad concordiam redire cogantur.

CAN. VI.

Dissidentes episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VII.

Studendũ est episcopis, ut dissidẽtes fratres, siue clericos, siue laicos ad pacem [m] magis, quam ad iudicium coerceant. [n]

Item ex eodem.

Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimũt.

CAN. VIII.

Eorum qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus sunt refutanda.

Item ex Cõcilio Agathensi.

A cœtu alienentur fideliũ, qui ad concordiam redire contemnunt.

CAN. IX.

Placuit etiam ut (sicut plerunq; fit) quicũque odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem reuocari diuturna [r] obstinatione nequiuerint, à sacerdotibus ciuitatis primitus arguantur: [o] qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de ecclesiæ cætu iustissi-

---

[a] Neque. Ecclesiam. extra quam qui inueniuntur, exterminabuntur. xxiiij.q.j. quia ex sola. Lau. (Gene. 4. a)

[b] Nec sanguine. si impœnitens decedat. hoc ad exaggerationem huius criminis dicitur: quia idem est in quolibet alio crimine.

[c] Abluitur. Quo ad uitam æternam, sed ualet martyriũ quo ad minorẽ pœnam. de pœni. dist. iiij. si quis autem non habens.

[d] Inexpiabilis. uerum est post mortẽ. alias de nemine desperandum est: ut de pœni. dist. vij. ca. nemo. xxxij. q. ij. c. ancillam. Nam qui impœnitens decedit in martyrio, nõ saluatur. [t] de pœni. dist. j. ca. ulti. sed mitius punitur, ut ibidem dicitur, de pœni. di. iij. c. quid ergo. §. potest.

Desperandũ est de nemine.

[t] Ad hoc uide qđ leg. & no. j. qõ. j. uide.

[e] Alienus sit. Opus. i. oratio eius, si clericus est. opus enim eius est orare. xxxvj. distin. ca. ult. uel si est laicus, opus eius, id est oblatio eius. s. ea dist. ca. oblationes. & xij. quæstio. j. cap. duo.

[f] Neque. sic ij. q. vij. c. plerunque bo ni. §. de his etiam. (1. Co. x. b)

[g] Murmurauerũt. & perierunt in deserto. Illa pœna est ut citius moriatur. xj. q. iij. episcopi si sacerdotali.

[h] Ab exterminatore. id est, ab Angelo malo. qui exterminauit murmurantes in deserto à terra ꝓmissiõis. B.

[i] Si quis monachus. Vel manifestum. id est, manifeste.

[k] Diuturna. Videtur ꝙ tanto tempore debeat qs esse in pœnitentia. quanto fuit in peccato; iij. q. ij. c. j. sed dicimus hoc ponẽdum in arbitrio prælati. Nam quandoque inuenitur, ꝙ debet esse tanta. de pœni. distin. j. ca. quãobrẽ quandoque minor. de pœni. distin. ult. ca. ulti. quandoque maior. de pœni. distin iij. c. ꝓductior.

Pœnitentia est arbitraria.

[l] Prioris. id est, abbatis. Abbas .n. põt absoluere monachum suũ inijciẽtem manus in monachum suũ, uel alterius: sed non potest, si ꝑcusserit clericũ secularẽ: ut extra de sent. excom. cum illorum, &c.

Abbas monachũ excõicatũ absoluere potest.

[2] Isto casu debet absolui à diœcesano episcopo. quod dic ut extra de sẽ. excõ. religioso. ibi uideas.

[m] Studendum. Ad pacem. Hæc & similia intelligo cum ciuiliter agitur de crimine, uel in causa ciuili: secus ubi criminaliter agerẽt. Expedit enim peccata nocentiũ nota esse. ff. de iniur. l. eũ qui. & extra de collu. deteg. capi. j. Ioan. uel cum agitur actione iniuriarum: ut dictum est. s. ea. cap. j. B.

[n] Coerceant. Arg. quod episcopus si quis coram eo accusauerit aliquem, & uelit desistere, & ille uelit ei remittere, nõ debeat eos cogere ꝓsequi causam illã, [3] etiã lite contestata: & ꝙ illi possint desistere, cum episcopus debeat eos magis hortari ad pacem, quã ad conuentionem. argu. v. q. ij. c. si primates. Ioan. quod uerum credo in crimine iniuriarum, uel cũ agitur ciuiliter: alias nõ: [4] ut extra de collu. cap. ij. B.

Accusator pẽdente accusatione põt desistere.

[3] Adde, an & quã do potest accusator desistere, no. Cy. in l. fin. C. de accu. & in l. ij. C. de exhib. re. Bald. in l. athletas. ff. de fal.

[4] Et est ratio. qa expedit peccata nocẽtium. &c. ut dicit in gl. præce. secũdum Rom.

[o] Placuit etiam. Arguantur. Argu. quod admonitio semper debet ꝓcedere uindictam, argu. xij quæstio. ij. cap. indigne.

[r] Diuturna. no. docto. quod iudex põt cogere ad cõpromittẽdũ eos, qui diu litigauerũt in l. quidã æstimauerũt. si certum peta.

ADDITIO.

Ad idem xxxij. q. v. c. præceptũ. ff. de fideicom. lib. cum uero. §. subiectum. & §. seq. Ad idem xlv. dist.

dist.c. licet plerunque. Archidia.

a Excommunicatione. Videtur tñ, quod primo iudex

g Coget. Vide legi stas l. quidam æstimauerũt. si cer. pet.

secularis coget eos ad cõcordiam: & si hoc non sufficiat, quod tunc excommunicabũtur. xvij. q. iiij. de presbyterorum. &c.

b SI quis contristatus. Satisfaciẽte. Imo etiam non satisfaciẽte eo, rancorem teneẽ dimittere: ut de pœnit. distin. v. ca. ulti. Quia non est licitum nobis aliquem odio habere: ut xxiij. q. iiij. ca. cum in lege xj. q. iij. cap. inter uerba. Sed actionem iniuriarũ, id est, satisfactionẽ non tenemur dimittere. Nã ad remittendam iniuriã nullus est cogendus. xxiij. q. iiij ca. si illic. imo bene facit, qui dimisso rancore agit iniuriarum. xlv. distinct. & qui emendat. xxiij. q. v. de occidendis.

Rancorẽ, sed nõ iniuriam tenemur dimittere.

2 Et uide quod not. j. q. iij. qa platus in glo. arg q &c. uersi. sed nũqd, &c. Arch.

c Inedijs. i. pœnis excõmunicationis.

PRæcipimus. Hæc est secunda pars distinct. in qua probat, quod episcopi debent sibi præstare consilium & auxiliũ ad pacem tenendam. Io. de Fant.

d Præcipimus. per ista capit. patet, qđ ad iudicium ecclesiæ spectat facere pacem: ut hic, & extra de treug. & pace treugas. Item patet hic, quod episcopi puniuntur, q sibi non præstant mutuum auxilium: ut iij. q. j. cap. nulli. & etiã mortuo episcopo, uel infirmo uicini episcopi tenentur supplere defectum episcopi: ut vij. q. j. capit. pontifices. Ioan.

Episcopi sibi mutuũ debẽt præstare auxilium.

ADDITIO.

Hinc dicunt aliqui, quare per diuersa anni tempora treugæ constituantur.

ma excõmunicatione a pellantur.

Item Fabianus papa.

Inedijs maceretur acerrimis qui fratri suo reconciliari non uult.

CAN. X.

SI quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciente b eo, qui cõtristauit, accerrimis maceretur inedijs c usque dum gratãti animo satisfactionem recipiat.

Item Innocentius secundus.

Episcopi ad pacẽ firmiter tenendam uicissim sibi consilium, & auxilium præstent.

CAN. XI.

PRæcipimus d .n. ut episcopi ad solum Deum, & salutem populi habẽtes respectum omni tepiditate seposita ad pacem firmiter tenẽdam mutuum sibi consilium, & auxilium impendant: neque hoc alicuius amore, uel odio prætermittant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inuẽtus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

Item Victor papa.

Expellendi sunt à cõmunione fidelium, qui sibi inuicem reconciliari noluerint.

CAN. XII.

PErlatum est ad sedẽ apostolicam aliquos uestrum nocere fratribus uelle, & ut cadant, decertare: similiter in sacramẽtis discrepare: e & ob id cõtentiones & æmulationes fieri inter uos: à qbus dissensionibus uos auertere, & in his omnibus cõcordare, f & opẽ ferre uicissim mãdamus. Nam si hoc agere citò neglexeritis, & uicissim reconciliari non studueritis ab apostolicæ sedis, & totius ecclesiæ cõmunione uos pelli non dubitetis.

DIST. XCI.

Vi aũt g turpi lucro, uel inhonesto negotio uictũ sibi quærere prohibetur, de oblationibus ecclesiæ stipẽdia consequat. Quòd si ecclesia ei sufficere nõ potuerit, proprio artificio: uel agricultura (exẽplo Apostoli, qui de labore manuum uiuebat) sibi necessaria inueniat: ita tñ ut occasione sui operis, ecclesiæ uigilijs non desit: quod absq; inæqualitate h sui corporis nulli impune cõceditur.

Vnde Pelagius Papa.

Corripiantur clerici, qui officijs matutinis, uel uespertinis se subtrahunt.

CAN. I.

ELeutherius frater & coepiscopus noster queritur clericos suos sibi contra canones superbire, & id quod nobis iubentibus facta in scrinio cautione promisit, i ut quotidianis diebus uigiliæ k in eius celebrarẽtur ecclesia, illis contemnentibus implere nõ posse: sed magis unumquẽq; suis (postposito ecclesiæ seruitio) uacare negotijs. Et ideo experientia tua eos, quos tibi esse ostẽderit cõtumaces, debita obiurgatione cõpesce, & modis omnibus uigilijs uacare compelle.

Item ex concilio Ananethensi.

De eodem.

extra de treug. ca. ut scilicet eo tempore paci reformandæ detur opera. Argum. C. de fer. dies. Argu. xxiij. q ij. ca. placuit. Io. de Fan. & hic adde & uideas quod dicam xxiiij. q. iij. cap. illi qui. Archid.

e PErlatum. Discrepare. Hoc dicit canon, ut simplam teneamus baptismi formã propter schisma uitandum. de consecra. distinct. iiij. ca. propter uitãdum. ubi tamen consuetudo est diuersa, nihil officit: ut de consec. distinct. iiij. cap. de trina.

Baptismi forma debet esse simpla.

Act. 20. g

f Concordare. Cũ metropolitana ecclesia. xij. distinct. cap. penult. de consecra. distinctio. prima. capi. altaria. & distinct. iij. cap. literis. Ioan.

g Vi autẽ turpi. Qui autem. Dictum est supra lxxxviij. distin. clericis non licere negotiari. unde ostẽditur in hac xcj. distinctio. ex quo debeant sustentari: quia de ecclesiasticis stipendijs. ubi autem clerico non sufficit ecclesia, proprijs manibus sibi quærere uictum debet, iuxta Apostolum, non tamen quod ex hac occasione subtrahatur ab ecclesiasticis officijs. H.

Clericus proprijs manibus sibi uictũ quærere põt.

h Quod absque inæqualitate. id est nisi cum inæquale est corpus exuberantia uel defectu humorum, hoc est, ex causa infirmitatis.

E Leutherius. Promisit. Quæ promittenda sunt, not. xxiij. distinct. quanquam.

3 Vnde eorũ culpa in eũ redundabat lxxxvj. di. ca. j.

k Vigiliæ. id est, mortuorũ exequiæ. uel generaliter ecclesiastica officia.

PALEA.

Presbyter mane matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ canendo, primã, tertiã, sextã, nonã, uesperamque persoluat, ita tamẽ ut horis cõpetentibus, & signis designãtibus iuxta possibilitatẽ, aut à se, aut à scholaribus publicè cõpleãtur. Deinde peractis horis, ĩfirmis uisitatis, si uoluerit ad opus rurale exeat ieiunus, ut iterũ necessitatibus peregrinorũ & hospitium siue diuersoriũ cõmeantiũ, infirmorũ quoq; atq; defunctorũ succurrere possit usq; ad statutam horã pro qualitate temporis & opportunitatis.

Item ex dictis sancti Benedicti, propheta dicẽte, Septies in die laudẽ dixi tibi. Qui septenarius sacratus numerus à nobis sic impletur, si matutini, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, uesperi, cõpletorij tpe nostræ seruitutis officia p soluamus: quia de his dixit propheta, Septies in die laudẽ dixi tibi. Nam de nocturnis uigilijs ipse idẽ propheta ait: Media nocte surgebã ad confitẽdũ tibi, &c. Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ suæ.

Vnde in Carthaginensi concilio legitur.

Sine officij detrimẽto, artificiolo sibi clericus necessaria q̃rat.

CAN. II.

Clericus uictum & uestitũ sibi artificiolo, uel agricultura[a] absque officij[b] sui duntaxat detrimẽto paret. Clericus.n. qui absq; corpusculi sui ĩæqualitate uigilijs[c] deest, stipendio[d] priuatus excõicetur.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. III.

Clericus q̃libet uerbo Dei eruditus, artificiolo[e] uictum quærat. Item omnes clerici, qui ad operandum ualidi sunt, & artificiola & literas discant. Qui uerò non pro emendo aliquid in nundinis, uel foro deambulant, ab officio suo degradẽtur. Interemptores[f] autẽ ab officio declinantes,[g] uel negligẽtius agentes, ab officio remoueantur.

Item ex concilio Aurelianensi. *De eodem.*

CAN. IIII.

Clerici uerò qui ad opus sanctum adesse contempserint, secundùm arbitrium episcopi ecclesiasticam suscipiant disciplinam.

lxj distin. cap. quoniam festus & propter causam hæc cautio fuit exacta ab episcopo isto, quia clerici sui negligentes erant circa diuina officia: alias de iure communi huiusmodi cautio non est in ordinatione episcopi exigẽda. Sed uidetur quod Eleutherius hoc modo pro suis clericis obligari non potuit, promittendo eorũ factum.[1] insti. de inuti. stipulat. §. si quis alium. Sed dic quod bene potuit, cum ad eius offm̃ spectaret eos ad hoc cogere, & ita sua interfuit.[2] Præterea per illa uerba uidetur, promisisse se curaturum, ut illi intersint, sicut cum quis promittit alium iudicio sisti. argu. ff. de uerbo. obligat. l. quoties q̃s alium. & est si. s. lxiij. dist. c. tibi domino. Itẽ est argu. hic quod episcopus põt inducere consuetudinẽ nouam in sua ecclesia quo ad officia celebranda. xij. dist. c. nouit. & de conse. di. iii. c. j.

Eps põt suorũ subditorũ factum promittere.

[1] Hãc gl. dicit sing. Brixiẽ. in suo dictio. ĩ uer. factum ad hoc q̃ q̃s nõ põt p mittere factum alienum.

[2] Vñ bñ obligabatur. isti. d̃ inutili. stipul. §. cæterũ. & §. seq.

Eps in sua ecclesia nouam cõsuetudinẽ inducere potest circa officia.

[a] Clericus. Agricultura. arg. C. de episco. & cler. l. ij. Nam mercari non põt. lxxxviij. distin. c. fornicari. H.

ADDITIO.

Sub. ut ibi dicitur. sed ipsa mercatio debet esse honestatis conscia, ut ibi etiam dicitur. quod erit secũdum Azo. si faceret libros, & postea uenderet. ad hoc xiiij. q. iiii. c. j. & x. q. iij. c. cauendum. in fi. quod dic ut no. xiiii. q. iii. in summa. in fin. & q. iiij. c. iij. & lxxxviij. distinct. c. j. & ij. Archid.

Psal. 118

Psal. 118

[b] Officij. Ergo clericus nõ potest operas suas per totam diem locare, cum non debeat officio deesse, ut liiij. di. c. si seruus.

Clericus locare p totã diem opas suas non potest.

[c] Vigilijs. Non tamen uidentur puniendi, si desint diuinis officijs, cum non possint percipere necessaria ab ecclesia, cum de altario debeant uiuere: secus tamen est, quia fecerunt sibi præiudicium, quando permiserunt se promoueri ad tam tenuem ecclesiam, sicut est in matrimonio carnali, arg. xxxij. q. v. c. horrendus. Vnde sicut uir tenetur ministrare necessaria uxori, quæ tamen est talis, quod ei debitum reddere non ualet, ut xxxij. quæst. vi. c. quod proposuisti. & capitu. ij. qui. ita iste tenetur officiare ecclesiam, licet pauper sit, & dicere cum Apostolo, Scio & abundare & esurire, &c. xlj. distinct. quod dicit. & ministrent ei manus. xxj. quæstio. j. c. clericus. in fine. Imo uidetur, quod debeat auferri ei ecclesia, eo quod ad tenue beneficium se promouendum cõsensit: ut dicitur extra de præben. c. ult. Sed quid si à principio fuit diues ecclesia cum ad eam promotus est, sed post uergit ad exiguitatem? Dices clericum adhuc teneri? sic. episcopus tamen in hoc casu & præmisso debet eam unire ecclesijs alijs. x. q. iij. ca. unio. de consecra. distinct. j. c. omnes.

Ecclesiã etiam pauperẽ tenet cleric⁹ officiare.

[d] Stipendio. Sed cui applicabitur hoc? Potest dici, quod canonicis insimul cum episcopo. Hoc uerum est in eo, quod de cõmuni percipiebat, alias uidetur, quod tantum canonicis, arg. C. de hære. decu. & naui. l. j. ij. & iij. nisi cum iniuste priuatus est. tunc enim omnia ipse recuperat, quæ amisit. ff. de re mil. l. penul. C. e. l. j. li. xij. Lau. Sed certe ego credo, quod suum beneficiũ debet assignari alicui, qui celebret pro eo donec ipse est excommunicatus: ut extra de appel. c. peruenit. B.

Excõicati beneficiũ, cui est assignandũ.

[e] Clericus. Artificiolo. Ex quali artificio clericus põt sustentare se, notaui xiiij. q. iij. c. in summa.

[f] Interemptores. Id est, illud secundum quod solet esse interemptores, & sic idem repetit, & tunc sunt duæ partes secundum quod est hic interemptores, est una pars, & uocat interẽptores proxenetas, de quibus habes ff. de proxe. l. ij.

Interẽptores, sũt p xenetę.

[g] Declinantes. Scilicet clerici. Ioan.

Vm autem. Hæc di. diuiditur in quattuor partes, in quarū prima dicitur q corde Deo est cantandum, non tantum uoce: & hoc probat duabus authoritatib. Secūda ibi, A quibus. Tertia ibi, Nunc aūt. Quarta ibi, Quod autē. Ioan. de Fant.

a Cum aūt. Ostendit magister in præcedenti dist. quod clerici debent celebrare diuina officia in ecclesia. In hac xcij. di. ostendit magister qualiter, quia s. non debent uocis modulationi īsistere. 1 Adijcit ēt quod in ecclesia Romana diacones cantare non debent, sed uerbo prædicationis uacare. 2 Postea mouet incidentem q. utrū episcopi, qui non recipiuntur in sua ecclesia, possint i alia parochia episcopale officiū exercere. 3

a Vt īfra ea. capi. j. Ephes. 5.

a Vt j. ea. ca. ij.

a Vt j. ead. c. nō liceat. §. de episcopis. cū ca. sequen.

b Cantantes. Hæc sunt uerba Apostoli.

c Audiant. Verba Hieronymi exponentis.

d Non uoce. Tantum. nam & uoce decantandū est, ut de consec. dist. v. c. non mediocriter. & ibi, psallite Deo in iubilatione. tamen magis cordis deuotione quā uocis iubilatione, ut xxxviij. di. sedulo. Vnde uersus.

Non uox, sed uotum, non cordula musica, sed cor:
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.

† Alias, liniendę sunt.

Cordis deuotiōe magis, quam uocis iubilatione cātandū est.

e Colliniendæ. Vt populum delectent, nam nec ipsa ueritas pronūtianda sic est, ut quis hominibus placeat. xxij. q. ij. c. primū. Linire autem, ut melius cantent, & pronunciēt, uel uti electuario, peccatū non est, si ad laudē Dei, & non gratia laudis consequendæ deliniantur. arg. xxxiij. q. iiij. obijciuntur. procurare. n. debet, ut clara uoce, non rauca pronuntiet: ut xxj. dist. c. j. ut populus plane intelligens dicat Amen, ut xxxviij. di. c. sedulo.

Vocem aptare ad clarius cātandū, nō est peccatum.

DISTIN. XCII.

Vm aūt [a] ad ecclesiā uenerint, corde magis quā uoce Deo cantandum meminerint.

Itē Hieronymus in epistola ad Ephesios.

Corde, non uoce Deum laudare debemus.

CAN. I.

Cantātes, [b] & psallentes in cordibus uestris Domino. Audiāt hæc adolescentuli, audiant [c] ij, quibus in ecclesia est psallendi officium. Deo non uoce, [d] sed corde cātandum, nec in tragœdorum modum guttur & fauces dulci medicamine colliniendæ, [e] † ut in ecclesia theatrales [f] moduli audiantur & cantica.

Ab officio autem cantandi & psallendi diacones inueniūtur exempti, [g] ne dum uocis modulationi student, altaris ministeria negligant.

Vnde Gregorius.

Cantandi officium diacones sibi non usurpent.

CAN. II.

In sancta Romana ecclesia dudum consuetudo est ualde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium constituti cantores eligātur, & in diaconatus ordine constituti modulationi uocis inseruiant, quos ad prædicationis [h] officium, & eleemosynarum studia uacare cōgruebat. Vnde fit plerunque, ut in sacro ministerio dum blāda uox quæritur, congrua uita negligatur, & cantor minister Deum moribus stimulet, [i] cum populū uocibus delectat. Qua de re præsenti decreto cōstituo, ut in hac sede [k] sancti altaris ministri cantare non debeant, solumq; [l] Euangelicæ lectionis officium inter missarum solennia exoluant: psalmos uerò ac reliquas lectiones censeo per subdiacones, uel (si necessitas exigit) p minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretū meum uenire tentauerit, anathema sit.

2 *A quibus ordinandos oporteat esse īmunes, breuiter monstratum est, de quorum uerò manib. suos ordines suscipere debeāt, facilè patet. Sacerdos. n. & cuncti infra ipsum cōstituti ab episcopis debēt ordinari.*

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

Qui non sunt ordinati ab epo, in pulpito nō psallant, neque legant. CAN. III.

Non liceat in pulpito psallere, [m] aut legere, nisi qui ab epo [n] sunt ordinati lectores.

f Theatrales. Tragœdi sic faciebant in theatro decātando tragœdias. & dicūtur à tragos, quod est hircus, & oda, quod est laus, quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

Tragœdi unde dicātur.

g Exempti. Hoc intellige quando inducti sunt in ecclesia ad cantandū Euangelium. & sic intellige sequens cap.

h In sancta. Prædicationis. Infra xvj. quæstio. j. adijcimus. contra. sed illud ex causa dictum est propter quosdā improbos monachos hoc sibi usurpantes. xvj. q. j. c. peruenit. alias etiam diaconi possunt prædicare. Vel hoc intellige ex delegatione: alias solius sacerdotis officium est prædicare. Vel prædicationem appellat lectionem Euangelicam.

Sacerdotis solius est prædicare.

i Stimulet. Id est, exasperet cōtra se.

k In hac sede. Apostolica. Ex hoc dicunt quidam hanc prohibitionem in ecclesia Romana tantum locum habere. alij tantum de Cardinalibus intelligunt. Hugo. uero generaliter intelligit esse prohibitum, cum scilicet ad legendum Euangelium induti sunt: quod patet ex illo uerbo quod infra dicit, inter missarum. & causa huius constitutionis fuit honestas.

l Solumq;. Argu. quod diaconus nō nisi causa necessitatis dēt legere epistolam. xxv. dis. c. j. & c.

2 A quibus. Hæc est secunda pars di. in qua dicitur, qd nullus debet cantare in pulpito, nisi sit ordinat9. & hoc probat per cap. seq. Ioan. de Fant.

m Non liceat. Psallere. Argu. pro laicis, q non cantant in pulpito, sed alibi in ecclesia.

Laici an possint in ecclesia cantare.

n Qui ab episcopo. Vel abbate. lxix. dist. c. j. uel etiā à sacerdote: ut xxij. dist. c. psalmista. Sed aliter accipitur ibi psalmista.

De

De episcopis autem, à quibus, uel in quibus locis ordinari debeant, suprà diffinitum est.

Nunc autem quæritur de ijs, qui ordinati à parochia sua non recipiuntur, uel pro aliqua causa eas adire noluerint: an in alterius parochia episcopale possint officiũ celebrare. De his in cõcilio Martini papæ sic statutum est.

Sacerdotis officium gerat episcopus, quem sua parochia non recipit.

CAN. IIII.

Si quis ordinatus eps ad parochiam cuius est electus, pro contentione populi aut pro aliqua ratione, nõ pro sua culpa in parochia, q̃ ei fuerit data, non ierit: hunc honorẽ oportet sacerdotij tantummodo cõtingere: ita ut de rebus ecclesiæ in quam uenit, nihil præsumat: sustineat autẽ quid de eo sanctum concilium iudicare uoluerit.

Item ex concilio Antiocheno.

De episcopo ordinato, quem sua parochia non recipit.

CAN. V.

Si quis episcopus ordinatus ad parochiã, cuius est electus minime accesserit, non suo uitio, sed quod eum aut populus uetet, aut propter aliam causam, non tamen eius uitio perpetratam: hic & honoris sit & ministerij particeps, dummodo rebus ecclesię, ubi ministrare cognoscitur, in nullo molestus existat: quem etiam obseruare conuenit quicquid synodus prouinciæ ipse ctè iudicãdo decreuerit.

Item ex concilio Anchiritano.

A sua parochia non recepti alijs molestiam non inferant.

CAN. VI.

Si qui episcopi ordinati sunt, neq; recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, uoluerintq; alias occupare parochias, & uim præsulibus earum inferre, seditiones aduersus eos excitando, eos abijci placuit. Quòd si uoluerint in presbyterij ordine (ubi prius fuerant) ut presbyteri residere, non abijciantur à propria dignitate. Si autem seditiones commouerint ibidem constitutis episcopis, presbyterij quoq; honor talibus auferatũ, fiãtq; damnatione notabiles.

Item ex concilio Antiocheno.

Communione priuetur episco-

De episcopis. Nunc autem. Hæc est tertia pars distinct. in qua dicitur, quod si episcopus ad parochiam ad quam ordinatus est, non potest uenire ex causa, potest exercere officium suum in ecclesia presbyterali, ubi prius fuerat, ita quod non sit episcopo iniuriosus, in cuius parochia fuerit. & hoc probat per quinq; authoritates sanctorum patrũ. Ioan. de Fantu.

a Si quis. Hæc tria capitula loquuntur de eadẽ materia, scilicet cũ quis est ordinatus episcopus ad aliquam ecclesiã, sed non audet ire illuc propter scandalum uel propter hostilitatem, uel quia ibi non recipit aliqua de causa, sine culpa tamen sua: iste non debet aliquid præsumere de rebus ecclesiæ, ad quam diuertit: & expectabit quousq; prouideat ei synodus alibi. vij. quæstio. j. ca. pastoralis.

b Pro contentione. Argum. contra xvj. quæstio. ultim. cap. si plures.

c Aut pro aliqua. scilicet de iure: qa dicunt se non elegisse eum, uel dicũt qđ renuntiauit episcopatui.

d Contingere. id est non episcopalia, nisi inuitatus sit. argu. extra de eo qui renun. epis. c. j. j. vij. q. j. capitu. episcopi.

e Iudicare. Nam aliam ecclesiam, si uacat debent ei conferre. vij. q. j. capit. pastoralis. sed & populus est excommunicandus, qui eũ non recipit cum iustam causam non prætendat, nisi scandalum timeatur: sicut & ipse excommunicatur, cum ad ecclesiam illam ire non uult. j. ea. cap. iij. Ioan.

f Si quis. Cuius est. idest, ad quam.

g Aliam. quam forte allegat.

h Et honoris. Videtur contra s̃. proxi. capit. sed dic honoris, id est, honorabilis ministerij: quia in uestibus episcopalibus exercebit sacerdotale officium, nõ episcopale, nisi inuitatus sit, ut dixi s̃. capit. proxi. & maior reuerentia exhibebitur ei, quam alij presbytero simplici.

ADDITIO. Et hoc in memoriam dignitatis: ut ff. de decur. l. ultima.

i Prouinciæ. Quæ, scilicet habet decem uel undecim episcopos & metropolitanum. vj. quæst. iij. c. scitote. Lauren.

k Si qui episcopi ordinati sunt. id est, si qui clerici ordinati sunt episcopi.

l Ubi prius. id est, in quo loco, uel in quo ordine. Sed nunquid prior ecclesia tenetur eos recipere? uidetur q̃ non. lxxii. distinct. capit. placuit. argu. contra. xxj. quæst. ij. capit. si quis iam translatus. Ad hoc dic, quod si habuit corporalem possessionem per se, uel per alium eius ecclesiæ ad quam modo non recipitur, non tenetur prior ecclesia eum recipere, licet nondum eius beneficium sit collatum. Si non habuit possessionẽ, tenetur: licet iam alijs concessa fuerint eius beneficia: ut extra de elect. c. cum in cunctis. vij. quæst. j. c. eos. C. de repud. hære. l. ulti. Per aliũ dixi: quia idẽ est ac si per se, extra de præben. c. accedens. argu. iij. quæstio. j. capi. j. in §. j. Ioan. hæc glos. non adaptatur ad text. B.

m Non abijciantur. Arg. quod non debet elect⁹ in alia prouincia priuari beneficio priori ante, quam transferatur ad aliam.

n Dignitate. Sed nunquid est clericus huius episcopi? Distingue: quia si non uult renuntiare episcopatui, ad quẽ electus est non erit clericus eius, remanebit tamẽ ei prius beneficium, quod dius conseruauit ei. Si uero renuntiauit, eius clericus erit, & ab eo iudicabitur. extra de renunt. ad supplicationem. nisi in criminali causa. Tamen non potest eum deponere in memoriam pristinæ dignitatis. ff. de decur. l. ultima. Quod ergo dicit auferatur honor, dic quod per papam, argum. C. ubi sena. uel claris. l. ulti. circa medium. Ratione autem delicti poterit eum excommunicare, si excesserit in sua diœcesi, licet non abrenuntiet episcopatui: quia & posset quemlibet archiepiscopum non suum, argu. vj. quæstio. iij. cap. placuit. ff. de offi-

Episcopo debet synodus ꝓuidere, q̃ ad ecclesiam suam non audet accedere.

Et j. ea. c. pen. sed hoc c. pastoralis. hoc nõ ꝓbat q̃a loquit in papali concessione. Archidi.

Excõicandus est populus suũ non recipiens episcopum.

Prælatus an sit recipiẽdus, q̃ ad ecclesiam dimissam redit.

a Scilicet pacificã, uel per eũ stetit quo minus eã habuerit. extra lib. vj. de præben. licet episcop⁹. Archi.

de offic.præsi.l.præses. Hoc tamen tene, quod sine licentia papæ non abrenuntiauit, extra de translatio. episcopo.inter corporalia. Lau.

a Si quis episcopus. Impositionem.id est, ordinem episcopalem.

b Nec acquieuerit intra tres menses. j.50.distin.cap. quoniam sponsa. tamen intra duos menses. &c. extra de conuer. coniug. cap. ex publico. Ioan.

c Si quis episcopus uacans. id est, uacans episcopatu, uel episcopatum non habens: sicut dicitur mulier uacans, quæ uirum non habet. ff. ad legem Iuliam de ui publ.l. qui cœtu.§. qui uacantem. Io.

Mulier uacans est, quæ uirum non habet.

d Irruerit. Sed quid si iste intrusus aliqua contulerit ipsi ecclesiæ? Tenetur ei ecclesia restituere, sicut de simonia co. extra de simo. ca. ueniens. & quia nihil deperit ecclesiæ. liiij. distinct. c. generalis. Sed si bene promotus esset, ecclesia non tenetur ei restituere: & ideo bonus deterioris est conditionis, quam malus: Ioã. Sed contra extra de simo. capi. de hoc. Solut. in simoniaco dicunt quidam quod nihil debet ei restitui: & quod dicit illa decret. ca. ueniens. dispensatio fuit. Alij dicunt, quod propter delictum abbatis & monachorum hoc contingit. T. dicit, quod clerico in seculo remanenti nihil restituitur: secus si ad religionem transit: ut xxvij.q.j.c. si quis rapuerit. De clerico autem seculari, qui remouetur ab ecclesia, quid iuris sit, si aliqua contulit, no. extra de cle. coniug. cap. quod à te. Barthol.

Intrusus an recipiat, quæ ecclesiæ contulit.

1 In ipso introitu.

2 Côcor. tex. in authé. ut iudices sine quoq; suffra.§. cogitatio.col. ij.

3 Dic ut dixi 64. di. Salonitanæ. Archidia.

e Desideret. Argum. quod quæ malo sunt inchoata principio, non conualescunt, quamuis ad eum casum deueniant à quo recte possent incipi: ut vij. quæsti. j. cap. episcopum. extra de elect. c. auditis. Argu. contra extra de iure patro. capit. cura pastoralis. extra de conuer. coniug. cap. placet. Ioan. Dic, quod ipso iure nullũ est, non conualescit: alias secus. extra de electio. cap. auditis. & cap. quod sicut. B. Item arg. quod non ualet electio concors, nisi canonica sit. xviij. quæstione secunda. capitu. si quis abbas. lxiij. distinctione, capit. j.

f Et perfectum. Et nota. quod conciliũ dicitur perfectum, licet non apsit Primas: ut xviij. distinctio. capitulo primo.

pus, qui sibi commissam ecclesiam adire neglexerit.

CAN. VII.

Si quis episcopus per manus impositionẽ episcopatum acceperit, & sibi cõmissum ministeriũ subire neglexerit, nec acquieuerit [b] ire ad ecclesiã sibi commissam: hunc oportet cõmunione priuari, donec suscceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiusdẽ prouinciæ synod' sacerdotũ.

Item ex eodem.

Sine concilio integri ordinis uacantem episcopus ecclesiam non adeat.

CAN. VIII.

Si quis episcopus uacãs [c] in ecclesiã nõ habentem episcopũ irrupiens populos sine concilio integri ordinis irruerit, [d] etiam si populus, quẽ seduxit, desideret [e] illum, alienũ tamen eũ ab ecclesia esse oportet. Integrum autẽ & perfectũ [f] concilium dicimus illud, cui metropolitanus episcopus interfuit.

4 Quod autẽ supra clerici se uigilijs subtrahẽtes excõicari iubẽtur, de his intelligendum est, qui ab episcopo frequenter admoniti negligentiã suam corrigere contemnunt.

Vnde in concilio Martini papæ legitur.

Excommunicetur clericus, qui ab episcopo commonitus matutinis, uel uespertinis horis adesse neglexerit.

CAN. IX.

Si quis presbyter aut diaconus, uel quilibet clericus ecclesiæ deputatus [g] in quolibet loco fuerit, in quo ecclesia est: & ad quotidianũ psallẽdi officiũ matutinis, [h] uel uespertinis horis ad ecclesiã non conuenerit, [i] deponatur à clero: si tamen castigatus [k] ueniã ab episcopo p satisfactionem noluerit pmereri.

DISTIN. XCIII.

Obedientiã [l] autẽ inferiores ex ordine superioribus debent. summo enim pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei cõmunicare, cui pro actibus suis inimicus ipse extiterit: nec in ecclesia esse poterit, qui eius cathedram deserit. Vnde beatus Petrus princeps apostolorum in ordinatione

Quod autem. Hæc est quarta pars distinct. in qua dicitur, quod omnis sacerdos cõpellatur interesse officijs. Ioã. de Fantu.

g Si quis presbyter. Deputatus. per hanc literã dicunt quidam illum teneri ad hoc tantum, qui alicui ecclesiæ intitulatus est, alias non etiam si ordinatus sit ad titulum suæ possessionis, extra de præben. cap. episcopus. Tu dic eum & quẽlibet clericum teneri ad hoc, licet non teneatur specialiter ad hanc, uel illam ecclesiam. sic exaudi extra de regul. c. super eo.

h Matutinis. Matutina dicuntur officia, quæ celebrantur à mane usq; ad nonam: uespertina à nona usque ad noctem. xj. quæstio. iij. si quis episcopus in concilio.

Officia matutina. & uespertina.

4 Exclusiue tenet. secũdum Hugo.

ADDITIO.

Sed aliter ibi exponitur secũdum Laurẽn. ut ibi dicam. Archid.

i Conuenerit. Nã ex precepto tenentur clerici ad horas. extra de celebra. mis. cap. dolentes. in fi. ibi uideas Archidia.

k Castigatus. Nota, quod p prima offensa nõ est quis puniendus: ut lxxiiij. distinct. cap. honoratus. & extra de offic. custo. capitu. j.

Offensa prima debet esse impunita.

Obedientiam. In hac distinct. incipit septima pars tractatus distinctionum. Et hæc distinctio diuiditur in septem partes, in quarum prima tractat de obedientia, quã debent omnes catholici ecclesiæ Romanæ capiti suo, & hoc probat quatuor authoritatibus. Secunda ibi, Reliqui. Tertia ibi, Vt igitur ex præmissis. Quarta ibi, Compagis. Quinta ibi, Diaconi. Sexta ibi, Hoc capitulo. Septima ibi, Hoc autem. Ioannes de Fantu.

l Obedientiam. Hic intitulatur xciij. distinctio. in qua ostendit magister hactenus qualiter, & à quibus, & in

& in quibus locis clerici & prælati debent ordinari:sed quia dignitas prælatorum sine obedientia contemptibilis est, ideo ostendit hic de obediētia, quam debent inferiores superioribus. Et primo de obedientia, quæ debetur Papæ. Secundo de obedientia, quam debet minores maioribus rõne ordinis. postea de obedientia, quam subditi clerici debent episcopis suis. ostendit etiam differentiam inter presbyteros & diacones, quandoq; loquens contra istos, quandoq; contra illos. ad ultimum ostendit presbyteros maiores esse diaconibus. Nota aūt quod obedientia cōsistit in tribus, in reuerētia exhibenda, in mandato suscipiendo, in iudicio subeundo. Reuerentiā debet minor, ut assurgat maiori ut cedat ei primum locum in sedendo & eundo, nisi minori maior administratio commissa sit. Vnde archipresbyter uel presbyter archidiacono debet reuerentiam, licet ordine maior sit, ratione maioris administrationis. xxv.distin.ca.j. hac consideratione quādoque presbyter tenetur obedire diacono prælato. In mandato autem & iudicio nemo tenetur obedire, nisi ei, qui habet administrationem uel iurisdictionem super eum, & nisi ab eo absoluatur per appellationem, uel recusationem. uel si ei controuersiam i moueat, uel si prælatus deponatur. viij.q.iiij.in summa. & c.nonne. Lauren.

† Sed in epistola clemētis apocrypha.

Obedientia in tribus consistit.

† Cōicatione.

g Id est, si moueatur questio ĩter p̃latū & clericū suū. xj. q. j. de persona. extra de for.cōpet. si qs cōtra. Archidia.

Clementis a *populū alloquens inter cætera ait:* †

Cui pro actibus suis prauis apostolicus inimicatur, ei communicare non debemus.

CAN. I.

SI inimicus est b iste Clemens alicui pro actibus suis prauis, uos nolite c expectare, d ut ipse uobis dicat, e Cum illo nolite f amici esse: sed prudenter obseruare debetis, & uoluntati eius absq; cōmonitione † obsecūdare, & auertere uos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum, neque loqui ijs, quibus ipse non loquitur. g Vnde unusquisq;, qui in culpa est, dum cupit omniū uestrum amicitias habere, festinet citius reconciliari ei, qui omnibus præest, & per hoc redeat ad salutem, cùm obedire cœperit monitis præsidentis. Si uerò quis amicus fuerit his, quibus ipse non loquitur, unus est ipse ex illis, qui exterminare h ecclesiā Dei uolunt: & quum corpore uideatur esse nobiscum, mēte tamen & animo cōtra nos est: & est multo nequior hostis i hic, quàm illi, qui foris sunt, & euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarū speciem, quæ inimica sunt gerit, & ecclesiam dispergit, & uastat. Ideoq; huiusmodi apostolicis institutis uos monentes instruimus, ut effecta certior charitas uestra solicitius deinceps agere studeat, & cautius, ne peruersi & infideles homines lædendi fideles & beneuolos habeāt facultatē.

Item Gregorius.

A nullo debet suscipi, quem Romana depellit ecclesia.

CAN. II.

MIratus ualde sum, quia in tanto Salonitanæ ecclesiæ clero k & populo uix l duo in sacris ordinibus m inuēti fuerūt, frater scilicet & coepiscopus meus Paulinus, & dilectissimus filius meus Honoratus archidiaconus eiusdem ec-

a Clementis in presbyterum. Nam Petro uidente nō fuit Clemens Papa. viij.q.j.si Petrus.

ADDITIO. Ad hoc xv.quæstio. vj. c. alius. & cap.sequenti. Archid.

b SI inimicus est. Inimicus dicitur hic quo ad opinionem excommunicati, sicut iudex dicitur crudelis latroni. xxiij.q.v.non est crudelis; alias Papa neminem debet habere odio. imo pacem cum omnibus habebit. xj.q.iij.inter uerba. Vel inimicus est actibus, ut lxxxvj.dist.odio.

Papa neminem odio habeat.

c Nolite. Sic vij. quæstione j. scire. xj. quæ. iij. quibus episcopi. Argumen. contra vj.quæ. ij.si tantum. sed ibi solutum est.

Fama sola non sufficit, ut excōicatus uitari debeat.

d Expectare. Ergo denuntiatio non est expectanda. extra de sent.excom.cum non ab homine. tamen sola fama semper non sufficit ad hoc, ut quis uitandus sit, ut extra de exces.prælato.inter.licet sit argu. contra. extra de elec. uenerabilem. Sed quid si Papa communicat excommunicato? Non incidit ideo in canonē, quia Papa non ligatur à canone, ut extra de elec. innotuit. ff. de rece.l.pe. nec eo ipso eum absoluit, argumentum extra de sen.excommunic.cum desideres. Si tamen ei communicaret intendēdo eum absoluere facto, etiam si nō uerbo, habendus est pro absoluto, cū princeps sola uoluntate libertatem concedat. ff. de manumis.l. apud. & facit ad hoc extra de sent. excom. si aliquādo. extra de priui.cum olim. de fideicommis.lib.l. si uoluntate.

Papa communicans excōicato nō incidit in excōicationē, nec eū absoluit.

e Dicit. Non enim, debet certiorari, qui non ignorauit. ff. de actionibus empti.l.j.

f Nolite. Nam eo ipso quis suspectus est, quod inimicorum est amicus. argu. iij.q.v. ca.iij. & ob hoc filius matrē exhæredat. C.de inoffi.testa. l. liberi. Et est simile extra de accu. cum oporteat.

Inimicorū amicus est suspectus.

g Non loquitur. Hoc uerum est in hoc casu, si qui scilicet excommunicati sunt: secus si propter priuatū odiū alicui non loqueretur.

h Qui exterminare. Infra xxiij.q.j. quoniam uetus.

i Hostis. Vnde Boethius. Nulla pestis efficacior est ad nocendū quam familiaris inimicus. ar. C.de dolo.l.lata. unde, Non est deterior hostis, quam fictus amicus., Non odium grauius, quam simulatus amor. unde illud etiam, Mus in pera, &c. arg. xiij. quæstio.j.c.j.c.ecclesias.§.item præcepit si.est xij.quæ.j. certe.lo.

Familiares inimici sunt pestiferi.

k MIratus ualde sum. Clero. Et ita quilibet eps suffraganeus est de clero metropolitani. arg. extra de postula.prælat.bonæ. argu. lxxxvj di. si quis uero. Forte iste fuerat canonicus, & adhuc retinebat ibi præbendam.

l Vix. Quod ergo uix fit, tamen fit. ff.de iud. uix. xix. di.in memoriam. Arg.contra.ff.ad Velleia.tutor. quia ibi dicitur uix fieri, ut quis pro se apud eundem intercedat. & ita uix, id est, nunquam. sic ij. q.vj.c.biduum. uersi.si aduersus.

Quod uix fit, fieri dicitur.

m Ordinibus. Arg.pro eis, qui multitudinem non sequuntur. ut vij. quæ.j. denique. Et quod multitudo non excusat à delicto, uel pœna: argu. ii.quæs.j.multi. s.dist.xxiij.in nomine. Argumentum cōtra. s. di.xix. in canonicis.

Multitudo nō excusat à delicto.

Extra ecclesiã est, qui cũ epi scopo nõ est.

a Filij. Qui ergo priuati sunt à sacramentis, filij sunt ecclesiæ, quia sunt epi.s.filij: cum certum est,q̃d qui non est cum epo, extra ecclesiam est. argu. vij. quę.j.scire. Vel dic,ꝙ iam erant absoluti, uel q̃a causa humilitatis hoc dixit.ij q. vij. nos si incompetenter.

b Iuxta. Hoc capi. loquitur de eis, qui subsunt domino Papæ nullo medio.

c Propinqui sunt. Qui.s. in eadẽ prouincia sunt,illos uocat lex præsentes. C.de præscrip.x.an no.l.ulti.

ADDITIO.

Ad hoc extra de maio. & obed. humilis.ubi de hoc.

d Præsententur. Per se, uel ꝑ alios. extra de iureiuran. ego.N.

e De longinquo. Argu. ratione loci permitti, q̃d alias nõ permittitur. ar. xxiiij. q.j. pudẽda. s̃ di.lxiij. cũ longe. s̃.distin.xxix.c.j. & ij.s̃.dist.iiij.erit. s̃. dist.lxiij. ca.j. & ij. Et dic longinquo. ut sunt ultra Italiã constituti, ut extra de electio. nihil est quod ecclesiæ. Vel remotos uocat ultra duas dietas, ut extra de rescrip. nõ nulli.

Remoti qui dicuntur.

Impeditus per alium expedire potest officium suum.

f Iuxta.Arg.ꝙ ex pediri per alios sufficit quod iuste impeditus per se facere non potest.xviij. di.episcopus.

g Chirographũ. Extra de ele. significasti. in parte decisa.s̃.lxv.dis. si qs. v.q.iij.si ægrotans.

h Canonicis. Supra distin. xviij. si quis episcoporum.

Reliqui. Hæc est secunda pars huius distinctio.in qua dicitur, quod omnes minores in ordine, uel dignitate debẽt sñis maioribus præstare reuerentiã, &

clesiæ, qui communicare Maximo sacerdotium rapienti minimè consentirent, & se Christianos esse cognoscerent. ebuistis.n. filij [a] charissimi pensare ordines uestros, & quẽ sedes Apostolica repellebat, repulsum cognoscere,ut prius(si posset) ab illatis criminibus mundaretur,& tunc ei uestra dilectio communicaretur, ne particeps obligationis existeret.

Item Cyprianus.

Non est in ecclesia, qui cathedram Petri non sequitur.

CAN. III.

Qui cathedram Petri(supra quam fundata est ecclesia) deserit, in ecclesia se esse non confidat.

Episcopi uerò, qui apostolicæ ordinationi subiacent, etiã hanc ei reuerentiã debent,ut singulis annis Apostolorum liminibus sese repræsentent.

Vnde Anacletus & Zacharias Papa.

Singulis annis Apostolorum limina uisitẽt episcopi, qui ordinationib. apostolicis subiacẽt.

CAN. IIII.

Iuxta [b] sanctorũ patrum & canonum instituta omnes episcopi, qui huius Apostolicæ sedis ordinationi subiacent, & qui propinqui sunt, [c] annuè circa Idus Maij sanctorum principum Petri & Pauli liminib. pręsententur [d] omni occasione seposita. Qui uerò de longinquo [e] sunt, iuxta [f] chirographum [g] suũ impleant.Qui autem huiusmodi constitutionis contẽptor extiterit (præterquã si ægritudine fuerit detentus)sciat se canonicis [h] subiacere pœnis.

Reliqui uerò ĩ ecclesia minores semp debent maiorib. subesse, sicut ĩ synodo sancti Syluestri legit̃.

Minores maioribus obedientiam exhibeant.

CAN. V.

A Subdiacono [i] usq; ad lectores [k] oẽs subditi sint diacono cardinali uiro reuerendissimo in ecclesia repręsentantes ei honorem. [l] Porrò pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono subdiaconus, subdiacono acolythus, acolytho exorcista, exorcistæ lector, lectori ostiarius, ostiario abbas, [m] abbati monachus in omni loco repræsentet obsequium, siue in publico siue in gremio [n] ecclesiæ.

Item ex epistola Clementis Papæ.

Quod sit officium diaconorũ.

CAN. VI.

Diaconi ecclesiæ sint tanquam oculi [o] episcopi oberrantes [p] & circunlustrantes cum uerecundia actus totius ecclesiæ,perscrutantes diligentius, si quem uideant fieri uicinum præcipitio, [q] & proximum esse peccato, ut referant hoc ad episcopum, & ita episcopo suggerere quæ ad cultum ecclesiæ, & disciplinam eius pertinent, diaconibus cura sit.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VII.

Sacerdotes uerò dicebat beatus Petrus sal terræ, [r] & mũdi lumẽ: docens eos in splendore bonorum operum glorificare Deum patrem, de

hoc probat per septem authoritates.

i Subdiacono. Ad lectores. Hic nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.

k Honorem.Ratione ordinis. Hæc est enim iustitia, ut minor seruiat maiori. xxxiij. q.ult.est ordo.nisi minor in administratione maioris sit.xcv.di.c.j.uel nisi obtineat locũ superioris. ĩ.eo.ca. ulti.

l Abbas. Loquitur secundum ea tẽpora cũ monachi non erant clerici: ut ĩ. xvj. q.j. generaliter. Vel forte quilibet cleric⁹ dignior est quolibet monacho.argum.xvj.q.j. alia est cã. & c. legi.hodie maior honor debetur abbatibus,quã alijs clericis.argum.extra de ætate & quali. c. j. lxix.dist.c.j.

No.ex isto tex.ꝙ hęc dictio à, excludit. similẽ tex.habes in l. ratione.§.fi.ff. de action. empti.

Monachi olim non erãt clerici. Cleric⁹ secularis ẽ dignior monacho

m Siue in gremio. Argum.contra xcv. distin. episcopus.ij. nam ibi dicitur ꝙ in domo collega debet esse,prælatus in ecclesia.

n Diaconi. Oculi. Et not. ꝙ loco diaconorum successerunt archidiaconi, qui dicunt̃ oculi epi,qui perlustrant. alia cã habetur ĩ. e.diaconi.

Archidiaconi sunt oculi episcopi.

o Oberrantes.Sunt & alij oculi circunlustrãtes synodales testes. xxxv. q. vj. episcopus in synodo. uel ibi loquitur de excessibus laicorum, hic clericorum.H.

p Præcipitio. Ergo non tantũ tenet̃ qs denuntiare iã commissum crimen, sed ẽt committendum, ꝙ uerũ est. xxij. q. v.hoc uidetur. Arg. extra de cog. spir. tua.de conse.dist.ij. cum omne crimen.

q Sacerdotes uero. Sal terræ. In omnibus enim operibus nostris sal

afferre

Mat. 5. b offerre debemus, & conse. di. iiij. sal. & per sal, sapientia intelligitur. xliij. Ibidem. dist. sit rector.

a Maledixerint. Non q ex maledictione benedictionem quis consequatur, sed ex patientia quam sustinet. xj. quæst. iij. qui iustus. Lauren.

b Nulla. Infra xviij. q. ij. abbatibus.

Acephali c Acephalos. Priuilegiati tamē qui Papæ subsunt, non sunt acephali, qa Papa eps eorum est, argumen. extra de priuileg. recepimus. tales sicut excōmunicatos debet quilibet excludere de ecclesia sua, ex. de paroch. & alie. paroch. ca. pit. ii. Et est hic argumen. pro prælatis, & quod etiam eremitæ, subsunt episcopo, in cuius territorio sunt, ut xvj. quæstio. j. qui uere. Io.

Adde q acephali dicunt illi, q sunt sine capite, ut hic. & cōcor. gl. j. i authē. de appell. §. generalē. colla. iij. Eremitæ subsunt episcopo.

d Ille proculdubio scandalizatur. Id est, scandalizat Deum. viij. quæstio. j. qui uos. Ioan.

ADDITIO.

Ad idem iij. quæstione prima, nulli. §. xxj. distin. in nouo. Archid.

Diaconi septé debent esse i ecclesia episcopali. e Diaconi. Hoc capitulū loquitur de episcopali ecclesia, ubi debent esse septem diaconi, ut de consecr. distinctione j. episcopus Deo. Et ubi facultates suppetunt: ut vij. quæstio. j. illud.

Ordo literæ. f Ne ipse episcopus. quoquo modo infestetur aut lædatur ab istis insidiatoribus, id est, hæreticis. uel ita, ne quoquo modo offendat ab illis, aut lędatur à suis clericis per oppresionem. Et ideo debet ei astare, & ab eo auertere huiusmodi oppresiones.

quibus ait dominus. Beati estis cū maledixerint a uobis homines, & reliqua. & iterum, Vos estis sal terræ.

Item ex concilio Parisiensi.

Hi non sunt habendi clerici, qui episcopali prouidentia nō gubernantur.

CAN. VIII.

Nulla b rōne clerici, aut sacerdotes habēdi sunt, qui sub nullius episcopi disciplina & prouidentia gubernantur: tales. n. acephalos, c idē, sine capite prisca consuetudo nuncupauit.

Item.

De eodem.

CAN. IX.

Qui suis episcopis non obediunt, indubitanter reprobi, & rei existunt. Porrò ipsi à Deo donum summi muneris cōsequuntur, qui suis doctoribus (qui rectè episcopi intelliguntur) libenter obediunt.

Item Anacletus.

Illi in Deum scandalizantur, qui suo non obediunt epo.

CAN. X.

Ille proculdubio scandalizatur d in Deum, qui rectè nō docet, & qui eius scādalizat episcopū uel sacerdotem.

Item Euaristus omnibus episcopis.

Septem debent esse diacones in unaquaque ciuitate.

CAN. XI.

Diaconi, e qui quasi oculi uidentur esse episcopi, in unaquaque ciuitate septem debēt esse, qui custodiant episcopum prædicantem, ne ipse episcopus f ab insidiatoribus quoquo modo infestetur, aut lædat à suis, aut uerba g diuina detrahendo, h aut insidiando polluantur uel despiciantur: sed ueritas spirituali redoleat i feruore, & pax prædicata labijs, cum uoluntate k animi concordet.

Item ex concilio Neocæsariensi.

De eodem.

CAN. XII.

Diaconi septem debent esse secundùm regulam, quamuis non magna sit ciuitas. Regulæ autem authoritas est ista, quod & liber Actuum l Apostolorū idē insinuat.

3 *Vt igitur ex pmissis apparet authoritatibus, diaconi debēt obediētiā presbyteris, presbyteri episcopis. Sed diaconi superbiētes sacerdotibus exæquari, uel potius pferri quærebāt, cōtra quorū insolentiam multorū authoritates emanarūt eorū superciliū reprimētes, atque ut sacerdotibus cō dignam obedientiam exhibeant decernentes.*

Vnde Pelagius Papa.

Nihil eorum, quæ sunt decreta primis ordinibus, uendicent diaconi.

CAN. XIII.

Diaconos propriam constituimus obseruare mensuram, neque ultra tenorem paternis canonibus deputatū, n quippiam tentare permittimus, & nihil horum in suo ministerio penitus applicare, quæ primis o ordinibus propriè decreuit antiquitas. Absq; epo p uel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis ordinibus fortasis lōgius constitutis necessi-

g Aut uerba. Hæc est secunda cā huius constitutionis.

h Detrahendo. Timore hæreticorum scilicet subticendo. Quia forte timore hæreticorū nō audet solus pdicare, & hæc expositio cōgruit il li literæ q habet, polluant aut despiciantur.

i Redoleat. i. exeat in publicum ex frequenti ardore.

k Cum uoluntate. j. de conse. di. ij. re uera. Ioan.

l Diaconi. Actuum. vj. ubi agitur de septē diaconibus ordinatis ab apostolis. Io.

Vt igitur ex præmissis. Hæc est tertia pars huius distinctionis, in qua dicitur, quod diaconi debent subdere se presbyteris: & non præferre, & hoc probat per nouem authoritates. Io. de Fant.

m Ex præmissis. Ab isto loco incipit magister altercationem suam inter presbyteros & diacones. Et primo allegat pro presbyteris quod diaconi debent eis subesse, usq; ad illud capit. diaconi. post in illo ca. diaconi. allegat pro diaconibus. ult. in capi. legimus. dabit sententiam contra diaconos. Hugo.

n Diaconos. Deputatū. Scilicet diaconib. sic xviij. quæ. ij. hoc tantum.

o Primis. Id est, maioribus, episcopali. s. & presbyterali. & ita episcopatus est ordo, ut lxxxiiij. di. cum in preterito. xxij. di. cleros. ad idem. xxij. dist. ca. j. Episcopatus est ordo.

p Absque episcopo. Id est, absente episcopo, uel presbytero, quibus solum baptizandi ministerium permissum est, ut de consecratio. distinctione quarta. cōstant. & dic quod absque episcopo id est, præter authoritatem.

Neces-

tas [a] extrema cōpellat: quod etiā laicis Christianis [b] facere plerunq; cōceditur. Sacri corporis erogationem sub conspectu episcopi seu presbyteri (nisi his absentibus) ius non habeant exercendi.

Item in Niceno concilio legitur.

Inferiores presbyteris se diaconi cognoscant.

CAN. XIII.

PEruenit ad sanctum concilium, quòd in locis quibusdam & ciuitatibus presbyteris sacramenta [c] diaconi porrigant. hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut ij qui offerendi sacrificij non habent potestatem, ijs qui offerunt corpus Christi porrigāt. Sed & illud innotuit, ꝙ quidam diacones etiam ante episcopos [d] sacramenta sumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & excidantur, & in sua diaconi mensura permaneant, sciētes quod quia episcoporum ministri sunt, inferiores à presbyteris habētur. Per ordinē ergo post presbyteros sacræ gratiā communionis accipiant, aut episcopo, aut presbytero porrigente eis. sed nec sedere in medio [e] presbyterorum diacono liceat: quia si fiat hoc, præter regulam probatur existere. Si quis autem post has diffinitiones obedire noluerit, a ministerio cessare debebit.

Item ex concilio Laodicensi.

Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipse ab inferioribus honoretur.

CAN. XIIII.

NOn oportet diaconum corā presbytero sedere: sed iussione [f] presbyteri sedeat. Similiter autē diaconus honorē habeat à sequentibus, id est, à subdiaconibus, & ab omnibus clericis.

Item ex eodem.

Calicem benedicere, & panē dare diacono non licet.

CAN. XV.

NOn oportet diaconos panē [g] dare, nec calicem benedicere.

Item ex concilio Carthaginensi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per uicarios

Sicut episcopis, ita & presbyteris diaconi ministrent.

CAN. XVI.

DIaconi ita se [h] ꝑsbyteri sicut epī ministros esse cognoscant.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. XVII.

PRæsente presbytero diaconus eucharistiā corporis Christi populo (si necessitas cogit) iussus eroget. [i]

De eodem.

CAN. XVIII.

DIaconus sedeat iubēte presbytero in quolibet loco. [k] Itē diaconus in conuentu [l] ꝑsbyterorum interrogatus loquatur [m] Alba [n] uerò tātum tpe oblationis, & lectionis [o] utatur.

Itē ex concil. Tole. iiij.

Diacones presbyteris se superiores non cognoscant.

CAN. XIX.

NOnnulli diacones in tantam prorum-

Diaconus pōt baptizare, & corp⁹ christi ægris erogare.

[a] Necessitas. Nota, quòd ubi necessitas exigit, & presbyter est absens, potest diaconus etiam iure suo baptizare, & corpus Christi erogare infirmis si consecratum est. Sed in ecclesia in præsentia presbyteri non potest, etiā si necessitas exigat, nisi iussus à presbytero: puta cū multi sunt qui indigent baptismo, & presbyter nō potest omnibus sufficere. Similiter si multi sunt, q. uolunt accipere corpus Christi, nec ꝑsbyter sufficit omnibus.

[b] Christianis. Et ēt hæreticis, [1] ut j. j. quæst. j. quod quidam, &c.

[1] Qđ est ergo istorū priuilegium. Dic ut nota. 50. dist. q sub gradu.

[c] PEruenit. Sacramenta. Id est, eucharistiā confectam, sanguinem autem bene porrigunt. j. eadem. diaconi sunt. & uersi. sacerdotib. & hæc est ratio, quare sacerdos corp⁹ Christi per se sumat, calicem autem de altari presbyteris sumere non licet, sed diaconus eis porriget, quia sumptio corporis futuram resurrectionē corporum significat. quam Deus sua uirtute faciet sine oī ministerio. Sed sumptio sanguinis significat redēptionem peccatorum, quæ fit intercessionibus aliorum. xiij. q. iij. c. animæ. ⁊. di. 50. presbyteros q. contra ibi in pœnam dicitur de diaconibus, ne panem offerant, quare de iure licitum esse uidetur. Io. Sed illud intelligitur quādo in principio secretorum diaconus accipiens patenam cum pane offert sacerdoti. Imponitur ergo diaconis ad pœnam ne panem offerant altario ministrando: hic autem prohibetur, ne post sacramenta confecta corpus Christi porrigant sacerdoti, ut sumat. B.

Corporis Chri sumptio quid signat.

Sanguinis sumptio, q̄d repræsentat.

[d] Etiam ante episcopos. Id est, antequam episcopi sumant.

[e] In medio. Secundum consuetudinē diuersorum locorum hæc uariantur. [2] in quibusdā enim locis hæc obseruātur, in quibus dam non.

[2] Arg. ad hoc ff. de offi. procon. l. obseruare. §. anteq̄. & l. idem q;. ff. mandati.

[f] NOn oportet. Sed iussione. Hoc obseruatur secundum consuetudinem quarundā ecclesiarum, cū redit à lectione Euangelij. Lauren.

[g] NOn oportet. Panem. Id est, corpus domini. Dare, id est, porrigere, scilicet alijs post confectionem sine licentia sacerdotis. Vel dic dare, id est, conficere, quod ad solum presbyterum pertinet. j. quæ. j. dictum. extra de summa trinita. firmiter.

[h] DIaconi ita se. In missa. nam alibi magis sunt ministri episcopi.

[i] PRæsente. Eroget. iussus, uel non iussus, longe tamen positis episcopo uel presbytero. supra ea. diaconus.

[k] DIaconus. Loco. Id est, in aliquo, de omni tamen honesto. ff. de arbi. si cū dies. §. si arbiter. & ff. de muner. & honori. ut gradatim. §. primo.

[3] Sic. j. q. vij. si quis omnē. 15. qō. 1. mulier.

[l] Diaconus in cōuentu. ubi conueniunt ad synodum.

[m] Loquatur. Id est, prædicet. nam officium prædicandi presbyterorum est. xvj. quæstione prima. adijcimus. Hugo.

[n] Alba. Id est, dalmatica. argum. xj. q. iij. episcopus presbyter.

[o] Et lectionis. Euangelij.

NOnnulli. Sed conciliū Toletanum statuit, ut.

eam diacones, quam presbyteri perseuerent in locis sibi deputatis : ita ut diaconi cognoscant presbyteros esse maiores se.

a Atque in primo.i. in primo ordine. ut fit Parisijs.

b Vt sublimiores. sic construe. ergo tam illi, quã isti con stant in utroque ordine, ita scilicet ut diaconi agnoscant presbyteros sublimiores se, scilicet diaconibus: & stabunt secũdum tempus suæ ordinationis. xvij. dist. ca. episcopos.

punt superbiam, ut sese presbyteris anteponãt, atque in primo a choro & ipsi priores stare præsumant presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo, ut sublimiores b se presbyteros agnoscãt, tam illi, quàm hi in utroque ordine consistant.

4 *Compagis c uerò calceari absq; apostolica licentia diaconibus nõ permittitur : sicut nec mappulis d uti absq; eius authoritate, quibuslibet clericis conceditur.*

Vnde Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.

Absque apostolica licentia diacones compagis uti nõ præsumant.

CAN. XX.

PEruenit ad nos, q diaconus ecclesiæ Cathinensis calceatus cõpagis procedere præsumpsisset: Quod quia actenus nulli per totam Siciliam licuit, nisi tantũmodo diaconibus Messanensis ecclesiæ, quibus olim à prędecessoribus nostris non dubitatur esse cõcessum bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis ausus leuiter non est attẽdendus: † cũ omni hoc fraternitas uestra subtilitate perquirat, ut an per se, uel alicuius e hoc authoritate f præsũpserit, nobis subtiliter innotescat. Nam si negligenter ea, quæ malè usurpantur, omittimus, excessus uiam g alijs aperimus.

Item Ioannes Rauennati episcopo.

Mappulis clerici sine apostolica licentia uti non debent.

CAN. XXI.

ILlud autẽ, quod pro utendis à clero uestro mappulis scripsistis, à nostris clericis fortiter est obuiatũ, dicentibus nulli hoc unquam alij cuilibet concessum fuisse ecclesiæ, nec Rauennates clericos, uel illic uel in Romana ciuitate tale aliquid cũ sua cõscientia præsumpsisse: nec si tentatũ esset, ex furtiua usurpatione sibi præiudiciũ generari: sed etiã si in aliqua ecclesia hoc præsumptũ h fuerit, asserunt emendandũ, quod non cõcessione Romani pontificis, sed sola usurpatione, uel surreptione præsumitur.

Item Hieronymus ad Rusticum episcopũ Narbonensem.

Sicut in ministerio, ita in dispensatione sine diacono episcopus non uiuat.

CAN. XXII.

5 DIaconi sunt, quos in Apocalypsi legimus septem Angeli i ecclesiarũ. Hi sunt septẽ candelabra k aurea, hi sunt uoces l tonitruorũ uirtutũ operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, Euangelizãtes pacẽ, annuntiantes bona, dissensiones & rixas & scandala resecãtes docẽtes m soli Deo n

c Compagis. Hæc est quarta pars huius distin. in qua dicitur, quod compagi, id est sandalia, & mappulæ, id est, linteamina, q portant cardinales, solis Romanis clericis competunt, & hoc probat per duo capitula. Io. de Fan.

c Compagis. id est, sandalibus. & dicuntur compagi sandalia, uel caligæ episcopales, & est masculini generis. Ioan.

ADDITIO.

scilicet compagus compagi. H.

d Nec mappulis. Id est, ornamentis equorum, quæ Cõstantinus concessit cardinalibus. infra xcvj. distinct. Constantinus. nam mappa ornamentum est equi. similiter ĩ authen. de consuli. §. quãtacunque. 2 & sunt quædam alba linteamina, quibus cooperiuntur equi cardinaliũ cũ processionem faciunt. Alij dicunt, quod mappulæ sunt mitræ episcopales.

e PEruenit. Alicuius. Arg. ex hoc & sequen. cap. habes, quod illud uidetur prohibitũ, quod non ostenditur esse concessum. arg. distinct. c. contra morem. argum. xxv. q. ij. amputato. argu. x. quæstio. j. hanc. argu. ij. q. v. cõsuluisti. 3 Et est hoc uerũ in ijs, quę sunt de iure speciali. alias quod non est prohibitũ, intelligitur esse concessum. xxvij. quæstio. ij. lex diuinæ. & xxx. quæ. iij. ita sed. & de despon. impub. c. j. in fine.

f Authoritate. Nam si maioris authoritate hoc fecisset, hoc esset utcunque excusabile. arg. distin. lxiij. Salonitanæ. & dist. xxviij. diaconi. 4

g Viam. C. de indi. uidu. l. ij. in fi. C. unde ui. meminerint. j. xxj. q. ij. ca ij. j. xxiij. q. iiij. est iniusta. j. q. vij. exigunt. contra. j. xxxv. quæstio. ix. loci nostri.

h ILlud. Præsumptũ. Arg. antiquitatẽ, uel longã consuetudinẽ nõ dare priuilegiũ: ut distin. ca. contra morem. ar. contra. liij. distin. quia. & ix. q. iij. cõquestus. Et est ratio: qa hoc possideri non poterat de iure cõmuni. ar. extra de pscrip. cãm. Nã & sunt alia iura, q nõ pscribunt, ut subiectio, uel procuratio. extra de pscrip. cũ ex officij. uel uia publica. ff. de uia. publi. l. uiã. arg. C. de aquæduc. diligenter. lib. xj. & est simi. C. de fund. rei priua. & sal. diuinæ domus. usus. aquæ. lib. xj.

ADDITIO.

Dicas, q sunt multa, quæ nõ præscribuntur, quod dic ut legi. & not. extra de pscrip. cũ liceat. in fin. & xvj. q. iij. clerici. in fi. Archi.

DIaconi. Hæc est qnta pars huius di. in qua laudat diacones quatuor modis. s. à significatione, qa significant septẽ candelabra aurea. A uirtute, quia debẽt esse uirtuosi. Ab officio: quia sine illis episcopi cantare nõ debent. Ab institutione: quia à domino fuerunt instituti. Io. de Fant.

i Angeli. i. prælati.

k Candelabra. quæ erant in tẽplo dñi.

l Voces. Auditæ à Ioanne in Apocal.

m Docentes. populum quo ad uitam actiuam.

n Soli Deo. quia solus Deus nouit eorũ conscientias. ei namque cor omne patet, & omnis loquitur uoluntas, ut xxiiij. q. iij. c. Deus. 5

Id est maiores, quasi stẽt in utroq; choro diuisi, ita q presbyteri in prio, diacõi in secundo. Petrus.

Cõpagi.

Mappulæ quid figuent.

2 Idẽ ar. C. nulli licere ĩ fræ nis, &c. l. unica. lib. xj.

† Attendendus.

Prohibitũ uideĩ qd cõcessum non ostenditur.

3 Et extra ne se. uacã. illa. ubi d hoc. & extra de trãsla. inter.

4 De hoc no. lxxxvj. dist. ar putatis.

Antiqtas nõ dat priuilegium.

Præscribi nõ possũt aliqua.

Apoc. 1. b

5 Cor oẽ deo patet. Cõcor. gl. in. l. ij. ff. de don. inter uirũ & uxo.

Colloquen-

a Colloquentes. quo ad contemplationem, uel hoc dum sunt in oratione. de conse. distinct. j. quando.

b Patri. hoc potest intelligi historice, quando Moyses in ultionem idololatriæ uituli conflati, præcepit leuitis, ut nemini parcerent, nec etiam patri. similiter diaconi non deberent eos cognoscere, id est, amori Dei amorem eorum præponere. Vel potest intelligi mystice de diabolo, & de concupiscentia carnis, & eius motibus ut in gloss. hic depictis.

Hæc historia no. xlv. dist. disciplina.

Diabolus pater dicitur.

c Et matri. id est, carnali concupiscentiæ.

d Non noui. id est, nolo præponere uestrum amorem amori Dei.

Mar. 10. g

e Et filios. Id est, illicitos motus.

f Non agnoscentes. id est, non nutrientes: sed ad petram illidentes.

Alias, consecratio.

g Habet. quia sine diacono episcopus missam celebrare non poterit, nisi necessitate instante. tunc enim etsi non posset habere diaconum, absque eo missam celebrare poterit.

Episcopus sine diacono non celebret.

h Minister. Hic commendat eos a ministerio.

i Ministratio. id est consecratio eucharistię.

k Sacramenti. scilicet presentibus sacerdotibus coram eis: ut supra, distinctione eadem. diaconi.

l Maiorem. id est meliorem. uel hoc cum bene administrat.

m Orant. id est, prædicant, ut distinctio. xxv unum. & xj. quæstio. j. sicut enim. unde exponendo subdit tunc demum. quod autem dicitur in altari anteponi. respicit quod de calice præmiserat, calicem non tollere, nisi eis traditus fuerit a diaconibus. Vel dic orant, id est ad orandum inuitant cum dicunt, flectamus genua.

† In editione Hieron. apud Frobenium non habetur hoc loco & diaconi.

n Tunc demum. scilicet circa finem missæ cum diaconus clamando dicit populo, Humiliate uos ad benedictionem.

colloquentes, a in templo nihil penitus de mundo cogitantes: dicentes patri b & matri, c Non noui d uos: & filios e suos non cognoscentes. f Sine his sacerdos nomen non habet, g ortum non habet, officium non habet, hic minister h Dei dicitur: quia scriptum est, Maior est, qui ministrat, quam cui ministratur & sicut est in sacerdote ministratio, i † ita in ministro sacramenti k dispensatio. Sacerdotibus etiam propter præsumptionem non licet de mensa domini calicem tollere, nisi eis traditus fuerit a diaconibus. Ita. n. dominus noster omnipotens uniuersa disposuit, ut qui maiorem l se esse crediderit. minor esset: & qui minor uideretur, maior existeret. Deniq;, quam hoc uerum sit, tu ipse perpende. Leuitæ componunt mensam domini. Leuitæ sacerdotibus cum sacramenta benedicunt assistunt, Leuitę ante sacerdotes orant m ut si distinctio locorum creditur in mundo, etiam in altari Dei uideant sibi episcopi qui superbi sunt diacones anteponi. Si humilitatem diligunt, & † diaconi maiores se esse in eo, quod sunt humiles recognoscant. Tunc demum, n ut aures habeamus ad Deum, diaconus acclamat, Ipse prędicat, o ipse hortatur, ipse etiam commonet astantibus sacerdotibus, p ne leuiter hanc uocem, qua loquitur hæc, & pacem annuntiat, audiant, aut negligenter aspiciant. Sufficit huic q ordini tantum fuisse per Deum concessum: ut non solus sacerdos in templo Dei totum agere & implere uideatur. & infra. Nunc autem ex quo in ecclesijs sicut in Romano imperio creuit auaritia, perijt lex de sacerdote, r & uisio s de propheta. Singuli quique per potentiam t episcopalis nominis, quam sibi ipsi illicite absq; ecclesia u uendicauerunt: † totum quod Leuitarum est in suos usus redigunt: nec hoc solum, quod sibi adscriptum est uendicant sed cunctis auferunt uniuersa. Mendicat infelix in plateis clericus, & seruili operi mancipatus, publicam a quolibet poscit eleemosynam, † qui x ex eo magis despicitur a cunctis, quo miser & desolatus iuste y putatur ad hanc ignominiam deuenisse. Solus episcopus incubit bonis, solus utitur z ministerio, solus uniuersa sibi uendicat, solus partes inuadit alienas, a solus occidit b uniuersos. Hinc propter auaritiam sacerdotum sæpe odia consurgunt hinc episcopi accusantur c

o Prædicat. infra xj. quæstio. j. sicut enim. scilicet legendo Euangelium.

p Sacerdotibus. Quædam hic referuntur, quæ ex toto bene non intelliguntur: quia non in omnibus ecclesijs hæc officia habet diaconus.

q Huic. Commendat hic eos ab institutione. j. ead. c. dominus. contra s. distinct. xxj. capi. j. contra. Sed intelligas tantum per Deum principaliter, quia eius authoritate hoc in ueteri testamento fuit institutum. lxxvij. distinct. cap. in ueteri argu. extra de sent. excom. mulieres.

r Perijt lex de sacerdote. Verba Esaiæ, id est, multi sacerdotes non adimplent legem.

s Et uisio. Id est, gratia prophetizandi propter auaritiam: quia omnes uirtutes patiuntur detrimentum ab uno uitio, & c. de pœni ten. dist. v. c. j.

Virtutes omnes ab uno uitio detrimentum patiuntur.

t Per potentiam. inuehitur in episcopos.

u Absque ecclesia. scilicet in tali modo, ut aliena usurpent. aliter uidetur contra. j. ea. capi. proxi. xcv. distinct. c. olim.

† Quod est contra iuris præceptum: ut ff. de iusti. & iur. l. iustitia. §. iuris præcepta, & insti. eo. ti.

x Qui. supra distinctio. lxxxvj. non satis.

y Iuste. id est, suis meritis.

† alimoniam.

z Vtitur. id est, non uult partiri onera administrationis cum fratribus. extra de offic. archidia. ca. ulti. & de præsumpt mandata. Vel dic, id est, de rebus ecclesiasticis.

a Alienas. Cum quod suum non est scire debet ad alios pertinere. C. unde ui. cum quærebatur.

b Occidit. Hoc refertur ad laicos, quibus occasionem mortis præstant. vj. quæst. iij. præcipue. lxxxvj. distinct. cap. pasce.

c Accusantur. Nam episcopi omnia etiam ea, quæ de nouo eueniunt, insimul cum alijs debent diuidere. arg. xij. q. ij. cognouimus. Item nec ea distribuere debet sine consensu canonicorum, extra de ijs, quæ fiunt a præla

Euenientia de nouo, per quæ sunt diuidenda.

à prælat. sine consen su c. nouit. licet sit præordinator in cunctis. xxv. di. perlectis. nisi hoc sibi uendicaret eps ex consuetudine. extra de ijs, quæ fiunt à prælat. ea noscitur. Et est argu. quod semper præsumitur, quod accusatio eporum fiat ex odio, ut no. ij. q. vii. si quis eps. Arg. cōtra. vj. quæ. j. si omnia.

Alias, desolatio num cau sæ.

Accusatio eporū præsumit ex odio fieri.

a Possidere. Hoc ad laicos refertur. Vnde caute dixit in hoc mūdo. & in clericis secus: ut ī. xij. q. j. c. duo.

b Sibi. Arg. pro distributione portionū inter clericos.

c Aequalem. Sic xcv. dist. eps. ij. & iste ē unus gradus humilitatis, ut ī. dist. xxij. de Constātinopolitana.

d Ita in dispēsatione. i. distributione præbendarum.

e Vltionis. Ex toto, qd' non dicitur differri: quia totum tempus huius uitæ breuissimum reputatur. de pœn. di. v. consideret. Nā qd' qnq; pœna differatur, est expressum ī. xxiij. q. iiij. quod Christus. xlv. dist. licet. j. & est ratio quare quandoq; differat, ut de pœn. di. iij. quid ergo. de pœn. dist. j. prædixerat.

Vitæ præsentis tps breue dicitur esse.

f Assidue. Id est, iterato non miseretur de facili. nā uulnus iteratū tardius sanatur, ut infra de pœ. dist. iij. inanis.

Hoc capitulo. Hęc est sexta pars huius dist. in qua laudat presbyteros, & humiliat diacones. Ioan. de Fant.

Laudis pręconiū superbire facit.

g Insolescentes. Quia sæpe ex laudis præconio innascitur superbiæ inflatio. ut vj. quæ. j. sunt plurimi. superbiebant forte ex eo quod supra ca. proxi. commendati sunt.

à clericis, hinc principū lites, hinc detractionis † causa, hinc origo fit criminis. Et enim si unusquisq; ita in hoc mundo uisibili aliquid possidere a iubetur, ut sua tantùm possessione sit contentus, ac res non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, nō uineam, non subuectoriū aliquod, non famulos, nō fructum: & quantò magis qui ecclesiæ Dei præest, debet ita seruare in omnibus iustitiam, ut solùm sibi b uendicet, quod sui iuris esse cognoscit: aliena non rapiat, aliena non contingat, æqualem c se cæteris faciat: & sicut sine his in ministerio non uiuit, ita in dispensatione d non uiuat. Certe (ut ipse nosti) qui uisibiliter in hoc mundo ius inuadit alienum, accusatur à paupere, damnatur à iudice: ita & in ecclesia Dei dū quisq; stipendia sua perdit, clamat ad Dominū, & exauditur à Christo: nec differtur ultionis e sententia, si non reddantur uniuersa. Moderatio enim Dei ac pietas solū nostrum reditum quærit, ac nos cupit longa bonitate sua saluari. Si non conuertimur, si duri colli sumus, si in peccatis usq; ad mortem illicitè perduramus, assiduè f peccātium, nō miseretur Deus.

6 Hoc capitulo sacerdotum auaritia reprehenditur, diaconorum dignitas siue officium commendatur. Sed quia (ut suprà dictum est) diaconi insolescentes g et presbyteris se præferendos arbitrati sunt: contra eorum supercilium scribit Hieronymus ad Euādrum episcopum.

Diaconi presbyteris debent subesse.

CAN. XXIII.

LEgimus in Esaia, h Fatuus fatua i loquitur. Audio quendam in tantam erupisse uecordiam, ut diaconos presbyteris, id est, episcopis anteferat. Nā cùm Apostolus perspicuè doceat eosdem esse episcopos, quos pśbyteros, quid patitur mensarum k & uiduarum minister, ut super eos tumidus se efferat, ad quorū preces Christi corpus, sanguisque conficitur? Quæris authoritatem? Audi l testimonium. Paulus, & Timotheus serui Christi Iesu, omnibus sanctis, qui sunt Philippis, m cum episcopis n & diaconib. Vis & aliud exemplum? In actibus Apostolorum, ad unius ecclesiæ sacerdotes ita Paulus loquitur, Attendite uobis & cuncto gregi, in quo uos fratres spiritus sanctus posuit episcopos, o ut regatis ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ac ne quis contentiosè p in una ecclesia plures episcopos fuisse contendat, audiat & aliud testimonium, in quo manifestissimè declaratur, uel comprobatur eundem esse episcopum atque presbyterum. Propter hoc reliqui q te in Creta, ut quæ deerant corrigeres, & constitueres episcopos per ciuitates, sicut ego tibi mandaui, si quis est sine crimine, unius uxoris uir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, r aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse quasi Dei dispensatorem, ad Timotheum, Noli ne-

Esa. 32 b

ad Tit. c. b

Phil. 1. a

Act. 20. f

Titū. 1. b

1. Tim. 4. b

h Legimus in Esaia. Xxxij. capi.

i Fatua loquitur. Not. argu. quod qui fatua loquitur, fatuus est: ut xxxiij. quæst. viij. conuenior. ff. de condi. insti. quidā. ī. de pœ. di. j. c. pōt. & j. q. j. ita fit.

Fatuus est qui fatua loquitur.

k Mensarum. Quam iniuriam patitur.

l Audi. Ideo dicit testimonium, quia duo sunt per quos probat.

m Philippis. Nomē ciuitatis in Macedonia.

n Cum episcopis. Cùm in una ciuitate plures episcopi nō debeant esse, argu. di. lxxx. in illis. & c. episcopi. & xiij. q. j. c. j. & ideo hoc ipso nomine presbyteri intelliguntur.

o Episcopos. Id est, presbyteros, cū in una ecclesia episcopi plures esse nō debent.

p Contentiose. Quia singularum ecclesiarum singuli sunt episcopi, ut vij. q. j. in apibus.

q Reliqui. Verba apostoli ad Titum cap. j. post sequitur ad Timotheum.

r Luxuriæ. i. de luxuria accusabiles. ideo non subditos, quia propter peccata filiorum citius rapit quis mortē. xlvij. di. c. sicut hi. §. necesse. cū. s. ipse est negligens.

Per

a Per prophetiam. Id est, per electionem.

b Presbyterij. Scilicet presbyterij mei. & sic loquitur de seipso, cum tamen ipse Paulus esset episcopus, cũ eum ordinaret.

Petrus se uocat presbyterũ. Compresbyter. Ecce Petrus se uocat presbyterum, cum tamen esset episcopus & summus. s. distin. lxxv. quod die domini-co. in uer. sacerdotum.

Alias, q̃ tibi data est ꝓphetiæ. 1. Pet. 5. b

Non ex necessitate. Id est, ex gratia turpis lucri, argumen. J. distinct. xcv. esto. Et ita est argu. ꝙ presbyter non debet locare operas suas. argu. xxj. quæ. ij. præcipimus.

e Significantius. Scilicet quod eps dicitur presbyter. q. d. ubi pro epo dicitur presbyter significantius dicere tur sic, scilicet, episcopon, quia magis accedit ad significationem uocabuli episcopus, quam hoc nomen presbyter.

Alias, epithius.

Ioãnes dicitur filius tonitrui. Mar. 3. b

Filius. Id est, Ioãnes, quia altius intonuit, & quia cum Iacobo assumptus in montem seorsum audierunt uocem nubis. Hic est filius meus dilectus.

3 Ioan. a

g Presbyter. Ecce Ioannes uocat se presbyterum, cũ tamen esset episcopus.

h Electæ. Proprium nomen.

i Caio. Mitto salutem.

k Postea. Hic respondet tacitæ obiectioni, quare hoc immutatum est, & ad hoc respondet. Sed quæritur quomodo facta fuit hæc prælatio. Si dicatur quod in officio, contra de consecra. distinct. v. manus. quia exercere episcopalia non licuit, nisi ijs qui successerunt in locum apostolorum. lxviij. distinct. quorum uices. xxj. distinctio. in nouo. & ita hæc prælatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur, quod in nomine obstat. lxxx. distinctione in illis. quia ibi dicitur, quod quidam præpositi sunt, qui tantum episcoporum uocabulo, &c. Ad hoc dicunt quidam, quod in prima primitiua ecclesia commune erat officium episcoporum & sacerdotum, & nomina erant communia. xcv. distinctio. olim. & officium erat commune. sed in secunda primitiua cœperunt distingui & nomina & officia. Hu. dicit, quod tantum in nomine fuit facta prælatio. Primo enim omnes dicebantur sacerdotes, licet quidam alijs prælati essent quantum ad officium. Et quod dicitur lxxx. distinctio. in illis, qui tantum episcoporum uocabulo potirentur, expone, id est, non archiepiscoporum, nec primatum. & ita excluditur superius, non inferius. Tertij dicunt quod prælatio hæc facta fuit & quo ad nomen, & quo ad administrationem, & quo ad quædam ministeria, quæ spectant tantum ad officium episcopale, & fuit hæc prælario facta à tempore Petri. & hoc innuit hæc litera ibi, Nam & Alexandriæ à Marco euangelista usque ad Heraclam & Dionysiũ, quia Marcus fuit contemporaneus Petro & Clementi, argumentum xxiiij. quæstione j. cum beatissimus. Heracla autem & Dionysius fuerunt cõtemporanei ipsi Hieronymo, & ita est illud contra sedatum. lxxx. distin. in illis. & illud de consecratio. distinctio. v. manus. Ante prælationem ergo ista nomina presbyter, episcopus, erant prorsus synonyma, & etiam administratio communis erat, quia communi consilio sacerdotum regebãtur ecclesiæ. xcv. distinctio. olim. In schismatis ergo remedium (ut hic dicitur) facta est prælatio, ut unus præesset & quo ad nomen, & quo ad administrationem, & quo ad quædam sacramenta, quæ modo appropriantur episcopis.

Præłatio iter ministros ecclesiæ ad quid facta fuit.

Marcus, Petrus & Clemens, fuerũt cõtemporanei.

gligere gratiam, quæ in te est, quæ tibi data est[f] per prophetiã,[a] & per impositionem manuum presbyterij.[b] Sed & Petrus in prima epistola, Presbyteros, inquit, qui in uobis sunt, precor ego compresbyter,[c] & testis passionum Christi, & futuræ, quæ reuelanda est, gloriæ particeps, regite gregẽ Christi, & inspicite nõ ex necessitate,[d] sed uolũtariè iuxta Deũ. Quod quidem Græcè significantius[e] dicitur, ἐπισκοποῦντες, id est, super intendentes, unde & nomen episcopi tractũ est. Parua tibi uidentur tantorum uirorum testimonia? Clangat tuba euangelica, filius[f] tonitrui. quem Iesus plurimum amauit, qui de pectore saluatoris doctrinarũ fluenta potauit, Presbyter[g] electæ[h] dominæ, & filijs eius, quos ego in ueritate diligo. Et in alia Epistola, Presbyter Caio[i] charissimo, quem ego in ueritate diligo. Quòd autem postea[k] unus electus est, qui cæteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisq; ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco euãgelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, episcopum nominabant: quomodo si exercitus sibi Imperatorẽ[l] faciat, diaconi[m] eligant[n] de se, quem industrium nouerint, & Archidiaconũ nũcupent. Quid enim facit excepta ordinatione[o] episcopus: quod presbyter non faciat? Nec altera[p] Romanæ urbis ecclesia, altera totius[q] orbis existimanda est. Et Galliæ, & Britanniæ, & Aphrica, &

l Imperatorem. Ex sola enim electione principum dico eum uerũ Imperatorẽ antequã à Papa confirmetur. Argumentum hic, licet non ita appelletur, ut dixi sexagesima distin. quanto. contrariũ est uerum extra de elect. ca. uenerabilem. xxiij. dist. in nomine.

Electio so la facit uerũ Imperatorem.

Adde Alberi. de Ros. in l. bene à Zenone. C. de quadrie. præscript. & Bar. i extrauag. ad reprimendũ, in uer fi. rege.

m Diaconi. Supple & quomodo diaconi eligunt, &c.

n Eligant. Ecce quod episcopi non est archidiaconum eligere, &c. Argumentum contra. lxxiiij. distinctio. episcoporum. Sed uariæ sunt consuetudines. xxj. distinctione capitu. j. extra de electio. ecclesia Vulterana.

o Ordinatione. In ordinatione cætera intelligunt, quæ non fiunt nisi ab episcopis. hæc cõtinentur, s. dis. lxvij. quamuis corepiscopis.

p Nec altera. Responsio est ad tacitam quæstionem, nonne diaconi cardinales Romani præponuntur omnibus presbyteris exceptis presbyteris cardinalibus quibus uidentur parificari? Respond. quod consuetudo Romanæ ecclesiæ non est trahenda ad consequentiam. Vel responsio hic est in princip. c. ibi audio quædam. &c. dicebant enim quidam quod sicut Romæ honorabiles erant diaconi, ita debebant esse ubique locorum.

Diaconi Cardinales utrum præponãtur oĩbus presbyteris.

q Totius. Imo fideles sunt una ecclesia. & hoc est quod sequitur, & Galliæ, &c.

Maior

Persis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes unum Christũ adorant, unam obseruant regulam ueritatis. Si authoritas quæritur, orbis maior est a urbe. Vbicunque fuerit episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandriæ, siue Thebis, † siue Guarmatiæ: eiusdem meriti, b eiusdem est & sacerdotij. Potentia diuitiarum, & paupertatis c humilitas, uel sublimiorem uel inferiorem episcopum non facit. Cæterum omnes Apostolorum successores sunt.

Sed dices: Quomodo Romæ ad testimonium diaconi d presbyter ordinatur? Quid mihi profers unius urbis e consuetudinẽ f? Quid paucitatem, g de qua ortũ est supercilium, in leges ecclesiæ uendicas? Omne quod rarum est plus appetitur. Pulegiũ apud Indos pipere pretiosius h est. diacones paucitas honorabiles presbyteros turba contemptibiles facit. Cæterum etiam in ecclesia Romæ presbyteri sedent, & stant diaconi: licet paulatim increbrescentibus uitijs inter presbyteros absente episcopo diacones sedere uideamus, & in domesticis conuiuijs benedictionem coram † presbyteris dare. Discant, qui hoc faciunt, non se rectè facere, & audiant Apostolos, Non est dignum, ut nos relinquentes uerbũ Dei, ministremus mensis. i Sciant diaconi quare cõstituti sunt. Legant acta Apostolorum, & recordentur conditionis suæ. Presbyter & episcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis k est nomen. Vnde & ad Titum & ad Timotheum de ordinatione episcopi, & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in episcopo & presbyter cõtinetur. l Qui prouehitur, de minori m ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus, ut presbytero † maior comprobetur, in quem concrescit ex paruo: aut si ex diacono ordinetũ presbyter, nouerit se laicis maiorem, sacerdotibus n esse minorem.

Item Cyprianus.

De eodem.

CAN. XXIIII.

Dominus noster Iesus Christus, Rex & Iudex, & Deus noster, usque ad passionis diem seruauit honorem pontificibus & sacerdotibus, quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Christi seruassent. Nam cùm leprosum mundasset, dixit illi: Vade, & ostende te sacerdotibus, & offer donum: humilitatem nos Christus humilis docuit, sacerdotem adhuc appellans, quem sciebat esse sacrilegum. o Item subditus passioni cùm alapam accepisset, & ei diceretur, Sic respõdes põtifici? nihil ille contumeliosè locutus est in personam pontificis, sed sic magis innocentiam suam tutatus est dicens: Si malè locutus sum, exprobra de malo: si autem bene, quid me

Consuetudo generalis est sequenda.

a Maior est. & ideo magis sequenda est consuetudo generalis, ut s. distin. xij. nouit. s. distin. xl. nos qui. & c. nõ loca. Et est hic argu. q statuta concilij præiudicãt statuto papæ si contradicant, ut dixi ix. q. iij. nemo.

† Cõcor. tex. i. l. ob seruare ff. de offi. p. consf. & in l. idemq;. ff. mãdati.

Episcop⁹ paruæ ciuitatis contemnitur ab idiotis.

b Eiusdem meriti. quantum ad sapientes & peritos & discretos. Nam idiotæ & uulgares episcopũ paruæ ciuitatis contemnere solent. argu. dist. lxxx. episcopi.

† Alias, Tanis.

† Alias nõ habet, siue Guarmatiæ.

c Et paupertatis. Nam paupertas ciuitatis non minuit prærogatiuam regni. ut j. xcvj. disti. ca. sicut. nec mulier propter paupertatem dicitur humilis uel abiecta. C. de incest. nupt. humilem. Argu. contra in authẽ. de defen. ciui. §. nos igitur. colla. iij.

Paupertas nõ facit mulierem abiectam.

a Ad idẽ xvj. qõ. j. sunt non nulli. in fin.

d Diaconi. Hoc non solum Romæ fit: sed etiã aliarum ecclesiarum cõsuetudo obseruat: sed forte tempore Hieronymi nõ fiebat, hodie fit. extra de seru. in or. fa. c. j.

e Vrbis. s. distin. xj. quis nesciat. contra. & capit. nolite. contra. Sed ibi de ea cõsuetudine agitur, quam ecclesia Romana seruat, & alijs mandat seruãdam, hic uero de ea quam sola seruat: nec uult ab alijs seruari. unde ibi dicit, quam Romanam ecclesiã uiderit sequi & docere. de consecr. distinct. j. basilicas.

f Consuetudinem. quasi dicat, non qd fiat, sed qd fieri debeat considerandũ est: ut extra de electio. ca. uenerabilẽ. xij. quæstio. ij. gloria. in fi. ff. de offic. præsi. sed licet.

† Alias nõ habet, coram.

Act. 6. a

g Paucitatẽ. Quia pauci erant tales diaconi: & ideo superbiebant. quicqd enim raro accidit, miraculum est, ut in authen. de consuetu. §. itaque. collatio. iij.

Miraculũ, est qd raro accidit.

h Pretiosius. sicut & pretia rerum in quibusdã locis uariantur secundum plus & minus. ff. de eo, quod certo loco l. ideo.

i Mensis. Viduarum & pauperum, sed tantũ instemus prædicationi.

k Dignitatis. j. viij. q. j. qui episcopatum. contra. Sed ibi iuxta etymologiam uis nominis designatur: hic quod ex usu loquẽdi ex nomine concipitur. Vel dicendum, quod non est nomen honoris tãtum, sed etiam oneris. viij. q. j. illud in ferendum.

† Alias, ut presbyter minor diacono cõprobetur.

l Continetur. nam in toto continetur & pars, ut xiiij. q. v. pœnale. & ff. de reg. iur. in toto. & est si. ff. quod met. causa. l. j.

Pars continetur in toto.

m De minori. hoc bene dicitur. ff. de muner. & hono. ut gradatim.

ADDITIO.

n Extra de transla. c. j. & cap. licet.

Sacerdotibus. j. de pœni. dist. j. c. uoluissent iniqui. §. ex his itaque.

o Dominus. Sacrilegũ. argumen. quod si dominus papa aliquẽ suis priuilegijs primatẽ appellat, ex ipsa nominatione ius ei acquiritur. xxxij. qõ. iiij. dicat. in fin. xvj. quæstio. vlti. contra sanctorum. Argu. contra iij. quæstio. vj. hæc qppe. extra de præsumpt. illud. C. de iur. & facti ignor. non idcirco. Et est argu. ex hoc, quod tam bonus, quã malus sacerdos gaudet priuilegio clericali. xj. quæstione prima. sacerdotibus.

Matt. 8. a

Vt not.

a Vt nos. Sed debent esse fortes, id est, debent præstare exemplum facti boni ex animo, id est, ex dilectione, & non uelint dominari.

Ordinat⁹ à maiori, maioris est dignitatis.

b Elegit. Not. quod quanto à maiori quis ordinatur, tanto est maioris dignitatis: ut j. q. j. filium. extra de maio. & obed. cap. per tuas.

c Constituerunt. Hoc in nouo testamento. nam in ueteri uterque à domino sunt electi. s. ea. ca. diaconi. contra. Sed illud in ueteri testa. hoc in nouo. uel per dominum fit, quod ab apostolis statuitur, ut xxviij. qõ. j. sic enim. tamen authoritate eius. de cõse. dist. iiij. quando.

Nemo se opponat illi à quo beneficiũ recepit.

d A quibus fiunt. Argu. quod nemo debet se opponere illi, à quo recepit beneficium, ut xxij. quæst. v. de forma. & extra de postu. ca. ulti. ff. de inoffi. testa. l. si pars. in §. hoc autem. viij. q. ij. cap. illud.

1 xcvj. distin. si Imperator. j. q. vij. ca. j.

Hoc autem. Hæc est septima pars huius distin. in qua dicit, quod quando diaconus, uel subdiaconus tenet locum patriarchæ, superior est. Ioan. de Fantu.

e Præcipimus. Ante presbyterum. sedeat in cõcilio. xvij. distinct. episcopos. in fi.

f Tunc. argu. aliquem tandiu habere priuilegium, quã diu tenet eius locum. 2 xvj. q. j. generaliter. C. de testa. milit. l. ulti. & hæc dictio tunc, extremitatem. id est, finem iurisdictionis complectitur. argu. ff. de condit. & demon. l. iiij. §. si ita. Itẽ argu. quod quis consequetur ex alterius ꝑsona, quod non habet ex sua. ff. quæ res. pig. oblig. poss. l. Aristo. Et dicit lex, quod si non potest prohibere me euntem per fundum, nec aliquem nomine meo. ff. de uerb. oblig. l. si stipulatus. tamen ea tantum habet iste, quæ iurisdictionis sunt, non quæ ordinis. arg. ad primum extra de offic. deleg. sane. ij.

2 Cõcor. tex. i l. pe. in fi. C. de aquæduc. libr. xj. & Alexã. de Imol. i ru bri. de off. ei⁹ cui mã. est iurisd. col. iiij.

g Vltimus. Not. quod qui deliquit in aliquo ordine, in hoc punitur, quod postponitur alijs sui ordinis: ut 50. distinct. accedens. & xix. q. iij. mandamus. xxv. q. ij. sic decet. xxiiij. distinct. c. j. & j. q. vij. c. j.

cædis? Quæ omnia ab eo ideo facta sunt humiliter atq; patiẽter, ut nos a humilitatis, ac patientiæ haberemus exẽplũ. Docuit enim sacerdotes ueros legitimè & plenè honorari dũ circa falsos sacerdotes ipse talis extitit. Meminisse autẽ diaconi debẽt, quoniam apostolos, idest episcopos, & ꝓsbyteros, dominus elegit: b diacones aũt post ascẽsum dñi in cælũ Apostoli sibi cõstituerũt c ẽpatus sui & ecclesiæ ministros. Quod si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui episcopos facit, possunt & contra nos audere diacones, à quibus fiunt. d

7 *Hoc autẽ, quod de diaconorum minoritate dicitur, ubiq; seruandum est, nisi cũ locũ diaconus habuerit, aut ꝓprij patriarchæ, aut sui metropolitani.*

Vnde in sexta synodo legitur.

Diaconus sacerdotibus non præferatur, nisi locum metropolitani sui obtineat.

CAN. XXV.

Præcipimus, ne diaconus (quamuis etiã in dignitate, hoc est, in officio quolibet ecclesiastico sit) ante presbyterũ e sedeat nisi cùm locũ habuerit proprij patriarchę aut metropolitani sui ꝑ aliquo. c. tũc f .n. sicut illius locũ tenẽs honorabitur. Si q̃s uerò ꝓsũpserit hoc tyrãnicè facere, à ꝓprio gradu repulsus, ultimus g omnium fiat in ordine suo.

DIST. XCIIII.

g Subdiaconus. Hæc distinc. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, quod etiã summus pontifex potest subdiacono committere uices suas. & hoc probat per cap. seq. Secũda ibi, legatum. Tertia ibi, Archidiaconus. Ioan. de Faut.

h *Subdiacono h etiã summus patriarcha uices suas committere ualet.*

Vnde Symmachus papa ait.

Etiã subdiaconibus uices suas apostolica committit ecclesia.

CAN. I.

i Valde necessariũ ꝑspeximus esse, ut sicut prædecessorũ nostrorũ fuit iudiciũ, ita uni eidemq; personæ omnia l committamus: & ubi nos præsentes k esse nõ possumus, nostra per eũ, cui præcipim⁹ l repræsentetur m authoritas. n Quãobrem Petro subdiacono sedis nostræ intra prouinciã Siciliam uices nostras (auxiliante Deo) cõmisimus. nec. n. de eius actibus dubitare o possumus, cui Deo auxilian-

h Subdiacono. Hic intitulatũ xciiij. distin. in qua magister idem dicit de subdiacono, quod dictum erat in superiori capi. de diacono, quod scilicet etiam legatus papæ potest esse. Exponit tres §. & in singulis mutatur materia. In primo dicitur q̃d dixi In secundo, quod si quis impedit legatũ domini papæ. excommunicandus est. In tertio, quod archidiaconus ultra suũ statum exigere non debet. Ioan.

i Valde. Omnia. s. distin. lxxxix. singula. contra. Sed dic omnia quo ad cognitionẽ causarum, non quo ad dignitates, uel officia ecclesiastica: ut ibi.

Præsentia nõ exhibetur per alium.

k Præsentes. Arg. quod præsentia non exhibetur per aliũ. Argum. contra lxv. dist. c. ij.

Papa laico causam spirituatẽ cõmittere potest.

l Præcipimus. Argu. quod papa etiã laico causam spiritualem committere posit. xxxij. distinct. capit. præter hoc. §. uerum. & §. ad hoc.

m Repræsentetur. nam idem ipse uidetur cognoscere, qui dedit iudicem, ut extra de offi. deleg. capit. sane. C. ubi & apud quem restit. peti debet. l. iij. C. de iudi. l. ult.

n Authoritas. Nota, quod delegatus, non habet plus iuris quam delegans, siue par sit alias delegatus, arg. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. ulti. siue sit maior. ff. de officio eius. cui manda. est iurisdi. & si prætor. Quandoque tamen habet minus quis, si ex delegatione cognoscat, quam si ex iure suo, extra de offi. delega. super quæstionum. §. si uero. arg. C. de procur. l. maritus.

Delega⁹ nõ habet plus iurisdictionis, quam delegans.

o Dubitare. Argu. ꝙ si papa ex certa scientia dat iudicem, quod ille non potest recusari. ff. de offi præfec. præto. l. unica. sic ĩ xvij. q. iiij. cap. si quis suadente. §. qui autem. extra de rer. permu. cum olim. & extra de appel.

app.nouit. Sed contra extra de app. cum speciali. & c. postremo. Io. Sol. iudex poterit semper recusari iusta causa interueniente, 1 etiā si esset legatus Papæ ut extra de offi. leg. licet. cum legitimæ exceptiones cuilibet reseruent, ut extra de offi. dele. ex parte. B.

Delegat⁹ etiā Papæ potest recusari.

1 Ad hoc extra de offi. dele. cum olim magister. ubi ꝗ hoc Arc. Sicilia est de patrocinio Petri.

a Patrociniū. Ergo Sicilia est de patrocinio beati Petri, ut ar. x. q. iij. relatū. xj. q. j. ꝑuenit. Legatū. Hæc est secūda pars huius distinctionis, in qua dr̃ qꝺ nullus debet impedire legatos Romanæ ecclesiæ, & si fecerit excōicet, ut in c. seq. Io. de Fant.

b Si quis. Legationem. Imo qui legatū hostiū impedit, tradēdus est hostibus: ut ff. de lega. l. ult.

c Sed multorum. Arg. quod qui peccat in multos, grauius peccat, extra de testi. sicut. xxij. q. v. qui cōpulsus. sicut qui circa eandem personā multis modis peccat, grauius peccat. xxiij. q. v. relegētes. Sed nunquid qui eū capit. potest ab eo absolui? sic, extra de sent. excō. ad eminentiā. Et not. quod legatus huiusmodi nō potest episcopū deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in eius manibus potest episcopus resignare, nisi ad hoc haberet speciale mandatū. extra de offi. lega. c. quod trāslationē. arg. ff. de offi. eius cui manda. est iur. l. j. Ba. legebat hoc c. trufando si quis impedit legatum, non auertit profectum unius tantū, scilicet cardinalis, sed multorum, id est, familiæ suæ & parentum. Et sicut multis nocet ille, scilicet cardinalis, ita a multis est redarguendus: & ita usq; in finem.

Peccās in multos grauius peccat.

2 Puniat̃ quis ĩ eo ĩ quo peccat. Conc. tex. in §. item lege Iulia. de vi. cū glo. ꝑ quā habes cōco. instit. de publ. iud.

Derisoria expositio

te totū nr̃ę ecclĩę noscim⁹ patrociniū a cōmisisse.

2 *Legatum uero apostolicæ sedis quicunq; impedierit, usq; ad satisfactionem excommunicetur.*

Vnde Alexāder Papa.

Excōicetur, qui legatū sedis apostolicæ impedire tētauerit.

CAN. II.

SI quis autem legationē b impedit, nō unius, sed multorū c profectū auertit: & sicut multis nocet, d ita a multis arguēdus est, & bonorum societate priuandus. Et quia dei causam impedit, e & statū cōturbat ecclesiæ, ideo ab eius liminibus f arceatur. 1 ab omnibus itaq; talis est cauendus, & nō in cōmunionē fidelium usque ad satisfactionem recipiendus.

3 *Archidiaconus quoq; quamuis ex officio suo clericorum uitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda inuenit episcopo nunciare: tamen dominationē super eos exercere, et censum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabilonensi cōcilio legitur.

Archidiaconi super presbyteros iurisdictionē nō exerceāt.

CAN. III.

d Nocet. Ergo quicunque aliquid nocumenti sentit admittitur ad agendum uel accusandum: ut xij. q. ij. non liceat.

e Impedit. Nec legatus delegatum impedire debet, extra de offi. leg. studuisti.

f Liminibus. Argu. in quo quis deliquit, in eo debere puniri. xij. quæst. ij. qui & humanis. xxvij. quæst. iiij. frater & coepiscopus.

Archidiaconus. Hæc est tertia pars distinctionis in qua dicitur, quod archidiaconi non debent facere collectas in subditos, & hoc probatur per cap. seq. Ioan. de Fantu.

DIctum est, quòd in plerisq; locis archidiaconi sup presbyteros parochianos quādā exercent dominationē, & ab eis cēsum exigunt, quod magis ad tyrannidē quam ad rectitudinis g ptinet formā. Si enim (iuxta Apostoli h sententiā) episcopi nō debent esse dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo: i multo minus facere hoc isti debent. Sint itaq; cōtenti regularibus disciplinis, & teneant propriā mēsuram: & quod ab epis eis iniungit̃, k hoc per parochias suas exercer̃ studeāt, nihil per cupiditatē & auaritiam ꝑsumentes.

DISTIN. XCV.

Vòd autē l sacerdotes supra iubētur episcopis tanquā subditi obedire, non ita intelligēdū est, quasi non liceat eis præsentibus epis sacra mysteria celebrare, sicut episcopali supercilio quidā ab his uolebant presbyteros ꝓhibere: sed quia presbyteri pōtificibus tāquā filij parētibus debēt obedire: et baptizatos ēt chrismate m eis tāgere cōceditur.

g Dictum. Rectitudinis. Sed nunquid de cōsuetudine præscripta possunt archidiaconi mulctare? uĩ ꝙ nō, extra de pœ. licet. Sed dic ꝙ bene possunt, ex quo iudicare possunt de cōsuetudine præscripta, 2 ff. de iud. l. ij. §. ul. extra de offi. dele. ex literis. Illud ergo exaudi cū pecuniaria pœna nō timet: alias si illa magis timet̃, imponē da est. xxiij q. v. ꝓdest. dū tamen pœna pro eodem peccato nō infligat̃, nisi ter in anno. C. de mo. mul. eos.

Archidiaconi mulctare possunt.

1 Pet. 3. a

2 Ad hoc extra de elect. dudum. ij. & de offic. Archi. ca. ult. Arch.

h Apostoli. i. Petri: licet alibi dicatur, quod noĩe apostoli Paulus designatur. xvj. q. j. prædicator. x. qō. iij. qa cognouim⁹.

i Ex animo, i. ex dilectione, ut non uelit dominari.

k Iniungitur. Videtur ergo, quod archidiaconus nō habeat, nisi demādatam iurisdictionē. De hoc notaui xxv. di. perlectis.

Archidiaconus an habeat iurisdictionem delegatam.

Vod autē. Hæc dist. diuidit̃ in tres partes, in quarum prima quærit̃ utrum sacerdotes possint chrismare, siue cōfirmare pueros in fronte. & dicas quod nō, tamē uult probare ꝑ c. Grego. quod possunt. s̃. xciij. dist. a subdiacono. H. Secunda ibi, Sed quæritur. Tertia ibi, Chrisma. Ioan. de Fant.

l Quod autem. Hic intitulatur xcv. distin. in qua ponit Gratianus quandam contrarietatem, & eam soluit, 3 postea ponit duas quæstiones, & eas soluit authoritate Innocentij. Repetit postea de dignitate presbyterorum, ostendens multa licere presbyteris in episcoporum præsentia.

3 Infra e. c. presbyteros. §. sed istud, Archidia.

m Chrismate. j̃. de conse. dist. v. manus. contra. & c. nouissime. cōtra. s̃. di. xxj. cleros. cōtra. Hoc ad tempus

pus pro sedando scandalo fuit concessum: nunc uero antiquatū. uel in primitiua ecclesia presbyteri chrismabant, nūc uero minime extra de cōsue. quāto. Io.

a Peruenit. Concedimus. Hoc expeditū est, quod presbyter chrismando, si sua authoritate hoc facit, nihil agit: nec pueri aliquid recipiūt. extra de cōsue. quanto. Sed nūquid Papa ei de mādare hoc pōt? Quidā dicūt quod sic, 1 ex quo oīa sacramēta, quæ recipit presbyter, ex delegatione papæ conferre pōt, arg. hic. unde diacon[us] potest cōferre dia conatū, & confirmare in fronte: sed nō potest Papa ei demandare, ut con ferat ordinē, quē non habet: uel etiam ut conficiat corpus Chri: quia solis presbyteris dictum est: Hoc facite in meā com memorationē. ar. j. q. j. dictum. hoc dicit Hugo. Alij dicunt, quod non potest papa delegare presbytero, ut chrismet i fronte, unde isti nihil conferebant. Si obijciat, quare hoc pmisit Grego. illis cū in hoc uideatur eis dare licentiam peccandi? Dicunt quidā, quod hoc inuitus permisit ob nimium scandalū: nec dabat eis occasionem mali: quia inuitus hoc conce debat. xxxv. q. iij. quod scripsi. & xxiij. q. ij. si quod ue rius. Alij dicunt quod hoc cap. loquitur secundum antiqua tempora, sed hoc nihil est: quia litera huius c. contradicit ibi, secundum ueterē usum. & quia secundum hoc Greg. nihil hic concederet. Sed nunquid Papa posset eis concedere, ut chrisma conficerent. H. dicit quod non. Item quæritur, nisi quid episcopus demandare potest ea, quæ sunt ordinis episcopalis? Sic 2 sed ea non potest demādare, nisi episcopo: argu. extra de consec. eccle. aqua. Ea uero quæ iurisdictionis sunt, potest etiam demandare presbytero, sicut & reconciliare. xxvj. q. vj. præsbyter. & c. Aurelius. Sed etiam inter ea, quæ iurisdictionis sunt, quædam non possunt demandari, nisi eis qui adminiculo ordinis illa exercere possunt, ut deponere, uerberare clericum. Alia sunt quæ etiam laicis demandari possunt. sicut iudicare in causa ciuili. Item dico, quod episcopus nihil habet hodie, quod sit me-ri imperij quod demandari non possit, de quo lex loquitur. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. j. quia omnia alij episcopo demandare potest, nisi usum pallij. extra de usu pallij. ad hoc.

Papa utrū possit delegare simplici sacerdoti, ut in frōte chrismet.

1 Istud dictum confirmat extra de cō sue. quanto. §. j. ibi, sua temeritate, &c. q. d. ibi ex nostra authoritate bene possent, & sic ibi intelligit Host.

Episcop[us] demādat tā ea, quæ sunt ordinis, quā ea quæ sunt iurisdictionis.

2 Sub. licet ab apostolis fuerit institutum, ut a

Vnde Gregor. scribit Ianuario epo Carolitano.

Vbi episcopi desunt, baptizatos in frontibus presbyteri chrismate tangant. CAN. I.

Peruenit quoque ad nos quosdam scandalizatos fuisse quod presbyteros tāgere chrismate eos qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidē secundū ueterem usum ecclesiæ nostræ fecimus: sed si omnino de hac re aliqui cōtristantur, ubi episcopi desunt, ut presbyteri etiā in frontibus baptizatos chrismate tāgere debeant, concedimus. a

Supra Leo episcopus cōtra, quamuis corepiscopi.

Item Gelasius Papa.

Vltra suum modum presbyteri contendere non præsumant. CAN. II.

Presbyteros ultra suū modum contendere prohibemus, nec episcopali fastidio debita sibimet audacter assumere: nō conficiendi chrismatis, nō cōsignationis pōtificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem.

Sed istud b *Grego. pro scandalo sedando semel cōcessum legitur. Illud autē Leonis Papæ & Gelasij usu approbatē præualuit nisi forte ubi aliquorum consuetudo hoc admisit, ut in absentia episcopi extrema necessitate cogente & ex concessione Gregorij presbyteri baptizatos in frontibus liniant.*

Prohibitio uero Leonis & Gelasii in eo casu intelligatur, cum episcopi præsentes sunt, uel cum nō cogit ultima necessitas. oleo uero sanctificato c *pmittitur eis ungere infirmos. Vnde Iacobus ait: Infirmatur quis in uobis? inducat presbyteros ecclesiæ, qui orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & orat o fidei salua bit infirmum.*

2 *Sed queritur, an episcopis liceat eodem oleo ungere infirmos, uel si impœnitentibus huiusmodi unctio sit concedenda,*

De his uero ita scribit Innocentius Papa.

Oleo sanctificato nō prohibetur episcopus infirmos tāgere.

Supra. Modo uult probare contrarium, & inducit ca. supra lxiij. distin c. quamuis. & c. sequens, cuius causa patet.

b Presbyteros. Sed istud. Hoc allegando dicit: alias consuetudo non iuuaret in hoc, ut extra de consue. quanto.

c Sanctificato. Quo deficiente ad miscetur aliud, ex tra de conse. eccle. uel alta. c. quod in dubijs. Et est duplex causa quare infirmi inunguntur, scilicet quia uenialia delentur, & præstat augmentū uirtutibus. arg. de conse. distin. v. c. j. & ij. & extra de sacr. unc. c. j. & quia infirmus citius liberatur ab infirmitate corporali: argu. hic. Sed quid si quis non habet oleum, & inungit chrismate, tenet unctio? Videt quod sic: quia prope eadem usia est: quia chrisma nō est, nisi oleū balsamo admistū extra de sa. unc. c. j. sicut & tenet emptio cū acetū uenditur pro uino: quia est prope eadem usia: ut ff. de cōtrahē. emp. l. in uenditionibus. s; forte secus: quia non est forte prope eadē usia. Item nūquid cōfert hoc sacramētum, si quis inungit oleo non consecrato? uidet quod sic, quia & baptismus confert in aqua non consecrata. de consec distin. iiij. cap. si quis. Alij dicunt contra: nec est simile, quia uis baptismi tota est in uerbis: hęc autem uis est in re ipsa, scilicet in oleo. Sed ista ratio calumniam habet. extra de bapt. cap. pen. Sed nunquid potest hoc sacramentum iterari? Dicunt quidam quod non. j. q. j. quod quidam. de cō secra. distinct. iiij. ostenditur. Si obijciatur de matrimonio, non ualet: quia ueritate inspecta matrimonium non iteratur. xxxj. q. j. hac ratione. prius enim unum deletur, quam secundum contrahatur. Alij dicunt, quod potest iterari: quia cum quis secundo infirmatur, desinit in eo esse illud sacramentum quod prius accepit.

Sed quæritur. Hæc est secunda pars distinct. in qua quæri-

solis ep[iscop]is cōficeret. de cōsecr. dist. v. manus. i multis. n. statutis apostolorū licita est dispensatio, secundum Hug.

Potest. Glo. sing. Phil. Frā. ca. ult. ne clerici uel monac. in vj.

Vngūtur infirmi ꝓpter duas causas.

Iacob. 5. Vnctio extrema, an possit fieri sine oleo.

Vngere, an possit quis ex oleo non consecrato.

Vnctio extrema potest iterari.

queritur, si episcopus potest inungere infirmos? & est dicendum quod sic ĩ. cap. prox. Ioan. de Fant.

Maiori licet quod licet minori.

a Illud. Vt de episcopo. Argu. qđ licet minori ex officio, multo fortius maiori licere. Arg. xxxiij. q. ij. historia. xxxv. q. vj. si duo. arg. contra. lxxxviij. dist. episcopus gubernationem. ar. simile per cōtrariū viij. q. j. si ergo.

h Episcopis. Peccant ergo abbates, qui uolunt potius hoc accipere ab alijs, quam à suis, nisi forte priuilegiati sint, ut possint petere à quibuscunq; uelint.

i Omni anno. Hoc exponitur de consec. di. iiij. omni tempore.

CAN. III.

Illud superfluum uidemus esse adiectum, ut de episcopo a ambigatur, quòd presbyteris licere nō dubium est. Nam idcirco de presbyteris, ut dictum b est, quia episcopi præoccupationibus alijs impediti ad oēs lāguidos ire non possunt. Cæterùm si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se uisitandum & benedicere, & tangere chrismate: c sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam nō pœnitentibus d istud fundi nō potest: e quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, f quomodo hoc unum genus putatur posse concedi? His igitur frater charissime, omnibus, quæ tua dilectio uoluit à nobis exponi, prout potuimus respondere curauimus.

3 Chrisma uerò à suis episcopis ad baptismi sanctificationem presbyteri petant.

Vnde in concilio Carthaginensi quarto.

De eodem.

CAN. IIII.

Presbyteri qui g per dioeceses ecclesias regunt, non à quibuslibet episcopis. h sed à suis: nec per minorem clericum, sed omni anno i aut per seipsos. aut per illum, qui sacrarium tenet, k & ante paschæ solennitatem chrisma petant.

Itē Hieronymus super epistolam ad Titum.

Presbyter idem est, qui episcopus, ac sola consuetudine præsunt episcopi presbyteris.

CAN. V.

Olim idē erat presbyter, qui & episcop⁹ & antequam diaboli instinctu studia, uel schismata in religione fierent, & diceretur in populis, Ego sum Pauli, l ego sum Apollo, ego aūt Cephæ: communi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquam autem unusquisq; eos, quos baptizauerat, suos esse putabat non Christi: in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris superponeretur omnibus, ut schismatū semina tollerentur m & paulò post. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesiæ consuetudine n ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine, quam dispensationis dominicæ ueritate presbyteris esse maiores, & in communi debere ecclesiā regere.

Idē ad Rusticum Narbonensem episcopum.

Coram episcopis presbyteris docere licet.

CAN. VI.

Ecce ego dico præsentibus episcopis suis atque astantibus in altario presbyteros posse sacramenta conficere. Sed

b Dictum. à Iacobo, ubi dixit, Infirmatur qs, &c. quāuis in hoc nomine presbyteri possunt intelligi episcopi. Argu. contra dist. l. placuit. uersi. ut manum non imponant.

c Crismate. Id est, oleo, uel ut dicunt quidam, episcopus chrismate, presbyter oleo inugit. H.

d Non pœnitentibus. Ita continua: uere ei quem episcopus dignum duxerit ad uisitandū: & ita in originali habetur, non pœnitentibus. quod intelligit de solenniter pœnitentibus.

e Non potest. sic l. di. ca. ult.

f Negantur. Arg. quod excommunicatus uel anathematizatus non possit contrahere matrimoniū: 1 qđ non est uerum, ut extra de eo, q du. in matrimonium, quam polluit per adul. c. significasti. in fi. H.

1 Adde, an posit fieri monachus, not. Bald. in l. q sub ꝑtextu. C. de sacrosan. ecclesijs.

f Negantur. Arg. omnia eiusdem generis eodem iure censeri. arg. s̄. dist. iiij. denique. arg. s̄. di. ij. comperimus. Arg. contra. l. dist. studeat. ar. distinc. lxxxj. si quis sacerdotum.

Chrisma. Hæc est tertia pars distin. in qua dicit, quod presbyteri debent chrisma à suo episcopo recipere, & episcopi debēt honorare presbyteros quia & ipsi presbyteri sunt, & insimul debent Dei ecclesiam gubernare. Quia autem unus episcopus est maior, hoc fuit de consuetudine. & hoc probat per octo capitula. Ioan. de Fant.

g Presbyteri qui. ĩ. de conse. dist. iiij. presbyteri.

k Per illum qui sacrarium tenet. id est, per diaconem. xxiij. distinct. non oportet. iij. Et nota, quod ex quo res datur certo nūtio, eius est iam periculo, cuius est nuntius, si nuntio rem dari uoluit: sec⁹ si misit nūtiū, 2 ut eum admoneret, qđ ei res mittere tur. Et hæc colliguntur ff. commo. eum qui rem. §. si rē. & legibus duabus sequentibus. & est argu. ff. de solu. si quis. & l. si soluturus. extra de pig. significante.

2 Si malū misit, imputat: ut leg. & no. iij. qō. vij. in grauib⁹. ĩ principio. De hoc & not. in c. cōsueuit. ff. nau. caup. sta. l. fi. §. seruorum. Arc.

l Olim. Pauli. id est, baptizatus baptismo Pauli. 3

3 Sub. & ideo sum melior. Hæc dicebant quidā credentes merita baptizantiū aliquid operari in baptismo: qꝺ falsum ē, de conse. dist. iiij. si inter. & capit. baptismus. Hugo.

m Tollerentur. Et dicit lex, quod cōmodius est singulas res singulis nominib⁹ siue appellationibus distingui. instit. qui. mo. testa. infirm. §. sed quia distinctio nominū differentiam rerum declarat, ut xxj. dist. cleros. sic C. de codi. non codicillos.

n Consuetudine. Nihilominus ex institutione, ut s̄. di. xciij. legimus. & ita exaudi quod sequitur, magis consuetudine communi, ar. extra de ijs quæ fi. à præla. nouit.

Ecce ego. CASVS. Rusticus Narbonensis episcopus non permittebat presbyteros prædicare, nec populum benedicere. reprehendit ergo Hiero. *ipsum dicens, quod presbyteri prædicare possunt & benedicere. Et hoc probat iiij. rōnibus. Prima est, quia presbyteri debēt honorari duplici honore. i. officio et beneficio.*

neficio. Secũda est, quia concessum est eis conficere corpus Christi, cui nihil potest anteponi: multo fortius eis concedi debent, quæ sunt minora. Tertia est, quia ex hoc maxima calamitas crescit in gregibus domini. §. si sacerdotes reuocantur tanquã uitiosi. Quarta ẽ, quia ab initio presbyteri fuerunt mandati iudices & etiã appellati sunt episcopi. Quod probat iiij. authoritatibus. Prima est circa principiũ. Secunda ibi. Etenim abnuẽtibus. Tertia ibi, Quis igitur hic rogo. Quarta ibi, Presbyter negotiorum.

1.Cor.1.

quia a scriptum est. Presbyteri duplici b honore honorentur, maximè qui laborant uerbo Dei, prædicare eos decet. Vtile enim est benedicere, c congruum est confirmare, d conuenit reddere communionem, necesse est uisitare infirmos, orare pro inualidis, atque omnia e Dei sacramenta cõplere. Nemo hinc episcoporum inuidia diabolicæ tentationis inflatus irascatur, si plebem interdũ presbyteri exhortentur, si in ecclesijs prædicent, † si plebi (ut dictum est) benedicant. Et enim abnuentibus mihi, ista, sic dicam, Qui non uult presbyteros facere, quæ iubentur à Deo, dicat quid maius est Christo, aut quid poterit corpori & sanguini eius anteponi? Si presbyter Christum consecrat, cum in altari Dei sacramenta benedicit, uel benedicere f populum non debet, g qui Christum consecrare non metuit? Circa laicos ac mulieres, iubẽtibus uobis ò iniustissimi sacerdotes, presbyter Dei benedictionis perdit officia, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicandi, & truncatus est omni parte uirtutum solum presbyteri habet nomen, h plenitudinem ac perfectionem, quæ consecrationi eius competit, non retentat. Quis igitur hic rogo sacerdotes honor uester est, ut damnum gibbi inferatis? i quoniam quum pastoribus per potẽtiam aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas crescit in gregibus: ac Dominici patrimonij k damna conquiritis, dum soli uultis in ecclesijs potentari. Presbyteri uerò ab initio iudices negotiorum l esse mandati sunt, presbyteri sacerdotum m interesse debent concilijs: quoniam & ipsi presbyteri (ut legimus) episcopi nominantur, secundum quod dictum est ad episcopũ. Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per impositionem manuum presbyterij. & alibi ad maiores natu, Qui uos posuit episcopos regere ecclesiam suam. Sed oderunt hoc superbi sacerdotes in presbyterij nomine, qui nolunt hoc esse quod Christus, qui discipulorum pedes lauit, qui baptizatus à Ioanne est, licet baptizandum à domino se esse ille proclamaret. Quod propterea scribo uobis, ut si præteriti temporis error n iã non potest reuocari, uel

1. Tim. 3. d

Act. 20.

Ioan. 13.

Matt. 3.

† Prædicent. Hieronymi non uult allegari uerbum Dei prætextu prærogatiuæ episcopalis.

Presbyter simplex an possit bñdicere episcopo præsente.

Sed nec tales benedictiones licet presbyteris dare in p̃sentia eporũ sine licentia eorũ, ut in c. hic allegato. xxj. di. deniq;. secũdum.

a Sed quia. Ita cõtinua, dico quod præsentibus episcopis possunt cõficere: quia nõ solum hæc, sed alia possunt facere. Ex ui literæ & etiã probationis uidetur quod epi non prohibent presbyteros missam cantare, sed benedicere & prædicare, & cætera, quæ sequunt.

b Duplici. A clericis. s. & laicis. uel quo ad obedientiã in spiritualibus, & subministrationẽ in temporalibus. Vel duplici, id est, officio prædicandi & sumendi tympanum. i. temporalia iuxta illud: Sumite psalmum. &c.

c Benedicere. Cũ episcop⁹ abest: Sꝫ hæc so. non ualet: quia hic loquitur cũ præsens est episcopus. Vel intelligas istud quando bñdicit priuatim sine solennitate. 2 alias cõtra. xxj. di. deniq; item cõtra xxvj. qõ. vj. ministrare. Sed & illud similiter intelligit de solẽni benedictione. Vel dic, ꝙ quãdo cãtat missam præsente episcopo, debet innuere episcopo, ut ipse benedicat: & si uult episcopus benedicere, nõ benedicet presbyter arg. de cõse. di. j. cũ ad celebrãdas. aliter presbyter suo iure potest benedicere. Nam eo ipso, quod ei dat potestatem benedicendi, supponitur ei, tanquã minor: & potest ab eo benedici, arg. ff. de iurisd. om. iud. l. est receptum. & ff. ad Treb. ille, à quo. §. tempestiuũ. H. uel dic, quod eo ipso quod permittit ei missam celebrare, ꝑ cõsequẽs omnia, quæ sine missa esse non possunt, ut extra de offi. dele. præterea.

d Confirmare. In fide. xj. q. iij. quod prædecessor. uel inungere oleo ĩfirmorum, uel chrismate in uertice.

ADDITIO. Prima expositio præualet, secundũ Hug. & hoc patet per id Hiero. qd̃ sequitur, exhortentur. Archid.

e Omnia. Quæ ad eos pertinent. Ar. uocabulũ generaliter prolatũ nõ omnia particularia cõprehendere. argu. contra. xxviij. dist. de Syracusanæ. 2

2 Adde ꝑ cõcordia huius glo. an & qñ uerbũ generaliter prolatum restrigat, glo. in l. j. in uer. unusquisq;, C. de sac. san. eccle. Bar. in l. j. §. hoc autem. ff. de noui ope. nunt.

f Benedicere. i. absoluere, uel priuatim reconciliare, nõ solẽniter ut xxvj. q. vj. ca. j.

g Nõ debet. Arg. cui licet pl⁹, licet & minus. ut xvj. q. ij. c. j. Sed maius tripliciter dicit̃ efficacia, ut baptismus, ut xxxij. dis. c. præter hoc. §. uerũ. s. qa mortalia tollit & uenalia, ꝑ rem subiectam & sanctitatẽ, ut corpus Christi, ut hic. authoritate ministrantiũ, ut quę ad episcopos solos ꝑtinẽt, ut ĩ. de cõse. dist. v. c. manus. & quarto modo propter significationẽ, ut matrimoniũ qd̃ significat Christi & ecclesiæ coniunctionẽ. extra de big. debitũ. quinto propter multitudinem cõuersorum. j. q. j. interrogo.

h Nomẽ. ar. C. de cur. fur. cum alijs. in fi.

i Damnũ gibbi inferatis. id est, remoueatis presbyteros à consecratione & prædicatiõe, sicut illũ, qui gibbũ habet, ut ĩ. di. xlix. hinc etenim uel damnum gibbi, quia non prædicantibus presbyteris incuruatur populus in delictis, & quasi gibbosus efficitur.

k Patrimonij. Id est, rerũ ecclesiæ ĩ. xxj. di. in nouo.

l Negotiorũ. i. cãrũ, ut xj. q. j. relatũ. & ij. q. v. si qs.

m Sacerdotum. i. eporum. ergo & omnes intererunt concilio metropolitani: ut xviij. di. c. pen. & ult.

n Error. Hic collige, quod ea quæ per errorẽ statuta sunt,

sunt ex diuturna utentium approbatione ius faciunt Ioan. quod falsum est: cum cōsuetudo debeat esse rationabilis & præscripta: ut extra de cōsue. ca. ulti. nec ista litera contradicit B. ut ratione multitudinis excusentur a pœna, nō a culpa: ut s. dist. iiij. deniq;. quod enim factum est, infectū esse nō pōt, in auth. de æqua. do. §. j. coll. iiij. ff. de capti. l. in bello. §. factæ.

Adde, q̄ st cōsuetudo cōnabilis & p̄scripta, in l. de qui. bus. ff. de legi.

a Vel ad præsens. Id est, amodo.

b Quod Romæ, Scilicet ubi minores exercēt sua officia præsentibus maioribus.

Esto subiectus. CASUS. *Quædam consuetudo pessima erat in quibusdā ecclesijs, scilicet quod præsbyteri præsentibus episcopis nō audebāt prædicare uel loqui. Sed Hiero. ostēdit quod subditi debēt obedire p̄lato, et prælatus nō debet subtrahere subditis debita. & hoc probat quinque rationibus. Prima est ibi, Scitum est illud. Secunda ibi. Quod aūt Aarō. Tertia ibi. Vnus dominus. Quarta ibi, Recordemur. Quinta ibi, Sed si aliquid ut inquit. Omnia capitula, quæ sequūtur usq; ad dis. plana sunt.*

† Si Lucius Grassus Philippo cōsuli obiecit, ut refert Quintil. inst. orat. char. xcv. & in milite Mariano ait, Ex pectas ut ille te habeat tribunū, cū tu illū nō putes militem. & dicit esse uocem honestissimę libertatis. idē Iaco. de sancto Georgio in inuesti. feu. char. 40. col. ij. Andr. Tiraq. de legib. cōnubialibus. char. 144.

Pet. 5. a

Episcopi subditos

c Quasi clericos. hoc est cōtra supcilium episcoporū, qui subditos appellant filios: cum debeant eos appellare fratres, ut viij. q. j. quid autē. uel socios: ut x. qō. iij. cauendum. Caueant tn̄ clerici, ne cum scribūt epo, uocēt eū fratrē: prout dicit dominus Imperator, q̄ iudices superioribus honorem debent facere in salutatione. C. de of. diuer. iu. l. ij. ar. C de offic. præf. urb. l. j. ubi hoc idem dicitur.

d Deferatur. Sed pone quod episcopus aliter se habeat cōtra istum, quam debeat, nunquid iste suo iure potest ei obedientiam negare? Videtur quod sic, ar.

ad p̄sens a in ecclesijs faciāt quod Romæ b fit, quod in Aphrica, quod in Oriēte, qd̄ in Hispania, quod in Gallia, quod in Britannia, quod in oībus locis, ubi humilitas perseuerat: qd̄ etiā in cœlis fit (quod maius est) ubi sedes angelorū legit disposita.

Item ad Nepotianum.

Episcopi & clerici inuicem sibi honorem exhibeant.

CAN. VII.

Esto subiectus pontifici tuo, & quasi parē tem animæ ama. Sed episcopi sacerdotes sciant se esse, non dominos. Honorent clericos quasi clericos: c ut ipsis episcopis a clericis quasi episcopis honor deferatur. d Scitum est e illud oratoris Domitij: Cur ego (inquit) te habeā ut principē f cum tu me g non habeas ut senatorē? † Qd̄ autem Aarō & filios eius, hoc esse episcopū & p̄sbyteros nouerimus. Vnus dominus, unus baptismus, unum templum, unū sit ministerium. Recordemur semper qd̄ apostolus Petrus p̄cepit sacerdotibus. Pascite eum qui in uobis est gregem domini prouidentes non coacte sed spōtaneè secundum domini præceptum, neq; turpis lucri causa, sed uoluntariè: neque ut dominātes in clero, sed forma facti gregis ex animo, ut cum apparuerit princeps pastorum, percipiatis immarcescibilem gloriæ coronam. Pessimæ consuetudinis est in quibusdam ecclesijs tacere presbyteros, & præsentibus episcopis non loqui quasi eis inuideant: h aut eos dedignentur audire. Sed si aliquid (ut inquit apostolus Paulus) fuerit reuelatum i sedenti, k prior taceat. l Gloria patris est filius sapiens. Gaudeat episcopus in iudicio suo, cum tales elegerit sacerdotes.

Itē ex concilio Laudic.

Presbyteri episcopos non præcedant, sed comittentur, uel subsequantur.

CAN. VIII.

Non oportet m presbyteros ante ingressum epī ingredi, & sedere n in tribunalibus, o sed cum episcopo ingredi nisi forte aut ægrotet episcopus, aut in peregrinationis p † commodo eū esse constiterit.

Item ex concilio Carthaginensi iiij.

Episcopus non dominum, sed collegam se presbyterorum cognoscat.

CAN. IX.

Episcopus in quolibet loco sedēs stare presbyterum non patiatur. q

xiv. dist. cum beatus. xxij. q. v. de forma. & fides non est seruanda nō seruāti, z extra de iureiu. peruenit. ij. secus tamen est. y Consulo tn̄ ei, ut agat per superiorem, ar. xj. q. iij. si episcopis. ix. q. iij. nunc uero.

e Scitum est. Id est, sapienter dictum est H. & ideo sciri dignum. Lau. hoc est, ita se debet habere episcopus erga presbyteros, sicut Aaron habuit se erga filios sacerdotes.

f Vt principem. Factū respicit, nā de iure tolerandus est prælatus usq; ad sentētiam. viij. q. iiij. nonne.

g Me. Arg. q̄ frustra petit debitum qui qd̄ debet non impendit: ut xxviij. q. j. si infidelis. xxij. q. vj. non mœchaberis. & c. si duxturi. s. di. ix. neq; in fi. x. q. j. placuit. xxij. q. ulti. de forma. xviij. qō. ij. ab batibus. argu. contra xj. qō. iij. inter uerba. xciij. di. dominus. xxxiij. q. v. quod Deo. H.

h Inuideant. Arg. contra episcopos, qui malūt habere illiteratos, quam literatos circa se.

i Reuelatum. s. dist. viij. frustra. C. de offic. rec. pro l. potioris.

k Sedenti. In loco inferiori.

l Taceat. Deliberando in sermone, cum nō debeat interrumpere uerbum eius.

m Non oportet. Tēpore solennium officiorū, uel cum redeunt a processione ad chorum.

n Et sedere cōiungas igredi & seder, alias falsum esset.

o In tribunalib⁹. C. de hære. & manichæ. cuncti. In tribunalibus. Id est, in sede iudiciaria, ut iudicent sine eo.

p In peregrinationis. De licentia superioris. J. de consec. dist. v. non oportet. & de consensu ipsius ecclesiæ. extra de uot. & uo. redempt. c. magnæ. & etiam domini Papæ.

q Episcopus. Non patiatur. ita quod nō liceat ei sedere, nisi presbyter assumeret sibi officium standi. C. de postulan. l. quisquis. §. ulti.

debēt fratres appellare. Frangenti fidē, fides frāgatur eidē.

z Ad hoc facit qd̄ dr̄ in glo. seq. ar. qd̄ & c.

3 Adde not. gl. in l. ut respō sum. & ibi Bal. C. de trāsact. gl. in l. cum proponas C. de pac.

1 Co. 14. b

Proue. 10 a. & 14. a.

Episcopi literatos secum habeant.

† Alias, in peregrinatiōe mo do eum esse, &c.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. X.

E Piscopus in ecclesia in consessu presbyterorum sublimior sedeat, intra domum uero collegam [a] presbyterorū se esse cognoscat.

Item ex concilio Martini Papæ.

Sine præcepto episcopi presbyter non signet infantes.

CAN. XI.

P Resbyter præsente episcopo non signet [b] infantes, nisi ab episcopo fuerit illi præceptum.

Item ex cōcilio Genuensi, cap. iiij.

De eodem.

PALEA.

P *Resbyteri ruris in ecclesia ciuitatis episcopo præsente, uel præsbyteris ipsius urbis, offerre non possunt: nec panē sacrificatum dare, caliceq́; porrigere, si uero absentes hi fuerint, & ad dandam orationem uocētur soli dare debent.*

DIST. XCVI.

Llud autē [c] Honorij Augusti, quod de electione summi pōtificis supra cōstituisse legitur, nullius esse momenti probatur: cum non solum de ordinibus, sed nec etiā de rebus ecclesiasticis laicis legatur aliquando attributa disponēdi facultas. Unde quæcunque a principibus in ordinibus, uel in ecclesiasticis rebus decreta inueniuntur, authoritatis nullius esse monstrantur.

Unde Symmachus Simplicius [†] episcopus catholicæ ecclesiæ urbis Romæ in synodo residens dixit.

De rebus ecclesiasticis disponendis, laicis nulla facultas attributitur.

CAN. I.

B Ene quidem [† d] fraternitas uestra ecclesiasticis legibus assueta, sub diuini timore iudicij, quæ erant statuenda diffiniuit, & ad iustitiæ cumulum peruenit: cum sufficienter omnia amplectitur, nec adiectione indiget plenitudo, [e] maxime [f] de clericis, quos amor dominationis inuasit, & iugū disciplinæ ecclesiasticæ fecit respuere quorum excessus enarrare difficile est: unum tamen quod occurrit, uenerando ordini uestro intimare nō differo. Inter alia scripturam quandam illustris memoriæ [g] Basiliū quasi pro ecclesiasticæ amore substantiæ conscripsisse refero, in qua nullus Romanæ ecclesiæ interfuit, uel subscripsit [h] antistes, per quem potuisset firmitatē legitimam sortiri. Ne ergo inde disputem, [i] unde potest uestrum iudicare concilium, requiratur & referatur in medium, ut ex lectione cognoscatis, cuiusmodi possit habere substantiam. Sancta synodus [k] respondit. De feratur in medium, ut cuiusmodi sit, possit agnosci. Hoc cum diceret, Hormisda diaconus recitauit: Cum in mausoleo, [l] quod est apud beatum Paulum Apostolum, resideret sublimis & eminentissimus uir

[a] Episcop⁹. Collegā. ita tamen quod non cōtemnatur. ff. de officio præto. obseruandum. Ioan.

[b] Presbyter. Non signet. in uertice, quia in fronte non potest etiam authoritate episcopi, ut de cōsec. distin. iiij. presbyteri.

Illud autem. In hac distictio. probatur quod cōstitutiones laicorum non præiudicant ecclesijs: quia nihil iuris laicis de reb⁹ ecclesiasticis concessum est, nisi sola defensio. & hoc probat per xij. authorit. Ioan. de Fant.

[c] Illud autē. Hic depingitur xcvj. dist. magister posuit constitutionē Honorij Augusti latā super electione Romani pontificis. lxxix. distin. si duo. Sed ne uiderētur laici habere potestatem constituēdi, uel disponendi de rebus ecclesiæ, ideo reducit hic illam constitutionē ad memoriā ut ostendat quod laicus nō habet potestatem suo iure constituēdi aliqd de rebus ecclesiæ: bene tamen possunt laici rogati cōcilijs interesse, & de rebus ecclesiasticis cōstituere, nō tñ, ut ualeat eorū cōstitutio, quia ipsi cōstituerūt, s; quia ratum habet ecclesia, ut dicit Gratianus j. dist. proxi. c. j. &c.

[d] Bene quidē. Symmach⁹ Papa laborabat in extremis, & timuit ne ī electione sui successoris propter strepitus hæreticorum schisma interueniret: rogauit patriciū Basilium, qui gerebat uices Odoacris regis, qđ ipse interesset ī electione sui successoris. Basilius statī Symmacho uiuente fecit quandam constitutionē, scilicet quod sine eius consultatione non fieret electio summi pontificis. Præterea quod non liceret alicui prædiū ipsius ecclesiæ alienare. Quę constitutio retractat hic, tum quia ibi quædam cōstituta sunt quæ a laico nō possunt constitui, tum quia res esset mali exempli. lxiij. dist. cap. quia sancta. §. uerum.

[e] Plenitudo. Infra vj. quæstione j. si omnia.

[f] Maxime. Bene diffiniuit supple.

[g] Memoriæ. Ergo iam decesserat Basilius tempore huius synodi.

[h] Vel subscripsit. Argumen. in contractibus rerū ecclesiasticarum nō sufficere consensum clericorū, nec in alienationibus nisi specialiter subscribant. [i] argu. x. quæstio. ij. casel las. xij. q. ij. abbatibus. & cap. sine exceptione.

[i] Inde disputem. Non est disputandum de eo, de quo statim cōstare potest. Si ergo uxor petat sibi uirū restitui, & uir paratus est incontinēti probare cōsanguinitatem, nō est audienda. ff. ut in possessione leg. l. si is a quo. Argum. contra. extra de restitutione spolia. c. literas.

[k] Synodus. Verba notarij.

[l] In mausoleo. uerba sunt scriptoris Mausoleum proprie est sepulcrū principis. Et dicitur a Mausoleo rege, cui uxor Arthemisia pudicitiæ insig-

[†] Laici de rebus ecclesiæ nihil possūt constituere.

[†] Simplicius. Sub cuius initiū pontificatus Odoacer Herulorū rex Oreste, & Augustulo uictis totam Italiā occupauit, & eam de suo noie Odoacriā nuncupauit, & Romæ sedem regni sui constituit anno do. 471. & ibi, quatuordecim annis regnauit. Et interim tāq̃ rex uel Imperator leges statuit ēt de reb⁹ ecclesiasticis, sola sua regia authoritate nō solū p se, s; ēt p Basiliū, quē præfectū prætorio atque patriciū uices suas gerētē cōstituerat. Et inter alias ēt p̄cibus, & admonitiōe Papæ Simplicij (ut olī Honorius ad p̄ces, & monita Bonifa. j. ut j. dis. xcvij. c. j. & ij.) legem fecit ut Papa mortuo, non posset fieri electio, nisi rege, uel p̄fecto suo prius requisito & cōsulto nec nō aliā legē de rebus ecclesiæ nō alienādis. Quę leges steterunt q̄diu Odoacer regnauit. Sed mox eo p Theodoricum regē Gothū occiso Rauēnę Simplici⁹ iste licet ultimo anno pōtificatus sui habito cōuētu auxiliariorum suorū per hoc decretū præfatas leges aboleuit, non quod latę essent a tyrāno. Odoacrē enī in uerum & legitimū regem agnoscit, imo ēt p̄cellentissimum uocat, & sic nec de uero Imperatore Cōstantinopolitano curabat: sed utrunq; eodem loco habens, utrorūq; cōsequenter leges damnauit, tāq̃ a laicis latas. Hanc authoritatem cepit pp imperium per Odoacrē attritū, & Odoacrē a nouitio rege oppressum.

[†] De hoc nota. ead. distinctio.

præfectus prætorio atque patricius, agens etiam uices præcellentissimi regis Odoacris, Basilius dixit: Quanquam studij uestri & religionis intersit, ut in episcopatus electione, a concordia principaliter seruetur ecclesiæ, ne tamen per electionis occasionem status ciuitatis reuocetur in dubium, admonitione beatissimi uiri Papæ nostri Symmachi Simplicij, quem ante oculos semper habere deberemus, hoc nobis sub obtestatione meministis fuisse mandatum, ut propter illum strepitum, & uenerabilis ecclesiæ detrimentum, si eum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione cuiuslibet celebretur electio. Hæc cùm legerentur, Cresconius Tudertinæ ecclesiæ episcopus surgens de conuentu dixit: Hoc perpendat sancta synodus, utrum prætermissis religiosis personis, quibus maximè cura est de tanto pontifice, laici electionem eius in suam possint redigere potestatem: quod contra canones esse manifestum est.

Item Hormisda diaconus legitur dixisse: Ac ne confusionis b atque dispendij aliquid uenerabilis ecclesia sustineret, miramur, prætermissis nobis quicquam de rebus ecclesiæ fuisse tentatum: cùm sacerdote nostro superstite nihil debuisset c assumi. Quare si amplitudini uestræ & sanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri antistitis electionem respiciunt religiosa ueneratione seruemus: hanc legem specialiter præferentes, d quam nobis hæredibusque nostris Christianæ mentis deuotione sancimus, ne unquam prædium siue rusticum, e siue urbanum, uel ornamenta, aut ministeria ecclesiarum, quæ nunc sunt, uel quæ ex quibuslibet titulis f ad ecclesiarum iura peruenerint, ab eo qui tunc antistes sub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris seculis sequuntur, quocunque titulo atque commento alienari liceat: & quicunque hoc facere uoluerit, inefficax atque in irritum reuocetur: sitque scienti & consentienti, danti, accipientique, anathema. Maximus g episcopus Bletanæ ecclesiæ dixit: Modò sancta synodus dignetur edicere, si licuerit laico h homini anathema in ordinem ecclesiasticum dictare, aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei nō competebat, constituere: dicite quid uobis uidetur: de me licuit laico legem dare? Sancta synodus dixit, Non licuit. & adiecit, Lege sequentia. Hormisda diaconus legit: Et is, qui prædium siue rusticum, siue urbanum iuris ecclesiastici fuerit consequutus, nouerit se nulla lege, uel præscriptione munitū: i sed siue is qui alienauerit, siue qui eum sequens uoluntate contraria prædium huiusmodi alienatum retinere uoluerit: id cum fructibus restituat, quod illic consequutus fuerit. Hæc cùm legeret, Stephanus Venusinæ ecclesiæ episcopus surgens ex consessu dixit: Perlegatur. k Hormisda diaconus legit. Qua pœna placuit accipientis etiam hæredes l afficere: in qua re cuilibet clericorum nulla contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegij instar, ut quæ pro salute & requie animarum suarum unusquisque uenerabili ecclesiæ pauperum causa contulerit, aut certè reliquerit, m ab his, quos maximè ser-

optatū. i. bi uideas. Item ad- de in quibus casib. requirat subscriptio, no. B. in l. diu⁹. §. senat⁹. ff. de sal.

insignis cōstruxit sepulchrum miræ pulchritudinis. Vnde & alia sepulcra sic sunt appellata.

a Electione. Non tamē ut aliquid inde constitueres, & ita excessisti finē mandati Basilij.

b Ac ne confusionis. Prosecutio legis, & continuantur uerba sic, non celebretur de electione Papæ, &c. ac ne.

c Nihil debuisset. Hoc dicit propter quosdam, qui uiuē te priore Symmacho tentauerūt alium eligere, ut di. lxxix. si quis Papa & capitulo, nullus. Ioan.

d Præferentes. i. primo statuentes.

Prædium ē duplex.

e Rusticum. Quid sit rusticum prædium, & quid sit urbanum prædium, habemus ff. de serui. rusti. prædio. & ff. de serui. urba. prædi. per totum.

f Titulis. Siue donationis, siue emptionis.

g Maximus. sic & iurisperiti dicunt quid sentiant. ff de ijs, quæ ī testamē. delentur. l. proxime.

Laicus potest excōicare ex Papæ delegatione.

h Laico. Non licuit laico iure suo sed ex delegatione Papæ bene: argu. xxxij. di. c. præter. hoc. §. uerum. x. q. iij. cap. ultim. Sed utrum episcopus laico possit hoc committere, iam dicemus. j. eadē. ca. quod non. M. tamen dicit contra: quia mucro est episcopi immo nec presbyter hoc potest.

Laicus utrū rē ecclesiæ possit præscribere.

i Munitum. Nam si quis emit rē ecclesiæ, uel aliā rem in casu illicito, nō pōt præscribere. Nā dicit lex, q̄d non est dubiū eum malę fidei possessorem, qui contra legū interdicta mercatur. C. de agricolis & censi. lib. xj. quemadmodū. Nā nec iuris ignorantia potest eum excusare. ff. de iuris & facti ignorantia l. iuris. & hoc benigne statuerat. sec⁹ tamen est de iure: quia bene præscribit laicus rem ecclesiæ cum fructibus etiam percipiendis, si sit malæ fideipossessor. ē de restitutione spoliatorum. grauis.

k Perlegatur. ff. de legi. & senatuscō. l. inciuile.

l Hæredes. Turpia enim lucra ab hæredibus sunt extorquenda. extra de usuris. tua. ff. de calumnia. in hæredem. Sed & alienator posset conueniri. ut no. xij. q̄ō. ij. monemus.

m Reliquerit. In morte. relinquēdi nanque

uare conuenerat, in alterum transferantur. Planè quæcunque in gemmis, uel auro atque argento, necnon & uestibus, minus apta usibus, uel ornatui uidebuntur ecclesiæ, quæ seruari ac diu manere non possunt, sub iusta æstimatione uendantur [a] & erogatio religioni proficiat. [b]

Cumque lecta esset, Laurentius episcopus Mediolanensis [c] ecclesiæ dixit: Ista scriptura nullum Romanæ ciuitatis potuit obligare pontificem: quia non licuit laicis statuendi in ecclesia præter Romanum [d] pontificem habere aliquam potestatem quos obsequendi manet necessitas, non authoritas imperandi: [e] maximè cùm neque Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundum canones metropolitani legatur [f] assensus. Petrus episcopus Rauennatis ecclesiæ dixit: Scripturam, quæ in nostra congregatione uulgata est, nullas uires habere manifestum est: quia nec canonibus [g] conuenit, & à laicali persona concepta uidetur: maximè, quia in ea nullus apostoli. sedis præsul interfuisse, uel propria subscriptione eam firmasse monstratur. Eulalius episcopus Syracusanæ ecclesiæ dixit: Scripturam, quæ in sacerdotali concilio recitata est, euidentissimis documentis constat esse inualidam. Primùm quòd contra patrum regulas à laicis, quamuis religiosis [h] (quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas) facta uidetur. Deinde quod nullius præsulis apostolicæ sedis subscriptione firmata docetur. Quòd si cuiuslibet prouinciæ sacerdotes intra suos terminos concilio habito, quicquid sine metropolitani sui authoritate tractauerint, irritum esse debere [i] sancti patres sanxerunt: quantò magis quod in apostolica sede nunc extante præsule (qui merito [k] beati Petri apostoli per uniuersum orbem primatum [l] obtinens sacerdotij, statutis synodalibus consueuit tribuere [m] firmitatem) à laicis (licet consentientibus aliquantis episcopis, qui tamen pontifici, à quo consecrati probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, uiribus carere [n] non dubium est: nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta censeri. Sancta synodus dixit: Licet secundùm prosecutionem uenerabilium fratrum nostrorum Laurentij, Petri, Eulalij, Cresconij, Maximi, uel Stephani, [o] nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullius esse momenti. ueruntamen etiam si aliqua possit ratione [p] subsistere, modis omnibus in synodali conuentu prouida beatitudinis uestræ sententia eneruari conueniebat, & in irritum deduci, ne in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laicis, quamuis religiosis, uel potentibus in quacunque ciuitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis fa-

[a] Et habes hoc quod hic dicitur xvj.q.ij in canonib⁹. Archi.

Causaquælibet ecclesiastica ꝑ papã laico cõmitti potest.

Laicus an epi authoritate possit in ecclesia aliquid cõstituere.

nanq; uerbũ, &c. ff. de tabulis exhiben.l.j.§.ult. [r]

[a] Vendantur. Argumẽ.C. de admi. tuto. lex.

[b] Proficiat. Hic terminat lex ipsa.

[c] Mediolanensis. Argumen. Mediolanen. prærogatiuam sedis habere ante Rauennatẽ: cum ante eum responderet, sicut in alia synodo ante eum scripsisse legitur s.dist. xvij.ca. concilia.§. hinc.& §.illud igitur.G.tamen aliter hoc soluit distinctio.xvij. §.illud.

[d] Præter. Romanũ.id est, Papæ authoritatem, & consensum eius. S; cõtra xvj. quæst.ultima.in nona actione. Sed ibi non prohibetur quod episcop⁹ laico nõ possit committere officium ad tempus sed ne iurisdictionẽ largiatur ei in perpetuum. Et est argumentum, Papam quãlibet causam ecclesiasticam committere posse laico.arg.xxiij.distin. mulier. & xciiij.distin.ualde.v. quæstio.iij. qui episcopus. cõtra lxxix. distinctione. si duo.j.eadem.denique.cõtra. Intelligendum est nõ sua authoritate. Sed nunquid authoritate episcopi potest laicus aliquid constituere ĩ ecclesia? uidetur quod prædicare potest inuitat⁹ à clericis. xxiij.distinct.mulier. argumen. extra de foro competẽ. nullus iudicum. Dicũ Hug. quod non potest ex delegatione episcopi causas spirituales tractare, nec excommunicare. unde nihil faciunt, qui per pueros excõmunicant & per seruientes. Causam autem similem laicis episcopus cõmittere potest: & ita ĩtellige prædic.decr. in nona. Et quod dicit de prædicatione, speciale est. Quid ergo dices đ templarijs? nonne ipsi possunt excõmunicare fratrem suum? Dici potest quod sic, quia ipsi nõ sunt laici, argumen.xij. quæst.prima.duo Credo qđ non possunt, nisi sint presbyteri. extra de sentent. excommu.canonica.

[e] Imperandi. Infra.xvj. quæstione ult.non placuit.

[f] Legatur. Verum est, quod non legitur assensus metropolitanorum secũdũ canones, id est legitimus, bene tamen legitur cõsensus episcoporũ, argumen.j.ead.cap.j. Illa autem determinatio, quæ præcedit, secũdum canones, soluit cõtra

[g] Nec canonibus. coniunctim accipe hæc duo diuisa.

[h] Religiosis. Infra xvj. quæst.ulti.laicis.

[i] Debere. j.ix.qõ. iij.capitu.ij.

[k] Qui merito. s. xl.di.non uos.

[l] Primatum. Infra ix.q.iij.nemo.& c. antiquis.

[m] Tribuere. s.dis. xvij.cap. j. & ij.

[n] Carere. Supra distinctio.xxj.in tantum.

[o] Vel Stephani. Iste tamen Stephanus non dixit nisi perlegatur. & sic per tale uerbũ intelligitur aliquis consentire, ut not. s.lxiij. di.cum Adrianus.

[p] Ratione. Argu. ratione authoritatis aliqua repelli, licet sint bona. Argumen.xvj.dist.c. j.j.quæst.j.principatus.ff.đ re mili. l.iij.§.in bello. Argumen. contra j. quæstione j.dominus declarauit. Argu.con-

gu.contra j.q.j.nonne Sodomitæ.

[a] Actione. Dicitur prima actio, quia fiebat pro primo die in synodo.xvj.q.vij.in nona.

[b] Nos. Interesse. Similiter solebat interesse electioni Papæ propter hæreticorum scandalū, arg. dist.lxiij.quia sancta.

ibi dic principis, id est, principalis personę, uel id est episcopi xxv.di.ecclesiæ.

[m] Præsumant. Ar. quod clericus diffinitionibus principum & laicorum non debeat supponi, [4] nisi per reconuentionem.

cultatibus, quarum solis sacerdotibus disponendi indiscusse à Deo cura cō missa docetur.

Vnde in septima actione [a] Calcedonensis concilij Martianus Imperator dixit inter cætera.

Imperatores ad fidem cōfirmandam, non potentiam ostendendā synodo interesse debēt.

CAN. II.

Nos ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam, exēplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse [b] uolumus, ut ueritate inuenta [c] non ultra multitudo prauis doctrinis attracta discordet.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. III.

Quędā capitula sunt, quæ ad honorē uestræ reuerentiæ uobis seruauimus, [d] decorū esse iudicantes à uobis hæc regulariter potius firmari per synodum, quàm nostra lege sanciri. [e]

Item Nicolaus Papa.

Synodali cōuentui Imperatores interesse non conuenit, nisi ubi de fide agitur.

CAN. IIII.

Vbinam [f] legistis Imperatores antecessores uestros synodalibus conuentibus interfuisse: [g] nisi fortè in quibusdam, ubi de fide tractatum est, [†] quæ uniuersalis est, quæ omnium communis, quæ non solùm ad clericos, [h] uerū etiam ad laicos & ad omnes omnino pertinet [i] Christianos?

Idem.

De præsulibus diuinarum rerum, qui humanis rebus præsunt iudicare non possunt.

CAN. V.

Denique [k] hi, quibus tantùm humanis rebus, non diuinis præesse permissum est, quomodo de his, per quos diuina ministrantur, iudicare [l] præsumant, [m] penitus ignoramus.

Idem.

Nec etiam Imperator iura pontificis, nec pontifex iura regia usurpet.

CAN. VI.

Cvm [n] ad uerum [o] uentum est, ultra sibi nec Imperator iura pontificatus arripuit, nec pontifex nomen Imperatorium usurpauit: [p] quoniam idem mediator Dei & hominum homo Christus Iesus actibus proprijs [q] & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discreuit, [r] propria uolens medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursus [f] in infernum demergi: & ut Christiani Imperatores pro æterna [t] uita pō tificibus indigerent: & pontifices pro cursu tem-

[c] Inuenta. Et ita uidetur, quod possit de fide catholica disputari. argumen. contra. C. de sum. tri. nemo. xxiiij. quæst. iij. cum quibus. Respōdeo dubitando non licet disputarē de ea, quia dubius in fide hæretic⁹ est. extra de hæreti. dubius alias disputatur infra ea. satis. xxiij. quęstione vj. uides. C. de episco. & cleri. quoniam.

Disputari uerū possit de fide Catholica.

Quędā. Infra eadē satis.

[d] Seruauimus. Cō firmanda & terminanda. H.

[e] Sanciri. Quasi dicat, uolumus eam per legem nostrā siue constitutionē determinari & cō firmari. H.

[f] Vbinā. Hæc quatuor c. [1] loquunē de materia Ignatij, de quo dicit̄ s. xxj. di. submittitur. Argu. omissum intelligi, quod scriptum nō inuenitur, argu. x. q.j. hanc consuetudinē. de consecra. distinctio. iiij. cum itaque. & capi. sequen. ff. de uerbo. obli. quicquid.

[1] Scilicet istud & tria seq.

[g] Interfuisse. Nisi rogatos. [2] lxiij. di. Adrianus.

[2] Et secūdum hoc cessat contrarium. xxxv. q.j. ad sedem. Archi.

[h] Ad clericos. Dic quod hoc nomen clericos, strictæ accipitur: unde per finem & ad omnes, &c. comprehendit deo deuotos, & tales personas. uel dic prout sonat.

Quod oēs tangit, debet ab oībus approbari.

[i] Pertinet. Argu. quod oēs tangit, ab omnibus debere tractari & approbari. [3] ar. dist. lxvj. c.j. C. de autho. præstan. ueterem. de hoc extra de his quæ fiunt à præla. c. fi.

[3] Cōcor. extra de his quę fi. à pręla. fi. con. capi. c. ulti. ibi uideas.

[k] Denique. Ar. quod episcopus in rebus ecclesiasticis laicum non possit præficere. Arg. contra. s. ea. bene quidem.

[l] Iudicare. j. xvij. q. iiij. diffiniuit. contra in fin. sed

[†] Franc.

[n] Cvm. Hoc c. expositum. est s. x. di. quoniā. idē. hic nō labores.

[o] Ad uerū. i. ad discussionē ueri. uel i. ad tēpus Christi.

[p] Vsurpauit. Arg. cū istæ potestates sint diuisæ, Imperator non habet gladium à Papa: ut j. e. i scripturis. & c. duo. & c. si Imperator. & xciij. distin. legimus. & qa imperium à solo deo est. xxiij. q. iiij. q̄situm. [5] Arg contra lxiij. dist. c.j. & c. tibi domino. Itē quia Petro sunt datæ claues cælestis & terreni imperij. xxij. dist. c.j. Item quia deponit Imperatorē. j. xv. qō. vj. alius. & c. iuratos. & j. q. iiij. quia præsulat⁹. [6] quære s. de hac materia x. di. c. quoniā.

[q] Proprijs. i. imperij & sacerdotij, uel pprijs quo ad Christū. Quædā. n. gessit tanquā Imperator: puta cum eiecit ď tēplo, &c. ij. q. vij. accusatio. & cū coronā de spinis portauit, qđ ē signum regni. xij. q.j. duo, quædā gessit ut sacerdos, qn̄ seipsum obtulit in ara crucis pro sacrificio.

[r] Discreuit. Imo uidet̄ cōtra: qa nō discreuit, sed cōfudit cū ipse unus & idē utrunq; officiū gessit. Sed dic, ꝙ ideo ipse utrūq; officiū gessit per se, ut notaret, ꝙ ex eodem fonte pcesserūt. xxj. di. cleros. i fi. Nā dicit lex ꝙ summa nobis dona à Deo cōcessa sunt. s. sacerdotium, & imperium in auth. quomodo oportet episcopos. in prin. col.j.

[f] Rursus. Primus per superbiā cecidit: uñ homines in infernum demergebanē. Christus aūt nos humilitate sua sursum erexit: sed si haberēt oēs omnia officia superbirent, ita quod iterū demergerent in infernum.

[t] Pro æterna. j. de pœn. dist. j. multiplex.

Duare. li. j. de sacris eccl. mini str. & benefic. c. ij. & sic cōi ēt laicorū ďcretooīa definiri ď bēt, ut Apostoli fe redn̄i, act. 15. Et de doctis laicis intelligitur.

[4] Cócor. tex. in l. j. C. de sum. tri. & in l. mercatores. C. de cōmer. & merca. & in l. j. cum glos. C. de eunu.

Impator utrum habeat iurisdictionem à papa.

[5] Cōcor. tex. in authē. ut p po. nomē Impera. i princ. collat. vj.

[6] In prī. sed parū facit.

Christus, quædā ut Impator, & quædā ut rex gessit.

Christus officiū sacerdotis, & Imperatoris gessit.

Christus humilitate sua nos erexit.

poralium [a] tantummodo [b] rerum imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incursibus: & Deo militans, minimè se negotijs secularibus implicaret: ac uicissim non ille rebus diuinis præsidere uideretur, qui esset secularibus negotijs implicatus.

Idem.

A seculari potestate pōtifex prorsus, nec solui, nec ligari ualet.

CAN. VII.

Satis euidenter ostenditur [c] à seculari potestate, nec solui prorsus nec ligari pontificem, quē constat à pio principe Cōstantino (quem longè superius memorauimus) Deum appellatū: [d] cùm nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestū sit. Sed & Theodosius minor sanctæ synodo scribēs Ephesinæ primæ [e] dixit: Deputatus ergo est Candidianus magnificentissimùs comes strenuorū domesticorum transire usque ad sanctissimam synodum nostram: & in nullo quidem, quæ faciēdæ sunt de his dogmatibus, quæstiones, seu potius [f] expositiones, communicare, Illicitum nanque est eum, qui non sit in ordine sanctissimorum Episcoporum, ecclesiasticis intermisceri tractatibus. Et post pauca.

His itaque manifestè repertis apparet comministrum nostrum Ignatium per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus expelli, in cuius damnatione, quia præsulum quoque assensus est subsecutus, apparet id causa patratum fuisse adulationis, non legitimæ sanctionis.

Idem Lodouico Imperatori.

Facta pontificum Imperator iudicare non debet.

CAN. VIII.

In scripturis [g] [†] narratur Cōstantinus Imperator dixisse: Verè si proprijs oculis uidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachali habitu circūamicti sunt, peccantem, chlamydem meam expoliarem, & cooperirem [h] eum, ne ab aliquo uideretur. In quibus, desideratissime fili, necessariò commonemini, ut quemadmodū fide & religione ac honoris parilitate ei adæquari uidemini: ita quoq; humilitate, atque deuotione ęquiparari nihilominus anheletis, ita ut in nullo inferior eo, sed potior inueniamini post illius exempla, qui talem se exhibuit ante talia prorsus exempla. Sed hoc quidem diximus, cautos uos reddere cupientes: ut si de domini sacerdotibus (qui iure patres animarum dicuntur) aliquid contigerit uos audire, quod confusionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, sed pudoratos filios Noe imitantes, paternam de reliquo uerecundiam contegatis, [i] ut affluenti (quemadmodum & illi) benedictione repleri (moderante Domino) mereamini.

Item ex epistola Gregorij ad Hermannum Metensem episcopum.

Regum & principum patres & magistri sacerdotes esse censentur.

CAN. IX.

Quis dubitet sacerdotes Christi, regum, principum, omniumq; fideliū patres & magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius [k]

Legibus an sit utēdū in caussis spiritualibus.

[a] Temporalium. Arg. quod in caussis spiritualib⁹ (ut in matrimonio) nō sit utendum legibus imperialibus, ar. xxxij. q. ij. inter hæc. xj. q. j. continua. arg. de conse. di. iij. celebritatem. Sed in alijs licet eis uti, si non obuiēt canonibus. [1] ar. distinct. x. si in adiutorium. ar. dist. liiij. ex antiquis. B.

[1] Adde quid quādo cōtrariantur canonibus: not. Cyn. in l. fi. C. de inter. ma. inter pup. & tu. & ī auth. cassa. C. de sacrosanct. ecclesijs.

[b] Tantummodo. Hoc aduerbiū determinat statum illud adiectiuum tēporaliū: non illud uerbum uterētur: & sic est falsum hic notatum ab H. ar. quod in caussis spiritualibus, &c. Nā bene licet leges allegare, in spiritualibus. xxxv. q. v. ad sedem. xv. qō. iij. c. sane. §. cum autē. Lau. [2] Vel dic tā tummodo. i. maxime. sic econtra xj. q. iij. si quis eps.

[2] Adde ad hoc Cynū & Pe. de bel. ptic. in l. j. C. quæ sit longa cōsue. & in l. cum clericis. C. de episco. & cler.

[c] Satis. Ostenditur. in alia parte cap. quæ hic non est.

[d] Appellatum. Legitur enim omnes clericos Deos appellasse: ut xj. q. j. sacerdotib⁹. xij. q. j. futuram. secundū hanc rationē nec ab episcopo possēt iudicari clerici, sed hoc dixit ut ostenderet quāti sint habendi. simile extra de iudi. nouit.

[e] Ephesinæ primę. quia secunda non est recepta in authoritate.

[f] Seu potius. Optime corrigit se: qa quæstiones non debent fieri super fide dubitando. arg. extra de hæret. dubius. Dogma autē per g, est doctrina in fide. sine g, est angulus: unde illud, sedebat domate domus. uigesimaquinta, q. secunda. c. si quis.

Dubitandum non est đ fide. Dogma & doma differunt.

[g] In scripturis. xj. q. j. cap. sacerdotibus.

[†] Scripturis. Falsū. nisi in cōfictis nec pbat tex. in gl. j. allegatus.

[h] Et cooperirem. ff. de iniu. eum qui nocentem. cōtra. Sed hoc de occulto, qđ non posset probari: quia talia non habent uindictā: & sic solue contrariū illud lxxxiij. di. cap. iij. Illud autem in manifestis, in quibus etiā non deberet eum prodere, ut no. ij. q. j. si peccauerit.

Crimina occulta uindictā non habent.

[i] Contegatis. Et tamen corripiatis. ij. qō. j. si peccauerit. hoc de occultis intelligitur. Nā de manifestis cogimur accusare, præmissa tamen admonitione. ij. qō. vij. quapropter. Argu. cōtra. [3] ī. v. q. ij. c. ulti. & a. v. c. j.

[3] Scilicet ad tex. capituli.

[k] Quis dubitet. Si filius. xxj. di. nolite. sic in auth. de nup. §. si uero. coll'a. iiij. ubi dicit quod erubescit lex filios esse correctores patrum. si tamen pater caderet in furorem, filius daretur tutor, ut eum regeret. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. l. ijs qui. vj. q. j. oues. & c. sacerdotes.

Filius patrem corrigere nō debet.

Duo

DVo sunt. CASVS. *Gelasius Papa & Anastasius Imperator contendebant de praeeminentia unius ad alterum, & de praeeminentia dignitatum. sed Gelasius ostendit hic, quod authoritas pontificalis longe maior est quã culmen imperiale. Et hoc probat duabus rationibus. Prima ratio est, quia Papa de anima Imperatoris & aliorũ redditurus est rõnem. Secunda est: quia colla regũ & principũ submittuntur genibus sacerdotũ. Et hoc probatur duobus exemplis, scilicet Innocentij & Ambrosii, qui Archadiũ & Theodosiũ propter suos excessus excommunicauerunt. Prima ratio est ibi, in quibus tanto grauius. Secunda est in fin. Exempla sunt in medio.*

Matt. 16.

patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, a quo credit nõ solum in terra, sed etiam in cœlis se ligari posse & solui?

Itẽ Gelasius Papa Anastasio Imperatori.

Authoritas sacra pontificum & regalis potestas huius mundi gubernacula regunt.

CAN. X.

DVo sunt [a] quippe Imperator Auguste, quibus [b] principaliter hic mundus regitur, authoritas [c] sacra pontificũ, & regalis potestas. In quibus [d] tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis re[†]giminibus hominũ in diuino sunt reddituri examine rationẽ. [e] *& post pauca.* Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere [f] iudicio, [g] non illos ad tuam posse redigi uoluntatem. Talibus igitur institutis, talibusq; fulti authoritatibus pleriq; pontificum alij reges, alij Imperatores excommunicauerunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum, beatus Innocentius Papa Archadium Imperatorem (quia consensit [h] ut sanctus Ioannes Chrysostomus a sua sede pelleretur) excommunicauit. [i] Beatus etiam Ambrosius, licet sanctus, non tamen uniuersalis ecclesiæ episcopus pro culpa, quæ alijs sacerdotibus nõ adeo grauis uidebatur, [k] Theodosium magnum Imperatorem excõmunicãs ab ecclesia exclusit, qui ẽt in suis scriptis ostendit, quòd aurum non tam prætiosius sit plumbo, quàm regia potestate sit altior ordo sacerdotalis: hoc modo circa principiũ sui pastoralis scribẽs. Honor fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit cõparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorem [l] compares: quippe cum uideas regum colla & principũ submitti genibus sacerdotum, & osculata eorũ dextra, orationibus eorũ credant se communicari, uel muniri.

Item Ioannes Papa.

Imperatores debent pontificibus subesse, & non praeesse.

CAN. XI.

SI Imperator catholicus est (quod salua pace ipsius dicimus) filius est, [m] non præsul ecclesiæ. Quod ad religionem competit, discere ei conuenit, non docere. [n] Habet priuilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis diuinitus [o] consequutus est, & eius beneficijs

Alias, regibus uel legibus, &c.

[a] Duo sunt. in authen. quomodo oportet epi. ĩ prin. col. j. s̃. distin. j. humanum.

ADDITIO.

Ibi soluit. Facit ad ista ij. quæst. vij. cap. nos si incõpetenter. §. item cũ Dauid. Archid.

[b] Quibus. Vt ab eis. sunt autẽ alia duo quibus aut ꝑ quæ regitur: ut s̃. distin. j. humanum genus.

[c] Authoritas. Neuter pendet ex reliquo. & ita est arg. pro imperatore, quia diuinitus, cõsecutus est imperium. j̃. eo. c. prox.

Imperator imperium diuinitus consecutus ẽ.

[d] In quibus. i. per quos. Nã dicit lex quod parũ est ius in ciuitate esse, nisi sint, ꝑ quos ius reddatur. ff. de origi. iur. l. ij. §. post originem.

[e] Rationem. infra xviij. q. ij. cognouimus.

[f] Te pendere. Quo ad spiritualia. j̃. de pœn. distin. j. multiplex.

[g] Iudicio. Zacharias quoque Papa regem Francorũ deposuit, & in locum eius Pipinum substituit: ut infra xv. q. vj. alius.

Regẽ Francorũ Papa deponere potest.

[h] Consensit. Arg. consentientem maiori pœna adstringi, quam facientem. arg. xxiiij. q. iij. qui aliorũ. arg. s̃. lxxxvj. distinct. tanta nequitia.

[i] Excommunicauit. Not. principẽ posse excommunicari etiam a quouis episcopo. s̃. distin. lxiij. Valentinianus. argu. j̃. xj. quæst. iij. si autem uobis. uidetur tamen quod hoc fecerit ex delegatione synodi: quod innuitur ex illo, pro culpa quæ ab alijs sacerdotibus, &c. S; primũ est uerũ.

Princeps etiam ab episcopo excõmunicari p̃t.

[k] Videbat. Sed male: quia licet pro minimis causis nõ sit q̃s excõicãdus: ut xj. q. iij. episcopi. tamẽ quælibet contumacia digna est excõicatione: imo tãto maior uidet̃ contumacia, quanto ex re minori consurgit. ij. q. vij. non potest.

Excõicandus quis nõ est ꝓ minimis causis. Contumacia tanto maior est, quãto ex re minori consurgit

[l] Fulgorẽ. Et quãta est dñia inter Solẽ & Lunã, tanta est dñia inter imperiũ & sacerdotiũ. extra de maio. & obed. solitæ.

Imperiũ minus est sacerdotio.

SI Imperator. CASVS. *Imperator uolebat iudicare de causis clericorũ & sacerdotũ, sed Papa probat quòd hoc facere nõ debet: quia ipse filius est ecclesiæ, & nõ præsul, & quia deus uoluit seculi principes, si fideles sunt, esse ecclesiæ subiectos. Si uero cõtra hanc Dei dispositionem facere uoluerit Impator tã quã ingratus ꝑdat potestatẽ, quã ab ipso est cõsecutus.*

[m] Filius est. j̃. xxiij. q. ulti. conuenior. qui tamẽ prælati ecclesiarum dicantur, dixi xj. q. iij. præcipue.

[n] Non docere. j̃. xvj. q. j. addicimus.

[o] Diuinitus. Non ergo a Papa. nam imperium a solo

Deo

nõ ingratus contra dispo sitionem cælestis ordinis nil usurpet. Ad sacerdotes enim deus uoluit quæ ecclesiæ disponenda sunt pertinere, non ad seculi potestates: quas a (si fideles sunt) ecclesiæ suæ sacerdotibus uoluit esse subiectas. Non sibi uendicet alienum ius, b & ministerium quod alteri deputatũ est, ne contra eum contendat abrumpi, a quo omnia constituta sunt, & contra illius beneficia c pugnare uideatur, a quo propriam consecutus est potestatẽ. Non a legibus publicis, nõ a potestatibus seculi, sed a pontificibus & sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ religionis clericos & sacerdotes uoluit ordinari & discuti, d & recipi de errore remeantes. Imperatores Christiani subdere debẽt executiones suas ecclesiasticis præsulibus, e non præferre.

Idem.

De eodem.

CAN. XII.

NVnquam de pontificibus, nisi ecclesiam iudicare debere, non esse humanarũ legum de talibus ferre sentẽtiam absq; ecclesiæ principaliter constitutis: pontificibus obsequi solere principes Christianos, decretis ecclesiæ nõ suam præponere potestatem: episcopis caput subdere principes solitũ est, non de eorum capitibus iudicare.

De eodem.

PALEA.

COnstantinus † Imperator coronã & oẽm regiam dignitatem in urbe Romana et in Italia & in partibus occidentalibus apostolico concessit. Nam in gestis beati Syluestri (quæ beatus Papa Gelasius in concilio lxx. episcoporũ a catholicis legi commemorat, & pro antiquo usu multas hoc imitari dicit ecclesias) ita legitur.

De eodem.

PALEA.

COnstantinus Imperator quarta die sui baptismi priuilegiũ Romanæ ecclesiæ põtifici cõtulit, ut in toto orbe Romano põtifices uel sacerdotes ita hunc caput habeãt, sicut iudices regẽ. In eo priuilegio ita inter cætera legitur: Vtile iudicamus una cũ oĩbus satrapis nostris, & uniuerso senatu, optimatibus, & cuncto populo imperio Romanæ ecclesiæ subiacẽti, ut sicut beatus Petrus in terris uicarius filij Dei uidetur esse cõstitutus: ita & põtifices ipsius principis apostolorũ in terris principatus potestatẽ amplius, quàm terrenæ imperialis nostræ serenitatis mãsuetudo habere ur̃, cõcessam a nobis nostroq; imperio obtineãt, eligẽtes nobis ipsum principẽ apostolorũ, uel eius uicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ita eius sanctam Romanam ecclesiam decernimus ueneranter honorari, & amplius quàm nostrũ imperium terrenumq; thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari: tribuentes ei potestatem & gloriam & dignitatem atque uigorem & honorificentiam imperialem, atq; decernẽtes sancimus, ut principatũ teneat tã super quatuor sedes, Alexãdrinã,

Antio-

Deo est: ut xxiij. q.iiij. quæsitum. nã a cęlesti maiestate habet gladij potestatem. C. de uete. iu. enu. l.j. in prin. qđ cõcedo de uero imperatore. Sed quis est uerus Imperator? Dicũt quidam quod Constãtinopolitanus: sed iste alius procurator est siue defensor Ro. ecc. arg. de consec. distin. v. in die. §. hinc. & huic Ro. ec. cõcedit gladij potestatẽ, & coronam. Sed cõtra. extra de elect. uenerabilem. Dicit ibi ꝙ Ro. eccl. transtulit imperium in occidentẽ a Græcis: & ita iste Romanus est uerus Imperator.

Imperator uerus quis sit.

Papa trãstulit imperium.

ADDITIO.

Ad hoc extra de iudi. significauerũt. in princ. Archid.

a Quas. Ergo debet dici, bona potestas est ista.

b Ius. s̄. dis. x. Imperium. & cap. certum est. xj. q.j. si tributum.

c Beneficia. Arg. clericum stantẽ cõtra ecclesiã unde habet beneficium debere illo priuari: nisi forte ꝓ talibus ꝑsonis, ꝓ quibus licitum sit ei contra quẽlibet agere, quas habes ff. de postu. l. hi q. & iij. q. vij. c. infamis. §. tria. in fi. s. in propria causa uel parentum suorũ, uel pupillorum suorũ. Simile est inter uasallũ & dominũ: ut ĩ. xxij. q. ult. de forma. Simile de aduocatis. C. de ado. diuer. iud. l. ij. C. de reuo. do. l.j. & vij. q.j. q̃a frater. & dixi de hoc iij. q.j. nulli. Hoc tamen exaudio de ecclesia, ad quã intitulatus est, pro qua stare põt contra quãlibet ecclesiã ẽt in qua habet beneficiũ: quia saluũ fuit ius primæ, imo si aliquod munus ei iniungitur ab ecclesia, nullam excusationem potest pretendere. C. de excusa. tuto. libertos. xxiij. q.j. in summa.

Clericus stans contra ecclesiã, illius beneficiũ perdit.

Cõcor. tex in l. q cũ maior. §. pen. & fi. cum ibi no. ff. de bon. libe.

Cõstantinus. circa has paleas. uide quę di xi in glo. not. ad c. fil. Alexã. lib. vij.

d Et discuti. ergo antequam esset aliqua constitutio, etiam clerici nõ erant de iurisdictione seculari: unde omnes constitutiones quæ emanauerunt, quod clerici non sunt iudicãdi, nisi ab episcopis, non sunt nisi iuris declaratio. Ioan.

Clerici nunquã fuerũt de iurisdictione seculari.

e Præsulibus. Hic bene dicit. nam dicit lex, quod si iudex secularis iudicauerit clericũ esse dãnandũ, primo debet exui priuilegio clericali: ut xj. q.j. si quis. in auth. ut cler. apud proprios. §. illud plane. col. vj. licet illud hodie nõ teneatur. si. extra de iud. at si clerici. &c.

NVnquã. CASVS. *Decreuit Ioan. Papa, ut de pontificibus & alijs clericis tantũ ecclesia iudicaret, & non Imperatores: qui subesse debent, & non præferri.*

Antiochenā, Ierosolymitanā, Cōstantinopolitanā: quàm ēt super omnes in uniuersō orbe terrarum ecclesias Dei: & pontifex, qui per tempora ipsius sanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cūctis sacerdotibus totius mundi existat: & eius iudicio quæ ad cultum Dei, uel fidem Christianorum, uel stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. & infrà.

Ecclesiis beatorū apostolorum Petri & Pauli ꝑ cōtinuatione luminariorū, possessionū pdia cōtulimus, & rebus diuersis eas ditauimus, & ꝑ nostrā imperialē iussionē sacrā tā in Oriēte, quā in Occidēte uel ēt in Septētrionali & Meridiana plaga, uidelicet ī Iudæa, Græcia, Asia, Thracia, Aphrica & Italia, uel diuersis insulis nostra largitate ei cōcessimus, ea ꝓrsus rōne, ut ꝑ manus beatissimi pris nostri Syluestri sūmi pōtificis successorūq; eius oīa dispōnātur. et ī.

Beato Syluestro & oībus successoribus eius de præsenti tradimus Palatiū imperij nostri Lateranēse, deinde diadema, uidelicet coronā capitis nostri simulq; phrigiū, necnō & superhumerale, uidelicet lorum, quod imperiale circūdare assolet collū: uerùm etiam chlamydem purpureā, atq; tunicam coccineā, & omnia imperialia indumenta, seu etiā dignitatem imperialem præsidentium equitū, conferentes ei etiā imperialia sceptra, simulq; cūcta signa atq; banna diuersa ornamenta imperialia, et omnē processionē imperialis culminis, & gloriā potestatis nostræ. Viris etiā diuersi ordinis reuerēdissimis clericis sanctæ Romanæ ecclesiæ seruiētibus illud culmē singularis potentiæ & præcellētiæ habere sancimus, cuius amplissimus noster senatus uidetur gloria adornari, id est patricios & cōsules effici, necnō & cæteris dignitatibus imperialibus eos ꝓmulgamus decorari. Et sicut imperialibus extat decorata militia, ita clerū sanctæ Romanæ ecclesiæ adornari decernimus. Et queadmodū imperialis potentia diuersis officijs cubiculariorum, necnon & ostiariorum, atq; omnium concubitorū ordinatur, ita & sanctā Romanā ecclesiā decorari uolumus. Et ut amplissimè pōtificale decus præfulgeat, decernimus, ut clerici eiusdē Romanæ ecclesiæ mappulis & linteaminibus, id est, cādidissimo colore decoratos equos equitent: & sicut noster senatus calceamētis utitur cū udonibus, id est, cādido linteamine illustrētur: & ita cælestia sicut terrena ad laudē Dei decorētur.

Præ omnibus autē licentiā tribuimus beato Syluestro et successoribus eius ex nostro indicto, ut quem placatus proprio consilio clericare uoluerit, et in religiosorū numero clericorū cōnumerare, nullus ex omnibus ꝓsumat superbè agere. Decernimus itaq; & hoc, ut ipse & successores eius diademate, uidelicet corona, quā ex capite nostro illi cōcessimus ex auro purissimo & gēmis pretiosis, uti debeat ꝓ honore beati Petri. Ipse uero beatissimus Papa sup coronā clericatus, quā gerit, ad gloriā beatissimi Petri ipsa ex auro nō est passus uti corona. Phrygiū uerò Cādido nitore splēdidū resurrectionē dominicā designās, eius sacratissimo uertice manibus nostris imposuimus, et tenētes frænū equi ipsius pro reuerētia beati Petri stratoris officiū illi exhibuimus statuētes eodē phrygio oēs eius successores singulariter uti in ꝓcessionibus ad imitationē imperij nostri. Vnde ut pōtificalis apex nō uilescat, sed magis quā terreni imperij dignitas gloria & potētia decoretur, ecce tā palatiū nostrū, quàm Romanā urbē, & oēs Italiæ siue occidētaliū regionū prouincias, loca, ciuitates, beatissimo pontifici & uniuersali Papæ Syluestro cōcedimus, atq; relinquimus, & ab eo et à successoribus eius per pragmaticū constitutū decernimus disponenda, atq; iuri sanctæ Romanæ ecclesiæ concedimus permanenda. Vnde cōgruū perspeximus nostrum imperium & regni potestatem ab orientalibus transferri regionibus, & in Byzantiæ prouinciæ optimo loco nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic imperium cōstitui: quoniam ubi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab Imperatore cælesti constitutum est, iustum non est, ut illic

Imperator

Imperiū nō potest sacerdo-tium im-pugnare.

a Sicut.Sēsus ē: sicut parua ciuitas non pōt re gnum impugnare, ita nec imperiū sacerdotium.Vel sic: licet episcopus sit in parua ciuitate: rex tamē non pōt iudicare de clericis eius,& secundū hoc dic dispēsatio nis religiosæ.i.episcopi constituti in parua ciuitate.

b Humanitus. Id est,non cōsuetudine humana,id est, fragilitate humanæ naturæ.H.

c Non tamen contra religionē.nam in eo casu posset à quocunque redargui.xl.distinctio.si Papa.uel etiam si schisma faceret xxiij.q.v.de Liguribus. Et plures casus in quibus laici habent iurisdictionem super clericos,dixi xxiij.q.v. principes.

Laici super clericos quandoque iurisdictionē habēt.

d Nullatenus. lxiij.di. Valentinianus.

† Alias, īfirmare.

† conuelli.

e Boni principis.Contritas:ut xxv.q.j.diuinis,&c.

f Restaurare.xvij. qō.iiij.diffiniuit. xvj.q.j.statuimus.

g Hoc capitulo. Respicit in hac di.xcvij.illud capi.bene quidem.xcvj.di.& assignat in hoc §. quandam contrarietatem,& dat postea solutionem.

h Honorij.s.dist. lxxix.si duo.

i Ne hæretici.s. di.viij.quo iure.& xxiij.q.vij.cap. j.& ij.& xxiij.qō. iiij.cap.nimium.

k Inuitati.s.dist. lxiij.c.Adrianus. & ca.in synodo.

Eccle-

Imperator terrenus habeat potestatē. Hæc uerò omnia,quæ per hanc Imperialem sacram,& per alia diualia decreta statuimus & cōfirmamus, usq; in finem mundi illibata et inconcussa permanere decernimus. Vnde coram Deo uiuo,qui nos regnare præcepit,& corā terribili eius iudicio obtestamur omnes nostros successores Imperatores, uel cunctos optimates,satrapas etiā, amplißimumq; senatum, & uniuersum populū in toto orbe terrarum,nunc & in posterum nulli eorū quoquo modo licere hæc, aut infringere, † aut in quo quā conuellere. † Si quis aūt (quod non credimus) ī hoc temerator aut contēptor extiterit,æternis cōdēnationibus subiaceat innodatus,et sanctos Dei principes apostolorū Petrū & Paulū sibi in p̄senti & in futura uita sentiat contrarios:atq; in inferno inferiori concrematus cum diabolis & omnibus deficiat impijs.Huius uerò imperialis decreti paginā proprijs manibus roborātes super uenerandū corpus beati Petri posuimus. Data Romæ tertio Calend.Aprilis à Cōstātino Augusto iiij.cōsule & Gallicano iiij. consu.

Item Gregorius Gelasio.

Imperialis authoritas religiosæ dispensationis mensuram non mutat.

CAN. XIII.

Sicut a quæuis parua ciuitas prærogatiuam præsentis regni non minuit, sic imperialis præsentia mensuram dispēsationis religiosæ non mutat. & infrà. Semper est effectum in sacerdotali concilio de sacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualescunque pontifices sint, etsi errore humanitus b accedente, non tamen contra religionē c ullatenus excedentes, nullatenus d uident à seculari potestate posse p̄celli. Item Marcellus Papa Maxentio episcopo.

Ecclesias restaurare contritas,non pontifices persequi,boni principis est.

CAN. XIIII.

Boni principis est,ac religiosi ecclesias contritas e atq; conscissas restaurare f nouasq; ædificare, & Dei sacerdotes honorare ac tueri.Vnde sanctos apostolos, eorumq; successores sub diuina contestatione constitutos præcepisse legimus non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro dominico, nec expelli æterni regis dispensatores.

DIST. XCVII.

Hoc capitulo g patenter ostēditur, † quòd nec Imperatori, nec cuilibet laico licet decernere, uel de electione summi pōtificis, uel de rebus ecclesiasticis. Quæcunq; autem ab eis cōstituta fuerint pro infectis habenda sunt, nisi subscriptione Romani pontificis fuerint roborata. Vnde illud Honorij h Augusti, ut suprà dictum est: Vanum esse uidetur quod cōtra authoritatē sacrorum canonū de electione summi pōtificis decernere tentauerit. Sed sicut ex eodē capitulo habetur, ecclesiæ p̄cibus Imperator in præsumptores ualet decernere: sicut pro defensione fidei quondā decreuisse legūtur,ne hæretici i aliquid nomine ecclesiæ poßiderent. Ab ea aūt nō inuitati k de rebus ecclesiasticis aliqd disponendi non habent facultatē.Honorius uerò Augustus nō sua authoritate,sed beato Bonifacio supplicante ecclesiasticæ quieti consulere,& cōcertantiū ambitionē punire curauit. Vnde idem Bonifacius eps̄ suppli-

† Ostēditur. Imo nō nisi Parum domestico testimonio, qđ nihil est, adhuc nō solum uerbū dei Roma.13. quod etiā apostolos & euāgelistas cōprehendit,secundū Io. Chrysost. ibi,sed ēt primitiuæ ecclesię,q̄ purior erat, obedientia,& uetus historia cōtrarium ostendūt.

cationi epiſtolã Honorio Auguſto deſtinauit dicẽs.

Epiſtola Bonifacij ad Honorium Auguſtum.

CAN. I.

Eccleſiæ [a] meæ, cui Deus noſter meum ſacerdotium (uobis res humanas regentibus) deputauit, nos cura conſtrinxit, ne cauſis eius (quamuis adhuc corporis incommoditate detinear) propter conuentus [b] qui a ſacerdotibus uniuerſis & clericis & Chriſtianæ plebis perturbationibus agitãtur [c] apud aures Chriſtianiſsimi principis exiſtimemur deeſſe. Si enim ſecus quã oporteat eueniat, nõ uos id facere, [d] qui cuncta ęqua moderatione componitis: ſed nos per noſtram tacentem [e] deſidiam. Videbimur, qđ ciuitatis quietẽ & eccleſiæ pacem peruertere ualeat, admiſiſſe. Cum enim humanis rebus diuinæ cultor religionis domino fauente prouideas, noſtra culpa erit ſi nõ id ſub ueſtra gloria (quam certum eſt diuinis rebus ſemper animo promptiore fauiſſe) firmo & ſtabili iure cuſtodiatur: quod per tot annorum ſeriem ſub illis [f] etiã principibus obtinuit, quos nulla noſtræ religionis cura coſtrinxit: id eſt, ut licita ſeruentur: & ſub ueſtræ imperio clementiæ minime quæ ſunt illicita formidentur. [g] Ipſa enim eccleſia deuotionem tuam, Chriſtianiſsime Imperator, non meo quidem ſermone, ſed ſuo uenerabili affectu appellat, quam Chriſtus Deus noſter ueræ fidei rector, & ueſtri gubernator imperij ſibi uni deſpõſatam & intactam uirginem [h] ſeruat, ne in eam aliquos patiamini inſidiantium procellarum [i] fluctus illidi, & quietam faciem [k] tempeſtatis inſolito tumore turbari, glorioſiſsime & tranquilliſsime Imperator Auguſte. Ipſa uero quæ uni deſpõſata eſt, noſtra tamen eccleſia mater eſt, pietatem ueſtram legatione, quam ſuis ſacerdotibus commiſit, appellat, præterita [l] præſentiaq; auxilia repetit. [m] Vobis (inquit) religloſiſsime imperantibus modo tutus eſt populus, tam fidelis Deo, quam tibi [n] principi Chriſtiano. Ecce enim inter myſteria, inter preces ſuas, quas eccleſia pro felicitate ueſtri dependit imperij, teſte, apud quem & de cuius ſede agitur ſancto Petro ſolicitis, pro religionis obſeruantia uocibus clamat ad uos, cũ ſolicita petitione miſcetur oratio, ne humanas res ſolito tentatore occulte ſolicitante ſemel euulſa [o] diſcordia diſtrahat. Angeretur pluribus princeps Chriſtianiſsime, mater eccleſia, niſi apud te ſuarum eſſet cura cauſarum: † & niſi in oppreſsionibus idolorum, & in hæreticorum correctionibus fide tua diuino cultu pariter cum imperio noſtro ſemper florente uiciſſet. Habet refugium pium tuæ manſuetudinis animũ cum ſuæ religionis ueneratione coniunctum: cum quicquid huic proficiat eccleſiæ uos agatis & conferatis fratres & conſacerdotibus meis probatiſsimis uiris a me & ab omnibus, qui eccleſiam faciunt legatis, quibus proſequentibus [p] precamur ſacræ cauſa religionis: ut in urbe ueſtra manſuetudinis hoc animo, quo poſtulatis [q] & annuitis, in perpetuũ ſtatui uniuerſalis eccleſiæ conſulatis.

Reſcriptum Honorij ad Bonifacium Papam.

CAN. II.

Victor [r] Honorius inclytus triumphator ſemper Auguſtus, ſancto ac uenerabili Bonifacio Papæ urbis Romæ. Scripta beatitudinis tuæ debita reuerentiæ congratulatione ſuſcepimus: quibus recenſitis egimus omnipotenti Deo

[a] Eccleſiæ. j. c. proxi. uictor. contra. Sed ut ibi dicitur, iam erat in cõualeſcentia, adhuc tñ erat debilis, ut hic.
[b] Conuentus. Id eſt, conuenticula. C. de epiſc. & cle. conuenticula.
[c] Agitantur. q.d. licet adhuc ſimus inualidi, tamẽ cura eccleſiæ nos cõpellit, ut inuigilemus eccleſiaſticis negotijs, & pro eis intercedamus apud uos: qa multi clerici turbant eccleſiã Dei. Archi.
[d] Facere. Scilicet uidemini.
[e] Tacentem. Extra de teſt. quia ingrediẽtibus. & lxiij. diſt. c. j.
[f] Sub illis. Vt xj. q. j. ſacerdotibus.
[g] Formidentur. a Chriſtianis.
[h] Virginem. Vt xxvij. q. j. nuptiarum. in fine.
[i] Procellarum. Id eſt, hæreticorum.
[k] Faciem. Eccleſiæ.
[l] Præterita. Scilicet beneficia. ſic intelligitur de conſecr. diſt. ij. panis. quod ſcilicet pro omni munere debemus Deo grãs referre, præſenti, ſcilicet & præterito, nõ futuro quia nec Deus futurum peccatũ indulget j. de pœni. diſt. iij. ſane cauendũ. nec pactũ ualet, ſi fiat quod non agam de futura iniuria. ff. de pactis. l. ſi unus. §. pacta.

Peccatum futurũ deus nõ indulget.

[m] Repetit. i. recolit, & ad memoriã reducit.
[n] Tibi. Ne ſis ingratus.
[o] Euulſa. per effectum. i. euellens.
[p] Proſequẽtibus. Legationẽ noſtrã. Arg. ad quæſtionẽ magiſtri P. quod archiepiſcop⁹ Bracharen. potuit eũ ſpoliare.
[q] Poſtulatis. Datiui caſus.
[r] Victor. Sed quare pręmiſit hic Imperator nomẽ ſuũ? Forte hæc cõſuetudo erat olim. C. de ſum. tri. inter claras. Papa tñ alios ſibi præponit. xij. q. j. dilectiſsimis. Vel forte tunc nouella erat eccleſia & adhuc obtinebat illud, quare fremuerunt gentes, &c. poſtea aũt Impator ſubiecit ſe papæ: ut xxiij. q. iiij. diſplicet.

Papa ſibi alios præponit.

xxiij. q. iiij. nõ inuenitur.

† Adde φ Impator eſt defenſor & fili⁹ eccleſiæ no. in cle. Romani. de iureiurand. & in authẽt. ut oẽs obed. iu. ꝓuin. §. & hoc cõſiderantes. col. v.

Sua

a Sua studia. Id est, conspirationes. simile lxj. distin. obitum alias in bonam partem. ea. dist studij. Ioan.

b Nobilissimus. Arg. quod sine literis nō est adhibenda fides legatis. ix. q. j. Lugdunensis.

c Signatis. Oportet ergo quod legatus exhibeat literas legatiōis suæ ad hoc, ut credatur ei: ut hic. & lxiij. distin. lectis. & C. de mā. prin. l. uni. ca. Sed quid si ꝑdit literas, & uult probare amissionē? Dico ꝙ pōt, nō tamen sufficit probare tenorem literę, nisi & probet qd' illa litera fuerit sine uitio, ut extra de priuil. cū olim. in fin. & C. de fide instru. l. ult. Sed nū quid sufficit mādatum sine lr̄is? Dico quod legato nō sufficit ꝓbare mādatū: ut C. de man. prin. l. j. quia legati nō sine periculo recipiuntur. Vñ maior est in eis facienda examinatio: ut xlij. dis. quiescamus. Sed delegatus pōt probare mandatum sine literis: ut in authen. de litig. §. oēm. col. ix. & arg. extra de offic. deleg. prudentiam. & extra de rescrip. ex parte. Io. Tā. & quidā alij dicūt, quod in iudice delegato nō sufficit probare amissionē rescripti nisi ostēdat authēticum: ut extra de offic. deleg. cū in iure. xxv. q. ij. sancimus. & extra de fide instr. ca. j. Ita no. T. sup illa decre. cum olim. Sed pone, ꝙ partes uiderunt & approbauerunt rescriptum & postea redactū fuit in publicā formā per tabellionē nūqd amisso postea rescripto iudex ꝓcedere poterit: Satis credo quod sic. Io. ut notaui ī qōnibus meis. B. Sed cū hic indistin&te dicat, quod literæ debeant esse signatæ, uidetur a quocūq; sint signatæ, quod sufficiat ad hoc, ut scriptura dicatur authentica: ut extra de app. personas. & extra de fideiusso. peruenit. Nam & episcopus sigillat sigillo ecclesiæ suæ: ut lxxiij. dist. in nomine domini, in fi. Itē & alieno annulo potest qs signare testamentum: ut insti. de testa. §. possunt autem. Item & alienum sigillū etiā nō iudicis sui fidē facit: ut ī. dist. pro xi. cap. j. & ij. Sed dic quod alienū sigillū facit fidem, si non habetur proprium, alias nō: ut extra de ap. significauit. & lxv. dist. episcopus. Itē literæ nō dicunt signatæ, si legi non possunt characteres, ut extra de fide instru. inter. & ff. de test. ad testium. §. si signa. & §. signū. Item si filū ruptū sit, non dicunt signatæ, ut extra de cri. fal. cap. licet. Si autem filum ex toto non est fractum bene dicunt signatæ: ut ff. de bo. pos. secundum tabu l. j. §. si linum. extra de fide īstr. c. sicut.

maximas gratias, quod sanctimoniam tuam post longum incommodū optatæ redditā didicimus sanitati. Et ideo reuertētibus uenerabilibus uiris gaudium nostrum sanctorum apicum attestatione signamus, ac petimus, ut quotidianis orationibus apostolatus tuus studium ac uotum suum circa salutē atq; Imperium nostrū impendere dignetur. Illud autem pietati nostræ satis placuisse cognosce, quod sanctimonia tua de ecclesiarum ac populi ꝑturbatione solicita est, quæ ut aliqua ratione nō possit euenire, satis clemētia nostra credidit esse ꝓuisum. Denique prædicante beatitudine tua id ad cūctorū clericorum notitiā uolumus peruenire, ut si quid forte religioni tuæ (quod nō optamus) humana forte contigerit, sciant oēs ab ambitionibus esse cessandū, ac si duo cōtra fas. *&c. ut supra, & infra.* †

Vnde id seruandum est, ut oēs tranquillā mentē & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiāt: nec aliq̃d seditionis conspirationibus tentare conentur, cū certum sit nulli partiū sua studia a profutura. †

2 Sine signatis apicibus non est mos Romanæ ecclesię undecūq; legationē suscipere, neque mittere.

Vnde Nicolaus Papa.

Romana non consueuit ecclesia sine signatis apicibus legationem undecunque suscipere.

CAN. III.

Nobilissimus b uir atq; strenuus uestræ sublimitatis legatus, licet nullam epistolam iuxta cōsuetudinē a uobis nostro pontificio detulisset, licet nūquam apostolicæ sedis modus fuerit absque signatis c apicibus undecunque legationem suscipere: nos tamen uos in illo honorantes, eiusq; grauitatem, & eloquiorum illius ueridicas cognoscentes assertiones, nihilominus d eum & sicut decuit) suscepimus, & ei (sicut honestum fuit) credidimus. e †

DIST. XCVIII.

Qvę circa f ordinādos sint obseruanda, quæ in eorū electione diligenter sint consideranda, multorum authoritatibus mōstrata sunt. Sed quia ueritas rei nonnunquam obscuratur mutatione prouinciæ, decretū est sacris canonibus ut peregrini nisi quinque uel eo amplius suorū episcoporum fuerint commēdati chirographis, non ordinentur.

Vnde Syluester Papa in generali cōcilio præsidēs dixit.

Nisi quinque episcoporum literis designatum transmarinū hominem ad clericatum nullus suscipiat.

d Nihilominus. er go & cardinali, q. bene notus est in aliqua prouincia, credendum esset si ne literis: maxime cum nō contingat cardinalem unquā abesse, sine legatione causa. Ioan.

e Credidimus. ar. quod interdū uoci & assertioni unius credendum sit, si ꝑsona sit honesta & authētica. 4 arg. viij. q. iij. c. j. Arg. cōtra ix. di. ego solis. sic ecōuerso ex ꝑsona ꝓferētis in strumētum minus creditur instrumē to: ut ff. de eden. si quis. §. j. sic si malus aliquid dicat, nō facile creditur ut xxiiij. q. j. qs qs. Argu. contra. xix. dist. secundum.

f

Væ circa. Hic depingitur xcviij. dist. in cuius principio utit Gratianus trāsitu, in quo ostendit quid dixerit

Legato si ne lr̄is suę legatiōis credēdum non est.

a Quod dic ut ēt notat ipse Ioā. & H. in ꝑce. de cre. de priuil. cū oli. in gl. hoc est. ubi dicūt & Gof fre. cū eis hoc esse uerū, nisi honest⁹ & notabilis eēt: & tūc pōt, & debet ei credi, ut in hoc ca. nobilissim⁹. Archid. Delegat⁹ mādatū si ne lr̄is ꝓbare pōt.

† ī. dist. lxxix. c. si duo. ubi tex. habet uide quæ dixi in ꝑfat. ad edictum Henri. 2. cōtra paruas datas.

† Profutura. Gratian. uerba dispositiua ꝑtermisit. uide eadem ī. dist. 79. c. si duo.

2 Questio dominica

lis est, & incipit, quidam impetrauit rescriptū &c.

Literas esse a quocunq; signatas sufficiat

3 Dū tamē sit authenticū. Arg. C. de bo. ꝓscrip. si qs itra. instit. de Attil. tut. §. penult. Archidia.

Cardinali nō sine literis credi potest.

Vide Lapū Castellio. alleg. 33. Iaf. repe. l. admonendi. col. 70. de iureiurā.

Voci unius quoq; creditur.

4 Cōcor. tex. in l. si quis decurio. C. de fal. & in l. Theopōpus. ff. de dote ple. ga. regula riter tamē est cōtra.

Clerici sine literis suorū episcoporum nō sunt recipiendi.

rit hactenus, & quid in hac dicturus sit. Nā quia clerici sæpe mittuntur de prouincia ad prouinciam, breuiter ostendit, quod non sunt recipiendi in alia prouincia sine literis episcoporum suorum.

a Nullus aliqua. Ista cap. introducta sunt ad cautelā, uel leguntur de primitiua ecclesia: & sic secus hodie.

b Nisi quinque. Contra. lxxj. dist. cap. ij. Sed hæc capitula loquuntur, quādo ita remoti sunt, quod sigilla episcoporū, & etiā loca ignota sunt illud quando episcopus propinquꝰ est & eius sigillum bene cognoscitur. & hoc colligitur extra de cler. peregr. tuæ. Sed pone, qđ non habet literas, est ne recipiēdus, si probet ꝑ testes? ita. extra de cler. peregr. c. ult. Nam magis credendum est uiuæ uoci, quā mortuæ. ī auth. de fide instru. §. si uero. col. vj. Hug. intelligit hæc capitula abrogata. olim enim habuit locū hoc capitulum ꝑꝑ multitudinē hæreticorū. Sed illud c. tuæ. euacuat opinionē istā. Sed certe non uideť recipiendus, etsi mille sigilla hr̄et ignota, quia nō plus fidei præstant mille ignota, quam unū ignotū. Præterea in testamento ita inuenis, quod cū signa sunt ignota, cōuocantur oēs illi, quorum dicūtur sigilla: ut sciať an recognoscāt sua signa: ut ff. quemadmo. testa. aper. cū ab initio. Et hoc concedo, quod nisi aliqualis habeatur notitia de sigillis & de illis remotis ecclesijs, quod nō sit eis credēdū et similе sint. ar. extra de fide instru. cap. quod super his.

Voci uiuę magis credendū est quā mortuæ.

Sigillis ignotis fides nō est adhibēda.

Cōcor. nō. ꝑ Bar. in l. Lucius. ff. de fide instr. & l. ad testiū ff. de test.

c Transmarinos. Idē intelligo de quolibet ignoto, qui sigilla repræsentat ignota. Ioan.

d Chirographis, id est, literis in quibus continebiť de uita, de moribus, de ordinibns, de irregularitate sua.

e Per surreptionem. si. extra de procur. cap. j. & iij. quæstio iiij. induciæ.

f Afros. Ratione prouinciæ præsumiť contra aliquem, arg. xxiiij. dist. quando. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. qui mancipia.

g Suscipias. Vt officient populum. alias bene extra de cleric. peregri. cap. penul.

Arg. cōtra extra de iud. cū deputati. extra de inst. ad decorē. Arc.

h Fortiores. Hæc est una ratio, quare non admittunť. alię assignantur. xix. q. ij duæ.

i Omnes. Hoc capi. loquiť de adultis. Sed nōne baptismus tollit oēm peccati maculam? Vtique. sic ĵ. de pœn. distin. ulti. c. ult. hoc ergo ideo, qa forte isti bigami uel alias irregulares sūt quia ante baptismum forte fuerūt bigami.

Baptismꝰ oēm peccati maculam tollit.

CAN. I.

Nullus aliqua a ratione transmarinum hominem penes uos in clericatus gradus suscipiat, nisi quinque b aut eo amplius episcoporum designatus sit chirographis.

Item Anastasius urbis Romanæ episcopus omnibus episcopis.

De eodem.

CAN. II.

Trāsmarinos c homines in clericatus honorē nemo suscipiat, nisi quinque aut eo amplius episcoporum chirographis d fuerint designati: quia per surreptionem e multa solent euenire.

Item Gregorius Romanæ ecclesiæ præsul Squilitano episcopo.

De eodem. CAN. III.

Afros f passim & ignaros peregrinos ad ecclesiasticos ordines accedentes nulla ratione suscipias: g quia Afrorum alij quidē Manichæi, alij rebaptizati sunt: peregrini uero plurimi in minoribus ordinibus constituti fortiores h de se prętendisse honores sępe probati sunt.

Item ex concilio Eliber tano.

Non sunt promouendi ad clerum, qui peregre fuerint baptizati.

CAN. IIII.

Omnes, i qui in peregrinatiōe fuerint baptizati, eo quod eorum minime sit cognita uita, placuit ad clerum nō esse promouendos in alienis prouincijs.

DIST. XCIX.

E primatibus k aūt (quorum supramētionē fecimus) quæritur quem gradum in ecclesia obtineant, an in aliquo a patriarchis differāt: quā obedientiā archiepiscopi eis debeāt. Primates & patriarchę diuersorūsunt nominum, sed eiusdem officij. Ab archiepiscopis autem quoties necesse fuerit episcopi ad primates appellant: sed a primatibus ad archiepiscopos appellare non licet. debent ergo obedientiam primatibus archiepiscopi in omnibus, quæ sibi fuerint ab eis iuste imperata.

Vnde Anacletus papa ait.

Quæ obedientia sit exhibenda primatibus & patriarchis.

CAN. I.

Prouinciæ multo ante Christi aduētū l tempore diuisæ sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & bea-

E primatibꝰ. Hæc distin. diuidit in tres ꝑtes, in quarū prima dr̄, quod ubi erāt primates gentiliū olim, ibi sunt modo primates, id est, patriarchę, qui idem habēt officiū, licet noīa sint diuersa. Secunda ibi, Nullî archiepi. Tertia ibi, Vniuersalis. Ioannes de Fant.

k De primatibus. Fecerat Gratianus s̄. in dist. lxxx. mentionē de primatibꝰ & patriarchis: sed ne quis crederet ꝑꝑ nominū diuersitatē aliquam esse realē dr̄iam: ideo oñdit in hac dist. differentiā esse tātū in nomine. Ostēdit etiam de reuerentia quā debent archiepiscopi suis primatibus. Ostēdit etiā, quod nec Romanus pontifex debet uniuersalis appellari.

l Prouinciæ. Ante Christi aduētū. Ergo ante tempus Gelasij & Dionysij distinctę erāt prouinciæ. Vnde reprobatur quædam solutio, quæ ponitur x. q. iij. nec numerus. quod scilicet tunc non erant prouinciæ limitatæ. Sed dic quod prouinciæ fuerunt diuisæ, ut hic, sed diœceses non nisi a tempore Dionysij. xiij. q. j. c. j. Vel solue per illam literam, maxima ex parte. quasi dicat, non omnes.

Prouincię quo tēpore fuerūt distinctæ.

to Clemente prædecesso re nostro ipsa diuisio est renouata in capite omniũ prouinciarum, ubi dudũ primates erant legis seculi, ac prima iudiciaria potestas: ad quos, qui per reliquas ciuitates commorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatorum, uel regum confugere non poterant, uel quibus permissum non erat, confugiebãt pro oppressionibus eorũ, uel iniustitijs suis, ipsosq; appellabant quoties opus erat, sicut in lege eorum scriptum erat. ipsis quoque in ciuitatibus, uel locis nostros patriarchas, uel primates, qui unã formam tenent, licet diuersa sint nomina leges diuinæ & ecclesiasticæ poni & esse iusserunt: ad quos episcopi (si necesse fuerit) cõfugerent, eosque appellarent, & ipsi nomine primatum fruerentur. Reliquæ uero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebãt, licet maiores comitibus essent, haberent metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirẽt primatibus: sicut in legibus seculi olim ordinatum erat, qui nõ primatum, sed aut metropolitanorũ aut archiepiscoporum nomine fruerentur.

Item Anitius.

Non uocentur primates, nisi qui primas sedes tenent.

CAN. II.

NVlli archiepiscopi primates uocẽtur, nisi illi, qui primas sedes tenent, quarum episcopos Apostoli, eorumq; successores regulariter patriarchas, uel primates esse constituerũt: nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur, cui necesse sit præ multitudine primatem constitui. Reliqui metropolitani nominentur, qui alias metropoles tenent.

Item ex concilio Aphricano.

Princeps sacerdotum, uel summus sacerdos non appelletur, nisi primæ sedis episcopus.

CAN. III.

PRimæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, uel summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tãtũ primæ sedis episcopus. Vniuersalis autem, nec etiam Romanus pontifex appelletur.

Vnde Pelagius omnibus episcopis.

Nec etiam Romanus pontifex uniuersalis est appellãdus.

CAN. IIII.

NVllus patriarcharũ uniuersalitatis uocabulo unquam utatur: quia si unus patriarcha uniuersalis dicitur, patriarcharũ nomẽ cæteris derogatur. Sed absit hoc a fidelibus, hoc sibi uelle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacunque parte uideatur. Quapropter charitas uestra neminem unquam etiam suis in epistolis uniuersalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem infert indebitum.

Item Gregor. Eulogio patriarchæ Alexandrino.

De eodem.

---

a Quibus permissum. Quia modica erat summa. ij. quæstio. vj. anteriorũ. cap. illud.

b Non erat. ut clericis, qui in causis ecclesiasticis non possunt appellare ad principẽ: ut infra xj. quæstio. j. c. placuit.

c Quoties. Id est, bis ante sententiã, uel post sententiã secũdum canones. Et not. quod dicit quoties secundum leges, sed tamẽ nõ licet secũdũ leges appellare ad principem, nisi in casu ante sentẽtiam. & ita est argu. ad expositionẽ illius. ij. quæstio. vj. omnis oppressus.

d Ipsis repetit qđ dixerat.

e Formam. Argu. C. de codic. si idẽ. contra: quia diuersitas nominum debet designare diuersitatẽ rerum: ut xxj. distinctio. capitulo cleros.

f Comitibus. id est comitãtibus, uel sequẽtibus eos, uel comitatibus, i. episcopis. Comitat⁹ enim dr̃ districtus alicuius ciuitatis, ubi est episcopus. Vel hoc uult notare, quod archiepiscopus maiorẽ habet potestatẽ in prouincia & iurisdictionẽ, quam primas. Nã metropolitanus est iudex ordinarius omniũ episcoporum prouinciæ, primas tantum archiepiscopi unũ secũdũ hoc maior est patriarchis.

Comitib⁹. id est, ꝓpter comites, & propter episcopos suffraganeos.

g Nomine. arg. ex nominibus semꝑ res nominũ, id est, res significatas ꝑ nomina debere attendi.

h NVlli archiepi. Vocentur. C. de libe. causa. l. iubemus. C. de ꝓbationi. nec epistolis.

i Qui primas. sicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. supra xxj. distinctiõe cleros. Quid de Veneto? Dic ergo, quod est primas respectu inferiorum. extra de priuileg. capitu. antiqua.

k Ad fidem conuertatr̃. nã & apes accrescẽtes. vij. q. j. in apibus. de consecra. distin. v. nunquam. & iuuentus Romana excrescẽs nouã sibi ciuitatẽ ædicauit, argumẽ. C. de sacrosanct. eccle. l. iubemus. Et bene dicit conuertatur. Nam alias uix posset contingere, quod in aliquo loco intãtum excresceret populus, ut primate indigeret: ut xxxiiij. distinctio. cap. fraternitatis.

l Constitui. Argu. intra parochiã alicuius non debere cõstitui ecclesiam nisi multitudo fidelium excreuerit. Sed nũquid illo inuito cuius est parochia, poterit hoc fieri & irrequisito? Nõ, ut xvj. q. j. multis cõcilijs. & xvj. q. j. felix. & c. sequen. Sed si requisitus nollet cõsentire. nõ minus tamen fieret per maiorẽ, scilicet ꝑ papã. extra de eccle. ædifi. ca. iij. ei⁹ tamẽ cõsensu primo reqsito. Et no. quod huiusmodi requisitio faciẽda est, cũ ille locus esset, in quo excreuit multitudo fidelium iam deputatus alicui episcopatui: alias non.

m PRimæ. i. patriarchalis.

n Vniuersalis. Hęc est tertia pars distinctionis, in qua dicitur, quod papa non debet uocari uniuersalis. Ioannes de Fant.

Appellare an̄ sententiã secundũ leges non licet.

Adde quid sit comitat⁹, & in quo differt a ciuitate, districtu uel territorio, textũ in l. j. C. quãdo imper. inter pu. & vi.

Comitatibus. Metropolitani iurisdictio. Primatis iurisdictio.

Imo apostoli nũquã nouerunt primates uel p̃riarchas nec maiores epĩs, ut patet apud sctũm Ignatiũ sãcti Ioannis discipulum.

Multitudine crescẽte multa fiunt.

Sedis. Scilicet cuiusq; ꝓuinciç primatialis uel archiepalis, ut patet ex tenore cõcilij.

Pelagi⁹. Scilicet secundus, ꝗ se quoq; cõprehendit, ut patet in tex. cõtra Ioã. Constantinopolitanum epm̃ qui synodo ibi facta fauẽte imperatore Mauritio se uniuersalẽ patriarchã noĩauit, papatum ibi erigẽ cupiẽs ubi erat sedes imperij, ut patet lib. 4. & 6. epistolarum Gregorij magni, & apud oẽs historicos.

Multitudine excrescente, an possit ecclesia ĩ alterius parochia sine ipsius consensu construi.

Reprobãdo synodũ Io. epi Constãtinopolitani, ut refert Antonin⁹, charta 68. col. 4.

Ecce

Papa per suũ mãdatum an iuri alterius derogari uelit.

Adde ad hoc dubiũ, text. in l. nec auus. C. de emã. libe. & in l. iij. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. pu.

Ecce. Text⁹ huius ca. originaliter habetur libro vij. epistolarũ, indictione j. ca. xxx. col. ij. ubi hæc pulchra uerbã, & mihi loquitur (scilicet Eulogius) dicens, sicut iussistis, quod uerbum iussionis peto à meo auditu remouete: quia scio quis sum, quĩ estis, loco. n. (id est, dignitate episcopatus) mihi fratres estis, moribus prẽs. Non ego iussi, sed quę utilia uisa sunt, indicare curaui.

Alias, extra de præscrip. cũ olim.

Papã. Cõsule q̃ de hoc late scripsit idẽ Gregorius epistolarũ li. iiij. capit. 77. ca. 78. ca. 80. ca. 82. & multa notatu digna uidebis.

Ecce. Subtrahitur. Argu. quod Papa per suum mandatum non uult derogari iuri alicuius. j. xxv. q. ij. quod uero dicitis. j. ix. q. iij. nunc uero. j. xj. q. j. peruenit. s. lxiij. dist. quanto. s. lxxxv. dist. archidiaconum Florentinum. in fi. Arg. contra viij. q. iij. Artaldus. ix. q. iij. conquestus. in fin. sic extra de offic. delega. super eo. ubi dicitur, non est intentionis nostræ alicui derogare per rescriptum nostrum. & ita argum. quod uni attribuitur, alij subtrahitur. argu. xlv. dist. disciplina. ff. de iud. cũ prætor. in fin. & extra de rescrip. olim. ĩ fi. lxxxv. distinct. archidiaconum. argu. nemini consulendum cum alterius iactura: ut infra xj. q. iij. si quis uero not.. xxij. q. ij. primum. xiiij. q. v. denique.

Præbetur. Non enim debent plus esse subditi, quam expedit. ij. q. vij. admonẽdi. nec prælati ita humiles, ut contẽnãtur. lxxxvj. dist. quando. ff. de offic. præsi. obseruandum.

Non negatur. Sic. C. de cad. tol. l. j. §. ultimo. C. de nup. imperialis. in prin. Nec enim publice prodest, &c. C. de senten. præfec. prætorio. l. j.

Negat se hoc esse. Id est, esse de uniuersitate, cum tamen Romana ecclesia non sit uniuersalis, licet sit de uniuersitate. Ioannes.

CAN. V.

Ecce in præfatione epistolæ, quam ad meipsum, qui prohibui, direxistis, superbæ appellationis uerbum uniuersalẽ me papam dicens imprimere curastis, quod (peto) mihi dulcissima sanctitas uestra ultra non faciat: quia uobis subtrahitur, quod alteri plus quàm ratio exigit, præbetur. Ego non uerbis quæro prosperari, sed moribus: nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus nanque est honor, uniuersalis ecclesiæ: meus honor, est fratrum meorum solidus uigor. Tunc ego honoratus sum, cùm singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim uniuersalem me papam uestra sanctitas dicit negat se hoc esse, quod me fatetur uniuersum. sed absit hoc: recedant uerba, quæ uanitatem inflant, & charitatem uulnerant.

Piscopos. Hæc distinc. diuiditur in quinq; partes, & loquitur de pallio, quod est pontificalis officij plenitudo: & ideo posuit in fine. In quarum prima parte dicitur quod metropolitanus sine pallio ordinare episcopos non debet. & hoc probat per cap. seq. Secunda ibi, Prisca. Tertia ibi, Causarum. Quarta ibi, Pallium. Quinta ibi, Priuilegia. Io. de Fant.

Episcopos. Hic intitulatur 100. dis. & quia fecerat mentionem de primatibus & archiepiscopis, & eorũ dignitas uidetur esse imperfecta sine pallio, ut extra de elec. significasti. ideo specialiter tractat de pallio, ostendens quod nisi habeant pallium, non possunt episcopalia exercere officia. Ponit etiam intra quod tempus debeat peti & dari: quia intra tres menses: & quibus, quia benemeritis & fortiter postulantibus, & quo tempore sit eo utendum, ut in alio tempore uti eo non posit: quia tantum in celebratione missæ nisi plus ex priuilegio alicui concessum sit, ut in alio tempore uti posit. Et qualiter sit dandum, quia cum donatione noui priuilegij, uel renouatione ueteris. j. ea. optatum.

Voniam quidam. Fidem, id est, fidelitatem, uel etiam symbolum: ut j. ea. optatum.

Humilitas nimia prelatorũ contemnitur.

Singulis legũ adminicula denegari.

Archi. Pallium quid confert. & qñ peti debet.

Vt j. eadem. c. prisca.

Archiepi palliũ nõ petẽtis negligentiã qs supplere debet.

Quidã dicunt, ꝙ ista decr. nõ tenet. Sed dic ut not. extra de trãsla. c. j. in gl. pe. Arch.

DISTIN. C.

Piscopos autẽ ordinare ante pallium acceptũ: nec archiepiscopo, nec primati, nec patriarchæ licet. Quod ex authoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi.

Ait enim Pelagius Papa.

Intra tres menses fidẽ suam exponere, & palliũ postulare à Romana ecclesia quisque metropolitanus studeat.

CAN. I.

Voniam quidam metropolitanorum fidem suam secundùm priscam consuetudinem sanctæ sedi apostolicæ exponere detrectantes, usum pallij, neque expetunt neque percipiunt, ac per hoc episcoporũ consecratio uiduatis ecclesijs non sine periculo protelatur, placuit ut quisquis metropolitanus ultra tres menses con-

Episcoporum. Sed quare differũt per hoc cõsecrationes episcoporũ, cũ ecclesia uacãte cõprouinciales epi aliquem cõsecrare in epm posint: ut lxiiij. di. quia. extra de ele quia diligẽtia? Itẽ etsi ipse non habeat palliũ. tamẽ alijs mãdare posset cõsecrationem: ut extra de ele. suffraganeis. Ad hoc potest dici, qđ illud c. loquitur quando electus est in mora petẽdi palliũ, s. post tres mẽses elapsos, uñ ipse alijs nõ potest cõmittere cõsecrationẽ: nec etiã túc suffraganei sui possunt cõsecrare aliquẽ: ut per hoc maior rubor incutiat electo cum uiderit suum suffraganeũ cõsecrari ab extraneis: quia non multũ curaret si à suis consecraretur. Sed usq; ad tres mẽses antequã sit in mora petẽdi pallium satis uidetur, quod prouinciales episcopi possunt epalia iura supplere: cum semper uicini epi suppleant defectũ alicuius uacantis ecclesiæ: ut vij. q. j. pontifices. lxv. di. si forte. Sed ipse electus licet sit consecratus, iura episcopalia non põt exercere ante receptũ pallium: nec uirgines cõsecrare: nec ordinare clericos, nec synodum celebrare, ut extra de elect. qđ sicut. in fi. extra eo. significasti. Sed nunquid electus in archiepiscopum & cõfirmatus potest confirmare eos, qui sunt electi in episcopos? Dico quod sic. extra de elect. nosti. & c. transmissam. de trãsla. cum ex illo. imo & capitulum potest confirmare: quia supplet uicem prælati. argumen. extra de hæret. ad abolendam. & arg. de concess. præben. nulla. Sed dico quod nec capitulum supplet in hoc defectum prælati: ut extra ne sed uac. illa. licet sit ar. quod solus Papa posit. xxiiij. dist. presbyteri. extra de conces. præben. quia diuersitatem.

Electus in archiepiscopũ, & confirmatus electos in episcopos confirmat.

Viduatis. Olim: nam post confirmationem electi iã est matrimonium inter eum & ecclesiam, de transla. præla. inter corporalia. Vel dic quod uidua est quo ad episcopalia.

Tres menses. Accusatus de hoc coram Papa, alias non.

a Consecrationis. Id est, confirmationis, si ante erat episcopus.

b Post secundam. Dicunt quidam faciendam ipsi metropolitano intra alios duos menses antequam deponatur, sicut post sequitur de episcopis. Quod enim dicitur de episcopis infra, hoc exaudi de metropoli. Vnde hæc determinatio post secūdū, &c. determinat illud uerbū, careat. & secundū hoc est hic argumē. quod mora pōt purgari. Alij dicūt, quod hæc admonitio debet fieri tātummodo à suffraganeis metropolitani, ad quos (ut dicūt) trāslata ē potestas, cū metropolitan⁹ negligens existat. Si ergo suffraganei post admonitionē neglexerint consecrare, uel eligere, uicini metropolitani consecrabunt cōsilio Papæ. Sed quare aufertur capitulo potestas eligendi? Respond. Quia neglexerunt admonere suū electum ad petendū pallium: alias dico reuerti ad eos ius eligendi. Sed quare descendit ad metropolitanū, cum tantum ad Papam deuoluuntur episcopatus, ut extra de concess. præbē. & eccle. non uac. dilectus? Sed hic præcise non descēdit ad metropolitanum, sed ad Papā cū eis. uel tunc descēdit ad Papā, cum aliquis est negligēs in eligēdo.

Archiepiscopū negligētem circa pallij petitionem quis monere debet.

Prælati negligentia aufert capitulo ius eligendi.

Et est si. lxv. dis. si forte. Ioan. Hodie solus Papa facit hoc per decr. illam dilectus. B.

Hoc est falsum, ut extra de electio. ne pro defectu. ubi dicitur qd' ad proximū superiorem deuoluit in hoc casu, quod dic, ut extra lib. vj. eo. tit. quanquam.

c Cum consilio. Dicunt quidā hoc generale esse, qd' ubicunque per negligentiam unius transfertur potestas ad alium, ille non procedet, nisi prius requirat authoritatem superioris. sed hoc nego, & est speciale, alias secus. ix. q. iij. cum simus. arg. ff. de condi. instit. quæ sub conditione. §. ult.

d Vltra tres menses. Sed quare non dantur nisi tres menses archiepiscopo? ut s. eo. c. Quia maius periculum est in mora metropolitani. xlij. di. quiescamus.

e Cedat. Ergo metropolitanus potest deponere electum contra. vij. q. j. mutationes. & iij. q. vj. quamuis. extra de transla. inter. Sed hoc speciale est, ut confirmatum possit metropolitanus deponere, & hoc in odiū negligentiæ. Alius est casus xcij. di. si quis episcopus per man⁹. Tertius xxiij. di. illud. Sed certe hic non deponitur, nisi ab obtinēdo, non ab ordine, quē habet, ut extra de ac. ca. super his.

Confirmatus quandoq; deponitur.

secrationis a suæ ad fidē suam exponendam, palliumq; suscipiendum, ad Apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate: sitque metropolitanis alijs licentia post secundam b & tertiam commonitionem uiduatis ecclesijs cum consilio c Romani pontificis ordināndo episcopum subuenire. Si uerò cōsecrādi episcopi negligentia prouenerit, ut ultra tres menses d ecclesia uiduata cōsistat, communione priuetur, quousque aut loco cedat, e aut se consecrandum offerre non differat. Quòd si ultra quinq; menses per suam negligentiā retinuerit uiduatam ecclesiam, neq; ibi, neque alibi cōsecrationis donum percipiat, imò metropolitani sui iudicio cedat.

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginæ.

Honor pallij non detur, nisi meritis exigentibus, & fortiter postulanti.

CAN. II.

Prisca consuetudo obtinuit ut honor pallij, nisi exigentibus causarum meritis & fortiter f postulanti dari non debeat.

Item Ioanni Corinthiorum episcopo.

PALEA.

Nouit sanctitas tua, quia prius pallium, nisi dato commodo nō dabatur: quod quia incongruum erat, facto cōcilio ante corpus Petri Apostolorū principis, tā de hoc, quàm de eorum ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione uetuimus. Oportet ergo, ut neq; per commodum, neq; per gratiam, aut quorundam supplicationibus aliquos ad sacros ordines cō sentiatis, uel permittatis adduci.

3 Causarum uerò merita accipiēda sunt, ut & is, qui postulat, mereatur accipere, & fidei suæ professionem prius iuramento confirmet: & Apostolicis decretis, atq; synodalibus statutis se obediturū nihilominus caueat. Pallio autē nō nisi certis temporibus † & intra ecclesiam ad missarum solennia cuiquam metropolitano uti liceat.

Vnde Ioannes episcopus Giliberto Agrippinēsi episcopo.

Nisi post cōsuetam fidei professionem pallium dari non debet.

CAN. III.

Optatum tibi palliū nunc cōferre nequiuimus, quia fidei tuæ paginā minus, g quàm oporteat cōtinere reperimus: cùm uidelicet nullā in ea sanctarū uniuersalium synodorum, in quibus fidei

f Prisca. Et fortiter. Sed si fortiter postulet, nonne potest notari ambitionis? Nō. quia cum quis suo iure utatur, ꝓdest instātia. de pœ. di. j. importuna. lxij. di. ca. j. & ij. q. vj. post appellatiões.

Petendi instantia prodest.

Nouit. Causarum. Hæc ē iij. pars huius di. in qua dicitur, quod qui palliū accipit, obediētiam iurare debet, & qd' canones seruet: qd' nisi fecerit, palliū non habebit. & hoc ꝓbat tribus capitulis. Io. de Fant.

CASVS. *In hoc §. exponit Gratianus, quæ sunt merita causarum, scilicet ut is, qui postulat pallium, mereatur recipere, & fidem suam iuramēto adstringat, ut apostolicis decretis & statutis synodalibus obediat. Postea ostendit quod pallio non est utendum, nisi certis diebus, & inter missarum solēnia. Et ad hoc probandum inducit sequentia capitula.*

† Diebus

g Optatum. Minus. Arg. totum cōtractum uel rescriptū uel instrumentū nil ualere & esse irritandū, si aliqua necessaria desint in eo. ar. xxxviij. dis. cap. quæ ipsis. iij. q. ix. cap. pura. & idem facit plus quod minus, ut nona dist. si ad scripturas sacras. Argumen contra, quia superflua non uitiāt, ut de consec. dist. iiij. capsi.

Adde tex. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de eden. not. in authē. ut præpo. no. Imperator. in princi. & §. si qua. collat. v.

c.si non sanctificatur. ff.de re.iur.l. non solent.

a Mentionem.de eis conseruandis. Quid autem iurare debeat,qui pallium petit, habes extra de iureiur.c. ego. & de electio. cap. significasti.& notatur xxiij . distin. c.quanquam.

Episcopi donatio sine subscriptione nõ ualet.

b Subscriptione. Argu.donationem episcopi nihil ualere,nisi eius subscriptione firmetur, sicut cum cõcedit aliquem locũ, uel iurisdictionem alicuius loci alicui loco,uel hospitali, arg . distin.xcvj.c. bene. arg.xij. q.ij. cap.fine exceptione.& capi.cum redemptor.

c Aliquem. Argu. quẽ per alium iurare.s.distin.lxiij. cap. tibi domino. j.xvij.quęst.iiij.c. metuentes.

d Iureiurãdo. extra de iura. calum. cap . inhærentes.

Pactiones interueni re possunt in spiritualiũ donatione.

e In ea synodo, quam.Quod transmisimus. Argu.pactionem spiritualium posse interuenire & conditiones,arg. contra j.quæstio.ij.quam pio. Sed ibi intelligitur pactio & cõditio illicita . sed hæc est licita,cum ad eam nihilominus teneretur. Vel ante electionẽ nulla debet esse, sed post electionẽ. Ante cõsecrationem. potest esse, saltem licita, ut de rebus & cõsuetudine ecclesiæ, & fidei articulis, & huiusmodi obseruandis. Et hoc a maiori nõ a minori exigi põt, arg. xxviij. distin. de Syracusanæ. ut not.viij. quæst.iij. in summa.Vel dic, quod hæc dictio,si non notat hic conditionem,sed quãdam modificationem.arg.ff.de tut.l.muto.§.secundo. sic ponitur extra de elect.significasti. g imo nec dicitur conditio, eum subintelligatur.ff.de condit.& demonst. conditiones. Argu.contra. quia conditio est. Nã si dico, date illi si iurauerit : hoc est dicere, non date illi , nisi iurauerit.ff.de condit.& demonstra.quibus diebus . §.j. Ioan. Ego credo , quod honesta & licita cõditio apponi potest in collatione spiritualiũ : ut extra de elec.c.significasti.& extra de ser.non ord. eo.libentius. B.

Si,nõ semper conditionẽ notat.

Imo ibi exponit pro quia, ut no. extra de spõsa. duo.c. i. in gl.si de fornicatio. Archid.

nostræ symbolum continetur , nec decretalium pontificum Romanorum constitutorum,secundum morẽ feceras mentionẽ. a Sed nec illam propria subscriptione b munieras:nec aliquem , c qui hanc iureiurando d firmaret,miseras.

Item Gregorius Aregio episcopo Francorum.

Qui pallium desiderat accipere,prius a se amouere illicita promittat.

CAN. IIII.

e In ea synodo,quam cõtra simoniacam hæresim per fratrem & coepiscopum nostrum Syagriũ decreuimus congregari , sanctitatem uestram uolumus interesse, atque eidẽ fratri ita pallium , quod transmisimus , e tribui, si prius se promiserit illicita, quæ prohibuimus per diffinitionẽ synodi a sancta ecclesia remouere : de qua synodo omnem nobis subtiliter ordinẽ tuã fraternitatẽ uolumus scriptis discurrẽtibus f nuntiare:ut ipse , cuius nobis sanctitas ualde experta est,nos reddat de omnibus certiores.

Idem Vigilio episcopo Arelatensi.

Non nisi ad missarum solennia archiepo uti pallio licet.

CAN. V.

4 Pallium tibi transmisimus, quo fraternitas tua intra tuam ecclesiam g ad sola missarum h solennia utatur.

Item Ioanni Rauennati archiepiscopo.

De eodem.

PALEA.

Non multum temporis interuallum est, quòd quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nuntiata,de quibus uenientẽ illuc Castorio notario sanctæ ecclesiæ, cui Deo authore præsidemus subtiliter uos iudicasse meminimus. Peruenerat nanq; ad nos quędã in ecclesia uestra contra utilitatem ecclesiæ, & cõsuetudinis tramitẽ geri,quæ sola(ut bene nostis) est officij sacerdotalis ereptio. Quæ si sapientia uestra uel mansuete , uel cum episcopali suscepisset studio , non de illis accẽdi debuerat , sed oportuerat hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

Idem Ioanni archiepiscopo Rauennati.

De eodem. CAN. VI.

Contra morem quippe ecclesiasticũ est, si non patiẽtissime i tolleretur(quod a uobis absit) etiam iniusta correctio.& infra, Illud, frater charissime, non putamus tibi ignotũ,quòd pene de nullo metropolitano in quibuslibet mũdi partibus sit auditũ,extra missarum tempus usum sibi pallij uendicasse:& quod bene hanc consuetudinẽ generalis ecclesiæ noueritis uestris nobis manifestissimis significastis epistolis, quibus præceptum prædecessoris nostri Ioannis papæ nobis in subditis trãsmisistis annexum , continẽs oẽs cõsuetudines k ex

f Discurrentibus. id est,citodirectis.

g Pallium tibi. Intra tuã ecclesiam. id est, ecclesiam quamcunque tuæ diœcesis extra de usu . pal. c.j.non autem potest uti pallio alterius:ut extra eod. c.ad hæc. nec in alterius diœcesi.eo. tit. c.ad honorem.

h Missarũ . Et in synodo etiã uti potest, sed nõ potest synodum congregare añ susceptionẽ pallij : ut extra de elect . significasti.tamen cap. proxi.dicere uidetur. quod tantũ in ecclesia debeat uti pallio, nec in processione utet eo: ut extra c.j.

Archieps ante pallij susceptionẽ nõ conuocat synodum.

i Contra . Patiẽtissime . Arg.quod licet uideat iniustũ, quod præcipit prælatus, patienter tamẽ ferendum est.s.dist. xxxj.c.ante triennium. & dist. xix . ca. in memoriam. xxxiij.q.j. ca.quid culpatur.

Prælati præceptũ etiam iniustum est faciendũ.

k Cõsuetudines. Sed nunquid ualet priuilegium ita generale? Sic:Vt xix. distinct. ca. si Romanorum.Et est simile ix.q.ij.c.episcopi. xxiij. distin. c.præterea.ff.de lega.j.l. si quãdo. tamen cum hoc priuilegiũ obscure loquatur, & faciat mentionem alterius priuilegij,uel consuetudinis,ne

Priuilegium exẽplatim exhibere utrum sufficiat.

priuilegio [a] prædecessorum nostrorum concessas uobis, uestræq; ecclesiæ debere conseruari. Confitemini igitur esse aliã generalis ecclesiæ consuetudinẽ, postquam ea, quæ geritis, uobis ex priuilegio uẽdicatis. Nulla ergo nobis in hac re (ut arbitramur) poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorum etiam a tua est fraternitate seruãdus, aut si tuæ ecclesiæ aliquid specialiter dicis esse concessum, præceptumve a prioribus Romanæ urbis pontificibus, quòd hæc Rauennati ecclesiæ sint cõcessa, a uobis oportet ostendi. [c] Quod si hoc non ostenditur, [d] restat postquam talia agere neque consuetudine generali, neq; priuilegio uendicas, usurpasse te cõprobes [e] quod fecisti. & infra. Decorari pallio nolumus, forsan moribus indecori: dum nihil in episcopali ceruice splẽdidius [f] fulgeat, quam humilitas. Oportet ergo fraternitatẽ tuã si honores suos sibi quibuslibet argumẽtis stabili proposuit mente defendere, aut generalitatis usum ex non scripto [g] sequi, aut ex scriptis priuilegijs se tueri. [h] Quod si postremo nihil horũ est, alijs metropolitanis huiusmodi te præbere nolumus præsumptionis exemplum.

[5] Priuilegia quoq; semper cum usu pallij debẽt concedi.

Vnde idem Gregorius Syagrio episcopo Augustudunensi.

Cum usu pallij aliqua priuilegia debent concedi.

CAN. VII.

RAtionis ordo omnino nos admonet, ut cum usu pallij aliqua priuilegia largiri debeamus. Sed quoniã cum honoris augmento cura [i] quoq; solicitudinis debet excrescere, ut cultui uestium actionis [†] quoq; ornamẽta

---

cesse est, ut illud exhibeatur: ut lxxvj. distin. c. ieiunium. in princ. & extra de uerbo. signifi. cap. abbate. ut not. s. distin. ix. c. ut ueterum. Ad hoc dicunt quidam, quod si in hoc priuilegio inseritur totus tenor primi, non est necesse primum exhiberi, extra de iura. calum. inhærentes. C. de do. l. si donatio. ff. de do. l. ex hac scriptura. ff. de admi. tut. l. chirographis. Sed certe illud non sufficit. nam adhuc potest esse falsitas in bulla uel filo: ut extra de priuile. c. cum olim. in fin. Alij dicunt, quod si authoritate iudicis est rescriptum publicatum, non est necesse exhiberi: secus si per tabellionẽ: quia publicatio facta coram iudice fidẽ facit, licet postea perdatur: ut C. de test. l. publicati. & iudex diligẽtius singula cõsiderat, quã tabellio. Sed istis obst. extra de sent. & re iud. c. cum inter. [*] in fi. Ad hoc dico, quod sufficit si coram iudice est publicatum: ita ut non teneatur exhibere prius instrumẽtum, nisi aduersarius dicat se uelle probare falsum. Tunc enim debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides imposita: nisi iuret illud se perdidissẽ: ut C. de fide instr. l. ult. Ioã. Hoc hodie determinatur, extra de fide instr. ca. ult. B.

[*] In uers. ueritate ubi dicit, quod oĩa gesta præsumuntur per omnia rite celebrata, si gesta a tabellione scribunt. Archi.

[a] Priuilegio. Vide qualiter argumentatur: ex quo per priuilegium hoc uendicatur: non ergo de iure communi hoc potest uendicari, quasi simul nõ possit quis inniti priuilegio, & iuri cõi, ut xvj. q. j. c. hinc est. & ff. ad munic. l. j. ff. de leg. j. l. si quãdo. Sed certe quãdoq; utitur quis & priuilegio & iure cõi: ut extra de consue. c. cum dilectus. Nec renuntiat quis priuilegio militari, licet utatur iure cõi, ut ff. de mili. testa. l. iij. sic ff. de priuile. cred. l. antepenul. xxiij. dist. ca. quãquam. in princi. Sic iuri cõi & etiam consuetudini potest quis inniti: ut extra de cẽsi. c. sopitæ. & xcv. dist. c. olim. Ioan. Sed certe quicquid quasi dicat Ioã. non dicitur priuilegium de eo, quod competit de iure communi: cum priuilegium sit lex priuata. s. dis. iij. c. priuilegia. nec illa decre. de consue. c. cum dilectus. contradicit, imo cõcordat, cum confirmatio ad priuilegiũ, & electio ad ius commune pertinere dicatur. extra de elect. c cum inter. ad fin. Ber.

Priuilegio & iuri cõi licet quandoque inniti.

[b] Omnium. Vide qualiter argumentatur: ex quo aliæ ecclesiæ utuntur tali consuetudine: ergo & ista debet uti eadem. arg. simi. extra de censi. c. ex parte. Sed huic argumento posset responderi, quod consuetudo aliarum ecclesiarum non derogat consuetudini istius: ut s. xij. dist. c. illud. & extra de capel. mo. c. dilectus. circa finem.

Consuetudo ecclesiarũ põt esse uniformis.

[c] Ostendi. Hoc est contra tres regulas. Vnã, quod tenetur possessor dicere titulũ suę possessionis. hoc est cõtra id ij. q. v. c. j. Aliã, quod ab eo, qui ius negat, non requiritur probatio, quod est cõtra id. ff. de prob. l. ab ea. Tertiam, quod actore nõ probante reus non absoluitur. vj. quæst. ul. actor. [*] sz hoc est ideo, quia præsumptio contra ipsum facit.

Tres regulæ notabiles.

[*] Cõcor. text. in l. qui accusare. C. de edendo.

[d] Non ostendit. Qui enim priuilegiũ allegat, debet probare & ostẽdere. extra de priuil. c. porro. & ca. seq. & cap. pastoralis. Nullus tamẽ tenetur edere, nisi illũ articulũ, qui facit ad rẽ. extra de fide instru. c. contingit. Licet alias nemo posset iudicare de priuilegijs sedis apostolicæ. extra de iudi. c. cũ uenissent. tamẽ qui defendit se per tale priuilegium, oportet ut illud exhibeat: ut extra de fide instr. c. accepimus. Sic ergo canonicus, qui possidet duas præbẽdas, cũ de iure non possit eas possidere, si cõtra eũ agatur, ipse tenet probare qualiter habet: secus si conueniatur super prima tãtum. Dicunt tamen quidam, quod canonico indistincte incumbit onus probandi, scilicet institutionem suam. extra de appel. c. personas. arg. extra de procur. c. ex insinuatione. arg. ij. q. j. c. legum.

Canonicus de cõi iure nõ potest duas præbẽdas possidere.

[†] Adde actionem hic capi pro actu. si. in l. j. ff. de offi. præf. urb. Alexan. & in l transactiones. C. de trãsact. & in authẽ. hoc ius. C. de sacro san. eccle.

[e] Te comprobes. Nonne præscriptione posset iste se tueri? Non: quia nullum ius proditum est, quo talia a talibus taliter possideantur. & quod de iure communi non possidetur, nec præscriptione acquiritur ut hic, & xciij. dist. c. illud. & cap. peruenitur.

[f] Splendidius. Sic nihil est splendidius in principe quam recta fides. C. de summa trini. l. inter claras.

Fides recta ĩ principe splẽdet.

[g] Ex non scripto. j. xxv. q. ij. c. institutionis. s. distin. j. c. consuetudo.

[h] Tueri. s. distinct. xj. c. catholica. argu. contra. Solu. onus potest quis inducere sibi ex consuetudine, non honorem. viij. q. j. c. in scripturis.

Priuilegia. Hæc est quinta pars huius distinctionis in qua ostendit Gratianus, quod priuilegia cum pallio sunt concedenda.

[i] RAtionis. Cura. Arg. ad quẽ pertinet honor, & onus

onus:ut di.lvj. dominus noster.di.lxxxvj.c. fratrem. di.xiij.c.nerui.xl. di.ante omnia di.xxxv.c.ecclesiæ. Nam dicit lex, quod utilitas per dignitatem augmẽtatur.ff.de iudic.l.si longius.in fine. ff. de dona. l. filius.§.j.

Dignitas augmẽtat utilitatẽ.

a Subiectorum. s.lxxxvij.dist. c.j. & c.diuinæ.

b Pallium. Vices.Per priuilegiũ fecerat eũ legatum suum, sicut suus prædecessor fuerat. Vel iõ dicit, quia omnes uocantur ab eo in partem solicitudinis,non in plenitudinem potestatis: ut ij.q.vj.c.decreto. Vel prius erat legatus,sed esse desijt factus archiepiscopus.ar. ff.de arbit.l.non distinguemus.§.j.

c Scriptorũ uestrorum.Ordinatum à suis episcopis:nam hoc est regulare: ut à suis suffraganeis consecretur archiepiscopus.lxiij. distin. c. quanto. & potest perpendi ex hoc c. & s.e.c.quoniam. & lxiiij.dis. c.quia quod metropolitanus etiam sine licẽtia summi pontificis potest consecrari, & ad Papam nõ spectat (ut uidet) nisi datio pallij. Alij dicunt istud obtinere,ubi metropolitanus habet primatem,uel cum hoc habet ex consuetudine. Hodie tamen uult Papa, quod petatur ab eo confirmatio cũ pallio: ut extra de electio. capi. quod sicut:ut dixi lj. di. capi.ultimo.

Archieps à suis suffraganeis cõsecrat.

d Atque priuilegia. Ista priuilegia fuerunt personalia,& transferunt cum persona. ff. de regulis iuris. l. priuilegia.& extra de institutio.cap. cum uenissent. Sed licet transeant cum persona, tamen debent concedi successori cum petierit, & fit iniuria ei, nisi concedatur sibi: beneficium tamen est, si ei conceditur. ff.de aqua quoti.& æsti.l.j.§.penult. Nam si impetraui,ut ducam aquam de flumine publico per prædium meum,& uendo tibi prædium, priuilegium non transit ad te: sed tñ impetrabile est à te, & iniuria fit tibi, si non concedatur. Sed tamen multa potest iudex & debet facere ad quæ compelli non potest.ff. de iudic. l.non quicquid.C. quomodo & quando iudex.l.j.

Priuilegia quædã licet personalia, transeunt ad successores.

cõueniant,oportet ut enixius in cũctis studijs se uestra fraternitas exerceat, & circa subiectorum a actus sit cura uigilans.

Idem Ioanni episcopo primæ Iustinianæ Illyricæ.

Vsus pallij concedatur,et antiqua priuilegia innouentur.

CAN. VIII.

Pallium uobis ex more transmisimus, & uices b uos Apostolicæ sedis agere, iterata innouatione decreuimus.

Idem episcopis Epiri.

De eodem.

CAN. IX.

Scriptorum uestrorum insinuatio, fratres charissimi, patefecit Andreã Nicomedianæ ciuitati episcopũ Deo propitio solenniter ordinatũ, c cui pallium nos direxisse cognoscite:atque priuilegia d cuncta concessisse, quæ prædecessores nostri eius prædecessoribus contulerunt.

DISTIN. CI.

N una autẽ puincia duo metropolitani esse nõ debent:sicut in Calcedonensi concilio legitur statutum esse.

Duo metropolitani in una & eadẽ prouincia esse non debẽt.

CAN. I.

Peruenit e ad nos, quòd quidam præter ecclesiasticas ordinationes affectantes potentiã, per pragmaticum sacrum f unam g prouinciã in duas diuidant, ita ut ex hoc inueniantur duo metropolitani episcopi in una h eademq; prouincia esse.Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale i attentari à quolibet episcopo:eos uerò qui aliquid tale tentauerint,cadere de proprio gradu.

Hactenus de electione, & ordinatione catholicorum clericorum tractauimus. Nunc ad simoniacorum ordinationes transeamus. Et ut facilè liqueat, quid super hac hæresi sanctorum patrum decreuit authoritas, causa deducatur in medium: cuius negotium & de sciẽter à simoniacis ordinatis, & de ignoranter à simoniacis consecratis, & de ordinationibus, quæ per pecuniam fiunt, contineat.

N una autem.

e Peruenit. Supra distinct. decima capitu. primo.

f Pro pragmaticum sacrum. Id est, principis rescriptum. Pragma enim causa dicitur. Vnde pragmatica sanctio dicitur causa in consistorio principis uẽtilata coram proceribus sacri palatij, & constitutio principis facta ex cognitione causæ dicitur pragmatica sanctio. Ioan.

g Vnam. Nam ex quo princeps diuidit, duæ sunt prouinciæ.ff.de officio. asses. l. si eadem.

h In una. Quod fieri non debet, nisi excrescat multitudo populi:ut supra xcix. distinctione capitu.nulli. Ioan.

i Tale. Argumentum quod licet princeps legitimet aliquem, non tamen erit legitimus quo ad ecclesiam, & ita erit legitimus quo ad unum forum, non tamen quo ad aliud.ad hoc facit x.dist.cap.j. & xv. q. iij. sane quis.§.cum autem.

Cõcor. text.in §. sed quod principi. uersi. plane. cũ gl. in uer. per sonales.in sti.de iure naturali.

Sacrũ. Tex. concilij actio ne 15. ca. xij. habet pragmaticam formã, quod idẽ est. initio.n. arbitrio principis designabãtur metropoles, sed designatæ nõ debent factiõe & obreptione archiepiscoporũ mutari,ut hic.

Pragmatica sanctio. Sequuntur docto. in c.p uenerabilẽ. per illum tex. extra q. filij sint legiti. & Cy. in authẽ.ex cõplexu. C. de incest. nupt. & Bar.in l.q. in prouincia. de ritu nupt.

DECRETI SECVNDA PARS

QVAE PROLIXA ET IVRIDICA SERIE CAVSAS COMPLECTITVR trigintasex, intermisto de Pœnitentia tractatu, septem Distinctiones continente.

Vidã a habens filium obtulit eũ ditißimo cœnobio, exactus ab abbate & à fratribus decẽ libras soluit, ut filius susciperetur: ipso tñ (beneficio ætatis) hoc ignorante, creuit puer, & per incremẽta tẽporũ & officiorũ ad uirilem ætatem & sacerdotij gradum peruenit: exinde suffragantibus meritis in episcopum eligitur: interueniente obsequio & paternis precibus, data quoque pecunia cuidã ex consiliarijs archiepi, cõsecratur iste in antistitem, nescius paterni obsequij, & oblatæ pecuniæ. ꝓcedẽte uerò tẽpore, nõnullos per pecuniã ordinauit: quibusdã uerò gratis benedictionem sacerdotalem dedit. Tandem apud metropolitanum suum accusatus, et conuictus, sentẽtiam in se damnationis accepit.

1 *Hinc primùm q̃ritur, an sit peccatum emere spiritualia?*

2 *Secũdò, an pro ingressu ecclesiæ sit exigẽda pecunia? uel si exacta fuerit, an sit ꝓsoluẽda?*

3 *Tertiò, an ingressum, uel præbendas ecclesię emere, sit simoniacũ?*

4 *Quartò, an sit iste reus criminis, quod eo ignorante pater admisit?*

5 *Quintò, an liceat ei eẽ in ecclesia, uel fungi ea ordinatione, quã paterna pecunia ẽ assecut⁹?*

6 *Sextò, an illi, qui ab eo iam simoniaco ignorãter ordinati sunt, abijciendi sint, an non?*

7 *Septimò, si renuntians suæ hæresi sit recipiendus in episcopali dignitate, uel non?*

QVAESTIO I.

a g3 *Vòd autẽ spũalia b emere peccatũ sit ꝓbatur multis authoritatib⁹. Ait enim Leo Papa.*

a Vidam. Quia hic tractaт de simonia, uideamus q̷d sit simonia, & uñ dicatur, q̷bus modis contrahat, q̷s ad accusandũ, uel testificandũ in tali crimine admittat, quæ pœna imponat, quæ dispensatio circa tales admittat. Simonia. n. est studiosa 1 cupiditas, uel uolũtas emẽdi uel uẽdẽdi aliq̷d spũale: ut ĩ.ea.ca.q̷ studet 2 nec oportet addi, uel annexũ spũali, ꝑꝑ illđ c.ĩ.q.iij. ca. si q̷s obiecerit. Videt tñ ꝙ hoc addi debet.ar. ex̃. de iu.pa. de iure. licet quidã dicãt ius patronatus spũale esse, & male. De fructibus ṽo nõ ẽ qõ, q̷a ẽt dari porcis & uẽdi pñt, ut extra ne præla.ui.su.c.fi. & de emp. & uen. ca. cõstitutus. Dicitur aũt simonia à Simone mago, qui primo in nouo testamẽto huius sceleris author extitit. Sicut.n. Giezi ĩ ueteri testa. uoluit uẽdere sanitatẽ Naamã Syro, sic & iste uoluit emere donũ Dei. uñ Giezi ticus est, dicẽdus q̷ uẽdit gratiã Simoniacus q̷ emit. uñ simoniaci sunt appellãdi emptores. Contrahit aũt tribus modis, à manu, ab obsequio, & à lingua, ut ĩ.e. sũt nonnulli. Et cõtrahit q̃nq; ex ꝑte dãtis, qñ q̷ue ex parte accipiẽtis, qñq; ex utraq;, qñq; ex neutra. ex̃. de simonia. & si q̃ones. & no. ĩ.e.q.v.c.j. Admittit aũt q̷libet cõtra simoniacũ, sicut in crimine læsæ maiestatis. xv.q.iij.c. sane si tñ clericus accusat, cũ distinctione admittit laicus, s. si est bonæ famæ, cõtra eũ: nõ tñ scđm distinctionẽ, ex̃. de simo. c. ꝑ tuas. ij.q.j.c. in primis. in fi. Imponit aũt eis pœna quadruplex, q̃nq; excõicatio, qñq; in monasteriũ detrusio, ut ĩ.ea.c. reperiunt qñq; spoliatio omniũ bonorũ: ut xxiij.q.v.c. de liguribus. qñq; depositio: ut hic, & in multis capitulis. Clerici.n. deponunt: ut ĩ.e.c. statuimus. & sunt ĩfames: ut ĩ.e.q.iiij.c.fi. & accepta tenent restituere. ex̃. đ simo. c. đ hoc. ĩ.e.q.iij.c. si q̷s dator. Dispẽsat autẽ circa tales, qñq;, ut laicã habeãt cõionẽ: ut ĩ.e.q.vij.c.j. & ministrãt qñq; ĩ minoribus ordinibus cõstituti: ut ĩ.e.q.v.c.j. qñq; remanẽt in acceptis. ĩ.e.q.vij.c. saluberrimũ. Quis aũt ualeat dispẽsare, hẽs. ĩ.e.q.v.c.fi. Ioan.

Vod aũt. Hæc q. diuidit in xv. ꝑtes in quarũ prima ꝓbat xvj. autho. ꝙ ꝓ ministerijs ecclesiasticis nihil đbet dari. Io. de Fã. Secũda ibi, Quia ergo, Tertia ibi, Sed obijcit. Quarta ibi, Itẽ opponit. Quinta ibi, Sed obijcit. Sexta ibi, Sed notãdũ. Septima ibi, Patet ergo. Octaua ibi, Ex his. Nona ibi, Sed notandũ. Decima ibi, Nemo. Vndecima ibi, Hoc ergo. Duodecima ibi Ex his. Xiij. ibi, Sicut ergo. Xiiij. ibi, Quia ergo. Xv. ibi, Quolibet. Io. đ Fã.

b Spũalia. Spũalia aũt dicunt tribus modis. Vno modo dicunt gratiæ uirtutũ, & dona Dei. Hæc non pñt emi, uel uẽdi quantũ in eis. Nõ.n. cõferuntur, nisi gratis. ĩ.e.q.iij.c. saluator. & hic c.j. Q̃nq; dicit dignitas ordinis, & omne sacramẽtũ ecclesiasticũ ꝑter mr̃imoniũ. Itẽ & oĩa iura ecclesiastica spũalium rerũ: ut administrationes, præbẽdæ, ius decimarũ, cœmeteria, ordo. Hæc uendita trãsferuntur quo ad characterem tantum, non quo ad uitæ meritum.

Simoniæ diffinitio.

1 Hoc apponit ad excludendum uolũtatẽ, quæ signis exterioribus nõ declaratur, quæ ab ecclesia non punitur: q̷a eius probatio nõ habet. xxij.q.v.ca. ult.

2 Adde, ꝙ ubicũque in spũalibus quis inuitat ad lucrũ, est simonia. no. Bar. in l. Titio cẽtum. ff. de condit. & demon.

Simonia dicit à Simone mago.

Simonia tribus modis cõtrahitur.

Simoniacum quilibet potest accusare.

Simoniacis quadruplex pœna imponitur.

Spiritualia tribus modis dicuntur.

Res ſacræ poſſunt uendi.

meritum de facto enim non de iure procedit in talibus uéditio. Quandoq; ipſæ res ſacræ, ut uaſa, & oĩa utenſilia hæc bene uenduntur clericis, uel laicis conflata, & contracta: ut x. quæſtio. ij. c. hoc ius. In ſumma ergo ſcias, quod pro ſpiritualibus, incorporalibus: ut ſunt beneficia & ordines, quãdoq; munus datur pro digno. nec eſt peccatũ, ſi eſt munus à lingua. ȷ̃. e. c. filium. ſed & obſequium tẽporale, dum tamẽ ſine pactione, extra de cleri. non reſid. decætero. De ſpirituali obſequio quin quãdoque dari poſsit non eſt quæſtio, etiam ex cõuentione, extra de præb. ſignificatum. imo ſemper præmiũ aliquod debet interuenire ſpeciale, ſ. meritum hominis. Talis. n. ſimõia ſpiritualis non reprobatur: ſicut nec ſpiritualis uſura. arg. xxiiij. q. j. c. aduocauit. Pecunia autem pro ſpiritualibus incorporalib⁹ nunquam interuenire debet, niſi in quinq; caſibus. In matrimonio. ȷ̃. eo. quicquid. xxxij. q. ij. c. honoratur. In operis ẽt quas clericus nõ debet, ut ſi ſacerdos locat opas ſuas p annũ. arg. extra ne prælati uices ſuas. c. ult. xij. q. ij c. charitatem. Idem eſt etſi ſint debitæ, duntamen ius dicat aliquid dandum. arg. x. q. iij. c. relatum. extra de ſimo. c. cum ſit. Item pro ſalutæ æterna, & peccatorum remiſsione. de pœ. di. j. c. medicina. xiij. q. ij. c. animæ. Item ſecundum quoſdam pro iure ſibi competente, ne uexetur in eo. ȷ̃. e. q. iij. c. quæſitum. extra de uſur. c. j. & extra de ſimo. c. dilectus. Spirituale autem pro ſpirituali permutari poteſt. extra de rer. permu. c. ad quæſtiones. Pro ſpiritualibus autem corporalibus pecuniam dare nõ eſt ſimonia, ut pro calice, pro libro. xij. q. ij. c. aurum. niſi inueniatur prohibitum, ut in eccleſia, in cœmeterio & chriſmate, ut ȷ̃. e. c. placuit.

Dari aliquid pro rebus ſpiritualibus incorporalibus an liceat.

Mat. 10. a

Pecunia pro ſpiritualib⁹ interuenire poteſt in quinque caſibus.

Simoniaci gratiam non præſtant, quam uendere quærunt.

CAN. I.

Gratia [a] ſi non gratis [b] datur uel accipitur, [c] gratia [d] nõ eſt. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiã quæ maximè in eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt Si autem non accipiunt, non habẽt. Si autem non habent, nec gratis, nec non gratis, quicquam dare non poſſunt. [e] Quid ergo dant. profectò quod habent. Quid habent? ſpiritum utique mendacij. [f] Quo modo hoc probamus? quia ſi ſpirit⁹ ueritatis (teſtante [g] ipſa ueritate, de qua procedit) gratis accipitur, procul dubio ſpiritus mendacij eſſe conuincitur, qui non gratis accipitur, uel datur.

Item Grego. Syagrio epiſcopo Auguſtudunen.

[a] Gratia. Id eſt, donum ſpiritus ſancti, uel eccleſiaſtica dignitas, uel ordo.

[b] Si non gratis. Sine munere aliquo non debito.

[c] Accipitur. Arg. contra xxiij. q. iiij. c. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

[d] Gratia. Id eſt, cum gratia, id eſt, cum charitate, id eſt, non confertur gratia, niſi gratis, &c.

Nemo dat quod nõ habet.

[e] Poſſunt. Ar. quenquam non poſſe dare q; non habet j. q. vij. Daibertum. ff. de reg. iu. l. nemo. de conſe. di. iiij. c. quomodo. ȷ̃. e. q. qui perfectionẽ, de conſe. di. iiij c. ſolet. Contra, creditor diſtrahit pignus, cuius dominium non habet. Vnde arg. contra. ff. de acqui. re. do. l. non eſt nouum. & extra de elec. c. ſuffraganeis. Io. Sol. generale eſt quod nemo de iure dare poteſt, quod non habet. ſed fallit in certis caſibus. B.

Diabolus eſt pater mẽdacij.

[f] Spiritum utique mendacij. i. effectum diaboli, qui pater eſt mendacij: quia iſti ſunt mendaces, cum ſint hæretici & omnis hæreticus mendax eſt. ȷ̃. e. c. ſi quis inquit. uel dic ſpiritũ. i. characterem ſine executione.

[g] Teſtante. Cum ait, Gratis accepiſtis, gratis date, & c. arg. à contrarijs. cõtraria enim cõtrarijs opponũtur. ſ̃. diſt. ix. c. j. & xxv. q. ij. c. deceſſorum. & xxiiij. q. ij. c. ſane. xxxij. di. c. hoſpitiolum. v. q. vj. c. delatori. & de pœ. diſt. ij. c. j. & uide quod not. viij. q. j. ſciendum. iuxta finem.

Cõtraria cõtrarijs opponuntur.

Inaniter ſacerdos dicitur, quicunque ſimoniacè ordinatur.

CAN. II.

Qvicunque ſtudet [h] per pretij dationẽ ſacrum ordinem accipere, ſacerdos non eſt, ſed inaniter tantummodo dici concupiſcit. [i]

Item in regiſtro.

Spolietur honore qui eccleſiam per pecuniam obtinet.

CAN. III.

Presbyter ſi per pecuniam eccleſiam obtinuerit, non ſolùm eccleſia priuetur, ſed etiam ſacerdotij [k] honore ſpolietur: quia altare, & decimas, & ſpiritum ſanctum [l] emere, uel uendere, ſimoniacã hæreſim [m] eſſe nullus fidelium ignorat.

De eodem.

CAN. IIII.

Benedictio illi in maledictionem cõuertitur, qui ad hoc, [n] ut fiat hæreticus, promouetur.

Voluntas ſola facit ſimoniacum.

[h] Qvicunque ſtudet. Hic ergo ſola uolũtas facit hominẽ ſimoniacum, ut ȷ̃. e. c. reperiuntur. & q. iij. c. non ſolum. ſicut ſpes ſola facit hominẽ uſurariũ, ut xiiij. q. iij. c. j. Itẽ hic uolũtas ſine effectu ĩputat. [1] Et dicit Baz. q; huiuſmodi peccatum ſi non proceſſerit ad actum, ſola uolũtate deletur, ſicut & ſola uoluntate cõmiſſum eſt. arg. ex tra de re. iur. l. omnis. Vel intellige hoc uerbũ ſtudet, cum effectu. ȷ̃. xxxvj. q. ij. c ſi quis nõ dicã. arg. contra. ſ̃. di. lj. c. ſi quis poſt. cõtra. ſ̃. di. xix. c. Anaſtaſius. ſ̃. diſt. 50. is uero qui. contra. vj. q. j. c. ſunt plus. §. uerum. l. di. c. ſi quis poſt. Io. ſol. hodie ſola pœnitentia ſine reſignatione quæſitorum ſufficit, cum ſimonia in animo [2] gerebatur utrinque, ut extra de ſimo. c. ſi. B.

Sub & punit. & hoc ꝓbãt cõcor. q̃ ȷ̃. ꝓx pro cõtrarijs ĩducunt. De hoc nota. vj. quæ. j. ſi quis cum. Archi.

Simonia quomodo delet.

Animo. dixi ĩ tracta. uſura. circa principi.

Simoniacus duob⁹ modis poteſt conuinci.

[i] Concupiſcit. Id eſt, ex ſua concupiſcentia ſequitur ut inaniter dicatur ſacerdos.

[k] Presbyter. Sacerdotij. Hoc uerum eſt ſi in modum accuſationis eſt conuictus, ſed ſi in modum exceptionis, ſecus: ut extra de accuſatio. capi. ſuper his. [3] Item ſi in modum inquiſitionis conuincitur, tunc priuatur beneficio, & non ordine. extra de ſimo. c. dilectus. ij. Dic ut in decre. inquiſitionis. Quãdoq; etiam non priuatur omnibus beneficijs in eo caſu, ut extra de elec. c. per inquiſitionem. Item regulariter hæc uera ſunt, quod perdit priora beneficia, ſi eo ſciente fuerit data pecunia: alias ſine culpa ſua priuaretur, eo quòd eſſet legitime adeptus: ut xvj. qõ. vij. c. inuentum. Item nec ipſum beneficium, nec ordinem perdet, ſi in fraudem ipſius fuerit data pecunia: ut extra de ſimo. c. ſicut. & c. nobis. ȷ̃. q. vj. c. ulti.

[1] Ad idẽ ff. de his qui no. in fa. l. Lucius. & eſt rõ ex. de excep. c. j. §. ulti. & de ordine cog. cũ di lect⁹. in fi.

[2] Cõcor. text. in l. Mevia. cũ gloſ. ff. de lega. iij. & in l. cũ de laniõis. §. itẽ ſi fundo. ff. de fun. inſtr. & in l. Lucius. §. de collegio. ff. de leg. iij.

[l] Et ſpiritum ſanctum. Id eſt, ordinem & alia officia, quæ dona ſunt ſpiritus ſancti.

[m] Simoniacam hæreſim. Ar. ȷ̃. e. q. iij. c. altare. ȷ̃. ea. q j. c. quicunque ſacros. ȷ̃. ea. q. v. c. j.

[n] Benedictio illi. Ad hoc. i. qui ſic honorem accepit, hæreſim incurrit. Eſt. n. ut conſecutiuũ, [4] non

non causatiuum: ut dist. lxxiiij. c. consuluit. & iij. q. vij. c. infames. §. item pro his. & vj. q. j. c. ex merito. Et est simile, Lex subintrauit, ut abundaret delictũ. Simile C. de obseq. pat. præst. l. si manumissori. & ff. ad leg. Aquil. l. si ex plagis. §. j. sic & C. de iudi. l. properandum. in prin.

Item in eodem.

Partem habebit cum Simone qui cõtra Simoniacos uehementer non exarserit.

CAN. V.

Qvisquis per pecuniã ordinatur, ad hoc, ut fiat hæreticus, pro mouetur. Quisquis ergo contra simoniacam & neophytorum [a] hæresim, pro officij sui loco uehementer non exarserit, [b] cum eo se non dubitet habiturum portionem, qui prius cõmisit hoc piaculare [c] flagitium.

Item Gelasius papa.

Simonis damnatio pariter dantẽ et accipientem inuoluit.

CAN. VI.

Qvos [d] cõstiterit indignos meritis sacrã mercatos esse pretio dignitatem, cõuictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale perpetrantes: quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis (quam sacra lectio [e] testatur) inuoluit.

Item Ambrosius in libro pastorali.

Anathematis sententia dãnatur, qui simoniace ordinatur.

CAN. VII.

Reperiũtur quàm plurimi negotiatione muneris mercari uelle [f] gratiam spiritus sancti, dũ illi pretium donant, ut põtificalis ordinis sublimitatem accipiant, obliti uerborum Petri, qui dixit ad Simonẽ: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donũ dei posse pecunia possideri. Proinde quia & usitatum [g] est tantũ malum, & maiorum extat frequẽter mucrone succisum, [h] nos quoque huic uulneri cancroso ignitũ (quod superest adhuc) inijcimus [i] ferrum, decernentes omnino ut quicũq; deinceps pro accipienda diuini dignitate doni quodlibet præmiũ detectus fuerit obtulisse, ex eodem tempore se nouerit anathematis [k] opprobrio cõdemnatum, [l] atq; a participatione corporis & sanguinis Christi alienum, ex quo [m] illum constat execrabile Christo perpetrasse flagitium. Quòd si aliquis eius accusator extiterit, [n] ille, qui hunc ordinem munerum fuerit datione lucratus, & suscepto honoris gradu priuetur, & in monasterium sub perenni pœnitentia retrudatur. Illi uero, qui hac causa

Qvisquis per pecuniam.

[a] Neophytorum. quia a neophyto, scilicet a Simone ortũ habuerit, qui de nouo ad fidem cõuersus fuit: uel quia neophyti solebãt dare pecuniã ut cito promouerẽtur, quia alias non poterãt: ut xlviij. distinct. cap. j.

[b] Exarserit. ut j. ead. c. quicunq;. & c. placuit. hoc uerum est, si põt probare illud: alias nõ noceret ei taciturnitas: ut ij. q. vij. c. pleriq;. sed si nõ põt probare, facit quod dicit Augu. xxij. q. v. c. hoc uidetur. Item & si probare potest, & si timeatur scandalum, tunc faciat id quod legit xxiiij. q. iij. ca. tam sacerdos. xxiij. quæstio. iiij. c. forte.

[c] Piaculare. Ideo dicit pro iaculare, quia secũdũ leges cõparat ei, quod morte expiat. xv. qõ. iij. c. sane. v. q. vj. delatori, &c.

Qvos. Hic uacat ar. a contrario sensu. j. ea. q. iij. ca. saluator. uers. quisquis. ibi, propter sua lucra. arg. j. ead. c. si quis episcopus. argu. s. distin. lxj. c. miramur.

[e] Sacra lectio. Actuum Apostolorũ cum dixit, Pecunia tua tecũ sit in perditione. j. c. prox. & c. qui studet. & c. Petrus. Io.

Reperiuntur quam plurimi Velle. ita sola uoluntate est simoniacus. [a] hoc intelligo de uoluntate ad actum aliquem exteriorem producta: alias non est suspensus ab ingressu ecclesiæ. & sic etiã exaudi j. ea. c. qui studet. & s. ea. c. quicunque. xxiiij. dist. c. quando episcopus. extra de simo. c. tanta.

[g] Quia & usitatum. Arg. quod mos [2] non excusat a crimine. j. ead. q. iij. c. fin. arg. contra. lxiij. distinct. cap. Agathosa. & cap. quia. s. distin. iiij. c. denique. j. xxxij quæstio iiij. c. obijciuntur.

[h] Succisum. per canones.

[i] Inijcimus. Hoc dicit, quia adijcit pœnam. Vel dic inijcimus, id est, iniectum esse ostendimus, &c.

[k] Anathematis. Arg. quod ipso iure sit anathematizatus clericus simoniacus: ut j. ead. q. c. quicunque. & c. placuit. Vel dicit anathema separationem a corpore & sanguine Christi: unde subdit atque, pro, id est, &c. nã postea excõicandus est. j. ead. cap. qui studet. & quæstio iii. ca. ex multis. quod est pro quolibet mortali peccato. sed ad detestationẽ ipsius [4] dicit, qđ gñaliter intelligitur. Hoc tñ est speciale in notorio crimine fornicationis & simoniæ, quod suspensi sunt: ut dist. xxxij. ca. præter hoc. §. uerũ. Sed argu. tñ est, quod simoniacus nõ sit ipso iur suspẽsus. extra eo. cap. ex tuæ. Dicas ergo ꝙ oĩs peccator occultus suspẽsus est quo ad seipsum: ut j. ead. cap. sacerdotes. Sed simoniacus suspẽsus est quo ad se, & quo ad alios: ut extra de simo. c. tãta. Et hoc uerum est de illo, qui emit ordinem. talis. n. pœnitere non põt, cũ rẽ furtiuã habeat, ut iiij. quæstione vj. capit. si res.

[l] Condemnatum. a statutis patrum ipso iur ex gñe delicti. iij. quæstio. vij. capi. infames. §. porro.

[m] Ex quo. quasi dicat, ex eo tempore sit excõicatus, uel sciat se cõdemnatum, ex quo tẽpore cõstat uobis, &c. quasi dicat. ex eo tẽpore sit excõmunicatus, uel sciat se condemnatum. ex quo tempore perpetrauit crimen. & est simile in crimine læsæ maiestatis. argu. C. ad legem Iuliam maiest. l. quisquis. uersicu. donationes, &c. Et ita illud uerbum ex quo, determinat uerbum perpetrasse. & secundum hunc intellectum etiam occultus simoniacus suspensus est. Vel determinat hoc uerbum constat: & tunc est sensus, ex quo constat eum simoniacum, tunc demum erit suspensus. hoc ultimum dicebat Martinus Hispanus.

[n] Extiterit. Hoc uerum est, si potest probare illud alias non nocet ei taciturnitas, ut ij. q. vij. pleriq;. Sed si non potest probare, faciat quod dicit Augustinus xxij. quæstio. v. hoc uidetur. Item & si probare potest.

[1] Taciturnitas, nec reuelare tenet, nec in cẽsuras incidit, Ange. clauaſ. xl. denuntiatio. Taciturnitas in non puniendo simoniacũ nocet.

Piaculare flagitiũ.

Sacra lectio.

Simoniacus an quis fiat sola uolũtate,

[2] De hoc etiam s. c. quicũq; & dicã. j. ca. eos. ibi uideas. Archidia.

[3] Mos. Sed an a pœna gl. Ant. But. ca. ult. de cõsuet. Lu do. Rom. in singul. charta. j.

Act. 8.

[4] Scilicet crimine simoniæ, & sic anathema sumit hic proprie.

Simoniacus, an sit ipso iure excõmunicatus.

Peccator quilibet occult⁹ est suspẽsus

[5] Adde, an & quã do taciturnitas noceat. not. ĩ l. filius. §. inuitus. ff. de procura. glos. in l. quando. §. j. in gl. peruenit. ff. locati.

potest, & timeat scandalū, faciat id quod legit̄ xxiiij q.iij.c.tam sacerdotes.& xxiij.q.iij.c.forte Ioan.

Excōica-tus perpetuo tripliciter exponitur.

a Perpetuo. scilicet quousque emendet. si.extra de constit.c.ex literis. xxvij.q.j.c.de uiduis. arg.ij.q.v. c.quanto. Vel perpetua, id est, perpetua separatione a corpore Christi. id est, usque ad finem uitæ, etiam si ante pœniteat. & hoc est in criminis detestationem argu.ff.pro socio. l.j.uel perpetuo, i. cōtinuo. arg.ff.de serui. urb. præd.l. foramen.

b SI quis epīs. Hucusq; introduxit capi.de simonia, q̄ fit ab accipiēte. Nūc introducit usq; ad §.qa ergo.capitula tam de accipiēte, quam de dāte ordinē, uel aliud spūale per pecuniam.

Vide do. Frāc. Duare. uirū doctissimum in trac.de sacris eccl. ministr.& bn̄fi. pag. 246.

c Redegerit. Quātū ī eo est.ar. xlix. dist. c.ul.ff.de recep.arbi.l.Celsus. de conse.dis.iiij.c. quæris.

d Dispēsatorē, i. œconomū, uel quēlibet ecclesiasticarū rerū administratorē, ut p̄positū, œconomū, & uicedominū.ī.ea.c. quos cōstiterit.ī.ead.q. iij.c.saluator. H.

e Defensorē, i.aduocatū, uel iudicē uel castaldū. Hic collige q̄ castaldiā emer̄ est peccatū. nam dispensationem religiosæ domus emere est peccatum.

Castaldiā emere peccatū est.

f Vel quemlibet. id est, archipresbyterum, archidiaconū monachū, uel quēlibet officio ecclesiastico mācipatum: ut dicit ī.ea. quæstio.iij.cap.saluator.hoc exaudi per id quod legitur.xviij.quæstio.ij.ca.quidam.in authen.de sanc. episco.§.sed neque.collatio.ix.

g A dignitate.id est, a prælatura.

h Vel solicitudine.id est, administratione.

i Mediator. Item nota infamiæ isti percelluntur:ut ī.q.iij.c.ul. Hi omnes simoniaci sunt, nec recipiuntur ad testimonium, ut extra de testib.c.ueniēs. Huiusmodi autem mediator, dum tamen non participauerit, recipitur testis in crimine simoniæ.extra de simo.c.quamuis, quod tamen subaudi cum uita accusati ante talis extiterit, arg.ij.q.j.c.in primis.in fi.In alijs autem contractibus non recipitur interuētor in testimonium, nisi de uoluntate partium. in auth.de testib.§.qnoniam uero.colla.vij. Not. ergo. q̄ in criminibus nō exceptis, scilicet adulterij, & homicidij, & huiusmodi, quicunq; admittitur ad accusandum, & ad testificandum, ut iiij.q.iij. c.j.arg.à contrario sensu. Nam tantū integræ famæ admittuntur in illis, nisi propriam iniuriam prosequantur.iiij.q.vj. ca. omnibus. ī quo casu nō admitterētur ad testimoniū, ut extra de testi. c.decætero. & secūdū Hug. eadē seruatur regula in exceptis: qa nec ad accusandū, nec ad testificandū admittūtur testes, nisi sint integræ famæ, nisi accusatus antea malæ extiterit opinionis, arg. ij.q.j. c.in primis. Sed lex canonica casus in exceptis dicit. nā admittit ista mem ad accusationē cōtra quemlibet clericū, quipra uæ opinionis est.ar gu. extra de simo. c.tanta. sed nō ad testificādū, nisi aliqua præeunte præsumptione, arg.extra de simo.c licet uers.præsertim.cū alia, &c. Nā testes ī his criminib⁹ torquendi sunt.iiij.q. iij.c. si testes.§.itē si res exegerit. v. q. v. ca.illi qui.in auth.d̄ testi.§.si uero ignoti.coll. vij. Sed tormenta sine præsumptione non sunt infligenda.ex tra de regu.iu.l.cū in cōtemplatione. ff.de quæstio.l.j.C. eo.tit.l.milites. §. oportet. Nota tamen, quod nō nisi p̄eūte præsumptione admittit̄ criminosus testis ī exceptis, non tamē quilibet: quia non inimicus, non conspirator.extra, de simo.cap.licet. in fin. licet ibi ageretur non criminaliter, sed denuntiatiue. ibi etiam exaudi tales nō fuisse admissos de rigore iuris, sed secundum temperantiā æquitatis. Præterea ibi accusatus excipiebat de minoribus criminibus contra eos, quam de quo ipsi testificabantur: maxime, cum de crimine iam essent emendati extra de simo.c.per tuas. & de hoc dixi.ij.q.j.c. in primis.in fi.xv.q.iij.c.sane.Io.

Testes in criminib⁹ exceptis qui debēt admitti.

Tormēta nō sunt sine p̄sumptione infligenda.

ADDITIO. & lxxix. di. c. si quis papa. ibi uideas. Archidia.

k QVi per pecuniam. A sacerdotio. cuius nomine quilibet ordo ecclesiasticus inteligitur, præsertim sacer', ut ī.di.lxxxj.cap.si quispiam.xxiij. q.iiij. c. Gulisarius.§.ij.Vel expone à sacerdotio, id est, ab administratione temporalium.

Sacerdotium quēlibet ordinē ecclesiasticum comprehendit.

munerum acceptores extiterint, si clerici fuerint honoris sui amissione mulctentur: si uero laici perpetuo a anathemate condemnentur.

Item ex concilio Calcedonensi.

Damnatur episcopus, qui per pecuniam ordinationem facit.

CAN. VIII.

SI quis episcopus b per pecuniā ordinationem fecerit, & pretio redegerit c spiritus sancti gratiam, quæ uendi non pōt, ordinaueritq; p̄ pecuniā presbyterū, aut diaconū, uel quēlibet de his, qui cognominātur in clero, promouerit, & dispensatorē d aut defensorem, e uel quemlibet, f qui subiectus est regulæ, pro sui turpissimi lucri commodo: is qui hoc attētare probatus fuerit, proprij gradus periculo subiacebit: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione uel promotione, quæ est pro negotiatione facta, proficiat: sed sit alienus a dignitate, g uel solicitudine, h quam pecunijs acquisiuit. Si quis uero mediator i tam turpibus & nefandis datis, uel acceptis extiterit: si quidem clericus fuerit, à proprio gradu decidat: si uerò laicus, anathematizetur.

Item ex octaua synodo.

A sacerdotio est alienus, qui per pecunias ordinat, uel ordinatur.

CAN. IX.

QVi per pecuniam quenquam cōsecrauerit, uel ab alio consecratus est, alienus à sacerdotio k fiat.

Item Calixtus papa.

Nec ordinari, nec promoueri in ecclesia Dei per pecuniam aliquis ualet.

CAN. X.

SAnctorum patrum exempla sequentes, & officij nostri debito innouantes, ordinari quenquā per pecuniam in ecclesia Dei, uel promoueri, authoritate sedis apostolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis uerò in ecclesia ordinationē, uel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

Item Gregorius Nazianzenus.

De eodem.

Qui

Qui studet. Dicitur in hoc capitulo, quod qui spiritualia emit, deponi debet: nec poterit de iure communi amplius reuocari. Quod autem detestabile sit crimē simoniæ, quatuor exemplis probatᷓ. Primo exemplo Giezi, qui propter simoniam quam cōmisit, factus fuit leprosus. Secundo exemplo Iudæ, qui uēdidit redemptorem omnium, propter quod laqueo se suspendit. Tertio exemplo Simonis magi, qui propter simoniā, quā cōmittere uoluit, fuit à Petro dānatus. Quarto exemplo Christi, qui omnibus peccatoribus in templo dimissis, solos simoniacos in detestationē criminis exclusit. In fine dicit quod qui simoniaci sunt, spiritus sancti gratiam habere non possunt.

Simonia quatuor exemplis est detestabilis.

CAN. XI.

Qui studet [a] donū Dei pretio mercari, in sacro ordine, [b] nulla ratione decætero permanere, [c] aut reuocari posse dubium non est: talis à communione [d] omnibus modis abscindatur. Nam spiritus sancti donū pretio comparari, quid aliud est, quàm capitale [e] crimen, & simoniaca hæresis [†]? quod quàm detestabiliter in utroque testamēto uindicatum sit, multorum exemplis facilè apparet. Giezi [†] enim, quia gratiam sanitatis [f] Naaman Syro uendidit, eandem gratiam sanitatis Eliseo uindicante leprosus factus amisit. Iudas, [g] qui omnium redemptorem uendidit, [h] mox laqueo suspensus, eandem redemptoris gratiam non obtinuit: & meritò: quia nemo potest retinere, qđ uendidit. Simon etiam magus, cùm eandem spiritus sancti gratiam emere uellet, damnationis sententiam à Petro audiuit: Pecunia tua [i] tecum sit in perditionem: quia donum Dei existimasti pecunia possideri. Dominus etiam, ut uendentes & ementes huius gratiæ expertes ostenderet, cunctos alios peccatores per gratiam in templo dimisit, [k] singulariter uendētes & ementes increpans, & flagellans de templo eiecit: in quo uenditores & emptores suos gratia spiritus sancti constat destitutos esse & uacuos. Quos enim Christus eiecit de templo, nunquam spiritus Christi sibi faciet templum.

Item Gregorius.

Simoniaci sacerdotes esse nō possunt.

CAN. XII.

Qvicunque sacros ordines [l] uendunt aut emunt, sacerdotes esse non possunt. unde scriptum est: [m] Anathema damnati, anathema ac-

† Cōcor. tex. iūcta sua gl. l. si quenquā. C. de epis. & cler.

† 4. Reg. 5.

† Id est, Giezi peccauit: qa tūc constitutiōe uel cōsuetudine prohibitū fuit aliquid accipere in casu, in quo ipse accepit: alioqui nō peccasset. ar. xxxij. q. iiij. dixit, B.

Mat. 27.

[a] Studet. Cum effectu. uerba enim sunt recipienda cū effectu. ff. qđ quisque iur. l. j. extra de clericis non residen. ca. relatum. uel sufficit, quod det operam.

[b] Ordine. Bene dicit ordine, quia si quis emit ordinem, non potest dispēsari circa ipm, ut j. ea. ca. erga. & extra de simo. ca. nobis. i fine. nisi à patre suo eo ignorāte esset emptus ordo, tunc dispensari posset. j. q. v. c. ulti. Sed secus est in beneficiorum emptione. cum enim renuntiat quis beneficio empto, potest in illo, uel in alio tolerari: ut j. ea. q. v. ca j. & in decretali de simo. cap. ex insinuatione. Illa tamen decreta. loquitur cum à patre ipso ignorante est commissa simonia.

Simonia cōmittit, & circa ordinem, & circa beneficium.

[c] Permanere. Infra ead. c. si quis. nisi ex dispensatione. j. ea. q. c. præsentium.

[d] A communione. Nunquid pro sola uoluntate est excommunicandus quis, cum sit simoniacus? Certe non: quia ex uoluntate non scandalizatur ecclesia, nisi processerit in actum. argumen. xxiiij. q. iij. c. Deus, & dist. xxxij. c erubescant. & intellige à communione, scilicet fidelium. ab alia ab ipso iure separatus est etiam occultus: quod tenendum est, extra de simo. c. tanta. Ioan. quod forte hodie correctum est. extra de tempo. ordi. c. fi. B.

Simoniacus ex sola uolūtate non est excōicandus.

[e] Capitale. Id est, mortale, uel dignum depositione.

[f] Sanitatis. Nunquid ergo licitum est medico recipere pecuniam pro conferenda sanitate? Sic, quia illud potius dicitur honor, quam pretium: ut xiiij. q. v. c. non sane. unde non recipit pecuniam pro danda sanitate, cum illud sit gratia, sed pro labore suo. & sic magister non recipit pecuniam pro scientia, quam dat, sed pro labore uel honore: sicut propheta recipit: ut j. ea. q. capi. iudices. sic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, ut xvj. q. j. c. decimæ.

Medicus ꝓ sanitate cōferēda potest pecuniam recipere.

[g] Iudas. Sed nunquid Iudas commisit simoniam? Certum est. Et quidē plagium commisit in eo, quod liberū hominē uendidit. ff. ad legem Fla. de plagi. l. j. Simoniā etiam commisit in eo, qđ rem sacram uendidit. Dicit H. quod dominus nō potest uendere seruum iā ordinatū, commutare tamē poterit, uel alio genere contractus alienare. Quidā tamen dicūt contra, ut hic. & liiij. dist. cap. generalis.

Iudas uēdens Christū cōmisit simoniā & plagiū. Act. 8.

[h] Vendidit. No. quod dicit uendidit, & tamen iste quādo exegit munera, iam ille gratiam fuerat consecutus. & ita est argumētum contra eos, qui non exigunt ante collationem beneficij, sed post. arg. j. ea. cap. eos. & q. iij. capi. si quis obiecerit. ff. de calum. l. j. §. qui autem. Tamen quidam dicunt Giezi damnatū non pro uēditione, sed pro mendacio. qđ mihi non placet.

[i] Pecunia tua. Hoc in detestationē criminis dictū ē. j. q. iij. c. homini qui similis. §. econtra. arg. contra.

[k] Dimisit. Ar. expressum contra Baz. dicentem quod quilibet propter peccatum mortale erat priuatus introitu ecclesiæ. arg. de pœni. di. j. c. qui sanctus sacerdos. xxxiij. q. iiij. uir cum propria. Nam dominus solos simoniacos de corpore ecclesiæ eiecit, relictis alijs peccatoribus. intellige tamen hoc de illis, qui simoniam committunt in ordine accepto, licet authoritas generaliter loqui uideatur. Vnde dic cum Baz. & M. quod nec talis simoniacus, nec publicus fornicator debet ecclesiam ante pœnitentiam intrare. De hac materia notaui xxxiij. qō. iiij. cap. uir cum propria. Ioannes tamen dicit (quod etiam mihi sæpe respondit) quod peccator quilibet & etiam excommunicatus potest intrare ecclesiam causa orandi, dummodo non intersit diuinis officijs: cum non inueniatur prohibitum, extra de sentent. excommu. capi. cum nuper. H.

Peccatū mortale an priuet quēlibet ab introitu ecclesiæ.

[l] Qvicunq; sacros ordines. Quia si per pœnitentiam reconcilientur, quod tamē per pecuniā acquisierint, retinere non possunt, uel quātum ad imprecationum effectum.

[m] Vnde scriptum est. Qui offert alijs, uel accipit ab

ab alijs,ut ordinetur,excommunicatus est:ut hic, &]. eadem.c.perlatum.

a Hoc est simoniaca hæresis. Id est, sic dare uel accipere, simoniaca hæresis est. B.

b Christi corpus tradere. Id est, digne exercere officium sacerdotis.

cipienti, hoc est simoniaca hæresis. Quomodo ergo si anathematizati sunt, & sancti nõ sunt, sanctificare alios possunt? & cùm in Christi corpore non sint, quomodo Christi corpus tradere, b uel accipere possunt? Qui maledictus est, benedicere quomodo potest?

Idem,

De eodem.

CAN. XIII.

CVm liqueat hãc hæresim ante omnia c radice pestifera surrepsisse, atque in ipsa origine d sua apostolica esse detestatione damnatam, cur non cauetur? cur non perpenditur? quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promouetur.

Item Ambrosius de ministerijs.

Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert.

CAN. XIIII.

CVm ordinaretur episcopus, quod dedit, aurum fuit: quod perdidit, anima fuit. Cùm alium ordinaret, quod accepit, aurum fuit: quod dedit, lepra fuit. e

Idem.

De eodem.

CAN. XV.

c CVm liqueat. Ante oĩa. Contra de consec. dist. ij. prima. Sed hoc uerũ est post resurrectionẽ: uel ante, id est, prę omnibus alijs.

d Origine. Nota quod dicit origine: hoc uerum non est quo ad nouum testamentum. nam Iudas ante commisit. Vel dic satis fuisse in origine: quia quã cito hoc facit, fuit damnatus statim.]. ea. capit. cito.

e CVm ordinaretur. Lepra fuit. Id est, peccati uulnere se infectũ reddidit.

f GRatiã. Non meruisti. Argu. xxj. q. iiij. cap. ultimo.

g CIto. Inexpiabilis est. quo ad ordinis executionem. Vel dic quod in detestationem criminis dicitur, & sicut lepra discordiæ, quæ forte nec passiõe purgatur: ut ȝ. distinc. xc. capit. neque ad Cain. uel quia pœnitet usq; ad mortem: ut]. eadem. c. si quis.

h Moabitæ. Isti Moabitæ & Amonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Israel de captiuitate Aegyptiaca, & scirent isti, quod sitim patiebantur, obuiauerunt eis cum pane sine potu, ducentes secum Balaam Ariolum, ut eis malediceret, propter quod peccatum pręcepit dominus, ne eos factos proselytos reciperent in ecclesiam Dei usque in septimam generationem, licet secundũ aliam translationem dicatur usque in decimam, sed non contradicunt sibi. Nam descendentes per sexum masculinum non recipiebantur usque in septimam, per fœmininum usq; in decimam. Sed Hebræus dixit, quod nihil aliud erat recipere eos ad ecclesiam Dei, nisi dare eis nuptui filias suas. historiam de illis Moabitis habes xxxv. di. c. sexto die.

y Qđ Iudas simoniam cõmisit, probatur supra ea. q. studet ubi de hoc. & ibi dixi. Arch.

z Proselyti erant illi qui ueniebãt ad populi Iudaici ritũ qui nõ erant oriũdi de populo Iudaico. Archi.

i Vsque in tertiam. Id est, nisi habeant fidem trinitatis, & quatuor genera uirtutum, uel quatuor Euangeliorum.

k Multiplicis. Argumentum culpam uel dolum purgari processu temporis: ut ij. quæstione j. capitul. in primis. xxxv. qõ. viij. c. de gradib9. ff. de hære. uel act. uendi. l. uenditor. ff. de actio. & obli. l. is qui. extra de filijs presbyte. per totum. extra qui matr. accusa. poss. capit. insuper. Argumen. contra infra ea. ca. uentum. ff. deposi. l. prima. §. si rem. ff. de condictio. fur. l. quifurtum. & l. ulti. Sed rei ueritas est, qđ licet nõ possit purgari processu temporis quo ad præsentem casum, purgatur tamẽ per ecclesiæ dispensationem: ut xxiij. quæstione iiij. cap. ipsa pietas. uer. est enim. Vnde uersus. Cõposito lacte fœtẽti quæso cibate, Qui putat exclusum crimẽ per tẽporis usum. de cõsuetu. ca. quanto. in glo. solam consuetudinem.

GRatiam cùm ordinareris, non suscepisti: quia gratuitò eam non meruisti. f

Item idem de Giezi.

De eodem.

CAN. XVI.

CIto turpem sequitur lepra mercedem, & pecunia malè quæsita corpus animamq; commaculat. Vides, quia facto authoris successio damnatur hæredis. Inexpiabilis est g enim culpa uenditi ministerij, & uindicta gratiæ cælestis transit in posteros.

Denique Moabitæ h & cæteri non intrabant ecclesiam Dei usq; in tertiam i & quartam generationem, tandiu uidelicet (ut simplicius interpretemur) donec culpam authorum multiplicis k successio generationis aboleret. Sed cùm illi, qui in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in tertiam & quartam l generationem uideantur esse mulctati, profectò durior m esse uidetur sententia, qua Giezi semen usque in æternum pro cupiditate habendi prophetica authoritate damnatur, præsertim n cùm dominus Iesus Christus per lauacri o regenerationem omnibus remissionem de

l Et quartam. Hic non prosequitur Ambrosius nostram interpretationem, sed lxx. interpretũ. Vel dic, quod refert se hic ad mysticum intellectum, id est, donec habeat fidẽ trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

m Durior. Et quis dubitat scelceratius esse commissum, quod durius est uindicatum? ut]. xxiiij. q. j c. non afferamus. in fine. quod perpetuũ est licet & proprie uxoris interfector grauius puniatur: ut infra xxxij. q. ij. c. admonere. quam matricida. xxxiij. q. ij. c. latorem. Quod tamen speciale est ob frequẽtem causam factum, & ob pronam in uxores suas malitiam refrænandam: talia, quia sunt specialia, ad consequentiam trahi non debent. Io. ut xxvij. q. j. c. nuptiarum. & dist. xxvij c. si uir.

n Præsertim. Respicit id quod dixerat durior, uel incipit ibi uersus, & respicit ad literam sequentem, scilicet cur ergo.

o Per lauacri. Sine quo nemo habet uitam æternam, nisi

Culpa & dolus purgant tempore.

Facit ad hoc c. l. cũ hæres. ff. de diuer. & tẽp. præscri. & l. Papinianus. §. j. ff. de acqui. poss. & l. uitia. C. eodem.

Deu. 23. a Neem. 13.

Cõmissũ est scelceratius, quod punit durius.

Matt. 28.

nisi ꝑ Christi nomine quis fuerit baptizatus sanguine: ut xv.q.j.§.ut itaq;.de cõse.di. iiij. c.firmissime.

§. hic cõ repe-ritur.

Vt uitiorũ. Sophistice argumẽtatur. Nam idem est in idololatria, sed in prædictis nõ cõsiderat, nisi literalem intellectum.

Quia ergo. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua latenter supponit de ordinatis ab hæreticis, scilicet prę ter formam ecclesiæ: & dicit quod tales nõ recipiunt nisi ad dãnationẽ. Ioã. de Fantu.

Vi ꝑfectionem. Plenitudinẽ. Id est, executionẽ ordinis. hic interserit magister de ordinib⁹ hæreticorũ. Sz quicquid Ioan. de Fan. & alij de hac materia dixerint, istud est tenendũ, quod quilibet eps siue catholicus, siue hæreticus, siue in ecclesia, siue extra cõferat ordinẽ dum tñ cõferat secũdũ formã ecclesiæ, recipit ordinatus ordinem, licet nõ recipiat executionẽ ordinis. Similiter si taliter ordinati alios ordinent, idẽ est, & sic in ĩfinitũ: ut ĩ.ea.c. quod quidã.ix.q.j.c.ordinatiões. Idẽ dico de conficiendo corpore Chri. ĩ. ead.c. dñs declarauit. & c.nõ nocet. ĩ.de cõsec. dist.iiij.c.nõ in uobis. loquitur ergo principium capituli de his, qui ĩ forma ecclesiæ receperunt ordinẽ. Secũda pars de illis, qui extra formã, illi nihil recipiunt, nec aliqd cõferũt quia nemo daĩ ꝑt, &c. ut s̃ c.j.& ĩ.q.vij.c. Daibertum.

Et hoc usq; ad §. cõstat. ĩ. ead.

Episcop⁹ etiã hæreticus confert ordinẽ sed nõ ordinis executionẽ.

De hoc ix.q.j. ĩ summa. Sed cõtra de cõsec. dist.ij. utrũ. & c. quid sit. ubi cõtra not. Arch.

ADDITIO.

Dicit Laur. de huiusmodi hæreticis

dit peccatorum. Cur ergo Giezi semen in æternum damnatur? nisi ut uitiorũ magis, quam generis semẽ sectatores intelligas. Sicut enim qui filij promissionũ sunt, existimantur in semen bonum: ita etiã qui erroris sunt, existimantur in semen malũ. Nam & Iudæi ex patre diabolo sunt, non utique carnis successione, sed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari, Giezi lepram cũ diuitijs suis possident: & male quæsita mercede non tam patrimonij, facultatem, quam thesaurum criminũ congregauerunt æterno supplicio, & breui fructu

Quia ergo authoritate Leonis papæ simoniaci nõ nisi spiritum mẽdacij accipiunt, secundum Gregorium apud simoniacos sacerdotium non subsistit. benedictio eorũ in maledictionẽ cõuertitur, apud eos manet anathema danti et accipienti, cũ sancti non sint, nec in Christi cõstituti corpore, cum sint maledicti, nec sanctificare alios possunt, nec corpus Christi tradere, uel accipere, nec benedicere alijs ualeãt. Secũdum Ambrosium uero anathematis opprobrio condẽnãtur atq; a participatione corporis & sanguinis Christi alienantur: cum accipiatur aurũ, & lepra detur cũ inexpiabilis sit culpa uẽditi ministerij. secundum Calcedonense concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicãtur: secundum Gelasium Simonis dãnatione inuoluunĩ: secũdum Gregorium Nazianzenum in sacro ordine permanere, aut renouari nulla rõne possunt. Ab Eliseo lepra perfunduntur: a Petro in perditionẽ damnantur: a Christo uero de templo eijciuntur: quid aliud simoniacus simoniaco in sua ordinatione potest cõferre, nisi qđ Innocentius de cæteris hęreticis testatur dicens.

Qui spiritus perfectionẽ nõ habent, ipsam dare nõ possunt.

CAN. XVII.

Qui perfectionẽ spiritus sancti, quam acceperant, perdiderunt, non dare eius plenitudinẽ possunt, quæ maxime operatur in ordinationibus, quam per suam perfidiam perdiderunt. Et iterum. Qui honorem nõ habuit, honorem dare non potuit, nec aliquid ille accepit, quia nihil erant in dante: sed damnationem, quam habuit, per prauam manus impositionẽ dedit.

Idem.

Simoniacus per prauã manus impositionẽ nõ benedictionem, sed dãnationem præstat.

CAN. XVIII.

Ventum est ad tertiã quæstionẽ: quæ pro sui difficultate longiorẽ exigit disputationẽ cũ nos dicimus ab hæreticis ordinatos uulneratum per illam manus impositionẽ habere caput. Vbi uulnus infixũ est, medicina est adhibenda, qua possit recipere

multa mendacia scripta sunt & inutiliter. Io. de Fan. & Gof. dicunt qđ hæreticus, qui recipit ultimã manus impositionẽ extra ecclesiam, nõ confert, sed confundit eos. ĩ.ea.q.7.c.cõuenientibus. Archi.

Ventum est. Tres nanq; Macedones episcopi, quibus hæc scribit. Inno. iter alia fecerãt quæstiões. Prima erat utrum quis ducẽs uiduã in uxorẽ possit ꝓ moueri: uel factus clericus propter hoc debeat deponi? Cuius determinationẽ ponit. s̃. di xxxiiij.c.si quis uiduã. Scđa erat utrũ dicẽd⁹ esset bigamus, qui añ baptismũ unam, post baptismũ habuit alterã? cuius determinationẽ ponit s̃. dis.xxvj.c.deinde. Tertia qõ erat, an remaneãt clerici, i.an reciperent characterẽ ab hæreticis ordinati, uel an deberent ad ulteriora promoueri & dicit quod nunquam. & hanc quæstionẽ in hoc capi. explicat.

Tres quæstiones.

Scilicet primo. ibi tamẽ scribit archiepo Rothomagẽ. sed põt esse quod solutionem eiusdem qõnis, misit illis uel illi. Arch.

Pro sui difficultate. Quia fuit quęsitũ, si ordinati ab hæreticis accepissent honorẽ, & si ad ecclesiã reuersi recipianĩ in honorem clericatus.

Vulneratum. id est, capitalem & sacramentalẽ dignitatem cum uulnere, i.cũ dãnatione suscepta tenere.

Caput, i. animã culpæ macula uulneratã. nam & anima ponit pro homine, de conse. distin.v. c.nec tales.

Anima ꝑ homine ponitur.

Vulnus. Vbi.n. malum contingit, ibi moriaĩ, &c.ij. quæstio.j.c.si peccauerit.

Medicina. Hoc uidetur sic exponẽdum, id est, reiteran-

Tex.eſt ſimil. in l. Archiatri. & ibi Bar. C. de profeſ. & med. li.x. Irregularitas per pœnitentiã nõ abolctur.

terandum eſt in his ſacramentum. j.ead.quæſtio.ul. cap.per illicitam. hoc enim uidetur intelligendum cum omiſſa fuit forma. arg.j.q.ult.cap. Daibertum. ubi hoc inducitur.

a Cicatrice eſſe. Quia & ſi pœniteant, tamen irregularitas manet, quæ non abolet p pœnitentiam:ut xxv. diſtin. c.primũ. & 50. diſtin. c.illud. & j.q.vij.c. ſi quis omnem.

b Habere. j.xxiij. q.iiij. ipſa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis a catholicis, & poſt in hæreſim labentibus: hic de his, quibus hæretici manꝰ impoſuerunt. Vel hoc de rigore, illud de miſericordia.

Vxor uiro leproſo debitum redderẽ nõ tenetur.

c Quomodo ei tribuetur. Arg. quod uxor nõ tenet reddere debitum uiro leproſo. Ar. cõtra xxxij.q.vij.ca.omnes.& queſtio.v.c. ſi quis uxorẽ. Vide de hoc, cui eſt ſtandũ extra de cõiu. lepro.c.j.&ij.

d Accepiſſe. Alias accipere,& ſupple & ideo nõ debet ei nocere, qn ordinari poſsit,q.d.id qđ nihil eſt, non debet præſtare impedimẽtum:ut extra de iure patr.c.qđ autẽ.in fi. Sed hoc fallit extra de ſpõ. c.ad audientiam.

Impedimẽtũ non præſtat ꝙ nihil eſt.

e Damnationẽ. id eſt, ſacramẽtũ qđ dãnabiliter habuit dãnabiliter dedit, & ita factus eſt particeps dãnationis. j. ea.q.vij.c. ſi qs. j.ead.q.iiij.ca.homini.§.cũ ergo. j. de conſec.diſt.iiij. cap.ab antiqua.

f Non poſſum. De mero iure.nã ex diſpenſatione poſſum.j.ead.quæſti. ul.c.conueniẽtibꝰ.

g Sed dicitur. id eſt,obijcit. & hæc erat ſecunda obiectio,quæ fiebat Innocentio. prima fuit ibi,ſed ecõtra.

ſanitatẽ, quæ ſanitas poſt uulnus ſecuta ſine cicatrice eſſe a non poterit: atq; ubi pœnitentiæ remediũ neceſſarium eſt illic ordinationis honorẽ locum habere b nõ poſſe decernimus. Nam(ſi, ſicut legitur, qui tetigerit immundũ, immũdus erit) quomodo ei tribuetur c quod munditia & puritas conſueuit accipere? Sed ecõtra aſſeritur eum, qui honorem amiſit, honorẽ dare non poſſe: nec illum aliquid accepiſſe: d quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & uerum eſt certe: quia quod non habuit, dare non potuit: dãnationem e utiq; quam habuit, per prauã manus impoſitionẽ dedit. Et qui particeps factus ſit damnationis, quomodo honorẽ debeat accipere, inuenire non poſſum. f Sed dicitur g uera & iuſta legitimi ſacerdotis benedictio auferre põt omne uitium, quod a uitioſo fuerat iniectum. Ergo ſi ita eſt, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, atque omnium criminum rei: quia benedictione h ordinationis crimina, uel uitia putatur auferri. Nullus pœnitentiæ locus ſit, quia poteſt id præſtare ordinatio, quod longa ſatiſfactio præſtare cõſueuit. Sed noſtræ i lex k eccleſiæ uenientibus ab hæreticis, qui tũc illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem l laicam tantummodo tribuere cõionem conſueuit: nec ex his aliquem in clericatus honorem uel exiguum m ſurrogare.

h Benedictione. Quæ eſt cum ab hæreticis rediẽs reconciliatur eccleſiæ. Vel quę erat ſecundũ illos, contra quos hic agit Innocen. quando reuertẽtes ad eccleſiam iterum ordinantur, uel quãdocunq; aliquis ordinatur. H.

i Sed noſtræ, ſ. occidentalis. Hęc eſt tertia ratio.

k Lex. i. conſuetudo. C.de emancip.lib.l.j. alibi ponitur pro regula. j.ead.q.vij.cap.ij. alibi ponitur pro ratione. j. diſtin.cap.conſuetudo. alibi pro canone. s.diſtin.xxxj.cap.Nicena.

l Per manus impoſitionẽ. quaſi dicat, nõ ſolũ, qui ab hæreticis ordinati ſunt, nõ poſſunt habere honorẽ in eccleſia: ſed etiam qui apud eos baptizati ſunt tantũ, ita qđ nõ ordinati: ut j. ead.quæſt.vij.c. qui in qualibet.

m Vel exiguũ. Secus in oriẽtali eccleſia, quæ illos p unctionẽ chriſmatis reformat: ut j. de conſe. diſt.iiij. c.ab antiqua. j.ea. q.iiij.c.placuit. cõtra. Sed ibi de ĩfantibꝰ, hic de adultis & diſcretis. de cõſec. di.4.c.ſicut.

Sed obijcitur: alij hæretici a fide exorbitant: ſimoniaci autẽ, & ſi gratia ſpiritus ſancti uenalẽ putant, tamen a fide alieni nõ ſunt: atq; ideo quod ab Innocentio de cæteris hæreticis decernitur, non ualet de his conſequenter intelligi. His n ita reſpõdetur. Simoniaci & ſi fidẽ tenere uideãtur, infidelitatis tamen perditioni ſubijciuntur.

Vnde beatus Ambroſius in primo libro de pœnitentia ad Nouatianũ ſcribit dicens.

Sed obijcit. Hæc eſt tertia pars quęſtionis, in qua dicitur, quod nõ uidet idẽ de ſimoniacis, quod de hæreticis. & rñdet qđ idem eſt, quod ſimoniaci ſunt infideles, & hoc probat per quatuor authoritates. Ioã. de Fan.

n His. Dictis a ſe. Nam ſibi ipſi opponit propter comparationẽ inter ſimoniacos & hæreticos in §. quia. in fin. & ita ſub alternatiõe ueniet uſq; ad §. conſtat ergo.

Simoniaci fidei integritatem non habent.

CAN. XIX.

PEtrus, cũ Simon magicæ artis conſuetudine deprauatus o putaſſet, quòd gratiam Chriſti per impoſitionem p manus, & infuſionẽ ſpiritus ſancti pecunia compararet, ait: Non eſt tibi ſors, neque pars in hac fide: q quia cor tuum non eſt rectum apud Deum.

o PEtrus. Deprauatus. Similiter dicit, ca.de Saule, ꝙ deprauatꝰ cã peccati ad hoc ſe cõtulit, ꝙ dãnauerat. 26.q.v.c.nec mirũ. ultra mediũ.

p Per impoſitionẽ, ſ. ut cuicũq; imponeret manũ, acciperet ſpm̃ ſanctũ, & ei infunderet ſpiritus ſctũs.

q In hac fide. ſcilicet noſtra catholica, ſed in actibus Apoſtolorũ habetur in ſermone iſto, ut infra ead. cap. eos qui. unde poteſt dici, in fide tua, id eſt, in eo, quod credis obtinere. ſcilicet ut pecunia infundat ſpiritus ſanctus. 3 In hoc facit ad propoſitum Gratiani, quia dicit non eſt tibi pars in hac fide. & ita infidelis, ergo hæreti-

Lex n... citer ... mitur

Add... etiam quãdo pacto. tibi. ſi adopt...

Idẽ men u... tur de dulto, de inf... te. ſi ul... ma ne... ſitas c... gat: ut iiij. q. quẽ fo... ſed ſe... eſt, q... ſacram... to ordi... hic loq... tur. Io. Fan.

Act. 8.

Id eſt ... des & c... dulitas. Hugo.

cus. & sic exaudi c. sequens.

[a] Puram conscientiam. Quæ etiam ad actũ progressa est. sic exaudi de pœ. dist. j. c. si cui etiã non cõtingat.

[b] Fidei. Et in hoc facit ad propositum.

Auaritia est idolorum seruitus.

[c] Cvm omnis auaritia. Ideo dicitur auaritia specialiter seruitus idolorum, quia tanquam Deo exhibet auarus nummo reuerentiam. infra xj. q. iij. c. pauper.

[d] Idolorum. Argu. vj. q. j. c. quæro.

[e] Perditioni. Et ita est hæreticus secundum propositũ Gratiani.

[f] Subijcitur. Potius enim uocat, [f] quã sit. ĩ. xxiiij. q. ij. sane. & ĩ. xxij. q. v. ca. cauete. viij. q. j. c. sciendũ. ĩ. xxiij. q. iiij. c. forte. Ioan.

[f] Scilicet fidelis. lxxvj. dist. qui clemẽtiam. ar. Colo. 3. a

Diuinus a deitate & à diuinatione dicitur.

[g] Eos. Diuinus. In bona significatione a deitate sumit, uel a diuinitate. sic s̃. xxxviij. dist. ca. omnes. non a diuinatione: ut ĩ. ea. ca. nunquã.

[g] Sic xvj. qõ. j. prædicator. in prin.

[h] Et eorũ. Id est, sequacium eius.

[i] Efficiunt. s. quantum in se est: sicut emere & uendere dicunt ĩ. ea. causa. qõ. iij. c. saluator. B.

ADDITIO.

xlix. dist. ca. ulti. de consec. distinct. iiij. c. quæris. ĩ. ea. c. iudices. Archid.

[k] Si uult. Nihil enim tam consonũ, &c. insti. de re. di. §. per traditionem. C. de cõtrah. empt. ca. dudum. in fi. nisi ubi lex inhibet uẽditionem, extra de iure pat. c. de iure. C. de reb. alie. l. ulti. Imo & quandoque compellitur uendere. C. de communi ser. ma. l. j. ff. de relig. l. si quis sepulcrum. & ff. communi. di. l. j. §. ult. Emere autem non cõpellitur quis. C. de iure deli. nec emere. Argu. contra. C. de dona. l. sancimus.

Vendere quandoq; quis compellitur.

[l] Pecuniæ. Nam pretium in pecunia numerata consistit, ut insti. de empt. & uen. §. item pretiũ. ar. extra de re. permu. c. ad quæstiões. nã ubi aliud pro alio datur in specie, permutatio est. ff. de contrah. emp. l. j. Sed tamen hic emptio large, & pecunia similiter large accipitur: ut ĩ. q. iij. per totũ.

Pretiũ in emptione debet esse ĩ numerata pecunia.

[m] Detrahunt. Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quæ per spiritũ sanctum fiebant: ita isti ordines, qui sunt dona spiritus sancti, per diabolum sibi acquirunt.

Vides quòd hunc magica uanitate blasphemantem in spiritum sanctum, apostolica authoritate condẽnat, & eò magis, quod puram conscientiam [a] fidei [b] non habebat.

Item Gregorius in registro.

Simoniacus infidelis esse probatur.

CAN. XX.

Cvm omnis auaritia, [c] idolorũ [d] sit seruitus, quisquis hãc, & maximè in dandis ecclesiasticis honorib. uigilãter nõ pcauet, infidelitatis perditioni [e] subijcitur, [f] ẽt si tenere fidem uerbis (quã negat facto) uideat.

Item ex epistola Tharasij Constantinopolitani episcopi missa Papæ Adriano.

Simoniacorum hæresis cæteris damnabilior esse probatur.

CAN. XXI.

Eos, qui per pecunias manus imposuerunt, uel imponũt, Petrus diuinus [g] Apostolꝰ, cuius cathedrã sortita est sanctitas uestra, tanquam Simonem magũ deponit. Tolerabilior est enim Macedonij & eorũ, [h] qui circa ipsum sunt, spiritus sancti impugnatorũ impia hæresis. Illi enim creaturam & seruũ Dei patris & filij spiritum sanctum delirando fatentur: isti uerò spiritum sanctum efficiunt [i] suum seruum. Omnis. n. dominus quod habet, si uult [k] uendit, siue seruũ, siue aliquid aliud eorum, quæ possidet. Similiter & qui emit, dominus eius uolens esse, quod emerit, per pretiũ pecuniæ [l] illud acquirit. Ita & hi qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt [m] spiritui sancto, æqualiter peccantes his, qui blasphemauerunt, dicentes Christum in Beelzebub eijcere dæmonia: atq; (ut uerius dicamus) Iudæ cõparantur proditori, qui Iudæis occisorib. Christum uẽdidit. Cùm ergo [n] spiritus sanctus consubstantialis sit Christo, eius dẽ ipsi portionis erunt. & proculdubio in eis nõ est gratia spiritus sancti, id est, sacerdotij sanctitas. Nã quod non acceperũt, non habent. Ait. n. Petrꝰ Simoni: Nõ est tibi pars, neque sors in sermone isto: quia existimasti donum Dei pecunia possideri. Nam & uicesimusnonus canon sanctorum [o] Apostolorũ, & actus eorundem, & tertius [p] & quartus [q] liber Regũ alienũ omnino à sacerdotio pronũtiant eũ, qui aliquando dederit, uel acceperit pecuniam in aliquo tẽpore, siue antè manus impositionem, siue post. Accipere [r] enim, ẽ quandocunq; accipere. †

Item ex concilio Bracharensi. ij.

Et qui dat, et qui accipit, ut ordines sacri præstentur, anathema sit.

[n] Cum ergo. Melius diceret, cum enim, &c. secundum quod post sequitur in litera.

[o] Canon sanctorũ. Qui sic se habet, si quis episcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem. & ipse & ordinator eius modis omnibus à communione abscindantur, sicut Simon magus a Petro. facit ad hoc ĩ. q iij. c. si quis episcopus. & c. si.

Mat. 12. b

Mat. 26. b

[p] Et tertius. Vbi dicit de Ieroboam, ꝙ q̃cunque uolebat, impleat manum suam, & fiebat sacerdos excelsorum: & propter hanc causam peccabat domus Ieroboã, & uersa est & deleta de superficie terræ.

[q] Et quartus. ubi de Giezi agitur.

Act. 8. b

[r] Accipere. Argu. in electionibus & alienationibus, ut firmæ sint, fieri ex cõsensu post sequente, sicut ex priori. ĩ. xxix. qõ. j. ca. si q̃s ancillam. §. his ita. ĩ. xvj. q. j. ca. ult. & qõ. vij. ca. decimas, &c. & ca. ecclesias. extra de iur. pa. cura pastoralis. ar. contra. xxiiij. di. c. ult.

Cõsensus in electionibus & alienationibus debet interuenire.

[r] Accipere. Similiter impendere, est quandocunque impendere: ut ĩ. ead. q. iij. ca. saluator. & c. si quis episcopus. præbendas. & ca. si quis obiecerit. & est si. ff. de calum. l. j. §. quod autẽ. Est ergo simoniacus, qui ratione ordinis, uel beneficij collati aliquod munus dat: ut dixi de Giezi s̃. eo. qui studet. Ioan.

† Cõcor. tex. in l. si fraudator §. si pcurator. ff. de his, quæ ĩ frau. cred.

a Placuit. Aliquanti. Argu. propter indignos hanc prohibitionē institutā fuisse: porrigitur tamen ad omnes ī. ea. qō.iij. peruenit. ī.xix.quę. ij.duæ.
b Oportet. s̄. dist. lxxxv.c.j.
c Per multorum. s̄. di.lxvij. reliqui. in fi.cōtra s̄. xxiij. di. lector.contra. & xx. qō.ij. oportet.fi. s̄. di.lxxv.cap. iij. Sol. hic appellant multi, duo uel tres. uel hoc intellige cum clerici sunt ignoti.
Item opponitur. Hæc est iiij. pars quæstionis, in qua uult probare sophistice, quod dare aliquid pro rebus ecclesiasticis, non est peccatū. Io.de Fan.

CASVS. *In hoc §.et sequēti ca. probat Gratianus superficialiter quod uendere spiritualia non sit peccatum. Et hoc facit tribus exemplis. Exemplo Saulis, qui non iuit ad Samuelem sine munere pro uaticinio expetendo. Exēplo uxoris Ieroboā, quæ nō iuit sine munere ad hominem Dei, scilicet Achiā prophetā. Et exemplo Christi, qui uenditus auriculā serui sanauit. Sed has*
1.Re.19.a *obiectiones soluit sequēti c. & §. cū ergo. c. nunquā. secundum Hieronymū.*
d Itē opponitur. ei
3.Re.14.a scilicet quod propositū ē principaliter, quod. s. uendere spiritualia sit peccatū, uel quod ordo uen-
Luc.22.c ditus non habet gratiā spiritus sancti.
e A Iuda. Huius obiectionis solutionē ponit ī. in §. cū ergo. in ca. nunquam.

CAN. XXII.

Placuit, ut de ordinatione clericorū episcopi munera nulla suscipiant (sed sicut scriptum est) quod gratis donante Deo accipiūt, gratis dēt: nō aliquo pretio Dei gratia & impositio manuum uenundetur: quia antiqua diffinitio patrum, ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit dicēs, Anathema sit danti & accipienti. Propterea enim, quia multis sceleribus aliquanti [a] obruti sancto altario īdigne ministrātes, non hoc testimonio bonorum operū sed profusione munerū obtinēt: oportet [b] nō per gratiā munerū, sed per diligentē prius discussionem, deinde per multorum [c] testimoniū clericos ordinare.

Ex illa authoritate beati Ambrosij & Gregorij patet, quòd simoniaci (sicut et alij hæretici) a fide exorbitant, et ideo consequenter de illis intelligit̄, quod de alijs decernitur. 4 *Itē opponitur* [d] *quòd prophetia donum spiritus sancti est: hoc autē in ueteri testamento à sanctis prophetis uendi consueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro uaticinio expetēdo, non nisi cū munere ire præsumpsit. Vxor etiam Ieroboam ad hominē Dei non nisi cū munere accessit. Itē Christus à Iuda* [e] *uēditus auriculā serui sanauit. Exemplo itaq; Saulis et uxoris Ieroboā patet quòd donum spiritus sācti emere uel uēdere nō est peccatū. Exēplo Christi liquet, quòd spiritus sāctus etsi iniustè à simoniacis uenalis putetur, uirtutis tamen suæ gratiam nō obliuiscitur, nec desinit effectum suæ gratiæ etiā uenditus præstare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in Michæam cō petenter soluit, malos tātum accepisse, & non bonos denuntians.*

Mali prophetæ, non boni prophetiam uendebant.

CAN. XXIII.

Iudices [f] inquit, eius [g] in munerib. iudicabāt, sacerdotes eius ī mercede respondebāt: & prophetæ eius in pecunijs diuinabant, & super dominum requiescebant [h] dicentes, Nonne dominus est in nobis? Non ueniēt [i] super nos mala. [k] Idcirco propter uos Siō quasi ager arabitur, [l] & Ierusalem, ut custodia pomarij erit. [m] Nemo ambigat Ierusalem propter scelera, quæ in hoc capitulo leguntur, fuisse subuersam. *Et paulò post.* Poterat Petrus Simoni mago uēdere quod petebat: imò poterat simulare uēdentem. Spiritus enim sanctus nec uendi nec emi potest: sed oblatā pecuniā cum offerente dānauit. Nec quenquā moueat illud, quod in primo Regū libro legimus, Saulem [n] uolētem ire ad Samuelem, dixisse puero suo, ad eum se ire non posse, quia pretium, quod offerret pro uaticinio, non haberet, & puerum respondisse: Ecce inuenta est in

f Iudices. Alias incipit duces. uerba Micheæ prophetæ, & est talis casus. Quidam cum reprehenderētur de simonia, excusabāt se exemplo quorundam in ueteri testamento, quos Hiero. ponit in hoc c. Primo ergo ponit uerba Micheæ prophetæ, & exponit ea, ostendens propter huiusmodi simoniacos Ierusalem fuisse destructam. Secundo ibi, Poterat Petrus. ponit uerba Petri cum oblata pecunia Simonem condemnātis. Tertio excusat Samuelem de quarta parte sicli à Saule oblata. Quarto ex- Mich.3.d
cusat Achiam de panibus sibi ab uxore Hieroboam oblatis. Quinto Eliseum de pecunia, quam Azael nuntius Benadab sibi obtulit: quia non est uerisimile quod acceperit.
g Eius. populi Iudaici. Ioan.
h Requiescebant. Ille dicitur quiescere super dominum qui obtētu i sacerdotij uel prophetiæ non uiuit luxuriose. & expone requiescebant, id est, gratiam eius habebant secum secundum opinionem suam.
Requiescere sup dominum quis dicit. i Alias, conteptu, secundum Lau.
i Non ueniēt. Quasi impunitatē sibi promittebant.
k Mala. quæ minantur nobis prophetæ.
l Arabitur. Hostili aratro, id est, desolabitur, & esse desinet, arg. ff. qui. mo. usufructus amit. si usufructus. & hoc factū ē a Romanis. Act.8.d / 1.Reg.9.

ADDITIO.
lxxvj. distinct. ieiunium. Arch.
m Pomarij erit. Custodia enim pomarij collectis pomis deserit̄, & ideo hoc dicit.
n Saulem. Historia legī

legitur in primo libro Regum, quod cum Saul cum quodam seruo suo asinas quæsiuisset patris sui, & non inuenisset, dixit seruus Saul: Hic est uir Dei, qui sine ambiguitate loquitur: eamus & quæramus ab eo. & ait Saul: Quid feremus ei? iam panis deficit in sitarchijs nostris, & sportulā non habemus. ait seruus: Habeo in manu mea quartam partem stateris argenti: & ierunt ad prophetam, & inunctus est Saul in regem à Samuele de præcepto domini.

a Sed fac. i. pone. & ita secundum canones potest pars ponere falsum. de cōse. dist. iiij. sanctū.

b Quinque sunt oboli. argum. in delicto quantitatem rei attendi. ꝗ. xiiij. q. oe. ulti. capitu. ulti. ꝗ. xvij. q. iiij. quicunque. ꝗ. xvij. quæst. vlti. questi sunt.

Ioan. 2. c — c Qui utinam. Et hoc negatiue legas. i. utinam non plus acciperent. Simile vtinam habes xiij. q. iiij. si ea. & xxvj. quæst. v. episcopi.

3. Reg. 14. e — Et ideo forte hoc dicit, quia si plus non deberent accipere, nullus esset qui uellet simoniā committere. uel ideo forte, quia quā to minus quis acciperet, tanto minus peccaret: 1 secundum quod dicitur de abigeo. minus enim punitur pro porco uel oue, quā pro boue. ff. de abigeis. l. j. respon. Vel posset intelligi secundum illam decret. extra de simoni. & si quæstiones. argu. contra. ꝗ. xiiij. qō. ulti. c. ulti. xvij. quæst. iiij. quicunque. extra de simo. cap. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum quando mens corrumpitur.

1 Cōcor. text. in l. aut facta. §. quantitas. ff. de pœ. & ibi gl. cū concor.

manu mea quarta pars sicli pecuniæ. Hanc dabo viro Dei, & annuntiabit nobis uiam nostrā. Non em̄ scriptū est, ꝙ Samuel acceperit, aut ꝙ illi obtulerit: quin potius pascuntur à propheta. Sed fac a eū accepisse: stipes magis æstimādæ sunt tabernaculi, quā munera prophetæ. Siclus enim xx. obolos habet, & quarta pars sicli quinq; sunt oboli. b Nostri ergo sacerdotes, si uolunt uendere prophetiam, & columbas in cathedris suis proponere, quas dominus flagello subuertit, quinq; tantùm obolorum sint mercede contenti. Qui utinā c nō pretia uillarū, sed quinq; obolos acciperent. Hoc ipsum sonat & in tertio regū libro, quòd uxor d Ieroboam infirmante filio, pergit ad Achiā hominem e Dei, & defert ei decem panes, & crustulam, & vas mellis. quia hæc magis in sumptū f prophetæ, quàm muneri prophetiæ reputāda sunt: licet potuerint hi, qui ad ariolos ire consueuerant, ex mala eorū cōsuetudine idipsum existimasse ēt de prophetis: & uoluisse sanctis uiris offerre, quod diuinis offerre consueuerant. Vnde in quarto lib. Regū legitur ꝙ Eliseus g venit ad Damascum, & Benadab rex Syriæ ægrotabat: annuntiaueruntq; ei dicētes: Venit vir Dei huc. Ait rex ad Azaelem. h Tolle tecū munera & uade in occursum uiri Dei, & cōsule Dominum per eum dicens: Si euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occursum eius, habens secum munera & omnia bona i Damasci, onera xl. camelorum. Sed non est credendum accepisse: sicut de eodem Eliseo legitur, quod Naaman mundatus a lepra obtulit k ei munera dicens: Obsecro te, ut accipias benedictionem a seruo tuo. at ille respondit: Viuit l dominus ante quē sto, quia non accipiam. cumq; uim faceret, m penitus non acquieuit.

Idem in eodem.

Diuinatio in bonum non accipitur.

CAN. XXIIII.

NVnquam n diuinatio o in bonam partem accipitur. Videbantur quidem sibi esse prophetæ: sed quia pecuniā accipiebant, prophetia eorū facta est diuinatio.

d Quod uxor. Historia legitur in tertio libro Regum, quod cum ægrotaret primogenitus filius Ieroboam, dixit uxori suæ: Tolle tecum munera, & mutato habitu vade ad Achiam prophetam, ut indicet tibi quid futurum sit de puero. Quæ cum uenisset ad prophetam, & si præ caligine oculorum uidere non poterat, dixit tamen, Ingredere uxor Ieroboam: quare te aliam simulas? ego missus sum ad te durus nuntius. Et cum multa nuntiasset uentura super domum Ieroboam, subintulit: uade in domum tuam, in introitu tuo in urbe morietur filius tuus, qui solus de semine Ieroboam in sepulchra patrum suorū inferetur. Historia de Eliseo propheta in litera patet.

e Achiam hominem Dei, qui ei prædixit mortem filij Abiæ, & qui ei peccata sua exprobraret, & suā ultionem prædiceret: ut ꝗ. ea. si quis inquit. dic ut xxiij. quæst. ult. cap. ulti.

f In sumptum. Ad sumptus enim & sustentationem accipere licet, extra de simo. cum sit. xxiij. q. v. dicat. ff. de offic. proconsul. lege solent. ff. de officio præsidis. plebiscito. Et ita presbyter si pauper est, accipere potest pro celebratione missæ. extra de præben. significatum. nisi sit pro prius sacerdos, de consecr. distin. j. sufficit. — 4. Reg. 8. b — Presbyter pauper ꝓ celebratione missæ accipere potest.

ADDITIO. Quod not. xxj. quæstio. ij. cap. ult. — 4. Reg. 5. e

g Eliseus. Qui misit lignum in aquā, & natauit ferrum. ꝗ. de conse. distinct. ij. re uera.

h Ad Azaelem. suarum rerum dispensatorem.

i Bona. Id est, aliqua de omnibus bonis: id est, de omni genere bonorum. ff. de reg. iur. aliud. §. refertur.

k Obtulit. Argu. in eodem facto secundum diuersitatem intentionis alterum peccare, & alterum non: ut xxxij. quæst. v. proposito.

l Viuit. Hæc iuratio erat in ueteri testamento. xxij. quæstione prima. & iurabunt.

m Faceret. Argu. contra Cathalanos.

n NVnquam. Id est, raro. 2 pro maiori enim parte dictum est, aliter falsum est. ut supra eadem eos qui.

2 Cōcor. glo. in l. si hæreditatem. ff. mādat. & de cōse. di. v. nūquam. Diuinatio nō potest esse prophetia.

o Diuinatio. Hoc enim impossibile est, quod diuinatio sit ꝓphetia. expone ergo sic: facta est diuinatio, i. diuinatio eorū, quæ credebatur esse prophetia. eorū enim prophetia declarata est non esse prophetia.

ADDITIO. Vt hoc melius intelligas scias ꝙ ꝓphetia ē rerū latentiū præteritarū, præsentiū, uel futurarū ex diuina inspiratione manifestatio secūdū Pap.

Cùm ergo secundùm [a] *Hieronymū boni prophetæ nō munera prophetiæ accipiebant, sed stipes tabernaculi: mali aūt quia accipiebāt, prophetiam, quæ Dei erat donū, in diuinationē, quæ diabolica est cōuertebāt: quid aliud colligitur, nisi ꝙ in simoniacis (quod superius dictum est) nulla spiritualis gratia cooperatur? Cùm enim in sacramētis, neq; qui plantat, neque qui rigat, sit aliquid, sed qui incrementū dat Deus: quis operāt in eis, si dominus qui incrementū dat, in eis nō lucet, sed est otiosus?*

Item quod dicitur de Christo, ꝙ sicut Christus uenditus auriculā restituit Malcho, et fecit miracula: sic & spūs sanctus possit uēdi, et in ipsa uēditione suā gratiā operari: nō ualet hæc similitudo. Nō enim operatur spiritus sanctus spiritualiter in perfidis mercimonijs auaritiæ, quod Christus gessit corporaliter certi mysterij causa ad exemplū patiētiæ. Si enim omnifaria est similitudo: cū credatur posse uēdi sicut Christus: credatur ēt spiritus sanctus posse crucifigi: quod impossibile est. Pōt etiā intelligi, (ut a similitudine nō recedamus) ꝙ sicut Christus uēditus non uenditori, uel emēti, sed eis, qui nescientes aderāt, dona suæ gratiæ contulit, pro quibus etiā in cruce supplicauit: sic et spiritus sanctus non uendēti uel emēti, sed his qui de manibus eorū ignorātia ducti sacramēta dominica accipiunt, suę gratiæ effectū largiri probatur. Item obijcitur, [b] *ꝙ & si malū sit ecclesiastica emere, tamen sæpe sinistra principia ad felices perueniunt exitus. Vt enim Iacob per supplātationem* [c] *peruenit ad benedictionem, ut seges quę leprosa manu seritur, mūda tamen metitur: ut ex adulterino concubitu pulchra soboles nascitur: sic & pecunia, quæ per simoniam acquiritur, felicem habet exitum cùm pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum simoniacis patrocinatur.*

Luc. 23. e

Gen. 27. f

Ait enim Leo episcopus ad Mauros episcopos.

Quæ malo inchoantur principio, non peraguntur bono exitu.

CAN. XXV.

PRincipatus, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiā si moribus aut actibus nō offendit, [d] ipsius tamen initij sui est perniciosus exemplo. [e] Et difficile est [f] ut bono [g] peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. [h]

Item Gregorius Antiocheno episcopo.

Non superædificatur bonum opus, ubi Christus fundamentum non est.

CAN. XXVI.

CVm Paulus dicat: Fundamētū [i] aliud nemo pōt ponere præter id quod positū est, quod est Christus Iesus: consequēter probatur, quia ubi Christus nō est fundamētum, nullius boni operis est superædificiū. 1. Cor. 3. c.

Item Syagrio episcopo.

Non potest fieri eleemosyna ex pecunia simoniacè acquisita.

[a] Secundum. Et ita docet nos magister resistere. Argu. a simili. xxvij. q. j. nuptiarum. ff. de cō dict. indebi. si reus. xxxij. q. vij. apostolus. præterea respōderi potest per id qđ not. s. ea. eos. [1]

[b] Item obijcitur. In defensionem simoniacorum usque ad §. sed nihil. & ibi statim incipit impugnare eos.

[c] Per supplantationem tamen factam instinctu domini. vij. quæst. j. quam periculosum.

[d] PRincipatus quem. Non offendit. Sic xiiij. quæst. v. neque.

[e] Exemplo. Habetur & ratio exempli. Nonnulla siquidem in canonibus operantur. Multa enim reprobantur, ne sint perniciosa exemplo, quæ possent tolerari: ut xj. q. iij. præcipue. s. l. distinctio. de his uero. s. distinct. lxxxij. plurimos. s. distin. xcvj. bene. & argu. xxj. q. ij. si quis iam. arg. xxvij. qō. j. nec aliqua. j. xxvij. q. ij. institutum est.

[f] Et difficile est. Id est, [2] nunquā. j. e. si quis neque. quandoque ponitur pro vix. xlvij. dist. quantumlibet. [3]

[g] Bono. Sic xiiij. qō. v. neque. Argū. contra extra qui filij sint legiti. tanta. & de matrimonio contracto post uotum de futuro.

[h] Principio. Arg. initium spectādū [4] & quantum ualeat bona fides a principio, collige ex his arg. iij. q. x. placuit. xx. q. iij. propositū. lxj. dist. miracula. xcvj. distin. si quis episcopus. extra de electione. auditis. extra de censi. peruenit. ff. de rei uendic. si in aliena. & de Publiciana. de pretio. ff. de his qui not. infa. quid ergo. & de origine iur. l. j. Argum. contra. ff. de legib. non omnium. xvj. quæst. iij. c. dilectio. §. potest. s. dist. xvij. regula. infra xiiij. quæst. v. neque. infra xvj. q. j. cap. ulti. & quæst. iij. si sacerdotes. extra de iure patron. cura pastoralis. Ioā. si quis semper habet malam fidem, nunquam habebit exitum bonum secus in contrarijs. B.

[i] CVm Paulus dicat: Fundamentum. Argumen. contra: Debile principium melior fortuna sequetur. Et argu. non baptizatum non suscipere ordinem. xxiiij. qō. j. ubi sana. infra ea. quæstio. si quis per ignorantiam. & infra eadem. si quis cōfugerit. extra de presbyt. non bapti. veniens. & c. si quis. Non

[1] Bene ibi no. per Lau. cuius fuit ista gl. sed nō not. secundum Ioā. & ibi dixi sententiā, Laurēt. in verb. portionis. Archidia.

Reprobātur multa, ne sint exemplo pniciosa.

[2] Cōcor. text. in l. absurdū. cū ibi no. ff. de iudi. & in l. j. cū glo. in vers. pessime. ff. ad Mac.

[3] Sed Hu. dicit, difficile, quasi nō impossibile.

[4] Ad hoc extra de elect. dudū. j. ubi de hoc. & xvj. q. iij. si sacerdotes. Arch.

Ordinem suscipere nō potest, qui baptizatus non est.

NOn eſt putanda. CASVS. *In prima parte probatur triplici authoritate quod de illicite acquiſitis non eſt eleemoſyna facienda. Prima authoritas eſt illa, Hoſtiæ impiorum, &c. Secunda, Honora Deum. Tertia, Qui offert ſacrificium, &c. In ſecunda parte dicitur, quod ſi aliquis ad honorem debet accedere, prius uires ſuas conſideret: & etiam ſi ſe ſufficientem uideat, cum timore accedat, aliter nullo modo accedat.*

CAN. XXVII.

NOn eſt putanda eleemoſyna, ſi pauperibus diſpēſetur, quod ex illicitis rebus [a] acquiritur: quia qui hac intentione mala accipit, ut bene diſpenſet, grauatur potius, quàm iuuetur. Vnde etiam certum eſt, quia & ſi monaſteria, uel xenodochia, uel quid aliud ex pecunia, quæ pro ſacris ordinibus † datur, conſtruantur, nō proficit mercedi. Ne ergo ſub obtētu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, prohibet ſcriptura dicens: Hoſtiæ impiorum abominabiles ſunt Domino, quæ offeruntur ex ſcelere. Quicquid enim in Dei ſacrificio ex ſcelere offert, omnipotentis Dei non placat iracundiam, ſed irritat. Hinc rurſum ſcriptum eſt: Honora Deum de tuis iuſtis laboribus. Qui ergo male tollit, ut quaſi bene pbeat, conſtat quia ſine dubio dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur: Qui offert ſacrificium de ſubſtātia pauperis, idem eſt ac ſi uictimet filium in conſpectu patris. Quantus autem dolor ſit patris perpendamus, ſi in eius conſpectu filius uictimetur: & hinc facilè cognoſcitur quantus apud Deum dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum eſt ſub obtentu eleemoſynę peccata ſimoniacæ hæreſeos perpetrare. Nam aliud eſt propter peccata eleemoſynas facere, [b] aliud propter eleemoſynas peccata perpetrare. *Et poſt pauca.* Quiſquis ergo ſacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad utilitatē adipiſci deſiderat, prius uires ſuas [c] cū eo, quod eſt ſubiturus onere, metiatur, ut ſi eſt impar, abſtineat: [d] & ad id cum metu ēt, cui ſe ſufficere exiſtimat, accedat.

Idem Theodorico & Theodeberto regib. Francorum. †

Paſtor ſimoniacus nullam omnibus præbet medicinam.

CAN. XXVIII.

FErtur ſimoniaca [e] hæreſis (quæ prima contra Dei eccleſiam diabolica ſupplantatione ſubrepſit, & in ipſo ortu [f] ſuo zelo apoſtolicæ ultionis percuſſa, atque damnata eſt) in regni ueſtri finib. dominari, cùm in ſacerdotibus fides ſit eligēda cum uita. Si enim uita deeſt, fides [g] meritum nō habet: beato Iacobo atteſtante, qui ait: Fides ſine operibus [h] mortua eſt. [i] Quæ enim opera eſſe ualeant ſacerdotis, qui honorem tanti ſacra-

Eleemoſyna de male acquiſitis fieri nō debet.

† Anto. in ſecūda. pte hiſto. charta 65. col. 2.

Prou. 21 d

Prou. 3. b

[i] Scilicet empto p pecuniā.

Io. de Fāt. contra id, extra de iure patr. de iure.

Eccl. 34. d

Facere amicos de mámona iniquitatis quid.

[a] Ex illicitis rebus. hic dicitur, ꝙ de male acquiſitis non debet fieri eleemoſyna. quod uerum eſt cum dominium non eſt tranſlatum: uel ſi repetitio competit, ut dixi in ſumma. xiiij. quæſtio. v. ſed ubi non competit repetitio, bene. Vnde & meretrix poteſt facere eleemoſynam, ſed non latro, argumentum ff. de condictione ob turpem cau. l. idem. §. quoties. Sed quid ſi de pecunia ſimoniaca fundata eſt eccleſia? Dico quod non demolietur. xiiij. q. vj. cōperimus. & xij. q. ij. aurum. Sed qd de iure patronatus [i] illi⁹ eccleſiæ? Dic quod dat̃ eccleſiæ, cui facta eſt ignominia. extra de ſimonia. de hoc autē in authentico, de ſanct. epiſ. §. pro omnibus. ff. de calum. generaliter. §. illud. Item quid ſi ex pecunia ſimoniaca quis emit uineā, nūqd de fructu faciet eleemoſynā? Non, quia eodem iure cenſetur cum pecunia: cum fructus in locum pecuniæ ſuccedant, arg. extra de uſur. cum tu. in fi. ff. de lega. ij. Imperator. §. ulti. & l. ſeq. & s. xciiij. diſtin. c. j. Argu. contra. ff. de fur. qui uas. §. pen. & ultimo.

[k] Facere. Sed opponitur Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. ſed ſic exponitur, id eſt, de diuitijs, ſolicitudinibus, & laboribus acquiſitis, uel quibus abſtuliſti ſua, reſtituas, [l] uel eorū parentibus, uel illis mortuis ſacerdotibus offeras: & iſti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad dominū. licet enim dictum ſit: Quæ in malum acquiſiſti, in bonum expende: non tamen id tibi patrocinabitur. Hug. male acquirere propter eleemoſynam, & id in bonum expendere nihil aliud eſt quam ſilium in conſpectu patris mactare. xiiij. q. v. immolans. Aliter autem acquiſitum, ut amore filiorum, & in bonū expenſum: id tibi patrocinabitur ad præmium. H.

[c] Prius uires ſuas. Sumite materiam ueſtris, qui ſcribitis æquam Viribus: & uerſate diu quid ferre recuſent, Quid ualeant humeri. argu. ff. de excu. tut. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad legem Aquil. l. idem iuris. §. j. & l. qua actione. §. ſecundo.

[d] Abſtineat. Hic præſumitur contra indignum prælatū ſtatim quod male ſit electus, argu. a contrario ſenſu lxj. diſt. miramur. uer. nec putandus eſt honor.

[e] FErtur ſimoniaca. Notat Gregor. primo de negligentia reges iſtos Franciæ, eo quod dominatur ſimonia in regno eorum. Secundo dicit quod ipſorum prælatorū culpa in eorum regimen retorqueatur. Tertio timendum eſt de his, qui tales apud Deū interceſſores habēt, qui in ſe prouocant iram Dei, quam placare debent.

[f] Et in ipſo ortu. quo ad nouum teſtamentum: & intellige poſt reſurrectionem: & ſic non eſt contra. de conſecra. diſt. ij. prima.

[g] Fides. Profeſsionis ſcilicet.

[h] Operibus. Exterioribus.

[i] Mortua eſt. Si tempus datur, uel locus. de pœnitentia, diſt. iij. c. ultimo,

[a] Hic uideas qđ habet̃ xiij. quæ. v. ſed hic ibi exponitur p dicta authoritas.

Horatius in arte poetica.

† Vide Raph. Volateranū, charta 19.

Simonia dominatur in Frācia.

Iac. 1. c

menti conuincitur obtinere per præmiũ? & post pauca. Hinc igitur non solûm in ordinatoris & ordinati animam lethale uulnus infligitur, uerũ etiam excellentiæ a uestræ regimen uestrorum episcoporum culpa (quorum magis intercessionibus iuuari debuerat) prægrauatur. † Si enim dignus is sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copia suffragatur: b restat ut nihil sibi in ecclesiasticis honoribus grauitas, nihil sibi defendat ĩdustria, sed totũ auri profanus honor † obtineat. Et dum uitia honor remunerat, in locũ ultoris c is fortasse, qui fuerat ulciscendus d adducitur: atque hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius iudicantur. Vulnerato nanq; pastore, quis curandis ouibus adhibet medicinam? Aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis hostium sese feriendum exponit? Aut qualem fructum de se producturus est, cui graui peste radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis calamitas, ubi tales intercessores ad locũ regiminis adducũtur, qui Dei magis in se iracundiam prouocant, e quã per semetipsos placare debuerant.

Cùm ergo secundũ Leonem simonia nõ bono peragatur exitu, secundùm Gregorium nullũ boni operis sequatur ædificium: nec est putanda eleemosyna, quæ ex pretio simonię erogatur pauperibus: uulnerato pastore medicina non adhibetur curãdis ouibus: de infecta radice fructus non producit, maior ẽt calamitas in futuro metuitur: ergo de tam sinistro principio quis felix exitus speratur?

Hinc etiã August. ait.

Simoniacorũ sacramenta effectu gratiæ carent.

CAN. XXIX.

Sicut eunuch⁹ f fuit, qui Ioseph comparauit, ita qui gratiã mercaẽ, uiuũ semen g non habet siccis genitalib. Sic quoque ignis sacrificij, qui p̃ septuaginta annos Babylonicæ captiuitatis sub aqua h uixerat extinctus est Antiocho i Iasoni uendẽte sacerdotiũ: quod significauit Spiritus sãcti ignem nõ lucere k in simoniacis sacramentis.

Quid in his similitudinib. beatus Augustinus notare uoluit, nisi q̃a sacramenta simoniacorũ (sicut & cæterorũ hæreticorũ) licet sint uera, quantũ ad formã, inania tñ & falsa sunt quantũ ad effectũ, cũ non posſint in cordib. hominũ gignere uel accendere cælestem gratiam?

§ *Sed obijciẽ l illud Augustini contra hæreticos.*

Siue bonus, siue malus sit minister, per utrunque effectus

a Verum etiam. excellentiæ. Ecce quod crimen alicuius nocet innocenti, † argu. dist. lxj. miramur. uer. sicut enim. arg. ea. q. dominus. contra. j. ea. q. iiij. ca. j. arg. viij. q. iiij. c. j. contra. dist. lxxxj. si qui sunt presbyteri. argumen. distin. xxxvij. ideo prohibetur. §. ut itaque. argum. de consecra. distinctio. j. in sancta. Argum. contra. xxiiij. quæstio. j. non turbatur. argu. vj. quæstione prima. ex merito. arg. xlix. distinct. capi. j. argu. ij. quæstione vij. cap. sicut. ij. argumen. j. ea. quæst. multi. Et est argu. quod res inter alios acta, alijs non præiudicat. j. de pœni. distinct. vj. capi. j. ff. de re iudic. sæpe. Ioan. hoc breuiter tene, quod res inter alios acta alijs non nocet generaliter: nec crimen alterius alij nocet. In casibus tamen specialibus fallit, qui in iure expresse inueniuntur. extra de re iudic. quamuis. & vj. quæ. j. c. sunt plurimi. §. uerum. & alijs similibus casibus: ut ij. quæst. vj. ca. ei qui. §. diffinitiua.

b Suffragatur. nam dicit lex, qualiter quisq; meretur, non quantum dare sufficiat æstimetur. C. de episco. & cleri. si quenquam. Sed quæritur quare scribit Papa regi, cum non habeat potestatem super his. xj. quæstio. j. sacerdotibus. Ideo, quia particeps erat: uel quia erant incorrigibiles: ut j. eadem quæstione ultima, capitulo ultimo. de cimaseptima distin. nec licuit. extra de iudic. cum non ab homine.

c Vltoris. Id est, prælati, qui uitia aliorum debet ulcisci.

d Vlciscendus. id est, propter peccata puniendus.

e Prouocant. in se, non in illos pro quibus supplicant. & ita etiã exaudi. iij. q. vij. in grauibus.

Cum ergo. Concludit Gratianus ex omnibus supradictis, quod ex malo initio bonus exitus non speratur.

f Sicut eunuchus. Phutifar, qui primo habuit uxorem filiam Pharaonis, cum postea fuisset ordinatus sacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel ut quidam dicunt, siccauit dominus genitalia eius, quia ad turpes usus emerat Ioseph.

g Semen. scilicet boni operis.

h Sub aqua. Arg. distinctio. lxxxj. capi. si qui. Argum. tamen contra xxviij. distinctio. c. ult. & j. ead. dominus. Ioan.

i Antiocho. Iste Antiochus Græcus fuit, & multum Iudæos oppresſit: & uendidit sacerdotium templi. Et est argu. hic, quod in ueteri testamento simonia erat ordinẽ emere.

k Non lucere. Ignis missus a Ieremia in puteum, qui tamen post nunquam fuit inuẽtus, sed aqua pinguis lapidi supposita illũ cõburebat. de isto igne habes de pœ. distin. iij. inter hæc hircum. & puteus erat in ualle Iosaphat, ubi rex Persarum fecit fieri tẽplum, & appellatum est ab Ieremia nephthar. quod interpretatur purificatio. Ioan.

Sed obijciẽ. Hæc est quinta pars huius quæstionis, in qua uult probare, quod si catholicus malus. s. toleratus conferat sacramentum aliquod, bene ualet, dummodo accipiens non sit in culpa: & idem credo de sacramentis ab hæreticis collatis in forma ecclesiæ. In talis tamen indiget manus impositione propter immanitatem hæresis. & hoc probat xviij. authoritatib. Ioan. de Fant.

l Sed obijcitur. In

Crimẽ alterius no cet innocenti.

† De hoc no. B. extra & pœ. quibusdã.

Res inter alios acta alijs regulariter nõ nocet.

† Sic cõtigit, quia Theodoricus fuit & capitatus apud Coloniam. & Theodebert⁹ intoxicatus a Brunichilda.

† Amor

† Propria. quasi dicat, assumit officium ultoris ille, de quo debet ultio sumi.

Phutifar gñr Pharaonis in sacerdotio fuit exectus.

Antioch⁹ multa facinora perpetrauit.

De Igne Ieremiæ.

2. Mac. 1. g. & 4. a

gratia confertur.

CAN. XXX.

SI iustus [a] fuerit minister, computo eum cum Paulo, qui gloriam suã non quærit, dicens: Ego plantaui, [b] Apollo rigauit, [c] Deus autem incrementum dedit. Qui vero superbus fuerit minister, cum Zabulo computabitur: sed non contaminatur donum Christi: quia per illũ purus fluui⁹ transit, & uenit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre non poteſt: & si per lapideos canales transit [d] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur, sed ortus plurimum fructum affert. Spiritualis enim virtus sacramenti, ut lux pura ab illuminandis excipitur, sed per immundos transiens non coinquinatur.

Idem ad Vincentium Donatistam.

De eodem.

CAN. XXXI.

EX catholica [e] ecclesia sunt omnia [f] sacramenta dominica: quæ sicut habetis & datis, sic habebantur [g] & dabantur priusquam inde exiretis.

Item ad Donatistas.

De eodem.

CAN. XXXII.

SIc autem Deus: [h] adeſt sacramẽtis & uerbis suis [i] per quoscunq; administrentur, quorũ sacramenta & uerba recta sunt: sicut mali homines, quibus nihil prosunt, ubique peruersi sunt, id est intus & foris.

Idem.

CAN. XXXIII.

NEc foris ergo, nec intus quisquam, qui ex patre diabolo est, poteſt in se, uel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est.

Idem ad Demetrium.

Sacramenta, quæ non mutãtur, catholicis & hæreticis communia probantur.

CAN. XXXIIII.

SAcramenta, quæ non mutaſtis, [k] sicut habetis approbantur a nobis: ne fortè cùm ueſtram prauitatem corrigere uolumus, illis myſterijs, quæ in veſtra prauitate deprauata non sunt, sacrilegam faciamus iniuriã. [l] Neque Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui unctioni Dauid pius sæpius exhibuit tantum honorem.

Idem ad Donatiſtas.

De eodem.

CAN. XXXV.

SIcut ficti [m] veraciter non fictè recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur, sic & illa, quæ schismatici, & hæretici nõ aliter habent, nec aliter agunt, quàm uera ecclesia, dum ad nos ueniunt, non emendamus, [n] sed potius approbamus.

Idem cõtra Petilianum.

Non effugiantur sacramẽta a quocunque miniſtrentur.

CAN. XXXVI.

NEque in homine bono aliquis Dei sacramenta fugiat, neque in homine malo. [o]

Hæreticorum sacramẽta sunt uera.

In defensione simoniacorum probando quod habent effectum sacramenta ab eis collata. Ioan.

[a] SI iustus. Ab iſto cap. uſque ad illud, etiam corde. oſtendit magiſter quod sacramenta hæreticorũ vera sunt, & uere ab eis conferuntur, si in forma ecclesiæ conferantur, nõ tamen quo ad uirtutem, cum diſtinctione tamen: quia sacramenta necessitatis, [t] si in necessitate q̃s sumat ab hæretico, uel ẽt si ignorãter sumat, & uirtutem & ueritatem quidem accipit sacramenti. Si vero non necessitate uel scienter accipit, ueritatẽ quidem accipit sacramenti, non uirtutem. Si tamen ficte accipit, & poſt agat pœnitentiam, habebit utrunque, de conse. diſtin. iiij. tunc ualere. & §. sed notãdum. [z] j. ea. c. remiſſa. In sacramento uero dignitatis, ut in ordine, diſtingue secundum illã diſtin. ix. qõ. j. ordinationes. & in summa ibi posita. In sacramento euchariſtiæ dicim⁹, quod de manu hæretici sumẽdum nõ eſt. xxiiij. quæſt. j. cap. ult. & xxxij. diſtinct. capit. præter hoc. §. uerum. Si tamen accipiatur, uerum eſt corpus, si in forma ecclesiæ eſt cõfectum: licet quidam dicant, quod ipsi non conficiunt. xxiiij. q. j. schisma.

[t] De hoc leg. & no. j. ea. §. sed notãdum eſt. Arch. 1. Cor. 3. [h]

[z] Ad idẽ. de pœ. di. iij. §. illud autẽ Grego. in fin.

ADDITIO.

Arg. de consec. diſt. ij. quid sit. Archid.

[b] Plantaui. Prædicando.

[c] Rigauit. Baptizando.

[d] Transit. j. ea. Sic populus. cõtra. Solu. hoc de sacramentis necessitatis quæ semper habent effectum, nisi culpa suscipiẽtis impediat. & ibi de sacramentis dignitatis. uel hic de ficte ordinatis, ibi de his, quos ecclesia tolerat. Vel dic q̃ sunt polluta q̃tũ ad illos. ut xlix. di. c. ul. xv. q. ul. c. fi.

Sacramenta sunt duplicia.

[e] EX catholica. In hoc & in duobus cap. sequentibus dicitur quod uera sunt sacramenta hæreticorum, que in forma ecclesiæ celebrantur.

[f] Omnia. i. omniũ sacramentorum ueritas & forma.

[g] Habebantur. Arg. contra. j. eo. extra catholicã. sed ibi expone, id eſt, extra formam catholicæ ecclesiæ.

[h] SIc autẽ Deus. Deus dicitur adesse talibus sacramentis, ut ueritas subsiſtat, & ut uirtus præſtetur ei, q̃ accipit ignoranter s. ead. si iuſtus.

[i] Et uerbis suis. Et ita uerba necessaria sunt, argu. infra ea. detrahe.

Verba in sacramentis sunt necessaria.

[k] SAcramenta. Nõ mutaſtis. id eſt, non extra formam ecclesiæ tradidiſtis.

[l] Iniuriam. Argu. quod propter alterum non debet alteri iniuria fieri. de consec. di. iiij. oſtenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan.

[m] SIcut ficti. Sed nunquid dandum eſt baptiſma ei, qui ficte accedit? Dic quod sic, sed poſt compellendus eſt fidem obseruare, argu. xlv. diſt. de Iudæis. Vtrum autem baptizetur ignorans, uel inuitus, uel dormiens: habes extra de baptism. & eius effectu. capitu. maiores. §. item quæritur.

Baptism⁹ ficte accedenti dandus eſt.

[n] Non emẽdamus. infra de consec. diſtin. iiij. oſtenditur. & ca. solet quæri. j. eadem. si quis inquit. Sed contra. j. ea. qõ. sicut urgeri. Sed hic de fictione accipientis, quæ nõ impedit: ibi de fictione dantis, quæ impedit, uel quando non in forma ecclesiæ. xxxij. diſtin. cap. præter hoc. §. verum.

[o] NEque. In homine malo. id eſt, tolerato, [1] uel in necessitate. & sic non eſt contra. s. diſt. xxxij. nullus. & capit. præter hoc. Hug.

[1] Ad hoc j. ea. quæſti. multi. ubi d̃ hoc in glo. ex his. Arch.

Itẽ in lib. de baptismo.

Hominum malitia sacramenta non profanat.

CAN. XXXVII.

NOnne a Sodomitæ ethnici erant, id est gẽtiles? peiores b ergo Iudæi, quibus dominus dicit: Tolerabilius erit Sodomis in die iudicij, quã uobis. & quibus propheta dicit: iustificastis Sodomã: id est, comparatione uestri iusta c facta est. Nunquid tamẽ ideo sacramẽta diuina, quæ apud Iudæos erãt, talia d erant, quales & ipsi erãt: quæ e dominus quoque ipse suscepit, & ad ea celebrãda leprosos, quos mundauerat, misit: & ea Zachariæ f ministranti angelus g astitit, eumq; in templo sacrificantem exauditũ esse nuntiauit? Hæc eadem sacramẽta & in bonis hominibus illius tẽporis erãt, & in malis peioribus, q̃ sint ethnici, quãdoquidẽ ĩ malitia prælati sunt Sodomitis: & tamẽ illa sacramenta erant in utrisq; integra & diuina. Nã & ipsi gentiles, si quid diuinum & rectum h in doctrinis suis habere potuerunt, nõ improbauerunt sancti uiri quamuis illi per suas superstitiones & idololatriam, superbiamq;, & cæteros perditos mores detestandi essent, & nisi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

Idem.

Sacramẽta mali habere possunt, licet uirtutem spiritus sancti habere non possint.

CAN. XXXVIII.

MVltæ aũt operationes i sunt spiritus sancti, quas cũ apostolus in quodã loco k cõmemorasset, ita cõclusit: Omnia aũt hæc operatur unus & idem spiritus, diuidẽs singulis prout uult. Cumq; aliud sit sacramẽtũ, quod habere etiã Simon magus potuit, & aliud ꝓphetia, quæ in malis hominibus etiã fieri solet, ut in Saul: l aliud operatio eiusdem Spiritus sancti, quam nisi boni m habere non possunt, id est, charitas, quod libet horũ hæretici & schismatici accipiunt. Charitas, quæ operit multitudinẽ peccatorũ propriũ donum est catholicæ unitatis & pacis: nec est in omnibus donum eius: quia nec omnes sunt eius.

Idem.

Licet sacramenta mali ministrent, remißionem peccatorum non præstant.

CAN. XXXIX.

REmißionem peccatorũ auari n nõ dãt quæ per orationem, o id est per columbæ gemitũ datur, quicunq; baptizat, si tamen ad eius pacem illi pertinẽt, quibus datur. nõ enim raptoribus & fœneratoribus dixit dñs: Si

a Nonne. Vult probare Aug. in hoc c. quòd apud hæreticos sunt uera sacramenta: quia erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis. Itẽ & alia ratione, quia si gentiles aliquid boni habuerunt, hoc sancti uiri non reprobauerunt. Quod autem apud Iudæos essent uera sacramẽta, ꝓbat exẽplo domini & Zachariæ. Zacharias tamen bonus fuit: vnde ratione personæ nulla est probatio: sed iste eodem modo sacrificabat, quo & alij Iudæi.

b Peiores. ĩ. xxiiij. q. j. non afferamus. quia illi tm̃ naturalem legẽ transgressi sunt Iudæi etiam scriptã. illi prædicatores nõ habuerũt: isti etiã Iesum Christũ. apud illos nulla miracula facta sunt: a apud istos multa facta sunt: & præterea isti Christũ crucifixerunt. de pœn. dist. j. periculose.

c Iusta. Id est, minus mala. argu. viij. qõe. j. vereor. vnde dic iustificastis, cõparatione melioris uitæ, non potestate iudicij.

d Talia. Id est, tale sacrificium est, qualis sacrificans. ĩ. ea. dominus declarauit. vers. item nos dicimus.

ADDITIO.

Quasi dicat non. ĩ. ea. domus. H.

e Quæ. Scilicet sacramenta: ut circũcisionem quando cũ hostijs in templo fuit pręsentatus, de consecrat. dist. iiij. proprie. in fin.

f Et ea Zachariæ. Ecce ꝑ bonos ostẽdit sacrificium fuisse apud Iudæos.

g Angelus. Historia. Narratur historia in nouo testamẽto, quod fuit in diebus Hærodis sacerdos nomine Zacharias, & eius uxor nomine Elizabeth. Dauid autem uolens ampliare cultum domini uiginti quatuor ĩstituit sũmos sacerdotes, quorum tamẽ unus maior erat, qui princeps sacerdotum dicebatur. Quorum de numero unus fuit Zacharias, qui cum in die propitiationis incensum poneret, prædixit ei angelus filiũ nasciturum de uxore sua: qui usque ad diem partus obmutuit, quia credere noluit.

h Et rectum. Argumentum propter personæ detestationem non reprobari dicta illius. s̃. xxxvij. distin. si quid veri. & c. turbat. ĩ. xxiij. qõ. iiij. quid ergo. ĩ. ead. q. j. dominus declarauit. s̃. xix. dist. secundũ. ĩ. xxvj. q. ij. si de area. cõtra. ix. dist. si ad sacras. contra distin. xvj. canones. Dic ut in decr. si ad sacras. Vel dic quod utile uitiatur per inutile, cum alteri fit præiudiciũ. lxvj. distin. c. j.

i Mvltæ autem operationes. Id est, multa sunt dona, quæ spiritus sanctus operatur. trigesima quæstione prima peruenit.

k In quodam loco. Id est, in epistola prima ad Corinthios. xij. cap.

l Vt in Saul. Et in Caipha: Expedit ut vnus moriatur, &c. ĩ. ead. quæstio. prophetauit.

m Boni. Scilicet per gratiam inhabitantem. infra xxiij. quæstio. iij. de illis qui. & eadem causa. quæst. j. ubi sana. H. Ioan. de Fant.

n REmissionem. Auari. i. idololatræ, id est, quilibet mali. xxviij. quæstione prima idololatria.

n Auari non dant. Id est, indigni sunt dare. infra, de consecra distin. iiij. quomodo. Vel intellige de præcisis, quia non dant in ueritate, nisi sacramentũ in necessitate, & eius etiã uirtutem.

o Quæ per orationem. Quia facilius precibus iustorum, qui sunt in ecclesia, obtinetur remissio: a vt infra vigesima quarta, quæstione quarta. obtineri. Vel quia per vinculum charitatis ecclesiæ dimittuntur peccata. infra, de consecrat. distinctione quarta. ecclesiæ charitas,

Iudæorũ sacramẽta fuerũt uera.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis.

Mat. 10. b

Ezec. 16. f

a Xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor. §. de Tyrijs.

Luc. 1. b

De circuncisione domini.

Personæ detestatio, an faciat illius dicta reprobari.

1. Cor. 12. b

Cyphas prophetauit.

Auari nõ dant peccatorum remissionem.

Iustorum preces facilius exaudiũtur.

a De hoc de pœnit. dist. j. multiplex.

Foris.

cui dimiseritis peccata, dimittuntur illi: si cui tenueritis, tenebuntur. Foris [a] quidē nec ligari aliquis potest, nec solui: ubi non sit qui alium ligare possit aut soluere: sed soluitur, qui cū columba fecit pacem, & ligatur q cū columba nō habet pacē, siue apertè [b] foris sit, siue intus esse uideatur.

Si ergo sacramēta [c] in modū lucis ab immundis coinquinari non possunt, si in modū puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt, patet ꝙ simoniaci sacramentū unctionis sibi quidē inutiliter & perniciose habēt, alijs utiliter & salubriter eādem unctionem administrant. Sicut ergo sunt uera sacramenta hæreticorum quantum ad formam, ita sunt uera & non inania [d] quantum ad effectum.

6 *Sed notandum [e] est, quòd sacramentorū alia sunt necessitatis, [f] alia dignitatis. Quia enim necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem: illa sacramenta quæ saluti sunt necessaria, quia iterari non possunt, cum sint uera, auferri uel admitti non debent: sed cū pœnitentia rata esse permittuntur. Illa [g] verò sacramenta, quæ sunt dignitatis, nisi dignè fuerint administrata, ita ut digni dignè à dignis promoueantur, dignitates esse desinunt, non ut minuatur ueritas sacramenti, sed ut cesset officiū administrādi, vel loco, uel tempore, uel promotione.*

Loco, ut ait Leo.

De his, qui à pseudo episcopis ordinantur.

CAN. XL.

SI qui a pseudo epis[h]copis ordinati fuerint, pōt rata haberi talis ordinatio, ita ut in ipsis ecclesijs [i] perseuerēt. aliter uana habēda ē talis ordinatio.

Ecce aliquis à pseudo episcopis ordinatus, si locum suæ ordinationis mutauerit, vana est, & sine administratione erit talis ordinatio.

Tempore, ut ait Innocentius de ordinatis à Bonoso hæretico.

Quæ pro necessitate cōceduntur, eadem cessante cessabunt.

CAN. XLI.

QVod pro necessitate temporis [k] statutum est, cessante necessitate debet cessare pariter quod [l] urgebat: † quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio.

[a] Foris. Si intelligas capi. de toleratis, dic foris, id est extra ecclesiam, quæ complectitur tantum grana. si de præcisis, dic foris. id est, extra ecclesiam militantem, quæ complectitur grana cum paleis. vij. quæst. j. cap. aduersitas. uersic. cum uero.

[b] Aperte. Cum sit Christianus ecclesiam impugnās manifeste, siue perturbans ecclesiam occulte. xxxij. qō. iiij. recurrat. vers. fin.

[c] Sacramenta. Respicit illud capitu. si iustus fuerit. s. eo.

Ioā. 10. c

[d] Et non inania. Verum est hoc in sacramento necessitatis. xxiiij. qō. j. si quem forte.

[e] Sed notandum. Hæc est vj. pars q. in qua facit differētiam inter sacramēta necessaria & uoluntaria. Necessaria enim sacramenta sine quibus nemo saluatur (ut est baptismus) possunt recipi a quocunq;. Sed sacramenta uoluntaria (ut sunt ordines) nisi rite dentur, data non sunt, sed cessant uel loco, uel ordine, uel promotione. de quibus multa ponit exempla, quæ probat per sex ca. Ioan. de Fant.

[e] Sed notandum. s. contra simoniacos. respondet em̄ per distinctionem sequentem suæ conclusioni. Sacramentum enim male acceptum, duplici caret effectu: aut quia in eo præstito non percipitur gratia, sed arguitur malitia recipientis, & hoc omnibus sacramentis est commune. uel quia negatur executio, quod speciale est in sacramentis dignitatis.

Sacramentum male acceptum duplici caret effectu

Sacramenta necessitatis sunt quinque.

[f] Necessitatis. Necessitatis quinque sunt sacramenta baptismus, confirmatio, pœnitentia, ultima vnctio, corpus Christi. In baptismo tamen hoc est speciale, quod in summa necessitate accipi potest à quocunq;. xxxij. di. c. præter hoc. §. uerū. uers. fi. & idē circa pœnitētiā. nā confiteri possunt cuicūque in necessitate. de pœ. di. j. quē pœnitet. circa alia sacramenta necessitatis. uel circa ista duo cum non instat necessitas, hoc est attendēdū quod cum peccat quis accipiendo: acta pœnitētia rata intelliguntur quo ad effectum. In sacramentis uerò dignitatis, hoc est de iure, quod non habeant executionem cum pœniteant accipiētes, nisi cū eis dispensetur. Et sacramenta dignitatis sunt ordines: & ideo dicit in plurali, quia sunt plures species ordinis. xxj. dist. cleros. Et dicuntur dignitatis, quia a digniorib. i. episcopis conferuntur: uel quia nōnisi digni [g] assumēdi sunt. Videt̄ ēt quod baptismus nō sit necessitatis sacramentum. arg. de conse. dist. iiij. c. baptismi uicem.

Extra de pœn. & remis. q̄d' in te. No. ꝙ istud sacramentū nō est necessitatis. Sed cōtra not. extra de trāsact. veniēs. ubi de hoc satis not. Archid.

[g] Illa. Hic assignat unam differentiā inter baptismū & alia sacramenta: aliam ponit. ĩ. c. si quis. §. ecce si clericus. aliam in illo. §. ecce cum honoris.

[g] Id est, sine crimine, sine infamia, sine irregularitate, cū ad alia sacramēta oēs regulariter admittātur, nisi aliquando casualiter ratiōe criminis repellātur. P.

[h] SI qui a pseudo episcopis. id est, non canonice electis, toleratis tamen sic lxij. dist. c. j. argu. contra. xij. qō. ij. alienationes. ibi ius commune, hic misericordia.

[i] Ecclesijs. ĩ. ead. q. v. c. j. contra. Solu. ibi propter scandalum in ecclesia, quam per manifestam adeptus est simoniam, non permittitur ministrare. hic econtra, scilicet propter scandalum, cum occultum sit delictum in ecclesia, cui intitulatus est, & non in alia suscipitur: uel hoc cum emit illum ordinem, illud cum dignitatem uel beneficium. ĩ. e. erga.

[k] QVod pro necessitate tēporis, &c. Cessante necessitate, & dispensatio cessare debet.

[l] Quod. Id est, quia dispensatio vrget. uel quod est accusatiuī casus, id est, quod necessitas vrgebat, id est, inducebat. Argu. contra. infra. xix. qō. ij. duæ. ibi, propter criminosos. B. Sol. ibi de causa impulsiua, hic de finali. ff. de postu. l. j.

† Cócor. tex. in l. j. in princi. C. de cad. tol. & ix. q. j. c. ordinationes.

Si quis

Ergo aliquis alio tempore ab eo, qui Bonoſo ſimilis ſit ordinatus, ceſſabit ab adminiſtratione: quę pro neceſſitate illius temporis fuit permiſſa.

Item promotione, ut ait Leo.

Qui ab hæreticis redeunt, ſine ſpe promotionis in ſuis ordinibus recipi poſſunt.

CAN. XLII.

SI quis [a] hæreticæ cōmunionis cōtagione ſe maculauerit, hoc in magno beneficio habeat ſi adempta ſibi omni ſpe ꝓmotionis, [b] in quo inuenitur [c] ordine ꝑmaneat.

Ecce [d] ſi clericus, uel ordinatione, uel quolibet ſacramēto hęreticis communicat, ceſſās à ꝓmotione uix in ſuo ordine perſeuerat. Nō eſt enim de ſacramēto hoc, ut de cæteris. Cętera eñ, uel ad culpas abluendas dantur, ut baptiſmus et pœnitentia: uel pro culpis nō in æternum. ſed ad horā negantur, ut eucharistia, quæ ĩ articulo mortis pœnitēti etiā de nefarijs peccatis conceditur. Hoc non ſolū pro culpa, ſed etiā pro infamia, [e] interdum etiā ꝓ munditię [f] ſuæ imminuta, uel extrinſecę uel ĩtrinſecæ perfectionis prærogatiua, uel bigamis, uel uidug maritis, uel illiteratis, uel corporis qualibet parte uitiatis denegatˉ: quibus tamē baptiſmus, uel euchariſtia non negatur. Poteſt etiā talis cętera ſacramēta ſacerdotaliter adminiſtrare, q iſtud ſolū [g] non ualet cōferre.

Vnde Leo ait:

De epiſcopis, qui talem cōſecrāt, qualem cōſecrare nō licet.

CAN. XLIII.

SI qui epi talem [h] cōſecrauerint ſacerdotem, qualem [i] non liceat eſſe: etiā ſi aliquo modo [k] damnum proprij honoris euaſerint, ordinationis [l] tamen ius ulterius nō habebunt: [m] nec illi [n] vnquam [o] ſacramento intererunt, quod immerito præſtiterunt.

Ecce [p] cū honoris periculū euadant, ut cętera ſacramēta ſacerdotaliter adminiſtrare admittantˉ: ab hoc ſolo nō modò pro hæreſi, uel pro qualibet maiori culpa, ſed ēt pro negligētia remouētur. In quibus omnib. ſolicitè notandū eſt, quòd ſacramentū ſacerdotalis promotionis præ cæteris omnibus magis accuratè & dignè dandum, uel accipiēdum eſt: quia niſi ita collatū fuerit, eò deſinet eſſe ratum, quò non fuerit ritè perfectū. Cætera enim ſacramēta unicuique propter ſe dantur: et unicuique talia fiunt, quali corde, uel cōſciētia accipiuntur. Iſtud ſolū nō propter ſe ſolū, ſed propter alios datur: et ideo neceſſe eſt ut uero corde, mundaq́; conſcientia quantū ad ſe ſumatur. quantū ad alios uerò nō ſolùm ſine omni culpa, ſed etiam ſine omni infamia propter ſcandalū fratrum, ad quorum utilitatem nō ſolū ut præſint, ſed etiā ut proſint, ſacerdotiū datˉ.

Vnde Hieronymus in Michęam.

---

[a] SI quis. Hoc cap. non loquiˉ de mero iure.

[b] Promotionis. Supra xxxiiij. diſt. c. præcipimus. C. de poſiti. l. ſi depoſiti. de hoc eñ gratificare debet, ut ibi.

[c] Inuenitur. Niſi in caſibus notatis. ix. q. j. in ſumma.

Illos caſus ponit etiam hic Hugo.

[d] Ecce. Oſtendit magiſter in hoc §. differentiam inter ſacramenta dignitatis, & alia, & cauſas differentiæ.

[e] Infamia. quæ etiā ſine culpa contrahitur. vj. qō. j. c. ſunt plurimi. §. verum.

[f] Munditiæ. Vt in illo, qui contrahit cū ancilla. xxxiiij. diſtin. ſi quis uidu?.

[g] Iſtud ſolum. Scilicet ordinem.

[h] SI qui epiſcopi talem. Extra de temp. ordinatio. literas.

[i] Qualem. Extra de præben. graue.

[k] Aliquo modo. Diſpēſatiue. ſ. cum punitur aliquis in eo in quo deliquit. In increpatione, ut xlv. diſt. cum beatus. Item in ſcientiæ recognitione. xvj. q. j. reuertimini. In fi. Itē in poteſtate ligādi uel ſoluendi. xxiiij. qō. iij. de illicita. Item in priuilegijs. xj. quæſ. iij. priuilegiū. Item in ordinis collatione, ut in ca. præſenti, ſi qui epiſcopi. Item in honoris ablatione, ut dixi xcix. diſt. nullus. Item in armorū retentione. ut j. q. vij. c. j. H.

Prælati in multis excedunt.

[l] Ordinationis. ſ. diſt. l. ex pœnitentibus. contra. ſ. diſt. xxxvj. qui eccleſiaſticis. contra. ſ. lv. diſt. nullus. ſ. diſt. lj. c. j. in §. j. Solut. ibi de his, qui ex pertinacia cōtra canones ordinant tales, hic de illis qui ex ſola negligentia hoc faciunt, intelligitur. [a] argu. ij. q. j. in primis. Nec eſt cōtra extra de tempo. ord. literas. quia ibi non indignum, ſed indigne ordinauit: alias ſemper eſt hæc ueritas, quod qui promouet indignum, depoſitionem meretur: ut l. diſt. ex pœnitentib. & arg. hic ibi euaſerint: ita tamen ſi ſcienter hoc facit: cum & ille ſit in notorio crimine. aliter non poſſet eum repellere ab ordine ſuſcipiēdo. extra de temp. ord. ex tenore. Vel dic quod uariæ ſunt pœnæ: hodie mitius agitur, ut extra de præben. graue.

[a] Et ſic uidetur ĩtelligere Gratianus infra. §. j.

Ordinatium indignos punitio.

[m] Non habebunt. ſcilicet cum aliquis punitur in eo, in quo deliquit.

Pœna infligatur ſecundū delictum.

[n] Illi. Baz. dicit quod illum eundem ordinem nō poteſt conferre, ſed minorem uel maiorem bene, argu. extra de tempo. ord. literas. quia hæc pœna eſt: & ideo nō debet amplius extendi quam inueniatur delictū. Hug. contradicit, quod hæc dictio illi, facit ſimplicem relationem.

[o] Vnquam. Argu. in eo puniendū eſſe aliquem, in quo deliquit. xij. quæſt. ij. de uiro. & cap. qui & humanis. ĩ. ea. q. v. ca. j. ſ. diſt. lxxxj. valet. xvij. qō. iiij. frater. & vij. quæſt. j. ſi quis de ordine. & xxxiij. quæſt. ij. admonere. infra xxvij. quæſt. ij. qui dormierit.

In quo q̄s deliquit, in eo puniri debet.

[p] Ecce. Adhuc perſeuerat aſsignando differentiam, & cauſam differentiæ.

Hi quoſ-

Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorũ, qui à ſe ſcãdalizãtur.

CAN. XLIIII.

HI quoſcunque [a] de aſſeclis ſuis ordinantes, & uitã eorum in ſcandalum [b] populi exponẽtes, rei sũt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur.

Re uera enim qui ad hoc eliguntur, ut cæteris præſint, ſicut præordinantur dignitate, ſic præeminere debent ſanctitate. Alioquin cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia à cæteris aſſumuntur?

Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanenſi epiſcopo.

Sicut honore, ita & ſcientia quiſque præcellere debet.

CAN. XLV.

VIliſsimus [c] cõputandus eſt, niſi præcellat [d] ſcientia & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.

7 *Patet ergo [e] illud Auguſtini ſacramẽta uidelicet Chriſti per hæreticos miniſtrata, ſuo nõ carere effectu: non de omnib. intelligi generaliter, ſed de ſacramento baptiſmi.*

Vnd idẽ Auguſt. ait:

Baptiſmus ſiue per bonum ſiue per malum miniſtretur, reiterari non debet.

CAN. XLVI.

DEdit [f] baptiſmum Iudas, & non baptizatum eſt poſt Iudam: dedit [g] Ioãnes, [h] & baptizatum eſt [i] poſt Ioannẽ: quia qui datus eſt à Iuda, baptiſmus Chriſti eſt: [k] qui à Ioãne, Ioãnis erat. Nõ Iudã Ioãni, ſed baptiſmũ Chriſti ẽt per Iudæ manꝰ datũ, baptiſmo Ioãnis rectè præponimus. Itẽ quos Iudas baptizauit, & Chriſtus. Sic ergo quos baptizat ebriꝰ, [l] homicida, adulter, Chriſtus

---

[a] HI quoſcunq;.i. aliquos indignos. quod collige ex illo uerbo aſſeclis: ab aſſequor [1] aſſequeris. unde & aſſecla ſeruus. Aliter ſi eſſent digni plus eis tenerent, arg. xij. q. ij. hæc huius. lxxxvj. diſt. non ſatis.

[1] Aſſecla dicitur aſſecutor, ab aſſequendo, eo qđ ſequatur aliquẽ lucri cã ſecũdũ Papi.

[b] In ſcandalum. Qui ergo occaſionem damni dat, dãnum, &c. extra de iniu. & dam. ſi egreſſus. [2] j. ea. placuit. ij. argu. contra xxiij. q. v. de occidendis. §. j. Dic prima intelligitur de cauſa proxima & cũ culpa: contraria de cauſa remota & ſine culpa. ff. de ſer. cor. l. Neratius.

[2] Cõcor. tex. in l. ſi qs ad ſe. cũ ibi no. C. ad leg. Iul. de ui pub.

[c] VIliſsimus. s. diſtin. xxv. c. unum orarium. §. nunc autem.

[d] Niſi præcellat. Id eſt, niſi habeat illam diſcretionem, quæ in prælato exigitur, etſi non eminentem, tamen ſufficientem, extra de elect. cum nobis olim. ſufficit enim quod ſit bonus. [3] lxv. diſtin. capi. ulti. Quid ergo ſi omnes ſint ualde periti? Non ideo erit iſte uiliſsimus, quia non eſt ut Salomon. de hoc. viij. quæſtione j. licet.

Scientia prælati ſit ſaltẽ ſufficiens.

[3] Grauitas & induſtria in plato requirit. s. e. cap. fertur. uerſ. ſi enim, &c.

Patet ergo. Hæc eſt vij. pars huius quæ. in qua dicitur, quod ſacramentum collatum in forma eccleſiæ à malo catholico tolerato, ratum eſt. Ioan. de Fantu.

[e] Patet ergo. Reſpicit illud cap. ex catholica. & cap. ſi iuſtus. Ioan.

[f] DEdit. Quia baptiſmus collatus à Ioanne erat quoddam ſacramentale, quo abluebatur corpus exterius tantum. de conſec. diſt. iiij. baptiſmus. & ualebat ad aſſuefactionem.

[g] Dedit. In nomine Chriſti, uel in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti: & ideo non fuit, &c. de conſec. diſtin. iiij. aliud.

[h] Dedit Ioannes. In nomine uenturi, &c. & ideo fuit Ioannis.

[i] Et baptizatum eſt. j. de conſec. diſt. iiij. non regenerabantur.

[k] Baptiſmus Chriſti eſt. In quarto libro ſententiarum legitur, Hic conſiderandum eſt ſi baptizati ſunt baptiſmo Chriſti a Ioanne baptizati: & qua forma uerborum ſit uſus Ioannes. Illi reſpondent, qui baptizati ſunt a Ioanne neſcientes ſpiritum ſanctũ eſſe, ac ſpem ponentes in illius baptiſmo, poſtea baptizati ſunt baptiſmo Chriſti. Baptiſmus autem Ioãnis tantum dabatur in nomine uenturi. Vnde Hiero. ſuper Io. Qui dicit ſe in Chriſtum credere, & non credit in ſpiritum ſanctum, nondũ habet claros oculos. Vnde baptizati à Ioanne in nomine uenturi .i. domini noſtri Ieſu Chriſti: quia dixerunt, ſed neque ſi ſpiritus ſanctus eſt, audiuimus: iterum baptizati ſunt in nomine Chriſti explicite. Illi uero qui ſpem in baptiſmo Ioannis habebant, & patrem & filium & ſpiritũ ſanctum credebant, non fuerunt poſtea baptizati, ſed impoſitione manuũ ab apoſtolis ſuper eos facta, ſpiritum ſanctum receperũt. Alij uero qui non ita credebant, baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, ut dictum eſt. Vnde Hiero. Qui ſpiritum ſanctum neſciebant, cũ baptiſmum à Ioanne acceperunt, iterũ baptizati ſunt, ne quis ex Iudæis, uel gentilibus putaret aquã ſine ſpiritu ſancto ſufficere ad ſalutem. De hoc etiam Ambro. Quidam negauerũt ſe ſcire ſpiritum ſanctum, cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo Ioannis, quos tamen in aduentis Ieſu, nõ ĩ ſuo baptizauit nomine. Iſti ergo qui nec in Chriſti nomine, nec cum fide ſpiritus ſancti baptizati fuerant, non poterãt accipere baptiſmi ſacramentum. Baptizati ſunt igitur in nomine Chriſti: nec iteratum eſt in eis ſacramentũ, ſed innouatum. Sed quæritur, cum in baptiſmo Ioannis non confertur remiſsio peccatorum, de conſe. diſtin. iiij. non regenerabantur. nec ad ueritatem baptiſmi ualeat fides alicuius, uel infidelitas officiat. de conſe. diſt. iiij. quõ. & ſeq. c. cur reiteratur baptiſmus in quibuſdam à Ioanne baptizatis: maxime cum per circunciſionem originale fuiſſet deletũ, ut extra de bap. maiores. §. caute. Nã ſi dicas baptiſmum Chriſti neceſſarium eſſe etiam circunciſis, concluditur ergo quod in omnibus baptizatis a Ioan. neceſſarium eſt, ſiue bene crederent, ſiue male. Si autem dicas non eſſe neceſſarium, quare ergo baptizati ſunt baptiſmo Chriſti iam à Ioanne baptizati, cum ijdem eſſent circũciſi? Poteſt dici forte, quòd ante paſſionem Chriſti nulli erat baptiſmus neceſſarius, [4] ſed tantum baptizati ſunt ab apoſtolis, ne putarẽt aliqui baptiſmũ ſine ſpiritu ſancto ſufficere ad ſalutem: quod credo. uel forte à baptiſmo Chriſti, id eſt, poſtquam Chriſtus baptizatus fuit, omnibus baptiſmus fuit neceſſarius, ſiue Ioannis, ſiue Chriſti: ſed baptiſmus Chriſti tanquam a ſeipſo ratus non indiget fidei adminiculo. ſecus in Ioannis baptiſmo. unde baptizati ſunt, quibus recta fides non affuit, quod locum habuit in baptiſmo Ioannis. Vide quod nota. de conſecr. diſtin. iiij ex quo.

Baptizati a Ioanne, an debuerunt rebaptizari baptiſmo. Chriſti.

Baptiſmꝰ Ioãnis nõ cõferebat peccatorũ remiſsionem.

Baptiſmꝰ ante Chriſti paſsionem nulli erat neceſſarius.

[4] Scilicet qa ianua paradiſi nõdũ erat aperta. extra de baptiſ. maiores. Arch.

Arg. cõtra de cõſec. diſ. iij. baptiſmꝰ. in fi. & c. non illud. Archid.

[l] Ebrius. Ita tamen quod ſentiat quid faciat: quia intentio baptizati & baptizantis exigitur: ut j. de cõſe. di. iiij. ſolet. quia nemo dicit, quod non ſentit. ff. de

baptizat. Item sacramentum ecclesiæ tam magnũ est, ut nec ab homicida ministrante polluatur.

Item cõtra Donatistas.

De eodem.

CAN. XLVII.

SIcut urgeri uideor, dũ mihi dicit, ergo hæreticus dimittit peccatũ, a cùm iustè baptizat: sic & ego b urgeo dũ dico, ergo auarus religionis simulator peccata dimittit. Si per uim sacramenti, sicut ille, ita & ille: si per meritũ suũ, nec ille, nec ille. Illud.n. sacramentũ Christi & in malis hominib. esse cognoscit. In corpore aũt unicæ colũbæ c immaculatæ nec ille, nec ille inuenitur: ut si cui⁹ manus esset arida, uerũ quidẽ esset mẽbrũ, quãuis sine sãguine & inefficax esset & mortuum: sic & fides cùm sit, uera tamen sine operibus mortua est. Item sic in hæresi baptizatus in nomine sanctæ trinitatis, non fit tamẽ templum Dei, si ab hæresi non recesserit: quoniã neque in auaritia in eodẽ nomine baptizatus fit tẽplum Dei, si ab auaritia non recedat, quæ est idolorum seruitus.

8 *Ex his itaq; uerbis apparet baptisma, quod ab hæreticis tribuitur, uirtute sua remißionem conferre peccatorum.*

Sed idẽ Augustinus econtra testatur in libro de baptismo dicens:

Baptisma Christi et si nulla peruersitate uioletur, apud hæreticos tamen caret effectu.

CAN. XLVIII.

ETiam d corde tardiores intelligunt baptismũ Christi nulla peruersitate dantis, uel accipiẽtis posse uiolari. Sed quia e aliud est sacramẽtum ab effectu sacramenti: cùm eos, qui in ipsa unitate ecclesiæ perditæ uiuunt, constet remissionem peccatorum, nec dare nec habere posse: quia non malignis, sed bonis filijs dictum est: Si cui dimiseritis peccata, dimittũtur: cui tenueritis, tenebuntur: patet ergo hæreticos f tantùm dare, uel accipere sacramentum baptismi, & non dare remissionem peccatorum.

Idem in uerbis domini de blasphemia spiritus sancti.

CAN. XLIX.

COrporalia g sacramenta, quæ portant & celebrant etiam segregati ab unitate corporis Christi, formam habere pietatis h possunt: uirtus uerò inuisibilis & spiritualis ita in eis esse non potest, quemadmodum sensus non sequitur membrum, quando amputatur à corpore.

Item Ambrosius in libro de initiãdis rudibus.

De eodem.

CAN. L.

NOn sanat baptism⁹ i perfidorũ, nõ mũdat, sed polluit: qui in diluuio k aquarũ ad dominum non approximabũt: quia ut per apostolum dicitur: Quicquid non est ex fide, l peccatum est. & ipsis qui faciunt, & quibus faciunt, non solum non prodest, sed & ad iudicium est.

Item Leo ad Nicetem episcopum.

Per manus impositionem confirmentur, qui ab hæreticis baptisma accipiunt.

CAN. LI.

HI qui baptisma ab hæreticis acceperunt, cùm antea baptizati m nõ fuis-

---

de sup. lega. l. Labeo. & ita non est contra. ĩ. ea. capit. spiritus sanctus. §. ecce.

a SIcut urgeri. Dimittit peccatum. s̃. ea. remissionem.

Instructio respondẽtis.

b Sic & ego. Argu. sufficere respondenti dare instantiam. 3 alibi sufficit assignare rationem. xxviij. quæ. j. sic enim. Et dicit Aristoteles octauo Topicorum: optima instantiarum est dicere, quare non sic. Sic ordinabis argumentum: Hæreticus iuste baptizat: ergo dimittit peccatum: quod ego nego. & insto, auarus baptizat iuste: ergo dimittit peccatũ. qđ non concederent ipsi. Sed dic instantiam non ualere: quia secũdum suam opinionem concludit. sic xxvij. quæ. j. nuptiarum.

3 Instantiam. glo. sing. secũdũ Ias. in l. ult. in fi. C. unde liberi. Glo. similis in l. creditori. de ope. noui nũt. ubi Alex. & Iason.

c Vnicæ columbæ. Quæ complectitur tantum grana sine palea. xxxij. q. iiij. recurrat. s̃. contra, remissionẽ. in gl. fi.

Ex his. Hæc est, viij. pars q. in qua dicitur quod baptismus in forma ecclesiæ datus à quocunq;, tenet: sed præcisus baptizatus nõ saluatur, sicut membrum præcisum a corpore non habet spiritum uitæ. Ioan. de Fant.

d ETiam. Ab isto loco inducit magister capitula, quibus uult probare quod hæretici etsi sacramentum conferre possint, non tamen effectum sacramenti. Quandoq; tamen inducit, quod possint effectum conferre: & sub ista alternatione uenit usque in finem quæstionis fracto fræno.

Hæretici non cõferunt effectũ sacramenti.

e Sed quia. Sicut aliud est elementum, aliud consecratio, ut de consec. distin. iiij. per aquã. Et ideo notatus fuit Cyprianus, quia non fecit istam differentiam. ĩ. ead. si quis inquit.

f Hæreticos. sacramentum gratiæ dat Deus etiã per malos: ipsam uero gratiam non nisi per seipsum: ut infra. de consec. distinc. iiij. quomodo.

Sacramẽtum gratiæ dat Deus per malos.

g COrporalia. quia ministerio corporum & circa corpora conferuntur, uel quia quædam sunt corporea, ut chrisma, uel formæ corporum sunt, uel quia sub corporalibus speciebus conferuntur. 2 Sed nunquid cum corpore pereunt? ar. quod non. ĩ. ea. quod quidam. xxxij. q. vij. tantum ualet.

Mat. 16. b

2 Vel dic ꝙ hoc dicit ad diferẽtiam spiritualium sacramentorũ. Est.n. baptism⁹ spiritualis & inuisibilis vt interior est et corporalis & uisibilis, sicut exterior. Similiter ordo & confirmatio, & extrema unctio, corp⁹ dñi & pœnitentia, secũdũ H. & Pau.

h Pietatis. id est, sanctæ religionis & ueritatis. sed ideo dicit, quia tunc est ibi pietas, cum & ueritas &c.

i NOn sanat baptismus. Datus extra formam ecclesiæ, ut ĩ. e. §. sed notandum. cap. seq.

k Qui in diluuio aquarum. id est, multiplicitate diuersarum sententiarum uel sectarum: 3 uel in diluuio tantum, quia solus baptismus non sufficit, nisi & gratia detur.

Diluuium aquarum. Psalm. 31.

3 Vel dic in diluuio, i. in carnalib. cõcupiscẽtijs, uel id est, cũ inundabũt aquæ, id est, pœnæ & angustiæ in die iudicij secũdũ Hugo.

l Ex fide. id est, cum fide operante per dilectionem.

Rom. 1. 2

m HI qui. Baptizati. Nam tũc nihil acceperũt. ab

ab eis. lxvij. distinctio. c. quamuis. §. hi uero.
a Vnus. Id est, incommutabilis.
b Vna. Id est, ab uno ueniens.
c Vnum. Id est, unam habẽs efficaciam in omnibus, siue paruulis siue adultis: nisi malitia suscipientis impediat: uel unum, quia non iterandũ.
d Vt quod. s. sanctitatis virtutẽ, gratiã, remissionẽ peccatorũ: exaudi tñ ut dicit Gratianus. ĩ. eo. c. hanc regulã. §. nemo. Nã aliter constitutus, in necessitate accipit. xxxij. dist. c. præter hoc. §. uerum.
Sed notandum. Hæc est ix. pars q. in qua dicitur quod quidã hæretici non baptizant in forma ecclesiæ, & talis baptismus iterat. Alij hæretici dant in forma ecclesię: & talis non reiteratur. Ioã. de Fantu.
e Quorum. Vt Arriani, qui dicunt filiũ nõ coæternũ patri. xxiiij. q. iij. c. quidam. vers. Arriani.
f Personarum. Vt Sabelliani, q. dicunt eandem personã esse patris & filij & spũs sancti: ut xxiiij. q. iij. quidam. vers. Sabelliani.
g Ecclesiæ. quæ necessaria est. xxxij. distinct. §. uerum. & ĩ. ea. c. detrahe.
h SI quis confugerit. Paulianistis Qui dicebant Christum non fuisse semper, sed à Maria sum psisse initium, ut ĩ. xxiiij. q. iij. quidam. §. Paulianistæ.
i Cataphrygis. Cataphrygę dicunt spiritum sanctum paruulum hominem, &c. ut in præd. cap. quidam. uers. Cataphrygæ. qui non baptizant in forma ecclesiæ. & sic soluuntur contraria. ĩ. de consecr. dist. iij. quibus. sed hic non fuit facta iniuria sacramento cum nullum præcesserit. ibi contra. Vel hoc intelligendũ est per illud. Nã ibi dicitur, nisi necessitas, &c. Item contra. infra eadem si quis per ignorantiam. Sed hoc de dispensatione, illud de rigore. Vel hic loquitur de iure: quia cũ hic nullum fuit prius baptisma, nec ordo: unde non fit hic iniuria alicui sacramento: sed tantum baptizantur & ordinantur. nec tangit illud capitu. hoc, quia ibi alienus casus, scilicet quia ibi sunt duæ quæstiones secundum unũ casum.
k Rursus. Argum. quod non baptizatus nullum recipit ordinem. extra de presbyt. non bapt. cap. si quis presbyter. infra eadem capit. si quis per ignorantiam. supra eadem. cum Paulus.
l Deponi. de facto. uel deponi, id est, non admitti.
m PAulianistæ. Isti non baptizabant in forma ecclesiæ, sed Nouatiani sic: sed rebaptizabant iam baptizatos. Sed illi qui ab eis in forma ecclesiæ, sunt baptizati, si eis communicant in hæresi, tunc effectum sacramenti non recipiunt, quem nullus sine fide consequi potest.
n Alij. Hic. §. respicit. §. supra positum, sed notandum. capitu. hi qui vero.
o In patria. Quia nemo propheta est acceptus in patria sua.
p Non poterat. id est, nolebat. uel quia potentiæ suæ non congruebat, argument. trigesima secunda. quæstione quinta. si Paulus. quia ipsi erant increduli. Sed nonne poterat facere, ne essent increduli, & ita facere miracula? nam dicit regula iuris, quod qui potest facere ut possit, dicitur posse: ut ff. de regulis iuris. l. qui potest. Sed illa intelligitur de eo, qui tenetur ex necessitate, & adstrictus est ad aliquid faciendum.

Ephes. 4. a

Error Sabellianorum.

Error Paulianistarũ.

Baptismo nõ fiat iniuria per reiterationem.

Ordinari nequit, q. baptizat non est.

Scilicet de eo ordine, quem apud hęreticos uidebantur habere. Archidiac.

sent, sola spiritus sancti inuocatione per impositionem manus confirmandi sunt: quia formã tantũ baptismi sine sanctificationis uirtute sumpserũt. & hanc regulã (ut scitis) seruandã in omnibus ecclesijs prædicamus, ut lauacrum semel initũ nulla iteratione violetur: dicente apostolo: Vnus a de⁹, una b fides, unum c baptisma. Cuius ablutio nulla iteratione temerãda ẽ: sed (ut diximus) sola sanctificatio spiritus sancti inuocãda: ut quod d ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur.

Sed notandum est, ꝙ hæretici, ut Arriani & sabelliani, quorum e alij inæqualitatem, alij indiscretionem personarum f confitebãtur, baptisma non in forma ecclesiæ, g sed suæ peruersitatis ministrabant.

De his specialiter Ambrosius locutus est dicẽs: Non sanat baptismus hęreticorum, &c. sed etiã rebaptizentur, & reordinentur, &c.

Vnde in concilio Niceno statutum est.

Rebaptizentur & reordinentur, qui de Paulianistis, & Cataphrygis ad ecclesiam redeunt. CAN. LII.

SI quis confugerit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis h & Cataphrygis, i statutũ est rebaptizari eos omnino debere. Si qui uero clerici erant apud eos, si quidẽ inculpati fuerint & irreprehensibiles, rebaptizandi sunt: & rursus, k etiã ab episcopo ecclesiæ catholicæ ordinentur. Si uerò examinati minus apti fuerint deprehensi, deponi l eos oportet. Similiter autem & circa diacones, & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadẽ forma seruabit.

Item Innocentius.

De eodem. CAN. LIII.

PAulianistæ m in nomine patris, & filij, & spiritus sancti minimè baptizant, & Nouatiani eisdem nominibus tremẽdis baptizant: nec apud istos de unitate ptãtis diuinæ, hoc ẽ patris & filij & spiritus sancti, quæstio aliquãdo cõmota est, &c.

Alij n formã ecclesiæ in baptizãdo seruãt: sed dum ab eis baptizantur, qui in hæresi, uel schismate eis communicant, sacramentum quidem baptismi ab eis accipiunt, uirtutem uerò non consequuntur, quã sine fide nullus consequi potest. Vnde de domino dicitur, quòd in patria o sua nõ poterat p facere signum propter incredulitatẽ eorũ.

Vnde Augustinus in homilia octuagesima.

Dum uerbum accedit ad elementum, fit sacramentum.

CAN. LIIII.

Detra-

Detrahe [a] uerbū ab aqua, quid erit nisi aqua? accedit verbum [b] ad elementū, & fit sacramentū. [c] Vnde ista tāta virtus aquæ, ut corpus tāgat, & cor abluat, nisi faciēte [d] uerbo? nō quia dicitur, sed quia creditur. [e] Nam & in ipso uerbo aliud est sonus [f] transiēs aliud [g] virtus manens.

De his etiam qui in hæresi, uel schismate baptizantur, scribit August. ad Petrū diaconem dicens:

Extra ecclesiam baptizati perniciem sibi cumulant, si ad ecclesiam non redierint.

CAN. LV.

Firmissimè tene, & nullatenus dubites, extra ecclesiā baptizatis, si ad ecclesiā non redierint, baptismo cumulari [h] perniciem. Tantum enim ualet ecclesiasticæ societatis cōmunio ad salutem, ut baptismo non saluetur, cum ibi non datur, ubi oportet, ut detur.

Idem.

Inutilia sunt dona, quæ præter unitatem ecclesiæ habētur.

CAN. LVI.

Teneamus, [i] fratres mei, unitatem. [i] Præter unitatem etiam qui facit miraculum, nihil est. [k] In unitate erat populus Israel, & non faciebat miracula. Præter unitatē erant magi [l] Pharaonis, & faciebāt similia Moysi. populus Israel (ut dixi) nō faciebat miracula. Qui erant saluandi apud Deū: qui faciebāt miracula, an qui nō faciebant? Petrus Apostolus resuscitauit mortuū. Simon magus fecit multa. Erant quidam Christiani, qui non poterant facere quod faciebat Petrus, nec qđ faciebat Simon: sed inde gaudebant, quia nomina eorū scripta erant in cælis.

Item Leo ad Nicetem episcopum.

Baptisma semel traditū amplius non est reiterandum.

CAN. LVII.

Hanc [m] regulam cōseruandam in omnibus ecclesijs prędicamus, ut lauacrum semel initum, nulla iteratione uioletur, dicente apostolo: Vnus Deus, una fides, unū baptisma. Cuius ablutio nulla reiteratione uiolan-

Detrahe verbū ab aqua, &c. qd signat ibi uerbū.

[a] Detrahe. Id est, si aliquis immergat aliquem, & non proferat uerba, non baptizat: quia nec solum elementum, nec sola uerba ad hoc sufficiunt. Vel aliter: quidam baptizant tantum in nomine patris & spiritus sancti: & tunc expone, detrahe verbum. id est, filium quid est aqua, nisi aqua? quasi dicat, non est ibi baptismus. de consecra. dist. iiij. in synodo. Vel aliter, detrahe uerbum ab aqua, id est, formā & non erit sacramentum baptismi. Et nota, quod Gandulphus dixit, quod ipsa aqua fit sacramentum, s. ipsum elementum, arg. de cōse. di. ij. c. sacrificium Vnde si asinus bibat aquā illā, bibit sacramētū: sicut de mure diximus de conse. dist. ij. qui bene non custodiunt. Alij dicunt, quod impossibile est qđ asinus bibat sacramentum. Nam dicunt, quod aqua illa in eodem instanti incipit & desinit esse sacramentum. s. in ultima prolatione ipsius formæ, baptizo te in nomine patris, &c. ut notaui de consec. dist. iiij. c. j. sed per alias orationes, quæ primo funduntur super ipsam aquam, non fit aqua sacramentum. & hoc ita verum est secundū eos, quod si in eo instanti, quo forma finitur, & aqua fit sacramentum, puer non esset in aqua, puta antequam dixisset, & spiritus sancti: leuasset eum de aqua, nō esset baptizatus. Nec est mirū, si incipiat & desinat esse in eodem instāti: cum sit idem etiā in alijs casibus secundum legem. Nam si quid mihi debetur sub conditione, & illud accepero tuli ante existentiam conditionis: si post existat conditio, eodem instanti incipit & desinit esse debitum. ff. de accept. l. antep. & l. quod in diem. ut dicit lex. Sed falsum est quod lex dicit: quia intelligitur olim liberatus: ut ff. de solu. sub conditione. debitor. Melius potest poni exemplum in seruo dato uxori a uiro, ut eum manumittat. nam in eodem instanti incipit & desinit habere dominium. ff. de dona. inter uirum & uxorem. quod autem. §. ult. Arg. hic in fi. contra. quia alius est sonus, &c. sed quod dicit quod uirtus permanet: non intellige in aqua, sed in puero. Item arg. contra. ff. de usufru. Titio cum morietur. Item aliud exemplum potest poni, ubi quis simul incipit & desinit esse debitor: ut ff. ad Velleia. debitrix. Quidam autem intelligunt aliter illam literam.

Aqua baptismi, an sit sacramentum.

Idē incipit & desinit in eodem instāti.

[b] Verbum. Nam verba necessaria sunt, argum. in l. j. ff. de verborum obligatione.

[c] Et fit sacramentum. i. sacramētum fit ibi ex forma verborū & aqua, quod est baptismus. Sed quæritur si in litore maris baptizetur quis, an tota aqua cōsecretur, an nō? Dicendū est quod illa tantum, quæ puerum tāgit, arg. ff. de reli. l. ij. §. Celsus. nā ibi dicitur quod sola terra, quæ tangit corpus hominis, est religiosa. Vel potest dici, quod etiā illa quæ istā tangit, ut ff. de rei uend. quæ religiosis. sed exaudi per canonem. xj. q. iij. quoniam multos. quia excommunicatio non transit in tertiā personam, sic nec religio.

Baptism⁹ in maris litore fact⁹ nō consecrat totū mare.

Exod. 7. d

Act. 9. g

[d] Faciente. i. in forma euangelij. in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

[e] Creditur. s. ea. sicut. Videtur ergo quod mutus possit baptizare: quia matrimoniū potest cōtrahere maxime si tres personas potest exprimere. Quod cōcedo si est mutaster: aliter si loqui nō potest, nō baptizabit. [1] Et quod dicitur, sed quia creditur, hoc ad suscipientem refertur: quia nō exigitur fides conferentis, sed suscipientis. de conse. dist. iiij. tunc ualere. ab ipso enim dante sola intentio requiritur: ut dixi s. ea. sicut.

Luc. 4. d

[1] Adde idē esse in surdastro. facit gl. in fi. in l. fin. ff. de legi. tuto.

[f] Sonus. Est sonus uocalis, & est sonus mentalis.

Sonus est duplex.

[g] Aliud. i. efficacia à Deo sibi collata. s. de conse. di. iiij. c. solet. & cap. quamuis. & cap. ecclesia paradiso.

[h] Firmissime. Cumulari. ad cumulum supplicij. xxxij. quæst. vij. usqueadeo.

[i] Teneamus. Probat baptismū posse cōferri a malis, & ipsi pn̄t miracula facere. s. ea. pphetauit.

[k] Nihil est. Quo ad uitam æternam.

[l] Magi. Iannes & Mambres. isti magi scilicet Iannes & Mambres tria fecerunt miracula, uirgas in serpentes conuerterunt, & aquam in sanguinem, & fecerunt aquā ranis ebullire: sed cyniphes [2] nō potuerūt educere, ut Moyses. unde dixerūt, [3] Digitus Dei est hic. & ita defecerūt in quarto miraculo, scilicet in tertia plaga: [4] quia primum non fuit plaga. & ideo quandoque dicuntur defecisse in tertio miraculo, quia in tertia plaga. xxvj. quæst. v. cap. nec mirum.

Iannes & Mambres magi, tria fecerunt miracula.

[2] Xxxvij. dist. c. legimus. §. hinc etiā.

[3] Exod. 8. cap.

[4] Xxvj. q. v. nec mirum. vers. nec ideo.

[m] Hanc. Hoc cap. est pars illius capituli. s. ea. hi, qui. &

qu.&repetit hic finem illius capituli, ut exponat in §.sequenti.

Nemo.Hæc est decima pars quæstionis, in qua dicit quod baptismus potest dari a quocunque. & hoc usq; ad §.hoc ergo.Ioan.de Fant.

Ephe.4. a Nemo. Argum.ad q.de inuasore, utrũ per eum possit præsentari clericus in ecclesia: & per hæreticum sententia iusta detur. 1 de cõ sec. dist.ij. & dixit dominus Io. quorũ utrunq; falsum est: quia inuasor non tolerat, & hæreticus est excõicatus. B.

1 Arg.j. ead. quod quidam. in prin.

b Forma. scilicet in necessitate, uel ignoranter.

c Per lapidem canalem. s. ead. si iustus.

d Spiritus sanctus. Fallatur. Nam mentiri Deo possumus, sed ipsum fallere non possumus. de conse. distin.ij.panem. omnia enim certa sunt ei. ff. de iudic. sed et si restituatur. §.ult. Argum. contra.lxxxj. distinct. oportet. xvj. quæstione j. reuertimini.

Mentiri Deo possumus, sed nõ ipsum fallere.

e Reprobos. Argu. non præiudicare alicui in sua causa religionem alterius. non enim melius debet alicui credi: quia signa & miracula facit, cum & bonis & malis sint communia. s.e. ca. multæ.

Miracula bonis & malis sunt cõmunia.

f Probos. Quia illud sacramentũ puro corde sumunt. j. ead.c.non nocet.

Ecce. Iste §. & historia in eo posita patent ex textu.

g A paganis. Si in forma ecclesiæ det. de conse. dist. iiij.a quodam.

h Puerorum. Doli capacium, aliter nihil agerent. 2 nam tales furiosis comparantur. ff. de acqui. pos.l.j.§.j.xv. q.j.illud.Quis autem sit doli capax, lex dicit, scilicet qui est proximus pubertati. ff. de regu.iur.pupillum. ignorans tamen acquirit aliquid. ff. quemadmo. ser. amitta.si partem.§.ij.

2 Quod no.s.ead. qõ. dedit. in fin.

i Per Anastasium. Proprium nomen est.

k Integris interrogationibus. Per hoc quod dicit integris, patet non iocosum factum fuisse: & ita non soluitur hic illa quæstio. arg.de consec. dist. iiij. solet quæri. licet quidã dicant eam hic solui. Sed dico etiã, quod licet formam ludendo accipiat, dum tamen baptizare intẽdat, baptizat. Si autẽ omnia iocose fiant, non erit baptismus. ar.xxij. q.ij.c.quod ait ff.de act. & obli.obligationum substantia. §. ult. extra de sen. excom.si uero.

Baptizat iocose, nõ est baptizatus.

da ẽ, sed sola spiritus sanctificatio inuocanda: ut quod ab hæreticis nemo accepit, a catholicis sacerdotibus consequatur.

10 *Nemo* a *ĩ hæresi, uel schismate cõstitutus ĩtelligendus est. Cæterũ si cũ fidei integritate, et animi puritate de manu hæreticorũ in forma* b *ecclesiæ aliqs baptisma acceperit: tunc impletur illud Augusti. Per lapidẽ canalẽ* c *aqua trãsit ad areolas. et iterum: Spiritualis uirtus sacramenti, &c.*

Item in libro de blasphemia spiritus sancti.

Etiam per malos boni colliguntur.

CAN. LVIII.

Spiritus sanctus in sancta ecclesia ẽt in isto tpe, quo uelut granũ atterit cũ palea: sic operat, ut nullius uerã confessionẽ aspernetur, nullius simulatione fallatur: d atq; ita reprobos e fugiat, ut ẽt per illorum ministerium probos f colligat.

Ecce quandoq; ab hæreticis baptisma cũ sua uirtute accipitur: cuius tam necessaria administratio est, ut nec ẽt à paganis g *datũ possit reiterari. Vnde ĩ ecclesiastica historia legit quòd Alexãder eps Alexandriæ cum Petri martyris solẽnia celebraret, post expletã missarũ sacramẽta uidit super orã maris puerorũ* h *ludũ, imitantiũ (ut fieri solet) epm, et gerentium ea, quæ in ecclesia geri mos est. Mox eos ad se perduci iubet, et quid egissent, percunctatur. Illi rei ordinẽ pandunt: baptizatos à se esse quosdam catechumenos confitẽtur per Anastasium* i *puerum, qui illis fuerat. eps simulatus. Vbi ex responsis eorũ uidit secundum religionis nostræ ritum cuncta constare, statuit, illis, quibus integris interrogationibus* k *et responsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptismũ* l *nõ debere,* m *sed adimplere* n *ea, que* o *sacerdotibus mos est. Hinc etiã Isidorus ait:*

De his, qui p ignorãtiã ordinãtur ante, quàm baptizentur.

CAN. LIX.

Si quis p per ignorãtiam ordinatur antè, quã baptizetur, debent ab eo baptizati iterũ baptizari: & ipse ulterius non

ADDITIO.

De hoc etiam not. in præce.ca.solet.in glo. ult. ibi uideas. Archid.

l Baptismum. Argu.non iterari sacramentum, licet non sit perfectum.

Baptismi sacramentum etiã imperfectum non iteratur.

m Non debere. Argu.simulationem alicui p̃iudicare. 3 s. dist. xxvij. quod interrogasti. j.xxij. quæst.v. ecce. j. de conse.dist. iiij. solet quæri 4 cõtra. j.e. xxij.qõ. ij.quod ait. ff.de act. & oblig.obligationum.

3 Adde qualiter pbabit simulatio: & an per testes, notat Bal. in l.j. C.plus ualere qđ agi.& l. si cut. §.sup uacuũ. ff. quib. mo. pign. uel hypo. sol.

n Sed adimplere. argum.xxiij. distin. quoruudam.vij.qõ. j.nihil.

o Ea quæ. scilicet ut in uertice & pectore & in scapulis ungantur. extra de sacra. non iteran. c.j.in fi.Io.&c.

4 Arg.ad hoc infra xxvij. qõ. j.mulieres obtecu. ubi de hoc.

p Si quis. Quidã ponunt ita casum istũ. Duæ quæstiones fiunt hic Isidoro. Prima, utrum baptizati ab ordinato ante baptisma, sint baptizandi? Secunda utrum ipse debeat ordinari? 5 Ad primã quæstionem respondet ab illo loco: Sed Romanus. Secundæ quæstioni non respondet: sed potest decidi per ca. s. ea. si quis confugerit. & secundum hoc legitur totum sub interrogatione usque ad illud, sed Romanus. Sed supplebis secundnm hoc in litera, ulterius nõ ordinetur: sed, id est, quia, &c. Et ita respõdet uni qõni, nõ alij. arg.extra de præsump. nonne. insti. de inuti.sti.§. quoties.C.de diuer.rescrip. l.j. & hoc uerũ est, cũ sint connexæ. Alij legunt ca.plane, & dicunt quod baptizati ab eo debẽt rebaptizari. Sed male dicũt. unde illud, sed Romanus, est correctiuum. & ipse ulterius non ordinet. & hoc corrigitur s. ea. si quis confugerit. Vel hic loquit de rigore secundũ Isidorum secundum casum, quem ponit Isido. secundum falsam quorundam opinionem, quod scilicet tales debent rebaptizari.

5 Et est dicendũ qđ sic, extra de presby te. non bapti. cap.j. & ij Arc.

unde

unde corrigit se statim ibi, sed Romanus. quasi dicat, ita alij dicunt: sed Romanus, &c.

a Non ordinetur. De rigore, alias secus, extra de cler. non or. mi. ca. j.

b Paganus, s. dist. xxxij. c. præter hoc. §. uerum. j. de conse. distinctio. iiij. quos a paganis. contra. sed ibi præter formã ecclesiæ fuerunt baptizati: hic autem de eo baptismo agitur, qui in forma ecclesiæ traditur.

c Non possint. Cũ effectu gratiæ. no. facti gratiam nocere. Item no. non quod quis faciat, sed cuius authoritate quid faciat, considerandum.

d SIc populus. Sic, consecutiuum est. & hæc sequentia ca. loquuntur quando forma prætermittitur, uel scienter præter necessitatem sacramẽta recipiuntur.

Aggę. 2. c

e Vel uota. Generale est: & postea subdiuidit per partes.

f Vel pro salute. Pro salute & pro peccato dicit, quasi sint nomina sacrificiorum: i quorum unum ad salutem conseruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur: quidam codices non habent secundum H. uel pacifica. sic autem dicebatur sacrificium, quod offerebatur pro pace adepta, uel adipiscenda.

i De his sacrificijs plene legitur in Leuitico. Archidia.

g Vel holocausta. Holon totum, cauma incendium. l. distinctio. ponderet. uersi. finali.

h In conspectu meo. Ecclesiastica enim dignitas non facit eum Christianum: ut j. ij. quæst. vij. non omnes episcopi.

Amos. 5. f

i Specie sui. Quantum ad superficiem.

k ODit. Et claudit nares. humana loquitur similitudine: ut xxiiij. q. j. odi.

ordinetur: a sed Romanus pontifex nõ hominẽ iudicat qui baptizat, sed tantùm spiritum Dei sub ministrare gratiam credit baptismi: licet paganus b sit, qui baptizat.

PALEA.

SI p̃sbyter ordinatus deprehenderit se nõ esse baptizatum, baptizetur, et ordinetur iterum, et oẽs quos prius baptizauit. Quod autem cętera sacramenta ab hæreticis ministrari nõ possint, c *testatur Hieronymus in Aggæum prophetam.*

Non placent Deo, quæ ab hæreticis offeruntur.

CAN. LX.

SIc populus d iste hę reticorum omnium est in conspectu meo, dicit dominus: Omne quod fecerint, quod mihi obtulerint, uel uota, e uel p salute, f uel pacifica, uel pro peccato, uel holocausta, g uel eleemosynas, siue ieiunia, uel corporis castitatẽ, contaminata erunt in conspectu meo. h Quamuis enim sancta uideant specie sui, i quæ offeruntur, tamẽ quia tractata sunt ab illo, qui pollutus est in anima, polluũtur omnia.

Itẽ in Amos prophetã.

De eodem.

CAN. LXI.

ODit Deus sacrificia hæreticorum, & à se proijcit, & quotiescunque cõgregati sunt in nomine eius, detestatur fœtorem eorum, & claudit nares k suas.

Item in Osee.

De eodem.

CAN. LXII.

ILli offerunt sacrilegũ panem, & dãt eleemosynas, & sectari uidentur humilitatem: quæ ego, si uerè l fiant, holocausta interpretor. Cùm autem scientiã Dei reliquerint, frustra truncato capite m fidei cætera membra habere se iactant.

Idem in epist. ad Gal.

Sine fide & charitate, nec euangelium habetur, nec prosunt aliqua bona.

CAN. LXIII.

MArcion n & Basilides o & cæteræ hæreticorũ pestes nõ habent Dei euangeliũ: quia non habent spiritum sanctum, sine quo humanum p fit euangeliũ, quod docet. Nec putemus in uerbis q scripturarum esse euangelium, sed in sensu: r nõ in supficie, sed ĩ medulla: nõ in sermonũ folijs, sed in radice rõnis.

Idem.

De eodem.

CAN. LXIIII.

VIde quantum bonũ est charitas, si ita martyrium fecerimus, ut nostras uelimus ab omnibus reliquias honorari, & si opinionem uulgi sectãtes, intrepidi sanguinem fuderimus, & substãtiam nostram usque ad mendicitatem propriam dederimus, huic operi s non tã præmium, quàm pœna debetur: & perfidiæ magis tormenta sunt, quàm corona t uictoriæ.

l ILli. Vere. Id est, ex charitate & fide. de pœn. dist. iiij. c. pe. & ult.

m Truncato capite. Id est, fide quæ est fundamentum omnium bonorum. s. ea. cum Paulus.

Fides est fundamentum omnium bonorum.

n MArcion. Iste Marcion dixit duo esse principia: unum superiorum, aliud inferiorum. xxiiij. quæst. iij. quidam. uersic. & Marcionistæ.

o Basilides. Iste negauit Christum fuisse passum: ut xxiiij. quæst. iij. cap. quidam.

Osee 8

Error basilidis hæretici.

p Humanum. id est, non diuinum, non conferens gratiam.

q In uerbis. Argumen. uerba rebus, non res uerbis deseruire. præfertur enim intentio uerbis, ar. xiij. q. j. ca. ij. uersi. uerba. * arg. xxxviii. dist. sedulo. ar. xxij. q. v. humanæ. & qõ. ij. ne quis. arg. xxiij. quæstio. j. paratus. & quæst. vij. occidit. argum. xxix. distinctio. regulæ.

Verba rebus deseruiunt.

Gal. 5. a

* Hoc tamen ca. ij. non reperitur.

r Sed in sensu. Argu. xj. quæ. iij. antecessor. & cap. quod prædecessor. argum. ff. de legi. & sena. con. scire leges. arg. extra de uerb. signi. propterea. & ca. intelligentia. argumẽ. xxij. q. ij. is qui.

s VIde quantũ. Operi. Arguitur quod dare eleemosynam ad uanam gloriã sit peccatum, argum. xxiij. quæ. j. militare. xxiiij. q. j. odi.

t Quam corona. s. dist. xc. neq; in fi. & ca. si quis autem. j. de pœni. dist. iij. ca penul. contra ibi dicit Aug. quod si quis non habens charitatem patitur martyriũ, & si non prodest ei ad uitam æternam, prodest tamen ei ad minus supplicium subeundum. Solu. ibi agit de illis, qui bono zelo, & si non secundum conscientiam martyriũ subeunt: hic de illis qui arroganter, ut hic innuitur. Ioan.

Martyriũ nõ semper prodest ad salutem ęternam.

Non

Item ex concilio Laodicensi.

Hæreticorum benedictio, maledictio est.

CAN. LXV.

NOn oportet hæreticorum benedictiones [a] accipere, quoniam magis sunt maledictiões, quam benedictiones.

Item ex concilio Martini papæ.

Neque cum hereticis, neque cum schismaticis, licet orare.

CAN. LXVI.

NOn liceat clericis, uel laicis ab hæreticis eulogias, id est, benedictiones accipere: q̃a maledictiones sunt magis, quã benedictiões: neq; liceat aut cũ hæreticis, aut cũ schismaticis [b] orare.

Item Leo ad Anatholiũ Constanti. episcopum.

Extra ecclesiam non sunt uera sacrificia.

CAN. LXVII.

IN ecclesia Dei (q̃ corpus Xp̃i est) aliter nec rata sũt sacerdotia, nec uera [c] sacrificia, nisi ĩ ꝓprietate [d] suæ naturæ uerus nos pontifex reconciliet.

Item Leoni Augusto.

Impiorum manibus diuina sacramenta se subducunt.

CAN. LXVIII.

MAnifestũ est, ꝑ crudelissimã [e] & insanissimã uesaniã in Alexãdrina sede oẽ cælestiũ sacramentorũ lumen extinctum: [f] intercepta [g] est sacrificij oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, & parricidialibus manibus impiorum omnia sese subtrahere mysteria.

Item beatus martyr Cyprianus in epistola contra hæreticos.

Sacramenta extra ecclesiam ministrari possunt, salutem uerò conferre non possunt.

CAN. LXIX.

SI quis, ĩquit de ecclesia hęretica p̃sumptione exierit, [h] à semetipso [i] dãnatus est. [k] Cũ huiusmodi ſm Apostolũ nec cibũ quidẽ sumere debemus. Declarat hoc ĩ libro Regũ: ubi cum homo Dei ad Ieroboã [l] missus eẽt, ꝙ peccata sua exprobraret, atq; ultionẽ suã futurã p̃diceret, panẽ apud illum edere, & aquã bibere prohibitus est. quod cum non custodisset, diuina sententia inde rediẽs morsu leonis in itinere interijt.

An debet quisq̃ dicere sacramentum salutare, & gratiã cælestem cõem cũ hæreticis esse posse, cum quibus nec terrestris cibus, nec secularis potus debet esse cõis? Constat aũt oleum unde baptizati unguntur, sanctificari: & eucharistiam fieri apud illos oĩno nõ posse, [m] ubi spes nulla est, & fides falsa, ubi omnia ꝑ mẽdaciũ [n]

[a] NOn oportet. Benedictiones. i. sacramenta uel dogmata. uel hoc dicit ironice benedictiones, id est, dignitates & prædicationes, quæ idiotis uidentur benedictiones, uel benedictionum abusiones.

[b] NOn liceat. Schismaticis. infra de consec. dist. prima. episcopus nullum. contra. Solu. illud antiquitus: [1] istud de consuetudine ecclesię roboratum. H.

[c] IN ecclesia Dei. Nec uera. quantum ad habendum rem sacramenti, & licitam executionem.

[d] In proprietate. Id est, uera fide incarnationis qua credimus Christianos Deo reconciliari nascendo, moriendo & resurgendo, &c. xxiij. dist. qui eps.

ADDITIO.

Vel ĩ sua propria natura humana. q. d. non sunt rata & uera quo ad effectum executionis, uel gratiæ & salutis, sine fide mediatoris. id est, nisi credat Christus uerus Deus, & nos recõciliasse patri. sine hac fide nil ualet offerentibus, quo ad uitam & salutem, & similiter sumentibus. Pe.

[e] MAnifestum est per crudelissimam. Scilicet Arrianam.

[f] Extinctũ. Vt xxiij. q. iij. resecandæ.

[g] Intercepta. Id est, prorsus quo ad effectum [2] consumpta. & ita dicit Ouidius in sexto metamorphos. in fabula ranarum: Colla intercepta uidentur.

SI quis. CASVS. *Intendit Cyprianus ꝓbare, q̃d non debemus uti sacramentis hæreticorum. Primo authoritate Apostoli, qui cibum corporalem prohibet cũ eis sumi. Secundo authoritate domini, qui prohibuit Abdon prophetam cum eis cibum sumere. Tertio, quia hæretici more simiæ imaginem tantum habent sacramentorum: sed non habent uere sacramenta. Quarto, quia si mali qui sunt in ecclesia, post trinam monitionem comparantur ethnicis et publicanis, ut cum eis non sumamus cibum, multò fortius ipsi hæretici præcisi. Quinto, quia non tantum ipsi puniuntur, sed etiam eis fauentes, & eorum sacramentis utentes. Sexto authoritate Oseæ prophetæ dicentis sacrificia eorum esse panem luctus.*

[h] Exierit. Id est, egerit ꝓpter quod meretur exire & damnari, arg. xxiiij. quæstio. iij. si quis non recto.

[i] A semetipso. Id est, ad suum effectũ, siue factum cadendo in hæresim iam damnatam: ut ĩ. iiij. q. v. c. j. ĩ. xxiiij. qõ. j. c. j. ij. & iij.

[k] Damnatus est. Id est, ipse iniecit se in excommunicationem. [3] vij. quæstio. j. capit. denique.

[l] Ad Ieroboam. Historia legitur tertio libro Regum. quod cum Abdo propheta mitteretur ad Ieroboam, ut eum de idololatria redargueret dictum est ei ne comederet, uel biberet in Samaria. cumque negotio finito reuerteretur, decepit eum propheta, & in Bethel, induxit eum, ut secum comederet. cũque comedisset, locutus est ei propheta in spiritu dicens. quia cõtra uerbum Dei in loco prohibito comedisti & bibisti, non inferetur cadauer tuum in sepulcra patrum tuorum. cùm ergo sedens super asinum rediret, inuasit eum leo, & interfecit.

[l] Ad Ieroboam. Vt vij. quæstio. j. denique. qui fecerat duo idola, & unum posuerat in Bethel, aliud in Dan.

[m] Non posse. Quia scilicet effectus uel res sacramenti non est apud illos, sed nec ueritas sacramenti secundum Cyprianum, ut infra de consecra. distinctio. iiij. quomodo. supra, dist. xxxij. præter hoc. §. uerum. Sed contra eum est ĩ. ea. q. ca. per Esaiam. supra, dist. xix. secundum.

[n] Per mendacium. Hic errauit Cyprianus, prout dicit Aug. & eum corrigit xxxij. distin. dicto §. uerũ.

[1] Sub. & corrigit xj. qõ. iij. excõmunicatos. & c. cum excõmunicato. & per hoc ca. ad idem xxj. distin. cleros. in fin. & xcv. di. perlectis. uersic. ad ostiariũ. Archi.

[2] Id est, saluté, scilicet ministrorũ & suscipientium. Archid.

1. Cor. 5. d

[3] Vel dic damnatus est. i. ipse fecit vñ merito dãnatus est. xj. qõ. iij. placuit uniuerso, &c. & ca. ipse ligandi. Archi.

3. Re. 13 e

Sacramẽti effectus non est apud infideles & hæreticos.

infra de conse. dist. iiij. quomodo. Quidam tamen uolunt eum hic excusare: quia intellexit hoc de hæreticis, qui formam ecclesiæ non tenent, uel hoc uerbum ubi omnia per mendaciũ, &c. eum excusat, arg. de consec. distin. iiij. solet quæri. Vel hoc dixit contra hæreticos, quos semper insequebatur, sicut & Pelagius xxiiij. q. j. ca. schisma. & fuit ibi excessus ueritatis, arg. de cõsec. di. ij. ca. ego Berengarius. Magis tamen credo August. qui dixit eum errasse.

Nõ omni uerbo credendũ est.

a Non statim. Argumen. quod non omni uerbo doctrinæ credendum est. infra. xxiiij. quæst. j. aduocauit. supra, distin. xix. secundum. Argu. contra. s. 50. distin. si quis præpostera. j. xxiij. q. iiij. ille. & quæ. v. miles. & q. j. quid culpat. viij. quæ. j. sciendũ. arg. xj. q. iij. si quis episcopus & ca. non semper. & ca. si dominus argu. H. Hic est arg. contra sigilla, quæ non statim debent recipi, argu. extra de proba. c. iij. Nam literæ approbandæ sunt. ff. de procur. l. si procuratorẽ. ff quod cuiusq; uni. item eorũ. §. quod si actor non tamen sigillum reprobatur si nomen authoris non habet. extra, de eo, q mit. in pos. cum sicut. in parte decisa.

Sigilla nõ statim sunt recipienda.

b Separauerint. Hic est arg. ꝙ maritus sciens se uxori in propinquo gradu consanguineum, licet in probando consanguinitatẽ defecerit, debet abstinere ab eius tot, etiã iubente episcopo ne abstineat, argu. dist. l. si qs præpostera. Quid ergo si episcopus eum excommunicat? patienter ferat, nec curet, cum non ligetur apud Deũ: ut xj. quæst. iij. c. quomodo. & ca. quid obest. j. ead. ca. ns euidenter H.

Maritus quandoq; abstinere potest ab uxore, etiã contra præceptũ episcopi.

geruntur. Nã hæreticus more simiarum, quæ cùm homines non sint, formã humanã imitantur, uultũ ecclesiæ catholicæ, & authoritatẽ sibi & ueritatẽ uendicat, cũ ipse in ecclesia non sit. benedicit, cùm à Deo sit maledictus, uitã pollicetur, cùm sit mortuus. Deũ inuocat, cùm sit blasphemus: sacerdotiũ administrat profanus: munus ponit ante altare sacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malũ, ut antistes diaboli audeat eucharistiã facere: cùm nec sacrificari oblatio illic posit, ubi Spiritus sanctus non sit: nec cuiquam dominus per eius preces & orationes prosit, qui Deum ipse uiolat. Si enĩ qui ecclesiam uiolãt, ethnici & publicani habentur, multo magis rebelles & hostes falsa altaria & illicita sacerdotia & sacrificia sacrilega, & omnia adulterina fingentes, inter ethnicos & publicanos necesse est, ut computentur: quos omnes constat a charitate & unitate ecclesiæ catholicæ recessisse. Ergo omnia quæcunque faciunt hæretici, carnalia sunt, & inania, & falsa: ita ut nihil eorum, quæ illi gesserunt, à nobis probari debeat. Nõ statim a suscipienda sunt & assumenda, quæ iactantur in Christi nomine, sed quæ geruntur in Christi uirtute. Quomodo enim perficere, quæ agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatib. a Deo possunt, qui contra Deum, quod eis non licet, moliuntur?

Quare qui hæreticis & schismaticis patrocinantur, censura diuina in eorũ probantur facinore, & pœnis non solũ duces, & authores, sed ẽt participes destinari, nisi se a cõio ne malorũ separauerint, b præcipiẽte domino p Moysen: Separamini a tabernaculis hominum istorum durissimorum, & nolite tangere de omnibus, quæ sunt in eis, ne simul pereatis in peccatis eorũ. Et quod comminatus dominus per Moysen c fuerat, impleuit: ut quisquis se à Chore & Dathã & Abyron nõ separasset, pœnas statim pro impia cõione solueret. Sic etiã per Oseæ d prophetam Spiritus sanctus testatẽ dicens: Sacrificia eorũ tanquam panis luctus: omnes qui mãducant ea, contaminabuntur. docens scilicet, & ostendens omnes oĩno cum authoribus & fautoribus supplicio coniungi, qui fuerint peccato e eorum cõtaminati.

Item Augustinus.

Vera sacramenta non nisi in fide ecclesiæ celebrantur.

CAN. LXX.

EXtra catholicam ecclesiam f non est locus ueri g sacrificij.

Itẽ Greg. in iij. lib. Dialogorũ ait de Ermigildo rege Leouigili filio.

De manu hæreticorum communio non est recipienda.

CAN. LXXI.

SVperueniẽte paschalis festiuitatis die,

c Per Moysen. Historia legitur in lib. Num. quod Choræ, Dathan & Abyron, & alij ccl. uiri de tribu Leui, cùm eis uolentes habere honorem sacerdotij surrexerũt contra Moysen & Aaron, & murmurauerunt contra eos, spernentes eorum sacrificia, & conficientes propria. Misit autem Moyses & uocauit eos, qui dixerunt. Non uenimus. ad quos Moyses. Vos inquit, & omnis congregatio uestra state constituti coram domino & Aaron similiter: locutus est dñs ad Moysen & Aaron: Separamini ab ĩuicem de medio congregationis huius peruersæ: & cum omnis turba recessisset a tentorijs eorũ per circuitum, & Dathan & Abyron essent in introitu papilionũ suorũ cũ filijs & vxoribus, aperta est terra sub pedib. eorũ, & deuorauit eos cũ uniuersa familia & substãtia eorum: sed & ignis egressus est. a dño, qui interfecit ccl. uiros tenẽtes thuribula sua, & offerentes incẽsum: præcepitq; dominus p Moysen Eleazaro filio Aaron, ut thuribula eorum acciperet, & produceret ea in laminas, & affigeret altari: ut esset ĩ signũ filijs Israel, ne quis auderet accedere, & ponere incẽsum dño, nisi de semine Aaron. sequens c. patet.

Nu. 16. 8

Oseæ 9. 8

d Sic etiam per Oseæ Oseæ ix.

e Peccato .i. consensu peccati eorũ. viij. q. j. nec nouum. §. cũ autem. & xxiij. qõ. iiij. ita plane. & c. si qs a catholica.

f EXtra catholicam ecclesiã. id est, extra formam ecclesiæ.

g Veri. Ratione effectus.

i Formã Idẽ Tho. Aquin. in 4. sen. dis. xiij. Io. de Turre cremata in sũma ecclesiæ, li. j. ca. ij. ad fin. Sed præstabat dicere, id est, extra fidẽ ecclesiæ, nec sacramenta super sacrificia.

SVperueniẽte. CASVS. Pater Ermigildi misit ad filium

ad filium Arrianum episcopum hæreticum, ut de sua manu communionem acciperet, quam quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

intempestę noctis silentio ad eum perfidus pater Arrianũ episcopũ misit, ut ex eius perfidis manibus sacrilegæ cõsecrationis cõmunionem acciperet, atq; per hoc ad patris gratiã redire mereretur. Sed uir Deo deditus, Arriano epo uenięti exprobrauit, ut debuit. eiusq; a se perfidiam dignis increpationibus repulit.

Itẽ Innocẽtius ca. vij.

Sacerdotes hæreticorũ Christi honorib. nõ habẽtur digni.

CAN. LXXII.

Arrianos præterea cæterasq; huiusmodi pestes detestamur. Quia eorũ laicos conuersos ad Deum, sub imagine pœnitẽtiæ, ac spiritus sancti sanctificatione per impositionem manus suscipimus, non uidẽtur clerici eorũ cum sacerdotij, aut cuiuspiã ministerij suscipiendi dignitate esse: quoniã quibus solũ baptismũ ratum esse permittimus, (quod utique in nomine patris, & filij, & spiritus sancti percipitur) nec spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate illisq; ministerijs arbitramur: quoniã cùm a catholica fide eorũ authores discederent, etiã perfectionem spiritus quã acceperant, amiserunt: nec dare eius plenitudinem possunt (quæ maximè in ordinationibus operatur) qui per impietatis suæ perfidiã, fidẽ domini perdiderunt: propter quod fieri nõ potest, ut eorũ prophanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur: quorũ laicos imperfectos (ut dixi) ad spiritus sancti percipiendã gratiam cum pœnitentię imagine recipimus. Item legitur: Qui tetigerit immundũ, immundus erit. Quomodo ergo ei tribuet, q immũditias & spurcitias cõsueuit accipere? & infrà. Qui particeps factus est dãnati, quomodo honorẽ debeat accipere, inuenire non possumus.

Ex eo autem, quòd manus impositio iterari præcipitur, sacramẽtum nõ esse ostẽditur.

Vnde Augustinus de baptismo libro quarto.

Manus impositio non est sacramenti iteratio.

CAN. LXXIII.

Manus impositio non sicut baptismus repeti non potest. quid enim est aliud, nisi oratio super hoiem?

Cùm ergo Innocẽtius solũ baptisma hæreticis ratum esse permittat, cũ

---

a Noctis. Quatuor sunt partes noctis, conticinium, intempestum, gallicinium, antelucanum.

b Acciperet. Quare in necessitate possunt ab hæretico baptismũ accipere, & nõ eucharistiam, dixi rationẽ xxiiij.q.j.si quem.

c Arrianos. Sacerdotes indignos Christi honoribus.

d Sub imagine pœnitẽtiæ. Imaginem pœnitentiæ appellat publicam reconciliationem quæ fit per manus impositionem.

e Baptismate. qđ fecerũt, uel acceperunt. s̃.eo. quæst. si quis contra.

f Arbitramur. Subaudi dici. Non eñ videtur clerici, &c. quia eorum laicos, &c. quasi dicat, cum hoc alias sit de laicis, merito sic debet esse de clericis. non enim clerici simili forma recipientur, & ideo patet quod sunt digni ecclesiasticis honoribus. Et continuatur hoc c. cum fine illius s̃.eo. superueniente. Vel dic quia eorum. i. quamuis. q.d. quamuis laicos eorum ita suscipimus, non tamen clerici ita suscipiendi sunt in honore.

g Quoniam. Hæc ratio non uidet̃ sufficiens, sed facias uim in hoc quod dicit, authores eorum. nam tunc sunt authores eorũ, cum illi & isti sunt extra ecclesiam. Vel dic ꝙ sufficiens est quo ad hoc, quod non possunt conferre de merito uitæ. xl. distinct. multi.

h Perfectionem. i. sanctitatẽ, & officij executionem.

ADDITIO. Hic uide quod leg. & not. ea quæst. qui perfectionem.

i Vt eorũ. i. quia eorũ. ut sit relatiuum cum causa. & ita per hoc præcedens lectio approbata non uidetur, id est, ideo non uidetur, quia, &c.

k Imperfectos. Quia non receperunt gratiam per illud baptisma.

l Qui tetigerit. Tactu mẽtis extra de sen. excõ. nup.

m Damnati id est, damnationis, uel authoris iam damnati. &c.

n Ex eo. Non est ratio hæc: quia sunt quædã sacramenta quæ iterant̃, quædam non, ut unctio infirmorum, & dedicatio ecclesiarum. de conse. dist. j. solennitates.

o Impositio. reconciliatoria. & intelligas de priuata, quia solennis non reiteratur.

p Præcipitur. Quotiescunque reuertuntur ab hæresi. s̃. eo. hi qui baptismũ, &cæt.

q Manus. Sensus est, manus impositio põt repeti, ut j̃. de consec. dist. iiij. quomodo. baptismus non. lxviij. dist. sicut.

r Impositio. Consecratoria, sed confirmatoria non. Itẽ nec ordinatoria sed curatoria bene iteratur, de qua dicitur. Super ægros manus imponent, &c. ut xcvj. dist. §. sed illud. Reconciliatoria similiter, ut hic. Imponitur eñ recõciliatoria manus hæreticis reuersis, ut s̃. ca. Arrianos. de consec. dist. iiij. quomodo. & excommunicatis, ut xj. qõ. iij. cum aliquis. & pœnitẽtib. ut l. distin. in capite. Et in hæreticis uel excõicatis, non est sacramentum, & ideo repetitur. In pœnitentibus si est publica, est sacramentũ: & iõ nõ iterat̃, & conuenit tm̃ epis, ut xxvj. qõe. vj. c. j. & l. dist. in capite. Si est priuata, nõ est sacramẽtũ, & iteratur, & cõuenit etiã presbyteris, ut xxvj. q. vj. c. presbyteris. §. ecce.

s Non sicut. Id est, licet.

t Repeti. j̃. e. qõ. quod quidã. contra. Sol. sed ibi manus impositionem consecrationem nominat, hic uero manus extensionem super pœnitentem cum oratione inuocato sancto spiritu paracleto. Vel ibi prohibet reiterationem manus impositionis fieri in publico; hic autem permittit fieri in occulto.

Cum ergo. Concludit Gratianus ex quatuor supradictis

---

1 Noctis quatuor sunt partes.

2 Isid. in v. lib. Ety. dicit, ꝙ septem sunt partes: s. uesperũ, crepusculum, cõticinium, intempestũ, galliciniũ, matutinũ, & diluculum: ut ad longũ est uidere in Archidia. in hoc loco.

2 Vult hæc gl. inferre ꝙ sacerdotes magis cæteris peccent. arg. l. presbyteris. C. đ episco. & cleri. & l. moris. §. istæ feræ. ff. de pœ.

3 Ad hoc videas qđ leg. & no. s̃. ca. uentum. Arc.

4 Et cap. Arrianos. de conse. dis. iiij. antiqua. & cap. Arrianos qui. secundũ H. Leuit. 22. Impositio manus est multiplex.

5 Vnde apostolus j. ad Tim. v. nemini cito manũ imponas. id est, nullũ cito cõsecrabis. Io. de Fã. De hoc habetur xxiiij. distin. episcopꝰ. Archid.

dictis cap. s. Arrianos. si quis inquit. sic populus. & cap. in ecclesia. ꝙ nullum sacramentum preter baptisma potest ab hæretico ministrari: sed contra obijcitur.

S Icut. Baptizat. interius. de consec. dist. iiij. nemo. uel cū effectu

b Vnde oro te. Putabat iste eum, qui homicida, uel adulter fuerat, mundari in baptismo, non ita tamen ut dignus esset sacerdotio. Grat. tamē hoc intelligit de occulto peccatore. Nam dicebāt quidam de tali, & male, ꝙ licet posset baptisma dare, nō tamen cōficere. & hic tales reprehenduntur. Et secundū hoc est argu. cōtra. l. dist. qui sub gradu. Sed ibi de deposito, cū quo dispēsatur, ut baptizet: hic de tolerato.

Homicida & adulter an conficere possunt.

c Esse sacerdotem. i. sacramenta posse conficere.

d Potest fieri. Arg. quod uno de duob. quæ sunt eiusdē iuris, concesso, alterū conceditur. Ex quo enim aliquid alicui cōceditur, eius cohærens ei cōcedit, ut j. iij. qō. vj. hæc quippe. & xvj. qō. j. si monachus. & q. ij. c. j. s. viij. dist. quo iure. Hug.

Concesso aliquo, eius cohærens conceditur.

Sed hoc. CASVS. Dicit Gratianus supradictū capitulum de malo catholico intelligi, et non de hæretico. alioqui idem Hieronymus esset sibi contrarius, ut probatur seq. cap. & §. sequenti, quæ per se patent.

Cōcor. text. in l. ij. de iurisf. om. iudic. & l. ad rē mobilē. & l. ad legatum. ff. de procur.

Osex. 2. a

e Cooperante. Istud cooperāte falsum est, quantū ad dantem uel facientem, non quantum ad recipientem, j.

Gregorius sacrilegā uocet consecrationē Arrianorū, cùm Cyprianus quęcunque ab hęreticis fiūt, carnalia et inania & falsa iudicet, cùm Hieronymus omnia quæ ab eis offeruntur, contaminata in conspectu Dei asserat: cū Leo extra ecclesiam nec rata sacerdotia, nec uera sacrificia esse testetur: patet ꝙ sacramēta ecclesiastica præter baptisma (ut supra dictū est) ab hæreticis ministrari nō possunt.

Itē obijcitur illud Hiero. ad Luciferianum.

Qui in baptismo sanctus est, ad altare peccator nō accedat.

CAN. LXXIIII.

S Icut Christus est, qui baptizat, a ita ipse est, qui sanctificat. vnde oro te, b ut aut sacrificandi licentiā ei tribuas, cuius baptisma approbas: aut reprobes eius baptisma, quem non putas esse sacerdotem. c Neque enim potest fieri, d ut q in baptismo sanctus est, sit ad altare peccator.

Sed hoc de peccatore tm̄ catholico, non de heretico intelligendum est: quicquid cū fide catholica pro officio suo facit, licet īdignus, tamē diuina gratia cooperāte e ratū esse creditur: alioqui si de hæreticis dictū intelligitur, ipse sibi cōtrarius esset, cū dicat in Osea, Sacrificia eorū, &c. & alibi in persona domini.

Benedictionibus hæreticorū Deus maledicit.

CAN. LXXV.

M Aledicam f benedictionibus uestris. Hoc est, quicquid à uobis benedicetur, per me erit maledictum.

II *Hoc ergo intelligendum est de hæretico: illud aūt ad Luciferianum de ecclesiastico peccator.*

De quo August. ait in libro de corpore domini.

Boni et mali sacerdotes æquè corpus Christi conficiunt.

CAN. LXXVI.

I Ntra g catholicam ecclesiā in mysterio corporis & sanguinis domini nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in uerbo perficit creatoris, & uirtute spiritus sancti. Si ergo in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem sicut qui baptizat, ita ipse Christus est, ita ipse ē qui per spiritum sanctū hanc suā efficit carnē, & transfundit in sanguinem. Credendum est enim, quòd uerbis Christi sacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius utique uerbo recreantur h ad melius.

Idem in lib. ij. contra epistolam Parmeniani.

De eodem. CAN. LXXVII.

O Mnia sacramenta obsunt indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus, sicut & uerbum i Dei. Vnde dictum est: k Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite. Matth. 23 a

De ijs, qui sanctis malè utuntur.

CAN. LXXVIII.

P Rophetauit l Saul Rex malus, cùm etiam sanctum Dauid persequeretur. Non ergo se iactent, qui fortè sine charitate habet sanctum munus Dei, sed uideant qualem rationem sint habituri cum Deo, qui sanctis non sancte utuntur. Ex

eadem. dominus. Mala. 2. a

f M Aledicam. Aliā expositionē huius uerbi habes. j. ead. multi secularium.

Hoc ergo. Hæc est xj. pars huius qōnis, in qua ꝓbat, qđ malitia sacerdotis nō nocet alijs in sacramentis, quāuis sibi noceat. & hoc vsque ad §. ex his Ioa. de Fant.

g I Ntra. Ab isto loco usque ad cap. sacerdotes. loquuntur omnia ca. de malis sacerdotibus toleratis ab ecclesia.

h Recreātur. Quo ad sustentationem corporis, & post animæ, ut de cōse. dist. ij. nō iste panis. z

Scilicet creatur in sustētationem. de conse. dis. ij. nō iste, Archid.

i O Mnia sacramenta. Et verbū. i. prædicatio, quæ si fiat ab indigno, alijs ꝓdest, sed sibi nocet, arg. dist. lxxxiij. c. nihil illo. §. quanquā. argu. xv. quæst. ult. cap. ulti.

k Dictū est. Tales instruunt Deū qualiter eos punire debeat. xl. dist. multi.

l P Rophetauit. Hic ꝓbat qd malus sacerdos pōt cōficere: quia Saul malus erat, & prophetauit: imo mali habent omnia dona spiritus sancti præter charitatem. s. e. multæ. Historia autem erit hic ꝑ casū.

Sacerdos malus cōficit.

Non

z Non noui.id est, non approbaui. ita dicunt aliqui scholares, qui noti sunt aliquibus in scholis, cum uidēt eos in terra sua, dicunt, non noui uos: uel quando sunt diuites, dicunt pauperibus, x non noui uos. uel (quod peius est) nolunt loqui cum eis.

Honores mutant mores.

t Adde gl. in l. ij. in uerbo. mores. ff. de testi.

b O Propheta. Ad literam intelligitur de Babylonica captiuitate. Nam Cyro dante licentiam reuertendi de Babylonica captiuitate, populus Israel ædificauit altare: & deiecerunt fundamentum templi, sed per literas Cābysæ ducis militiæ ipsius Cyri prohibitus est in ædificatione procedere usque ad secūdum annū Darij, in quo iussus est ædificare tēplum cœptum ab Aggæo propheta ad hoc exhortante populum. Loquitur ergo Hieronymus de medio tēpore, in quo immolabant in altari: sed domū Dei, scilicet tēplum reædificare negligebant, cùm domos proprias reædificarēt, qđ in ipso Aggæo plenius patet.

Mat. 7. c

De babylonica captiuitate.

† Alias, O popule.

c Domo mea diruta. id est, ædificatione uirtutum. diruitur enim remotis uirtutibus anima. xv. quæstio. j. c. merito.

Anima sine uirtuti bus corruit.

d Ita fit uerbum. id est, blasphemia. ∽. de pœ. dist. j. capi. si sacerdos. §. potest. & distin. iij. capi. in tantum. §. siue. H.

e Congregationē. id est, unitatem ecclesiæ.

f Nunquam. Et ita peccatum in Spiritum sanctū est finalis impœnitētia, de qua dicit Augu. de pœni. distinc. vij. cap. j. & fi. & notaui xxv. distinc. capi. qualis.

Impœnitētia finalis est peccatū i spiritum sanctum.

g Et tamen. Hoc dicit, quia ab isto possum accipere et sine necessitate.

his erunt, qui dicturi sunt in iudicio: In nomine tuo prophetauimus. quibus non dicetur, mentimini: sed nō noui z uos, & cætera. Spiritum ergo prophetiæ dicendi sunt habuisse, sed non meritum.

Idem Hieronymus in Aggæum secundo cap.

Quisquam non tam sanctificatur ex hostijs, quàm pro peccato polluitur.

CAN. LXXIX.

O Propheta, b † qui altari tantum extructo, & domo mea diruta c hostias mihi offers ī altari, & uictimis ei⁹ sanctificari te putas: scito qm̄ sāctū quidē est, qđ offert in altari: sed nō tā sanctificaris ex hostijs, q̄ ex mortuis operibus pollueris.

Item August. in libro de uerbo domini.

Contra Spiritum sanctū uerbū dicitur, cùm ex dispersione nunquam reditur.

CAN. LXXX.

Ita fit uerbū d contra Spiritū sanctū, cùm ex dispersiōe ad cōgregationē e nunquàm f uenit, quæ ad remittenda peccata accepit Spiritū sanctū. ad quā cōgregationē etsi per malū clericum, sed tn̄ catholicum ministrum reprobum & fictum si aliqs accesserit corde nō ficto: in ipso Spiritus sanctus operat̄ remissionē peccatorum: qui in sancta ecclesia ita operat̄, ut reprobos fugiat, & tamen g per eo rum ministerium probos colligat.

Item in sermone de remissione peccatorum.

Non meritis hominum, sed uirtute Spiritus sancti peccata remittuntur.

CAN. LXXXI.

Ut euidēter ostenderet dominus a Spiritu sancto, quē donauit fidelib. suis, dimitti peccata, nō meritis hominum: quodā loco h sic ait: Accipite Spiritum sanctum. & cōtinuò i subiecit: Si cui dimiseritis k peccata, remittunt̄ ei. hoc ē, Spiritus sanctus l dimittit, nō uos. Proinde sicut is quē sacerdos tolerat ī ecclesia, ē tn̄ extra ecclesiā & extrà corpus eius, cui⁹ caput est Christus, si ei ostiarius m nō aperuerit, ita nō iō extra ecclesiā ē, & nō est de corpore, si qs pastoris præiudicio n compellitur foris esse.

Item Ambrosius de sacramentis.

Deus non merita personarū, sed sacerdotū officia cōsiderat.

CAN. LXXXII.

Cum scriptura o testetur, p quòd ad preces Ieroboā q ignis descendit de cælo: & rursus precante Elia ignis missus est, qui sacrificia consumeret: datur intelligi, quòd Deus non merita p̄sonarum cōsiderat, sed officia sacerdotum.

h Ut euidenter. Quodam loco. Ita & aduocatus potest allegare, ut dicit quædam lex xlv. dist. cap. cum beatus.

ADDITIO. Ad idem ∽. ead. c. multæ. xlv. distin. dicto. c. cum beatus. §. hinc etiam. & xxxij. q. vij. cap. quędam. Arch.

i Et continuo. Arg. uerborum ordinem spectandum esse: ut xx. dist. c. j. arg. ex serie uerborum aliquid perpendi. ∽. xxiiij. q. j. alienus.

k Dimiseritis. Bene dixit dimiseritis, non cui putaueritis dimitti. z

z Ut de pœ. dist. j. quem pœnitet. arg. 50. dist. si quis prepostera. Arch.

l Hoc est Spiritus sanctus. ∽. xj. q. iij. c. illud. & c. nemo con temnat. ∽. e. qō. c. dictum est. ∽. de consec. distin. iiij. cap. nemo H.

m Ostiarius. id est, Christus. idem est & ostium: ut ∽. ead. q. c. ordinationes.

n Præ udicio. Id est, prauo iudicio. ∽. xxiiij. q. iij. si qs. & j. q. iij. ca. si eps forte. ∽. ead. quæ. remissionem. ∽. xj. qō. iij. quid obest H.

Præiudicium est prauū iudicium.

Ioan. 20. f

o Cum scriptura. Hic intendit Ambrosius probare, quod Spiritus sanctus tempore hoc operatur inuisibiliter in sacramentis ecclesiæ qđ ex eo probat, quia olim uisibiliter operabatur in legalibus sacramentis.

Spiritus sanctus olim uisibiliter, nunc inuisibiliter operatur.

Cum scriptura. Quam nō habemus, sed est in scriptura lxx. interpretum.

p Testetur, &c. Qua si diceret, cùm nullus dubitare hic debet, mendaciter apposuit Gratianus: sicut datur intelligi usque ibi, ignis. nec reddit rationē Ambrosius, quare olim uisibiliter, nunc uero inuisibiliter operetur spiritus sanctus: nec fit ibi malorum mentio sacerdotum: ut cap. interposuit, sed duntaxat bonorum, puta Eliæ, Ieroboam, & aliorū sanctorum quos ibi Ambrosius nominat: unde ad præsentem materiā nihil operat̄. Io. & ita falsa est litera, cum Ieroboam, &c.

q Ieroboam. Qui fuit malus secundum falsum intellectū Gratiani. alias Ierobaal, quasi sacra Baal destruens. Hieron enim sacrum dicitur. sic enim dictus est Gedeon, z sed hoc non faceret ad propositum Gratiani. Ioan.

Iudi. 6. f

3. Reg. 10

z Abi ea nocte, qua dn̄s dixit ei, destrue arā Baal, quod & fecit: exide Gedeō dictus est Ierobaal. Ierō enim sacrū: inde Ierobaal, sacra baal destruens. Vel Ierō, fortis: qua si fortis cō tra Baal. Archid.

Ierobaal unde dicatur.

Ignis ille uisibilis mittebatur ut crederent: nobis inuisibilis operatur, quòd credimus. Credo ergo adesse dominum Iesum inuocatum precibus sacerdotũ, qui ait: Vbi fuerint duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Mat. 18. c

Item Gregorius.

Non merita sacerdotum, sed uirtus diuina sacramenta sanctificat.

CAN. LXXXIII.

MVlti [a] secularium hominũ cùm plus sacerdotis uitã quàm suã discutiunt, magnũ contẽptionis diuinorum sacramentorum crimen incurrunt. Magna enim trabe uulneratos habentes oculos, eamq; negligentes, festucam tenuem in aliorũ conspiciunt oculis: quam dum incautè festinant auellere, erroris in foueã dilabuntur: minus quidẽ considerantes, quòd non eos sacerdotũ uita læderet, [b] si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accõmodarent. Sed dum hypocritarum more plus illorum famã, quàm propriã uitã uel uitæ negligentiã dijudicãt, spernunt [c] sancta monita, & spũalia dona. Vnde fit, ut non solùm ab eis dicta respuãt, sed (qđ est deterius) diuina etiam mysteria contemnant, ut nec corporis communionem, nec sanguinis domini nostri Iesu Christi eorum ministerio confectã assumant, putantes hanc minus [d] esse sanctificatam, si illorũ fiat officio, quorum uita eorũ oculis uidetur ignobilis. Heu, in quàm magnũ laqueum incidunt, ut diuina & occulta mysteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credant: cũ unus idemque spiritus sanctus in ecclesia diffusa per totum orbẽ terrarum incomprehensibiliter [e] ea mysteria occulte atq; inuisibiliter & operando sanctificet, & benedicendo benedicat. Mysteriũ itaq; [f] fratres ob hoc dicitur, quòd secretam & reconditam habet dispensationẽ. [g] Sacrificium autẽ, quasi sacrũ factũ: quia prece [h] mystica consecratur pro nobis in memoriã dominicę passionis. Sacramentum uero est in aliqua celebratione, cùm res gesta ita fit, ut aliquid sanctificatè accipiamus, quod sanctè accipiendum est. Sunt autem sacramenta, baptisma, chrisma, corpus & sanguis Christi: quæ ob id sacramenta dicuntur, quia sub tegmento corporalium rerum diuina uirtus secretius salutem eorundem sacramentorum operatur. Vnde à secretis uirtutibus, uel sacris sacramenta dicuntur; quæ ideo fructuose penes ecclesiam fiunt, quia sanctus in ea manens spiritus eorundem sacramentorum latenter operatur effectum: cuius panis & calicis sacramentum Græcè eucharistia dicitur, Latinè bona gratia interpretatur. & quid melius corpore [i] & sanguine Christi? Siue ergo per bonos, siue per malos ministros intra ecclesiam dispensetur, sacramentum tamen est: quia Spiritus sanctus mysticè illud uiuificat, qui quondam apostolico in tempore uisibilibus apparebat operibus. Nec bonorũ meritis dispensatorum ampliatur, nec malorum attenuatur: [k] quia neque qui plantat est aliquid neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Hoc de corpore & san- 1.Cor.3.

[a] MVlti. Hoc cap. intelligitur de malis tolerandis: quià generaliter loquitur de omnibus sacramentis. In prima parte reprehenduntur quidam laici, qui uitam sacerdotum reprehendendo, diuina sacramenta ab eis collata contemnebant, gerentes trabem in oculis suis, & festucam uolentes mouere de oculis aliorum. In secũda parte dicitur, ꝙ quantumcunq; sit sacerdos malus, sacramenta tamen eius uera sunt, nec magis sanctificantur a bono. In tertia ostẽdit qđ sit mysterium, & quid sit sacrificium. Vltimo ponuntur uerba Oseæ prophetæ.

[b] Læderet. Argum. alterius crimen non nocere innocenti [a] infra ead. q. iiij. c. j. s. ead. q. fertur contra. H.

[a] Hoc est generaliter uerũ, nisi noceat occasionaliter, secũdũ H. Vel in corpus, & sic loquit cõtrariũ hic signatũ.

[c] Spernunt. Ex his conuincitur, quod missa malorum sacerdotũ audiri possit, & si prohibitum sit in casu: ut j. xv. q. ult. ca. ult. j. viij. q. iij. ca. ult. s. xix. di. ca. si. contra. s. di. xxxij. nullus. distin. lxxxj. si qui presbyteri. Sed illud de publico uel de damnato, sed hic de tolerato. H.

[d] Minus. i. non.

[e] Incomprehensibiliter. Non enim a nobis comprehendi potest qualiter trãssubstãtiatio sub specie panis & uini corpus Christi & sanguis fiat.

Altaris mysteriũ est incomprehensibile.

ADDITIO.

Vt de consecr. dist. ij. c. panis. & intellige quod dicit Gratianus.

[f] Itaque. & quia occulte & inuisibiliter.

[g] Dispensationem. id est, uirtutem & gratiam a Deo dispẽsatam & collatam.

[h] Quia precę. Sacrificia ueteris testamenti non faciebãt, quod figurabant, argu. de conse. dist. ij. cap. sacrificium. & qđ dicit prece mystica consecretur: hoc referas ad speciem facti secũdum H. quia nec corpus Christi cõsecratur: quia & prius corpus sacratissimum erat: nec panis, quia ibi desinit esse statim.

Corpus Christi á consecratur, nec panis.

[i] Quid melius corpore? Certe anima Christi. Vnde hoc dictũ intelligas duntaxat amplificationis gratia. simile. j. xxxij. q. vj. c. nihil. & q. vij. quid in omnibus. Vel dic hoc maius inter sacramenta ecclesiastica quo ad sanctitatem & reuerentiam: ut j. de conse. dist. ij. ca. nihil. & c. qui manducat. & xcv. dist. ecce. Vel inter res eiusdẽ generis, scilicet inter corporalia. Vel intellige de corpore, quod est Christus, arg. j. ead. qõ. interrogo. contra. Sed ibi expone uerbum, id est, filium. Et sic nõ est contra de pœn. di. j. uerbũ.

Corpus Christi excedit alia sacramẽta quo ad rẽuerentiã.

[k] Attenuatur. Sed contra. s. lxxxj. dist. c. si qui sunt presbyteri.

Vel

a Vel quia. Ista duo uel respiciunt tantum proximum membrū, cuius duæ inueniunt expositiones p sequentia.

b Significastis. Non cōgruenter. ideo uitabant eorum sacramenta.

c Docuerunt. Ergo nec nos præsumere, uel inuenire debemus, ut s. dist. xxxvij. qui de mensa. j. ij. q. v. consului sti. j. xxxj. q. j. quod si. s. dist. lv. si euangelica. s. dist. xlv. c. episcopum. vij. q. j. cap. j.

Mala. 2. a

d Non quales. Nec enim illos. Not. modum arguendi de malis ad bonos, de consecr. dist. j. cap. j. j. xj. q. j. sacerdotibus. s. di. xxj. submittitur.

Hinc eliciunt quidam Petrum esse maiorem Moyse. ar. cōtra xxxij. quæst. iiij. quis ignoret.

Errores Petiliani.

e Dominus declarauit. Nota q Augustinus in hoc c. improbat duas opiniones Petiliani, qui Petilianus dicebat immundiciam malorum mundis obesse. Dicebat etiam, quod mali sacerdotes nō conferebant, uel cōficiebant uera sacramenta. Dicit ergo in prima parte, q immunditia malorum bonis & mundis non obest. In secunda ponit quandam obiectionem Petiliani, quæ non tangit propositum, & eam soluit. In tertia ostēdit quòd sacramēta si in forma ecclesiæ conferātur à quocunque, uera sunt: & hoc ostendit triplici exemplo, Cayphæ, Apostoli, & Dauid. In quarta ostendit, q quales sunt qui sacramenta accipiunt, talia sunt eis ipsa sacramenta. In quinta infert duplicem conclusionem contra duplicem opinionem Petiliani, gratias agens Deo, quod acquieuit Petilianus suis rationibus. Io.

guine domini nostri Iesu Christi, hoc etiam de baptismate & chrismate sentiendum est & tenendum, quia uirtus diuina secretius operatur in eis, & diuina solummodo hæc est uirtus, siue potestas, non humanæ efficaciæ. Polluimus itaque panem, id est, corpus Christi, quando indignè accedimus ad altare, & sordidi mundum sanguinem bibimus. & infrà. Maledicam (inquit) benedictionibus uestris: hoc est ijs, quæ nunc meis benedictionibus possidetis, seu quicquid a uobis benedicitur, maledicam: uel quoniam non benedicūt sanctis ex uero corde, uel quia, a qui iniquè agunt benedicuntur ab eis: adulanturq; peccatoribus, dummodo diuites sint.

Item Fabianus Papa episcopis Orientalibus.

Non sacerdotum merita, sed quæ docent, & ministrant, considerare debemus.

CAN. LXXXIIII.

Significastis insuper plerosque attendere multos in ipsis honoribus ecclesiasticis non congruenter b uiuere sermonibus & sacramentis, quæ per eos populis ministrantur. O miseros homines, qui hos intuendo Christum obliuiscuntur, qui & multo antè prædixit, ut legi Dei potius obtemperetur, quam imitandi uideantur illi, qui ea quæ dicunt non faciunt, & traditorem suum tolerans usque in finem, etiam eum euangelizare cum cæteris misit. Nam Apostoli talem consuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt. c

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori.

De eodem.

CAN. LXXXV.

Non quales sacerdotes domini sint, sed quid de domino loquantur, est uobis magnopere præuidendum: nec in uicarijs beati Petri Apostoli uobis est attendendum quid sint, sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute uestra satagant: Nec enim illos d inferiores dicetis scribis & pharisæis sedentibus super cathedram Moysi, de quibus dominus præcepit dicens: Quæcunque dixerint vobis facite: secundùm opera eorum nolite facere. Ergo Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Moysi sedebāt, quā tò potius, qui super cathedram Petri resident, esse existimes obaudiendos?

Item Augustinus contra Petilianum.

Sacerdotum immunditia sacramentū non polluit.

CAN. LXXXVI.

Dominus declarauit e in uno cœtu f hominum eadem sacramenta sumentium, nō obesse mundis aliquorum immunditiam. Petilianus g dixit: At si quisquam carmina sacerdotis memoriter teneat, nunquid inde sacerdos est, q ore sacrilego carmen publicat sacerdotis? Augustinus respondit: Ita illud dicis, quasi modò quæramus quid sit uerus sacerdos, & non quid sit uerū baptisma. h Vt enim quisquā sit uerus sacerdos, oportet ut nō solū sacramēto, i sed iustitia quoq; induatur, sicut scriptū est: Sacerdotes tui induātur iustitia. Qui autē solo sacramēto sacerdos est, sicut fuit pontifex Cayphas persecutor unius & uerissimi sacerdotis, quanuis ipse uerax nō est, quod dat tamē uerū est, si nō dat suū, k sed Dei.

Psal. 131.

e Dominus declarauit. In Parabolis de zizania separanda à tritico. xj. q. iij. nolite. & de hœdis, ut xxiij. quæst. vij. c. j. Vel declarauit sustinendo Iudā ij. q. j. un⁹ ex uobis.

Zizania an a tritico separāda sit.

f Cœtu. i. collectione apostolorum, uel ecclesię, ubi sunt boni & mali. xxxij. q. iiij. recurrat.

ADDITIO. de consecr. distinct. iiij. est unitas ecclesiæ. Archid.

g Petilianus dixit. Obijciendo. dicebat enim malum sacerdotem non posse conficere: quia non est uerus sacerdos, sicut nec laicus potest.

h Baptisma. Quasi hoc quærimus & nō illud. & ideo nō ualet obiectio, &c.

Matth. 23 a

i Sacramento. Ordine & officio sine iustitia, argu. contra. xl. distinct. sicut viri. Sed ibi agitur de essentia sacerdotis, hic de qualitate.

k Si non dat suum. id est,

Item. a Cretenses malæ bestiæ, pigri corde. † Si ergo b Apostolus alienigenæ nescio cuius testimonium, quia uerum comperit, etiam ipse attestatus est: cur nos apud quemcunque inueneri-mus quod Christi est, & uerum est, etiam si ille apud quem inuenimus, peruersus & fallax est, non discernimus propter vitium quod homo habet c ueritatem quam nō suā sed Christi habet, & dicimus, sacramentum hoc uerum d est: sicut ille ait, testimonium hoc uerum est? Sed nunquid ideo dicimus, etiam ipse homo uerax est, quia dicimus, sacramentum hoc uerum est? Vobis autem necesse est, ut semper erretis quandiu propter hominum vitia, Dei sacramēta uiolatis: e aut nos propter Dei sacramenta, quæ in uobis uiolare nolumus, etiam uestri schismatis sacrilegium f assumere putatis.

Item. Baptismi ergo puritas ab impuritate uel immunditia conscientiæ, siue dantis, siue accipientis omnino distincta est.

Item. Memento sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominū, quò illa uel non sint, uel minus sancta sint.

Item. Si non habebat Saul g sacramenti sanctitatem, quid in eo Dauid uenerabatur? Si autem habebat innocentiā, quare innocentem persequebatur? Nam eum propter sacramenti unctionem, & honorauit uiuū, & uindicauit occisum. Et quia uel panniculum h ex eius ueste abscidit, percusso corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam, & tamen habebat sanctitatem, non merito uitæ suę, sed unctionis. Nam hæc sine innocentia haberi nō potest, sed sacramentum Dei (quod & in malis hominibus est) sanctū est.

Item. Nos dicimus tale cuique sacrificium fieri, qualis accedit ut offerat, & qualis accedit ut sumat, & eos de sacrificijs talium manducare, qui ad illud tales accedunt, quales & illi sunt. Itaque si offerat Deo malus, & accipiat inde bonus, tale cuique est, qualis quisque fuerit: quia & illud scriptum est: Omnia munda mundis. i

Per hanc sententiam ueridicam & catholicam etiam vos Optati k sacrificio l non estis polluti, m si facta eius displicebant uobis: non uti que panis illius panis luctus erat, sub cuius iniquitatibus Aphrica tota lugebat. Sed panem luctus omnibus uobis communem esse, omniū uestrū malum schismatis facit.

Item. Gratias ago Deo, quia tandem confessus es posse ualere inuocatum nomen Christi ad aliorum salutem, etiā si à peccatoribus inuocetur. Hinc ergo intellige cùm Christi nomen inuocatur, non obesse aliorū saluti aliena peccata.

Idem in lib. Psalmorū.

Etiam per malum ministrū dona Dei ad eos perueniunt, qui cum fide accipiunt.

CAN. LXXXVII.

CHristus qui fecit n nobis qui traditorem suum tanta patientia perculit,

i. si nō sua sed Dei, in forma. s. ecclesię.

a Item. Verba sunt Epimenidis, illius Thebani sacerdotis qui malus fuit, & Apostolus sumi eadem uerba in testimonium in epist. ad Titum. 1

b Si ergo. Et uerum est supple, & ideo approbemus.

c Habet. Argum. pro testimonio alicuius, qui non est bonus, ut credatur testimonio in quo uerum dicit, & si in alijs mentiatur. s. dist. xxxvij. turbat. & capit. si quid. Sed contra. iij. quæst. ix. pura.

d Verum. Quasi dicat, nō. & ita non quicunque uerū dicit. verax est. xxij. q. ij. homines.

e Violatis. i. uiolāda esse creditis.

f Sacrilegium. Quasi comprobare schisma uestrum videamur, ex eo qd sacramenta vestra non reprobamus.

g Si non habebat Saul. Quem dominus elegerat & fecerat regem. i. fieri iusserat, ut infra viij. q. j. audacter.

h Panniculum. Quando præcidit chlamydem vestimenti sui, ut ij. qō. vij. cap. plerunque obijcitur. §. de his. & §. itē opponitur.

i Omnia munda mundis. Iuxta illud: Qui manibus sordes, operū prius ablue sordes. Intus te munda, quia mūdis omnia munda.

k Optati. Proprium nomen est. & erat malus catholicus, uel hæreticus, scilicet occultus.

l Sacrificio. Hic patet quod præcisus conficit. vt j. e. non nocet. & capi. dictum. & de conse. dist. iiij. non in uerbis. Præterea, quæ esset ratio quare damnatus à Deo posset conficere quandiu toleratur ab ecclesia, sed damnatus ab homine nō? Dicas ergo quod hæreticus excommunicatus depositus potest hoc sacramentum & reliqua sacramenta ministrare, per capitula quæ dixi. Quidam tamen contrarium dicunt 2 per id quod est xxiiij. quæst. j. schisma. ubi dicit Pelagius, si ueritate duce regimur, non est Christi corpus qd hæreticus conficit. Item quia hoc sacramentum est sacramentum unitatis, ut de consecratione. dist. ij. quia passus. Item quia extra unitatem ecclesiæ cōfici non pōt, ut s. ea. extra ecclesiam. infra ead. sacerdotes.

ADDITIO.

Intellige omnia ista ultimo allegata quo ad effectum sacramenti: uel quando non seruant formam ecclesiæ secundum Rayn. qui de hoc satis no. in summa de hæreticis. §. item nunquid, &c.

m Polluti. Argu. non imputari socio peccatum alterius, si ei displiceat: dum modo eum admoneat, ut resipiscat, ut j. ea. quæst. iiij. cap. j. quod incipit, nullius crimen. & cap. crimen. argu. xxiij. qō. iiij. recedite. viij. qō. j. quid autem. j. xj. qō. iij. quod prædecessor. j. xxiiij. q. iij. si habes. xxiiij. quæst. j. schisma. cōtra. j. de consec. dist. j. in sancta. cōtra j. eo. q. v. c. j. contra Hug.

n CHristus quid fecit. Qui signa patiētiæ ostendit nobis.

Primam

ad Tit. 1. c

† Potest inferri ex hoc text. & sua glo. φ authoritates poetarū & gētilium tā in iure q̃ in causis possint allegari. cō cor. tex. in l. in tantū. cum gl. fi. ff. de rerū diui.

Epimenides Thebanus sacerdos malus fuit.

1 Cap. j. de hoc ēt not. xxxvij. dist. turbat. ibi uideas. Archid.

Optatus malus fuit catholicus.

Sacerdos precisus conficere potest.

1. Re. 24. d

2 Ad hoc de conse. dist. ij q si sanguis d vers. quali. ubi de hoc.

ad Titum 1. d

Mat. 26. b

Ioā. 14. c

ut ei Primam [a] euchariſtiam cõfectam manibus ſuis, & ore [b] ſuo commendatam ſicut cæteris [c] Apoſtolis traderet? Quid nobis fecit Chriſtus, qui eundem traditorem ſuũ, quem diabolum nominauit, [d] qui ante traditionem domini nec loculis [e] dominicis fidem potuit exhibere, cum cæteris diſcipulis ad prædicandum regnum cælorum miſit? ut monſtraret dona Dei peruenire ad eos, qui cũ fide accipiunt, etiam ſi talis ſit, per quem accipiũt, qualis Iudas fuit.

Item Gregorius.

Sacramentis epiſcopi malitia non nocet.

CAN. LXXXVIII.

NOn nocet malitia epiſcopi neque ad baptiſmum infantis, neque ad eccleſiæ [f] conſecrationem: [g] quia baptiſma a Deo datur, non ab homine uenit. Sic & euchariſtia & omnia quæcunque in altari ponuntur, non ab homine, ſed a Deo ſanctificationem accipiunt.

Sed obijcitur [h] illud Hierony. in Sophoniam.

Non uerba ſed merita ſacerdotum euchariſtiã faciunt.

CAN. LXXXIX.

SAcerdotes, qui euchariſtiæ deſeruiunt, & ſanguinem domini populis [†] eius diuidunt, impiè agunt in lege Chriſti putantes euchariſtiam imprecantis [i] facere uerba, non uitam: [k] & neceſſariam eſſe tantùm ſolennem orationem, & nõ ſacerdotum merita, de quibus dicitur: Sacerdos in quacunque fuerit macula, [l] nõ accedat offerre oblationes domino.

Item Alexander.

Tantò facilius ſacerdotes exaudiuntur, quantò apud Deum ſunt digniores.

CAN. XC.

IPſi ſacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedũt, [m] quia ſuis precibus ea delent atque conſumunt, qui quantò digniores fuerint, tantò facilius in neceſsitatibus, pro quibus clamant exaudiuntur.

Item Gelaſius Elpidio epiſcopo.

Non adeſt ſacramentis ſpiritus ſanctus, quæ per criminoſos miniſtrantur.

CAN. XCI.

SAcroſancta [n] religio, quæ catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam uendicat, ut ad eam quilibet, niſi pura conſcientia, nõ audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini myſterij conſecrationem [o] cæleſtis ſpiritus inuocatus adueniet, [p] ſi ſacerdos & qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionib. reprobetur?

Item Greg. in regiſtro.

[a] Primam. Id eſt, primo confectam euchariſtiam dedit. nam una ſola eſt, & ideo nõ eſt prima uel ultima. Vel ſic primam.i.unicam, & non plures.

[b] Ore. Cum dixit, hoc eſt corpus meum. infra, de conſecrat. diſtinct. ij. accipite.

[c] Cæteris. j. xxiij.q.iiij. tu bonus. & c. quam magnũ. j. de conſec. diſt. ij. cũ omne. cõtra. Solu. ſed ibi de buccella panis, quam ſoli Iudæ tradidit poſtea: hic de corpore Chriſti, quod primo tradidit ſibi, poſtea omnibus dedit.

Ioan. 6. g Matth. 10

[d] Nominauit. Vbi, neſcio, ſed credo quod ibi, qui intingit mecum manum &c. argumen. inſti. de exhær. lib. §. ſed fœminini.

[e] Loculis. Argu. contra infideles ſeruientes, q́ ſint ſicut diaboli. de pœnit. diſt. j. c. facilius. §. hoc idem. [1]

[1] Ad idẽ xiij.q.j.c. eccleſias. §. ad hoc ubi ꝺ hoc ſcilicet, q́ ſint ſicut diaboli. ꝺ pœn. diſt. j. §. hoc idem. Archidia.

[f] NOn nocet. Ad eccleſię. j. de conſec. diſtin. j. eccleſijs. contra. ſed illud quãdo forma ſeruata non eſt.

[g] Cõſecrationem. Dum tamen ceſſet omnis pactio uel aliqua turpis promiſsio, alioqui execrata potius, quam conſecrata dici debet, ut infra eadem quæſt. iiij. eccleſia. ſed hoc in odium conſecrantis. nam re uera conſecrata eſt. [2]

[2] Dũmodo forma eccleſ. fuerit ſeruata. de cõſecra. diſt. j. eccleſijs. quod etiã videt̃ contra. Ioan. de Fant.

[h] Sed obijcitur. Reſpicit. §. ſi ergo. s. proxime poſitũ. Nam inducit iſta ſex c. quædam directe, quædam à ſenſu contrario ad probãdum quod malus ſacerdos nõ poſsit cõficere ſacramenta, ſed ibi reſpondet in ſeq. §. cum uita.

[i] SAcerdotes. Imprecantis. id eſt, inuocantis ꝑ preces. H.

[†] Ergo etiã fœminis & laicis in utraque ſpecie iuxta verbum Dei, etiã tempore

[k] Non uitam. Quantum ad rem ſacramenti ſcilicet, ut digne conficiant. alias uita non exigitur ut conficiant.

ADDITIO. Sub. ſed ut proficiant offerenti. infra ea cum uita. Archidiaconus.

[l] Macula. Mortalis peccati. [3] arg. de conſecr. di. ij. quotidie. uel uenialis, & tunc eſt conſilium. arg. diſt. vj. teſtamentum. Hug. Tamen hæc authoritas intelligitur de macula corporali: ut xlix. diſtinct. hinc etiã. & ita ſophiſtice inducitur. §. non accedat. Dum enim æſtuauerit in pectore precantis ignis alienus, qui exurit, & non ſatiat, nõ poteſt digne accedere ad altare. de pœn. diſt. iij. c. inter hæc hircum. Vnde notatur hic, quod quilibet ſacerdos pro macula mortalis peccati ſuſpenſus eſt quo ad ſe, quo ad accipientes uero nõ. niſi ut notatur xxxij. diſtin. c. præter. §. uerum. & cap. nullus.

[3] Hieronymi, & adhuc diu poſt eũ. & ſic mentitur ſophiſtę qui mihi obiecerũt, quod c. comperimus. de cõſe. diſt. ij. loquit̃ de ſacerdotib⁹ tãtum, quia imo de omnibus. Leui. 21. e

[m] IPſi ſacerdotes. Comedunt. i. oblata pro peccatis, [4] uel dicuntur comedere peccata populi, q̃a delent, & ſic comedunt peccata populi orationibus. uel forte quia exemplo bonæ operationis & verbo prædicationis corrigũt homines, & ita quã tum in ſe eſt delẽt. xxxvj. diſtinct. cap. qui eccleſiaſticis. §. hinc etiam Paulus. verſicu. ex quibus. Solus enim Deus delet peccatũ. id eſt peccati reatum. [5] ſacerdos pœnam infligendã pro peccato orationibus minuit, [6] ꝓpter qđ peccatũ delere dicitur. xiij. quæſt. ij. animæ. Hug. Vel illi dicuntur comedere peccata populi, qui de ſuis poſſent ſuſtentari, & tamen percipiunt de eccleſiaſticis. xij. quæſt. ij. illud. cum habenti dare, &c. j. q. ij. paſtor.

[3] Hic uideas qđ not. lj. diſ. de his in gl. ult. iuxta finẽ. & extra de celeb. miſſa. de homine. Archidia.

Sacerdos quilibet pro mortali peccato ſuſpenſus ẽ quo ad ſe.

[4] Sic. x. q. j. quia. Sacerdotes comedunt peccata populi.

[5] Vt s̃. e. qõ. ut euidenter.

[6] Vt xiij. quæſt. ij. animæ.

[n] SAcroſancta. id eſt religioſa ſacramentorũ reuerentia. uel id eſt, euchariſtia, uel qđlibet aliud ſacramẽtum. ſupra eadem uentum.

[o] Conſecrationẽ. Quam diuinũ miniſteriũ facit, nõ miniſtri adminiſtratio, ut j. de conſecrat. diſt. iiij. non eſt aqua.

[p] Adueniet. Adueniet quidem magis ad conficiẽtis detrimentum, quam ad ſalutem: ut de conſec. diſtin. ij. cap. & ſancta.

Neceſſe

Manus immunda tacta inquinat, non mundat.

CAN. XCII.

Necesse est, ut munda sit manus, quæ diluere sordes curat: ne tacta quæq; deterius inquinet, si sordida † sequens lutum tenet. Scriptū nãque est: Mundamini qui fertis uasa a domini. Domini etenim vasa ferunt, qui proximorum animas ad interiora b perducēdas, in cõuersationis suę exemplo suscipiunt.

Item Augustinus.

Aequè seruandū est verbū Christi, & corpus Christi.

CAN. XCIII.

Interrogo uos, fratres, uel sorores, † dicite mihi, quid plus uidetur uobis: corpus Christi, an verbum c Christi? Si uultis uerè respondere, hoc dicere debetis, q̄ nõ sit minus Dei uerbum, q̃ Christi corpus. Et ideo quãta solicitudine obseruamus, quãdo nobis Christi corpus ministratur, ut nihil ex ipso de manibus nostris in terrã cadat, tanta solicitudine obseruemus, ne uerbū domini, qd̄ nobis erogatur, dū aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde puro pereat: quia non minus erit reus, qui uerbum d Dei negligēter audierit, quàm ille, qui corpus Christi sua negligentia in terram cadere e permiserit.

Item.

De eodem.

CAN. XCIIII.

Neque f potest ritè g offerri, nisi per sacerdotem iustū & sanctū: nec nisi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus h offertur: atque id sine uitio i sit, ut pro uitiosis k mundandis l possit offerri. Hoc certè omnes cupiunt, qui pro se offerri sacrificium Deo uolunt.

Cùm uita m sacerdotum eucharistiæ necessaria esse dicitur, nõ consecrationi, sed effectui intelligendum est. Non enim effectum salutis confert ei, quem merita faciunt indignum, potius completur in eo illud Apostoli: Qui manducat corpus domini, & eius sanguinem bibit indignè, iudicium sibi mãducat & bibit. Ergo contra eos, qui crebra oblatione sacrificij se putant posse mundari, non cessantes impiè agere in lege Dei, intelligitur illud esse dictum Hieronymi.

Quòd uerò sacerdos etiã si malus sit, tamē pro officio suæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, testatur Augustinus in libro quæstionum ueteris & noui testamenti.

Sacerdotes nomen Domini inuocant, dominus autem benedictionem præstat.

CAN. XCV.

Dictum est n a domino in Numeris ad Aaron: Vos ponite o nomen meū super filios Israel: ego dominus benedicã eis, ut gratiã traditam per ministerium ordinati transfundat hominibus, nec uoluntas sacerdotis obesse aut prodesse p possit, sed meritū benedictionem poscētis. Quanta autem dignitas sit sacerdotalis ordinis uel officij, hinc aduertamus. Dictum est autem de nequissimo Caypha interfecto re saluatoris inter cætera, Hoc autem a seipso non dixit, sed cùm esset princeps & pontifex sacerdotum anni illius, prophetauit. Per quod ostenditur, spiritum sanctum

a Necesse est. Vasa. i. subditorū animas, quia dominus in eis sedet, ut xxiij. qō. iiij. Nabuchodonosor. xxxij. quæst. v. si Paulus. quorū sanguis requiritur de manibus nostris. xliij. dist. Ephesijs.

b Ad interiora. Id est, spiritualia & cęlestia. Vel dic. id est, ad uitia: & tunc dic perducendas uapulaturas a primo mãcipio gehennæ. xl. distin. si Papa.

c Interrogo. Verbum. id est prædicatio, quæ plures cõuertit, & plus facit compungi hominem: ita ut omnia peccata per eam tollantur. sed per corpus Christi tantum uenialia tolluntur, ut de consecr. dist. ij. iteratur. & c. quotidie. & sic non obstat. s̃. eo. multi.

d Verbum. id est, id quod uerbo significatur, uel per uerbum concipitur.

e Cadere. De consec. di. ij. qui bene.

f Neque. No. q̄ tria dicūtur hic. s. q̄ sacramenta domini non rite uel recte conferuntur, nisi a dignis cõferantur, & a dignis sumantur, & in forma ecclesiæ. Primū notatur ibi, nisi per sacerdotem. Secundum ibi, nec nisi. Tertium ibi, atque id, &c. Quidam diuidunt cap. in duas partes. In prima fit mentio de sacrificio, quod ab eo accipitur pro quo offertur: & hoc usque ad illum locū, atque id. In secunda fit mentio de sacramēto, quod non accipitur ab eo, pro quo offertur. & dic sine uitio. id est, sine peccato.

g Rite. quo ad offerentem & accipientem.

h Pro quibus offertur supple, nec potest rite offerri, nisi ab eis.

i Sine vitio. Id est, non fit citra formã ecclesiæ, sed in ipsa forma ecclesiæ.

k Vt pro uitiosis. Expone ut recte possit offerri pro uitiosis. i. uenialia habentibus. Sed intellige generaliter, q̄a offertur etiã pro habētibus mortalia. 2

l Mundãdis. Id est, venialis peccati maculam habentibus.

m Cum uita. Respicit hoc cap. sacerdotes. & bene soluit. & ad confirmandam suam solutionem inducit capitulum sequens.

n Dictum est. Probat Augustinus quod bene dicere non tantum meritum, sed etiam ordinem requirit. In prima ergo parte ponit authoritatem domini usque ibi, quanta. In secunda probat intētionē suã & authoritate, & exēplo Cayphæ.

o Vos ponite. Id est, inuocate. 3

p Prodesse. Hic colligitur, quod licet uoluntas sacerdotis non sit, ut prosit, prodest tamen. s̄. de consecra. dist. iiij. nõ illud te. Sed quid si cantet missam, ut Deus perdat aliquos? conficiet re uera, sed debet puniri. Argum. xxvj. quæst. v. quicunque.

Quod

† Alias, iacet.

† Alias, si sordida ipsa stercoris lutum, &c. Esa. 52. d

Prædicatio est efficacior corpore Christi.

† Adde q̄ hoc uerb. sorores superflue hic ponitur. Fratris enim appellatione cõtinetur & soror. l. Lucius. §. q̄situ. ff. de legat. iij. Alexã. de Imol. cõs. lxxxv. incipit, animaduersis lib. iiij.

2 Scilicet ut cõpungantur, & ut mitigetur pœna. xiij. qō. ij. tēpus. Io. de Fant. 1. Corint. 11. f

3 Et loq̄tur sacerdotibus & his ministerijs siue benedictionibus, ubi ordo sacerdotalis exigit. Archid.

Num. 6. f

Ioan. 11. f

[a] Quod uero. Dictum est supra in §. si ergo. quod sacramenta dignitatis ab hæreticis collata effectũ non habent: cõtra quod allegat authoritatẽ Anastasij, quã ostendit friuolam esse authoritate Gelasij & Felicis.

[b] In tractatu. Per hoc probatur, q Gratianus nõ diuisit per distinctiones hoc opus, ar. xj. q. iij. ca. ad mensam. §. euidenter.

[c] Item obijcitur. Ei scilicet, quod dictũ est supra ead. §. cum ergo Innocentius. & capit. Arrianos.

[d] Quod quidam.

CASVS. *Opinio est quorundam, quod sacerdos uel episcopus recedens de ecclesia ad hæreticos, sacramentum baptismi non amittit, sed sacramentum ordinis amittit. Istud improbat Augustinus multipliciter. Primo sic, quia cum utrunque sit sacramentum, non potest assignari ratio, quare potius perdatur unum, quam aliud. Secunda sic, quia consuetudo ecclesiæ est, quod cum tales redeunt, non solent reordinari, si eos ecclesia uult tolerare. Tertio dicit, quod sicut recedens ab ecclesia utrunq; retinet, sic uidetur quod utrunque potest conferre alijs extra ecclesiam, licet male conferat: & cum quis recipit sacramentum extra ecclesiam, si reuertitur ad ecclesiam, non est sacramentum iterandum in eo. Et hoc probat tripliciter, per baptismum datum à laico, quòd non iteratur, licet illud iniuste detur: per signum publicæ monetæ impressum ab eo, qui non debuit imprimere: & per characterem militiæ, qui non repetitur.*

[e] Dandi. scilicet ordinem.

datorẽ gratiarũ nõ personã sequi digni aut ĩdigni, sed ordinẽ traditionis: ut quãuis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere, nisi fuerit ordinatus, uel officij ministerium exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictionis.

Quòd uerò [a] per hæreticos sacramenta dignitatis ministrata dicãtur carere effectu, improbatur authoritate Anastasij papæ, q ordinationẽ Achatij, quãuis hæretici, ita ratam approbat, ut etiã eis quos post damnationem baptizauit, uel ordinauit, in nullo reã personam nocuisse asserat. Sed hoc eũ illicitè et nõ canonicè, imò contra decreta suorũ prædecessorum fecisse & successorũ, probãt Felix et Gelasius, qui Achatiũ ante Anastasium excõicauerunt: & Hormisda qui ab ipso Anastasio tertius eundem Achatium damnauit. Vnde etiam ab ecclesia Romana repudiatur, & à Deo fuisse percussus legitur, etiã in gestis Romanorum pontificũ, hoc modo: Anastasius secundus natione Romanus, etc. Require retrò in tractatu [b] decreta. epis.

Itẽ obycitur [c] illud Augustini ad Parmenianum de hæreticis & dãnatis.

Qui recedit ab ecclesia, nec baptisma. nec ius dãdi amittit.

CAN. XCVI.

Qvod quidã [d] dicũt: Baptisma quod accepit, nõ amittit, qui recedit ab ecclesia: ius tñ dãdi [e] qđ accepit, amittit: [f] multis modis apparet frustra & inaniter dici.

Primò, quia nulla ostẽditur causa, cur ille, qui ipm baptismũ amittere [g] nõ potest, ius dandi [h] possit amittere. Vtrunque [i] enim sacramẽtũ est, & quadam consecratione utrunq; homini [k] dat, illud cùm baptizatur, istud cum ordinatur. Ideo nõ licet a catholico utrunque iterari. Nam si quãdo ex ipsa parte [l] uenientes etiam præpositi pro bono pacis correcto schismaticorũ errore suscepti sunt: etsi uisum est opus esse, ut eadem officia gererent, quæ agebant, non sunt tamen rursus ordinãdi: sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra: quia in præcisione fuerat uitiũ, quod unitate pacis est correctũ· non in sacramẽtis, [m] quæ ubicunque sunt, [n] ipsa uera sunt: & cùm ipsi expedire uidetur ecclesiæ, ut præpositi earum uenientes ad catholicam societatem, honores suos ibi non administrent: non eis tamen ipsa ordinationis sacramẽta detrahuntur, sed manent ẽt super eos. Ideoq; non eis in populo manus [o] imponitur, ne non homini, sed ipsi sacramento fiat iniuria & infrà.

Sicut autem est in ba-

[f] Amittit. characterem enim non potest amittere, licet uideatur aliter dici xj. quæstio. iij. episcopus.

[g] Amittere. Nam ubi eadem ratio, & idem ius. ff. ad legẽ Aquiliam. illud. An tamen hoc sit uerum, notatur xxviij. quæstio. j. ca. sic enim. xxxij. quæst. vij. capi. Apostolus. supra ead. quæstio. cap. manus impositio. §. cum ergo.

[h] Ius dandi. scilicet ordinem. de consecra. distinctio. iiij. cap. ostenditur. Vel potestatem conferendi baptisma. infra xxxij. quæstio. vij. licite.

[i] Vtrunque. scilicet baptismus & ordo.

[k] Homini. Hoc de baptismo sacerdotis, in quo potestas baptizandi est sacramentum. in laico est quædam licentia, non sacramentum, [*] argum. quod sententia hæretici ualeat, & ligatio & solutio: cum ius ligandi, iudicandi, atque soluendi a tempore consecrationis acceperit. supra distinc. xlviij. [†] capitulo primo.

[l] Parte. Collectio enim hæreticorum, rectissimè pars appellatur, à partiendo, id est, diuidendo.

[m] Non in sacramentis. fuit uitium scilicet.

[n] Sunt. Quia à quocunque dentur, iterari non debent: & ideo ipsa sunt, id est, firma & uera sunt & bona.

[o] Manus. Supra eadem quæstione. capitulo, manus impositio. contra. sed hic de consecratoria.

[*] Adde ꝓ intellectu huius glossæ qđ olim signabantur milites quadam nota, seu figura ĩ illius ab alijs discretionẽ. l. stigmata. C. de fab. li. xj. not. in l. pen. ff. ex quib. cau. maio.

Hęretic⁹ ligare & soluere potest.

[*] Scilicet est ius dãdi: quia nõ habet nisi ex permissione, sed si confert, est uerum sacramentum. quod dic, ut legit & no. de cõsecr. distin. iiij. sanctũ. Archidia.

[†] Alias, lxviij.

Dandi.

ptismo, quòd per eos † dari posit, sic in ordinatione ius dandi a est: utrunque quidem ad perniciem suã quandiu charitatem non habent unitatis. Sed tamen aliud est prorsus nõ habere, aliud perniciosè habere, aliud b salubriter habere. Quicquid non habetur, dandũ est cùm opus est dari. Quod uerò perniciosè habetur, per correctionem de pulsa pernicie agendum est, ut salubriter habeatur. Quòd & si laicus alicui pereũti necessitate c cõpulsus baptisma dederit, quod cùm ipse acciperet, quomodo dandum esset alicui, didicit: nescio d an quisquã dixerit piè esse repetendum. Nulla enim cogente necessitate si fiat, alieni muneris usurpatio est. Si autem necessitas urgeat, aut nullum, aut ueniale delictum est. e Sed si in nulla necessitate usurpetur, & à quolibet cuilibet detur: quod datum fuerit, non potest dici non datum, quamuis rectè dici posit illicitè datum. Illicitam ergo usurpationem corrigit reminiscentis & pœnitentis affectus: quòd si non correxerit, manebit ad pœnam usurpationis, quod datum est, uel eius qui illicitè dedit, uel eius qui illicitè accepit, non tamen pro non dato habebitur. f Si enim aliqui furtim & extraordinarie non in monetis g publicis aurum, uel argentum percutiendo signauerint, cùm fuerit deprehẽsum, nonne illis punitis, h uel indulgentia liberatis, cognitum regale signum thesauris regalibus congregatur? Et paulò pòst: si fortè militiæ characterẽ in corpore suo non militans pauidus exhorruit, i & ad clementiam Imperatoris cõfugerit, & impetrata uenia militare iã cœperit: nunquid homine liberato atque correcto character ille repetitur, an non potius agnitus approbatur? An fortè minus habent sacramenta Christiana, quã corporalis hæc nota? cùm uideamus nec apostatas carere baptismate: quibus utiq; per pœnitentiam redeuntibus non restituitur: & ideo amitti non posse iudicatur. De ijs, k qui ab ecclesiæ catholicæ unitate separati sunt, nulla iam quæstio est, quin habeãt & dare posint sacramenta: sed perniciosè habẽt, perniciosèq; tradunt: quia extra uinculum pacis sunt. Neutri sacramento iniuria facienda est. & infrà.

Sicut non rectè habet, qui ab unitate recedit, sed tamen habet, & ideo redeunti non redditur: sic etiam non rectè dat, qui ab unitate discedit: sed tamen dat quod accepit: & ideo quod accepit, ab eo uenienti ad unitatem non iteratur. Et infrà. Sicut redeunti non datur, quod & foris habebat: sic uenienti repetendum non est, quod foris acceperat. Vnde consequenter intelligitur peruersitatem hominum esse corrigendam, sanctitatem autem sacramentorum in nullo peruerso esse uiolandam. Constat enim eam in peruersis hominibus, & sceleratis, siue in eis, qui intus sunt, siue in eis, qui foris sunt, impollutam, atque inuiolabilem permanere: & quòd dicuntur eam mali polluere, quantum in ipsis est dicuntur, cùm illa impolluta permaneat: sed in bonis permanet ad præmium, in malis permanet ad iudicium: & infra. Quomodo catholici non clarificant dominum qui sacramenta eius tam debita ueneratione, prosequuntur, ut etiam si

† Alias, omnes.

Baptizandi ius non habent laici.

Philosophicum tẽperamentum.

Infamis est de bello publico fugiẽs.

a Dandi. i. consecrãdi. uel dandi ipsam ordinationem.

b Aliud. Argumen. contra illud generale, quod est extra de translatio. inter corporalia. & vij. quæst. j. factus. ff. si quis cau. l. quoties. argu. lxiij. dist. Salonitanæ. xlv. distin. de Iudæis. vij. quæ. j. cap. episcopus.

c Necessitate. Hic aperte colligitur, quod laici non habent ius baptizandi, nisi large dicatur ius, uel potestas, id est, permissio: ut j. de consecr. distinc. iiij. constat. & capi. a quodam. & xxx. quæstio. j. ad limina.

d Nescio. Id est, nõ approbo, si quis dixerit repetẽdum.

e Veniale delictum est. hic philosophicum temperamentum est, nam in ueritate nullum est. Et est simile xxij. q. ij. in quibus.

f Habebitur. Argu. contra extra de iure patro. quod autem. in fine.

g In monetis. id est, signis, uel sigillis, numismatibus, uel instrumẽtis monetam cudendi.

h Punitis. Isti uarijs pœnis puniuntur. C. de fal. mo. per totum. Parcitur tamen illi, qui formauit, si antequam signum imprimat pœnitet. ff. ad legem Corneliam de fal. qui falsam, &c.

i Exhorruit. Qui forte fugit de bello publico, & ita infamis effect⁹ est. vj. q. j. infames. & hoc intelligitur de militibus illis, qui iurauerunt se mortẽ nõ euitatur os pro republica. & isti habebãt stigmata, uel alia signa de aliquo colore, de quibus dictum est: Milites nostros arma scire uolumus, non leges. C. de iur. delib. sancimus. Vel sensus est huius literæ, quod si aliquis præter authoritatẽ principis adeptus est militiæ cingulum, & post reconciliatur ipsi principi, erit ne in eo iterandus character? quasi dicat, non.

Cõcor. text. in l. non oẽs. §. itẽ qui desertorẽ. cũ ibi no. p doc. ff. de re mil.

ADDITIO.

Et secundum istam lecturam dic exhorruit, scilicet quia a principe non acceperat. & nota hic militibus characterem imprimi. Ioan. de Fant.

k De ijs. Repetit quæ iam dicta sunt. dubitatur hic fore §. sed non est dubitandum, quia non est.

Ex his. Hæc est duodecima pars huius quæstionis, in qua intendit probare, quod sacramentum ecclesiæ tale est illi, qui accipit, qualis est ille, qui accipit, uel qualis est qui sacrificat: nec malitia dantis impedit bonitatem: & hoc probat per multas similitudines, quas ponit in hoc. §. & per nouem authoritates. & hoc probat usque ad ca. statuimus. ij. Ioan. de Fant.

Ex his.

a Ex his. Infert ex præcedenti c. quod sacramenta uera sunt apud hæreticos indistinctè usque ad §. opponitur. & ibi obijcit August. prout ipse intelligit August. dicere usq; ad §. sed ne. ibi ponit unam solutionem usque ad §. quamuis. ubi ponit aliam bonã & catholicã, ad quam probandam inducit quatuor exempla, q notabo in litera.

extremã manus impositionẽ recipiunt in ecclesia, eius potentiã retinẽt, etiã recedentes ab ecclesia, ad similitudinem characteris matrimonij, qui post diuortiũ, uel uotũ retinetur: secus si extra ecclesiã. Ponit et aliã solutionem Gratia. quæ incipit ibi, quãuis ubi dicit quod sacramẽta hæreticorum uera sunt, dummodo ĩ forma ecclesiæ sint celebrata: sed non habẽt effectũ in malè ministrantibus, & male suscipientibus. Quod probatur quatuor rationibus. Primo per uerã eucharistiam traditã proditori. Secundo p uerã præsentiã Christi in patria sua, quæ ibi non habuit effectũ, quia ibi fidem nõ inuenit. Tertio p duplicem trãsfigurationem Christi, quarum una incredulis non profuit. Quartò, quia ita uirginitatem habuerunt fatuæ uirgines ut prudentes. Demum concludit, quod uera sunt hæreticorum sacramenta in se, sed obsunt male suscipientibus, & male ministrantibus. Et ad hoc inducit sequens capitulum.

b Perimant. Illa, i. eorũ abusio. [Ista fuit expositio Hugo. & Laurent.] ab isto loco dicit Ioã. de Fan. quod verba sunt August. usque ad §. opponitur. H. contra, imo Gratiani, ut in notula hic apparet. j. ead.

c Crassus. Iste dictator fuit contemporaneus Iulio Cæsari & Pompeio: & à Parthis auro ferventi interfectus ẽ. [Marcus Crassus, Iulius Cæsar, & Põpeius fuerunt contemporanei.]

d Aurum. Cuius ope, uel cõsilio furtum cõmittitur, tenetur. ff. de condit. furt. proinde. Est ãt differẽtia inter furem & cõmunicatorem, quia cõmunicator manifestus esse non potest. ff. de fur. l. is qui opem. [Fur & cõicator differunt. Concor. text. in l. uxori. cũ ibi not. ff. de usufru. leg.]

e Furti. Videtur ergo quod tenetur quis se purgare de cõsciẽtia. arg. instit. de obli. quæ ex delict. §. sed hæ actiones. C. de fur. ciuile. arg. j. q. iiij. quia præsulatus. cũ suis concor. Et ita est argu. quod quis potest & tenetur indicare furẽ. arg. ex. de fur. l. qui cũ fure. cũ cõcor. ibi positis Arg. cõtra. ff. de cõdit. ob turpem cãm. idẽ & si ob stuprũ. c. ulti. & ff. de præscript. verb. l. solet. Nam in utraque dicitur, quod licite possum accipere pecuniã a domino, ut seruũ indicem fugitiuum. Ioan. Solu. in casu isto uidetur posse dici, qđ secundũ canones nõ est licitum accipere, secus secundum leges. B. [Furem tenet quis indicare.] [Sub. & si æs accipiat, peccat accipiẽs secũdum canones, & sic etiam no. Vin. Lau. & Ian. & Ber. in di. cto ca. qui cum fure. Archid.]

f Vt perhibet. Hic apparet potius hæc esse uerba Gratiani, quam Augustini.

ab indignis tractata fuerint, uel sua peruersitate damnatis, illa intemerata sanctitate permanere demonstrantur.

12 *Ex his a uerbis Augustini cõstat in omnibus tam apostatis, quàm hæreticis, uel dãnatis permanere Christi sacramenta uera quantũ ad se, & sancta: et nisi pœnitẽtia, uel indulgentia subuentũ fuerit, ad dãnationem usurpatoris peruenient, uel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodest, quòd uera et sancta sunt, cùm usurpatores suos æquè perimant, b ac si essent mala, & noxia? Crassus c aurum sitiuit, aurum bibit: æquè perijt uero auro, sicut uero ueneno. Item aurũ d æquè uerum est in arca furis, sicut in thesauris Regis. sed à fure, quia illicitè habetur, illicite datur uel accipitur: a rege autem licitè habetur, licitè datur & accipitur. Ideo ipse fur, & communicator furti (nisi fortè de conscientia furti e se purgauerint) ut perhibet f Gelasius ad Anastasium Imperatorem, uterque iustè & dignè dãnabitur. Opponitur g autem huic sentẽtiæ h Augustini: Potestas dandi baptismũ, et ius consecrãdi dominicũ corpus, & largiendi sacros ordines, plurimum inter se differunt. Suspenso enim uel deposito sacerdote, nulla ei relinquitur potestas sacrificandi. Sacramentum tamen baptismi non solũ a sacerdote deposito, uel laico catholico, verùm etiã ab hæretico, uel pagano i si ministratum fuerit, nulla reiteratione uiolabitur: nulla autem ratio sinit, ut inter sacerdotes habeantur, qui de manibus laici, uel pagani oleum sacræ (imò execrandæ) unctionis assumunt nõ ergo consequenter k colligitur, ut si recedentibus a fide ius baptizandi relinquitur, pote-*

Opponitur. CASVS. *Opponit hic Gratianus cõtra suprascripta. s. quod hæretici nõ possunt cõferre ordines, etsi baptizare possint. Nam sacerdos etiã depositus etsi baptizare possit, cõficere tamẽ nõ pot. nec episcopus depositus põt ordines cõferre, etsi possit baptizare. Sed huic oppositioni apponit duplicẽ solutionem. Prima hæc est, quæ incipit ibi, sed ne. quod qui*

g Opponitur. Hoc modo procedit in hoc. §. j. ponit obiectionem suã contra arg. quã tangit usq; ad §. sed ne. ibi ponit quandã solutionem suam, quæ protẽditur usque ad §. quãuis, &c. Ibi autem ponit aliam, quæ magis cõmunis est: ad quã probandam inducit quadruplex exemplum. primum ibi, ipsa enim. secundum ibi, item dominus in patria, &c. tertium ibi, quod ut plane. quartum de decem uirginibus, quod incipit ibi, sic & omnes, &c. Vltimo cõcludit ab illo loco, Sciendum uero & ad probandam conclusionem suam inducit c. per Esaiã.

h Sẽtẽtiæ. c. præcedẽtis, ubi dicit qđ utrũq; quadã cõsecratione dat, & ita vr̃ parificare ordinẽ & baptismũ.

i Pagano. Supra ea. q. si quis per ignorãtiã. §. eo. spiritus sanctus. §. ecce quando. j. de consec. distinct. iiij. quos a paganis. j. de consec. dist. iiij. a quodam.

k Consequenter. Noli hic reprehendere magistrum. nam opponendo dicit hoc, ut patet ex solutionibus sequentibus, maxime ex secunda.

Potestas.

stas a etiā distribuēdi sacros ordines eis relinquatur: quāuis utrunq; à cōsecratione proueniat. Degradatus enim episcopus potestatem b largiēdi c sacros ordines nō habet, facultatē tamē baptizandi nō amisit. d Sed ne e Augustinū in hac sententia penitus reprobemus, ītelligamus aliud esse potestatem distribuēdi ordines sacros, aliud esse executionē illius potestatis, qui intra unitatem f catholicæ ecclesię cōstituti, sacerdotalē, uel episcopalem vnctionē accipiunt, officiū & executionē sui officij ex cōsecratione adipiscuntur. Recedētes verò ab integritate fidei, potestatē acceptā sacramēto tenus g retinent, effectu suę potestatis penitus priuātur: sicut cōiugati ab inuicē discedētes, cōiugiū semel initū nō dissoluunt, h ab opere tamen cōiugali inueniuntur alieni. De his ergo, q accepta sacerdotali ptāte ab vnitate catholicæ ecclesię recedunt, loqtur Augustinus, nō de illis qui in schismate uel in hæresi positi sacerdotalē unctionē accipiunt: alioquin esset cōtrarius Calcedonēsi i cōcilio, in quo ordinati à simoniacis, in nullo proficere iudicātur, & Innocentio, k q ordinatos à cęteris hæreticis, per prauā manus impositionē solā damnationem, et capitis uulnus assecutos testat̄. Quāuis l possit generaliter dici sacramēta, quæ apud hæreticos nō aliter quā in ecclesia Dei celebrātur, uera et rata esse quantū ad se: falsa uerò et inania quantū ad effectum, et in ijs, à quib. malè tractantur, et in illis à quib. malè suscipiuntur. Nec mirū. Ipsa enim salus nostra buccellā Iudæ dedit, statim cū buccella non bonus, sed malignus spiritus intrauit. Quare? Nō qa bonus nō daret bonum: sed quia malus malè accepit bonū: sic quod bonum, effectū bonum nō habuit, quia ubi illud faceret, nō inuenit. Item dominus in patria sua præsens & uerus affuit, non per malū ministrum, sed per seipsum nihil potuit: quia fidem non inuenit: Pro perfidia aliorum nō caruit sua ueritate, sed effectus boni uirtute. Quod ut planè in omnib. sacramētis ostēderet, bis m est transfiguratus cū esset in carne. In una transfiguratione sicut sol n apparuit mirabilis, o ut fides credentiū augerēt ad cōtemplandā cœlestē gloriā sup se eleuatā. In altera, ut peregrinus īcognoscibilis de se dubitātibus ire longius se finxit, et ne agnosceretur oculos eorū tenuit. Ad quid aliud, nisi ut qa per fidē nō erat in cordibus eorū, longius se ab eis recedere ostēderet, et quia ipsum nō credebāt esse qđ erat, uiderent eū aliū, p quàm erat? Ecce in utraq; uisione sua erat p̄sentia et ueritas, sed in una exercebatur fides, ut magis crederēt, quàm credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne etiam agnoscerent, quod uidebant.

Hęreticus baptismū, & ordinē conferre potest.

Id est, q factus est episcopus in ecclesia, & postmodū fit hæretic⁹, ordinē cōfert. Sed q extra ecclesiā recipit ultimā manus impositionē, id est, ex. ecclesiam factus est eps, ordines cōferre nō pōt: & qui à tali ordinatus est, nihil recipit secundum Hug.

Christus bis in carne transfiguratus est.

a Potestas. i. executio potestatis: & sic uerum dicit, alias mentitur. Nam potestas sacrificandi, id est, ordo sacerdotalis in eo remanet.

b Potestatem. Nō bene argumētatur: qa si uocet potestatem sacerdotalē ordinem, uel sacramentū, nec hic, nec ibi amisit potestatem: sed si executionem, & hic & ibi amisit.

c Largiendi. Sed cum hæreticus precisus posset conferre tam baptisma, quā ordinem, quæ specialitas erit in baptismo? Dico ꝙ in casu necessitatis non peccat baptizans. quod nunquā est in collatione ordinum.

d Non amisit. In necessitate, & cum solennitatibus. l. di. qui sub gradu.

e Sed ne. Hoc dicit Gratianus ac si Augustin⁹ intellexisset, ius dādi habēt, idest, executionem: & ita soluit.

f Vnitatē. Hic tangit Gratia. opi. Ioā. de Fāt. dicentis ꝙ q recipit ultimā manus impositionē in ecclesia, &c. hęc opinio uidetur expresse cōfirmari extra de schisma. c. j. sed expresse reprobatur ix. qō. j. ordinationes.

g Sacramento tenus. i. quia si ordinant, conferunt ordines, licet non debeāt: & hoc est qđ sequit̄ sine effectu, & cæt.

h Dissoluunt. xxxij. q. vij. c. ij.

i Calcedonensi. s̄. ea. qō. c. si qs eps.

k Et Innocentio. Supra eo. uentum.

l Quamuis. Solu. vera. est quam & s̄. tetigit, & quæ recitatur. j. ix. qō. j. in pri. & s̄. e. §. si ergo.

m Bis. Quantū ad primā, uel quantum ad secundā, prout uidebatur duobus discipulis in castellū Emaus euntib⁹. Sed quare dicit in carne, cū etiā modo sit dñs in carne? sed dicunt quidā in carne, s. mortali: sed male. nā in carne mortali semel tm̄ transfiguratus est: post passionem uero ēt semel. & ideo pōt dici cū esset in carne, id est, inter carnales, ubi carnem assumpsit. Vel pōt intelligi in carne, scilicet mortali, & sic fiet ibi punctus. bis transfiguratus est, cum esset in carne in una transfiguratione, &c. quasi diceret in carne mortali, i. una trāsfiguratio. s. in monte Thabor, in altera post resurrectionē, in specie. s. peregrini apparens.

ADDITIO

Scilicet duob⁹ discipulis in castellū Emaus euntibus. H.

n Sol. Scilicet Christus. & hoc est primum exemplum.

o Apparuit mirabilis. corā Iacobo, Petro & Ioanne. in monte Thabor.

p Alium. Id est, alterius modi.

Sonans.

a Sonans. quia seipsum cōstringit alij sonum præstans.
b Charitas. s̃. ead. quæst.c.uide.
c Cæco. Si cæcus cæcum conetur ducere secum, In foueam ductor primū cadet, inde secutor.
d Ne in eis. Existendo in hæresi uel quo ad effectū, nisi in causa necessitatis uel ignorāter. s̃. ea.q.superueniente.
e Innocentius. s̃. ead. quæst. qui perfectionem. j̃. eadem quæst.vij.c. necessaria.§.item Innocenti. & cap. quod pro remedio.
f Sacrificia. ut dicitur s̃.ead. q.ca.sicut Christus. §. sed hoc.s̃. ead.c.illi. & cap. dominus. uernos dicimus. & cap. si quis inquit.
g Non quantum. dist. xlix. ca. sacerdotes. j̃. ead.quæst. iij.cap.saluator.
PEr Esaiam. Hoc capit.diuiditur in tres partes, in prima parte ponuntur uerba prophetæ. In secunda dicit Augusti. quod ubicunq; malus offert sacrificium, sibi perniciem irrogat: non illis, qui digne assumunt. In tertia parte dicitur, quod Spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum, nec operatur, per eum remissionem peccatorum. Secunda pars incipit ibi, quilibet. Tertia ibi, Spiritus sanctus.
h Vitulum. Talis est, & ita agit, quasi, &c.
i Coquit. Alias colit, id est, in cultu quasi colendo in sacrificio offert. Et est similago flos farinæ, de quo fiebat panis ꝓpositionis.
k Vt hoc. Quod dicit propheta.
l Audire. Scilicet sibi dictum esse.
m Non illis bonis. Accipiētibus ab eis sacramenta.

Cæcus cæco ducatū præstare nō debet. Mat. 25. a

Similago est flos farinæ.

Sacramentum ergo corporis & sāguinis sui alijs ē ad salutē, alijs est ad iudicium. Fides ēt quamuis sit uera, tamē sine operibus mortua est. Sic & omnes decē uirgines æqualiter erāt uirgines, sed ex his quinq; erāt fatuæ, & quinq; prudētes. Aequa erat uirginitatis ueritas: sed pro eiusdē uirginitatis intentione nō omnib. æqua meriti idētitas. Sic ēt est æs sonās, a *aut cymbalū tinniens, martyriū uel eleemosyna, quā nescit charitas.* b *Si uerò cæcus cæco* c *lucernæ ministret ueritatē, neuter tamen ideo magis suā illuminat cæcitatē. Sic et malus ministrat malo uera sacramenta, sed non ideo dona spiritualia: quia malis eorum meritis Spiritus sanctus impeditur, ne in eis,* d *quod suū est operet. Vnde Innocētius* e *cùm hæreticorum baptisma cōcedat esse ratū, non tamen ex illo baptismate concedit haberi spiritum sanctum. Et Leo hos, qui formā baptismatis acceperunt, non sinit rebaptizari: sed iubet Spiritum sanctum quem ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationē, et manus impositionē à catholicis sacerdotib. cōsequi. Sciendum uerò est, quòd sacramēta hæreticorum dicuntur irrita, uel damnāda, falsa & inania, nō quantū ad se: cùm sint sancta & uera etiā ab hæretico celebrata: sed quia cùm illicitè dantib. perfidis sint ad iudiciū, illicitè ab eis accipientib. non cōferunt Spiritum sanctum. Irrita & non uera dicuntur, quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt: & ideo dāmnanda, ut ea dari, uel recipi ab hæreticis nō approbent, sed interdicantur. Non.n. quantum ad se polluta sunt, quāuis ab hæreticis pollui dicantur. Vnde Gregorius cōionem Arrij uocat execrationē, & Innocentius uocat Bonosij ordinationē dānationem: non ꝙ ita in se sint, sed quia malè dantibus, uel accipientib. id efficiunt. Sic ēt Hieronymus in Oseæ sacrificia* f *eorum panē luctus uocat, non quantum* g *ad se sed quantū ad effectum: quod ipsemet ostēdit subiungens: Quicunq; comederit ex eo, cōtaminabitur: quia sibi ad iudicium sumet.* Oseæ 9. a

Hinc etiam Augustinus libro secundo contra epistolam Parmeniani.

Sacramenta quamuis obsint indignè tractantibus, prosunt tamen dignè sumentibus.

CAN. XCVII.

PEr Esaiam dñs dicit: Facinorosus, qui sacrificat mihi uitulum, h quasi canem occidat: qui coquit i similaginē, quasi sanguinē porcinū: & qui offert thus in memoriā, quasi blasphemus. Quilibet ubilibet offert sacrificiū tali corde, uel factis, ut hoc k mereat audire, l perniciē sibi infert: non illis bonis, m qui secundum prophetā Ezechielē gemunt & mœrēt peccata & iniquitates, quæ sunt in medio eorū, quamuis inde se non corporaliter separent. & infrà. Esa. 66. a Ezec. 9. b

Sacrificia impiorū eis oberunt, qui offerunt impie. Nam unum atq; idem est sacrificiū, propter nomen domini, quod ibi inuocatur, & semper est sanctum: & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum accesserit. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: non alijs, n sed sibi. & infrà. Hoc penè in omnibus talibus quæstionibus intelligendum esse admonemus: quia simul omnia sacramenta, cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus. & infrà.

Spiritus sanctus in ecclesiæ præposito uel

a Non alijs. Ar. q̃d de uno, &c. ut dist. xlv. cap. disciplina. ibi, meus nō est. ar. contra. j̃. xxiij. quæ. iiij. cap. forte.

Merce-

miniſtro ſic ineſt, ut ſi ſictus non eſt, operet̃ p̃ eũ: & eius mercedem [a] in ſalutem ſempiternã, & eorum etiam regenerationem, [b] uel ædificationẽ, [c] qui per eum ſiue conſecrantur, ſiue euangelizantur. Si autẽ fictus eſt, quoniam uerisſime ſcriptum eſt: Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictũ: deſit quidem ſaluti eius, & aufert ſe à cogitationibus eius, quæ ſunt ſine intellectu: miniſterium tamen eius non deſerit, [d] quo per eum ſalutem operatur aliorum,

Conſtat [e] ergo (ut Innocentius ait) de cæteris hæreticis ordinatos à ſimoniacis per prauã manus ſimoniacæ impoſitionẽ uulneratũ habere caput. Sed obijcitur, [f] q̃ ĩ ordinatione ſimoniacorũ hoc ſolùm [g] reprehẽſibile inueniatur, quòd gratia ſpiritus ſancti ſub pretio redigi putetur: aliorſum autẽ in omnib. ĩtegra forma ſacramentorũ ſeruetur. Cùm ergo illicita ſacramenti uſurpatio per pœnitentiã correcta fuerit, ut gratia ſpiritus ſancti gratuita et nõ uenalis exiſtimetur, integer debet adeſſe unctionis effectus: imo ẽt ſi non ſequatur pœnitentia, licet ſimoniacè, tamẽ re uera conſecratus reputet̃, [h] ſicut illi, qui quondã nõ niſi pretio dato, nec ad ſacri baptiſmi regenerationẽ, nec ad ſanctæ cõionis participationẽ admittebantur: licet ſimoniacè, tamen non ideo minus baptizati, uel ſacræ cõmunionis participes reputati ſunt: ſed hoc tantùm ſacris canonibus conſtitutũ eſt, ne decætero ſacramẽta Chriſti ſimoniacè deſtribuantur.

Vnde Gelaſius.

A baptizandis, uel conſignandis pretia non exigantur.

CAN. XCVIII.

BAptizandis, conſignandiſque [i] fidelibus ſacerdotes pretia nulla præfigãt, [k] nec illationibus quibuslibet impoſitis exagitare cupiant renaſcẽtes: [l] quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. & ideo nihil à prædictis prorſus exigere [m] moliant̃, [n] quo uel paupertate cogẽte deterriti, uel indignatione reuocati, redẽptionis ſuæ cauſas iure deſpiciãt, certũ habẽtes, q̃ qui prohibita deprehẽſi fuerint admiſiſſe, uel cõmiſſa non potius ſua ſponte correxerint, [o] periculũ ſubeant proprij honoris.

Item ex ſexta ſynodo.

A percipiente gratiam cõionis, pretium exigi non debet.

CAN. XCIX.

NVllus epiſcop⁹, aut presbyter, aut diaconus, [p] qui ſacrã diſpẽſat communionem, à percipiente gratiam communionis aliquod pretium exigat. [q] Neque enim uenditur gratia, neq; pro pretio gratiã Spiritus ſancti damus, ſed dignis muneribus ſine defraudatione participare concedimus. Si quis uerò eorum, qui connumerantur in clero, ab eo, cui ſacram communionem diſpenſat, aliquod pretium exegerit, deponatur, ſicut imitator ſimoniacæ fraudis.

Item ex concilio Toletano undecimo.

[a] Mercedem. Id eſt, retributionem æternam.

[b] Regenerationem. ut infantum.

[c] Vel ædificationẽ. ut adultorum.

[d] Non deſerit. ſ̃. ea. c. remiſsionem.

[e] Conſtat. Superius introduxit magiſter multa capitula, per quæ oſtendit de hæreticis & ſimoniacis idem eſſe, ex quibus infert cõcluſionem ſuã in iſto §. [1] ſed ſuæ concluſioni obijcit ſtatim dupliciter ibi, ſed obijcitur. & ibi, imo.

[f] Sed obijcitur. Ad hoc, quod dixit de ſimoniacis locũ habere, quod de alijs hæreticis dicitur.

[g] Hoc ſolũ. Quod non eſt in ordinatione hæreticorum.

[h] Reputetur. Verũ eſt quantum ad characterem.

[i] BAptizandis, conſignandiſque id eſt, chriſmãdis. Idẽ eſt in quolibet ſacramento, extra de ſimo. cum in eccleſiæ.

[k] Præfigant. Sic infra x. quæſtio. ult. nec numerus. ſecundum quod ibi eſt in litera nummus, eſt ſimile. alias ſi eſt numerus, non eſt ſimile.

[l] Renaſcentes. Id eſt, renaſci uolentes uoluntate ſua, uel parentum.

[m] Exigere. Aliquid tamen ſponte oblatum recipi poteſt: ut ſ̃. diſtinct. xviij. de eulogijs.

[n] Moliantur. Sed quid ſi ſacerdos nullo modo uult baptizare, niſi ei detur pecunia? Dicunt quidam, quod ſi baptizandus eſt adultus, nihil ei debet dare: quia ſola fides ei ſufficit. de conſecra. diſtinctio. iiij. baptiſmi. uel ipſemet baptizet ſe. argumen. ff. de adop. ſi conſul. Argum. contra, extra de baptiſmo, & eius effec. debitum. Ioan. Sed certe ſi in neceſsitate tali aliquis ſeipſum baptizet, non eſt tamen baptizatus: [2] licet ad patriam, ſi decederet, conuolaret: ut dicit decre. illa debitum. B. Si eſt puer, baptizet eum offerens uel pater. ſed ſi illi ita debiles ſunt, uel neſciunt formam baptiſmi, uel nullus eſt alius, qui baptizet in neceſsitate, non ideo danda eſt pecunia, & committenda ſimonia: potius permittatur mori ſine baptiſmo. argumen. hic, & j̃. eadem. ca. placuit. Ego tamen potius darem pecuniam, quam eum ſic dimitterẽ mori: & bene, licet non deberẽ facere. Argu. hic, & infra ead. ca. placuit.

[o] Correxerint. Relinquendo honorẽ, & perpetuę pœnitẽdo: ut infra, eadem quæſt. cap. ſi quis neque. Ioan.

[p] NVllus. Diaconus. j̃. de conſec. diſt. ij. peruenit. contra. ibi dicitur, quod presbyter dare debet euchariſtiam, ſed hoc in neceſsitate. xciij. diſtinctio. diacones. & cap. præſente. H.

[q] Exigat. Cum effectu. [3] uel etiam ipſe conatus puniẽdus eſt in deteſtationem criminis. ſ̃. ead. qui ſtudet. arg. vj. q. j. ſunt plurimi. §. uerum. arg. xlvij. diſtinc c. quoniam. Hug.

Quic-

Sapiẽ. I. a

Hæretici & ſimoniaci ęquiparantur.

[1] Quia ſupra c. j. huius quæſtionis dixit Leo, q̃ ſimoniaci nõ niſi ſpiritum mẽdacij accipiunt, & damnationem. ſ̃. ea. fert. Dixit Grego. q̃ ſimoniaci uulneratã habẽt animã lethali uulnere. ſ̃. ea. uentũ. Dixit Innoc. q̃ ordinati ab hæreticis uulneratũ habent caput. unde infert & magiſter idem eſſe de ſimoniacis & hæreticis, ſecundum Hugo. ſed ſuæ cõcluſioni, &c. ut ſequitur Pet. & Bartho. Brixien.

Baptizare ſeipsũ nemo poteſt.

[2] Addẽ ad hoc q̃ leg. & no. de conſe. diſt. iiij. baptiſmi. in gloſ. poterit.

[3] Id eſt exigendo recepit. ſic ff. de rer. diu. l. ſi. alias cõtra, de pœnit. diſt. j. cogitationis. Arch.

Munera inuiſibilis gratiæ quæſtibus, non ſunt comparanda.

CAN. C.

QVicquid inuiſibilis [a] gratiæ conſolatione [b] tribuitur nunquam quæſtibus, [c] uel quibuslibet præmijs uenundari penitus debet, dicente domino: Quod gratis accepiſtis, gratis date. Et ideo quicunque deinceps in eccleſiaſtico ordine cõſtitutus, aut pro baptizandis conſignandisque fidelibus pro chriſmate, uel promotionibus graduum pretia quęlibet uel præmia (niſi uoluntariè oblata) pro huiuſmodi ambitione ſuſceperit: equidẽ ſi ſciente loci epiſcopo tale quicquam à ſubditis perpetratum fuerit, idem epiſcopus duobus menſibus excommunicationi [d] ſubiaceat: pro eo, ꝙ in conſcientia mala cõtexit & correctionem neceſſariam nõ acquiſiuit. Si autem ſuorũ quiſpiã eodem neſciente quicquam de ſupradictis capitulis accipiendũ ſibi eſſe crediderit: [e] ſi presbyter [f] eſt, quatuor mẽſium excommunicatione [g] plectatur: ſi diaconus, trium. Subdiaconus uel clericus [h] his cupiditatibus ſeruiens, pro arbitrio competenti [i] pęna & debita excommunicatione plectẽdus eſt.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Nihil à ſacerdotibus exigatur pro balſamo, quod in chriſmate ponitur.

CAN. CI.

PLacuit, ut null⁹ epiſcoporum pro modico balſami [k] quod benedictum pro baptiſmi ſacramento per eccleſias datur (quia ſinguli tremiſſem [l] pro ipſo exigere ſolent) aliquid ulterius exigat, ne fortè qđ pro ſalute animarum per inuocationẽ ſpiritus ſancti conſecratur, ſicut Simon magus donum Dei pecunia uoluit emere, ita nos uenundantes damnabiliter uenundemur.

Item ex eodem.

Non eſt aliquid exigendum ab ijs, qui infantes ſuos ad baptizandum adducunt.

CAN. CII.

PLacuit, ut unuſquiſque epiſcopus per eccleſias ſuas hoc faciat, ut ij, qui infantes ſuos ad baptiſmum offerunt, ſi quid uoluntariè pro ſuo uoto offerunt ab eis, ſuſcipiatur. Si uerò pro neceſſitate paupertatis aliquid nõ habeant quod offerant, nullum eis pignus uiolenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios ſuos à baptiſmo retrahunt: qui fortè dum differuntur, ſi ſine gratia baptiſmi de hac uita receſſerint, neceſſe eſt ut ab illis eorum [m] per

[a] QVicquid inuiſibilis. id eſt, ſacramentum, in quo gratia inuiſibilis continetur per ſignificationem.

[b] Conſolatione. Nota coniugium non eſſe de his ſacramentis. quæ conſolationem cæleſtis gratiæ tribunt: & ideo in ipſo poſſe pretium interuenire. xxxij. q. ij. honorantur. Cætera ita ſacræ rei tenent ſignificationẽ ut & ei⁹ pariter habeant uirtutẽ: iſtud ſolam ſignificationem. Cætera uerbo ſed iſtud ex conſenſu perficit. Cætera à iure canonum initium habuerũt, hoc à iure naturali initium habuit. extra de biga. debitũ. Illa autem non eſt ratio ſufficiens, quod pecunia interueniat: quia in eo non confertur gratia, quia nec i ſepultura, nec in funeratione gratia confertur: eſt tamẽ ſimonia. xiij. q. ij. queſta. Imo dicit lex, matrimonia nõ debent eſſe uenalia ff. de dona. inter uirum & uxo. l. ij. Et dic quod licet quæratur in matrimonio quantum detur pro dote hoc nõ eſt ſimonia, arg. de cõſec. diſt. j. nemo. Nã epiſcopus non conſecrat eccleſiam niſi dos fuerit ei aſsignata, ut ibi dicit, & tamen illud non eſt ſimoiacum. j. e. q. ij. placuit.

Pretiũ in coniugio poteſt interuenire

Mat. 10. a

Gratia in ſepultura non confertur.

[c] Quæſtibus. à quæro quæris, nõ à queror quereris.

[d] Excommunicationi. id eſt, ſuſpenſioni. xxxij. diſtinc. eos. No. epiſcopum ſuſpendẽdum eſſe: quia non corrigit ſubditum.

Epiſcop⁹ non corrigens ſubditum eſt ſuſpendẽdus.

[e] Crediderit. Ad hoc ut occultet illud crimen.

[f] Si presbyter. Hãc leuem pœnam antiqtus ſubſtinuit: ex poſterioribus autẽ decretis pro huiuſmodi ſui honoris periculo ſubſunt, & nota infamiæ percelluntur: ut ſ. ea. quæſt. baptizandis. & j. quæſtio. iij. c. ulti.

Sacerdos graui⁹ punitur, qui epiſcop⁹.

Ar. extra de cle uena. c. j.

[g] Excommunicatione. Hic grauius punitur ſacerdos, quam epiſcopus, arg. contra xl. di. homo. [1] Sed hic presbyter in duobus deliquit: & quia contemnit. & quia ſimoniam committit, epiſcopus tantũ in negligentia. [2] Et quod dicit, quatuor menſium excõmunicatione plectatur, hæc pœna non excludit depoſitionem. Alij intelligunt hoc capitulum tantũ de negligente, [3] nõ de cõmittẽte. ſed huic intellectui obuiat illud accipiendum, & illud cupiditatibus. Sed exaudi hoc per illud extra de ſimoni. nemo. cum ſcilicet quis celat crimẽ alterius ꝓ pecunia. arg. ſ. ea. c. ibi contexit. B. Sed adhuc contradicit huic intellectui, quod dicit de pœna: qa minor imponitur maioribus. Sed dic ꝙ maior pœna eſt epiſcopo ceſſare per duos menſes, quã presbytero ꝑ quatuor xl. diſtin. homo Chriſtianus.

[2] Sic no. j. xxiiij. q. j. q contra in gl. ulti.

[3] Et talis non eſt ſimoniac⁹: quia nil uidet emere uel uẽdere. ſed ꝓ tãto dicit ſimoniacus, qa ſimoniam cõmittit & contegit. extra de ſimonia. nemo Hugo.

[h] Clericus. & ſecũdum hoc clericus in minoribus ordinibus poteſt eſſe ꝓlatus.

[i] Competenti pœna. depoſitionis. j. ea. q. iij. c. ulti.

[k] PLacuit ut nullus. Balſami. i. chriſmatis. nã poſt cõſecrationẽ chriſma eſt. Chriſma ergo uendi nõ poteſt nec etiam in neceſſitate, cum ſit ſacramentum. j. q. j. multi. & j. qõ. iij. ſi quis præbendas. & ſ. ea. quicquid.

Chriſma uendi nõ poteſt.

[l] Tremiſſem. Tertia pars ſolidi eſt tremiſsis. De hoc tremiſſe [4] habes. C. de ueſte miſi. fortiſſimis. lib. xij. & inde dicitur tremiſsis ſecũdum Iſid. quaſi ter miſſus ſolidum conſtituat.

Tremiſsis eſt tertia pars ſolidi.

[4] Tremiſſe. uide q̃ not. in tractat. uſurarũ. q. iij.

[m] PLacuit. Eorum. Arg. ꝙ in eadem ſit perditione & qui damni cauſam uel occaſionem dat, & qui dãnum dediſſe uidet. j. xxiij. q. v. de occidendis. & c. cum homo. contra xxvj. q. vj. ſi. presbyter. infra xxvij. quæſtio. ij. ſi tu abſtines. ſ. diſtin. lv. ſi quis abſciderit. j. xvij. q. iiij. diffiniui t. ſ. l. diſt. ſtudeat. & cap. ſæpe, j. xvj. q. j. decimæ. Ioan. Sol. hoc intelligendum eſt de cauſa proxima, maxime cum malo zelo

Damnum dediſſe uidetur qui occaſionẽ dãni dat.

A cauſam

causam, uel occasionem præstant. Hug.

a Perditio. Nihil enim interest, an occidat quis, an causam mortis præbeat. ff. ad leg. Cor. de sicar. nihil. Vnde si præstito impunitatis sacramento seruos fugientes ad ecclesiam sacerdos non reddiderit, & post ea fugerint fuga eorũ a sacerdote quærenda est: ut .ȷ̃. xvij. q. iiij. diffiniuit. qui enim occasioné dãni. &c. ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. ulti.

b Requiratur. Nota quod pro loco & tẽpore illicita redduntur, quæ simpliciter licita sunt: ut xxvij. quæstio. j. neque uiduas.

c E Mendari. Nõ mittant. Præsumitur enim simonia. similis præsumptio est ex tempore uel loco. infra xxxj. qõ. j. relatum. .ȷ̃. distinct. lxxxj. in omnibus. .ȷ̃. viij. qõ. iij. c. j. & ij. .ȷ̃. distin. lvij. si quis. in ægritudine. .ȷ̃. xviij. q. ulti. Eleutherius. contra. extra de simo. cum sit Romana. .ȷ̃. ea. q. ij. placuit. Sol. exaudi hoc de nummis exactis. nã sponte oblatos accipere possum. argu. .ȷ̃. cap. pxi. Alij dicũt hoc uitandum propter speciem mali. argu. extra de transac. cõstitutus. ff. ad l. Iul. de ambi. l. una. ubi dicitur, quod accusatus non debet intrare domum iudicis. Hic argue opus per se laudabile ratione temporis reprobari, & ne maligñãdi occasioné inducat. licet .n. nummos in conchã mittere opᵉ pietatis sit tempore tamen suscipiendi baptismi simoniæ suspicionẽ inducit. argu. est. ff. ad l. Iul. de ambitu. l. una. in fi. adeo, ut si etiam sub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præsumptio simoniæ non euanescat. arg. lxij. dist. si qs in ægritudine.

d Ne sacerdos. argu. non solum abstinendum esse à ma-

Vnde subdit ne sacerdos, &c.

Opus per se laudabile ratione temporis reprobatur.

a Et not. .ȷ̃. xviij. q. ij. diffinimus.

ditio[a] requiratur[b] quorum spolia pertimescentes à baptismi gratia se subtraxerunt.

Item ex concilio Elibertano.

Qui baptizatur, nullos nũmos in cõchã mittere cogatur.

CAN. CIII.

EMendari placuit, ut qui baptizantur (ut fieri solebat) nummos in concham non mittant:[c] ne sacerdos[d] quod gratis accepit, pretio distrahere uideatur. Neque n. pedes eorũ lauãdi sunt[e] à sacerdotibᵉ uel clericis.

Item ex concilio Triburiensi.

Pro perceptione baptismi uel chrismatis aliquid exigi non debet.

CAN. CIIII.

DIctũ est solere in q̃busdã locis pro pceptione chrismatis nũmos dari, similiter p bapt ismo & cõione. Hoc simoniacæ hæresis detestata est sancta synodus, & anathematizauit: & ut decætero nec pro ordinatione, nec p chrismate uel baptismo, uel pro balsamo, nec pro sepultura, uel cõmunione quicquam exigatur, statuit: sed gratis dona Christi gratuita dispensatione donentur.

Item Ex concilio Cabilonensi.

Nec pro dedicãdis basilicis uel pro sacramentis ecclesiæ cõferendis aliquid exigi debet.

CAN. CV.

STatuimus, ut sicut p dedicãdis basilicis & dandis ordinibus nihil accipiendum est, ita etiã pro balsamo, uel pro luminarib.[f] emẽdis nihil presbyteri chrisma accepturi dent. Epi itaq; de facultatibus ecclesiæ balsamum emãt, & luminaria singuli ĩ ecclesijs suis.

13 *Sicut*[g] *ergo hæc sacramẽta licet simoniacè ministrẽtur, tñ effectũ benedictionis cõferũt accipiẽti: sic et sacerdotalis unctio, licet simoniacè ministretur, suo tamẽ nõ debet carere effectu: sed sicut supradictũ est illa sacramẽta sunt necessitatis hæc dignitatis, et ideo priuilegia illorũ non possunt generare cõem legẽ istorũ. Habẽt ergo simoniaci uulneratũ caput p simoniacæ manus prauã impositionẽ. Hoc autẽ de illis intelligitur, quos nec excusat ignorãtia, nec attractionis uiolentia: qui ab illis ordinant, quos indubitãter sciũt esse simoniacos, siue simoniacè siue nõ simoniacè ordinẽt ab eis. vt. n. distĩguit Nicolaus papa, alij simoniacè ordinãt à simoniacis, alij simoniacè ordinãtur à non simoniacis, alij non simoniacè, à simoniacis.*

Hanc distinctionem innuit Nicolaus papa secundus dicens.

De multiplici genere simoniacorum.

CAN. CVI.

STatuimus[i] decretũ de simoniacis simoniacè ordinatoribus,

lis, sed etiam ab omni specie mali. argu. .ȷ̃. iiij. distinctione generalis.

e Lauandi sunt. Quia Mediolanenses primo aqua consecrata puerorum pedes lauant, & postea baptizant, & non peccant: quia authoritate Ambrosij hoc faciũt, quia qui est mũdus totus, nõ indiget, nisi ut pedes lauet. Tamẽ in illa authoritate intelligũtur pedes, id est, affectus, scilicet ut habeant cor purum, iuxta illud, Quam speciosi pedes euangelizantiũ pacem, &c.

f STatuimus. Luminaribᵉ. Etiã in conficiẽdo chrisma necessarijs fraudem remouet. Nota pro tempore etiã luminũ pretium interdici in extrauagan. Alexandri iij. de his sane. Hug. satis dicitur extra de simon. non satis. & capitul. cum in ecclesiæ.

ADDITIO.

Adde ad hoc quod legitur & nota. supra ead. emendari. Archidia.

Sicut ergo. Hæc est xiij. pars huius quæstionis, in qua intẽdit probare magister, quod si aliquis ignoranter ordinatus fuerit à simoniaco, uel etiam compulsus, quod dispensatur cum tali. Si autẽ sciẽter fuerit simoniacus, uel ordinatᵉ à simoniaco, non dispensatur cũ illo. & hoc probat per sex authoritates. Ioannes de Fantu.

g Sicut. Accipit hic finem altercatio Gratiani, quæ quandoq; simoniacos comparat hæreticis quandoq; nõ: ut supra eadem, capit. cum liqueat. §. quia ergo. & §. sequenti.

h Hæc sacramenta. id est, baptisma & chrisma.

i STatuimus. Idẽ dicit hic quod in §. nisi. quia subiũgit quid iuris sit, cum sic uel sic ordinantur.

Abstinendũ est ab omni specie mali.

Lotio mediolanensium.

Pedes in literis sacris signi ficant affectionem.

uel ordinatis: & de simoniacis simoniacè à nō simoniacis: & de simoniacis nō simoniacè à simoniacis. Simoniaci simoniacè ordinati, uel ordinatores s̄m ecclesiasticos canones à ꝓprio gradu decidant. † Simoniaci quoq; simoniacè à non simoniacis ordinati, similiter ab officio malè accepto remoueantur. Simoniacos a autem non simoniacè à simoniacis ordinatos misericorditer b per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere. c

Sed hoc d intelligēdū est de ijs, qui ordinātur à simoniacis, quos ignorabant esse simoniacos, hos facit simoniacos non reatus criminis, sed ordinatio simoniaci:

De quibus Vrbanus Papa ait:

De ijs, qui non simoniacè à simoniacis ordinantur.

CAN. CVII.

SI qui e à simoniacis non simoniacè ordinati sunt, si quidem probare f potuerint se cùm ordinarentur, nesciisse eos simoniacos esse, & quòd tunc g pro catholicis habebantur in ecclesia, talium ordinationes misericorditer sustinemus, si tamen eos laudabilis uita commendat. Qui uerò scienter se à simoniacis cōsecrari (imò execrari) permiserint eorum consecrationē omnino irritam esse decernimus.

Item Nicolaus iunior.

Hoc idem Alexander secundus.

De eo, qui ordinatur ab illo, quem scit simoniacum esse.

CAN. CVIII.

DE cętero statuimus, ut si quis in posterū ab eo, quē simoniacū esse nō dubitat, h se cōsecrari ꝑmiserit: & cōsecrator & cōsecratus nō disparē dānationis sentētiam subeant: i sed uterq; depositus pœnitentiam agat,

a Simoniacos autem non. Illi sola uoce non reatu simoniaci dicuntur. extra de simoni. de simoniace. scilicet propter ordinationem à simoniacis factam: sicut usurarius quandoque dicitur qui usuras dat. ff. de usuris debitor.

b Misericorditer. Et ita dicitur hic, quod nō receperūt executionem.

c Permanere. In executione.

d Sed hoc. Respicit ultimā partem capituli præcedentis, scilicet ad simoniacos non reatu, sed propter ordinationem. infra capitulo proximo.

† Adde ad hūc textū no. in l. si quenquā, C. de episco. & cleric.

e SI qui. H. intellige hoc c. de præcisis, qui tamē nesciebantur præcisi esse ab ordinatis. Nam opinio eius est, quod si occultū est eum ordinatorem esse simoniacum, quia toleratur, ordinatus suscipit executionem: ut xv. q. vij. c. ulti. nisi sit notorium: ut xxij. distinctione. capitu. præter. §. uerum. Vel nisi testibus hoc probari posit: ut s̄. e. quisquis. & ideo ut locum habeat secūdum eum quod hic sequitur, misericorditer &c. necesse habeat legere de præcisis. Nos uero qui aliter sentimus. arg. j. eo. quibusdam. & s̄. ca. reperiuntur. legimus hoc capitulū de occultis. Nam quantumcunque occulti sint, & etiam ignoretur, iste non consequitur executionem: & hoc in simoniaco in ordine. & licet sine culpa istius ordinati contingat, indiget tamen dispensatione, & hoc in detestationem criminis. & ideo dicit misericorditer. & licet hoc in ignorante, secus tamen in eo, qui coactus est: ut infra eadem constat. Nā ille de iure admittendus est ad executionem. Et ea est ratio, quia magis constat nobis de uoluntate coacta, quam ignorātis. nec intelligas illud capitulum de absolute coacto: quia non recipiet characterem. extra de bap. maiores. §. si autem.

Ordinat⁹ à simonia co occulto, an recipiat ordinis executionem.

f Probare. Per sacramentum. extra de sententia excommuni. si uero. Vel probatur eo ipso quod nō probatur contra. C. qui nili. non pos. super seruis. lib. xij. Sed pone prælatum meum esse simoniacum, & uult me ordinare, si probare possum. non debeo ab eo ordines recipere. si non possum, debeo recipere ordines secundum plurimos doctores: exequi tamen non possum ordines sine dispensatione Papæ tantum secundum quosdam: secundum alios cuiuscunque superioris. Ista tamen dispensatio debet fieri in occulto, ne infametur ille prælatus cuius crimen occultum est, huic tamen obuiat extra eod. per tuas. Ioan. Hoc teneas pro certo, quod si ego scio simoniacum esse aliquem, licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo: ut præ. decre. per tuas. & infra eadem. de cætero. Et si uellet me cogere, potius debeo pati excommunicationē: ut extra de sentētia excommuni. inquisitioni. Bartol.

Simoniacus prælatus si uult subditū inuitū ordinare quid iu · sri

Probare. Hinc argue, quod qui ignorantiam allegat eā probare debet, & cum probatio tripliciter fiat, tunc scilicet directe, cū probato eo, ex quo id quod intendit, necessario aut uerisimiliter sequitur: ignorantiæ tamen uerisimilis probatio sufficit: quod patet ex eo, quod dicitur: nunc pro catholicis habebantur. Ex ijs quoque uerbis sequentibus, si tamen eos laudabilior uita commendat, argui potest præcedentia merita ad delicti post commissi ueniam impetrandam prodesse. argu. ff. de re mili. non omnis. Io. Arg. allegantem ignorantiam debere eam probare: ut j. ix. q. j. ordinationes. j. xxxiiij. q. ult. in lectum. extra de elec. innotuit. s̄. di. lxxxij. proposuisti. contra. infrà. iij. qō. ix. indicas. contra. B.

Ignorātiā allegās eā probare tenetur.

Cōcor. tex. in l. uerius. & ibi gl. & in l. cū de īdebito. ī gl. ī uer. ignorāti. ff. de proba.

g Et quod tunc. Xv. q. ulti. c. ult. argu. j. ix. quæstione. j. cap. iij. contra. Sol. ibi nanque dicitur, quod si qui ab hæreticis nominatim excommunicatis fuerint ordinati, ignorantes illos esse damnatos, eorum ordinationes ratæ habebuntur. Hic autem dicit tunc ratas esse, si eorum ordinatores pro catholicis habebātur. unde colligitur quod si tunc non catholici sed damnati habebantur, talium ordinatio non toleratur. Sed sciendum est, quod non semper contrarius sensus authoritatis pro lege & certa ratione suscipiendus est, sicut in nonnullis decretorum locis diligentia lectoris inueniet. Vel dicatur strictius se habere in simoniacis propter odium ipsius horrendi criminis, & mitigantius ī alijs peruersis ordinationibus, quod illo capi. demonstratur. ix. q. j. ab excommunicatis. Vel quod hic dicitur catholicis, non ad ordinantes, sed ad ordinatos refertur. Bar.

Sensus cōtrari⁹ nō est semꝑ pro lege suscipiendus.

h DE cætero. Non dubitat. Quia est notorium, uel per sententiam. H. sed contradicit litera.

i Sententiam subeant. Tu intellige de eo, quem probare potuit simoniacum, qui est ordinandus. melius

& priuatus propria dignitate persistat. Idem.

Simoniacis in dignitate seruanda, nulla est impendenda misericordia.

CAN. CIX.

ERga simoniacos nullam a misericordiã in dignitate b seruanda habendam esse decernimus, sed iuxta canonum sanctionẽ & sanctorũ patrũ decreta eos oĩno dãnamus, ac deponẽdos authoritate apostolica sãcimus. Subaudiendum est, nisi uiolẽter attracti fuerint.

De his.n. & à quibuslibet hæreticis uiolenter ordinatis ait Innocẽtius:

De ijs, qui inuiti ad hæreticorum ordinationẽ trahũtur.

CAN. CX.

COnstat multos uim passos esse, atque inuitos attractos repugnantesq; ab hæreticis ordinatos: sed huiusmodi aliquis si post ordinationẽ talem non interfuit cùm illi conficerent sacramẽta, si cõmunioni eorũ participatus nõ est, si statim c discedentibus illis, pessimo conciliabulo eorum abrenuntiauerit, si ad ecclesiã redijt: d talis potest habere colorẽ aliquẽ excusationis. e Cæterũ qui post mensem, f aut amplius g redierunt: cũ se considerarent ab hæreticis ordinatos, quamuis nihil ab eis acceperunt, rei sũt usurpatę dignitatis. Tale h plerunq; ex intuitu pietatis reformat *catholicæ manus ĩpositio cũ satisfactione et medicina pœnitẽtiæ. Sed dãnationẽ simoniacorũ, et eorum qui eis cõsenserunt, legimus: medicinam uero authenticã i ex hac hæresi nominatĩ nõ legimus nisi quòd sicut usurpatũ est k in Nouatianis, l uel Donatistis, minoribus m utique hæreticis, non canonicè, sed ex intuitu pietatis; ita etiam n ex his posse fieri colligimus: ideoq; ẽt quia aliorsum. o per omnia orthodoxã habent fidẽ, nisi quòd spiritũ sanctum credunt esse uenalẽ. Et (ut ait beatus August.) hæretici cũ redierint, qua parte se ab sciderint, ab ecclesia curẽtur, qua uerò parte adhæserint cognoscantur. p*

Hinc & Leo scribit Ianuario episcopo.

Qui ab hæresi ad ecclesiam redeunt, in quo inueniũtur ordine, ex beneficio perseuerent.

CAN. CXI.

OMnis cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicam deserens unitatem, hæreticæ uel schismaticæ cõiunctionis contagione se maculauerit, si ad ecclesiam redierit cum legitima satisfactione, & erroris sui damnatione, hoc in magno beneficio habeat, q si ad empta spe omnis promo-

lius intellige secundum quod dixi in glo. s. proxi. ca. in glo. per sacramentum. uersi. hoc teneas. A.

a ERga simoniacos nullam. Infra ea. si quis neque. j. ea. q. vij. requiritis. j. ea. c. j. contra. Sol. hic simonia est in promoto & promouente.

b In dignitate. Id est, in ordine. extra de simo. c. tanta. & no. j. e. q. v. ca. j. 1 cum. n. furtiuus sit character. j. ead. ordinationes. non potest dispensari. M. secus dixit extra de simonia, ex insinuatione.

1 Et not. extra de renũ. post translatio nem. ibi uideas.

c COnstat. Si statim. Argu. quod si qua alicui traditur inuita, & pro uiribus renuẽs, si statim post traditionem fugerit, nõ tenet illud matrimonium, quod præsumitur ex uerbo, si statim. maxime si nunquam consensit. H. & ita per sequentia deprehenduntur præcedentia. 2 xxij. quæs. ij. quod ait. de pœni. dist. iij. Iudas.

Matrimoniũ nõ tenet, si mulier ĩuita alicui tradita statĩ fugerit.

2 Adde ad hoc ꝙ leg. & no. s. xliiij. distinc. multis.

d Redijt. Eo animo, ut iterum non redeant ad eos, sicut dicit lex, quod is qui fugit ab hostibus eo animo, ut iterum ad eos redeat, non habet postliminium. ff. de capit. & postli. re. l. nihil interest. C. eod. l. penul. nec enim satis est, domum quem redijsse, si mente alienus est: ut ff. de offic. præsi. l. diuus. & iij. q. ix. indicas.

e Excusationis. Argu. quod coactio excusat in ordinibus. sic l. distinctio. presbyteros. xv. q. vj. capi. j. xx. quæstio. iij. c. præsens. Argum. contra. xv. q. j. merito. & j. de consec. distinct. iiij. eos, quos.

Coactio in ordinibus excusat.

f Post mensem. Argumen. quod si aliqua alicui inuito tradita fuerit, & aliquanto tempore cum eo in domo manserit, & cum potuerit non effugerit, si postea uirum dimiserit, poterit reuocari ab eo: quia ex tanto temporis consensu ratum fuit matrimonium. argu. xxxj. quæstione ij. de neptis. lxij. di. quanto. l. dist. presbyteros. & dist. xlv. de Iudæis. & extra de spon. ad id quod.

g Amplius. Argu. ad probandum consensum interfuisse matrimonio, si non statim diuertit dum poterit. xvj. quæstio. j. reuertimini.

h Tales. Scilicet qui cõsenserint hereticis, uel statim recesserunt, uel nõ statim. Idem intelligo etiã post momentum si iam cõsensissent, & idem post cẽtum annos, si non cõsensissent. Nam semper accusarentur. ff. de re mili. non omnes. §. qui captus. factum ergo tangit hoc dicendo. Ideo tamen dicit, qui post mensem: quia & si intra mensem redierint, semper fuisse inuiti præsumuntur, nisi contrarium probaretur, sed post mensem præsumerẽtur consensisse, nisi contrarium probaretur. Et est simile C. ad Velleia. l. si mulier perfectæ.

i Authenticam. Id est, fructuosam, nisi executioni rei adeptæ renũtiauerit, ut j. e. q. si qs neq;.

k Vsurpatũ est. Id est, contra rigorem factum est. ar. C. de iure dot. ubi.

l Nouatianis. j. e. q. vij. maximũ. & c. donatum.

m Minoribus. Nõ enim cum maioribus hæreticis dispẽsatur: ut j. quæ. vij. cap. j.

n Ita etiam. Cum simoniacis est dispẽsandum, ut iam habebitur.

o Aliorsum. Quasi dicat: et hoc facit ad dispẽsationem.

p Cognoscantur. Arg. ꝙ si instrumẽtũ sit falsum in aliqua parte, & in aliqua uerũ, ubi uerũ est, debemus illud recipere. C. de trãsact. si ex falsis. arg. contra. ix. di. si ad sacras. & xlij. dist. c. quiescamus.

Instrumẽtũ pro parte uerũ, & ꝓ parte falsum esse potest.

q OMnis. Habeat. Si tamen iterata unctione non fuerit maculatus: ut j. quæ. vij. saluberrimũ.

Inuenitur. Si tamen illos ordines simoniace non reciperet: & cum quibus dispensetur. & cum quibus non, dicunt isti uersus. Si bis ordo datur, seu baptismus repetatur, Vt subuertatur fidei status, ordo petatur, Vel si præstetur, quod utrunque Simon operetur Vt dispensetur, spes irrita prorsus habetur. ǰ. ea. si quis.

Et not. ix. qō. j. in sum. ibi uideas. nam ibi ponuntur cōcordantiæ ad ea quæ sequuntur. Archid. Versus.

tionis, in quo inuenitur a ordine permaneat.

De his autem qui ordinantur simoniacè à nō simoniacis, utpote illi, qui data pecunia archidiacono, uel consiliarijs episcopi episcopo ignorante hoc efficiunt, ut de manu eius sacros ordines accipiant, ita scribit Gregorius quartus.

Ordinationes, quæ simoniacæ fiunt, falsæ iudicantur.

CAN. CXII.

ORdinationes, quæ interueniente præ-tio b uel precibus c uel obsequio alicui personæ ea intētione d impēso, uel quæ non cōi consensu cleri & populi secūdùm canonicas sanctiones fiūt & ab ijs, ad quos cōsecratio pertinet, non comprobantur, falsas esse dijudicamus: quoniam qui taliter ordinantur, non per ostium, id est, per Christum intrant, sed (ut ipsa ueritas testatur) fures e sunt & latrones.

14 *Quia ergo simonia tripliciter in capitulo notatur, uidendum est quot modis pretium in hac hæresi det̄. Hoc beatus Gregorius in euāgeliorum tractatu exponit dicens.*

De multiplici genere simoniacorum.

CAN. CXIII.

SVnt nōnulli, qui quidem nummorū præmia ex ordinatione nō accipiunt: f & tñ sacros ordines pro humana gratia, uel laude largiuntur atq; de ipsa largitate laudis solūmodo retributionem quærunt. Hi nimirū quod accipiūt gratis, gratis non retribuunt: quia de impenso officio sanctitatis nummum expetunt fauoris. Vnde cùm uirum iustum propheta describeret, g ait: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Non dixit: solum à munere, sed ab omni munere: quia aliud est munus ab obsequio, h aliud à manu, aliud à lingua. † Munus ab obsequio est seruitus indebitè impēsa. Munus

b Pretio. dato uel retēto, uel pmisso. C. de transact. transactio. Nam remittere dare est, extra de testib. ueniens. j. ff. de ijs quę in fraud. credi. si pignus. Item nunquid est simonia abrenūtiare bñficio: ut alij detur? Non, nisi deducatur in pactum: ut extra de præbē. dilecto. spem a tñ inde habere nō est simonia, extra de pactis. cum pridem. Itē qualiter regnū Dei pecunia possit emi, cū nihil sit spiritualius. de pœn. di stinc. j. medicina. & non ordo, uel honor ecclesiasticus. & est ratio, quia cū uendente regnū cęlorū non potest esse malitia, hic secus. sed falsū est regnū Dei emi, sed ex misericordia meritisque præcedentibus acquiritur. xiij. qō. ij. animæ. de pœn. di stinct. j. medicina.

Beneficij renuntiatio, ut alij detur non est semper simonia-ca.

a Spem. Not. Pan. Feli. in ca. cōsultatio nes. de simo. Ang. & legistæ in l. sed & si lege. §. consuluit. de peti. hęred.

c Vel precib⁹. Hoc de precibus pro indigno, & carnali amore impensis, uel à se porrectis: alias non, ut ǰ. ea. latorē.

Preces quæ simoniam inducunt.

c Vel precibus. Hic habes, quod preces inducūt simoniam, ut ǰ. ea. sunt nōnulli. viij. q. j. Moyses. & hoc uerum est, si aliquis pro se ipso petat. talis autem se ingerit. quod non licet: ut viij. qō. j. in scripturis. & extra de iure patro. per nostras. Alij dicunt, quod aliquis pro se, si est dignus, potest petere. nam Petrus dixit: Quid ergo fiet nobis, qui secuti sumus te? & ita pro seipso petijt. Sed si preces porriguntur ab alio, distinguitur, ut viij. quę. ij. in summa. & quæstio. j. c. Moyses. Io.

d Intentione. Ergo sine ea intentione non est simonia: alias secus, ut not. extra de simo. nemo. H.

Simoniacus furi comparatur.

e Fures. Videtur ergo cum simoniacus furi comparetur, quod cum simoniaco nemo possit dispensare, nisi renuntiet ordini male suscepto, ut ǰ. ea. si quis neque. & s̄. ea. erga. & extra eo. nobis. in fi. quia nec uitium furti purgatur nisi res furtiua redeat in potestatem domini, ut xiiij. quæstio. vj. si res aliena. Istud satis concedi posset: & secundum hoc posset dici, quod simoniacus nec etiam characterem reciperet; quia si simoniacus debet renuntiare rei, quam uitiose est adeptus. Constat quod executioni non renūtiet, quia executionem nunquam habuit. Characteri etiam non potest renuntiare. Vnde satis uidetur, quod non recepe-rit characterē, nisi uelles dicere, quod recepisset possessionem characteris: sicut fur dicitur habere rem furtiuā id est, possessionem rei tamen credibilius est, ut dicatur quod habeat characterem, & quod papa possit cū eo dispēsare: licet ille nō renūtiet. Nam etiā uitium furti potest purgari, re apud furem manente. ff. de usucapio. si fur. in princip. Idem uidetur in uiolento detētore: ut ff. de precario. certe. §. Iulianus.

Quia ergo. Hæc est xiij. pars quæstionis, in qua uult probare in quibus & quibus modis cō mittitur simonia directè. & dicit quod trib⁹, scilicet. in munere à manu munere à lingua, munere ab obsequio. & hoc usque ad §. quolibet. Ioan.

Sub uñ non est opus cessione. arg. ff. de pecu. l. peculiū. §. pen. in fin. sed sufficit factū confirmari. ff. de succes. l. cum uir.

f Vnt nonnulli. Accipiunt. extra de simo. & si quæstiones.

g Describeret. Nō est in Esaia id quod sequitur, sed in psalmo: Iudica me domine. ibi, In quorū manibus.

Esa. 33. c. Psalm. 25.

h Ab obsequio. & sic uidet̄, quod non possim seruire pro beneficio, ut hic, & s̄. eadem proxi. Argumen. contra. xij. quæstio. ij. quicunque suffragio. & cap. charitatem. & de cleri. non resid. decætero. Licite etiam potest quis sperare, uel appetere dignitates, ut lxxxiij. distinct. consuluit. lxj. distinct. quid proderit. & extra de pact. cum pridem. Solu. Hu. dicit si directe habeat animum ad hoc cum seruit, est simoniacus: ut viij. quæstio. j. sunt quidam. Sed tu dic, quod si dignus est, & dignum exhibet seruitium non est simoniacus: ut hic, & extra de cle. nō resid. decetero. Alias si indignus est. uel dignus & indigne seruit, simoniacus est. & hoc notauit cum dixit, seruitus indebite, &c. & licet dignus seruire possit, non tamen hoc potest duci in pactionem. Nam illud simoniacum est. extra de pac. pactiones. Nullum ergo munus dabit, nisi illud quod alias fuisset daturus propter aliquas necessitates, ut extra eod. & si quæstiones. uel nisi det xenium aliquod: ut ff. de offic pro consu. l. solent. §. ulti. uel nisi recipiat illud ad stipes templi: ut s̄. ead. iudices.

† Cōcor. text. in l. qd si Meuius. ff. de here. insti. & in l. à procuratore. & ibi bona glo. C. manda.

à manu, pecunia est. Munus à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tūc ab omni [a] munere manus excutit: quando in diuinis rebus non solùm pecuniam nullam, sed nec etiam humanam gratiam [b] requirit.

Idem in registro.

Aeternā damnationem inueniet, qui quolibet munere sacros ordines accedit.

CAN. CXIIII.

Si quis neque sanctis pollens moribus, uel neque à clero populoq; uocatus, [c] uel pulsatione coactus, impudenter Christi sacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniusto cordis amore [d] uel sordidis precibus oris, siue comitatu, [e] siue manuali seruitio, siue fraudulento [f] munusculo episcopalem seu sacerdotalem, nō lucro animarū, sed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatē acceperit, & in uita sua nō spōte [g] reliquerit, eumque insperata mors [h] pœnitentem non inuenerit, proculdubio in æternum peribit.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorū episcopo.

Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur.

CAN. CXV.

De ordinationibus accipere aliq̄d sub districta interdictione uetuimus, Oportet ergo ut neque per donum, neque per gratiam, neque per quorundam supplicationem [i] aliquos ad sacros ordines consentias, uel permittas adduci.

Item uniuersis episcopis per Ilerdam prouinciam constitutis.

Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec supplicatione aliqui ad sacros ordines accedāt.

CAN. CXVI.

Quibusdam [k] narrantibus agnoui, q̄ in illis partibus nullus ad sacrum ordinē sine cōmodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico geménsq; denuntio, quia cùm sacerdotalis ordo intus ortus occidit, foris quoque diu stare [l] non poterit. Scimus quippe ex euangelio quid redemptor noster per seipsum fecerit: quia ingressus tēplum cathedras uendentium columbas euertit. (Mat. 21.b) Columbas enim uendere, est de Spiritu sancto (quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuū hominibus tribuit) commodum corporale percipere: ex quo (ut prædixi) malo iam euenire creditur: quia qui in templo Dei columbas uendere præsumpserunt, eorum [m] (iudice Deo) cathedræ ceciderunt. Qui uidelicet error in subditis propagatur cum augmento. Nam eo ipso, quòd quisque ad sacrum ordinem uel honorem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice uitiatus paratior [n] est alijs uenūdare quod

[a] Ab omni. Vt omnia particularia, & singularia comprehenderet. s̄. dist. si Romanorum. Si. j̄. xiiij. q. iij. putant. j̄. ead. quæstio. iij. saluator. contra xxxj quæstio. j. quod si dormierit. Nota quod dicit indebite. nam si debite impendatur, non ita fit, ut j̄. ea. quæsti. iij. saluator. Et exponit Bazianus indebita, cū indebite dignus, uel debite indignus seruit pro beneficio: alias non, arg insti. tu. de societate. §. de illa.

Per ista iura uidetur, quod idē esset si simpliciter dixisset.

[b] Gratiam. supra xxiiij. distinctione quando.

[c] Si quis. Vocatus. Et etiam licet ualde dignus sit, nō tamē effrænaria temeritate, sed trepida deliberatione onus sacerdotij debet subire, ut s̄. ead. non est putanda. & distinct. xiij. nerui. lxj. distin. miramur.

[d] Amore. Ex hoc collige omnem illū esse simoniacū, qui ductus amore alicui indigno beneficiū confert. argu. extra de simo. nemo. nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit, multo magis ipsius qui ordinat. Vel expone hoc ita quod cesset iste intellect⁹, iniusto cordis amore, id est cupiditate & ambitione.

Beneficiū conferēs īdigno ꝓpter amorem, simoniacus est.

[e] Comitatu. id est, seruitio.

[f] Frauduleto. Fraudulētum est munus cū dicit se alias uoluisse hoc ei dare, ut extra eo. & si quęstiones. Vel quando altera pars dicit se expensas fecisse, & illas petit, ut cedat beneficio, ut extra de pact. cum pridem.

Munus fraudulentum.

[g] Non sponte. Hoc idē de quolibet crimine, sed hoc dicitur ad terrorem. Et nota q̄ dicit sponte quia si cogeretur iuris ordinē dimittere, nisi sponte, nō ualeret ei ad salutem.

[h] Mors. Ex hoc (ut dixi) in quolibet crimine non ualet pœnitentia ad salutem, nisi perseueret animo usque in finem. de pœnit. distinct. j. cap. quis aliquādo. §. item illud Ioannis. Et licet de omnibus alijs criminibus possit quis pœnitere ordine retento, ut lxxxij. distinct. presbyter. 50. distinct. de his. hic non. nisi renuntiet ordini. extra de simon. tanta.

Pœnitentia nō ualet ad salutem, nisi ꝑseueret usque in finem.

Vnde non uidetur quod hic locum habeat admonitio uel denuntiatio. Argu. cōtra. j̄. quæstione ulti. capit. patet. dic ut extra de accusa. super his.

[i] De ordinationibus. Supplicationem. j̄. ead. latorem. cōtra: ubi papa ad supplicationem quorūdam ordinat quendam. Sed distingue, aut aliquis petit pro se, aut alius pro ipso, ut s̄. ead. ordinationes. viij. quæstio. j. capit. apostolica. §. his. uel dic, ibi de carnali, hic de spirituali.

[k] Quibusdam. Primo dicit Gregorius se dolere, quod in illis partibus nemo promouetur ad sacrum ordinem sine commodi datione. Secundò probatur authoritate domini simoniacos ipso iure esse suspensos. Tertio prohibet hoc de cætero fieri, & statuit pœnam in committentes.

[l] Stare. quo ad id, in quo nūquam stetit, scilicet quo ad executionem. Arg. ff. de cōsti. pecu. id quod. argu. contra xxxij. q. ij. Moyses.

[m] Eorum. & ita simoniaci etiam occulti ipso iure sunt suspensi non tamen uitandi sunt secundum quosdam, cum probari non potest eis simonia. vj. quæstio. ij. si tantum sic exaudi extra de simo. tanta & s̄. ead. reperiuntur.

[n] Paratior. Quod noua testa capit, inueterata sapit. Quo semel est imbuta recēs seruabit odorē Testa diu. & est simile in auth. ut iud. sine

Aesopus Horatius in epistolis.

emit. Et ubi est, quod scriptum est; Gratis accepistis, gratis date? Et cùm primo contra sanctam ecclesiam simoniaca hæresis sit exorta, cur non perpenditur, cur nõ uidetur, quia eũ quem cum pretio quis ordinat, prouehẽdo agit, ut hæreticus fiat? Ideoque hortamur, ut uestrum nullus hoc denuo fieri patiatur, sed neque gratia alicuius, nec supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promouere, nisi eum quem uitę meritum & actionis a qualitas ad hoc dignum esse mõstrauerit. Nam si aliter factũ senserimus denuo, districta & canonica illud noueritis ultione cõpesci.

Item Symmachus.

Ad episcopalem honorem nullus per ambitum accedat.

CAN. CXVII.

NVllus itaq; per ambitum ad episcopalem honorem permittat accedere. Nam cùm hic excessus in laicali cõuersatione culpetur, b qs dubitat quin religiosis c & Deo seruientibus inijciat, uel incutiat opprobrium?

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. CXVIII.

EStote ergo in ordinatione præcipuè solliciti, & ad sacros ordines nisi prouectiores ætate & mũdos opere † nullatenus admittatis. Eorum enim, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius uitam, moresq; discutite: & ut dignos huic officio adhibere posśitis, non uobis potentia, aut supplicatio quarumlibet subrepat personarum. Quando igĩt de his tractare necesse ẽ, graues d expertosq; uiros consilij uestri adhibete participes, & cum eis cõmuni hoc deliberatione pensate.

Idem Columbo episcopo.

Neque fauore, neque uenalitate ad sacros ordines quisquã promoueatur.

CAN. CXIX.

PVeri e ad sacros f ordines nullatenus admittantur, ne tantò periculosius cadant, quantò citius g conscendere ad altiora festinant. Nulla sit in ordinatione uenalitas, potentia, uel supplicatio personarum: nihil aduersus hæc, quæ prohibemus obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, si ad sacros ordines quisquam non ex merito, sed ex fauore (quod absit) aut uenalitate prouehitur.

Econtra idem Gregorius quibusdã supplicãtibus unũ acolythũ et alterũ diaconũ legitur ordinasse, sicut ipse scribit Petro episcopo Corsicæ inter cætera.

Episcopo interueniẽte Papa quẽdam acolythum ordinauit.

CAN. CXX.

LAtorem præsentiũ per intercesśionẽ h uestræ sanctitatis acolythum fecimus, quem ad obsequia uestra retrãsmisimus, ut si in lucrãdis animabus amplius seruierit, proficere i amplius possit.

sine quoquo suffra. Mat. 10. a §.j.col.ij.ubi dicĩt: dato enim uno illicito principio, necesse est eũ qui dationé facit plures, man⁹ circuire, &c.

a Et actiõis. Hic argue carnales p̃ces ꝓ digno porrectas nõ facere simoniã, secus ĩ pecunia, uel obsequio, q̃ loco p̃tij ĩtercedere solẽt, qđ p̃ces non faciũt: ut j.e.q.v.c.ult. & licet pro indigno porrectę facerent simoniã, tñ propter merita digni ab hac excusantur: ut j. xxxij.q.ij. q̨cquid. Io.

Preces carnales ꝓ digno porrectæ simoniam nõ faciũt.

Sed quare min⁹ cõmittitur simonia in p̃cibus oblatis ꝓ digno, quã in pecunia? Respõdeo, ideo quia in precibus illud dat de suo, & ideo ibi nullum intelligitur esse commerciũ. Nã perdere uerba leue ẽ. Et ita nihil peruenit ad accipienté. arg. C. đ don. inter uirum & uxoré. maritus. ff. đ dona l. Aristo. sed in alio casu dat. sed & pro indigno magis detestatur ecclesia munerum dationem, quam precum effusionem. Vel dic ꝙ hæc dictio nisi, non excipit à supplicatione, sed à uerbo promouere. sic ponĩt. s. xxxviij. dist. sedulo. uersic. nouerint.

Bona quæstio.

Perdere uerba leue est.

b NVllus. Culpetur. & puniatur. pœna centũ aureorũ, & irrogatur infamia, qui petierit aliquã dignitaté. ff. ad l. Iul. de ambitu. l. j. & j.q. vij. sancimus. Arg. cõtra. ff. de offi. præto. Barbarius. sed soluetur j. q. vj. sicut is.

Infamia irrogatur dignitaté petenti.

† Alias, corpore.

c Religiosis. i. clericis. Et per hoc expone illud ca. xx. q. iij. præsens. in fi. argu. gradum altiorẽ grauius facere cõmissum: ut j. xj. q. iij. p̃cipue. ar. j. xxv q. j. nulli. & viij. q. ij. illud quidem.

Gradus altior aggrauat delictum.

d EStote. Graues. s. xxxiiij. dist. quando.

e PVeri. pueri dicuntur intra xiiij. annum. extra de ætate & quali. c. indecorũ. uel pueri, id est, neophyti. 1 xlviij. dist. sicut neophytus.

Pueri qui sunt.

1 Hoc uerbũ puer, alias habet significatiões: ut nota. lxxvij. dis. in ueteri.

f Ad sacros. Nã minores ante xiiij. annũ bene possunt accipere, licet nõ omnes. & ita intelligatur lxxvij. di. c. iij. quia non acolythatũ. lxxvij. di. in singulis. Tamẽ si puer ordinetur in sacris ordinibus, bene recipit characterem, cum posśit recipere minores ordines: ut in dicto c. in singulis. Sed nunqđ tenetur continere? sic si est doli capax, alias non. 2 Nam & uoto & sacramẽto se obligare põt doli capax, extra de deli. pue. c. j. sed religioni nõ: ut no. xxvij. q. ij. §. cũ ergo. xx. q. ij. ca. ij.

Puer in sacris ordinatus charactere recipit.

2 Idẽ tenet hic Io an. de Fã. & de hoc ex. de cle. ꝑ sal. promo. cap. j.

f Ad sacros. Si tamen ordinent, ordines suscipiunt sacros. ẽt septẽnes.

g Quanto citius. s. dist. xlviij. sicut. nã casum appetit, &c. gerendorum. n. bonorum non promiscua facultas ẽ. Nõ enim prius gerere debet maiorem honorem quam minorem. ff. de mune. & hon. l. honor. §. gerendorum.

Ordo fit in honoribus gerendis.

ADDITIO.

Ad idem lviij. di. cap. j. & ij.

h LAtorem. Per intercesśionem. nam sæpe Papa ad intercesśionem laicorum ordinat, uel dispensat, uel tolerat: ut xxviij. dist. de Syracusanæ. l. distinc. clerico. lxiii. dist. Salonitanæ.

i Proficere. Extra de maio. & obe. per tuas. ex. de tem po. ordinan. cũ in distribuendis.

Idem Eliæ presbytero & abbati.

Quisquis in Romana ecclesia sacrum ordinem acceperit, ab ea ulterius egredi non poterit.

CAN. CXXI.

FIlium uestrum Epiphaniũ mandastis [a] ut ad sacrum ordinẽ promouere deberemus, uobisq; transmittere. Sed in uno uos audiuimus, in altero minimè potuimus audire. Diaconus quidem factus est. Sed quisquis se mel in hac ecclesia sacrũ ordinem acceperit, egrediendi ex ea ulterius licẽtiam non habet. [b] Si uerò uidere uos non potui, ex hac re consolationem habeo, quia in filio uestro requiesco.

Non itaq; quorũlibet precibus ordinationes factæ, falsæ dijudicãtur: sed hæ demũ, quæ precib. ordinandi, [c] uel eius amici, nõ spirituali sed carnali affectu porrectis fiunt, cùm aliàs futuræ non essent, quas nõ charitas interueniẽs, sed ambitio supplicantis extorquet. Nõ solũ aũt clericos cuiuslibet epi summus pontifex in ecclesia Romana ualet ordinare, uerũ ẽt opportunitate exigente monachos et quoscũq; clericos cõuocare põt et inuitare.

Vnd Nicolaus Papa.

De eodem.

CAN. CXXII.

PEr principalẽ [d] beatorũ Petri & Pauli potestatem [e] ius habemus, non solùm in monachos, uerùm ẽt in quoslibet clericos & quacunq; diœcesi, cùm necesse fuerit ad nos cõuocare, atq; ecclesiasticis exigẽtib. opportunitatibus inuitare.

15 *Quolibet ergo munere interueniẽte falsa dijudicatur ordinatio. Sicut aũt pretio ĩteruenieẽte sacri ordines nõ sunt tribuẽdi, ita nec restituendi. Vt enĩ ait beatus Ambr. sacri ordines nec ꝑtio sunt emendi, nec redimendi.* [f] *Hinc etiam Gregorius septimus ait:*

Pretio interueniẽte sacerdotale officium non restituatur.

CAN. CXXIII.

NVllus eps grauamẽ seu seruile seruitiũ [g] ex usu [h] contra ecclesiasticã normam [i] abbatibus seu clericis suis imponat; uel interdictũ sacerdotale officium pretio interueniẽte restituat [k] quod si fecerit, officij sui periculum subeat.

ADDITIO. Istæ concord. probant quod iste sine licentia Papæ non poterat promoueri: & ad hoc inducuntur. Archid.

[a] FIlium. Mandastis. Et ita mandat minor maiori. sic xj.q.iij.rogo.

[b] Non habet. Sine licentia eius. lxiij. distin. literas. & quo ad hoc nihil est speciale in ecclesia Ro. ut xxi. q. ij.c.j. lxx. dist. sanctorum. Sed ordinati à Papa licet inter alios digni honore sint, subsunt tamen episcopis, extra de maio. & obe. per tuas. ff. de albo. scri. l. ult. & præferentur eis tãtum, qui sunt eiusdem ordinis. ff. eo. l. j. & ab episcopo potest deponi [1] ordinatus a Papa.

Ordinati à papa sub sunt epis.

[1] Cõiter not. contra. in prí. decre. per tuas. §. ꝙ nõ potest eps talem dponere, ꝙ ibi ap,ꝓbatur per Vinc. Innoc. & Hostien. & B. sed H. & Laurẽ. sic sentiunt cum Ioã. Preces dignas ꝓ se põt quis offerre.

[c] Ordinandi. Et ita aliquis potest pro se dignitas preces offerre. quod H. non concedit, [2] in quo non credo eum bene dicere, quia multos condemnat, argu. pro Ioã. xiiij.q. v. nõ sane. xvj.q.j. reuertimini.

[2] In hac sententia est H. sed Laur. sensit cũ Io.

[d] PEr principalem. Hoc ca. habes ix.q. iij. cap. ulti.

[e] Potestatem. Hoc idem potest [3] episcopus. ij. quæ. vij. cum pastoris. extra de cle. non resi. de cætero.

[3] Sed cõtra xvj.q. j. cum pro utilitate. uersic. de hoc.

ADDITIO. Idem tenet Io. de Fan. de hac legitur & no. lviij. di. cap. j. & xj. quæst. iij. qui resistit. Archid.

Quolibet. Hæc est xv. pars queſtio. in qua intendit probare, quod sicut ordines pretio non sunt dandi, ita nec pretio restituendi: & quod fit simoniacus (scilicet indirecte) & sacrilegus qui promotionem, uel electionem alicuius impedit, uel ecclesiæ consecrationem, uel fundationem. & hoc probat per tres authoritates sanctorum, & per sex leges principum. Ioannes de Fant.

[f] Redimendi. Extra de simonia. quærelam. & cap. si quis.

[g] NVllus episcopus. Seruile seruitium. Vocat angariam uel perangariam quod lex uocat forte sordidum munus. xvj. quæstione. j. capi. generaliter. §. nouarum. [4] in uersi. placet.

[4] Adde quid dicatur angariæ, & perangariæ, not. gl. in l. j. C. quẽ ad. ciuilia munc. idi. lib. x. in l. neminem. C. de sacr. sanc. eccl.

[h] Ex usu. Id est, non assuescat. uel ex usu præter id, quod hactenus est constitutum, quasi ratione præscriptionis, ut angarias sacerdotibus non imponat. Cum enim de aliqua rerum præscriptione agitur, inspiciendum est utrum communi iure talia à talibus possideri ualeant, necne. Primo casu sola longæ usurpationis detentione currit præscriptio: [5] ut xvj. quæst. iij. & iiij. per totum. saluo eo, ꝙ de similibus dicitur ea. causa & quæstio. capit. licet. & ca. inter memoratos. Secundo casu non currit præscriptio. Præscriptio enim ius aduocat creatum, nouũ autem non creat: ut xxxiij. quæstione v. quod deo: & distinctione ı ıo. contra morem. & distinctione xciij. illud autem. xvj. q. j. cap. ulti. & quæstio. iij. c. dilectio. §. potest etiam. & quæ. vij. decimas. & j. ead. quæstio. iij. quæsitum. In his omnibus & in alijs infinitis casibus præscriptio euanescit: quia non est prodicũ ius commune scriptum uel non scriptum quo tales talia ualent possidere. Io. Hæc regula fallit extra de causa pos. cum ecclesia. & extra de præscript. auditis. Ioan. Sed certe nõ fallit, quia iura incorporalia quasi possidentur, & interdicta pro eis possessoria constituta sunt. ff. đ serui. quoties. B.

[5] Dũmodo adsit bona fides. qđ dic ut plene not. extra de præscrip. si diligenti.

[h] Ex usu. Nam tempus non est modus, &c. x. quæst. iij. quia cognouimus. ff. de act. & oblig. obligationum fere. §. placet. nisi forte, cuius non extat memoria. argu. ff. de aqua quotidiana & æstiua. hoc iure. & extra de uerborum sign. cap. abbate.

Tp̃s nõ ẽ mod⁹ tollẽdæ obligationis.

[i] Ecclesiasticam normam. Nam iusta de causa bene potest ab eis auxilium petere, extra de censib. cũ apostolus. Et sic non est contra. xviij. q. ulti. seruitiũ. quia illud intelligitur de licitis, hoc de illicitis.

[k] Restituat. Nec absoluere potest pro pretio, nisi sit consuetudo. extra de simo. nemo. Item nec reconcilia-

Qui aũt [a] *pecuniã accipiunt, ut ordinandis sacros ordines nõ tribuãt, uel ut canonicæ electioni assensum nõ præbeãt: aut ecclesijs ædificãdis, uel cõsecrandis lapidem benedictum, uel consecrationẽ subtrahãt: multis argumẽtis acceptæ pecuniæ rei et ĩfames* [b] *esse probant.*

Ait enim Paschalis ij.

Sacrilegi sunt iudicandi, qui ecclesiam Dei non permittunt regulariter ordinari.

CAN. CXXIIII.

SVnt quidam, qui uel uiolentia, uel fauore non permittũt ecclesias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus, ut sacrilegos [c] iudicandos.

Codice lib.ix .ad legem Iuliam repetundarum.

CAN. CXXV.

IVbemus [d] & hortamur, [e] ut si quis fortè honoratorum, decurionum, possessorũ, postremò etiam colonorum, aut cuiuslibet ordinis à iudice fuerit aliqua ratione concussus: si quis scit de iure uenalẽ fuisse sñiam. si quis pœnam uel pretio remissam, uel uitio cupiditatis ingestam: si quis postremò quacũq; de cã improbum iudicẽ potuerit approbare: is uel administrante [f] eo, uel post administrationẽ depositã in publicum prodeat, crimẽ deferat, delatũ approbet. cũ probauerit, uictoriã reportaturus [g] & gloriam,

Item in Digestis, titulo de calũniato. Vlpianus.

De eodem.

CAN. CXXVI.

IN eum, qui ut calumniæ causa negotiũ faceret, uel non faceret, pecuniam detegitur accepisse, intra annum utilem [h] in quadruplũ [i] eius pecuniæ, quã accepisse dicitur, post annũ in simplum in factũ actio cõpetit. [k]

Ibidem lib. xlvij. titulo de concussione iudicis

CAN. CXXVII.

COncussionis [l] iudicium publicũ [m] nõ est: sed si ideo pecuniã quis accepit, ꝙ crimẽ minatus sit, põt iudicium publicum esse ex senatuscõsultis [n] quibus pœna legis Corneliæ [o] teneri iubẽtur, qui in accusationẽ innocentium coierint, [p] quive ob accusandũ, uel nõ accusandũ denuntiãdũ uel nõ denũtiãdũ testimoniũ, pecuniã acceperint.

---

ciliare. extra de simo. c. nemo. Sed nunquid ipsi clerico licet redimere cum iniuste suspensus est? Videtur quod non. §. proxi. in fi. extra de simo. c. Mat. Arg. contra scilicet. quod possit redimere ius suum & uexationem suam. j. quæ. iiij. quæsitum. [1] extra de usuris. capit. j. & extra de simon. dilectus. dic ut ibi. imo & si quid dederit, repetere poterit. C. de condi. ob turp. cau. quod euitãdi. Quidam dicunt ꝙ non potest in aliquo casu redimere. Alij contra, scilicet cum iniuste suspenditur. hoc no. xvj. q. vij. decimas. iij.

Vexatio nem redimere utrũ licitũ sit.

[1] Vbide hoc. & j. q. iiij. alta re. ibi uideas. Arc.

[a] Qui autem. Tractauit magister q̃stionem istam affirmatiue. Nunc autẽ uult tractare eam negatiue, scilicet utrum sit simonia dare pecuniam, ut nõ ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quæ in hoc faciunt ad propositum ubi in eis aliquid dicitur negatiue. Quod autẽ hoc sit simoniacũ, habetur extra de simo. nemo. in fine.

[b] Infames. Et simoniaci large. arg. extra de simo. nemo. arg. C. de inoffic. test. si quando. Sed alij contra, propter descriptionem simoniæ, sed mortaliter peccant. j. ea. q. iij. uendentes L. Sed certe simoniaci sunt, ut dicit illa decr. nemo. Io.

[c] SVnt. Sacrilegos. Id est, simoniacos. alias nõ facit ad propositum Gratiani. Et ꝙ sit sacrilegium, sic ꝓbatur. Si enim ille, qui frangit immunitatem ecclesiæ, uel qui inde aliquid eripit, sacrilegus iudicatur, [2] multo fortius, qui facit ne ecclesiæ ordinẽtur, uel ne ordines tribuãtur, uel impediatur alicuius electio, uel promotio.

Simoniaci dicũtur sacrilegi.

[2] Vt ex. de immu. eccle. inser. &c.

[d] IVbemus. Ad hoc introduxit has leges, ut ostẽdat pari pœna mulctandos, qui pretio inducti impediunt fieri, quod de iure fieri debet, & qui faciunt qđ de iure fidei non deberet.

[e] Hortamur. Forte se temperat, ne uideatur quem iubere accusare inuitum. C. ut nemo inuitus. in titulo & materia.

[f] Administrante. Si is talis sit, quem in ius uocari liceat. Sed contra. secunda quæstio. j. prohibentur. Solu. illud de maioribus magistratibus, hoc est de minoribus. argu. ff. de iniur. nec magistratibus. & ff. de in ius uocan. lege secunda. Vel hoc de perpetuo iudice. argumen. ff. de rebus credi. præsidis. & leg. præcedenti. in authen. ut differentes iudices. §. si tamen collatione nona. & hoc ne crimen eius inultum remaneat, illud de temporali. Vel hic cum peccauit in ipsa administratione: ibi de eo qui extra administrationem commisit. ff. de iudic. l. ij. §. legatis. in authent. ut iudic. sine quoquo suffragio. §. si quis autem. collatio. ij.

Opposi-

[g] Reportaturus. Reportabit enim quadruplum. infra l. proxim. xij. quæstione ij. cum deuotissimam.

[h] IN eum. Vtilẽ. A principio, post continuũ. ff. de calum. annus.

[i] In quadruplum. In quo continetur rei persecutio, ut tantum triplum sit pœna: ut ff. eo. l. in hæredẽ. §. fi. & hoc est uerum cum ipse idem dat. Nam si alius daret pro eo, tunc totum quadruplum est pœna: quia ille qui dedit repetit pecuniam, quam dedit. ff. de calũ. si quis ab aliquo. Huius autem quadrupli medietas dabit fisco, medietas spuliato. [3]

[3] Ad hoc C. de asses so. leg. iij.

[k] Competit. Non ei qui dedit, cũ turpiter dederit, sed ei ad cuius læsionem data est: ut ff. de calum. l. generaliter. §. illud erit.

[l] COncussiõis. Crimen concussionis est, cum quis minatur alicui nisi ita uel ita faciat. j. xxiij. q. j. militare. [4] ff. de concus. l. j. & ii.

Crimẽ cõcussionis.

[4] De hoc leg. & no. e. q. paratus. in fi. ibi uideas.

[m] Publicũ. Id est, ordinarium: & hoc semper. uel non est publicum, nisi cũ quis pecuniã extorserit. & hoc est ꝙ sequitur: sed si ideo. Publicum est, ad cuius accusationem quilibet de populo admittitur, nisi infamis sit, ut insti. de pub. iudi. circa principium.

[n] Senatusconsultis. Volusiano & Liboniano. Digestis ad legem Corneliam, de falsis. l. j. Digestis ad legem Iuliam, de ui publi. ex senatusconsulto.

[o] Legis Corneliæ. Cuius pœna in libero homine est deportatio, in seruo ultimum supplicium. ff. ad legẽ Corneliam, de fal. l. j. §. ulti.

[p] Accusationem innocentium coierint. Secus si nocentium. xvj. q. vii. sane.

Ibidem lib. quadragesimooctauo, titulo de lege Iulia repetũdarũ. Marce.

PALEA.

Lege Iulia repetũdarũ tenentur, qui cũ aliquã potestatem haberent, pecuniam ob iudicãdũ, uel non iudicandũ decernẽdumve acceperint, uel quò magis aut minus qd ex officio suo facerẽt.

Idem.

De eodem.

CAN. CXXVIII.

Eadem lege tenet a qui ob denũtiãdum, uel nõ denuntiandũ testimoniũ pecuniam acceperit. Lege Iulia repetũdarũ cauet, ne quis ob militẽ legẽdũ b mittendũve c æs accipiat: neve quis ob sñiam in senatu concilio ve publico dicendã pecuniã accipiat, uel ob accusandũ uel nõ accusandũ. Marcelus ibidẽ. Lex Iulia repetundarũ præcipit, ne quis ob iudicẽ arbitrumve dãdũ, d uel mutandũ, iubendũve, ut iudicet, neve ob non dãdum, uel non mutandũ, uel non iubendũ, neve ob litẽ æstimandã, e iudiciũve capitis pecuniæve faciendum, uel non faciẽdum, aliqd accipiat. Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinẽ puniũtur, & plerunq; uel exilio puniũtur, uel etiã durius, prout cõmiserint. Hac lege dãnatus testimonium publicè dare, aut iudex esse, postulareve prohibetur.

QVAESTIO II.

Equitur f scda qõ, qua quærit an ꝑ ingressu monasterij pecunia sit exigenda, uel exacta ꝑ soluẽda? Hoc utrũque licitè fieri utriusque testamẽti serie cõprobat, Legitur .n. in primo libro Regũ, ꝙ Anna detulit secũ Samuelẽ postquã ablactatus fuerat, in tribus uitulis, & tribus modijs farinæ, & amphora uini ad domũ domini in Silo. In actibus uerò apostolorũ legitur, ꝙ multitudinis g credentiũ erat cor unũ, et anima una: nec aliqd eorũ quæ possidebant, quisquã suũ propriũ esse dicebat: sed erãt illis oĩa cõia: & singuli uendebant prædia sua, & ponebãt pretia eorũ ante pedes apostolorũ: quorũ unus (.s. Ananias) dum partẽ sibi reseruaret, cum uxore sua Sapphira sñia maledictionis accepta ante pedes apostoli cecidit mortuus. Hinc liqdo apparet ꝙ ingressuri monasteriũ sua debẽt offerre rectoribus: nec aliter h sunt recipiendi, nisi sua obtulerint. Sed aliud est sua sponte offerre, aliud est exacta persoluere. Anna mater Samuelis nõ exacta neq; petita, sed spõte i munera sacerdotib. obtulit. Credẽtes ẽt sua spõte offerebãt apostolis, ut indigẽtiũ necessitatib. deseruirẽt, quæ instãte ꝑsecutione infideliũ eis possidere nõ licebat. Ananias quoq; nõ ideo dãnatus est, qa sua nollet offere, sed qa spiritui sancto mẽtitus, ꝑtia eorũ, q̃ apostolis obtulerat, ex parte k fraudabat. Non ergo his athoritatib. permittitur rectorib. ab ingressuris aliqd exigere, sed sponte oblata suscipere: quia illud damnabile est, hoc uerò minimè.

Vnde in Bracharensi concilio legitur.

Pro dedicandis ecclesijs nihil exigatur. CAN. I.

Placuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad cõsecrãdas ecclesias episcopi inuitantur, non quasi ex debito l munus ali-

---

a Eadem lege tenet. Quia reddit quadruplũ, & infamis efficitur. ff. eo. eadem. §. j. hoc crimẽ etiam extraordinarie punitur. ff. eod. l. lex Iulia. §. fi.

b Legendum. Id est, eligendum, ut eligatur qui non debet: uel contrarium.

c Mittendumve. Vt mittatur in legationem qui non est mittendus, uel non mittatur qui mittendus est.

d Dandum. Puta non ad probandos fideiussores, uel loco iudicis recusati.

e Aestimandam. Ne scilicet æstimet litem minoris uel maioris pro pecunia, quod quandoque facere tenetur. ff. ad legem Aquiliã, proinde. §. notãdum.

Equitur. Hæc est secunda quæstio, quæ diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur utrum pro ingressu ecclesiæ sit dandum aliquid & primo dicit, quod non. Secunda ibi, Item opponitur, Io. de Fant.

f Sequitur. Hæc quæstio non habet quæstionem. extra de simonia. cum in ecclesiæ. melius extra eod. ueniens. & melius extra eod. quoniam simoniaca. unde nec ante nec post potest peti aliquid: ut s. ea. quæstio. j. eos qui. & j. e. q. vij. si quis præbendas. nisi forte monasterium ita esset tenue, quod non posset prouidere ei: tunc enim bene posset dici ei (nec esset simonia) bene reciperemus te si haberemus possessiones unde posses sustentari. argum. j. ea. si quis propter hoc. Hoc tamen uidetur reprobare illa constitutio, quoniam simoniaca. qđ prætextu paupertatis posit peti pecunia. Ioã. Quicquid dicat Ioan. si sic dicatur, simonia est: ut uidetur expresse dicere decretalis extra de simo. quoniam simoniaca. B.

Petendũ nihil ẽ ꝑ ingressu monasterij.

Alias, haberesse cundum Laur.

g Multitudinis. Xij. q. j. c. ij.

h Aliter. Hoc non est uerum, sed allegando dicit hoc.

i Sponte. Quod licet. xix. qõ. iij. si qua mulier.

k Ex parte. Arg. qđ nõ debeat quis cõicata reuocare. j. de pœ. di. iij. sunt plures. xvj. q. iiij. sunt qui opes.

l Placuit. Ex debito. ar. j. q. j. placuit. t. j. ea. q. iiij. ecclesia. s. ead. quæ. j. statuimus. j. xviij. q. ii. Eleutherius. contra. So. ibi.

1. Reg. 1.

Act. 4.

Act. 5.

Munus

a Munus aliquod. aliud à conuiuio, uel à procuratione. in authen. de mand. princip. §. illud. & in auth. ut nulli iudi. §. nulli. sed bene illā exigit. 1 extra de simo. cum sit. alia non debet exigere, sed sponte oblata recipere potest. Vel potest dici, quod & illa quæ cōsueuit percipere propter ꝓcuratio-nē exigere potest quasi pro labore. ar gu. xij. q. ij. charitatem, ubi hoc diu ob tinuit. xviij. q. ii. ser uitium.

b Dotem. Imo nec primarium lapidē ponere debuit, ut j. de consec. dist. j. ne mo. in authen. ut de ter. sic numeruscle. §. inuestigantes. igi tur. colla. j. j. xvj. q. ulti. pie. & c. Frigentius. sed hic c omissum fuit, & ideo est restaurādū. uel iam dederat prius, sed hic debet facere instrumētum. unde si dotem non dedisset prius, nunc est compellendus: quia ibi fecit poni primariū lapidem: sicut in eo qui promisit reipublicæ pecuniam dare. ff. de pollicitatio. l. j.

c Eorum. Pluribus ergo sufficere debet ecclesia, ut vij. q. j. illud. & de consecr. distinct. j. hoc quoque.

d Ibidem. Argu. cōtra clericos, qui alibi quam in ecclesia sua morantur. s. dist. xxxvij. de quibusdam. contra. j. xvj. quæstio. j. generaliter. j. xij. quæst. ij. concesso.

e Q Vam pio. Quidam petebāt ab alijs ut darent eis abbatē ipsorum: sed hoc illi nolebāt facere gratis, cum esset eis utilis. & hæc est consultatio an eis liceret aliquid dare.

f Responsum. Non dubitauit papa qd iuris esset in quæstione, sed ironice hoc dicit.

g Anxium. Quia dubitatis utrum ad Dei cultum quispiā interuentu muneris prouocandus sit, sed dubitandum non est. extra de simo. & si quæstiones.

Recipere licet quæ non licet exigere.

Et ita habes usucasum, in quo munus à manu potest recipi, sci licet pro operibus spiritualibus. ad quæ quis tenetur. Alius casus est pro operibus spiritualibus ad quæ quis non tenetur ex officio. xij. quæsti. ij. charitatē secūdum Ray. & Gofre.

Clerici in sua ecclesia morari debent.

quod a à fundatore requirant: sed ipse fundator si quidem aliquid ex suo uoto obtulerit, non respuat. Si uero aut paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen unusquisque episcoporū meminerit, ut non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem b Basilicæ, & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatam accipiat. Nam non leuis culpa est ista temeritas, ut sine luminarijs, uel sine substantiali sustentatione eorum, c qui ibidem d seruituri sunt, tanquam domus priuata cōsecretur ecclesia.

Item Bonifacius urbis Romæ episcopus scribit omnibus Carolitanæ ecclesiæ cœnobitis.

Ab ijs, qui ad conuersionē accedunt, nihil est exigendum nec pretio aliquis ad cōuersionem est inuitandus.

CAN. II.

Q Vam pio e mētis affectu. fratres charissimi, uestræ destitutioni Romana compatitur ecclesia, uobis fortassis est incognitum, sed cognitori oīum nō incognitū habet. Dubitationi autem uestræ, quod idoneū demus respōsum f Deū testificor ipsa quoque me dubitatio reddit anxium g & ineptum, Nusquam enim legimus dñi discipulos, uel eorū ministerio conuersos quempiam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu h prouocasse, nisi fortè de pauperū alimento i quis inconcinnè k proponat: quorū l nulli, cuiuscunque professionis esset, ui ctualia negabantur. m Scimus equidem quod omne datum optimum, & omne donum perfectū desursum est descendens à patre luminum: apud quem & à quo bonæ uoluntatis donum accipit, qui sacro deliberationis arbitrio gratis Deo seruire disposuit. Restat ergo, ut qui pro aliqua ecclesiæ susceptione munus accipit, donum Dei quòd à patre luminum descendere debuit, uendat, munus autē largiens importunus emat. Quid autem de diuini doni uenditoribus uel emptoribus cō sequatur, concludi necesse est. Cauete ergo fratres, quam sit ambiguum quod petistis consilium: quod quidem secundum uestræ uoluntatis propositū nulla inuenimus ratione confirmatum. Verū tamen si uestræ necessitati adeò est opportunus, quem reperistis, dū tamē omnis absit pactio, n omnis cesset conuētio, o nullaque uestræ ecclesiæ fiat distractio, accedat, gratis Deo seruire incipiat, suique regiminis deuotè gestet obsequium: & postmodum p

h Interuentu. j. xxiij. quæstio. iiij. debet. s. xl. distinctio. qui syncera contra. Sed non uidetur prohiberi nisi pactio. nam & dando & honorando & loquendo possumus blandiri infidelibus, ut conuertantur. 3 H. Sed tu dic simoniacum esse si pagano uel hæretico detur ut christianus fiat. extra de simō. querelam. Sed uidetur cōtra, quod cum me possim pecunia redimere, ut de pœnitē. distinct. j. medicina. uidetur quod & alium possim: & Syluester ꝓmisit omnibus munera, qui uellent baptizari.

i Alimento. Quod dabāt apostoli pauperibus cōuersis. supra uersus princip. questionis, uers. sed illud.

k Incōcinne. Quia nō competit oppositio.

l Quorum. id est, quia eorum.

m Negabant. Argu. quod anathematizato debet dari eleemosyna. s. dist. xlij. quiescamus. xj. q. iij. quoniam. xxiij. q. iiij. debet. contra. Sed illud de iā catholico. xvj. q. j. si cupis. Sed contra v. q. v. cap. ij.

n Pactio. Non remouetur nisi pactio inhonesta. nam honesta non remouetur. argu. xxiij. dist. quanquam. ij. distinctio. cap. in ea synodo. argu. xviij. q. ij. Eleutherius. extra de præben. significatum. xvj. quæst. vij. per laicos. s. distin. lix. hoc ad nos. vij. q. j. mutationes. hoc not. viij. quæst. iij. in summa.

o Conuentio. Nomē cōuentionis generale est. ff. de pac. l. j. §. ij.

p Postmodum. Argu. quod licet post, quod non licet ante, ut j. viij. quæstione tertia talia. & capit. Artaldus. 3 Ac gumen. quod nō licet ante 4 nec post ut supra eadē, quæstione prima. eos. ad finem. & quod licet ante, quod non post, ut supra distinctione quarta, in istis, secunda, quæstione sexta. quoties episcopi

Blandiri possumus infidelibus.

2 Sub ut ī præced. c. secūdū Io. de Fā. qui istam gl. sequitur ut iacet.

Iaco. i. c

Eleemosyna danda est anathematizato.

Licet post quod non licet ante.

3 Cōcor. text. in l. ꝙ ante. & l. seq. ff. de his quę in frau. cre.

4 Nec in ipso actu. s. e. q. j. emendari. & facit v. iij. q. ij. di lectissimi.

uos quasi subsidij a gratia aliqua suæ ecclesiæ munera largiri fratrū solatio Romana pmittit ecclesia.

Vnde Vrbanus papa.

De eodem.

PALEA.

Nullus abbas pretiū sumere uel exigere ab eis, qui ad conuersionem ueniūt, aliqua pacti obseruatione, uel occasione præsumat. Regulā antiquam, sequens, nulli unquā de ordinationibus aliquid oīno accipiendū esse constituo, neq; ex datione pallij, neq; ex donatione chartharum, neq; ex ea, quam noua per ambitionem simulatio inuenit, appellatione pastelli: quia enim in ordinando episcopo pontifex manū imponit, euangelicam lectionē minister legit, cōfirmationis autem eius epistolā notarius scribit.

Item Gregorius in registro.

Ab ordinando non debet aliquid exigi, sed nec uoluntariè oblata respui oportet.

CAN. III.

Sicut episcopum non decet manum, quam imponit uendere, ita minister b uel notarius nō debet in ordinatiōe eius uocem c suam, uel calamum d uenundare, Is autem, qui ordinatus fuerit, si non ex pacto, neq; exactus ac petitus post acceptas chartas & palliū offerre aliqd cuilibet ex clero gratiæ tantummodo causa uoluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: qa eius oblatio nullam culpæ maculā ingerit, quæ non ex ambientis e petitione pcessit.

Authoritate Bonifacij patenter ostēditur, quòd sicut nullus pretio est inuitādus ad cōuersionē f ita nulli pecuniæ interuētu ecclesiæ largiri oportet ingressum. Authoritate uero Gregorij datur intelligi, quòd pro ingressu ecclesię non licet pecuniam exigere, sed spontaneè oblatam licet suscipere.

2 *Itē opponitur g illud Apostoli ad Timotheū.*

De eodem.

CAN. IIII.

Viduas honora, h quæ ueræ uiduæ sunt. i quæ autem non sunt ueræ uiduæ, id est, quæ suis uel parentum opibus sustentari possunt non recipiantur, k ut ecclesia non sufficiat l ijs quæ ueræ uiduæ sunt.

Item Hieronymus ad Damasum papam.

Qui sumptibus proprijs sustentari potest, ab ecclesia stipendia non accipiat.

CAN. V.

Clericos † autē illos conuenit ecclesiæ stipendijs sustentari, quibus parentum & propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus suis sustētari possunt, si quod pauperum est accipiuut, m sacrilegiū n profectò commit

scopi.& viij.q.ij.dilectissimi.s. ea.q.j. eos.contra. Sol.ibi ex pactione datum fuit quicquid datū fuit: hic uero ex mera liberalitate, uel gratia subsidij conceditur: extra de simoni. & si quæstiones. Ioan.

a Subsidij. Vel honoris, ut j.ead.quæstio.iij.ex multis.& ff.manda.si remunerandi. & certe hoc casu idē esset ante & post: sed hoc fit hic propter presumptionem uitādam. & hoc soluit contrarium s. ead. q.j. eos. sed ex quo ambitio præcessit, & petitio pecuniæ, nocere certe debuit etiam post. uel gratia subsidij debuerunt percipere, argu. j. ea. sicut episcopum. in fine à contrario sensu.

b Sicut episcopum. Minister. id est, archidiaconus, cum examinat uocando ordinandos. xxiiij. dist. quando.

c Vocem. id est, lectionē euāgelicam. extra de simo. ca.j. & arg. in superiori palea. §. regulā, &c.

d Calamum: id est, scripturam, quā ordinatus recipit ab ordinatore, ne dubitet de eius ordinatione, ut j.ij.q.j.legum. hoc olim. Hugo. uel hoc intelligit cum habet salariū de publico alias deputatū. Hoc tamen dico, quod in collatione ordinis non est distinguendum, an habeat salariū de publico, uel non. Nā dicit quod in collatione ordinis, nec pro labore. nec pro charta debet aliquid recipere. Sed episcopus pcuret ita, ut sine muneris alicuius acceptione scribat, nec tenet lex in authē. de sanctissimis episco. §. iiij. collatio ix.

Adde ad hoc. no. in l. cū multis. & ibi glos. C. de prin. agē. in re. libr. xij. Notarius, an p scriptura possit ab ordinato aliquid recipere.

e Ex ambientis. Vbi enim causa non adest, Vitium non imputatur.

ADDITIO.

Ad hoc lxj. distinct. neophytus. Archid.

f Conuersionem, id est, fidē Dei. lxj. dist. c. statuimus. §. his omnibus.

Item opponitur. Hęc est secūda pars quæstio. in qua probat, q diuites non debent sumere partes de bonis ecclesiæ: quod intelligitur de illis, qui corporaliter non seruiūt ecclesijs & hoc probat p quatuor authoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

g Opponitur. Ad id quod dixit nihil exigendū ab ingressuris. quasi dicat. indifferēter omnes debent suscipi, ut pascantur de rebus ecclesiæ, exceptis talibus de quibus loquitur in cap. seq.

h Viduas honora. quæ debent sumptibus ecclesiæ sustentari. & uidua quandoq; dicitur, quæ uirum nondū habuit. ff. de uerbo. sig. malum. §. uiduam.

i Quæ ueræ uiduæ sunt. id est, quæ sicut à uiris, ita & à rebus & amore mūdi sunt destitutæ.

k Non recipiantur. ut sustententur sumptibus ecclesiæ nisi sua dent ecclesiæ. xij. q.j. illi. s. distinc. xlij. § j. s. dis. xlvij. sicut.

l Sufficiat. Arg. q non teneātur canonici suscipere aliquem, ultra quā facultates ecclesiæ sufficiunt, ut de conse. dist. j. omnes. & extra de instit. ca. j.

m Clericos autē accipiūt. & in malos usus cōuertunt: & sic intellige sequentia capitula, cū scilicet male dispensant. j. xij. q. j. illi qui.

n Sacrilegium. argu. quod stipendia ecclesiæ non sunt danda ijs, quibus propria sufficiūt: ut xij. quæstio. j. illi qui. argumen. extra de simonia. cum

2 Quod loquitˀ de iam susceptis nō de suscipiendis, secundum Hu. Viduę sūt sumptibˀ ecclesię sustentādę.

3 Vt lxxxj. disti. c. pe. & ult. & xxxj. q. j. qūo. un-, de expone. honora i. de sūptibus ecclesiæ sustenta. Archidia.

1. Tim. 5. a Suscipiendus nō est aliquis ultra facultates ecclesiæ.

† Habet in fi. c. ult. j. xvj. q. j.

Ecclesiæ stipendia nō sunt ditibus danda.

tunt, & per abusionem talium iudiciũ sibi manducant & bibunt.

Item Prosper in libro de contemplatiua uita, decimo capitulo.

Quibus sua sufficiũt, ecclesiæ alimentis non sustententur.

CAN. VI.

PAstor ecclesiæ ijs, q. bus sua sufficiunt, nõ debet aliq.d erogare, qñ. quidem nihil aliud sit habentibus dare, quã perdere? nec illi qui sua possidẽtes dari sibi aliquid uolunt, sine grandi peccato suo, uñ pauper [a] uictur⁹ erat accipiũt. De clericis q.dẽ dicit spiritus sanctus: Peccata populi mei comedũt. Sed sicut nihil habentes propriũ, nõ peccata, sed alimenta quib. indigere uident accipiunt, ita possessores non alimenta quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt.

Verùm his authoritatibus prohibentur ab ecclesia suscipi, [b] non illi, qui quondam fuerunt diuites, sed postea omnia reliquerunt, ut Petrus [c] & Matthæus et Paulus, aut pauperibus distribuerunt, ut Zacheus, aut ecclesiæ rebus adiunxerũt, sicut illi, qui prædia sua uendentes ponebant pretia ante pedes apostolorum, ut essent illis omnia cõmunia: sed illi, qui in domibus parẽtum residẽtes, uel sua relinquere nolẽtes, ecclesiasticis facultatib. pasci desiderãt: De quibus in eodem libro Prosperi subinfert.

Qui sua reliquere nõ uult, nõ dẽt sumptib. ecclesiæ sustẽtari.

CAN. VII.

SI quis propter hoc sua relinquere non uult, ut habeat unde uiuat, ut quid [d] accipit, unde rationem reddat? ut quid de peccatis alienis [e] sua multiplicat? *Idem.* Non est meum dicere quale peccatum sit illis, qui cibos pauperum præsumendo suscipiunt: qui ecclesiam, quam iuuare de proprijs facultatib. debuerant, suis expensis insuper grauant, p̃p hoc fortasis in congregatione uiuentes, ne aliquos pauperes pascant, ne aduenientes accipiant, aut ne suũ censum quotidianis expensis minuant. Quòd si aliquid de fructibus suis ecclesiæ uelut ꝓ ipsa expensa sua [f] contulerint, non se præferãt inani iactantia [g] illis, quos nihil habẽtes pascit & uestit ecclesia: q.a profectò perfectior [h] est ille, qui se mundi rebus expoliat, [i] aut qui cùm nihil habuerit, nec habere desiderat, quàm ille, qui ex multis quæ possidet, ecclesiæ aliquid præstiterit, ac se de ec, quod præstiterit, forsitan iactat.

Ecce, qui prohibentur ab ecclesia suscipi. Illi uerò, qui omnia sua relinquunt uel pauperibus distribuunt, uel ecclesiæ rebus adiũgunt: & ab ecclesia laudabiliter suscipiẽdi sunt, & eius opibus sustentandi.

Vnde in eodem libro legitur.

Qui sua relinquunt, uel pauperibus distribuunt, uel ecclesiæ rebus adiungunt, laudabiliter ecclesiastica dispensant.

CAN. VIII.

SAcerdos, cui dispẽsationis [k] cura cõmissa est, non solùm sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipit [l] à populo dispensanda, & fideliter dispensat [m] accepta, qui omnia sua aut parentibus reliquit, aut pauperibus [n] distribuit, aut ecclesiæ rebus adiunxit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit: ut unde pauperibus subministrat,

cum sit Romana. nec ulla ecclesiastica. argu. cõtra. xij. q.ij. charitatem. ff. de reg. iur. secundũ naturam. Solu. q̃d hic dicitur, exhortatio est, non præceptum. Vel de his loquitur, qui occasione patrimonij ampliandi ꝙ habent, se à diuinis subtrahunt obsequijs: quibus se absentantibus dãdũ nõ est. [1] Vel dic de quarta pauperibus debita, quæ dari prohibet abundantib. Panis enim egẽtium, &c. ut j̃. xiiij. q. v. c. ij. & in summa. Si abundãtes de bonis ecclesię suscipiũt, siue absentes, siue p̃sentes sunt, licet non debet eis denegari portio: q.a nemo cogitur suis stipendijs militare: mortaliter tñ peccant, [2] præsertim si ex cupiditate sua reseruant. j̃. ead. c. proxim. §. uerum. cum c. sequenti. [3]

[a] PAstor ecclesię. Pauper panis egentium uita pauperis est, qui fraudat illum, homo sanguinis est: ut j̃. xiiij. q. v. ca. ij. & iii. q. j. nulli.

[b] Suscipi. Id est, susceptu alimẽti. non enim tantum de suscipiẽdis loquitur.

[c] Petrus. Nõ uidet cõpetere exemplũ de Petro, qui fuit pauper piscator: & ita reliquit paupertatem tantum propter amorem Dei: & sic faciunt multi templarij & hospitalarij hodie, & quasi omnes religiosi: sed Petrus se ipsum abnegauit.

[d] SI quis. Vt q.d. xij. q. j. expedit. xxiij. qõ. vij. q̃d autem. xij. q. j. illi autem. §. j.

[e] De peccatis alienis. i. de oblatis ꝓ peccatis aliorum.

[f] Velut pro. ipsa expensa sua. Argu. aliquem posse dare ecclesiæ d̃ proprijs pro sua sustentatione. H. hoc non est uerum, nisi illud fiat sine peccato, ut extra de si. tua. nec excusat paupertas, ut extra eo. quoniã simoniaca.

[g] Iactantia. Nam nocet iactantia. vj. q. j. imitare.

[h] Perfectior. Id est, expeditior ad seruiendũ Deo est.

[i] Expoliat. Nam tunc dicitur in eo manere spiritus sanctus, cum uoluntariã diligit paupertatem. de pœ. di. ij. quęrẽdum diuites tamen cum bonis, &c. xxx. distin. hoc scripsimus.

[k] SAcerdos. Dispensationis. j̃. xij quæst. j. c. expedit.

[l] Accipit. Id est, accipere debet.

[m] Dispensat. Id est, dispensare debet tam sibi, quam alijs, &c.

[n] Pauperibus. Quod ei licet. xij. q. ij. c. j. ij. & iij.

[1] Ar. xvj. q. j. generaliter.

Osee 4. b

[2] Ista est sñia Lau. quã sequitur Ioã. de Fant. arg. opti. xlii. dist. cap. j. xlvii. dist. sicut.

[3] Dic si sint tales habentes patrimonium amplum, qui bñ dispensant dãdo pauperib. & alijs q.bus debẽt dare: tales p̃nt bene habere stipendia ecclesiæ. ar. xii. q. j. illi qui. Matt. 4. c. Luc. 19. a Act. 4. g Petr⁹ p̃p Christũ abnegauit seipsum.

Ecclesiæ dare aliqua ꝓ sua sustẽtatione nemini licet.

Cum

inde & ipse tanquã pauper uoluntarius uiuat. Clerici quoq; quos pauperes natiuitas fecit cùm perfectione a uirtutis, uitæ necessaria siue in domibus b suis, siue in cõgregatione uiuentes accipiant: quia ad ea accipienda non eos cupiditas ducit, sed uiuẽdi necessitas cogit. De talibus dicere uidetur apostolus. Qui in sacrario c operantur, quæ de sacrario sunt, edant: & qui altario deseruiunt, de altario participent. Quod nisi hoc de contemptoribus suarum facultatum uellet intelligi, nunquam secutus adiungeret: Ita & Deus ordinauit ijs, qui euangeliũ annuntiant, de euangelio uiuere. De euangelio uiuunt, qui nihil habere proprium uolunt: qui nec habent, nec habere aliquid concupiscunt: non suorũ, sed communium possessores. Quid est aliud de euangelio uiuere, nisi laborantem inde ubi laborat; necessaria uitę percipere? d Apostolus tamen, qui sic prædicauit euãgelium, ut necessaria sibi suis manib. e ministraret, de se confidenter loquitur: Ego autem nullo horũ usus sum. f Et quare dixerit, secutus aperuit dicens: Expedit mihi magis mori, quã ut gloriã meam quis euacuet. Euacuare dicit gloriã g suã, si ab eis, quibus prædicabat, uoluisset accipere uitæ tẽporalis expensam. Nolebat quippe in p̃senti laboris sui fructum, sed in futuro recipere.

Item ex cõci. Agathẽsi.

Iuxta meritum laboris ecclesiastici stipendia sacerdotes distribuant.

CAN. IX.

Clerici omnes, qui ecclesiæ fideliter uigilanterq; deseruiunt, h stipẽdia sanctis laboribus debita secundùm seruitij sui meritũ i per ordinationem canonum à sacerdotibus consequantur.

Item ex cõcilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ.

CAN. X.

Multorum authoritatibus luce clarius constat ꝙ ab ingressuris monasterium nõ licet pecuniam exigere, ne & ille qui exigit, & ille q̃ soluit, simoniæ crimen incurrat.

QVAEST. III.

Sed adhuc k *obijcitur, ꝙ qui ingressuri monasteriũ pecunias tribuũt, nõ propositũ religionis, sed participationẽ stipendiorũ ecclesiæ emũt. Tẽporalia ergo nõ spiritualia emẽtes, nequaquã simoniaci habendi sunt. His itaq; respõdetur, nõ solũ qui spiritualia, sed ẽt qui tẽporalia eis annexa* l *pretio accipiũt uel tribuũt, simoniaci iudicãtur. Vnde Malachias loquens ex persona dñi ait: Quis est, inqt, in uobis qui claudat ostia* m *& incẽdat altare meũ gratuito? Nõ est mihi uoluntas in uobis, dicit dominus exercituum, & munus nõ suscipiã de manu uestra. Ostia claudere nõ est sacri muneris officiũ, sed tantùm sibi adiunctũ.*

Item Grego. scribit uniuersis episcop̃s Hispanis.

---

a Cum perfectione. Id est, expeditione ad seruiendũ Deo.

b In domibus. j. de cõse. di. v. in omnibus contra. j. xij. q. j. necessaria. contra. j. 12. q. ij. nobis. Solut. hic loquitur de clericis indigentibus quibus tenet̃ puidere sicut alijs pauperibus. isti tales accipiunt ab ecclesia, non q̃a clerici, sed quia pauperes. Arg. canonicis. licere beneficia diuidere. ut priuatim percipiant quod in communi soliti erant habere, ut di. xxxij. si qui uero.

Clericis ĩdigẽtibus est prouidendum.

1. Cor. 9. b

c Sacrario. j. xiij. q. j. §. q̃a ergo. j. 16. q. j. ca. pen. & ult.

d Percipere. Xij. quæ. ij. charitatem.

e Manibus. j. x. quæ. iij. cauendum. j. xxj. q. j. clericus.

f Vsus sum. Ne ea occasione pseudo apostoli acciperẽt, & sic in prædicatione persisterent. Nã ex quo uidebãt eum non accipere, uerecundabãtur & ipsi accipere.

ADDITIO.

De hoc le. & not. 28. q. j. iã nunc. in fi.

g Gloriam. Quàm habeo apud Deum de hoc quod nõ accipio: uel si acciperem cum scandalo, uel ultra quam deberem, uel si prędicarem eo obtentu ut acciperem.

h Clerici. Deseruiunt. Etiam infirmi seruiunt. extra de cle. ęgro. c. j. ff. de sta. liber. l. cum hæres. §. Stichus.

i Meritum. xij. q. ij. Vulteranæ. & c. de reditibus. sed j. xvj. q. vij. ca. j. contra. sed ibi soluitur. Vel meritum. i. ut presbyter plusquã alij percipiat: ut distin. lxxiiij. consuluit. quod nõ est in alia societate. ff. pro soc. l. uerum. §. sed cum tres.

1 viij. q. j. sunt in ecclesia. uel quam habeo ex eo, ꝙ malos p̃ p̃dicationẽ meã ad bonũ conuerto.

2 Sed cõtra xxxij. dis. pręter hoc, in fi. & hoc cõtra. etiã ꝓbat. ca. hic allegatũ consuluit. ut ibi no. Archidia.

k SEd adhuc. Hic ꝯ pingitur. ij. quæ. an scilicet ingressum, uel præbendas emere sit simoniacũ. Primum membrum expeditum est supra ead. proxi. q. secundum expeditur hic. Not. quod præbenda 3 dicitur quandoq; ius quoddam spirituale 4 percipiendi ecclesiã, uel ipsam præbendam. hoc modo emere simoniacum est. Q̃n que dicuntur ipsi fructus præbendæ, quos emere non est simoniacum: ut extra ne præla. uices suas. ca. ul. nisi quis forte emeret fructus ab initio suæ ordinationis, uel institutionis in ipsa ecclesia, ut habeat dum uixerit. argu. j. e. si quis obiecerit. & cap. saluator. tunc enim ita sunt annexa, ut qui priuetur officio, priuetur & illis: ut lxxxj. dis. si quis sacerdotum.

Præbẽda dicitur dupliciter.

3 Prębenda per se prophana est. Inno. Pan. Feli. c. cũ Martinus Ferrariensis. de consti.

4 Ad istud ius nõ p̃nt duo recipi simul, uno iure uacãte. ex de præbẽ. dilecto. Archi.

l Annexa. Argu. quod idem iuris sit in uno cohærentiũ & connexorũ, quod in altero. Vnde qui priuatur officio, & beneficio: ut s̃. dist. xxviij decernimus. s̃. distin. lxxxj. si q̃s sacerdotum. & cap. eos. s̃. distin. l. studeat. contra. Ibi de gratia, hic de rigore.

Beneficio priuatur, qui priuatur, officio.

m Qui claudat ostia. Id est, qui gerat officiũ ostiarij. Vnde uidetur, quod emere huiusmodi officiũ ostiarij, uel pulsandi campanas si simoniacũ: cum illud spectet ad officium primicerij. xxv. dist. perlectis. quod concedo sed emere quancunque administrationem rerũ ecclesiæ, puta, ꝙ det panẽ in refectorio, uel uinum, uel cuiuscũq; alterius rei, dicit

Malac. 1. c

Simoniacum est emere officium pulsandi campanas.

Emptio administrationis ecclesiasticæ ẽ simoniaca.

Hu. simoniacũ esse, argu. contra s̃. ead. quæst. j. si quis episcopus prope fin. & ĩ. ead. q. saluator. & dicit quod licite potest dari pecunia alicui, ut suscipiat tale officium: sed tamen ille non posset dare pecuniã ut ei daretur.[1] & sic aliquid uẽdi potest licite quod non potest emi. Alij dicũt quod tunc est simonia emere aliquam administrationẽ ecclesiasticã, cũ aliq̃d spirituale habet annexũ: uel talis est, quod per clericum tantũ consueuit exerceri, & ratione officij, quod magis credo.

[1] Ratio est, q̃a nõ præsumit, ꝗ ita fideliter admi nistret in recõpensa tione eius q̃d dedit, argu. ff. de probat. l. cum debito. Ioã. de Fant.

[a] Audiuimus. Sacrilegio. & crimine læsæ maiestatis. xv. q. iij. sane. iij. quæstio. j. in primis.

[b] Causatur. Id est, in causam adducit: uel pro causa, scilicet pro acceptione uel datione pecuniȩ fit, uel causatur id est, facit, unde causari, id est accusari debeat.

Si quis dator. Restituere. Sed cui dices restituendã talem pecuniã? Videt̃ q̃d ei, in cuius ignominiã data est. xvij. q. iiij. si quis in atrio. xv. q. ult. cum multæ. xxvij. quæst. j. si quis rapuerit. extra de simo. de hoc in auth. de sanctissi. episco. §. sed neque. collat. ix. & extra de simo. audiuimus. Ecõtra uidetur, quod illi qui dedit eam, ut extra eod. ueniens. Item uidetur quod illa pecunia nõ debet remanere penes ecclesiam, cum Petrus dixerit: Pecunia tua, &c.[a] Item quia fisco competit persecutio eorum, quæ scelere conquisita sunt. ff. de iure fisci. Lucius. ff. de donat. inter uirum & uxo. cum hic sta-

Pecunia simoniaca, cui est restituenda.

[a] Supra ea. q. j. Petrus. & ca. q studet. & act. 8. d

De ijs qui sacros ordines munerum acceptione dispensant.

CAN. I.

Audiuimus dilectissimi, quod nos audire oportuit, sed audisse profecto non libuit, quosdam scilicet esse sacrorum ordinum professores, qui sub munerum datione uel acceptione Dei ecclesias, uel earum sibi beneficia usurpant: quod quidem scelus uos non iam dudum acriter correxisse ueheměter admiramur, Iuste enim uterque corripiendus est, & à sanctæ liminibus ecclesiæ submouendus: & qui pro ecclesiæ ambitu munera largitur, & qui ut ecclesiam adeat quicquã præsumit accipere. Ille quippe donum Dei emere, hic autem præsumit uendere. A sacrilegio [a] quoque hoc facinus non dispar dixerim, cùm id quod sponte & sacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, sub pecuniæ pactione causatur. [b] Quare, fratres charissimi quæ taliter facta sunt, curiosè refellite, infecta prohibete, uestrisque iussionibus resistentes, digno anathematis uinculo percutere non dubitate.

Idem Rothomageñ. Archiepiscopo & Gallicis omnibus episcopis.

De ijs qui ecclesiam, uel ecclesiastica beneficia uendunt.

CAN. II.

Si quis dator, uel acceptor Dei ecclesias, uel ecclesiastica beneficia (quæ quidam præbendas uocant) sub pecuniæ interuentu susceperit, siue dando emerit, siue accipiendo uendiderit: à Simonis non excluditur perditione. Sed si perseuerãs fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui sub religionis obtentu Deo famulari uoluerit si quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto frustratur. Rationis ergo uigore cogitur, quod iniuste receperit restituere, [c] & quicquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Idem Gregorius septimus papa.

Ab officio suspendatur episcopus beneficia, uel ecclesiastica officia uendens.

CAN. III.

Si quis episcopus prȩbendas, archidiaconatus, præposituras, uel aliqua officia ecclesiastica uendiderit, uel aliter quàm statuta sanctorum patrum præcipiunt ordinauerit, ab officio suspendatur. [d] Dignũ est enim, ut sicut gratis episcopatũ accepit, ita membra [e] eiusdem episcopatus gratis distribuat.

Item ex concilio Vrbani papæ habito Aluerniæ.

Nec altaria, nec præbendas episcopis uendere licet.

tus. §. fina.

[d] Si quis episcopus Suspendatur. id est, deponat̃. lxxxiij. distin. ca. j. Vel dic ut s̃. ea q. j. quicquid.

[e] Membra. ĩ. iij. quæstio. ix. pura. argu. ĩ. xij. q. ij. cognouimus. s̃. distinctio. lxiij. in synodo. Argu. est hic, quod idẽ iuris est in toto, q̃d est in parte, & in maiori quod in minori. xxij. quæstio. v. de forma. extra de præben. c. maioribus. xcv. distin. c. esto. ff. pro derelict. l. iij.

Ius idẽ est in toto, & in parte.

[f] Quæsitũ est. Secũdũ. H. casus talis est. Quidam episcopi cõtulerãt ecclesias quasdam cũ omni iure suo quibusdam locis religiosis: mortuis personis illarũ ecclesiarum collatarum, episcopi uolebant in ecclesijs instituere clericos ꝓ sua uoluntate, nisi abbates darẽt eis pecuniã. dicitur quod talis datio pecuniæ simoniaca est, [g] argu. ad hoc xvj. q. ij. cap. j. Alij casus inutiles consueuerãt hic notari, quos omitto.

[g] Data. A predecessoribus suis pro redemptiõe animarum suarum.

[g] Ex parte eorum recipientiũ, monasteria tamẽ crimẽ simoniæ nõ incurrebant: q̃a ius suũ redimebant secũdum Hugo.

Trigin-

CAN. IIII.

Quæsitum est [f] de episcopis, qui altaria monasterijs data [g] frequenter redimi compellebant pecunia: quia quidam simoniacæ prauitatis usus in Galliarum partibus iam diutius inoleuit, ut ecclesiæ uel decimæ (quæ uulgari uocabulo apud eos altaria nuncupantur) monasterijs datæ, sæpius ab episcopis sub palliata auaritia uendantur, mortuis nimirum seu mutatis clericis, quos personas uocãt. Nos autem authore Deo uenalitatem omnem tam ex rebus, quam ex ministerijs ecclesiasticis propellentes, † hoc ulterius fieri authoritate apostolica prohibemus: sicut etiam præbendas omnes uenundan-

† Adde idẽ esse ẽt ꝓ honoribus consequẽdis. ꝓhibitũ. n. est. notat Bal. in l. j. & ꝑ totũ tit. ff. ad l. Iul. de ambitu.

tes interdicimus. Porrò quęcunq: altaria, uel decimas ab annis triginta a & supra b sub huiuscemodi redẽptione c possedisse monasteria noscũtur, quietè deinceps & sine molestia qualibet eis possidenda firmamus. Saluo d utiq; epõrum censu annuo, quẽ ab eisdẽ altaribus habere soliti sũt.

Item Gregorius.

Quicquid data uel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur.

CAN. V.

EA, quæ à sanctis patribus de simoniacis statuta sunt, nos quoq; & iudicio, & apostolica authoritate firmamus. Quicquid ergo in sacris ordinibus, uel in ecclesiasticis rebus uel data uel promissa e pecunia acquisitum est, non irritum esse, & nullas unquam uires habere censemus.

Item Augustinus de doctrina Christiana.

Quicquid possidetur, nomine pecuniæ intelligitur.

CAN. VI.

TOtum f quicquid homines habent in terra, omnia quorum domini sunt, pecunia g uocatur: seruus, uas, ager, arbor, pecus, quicquid horum est, pecunia dicitur. Ideo autẽ pecunia h uocata est, quia antiqui quod habebant, in pecoribus habebant.

Item paschalis papa.

Qui ecclesiastica beneficia emerit, ecclesias quoque emere probatur,

CAN. VII.

SI quis obiecerit non consecrationes emi, sed res, i quæ ex consecratione proueniunt, penitus desipere probatur. Nam cum corporalis ecclesia, aut episcopus, k aut abbas, l aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo m profi-

a Triginta. Propter quod credebant aliquod ius acquisitum episcopo: quia per xxx. annos & ultra recepit huiusmodi redemptionem à monasterijs: sed non est ita: quia furtiue recepit, & ideo non præscripsit. Item licet monachi singulis annis emerent ius instituendi, non tamen episcopis ex hoc fuit ius quæsitũ instituendi. Et licet hic fuerit simonia ex parte episcoporum, non tamen ex parte monachorũ: quia illi quod eorũ fuit, redimebãt: qđ licite facere poterant, ut dixi s. ead. quęstio. j. nullus. Et sic simonia esse potest ex una parte, & non ex altera. Simile fuit in Giezi. Sicut etiam sponsalia possunt esse ex una parte, & nõ ex altera, extra de desponsa. impu. de illis. Et plura similia notaui. xxxij. qõ. v. proposito. & licet episcopus peccet recipiendo pecuniam tamen monachi nõ peccabant dãdo, ut xxiij. q. j. quid culpatur. Contrarium huic signatur infra xvj. q. iiij. possessiones. sed non est contra, quia monachi licite quæsierãt ista altaria, unde nõ habuerũt ea iure præscriptionis, sed ex iuxta donatione.

Simoniá nunqd cõmittit dãs pecuniam pro spiritualibus, sicut accipiens.

b Et supra. Hæc dictio supra ad modicum tempus refertur. 1 ff. ex quib. cau. maio. ab hostib. §. sed quod. ar. ff. de uerbo. signi. hæc adiectio.

1 Sub hoc est uerum alias. sed hic nõ est sicut patet eo qđ no. supra. Io. de Fantu.

c Redemptione. Sed nunquid est licitum redimere ius suum? Hoc not. s. e. q. j. nullus episcopus grauamẽ & xvj. q. ult. decimas. ij. Dici enim potest, quod ubicunque quis scit aduersarium suum nõ credere se ius habere, redimat uexationem suam. Sed quare non deponuntur isti episcopi? Dic quia non agebatur ad hoc & sententia debet dictari secundum formam petitionis. extra de accusa. qualiter & quando.

Sententia dictari debet secundum petitionis formam.

d Saluo utiq;. Non enim pleno iure omnino uidetur donasse ecclesias episcopus: nec potest donare sine consensu capituli. extra de dona. pastoralis.

e EA quæ. Vel promissa. Tertium casum habes, scilicet uel retenta, ut extra de transact. super eo. Nam remittere est dare. extra de testi. ueniens. & ff. de calum. l. ij. Et ita in spiritualibus non potest interuenire 2 transactio, cum his tribus modis tantum fiat transactio. C. de transac. l. transactio. ff. eo. l. j. Sed nec permutatio potest fieri super beneficio habito, uel habendo, alias bene. ad hoc extra de rerum permut. quæsitum. Nec etiam transactio. ut extra de trãsactio. super. eo. Arg. contra extra de offi. iudi. deleg. si quando. Sed ibi fuit facta transactio non super beneficio, sed super proprietate, & sic intellige extra de deci. ex multiplici. Ioan. Item super re spirituali tanquam proprietate potest fieri permutatio. extra de rerum permutatio. ad quæstiones. non tamen ut detur temporale pro spirituali. extra de rerum permu. cap. ulti. Illud autem dubium non est, quin amicabilis compositio interuenire possit. extra de transact. ca. ij. Item ex authoritate iudicis potest interuenire pecunia. extra de præben. ni si in fin. & extra de transact. statuimus. ff. de ijs qui not. infa. furti. Io.

Trãsactio in spiritualib⁹ interuenire nõ potest: sed bene amicabilis cõpositio.

2 De hoc dixi s. ea. q. ij. quam pio. ibi uideas Arc.

f TOtum. Probatur p hoc capit. quod sicut in pecunia simonia cõmittitur, ita & in alia re.

g Pecunia. Stricti⁹ accipitur tantũ pro pecunia numerata. j. xiiij. quæst. iij. ca. j. ij. & iij.

h Pecunia. Nomen enim pecuniæ etiã iura continet quandoque. ff. de uerbo. sign. pecunię. Item quandoq; etiam speciem & rem quamlibet, 3 ut hic, & ff. de legatis. iij. l. quisquis. Item quando que ea tantum, quæ consistunt in pondere, numero, uel mensura. ff. de lega. j. l. talis scriptura. 4 Pretium autem nõ consistit, nisi in numero tãtum, ut instit. de empt. & uenditio. §. item prætium.

3 Dicit lex, q pecunia est quicqd p pecunia accipit. ff. de calũ. l. j. §. ulti. & l. ij.

4 Adde no. p Bar. in d. l. talis scriptura. ff. de legat. j. & l. ij. §. item mutuũ. ff. si cer. peta. Res spirituales emi non possunt.

i SI quis obiecerit. Sed res. Non de rebus corporalibus. sed de iure spirituali. cui cohæret officium, intelligitur. Vel intellige de iure percipiendi res, uel de rebus ipsi officio adhærentibus, uel de rebus consecratis, ut in sindone, argu. xij. quæstio. iiij. si forte. argu. j. iij. quæstio. vj. hæc quippe. j. xvj. quæstio. ij. capit. j. §. ulti. Vel intelligas de rerum administratione. 5 Et fit in hoc capi. de duobus mentio, scilicet de consecratione & administratione ex ordine proueniente. & facit ad hoc. j. quæstio. vj. capit. j. uel de iure 6 quo res ipsæ percipiuntur. Vel hoc intellige de rebus ipsis secundum Hug. & tunc quando quis promouendus est ad ecclesiam, uel ordinem, fructus prouenientes iure ecclesiæ uel ordinis, nõ licite emit perceptos, uel percipiendos. tunc enim præsumitur emere ecclesiam uel ordinem. alio autem tempore emere non est peccatum. ut extra ne præla. uices suas c. iij. xij. q. ij. alienationes.

5 Sup hoc uide qđ le & no. s. e. q. cap. j. §. his ita. Archidia.

6 Ista expositio approbat p Bartol. & Vinc. extra de testib. cõstitutus i gl. si in omni iuxta fi.

k Aut episcopus. id est, dignitas episcopalis.

l Aut abbas, id est, dignitas abbatialis.

m Nullo. Bene accedit ad id, quod legitur in authen. ut iud. sine quoquo suffra. §. cogitatio. Nam ibi dicitur quod fiscus abũdare dicitur, si utatur subiectis locupletibus: ut s. ead. q. ij. c. ij. contra s. ea. q. j. eos. contra, Sed hoc cum ex pacto præcedenti

Nec

ciat, [†] ſicut nec anima [a] ſine corpore corporaliter uiuit, [b] quiſquis horum alterum uendit: ſine quo nec alterum prouenit, neutrum [c] inuenditum derelinquit. Nullus igitur emat præbendam, uel eccleſiā, uel aliquod eccleſiaſticum, nec paſtellum, nec paſtum [d] antea, nec poſtea [e] pro huiuſmodi ſoluat. [f]

Item Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei, dilecto filio præpoſito eccleſiæ ſancti Vincentij ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quare in Euāgelio ꝓhibetur. īueſtitura eccleſiæ à laicis fieri.

CAN. VIII.

SAluator prædicit in Euangelio circa finē ſeculi pſeudo apoſtolos & pſeudo prophetas ſurgere, & multos ſeducere, & fideles ſuos in mundo multas habituros preſſuras: ſed tamen portas [g] inferi non præualituras. Proinde (ut ait Apoſtolus) oportet [h] hæreſes eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiāt. Oportet nos cum propheta ex aduerſo conſurgere, & murum opponere pro domo Iſrael, & cum Apoſtolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei: quoniam non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Igitur quia innotuiſti nobis, quod tibi obijcitur, utrum uendere eccleſiaſticam [i] rem ſimoniacum ſit: hoc ſimoniacum eſſe patenter colligitur ex hoc, quod beatus Apoſtolus Petrus ait Simoni: Pecunia tua tecum ſit in perditionem quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſsideri. Donum quippe Dei eſt Spiritus ſanctus: & donū [k] Dei eſt res ipſi eccleſiæ oblata. Et ſi bene animaduertis, Simon magus, qui ad fidem fictè acceſsit, non Spiritum ſanctum, quo ipſe erat indignus (quoniam ut ſcriptū eſt, Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum) ſed donum Dei emere uoluit, ut ex uenditione ſignorum, quæ per eundē fierent, multiplicatam pecuniā lucraretur. Nec Apoſtolus emptionem Spiritus ſancti (quam bene fieri non poſſe nouerat) ſed ambitionē [l] quæſtus talis, & auaritiam (quæ eſt idolorum ſeruitus) in eodem Simone exhorruit, & eum maledictionis iaculo percuſsit. Quiſquis [m] igitur res eccleſiaſticas & Dei dona, quæ à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent, propter ſua [n] lucra uendit, uel emit, cum eodem Simone donum Dei poſsideri pecunia exiſtimat. Ideo qui eas non ad hoc, ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad propria [o] lucra munere linguæ, uel indebiti obſequij, uel pecuniæ largitur. uel adipiſcitur, ſimoniacus eſt: cum principalis intentio fuerit Simonis, ſola pecuniæ cauſa auaritia uidelicet, id eſt, idololatria, ut ait Apoſtolus Paulus. Alioqui cur ſancta ſynodus Calcedonenſis [p] cccccccxxx. epiſcoporum procuratorem uel defenſorem eccleſiæ, uel quenquam regulæ ſubiectum, adeo per pecuniam ordinari prohibet, ut interuentores quoque tanti ſceleris

[a] Nec anima. Id eſt, ipſum collegiū. uel ad literam. [b] Viuit exercendo ſenſus corporeos: alias falſum eſt, cū antequā ſit in corpore, uiuat. ſic exaudi. xxxij. qō. ij. cap. Moyſes. [c] Neutrum. Argu. idem iuris eſſe in uno connexorum, quod in reliquo, argu. ſ. diſt. viij. quo iure. iij. qō. vj. hæc quippe. & xvj. qō. ij. ca. j. & ff. de iureiuran. eum qui. §. ſi libertus. [d] Paſtum. Ar. cōtra in auth. de ſanctiſ. epi. § pro conſuetudinibus. colla. ix. [e] Nec poſtea. Arg. ff. de pac. l. iuriſgentium. §. dolo, ibi, ne quid fiat ei quod ante promiſit. [f] Soluat. Non etiā ſub obtentu cōſuetudinis. ĵ. ea. q. c. ulti. cōtra. Dic ut ibi.

SAluator. *In prima parte oſtenditur authoritate Euāgelij hæreſes debere circa fin. ſeculi imminere. unde oportet nos ex aduerſo cōſurgere cū propheta & cum Apoſtolo pro domo Iſrael. In ſecunda oſtenditur quinq; authoritatibus, qđ uendere eccleſiaſtica beneficia ſit ſimoniacum.*

[g] Sed tamen portas. id eſt, uitia & etiam hæreſes, quibus intratur in infernum, quæ non præualent eccleſię, quia ſemper aliqui boni ſunt in eccleſia. [ꝛ] xxiiij. queſt. j. cap. à recta. & ca. pi. pudenda. [h] Oportet. Id eſt, utile eſt: ut nos excitent. ĵ. xxiiij. qō. ulti. cap. ulti. [i] Eccleſiaſticam Ideſt, eccleſiaſticū beneficium, uel aliquam rem conſecratam in caſu nō conceſſo, puta calicē [z] ſecūdum quoſdam. Nam & nomen rei generale eſt. ff. de uerbo. ſigni. rei appellatione. ſ. ea. qō. cap. quæſitum. Vel dic eccleſiaſticam rem id eſt adminiſtrationem. & ſic bene adaptatur litera Calcedonenſis ſynodi. [k] Et donum. Id eſt, officium per qđ datur Spiritus ſanctus, ſcilicet poteſtas faciendi miracula. [l] Sed ambitionē. Arg. affectū uel conatū ſiue effectu puniri. ar. xxij. diſ. c. j. [m] Quiſquis. Hic collige, quod corporales res eccleſiæ emere, uel uendere ſimonia eſt in tali caſu, cum quis intrat eccleſiam: ut ſupra ead. in prin. [n] Propter ſua. Hic uacat argu, à contrario ſenſu, ut ſupra ead. qō. j. quos conſtiterit. & capi. ſi quis epiſcopus. ĵ. xxix. quæſt. ij. capit. perlatum. [o] Sed ad propria. Id eſt, ꝑcibus quas pro ſe quis offerre non poteſt, ſecundum H. ut not. ſupra eadem q. j. ſunt nonnulli. ſed quid teneas, ibi dixi. [p] Calcedonenſis. ſi illi qui emunt uel uendunt res eccleſiaſticas, nō ſunt ſimoniaci: cur, &c.

Milites

† Idem Hoſti. in ſum. ꝺ re. eccleſ. nō alie. i pri. Panor. in proœ. Decret. fo. 4. colum. 4. Matth. afflict. de iure protomiſeos colu. 72. Sed Ioā. Gerſon, tract. ꝺ uita ſpiritua. animæ, dicit hoc eſſe blaſphemum.

Mat. 24.a

1.Cor.11.d

Eze. 14.a

Actu.14.c

Rom. 8.d

Eccleſia ſemper aliquos bonos habet

ꝛ Pro qua rogauit dñs. xxj. diſt. c. j. de pœ. diſ. ij. ſi. n. uer. Petrus.

Actu. 8.d

z De hoc no. e. q. ij. hocius. ibi uideas. ad hoc ĵ. e. q. res. Arch. Res eſt nomen generale.

Sapiē. 1.b

Affectus ſine effectu punitur.

Simonia eſt emere uel uendere res corporales eccleſiæ.

Colo. 3.a

anathematizet, nisi quod eosdem simoniacos iudicet? Quod si præfati milites ecclesiæ ob huiusmodi scelus taliter ꝑcelluntur, nemo sapiēs negabit, non militantes ecclesiæ multo dānabilius ob hanc causam, id est, emptionis, uel uenditionis debere percelli. Sed beatus antecessor noster Paschasius libro de consecratione affirmauit, ꝙ quisquis eorum alterum uendiderit, sine quo alterum non prouenit, neutrum non uenditum derelinquit: ac per hoc eum, qui res ecclesiæ uendit, uel emit, simoniacum esse intelligit. In nomine uerò ꝓcuratoris, intelligit præfata synodus, quēlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, ut uerbi gratia præpositum, œconomum, uicedominum: defensoris nomine aduocatum siue castaldum, & iudicem. In subiecto uerò regulæ archipresbyterum, archidiaconum diaconum, canonicum, monachum, uel quemlibet ecclesiastico mancipatū officio. Quod uero Spiritum sanctum quantum in se est, uendat uel emat, qui præposituram, uel aliquid huiusmodi uendit, uel emit, audi Augustinum super Ioannem. O quot præposituras fecerunt. Alterum præpositū habet Carthagine Primianus: alterum in Mauritania Rogatus, alterū habet in Numidia ille & ille: quos iam nec nominare sufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbam: unusquisque laudat præpositum suum, ꝙ uendit, &c. Ecce uenerabilis Augustinus de præpositurę distractione agens in nomine columbæ

Clericorū arma quæ sunt.

a Milites. Clerici scilicet, qui tales milites sunt, quorum arma lacrymæ sunt. xxiij. quæstio. ultima. capit. conuenior. uel orationes. xxiij. quæstio. viij. ca. reprehensibile. uel excommunicatio. xvj. quæstio. ij. cap. j. & castra eorum sunt ecclesiæ liiij. distinct. capi. nullus.

b Non militantes. Contra. supra distinc. xix. ca. nulli fas. infra viij. qō. j. capi. illud. & xxxij. quæstio. v. qui uiderit. s̄. distin. xl. cap. homo. infra. xj. qō. iij. ca. præcipue. infra. xxv. q. j. ca. nulli fas. j̄. ead. quæst. capi. peruenit. contra. Sol. potest dici, quod ideo dicitur laicus peccare magis, quia peccat in duobus, & quia rem ecclesiæ emit, & quia suo officio non debitam. argu. ff. de reg. iur. l. culpa. clericus autem in uno, quia emit tantum.

c Damnabilius. Id est, damnabiliter. arg. xxvij. q. ij. cap. coniuges. Vel hic appellat nō militātes ecclesiæ nō laicos, sed clericos, qui ecclesiæ non seruiunt: illi enim qui emunt, & non seruiunt, magis peccant, quoniam in pluribus, quam qui emunt & seruiunt: & secundum hoc non sunt contraria, quæ hic signantur.

d Procuratoris. Generaliter sumitur hic nomen procuratoris, ar. ff. de procura. l. j.

Sic extra de procura. petitio. Arch.

ADDITIO. Aliquando procurator actoris uocatur responsalis, ut extra de restitu. spo. ex conquæstione. in fine.

Præpositus & œconomus differunt.

e Præpositum. Sed quam differentiam facit inter ista nomina? potest dici quod nomen præpositi generale est, & continet alia sub se, argu. extra de uerbo. signi. c. quamuis. Vel dic quod præpositus & œconomus nomina diuersa sunt, sed idem significant sicut primas & patriarcha. xcix. distin. ca. j. Vel bene possunt esse in eadem ecclesia prępositus & œconomus. De uicedomino planum est: quia ille est, qui præest rebus episcopi lxxxix. di. c. uolumus. uicedominus in rebus episcopi, œconomus in rebus canonicorum, sæpe tamen unum ponitur pro alio.

Adde gl. & Bar. in l. j. §. ad uocatos. ff. de uar. & extraordi. cog.

f Oeconomum. Oeconomus est, cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacrosanc. eccle. l. iubemus.

g Aduocatum. Scilicet qui præest tantum causis tractandis, qui alias dicitur syndicus.

h Castaldum. scilicet qui habet curam externarum rerum, qui dicitur alias maior domus. lxxxix. distinc. cap. uolumus.

i Et iudicem. sicut in ecclesia Bonon. sed nonne isti tres possunt esse laici? sic sine dubio. Qualiter ergo in istis officijs, quæ nihil spiritualitatis habent annexum, simonia cōmittitur? dicit H. quod in omni administratione rei ecclesiasticæ committitur simonia, si ematur, sicut notaui s̄. eadem. in princ. & hoc est simoniacum, qa ꝓhibitum: nō ideo ꝓhibitū quia fuit ante simoniacū: sed alij non ita late extendunt simoniam, inhærentes cōsuetudini generali. Dicunt enim quod tūc tantum est simonia in empta administratione, id est dignitate, si talis est quæ habeat aliquod spirituale annexū sibi alias non.

Emere administrationé rei ecclesiasticæ simoniacū est.

k In subiecto uero. Nonne etiam œconomus clericus debet esse? utique prout conciliū Hispalē. interpretatur. xvj. qō. vij. in noua. Dic ergo, qđ istud uero, potius aduersatur officio, quam ordini. nam circa alia consistit officiū œconomi, & circa alia archipresbyteri & aliorum hic sequentiū. Quidam autē intelligunt hoc totū de clericis, in quibus dicūt simoniacum esse huiusmodi officia emere, & quod dicit in subiecto uero, &c. ideo dicit, qa illi magis sunt subiecti regulæ ecclesiasticæ quam isti, licet omnes sint clerici. Nam dum illi uersantur circa exteriora negotia & administrationes, isti circa diuina officia: & ideo dicit mancipatum officio, & non dixit ordini. Vel ideo dicit in subiecto, &c. ut notetur quod isti habent curam animarum annexam & quod dicit de canonico uel monacho, non referas ad administrationem, sed ad emptionem præbendæ, uel ingressus monasterij. Vel ideo dicit in subiecto regulæ, quia eos ligat illa constitutio, Nemo militans Deo, &c. Superior autem administratio circa temporalia. & eos non ligat illa constitutio, Nemo militans Deo.

Oeconomus debet esse clericus.

xxj. qō. iij. ca. j. & ij. ad Tim. ij. capit.

ADDITIO. Hic adde quod not. j̄. ead. quæst. vij. c. si quis omnem. Archi.

l Archidiaconum. Hoc totum intellige de dignitatibus ipsis.

m Laudat. In eo quod laudat, non committit simoniam, sed in eo quod uendit: quia quod commendandi causa dicitur. pro non dicto habetur. ff. de dolo. qđ uenditor. Sed hoc uerum est dum commendatio consistit in genere. Nam ubi descendit ad specialia, teneretur ex eo, quod commendando plus uendidit, nisi quod commendando dicit, sit in euidenti. ff. de contrahen. emp. l. ea quæ.

Rei uenalis cōmendatio an sit licita.

Alias, Carthaginēsis principatus.

Inde

Sancti spiritus uenditionem, uel emptionem accipit, sicut & omnes huius euangelici capituli tractatores. Pensandum uerò est, qua pœna mulctentur, qui iam Deo & ecclesiæ suæ oblata uendũt, uel emunt, si cum flagellis à Dei templo eiecti sunt: qui quæ Deo erant offerenda, uendebant. Si de offerendorum uenditoribus, uel emptoribus dictum est: Vos fecistis domũ patris mei, domũ negotiationis, & speluncã latronum: quid dicetur de ecclesiæ iam oblatorum uenditoribus uel emptoribus? Et ne quis insanus iam obijciat meritò hoc dominum tam acerbè uindicasse, quia tunc illa in Dei templo uendebantur, ecclesiasticæ uerò res modò extra templum distrahuntur, attende superius Aug. non determinãtem locum uenditionis uel emptionis præpositorum, sed tantùm indefinitè [a] dicentem. Circuit aliquis emere columbã: unusquisq; præpositũ suũ laudat, quòd uendit, non adijciens in templo, uel extra tẽplũ. Hæc circa [b] uenditores uel emptores rerũ sacrarum sufficiant.

Item Alexander episcopus seruus seruorum Dei Lucensis ecclesiæ clero & populo salutem perpetuam.

Ministri & seruitores ecclesiæ absq; ulla uenalitate ab episcopis ordinentur.

CAN. IX.

EX multis temporibus hoc detestabile malũ in uestra ecclesia inoleuisse cognouimus, ut nulli unquam clerico quamuis religioso, quamuis scientia & moribus prædito ecclesiasticum beneficiũ concederetur, nisi ei, [c] qui profano pecuniæ munere illud emere studuisset: fiebatq; ecclesia & res eius ita uenalis, uelut quædam terrena & uilis merx a negotiatorib. ad uendendũ exposita: quod malum quàm detestabile, quantum Deo sanctisq; suis sit contrarium, & sacri canones docent, & ferè omnibus manifestum existit. Ista sentẽtia inuenitur in secundo capitulo Calcedonensis [d] cõcilij. Calcedonense namque concilium unum ex principalibus, [e] simili pœna condemnat eos, qui ecclesiæ beneficium interuentu pecuniæ acquirunt: & eos, qui sacram manus impositionem (per quam spiritus sanctus confertur) mercari dignoscuntur. Vtrosque enim authoritate inexpugnabili [f] illos [g] à beneficio, istos [h] à sacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes ementes & uendentes de templo eijciens, cathedras uendentium columbas euertit, nummulariorum effudit æs, præcepti sui authoritate denuntians & dicens: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Illud quoque in eodem facto solicitè considerate, quòd per totum textum sancti euãgelij nusquam reperitur dominum tanta seueritate, tam districta censura iustitiæ peccantes corripuisse: cùm non solùm eloquio increpans, uerùm etiam facto flagello de funiculis uerberans omnes eliminauit de templo, aperte demonstrans, quòd tales negotiatores non sicut cæteri peccatores sunt corripiendi, [i] sed à templo Dei, id est, à sancta ecclesia [k] longius sunt

Mat.21.d

Esa.56.c

Vniuersalis ex ídefinita colligitur.

[a] Indefinite. No. ex indefinita colligi uniuersalem, ut s. qõ. j. eos qui. ff. de aleato. l. j. §. qđ autem. Ex quo. n. à canone nil excipitur, nec nos excipere debemus, ut xxxj. qõ. j. quòd si dormierit. j. ij. q. v. consuluisti. s. dist. xix. si Romanorũ. Argum. s. dist. lv. si euangelica. s. ea. q. j. sunt nõnulli. Arg. contra. j. xxvij. q. j. idololatria.

Mat.21.d Esa.56.c

Imo est ar. pro. de hoc no. extra de coniug. le p. cap. ij.

[b] Hæc circa. Hæc particula de capitulo non est, &c.

EX multis. CASVS.

In prima parte reprehendit Alexander omnes simoniacos, & specialiter Lucenses, inducendo authoritatẽ Calcedonensis concilij & domini, qui uendentes & ementes eiecit de templo. In secunda constituit quod nullus cõmittat simoniam. In tertia constituit pœnam depositionis contra transgressores huius constitutionis.

[c] Nisi ei. Simile habes xxxij. dist. interdixit.

[d] Calcedonensis. Supra eadem, quæstione j. si quis episcopus.

Papa non dispensat ĩ duobus casibus.

[e] Ex principalibus. Papa tamẽ bene potest dispensare contra, si non sit in articulis fidei. xv. distinctione. sicut sancti]. uel de uniuersali statu ecclesiæ, ut not. xxv. quæstione prima. capit. sunt quidam. supra distinct. xvj. sancta.

[f] Inexpugnabili. quantum ad ordines retinendos.

[g] Illos. Scilicet ementes ecclesiasticum beneficium.

[h] Istos. Scilicet ementes sacram manus impositionem.

[i] Corripiendi. Argumentum simoniacos sine præcedenti admonitione esse puniendos, qđ Hugo. non cõcedit, quia secundum eũ etiam in accusatione necessaria est admonitio propter euangelium. ij. quæstione prima. si peccauerit. [a] Item ut uolens accusare, si defecerit, subeat pœnam quam conuictus aduersarius subiret. Item ut aduersarius non grauetur in expẽsis, & ut disciplina ecclesiæ non deferatur. xxiij. qõne quinta. excommunicatorũ. Argumentum contra H. extra de simonia. ca. licet Eli. Ioannes. Quicquid dicat H. illi decretali, licet. stabitur. B.

Accusatione admonitio debet præcedere.

[a] Arg. ea. causa, qõ. vij. accusatio. ĩ fi. ubi de hoc. & de hoc not. j. qõ. vij. requiritis. Archidia.

[k] A sancta ecclesia, id est à consortio fidelium per anathema. nam ipsi fideles sunt domus Dei, ut infra de pœniten. distinctione quarta. in domo. nam alias ipso iure sunt suspensi, ut not. supra eadẽ, quæstione prima. reperiuntur.

Fideles sunt domus Dei.

Sanguis.

a Sanguis.i.uindicta,uel proditio,uel peccatum. infra ix.q.iij.epiſcopo.

Prelatus ex negligentia ſua tenetur.

b De manu. Nota prælatum ex negligentia ſua teneri.lxxxj.diſt.dictum.

ADDITIO. Ad hoc xviij. qō. ij. cognouimus. lxxxiij. diſtinctio. inferior. lxxxj.diſ. dictum.ubi de hoc. Archi.

c Conferre. Iſti uolebāt facere fraudem legi, quia nec etiam tali pretextu debet quis aliquid accipere, uel dare. extra de uſuris. capitu. ſuper eo. & hoc eſt fraudulentum munus, ut ſupra ead. quæſtione j.ſi quis neque. Argumentum contra. ſ. eadem, quæſtio. j.iudices.

Ioan.2.c

d Scriptura.Supra eadem, quæſtio. j. non eſt putanda. xiiij.q.v. forte.

e In Calcedonen. Si. ſupra eadem. q. j. ſi quis epiſcopus.

f Poſsit. Argum. cum ſimoniaco nō poſſe diſpenſari in ordine uel bnficio, ſimoniace acqſito, argu.ī.eadem,quæ. vij.requiritis.ſ.eo. quæſt. j. ſi quis neque. Ioan. tamen cum eo, qui ſcienter committit ſimoniam, ſolus Papa diſpenſat. xxv. q. j.c. ideo permittente.§. his ita uer. ſic & ſummæ. Sed ſi eo ignorante ſimonia cōmiſſa ſit, uel ſit tantū in animo, eṗs diſpenſat, ut extra de ſim. de regularibus. & capi. ex inſinuatione. & ca. ſi. imo cum ſolo animo committit ſimonia, ſola pœnitentia ſufficit. extra de ſimonia. capit. fina. & ita dixit T. ſuper decreta. de ſimonia. nobis. Ioannes. Vel ſic, in prælatione non poteſt epiſcopus diſpenſare, nec in ordine per ſimoniam acquiſito, ſed in Beneficio ſic, 1 ut innuit illa decre.nobis.B.

Diſpenſare cū ſimoniaco qs poteſt.

1 Dicunt qdam, qđ cum ſimoniacis, q adeptiſūt beneficiū per ſimoniā in nullo caſu pōt eṗs diſpēſare, ar. ex. ea. nobis. Archidia.

g VEndentes. Competit. Argum.quod in tranſactione illicite pecunia interuenit,cum remittitur alicui quod de iure erat illi remittendum.

h Iuſtitiam. Argum. quod ſententia etiam iuſta, ſi per pecuniam data fuerit, nullius momenti ſit, & ſimoniam committit,ut xiiij.quæſtione v. non ſane. xj. quæſ.iij. q recte. 2 Sed quia præmiſit expoſitionem de ſimoniacis, uidetur quod in his duobus modis non ſit ſimonia, quod uerum eſt.alias tamen graue peccatum committitur, & ſententia non ualet. ij. quæſtio. vj. ca.ei qui §. diffinitiua. uer. uenales. C.de pœna iudi.q ma. iudic. l. j. Dicunt tamen quidam, quod ſi cauſa eſt eccleſiaſtica,quod qui iuſtitiam emit, ſimoniam committit, niſi in matrimonio.ſ. eadem,quæſ. j. quicquid inuiſibilis.

Snīa per pecuniam data eſt nulla.

2 Vbi de hoc. đ pœna iudicis corrupti, not. ii. q. vi.ca.hoc etiam.

Debitam. Videtur ergo, quod theologi & decretiſtæ non poſſunt aliquid percipere ex eo,quod docent. nam ad hoc tenentur, ut xliij. diſtin. Epheſijs. xvj. q. j. reuertimini. Argu. contra.xxviij. quæſtione.j. iam nunc, xij.q.ij. charitatē. Sed dic accipi poſſe licite, 3 ut ſupra eadem. q.j.qui ſtudet. ſuper uer. ſanitatis. Sed pone ꝓmiſſionē factam, quando tenetur ſibi ſoluere? Dico quod in principio anni, argumētum C. de profeſ. lege, medicos. libro decimo. Item aduocatus in principio debet ſalarium accipere. 4 ff. locati.qui operas. Argumentum contra. C. de ſuffraga. lege una. Salariū autē nō debet excedere ſummam centum aureorum. ff. de uarijs, & extraordi. cognitio. lege prima.§.ſi cui cautum eſt.

Theologi & decretiſtæ docentes pnt aliquid accipere.

3 De hoc xxxvij.di. de quibuſdā.Archi.

Mat. 21.b

4 Niſi ſit aduocat⁹ fiſci, q debet in medio accipere.C.đ aduoc. diuer.iud.l. per hanc. Archidia.

proijciendi. Nā ſicut per columbarum uenditores illi denotātur, qui ſacram manus impoſitionem uendere conantur, ſic per nūmularios eccleſiaſtici beneficij uenditores deſignantur, qui domum Dei (teſte euangelio) ſpeluncam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanę eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis epiſcopus (imò miniſter indignus) tot & tanta mala in multis eccleſijs, & maximè in Lucenſi eccleſia, ex iniqua concupiſcētia fieri conſpiciens, ne ſanguis a iniquorū à diſtricto iudice de manu b noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Conſtituimus itaque, & pręſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri prędeceſſores feciſſe noſcuntur) ut nullus deinceps epiſcoporū beneficiū eccleſiæ (quod quidam canonicam, uel præbendam, ſeu etiam ordines uocant) pro aliquo pretio, uel munere clericis audeat unquam conferre, c ſed omnes miniſtros & ſeruitores eccleſiæ gratis & abſque ulla uenalitate in ſancta eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligantur in domo domini qui maiores ſacculos pecuniæ conferant, ſed eos, qui moribus, & diſciplina, atque ſcientia diuites pro officio ſuo ipſam ualeant ſuſtentare eccleſiam. Conſtituimus & eodem modo firmamus, ut nullus cuiuſcunque gradus clericus pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, uel donarijs eccleſiarum ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum: quia (teſte ſcriptura) d qui aliquid malè accipit, ut bene diſpenſet, potius grauatur, quàm iuuetur. Quòd ſi aliquis diuinorum præceptorum & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficium eccleſiæ iniqua cupiditate ductus uēdere uel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Calcedonenſi e concilio diffinitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubiacere decernimus: nec miniſtrare poſſit f eccleſiæ quam pecunia uenalem fieri concupiuit, & inſuper terribilis anathematis mucrone perfoſſus (niſi reſipuerit) ab eccleſia Dei, quam læſit modis omnibus abſcindatur.

Item Gregorius homil. xiij.

Qui dona Dei uendunt, uel emūt pariter à Deo dānantur.

CAN. X.

VEndentes & ementes de templo eliminauit Chriſtus, quia uel eos qui pro munere impoſitionem manuum tribuunt, uel eos qui donum Dei emere nituntur, damnat. Item in templo uendentes ſunt, qui hoc quod iure competit g quibuſdam, ad præmium largiuntur. Iuſtitiam h

Debi-

a Debitam. Id est, quam iure tenentur soluere: scilicet cum quis aduocato dat pecuniam, ut ipsum defendat, sic uacat illa glossa, Videtur ergo.

b Non solum. Vel gratiam alicuius scientiæ, uel alterius doni.

c Domino largiente. Infra. xvj. quæstio. j. capi. reuertimini.

d Retributionis. Cùm enim sint literati, & alijs donis præditi nolunt nisi intuitu humanæ retributionis hęc exercere in ecclesia: ut supra ead. quæstio. ij. ca. quã pio. & extra de magi. capit. j. secundo, & tertio. Nam dicit etiam lex, quod ciuilis iuris sapiẽtia nõ sit pretio nummario dehonestanda, &c. ff. de uar. & extraordin. cogni. l. j. dicit tamen lex quod tutor pro facultate pupilli debet magistro dare. ff. de administra. tutorum l. cum plures. §. si tutor.

Laus ciuilis sapientiæ.

e Dei. Id est, Deo attribuit, non sibi.

f Qui ministrat. Id est, loqui & ministrare debet.

Res ecclesiæ. g Aliquẽ. Et ita uidetur quod simoniacus sit uiolentus raptor uel detentor, i sicut alias dicitur cõmittere sacrilegiũ, qui res ecclesiæ promissas non dat. argumen. xvij. quæst. iiij. cap. ij.

i Et sic tanq̃ uiolentus tenet de ui. & uerum est quod uiolentiã cõmittit: quia non gratis accipit: & quodãmodo ab initio extorquet, secũdum Ioã. de Fantu.

h Vrbanus. Hic unus Vrbanus de alio facit mentionem, & ita fuerunt duo. lxxxj. distinct. cap. si qui sunt.

Peruenit. i Infra xvj. quæstio. vij. capit. peruenit.

1. Pet. 4. c

k Sinistra. Not. de episcopis, qui omnia agũt sinistre: ut xxxv. distinc. ca. ecclesiæ.

l Oblationes. decima, quæstione prima. capi. quia sacerdotes.

m Laicalibus. qđ fieri non debet, ut extra de decimis. cap prohibemus. Vnde nota quod fructus bene possunt dari laico ex causa, sed ius decimale nequaquã, Nam aliud est ius, aliud est ipsa res: sicut dicit iurisperitus, quod cum dicimus uitulum esse fructum uaccæ, non ius, sed corpus demonstramus. ff. de euictio. l. uaccæ. Possunt ergo dari decimæ, id est, res ipsæ in feudum: sed tamen nõ transibit ad hæredes. extra de decimis. capit. ad hoc unde forte secundum quod feudum proprie accipitur. nõ possunt dari in feudum. extra de decimis. capi. quanuis. z De hoc dixi xvj. quæstione prima. capitu. ultimo. Et no. quod si dantur decimæ laicis, & aliqua crescant noualia, non accrescunt eis decimæ noualium, sed ecclesijs. extra de decimis. capitu. tua. Et dicit Innocentius, quod in his restringẽda est potestas, non proroganda. extra de decimis. capit. tua nobis.

Decima nunquid potest dari laico.

z Vbi de hoc, & xvj. q. iij. §. sic etiã. ibi uideas.

n Grauius. Nota quod minus peccatum propter adiunctum grauius punitur. Minus enim peccatum est dare consanguineo, quã extraneo. lxxxvj. distinctio. capi. non satis. hæc est ordinata charitas: sed quia prouidendo cõsanguineis enormiter lædunt ecclesias, idcirco dicit quod peius est dare consanguineis, id est, iure grauiorem læsionem sentit ecclesia. sic J. xxxiij. quæstio. ij. capi. latorem. Vel dic grauius, id est, communius. xxxij. quęst. vij. c. quid in omnibus. nam cęci sunt episcopi circa nepotes. viij. quæstio. ij. cap. dilectissimi. unde tãtus impetus in eos omnia fundendi fuit restringendus: ut dicit lex in alio casu. ff. ad legem Iuliam de adulterijs. l. nec in ea.

enim uendere, est hanc pro præmii acceptione seruare. Ementes uerò in templo sunt, qui dum hoc quod iustum est proximo persoluere nolunt, dumque rem iure debitam a facere cõtẽnunt, dato patronis pretio emitur peccatum.

Item Beda.

Qui gratiam, quam à Deo accipiunt, non gratis exercẽt, uenditores columbarum sunt.

CAN. XI.

Non solùm b uenditores sunt columbarũ, & domum Dei faciũt domum negotiationis, qui sacros ordines largiendo pretium pecuniæ, uel laudis, uel etiam honoris inquirunt: uerùm ij quoque, qui gradum uel gratiam in ecclesia spiritualem, quam domino largiente c perceperunt, non simplici intentione, sed cuiuslibet humanæ causa retributionis d exercent, contra illud Petri apostoli: Qui loquitur, quasi sermones dei: e qui ministrat, f tanquã ex uirtute, quam administrat Deus ut in omnibus honorificetur Deus. Qui cunque ergo tales sunt, si nolunt ueniente domino de ecclesia auferri, auferant ista de actibus suis ne faciant domum Dei domum negotiationis.

Item ex epistola Vrbani papæ.

Quæ ex consecratione proueniunt, in suum ius ui, uel munere nemo conuertat.

CAN. XII.

Res ecclesiæ, quæ ex consecratione proueniunt, in suum ius, uel ui, uel aliquo munere aliquem g conuertere non debere docens sanctus Vrbanus h ait: Quisquis res ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur: & ideo gratis dari debent) propter sua lucra uendit uel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia possideri existimat.

Item Paschasius secundus.

Simoniacus est episcopus, qui decimas & oblationes laicis non clericis distribuit.

CAN. XIII.

Peruenit i ad nos fama sinistra, k q̃ quidam episcoporum non sacerdotibus ꝓprię diœcesis decimas atque Christianorum oblationes l conferant, sed potius laicalibus m personis militũ uidelicet siue seruitorũ, uel (quod grauius n est) consanguineis. Vnde si quis amodo episcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti transgressor, inter maximos hæreticos & Antichristos non minimus habeatur: sicut Nicena synodus de simoniacis censuit, & qui dat episcopus, & qui recipiunt ab eo laici, siue pretio, siue beneficio, æterni incẽdij ignibus deputentur.

Itẽ Pascalis secundus.

a Altare. id est, quæ in altari offeruntur: uel in administratione altaris, uel in ecclesia.

b Et decimas. scilicet si episcopus ab aliquo milite redimeret decimas, non est simoniacum, sed rei ecclesiasticæ liberatio. Sed si emeret à laicis cum aliter nollent tribuere, simoniacum esset.

ADDITIO.

De hoc not. xvj. q. vii decimas. ibi uideas. Archi.

Spiritum sanctũ uendit, qui decimas pro pecunia tribuit.

CAN. XIIII.

Altare [a] & decimas [b] per pecuniã dare, & Spiritum sanctum uendere, simoniacam hæresim esse nullus fidelium ignorat.

Item Innocentius secundus.

Careat honore male acquisito, qui ecclesiastica beneficia p pecunia inuenire tentauerit.

CAN. XV.

Si quis præbendas, [c] uel prioratum seu decanatum, aut honorem, uel promotionẽ aliquam ecclesiasticã seu quolibet sacramẽtũ [d] ecclesiasticum, ut puta chrisma, uel oleũ sanctũ, & cõsecrationes [e] altariũ, uel ecclesiarũ interueniẽte [f] execrabili ardore auaritiæ p pecuniã acquisiuit, honore malè acquisito careat, & emptor, atq; uenditor, & interuentor nota infamiæ pcellãtur: [g] & nec pro pastu, nec sub obtentu alicuius consuetudinis [h] ante, uel pòst aliquid exigatur, uel ipse dare præsumat: quoniam simoniacum est: sed libere absque diminutiõe [i] aliqua collata sibi dignitate atque beneficio pfruatur.

c Si quis præbẽdas. uel benedictiones nubẽtiũ, uel sepulturas. extra de simo. cum in ecclesiæ.

d Sacramentum. in quo confertur gratia, aliter sumi põt pecunia. xxxij. quæ. ij honorantur. M. tamen contrarium dicit, argu. extra de offic. dele. causam. extra de sponsa. du. duobus.

Consecratio altaris est sacramentum.

e Et consecrationes. Sed nunquid consecratio altaris est sacramentum? Sic, large sumptũ, cum sit sacræ rei signum: ut hic, & extra de simo. cum sit Romana. argu. xxiiij. q. j. c. subdiaconus. §. sed illud.

f Interueniente. Militiam secularẽ bene potest quis emere. [g] ff. de act. empt. l. creditor. §. inter uenditorem. & §. sed quodiante.

g De hoc j. e. q. vj. sa. ulti.

g Percellantur. scilicet in perpetuum. s. ead. q. iij. ca. si qs. & capi. saluator. s. ead. quæst. j. si quis episcopus.

Consuetudo nõ excusat simoniam.

h Consuetudinis. Arg. consuetudinẽ longam non facere ad licẽtiam uel excusationẽ simoniæ. extra de simo. cum in ecclesię. Argum. contra in authent. de sanc. episcop. §. pro consuetudinibus. colla. ix. nona, quæst. iii. c. conquestus. s. 100. distinct. c. nouit. s. ead. quæst. j. c. reperiuntur. s. dist. iiij. c. denique. Arg. contra. j. xxxij. q. iiij. c. obijciuntur. contra. s. dist. viij. ca. si consuetudinem. j. xiij. quæst. ij. ca. questa est. Ioan. Hodie prætextu consuetudinis nihil peti potest nec ante, nec post, ut extra de simo. Iacobus. B. nisi hoc reperiatur à iure permissum, ut no. s. ij. q. j. c. placuit.

i Diminutione. Nisi cum ex causa detinet fructus episcopus, ut extra de ecclesiastica beneficia sine diminutione. cap. ut nostrum. Et ita si dignitas deferatur alicui diminuta, insolidum potest eam petere. ar. extra de instit. c. cum uenissent.

Nunc ergo. Hæc quæstio diuiditur in quatuor partes. Et quæritur hic, utrum teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte quæstionis probat per decem authoritates, quod non tenetur. Secunda ibi, Sed obijcitur. Tertia ibi, His itaque. Quarta ibi. Notandum. Ioann. de Fantu.

De secunda & tertia quæst. quid sacri canones diffiniãt authoritatibus hincinde in medium deductis patefactum est.

QVAEST. IIII.

Nunc ergo de quarta quæsti. [k] est pertractandũ, qua quæritur, an paternũ crimen huic imputetur, quod eo ignorãte constat esse admissum. Quod ignorãtia hunc excuset, multorum authoritatibus probatur.

Ait enim Augustinus.

Alienum crimen nescientem non maculat.

CAN. I.

Nullius [l] crimẽ maculat [m] nescientẽ. Item.

De eodem.

CAN. II.

Quis locus innocentiæ relinquitur, si alienum crimen maculat nescientem?

Item in Aphricano concilio legitur.

De infantibus, qui ab hæreticis baptizantur.

k De quarta. Ad intelligentiam huius quæstionis not. quod triplex est pœna. æterna, corporalis, & spiritualis. Aeterna pœna nunquam punitur unus pro alio: ut j. ead. capi. j. & capit. iam itaque. Corporalis pœna duplex est: quædam circa corpus ipsum, & illa sæpe punitur unus pro alio. j. e. capi. ecclesia. §. itẽ peccato. Quædam circa statum rei, ut est seruitus uel infamia: & illa etiam punitur filius pro patre, ut vj. q. j. c. sunt plurimi. §. uerum. xv. quæst. ulti. capitu. cum multæ. Spiritualis quadruplex est. nam quædam est excommunicationis: & illa nunquam punitur unus pro alio, ut xxiiij. quæstio. iij. capitulo, si habes. Alia interdicti, & illa punitur unus pro alio, ut extra de sponsalibus. capit. non est uobis. Alia est remotio ab oblatione, & illa similiter punitur unus pro alio. xvij. quæstio. iiij. cap. miror. Alia est ordinis, & illa similiter punitur unus pro alio. nam propter delictum uxoris uir remouetur à promotione, ut xxxiiij. distinctio. capit. si cuius. Item si pater nesciente filio emerit ei ecclesiam, ille pro peccato non remouetur à promotione, sed tamen perdit ecclesiam, ut infra quęstio. v. cap. j. Ioannes.

Pœna est triplex.

Vnus an puniatur pro alio.

Pœna corporalis est duplex.

Pœna spiritualis est quadruplex.

l Nullius. scilicet alterius: nam suum quandoque commaculat, ut de pœniten. distinctione secũda. capi. sciendum. xxij. quæst. vij. capit. quemadmodum. & ita non comprehenditur persona, de qua fit sermo.

m Maculat. j. xv. q. j. ca. mulier. & quæst. ulti. ca. cum multæ. j. xvij. q. iiij. ca. miror. xxxiiij. dist. ca. si cuius. & vj. q. j. dicto. §. uerum, xxiiij. q. j. nõ turbatur. Ioan.

Pla-

CAN. III.

Placuit de infantib., qui ab hæreticis baptizantur, neque suo hòc fecerunt iudicio, cùm ad ecclesiã Dei salubri proposito fuerint reuersi, ne parentum illos error impediat, quominus promoueantur ᵃ ad sacri altaris ministerium.

Item in eodem.

De eodem.

CAN. IIII.

Qui apud Donatistas paruuli ᵇ baptizati sunt, nõdum scire ualentes erroris sui interitum, si postquam ad ætatẽ rationis capacem perueniunt, agnita ueritate falsitatem eorum abhorrẽtes, ab ecclesia ordine ᶜ antiquo per manus impositionem recepti sunt, tales ad suscipiendum munus clericatus non debet impedire nomen erroris.

Item Leo quartus Ebrunio & Adelfrido epis.

Consanguineorum maleficia in nullo clericis obsunt, nisi cõscij fuerint.

CAN. V.

Quia præsulatus nostri (quod bene nostis) magisterium non solùm de sacerdotum, uerùm etiam de secularium utilitatibus debet esse solicitum, propterea fraternitatem uestrã scire uolumus hunc præsentem presbyterum ad sedem apostolicam uenisse, nobisq; uiolentiam & excommunicationem suam per ordinẽ retulisse. quòd etiam sine iusto legis tramite illi sua esset ablata ᵈ ecclesia similiter indicauit: quã alius dato munere sacerdos zelo ductus inuidiæ usurpare præsumpsit. Inde parentes eius magno dolore compulsi presbyterum illum, qui suam tenebat ecclesiam, mox cõprehenderũt, & ei oculos eruerũt: tamen ipse sæpe dictus sacerdos, dicit ꝙ absq; sua uoluntate ᵉ & sine eius consilio, hoc sit peractum. Quod si ita est, ut ipse nobis suo ore testatus est, nobis magnopere prouidendum est, ut si canonicè ipse excõmunicatus non est, canonica ᶠ super eũ fiat remissio. ᵍ

Digestis tit. de pœnis.

CAN. VI.

Crimen, uel pœna paterna nullam maculam filio infligere põt. Nam unusquisque ex suo admisso ʰ sorti subijcitur, nec alieni criminis successor constituit. Idq; etiam diui fratres Hierapolitanis respõderunt. ⁱ

Item ex concilio Toletano quarto.

Perfidia parentum filijs obesse non debet.

CAN. VII.

Iudæi baptizati si postea præuaricantes in Christum qualibet pœna damnati extiterint, à reb. eorum fideles ᵏ filios excludi non oportebit, quia scriptum est: Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij.

Item Augustinus ad Bonifacium.

ᵃ Placuit. Promoueantur. s. ead. q. j. uentum est. contra. j. ea. q. vij. qui in qualibet. contra. Solu. illud ex nimio rigore, hoc ex dispensatione. Vel ibi de ijs qui postmodum in adulta ætate hæresi consentiunt, uel qui adulti ab hæreticis baptizantur, hic de istis, qui non acquiescunt uel qui pueri baptizantur ab hæreticis.

ᵇ Qui apud. Paruuli. i. doli non capaces. de consecra. distin. iiij. paruuli.

ᶜ Ordine. Id est, secundum antiquã regulam ecclesiæ.

Quia præsulatus. Ablata. Et ideo erat ei restituenda, licet hoc expresse nõ dicatur. sufficit enim conqueri de spoliatione, licet expresse nõ petatur restitutio, ut ii. q. j. notũm. extra de causa pos. cum ecclesia. hic tamen non respondet ad hoc: sed respondeo eum innocentem, ergo & restituendum, arg. C. de diuer. rescri. l. j. extra de coniugio. lepro. c. ij.

ᵉ Voluntate. Arg. quod nudam uoluntatem teneatur quis purgare, si suspectus habetur: & alibi nuda uoluntas legit grauiter plectenda, ut j. de pœni. di. j. si quis cum. & cap. si quis pulsatus. xxxij. q. v. qui uiderit. Argu. contra. de pœ. dist. j. cogitationis. Dicas igitur, & pro. i. Vel dic de uoluntate in actũ producta, alias non tenetur purgare eam, argumen. xxiij. quæstio. ultima. cap. ultimo. & est sim. extra de homicid. Petrus. extra de testibus. constitutis.

ᶠ Canonica. Arg. quod si consanguinei alicuius clerici absque eius consensu episcopum suum offenderent, propter hoc episcopus non põt priuare clericũ beneficio, arg. xxiiij. q. iij. c. j. ipse tamẽ episcopus non debet conqueri de cõsanguineis, si credit ꝙ ita acerbe eũ puniant. Sed nunquid tenetur eis remittere actionẽ iniuriæ, cũ sciat, ꝙ si non remiserit, interficient eum fratres sui? Nõ, dum tamen ipse eis nihil dicat: sed rãcorẽ tenet dimittere. xc. di. si quis cõtristatus.

ᵍ Remissio. Nullã enim pœnam patietur iniuste excommunicatus, ut xj. quæs. iij. non debet absit enim ut iniuste, &c. C. de pœn. sancimus.

ʰ Crimen. Ex suo admisso. Non enim debet aliquis alieno odio prægrauari. C. de inoffic. testa. si quis in suo. §. legis. & hoc est uerum in pœnis: secus in usucapionibus, quia uitiũ transit ad hæredem. ff. de acquir. poss. Pomponius. Item quod hic dicitur, regulare est, ut lvj. dist. undecũq;. & c. nasci. & ca. satis. in casu tñ quandoq; aliter inuenit de tẽporali pœna: ut vj. q. j. c. sunt plurimi §. uerum. & c. ex merito. xv. q. ulti. cum multæ. & xiiij. q. j. §. his ita. s. q. j. fertur. viii. q. j. audacter. & dis. xlix. c. ecce. cũ multis alijs ca.

ᵏ Iudæi. Fideles sed nihil speciale constituitur hic circa Iudæos. Idem enim fit in filijs aliorum damnatorũ. C. de ho. dam. authẽ. bona. nisi in dãnatis crimine læsæ maiestatis, ut vj. q. j. §. uerũ. Præterea si conuertantur filij ad ecclesiã, non possunt eos parentes exhæredare. extra de Iudæ. Iudæi. Quid iuris sit de filijs hæreticorum, dixi xxiii. q. vij. in princ. Ioan.

Sub. quibus nõ nocet etiã si à parentibus offerãtur. Ar. de conse. dis. iiii. quis. dum tamẽ suppleat, qđ eis deest. s. e. q. j. ca. spiritus sanct⁹. §. ecce. de cõse. dist. iiii. ab antiqua. Io. de Fant.

Voluntas nuda quãdoque est plectẽda.

Episcop⁹ beneficio priuare nõ põt clericũ, cuius parentes ipsum offenderũt.

ⁱ Rescripserunt.

Ezec. 18. c

Iudæi filios suos ad ecclesiam conuersos exhæredare non possunt.

Non imputantur peccata parentum ijs, qui ab eis personaliter diuisi probantur.

C A N. VIII.

IAm itaq; cum homo in seipso, ab eo, qui genuit eum, [a] alter est effectus, pctõ alterius sine sua cõsensione [b] nõ tenetur obnoxius. Traxit ergo reatũ, [c] quia unus [d] erat, cum illo, & in illo à quo traxit, qñ quod contraxit, admissum [e] est: non autem trahit alter ab altero, quando sua unoquoq; propria uita uiuente iam est, ut uerè dicatur, Anima [f] quæ peccauerit, ipsa morietur. Vt autẽ regenerari posſit per officium uoluntatis alienæ cùm offertur consecrandus, [g] facit hoc unus spiritus ex quo regeneratur oblatus.

Hinc etiam Greg. in li. xxvj. Moralium.

Ei, qui imitatur, impietas alterius nocet.

C A N. IX.

HOmini, [h] qui simi lis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adiuuabit iustitia tua. Humana impietas ei nocet, [i] quem peruertendo coinquinat. & rursus: Eum adiuuat nostra iustitia, quem à prauis actionibus immutat. nocere.n. uel adiuuare nesciunt ea, quæ [k] uel à bono corrũpere, uel à malo permutare non posſunt.

Econtra Dominus ad Moysen: Ego sum Deus zelotes, qui uisito [l] peccata patrũ in filios [m] usque in tertiam & quartã generationẽ: licet nõ inæqualitate iudicij, sed magnitudine clementiæ Augustinus asserit hoc dictũ, ita dicens: In tertia & quarta gñatione peccatũ patrũ se dominus cõminatur in lege filijs redditurũ: [n] nõ inæqualitate [o] iudicij, ut alij peccent, & alij puniantur: sed magnitudine clementiæ, dũ semper expectat ad pœnitentiã, & quod in prima generatiõe delinquitur, nõ prius corripit et emẽdat, nisi & tertia & quarta generatio euenerit. [p]

Cùm ergo [q] de baptizatis ab hæreticis Innocentius scribat: lex est ecclesiæ de ijs, qui ab hæreticis baptizati sũt, per manus impositionem laicam tantùm cõmunionẽ præbere, nec ex his aliquẽ in clericatus honorẽ uel exiguũ subrogare: patet ꝙ infantes, q ab hæreticis baptizati sunt, sola excusat ignorãtia [r] ut iuxta illud Aphricanicõcilij, ad suscipiẽdũ clericat⁹ officiũ nõ eos ĩpediat nomẽ erroris.

Itẽ sicut Augusti. scribit ad Auxilium epm.

[a] Iam Genuit eum. Siue de natiuitate in utero, siue de natiuitate ex utero.

De consec.dis.iiii. quæris. & c. si ad matris. & hic uideas qđ not. extra de tẽpo. ord. quęsitũ. in gl. fin. infra, &c. Arc. In uia & in inuio differunt.

[b] Consensione. Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius, sed suo, scilicet cum consentit ad peccatum alterius s̃. dist. lvj. undecunque infra xv. q. viij. ca. iij. cõtra. ĩ. xxiij. q. iiij. ita. & ca. si quis à catholica.

[c] Reatum. Id est, causam reatus, s. originale peccatũ. Ex hoc cap. colligitur quod aliud est ĩ uia, aliud in inuio. nam nõ potest quis peccare per alium, licet posſit saluari p alium, ut de pœni. distin. j. tres. & de cõsec. dist. iiij. quæris. & bonum simile est in lege. nam dicit lex qđ si quis habet filiũ, & postea creatur decurio, iste non dicetur filius decurionis, sed illi tantũ, qui postea geniti sunt. C. de decur. l. ult. ff. eod. l. ij. §. in filijs.

Ezec. 18. a

Partus est pars uiscerum.

[d] Vnus. Partus enim pars uiscerum est, ut ff. de uentre inspic. l. j. §. j. licet sit argu. contra de consec. distin. iiij. si quicquid.

[e] Admissum. i. receptum.

[f] Anima. Sicut dominus per Ezechielem ait, ut ĩ. xxiiii. q. iii. si habes.

[g] Consecrandus. i. baptizandus. Io.

Iob 35. b

[h] HOmini. Verba Iob sunt usq; ibi, Humana. ibi uerba Greg. uerba Iob exponentis.

[i] Nocet exẽplo.

[k] Ea quæ. Sicut sũt illa ex quibus exẽpla non sumimus, ut uenustas corporis, ægritudo.

Econtra. CASVS. *Hactenus probauit Gratia. peccata parentum filijs non nocere. Nunc probat Grat. econtra authoritate Moysi, quod filius pro peccato patris punitur. Sed statim respondet per August. dicentem hoc non contingere propter inæqualitatem iudicij, sed propter clementiam Dei, qui non punit alium pro alio etiam corporaliter, nisi tertia uel quarta generatio ueniat.*

[l] Visito. i. postea uisitando ad pœnitentiam expecto usq; ad senium, scilicet quousq; uideat tertia & quarta generatio: quod est dicere, usque ad finem uitæ. sic Augu. exponit: unde & sic licet mihi exponere.

Exo. 20. a

[m] In filios. Istud potest intelligi ad literã. & hoc ideo dicit, quia homines non consueuerunt ultra uiuere. Vel potest intelligi mystice. nã prima generatio dicitur primi motus, & isti nõ puniuntur: de quibus dictum est: Beatus qui allidet paruulos suos ad petram. Secunda generatio dicitur cogitatio, quæ non punitur. de pœn. dist. j. cogitationis. Tertia dicitur consensus: & iste punitur. nam facientem & consentientem par pœna constringit. ij. q. j. notum. Quarta est opus: & ista similiter punitur in filios, cum sint imitatores paterni sceleris: alias non. s̃. e. q. j. cito turpem. Aliter numerãtur istæ quatuor generationes. de pœni. dist. j. super tribus.

Delictorũ quadruplex ẽ generatio.

[n] Redditurum. Id est, usq; in tempus filiorum & ultra eos expectaturum ad pœnitentiam de peccatis suis.

[o] Inæqualitate. Vt alij peccent, & alij puniantur, prout sequitur. & est una dictio inæqualitate. & hæc uerba, licet non inæqualitate, sunt uerba Augusti. & authoritas ista facit ad propositum G. expositio uero contra eum.

[p] Euenerit. i. nisi cũ uitam finierit. Ioan.

[q] Cum ergo. Hic ostendit, ꝙ ignorantia excusat infantes ab hæreticis ordinatos, & à simili ur̃ excusandus cui ignoranti pr̃ ecclesiã adeptus est.

[r] Ignorantia. Sed non semper. de pœni. dist. ij. sciendum. &

De eodem.

CAN. X.

NOn imputantur filijs [a] peccata parẽtum, quæ post eorum natiuitatem à parentibus cõmittuntur: nec pro peccatis parẽtum spirituali pœna [b] filij sunt plectendi. Officio autem uel beneficio ecclesiæ priuari, spiritualis pœna est. Non igitũ hanc ex peccato patris ꝓmeretur filius. Item si excusatur, [c] qui ignoranter à simoniaco ordinatũ, ut suprà in capi. Vrbani legitur, & iste excusandus [d] est, qui per ignorantiam simoniacè ordinatur.

[a] Sed obijcitũ illud Gregorij.

De ecclesia, quæ pactione consecratur.

CAN. XI.

ECclesia, quę pactione [e] consecrata fuerit, potius execrata quam cõsecrata dici debet.

Itẽ peccato [f] ciuiũ thesauri Iericho anathematizati leguntũ. Vñ Achor, q̃ regulã aureã, et quædam alia pretiosa furatus est, de anathemate dicitũ tulisse. Itẽ peccato Amalechitarũ animalia eorũ iussa sunt interfici: quib. quia Saul pepercit, audiuit à Samuele, Nescis quia peccatum hariolãdi est repugnare, et quasi scelus idolatriæ nolle acqescere?

Item peccato Aegyptiorũ possessiones eorum grãdini traditæ, iumenta & primogenita eorum morte consumpta sunt.

Item peccato Israelitarũ arca domini Philisteis tradita est. Si ergo quę sẽsu carent, ut ecclesia, altare, arca dñi, lapides Iericho, uel execrantũ, uel peccatoribus traduntur, uel anathematizantũ, uel grãdine deuastãtur: si ea, quę uim intelligẽdi nõ habẽt, ut animalia Aegyptiorũ et Amalechitarũ, peccatis hoĩum perdũtur morte: patet ꝙ nullũ excusat ignorãtia criminis, maximè cùm ex eo utilitas deferatur ignoranti: ueluti si quispiã de latrocinio et rapina filio suo ignorãti diuitias cõgreget, nõ excusaret filiũ ignorãtia, qn post mortẽ patris cogatũ reddere malè cõquisita. [g]

Itẽ ex peccato Achor [h] plebs Israelitica ĩ manib. hostiũ tradita ẽ. Itẽ peccato filiorũ Eli populus in manu [i] Philistinorũ corruit. Peccato quoq; plebis electi eorũ sæpe sunt impediti: et tandem cum eis prophetæ ducti sunt in captiuitatem.

[3] His itaq; respondetũ: insensibilia et irrationabilia peccato hominum uel execrãtur, uel anathematizãtur, uel morte perdũtur, nõ participatiõe peccati, sed cã sacramẽti, [k] uel detestatione peccati, uel flagello [l] delinquẽtiũ cã sacramẽti, ut thesauri Ierichò, [m] et animalia Amalechitarũ. Iericho ẽm luna ĩterp̃tatur, & significat mũdũ istũ. Amalechitæ ĩterp̃tantũ lĩgẽtes sanguinẽ: et significãt cu-

dum. & ĩ. c. turbatũ. §. notandum.

[a] NOn imputãtur filijs. s. ea. quæstio. cap. placuit.

[b] Pœna. Scilicet excõmunicationis. ĩ. xxiij. qõ. iii. ca. si habes. sed alia benè extra de filijs presby. ca. j. & ĩ. eo. q. v. c. j. & ideo sophisticè ꝓcedit de una ad aliam. Arg. contra. lvj. distinct. ca. j.

[c] Item si excusatũ. ut ĩ. ead. q. j. c. si qui à simoniacis.

[d] Excusandus. Excusantur à reatu criminis, sed non quin priuentur beneficio, infra ea. q. v. c. j. & capit. præsentium.

Sed obijcitur. Hęc est secunda pars qõnis, in qua probatũ cõtrarium per tres authoritates. Io. de Fant.

[e] ECclesia. Pactione. ĩ. xviij. q. ij. c. Eleutherius. contra. Solaliud est nõ prius cõsecrare, nisi aliquid ex pacto detũ, uel ꝓmittatũ, quod hic penitus reprobatur. aliud est post dedicationẽ pacisci de annuo reditu ex oblationibus ecclesiæ suggerente episcopo & eius ecclesiæ præsbyteris pro futuro, quod ibi fieri permittitũ. H. contra. vij. q. j. c. ep̃us. s. ea. q. j. c. non nocet. Sed dic ꝙ hic nõ fuit consecrata in forma ecclesiæ, & ideo debet consecrari. de cõsec. dist. j. c. ecclesias. Vel dic in odium cõsecrantis hoc dici. simile xxiiij. q. j. cap. pudenda. & ideo ita interp̃tatũ Grat. ĩ. §. his ita. uersi. in detestatione. quia re uera est consecrata.

Consecratio an possit fieri interueniente promissione.

Iosue 6. c

1. Reg. 15

[f] Item peccato. Hic probat, ꝙ unus punitũ pro alio temporaliter. Primo p̃ historiã de Achor. Secundo per historiam de Amalechitis. Tertio per plagas Aegyptiorum. Quarto p̃ arcæ captionẽ. Quinto per prophetas propter peccata plebis captos.

Punitur temporaliter un⁹ pro alio.

2. Reg. 4. c

[g] Conquisita. Idẽ est in usura, extra de usur. cũ tu. & est ratio, quia in uitiũ succedunt parentũ. ff. de diuer. & tẽp. præscr. l. cũ hæres. nam turpia lucra sunt, ab hæredibus extorquenda. ff. de calum. l. in hæredẽ. Argu. contra C. ne ex delic. defun. l. unica sed de canonica æquitate semper tenetur etiam si nihil ad eũ peruenit ex maleficio, ut dixi xvj. qõ. vj. ca. si episcopum.

[h] Achor. Et nonne iã dixit de peccato Achor? sic, sed non de plebe.

[i] In manu. Ideo repetit, ut addat de populo, de quo nihil dixerat. Iosue 7. d

1. Re. 4. b

His itaq;. Hæc est tertia pars quæst. in qua dicitũ qđ septẽ de causis aliqui puniuntur ꝓpter aliorum peccata. Io. de Fan.

[k] Sacramenti. Id est, figuræ.

[l] Vel flagello. aliter enumerat hic istos modos, & aliter exequitũ in lr̃a.

[m] Iericho. Historia legitur in li. Iosue, quod dñs anathematizauit urbẽ Ierico, & oĩa quæ in ea erant, præter metalla, quæ in primitias operum Dei cõseruabantur. Capta ciuitate Achor filius Charmi furatus est chlamydem coccineam, & centũ siclos argenti, & regulã aureã quinquaginta siclorum. & iratus est dominus contra filios Israel: & cum Iosue mitteret tria milia expugnatorum ad expugnandam ciuitatẽ Hai,

cecid-

ceciderunt ex eis. xxxvj. homines, & cæteri fuerunt in fugam conuersi. Relatumq; est Iosue prostrato in terram, quod populus aliquid tulerat de anathemate: & ideo illud acciderat populo. surrexit itaque ex præcepto domini, & conuocato populo misit sortes per tribus, & cecidit sors super tribum Iuda. Secundo per familias, & cecidit sors super familiā Zaræ. Tertio super domos, & cecidit sors super domum Charmi. Quarto super capita, & cecidit sors super Achor. & dixit ei Iosue: Fili, da gloriam Deo, ei confitendo, quid feceris. cumque confiteretur, iussit eum lapidari à populo: & familiam eius, quam habebat, comburi.

a Amalechitarum. Historia legitur in j. libro Regum, quod cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret cōtra Amalechitas, præcepit ei, ut homines & animalia interficeret. percussit ergo Saul Amalechitas, & omne uulgus interfecit: & apprehendit Agag regē pinguissimū: & pepercit ei & omnibus gregibus ouiū & armentorum, & uniuersis, quæ pulchra erāt uisu: nec uoluit disperdere ea. quicquid fuit inutile & reprobum, hoc destruxit & demolitus est. Dixitque dominus ad Samuelem, Pœnitet me fecisse Saulem regē. uenitque Samuel ad Saulem, & dixit: Quænam uox est gregum & armentorum, quæ resonat in auribus meis? Et ait Saul: Tulit populus oues & boues pingues ad sacrificandum. dixitque Samuel, peccasti: quia melior est obediētia, quàm uictima. & ait Saul, Peccaui, sed hac uice supporta peccatum meum. Rediit ergo Samuel cum Saule, & iussit Agag adduci regem pinguissimū, & interfecit eum, & in frustra concidit.

b Ad examinandam. Id est, ut examinentur cupidi à non cupidis. Alia litera est ad exterminandam.

pidos auaros et dæmones. Israelitæ interpretantur uiri uidētes Deū: et significāt multitudinē sanctorū. Lapides ergo et thesauri Iericho anathematizantur: animalia Amalechitarū [a] īterfici iubent ad examinādā [b] cupiditatē Israeliticæ plebis: et ut significaret, quod muri uitiorū, et huius mūdi thesauri, qui per lapides et thesauros Ierico designant, irrōnabiles quoq; uitiorū motus, qui per aīalia Amalechitarū ītelligūtur, nō debēt trāsire in sortē sanctorū. Animalia [c] uerò Aegyptiorū [d] et possessiōes eorū [e] et primogenita grādine & morte cōsumpta sunt, ut in illis punirētur, quorū felicitate lætabantur: et ut daretur ītelligi quod mūdus peribit, et cōcupiscētia eius. Sed et terra Israelitarū in salsuginem uersa ē, et segetib. eorū ībres aduersi sunt. aīalia eorū sterilitate et morbo cōfecta sunt: ut authorē suum, quē per bñficia cognoscere noluerūt saltē īter supplicia sentirēt. In detestationē [f] uerò peccati, pecunia Simonis dānata est: cui dictū est: Pecunia tua tecū sit ī perditionē, quia existimasti donū Dei pecunia possideri. Act. 8. d *In detestatione quoq; eiusdē criminis altare et ecclesia, [g] quæ per simoniā cōsecrātur, non tā consecrari, quàm execrari dicūtur: quia qui interuētu pecuniæ oleum cōsecrationis fundit, nō cōsecrare, sed execrare credēdus est. Hinc est quod beatus Greg. ecclesias ab Arrianis cōsecratas, iterum cōsecrari præcepit: quia sanctificationē [h] cōsecrationis, quæ nō nisi in fide trinitatis perficitur, præstare nō poterāt, qui fide carebāt. [i] Arca uerò et prophetæ peccato suorum ciuium hostib. traditi sunt. Electi quoq; qui murmure eorū impediti sunt nō in pœnā criminis, sed ī experimentum et exemplum patientiæ hæc passi sunt. Item populus, [k] qui peccato Achor & filiorum Eli in manibus hostium traditus est, significat subditos corporaliter flagellari, ut inter ipsa flagella peccata prælatorum feriantur: sicut Achor sorte deprehensus, lapidibus obrutus est. Sic & nauicula Ionæ [l] periclitatur, ut fugitiuus sorte deprehensus, fluctibus immergeretur. Aliquando pro meritis [m] prælatorum deprauā*

c Animalia. Hic de flagello delinquentium. simile xvj. q. j. c. reuertimini.

d Aegyptiorum. Historia legitur in Exodo, quod cum Pharao nollet dimittere populum Israelē exire de Aegypto, percussit dominus Aegyptum x. plagis quæ in Exodo exponuntur.

e Eorum. Si. xvj. quæstio. j. ca. reuertimini.

f In detestationē. Hæc est detestatio criminis.

g Ecclesia. De consecratio. distinct. j. cap. Arrianorum. & capit. ecclesias. Ista duo cap. male inducit Grat. quia Arrianorum ecclesiæ non consecrantur à catholicis in detestationem criminis, sed quia non fuerunt consecratæ in forma ecclesiæ: ergo melius potuisset inducere s. eadem q. ca. ecclesia quæ pactione.

h Sanctificationem. Supra eadem, quæstione prima, capitulo, qui studet.

i Carebant. Id est, extra formā ecclesiæ consecrabant: alias falsum esset.

k Item populus. Hic addit quartā.

l Ionæ. Historia legitur in Iona, quod cū uellet dominus Ionam mittere in Niniuen, ut prædicaret, surrexit Ionas, ut fugeret à facie domini in Tharsios, & descendit in Ioppen, & intrauit nauem euntē in Tharsios, & descendit ad inferiora, & dormiuit sopore graui. Ionæ 1. a Cum autem tempestas immineret, miserunt sortes, ut scirent cur hoc accideret: & cecidit sors super Ionam. At ille dixit ad eos, Mittite me in mare, quia propter me hoc accidit uobis. & miserunt. & statim cessauit tempestas.

m Pro meritis. Infra sexta, quæstione prima. capitulo, ex merito. infra secunda, quæstione septima. capitulo primo.

Portan-

tur et dānatur uita ſubditorū,ut p̄latis ſuis ſubditi fauētes ad malū,cū eis ſimul coruāt:ſicut filij Iſrael diu portātes peccata ſacerdotū, tandem cū eis ceciderūt in manib.hoſtiū, Itē Dauid populū numerauit : quo peccato gladius dn̄i deſęuit in populū.Sed ĩlata gēte gloria regis eſt,in diminutione plebis cōtritio principis. Qui ergo de numeroſitate ſuæ gētis ſuperbiuit, iure ĩ eius diminutione punitus eſt.Itē paruulos Sodomitarū non excuſauit ignorātia, quĩ ꝓ paterno ſcelere cæleſti igne cōſumerent:ſed igne hoc pęna illis diminuta ē q̄bus ſucceſsio paterni ſceleris eſt adēpta. Pariter ēt demōſtratū eſt peccatis parentū paruulos aliqn̄ corporaliter flagellari. Illud idē ēt intelligēdū eſt de paruulis, qui peccato Dathan & Abyrō uiui deſcenderūt ad inferos.Itē Cham peccāte, Chanaan filius eius maledicĩt,Giezi delinquēte, lepra tranſmittĩt ad poſteros.Iudęis clamātibus Sanguis eius ſuper nos,et ſuper filios noſtros:ēt reliquiæ eorū pœnæ mortis Chriſti addictę ſunt, Achab quoq; peccante poſteri eius regni ſoliū amiſerūt:et qui de eius ſemine in regno Iudæ nati ſunt,uſq; ad purgatā labē idololatriæ,illius familiæ à genealogia domini ſunt excluſi.Odium quoq; Eſau (ut Malachias teſtat̃) tranſiuit ad Idumæos. Ex quibus oĩbus colligitur, ꝙ ignorantia peccati nō excuſat aliquē.Sed his exēplis nō probātur teneri peccato aliorū,niſi imitatores nequitiæ eorū.Quicunq;.n. de ſemine Eſau et cæterorū ad Deū cōuerſi paternam malitiam deteſtati ſunt, non odium, ſed Dei clemētiam experti ſunt.

Item Ambroſius ait:

CAN. XII.

Turbatur nauicula petri, in qua erat Iudas: quia qui ſuis meritis erat firmus,turbatus eſt alienis. Ignorabat autem Petrus peccatum Iudæ.Non ergo ignorantia excuſauit illum. Sed turbatio hæc non eſt peccati coinquinatio ſed corporalis perſecutio intelligitur, quia meritis malorum nonnunquā adeo præmuntur boni, ut eorum turbetur firmitas.

Nō itaq; his authoritatibus ſimoniaci probant̃,ꝓ quibus ignorātibus pecunia data eſt.Nō ergo pōt ꝓbari iſte reus criminis, cuius non habuit conſcientiam.

Notandū quoque eſt, ꝙ non omnis ignorantia aliquē excuſat. Eſt.n. ignorātia alia facti, alia iuris. Facti alia eſt eius facti, q̄d oportuit eū ſcire,alia q̄d nō oportuit eū ſcire,ſicut Apoſtolus ait: ſi q̄s infideliū uocauerit. 1. Cor. x. f

a Portantes.Id eſt, tolerantes.

b Dauid. Hiſtoria legitur in ſecundo libro regum, quod Dauid præcepit Ioab principi militiæ, ut populū numeraret. Numerauit ergo, & dedit numerum regi : & factus eſt ſermo Domini ad Gad prophetam dicens:Vade, & loquere ad Dauid,hæc dicit dominus:Elige unum de tribus, quod uolueris : aut ſeptem annis ueniet tibi fames in terra tua, aut tribus menſibus fugies inimicos tuos, aut tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Cùm autem Dauid ultimū elegiſſet, miſit dominus peſtilentiam in Iſrael à mane, uſq;ad tempus cōſtitutum.& mortui ſunt de populo extra Ieruſalem lxx. millia hominum. cumq; extendiſſet Angelus manum ſuam ſuper Ieruſalem , ut percuteret eā,aperti ſunt oculi Dauid : & uidens Angelum exclamauit dicens : Ego ſum, qui peccaui : conuertatur obſecro manus tua ſuper me, & contra domum patris mei. Tunc autem pepercit ei dn̄s, & iuſsit Angelo,ut manum ſuam contineret.

2. Regum ult. a

Gen. 19. a

Nu. 16 e

c In lata. hoc ſoluit ſtatim.

d In eius diminutione.Arg. quod in eo punitur quis in quo deliquit. j̄.xvij q.iiij.c.frater. j̄.xvj quæſt. j.ca.reuertimini. j̄. vij. qō.ij.c. de uiro. & cap. qui & humanis. ſupra diſtinct.lxxxj. capi. ualet.

e Paruulos. Hiſtoriam habes xlij. diſt.cap.j.

f Pariter. hic habet̃ alia reſponſio.

g Flagellari. Licet etiam in eis crimen paternum non timeretur.

h Chanaan filius. Et ideo maledixit Chanaan, & non Cham : quia dominus benedixit ei & ideo non fuit auſus ei maledicere. uel ratio in lege eſt, ut ff. quod metus cau. iſti quidem.

i Etiam reliquiæ eorum.i.iſti addicti ſunt pœnæ propter mortem Chriſti.

k Additæ j̄. de pęnit.diſtinctio.iij. capit. illud uero.§. ecce.

l Poſteri eius. Euangeliſta. n. tranſitum facit à Ioram uſq; ad Oziam, qui fuit quartus poſt eum: quia dictum erat per Eliam prophetam in throno regni quenq̄ non eſſe ſeſſurum de domo Achab, niſi in quarta generatione tamen illi tres, qui omiſsi fuerūt, bene ſederūt in throno : ſed dicuntur non ſediſſe ex merito uitæ.

Rex Iſrael maritus Iezabel cuius filiam duxit vxorē. Iorā rex Iuda, filius Ioſaphat, cui⁹ filius nepos & pronepos,ſcilicet Ochozias, Ioas & Amazias, q̄ ſucceſsiue reges Iuda fuerūt à Matthæo prætermittūtur.

Vnde dic quod excluſi .i. pretermiſſi à Matthæo in euangelio, ubi iſti inter alios non connumerantur. Arch. Matt. 8. c

m Eſau. Hiſtoria legit̃ in Geneſi, q̄d dominus Iacob dilexit, Eſau autem odio habuit. Eſau autem dictus eſt Edom : unde & Idumæi, qui ab ipſo nati ſunt, ad quos teſtāte propheta Malachia tranſiuit odium domini.

Eſau. Qui alio nomine dicitur Edom.Inde dicuntur Idumæi,quaſi Edomæi.

n Exemplis. ſcilicet poſtremis de Cham. Giezi, Achab, Eſau. Ioan. de Fantu.

o Turbatur. j̄. xxiiij.qō j. ca.non turbatur. j̄. vij.qō.j.ca.aduerſitas. j̄.de conſe.diſt. j.c.in ſancta.

Notandum. Hæc eſt quarta pars quęſtio. in qua diſtinguit inter ignorantiam iuris & facti. Ioan.de Fant..

p Omnis ignorantia. Eſt ignorantia

uos ad cœnā, quicquid uobis oppositū fuerit comedite, nihil interrogātes. Si qs uobis dixerit, a hoc idolis immolatū est: nolite comedere. b Ecce, ꝙ uocatū ad cœnā non oportuit c scire carnes sibi appositas idolis fuisse immolatas, Q̄đ opportuit eum scire, sicut ignorātia Iudeorū d & reliquorū īfideliū: q ea, quæ à ꝓphetis de Christo fuerāt prenuntiata, adhuc ignorāt esse cōpleta (Vnde à Iudæis adhuc expectatur uenturus) hec neminē excusat.

Itē ignorātia iuris alia naturalis, alia ciuilis. Naturalis oībus adultis dānabilis e est. Ius uerò ciuile alijs f ꝑmittit ignorare alijs nō. Iuris ciuilis ignorātia nemini obest in dāno uitādo si negotiū g inde cōtigerit: ut si minor pecuniā dederit filiofamilias h repetit: in maiore uerò quasi delictū est. i Itē si successionē etiā tibi maiori delatā cū alio sine iudice k diuidas, putās testamentū iure subnixum, cùm nō esset, solidā successionē obtinebis: uel si id qđ nullo iure debuisti, aut iure naturali l nō đbuisti, sed ciuili, tāquā ex chirographo soluas aut ꝑmit-

Ignorantia est duplex, scilicet facti & iuris.

rantia facti, & ignorantia iuris. Ignorantia facti semper excusat, siue ignoret de alieno facto, siue de proprijs, dum tamen probabilis sit. Ignorantia proprij facti excusat: ut xxxiiij. quæstio.ij. in lectum. & j.q.j. ca. si qui à simoniacis. magis tamen excusat error in alieno facto, quam in proprio: quia ꝓbabilis est ignorantia in alieno facto: ut ff. pro suo. l. ulti. sed non est uerisimile, quod quis dubitet siue erret de proprio facto, uel de propria re: ut. C. de rescinden. uendi. l. quisquis. Licet autē sit ignorantia de alieno facto, dum tamen nō sit probabilis, non excusat: ut xij. qō. ij. cap. qui & humanis. xvj. dist. c. quod dicitis. Ad hoc autem, ut quis probabiliter dicatur errare, non requiritur quod sit nimis scrupulosus, & diligēs & curiosus in inquirendo, nec quod sit nimis negligens & dissolutus nō inquirendo: ut ff. de iur. & fac. igno. l. nec supina. Ignorantia iuris alia est iuris naturalis, alia iuris canonici, siue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excusat: quia ibi nihil interest in uitio decipere, uel decipi: ut xvj. qō. j. ca. si cupis. & C. de in ius uoc. l. ij. & de hac ignorantia dicitur, Ignorans ignorabitur. xxxvij. distin. cap. ulti. xxxviij. dist. ca. qui ea. 1 Ignorantia iuris canonici siue ciuilis neminem excusat: ut xxxviij. distin. c. si in laicis. & capit. quæ ipsis. & hoc intellige, cum ius tale est, quod aliquis de facili per se ipsum scire potuit, uel etiam per alios, dum tamen habuerit copiam iurisperitorum, ut ff. de iur. & fa. igno. l. regula. & ff. de bono. poss. l. in bonorum. Vbi enim de bona fide agitur, non est de iuris apicibus disputandum: ut ff. mand. l. si fideiussor. §. quædam. & hæc uera sunt, nisi sint milites, 2 rustici, minores, & mulieres. istos .n. excusat iuris ignorantia. Item iuris ignorantia si est de damno uitando, excusat: si est de lucro captando, non: ut ff. eo. l. iuris. Si quæras ergo, quæ sit differentia inter has quatuor personas, & inter alias quantum ad ignorantiam iuris, cum nulli noceat in damno uitando: ut dicta l. iuris. dic quod licet omnibus alijs noceat in lucro, non tamen istis: aliter non esset aliquod speciale in istis. Sed tamē not. differentiam inter istas quatuor: quia non concedo quod mulieribus & rusticis noceat in lucro, nisi ubi expresse inuenitur. quod no. 3 nam nocet quandoque ut C. eo. l. si emancipata. alias ubi expresse inuenitur: sed ubi non inuenitur expressum, non subuenitur eis. Subuenitur enim eis in Velleiano & in alijs casibus notatis. C. eod. l. ulti. sed militibus & minoribus ubique subuenitur, nisi ubi expressum inuenitur, quod non sit subueniendum. Item ignorantia iuris ciuilis, siue canonici nocet omnibus in damno uitando, ut in temporalibus præscriptionibus. quia præscriptio introducta est ad rigorem iuris conseruandum. Idem est in constitutione, si quis in tantam. C. unde ui. H.

a Dixerit. Argu. quod ad dictum unius statim aliquis teneatur & possit credere: ut xxij. q. iiij. cap. innocens. De hoc nota xxiij. q. iiij. c. quam magnum. & xj. q. iij. c. non solum in princ.

b Nolite comedere. Expressa ergo nocent. non tacita. arg. ff. de condi. & demonstra. l. nonnunquam. & ff. de euic. l. serui uenditor. Diuersa est enim causa uoluntatis expressæ, & eius quæ inest. ff. de uerbo. oblig. l. eum qui certarum.

c Oportuit. Hæc non excusat, cùm sit iuris naturalis. xxxviij. distinct. ca. quamuis.

d Iudæorum. Hæc ignorātia iuris etiā dici pōt, eo quod ignorabant prophetas: quia si eos intelligerent, non ignorarent facta eorum, i. Christum natum.

e Damnabilis. Velut de patronis absq; uenia impetrata in ius non uocandis ab eorum libertis. nec enim in ea re parcendum est rusticitati, cum naturali ratione huiusmodi personis honor debeatur: ut C. de in ius uocan. l. secunda.

f Alijs. Non in lucro captando quia in damno uitando oībus. ff. de iur. & fa. igno. l. iuris ignorantia.

g Negotium. id est, si errat in contractu. nam aliter est in maleficio, in quo nec etiam minor excusatur. 4 C. si aduer. delic. l. j. & ij.

h Filiofamilias. maiori. nam tunc potest repetere. ff. de mino. l. uerum. in fi. Si autem filiusfamilias minor esset, non repeteret si consumpta esset, uel deperdita. ff. eod. tit. l. si minor.

i Quasi delictum est. ff. ad Maced. l. ij. & bene dicit quasi delictum: nam si uere esset delictum, nec minori subueniretur.

k Sine iudice. Secus si per iudicem. ff. famil. ercisc. l. cum putarem. & hoc cum fidem & confessionē eius iudex secutus est. nam alias repetere posset. C. de iur. & fac. igno. l. si post.

l Iure naturali. Cùm quis soluit indebitum, aut indebitum est iure ciuili tantum, quale est illud, quod potest per Falcidiam retineri. C. ad legem Falci. l. error. hic si per ignorantiam facti soluit, repetit. C. de iur. & fa. igno. l. cum quis. C. ad leg. Falci. l. error. Si per ignorantiam iuris soluit, non repetit, ut in legibus ꝑdictis, nisi à minore, uel muliere, uel alia ꝑsona priuilegiata soluat. ff. de ꝓb. l. cū de indebito. §. si autē. & ff. de cōdi. inde. l. interdū. Alias indebitū aut est de iure naturali tantū, quale est illud, ad qđ ꝑ chirographū obligamur, ut spe futuræ numerationis: aut indebitū utroq; iure. In his duobus casibus quacunq; ignorātia soluat, repetit. ff. de condi. indeb. l. indebitā. & ff. de proba. l. cū de indebito. Aut per 5 exceptionem tantum: & tunc si temporalis est exceptio, dum tamē sit certū debitū, non repetit. 6 ff. de cōd. ind. l. sub conditione. l. nam & maritus. Si autē est perpetua & fauo-

a. Cor. x. f

Ignorātia iuris est duplex.

Ignorātia iuris quatuor genera personarum excusat.

De hac materia no. xxvij. distinc. in summa.

1 Sub. qui ꝓpter rē publi. occupantur in castris, quos magis arma uult scire Iperator, quam leges. Arch.

2 Cū ista gl. cōcor. l. fi. & ibi Bart. C. de iur. & facti. ign. & Fulg. in l. iuris. C. q. admit. & est de mēte Bart. in l. j. in uer. quærit. gl.

3 C. de iur. & fa. igno. & plene doct. modernos in l. j. §. nuntiatio. ff. de ope. noui. nū. post Bar. ibi in ult. col.

Liberti patronū in ius sine uenia uocantis rusticitati parcendum non est.

4 Sub. nisi quatenus miseratio ætatis, &c. ff. de min. auxilium. Archidia.

Indebitū per errorē solutū an possit repeti.

5 Sub. de bitū utroque iure: sed indebitum per, &c.

6 Subau. nisi solutū per errorē facti nō iuris. ff. de cōd. inde. in diē. ff. manda. fideiussor. §. nō male secūdum Ioann. de Fantu.

& fauorabilis, hic quacunq; occasione soluit, repetit. C. ad Velleia. l. quamuis. ff. de condic. indeb. l. qui exceptionem. Si est odiosa, uel sciens soluit, uel ignorans. si ignorans, aut ius, aut factum. His duobus casibus non repetit. ff. de condic. indeb. l. qui exceptionem. Alias si rigore iuris conseruandi gratia est exceptio introducta: hic sciẽs si soluit, nõ repetit. ff. de condic. indeb. l. Iulianus. si ignorans, repetit secundum Pileum, cũ illa exceptio sit perpetua, & non odiosa. Alij uero cõtra, nã & post sentẽtiam remanet debitum naturale: quia sententia de iure ciuili est: & ideo ea quæ iuris naturalis sunt, tollere non pôt. quare si soluat, non repetit, argu. ff. de condic. indebi. l. Iulianus. Si autem dubitat, an temporalis an ꝑpetua: hic repetit. ff. de condic. inde. l. sufficit.

Instit. de iure naturali. §. ul.

a Repetis. hoc tamen intra bienniũ, & hoc cum promittit spe futuræ numerationis.

b Si quis. Poterat. & ita dupliciter eum excusat.

Quod uero. Hæc quæst. diuiditur in tres partes. In prima parte probat, quod filij non possunt tenere beneficium emptum à patre, cum erat puer, Secunda ibi, Hoc autem. Tertia ibi, Ex hac. Io. de Fan.

c Quod uero. Huius quæstionis duo sunt articuli. Primus, an liceat isti esse in ecclesia, quã paterna pecunia eo ignorante est assecutus. Secundus est, si pater ei non emit ecclesiam, sed ordinem, an liceat ei illo ordine fungi. De prima quæstione dicas, quod postquam ecclesiam dimisit ex gratia potest ibidem manere, ut infra capitulo primo. & extra de simo. cap. de regularibus. In secunda dico, quod si per patris pecuniam adeptus est ordinem, ita tamen quod simonia nõ fuit in ordinante, postquam ordini renuntiat, potest eodem ordine ex misericordia fungi, ut ĩ. eadem, cap. ultimo. Si autem ipse dedit, uel simoniæ conscius fuerit, tunc distinguitur, aut accepit ordinem, uel dignitatem aliquam, uel aliquod beneficium ecclesiasticum. Si ordinem, uel prælationem, deponitur, nec debet secum dispensari, ut supra eadem, quæstione prima. cap. erga. & cap. si quis neq;. & ĩ. quæstio. vij. ca. si quis omnem. & c. requiritis. Si uero ecclesiam, uel præbendam, uel simile beneficium, de iure deponit, ut s. eadem, quæstio. j. ca. presbyter. sed ex dispensatione post renuntiationem põt in eodem beneficio manere, ut ĩ. c. proxi. Ioan.

Ecclesiã à pr̃e emptam, utrũ quis possit retinere.

Ordine, quẽ pater emit, an quis possit fungi.

tas, repetis, [a] *nõ ita si ẽli ẽtũ nã si putat rẽ suã sibi ꝑ legẽ licere rapere, incidit in cõstitutionẽ illã Codic. li. viij. titulo, unde ui. Imperator Val. Augu.*

PALEA.

Si quis in tantã furoris audaciã peruenerit, ut possessionem rerũ apud fiscũ, uel apud quoslibet homines constitutarũ ante euentũ iudicialis arbitrij uiolenter inuaserit, dñs quidẽ cõstitutus possessionẽ, quã abstulit, restituat possessori, & dñium eius rei amittat. Si uerò alienarũ rerũ possessionẽ ĩuasit, non solũ eã possidentib. reddat, uerũ etiã æstimationẽ earundẽ rerum restituere cõpellatur. In hoc aũt nõ fuit ignorãtia iuris, sed facti: et illius qđ nõ oportuit eum scire. A reatu ergo criminis simoniæ eũ ignorãtia excusat paterni delicti: quod etsi oportuisset eũ scire, infirmitate tamẽ ætatis deprehendere non poterat. [b]

QVAEST. V.

Quod uerò [c] *quito loco q̃rit, an liceat ei esse ĩ ecclesia, uel fungi ea ordinatiõe, quã paterna pecunia est assecutus, authoritate Vrbani diffinitur, qui scribẽs de simoniacis ait inter cætera.*

De paruulis, qui cupiditate parentum ecclesias emunt.

CAN. I.

Qvicunque sanè cupiditate parentum cùm adhuc paruuli [d] essent, ecclesias uel ecclesiarum partes [e] per pecuniã adepti sunt, postquam eas oĩno dimiserit, si canonicè in eis uiuere uoluerint, pro magna [f] misericordia ibidẽ eos esse cõcedimus: [g] neque pro hoc facto à sacris ordinib. illos remouemus, si aliàs digni inueniantur. Illi uerò, qui per seipsos, cùm maioris ætatis essẽt: nefanda cupiditate ducti eas emerunt: si in alijs [h] ecclesijs canonicè uoluerint uiuere, seruatis proprijs ordinibus pro magna misericordia [i] ibi eos ministrare permittimus. Quòd si ad alias fortassis transferri non poterunt, & in eis canonicè uiuere promiserint, minoribus ordinibus cõtenti ad sacros ordines [k] non ascendant: salua [l] tamẽ in omnibus apostolicæ sedis authoritate.

d Qvicunque. Paruuli. hic præsumitur pro ætate. s. ea. q. iij. c. placuit.

e Partes. i. præbẽdas. & sic non est contra. xxj. qõ. ij. c. sicut. extra de præbend. capit. maioribus.

f Pro magna. Et de iure. cum. n. non peccauerint isti, nõ sunt priuandi ordinibus suis, arg. ĩ. c. proxi. §. ex hac.

g Concedimus. Vt & primũ locum ibi obtinere possint, & illud ibidẽ, non respicit nisi qđ sequitur in fine ca. secundum unũ intellectum.

h Si in alijs. Hic præsumitur cõtra ętatem, ut ĩ. ea. quæ. vij. ca. qui in qualibet s. distinc. lxxxj. c. ualet. cõtra s. eadem. q. j. ca. si qui à pseudo episcopis. sed ibi illam ecclesiam licite fuerat adeptus.

i Magna misericordia. Nam ex rigore iuris omnino deponi deberent, ut s. ea q. j. c. ꝑsbyter. & vij. q. j. præsentiam. & c. sancitum est. & uere de misericordia: nam de iure non potest, & ideo hac misericordia digni sunt, quia alieno laborant uitio. C. de natu. lib. l. legem.

k Ordines. i. ad ministeriũ sacrorum ordinum, quos tamen post emptionem ecclesiæ receperãt, & ita grauatur eorum pœna in ecclesiarum emptione.

l Salua. Vt scilicet Papa possit dispensare, si uelit, uel hanc reuocet, si iterum ei uidebitur expedire.

Ante

Delictum superueniens nō uitiat legitime factū.

a Ante emptionem. Argum. super ueniens delictum, uel nouam causam non uitiare legitime factum. xxx. q. j. c. nosse. & c. dictum. & ꝟ. distin. lv. c. præcepta. xxxij. q. vij. c. ij. qui. ꝟ. e. q. vij. c. si quis omnem. contra.

b Permittantur. in eadem ecclesia. hæc est differentia inter istum casum & secundum.

ADDITIO.

Ad hoc ff. de uerb. oblig. l. pluribus. §. ultimo.

c Nisi. Istud nisi, respicit duos articulos. Nam in primo casu bene potest ex dispensatione singularem locū obtinere, sed male dicit qui hoc dicit. Nā cum ultimo magis dispēsatur quo ad executionem ordinis, quā cum medio. unde istud nisi, refertur ad primum membrū cap. Ego cum Hug. dico ꝙ istud nisi, respicit omnes tres casus prædictos. nam in nullo ipsorū primum, uel singularē locum in empta ecclesia poterit obtinere, ut in fine ca. dicitur manifeste. Phi. additio est.

d Primum. Arg. extra de simon. ex insinuatione. & intelligunt quidam hoc tantum de prælatione. H. intelligit de qualibet dignitate, quia nec archipresbyter nec decanus.

e In emptis. Simile xii. dist. c. nos consuetudinem.

Hoc autē. Hæc est secūda pars qōnis, in qua dicitur ꝙ de rigore debent deponi simoniaci quocū que modo. Ioānes. de Fant.

f Os qui. Absque tamen. ꝟ. distin. lv. c. priscis. quasi non de iure cōi, sed ex dispensatione.

Si qui tamen ante emptionem a catholicè ordinati sunt: cùm ea quæ emerunt, dimiserint, & uitam canonicam egerint, in suis gradibus permittantē: b nisi c fortè huiusmodi ecclesia sit, ubi primum locum debeant obtinere. Primū d enim uel singularem, uel prępositurę locum in emptis e ecclesijs eos habere non patimur.

2 *Hoc autem eum nō in præiudicium canonū, sed ex misericordiæ dispensatione dixisse, ex epistola eiusdem colligitur missa Vitali presbytero in hæc uerba:*

In dignitate seruanda simoniacis misericordia pōt impendi, si eos uita commendat.

CAN. II.

Eos, qui ecclesiā emerunt si persona talis fuerit, quam uita commēdet, uidelicet ut in canonijs, uel monasterijs regulariter uiuat, in sui honoris officio misericorditer condescendēdo ministrare concedimus, absq; tamen f sanctorum canonum præiudicio.

3 *Ex hac itaq; authoritate colligitur, ꝙ ignorantia tales excusat à reatu criminis, ut suprà dictum est: non à fructu emptionis, cùm in ecclesijs, quas parentum pecunia adepti sunt, non nisi postquā eas omnino dimiserint, g et ex misericordia ibidē eis esse conceditur. In quo patet, quòd etsi illis ignorantibus simoniæ peccatum esset admissum, fructū tamē paternæ emptionis reportare h non possunt. Quòd uerò à crimine excusentur: hinc patet: quia pro hoc facto à sacris ordinib. non remouētur. Si enim illius criminis participes essent, ad sacros ordines cōscendere non possent. Illud. n. intelligendū est de eo, qui per pecuniā est adeptus sacerdotij dignitatem, non epō sed cuidam ex principibus eius datam, utroq; tamen ordinatore uidelicet & ordinato, hoc ignorante.*

Vnde Vrbanus secundus scribit Alberto Metensi episcopo.

De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non episcopo, sed uni principum.

CAN. III.

Præsentium i portitorem, quem parentum incuria k per pecuniam non episcopo, sed cuidam l principū eius datam, & inuitum m sacerdotij dignitatem obtinuisse significasti: licet sancti canones deponendum esse testentur: tamen quia culpam n istam o nesciens & coactus commisit: & quia ab eodem ordine, ut deponeretur, supplicauit p ultroneus, ex consideratione discretionis (quæ mater est omnium uirtutū) magis quā ex rigore canonum misericordiæ uiscera adhibendo, ipsum in eodem ordine esse fraternitati tuæ consulimus: ita tamen, ut si ecclesia illa, cui deseruit, sacerdotū penuriā nō patitur, suspensus à sacerdotali officio ꝑmaneat. Quòd si fortasse ecclesiæ

Ex hac. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua dicitur ꝙ si ordinatus fuerit inuitus simonia ce eo ignorante, cū eo dispensatur. Io. de Fan.

g Dimiserint. hoc idem habes extra de simo. cap. de regularibus.

h Reportare. Nā ex alieno dolo alius lucrū reportare non debet. ff. de eo per quē fac erit. l. ultima. primo respon. & hoc uerum est, nisi in casu extra de simo. cap. nobis. f. per fraudem alterius.

i Præsentium. Tria pro isto faciunt, coactio accipiendi illum ordinem, scilicet sacrū, spōtanea cōfessio, renuntiatio. Duo faciunt contra, detestatio criminis, & disciplina ecclesiastica.

k Incuria. Id est, negligētia, uel stultitia, uel ignorātia iuris.

l Cuidam. Idem si episcopo. ꝟ. ea. q. j. c. statuimus.

m Et inuitum. i. coactum à parentibus, uel inuitū post quam sciuit.

n Culpam. Nota sermonis improprietatem. nam ex ponitur culpam, id est, defectum. ꝟ. distinctione lvj. ca. ultimo.

o Istam. Hic collige rationem cum quis obijcit aliquid esse culpā, non qđ culpa sit, sed solet esse. sic xv. q. j. cap. mulier.

p Supplicauit. Vnde mitius. cum eo agēdum fuit. ꝟ. xij. quæst. j. cap. non dicatis. ꝟ. distin. 50. quia te. C. ne tutores uel curatores uectiga. conducāt. l. una. Sed nonne male rogabat cum depositum sequatur infamia. ff. de ijs qui notan. infa. l. ij. §. ignominiæ. nec

Infamia sequitur depositū.

utilitas exegerit, ut curã regiminis assumat, liceat ei ex concessione sui epi fratrumq; a obedientia sacerdotali officio fungi.

QVAESTIO VI.

Vid uero b q̃ his fieri debeat, q igno rãter à simoniacis ordinati sunt (q̃ sexto loco quæsitum est) supra primo cap. uidelicet Vrbani, quod sic incipit: Si qui à simoniacis non simoniace ordinati sunt: requiratur. Nũc autẽ c de illis quæritur, qui non ꝑ ordinatione pecunias offerunt, sed pro electione, uel ut decretũ electionis fiat, uel ut subscriptione firmet̃: uel ut electioni non resistatur, aliquibus præmia largiuntur, an eorum electio uitiosa sit iudicanda? Non enim uident̃ Spiritus sancti donũ emere, qui non pro consecratione, sed ꝑ electione munera largiũtur: cũ nullius spiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed sicut ecclesiasticarum rerũ d emptores simoniaci iudicãtur: quia ecclesiasticis officijs ita adiunctæ sunt ut alterũ sine altero alicui non ꝑueniat: ita quia per electionẽ e peruenitur ad consecrationẽ, perinde simoniacus habetur qui ꝑ electione f pręmia largitur: ac si pro consecratiõe munera dedisset.

Vnde Symmacus scribit Cæsario episcopo.

De ijs, qui pro muneribus ordinationem faciunt.

CAN. I.

SI quis aũt epatum desiderat data pecunia, g potẽtes ꝑsonas minimè suffragatrices h sibi adhibeat, nec ad decretũ sibi faciendũ clericos, uel ciues ad scribẽdũ i adhibito cuiuslibet generis timore k cõpellat, uel præmijs q̃buslibet exhortet̃.

Item Gregorius Salonis consistentibus.

Simoniacus est, qui ut eligatur, præmia largitur.

CAN. II.

EGo autẽ uestræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotentis Dei iudicium pertimescens, eiusdem Maximi l causas subtiliter exq̃ri m desidero, si nullis criminibus pressus, quæ sacro ordini contradicunt: si non per simoniacam hæresim, id est, præmia quibusdam se eligẽtibus ꝑbendo ad sacerdotale pertingere conat̃ officium. Tunc enim liber pro uobis apud domi

nec etiam quis deponi debeat, nisi pro maximo crimine. lxxxj. distinct. ca. Apostolus? Dic ergo rogauit ut deponeretur, id est ab executione suspenderetur.

a Fratrumque. Et sic episcopus in tali casu dispensare non potest sine consensu & authoritate fratrum, arg. xv. q. vij. capi. episcopus nullius, Nã in omni dispensatione consensus capituli requirendus est. Præterea per capi. istud not. dispensari circa simoniam cõmissam in ordine. nã si ipse ordinatus dedit pecuniam uel alius, dum tamen det episcopo, non poterit episcopus hoc casu dispensare. & hoc notauit cum dixit, nõ episcopo. quasi dicat, secus si epo esset data. Vnde strictior erit episcopi potestas dispensandi ĩ simonia cõmissa in ordine, q̃ in beneficio. s̃. ead. quæstio. capit. j. sed hoc non admitto Vnde dico, quod siue simonia fuerit commissa in ordine, siue in beneficio, dum tamen episcopo fuerit data pecunia, quod episcopus non possit dispensare: sed in hoc dico esse differentiã, quod si episcopo data fuerit pecunia pro beneficio, tunc non episcopus, sed quilibet superior possit dispensare, siue in illo beneficio, siue in alio, secundum eum modum, qui traditur. s̃. eadem, capi. j. sed si fuerit episcopo data pecunia pro ordine, tũc non possit secum dispensari nisi à solo papa: ut supra quæstio. j. cap. erga. & capit. si quis neque. & quæstio. vij. capi. si quis omnẽ. & capit. requiritis. Illud autem expeditum est quod episcopus uel capitulum potest dispensare cum eo, qui ignoranter est adeptus beneficium etiam simoniace. ut extra de simonia capit. ex insinuatione. Ioannes. Quid autem iuris hodie seruetur, dixi per decretalem s̃. quæst. iij. capi. ex multis. in ultima glossa. B.

Episcop9 an dispẽsare possit in simonia ordinis, uel beneficij.

Dicit Ray. cum eo, qui recipit simoniacũ beneficium, postquam resignauit in executione ordinum, post legitimã pœnitẽtiã potest episcopus suus, si ab illo sit peccato imunis, alioqui metropolitanus debita discretiõe adhibita in pœnitẽtiali iudicio dispensare. Archi.

b Quid uero. Hæc quæstio determinata est per capi. quod G. inducit s̃. quæst. j. c. si qui a simoniacis.

c Nunc autem. Hic ponit incidentem quæstionem, quæ dubia non est.

d Rerum. s̃. qõ. iij. cap. si quis obiecerit.

e Per electionem supra, distinctione xl. capitulo, sicut. cap. uiri.

f Electione simile infra. xv. quæst. iij. sane.

g SI quis. Pecunia. j̃. xviij. quæstio. ij. capitulo. primo.

h Suffragatrices. s̃. ead. q. j. ca. estote. infra. xvj. qõ. vij. capi. si quis episcopus. supra distinct. lv. capitulo, nullus.

i Ad scribendum. scilicet cum patroni sunt, uel hoc cũ specialiter uocantur laici ad electionem. lxiij. distinct. cap. Adrianus. Vel dic, quod factum prohibet: nõ ideo dicit, quod de iure subscribere debeãt ciues. arg. extra de elec. cap. j. Subscribere tamen debent ciues non ut eligẽtes, sed ut consentientes: ut infra septima, quæstione prima. c. episcopus de loco.

k Timore. Sed nunquid timor inducit simoniã? Dico quod nõ: l pec cat tamen mortaliter, qui per timorẽ obtinet beneficiũ. Argu. contra. s̃. q. iij. ca. res ecclesiæ. & est argu. quod nõ tantum timor mortis, uel cruciatus corporis, sed etiam timor uerborũ uitiat electionem: argumentum xxiij. quæstione octaua. capitu. conuenior. Ioan.

Beneficiũ per timorem obtinens peccat mortaliter.

l Idẽ dicunt hic L. & Ber. & Ioan. de Fantu.

l EGo autem. Maximi. De isto agitur secunda. quæstione quinta. capitulo, quanto lxiij. dist. cap. Salonitanæ.

m Exquiri. Tunc tenetur prælatus inquirere, cum ad eum peruenit clamosa querelatio. extra de simo. cap. licet Eli.

Intercef.

a Intercessionis. infra.iij.q.vij.c. in grauibus.xxv. distin.cap.ultimo.

b Sicut is qui.Renuit. Dum tamen non esset p erseuerans:quia si semper esset inuoluntarius , non esset cogendus:ut lxxiiij.dist.capi.ubi ista.sed faciendum est,ut de nolēte fiat uolens: 1 & sic licite ordinatur: ut xxiij. qō.iiij.ca. displicet. xl.dist.c. ante omnia. viij. q. prima c.in scripturis. & xvj.quæst.j. uos autem.

c Refugit. Sed mirum est quod hic dicitur, quod fugere debet, cum alibi dicatur: Qui episcopatum, &c. ut viij. q.j. c. qui episcopatum, &c. nā si illud gerit in animo, & aliud exterius indicat,peccat.Nam ita mentitur quis simulatis opibus, sicut ore. 2 xxij.q.v.ca. cauete.Et quod peccet, patet xxij.qō. ij.ca. cum humilitatis.Dicunt quidam, quod istud mendacium non est mortale licet non sit benignitatis, uel iocositatis: quia caret dolo, & ideo nō est mortale. Dico, quod iste debet esse nolens, & debet fugere, id est timere ne forte non sit sufficiens: ut xl.distin.ca.ante omnia. unde metiri debet uires suas. s̄.q.j.ca. non est putanda. Vel dic quod intelligitur fugere, qui dignus est, si se non ingerit: qui quæritur, & non quærit.

d Vel importune.Nā eo ipso quod se ingerit,est suspectus.ff. de procura. l.quæ omnia. Idem in tutore . ff. de testa.tute.l.ex sententia . Argum. contra quod quis potest petere honorem. ff. de decurionibus l. eos. & pecuniam pro eo dare . ff. de offi.præsid.l.Barbarius.arg.viij.q.j.c.qui episcopatū ff.de mune.& hono.l.reus. Ad has leges respondent quidam quod publice peti potest,non in occulto. Alij ut Py.dicunt, quod meritis potest quis petere, alias non: quia lex iulia de ambitu non habet locum Romæ. 3 ff.ad legem Iul. de ambitu.l.j . Vel dic quod quondam à populo potuerunt peti: modo uero ab

1 De hoc vij.quæ.j. scias. ibi uideas . & ca.episcopus de loco.

Mentitur. quis operibus, & ore.

2 Ad hoc de conse. dist.ij. re uera.in fi.

Honor an peti possit.

3 De hoc etiam no. lxxxij. di. presbyter in glos. & ita, &c.

Ecclesia dispensat in aliquibus casibus.

† Id est, ut in ordine laicorū tantū maneant : & nūquā ad cœtum & gradū clericorū ascendant. Nec cum clericis, sed cū laicis ad sacram Eucharistiā admittantur. q̄ ideo dicebatur cōmunio laica, non qđ in altera tantum specie daretur laicis (quum tēpore Cypriani etiā fœminis, infantib⁹ daretur in utraq; specie, & flagitio sū erat diuidere sacramētū, ca. cōperimus de cō sec. di.ij.) sed quia post ecclesiæ ministros laicis seorsum cōmunio dabatur. Probatur etiā.j. ea. c.cōuenientibus. i fi. ubi Gratianus hāc cōionem laicā interꝑtat ꝓhibitionem ab administratione ecclesiastica.

num intercessor erit , si non obligatus de suis ad locum intercessionis a uenerit.

Item Gregorius Syagrio episcopo Augustudunensi.

Sicut ordinatio, sic electio, uel consensus sine uenalitate debet præferri.

CAN. III.

Sicut is, qui inuitatus renuit , b quæsitus refugit, c sacris altaribus est admouendus , sic q ultro ambit,uel importunè d se ingerit, est procul dubio repellēdus. Nā qui sic nititur ad altiora conscendere , quid aliud agit,nisi ut crescendo decrescat,& ascendendo exterius ,interius in profundum descendat? Itaq; frater charissime,in sacerdotibus ordinandis synceritas uigeat, sit simplex & sine uenalitate cōsensus: pura præferat electio , ut ad summū sacerdotij , uel pontificij nō suffragio uenditorum prouectus, sed Dei credat esse iudicio.

Si autē pecunia ꝑmissa fuerit uel soluta electo uel ordinato penitus ignorante,nec eo modo ad electionem, uel ordinationē peruenerit, ei nullatenus obesse uidetur:nec ad reatum criminis pertinet,cuius conscientiam non habuit, nec ad electionis uel ordinationis cassationem pertinet, ad quam alias non per prauam illorum cupiditatem peruenisse docetur.

QVAEST. VII.

g Nunc autē de vij.q. tractādū est,an renuntians suæ hæresi sit recipiendus e in episcopali dignitate , uel non.

De his ita scribit Cyprianus ad Stephanum.

Qui redeuntes ab hæresi in suis ordinibus recipiantur.

CAN. I.

Si qui presbyteri & diaconi in ecclesia catholica pri⁹ ordinati fuerint, & postmodū perfidi & rebelles extiterint cōtra ecclesiā,uel apud hæreticos à pseudo epis & Antichristis cōtra Christi dispositionē profana ordinatione f ꝓmoti sunt & contra altare, atque diuinum uerbum sacrificia foris falsa, & sacrilega offerre conati sūt:eos quoq; hac conditione suscipi cōuenit, cū reuertūtur, ut communicent laicis : † & satis habeant , quòd admittuntur ad pacem, qui hostes pacis extiterūt:nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere.qbus g contra h nos rebellauerūt.

Imperatore. Vel aliud in dignitatibus secularibus: unde & militia secularis emi potest.ff. de act.emp.l. creditor.§.inter uenditorem. Multum contradicit solutioni huic extra de simo. capitul.nobis. ubi semper nocet datio pecuniæ,nisi cum data est ab aduersario. Sed ideo hic excusatur, q a nihilominus erant eum electuri . sic extra eod. & si quæstiones. & hoc tenet H.

Nunc autē. Hæc quæstio diuiditur in septem partes, in quarum prima probat duabus authoritatibus, qđ non est cum talibus dispensandum . Secunda ibi, Conuenientibus. Tertia ibi, Ex hac. Quarta ibi, Nisi rigor . Quinta ibi, Ecce quibus. Sexta ibi, Breuiter. Septima ibi, Sancimus. Ioan.de Fant.

e Recipiendus . Non de iure , sed de dispensatione . & sic uigesimatertia, quæst.iiij. capi.ipsa pietas. Sunt tamen quidam casus , in quibus ecclesia nō consueuit dispensare,quos notaui j. ix. quæst.j. capit.in summa. Et determinatur hæc quæstio infra eadem., capitulo, conuenientibus.§. ex hac authoritate.Ioan.

f Si qui presbyteri . Ordinatione.infra uigesimatertia, quæstione quarta. cap. ipsa pietas. contra. sed illud ex pietate matris ecclesiæ, istud de rigore paternæ disciplinæ . & ad hoc facit quinquagesima distinctione capitu. ut constitueretur.

g Quibus. Nota puniri aliquem in eo, in quo deliquit argumen. xij. quæ. secunda. cap.qui & humanis.

h Contra. Argumen. quod si clericus beneficiatus est in duabus ecclesijs non potest præstare patrocinium uni contra aliam. 4 argumen.xcvj.distinctio. capit si Imperator. tertia quæstione.j. nulli. Si tamen habet administrationem in una , poterit contra aliam stare . 5 argumen.ff. de in ius uocan. l. quæsitum,

Clericus duas habens ecclesias, unā contra alterā sustinere non debet.

4 Adde nota. in l. quisq̄s.C. de postul.

5 Facit.n. hoc necessitate officij .ff. de his qui.ut indi.tutorem. cū si.

quum.& iij.q.vij.§.si contra.in fine.Ioan.

SI quis omnem. CASVS. *Intendit vij.synodus probare, quod licet per pœnitentiam subueniatur cuilibet peccatori, tamen post pœnitentiam non potest de iure promoueri. imo si post peccatũ promotus est, uel post promotionẽ peccauit, deponendus est. Et dicit hoc regulare fuisse tã ante institutionem baptismi quam post. & hoc probat exẽplis tam ueteris testamenti, quam noui. & hoc sonat litera illa: nullum tamen eorum, qui ante baptismum, &c. Nam illi qui ante baptismum peccãt promoueri possunt, ut expressum est xxvi.distinctio. capit.deinde.*

Item ex vij.synodo.

De ijs, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæresi, in suis ordinibus recipiuntur.

CAN. II.

SI quis omnem [a] traditionem ecclesiasticam scriptam, uel non scriptam uiolat, anathema sit. Omnis episcopus, uel presbyter, aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationem dederit, uel acceperit, a sacerdotio [b] cadat. Sed dicunt quidam, quia pœnitentiam agimus pro peccato, & Deus indulget [c] illud: ita & ego dico, quia omnem [d] pœnitentiam recipit Deus, & indulget per pœnitentiam peccata, quæ iam facta sunt. Noui enim quòd Dauid fornicatorem & homicidam per pœnitentiam receperit Deus, & quod dixerit [e] de eo: Inueni uirum secũdum cor meum. Noui rursus eundem audientem a Deo: Non ædificabis mihi domum, quia uir sanguinum es. Scio Manassen [f] per cõfessionem dimissam impietatem suam. Scio meretrices & telonarios per pœnitentiam receptos: nullum tamen eorum, qui ante baptismum peccauit, [g] sacerdotibus connumeratum. Scio quosdam dum essent in mundo, in multa fornicatione mansisse: monachos uero factos quasi luminaria mundi resplenduisse, nullum tamen ad sacerdotium ascendisse. Quod [h] etsi raro [i] contingit, nulla [k] tamen lex [l] ecclesiæ fuit. Nouimus peccatricem prius Mariam, post conuersionem quamuis sancta & casta, tamẽ inter diaconissas non est computata. Sed quid hoc dico? Sequens sanctos Apostolos, & uenerabiles patres cum omni fiducia clamo: Qui per simoniam ordinatus est, siue episcopus, siue presbyter, siue diaconus, alienus est a sacerdotio, neque enim uenialis est gratia spiritus sancti. Caiphæ traditio [m] & adinuentio Simonis, a sancto sacerdotio est aliena. Et si in fornicationem [n] lapsus est aliquis post baptismum, in sacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis uero cum hoc peccato ad sacerdotium prouectus est, cognitus degradetur.

Item episcopum, qui per pecuniam ordinatus est, confiteor, quia per pœnitentiam recipi-

Factum legitime irritatur delicto superueniẽte.

Actu.13.

1 Paral. 28.

2.Paral. 33.b.

Mat.11.c

Dauid et post pœnitẽtiam non est ꝑmissus ædificarẽ tẽplum.

Baptism⁹ utrum tollat infamiam.

Act.9.

Ioã.11.c

Act.8.c.

[a] Omnem. id est, aliquem de omnibus. simile xv.q.j. cap.mulier.

[b] A sacerdotio. Argu. quod legitime factum superueniẽte delicto irritatẽ. ĩ.xxvij.quæstio.ij.cap. qui dormierit.ĩ.xxx.quæstio.j.cap.de eo.& cap. ad limina. contra. s. eadem quæstio. v.capit.j.contra.ĩ. xxxij. quæst.vij.capit.hi qui. & capit.neque. contra. s.distinct.xciiij.capit. si quis. ĩ.xxv. quæstio.ij. capit.si qui episcopi. infra xvij. quæstio. iiij. capit.frater. ĩ.xij. quæstio.ij.cap.qui & humanis.

[b] A sacerdotio. scilicet ecclesiastica dignitate: ut s. ea. capit. qui per pecuniam.

[c] Indulget. de pœniten.distinct.j.cap.uerbum.

[d] Pœnitentiam. Et adeo hoc uerum est, quod si quis etiam perueniat ad summum malorum, subueniatur ei per pœnitentiam, ut de pœnit. distinct.iij.cap.talis.nam in quacũque hora ingemuerit peccator, &c. nec tibi dico septies, &c. de pœnit. distinctio.iij.cap. adhuc instant.

[e] Et quod dixerit. Et ita synodus inducit hanc authoritatem ac si primo peccasset Dauid, & postea dominus dixisset ei, inueni, &c. quod tamen secus fuit: sed synodus non curauit de ordine, sed de ueritate: quia dominus sic ei dixit, & ille pœnituit, nec tamen post pœnitentiã permissus est ædificare. in hoc facit ad propositum. Vel retulit se synodus ad diuinam præscientiam, ubi iam præsens erat futurum peccatũ Dauid.

[f] Scio Manassen. Ezechiæ filiũ, qui acta pœnitẽtia restitutus est ad regnũ.arg.de pœni. distin. ij.c.si enim inquit.

[g] Peccauit. argu. per baptismũ non aboleri infamiã, cum etiam post baptismũ impediat ꝓmouendũ. Quod non est uerũ, quia omnia crimina & etiam sequela peccati dimittũtur in baptismo: ut xxv. distin. c. primum. xxvj.distinct.capi. deinde. & sic non est obiectio de Paulo, qui ante baptismũ peccauit. Et qd' hic dr', refert se ad id qd' tũc accidit: quia tũc nõ fuit uisum, quod aliquis taliũ promoueretẽ ante baptismũ. sic uacat hic arg. notatũ ab H. non aboleri infamiã ꝑ baptismũ.

[i] Infamiã. hoc uerũ gcquiddicat gl.qa baptism⁹ solam conscientiam seu aĩam soluit, sꝫ nullã obligationẽ humanã tollit, ut dixi in an nota. ad Phi. Dec. in c.j. ca. ecclesi.de constit.

[2] Vt testatur de seipso j. ad Titũ j. & habetur.

[h] Quod. Scilicet quod fuerunt promoti.

[i] Raro. sicut in Matthæo, qui fuit telonarius, & tamen post fuit Euãgelista.

[k] Nulla. ar. quod licet aliquid in ecclesia accidat, non tamen lex efficiẽ. s. distin.lxxvij.ca. monachus. s.dist. lv. cap. priscis. s. distinctio. lvj.cap. Cenomanẽsem. s. distinctio.liiij.cap. multos.

[l] Lex. id est, regula uel ius commune. alibi dicitur consuetudo, ut s. ead. quæstio.j.cap. uentum est. similiter dicitur regula. xxxj. distinctio. capit. Nicena.

[m] Traditio. id est, adinuẽtitia machinatio: quia per simoniam sacerdotium obtinuit a Romanis.

[n] Et si in fornicationem. hoc intelligit G. & M. cũ ipso iure infamis est: puta deprehensus in adulterio & in alijs quæ infamant. vj.q.j.cap. si quis milit.§. porro.argu.xxv.distinct. cap.primum. & hoc de rigore

C

tur. Deus bonus est in omnibus, & aperta uiscera eius omni homini pœnitenti. a Sed quoniam iuxta Apostolum oportet episcopum irreprehensibilē esse, quicunque per pecuniam, uel ordinauerit aliquem uel ordinatus est, ab omni sacerdotio b alienus sit, Tharasius patriarcha dixit: Quicūque per pecuniam uel ordinant, uel ordinauerunt, uel ordinati sunt episcopi, uel presbyteri, uel diaconi, uel quilibet de numero sacerdotali repellant omnino a sacerdotali honore sicut Simon magus a Petro. Quicunque per pecuniam dispensationem uel curam sortiti sunt monasteriorum, uel ecclesiarū, uel religiosarum c domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphanotrophiorum d cū depositione expellantur a dispēsatione illa & cura. Qui post baptismū cadēs in fornicationem ordinatus est, si postmodum confessus fuerit, cesset ab administratione: si uero conuictus ab aliquo, deponat omnino. Similiter percussor episcopus, aut presbyter, aut diaconus ꝑ se uel per aliquem alium, quasi per hoc timeri e uolēs deponatur. Item qui per seculares f potestates ordinatus fuerit, aut ecclesiam obtinuerit, deponatur. Si uero religiosam domum, expellatur.

Item ex concilio Meldensi.

De eodem.

PALEA.

C*Auēdum est & summopere studendū, ac per uirtutem Christi i sanguinis interdicendum Episcopis, & Regibus, & omnibus sublimioribus potestatibus, atq; cunctis fautoribus & electoribus quorumcunque, consensoribus seu ordinatoribus in gradu ecclesiastico, ut nemo per simoniacam hæresim obtineat locū quacunque functione, † calliditate, promißione, seu commoditate aut datione per se, aut submissam personam.*

Item in eadem synodo septima.

Qui redeuntes ab hæreticis recipi possunt, uel non.

CAN. III.

a C Onuenientibus g apud Nicenā Bithyniæ, & consedentibus Petro archiepiscopo, & Petro presbytero & abbate monasterij sanctæ Sabinæ, locum tenentibus Adriani papæ, & Tharasio archiepiscopo Constanti. & Ioanne h & Thoma apocrysarijs i apostolicarum sedium Orientaliū k & cæteris episcopis, episcopi Siciliæ dixerūt: Dignum est, ut de futuris inquiramus. Itē Basilius l episcopus Anchiræ dixit: Constitutio ecclesiastica habet canonice tradita ab antiquo a sanctis apostolis & successoribus eorū sanctis patribus nostris apostolicis uiris & magistris, & sanctis uniuersalibus m sex synodis, & localibus synodis orthodoxis, ut qui ab aliqua hæresi reuertunt ad orthodoxā fidē & traditionē catholicæ ecclesiæ, scripto n negare

gore iuris. sed de misericordia secus ut xxxiiij. dist. ca. fraternitatis, ut ibi notatur. Dicit tamē Hu. hoc esse uerum quod dicit hic, licet durū sit. xxv. dist. ca. ulti.

a Pœnitēti. C. de sum. trin. l. liquet igitur.

b Sacerdotio. id est, clericatui. arg. extra de coha. cleri. c. si quisquam.

c Religiosarum. & ita in hospitali cōmittit simonia.

d Orphanotro-phiorū. Ar. simoniam esse dare pecuniā pro administratione pauperū & hospitalis. ꝭ. xxiij. q. viij. ca. tributū. §. quauis. in autheu. de sanc. epis. §. sed neq;. col. ix.

e Timeri. ꝭ. xlv. dist. quid autem.

f Qui per seculares. ꝭ. xvj. quæst. vij. si q̃s deinceps.

C Onueniētibus.

CASVS.

Cōuenerunt sancti patres in septima synodo, ut tractarent qualiter episcopi ab hæreticis uenientes recipi debeāt. In prima parte ponuntur uerba notarij. In secunda dicitur sic eos esse recipiēdos sicut sex uniuersales synodi receperunt. postea authoritatibus sanctorum patrū probatur quod recipiēdi sunt nisi ubi ad fidei subuersionem sunt ab hæreticis ordinati.

g Conueniētibus. uerba notarij: quibus credēdum est. Ar. ff. quod metus causa. metū. §. sed quod prætor. nam ibi interlocutoria sñia ius facit.

ADDITIO.

Ad huius declarationē uideas quod not. Innocē. extra de offic. delega. cū in iure. in glos. hic uidetur. & de probatio. quoniam. in glo. propter hoc sa tis, &c.

h Et Ioanne. qui dixit esse meliꝰ iurātē peierare, quā sacramentū in fractione sacrarū imaginum seruare, ut xxij. quæstiōe iiij. actione.

i Apochrysarijs, apos nuntius, & chrysis aurū: quasi deaurati nuntij, tales hodie non sunt papæ, sed applumbarij.

k Orientalium. Alexandriæ, Antiochiæ, & Ierosolymis.

l Itē Basilius. non uidetur, quod ille Basilius debebat loqui, ı quia erat hæreticus, ut infra per duodecim lineas, ibi, & iussi sunt, &c. Sed dic qđ loquebatur ut excusaret se. uel forte adhuc de hæresi nō constabat. ij. q. j. multi.

m Vniuersalibus. Vniuersalis synodi dicunt quibus interest Romanꝰ pōtifex, uel eius legatus. Locales, quas cōgregant primates uel metropolitani absq; præsentia domini papæ, uel eiꝰ legati. Hic ergo colligit ista distinctio: synodorum alia uniuersalis, alia localis. & est ar. quod authēticæ sunt locales sicut uniuersales.

n Scripto. Hic colligitur, quod illi q̃ ab hæresi reuertūtur ad fidem catholicā, scripto debēt negar hæresim suā ut ꝭ. ead. quæstio. quoties. & capit. si quis. ꝭ. de cōsecra. distinct. ij. ego Berengarius. ꝭ. xxvj. quæstio. vj. ijs qui tempore.

Mona

1. Tim. 3.

Simonia ē dare pecuniam pro hospitali.

Act. 8. c

Apochrysarius.

† Alias, quacunq; functus ē calliditate, &c.

ı Imo & uidet ꝙ nō debuit interesse concilio, nec ad aliud admitti. xxiiij. q. iij. cū quibꝰ. ubi dr, qđ cū hæreticis nō est synodus īeūda: sed illud ītelligitur de manētibꝰ in hæresi: hic autē de reuertētibus ab hæresi. Archidia.

debeant hæresim suam, & confiteri catholicam fidem. Item Tharasius patriarcha dixit: uidetur uobis, ut sedes suas recipiant, qui ab hæresi reuertuntur? Religiosissimi monachi [a] dixerunt: Sicut receperunt uniuersales vj. synodi ab hæresi reuertentes, ita & nos recipimus. Sancta synodus dixit: Placet omnibus nobis. Et iussi sunt Basilius [b] episcopus Anchiræ, & Theodorus episcopus Miraæ ciuitatis, & Theodosius episcopus sedere in gradibus & in sedibus suis. Item Constantinus episcopus Cypri dixit: Non oportet [c] nos qui episcopi sumus, indigere doctrina, sed aliorum [d] esse doctores. †

Item Tharasius episcopus dixit: Malorum doctorum mala est doctrina, ecclesia de malis doctoribus sacerdotes nō recipit. Item Ioan. apochrysarius Orientalium sedium dixit, Hæresis separat omnem hominem ab ecclesia. Item Tharasius episcopus dixit: Ecce multi canonici libri & synodici & paterni lecti sunt: & ab hæresi reuertētes docuerunt nos recipere, si aliqua alia [e] causa non est in eis. Item Petrus apochrysarius Papæ dixit: Romæ exulatus [f] est Macharius [g] hæreticus à sancta sexta synodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noster Benedictus Papa, & quotidie [h] mittebat [i] ad eum Bonifacium consiliarium suum, & instruebat eum commonitorijs uerbis ex diuina scriptura, & nullatenus uoluit emendari. Hoc autem faciebat ut eum reciperet in ordine suo. Item Tharasius patriarcha dixit: Quid dicitis de Anatolio? nonne etiam in quarta synodo factus est princeps, [k] & ecce ab impio Dioscoro ordinatus est. Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati sunt, sicut & Anatolius receptus est.

Item uerè [l] uox Dei est, quoniam non moriuntur filij pro patribus: sed unusquisque in peccato suo morietur: [m] quoniam ex Deo est ordinatio. [n] Item Tharasius patriarcha dixit: Audiuimus paterna mandata, quid igitur? oportet recipere ab hæreticis ordinatos [o]? Sancta synodus dixit: Audiuimus domine, & oportet nos recipere. Tharasius patriarcha dixit: Plures eorum qui in sexta synodo conuenerunt, à Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro ordinati sunt, qui fuerunt & principes hæreseos Monoscelitarum: quoniam isti continuatim in Constantinopolitana sede sederunt. & ab ultimo eorum, Petro scilicet usque ad sextam synodum non fuerunt plures quàm xij. anni. Thomas uerò & Ioannes & Constantinus ab hæreticis illis archiepiscopi facti sunt. & tamen propter hoc non sunt reprobati. Sancta synodus dixit: Hoc manifestum est. Constantinus episcopus Cypri dixit: Sufficienter ostensum est, quòd ab hæreticis uenientes recipiendi sunt. Si uerò quis sponte ad hæreticum uadit, & accipit ordinationem, nō recipiatur. [p]

Item Tharasius patriarcha dixit: Et ego refuto eos, qui ob huiusmodi causam ad fidei subuersionem ordinati sunt, & maximè cùm præsentes essent orthodoxi episcopi, à quibus poterant ordinari. sic est paternus intellectus. Si uerò synodalis consonantia fuerit, & unitas ecclesiarum de orthodoxis, qui præsumpserint ab immundis hæreticis ordinari, depositioni subiaceant.

4. Reg. 14. b

---

a Monachi. Et ita monachi interesse debent synodo. quod uerum est in abbatibus: ut xviij. di. episcopus. non debet.

ADDITIO.

Nota ꝙ nomine monachorum, siue fratrū abbates continentur: ut patet extra de simo. ca. ult. de priuileg. c. ex ore. Archi.

b Basilius, &c. isti tres reuertebantur ab hæresi.

c Oportet. Sed ad quid respondet iste sic? Dic quod reprehendit Tharasium, qui dixerat, uidetur uobis, &c. & ideo statim respondet iste Tharasius reprehendendo Constantinum.

d Sed aliorum. Ut s. e. q. j. uilissimus. & est argum. contra malos doctores: uam qui alios docere debent, &c. ff. de eden. si quis ex argentarijs. §. prætor.

e Si aliqua alia. Quæ impediat dispensationem. s. q. v. c. j. in fin.

f Romæ exulatus. Id est, per excommunicationem exilio condemnatus. s. di. xvj. sexta.

g Macharius. Pronuntiatus. r

h Quotidie. Infra xxiij. q. iij. dixit apostolus.

i Mittebat. Supra dis. xix. Anastasius contra.

k Princeps. Id est, promulgator, uel author canonū, ut di. xvj. sexta. uersi. quarta. Ioan.

l Item uere. Quasi dicat licet parentes, scilicet episcopi hæretici fuerūt, non tamen filij in hæresi suscepti & ordinati cum ad ecclesiam redierunt, minus recipiendi sunt in ordinibus: ut s. di. xix. Anastasius.

m Morietur. Quasi dicat, tandiu morietur, quandiu pœnitentiam non agit, & sic facit ad propositum.

n Ordinatio. Facta per hæreticos in forma ecclesiæ, & ideo non est reiteranda: ut s. ea. qō. iiij. Iudæi. j. xxiiij. q. iij. §. his ita.

o Ordinatos. Arg. pro opinione dicentium, quod ille qui recipit ultimam manus impositionem extra ecclesiā, ordines confert: quod est contra Ioan. de Fant. ut dixi ix. qō. j. in summa. Nam recipiūtur hic in ordinibus ordinati ab illis qui receperūt in hæresi episcopalem unctionem, ut à Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.

p Non recipiatur. In casu sequenti, uel de iure.

† Cōcor. l. cū clericus. §. ipse uero. C. de epi. & cle. & ī authē. cōstit. quæ dē dig. §. cū namque.

r Pronūtiatus. Vide si uacat Io. Lupū in alleg. in materia hæresis. col. 4. post repe. c. per uestras. de donat. inter uirum & uxorē.

Ex hac. Hæc est tertia pars q. in qua dicitur quod simoniacus in ordine, in perpetuum est suspensus: & hoc probat per ca. Leonis. Io. de Fan.

CASVS. *Infert Gratianus ex supradictis capitulis vij. synodi, et ex i. c. huius quæstionis, quod qui spōte sunt ab hæreticis ordinati, uel in subuersionem fidei nostræ ab eis ordinē receperūt, uel qui in ecclesia ordinati postea ecclesiæ rebelles fuerūt nō sunt in suis ordinibus recipiēdi. Sed cum simoniaci prædicta nō faciant, uidetur aliud esse de eis dicendum. Infert tamen per multa capitula, quod simoniaci reparari nō debent. Sed dicit Gratianus uerum esse hoc, nisi fiat ex dispensatione, quæ dispēsatio propter multas causas hic enumeratas fieri pōt. sicut quandoque dispēsatū fuit ut de monachis uel laicis clerici assumantur.*

Sancta synodus dixit: Hoc est iustum iudicium.

3 *Ex hac authoritate* [a] *datur intelligi, q̄ qui ab unitate catholicæ fidei in hæreticorū societatē trāsierit, ut de manibus eorū ecclesiasticæ dignitatis sacramēta percipiat, uel q̄ cōtemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari desiderauerit, et postea suę abrenuntians hæresi ad ecclesiā redierit, officio tamen accepto fungi nō poterit. Authoritate uerò Cypriani ꝓhibentur ab administratione ecclesiastica, qui intra catholicam ecclesiā ordinati ad fidei impugnationem dilabūtur. Porrò simoniaci nec ab hęreticis ordinātur ad fidei subuersionē, nec intra ecclesiam catholicā ordinati aduersus fidē armantur. Quamuis. n. nonnullos per pecuniam ordinent, non tamen fidem impugnant: nec gratiam spiritus sancti uenalem prædicant. Vnde ueraci pœnitētia cùm hæresim suam detestati fuerint, prę missis authoritatibus non prohibētur recipi in suis gradibus. Verūtamē capitulo illo Niceni synodi, si quis ꝑ pecuniam, &c. & illo alio vij. synodi si q̄s* [b] *oēm traditionem, &c. & Innocentij* [c] *& aliorū* [d] *multorum authoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.*

Hinc etiam Leo quartus episcopis Britanniæ.

In ordine malè accepto simoniaci pœnitentiam agere non possunt.

CAN. IIII.

REquiritis de ijs, qui turpissimo lucro columbas in templo domini uendere [e] non pertimescunt, & sua acta improba temeritate Simonis hæresi coniungunt: utrùm possint [f] in ordine [g] pœnitentiam agere, an tantūmodo extra ordinem & sacerdotalem fieri gradum. Quibus nos quidem conuictis, & ijs, qui tam detestabile nefas (quod iā multis est damnatum cōcilijs) peregisse noscuntur, nulla possumus pœnitentia subuenire, [h] & tot spiritualibus patribus obuiare: [i] sed in illorum [k] patrum me sententia cōuenire omnibus certum sit:

4 *Nisi rigor disciplinæ quandoq; relaxetur ex dispensatione misericordiæ. Multorū. n. crimina sunt damnabilia, quæ tamen ecclesia tolerat ꝓ tempore, ꝓ psona intuitu pietatis, uel necessitatis, siue utilitatis,* [l] *& ꝓ euentu rei. Pro tempore, sicut Gelasius, qui cū necessitate tem*

[a] Ex hac authoritate Cypriani. s̄. e. si q̇ presbyteri.

[b] Si quis, s̄. ea. q. vij. si quis.

[1] Et cap. ꝑsbyter si per pecuniā. & ca. q studet. & q. iij. si q̄s dator. & ca. si q̄s episcop⁹. Hug.

[c] Et Innocentij. Supra ea. q. iij. ca. ult. s̄. ead. quæst. j. Arrianos.

[d] Et aliorum. Supra ea. q. j. si quis confugerit. ca. qui studet. & ca. si quis per pecuniam.

[e] REquiritis. Vēdere. Id est, emere. Nam ueteres indifferēter utebantur his uerbis. ff. de act. empt. ueteres. Nam de uenditore non uidetur dubium, quin remanere possit. unde loquitur de emptoribus: quia agere pœnitentiam non possunt in ordine empto, nisi purgetur uitium rei furtiuæ, ist est, nisi dimisso quod simoniace acquisierunt: [2] sed uendentes possunt si uitium occultum est. Vel indifferenter de emptoribus & uenditoribus intelligitur: quod non possunt agere pœnitētiā remanendo in ordinibus suis, nisi ex dispensatione, si crimen simoniæ sit notum. Loquitur enim de cō uictis, & quorū crimina sunt publica: de talibus quidem interrogatus est Papa, & de talibus respondet.

Ordinum emptores & uenditores qualiter pęnitere debent.

[2] Arg. instit. de usucap. §. furtiuæ. in fin. & no. s̄. ea. qō j. ordinationes. Arch.

[f] Vtrum posśint. Id est, utrum possint retinere ordines post pœnitentiā. [3] & hoc notat sequens litera, an tātūmodo, &c. & exaudi de conuictis: ut j̄. sequitur: nam cum sponte confesso mitius est agendum.

[3] Sub. ut sic per dignam pœnitētiam, posśint, uel mereātur in ordinibus ministrare, an omnino deijci. Arch.

[g] In ordine. Hinc colligi subditū posse accusare prælatū de simonia non ꝓmissa priuata admonitione. Ar. contra. j̄. ea. q. ult. patet. Et hæc est rō, quia de alijs criminibus pōt quis pœnitere, & esse in ordinibus: ut dixi lxxxij. di. ꝑsbyter. De simonia uero pœnitere nō pōt, nisi prius dimittat ordines: ut s̄. ead. q. j. si quis neque.

[h] Subuenire. Nisi gradibus suis, uel dignitatibus taliter adeptis prius amisśis: ut supra eadem q. j. si quis omnem. & supra eadem, q. j. si quis neque. j̄. xxvij. qō. j. quæ Christo. & ca. nec aliqua. j̄. xxxij. q. vij. fidelis.

[i] Obuiare. Infra xxv. q. j. sunt quidam. & ca. contra statuta.

[k] Sed in illorum. Vt scilicet de iure deponantur: ut supra eadem. si quis omnem.

Nisi rigor. Hæc est quarta ꝑs quæstionis, in qua probatur per septemdecim authoritates quod dispensationes fiunt sex modis. Io. de Fant.

[l] Vtilitatis. Sicut etiam ius ciuile quædam admittit propter utilitatem. ff. de pignoribus. l. sed an uiæ.

Vt

poris uidet Italicã ecclesiam propter belli famisque incursionem fere omnium clericorũ officio destitutam, adeo ut plerisq; populis subsidia regendarum deessent animarũ, concessit de monachis, uel de laicis clericos assumi, ita dicens.

Pro temporum necessitate apostolicæ sedis decreta temperantur.

CAN. V.

Necessaria rerum dispensatione cõstringimur, & apostolicæ sedis moderamine conuenimur, sic canonum paternorum decreta librare, ut ea quæ præsentium necessitas temporũ in restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit, diligenti consideratione (quantum potest fieri) temperemus. Item priscis igitur. Require supra in tractatu ordinandorũ.

Item Innocentius papa cum pro necessitate temporis, ne nimium scandalum esset in ecclesia, ordinatos a Bonoso hæretico susciperet, ait in decretis suis.

Cessante necessitate debet cessare quod urgebat.

CAN. VI.

Quod pro remedio ac necessitate temporis statutum est, cõstat primitus nõ fuisse. Quod ergo necessitas pro remedio reperit, cessante c utique necessitate d debet cessare pariter, quod urgebat e † quia aliud est ordo legitimus, aliud qđ usurpatio f ad presens fieri tempus impellit.

Similiter ex dispensatione etiam in Niceno concilio de Nouatianis statutum est, ut ad ecclesiam redeuntes ordinentur. g

Iterũ ordinentur, qui ex Nouatianis ad ecclesiã redierint.

CAN. VII.

Si qui uoluerint h ad ecclesiã uenire catholicã ex Nouatianis, placet sancto cõcilio, ut ordinentur: & sic maneãt in clero. Ante omnia autem hanc ab eis confessionem per scripturã i exigi oportet, ut fateantur k se cõi consensu l catholicæ ecclĩæ statuta obseruaturos,

Item Gregorius in registro.

Iuramentum a schismate redeuntium.

CAN. VIII.

Quoties cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus, magna cautela m nitendum est, ne latenter author schismatis irruat, & ab unitatis radice

a Vt plerisquẽ. Hic incipit tractare de dispensatione unde uidendum est, quid sit dispẽsatio, quid dispensare, & quod ius sit dispensabile, & quis possit dispensare. Dispensatio est iuris communis relaxatio facta cum causæ cognitione ab eo, qui ius habet dispensandi, arg. xj. q. j. c. sicut. §. ex his. Dispensare est diuersa pensare. Nã omnia hæc, de quibus fit mẽtio in hoc §. pensare debet, qui dispensare uult. Scias ergo. qđ ubicunq; decolorat status ecclesiæ, nõ põt dispẽsari: ut ĩ. ead. & si illa. Dicũt quidã indistincte qđ cõtra quatuor cõcilia non possit dispẽsari, ut s̃. xv. dist. sicut. nec contra euãgeliũ, uel p̃ceptũ apostoli, ut xxv. q. j. sunt quidã ut ibi notaui. De dispẽsatione episcoporũ dico, quod ubicũq; nõ est eis prohibita dispẽsatio, ibi pñt dispensare: 1 ut extra de cleri. pugnan. in duel. c. j. & de sent. excõ. nup. In quibusdã tamẽ casib9 inuenio eis pmissam dispensationẽ in quibusdã prohibitam. qñq; . n. dispensant cũ sacrilego: ut 50. distin. si quis presbyter. Itẽ cum hæretico 50. dist. presbyteros qui. Item cũ adultero, ut extra de iudic. at si clerici. Itẽ cũ simoníaco dispẽsãt qñq; in beneficio, qñq; in ordine, ut s̃. ea. q. v. c. j. & c. ult. Item cũ schismatico, ut 50. distin. ut constitueretur. In maioribus aũt criminibus etiam dispensant in beneficijs, si sunt occulta, 2 ut 50. distin. de his uero. Itẽ cũ homicida dispensant in beneficio, ut extra de cler. pugnã. in duel. Henricus. & de homic. interfecisti. 50. dist. studeat. sed nõ in officio. ut 50. di. miror. Itẽ qñq; cum aliquo dispensant in mr̃imonio cõtrahẽdo: ut xxxiij. q. ij. antiqui. Item in ordinibus & dignitatibus, nisi tantum in episcopatu, ut extra de elect. innotuit. Item dispensant cum excommunicato ministrante, ut ij. q. v. quanto. licet sit contrarium. xj. q. iij. si quis episcopus. Fit autẽ dispensatio cum hoc requirit necessitas, uel utilitas. ĩ. ea. tali. Item fit quandoque dispensatio, quia timetur maius malum: sicut cum Anglicis fuit dispensatũ, ut xxxv. q. iij. quod scripsi. & c. quædam le . Item quandoque propter futurum bonũ, ut quando dispensatur cum hæreticis, ut alij facilius reuertanẽ ad ecclesiã, ut xxiij. qõ. iiij. ipsa pietas. Item qñq; propter multitudinẽ, & ꝑpter scandalũ uitandũ. 50. distin. ut constitueretur.

b De monachis. ut s̃. lv. distin. c. j.

c Quod ꝑ remedio. Cessante. Ar. causa sublata tolli cõstitutionẽ ex eadem causa ortã. cessante. n. necessitate cessare debet id qđ 3 urgebat: ut s̃. di. xxviij. de Syracusanæ. s̃. eo. q. j. quod remedio. & s̃. dist. lxj. c. statuimus. §. his oĩbus. & c. neophytus. s̃. qõ. j. qđ pro necessitate. s̃. dist. xlviij. quoniã multa. ĩ. ix. q. j. ordinationes. & lxiij distin. ca. quia sancta. §. uerum.

d Necessitate. futura, sed nõ iã facta.

e Quod urgebat. Arg. ff. de adop. in omni fere iure. ar. ff. de statu homi. homo liber.

f Vsurpatio. id est dispensatio uel iuris derogatio ipellit, ut ꝑmoueanẽ.

g Ordinentur. id est, ut promoueantur, uel ordinẽtur si ante non fuerint ordinati, uel forte extra formam ecclesiæ.

h Si qui uoluerint. s̃. e. q. j. si quis cõfugerit.

i Per scripturam. ĩ. ead. q. maximũ. & ca. si quis episcopus. s̃. ead. q. cõuenientibus. arg. contra. ĩ. de pœn. di. j. quem pœnitet. nã ibi dicĩ, quod uiua uoce debet confiteri. Sed illud uerum est: sed nihilominus postea per scripturam debet confiteri.

k Vt fateantur. ĩ. xxiij. q ulti. pessimam.

l Consensu aliud est ergo iurare stare mandatis ecclesiæ, aliud episcopi: 4 & ex hoc soluitur contrarietas illorum capitu. extra de appel. quæstioni. & capit. præterea. imo idem est. extra de sentẽ. excommu. ex tenore. Ioan.

m Quoties. Magna cautela. Arg. quod cũ abundantiori

Dispensatio.

Dispensarẽ

Dispensari quando que nõ pt

1 Et idẽ not. l. dis. in summa. & c. miror. extra de temp. ordi. dilectus. Arc. Episcopi cum multis dispensant.

2 Sic etiã no. Vinc. ex. de iu. di. at si. & hoc per illud ca. de his uero. Archid.

Dispensatio quando fit.

† Cõcor. tex. in l. liberorum. cũ gl. ff. de his q not. infam. & Bar. in l. j. ff. sol. ma. Cessante causa, cessat cõstitutio ex ea orta.

3 Quod hic legiẽ & notat ĩ ead. & si illa sane. intellige, ut uidelicet cessante necessitate similis dispensatio non fiat. Nã dispensatio semel facta nõ est amplius reuocanda extra de fil. presby. sicut. nec ĩ iure remissio. xxiij. q. iiij. si illic. Arch.

4 Arg. cõtra. vij. q. j. scire. & extra de his quę ui me. causa. c. j. §. ul. ibi de hoc. & de sent. excom. ex tenore. Archi.

eos, qui ad eam reuersi fuerint, telo iterum erroris abscindat. Et ideo postquam ego N. ciuitatis illius Episcopus, comperto diuisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum deliberatione pertractans prona & spontanea uoluntate ad unitatem sedis apostolicę diuina gratia duce reuersus sum, ne non pura mente, sed simulata reuersus existimer, spondeo sub ordinis [a] mei casu, & anathematis [b] obligatione, atq; promitto tibi N. & per te [c] sancto Petro apostolorũ principi, atque eius uicario N. beatissimo, & successoribus eius, me nunquam quorumlibet suasionibus, uel quocunque alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri gratia liberante ereptus sum, reuersurum: sed semper in unitate sanctæ ecclesiæ catholicę, & communione Romani pontificis per omnia permansurũ. unde iuratus dico per Deum omnipotentem, & per hæc sancta quatuor euangelia, [d] quæ in manibus meis teneo, & salutem [e] dominorũ [f] nostrorum N. & N. rempublicam gubernantium, me in unitate (sicut dixi) ecclesiæ ad quam Deo propitio sum reuersus, & in cõmunione Romani pontificis semper & sine dubio permanere. Quod si (quod absit) ab hac me unitate aliqua excusatione uel argumento diuisero periurij reatum incurrẽs, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum authore schismatis habeam in futuro seculo portionem. Hanc autem professionis promissionisq; meæ chartulã tibi N. notario meo cum consensu presbyterorum & diaconorum clericorum, qui me in hac unitate obligantes se in suprascriptis omnibus prona similiter uoluntate secuti, atque proprijs manibus subscripturi sunt, scribendam dictaui, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco tali, die tali, & consulibus [g] suprascriptis. Ego N. episcopus ciuitatis N. huic confessioni promissionique meæ præstito de conseruãdis suprascriptis omnibus sacramento [h] subscripsi. [i]

Cæterum ex canonum rigore contra scribit Felix papa omnibus episcopis.

Qui extra ecclesiam baptizati fuerint, uel rebaptizati, ad ecclesiasticam militiam non admittantur.

CAN. IX.

QVi in qualibet ætate [k] alibi quàm in ecclesia catholica, † aut baptizati, [l] aut rebaptizati [m] sunt, ad ecclesiasticam militiam prorsus non permittantur accedere quibus satis debet esse quod in catholicorum numerum sunt recepti: quoniam de suo ordine & cõmunione uidebitur ferre iudicium quisquis hoc uiolauerit institutum: uel qui non remouerit eum, quem ex eius cœtu [n] ad ministerium clericale obrepsisse cognouerit.

---

dãtiori cautela faciẽdum est, in quo timetur regressus. s. distin. xxviij. de his. j. xx. q. ij. capi. ultim. & quæst. iij. cap. j. s. dist. xxiij. quanquam.

[a] Sub ordinis. Similiter obligat̃ aliquis sub pœna beneficij sui, ut extra de electio. cum dilectus. i fi. & extra de crimi. fal. c. fin.

[b] Anathematis. Imprecatio est. nõ enim quisquã põt se excõicare. Similis est imprecatio de conse. distin. ij. ego Berengarius. & xj. q. iij. si is qui. Nec potest apud se aliquis obligari. ff. de fideiuss. si quis pro eo. §. j.

Excõicar̃ seipsũ nemo põt.

[c] Et per te. Argu. contra instit. de inuti. stipu. §. si quis alij. quia ibi dicit̃ quod alteri stipulari, uel pacisci nemo põt, nisi sit seruus eius, ut ibi: uel procurator pręsentis. ff. de uerb. obliga. si procuratori præsentis. Dic ergo ideo hoc fieri, quia papa est seruus beati Petri. uñ dicit de se i epistolis suis. Seruus seruorũ Dei. Vnde uersus, Seruierãt tibi Roma prius dñi dñorum: Seruorũ serui nũc tibi sunt dñi. Vel hoc fit fauor̃ religiõis: s; credo iure canonico me teneri, [z] si ego promitto tibi me daturũ Titio. decem. arg xxij. q. v. iuramenti. maxime si interuenerit sacramentum, arg. ff. de constit. pecu. l. j. & l. eum qui.

Papa dr̃ seruus seruorum.

[z] Hanc glos. dicit Raphael Cuma. singularẽ ad hoc quod de æquitate canonica alter possit alteri stipulari. Sed eã reprobat Pan. c. ult. col. 7. de confes. & bene.

[d] Euangelia. j. xj. qõ. iij. Imperatores. arg. contra. j. xxij. q. j. c. manet. §. sicut. uer. sic ẽt. j. cau. px. q. v. qua de causa. j. xxij. q. j. clericũ. & c. mouet. cõtra. Dic ut xxij. q. j. si aliqua.

[e] Salutem. id est, per eũ, cuius iudicio salus dominorũ meorũ consistit. sic enim iurãdo per has creaturas respectum habebat ad creatorẽ: & iõ nõ peccabat. Et sic intelligitur xxij. q. j. d. uers. sic etiã. ff. de iureiur. qui per salutẽ. Et qđ dicit in manibus, &c. est ar. qđ eps cũ iurat, tangere debet euãgelia. & sic est cõtra. xj. q. j. nec honore. Ioã. & est expressum hodie, qđ eps cũ iurat, nõ debet tãgere librũ, ut extra de iuramẽ. calum. cap. ult. B.

Episcop⁹ iurans nõ debet tanger̃ librũ.

[f] Dominorum. j. xxij. q. j. clericum. & c. mouet. cõtra.

[g] Consulibus. hoc nõ habet hodie locum. nam sufficit apponere nomen papæ & Imperatoris ut not. ij. q. ult. [2] c. ulti.

[2] Alias iij. q. v. c. sacramentum.

[h] Sacramẽto. Hęc sex presbyterũ faciũt iurare coactũ: ut sit recta fides, ut obediat, [3] ut bona fama. Ne uerũ pereat, ne res sacra, uel data dãna. xxviij. dis. de Syracusanæ.

Iurare coguntur p̃sbyteri in sex casib⁹

[3] Extra de maiori. & obediẽ. cũ in ecclesijs. & de iure iu. c. ego. Sed dic ut not. xxviij. distin. quanquã. extra de maiori. & obed. legebatur. Archidia.

[i] Subscripsi. Scilicet, hoc quod statutum est in cõcilio Niceno. s. ead. q. si qui uoluerint.

[k] QVi in qualibet ætate. discreta. & sic soluit̃ cõtrariũ. s. e. q. iiij qui apud. & c. placuit.

[l] Baptizati. Hic dispẽsari cõsueuit, sed nõ in casu seq. cum. s. rebaptizat̃, ut de cõsec. distin. iiij. qui bis. & not. ix. q. j. in summa. in princip.

† Id est, apud hæreticos: n̄ enim de tẽplo loquitur.

[m] Aut rebaptizati. s. ead. q. j. uentũ est. & s. dist. l. confirmandũ. s. ea. q. iiij. placuit. cõtra. sol. ibi. j. de cõsec. distin. iiij. qui bis. s. distinctio. lj. capit. ulti.

[n] Ex eius cœtu. uel si i adulta eorum

rum ætate consen serint, uel fidē impugnauerint. Vel de adultis in adulta ætate baptizatis loquitur.

a Pro persona. Arg. contra. lxj. distin. miramur. Sed uerū est quod ibi dicitur, quod propter amorem, &c.

a Pro persona. Id est, propter simplicitatē personæ.

b Tanta nequitia. Supra di. lxxxvj. tanta.

c Tacemus. Arg. qui tacet, non consentit. ff. cōmuni di. Sabinus. uersi. sicut prohibere, &c. ff. de procu. filiusfa. §. inuitū. J. de conse. di. iiij. cū pro paruulis.

Sic etiā no. lxxxvj. dist. tā-ta. sed plenius lxv. di. si forte subiuideas. Arch.

d Pietatis. Dicitur autem pietas quādoq; respectu naturæ: ut q a nostra natura hodie fragilis est, exercenda est pietas: ut xxxiiij. dist. fraternitatis. Item alias propter fragilitatē uel pietatis ītuitu dispensatur. xxxiij. q. ij. antiqui. Itē adhibet pietas propter innocētiam. sic puer baptizat⁹ ab hæretico admittitur ad sacros ordines propter pietatē innocentię: ut s. e. q. 4. placuit.

Pietas multa. facit.

Et quādoq; respectu honestatis ecclesiæ, ut hic. Arch.

e Si qui. Tales pro qb⁹ supponit istud tales, non potest haberi ex c. nisi ex §. præcedenti: sed credendum est Gratiano, qui uidit originale. & est simile. J. c. tali. & xxxiij. q v. cap. ij.

f Necessitatis. Vt l. di. de eo.

g Metropolitani. s. di. lxv. c. ij. & iij.

h Quoniam. ab alterutra. Id est, ab altera. sed tamē aliter intellexit G. ut patet per præcedētē §. unde pōt dici ab alterutra proprie: quia iam forte metropolitanus ali-

Pro persona, a sicut beatus Gregorius scribens Ianuario episcopo ait:

Rigor canonum pro persona aliquando dispensatur.

CAN. X.

Tanta nequitia b in aures meas de tua senectute peruenit, ut eam (nisi adhuc humanitus pēsaremus) fixa iam maledictione feriremus. Et quidem penè fuerat in te sententia iaculanda: sed quoniam simplicitatem tuam cum senectute cognouimus, interim tacemus. c

Pietatis d intuitu, sicut de illiteratis & corpore uitiatis Gelasius ait:

Canonū decreta pietatis intuitu nonnunquam relaxantur.

CAN. XI.

Si qui uel propria temeritate, uel incuria præsidentium tales e suscepti sunt, nihil ultra pro motionem accipiant: satisq; habeant hoc sibi pro nimia miseratione concessum.

Necessitatis f intuitu, sicut Hilarius Papa, qui cū de quodam episcopo præter notitiā, uel consensum metropolitani g ordinato loqueretur, ne in utroque graue scandalū fieret, i ait in epistola sua:

Necessitatis causa quædam in ecclesia tolerantur.

CAN. XII.

Quoniam quicquid ab alterutra h parte est iudicatum, omni uidemus peruersitate confusum, temporum necessitate perspecta hac ratione decernimus ad ueniā peruenire, quod gestum est: ut deinceps nullus præter notitiam, uel consensum i metropolitani ordinetur antistes.

Item Innocentius.

De eodem.

CAN. XIII.

Quoties à populis aut à turba k peccatur: quia in omnes propter multitudinem l uindicari non potest, inultū solet transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo m maxima solicitudine præcauenda.

Item in epistola Cyrilli missa Maximo diacono Antiocheno.

Ex dispensatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor cō damnat.

CAN. XIIII.

Didici à diligendo mihi Paulo monacho, quia recusat pietas tua usque hodie communionem reuerendissimi episcopi Ioannis amplecti, pro eò quòd quidam in Antiochena ecclesia malè adhuc cum Nestorio, uel sentiant, uel iam senserint quidem, sed forsitan resipuerunt. Probet igitur tua modestia utrùm aliquando colligi nudè ac irreuerenter cum Nestorio sentiant, & inuicem colloquantur: n licet aliquando cauteriatam o habuerint conscientiam: colligā tur autem nunc acta pœnitentia super ijs, in quibus surrepti sunt: p quamuis confiteri q fortassis reuereantur excessum. Vt autem non æstimemur amare contentionem, amplectamur episcopi reuerēdissimi Ioannis communionem, indulgentes ei, & causa dispensationis, eius negotium non subtilius, uel

quid fecerat, unde scādalum esset ortum.

i Vel consensum. Supra lxiiij. dist. cap. ulti. J. lxv. di. c. j. ij. & iij.

k Quoties. A turba. extra de cle. excommu. latores.

l Propter multitudinem. Arg. quòd parcēdum est multitudini: ut xliiij. di. comessationes. l. di. ut constitueretur. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. & cap. nō potest. ix. q. j. ordinatores. Sed quot dicentur multi? Dic quantum ad hoc, q multi dicūtur quo ad respectum. nam alias xl. dicuntur multi. extra de cle. excō. latores. alias xxiij. millia dicūtur pauci. xlv. di. disciplina præterea. Argu. contra extra de re iud. qui scandalizauerit. de pœ. di. vj. c. j. in fi. xxv. q. ij. ita nos. ubi nō parcitur multitudini. Sol. uidetur haberi per id q legitur xxiij. qō. iiij. cum quisque. uel per fi. illius. de pœ. di. vj. ca. j. ut ex tunc eis non parcatur, cum ex authoritate uolunt illud defendere: ut lxxxij. distin. plurimos. & l. dist. domino sancto.

m Et de reliquo. i. decætero. xcvj. di. in scripturis. ff. de legi. cum lex.

n Didici. Colloquantur. Argu. ex collocutione præsumi consensum. xxvij. q. j. nec aliqua.

o Cauteriatam. Id est, uulneratā, uel adustā ignito erroris cauterio.

p Subrepti sunt. Id est, subrepserūt. & est antiqua grammatica. Vel, id est, corrupti. ff. de ser. cor. l. si quis seruum.

q Confiteri. Publice. s. & in hoc. est

Multitudini ē parcendum.

Multi & pauci.

est dispensatio. Nam de iure publice debet confiteri. ȷ.e. quoties. de conse. dist. ij. ego Berengarius.

a Districtius nõ uult aliquid exaggerare, &c. lxxiiij. dist. ubi.

b Multum. Id est magnum.

Archimãdrita.

c Archimandritam. Archos princeps, mãdros ouis. unde archimandrita princeps ouium.

1 Erat. n. princeps Antiochenus. Hug.

d Ispensationes. A debito. Id est, à iure cõmuni, quod omnibus æqualiter debetur. & ita dispensatio nõ est ius: ut xxxj. q. j. hac ratione. quandoque tamen dispẽsatio debetur, 2 ut l. di. ut constitueretur.

2 Ad hoc xxviij. di. de his. ĩ fi.

e Exonerant. ȷ. xxij. q. iiij. non solum. ȷ. xiij. q. ulti. animæ. ff. si qs cau. l. iiij. ff. ad leg. Rhodiam. qui leuandę.

f Despicimus. Id est, omittimus: qa easdem res non habent pro derelicto.

Regum Hispaniæ reprehensio.

Vnde male faciũt reges Hispaniæ, q naues fractas occupant. Nã dicit lex quod fiscus non debet ditescere calamitatibus miserorum. C. de naufra. l. j. lib. xj. committit etiam furtum, si quis inde quid accipit, cum distinctione tamen. ff. de fur. falsus. §. ult.

g Dispendia. Esse solent magno damna minora bono.

Matrimoniũ tenet inter raptã & raptorem.

h Tali coniugio. Sed nõ ne inter raptam & raptorẽ tenet matrimoniũ? ut xxxvj. q. ij. tria. Quare ergo filij cũ legitimi sint, repellũtur à promotione? Respõ. hoc nõ tenet. Vel dic, quod hic loquitur de monialibus patris, cũ quibus matrimonium non tenet. & dic coniugio, id est, cõiunctione, uel cõiugio de facto: alias legitimi essent, nisi forte quo ad episcopatum. extra de electio. innotuit. Sed certe illa decretalis loquitur tantum in concubina.

Huic Petrus. Hoc adaptatur ad proxime dictum, quasi diceret, non est mirum, si spurius promouetur: cum Deus non sit personarum acceptor.

i Huic. Scilicet, ut necessitate, uel utilitate promouantur tales.

k Petrus concordans ait. Quia apud Deum non est personarum acceptio.

districtius, a siue uehementius erga se recognoscat agitari. *Dispẽsationis enim gratia (sicut dixi) eget negotium multum.* b

Idẽ ad Ianuarium episcopum & Archimandritam c *presbyterum.*

De eodem.

CAN. XV.

Dispensationes rerũ nonnunquam cogũt parum quidem à debito d rigore quosdam exire foras, ut maius aliquid lucri faciant. Sicut enim ij, qui mare nauigant, tempestate urgente nauiq; periclitante anxiati quædam exonerant, e ut cætera salua permaneant, ita & nos cùm non habemus saluandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despicimus f ex ijs quædam, ne cunctorum patiamur dispendia. g

Vtilitatis intuitu, sicut in Meldensi cõci. perhibetur de filijs uirginũ ui raptarũ, & sic ad cõiugium raptorum applicatarum.

Vtilitatis intuitu quædã in ecclesia temperantur.

CAN. XVI.

Tali coniugio h generati, ecclesiasticis ordinibus non applicẽtur, nisi fortè eos, aut maxima ecclesiæ utilitas, uel necessitas postulet, uel euidens meritorum prærogatiua commendet.

Huic i *Petrus cõcordãs ait,* k *In ueritate cõperi, quia nõ est acceptor personarum Deus, &c.*

Pro euentu l *etiam rei quædam in ecclesia tolerãtur: sicut Leo ait ĩ decretis suis de laicis subitò cõtra decreta canonũ ordinatis episcopis.*

Laicis, qui cõtra decreta canonum ad episcopatum promouentur, ex misericordia susceptum officium relinquitur.

CAN. XVII.

Exigunt causæ, m ut non solùm in tales præsules, sed etiam in ordinatores eorũ competens ultio proferat. Sed circunstant nos hinc mansuetudo misericordiæ, hinc censura iustitiæ, ut credamus quædam delicta utcunq; toleranda, quædam uerò penitus amputanda. Illos ergo, quorum prouectio hoc tantùm reprehensionis ĩcurrit, quòd ex laicis n ad episcopale officium electi sunt, locum suum tenere permittimus: nõ præiudicantes apostolicæ sedis statutis, nec beatorum patrum regulas soluentes quia remissio o peccati non dat p licentiam delinquendi: nec quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impunè committi, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta postmodũ ultione plectamus.

l Pro euentu. Et hoc ad necessitatẽ uel utilitatem refertur.

Actuum 10. e

m Exigũt causæ. Cum ergo hic sit rigor, & ibi misericordia, poti⁹ debet iudex sequi misericordiã quam rigorẽ: 3 ut extra de sortile. c. ij. & C. de iud. placuit. & sic iã uidet, ꝙ dispẽsatio sit debita: qa præceptũ misericordiæ omnibus est cõmune: ut lxxxvj. dist. non satis. & sententia, quæ misericordiã uetat, fugiẽda est, ut 50. di. põderet. in fi. ꝙ concedo ꝙ quandoq; sit debita: & iudex peccaret, si nõ dispensaret: non tamen est proditũ ius per qđ petatur dispẽsatio, sicut ad eleemosynam tenemur pauperi, 4 pauper tñ eam nullo iure petit. tamen ad petẽdam dispensationẽ potest ĩplorare officium iudicis. & si nollet eps dispẽsare, petet hoc à superiore. & est si. extra de iure patrona. nullus.

Misericordia est rigori antẽ ponenda.

3 Ad hoc ix. dist. sana. ubi de hoc uide.

Dispensatio est quandoque debita.

4 Vt xlvij. dist. sicut lxxxvj. dist. pasce. xvj. q. j. quonia. Arch.

n Quod ex laicis. ȷ. lxxvij. di. monachos. ȷ. lix. di. si officia. contra. ȷ. dist. lxj. quid proderit. contra. ȷ. di. lxj. c. j. & ij. contra. Sol. ibi ius commune, hic dispensatio.

o Quia remissio. ȷ. xxiij. q. iiij. est iniusta. in fi. cõtra. ȷ. di. xciij. peruenit. & 35. q. ix. loci. ȷ. xxj. q. ij. placuit. Sol. ibi factũ respicit, hic ius. & expone quod sequitur.

p Non dat. Id est, non debet dare. nã leges quæ periuria puniunt, &c. C. de indi. uid. l. ij. arg. C. unde ui. meminerint. ȷ. de conse. di. iiij. quæris. arg. de pœ. di. ij. c. in cassum. §. sed uerba. & c. sane. Sed aliud est impunitatis occasione amplius peccandi confidentiam sumere:

rè: quod ibi dicit aliud pro uno con cesso reliqua simi lia usquequaq; cõ cedere, qd' hic ne gatur. Vel dic non dat, id est, non da re debet.

a Maximum. Ex laico. Iste fuerat factus e piscopus nõ serua tis interstitijs tẽpo rum in minoribus ordinibus: 1 & iõ dicit tex. ex laico. argu. superficiale pro illiteratis. su pra lxj. di. c. j. & ij. & iij. & c. quid pro derit. contra. Io.

1 De qui bus habe tur lxx vij. dist. in singulis & ca. sequẽ. Arch.

b Ab episcopali. Infra xvj. q. ult. in uentum.

c Quoquo. Id est, nõ legitimo, sicut illud: Quos genui quocunque toro.

d Dignitate. Quid si patronus labitur i hæresim, an reuersus recupe ret ius patro. quod habebat? Argu. q sic. extra de elect. quia diligentia. ff. de in ius uoc. l. sed si. ff. de bo. lib. l. iij. §. si deportat[9]. Io. Tamẽ si lata fuis set sententia con tra eum de ami ssio ne iuris patrona tus, amplius non recuperat. extra de diuor. de illa. ex tra de conuer. con iugat. capitulo ul timo. B.

e Libello. s. vij. q. j. ca. sicut uir. §. ec ce. & c. qualiter. s. ead. q. si qui uolue rint.

Salua apo stolica au thorita te.

f Donatum au tem. Causa rũ. Collige ex hoc intelligẽtiam eius, qd' dici solet in li teris, salua aposto lica authoritate.

2 Vt fit gl. plani or sub. sic debet. n. lex esse p petua & cõis. iiij. di. erit. ni si ex ali qua illarũ cãrum. xx ix. di. sciẽ dum. facta fuerit. quo casu cessante causa, &c. Io. de Fãt.

g Antiquis. Id est, secũdum antiquas regulas. & ita nisi exprimeretur, hæc uideretur constitu tio perpetua. argu. C. de pœ. seru[9]. Sed tamen quid iu ris sit super hoc, not. lxj. dist. capit. statuimus. §. ex his omnibus.

Idem ad Mauros episcopos.

Donatistæ & Nouatiani, quã uis reprehensibiliter ordinati, tamen ex necessitate tolerantur.

CAN. XVIII.

MAximum quoque ex laico a reprehensibiliter licet ordinatum, tamen si Donatista iã non est, & à spiritu schismaticæ prauitatis alienus est: ab episcopali b (quã quoquo c modo adeptus est) non repellimus dignitate: d ita ut ipse libello e ad nos directo catholicum se esse manifestet.

Idem.

De eodem.

CAN. XIX.

DOnatum autem Se'minacẽsem ex Nouatiano (ut comperimus) cum sua plebe cõuersum. ita dominico gregi uolumus præsidere, ut libellũ fidei suæ meminerit ad nos dirigendum, quo & Nouatiani dogmatis damnet errorem, & plenissimè confiteatur catholicã ueritatem. Quæ autem nunc certa remisimus consideratione causarum, f antiquis g deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta posthac ultione plectamus.

Idem Ianuario episcopo Aquilegiensi.

Redeuntes ab hæresi, post publicam professionem, in suis ordinibus recipi possunt.

CAN. XX.

SAluberrimum enim & spiritualis medicinæ utilitate plenissimum est, ut siue presbyteri, siue diaconi, siue subdiaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos uideri uolunt, atque ad catholicam fidem quam pridem amiserant, rursum reuerti ambiunt: prius errores suos, & ipsos authores erroris à se damnatos sine ambiguitate fateantur: & sensibus h prauis etiam peremptis nulla desperandi supersit occasio: nec ullum membrum talium possit societate uiolari, cùm per omnia illis professio i propria cœperit obuiare: circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si (adempta sibi omni spe promotionis) in quo inueniuntur ordine, stabilitate maneant perpetua, si tamen iterata unctione non fuerint maculati. k

Item ex concilio Martini Papæ.

Ab hæresi redeuntes hæresim & eius authores publicè detestentur.

CAN. XXI.

SI quis episcopus, siue alicuius episcopi presbyter aut diaconus in alicuius hæresis opinione offenderit, & ob hanc causam fuerit excommunicatus: nullus episcopus in cõmunionem eum recipiat, nisi prius in communi concilio l porrecto suo fidei libello m satisfaciat omnibus, & ita liberam teneat suam purgationẽ. n Hoc idem & de fidelibus laicis sit decretum, si in aliqua hæresis opinione o fuerint nominati.

§ *Ecce quibus de causis quædã in ecclesia tolerantur, quæ eisdem cessantibus pia seueritate uindicantur. Quando autem tolerãda sint, quando resecanda, Gelasius Papa distinguit p dicens:*

Quomodo in ecclesia aliqua sint toleranda.

CAN. XXII.

ET si illa q nonnunquam sinenda

h Saluberrimũ. Sẽsibus. Id ẽ, opinionibus hæreticorum.

i Professio. C. de non nume. pec. generaliter. s. ij. q. j. legum. s. xxvij. q. j. omnes fœminæ. extra de appel. per sonas.

k Maculati. Idem est si fuerunt rebaptizati. ar. de conse. di. iij. qui bis. & ca. eos quos. Vel si ad subuersionẽ fidei adhæserunt hæreticis. s. e. q. cõ uenientibus.

l SI quis. Cõcilio. Hodie suf ficit solus episcopus. extra de hęre. ad abolendam. §. quia uero.

l Concilio. Supra l. dist. de eo.

m Libello. s. e. q. si qui uoluerint.

n Purgationem. Idem etiam si de simonia suspectus sit. extra de purg. ca. c. quoties.

o Opinione. Supra di. xxx. c. ult.

Ecce quibus. Hęc est v. pars quæs. in qua quæritur qualiter debeat dispensari: quod probat per capit. sequens. Io. de Fant.

p Distinguit. Et protinus agit de illis, quæ dispensari solent.

q ET si illa. Vt dispensa bilia.

Sinenda.

3 In istis casib[9] Papa sibi reseruat dispẽsationem, & in casu, quẽ habes extra de apostа. ca. ul. ubi de hoc. Arc.

Loquitur enim in prin. de his, quæ dispensari possunt Ioann.

a Sinenda sunt. Id est, dispẽsanda. & ita cæterorũ improprie sumitur. arg. ff. de mino. patri. xxvj. distin. deinde.
b Quæ si cæterorum. Id est, quæ dispensari possunt.
c Illa. Hoc de illis, quæ dispensari non possunt.
d Decoloratione. Puta si esset latro, uel ebriosus: ut extra de re iud. estote.
e Et si ea ipsa. Sic forma constructionem, si illa nullatenus sunt mutilãda, quę nullo detrimẽto, &c. quanto magis nec illa sũt mutilanda. & est sensus, si in dispẽsabilibus non debet iudex dispẽsare, nisi ex magna cã, quanto magis ĩ ijs quæ sunt indispensabilia, nullo modo debet iudex dispensare. xiiij. di. c. ij.
f Vel temporum. Vel personarũ. nã pro qualitate personarum & actio formatur, & condemnatio moderatur. ff. de neg. gest. Pomponius in negotijs. Habes ergo hic causas, propter quas est dispensandum, s. causa utilitatis & necessitatis. Sed nunquid ex causa probabili? uidetur ar. quòd sic lvij. di. c. quod concedit Alanus. Ego cõtra. Nec obstat lvij. distinc. cap. j. quia si post fides eius appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi præsumpta, & promouetur de iure communi.
g Vel acceleratæ. Nam quæ de nouo emergunt, &c. ff. de interrog. act. de ætate.
h Mutilanda. Dispensationes, quas extorquet necessitas, cessãte necessitate mutilãdæ sũt. quæ uero regulari

Sub. de quib⁹ nõ est ĩ benigniorem ptẽ interpretandũ, cum sint manifesta. Hug.

Dispensandũ est certis ex causis.

Istũ fuit dictum L. & in hoc etiam residet. Ioã. de Fant.

Dispensatiões quædam mutilãdæ sunt.

sunt, [a] quæ (si cæterorũ [b] constat integritas) nocere sola nõ ualeãt: illa [c] tñ magnopere præcauẽda sunt, quæ recipi sine manifesta decoloratione [d] nõ possunt: & si ea ipsa, [e] quę nullo detrimento aliquoties indulgẽda, creduntur, uel rerum, uel temporum, [f] quæ cogit intuitus, uel acceleratæ [g] prouisionis excusat respectus: quantò magis illa nullatenus sunt mutilanda, [h] quæ nec ulla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet utilitas? Aliquãdo. n. pro necessitate: uel utilitate ecclesiæ mutilantur & laxantur præcepta [i] canonica.

6 *Breuiter ostẽdimus, qui reuertẽtes ab hæresi ĩ suis ordinibus [k] ualeãt recipi, uel qui nõ. Nunc aũt quæritur de ijs, qui ab hæreticis ordinati sunt, si ad unitatẽ catholicæ matris ecclesiæ redierint, utrùm in eodem ordine [l] iterum ualeant ordinari. Semel. n. cõsecratus (ut ait beatus Gregorius [m]) iterũ consecrari nõ debet. Itẽ sacramẽta, quæ ab hæreticis in forma ecclesiæ ministrantur (sicut Augustinus [n] testatur) reiterari [o] non debent, ne nõ homini, sed sacramẽto uideatur iniuria fieri. Sed illud Greg. de his intelligitur, qui consecrationẽ sacerdotalem, uel episcopalem acceperunt: qui aut per manus impositionem, cùm ad ecclesiam redeũt, effectũ suæ unctionis accipiunt: aut ab eius administratione perpetuò cessare iubentur. Similiter illud August. de eadem mystica unctione, & de sacramento baptismatis intelligitur.*

Sunt aũt in ecclesia alij ordines, qui sine sacramẽtali unctione sola episcopi benedictione cum quadã uasorum, uel indumentorum distributione præstantur, ut sunt leuitæ & cæteri infra eos constituti: hi quamuis ab hæreticis ordinentur, tamẽ ad ecclesiã redeuntes in eodẽ ordine (si alias digni fuerĩt) ab ecclesia ordinẽtur, nec fiet ĩ eis reiteratio muneris, cũ ab hæreticis nihil doceatur eis fuisse collatum.

Vnde Vrbanus ij. scribit Petro Pistoriensi episcopo, & Rustico abbati Vallis umbrosæ.

Redeuntes ab hæreticis sunt reordinandi.

CAN. XXIIII.

Daibertum [p] à Nezelone licet simoniaco non simoniacè eiusdem confessione reperimus in diaconum ordinatum: & beati [q] Innocentij Papæ sententia constat declaratũ, quòd Nezelon hæreticus (quem constat ab hæreticis ordinatum) quia nihil [r] habuit nihil dare [s] potuit ei, cui manus imposuit. Nos igitur tanti pontificis authoritate firmati, & Damasi Papæ testimonio roborati, qui ait, Reiterari [t] oportet, quod malè actum est: Daibertum ab hæreticis corpore & spiritu digressũ, atq; utilitati ecclię

ter fiunt, non: ut j. ix. q. j. ab excommunicatis. s. dis. l. placuit. j. vij. q. j. mutationes.
i Præcepta. Quædam, non omnia. Breuiter. Hæc est vj. pars q. in qua quæritur si ordinati ab hæreticis sint iterum reordinandi. & dic ꝙ non, si fuerint ordinati in forma ecclesiæ. & hoc ꝓbat per tres autho. Io. de Fan.
k Ordinibus. s. illi qui coacti sunt, uel ignorãter ab hæreticis ordinati sunt.
l Vtrum in eodẽ. ordine. & dic ꝙ nõ si ĩ forma ecclesiæ ordinati sunt. extra de apost. ex literis. nec bene soluit hic Gratianus.
m Vt ait beatus Gregorius. s. dist. lxviij. c. j.
n Augustinus. s. e. q. j. quod quidam.
o Reiterari. Vt s. e. q. j. uentum.
p Daibertum. Per hoc c. probat Io. opinionem suam, s. ꝙ baptizatus ab eo, qui recepit ultimã manu⁹ impositionẽ extra ecclesiã, nihil recipit. Nos qui dicim⁹ cõtrariũ, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma ecclesiæ.
q Et beati. Et ita cum faciat hic mẽtionem de illo c. s. j. q. j. uẽtum est. intelligendum est illud sicut & istud d non ordinatis in forma ecclesiæ.
r Quia nihil. s. e. q. j. gratia. j de cõse. dist. iiij. quomodo. arg. s. e. q. j. qui perfectionem.
s Dare. Argu. qui nihil habet, nihil dare potest. Argu. contra extra de ele. suffraganeis. 4 Item ar. ꝙ pro nõ dato habetur, ꝙ datur ab eo, qui d iure dare non põt, ut extra de iure patr. quod autem. in fi.
t Reiterari. Quod ad

Qui nihil habet, nihil dat.

4 Et extra de sup. neg. prælа. c. j. ubi de hoc ꝓ et cõtra. ibi uideas.

Quod minus plene fit, est iterandum.

ad speciem facti, non rei essentiã. Nã sæpe quod male fit, uel minus plene, ex integro est agẽdum, sicut in satisdatione.ff.qui satisd.cog.de die. §.si seruus.& in iuramento.ff.de iureiur.qui per salutẽ.& in libelli confectione.ij. q.ulti.c.ulti. arg.ff.qui satisda.cog. si ab arbitro. §. quod & si. Nam in his oibus non est aliquid iterandũ, sed quod omissum est, restaurandum. extra de sacr. non iter. c.uno. Ioan.

Idẽ sentit hic Io. qui tenet quod sequit. Archidia.

Male dicit [1] Ioã. hic: cũ quo ad rei essentiã sit iterũ ordinatio facienda, quia prima ordinatio non erat in forma ecclesiæ. B.

a Ex integro. ꝫ.e. q.j.si quis cõfugerit. ĩ.de consec.di. iiij. si nulla. extra de censi. scientes.

b Diaconem. Iste Daibertus extra formã ecclesię fuerat ordinatus a Nezelone.

c Per illicitã. i.nõ iustam.

d Vulneratum caput.id est, mẽtem macula culpæ infectam.

e Medicinam adhiberi.id est, reiterari, ut ita & illud intelligatur de ordinatis ĩ forma ecclesiæ.

f Reiterare. Not. hãc expositionem, &c. & hæc expositio est subintelligẽda ꝫ.ea.q.j.uetũ ubi eadẽ sũt uerba.

g Legitime. Arg. ex hoc loco, quod si potestas translata est in aliquem, ut eligat episcopũ & ipse min⁹ bonũ eligit, iterũ possit eligere, ar.vij.q.j. factus.viij. di. quæ cõtra. Nam reprobã pecunia nõ liberat debitorẽ. ff. de pig.act.elegan- ter.§.q reprobos. & est ar. ad hoc extra de elec.in causis.i fi. [2] Arg. cõ tra extra de offic. dele.c. ĩ literis.nã functus est officio suo. Nam etiã ipsi canonici male eligendo priuantur potestate eligendi.extra de elect.cũ in cunctis.& not. [3] lxj. dist.stu dui.Quid iuris sit,not.in quæstionibus.Bart.

h Quomodo.ꝫ.xix.dist. secũdum contra. Sed illud

g Itẽ ar. ad hoc ꝙ si potestas translata est in aliquem, ut eligat, & ipse minus bonum eligit, iterum possit eligere. Itẽ ar. ad hoc.ff.de op. leg.l. ij. Præter ea cũ non tenuit electio, perinde est ac si non elegisset. Arch.

[3] Adde quod not. Bar. & gl. in l. cum quidam. ij.ff.de lega. ij.

pro uiribus insudantem, ex integro a (ecclesiæ necessitate ingruente) diaconẽ b constituimus: quod non reiterationem existimari censemus, sed tãtum integram diaconij dationem: quoniam (ut prædiximus) qui nihil habuit, nihil dare potuit.

Item Damasus papa.

De eodem.

CAN. XXIIII.

Per illicitã c manus impositionem uulneratum caput d illi, qui uidebantur aliquid accepisse, habebãt, & ubi uulnus est infixum, est necesse medicinam adhiberi, e qua infixa sanetur macula id est, reiterare f necesse est quod legitime g actum non est, aut collatũ minime probatur. Nam quomodo h possit honorem retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dandi nõ habuit legitime inuenire non possum.

Item libro nono C.titu. ad legem Iuliam repetundarum.

Imperatores Theodosius & Valerius.

CAN. XXV.

7 Sancimus i eiusmodi uiros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris insignia non ambitione k uel prætio, sed probatæ uitæ & amplitudinis tuæ l solent testimonio promoueri: ita sane, ut ij quibus honores per sedis tuæ uel nostram fuerint electionem cõmissi, iurati m inter gesta depromant se pro administrationibus sortiendis, n neque dedisse quippiam, neque daturos unquam post modum o fore, siue per se, p siue per interpositam personam in fraudem legis, sacramẽtiq; aut donationis, uenditionisve titulo, aut uelamento cuiusque q contractus: & ob hoc (exceptis salarijs) r nihil penitus tam in administratione positos, quã post depositum officium pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quã gratuito meruerunt, accepturos. Et licet neminẽ diuini timoris contemnendo iusiurãdum arbitremur s immemorem, ut saluti propriæ ullum commodum anteponat: tamen ut ad salutis timorem ex necessitate periculi subiugetur si quis ausus fuerit præbita sacramenta negligere non tantummodo aduersus accipientem, sed etiã aduersus dantem accusandi cunctis tanquam publicum crimen t concedimus facultatem: quadrupli pœna eum, qui conuictus u fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paschalis Papa.

cum authoritate sua generaliter est prohibitũ, istud in ecclesia catholica confirmatum. nam pro non dato habetur, &c. extra de iure patro. quod autem. & ff.si quis cautio.l.quoties. Arg.contra extra de iure patro.consultationibus.

Sancim⁹. Hæc est vij. pars qõnis in qua ponitur pœna simoniacorũ, quæ est infamia & depositio, & dãnatio pecuniaria. Ioan.de Fant.

i Sancimus. Lex est canonizata.

k Nõ ambitione. ꝫ.e.q.j.null⁹ itaq;.

l Tuæ. loquit præfecto.

m Iurati. ꝫ.xxiij. distin.quanquam. ĩ.viij.q.iij. Artaldus.& cap.talia.

n Sortiẽdis. dignitates enim nõ debẽt uenales esse, [4] sicut nec matrimonia.ff.de donat.inter uir. & uxo.l.ij.

Dignitates & matrimonia nõ debẽt esse uenalia.

o Post modũ. ꝫ.j. q.j.eos qui.ꝫ.dist. xlvj.sicut non suo.

[4] Cõcor. text. in l. j.ff.ad le. Iul. & ibi glos.

p Per se.extra de pecu.cle.inquirendum.extra de sen. excom.mulieres.

q Cuiusq;. sed uidetur contra.ff.de pollicita.l.j.§.j. Sꝫ aliud est publice promittere aliquid reipublicę: aliud occulte alicui, ut ei⁹ suffragio ꝓmoueat.

ADDITIO.

Et sic soluit aliud quod uidet cõtra. ff.de dona.hoc iure.in princ.de hoc not.ꝫ.ea.q.vj. c.ulti.Ioan.de Fant.

r Salarijs. ĩ.xxiij. q.j.militare. ꝫ.dist. lxxxvj. non satis. Ioan.de Fant.

s Arbitremur. Argu.pro teste præsumendum esse, qꝺ nolit peierare. extra de testib. cum tu fili. & dicit canon, quos scimus nolle piurare, &c. ij.q.v. si mala fama.Sed licet pręsumat, est tamẽ notandũ, ꝙ lex non stat huic ꝑsumptioni, imo subijcit pęnam in peieratione.ĩ.ead.ibi, quadrupli, &c.

Testis pręsumit nolle peierare.

t Publicum crimen.ĩ.vj.q.j.cap.ulti.

u Conuictus. Nam post depositam administrationem debet esse præsens per l.dies. C.ut omnes iudi.

tam

De eodem,

CAN. XXVI.

Patet simoniacos ueluti primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus respuendos: & si commoniti non resipuerint,ab exteris [a] etiā potestatibus opprimēdos. omnia etiam crimina ad comparationem simoniacæ hæresis,quasi pro nihilo [b] reputantur. [c]

His breuiter præmißis ad ea ueniamus,quæ ecclesia seueritate disciplinæ parata est ulcisci, ostendētes quibus accusantibus, uel testificantibus quilibet sint cōuincēdi, quo iudice quisq; debeat damnari uel absolui. Si causa uitiata fuit, quo remedio poßit subleuari, si accusatores defecerint, an reus sit cogendus ad purgationem. Et ut facilius pateat quod dicturi sumus,exemplum ponatur sub oculis, in quo authoritates hinc inde controuersantes distinguātur: et quid sctōrū patrum sentiat authoritas,liquido intimetur.

CAVSA II.

Quidam ep̄s de lapsu carnis a laico impetitur. Duo monachi, unus subdiaconus, & duo leuitæ aduersus ipsum testimonium ferunt. A metropolitano suo sentit se prægrauari. In ipsa uentilatione causæ tres ex testib. deficiunt, siue promißione decepti, siue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen episcopus quia crimen eius notorium erat.

1 *Hic primum quæritur. Q an in manifestis iudiciarius ordo sit requirendus.*

2 *Secūdo,an expoliatus ab aliquo sit iudicandus.*

3 *Tertio, qua pœna sint feriendi, qui in accusatione uel testificatione defecerint.*

4 *Quarto, an duorum testimonio episcopus sit condemnandus,*

5 *Quinto, si deficiētibus accusatoribus quis sit cogendus ad purgationem.*

6 *Sexto, si remedium sit dandum ei, qui causa dilationis uocem appellationis adhibuerit.*

7 *Septimo, si laici, uel monachi, uel quilibet inferiorum ordinum in accusatione maiorum sunt audiendi.*

8 *Octauo, quomodo debeat fieri accusatio, an in scriptis, an sine scriptis.*

QVAESTIO I.

Quòd autē [d] nullus [a] sine iudiciario ordine damnari ualeat,authoritatibus multis probatur.

De eo nanque ait Augustinus.

tā ciui. quam milita l.j. & conuenit sub episcopo loci. in auth.ut iudi. sine quoquo suffra. §.necessitatē.colla.ij. Sed ex cōtractu nō pōt iudex cōueniri post depositā administrationē, si contractū aliquē fecit noīe ciuitatis, ut ff de admi. rerū ad ciui. perti.curatores.§. in eū.& ff.de euic. illud.§.j.sed procurator negotiorum bene cōuenit post [1] depositū officiū ut ff.de proc.procurator.Bart.

[1] Post.falsum est nisi se nomine suo obligauerit, uel nisi ut doceat de mandato quod negatur.

[a] Patet. Ab exteris,id est, laicis,qui extra ecclesiā habent hāc potestatē,ut s̄.dis. xvij. nec licuit. j̄. xxiij. quæstio. v. principes.

[b] Pro nihilo. Hoc in detestationē huius sceleris dicit. s̄.dist.xc. neque.& s̄.ea. q.j.scito. infra xxxij. qō. vij. quid in omnibus. & c.nō solū. & extra de simo.tāta.

[c] Reputātur. Hoc dicit in detestationē criminis, & ad terrorē, sicut illud Omnis peccator, &c.extra de simo. tanta. Vel est grauius, quia facilius dicit hoc crimen cōmitti in Deū [2] quā aliud, quia donū Dei uolūt emere pecunia. s̄.j.q.j.eos.& ideo grauius dr̄.ar.xviij.q. iiij.sicut. xxij.q.j. mouet. Vel iō hoc dr̄,quia nulla certa pnīa pro hoc crimine indicitur, nisi quod usq; ad mortē aspere pœniteat. s̄.e. q.j.si quis neque. Ioan.

[2] Simoniæ crimen dicitur cæteris grauius

[a] Subau. specialiter, i. in his,q̄ specialiter ei sunt deputata & dedicata, s. res & dignitates & sacramēta & officia ecclesiastica. Arg.xvij. qō. iiij.sicut qui. xxvij. qō. j. nuptiarum. Arc.

[d] Quod autē. Hæc qō diuiditur in quinque partes:in quarum prima probat per xiij.authoritates,quod nullus sine iudice debet damnari:id est nisi canonice sit damnatus. Secunda ibi, His omnibus. Tertia ibi, Sed sciendum. Quarta ibi, Quando uero. Quinta ibi, Quando autem. Ioan.de Fan.

[d] Quod aūt. Tu dicas,quod in manifestis requirit ordo iuris. xij.quæst. iij.eorum. sed ī notorijs, ut dicā j̄.e. manifesta. & habes extra de iureiurā.ad nr̄am.iij. Est notādū,quod quædā snīa est diffinitiua, quædā interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet istarū requirit ordinem iuris:& si diffinitiua snīa fuerit lata omisso ordine iuris, ipso iur̄ nulla est, ut j̄.ead. quæstione vj. cap. ei qui appel. §.diffinitiua. Hoc tamē scias, quod duplex est ordo iuris. Vnus qui est de natura, siue de substantia iudiciorum, scilicet,ut quis post citationē habeat inducias, ut fiat litis contestatio, & testes recipiantur,& quod sententia feratur in scriptis. si cōtra hūc ordinem ferat snīa,nō tenet,dicto. §.diffinitiua. Est alius ordo, qui non est de substantia iudiciorum,s.ut sentētia non ferat sub conditione:& non prius pronunciet de possesione,quā de proprietate. si tamen hoc nō seruatur, nihilominus tenet sententia.infra eadē,quæstione vj.biduū. & C.de appellat. l.j. Itē sentētia interlocutoria siue sit excōicationis, uel suspensionis, uel missionis in possessionē, requirit ordinē iuris. De ordine excōicationis sententiæ habes infra eadē. nemo.& xxiiij. quæstione iij. de illicita. & melius extra de sentē. excōmuni.sacro. De ordine suspensionis habes j̄.ead.nomen Si tamen iste ordo non fuerit seruatus, tenet excommunicatio,uel suspēsio, ut xj.quæst.iij. si episcopus. Item

Sententia est triplex

Ordo iuris est duplex.

Sententia missionis in possessionem requirit semiplenã causæ cognitionẽ.

Item in sententia missionis in possessionem requiritur semiplena causæ cognitio: ut extra ut lite non contesta. quoniam frequenter. in fin. Et siue talis ordo fuerit seruatus, siue non, si absens potest probare se non fuisse cõtumacem, sententia talis retractatur, ut extra de sententia & re iudic. cũ Bertholdus. & ff. quibus ex cau. in posses. eat. Fulcinius. §. quid sit autem latitare. & ff. de priui. cre. Imperatores. Sententia præcepti est, cum iudex sine cãæ cognitione præcipit alicui, ut soluat alij decem, quæ petit: si ille soluat, & pecunia illa debita est, licet iudex pręceperit [1] iniuste tamen non pôt repeti pecunia: ut ff. quod metus causa. l. ultima. A prædicta regula pleriq; doctores excipiũt infamatos: circa quos non requiritur ordo iuris: ut j. e. q. v. presbyter. & extra de simon. quoties. quod non admitto: ut dicemus in loco suo il lo c. presbyter. & ĩ illa decr. quoties. habita fuit causæ cognitio. Item excipiunt dilapidatores: ut iij. q. ij. quia ea. quod nõ est uerũ quia hodie propter solam suspicionem non remouetur quis ab administratione: ut extra de simo. licet Eli. Io.

[1] De ista sententia etiã habet extra de uerb. sig. ex parte. j. in gl. ul. ibi uideas & de elec. dudũ. ij. in gl. sed pone. & xj. qõ. iij. in sum. Arc.

Damnari non ualet, nisi aut conuictus, aut sponte confessus.

CAN. I.

NOs in quẽquam sen ten tiam ferre non possumus, nisi aut conuictum, [a] aut sponte confessum. [b]

Item Constantinus Imperator.

De eodem.

CAN. II.

IVdex criminosum [c] discutiens nõ antè proferat sententiam, quàm aut reum ipse se confiteatur, aut per innocentes [d] testes conuincatur.

Hoc idem testatur Augustin. & eisdem uerbis.

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. III.

SIcut sine iudicio quẽquam nolumus condemnari, ita quæ iustè [e] diffinita sunt, nulla patimur excusatione [f] differri.

Conuincitur quis quadrupliciter.

[a] NOs in quenquam. Conuictum. Quatuor sunt modi conuincendi. aut iure, scilicet instrumentis uel testibus, aut facti euidentia, ut extra de cohabi. cleri. tua. & infra ead. quæstio. quæ Lotharius. Aut iuris interpretatione, ut sæpius citatum esse reum: ut iij. q. ix. decernimus. aut uiolenta suspicione seu præsumptione. xxxij. qõ. j. dixit. & C. de adult. authen. si quis.

Sententia in confessum ferenda est.

Cõfessiõi metu tormẽtorum factæ non statur.

[b] Confessum. Habes ergo hic, quod sententia ferenda est in confessum: hoc uerum est, etiam si aduocatus alicuius confiteatur, nec reuocat confessionem suam: ut extra de sen. c. olim. & est ferenda sententia in confessum in causa ciuili: ut ff de confes. l. Iulianus. & etiam in criminali: ut ff. de custo. & exhi. reo. si confessus. Nisi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum est in carcere. tali enim confessioni non statur: ut ff. de quæst. l. j. §. diuus. & §. si quis ultro. nisi post tormenta in confessione perseueret: ut ff. de quæst. l. j. §. quæstioni. Mentitur ergo lex quæ dicit, quod nullæ sunt partes iudicis in confitentem: ut ff. ad legem Aquil. proinde. §. ultim. Sed dic quod nullæ sunt quantum ad examinationem causæ, sunt tamen aliquæ quantum ad prolationem sententiæ. Vel dic quod si post receptionem libelli & inducias datas reus confitetur, tunc iudex fert sententiam, sed sine omni porrectione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non est ferenda sententia: sed iudex simpliciter præcipiat ei, ut soluat. ff. de iud. si debitori. Quæ autem confessio præiudicet, his uersibus collige, Maior, sponte, sciens, contra se, ius sit, & hostis: Nec natura neget, fauor, & lis, iusve repugnet. Maior. ff. de confes. certum. in fine. Sponte. xxxj. quæst. ij. Lotharius. Sciens. C. de iur. & facti ignorantia. error. Contra se. ff. de interroga. actio. de ætate. Ius sit. extra de iudi. at si clerici. Hostis. ff. de interrogatorijs acti. l. ulti. Nec natura neget. ff. de ĩterrogatorijs actio. con fessionibus. Fauor. C. de liber. causa. interrogatum. Et lis. ff. ad le. Aquil. inde Neratius. §. ultimo. Iusve repugnet. ff. de pact. si un⁹. §. pacta. melius. ff. de interrogat. actio. l. si is cuius. xxxij. qõ. ij. solet quæri.

Cõfessio confitẽti nõ nocet, nisi multa interueniant.

Item Eleutherius episcopus.

De eodem.

CAN. IIII.

NIhil contra quemlibet accusatum absq; legitimo & idoneo accusatore fiat. nam & dominus noster Iesus Christus Iudam furẽ esse sciebat: sed quia non est accusatus, ideo non est eiectus.

Item Felix Papa.

De eodem.

CAN. V.

PRimates [g] accusatum discutientes episcopum, non antè sententiam [h] proferant damnationis, quàm aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes & canonicè examinatos regulariter testes conuincatur. aliter irritam esse censemus & iniustam episcoporum damnationem, & idcirco à sancta synodo retractandam: [i] ita ut op-

[c] IVdex criminosum. i. causam criminalem.

[d] Per innocentes. Id est, bonos.

[e] SIcut. Quæ iuste. Id est, secundum ordinẽ iuris. licet enim sciat eam executionem iniustam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur, [2] ut extra de offi. deleg. pastoralis. nisi sit lata per falsa instrumẽta. C. si ex fal. instru. uel testi. l. iudicati. extra de re iudi. decætero. & de cri. fal. super eo.

[2] Nam quãtũ ad ipsos litigãtes ius ex sententia factum fuit. postq̃ in rẽ transijt iudicatam. extra de re iud. cũ inter. in fi. Arc.

[f] Excusatione. Nisi incontinenti obijciatur exceptio: ut extra de testi. ueniens. ij. & extra de resti. spol. literas. Dic ut notaui xj. q. iij. cum apud. extra de offi. de leg. quærenti.

ADDITIO. Et not. extra de in integ. restit. sciscitata. Archi.

Episcopũ dãnare qs potest.

[g] PRimates. Id est, episcopi. v. q. ij. si primates.

[h] Sententiam. Excommunicationis, quam ferre possunt in episcopum, sed non damnare: ut s̃. dis. xij. de his. [3] in fi. j̃. xj. q. iij. si quis episcopus. j̃. iij. q. vj. quamuis. & cap. seq. nisi sit synodus congregata authoritate Papæ, ut v. q. iiij. c. j.

[3] Alias, p̃ceptis.

Sententia nulla, an possit retractari.

[i] Retractandam. Sed qualiter retractatur sententia, quæ nulla est ipso iure? nam nec in sententia excommunicationis necessaria est absolutio, si sententia nulla est, ut extra de offi. deleg. c. cum contingat. & extra de sent. excom. per tuas. & id quod nullum est, rũpi non potest. ff. de iniu. & rup. testa. nam & sub conditione. & ubi nulla est obligatio, ibi nulla est liberatio. ff. de uerb. obl. decem stipulatus. sed hic retractatur de facto: [4] sicut aliquis absoluitur de facto. extra de appel. ad præsentiam. sicut depositus de facto restituitur: ut xvj. q. j. frater noster.

[4] Nã sententia lata contra iuris ordinẽ iudiciarij.

Vnus

preſsis ab omnibus in cunctis cauſis ſubueniatur.

Idem decreuit Zepherinus Papa.

Multi per tolerantiã ſuſtentandi ſunt, quamuis ſententia diuini iudicij ſint condemnati.

CAN. VI.

VNus ex uobis [a] me traditurus eſt. Bene dixit ex uobis, & non ex nobis. Ex uobis enim eſt, à quibus per iudiciariam poteſtatem confeſſus, aut conuictus excluſus nõ eſt. A me uerò, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certiſsimè noui, ſeparatus & diuiſus eſt. Tale eſt ac ſi diceret: Et ſi ego eum per occulti iudicij ſententiam damnatum habeo, uos tamen adhuc illum per tolerantiam ſuſtinete. [b]

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam.

Nullum ſeruetur iudicium, niſi rationabiliter habitum.

CAN. VII.

IN primis [c] requirendum eſt de perſona preſbyteri dilectiſsimi [d] fratris & coepiſcopi noſtri Ianuarij: & ſi ita ueritas ſe habet, ſicut eiuſdem epiſcopi petitio continet, in eccleſia atque loco ſuo idem preſbyter modis omnibus reuocetur. Si autem dictum fuerit, quia contra ipſum cauſa aliqua mota ſiue probata [e] eſt: ſubtiliter ipſo præſente, [f] & pro ſe rationem reddente quærendum eſt & genus cauſæ, [g] & modus probationis: [h] ut ex hoc colligere ualeas, utrùm adhuc in exilio, uel deportatione demorari, an certè in eccleſia & officio ſuo debeat reuocari. De epiſcopi perſona hoc faciendum eſt, ut ſi nulla contra eum criminalis cauſa, quæ exilio uel depoſitione digna eſt, mota, ſiue probata eſt, is epiſcopus qui eo ſuperſtite peruerſè [i] & contra canones in eccleſia eius ordinari præſumpſerit, ſacerdotio priuatus ab omni eccleſiaſtico miniſterio repellatur: [k] qui etiam eidem dilectiſſimo Ianuario fratri & coepiſcopo noſtro tradendus eſt, ut aut ab ipſo [l] in cuſtodia habeatur, aut certè ab eo ad nos tranſmittatur. Epiſcopi uerò, qui eum ordinauerunt, uel ordinationi eius conſentientes interfuerunt, ſex menſibus [m] dominici corporis communione priuati agere pœnitentiam in monaſterio decernantur: & ſupra ſcriptus Ianuarius loco & ordini ſuo modis omnibus reformetur. Si uerò communione priuatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis uiatici non negetur. Si autem epiſcopi in præiudicium dãnationis, uel depoſitionis memorati epĩ ſe metu [n] iudicis cõſenſiſſe, ac talia feciſſe nõ ſua ſpõte, [o]

---

ipſo iure nulla eſt, irrita eſt, nec ĩdiget retractatiõe maiore: quia ñ tenet ſecundũ H. Et adde qđ not. ṡ. e. in ſum. uerſi. hoc tñ, &c. Ar. Cauſa pauperis eſt tractanda prius, quã diuitis. Mat. 26. b

[1] Vel dic quod aliquis đbet eſſe ordo poſtulantium: ne ſi honori poſtulantiũ locus detur, mediocres deſideria ſua nõ proferant. ff. de offic. procon. nec quicquã. §. obſeruare. ſecundum Lau.

[a] VNus ex uobis. Ar. quod de uno dicitur, de alijs negatur: ut xlv. diſtin. diſciplina: ſic ff. de iud. cum prætor. ṡ. xxv. di. qualis. C. de procura. maritus.

[b] Suſtinete. Etiam in publica communione: ut extra de offic. ordi. ſi ſacerdos. & vij. q. ij. ſi tantum epiſcopus.

[c] IN primis. Argu. ꝙ prius ẽ cauſa pauperis tractanda, quam diuitis: ut xvj. q. vj. de lapſis. & C. de epiſ. & cler. ſi q̲s ad declinandã. Sed dic, ꝙ hic ultimo iubet tractari cauſa epiſcopi ut eo melius memoriæ commendetur: ut j̃. de conſe. di. ij. liquido. [1] Sed quare iubet inquiri. ſ. an ordo iuris fuerit ſeruatus, cum ipſi depoſiti eſſent à nõ ſuo iudice: unde ſtatim deberẽt reſtitui? Dic ꝙ hoc fuit propter ſcandalũ Cõmitioli. & eſt ſi. iij. q. vj. hæc quippe.

[d] Presbyteri dilectiſsimi. tranſitiue ponitur.

[e] Mota ſiue probata. ſiue pro &, & tunc planũ eſt. non enim eo ſolo, quod quis eſt accuſatus, reus eſt: ut xv. qõ. ulti. c. ulti. Vel dic mota, ita quod ſit infamatus, & in purgatione deficiat, hoc enim ſolum ſufficit ad depoſitionẽ: ut extra de ſimo. de hoc. & c. inſinuatum. hoc uerum eſt quando crimen in quo deficit, inducit depoſitionem.

[f] Præſente. Et intelligẽte. alias non diceretur præſens. ff. de uerbo. ſignifi. coram. Ioan. Quid iuris ſit de hoc, habes iij. quæſt. ix. in ſumma.

[g] Et genus cauſæ. ſ. an ſit ciuilis, an criminalis: q̲a alij teſtes admittuntur tam in una, quam in alia: ut xiiij. q. ij. ſuper prudẽtia. Vel dic genus cauſæ, id eſt, an tale ſit crimen, quod inducat depoſitionem, uel non: quia non omne crimen inducit depoſitionem, diſtinctio. lxxxj. apoſtolus. & v. q. iiij. in loco. xv. q. viij. in ſumma.

[h] Modus probationis. Non intelligas ut inquiratur an ciuiliter an criminaliter agatur. Nam propter crimen ciuiliter probatum remouetur quis à beneficio: ut extra de offi. cuſto. c. j. extra de fideiuſ. peruenit. de iureiuran. cap. querelam. Sed dic, modꝰ probationis, id eſt, an excipiendo uel denuntiãdo, uel alio modo probatũ ſit crimen: quia ſi excipiendo uel denũtiando, non eſt remouendus: ut extra de accuſa. ſuper his. Si autem directe agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouet ab adminiſtratiõe, ſed non à dignitate: ut extra de ſimo. per tuas. in fine.

Criminis probatio an ſemper remoueat promotũ

[i] Peruerſe. Quid iuris de hoc ſit, habes iij. q. ix. in ſumma.

ADDITIO

De hoc etiam no. extra de do. & contum. ueritatis. Et nota, quod præſentia & abſentia dicitur multis modis prout no. ff. de procura. præſens.

[k] Repellatur. Niſi feciſſet ignorãter: ut j̃. vij. q. j. præſentium. & ca. cũ qui.

[l] Ab ipſo. Non ut ab ipſo iudicetur: ut j̃. tertia, quæſtione quinta. quia ſuſpecti.

[m] Sex menſibus. Poſt hoc tempus forte ipſo iure reſtituuntur. argu. ff. de poſtulã. l. Imperator. ṡ. diſtinct. l. ſi ille. contra. ſed ibi erãt detruſi in monaſterium, ut ibi perpetuo eſſent.

[n] Metu. Metus hic attenuat peccatum: ut extra quod met. cauſã. ſacris. quandoq; penitus excuſat: ut l diſtin. presbyteros. quandoque in nullo excuſat: ut j̃. de conſec. diſt. iiij. eos. & xj. quæſtione iij. quiſquis.

Metus q̃n que attenuat peccatum.

[o] Sua ſponte. Argu. ꝙ mitius agitur cum ſponte confeſſo, quam cum conuicto: ut l. di. c. iij. arg. extra de electio. innotuit,

Quia

cōfeſsi fuerint: & tempus eis abbreuiandum eſt, & modus pœnitentiæ temperandus. Si uero ille, qui locum eius inuaſit de hac fortaſſe luce migrauerit & alter eſt ordinatus: quia leuioris [a] culpæ uidetur, cum non quaſi iſti ſuperſtiti, ſed ſucceſsiſſe defuncto uideatur: epiſcopatus illi officium ab ea tantummodo eccleſia interdicatur, ut in alia eccleſia, quæ ſacerdote uacauerit, ſi electus fuerit, poſsit eſſe eps: ad Malechitanam tñ eccleſiam nunquā aliquo modo reuerſurus. [b]

Glorioſus autem Comitiolus quicquid prædictus epiſcopus per uiolentiā atque inſecutionem † ipſius expendiſſe, [c] uel dānum pertuliſſe dato ſacramento [d] firmauerit, eidem epiſcopo reſtituere condemnetur. Si autem aliter quàm antefati epiſcopi petitio continet, actum eſſe forſitan perhibetur, ſubtiliter quærendum eſt: & cognita ueritate cum Dei timore, quod iuſtitiæ ordo ſuaſerit, iudicandum eſt. Quia igitur Stephanus epiſcopus odio ſui quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum, neque aliquid ordinabiliter factum, ſed iniuſte ſe aſſerit condemnatū: diligenter quærēdum eſt primo, ſi iudicium ordinabiliter eſt habitum, id eſt, ſi alij accuſatores, [e] atque alij teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt examinanda, ſi digna exilio, uel depoſitione fuerit, ſi eo præſente, [f] qui accuſatus eſt, ſub iureiurando teſtimonium contra eum dictum eſt, ſi ſcriptis actum eſt, ſi ipſe licentiam reſpondendi ac defendendi ſe habuerit. Sed & de perſonis accuſantium ac teſtificantium ſubtiliter quærendum, [g] eſt, cuius conditionis ſint, cuiuſve opi-

[a] Quia leuioris. cum enim ſit ſingularis ſucceſſor, mala fides defuncti nō nocet ſucceſſori. Secus ſi eſſet uniuerſalis ſucceſſor. C. de acquir. poſſ. uitia. & ff. de diuer. & tempo. præſcrip. l. an uitium. & l. cum hæres purgatur ergo hoc uitium per ſucceſſorem. ſic extra de fil. presbyt. ex tranſmiſſa. unde dicit lex, quod nō uideor ui poſsidere, ſi recipiā poſſeſsionē ab eo, qui poſsidet, licet ille uitioſe poſsideat. ut ff. uti poſsidet. ſi duo. & ſi. extra de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. in fi. Ioā. Hodie tñ ſpoliatus pōt conuenire quemlibet poſſeſſorē cōditione ex canone, ut extra de reſtit. ſpol. ſæpe contingit. Bart.

ADDITIO.

Ad huius gloſſ declarationem, uide quod legitur & notatur extra de iud. quia V.

[b] Reuerſurus. Argu. ꝙ dignitas nō cōualeſcit in inuaſore, ſi eiectus moritur. ar. j̃ .xxj. quæſtio. j. relatio.

[c] Expendiſſe. De expenſis conſueuit notari extra de pœnis. calumniā. imo melius de dolo & contu. cū dilecti. ſed hic aliqua adijciam. Dic ergo ꝙ oēs expenſæ ſoluuntur, quæ factæ ſunt in eūdo & redeundo. extra de elec. ut præteritæ. etiam circa aduocatum: ut C. de iudi. ſancimus. & hoc obtinet cum uictus ſuccumbit uictori: ſecus eſt ſi quis condemnatur pro contumacia. [1] tunc enim tantum ſoluit expenſas factas a tempore contumaciç, ut extra de dol. & contu. cum dilecti. Illas tamen expenſas dico deducendas, quas domi conſueuit facere: ut ff. ad exhib. ſed etſi. §. j. ff. de peti hære. ſed etſi. §. quod autem. & ff. de rei uend. ſi res. nec illas petit quæ caſu fortuito factæ ſunt, ut ff. manda. inter cauſas. §. non omnia. Item iſtæ expenſæ erunt mediocres, & non delicatæ: ut ff. de pig. act. ſi ſeruos. in fi. & ff. de dam. infect. inter quos. §. ij. & l. ſequen. Solas enim illas præſtabit, quæ propter ipſam cauſam factæ ſunt, ut extra de ſequeſtra. poſſeſ. & fruct. ad hoc. in fin. & ſolas neceſſarias non utiles præſtabit, ut extra de eo, qui mitt. in poſ. cum ueniſſent. in fi. Illud autem non obſtat ei, quod minores facere potuiſſet: ut ff. manda. ſi quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expenſas, quam pro eis iuretur: ut iij. q. iij. c. induciæ. §. ſpatium. uerſi. quod fieri. Et eſt iſtud ſpeciale, quod probatur aliquid proprio iuramento. & hoc ideo eſt, quia res talis aliter nequit probari. ſic per ſacramentum ſuum probat ſe aliquis perdidiſſe inſtrumentum ſuum, ut C. de fide inſtru. l. ult. eodem modo probat ſibi res aliquas mobiles eſſe ablatas. C. unde ui. ſi quando. extra quod metus cau. c. ulti. Hoc tamen teneas pro certo, quod nullus in principali cauſa condemnatur in expenſis poſtquam iurauit de calumnia, cum poſtea præſumatur bona fide litigare [2] ut. ff. de legat. ij. qui ſolidum & in hac opinio. fuit Ioan. Cremonenſis, & alij doctores legū. Vnde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia abſentis actoris, & iuſta ignorantia. Ioā. & ita ſeruatur de facto in hac ciuitate Bononienſi. Sed in cauſa appellationis indiſtincte quilibet cōdemnatur, ut ij. quæſt. vj. omnimodo. Bart.

[d] Dato ſacramento. ſi aliter nequit probare. C. unde ui. ſi quādo. Ioan.

[e] Accuſatores. Id eſt, accuſator. non enim plures accuſatores admittuntur: [3] quia poſſet eſſe, quod unus probaret, & alter deficeret in probatione. ſed ſi plures ſunt, iudex eliget magis dignum: ut ff. de accu. ſi plures. tamen intantū p̄iudicabit eis, ꝙ qui ſemel apparuerit inter accuſatores, nō pōt poſtea in illa cauſa teſtificari, ut extra de accuſa. cum. P.

[f] Si eo præſente. Teſtes iurare debent præſente utraque parte, uel altera per cōtumaciam abſente. extra de teſti. in nomine domini. ſed teſtimonium non debent dicere coram partibus, exemplo Danielis, qui ſolus ſecrete quærebat a teſtibus. ij. q. vij. c. nos ſi incōpetenter. §. his ita. uerſi. itē Daniel. Ego credo, qđ quæcunque pars uelit intereſſe interrogationibus, [4] quod poteſt: quia partes melius nouerunt quærere omnes circunſtantias. & hoc probatur. ff. de adul. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni. Sed hoc ſciant partes, quod quæcunque pars ſemel interfuit, amodo non poteſt alios teſtes producere ſuper illo articulo, ut extra de teſti. fraternitatis. in authen. eo. §. quia uero. colum. vij. Ioan. Sed certe ſicut teſtimonium dicitur in ſecreto, ita & interrogationes fiunt in ſecreto, & dantur in ſcriptis. & ita ſeruatur de facto. Barthol. Brixien.

[g] Quærendum. Sed non uidetur hoc modo eſſe quærendum, cum exceptio, quæ teſti eſt obijcienda, ante publicationem debeat opponi: ut extra de teſtibus. præſentium. & quia nō refert cuius opinionis teſtis ſit, dummodo eo tempore quo tulit teſtimonium, nihil fuit obiectum teſti, ut C. de teſtibus. l. prima. Reſpon. reus bene obiecit, qđ teſtes tales nō eſſent admitten-

Fides mala defuncti, an noceat ſucceſſori.

† Alias, perſecutionem.

Expenſarum materia.

1 Cōe eſt in quolibet cōtumace, ut in expēſis cōdemnetur, ſiue uincat in cauſa pricipali, ſiue ſuccūbat. C. de iudi. properandū. §. ſin aūt ex geſtis. & ſic no. Inno. extra lib. vj. de appel. cordi. in fi. Archi.

Iuramentum de calumnia p̄ſeruat a cōdemnatione expēſarum.

2 Cōtrariū tamen tenēt Per. de Bel. & Cynus & Bar. in authē. generaliter. C. de epiſ. & cle. & Bar. & Imol. ī l. qui ſolidū. §. ēt. ff. de leg. j. & Bar. in l. eum quē temere. ff. de iudi. & in l. j. uer. uenio, &c. ad Turpilia. & Ioā. And. in c. calumniā de pœnis. Idē tenet Guliel. de Cun. in l. iij. ff. de iureiurā. & Bal. in dicta authē. generaliter. poſt Oldra.

3 Idem tenet gl. & ibi Pe. de Bel. perti. & Cy. in l. ſi accuſatoribus. C. de acc. Bar. in l. iij. §. ſi plures. ff. de ſepulc. uiol. licet ſit cōtra. extra de col. deteg. c. j. ubi đ hoc & extra đ purga. cano. quoties. ubi de hoc. Archidia.

4 Iſtā gl. ſequitur Alexan. & Imol. in l. is apud. colum. ij. C. de edē. & adde Inno. in c. p̄tuas. de teſtibus. & Spe. in ti. de teſte. §. iam de interrogatorijs.

Exceptio in teſtem quādo eſt obijcienda.

nionis: & ne inopis patrimonij sint: ne forte aliquas contra præfatum pastorem inimicitias [a] habuissent. Vtrum testimonium ex auditu [b] dixērint, aut certe specialiter [c] se scire testati sunt. Si scriptis [d] iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata sit. Quòd si forte hæc solenniter acta non sunt, neq; causa probata est, quæ exilio, uel depositione digna sit, omnibus modis in ecclesiam suam reuocetur. Hi uero qui contra Dei timorem, & statuta canonum eum condemnauerunt, excommunicati in monasterium ad agendam pœnitentiam sex mensibus mittendi sunt: ita sane, ut si cuiquam eorum mortis contigerit imminere discrimen, uiatici benedictio ei non negetur. Ipse autem qui eo uiuente locū eius temerarie ambiuit, priuatus sacerdotio, ab omni ministerio ecclesiastico repellatur, atque eidem dilectissimo fratri & coepiscopo nostro tradatur, ut eum ipse, aut ad nos transmittat, aut apud se in custodia habeat. Episcopi uero qui eū ordinare præsumpserunt, uel peruersæ ordinationi eius assensum præbuerunt, communione priuati sex mensibus ad agendam pœnitentiam in monasterio deputentur, &c. ut supra de causa Ianuarij episcopi. & infra de eodem.

Quod si forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum episcopum probata sunt, aliqua uero doceri minime potuerunt: cauta omnino consideratione pensandum est, utrum leuiora [e] capitula, an certe grauiora sunt probata, ut ex eis qualiter diffinitionem tuam formare debeas, possis scire.

Gloriosus uero Comitiolus, si supra dictus episcopus innocens esse clarueril, quicquid de rebus eius, uel ecclesiæ ipsius tulit, ei sine aliqua dilatione restituat, &c. ut supra in causa Ianuarij episcopi: Si autem episcopum talem culpam, quod absit, &c. & infra in causa monachorum, De persona presbyteri, & infra in causa, Clericus aduersus clericum. & infra. De persona Ianuarij episcopi sciendum est grauiter omnino & contra leges esse actum, ut uiolenter de ecclesia traheretur: cū si quamlibet iniuriam [f] a quocunque episcopus passus fuerit in ecclesia, in iniuriantem lex capitali [g] pœna percutiat: & sicut maiestatis reum omnibus det accusandi licentiam, ut huius legis series loquitur Codice libro primo, titulo de episcopis & clericis, in constitutione prima. Si quis in hoc [h] genus sacrilegij irruperit, ut in ecclesiam catholicam irruens sacerdotibus & ministris, [i] uel ipsi cultui locoque aliquid importet iniuriæ, &c. & infra. De persona episcopi Stephani hoc attendendum est: quia nec inuitus ad iudicium [k] trahi, nec ab episcopis alieni cōcilij debuit iudicari. [l] Contra hoc si dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuerunt, nec patriarcham: dicendum est, quia a sede apostolica (quæ omnium ecclesiarum caput est) hæc causa audienda fuerat, ac dirimēda: sicut & prædictus episcopus petijsse dinoscitur: Quia ergo episcopus alieni concilij iudices habuit omnino suspectos, sententia non a suo iudice [m]

mittēdi, sed iudex spretis istis exceptionibus admisit eos: [1] unde ī hoc casu post sñiam debet inquiri de opinione testium: [2] ut extra de testib. ex parte Adę. uel reo absente fuerūt ibi testes inducti: & cū iudex de suo officio deberet inquirere de opinione testiū. nō q̄siuit

[1] Adde Bal. in l. criminis. C. de accusa. & Alexan. de Imo. in l. ita demū. col. ij. de procura.

[2] Vt ī. e. q. vij. quærendum.

[a] Inimicitias. capitales: ut extra de simo. ꝑ tuas. & in authē. de testib. §. si quis uero odiosus. instit. de excu. tut. §. inimicitiæ. ī. iij. q. v. cap. ij.

[b] Ex auditu. infra iij. quæstione ix. testes. tamen de auditu & de credulitate quæritur a teste. extra de testibus. cum causam.

[c] Specialiter, id est, assignata causa scientię, ut not. iiij. quæstio. iij. ca. si testes. §. solam.

[d] Scriptis. infra xj. quęstio. j. si quis cū clerico. cōtra. sed illud in causa ciuili, istud in criminali. Vel illud speciale in episcopo.

[e] Leuiora. An grauiora. infra iij. q. x. placuit. contra. Sed hic non dicit, quod secundo sint admittendi ad accusandum.

[f] Quamlibet iniuriā. Ergo pro modica ut pro magna iniuria potest quis taliter puniri. arg. xiiij. quæstio. vj. capitu. ultimo. tamē pro modica iniuria non excōicat̄ quis. xj. quæstione iij. nullus. extra de sent. excommun. ca. peruenit. Ioan. Et male dicit Ioā. quia excōicatus est, sed non debet mitti ad sedē apostolicam, nisi uelit episcopus: ut dicit illa decre. peruenit. B.

Excōmunicatio ꝓ modica ī iuria non est ferenda.

[g] Capitali. Hęc est lex Cornelia. Sed cōtra. C. de episcopis & cleri. authē. s3 nouo. Ibi enim dicitur, quod talis uerberat̄. & in monasterium mittit̄. Ioan. Sol. potest dici quod nouo iuri [3] stabitur, [3] uel stabitur huic legi, cū sit canonizata xj. distin. cap. j.

[3] Et hāc sententiā teneas, secundū L. s3 sequēs uerior ē, ut uidet̄ Arch.

[h] Si quis in hoc. ī. xvij. quæstione iiij. cap. si quis suadente. §. qui autē de ecclesia.

[i] Et ministris. Nota diligenter quod in hoc casu crimē sacrilegij comparatur crimini læsæ maiestatis, ut xvij. quæst. iiij. si quis suadente. §. qui autem. imo si laicus extrahatur de ecclesia, tale crimen comparat̄ crimini læsæ maiestatis: ut C. de ijs qui ad ecclesi. confug. l. secunda.

Crimē sacrilegi & læsæ maiestatis quādoque cōparantur.

[k] Ad iudiciū. alienū: hoc patet per uerba sequentia, scilicet ab episcopis alienis, &c.

[l] Iudicari. Ergo cōprouinciales episcopi sunt iudices episcopi, ut iij. q. vj. c. ij.

[m] A suo iudice. ī. xj. quæstio. j. ca. penul. C. si a nō competen. iudi. l. ultima.

Crimi

dicta nihil firmitatis obtineat. Quòd autem dicitur a seruis suis accusatus, sciendum est quia audiri minime debuerũt. Si uero de crimine a maiestatis dicitur accusatus, nec ipsis etiã de eo credendũ fuit, si uita & opinio eius talis ante non extitit. b Quod autem dicit idem episcopus quia se absente aliqui uilissimi sint testes exhibiti, hoc si uerum est, nullius est momenti.

Testes autem quales, uel cuius opinionis ad testimonium admittẽdi sunt plurimæ leges ostẽdunt, quæ pene nulli habentur incognitæ: quæ etiã illud sanciũt, ut uilissimis testibus sine corporali c discussione credi nõ debeat.

Quod autẽ dicitur quia nihil sine scriptis iudicandum est, legendũ est Codice, titulo xliiij. libro vij. cõstitutione ultima: quia scriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia præcipitur, ut sententia, quæ sine scripto dicta fuerit, nec nomen sententiæ habere mereatur.

Item Codice lib. vij. titulo, de sententijs ex breui culo † recitandis.

Imperatores Valentinianus & Gratianus, &c.

Vltima sententia debet de scripto proferri.

CAN. VIII.

Statutis generalibus iussimus, ut uniuersi iudices, quibus reddendi iuris in prouincijs permisimus facultatem, cognitis causis ultimas diffinitiones de scripti recitatione proferant. Huic adijcimus sanctioni, ut sententia d quæ dicta fuerit, cum scripta non esset, nec nomẽ quidem sententiæ habere mereatur, nec ad rescissionem perperã decretorũ appellationis solennitas requiratur. e

Item ex concilio apud sanctum Medardum viij. ca. Himarus Remorum archiepiscopus dixit.

De eodem.

CAN. IX.

Legum ecclesiasticarum authoritas talis est, ut in causis gestorũ semper scriptura requiratur, adeo ut qui ad sacrum fontem f accedit suũ dare nomẽ præcipiatur: qui ad summum sacerdotium prouehitur, g decreto manibus omnium roborato eligatur. Ordinatus autem, a suis ordinatoribus literas accipere iubetur, qui etiã ab ecclesiastica societate h quolibet excessu discinditur, libellari inscriptione aut recipitur, aut deijcitur: sed & qui accusatur, aut excommunicatur, i seu reconciliatur, per scripturam accusari, uel reconciliari iubetur: & sic in cæteris huiusmodi intantum scriptura deposcitur, ut sicut beatus Gregorius in commonitorio ad Ioan. defensorem ex Romanis legibus sumens scribit, Sententia quæ sine scriptis profertur, nec nomen sententiæ habere mereatur.

Item Nicolaus papa Girardo Turonensi archiepiscopo.

Restituendus est, quem neq; conuictum, neque confessum constat esse eiectum.

CAN. X.

Notum sit tuæ fraternæ charitati quòd cum iste presbyter pauper nomine Christophorus de sua angustia ad nostram clementiam lacrymabiliter sit conquestus, dicens se falsis criminibus

a Crimine. Not. quod etiã in istis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accusatioñe, uel testimonium, nisi malæ famæ fuerit accusatus: ut hic, & ĩ. ea. quæst. vij. ca. accusatio. & extra de testi. cap. ueniens. Si uero male famę fuerit accusatus, omnes admittunt: ut extra de simo. c. tanta. & extra de testi. quoniam. nisi odio uenerit ad accusationem: ut extra de simo. c. licet Eli. & ca. per tuas. Alij dicũt speciale esse in epõ. decret. tamen uidetur dicere, quod contra eum etiã, qui fuit malæ famæ, nõ admittunt criminosi in exceptis criminibus cũ criminaliter agit. sed ubi ciuiliter agit, tunc admittunt criminosi contra regulares prælatos, sed non contra seculares sed si sunt emẽdati de crimine, tunc admittuntur cõtra eos de æquitate, nõ de rigore: ut extra de simo. c. per tuas. Ioan.

b Non extitit. Extra de psumpt. mãdata. & eodẽ titu. cum in iuuentute ff. de suspe. tu. l. iij. ff. ad legẽ Iul. ma. famosi. xxviij. dist. c. quia sunt culpæ. ff. de re mili. l. non omnes.

c Corporali. ĩ. v. q. v. c. illi qui.

d Statutis. Vt sentẽtia. Per hanc legem nõ potest Grego. probare, quod in criminalibus causis debeat interuenire scriptura: quia lex illa tñ de ciuilib[us] causis loquit. Nam eps inter subditos suos sine scriptura iudicat: ut xj. q. j. si quis cum clerico. & C. de sent. ex breui. reci. authẽ. nisi similiter secularis iudex in modicis causis, ut ibi dicitur, & in anth. de man. prin. §. sit tibi. col. iij. Et qd[uod] partes illud mutuo consensu possunt remittere: ut C. de epis. & cleri. auth. & gñaliter. in fi. & C. de pri. eorum, qui in sacro palatio cõsistunt. l. quoties. in fi. lib. xij. Dicas cum Grego. quod in criminalibus causis requiritur scriptura, & etiam in ciuili extra de proba. c. quoniã cõtra. nisi in casibus. s. exceptis, & in causa dilapidationis: ut in authẽ. ut iudi. sine quoquo suf. §. necessitatẽ. co. ij. Io.

e Requirat. Tamẽ si appellauerit, uidetur qd[uod] debeat prosequi appellationem, ut extra de sent. & re iu. c. sententia. quia appellatio cõfirmat sententiam. ff. rem ratam ha. l. iij. §. falsus. extra de offic. deleg. coram.

f Legum. Fontem. ĩ. de cõsec. dist. iiij. c. baptizandi. ij.

g Prouehitur. s. dist. lxj. episcopus dum fuerit.

h Societate. Vt hæreticus: ut s. j. q. vij. c. quoties.

i Excommunicatur. xj. q. iij. debẽt. & cap curæ.

N Otum. Per

† Periculo. Et sic not. quod præsumit ex uita p̃terita circa p̃sens siue de p̃senti. extra de præsump. scribam. ubi de hoc. & xliiij. dist. multis.

Paleam dicit esse Hugo.

impetitum, & ab ecclesia sua non conuictum neque cõfessum irrationabiliter fuisse eiectũ: nam (ut ipse refert) tua diligentia per tres [a] uices inquisitione facta, nulla ĩ se, neque de fornicationis crimine, neq; de homicidij cõfessione (de quibus impetebatur) reperiri potuis culpa, nisi [b] quia suæ paupertatis causa, quæ petebatur aut consentire noluit, aut adimplere nõ potuit: quod suus tamẽ æmulus ultroneus egit: qui iniuste illius ecclesiam præripuit. Idcirco magnoperẽ monemus [c] reuerentiã tuã, ut quæ te forte ignorante Gieziacha cupiditate peracta esse uidentur, tuæ [d] fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur, scilicet restituendo [e] ecclesiæ propriæ iam dictum sacerdotem, atq; ei reddendo tua pietate pristinum, quem perdidit, honorem, & nullatenus canonica institutaalicuius temeritate contemni permittas: quia facientem & consentientẽ [f] par pœna constringit.

Item de lib. constitutionum. †

Ante, quam causa examinetur, aliquis excommunicari nõ debet.

CAN. XI.

NEmo episcopus, nemo presbyter excommunicet [g] aliquem ante, quam causa probetur, [h] propter quã ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduersus eam constitutionẽ excõmunicauerit aliquẽ ille qui excommunicatus est, maioris sacerdotis authoritate [i] ad gratiam sanctæ cõmunionis reddeat. Ille autẽ, qui non legitime eum excommunicauit, in tantum abstineat tempus, quantum maiori sacerdoti uisum fuerit: ut quod iniuste fecit eum excommunicando, ipse iuste patiatur.

Item August. in epistola ad clerum & ad uniuersalem plebem Hypoñ.

Incerta & dubia iudicari nõ possunt.

CAN. XII.

NOmen presbyteri propterea non ausus sum de numero collegarum eius, uel supprimere [k] uel delere, ne diuinæ pietatis potestati, sub cuius examine causa adhuc pendet, facere uiderer iniuriam, si illius iudicium meo uellem iudicio præuenire: quod nec in negotijs secularibus iudices faciunt, quando ad maiorem potestatem dubitatio refertur: ut pendente relatione [l] aliquid audeant commutare. In episcoporum quoque concilio constitutum est, nullũ clericum, qui nondũ conuictus est, suspendi [m] a cõione debere: nisi ad causam suam examinandã se non præsentauerit.

Item Melchiades papa.

[a] Per tres. Not. sæpius posse inqri de eodẽ crimine.

[b] Nisi. istud nisi, non ponitur hic exceptiue.

[c] Monemus. Per hoc uerbũ non præcipitur: [†] ut j. xxviij. q. j. sic enim. & ff. de le. ij. l. fideicõmissa. §. hæc uerba. & xj. q. iij. rogo. & iij. q. ix. re uera. & ij. q. vij. sicut inqt. in glo. ij.

[d] Tuæ. Remittitur hęc causa ad eũ a quo appellatum est, nõ ut ipsum iudicet, sed ut ipsum restituat & sic non obstat extra de appel. accepta.

[e] Restituendo. Causa prius cognita, ne obstet j. vij. q. j. præsentium.

[f] Et cõsentientẽ. Hoc iõ dicit, quia ipse eum non priuauerat, sed alij de consensu suo. Et hoc est notabile, quod potest conueniri, non solum qui deiecit, uel mãdauit, uel ratũ habuit, sed etiam qui consensit. extra de restit. spol. cum ad sedem. in fi. Cõsentire dicit̃ quis tribus modis, scilicet ut qui ad hoc cooperatur, ut in simonia. j. q. j. si quis episcopus. Et in incestu. iij. q. iiij. consanguineorũ. Item & in raptu uirginis. xxxvj. q. ij. de puellis. In rapina xvij. q. iiij. omnes ecclesiæ. Itẽ in iniusta sñia: ut s. ea. c. in primis. Secundo modo dicit̃ consentire: cum non corrigit, quos tenetur ex officio corrigere: ut lxxxiij. distin. cap. j. & ij. & lxxxvj. distin inferiorũ. Tertio modo dicitur consentire, cum defendit peccantẽ, uel quando sua authoritate delinquitur. xj. q. iij. c. qui cõsentit. xxiiij. qõ. iij. c. qui aliorũ. & talis magis est puniendus, quam ipse faciens: ut ibi dicitur. Ioã.

[g] NEmo. Excõicet. argu. quod simplex sacerdos habet potestatem excõicandi: ut extra de offi. ordi. cum ab ecclesiarũ. [‡] & c. si sacerdos. & de ap. reprehensibilis. & extra de eo, qui fur. or. re. c. j. Nã quilibet sacerdos habet claues ligandi & absoluẽdi, ut j. e. q. vij. c. nos si incõpetenter. §. itẽ cum Dauid. & xj. q. iij. quõ modo. Itẽ quia de causis possunt cognoscere, ut extra de iud. c. ij. & extra de immu. eccl. c. nõ minus. & etiã de matrimonialibus causis, extra de sen. & re iu. tenor. ĩ prin. ĩ parte decisa. Cũ ergo excõicatio sit potius iurisdictionis, quã ordinis, ut extra de elec. trãsmissam. & tales minores p̃lati habent iurisdictionẽ, ut dictum est, ergo p̃nt excõicare. Sed contra. excõicatio est mucro ep̃alis xvj. q. ij. uisis. Itẽ excõicatio dr̃ maxima pœna: ut xxiiij. q. iij. corripiantur. Præterea archidiaconi modicã habẽt iurisdictionẽ, ut extra de offi. archi. c. j. & ult. ergo multo fortius simplices sacerdotes. Sol. ubi cõsuetudo est, ibi bñ p̃nt excõicare: consuetudo em̃ dat iurisdictionẽ: ut ix. q. iij. conquestus. in fi. De hac materia inuenies xj. q. j. de persona. Io. Probabiliter p̃t dici, q̃ ecclesiarũ p̃lati de iure cõi p̃nt excõicare, ut extra de offi. or. cũ ab ecclesiarũ. licet ep̃i iã p̃scripserint cõtra multos p̃latos. B.

[h] Causa p̃bet̃. j. xj. q. iij. nemo epõrũ.

[i] Maioris sacerdotis authoritate cũ dist. xj. q. vij. si eps. forte notatũ ibi inuenies extra de sent. excõ. sacro.

[k] NOmen. Vel supprimere. Noĩa excõicatorũ tp̃e excõicationis supprimebãt in matricula, sed noĩa depositorũ radebãtur. sic 50. dis contumaces.

[l] Relatione. Simile extra de offi. dele. licet. ex eo etiã qd̃ iudex dicit se uelle referre, non potest amplius cognoscere. C. de appel. ex illo. & extra de offi. deleg. cum super. quod intelligo si relatio fuerit a partibus approbata: ut C. de rela. l. ij.

[m] Suspendi. Nisi sit infamatus. j. ea. q. v. presbyter.

[‡] Tamen iurisdictio datur extra de testa. cap. j. de hoc ẽt. ĩfra e. qõ. vij. sicut. s; hic tenetur p̃ceptiue. Archidia.

Spoliationis ratione quis cõueniatur.

Consentit quis tripliciter.

† Scilicet Caroli magni, & Ludouici pij qui hãc legẽ ediderũt, ut scripsi in p̃fa. edicti Hẽrici 2. contra paruas datas.

Excõicare põt simplex p̃sbyter.

[‡] Vbi de hoc, & extra de sen. excõ. nup §. ul. in fi. xj. q. iij. qui merito.

Nec ſuſpicionis arbitrio, nec ante uerum & iuſtum iudiciũ aliquis condemnetur.

CAN. XIII.

PRimò ſemper ante omnia diligenter inquirite, ut cum iuſtitia & charitate diffiniatis: neminem cõdemnetis ante uerum & iuſtum iudicium: nullum iudicetis, ſuſpicionis [a] arbitrio, ſed primùm probate, & poſtea charitatiuam ſententiam proferte, & quod uobis non uultis fieri, alteri facere nolite.

Item ff. lib. xlviij. tit. de accuſationibus & inſcriptionibus.

Qui ab accuſatione prohibeãtur, & qui recipiantur.

CAN. XIIII.

PRohibentur alij accuſare propter ſexũ, uel ætatem, ut mulier & pupillus. Alij propter ſacramentum, [b] ut qui ſtipendium merent. Alij propter magiſtratum [c] & poteſtatem: in qua agentes ſine fraude [d] in ius uocari non poſſunt. Alij propter delictum propriũ ut infames. Alij propter turpem quæſtum, [e] ut qui duo iudicia aduerſus duos reos ſubſcripta habent, nummosve [f] ob accuſandum, uel non accuſandum acceperint. Alij propter conditionem ſuã, ut filij contra parentes, & liberti contra patronos. Alij pp ſuſpicionẽ calumniæ, ut illi, qui falſum teſtimoniũ [g] ſubornati dixerũt. Nõnulli pp paupertatẽ, [h] ut ſunt, qui minus quàm quinquaginta aureos habent. Hi tamẽ omnes, ſi ſuam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accuſatione non excludũtur. Liberi libertique non ſunt prohibendi ſuarum defendendarum rerũ gratia de facto parentum patronorumve quæri: uelut ſi dicant ſe ui à poſſeſſione [i] ab his expulſos: ſcilicet non ut crimen [k] in eis intendant, ſed ut poſſeſſionem recipiant, Nam & filius non quidem prohibitus eſt de facto matris conqueri, ſi dicat ſuppoſitum ab ea partum, quò magis cohæredem habeat: ſed eam reã lege Cornelia facere ei permiſſum non eſt.

Ab alio delatum, alius deferre non poteſt: [l] ſed eum, qui abolitione publica, [m] uel priuata interueniente, aut deſiſtente accuſatore de reis exemptus eſt, alius deferre non prohibetur.

ſ PRimo ſemper. Suſpicionis. Triplex eſt ſuſpicio. Temeraria, de qua hic dicitur, quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationem inducit, ut j. quæſt. v. presbyter. Violentia, quæ ad condemnationem ſufficit, ut xxxij. q. j. dixit dominus. 1 Tñ qñque uiolenta ſuſpicio uel pſumptio non ſufficit ad condemnationem, ut extra de teſti. cogẽ. pter ea. extra de pſumptio. literas. ĩ fi. 2

a PRohibentur. lex incipit, q accuſare poſſunt.

b Propter ſacramẽtum. Quod præſtant ſcilicet ſe nõ euitaturos mortẽ propter ſalutẽ reipublicæ. 3 Milites enim noſtros magis uolumus ſcire arma, quã iura uel leges, ut C. de iure delib. l. ſcimus. C. locati. milites.

c Magiſtratum. Sed cõtra. ſ. j. q. j. ĩ illa. l. iubemus. Sed illud cum delinquit iudex ĩ adminiſtratione ſua, ut tunc poſſit conueniri. 4 ut in auth. ut iudic. ſine quoquo ſuffragio. §. illud. Vel hic loquit de eo, qui ante adminiſtrationẽ deliquit. Vel ibi de minoribus iudicibus, hic de maioribus: ut ff. de iniur. nec magiſtratibus. tamen etiam maiores iudices pſtabunt cautionẽ ſtandi iuri poſt depoſitã adminiſtrationem, ut ff. de adul. c. ſi adulteriũ. §. ultimo.

d Sine fraude. i. ſine pœna.

e Quæſtum. Id eſt, quæſtus ſuſpicionem. Qui enim duos cœperit accuſare, ſi uult tertiũ accuſare, præſumitur quod hoc cauſa quæſtus faciat. Sed huic eſt contra ff. de accu. l. hos accuſare. §. lege Iulia. ubi dicit, quod nemo põt duos ſimul accuſare, niſi ſuã uel ſuorum iniuriã proſequatur. Sed dic, quod in diuerſis libellis poſſunt duo accuſari, ſed tertius non põt, niſi ſuã uel ſuorũ iniuriã proſequat: ut hic dicitur. & C. qui accu. non poſ. l. cũ rationibus. ſed in uno libello nõ poteſt duos accuſare, niſi ſuam uel ſuorũ iniuriã proſequat, ut in illa l. hos accuſare. niſi cum crimen cõe eſt, ut ff. de adult. qui pupillam. §. j. ſed in crimine adulterij nõ pñt duo ſimul accuſari. C. de adult. reos.

f Nummoſve. Accuſatori licet nobis dare pecuniam in cauſa ſanguinis: ſed qui dat pecuniam & nõ in cauſa ſanguinis, pro conuicto habetur, ut j. q. iij. c. ſi quẽ. §. præuaricator. uer. in omnibus cauſis. ſed non licet accuſanti recipere, ut ſ. j. q. j. concuſsionis. Tamen poſt finitam accuſationem quandoque remuneratur accuſator, ut ſ. lxxix. di. ſi quis Papa. & j. iij. q. v. accuſatores. vj. q. j. ſi quis cum. uer. ſane ſi quis.

g Qui falſum teſtimonium. Iſti repellũtur, licet non ſint infames, ut extra de ordi. cogni. cum dilectus. in fi.

h Paupertatem. Propter hoc repellunt teſtes: ut iiij. q. iij. teſtium. dũ tñ ratione paupertatis ſit ſuſpectus, ut inſtit. de ſuſpecto. tut §. ulti. Paupertas. n. nõ eſt de numero malorũ, xv. q. j. illa. in fine.

i A poſſeſsione. Non tamen ab eis pñt repetere poſſeſsionẽ per interdictũ uñ ui. 5 licet. n. nullũ interdictum infamet, tamẽ diminuit & ſugillat opinionem eius, contra quem proponitur, ut ff. de obſeq. l. ij. nec etiam in integrũ reſtitutio petit cõtra parẽtes uel patronos, ut C. qui & aduer. quos in integ. reſtit. l. ulti.

k Nõ ut crimen. Niſi attrocẽ iniuriã feciſſent, uel niſi nomine alieno cõueniantur, ut ff. de ĩ ius uoc. ſed & ſi. §. pe. & ul. & xij. q. ij. eps. §. qui manumittitur. Alias non poteſt agere pro iniuria contra tales perſonas, ut ff. de iniur. non ſolum. §. quanquam.

l Non poteſt. Siue enim quis ſit condemnatus, ſiue abſolutus, tamen ſuper eodẽ crimine ſæpius agi non poteſt, ut extra de accuſa. de his.

m Abolitione publica. Tripliciter fit abolitio, aut publice ob diẽ inſignẽ, uel ob rẽ pſpere geſtã, 6 aut priuatim accuſatore petente, aut ex lege quãdo accuſator deſiſtit, uel mortuus eſt. In publica abolitione poteſt accuſator repetere reum finitis ferijs intra xxx. dies, ut ff. ad Turpil. l. ſi quis. & l. ſeq. Sed in alijs duabus non admittitur ille, qui deſtitit, ut ff. ad Turpil,

Suſpicio eſt triplex.

1 Extra de pſum. cap. ij.

2 Vbi de hoc, & vj. q. j. oues. Archi.

3 Iſti nõ admittebant ad accuſationẽ, ne ob hoc ipediti utilitatẽ reipubli. prætermitterent: & pter hoc periuriũ incurrerent.

4 Adde de hoc late per Pe. de bel. p. ti. & Cy. ĩ l. aduerſus. C. de admini. tut.

Accuſare ſimul plures an liceat uni.

Accuſatori in cauſa ſanguinis licet pecuniã dare.

Pauptas repellit à teſtimonio.

5 Verum eſt, q contra eos ñ dat interdictũ uñ ui, niſi eſſet uis armata: qa tunc bene datur. ff. de ui & ui ar. l. j. §. ĩterdictũ.

Abolitio fit tripliciter.

6 Vt puta nato filio principi, uel deuicta ciuitate: & propter hoc feriæ repẽtinæ indicunt à prĩcipe. & de repẽtinis ferijs eſt tãtũ intelligẽdum, & tũc ſua authoritate põt accuſator petere reum deſiſtere. Archi.

Turpil. qui destitit. Sed alius bene admittitur intra xxx. dies. j. ea. q. ult. in fine.

a Ad annonam. Cum hoc crimen, scilicet fraudatæ annonæ ponatur inter excepta crimina, & istud crimen æquiparetur crimini dilapidationis, uidetur quod ibi quilibet admittatur. nã & fœmina cuius non interest, si pietate ducitur, admittit ad crimẽ suspecti tutoris. institu. de suspec. tuto. §. consequẽs. Nec in hoc crimine tenet quis inscribere: ut ĩ authen. ut iud. sine quoquo suffragio. §. necessitatẽ. collatio. ij.

His omnibus. Hæc est ij. ps quæstionis, in qua probat quod in notorijs nõ obseruatur ordo iuris, nec accusator est necessarius: & hoc probat per tres authoritates. Ioan. de Fan.

b MAnifesta. De notorio loquimur, & qd sit notoriũ ignoramus. Scias ergo qd aliud est fama, aliud manifestũ aliud notoriũ. Fama quãdoq; ex scientia, & quandoq; ex suspicione procedit, quãdoq; ex certo, quãdoq; ex incerto authore: ut de consecra. distinct. iiij. c. sanctum. in fi. Manifestũ est quod semp ex scientia & ex certo authore procedit, & quod põt pbari, 1 ut ff. de testa. l. hæredes palam. Item etiam quãdoque dicitur occultũ quod põt probari. C. de appel. l. eos. § ij. & occultũ dicitur qđ quinq; sciũt, ut de pœ. di. j. c. quis aliquando. §. hæc ergo secreta. Itẽ notorium dicitur manifestum quod patet, uel per cõfessionem, uel per probationem, uel per euidentiam rei: ut extra de uer. sign. c. cum olim Notorium triplex est. est. n. notorium facti, notorium iuris. & notorium præsumptionis. Notoriũ facti est quod exhibet & offert se oculis omnium, id est, quod ita hẽt facti euidentiam, quod non põt negari supple probabiliter, ut extra de coha. cler. c. tua. & extra eo. ti. c. uestra. in tali nõ auditur appellans. extra de app. c. cum sit Romana. c præterea. & c. peruenit. & creditur simplici assertioni officialis, ut iiij. q. iiij. c. nullus. §. aliquando. Nec requiritur hic scientia omnium, sed plurium, ut j. ead. c. de manifesta. Est autem quoddam factum contiuuum siue permanẽs, 2 quoddam interpolatum, quoddam statim transiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, ut in decr. cap. tua. In notorio facti interpolati semiplena probatio requiritur, ut extra de usur. c. cum in diœcesi. Notorium actu nõ permanens probabiliter potest negari, ut extra đ sortile. c. ex tuarũ. Notorium iuris est, de quo aliquis est cõdemnatus, uel cõfessus: tamẽ in hoc notorio quandoq; contra negantẽ se esse conuictum requiritur probatio ut extra de sen. & re iud. c. sicut. Itẽ quandoq; nõ sufficit, ꝙ quis sit confessus, nisi sit confessus & conuictus ut j. ea. q. vj. c. ei q appel. §. sunt etiã quorũ uersi in occultis. Notoriũ ꝑsumptũ ẽ, ut si aliquis publice habitus est pro filio alicuius, ibi nõ requiritur aliquis ordo iuris, ut extra de filijs presby. c. Michael. & c. quoniã hoc enim quod aliquis sit alterius filius, non põt uere ꝓbari, ut ff. de cõdi. & demon. l. Lucius. sed potius ꝑ præsumptiones.

Mulierẽ propter publicam utilitatem ad annonã a pertinentem audiri prę fecto annonæ deferentem diui Seuerus & Antoninus rescripserunt. Famosi quoque accusantes sine ulla dubitatione admittuntur. Milites quoq; ad hanc accusationem admittendi sunt Serui quoq; deferentes audiendi sunt.

2 *His oĩbus authoritatibus datur intelligi, quod nullus est condemnandus nisi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum seipsum cõfiteatur. Verùm hæc de illis intelligẽda sunt, quorũ crimina sunt occulta. Cęterũ quæ manifesta sunt, iudiciarium ordinem non requirunt.*

Vnde Ambrosius.

Sine accusatione, manifesta iudicentur.

CAN. XV.

MAnifesta, b accusatione nõ indigẽt.

Item Nicolaus Papa Carolo regi. †

De eodem.

CAN. XVI.

QVæ Lotharius rex nepos uester fecit, accusatione non indigẽt. Manifesta c enim sunt (teste Apostolo) opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

In manifestis. n. calliditate accusantium non opprimitur reus, nec tergiuersatione proprium crimen celatur, cũ culpa sua oculis omnium spõte se ingerat, atq; ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur, qui ideo tãtùm institutus est, ut nec innocẽtia insidijs pateret aduersantiũ, nec culpa delinquentium sententiam effugeret iusti examinis.

Vnde Stephanus Papa Leoni episcopo Thianẽsi.

Ordinem iudiciarium manifesta non desiderat causa.

CAN. XVII.

DE manifesta & nota plurimis d causa, non sunt quærendi testes, ut sanctus Ambrosius in epistola ad Corinthios dixit, de fornicatore sententiam exponens Apostoli. Iudicis inquam non est sine accusatione & sententia ferenda est.

QVæ Lotharius rex.

c Manifesta. j. xj. q. iij. c. eorum. cõtra. Sed sibi non erat notoriũ, sed manifestum, & sic non obstat iij. q v. c. quia suspecti. Etiã si sit notorium, tñ nihilomin⁹ hęc citatio forte 3 ẽ faciẽda. 4 j. ea. c. Deus oĩpotens. §. quãdo. xxiiij. q. iij. c. de illicita. & j. e. c. Deus oĩpotens. & sententia ferenda est, ut extra de app. c. cum sit Romana. in fi. Sed neq; probatio, neq; purgatio est requirenda, ut j. e. c. Deus omnipotens. & extra de purg. ca. cum dilectus. Fit tñ probatio qñq; ex abundanti. extra de elec. c. bonæ. j. & ff. de manu causam. in prin. & xxiiij. q. j. c. pudenda. in fi. nihil. n. tam indubitatũ est, quin solicitam dubitationem admittat, ut in authen. de tabel. in med. col. iiij.

d DE manifesta. Plurimis. Ergo non reqrit oĩum sciẽtia, forte sufficiunt x. ut x. q. iij. c. unio. Iudici tñ debet esse notũ xxiij. q. iiij. c. cũ qsque. Vnde põt cõtingere qđ aliqd est notorium apud delegatũ quod non est notorium apud delegantẽ. & si causa audiret corã delegante, ille procederet secundum ordinem iuris, sed delegatus non, ut extra de purg. cau. cap. cum dilectus. Idem est in inquisitione. Potest enim

1 Idem Alex. in l. si uero. §. qui ꝓ rei. ff. q satisda. cog. & text. in l. ea quidẽ. C. de accusa.

† Adde j. xj. q. iij. c. Teugaldam. & c. excellentissimus. & j. ea. capit. ult.

2 Puta si eps sine licentia

Papæ trãsit ad aliã ecclesiam extra de elect. bonæ. j. & đ trãslatio. quãto. Archidia.

Gal. 5. d

3 Pro illo forte facit qđ no. Vincẽ. & Berñ. extra de diuort. porro.

4 Cõcor. tex. in l. iij. §. si ad diẽ. ff. de re mili. notat Bald. in l. cũ fratrẽ, C. de his quibus ut indig.

cusatore [a] dānare: quia dominus Iudam, cum fuisset fur, quia non est accusatus minime eiecit. Cognito autem opere istius pellendum illum Apostolus de cœtu fraternitatis consulit. Omnes [b] enim crimen eius sciebant, [c] & non arguebant. Publice enim nouercam suam loco uxoris habebat, in qua re neq; testibus opus erat, neq; tergiuersatione [d] aliqua poterat tegi crimen. *Et paulo post.* Absens facie, præsens autem authoritate spiritus, qui nusquam absens est, iam iudicaui, [e] ut præsens eum, qui hoc admisit [†] tradi satanæ interitum carnis. & infra.

[3] *Sed sciendum est, quod eorū quæ manifesta sunt, alia sunt nota iudici, & incognita alijs: alia sunt manifesta alijs: & occulta iudici: quædam uero sunt nota iudici & alijs. Quæ iudici tantum nota sunt, sine examinatione feriri nō possunt: quia dum accusatoris persona assumitur, iudiciaria ptās amittitur. In una.n. eademq; causa nullus simul pōt esse accusator & iudex.*

Vnde Augustinus in homilia de pœnitentia.

Quando aliqui sunt corrigendi, quando tolerandi.

CAN. XVIII.

MVlti corriguntur, ut Petrus: multi tolerantur, ut Iudas: multi nesciūtur, donec ueniat deus qui illuminabit abscondita tenebrarū. & infra. Nos uero quenquam prohibere a communione non possumus [f] (quāuis [g] hæc prohibitio nōdum sit mortalis, [h] sed medicinalis) [i] nisi aut spōte cōfessum, aut in aliquo siue seculari, [k] siue ecclesiastico iudicio nominatum aut conuictū, Quis enim utrūq; sibi auderet assumere, ut cu-

enim esse, quod delegās possit inquirere de crimine alicuius, si apud eum est infamatus, sed delegatus nō. extra de accusa. c. cum oporteat.

[a] Sine accusatore. Not. quod nemo est condemnandus sine accusatore: ut. ff. de mun. & ho. l. rescripto. §. si quis accusatorē. sed fallit in charta suspecta, cui fides nō fit. C. de proba. l. iubemus. & cum testis fraudulenter & ꝓcaciter respōdet. C. de test. l. nullus. & in tutore suspecto. ff. de suspe. tut. l. iij. §. j. & iij. quæst. ij. c. quia ea. & quando maritus excipiendo cōdemnatur de lenocinio ff. de adul. l. ij. §. si publico. & quādo calumniator punitur. C. de calū. l. j. Additur sextus casus, quando crimē probatē per inquisitionē. extra de accusa. ca. qualiter & quando. Itē vij. cū deficit reus in purgatione. extra de simon. cap. de hoc. Octauus, in notorijs: ut hic.

[b] Omnes. scilicet Corinthij.

[c] Sciebant. Eo q̄d publice in domo sua uidebant eam. & sic extra de cohabi. cleri. & mul. capi. tua. C. de Iudæis. l. ne quis.

[d] Tergiuersatione. id est, dissimulatione.

[e] Iudicaui. Ergo absens excommunicatur, ut extra de appella. c. cum sit Romana. in fine. & extra de simon. capitu. accusatum. Sed nunquid absens absoluitur? [1] Argumētum quod sic. ī. ead. q. v. c. quanto. argu. contra de senten. excom. c. a nobis. in fin. ubi certa forma absolutionis exprimitur. Respon. sic [2] non est absoluendus, si tamen taliter absoluitur, tenet absolutio, ut extra de reg. iur. c. omnis res. xxx. quæstio. v. c. nec illud. §. sed obijcitur.

Sed sciendum. Hæc est tertia pars quæstio. in qua probat, quod si qua sunt nota tantum iudici, scilicet tanquam homini, non debet sine examinatione sententia ferri. & hoc probat duobus c. seq. Io. de Fan.

[f] MVlti corriguntur. Non possumus. nominatim: sed in genere: ut quinta quæst. j. capit. quidam. extra de offi. ordi. c. si sacerdos.

ADDITIO. Et dicas non possumus de iure, id est, non debemus. H. nam id possumus, quod de iure possumus.

[g] Quamuis interpositio est.

[h] Mortalis. ante cōtemptū. xxiiij. q. iij. c. notandū.

[i] Medicinalis. ut spiritus eius saluus fiat: ut xj. qō. iij. c. audi. nisi sit incorrigibilis: ut xj. q. iij. cap. nemo episcoporum. & infra xxiiij. q. iij. c. corripiantur. & cap. notandum. in fine.

[k] Seculari. i. de rebus secularibus, uel loquiē de laico, [3] quasi dicat laicum conuictum corā seculari, clericum corā ecclesiastico, uitare possumus: ut reddamus singula singulis. & sic non est contra extra de iudi. c. at si clerici. Arg. huius cap. uidetur quod clericus de crimine ciuiliter cōuictus infamet per sententiam latā in ipsum a laico per reconuentionē: ut vj. q. j. c. beatus Petrus. & c. infames. Arg. extra de test. ca. de cætero. & iij. q. v. cap. de accusatoribus. xxxv. q. iij. c. coniunctiones. iij. q. viij. c. cui⁹. Imo si coram quocunq; in modū exceptionis ꝓbatur crimē, cogetur ad pęnitētiam. nam undecū que claruerint crimina, & c. xxiiij. q. iij. ca. ecce. nam & iudicium hæreticorum certificat ecclesiā: ut ī. xxiiij. q. j. c. quisquis. & c. subdiaconus. & in authē. de sanc. epi. §. si uero crimen. col. ix. & sententia in uno iudice lata, fidem facit in alio. [4] ff. de iureiur. l. si duo. C. de lib. cau. l. iubemus. Io. hoc uerum est inter easdem personas: quia res īter alios acta, &c. extra de re iudicata. capitulo, quamuis. cum similibus. B. Similiter fit fides seculari iudici per iudicem ecclesiasticum: ut xj. quæst j. c. statuimus. & hoc satis potest admitti. Iudex tamen ecclesiasticus non potest clericum ratione illius sententiæ punire quasi conuictum. Si tamen infamia crebrescit, ex tali sententia potest episcopus ipsum cogere ad purgationem, in qua si defecerit, puniaē: ut extra de simo. c. de hoc. nec testes purgationis sunt contrarij prioribus testibus: quia isti iurant de credulitate, & illi de sentētia. Et bene potest esse, quod isti credant eum innocētem, & illi sciant eum nocentem. nec obest ei illa sententia, quo ad beneficium, uel quo ad ordinem. extra de excep. cap. deniq;. de ordi. cog. cap. cum dilectus. in fi. Sed forte potest ipsum cogere ad pœnitentiam. nā etiam in causa correctionis tenuis probatio, & scientia sufficit, ut extra de spon. c. præterea. xxij. q. v. cap. hoc uidetur. imo sufficit unus testis quo ad sententiam medicinalem animæ: ut extra de test. cog. cap. peruenit. de consecratio. distinctione quarta. capitulo, cum itaque. extra de consanguinitate & affinitate. cap. super eo. & extra de test. c. super eo.

Condemnaē quis aliquādo sine accusatore.

[†] Cōcor. in sim. gl. in l. sed & si iterpellatur. §. j. ff. de arbi. Bal. in l. j. C. qui admit. ad bono. pos.

[1] De materia hui⁹ glo. no. in l. absentē. ff. de pœ. & in l. absentē. C. de procu.

[2] Et secūdū formā illius decre. a nobis. Arch.

[3] Laico. Idem Panor. ī d. c. at si clerici. Sed frustra q̄ hoc laboraē ī hoc textu, qui nō est Augustini, sed Gratiani. Snīa sup crimine ī clericū lata in causa reconuentionis per iudicem secularē, an ipsum infamet.

Mat. 16. g

[4] Scilicet a depēdētià primo alias non facit nisi p̄sumptionē & sic ītelligunē istæ leges ī. prox. al leg. Arch.

iusquam ipse sit & accusator & iudex? a Huiusmodi etiam regulam Paulus in epistola sua ad Corinthios breuiter insinuasse intelligitur: cum quibusdam cõmemoratis criminibus ecclesiasticis, formam ad omnia similia b ex quibusdam daret. ait enim: Scripsi uobis in epistola ne commisceamini cum fornicarijs, c non utiq; fornicarijs d huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis seruiẽtibus: alioqui debueratis de hoc mundo exire. Non enim possunt homines in hoc mundo manentes, nisi cum talibus uiuere, nec eos possunt lucrifacere Christo, si eorum colloquium conuictumque uitauerint. Vnde dominus cum peccatoribus & publicanis comedens. Non est (inquit) necessarius sanis medicus, sed male habentibus. Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitẽtiã. Et ideo cõsequẽter Apostolus etiã adiungit: Nũc autem scripsi uobis: Non commisceamini fornicarijs. Si quis autem e frater nominatur f fornicator, aut idolis seruiẽs, aut auarus, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cũ huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de ijs, qui foris g sunt, iudicare? h Nonne de ijs, qui intus sunt, uos iudicatis? de his enim qui foris sunt iudicabit Deus. Auferte malum a uobis ipsis. Quibus uerbis satis ostendit non temere aut quomodolibet, sed per iudicium auferendos esse malos ab ecclesiæ cõmunione, ut si per iudiciũ auferri non possunt, tolerentur potius, ne peruerse malos euitando ab ecclesia ipse discedens, eos quos fugere uidetur, mittat ad gehennã. quia ad hoc nobis in scripturis sunt exẽpla ꝓposita, uelut in messe, ut palea sufferatur usq; ad ultimum uentilabrum: uel intra illa retia, ubi pisces boni cum malis usq; ad separationem, quæ futura est in litore, id est, in fine seculi, æquo animo tolerentur. Non enim cõtrarium est illud huic loco, quod dicit apostolus: Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? suo domino stat, aut cadit. Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, i uel etiam extra ordinario k usurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiæ, siue ultro confessum, siue accusatũ atque conuictum: alioqui illud cur dixit: Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis seruiẽs, &c. nisi quia eam nominationem uoluit intelligi, quæ fit in quẽquã, quũ sententia ordine iudiciario atq; cum integritate profertur? Nam si nominatio l sufficit, multi damnandi sunt innocentes: quia sæpe falso in quoquã crimina nominantur. Non ergo illi quos monemus agere pœnitentiam, quærant sibi comites ad supplicia, nec gaudeant, quia plures inueniant sibi similes. Nam propterea nõ minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

Item in eodem.

Peccatum quod tantum iudici notum est, ab eo dãnari non ualet. CAN. XIX.

SI peccauerit in te m frater tuus,

a Accusator & iudex. Quod fieret si occultos tales accusaremus.
b Similia. Argu. quod licet aliquid specialiter de uno dicatur, tamen extenditur ad omnia similia: ut ͡j. ea ca. Deus omnipotens. xxxij. q. vij. ca. Apostolus. xvj. q. iij. c. licet. dist. lxj. c. miramur. & ͡s. di stinct. v. ad eius. ff. de fun. instr. l. quæsitum. §. ulti. ff. de adimen. leg. l. legata. ff. de ali. & ciba. lega. l. uerba. ff. de supel. leg. l. legata. xvj. q. j. ca. hinc est etiã arg. cõtra. C. de proc. l. maritus.
c Cũ fornicarijs. Iudæis uel Gentilibus.
d Fornicarijs. Scilicet occultis, nisi in casibus, quasi dicat, non est aliqua pars mũdi, in qua nõ sunt tales mali.
e Si quis aũt, quasi dicat, quare hic nõ dicis de alijs, quã de fratribus? R.
f Nominatur. per sententiam.
g Qui foris. i. non nostri iuris. xvij. quæst. iiij. c. constituit. ͡s. dist. xlv. c. qui syncera contra. dic ut not. xxviij. q. j. c. sæpe.
h Iudicare. quantum ad excõmmunicationẽ, sed corporaliter possunt puniri: 1 ut xvij. q. iiij. c. constituit. argu. quod excõicatus non potest iterum excõicari. de hoc inuenies iij. q. iiij. capi. Engeltrudam.
i Suspicionis. subaudi temerariæ. si uiolentæ, secus xxxij. q. j. c. dixit.
k Extraordinario. Agendo contra eũ denuntiatiue uel inquisitiue: q modus nouus est, & extraordinarius secundum quosdam. Sed dic extra, id est, præter hoc: uel cõtra ordinem iudiciarium, scilicet q̃a non est de foro suo, cũ sit occultus. unde sequit̃ usurpatio. Nã usurpare quis dicitur cum uendicat sibi quod ad ipsum non pertinet.
l Nam si nominatio, id est, infamatio. ͡j. xxv. qõ. ulti. c. ult. xxxv. q. vj. c. si duo. Argu. quod per famã non probatur aliquid. extra de coha cle. & mulie. ca. tua. extra de eo qui cog. cõsang. uxo. suę. su per eo. S; fama cũ alijs adminiculis ꝓbat. iiij. q. iij. ca. sępe. extra de ꝑsum. c. illud. de app. c. j.
m SI peccauerit in te. Scilicet læsum uel testem. Quidam totã hãc authoritatem intelligunt de occulto peccato: & exponunt, adhibe unum, uel duos testes, qui sint testes infactæ admonitionis: & quod sequit̃ dic ecclesiæ, id est, sacerdotibus, qui orent pro ipso: uel admoneãt eũ desistere a peccato, & tali qui potest prodesse, & nõ obesse. xxij. q. v. c. hoc uidetur. & q̃d sequitur, sit tibi ethnicus, &c. quãtum ad priuatam communionem intellige, sed nõ in publico: ut vj. q. ij. c. si tantũ. Sed huic opin. cõtradicit xlv. dis. ca. sed illud. & extra de iudi. ca. nouit. xj. q. iij. c. pcipue. ubi habes q̃d etiã in manifestis loquit̃ hæc authoritas. Alij itelligũt totam de manifesto: sed eis contradicit Aug. ibi, si solus nosti.

Tertij

1. Cor. 5. d.
Mat. 5. b
1. Cor. 5. d.
1 Idẽ etiã & pecunia riter punit ecclesia, ubi sunt de sua iurisdictione. extra de rapto. ca. in archiepiscopatu. Ber.
Vsurpare.
Mat. 13. f Fama an probet.
Rom. 14. a
Si peccauerit te, &c. d̃ quo peccato debet intelligi.

corripe eum inter te & ipsum solum. quare? quia in te peccauit. Quid est in te peccauit? Tu scis, quia peccauit. Quia enim secretum fuit, quando in te peccauit: secretum quære, cùm corrigis, quod peccauit in te. Nam si solus nosti, quia peccauit in te, & eum uis coram omnibus arguere: non eris corrector erroris, sed proditor. [a] Attende quemadmodum uir iustus Ioseph tanto flagitio, quod de uxore fuerat suspicatus, [b] tanta benignitate pepercit, antequam sciret unde illa conceperat, quam grauidam senserat, & se ad illam non accessisse nouerat. [c] Restabat itaque certa adulterij suspicio: & tamen quia ipse solus nouerat, ipse solus sciebat. quid dicit Euangelium? Ioseph autem cum esset iustus, & nollet eam traducere uoluit occultè [d] dimittere eam. Ergo corripienda ipsa sunt corã omnibus, quæ peccantur corã omnibus. Ipsa uerò corripienda sunt secretius, quę peccantur secretius. Distingue tempora, & cõcordabit scriptura. [e] Sic agamus & sic agẽdũ [f] est non solùm quãdo in nos [g] peccatur, sed etiã quando peccatur ab aliquo, ut ab altero nesciatur, in secreto debemus corrigere. Nouit enim nescio quem homicidam episcopus, [h] & nemo alius illum nouit. Ego nolo eum publicè corripere, & tu quæris inscribere. Prorsus nec prodo, nec negligo, corripio in secreto, pono ante oculos eius Dei iudiciũ, terreo cruentam cõscientiam, persuadeo pœnitentiam. hac charitate [i] prædíti esse debemus. Vnde aliquando homines rẽprehendunt nos, quòd quasi non reprehendamus: aut putãt nos scire, quod nescimus: aut putant nos tacere, quod scimus. Sed fortè quod scis, & ego scio, non tamen coram te corripio, quia curare uolo, non accusare.

Tertij dicunt quod principium de occulto, & sequens de manifesto loquitur, sed eis contradicit qđ dicit, distingue tpa, & cõcordabis scripturas. Io. intelligit de tali occulto, quod scitur à multis, & põt ab aliquibus ꝓbari, & uocanť testes, ut ꝓbeť admonitio facta: quia nisi ꝓcessisset admonitio, accusare non posset: ut ĩ. e. qõ. vij. c. accusatio. & c. si quis erga. nã si ad monitionẽ ecclesiæ nollet pœnicere, isti possunt esse testes admonitionis factę. Et hoc innuit litera ubi dicit, forte qđ tu scis. & ego scio. Ar. est ad hãc solutionẽ, ex̃. de iud. c. nouit. Sed isti opponũt: quare ergo dicit Aug. tu sol⁹ nosti? Res. hic, solus, non excludit paucos, sed multitudinẽ. sic dist. viij. c. si solus. & ibi: Qũo sedet sola ciuitas. i. cũ paucis. sic xv. q. vij. c. plerunq;. §. solus. ĩ. ea. q. vij. c. si autẽ. §. de his. Nunc quæritur utrum hoc sit pręceptũ omnibus? Videtur ꝙ istud extẽdatur ad omnes. ĩ. ea. q. vij. cap. quapropter. xj. q. iij. c. præcipue. xxiiij. q. iij. c. tã sacerdotes. xlv. distinctio. ca. sed illud. quod H. cõcedit. sed dura est hæc opinio, & cõstituit omnes transgressores. Sed M. dicit ꝙ est mandatum ad omnes, qui sunt in magistratu positi, siue clerici, siue laici, argum. xxiij. quæst. iiij. duo ista. xvij. quæst. iiij. cap. de presbyterorum tamen ad alios est concilium. Et hoc est uerum de peccato iam facto: sed de peccato adhuc faciendo omnibus est præceptum. xxij. q. v. hoc uidetur. xciiij. distin. c. diaconi. extra de cogna. spi. c. tua. Et intellige primam partem, quando prælatus scit peccatum per se. Secundam quando ei ab alio denuntiatur. Quicunque ergo habet familiam, tenetur corrigere eam. xxiij. quæst. iiij. c. duo ista. & quæstio. v. cap. non putes. Et quod teneatur præceptiue quo ad prælatos, quo ad subditos consultiue, est argu. xxiij. q. viij. c. j. Item dubitatur an infames personæ admittantur ad denuntiationem, & criminosæ? Et uidetur quod sic, quia omnes ex præcepto ad hoc tenentur. Nam hæreticus admittitur. xxiiij. quæstione prima cap. quisquis. & alienæ personæ uiles, ut extra de spon. cap. præterea. ij. & ubi agitur ad correctionem: non requiritur tantus rigor, ut xxij. quæstione quinta. capitu. hoc uidetur. de bona fide enim agitur, unde non conuenit de apicibus iuris disputare. ff. mãda. l. si fideiussor. §. quædam. Econtra uidetur, quia tantum honestiores personæ admittuntur. xxxv. quæst. vj. c. episcopus in synodo. & non infames, ut de testib. cogen. c. præterea. Nam etiam ad populares actiones non admittuntur, nisi personæ integri status, ut ff. de popu. actio. l. popularis. Ego credo quẽlibet, admittidũ tamen bono zelo denuntiet, extra de re iudic. ca. cum I. & A. sed licet infames admittantur. & irregulares, non tamẽ criminosi. Cum enim tales non correxerint sua crimina, credẽdum est, qđ malo zelo denuntient crimina aliorum. iij. quæ. vij. §. porro. Io. similiter est in teste, q ĩ ciuili causa nõ admittitur, nisi post pœnitentiam, extra de testi. c. testimonium. B.

[a] Sed proditor. Sed nonne dominus prodidit crimen Iudæ cum dixit: Qui intingit manum mecum [1] in paropside. ĩ. ea. cap unus. & Paulus crimen Iudæorum tribuno, ut xxiij. quæstione iij. c. Maximian⁹? Respond. illi quibus dicebatur, poterant tãtum prodesse. xxij. q. v. hoc uidetur. Item contra. ff. de iniur. l. eum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe uult aliquem accusare.

[b] Suspicatus. ĩ. xxij. quæstione prima. cap. dixit dominus.

[c] Nouerat. Vnde conceperat.

[d] Occulte. Id est, non accedere ad eam: non tamen uoluit eam à se repellere. xxvij. quæstione secunda. capitulo, priusquam. Vel occulte, id est, sine probatione, quod hodie non licet. xxxv. quæst. vj. capitu. multorum.

[e] Scriptura. Euangelica cum Apostolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

[f] Et sic agendum, sexta, quæstione secunda. cap. si tãtum. xj. q. iij. cap. sancti. extra de officio ordina. c. si sacerdos.

[g] Quando in nos. Id est, uno uel altero sciente sed etiam quando nullus scit, dum tamen præsumptio sit contra eum, qui peccat.

[h] Nouit. episcopus. De se loquitur Augustinus.

[i] Hac authoritate. Scilicet Euangelica. alias charitate, in originali. Augustini.

Correctio fraterna, an sit de præcepto.

Matt. 1. c

Christus nũquid reuelauit crimẽ Iudæ.

[1] De hoc le. & not. de conse. di. ij. cum omne. in gl. cum dixit, ibi uideas.

a Zelantibus. Ar. malo zelo denuntiantem crimen fratris audiendū: hoc est uerum, si prosequatur suam iniuriam, ut j. q̄. vij. c. si quis erga.
b Nō prodimus. ad querelam earū.
Quando uero. Hæc est quarta ps huius quæstionis, in qua uult probare, quod si notum est alijs, & non iudici tanquam iudici, nihilominus est causa examināda. & hoc probat ca. seq. Ioan. de Fan.

c Deus omnipotens. Descendam. Angelos mittendo, ut infra sequitur.
d Sciam. Tanquā iudex. si habes sciā tunc transpone literam sic: ut sciam an non est ita, id est, an non hoc sit ita: & tunc incipit uersus ibi, Deus omnipotens, si habes sciat, tunc incipies uersum. An non est ita, ut sciat. & leges interrogatiue usque ad locum illum. non ideo hæc, &c.
e Presumat. Præsumendū est enim quemlibet esse bonum, ut xj. q. iij. c. absit extra de præsump. c. dudum. Hebr. 4. d
f Quam probare. Id est, examinare.
g Quoquo modo. Id est, diffinitiue uel īterlocutorie. Gen. 18. c
h Audita. s̄. dist. lxxxvj. ca. si quid uero. j. xj. q. iij. c. ī cunctis. & extra de præsumpt. ca. dudum.
i Inquirat. Cum istud cap. locū habeat tātū in causa inquisitionis, ut extra de accus. c. qualiter. secundo. uidetur, quod tantum honesti testes sint ibi admittendi in causa inquisitionis eo quod dicit fidelibus, & eadem decret. dicit de prouidis & honestis, & decre. dicit, ubi de simonia agitur, ꝓpter immanitatē sceleris admittuntur criminosi. & loquitur ibi ī causa inquisitiōis. & sic uidetur, quod in minoribus criminibus non sint admittendi criminosi, ut extra de simonia. cap. per tuas. Sed est argumen. contra de re iudi. cap. cum I. & A. Satis potest dici qđ si extranei testes inducuntur in causa inquisitionis, requirit quod nō sint criminosi, sed ī illis, qui sunt testes de ipsa ecclesia, sufficit qualescunq; sint, dūmodo non sint inimici uel corrupti. Io. Quicquid Ioan. dicat, ego nō credo, quod testes criminosi admittātur in causa inquisitiōis nisi essent đ crimine emendati. extra de testi. cap. testimonium. In exceptis tamen criminibus bene admittuntur criminosi, nisi sint conspiratores, uel capitales inimici. extra de simonia. capit. per tuas. secundo. quod intelligunt quidam, si ille, contra quem fit inquisitio, fuerat malæ famæ: alioqui criminosi non admitterentur, ut innuit illa decreta. capit. per tuas. & supra eadē. capitulo, in primis. uersicu. de persona Stephani. ibi, quod autem, &c. B.

Inquirēs quos testes admittere debeat.

Quando autem. Hæc est qnta pars quæstionis, in qua dicitur, quod si notorium est omnibus & iudici. scilicet per euidentiā facti, tunc potest iudex illum punire. & hoc probatur per sequē. cap. Ioannes de Fan.

Sunt homines adulteri in domibus suis in secreto peccantes: aliquando nobis ab uxoribus suis plerunque zelantibus, a aliquando maritorum salutē quærentibus produntur. Nos non prodimus b palam, sed in secreto arguimus: ut ubi contigerit malum, ibi moriatur. non tamen uulnus illud negligimus: ante omnia ostendentes homini in tali peccato constituto, sauciamque gerenti conscientiam, illud uulnus esse mortiferum.

4 *Quando uerò crimen est notum alijs, & non iudici, nec tūc sine examinatione feriendū est: quia in crimē sibi occultū iudex sententiā ferre nō debet.*

Vnde Euaristus Papa ait:

Sententia non præcipitanter ferenda est.

CAN. XX.

Deus omnipotens, ut nos à præcipitandæ sententiæ prolatione compesceret, cùm omnia nuda & aperta sint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare prius, quam manifestè cognosceret, quæ dicebantur. Vnde ipse ait: Descendam c & uidebo utrùm clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. d Deus omnipotens, cui nihil est absconditum, sed ei omnia manifesta sunt antè, quàm fiant, non ideo hæc & alia multa, quæ ob prolixitatem capitulo non inseruimus, per se inquirere dignatus est: non quòd ea ignoraret, sed ut nobis exemplum daret, ne præcipites in discutiendis & iudicandis negotijs essemus: & ne mala proximorum prius quisquam præsumat e credere, quàm probare: f cuius exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam unquam præcipites simus, aut temerè, indiligenterq; probata, indiscussa, quoquo modo g iudicemus, dicente ueritatis uoce: Nolite iudicare, & non iudicabimini. in quo etiam iudicio iudicaueritis, iudicabimini. & reliqua. Mala uerò audita nullum moueant: nec passim dicta absque certa probatione quisquam unquam credat: sed antè audita h diligenter inquirat: i nec præcipitanter quicquam agat aliquis. Si enim Deus cognitor omnium Sodomorum mala (quorum clamor ad cælum usque peruenerat) omnia sciens prius nec credere, nec iudicare uoluit, quam ipse ea cum fidelibus testibus diligenter inuestigans, quæ audierat opere comprobaret: nos, qui sumus homines & peccatores, quibus incognita sunt occulta iudicia Dei hoc præcauentes, nullum ante ueram iustamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifestè Paulo Apostolo dicente: Tu quis es qui iudicas alienum seruum? suo enim domino aut stat, aut cadit.

Matt. 7. Luc. 6.

Roma. 14

5 *Quando autē crimen notum est iudici & alijs, aliquando reus inficiatur factū: ueluti si quis negaret se interfecisse eū, quē*

Iudicis.

a Iudicis. Non sedentis pro tribunali. si enim pro tribunali sederet, & cõtingeret te aliquid ibi facere, posset te statim punire, ac si probaretur per testes co ram eo. Melius enim probatur aliquid per ipsum factum, quam per testes. ff. de fer. l. ij. in fine. & extra de appel. c. dilecti. & ff. d min. l. minor. & xxvij. qõ. j. nec aliqua. Sed pone quod reus neget aliquid esse notorium, nũquid sufficiũt duo testes ad probandũ aliquid esse notoriũ? Sic, sicut duo possunt probare famã, ut extra de testi. c. tã literis. & per duos testes probatur, quod septem inter fuerunt. C. de bon. poss. l. bonorũ & per duos probatur subscriptio trium, ut C. de fide instru men. l. comparatio nes. C. de testi. l. testium.

Notoriũ & fama per duos testes probari possunt.

Côcor. cũ hac gl. Bar. in l. j. §. si qs ne get. ff. quemadmo. test. aperiã. & in l. ij. C. de err. ad uo. & Alexan. de Imol. in l. bonorũ. C. de bo. po. secundũ tabu.

b Correctionem. Arg. admonitionẽ debere præcedere in notorijs, ut j. ea. q. ulti. c. ul. xij. q. ij. c. indigne. Ioannes.

c Celus. Si tamen. xxj. di. c. cleros.

Ad idẽ j. lxxxj. dist. si qui sunt. arg. cõtra. xxiiij. q. ij. de illicita qd admit to de notorio manẽte actu. Laur. Fama sola nõ sufficit ad depositio nem.

d In duabus. Scilicet Thebergã repellendo, & Gualdradã sociãdo sibi.

e Referebat. Hi episcopi nõ fuerũt depositi ꝓpter publicam famam, sed quia erant confessi crimen suum, ut xj. qõ. iij. c. Theugaldũ. sola enim fama nõ sufficit ad depositionẽ, ut ex tra de coha. cler. c. tua. nec propter famam dicitur aliquid manifestũ, ut extra de consang. & affi. c. super eo. & in fama requiri tur ordo iuris: ut j. ea. cap. Deus. §. quando autem.

ADDITIO. Tamen Ioan. Fab. dicebat hoc esse, ubi per publicam famam aliqui condemnantur criminis euidentia suffragante. Archid.

f Vod autẽ. Hæc est differentia inter quæstionem istam & illam, quæ est j. iij. q. j. capitulo, quia. Hic petitur restitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

g Ntiquitus. Fructus. Perceptos & percipiẽdos, ut extra de resti. spol. c. grauis. & restituẽdus est ad omnem causam, in qua esset, si non fuisset spoliatus. ff. de ui & ui arma. l. j. §. non solum.

h Ante litem contestatam. Ideo autẽ dicitur ante litem contestatam, quia exceptio spoliationis est dilatoria: & sic est ante litẽ cõtestatã proponendã: tamen si uult directe agere de spoliatione, ẽt post litem cõtestatam hoc potest facere, ut extra de cau. poss. cap. pastoralis.

Exceptio expoliationis est dilatoria.

i Restituat. Tamen si in modũ exceptionis probatur spoliatio non ideo fit restitutio ut extra de ordi. cog. cap. cum dilectus. Dico tamen decre. illam hic nõ habere locũ, quia ubi excipitur de spoliatione contra illum, qui crimen intẽdit, bene restituitur, si spoliatio nẽ probat, prout intelligo oia hæc iura: secus ubi utraq; quæstio ẽ ciuilis, ut in illa decre. c. cũ dilectus. In hoc tamen cautus sis, quãdo aduersarius tuus cõuenit te super re aliqua: si uis dicere te spoliatũ esse eadẽ re, utilius est tibi, ut directe petas restitutionem: quia si probas spoliationẽ directe agendo, duo consequeris, & qd' prius audieris, & quod restitueris, si prius probes restitutionem, licet aduersarius prius proposuerit actionem suam: ut extra de restitutione spoliatorum. capitu. ex conquestione. Sed si de alio agit aduersarius, & tu super alio, dicis te spoliatum, utilius est tibi, ut in modum exceptionis proponas spoliationem, si aduersarius te præuenit in querela. Nam si directe uelles agere, prius audiretur aduersarius, quam tu. secus si excipiendo, ut extra de ordine cogni. c. cum dilectus.

Secus. Imo dic idem si in quæstiõe ciuili hæc exceptio proponatur, quia debet sententia cẽ cõformis petitioni. Spe. de cã po. & pro. §. j. uer. illud. Ant. Panor. c. ij. col. viij. de ord. cogn. Cõuetus sit cautus circa spoliationem opponendam.

sub oculis iudicis[a] *in conspectu multorũ interfecit. Hic, quia se reum negat, sine examinatione feriri non põt. Aliquando euidentia ipsa operis reũ esse testatur, quando opere publico crimen suum confitetur: tunc post secũdam & tertiam correctionẽ*[b] *sine examinatione dãnandus est, uel puniendus, si incorrigibilis extiterit. In hoc itaq; ultimo casu intelligẽda est authoritas illa Ambrosii & Nicolai: Manifesta, accusatione non indigent. Fornicator. n. in quẽ sine examinatione sententia Apostolica processerat, publicè corã oĩbus nouercam suã ꝓ uxore habebat. Lotharius quoq; rex, de quo Nicolaus scribit, similiter publicè uxorem suã dimiserat, et aliã superduxerat.*

Vnde idẽ Nicolaus Papa scribit archiepiscopis & episcopis per Galliam, Italiam, & Germaniam constitutis.

Sine accusatione, manifesta ferienda sunt. CAN. XXI.

Celus, quod Lotharius rex (si tamen[c] rex ueraciter dici possit, qui nullo salubri regimine corporis appetitus refrænat, sed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus[d] scilicet fœminis Theberga & Gualdrada commisit, omnibus manifestũ est. Sed dudum episcopos Teugualdum & Guntariũ in tali facto eum habuisse tutores atq; fautores penè totus orbis undiq; ad limina seu sedem confluens Apostolicam referebat.[e] Igitur decernente nobiscum sancta synodo in præsentia depositi, & ab officio sacerdotali excommunicati, atque à regimine episcopatus alienati in dubitanter existunt.

QVAEST. II.

Vód aũt[f] *expoliatus ante iudicẽ stare nõ possit, multis authoritatibus probatur.*

Ait enim Ioannes Papa.

Ante litem contestatam, possessori cuncta sunt restituenda.

CAN. I.

Ntiquitus decretum est, ut oẽs possessiones, & oĩa sublata, atq; cũ ctos fructus[g] ante litem contestatam[h] perceptos episcopus, uel primas possessori restituat.[i]

Item Nicolaus Papa.

De eodem.

CAN. II.

Mnes leges tam ecclesiasticæ, quàm

Nullus

Vulgares, & publicæ præcipiunt, vt omnia sibi ablata restituantur ei, qui suis est rebus expoliatus.

Item Stephanus Papa.

Nullus debet accusari dum suis rebus fuerit spoliatus.

CAN. III.

Nullus episcoporum dum suis fuerit rebus expoliatus, debet accusari priusquam omnia ei, quæcunque ablata sunt quocunque ingenio, a legibus redintegrentur: ita ut omnes possessiones, atque omnes fructus ante inceptam accusationem primates & synodus episcopo, de quo agitur, funditus restituant.

Item Eusebius fratribus constitutis per Alexādriam & Aegyptum.

Nec conuocari ad synodum, nec in aliquo debet iudicari spoliatus.

CAN. IIII.

In scripturis uestris reperimus quosdam episcopos uestris in partibus à proprijs ouibus accusatos: aliquos uidelicet ex suspicione, & aliquos ex certa ratione. Et idcirco quosdam suis esse rebus expoliatos, quosdam uerò a propria sede depulsos: quos sciatis nec ad synodum comprouincialē, nec ad generalem posse conuocari, nec in aliquo iudicari b antè, quàm cūcta, quæ eis ablata sunt, legibus potestati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa.

De eodem.

CAN. V.

Nullus potest conuocari aut iudicari antè, quam omnia sibi ablata, & omnia iura c ei in integrum restituantur: quia non habet priuilegium quo posit exui iam nudatus.

Itē Zepherinus Papa.

De eodem.

CAN VI.

Præceptum ergo est in antiquis statutis, eiectos, atque suis rebus expoliatos ecclesias d proprias recipere, & primò sua omnia eis reddi, & demum si quis eos iustè accusare uoluerit, æquo periculo facere: iudices esse decernentes, episcopos rectà sapientes, & in ecclesia conuenientes, ubi testes e essent singulorū qui oppressi uidebantur: nec prius eos respōdere, quàm omnia sua eis & ecclesijs eorum legibus integerrimè restituantur.

QVAESTIO III.

f Qva aūt pœna feriēdi sint, qui ī accusatione deficiunt, canonū cēsura diffinit. pœnā. n. illati criminis cū dispendio existimationis excipient.

a Nullus episcoporum. Ingenio. qui ergo dolo alterius renunciat, iuri suo restituēdus est, 1 sicut si esset uiolentiam passus: quia in hoc casu uim & fraudē æquiparat sibi canon. xv. q. vj. c. j. & j. cau. proxi. q. j. c. redintegranda. Ioan.

1 Cū dolus dedit cām contractui. Laurē. de quo no. extra de empt. & uendi. c. iij. in fi. & vij. q. j. c. suggestū in gl. ulti. Arch.

b In scripturis uestris. Nec ī aliquo iudicari. A spoliatore nullum potest obijci crimen spoliato, extra de restitu. spo. c. in literis. & cap. item cum quis. nisi suā prosequatur iniuriam, uel nisi sit tale crimen, ad quod quilibet admittatur, arg. ij. q. j. ca. in primis. Sed ab alio potest accusari de alijs criminibus, sed non de illo, pro quo est spoliatus, arg. v. q. ij c. si primates. 2 à cōtrario sensu extra de appel. ca. ad hoc. & c. ꝑposuit. Alioqui delictum eius maneret impunitū, si de nullo crimine posset accusari ab aliquo. Ioan. Ego non credo quod in aliquo spoliator admittatur contra spoliatum, nisi prius facta restitutione, ut extra de ordi. cogni. c. cū dilectus. & ut dicitur i hac quæstione per totum. & j. iij. q. j. c. primo, secundo & tertio, ubi generaliter uidetur dici, quod nullum crimen posit spoliato obijci. B.

Spoliato à spoliatore nullum crimē potest obijci.

2 Sumpto arg. à contrario ibi, nec respōdere æmulis, &c. secundum Laurē. & Hugo.

c Nullus pōt. Omnia iura. etiam incorporalia, ut extra ut lite penden. c. à memoria. Et est ratio, qa inermes nō possunt resistere inimicis, ut infra iij. q. ij. c. iij. & c. si quis episcopus. & etiam communio hominū est restituenda, si est iniuste excommunicatus, uel suspensus. arg. j. q. v. c. super causa. in fine. quia uerbum restituendi, plenam & perfectam habet significationem. ar. j. ca. pro. i. & argum. extra ut lit. non contesta. c. accedens. in fi. ff. de usur. l. uideamus. §. in Fauiana.

Inermes nō possūt inimicis resistere.

d Præceptum Ecclesias. extra de appella. c. qua fronte. j. xxiij. q. viij. conuenior. extra de immu. ecclesie. c. j. & c. cum ecclesia.

e Testes. Argu. ibi causam tractandam, ubi testes possunt haberi. iij. q. ix. cap. hortamur. & extra de appel. c. ex parte. & extra de offic. iud. ordi. significauit. & xxxiij. q. ij. c. siue. Ioan.

Qva aūt. Hæc q̃stio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat tribus authoritatibus qđ accusator calumniose debet feriri pœna talionis. Secunda ibi, Aliud. Tertia ibi, Sed aliud. Quarta ibi, Notādū est. Quinta ibi, Notandum quoque. Ioannes de Fan.

f Qua autem. Accusator in quinq; peccare pōt, aut errore decipitur, aut temeritate seu calore iracundiæ ad accusandū, 3 ꝓuocatur, aut calūniatur, aut præuaricat, aut tergiuersatur. Sed in omnibus his casibus, si desistit impetrata abolitione quacūque, non punitur, nec infamis est, ut C. de abolit. l. j. & ij. Itē si non impetrauit abolitione, parcitur in duobus primis casibus, ut j. e. c. Euthemiū. §. notādum. secus si est uel calumniator, uel præuaricator, uel tergiuersator. Calumniator tenetur ad pœnā talionis, ut j. e. c. ij. & iij. Præuaricator potest neminē accusare, & extra ordinem punitur ut j. ea. di. §. notādum. in fine. Tergiuersator 4 punitur, in quinq; libris auri, ut ff. de præuarica. l. iij. in fi. Testis etiam calumniator pœnam talionis sustinet, tertia quæstio. nona capitulo, nihilominus. xxxiij. quæst. v. hæc imago. & C. de testi. l. nullum. & hoc secundum opi. Hugo. Nos tamen dicimus, quod testis nullo modo sustinet, uel se obligat ad pœnam talionis, ut no. xxxiij. quæstione. v. cap. hæc imago. Si autem tulerit alias falsum testi-

Accusator i quinque peccare pōt.

3 Alia tria membra colliguntur infra ca. gl. uer. sec⁹.

Calumniator. Præuaricator. Tergiuersator.

4 Is est tergiuersator, qui terga uertit aduersario accusato, & citra abolitionē desistit: & hic incidit in Turpil. & extraordinarie punit. j. ead. præuaricatorē. uer. si quis autem. ff. ad Turp. l. j. §. si quis, secūdum Gofre.

sum testimonium, punitur extra ordinem. vj.q.j.c. quicũque. De teste posuit Gratianus in themate, sed hic omisit.

a SI quis sustinere. Non tamen ipso iure, sed per sententiam: ut ff. ex quibus cau. infam. irroga. l. athletas. §. calũnia tor. & infra eadẽ, dicto. §. notãdum.

b CAlumnia -- tor. Fallit in sex casibus: ut xxxiij. q. v. ca hæc imago. & ĩ. v. qõ. vj. c. iij. tamẽ satis punitur, qui amittit sacerdotiũ qđ receptururus erat. xxiij. q. iiij. c. Guilisarius Item fallit extra de accu. c. super his. & in priuatis criminibus. ff. ad Turpil. l. j. & l. in priuatis. & forte in denuntiatione. extra de calũ. c. cũ dilectus: Sed in inquisitione nõ est pœna ordinaria statuta: & ideo in arbitrio iudicis relinquitur, extra de offi. iud. dele. c. de causis.

Calumniator nõ sẽ per punit talione.

c Talionẽ. Id est, aliam pœnã similẽ ut ĩ. ea. c. prox. ff. de iure. deli. l. j. extra de transact. ca. fin. Dic quod pœna, quæ a lege statuitur, retractari non potest: quæ ab homine, bene potest. ff. de uerb. sig. l. penult.

† Cõcor. tex. in l. j. ff. ad Turpil. & in l. qui crimẽ & ibi Cy. C. qui accusa. non possunt.

d SI quis episcopum. & de re mili. l. omne. §. j. & extra de sent. excom. c. a nobis.

e Communionẽ. nisi resipiscat: ut ĩ. di. 50. pœnitẽtes. cõtra. & iij. q. x. c. eos. xxvij. q. j. c. uirgines.

Ira duos habet effectus.

¹ Cũ probare non possit uel nolit: ut v. q. j. ca. j. & ij. in fi. & sic etiã intellexit Hug. in c. infra alle. si quis sacerdotum q dic ut not. infra q. j. i sum. infi. Arch.

Aliud. Hæc est secunda pars huius quæstionis, in qua dicitur, quod si aliquis irato animo uerba contumeliosa dixerit, non est habendũ pro accusatione. & hoc probat per ca. sequẽs. Ioan. de Fan.

f SI quis irat⁹. Ira rescindit contractum. ff. de publi. l. licitatio. in prin. & minuit delictum: ut C. de adul. l. Gracchus.

g Pro accusatione. sed pro iniuria, ff. de iniur. l. item apud. §. j. per totum. infra xj. quæst. j. ca. si quis sacerdotum. contra. ubi deponitur & curiæ traditur, qui dicit episcopo conuicium. Sed ibi loquitur de eo, qui ex deliberatione & sæpe loquitur conuicia.

Vnde Gelasius Papa.

De ijs, qui non probanda obijciunt.

CAN. I.

SI quis circa huiusmodi personas non probanda detulerit, authoritate huius sanctionis intelligat se iacturam infamiæ sustinere, ^a ut damno pudoris, & existimationis dispendio discat sibi alienæ uerecundiæ impune insidiari saltem decætero nõ licere.

Item Damasus Papa.

Si accusator in accusatione defecerit, talionem recipiat.

CAN. II.

CAlumniator ^b si in accusatione defecerit, talionẽ ^c recipiat. †

Item ex decreto Adriani Papæ.

De eodem.

CAN. III.

QVi non probauerit, quod obiecerit pœnam, quam ipse intulerit patiatur.

Item Damasus Papa.

De ijs, qui falsis criminibus aliquem impetunt.

CAN. IIII.

SI quis episcopum, ^d aut presbyterum, aut diaconem falsis criminibus impetierit, uel accusauerit, & probare non poterit, nec in fine dandam ei communionem ^e censemus.

2 *Aliud est accusationẽ non implere, & aliud est conuicium non probare.* *Illud enim nulli sine abolitione, hoc omnibus licet.*

Vnde Fabianus Papa.

Conuicium non est pro accusatione habendum.

CAN. V.

SI quis iratus ^f crimen cuilibet temere obiecerit, conuicium non est pro accusatione ^g habendum: sed permisso tractandi ^h spatio, si id, qđ iratus ^i dixit, per scripturã sese probaturum fateatur: ut si forte resipiscẽs, quæ per iracunndiam dixerit, iterare ^k aut inscribere noluerit, non ut reus criminis teneatur.

3 *Sed aliud est crimen illatum non posse probare, aliud aliqua promissione accusationem deserere. Huic enim, qui promissione deceptus accusationem deserit, uenia datur: illi uero, qui crimen illatum probare non ualuerit, infamia irrogatur.*

Vnde beatus Gregorius scribit Ioanni episcopo Corinthiorum.

De eo, qui promissione illectus accusationem deserit.

CAN. VI.

PAulum itaque diaconum, quamuis culpa sua uehementer confundat: quod deceptus promissione ^l ab accusatione sui episcopi destiterit, tamen hanc ei culpam ^m ignoscimus.

magistri.

h Tractandi. Id est deliberandi. Et p hoc est argu. q ibi non erratur, ubi ex deliberatione aliquid fit. Itẽ ex hoc argu. est, quod etiã accusatori dã dæ sunt induciæ, argumen. contra. iij. quæstio. iij. capit. induciæ. §. spatium. 2

Accusatori an dãdę sint induciæ.

2 Adde & §. ei au: ẽ. Sed non ob. q̃ a loquitur hic de iducijs delibera - torijs, ibi de præparatorijs. Archid.

i Iratus. quod probabit. C. de iniur. l. si non conuicij animo. sic extra de præsumptio. capitulo primo.

k Iterare. Hoc iõ dicit, quia si iterauerit conuiciũ, nõ uidetur ex iracundia, sed ex deliberatione dixisse. sic C. ad Velleian. l. si mulier ij. in fin. 3

3 Adde hic Alex. de Imo. ĩ l. j. C. de errore cal.

Sed aliud est. Hęc est tertia pars quæstionis, in qua dicitur, quod si aliquis est deceptus promisione testiũ parcitur ei: si autem pecunia defecerit, non parcitur illi. & hoc probat duabus authoritatibus. Ioannes de Fant.

l PAulum. Promissione. Non promissione pecunię. talis enim non posset petere abolitionem 4. Nam solus ille petit, qui errore uel temeritate uel calore iracundiæ ad accusandum uenit: uel qui suam iniuriam prosequitur: uel qui suos consanguineos accusauerit. C. de abolitio. l. ij. Ideo dic promissione, scilicet testium, qui ei promiserant ferre testimonium contra illum. sed tunc sequens cap. non facit ad propositum

4 Quæ sit tripliciter ut not. ĩ. ead. q. j. prohibentur. Archi.

m Culpam. Sed non infamiam, ut infra eadem, indulgentia.

Euphem-

Omnis igitur, qui crimẽ obijcit, scribat se probatu rum. Re uera ibi semper causa agatur, ubi crimen admittitur, et q nõ ꝓbaue rit qđ obiecerit, pœnam, quã intulerit, ipse patiaт.

Idem.

De ijs, qui accusationem desẽ runt, ut ecclesiasticos ordines accipiant.

CAN. VII.

EVphemium † atque Thomam, qui pro deferenda a accusatione episcopi sui sacros ordines acceperunt, eisdem ordinibus priuatos esse cẽsemus, atque ita sicuti depositi sunt, uolumus permanere.

Hinc colligitur clericorum infamiã b per Romanum pontificẽ aboleri posse, contra illud Gelasij: Quanquã animas per pœnitentiã saluare possimus infamiam tñ abolere non possumus, cõtra illud Stephani, qui cũ causas enumerasset, ex quibus infamia irrogatur, hos omnes (inquit) sub nota perpetuæ infamiæ ad pœnitentiam suscipimus. Vel non fiunt infames lege canonũ oẽs quos leges seculi infames pronuntiãt, cum Paulus diaconus, qui non impetrata abolitione ab accusatione destiterit, hac authoritate dignitatẽ officij sui recuperauit, quẽ Senatusconsul. Turpilianum infamẽ c pronuntiauit. Quod etiam de ea fateri cogimur, quę intra tẽpus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur iure poli, nõ iure fori & iure poli mortuo uiro mulier soluta est a lege uiri, nubat si uult. Sed idem Stephanus ecõtra scribit dicens. Infames dicimus quoscunque leges seculi infames pronuntiant. Sed illud d Gelasij & Stephani, quãquam animas, &c. sub nota perpetuæ infamiæ, &c. de illis intelligitur, quibus per iudicẽ ciuilẽ infamia irrogatur, quorum e sicut examinatio & castigatio, ita & in integrum restitutio nõ nisi ad ciuilẽ f iudicem spectat. De ea uero, quæ intra tempus luctus nubit, non est cõtrarium ei quod Stephanus ait, Infames dicimus, &c. cum enim leges seculi præcipue in matrimonijs sacros canones sequi g non dedignentur, nõ uidentur pronuntiare infamem eam, quæ apostolica & canonica authoritate non illicite nubit.

4 *Notandum est quoq; quòd aliud est cum aliquẽ pęnituerit criminaliter accusasse, & inscriptionẽ fecisse, si ab innocente h fuerit absolutus, aliud, si pecuniam a nocente acceperit, ut a ꝓbatione eius, quod obiecerat, desistat.*

Vnde in libro capitulorum clxxv. capitulo legitur.

De eo, quem pœnitet criminaliter accusasse.

CAN. VIII.

SI quem pœnituerit i accusasse criminaliter, & inscriptionẽ k fecisse de eo qđ probare nõ potuerit, si cũ accusato innocente conuenerit, l inuicẽ se absoluát.

a Euphemiũ. Pro deferẽda. Qui ex pacto destitit, fortius incidit i Turpilianũ quã alter: quia etiã fœmina in hoc casu icidit, quæ alias nõ iciderer: ut C. ad Turpil. l. si fœmina. ff. ad Turpil. l. mulier.

b Infamiã. non facti, 1 sed iuris. Sȝ uideт quod põt: ut j. vj. q. j. c. illi. contra. extra de simo. c. ex diligenti. j. xv. q. vj. c. authoritatẽ. s. j. q. j. capit. uentum. contra. uel supple nõ possumus, nisi post pęnitentiã: ut j. proxi. cau. q iiij. c. consanguineorum. uel non possumus per pœnitentiam, sed per in integrũ restitutionem. Vnde bene cõcedo, qđ eps possit tollere infamiam in omni crimine, in quo potest dispẽsare. nam & senatus tollit infamiã: ut ff. de postul. l. j. §. de qua. & ecclesia cõparatur senatui: ut j. xvj. quæst. j. c. ecclesia.

1 Cõcor. l. in bello §. factę. ff. de capt. & l. j. C. de sentẽ. pas. & l. j. §. đ qua. ff. de postul.

† Alias, Euthemium, siue enthemium.

Infamiã tollit episcopus.

c Infamia. id est, infamãdum ꝑ sententiam, non ipso iure: ut. ff. ex qbus causis infa. irrog. l. athletas. licet M. hic notauerit. Hic fateor plane te mẽtitum Gratiane. q eñ citra abolitionẽ destitit, nõ infamatur, sed puniт 2 in quinque lib. auri: ut ff. de præuari. l. iij. §. ult. sed tantum per sententiam infamatur: ut C. ad Turpil. l. ij.

Versus.

2 De hoc legitur & not. j. ea. pręuaricationẽ. uersi. si quis aũt. & j. e. si quẽ. dic ut ibi Archidia.

d Sed illud. suæ solutioni. obijcit qđ est vj. q. j. cap. infames.

e Quorum. extra qui filij sint legiti. per uenerabilem. contra.

f Non nisi ad ciuilem. nisi uelis dicere, quod reges iurisdictionẽ habeã a papa.

g Sequi. in authẽ. ut cleri. apud proprios episcopos. §. penult. colla. vj.

4 Notandum. Hæc est quarta pars huius quæstionis, in qua diciт quod si pœnituerit aliquẽ accusasse, ante litis cõtestationem, potest desistere. & hoc probat ꝑ quãdam legem Lombardam. Ioan. de Fant.

h Si ab innocente. & uoluntate iudicis: ut C. de abo. l. j. & ultima.

SI quem pœnituerit. CASVS. *Si quẽ pœnituerit innocẽtẽ criminaliter accusasse, & cũ eo conuenerit, adinuicẽ se absoluant. Si autem nocentem accusabat, & p obreptionẽ, id est, deceptionem accepta pecunia ab accusatione desistit, statuta pœna punietur.*

i Pœnituerit. Dũ tamen non accusauerit 3 fallaciter, ut C. de aboli. l. fallaciter.

3 Imo credebat se ꝓbaturũ: nã si calũniose accusaт, non posset impetraт abolitionẽ: ut C. &c. ut sequiт secũdum Lau.

k Et inscriptionem. Nam ante inscriptionẽ põt desistere. ff. ad Turpil. l. quesitum. & extra de accusa. c. licet in fine.

l Cõuenerit. Imo etiam eo inuito intra triginta dies potest, nisi reus iã sit passus aliquam iniuriam: ut C. de aboli. l. fallaciter.

Legibus

a Legibus. Pœna lx. solidorum, ut est in Lombardia, nam secundum legem Lombardam, qui desistit ab accusatione criminis, condemnatur in lx. solidis. Sed secundum legem Romanam qui desistit ab accusatione publici criminis, punitur in quinque libras auri. ff. de præuari ca. l. iij. & hanc pœnam nemo præstat, nisi qui desistit à publico crimine. ff. ad Turpil. l. si quis §. si stellionat9. Sed qui desistit ab accusatione priuati criminis, infamis est, & extra ordinem arbitrio iudicis punitur. ut ff. ad Turpil. & in priuatis. & C. e. l. ij. Sed si accusator absens est, & citatus noluerit procedere in accusatione, tunc grauius punitur, quam pœna quinque lib. auri, ut ff. de pœn. absentem. §. ij. Ioan.

Accusatio nem deserens qualiter punitur.

Adde usque ad quod tempus desistere liceat ab accusa. sine pœna no. Bar. in l. quæsitũ. ff. ad Turpilia.

Notandum. Hæc est quinta pars quæstionis, in qua facit differentiam inter calumniatorem, & tergiuersatorem, & præuaricatorem. Io. de Fant.

b Calumniari. Imo sic uidetur quod calumnietur, ut s. ea. q. proxi. qui nõ probauerit. Sed intellige in his, quos excusat necessitas pietatis officiũ, & criminis enormitas, & iust9 dolor. C. de adult. quãuis. C. qui ac. non possunt. l. ij. & C. de fal. mone. l. j. & C. de calum. l. ij.

Alias, lege Rhemia.

Scilicet quod non ptin9 uidentur calumniari. P.

c Crimina. Id est, probationes.

d Absoluto. i. absoluẽdo, ne sit cõtra C. de calum. l. j. Vel dic absoluto quo ad animum, ut ff. de uer. sig. fugitiuus. Vel dic quod si iudex officio suo uult punire calumniantem, hoc faciat ante sententiam absolutionis: ut C. de calum. l. j. sed aliquo accusante ipm de calumnia quãdoq; põt uel idẽ iudex, uel alius. C. de aduoc. diuer. iud. l. j. & ff. ad Turp. l. j. in prin.

Adde qualiter proprie capiat hæc dictio absolut9, & absoluo in l. i cõtraria. ff. de usur. & in l. j. ff. ad Turpil.

e Qua mente. i. quo animo uenit ad accusandum.

f Legis. Forte secundum distinctionem, quæ est ff. de pœn. absentem. in fine.

g Arbitrio. i. inquisitione.

h Voluntati. Ut j. iij. q. vij. iudicet. C. de pœ. si operis. C. ad l. Iul. de ui pub. seruos. in fi. & ff. ad Turp. l. j. in princ. Sed contra. C. de infa. & si seuerior. xlv. di. omnis qui contra. & j. xxiij. q. v. c. j. contra de pœn. dist. j. c. pœnæ. In omnibus istis contrarijs dicitur quod iudex potest moderari pœnã. Quidam dicunt istud loqui de ordinarijs pęnis, illud de extraordinarijs. Sed hoc nihil est, quia in illo ca. circũcelliones. xxiij. q. v. c. j. loquitur de ordinario crimine, scilicet homicidio. Sed dic quod ex causa & persona, & ætate, & ratione scãdali potest iudex arctare, uel ampliarẽ pęnam. Ex causa, ut quinq; di. ut constitueretur. & ff. de pœ. aut facta. §. ulti. Ex persona, xxiij. q. j. qui contra. & ff. de pœ. capitaliũ. §. ulti. ubi dicit maiores puniri minori supplicio, & seuerius seruos, quam liberos: famosos, quã integri stat9. Aetate. lxxx vj. distinctio. tanta nequitia. Ratione scandali, ut s. quæstione j. i primis. Vel dic, nõ potest sine causæ cognitione, sed cum causæ cognitione potest. Vel dic, non potest post sententiam, sed ante potest, uel in sententia. C. de pœ. l. pœnam. ubi dicitur, sua dicta præsidi reuocare nõ licet. ff. de re iudic. cum quærebatur.

Iudex pœnã arctare, & ampliare potest.

Si uerò iudex eum, qui accusatus est, criminosum esse cognouerit, & inter reum & accusatorem per obreptionem conuenerit de colludio, pœnam accipiat legibus a constitutam.

Notandum quoq; est, quòd sicut Digesto. lib. xlvij. legitur, titulo de abolitionibus criminum:

Accusatorum temeritas tribus modis detegitur: aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuersantur. Calumniari b est falsa crimina scienter intendere. Præuaricari est uera crimina c abscondere. Tergiuersari est in uniuersum ab accusatione desistere. Calumniatoribus pœna legitimè † irrogatur. Sed non utique qui probat quod intendit, protinus calumniari uidetur. Nam eius rei inquisitio arbitrio cognoscẽtis committitur, qui reo absoluto, d de accusatoris incipit consilio quærere, qua mente e ductus ad accusationem processit. & si quidem iustum eius errorem reperit, absoluit eum. Si uerò in euidẽti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat. quorum alterutrum etiam ipsis uerbis pronuntiationis manifestatur. Nam si quidem ita pronuntiauerit, non probasti: pepercit ei. Sin autem pronuntiauerit, calumniatus es: condemnauit eum. Et quamuis nihil de pœna subiecerit, tamen legis f potestas aduersus eũ exercebitur. Nam facti quidẽ quæstio in arbitrio g est iudicantis: pœnæ uerò persecutio non eius uolũtati h mandatur, sed legis authoritati reseruatur. Si autem interloquẽdo dixerit, Titius temerè accusasse uidetur, non calumniatorem pronuntiauit. Temeritas enim facilitatis ueniam continet: & inconsultus i calor, calumniæ uitio caret. & ob hoc nullam pœnam huic irrogari oportet.

Vlpianus libro quadragesimoseptimo, titulo, de præuaric.

Præuaricator est quasi uaricator, qui diuersam partem adiuuat prodita causa sua. Quod nomen Labeo à uaria certatione tractum ait. nam qui præuaricatur, ex utraque parte consistit, quinimo k ex altera. Is autem præuaricator propriè dicitur, qui publico iudicio accusauerit. Cæterùm aduocatus non propriè præuaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? Siue priuato iudicio, siue publico præuaricatus sit, hoc est prodidit causam, extra de cler. maled. innotuit.

i Et inconsultus. Argumentum nõ esse imputandum quod fit cum impetu mentis, ut s. ea. si quis iratus. C. si quis imperatori maledi. l. una contra. infra. xvij. q. iij. sunt qui opes. & extra de cler. maled. innotuit.

Ibi exponit temeritate, id est, pertinacia se cũdũ oẽs: alias obtinet quod hic dicit. De hoc dicitur extra de cõuer. cõiu. dudũ. Archidia.

k Quinimo. Correctiue ponitur. sic ff. de hæredibus instituen. si ita fuerit scriptũ. alias pro uel, ponitur. C. de sacrosanct. eccle. iubemus. §. œconomus. nõ proprie, sed abusiue.

Quinimo duplici-ter ponit.

Prodide-

diderit causam [a] suam, hic extra ordinem solet puniri. Sciendum [b] est, quòd hodie his, qui præuaricati sunt, pœna iniungitur extraordinaria. & infra. Accusator [c] de præuaricatione conuictus, postea non accuset ex lege. & infra.

In omnibus [d] causis (præterquam in sanguine) qui delatorem [e] corrumpit, ex senatusconsulto Turpiliano pro conuicto habetur. & infra libro quadragesimo octauo titulo de abolitionibus criminum.

Præuaricatorem esse eum ostendimus, qui colludit cum reo, eò quòd proprias quidem probationes dissimularet, falsas uerò excusationes admitteret. Si quis autem ab accusatione citra abolitionem destiterit, punitur. Abolitio priuatim [f] à præsidibus postulari ac impetrari solet: item pro tribunali: nō de plano: nec præses hanc cognitionem alteri demandare [g] potest. Si plura crimina idem eidem intulerit, singulorum [h] debet abolitionē petere. Alioqui prout qd admiserit eius noīe senatusconsulti pœnā patiet. Et titulo eo. Destitisse eū accipimus, qui in totum animum [i] agendi deposuit. Non qui distulerit accusationem, sed qui permissu Imperatoris ab accusatione destitit, impunitus est. Abolitio [k] enim pœnam remittit, † infamiam non tollit.

Vnde Imperatores Valētinus & Valerius nono lib. C. e. tit. de generali abolitione dixisse leguntur:

Indulgentia, patres cōscripti, quos liberat, à pœna, notat: [l] nec infamiā criminis tollit, sed pœnæ gratiam facit. Si aūt restituo te in integrū princeps dixerit: infamiam tollit.

Vnde in eodem libro, titulo, de sententiam passis, & restitutis, cuidā deportato in insulam Imperat. Anto. dixisse legitur:

Restituo te in integrum prouinciæ tuæ. & adiecit: Vt autem scias, quid sit in integrum restituere: honoribus & ordini tuo & omnibus cæteris [m] te restituo.

[a] Prodiderit causam. Vel qui reuelat secreta causæ aduersario, ut ff. de re militari. omne. §. exploratores.

[b] Sciendum. Lex secunda.

[c] Accusator. Hæc est lex quinta.

[d] In omnibus. Scias quod in omni crimine capitali quod irrogat pęnam sanguinis, licet transigi, præterquam in crimine adulterij. Sed ī alijs capitalibus, quæ non irrogant pęnam sanguinis, non licet transigi, nisi in crimine falsi, ut C. de transac. l. transigere. sed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum, quin possit trāsigi. Sed uidetur quod secū dum canones non possit transigi super aliquo crimine: quia secundum canones nullū crimen irrogat pœnam sanguinis. xxiij. quæstione viij. his à quibus. Et ita super publico crimine nō licet trāsigi. Item nec super priuato, quia secū dū canones omne crimen publicum est. [1] In causa ciuili licet qñcunq; ab accusatione desistere, etiam sine iudicis authoritate, siue pecunia accepta, siue gratis: nisi sit actio famosa, ubi requirit iudicis authoritas. ff. de ijs, qui no. infa. fur. §. pact⁹. & §. qui iussu. In causa criminali ante inscriptionem semper potest recedere, dum tamen gratis fiat. ff. ad Turpil. mulier. & l. quæsitum. & extra de accu. licet sed postea non licet, nisi iudicis authoritate, & rei consensu, si reus fuerit aliqua tormenta passus. Sed si non fuerit aliquid passus, tunc usque ad triginta dies potest accusator eo inuito deserere accusationem. C. de abolitioni. l. prima, secunda & ultima. secundum canones forte non licet recedere ab accusatione pro pecunia, nec transigi: quia omne crimen uidetur secundum canones esse publicum, ut hic, & extra de collusio. deteg. capitulo primo, & secundo. Argumentum, tamen est quod possit authoritate iudicis. v. quæstione secunda. si primates. & extra de officio archidiaco. ea quæ. parte decisa. contra supra xc. distinctione. dissidentes. argumen. contra. secunda, quæstione septima. quapropter. [2] extra de simonia. nemo. Sed in causa spirituali nullo modo licet pecunia accepta desistere: quia in ea non licet transigi pro pecunia. extra de rerum permutatio. capitulo finali.

[e] Delatorem. Id est, accusatorem. punitur enim talis in quinque lib. auri. ff. ad Turpil. l. & in priuatis. ff. de præuaric. l. iij. ff. ad Turpil. l. j. §. abolitio.

[f] Priuatim. Id est, priuata.

[g] Demandare. ff. de regulis iuris. omnia quæ.

[h] Singulorum. Sic extra de sent. excommunica. officij. & ff. de app. cum in una. ff. de oper. noui nuntia. de pupillo. §. si pluribus.

[i] Animum. Præsumitur deposuisse: quia tēpore statuto nō procedit ad accusationem, ut extra qui mat. accusa. possunt. cum in tua. & C. qui accusare nō possunt. si ea. nisi cum est protestatus, uel cū biennium est elapsum: ut C. ut intra certum tēpus criminalis quæst. l. ultima.

[k] Abolitio. Hic fuit deceptus Gratian. ex eo quod legem istam reperit insertam in titulo illo: quā non alia de causa iurisperitus ibi inseruit, nisi ꝑpter similitudinē: quia sicut abolitio īfamiā tollit, sic indulgentia pœnam.

[l] Notat⁹. si. prima quæstio prima. uēcum. & supra ea. §. hinc colligitur. [3]

[m] Et omnibus cæteris. Argumentum, quod rescriptum principis est latissime interpretandum, ut xij. quæstione secunda. capitu. episcopus. §. qui manumittitur. & extra de donatio. cum dilecti. in fine. Fallit hoc nam licet mulier restituatur famæ, quæ nubit infra tempus luctus, tamen semissem bonorum tenetur dare filijs prioris matrimonij. C. ad Tertullianum. si qua mulier. sed forte hoc falsum est secundum ius canonicum: cum mulier, quæ nubit intra tempus luctus, non notetur aliqua infamia & in hoc leges non dedignantur sacros canones imitari, ut extra de secund. nupt. capitulo penultimo. & fin. nec canon aliquam pœnam imponit sic nubenti. Ioannes. Et sic non punietur aliqua pœna ex eo, quod nubit intra tempus luctus.

Transigi licet ī aliquib⁹ criminibus.

[1] Vt colligit ex canone, vj. qō. j. infames. ut ibi not. & in seq.

[2] Dic ꝙ prima ꝑs uera est: & hoc ca. quapropter. intelligit in cā denuntiationis, ubi delinquens pęnitere nō uult. non ob. extra de collu. ca. ij. quia locum habet postq̄ đ crimine cōstat: qđ undecūq; clarueri, est puniēdum. xxiiij. q. iij. ecce. secū dum Tan.

† Adde hoc est uerum, nisi accusator fraudulēter impetret eā. l. ij. cum ibi no. ꝑ Cy. C. de abo.

Gratian⁹ qñq; deceptus fuit.

[3] Et expone, notat, id est, notatos ī famia reliquit, nisi specialiter noīatim ei ēt remittatī famiā, uel in integrū ad oia restituat. Archi.

Mulier nubēs intra tempus luctus nō infamatur.

Deficien-

Eficientibus. Hæc quæstio diuiditur in quatuor partes. In prima parte probat ꝑ quatuor authoritates sanctorum, quod sacerdotes ex leui causa iurare non debent. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, Iuramento. Quarta ibi. Sed quælibet. Ioan. de Fantu. & põt supaddi quinta ibi, Contra in concilio. Archi.

QVAEST. V.

Eficientibus uero accusatoribus reus non uidetur esse cogẽdus a *ad purgationem. Sicut enim possessor deficiente actore titulũ suæ possessionis probare non cogitur:* b *ita qui impetitur, ad innocentiam suã purgandam cogendus esse non creditur. Authoritate quoque papę Cornelij & Triburiensis concilij sacerdotes iurare prohibentur, nisi pro recta fide.*

Ait enim Cornelius.

Iuramentum a sacerdotibus non est exigendum.

CAN. I.

Sacramentum c hactenus d a summis sacerdotibus, † uel reliquis exigi nisi pro recta fide minime cognouimus: nec nisi sponte eos iurasse reperimus.

Item.

De eodem. CAN. II.

Nos sanctorum sequentes Apostolorum eorumq; successorum iura firmamus, & sacraméta incauta fieri prohibemus.

Item. CAN. III.

Nos sacramentum ab episcopis nescimus oblatum: nec unquam fieri debet, nisi pro recta fide.

Item ex concilio Triburiensi.

Si quis præsbyter contra laicum, uel laicus contra præsbyterum quærimoniã habeat, episcopo præcipiente terminetur.

CAN. IIII.

Si quis presbyter contra laicum, uel laicus cõtra presbyterũ aliquã habet quærimoniæ controuersiã, epõ ꝓcipiente e sine personarum acceptione finiatur † laicus ꝑ iuramẽtũ (si necesse sit) se expurget: presbyter uero uice iuraméti ꝑ sctãm consecrationẽ f interrogetur: quia sacerdotes ex leui causa iurare nõ debẽt. Manus enim, per quã corpus & sanguis Christi conficitur, iuraméto polluet? Absit: cũ dominus in Euangelio discipulis suis (quorũ uicẽ nos indigni in sancta gerimus ecclesia) dicat: Nolite omnino iurare. sit aũt sermo uester, est, est: & non: nõ: quod autem his abundantius est, a malo est.

2 *Verũ his authoritatibus nõ oĩmodo iuraméta*

a Cogendus. Primo probat, quod nõ sit cogẽdus clericus ad purgationem, quia clerici nõ debent iurare. Sed not. ꝙ uulgaris expurgatio prohibetur: quia fabricante diabolo est inuenta. ut j. ea. c. Mennam. Et contraria c. sunt abrogata, cum sint contra præceptum domini: Non tẽtabis dñm deum tuum. Canonica purgatio indicitur cum deficiente accusatore reus laborat, infamia, alias non: 1 ut vj. q. v. quod autẽ. Fama aũt orta a detractoribus uel malis nõ inducit purgationẽ: ut xj. q. iij. in cunctis. Itẽ nec orta ab inimicis, extra de purg. can. cũ in iuuẽtute. 2 sed sola illa, quæ ex probabili ꝓsumptione est orta. quidã tñ dicunt, quod undecunq; sit orta. idũ cit purgationẽ, ar. extra de accus. accedẽs. Sequit̃ uidere quota manu sit expurgatio facienda. eps xij. sacerdotes. vij. diacon9 tertia sui ordinis: ut j. ead. si legitimi. & c. ꝑsbyter. & c. oĩb9. Subdiaconus, uel inferior potest sola manu. nam a solo episcopo iudicari potest in crimine. vx. qõ. vij. cap felix. Hodie sunt arbitrariæ expurgationes: ut j ea. c. omnibus. Expurgatio fiet publice coram omnibus, si est publice infamatus. j. ea. c. presbyter si a plebe. si apud clerum, tunc tantum priuatim. s. xv. q. v. c. j. Ioan.

b Non cogitur. ut j. vj. q. v. c. j. & ultim. nisi in casibus. v. s. cum quis posfidet pro hærede uel pro possessore: ut C. de peti. hære. l. cogi. & etiam fundata in tentione actoris: ut C. de prob. l. siue. Et cum aliquid possidetur cõtra ius cõe. 100. dist. c. contra morem. Et cum iam est præsumptio contra eum. C. de fur. l. ciuile. Et cũ potest probari, ꝙ quãdoq; alieno nomine possederit, extra de præscripti si diligenti. C. de præsc. xxx. ann. l. male. Item & in sexto casu, cũ ordinatus 3 ministrat: ut s. ea. q. j. c. legum. & extra de appel. c. personas. alias semper obtinet quod hic dicitur: ut C. de rei uendi. l. ulti. & ff. uti poss. l. iusta.

c Sacramẽtum. scilicet ĩcautum.

d Hactenus. Vt C. de episc. & cler. l. cũ clericis. & xxij. q. v. c. ulti. Sed forte hoc obtinet in sacramento calumniæ, qđ clerici ꝑ se prohibent̃ præstare, sed ꝑ alium pñt: ut extra de iura. cal. c. j. & ij. sed ca. in pertractãdis. contra. Iurãt tamẽ pro recta fide, pro obedientia & pro pace, & pro indẽnitate ecclesię. extra de ele. significasti. ultra medium. xxviij. dist. de Syracusanæ. & cũ quis absoluit̃ ab excõicatione: ut extra de sentẽ. excommu. cap. nuper.

e Si quis. Præcipiente. Sed quare hic actor nõ sequit̃ forum rei, contra id xj. qõ. j. experientiæ. & C. de iurisdi. om. iu. l. iuris ordinẽ? Sed dic quod loquitur secũdum ea tempora, 4 quando oẽs causæ determinabantur ab ecclesia: ut xj. q. j. c. relatũ. & q. iij. cũ apud. Vel loquitur secundum consuetudinẽ quorundam, extra de foro cõp. quod clericis, alias, si clericus.

f Consecrationẽ. Imo sufficit siue ꝑ salutẽ, siue per aliquid aliud iuretur xxij. quæstione quinta, cap. ij. & ff. de iureiuran. l. nõ erit ratum. Sic ergo aliquis potest se obligare sub pœna ordinis sui: ut j. q. vij, cap. quoties. & etiam sub pœna anathematis, ut ibi dicitur. Sed nunquid ille, qui obligat se sub pœna ordinis uel beneficij, est priuandus ordine uel beneficio, si non sit uerum illud, ad quod se obligat? Sic. extra de electione. capitu. cum dilectus. in fine.

Verum. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probatur contrarium eius, quod præmissum est, scilicet, quod ex causa iusta sacerdotes possunt iurare. Ioan.

Purgatio est duplex.

g De hoc j. ea. c. oĩbus. in gl. aut pro, &c. ibi uideas. sed hoc dictũ hic approbat Lau. & ꝑ idẽ c. Sed argu. contra j. ea. si legitimi. & ibi dicã. Archid.

2 Alias, c. penul.

† Id est, episcopis Et hoc c. cũ seq. facta sunt ꝓ cõseruanda libertate ecclesiasticacõtra futuros graues lupos cõtra quã Grego. 7. statuit ca. ego de iureiurand.

Possessor titulũ probare debet ĩ quinque casibus.

3 Id est, si is qui dicit se ordinatũ ministrat sacramenta in aliqua ecclesia secundum Ioan. de Fant.

Clerici qñq; licite iurant.

† Cõcor. tex. in l. j. C. de uet. iur. enucl. & in authent. de mona. §. j. coll. j.

4 Qñ presbyteri iudices negotiorum esse mandati sunt. xcv. dist. ecce. secũdum Baz. Matt. 5. f

Obligare se potest aliquis sub pœna beneficij.

Ioan. de Fantu. & hoc ꝓbat per xiij. authoritates sanctorum patrum. Ioannes.

a P Resbyter. Iusiurandũ. infra vj. q. ulti. ca. ult. cõtra. Sed hic qñ infamat: ibi qñ non infamatur.

b In medio. infra xv. q. v. c. j. cõtra. Sed illud uerũ est, cum non est publice infamatus. sic xxiij. dist. c. illud.

c H Abet. Proprium. Ex abundanti fiunt aliqua ad superandam hominum malitiam: ut C. de iudi. auth. iubemus. xj. q. iij. inter uerba. extra de elec. bonæ. extra de dolo & cõtuma. cũ olim. & q̃ abũdant, nõ solẽt uitiare cõtractũ. ff. de regul. iur. l. nõ solẽt. & ff. de uerb. obl. l. quæ extrinsecus. Sed quare dicit ex abũdanti? Dicunt q̃dã quod ita exilis, i. leuis uel modica fuit infamia, quod necerat necessaria expurgatio. Certe secundũ hoc non debuisset facta fuisse inquisitio: quia inquisitio non est faciẽda, nisi ita publica sit infamia, quod ulterius sine scandalo non possit tolerari: ut extra de accu. qualiter. Melius dicas quod iste nõ tenebat expurgare se. Nã cum inqusitio p̄cedit expurgationẽ, si testes ꝑ quos fit inquisitio dicũt ipsum reũ, statim punit, nec auditur expurgatio sua, sed si semiplene probant, tunc indicit expurgatio, ut extra de purga. can. inter. Sed si per dicta testiũ nulla est suspicio contra ipsum, tunc non est onerandus expurgatione, ut hic. Sȝ quid si infamatus uult expurgare se,

Inquisitio quãdo fieri debet.

Inquisitio an possit fieri cõtra uolentẽ se purgare.

probibentur fieri a sacerdotibus, sed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet causa temporali iudicio offeruntur cum autẽ populari infamia sacerdotes opprimuntur, tunc ad innocentiæ suæ assertionem iuramenta debent offerre.

Vnde Greg. papa ait.

Sacerdos si a populo fuerit accusatus, iuramento innocentiam suam affirmet.

CAN. V.

PResbyter uel quilibet sacerdos si a populo accusatus fuerit, & certi testes inuenti non fuerint, qui criminis illati ueritatem dicant, iusiurandum [a] in medio [b] faciat: & illum testẽ proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia.

Item ex registro Greg. ad Iustinum Imperatorẽ, cap. vij.

De Leone episcopo, quem beatus Gregorius purgationẽ præbere fecit.

CAN. VI.

HAbet hoc proprium [c] antiqui hostis inuidia, ut quos improborũ actuũ perpetratione (deo sibi resistente) deijcere nõ ualet, opinionem eorum falsa ad præsens simulando dilaceret. Quoniã igitur quædam contra sacerdotale propositũ de Leone fratre & coepiscopo nostro sinister rumor asꝑserat, utrũ uera essent, districta diutius fecimus inquisitione perquiri, & nullam in eo de his, quæ fuerant dicta, culpam inuenimus. Sed ne quid uidere tur omissum, quod nostro potuisset cordi manere ambiguum, ad beati Petri sacratissimum corpus districta eum ex abundanti fecimus sacramenta præbere: quibus præstitis magna sumus exultatione gauisi, quòd huiusmodi innocentia eius euidenter enituit: pro quare gloria uestra prædictũ uirum cum omni charitate suscipiat, & reuerentiam ei, qualem sacerdotem decet, exhibeat: nec aliqua cordibus remaneat de his, quæ iam sunt purgata dubietas. [d] Et ita supradicto uos episcopo deuotissime oportet in omnibus adhærere: ut congrue, decenterq; Deũ in eius persona uideamini (cuius est minister) honorare.

Item ex eodem, ad Brunichildam reginam Francorum, cap. cccxxxij.

Quomodo beatus Gregorius Mennam episcopum iuramento purgari fecit.

CAN. VIII.

MEnnam uero reuerendissimum fratrẽ & coepiscopum nostrum postquam ea, quæ de eo dicta sunt, requirentes in nullo inuenimus esse culpabilem, qui insuper ad sacratissimum corpus beati Petri Apostoli sub iureiurando satisfaciens ab his, quæ obiecta fuerant eius opinioni, se demonstrauit alienum: reuerti illum purgatum, absolutumque permisimus.

Quia sicut dignum erat, ut si in aliquo reus existeret, culpam in eo canonice puniremus: ita dignum non fuit, ut eum adiuuante innocentia diutius retinere, uel affligere in aliquo deberemus, Pur

iudex autem uult inquirere de fama eius? Videt quod iudex potius inquirere possit, ut hic & extra eod. c. inter. Sed cõtra illud est ordinarium, q̃d infamatus se expurget: ergo beneficiũ illud non est ei auferendum. [1] s. ea. quæst. j. ca. multi. circa finẽ. Sed dic, quod episcopus si uult põt inquirere: quia crimẽ quãdoq; per inquisitionem reuelatur, q̃d per purgationẽ occultatur. Sol. si infamia orta est cõtra eum, iudex inquirere põt, e tra de accusa. cap. qualiter.

[1] xxviij. dis. de his authẽ. de nup. §. si autem.

d Dubietas. Ergo post expurgationẽ nõ põt accusari ab aliquo super illo crimine: ut extra de accus. de his criminibus. & xxiij. q̃. iiij. ca. si illic. Nec enim sæpius quærẽdum est de delicto eiusdẽ hominis: ut ff. naut. cau. sta. l. licet. ar. contra xxxiij. q. ij. admonere. xxv. di. ca. primũ. extra de accu. c. ueniẽs. ubi etiã post absolutionẽ cogitur ad expurgationẽ. Tu dicas quod illũ, qui semel est absolutus, amplius nullus potest accusare super illo crimine, nisi in duobus casibus, [2] scilicet si suam iniuriã prosequat, & probet se ignorasse accusationem fuisse ab alio institutam: ut ff. de accus. l. si cui. §. j. & cũ uult probare de præuaricatione prioris accusatoris: ut ff. de præuari. l. iij. Ioannes. Decreta. tamẽ uidetur dicere, quod solum isti prohibẽtur accusare, qui prius stabant contra ipsum: ut extra de accusa. cum P. Mãconella.

Absolutus semel in duobus cãsibus accusari põt.

[2] Adde gl. & doc. in l. iij. C. de accusa. glo. magistralis in ca. cum dilectus. de electio.

M Ennam.

Cessa

gationem tamen ante te duobus sibi sacerdotibus iunctis, ubi accusator cessauerit, a eundem ex se præbere, tuo commisimus arbitrio. b Vulgarem denique ac nulla canonica sanctione fulcitã legem feruentis scilicet aquæ siue frigidæ, ignitique ferri cõtactum, aut cuiuslibet popularis inuentionis: (quia fabricante hæc sunt omnino facta inuidia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te uolum⁹ postulare: imò apostolica authoritate ꝓhibemus firmissimè.

Idem Castorio notario Rauennæ. †

De Maximo Salonitano episcopo, qui sacramento seipsum purgauit.

CAN. VIII.

QVantò à nobis c creditur, & necessarias uides tibi causas iniungi, tantò strenuum deberes te & solicitum exhibere. Proinde si Maximus Salonitanus præstito sacramento firmauerit se simoniaca hæresi non teneri, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus innoxium se esse responderit: d & de inobedientia sua (sicut deputauimus) egerit pœnitẽtiam: e uolumus ut ad consolandum illum epistolã, f quam ad eum scripsimus (qua ei & gratiam nostrã, & cõionem reddidisse signauimus) experiẽtia tua dare debeãt: quia sicut in contumacia persistẽtibus seueros nos esse conuenit, sic humiliatis & pœnitentibus g locum ueniæ negare non debemus. h

Idem Mariano episcopo Rauennæ.

De eodem.

CAN. IX.

QVæ de causa i Maximi sunt agenda, ex epistolis, quas ad uos transmisimus, agnouistis: sed quia qualis de hac re fraternitatis uestræ uoluntas sit, magis à præsentiũ latore Castorio chartulario nostro renuntiante cognouimus: ideo, si idẽ Maximus coram uobis & prædicto chartulario nostro de simoniaca hæresi se sacramento purgauerit: atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris (ut scripsimus) tantummodo requisitus, liberum se esse responderit: causam ipsius uestræ fraternitatis iudicio de eo, quòd excommunicatus missarũ solennia agere præsumpserit, committimus qua debeat pœnitentia talis culpa pur-

a Cessauerit. Si dicas quod uerbum hoc cessauerit, sit præteriti 1 temporis, non procedit obiectio. uel secundum H. cum quis expurgatur non præcedente accusatione, tunc post purgationem bene admittitur accusator: secus si præcesserit accusatio. uel dic, quod si accusatore absente & non citato audita est expurgatio 2, idem accusator potest eum denuo accusare: ut C. de accus. l. iiij. secus si eo præsente. Vel loquitur 2 cum suam iniuriã uult prosequi. Vel ignorabat accusationem ab alio institutam. ff. de preuarica. l. iij. & ff. de accusa. si cui.

b Arbitrio. Delegatur hic laico spirituale negotium. sic s. xxxj. dist. ca. præter hoc. §. uerũ. Fuit tamen hic nimiũ papaliter dispẽsatum: quod episcopus expurgatus coram papa cogit adhuc corã muliercula se purgare: cum tamẽ plenissimas debeat habere uires quod authoritate papæ fit, licet per se sit inualidum. 3 extra de transact. c. j. in fi. C. de test. omniũ Item cum iusiurãdum sit maioris authoritatis quam res iudicata. ff. de iureiur. l. ij. & illud obstat omnibus accusare uolentibus, etiã in publicis criminibus. ff. de iureiur. eum qui. §. in popularibus. multo fortius res iudicata obstabit omnibus. Quare ergo postea admittit accusator? 4 põt dici quod fuit absolutus sub conditione, nisi accusator appareret, uel fuit absolutus ab instantia iudicij, nec ideo lis perijt. ff. de iud. & post edictum.

c QVanto, à nobis. Maximus Salonitanus archiepiscopus sine licẽtia papæ fuit consecratus: propter quod a papa fuit excommunicatus, & postea missam celebrauit, similiter imponebatur ei simonia & fornicatio.

d Responderit. Exilis enim hæc fuit infamia: 5 & ideo unius iuramentum admittitur.

e Pœnitentiam. Sed quæro an ei soli sit credendum? De hoc uidetur quod sic: quia in nullius uergit præiudicium. sic j. de consec. distin. iiij. placuit.

f Epistolam. Ergo quis potest absolui per literas & excommunicari, 6 ut extra de simo. accusatum. & s. quæstio. j. de manifesta. Quid si moreretur prius, quã literæ peruenirent ad ipsum? Tunc dicam eum absoluendum post mortem: ut extra de senten. excommu. a nobis. & est argu. quod tunc demum sit quis excommunicatus, uel absolutus literis receptis, argument. iiij. quæstione v. quisquis. & extra de appellatio. super eo. in fin. & supra distinctio. iiij. leges. argu. contra. ff. si certum pet. eius qui in prouincia. ibi, status sui ignarus. Sed distingue, ut ff. de acquir. possessio. qui absenti. ubi dicitur quod si quis manumittit absentem, refert an uelit eum esse liberum, quando scribit literas manumissionis, uel quando literæ ad eum peruenerint. Probabilius est dici, quod excõmunicatio non ligat, nisi à tempore scientiæ, sicut nec lex, ut distinct. iiij. leges. & lxxxij. distinct. proposuisti. nec sententia: ut j. ead. quæstio. vj. biduum. Ioan. Sed certe si quis absens excommunicatur, statim est excommunicatus ante, quam sciat: quia sententia excommunicatiõis statim trahit secum suam executionem, extra de appel. pastoralis. dummodo sit pura, & non conditionalis. ueruntamen nõ punitur cũ ingerit se cõmunioni hominum antequã sciat. extra de cleri. excommu. illud: Error enim facti nemini nocet, ut ff. de iuris & facti ignorantia. l. error. Bart.

f Epistolam. De grauibus expurgat 7 se iuramento: de minoribus nuda promissione. Ioan.

g Pœnitentibus. Simile extra de postula. præl. ad hæc circa finem.

h Non debemus. Qui tamẽ de rigore esset deponendus. s. dist. 50. accedens. contra. xj. quæst. iij. si quis episcopus. & cap. penul.

i QVæ de causa. De eodem Maximo loquitur hoc capitulum.

1 Hoc dicebat L. & est sensus, quia desistit accusator.

2 Scilicet lex proxime alleg.

† s. lxiij. dis. c. Salonitanæ.

Papa quãdoq; nimium papaliter dispẽsat.

3 Potest dici secundum Ioã. quod hoc totũ ideo fuit, ut fama eius clarior appareret. argu. v. q. j. quidam.

4 Adde ad hoc gl. et ibi Bar. in leg. aut priuati. & ĩ l. mulier. ff. ad Turpil. not. in leg. j. C. si reus, uel acc. mor. fue.

5 Propter quã nõ indicĩt purgatio: ut patet ĩ eo ꝙ legĩt & no. xxxiij. distin. habuisse.

6 Adde ad hoc no. in l. seruũ. §. publice ff. de procu. & in l. absentem. C. de accu.

7 Solus. viij. q. iij. c. ult. ubi de hoc.

nitentia talis culpa purgari. Et ideo quicquid [a] uobis secundùm Deũ placet, securi disponite: nec aliquod de uobis dubium habeatis. Nã quicquid à uobis de hac causa fuerit ordinatum, nos & gratanter suscipimus, & libẽter admittimus.

Item Sixtus Papa omnibus episcopis.

Qualiter Sixtus semetipsum purgauit.

CAN. X.

MAndastis [b] ut scriberem uobis, qualiter instãs iurgiũ contra me suscitatũ sit, uel a quo: ut uestro adminiculo pelleretur, & causa mea firmaretur. Scitote me criminari à quodam Basso, & iniustè me persequi: quod audiẽs Valentinianus Augustus nostra authoritate [c] synodum congregari iussit. & facto concilio cum magna examinatione satisfaciens omnibus: licet euadere aliter satis potuissem [d], suspicionem tamẽ fugiens coram omnibus me purgaui: scilicet à suspicione & æmulatione me liberans: sed non alijs, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, faciẽdi formam [e] dans.

Item Alexander Rimaldo Cumano episcopo.

De causa Gillandi presbyteri.

CAN. XI.

SVper causa [f] Gillandi presbyteri tui de morte episcopi sui prędecessoris tui infamati in mediũ consuluimus. Itaque circunstantiũ fratrum unanimi assensu tuę dilectioni referimus præfatum Gillandum presbyterum, ante te repræsentandum: ubi si certi accusatores defuerint, tunc dictante iustitia sine omni controuersia presbyter quæcunque ob hoc iniustè amiserit, ac sacerdotiũ accipiat, & integra beneficia [g].

Item ex concilio Agathensi.

De purgatione clericorum si conuinci non potuerint.

CAN. XII.

SI legitimi accusatores crimina sacerdotis probare nõ potuerint [h], & ipse negauerit, cũ septem socijs sui ordinis (si ualet [i]) à crimine semetipsũ expurget. Diaconus uerò si eodem crimine accusatus fuerit, cũ tribus semetipsum excuset.

Item ex concilio Hilerdensi.

De eodem.

CAN. XIII.

PResbyter si à plebe [k] sibi cõmissa mala opinione infamatus fuerit, & episcopus legitimis testibus approbare nõ potuerit, suspẽdatur [l]

---

[a] Quicquid. Arg. Papam seruaturum, quod legatus statuit: & idem honor ei exhibendus est sicut papæ. xciij. distin. cap. ult. & ff. de offi. præfec. præto. l. unica. in fi. ibi credidit enim princeps eos qui ob singularem industriam, explorata eorum fide & gratia ad huius officij magnitudinem, &c. Item est hic argum. quod generali mandato dispensatio delegatur. Argu. contra extra de offic. deleg. quod translationẽ. Cum enim dispẽsatio habeat instar restitutionis in integrum, & restitutio in integrum nõ delegatur per generale mãdatum, ut ff. de min. l. illud. ergo nec dispensatio. Ioã. Ego dico quod legatus domini papæ generalis omnia potest, nisi ea sola quæ Romano pontifici sunt reseruata. extra de sent. excom. nuper. de offic. lega. quod translationem. B.

[b] MAndastis. Mandat hic minor maiori. nam precarium uerbum est, mando: ut C. cõmunia de leg. l. ij. in prin. sic j. quæstio. j filium.

[c] Authoritate. xcvj. distinc. ubi nam.

[d] Potuissem. quia papa à nullo potest iudicari: ut ix. quæstione iij. aliorum. nec etiã ab uniuersali concilio [2]: ut xvij. distin. ca. concilia. §. hinc etiam. ff. de leg. princeps. præterquam in hæresi. xl. dist. si papa.

[e] Formã. xiiij. q. v. dixit. Ioan.

[f] SVper causa. Forte hic non intentabatur possessoriũ [2], alias non obstat crimẽ petenti restitutionem: ut extra de restit. spolia. in literis. & cap. item cum quis. Nã alij dicunt, quod cum spoliator obijcit exceptionẽ, quã uult statim probare, prius est audiendas, quam ille restituatur. arg. xxxj. quæst. ij. Lotharius. in authen. de testi. §. si uero quis. colla. vij. & argu. extra de testi. ueniens. ij. sed hoc non concedo: ut extra de resti. spol. literas. in fin.

[g] Beneficia. Iste beneficio & officio fuit priuatus, quia grauiter erat infamatus. extra de purg. cano. inter. Et fructus medij temporis recuperat. ff. de re mil. l. penul. Si uero iste iuste esset depositus, non recipiet fructus [3] medij temporis restitutus: nisi hoc exprimeretur in sententia: ut C. de re mil. cum allegatis. lib. xij. Ioan. de Fant.

[h] SI legitimi. Potuerint. C. de rebus credi. l. in bonæ fidei.

[i] Si ualet. Quia si non ualet, deponitur [4], extra de simo. ca. de hoc. Vel forte sunt inimici sui, extra de purga. cano. c. cum in iuuẽtute. Imo cum fœmina potest se purgare. xviij. quæst. ij. in decima. Ioan.

[k] PResbiter. Plebe. Idẽ est si ab episcopo, uel à sacerdotibus, ut j. ead. omnibus. in fi. suprà. dist. xxviij. consulendum. contra.

[l] Suspendatur. Forte secundum distinctionẽ extra de purga cano. capit. ij. s. xxxiij. distinc. c. ult. contra. dic quod ibi fuit exilis infamia.

[l] Suspendatur. [5] Hoc est uerum secũdum distinctionem, si fuerit notorium, uel manifestum, uel famosum. extra de cohabi. cler. uestra. & cap. fina. Et tunc refert si fuerit famosũ sine scãdalo, uel cum scandalo. extra de cohab. cleri. tua. contra. xxviij. distin. consulendum. Sol. ibi nõ imminebat scãdalum, hic sic, puta ex eius celebratione. extra de cohab. cle. tua. j. xxviij. quæst. j. iam nunc. & iij. q. ij. audiuimus. aliter obtinet s. ead. quæstio. j. cap. ij. Sed nunquid à beneficio suspenditur? Videt quod nõ: quia pœnæ sunt emolliendæ, & quia crescente contumacia, crescere debet & pœna: ut distinctio. lxxiiij. Honoratus. Sed contra uidetur: quia hæc duo sunt connexa. lxxxj. distinctio. si quis sacerdotum. & xxxij. distinctio. præter hoc. Sed dic quod non est priuandus beneficio, nisi secundum ordinem iuris, extra de iudi. cap. primo. nisi forte propter scandalum. s. ead.

super

Legatus an uirtute generalis mãdati dispensare posit.

[a] Concilio. gl. falsa & hæretica, secundum Sorbonicos.

[a] Sub. & restitutio non datur nisi petenti.

Spoliatus restitutus, an recipiat fructus medij temporis.

[3] Fructus, Io. Garti. in l. Gallus. § & quid si tãtũ. de libe. & posthu. dixi in cõsue. Par. §. 30.

[4] De hoc s. ea. q. j. i primis. in glos. ij.

[5] Hoc obtinet quãdo scandalum imminet ex eius celebratione, ut hic dicitur.

Beneficio quis priuari non debet, nisi secundũ ordinem iuris.

ſupèr cauſa. & cum magna laborat infamia: ut extra, de purg.ca.inter.

Suſpendatur. Hic colligitur, quod infamatus ſtatim debet ſuſpendi uſque ad dignam ſatisfactionem. ar.ĩ. iij.q. ij. quia ea. extra de purga. cano. inter. & extra eo. ex tuarum. Sed contra ſupra ead. quæſtione prima. nomẽ. [b] & extra de acc. qualiter & quando. extra de purga. cano. ca. ij. & ulti. In his habes, quod prius inquirendum eſt de crimine, quam priuetur officio ille, qui eſt infamatus: & arg.iij.q.ij. audiuimus. Notandum ergo, quod cũ clericus aliquis corã iudice ſuo eſt infamatus, præfiget [a] epiſcopus certum tempus uolentibus accuſare. extra de clande. deſpon. capi. ulti. & ſi accuſatores apparuerint, canonice audient. infra ead. omnibus nobis. xv. quæſt. v. c.j. extra de purga. ca.c.ex tuarum. Si vero accuſator non apparet, & mala fama crebreſcit: tunc epiſcopus uocatis eccleſiæ ſenioribus procedat ad inquiſitionem. extra de acc.qualiter. lxxvj. diſtin. ſi quid uero. & ipſemet epiſcopus inducet contra eum teſtes, ſi alius non apparet. xj.qõ. iij.præcipue. in fin. extra de accu. cum oporteat.ſ. eo.presbyter. & lite non conteſta.hoc facere poteſt: ut extra ut lite non conteſta. quoniam frequenter, & ſi fuerit conuictus canonice, puniatur. Si autem nõ conuincitur, & adhuc mala fama perdurat, admoneat ipſum primo ſeorſum, poſtea coram teſtibus, ut ſe corrigat. Quod ſi non

[b] Alias, notum.

Infamatus ſuper crimine nõ eſt ſtatim ſuſpẽdendus.

[a] Præfiget. Barthol. Cæpol. caut. 49.

uſque ad dignam ſatisfactionem, ne populus fidelium in eo ſcandalũ patiatur. Digna uerò ſatisfactio eſt (ſicut a maioribus conſtitutũ eſſe docetur) quãdo ſiue ſecundũ canones, ſiue ad arbitrium [a] epĩ ſeptem ſibi collegas adiungit, & iurat in ſacro ſancto euangelio corã poſito, ꝙ crimen ſibi illatum non perpetrauit. & hac ſatisfactione purgatus ſecurè deinceps ſuum exequatur officium.

Item Sylueſter Papa.

De eodem.

PALEA.

Accuſatum ſimoniacum neceſſe habuimus ſummopere per ſcripturam prohibere, ne miſſarum ſolennia celebrare debuiſſet, donec quid eſſet, uerius potuiſſemus cognoſcere.

Item in concilio Triburienſi.

PALEA.

Nobilis homo, uel ingenuus, ſi in ſynodo accuſatur et negauerit, ſi eum cõſtiterit fidelem eſſe, cũ duodecim ingenuis ſe expurget. Si autem deprehẽſus fuerit in furto, aut periurio, aut falſo teſtimonio, ad iuramentum nõ admittatur: ſed (ſicut qui ingenuus nõ eſt) feruenti aqua, uel candenti ferro ſe expurget.

Item Imarus Remorum epiſcopus.

De eodem.

CAN. XIIII.

Si mala fama de presbytero exierit, & accuſatores ac teſtes legales defuerint, ne contra apoſtolum infirmorũ corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne uituperetur miniſteriũ noſtrum: néve ſecuriores presbyteri exiſtentes licentius in peccatũ prolabantur: ſecundùm decreta maiorum cum denominatis ſibi uicinis presbyteris, quos ſcimus ſe nolle [b] peierare, ſacrãmento famam ſuam purget.

Item Innocẽtius Aquilegienſi patriarchæ, & Mantuano epiſcopo.

De eodem.

CAN. XV.

Quoties frater noſter Tridentinus epiſcopus in noſtra & veſtra pręſentia de ſimonia ſit impetitus, prudentiam veſtram latere nõ credimus: cuius cauſa tandem in noſtra præſentia uentilata producti ſunt aduerſus eum accuſatores uiua voce & ſcripto aſſerentes, quòd eccleſiam ſancti Petri de Pado presbytero Paulo dederit pro quatuor modijs frumenti, quos ab eiuſdem eccleſiæ laicis acceperit. Verùm quoniã nec accuſatores, nec teſtes ſecundùm formam canonum & ſanctorum patrum ſtatuta in cauſa ipſa procedere potuerunt communi fratrum noſtrorum cõſilio iudicamus, ut tertia manu ſui ordinis, & quatuor abbatum & religioſorum ſacerdotum de ſupradicta ſimonia in ueſtra præſentia ſe debeat expurgare. Porrò expurgationis tenor erit hmõi: Idem epſ ſuper ſancta euãgelia primum iurabit, ꝙ pro eccleſia ſancti Petri de Pado presbytero Paulo danda neque ipſe per ſe, uel per ſubmiſſam perſonam, neque alius pro eo ſe ſciente pretiũ receperit. Deinde expurgatores ſuper

fecerit, tũc demum ſuſpendat eum uſque ad dignam ſatisfactionem, extra de purga.ca. c.ij. in quo caſu intelligo, quod hic dicitur. Nunquam enim a principio ſuſpẽdat eum, niſi enormitas delicti, uel ſcandali hoc expoſcat, extra eod. inter. Et hæc eſt digna ſatiſfactio, ut purget ſe adiuncto ſibi legitimo numero uel ad arbitriũ ſui epiſcopi: ut hic, & ĩ.c. omnibus. extra eo. ex tuarũ. Et eodem deficiente in purgatione puniatur, & puniat eum tanquã conuictum uel confeſſum. extra de accu.cũ P. extra de ſi. inſinuatum. & de purg.can.cum P. & ibi de hoc.

[a] Arbitrium. Hic not. compurgatores arbitrio epiſcopi ſumendos.

[b] Si mala. Se nolle. Bonæ opinionis, & qui uitam eius nouerint & mores: ut extra eo. c. cũ dilectus. ſed non fiat rigide examinatio teſtium. extra. eo.cap.conſtitutus. imo frater poteſt purgare fratrem. extra de præſumpt. c. literas. Ioan.

In præmiſsis. Hoc allegãdo dicit Gratianus propter duo c. ſ. Sixti & Leonis.

Sc

sancta Dei euangelia iurabunt: s. ꝙ sicut ipsi credunt, uerum iurauit. Nos itaque causę huius seriem cōmittentes prudētiæ uestræ, mandamus uobis, ut congruo loco in unum cōuenire curetis: & ita causam ipsam iuxta præsentium tenorem præstante domino restauretis: quatenus & omnis decætero huius quæstionis scrupulus auferatur, & utrique parti sua iustitia conseruetur. Si quis uerò de uobis certa præpediēte causa interesse non poterit, uos qui adesse poteritis, idem iudicium terminate. Quòd si prædictus frater noster A. prædictam purgationem fecerit, uos ei authoritate nostra prædictum officium & Tridentinam ecclesiam restituite. Hanc autem purgationem ante proximam purificationē beatæ Mariæ virginis adimplere iubemus.

In præmissis authoritatibus subintelligitur, si reus se purgare [a] uoluerit, ut sacri canones modum, nō necessitatem purgandi, accusato imponāt, sicut apparet ex fine capituli Sixti Papæ, [b] & authoritate Leonis, [c] qui data purgatione ait de seipso:

De Leone qualiter se purgauit.

CAN. XVI.

Auditùm est, fratres charissimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt: quamobrem ego Leo pontifex sanctæ Romanæ ecclesiæ purifico me in conspectu uestro corā Deo & angelis eius: quia istas criminosas & sceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrare iussi. [d] Hoc aūt faciens nō legem præscribo cæteris, qua id facere cogātur. [e]

Ecce qualiter summus pontifex semetipsum purgat, nec cęteris necessitatem [f] purgandi præscripsit. Vnde datur [g] intelligi, quòd satisfactio purgationis in uoluntate consistit accusati, non in arbitrio iudicis. Sed cum in Hilerdensi concilio presbyter iubeatur suspendi usque ad condignā satisfactionem, cum etiam in decreto [h] Leonis in arbitrio ponitur episcopi quota manu sacerdos purgare se debeat: patet quòd ad purgationem cogendus est: nec in sua voluntate, sed in arbitrio iudicis consistit.

Vnde Leo Papa scribens ad Carolum regem ait:

Qualiter sacerdotes se purgare debeant.

CAN. XVII.

Omnibus uobis uisu, aut auditu [i] notum esse non dubitamus, ꝙ sæpissimè (suadente hoste antiquo) sacerdotibus crimina diuersa obijciuntur. Sed qualiter ex eis ab his rationabiliter examinatio & satisfactio fiat, licet bonæ memoriæ tempore domini genitoris uestri Pipini, siue priscis tēporibus à sanctis patribus & reliquis bonæ fidei & deuotionis hominibus sæpissimè uētilatum fuerit: tamē nos pleniter inde aliquid diffinitū reperire minimè quiuimus. Nostris quippe temporibus idipsum a sanctis episcopis & reliquis sacerdotibus ac cęteris ecclesiasticæ dignitatis ministris uestris in regnis, seu in alijs Deo degentibus, nobisq; una cum eis agentibus, sæpissimè propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos, de diuersis partibus uenerunt, ventilatum est. Sed qualiter cōsultu domini & patris nostri Leonis apostolici, cæterorumq; ecclesiæ Romanæ episcoporum, & reliquorum sacerdotū siue Orientalium & Græcorū patriarcharum, & multorum sanctorum episcoporum & sacerdotum, necnon etiam nostrorū Romanorum episcoporum, sacerdotum, omniūq; cæterorum ac leuitarum authoritate & consensu, atque reliquorū fidelium & cunctorum cōsiliariorum nostrorum consultu diffinitum est: uos omnes utriusque ordinis ministros scire uolumus. Statutum est nanque ratione & necessitate authoritate prædicta & etiam consultu omnium, ut quotiescunque cuiquam sacerdoti crimen imponitur, si ipse accusator talis fuerit, ut recipi debeat: quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant, in canoni-

[a] Se purgare. Falsum dicit allegando.

ADDITIO.

Dic ut j. ea. c. ulti.

[b] Sixti Papæ. s. eo. mandastis. Io.

[c] Leonis. Hoc est in sequen. c. Ioan.

[d] Auditum. Iussi. Nec consilium dedi, nec defensionem præstiti, nec sciente me factum est: ut extra de purg. c. quoties. l. di. si quis uiduam. addunt quidā, nec uolui: [1] ut s. j. q. iij. quia præsulatus. ꝙ ualde durū uidet. Sed nunquid hic iurabo: quia cū sciui prohibere potui & nō prohibui. & hoc ꝙ nō habeā ratum, ꝙ factū est: cū etiā in maleficijs ratihabitio mādato æquiparetur. ff. de ui & ui arm. l. iij. §. cum procurator. & extra de resti. spol. cū ad sedem. in fi. s. eo. q. j. notum. in fi.

[e] Cogantur. Quia ab æmulis hæc infamia processerat. Vel dic cæteris apostolicis.

[f] Necessitatem. Extra de elect. innotuit.

[g] Datur. Allegando dicit.

[h] In decreto Leonis. Infra cap. proxim & seq. Ioan.

[i] Omnibus uobis. Auditu. Aliquid ergo scitur auditu. xxij. quæs. v. hoc uidetur.

Purgans se, quid debet assereте.

[1] Dicit Ioann. de Fant. hoc nō credo: cum conscientiā suam nō teneatur qs purgare, nisi ubi inuenit expressum: ut in casu illius l. C. de his qui ad eccles. confu. pręsenti. cum si. Arch.

bus [a] pleniter expressum est. Si autem (ut dictum est) ille accusator, qui canonicè est recipiendus, eum cum legitimo uirorum numero & bonorum testium approbare in conspectu episcoporum poterit, tunc canonicè dijudicetur: & si culpabilis inuentus fuerit, canonicè damnetur. Si uerò eum suprascripto prætextu approbare ipse accusator minimè poterit, & hoc canonicè dijudicetur. Ipse ergo sacerdos, si suspiciosus, aut [b] icredibilis suo epo, aut reliquis suis consacerdotibus, [c] siue bonis [d] & iustis de suo populo, uel sua plebe hominibus fuerit, ne in crimine aut in prædicta suspicione remaneat: cum tribus aut cum quinque uel septem bonis ac uicinis sacerdotibus, exēplo Leonis papæ, qui duodecim ep scopos in sua purgatione habuit, uel eo amplius si suo episcopo uisum fuerit, aut necesse esse propter tumultum populi perspexerit: & cum alijs bonis & iustis hominibus se sacramento coram populo super quatuor euangelia dato purgatum ecclesiæ reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quid de accusatore faciendum sit, plenius in canonibus reperiri poterit.

3 *Iuramento uerò candentis ferri, uel feruentis aquæ purgatio data non est addenda.*

Vnde Stephanus quintus Huberto episcopo Maguntino. †

Candentis ferri et feruentis aquæ iudicium in ecclesia prohibetur.

CAN. XVIII.

Consuluisti de infantibus, qui in uno lecto dormientes cum parētibus mortui reperiūtur, utrùm ferro cādente, aut aqua feruente, seu alio quolibet examine parentes se purificare debeant eos non oppressisse. Monendi sunt nanque & protestandi parentes, ne tā tenellos secū in uno lecto collocent: ne negligentia qualibet prouenientē suffocētur, uel opprimātur, unde ipsi homicidij [e] rei inueniantur. Nā ferri candentis uel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones. Et quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa [f] adinuentione nō est præsumendum. Spontanea enim confessione, uel testium approbatione publicata delicta habito præ oculis Dei timore commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta uerò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum. Hi autem, qui probantur, uel confitentur talis reatus se noxios, tua eos castiget moderatio: quia si ille, qui conceptum in utero per abortum [g] de-

---

[a] In canonibus. j. ea.quæst. vij. testes. & ca. ipsi.

[b] Aut. pro &. [1] Non enim sufficit quod soli episcopo sit suspectus, arg. cōtra extra de offi. iudi. ord. ex parte. & xxx. dist. cap. ulti. & sic [2] non obstat vj. q. ij. placuit. Credo tamen quod si est accusatus, & episcopo est suspectus, quod potest eū cogere ad purgationem: secus si non est accusatu secundum Lau. [3] quod illud. vj. quæst. ij. placuit. imo inuenio quod propter calumniosam accusationē cogitur quis se purgare: ut extra de accusa. ueniens. & argu. ff. ne quis eum qui ī ius uo. est. l. pen. §. j.

[1] Glo. est sūmi. ī auth. sed nouo iure C. de epis. & cleri. in l. iij. C. de obse. par. præstan.

[2] Istud sic respicit prin. gl. non cōtra præcedentia.

[3] Alias, secundum leges.

Accusator calumniosus cogitur se purgare.

[c] Consacerdotibus. Vel etiam abbatibus. extra eod. cum in iuuentute.

[d] Bonis. xj. quæ. iij. in cunctis. hic patet quomodo intelligatur illud uerbum a plebe. s. ead. presbyter. quia erant boni & iusti: imo non admittuntur, licet sint boni, si tamen leues fuerint. Nam leues sunt, qui ex facili credunt, quæ pbari nō possunt. xj. qō. iij. in cūctis. & est expressum extra eo. cū in iuuentute. alias solus, qui esset bonus, sufficeret. extra de adulter. significasti. Ioan.

Leues qui dicuntur.

Iuramento. Hæc est tertia pars quæstio. in qua quærit si parentes debent se purgare igne uel aqua filios non oppressisse? Respond. quod non. & hoc pbat per cap. sequen. Ioan. de Fant.

[e] Consuluisti. Homicidij. qui hominem occidit, si animum occidendi non habuit, non tenetur l. Cornelia de sica. ut ff. ad leg. Corne. de sica. l. j §. diuus. tenetur tamen lege Aquilia. etiam licet nocere noluerit, dum tamen fuerit in culpa licet leuissima. ff. ad leg. Aquil. sed & si quemcunque. §. ij. & l. in lege. quod non est in lege Cornelia de sicarijs. ff. de sica. l. in lege. culpa autem est, quod a diligente potuerit præuideri, & non est præuisum. ff. ad leg. Aquil. si putator. tenetur etiam quantum ad Deum, ut hic, & 50. distin. clerico. & xxiiij. q. ij. in lectum. Non tamen puni tur ratione homicidij, sed ratione negligētiæ: ut xv. qō. j. inebriauerunt. Minor etiam iniungitur pœna siue pœnitentia ab ecclesia pro negligentia, ut 50. dist. eos. & ca. si quis uoluntate. & xv. q. j. si qs non iratus.

† Vide Ant. in histor. part. 2 fol. 170. col. 2.

[f] Superstitiosa. Vtili enim & necessaria [4] licet, ut xxxiij. q. ij. quos deus. de consecr. dist. ij. liquido. xxviij. quæstio. j. sic enim. in princi. tituli. Et est ar. aliquid inhibitum eo, quod non est concessum. xl. distin. si papa. & ff. de colle. illi. l. iij. §. j. arg. extra de uoto. & uot. redempt. ex multa. Contra extra de sent. excom. nuper. j. e. c. monomachiam. & ubi canon nō excipit, nec nos: ut s. distin. xij. omnia. lv. distinc. si euāgelica. & xxxj. q. j. quod si dormierit. C. de hæred. uel act. uend. l. ult. ff. de publi. act. de pretio ff. de aleatori. l. j. §. quod autem. ff. de ritu. nup. palam. in fi. extra de deci. ad audientiam. xxij. quæstio. v. hoc uidetur. Argu. contra. xxvij. quæstio. iij. lex diuinæ. Ioan. Solu. omnia concessa intelliguntur de iure communi, nisi prohibita in certis casibus inueniantur: ut innuit ca. lex diuinæ. & extra de sent. excommuni. nuper. B. & ff. de testi. l. quæsitum. C. de testa. l. sancimus.

[4] Magistri. tamē aliquando exponunt quod non est expositum. xxxvij. dis. relatum. De quo habetur xj. q. j. c. sicut. §. ex his. extra de postul. c. j.

Cōcessa intelligūtur, quę pbibita nō sunt.

[g] Per abortum. Et hoc si puerperium est formatum, ut xxxij. quæstio ij. Moyses. & cap. quod uero. Sed

leuerit, homicida est: quã tò magis qui unius saltẽ diei puerulũ peremerit, homicidam se esse excusare nequibit?

Hoc autem [a] utrùm ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tãtùm, quæ hic prohibita esse uidentur pertineat, non immeritò dubitatur ꝓpter sacrificium zelotypiæ: & illud Grego. Si uir [b] qui frigidæ naturæ esse dicitur, per uerum iudicium probare potuerit uxorẽ suam nunquam se cognouisse, separetur ab ea.

PALEA.

Num.5. b

IN libro nãq; Numeri legit dominum præcepisse Moysi, ut loqueretur filijs Israel, et diceret eis: Vir cuius uxor errauerit, maritumq; contemnens dormierit cum alio uiro, et id maritus deprehẽdere nequiuerit, sed latet adulterium, et testib. argui non potest, quia nõ est inuenta in stupro: si spiritus zelotypiæ cõcitauerit uirum contra uxorem suam, quæ uel polluta est, uel falsa suspicione appetitur: adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimã partem sacci farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, et oblatio inuestigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos, et statuet coram domino, assumetq; aquam sanctam in uase fictili, & pusillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumq; steterit mulier in conspectu domini, discooperiet caput eius, et ponet super manus eius sacrificiũ recordationis, & oblationem zelotypiæ. Ipse aũt tenebit aquas amarissimas, in quib. cũ execratione maledicta congessit: adiurabitq; eam, et dicet: Si non dormiuit uir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti toro, nõ tenebũt te aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi. Si aũt declinasti à uiro tuo, atq; polluta es, et concubuisti cũ alio uiro, his maledictionib. subiacebis: Det te dominus in maledictionem, et exemplum cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuũ, & tumens uterus tuus dirumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in uentrẽ tuũ, & utero tumescente putrescat femur tuũ. & respondebit mulier, Amen, amen. Scribetq; sacerdos ista maledicta in libello, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, & dabit ei bibere. Quas cũ exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificiũ zelotypiæ, et eleuabit illud corã domino, imponetq; illud super altare: ita duntaxat, ut prius pugillũ sacrificij tollat de eo, quod offertur, & incedat super altare: & sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cùm biberit: si polluta est, & contempto uiro adulterij rea est, pertransibunt eã aquæ maledictionis: & inflato uentre cõputrescet femur, eritq; mulier in maledictionem, & in exẽplum omni populo. Maritus uerò absque culpa erit, et illa recipiet iniquitatem suam. Quòd si polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.

Sed quælibet huiusmodi purgatio uidetur esse inhibita, cùm in præmissa authoritate Stephani papæ dicitur: Spontanea confessione, &c.

Item ex decretis Nicolai papæ.

In nouo testamento monomachia non recipitur.

CAN. XIX.

MOnomachiam [c] uerò in lege non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus: quam, licet quosdam inijsse legamus, sicut Dauid sanctum & Goliam sacra prodit historia, nusquam tamen, ut pro lege teneatur, alic ubi di- 1.Reg.17

---

licet secũdum legẽ Mosaicam non sit homicidium, tamen punitur lege Cornelia de sicarijs. ff. ad legem Corne. de sica. l. si mulierem. & etiam lege Aquil. ff. ad leg. Aquil. l. si seruus. §. si mulier. tamẽ qui opprimũt infantes, puniuntur pœnitentia triũ annorum. extra de ijs qui fi. occide. de infantibus. [r] Itẽ qui ꝓcurat uenena sterilitatis, dicitur homicida: ut extra de homicid. si aliquis. ubi de hoc.

[r] Adde ad hoc, & ad fi. glos. Bar. & gl. j. i l. necare. ff. d li. agnos. & in l. si q̃s. §. aborti-uus. ff. de pœnis.

Hoc autem. Dicitur in hoc §. ꝙ dubitari potest, utrum purgatio ferri candentis & aquæ feruentis sit tantum interdicta, & in alijs concessa. Et merito dubitatur, quia aliqua mulier probat se uirginem per uerum iudiciũ, id est, per aspectum corporis. Similiter in ueteri testamento probatur utrum mulier commiserit adulterium per quasdam aquas amarissimas. & statim respõ. Gratia. in sequenti §.

[a] Hoc autem. hic §. legitur.

[b] Si uir. xxxiij. quæst. j. c. quod autem. Ioan.

Sed quælibet. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua quæritur, utrum monomachia, uel alia uulgaris purgatio sit concessa? & respondet, ꝙ nõ. & hoc probat per duas authoritates sanctorũ patrum. Ioan. de Fant.

[c] MOnomachiã. Istos etiam lex Romana cõdemnat, ut C. de gladiatorib. l. una. lib.

uina sanxit authoritas, cũ hæc & huiusmodi sectantes Deum solummodo tẽtare [a] uideantur.

Contra in concilio Guarmaciensi.

Si furta in monasterio fiũt, iudicio monachi se expurgent.

CAN. XX.

SAepe [b] contingit, ut in monasterijs monachorum furta perpetrentur: idcirco statuimus, ut quando ipsi fratres de talibus expurgare se debẽt, missa ab abbate celebretur, uel ab aliquo ex præsentibus fratribus: & sic expleta missa omnes communicẽtur in hæc uerba: Corpus domini sit tibi hodie ad probationem. †

Item.

Quicunque de adulterio accusatur, probabili iudicio se expurget.

CAN. XXI.

INterrogatum est, si duo de adulterio inculpati [c] fuerint, & unus profitetur, [d] & alter negat: quid inde agendum sit? Decretum est in sancto concilio, ut ille qui negauerit, probabili se iudicio expurget, & qui professus fuerit, dignam pœnitentiam agat.

Item.

Cũ plures de adulterio accusantur, et unus cæteros purgare uoluerit: oẽs rei habeantur, si unus in iudicium ceciderit.

CAN. XXII.

STatuit quoque sancta † synodus, ut si duo [e] de adulterio accusati fuerint, & ambo negauerint, & orant sibi concedi, ut alter illorum [f] utrosque iudicio purget diuino: si unus in hoc ceciderit, ambo rei habeantur.

Item.

Pro singulis missa celebretur, qui de aliquo crimine accusantur. CAN. XXIII.

SI episcopo aut presbytero aliquod maleficium imputatum fuerit, pro singulis missam celebrare debet & cõmunicare, & de singulis sibi imputatis innocentẽ se ostẽdere. Quod si nõ fecerit, qnquẽnio [g] a liminib. ecclesiæ extraneus habeatur.

Illud uerò, quod Sixtus & Leo in fine suæ purgationis addiderunt, ex eorum exemplo intelligendum est. Exemplo enim suæ satisfactionis noluerunt cæteris præscribere legem purgandi.

QVAEST. IIII.

QVod uerò quarto loco quærebatur, an duorũ [h] testimonio episcopus sit condemnãdus, multorũ authoritatibus

Eucharistia gladiatorib⁹ nõ est danda. [1] Instinctu. Nõ est op⁹ hic recurrere ad speciales reuelationes, cũ esset publicum & iustum bellum, & sic nõ monomachia priuata, sed legitima pugna. [†] Cõciliũ nõ solũ erroneũ, sed etiã hæreticũ, ut po te iubẽs sacramenta ministrari ad aliũ usum, imo ad contrariũ usum, quã a Xpo sunt instituta: qđ non est faciendum, secũdum oẽs theologos. [2] Derogatum. Late Alphõsus Thosta. 2. Parali. c. vj. quæstio. xvij. [3] Idẽ tenent Cy. Alexã. de Imola. & moderni ĩ l. si duo. col. ij. ff. đ iureiurã. Confessio unius an alteri noceat. [4] De hoc not. iij. q. vj. hæc qp pe. extra de præbẽ. dilecto. in fi. & de simo. dilectis. ij. Archidia.

lib. xj. Eucharistia ergo non est danda talibus, cum peccent mortaliter, de consec. distin. ij. §. sed si non. Dicunt quidam quod defendens potest sumere, quia cuilibet licitum est defendere se. Sed nonne Dauid peccauit? Non, quia instinctu [1] spiritus sancti fecit, ut Sanson & alij. xxiij. quæstione v. si non licet. & extra de diuort. gaudemus. Et est hic argumen. quod non est arguendum ab exemplis. xxvj. qõ. ij. non statim. & cap. non exemplo. xiiij. q. v. dixit. xxij. qõ. ij. si quis per uetus. infra, de conse. distinct. ij. liquido. extra de elect. licet. C. de sententijs & interlocu. omnium iudi. nemo.

[a] Tentare. Xxiij. quæst. viij. si nulla urget. & xxij. qõ. ij. quæritur cur.

Contra in concilio. Hic allegat in contrariũ eius, qđ prææmittitur, & intendit probare per quatuor cap. seq. quod uulgaris purgatio possit fieri. & potest dici, quod hic incipit quinta pars. Archidiaco.

[b] SAepe. Huic cap. est derogatum: [2] quia suspectis non est danda eucharistia: ut ĩ. de consec. distin. ij tribus. extra de purgat. cano. cum dilectis.

[c] INterrogatum est. Inculpati. Id est, infamati. Non enim possunt duo accusari simul de crimine. C. de adulte. reos. simile ff. de inoffic. testa. nam & si. §. filius.

[d] Profitetur. Notandum [3] quod uictoria unius prodest alteri: sed condemnatio non nocet. ff. de adulte. denuntiasse. extra de adulte. significasti. ff. de inoffic. testa. posthumus. §. si quis ex his. ff. si serui. uendi. loci. §. competit. Item argument. quod confessio unius non nocet alteri. xv. quæstio. iij. nemini. Argumen. contra. lix. distin. ordinatos. & lxxx. distin. tantis. Et est uerum, quod non nocet alij quantum ad condemnationem, nocet tamen quãtum ad præsumptionem, ut extra de adulte. significasti, &c. [4]

[e] STatuit. Duo. Argu. contra. C. de adult. reos. Sed dic quod non agitur hic criminaliter, sed ad pœnitentiam, uel ad tori separationem. [5]

[f] Alter illorum. Velut procurator. [6] lxiij. dist. tibi domino. Sed si directe ageretur, cum sit causa criminalis, non posset unus alterum constituere procuratorem: ut iij. q. ix. absens. Nisi uelis dicere qp in causa criminali unus socius auditur & pro se, & pro alijs: ut est arg. iij. qõ. vj. hæc quippe. & extra de dol. & cõtu. cum dilecti in princip. [7]

[g] SI episcopo. Quinquennio. Hodie deponitur, qui in purgatione deficit, ut extra de simo. de hoc. ubi habes quid fieri debeat cum uolens purgare se nequit.

Illud uero. Dictũ est. s. in c. omnibus. & c. presbyter. qp clerici cõpellunt ad purgationẽ: sed illa duo capit. mandastis. & auditum. contradicunt ei, ideo magister hoc determinat.

QVod uero. Hæc quæstio diuidit in duas partes: in quarum prima quæritur an ad condemnationem alicuius sufficiãt duo legitimi testes: & respondetur quod sic. Secunda ibi, ex præmissis. Ioã. de Fant.

[h] Duorũ. Semper duo sufficiunt. iiij. q. iij. ca. si testes. §. item ubi numerus. nisi in casibus specialibus. Sed in isto casu unus sufficit, ut ex. de testib. cogẽ. peruenit. & ubi nulli sit præiudiciũ. de consecr. dist. iiij. placuit de infantib. & in causa denuntiationis. extra de testibus. in omni. & in alio casu, extra de procu. ex insinuatione. & ubi agitur ad impediendum matrimonium. extra de sponf. præterea. Item quantum ad præsumptionem faciendam. viij. quæstio. iij. talia. ff. de dote præleg. Theopompus. Item plures duobus requiruntur. ĩ. ead. nullam. & capitu. præsul. Tres requiruntur in depositione pecuniæ. in authent. de fide instrument. §. si quis igitur, colla. vj.

[5] Istã gl. dicit Bar. sing. in l. reos C. de adulte. ad hoc qp adulter, & adultera possunt in eodẽ libello accusari, qñ agit ad tori separationẽ. [6] Idẽ no. hic Hu. q dicit, qđ hoc põt esse ĩ purgatiõe ꝑtertim uulgari: sed si quis recte &c. ut sequitur in gl. [†] Imo nõ faciẽda ꝑ prædicta. [7] Vbi de hoc, & ĩ. quæst. vj. si quãdo. in glo. regulare est in fin.

Testis qñque unus sufficit qñque plures duob. requiruntur.

Item quinque requiruntur, dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. si cer. pet. auth. sed nouo. & in codicillis & in donatione causa mortis similiter quinque: ut C. de don. cau. mor. l. ult. quandoque xv. ut C. de proxi. sacro. scri. vnicuique. lib. xij.

Ex præmissis. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat contrarium eius quod præmissum est: & hoc probat duabus authoritatibus. sed non sunt contra: quia loquuntur specialiter de clericis Romanæ ecclesiæ. Ioan. de Fant.

Pater in causa filij potest testificari.

Ioan. 8. c

Deu. 17. b

a Et patris. Pater potest esse testis in causa filij in testamento: ut ff. de testamentis. l. qui testaměto. alias non, ut iiij. quæstio. iij dicto capitulo, si testes. §. testes quos. hic autem isti mentiri non poterant. Vel dic testimoniũ meũ, & patris mei, id est, de patre meo & me dictum, scilicet testimoniũ prophetarum.

2. Corint. 13. a

b Vel trium. Vt comprehẽdat actorem pro uno teste. extra de testibus. in omni. Illa tamen loquitur in causa denuntiationis. Vel ideo dicit trium, q̃a quandoque secundum canones plures quã duo requiruntur: sed nunquã pauciores: ut extra de testi. licet. Vnde in testamẽtis bene requiruntur. vij. C. qui test. facere pos. hac cõsultissima, nisi in ijs, quæ ecclesię relinquũtur: 1 ut ex. de testa. cũ esses & c. relatum. Ioan. Quod dicit Ioan. de testamẽtis, non credo uerum. unde dico cum T. decret. illas, cũ esses. & relatum. in quolibet testamẽto loqui. B.

Hebr. 10. e

1 In his quæ pietatis causa relinquũtur, min⁹ solẽnis uoluntas sufficit, sicut & inter liberos. C. de test. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. Arch.

probatur. Sicut enim in Euangelio Ioannis legitur, ait Christus ad Iudęos: In lege ustra scriptũ est, quoniam duorum hominum testimonium uerũ est. Hinc consequenter argumentatur cõtra eos dicens: Si duorum hominum testimonium verum est, quare testimonium meum, & patris a *mei non accipitis? Item Paulus in epistola ad Corinthios: In ore duorum uel trium* b *testium stabit omne uerbum. Item in epistola ad Hebræos: Quis præuaricans legem Moysi, duobus uel tribus testibus conuictus, sine miseratione lapidabitur.*

Item ex concilio Bracharensi secundo.

Quot testibus quisque clericorum conuinci debeat.

CAN. I.

PLacuit, ut si quis aliquem clericorum macula fornicationis impetit, secundum præceptũ Pauli Apostoli duo uel tria c testimonia requirantur ab illo. Quòd si nõ potuerit datis testimonijs approbare quod dicit, ex cõmunicationem d accusati accusator accipiat.

2 *Ex præmissis itaque colligitur, quòd duorum, uel trium testimonio episcopus conuinci, uel damnari potest. Porrò Syluester Papa in generali synodo residens econtra dixit.*

PLacuit. CASVS. *Dicitur quod si aliquis accusat aliquẽ de fornicatione, potest ꝓbare crimẽ duobus uel tribus testibus: & si non probauerit, punietur pœna talionis. Patet sequen. §.*

c Tria. s. dist. xlviij. quoniam multa.

d Excommunicationem. Id est, damnationem.

Quot testibus episcopus, uel presbyter, uel reliqui clerici sunt conuincendi.

CAN. II.

PRæsul e nõ damnetur, nisi cum lxxij. testibus: presbyter aũt cardinalis nisi cum lxiiij. testibus nõ deponatur: diaconus uero cardinalis vrbis Romanę nisi cũ xxvij. testibus nõ condemnabitur: subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius, nõ nisi vij. testib. cõdemnabitur. Testes f autem & accusatores sine aliqua sint infamia.

Item Leo quartus.

Episcopi non nisi lxxij. testibus condemnandi sunt.

CAN. III.

NVllã damnationem g episcoporũ unquã esse censemus, nisi aut ante legitimum numerũ episcoporũ, h qui fit per xij. episcopos: aut certè probata sentẽtia per lxxij. testes idoneos, qui tales sint qui accusare possint. Et prius ad sacra Christi quatuor euangelia sacramẽta præstent, ꝙ nihil falsum i depromant, sicut nobis beatus Syluester tradidit, & Romana sancta uidet tenere ecclesia. Et si inter eos, quos damnandos esse dixerint homines, fuerit eps, qui suã causam in præsentia Romanæ sedis episcopi petierit audiri, nullus super illum diffinitiuã præsumat dare sentẽtiam: sed omnino eam audiri decernimus.

e PRæsul. Id est, cardinalis episcopus. Sed nunquid contra Papam duplicabuntur testes? nõ, imo duo 2 sufficiunt: & in hoc est deterioris conditionis, quia ipse sine comparatione aliorum creatus est maior: & ideo sine spe ueniæ condemnandus est, ut diabolus de pœniten. distinctio. ij. principium.

f Testes. Extra de testibus. personas. & c. super eo.

g NVllam damnationem episcoporum. Sed hoc nõ uidetur posse stare: quia nullus potest iudicare clericos Romanæ ecclesiæ nisi solus Papa. Item quia episcopi episcopũ deponere non possunt: ut iij. quæst. sexta. quamuis. Respondeo quod loquitur in eo casu, quãdo Papa 3 committit alijs causam suorũ clericorum, ne ipse suspectus habeatur, uel ne fauore pro eis, uel odio contra eos iudicaret. ff. de iurisdict. omnium iudicum. l. prætor.

g Nullam damnationem. j. iij. qõ. vj. accusatus. & capit. quamuis.

h Episcoporum. Infra. v. quæst. iiij. duodecim.

i Falsum. Quinq; capitula iurabunt testes. scilicet: ut dicant ueritatem: ut iij. q. ix. hortamur. & quod testentur pro utraque parte ueritatem: ut xiiij. quæstio. v. non sane. quod non admisceant falsitatem, ut hic, quod nec amore, nec odio, nec proprio commodo testentur: ut extra de testi. c. quoties.

Item

Testes duo cõtra papã sufficiunt.

2 Duo. Idẽ Pañ. c. at si clerici. ĩ pri. col. j. d iudicijs. ubi hanc glo. singularẽ dicit. Et sic hęc ca. nõ obseruant. idẽ Guil. Occam dialogo. lib. vj. par. j. cap. xxvj. in fi. Phil. Dec. in d. ca. at si clerici. ĩ princ. dixi in c. cũ in distribuẽdis. de tẽpori. ord. super tex. Episcopi epm deponere non possunt.

3 Papa. Idẽ Ludo. Rom. consilio dxxj. col. iij.

Testes quinque capitula iurare debẽt.

Item quinto requiritur, quod dicant quicquid de re ipsa nouerint, siue fuerint interrogati, siue nõ: ut ex. de accusat. cum dilectus. [1] quod non credo, nisi hoc liqueat ex forma iuramenti. ut infra.

[1] De hoc etiam no. extra de testa. fraternitatis in gl. ulti. ubi addit Host. aliũ casum, s. ꝙ neutri par timanifestabũt dicta sua antequã sint publicata arg. iiij. q. iij. ca. si testes. §. itẽ qui falso. Archidia.

Sed hoc. Modo dicit quare de tot testibus fuit statutum? propter. s. priuilegiũ clericorum Romanæ ecclesiæ. & hæc solutio est uera. uel ꝓpter malitiã hæreticorũ fuit statutũ de omnibus clericis: qua cessante cessabit cõstitutio. Sed uerius est ꝙ propter malitiã hæreticorum uel malorũ hoĩum statutum fuit de clericis Romanæ ecclesiæ, quibus hoc priuilegium datũ fuit, quod non cessat, causa cessante: & hoc innuit. B.

Sed hoc uel speciali priuilegio de clericis Romanæ ecclesiæ intelligĩt, uel propter improbitatẽ quorundã: qui cũ nõ sint spectatæ uitæ et sciẽtiæ, ĩ accusationẽ ministrorũ Dei *repẽte prosiliũt. Quorum uerò uita adeò laudabilis est, ut in omnib. imitãda appareat, de quorũ assertiõe nulli dubitatio nasci poterit: eorũ testimonio duorũ, uel trium testium quilibet iure conuinci & damnari poterit.*

Sequitur. Hæc quęstio diuiditur in octo partes: in quarum prima probat per ix. authoritates sanctorum patrum, quod quãdocunque quis grauatus fuerit, poterit appellare, & eius appellatio tenebit. Secunda ibi, Cum ergo. Tertia ibi, Qui uero. Quarta ibi, Post datam. Quinta ibi, Non solent. Sexta ibi, Notandum. Septima ibi, Si uero. Octaua ibi, Diffinitiua. Ioan. de Fant.

QVAEST. VI.

Sequitur sexta quęstio, qua quęrebatur quo remedio causa uitiata subleuetũ: et si remedium illud sit dãdum ei, q cã dilationis uocẽ appellatiõis exhibuerit. Causa uerò uitiata remedio appellationis subleuari poterit.

Vnde Fabianus papa ait.

Causæ uitiatæ remedium appellationis subueniat.

CAN. I.

Licet appellatori uitiatã cãm remedio appellationis [a] subleuare.

PALEA.

Appellantem non debet afflictio ulla, aut carceris, aut retentionis iniuriare custodia.

Item Anacletus papa.

De eodem.

[a] Licet. Appellationis. Appellatio est prouocatio iniquæ sententiæ querelam continens. ff. de minor. præfecti. tamen & in ijs quæ extra iudicium aguntur, appellatur, ut in electione: ut extra de appellat. constitutus. Qui appellat, dicetur. j. eo. non solent. & hoc in ciuili causa. In criminali autem quilibet etiã inuito reo appellat. ff. de appel. non tantũ. & in causa liberali: ut ff. de lib. cau. l. j. & ij. Ad quem sit appellandum. Appellatur autem a minori ad maiorem, & gradatim: ut j. eo. anteriorũ. C. de app. præcipimus. excepto Papa, ad quem omnibus prætermissis appellatur: ut j. ea. cap. iij. iiij. & v. Et hoc uerum est in iudicibus ordinarijs. In delegatis autem distinguitur, si ipsi alijs causam commiserint, si tota iurisdictio est delegata, appellatur ad primum delegantem: extra de offic. delega. super quæstionum. §. porro. ff. quis & à quo ap. l. j. sed si non tota causa est delegata, tunc appellatur ad delegantem secundum: ut C. qui pro sua iurisdictione. l. j. ff. quis & a quo appel. l. fi. & extra de off. deleg. super quæstionum. Quomodo sit appellandum. Iudice sedente pro tribunali potest uiua uoce appellari: sed extra iudicium in libello tantum appellabitur: [2] ut j. ea. §. iudicibus. uers. litigatoribꝰ. ff. de appel. a sententia. §. ult. Quando appellandum sit. Secundum leges appellatur tantum post diffinitiuam sententiam, nisi in casibus notatis. j. eo. nõ ita. extra de app. super eo. ij. Secundum canones & ante litem contest. & post: ut extra de appel. cum sit Romana. j. eo. non ita. licet hoc sit correctum per constitutionem nouam extra eo. ut debitus ubi dicitur quod causa appellationis debet assignari. Item secundum canones appellatur quoties superior iudex inuenitur: ut j. ea. omnes. secundũ leges bis tantũ: ut j. ea. post secundã. Io. Hoc pro certo teneas, quod ante sententiã potest appellari quoties pars grauatur, & allegatur causa: ut extra eod. ut debitus. Sed post diffinitiuã sententiã tm̃ bis, ut dicunt leges prælegatæ: nec assignatur tunc causa: sed dicit, appello ab iniqua sentẽtia. Sentẽtia tamen in causa matrimonij nõ transit in rem iudicatã: ut ex. de sent. & re iud. lator. & c. consanguinei. B. Intra quod tempus sit appellandũ. Item appellatũ usque ad decẽ dies cõtinuos: ut j. eod. anteriorum. Intra quod tempus debet appellatio prosequi. Appellanti datur annus, uel biennium: ut j. eo. si quis appellat. Tamẽ iudex potest moderari tempus recisius. extra eod. cum sit Romana. & ca. reprehensibilis. Item appellatione pendẽte nihil innouandum est: ut infra ea. §. appellatione. nisi appellans suspectus sit, uel depopulator: ut infra ead. quoties. ij. In causa criminali reus custoditur, uel dabit fideiussorem, si est suspectus. C. de appel. eos. uers. super his. Iudicis officiũ est libellos dimissorios dare. j. ea. post appellationẽ. Iudex autem ad quem appellatur, si appellatur a sententia, secundum priores allegationes uel infirmabit, uel cõfirmabit sententiam: ut j. eo. §. diffinitiua. in fi. potest tamẽ nouas allegationes audire. C. de app. eos. §. j. ff. de appel. scio quæsitũ. in fi. extra de fide instrumen. cum Ioannes. Quando autem non est necesse appellare, habes. j. ea. §. diffinitiua. Inhibetur autem appellatio, quia a principe non appellatur. ix. q. iij. cuncta. nec a præfecto prætorio. C. de offi. præfe. præto. l. j. nec a senatu, ut ff. a quibus app. non licet. l. j. nec ab arbitro. C. de arbit. l. j. nec appellat officiatus. j. ead. §. diffinitiua. uers. nulli. Item propter sceleris magnitudinem non appellatur. C. quorũ appel. non reci. l. ij. & extra de appel. cũ sit Romana. Item in momentanea possessione: ut j. eo. §. diffinitiua. [3] uers. de possessione. secundũ leges, sed per canones sic, extra de testi. significauerunt. & de restitu. spolia. cum ad sedem. Item in re quæ non capit dilationem. ff. de appel. re. l. ulti. & extra de rapto. in literis. Argu. contra extra de appella. qua fronte. in fine. Ibi appellatio non retardat sententiam, nisi ad tempus. Item a sententia maioris partis capituli. extra de ijs, quæ fiunt a maiori parte capit. cap. j. Item contumax appellat: ut xxiiij. quæstione tertia. de illicita. infra eadem. §. sunt etiam quorum. C. de iudic. properandum. §. si autem. Item ab executore non appellatur. infra eadem. §. diffinitiua. uers. ab executore.

Appellationis diffinitio.

Appellãs a delegato ad quẽ appellare debet.

[2] Dicas ꝙ siue appellet in iudicio, siue extra, debet obseruari ꝙ dicitur extra lib. vj. de appell. cordi. quę est Innoc. iiij. & hoc cũ a iudice appellatur ad Papã: & hoc ibi intelligit Host.

Appellationis tẽpus potest iudex moderari.

Appellatio in multis casibus nõ admittitur.

[3] Melius diceret. §. sunt etiã quorum. versic. de posses. ubi de hoc.

Omnis.

a Omnis. Pone casum quod appellatur a subdito episcopi a ad episcopum: deinde ad metropolitanum, deinde ad concilium metropolitanum.
b Liberè. Id est, siue ante sententiam, siue post.
c Sacerdotum. Ergo a seculari iudice ad Papam potest appellari: quòd uerum est uacante imperio: ut extra de fo. compe. licet. alias non, ut extra de appel. si duobus.
d Ad maiorem. s. xvij. di. multis. §. j.
e Coram patriarcha. quæ una dignitas est: ut xcix. di. prouinciæ.
f Secularia. Scilicet cum ambo sint laici: quia prælati non debent tractare secularia iudicia. xj. quæstio. j. te quidem. Vel dic, quod cum laicus iudex non uult facere iustitiam, tunc appellatur ad ecclesiasticum, ut ipsum corrigat: & si noluerit facere iustitiã, potest ipsum excommunicare: ut xxiij. q. v. administratores. Vel dic, quod cum iudex secularis suspectus est, potest adiri iudex ecclesiasticus: ut in authent. ut diff. iu. §. si uero. col. ix. uel etiam si decesse rit: ut ibi dicitur. Vel si habeat querela contra ipsum: ut in ea. col. §. ulti. sic extra de fo. compe. ex transmissa. & extra eod. licet.

a Id est, minori prælato nõ tamen officiali epi. quo casu & cõsuetudo contra hoc nõ ualet, extra lib. vj. de cõsue. nõ putamus. Archid.

Appellat a iudice seculari ad ecclesiasticum.

† Id est, eporũ, qui erat supremus dignitatis apex ĩ ecclesia secundum beatum Ignatium S. Ioannis euangelistæ discipulum.

a Subau. qui cũ eo cognosceret. & hoc est qđ hic dicit litera in fi. cõmuni, secundum Io. de Fã.

CAN. II.

Omnis a oppressus liberè b sacerdotum, c si uoluerit, appellet iudicium: & a nullo prohibeatur, sed ab his fulciat, & liberetur, & audiatur. Si aũt difficiles causæ, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem d sedẽ referãtur: & si illic facilè decerni nõ potuerint, aut iustè terminari, ubi fuerit summorũ † cõgregatio sub metropolitano congregata (quæ per singulos annos fieri solet & debet) iustè & Deo placitè coram patriarcha e aut primate ecclesiastica negotia, & coram patricio negotia secularia f iudicentur in communi. g

Item Sixtus Papa omnibus rectoribus ecclesiæ scribit dicens:

Quisquis pulsatus fuerit, apostolicam sedem appellet.

CAN. III.

Si quis uestrum pulsatus fuerit in aliqua ad uersitate, licenter hanc sacratam & apostolicam h sedem appellet, & ad eam quasi ad caput suffragium habeat, ne innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur.

Item Gregorius. i

Episcopi grauioribus causis pulsati apostolicam sedem appellent.

CAN. IIII.

Omnes episcopi, qui in aliquibus pulsantur, uel criminantur grauioribus causis: quoties i necesse fuerit, liberè apostolicã sedem appellent, atque ad eam quasi ad matrem confugiant.

Item Marcellus Papa.

Ab omnibus appelletur ad Romanam ecclesiam.

CAN. V.

Ad Romanam ecclesiam omnes episcopi, qui uoluerint, k uel quibus necesse fuerit, quasi ad caput suum confugere, eamq; appellare debent: ut inde accipiant

g In communi. Id est, publice.
h Si quis uestrum. Apostolicam. Ex hoc & seq. cap. patet, quod ad Papam alijs prætermissis appellatur: sed in alijs secus est, ut s. ead. decreta. & quæstione vij. metropolitanum. & ix. q. iij. conquestus. & xvij. distin. multis. & xviij. dist. de concilijs. Cum ergo hoc sit priuilegium Papæ, ergo ad legatum non appellatur omisso episcopo: ut xj. quæst. j. peruenit. Sed contra extra de officio lega. cum non ignoretis. Sed dicas, quod ille non fuit tantum legatus, sed metropolitanus. Et si ille legatus non habuisset illud priuilegium, inutile fuisset officium legationis: sed ille, qui simplex legatus est, non habet illud priuilegium, nisi ei specialiter sit datum. Ioan. Quicquid dicat Ioan. omnibus prætermissis curritur ad legatum, ut dicit illa decreta. & quod facit legatus, Papa facere uidetur. xciiij. distinct. cap j. & ff. de administra. tut. ita autem. §. gessisse. B.

Appellat ad papam omisso medio.

i Omnes. Quoties. Dum tamen non ultra secundam uicem, ne lites in infinitum extendantur. Non enim licet tertio appellare super eodem capitulo: ut infra ea. si quis in quacunque. sic exponit hæc dictio quoties, ff. de legat. iij. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de eden. ueluti. in fi. simile quoties, habes extra de elect. querelam. in parte decisa. secundum Hu. exponitur quoties siue ante litem contestatam, siue post. Alij dicunt, quod licet etiam ter appellare secundum canones: ut s. xxxj. q. ij. Lotharius. s. ea. omnis. sed M. dicit quod licet a grauamine quandocunque appellare, sed bis post sententiam tantum. & exponit quoties, id est, in omni grauamine: sed nõ nisi bis a sententia, ut s. ea. si quis in quacunque. & extra de appella. directe. G. dicit quod in illo capitulo. omnis. tertio fuit relatum: & hoc non fuit per appellationem, sed per cõsultationem: ut s. distinct. xviij. cap. j. & extra eod. sua nobis.

Appellare tertio nõ licet.

k Ad Romanam ecclesiam. Qui uoluerint. Ergo frustratoria admittitur, ut extra eod. consuluit. ergo audiendus est, qui causa dilationis appellat: ut extra de appella. cum sit Romana. & cap. personas. sed contra ius eum punit, vt C. de appell. l. à proconsulibus. & C. quorum appell. non reci. ab executore. in fine. ubi in 50. libris auri punitur frustratorie appellans, ergo ius non debet eam admittere: ut xxiij. quæstione iiij. qui peccat. imo non debet per eam negotium impedire, extra eo. pastoralis. Respon. dubia frustratoria est admittenda, sicut occultus peccator ad eucharistiam. de consec. dist. ij. non prohibeat. Hodie autem ipso iure est inhibita appellatio ante sententiã: nisi tam euidens causa proponatur, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima reputari: ut extra eodem, ut debitus. Sed cum hodie ipso iure sit inhibita appellatio. quid prodest scribere remota appellatione? Resp. si appellatio remouetur in literis, tunc intelligitur remota etiã post sententiam. Alias etiam rationes assignaui super illa constitutione, ut debitus. sed si non apponitur in literis. tantum ante sententiã est remota. Io. Ego credo quod nihil prodest remotio appellationis, nisi ad remouendam frustratoriam appellationem, † ut dicit decre. expresse extra de appellationibus. ex parte B. Hoc scias, quod nisi iudici euidenter pateat appellationem tenere, nunquam deferat ei. Vnde si non credit tenere appellationem, non deferat ipsi, licet superior possit retractare quod factum est, ut extra eodem. pastoralis. Sed pone quod iudex dubitat de appellatione, aut defert tali appellationi, aut non. si defert: mentitur ergo constitutio & decretalis. Nam constitutio dicit, quod nisi talis causa sit proposita, quæ

† Sub. & sic remouet, quod de iure cõmuni ẽ remotũ. Sed cõtra hoc est. C. de thesaur. l. j. & ff. ad municip. l. j. & ideo plus placet, qđ dicit supra Io. de Fã. nã si hæc clausula nihil operatur, qua re decr. extra eo. inqsitioni. fundat se per c. ideo his electis dic ut ple ne no. Hostie. in sũma, eo. ti. §. quomodo. decre. ut debit⁹. uers. absq; rationabi li, &c Archidia.

tuitionem atq; consecrationem. [a] Quod omnibus minimè conuenit denegari episcopis, sed absque ulla custodia, [b] aut excõmunicatione, [c] aut expoliatione, uel damnatione liberè ire concedatur.

Itẽ Victor episcopus.

Qui à proprio metropolitano se grauari putauerit, maiorem sedem appellet.

CAN. VI.

SI quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham, uel [d] primatẽ diœceseos, aut penes uniuersalis apostolicæ ecclesiæ iudicetur sedem.

Item Zepherinus urbis Romæ episcopus.

Ad Romanam ecclesiam qua si ad matrem appelletur ab omnibus.

CAN. VII.

ij AD Romanã ecclesiam ab omnibus (maximè tamẽ ab oppressis) est appellandum, & cõcurrendum quasi ad matrem, [e] ut eius uberibus nutriantur, authoritate defendantur, à suis oppressionibus releuentur: quia non potest, nec debet mater obliuisci filium suum.

Item Iulius papa.

Quoties aliquis appellauerit, audientia sibi non denegetur.

CAN. VIII.

PLacuit ut a quibuscũque ecclesiasticis iudicibus ad alios iudices ecclesiasticos, ubi est maior [f] authoritas, prouocatum fuerit, audientia non negetur.

Item.

Iniustè damnati restitutionẽ, & oppressi auxilium à Romana ecclesia debent habere.

CAN. IX.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter sunt concessa [f] tam de congregandis concilijs [g] & iudicijs, ac restitutionibus [h] episcoporum, quàm etiam de summis ecclesiarum negotijs, ut ab ea omnes oppressi auxilium, & iniustè damnati restitutionem sumãt: & talia ab impijs non præsumantur absque ultione: nec exerceantur absque sua damnatione.

[a] *Cùm ergo [i] Zepherinus dicat ab omnib. esse appellandum, maximè tamẽ ab oppressis: & Marcellus scribat: Oẽs epi, qui uoluerint, uel quibus necesse fuerit, appellare debent: patet quod accusato (siue grauetur siue non) uox appellationis nõ est denegãda. Quidam tamen ita distinguunt, ut uolentes, ad consecrãdos, necessitatem patientes, ad oppressos referant, ut sit sensus: Omnes, qui uoluerint à Romana ecclesia consecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare. Quibuscunque in suis oppressionibus necesse fuerit ad eam confugere, similiter uocẽ appellationis exhibeant: ut isti tuitionem, & illi cõsecrationẽ ab ea recipiãt. Similiter & illud Zepherini distinguitur: Ab omnibus est appellandũ ad Romanã ecclesiã, intelligendũ est, qui ab ea cõsecrationẽ uoluerint accipere: uel qui à p̃latis suis aliquã iniuriã passi fuerint, maximè tamẽ ab oppressis: secundũ primã ĩterpretationẽ oppressi intelligũtur aliqua iniuria affecti.*

quæ si foret probata, legitima esset appellatio, non est deferẽdum appellationi. Item decreta. pastoralis. dicit quod in solis illis casibus deferendum est appellationi, ubi a iure indulgeẽ expresse, quod posit appellari. Si dubitatur de appellatione: ergo non debet cognoscere de causa, cum dubitet an sit iudex, arg. xj. qõ. iij. graue. Ad hoc dico, quod si iudex dubitat de causa appellationis, summatim potest inquirere de causa, uel seorsum extra formam iudicij inquirẽdo de causa. Et si uidetur causa probabilis, & præterea talis, quod ea ꝓbata legitima iudicaretur, defert ei. Vnde non sufficit appellãti proponere talẽ causam, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima iudicari: sed etiam requiritur, ꝙ sit probabilis, & qđ iudici iusta uideat.

[a] Consecrationem. Si metropolitanus distulerit. viij. quæstio. iij. Artaldus.

[b] Custodia. Qui appellat, nec cogitur dare cautionem de prosequenda appellatione, nec custodiri debet, nisi sit causa criminalis, & suspectus sit, ut C. de appell. eos. §. super his.

[c] Excommunicatione. Pro alijs tamen bene potest excõmunicari, ut extra de appel. ad hoc. & ca. proposuit.

[d] SI quis putauerit. Vel primatem. Vel, pro id est.

AD Romanam ecclesiam.

[e] Matrem. nec præsumitur esse mater nisi diligat filium, ut extra de præsumptio. afferte.

[f] PLacuit. Maior. ff. de appella. l. j. §. si quis. j. ead. anteriorum.

[g] IDeo huic sanctæ sedi. Concilijs. Ergo patet, ꝙ legatus non potest facere concilium, ut dixi s̃. distinc. iij. ca. regula. §. porro. & dist. xvij. regula. & ca. huic soli sedi.

[h] Ac restitutionibus. Argu. hic quod solus papa potest restituere clericum depositum. de pœnit. distinc. vj. qui uult. in fin. & ff. de quæstio. l. j. in fin. & de pœ. l. diui. Arg. contra. xj. q. iij. episcopus in synodo. & xlvj. distin. clericus. maledicus. Ad hoc dicas, quod si est solẽniter degradatus, solus papa potest eum restituere: secus si est uerbo solo depositus.

[f] Ergo initio non competebãt ergo iure humano. Papa solus an clericũ depositũ restituat.

[i] Cum ergo Zepherinus. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua quæritur, an sit licitum frustratorie appellare. & uera est solutio, ꝙ non: & quæ dicit, superficialiter dicit: & ad hoc probandum inducit viij. authoritates sanctorũ patrum. Io. de Fan.

[k] De hoc no. 50. dis. contumaces. ibi uideas.

[l] Cum ergo. magister magis approbat opinionem, quæ dicit quod frustratoria admittitur. & probat hoc seq. iiij. cap. & suspenditur cõstructio usque ad illum §. patet ergo. unde in titulo cuiuslibet capi. ponitur hæc dictio, cum. Decreto.

iuxta secundum uerò oppreßi dicũtur à iudice iniustè condemnati. secundùm hanc distinctionem, qui in aliquibus negotijs non ad releuandũ sed ad differendum uocẽ appellationis exhibuerint, appellandi authoritatem nõ habent.

Vnde Gregorius scribit omnibus per diuersas prouincias.

De causa appellationis cognoscere non licet, nisi ei, ad quem appellatur.

CAN. X.

Decreto nostro uestram rogãtes charitatem mandamus, ut si aliquis (quod non optamus) suorũ æmulorum a Aldricum Cenomanẽsis ecclesiæ episcopũ accusare damnabiliter tentauerit, liceat illi post auditionem b primatum dioeceseos (si necesse fuerit) nos appellare: & nostra authoritate aut ante nos aut ante legatos c nostros ex latere missos iuxta patrum decreta suas exercere atque diffinire actiones: d nullusq; illũ ante hoc iudicet, aut iudicare præsumat. sed si quid (quod absit) graue intolerandumq; ei obiectũ fuerit, nostra erit expectãda censura: ut nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ ecclesiæ Romanæ cõfugit, & eius implorat auxiliũ, decernatur, quam ab eiusdem ecclesiæ authoritate fuerit præceptum: quæ uices suas ita alijs imperti-uit ecclesijs, ut in partem sint uocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Si autem (quod non arbitramur) a quoquam secus præsumptum fuerit, ab officio cleri submotus, e authoritatis apostolicæ reus ab omnib. iudicetur: ne lupi, qui sub specie ouium subintrauerunt, bestiali sæuitia quosdam audeant lacerare, & quod sibi fieri nolũt, alijs inferre præsumant.

Item cum Iulius papa dicat:

Iudicia appellantium ab eis sunt audienda, ad quos appellatur.

CAN. XI.

Qui se scit f alijs esse præpositum, non molestè ferat aliquẽ sibi esse prælatum. Ipsa nanque ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesijs uices suas credidit largiendas, ut in partem sint uocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde omnium appellantium apostolicam sedem episcoporum iudicia, & cuncta maiorum negotia causarum eidem sedi reseruata esse liquet: præsertim cùm in his omnibus eius semper sit expectandum cõsultum, cuius tramiti si quis obuiare tentauerit, sacerdotum causa non sine honoris sui periculo se apud eandem sedem nouerit redditurum.

Item cùm Nicolaus papa in Remensem archiepiscopum inuehatur, qui Rotardum episcopum appellantem apostolicam sedem damnare ausus est, ita dicens:

De Remensi archiepiscopo, qui appellantem Romanam sedem iudicare est ausus.

CAN. XII.

Arguta sapientia tua (utinam in bono) accepto fomite iudicij, materiam depositionis aduersus Rotardum assumpsit, & ab itinere apostolicæ sedis remouit, & continuatim g apostolicam sedem appellantem damnauit, & carcerali h custodiæ mancipauit. & infrà. Priuilegia tamen apostolicæ sedis uos obliuioni tradere nullo modo debuissetis, quibus uenerandi canones iudicia totius ecclesiæ ad hanc deferri iubent. & infrà. Hoc quippe nos in Rotardo idcirco noueritis operatos, ut priuilegia sedis apostolicæ, quæ malè

a Decreto. Aemulorum. Si æmuli erãt, quomodo admittebãtur ad accusationem: cum de iure hoc sit prohibitum, ut ĩ. ea. q. vij. si qui sunt. & iij. q. v. ca. ij. iij. & iiij. Respõ. omnes accusatores uulgo dicuntur æmuli. præsumit enim, quod semper inuidię causa fiat accusatio. Vnde canon uocat accusationem illaudabilem intentionem: ut ĩ. ead. q. vij. si quis episcop⁹. nam non solum uidetur esse discordia ĩter accusatorem & accusatum, sed etiã inter domesticos & amicos accusatoris & accusati: ut ff. de lega. sciendum. §. ij.

Accusatio præsumit semper inuidiæ causa fieri.

b Auditionem. Videtur hic, quod non licet appellari ad apostolicum omisso metropolitano: ut ĩ. q. vij. metropolitanũ. & s̃. ea. si quis putauerit. & ff. de appel. Imperatores. Sed nõ tenet hoc in foro ecclesiastico, s̃. e. si quis. Sed subaudi maxime.

c Legatos. Ad hoc destinatos. Vel dic, quod in legato papæ speciale est secũdum quosdam, ut de crimine posſit diffinire: ut xvij. q. j. frater. alias secus, ut ff. de offi. procon. l. solent. & ff. de eo cui manda. est iurisdi. l. j. imo nec dico legatum papæ hoc posse facere sine mãdato speciali: ut extra de offic. leg. quod trãslationem.

d Actiones. Notandum actiones esse proponendas. xj. q. j. experientiæ. & extra de iudi. examinata. Argu. contra extra eo. tit. dilecti. Io. Solu. secundum ius canonicum non tenetur aliquis proponere actionẽ, ut extra de iudic. dilecti. Sed si proponat inepta, cadit a causa proponens, ut extra eo. titu. examinata. B.

Actio secundũ canones nõ est de necessitate proponenda.

e Submotus. Ecce pœna illius, qui non defert appellationi, sed secundum leges punitur in xxx. pondo auri. C. de appella. quoniam.

f De hoc leg. & no. viij. dist. quo iure. ibi uideas.

f Qui se scit, &c. iij. quæstio. vj. quãuis, &c.

ADDITIO.

Et ca. multum. & c. dudum. Lau.

g Arguta. Continuatim. id est, iterum & iterũ.

h Et carcerali. Qđ potest fieri in causa criminali, si condẽnatus appellans est suspectus, nec potest dare fideiussorem: ut C. de appella. eos.

Honore.

a uobis uiolata eſſe uidebantur, authoritate apoſtolica, & canonica patrum deliberatione priſtino tandem ingemo & proprio decorentur honore. [a]

Item Leo Papa.

Quiſque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus deſiderat.

CAN. XIII.

QVi ſcit [b] ſe quibuſdam præpoſitum, nõ moleſte ferat aliquẽ ſibi eſſe prælatũ: ſed obediẽtiam quam exegerit, [c] eriã ipſe dependat: & ſicut nõ uult grauis oneris ſarcinas ferre, ita nõ audeat alijs importabile põdus imponere. Diſcipuli enim ſumus humilis & mitis magiſtri dicentis: Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde.

Matth. 11 d

Patet ergo quòd nulli appellãti ſunt induciæ denegandæ. Cæterũ ſi cauſa fruſtratorię dilationis appellauerit: à iudice ad quem prouocatũ fuerit, cõdemnabitur. [d] *Tẽpus uerò appellationis eſt ante datã, uel poſt datã ſententiã. Quoties enim quis ſe grauari ſenſerit, liberè poteſt appellare.*

Vnde Sixtus papa ait.

Qui grauatur a proprio metropolitano, primates, aut uniuerſalis eccleſiæ ſedẽ appellet.

CAN. XIIII.

SI quis putauerit ſe a proprio metropolitano grauari, apud primates diœceſeos, aut penes uniuerſalis apoſtolicæ eccleſiæ Papam iudicetur.

Romanam ſedem appellet qui iudicem ſuſpectum habet.

CAN. XV.

QVoties epiſcopi ſe a ſuis comprouincialibus, uel a metropolitano putauerint [e] prægrauari, aut eos ſuſpectos habuerint, mox Romanã appellent [f] ſedem: atque eis liberè ire liceat: & dũ prædictã Romanã eccleſiã appellauerint, aut ab ea ſe audiri [g] popoſcerint, nullus eos aut excõmunicare, [h] aut eorũ ſedes ſurripere, aut res eorũ auferre, aut aliquã eis uim inferre præſumat, antequam amborum cauſa Romani pontificis authoritate terminetur. Quod ſi aliter à quoquam præſumptum fuerit, nihil erit, ſed uiribus carebit.

Item Iulius Papa.

De eodem.

PALEA.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata priuilegia ſpecialiter conceſſa ſunt, ut ab ea oẽs auxiliũ oppreſſi, & iniuſtè damnati reſtitutionem ſumant.

[a] Honore. Vt ſicut de facto fuerat depoſitus, ſic de facto reſtituatur, [1] ut de appel. ad hæc ſicut. & capi. ad præſentiam. ſupra ead. quæſt. j. primates.

[1] Scilicet Rotardus epiſcopus infra.

[b] QVi ſcit. Ita facit hoc capitulum ad propoſitũ: quia ſicut epiſcopus, uel alius prælatus eccleſiæ uult deferri appellationibus ad ipſum factis, ſic & ipſe tenetur deferre appellationibus factis ad ſedem apoſt. Et eſt ſimile bonum C. de offic. præfecti urbi. l. j. ubi dicitur, quod eſt ſocietas muneris, ꝙ magiſtratus gradũ ſuperioris agnoſcat.

[c] Exegerit. Sim. xxxij. q. vj. cap. j. & ij. & lxxiiij. diſtinct. cap. quorundam. & diſt. ix. neque. in fi. ff. de adult. ſi uxor. §. iudex. Ioan.

[d] Condemnabitur. Si appellatio alicuius fuerit pronuntiata fruſtratoria, tunc ſi prior iudex a quo eſt appellatum, non admittit appellationem in criminali negotio, lite perdita notatus abſcedat. C. de ap pella. a proconſulibus. ſed ſi prior iudex admiſit appellationem, pro arbitrio iudicis punitur: ut C. eo. l. eos. §. ne temere. Sed ſi in ciuili negotio per calumniam appellet, punitur in 50. libris argẽti. C. quorum appel. non reci. ab executore. in fi. Si ſine calumnia, nõ punitur niſi in expenſis. extra de ap. c. ſæpe. extra de eo qui mittitur in poſſ. cauſa rei ſeruan. cum ueniſſent. Item remittitur ad eum, a quo appellauit. extra eod. cum in eccleſia. Dicunt tamen quidam, ꝙ niſi euidens ſit aliquem calumnioſe appellaſſe, non debet puniri in expenſis. Argumen. optimum. ff. de lega. ij qui ſolidum. §. etiam. alioqui quilibet metu expenſarum relinqueret ius ſuum indefenſum: ut ff. de peti hæred. illud. Tunc autem præſumitur non fieri calumnioſe, cum iuratum eſt de calumnia: ut j. quæſtione vij. ſancimus. ſed hoc non credo: imo ſemper in cauſa appellationis condemno uictum: ut j. ea. omnino. & in conſtitut. noua Innocẽ. de appella. ut debitus. [2] & ff. de appel. negotiorum. in princip. & ſupra eo. quæſt. j. in primis. Ioan.

Appellans per calumniam ad quid puniatur.

[2] Hanc ſententiã ſequitˀ Gofre. quod dic ut plene no. per Bal. Inno. & Ho. extra de do. & contu. finem. Archidia.

[e] QVoties. Putauerint. Licet non grauentur, & ſufficit quod putent hoc, & ſufficit probare probabilem cauſam appellandi. extra de appellationi. bonæ. in fine. & ff. eodem. appellanti. niſi ſit remota appellatio: tunc enim requiritur quod ſit probabilis, & quod ſit talis, qua probata, legitima ſit appellatio: ut extra eodem. ut debitus. Ioã. Ego credo indiſtincte, quod hodie debet eẽ cauſa probabilis & legitima: ut extra eo. vt debitus. ꝙ intelligo ante ſentẽtiã. B.

[f] Appellent. Nota, quod poteſt a iudice ſuſpecto recedi per appellationem, [3] uel etiam per recuſationem, ut hic, & extra eodem. poſtremo. & ſupra. capitu. proximo, & extra ut lite non conteſta. accedens. j. & quicquid fit poſt recuſationem, æque caſſatur, [4] ſicut fieret poſt appellationem ut extra de eo, qui mit. in poſſ. cum ſicut. in fin. Refert tamen cum dicitur, recuſo iudicem ut ſuſpectum: quo caſu loquitur decret. extra de app. ſecundo requiris. Vel ſi ſic dicatur, habeo iudicem ſuſpectũ. Quo caſu non cogitur coram arbitro probare cauſam ſuſpicionis, quia poteſt iudicem declinare per appellationem: ut dictum eſt.

Iudex ſuſpectus dupliciter deſeritur.

[3] Dicit Innocẽ. Nos cõcedimˀ quod à iudice delegato uel ordinario poſſit appellari ex ea cauſa, quia ſuſpectus eſt: cũ tunc habeat certũ mediũ recuſationis iij. q. v. qa ſuſpecti. Archid.

[4] Caſſat. Dixi ad Phil. Dec. in cap. cũ ceſſãte. §. j. de appellatio.

[g] Audiri. Not. nihil intereſſe, ûtrum dicat quis, ꝙ uelit cauſam ſuam audiri a Papa, uel expreſſe ad ipſum appellauerit, ſicut nec refert, an appellet quis facto, uel uerbo. extra eod. cap. dilecti. in parte deciſa.

[h] Excommunicare. Poteſt tamen de facto ad cautelam petere abſolutionem, ut extra eod. ad præſentiam. ſi uero appellatio non tenet, tunc poteſt talis excommunicari poſt abſolutionem. argumentum extra eodem. quæſtioni. Ioan.

Non

Oppressi et se prægrauari putantes intelliguntur ante datã sententiã: iniustè uerò damnati post datam sententiam.

Vnde Euthicianus urbis Romanæ episcopus scribit omnib. episcopis.

Ante exitum causæ per appellationem recedere licet.

CAN. XVI.

Non ita [a] in ecclesiasticis agendũ est negotijs, sicut in secularib. nam in secularibus postquã legibus uocatus quisque uenerit, & in foro decertare cœperit, nõ licet [b] ei ante peractam causam recedere. In ecclesiasticis uerò dicta causa [c] recedere licet, si necesse fuerit, aut si se uiderit prægrauari.

3 *Qui uerò ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Vnde in concilio Mileuitano.

Excõmunicetur, qui iudicibus suis obtemperare nõ uult.

CAN. XVII.

Qvisquis [d] probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus: cũ hoc primæ sedis episcopo fuerit probatũ, [e] det literas, ut nullus ei cõmunicet episcoporũ, donec obtemperet.

Item ꝙ post datam sententiã appellari possit, Fabianus papa testatẽ dicẽs:

Non denegetur appellatio ei, quem in supplicium sententia destinauit.

CAN. XVIII.

Liceat etiam in criminalibus [f] causis appellare, nec uox ap-

Appellare ante sententiam utrum liceat.

[a] Non ita. Secundum leges ante diffinitiuam sententiam non appellatur: ut C. de iudic. apertissimi. & infra ead. non solent. tamen clericus ante diffinitiuam sententiam appellat: ut C. de episco. audien. l. ij. & cum actorum uel pronuntiationis editio negatur. C. ut lite pendente. l. ij. & cum ab iniuria appellatur: ut ff. de minoribus. ait prætor. §. permittitur. Idem dico, ubi appellatur a grauamine manifesto: ut C. de app. si quis prouocationem. Item vbicunque iudex aliquid facit contra legem negando dilationẽ, uel quid simile: ut ĩ. ea. non solent. Hodie autem secundum ius canonicum non appellatur ante sententiam, nisi euidens fuerit causa grauaminis: ut in consti. Innocen. ut debitus. & sic uidetur idẽ iuris secundum leges & etiam secundum canones, quod falsum est: ut dicunt doctores legum, & infra ead. non solent.

[b] Non licet. Alia est ratio negotiorum ecclesiasticorum, alia seculariũ: ut ĩ. de cõsec. di. iij. celebritatem. x. di. leges. xxxiij. q. ij. admonere. arg. contra. xj. q. j. quicunq; litem. sed hoc nõ tenet: ut ex. de fo. comp. proposuisti. Quidã tamen dicunt, quod ubicunq; tã secundũ leges, quã secundum canones potest fieri appellatio a manifesto grauamine. Alij dicunt, quod ante sententiam secundum leges non appellatur, nisi in casibus in iure expressis.

Appellationis causa, utrum sit assignãda.

Hoc melius habet eo. ti. cum speciali. vbi Inno. not. ꝙ sufficit ei q recusat, causas recusatiõis legitime proponere. Archi.

[c] Dicta causa. Id est, assignata causa appellationis. sed nõ oportet ibi probari, sed coram iudice ad quem appellat: ut C. de appel. eos. & ĩ. ea. q. in fi. nisi in casu C. de precibus impera. off. auth. quæ supplicatio. & extra de ijs quæ fi. a maio. par. ca. cum in cunctis. Nec prius est audiendus appellans a iudice ad quem appellauit, quam constet ipsum appellasse ab aliquo grauamine. Aliter enim remittẽdus est ad eum a quo appellauit: ut extra de app. cum in ecclesia. Videtur ergo, quod quilibet tenetur assignare causam appellandi: ut hic, & extra de appel. constitutus. ij. & ff. de app. appellanti. sicut in suspecto iudice causa est assignanda, licet alibi probanda sit: sed quod non sit assignanda, probatur: quia frustratoria appellatio secundum hæc iura est admittenda. Item non uidetur esse necessarium, quod allegetur causa: quia potest ab ea recedi. ff. eo. scio quæsitum. in fi. extra eo. ti. constitutus. Item quod non sit necesse causam assignare, probatur extra ut lite non contesta. accedens. ij. Et dicit lex quod cum coram iudice appellatur, sufficit dicere appello: ut ff. de ap. scio. Dicas ergo quod semper appellans tenetur assignare causam: ut extra eo. ut debitus. [1] tamen si causam non assignat, & postea contra iudicem appellationis probat' iustam fuisse causam appellandi, bene cassabitur quod factum est: ut extra ut lite non contesta. accedens. j. Et ita prior iudex bene facit non deferendo appellationi: cum causa appellationis non sit expressa. Secundus similiter bene excusat, quod factum est: cum iusta causa sub fuerit appellandi, Alij exponunt dictam causam. i. lite non contesta. quia ante litem contest. non est appellandum, ut extra de appel. reprehensibilis. nisi fiat apertũ grauamen, ut extra eo. cõsuluit. j. & c. cum sit Romana. Io. Hodie ante sententiam, qui uult iudicem recusare, semper proponat causam, ut extra eod. ut debitus. & offerre debet proponẽs se uelle eam probare coram arbitris si iudex petit. alioqui eius appellatio non ualet, ut extra de app. interposita. Si uero nõ recuset iudicẽ, sed aliam causam proponat, allegat talem qua probata sit legitima, & eam coram iudice offerat se probaturum si iudex petit. Ber.

Qui uero. Hæc est tertia pars quæstio. in qua dicitur, quod contumaces sunt puniendi secundum maius & minus: tamen grauatus semper poterit appellare: & hoc probat per tres authoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fantu.

[d] Qvisquis. Istud cap. intelligunt quidam de delegatis iudicibus, quorum sententiã episcopus loci tenetur mãdare executioni: ut extra de offic. deleg. significasti. Alij intelligunt de iudicibus datis ab ipso episcopo, qui suam sententiam non possunt mandare executioni: quia tantũ delegati a principe possunt mandare suas sententias executioni. ff. de re iudi. a diuo. sed hoc non est uerum: quia subdelegati hoc possunt: ut extra de offic. deleg. ex literis. & extra de sententia & re iudic. cum Bertholdus. Ioã. Fere omnes dicunt, quod subdelegatus non potest sententiam mandare executioni per legem. ff. de re iudi. a diuo. & si excommunicare possit: ut extra de offic. deleg. ex literis. quia iubere, cauere, & in possessionem mittere, magis est imperij, quam iurisdictionis: ut ff. de iurisd. omn. iud. iubere. B. Sed quod potest mittere in poss. causa rei seruandæ, habetur extra de eo, qui mit. in poss. causa rei ser. cap. iij.

Delegati inferiorũ suas sententias exequi non possunt.

[e] Probatum. Ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit: [2] sicut qui dolum obijcit. arg. s̃. q. j. c. j. & c. nemo. extra de restitu. spol. audita. Argu. contra ff. de re iudi. contumacia. & lxv. dist. c. ulti.

[2] Scilicet per testes uel instrumẽta, uel citatiões quæ ĩ scriptis redigẽdæ sũt. extra de ꝓba. qm. Ber.

[f] Liceat etiã in criminalibus. Imo potius in criminali, quam in ciuili: ut ff. de appel. non tantũ. & ĩ. ead. non solent. & §. est autem quando. uers. nullus.

Si quis.

pellationis denegetur ei, quem in supplicium sententia destinauerit.

Quod ante idem affirmauit.

Ante datam sententiam licet alicui appellare.

CAN. XIX.

SI quis iudicē aduersum sibi senserit, uocem appellationis exhibeat.

4 *Post datam uerò sententiam, qui appellare uoluerit, ītra quinq; dies* [a] *appellet: & intra eosdem à quo prouocauit, literas dimissorias accipiat, & intra eosdem ad quem appellauit iter arripiat. Vnde in Theodosianis legibus* [b] *sic statutum inuenitur.*

Post latam sententiam intra quod tempus quisque appellare debeat.

CAN. XX.

PRopter superfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, uel reuocandis sententijs liberū habere arbitriū uideantur, & tēpora appellationis, & pœnæ cōstitutæ sunt, ut quicunq; apud iudicem, qui causam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem prouocare uoluerit, intra quinq; dies appellet, & in his ipsis quinque diebus ad iudicem ad quem prouocauerit, sine aliqua dissimulatione perueniat: & ipse dies, in quo accepit literas, in his quinque diebus specialiter computetur. Quòd si longius iter sit, exceptis quinque diebus spatium dierum, quo iter [c] agi possit, habita dinumeratione uiginti millium diurnorum, per singulos dies, computetur.

Item.

A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimissoriæ literæ dirigantur.

CAN. XXI.

ABeo, à quo appellatum est, ad eū, qui de appellatione cogniturus est, dimissoriæ literæ dirigantur, quæ uulgò apostoli appellantur: quarū postulatio & acceptio intra quinque [d] dies ex officio finienda est.

Ista iam superius sub titulo de cautionibus et pœnis appellantium interpretata sunt. Qui intra statuta [e] *tempora dimissorias non postulauerint, uel acceperint, uel reddiderint, præscriptione ab agendo submoueantur, & pœnam appellationis ferre cogantur.*

Idem.

De his, qui causa dilationis appellant.

CAN. XXII.

QVicunque [f] non confidentia iustæ causæ, sed causa differendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit: uel si de facto suo confessus, ne abijciatur, appellare uoluerit, huiusmodi appellationes non recipiantur.

Item.

Cum possessor appellat, dum euentus causæ dubius est, possessionis fructus sequestrentur.

CAN. XXIII.

QVoties post auditam causam possessor appellat, fructus possessionis de qua agitur, dum sequendæ audientiæ euentus dubius est, meritò sequestrantur [g]. Nā si petitor appellauerit, hoc ab eo postulari non potest: quia non potest sequestrari, quod non habet. Si propter prædia urbana, uel mancipia, uel iumenta appellat, possessiones eorū, uel mercedes, uel uectura, ēt si de nauis naulo agatur, deponi solent.

Idem.

Iniustè appellans omnino puniendus est.

CAN. XXIIII.

OMnino puniendus est quoties iniusta appellatio pronuntiatur. Sumptus, [h] quos dum sequeretur aduersarius

---

SI quis. Post datā. Hęc est quarta pars quæstionis, in qua quæritur intra quod tempus sit appellandum, & dicas quod intra decē dies. j. ead. anteriorum. Probat tamen magister in legibus Theodosianis, qđ intra triduū sit appellandū. Sed illæ leges sunt correctæ p prædictā legem anteriorū. Io. de Fantu.

[a] Intra quinque dies. Olim statuti fuerunt duo dies. j. ead. biduum. postea Theodosius dedit quinque, deinde Iulianus decem: ut j. ea. anteriorum.

[b] Vnde in Theodosianis legibus. Qui has leges allegat, falsarius est, ut C. de uete. iure enucle. l. ij. §. hæc igitur omnia. & C. de nouo Codi. confir. in fin.

[c] PRopter. Quo iter. Vt semper uiginti milliaria pro die computētur [1], ut ff. si quis cautio. l. j. & si quid supererit, hoc etiam p die cōputetur, ut ff. de uerb. sig. l. iij.

[1] De hoc not. extra de elec. cū inter uniuersas. & de rescri. nōnulli. ī gl. nunqd &c.

[d] ABeo. Intra quinque. Hodie triginta: ut j. eadem quæstio. in fin. cap. penul.

[e] Statuta. Sic & hoc hodie nō tenet: ut C. eo. quoniam.

[f] QVicunque. Quod obtinet in ciuili, ut confessus non audiatur appellans. in criminali aliud, ut j. ead. sunt quorum. [2] nisi alia probatio iudicem instruat. ff. de quæstionib. l. j. §. diuus. ij. Ioan.

[2] Cōcor. l. ij. cū gl. & ibi Bar. C. quo. appel. nō reci. & l. creditor. §. iussus. ff. de appel.

QVoties post auditam causam.

[g] Sequestrantur. Hoc non tenet hodie, ut j. xvj. quæst. iiij. uolumus. j. eod. appellatione pendēte. & extra de sequestra. ad hoc. Vel tenet in casu, qui est ff. de appella. Imperatores. scilicet quā do possessor dilapidat fructus: ut ibi dicitur. hoc expresse patet de sequestra. cap. penulti. & fin. Vel dic quod si appellatur ab executore, quod tunc sequestrantur fructus, sed non res ipsa: ut C. quorū app. non recip. ab executore.

Appellatio ab executore, facit fructus sequestrari.

[h] OMnino. Sumptus. secundum canones punitur in expensis, hic, & extra eod. reprehensibilis, secundùm leges punitur in ciuili causa. in quinquaginta libris argēti. C. quorum

Appellantis iniuste punitio.

rum appellatio. nō recip. ab executore. ī criminali infamis est, & litē perdit, ut C. de appel. a procō-sulib. nisi primus iudex amisisset appellationem: quia tunc arbitrio iudicis punietur. C. de appel. eos. §. nec temere.

a Quadruplos. Hodie simplos, ut C. de fructib. & lit. expen. non ignorat. & lege terminato. Vel forte duplos, ut iij. qō. iij. libellū. Dic ut ex tra de dolo. finem.

b Anteriorum. In authē. de appellatio. & intra quæ tēpora debeat appellari. collatio. iiij. in prin.

c Dierum. Sed nunc qd ille, dies in quo appellat computabitur inter illos decē dies? Nō vř: quia dies illa in qua ꝓmissio aliqua fit, non cōputaī cum illo tempore, nisi excipiaī: ut ff. si quis cautio. l. j. Sed cōtra dies in quo fit diuortium, cōputatur inter sexaginta dies qui dātur accusatori a tēpore diuortij: ut ff. de adult. pater. §. j. Itē licet dicat intra decē dies, tamen decimus dies comprehenditur intra illud tēpus: ut ff. de success. edic. l. j. §. quod dicim⁹. & ff. de uerbo. signi. si quis sic dixerit. imo idē uideretur, si diceret ante decē dies, qđ adhuc in decimo die posset appellare: ut ff. de uerbo. obliga. l. eum qui. §. qui ita. & facit ad hoc ī. eadem. ꝓpter. Respō. quod si tantum superest de die, quod pōt deliberare condemnatus, tunc illa dies computatur ꝓ uno die. Ioan. Ego credo quod semp computetur: & ita seruaī de facto. Bar.

d A recitatione. Nūquid hoc tempus utile est, sicut fuit tēpus bidui? quod vř. aliter enim uidere-

† Impo-nentes.

Appellatiōis dies computatur in decennio, ꝙ datur, ad appellandum.

z Credo, dixi in cō suc. Paris. §. iiij.

impendit, reddere cogatur, non simplos, sed quadruplos. a

Præmissis authoritatibus intra quinque dies post datam sententiā cuique appellare permittitur. Quod postea Iustinianus in constitutionibus suis corrigens, intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit dicens:

Imperator Iustinianus Augustus.

Intra decem dies remedium appellationis conceditur.

CAN. XXV.

Anteriorum b legū acerbitati plurima remedia interponētes, † & maximè hæc circa appellationes facientes, in præsenti ad huiusmodi beneficium peruenire duximus esse necessariū. Antiquitati enim cautū erat, ut si quis per se litē exercuerit, & fuerit condēnatus, intra duos dies tantū modo licentiam appellationis haberet. Sin autem per procuratorē causa uētilata sit, in triduū proximū eam extendi. Ex rerum autem experiētia inuenimus hoc satis esse dānosum: plures enim homines ignaros legum subtilitatis, & putātes in triduū prouocationes esse porrigendas, in promptū periculū incidisse: & biduo transacto causas perdidisse. Vnde necessariū duximus huiusmodi rei competenter mederi. Et sancimus omnes appellationes, siue per se, siue per procuratores, seu per defensores, uel curatores & tutores uentilent, posse intra decem dierū c spatium a recitatione d sententiæ numerandorum iudicibus ab his, quorum interest offerri, siue magni, siue minores sint, excepta uidelicet sublimissima prætoriana præfectura, ut liceat homini intra id spatium plenissimè deliberare siue appellandum ei sit, siue quiescendum: ne timore instante opus appellatoriū frequentetur, sed sit omnibus īspectionis copia, quæ indiscussos hominū calores potest refrænare. Ad hoc sancimus, si quando lis e speratur in nostrum inferri consistorium, si fortè contigerit Imperatoris maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis prouisionibus, non posse conuocare patres, quatenus causa agitetur, non ex hoc litē periclitari. Qđ enim uitium est f litigantium, si culmen imperatorium occupetur? uel quis tantæ est authoritatis, ut nolentem principem possit ad conuocādum patres, cæterosque proceres coarctare? Sed si quid g tale euenerit, causa intacta permaneat, donec Imperator h sua sponte motus & conuocari proceres, iusserit, & litem inferri patiatur, & omnia secundùm morem procedere.

Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nouitas autem neglexit. Cùm enim ueneranda uetustatis authoritas † ita magistrat⁹ digesserit,

tur esse diminutum beneficium antiqui iuris, maxime cum lex noua nihil exprimat. de hoc ergo ueteri iuri standum est C. de appel. præcipimus. in fine. Et quod non mutatur: quare stare prohibetur? ut C. de testa. sancimus. Quare ergo dicit hic a recitatione sentētiæ: cū secundum legem antiquam a tempore sententiæ computētur z hi decē dies: ut ī. eodē. biduum? Dic ergo quod quātum ad sui initium utile est, sed continuum quantum ad sui ꝓgressum: quia tempus hoc computabitur a tempore scientiæ. ut C. quomodo & quando iudex. l. ab eo. & ff. de ædilit. edict. cum sex. & ī. ead. cap. biduum. Cum enim illi decē dies dentur ad deliberādum, an uelint stare sententiæ, uel non, qualiter posset ignorans deliberare? Currit ergo hoc tempus a tempore scientiæ, & etiam a tēpore quo potest agere. ī. ead. biduum. §. palā. uersicu. si aduersus. extra de appell. ex ratione. Hu. tamen dicit hoc tempus esse continuum, sed postea dicit restituendū eum, qui agere non potuit.

e Lis. extra eod. ex ratione.

f Vitium est. Argu. quod per me non stat, mihi nō est imputandum. xliij. distinc. Ephesijs. C. de condic. infer. l. ult.

g Sed si quid. Vnde sic non pōt termin⁹ ꝓfigi, ut die tali sit appellās reuersurus: ut extra de appel. ex insinuatione.

h Imperator. Idem est si alius iudex impediatur ad quē appellat. ī auth. ut spō. larg. §. hoc quoque. coll. ix. hoc uerū est in cā appellationis.

Appellationis tēpus an sit utile, an continuū.

z Sic etiā not. extra de appell. super eo. §. ulti. & de excep. pia. in gl. sic dicas. Arc.

Appellāti impedito, quomodo succurrit.

† Cōcor. l. semper. ff. de iu.i-muni. & l. testaméta. C. de test.

In principali enim causa secus est: quia ibi perit lis triennio. C. de iudi. properandū. Item qd dixi, est uerū, si ipse appellans impediatur per causam necessariam, puta per uim fluminis, uel simile. extra de appel. ex ratione. Si autem alter impediret eum, hoc ei no noceret: sed posset agere contra impedientem. ff. de dolo. l. arbitrio. §. si dolo. Sed si ille non esset soluendo, tunc ei lis restituitur. ff. de eo, per quem factū erit. ex hoc edicto. Argumē. contra extra de in integrū restitutio. ex literis. Ibi enim non datur actio contra decipientem, sed restituitur contra sententiam. sed hoc fuit, quia impediens nō poterat soluere, qd petebatur. Io. Hodie secundum canones non perit instantia iudicij, si propter impedimentū causa intra triennium terminari nō potuit: ut extra de iudi. cap. uenerabilis. B.

Scilicet principis uel per iu dicē. & sic intelligit ista decr. ex ratiōe. & probatur eo. tit. ex insinuatiōe. secū dum Ioā. de Fant.

a Causis. Quod fieri non debet: ut in authen. ut omnes obed. iudi. §. hoc considerantes. colla. v.

b Ad sumptus. i. ad uictualia, quæ dantur iudicibus: ut extra de ui. & hone. cleri. cum ab omni.

c Ad decem librarū. No. x. lib. auri minimum quid dici.

d Auri. hic uocat minimā summam usque ad x. libras auri: alibi usque ad xx. marcas: alibi usque ad duos aureos. ff. de do. si oleū. alibi. 50. solid. C. de defen. ciui. l. j.

Summa minima.

e Post diffinitiuam sententiam. Not. casus, in quibus secundo non auditur appellans. C. de episco. aud. authen. si quis litigantium. C.

Appellās secundo multis in casib. nō auditur.

ut alij maiores, alij medij, alij minores sint, & appellationes a minoribus iudicibus non solùm ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent: nouitas autem hoc dereliquerit, euenit, ut super minimis causis a maximi nostri iudices inquietentur, & homines propter minimas causas magnis fatigentur dispendijs: ut forsitan totius litis æstimatio ad sumptus b iudiciales non sufficeret. Ideoque sancimus, si quando ex Aegyptiaco tractu, uel adiuncta ei utraque Libya prouocatio speratur usque ad decem librarū c auri d quantitatem: non in hanc regiam urbem eam uenire, sed ad præfectum Augustalem, qui audiat, & causam dirimat uice sacri cognitoris, nulla ei penitus post diffinitiuam sententiam e appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Asiana dioecesi, uel Pontica tale aliquid emerserit usque ad prædictam quantitatem decem librarum auri: appellationes ad uiros spectabiles comites fortè uel proconsules, uel prætores, uel moderatores, quibus specialiter easdem lites peragendas deputauimus, remittantur: quatenus & hi ad similitudinem præfecti augustalis uice sacri cognitoris f intercedāt, & causas sine spe quidem appellationis, Dei tamen & legum timore proferant † decidendas, Orientalem autem tractum † causas appellatione suspensas, & usque ad decem librarum auri quātitatem limitatas, ad uirum spectabilem comitē Orientis mittere simili modo audientiam & finem eis impositurum sancimus.

Illo uidelicet obseruato, ut uiri spectabiles duces, uel alij spectabiles iudices non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transmittant appellationes in litibus, quantæcunque sint quantitatis (cùm non oporteat ad compares iudices appellationes referri, sed a minori iudicio in maius tribunal ascendere) sed ad illustrissimam præfecturam illorum appellationes, cuiuscunque sint dignitatis, uel quantitatis (ut dictum est) dirigantur: quæ una g cum uiro excelso pro tempore quęstore eas dirimat: utroque h officio subministrante: i id est tam ex sacris scrinijs more solito, quàm præfectorio. Ita tamen k hoc sancimus, ut nec a ducibus, uel ab alijs spectabilibus iudicibus, quibus forte & si priuati l sint, imperialis maiestas causas iniunxerit, appellatio ad memoratos spectabiles iudices currat: ne causa non gradatim m procedere, sed perperam uideatur: sed a præsidibus n quidem pro uinciarum, & iudicibus à nobis datis, o si non sint spectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referatur. p Si autem uel illustres sint dati à nobis iudices, quibus apices dignitatum super spectabilitatem sunt, uel duces, qui omni modo spectabilitate sunt decorati: uel hi, qui a principe sunt delegati, spectabilem

de asser. tol. l. j. C. de app. l. iubemus. & l. in offerendis. in authenti. de san. epis. §. si quis uero. colla. ix.

f Sacri cognitoris. i. principis.

g Quæ una. Scilicet præfectura illustrissima.

h Vtroque. s. prætoris & quæstoris. quæstor enim, qui præfuit scrinijs Imperatoris, audiuit causas appellationis.

i Subministrante. id est, cognoscente.

k Ita tamen. Sensus est: non est appellandum à iudicibus, qui sunt illustres, ad spectabiles qui sunt minores, nec a spectabilibus ad alios spectabiles, cum sint pares: sed a præsidibus, qui sunt minores, appellandum est ad spectabiles.

l Priuati. quando delegatur eis causa: sed pendente iudicio fiunt spectabiles: ut C. de appel. præcipimus. in fin. & sic non semper consideratur principium accepti iudicij. sic iij. quæ. vij. c. infamis. §. tria. in fin. sic ff. de pigno. act. l. si rem. §. si Argumen. contra extra de proba. capi. post cessionem. de elec. dudum.

m Non gradatim. C. de appella. præci pimus.

n Sed a præsidibus. Qui sunt clarissimi & minores.

o Datis. non tamen delegatis.

p Referatur. Appellatio ad iudices spectabiles.

† Perferant.

† Alias, orientalis autem tractus.

Dicit Lau. qd ista lex corrigit per authē. de defen. ciuita. de hoc ēt not. extra de app. Archid.

Appellare non licet à maiori ad minorem.

Iudicij principiū non semper consideratur.

Sub

F

habeant dignitatem, eorũ appellationes sub quacunque a quantitate in hanc regiam urbem ad competentes b antiquo more iudices referantur: omnibus alijs, quæ in appellationibus c statuta sunt, uel ab antiqua prosapia, uel authoritate anteriorũ cõstitutionum, uel a nostra humanitate, intactis illibatisque custodiendis.

Item Digest. titulo, quãdo appellandum sit.

Quando appellandum sit primò, uel secundò.

CAN. XXVI.

BIduũ uel triduũ appellationis ex die sẽtentiæ latæ cõputandum erit. Quid ergo si sententia fuerit sub conditione d dicta: utrùm ex die sententiæ tempus computamus ad appellãdum, an uerò ex die, quo cõditio sententiæ extiterit? Sanè quidem non est e sub conditione sententia f dicẽda. Sed si sit dicta, quid fiet? Et est utile statim g tempora ad appellandum cõputari debere.

Quod tamen in sententijs receptum est, ut uel altera die, uel tertia prouocetur, hoc etiam in cæteris obseruandum est, ex quibus sententia quidem non profertur: h appellari tamen oportet, & potest. ut cùm quis ad tutelam, uel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excusatio i non admittitur.

Dies aũt istos in quibus appellandũ est, ad aliquid eẽ utiles oratio diui Marci uoluit, si fortè eius a quo prouocatur, copia nõ fuerit, ut libelli dent. Ait enim: Is dies seruabitur, quo primò facultas adeũdi erit. Quarè si forte post sententiam statim dictam copiam sui non fecerit is, qui pronuntiauit, ut fieri assolet, dicendum est nihil nocere appellatori. Nam ubi primùm copiã eius habuerit, poterit prouocare. Ergo si statim se subtraxerit, similiter subueniendum est. Quid ergo si conditio horæ effecit, ut se reciperet? Si fortè sententia dicta sit iam suprema hora, k utique non uidebitur se subtraxisse.

Adeundi âutem facultatem semper accipimus, si in publico sui copiam fecerit. Cæterùm si non fecerit, an imputetur l alicui, quòd ad

a Sub quacunque. Hoc uerum est, cum appellatur a spectabilibus: sed si a clarissimis, tunc non appellatur ad urbem, nisi sit supra decem lib. auri: ut supra.

b Ad competentes. Per hoc not. appellationem ad alium fieri, quam ad delegantem contra id ff. quis, & à quo appella. l. ij. & extra de offic. delegat. super quæstionum. sic infra, ea. placuit, ut presbyteri.

c Quæ in appellationibus. Id est, ad principem: ut C. de excusa. tuto. quinquaginta. ff. quando appellan. sit. l. j. §. si quis.

d BIduum. Sub conditione. De futuro, tunc suspenditur sententia. ff. si certum petatur. respiciẽdum. Conditio autem de præsenti, uel præterito, non suspendit sententiam. ff. si certum peta. cum ad præsens. & l. sequen. tamen sententia excommunicationis lata sub conditione tenet. lxiij. distinct. Salonitanæ. extra de senten. excom. a nobis. j. & extra de appel. præterea. ij. & ff. de uerbor. significa cedere diem.

e Non est. Prohibetur quid fieri, quod tamen factum tenet. sic xlv. distinctio. de Iudæis. ff. de interdictis & relega. l. relegatorum. §. ad tempus.

f Sententia. diffinitiua, sed interlocutoria sic: ut infra xvij. quæstio. iiij. §. si quis suadente. & extra de appel. præterea. ij. quæ est huic legi contraria.

g Statim. In alijs præscriptionib. nõ, nisi a tempore conditionis existentis currit præscriptio. ff. quando actio de pecu. est annalis. l. j. §. annus. & C. de præscriptio. xxx. anno. cum notissimi. §. illud. Sed obijcitur. hæc sententia non continet in se absolutionem uel condemnationem: ergo nulla est: ut C. de sententijs & interlocuto. præses. ergo nec ab ea appellari est necesse: ut infra eadem. capit. ei qui. §. diffinitiua. uersicu. est autem quando. Respon. licet modo nulla sit, speratur tamen & timetur quod sit ualitura. z Nam in conditionalibus obligationibus spes est debitum iri; ut ff. de uerborum significatio. l. cedere diem. institu. de uerborum obligationib. §. ex conditionali. Vnde licet appellatio non inueniat quid extinguat, z tamen cõditione existente retro fingitur extitisse: ut ff. de sol. sub conditione debitor. & effectus sententiæ retrotrahitur quãdoque ut ff. de ijs qui not. infa. furti.

h Non profertur. ut in electionibus & præsentationibus, ut extra de appel. constitutis. & cap. reprehensibilis. & extra de offi. deleg. super eo. & est hic argum. quod a tẽpore electionis usque ad x. dies potest appellari.

i Excusatio. No. quod quinquaginta dies dantur ad excusandum se illi, qui uocatur ad munus ciuitatis: similiter ad munus tutelæ. sed si excusatio non fuerit admissa, tunc poterit appellare: ut instit. de excu. tut. §. qui autem. ff. quando app. sit l. j. §. si quis tutor. C. de excus. tut. l. quinquaginta. nec tenetur tunc appellare cum nominatur tutor: sed tunc cum excusatio eius non admittitur, ut ibidem dicitur. Sed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, statim tenetur appellare antequam se excuset: ut ff. quando app. sit. l. j. §. si quis tutor. nisi eligatur, ut sit defensor ciuitatis. ibi non habet locum appellatio: ut in authen. de defen. ciui. §. item illud. col. iij.

k Suprema hora. Videtur quod iudices usque ad supremã horã tenent expectare partẽ aduersam, sicut totus dies quo pecunia debetur, cedit arbitrio soluentis, 4 insti. de uerb. ob. §. ij. & dicit lex: Audient iudices uespere mane & meridie: ut in auth. de iudi. §. sedebunt. col. vj. & qui ante calendas promisit, idem est ac si in calendis promisisset: ut ff. de uerbo. obli. qui ante. Argu. contra. ff. de orig. iur. l. ij. §. & quia magistratibus. ubi dicitur quod incongruum est quod iudices uespere præsideant. Sed distingue, ut dicitur extra de offi. iud. deleg. consuluit.

l An imputetur. Propter hoc uerbum dicunt quidam, quod non possit appellari, nisi in præsentia iudicis, quis

Excõmunicatio lata sub condition tenet.

Non tamen nisi ĩ euentũ cõditiõis, ut in l. hic al leg. cedere. de hoc not. s. ea. q. v. quanto. & j. e. in glos. in alijs. Archid.

Sententia absolutionẽ aut cõdemnationem cõtinere debet.

Cõcor. tex. in l. j. § biduũ. ff. quę sẽt. sine app. rescin.

Nam per appellationẽ extinguitur pronũtiatum. ff. ad Turpilia. l. j. §. ult.

Iudex usq; ad quã horã expectare debet.

Hoc est uerũ in cõtractibus, sed ĩ iudicijs secus: ut colligitur extra de offi. de le. c. cõsuluit. iuxta si extra ut lit. non cõtest. c. j. & de dolo. prout.

Appellãdum ne-t iudice pręsente.

quia si eo absente potest appellari, ergo non refert siue subtrahat se iudex. siue non. & est argument. pro eis extra eodem. cum sit Romana. Sed contra extra eod. suggestum. extra de alienat. iudic. mut. cap. j. C. quomodo & quando iudex. ab eo. C. de iud. l. ult.

y Et ff. qn app. sit. l. j & ideo dicebat Gofre. q ap. emissa in absentia iudicis bñ excusat si nō fit fraudulenter. Hoc ipse no. in præ dict. c. suggestum. Archid.

z Cōcor. tex. in l. j. §. libelli. & ibi Bar. ff. de app.

a Appellauit. Id est, appellare uoluit.

b Libellos daret. Ipse iudex, scilicet dimissorios. uel intellige de libellis appellationis, quos appellans uult dare iudici.

c Quod cum. Facto enim, sicut uoce, quis appellat, ut extra de appel. dilecti.

d Palam est eam. Potest enim damnum pertinere ad aliquem, & fieri nō suo nomine. xij. q. ij. episcopus. §. qui manumittitur. xiiij. quæst. ij. superpendentia.

e Scit. Si. extra de appellat. super eo. versic. fin. C. quomodo & quando iudex. ab eo.

f Difficile. Id est, non. nam alibi ponitur hæc dictio difficile pro uix. xlvij. distinctio. quantum liber.

Difficile dupliciter sumitur.

g Audiatur. Not. cum aliquis est absens post lit. contesta. aut abest ex iusta causa, aut ex iniusta. Ex iusta tripliciter potest abesse, quia aut abest ex causa necessaria & probabili, aut ex causa necessaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abest ex causa necessaria & probabili, ut ex causa reipubli. tunc si est legitime defensus, restituitur ad appellandū: 3 ut ff. de in integ. restit. l. ulti. Si uero nullo modo est defensus, uel fuit minus legitime, ad totā causam restituitur, ut C. ex quibus cau. maio. l. j. & de procura. quia. Si abest ex causa probabili tantū, ut ex causa peregrinationis, uel studiorum, tunc si est legitime defensus, ad nihilum restituitur. & ita loquit hæc lex ff. ex quibus cau. maio. l. necnō. Si autem nō est legitime defensus, tunc si constituit procuratorem uel potuit constituere, ad nihilum restituitur: nisi ille procurator, quem reliquerat, mortuus sit, uel forte soluendo non sit, ut ff. ex quibus cau. maior. sed & si. §. j. Decret. tamen dicit indistincte retractandum quod factum est si probatur iusta causa absentiæ, ut extra de senten. & re iudi. cum Bertholdus. Nec distinguitur, an potuerit constituere procuratorem, an nō: uel an abfuerit ex probabili causa, an non. Et est arg. ad hoc. C. quomodo & quādo iudex. l. ab eo. Ibi enim uidetur, quod nō sit opus restitutione, sed q de iure cōi possit appellare, si abest ex causa necessaria tm̄, ut cum quis sit deportatus propter suum delictum: tunc si potuit constituere pcuratorem, non subuenitur ei, ut ff. de minor. Papinianus ait. Sed si abest ex iniusta causa, nunquā auditur appellās, nec subuenit ei: quia contumax non auditur appellans, ut xxiiij. q. iij. de illicita. & j. eadem. §. sunt quorum. nisi ueniat iudice adhuc sedente pro tribunali, ut ff. de in integr. restitu. diuus. Sed si est absens ante lit. conte. tunc vel excōmunicatur, uel fit missio ī pos. ut distinguitur extra ut lit. non contesta. tuæ. & c. quoniam frequenter.

† Alias, si quidem i insulam.

Absenti utrū subuenciatur.

3 Sed nō ad totam. causam. & ita intelligit. ff. ex quib. cau. ma. is qui. ubi dicit i integrum. alias esset contra. ff. eo. sed & si. §. ulti. Archid.

domum eius non uenerit, quòdq; in hortos non accesserit, & ulterius q ad uillam suburbanam? Magisq; est, ut nō debeat imputari. Quare si in publico adeundi eius facultas non fuit, melius dicetur facultatem non fuisse adeundi. Si quis ipsius quidem a quo appellauit, a adeundi facultatem nō habuit, ut ei libellos daret, b eius aūt, ad quem appellauit, habeat copiā, uidendum est, an ei præscribi possit, quòd eum c non adierit. Et hoc iure utimur, ut si alterutrius adeundi fuerit copia, locum habeat præscriptio. Palam est eam d propriam esse causam, cuius emolumentum, uel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. Si aduersus absentem fuerit pronuntiatum, biduum uel triduum, ex quo quis scit, e computandum est, non ex quo pronuntiatum est. Quòd aūt absentem dicitur posse prouocare ex quo scit, sic accipimus, si nō in causa per procuratorem defensus est. Nā si ille nō prouocauit, difficile f est, ut hic audiat. g Si quem † in insulam deportandum h annotauerit i præses prouinciæ & Imperator rescripserit, ut deportetur, uideamus quando sit appellandum, utrùm cùm Imperator rescripsit, ut deportetur, an cum ei scribitur. Et puto tunc esse appellādum, cū recipi eum præses iubet. Cæterum uerendum est, ne sero sit, ut tūc prouocetur, cū Imperator insulam ei assignauerit. Cōprobata enim sententia præsidis uel prætoris, tunc solet princeps in sulam assignare.

Rursus illud uerendum est, si mendacijs apud principem onerauit eū, quem deportandum laborat, intercludit ei uiam prouocandi. Quid igitur est? Rectè dicetur humanitate suggerente, ut & hoc & illo tempore nō frustra prouocaretur. quia non aduersus principem, sed aduersus k iudicis calliditatem prouocauit.

Illud quoque uidendū l est, si cùm Imperatori scriberetur, exemplum literarum litigatori editum sit, neque is appellauerit, & postea contra eū rescriptum sit: an appellare a literis pridem sibi editis possit. Certè non potest: quia qui tunc m non appellauit, uera es-

h Deportandum. Præses enim deportare non potest, ut ff. de lega. iij. l. j. §. deportatus. Sed relegare potest. ff. de iniust. rupt. testa. l. si quis. §. eius. qui. & §. sequenti. & ff. de interdictis & relega. l. relegatorū.

i Annotauerit. i. iudicauerit. Arg. q metropolitanus potest cognoscere de causa criminali episcopi, & talem ferre sententiā: iudico te esse deponendum sicut hic præses iudicat deponendum.

Metropolitanus de causa criminali epi cognoscere potest.

k Aduersus. Ergo qui appellat a grauamine, iuste appellat, licet remota sit appellatio in rescripto, quia non aduersus literas principis, sed aduersus malitiam iudicis appellat. sic extra de of fic. iudic. delega. cap. sane. in fi. ff. de custo. reorum. l. diuus. C. de rela. l. ij.

Appellās a grauamine iustè, appellat.

l Illud quoque. Hæc est ultima lex istius tituli.

l Imperatori. Consulendo ipsum, uel referendo. H. & tunc litigatoribus edi debet consultatio, ut C. de relat. l. ij. extra de appella. intimasti.

m Qui tunc. Hic manifeste uidetur, qd̄ si quis non appel

se quæ scripta sunt consensisse uidetur : nec est audiendus si dicat euentum sacri rescripti se sustinuisse.

Item Vlpianus lib.xlix. in tit. de appellationibus recipiendis, uel non.

CAN. XXVII.

[5] NOn solent audiri appellantes, nisi hi, quorũ interest, [a] uel quibus mandatum est, uel qui negotium alienum gerunt, quod mox [b] reus ratum [c] habeat. Sed & si mater ex pietate prouocauerit, [d] dicendum est, & hanc audiri debere. Et si litem [e] præparandã curare maluerit, intercedere nõ uidetur, licet ab initio [f] defendere nõ põt.

Scæuola libro quarto regularum. Ante sententiam appellari potest, si quæstionẽ [g] in ciuili negotio habendam iudex interlocutus est : uel in criminali, si contra leges [h] hoc faciat. Marcellus libro primo de appellationibus. Eius qui [i] ideo causam agere frustratur, quia dicit se libellũ principi dedisse, & sacrum rescriptum expectasse, audiri desideriũ prohibetur : & si ob eam causam prouocauerit, appellatio eius recipi sacris constitutionibus prohibetur.

Item Marcellus lib. v. de dimissorijs libellis.

De dimissorijs libellis.

CAN. XXVIII.

POst appellationem [k] interpositam literæ dandæ sunt ab eo, a quo appellatum est, ad eum qui de appellatione cogniturus est, siue ad principem, siue ad quemlibet alium : quas literas dimissorias siue apostolos appellant. Sensus autem literarum talis est : appellasse puta Lucium Titium a sententia talis iudicis, quæ inter illum & Mæuium dicta sit. Sufficit aũt petijsse intra tempus [l] dimissorias instanter [m] & sæpius, & si non accipiat, idipsum contestetur. nã instantiã petentis dimissorias, cõstitutiones desiderant. Aequum

Appellare aut iudicẽ recusare non semp licet.

appellat a suspecto iudice, cum recipit literas iudicis, uel si quis non protestatur causa suspicionis uel appellationis, quod postea non possit appellare uel recusare, ut argum, extra de sentent. & re iud. quod ad consultationem. & extra de offic. delegat. gratum Sed contra petitis inducijs a iudice potest ipsum recusare etiam allegata causa absentiæ coram eo, ut extra, ut lite non contestata. accedens. imo & post præstitam cautionem standi iuri potest appellare : ut extra de eo q mit. in posses. cum uenisset. & iij. quæst. iij. cap. induciæ. palea. §. offeratur. & non uidetur consensisse in iudicem, qui postulat sibi edi genus actionis. ff. de iudic. non uidetur. & post receptas literas iudicis quas remittit papæ, possem iudicem recusare, ut extra de offic. delega. cũ olim. ij. item argument. extra de restitutio. spoliat. ex conquestione. Dic q semper potest a grauamine appellari, ut extra de appellatio. ut debitus.

NOn solent. Hæc est quinta pars quęst. in qua ponit casus diuersos. Io. de Fant.

[a] Interest. Sic extra de offic. delega. super eo. ff. de inoffic. testa. si suspecta. imo etiam si nõ interest : dummodo qualecunq; timetur præiudicium fieri, ut. ff. eod. a sententia. in princ. & extra de sent. & re iudic. cum super.

[b] Mox. i. intra decem dies : quia ratum debeo habere, quod meo nomine factum est, cum adhuc agere possim : ut ff. rem ratam habe. l. penult. Vel dicit mox. i. modico temporis spatio, quod magis intellectu, quam locutione exprimi potest : ut ff. de sol. ratum. ff. rem ratam habe. quo enim.

Appellationẽ pro me factã, an teneat ratificare.

[c] Ratum. Sed nonne si aliquis appellat pro altero, ille cogitur habere ratam appellationem, cum negotium eius utiliter sit gestum, ut ff. de nego. gest. Pomponius? Argument. contra quod tantum in criminibus appellatur inuito condemnato, ut ff. de appellatio. non tantum.

Appellat cõiunctus pro cõiuncto.

[d] Prouocauerit. Pro filio condemnato uel pro consanguineo etiã possunt appellare aliqui, ut extra de reg. iur. cum in contemplatione. in parte decisa. melius de reg. cum simus. in parte decisa.

[e] Litem. Appellationis, quia si ab initio defenderet, oporteret eam satisdare : quia in aliena re nemo idoneus est defensor sine satisdatione. ff. de procu. qui proprio. sed hoc est uirile officiũ. C. de procur. alienã.

Mater p filio agere nõ potest.

[f] Ab initio. Pro filio non potest mater agere, uel ipsum defendere : quia hoc est uirile officium. C. de procu. alienam potest tamen postulare pro parentibus ualetudine detẽtis. ff. de procu. fœminas. Sed aliena negotia potest mulier gerere extra iudicium. ff. de neg. gest. l. iij. §. j. Si tamen uis recipere mulierem intercedẽtem pro aliquo, facias eam renũtiare auxilio Velleiani, ut C. quando mulier tu. offic. fungi. l. ultima.

Cautela ad obligãdas mulieres.

Ante sententiam. Hic ponit tres casus. in duobus appellatio cõceditur, qui satis sunt faciles, & in tertio prohibetur.

Quæstio in quibus causis fit.

[g] Si quæstionem. In criminibus tantum fit quæstio, ut v. q. v. illi. ff. de questio. l. j. in princip. Sed in pecuniarijs causis non facile, nisi cum aliter ueritas non potest liquere. ff. de quæstio. diuus Pius. liberi etiã torquentur, si facto interfuerint. ff. eo. unius. §. testes. alias non. C. de quæstio. decuriones.

[h] Si contra leges. id est, si uult torquere aliquem nulla præsumptione præcedente, quod non licet, ut extra de regu. iur. cum in contemplatione.

[i] Eius qui. Hoc intelligunt omnes cũ nuntium misit. Sed aliud est si per se in propria persona & ante citationem iter arripuit : ut extra de appella. meminimus. & c. suggestũ. Sed contra hanc distinctionem est argum. extra de offi. deleg. cum causa. ubi differtur causa propter missionem nuntij. & est hodie expressum in decret. de appellat. ad hoc. Sic non obst. eo. titu. ut debitus honor. illud enim intelligitur quando hoc tantum dicit, & nõ probat. & ibi dicitur quod primo conuenit, qui primo literas dedit iudici. hodie statur decr. ut debitus.

[k] POst appellationem. Similiter si appellationem non recipit, dabit literas appellanti, ut eas det superiori : in quibus significabit ei quare appellationem non recipit, ut ff. de app. reci. uel nõ. sciendũ.

[l] Tẽpus. xxx. dierũ. ut ĩ. ea. §. ult. in fin. Et si intra tempus nõ petierit, uidetur renuntiare appellationi. ut s. eo. ab eo. §. ista. & C. eo. quoniam. nec iudex ad quem appellauit, eum audiet : iudex tamen etiam petenti tenetur offerre apostolos, ut C. eo. eos. in fi.

[m] Instanter. supra centum distinct. prisca.

Per eum stetit. Ergo si per ipsum stat, hoc ei nocebit, ut iudex superior ipsum non audiat sine apostolis: hoc autem hodie in paucis locis seruatur: tamen Inno. iiij. hoc idem statuit.

b Appellatione. Planus est iste casus, nec eget expositione.

c Interposita. ita quod teneat.

d Medio. dum tamē sit recipienda.

e Nihil. nisi cum appellatur ab executione: tunc siue sit mobilis res, siue immobilis, fructus sequestrantur. C. quo. app. nō. re. ab executore. Item in alio casu cum dilapidat fructus. ff. eo. l. Impatores. extra de sequest. pos. ca. ult. & cū appellans est in notorio crimine. extra eo. cum sit Romana. uel est inuasor ecclesiæ. ĵ. ead. §. sunt etiam. Item si hæres conuictus de legato, uel fideicommisso præstando appellat: tunc non defertur appellationi: cauebit tamen de eo restituendo. ff. ut leg. uel fideicom. nomi. cau. postquā. §. j. ita etiam est in supplicatione. C. de preci. impe. offe. authen. quæ supplicatio. Item potest nouas probationes īducere post publicationem testium, quas prius non poterat habere. C. de tēp. appel. per hanc. extra de fid. instru. cum Ioannes. Item de reo fit actor, & tenetur probare uictus appellationem esse iustam, ut extra de appell. cum in ecclesia. Cum ergo appellationi quandoque non deferatur, patet quod differt a nuntiatione noui operis, quia post illam, siue ipsa sit iusta siue iniusta, nihil est innouandum: ut extra de no. oper. nunt. c. cum ex iniuncto. Iudex ergo a quo appellatur, si nō recipit, superiori mandabit opinionem suam, & causam quare non recipit appellationem: ut ff. de appel. re. sciendum. Ioan.

f Si quis. hāc l. intelligūt quidam quando crimina sūt connexa: ut ff. de mi. etiam si. Sed hoc falsum est: quia non potest quis simul accusari de criminibus pluribus descendentibus ex eodem facto. C. de accusa. qui de crimine. Verū est ab uno, secus si a diuersis. Item si ex diuersis factis, posset etiam ab uno. ĵ. qō. viij. c. per scripta. §. libellorum. sed intellige quādo minor pœna præiudicat maiori. Vel dic quod si maior pœna includit in se minorem, ut depositio priuationem officij: defertur etiam pœna in minori. nam satis est si puniatur in maiori pœna, ar. ad hoc xxiij. q. v. relegentes.

g Quædam. Sententia ergo pro parte tenet, pro parte non: ut ff. de mino. etiam si. §. ex causa. C. de transact. si ex falsis. extra de præben. dilectus. extra de testa. Raynutius. & ca. Raynaldus. Sed sententia arbitri nō potest pro parte tenere, & pro parte non. ff. de arbi. diē. quidā habēt, qualē, pro lege. §. sed & si. licet contrarium inueniatur extra de arbi. cum tēpore. Hoc tn̄ scias, quod rerū pluralitas non facit plures sn̄ias, licet secus sit quandoque in stipulationibus. ff. de uerb. ob. quod dr. & l. scire. & ff. fa. erc. in hoc iudicio. ff. ad exhi. Celsus. §. itē Celsus. Ioan. Probabiliter potest dici, quod tot sunt sententiæ, quot sunt articuli expressi, ar. ff. de uerb. obli. l. sci re. B.

h Grauiora. Quid si sunt æqualia: Idē credo. Et sic patet hic, quod magis dignum trahit ad se minus dignum. simi. extra de consec. eccle. uel al. qđ in dubijs.

Adde quod accipienti ex ponit hic, id est, accipere uolē ti. simi. in l. fin. ff. de min. & in l. si creditores. ff. de pact.

Sequestratio fit in aliquibus casibus.

Sub. & res de qua agit si sit mobilis, a mouet a possessore secūdum Inno. qui ita no. extra de app. mouit.

Appellatio & nunciatio noui operis differunt.

Accusari quis non pōt simul de pluribus crimi nibus.

est igitur, si per eū stetit, a qui debeat dare literas, quo minus det, ne hoc accipienti noceat.

Vlpianus libro quarto in titulo, nihil innouari appellatione interposita.

Appellatione b īterposita, c siue ea recepta fuerit, siue non: medio d tpe nihil e nouari oportet.

Si quis f ex pluribus facinoribus cōdemnatus, propter quædam g appellauerit, propter quædam non: utrum sit differenda pœna eius, an non, quæritur? Et si quidem grauiora h sunt crimina, ob quę appellatio interposita est, leuius autem id propter quod quis non appellauit, recipienda est omnino appellatio, & differenda pœna. Si uerò grauiorem sententiam meruit ex ea specie, ex qua non est appellatum, omnino pœna imponenda est.

Forma apostolorū hæc est: Ego N. sanctæ Bononiensis ecclesiæ episcopus te presbyterum Rolandū capellanum sancti Apollinaris ad apostolicam sedem, quam appellasti, ab obseruatione nostri iudicij his apostolis dimitto.

Forma uerò appellationis ante sentētiā hæc est: Ego Adelinus sanctæ Rheginæ ecclesiæ minister (licet indignus) sentiens me grauari à domino Gualterio sanctæ Rauennatis ecclesiæ Archiepō, Romanā sedē appello, et apostolos peto. Si uerò post datā sententiā appellare uoluerit, hic erit ei modus appellādi: Ego A. s. rhe. ecclesiæ mi. li. ind. contra sn̄iam domini G. s. rau. ecclesię archiepi iniustè in me latā pridie Cal. Maij, anno domini incarnationis M. clxi. i indictio. iiij. Roma se. appello, et apostolos peto. Si aūt unus k uel duo p pluribus appellare uoluerint, sic appellabunt: Ego P. et G. syndici l canonicorū s. B. e. sentiētes nos

Forma. CASVS. *Ponit hic magister qualiter formari debeāt libelli appellationum, dicens Ego N. sanctæ Bononiensis, &c. Postea dicit, quod huiusmodi libelli fieri debent in scriptis.*

i M. clxj. dicit H. qđ hic est falsa litera: quia non sunt tot anni, quod liber iste compositus fuit. fuit enim editus docente Iacobo Bonon. in legibus, & Alexandro in Theologia, qui fuit postea Papa Alex. iij. & fuit anno domini M. cl. ut ex chronicis patet.

k Si autem unus. Si plures condemnati sunt, & uolūt appellare, libellus appellationis omnium nomina continebit. sed si unus est ex pluribus condemnatus, si unum in libello non expressit, illi nocebit: ut ff. eo. scio quæsitum.

l Syndici. Possunt ergò esse duo syndici uel pcuratores, ut hic, & extra de testi. insuper. & extra de do. & cōtu. cū dilecti. & extra de sen. & re iudi. cū I. & A. Melior tamē erit cōditio occupantis: ut ff. de pcura. pluribus. Arg. tamē cōtra. ff. de administra. tut. decreto. in fi. & ff. de pcura. si qs cū. Tu dicas, qđ bene pn̄t esse plures pcuratores, sed tantū unus aget causam, quia

Sententia potest p parte tenere, & p parte nō.

Alias M. cv. Alias sexta. Decretū fuit editū ann. M. cl.

Appellatio plurium.

Procuratores pos sunt esse plures.

Extra de procurat. nō iniuste. ubi de hoc, & ibi nota. Goffr. qđ ille dicit occupare, q prius ad litis cōtestationem peruenit. ff. de leg. j. si pluribus. Arc.

prægrauari contra sentētiam, etc. Romanā sedem appellamus, & Apostolos postulamus. et huiusmodi appellationes ī scriptis [a] *fieri debēt. Ad iudiciū aūt alterius fidei catholico appellare nōlicet.*

Vnde in Carthaginensi concilio quarto.

Excommunicetur catholicus, qui committit causam suam iudicio alterius fidei.

CAN. XXIX.

CAtholicus, qui cām suā siue iustā, siue iniustā ad iudicium alterius fidei iudicis [b] prouocat, excommunicetur. [c]

6 *Notandū uerò est, q̄ quidā iudices sūt, à quib. appellari non oportet.*

Vnde in concilio Mileuitano legitur.

A *quibus iudicibus prouocari non licet.*

CAN. XXX.

A Iudicibus, [d] quos cōis cōsensus [e] elegerit, non liceat ꝓuocari.

Quod de arbitris intelligendum est. Iudicum enim alij sunt ordinarij, alij arbitrarij. Ordinarij uerò sunt, qui ab Apostolico, ut ecclesiastici: uel ab Imperatore, utpote seculares, legitimam potestatem [f] *accipiūt. Arbitrarij sunt, qui nullam potestatem habentes, cum consensu litigantiū in iudices eliguntur: in quos compromittitur, ut eorū sententiæ stetur. Horum alij sunt ordinarij et arbitrarij, alij arbitrarij tantùm. Ordinarij* [g] *et arbitrarij sunt, qui legitimā potestatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrādum, qui non sunt suæ iurisdictioni suppositi. Ab his, et si ut arbitrarij sedeāt, et non ut ordinarij, priuilegio tamen ordinariæ dignitatis grauatus aliqs appellare ualebit.* [h]

Vnde in Carthaginensi concilio quarto legitur.

A *iudicibus, qui eliguntur communi consensu, prouocare non licet.*

CAN. XXXI.

SAnè si ex consensu partiū iudices electi fuerint, ēt à pauciori numero, quàm constitutum est, liceat [i] prouocari.

---

quia si ambo agerent, forte quod unus concederet, alter negaret. Imo & si plures sunt qui agunt, omnes debent constituere unum procuratorem, ne causa spargatur in plures aduersarios: ut ff. famil. ercis. l. si familiæ. ff. de edili. edic. quod si nolit. §. si plures. Melius potes distinguere: quia si plures sunt rei, qui conueniuntur, omnes tenentur dare unum procuratorem, ne causa spargatur in plures aduersarios. sed si plures sunt illi, qui conueniunt aliquem, non habent necesse dare unum procuratorem. Sic distinguit lex. ff. iud. sol. iam tamen. §. ult. Ioan. H. tamē dixit, quod plures procuratores possunt simul agere, sicut notauit in distinctionibus suis. B.

Appellās absēte iudice quid debet facere.

a In scriptis. Si coram iudice appellat, sufficit si dicat, appello. ff. eodem. l. ij. sed si appellat sine iudice, tunc scribet quis, & a quo, & contra quem appellet, & a qua sententia. ff. eodem. l. j. in fi. Idem uidetur si a grauamine appellat: imo sufficit, si dicat appello, extra eodem. capitu. cordi.

b Catholicus. Fidei iudicis. Infidelib. enim sunt interdicta officia publica. C. de Iudæ. l. ultim. xvij. quæst. iiij. capi. constituit.

c Excommunicetur. Nisi sit sub rege infideli, ut Paulus, qui appellauit ad Cæsarem. xxiij. quæst. j. paratus. x. distinct. si in adiutorium. xj. quæstio. iij. cap. Iulianus.

Notandum. Hæc est sexta pars quæstio. in qua probat quod ab arbitris non est appellandum. Et licet uerum dicat, tamen superficialiter inducit canones: quia loquuntur in iudicibus ordinarijs electis a partibus ex causa, excepto capi. seq. quod intelligitur in arbitro, secundum Ioan. de Fan.

d A Iudicibus. Si consensisti in iudicem aliquem, propter iniquitatem personæ non potes appellare, ut hic, & extra de offi. deleg. super quæstionum. Sed ab iniqua sententia potes appellare, quia licet reprobare dicta, sed non personam: ut iiij. quæst. iiij. si quis testibus. Vnde appellatur si uocauerit litigatores ad inhonestū locum. ff. de arbi. l. si cum dies, §. si arbiter. uel ad periculosum locum. extra de appel. ex parte. j. Dicas ergo, quod nisi remota sit appellatio, bene appellatur a iudicibus communi consensu electis, nisi sint electi ut arbitri: ut ff. de appella. ex consensu. uel etiam si sunt arbitri tales, qui electi sunt ex necessitate: quia a talibus appellatur: ut C. de iud. l. ulti. Itē scias, quod duo sunt genera arbitrorum. quidam sūt arbitratores, qui cōponunt inter partes: & talium arbitrium si est iniquū, est reducendum ad arbitrium boni uiri: ut ff. pro soc. l. si societatem. Sed arbitrium illorum, qui eliguntur sub pœna, licet sit iniquū, tamen tenet. ff. eod. l. diem. §. stari. Sed a superiori potest retractari, ut extra de arbit. non sine. Item si per dolum sentētiam tulerint, licet non retractetur per appellationem, tamen per exceptionem retractatur. ff. eod. titu. nō distinguemus. §. cū quidam.

Appellare a iudice cōmuniter electo an sit licitum.

Arbitrorum duo sunt genera.

e Communis consensus. Secus in causa criminali, ubi consensus rei sufficit. xj. q. j. c. iij.

f Potestatem. eius rei, de qua est ordinarius iudex, potest amicabiliter componere: ut xxiij. q. viij. si quis membrorum. in au. hen. eo. colla. ix. ut dif. iud. §. si uero. v. q̄ō. ij. si primates, sed non potest in se recipere arbitrium secundum unam lecturam: ut iij. q. vij. cap. infamis. §. tria. circa fi. Ioan.

g Ordinarij. secundum canones credo quod & ordinarius & delegatus posit esse arbiter. Quod posit ordinarius est, extra de arbi. cum tēpore. & extra de elec. causam. Quod est delegatus, extra de præsump. literas. extra de arbi. cum olim. extra de præben. nisi. Et licet non posit appellari a sententia arbitri, supplicari tamen potest. [1] extra de arbi. non sine.

Ordinarius & delegat⁹ possunt eē arbitri.

[1] Idē Spe. in titu. de arbit. §. j. uer. arbitrator. & no. Bal. & Sali. in l. j. C. de arb. & ff. de lega. ij. l. cū qdā. la. ij. & ibi per Imolā & Bal. in l. si seruus plurium. §. fi. de legat. j. & Pet. de Ancha. in cle. sæpe. de uerbo. signif. per Paulū de Cast. in l. nā & post ea. §. si minor. de iniuran.

h Valebit. Hoc falsum est: quia a compromissario nunquam appellatur, siue alias sit iudex, siue non. C. de arbi. l. j. nisi [2] exprimatur, quod eligitur ut arbiter, tenebit eius sententia, ut iudicis. C. de iurisdi. omnium iudi. l. j. & appellatur: ut ff. qui satisda. cog. l. arbitrio. Ioan.

[2] Subaudi imo bñ dicit Gratianus, q ā nisi, &c. secūdum Lau.

i SAne, Liceat. Licet sit remota appellatio, tamen

sub. maxime, cũ appellatio sit tẽpore peritura non debet expectarĩ cõ iudicẽ. ar. ff. de administ. tuto. tutor qui. §. j. secundum Lau.

mẽ quia tertius deest, qui posset alios reuocare, potest appellari. extra de eo qui mit. in posses. cum sicut. in parte decisa. uel intellige, quando unus delegauit alijs vices suas. tunc enim appellatur, extra de offic. delegati super quæstionum.

[a] Placuit. Fuerint. Recusando eos, & intra triduum alium eligendo. iij. quæ. iij. offeratur.

Suffraganei quandoq; supplent defectum archiepiscopi.

[b] Vicini. Forte non erat metropolitanus, & ideo prouinciales episcopi supplent defectum metropolitani.

[c] Consensu. Maxime. Vel ideo dicit, quia sine licentia eius non potest clericus renuntiare foro. extra de foro compe. si diligenti. Sed de licentia episcopi potest adire iudicem ecclesiasticum, ut extra de foro compe. significasti. Vel ideo dicit ex consensu, quia episcopus delegabit ei causam, tamẽ ille non cogitur eã recipere: quia par in parem non habet potestatem, uel imperium. & est si. vj. quæst. iiij. si quis episcopus.

[d] Concilia. Casus, ubi non appellatur ad delegantem. hoc ideo fit, quia est suspectus. & est si. s. eo. anteriorum. in fi.

Appellationis causa non est ad iudicẽ a quo remittẽda.

[e] Si quis episcopus. Vt reuocetur. Alia est ergo causa appellationis, quam principalis, ut vj. quæst. iiij. Osius.

[a] Id est, pars. extra de appel. interposita. §. ij. nisi ps appellata peteret ꝙ appellans

[f] In finitima. Non ergo remittitur causa ad eum, a quo appellatũ est, nisi partes [a] hoc petãt, ut extra de app. accepta. & c. interposita. §. ij. nisi uelit ei deferri, a quo appellauit, ut reuocet, non ut cognoscat, ut extra de sent. excõ. per tuas. & extra de matri. contracto contra interdictum ecclesiæ. literæ. & quãdo frustratoria est appellatio, ut extra de appel. cũ in ecclesia.

Item ex concilio Mileuitano.

Qui de episcoporum iudicijs queruntur, a uicinis episcopis audiantur, uel ab alijs ex consensu eorum adhibitis.

CAN. XXXII.

Placuit ut presbyteri, diaconi, uel cæteri inferiores clerici in causis, quas habuerint, si de iudicijs episcoporum suorum questi fuerint, [a] uicini [b] episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est diffiniant adhibiti ab eis ex cõsensu, [c] episcoporum suorũ. Quòd si ab eis prouocandum putauerint non prouocent, nisi ad Aphricana concilia, [d] uel primates prouinciarũ suarũ. Ad transmarina autem qui putauerint appellandum, a nullo intra Aphricam in communione suscipiantur.

Nisi fortè Romanam sedem appellauerint.

Is autem, qui appellauerit, ad eũ, a quo appellauit, remitti non debet.

Vnde in Sardicensi concilio.

De eodem.

CAN. XXXIII.

Si quis episcopus accusatus fuerit, & omnes iudicauerint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum si appellauerit cùm deiectus fuerit, & confugerit ad beatissimum Romanæ ecclesiæ episcopum, & uoluerit se audiri: si iustum putauerit, ut reuocetur [e] uel renouetur examen: scribere episcopis dignetur episcopus Romanus his, qui in finitima [f] & propinqua [g] altera prouincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem ueritatis diffiniant. Quòd si is qui rogat causam suã iterum audiri, deprecatione sua monuerit episcopum Romanum, ut de latere suo presbyteros mittat, erit in potestate eius quid uelit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent, ut etiã habeat authoritatem [h] personæ illius a quo destinati sunt, erit in eius arbitrio. Si uerò crediderit sufficere episcopos comprouinciales, ut negotio terminũ imponãt, faciant quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

Arbitrarij [i] tantum sunt, qui nullam legitimã potestatem acceperunt, à quibus appellari nõ licet: quia eis imputandũ est, quòd sibi tales elegerũt. Si uerò sententia eorũ, à quibus appellatur, soluta fuerit per eum, ad quem appellatum est, nihil eis oberit, nisi forte uel inimicitia, uel pecunia deprauati iniustam probentur tulisse sententiam.

Vnde in eodem concil. Carthaginen. iij. legitur.

Cùm per appellationem sententia soluitur, non debet obesse ei, qui non iniquo animo iudicauit.

CAN. XXXIIII.

Hoc etiã placuit, ut a quibuscunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, ubi est maior authoritas, fuerit prouocatũ, non eis obsit, [k] quorũ fuerit soluta sententia, si conuinci [l] non potuerint,

instructus & cũ suis munimentis ad sedem apostolicã accederet; ut lib. vj. eo. tit. cordi. secundũ Innoc.

[g] Et propinqua. Vt nec sit ultra duas dietas, ut extra de rescript. nonnulli. sic j. iij. quæst. vj. neminem. extra de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. & extra de appel. c. ulti.

[h] Authoritatem. Et sic uidetur quod episcopi uicinæ prouinciæ ordinario iure cognoscant, argum. s. c. proxim. & sic ordinarius & delegatus simul poterunt cognoscere de causa. Quid ergo iuris est si isti dissentiant in sententia? Dic ut j. eod. §. si plures extra de sent. & re iud. c. fin.

[i] Arbitrarij. Hæc verba habes. ff. de arbit. diem. §. stari. nisi contra ius sit quod profert. infra. ead. c. ei, qui appellat. §. est autẽ quãdo.

[k] Hoc etiam. Obsit. nisi quantum ad hoc, quod in alijs causis possint suspecti recusari. extra de appellatio. ad hæc. & cap. proposuit.

[l] Si conuinci. Argumentum, quod contra aliquem ex officio suo facientem aliquid non sit malum præsumendum, nisi conuincatur. xj. quæstione iij. absit. & capitulo, si episcopus forte. ix. quæstione secunda. Lugdunensis. extra de renuntiatio. in præsentia. de sentent. & re iudi. sicut. Hodie nõ præsumitur pro solo iudice, nisi hoc legitimis constiterit documentis, ut extra de probationibus. quoniam cõtra falsam.

Præsumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio.

Iudicis male iudicantis punitio.

Adde p doc̃to. de hac materia in l. argentarius. §.fi. cũ gl. ff. de ede. & quę no. in ca. j. de re iud. li. vj.

a Vel iniquo. Si iudex per suã imprudentiã iudicauerit male, punitur quantũ iudici uidet æquum. ff. de vari. & extraordi. cog. l. ulti. sed si per imprudentiam assessoris, tunc assessor tm̃ punit: ut ff. quod quisq; iur. l. ij. Sed si iudex per dolum, uel per gratiam uel odium uel pro pecunia male iudicauerit, punitur in uerã litis æstimationẽ, & etiã infamis fit. C. de pœna iu. qui ma. iudic. l. ij. & insti. de oblig. quæ ex quasi delict. nasc. §. j. Si autem iudex non uult iudicare. & facit litem suam: ut xxiiij. qõ. ij. dixit dominus. dic ut ibi dixi.

b Statutum. Apostolico. id est, canonico.

c Decisio. i. sñia.

d Clericorum. id est, iudicum.

e Displicuerit. Et ideo appellauerit.

† Alias, statuendũ est.

f Præses. i. præsidium ferens. i. aduocatus, uel assessor. præses em̃ dicitur defensor. xxxij. quæst. iiij. nemo.

iiij. qõ. iij. testes. extra lib. vj. de test. ca. Romana. quę est Inno. iiij.

g Cognitor. In strumento tñ iudicis credit super his, quæ acta sunt corã eo: & etiam dicto suo creditur, ut extra de restit. spolia. olim. in fi. & c. cum ad sedẽ. & extra de feu. & re iud. cũ super. & cap. sicut. & extra de eo, qui mit. in pos. c. ij. & de testib. cum a nobis. C. de cõtrahen. stip. optimam. C. de falsis. l. si quis decurio. Argumentum contra. C de reli. l. j. de arbi. ne in arbitris. ff. de custo. reo. diuus. s. eo. biduum. in fi. extra de condi. appo. per tuas. extra de accusa. cum dilecti. in fi. Creditur tamẽ iudici cum alijs adminiculis, extra de testib. cum a nobis.

Iudicis in strumẽto & dicto creditur.

uel iniquo a animo iudicasse, uel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati. Quæritur aũt de eo à quo appellatur, an sit euocandus in testimonium apud eum, ad quem appellatur super negotio cuius cognitionem suscepit? De hoc ita statutũ est in Carthaginẽ. concil. v.

Clericus nõ deuocetur in testimonium illius causæ, cuius primã cognitionem suscepit.

CAN. XXXV.

Statutum † est, ut qui in ecclesia quamlibet causam iure Apostolico b ecclesijs imposito agere uoluerit, & forsan decisio c clericorũ d uni parti displicuerit, e non liceat clericũ in iudiciũ ad testimoniũ deuocari eũ, qui præses, f uel cognitor g fuerit, & nulla ad testimoniũ h dicendum ecclesiastici cuiuslibet persona pulsetur. i

Ab eis quoq;, ad quos prouocatum fuerit (sicut in Aphricano concilio legitur) ulterius prouocari non licet.

Non licet prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit.

CAN. XXXVI.

Si autem k prouocatũ fuerit, eligat qui prouocauerit iudices, & cum eo ille cõtra quẽ ꝓuocauerit, ut ab ipsis l deinceps nulli liceat ꝓuocare.

Post secundã prouocationem intelligendum est: tertiò enim ĩ una eadẽq; m causa super eisdem capitulis prouocare non licet. Unde in vij. lib. Cod. tit. ne liceat ĩ una eadẽq; causa tertiò ꝓuocare, Imperator Iustinianus scribit:

Si quis in quacunque lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertiò in eadem n lite super ijs-

Iudex, ad uocat⁹, assessor, & executor nõ possũt esse testes ĩ causa appellatiõis

Adde ꝓ hoc tex. in l. deferre. §. idẽ decreuerũt. & ibi Bar. & gl. ff. de iur. fis. no. Innocẽ. & Moder. in c. ij. de arbitr.

g Vel cognitor. Prohibet ergo ne iudex, uel aduocatus, uel assessor fiat testis in causa illa. iudex enim offensus & suspectus est appellãti, ut extra eo. proposuit. Itẽ quia iudex semp uellet tueri suam sententiã, & ita nõ esset ex utraq; parte, quod est officiũ testis: ut xiiij. q. v. nõ sane. Instruere tamẽ põt eũ, qui cognoscit de appellatione, ut xviij. di. c. j. licet sit argu contra. ff. de iud. eũ qui. Nec etiã assessor põt esse testis. q̃a ipse libellis & sententijs & cognitionibus præest. ff. de asses. l. j. licet sit arg. ꝙ possit. ff. qđ met. cau. metũ. §. sed qđ ptor. in fi. Itẽ aduocatus & executor nego tij nõ põt esse testis, ut ff. đ test. l. ul. & iiij. q. iij. c. si testes. §. testes. cir. me. sicut nec aduocatus iudex potest esse, ne dũ aduocationis suæ memor, &c. C. de asses. ne mo. Ioã. Quidã dixerũt ꝙ in principali negotio nõ ad mittunt hæ psonæ, sed sup his q̃ facta sunt in cã, sic extra de accu. cũ dilecti. hoc tenet H. Alij uero cõtra. B.

h Ad testimoniũ. Regulare est, ꝙ in ciuilibus negotijs cogi potest quilibet testificari. xj. q. iij. quisquis metu. C. de testi. si quãdo. sed clerici nõ cogunt ad testimonium, sicut nec ad alia officia publica, ut s. xvj. quæst. j. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. ij. qõ. v. si quis presbyter. Sed si aliter ueritas non potest manifestari, tunc per epm possunt cogi clerici ad testificandum. xiiij. q. ij. quanquam. Item & si gratia, odio, amore, uel timore se subtrahunt. extra de testi. cog. c. j. & cap. dilectorum.

i Pulsetur. Id est, cogatur.

k Si autem. Pone casum. s. c. a iudicibus.

l Ut ab ipsis. Si hæc dictio ut, ponitur consecutiue, ut Grat. uult, tunc intelligas prout dixi s. ea. a iudicibus. sed si ponitur modaliter, nihil est hic iuris: q̃a taliter bene possunt eligi iudices, ut non liceat prouocari, ut C. de temp. appel. l. ulti.

Ut, dupliciter poni tur.

m Eademq;. Argu. contra aduocatos, quia eadem causa dicit appellationis cum principali. sic s. eo. si eps. & xvj. dist. habeo. Arg. cõtra. vj. quæst. iiij. Osius. Sol. eadem est causa, id est, negotium, sed non est idem iudiciũ: quia alij sunt iudices. Ioã. & pronuntiant appellationem iustam uel iniustam, ut j. eod. §. ultimo. sed in priori causa pronuntiat de ipso principali. & hoc not. in quæstionibus ueis. Ber.

Appellationis causa est eadẽ cum principali.

Si quis CASUS. *Tria dicuntur in hac lege. Primũ est, quod in una causa, & super eodem articulo, non licet tertiò prouocare. Secundum est, quod sententia præfecti prætorio retractari non potest. Tertium est, quod si in causa, in qua secundo appellatũ est, datus fuit iudex delegatus, licet ab eo appellari non possit, recusari tamen potest ante lit. contesta. & implorari audientia delegantis.*

4 Quæstio uenerealis est, & incipit, q̃ritur utrũ ĩ causa appellationis. ubi dicitur, ꝙ in causa appellatiõis iterũ est iurandũ. ex. de appellat. interposita. Archidia.

n Tertio in eadẽ. Ergo qui bis appellauit, nõ audit tertio appellans. hoc ideo, quia præsumit qđ toties iuste condemnatus sit, & nõ grauet. undẽ idem põt dici secundũ canones ex. de appel. sua nobis. Sed quid ẽ quod dicit hic, aliquis põt recusari, nõ tamẽ appellari ab eo: cũ tamen a suspecto iudice possit appellari, ut ex. ut lit. nõ contesta. accedẽs. ij. s. eo. quoties. Itẽ secundũ decre. ubicunque inhibet appellatio, & recusatio, ut extra eo. super eo. ij. & c. cõsuluit. Sed dic, quod inhibetur simplex & uaga recusatio, ubicunque inhibetur appellatio, tamen expresse non potest inhiberi remedium recusationis: ut C. de senten. & interlocu. omn. iud. l. ulti. Potest dici, quod tertio appellatur nõ a sententia, sed a suspecto iudice. Sed qualiter potest hæc

Recusari põt quis, nõ tamen ab eo appellari.

hæc lex stare, quia si iste, qui appellauit, impetrauit iudices, ipse non potest eos recusare, ut dixi s.ead. a iudicibus, si aduersarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut post terminum. Si ante terminum, tunc literæ non ualent, ut extra de appellationibus. oblatæ. & ca. sæpe. Sed si post terminum, stultus est impetrans, si utitur literis illis, cum sententia iam teneat, ut j. ead. ei qui. Dicas & intelligas quãdo aduersarius impetrat literas, & ante terminum appellationis, non ante terminum datũ ab homine, sed ante terminum appellationis datum a lege: quod facere potest, ut infra eo. §. appellatore. Vel intellige quãdo idem, qui appellauit, impetrauit iudicem illum: quia eum potest recusare propter nouam causam superuenientem, ut extra de off. deleg. insinuante.

dem [a] capitulis prouocatione uti, uel sentẽtias excellentissimorum præfectorum prætorio retractare, licentia data litigatoribus, arbitro [b] dato ipsius audientiam, qui eũ dedit, [c] ante litis contestationem [d] inuocare: [e] & huiusmodi petitione minimè prouocationis uim obtinente.

Cùm aũt in causa capitali, uel status interpellatum fuerit, non per procuratores, sed per seipsos appellantes causam suam agere oportet.

Vnde Adrianus Papa ait:

Appellationem in causa capitali, uel status interpositam, p procuratorẽ exequi nõ licet.

CAN. XXXVII.

Si quando in causa capitali, [f] uel causa status [g] interpellatũ fuerit, non per exploratores, [h] sed p seipsos est agendũ.

Tempus aũt exequendæ appellationis annus est: uel si iusta causa intercesserit, biennium.

Vnde in authenticis constitutione xi. colla. v. legitur.

De eodem.

CAN. XXXVIII.

Ei qui appellat, impertitur annus, intra quem secundũ se communiterve litem exequatur, aut si iusta intercesserit causa, alius [i] annus [k] indulgetur: quo transacto lite non completa, maneat [l] sententia rata.

Appellatore cessante cùm unus mensis [m] superest ex biennio, licet

[a] Super ijsdem. s. ca. oẽs. in princ.

[b] Arbitro. Id est, iudice delegato. [1] Vel intellige de arbitro coram quo probanda est causa recusationis.

[1] Sub. da eo casu in quo secundo appellatum est, secundum B.

[c] Qui eũ dedit. Per hoc patet quod cũ delegatus recusatur, & recusatio fit probata, statim euanescunt literæ, & remittitur negotiũ ad delegantem. sed si ordinarius recusatur, tunc tenet illud quod est in illa constitutione speciali, extra eo. ad hæc. j. infra xj. quæst. j. peruenit. Ioan.

[d] Litis cõtestationem. Quia est dilatoria exceptio, ut iij. q. vj. c. si quis episcopus. §. exceptio. sic iij q. v. quia suspecti. de hoc dicemus infra. iij. quæst. iij. c. induciæ. §. offeratur. Et sic patet, quod in causa appellationis est lis contestanda. extra de testam. Raynaldus. ergo & libellus est porrigendus, tamen aliter fit de consuetudine. Ioan. Certe imo de consuetudine porrigitur libellus talis: Peto sententiam confirmari, & infirmari latam inter me & talem. B.

Libellus est in causa appellationis porrigendus.

[e] Inuocare. Et istum recusare. Ioan.

[f] Si quando in causa capitali. infra. quinta quæst. iij. in criminalibus.

[g] Status. In causa status non constituitur procurator, nisi ille qui constituit, sit in possessione libertatis, ut liiij. distinctio. frequens. & C. de asser. tollen. l. j. in princip.

[h] Per exploratores. Id est, procuratores, sed in causa appellationis in his casibus admittitur procurator etiam in causa criminali, [3] & in causa status, ut ff. de appellat. non tantum. & ff. de liber. cau. l. j. ubi filius pro patre, & econuerso, potest appellare, etiam ipsis inuitis: quia interest filiorum parentes habere liberos, & econuerso, ut ibi.

[3] De hoc nota. ff. de accu. l. ul.

[h] Per exploratores. Regulare est quod per procuratorem non agitur de crimine, sed fallit in crimine iniuriarũ: ut iij. q. ix. c. absens. §. nisi. Item quis se excusare potest de crimine conuentus & accusatus per procuratorem v. q. iij. reos. Item excipere, extra de accusa. veniens. & c. super his. Item in leuibus criminibus. ff. de accu. leuia. Itẽ si crimen nõ excedit pœnã relegationis, ut ff. an per alium causæ appellationis exerceri possint. l. j. Itẽ si agatur ad pecuniariam pœnam licet infamet reus, ut in ea. l. Item in crimine suspecti. ff. de procura. non solum. §. ulti. Itẽ ubi quis alium uult accusare de ingratitudine. ff. de procu. sed & hæ. §. j. Item in actione populari interuenit procurator ad defendendum, sed nõ ad agẽdum, ut ff. de popu. actio. qui in populari. Item secundũ quosdã per nuntiũ põt agi in causa criminali, ut extra de restit. spol. literas. Item cum causa nõ est pure criminalis, ut extra de procura. tuæ. Item per socium litis agitur in causa criminali: ut iij. quæst. vj. hæc quippe. & extra de dolo & contu. cum dilecti. in princip. & secunda quæst. v. statuit.

Procurator in causis criminalib^9 interuenit quandoq;.

[i] Ei qui appellat. Alius. Idem beneficium dant antiquæ decret. ut extra de appella. ex ratione. & capit. cum sit Romana. Similiter nouæ. extra eo. constitutus, hoc tamen tempus iudex potest arctare. extra eo. reprehensibilis. & cap. cum sit Romana. licet sit argum. ff. de re iudic. l. iiij. §. si quis. ubi dicitur, quod iudex beneficium legis non potest diminuere.

ADDITIO. De hoc dic ut not. in prædict. cap. cum sit Romana.

[k] Annus. Si appellatur ad alium, quam ad principem, tunc uidentur sex menses dandi. Item si appellatur a delegato, qui non recipit appellationem, dantur tres menses. C. eo. si appellationem. Sed si a delegato principis, tunc nouem menses. C. de tempo. appel. l. ij. §. quod si secundum. Si a pedanæis iudicibus, tunc duo menses, in authent. de iudic. §. audiant ergo. col. vj.

Appellãti diuersa tẽpora dantur ad prosequendum.

[l] Maneat. Quia fingitur non prouocasse, ut C. de tempor. appel. l. ultima. circa finem. fuit tamen extincta sententia per appellationem, ut ff. ad Turpillia. lege prima. in fine. sed ante sententiam appellans si non prosequatur appellationem, stabit iudicio eius, a quo appellauit. extra eodem personas. nec post auditur appellans, ut extra eo. reprehensibilis. & c. consuluit. & c. personas. Ioã. nisi iterum grauetur. extra eo. ut debitus. & c. directe. B.

[m] Vnus mensis. Hic habes quod uictor potest præuenire legalem terminum appellationis per mensem: ut C. de temp. app. l. ulti. §. in his autem casibus. sed uicta pars potest quatuor diebus præuenire, ut ead. l. §. præce-

Appellationis terminus est triplex.

uictori ingredi, ut reus quæratur. Quo siue inuēto siue non suas afferat allegationes, ut uel confirmetur, uel rescindatur sententia, omni casu absente in expēsis condēnando. Neutro cōcurrente post secundū annum fatalem permanet sentētia.

Constitutione secunda, in colla. quarta.

Sed lis, quæ speratur in consistorium principis inferri absque damno moræ, manet intacta, donec ipse faciat eam intro duci, & a proceribus secundum morem dirimi.

Si uerò is, qui appellauit, pœnitētia ductus ab appellatione desistere uoluerit nō prohibetur, sicut in septimo lib. Cod. tit. de appellationib. Imperatores Arcadius & Honorius statuisse leguntur.

Si quis libellos appellationis ingesserit, sciat se habere licētiam & arbitrium ex pœnitentia commutandi, & suos libellos recuperandi, ne iustæ pœnitudinis humanitas amputetur.

Est autem quando appellationem interponi nō est necesse. In eodem nāq; libro et eod. tit. ijdem Imperatores decreuerunt:

Nominationes uerò libellis, uel edictis factæ citra conciliū publicū nam ualent, a quibus nec appellare necesse est.

Diffinitiua quoque sententia, quæ condemnationem, uel absolutionem non cōtinet, pro nulla habetur. Item sententia citra solitum ordinem iudiciorum a præside prolata, authoritatem rei iudicatæ non obtinet.

Item si sententia lata fuerit contra res prius iudicatas, a quibus prouocatum nō est, sententiæ authoritatem non obtinebit: & ideo appellare necesse non est.

j. præcedenti. Et not. quod triplex est terminus appellationis. Quandoq; statuitur terminus ad iter arripiendum, ut extra de sent. & re iudic. cum ex causa. extra de appel. peruenit. Quandoque statuitur terminus ad præsentandum se iudici appellationis, ut extra eod. cum sit. & cap. significauit. tertius terminus est qui statuitur a lege. s. annus, uel biennium, & intra illum debet esse finita causa appellationis, ut hic & C. de tempo. appell. l. nemo. & l. ulti. circa medium. col. viij. Hoc autem scias, quod terminum statutum ab homine non potest altera pars præuenire, ut extra eo. sæpe. Sed terminum legalem potest præuenire, cum modicum superest de tempore, ut hic dicitur, & extra eod. oblatæ. Secundum legem antiquam poterat & debebat elapsa medietate termini legalis uictor se exhibere iudici appellationis, ut C. de temp. appel. l. nemo. Sed tamen (ut patet ex illa decre. oblatæ) quandoque ante terminum potest altera pars prosequi causam appellationis, dum tamē altera pars nō præueniat diligentiam alterius, argu. xvj. qō. iij. placuit. ij. & extra de appella. ut debitus.

Inuento. Hic patet, quod etiam in causa appell. partes sunt citandæ. si tamen altera pars non uenerit, iudex ea absente potest procedere, ut hic dicitur. Quia priuilegium eius est, qui de appella. cognoscit, quod possit una parte absente litem audire, ut C. de tempo. appel. l. ult. §. penult. Si tamen absens probat iustā causam absentiæ, bene retractatur quod factum est, ut extra de sentent. & re iud. cum Bertoldus.

Omni casu. Id est, siue uincat, siue uincatur, ut extra de appella. reprehensibilis. & cap. sæpe. & C. de iudic. properandum. §. si autem. & iij. quæst. iij. c. induciæ. §. libellum.

Sed lis. Casus istius l. habetur. supra eadem cap. anteriorum. §. ad hoc.

Pœnitentia. ff. de donat. qui saxum. ff. de repud. si pœnituit. ff. loca. l. si in lege. §. pen. ff. de in ius uocan. quamuis. ff. de min. quod si minor. §. Scæuola.

Pœnitentia ductus. Intellige si pœnitet, cum adhuc nihil interest aduersarij. ff. de condict. ob causam si pecuniam potest tamen iterum appellare. extra de appellat. directe.

Commutandi. Sic extra de appellationibus. cap. directe. quod tamē uerū est re adhuc integra, quia si aduersarius iam recessisset, non posset iste mutare consilium in iniuriam alterius. ff. de reg. iur. nemo.

Publicum. Et cleri & populi, ut xxiiij. distinct. episcopus. etiam absentibus ad duodecim dietas uocatis, ut extra de elect. cū inter. si sine periculo possunt uocari, ut extra de electio. quod sicut. Hodie qui non potest interesse, hoc iurabit. & sic potest committere uices suas alicui de ecclesia sua, ut extra de electio. quia propter. De hac materia nota vij. quæstione. j. factus est, & uocabuntur qui sunt in prouincia, ut extra eo. coram. Hodie statur consuetudini. extra de electione. in Genesi. Item patet hic quod licet omnes canonici elegerint aliquem seorsum nō conuocato cōcilio, quod electio nō ualet. lxiij. distinctio. cap. j.

Appellare. Appellatio tamen tuetur electionem minus bene factam, ut extra de elect. consideruimus.

Diffinitiua. Hæc est viij. pars, in qua ponit xx. casus diuersos. Ioā. de Fan.

Diffinitiua. Diffinitiua sentētia est, quæ finem imponit negotio. ff. de arbit. qualem. & xj. quæst. iij. summopere. alia omnis est interlocutoria. sufficit tamen proferre uerba quæ habent uim condemnationis, uel absolutionis, ut extra de uerborum significatio. in his. & ff. de arbitr. quid tamen. §. si arbiter. Item si continet condemnationem, sed tamen incertam, non ualet, ut si iudex præcipiat solui debitum, ut C. de sentent. quæ sine certa quantitate profer. per totum. Quandoque etiam tenet sententia, licet non contineat condemnationem, uel absolutionem, ut in sententia sub conditione lata, ut supra eodem. biduum.

Citra solitum ordinem. Scilicet generalem. nam si primum sententiatum fuerat de proprietate, quam de possessione, licet hoc fieri non debuerit, tamen nisi appelletur, sententia tenet. C. de appellationibus. lege prima. T.

Iudicatas. Nisi in causa matrimoniali. xxv. quæst. ix. cap. loci. uersic. quia ergo. Et in crimine falsi. C. de fals. querela. Et ubi negatur iudicatum. ff. quæ sentent. sine appellatio. re l. prima. in princip. Et cum dolo omisit exceptionem. quæ competebat ex prima sententia, ut extra de sentent. & re iudica. inter quæ

Obtinquit in curia, qd' is, cui talis terminus est præfixus a iudice, si corā iudice, ad quem appellauit cōstitutus non uult agere, nō cogitur. Archid.

Citandæ sunt partes in appellationis causa.

Ad idē extra de appel. per tuas. & nota eo. tit. sæpe. ī gl. istud not.

Si ī alio nouo articulo grauet. & ita loquitista decret. secundum Vinc. Tan. & Gofre. quamuis Laurent. ibi no. qd' non erat decreta.

Intellige si a capitulo iuramētum requiraī, alias non est necesse, prout ibi omnes notans.

Sententia ē duplex.

Sententia cōtra res prius iudicatas quādoque ualet.

quæ huic legi uidetur contraria. Sed decret. intelligo [1] cum aliquis ex certa scientia & ex dolo omisit exceptionem, uolens decipere aduersarium, argumen.ff.ad Velleia.si decipienti. Hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omisit exceptionem rei iudicatæ, uel etiam si ex certa scientia omisit: sed ideo omisit, quia non poterat eam tunc temporis probare. hoc enim non præiudicat: ut infra ead. quæstione vij. plerunque. Item fallit ff.de iureiur. admonendi. ubi retractatur prior sententia propter periurium. Ioan. Ego intelligo decr. inter. cum prima sententia nõ ualebat, ut ibi dicitur, quod poterat esse ex multis causis. B.

[1] Et bene secundum Vin. & Ho. .p. ut ibi no. Nam deceptis & non decipientibus, &c. extra de rerum permu. c. pen. Arc.

a Contra ius. Nisi iudex æstimet leges illas non iuuare causam: ut ff. de re iudi. cum prolatis. M. Sed hoc est falsum, quia error iudicis non debet excusare sentẽtiam: ut ff. quæ sen. sine app. re. l. j. in prin. & illa lex, cum prolatis. loquitur quando contra ius litigatoris sententiatũ fuerit. Et sic patet, quod sententia lata contra ius litigatoris quantum ad litigatores transit in rem iudicatam, ut hic, & extra de sen. & re iud. cum inter. in fi.

Sententia cõtra ius litigatoris lata ualet.

Itẽ si sñia contra ius [a] *scriptum feratur, ueluti dum defunctus & minor xiiij. annis fuisse, et testamẽtũ iure fecisse dicitur, nullas uires obtĩet, nec cõtra eam est necessariũ auxilium prouocationis.*

Si uerò contra ius litigatoris sentẽtia dicatur, ueluti dũ minor xiiij. annis xiiij. annũ impleuisse, ac per hoc testamentum iure fecisse pronũtiatur, ad .puocationis remediũ oportet confugere. Itẽ si plures iudices [b] *dati sũt, et unus tãtùm ex eis pronuntiasse proponitur, nõ ur̃ appellandi necessitas fuisse, cùm sentẽtia firmitatem iure non obtineat.*

Itẽ cùm certa [c] *ratione, & fine certo iudices mulctare possunt. Si uerò aliter contra statutum legis modũ mulctã irrogauerint, quod cõtra ius gestum uidetur, firmitatem non tenet. et sine appellatione potest rescindi. Venales* [d] *quoq; sentẽtias, quæ in mercedẽ à corruptis iudicib. proferũtur, ẽt citra interpositæ prouocationis auxiliũ infirmas esse decretum est. Itẽ si propter infirmitatem ætatis ad honorẽ, ad quẽ nominatus es, inhabilẽ te esse probaueris, prætermissa appellatione iniqua nominatio remouebitur.*

Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Nõ enim potest recipi eius appellatio, qui per cõtumaciã [e] *absens, cùm ad agẽdam causam negotio prius sũmatim* [f] *perscrutato uocatus esset, cõdemnatus est. Nullus ẽt homicidarum, ueneficorum,* [g] *maleficorũ, adulterorum, itemq; eorum, qui manifestã uiolentiam cõmiserũt, argumẽtis conuictus, testib. supatus, uoce etiã propria uitiũ, scelusq; cõfessus* † *audiatur*

Iudices plures si in sententia discordẽt, qd iuris?

b Iudices. Siue iudices sint ordinarij, siue delegati, siue arbitri, & omnes sint præsentes, quicquid maior pars statuit, illud tenet: ut lxv. distinc. c. j. & ij. & ff. de re iud. duo ex tribus. & ff. de arbitris item si. §. ultimo. & l. diem. §. si plures. nisi in solo casu quem habes extra de rescrip. pastoralis. Sed si in pari numero dissentiant, tunc si sint arbitri, neutra sententiarum tenet: ut ff. de arbit. diem. §. si plures. & tunc iudex ordinarius coget arbitros aliquam personam eligere, cuius authoritati stetur: ut ff. de arbi. item si. §. principaliter. In delegatis autem iudicibus tenet utriusque sententia, sed suspenditur quousque altera confirmetur a superiore. ff. de re iudic. duo iudices. nisi uelis dicere aliud esse in delegatis a ptincipe: [2] ut C. de appellatio. in offerendis. ubi dicitur quod si dissentiunt, eligant tertium. In ordinarijs uero si dissentiant in pari numero, tenet sententia pro reo lata. nisi in causa liberali, ut extra. de probatio. ex literis. ff. de re iudic. inter pares. Similiter tenet sententia lata pro testamento. ff. de inoff. testamen. si pars. Tertius casus pro matrimonio: ut xxxiij. quæstio. j. si quis acceperit. & extra de præsumpt. illud. Quartus in dote. extra de senten. & re iudic. capit. finali. Vnde uersus, Stat testamentum, libertas, coniugium, dos: Si sint æquales, qui producuntur utrinque. Et hæc quæ supra dixi, uera sunt, quando omnes iudices sunt præsentes. Si autẽ quis abest, & non per contumaciam, sententia aliorũ nulla est: ut hic, & ff. de arbit. item si. §. ulti. & lege sequen. & extra de offic. delega. quamuis. & capit. causam. Ioan. & ponit hodie decreta. totam hanc distinctionẽ de senten. & re iudica. ca. ult. B.

[2] Nõ est hoc uis, ut patet in eo qd' le. & no. extra de re iud. c. fin. Sed quod sit in hoc uis, uide tu in eo q̃ no. s. lxv. distin. episcopus. in gl. fi. Arc.

c Item cum certa. Quidam enim iudices possunt puniire usque ad duos aureos, quidã plus: ut C. de mo. mul. illustres. & l. sequenti. Et tamen propter inopiam condemnati potest iudex sententiam moderari: [3] ut ff. de offic. præsi. illicitas. §. penultim. & uigesimatertia quæstione quinta. capit. j. & C. eod. eos. in fi. Sed nunquid usque ad modum legitimum ualet? non. argumen. ff. fami. erciscun. in hoc iudicio. Argumen. contra. C. de dona. sancimus. & extra de præben. dilectus. j. & capitu. nisi. & xij. quæst. ij. si quos.

[3] Not. tamen qd' si iudex minus iudicat quã sit lege statutum, illud qd' est minus põt declarare. ff. de iniu. diu⁹. quia pœnę pro sequutio ñ iudicis, sed legis authorita ti reseruatur. s̃. e. q. iij. capi. si quem. §. notandũ. uersic. & quamuis, &c. Arc.

d Venales. Sed si arbiter tulit sententiam per gratiam, tenet: sed datur doli exceptio. C. de arbitrijs. l. tertia. ff. ad Trebellianum. l. seruo. §. cum prætor. sed si corruptus tulerit, nulla est sententia, ut hic: & C. si ex fal. allega. l. ult.

e Per contumaciam. sic s̃. xxiiij. quæst. iij. de illicita. nisi ueniant iudice sedente pro tribunali. ff. de in integrum restitu. l. diuus. Item bene audietur appellatio contumacis, qui præsens est: ut ff. de appel. l. creditor. §. missus.

† Cõcor. l. constitutiones. & ibi Bar. ff. de app. & in l. creditor. §. iussus. eo. ti.

f Summatim. Id est, semiplene inquiret iudex de negotio, cum aduersarius abest. non enim statim absente aduersario mittet præsentem in possessionem, sed faciet ipsum iurare, quod credebat se iuste litigare. & sic intelligitur quod est extra, ut lite non conte. quoniam frequenter. in fine.

Missio in possessionẽ non est statim facienda.

Nullus. Verba legis C. quorum appellationes non recipiantur. l. ij.

g Veneficorum. Idem est in alijs, ut extra de sponsa. ex literis. secundo.

Et hoc

appellans: et hoc in notorijs. [a] in occultis aũt, si testibus productis, instrumẽtis prolatis, alijsq; argumẽtis præstitis sñia cõtra eum lata sit: et ipse qui cõdẽnatus est, aut minimè uoce sua cõfessus ẽ, aut formidine tormẽtorũ territus [b] aliquid cõtra se dixerit, ꝓuocandi licentia ei non denegat̃. Nulli quoq; officialiũ [c] a sententia proprij iudicis prouocatio tribuat̃, nisi in eo tãtùm negotio, quod ipse ciuili ratione super patrimonio fortè apud ꝓpriũ iudicẽ inchoauerit. Quoties etiã fiscalis [d] calculi [e] satisfactio postulat̃, aut tributũ exposcitur, aut publici [f] aut priuati [g] debiti euidẽtis, atq; [h] cõuicti redhibitio flagitat̃: appellatione exclusa necessario in cõtumacẽ uigor iudiciarius exercet̃.

Ab executore sñiæ appellari non potest, [i] nisi forte executor sententiæ modum iudicationis excedat. Si quis etiam ausus fuerit prouocare, ne uolũtas defuncti [k] testamẽto scripta referretur: uel ne hi, quos scriptos patuerit [l] hæredes, in possessionẽ [m] mittãtur: et is cuius de ea re notio erit, appellationẽ receperit, & iudex, qui tam ignauã [n] cõniuentiã adhibuerit, et litigator qui tã ĩportune appellauerit, xx. libris argẽti mulctẽtur. De possessione etiã & eius momento [o] si causa dicatur, quæ sñia ĩterlocutoria appellatur, quãuis prouocatio ĩterposita fuerit, tamẽ lata sentẽtia sortiatur effectũ. [p] Quandoq; unã & eandẽ plures simul reportant cõdemnationem, nec diuersitas factorum separationẽ accipiet: quo casu. [q] si omnes appellauerint, & uno ex his agente eorũ appellatio iusta pronuntiata fuerit, emolumẽtum uictoriæ etiam ad alios [r] pertinebit. Si autẽ unus tantùm appellauit, eiusq; appellatio iusta ꝓnũtiata est, ei quoq; prodest, qui non appellauit.

Quòd si ætatis [s] auxi-

---

a Et hoc in notorijs. Illud de suo ponit Gratianus, & male. in notorijs enim non est opus testibus supra ead. quæst. j. de manifesta. nec in notorijs appellari potest, ut extra eo. cum sit. & capi. peruenit. Si ergo hæc duo, conuictio & confessio concurrunt, non auditur appellans, quia sola confessio in criminali non nocet, nec etiam in ciuili secũdum quosdam, quin possit appellari. ff. de confes. l. cũ fideicommissum. sed contra supra eadem. ca. quicunque.

Notorius nõ cõuincitur testibus, nec appellare potest.

b Formidine tormẽtorum territus. infra xv. quæstione vj. cap. j.

c Officialium. Vt executori, uel tabellioni quãdo delinquũt circa suam administrationem: quia præsumitur qđ iudicẽ offenderint: & quia non præsumitur, quod iudex iniuste contra eum aliquid faciat. Item quia non potest abesse a curia.

d Quoties etiam fiscalis. id est, quoties ab aliquo ratio administrationis requiritur: & intellige quando euidens est tributum, alioqui secus, ut C. de appel. quoniam nonnulli. Patet ergo quod in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cum decimæ sint tributa egẽtium animarum: ut xvj. quæstio. j. decimæ. & est expressum extra de deci. tua. in fi.

Appellari nõ potest ĩ tributis & decimis.

e Calculi. id est, cõparationis.

f Publici. id est, fisci.

g Priuati. id est, de proprio patrimonio Imperatoris, quod respectu fiscalium priuatum dicitur.

h Atque. pro, id est.

i Non potest. distingue tamen: quia aut executor habet meram executionem, aut mistam. Si meram, non appellatur ab eo, nisi mandati fines excedat, ut hic dicitur: & si suspectus est, non appellatur ab eo, ut extra de appella. nouit. nisi obijciatur crimen falsi coram eo. Tunc enim supersedebit executioni, ut extra de crimine fal. super eo. & C. si ex fal. instrum. iudicati. & de tali executore loquitur lex C. de execu. rei iudic. si ut proponis. & extra de senten. & re iudica. decætero. Quandoque dicitur executor qui habet mistam executionem, & talis potest recusari propter suspicionem. extra de offic. delega. super quæstionem. §. si uero. De tali loquitur xxv. quæstione secunda. & si non cognitio. & talis executor audiet & admittet exceptiones rationabiles, quantuncunque absolute ei scribatur, ut extra de officio. deleg. ex parte. & extra de ætate & quali. capi. eam te. & extra de rescriptis. cum adeo. Itẽ licet mistus sit executor, non potest appellari a grauamine uel iniuria, ut C. de appella. si quis. Itẽ uidetur quod differenda sit executio, si incontinenti uolo probare sententiam iniustam, ut extra de test. ueniens. ij. & ff. de iud. si prætor. De hac materia plene inuenies xxv. quæstio. ij. & si non cognitio.

Executor an possit recusari, & ab eo appellari.

k Defuncti. Argu. contra extra de appellatio. qua fronte. in parte decisa. sed ibi debitũ erat liquidum: unde ibi ualebat appellatio, ne corpus sepeliret ante satisfactionẽ.

l Patuerit. Not. quod dicit patuerit. ex hoc est argu. quod satis est pro illo, qui intentauit possessorium, quod aliquam præsumptionem pro se habeat, licet non perfecte probet.

m Possessionẽ. quia ibi non auditur appellans, uel aliqua exceptio, nisi prius fiat missio in possessionẽ, ut C. de edic. diui Adria. tol. l. ij.

n Ignauam. Not. iudicem puniri qui recipit friuolas appellationes.

Appellationes friuolas recipiens punitur.

o Momento. id est, de momentanea possessione. momentaneam possessionem uocat illã, quæ restituitur ei, qui spoliatus est. & uocatur momẽtanea, quia apta est per momentum durare, si aduersarius in momẽto probet de proprietate. Ioan.

Possessio momentanea.

p Effectum. secundũ canones tamen appellatur a momentaneæ possessionis sñia, ut extra de testi. significauerunt. ubi ab interlocutoria intra decem dies est appellandũ. extra de elec. cum dilectus. extra de app. super eo. ij. & extra de rest. spo. ex conquestione.

q Quo casu. ut in duobus reis debendi.

r Ad alios. ut supra ead. quæstio. v. statuit. & capit. interrogatum.

s Aetatis. Nisi sint cõnexa. ff. de minori. etiam. & l. tutor.

lio unus cõtra sententiã restitutionem impetrauerit maiori, qui suo iure nõ appellauit, hoc rescriptũ non prodest. Iudicibus autem non solum suscipiẽdæ appellationis necessitas uidetur imposita, uerùm etiã xxx. dierũ spatia ex die sentẽtiæ diffinita sunt intra quæ gesta [a] *unà cũ relatione* [b] *litigatorib. conuenit præstari.* [c] *Similiter arbiter appellationem suscipere, et rationem dare compellitur, si delegatus fuerit. Litigatoribus uerò copia, est ẽt sine scriptis libellis illico uoce appellare, cũ res iudicata poposcerit, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus causis. Ab eo autem, qui de appellatione cognoscit, non potest fieri recursus ad iudicẽ a quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam sibi occasionem atque exclusam penitus intelligant, cum super omni causa interpositam prouocationem uel iniustam tantùm liceat pronuntiare,* [d] *uel iustam.*

Hæc omnia in vij. lib. Cod. inuenies a tit. de appellationibus, usque ad titulum, ne liceat in una eademq; causa.

QVAEST. VII.

[1] [ps] *Vòd uerò* [e] *laici in accusatione Episcoporum non sint audiendi, Euaristus Papa testatur dicens:* †

Laici in episcoporum accusatione non sunt recipiendi.

CAN. I.

NOn est a plebe, aut a uulgaribus hominibus arguendus, uel accusandus eps: licet sit ordinatus: quia pro meritis [f] subditorum disponitur a Deo uita rectorum. Ideo ista dico, quia insidiator bona sæpissimè solet conuertere in malum, & in electis ponere maculam.

Item Syluester Papa.

Laicus clericũ non accuset.

CAN. II.

NVllus laicus audeat clerico [g] crimen inferre.

Item Marcellus Papa.

De eodem.

CAN. III.

LAico nõ liceat quẽlibet clericũ accusare.

Item Iulius Papa.

Anathematizatus sacerdotes accusare non potest.

l. tutor. & ff. quemadmodũ seruit. amitta. si cõmunẽ.

[a] Gesta. i. allegationes. C. de rela. l. ij.

[b] Relatione. i responsionibus partium.

[c] Præstari. etiam non appetentibus. C. de appellat. eos. in fine. §. j.

[d] Pronuntiare. Etiam ex prioribus instrumentis, uel etiam ex nouis, ut C. de temp. appella. per hanc. C. de appella. eos. §. j. nouas enim causas appellationis potest audire iudex, ut extra de appella. constitutis. in fi. ff. de appella. scio. in fine.

Iudex principalis an possit de principali cognoscere.

[d] Pronuntiare. Pone ergo, quod alicui sit commissa causa appellat. iudex ille pronuntiat appellationem iustam, nunquid incipiet de nouo cognoscere de principali negotio? hæc lex uidetur uelle quod non: sed quod possit, est argu. extra de testa. Raynutius. in fine. & C. de rebus credit. generaliter. §. sin autem. in fine. & in authen. de san. episc. §. si quis contra aliquem. colla. ix. & extra de appel. ut debitus. in fine.

Vod vero. Hæc quæstio diuiditur in vij. partes. In prima parte probat per xij. authorita. sanctorum patrum, quod laici clericos accusare non possunt, & quia sunt minores, & quia ad eundem ordinem promoueri non possunt, & quia eos non recipiunt in sua accusatione: & (quod est ualidius) quia oppido eis sunt infesti. Secunda ibi, His authoritatibus. Tertia ibi, Huic oppositioni. Quarta ibi, De his. Quinta ibi, Itẽ pœnitẽtes. Sexta ibi Item cum Balaam. Septima ibi, Item illud. Ioannes de Fantu.

Laici an possit clericos accusare.

[e] Quod uero secundum Baz. Laici si sunt bonæ famæ, admittuntur ad accusationẽ clericorũ. arg. ĩ. ea. clericos aut laicos. & G. idem sentit. Alij dicunt quod laicus proprium prælatum propter delictum accusare potest, quia sua interest habere prælatum bonum, ut dixi xxiij. di. illud. Communior est opinio quod non possit nisi suã iniuriã prosequatur. ut iiij. q. vj. omnibus. extra de testib. decætero. s̃. ea. qõ. j. prohibentur. Nisi in crimine hæresis. ĩ. eo. sacerdotes. & c. oues. & in simonia, extra de sim. tãta. & in crimine læse maiestatis. xv. quæst. iij. sane. C. de episco. & cleric. si quenquam. & in crimine sacrilegij secundũ quosdam. xvij. quæst. iiij. c. si quis suaden. §. qui autem. & in crimine dilapidationis ut xij. quæst. ij. non liceat. ut dixi. xvj. quæst. j. cõstitutum. In his autem omnibus ita demum admittuntur, si bono zelo denuntient crimina. extra de simo. licet Eli. in fin. & si accusatus fuerit uitæ suspectæ. s̃. eod. quæst. j. in primis. quia si accusatus est suspectæ uitæ, admittuntur laici malæ uitæ. si autem bonæ uitæ, tunc tantum laici bonæ uitæ, extra de simon. per tuas. Clerici uero contra clericos admittuntur, nisi sint criminosi, uel irregulares, ut infra eo. præsumunt. & c. lator. & cap. ipsi Apostoli. Tales tamen qui sunt irregulares, bene admittuntur ad accusationem eorum, qui sunt eiusdem ordinis cum eis uel inferioris, ut infra ea. ipsi Apostoli. & ca. testes. Similiter monachi audiuntur. extra de accusa. ex parte. & cap. olim. Et hæc uera sunt de solenni accusatione. Sed in denũtiatione criminis (ut dicunt quidam) omnes admittuntur, argum. xxiiij. quæst. j. quisquis. & quia cuilibet dictum est hoc: Si peccauerit in te, &c. xxij. quæst. v. hoc uidetur. xxiiij. q. iij. tam sacerdos. Arg. contra. xxxv. quæst. vj. episcopus in synodo. & extra de accusa. cum oporteat. Quid iuris sit de hoc, nota. s̃. ea. quæst. j. si peccauerit.

[f] NOn est. Pro meritis. infra viij. quæst. j. audacter. & vj. quæst. j. ex merito.

[g] NVllus laicus. Clerico. uel moniali. extra de accusat. cap. meminimus. [1]

† Adde quod si cõtra inhabilem accusatorẽ nõ opponit ualet iudiciũ. l. hos accusare. §. lege Iulia. & ibi Bart. & l. si placet. ff. de acc.

Clerici clericos accusare possunt.

[1] Ista decre. loquitur de laico inimico, & sic nõ probatur imo sumpto argu. a contrario probatur contrariũ, ut ibi not.

In sancta

CAN. IIII.

IN sancta Nicena synodo statutum est, ut nemo anathematizatus a in nostram suscipiatur accusationem, nec illi, qui nos in suā nolunt recipere accusationem, cū nos super illos b sciamus a domino constitutos, non illos super nos: & sicut maior non potest a minore iudicari, ita nec obligari: c quia rarum est omne, quod magnum d est. Portemus onera omniū, qui grauantur. Quinimo hæc portat in nobis beatus Petrus Apostolus, cuius uice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio nunc & in perpetuum ab omnibus tueamur aduersis.

Item Eusebius.

De eodem.

CAN. V.

LAicos e non accusasse episcopos f hactenus obseruatum & constitutū est: quia non sunt eiusdem conuersationis, & oppidò eis quidā infesti existunt: quippe cùm uita eorū & conuersatio debeat esse secreta, & a laicorum actibus remota: nec ab eis impeti debent, etiā qui eorum castitatem & grauitatem nolunt imitari: maximè cum eos nolunt recipere in suis accusationibus.

Item Fabianus Papa.

Nec clerici in accusatione laicorū, nec laici in accusatione clericorum sunt suscipiēdi.

CAN. VI.

SIcut sacerdotes uel reliqui clerici à secularium laicorum excludun tur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludendi & alienandi criminatione. Et sicut illi ab istis, ità & isti ab illis non recipiuntur: quoniam sicut domini sacerdotum segregata debet esse conuersatio ab eorum conuersatione, ita & litigatio: quia seruum Dei nō oportet litigare, g sed mitem esse ad omnes.

Item Clemens.

Laici clericos accusare non debent.

CAN. VII.

SAcerdotes & reliqui sacræ ecclesiæ ministri, omnesque plebes episcopos suos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam si ipsi aliter (quod absit) quàm debent, agant, h nisi in fide errauerint.

Item.

De eodem.

CAN. VIII.

QValis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, diuina scriptura ostendit dicens: Si enim Cham, i quia non operuit pudenda patris, maledictus est, multò ampliori k condemnatione digni sunt, qui patribus legatione Dei fungētibus contumeliam inferunt.

Personæ inferiorum ordinum in superiorum accusationem recipiendæ non sunt.

Vnde Syluester Papa.

Minores non debent accusare maiores.

CAN. IX.

CLericus l aduersus exorcistam, exorcista aduersus acolythum, acolythus aduersus subdiaconum, subdiaconus aduersus diaconum, diaconus aduersus presbyterum, presbyter aduersus episcopum accusationem dare, aut testimoniū ferre nō ualet.

Item Zepherinus Papa.

De eodem.

CAN. X.

MAiorum m quispiam minorum ac-

---

a IN sancta. Anathematizatus. infra. iij. q. iiij. nullus. hoc proprie est. uel, id est: separatus a conuersatione clericorum, quia laicus infra eadem laici. & xxiiij. quæst. iij. certum. & vj. qō. j. illi. & c. omnes.

b Super illos. s. di stinct. x. certum. & c. suscipitis.

c Ita nec obligari. xxj. di. inferior.

d Quod magnum. s. distinct. xciij. legimus. Ioan.

e LAicos. Certum est, quod laicus prosequens propriam iniuriam admittit ad accusationem clerici coram clerico iudice, 1 ut extra de testibus, decætero. Nunquid ergo & econuerso clericus admittitur ad accusationem laici coram laico iudice, si prosequatur suam iniuriam? Dicunt quidam quod nō: nam ubi crimen irrogat pœnam sanguinis, clericus interesse nō potest, ut xxxiij. quæst. ulti. his a quibus. sed si non irrogat pœnam sanguinis, bene potest. Alij dicunt, 1 qđ ī nullo crimine clericus pōt accusare laicum. arg. xj. q. j. nullus. quia nō potest in crimine testari contra ipsum. xj. qō. j. testimoniū. & sic fallit regula quæ est iiij. quæs. vj. omnibus. agat ergo clericus ciuiliter de crimine.

f Non accusasse episcopos. In hoc cap. assignantur tres rationes quare laici nō admittuntur cōtra clericos. Quarta assignatur s. ea. qō. c. j. Quinta est, quia magnum est, quod clerici accusentur ab eis: unde debet esse rarum, ut s. ea. proxi. c. Ioan.

g SIcut. Litigare. extra de syndi. c. uno.

h SAcerdotes. Agant. Si prælati sunt hæretici, uel excōmunicati, uel non seruant canones, uel simoniaci, uel notorij fornicatores: tunc potest recedi ab eis ante sententiam. xix. dist. nulli. xvj. quæs. ulti. sane. xxxij. distinct. nullus. in alio crimine ante sententiā nō est recedē dum ab eis. viij. qō. iiij. nonne. & xv. q. vj. cap. ult. Ioan. hoc corrigitur pro parte, extra de temp. ordi. c. fin. B.

i QValis condemnatio. Cham xxiiij. q. iij. cap. cum ergo. §. sed qui.

k Ampliori. Argument. quod in eodem genere delicti plus peccamus erga patres spirituales, quam carnales: ut xxx. quæst. iij. Pyctatium.

l CLericus. Hoc capi. non tenet. Vel loquitur de his, qui propter irregularitatem nō possunt ad altiora promoueri, ut bigami, & corpore uitiati. alias esset contra omnem rationem, ut infra eadem lator. Et dic clericus. s. psalmista & ostiarius.

m MAiorum. Hoc capi. similiter non tenet. Impeta-

Clericus laicū accusare non potest.

Vt Hu. & Laur. q ita not. j. c. j. dicentes idē esse ubi etiā prosequit propriam iniuriā ꝓ sequendo. nec potest repelli eo ꝓtextu, ꝙ nō premonuerit aduersariū, ut argum. istius cap. hic alleg. omnibus. Laur.

Prælati etiā minosi ante sententiam dere linqui possunt.

1 Ista gl. reputatur singu. per docto. ad hoc ꝙ ab epo nō seruāte canones potest recedi, uel ab excommunicato.

Peccamus plus erga patres spirituales quam carnales.

1 Dicit Laur. pres spirituales dicuntur sacerdotes. vj q. j. vers. hi g. dem. alias est c. pso Gen. 9. d

a Impetatur. Criminose, si de clericis intelligas.

b Sententia Chã, &c. Produnt. Tales deponuntur. xlvj. distinct. accusatores.

c Ceu. id est, sicut.

d Oves. Eum. criminose. si de clericis intelligas. dic, hoc cum prælatus eorum est bonæ opinionis.

e Oris. id est, locutionis.

f Gladio. id est, lingua.

g Reprehendenda. i. reprehensibilia. infra ea. nos si. ne sit cõtra supra. xxj. dist. nolite. j. vj. q. j. oues.

His authoritatibus. Hæc est secunda pars quæstio. in qua uult probare, quod laici si boni sunt accusant clericos, sed huiusmodi allegatio superficialis est, quia aliter canones intelliguntur. hoc tamen probare nititur per ix. authoritates. Ioan. de Fant.

h Accusatio. Suspicionibus. suspecti ab accusatione & testimonio repellũtur. infra ea. testes. iij. quæstio. v. accusatoribus.

i Sacerdotes. i. simoniacos.

k Aut prauæ uitæ. Argu. quod nec etiam in excepto crimine laicus prauæ uitæ est admittendus contra clericum: quod uerum est, nisi prius clericus fuerit malæ famæ uel opinionis: ut supra ea. quæst. prima. in primis. in fi. & extra de simo. licet Eli. & cap. per tuas. ut dictum est supra in summa.

l Seruum suum. Dominus est iudex in causa serui sui, ut hic: & hoc de consuetudine: alias falsum est, ut extra de foro compe. cum contingat.

Gene. 9. d

Cõcor. tex. in l. quenquã. & ibi do. ct. & bo na gl. C. de epis. & clericis.

Laicus et i excep tis cri minib. nõ admitti tur cõtra clericũ.

cusationibus non impetatur. a

Item Anacletus Papa. De eodem.

CAN. XI.

Sententia Cham filij Noe damnantur, qui suorũ doctorũ uel præpositorũ culpã produnt, b ceu c Chã, qui uerenda patris non operuit, sed irridenda monstrauit.

Item Eusebius Papa.

Omes pastorem suum (nisi a fide exorbitauerit) non debent accusare.

CAN. XII.

Oves, quæ suo pastori cõmissæ sunt, eũ d nec reprehendere, nisi à fide exorbitauerit, nec ullatenus accusare possũt: quia facta pastorũ oris e gladio f ferienda non sunt, quanquã reprehendenda g rectè uideantur.

a *His authoritatib. probatur, quòd subditi siue sint laici siue clerici, prælatos suos accusare non possunt. Verùm de criminosis & de infamibus intelligẽdum est, qui uitam suorum prælatorum parati sunt reprehẽdere, nõ imitari: quod ex uerbis Anacleti datur intelligi, qui ait:*

Quare laici in accusatione episcoporum non audiantur.

CAN. XIII.

Laici i accusatione eporum audiẽdi nõ sunt: quia oppido eis quidam infesti sunt: & indignũ est ut ab eis accusentur, qui eorum grauitatẽ nolunt imitari.

Idem.

Sacerdotes non nisi à uiris idoneis, & probatis accusari possunt.

CAN. XIIII.

Accusatio quoq; eorum, super qua nos consulere uoluisti, non nisi ab idoneis & probatissimis uiris, qui suspicionibus h & sceleribus carent, fieri debet: quia & dominus sacri corporis sui tractatores a uilib. ac reprobis & non idoneis personis infamari noluit, nec calumniari, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes i a tẽplo eiecit. Vnde liquet quòd summi sacerdotes, id est, Episcopi à Deo sunt iudicandi, nõ ab humanis, aut prauæ uitæ k hominibus lacerandi, sed potius ab omnibus fidelibus portandi: ipso domino exẽplum dante, quando per seipsum, & non per alium, uendentes & ementes eiecit de templo sacerdotes. Nullus enim (ut reor) inuenitur inter illos, qui uelit seruum suum l ab alio, quàm à se iudicari: quod si præsumptum fuerit, aut multa indignatione ipse irascitur, aut potius uindictam quærit super eum. Vnde & dominus ait per prophetam: Qui uos tangit, me tangit, & tangit pupillam oculi mei. *Et paulò pòst.* Si detractores quoruncunque grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt, multò magis laceratores & detractores atque accusatores famulorum Dei damnantur: & inbarathrum (nisi se correxerint, & per eorum satisfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt, & uindicibus flammis exuruntur. Hæc & alia periculosa considerantes apostoli constituerũt ne facile commouerentur, aut lacerarẽtur, uel accusarentur columnæ m sanctæ ecclesiæ Dei: quæ apostoli & successores eorum non immeritò dicũtur. Sed si quis n

Ioan. 2. c

Zachariæ 2. c

m Columnæ. Sic & prohibet lex columnas cuiuslibet domus tolli: ut ff. de lega. primo. l. cætera. C. de ædi. priua. l. ij.

n Sed si quis. Hæc pars usque ad finem loquitur de causis ciuilibus, uel criminalibus ciuiliter propositis. nã hoc capit. de laicis loquitur. unde non potest intelligi de criminalibus causis, quia in illis non auditur laicus contra clericum, etiam si præmoneret eũ. Hoc ideo dico, quia non concedo quod in accusatione sit præmittenda admonitio, ut extra de simonia. licet. & capitu. per tuas. & de accusat. c. qualiter. Sed denuntiationem semper præcedere debet canonica monitio, ut per eadem iura probat. Nec obstat extra de accusa. si quis episcopus. quia illa in denũtiatione loquitur. De hoc notatur xij. quæst. ij. indigne. Tamen ubi denuntiatur crimẽ simoniæ, non est necessaria admonitio: o quia de illo nõ potest quis pœnitere retento ordine: ut j. quæstio. j. si

Admonitio præcedat denũtiationẽ.

o Idẽ dicas in crimine hæreseos, & læsæ maiestatis, secundum Lau.

j. si quis neque. & qō. vij. requiritis. licet sit argumen. contra. j. q. ult. patet. & extra de simo. licet. cui hodie statur, scilicet quia moneatur, ut dimittat beneficium, quo retento non posset pœnitere. Vel dicas speciale esse in ecclesia, ut semper primo admoneatur quam proponatur querela cōtra eam, siue ciuiliter, siue alio modo agatur.

aduersus eos, uel ecclesias eorū commotus fuerit, aut causam habuerit, prius [a] ad eos recurrat charitatis studio: ut familiari colloquio ea sanent commoniti, quæ sananda sunt, & charitatiue emendent, quæ iustè emendanda cognouerint. Si autem aliqui eos priusquā hoc egerint, lacerare, accusare, uel infestare præsumpserint, excōmunicentur: & minimè absoluātur, antè, quam per satisfactionē [b] (ut iam dictum est) condignam pœnitentiā egerint: quoniā iniuria [c] eorum ad Christū pertinet, cuius legatione fungunt.

Item Alexander.

Communione priuetur, qui priuatim aduersus episcopum conqueritur priusquam familiariter eum conueniat.

CAN. XV.

Si quis erga episcopum, uel actores [d] ecclesiæ quālibet querelam iustam se habere crediderit, non prius primates, aut alios adeat iudices, quam ipsos a quibus se læsum existimat, familiariter cōueniat, non semel, sed sæpissimè, [e] ut ab eis aut suā iustitiā accipiat, aut excusationem. Si aūt secus egerit, ab ipsis, aut ab alijs communione priuetur [f] tanquam Apostolorum patrumque aliorum contemptor.

Itē Euaristus Papa.

Nisi opinione discussa nō audiātur accusatores episcoporū.

CAN. XVI.

Si qui sunt uituperatores [g] aut accusatores epōrū, [h] uel reliquorū sacerdotū, nō oportet eos a iudicib. ecclesiæ audiri antè, quàm eorū discutiatur existimatiōis suspicio uel opinio: qua intētione, [i] qua fide, qua temeritate, qua uita, qua cōscientia, [k] quove merito: si pro Deo, aut pro uana gloria, aut pro inimicitia, uel odio, aut cupiditate [l] ista præsumpserint.

Item Calixtus papa.

Maiores natus non accusent, nisi qui sint rectæ fidei, et conuersationis.

CAN. XVII.

Quærendum est [m] in iudicio cuius sit

[a] Prius. j. xxiij. q. v. ad fidem.

[b] Per satisfactionem. quod uidetur esse speciale in eo, qui offendit ecclesiam, ut prius satisfaciat, quam absoluatur: ut extra de uerbo. signi. ex parte. alias sufficit, quod iuret: ut extra de senten. excō. per tuas.

[c] Iniuria. Vnde nec clericus potest remittere iniuriam factā ecclesiæ: ut xxiij. quæstio. iiij. si is qui. Ioan.

[d] Si quis. Actores. Actor constituitur a non domino, & authoritate iudicis, & ad præsentes lites tantum. insti. de cura. §. ulti. ff. quod cuiusq; uniuersi. item eorum. §. actor. Et hoc ideo, qa actor cum decreto fit, & decretum nō extenditur ad futura. ff. de usur. l. j. Sed procurator semper a uero domino constituitur, & ab initio, & ad unam litem, & ad plures, & ad præsentes, & ad futuras. ff. eod. l. iij. & C. de procu. neque. Syndicus ab uniuersitate & ad unam, & ad plures causas constituitur præsentes, & futuras, & de authoritate episcopi. C. de epis. & cler. omnes qui. §. & hoc nihilominus. Canon tamen omnes administratores ecclesiæ uocat procuratores. j. quæst. iij. saluator. secundum canones prælatus & ante lit. contest. & post procuratorem constituit, ut extra de iura. cal. ca. cum causam.

[e] Sæpissime. i. ter. [3] xvj. q. vij omnes decimæ.

[f] Priuetur. Hic uidetur quod episcopus possit aliquem pro propria iniuria excommunicare & punire: ut xlv. dist. & qui emendat. & xxiij. q. iiij. Guilisarius. contra est. xxiij. q. iiij. inter querelas. & v. q. de occidendis. ubi uidetur, quod iudex pro sua iniuria non debet reum occidere cuius iudex est. Distingue quia si iniuria tangit specialiter prælatum, non potest excommunicare aliquem pro tali iniuria, si tangit ecclesiā, potest. Nam episcopus potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ, [3] sicut procurator fisci, est iudex in causa fisci: ut C. ubi causa fisca. l. j. sic Imperator est iudex in causa fiscali [4] ff. de his quæ in test. delen. l. proxime. & tamen res fisci Imperatoris dicitur. ff. ne quid in loco publ. lege secunda. §. hoc interdictum.

[g] Si qui sunt uituperatores. Id est, conuiciatores, qui depositi curiæ tradentur. xj. q. j. si quis sacerdotum. nisi fecerint ex calore iracundiæ: ut supra ead. quæstio. iij. si quis iratus. Ioan. Hoc hodie [5] falsum est quod traduntur curiæ seculari, nisi esset post excommunicationem contumax, extra de iudi. ca. cum non ab homine. fallit in casu speciali, de cri. fal. ca. ad falsariorum. ubi depositus statim traditur curiæ seculari. B.

[h] Episcoporum. Hæc duo capitula loquuntur de suspectis uel ignotis, & de his, qui suam iniuriam non prosequuntur.

[i] Qua intentione. An faciant animo nocendi: ut xxiij. q. v. prodest.

[k] Conscientia. Si sit conscius criminis.

[l] Aut cupiditate. pecuniæ. supra ea. quæst. prima. prohibentur.

[m] Quærendum est. Hic dicitur idem quod in præcedenti capi. Et dic quærendum est, scilicet a iudice, etiam si aduersarius non quærat. ff. de postulan. l. quos prohibet. & xxx. quæstio. v. iudicantem. & infra ead. alieni. & argumen. C. de quæst. seruos. & loquitur hoc capi. & præcedens de ignotis uel de notis & suspectis, quia tales personæ integri status esse debent. ff. de testibus. quæsitum. Sed obijcio tibi, si iudex quærit de conuersatione huius testis, oportet quod quærat ab alijs. Similiter oportet quod quærat de conuersatione illorum, a quibus quæritur de conuersatione istius: & sic in infinitum procedet iudex, quod reprobatur extra de rescrip. cum in multis. lib. vj. Si autem iudex ab ipso teste quærat, an sit fur, uel homicida, stulta esset quæstio, cum nemo illud fateretur [6] de se. Respond. si est ignotus, bene potest ab eo quærere, an sit liber, uel seruus. Ab alijs autem notis inter quos est conuersatus, quæret de fama istius. Potest etiam iudex in genere quærere, sic dicendo ei, Es tu talis, ut possis esse testis? ut ff. de quæstio. l. j. §. qui quæstionem.

Accusat.

Clericus iniuriā ecclesiæ factā remittere non potest.

Actor & ꝓcurator, & syndicus differunt.

[1] Idē Alexan. de Imol. in l. scimus. §. & hæc qui dē. C. d iure delib. & Dominicꝰ ī c. ab eo. in fi. de appel. in vj. Episcopꝰ an possit aliquē ꝓ ꝓpria iniuria excōicare.

[2] Subau. Imo debet. xxiij. q. iiij. si is qui. Arc.

[3] Adde idē tenuisse Bar. & Bald. in l. unica. C. ne quis in sua causa iudi.

[4] Arg. cōtra. xvj. q. vj. cōsuetudo. in prin. ubi de hoc.

Clericus depositus non semꝑ ē curiæ seculari tradendus.

[5] Scilicet quod traditur statī curiæ. de hoc le. & not. iij. quæst. iij. clericus. Archi.

Testis est de sua conuersatiōe examinandus.

[6] An autē teneat respondere, uidē Guid. de Suza. ī l. testium. C. de testib. & per Bal. in l. ij. §. qđ obseruari. in ult. colū. C. de iura. cal. & aliqđ ꝑ Bar. in l. fi. circa mediū. ff. de his. qui. ut indig. sed ꝓ cōi opinione optime facit qđ not. gl. in l. q iurasse. §. si pater. in uer. acquisisti. ff. de iureiuran.

conuerſationis & fidei & is, qui accuſat, [a] & is qui accuſatur: quoniam hi, qui non ſunt rectæ fidei ac conuerſationis, & quorum uita eſt culpabilis, & quorum uita, fides & libertas neſcitur, [b] non permittuntur maiores [c] natu accuſare, neque uiles perſonæ in eorum recipiuntur accuſatione.

Item Sixtus papa.

Abſque duobus, uel tribus teſtibus nõ recipiantur epiſcoporum accuſationes.

CAN. XVIII.

ACcuſatio epiſcoporum nõ eſt facile [d] recipienda, dicente domino: Non accipias uocem mendacij. Et Apoſtolus inquit, aduerſus presbyterum inſcriptionem nõ recipiendam abſq; duobus, uel tribus idoneis teſtibus. Si hæc de præſbyteris, uel cæteris fidelibus ſunt præcauenda, quanto magis de epiſcopis?

Item ex concilio Aurelianenſi.

Pro ſola conuentione epiſcopi non ſubmoueatur aliquis à communione.

CAN. XIX.

SI quis ab epiſcopo, uel ab eccleſia, uel de proprio iure crediderit aliquid repetendum, ſi nihil conuicij [e] aut criminationis obiecerit, eum pro ſola conuentione à communione eccleſiæ nõ liceat ſubmoueri.

Item Euariſtus papa.

Quare ſubditi prælatos ſuos reprehendere non poſſunt.

CAN. XX.

SVnt nonnulli, q̃ præpoſitos ſuos peruersè reprehendũt, ſi uel parũ ipſis moleſti extiterint.

Ex is omnibus datur intelligi, quòd illi ab accuſatione remouentur, qui non affectione charitatis ſed prauitate ſuæ actiõis uitam eorũ diffamare, et reprehendere quærunt.

Quòd uerò præmiſsis authoritatibus criminoſi ꝓhibeant̃ ab accuſatione prælatorum, teſtatur Auguſtinus in lib. ſoliloquiorum [f] ita dicens:

Non omnes ſubditi, ſed criminoſi tantum prohibentur accuſare prælatos.

CAN. XXI.

PRæſumunt prælati non debere ſe reprehendi, uel accuſari [g] pro eo, quòd canones nõ eos paſsim conſtituunt accuſandos: quod tantum negat̃ ſolis criminoſis [h] cum de reprehendẽdo [i] ueritas ipſa conſtituat: Si malè locutus sũ, teſtimoniũ [k] ꝓhibe de malo, &c.

Opponitur [l] huic diſtin. ipſi ſacri canones diſtinguunt, in quo caſu paſtores ſint accuſandi à ſubditis, dicẽtes: Oues paſtores ſuos non accuſent, nec reprehẽdãt, niſi à fide exorbitauerint. Ecce in quo caſu ſunt accuſãdi à ſubditis: ĩ alijs ãt minimè

[3] Huic oppoſitioni reſpondetur ſic: Diſtinctio illa canonum de criminoſis & infamibus intelligitur. Oues .n. criminoſæ et infames paſtorem ſuum accuſare uel reprehendere non poſſunt, niſi à fide exorbitauerit. Cæterũ ſi à fide exorbitauerit, tãta eſt labes illius criminis

[a] Accuſat. In accuſationibus ergo nõ pręſumitur quis dignus niſi hoc probetur. [1] ĩ. ea. criminationes. Sic in oblatione euchariſtię, ut de conſe. diſt ij. tribus gradibus. Et in ordinib⁹. xxiiij. diſtinct. quando. & in eleemoſyna. xlij. diſtin. quieſcamus. Item excõmunicatus quis creditur ꝓpter periculũ uitandum potius, quam non, ut extra de ſenten. excõ. per tuas. & c. cum deſideres. §. ſecundæ quæſtioni. Sic in impetratione ueniæ ætatis tenetur impetrans ꝓbare inſtituta morum ſuorum, & teſtimonium uitæ honeſtioris, & animi probitatem, id eſt, ſe eſſe idoneũ, ut C. de his. q̃ ue. æta. impetr. l. ij. alias circa notos potius præſumitur quis dignus, quam indignus, ut extra de præſump. dudum.

[1] Scilicet ꝑ aliquas literas authéticarũ perſonarũ q̃ pro eis teſtimoniũ ferãt: uel teſtimoniũ populi, ut le. & not. in iſto ca. criminationes. ſecundum Inn. qui ita nota. extra de accuſa. cum P. Archidia.

Exodi 13. 1. Tim. 5. c

[b] Neſcitur. per hoc patet quod loquitur de ignotis.

[c] Maiores. id eſt, clericos.

[d] ACcuſatio. Facile. id eſt abſq; inquiſitione.

ADDITIO.

Scilicet accuſatorũ & teſtiũ. H. & Lauren. dic inquiſitione, ſcilicet quæ habetur. ſ. cap. proxi. ſecũdũ. Io. de Fan.

[e] SI quis. Conuicij. Nõ tamen ex hoc ſequitur, ꝙ propter conuicium ipſum poſsit excõmunicare, ut xxiij. qõ. iiij. inter querelas. uel hic non fuit tantũ epiſcopi cauſa, ſed eccleſiæ: uel propter hoc remouẽdus eſt à communione à metropolitano, ſed nõ ab epiſcopo. Vel dic, ſi conuicium redũdat tãtum in perſonam epiſcopi: q̃a dicit, tu es filius ruſtici, tunc nõ poteſt. ſed ſi dixit eum ſimoniacũ, quia hoc redũdat in eccleſiam, bene poteſt. [2]

Epiſcop⁹ excõicat ꝑpter conuiciũ ſibi factum.

[2] Poteſt. Hoc uerũ ſi principaliter dicatur animo iniuriandæ ꝑſonæ, quia attẽditur anim⁹. Panor. ca. cũ ueniſſent. de iudici.

[f] SVnt nonnulli. In libro ſoliloquiorum. id eſt, pſalmorum, id eſt, ſolius ſpiritus ſancti eloquiũ: quia ſolo inſtinctu ſpiritus ſancti ibi locut⁹ eſt. de hoc habet̃ de pœnit. diſtinct. ij. quærendum.

Solilo- quium eſt pſalmus.

[g] PRæſumũt prę lati. Vel accuſari. Argu. laicos poſſe accuſare clericos. ĩ. e. clericos. & xxiiij. diſt. illud. & C. de offic. rec. prouin. iuſtiſsimos. ſed corrigitur taliũ opinio extra de teſtib. decætero.

[h] Criminoſis. ſcilicet clericis.

[i] Reprehendendo. ſupple ſed non debent præſumere, cũ de ſe, &c.

[k] Teſtimonium. Cum debeat exemplificare de accuſatione, exemplificat de teſtimonio: qđ ideo facit, quia qui admittitur ad unũ, admittitur & ad reliquum. iiij. q. iij. teſtes. Ioan. — Ioã. 18. d

[l] Opponitur. Dixerat in illo §. his authoritatib. [3] ꝙ ſubditi criminoſi ſiue clerici fuerint, ſiue laici non admittantur ad accuſationem prælatorũ. Vnde colligitur à contrario ſenſu ꝙ alij admittãtur. Huic diſtinctiõi obijcit, & poſtea ſecũdum ſuã opinionem ſoluit, quæ talis eſt, quod laici non criminoſi poſsũt accuſare clericos: quod falſum eſt, ut extra de teſti. đ cętero. niſi ſuã uel ſuorum iniuriã proſequãtur: & tũc non admittũtur ad teſtimonium.

[3] Vel dic dictũ eſt ſ. §. ex his omnibus, & c. præſumunt, qđ ſubditi criminoſi, &c. B. Brixien.

Huic oppoſitioni. Hęc eſt tertia ꝑs huius quæſtionis, ĩ qua ꝓbat quod mali non poſſunt accuſare prælatos ſuos, uel illi, qui ad eundem gradum perue-

 nire

nire non possunt. & hoc probat per sex capitula. Io. de Fantu.

a Alieni erroris. Ex tribus locis istius capit. argumentatur Gratianus à contrario sensu in sequen. §.

b Recedentem. id est apostatam.

c Non obedientē. id est. schismaticū, ut xix. dist. nulli. & xxv. quæstio. j. uiolatores.

d Non possumus. Argu. q iudex potest infamē repellere, licet reus ipsum recipiat. 1 xlv. di. licet. xxx. q. v. iudicantem. C. de quæstio. seruos. in prin. iiij. quæst. iij. parentes. Item arg. quod iudex examinabit accusatores sicut ordinandos, ut eos repellat. xxiiij. distinctio. quando. & Gregor. præcipit Ioanni. ut inqrat de persona accusatoris s. ea. q. j. in primis. sic xxiij. dist. illud. & J. ea. criminationes & prætor suæ dignitatis tuendæq; gratia indignos à postulatione remouet. ff. de postu. l. j. in prin. & repellit militem, licet aduersarius uelit eū admittere. ff. de procur. filiusfamilias. §. milites. Et quos prætor prohibet in totum & omnino, prohibet etiā si aduersarius cōsentiat, 2 ut ff. de postul. quos prohibet. Imo ubi aduersario nō competit exceptio, iudex ex officio suo excipiet, ut extra de appell. constitutis. & ff. de peti. hæredit. l. ulti. sed contra. nonne sic uidetur iudicare secundum conscientiā? & scis quia nichil ex ingenio suo & domesticæ uolūtatis motu facere debet: ut. J. ca. proxi. & iij. q. vij. iudicet? Respondeo. iudicat in hoc casu ex his, quæ percipit in exercitio causæ, quæ ante eum agitur. Nam cum coram se uidet infamem admitti, potest ipsum repellere, sicut cum scit tempora appellationis elapsa esse, suppet de facto. ut C. de tempor. appellatio. l. ij. in fine. sic xxviij. distinctio priusquam, scilicet de facto. quod constat iudici tanquam iudici. extra de postula. bonæ.

Iudex parte non petēte multa pōt facere.

1 Sed contra. J. e. q. his ita. §. iij. uers. respōdetur. in fi. ibi dicam. Arc.

† Cōcor. tex. in authē. gazaros. C. de hær. & in e. causa. & q. c. beati.

2 Adde ad hoc id qd legi. & not. extra de exceptio. c. exceptionē. & lib. vj. eo. tit. c. q. Arc.

quòd ad eius accusationē & serui aduersus dominum, & quilibet criminosi & infames aduersus quemlibet admittuntur.

Vnde Dionysius papa.

Infames & hæretici homines bonæ famæ accusare non possunt.

CAN. XXII.

Alieni erroris a socium, uel a sui uoluntariè propositi tramite recedentem, b aut sacris patrum regulis & cōstitutionibus nō obedientē c suscipere nō possumus, d nec debemus, nec impetere rectè credētes uel sanctorū patrū sanctionibus obtēperantes permittimus: quia infames omnes esse cēsemus qui suam fidem, aut Christianam legem præuaricantur, † aut apostolicā aut regularē libēter postponunt authoritatem.

Item ex concilio Toletano iiij.

Christianos accusare, uel in eos testificari non possunt, qui fidem acceptam deseruerunt.

CAN. XXIII.

Non potest erga homines esse fidelis, qui deo extiterit infidelis. Iudæi ergo, qui dudū Christiani effecti sunt, & in Christi fide præuaricati e sunt, ad testimoniū dicendum admitti non debent, quamuis se esse christianos annuntient: quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita in testimonio humano dubij habētur. Infirmari f oportet eorū testimoniū, qui in fide falsi docentur, nec eis est credēdum qui ueritatis ad se fidem abiecerunt.

Item Caius papa Felici correpiscopo.

Hæretici, Iudæi, uel Pagani Christianos accusare non possunt.

CAN. XXIIII.

Pagani uel hæretici siue Iudæi non possunt Christianos accusare, g aut uocem h infamationis i eis inferre. in hoc ca. decernitur, ut hæretici non impetant rectè credentes. Vnde econtra intelligitur, quod hæretici ab hæreticis impeti possunt. Item a tramite sui propositi uoluntariè recedentes non possunt impetere seruantes limitē suæ professionis. Ex hoc dat intelligi, q recedentes a suo ꝓposito, similiter recedētes criminari possunt. Itē nō obediētes sanctionibus sanctorum patrū nō possunt accusare obtemperantes sacris constitutionibus. In quo similiter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accusare licet. Vnde generaliter colligitur, quòd in accasatione k æqualitas fidei & conuersationis in

e Non potest. Præuaricati. Ergo si non sunt præuaricati. uidetur quod sunt admittendi, non obstante præcedenti delicto, sicut & alius, qui fuerit in mortali, 3 ut iij. quæst. j. diffinimus. quod quidam negant, cum nec ad ordines admittat, qui quandoq; fuit criminosus, ut xxv. distinc. primum. & vj. quæstio. j. qui crimē. & ff. de ritu nupt. palam. ubi dicitur. turpitudo licet intermittat, nō tamē deletur. sic. ff. de furt. qui ea mente. Ioan. Quid iuris sit de hoc, dicitur extra de testi. testimonium. ubi corrigitur hoc. B.

f Infirmari. supra xix. distinct. ca. fin. uel aliter. arg. quod non ualet dictū testis. si postea detegitur eius infamia.

g Pagani. Accusare. Nisi suā iniuriam prosequatur, ut iij. quæstio. vj. omnibus. Sed hę retici non: quia excommunicati sunt. extra de hęret. cap. uergentis. & capit. excommunicamus. Sed nūquid isti, scilicet pagani, & Iudæi audiūtur in exceptis criminibus? Dic quod non, secundum Hugo. sic. sed quod Iudæi possint, uidetur extra de Iudæis. capit. Iudæi. sed decreta. expresse contradicit, quæ dicit quod testis debet esse fidelis: ut extra de testib. licet, j. Et ea ratione, quia sunt in peccato mortali: & sic non sunt audiendi, 4 ex de testi. super eo.

h Aut uocē. Oportet tamen clericos habere testimoniū bonum ab his, qui foris sunt. J. viij. q. prima. licet. de consecratio. distinctio. j. iubemus.

i Infamationis. ut se expurgare debeant.

k Aequalitas. falsum dicit. sufficit enim quod accusator sit bonæ famæ, licet accusatus sit melioris, ut infra eadem. lator. Item in alijs falsum dicit: quia

3 Ad hoc xxxij. q. v. præceptum. ubi de hoc.

Pagani & Iudęi etiā i exceptis criminib9 nō sūt audiendi.

4 Idem tenet hic Io. de Fā. ad idē extra eo. tit. testimonium. ff. e. ti. qsitū. Sec cōtra hoc facit qd legi, & dixi s. eo. §. huic oppositioni. Archi.

uss.

Infamis ĩ famem regulariter accusare nõ potest.

nec infamis infamem, nec criminosus criminosum accusat: ut vj.q.j.qui crimen. 1 nisi prius eum tolerauit sciens eum talem extra de accusat. nulli. Sed potest dici hoc esse speciale in episcopo, ut non posſit remouere ab accusatione illos, quos prius tolerauit.

1 Dic ut sc. & not. extra de accu.ca.j. Archi.

ter accusantem & accusatum semper consideranda est: ut is, qui accusat, uel par, uel superior inueniatur.

Item nouellarum constitutionum.

Hæreticus hæreticum accusare, & contra eum testificari potest. CAN. XXV.

SI hæreticus a cõtra hæreticũ b litiget, cuique eorum hæreticum testẽ adducere licet. Sin autem orthodoxus contra hæreticum litiget, pro orthodoxo quidem hæretici testimonium ualeat, contra orthodoxum autẽ solius orthodoxi testimonium ualeat.

Item. Orthodoxis autem litigantibus ad testimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed quæritur c si flagitiosissimus catholicus posſit conuenire hæreticum de alio crimine quã de hæresi? Huic quæstioni ita respondetur: in quo hæreticus inferior est, uidelicet in regula fidei, in eo à malo catholico accusari potest. In quo autem superior fuerit, uidelicet in conuersatione uitæ, in eo à flagitiosissimo conueniri non potest. Item quod dicitur, pastores d pro suis actibus magis sunt tolerandi, quam corrigendi, dupliciter intelligitur: uel quia à criminosis tolerandi sunt: & non corrigendi. Vnde ibi subinfertur, quia sæpe pro meritis subditorum deprauatur uita rectorũ. Quorum ergo merito (Deo permittente) uita rectorum deprauatur, ab eis potius sunt tolerandi, quàm corrigẽdi. uel quia sunt quidam, qui sæpe deferuntur à publicis documentis, & crimen, quod intendunt, probare non ualent:

De quibus in Homilia de pœnitentia Augustinus ait:

Quæ publicis documentis probari nõ possunt, tolerãda sunt.

CAN. XXVI.

PLerunq; † boni uiri propterea sufferunt aliorũ peccata, & tacent, e quia sæpe deferuntur à publicis documentis, quibus ea, quæ ipsi sciunt, iudicibus f probare non possunt.

4 *De his* g *etiam illud Anacleti* h *intelligitur: Sñia Cham filij Noe dãnantur, qui suorum doctorum, uel præpositorũ culpam prodũt, ceu Chã, qui patris pudẽda non operuit, sed ridẽda mõstrauit. Hac .n. authoritate subditi nõ prohibent ab accusatiõe, sed à proditione. Aliud*

Item fallit in arenario, qui potest accusare arenariũ: ut C. de inoffi.test. in arenã. Item fallit in casibus, in quibus socius criminis non repellit sociũ: quos habes notatos iiij. q.iij. liberi. & C. de testi. quoniam. alias quilibet cuiuscunq; cõditionis & quantumcunque criminosus uiles & criminosos ab accusatione, uel testimonio repellit. Vnde etiam socius à sua accusatione repellit socios uiles & criminosos. ff. de accusatio. hos accusare. §. si seruus, & iij.q.iiij. ca.pen. quod falsum est in exceptis criminibus, ut s. in prin. quæstionis notaui.

Hæretic9 nunquam accusat.

a SI hæreticus. Hæc authentica est falsa: quia nunquam hæreticus admittitur ad accusandum: ut j. iiii.q.j. cap. j. forte loquitur de minoribus hæreticis, qui non peccãt in præcipuis articulis fidei, qui non admittuntur in iudicijs, id est, de his quæ acta sunt corã iudice, sed in alijs cõtractibus propter inopiam probationũ admittuntur: non tamen sine tormentis, ut iiii. quæstione iii. ca. si teste. §. si res. & C. de hære. l. ulti. Io. Sed certe secundum canones non admittitur hæreticus, cum sit excommunicatus, & debeat statim occidi. extra de hære. excommunicamus. & cap penul. B.

b Contra hæreticum. Arg. aliquid admitti pro aliquo, quod non admittitur contra se. sim. xxxvij. dist. cap. si quid ueri. Argu. contra. iiij.q. iij. si quis testib. Secundum est regulare, primum casuale propter odiũ hæresis.

c Sed quæritur. Hanc soluit Vrbanus xij. quæstio. j. scimus. uel aliter, respicit illud, quod dicitur supra eadem. §. opponitur. & mouet incidentem quęstionem & diuiditur in duas partes.

d Pastores. In prĩnc. quæstio. quæ tamen non sunt uerba illius cap. sed sensus est eius.

e PLerunq;. Et tacent. Dicat tamen ei qui põt prodesse, & non obesse. xxij. q. v. hoc uidetur. sed in publico non debet dicere: ut. vj. qõne. j. si omnia. hæc ergo taciturnitas non obstat ei, qui non põt probare. Item non nocet ei, qui non põt impedire, ut ff. de contrahenda emptio. l. rem alienã. uel ẽt erubescit loqui: ut ff. de furt. l. penulti. Item nec nocet ei, qui scit suum ius durare. ff. quibus modis pig. uel hypot. sol. l. sicut. §. non uidetur. alias semper obstat taciturnitas: ut ex̃. de his, quæ fiunt à p̃latis. ca ij. & liiij. dist. si seruus.

Taciturnitas qñque nõ obstat.

f Iudicibus. Iudici ergo faciẽda est probatio, 2 nõ aduersatio: ut iiij. quæstione iij. capitu. si testes. §. sæpe. & C. de condict. ob turpem causam. lege j. Argumen. contra j. quæstione. j. si qs. episcopus.

† Alias plerique.

2 Ad idẽ extra de proba. ex literis. §. j uers. qb. & de electio. scriptũ. §. uerũ. in prĩ. Archi.

De his. Hæc est iiij. pars huius quæstionis, in qua probat, quod subditi secreto & pacifice possunt suos prælatos redarguere, non autem palam, nisi peccassent in publico: & ita omnes autho. quas inducit, debent intelligi. & hoc probat per iiij. exempla, & per x. authorita. sanctorum patrum. Ioannes de Fantu.

Gene. 9.d

g De his. Qui accusant prælatos de crimine quod non possunt probare.

h Anacleti. Supra ead. cap. sententia.

Item obijcitur. CASVS. *Opponitur adhuc, s. quod subditi etiam religiosi prælatos suos accusare non possunt. Et hoc probatur quatuor obiectionib. Prima est de Maria sorore Aaron, quæ lepra percussa est, quia murmurauit in Moysen, quia du-*

ſcerat Aethiopiſſam in uxorem. Secunda obiectio eſt de Dauid, qui cum fugeret à facie Saulis, & latitaret in ſpelunca, abſcidit orā Chlamidis Saulis purgantis uentrem. De quo idem Dauid ſeipſum poſtea reprehēdit. Tertia eſt de Oza, qui cum arca domini reduceretur de Gabaa in Ieruſalem, & bobus recalcitrantibus inclinaretur, manum appoſuit. Quarta eſt q̃d infames efficiūtur, qui accuſant prælatos ſuos, & ideo accuſare non poſſunt. Has obiectiones ſoluit, & dat cuilibet obiectioni ſuam ſolutionē Gratianus, concludendo, quod propter hoc non remouētur ſubditi ab accuſatione prælatorū. Et primo ſoluit, quod dictum eſt de arca: et in::uit quod per Mariam, Dauid & Ozam, & per eos, qui reputabantur infames, intelliguntur illi, qui bonam fidem & bona facta ſuorum prælatorum reprehendunt, bonitatem eorum obfuſcare uolentes. Sed malos prælatos bene poſſunt accuſare: quod probat ſequenti capitulo, quia mali prælati non ſunt prælati.

† Cōcor. rex. in l. libellorū. ff. de accuſat. & de priua. delict. l.j. cū concor.

Exod. 5.c

Nūe. 12.a

1.Re.24.a

2.Reg.18 & 19.

1.Regum 24.b

[a] In Exodo. Melius in libro Numero. 50. diſt. c. ſi poſt ordin. §. econtra.

[b] Percuſſus. Quia ea nocte non ſe ab uxoris amplexu abſtinuerat.

[c] His ita. Incipit reſpondere his tribus obiectionib. & primo reſpondet ultimæ.

[d] Altiora doceret. arg. quod magiſter dēt docere in alto.

[e] Hos etiam. Scilicet ſpirituales prædicatores.

eſt.n. prodere, Aliud accuſare. Prodit, qui non ꝑ bāda defert: accuſat, qui reo præſente crimē iudici offert, probaturus quod ĩ tendit. † Chā ſolus uidit pudenda patris: et ideo ꝑ eū intelliguntur, qui cùm ſoli ſunt conſcij criminū ſuorū prælatorum, atque ideo accuſare nō poſſunt, uitā tamen eorū infamando alijs ridendā offerunt.

Itē obijcitur, ꝙ ſubditi ēt religioſi prælatos ſuos accuſare nō pñt. Legitur enim in Exodo, [a] ꝙ Maria ſoror Aarō, q̃ prima poſt tranſitū maris rubri ſumpto tympano hymnū cantare meruit, poſtea murmurās in Moyſen, eò ꝙ Aethiopiſſam duxerat in uxorē, à domino lepra percuſſa eſt. Itē in li. Regū legitur, ꝙ cùm Dauid fugeret à facie Saul, latuit ĩ ſpelūca, in quā cùm Saul diuertiſſet ad purgādum uentrē, Dauid præcidit oram chlamydis eius, quod ſe feciſſe poſtea grauiter doluit, & uehementer pœnituit. Saul à domino erat reprobatus, et ex ĩuidia Dauid ꝑſequebāt, ut eū morti traderet. Dauid erat uir humilis & mitis, Sauli à domino ſubſtitutus, per Samuelē unctus in regem: ſed tamen quia præcidit oram chlamydis Saulis, grauiter fleuit: cū à Saule ſola adminiſtratione unctionis ſepararetur. Vnde dāt intelligi, ꝙ ſubditi quamuis religioſi ſint, ꝑlatos ſuos criminoſos accuſare nō pñt. Nam per Saulē, qui uentrem purgabat, prælati intelliguntur, qui malitiā corde conceptam, in opus producunt. Item legitur in li. Regū ꝙ cùm arca domini reduceretur de Gabaa in Ieruſalem, à bobus recalcitrātibus arca inclinata eſt: cui dū Oza leuita manum adhiberet, ut eā erigeret, à dño percuſſus [b] interijt. Per arcam prælati intelligunt, per Ozan ſubditi, per inclinationem arcæ caſus intelliguntur prælatorum: per illum, qui manū adhibuit, intelliguntur reprehendentes, uel accuſantes uitam doctorum: qui à domino percuſſi intereunt. His ita [c] reſpondetur: uerū eſt per arcā ſignificari prælatos, & per Ozā ſubditos. Illud uerò falſum eſt, quòd per inclinationem arcæ, caſus ſignificetur prælatorum. Aliud eſt.n. inclinari, uel deſcendere, aliud cadere. Legitur.n. quod ſaluator noſter ſe inclinauerit, ſicut quando digito ſcribebat in terra: & de montibus frequenter deſcenderit, in quos aſcendebat, ut uel pernoctaret in oratione, uel ut diſcipulos in monte altiora doceret [d] præcepta: uel ut turbas fugiens, ex altitudine mōtis eas reſpicere, et liberè poſſet docere. Inclinatio, uel deſcēſio, humilitatem ſignificat, quā ſpirituales nonnunquā carnalibus condeſcendunt, ut eorum infirmitati compatiantur: iuxta illud Apoſtoli: Quis infirmatur, & ego non infirmor? † Hos etiam [e] ſignificauerunt angeli, quos Iacob uidit in ſcala deſcendentes. De his per prophetam dicitur: Inclinauit cælos, & deſcendit. Per arcam ergo inclinatam intelligun tur prælati, qui ſubditorum culpam miſericorditer portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur. Vnde bene dicitur, quòd bobus recalcitrantibus arca inclinata eſt. Boues quippe recalcitrantes, ſubditos ſignificant ſuis doctoribus non obedientes, quibus dum prælati compatiuntur, quaſi bobus recalcitrātibus arca incli

2.Reg.6. a.

Ioan. 8.a.

2. Corin. 11.g.

Gen. 28.c

Pſalm. 17

Pecca-

[a] Peccatorem. In hoc tamen non peccauit, qa adhuc non erat prohibitum: [1] nec hodie est si sub hac conditione ducitur, ut fiat fidelis. xxviij. quæstio. j. nō oportet Ioan.

[1] Arg. ad hoc. xxij. q. iiij. obij ciūtur. & cap. dixit. uel dic secundū. H. quod fecit instinctu spiritus sancti. argu. xxxv. qō. j. c. cū igitē §. hac itaque cōsuetudine. Io.

[b] Item. Ad hoc similiter tripliciter respondet, & ultimo male.

ADDITIO.

& est hęc responsio ad secundam obiectionem. Archi.

[c] Per Dauid. Secunda solutio.

[d] Saul. iij. respōsio

[e] Solus. Et tamen cum socijs suis.

Iaco. 2. c

[f] Respondetur. quibus dicitur, ꝙ subditi non possunt accusare prælatos.

[g] PAulus. scilicet in epistola. j. ad Timot. v.

[h] Regula. ar. ꝙ possumus interpretari & arctare generalia uerba Apostoli, [2] ut xxxiij. q. ij. quos Deus cōiunxit. xxij. q. v. hoc uidetur. & ff. de in ius uocand. l. quamuis. & ff. de testib. quæsitū.

Eccle. 7. c

[2] Arg. cōtra. s. e. q. cōsuluisti xxxj. q. j. qđ si dormierit.

[i] Obseruanda. exempla enim prælatorum & senum facilius corrumpunt. & ideo magis sunt punienda, ut xj. quęstio. iij. præcipue. & lxxxvj. distinctio. tanta. [3]

Prælatorum exempla alios corrumpunt.

[3] Et generaliter quicunque publice peccat, exemplum peccandi cuilibet tribuit: & in totam ecclesiā delinquit. xxvj. qō. ij. sed illud. secūdum L. & H.

natur. Leuita, qui manū adhibuit, significat illos, qui misericordiæ cōpassione in prælatis suis reprehendunt, eosq; in seueritatis amaritudinē erigere uolūt. Unde bene leuita iste Oza dicit Oza quippe robustus dicitur. Illi. n. robusti dicuntur, qui cū de sua iustitia præsumūt, misericordiā peccantibus negandā putant & impendentes reprehēdūt. Unde à domino percußi intereūt: quia iudiciū sine misericordia erit illis, q nolūt facere misericordiā delinquentibus. Cui per Salomonem dicitur: Noli eē nimis iustus qa est nimis iustus, qui perit in iustitia sua. Sic & Moysi illud intelligitur. per Moysen. n. prælati intelligūtur[a] per Aethiopissam uxorē, peccatores intelligūtur. Moyses Aethiopissam uxorē ducit, cum quilibet prædicator peccatorē [1] sibi copulat, ut ex eo sobolem bonorū operum Deo gignere ualeat. Hanc copulam dum Maria id est, subditi reprehendūt, lepra peccati inficiūtur. uel per Mariam synagoga intelligitur, quę in Moysen, id est, in Christū murmurauit; quia Aethiopissam. id est ecclesiam de gentibus sibi copulauit, quos lepra perfidiæ & erroris sordidos fecit. Non ergo his authoritatibus subditi prohibentur ab accusatione suorum prælatorum, sed monētur, ne reprehendāt misericordem cōpaßionē eorū. Item [b] per Saulem prælati intelliguntur & per Dauid [c] subditi. Saul [d] purgans uentrem eos significat, qui malitiam corde cōceptam, foras in opus producunt. Sed in præcisione chlamidis non significatur, nisi reprehensio peccati. per chlamydem. n. regis [1] potestas intelligitur. Hanc pcidit, qui prælatum sentētia damnationis ferit: quod nulli subditorum licet. Facta. n. pastoris, oris gladio, id est, sentētia dānationis à subditis ferienda non sunt. Hinc est quod Hieronimus ait super Marcum de pōtifice, qui scidit uestimenta sua: Scißio uestis scißionem significat sacerdotij, quod in proximo erat scindendum, & auferendum Iudæis uel per Dauid significantur, qui nequitiā suorum prælatorū uidentes, maiora eorum peccata cōtemnunt, minima uerò & leuia quasi extremam oram chlamydis præcidētes reprehendere & lacerare satagūt. Vel quia Saul solus [e] diuertit in speluncam, in qua Dauid solus latebat. Item super hoc potest intelligi, quod de Cham dictū est, qui solus uidit pudenda patris, quæ non cooperuit, sed ridenda monstrauit. Hac itaque authoritate non inhibetur subditis accusare prælatos, si accusabiles fuerint.

Itē probatur quod subditi prelatos suos accusare non possunt, etiā si religiosi fuerint. Infames. n. sunt eo ipso, quòd suorum doctorum uitam reprehēdere conantur. Infames. n. fiunt (ut canonum tradit authoritas) omnes, qui in patres armātur, et qui doctorum suorū uitā reprehendunt, uel accusant. Nullus aūt infamis in accusatione prælatorum est audiendus, nisi fortè à fide exorbitauerit, ut supra dictū est. Cùm ergo subditi eo ipso, quod in accusationem prælatorum prosiliunt, infames efficiuntur: infamibus autem copia accusandi denegatur: patet ꝙ subditi prelatos suos accusare non sunt. His ita respondetur, [f] non omnes prælati pro prælatis habentur. nomē enim non facit episcopum, sed uita. [†]

Unde Gregorius Ianuario epō scribit.

Quem ætas, non uita seniorem facit, grauiter est increpandus.

CAN. XXVII.

PAulus [g] dicit. Seniorem ne increpaueris. Sed hæc eius regula [h] tunc est obseruanda, [i] cùm culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iu-

[1] Regni.

Gene. 9. d

[f] Id est, opus uocationis, & ministeriū uerbi Dei i. e. s. non oīs. c. q nec. adde j. xj. q. iij. c. ridiculum.

1. Tim. 5. a.

niorum. Vbi autē senior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est. Nā scriptū [a] est: Laqueus iuuenum omnes uos. & rursus: Maledictus puer [c] centum annorum.

Item Hieronymus ad Heliodorum.

Dignitas non facit episcopum, sed uita.

CAN. XXVIII.

Non omnes episcopi sunt episcopi. [d] Attendis Petrum, sed & Iudam considera, Stephanum suspicis, sed Nicolaum [e] respice. Non facit ecclesiastica dignitas Christianum. Cornelius [f] centurio adhuc ethnicus [g] dono sancti spiritus mundatur: presbyteros [h] Daniel puer iudicat. Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cū Christo regnantium. Infatuatum [i] sal ad nihilum prodest, nisi ut pijciatur [k] foras, & à porcis [l] conculcetur.

Vnde August. hom. vij.

Non episcopi nomen, sed uita reuerentiam meretur.

CAN. XXIX.

Non omnis, qui dicit, Pax uobis: quasi columba est audiēdus. corui [m] de morte pascuntur. Hoc columba nō habet: imò de fructibus terræ uiuit: innocens est uictus eius.

Item Beda in secunda epistola Petri.

Docti ab indoctis, clerici à laicis, quandoque meritò reprehenduntur.

CAN. XXX.

Secuti sunt [n] uiam Balaam [o] ex Bosor, [p] qui mercedē iniquitatis amauit: corruptionem uerò habuit suæ uesaniæ subiugale mutū: quod hominis uoce loquens prohibuit prophetæ insipientiam. Plerūq; hæretici tam stulta dogmata, tam execranda proferūt sacramenta, ut etiā hebetum sensus paganorum, & qui ratione diuinæ agnitionis omnimodo carent, illorum detestentur insaniam: & illorum distorta & Deo contraria itinera sanius sapiendo redarguant. Et (quod peius est) nonnunquam multi catholicorū intantum mercedē amāt iniquitatis, ut etiam docti ab indoctis, clerici à laicis meritò redarguantur: [q] qui iure comparantur prophetæ, qui uerbis asinæ contra naturam loquentis corripitur: nec tamen à proposito praui itineris retardatur: quibus etiam apertissimè nomen congruit ciuitatis, de qua Balaam uenisse perhibetur. Bosor namque carneus siue in tribulatione positus interpretatur. Neque enim alia magis causa luxuriosis existit uerbum ueritatis amore pecuniæ, uel desideriorum temporalium adulterare, quam quia carnis se concupiscentijs mancipauerunt. Sed & nomen ipsius Balaam, qui uanus populus, siue præcipitans eos, interpretatur, talibus conuenit. Qui enim agnitam ueritatis uiam spōte deserunt, quid nisi uanus populus sunt? Qui etiam in præcipitium suos mergunt auditores: quibus non salutaria quæ corrigant, sed quæ illos delectent erronea prædicant: de quibus apertè subditur: Hi sunt fontes [r] sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur. Dani. 13. c. Mat. 10. b.

Quia [f] ergo non omnes epī sunt episcopi: presbyteri à Daniele puero iudicētur. sal infatuatū à porcis cōculcatur, et qui dixit, pax uobis: plerunq; nō colūba, sed coruus reputatur: patet ꝙ nō semper pro officio, uel authoritate ꝑsonæ ab accusatione est cessandū: imò cōtra prauos est agendū. cùm omnis ꝑsona criminaliter peccās alte

---

[a] Scriptum. scilicet in Esaia.
[b] Laqueus. scilicet malo exemplo.
[c] Puer. [1] Canon propter malitiā aliquorum fingit aliquid esse, quod non est, & ecōuerso. xl. distinctio. multi sacerdotes.
[d] Non omnes episcopi sūt episcopi. id est, non omnes episcopi uoce, sunt episcopi re.
[e] Nicolaum. qui fuit unus de septem diaconibus, quos apostoli instituerūt: ꝗ fuit reprobus. [2]
[f] Cornelius. ꝗ primus ex gētibus nomē Iesu Christi est secutus. xxvj. distinctio. deinde.
[g] Ethnicus. id est gentilis.
[h] Presbyteros. ꝗ condemnauerūt Susannam. ꝗ. ea. c. nos si incompetēter. §. item cum Balaam.
[i] Infatuatum sal. id est, stulti prælati insipidi in prædicando? fatui in delinquendo.
[k] Proijciatur. Id est, deponatur.
[l] Et à porcis. id est dæmonibus, qui dominant malis ꝓlatis, quasi pecori suo. xxiiij. q. j. capi. miramur. §. his authoritatibus.
[m] Non omnis. Corui. Coruo æquiparatur malus prælatus uel presbyter in nigredine uitiorum, & in raucedine uocis, & in uoracitate, scilicet mortuorū [3] oblationum: & in fœtore spiritus, & in garrulitate, & ī furto. xxiij. quæst. iiij. tres personas. Ioā. de Fantu.
[n] Secuti sunt. Prælati & doctores mali.
[o] Balaam. Supple uenientis.
[p] Ex Bosor. uerba sunt Petri usque ad uersi. plerūque. ubi Beda exponens uerba Petri in canonica dicit, quod hæretici à gentibus reprehensi comparantur Balaam correpto ab asina: comparantur etiā ei mali prælati reprehensi à laicis.
[q] Redarguantur. Non dicit accusentur. unde nō potest hic sumi arg. quod laici possunt accusare clericos, ut supra xxj. distin. nolite in fin. contra. Solu. ibi quod triplex est reprehensio: quod ibi uide.
[r] Fontes. Verba Petri.
[f] Quia. Infert ex his tribus capitul. quod mali prælati cū criminaliter peccant, possunt à subditis accusari. & ad hoc inducit cap. sequentia.

Alte

---

[1] Dic qd̄ puerilis ętas durat usq; ad pubertatē: ut l. pueri. cū gloss. ff. de uerb. sig. Esa. 42. d Esa. 65. d

[2] Et dicūt ꝙ iste fuit Macometus, quem colunt pagani. Hu. & de hoc habet. ꝗ. xxiiij. q. iij. quidā. uer. Nicolaitæ. secūdū l. ꝗ asserit ꝙ iste fuit Machometus

Act. 10. Dani 13. c Luc. 14. g

Demonia malis prælatis dominantur.

Presbyter malus coruo æquipatur.

[3] Quia ipsas oblationes sibi usurpāt & rapiūt, qa ad hoc ꝓdicant ut uiuant, secūdū Hu.

2. Pet. 2. c No. 22. g

retur: a et (ut ita dicā) b capite minor legib. censeatur. Qui.n.facit peccatum, seruus est peccati, tā in pœna, quàm in culpa.

Vnde Augustinus ait:

Qui susceptum officium nō administrat, nō est episcopus, sed canis impudicus.

CAN. XXXI.

Qui nec regiminis in se rationē habuit, nec sua delicta detersit, nec filiorum crimen c correxit, canis impudicus dicendus est magis, quàm episcopus.

Quibus ergo Hieronymus, d Augustin[9], Gregorius auferunt nomen columbæ, episcopi, senioris: nonne & priuilegium est auferendum dignitatis, ut possint à subditis reprehēdi? Vnde scriptura dissimulans e priuilegiū prauæ senectutis ait: Maledictus non senior, sed puer centū annorum. Apparet ergo, q hi ex accusatione prælatorum infames fiunt, qui eorum uitam reprehendere, & lacerare conantur: qui locū sui regiminis non nomine tantùm, sed uita & moribus tenent. Alij autem potius laudabiles fiunt ex accusatione prælatorū suorum, quàm infames. Item quod dicitur, maiorum quispiam minorum accusationibus nō impetratur: minores intelligēdi sunt, non dignitate, sed uita.

Vnde Hieronymus ait de Paulo super epistolā ad Galatas.

Maiores & minores non dignitate, sed uita intelligi oportet.

CAN. XXXII.

Paulus Petrum reprehendit: quod non auderet, nisi se non imparē f sciret. g Hoc non de officio h ecclesiasticę dignitatis, † sed de puritate uitæ, & sanctitate conuersationis intelligitur. Solus.n.Petrus inter apostolos primatum gerebat.

Hinc Augustinus ait ad Hieronymum:

Non episcopi nomen, sed uita maiorem facit.

CAN. XXXIII.

Qvanquam secūdum uocabula, i quæ usus obtinuit, episcopatus sit presbyterio maior, Augustinus k tñ Hieronymo minor est.

Item libro secundo de unico baptismo.

Episcopi licet pares sint meritis, gradu tamen differunt dignitatis.

CAN. XXXIIII.

Pvto, q sine ulla sui contumelia Cyprianus Episcopus Petro apostolo cōparatur, quantum attinet ad martyrij coronam. Cæterùm magis uereri debeo, ne i Petrum contumeliosus existam. l Quis enim nescit illum apostolatus principatum cuilibet m episcopatui præferendum? Sed & si distat cathedrarum gratia, una tamen est martyrum gloria. Item cùm Petrus à Paulo posteriore corrigatur, & pacis, atque unitatis uinculo custodito ad martyrium promouetur: n quantò o facilius & fortius qđ per uniuersæ ecclesiæ statuta firmatum est, uel unius Episcopi authoritati, uel unius prouinciæ concilio præferendum est?

Idem.

Non in honore, sed in ueritate filius æquatur, uel præponitur patri.

CAN. XXXV.

Qværitur p pater de malo filio: queritur filius de duro patre. seruamus

a Alteretur. Id est, in alterius statum commutetur. transit enim de familia Dei ad familiā diaboli. 24.q.iii. si quis non recto. (Ioan.8.d)

b Vt ita dicam. Videtur etiam q infamis capite minuatur. ff. de uar. & extraord. co. l. cognitionum. §. existimatio.

c Qui nec. Crimen. Talis enim ad accusationem, uel ad testimonium nō admittitur: ut xxxvij. dist. legant. ĩ. vj. q. j. qui crimen.

d Hieronymus. s. in tribus proxi. c.

e Dissimulans. Aufertur enim alicui nomen propter suā malitiam. xxxiij. qō. ij. admonere. s̃. xix. di. secundum. & j. q. iiij. ca. ecclesia. §. item peccato. s̃. ea. q. j. scelus. (Nomen aufertur à malitia.)

f Paulus. Imparem. Meritis, non tamen administratione. distinct. lxxx. in illis. (Esa.65.d)

g Sciret. Ex hoc patet, quod aliquis scit se habere charitatē per reuelationē. Pau. alibi dicit: Scio q neq; mors, neque uita, neque aliquid aliud me poterit separare à charitate Dei. Alibi tamen dicit, Nihil mihi conscius sum, &c. ut s̃. xl. di. cap. ult. (Pauli charitas magna.)

ADDITIO.

Ista concor. respicit literā nō imparem, secundum Laur. ad idem xxj. q. iiij. sicut excellentiam.

† Imò de ipso officio, ut patet apud Hieronymum, Cyprianum, Ignatiú, & oés antiquos, & per ipsas epistolas Pauli.

h Hoc nō de officio. q nō possit esse ipar Paulus Petro.

i Qvanquam. Secundum uocabula. Quia eps est nomen dignitatis, presbyter nomen ætatis. xciii. dist. legimus.

k Augustinus. Augu. forte hoc credebat. nō enim licuit ei mētiri pro humilitate. xxij. q. ij. cū humilitatis. & cum Hiero. fuit presbyter cardinalis, x patet q qlibet eps z maior est presbytero cardinali.

x Cardinalis. Imo quia Cardinales non nisi diu post fuerunt inuẽti.

Eps maior est presbytero cardinali.

z Ista gl. reputat à doctorib. fin. ad hoc q dicit episcopum maiorem presbytero cardinali. s. dignitate. respectu ordinis episcopalis. unde epi dicunt sūmi sacerdotes, ut cap. j. post medium. de sacr. unct. Et æqparant illustrib. seu præfecto prætorio, ut no. gl. in l. episcopali. C. de epis. audi. & nō habēt maiorē dignitatē cardinales quā epi: sed habēt maius officiū, ut inqt Bar. i d. l. j. §. si qs. i. j. col. ff. de ap. facit text. in ca. si abbate. đ elec. libr. vj. & not. p Ab. in c. ecclesia uestra le đrnier. de elec. in penulti. & vlti. col.

l Pvto. Existā. Si dicam Cyprianum in omnibus æqualem.

m Cuilibet. s̃. xxj. di. in nouo. ĩ. 24. q. j. loquitur. contra.

ADDITIO.

Dic q rōne ordinis Petr[9] fuit par alijs apostolis et cæteris episcopis: sed ratione administratiōis fuit maior.

n Promouet. Ita ut in hoc uideātur ipsi esse pares, & ēt statuta eorum.

o Quanto, &c. Et est hic arg. q poti[9] statur ei, q à pluribus, quam q à paucioribus dicitur. & xix. dis. i canonicis.

p Qveritur. Secundū canones: ergo filius conqueritur de patre 3 tā in ciuili, quam in criminali negotio: sed scđm leges non in ciuili, nisi tantū in causa castrēsi: ut ff. de iu. l. lis nulla. & ff. de fur. si quis uxori. j. rñso. nō tamen pōt eū cōuenire de furto, sed actione in factum: ut C. de dolo malo. si superstite.

Filius patrē conuenire pōt.

3 De hoc etiam no. xxiij. qō. iiij. si ecclesia. in gl. melius. ibi uideas.

Eman-

Emancipatus autem potest agere ciuiliter contra patrem, sed uenia impetrata, ut C. de in ius uoc. l. ultim. Sed in criminali causa non auditur contra patrem. s. ead. q. j. prohibentur. nec pater contra filium, nisi iniuriam in ipsum commiserit: ut C. de pat. pote. l. iij. præsumo eum inde egisse pœnitentiam: quia occultũ in meliorem partem interpretamur, extra de sortile. capi. ex tuarum. & extra de regu. iur. estote. Si autem manifestum, probabit se egisse pœnitentiam per sacerdotem, quod facere potest, ut extra de simo. nemo. l. distinctione. in capite. ij. quæstione. j. si peccauerit. in fi. nisi tale sit crimen, quod etiam post pœnitentiam irrogat infamiam: ut cum aliquis conuictus est de periurio: ut iij. quæstione vij. ca. infames. §. porro. [3] Si autem criminaliter agitur, siue sit occultum, siue manifestum, siue inde egerit pœnitentiam, siue non, repello eum: ut vj. quæstione. j. qui crimen. [3] Vel distingue sicut notaui super illo ca. qui crimen. Io. & extra de testi. testimonium. ubi diffinitur breuiter. B. Circa hanc materiam cõsueuit quæri, si quis uinum non potest bibere, an possit promoueri: cum ipsum ministrantem oporteat communicare. de consecr. distinct. j. episcopus Deo. & distinct. ij. peracta? Dic quod non. Nec etiam accusare potest [4] ille, qui casu membrum amisit. lv. distinctio. cap. ulti. Tamen inferiorem, uel parem potest accusare: quia potest remanere in executione illius ordinis. distinctione lv. præcepta. nam qui est intra xxx. an. potest accusare sacerdotes. Item clericus bigamus non potest accusare clericum coniugatum, qui unicam & uirginem habuit uxorem: quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. xxxij. distin. si qui uero. Hug. dicit, quod sacerdos depositus alium potest accusare. Sed hoc non placet. Nam ex quo est de crimine condemnatus, statim est delictum eius notorium. extra de cohabi. cleric. uestra. Item nec ille admittitur ad accusationem, cui crimen est in modum exceptionis probatum, per quod est repulsus a testimonio, licet non sit infamis. argumen. extra de electione. capi. super eo. & ij. quæstione. j. prohibentur. grauata est tamen eius opinio, sicut illius, qui ancillam oppressit. Codic. de adulte. & si libidine. Nam inhonestum est tales ad ordines admitti, ut dicit lex de his, qui supponuntur fustibus

honorificentiam patri, quæ debetur à filio. Non æquamus [a] filium patri in honore: sed præponimus filium [b] patri in ueritate: & sic tribuimus honorẽ debitum, ut non perdat æquitas meritum.

Item Ambrosius. †

Aequales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus & Paulus.

CAN. XXXVI.

Beati Petrus & Paulus eminẽt inter uniuersos apostolos, & speciali quadam prærogatiua præcellunt: uerùm inter ipsos, quis cui præponatur, incertum est. Puto enim illos æquales esse meritis, qui ęquales sunt passione: & simili eos fidei deuotione uixisse, quos simul uidemus ad martyrij gloriam peruenisse. Non enim sine causa factum putamus, quòd una die passi sunt, uno loco [1], sub uno persecutore. Vna die, ut ad Christum pariter peruenirent. In uno loco, ne alteri Roma deesset. Sub uno persecutore, ut æqualis crudelitas utrosq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro uirtute. [c] Et in quo loco ijdem tandem martyrium pertulerunt in urbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationũ, s. ut ubi erat caput superstitionis, illic caput quiesceret sanctitatis: ut ubi gentilium principes habitabant, illic ecclesiarũ principes morerentur.

5 *Itẽ pœnitentes, [d] bigami, sacerdotes accusare non pñt. Vnde generaliter colligitur, quòd quicunq; sacerdotes nõ sunt, uel esse sacerdotes nõ possunt, ĩ sacerdotes accusationẽ, uel testificationem proferre non possunt.*

Vnde Fabianus ait:

Qui sacerdotes esse non possunt, sacerdotes accusare non ualent.

CAN. XXXVII.

Ipsi apostoli & eorum successores statuerũt, ut sacerdotes domini nõ accusent, nec in eos testificentur, qui sui ordinis [e] nõ sunt, nec eẽ [f] pñt.

Item Damasus Papa.

[a] Non æquamus. Sic Celsus corrigit dicta patris sui. ff. de cond. cau. da. l. dedi. §. si qs quasi statuliber. Item argum. quod aliquis potest esse maior & minor altero diuerso respectu. s. e. quã quam. xxv. di. perlectis.

[b] Præponimus filium. Argu. quod ueritas à quocunq; prolata amplectenda est. Et est etiam argu. contra testimonium honorabiliũ personarum. simile dist. ix. ego.

[c] Beati. Pro uirtute. Scilicet ut parem uirtutem & constantiam [1] contra persecutionem in passione habuisse uideantur.

Item pœnitentes. Hæc est v. pars huius quæstio. in qua dicit, quid sit in hac quæstione tenendum: & dicit quod tales, qui sacerdotes esse non possunt, nec eos accusare, nec in eos testificari possunt: redarguere tamen possunt occulte & pacifice. & hæc probat per tria exempla & v. authorit. sanctorum patrum. Ioannes de Fantu.

[d] Item pœnitentes. solẽniter. s. xj. q. j. qui crimen.

[e] Ipsi apostoli. Ordinis. In criminali. sed in ciuili possunt omnes, extra de testibus. tam literis.

[f] Necesse. Ex his duobus cap. [2] colligitur, quod hæc tria, accusatio, testimonium, & ordo, pari passu ambulant: ut quicunq; non admittitur ad unum, nec ad reliquum. Sed obijcitur: quicunque semel in peccato mortali fuerit, non admittitur ad ordines: ut xxv. di. primum. ergo nec ad testimonium. Item si crimen ciuiliter fuerit probatum, non admittitur ad ordines, ut dist. xxiiij. quando. extra de accusa. super his. ergo nec ad testimonium. & secundum hoc nullus inuenitur testis: cum nemo sine crimine uiuat. xxv. distinctione. §. nomine autem. Tu dicas, quod regula, quæ hic traditur, locum habet cum criminaliter agitur. Si enim ciuiliter agitur, aut crimen est occultum, quod obijcitur testi, aut manifestum. si occultum,

† In sermone sub dititio & falso beato Ambrosio atributo.

[1] Cum ex sęuitia psecutoris uirtus patrię claruerit in utroque. Hug.

[2] Id est, ex isto ca. & seq.

Testis an sit repellẽdus pp crimẽ sibi obiectũ.

[3] Vide quod no. iij. qõ. vij. qui sine, in fi.

Sacerdos nõ efficiatur q uinũ bibere nõ potest.

[4] Hic adde qd' no. supra c. in sũma. uer si. tales.

Accusare nõ potest de crimine cõuict⁹ in modũ exceptionis.

Sacerdotes accusare, uel in eos testificari nō ualent, qui ad sacerdotium prohibentur eligi.

CAN. XXXVIII.

Testes absq; ulla infamia, aut suspicione,[a] uel manifesta macula, & uerè fidei plenitudine instructi esse debēt, & tales quales ad sacerdotium eligi diuina iubet authoritas.

Quoniam (ut antiquorū tradit authoritas) sacerdotes criminari non possunt, neque in eos testificari, qui ad eundem non debent nec possunt prouehi honorem.

Sic & illud[b] Syluestri intelligitur, Laicus nō accuset clericū, &c. id est, qui in inferiori gradu cōstituti, ad superiorē ascendere nō possunt,[c] in superioribus agētes accusare nō debent. Ecce ostensum est, quid respondeatur authoritatibus, & argumētis, quibus subditi ab accusatione prælatorū uidebantur repellēdi. Nūc demonstrādum est quib. rationib. probētur recipiendi: & quid contrà respōdeatur à prælatis. Christus, qui erat pastor pastorum, ouibus suis, de quibus ait. Non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israel etc. inter opprobria et uerbera, quæ ab eis patiebatur, ait: Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo, &c. Itē, quis ex uobis arguet me de peccato? At quicunq; ad testificandū in aliquē, uel ad arguendū admittuntur, ad eundem accusandū admitti possunt. Cùm ergo oues, ut aduersus pastorem suum testimonium ferāt, et ut ipsum (si possunt) reprehendāt, admittuntur: patet ꝙ subditi pñt accusare prælatos suos. His ita respondetur: Christus quāuis esset pastor suarum ouium, quas uerbo et exemplo pascebat, tamen quātum ād officiorū distributionē (ex qua hodie in ecclesia alij præsunt alijs: unde quidam prælati, quidam subditi uocantur) in populo suo pastorale officium non gerebat. Mystica enim et uisibili unctione, nec in regem,[d] nec in sacerdotem unctus erat: quæ solæ personæ in populo illo prælaturæ nomen sibi uendicabant.

Matt. 15.

Ioan. 18.

Ioan. 8.

Non ergo ex hac authoritate subditi probātur admittēdi in accusatione p̄latorum, sed tantùm ostēditur, ꝙ auditores eos rep̄hendere possunt, & in eos testificari, qui cū officia ecclesiastica nō habeāt, uerbo tamen & exemplo quoscunq; ualent, lucrari Deo satagunt. Respondetur et aliter: Aliud est, quod de rigore cogimur seruare disciplinæ: aliud, quod admittitur ex perfectionis cōsideratione. Christus Iudæos ad se arguendū admisit perfectione humilitatis, non seueritate iuris. Si. n. legis rigore essent admissi, hac authoritate criminosi et infames in accusatione religiosorum essent recipiendi, cùm essent sceleratissimi, qui de nece Christi tractantes, innocentem damnare uolebant. hoc ergo exemplo prælati non coguntur recipere subditos in accusatione sui, sed permittuntur, si uelint. Gala. 2. c

Item Paulus Petrū reprehēdit, qui princeps apostolorū erat. Vnde datur intelligi, ꝙ subditi possunt reprehēdere p̄latos suos, si reprehensibiles fuerint. Sed hoc facilè refellit, si unde sit reprehendēdus aduertat. Petrus cogebat gentes iudaizare, et à ueritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregē faciens, & à cibis gentilium latenter se subtrahēs. Par aūt est in se à fide exorbitare, et alios exemplo, uel uerbo à fide deijcere. Ergo hoc exemplo non probantur prælati accusandi à subditis, nisi fortè à fide exorbitauerint, uel alios exorbitare coegerint.

Item. Cùm Petrus intrasset ad Corneliū, conquesti fratres sunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quòd ad gentilem diuertisset. Ecce quòd prælati iure possunt reprehendi à subditis.

Sed huic oppositioni beatus Gregorius respondet, dicens:

Id est, à custodib. ædium ab incēdio & nocte. ff. de offi. p̄fect. uigil. l. j. & iii. ab ædilibus, licet non sint infames. ff. de decurionib. eos. nisi sit necessitas. ff. de muneribus & honoribus. l. ut gradatim. & hoc ideo, quia opinio eius in nullo uacillabit: ut xxxiij. distin. laici. & notat s̄. ea. q. j. in primis. in fi. Io. & probatur hodie tota hæc distinctio in decretali, de testi. c. testimonium. Quid iuris sit de ordinando, notaui supra uigesimaquinta dist. primum. B.

a Testes. Suspicione: Repellitur testis propter suspicionē, ut s̄. ea. accusatio. in prin. Argu. contra. de consec. dist. ij. non prohibeat. Odij, uel inimicitiæ, uel criminis occulti, secundū H. ad idē iii. q. v. quasi per totū. ibi uideas. Archi.

ADDITIO.

Dic quod assumptio corporis non nocet, nisi sumenti, sed accusatio alij nocet.

b Sic & illud. Supra e. nullus laicus.

c Non possunt. Qualiter hoc intelligitur, habetur j̄. iiij. q. j. c. j.

d Nec in regem. Imo nec regnū eius erat de hoc mundo. xxiij. q. iij. ca. j. Petrus.

a Petrus. Respõdit. Dicens, Eãdem Deus dedit gratiam eis, sicut nobis, q credimus in Iesum.

b Nos si. Alieni. hic Papa se subijcit aliorum iudicio: ꝙ facere potest: 1 ut ff. de iur. om. iudi. est receptum. non tamen eũ possunt deponere. ix. q. iij. nemo secundum H. possunt: quia & seipsum potest deponere: ut xxj. di. nũc autem.

c Examussim. Id est, regulariter, uel indubitanter, uel perfecte: quia amussis est instrumentum plumbeũ, cum quo rectificãtur parietes uel plumbantur.

Item cum Balaã. Hæc est vj. pars huius quæ. in qua probat, ꝙ probatum erat, ꝙ subditi possunt prælatos reprehendere, & etiã accusare, si ad eundem ordinem uenire possunt: non autem debent eos de occultis, uel pene occultis diffamare. & hoc probat per septem exempla, & per decem authoritates sanctorũ patrum. Ioan. de Fan.

d Ariolus. Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit, & fructum sibi in tristitia affert. uigesimasexta quæst. tertia. igitᷓ genus.

Trahen-

1 Cõcor. Alexã. de Imol. in l. est receptũ. ff. de iuris. om. iudi. in gl. ij. ubi dicit idẽ eẽ ĩ rege Frãcorum nõ recognoscẽte superiorẽ. qđ potest esse iudex in ꝓpria cã. quòd ĩtel lige uerũ quo ad sibi subditos, non quo ad alios: ut patet in c. nouit. & ibi Ho. & Io. Andr. extra de iud.

Ariolus quis dicitur.

† Hic Leo quartus urbis Romç eps contra accusatores suos stat ad tribunal & iudicium corã Ludoui. ij. Caroli magni ꝓnepote & ĩperatore franco, ut dixi ĩ præfatio. ad edictũ Hẽri. ij. contra paruas datas nu. 13.

Petrus à fidelibus interrogatus cur ad gentes intrasset, nõ ex potestate respondit, sed humiliter rationem reddidit.

CAN. XXXIX.

Petrus potestatem regni acceperat, & tamen idem apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gẽtes intrasset, nõ ex potestate officij (qua posset dicere: Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant) sed ex authoritate diuinæ uirtutis, qua gentiles acceperant Spiritum sanctum respondit. a

Cùm ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, sed noluit: non ergo hoc exemplo prælati coguntur suscipere reprehensionem subditorũ.

Ex hac etiam humilitatis dispensatione intelligitur illud Leonis quarti Ludouici Augusto dictũ.

Imperiali iudicio apostolicus se emẽdare permittit, si quid erga subditos iniustè cõmiserit.

CAN. XL.

Nos si incompetẽter † aliquid egimus, & in subditis iustæ legis tramitẽ non conseruauimus, uestro ac missorum uestrorum cuncta uolumus emendare iudicio: quoniam si nos, qui aliena b debemus corrigere peccata, peiora committimus, certè non ueritatis discipuli, sed (quod dolentes dicimus) erimus præ cæteris erroris magistri. Inde magnitudinis uestræ magnopere clementiam imploramus, ut tales ad hæc, quæ diximus perquirenda missos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, & cuncta (quemadmodum si uestra præsens fuisset imperialis gloria) diligenter exquirant. Et non tantùm hæc sola, quæ superius diximus, quærimus ut examussim c exagitent: sed siue minora, siue etiam maiora illis sint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus in posterum nihil sit, quod ex eis indiscussum uel indiffinitũ remaneat.

6 Item cùm Balaam ariolus d iret ad ma- Nu. 22. c.
ledicendum populum, angelus domini asinæ, cui insidebat, in uia se opposuit, euaginatoque gladio eam ab itinere compescuit: quam dum ille uerberibus affligeret, in uocem prorupit, & prophetæ uesaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica uirtute prophetæ insipientiam reprehendit, multò magis subditi possunt accusare prælatos suos. His ita respondetur. Verum est, quòd per asinam subditi significantur, & per Balaam prælati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accusandi à subditis: sed subditis tantùm forma datur humiliter renitendi prælatis, si fortè eos ad malum cogere uoluerint. Balaam nanque asinam urgens, ut ad maledicendum populo Dei eum ueheret, significat eos, qui uerberibus & cruciatibus à subditis exigunt, ut eis in malo fautores & coadiutores existant. Sed quia angelus, quilibet uidelicet prædicator euaginato gladio, apertè scilicet prædicato timore & horrore futuræ uindictæ, à consensu alienæ malitiæ illos reuocat: licet eis in huiusmodi uocem conquestionis prorumpere, & prælatis suis dicere: Cur nos uerberibus affligitis? cur nobis iniustè irascimini? nunquid uobis inobedientes aliquando fuimus, nisi nunc cùm ad malum cogimur? uidete illum, qui prohibet ab incepto. Non ergo hinc prælati probantur accusandi à subditis. Item. Cùm 2. Re. 12. a
Dauid adulterium & homicidium commisisset, missus est à Deo Nathan propheta, ut eum redargueret. Ecce quòd prælati sunt arguendi, & reprehendendi à subditis. Sed notandum est, quòd duæ sunt personæ, quibus mundus iste regitur: regalis uidelicet, & sacerdotalis. Sicut reges præsunt in causis seculi, ita sacerdotes causis Dei. Regum est corporalem irrogare pœnam: sacerdotum spiritualem inferre uindictam. Dauid ergo & si ex regali unctione sacer-

a Trahenda.xxij. quæst.ij.si quis per uetus.

2.Reg.6.d b Sanguinis.xxiij. quæstione ult.his à quibus.& cap.legi. & capit. occidit. & extra ne cleri. uel monac. sententiam sanguinis.

Forum rei sequi debet actor. 3.Par.26. c SI quis.quia actor forũ rei sequi debet. extra de foro competen. cũ sit generale. & C. de iurisdic. omnium iudi.l.iuris ordinẽ. uel quia causa fidei est.quæ ĩ ecclesia est tractanda: ut xxiiij. quæstione ulti. conuenior. & ĩ.ead.quęstio.ij. præceptum. xxiiij. q.j.quoties.

d Confessionem. id est scripturam.

Accusat⁹ quandoq; dat expensas accusatori. e Prælatos. & dabuntur eis expensę ab episcopo, quem accusant. si egent: ut extra de accusa. capi. ex parte.nam & danẽ seruo agenti causam libertatis.C. de ordi. cog. l.ult.similiter ei, q̃ egit de inofficioso testamento. & obtinuit, si aduersarius appellet.ff.d̃ inofficio. testa.l. si instituta.§.penul.

Lator

dotibus & prophetis prę erat in causis seculi, tamen suberat eis in causa Dei. Vnde reges à prophetis & à sacerdotibus ungebantur, & eorum oblatione peccata regum expiabantur. Sicut ergo Osias a domino lepra percussus est, quia sacerdotum officia usurpare uoluit, sic sacerdotibus & prophetis regũ usurpare officia non licuit. Nathã ergo propheta cùm regem redarguit, suum est executus officium, in quo erat rege superior: non usurpauit regis officium, in quo erat rege inferior: monuit eum, ut per pœnitentiam peccata sua expiaret, non tulit in eum sententiam, qua tanquam adulter & homicida morti addiceretur.

Sic & beatus Ambrosius Theodosium, & beatus Innocentius Imperatorem Archadium excõmunicauit, & ab ecclesiæ ingressu prohibuit.

Sicut enim non sine ratione iudex gladiũ portat, ita non sine causa claues ecclesiæ sacerdotes accipiunt. Ille portat gladium ad uindictam malefactorum, laudem uero bonorum: isti habent claues ad exclusionem excommunicandorum, & reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exemplo subditi probantur reprehendendi à prælatis, non prælati à subditis. Item. Dan.13.e

Daniel nulla legitima potestate functus iudices a populo constitutos de falso testimonio conuicit, & conuictos damnauit. Constat ergo, quod nullam potestatem habentes possunt redarguere dignitatibus, uel potestatibus sublimatos. His ita respondetur: miracula (& maxime ueteris testamenti) sunt admiranda, non in exemplum nostræ actionis trahenda, a Multa enim concedebantur tunc, quæ nunc penitus prohibentur. Tunc enim Samuel Agag pinguissimum regem 1.Reg.15.e. Amalech in frusta diuidendo concidit: nunc nulli ecclesiasticorum iudicum iudicium sanguinis b agitare licet. Tunc Phinees Iudæum coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum est ei ad iustitiam. Nũe.25.d hodie sacerdotibus huiusmodi actus in perniciem sui officij uerteretur. Exemplo ergo Danielis non solum accusandi uel redarguendi, sed etiam iudicandi potestatem subditi sibi in prælatos uendicarent, si illud in argumentum nostræ actionis liceret assumi, quod nulla unquam authoritate permittitur. Magis ergo ex hoc facto datur intelligi, quod in nouissimis temporibus suscitaret Deus spiritum pueri iunioris, illius uidelicet, de quo per prophetam dicitur: Puer natus est nobis. & iterum: Ecce puer meus, qui iudices iniquitatis, Scribas scilicet, & Phariseos falsis criminibus Susannam, id est, ecclesiam accusantes, & Esaiæ.9.a ream adulterij pronuntiantes, eò quòd Ibid.42.a Christum sequeretur, conuinceret & condemnaret. Item. Hieronymus refert in libris uirorum illustrium, quod Damasus papa a subditis de adulterio accusatus cum xlij. episcopis se purgauit. Item Symmachus papa in Romana synodo dignitate sua expoliatus, prius statui suo reddi decernitur, ut tunc ueniret ad causam, & si ita recte uideretur, accusantium propositionibus responderet. Digna res uisa est maximo numero sacerdotum, atque meretur effectum: & cum postmodum ordinaretur quomodo esset accusandus, præfatus papa ut causam diceret occurrebat, sed ab æmulis est impeditus.

Item Gregorius ait de se ipso.

Redarguendi se, licentiam beatus Gregorius alijs præstat.

CAN. XLI.

SI quis c super his nos redarguere uoluerit, uel extra authoritatem nos facere contenderit, ueniat ad sedem apostolicam, ut ibi ante confessionem d beati Petri mecum iuste decertet, quatenus ibi unus ex nobis sententiam suscipiat suam.

Ex his omnibus colligitur, quòd subditi possunt reprehendere & accusare prælatos e suos. Sed sicut de Christo dictum est, quando Iudæis dixit: si male locutus sum, & cætera: ita de istis intelligendum est, q̃ Ioã.18.d

suo exemplo prælatis dederunt facultatē recipiēdi subditos in accusationem sui, sed non coëgerunt.

Item.

De eodem.

CAN. XLII.

Paulus Deaclinæ ciuitatis episcopus accusatur à subditis de lapsu carnis, conuincitur, deponitur, alius loco eius substituitur.

Hoc an ex dispensatione accusati, an ex rigore iuris sit factum, ex registro Gregorij ad Ioannem Episcopum capi. ccxvj. potest perpendi, ubi ait:

Paulus Deaclinæ ciuitatis episcopus, subditorum accusatione conuictus deponitur.

CAN. XLIII.

Lator Nemesion ad nos ueniens indicauit, quòd Paulus Deaclinæ ciuitatis episcopus inter alia mala in corporali [a] crimine lapsus, a suis clericis accusatus, atque conuictus, episcopali sententia depositus est: postea cum auxilio secularium ueniens episcopatum more prædonis ingressus est: ablatisque rebus ecclesiæ dilectissimū Nemesion [b] latorem præsentium sibi substitutum ab eo episcopatu proiecit, & ad summam iniuriam, ac necem pene perduxit. Fraternitas itaque uestra hæc omnia curet addiscere, & quæcunque ecclesiæ abstulit, omni mora uel excusatione [c] cessante, reddere [d] compellat. Si uero nihil ecclesiæ, sed proprium [e] se dixerit abstulisse, quamuis graue & iniquum fuerit: ut non à uobis, [f] uel metropolitano eius hoc petierit, sed temerario ausu agere præsumpserit: ueruntamen si quid proprium tulit, [g] sub fraternitatis uestræ debet examine constare, si uerum est. Sed & illud diligenter quærendum est, si quid malè de rebus dilapidauit ecclesiæ, ut ex eo, quod nunc abstulit, illud reformare, ac satisfacere modis omnibus compellatur.

Hoc edicto [h] non in accusatores, uel depositores ulciscitur, sed in depositum ulterius prosequitur: ut si ultra ad episcopatum aspirare tentauerit, omnibus modis repellatur, & ad agendam pœnitentiam perennem in monasterium detrudatur. Quem ergo Gregor. ad episcopatum aspirantem omnibus modis repellit, quem graui pœnitentiæ subijcit, patet non sua dispensatione, [i] sed canonum censura à subditis esse accusatum & conuictum. Et ut iam non exemplis, sed legibus agamus, uidendum est quid Gregorrus scribat Innocentio & reliquis episcopis Sardiniæ ita dicens.

Quod subditi prælatos suos accusare possunt.

CAN. XLIIII.

Metropolitanum [k] uestrum in aliquo [l] postponere non præsumatis, excepto si (quod non optamus) contra eundem uos aliquid causæ habere contingat, ut ob hoc sedis apostolicæ iudicium petere debeatis.

Item uniuersis episcopis concilij Nicasij

[a] Lator. In corporali. Scilicet adulterio uel incestu, ut xxx. quæstio. j. non debet. secus, si de simplici fornicatione, ꝓ qua hodie non deponitur: ut lxxxij. distinctio. presbyter. & xxxiiij. distinctio. fraternitatis. nisi de rigore factum fuerit. lxxxj. distinct. si quis episcopus. & capit. presbyter aut diaconus. [1]

[b] Nemesion. not. quod papa non uocat eum fratrem, licet esset episcopus. hodie aliud esset, extra de cri. fal. quam graui.

[c] Excusatione cessante. iusta tamē exceptio, uel excusatio admittitur. extra de offic. delega. ex parte. ij.

[d] Reddere. Cum de mero iure deberet iste in exilium relegari, cētum milliaribus à ciuitate remotus. C. de episco. & cler. quicunque. Item cadere debuisset à iure suo. [2] C. unde ui. l. si quis in tantam. xvj. quæstio. vj. placuit. sed melius est, ut eum sua auferre sinat ecclesia, quam in perniciem ecclesiæ amplius incandescat, ut ĩ. xvij. q. ulti. ca. ultimo.

[e] Proprium. Hic uidetur quod spoliator possit spoliato referre quæstionem ꝓprietatis. extra de causa possess. capi. cum ecclesia. [3] & sequen. q̃d non est uerum, ut extra de restitutio. spoliato. item cum quis. & capi. in literis. sed dispensatiue cum ipso actum est, ut patet in glo. præcedenti.

[f] Ut non à uobis. Loquitur primati, quia apud metropolitanum prius est cōueniendus. ut ĩ. ca. proxi. & ix. questio. iij. nullus primas. & capi. conquestus.

[g] Tulit. arg. contra. xv. quæstio. vj. placuit. & capit. de lapsis. ubi dicitur, ꝙ monasterio traduntur res depositi sed illud uerum est quando detruditur in monasteriū, sed hic non fuit depositus.

[h] Hoc edicto. uerba sunt Gratiani usque ad illum locū, ut si ultra. & à loco illo ad locum illum, quē ergo. sunt uerba Grego. exinde sunt uerba Gratiani.

[i] Dispensatione. id est uoluntate.

[k] Metropolitanum. ex contemptu: alias [4] omisso eo possunt adire papam, ut s̃. ead. quæstio. vj. capit. ij. & iij. Item intellige istud quādo episcopi inter se litigāt. nam si episcopus litigat contra clericum, tunc coram arbitris est litigandum. xj. quæstio. j. si clericus. Ex contemptu ergo intellige fieri, quādo sine causa declinatur eius iurisdictio: sicut dico quod sine causa non potest quis declinare iurisdictionem episcopi etiam per querelā factam papæ, [5] ut plene dixi in constitutio. ut debitus. extra de appel. arg. non esse appellādū omisso medio. sed hic non loquitur de appellatione.

[l] In aliquo. episcoporum enim est iudex ordinarius primo loco metropolitanus. x. quæstio. iij. q̃a cognouimus xj. quæstio. j. si clericus aduersus.

Fornicatio simplex non est digna depositione.

[1] Adde ad hoc text. i l. si adulterium cum incestu ibi not. per Bart. ff. de adult.

[2] Quod iste nō fuit punit⁹, de misericordia factū est, prout no. Laur. & Io. xvj. qō. j. placuit.

[3] Ista decreta non ꝓbat hoc simpliciter: q̃a ibi utrūq: ius fuit deductum in iudiciū. Archi.

[4] Adde Alexan. de Imol. in l. si uidetur. §. hoc iudicium. colū. iiij. ff. si quis ius dicen. non obtem.

Iurisdictio episc. sine causa nō potest declinari.

[5] Hoc in distictē (sic) probatur: cū etiam legat⁹ adeat. extra de officio leg. c. j. & ita habet cōsuetudo secundum Gof. quæ est optima legum interpres, extra de consue. cū dilect⁹. Archid.

Sicut

Vitã prælatorũ subditi nulla dißimulatione negligant.

CAN. XLV.

SIcut (inquit) laudabile discretumq; est reuerentiam, & honorem exhibere prioribus, ita rectitudinis & Dei timoris est, si qua in eis sunt, quæ indigent correctione, nulla dissimulatione postponere: ne totum (quod absit) corpus morbus inuadat, si languor nõ fuerit curatus in capite. Quædam enim de primate uestro Clementio ad nos plata [a] sunt, quæ quoniam ita grauia sunt, ut transire indiscussa nullo modo debeant, fraternitatem uestram hortamur, [b] ut cũ omni solicitudine ac uiuacitate mentis indagare multis modis debeatis illata: & si sunt ut audita sunt, ultione canonica resecentur.

Admonemus autem, ut non cuiusquam personæ gratia, non fauor, non quodlibet blandimẽtum quẽquam uestrum ab his, quæ nuntiata sunt nobis, molliat, uel à ueritate excutiat: sed sacerdotaliter ad inuestigandam ueritatem uos propter Deum accingite. Nã si quis in hoc piger, aut negligens, esse præsumpserit, dictis criminibus apud Deum se nouerit esse participẽ, cuius zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi facinoris causas non mouetur.

Hæc si quis specialia, et ex his generalem regulã colligi non oportere contendit, audiat quid Gelasius ca. xxvij. dicat oĩbus clericis cuiuscunq; ordinis, ita scribens:

Clerici excessus sui epi, auribus deferant Romani põtificis.

CAN. XLVI.

QVapropter [c] nec clericorum quisquam apostolicæ offensæ se confidat futurum immunem, si in his, quæ salubriter sequenda apostolica deprompsit authoritas, siue episcopum, siue presbyterum, siue diaconum uiderit excedẽtem, & non protinus [d] ad aures Romani pontificis [e] deferre [f] curauerit: probationibus duntaxat competenter exhibitis: ita ut transgresionis ultio, fiat cæteris interdictio [g] delinquendi. Sin uerò [h] modis omnibus erit unusquisq; pontificum ordinis & honoris sui elisor, si cui clericorum uel auditui totius ecclesiæ hæc putauerit supprimenda. [i]

Idem.

CAN. XLVII.

SI quid in ecclesia damni, aut in his, quæ sunt præceptionis nostræ authoritate prohibita, põtificem uestrum uideritis admittere: mox nostris auribus relatione [k] signate, ut quid fieri debeat, cẽseamus.

Item ex concilio Calcedo. capitulo xxj.

Clerici, aut laici sine examinatione ad eporum accusationem non admittantur.

CAN. XLVIII.

CLericos aut laicos [l] passim accusantes, & sine probatione epos aut clericos ad accusationẽ non recipiendos decernimus, nisi prius discutiatur eorum [m] existimationis opinio.

Item ex synodo Romana.

[a] SIcut. Perlata. A subditis. & sic facit ad propositum Gratiani, [1] aliter hoc cap. nihil facit ad propositũ Grat. nisi uelis dicere eo ipso, ꝙ dedit alijs licentiam iudicandi, ergo & accusandi.

[1] Cũ isti cognoscere debeãt ex delegatione Papæ. Laur. Idẽ sentit hic Hu. & Io. de Fã.

[b] Hortamur. Nota, ꝙ per hoc uerbum hortamur & monemus, mandatur iurisdictio. sic s. ea. q. j. notum. ff. de offic. præsi. sæpe. Videtur tamẽ quòd prouinciale concilium ordinario iure cognoscat de primate siue de metro politano suo. Nam cum concilium iudicet de Papa in his, in quibus ipse potest iudicari: ergo concilium metropolitani potest iudicare de ipso. Ad hoc j. e. si quis. ar. cõtra. xviij. dist. multis. nam ibi appellatur à concilio ad metropolitanũ: ergo cũ concilium sit minus metropolitano, non potest ipsum iudicare. xxj. di. inferior. Sed potest dici, quantum ad sua negotia est minor metropolitanus cõci. quantũ ad aliorũ negotia est maior. Sed in c. multis. non appellat à concilio, sed à quadam congregatione eporũ ad metropolitanũ, sed adhuc obstat xxj. dist. nunc autẽ. Sed põt dici, ꝙ põt iudicare de ipso cõcilio, non tñ eũ condemnare potest. Sed ꝙ possit iudicare à cõcilio, bene facit ix. q. iij. saluo. & ca. si autem. & lxviij. dis. Salonitanæ. Sed est argu. contra. s. cap. proxi. Ioannes.

Cõcilium ꝓuinciale an possit de archiepiscopo cognoscere.

[c] QVapropter. Videt̃ hic specialis casus, in quo quilibet possit accusare suum episcopum. & hoc c. continuatur illi xij. q. ij. quatuor.

[d] Protinus. Nonne necessaria est admonitio? Certe sic. Ideo expone protinus, i. post tertiã admonitionem: [2] ut s. e. q. j. si peccauerit. sic extra de simonia. licet.

[2] Idẽ sentit hic H. & Laur.

[e] Pontificis. Vel alterius superioris. Ioannes.

ADDITIO.

Idem sentit Hugo in suo casu huius c.

[f] Deferre. i. denũtiare. Hic habes ꝙ aliquis cogitur accusare: ut j. q. j. quisquis. & v. q. v. cap. j. extra qui fi. sint legi. capi. causam. & xxiiij. q. iij. tam sacerdotes. [3] Ar. cõtra extra de acc. licet. in fi. & v. q. ij. si primates. & iii. q. iiij. clericus. & C. ut nemo inuitus agere. l. una. Sol. ad denuntiationẽ quilibet tenet̃, de qua hic loquitur, nõ autem ad accusationẽ ut in contrarijs.

Accusare quis qñq; cogitur.

[3] Ad idẽ C. de ĩge. & ma. diffamari. C. de priuat. car. l. j. circa finẽ. Et est speciale in dilapidatiõe, ut qlibet clericus teneat̃ denuntiare. Et est rõ: qa ĩsimul debẽt administrare, alias secus. Sed cõtra quo ad hoc j. c. ꝓx. ibi, aut in his quæ sunt, &c. unde dico, qđ qlibet clericus tenetur denũtiare crimen sui ꝑlati secundum Lau.

[g] Interdictio. Forte speciale est in dilapidatione, ut quilibet teneatur denũtiare.

[h] Sin uero. Id est, si non fecerit, quod dictum est de quatuor portionibus. xij. q. ij. quatuor.

[i] Supprimenda. j. v. q. ij. si primates. contra. sed illud de crimine iniuriarũ, de quo potest eps componere cũ clericis suis siue inter partes.

[k] SI quid. Relatione. Ex hoc patet ꝙ loquitur in denuntiatione, &c. sicut capi. superius. Ioannes.

[l] CLericos aut laicos. Accusantes epos, aut clericos decernimus non esse recipiendos passim & sine probatione. Ioan.

[m] Eorum. Id est, laicorum, uel clericorum, si sunt ignoti: ut s. e. querendũ. uel eorum. i. episcoporum, qui accusantur; quia si uita

eorum

Qualibet persona episcopos. aut alios accusans, monstrādā documentis inferat.

CAN. XLIX.

SI quis episcopus, aut diaconus, aut quilibet clericus apud episcopos (quia alibi [a] non oportet) à qualibet persona accusati fuerint, quicunque fuerit uir ille, siue sublimis honoris, siue alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis [b] intentionis arripuerit, nouerit dicenda probationibus [c] monstranda documentis se debere inferre.

Itē Damasus Papa Stephano Archiepiscopo.

Sacerdotes non accusent, qui ad eundem ordinem prouehi non possunt.

CAN. L.

SAcerdotes (ut antiqua tradit authoritas) criminari non possunt, nec ī eos testificari, qui ad eundē non debēt, nec possunt prouehi honorem.

Item Iginius Papa:

Nisi irreprehensibiles in maiorum accusatione non recipiātur.

CAN. LI.

CRiminationes maiorū natu per alios [d] non fiant, nisi per ipsos, qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni & irreprehēsibiles apparuerint, & actis [e] publicis docuerint se omni suspicione carere & inimicitia, & irreprehensibilem habere fidem, ac conuersationem ducere.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd subditi in accusatione prælatorum sunt admittendi.

Nunc uidendum est, an monachi in accusatione epōrum sint audiendi.

Adrianus Papa uidetur eos ab accusatione remouere, ita dicens:

Monachi, sacerdotes accusare, uel in eos testificari nō possunt.

CAN. LII.

PLacuit [f] eorum accusandi sacerdotes, & testificandi in eos uocem obstruere, quos non humanis [†] uocibus tantum, sed & diuinis mortuos esse [g] scimus: quia funestam [h] uocē potius interdici, quàm audiri oportet.

Item in concilio Calcedonensi præcipitur ut ecclesiasticas actiones monachi attrectare non præsumant.

Item Pelagius Papa.

Monachi in accusatione non sunt audiendi.

CAN. LIII.

NVllus monachus talia usquam arripiat, nec secularia [i] aut ecclesiastica [k] negotia perturbare præsumat: quia mortua est in talibus uox eorum.

Sed aliud est, quod ex præsumptione assumitur temeritatis: aliud, quod ex necessitate geritur charitatis. Monachi enim ex præsumptione episcopos accusare non possunt, ex charitate possunt. Vnde & in canonibus præcipitur, ut cubicularij episcopi sint, uel religiosi clerici, uel electi monachi, ut de eius uita testimonium dicere possint.

7 Item illud Eleutherij Papæ omnibus generaliter dicitur.

Consentire conuincitur, qui cùm possit, peruersis negligit obuiare.

eorum antea bona fuit, laici in nullo possunt eos accusare, ut s.e.q.j. in primis. in fin. & extra de test. ueniens. Si uero mali, & laici & quilibet criminosi admittūtur, [1] nisi inimici & conspiratores. extra de simo. licet Eli. & de sen. & re iud. cū I. & A. & ex hoc loco Baz. fundauit suam opinionem: ut dixi in summa: sed intelligas loqui in illis causis, in quibus laici possunt accusare clericos.

[a] SI quis episcopus. Quia alibi. Arg. q̄ solus episcopus habet merū imperiū in sua diœcesi. ut xj.q.j. de persona. v.q.vj. delatori. Hoc enim est merum imperium, scilicet cognoscere de criminibus. ff. de offici. eius cui man. est iurisd. l.j. [2] & ff. de offi. præsi. illicitas. §. qui uniuersas. C. de proba. sciant.

[b] Illaudabilis intentionis. Accusationem uocat illaudabilem intentionem, quia causæ materiam criminibus creare noscuntur. C. de iudic. p rope randum. & præsumitur semper q̄ inuidiæ causa fiat accusatio: ut vj.q.j. si omnia. & quia uix sine culpa experiri potest: ideo clerici ab ea abstinere debent, ut de pœni. di. v. qualitas. s. ea. quę. vj. decreto. Vel dicit illaudabilem quo ad uulgi opinionē. Nam præsumitur alias quis bono [3] zelo accusare: ut extra de dolo & contum. ca. ueritatis. in parte decisa. Ex charitate enim debet prouenire accusatio. extra de accusat. si quis episcopus. & qui accusat, publicæ salutis custodiam gerit. ut C. de famosis libel. l. una.

[c] Probationibus. Sic C. de probat. sciant. Ioan.

[d] CRiminationes. Per alios. Id est, procuratores. j. iii.q. ix. absens.

[e] Et actis. Id est, actionib. [4] uel literis episcoporum suorum, ut xix.q.ij. duæ & hoc si sunt ignoti. & est si. infra iij. q. v. canonica. uel tātum ualet eis testimoniū populi quantum examinatio: ut xxiiij. di. c. j. Ioan.

[f] PLacuit. Hoc capitu. idem Adrianus [5] intelligit de infamibus; ut j. iij. quæ. iiij. hi qui. & j. iij. quæ. v. canonica. Vel intellige cum Gratiano de monachis. s. criminosis. Nam certum est q̄d monachi accusare possunt: ut extra de accusa. c. ex parte. & infra eadem. cum pastoris.

[g] Mortuos esse. Quantum ad ciuiles actus, & etiam ad diuinos: quia nō possunt baptizare, sepelire, prędicare, pœnitentiam dare; ut xvj.q.j.c.j. & c. qui uere.

[h] Quia funestam. Quia semper debent flere. xvj.q.j. placuit.

[i] NVllus. Nec secularia. Id est, tutelam & procurationem.

[k] Aut ecclesiastica. Id est, baptizare: quod olim non licebat eis. xvj.q.j. placuit.

Item illud. Hæc est vij. pars quæ. in qua probat quod unusquisq; tenetur obuiare peccantibus, & eos corrigere inquantum poterit salua pace: alias tenetur ipse. & ad hoc probādum adducit sex authoritates. Io. de Fant.

Negli-

Laici an possit clericos accusare.

[1] Hoc intellige in exceptis criminib. Io. de Fā.

Imperij meri est d̄ criminib. cognoscere.

[2] Sub. & ideo in generali cōmissione nō transferuntur: ut in ista lege hic allegata, & ff. de pigno. obligatione. & legit & not. extra de offic. leg. q̄ trāslatio. Archi.

[3] Bono. Gul. Occā dialogor. fo 73. Accusatio ex charitate debet puenire.

[4] Vnde dicit Lau. acta publica uocat eorū bona opera publica, per quæ manifeste docetur, q̄ illis carent, & illa habēt. Archi.

[†] Alias, ab humanis uocibus, sed diuinis, &c.

[5] Idē sentit hic L. sed nō uidetur bona lr̄a: cū nullū istorum capitulorū hic allegatorum sit Adriani: ut patet ex ipsorū suprascriptione. Ar.

CAN. LIIII.

NEgligere, cùm posſis [a] perturbare [b] peruerſos, nihil eſt aliud quam fauere, † nec caret ſcrupulo [c] ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Hierony. tam de ſe quã de alijs monachis in primo prologo bibliæ ſcribit dicens.

Quantum ex uitæ merito quis eccleſiam ædificat, tantũ nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat.

CAN. LV.

SAncta quippe [d] ruſticitas [e] ſolũ ſibi prodeſt: & quãtũ ex uitæ merito ædificat eccleſiam Chriſti tantũ nocet [f] ſi deſtruentibus nõ reſiſtat.

Item Gregorius.

Subditi uitia prælatorum reprehendere ſtudeant.

CAN. LVI.

ADmonendi [g] ſunt † ſubditi, ne plus q̃ expedit ſint ſubiecti: ne cùm ſtudent plus, quam neceſſe eſt hominib. ſubijci, compellantur uitia eorum uenerari.

Item generali ſynodo præſidens dixit:

Clerici ſiue electi monachi ſint cubicularij epiſcopi.

CAN. LVII.

CVm paſtoris [h] uita † in exemplum debeat eſſe diſcipulis, plerunque clerici, qualis in ſecreto ſit uita sui paſtoris, neſciunt: quã tamẽ ſeculares pueri [i] ſciunt. de qua re præſenti decreto cõſtituimus, ut quidã [k] ex clericis, uel etiã ex monachis electi in miniſterio cubiculi pontificalis obſequantur, ut is, qui in loco regiminis eſt tales habeat teſtes, [l] qui ueram eius in ſecreto conuerſationem uideant & ex ſedula uiſione exẽplum profectus ſumant.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi.

Prauos in ſua ſocietate epiſcopus habere non debet.

CAN. LVIII.

PEruenit ad nos, fratrem & coepiſcopũ noſtrũ Serenũ Maſsilienſem prauos homines in ſocietate [m] ſua habere: ita denique, ut presbyterũ quendã, qui poſt lapſũ carnis in ſuis adhuc dicitur iniquitatibus uolutari, familiarẽ habeat: quod a uobis ſubtiliter eſt requirendũ. Et ſi ita conſtiterit, curæ uobis ſit noſtrae ũ ſic uice corrigere, ut & qui talem recipit, non familiaritate fouere ſed dicas ſe potius ultione comprimere: & qui receptus eſt, diſcat lachrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditijs cumulare.

Item Paſchalis papa.

Viros boni teſtimonij ſemper epiſcopi ſecum habeant.

[a] NEgligere cum poſsis. Videtur de prælatis tantum loqui.

[b] Perturbare. id eſt, prohibere & remouere à malo. & hoc cum commode poteſt illud facere, alias non peccat, qui ſic non prohibet. xij. q. ij. primum. & cap. faciat. & ſecundum hoc quilibet tenet prohibere iniuriã à proximo. xxiij. q. ij. c. non referenda. Alij hoc cap. intelligunt de prælatis, ut xxiij. qõ. iiij. duo iſta. & capi. ita plane. & q. ult. capi. præterea. Vel intellige de atrocib⁹, ut tunc quilibet teneatur. argu. extra de ſentẽ. excom. quantæ. xxiij. q. iij. c. ult. de pœ. diſt. j. periculoſe. Vel dic ꝙ quilibet tenetur prohibere proximũ à peccato committẽdo. xxij. q. v. hoc uidetur ſecus in cõmiſſo. xciij. diſtin. diaconi. Ioan. [1]

[c] Scrupulo. id eſt, ſuſpicione.

[d] SAncta quippe id eſt, cũ ſimpliciter & pie uiuunt, & alios nolũt increpare. Et intelligitur de ꝑlatis, q ex officio tenentur reſiſtere malis, & quorũ taciturnitas eſt mortale peccatum & magnũ damnũ in eccleſia operatur, ut lxxxiij. diſtinc. nemo. Et eſt hic arg. uitam actiuam eſſe præferẽdã contemplatiuæ: ut vij. q. ij. ſcias. & viij. q. j. in ſcripturis. & habẽt ſe ut excedẽtia. & exceſſa. contẽplatiua quãtum ad perſonam contemplantis magis eſt ſecura, & minus utilis: actiua uero magis laborioſa, & minus ſecura, ſed magis fructuoſa, ut ex tra de renun. niſi cũ pridem. & extra de regula. licet.

[e] Ruſticitas. id eſt, ſimplicitas.

[f] Nocet. intellige hoc negatiue, id eſt, non tantum prodeſt ædificando, quantum edocendo & reſiſtendo. ſimile xliij. diſtinct. j. §. debet. xxij. q. ij. primum. Ioan.

[g] ADmonendi. bonum mediocre quandoque dimittitur propter bonum obedientiæ: ſed malum nunquam fieri debet: ut xj. q. iij. quid ergo. Ioan.

[h] CVm paſtoris. generaliter teneas, quod monachi poſſunt accuſare & epiſcopos & alios, dum tamen hoc faciant de licentia abbatis. xij. q. j. non dicatis. xvj. q. j. monachi. Et ſi ſuum abbatem accuſare uult habebit expenſas à monaſterio: ut extra de accuſ. ex parte. & tũc non eſt neceſſarius conſenſus abbatis. ſed ſi alium uult accuſare, non habebit expẽſas à monaſterio. Si ſunt in ſcolis, poſſunt agere, & his tantũ, quæ pertinent ad ſtudium: ut extra de offi. deleg. præterea. ff. de re iudi. quæſitum. & ff. de iudi. ſi longius.

[i] Pueri. id eſt, ſeruientes. ſic xxij. q. ij. Abrahã quoque. & ff. de uerb. ſignifica. pueri.

[k] Vt quidã. Duos habebit ſacerdotes & tres diacones, ut de conſec. diſt. j. iubemus. Sed nũquid contradicẽte abbate põt ſumere monachũ epiſcopus ſibi in ſocium? Non uidetur, cum hoc ſit priuilegiũ papæ, ut ix. q. ult. per principalem. & lviij. diſt. c. j. & ij. arg. contra xvj. qõ. j. qui uere. Io. Sol. credo quod ſic, [2] niſi monaſterium ſit exemptum cũ maiora poſſit, ut extra de exceſſi. ꝑlat. ſicut unire. B. Sed nõne monachi nunquã exibunt de clauſtro. ut xvj. q. j. placuit? Reſpondeo quãdo perfecti ſunt, ſit hoc ut exteri⁹ fructificẽt, uel quãdo fiunt epiſcopi, & iſti cubicularij poſſũt eſſe teſtes non ſolum de conuerſatiõe epiſcopi, ſed etiã de facto ei⁹: ut xij. q. j. manifeſta. Ioan.

[l] Teſtes. propter hoc inducit. c. quia q poſſunt teſtari. [3] & accuſare. nec tales epiſcopus põt ab accuſatione repellere: ut extra de accuſa. nulli. & C. qui accuſa. non poſſ. iniquum. arg. contra ſpeciale eſt in epiſcopo. Ioan.

[m] PEruenit. In ſocietate. Nota quod præſumitur contra aliquem uel pro aliquo ex ſocietate: ut xxviij. q. j. ſæpe. lxxxj. diſtinctio. clericus. & xviij. quæſtio. ij. diffinimus. Ioan.

Malos nõ corrigere an ſit peccatum.

† fouere.

[1] Quoad prælatum dic ut leg. & not. vj. q. j. illi q xxx. diſt. cap. vj.

† Hoc c. noui Papæ antiquauerũt. Vita actiua eſt cõtemplatiuæ præferenda.

† Hoc ſtatuit Gre. quãdo laicos oẽs à ſuo miniſterio remouit, ut teſtat̃ Antoni. in hiſtor. part. 2. fol. 160. folio. 69.

Monachi accuſare poſſunt.

Monachũ inuito abbate ſibi poteſteps ſociare.

[2] Ad hoc facit ꝙ no ta. s. j. q. j. per principalẽ. Sed ar. contra xj. qõ. j. cũ pro utilitate. Arc.

[3] Ad hoc iiij. q. iij. cap. j.

a Episcopi lectioni. Possint. s. disti xciiij. diaconi. b Ioannes. probat cum hic eremita accusabat, quod monachi possunt accusare. quod uerum est si habet speciale mandatum abbatis. xvj. q. j. quæ uere. 1 nisi for te requiri non possit sine magna difficultate, ar. ff. de iniu. sed si unius. §. filio. ut notaui. xij. q. j. non dicatis.

1 Et extra de accus. experte. ubi de hoc. Iteut ex canonibus s. e. q. ipsi. & ca. testes. & c. sacerdotes. vj. q. j. c. j. Laur. Accusatio denunciatio. & infamatio diuersa sunt. Luc. 3. a

De accusatione. Hęc quæstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, quod accusator debet esse præsens, & obligare se proprio scripto ad talionem. Secunda ibi, Quæ uero. Ioan. de Fant.

c De accusatione. Circa hoc notandum est, quod aliud est infamatio, aliud denuntiatio, aliud accusatio. Infamatio prohibet. s. e. q. pro xi. accusatio. v. q. j. c. j. & ij. Secunda, scilicet denutiatio pręcipitur. s. ead. q. j. si peccauerit. s. q. proxi. quapropter. & fit sine inscriptione iiij. q. iiij. ca. nullus. §. aliquando. Tertia scilicet accusatio permittitur, & in ea inscribitur, & subscribitur. j. ead. libellorum. Fallit tamen hoc in sex casibus. Non enim semper cogitur quis inscribere, ut in leuibus criminibus. ff. de accus. leuia. & in crimine abigeatus. 2 C. de abigeis. l. una. & in casu ubi mulier accusat. xv. q. iij. de crimine. & secundum quosdam in crimine apostasiæ, & ubi Christianus Iudæam duxisse accusatur. C. de apost. apostatarum. C. de Iudæ. ne quis, & ubi maritus accusat uxorem iure mariti. iiij. q. iiij. d. c. nullus. in §. item. C. de adul. si maritus. C. de adul. quamuis. & l. iure. Ioan. Sed hoc falsum est secundum ius canonicum, ut extra de procur. tuæ fraternitatis. Item quando officium denuntiat crimen alicuius. C. de accu. ea quę. iij. q. iiij. d. §. aliquando. B. Et cum crimen in modum exceptionis proponitur, secundum quod distinguitur extra de accus. super his. Nunc uidendum quid iuris sit circa singulos modos agendi. Et quidem denuntiationem præcedet admonitio, alias remouetur denuntians à denuntiatione: ut extra de accusa. super his. & c. si quis episcopus. & s. e. q. vij. accusatio. & ca. si quis ergo. Item criminosi, infames, inimici possunt à denuntiatione repelli, ut ij. q. vij. qui sine peccato. & cap. postulatus. & xxxv. q. vj. episcopus in synodo. & extra de testi. cog. præterea. extra de accu. cum oporteat. & dictum est. s. ea. q. i. si peccauerit. & extra eo.

Accusator non semper cogitur se ad pęnam talionis inscribere.

2 Vbi agitur ciuiliter. iiij. q. iiij. d. c. nullus. §. item abacti.

CAN. LIX.

Episcopi lectioni & orationi uacent, & semper secum presbyteros & diacones, aut alios boni testimonij clericos habeant: ut secundum apostolum & sanctorum patrum instituta possint a irreprehensibiles inueniri.

Item Ioannes b Baptista cùm duceret eremiticam uitam, scribas et pharisæos & sacerdotes & leuitas Iudæorum ad se uenientes aspera increpatione redarguit. Item ex canonibus diffinitur: Illi sacerdotes accusare possunt, qui ad eundem gradum conscendere ualent. Cùm ergo monachi ad sacerdotij gradum laudabiliter pertingere ualeant patet quod & episcopi sacerdotes liberè accusare possunt.

QVAEST. VIII.

De accusatione uerò qualiter fieri ualeat, in canonibus aperte decernitur.

Ait enim Calixtus papa.

Accusatio semper fiat in scriptis.

CAN. I.

Accusatorum personæ nunquam recipiantur sine scripto: nec absente d eo, quem accusare uoluerit, quibuslibet e accusare permittatur, Codic. libro quarto, titulo de probationibus.

CAN. II.

Sciant cuncti accusatores eam rem se debere inferre in publicam notionem, quæ munita sit testibus idoneis, uel instructa aptissimis documentis, uel indicijs f ad probationem idoneis, uel indubitatis & luce clarioribus expedita.

Itē Euticianus papa.

Accusatio semper debet fieri in scriptis.

CAN. III.

Quisquis g ille est, qui crimen intendit, in iudicium ueniat, nomē rei indicet, uinculum h

qualiter. ij. Pœna sic conuicti modica est, quia debet pęnitere de crimine: & credo eum non esse remouendum ab ordine, uel dignitate, nisi delicti qualitas aliud requirat, ut in simonia. j. q. j. si quis neque, & quæstio. vij. requiritis. seu scandalum inde oriretur. extra de no. oper. nun. cum ex iniuncto. Si autē agat in modum inquisitionis, similiter inscriptio non est necessaria, & potest procedi sine ipso, quod impetrauit inquisitionē sicut & cum ipso: sed fama debet præcedere inquisitionem nō semel, sed sæpius & apud bonos & graues. ut extra de accus. qualiter. & cap. cum oporteat. & de simon. licet. Citari etiam debet infamatus, ut audiatur eius exceptio, ut eisdem c. habetur, & extra de sent. & re iud. cum I. & A. Et in hoc casu possunt testes recipi lite non contestata: ut extra ut lite non contesta. quoniam frequenter. §. iij. Pœna huius talis est, prælati sunt ab administratione remouendi: minores sunt bñficio priuandi. extra eod. qualiter. & de simo. dilectus. Sed si in modum exceptionis obijcit crimē, distingue, ut extra eo. super his. & extra de ord. cogni. cum dilectus. & debet esse præsens. extra eod. qualiter. & in hoc casu laici bonæ famæ admittuntur ad agendum, excipiendum, & testificandum. extra de testi. tam literis. & xxiij. dist. illud. Sed cum crimen obijcitur in modum accusationis, semper est necessaria inscriptio, ut j. ea. libellorum. Fallit in sex casibus supra no. & in septimo secundum quosdam cum officialis accusat. C. de ac. ea quę. in hoc casu pœna est depositio, ut s. proxi. q. lator. & extra de simo. dilectus.

Denunciati punitio.

Inquisiti punitio.

Accusati punitio.

d Accusatorum. Nec absente. C. de pœ. ne diu. contra. Sed illud speciale est in apparitore. sic s. ea. q. vj. c. ei qui §. sunt quorum. & nota. j. q. iij. nullius

e Quibuslibet. j. v. quæst. ij. relatum. Sed contra v. q. ulti. Epiphanium.

f Sciant. Indicijs. xxxij. q. j. dixit. & xxxv. q. vj. c. j. Sed contra. iij. q. ix. absens. Sed ibi non accusatur sed tantum libellus accusationis præpositus est contra absentē. libellus tamen in absentia rei proponitur ff. de adult. miles. §. sexaginta. Hoc uerum est nisi absens sit per contumaciam 3 ut iij. q. ix. decernimus.

3 Idem tenent B. & Laurē. ad hoc. xxiij. q. iij. de illicita. Archidia.

g Quisquis. hoc ponitur C. de accusa. l. ultima. h Vinculum inscriptionis arripiat. id est, obliget se ad

inscriptionis arripiat custodiæ similitudinem (habita tamen dignitatis a æstimatione) patiatur, nec impunitam sibi nouerit licentiam mentiendi, cùm calumniantes ad uindictam poscat similitudo b supplicij.

Qui uero ad sortilegos, magosque concurrunt, nullatenus ad accusationem sunt admittendi.

Item Sixtus papa.

De eodem.

CAN. IIII.

Qui crimen objicit, scribat se probaturum, & qui non probauerit, quòd obiecit, pœnam quam intulerit, ipse patiatur.

Sed Stephanus papa contra uidetur scribere dicens.

De eodem.

CAN. V.

Per scripta nullius accusatio suscipiatur, sed propria uoce (si legitima & condigna accusatoris persona fuerit) præsente uidelicet eo, quem accusare desiderat: quia nullus absens c accusare potest, nec ab aliquo accusari.

Sed Calixtus papa præcepit, ut accusator præsente eo, quē accusat, in scriptis iudici accusationem offerat, & propria uoce literas suæ accusationis legat. Stephanus autē prohibet ne absens aliquē per epistolā accusare audeat.

Quæ uero sit forma accusationis, & qs modus concipiendorū libellorū, Paulus in Digestis, libro primo de publicis iudicijs, titulo de accusationibus & inscriptionibus, ostendit, dicens:

Libellorum inscriptionis conceptio talis est, Consul & dies, d Apud illum prætorem, uel con sulem Lucius Titius professus est se Mæuiā lege Iulia de adulterijs reā deferre, quòd dicat eam cū Caio Seio e in ciuitate illa, in domo illius, in mē se illo, consulibus illis, commisisse adulterium. utiqꝫ.n.& locus designandus est, in quo adulteriū commissum est: † & persona, cum qua admissum dicitur, & mensis. hoc enim lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferunt. Neque autem diem f neqꝫ horam inuitus cōprehendet. Quod si libelli inscriptionū legitimè ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum potestas fiet. Item subscribere debebit is, qui dat libellum, se professum esse, g uel alius pro eo, si literas nesciat. sed si aliud h aliquod crimen objiciat, ueluti quod domum suam præbuit, ut stuprum materfamilias pateretur, quod adulterum deprehensum dimiserit, quòd pretium pro comperto stupro acceperit, & si qd simile, idipsum in libello comprehendendum erit. Si accusator decesserit aliave causa eum impedierit, quo minus accusare possit, & si quid simile est, nomen rei abo-

se ad talionem. iiij. quæst. iiij. c. nullus. §. inscriptio. Arch.

a Dignitatis. quia pari iure censentur accusator & accusatus. iij. quæsti. ix. capit. ultimo. C. de exhibi. re. l. ulti. Tamen ratio dignitatis in hoc habetur, quod minus punitus constitutus in dignitate, quam alter. xxiiij. quæst. j. qui contra. & capi. quisquis.

Dignitate pditus minus punitur, quā alter.

b Similitudo. nisi in casibus exceptis supra ead. qō. iij. §. notandum. capit. si quem.

c Per scripta. Absens. potest enim libellus dari absente accusato: ut v. quæstione sexta. Epiphanium. C. de exhib. re. l. ij. & etiam die feriato: ut ff. de adul. l. miles. §. sexaginta. Prius tamen denuntiabit eum accusator, quem uult accusare: alias non audietur: ut ff. de adulter. denūtiasse. & C. de accusa. absentem. Deinde det libellum iudici: iudex tamē nō prius libellum recipiat, quam inscriptio sit facta, & fideiussorem dederit de lite prosequenda. C. ad Turpil. l. j. & C. q accu. non pos. l. iij. Postmodum uocandus est reus † secūdum legem. C. de exhib. re. l. ij. & nomen eius recipietur inter nomina reorum. & hoc fit cum lis est contestata. ff. de adulte. l. si maritus. §. præscriptiones. & ff. de iure fisci. l. fiscus. & prius habebit inducias. xx. dierum ad deliberandum, non trium tantum, ut quidam dicunt: ut ff. de publi. iud. inter. habebit etiam inducias. xxx. dierum ad componendos mœstos penates: ut C. de exhib. re. l. ij. secundum canones tamen non uidetur quod necessaria sit denuntiatio, uel talis solennitas: ut extra de accusa. capi. licet in fine.

Accusato absēte potest dari libellus.

† Ad hoc C. de calū. non prius ff de iudi. si longius & ita not. Vinc. extra de electio. congregato.

d Consul & dies. institutæ accusationis, quia de die commissi criminis loquitur. Nam consul & dies sunt præponendi. Hodie primo ponitur Imperatoris nomē, postea consulis, postea indictio, postea mēsis & dies. in auth. ut præponatur nomen Imperatoris. colla. v.

Instrumētum multa habere debet.

e Caio Seio. Ideo nomen exprimitur ut secundum qualitatem personæ puniatur magis, uel minus. Sed quid si ignoratur, quæ sit illa persona? Videtur quod nihilominus ipsum accusare possit: ut v. quæsti. prima. c. ij.

† Adde quod ratio est, qa locus aggrauat rē gestā. l. prætor. §. si ff. de iniu. & l. aut facta. §. locus ff. de pœnis.

f Neque autem diem. commissi criminis ‡ sed nō cōcepti libelli, ut supra diximus. penitus contrarium est in ciuilibus actionibus: ut ff. de eden. l. j. §. diem autem. A testibus autem quæritur dies: ut iij. quæst. ix. nihilo minus. & xxxv. q. vj. c. de parentela. De hoc plene dicemus. j. iiij. q. iij. in testibus ij. & etiam dicent in qua parte domus. secundū Hu. dies est assignāda: quia non licet uagari cum discrimine alterius: ut ff. de iniur. lege prætor. Ioannes. Tamē dic quod non aliud tenetur dicere testis, quā accusator proposuit: quia nō aliud iudicandum est, quam in libello cōprehēsum sit, ar. extra de cau. pos. cum super electione. de simo. ca. licet Eli. ultra medium. Bar.

‡ Sub. ne testes sub ornati uideāt. secūdum Lau. Testis an deponere debeat de die.

g Se professum esse. Id est, se uelle prosequi accusationem & subiturum talionem, si non probauerit. Ioan.

h Sed si aliud. Id est, eodem modo est procedendū

H si aliud

ſi aliud crimen obijciat.

[a] Reo. hoc etiam fiat elapſo biennio: ut C. ut intra certum tempus. l. ultima.

[b] Videbimus. ff. ad Turpilianum. l. in ſenatus. §. ultimo.

letur poſtulante reo.[a] Idq; & a lege Iulia de ui, & ſenatuſconſulto cautum eſt, ita ut liceat alij ex integro repetere reũ: ſed intra quod tempus, uidebimus.[b] Et utique triginta dies utiles obſeruandi ſunt.

CAVSA III.

Vidam epiſcopus[c] à ꝓpria ſede deiectus eſt: petit reſtitui: poſt reſtitutionẽ inducit̃ in cauſam: inducias poſtulat: tãdẽ ad eius accuſationẽ ꝓcedit quidam non legitimè coniunctus uxori, et duo infames, et tres religioſi accuſatores teſtes d̃ domo ſua ꝓducũt: et alios ſibi inimicos extra ſuã prouinciã. Reus criminoſo iudici offert̃ ab uno tãtùm audiẽdus et iudicandus. Quidã de accuſatoribus et teſtibus abſentes per epiſtolã illũ accuſare, & in eũ teſtificari contendunt: cum multa capit. ei obijcerentur in primo accuſatores deficiunt: demũ accuſatio in accuſatorem uertitur.

1 *Hic primò quæritur Q an reſtitutio dãda ſit quibuſlibet expoliatis.*

2 *Secũdò, de inducijs, an poſt reſtitutionem tãtùm an etiam poſt uocationem ad cauſam quibuſlibet concedendæ ſint.*

3 *Tertiò, quo ſpatio mẽſiũ utriq; ſint cõcedendę,*

4 *Quartò, an infames & non legitimè coniũcti ad accuſationem ſint admittendi.*

5 *Quintò, an teſtes de domo accuſatorum ſint producendi, uel inimicorum uox ſit audienda.*

6 *Sextò, an extra prouinciã reus ſit producendus.*

7 *Septimò, an ſit audienda eius ſententia, quẽ cũ reo par inficit malitia.*

8 *Octauò, an ab uno tantùm epiſcopus ſit audiendus, uel iudicandus.*

9 *Nonò, an accuſatores uel teſtes in abſentem uocẽ accuſationis uel teſtificatiõis exhibere ualeãt.*

10 *Decimò, an deficientes in primo capitulo ſint admittendi ad ſequentia.*

11 *Vndecimo, an accuſato liceat accuſationem in accuſatorem uertere.*

Vidam eps. CASUS. *Supra in proxima cauſa tractauit de ordine iudiciorum, & de reſtitutione ſpoliato. Sed quia non ad plenũ dixerat, ideo ſupponit hanc cauſam tertiam, in qua plenius tractat de reſtitutione ſpoliatorum, & de inducijs dandis: & an infames ſint admittende ad accuſandum: & quales teſtes ſint admittendi: & qualis debeat eſſe iudex, & de multis alijs, quæ omnia, ut apertius pateãt, thema proponit, de quo undecim elicit q̃ſtiones.*

Spoliatus eſt ſemper reſtituendus regulariter.

Spoliato in multis caſibus denegat̃ reſtitutio.

Quidam epiſcopus. hic primũ agitur, an ſpoliatus ſit reſtituendus, ſed ſupra cauſa j. q. ij. agebatur, an ſpoliatus eſſet in ius uocãdus. Eſt autem regulare, quod ſpoliatus ab alio, quam à iudice, uel etiã ſi à iudice eſt ſpoliatus ſine ordine iuris, ſemper ſtatim eſt reſtituendus, nõ obſtante exceptione alicuius criminis, uel non canonicæ inſtitutiõis ut extra de reſtitutione ſpolia. capit. in literis. & capitu. item cum quis. & capi. conquerente. & vj. quæſtio. iij. capi. denique. Fallit in caſibus hic notatis. Intruſio, ſcilicet quando aliquis occupauit ſedem apoſtolicam uiolenter, ut infra eadem. §. pater. ſed hoc ſpeciale eſt in papa. Dilapidatio: ut iij. quæſt. ſecunda. capit. quia ea. ſed hodie hoc non tenet, quia non eſt ſpoliandus aliquis, niſi probata ſuſpicione, ut extra de ſim. capi. licet. Criminis enormitas ut ij. quæſt. v. capitu. ſuper cauſa. Infamia & criminis euidentia: ut ij. qõ. quinta. ca. presbyter. & quæſt. j. capi. ſcelus. & capitu. manifeſta. Item crimen ſimoniæ. extra de ſimo. capi. accuſatum. & capit. tanta. Contumacia: ut iij. qõ. ix. decernimus. Scandalum: ut iij. qõ. vj. cap. hæc quippe Fornicatio notoria: extra de iudi. ca. ſignificaſti. Item cum reus eſt abſens. extra de offi. iud. deleg. conſultationibus. Cum incõtinenti deiecit. extra de reſti. ſpo. c. olim. Itẽ cum ſpoliatio eſt ꝓbata in modũ exceptionis. extra de ordi. cog. cũ dilectus. Itẽ ſecũdum quoſdam cum incontinenti ſpoliator uult probare exceptionẽ. extra de reſti. ſpo. c. literas. ff. ad exhibendum. l. iij. §. ibidem Item cum à muliere obijcitur ſæuitia uiri, ut extra de reſti. ſpolia. ex tranſmiſſa. Item in caſu, quem habes extra de diuor. ca. gaudemus. in fi. Item exceptio rei iud. ij. q. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. Itẽ exceptio iuriſiurandi, uel pacti, ſecũdũ quoſdã. ut extra de reſtitu. ſpol. ca. accepta. & ca. ſolicite. Item ſi ſub conditione poſſedit. extra de reſti. ſpolia. c. olim cauſam. Item ſi ex gratia, uel ꝑcario poſſedit. ĩ. x. q. iij. c. q̃a cognouimus. & extra de exceſ. præla. cũ ad quorundam. Item ſi poſſedit ut colonus. ff. de ui & ui armata l. cũ fundũ. Hæc autẽ ſcias quod quatuor ſunt auxilia producta, per quæ petitur reſtitutio: actio, interdictũ, condictio ex canone, iudicis officium. Actione petitur reſtitutio, ut actione, quod metus cauſa datur reſtitutio cõtra quẽlibet[1] poſſeſſorẽ. ff. quod metus. cau l. metũ. §. uolẽti, Itẽ actione de dolo petitur reſtitutio, & per illã non fit reſtitutio niſi cõtra illum, qui dolum fecit. ff. de dolo. l. ſi plures. Item per interdictũ reſtitutio datur contra illum ſolum, qui uim fecit: ut extra de reſtitu. ſpo. c. cum ab ſedem. in fine. Per condictionem ex canone datur reſtitutio contra quẽlibet poſſeſſorẽ: ut extra de app. c. bonæ memoriæ. & extra eo. cap. ſæpe. & infra eadem. redintegranda. Item per iudicis officium petitur reſtitutio, cum aliquis propter abſentiam perdit rem ſuam, de qua agitur. ff. ex quibus cau. maio. l. j. & per totum. & illa poteſt agi contra quemlibet poſſeſſorem: ut xvij. q. iij. §. porro.

Reſtitutio petit̃ quatuor auxilijs.

[1] Nã per hãc actionem aduocatur res, etiã ab eo qui metũ non intulit ff. quod me. cauſa. ſi cũ exceptione. §. ij. C. eo. ti. nõ intereſt. Archi.

Epiſco-

a E Piscopis. Omnia. etiam deposita, ut ff. deposi. l.j.§.qui autem.& ff.de ui & ui.arm.l.j.§. quod autem.

b Nullum crimen.à spoliatore, uel generaliter à nullo: cum sit inermis, ut ꝭ.e.q ij.c.oportet.

c Nullum crimē. pro quo fuerūt spoliati secundum Hu. uel nec illud, nec aliud potest obijci à spoliatore. ij. q.ii.cap. in scripturis. & cap. nullus. Sed mirum est, si aliquis non potest eū de crimine illo accusare: ut ꝭ.q.ij. c. cum ecclesiæ. & cap. proxi. cum res inter alios acta, alijs non præiudicet. Item nunquid spoliator potest eū accusare postquā est restitutus? Argu. ꝙ non, extra de restitu.spol.c.item cum quis. argu. contra quod possit saltem ciuiliter. ꝭ.ea.q. ij.audiuimus.

Adde ꝙ etiam criminaliter cōcordat.tex.in l.fin.C.de ordi. cog. & in l. si marit⁹.C. de donat. inter uir. & uxor.

E Piscopi. Si tamen spoliatus uelit agere contra spoliatorem reconueniri potest ab eo, ut argu.ff.de iudi.l. ij. §. item. Sed hoc uerum est, cum non agit de spoliatione. extra de ordine cog. ca. cum dilectus.& melius in ca. fi. Potest etiam eum reconuenire de alio spolio. extra de resti. spol.c.ultimo.

Spoliatus à spoliatore recōueniri pōt.

d Obijcere. Quid si nunquam uelit petere restitutionem, ut sic non puniatur de crimine pro quo est spoliatus, cum tamen inde grauiorem pœnam meretur? Dicerem quod in tali casu possit accusari, ante restitutionem, ne fraus sit ei lucrosa. argu.extra de iudi.c. intelleximus. & xj. quæ. iij.ca.priuilegium. Sed si minorem pœnam de illo crimine meretur, tunc non est accusandus de illo, cū satis sit punitus.arg.ij.q.vj.ca.si quis ex pluribus. Dic tempus præfigendum, ut extra de restitu.spolia.c.frequens.lib.vj.

Hoc hodie est intelligēdū cū determinatiōe & declaratione decreta.lib. vj.de rest. spol.c.frequens. §. ulti.

e Naturalem. Nec sufficit dare pignora. extra de sententia,& re iudica. capitulo, cum aliquibus, similiter in prætorium pignus est quis corporaliter mittendus. ff. de pigno. actio. l. non est mirum. secus in conuentionali. ff. eodem. l. prima. & ff. de dolo. l. si plures.

Pignus prætorium & conuētionale.

f R Edintegranda sunt. In eo loco. etiam ultra mare, & sunt reuocanda sumptibus spoliatoris. ff. de rei uend. l. si uero.

QVAEST. I.

Vòd restitutio quibuslibet dāda sit, multis authoritatibus probatur.

Ait enim Caius Papa.

Expoliatis, uel eiectis omnia sunt redintegranda.

CAN. I.

E Piscopis suis rebus expoliatis, uel à proprijs sedibus eiectis, omnia, a quæ eis ablata sunt, legibus sunt redintegrāda: quia priusquā hoc factū fuerit, nullum crimen b eis obijci potest.

Item Fabianus Papa.

De eodem.

CAN. II.

E Piscopi c si à proprijs sedibus aut ecclesijs sine authoritate Romani pontifi. expulsi fuerint antè, quàm ad synodum uocentur, prorius locus & sua omnia eis redintegranda sunt. Nulla.n. ratio permittit, dum ad tempus eorū bona uel ecclesiæ atq; res ab æmulis, aut à quibuscunq; detinentur, ut aliquid illis obijci debeat: nec quicquam potest eis quilibet maiorum, uel minorum obijcere, d dum ecclesijs, rebus, uel potestatib. carent.

Sed notandum est, quòd restitutionis sententia sola non sufficit, nisi presentialiter omnia iudicis officio restituātur, ut eiectus, uel spoliatus ēt naturalem e *possessionem recipiat, siue animo suo, et corpore alieno, uelutip ꝓcuratorē, siue animo et corpore suo. Cūcta quoq;, quæ sibi ablata sunt, uel fuerant, quacunque conditione in eodē loco, unde surrepta fuerant, reuocanda sunt.*

Vnde Ioan urbis Romæ episcopus scribit Zachariæ archiepiscopo.

De eodem.

CAN. III.

j R Edintegranda † sunt omnia expoliatis, uel eiectis episcopis præsentialiter ordinatione pontificum: & in eo loco, f unde abscessērant, funditus reuocanda: quacūque cōditione temporis, aut captiuitate, g aut dolo, h aut uiolētia maiorum, & per quascunque iniustas causas res ecclesiæ uel proprias, id est, suas substantias perdidisse noscuntur.

Item Eusebius Apostolicæ sedis episcopus omnibus episcopis.

De eodem.

CAN. IIII.

ij R Edintegrāda sūt omnia expoliatis, uel eiectis episcopis, &c. usq;, funditus reuocāda: eodem modo ut suprà.

g Captiuitate. ꝭ. xvj. quæstio. iij. ca. porro.& cap. præcedenti.

g Captiuitate. Si enim per uim aliquid ab eo extortū est uel ablatum, intra annū potest agere contra deiectorem in quadruplum, post annum in simplum. ff. de ui & ui arma. l. j. Sed si per metū est extortum aliquid, tunc contra omnē possessorem agit intra annum in quadruplum, cum non uult restituere. ff. quod met. cau.l.si cum exceptione. §. primo, secundo, & tertio.

Spoliatus p uim uel metum, agit ad quadruplum.

h Aut dolo. Et tunc usq; ad biennium potest conueniri qui dolum cōmittit, ut C.de dolo.l. ulti.sed perpetuo potest conueniri actione in factum de eo, quod ad eum peruenit, uel si dolo fecit quo minus ad eum perueniret, ut ff. de dolo l. in hæredem. & l.eatenus. & l. dolove. Cum autem canon æquiparet dolum, metum, uel uiolentiā, uidetur quod conditione ex hoc canone quilibet possidens possit conueniri. argumentū ad hoc extra de iudi. cap. quia. & extra de transactio. capitu. ueniens. & extra de emptio. & uenditio. capit. peruenit. extra ut lite pendente. cap. ecclesia. & extra de appellatio. ca. bonæ memoriæ.& est expressum extra de restitu.spolia.ca. sæpe.

Dolosus, an possit ī perpetuū cōueniri.

† Vide Alex. cōs. 6. li.iii.cōsil.51. li.j. consilio 200. li. ii. cōsi.91.li. v. Vbi dixi, & ad Phili.Deciū consi. 57. Et qd' nō competat laicis, tenet Panor. n ca. sæpe. d̄ restitu. spolia. nec ꝓ rebus prophanis. Egidi. Belleme.decisio. 36. Philip. Corn.cōs. 18.li.j. cōsil.282.li. iij.

i Aut dolo. Argumentum, quod restituendus sit, qui dolo suo iuri renuntiat, ut infra. xv. quæstione sexta.c.j.& ꝭ.xxx.qō. j. dictum. & C. de inoffic. testa. l.eum qui.j.respon. extra de his, quæ ui metusve cau. fiunt, cū dilectus.cōtra.& xx.q.iii.c.constituit.cōtra.

Item Alexander Papa.

Non eſt ſacerdos, ſed ſchiſmaticus, qui fratrum ſe ſubtrahit obſequijs.

CAN. V.

NVlli dubiũ eſt, quia boni à malis ſemp perſequuntur & tribulantur: ꝓpter quod nos oportet humiliari ſub potenti manu Dei, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nã diabolus non ceſſat circumire quærens quem deuoret, & quærere quos ex fidelibus perdat: & maximè illos, quos ardentiores in ſeruitio ſaluatoris, eiſque familiares inuenerit. familiares dico eos, quos ſacrari, & in ordine Apoſtolatus conſtitui Deus uoluit. Ipſi.n. pro populo interpellant, & populi peccata comedũt: quia ſuis precibus & oblationibus ea delent, atque conſumunt. & infrà. Qui autem ex ueſtro fuerit collegio, & ab auxilio [a] ueſtro [b] ſe ſubtraxerit, magis ſchiſmaticus, quã ſacerdos eſſe probabitur. Ecce (inquit propheta) quam bonum, & quàm iucundum habitare fratres in unũ. Illi uerò non habitant in unum, qui fratrum ſe ſolatio ſubtrahunt: aut (quod deterius eſt) fratribus inſidias aut laqueos ponunt. & infrà. Dominũ crucifigũt, qui eum in ſacerdotibus ſuis perſequũtur: quia crux à cruciatu dicitur. Magnũ uerò cruciatum ſuſtinet, qui uim patitur,

Itẽ Fabianus Papa. †

Excommunicentur, qui opprobrium & calumniam inferunt ſacerdotibus.

CAN. VI.

DEus ergo, fratres, ad hoc pręordinauit nos, & omnes, qui ſummo ſacerdotio funguntur, ut iniuſtitias remoueatis, & præſumptiones abſcindatis, & in ſacerdotio laborantibus ſuccurratis, opprobrijs & calamitatibus eorũ, locum nõ præbeatis: ſed ei, qui calumniã, uel opprobrium patitur, adiutoriũ, feratis. Illum uerò, qui calumniã uel opprobrium facit, abſcindatis, & domino in ſuis ſacerdotibus opem feratis.

Patet ergo, quòd expoliati prius ſunt pręſentialiter reſtituendi antè, quàm ad cãm ſint uocandi. Sed obijcitur: Vbi non fuit legitima inſtitutio, ibi non poteſt eſſe reſtitutio. Non.n. probatur deſtitutus, qui prius non fuit inſtitutus: ac per hoc nec reſtaurationem poſtulare poteſt. Illi ergo, quorum electio uitioſa eſt, uel qui à clero non ſunt electi, uel à populo expetiti, uel qui per ſimoniam irrepſerunt, nõ ſunt habendi inter epiſcopos: & ideo ſi à ſedibus, quas tenere uidebantur, expulſi fuerint, non poſſunt reſtitutionem petere antè, quàm uocentur ad cauſam. Vnde ſuprà in tractatu ordinandorum, Si quis pecunia, [c] *uel gratia humana, ſeu populari, uel militari tumultu, &c. Sed hoc in eo caſu intelligitur, quãdo Apoſtolica ſedes per uiolentiam occupatur, quo caſu iudex non inuenitur, cuius officio ille apoſtaticus poſſit excludi. In alijs autẽ locum non habet, cùm uiolenta poſſeſſio, niſi per iudicis ſententiam uiolento detentori detrahi non poſſit. Si autem uerus dominus bello non continuato,* [d] *ſed renouato ui illum de poſſeſſione eiecerit, iudicis authoritate prædoni poſſeſſionem reſtituet. Si ergo epiſcopi à ſedibus, quas quoquo modo tenere uidebantur, non per iudicem, ſed uiolenter eiecti fuerint, poſt eiectionem reſtituendi ſunt ante regularẽ ad ſynodũ uocationem.*

QVAESTIO II.

[e] *DE inducijs autem poſt reſtitutionem præſtandis, & quo ſpatio temporis cũcedendæ ſint ſcribit Ioannes Papa dicens:*

[a] NVlli dubiũ eſt. Auxilio. epi ſibi inuicem debent præſtare mutuum auxilium, ut ſ. diſt. xc. præcipimus. & ideo inducit hoc cap. ſcilicet quod ſemp ſit ſubueniẽdũ ſpoliatis.

[b] Veſtro. Argum. quod quilibet tenetur patrociniũ pro ſua eccleſia præſtare. xcvj. diſ. c. ſi Imperator, [a] & ſi contra eccleſiam ſuam præſtaret, priuandus eſſet eo, quod habet ab ea. j. quæ. vij. c. j. C. locati. l. milites. & eſt expreſſum extra de poſtula. c. ulti.

[c] DEus ergo. Si quis pecunia. ſ. diſ. lxxxix. c. ſi quis pecunia. hoc tamen ibi non dicitur: ſed melius poſſet induci, & eſt xxiij. diſt. ca. in nomine. ut etiam nulla ei audientia detur. De illo inuenies xiiij. q. j. in princ. & in ſum.

[d] Non continuato. i. ſi non interponit cõtrarius actus. ff. de teſta. l. hæredes palam. uel cõtinuato cum primũ poterit. [a] ff. ad Tertul. l. ij. §. cõfeſtim.

[e] DE inducijs. Hæc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per octo authoritates, quod induciæ poſt reſtitutionem ſunt dandę ſpoliatis, & reſtitutis, ut diu gaudeant cõmodo poſſeſſionis ante quã ſpoliatoribus reſpondeant, quæ tamẽ arbitrariæ ſunt. Secunda ibi, Quod ſi male. Ioannes de Fantu.

[e] De inducijs. quinque ſunt genera induciarum: reſtitutoriæ, pręparatorię, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatoriæ, ſiue executor

Eccleſiam ſuam quilibet defendere tenetur.

1. Pet. 5.

[a] Vbi de hoc ſ. j. q. vij. cap. j. ibi uideas & quod legitur & no. xvj. q. j. nos autẽ. & xj. q. iij. quid ergo. Archi.

Oſeæ 4. b

Pſal. 132

[a] Adde ad hoc quod legitur & no. extra de reſtit. ſpo. Olim uer. præſertim & uide quòd not. extra de homi. ſignificaſti. in glo. ulti. in fi.

Induciarum quinque ſunt genera.

† Huius nominis primus, qui fuit anno do. 340.

cutoriæ. In causa criminali restitutoriæ non erunt minores sex mensibus, nec maiores anno: & habẽt locũ ante uocationem in ius in causa criminali, infra ead.c. eiectis. uel uerius est quod sint arbitrariæ, ut ĩ.ea.c.si episcopus. Citatoriæ erunt unius, uel duorũ, uel trium mensium, ut iij.q.v.ca.j.& v. q. iij.c j. & habent locum post citationẽ & contestationem. Illæ autem quæ habentur.v. q.ij.capi. præsenti. sunt p̃rnales adiectiones, de quibus mentiuntur quidam, quod sint clericorũ minorũ uel laicorum: tamẽ argu. est pro eis xv. qõ.vij.ca.si autem. Aliæ sunt præsbyterorum, uel diaconorũ, ut dicunt quidam. Præparatoriæ erunt anni & dimidij, uel unius anni, uel sex mensium: ut ĩ.ead.q.iij.ca.de induciis.& hæ dantur ante lit. conte. & post. v.qõ.ij.c.si primates. In ciuili autẽ causa sunt induciæ deliberatoriæ xx.dierum.ut ĩ. ea.q. iij.c.induciæ. §.offeratur. Citatoriæ.xxx.dierum, in authẽ. de litig.§.omnem. colla.ix. & per trinũ edictũ: ut xxiiij. q.iij.c. de illicita. Iudicatoriæ quatuor mensium. quæ dantur iudicatis. ut extra de off. iudi. deleg.ca.quærenti. In criminali uero non dantur deliberatoriæ: [z] q̃a certus debet esse reus utrũ uelit crimen cõfiteri an negare, cum sciat se esse reum, uel non. Item nec iudicatoriæ dantur: quia ibi pœna nõ differtur, nisi in casibus: ut xj.quæst.iij.c. cum apud.

[t] Dicas q̄ hæ appellationes magistrales sunt, quæ non sunt cõtẽnendæ. ex de decim. tua. Idem notat. secundũ L.

[s] Tu dic q̄d opi.cõtraria est uerior, ut ꝑ doc. in ca.ij.de dilati.& per Bal.& Sal. in auth. offerat.C·de lit. conte. & Alexã. de Imo.in .j.ff.de eden. post prin.

[a] Qvanto tempore.id est quali, id est, si longo tẽpore fuit spoliatus, longo tẽpore erit restitutus. sic xc.distinct. ca.si quis monachus. in fine.

Secundùm tempus expoliationis, conceduntur induciæ restitutionis.

CAN. I.

Qvanto tempore [a] expoliati uel expulsi esse uidebantur antè, quàm ad synodum conuocentur, sub eodem spatio temporis eis induciæ indulgeantur.

Item Pelagius Papa.

Dum possessiones, uel res episcopi retinentur, aliquid sibi obyci non potest.

CAN. II.

Cvm ecclesia alicuius episcopi, aut possessiones, uel res ab eius æmulis, uel à quibuscunque alijs non sua sponte [b] detinentur aliquid illi non debet, aut potest à quoquam ante redintegrationẽ omnium suarum rerum objci. Sed prius illi legibus redintegranda sunt omnia, & postea tẽpore a patribus præfinito negotia sunt uẽtilanda.

Item Stephanus papa Girardo Laodicensi.

Ante litem contestatam uiolenter ablata restituantur.

CAN. III.

Oportet ut primùm uos tam de inuasis ciuitatibus, & monasterijs & mansis, quàm de reliquis generaliter rebus redinuestiri faciatis: quia nec nudi [c] contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.

Item Euaristus papa.

Deyciantur à clero, & infames fiant, qui loca expulsorum adulterina fœditate ĩuaserũt.

CAN. IIII.

Avdiuimus quosdam à uobis infamatos, [d] & dilaceratos episcopos a ciuitatibus proprijs expulsos (quia alibi [e] cõstitui episcopi non p̃nt, nisi in ciuitatibus nõ minimis) & alios ipsis uiuẽtibus constitutos. Ideo hoc uobis scribimus, ut sciatis hoc fieri non licere: sed proprios reuocari, & integerrimè restitui debere. Illos uerò, qui adulterina fœditate suas sponsas (quas uxores eorum præfixo tenore esse ĩtelligimus) tenent, eijci, & adulteros atq; infames fieri, eosq; ab ecclesiasticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduersus eos aliquam querelam habueritis, [f] his peractis inquirendum erit, & authoritate huius sanctę sedis terminandum.

Item Gelasius papa.

Induciæ sex mensium eiectis, uel expoliatis præstentur.

CAN. V.

Eiectis, uel expoliatis post integram restitutionem anniuersariæ [g] induciæ, uel sex mensiũ indulgendæ sunt.

Item Eusebius papa.

Post restitutionem induciæ præstandæ sunt.

CAN. VI.

Prius ergo oportet omnia legibus expoliatis redintegrari, & ecclesias, quæ sibi sublatæ sunt, cum omni priuilegio sibi restitui: & postmodum non sub angusto tempore spatium eis indulgeatur, sed quantũ expoliati, uel expulsi uidebantur antè, quàm ad synodum conuocentur.

Item Felix papa.

De eodem.

CAN. VII.

Tandiu in sede propria pacificè & potestatiuè cuncta acta di-

[b] Cvm ecclesia. sponte.argu. quod spoliatus suo iuri potest renuntiare. argu. contra de restitu.spol.cap. solitæ.

Spoliatus respondere non tenetur.

[c] Oportet. Nudi. ecce ratio canonis quare spoliatus non tenetur respõdere.& est forte ideo statutum, quia cum est spoliatus, non põt sufficere ad sumpt⁹ iudiciales nec inuenit homines adeo fauorabiles. & per hoc uidetur, quod nec spoliatori, nec alij teneatur respõdere super aliquo, quod ei objicitur, argu.s̃.ead.ca.cum ecclesiæ. & s̃. qõ. proxi.c.ij. Item uidetur, quod si modicum esset ei ablatũ, quod tunc quilibet & pro qualibet causa teneatur respondere: ut extra de restit. spolia.c. frequens.lib.vj.

[d] Avdiuimus quosdã. Infamatos. De facto uel ab ęmulis. alias enim non restituerentur, si essent infames de iure: ut ij. quæst.v.capit.presbyter si.B.

[e] Quia alibi. supra.lxxx.distin.ca. episcopi.

[f] Habueritis. sed quam possunt habere querelam? criminalem nõ possunt, cum sint inimici. extra de resti. spo. ca.item cũ quis. non ciuilem, quia ciderunt à iure suo. xvj. quæsti.vj. capi. placuit. forte loquitur de his, qui suam iniuriam prosequuntur: ut iiij. quæst. sexta. capit omnibus.

[g] Eiectis. Anniuersariæ. ad plus, uel sex mensium ad minus.

[3] Ista decre. nõ uidet inhibere, nisi ante restitutionẽ ut ibi notat Gofre. q̄ post restitutionem bene põt: ut in hoc ca.audiuimus.&ar. extra de or. cogni. capi. ulti. Archi.

ſponens reſideat, quandiu expulſus, uel expoliatus ſuis carere uiſus eſt rebus.

Idem.

Ante reſtitutionem aliquis ad cauſam reuocari nō debet.

CAN. VIII.

SI epiſcopus ſuis fuerit, aut eccleſiæ ſibi commiſſæ rebus expoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) à ſede propria eiectus, aut etiā detenſione a aliqua à ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus: tunc canonicè antè in priſtinum ſtatū reſtituat̄ cū omni priuilegio ſui honoris: & ſua omnia, quæ inſidijs inimicorum ſuorum eiablata fuerant, legibus redintegrentur. Non enim conuocari b Poterit, uel præiudicari, c niſi ipſe pro ſua neceſsitate, minimè tñ iudicādus aduenire ſponte d elegerit. Nullaten⁹ ergo à quoquā cogat̄ antè, quā integerrimè oīa, quæ per ſuggeſtiones ſuorū inimicorū amiſerat, poteſtati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur, Præſul uerò cū omni honore ſtatui priſtino reddatur, & ipſe diſpoſitis, ordinatisq; liberè, ac ſecure diu e ſuis rebus, nūc regulariter intra quatuor, uel quinq; uel ſex f aut ſeptē menſes, iuxta quod poſsibilitas ei fuerit: & non ante conuocatus: g ad tempus in legitimo concilio & canonico conueniat ad cauſam: & ſi ita iuſtè h uidetur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat.

2 *Quòd ſi malè uiuēdo facultates eccleſiæ diſperſit eps̄, ab eius patrimonio quouſq; de dilapidatiōe rerū eccleſiaſticarū cognoſcat̄, ſubmouendus eſt exēplo tutorū, uel curatorū, qui dū fuerint ſuſpecti à tutela uel curatione remouentur, donec de ſuſpecto cognoſcatur.*

Vnde Pelagius papa Petro presbytero.

Ab adminiſtratione remoueantur, qui res eccleſiæ malè uiuendo diſpergunt.

CAN. IX.

QVia ea, i quæ de fraudibus Maximiliani presbyteri flebili ad aures noſtras ſupplicum relatione uenerunt, non facile ſecūdum ueritatem agnoſci potue

a SI epiſcopus. Detenſione. ſi detines me ne poſſim intrare poſſeſsionem, competit mihi interdictu m unde ui. ff. ne uis fi. ei qui in poſſeſ. mi. l. j. §. ſiue autem. & xcij. diſt. ca. ſi quis. & in conſtitutione extra de reſtit. ſpol. c. ſæpe.

b Conuocari. ſed nunquid ueniet allegare priuilegiū: 1 ut ex̄ de appel. capit. cum parati. & cap. ſi duobus? Reſpondeo non. cum conſtet eū eſſe ſpoliatum. ſic ff. de pecu. l. eo tempore. Scias ergo, quod ubi euidens eſt citationem non tenere, reus non teneatur uenire etiā ad allegandum ſuum priuilegium. Scias ergo, quod quandoq; citatio nō ualet: quia intra anguſta tempora fit: ut v. quæſti. ij. ca. ulti. Quandoq; non ualet, quia non exprimitur cauſa quare fiat citatio: ut v. q. ij. capi. ulti. Quandoque non ualet, quia nimis maturatur peremptorium: ut extra de dila. ca. dilecti. Quandoque nō ualet citatio ratione temporis: ut ſi fiat tempore feriato, ut xv. q. iiij. cap. j. & ij. ff. de ferijs. l. j. Quandoque non ualet ratione loci: ut ſi citatur extra prouinciā, 2 ultra duas dietas: ut extra de reſcriptis. nonnulli. uel ſi citatur ad locum periculoſum, uel inhoneſtum: ut extra de appella. c. ex parte. ff. de arbitris. l ſi cum dies. §. ſi. arbiter. Quandoque non tenet ratione iudicis, ut ſi euidens eſt ipſum non eſſe iudicē, qui citat: ut extra de offic. iud. deleg. c. ex literis. & extra de appel. c. ſi duobus. Item non ualet ſi reſcriptū apoſtolicum non inſeritur: ut extra de dila. cap præterea. & extra de offic. iudi. deleg. c. cū in iure. Item ſi euidens eſt iudicem eſſe inimicum: 3 ut iij. q. v. c. quia. Item non ualet, ſi ille, qui citatus eſt, ſpoliatus eſt: ut hic. Item non ualet, ſi ad querelam liberti citatur patronus iiij. q. iij. cap. liberti. & generaliter ubicunque euidenti exceptione reus ſe tueri poteſt. ff. de iudi. l. non uidetur. Sed ſi dubium eſt, an citatio teneat, tunc tenetur uenire ad allegandum ſuum priuilegium: ut extra de appella. ca. ſi duobus. & cap. cum parati. ff. de iudic. l. ſi quis ex aliena. Inuenio tamen, quod citatio quandoque nulla eſt; & tamē niſi defendatur citatus. procedatur contra ipſum: ut ff. iudi. ſol. l. ſi reus. Item inuenio, quod citatio eſt iniuſta ex perſona agentis, cum agens agit calunnioſe: & tamē niſi citatus uenerit ad iudicium, punitur: ut extra de accuſa. ca. ueniens. & argu ff. ne quis eum, qui in ius uoc. eſt, ui eximat. l. pe. Ioan. Tutius tamen eſt, quod citatus uadat allegaturus priuilegium ſuum, uel appellaturus, ſi eū grauauerit, niſi quā cōſtat eum nō eſſe ſuum iudicem. B.

c Vel præiudicari. Id eſt, præiudicium fieri.

d Sponte. Hic aſſignant quidam aliquē poſſe iuri ſuo renuntiare. vij. q. i. capit. quam periculoſum. & C. de epiſco. & cle. l. ſi quis in conſcribendo. Certe contrarium innuit ex illo uerbo, minime: nec hoc refertur niſi ad illud uerbum conuocari.

e Diu. Dicitur diu, quod eſt uſque ad quatuor menſes. ſic lxiij. diſt. ca. lectis. ſic hæc dictio mox, ampliatur xxx. q. ij. cap. j.

f Vel quinque uel ſex. argu. inducias eſſe arbitrarias. extra de appel. c. cum ſit Romana. ff. de iudi. l. nonnūquam. Sed argu. contra in authent. de nupt. §. ſed hoc quidē. xxviij. diſtinct. cap. de his. in fine. & infra eadem, quæſtio. iij. capi. j. 4

g Ante conuocatus, quam poſsibilitas ei ſit.

h Si ita iuſte. Id eſt, ſi iuſtum crimē ei obijcitur.

Quod ſi male. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probatur quod dilapidator remouebitur ex ſola ſuſpicione. Sed hoc hodie correctum eſt per decretalem, extra de ſimonia. capitulo, licet Eli. & de officio delegati. capitulo, uenerabili. quia primo probari debet, & ea probata datur illi coadiutor uſque ad finem litis. Ioannes de Fantu.

i QVia ea. Ideo forte remouetur ſuſpectus ab adminiſtratione, quia forte timor eſt, ne corrumpat iudices: & ideo nec creditores ei ſoluentes liberantur. ff. de ſolutionibus. lege, quod ſi forte.

1 Vt xxiii. q. viij. cōuenior ubi d̄ hoc xj. q. j. nullus epiſcopus.

Citatio in multis caſibus non ualet, nec adſtringit citatum.

2 De hoc no. j. q. vj. neminē. & extra de ap. ex parte tua. quæ gloſ. ibi poſita fuit Io. & Vincen. & Tanc.

3 Nam tunc ab ea poteſt recedi: quod dic, ut le. & nota. ij. q. vj. quoties eps̄. Archi.

Induciæ ſunt arbitrariæ.

4 Dic ut no. in præ di. c. cum ſit. extra de offi. de le. quærenti. & extra de procu. c. dilectus Archi.

Donec

rũt, nisi facultas ecclesię, quam in usus suos malè conuertendo dispersit, ab eius potestate donec causa [z] cognoscatur, seponatur: idcirco nos eum & à supradictæ ecclesiæ patrimonio uolumus interim submouere, & in uestro discussionis ipsius tẽpore moderamine detineri.

QVAESTIO IIII.

[a] Vòd uerò [b] post uocationẽ uenietı ad iudicium induciæ negandæ non sint, idẽ Felix Papa testat̃, dicẽs:

Venienti ad iudicium induciæ non negentur.

CAN. I.

Cum accusatus ad iudicium uenerit, si uoluerit, induciæ ei petẽti à patribus constitutæ absque impedimento cõcedãtur, & iudices à se electi [c] sibi tribuantur.

Item ex epistola Felicis Papæ secundi, fratribus Aegyptiorum.

Quot mensium induciæ episcopis præstandæ sunt.

CAN. II.

De inducijs uerò episcoporum [d] super quibus consuluistis, diuersas à patribus regulas cõstitutas inuenimus. Quidã enim ad repellenda Imperatorum machinamenta, & suas præparandas responsiones, [e] testes cõfirmandos, [f] & concilia eporum atq; amicorũ, [g] quærenda, annum, & sex menses [h] mandauerunt concedi, quidã autẽ annum, in quo plurimi [i] concordant. Minus uerò quàm sex menses [k] non reperi, quia laicis hæc indulta sunt, quantò magis dominis sacerdotibus? & infrà, Inducię uerò non

[z] Donec causa. In crimine dilapidationis speciale est, quod sequestratur possessio à possessore ante, quã sit conuictus. contra id xvj. qõ. iiij. c. uolumus. Nam & post appellationem sequestratur ab eo possessio. ff. de appella. l. Imperatores. & ij. q. vj. capit. quoties. ij. Quã cito ergo aliqs accusat, statĩ [1] ab eo remouenda est administratio, ut hic, & C. de suspec. tut. l. eum. & si ne accusatore potest remoueri, si iudici liqueat ex apertissimis argumentis eum suspectum. ff. de suspec. tuto. l. iij. §. præter ea. Suspectũ autem dicimus illũ, q moribus talis est, ut suspectus dici debeat, ut ff. de suspe. tut. l. suspectum. Nec audiretur talis licet, uellet satisdare, quod bene administraret, ut instit. de suspec. tut. §. nouissime. Hodie tñ uidetur, quod non est remouendus ab administratione, nisi ꝓbetur suspicio, ut extra de sim. ca. licet Eli. & ff. de offic. dele. c. uenerabili. dic ut ibi. Itẽ ad accusationem q libet admittitur, ut in auth. de nõ alie. aut permu. in fi. C. de suspec. tu. l. eum. & l. pietatis. & absens potest condemnari, ut C. de pœnis. l. ne diu. Nec enim aliquo debet gaudere priuilegio, qui suos contubernales afflixit: ut C. ubi de ratiocinijs agi oportet. l. ij. tamen probabilius uidetur, ꝙ soli illi admittantur, quorum interest: ut xvj. q. vii. c. filijs. & s. ij. quæ. vij. c. quapropter, uel saltẽ soli clerici, ut xij. q. ij. c. non liceat. Nã in popularibus actionibus non admittuntur infames, ut ff. de pop. act. l. populari. Itẽ nec ad accusationẽ talium iudex statim remouebit accusatũ ab administratione, sed summatim cognoscet, an calumniose accusetur, an non. arg. ff. de præto. stip. l. j. §. ulti. & si qui sciuerint suspectum & passi sunt eum per aliquod tempus esse in administratione, nõ uidetur quod tales possint dicere eũ suspectum, ut ff. de priuil. cred. l. si creditores. & argu. extra de his, quæ fi. à maio. parte c. ex ore. & arg. extra de accu. c. nulli. Credo uerũ si scientes & negligentes: sed scientes & quærentes probationes, bene audirent postea. ij. q. vij. c. plerunq;. Qui aũt criminaliter conuictus est, remouet̃ ab ordine si uero ciuiliter tantum, ab administratione. extra de sim. ca. per tuas. in fi. & regulares prælati ex modicis causis remouentur ab administratione: ut in ea decr. cap. per tuas. in fi. Item si ideo quis remouet̃, quia dolose administrauit, infamis est factus: sed si propter negligentiam remouetur, non fit infamis, [2] ut C. de suspect. tuto. l. ulti. Hoc autem scias, quod quandoque administrat quis temporalia, quandoq; spiritualia, & secũdum hoc remouetur ab istorum & illorum administratione. xij. q. ij. Vulteranę. unde licet quis sit remotus ab administratione temporalium propter suspicionem, adhuc tamẽ remanet prælatus quo ad obediẽdum sibi, ut viii. q. iiii. c. nonne. & xv. q. ulti. c. ult.

1 Statim. Imo præcedere debet suspicio, quia prius summarie cõstare debet, ut Panor. in ca. ueritatis. de dolo et contumacia.

Suspectus quis est.

Suspectus an possit ab omnibus accusari.

Clericus de crimine conuictus qualiter punit.

2 Dicas ꝙ si iudex exprimit in sententia quod ꝑꝑ fraudẽ eũ remouet, infamis est: sed si propter segnitiẽ non. ff. de suspec. tu. l. iii. §. qui ob animi segnitiem. isti. eo. titu. §. suspectus. Archi.

[b] Quod uero. Hæc quæstio diuidit in tres partes, in quarũ prima probat per tres autho. ꝙ induciæ sunt dandæ post uocationem ad synodum. Secunda ibi, Spatium uero. Tertia ibi, Offeratur, Io. de Fan.

[c] Cum accusatus. A se electi. supra causa proxi. q. vj. c. à iudicibus. cõtra. sed istud forte obtinet in crimine: [3] alias cõtra ff. de iudi. l. obseruãdum. Quid iuris sit de hoc, quære xj. qõ. j. cap. iii. & quarto.

3 Hæc est uera sñia secũdum Pet. ad hoc j. ea. q. viii. accusatores uñ istud fortè non est nota dubitationis. Arch.

[d] De inducijs. Episcoporũ. Eædem sunt presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum. xv. quæ. vii. c. si autem.

[e] Responsiones. Id est, exceptiones, quas probare tenentur. ff. de prob. l. in exceptionibus.

[f] Confirmandos. Id est, comprobando eos honestos, quod forte post publicationem potest facere, non quod eos debeat instruere quid dicãt, quia hoc esset subornare, uel potest confirmare illorũ testimonium, qui sunt probati criminosi, adducendo alias præsumptiones pro dictis illorum, quia etsi debilitentur dicta talium, non tamen ex toto euacuantur, ut extra de proba. c. licet. & extra de simo. ca. per tuas. & c. licet Eli. in fine.

[g] Atque amicorum. Non facile tñ inuenitur, quod ob hoc sit danda dilatio. argu. ad id ff. de usur. l. sciendum. sic in aduocato. ff. ex quibus causis maio. l. ait prætor. in fi. & l. ab hostibus. in fi. extra ut lit. non contest. ca. j. alias prætextu absentiæ aduocati non potest quis petere inducias. extra de dolo. & contu. cap. prout.

Induciæ non dãtur ob aduocati absentiam.

[h] Annum & sex menses. Contra in authen. ut clerici apud proprios episcopos. §. si tamen. colla. vj.

[i] Plurimi. Ergo illud est potius tenendum, ut xvj. dis. c. Isidorus. xix. dist. c. in canonicis. Sed obijcitur: reo dantur trinæ induciæ. ff. de fer. l. ult. ergo causa prorogatur ultra triennium, quod esse non debet, ut C. de iud. l. properandum. Sol. hic primo dabit annum: sed postea minus dabitur. uel hodie sunt arbitrariæ. s. ea. q. ij. c. episcopus.

[k] Sex menses, In authen. de sanct. epise. §. iij. col. ix.

sub angusto tpe, sed sub longo temporis spatio cō cedendæ sunt: ut accusati se præparare possint, ut uniuersos cōicatores [a] in prouincijs positos conuenire, & testes præparare, atq; cōtra insidiatores se pleniter ualeāt armare.

Itē Eleutherius Papa.

De inducijs præstandis.

CAN. III.

INduciæ [b] non modicæ dādæ sunt ad inquirendum, ne aliquid præproperè agi à quacunque parte uideatur, quia per surreptionem [c] multa proueniunt.

Item Damasus.

PALEA.

INduciæ accusatis in criminalib. causis sex mensium, uel eo amplius (si necesse fuerit) concedendæ sunt.

Spatiū uerò dilationū, sicut in tertio libro Cod. de dilationib. inuenitur, [d] hac rōne moderandum est, ut si ex ea [e] pͧuincia ubi lis agitur, uel instrumenta, uel persona [f] poscūtur, nō amplius quàm tres menses indulgeātur. Si uerò ex continentib. [g] prouincijs, sex menses custodiri iustitiæ est. In trāsmarina autē dilatione nouem mēses cōputari oportebit. Iudicātes autē hac ratione non sibi cōcessum intelligant dandæ dilationis arbitrium: sed eādem dilationem (si rerū urgētissima rō flagitauerit, et necessitas desideratæ instructiōis exegerit) [h] nō facilè amplius, [i] quàm semel, [k] nec ulla trahēdi [l] arte sciāt esse tribuēdā.

Ei autē [m] dilatio penitus est deneganda, [n] q rescriptum ad extraordinarium iudicem deportauerit. [o] Illi uerò qui in iudicium uocatur, dāda est ad probāda precū mēdacia, uel proferenda aliqua instrumenta, uel testes: quoniam instructus esse non potuit, qui præter spē ad alienū iudiciū trahitur.

Cùm uerò ad appellationem siue consultationē à principe rescriptum fuerit, siue sit primo iudicio petita dilatio, nec tributa: siue nec petita qdē, eā dare cuiquā nō licebit [p] eadem rōne, qua nec in iudicijs [q] cognitionum imperialium dilatio tribui

[a] Communicatores. Id est episcopos.

INduciæ. CASVS. *Dicitur in hoc c. quod magnæ induciæ dandæ sunt, ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.*

[b] Induciæ. Ergo tam actori, quā reo dandæ sunt induciæ. xv. q. vij. cap. si aūt. ff. de fer. l. ult. nisi i casu: ut j. e. c. se. uersi. iudicantes.

[c] Per surreptionem. sic xcviij. dis. c. transmarinos.

INduciæ. Spatium. Hæc est secunda pars quæstionis. Ioan. de Fant. & hic tractat de inducijs præparatorijs in causa ciuili, & ēt in criminali q̄ pares uidentur. B.

[d] Inuenit. In l. j.

[e] Vt si ex ea. Hoc non est principium legis, quia lex incipit, qm̄ plerunque.

[f] Persona. i. testis, uel aduocatus.

[g] Ex continentibus. i. quæ modico freto distant, ut. ff. de uerb. signi. l. notionem. §. j.

[h] Exegerit. Vsque in finem litis.

[i] Amplius. In causis pecuniarijs non datur amplius dilatio, quam semel, nisi inopinatum quid emergat, sed in criminalibus dantur actori duæ, [1] reo tres, ut ff. de fer. l. ulti. sed in crimine adulterij nulla datur dilatio. ff. de adulte. l. in crimine. licet sit arg. contra xxxiij. q. ij. cap. siue de cōiugij fœdere.

[k] Quā semel. Hic habes, quod tātum semel danda est dilatio. & sic est contra. extra de testib. cap. in causis. & c. significauerunt. C. de iud. auth. iubemus. ubi habes, quod ad testes inducendos tres dilationes sunt concedendæ. Sol. licet plures productiones nō possint dari, tn̄ sub dilatione pn̄t mile fieri [2] pͦductiones. Alij ītelligūt, ꝙ de iure tres possunt dari dilationes ad testes producendos: & dicūt hāc legē loqui de dilationibus, quę indulgentur à iudice, sed authē. & decre. de dilationib. quæ cōcedūtur à iure cōi. H. Dn̄s meus notauit super legē illā de ferijs, ꝙ in pecuniarijs causis una dilatio est danda tantum: sed si impedimentū interueniat, dabit alia cum causæ cognitione, & ita pp multa īpedimenta multæ induciæ dantur. Et authen. de testi. §. quia uero. col. vij. non est contraria, quia una dilatione multæ possunt fieri productiones. Vel si dicas productionem. i. dilationem, dic quod ultra primam non habebit sine causæ cognitione secūdam uel tertiam. Multi tamē dicunt, quod authē. corrigit. l. ultimā de fer. Ioan. sed certe qđ dicit H. non seruat de facto: quia plures dilationes dantur, & plures quam tres productiones fiunt. B.

[l] Trahendi. Id est, differendi.

[m] Ei autem. Hoc est C. de dilatio. l. si quando.

[n] Deneganda. Nisi forte casus inopinatus emergat. ff. de iudic. l. interdū. & de fer. oratione.

[n] Deneganda. Hic habes, quod si petit actor inducias ad īducendos testes, qđ non dabuntur ei. Quidam hoc uolūt intelligere de inducijs deliberatorijs: sed litera ei cōtradicit, quia loquitur de pparatorijs. In hoc aūt onerat actor, qui petit rescriptum ad extraordinariū iudicem. Item & in alio oneratur, ut j. eadem. capi. quod fieri. tamen si reus excipiat, & actor replicet, bene dicerem tunc actori dandas inducias, quia in tali replicatione non potuit esse instructus. Item tertium speciale hic est in eo, qui impetrat rescriptum ad extraordinarium iudicem. quod si ille iudex nollet procedere, tunc ordinarius utetur sua iurisdictione, ut extra de officio ordina. capitu. significauit. Sed illud in speciali casu propter periculum animæ, unde contrarium tenet in alijs.

[o] Deportauerit. Hic adiunge illam constitutionem, quod fieri non debet.

[p] Non licebit. Actori, sed reo: ut supra l. proxi.

[q] In iudicijs. Id est, sententijs. & hoc intellige cum primo plene fuit cognitum de causa coram Imperatore, & non restabat, nisi ferre sententiam: alias iniquitatem continet lex ista. nam iudex appel. bene tenetur dare inducias.

[a] Scilicet cōprouinciales, qui oēs cōmuniter causæ interesse debēt, j. ca. q. vj. si quis episcoporū.

Dilatiōes ī causis dādæ.

[1] Hoc ideo, qa nō est sic procedēdum in criminalibus, sicut in ciuilibus: arg. ff. de quæstio. l. j. §. diuus. C. de requi. reis. l. j.

Testes multi sub una dilatione possunt produci.

[2] Tangit sentētiam illorū, qui dicunt, ꝙ ī qualibet istarū dilationū possunt pͦducis tot testes, quot qs uoluerit, refrenata tamē multitudine. Arc.

Actori denegant induciæ.

ſolet. A iudice proceden te [a] dilationem poſtulari non conuenit, etiā ſi utraque parte p̄ſente tribuatur: [b] cū nō aliàs, niſi cā cognita indulgeri queat, & cognitio cauſæ [c] nō interpellatiōe plenaria, ſed conſidente [d] magis iudice legitimè colligatur: ut ſi fortè dilationis petitio īprobata fuerit, ſuſpecta quæſtio per ſententiam iudicis dirimatur.

Conſtitutione [e] vij. in collatione octaua. Libellū [f] uerò non aliàs actor dirigat, niſi prius ēt in ipſum, quē dixit obnoxiū, & in negotij executorē, [g] exponat cautionem [†] ſe uel intra duos menſes litem cōteſtaturū, uel omne damnū ei, qui conuenitur, cōtingens reſtituturū [h] in duplū. In col. ſexta.

Offeratur ei, qui uocatur in iudicium, libellus. et exinde præbitis ſportulis, [i] data fideiuſſione [k] uiginti dierū gaudeat inducijs, in quib. deliberet, an cedat, an contendat, atque aliū petat iudici sociari, [l] uel eū recuſet: niſi ſit ille, [m] quē et ipſe iam alio recuſato petijt. [n] Deniq; p̄ſens interrogetī, an hoc tp̄s tranſierit: quod non modò ipſius reſp̄ōſione, ſed etiā libelli manifeſtetur ſubſcriptione, quā in initio facere dēt. Litis uerò conteſtatio contra hoc indultum habita, pro nihilo eſt. [o] Conſtitutio vi. in collatione octaua.

Quod fieri [p] non debet,

a Aiudice procedente. In uia.

b Tribuatur. Id eſt, tribui petatur.

c Cauſæ. Id eſt, dandæ dilationis.

d Conſidente. Argu. ꝙ ea quæ cauſæ cognitionem requirunt, debent iudice ſedente pro tribunali fieri, ut ij.q.iij.c. præuaricator. & q.vj.c.biduum.

e Conſtitutione. hæc eſt C. de litis conteſtatione.

f Libellum. Libellus porrigēdus eſt iudici ordinario & delegato, ut extra de libel. obla. capi. ignarus. & extra ut lit. non conteſta. c. j. & etiam coram arbitro, quia arbitria ſe habent ad inſtar iudiciorum. ff. de arbit. l.j. licet ſit arg. contra. C. de epiſ. & cle. authen. generaliter. in fin. libellus iſte tradendus eſt iudici, & iudex eum porriget reo, ut C. quomodo & quando iud. authen. qui ſemel. Nec tenet reus hūc libellum recipere, niſi actor præſtiterit duplicē cautionem, unam quidem qđ intra duos menſes litem conteſtabitur, uel quod reſtituet reo omne damnū in duplum, ut hic dicit. Item aliā præſtabit, quod per ſe uel per legitimum procuratorem cauſam aget uſq; in finem, & ſi conuictus fuerit iniuſte litem mouiſſe, præſtabit decimam partem rei petitæ in libello. Si autē cautionē iſtam dare non poteſt, ſuper hoc præſtabit iuratoriā cautionē. hoc totū habes C. de epiſ. & cle. authen. generaliter. Io. iſta hodie de cōſuetudine nō ſeruanī. B.

† Cōcor. cū hoc §. tex. i auth. offeratur. cū ibi no. C. de litis conteſta.

Actor libellū offerēs, duplicē cautionem p̄ſtare debet.

g Executorem in iudicem uel officialem. & expone & pro uel. & habes hanc authen. de executoribus. §. ſancimus. col. vij.

h Reſtituturum in duplum. Ita tamen ut cautio nō excedat xxxvj. aureos, ut in auth. de execu. in princ. colla. vij.

i Sportulis. In iudicibus delegatis expreſſum eſt de ſportulis. ſ. quod habebūt duos aureos in principio, & duos in fine cauſæ. in authen. col. vj. de iudic. § ne autem. In ordinarijs non inuenimus, niſi in clericis, qui præſtant quatuor ſiliquas. C de epiſ. & cle. authē. ſed hodie. debet autem utraque pars ſoluere officialibus pro labore. xiiii. q. v. c. non ſane. de hoc dic, ut ex de ui. & ho. cle. c. cum ab omni.

Sportulæ iudicibus debitæ.

k Fideiuſsione. Iudicio ſiſti, cum ſit poſſeſſor rerum immobilium. ff. qui ſatiſd. cog. l. cogendum. non autē iudicatum ſolui: quā cautionem nemo præſtat cōuentus ſuo nomine, inſtit. de ſatiſd. §. ſed hodie. Sed nunquid ſufficit dare pignora? non uidetur, cum ſit prætoria hæc ſatiſdatio, ut uidetur ff. de præto. ſtip. l. prætoriæ. Sed non eſt uerum. Licet enim non teneatur dare pignora, poteſt tñ ſi uult. ff. de col. bo. l. j. §. iubet uer. an pignoribus. Imo expreſſe dicitur ibi de ſola fideiuſsione in auth. de exhiben. reis. §. ſancimus. col. v. cum tñ hæc authentica indiſtincte dicit dari debere fideiuſſorē, credo ꝙ ſiue ſit poſſeſſor rei mobilis, ſiue īmobilis, qđ dabit fideiuſſorē. Ioan. Dñs H. & alij doctores legū dicūt quod auth. nō corrigit legem, ſed diſtinguit. B. Itē hic habes, quod licet quis dedit fideiuſſorem ſtandi iuri, qđ adhuc poteſt recuſare iudicem, ſicut appellare pōt, licet iurauerit ſtare iuri, ut extra de app. cap. ad hæc. ij. & j. Sed quid eſt, quod dicit, quod uſq; ad xx. dies debet iudex recuſari, cū exceptio talis ſit dilatoria, & ſic uſque ad lit. conteſta. poteſt opponi, ut extra de ſenten. & re iudi. c. cum inter? Sol. quicquid ab illis cātetur, ego credo ꝙ proponenda eſt hæc exceptio uſq; ad xx. dies tantū: nec dicitur ideo dilatoria, quod uſq; ad litē conte. poſsit obijci, ſed ideo quia ſemper ante litem conteſta. eſt obijcienda. Si enim poſſet quandocunq; obijci uſque ad litem conteſta. quare diceret lex, quod ſi iudex abſens eſt, qui eſt recuſandus, debet reus proteſtari coram alijs, quod habet iudicem ſuſpectum, ut C. de iudi. l. cum ſpecialis. unde dico, quod ſi quis omittit exceptionem de ſuſpecto iudice, & proponat alias exceptiones, amodo non poteſt reuerti ad iſtum. arg. optimum. ff. de iudic. l. ſed & ſi ſuſceperit. Item cū multas forte recepit ſententias pro ſe, [1] qualiter poſſet ipſum amodo recuſare? Arg. ad hoc extra de offi. deleg. c. inſinuāte. j. e. q. vj. c. ſi quis epiſ. §. exceptio. Io. quia ſi probo aliquid coram iudice, ſcilicet aduerſarium meum eſſe excommunicatum, uideor approbare iudicem, nec de cętero potero recuſare eum. & ita ſemel Tancre. reſpon lit in ſcholis. B.

Fideiubere debēti, an ſufficiat dare pignora.

Exceptio iudicis recuſatoria, eſt dilatoria.

1 In hoc puncto ſic diſtīguas: aut re⁹ ꝓuocauit actorē, uel interlocutoriam: & tūc nō poteſt iudicē recuſare. Aut fuit ꝓuocatus ab actore: & tūc ſic. argu. ff. de cond. fur. & ideo. in prin. Arc.

l Sociari. Quando ordinarius recuſatur.

m Niſi ſit ille. xxxij. q. v. c. horrendus. ſimile ff. de nego. geſt. l. Pomponius. Ioan.

n Alio recuſato petijt. Si quis ergo petijt iudicem aliquem, illum non poteſt amodo recuſare: ut hic, & extra de offic. deleg. c. ſuper quæſtionū. Imo ſi procurator alicuius petijt iudices, dñs non poteſt illos recuſare, ut extra de cau. poſ. c. cum olim tamen appellare poteſt ab eo, ut not. ſ. ij. q. vi. iudicibus.

o Pro nihilo eſt, quantum ad hoc [2] quin poſsit adhuc recuſari, quaſi lis non ſit conteſt. ut in authen. de exhiben. reis, §. illud. col. v. Re uera tamen tenet litis conteſtatio ſic facta, ut ibi perpenditur.

2 Adde qđ le. & not. xvij. qō. iiij. uxor.

p Quod fieri. ſ. ut reus teneatur reſpondere coram ordinario iudice per reſcriptum ad eum impetratū.

Exacto.

nisi actor satisdederit certam promittens quātitatem se daturum si nō exequatur, aut exequens nō uincat cām. Si ergo post tempus præstitutū intra decem dies pro præsente nō occurat, dimittat̄ reus exacto[a] *eo, quod promissum est, & si quid circa litē plus impēdisse cū taxatione iudicis iurauerit.*[b] *Exceptio fori dilatoria est, atq; ideo ī initio litis dēt opponi et ꝓbari. Peremptorias aūt exceptiones, ut sunt ꝑscriptiones longi temporis, sufficit in initio litis contestari.*

QVAESTIO. IIII.

Vōd uerò[c] *infames & nō legitimè cōiuncti ad accusationem admitti nō debeant, & qui generaliter ab accusatione remouendi sint, multorum authoritatibus claret.*

Ait.n. Iginius Papa.

Infames eos, qui sunt bonæ famæ, accusare non possunt.

CAN. I.

ALieni erroris societatem sectantem, uel a sui propositi tramite recedentem, aut Apostolicæ sedis iussionib. inobedientem suscipere nō possumus, nec impetere rectè credentes, uel sanctorum patrum iussionibus obtemperantes permittimus, quia inter fideles & infideles magna debet esse discretio.

Item Anacletus Papa in prima Decretali.

Qui legem suā spōte trāsgreditur, ante suā reuersionē rectè agentes accusare non potest.

CAN. II.

BEatus prædecessor noster Clemens uir Apostolicus & spiritu Dei plenus, unà cum reliquis sanctis collegis suis statuit dicens: Accusandi uel testificandi licētia denegetur his, qui Christianæ religionis & nominis dignitatem, & suæ legis, uel sui propositi normam aut regulariter prohibita neglexerint. Trāsgressores.n. spōte legis suæ, eiusque uiolatores, apostatæ nominātur. Omnis enim apostata refutandus est ante reuersionem suam, nec in accusationem rectè agentium, aut testimonium, suscipiendus est.

Item Pius Papa.

A suo proposito discedentes sunt infames.

CAN. III.

SI quis à uero proposito retrorsum exorbitauerit, & iussa apostolicæ sedis libenter transgressus fuerit, infamis[d] efficitur. Reprobari ergo oportet eorū redargutiones, qui in recta fide suspecti sunt. Fides autem & conuersatio primum scrutāda est, & deinde qui irreprehensibiles apparuerint, sunt recipiendi, & non prius.

Item Calixtus Papa.

Incestuosi, & non legitimè coniuncti, sacerdotes & legitimè coniunctos accusare non possunt.

CAN. IIII.

COnsanguineorum cōiunctiones, nec legitimæ sunt, nec manere possunt, sed sunt repellendæ. Quisquis ergo non legitimè coniunctus, uel absq; dotali titulo[e] ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes uel legitimè coniunctos criminari, uel in eos testificari minimè pōt: quoniam omnis incestus macula pollutus, infamis est, & accusare supradictos non permittiur. Non solum ergo hi sunt repellendi, & infames efficiuntur, sed etiam omnes eis cōsentiētes.[f] Similiter de raptoribus, uel eis, qui seniores impetunt, fieri censemus. Hos enim leges seculi interficiunt,

---

[a] Exacto.i. reus exiget ab actore, quod tamen nunq̄ uidi. hic nota duo specialia, ut certa quantitas promittatur, & tamē plus exigatur, & ꝙ expectatur actor post terminū usque ad decem dies, tamen corā ordinario iudice expectaretur per annum & per tres menses, secuudum quosdam, ut C. quomodo & qn̄ iudex. authen. qui semel. Sed uerius est, quod hic loquitur cū absoluitur à iudicio illius iudicis. Et loquit̄ lex ista cum quis trahitur extra prouinciam per rescriptū principis, ut in authen. col. v. de exhiben. reis in prin. sed illa authen. qui semel. loquitur cū penitus absoluit̄.

[b] Iurauerit. Not. quoties petitur interesse ex delicto alicuius, illud declaratur per iuramentum: ut hic, & ij. q. j. c. ī primis. C. unde ui. l. si quādo. C. de fide instru. l. ulti. Sed si petatur interesse ex contractu, illud probabitur debito modo. ff. de minori. l. si in emptionē. & ff. de præt. stip. l. ult. ff. de eden. l. argentarius. §. ultim. institu. de uerb. obligatio. §. ultimo.

Ver. gloriosus. ubi de hoc.

[c] Vod uero. maxime. nā etiam post admittuntur: ut v. quæs. j. c. qui crimen.

ALieni casum istum habuisti. s. ij. quæst. vij. c. alieni. & ibi uidebis plenarie.

[d] SI quis. Infamis. Dic quod infamis non admittitur ad accusationem, nisi suam uel suorum prosequatur iniuriam. ut iiii. quæst. vj. capit. omnibus. supra ij. q. j. c. prohibentur. nisi in criminibus exceptis, ut vj. qō. j. cap. sunt plurimi. §. uerum; nec in his pro ut notaui s. ii. q. j. cap. in primis. in fi. & qō. vii. in summa.

Infamis an posit accusare.

COnsanguineorum.

[e] Dotali titulo. Secundum quosdā dos adeo requiritur in matrimonio ut sine ea matrimonium non teneat. argumentū ad hoc xxx. q. v. c. nullum. sed uerius est quod teneat. C. de nupt. l. Imperialis. §. his autem tamen præsumitur nō esse matrimoniū, ut xxx. q. v. c. aliter.

Matrimonium sine dote tenet.

[f] Consentientes. approbando, defendendo, patrociniū præstando, quo casu non minus peccat, quam faciens, ij. quæstio. j. c. notū. imo magis peccat. xxiiii. qō. iii. ca. qui aliorum.

Sub

sed nos misericordia præeunte sub infamiæ a nota ad pœnitentiam recipimus.

Idem.

Qui non sunt recipiendi in accusatione.

CAN. V.

CONspiratores b in nullius accusatione sunt recipiendi, nec eorum, uel anathematizatorum uox ullum nocere, aut lædere potest.

Item Stephanus papa.

De eodem.

CAN. VI.

NVllus anathematizatorum suscipiatur, nec à quoquam credantur, c quæ ab eis dicuntur, uel conscribuntur. Eos dico anathematizatos esse, quos episcopi suis scriptis d anathematizauerunt, aut eorum e statuta anathematizant. f

Item Fabianus papa.

Anathematizati fideles accusare non possunt.

CAN. VII.

OMnes, quos sanctorum patrum statuta tam præteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, submouemus, † & ab omnium fidelium accusatione alienamus.

Item Stephanus papa.

Clericus qui episcopum accusauerit, infamis efficitur.

CAN. VIII.

CLericus uerò, qui episcopum suum accusauerit, g aut ei insidiator exstiterit, non est recipiendus: quia infamis effectus est, & à gradu debet recedere, ac curię tradi h seruiturus.

Item Alexander papa.

Infames et exules fiant, qui episcopos persequuntur.

CAN. IX.

HI, qui i episcopos suos persequũtur & amouere nituntur iniuste contra apostolicam authoritatem: & si à morte prohibentur, dicente domino: Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat: perpetua tamen proculdubio notantur infamia: & exilio k digni iudicantur finitimo, de quibus à temporibus Apostolorum, & infra tenemus, atque decreta habemus. Eorum accusandi episcopos, uel testificandi uocem obstruimus, quos non humanis, sed diuinis actibus mortuos scimus.

Item Zepherinus papa.

Detractores et inimicorum actores episcopos nõ accusent.

CAN. X.

DEtractores, l qui diuina authoritate eradicandi sunt, & actores inimicorũ m ab episcopali submouemus accusatione, uel testimonio.

Item Euticianus papa.

Infamis uel sacrilegus religiosum Christianum accusare non potest.

CAN. XI.

NVlli unquam infami, aut sacrilego de quocunque negotio liceat aduersus religiosum Christianum (quamuis humilis n abiecta seruilisq; o persona sit) testimonium dicere, nèc de qualibet ratione, uel inscri-ptione Christianum impetere.

Notandum uerò est, quod aliud sit excommunicatio, & aliud anathematizatio.

Vnde Ioannes papa octauus scribit cuidam episcopo.

Aliud est excõmunicatio, aliud anathematizatio.

CAN. XII.

ENgeltrudam uxorẽ Bosonis noueris non solùm excõicatione, quæ à fraterna societate separet, sed etiam anathemate, p quod ab ipso Christi corpore (quod

---

a Sub infamiæ. ĩ. xxvij. q. j. c. si quis rapuerit. C. de rap. uir. l. una. si. ĩ. xxiij. q. ij. c. quicũque.

ADDITIO.

Ad idem. ĩ. eadem. quæst. ulti. capit. si quis. secundũ Hug.

a Sub infamiæ. qualiter sit hoc intelligendũ, dixi s. ij. quæst. iij. capitu. Euthemiũ. §. hinc colligit. † ĩ. iiij. quæst. j. c. diffiniuimus. Itẽ patet hic quod secundum canones ipsum factũ infamat. ĩ. ead. q. v. ca. constituimus.

b COnspiratores. xj. qõ. j. capit. conspirationum. & cap. coniurationum. nec ad denũciationem admittuntur. extra de accus. c. cum oporteat. & de si. c. licet.

c NVllus. Credantur. ar. contra. xxiij. quæst. viij. c. ut pridem.

d Scriptis. Id est, per scripta nuntiãt uitandos. & sic aliquis potest absentẽ excõmunicare per scripturam: ut s. ij. quæst. v. c. quanto. & arg. ff. de testa. l. seruus.

e Aut eorum. Sic de sentent. excom. cap. nuper.

f Anathematizãt. ubi est canon latæ sententiæ.

g CLericus. Accusauerit calumniose, ne sit cõtra. s. ij. q. vij. capi. quapropter.

h Curiæ tradi. nõ statim. sed tũc cum est incorrigibilis. ‡ ut extra de iudi. c. cum non ab homine. xj. quæst. j. capi. si quis sacerdotum.

i HI qui. Et si à morte corporali.

k Et exilio. Ergo iudex ecclesiasticus potest in exilium mittere: ut quinquag. distinct. ca. accedens. lxiij. distinct. c. in synodo. ĩ. proxi. quæst. capit. iij. in fine. uel ponit exiliũ ꝓ carcere monasterij: ut ij. q. j. ca. in primis.

l DEtractores. infra. vj. q. j. cap. deteriores.

m Inimicorum. id est inimicitiarum.

n NVlli. Humilis. Ergo uidetur, quod si infamis uult agere ciuiliter: qđ non audit. ‡ sed intellige uel, pro. i. uel loquitur de excõmunicato.

o Seruilisq;. Ergo loquitur de crĩali causa, qa seruus in causa ciuili se defendere nõ põt, sed in crĩali potest: ut ff. de accu. l. seruos & l. eos. §. seruos.

Notandum uero.

CASVS. *Supra in capi. conspiratores. & c. nullus. & c. sequẽ. facta fuit mentio de anathemate, ideo Gratia. ponit hic hũc. §. ut assignet differẽtiã inter excõmunicationem & anathema, & ad hoc inducit sequens capi.*

p ENgeltrudã. Anathemate. Anathema est maior excommunicatio. xj. quæsti. iij. nemo episcoporũ. Et est

---

† Dic secũdũ Go. quod iste §. uer. quãquam. & hoc ca. ĩ. ea. quæst. hi qui loquũtur de infamia p sentẽtiam irrogata: & hoc ipse not. extra de simoni. ex diligẽti.

Excõmunicari potest absẽs p scripturam.

† Ex isto tex. põt inferri cõstitutiões ad præterita trahi. con cor. text. in l. sancimus. C. de sac. san. ecclesi. text. est singul. in c. aqua de conse. eccle. uel alta.

‡ Ex toto. ita q per ecclesiam iam nõ potest corrigi secundũ H. de hoc no. extra de iudi. at si. in gl. ulti. Iudex eccle. potest in exiliũ mittere.

Eze. 18. g

‡ Quod falsum est ut iiij. qõ. vj. oĩbus

Anathema.

est ecclesia) recidit, crebro percussam esse.

Vnde datur intelligi, quod anathematizati, intelligēdi sūt nō simpliciter à fraterna societate, sed etiā à corpore Christi (quod est ecclesia) oīo separati.

QVAESTIO V.

Vòd uerò testes de domo accusatorū producendi non sunt, & quòd uox inimicorū non sit audienda: multorum authoritatibus probatur.

1 De his excōicationibus, scilicet maiori & minori plene no. ex̄ de sen. excom. si quē. & xj. q.iij. si inimicus. Archi.

Excōicatus excōicari pōt.

† Philip. Decius. c. cū non ab hoīe nu. 13. (ubi di xi) de iudic.

2 Idē tenet glossa opti. & ibi Cy. & Petrus in l. ij. C. quando tu. uel cur. & gl. ī l. aut dānum. §. si nos. ff. de pœ.

Et est hic differentia inter maiorem & minorem excommunicationem 1 ut xj.q.iij.c.audi.v.q.ij.c. præsenti.xvij.q.iiij.c.quisquis. Est etiam hic argu. quod sæpius quis potest excommunicari.xj.q.iij.ca. excellentissimus.& ca.omnis.xij.q.ij.capi.de uiro.lxxxij. dist.ca.eos. qui.extra de postu.præla. ad hæc. 2 in parte decisa.& confirmatus potest amplius cōfirmari. xj. q.iij. c. quod pdecessor. & qui in sordibus est, sordescat adhuc: ut xlvij.disti. cap.pe. Sed contra xxiiij.q.j.c.j. Item nihil ad nos de his, qui foris sunt. ij.q. j.c. multi. & ultra excōicationem ecclesia nō pōt quid facere. extra de iudi.cum non ab homine. Itē qui mortuus est, interfici non potest, sed anathema est æternæ mortis dānatio. xj. qō.iij.c. nemo episcoporū. Item qui est extra ecclesiam, non potest esse magis extra:ut xj.q.iij.ca.omnis. Item argu.contra.ff.de uerbor.oblig.l.qui bis. Item Meldendus dixit, qui semel est excommunicatus, non potest amplius excommunicari: sed denuntiari potest excommunicatus. & sic intelligit omnia iura, ubi quis sæpius uidetur excommunicari. Sed obijcitur ei, quod secundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis, quā non excommunicatus. Instat in Iudæo: quia licet Iudæus non possit excommunicari, non tamen est melioris conditionis quam Christianus. Ego credo, quod excommunicatio duos habet effectus, unum eijciendi extra ecclesiam, & alium detinendi extra. Et licet excommunicatio non possit consequi primum effectum in excommunicato, tamen consequitur secundū. Item nunquid tot erunt absolutiones, quot fuerunt excommunicationes? 3 & uidetur quod una absolutione omnes excommunicationes tollantur: ut argu. ff.de accep.l.pluribus.& l.si ex pluribus. uel quod saltem ultima confirmet omnes præcedentes: ut ff.com mu.præd.l.est receptum.

Excōicatiōis duo sunt effectus.

3 Adde no. p Bar. in l. de pupillo. §. si pluribꝰ ff. de operis noui. nū. Bal. in l. fi. C. de nup.

a Vod uero. Domestici sunt libertus, colonus, ascriptitius. C.de his, qui ad ecclesiam confu.l.ulti.§.sane. Item mercenarius. ff.de pœnis.l. respiciendum §.furta. Item omnes, qui sunt de familia alicuius, siue sint liberi, siue non, domestici intelliguntur. ff.de æd.l.edic.l.æ diles.§.familiæ. Large tamen dicuntur familiares omnes, qui habitant cū aliquo: ut extra de testibus.c.in literis. 4 extra de offi. deleg.c.insinuante. Vnde cum uxor dicatur de familia: ut ff.ad Syl.l.j.§.si uir. domestica est. & argum.C. de re mil.l.quicunque.libr.xij.& uxor dicitur domestica.xlvij.dist.c.sicut hi.§.necesse.argu.contra.C.de quæstionibus.l.iij. Item domestici sunt, qui sunt in eiusdem potestate: ut inst.de testa.§.in testibus. Item propinqui.C.de emenda.ser.l.j. Hoc etiam notandū, quod amicus non potest esse testis: ut ĩ.proxima causa.q.iij.c.si testes.§.item testium fides. Nec cui imperari potest ratione patriæ uel dominicæ potestatis: ut iiij.q.iij.c.testes.§.item in criminali. Item inimicus capitalis nunquam admittitur: sed si est inimicus alia de causa, admittitur. sed tēpore disputationis disquiretur, an sit ei credendum, in authē.de testi.§.si uero odiosus.coll.vij. Item consanguinei omnes secūdum Alanum possunt admitti, si tales appareant, qui ueritatem gratiæ præponant.iiij.qō.iij. dicto ca. si testes.§. eos testes. Sed hoc non credo uerū, 5 cum etiam iudex propter hoc possit recusari, extra de ap.c. postremo. extra de offi.iud. del. c.causam quæ. Sed in causa matrimonij admittuntur cōsanguinei. xxxv. q. vj.capi.j.& ij.& argu.ff.de proba.etiā maritis. extra qui ma. acc. pos. uidet. Quod uerū est ubi agitur de cōsanguinitate pbanda, uel improbanda: alias repellerētur quasi suspecti, ut extra de testib. super eo. Io. Sed certe male dixit Ioannes. quoniam parentes bene admittuntur super fœdere matrimonij, ut in illa decre. super eo. & in decre. uidetur in fi. & ita seruatur de facto. B.

4 Vbi de hoc. Vide quod dixi xiiij. dist. qui ex famulis. in prin.

Cū isto tex. iūcta sua glos.

Ait .n. Calixtus papa.

Consanguinei & familiares aduersus extraneos testimonium non dicant.

CAN. I.

Consanguinei † accusatoris aduersus extraneos testimoniū nō dicant, nec familiares, b uel de domo prodeuntes c sed si uoluerint, & inuicem consenserint, inter se parentes d testificentur, & non in alios.

Item Anacletus papa.

Nuper inimici, accusatores uel testes esse non possunt.

CAN. II.

concord. Alexā. de Imol. in l. q iurisdictioni. uer si. secūdo fallit. ff. de iuris. om. iu. p l. quī etiā de ab. Pro declaratiōe tñ huius ca. dic qd in crīali nō pōt esse iudex pater in causa filiorū & aliorū de qbus hic, si opponatur etiam absq; aliqua excusatione facta rōne suspicionis allegādæ pbāt p tex. & l. lex Cornel. in prī. de iniurijs. Sed ī ciuili cā pōt esse iudex etiā ordinariꝰ, dūmodo nō recusetur p tex. ī l. in priuatis. ff. de iudici. sed de hoc uide plene in l. aptissimi & ibi doc. maxime Sal. C. de iudi.

5 Ad hoc facit qd not. s. xxix. di. c. ij.

Testificari contra collaterales nemo cogitur.

6 H. exponit hic parētes. i. cōsāguinei: nā secundū eū hic uulgariter loquitur. ca.

b Consanguinei. Nec familiares. ff.de uerb.signi. l.pronuntia.§.j.& l. seq.& ff. de fur.l. si libertas. extra de testi.c.in literis.

c Prodeuntes. tempore iudicij: quia ex hoc suspectus esset iudex. ff.ad legem iul.de amb.l.j.in fi. similiter qui prodijt de domo iudicis, non potest esse testis alterius: ut iiij.q.iiij.c.ultimo.

d Parentes. ĩ. iiij.q.iij.c.si testes.§.parentes. cōtra. Sed illud intellige de remotis parentibus, istud de uicinis. Vel illud de collateralibus, istud de descendentibus, uel ascendentibus. 6 Contra collateralem .n. non cogitur quis testificari usq; ad quartum gradum ut iiij.q.iij. d.c. si testes. §. lege Iulia. & hoc intelligunt quidam in criminalibus causis tantum. Sed in ciuilibus (ut dicunt) licite admittitur contra fratrem frater, & pro ipso: quia nulla lege est prohibitum, & edictum de testibus est prohibitoriū: ut ff.de testi.l.j. Item quia in priuatis iudicijs filius potest habere patrem iudicem: ut ĩ.ea.q.vij.c.infames.§.cognitores. & ff.de iudi.l.in priuatis. Io. Ego hoc non credo: quia propter consanguinitatem aliquis recusatur: ut extra de appel.c.postremo. potest tamen dici, quod collaterales admittantur post tertium gradum, ea rōne, quia usque ad gradum illum nō coguntur inter se dicere testimonium. Dominus Hug. dicebat, quod filius potest habere patrem iudicem, nisi recusetur: quia recusari potest: ut dicto c.postremo. B. Sed quid si testis est consanguineus illius pro quo inducitur, & illius contra quem inducitur? Satis uidetur, quod tunc par affectionis causa suspicionem fraudis excludit. ff.de ritu nuptia.l.non solum §.j. Vel uidetur, quod in ciuili causa admittuntur consanguinei, siue propinqui, siue remoti in testimonium, licet non possint esse iudices. Minor enim causa repellit iudicem, quam testem ut dicitur ĩ.ea. c accusatores. hoc ideo, quia facilius haberentur mille iudices, quam unus testis. ad hoc facit extra de appel.c.postremo.

Accu-

a ACcusatores & testes esse non possunt, qui ante hesternū a diem, aut nudiustertius inimici fuerūt, ne irati nocere cupiant, ne læsi se ulcisci uelint. Inoffensus igitur accusatorum & testium affectus quærendus est, & nō suspectus.

Itē Symmachus Papa.

De eodem.

CAN. III.

ACcusatoribus uerò inimicis, uel de inimici domo prodeūtibus, uel qui cum inimicis b moranī, aut suspecti sunt, non credatur, ne irati nocere cupiant, ne lęsi se ulcisci uelint. Si quis hæc, quæ hodie in sancta synodo prohibita sunt, infringere tentauerit, aut uolūtariè transgredi præsumpserit: si clericus est, gradu ꝓprio penitus careat: si uerò monachus, aut laicus fuerit, communione priuetur: & si non emendauerit uitium, anathema te feriatur. Secretas uerò insidias, uel manifestas pōtificibus a quibuscunque illatas, uel ea quæ huius sanctæ synodi sententia cōplectitur, si quis ad ecclesiasticam pertulerit c notitiam, potiatur honore: & hi qui aduersa eis moliuntur (sicut à sanctis patribus dudum statutum est, & hodie synodali & Apostolica authoritate firmatum) penitus abijciātur, & exilio (suis omnibus sublatis) perpetuo tradantur.

Item Pontianus sanctę & uniuersalis ecclesiæ episcopus.

Qui non possunt esse accusatores uel testes.

CAN. IIII.

SVspectos, aut inimicos, aut facilè litigātes, d & eos, q non sunt bonæ conuersationis, aut quorum uita est accusabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accusatores esse & testes antecessores Apostolici prohibuerunt, & nos eorum authoritate submouemus, atq; temporibus futuris excludimus.

Item Eusebius episcopis Galliarum.

Ab accusationibus clericorum repellantur, quos leges seculi non admittunt.

CAN. V.

DE accusationib. clericorum, super qbus mandastis, scito te à tempore Apostolorū in hac sancta urbe seruatum esse accusatores & accusationes, quas exterarum e consuetudinū leges non asciscunt, à clericorū accusatione submotas. & infrà. Idcirco & nos sequētes patrum uestigia, pro saluatione seruorum Dei quascūq; ad accusationes personas leges publicæ f non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submouemus: & nullæ accusationes audiātur à iudicibus ecclesiasticis, quæ à legibus seculi prohibentur.

Item Pelagius Papa.

Alienigenæ, & quos diuinæ uoces mortuos appellant, episcopos accusare non possunt.

CAN. VI.

CAnonica sanctorū patrum statuta sequentes, atque roborantes, omnes infames, cunctosq; suspectos, uel inimicos, & eos, qui non

a ACcusatores. Hesternum. Argu. quod repellitur accusator & testis æque per præteritas, sicut ꝑ præsentes inimicitias. sic vj. qō. j. qui crimen. & hoc in memoriam prioris offensæ, ut ff. de decurio. l. ulti. ff. de quæstionibus. l. unius. §. seruus. Et est hic argumentm ex recentia temporis aliquid præsumendum esse: ut xxxj. quæstione j. si quis uiuente. 50. distinct. si qua fœmina. Sed nunquid quælibet inimicitię repellant? Videtur quod tantum criminales & capitales, ut extra de simonia. per tuas. in fine & institu. de excu. tuto. §. inimicitiæ. & ff. de arbitr. licet. Nam nō quilibet amicus repellitur, sed solum ille qui maxima familiaritate coniūctus est. ff. de uerborum significa. latæ. §. amicos. Item lex dicit, quod propter leues inimicitias nō extinguitur legatum, sed propter graues, ut ff. de adimen. lega. l. iij. in fine. Econtra uidetur, quod inimicitiæ non solum capitales, sed etiam aliæ repellant: quia ab accusatione repellitur quis propter ciuilem controuersiam. extra de restitu. spoliato. item cum quis. nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum, ut extra de purga. cano. cum in iuuentute. in fine. Tu dicas quod semper inimicus repellitur, nisi sint leues & modicæ inimicitiæ. arg. extra de simon. licet Eli. Et hoc relinquiī inquisitioni iudicis quales inimicitiæ repellant: ut in authen. de testib. §. si uero dicatur. col. viij. & iiij. q. iii. si qs testibus. de tali inimico dicit lex, quod non semꝑ repellit qs ꝓpter inimicitias: sed iudex æstimabit an ei credi debeat, uel non. ff. de quæstio. l. j. §. quæstionem. in fine. Et est simile ff. de excusa. tuto. propter litem. Ioan.

Inimicitiæ repellūt ab accusādo et testificando.

Vbi de hoc, & extra de accusa. cū oporteat. et ex̄. ut lite nō contest. accedēs. in gl. sed nōne. Archi.

b ACcusatorib. Inimicis. C. de inoffic. testam. liberi. ubi filius exhęredare potest matrem, si copulauerit amicitias cum suis inimicis. ut extra de accusa. cū oporteat. extra de appel. ex insinuatione.

Filius matrē quādoque pōt exhæredare.

c Pertulerit. Admonitione præmissa, si in modum denuntiationis agitur: alias esset proditor criminis. ij. quæstione. j. si peccauerit. Si autem in modum accusationis, non est necessaria admonitio. extra de simo. licet Eli. Et habes hic, quod remuneratur accusator. sic lxxix. distinctio. si quis Papa.

Admonitio quandoque est necessaria, quandoq; non.

d SVspectos. Litigantes. Id est, litigiosos, qui secundum apostolum non promouentur. xlvj. distin. cap. j.

DE accusationibus clericorum.

e Exterarum. i. Romanorum. Sed quare uocat eos exteros, cum ecclesia eos approbet, ut x. dist. per totum? Respon. quia Gallicis loquitur, qui leges illas non tenēt. Si. xij. q. ij. cum deuotissimam. ubi Papa Reginæ Francorum Lōbardam nō Romanā legem inducit. Alia litera, exterarum consuetudinem.

f Publicæ. Id est, seculares.

g CAnonica. Gentis.

Sub. qa ꝑ ceteris de pub. iu dī. tractāt secūdum H. & L.

a Sub. prꝰsus. s. quorū uita & libertas nescit, nec fides, secundum Hu. & Lau.

a Gentis. De ignotis a loquitur, qui non promouentur. xxiiii. dist. qn. xcviij. dist. per totum. alias, iniquum esset quod hic dicit ꝙ Theutonicus nō posset testificari cōtra Gallicum.

b Mortuos. In peccatis: ut ij. quæ. vij. placuit. Ioan.

c Accusationes. Negotia. Id est, testimonia.

d Funditus. Regulariter cōtra clericos non admittuntur laici. s. ii. q. vij. laicos. & cap. sicut.

e Superiores. Id est, clericos.

f Accusatores. Vt iudices. A dictis ergo malorum possumus argumentari. xxxvij. distinct. si quid ueri.

g Aut libertus. Qui non potest ordinari, nisi pleno iure sit emancipatus. liiii. dist. quicūque. ergo nec testari, nec accusare, ut ij. q. vij. ipsi apostoli. & c. testes.

Malefici qui sunt.

h Constituimus. Malefici. Qui faciunt ne uiri possint cognoscere uxores suas, uel qui uolunt futura scire. & hoc crimen est publicū. C. de sa. paga. & tēplis eorum. l. ij. & ultima.

i Qui falsum. Extra de ordi. cogni. cum dilectus. contra. Sed ibi non fuit lata sententia cōtra testem, a sed contra reum. Si uero contra testem. secus esset: contra testem. n. potest ferri: ut C. de testib. nullum. in fi.

a Quod notatur v. q. vi. ca. p̄sbyteri.

† Adde quod natꝰ in extraneo territorio propriè dicit alienigena. l. j. C. de emanc. liber. Gene. 19. b

k Similesq;. Alij adduntur j. vj. quę. j. quicunque. & ca. infames.

l Quia infames. Hæc non referas ad omnia supradicta, quia suspecti & domestici nō sunt infames. Et ita est argumē. quod uerbum sequēs in priuilegijs non refertur ad omnia supra dicta. sic de consecratio. di. ij. cū omne. ; si. ff. de in rē uerso. l. si pro parte. §. idem. ff. de lega. j. l. talis scriptura. §. ult. & l. si seruus plurium. §. ulti. Argumentum contra extra de do. cū dilecti.

; Versic. quāquam. ubi de hoc.

ADDITIO.

Dic ut leg. & not. extra de ap. secūdo requiris. & c. inquisitioni. Archid.

m Similiter. Aut gratiosi. id est, adulatores. xlvj. distinctione clericus. primo.

m Aut gratiosi. Vt infra ead. accusatores. C. de transactio. præses.

n Vel affines. Infra eadem, quæstione ix. absens. si. ff. de iniur. l. lex Cornelia in princi. tamen inter se bene admittentur affines quia affinis pōt accusare affinem. C. de abolit. l. ult.

A Ccusatores, uel. Ac

sunt eorū gentis, a uel quorum fides & uita aut libertas nescitur, & qui non sunt bonæ conuersationis, uel quorum uita est accusabilis, ab omni accusatione episcoporū funditus submouemus. Similiter & omnes, quos diuinæ leges mortuos b appellant, submouendos esse ab eadem accusatione, & publicæ pœnitentiæ submittendos iudicamus.

Item ex synodo Romana habita sub Adriano Papa.

A clericis repelluntur accusationes, quas leges seculi non asciscunt.

CAN. VII.

Accusationes & accusatores atq; eorū negotia, c quæ seculares non asciscunt leges, diuina ac synodica funditus d a clericis repellere authoritate censemus: quia indignum est superiores e pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati despiciunt.

Item Stephanus Romanæ ecclesiæ eps omnibus episcopis.

Nec seruus, nec libertus, nec infamis, episcopos accusare præsumant.

CAN. VIII.

Accusatores & accusationes, quas leges seculi non admittunt, & antecessores nostri prohibuerunt, & nos submouemus, nullus alienigena † aut accusator fiat eorum, aut iudex. Vnde & de Lot scriptum est: Ingressus es, ut aduena: nunquid ut iudices? f Accusator autem nostrorum nullus sit seruus, aut libertus, g nullaq; suspecta, aut infamis persona.

Item Eusebius Papa.

Infames, qui ad sortilegos et diuinos concurrunt nec accusatores nec testes esse possunt.

CAN. IX.

Constituimus cū omnibus, qui nobiscum sunt, episcopis, ut homicidæ, malefici, h fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, uenefici, suspecti, criminosi, domestici, periuri, & qui raptum fecerunt, uel qui falsum i testimonium dixerūt, seu qui ad sortilegos diuinosque concurrunt, similesq; k eorum nullatenus ad accusationem, uel ad testimonium sint admittendi: quia infames l sunt, & iustè repellendi: quia funesta est uox eorū.

Item Iulius Papa.

Suspecti, aut gratiosi ad accusationem non admittuntur.

CAN. X.

Similiter in præfixa synodo est decretum ne suspecti, aut infames, aut criminosi, aut gratiosi, m aut calumniatores, uel affines, n uel scelerati, aut facilè litigantes, suscipiantur accusatores: sed tales, qui omni uitio careant, & suspicione.

Item Felix Papa.

Qui inimicitijs studet, uel facilè litigat, nec accusator, nec testis esse potest.

CAN. XI.

Nullus seruus, nullus libertus, nullus infidelis, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitijs studet, nullus frequenter litigans, & ad accusandum, uel detrahendum facilis, nulla infamis persona, uel omnes quos ad accusandum publica crimina leges publicæ non admittunt, permittantur episcopos accusare.

Item Calixtus Papa.

Familiares suspecti, de domo prodeuntes non recipiantur in accusatione.

CAN. XII.

Accusatores, uel testes suspecti non recipiantur, nec familiares, uel de domo prodeuntes, nec etiam consanguinei

accusatoris aduersus extraneos testimonium dicant: quia propinquitatis & familiaritatis, ac dominationis [a] affectio ueri tatem impedire solet. Amor carnalis, & timor [b] atque auaritia plerunque sensus hebetant humanos, & peruertunt opiniones: ut quæstum pietatem putent, & pecuniã quasi mercedẽ prudẽtiæ.

Item Gelasius papa.

Qui inimici, uel suspecti sunt, & qui odio quoslibet insequuntur, ab accusatiõe remoueãtur.

CAN. XIII.

OMnes, qui aduersus patres armantur, [c] ut patrum inuasores, infames esse censemus. horum ergo uitiorum autores, uel patratores nõ sunt in accusationem põtificum recipiendi, sed penitus repellendi: quoniam iubent canonica decreta patrũ, ut accusatio uel testimonium eorum, qui odio quoslibet persequuntur, uel qui inimici, aut suspecti habentur, nullo modo recipiantur.

Item paschalis Papa.

De eodem

PALEA.

NVlli episcoporũ ab accusatione sua repellere liceat, quos ante, quam ab eis impeteret, à sua cõi familiaritate neglexerit separare. Quod uerò inimici ab accusatione prohibeantur, inde est quia eorum calliditate innocentia frequẽter opprimi solet. Sed cum Anastasius suæ cathedræ reddi præcipitur, quia de inimicitia sui patriarchæ conquestus est: patet ꝙ etsi manifesta crimina alicuius sunt, nõ tamen condemnandus est accusatione inimici. †

Vnde Nicolaus Papa scribit Michaeli Imperatori.

Qui inimici sunt, iudices esse non possunt.

CAN. XIIII.

QVod suspecti [d] † & inimici iudices esse non debeant, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis. [e] Nam quid [f] gratius & amabilius dare quis inimico potest, quam si ei ad impetendum [g] commiserit, quem lędere forte uoluerit? Quod prouidè [h] Constantinopolitana synodus canonum suorum sexto dignoscitur [i] prohibere capitulo. Veniamus [k] & ad sanctam Calcedonensem synodum, & quid nobis de ipso Anastasio Perrhenorum referat episcopo, audiamus: Is enim antistes tertio èuocatus, quia non occurrit, a suo patriarcha canonicè [l] condemnatus extiterat: sed solum, [m] quia cùm uocaretur ad synodum, quòd inimicus esset eius ipse, qui iudicabat, [n] clamauit a sancta Calcedonensi synodo ad causas illatas sibi examinandas referuatur: & nisi denuo conuinceretur, recipere propriam iudicatur ecclesiam. Si Anastasius a patriarcha suo depositus, quia de inimicitia eius conquestus est, iterato ad iudiciũ reuocandũ dirigitur: & si manifesta [o] sibi officiant crimina, tñ suæ ecclesiæ reddi præ-

[a] Ac dominationis. dominus enim aduersarij non potest esse iudex. extra de offic. deleg. ca. causam. imo propter dominũ tota familia declinat iurisdictionem alicuius: ut C. si quacunque præditus po. l. prima. Scias tamen quod minor causa repellit aliquem à iudicio, quam à testimonio. nã iudex recusatur si aduocatus partis aduersæ est commensalis iudicis: ut extra de appel. c. ex insinuatione. [1] similiter si iudex est suffraganeus aduersarij, uel de terra aduersarij. ut extra ut lite non contesta. accedens. ij. itẽ si quandoque appellasti ab eo: ut extra de appella. c. ad hoc.

Iudex facili⁹ repellitur, quã testis.

[1] Hoc est falsum: ut ibi not. & probatur extra de offic. iudi. cap. j.

[b] Timor. xj. qõ. iij. quatuor. Ioan.

[c] OMnes. Armantur. conuiciando uel infamãdo: [2] ut vj. q. j. c. sacerdotes. Ioan.

[2] Sub. uel uerberando, percutiẽdo, uel calũniose accusãdo, secundum Hug.

[d] QVod suspecti. Quod non sit quis condemnandus ab inimicis, uel suspectis, [3] probatur duabus rationibus. una est in princi. cap. altera in fin. Item duobus exemplis, scilicet Calcedonen. synodi, & Ioan. Chrysostomi: & tribus authoritatibus Constantinop. synodi, & Gelasij papæ, & Iustiniani Imperatoris.

[e] Exemplis. à quibus licet argumentari. xx. distinct. de quibus. C. de ædif. priua. an in totum. & decima distinct. capitu. si in adiutorium.

[f] Nam quid. Prima ratio.

[g] Ad impetendum. id est, puniendum, uel iudicandum.

[h] Quod prouide. prima authoritas.

[i] Dignoscitur. Hoc nescio ubi sit.

[k] Veniamus. primum exemplum.

[l] Canonice. forte ideo dicit canonice, quia tribus edictis citatus erat, vñ debuisset [3] misisse responsalem. Vel dic quod sufficit isti protestari suspicionẽ, & quicquid post illã protestationem fit, non tenet, sicut si post appellationem esset factum. extra de eo, ꝙ mittit in pos. ses. causa rei ser. ca. cum sicut. in fine. Imo licet non protestetur, tamen si postea probat suspicionem, cassatur quod fit: contra eũ ut extra ut lite non contesta. cap. accedens. j.

[3] De hoc not. supra ea. q. ij. episcopus.

† Cõcor. text. in l. qui accusare. licet gl. uideatẽ dissentire cũ ibi no. per doct. C. de accu.

† Alias, quia suspecti.

[m] Sed solum. ergo cum ordinarius recusatur, non est necesse probare causam recusationis, sicut nec causa appellationis assignatur tunc, licet hoc hodie corrigatur: ut extra de appellationibus. capit. ut debitus. & capitu. cum speciali.

[n] Iudicabat. argumentum ordinarium iudicem recusari posse: ut supra secunda, quæstione sexta. capi. placuit ut presbyteri. C. de iurisdi. omnium iudicum. ca. nemo. & extra de foro compe. capi. si quis. quod negant quidam. & dicunt associandum episcopũ: ut supra quæstione tertia. capitulo, induciæ. §. offeratur. in authentica ut differ. iudi. §. si uero. collatio. nona. C. de iud. l. apertissimi.

Iudex ordinat⁹ recusari potest.

[o] Et si manifesta. argu. quod notoriũ crimen non obest petenti restitutionem. [4] ad idẽ extra de restitutione spoliatorũ. ca. item cum quis. & quod in notorio crimine etiã iudex recusatẽ arg.

[4] Ad hoc facit qđ not. Innocen. extra de exces. pla. inter. in prin.

cipitur: quantò magis Ignatius, qui non a patriarcha, sed potius ipse existens patriarcha minime debuit ecclesia propria priuari, & inimicis & suspectis iudicibus decernentibus expoliari.

Veniat [a] & facundissimus noster pater Papa Gelasius hæreticorū expugnator fortissimus: & quid de Constantinopolitanis episcopis more solito tūc ægrotātibus [b] dixit, etiā nunc nobis edisserat. Quæro (inquit) ab eis iudicium quod prætendunt, ubi nam possit agitari? an apud ipsos, ut ijdem inimici sint & testes, [c] & iudices? Sed tali iudicio nec humana debent committi negotia. Quod si in iudicio [d] ubi ijdem sunt inimici qui iudices, nec humana committi debent negotia, quantò minus diuina, id est, ecclesiastica, qui sapiens est intelligat.

Et re uera hinc Iustinianus [e] Imperator prius legibus suis ꝓmulgasse dignoscitur dicens: Liceat ei, qui suspectū sibi iudicē putat ante, quàm lis inchoetur, [f] eū recusare, ut ad alium recurratur. Nā quodammodo [g] naturale est suspectorum iudicū insidias declinare, & inimicorum iudicium uelle refugere. Hinc sanctus [h] Ioannes os aureū cōcilij cōtra se cōgregati renuit intrare [i] collegiū.

Patet ergo, quòd etsi manifesta sint crimina alicuius, tñ accusatione inimici cōdēnādus nō est.

QVAESTIO VI.

Extra prouinciā [k] autē reus nullatenus est producendus.

Vnde Fabianus Papa scribit Hilario episcopo.

Vbi crimen admittitur, ibi causa uentiletur.

CAN. I.

Vbi semper [l] causa [m] agatur, ubi crimen admittitur, & qui non probauerit, quod obie-

argu. contra. extra de appel. c. proposuit.

a Veniat. Hæc est secunda authoritas.

b Tunc ægrotantibus. Id est, debilibus in fide.

c Et testes. Propter hoc inducit Gratia. capi.

d Quod si in iudicio. Verba Nicolai.

e Hinc Iustinianus. Tertia authoritas.

f Inchoetur. Non tamen semper ante litis contest. ut dixi. s̄ ea. q. iij. dicto. §. offeratur. usq; ad triduum autem cogitur alios eligere. C. de iudi. l. ultima. Sed tamen illa lex loquitur quādo eliguntur iudices ad causam principalē audiendam. Vnde secus uidetur si eligantur ad probandam causam recusationis. Quid autem iuris sit de suspecto iudice, dixi in constitutione illa, ex̄ de app. ut debitus. & ca. cum speciali.

g Nam quodammodo. alia ratio.

h Hinc sanctus. hoc est secundum exemplum.

i Intrare. misit tamen excusatorem forte. uel ideo non uenit, quia citatio non tenuit.

Extra ꝓuinciā. Hæc est sexta q̄stio, in qua probat magister, quod unusquisque debet à iudice proprio iudicari, nisi ex causa fuerit appellatum: probat etiam quod episcopus nō debet deponi nisi à solo papa. Et diuiditur in tres partes, in prima quarum probat per nouem authoritates, quod unusquisque debet à suo iudice iudicari. secunda ibi Aliquando. tertia ibi, Alias autem. Io. de Fant.

k Extra prouinciam. regulariter quilibet coram suo iudice est conueniendus: ut j. ead. pulsatus. & xj. q. j. experientiæ. alioqui pœnam patiatur [1] actor. xj. q. j. inolita. & capi. placuit. & C. de iurisdi. omniū iudi. l. in criminali. Sed fallit ratione possessionis. extra de foro compe. cap. sane. & C. ubi de pos. agi oporte. l. j. & C. de prædi. minorum. l. si prædium. Item ratione contractus. ff. de iudi. l. hæres. extra de foro compe. Romana. §. contrahentes. lib. vj. Item ratione criminis conuenitur quis, uel ubi deliquit, uel ubi inuenitur; uel ubi domicilium [2] habet. C. ubi de crimine agi opor. l. j uel cum est quæstio de fide. xxiiij. q. j. quoties. Trahitur etiam propter loci opportunitatē ad aliam prouinciam xxiij. q. ij. c. siue. Item propter appellationem. Item propter iussionem papæ: ut j. e. qō. unaquæque. & ca. peregrina. ut patet in uersibus hic notatis: Contractus, crimen, reus, & res, religioq; Vir, ratio similis, uel ꝓuocat, atq; recusat, Excellit, iussus, uel si cōsentit uterque. Contractus. ff. de iudi. l. hæres absens Crimen, ut hic, & C. ubi de crimi. agi. opor. l. j. Reus. quia actor debet forum rei sequi: ut j. ea. l. neminem. Et res. argum. extra de foro cōpe. ca. sane. Religioq;, ut causa iuris patronatus & decimarum. extra de iudi. ca. quāto. & c. decernimus. Vir: quia uxor forum uiri sequitur. ff. de iurisdi. om. iudi. l. pe. Ratio similis. i. mutua recōuentione. extra de mu. pe. ca. ex lr̄is. Vel prouocat. j. ea. peregrina iudcia. Atque recusat. extra de foro compe. si quis contra clericū. Excellit. quia episcopus non deponitur, nisi à papa. j. ea. quamuis. Iussus. j. ea. unaquęque ꝓuincia & ca. ultra prouinciarum. Vel si consētit uterque. ff. de iurisd. om. iud l. est receptum. & ij. qō. vij. ca. nos si. Itē in feudo. extra de indi. c. cæterum. Itē si secularis iudex est negligens. extra de foro compe. licet. Itē in scholaribus. ut in constitutione Friderichi. C. ne fi. pro pa. authē. habita. de hoc inuenies per Azo. in summa.

l Vbi semper. uel ubi domiciliū habet, uel ubi reperitur. C. ubi de crimi. agi oportet. l. j. sed si grauius est crimen, remittitur puniendus ad iudicem, ubi deliquit: si est leuius, ubi potest puniri, ut in auth. ut nul. iud. §. si uero. cognoscatur. colla. ix. & §. sed illud. & ff. de re. mili. l. desertorem. in princi. Nec admitto illud quod quidam dicunt, quod semper primo cognoscat iudex ex prouincia, de qua reus est, an crimen commiserit, & postmodum remittat eum ad iudicem, ubi deliquit: quia iudex ubi deliquit, cognoscet & puniet crimen. ff. de accusa. l. ultim. potest tamen si uult transmittere eum puniendum cum literis suis ad suæ prouinciæ iudicem: quod tamen non facit, nisi ex causa. ff. de custodia & exhibitio. reo. non dubium. sicut Pilatus rem sit Christum ad Herodem. Sed nunquid idem in clerico, ut si clericus Mutineñ. delinquat in diœcesi Bonoñ. sit iudicandus & deponendus à Bonon. episcopo? Respon. ut extra de foro compe. capit. postulasti, & c. j. ff. de custo. & exhib. re. l. de militibus. & ff. de accu. l. ultima.

m Causa. Sed quid si metropolitanus uel alter episcopus deliquit in alterius diœcesi, nunquid ab illo potest

1 Forū sortitꝰ qs multis modis xj. q. j. si quis clericus. & ca. placuit. & c. quicunque.

2 Vnde si clericus duorū episcoporū delinquat & iniuriā faciat clerico alterius epi sub quo domiciliū nō habet extra illū episcopatū: tamen sub eo respondere tenet: q̄ ratiōe clericatꝰ sortitꝰ forū eiꝰ C. de epi. & cleric. authē. clericꝰ. & sic etiam no. Inn. extra de priuil. ex ore.

Criminosus ubi debet puniri.

cit: pœnam quam intulerit, ipse patiatur.

Item.

Accusatus non nisi in foro suo audiatur.

CAN. II.

SI quis episcoporum super certis accusatur criminibus, ab omnibus a audiatur, qui sunt in prouincia sua episcopis: quia non oportet accusatum alibi, quàm in foro suo audiri. Exceptio b autem fori dilatoria est, atque ideo in initio litis debet opponi & probari. Peremptorias autem exceptiones, ut sunt præscriptiones longi temporis, sufficit in initio litis contestari.

Item *De eodem.*

CAN. III.

PVlsatus ante suum iudicem causam dicat: ante non suum iudicem pulsatus (si uoluerit c) taceat d. pulsatis uerò, quoties appellauerint, induciæ dentur.

Hoc autem quod de loco dictum est, tunc intelligendum est, cum ueritas causæ non nisi in loco admissi criminis deprehendi potest: aut nisi altera pars iudiciū maioris personæ interpellauerit, siue declinādo iudiciū, siue releuando sententiam.

potest puniri? arg. quod not. ix. q. iij. si autē. & in authen. de defen. ciui. §. non habente. col. iij. xxj. distin. inferior. & cap. nolite. extra de sent. excom. a nobis. ff. de arbi. l. iij. in fin. Sed contra C. ubi de crimi. agi opor. authen. qua in prouincia. & reatus omnem huiusmodi honorem excludit: ut C. ubi senato. uel claris. l. j. in fin. & xvj. q. iij. placuit. in fi. 1 Itē pone quod sic tulerit eps sniam. Qui hoc fecit, sit excōicatus. dicit Hug. etiam si archiepiscopus hoc fecit ī diœcesi episcopi, est excōmunicatus non ab homine, sed a canone: quia sniā sequitur factū iam damnatū. xxiiij. q. j. c. j. ij. & iij. Sed contra de sent. excō. a nobis j. Laurētius dicit, quod archiepiscop⁹ nō sit de foro illius, cū ipse sit iudex ordinari⁹ totius prouinciæ. ix q. iij. c. ij. lxxxv. dist. quoniam. Vnde eum non potest excōicare, sed aliū quēlibet episcopum potest excōicare, non tamē deponere. Io. ego credo Hug. bene dicere: quia propter crimē efficit archiepiscop⁹ subiectus 2 episcopi propter rōnes superius allega B. ff. de offic. præsi. l. iij. de hoc p B. extra de sent. excō. a nobis. j. Ioan.

a SI quis episcoporum. Ab omnibus ad min⁹ a xxij. ut ī. ea. q. viij. suggero. xv. q. vij. Felix.

b Exceptio. exceptionū alia est dilatoria, alia peremptoria, alia media, siue mista. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij, alia dilatoria solutionis. Declinatoria iudicij in prin. litis est proponēda & probāda, ut extra de sent. & re iudi. inter monasteriū. & C. de excep. l. ult. Nisi exceptio illa de nouo ad notitiā eius peruenerit: ut extra de procu. in nostra. & extra de except. pastoralis. uel nisi de nouo competere cœperit: ut extra de offi. iudi. deleg. insinuante. & ff. de arbi. non distinguemus. §. cum quidam. & de tali loquitur hic. Dilatoria solutionis debet ante litis contestatio. obijci: sed probari debet postquam actor fundauerit suam intentionem. C. de excep. si quidem. & C. de proba. exceptionē. 3 Peremptoria dicit, quę potest opponi, & probari quandoque, dum tamen ante sententiam: ut C. sent. rescin. nō pos. peremptorias. & C. de excep. præscriptionē. Media dicit exceptio quę in hoc habet similitudinē cū peremptoria, qđ post litem contest. pōt obijci. Sed in hoc habet dissimilitudinē cū dilatoria, quia pōt quandocūque ante sniam obijci, ut extra qui matri. accus. poss. c. p tuas. sed ī hoc habet similitudinē cū dilatoria, quia ante litem cōtest. potest obijci: ut extra de except. exceptionē. Sūt adhuc aliæ exceptiones anomalæ, quæ etiā post sententiā obijciunt, ut exceptio Velleiani, & Macedoniani, & armatę militiæ, de qbus agitur. ff. ad Maced. tametsi non. & C. de iur. & facti ignoran. l. j.

Metropolitanus delinquēs in aliena diœcesi, an possit ibi puniri.

1 Huic parti contrariæ stādum est secūdū Hu. & Ber. ut not. extra de rapto. ca. j. & idē ibi notat Gofr. arg. ff. de offi. præsi. l iij. & idē sentit hic Io. de Fantu.

2 Subiectus. uide Henri. de Bottis in tract. de synodo.

Exceptiones sunt multiplices, & uarijs tēporibus opponendæ.

Vnde Stephanus sanctæ & apostolicę atq; uniuersalis ecclesiæ Romanæ episcopus scribit omnibus episcopis.

Intra prouinciam, & a comprouincialibus tantum causa est audienda.

CAN. IIII.

VLtra prouinciarum terminos accusandi licentia non progrediatur, sed omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, nisi tantùm ad apostolicam sedem fuerit appellatum.

Item Sixtus papa.

A comprouincialibus accusatus, uel iudicatus, apostolicam sedem appellet.

CAN. V.

ACcusatus uel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopus licenter appellet, & adeat apostolicæ sedis pontificem, qui aut per se, aut per uicarios suos retractare eius negotium procuret. Et dum iterato iudicio pōtifex causam suam agit, alius in eius loco e non ponatur, aut ordinetur episcopus: quoniam quanquam comprouincialibus episcopis accusati causam episcopi liceat scrutari, non tamen diffinire f incōsulto Romano pontifice permissum est.

c PVlsatus. Voluerit. nō tamen a contrario sensu argumenteris: ut ix. q. j. placuit. & ī. ead. nemi nem. 4 sed hic loquit de eo, qui habuit cōsensum sui epi, ut x. q. j. clericū. & c. nullus. extra de foro comp. cap. significauit.

d Taceat. Sed hoc forte cū habet consensum sui epi: ut xj. q. j. clericum. Nec obst. ī ea. non liceat. extra de foro compe. si diligenti. & vj. quæst. iij. denique.

e ACcusatus. Loco. viij. q. iiij. nonne.

f Non tamen diffinire, suspendere, & excōicare pōt metropolitanus. xij. distinct. de his. xj. quæstio. iij. si quis episcopus. & xviij. distinct. propter. Item absoluere potest secundum plerosque 5 si est innocēs. C. ubi senato. uel claris. l. iij. Ioan. Ego contrarium credo: ut hic, & v. quæstio. iiij. cap. j. & ij. B. Sed obijcitur. vj. quæstio. iij. denique. & xxj. quæstio. v. si quis à proprio. ubi dicitur quod primas uel cōcilium deponit episcopum. Sed illud fuit de licentia papæ. Vel

3 Quod ergo dicitur quæ annua sūt ad agēdū perpetua sunt ad excipiendū: ut ff. de doli excepti. l. pure. §. ulti. C. de exc. licet. sic est exaudiendū, s. si exceptiones congruo tpe proponantur secūdum Gof. qui ita not. in prædic. decretali, extra de excep. pastoralis. in fi.

4 Et cap. nō liceat. vj. q. iij. deniq;. Arc.

5 Vt B. & Hug. & idē no. xij. dist. c. ij.

Item Damaſus papa Stephano archiepiſcopo.

PALEA.

D*Iſcutere epiſcopus, & ſummas cauſas eccleſiaſticorum negotiorum metropolitano una cum omnibus comprouincialibus ſuis, ita ut nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concorditer negotijs conueniant, licet. Sed diffinire eorū atque eccleſiarum ſummas querelas cauſarum, uel damnare epiſcopos abſq; huius ſedis authoritate minime licet: quoniā omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.*

Item Eleutherius papa.

Comprouinciales & metropolitani epiſcoporum cauſam audire, ſed diffinire non poſſunt.

CAN. VI.

QVāuis liceat apud cōprouinciales & metropolitanos atq; primates epiſcoporum uentilare accuſationes uel criminationes, non tamen licet diffinire ſine huius ſanctæ ſedis authoritate: ſicut ab apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus multorū conſenſu epiſcoporum iam diffinitum eſt: nec in eorum eccleſijs alijs aut præponantur, aut ordinentur ante, quam hic eorum iuſte terminentur negotia. Reliquorum uero clericorum cauſas apud comprouinciales & metropolitanos & primates & uentilare & iuſte finire licet.

Item Leo epiſcopus urbis Romæ Anaſtaſio epiſcopo Theſſalonicenſi.

Ante apoſtolicam cenſuram in cauſis epiſcoporū non eſt diffinitiua ferenda ſententia.

CAN. VII.

MVltum ſtupeo, frater chariſsime, ſed & plurimum doleo, quòd in eum, de quo nihil amplius iudicaueris, quàm quòd euocatus adeſſe differret, ut excuſationem infirmitatis [a] oſtenderet, tam atrociter & tam uehementer potueris commoueri, præſertim cum etiam ſi tale aliquid mereretur, expectandū tibi fuerat quid ad tua conſulta reſcriberemus. Sed & ſi quid graue, intolerandumq; committeret, noſtra erat expectāda cenſura, ut nihil ipſe prius decerneres quā, quid nobis placeret, agnoſceres. Vices.n. noſtras ita tuæ credimus charitati, ut in partem ſis uocatus ſolicitudinis, non in plenitudinē poteſtatis. Vnde ſicut multum nos ea, quæ a te pie ſunt curata, lætificāt ita nimium ea, quæ perperam ſunt geſta, contriſtant.

Item Iulius papa Orietalibus epiſcopis.

Præter conſcientiam Romani pontificis, nec concilia celebrari, nec epiſcopum damnari oportet.

CAN. VIII.

DVdum a ſanctis apoſtolis ſucceſſoribusq; eorum in antiquis decretum eſt ſtatutis, quæ hactenus ſancta & uniuerſalis apoſtolica tenet eccleſia, non oportere præter conſcientiam Romani pontificis concilia celebrari, uel epiſcopum damnari: quoniam ſanctam Romanam eccleſiam primatum omnium eccleſiarum eſſe uoluerunt. [b] Et ſicut beatus Petrus apoſtolus primus fuit omnium apoſtolorum ita & eccleſia ſuo nomine conſecrata (domino inſtituente) prima ſit & caput cæterarum, & ad eam quaſi ad matrem atq; apicem omnes maiores eccleſiæ cauſæ & iudicia epiſcoporum recurrant: & iuxta eius ſententiam terminum ſumāt, nec extra Romanum quicquam ex his decerni debere pontificem.

[a] Aliquando inconſulto Romano pontifice plerique epiſcoporū damnati inueniuntur, & alij in eorum locum ſubrogati, quorum damnationem & ſubrogationem pro bono pacis ex diſpenſatione toleraſſe legitur eccleſia.

Vnde Nicolaus † papa Salomoni regi Britonum.

Quorundam epiſcoporum depoſitionem cōtra conſcientiam Romani pontificis factam pro pace tolerauit eccleſia.

† Scilicet j. Salomoni. iij. & ultim.

CAN. IX.

HAec quippe eſt ordinatio Dei patris tui, & hæc eſt lex eccleſiæ matris tuæ, uidelicet ut omnes epiſcopos regni tui ad Turonenſem archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiusque iudicium poſtulare non dedigneris. Ipſe enim eſt metropolitanus, & omnes epiſcopi tui regni ſuffraganei [c] eius ſunt: ſicut conſcri

loquitur ſecundū ea tēpora, quando cauſæ epiſcoporū nō deferebātur ad ſedem apoſtolicā. xix. diſtinct. ſi Romanorum.

[a] MVltum. Infirmitatis. Hæc eſt iuſta cauſa abſentiæ: ut extra de ꝓc. querelā. q̄d de hoc iuris ſit, dicā v.q.iij.c.j.

[b] DVdū. Voluerūt. Sic ergo concilia dederunt primarum Romanæ eccleſiæ, quod uerum eſt ſecundario, ſed ipſe Chriſtus principaliter: ut xxj. diſtin. quamuis. xvij. diſt. hinc etiā. & ix. q. iij. aliorum.

Aliquando. Hæc eſt ſecūda pars quæſtionis in qua dr̄, quod quādoq; pro bono pacis, & pro uitādo ſcādalo, ſuſtinet papa epiſcoporū depoſitiones dūtamē alias cauſa ſubſit, ꝓ qua poſſent deponi a papa. & hoc ꝓbat ꝑ ca. ſeq. Io. de Fan.

[c] HAec quippe. Suffraganei. i. ꝓ ſuffraganeis

Chriſtus eccleſiæ romanæ primatū dedit.

ptiones prædecessorum meorum euidenter ostendunt, qui prædecessores tuos, quia illos ab ipsius cura subtraxerant, forti inuectiõe corripere studuerunt: quamuis nec nostra scripta super hac remissa deesse uideantur. Cumq; coram designato Turonicæ ecclesiæ præsule & integro numero collegarũ, id est, duodecim episcoporum celebrato conuentu, fuerint eiecti episcopi regulariter examinati, apparueritque quòd canonicè fuerint eiecti, episcopis ipsis in sua deiectione manentibus, qui in locis eorum consecrati sunt, potuerunt utique episcopatus honore potiri. Quod si episcopi eiecti insontes fuerint declarati, his amotis, a qui illis subrogati b sunt, ecclesias suas ipsi recipiant. Nam cum antecessores mei præsules eiectionem eorum episcoporum, qui ab ecclesijs suis sunt expulsi, nec admiserunt nec approbauerunt, nec ipsos, qui eis subrogari possunt, uiuentibus illis legitimos episcopos dixerunt. c Sanè si ad Turonensem fortè archiepiscopũ mittere præfatos episcopos dedignaris, studeas duos episcopos de expulsis, d & duos de subrogatis una cum ecclesiæ tuæ legato ad apostolicam beati Petri sedem transmittere: ubi digna examinatiõe præmissa, qui legitimi episcopi sunt, appareant, & suas ecclesias irregulariter non amittant. Nihil.n. quæro aliud in præsenti negotio diffinire. Quia uerò magna, quis sit metropolitanus, apud Britãnos cõtentio est: licet nullius memoria teneat uos in uestra regione ullam habuisse metropolitanam ecclesiam, tamen (si libet) postquam Deus omnipotens pacem inter uos, & dilectum filium nostrum Carolum † regem gloriosum constituerit, facilè hoc poteritis aduertere. Quòd si adeò contentiosius creditis agere, ad nostrum apostolatum destinare contendite: quatenus nostro libramine, quæ fuerit apud uos antiquitus archiepiscopalis ecclesia, luce clarius innotescat: & deinceps omni ambiguitate recisa, quem sequi episcopi uestri debeant. e incun-

meis sunt habendi: quia ille fuit in possessione, & ita erit usque ad sententiam. xvj.q.iiij. uolumus. Et ita non est arg. interlocutoriam non obesse. Vel dic quod ideo non obest, quia agebatur ad hoc, sed de hoc solum an episcopi essent iuste deiecti. 1 an etiam ab episcopis commissum esset deiectione dignum. arg. ad hoc. j.e.c. ibi, nihil.n. quæro, &c. Et quod interlocutoria nõ obsit, habes. ff. de his, q. sui uel alieni iuris sunt. l.pe. 2 & ex. de ordin. cog. cum dilectus. Nõ enim quicqd iudex profert, est habendũ pro sentẽtia: ut C. de sententijs & interloc. om. iudi. ex stipulatione. & C. comminationes, epistolas. l. j. tamen per interlocutoriã bene aliquid determinatur, & transit in rem iudicatã, sicut diffinitiua sententia: ut extra de elect. cum dilectus. in fi. & extra de testi. significauerũt. si. extra de sent. & re iu. cum inter. & quandoque ius facit: ut ff. quod me. cau. metum. §. sed quod prætor. Sic ergo semp est cõsiderandũ ad quid 3 agatur, & an iudex incidenter, uel tacite, uel expresse, uel diffiniẽdo, uel interloquendo aliquid dicat, ut extra de præsump. afferte. extra de testi. c. ueniẽs. C. de his qui no. infa. interlocutio. & ij.q. iij. ca. seq. §. notandum. ij. & xxij. q. ij. quæritur.

a His amotis. Sed quare nocet sentẽtia pro destitutis lata ipsis substitutis? cum res inter alios acta alijs non præiudicet: ut extra de fide instrumen. inter dilectos. & est contra illud quod est ff. de adult. denũtiasse. & extra de adul. te. significasti. sed hoc est propter causæ cohærentiam. sic vij. quæstione j. præsentium. & lxxxj. distinc. tantis. in fi. xlv. distinctione. disciplina. nam si pronuntiatum est Petrum esse uirum Mariæ, per consequens probatum est Martinum non esse. extra de sponsa. ex parte. Vides enim quod causæ eligentium & electi sunt connexæ: quia lata sententia contra electores præiudicat electo, licet absenti: ut extra de elect. dudum. j. in fine. nisi appelletur ab altero illorum: ut extra de offic. iudi. delega. super eo. Aliud uidetur esse inter præsentantem & præsentatum. Nam tunc sententia lata contra unum, non nocet alteri absenti: ut extra de electio. querelam. hoc ideo est, quia illorum causæ ita sibi non cohærent. Vel dic quod nunquam sententia præiudicat alij nisi præsens fuerit. argu. liiij. distinct. c. si seruus.

b Subrogati. Argumẽtũ. si aliqua duo sunt connexa prohibito uno, prohibitum est & reliquum. sic xxxj. distinct. si laicus. xxvj. distinct. deinde. xxxiiij. distinctio. si quis uiduã. & viij. distinctione. quo iure. j. quæstio. iij. si quis obiecerit. extra de hære. c. fraternitatis. 4 sic ecõuerso aliquid prætermittitur rõne connexiõis: ut lxxxj. distinct. cum omnibus.

c Dixerunt. Supple, nec ego dico.

d De expulsis. Sed qualiter poterit causa per procuratorem criminaliter tractari? forte quia sic placuit Papæ, uel hic ciuiliter agebatur. non enim aliud agebatur hic, nisi an essent secũdum ordinem iuris depositi. Et licet fuerit ciuilis, tamẽ necessarij erant xij. episcopi. 5 sic xxiij. dist. illud. xxxiiij. dist. quorundam. Quia licet nõ fuerit causa criminalis, tamen fuit de crimine: 6 unde necessaria est subscriptio: ut extra de accusat. super his. Vel dic, quod in causa criminali unus consocius procurat causam aliorum: ut extra de dolo & contuma. cum dilecti. & ij. q.v. statuit. Item hic habes, quod sententia lata à nõ suo iudice rata potest haberi. De hoc not. ix. q.ij. nullus. & ij.q.vj. si quando.

e Debeant. Argumen. pro obsequijs tempore litis non præstandis: ut ij. quæstione vj. quoties. & xj. quæstione j.c. quia. Argumen. contra. xxxiij. quæstione ij. seculares. xxxv. quæstione vj. multorum. ff. de ope. libe. operis. Sed hoc ideo hic fuit, quia episcopi pro liberis se gerebant: alias illi debent obedire, qui essent in possessione. viij. quæstione iiij. nonne. extra ut lite pen. à memoria. Nec obst. C. de agri. & censi. litibus. li. xj. ubi dicitur, quod si est contentio

1 Ad hoc Domin. de sancto Geminia. c. si papa. ĩ fi. de priuilegijs. in vj.

Sententia interlocutoria utrũ obsit.

2 Si iudex pnũtiat istũ debere præbere alimẽta filio huic nõ fit ideo præiudicium, quin possit cognoscere, an illius sit. Arch.

3 Ad qd. glos. sing. Ias. in l. ij. §. j. col. ij. sol. matri.

Sententia lata cõtra electores præiudicat electo.

4 Arg. xliiij. di. in princ. ubi de hoc no. s. ea. q. iij. §. j. & j. q. j. sicut Christus. Arch.

Procurator quãdo que cãm criminalẽ põt tractare.

† Scilicet Caluũ regẽ, & imperatorẽ Francum, uide Alanũ in Annalibus Britanniæ minoris, charta 65.

5 De hoc no. j.e.q. viij. ĩ summa.

6 Nam licet talis cã esset ciuilis, spectabat tamen ad depositionẽ & cõdemnationem episcoporũ si in ea cõstaret & legitime essent conuicti de crimine secũdum Hu.

ctanter [a] agnoscant. Neque. n. ecclesias Dei per discordias regum diuisionis aliqua pati damna necesse est: cùm (quantum ex se est) pacè quàm prædicant, seruare studeant in inuicem, & in omnes.

3 Alias autem irrita erit episcoporum sententia, & à synodo retractanda.

Vnde Felix Papa.

Damnatio iniusta est irrita. & in synodo retractanda.

CAN. X.

IRritam [b] esse episcoporum damnationem & iniustam censemus, & idcirco à synodo retractandam: ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causis.

Quòd autem metropolitanũ suum contemnere, & aliorum iudiciũ alicui expetere non liceat, Sixtus Papa testatur dicens:

Peregrina iudicia in omnibus sunt submouenda.

CAN. XI.

PEregrina iudicia (salua in omnibus authoritate apostolica) generali sanctione prohibemus: quia indignum est, ut ab extraneis [c] iudicentur. qui comprouinciales & à se electos [d] debent habere iudices, nisi fuerit appellatum.

Item Anacletus Papa.

CAN. XII.

LEges ecclesiæ apostolica firmamus authoritate, & peregrina submouemus iudicia. Vnde & dominus mentionē faciens de Lot per Moysen [e] loquitur dicens: Ingressus es quidem (inquit) ut aduena, nunquid ut iudices?

Item Innocentius Papa.

Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere.

CAN. XIII.

NOn liceat cuiquam (sine præiudicio [f] tamen Romanæ ecclesiæ, cui in omnibus causis reuerentia & authoritas debetur) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei ecclesias nutu diuino gubernãt, ad alias conuolare prouincias, uel aliarum prouinciarum episcoporum iudicia expetere, [g] uel pati. Quod si quis præsumpserit, ab officio cleri submotus, & iniuriæ reus ab omnibus iudicetur.

Reuerentia autem, quæ apostolicæ debetur ecclesiæ, & eius authoritas, intelligenda est, cùm uel ad ipsam appellatum fuerit, uel ab ea iudices electi conceduntur. Vnde Sixtus Papa cùm diceret, Cõprouinciales, & à se electos debent habere iudices: statim subiungit, Nisi fuerit appellatum.

Item Anacletus Papa.

Absque apostolicæ sedis decreto, extraneos iudices audire non possumus.

---

inter colonum & dominum de fructibus, quod fructus sequestrantur. sed illud obtinet cum dominus est suspectus. Dicas ergo quod possessor semper utitur fructibus lite pendente: ut xvj. q. iiij. uolumus. nisi in casu: ut extra de iure patr. ex literis. Quod intellige uerum, nisi de hoc ipso quæstio sit, an possideat, uel non: ut extra de in integ. resti. cũ uenissent. in fi. extra de consti. cum M. in fi. & ff. de aqua quotid. & æsti. l. pe. Vnde si post motam controuersiã canonici eligãt, nõ ideo statim cassatur electio, donec cõstet de iniusta electione: ut extra de in integ. rest. c. ij. in fi. & extra de cau. pos. & proprie. cum ecclesia Idem dicerẽ de patrono, licet non debeat post motã cõtrouersiã præsentare, uel eligere.

Possessor lite pēdēte fructibus utitur.

[a] Incunctanter. Id est, decætero. & sic planum est

ADDITIO.

Dicit Hug. quod sensus est, ut interim ei non denegẽt debitam reuerentiã, & postea incũctanter obediãt ei, qui per sententiam eis fuerat assignatus. Archidiaco.

Alias autem. Hęc est tertia pars quæ. in qua probat, quod probatum fuit in prima parte, s. quod unusquisq; debet à suo iudice iudicari. Io. de Fan. & sic continuatur. Dictum est s. in §. aliquando. quod pro bono pacis Papa tolerauit depositiones episcoporum ab alijs factas. Nunc uero dicit Gratianus, quod alias nisi pro bono pacis tolerasset, irrita esset depositio: ut in seq. c. dicit.

[b] IRritam. Factam sine authoritate Romani pontificis.

[c] PEregrina iudicia. Ab extraneis. Argumentum iudicem ad quem appellatur non esse ordinarium. 3 vj. quæstione iij. scitote. & sic archiepiscopus est extraneus, ut ibi uidetur, & extra de offic. iudic. ordi. pastoralis. Hugo. Sed potius est hic argumentum contra: quia dicitur hic, quod oportet habere iudices comprouinciales, & archiepiscopus est comprouincialis. illa ergo exceptio nisi, ad principium refertur, scilicet ad peregrina. & fuit intellectus Gratiani, quod si quis recusaret metropolitanum, ad comprouinciales iudices recurreret, non ad peregrinos, nisi appellaret. & hoc est quod dicit, & cum causa extra prouinciam commissa fuerit. ĩ. ea. non liceat. 3

3 Id est, extraneũ, & cæc⁹ ē q de hoc dubitat: cũ hoc sit certissimũ, secundũ Hug.

3 Istã gl. signãt H. & Lau. super uerb. sic. ĩ. e. nisi fuerit appellatũ & melius & clarius ponit ibi. Archi.

[d] Electos. Cum ordinarij sint suspecti. ij. q. vj. placuit. uel loquitur in causa criminali presbyteri uel diaconi: ut xv. q. vij. si autem.

[e] LEges ecclesię. Per Moysen. Quia ipse Moyses loquẽs per spiritum domini, introduxit in Genesi Sodomitas ita loquentes.

Gene. 19.

NOn liceat cuiquam.

[f] Præiudicio. Hoc ideo dicit, quia spretis omnibus ordinarijs ad eum potest appellari. arg. s. ij. q. vj. cap. j. ij. & iij. nam ipse est ordinarius omnium, extra de electio. cum nobis olim.

[g] Expetere. Hic patet, quod clericus sine consensu sui episcopi nõ potest consentire in alium iudicẽ. Nam sic posset euacuari iurisdictio episcoporũ, si omnes consentirent in alium iudicem. Ad idem facit ij. quæstio. vj. placuit. ij. & in authenti. de sanctis. epi. §. œconomos. col. ix. Argu. contra. s. ead. pulsatus. Sed extra de foro competenti. si diligenti. expeditum est quod non potest per pactum renuntiare foro. De hac materia notaui xj. quæs. j. in olita. Ioannes. Quod dicit Ioannes quod expeditum est, in illa decre. extra de foro competenti. si diligenti. non est uerum: 3 quia illa decreta. loquitur quod clericus non potest consentire in laicum. sed hodie nec in clericum consentire potest, nisi de consensu sui episcopi: ut extra de

Clericus an possit foro renũtiare.

5 Imo est uerum: ut patet uer. cũ ergo. Arch.

de fo.compe.significasti. B.

[a] NEminem. Est autem hoc ideo statutum, quia alibi non possunt habere testes, uel amicos, ut xxxiij.quæstio.ij.siue.ij.quæstio.ij.præceptum.& in authē.ut omnes obed.iudi. §.iij.colla.v. Vnde dico, quod si aliquis impetrat rescriptū ad iudicē alterius prouinciæ nō sufficit quod ultra duas dietas non trahat aduersariū, ut dicit illa cōstitutio, extra de rescript. nōnulli. Sed etiam requiriē quod extra prouinciam [1] eū nō trahat, nisi in literis fiat mentio de prouincia. Cum.n. de iure extra prouinciam nemo sit trahendus, ut hic dicit: ergo nisi rescriptum principis de eo faciat mentionē. non potest authoritate rescripti trahi extra prouinciam, licet minus sit spatium ad quod trahiē, quam duæ dietę. est tū arg. cōtra extra de offi.iudi.ordin. significauit. Ioā. Certe tamen non nocet contra: sed illi constitutioni, non nulli. staē. Ista opinio hodie nō habet locū, imo contrarium obseruat Romana curia.

Rescripto nō potest quis trahi extra suā prouinciam.

[1] Intelligo uulgarem, ut dixi. vij. qō. j.c. factus.

QVod iudex. In hac vij. quæstione quæriē utrū criminosus possit esse iudex, & inde sumpta occasione ponit tres ordines infamium usq; ad illam legem arcentur. Diuidas ergo quæstionē in tres partes. In prima parte ponitur quod dictum est. Secunda ibi, Arcentur. Tertia ibi, Qui sine. Ioan. de Fan.

[b] Quod iudex. Hic quæritur, an criminosi, uel infames possint eē iudices? Et quidem si non toleranē ab ecclesia, nō pñt: si tolerantē, bene possunt & tenet eorū sententia: [2] ipsi tū

† Alias, nisi ad sedem apostolicā fuerit appellatum.

[2] De hac materia tractaē ple-

CAN. XIIII.

VNaquæq; prouincia tam iuxta ecclesiasticas, quam iuxta seculi leges debet suos iustos, & non iniquos habere iudices, & non extraneos, nisi huius apostolicæ sedis decreuerit authoritas.

Itē ex synodo Romana.

Super appellatione alterius prouinciæ iudices adire nō oportet.

CAN. XV.

NEminem [a] exire de prouincia ad prouinciam, uel de comitatu ad comitatū oportet, nisi ad relationem iudicis, ita ut actor rei forum sequatur. & infra. Illa quæ sunt per unāquanque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispēsēt: sicut in Niceno constat esse decretum concilio. Vltra prouinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur: sed omnis accusatio inter prouinciam audiatur, & a cōprouincialibus terminetur, nisi † prælatus sit, qui accusatur.

Item Sixtus.

De eodem.

CAN. XVI.

SI quis clericus super quibuslibet criminibus accusatus fuerit, ī prouincia, in qua consistit ille qui pulsatur, suas exerceat actiones: nec existimet eum accusator suus alibi, aut longius ad iudicium protrahendum.

Item ex decreto Adriani papæ.

peccant iudicando. [3] Vel distingue, an aliquis sit infamis per sententiam, uel ipso facto, ut tunc nō possit: an alias, ut tunc possit. Illud tamen certum est, quod si infamia obijcitur alicui, qui est electus in iudicem, quod propter hoc bene remouetur, licet hucusq; fuerit toleratus: ut extra de rescrip.cap. sciscitatus. & extra de exces.prælat. inter dilectos. & ff. ad legem Iul. de ui priuata. l.j. criminosi ergo possunt iudicare ex officio sed nō ex uitæ merito. xv. q. ul. c. ult.

ne in l. Barbarius Philippus & ibi per Bar. & alios. ff. de offic. præto.

[3] Vt ī. e. §. fi. in fi. de pœnit. dis. vj. ca. j. xl. dist. c. ult.

Vbi crimen admittitur, ibi causa uentiletur.

CAN. XVII.

QVi crimen obijcit, sciat se probaturū. Re uera ibi causa agatur, ubi crimen admittitur.

QVAEST. VII.

[a] *QVòd iudex [b] esse non possit, quem cum reo par aut maior macula inficit, multis authoritatibus probatur.*

Dicit enim sancta Romana synodus.

Infames, iudices esse non possunt.

CAN. I.

INfamis [c] psona nec procurator [d] esse potest, nec cognitor.

Tria sunt, [e] quibus aliqui impediuntur, ut iudices nō fiant. Natura ut surdus & mutus, & qui perpetuo [f] furiosus est, & impubes: quia iudicio caret. Lege, qui a senatu amotus [g] est. Moribus, [h] feminæ & serui: non quia non habeāt iudicium, [i] sed quia receptum est, ut ciuilibus non fungantur officijs. Verūtamen [k] si seruus dum putaretur, [l] liber ex delegatione sententiam daret, quamuis postea in seruitute depulsus sit, sententia ab eo dicta, rei iudicatæ firmitatem tenet.

[c] INfamis. Per sententiam.

[d] Nec procurator. id est, aduocatus: ut ī. proxi. Vel intellige de procuratore uero, ut infamis nō possit esse procurator [4] secūdū canones: ut ī. qō. iij. quia eps. Nec obstat instit. de excep. §. ult. quia loquitur hic de infami per sententiā ibi de tali, qui est alias infamis. si tamen iudex toleratur in officio, eius tenet snīa. viij. q. iiij. nonne. Sed infamis potest esse arbiter, ut ī. ead. §. tria. uersic. cognitores.

Infamis an possit esse procurator.

[4] De hoc etiam no. extra de iura. calū. imperatorum.

Infamis arbiter esse pōt.

[e] Tria sunt. Hoc est sumptū a lege. ff. de iudi. cum prætor. §. non autem omnes.

[f] Et qui perpetuo. secus si ad tēpus, ut ff. de iudi. cum furiosus.

[g] Amotus. Imo & si eius electio fuerit cassata propter eius uitium, ut extra de electio. sup.

[h] Moribus. id est, consuetudine. imo etiam lege siue canone. xxxiij. quæs. v. mulierē. Nec obstat xv. q. iij. cap. j. dic ut ibi dixi.

[i] Iudicium. id est, discretionem.

[k] Veruntamen. §. & uerba Gratiani.

[l] Dum putaretur. Ecce quantū communis opinio operetur, ut extra de iure patro. cōsultationibus. extra qui filij sint legiti. cū

Opinio cōis multum operatur.

Item in Digestis, tit. de postulando.

CAN. II.

INfames non possunt esse procuratores, uel patroni causarum. Sũt autem tres ordines eorum, qui postulare [a] prohibentur. Est autem postulare desideriũ suũ, uel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, uel alterius desiderio contradicere. Nã (ut præmisimus) non postulantium tres ordines sunt. Quidam prohibentur omnino [b] postulare uel propter ætatem, ut minores xvij. annis: uel propter casum, ut surdus, qui prorsus non audit [c] Alij prohibentur, ne pro alijs postulent, uel propter sexum, ut fœminæ: uel propter casum, [d] ut utroq; lumine orbati † uel propter notam infamiæ turpitudinis, ut ij, qui corpore suo muliebria pasi sunt: nisi forte ui prædonum, [e] uel hostium stuprati probẽtur. Similiter, qui capitali crimine, uel calumniæ causa publici iudicij sunt damnati: uel qui operas suas locauerunt, ut cum bestiis depugnarent in arena, [f] pro alijs postulare prohibent. His personis pro se allegare permittitur, pro alijs postulare prohibetur: nisi forte tutelam impuberum uel curam adolescentium non affectatam, sed necessariam administrent. Pro his enim, quorum curam gerunt, eis postulare conceditur. Alij enim [g] omnes qui, ut infames [h] notantur, nisi pro se & pro certis personis postulare non possunt, nisi in integrum restitutionem acceperint. Permittitur [i] autem eis postulare pro parente, pro patrono & patrona, pro liberis etiam suis, & parentibus patroni & patronæ: pro liberis etiam suis, fratribus, & sororibus, socero, socru, genero, nuru, uitrico, nouerca, priuigno, priuigna, pupillo, pupilla, furioso, furiosa, fatuo, fatua, surdo, prodigo, & adolescente. Item. Pro ijs, quibus propter infirmitatem curatores dari solent: ut qui negotijs suis aliquo perpetuo morbo superesse non possunt. Omnes autem, qui non sponte, sed necessario funguntur officio, [k] sine offensa postulare possunt, etiam si hi sunt, quibus non nisi pro se postulare permittitur. Affinitates uero nõ eas accipere debemus, quæ quondam [l] fuerunt sed præsentes. Nurus & generi appellatione, & soceri & socrus, & ulteriores, quibus præpositio [m] pro, solet accedere, continentur.

[a] *Arcẽtur etiam a professione aduocatorum (sicut in secundo libro Codicis, titu. de postulando inuenitur) qui sub nomine honorariorum ex ipsis negotijs, quæ tuenda susceperint, emolumentum sibi certæ partis* [n] *cũ graui dãno litigatoris et deprædatione poscentes inueniũtur. Itẽ. Siquis adeo procax fuerit, ut non ratione, sed probris putet esse certãdũ, opinionis suę imminutionẽ patietur. Præterea nõ licet aduocato ullum contractum* [o] *inire, ullam pactionẽ*

inter. & j. q. j. si qui a simoniacis. C de testa. l. j. Arg. cõtra extra, qui fil. sint legit. p tuas. & s. xxiiij. dist. c. ult. xxix. q. ij. si quis ingenu⁹. & dist. viij. ueritate. & ff. de iudi. l. ij. in princ. S; nũquid idem est, si excõicatus ferat sententiam, qui publice habet ꝓ non excõmunicato? not. extra de sen. & re iud. ad ꝓbandũ. Et est ratio quare aliud sit in seruo: quia seruus in multis casibus habet ꝑsonã standi ĩ iudicio: ut xij. q. ij. ca. episcopus. §. qui manumittitur. sed excõicatus in nullo. Vel dic (qđ uerius credo) quod nec sñia serui teneret, nisi cõfirmata eẽt a principe. Ioan.

[a] INfames. Postulare. Postulare est pro tribunali petere, & non alibi ff. de dam. in fec. dies. §. hoc ãt.

[b] Omnino. etiam pro se.

[c] Non audit. Nullus enim adeo surdus est, quin aliqd audiat: ut C. qui testamen. face. pos. discretis.

[d] Vel propter casum. ff. de iudic. cæcus. ĩ. xv. quæstio. j. cap. ultim.

[e] Prædonum. tũc enim non est imputandum: ut ff. de adult. uim passam. xxxij. q. v. ille.

[f] In arena. Nisi causa uirtutis hoc faciãt. ff. eodem. l. ij. quod si.

[g] Alij enim. Notãdum, quod omnes qui maiori infamia sũt notati, nõ nisi pro se, & pro ijs quorũ sunt tutores, pñt postulare: & illi sunt de secundo ordine. Sed minori ĩfamia notati possunt ꝓ se & ꝓ quibusdã certis personis aduocare: & illi sunt de tertio ordine postulãtium, scilicet de minori.

[h] Infames. Minori infamia.

[i] Permittitur. ut sunt illi de secũdo ordine.

[k] Officio. ut tutores & curatores.

[l] Quæ quondam. ergo unũ coniugũ defuncto, soluit affinitas. insti. de nuptijs. §. affinitatis. Sed contra. xxxv. quæstio. x. ca. j. [*] S; potes dicere q quo ad impedimẽtũ matrimonij nõ deletur, s; quo ad alia, aut quo ad beneficia hui⁹ edicti.

[m] Præpositio. scilicet patribus istorum, uel uiris istarum. & dr pro socer. id est, pater soceri progener, id est maritus neptis. nã gener filij mei est mihi ꝓgener.

Arcent. Hæc est secũda pars qõnis in qua ponit xij. articulos legales usq; ad capit. qui sine. Io. de Fan.

[n] Partis. de parte litis non licet pacisci, ut. ff. de pac. sumptus. sed super certa re licet, arg. C. de sent. pas. si debitor. [*] licet M. dixerit, q licet de aliquota re pacisci sine graui detrimẽto partis, ut hic: tñ ultra centũ aureos non licet pacisci: ut ff. de uar. & extraordi. cog. l. j. §. in honorarijs.

[o] Contractum. ex post facto: ab initio tamen potest. xj. q. iij. nõ licet. s; si nõ fecit pactũ, postea ei dabit ꝓ modo litis,

† Cõcor. tex. in l. j. §. secundo loco. ff. de post.

Infames quandoq; possunt postular.

[*] Versic. porro. ubi de hoc.

[*] Secundum Azonem Ioã. Bernar. & Lauren.

Aduocato qualiter sit satisfactio.

conferre cũ eo litigatore, quem in propriã recepit fidem, nec ex industria [a] *iurgium protrahere.*

Apud urbẽ [b] *Romam et honoratis,* [c] *qui hoc officiũ putauerint eligendũ,* [d] *eousq; liceat orare, quousq; maluerint:* [e] *uidelicet ut non ad turpe* [f] *compendium stipemq; deformem hæc arripiatur occasio. Nã si lucro pecuniaque* [g] *capiantur, ueluti degeneres inter uilissimos numerabũtur. Si uero* [h] *in uno auditorio duo tantũ, uel plures p̃ cæteris fuerint, quorũ forma sit hilarior, in iudicantis officio sit, ut par* [i] *causidicorũ distributio fiat, et exequetur pro partibus auxiliũ singulorum. Si quis uerò cõmonitus à iudice, ea excusatione, quæ nequeat cõprobari, quicunq; parti patrocinium delegauerit, careat foro:* [k] *sciat etiã nunquam sibi agendi copiam posse restitui. Si quis aũt ex litigatoribus detectus fuerit separatim tractasse cũ pluribus, & aduersario suo subtraxisse paris defensionis copiã, ostẽdet proculdubio iniquã* [l] *à se litẽ foueri, & authoritatem iudiciariam à se delusam experietur. Item.*

Quãuis, [m] *illi, qui cãm fisci egissent, prohibeãtur aduersus fiscũ patrociniũ præstare: tamen hodie* [n] *etiã aduersus fiscum patrociniũ possunt exhibere priuatis,* † *etiam dũ eã cãm* [o] *declinent suscipere, quam tractauerant, dũ fisci aduocati fuerũt. Itẽ.*

Si cõtra patrem [p] *pupilli cãm egisti, tutor* [q] *uel curator datus eãdem causam defendere nõ prohibebis. Cognitores* [r] *uerò ex officio intelligũtur, nõ ex arbitrio.* [s] *Nihil. n. refert, is, qui arbitriũ suscipit, an sit ĩtegræ famę, an ignominiosus. Filius* [t] *etiã in re patris arbiter esse potest. Nam & iudicem* [u] *eum esse posse plerisq; placet.*

Si qs uerò [x] *iudex sit, arbitriũ recipere eius rei de qua iudex est, & in se cõpromitti iubere ꝓhibetur: & si sñiam dixerit, non est danda pœnæ persecutio. Seruus arbiter esse non ualet, libertinus põt.*

Sic erit litis, & facundia aduocati, & pro consuetudine regionis: ut ff. de uarijs & extraordi. cog. l. j. §. in honorarijs. Vel loquitur de tali, qui sponte se uinci sustinet in aliqua exceptione: ut si asserat se non posse fouere causam, nisi augmẽtetur salarium, quod fieri non debet, argumento medici: ut ff. de uar. & extraord. cognitioni. l. medicus. [a] Ex industria. Quod si fecerit. eum iudex puniat in duab⁹ libris auri. C. de iud. l. ꝓperandum. §. illo proculdubio. [b] Apud urbem. de eadem lege est. [c] Etiam honoratis. Etiam melioribus. [d] Eligendum. Ut sunt aduocati. [e] Maluerint. Id est, quousque tale officiũ uoluerint exercere. unde nõ est hic argumẽtũ, quod aduocati tantũ diu audiant, quandiu uolunt allegare: [?] qa iudex potest aduocatos remouere cũ uoluerit: ut ff. de ijs, quæ in testamẽto delentur. l. iij. in fi. & C. de iu. auth. iubem⁹. [f] Non ad turpe. Id est, ad modicũ & uile. [?] Et est argumentum, quod bona dona danda sunt doctoribus: ut ff. de admini. tuto. cũ plures. & ff. de origine iuris. l. ij. §. ultimo. [g] Pecuniaque. Modica. [h] Si uero. C. eod. prouidendum. [i] Ut par. Illud olim obtinuit, cũ salaria dabãtur de publico, hodie utraque pars sibi debet prouidere: ut C. de iud. l. properandũ. §. illo. Tamen pueris, & debilibus & pauperibus prętor dabit aduocatum: [4] ut ff. de postu. l. j. §. ait prætor. [k] Foro. ff. de pœ. l. moris. §. j. [l] Iniquam. Sic extra de testi. c. intimauit. & extra de testibus cogendis. peruenit. [m] Quamuis. Verba Gratiani. [n] Tamen hodie. Verba legis. [o] Causam. Nisi suam uel parentũ suorũ, uel pupillorum suorum iniuriã prosequantur. ff. e. l. pe. §. ulti. [p] Si contra patrem. Male ponit literam, quæ est. ff. eo. l. ultima.

[q] Tutor. Argu. quòd ratione officij licet, quod alias non liceret: ut xciiij. di. præcipimus. & C. de admi. tuto. cum quidam. Item arg. quòd si iudex successit appellanti, quod potest propriam sententiam impugnare. ff. de iudi. l. Iulianus ait. Item ar. quòd si iudex à quo appellatur, efficitur illi⁹ iurisdictionis, cuius est ad quem appellat: ꝙ possit cognoscere: ut xj. q. iij. si episcopus. ij. quia iã uidetur alia persona. ff. quando app. sit. l. j. §. sed & si ꝓfes. Ar. contra. ff. de iurisd. om. iud. prætor. Io. Sol consueuit dici, ꝙ debet cãm alicui delegare, ut ff. de iuris. om. iu. prætor. Unde glossat ibi potest, i. debet: alioq. posset recusari. B. [r] Cognitores. Exponit primum capitulum huius quęstionis. [s] Nõ ex arbitrio. ff. de arbi. Pædius. [t] Filius. ff. de arb. quinetiam. [u] Et iudicem. Sed contra. ff. de iurisd. om. iud. qui iurisdictioni. ubi dicitur, ꝙ iudex nec sibi, nec liberis suis ius dicere potest. Sed illud intelligas in criminali causa, secus in ciuili. sed tamen in criminali causa [5] põt usq; ad litis cõtestationẽ dicere ius suis: ut ff. de offi. præsidis. l. senatus tamẽ delegat⁹ iudex nõ potest esse filius ĩ causa patris, ut extra de appella. postremo. [x] Si quis uero. Verba huius legis sunt. ff. de arbitris. l. sed & si. §. si qs. Iudex. Quidam ita intelligunt, ut hæc duo prohibeãtur hic, scilicet ut ordinarius, uel iudex alter non possit esse arbiter de ea re, de qua iudex fuit. Item & hic prohibetur ne iubeat compromitti in se. Quare autem ordinarius non potest esse arbiter, triplex assignatur ratio. Una, quia secundum hoc ordinarius semper procuraret, ut eligeretur in arbitrum, ne ab ipso posset appellari. Alia ratio est, quia ordinarius debet cogere arbitrum, ut procedat, & debet suam sententiam mandare executioni, extra de foro cõpetenti. c. si quis contra. ff. de arbitris. l. iij. Sed hoc non posset esse, cum idem esset

---

[1] Sic erit medico ff. de uar. & extraor. cognitio. medicus.

Aduocato quandoq; silentium imponendum est.

[3] Adde ꝙ nõ debet esse uerbosi in allegando. l. Nesennius. cum ibi no. ĩ neg. ge.

Vide l. mõ ad magnum & graue lucrũ undique, & ab omnibus arreptum quasi de lucro & mõ de iustitia, & oppressis defendendis certãdo. hoc. n. demũ uile est, & deforme. Quãuis tales qstuarij uulturijs ẽ uili, & paupere plebe diuites facti summe placuerit his nouissimis regibus Gallis quasi homines ad plebẽ expilãdã ingeniosi spretis interim bonis, & doctis, ut uidi.

[4] Doctoribus bona dona danda sunt.

[?] De hoc legitur & not. extra de offi. iudi. c. j.

Iudex an possit quãque propriam sententiã impugnare.

† Cõcor. tex. in l. j & ibi Cy. C. de aduoc. fisci. nota. in l. pe. & fi. ff. de postu.

Iudex an possit suis i⁹ dicere.

[5] Sub. ut colligitur à cõtrario sensu. ff. de iud. in priuatis. Arc.

Ordinari⁹ an possit esse arbiter.

Et hoc plene probatur extra de ar. ex parte. Archi.

ordinarius & arbiter. Tertia rō est, quia arbitria sunt ad modum ordinariæ iurisdictionis: & sic sequeretur, quod aliquid esset simile sibiipsi: sicut non simul possunt concurrere iura naturalia, & iura adoptionis, ut insti. de adopt. §. iij. Ioan. Ego credo tamē quod ordinarius posit esse arbiter, ut not. ij. q. vj. à iudicibus. Nunquam enim præcise inuenies, quod ordinarius non posit esse arbiter. Sed ubique dicitur, quod non potest cogere partes, ut in se cōpromittant: unde licite compromittitur in eum uolentibus partibus, ut ff. de tuto. & cura. l. iiij.

nibus, quæ ex contractu descendunt, nemo fit infamis, nisi in quatuor casibus: ut ff. de ijs, qui no. infa. furti. §. mandati. scilicet cum directe conuenitur actione tutelæ, mandati, depositi, & pro socio, ut ibi dicitur. Per sententiam arbitri nemo infamatur. ff. eodem. l. quid ergo. §. ex compromisso. Sed hæc distinctio non uidetur habere locum secundum canones: cum omne mortale crimen infamet ut supra ead. quæstione v. constituimus. & vj. quæstione j. infames. & c. omnes.

Actiones quatuor ex contractu infamant.

Porrò infamia [a] multipliciter irrogatur. Aliqñ enim contrahitur genere delicti declarati per sententiā, ueluti cùm iudex pronunciat: Iniuriam fecisti, hæreditatē expilasti, calūniatus es. Aliquando genere pęnæ, [b] sicut [c] illi, qui dānantur [d] in opus publicum, qui pristinū quidē statum [e] obtinent, sed damno infamiæ etiam post impletum tempus subijciuntur. Aliquādo genere pœnæ & delicti declarati [f] per sententiam: [g] ueluti dū fustibus cæso per præconē dicitur, συκοφαντεῖς id est, calūniaris. Aliquando ipso genere facti: ut ex ercētes improbū fœnus, & illicitè exigētes usuras usurarū: & mulier, quæ intra tempus, [h] quo moris est lugere maritum, contrahit matrimoniū: & qui sciens eam uxorem duxerit. Idē testatur Felix Papa, & eisdē uerbis. Itē. In Euangelio, ille, qui trabem gestat in oculo, probatur nō posse educere festucam de oculo fratris sui. Item. Dauid in libro psal. Peccatori aūt dixit Deus: quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētū meū & cętera. Itē. Gregorius: Cuius uita despicitur, restat, ut eius prædicatio cō temnatur. [i]

Mat. 7. a. — Psal. 49.

Idem in moralibus.

Qui aliorum uitia puniunt, sua prius corrigere studeant.

CAN. III.

3 Qvi sine peccato est uestrū, primus in illam lapidē mittat. Ad aliena quippe peccata punienda ibant, & sua relinquebāt. Reuocentur igitur intus ad cōscientiam, ut prius propria corrigāt, & tunc aliena reprehēdāt. Hinc est, quòd cùm tribus Beniamin in carnis scelere fuisset obrupta, collectus omnis Israel ulcisci [k] iniquitatem uoluit: sed tamen semel & iterum in belli certamine est ipse prostratus. Consulto enim domino, si ad

Ioan. 8. a — Iudi. 20. e

Famæ definitio.

a Infamia. Fama opinio, & existimatio, idem est. Fama est illæsæ dignitatis status, moribus & legibus cōprobatus. ff. de ua. & extraordi. cog. l. pen. §. existimatio. Infamia alia iuris, & alia facti. Infamia facti est, quādo quis aggrauatur uel infamatur apud bonos & graues: de qua agitur ff de obsequijs à libe. l. ij. & l. licet. & vj. quæstio. j. sunt plurimi. s. quando læsa est fama alicuius propter factū, quod commisit, apud bonos & graues. Vtrum autem hæc infamia repellat or dinandum, dixi ij. q. vij. ipsi apostoli. & qō. viij. in sum. Infamia est diminutio status alicuius. Hæc infamia, quæ dicitur infamia iuris, quandoq; irrogatur ipso facto. & alijs modis, ut hic dicitur. Per sententiam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis, uel ciuiliter uel criminaliter: ut ff. de publi. iud. infamem. Nisi in casu: ut ff. de pub. iudi. l. ulti. in priuatis delictis si quis criminaliter sit conuictus & condemnatus, si sit tale crimen, quod descendit ex actione famosa, tunc infamatur: ut ff. de ijs, qui notantur infamia. quid ergo. §. ulti. sed §. ille non bene dicit: sed hoc expresse habetur ff. de publi. iudi. l. infamem. Sed si ciuiliter agatur, non. ff. de cri. stel. l. ij. nisi in casibus, scilicet in actione furti, ui bonorum raptorū, iniuriarum, & doli mali: ut ff. de ijs, qui no. infa. athletas. §. ulti. Item fallit in crimine expilatæ hæreditatis: ut C. de ijs, qui not. infa. si te expilasse. & in crimine sepulchri uiolati: ut ff. de sepulc. uiolat. l. j. Et quando mulier calumniose se mitti facit in possessionem tanquam sit grauida: ut ff. eod. l. notatur. Sed pro actio

Infamia ē duplex. Sub. alia canonica, de qua no. vj. q. j. c. ij. & hic repete qd' dixi ij. q. vij. testes. Arch.

b Pœnæ. Hoc falsum est: quia sola pœna non infamat. C. e. l. nullam.

c Sicut. Aliqua euidenti causa pręcedente, ex qua si esset cōdemnatus: infamaretur. ff. de ijs, qui not. infa. ictus fustium. sicut est in furto, cum quis in manifesto furto deprehenditur.

d Qui damnātur. Sine sententia. & sic nō est hoc mēbrum superfluum.

e Pristinum quidem statum. Scilicet libertatem.

f Declarati. Quandoq; etiam si non declaratur, ut cū militi detrahūtur insignia militiæ, licet nō dicatur causa: ut ff. eodem. l. ij. §. primo.

g Per sentētiam. Istud non uidetur differre à prædictis, nisi quod duo mēbra coniungūtur in unum, nisi uelis dicere, quod aliquid operantur ista uerba, cum dicitur ei, Sycophanteis, id est, calumniaris.

h. Intra tempus. Hoc tamen non tenet secundum canones, ut extra de secun. nup. super illa.

i Contemnatur, id est, contemptibilis habeatur, non tamen contemni debet: ut prima quæstione prima. si fuerit. & capitu. multi. & xv. quæstione ultima. capitulo ultimo.

Qvi sine peccato. Hæc est tertia pars q. in qua probatur per quinque authoritates, quod criminosi iudices esse non debent, & quod secundum allegata debent iudicare. Io. de Fant.

Iudex de subditis iustitiam non exhibens pōt cōueniri.

k Vlcisci. Argumentum, quod si iudex non exhibet iustitiam de aliquo subdito, ipse conueniendus sit: ut xxiij. q. ij. dominus noster. & in constitutione Friderichi. C. ne filius pro patre. authen. habita. ubi dicitur quod si iudex ciuitatis debitam iustitiam non exhibet, conueniri potest.

Pene.

ulciscendum ire debuisset, iussum est, ut iret: qui iuxta diuinæ uocis imperium perrexit, & semel & secundò perdidit: & tunc demum peccatricem tribum ualde feriens penè a funditus b eam extinxit. Quid hoc est, quòd in ultione sceleris inflammatur, & tamē prius iste prosternitur? nisi quòd prius ipsi purgandi sunt, per quos aliorum culpæ feriūtur: ut ipsi iam mundi per ultionem ueniant, qui aliorum uitium corrigere festinant.

Item Ambrosius super Beati immaculati.

Ille de uita alterius iudicet, qui non habet in seipso, quod puniat.

CAN. IIII.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet in seipso, quod condemnet. c Iudicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne cùm de alio iudicat, in se ferat sententiam. Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio d nulla offensione, nulla leuitate ducatur. & post pauca: Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & proposito domesticæ uoluntatis, e sed iuxta leges & iura pronuntiat, statutis iuris obtemperat, non indulget propriæ uoluntati: nihil præparatum & meditatu de domo defert: sed sicut audit, f ita iudicat: & sicut se habet natura decernit: obsequitur legibus, non aduersatur: examinat causæ merita, non mutat. Discite iudices seculi, quē in iudicando tenere debeatis affectum, quam societatem, quam sobrietatem, quam synceritatem. & paulò post: Qui iudicat, uoluntati suæ obtemperare non debet, sed tenere quod legum est. & post pauca: In iudicando, cordi magis est custodia ueritatis, quàm obedientia uoluntatis.

Item Gregorius.

Grauatus criminibus iudicare non ualet.

CAN. V.

IN grauibus g peccatis quis positus dū suis præmitur, aliena non diluit. Cunctis enim liquet, quia cùm is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus procul dubio ad deteriora prouocatur. h Scriptum quippe est: Victimæ impiorū abominabiles Deo sunt uota: iustorum placabilia. neque enim in omnipotentis Dei iudicio quid i sed à quo datur: inspicitur. Hinc est quòd scriptū est: Respexit Deus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain uerò & ad munera eius non respexit. Dicturus quippe, quia dominus respexit ad munera, præmisit solicitè, quia respexit ad Abel. ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Dona quippe iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationibus eorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Item lōgè est dominus ab impijs, & orationes iustorū exaudiet.

Prou. 15. d

Gene. 4. a

Orationes malorum nocent.

Prou. 15. d

Idem.

Primum nosmetipsos, deinde proximos debemus corrigere.

---

a Pene. Quia tantum sexcenti remanserunt. & sic hæc dictio pene, ad magnam quantitatē referē. sic ponitur xxiij. qō. v. quali.

a In pri. tamen dicit quod hæc dictio ad modicam quātitatē refertur. & hæc dictio ponit ēt vij. q. j. factus i prin. Arch.

b Funditus. Arg. quod post pœnitē tiā restituitur aliquis priori dignitati xxvj. quæstio. v. quicunq;. & 50. distinctio. domino sancto. & cap. quia tua sanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum & prædicandum, non ad accusandū uel testificandum: ut vj. quæstione j. qui crimen.

c IVdicet ille. Condemnet. Id est, dignum sit condemnatione.

d Nullo odio. Xj. q. iij. quatuor.

ADDITIO.

& xxiij. q. iiij. uindicta. in prin. Hug. & dicit Ber. ad Eugeniū: de uultu illius iudiciū meū prodeat, Opto cui insit amor, error absit & perturbatio.

e Voluntatis. Sed nonne iudex potest iudicare secundum quod sibi iustum uidetur: ut ff. de arbi. qualem. & ex sentētia sui animi æstimabit quid aut credat, aut parum esse probatū uideatur: ut quarta quæstione iij. sæpe. & potius debet iudex sequi suam opinionem, quam concilium aliorū: ut extra de cōsue. ad nostrā. Sed dico, quod tenet sequi opinionē suā, sed non uoluntatem. quandoq; tamen sequitur opinionem aliorū potius, quam suam: ut extra de appella. c. cum cessante.

Iudex opinionē suā poti⁹ quā aliorū sequi dbet.

f Audit. Ar. quòd secūdum allegata est procedendum: ut ff. de offi. præsi. illicitas. §. ueritas. & ij. quæstione j. Deus omnipotēs. ĩ. xj. quæstio. iij. illa. & capitu. summopere. & capitu. ita. & capitu. tunc uera. & vj. quæst. ij. si tantum. & ca. placuit. Sed cōtra. xxx. quæstione v. nullum. & cap. iudicantem. contra. ĩ. e. postulatus, cōtra. Sed secundum H. delegabit causam si conscientia non concordat allegatis. sed secundum alios potest determinare secūdū allegata: quia aliud facit aliquis in eo, ꝙ iudex est: aliud in eo ꝙ homo est: ut xxiij. q. iiij. si ecclesia. & sic iudicare potest a secundum conscientiā, quam habet ut iudex, non ut homo. argu. extra de offic. ordi. si sacerdos. & extra de offic. delega. pastoralis. §. quia uero. & extra de ele. quod sicut.

a Idē debet, secundū Inno. extra de censi. uenerabili. ĩ gl. j. uersi. respōdeo, quia quādo, &c.

g IN grauibus. Notandum ꝙ imputatur alicui, si malum nūtium, uel stultum procuratorē misit: ut ff. cōmo. argentū. ff. de min. cum mandato. ar. ff. de pu. cū si exhibuissent. & extra de appel. sæpe. in prin.

h Prouocatur. Ex uitæ merito non potest malus sacerdos dimittere peccata, sed ex officio potest. xv. quæstione ulti. ca. ulti. Et est hic arg. orationes malorum ijs, pro quibus orant, nocere. j. quæst. j. fertur. & ca. necesse. & c. non nocet. lxj. di. miramur. §. sicut. Sed contra. j. quæstio. j. prophetauit.

f Quid. Quia deus non considerat datum, sed affectum offerentis: ut xxiiij. q. j. odi & proieci. Quandoq; tamē cōsiderat quid offeratur: ut xlix. dist.

CAN. VI.

Postulatus iudicare dominus de peccatrice, non statim dedit iudicium: sed prius inclinans se deorsum digito scribebat [a] in terra: ac sic demum (quod obnixè [b] rogatur) iudicat: nos uidelicet typicè instituens, ut cùm quælibet proximorũ errata conspicimus, non hæc antè reprehendendo iudicemus, quam ad conscientiam nostram humiliter reuersi, digito eam discretionis solerter excul pamus: & quid in ea conditori placeat, quidve displiceat, examinatione dirimamus: iuxta illud Apostoli Fratres, si præoccupat: fuerit homo in aliquo delicto, [c] & cætera. Qui sine peccato est uestrum: id est primò uos ipsi iustitiam legis implete: & sic innocentes manibus ad lapidandam ream concurrite.

Item Augustinus ad quendam comitem.

Sacerdos primùm sua peccata, deinde aliena detergat.

CAN. VII.

Sacerdos, [d] ut sapiẽs medicus & perfectus primùm sua peccata diluere sciat, & postea [e] aliena detergere & sanare, & non publicare. [f] Item. In Euangelio sal infatuatum ad nihilum utile esse dicitur, nisi ut projiciatur foras, & ab hominibus conculcetur.

Ex quibus omnibus datur intelligi ꝙ criminosus alterius criminis iudex esse nõ pōt: et seipsum condẽnat, dum in alterius crimen sententiã profert. Sed obijcitur: Saul cùm à domino eẽt reprobatus, populum Dei iudicabat, & eius iudicium uniuersus populus expetebat. Item. Dauid cùm esset adulter & homicida, interrogatus à pphēta, sententiam in diuitem dedit, qui ouẽ pauperis rapuit, dicens: Iudiciũ mortis est uiro huic. Item. Salomon cùm amore mulierculæ Deos gentilium coleret, tamen uniuersa plebs Israelitica ad eius iudicia confluebat. Sic & Achab, [g] quamuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi et alij tam in ueteri testa. quàm in nouo inueniuntur, quorum uita cùm esset blasphemabilis, tamen eorum sententia, quia ex officio seruata iudiciarij ordinis integritate processit, inuenitur seruata. Vnde et dominus ait in Euãgelio: Super cathedrã Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi, &c. Hinc liquidò constat, quòd mali pastores dũ sentẽtia iusti examinis aliorũ crimina feriunt, si bijpsis nocent, dũ sine exemplo suæ emẽdationis aliorum uitia corrigere curant. Subditis uerò prosunt, si eorũ increpatione correcti, uel sententia coerciti, uitã suã in melius commutare didicerint. Ac per hoc dũ ab ecclesia tolerati fuerint, eorum iudiciũ subterfugere non licet.

QVAESTIO VIII.

Vòd autẽ [h] episcopus ab uno tantùm audiri, uel iudicari nõ debeat, Zepherinus Papa testatur dicens:

Episcopus non nisi à pluribus audiatur, & iudicetur.

CAN. I.

Accusatores eporum omni careant suspicione: quia colũnas suas dominus firmiter stare uoluit, non à quibuslibet agitari. Nullũ [i] nanq; eorũ snia à non suo iudice dicta constringat: quia leges seculi id ipsum fieri præcipiũt, ut Cod. lib. vij. ti. de sentẽtijs & interlocutionibus oĩum iudicũ

Marginal glosses:

distinctione. c. ult. Quandoque considerat pro quo offeratur, ut j. q. j. dictum.

[a] Postulatus. Scribebat. Hoc scilicet terra terrã accusat. uel hoc, si qs sine peccato, & cætera. & hic est arg. ꝙ sufficit si sententia scribatur in pariete. Nam & ibi edicta prætorũ olim scribebantur in albo. ff. de iurisdict. omniũ iud. l. si quis.

[b] Obnixe. Id est, instanter.

[c] Delicto uos. qui spirituales estis, iudicate huiusmodi. 50. di. pōderet. Argu. quod mali non possunt iudicare.

[d] Sacerdos. Sic xlij. dist. c. j.

[e] Et postea. Arg. presbyterum post pœnitentiã posse restitui 50. dist. de his uero.

[f] Et non publicare. Ea quæ quis ei in secreto dixerit. alias deponitur. infra, de pœniten. distinctione vj. sacerdos. Hodie ponitur in arctum monasterium ad agendam pœnitentiam perpetuam, ut extra d pœ. & remis. ca. omnis. in fi.

[g] Sic & Achab. Xxij. quæstione ij. utilem.

[h] Quod autẽ. Ab oĩbus episcopis prouinciæ debet audiri causa episcopi, ut s. e. q. vj. si quis episcoporũ. [i] uel à xij. ad minus, quos ipse metropolitanus eligit: uel ipse reus, si electos à metropolitano habet suspectos. j. ea. q. j. c. j. Et tales coepiscopi. nõ sunt iudices, sed assessores, sicut nec clerici sunt iudices, qui debent interesse cũ eps audit causam clerici. xv. q. vij. episcopus. ar. tamen est, ꝙ sunt ordinarij: ut vj. q. iij. scitote. Et si Papa delegat causam episcopi, uidetur quod eodem modo intererũt xij. episcopi. s. ea. qō. vj. hæc quippe. & xxxiiij. di. quorundam.

[i] Accusatores. Nullũ. magis. extra de iudic. at si clerici.

Iudi-

Ioan. 8. a

Sententia pōt in pariete scribi.

Gal. 6.

Ioan. 8. a

Confessionem reuelantis punitio.

Episcopi causa à quibus est audienda.

Matt. 5. b

Ad idẽ vj. qō. iij. scitote. & q. iiij. ca. j. ij. iij. & iiij. & ix. q. iij. salua. Archi.

1. Reg. 5. f

2. Re. 12. a

3. Re. 11. a

3. Re. 16. g

Mat. 15. a

Clericus an posit reconueniri corā iudice seculari.

a Iudicem. Ex hoc uidetur, quod clericus posſit reconueniri corā laicis etiam in ſpiritualibus, niſi clericus paſſus ſit uiolentiam a laico: ut extra de iure patro. relatum. in fin. & ff. de iud. l. ij. § item ſi extra. Nam qui aliter non poteſt eſſe iudex, ratione reconuētionis poteſt, ut extra de mutuis petitio. prudētiā. C. de ordi. iud. adite. ſic ff. de iuriſdi. omniū. iudi. ſi idē. j. reſpōſo. Sed qđ non poſsit reconueniri, eſt arg. extra de iudi. decernimus. & c. quāto. Nam & quandoq; ceſſat recōuentio, ut C. qui leg. per ſo. l. ult. Itē in criminibus ceſſat recōuentio: ut j̄. ea. quæſtio. xj. prius. Itē in poſſeſsione repetēda. extra de reſtit. ſpo. c. ex cō queſtione. extra de ordi. cogni. capi. j. & C. de cōpenſa. l. ulti. quod cōcedo & dico ꝙ laicus ēt incidenter non poteſt cognoſcere de cauſa ſpirituali. extra qui filij ſint legiti. cap. lator. Itē uidetur ꝙ non tenet ſententia lata ſuper altera quæſtione tantum. ff. quando appel. ſit l. j. in fi. ff. de uar. & extraordi. cognit. l. j. nam iudex una ſententia utranq; dirimet, ut extra de ordi. cogni. cū dilectus.

Recōuentio ceſſat in certis caſibus.

Quia ñ relatione criminis, ſed purgationis definit eſſe accuſatus ff. de pub. iu. is qui. & j̄. e. q. xj. neganda ij.

Cauſa reconuētionis eſt eadē cū principali.

Cuius in agendo quis obſeruat arbitrium, eum habere etiam contra ſe iudicem a in eodem b negotio non dedignetur: quia & leges ſeculi id ipſum fieri præcipiunt. Iudices duodecim quilibet epiſcopus accuſatus (ſi neceſſe fuerit) eligat, a quibus eius cauſa iuſte iudicetur. Nec prius audiatur aut excommunicetur, uel iudicetur, quā ipſi per ſe eligantur, c & regulariter ad ſuorum primo uocatus conuentum epiſcoporum, per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationabiliter decernatur. Finis uerò eius cauſæ ad ſedem apoſtolicam deferatur, ut ibidem determinetur: nec antea finiatur, quàm eius authoritate fulciatur. Abſens uero nemo iudicetur d niſi ex contumacia abſens fuerit, quia diuinæ & humanæ leges hoc prohibent.

Item Felix epiſcopus dixit in concilio Carthaginenſi iij.

b In eodem. Sed nonne eſt alia cauſa reconuentionis quā ſit principale negotium? Vtique, ut extra de mut. peti. capit. j. & ij. Sed dicitur eadem, quia ijdem ſunt iudices & litigatores, & quia una ſententia determinandū eſt utrūq; extra de ordi. cognitio. cum dilectus. & quia ſi inhibetur appellatio in una. & in alia. extra de mut. petitio. cap. ij. Tamen Papinianus qui hanc legem edidit, intellexit, quia ſi tu me conuenis actione mandati, ego te poſſum reconuenire contraria mandati, alias non. C. de ſenten. & interloc. cum Papinianus. Sed Iuſtinianus auxit intellectum eius per authē. ad omnes cauſas. C. eod. titu. authen. & conſequenter.

Vnde ſi iudex pronuntiaret ſuper cauſa cōuentionis & deberet ꝓnūtiare ĩ cauſa recōuentionis graua ret, & poſſet appellari. ff. q̄ ſen. ſi ap. l. j. §. ulti. ſecūdum Goffr. ſed ſnia tenet ſecūdum Vincenti. prout ipſe notat extra đ mu. pe. ca. j.

c Eligantur. id eſt conueniantur.

d Iudicetur. Sed propter contumaciam excommunicatur. infra eadem, quæſtio. ix. abſens. & capitu. decernimus.

e Sviggero. Inciderit. Sed ſi non ſint tot epiſcopi in prouincia aduocabit uicinos: ut lxv. diſtin. ſi forte. & vj. quæſtio. iiij. cap. j. & ij. Alioqui metropolitanus uel epiſcopus non poſſet audire cauſam criminalem clerici, cum non ſint tot epiſcopi in prouincia. xv. quæſtio. vij. Felix.

De accuſatoribus. Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes, in quarū prima probat per xij. authori. ſanctorum patrum, ꝙ abſens nō debet cōdēnari, nec abſentes in eū teſtificari, nec illū accuſar̄, niſi cōtumax fuerit. Scđa ibi, De his. Tertia ibi, Simul āt. Quarta ibi, Niſi ĩ crimĩe. Io. de F.

A quot epiſcopis audiatur epiſcopus, qui in reatum inciderit.

CAN. II.

Sviggero ſecūdum ſtatuta ueterum cōciliorum, ut ſi quis epiſcopus quod nō optamus) in reatum aliquem inciderit, e ſi ei nimia neceſsitas fuerit nō poſſe plurimos congregare epiſcopos, ne in crimine maneat, a duodecim audiatur epiſcopis.

QVAESTIO IX.

De accuſatoribus f uero, uel teſtibus, quòd in abſentem uocem accuſationis uel teſtificationis exhibere non ualeant, multorum authoritatibus liquet. †

Ait enim Theleſphorus papa.

Niſi reo præſente accuſator non audiatur.

f De accuſatoribus: ſecundū leges de crimine nūquā procedit̄ cōtra abſentē lite non conteſtata. ff. de pœ. l. abſentē. niſi in caſu cōtra apparitores: ut C. de pœnis. l. ne diu, pro cōtumacia aūt annotātur bona eius, & expectat̄ per annū: & ſi intra annum nō uenerit, poſtea bona deuoluuntur ad fiſcū: nec ſuper bonis audit̄, ſed bene audit̄ ſuꝑ crimine, ut C. de requir. reis. l. ij. Si aūt intra annum ueniat, bona recuperat, ſi uelit iudicio ſtare. Si autē lis eſt cōteſta. & liquet de cā. in maiorib⁹ criminibus nunquā procedit̄ cōtra abſentē: imo audit̄ qñcū que uenerit, ut. ff. de requir. reis annus. 3 Sed ĩ minoribus quæ pœnā relegationis, uel dānū exiſtimationis cōtinent, bene ꝓceditur contra abſentem. ff. de pœn. abſentē. Fallit C. de adul. quāuis. j̄. decernim⁹. Secundum canones diſtinguit H. an liqueat de cauſa, an non. Si liquet de crimine, poteſt condemnari abſens. 4 iiij. q. v. c. j. & xiiij. q. iij. de illicita. Si non liquet eſt excommunicandus: ut xj. q. iij. rurſus. & c. quicunque. in hoc tamē peccat H. quia non diſtinguit, an lis ſit conteſta. uel non. nam ſecundum eum non refert, an lis ſit conteſta. uel non. Ego tamen dico, ꝙ cum lis eſt conteſta. & liquet de cauſa, locum habet illud cap decernimus. Sed ſi lis non eſt conteſta. uel eſt conteſt. ſed non liquet de cauſa, locus eſt illis ca. rurſus. & ca. quicunq;. Nā ante litis conteſt. nunquā ſunt recipiendi teſtes in crimine. extra ut lite non conteſt. ad hoc Deus. niſi aliquid ſpeciale dicamus de dilapidatione, ubi publica commoda periclitantur, ut s̄. e. q. ij. quia ea. & C. de pœ. ne diu. Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui male adminiſtrando ſuos contubernales affligit, ut C. ubi de ratiocin. l. ij. 5 Idē eſt in cauſa inquiſitionis: quia teſtes recipiuntur lite non cōteſtata: ut extra ut lit. nō cōteſt. quoniam frequēter. Itē ubi quis infamatus deficit in purgatione, punit̄ lite nō cōteſ. ut extra de pur. can.

Abſens in criminali poteſt in bonis puniri.

† Cōcor. text. in l. abſentē. C. de accuſa. & in l. ne diu. C. de pœn.

3 Sed ibi de li. conteſt. nihil dr̄, ſed ita intelligit̄ per doct.

Abſens an poſsit cōdemnari.

4 Adde ad hanc queſtionē no. ĩ l. ſeruū. §. publice. ff. đ procur. & in l. ij. C. de requir. re.

Teſtes lite nō cōteſtata poſſunt quandoque recipi.

5 Et ſic đ bet intelligi extra de do. & contu. ueritatis. ſecūdū Lau. ubi plene de hoc. Archid.

cum

CAN. I.

ACcusatori omnino non credi decernimus, qui absente [a] aduersario causam suggerit ante utriusque partis iustam discussionem.

Item Eleutherius papa.

Absente aduersario sententiam ferre non licet.

CAN. II.

CAueant [b] iudices ecclesiæ ne absente eo, cuius causa uentilatur, sententiã proferãt, quia irrita erit † imo etiã causam [c] in synodo pro facto dabunt, [d] proditoris uero nec calũnia, nec uox audiatur.

Item Calixtus papa.

Reo absente accusator non audiatur. CAN. III.

ABsente eo, quem accusare uoluerit quisquam, accusatori nõ credatur: quia sine scripto difficile [e] est. per scriptum autem nunquam recipiatur, quia per scripturam nullus accusari põt, sed propria uoce, & præsente eo, quẽ accusare uoluerit suã q̃sq; agat accusationẽ.

Item Cornelius papa.

Quæ in absentes geruntur, omnino euacuentur.

CAN. IIII.

OMnia, quæ aduersus absentes [f] in omni negotio, aut loco agunt [g] aut iudicantur, omnino euacuentur: quoniam absentem nullus addicit, [h] nec ulla lex damnat.

Item Marcellus papa.

Non iudicetur, qui præsentialiter non accusatur, uel conuincitur.

CAN. V.

NOn oportet quemlibet iudicari, uel dãnari priusquam legitimos habeat præsentes accusatores, locumque [i] defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damasus.

De eodem.

CAN. VI.

HAbetur quoque in decretis sanctorum patrum sancitum, non fore canonicum, quenquam sacerdotum iudicari, uel damnari ante, quam accusatores canonice examinatos [k] præsentes habeat, locumq; defendendi accipiat: id est, inducias [l] ecclesiasticas ad abluenda crimina.

---

eum Petrus. extra de simo. de hoc. Itẽ in hæresi post mortẽ, ut xxiiij. q. ij. sane profertur. Sed in causa ciuili non proceditur lite non contestata, nisi in casibus, qui sunt extra, ut lite non contest. quoniam frequenter. Item in causa appellationis: ut C. de tempo. appel. l. ulti. extra de appel. sæpe. & & ij. q. vj. ei, qui. Item in absentia actoris, ut extra de dolo & contu. causam. quæ est hodie correcta per decr. quoniam frequenter. sicut credo. C. q̃uo & quãdo iudex authen. qui semel. Item ubi agitur iudicis officio. C. si min. se ab hære. abst. in auth. ibi posita. ff. de min. ĩ causæ. §. causa. Itẽ in causa subreptionis. extra de sentẽ. & re iud. cũ olim. Itẽ secundũ quosdam in causa libertatis. C. de ige. ma. diffamari. Item in petitione legati, uel fideicommissi. Argu. C. de usu. & fruc. lega. uel fideicom. l. ij. Item in Trebellianica restitutione. C. ad Trebel. l. pẽ. §. cũ aũt. Item cum electus non cõparet. extra de ele. dudũ. j. in fi. Alias nunquam ferẽda est sententia ante litis contesta. sed proceditur cõtra absentẽ: prout traditur extra ut lite non contest. q̃m. in fi. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certũ est, extra de offi. iudi. c. ultimo.

† Cõcor. text. in l. ea, quæ. & ibi gl. cũ cõcor. C. q̃uo & q̃n iudex.

[a] ACcusatori. Qui absente. quia merita causarum, &c. C. si per uim uel alio modo. l. ult. nec etiã in causa restitutionis auditur quis uolẽs de iure suo docere in absentia alterius partis, ut extra de offic. delega consultationibus.

ADDITIO. extra de in integ. restit. cum ex literis. Archidia.

[b] CAueant. Arg. est hic pro opinione illorũ, qui dicunt quod sentẽtia nulla est, cum perẽptorium non uenit ad notitiam absentis. C. quomodo & quando iudex. l. ea quæ. & ff. quæ sent. sine appel. rescin. l. j. §. cum ex edicto. Sed ibi non peruenit: quia nec propositum fuit. Vnde secundum plerosq; bene tenet sententia, licet perẽptoriũ non uenerit ad notitiam rei. Sed hic expones irrita, id est irritãda. Vñ satis uidetur sufficere, si absens sufficienter sit requisitus, ad hoc ut possit ferri sententia, licet non sit inuentus: ut extra de dolo & contu. causam. extra de cleri. non resi. ex tuæ. ar. ad hoc vij. q. j. præsentium. C. de iud. properandum. §. & si quidem. ff. de euict. l. si ideo. & l. si dictum. §. si præsente. & ff. loca. itẽ quæritur. §. exercitu. Argu. contra extra ut lite non contesta. quoniam. §. si uero. [1] nam ibi dicitur, quod etiã in causa matrimonij non est procedendũ cõtra absentem, licet nõ inueniatũ: quia põt esse quod habeat iustã causam absentiæ. Nec enim uidetur contumax, qui uocem præconis non audiuit. ff. de in integ. restit. l. penul. & ulti. Hoc tamen certum est, quod siue peruenerit ad eũ citatio, siue nõ, si ꝓbauerit iustã causam absentiæ, retractatur, id, q̃d factũ est, ut extra de sent. & re iudi. c. cũ Bertholdus. Ioã. Hoc teneas, ꝙ sufficit si citetũ aduersarius publice ad domum, ubi cõsueuit morari: ut extra de dolo & contu. causam. & c. ultim. & si non ueniat lite nõ cõtestata, fiat missio ĩ possessionem, uel excõicabitũ: ut extra ut lite non cõtesta. c. tuæ. lite uero cõtest. [2] ad sententiam proceditũ: ut C. de iud. properãdum §. & si quidem. & §. sin autẽ. & si postea ueniat assignãdo iustam causam absentiæ, retractabitur q̃d factũ est: ut extra de sent. & re iud. cũ Bertholdus. B.

Sententia lata cõtra eũ, ad quẽ citatio ñ peruenit an ualeat.

[1] Vbi de hoc extra de exces. præla. ex literis. & uideas q̃d ibi not. In hoc. ad huius declarationem.

[2] Hoc intellige, ut not. extra de dolo. c. prout. & de appel. sæpe. & c. ꝑ tuas. & no. Goffr. in summa de iudi. §. idẽ & pᵃ v. q. j. sed si. Archi.

[c] Causam. id est, pœnam.

[d] Dabunt. id est, sustinebunt.

[e] ABsente. Difficile. id est, non: ut ij. quæstio. vj. biduum. uel difficile, id est, uix: quia in casibus fit accusatio sine inscriptionis uinculo: ut notatur ij. quęstio. viij. in prin.

[f] OMnia. Absentes. non per contumaciam, & in casibus exceptis in summa. Io.

[g] Aguntur. Nota etiam, quod gesta quæ fiunt absente altero, non ualent: ut j. c. chartæ. & s. e. caueant.

[h] Addicit. id est, punit.

[i] NOn oportet. Locumque. id est, inducias: ut j. cap. proximo.

[k] HAbetur. Examinatos. hoc cum sint ignoti, uel suspecti: ut ij. q. vij. quærendum.

[l] Inducias. arg. sententiam non ualere, nisi præcesserint legitimæ induciæ. extra de dila. dilecti. & v. q. ij. uocatio.

Qui

PALEA.

Nec extra patriam fiat prouinciæ primò diſcuſſionis accuſatio ſine apoſtolica præceptione, cui in omnibus cauſis reuerētia debet cuſtodiri: quoniam & antiqua patrum regula hoc docet, in qua imperialia pariter ſtatuta concinunt. Criminū (inquiūt) diſcuſſio ibi agitanda eſt, ubi crimē admiſſum eſt. Et in canonibus: quęcunq; negotia ī ſuis locis, ubi oborta ſunt, finienda ſunt, ſalua tn̄ in oībus apoſtolica authoritate.

De eodem.

CAN. VII.

Qui accuſare alium elegerit, præſens ꝑ ſe, & non per alium accuſet, inſcriptione uidelicet præmiſſa. [a] Neq; ullus unquam iudicetur antè, quàm legitimos accuſatores præſentes habeat, locumq; defendēdi accipiat ad abluenda crimina.

Item ex concilio Toletano vij.

De eodem.

CAN. VIII.

Dignum eſt, ut uita innocentis [b] nulla maculetur pernicie accuſatoris. Ideo ſi quis à quolibet criminatur, non antè accuſatus ſupplicio detur, quàm accuſator pręſentetur, atq; legum & canonum ſententia exquiratur. Quòd ſi indigna ad accuſandum perſona inuenitur, ad eius accuſationem non iudicetur.

Item Bonifacius Papa ad Gallos.

Sententia feriatur, qui cauſæ ſuæ negligit adeſſe.

CAN. IX.

Decernimus [c] noſtram debere intra prouinciam eſſe iudiciū, & congregare ſynodum ante diem Calendarū Nouembrium, ut ſi adeſſe uoluerit: [d] præſens, ſi confidit, ad obiecta reſpōdeat. Si uerò adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ [e] de abſentia non lucretur. Nam manifeſtum eſt [f] confiteri eum de crimine, qui indulto & toties delegato iudicio purgandi [g] ſe occaſione nō utitur. Nihil enim intereſt, utrùm in præſenti examine non omnia, [h] quæ dicta ſunt comprobentur, cùm ipſa quoque profeſſio ex procurata toties cō ſtet abſentia.

Item Felix Papa.

Abſentes nec accuſari, nec iudicari poſſunt.

CAN. X.

Abſente aduerſario nō audiatur accuſator, nec abſente alia parte ſententia à iudice dicta ullam obtineat firmitatē. †

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiſcopo Senenſi.

Altera parte abſente diffinitiua non feratur ſententia.

CAN. XI.

Re uera iuſtus mediator non eſt, qui uno litigante & altero abſente amborum emergentes lites decidere non formidat. His ita præmiſsis uolumus & apoſtolica authoritate mònemus, [i] ut ſi presbyter de quo agitur, poſt excommunicationē [k] ſuam apoſtolicam ſedem adire uoluerit nullus iter eius impedire præſumat.

Item Zepherinus Papa.

In abſentem non eſt ferenda ſententia.

CAN. XII.

Abſens uerò nemo iudicetur (quia diuinæ & humanæ leges hoc prohibent) niſi fuerit [l] abſens ex contuma-

---

[a] Qui accuſare. Præmiſſa. Inſcriptio.n. ſē per præcedit accuſationem, [1] ut extra de accuſa. qualiter.ij.

[1] De hoc not. ij.q. viij.i ſumma.

[b] Dignum. Innocentis. Sanctius eſt enim nocētē impunitū relinquere, quam innocentem condemnare: ut ff. de pœ. abſentem.

[c] Decernim⁹. Quidā ponunt caſum ſic, ꝙ epiſcopus iſte fuit infamatus: & Papa committit iſtis, ut in modum inquiſitionis procedāt: & ſi nō uenerit ut ſe purget, uel ſi defecerit in purgatione, uidetur confiteri [2] de crimine. Vnde pōt condemnari: ut extra de ſimo. de hoc. & c. inſinuatū. Vel intellige, q̄d hic fuit lis cōteſt. ſicut in ſumma ītellexi hoc c. Vel non loquitur de diffinitiua ſententia, ſed de interlocutoria, uel excōmunicatione, [3] uel miſsione ī poſſeſsionem. Videtur tamen ꝙ etiam lite non conteſt. ferri poſsit diffinitiua ſnia, ſed nō de crimine: ſed depoſitionis ꝓ contumacia, ut uidet̄ colligi extra de do. & cōtu ueritatis. Io.

[2] Cōfiteri. Hoc uerū ſi ultra indictam purgationem ſtatutus eſt terminus ad purgādū: quia eo lapſo habet̄ pro cōuicto. ita iſtud c. intelligit̄ ſecundū Pa no. c. ueritatis. col. x. de dol. & contu. Alias ſolū deberet excōicari.

[3] Pro iſto intellectu facit q̄d not. ſ̄.q. prox. c.j. in glo. ſed pro contumacia. ſed hūc intellectū nullum puto. Archi.

[d] Voluerit. Maximus Valentinæ ciuitatis epiſcopus.

[e] Sententiæ. Ferē dæ. cōtra. ff. de pœ. abſentem. illud ſecundum leges.

[f] Manifeſtum eſt. Pręſumptiue ut ff. de re iudica. contumacia. §.j. ſic xxxiiij.q.iij. de illicita. in fin. Sed uidetur, quod ſemꝑ liqueat de cā: quia aut probat actor ꝙ aſſerebat, & tunc condemnandus eſt reus. aut non probat, & tunc eſt abſoluendus reus: ut vj.q.ult. actor. Reſpō. iſtud obtinet cum uterq; eſt pręſens. & præterea ꝙ reus abſoluit̄: non procedit ex eo, ꝙ de cauſa liqueat: ſed quia partiū iura ſunt obſcura, & in dubio fert̄ ſententia pro reo: ut Inſt. de interdi. §. commodū. extra de fide inſtr. inter. in fi. nā quandoq; actor probat intentionem ſuā, & tamen iudici non liquet de cauſa. ff. d̄ re iudi. l. Pompon.

Sententia in dubio fertur ꝓ reo.

[g] Purgandi. Id eſt oſtendendi innocentiam ſuam, uel cauſam abſentiæ.

[h] Non omnia. Dum tamen illa quæ probata ſunt, ſufficiāt ad condēnationem, & omnia ſimul obijciantur: ut xxiij. di. illud. Arg. contra. ĩ. ea. q. x. placuit.

[i] Re uera. Monemus. Id eſt, mandamus. ij. q.j. notum ſit. xxviij q.j. ſic enim. & no. ſ̄. ij. q. vij. ſicut inquit.

[k] Poſt excommunicationem. Nota quòd excommunicatus appellat. ar. extra de ſentē. excom. per tuas.

† Cōcor. text. in l. abſentē. ff. de pœ. & in l. ſeruum. §. publice. ff. d̄ ꝓcu.

[l] Abſens. Niſi fuerit. Hęc uerba ponuntur in authent. ut omnes obe. iu. §. ſi uero. col. v.

Contu-

a Contumacia. Sic extra de test. in nomine domini.
b Indicas Hermanum. Iste in furore occiderat hominem.
c Quia. Prima ratio est.
d Quamuis. Secunda ratio est.
e Fuerint. Et ita non tenebatur uenire: ut v. quæst. ij. si primates.
f Nec utrum. Tertia ratio est.
g Ostenderis. Archiepiscopus bene fatebatur, quod quandoque fuerat furiosus, sed tamẽ dixit eum modo esse sanũ, & in sanitate occidisse hominẽ: alias tenet ille potius probare, qui dicit aliquẽ in furore peccasse: ut extra de succes. ab intesta. cum dilectus. & C. de codi. l. non codicillos.
h Consulendum. Quasi dicat, satis ipso furore punit. sic s. di. v. baptizari. ff. de offi. præsi. diuus. Iudex tñ diligẽtissime inqret, an fuerit furiosus: quia multi fingunt furorẽ: ut sic excusentur: ut ff. de cur. fur. l. obseruare. & s. ea. hortamur.
i Testes. Scripturã Nunquid ergo literæ episcoporũ non ualent? Non in ferendo testimonio: quia testibus non testimonijs credẽdum est, ut extra de coha. cle. & mu. tua. De hoc notaui s. xj. qõ. iij. curæ. ar. ff. de custo. re. diuus alias extra iudicium secus est, ut xj. q. iij. curæ. lxxj. dist. extraneo.

Furor satis punit.

cia. pro præsenti nanque eum contumacia a haberi facit.

Item Nicolaus Papa Gallioni Senensi archiepiscopo.

De eodem.

CAN. XIII.

Indicas Hermanũ b episcopum super quibusdã frequẽter fuisse accusatum: pro quibus (quia c ex parte ipsius persona deest) nos uni parti ad discrimen alterius credere proculdubio non possumus, quãuis d nec usque adhuc, qui fuerint e illi excessus, dixeris: nec utrũ f sanæ mentis erat idẽ antistes necne, cũ ipsos excessus perpetrabat, euidenter ostenderis. g Satiusque arbitramur quã libet interim infirmitatem ad pœnam peccati, quãm ad ipsum pertinere peccatum: cui magis consulendum h sit & compatiendũ, quàm puniendũ, uel ẽt aliquo modo feriendum.

l Nouerunt. Ergo de ijs, quæ pupillus uidit, non potest esse testis: quia hæc ætas ignorat quid uideat. C. de fal. mo. l. j. 3
m Præsentia. Dum tamen intelligant. nam aliter nõ dicuntur præsentes: ut ff. de uerb. sig. coram. Non intellige præsentem prout ponitur xvj. q. iij. c. placuit. §. potest. Sed intellige præsentẽ siue in eadem domo, si ne alibi sit, dum tamẽ audiri possit: ut ff. ad Sylla. l. j. §. eodem tecto.
n Audierunt. Plures possunt notari casus ubi fertur testimoniũ de auditu. Vnus hic. Alius cum probatur uoluntas obmutescẽtis: ut xxvj. q. vj. qui recedunt. & c. ijs qui. Alius in matrimonio: ut xxxv. q. vj. de parente li. Alius. in probatione periurij: ut xxij. q. v. c. hoc uidetur. Alius in memoria facti opis. ut ff. de proba. l. si arbiter. Alius extra de testi. præter ea. & extra eo. tit. cũ causam. Sed certe non concedo, quod alicubi sit testimonium de auditu, nisi ubi testat quis, quod sic audiuit recitari à maioribus: ut dicitur extra de testib. quoties. Et hoc tantum cõtingit i matrimonio, & in memoria facti operis: licet hodie circa matrimonium illud ex parte sit immutatum, extra de testib. licet. ij. nisi quis uelit dicere ibi ideo esse testimonium de auditu, quia melius in talibus comprehendimus per auditum, quam per uisum. Vnde si duo interessent contractui, quorum unus est surdus, & alter cæcus: unus audiret uerba contractus alter uideret numerare pecuniam, per illos forte non probaretur cõtractus: quia singulares. extra de elec. cum dilecti. Sunt tamen hic alia duo specialia, scilicet quod ualet confessio extra ius, sicut & alibi extra de exces. præla. quam sit graue. & in alio casu, quando quis confitetur se debere pecuniam causa adiecta: ut C. de non nu. pec. generaliter. & in casu, qui habetur de secunda cautione quam mulier post bionium emisit. C. ad Velle. si mulier. & generaliter dicunt quidam ualere confessionem factam extra ius: ubi testes intersunt rogati. Item aliud speciale est hic, quod non ualent testes nisi rogati: & ijdẽ requiruntur in testamẽtis, & in Codicillis. 4 C. de testi. auth. rogati. & in matrimonio, ut uidet xxxv. dist. nostrates. & in diuortio. ff. de diuor. l. nullũ. alias non requirit, quod testis sit rogatus: ut s. proxi. causa. qõ. iij. ad fi. Io. consueuit generaliter dici, & est uerum, quòd confessio extra iudicium non præiudicat, nisi cum adijciatur,

Item Calixtus Papa.

Testes non dicant testimonium, nisi de ijs, quæ præsentialiter & ueraciter nouerunt.

CAN. XIIII.

Testes per quãcunque i scripturam testimonium non ferant: sed præsentes k de ijs, quæ nouerunt & uiderunt, l ueraciter testimoniũ proferant: nec dicant de alijs causis uel negotijs testimonium, nisi de ijs, quæ sub eorum præsentia m acta esse noscuntur.

a De his etiam, quæ audierunt, n si ad hoc uocati sunt, in ciuili causa testimonium dicere possunt. Vnde in authenticis col. viij. ti. de testibus. & Codice eod. ti. legitur:

Si debitum scriptum sit, & probatio solutionis proferatur à litigantibus per testes sine scriptura: tunc susceptibilem eam apud iudicem esse uolumus, dum ad hoc ipsum testes assumantur:

3 Sed cõtra d cõs. di. iiij. placuit de infantib. & c. se. ubi de hoc xxxvii. dis. relatũ. Ar.

Testimoniũ de auditu sæpe admittit.

1 Adde quod not. ij. q. vj. statuẽdũ. in gl. instrumẽtum, &c.

k Sed præsentes. Fallit ff. de iureiuran. ad personas. extra de testi. si quis testium.
k Sed præsentes. In causa criminali semper testes erunt præsentes: sed in ciuili seruetur consuetudo regionis: ut ff. de testib. l. iij. in fine.
l Quæ nouerunt & uiderunt. Id est, aliquo sensu corporeo perceperunt. 2 large enim sumitur uisus, ut ibi, Gustate & uidete. & legitur in Exodo, Videbant uoces, id est, audiebant. Vnde si auditu aliqui conscij sunt de aliquorum fornicatione, bene possunt de hoc testificari. extra de testibus. præterea. Et quod de auditu recipiatur testimonium, patet extra de testib. cum causa. nam sufficit qualitercunque aliquid sciatur. xxij. quæstione v. hoc uidetur. Si ergo aliquis est mutus, dum tamen audiat, & scribere sciat, bene testificatur: ut C. qui test. fa. pos. discretis. Similiter cæcus testificatur, si uoces contrahentium habet notas. Nec obstat si dicas, quod cæcus potest in uoce decipi: ut xxvij. q. j. nec aliqua. nam in uisu possumus decipi: ut xxxj. q. j. quomodo. & in tactu. xxxiiij. q. ij. in lectum.

2 Sequit Alexã. de Imo. in l. bene ad cognitionẽ, co. vj. ff. si cer. peta.

Mutus & surdus testificari possunt.

Confessio extra ius quãdoque ualet.

Testes an debeãt eẽ rogati.

4 Hoc est falsum: ut C. de codic. l. ult. §. fin.

ciatur,ut confiteor me tibi debere centum ex causa mutui:ut C.de nō nume.pecu.l.generaliter. Et scias quod oēs isti testes rogati dicūtur interesse, qui rogati sunt audire,licet ad aliud uenerint:ut ff.de testa. hæredes palam. Authenti.tamen,generaliter.uidetur dicere,quod testes debeāt esse rogati: ut C.de testi.(auth. rogati. Sed hoc uerum est cum cōtractus est in scriptis.

a Pro memoria. Tres hic ponit casus quod testes rogati pñt testificari uel pro solutione, quā uoluit facere creditori debitor: uel ꝓ solutiōe ei facta uel pro cōfesiōe creditoris.

b Cōfesione. imo magis est pro debitore confesio creditoris, quam si sit ei redditum instrumentū. C.de solutio.l. pecuniæ.

3 Simul. Hęc est tertia pars,in qua probat,quod testes debent se cōcordare. & nil falsi admisce re. & hoc probat ꝑ tres authoritates. Ioan. de Fant.

c Nihilominus quoque puniendi. In criminali punitur testis capitali pœna. xxxiij.quæs.v.hęc imago.hoc secundū leges ueteres:secūdū canones infamis est.vj. quæst.j.quicunque.xxij. quæstio.v. si quis. Sed secundum legē accusatur de crimine falsi.ff.ad legē Corne. de fal. eos qui. Non ob.ff. de his qui notā. infa. Lucius.extra de ordi. cognit.cum dilectus. quia ibi non est sententia lata contra testem.

1 Super hoc uideas ꝙ leg.& no. s. lxxvj. di.c.hunc numerū. Archi.

ut perhibeant testimoniū pro facienda solutione, aut pro memoria a alicui iam factæ solutionis, & pro confesione b eius,qui pecunias accepit. Hæc autem inania, & ex transitu perhibita testimonia, ut si propter aliud quoddam opus adueniēs audiuit aliquem dicentē se accepisse ab aliquo aurum, aut debere alicui, nulla ratione ualere censemus.

3 Simul autē necesse est, ut uideant. Quòd si alius uno tempore, alius alio tempore uiderit, diuersitas temporum eorum testimonium non admittit.

Vnde Leo papa.

Non admittuntur ad testimonium,quos non eodem tempore negotio interfuisse constiterit.

CAN. XV.

Nihilominus quoque puniendi c sunt testes,qui ad calumniam aliquid testificantur: nec eorum uoces tanquam plurium admittuntur, quos temporum d quidem diuersitas simul e interfuisse prohibuit.

d Quos temporum. Simile iiij. quæstione iij. in testibus.C.de codicil.l.ultima.§.ult. simile.C.de testamen. si unus.

e Simul. quidam dicunt hoc tenere in ijs, quæ non nisi semel committūtur, ut homicidium alicuius. Sed si sæpius aliquid potest committi, ibi non nocet temporum diuersitas. Sed eis obijcitur de Susanna.ij.q. vij.cap.nos si incompetenter.§.item Daniel. sed illi respondent quod ideo fuerunt illi testes reprobati, quia dixerunt quod in eadem hora & in diuersis locis commissum esset adulterium: sed non poterat committi in eadem hora & in diuersis locis. Et hoc dicūt propter expressam similitudinem,& nō propter identitatem. Nam re uera aliud est adulterium, quod hodie fit,aliud quod cras,sed est simile illi:quod nō concedo: cum singuli sint in suis dictis singulares. Si tamen aliquem actum cōtinuum uiderent aliqui, licet diuersis horis,uidetur quod testimonium teneret,ut si successiue in uno foramine uiderunt aliquos fornicari 2. Vel si aliqui nolunt testari,quod aliquis excommunicatus celebrauit.& unus audiuit finē missę, alter principium: hoc casu concedo eos bene testari de una re propter cōtinuationē actus: sicut propter continuationem possessionis, una dicitur præscriptio, licet facta sit a diuersis personis.xvj. quæstione tertia. capi. placuit. § potest. 3 uersicu. quod si ab eod.sicut etiam unus dicitur procōsulatus, licet diuersæ personæ ipsum exercuerint, ut ff. de officio proconsulis. meminisse. Item quid si conueniāt in tēpore, sed discordant in officijs? unus dicit dē missa,alter dicit de uesperis? Eadē est quæstio,si uis probare solutionē decimæ,& unus dicit frumētū solutū, & alter dicit fabā. Et respōdeo quod nō ualet testimoniū: quia omnes sunt in suo testimonio singulares, ut extra de electioni. cū dilectus. diem forte non tenetur testis exprimere, sed mēsem, ut s.ij. quæst. viij. libellorum.

2 Vide late de hac q.Iac.Bu. in l.fin.C. de tes.Cynū & Pet. in l testiū eo.tit.

3 Melius §.pręscriptionum. uers.qđ si ab eo.Archid.

Item Ambrosius in libro de paradiso Dei.

Ad seriem gestorum testis ex suo nihil adyciat.

CAN. XVI.

Pura f & simplex g testimonij series intimanda est. Plerunque testis dum ad seriem gestorū aliquid h ex suo adijcit, i totam testimonij fidem partis mendacio decolorat:nihil igitur,quod bonum uidetur, addendū k est.

Item Felix papa.

Absens, per alium,nec accusare,nec accusari potest.

CAN. XVII.

Absens per alium accusare, l aut accusari non potest, nec affinis m testis admittitur.

4 Nisi in crimine iniuriarum,in quo illustris persona etiam per procuratorē n intendere & excipere potest,seruatis cæteris solennitatibus, ut C. tit.de iniurijs.l.ultima.

4 Adde text. in l. polla. C. de his,qui bus ut indig.

Item Pelagius papa Sinduæ magistro militum.

Reo n absente libellus accusationis frustra offertur.

f Pura.id est,fine dolo.

g Simplex. Qualiter hoc intelligatur,dixi iiij.quæst. iij. in testibus.

h Aliquid. argu. utile per inutile uitiari,ut xij. quęstio.ij. si quos de seruis.s.distinct.xxvij.si quid ueri. 5 Sed contra.ff. de excusa.tuto. qui testamento.s. distin.ix.si ad scripturas.Sol.utile per inutile uitiat, ubi in iure inuenitur expressum,alias non. Arg.xv.quæst.iij.ca.fane quisque.§.cum autem.

Vtile per iutile quādoq; uitiatur.

5 Et s.j. q.j.nōne. ubi uideas.& c. dñs: ubi uideas ar. pro & cōtra.

i Adijcit uel subtrahit,ut v.quæstio.ultima. præsbyteri.extra de uerborum significat. forus. §.ulti.Arg. xj.quæstio.iij.quisquis metu.xxv. quæstio.ij.præscriptione.xxij.quæstio.ij.cum humilitatis.C.de testib. testium.

k Addendum. Quia non preiudicaret hoc alicui, si de hoc non iurasset, ut extra de testib. c.de testibus.

l Absens. Nec affinis.s.ead q.similiter.

m Per procuratorem de hoc dixi s.ij.quæstio. vj.si quando.

n Reo. Hic titu.est falsus:quia non intelligitur de libello accusationis,sed de libello attestationum.

5 Adde, an & quādo admittant. Bar. no.ī l.qui testamento.ff.de autho.tu. & in l.qui testamento.ff.qui matri.ac. pos.

Chartæ.

CAN. XVIII.

CHartæ, quas dedit nobis Lucidius, si illo tēpore aduersarius ipsius illic præsens fuisset, ualidæ erant. Sed quia aduersario absente [a] gesta quæ nobis recensuit,facta leguntur,talia leges non recipiunt.

Item Decorato patricio.

Testes corporaliter præstito iuramēto testimonium dicant.

CAN. XIX.

HOrtamur, ut sub timore domini cōsuetam conscientiæ uestræ synceritatē in hoc quoq; negotio cōseruantes, omnem a personis, quæ ueritatē causæ istius scire possunt, faciatis amputari [b] formidinē & uestris præsentari [c] conspectibus, tactis sacrosanctis euāgelijs præbito etiam legaliter sacramento, ut quæ in ueritate rerum nouerūt [d] professione suæ testificationis aperiant:ut patefactis omnibus,quæ secūdum leges & iustitiā censenda sunt, cognoscatis, & competentem legibus & ueritati terminū detis.

Item Nicolaus papa Ismaro Remorum archiepiscopo.

Accusator & accusatus simul debent adesse.

CAN. XX.

NEcesse est secundū sacrarum scripturarum documentum, ac secūdum iustitiæ tramitem, & accusatum & accusatorem simul adesse & unam partem quantacunque [e] & qualicunque prędita sit authoritate, sic prorsus audiri, ut alteri parti nullum præiudicium [f] irrogetur.

QVAEST. X.

[g] *QVòd uero testes deficientes in primo capitulo, non sint admittendi ad sequentia, ex concilio Carthaginensi septimo cō firmatur, in quo sic statutum legitur.*

Qui in primo capitulo deficit,ad cætera non admittatur.

CAN. I.

PLacuit, ut quotiescū que clericis ab accusatoribus multa crimina objiciūtur, & unum ex ijs, de quo prius egerint, probare non ualuerint,ad cætera iā nō admittant. [h]

Probatur illud idem authoritate Arelatensis cō cilij tertij, in quo sic diffinitum est.

Testibus est præstāda securitas.

[a] CHartæ. Absente. s̄.ij.q.j.in primis. extra de testib.in nomine domini. & cap.de cætero.

[b] HOrtamur. Amputari. hic est arg.quod iudex præstabit conductum & securitatē testibus. extra ut lit.non contest.accedens.& de electio.bonę memorię.extra de appellat. ex parte. xxxiij. q.ij.siue.

[c] Præsentari. sic s̄.ead.testes.

[d] Nouerūt. testis enim pro utraque pte testabit. xiiij. q.v.non sane.& iurabit qđ nihil falsitatis dicet. ij. q. iiij.nullam.

Loquit in pœnis inferēdis in quibus defert. l. dist.cōtumaces. ex̄ de offi.de leg. pasto ralis. qđ dic ut no. extra de transf.cap. ult. in gl. pe.Archi.

[e] NEcesse. Quantacunq;. Parilitas.n. seruanda est in iudicijs. C.de proxi. sacr. scri.l.i sacris. lib.xij.ff.de arbi.si cum dies. §.si arbiter. Arg.cōtra extra de dol. & cōt. ex lr̄is [i] & est simile j. q. j. teneamus.s̄.dis.ix. ego. In snīa & in iudicio nulli est deferēdū,sed i sedēdo, & in similibus, sic ij. qō.viij.quisquis.

Accusator deficiens in uno,an admittat ad alia.

[f] Pręiudicium.Sic xj. q.iij.si quis uero.C.de stat.& imagi.l.iiij.

† Iste textus solet allegari, qp notari⁹ uel testis nō debet apponere i actu suo nisi quæ uidit & nouit. Istā opinionē tenet Pet. de Anch.i c. fraternitatis. extra de testib. & Alexan. de Imol.in l. si ex fal. col.ul. C. de transa.

[g] QVod uero. Vbi quis simul de pluribus criminib⁹ accusat si in uno deficiat,bene admittitur ad alia, ut s̄.ij. q.j.i primis. [a] dū modo nō sit calūniator, ut ij.q.iij. Paulū. Nā & cōdēnatus psequit crimen de quo inscri pserat pendēte accusatione, ut j̄.ea. q.prox. negāda.ij. & ff.de publi.iudi. is qui.§.illud. Sed capitula hic posita loquunt, ubi q̄s de calūnia conuictus uult accusare aliquē,& deceptus fuit secus si in promissione aliqua deceptus fuit; ut ij.q.iij. Paulū. H.& alij distinguūt utrum defecerit in minori uel maiori. si i minori, ad mittitur ad sequentia:alias nō,ut ij.q.j.in primis In ciuilibus aūt causis conuictus de calumnia, bene ad sequentia admittit:ut C.de inoffi.testa.l.eum qui.instit.de excus.tut.§.qui autem. extra de appel. constitutus.ij. Quidam dicunt, quod si quis accusauit de pluribus criminibus simul, & contestatus est litem super omnibus, licet in uno deficiat, bene admittit ad sequentia tanquam iam incepta. Sed si tantum super uno est litē contestatus,& deficit in illo, non admittitur ad sequentia,quasi suspectus. ff.de accusa.si cui.vj.q.j.quicunque.Tu distingue an sit calumniatus,uel non. ut dixi:tamen si quis primo egit criminaliter, siue obtinuerit, siue succubuerit, pōt postea agere ciuiliter. C. qn̄ ciuilis actio criminali pręiudicet. l.prima.

[a] Versic. qđ si forte.pōt. n. q̄s de pluribus condemnari simul,uel absolui. ij. q.vj.si quis ex pluribus.

PLacuit.Quidā sic ponunt casum. Accuso te super pluribus crimīnibus simul,& eodem libello, & litē super his omnibus contestor: licet in uno deficiā,tamen admittor ad sequētia, licet iā sim infamis:& hoc est ideo, quia tempore litis cōtestatæ fui bonæ famæ, ut ff. de publi. iudi. is qui.& ij.qōne.j.in primis. ibi,an grauiora,&c. Si aūt te primum accuso de uno crimine, & deficio,nō admittor postea ad aliā.Ioā. Sed certe mirū uidetur de istis opinionibus. Nā si litem cōtestatus est accusator sup pluribus criminibus, publicatis attestationib⁹, postea nō admittitur ad probandum aliud. sed si super uno tantū litē cōtestatus est, & nō probauit, uidetur calumniari: & ita nō admittit postea ad sequētia ut hæc capitula dicunt, quæ in hoc casu intelligūtur. Bartholomæus.

[h] Non admittantur. sed uidet qđ huiusmodi exceptio nō possit objici post litem contestatam: ut ff.de adulterijs.si maritus. §.præscriptiones.Maxime cum exceptio, scilicet tu es calumniatus,sit dilatoria: quia tantum declinatoria est iudicij.supra quæstione sexta capitulo primo. quod ex hoc patet:nam ab alio adhuc accusari potest. Respondet quidam speciale esse in adulterio, ut etiā peremptoriam ibi aliquis non possit objicere post litem contestatam,scilicet hanc, tu per quinquennium tacuisti:ut C.de adulterijs.adulter. sicut & speciale est in illa exceptione extra qui matrimonium accusa. possunt. cum in tua. Alij dicunt,quod hæc exceptio

tu es

m es calumniatus, bene põt obijci post litẽ contesta. Sed melius dic, quod hic lis non fuit contesta. nisi super eo, in quo deficit. Vnde cum uult procedere ad alia, super quibus lis non est contesta. iuste admittitur huiusmodi exceptio contra illum. Vel dic quod illa exceptio de nouo cœpit cõpetere: unde põt ea uti post litẽ cõtestatam, ut extra de officio deleg. c. insinuante.

Qui falsæ fratribus obijciunt usque ad exitum non communicent. CAN. II.

E Os, qui falsa fratribus obiecisse [a] capitula conuicti fuerint, placuit usque ad exitum non communicare (sicut magna synodus ante constituit) nisi digna satisfactione prius pœnituerint.

Itẽ Felix papa in secunda decretali episcopis Galliæ.

Quid quod obijcit, probare nõ ualet, decætero ad arguendum non admittitur, nisi prius propriam causam ciuilẽ dũtaxat asserere uoluerit.

CAN. III.

S I accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles [b] apparuerint, ad arguendum episcopos decætero non admittantur, nisi proprias causas asserere (non tamẽ [c] criminales, uel ecclesiasticas [d]) uoluerint.

Cum ergo, qui falsa fratribus obijciunt, usque ad exitum uitæ a communione prohibeantur, cum illi qui in episcoporum iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguendum decætero admitti prohibeantur: apparet quòd in primo capitulo deficientes tanquam falsorum obiectores ad sequentia procedere non ualent. †

[a] E Os. Obiecisse. Calũniosę subaudi.

[b] S I accusatorũ. Culpabiles. Idest, calũniosæ subaudi.

[c] Non tamẽ. Suã iniuriam non prosequendo, sed publico iudicio accusando. uel speciale est in calumniatore episcopi, ne sit contra. iiij. q. vj. c. omnib⁹. & s̃. ij. q. prima. capi. prohibentur.

[d] Ecclesiasticas. Hoc iõ dicit, quia causa ecclesiastica non est agẽda, nisi per hominẽ bonæ opinionis. v. q. iij. cap. quia. [1]

3 De hoc not. s̃. ea. q. vij. c. j.

B accusato. Hæc qõ diuiditur in tres partes, in prima quatum probat per tria capitu. quod accusatus accusare non põt de minori, uel pari priusquam probauerit se innocentem. Potest tamen libellum iudici porrigere. Secunda ibi, Aliquando. Tertia ibi, Causa uero. Ioan. de Fan.

Accusatus an pẽdente accusatione possit suũ accusatorem reaccusare.

[e] Ab accusato. si accusatus crimen proponit contra suũ accusatorẽ pendẽte accusatione, aut proponit ĩ modum accusationis, aut in modum exceptionis. Si ĩ modum accusationis, aut nomẽ accusati est receptum inter reos, aut non, hoc est dicere, si lis est contestata, aut non. Si nõ, potest [2] eum accusare de maiori crimine, & audietur prius: ut j̃. ead. capit. prius. & j̃. c. ij. Si est receptum, non potest, sed pendente accusatione potest contra eum inscriptionem deponere, & post sententiam eam consumare: ut j̃. ead. c. ij. & ff. de publi. iud. l. is qui. si autem suam iniuriam prosequitur. tunc & ante & post damnationẽ potest ipsum incipere accusare. ff. de accusa. l. qui iudicio. iiij. q. vj. c. omnibus. Si uero in modum exceptionis proponitur crimẽ prius, semper auditur excipiẽs: ut C. de adul. l. quoniam Alexandrum. & xxxij. q. vj. cap. nihil iniquius. C. de liber. cau. l. si filium. & extra de ordi. cog. c. cum dilectus. [3]

1 ff. de adulte. l. si maritus. §. pscriptiones.

2 Cõcor. l. qui crimẽ. & ibi Cy. C. qui accus. nõ pos. gl. in l. fin. C. de accusa.

3 De hac materia not. C. q accus. nõ po. l. j.

QVAESTIO XI.

B accusato [e] uero accusationem in accusatorem uerti, multorũ authoritatibus prohibet̃.

Ait enim Stepha. papa.

Accusati, nisi prius se purgauerint, alios accusare nõ possũt.

CAN. I.

j N Eganda [f] est accusatis [g] licẽtia criminãdi [h] prius, quã se crimine, quo premuntur, exuerint: quia nõ est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicant̃, nisi se prius probauerint innocentes: quoniam periculosa est, & non debet admitti rei [i] aduersus quẽcunque [k] professio.

Lib. ix. Codicis, tit. j. Imperatores Valentinus, Valerius & Gratianus.

CAN. II.

ij N Eganda est accusatis (nisi suas [l] suorumq; iniurias prosequãtur) licentia criminandi in pari, uel minori crimine prius, quã se crimine, quo premuntur, exuerint, secundum scita ueterum iuris conditorum: ita tamẽ, ut & ipsi inscriptiones contra eos etiam pendente accusatione deponere possint.

[f] N Eganda. Nota ĩ criminibus non habere locũ reconuentionem, ut hic, & infra ea. c. prius. ut no. s̃. q. viij. c. j.

[g] Accusatis. Inter reos receptis: ut ff. de adulte. l. si maritus. §. præscriptiones.

[h] Criminãdi. Etiã si suã iniuriã prosequatur, secundũ R. [4] quia non relatione criminum, sed innocẽtia reus purgabitur: ut ff. de pub. iud. l. is q. sed hoc non est uerum: ut infra. c. proxi.

4 Sub. & Hug. qui ẽt idẽ sentit, & eadem rõne & idẽ ur̃ sentir̃ Innoc. ut dixi. s̃. ea. quæ. viij. cap. j.

[i] Rei. id est, accusati.

[k] Quemcunque. Ergo eo ipso, qd̃ quis accusatur, pdit legitima iura: ut ff. de mune. & hon. l. reus. lxxxj. distin. c. tantis. extra de accus. Deus omnipotens.

[l] N Eganda. Suas. Sed tunc non permittitur, nisi ponas illũ primum, qui accusat, similiter prosequi suam iniuriam alioqui concederetur posteriori qd̃ aufert primo. Cõdemnatus aũt nõ potest, nisi suã iniuriã prosequat̃. ff. de accu. l. qui iudicio. cum iam sit infamis. ff. de publi. iudi. l. infamem. & hoc si post condẽnationem accusationem inchoat in extraneũ, non in suũ accusatorẽ. si enim in suum accusatorem, potest. si non, perdit ex illo crimine ciuitatem uel libertatem: ut ff. de publi. iudi. l. is qui. & hoc ideo, quia parcitur illi, qui prouocatus uult sculcisci. ff. de bo. liber. l. qui cum maior. §. si libertus. Secundum canones autem cum quis est dãnatus de crimi-

Condemnatus de crimine an possit accusare.

crimine, amodo non potest accusare, nec suum nec extraneum accusatorem: ut vj quæst.j.c. qui crimē. nisi suam uel suorum iniuriam prosequatur. iiij.qō. vj.c.omnibus.

a Non est credendum. Sæpe fit. Nam quandoq; aliter fit. extra de restitu.spo. item cum quis. C. de dona. inter uir. & uxo.l.si maritus. posset tamen illud intelligi, cū crimen in modum exceptionis objici tur, uel directe fuit propositū, sed nō accepta pagina in scriptionis: ut C. de fal.l.satis.

Ordo seruandus in pluribus qōnibus.

b Prius. Nota si duæ sunt qōnes principales & ambæ sint ciuiles, quæ prius proponitur, prius est determināda, licet sint inæquales, dūmodo se non contingant, & directe proponātur: ut extra de ordi.cog.cū dilectus.ff.de iudi. l.qui prior. Si sunt criminales & inæquales, & directe proponunt, maior præponit. sed si altera est criminalis 1 & altera ciuilis, de criminali prius agit. Si uero non sunt ambæ principales, sed una incidit alteri, de incidenti prius cognoscitur. Incidit aūt quandoq; criminalis criminali, quandoq; ciuilis ciuili, quandoq; criminalis ciuili, quādoq; ciuilis criminali. Criminalis incidit criminali, ut si accusanti de adulterio, objicio lenocinių: & ponit aliud exēplum in hac l. prius. Ciuilis ciuili, ut si petenti hæreditatē objicitur quæstio status. Criminalis ciuili, ut si agenti per aliquod instrumentū, objicitur quæstio exci piēdo de falsitate. Ciuilis criminali ut si accusanti obijcit quæstio status.

1 De hac materia not. extra de ordi. cogni. tuam.

c Causæ. Quia si prosequaris iniuriam tuā, bene potes. alias non. hoc non placet quare enim diceretur quod ab euentu causæ posset. Nam etiam si esset condemnatus, bene admitteretur ad accusandum uolēs prosequi iniuriam suam: ut ff.de accu.l.qui iudicio. multo magis ergo si fuerit absolutus, licet non prosequatur iniuriā suā. Vel aliter ex euentu, si condemnatus es, non permittit tibi: si absolutus es, bene permittit. sed secundum hoc obstat. ff.de publi. iudi.l.is qui. ubi dicitur, quod inchoatas accusationes bene pōt postea pficere: ut s.ead.ca. negāda.ij. Sed dic inchoatas contra alios, nō cōtra accusatorē. Vel pone casum, si cœpit te aliquis accusare, qd sibi eius seruū surripuisti tali die tu objicies ei, qd ille seruum illum interfecit anteriori die, & tunc ex euentu causę patebit, an possit te accusare, uel non.

d In seruum. Aliter enim punitur seruus, aliter liber. ut xxij.quæstio.v. qui compulsus.

e Causa. uerba sunt Gratiani, sumpta ex lege. C.eo. l. si status controuersiam. & l.cum & ipse.

f Si quis. C. qui accusa. non poss.l. pen. & l.iniquum.

g Ex familiaribus idest nutricijs. 2 & sic intellige si accusat dñm de crimine, ppter qd infamari uel interfici, uel proscribi potest. ff de bo.li ber. l.in seruitu ē. contra. Sed illud intelligitur, cū de minoribus criminibus accusabat: & ideo nō sic punit. S3 hoc penitus cōtrariū est in familiaribus episcopi, extra de acc.nulli. Sed hoc ideo est, quia religiosos uiros debet episcopus tantum habere in familia: ut ij. q.7. c cū pastoris.

2 Id est, qui a prima ætate in domo fuerit. C. qui accu. non pos. l. iniquū. L. Eps a suis familiaribus pōt accusari.

h Fortunas. id est, bona.

Item ex decreto Adriani papæ.

De eodem.

CAN. III.

Non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicantur, nisi se prius probauerint innocentes, quia periculosa est, & admitti non debet rei aduersus quemcunque professio.

Hoc autem intelligendum est in pari, uel minori crimine. Cæterum si de maiori crimine eum accusare uoluerit, ueluti si accusatus de fornicatione, de periurio, de homicidio uel simonia, uel quolibet alio huiusmodi crimine accusatorem suū impetere uoluerit, his authoritatibus non prohibetur.

Aliquando enim criminalis quæstio præiudicat ciuili, aliqñ ciuilis criminali. Vnde in libro tertio Codicis, titu. de ordine iudiciorū, legit: Ciuili qōne ītermissa sæpe a *fit, ut prius de crimine iudicetur: quod utpote maius minori merito prefertur.*

Item libro nono Codicis, tit. qui accusa. non possunt. l.j. CAN. IIII.

Prius b est, ut tu respondeas criminibus cædis, atque uulnerum, quæ tibi ut grauiora crimina ab aduersario tuo objciuntur: & tunc ex euentu causæ c iudex æstimabit, an tibi permittendum sit eundem accusare, tametsi prior inscriptionē deposuisti.

2 *Aliquādo ciuilis præ iudicat ciuili, aliquando criminali. sicut enim in septimo libro Codicis, ti. de ordine cognitionū legit.*

Si de hæreditate & libertate controuersia est, prius debet agi causa libertatis. Item.

Si crimen aliquod inferatur ei, qui ingenuus esse dicitur, libertatis causa suo ordine ante debet agi, cognitionem suam præside præbente: quoniā si delictum probatum fuerit, antea scire necesse est, utrum ut in liberum & in genuum, an ut in seruū d constitui oporteat.

Item.

3 Qui confitetur se pati controuersiā status, frustra postulat sibi dari potestatē accusandi eū, qui se suū dominū esse fatet.

Causa e *uero libertatis terminata, si seruus pronuntiatus fuerit, dominū suū accusare nō poterit. Codice lib.ix.titu.ij.*

Si quis f enim ex familiaribus, g uel seruis cuiuslibet domus cuiuscunque criminis delator atque accusator emerserit, eius existimationem caput & fortunas h periturus, cuius familiaritate inhæserit, uel dominio: ante exhibitionem testium, ante examinationem iudicij, in ipsa expositione criminum, & accusationis exordio,

Simi-

ultore gladio feriatur. Vocem enim funestam interdici oportet potius, quàm audiri, Maiestatis aūt crimē excipit. Similiter a & si liberti accusatores b manumissorū hæredum ve esse præsumpserint, eodē quoq; ut serui supplicio tenebunt, luituri pœnas ante prohibitæ delationis exordium.

CAVSA IIII.

Vidā uir in excōicatione c constitutus episcopum accusare disponit, adolescentem intra decimum & quartum ætatis suę annum ad assertionem suæ causæ adducit. Probibitus ab accusatione adolescentem accusatorem, & se testem facit: adolescens personā accusatoris & testis gerere cupit. die statuta ad iudicium electorum iudicum ueniunt. ep̄s minimè occurrit. à cōmunione suspenditur. tandem reuocato iudicio accusator culpabilis in accusatione inuenitur, demum ad assertionem propriæ causæ procedit..

1 *Hic primùm quæritur Q an in excōmunicatione constitutus alium accusare ualeat.*

2 *Scd̄ò, an intra xiiij. annum in criminali causa testari quis possit.*

3 *Tertiò, an ab accusatione ꝓhibitus, ꝑsonā testificantis possit assumere.*

4 *Quartò, an idem possit esse accusator & testis.*

5 *Quintò, an die constituta non occurrens à cōmunione sit remouendus.*

6 *Sextò, si in episcoporū iudicio accusatoris persona culpabilis inuenta fuerit, an ad assertionē propriæ causæ decætero sit admittenda.*

QVAESTIO I.

E prima q̄stione sic statutū legitur in concilio Carthaginensi vij. cui interfuit Faustinus Romanæ ecclesiæ legatus.

Ad accusationem nō admittatur, qui in excōmunicatione perseuerat.

CAN. I.

DIffinimus eū ritè ad accusationē non admitti, qui postquam excōmunicatus fuerit, in ipsa adhuc d excōmunicatione constitutus, siue sit clericus siue laicus, accusare uoluerit. Omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est, histriones e aut turpitudinibus subiectæ personæ, hæretici etiā siue pagani f † siue Iudæi, ab

a Similiter. Hoc est uerbum Gratiani, & I.C.

b Liberti accusatores. Quod hic dicitur, uerum est de priuatorum libertis, secus est de libertis ecclesiæ. nam tales reuocantur in seruitutem, ut xij. q. ij. episcopus qui mancipium & c. octaua discusio.

c Vidā uir ī ex-- cōicatione. De prima quæstione non est dubiū, scilicet, qd̄ excōmunicat⁹ nō pōt aliquē accusare, sed transfert se H. ad quæstionē illā, scilicet an excōmunicatus post absolutionē possit aliquē accusare. Secundū H. excōmunicatus etiam post absolutionem nō admittitur ad act⁹ legitimos, arg. xlvj. distin. accusatores. itē quia nemo est excōmunicandus, nisi ꝓpter cōtumaciam. xj. quæ. iij. nemo. & c. certum. præterea inobedientia grauissimū crimē est. viij. q. j. sciendum. & q semel fuit criminosus repellit. 1 vj. quæ. j. qui crimen. xxv. distin. c. ulti. Item in ueteri testamento puniebatur cōtumacia capite. xj. quæstione iij. absit. ergo hodie repellitur à ꝓmotione. liiij. dist. multos. Item grauissima est pœna contumaciæ. xxiiij. q. iij. corripiantur. ergo grauissimū peccatū est. 2 xxiiij q. j. non afferamus. imo est crimen idololatriæ in obediētia: ut viij. q. j. sciendum ergo maxima pœna puniēdū. xiiij. q. j. nō afferamus. Sed hoc nō credo, qa absolutio tollit qd̄ inducit excōicatio. ij. q. iij. c. si quē. §. notandū. extra de elec. quia diligentia. Io. Fab. distinguit: si est excōicatus pro crimine & contumacia, tunc repellitur etiam post absolutionem: secus si pro contumacia tantū. Alij aūt dicunt: aut crime pro quo ē excōicatus, infamat. 3 aut nō. & qd̄ dicitur quod inobedientia morte puniebatur: hoc intelligo ubi quis erat ꝑuaricator legis, uel cum quis nō obediuit iudici in ijs quæ spectāt ad uindictā malefactorum, ut xxiij. q. v. miles. Quis enim diceret quod talis contumax morte puniretur qui nollet soluere pecuniam ad mandatū iudicis? Conueniri autem potest excōicatus. extra de iudic. intelleximus. & extra de sent. excō. si uere. Sed an pōt recōuenire aliquē excommunicatus? Videtur quod nō, ut extra de hæret. uergētis. extra de sent. excom. c. per tuas. 4 Videt tñ quod possit: qa q alias non potest accusare, si accusat⁹ fuerit, accusat. ff. de bo. liber. qui cū maior. §. si libert⁹. Item quæritur, an possit excipere? uidetur quod sic: qa ex quo permittit ei respōdere, ergo & omnia cōsequētia, ut extra de offic. iud. deleg. præterea. ff. de iurisdi. om. iudi. l. ij. Ecōtra uidetur quod nō, quia tunc cogeretur iurare, s; nō potest tangere sacramēta, cū ea non possit ingredi. 5 Si. supra dist. v. ad eius uero. uel cui prohibētur alia sacramēta, & illud, ut xcv. dist. illud. Item quæritur an cōpensare possit? Videtur quod sic: quia licet quis nō possit petere, pōt tamen compensare, ut in naturali debito. ff. de compen. l. etiam. Sed contra per exceptionem repelleretur si ageret, ergo nō posset cōpēsare. ff. de cōpē. quæcunq;. Sed hæc quęstio est soluta extra de exc. cū īter.

E prima q̄stiōe. DIffinimus.

d Adhuc. Ergo postea restituit ad accusationē, ut vj. q. j. illi. & c. oēs. ij. xxxij. q. v. ꝓceptū. in fi. qd̄ est contra Hu. sed secūdum eū uacat hic ar. à cōtrario sensu.

e Histriones. j. de conse. di. ij. pro dilectione.

f Pagani. ij. q. vij. pagani.

Excōmunicat⁹ an possit p⁹ absolutionem accusare.

1 Sed cōtra lxxxiiij. di. honorat⁹. ubi habet qd̄ prima contumacia nō punitur. Dic ut ibi no. in l. j. glo. argu. hic, &c.

2 Cōcor. l. omne d lictum. in prin. & in uer. cōtumacia. ff. de remi. per B. & ibi est bona glo. in l. si filius. la premiere. ff. de interro. act. quam ad hoc alleg. pro singulari Imol. in l. pe. in §. ad crimē. in 24. col. ff. de pub. iudi.

3 Sub. & tūc tenet.

3 opi. Hug. Ar. v. qō. iiij. in loco. secūdū quosdam subau. nisi fuerit in integ. restitut⁹. ij. q. iij. c. ul. Excōicatus an pōt recōuenire & excipere & cōpensare.

4 In uer. ī alijs cuitari. & hoc uerum est extra de exce. cum inter. in fi. Archi.

5 Hoc sane intellige: quod dic, ut no. j. q. j. qui studet. & xxiij. qō. iiij. uir cū ꝓpria. Archidia.

† Cōcor. tex. in l. j. C. de sum. tri. & aut. gazaros. C. de hære.

accusatione prohibentur.

Item Nicolaus Papa.

Hæretici probātur, qui schismate uel excommunicatione ab ecclesia sunt separati.

CAN. II.

QVòd autem ij, qui iam à præfato fratre, & cōministro nostro Ignatio depositi, uel excommunicati, uel anathematizati fuerant, nullam aduersus eum intorquere damnationem potuerunt, ex præfato secundæ uniuersalis [a] synodi capitulo declaratur cùm dicitur: Si uerò ecclesiasticum [b] fuerit crimen, quod episcopo illatum fuerit, tunc probari oportet accusantium personas: ut primò quidem hæreticis non liceat accusationes contra orthodoxos episcopos pro ecclesiasticis facere negotijs. Sed ne [c] hos hæreticos [d] esse denegemus, audite sequētia. Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim ab ecclesia [d] ꝓiecti sunt, quàm qui post hoc à nobis anathematizati sunt. Porrò si adhuc nec sic creditis, audite qđ subditur: Præter hos autem aiunt & eos, qui fidem quidem sanam negant, uel simulant confiteri, schismaticos esse, & eos, qui seorsum à communicantibus nobis epōpis collectas faciunt. Deinde uerò, & si quidem ab ecclesia [e] super causis quibusdam reprehēsi sunt & proiecti aut excommunicati, siue ex clero, siue ex laicali [f] ordinè: nec his licere accusare epūm antè, quā proprio crimine primitus exuantur. Similiter aūt & eos, qui sub accusatiōe priori existūt, non antè esse acceptabiles in accusatione episcopi, aut aliorum clericorū quàm innoxios semetipsos illatorum sibi ostenderint criminum. Quid autē periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.

QVAES. II. & III.

[1] SEcunda autē [g] & tertia q̄stio [h] eodē concilio uno eodemq́; capitulo determinantur. Illud uerò est huiusmodi.

Qui ab accusatione repelluntur, aut ad annum decimumquartum nondum peruenerint testes esse non possunt.

CAN. I.

TEstes autem ad testimoniū nō admittendos esse censemus, qui nec ad accusationē [i] admitti iussi sunt, uel etiam eos, quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autē [k] intra annum decimūquartum suæ ætatis constituti non admittantur.

[a] QVod autem. Vniuersalis. scilicet Constantinopolitanæ, ut s̄. di. xvj. sancta. & xxiij. q. iiij. ipsa pietas.
[b] Si uero ecclesiasticum, ut simonia, hæresis, usura. xj. q. j. si quis cum clero. imo omne crimen est ecclesiasticū, [1] ut extra de iudi. nouit.
[c] Sed ne. Verba Nicolai.
[d] Hæreticos. Verba synodi.
[e] Ab ecclesia. s. excommunicati: Nota, quod omnis excommunicatus dicitur hæreticus: ut j. xxiij. q. iiij. ipsa pietas.
[f] Laicali. Laici uero absoluti possunt clericos accusare, [2] sed intellige đ clericis depositis, quibus qñque laica cōmunio conceditur, ut xj. qō. iij. Teugualdum.
SEcunda autem. Hic intitulat̄ ij. q. & iij. Hæc q. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima determinat magister q. scilicet secundam & tertiam, & hoc per c. seq. in prima parte cuius determinatur iij. qō, s. quod nullus potest esse accusator & testis. In secunda parte determinatur ij. q. scilicet quòd minor xiiij. annorum non possit esse testis. Secunda ibi, Itē in criminali. Tertia ibi, Item lege Iulia. Quarta ibi, Item qui falso. Ioan. de Fant.
[g] Secūda autem. Hic quæritur, an ante xiiij. annum aliquis sit admittēdus ad testimoniū? Et quidem in ciuili causa post xiij. annos admittat̄, ut j. ea. c. j. sed in criminali non ante xx. annos: ut j. eo. i §. testimoniū. Io. Hoc tamen scias quod puella post xij. annū. in ciuili causa recipit̄ ad testimoniū: quia tūc tutela est finita ut instit. qui. mo. tu. fi. circa mediū. Præterea tūc nubere pōt puella, ut extra de despō. impu. c. ulti. tunc etiā pōt intrare religiónem, ut xx. q. ij. puella. Item post illam ætatē testamentum facere potest: ut ff. qui testa. fac. pos. qua ætate. Io. Et agere causam matrimonij: ut extra de procur. tuæ. B.
[h] Tertia quæstio. Tertia q. est an omnis, qui repellitur ab accusatione repellatur à testimonio? Et dicēdū est, ꝙ sic, sed nō in omnib⁹ casibus, in quibus qui repellitur ab accusatione, repellitur à testimonio. Nam in priuatis delictis non potest accusare ille, cuius nō interest, tñ bene pōt testificari ibi. Similiter qui admittit̄ ad accusationē, admittit̄ & ad testimoniū: sed ubicunque quis accusat, pōt testificari, ut extra de testib. decætero. Fallit tamē ꝑdicta regula ī muliere. Nā secūdum legē mulier in paucis casibus admittitur ad accusationē sed ī multis admittit̄ ad testimoniū non tamē in testamentis, ut xv. qō. iij. de crimine. [3] Item hæc regula qui nō admittitur ad accusationem, nec ad testimoniū, intelligenda est in testimonio in criminalibus causis. sed ī ciuilib⁹ causis bene admittuntur testes, sicut illi, q sūt irregulares, nō ratione criminis, ut mutilati, bigami, uel alias irregulares, qui in criminalibus non testificātur contra clericos, sed in ciuilibus bene. extra de testi. tam literis.
[i] TEstes. Accusationē. nisi in casu, ut xv. q. iij. de crimine.
[k] Ad testimoniū autem. Infra xiiij. annos impubes nō recipitur ad testimonium, ut hic, & instit. de testa. §. testes. Tamen quia talis ętas plena est periurijs, ut extra de delictis puero. capi. j. & quia nec iurare cogitur, ut xxij. quæstio. v. pueri. & capitu. paruuli. & cap. honestum. Nec obstat j. eodem. §. in testimonium. quia illud loquitur in criminalibus causis. Sed obijcitur, melius elicitur ueritas à pueris, quam

[1] Idem not. extra de offi. or. ca. j. in gl. canones, &c. & extra de foro cōp. cū sit.
[2] Quod est falsum ij. qō. vij. nullus. & c. laicos.
Accusare prohibit⁹ an à testimonio repellatur.
[3] Ista cō cor. respicit primū dictū, sed illud ante dictū admittit̄ ad testimonium. Archi.
Impuberes testificari non possunt.

quam a senioribus secundum Salomonem. Item impubes ferula cęditur pro ueritate dicenda. ff.ad Syl. l.j.§.impubes. & ab impubere sumitur initium quæstionis, sicut a timido: ut. ff. de quæst.l.unius. in prin. & impubes non iurat. ff.de liber. cau. l.ulti.in fine. Respon. ideo non iurat, quia non potest peierare: ut ff. de iureiuran.l.qui iurasse.& quia hęc ætas nescit quid agat. C.de fal. mo. l.j. Et obtinēt præ dicta in cōtrarium allegata in exceptis criminibus, & in nece occisi domini, & in crimine læsæ maiesta.argu. vj. quæstio.j. §.si quis cum.

In criminali. Hęc est secunda pars qōnis, in qua ponit quatuor leges, in quibus probat, quæ sint attendenda in testibus, & hoc usq; ad legem illam, Itē lege Iulia. Ioan.de Fant.

Item ex concilio Maticen. capitulo sexto.

De eodem.

PALEA.

Placuit sancto couentui, ut testes ad testimonium dicendum pretio non conducantur: & ut quique optimi & fideliores in testimoniū assumantur, ut is, contra quem testimoniū ferre debēt, nullam eis poßit afferre calumniā, & ut nullus testimoniū dicat, nisi ieiunus.

Testis qui semel contra aliquē deposuit an iterū cōtra eundem testificari possit.

2 In criminali. Hoc uerbum non est in lege. ff. de testi. produci. Quidam sic intelligunt legē istam, quod si aliquis testis inductus est semel contra aliquem, amodo ille testis, nec in illa causa, nec in alia potest esse testis contra illum. Videtur enim esse suspectus, & eum odio habere, qui toties uult contra ipsum testificari: & hoc intelligunt in criminali causa. sic & Gratianus intelligit: & est arg. ad hoc extra de appel. ad hæc si in una. Sed tu dicas: quandiu attestationes clausæ sunt, etiam in eadē causa, & ijdem alijq; testes denuo possunt induci: [1] ut extra de testi. c. cum causam. in fin. & C. de testi. l. ultim. Sed post publicatas attestationes non possunt induci ut ijdem uel alij super eadem causa, & in eodem articulo: nisi id quod ego primo probaui in modū exceptionis, modo uelim probare directe: ut extra codē. c. ueniens ij. Tunc autem ante publicationē testium possem eundem iterum testem inducere, si forte primo non habuit omnia in memoria: ut in authen. eod. tit. §. quoniam uero multi. ff. de quæstio. repeti. Item idem testis potest redire, & errorem suum corrigere: ut extra de testi. cogen. c. præterea. & xxxv. q. vj. de parentela. ibi, discordasse. Item si testis aliquid obscure dixit, [2] potest ab eo etiam post publicationem quæri interpretatio: ut ff. de testa. l. hæredes. §. j. licet sit ar. contra extra de proba. in præsentia. sed ibi forte ex causa omisit iudex interrogare testem in fauorē rei gionis. Alij exponunt reum testimonium, id est, malum testimonium & falsum, argum. ad hoc extra de elec. super eo. & ij. q. j. c. prohibentur. De hoc autem non est dubium quin in alia causa idem testis posit induci denuo contra eundem, ut extra de testi. cap. fraternitatis.

[1] Hoc est propter timorē sub ornatiōis Arch.

[2] Videas quod no. J. e. in testib°. i gl. j.

Testiū depositiōes cōtrariæ, an fidem faciant.

b Si testes. Eorum. Circa contrarietatem testium plene distinguas: ut si unus testis contradicat sibi expresse, testimonium eius non ualet: ut iij. q. ix. c. pura. xxiij. q. vij. c. quod autem. extra de appella. sollicitudinem. C. de lib. cau. l. cum precum. nisi hoc fecerit corrigendo se, & incontinenti. extra de testi. cog. præterea. Item uidetur si quis testis pro parte inueniatur falsus, ꝙ tunc in nullo ualet testimonium eius: ut ꝫ. dist. ix. c. si ad scripturas. J. ea. itē qui falso. Si uero unus testis contradicit pluribus, talis contrarietas nō obstat: quia testimonium unius nec iustificat, nec cōdemnat: ut xxxiij. q. ij. c. admonere. [3] nisi cōtradicat pluribus testibus, cū quibus ipse scriptus est in aliquo instrumēto. ff. quēad. test. ape. l. j. in fin.

[3] Extra de testi. c. ueniēs. j. & c. licet. j. de hoc iij. qō. iiij. i pri. Arch.

Item.

2 *In criminali [a] causa produci testis non potest, qui antea in eum reum testimoniū dixerit: sicut in xxij lib. Digest. titu. de testibus inuenitur.*

Item titulo eodem.

CAN. II.

Si testes oēs eiusdem honestatis & existimationis sint, & negotij qualitas, ac iudicis motus cū his cōcurrit, sequenda sunt oīa testimonia. Si uero ex ijs quidā eorum [b]

Si uero plures testes contradicunt pluribus, distinguunt quidā: quia aut cōtradicūt testibus ex eadē parte ꝓductis, aut ex aduersa. Si ex eadē parte productis cō tradicāt, nullius testimoniū ualet: ut iij. q. ix. nihilominus. & uidetur hoc expssum, extra de proba. c. licet. sicut cū diuersæ scripturæ ex eadem parte producuntur, quæ sibi cōtrariæ sunt, ex illis nulla ualet ut C. de fide instr. l. scripturæ. & extra de fide instr. imputari. Sed si contradicūt testib° ad uersæ partis, tunc præualet testimonium plurium testimonio paucorū, nisi illi pauciores meliores sint, uel magis uerisimiliter loquantur, ut hic dicit. Hanc distinctionē non approbo. licet enim testes unius partis sibi contradicant, non quod in hoc casu testimonia omnium succumbant, licet ita sit in instrumentis: quia instrumēta sua pōt quis præuidere, an sibi contradicant: unde imputet sibi si cōtraria instrumēta exhibet, sed in testibus nescit quid dicturi sint. Dicas ergo quod si testes cōtradicant testibus, siue ex eadem, siue ex altera parte productis, primo cōcordabit iudex cōtrarietatē illā, si pōt: ut extra de testi. cū tu fili. J. de pœ. dist. j. periculose. extra de uerb. signi. c. nihil obstat. xj. q. iij. antecessor. Idem pōt dici de contrarijs instrumentis, ut extra de cōsue. c. cū dilectus. nisi manifesta sit cōtrarietas: ut iij. q. ix. nihilominus. xxxv. q. vj. de parentela. ubi ergo testes contrarij sunt, nec possunt cōcordari, semper testimoniū pluriū præualebit, nisi ex altera parte sit tanta dignitas, ut merito debeat præiudicare numero, ut extra eo. in nostra. uel nisi pauciores uerisimiliora loquūtur, ut hic: uel nisi per pauciores testes plura probentur, quam per plures. uerbi gratia. Plures testes probāt me possedisse rem aliquam per xl. annos: pauciores probant eandem rem te possedisse per xl. annos: & præterea probant titulum posidendi: tunc dicerē præualere testimonium paucorum: numer: ut extra de proba. c. licet. & hæc uera sunt ubi testes ab eadē parte inducti sunt. Si uero testes alterius partis inducuntur cōtra testes alterius partis: ut si mei testes probassent me cōtraxisse cū aliquo, in aliquo loco, & tu induceres testes ad probandum, quod ego non fuissem tunc temporis in illo loco: hic posset uideri quod secundis testibus potius esset credēdū, quā primis: ut extra eo. ex tenore. & c. series. extra de excep. denique. Sed hoc non credo: imo credo in tali casu, quod si secundi debent reprobare dicta priorū, ꝙ etiam plures debeant esse testes, & longe melioris famę: ut C. de cōtrahē. stip. l. optimā. hoc ideo, qa pſumit magis subornatio post publicatas attestationes quā ante. Si autem testes ex omni parte sunt pares, & in numero, & in dignitate tūc fertur sententia pro reo: ut extra de ꝓba. ex lris.

Sententia pro reo ferenda est data paritate probationū, nisi i quatuor casibus.

aliud dixerint, licet in pari [a] numero: credendum est quod naturæ negotij cõuenit, & quod inimicitiæ aut gratiæ suspicione caret: confirmabitq; iudex motum animi sui ex argumẽtis & testimonijs, quæ rei aptiora, & ueritati proximiora esse compererit. Non enim ad multitudinem [b] respici oportet, sed ad synceram testimoniorum fidem, & testimonia quibus potius lux ueritatis assistit.

Item. In testibus fides, dignitas, [c] mores, grauitas moderanda uel examinãda [d] est: & ideo testes, qui aduersus fidẽ suæ testationis uacillant, [e] audiendi non sunt.

Item. Testium fides diligenter examinanda est. Ideoq; in persona eorum exploranda [f] erunt in primis conditio cuiusq; utrum quis decurio, [g] an plebeius sit: & an honestæ & inculpatæ uitæ: an uero notatus sit quis & reprehensibilis: an locuples, [h] an etiam egenus sit, [i] ut lucri causa quid facile admittat: uel an inimicus [k] sit ei aduersus quem testimoniũ fert: uel amicus eius sit, pro quo testimonium dat. Nam si careat suspicione testimonium, uel propter personã, a qua profertur, quòd honesta sit: uel propter causam, quòd neq; lucri, neque gratiæ, neque inimicitiæ causa sit, admittendus est.

Item.

3 Lege Iulia [l] de ui, cauetur, ne hac lege in reum testimonium dicere liceret, qui se ab eo [m] parẽteve eius liberauerit, [n] quive impubes erit, quive iudicio publico [o] cõdẽnatus erit, quive in uinculis [p] custo-

extra de fide instru. inter dilectos. in fi. Ioan. nisi in matrimonio, & in causa liberali, & pro testamento, & in dote, ut extra de sen. & re iudi. c. ulti. B. Si autẽ neuter possidet, sed uterq; rem ab aliquo extraneo petit: tunc si testes utriusq; partis sunt pares, res diuidatẽ si potest: ut extra de psum. afferte. Si est res indiuidua, põt iudex gratificari & dare cui uult, e tra de paro. cap. j. uel res forte diuidatur: ut xxvj. q. ij. c. fors. Si uero testes contradicãt instrumẽto, aut cõtradicũt instrumẽto pprio aut extraneo. Si pprio, scilicet in quo sunt scripti, præualent testes instrumẽto. extra de pba. tertio. extra de cõdi. appo. p tuas. ff. quẽad. test. ape. l. j. in auth. de fi. instru. §. si uero. colla. vj. Si uero contradicãt alij instrumento, in quo nõ sunt scripti, dixerũt quidã qđ semp pjudicat uiua uox mortuæ, ut i auth. de fid. instr. §. si uero. colla. vj. Alij dicunt, qđ si factum est remotũ ab hominũ memoria, potius credit instrumẽtis quã testib9. sed si factũ est recẽs, potius credit testibus, quã istrumẽtis. Tũ ideo, qa memoria hoĩum qñq; nõ habet ultra annum, ut. ff. de proba. l. si arbiter. tum ideo, quia testes consueuerunt fidem suã uariare ex tractu tẽporis. ff. de Carb. edic. l. iij. §. duæ. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. ultim. Ego credo, quod contra quodlibet instrumentum admittuntur testes, quantũcunq; sit publicum, ut extra de præscrip. ad audientiam. C. de proba. l. cũ precibus. nõ tamen concedo quod testimonium duorũ, uel trium præualet instrumẽto. Nã cũ instrumẽtum obtineat uicem duorũ testium, & præterea tabellio æquipolleat, uel maior est uno teste, oportet, quod ad minus per quatuor testes reprobetur instrumentum: ut extra de fide instru. cũ Ioãnes. fallit tamen hoc in duobus casibus, ubi uidet q cõtra instrumentum nõ admittunt testes, [1] sicut cõtra inuẽtarium publice cõfectum nõ admittunt testes: ut C. arbitriũ tu. l. ult. & in confessione, quæ fit a muliere in instrumẽto, in quo confitet se recepisse pecuniam pro intercessione: ut C. ad Velleia. l. antiqua. Quædam tamen sunt, quæ melius probantur per instrumẽtum, quam per testes, ut sententia lata, & arbitriũ, & commissio facta iudicibus. xcvij. distin. nobilissimus. extra de offic. deleg. c. cum in iure.

[a] In pari. id est, quod tot sunt ex una parte, quot ex alia. Vel dic impari, ut sit una pars, quod plus ualet.

[b] Ad multitudinem. Arg. pro paucitate cõtra multitudinem; [2] ut xxxj. dist. Nicena xxiiij. q. j. odi. ff. de pac. maiorem. nam maior pars est, quæ maiori nititur ratione. ut xl. dist. c. multi. in fin.

[c] Dignitas. Videtur ergo, quod semper præualet testimoniũ eorũ, qui sunt in dignitate cõstituti, [3] ut hic, & xcvij. dist. c. nobilissimus. & xl. dist. c. j. & xj. q. iij. absit. & ff. de fi de instru. l. ult. Sed contra, nõ est quærendum quis uel qualis dicat, sed quid dicat: ut xix. dist. secundum & iij. q. ix. c. ult. & ij. q. vij. quærit. & vj. q. ij. c. placuit. Sol. semper præsumit p multitudine cõtra dignitatem, [4] nisi ex altera parte tãta sit dignitas, ut merito possit præponderare: ut extra eo. c. in nostra. Sed in electione ẽt præiudicat numerus dignitati, extra de ele. c. dudũ. j. [5] Sed hoc ideo, quia inter multos præsumẽdũ est aliquos esse idoneos: ut lxj. dis. c. nullus.

[d] Examinanda, id est inquirenda.

[e] Vacillant. Dubitando. talis tenet crimine falsi. ff. de fal. l. eos qui. & est si. iij. q. ix. pura. & ff. de quæst. de minore. in fi & l. ex libero. in prin. & extra de accu. super. extra ut ecc. benefic. ut nostrum.

[f] Exploranda. a iudice: ut ij. q. vij. quærendũ. xxx. q. v. iudicantem.

[g] Quis decurio. Argu. quod testimonium nobilis præualet, arg. xij. distin. non cogantur. similiter electio, ut in authen. de defen. ciui. §. j. colla. iij. & argu. extra de appel. c. constitutus.

[h] Locuples. In Salomone legitur, Diuitias & paupertates ne dederis mihi: ne repletus mendax fiam: ne pauper periurem nomen domini. sic ij. quæst. j. cap. prohibentur. Si tamen alias caret suspicione, bene admittitur, ut insti. de suspec. tut. §. ultimo.

[i] Sit. Supple talis ut, &c.

[k] Inimicus capitalis, ut extra de simo. p tuas. & de hoc notaui s. iij. q. v. c. ij.

[l] Lege Iulia. Hic incipit tertia pars huius quæstio. quæ protenditur usque ad leg. j. ea. qui falso. in qua ponuntur certæ personæ, quæ non coguntur dicere testimonium inuitæ, & quædam quæ accusare non possunt. Ioan. de Fan.

[m] Ab eo. Scilicet reo.

[n] Liberauerit. xij. quæst. secunda. capitu. episcopus. qui mancipium.

[o] Publico. Secundum canonem: idem est de priuato extra eo. c. super eo. [6]

[p] In uinculis. Pro crimine quod p sententiã infamaret: ut C. de infa. l. j. extra de accu. sup his. alias nomine uinculorũ priuata uincula intelligunt. ff. de uerb. signi. l. uinculorum. Hic patet, quod secundum leges

Testes si contradicũt instrumẽto, qd iuris.

Testes cõtra quodlibet instrumẽtũ admitti possunt.

[1] Hoc est ppter nimiã ipsius solennitatem secũdũ Goffr.

[2] Ad hoc facit qđ legitur & not. xxiij. dist. tales. Archi.

[3] Adde ad hoc gl. i §. scimus. i gl. in uer. p dignitatem. in authẽ. đ tes. coll. vij. & in l. iij. ff. e. tit.

[4] Dignitatẽ hoc falsum secundum Host. Pano. Feli. I c. in nostra de testibus.

[5] Dic ut not. eo. ti. ecclesiæ ij. & legi. eo. tit. in concilio Gre. si qñ. Archidi.

Diues aut pauper fieri nemo appetat.

[6] Hoc tamẽ intellige secundũ decre. eo. ti. testimoniũ. Ioan. de Fan.

diave publica erit, qui ve eorum in integrum restitutus non erit, qui ad bestias, ut depugnaret se locauerit, quive palam quæstum facit, feceritve, quive ob testimonium dicendum, uel non dicendũ pecuniam accepisse iudicatus, uel conuictus fuerit. Item. Lege Iulia publicorum iudiciorum cauet ne inuito denuntietur ut testimonium dicat aduersus socerum, generũ, uitricum, priuignum, priuignam, sobrinum, sobrinam, sobrina, sobrinave natum, eosve, qui in propiore gradu sunt. Item.

Ne liberto ipsius liberorumve eius & parentum uiri & uxoris. Item. Ne patroni, & patronę aduersus libertos neque liberti aduersus patronos cogantur testimonium dicere. Cùm autem excipitur, ne gener aut socer inuitus testimonium dicere cogatur, generi appellatione sponsum quoque filiæ cõtineri placet. Item. Soceri sponsæ patrem. Item. Idonei non uidētur esse testes, quibus imperari potest, ut testes fiant. Item.

Serui responso tũc credēdum est, cùm alia probatio ad eruēdam ueritatem non est. Item.

Inuiti testimonium dicere nõ cogãtur senes, ualetudinarij, uel milites, uel illi qui cum magistratu reipublicæ causa absunt, uel quibus uenire non licet. Publicani etiam testimonium nõ dicunt inuiti. Item.

Is qui non detrectandi causa testimonij aberit. Item. Is qui exercitui prębendam conduxerit. Sed nec pupillis testimonium denuntiari potest. Item.

In testimonium accusator citare non debet eum, qui publico iudicio reus fuerit, aut qui minor uiginti annis erit. Item. Ob carmen famosum damnatus, intestabilis erit. Itē.

Si res exigit, non tantùm priuati, sed etiam magistratus, si in præsenti sunt, testimonium dicant. Prætor quoque testimonium dare debet in iudicio de adulterij causa. Si autem ea rei conditio sit, ubi arenarium testem, uel similem personam admittere cogimur, sine tormento testimonio eius credendum non est. Item.

Testes, quos accusator de domo propria ꝑduxerit, interrogari non placuit. Patroni quoq; in causa, cui patrocinium præstant, testimonium nõ dicant. quod etiã in executoribus negotiorũ obseruandum est. Item.

leges repellitur criminosus etiam si nondum in eum sit lata sententia. & in fine idem innuitur, ubi dicit, iudicatus, &c.

a Custodiave. Donec sit purgatus.

b Feceritve. Et sufficit si quandoque fecit, ut ff. de ritu nup. palam.

c Ne inuito. Volens ergo admittitur, ut s. proxi. q. v. cap. j.

d Ipsi⁹. Accusati.

e Eius. Scilicet accusati, uel liberto supple parētũ rei. hic uult dicere, q̃d libertus alicui⁹ nõ potest ferre testimonium contra ipsum, nec libertus filiorũ suorũ, nec libertus parentum suorum, nec libertus uxoris suæ. Et repete hanc dictionem liberto cum quolibet genitiuo.

Libertus contra patronũ nõ testificat.

f Ne patroni. Genitiui casus, & est sensus. Ne denuntietur liberto patroni eius, uel, liberto. s. accusati. uel rei. uel liberto, s. patronæ eius. s. rei, ut dicat testimoniũ aduersus eum, scilicet reũ, id est, unus libert⁹ aduersus conlibertum suum eiusdē patroni, non cogitur testificari. uel melius patronum, uel patronam hic uocat eum, qui est patronus alicuius liberti, & tamen idē est alterius libert⁹ & sic est patronus & libertus.

g Imperari. Fallit hoc in matrimonio, ut extra qui matri. accu. pos. uidetur. in fine. ergo uxor non erit testis ꝓ marito, quia ei subiecta est. xxx. iij. q. ult. mulierē.

h Serui. ff. de proba. cum probatio.

i Cum alia. Si. xiiij. q. ij. c. ult. C. de hæret. l. ult. sic propter defectum admittũtur min⁹ boni, ut lv. dist. cap. primo.

Præsumptio præcedat tormenta.

k Probatio. Plena. Nam præsumptio aliqua debet præcedere. Non enim à tormentis est incipiendũ, ut extra de regu. iur. cum in contemplatione. Et intellige cũ de suo facto interrogatur seru⁹: ut ĩ. ea. serui. & illud dicit responsum, non testimonium, nec creditur ei tunc sine tormentis, ut v. q. v. illi qui.

l Senes. maiores lxx. ann. ff. de excu. tuto. l. ij. in prin. sed ad domum eorum est mittendum. extra eo. si qui testium.

m Non licet. Propter turpitudinem, quibus interdictũ est certo loco.

n Publicani. Id est, telonarij.

o Non detrectandi. id est, euitandi, ut ille, qui est in aliena prouincia, ut extra de fideiusso. constitutus. & C. de fide instru. iudices. nam ad tales est mittēdum. Vel intellige quãdo iã ꝑ xv. dies fuerunt coram iudice, tũc enim licite recedũt, ut C. de testi. si quando.

p Præbendam cõduxerit. Vehendam.

In testimonium.

q Reus. Id est, accusatus. sic lxxxj. di. tantis.

r Ob carmen famosum. ff. de iniu. lex Cornelia nec ipse potest esse testis, nec testamentum facere, nec alter pro ipso est testis in testamento. ff. qui testa. fac. possunt. l. cum lege.

s Magistrat⁹. Qualiter iudex possit esse testis, dixi s. quæst. vj. statuendum.

t Alias incipit, statutum.

t Conditio. Scilicet in exceptis criminibus.

u Arenariũ. Qui pugnauit ĩ arena. uel in loco tali.

x Sine tormento. v. quæstione v. illi qui.

y Patroni. Qui nõ possunt simul esse testes iuris & facti, ut C. de assessor. l. nemo. possunt tamē testificari de trãsactione facta pro causa sua. extra de trãsactio. ex literis.

z Patrocinium. de hoc dixi ij. qõ. vj. statuendum.

z Adde ad hanc glo. quod not. Bart. in l. deferre. §. ijdē decreuerunt. ff. de iure fisci. Idē no. 82. di. proposuisti. in glo. ex hoc. Arc.

a In executoribus. Id est, procuratoribus & curatoribus.

a In executoribus.] Sed nonne executor iudicis potest esse testis? quare enim destinaretur à iudice, si non crederetur dicto suo? nam & nuntio creditur, ut extra de appel. cũ parati. ff. de reb. eorum qui sub tu. l.

4 Qui falsò, uel uariè a testimonia dixerunt, uel utrique parti prodiderūt, b à iudicibus competenter puniuntur.

Item. Pater & filius, qui in potestate eius est.

Item. Duo fratres, qui in eiusdem patris potestate sunt, testes utrique in eodem testamēto esse, uel eodem negotio possunt fieri: quoniam nihil nocet ex una domo plures testes alieno negotio adhiberi. Item.

Hermaphroditus, an ad testimonium c adhiberi possit, qualitas sexus incalescentis ostendit. Item.

Testis idoneus pater filio d aut filius patri nō est. Item.

Nullus idoneus testis in re sua e intelligitur. Itē.

Ad fidem f rei gestæ faciēdam, ēt non rogatus testis intelligitur. Item.

Vbi numerus testium non adijcitur, etiā duo g sufficiunt. Pluralis enim locutio, duorum numero contenta est. Item.

In testibus considerandum est, qui simpliciter h testimonium dicant: utrū unum eundemq; meditatum sermonem afferant, an ad ea, quæ interrogantur, ex tēpore i uerisimilia respondeāt. k Item.

Sæpe l etiam sine publicis documentis cuiuscunq; rei ueritas deprehenditur: alias numerus testium, alias dignitas & authoritas, alias ueluti cōsentiens fama m confirmat rei de qua quærit, fidem. Non ergo ad unam probationis n speciem cognitionem suam iudex alligare debet: sed ex sententia animi sui æstimare quid aut credat, aut parū sibi probatum opinetur.

Item.

Alia o est authoritas

tu.l.magis.§.illud.lxv.distin.c.penul.in fi. nec de illorum actibus dubitādum est, qui ad officium tale admittunt, ut xciiij.dist.ualde.ff.de offic.præfecti prætor.l.j. qualiter enim probaret quis se non citatum, ut extra de elec. bonæ? Respondeo, creditur eis donec probetur contrarium saltē per suum iuramentū, arg.lxxxij.di.proposuisti.ff.de cust. & exhi.re.l.diuus.

Qui falso. Hæc est quarta ps quæstiōis, ī qua ponit quasdā leges quibus probaī quales testes faciūt fidē, & quales non. Io. de Fant.

a Varie. Si. extra ut eccle. benefic. ut nostrum. extra de conces. præbē. post electionem.

b Prodiderunt. dicta.

c Hermaphroditus. Quęsitum fuit utrū Hermaphroditus, id est, qui habet sexum maris & fœminæ, possit esse testis in testamento? & respōdetur quod si magis appetit ea quę uiri sunt, pōt, alias nō. Quæ autem sequūtur, plana sunt usq; ibi, in testibus.

c Ad testimoniū. scilicet in testamēto, ubi mulier nō potest esse testis secundum legē, ut in stitu. de testa.§. testes. in iudicio autem esse pōt.xv. qō.iij.de crimine. Sed quid si in omnibus est parilitas? Item nunquid talis pōt ordinari? Item an contrahet cū uiro, an cum muliere: & si prius cum uiro contraxit, an possit eo mortuo cū muliere contrahere? Ioan. sed certe in omnibus his respici debet sexus, qui magis incalescit, de monstro possunt fieri monstruosæ quæstiones.

d Filio. ff. de proba. etiam contra. ubi dicitur, quod mater potest testificari pro filio: sed illud intellige: quod potest pro ætatē, uel etiam pro cognatione filij testificari. Item pater testificatur pro filio in causa religionis.xx.q.iij.præsens.

d Filio. Siue emancipato, uel non: in castrensi autē peculio si filius ante missionem 1 testamētum fecerit, pater potest testis ei adhiberi. ff. de testamen. qui testamento. sed postquam missus est, non. institu. de testa.§. in testibus.

e Sua. Scilicet propria. item nec in communi: quia quod commune est, utriusq; est. ff. de ritu nup. illud. nisi indirecte, ut in testamento, ubi quilibet legatariorum testis est. Instit. de testamen.§. legatarijs.

e Sua. Contra. j. xiiij. quæstio.ij. super sed illa non est sua, ut xij. quæstio.ij. capitu. episcopus. §. qui manumittitur. Res enim sua est, cuius commodum uel emolumentum spectat ad aliquem suo nomine, ut secunda quæstione vj. biduum. in uer. palam. Sed contra ff. finium regund. l. penultima. ubi uenditor potest esse testis pro emptore.

Hermaphroditus an possit esse testis ī testamēto, & utrū possit ordinari.

Mater & pater quādoq; pro filio testificari possunt.

1 Quia tūc testaī iure militari & ex priuilegio, quia tūc pater pōt eē testis: sed post missionem testaī iure cōmuni, & nō potest pater esse testis. Archi.

Res sua quę dicit.

f Ad fidem. Nisi in casibus notatis. s. iij. q. nona si debitum.

g Duo. Si. de conse. dist. j. hoc quoq;. si. ff. de ma. testa. libertas.§ ul. ar. contra. ff. de op. leg. l. j.

h Simpliciter. i. sine adiectione causæ. uel simpliciter, id est, nō obscure: ut iij. quæ. ix. pura sic s. dist. iiij. erit, xxiij. dist. quia episcopus. Nā obscurus testis est suspectus, ut ff. de iure fis. nō intelligit. & obscure dictū pro nō dicto habetur, ut extra de prob. in præsentia. ff. de interrog. act. de ętate. arg. extra de accu. cū dilecti. & obscure scriptum pro non scripto habetur, ut ff. de ijs, quæ pro nō scrip. ha. l. ij.

i Ex tempore. Ergo uideī, quòd testes sunt interrogādi de tempore, ut extra eo. ti. cū causam. iij. q. ix. nihilominus. sed nō est uerum, ut ff. de pba. si arbiter. ij. q. ulti. libellorū. nisi testes essent suspecti. Tunc enim posset quæri de qualitate tēporis & uestium, & quocunq; modo posset iudex inuestigare ueritatem, ut C. de eden. is apud quē. xxx. q. v. iudicantem. Vel ex tempore. i. ex mora, quia prius cogitabit qualiter respōdeat, ut 50. dist. ponderet. nam testimoniū repentinum nō ualet, ut v. q. v. c. qui ambulat.§. sed aliud.

k Respondeant. Sponte. non. n. de hoc sunt interrogandi, ut dixi. Io. sed certe de tempore, in quo res dicitur facta bene interrogaī, ut extra eo. cū causam. sed de qualitate temporis non, nisi sint suspecti. B.

l Sæpe Iudici enim facienda est fides, ut ij. quæst. vij. plerique. & C. de condictio. ob turpem causam. l. prima.

m Fama. ergo per famam aliquid probaī, ut s. q. v. si mala fama. matrimonium. n. probatur per famam. extra de præsump. illud. xxxiij. q. iiij. dicat. Argum. contra. xxxv. quæstio. vj. si duo extra de eo qui cog. consang. uxo. suæ. super eo. Verum est, quod fama per se nihil probat, sed si adesset testimonium unius cum fama, per illud probare potest. arg. extra de probatio. sicut. C. de reb. credi in bonæ. Et si iudex dubitat de fama, quærat à uicinis. ff. de magist. conue. l. j.§. si præses. & magis ualet fama quā unus testis, ut extra de consang. & affin. super eo. pōt autē fama pbari per duos testes, ut extra eo. tam literis. 2

n Vnam probationis. Extra de senten. & re iudic. causam.

o Alia. Hoc est expositum s. causa proxi. quæst. ix. capi. testes.

Testis obscurus est suspectus.

Testes an sint de tēpore iterrogandi.

Fama per se nihil pbat.

2 Certe hoc ibi ñ dicit, nec credo uerum. Ioā. de Fantu. sed sentētia glo. ap probatur in spec. d notorio cri. uersi. sed qualiter. Archi.

Alia

præsentium testiũ, alia [a] testimoniorum quæ recitari solent.

Itẽ Codi. libro quarto, titulo de testibus.

Soli [†] testes ad probationẽ ingenuitatis nõ sufficiunt, nisi instrumentis [b] & argumentis adiuuentur. Item.

Etiam ciuili iure domestici [c] testimonij fides improbatur. Item.

Solam [d] attestationem [e] prolatam, nec alijs legitimis adminiculis cãm approbatam, nullius esse momenti certum est. Item.

Eos testes ad ueritatem adiuuandã adhiberi oportet, qui omni gratiæ & potẽtatui fidem religioni iudiciariæ [f] debitam possunt præponere. Item.

Parentes & liberi inuicem aduersus se, nec uolentes [g] etiã ad testimonium admittẽdi sunt. Itẽ.

Qui intendit, suæ intẽtioni proprias debet afferre probationes, non petere aduersarium [h] cogi ad exhibitionem eorum, per quæ sibi negotiũ fiat. Itẽ. Serui [i] neq; pro domino, neq; aduersus dominum, sed pro facto suo [k] interrogari possunt. Itẽ. Iurisiurandi [l] religione testes priusquam perhibeant testimoniũ coerceantur, & honestioribus potius fides testibus adhibeatur. Vnius [m] uerò testimonium nemo iudicum in quacunq; causa facilè patiatur admitti: imò unius testis responsio omnino non audiatur, ẽt si præsidalis curiæ honore præfulgeat. Itẽ. Omnibus [n] in re propria dicendi testimonia, facultatẽ iura submouerunt. [†] Itẽ. Liberi testes ad causas postulentur alienas, si socij [o] & participes criminis non dicantur, sed fides [p] ab his notitiæ postuletur. Venturis [q] autem ad iudiciũ, per accusatorẽ, aut ab his, per quos fuerint postulati, sumptus competentes ministrantur, etiã si in pecuniaria causa ab alterutra parte testes sint producendi. Item.

Liberti aduersus patronos sponte procedere nõ audeant, sed nec uocati quidem in iudicio uenire cogantur. Item.

Si quis testibus usus fuerit, ijdemque testes aduersus eũ in alia lite producantur, [r] non licebit ei in eorum personas excipere, nisi ostenderit inimicitias inter se & illos postea emersas fuisse, quibus testes repelli leges præcipiunt, non adimenda scilicet ei licentia ex ipsis depositionibus testimoniũ eorum arguere [s]

---

a Alia. Extra de cohab. cleri. tua.

b Instrumentis. Verba sunt G. & male intelligit: hoc enim uult lex dicere, quod non tantum per instrumẽta, sed etiam per testes potest probari libertas.

c Domestici. Fallit. C. de repud. l. consensu. circa finem. extra de testi. c. ueniens. ij. in fi. extra qui. ma. accusa. pos. uidetur.

Solam. i. siue adiectione causæ.

d Solam. Aliter ponitur s̃. di. viij. si solus.

e Attestationem, Causa à teste inquirenda est, ut extra eo. cum causam. si tamen non fuerit quæsita, & testis de causa nihil dixerit, non ideo minus ualet testimonium, quia dixit omnia q̃ nouit, licet non causam omnium. argu. ad hoc ff. de noui oper. nunt. de pupillo. §. qui op⁹ Argumentum extra de sent. & re iudi. sicut.

f Iudiciariæ. Id est, iudici. Not. qđ sufficit si iudici sit probatũ, ut extra de rescript. inter. s̃ c. sæpe.

g Nec uolentes. Contra. s̃. iij. q. v. cap. j. sed hic uocantur parentes ascendentes & descendentes, nõ collaterales, prout p̃sumitur. ff. de ĩ ius uocan. l. iiij. §. j.

h Aduersarium. Actor non potest petere, ut reus exhibeat sibi instrumenta sua, ut vj. q. ulti. ca. ulti. extra de proba. ex epistolæ. nisi reus sit eis usurus, ut extra de fide instru. contingit. Item cũ instrumẽta sint cõmunia, ut C. de eden. procurator.

i Serui. Nisi in casu, ut xij. quæstio. ij. episcopus. §. in patronos.

k Sed pro facto suo. Quando per eum dicitur aliquid commodatum uel depositum, ut C. de quæstio. interrogati. ff. de ædil. edic. quæro. & sic patet quod uiles personæ recipiuntur, ubi de ipsarum facto agitur. sic extra de elect. per inquisitionem. & extra de senten. & re iud. cum I. & A.

l Iurisiurandi. Sic iij. q. ix. hortamur. nisi remittatur à parte, ut extra de testi. tuis.

m Vnius xj. quæstio. j. quicunq;. contra. sed illud non tenet. sed fallit hoc extra de testi. cogen. peruenit. j. Itẽ uni creditur, ut C. de fal. si quis decurio. ff. de do. prælegata. Theopompus. & generaliter creditur uni, quo ad præsumptionem. sed dictum unius non iustificat, neq; condemnat, ut xxxiij. q. ij. admonere.

n Omnibus in re propria. Argu. contra. C. de fideicom miss. l. ultima. Sed impropriè ponĩt iudex & testis.

o Si socij. Sed fallit s̃. lxxix. dist. si quis Papa. Item fallit in crimine lęsæ maiestatis. xv. quæst. iij. nemini. & in crimine simoniæ. extra de sim. quamuis. Sed obstat extra de testi. ueniens. j. Sol. socius criminis & muneris repellĩt, sed non criminis tantum.

p Sed fides. Id est, causa.

q Venturis. De hoc notaui, quid iudici, uel testi dãdum sit. xj. quæst. iij. non licet. uidebatur quod utraq; pars debet p̃uidere testibus: quia p̃ utraque testãtur. xiiij. q. v. non sane. sed secus est, ut dicit G.

r Producantur. Testem inductum pro me teneor recipere cõtra me: ut hic. Similiter illũ, qui fuit iudex pro me, teneor recipere cõtra me, ut iij. q. viij. cuius in agẽdo. [a] Item allegationem, uel rõnem pro me inductam, recipiam cõtra me. s̃. xix. di. si Romanorũ. Similiter instrumẽtum. C. de rebus creditis. generaliter. Argumentum contra ista, secunda, quæstione septima. hæreticus. xxxviij. distinctione, si quid ueri. Sol. ista sunt specialia fauore fidei.

s Arguere. Sed hoc non potest fieri, nisi per alios testes: ergo uisis attestationibus possunt induci alij testes: quod est contra id, extra eodem. fraternitatis. Consueuit responderi, quod directe non possunt induci testes contra testes, sed indirecte, uel probando corruptionem, extra eod. series. extra de proba. licet.

---

† Cõcor. Alexã. de Imo. in l. bene. ff. si certũ peta.

Testis an teneat dicere causam suæ depositionis.

Ar. cõtra xxiiij. q. iij. ca. j. uer. si forte. ubi de hoc.

Reus in duob⁹ casibus tenetur edere instrumẽta.

Testi soli quandoque creditur.

† Cõcor. text. in l. oibus. C. de testi. & in l. nullus. ff. eo.

Socius ĩ crimine non semper repellĩt à testimonio.

Quod approbo nõ reprobo.

a Cõcor. text. in l. Põponi⁹. ff. de neg. gest.

licet. Vel probando testes, aut personas fuisse in alio loco tunc temporis. extra eodem. ex tenore. Sed contra. Hæc est causa quare non admittantur testes post publicationē, quia timetur subornatio: sed subornari possunt, licet testes indirectè inducantur. Item si testes aduersarij uolunt ꝓbare de alio tempore: ergo ego inducam testes ad ꝓbandum de eodē tempore. Iniquū enim esset, quod aliquid permitteretur impugnanti, & nō permitteretur defendenti. ff. de regulis iuris. non debet. cum dicta meorum testium possim confirmare, ut dixi supra tertia quæstione tertia. de inducijs. Ad hoc potest dici, quod speciale est in causa matrimonij, ut inducantur testes quandoque etiam post sententiam: quia ibi non transit sententia in rem iudicatā, a ut extra de senten. & re iudic. lator. & c. consanguinei. Vel ideo mulier fuit admissa in illa decret. ex tenore. quia ignorauit de quo die testes uellent testari. Sed si quis scit de quo die uelit quis ꝓbare, & ante publicationē nō protestatur, quod die illo nō fuerat in loco tali: post publicationem eum non admitterem. Et quod hic dicitur, quod potest obijci in dicta, uerum est ostendendo eos esse contrarios sibi. a Item instrumentū induci potest post publicationem, ut extra de fide instrumentorum. cum dilectus. Si quæritur quare uiso instrumento induci possunt testes, ut C. de contrahenda stipulatione. optimam. & non uisis attestationibus? Respondeo ideo, quia si unus uult improbare instrumēta per testes, reliquus potest per testes instrumento fidem facere: quod non est in testibus. Ioannes. Ego credo, quod publicatis attestationibus super nouo articulo (sicut dicit T.) possunt induci testes, licet legistæ dicant contrarium. & hoc nō solum est in causa matrimonij, sed etiam in alia causa, ut extra de fide instrumentorum. cum Ioannes. & extra de testibus. ex tenore. & capitulo, ueniens. secundo. In causa appellationis inducuntur testes super nouis articulis pendentibus ex ueteribus, extra capitulo, fraternitatis. Legistæ secundum opinionem Ioannis, inducunt super nouis & super ueteribus articulis. C. de appellationibus. lege, eos, Bartol.

a Ostenderit. Vel etiam infamiam postea contractam, ut extra de testibus cogendis. c. præterea. simile supra distinctione xix. si Romanorum. extra de accusa. nulli.

a Dic qđ de hoc di xiij. q. vj. in princi. in additi. sed cōtra extra, &c. Archi.

† Cōcor. tex. in l. si. ff. quod met. cau. & in l. pe. ff. de arbi. & in l. qui uiri. & l. si quis in tantum. ff. de iurisd. omni. iudi.

a Hæc sententia uera est, & habet ex text. cum dicit, ex ipsis depositionibus, &c. non dicit alienis depositionibus, sed ipsis. Archi.

Sed si liquidis probationibus datione, uel ꝓmissione pecuniarum eos corruptos esse ostenderit, a eam etiam allegationē integrā ei seruari oportet.

Sed obijcitur illud beati Bricij, qui uoce pueri xxx. dies ab ortu habētis innocens probatus est. Sed miracula diuina sunt admiranda, non in exēplum humanæ actionis trahenda.

QVAEST. IIII.

DE quarta b uerò, quæstione Fabianꝰ Papa constituit dicens:

Accusator & testis, uel iudex aliquis simul esse nō potest.

CAN. I.

NVllus unquam præsumat accusator c simul esse & iudex, † uel testis, quoniam in omni iudicio quatuor d personas semper necesse est esse, id est, iudices electos, accusatores idoneos, defensores congruos, atq; testes legitimos. Iudices autem debent uti æquitate, e testes, ueritate, accusatores intentione ad amplificandam causam, defensores extenuatione ad minuendam f causam.

Item Damasus Papa.

Quilibet in causa duas personas gerere non ualet.

CAN. II.

NVllus introducatur personaliter g ad causam, sed accusatores & accusati æqua audiantur ratione, iuxta quod ordo exigit. Accusatores uerò & iudices non ijdem sint, sed per se accusatores, per se iudices, per se testes, per se accusati, unusquisq; in suo ordine.

DE quarta uero. Hæc quæstio diuiditur in tres partes, in quarum prima probat duabus authoritatibus, quod nullus debet esse accusator, & iudex, & testis. Secunda ibi, Inscriptio. Tertia ibi, De domo. Ioannes de Fantu.

b De quarta. Hic quæritur, an aliquis simul possit esse testis & accusator? Et dicendū quod non, ut infra ead. capit. primo. & secūda quæstione prima. multi. nec enim simul debet quis fungi pluribꝰ officijs, ut xvj. quæstione prima. presbyteros & lxxix. distinct. c. singula. In matrimonio est speciale ut idem sit accusator & testis, ut no. xxxv. quæstione sexta. capi. primo. tamen improprie dicit in matrimonio accusatio. Nā mista dicitur inter ciuilē & criminalem, ut extra de ꝓcu. tuæ. In denuntiatione autē idē est denuntiator & testis, ut extra de testi. in omni negotio. & extra de simon. licet. sed ex quo semel quis apparuit inter accusatores amodo nō potest eē testis, ut extra de acc. cum P. Manconella.

Testis & accusator, an possit quis simul esse.

c NVllus. Accusator. Nisi in causa matrimonij, ut xxxv. q. vj. cap. j.

d Quatuor. Extra de uerbo. significa. forus. contra. Sed dic quod quatuor sunt personæ, id est, quatuor genera personarum. Vel dic quod appellat ibi tres testes, id est, tria genera probationum, scilicet instrumentorum, testium, & famæ, a Sed obijcitur de crimine notorio, ut extra de electio. uenerabilem. §. nos igitur. & ubi quis confitetur aliquid, & ubi iudex ex officio procedit. in his enim nō est accusator. Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur, scilicet in forma iudicij.

a Id est, argumentorum siue confessionū, ut ibi notat Tancr. & Bernar. & sic nō ob. quod not. s. ea. q. iij. sæpe. i gl. j. Arch.

e Aequitate. C. de iud. placuit. xlv. dist. omnis qui.

f Ad minuendam. Non tamen, ut falso inducat aliquod ius. Sed nunquid tenetur aduersario dicere iura, quæ pro ipso faciunt? non tamen in corporali bello licitum est decipere hostem, ut xxiij. q. ij. utilem. & xxiij. q. ij. dominus.

g NVllus. Personaliter. Id est, cum acceptione personæ. ut iij. q. ix. cap. ulti. quia honor unius personæ non debet obesse alij, ut C. de dignita. l. iij. lib. xij. xj. quæst. iij. si quis uero. C. de statu. & ima. l. iiij. Iudex tamen magis dignum potest honorare, ut ij quæstione vij. quæritur, & quæstione octaua. quisquis. non tamen sedebit cum iudice cum agitur causa, ut C. de officio ciuili. iudic. l. j.

Personarum acceptio nō debet esse i iudicio.

Inscriptio.

a Inscriptio b semper fiat, ut talionē calūniator recipiat:qa ante inscriptionē nemo debet iudicari uel damnari, cùm leges seculi hæc eadē retineant, ut Codice c libro nono, titulo de accusationibus & inscriptionibus: & Codice eodem libro de adulte. & tit. de abigeis.

Aliquando ēt sine inscriptione accusatio fieri potest. Ea enim quæ per officiales d præsidibus nuntiātur, ēt citra solēnia accusationē posse perpēdi in cognitū nō est. Itē Codice de adulterijs. Si maritus iure mariti, hoc est intra sexaginta dies e utiles adulterium uxoris suæ accusare noluerit, quā ex suspicione f sola ream facere ualet, nō cōtinetur uinculo inscriptionis. Item.

Abacti g aīalis accusatio nō solū cū inscriptionibus h, sed ēt sine ea obseruatione i pponitur. Itē.

Si quis k se iniuriam ab aliquo passum putauerit, & querelā deferre uoluerit, nō ad stationarios l recurrat, sed præsidalem adeat ptātem aut libellos m offerens, aut querelas n suas apud acta deponēs.

In alijs o aūt criminalibus causis dignū est, ut inscriptiōes pponātur, quæ magnitudinē uidelicet criminis, tēpusq; designent, ut alterutrā partē digna legū terrere poßit authoritas. Inscriptio uero semper fiat, ut talionē calumniator recipiat: quia ante inscriptionem nemo debet iudicari, uel damnari: cum seculi leges hæc eadē retineant. †

De domo etiā iudicis accusator, uel testis pduci non debet, ne in causam suspicionis incidat iudex. Vnde Nicolaus papa.

Suspicionis incidet in crimē iudex, de cuius domo, uel accusator, uel testis producitur.

CAN. III.

Contra ritum ecclesiasticum, contraq; venerandas leges p producitur accusator, vel testis de imperialibus ędibus q, et cui imperari potest. Cùm ad falsum testimonium dicendum quis adhibetur, fiunt suspecti iudices, & lupi custodes.

QVAESTIO V.

D r E quinta uero quæstione in cōcilio Carthaginensi quarto, sic inuenitur diffinitum.

Inscriptio. Hæc est secunda pars huius quæstionis, in qua ponit Gratianus quatuor casus, in quibus non est inscribi necesse. Io. de Fan.

a Inscriptio. Et si non fuerit facta, nihil valet quod actum est. ij. q. j. c. in primis. ibi, quod si forte hæc solēniter. Sed an obligabit se accusans ad talionē? argu. quod sic, extra de accus. super his. C. de fid. instr. l. ij. cōtra. C. de aduo. diuer. iud. l. j. Dico quod sic, licet quidam legistæ secus dicant. §

b Sēper fiat. Nisi in casibus notatis ij. q. vij. in summa.

c Vt codice. Istud vt, respicit verba sequentia.

d Per officiales. Hoc exemplū non valet, quia ibi non fit accusatio. loquitur eñ in notorio crimine ista lex, quod solū officiati denūtiant. si enim denūtiat officialis aliud crimen, ei nō creditur, nisi probet legitime: vt C. de accus. l. ea quæ. C. de decurio. l. curiosi. lib. xij.

ADDITIO.

In hac lege non dicitur quod inscribant, sed dicitur quod si non probant, puniuntur vt calumniatores, secundum Laur.

e Sexaginta dies. A tempore diuortij cōputandos, vt ff. de adult. l. is cuius ope. §. penulti. Sed iure extranei potest eam accusare post hos dies ēt, dum tamen causa nō excesserit quinquēnium: vt ff. eo. tit. l. mariti. Sed ad tori separationem etiam post septennium potest, vt xxxiij. q. ij. admonere. Consistit aūt ius mariti in hoc, quod ex suspicione violēta facit vxorē reā, & quod præfertur alijs accusatoribus, & quod non inscribit, & quod nō punitur quasi calūniator secundū quosdā, nisi euidens sit calūnia: vt C. de adulte. l. iure mariti. ff. eod. l. is cuius. Iure tñ nouo tenetur § vir inscribere, vt in auth. vt li. ma. & auiæ. §. causas. coll. ix. & extra de procur. c. tuæ. secundū canones non videtur, quod sustineat pœnam talionis: vt xxxiij. q. v. cap. hæc imago. Sed hoc est verum, cum agitur ad tori separationem: secus si agatur ad pœnam legalem, vt extra de procur. cap. tuæ.

f Quam ex suspicione. xxxij. q. j. c. j. & ij.

g Abacti. Id est, cum quis gregem abigit, vel partem gregis.

h Inscriptionib⁹. id est, cum agitur criminaliter.

i Obseruatione. id est, cum agitur ciuiliter.

k Si quis. C. de accusat. lege, si quis se.

l Non ad stationarios. id est, non pedaneos iudices.

m Aut libellos. Cum criminaliter.

n Aut querelas. Cum ciuiliter.

o In alijs. Malè exemplificat magister, vbi non cogitur quis inscribere. sed veros casus posui supra secunda, quæstione tertia. cap. si quem. §. notandum. & quæstione vltima. in summa.

Contra ritum.

p Leges. Extra de officio iudi. delegat. capi. causam ij. ff. de iurisd. om. iudic. l. qui iurisdictioni.

q De imperialibus ædibus. id est, de domo cuiuslibet iudicis §. De hoc dixi iij. q. quinta. ca. accusatores. Iudex tamen suos domesticos cogitur recipere cōtra se: vt C. de assesso. l. si post.

r De quinta. De iur. ter est citādus quilibet, vt vigesimaquarta, quæstio. iij. capi. de illicita. Si tamen ad primam citationē non venerit, delinquit: quia spernit mandatū iudicis, & punitur. ff. si quis in ius voca. non ierit. l. secunda. ff. si quis ius di. nō obtemper. l. vnica. & præstabit sumptus litis de illa factos, vt de iudi. cap. sancimus. Et agitur hic de inducijs citatorijs siue expectatorijs, quæ dantur episcopis: & eædem. dantur præsbyteris & diaconibus: vt xv. quæstione septima, capi. si autem. & dictum est de his §. iij. quæst. ij. in summa.

§ Adde an & quñ debent se inscribeř, no. Cy. & doct. in l. qui crimē C. qui accusare nō possunt. Officiales solū notoria denunciare debent.

Maritus duplici iure potest uxorē accusare.

§ Imo & lex antiqua dicit quod solennia accusationis implere debet. ff. de adul. l. miles. §. quidam. secundum Lau.

† Textus est pro hoc in l. fin. & ibi Bal.

§ Generaliter seruādū est, quod nullus sit iudex in oī causa, ubi quis de domo sua est actoř, reus uel testis; quia uidetur eē suspectus: si hoc contingat deleget causa, secūdū Hu. & L. Citatio de iur. debet esse trina.

Quisquis. CASVS. *Statutū fuit in concilio Chartaginensi, ut episcopi apud primates prouinciæ accusentur. Et si episcopus qui accusabatur, uocatus ad causam, die statuta, hoc est, intra mensem cōputandum a die receptionis literarū non uenerit, debet excōmunicari: & si postea uenerit allegaturus causas quare non uenerit dabitur ei spatium alterius mēsis. Sed remanebit excōmunicatus donec probet iustum impedimentum, ita quòd nec suis, nec alienis cōicet interim. si non uenerit finito secundo mense, condemnabitur. Si uero accusator die statuta non uenerit, excommunicetur reo uel episcopo præsente cōmunioni reconciliato. Si tamen postea iustam impedimentū probauerit, absoluatur, & causam agere permittatur: & expone post secundum mensem, id est, post principium secundi mensis. Vel sic, Episcopus accusatus si intra tempus unius mensis a tempore receptionis literarum non uenerit, excommunicatur. Si allegat iustum impedimentum, datur ei alius mensis, sed remanebit excōmunicatus quousque probabit iustum impedimentum: & si non uenerit secundo mense, damnabitur. Si uero accusator non uenit die statuto, excommunicandus est. sed si iustam probat absentiam, absoluetur, & postmodum aget. Iste est casus secundum H. et secundum eum exponitur post mensem secundum, id est, post principium secundi mensis. Alius casus. Aliquis uult accusare episcopum, uadit ad primatem, uocatur episcopus, eligit iudices episcopus, deinde uocatur ab eis, ut sit tali die coram eis, & si tunc non uenerit, suspendatur. Si autem miserit nuntium, qui alleget iustam causam absentiæ, uel aliam iustam excusationem, datur ei alius mensis. & si in fine secundi mensis non uenerit, tunc excommunicatur. Et secundum hoc expone post secundum mensem, id est, post finem secundi mensis. & sic non obstat infra causa proxi. q. iij. c. si ægrotans. quia ibi datur tertius mensis ad conuincendam malitiam. extra de dolo & contuma. ca. cum olim.*

Nō est à communione suspēdendus, qui die statuta ad causam uenire non potuit.

CAN. I.

Quisquis episcoporum accusatur, ad primates prouinciæ ipsius eius causam deferat accusator, nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicum die statuta literis euocatus minimè occurrerit, [a] hoc est intra spatium mensis [b] ex ea [c] die, uel qua eum literas accepisse constiterit. Quòd si ueras aliquas necessitatis causas probauerit, quibus occurrere non potuisse manifestum sit, suæ causæ dicendæ intra alterum [d] mensem integram habeat facultatem: uerùm tandiu post mensem secundum non communicet, [e] donec purgetur. Si autem ad uniuersale concilium occurrere noluerit, ut uel ibi causa eius terminetur, ipse in se damnationis sententiam [f] dixisse iudicetur. Tempore sanè quo non communicat, nec uel in sua ecclesia, uel parochia communicet [g] Accusator autem eius, si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit, subtrahens se à communione non remoueatur. Si uerò aliquando defuerit, subtrahens se restituto in communione episcopo, remoueatur à communione accusatur [h] † ita

[a] Occurrerit. Sed pone, ꝙ iudex ita dixerit, si non ueneris die illa, sis excōicatus. & ille nō uenit, qa non potest uenire, nunquid erit excommunicatus? Videtur quod nō. nam & auditur hic causa absentiæ, & probata causa [a] non absoluitur. Nec enim extat cōditio: quia non dicet non uenisse, ex quo casu non uenit: ut ff. de cōdi. & demonstra. l. ij. Nec proposuit iudex excōicare ipsum in omni casu, sed in casu cōtumaciæ tm̄, ar. ad hoc. ff. de sol. l. si seruus decē. in fi. & cū nō sit cōtumax, pœnam cōtumaciæ nō patit̄, si nō uenit: ut ff. de re iudi. l. cōtumacia. Io. Sol. excōicatus est: sed absoluitur sine expēsis: quia excōicatio tenet, nisi in duobus casib. ut extra de senten. excommu. c. per tuas. B.

[b] Mēsis. Vel triū mensiū: ut j. prox. q. iij. cap. j. & q. ij. c. ij. contra.

[c] Ex ea. Not. ꝙ cōputādū est semper tēpus a receptione literarū, ut hic, & xvj. qō. iij. c. placuit. ij. extra de appel. sup eo. ij. & C. de excu. tu. l. quinquaginta. Nec cōputabitur dies, in quo recepit literas: ut ff. si quis cau. l. j.

[d] Alterū. sed obijcitur, aut primus mēsis fuit perēptorius, aut non, si nō, quare excōicat̄ contra illud xxiiij. q. iij. de illicita? si fuit, quare datur ei alius mensis postea. Item qualiter fuit hic missum peremptorium prima uice, cōtra illud extra de dila. c. dilecti. Si uis tenere casum H. dic quod hic ex causa fuit primo missum peremptorium, ut extra de in integ. resti. tum ex literis. in fi. & ff. de iudi. l. non nunquam. & sequens perēptoriū datur ad cōuincendam malitiā. sic j. v. q. iij. c. j. Secundum alium casum non est primus mensis peremptorius. secundum hoc dic, ꝙ non punitur hic sentētia excōicationis, sed suspensionis, vel alia: nam bene punitur quis in citatione non peremptoria: vt v. qō. ij. c. præsenti. C. de iudi. l. sancimus. ff. si quis in ius voc. non ie. l. ij.

[e] Non communicet. In sacramentis.

[f] Damnationis sententiam. Cum lis est contestata, vt dixi iij. q. ix. decernimus. vel legitur de sententia excommunicationis.

[g] Communicet. arg. quod qui est suspensus in vna ecclesia, & in altera: quia cum sit tantum vna ecclesia, non potest esse partim intra. & partim extra ecclesiam: ut xxiiij. quæst. j. cap. loquitur. & vij. quæstione prima. c. si quis presbyter. argu. contra. lviij. dist. c. si quis alterius.

[h] Accusator. Sed quare cogitur iste accusare, contra illam regulam. C. ut nemo inuitus agere uel accusare compellatur? Item nonne primo accusator esset admonendus: ut C. qui accus. non pos. l. qui crimen? Forte hoc est speciale in episcopo, sicut aliud infra causa proxi. quæst. ij. cap. iij. & hoc obtinet cū ex accusatione orta est infamia contra episcopum & ideo cogitur accusator procedere, ut infra proxi. quæst. prima. c. quidam. & quæst. ult. Epiphanium.

Vel hic

[g] No. hic Lau. quod talis citatus nō est excōicat⁹ arg. extra de pigno. significante. ff. de solu. si seruus. Arc.

[a] Qualiter autē probetur impedimētū & casus fortuitus, uide Ange. & Bal. in l. quæsitū. & per Io. d' Imola pleni⁹ ff. de re iudi. habetur ēt p Bart. in l. cōtumacia. §. fin. ff. de re iudi. & C. de naufra. l. si qs per Spec. in titu. de dila. §. j. uersic. in sum. per Cyn. & Bal. in l. fina. C. de fide instru. & etiā p eundem Bal. in l. q accusare. C. de edē. & Ang. in l. fi. de serui. facit ēt quod no. Bar. in l. si quis ex argētarijs §. pe. ff. de edendo.

† Cōcor. cum hoc tex. & sua gl. l. in eū & ibi Bar. ff. de acc.

Suspēsus in una ecclesia, est in omnibus suspēsus.

Accusare cogit aliquis quandoque.

tamen, ut nec ipsi adimat [a] facultas peragēdæ cāę, si se ad diē statutum non noluisse, sed non potuisse occurrere probauerit. [b]

QVAESTIO VI.

S Exta uerò quæstio eodē capitulo terminatur in quo sequitur.

In ciuili & proprio duntaxat negotio ad arguendum admittitur, qui in episcopi accusatione culpabilis inuenitur.

CAN. I.

Illud uerò placuit, ut cùm agere cœperit in episcoporum iudicio, si fuerit accusatoris persona damnabilis, decætero ad arguendū nō admittatur, [c] nisi proprias cās, nō tn̄ ecclesiasticas, uel criminales asserere uoluerit.

Item ex concilio Carthaginensi viij.

Propriam causam agere ualet, cui accusare non licet.

CAN. II.

Omnibus, [d] quibus accusatio denegatur in proprijs causis accusandi licētia nō est denegāda.

Item Felix Papa omnibus episcopis.

In accusatione episcoporū deficiens ciuiliter tantum experiri poterit.

CAN. III.

Si accusatorū personę in iudicio epōrū culpabiles apparuerint, ad arguendū non admittātur, nisi proprias causas asserere, non tn̄ criminales, uel ecclesiasticas uoluerint.

Item Adrianus Papa.

De eodem.

CAN. IIII.

Quòd si accusatorū personæ in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas asserere: ut supra eisdem uerbis.

CAVSA V.

In infamiam cuiusdā episcopi chartula accusationis occultè conscribitur: tādem accusator procedit in publicum. Episcopus autem semel literis euocatus, causæ suę die statuta adesse non ualēs per procuratorem iudici se repræsentauit. Absq; synodali audientia damnatur. Demum iudicio per appellationem reuocato, de accusatoris inimicitia episcopus conqueritur: tādē in ipsa probatione deficit accusator.

1 *Primò quęritur, qua pœna sit feriēdus, qui famosum libellū clanculò scribēs, probare negligit, quæ literis mandauit.*

2 *Scdò, quoties sit uocādus ad cām antè, quā sententiā dānationis accipiat.*

3 *Tertiò, an per pcuratorē causam suam agere ualeat, qui p seipsum causæ suæ adesse non potest.*

4 *Quartò, an absq; synodali audiētia sit damnandus.*

5 *Quintò, an ideo aliquis habēdus sit inimicus, quia crimen alterius indicat.*

6 *Sextò, qua pœna sit plectēdus, qui quod intulit, probare non ualet.*

QVAESTIO I.

De prima [e] quæstione Adrianus Papa scribit dicens:

Vel hic inscriptū fuit: & ideo cogebatur pcedere, ut extra de accusa. licet. in fi. Si aūt nec accusator, nec accusatus uenit, tunc neuter est puniendus. [1] ff. si q̄s in ius uoc. non ie. l. ij. §. ulti. Item habes hic, quod si accusator nō probat iustā causam absentiæ, amodo non auditur de illo crimine, ut extra de accusa. c. licet. C. qui accusa. non poss. l. iij. Item forte ubi de crimine agitur etiam ciuiliter. ff. de iure fisci. l. ij. §. senatus. Idem ubi accusatur instrumētū falsum, ut extra de fide instru. c. accepimus. & c. contingit. Idē ubi accusat̄ matrimonium, ut extra qui mat. accu. poss. per tuas. Idē ubi præfigitur terminus ad inducendos testes, ut extra de proba. licet. Idē ubi ponit̄ terminus ad exceptiones pponendas, ut extra de exc. pastoralis. Idē ubi impetitur status alicuius, ut C. de inge. manu. l. diffamari. Secus autem in ciuilibus negotijs, ubi per trienniū expectat̄, ut C. de iud. propegandum.

[1] Idem si actor uenit, & nō reus, uel ecōuerso, iudex tn̄ fuit impeditus, & nō potuit adesse causæ, prout not. extra d̄ dolo & contu. uenerabilis. & li. vj. e. ti. c. actor & est qō. Bart. Brixien.

[a] Adimatur. Vt C. qui accusa. non pos. si ea. & l. qui crimen.

[b] Probauerit. Suum sacramentum sufficit i hoc casu, ut xxij. quæstione prima. cap. j. C. de rebus credi. in bonæ. 100. dist. optatum. extra de procura. ex insinuatione. Non enim requiritur, quod plene probetur causa absentiæ, ut extra de senten. & re iudicata. c. cum Bertholdus. [2] argumētū cōtra extra de in integrum restitu. ex literis. [3]

[2] Adde no. i l. seruum quoque. §. publice. ff. d̄ pcura. & l. pe. §. ad crimen. ff. d̄ pub. iu.

[3] Vbi de hoc. & 36. dis. tanta.

S Exta uero. Illud. Non admittatur. istud est expositū s̄. iij. quæst. x. si accusatorum. & c. j. & ij.

[c] Nō admittatur. Quidam dicunt, quod in nullo crimine admittat̄ cōtra episcopum.

[d] Omnibus. Excipiunt̄ excōmunicati, ut s̄. ea. quæstio. j. c. j. Itē serui, & impuberes, ut s̄. iij. quę. vij. cap. infamis. §. tria. in prin. Et minores, ut C. de autori. præstan. l. clarum. & in casu quē habes extra q̄ ma. accus. nō pos. cum in tua. Item fallit in usurario, ut extra de usuris. quia frustra. Item fallit in liberis, & parentibus, ut ij. quæs. j. prohibetur. Item in muliere, ut xxxij. q. j. c. apud misericordē. §. hoc in mulieribus.

Accusaro prohibentur aliq.

In infamiam.

[e] De prima. hic q̄ritur qua pœna punitur, qui famosum libellū uel falsum cōposuit occulte, & pbare nō uult q̄d scripsit: & distinguitur, aut certū est q̄s cōposuit, aut

Flagelletur, qui scripta in alterius famā neglexerit ꝓbare.

CAN. I.

Qui in alterius famā publicè [a] scripturam, aut uerba cōtumeliosa confinxerit, & repertus scripturam non probauerit, flagelletur: [b] & qui [c] eam prius inuenerit, rūpat, si non uult authoris facti cām incurrere. [d]

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. II.

Quidam maligni spiritus consilio repletus, contra Castorium notarium ac responsalem nostrum nocturno silentio in publico ciuitatis loco cō testationem posuit in eius crimine loquentē, mihiq; etiam asserebat eum de facienda pace callidè contradicentem. Qui si non exierit, [e] neq; publicè [f] confessus fuerit: quisquis ille sit, qui hoc agere præsumpserit, uel consensum tantæ iniquitatis consilio præbuerit, ex Dei & domini nostri Iesu Christi spiritu diffinimus, ut sancti eius corporis & sanguinis participatione priuatus sit. Si uerò (quia tet', & quoniam nescitur teneri ad disciplinam) [g] non ualet, si tanti mali cōscius, & prohibitus corpus ac sanguinem domini percipere præsumpserit, anathematis ultione percutiatur, & ut fallax ac pestifer à sanctæ ecclesiæ corpore sit diuisus. Si autem in eādem ciuitatem ingressus, publicè poterit [h] docere quæ dixerit: uel fortè sciens se non posse, quæ scripsit, ostendere, errorē [i] suum fuerit apertè con fessus, dominici corpòris ac sanguinis participatione non sit priuatus, neque à sanctæ ecclesiæ corpore alienus existat.

Idem in conciliò Elibertano.

Anathematizentur, qui famosos libellos in ecclesia ponūt.

CAN. III.

Si qui inuenti fuerint famosos libellos in ecclesia ponere, anathematizentur.

Item Codice lib. ix. tit. de famosis libellis Imperatores Valentinianus & Valerius.

CAN. IIII.

Si quis famosum libellum siue domi, siue in publico, siue in quocunq; loco ignarus repererit, aut corrūpat prius, quàm alter inueniat, aut nulli confiteať inuentū. Si uerò non statim easdē chartulas, uel corruperit, uel igne cōbusserit, sed uim earū dolosè manifestauerit: sciat se quasi authorē huiusmodi delicti capitali [k] sententiæ subiugandū. Huiusmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.

aut non. Si certum est, aut est conuictus, aut sponte confessus. Si conuictus, secundū leges decapitatur, ut ĵ.ea.c.si quis. & fit intestabilis. s̃. causa proxi. quæst. iij.c.si testes.§.ob carmē. secundū canones uero subijcitur uerberibus: ut ĵ.ea.c.j. [1] Si uero sponte cōfitetur, cū nō potest ꝓbare, mitius cū eo agitur, ut ĵ.e.c. ij. in fin. Si non est certum, debet admoneri, ut ꝓdeat in publicū, & probet quod scripsit. Quod si non fecerit, primo priuabiť sacramētis, postea excommunicabiť, & est hoc, cum innocens aliquis infamať: secus si reus fuerit, qui accusať. quia expedit peccata nocentiū esse nota. ff. de iniu. eū qui. in prin. Ioan.

[1] Vbi no. Hu. quod istud situerum, nisi forte sit talis persona quæ attingi non debet, puta eps.

a Qui in alterius. Publice. id est, in publico loco.

b Flagelletur. Secundum leges capite punitur. ĵ.e.c. si quis. Nota pœnas corporales infligi secundū canones, ut s̃. xlv. distin. c. cum beatus.

c Et qui. Sic. C. de furt. ciuile.

d Incurrere. Potest tamē probare crimē si uult. ff. de iniur. l. eum qui. Ioannes.

e Quidam. Non exierit. nonne debuit admonitio præcedere excōmunicationem, ut xij. quæstione secunda, ca. indigne? sed forte hic præcessit: & quia illud tempus hic non adijcitur usq; ad quod tempus tenetur exire statim tenetur exire: quod si non fecerit, ex quo est in mora, statim incidit in excommunicationem. argu. secunda quæstione septima, capitulo', quapropter prima quæstione prima. capitulo, constat ff. de manumissis testam. l. libertas. Sed uidetur, quod quandiu potest exire, non sit excommunicatus. ff. de uerborum obligationibus. l. ita stipulatus. §. j. Petrus Hispanus dixit expectandum usque ad quadraginta dies. extra de purgatio. canoni. capitulo ultimo. Hæc tamen ueritas est, quod conditio affirmatiua aliter exponitur, quam negatiua. cum enim dicitur, si intraueris Capitoliū: exponitur sic, id est, si cum primum potes intrare, intres, ut ff. de conditio. & demonstratio. l. conditio. Sed conditio negatiua sic exponitur, si non intraueris, id est, cum primum desinis posse intrare, ut ff. de uerborum obligatio. l. ita stipulatus. §. primo. nisi in casu hic posito, & in casu libertatis, ut ff. de manumis. testamen. l. libertas. §. primo.

Conditio affirmatiua & negatiua diuersimode exponūtur.

f Publice. Contra infra de pœniten. distinct. prima. capitulo, quis aliquā do. § his authoritatib⁹. ubi pœnitenti dicitur: non tibi dico, ut te ꝓdas, sed istud est pro detestatione criminis. Vel ibi loquiť de occulto crimine, [2] hic de manifesto, licet persona sit ignota.

[2] Quod no. l. dist. de penitē tib⁹. Quidā dicūt, qđ hic dicitur speciale & in fauorē infamati, & odiū infamātis statuiť. Vel illud đ pęna, hoc de accusatione. Arc.

g Ad disciplinam. Id est, ad correctionem.

h Poterit. Sed nonne reus hunc accusatorem posset remouere, quia eum nō præmonuit, uel (quod uerius est) quia ei suspect⁹ est vj. quæstione prima, cap. qui crimē? sed forte de innocentia sui confidebat. Sed certe licet iste sit infamis ipso facto & per sententiam, tamen in odium suum & in fauorem rei admittitur ad accusationem: ut sic clareat de innocentia rei, & ut accusator nō probans puniatur de calumnia. Et sic est hic speciale, qđ aliquis criminosus admittitur ad accusationem, licet nō prosequatur suam uel suorum iniuriam.

Criminosus quādo que pōt accusare.

i Errorem. s̃. dist. viij. c. consuetudo. s̃. ij. q. iij. c. si quem. §. notandum.

k Capitali. Si capitale fuit crimen conscriptum, alias non, ut supra causa proxi. quæst. iij. cap. si testes. §. ob carmen.

Vocatio

QVAESTIO II.

Vocatio autē eius, qui impetitur, nō semel, sed bis & tertio per cōgruū spatiū rationabilibus scriptis debet fieri.

Vnde Damasus Papa scribit dicens.

Vocatio ad synodum eius, qui impetitur, & in scriptis, & per spatium fiat congruum.

CAN. I.

Vocatio [a] ad synodum iuxta decreta patrū canonica eius, qui impetitur, rationabilibus scriptis per spatiū debet fieri congruum atque canonicum: quia nisi canonicè uocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet uenerit [b] ad conuentum quacunque necessitate, nisi sponte uoluerit, nullatenus suis respōdebit īsidiatoribus.

Item Syluester papa.

Quibus temporū spatijs reus uocetur ad causam.

CAN. II.

Præsenti [c] decreto censemus, ut in primis paternaliter uocentur, & per septē dies expectentur, nullius ecclesiasticæ rei interdicta licentia. Huic uero expectationi iterum addantur septē dies, interdicta ecclesiam intrandi licentia, & omnia diuina officia audiendi. Post uerò addātur [d] duo dies quibus a pace & cōmunione [e] sanctæ ecclesiæ sint suspensi. Deinde uerò iterū alijs duobus diebus sub eadem expectatione expectentur, quibus uno die superaddito, omni expectatione ueluti iā desperata reus mox anathematis gladio feriatur.

Item Damasus papa.

Nullius accusatio per scripta suscipiatur.

CAN. III.

Relatum est ad sedē apostolicam uos accusationes fratrum per scripta [f] suscipere absq; legitimo accusatore, qđ deinceps in omni orbe terrarum fieri Apostolica authoritate prohibemus: & quod nuper factum est, absque ulla retardatione corrigere curamus: nec unquam prius per scripta eorum, qui accusantur. causas discutere, quā per querelantium institutionem uocati canonicè ad synodum ueniant, & præsens per præsentem agnoscat ueraciter & intelligat ea, quæ ei objciuntur. Leges enim seculi accusatores præsentes exigunt, & non per scripta absentes. Vnde canonicā patrum instituta non semel sed sæpissimè clamāt nec accusationes, nec testimonium [g] ullum per scripta posse proferri, nec de alijs negotijs quicunque testimonium dicant, nisi de ijs, quæ sub eorum præsentia acta esse noscuntur. Similiter & qui accusare alium elegerit, præsens per se non per alium accuset, inscriptiōe uidelicet præmissa. Neq; ullus unquā iudice-

Vocatio autem. Hic ponitur secunda quæstio, qua quæritur quoties aliquis sit uocandus ad causam: & certum est, quod semel, secundo & tertio, uel uno pro omnibus peremptorio: ut xxiij.q.iij. cap.de illicita. Et quicquid de citationibus dicatur j. cap.j.& ij.hodie induciæ citatoriæ arbitrio iudicis relinquuntur: ut j. ead.qō.iij.capit.si ægrotans.

[a] Vocatio. Si ter citetur quis, licet non dicatur perēptoriè, tamen sufficit hoc ut peremptoriè sit citatus: ut C.quomodo & quādo iudex. l.cōsentaneū. & l.tres denuntiationes. & l.cessante. Illud tamē apponere debet iudex, quod peremptorie citet & debet cōminari parti, si non uenerit, ꝙ procedet. ff. de iud.l.in peremptorio.& uel in prima uel secūda, uel tertia citatione potest citare peremptorie, ut extra de in integ.rest. c.cū ex literis. in fin. & ff.de iu.l.nonnunquam.dūmodo nō maturetur peremptorium nimis, ut extra de dila.c.dilecti.

Iudex citis peremptorie hoc debet exprimere.

[b] Venerit. Si aliquis inuenitur Romæ pro sua necessitate, uel ex causa delegationis, uel appellationis, nō cogitur ibidem respondere, sed pōt domum reuocare: ut.ff.de iudi l.ij.§. ea quoque.ff. quibus ex cau.in pos. ea. l. ad cognitionem.& in auth.de sanc.epis.§.si uero episcopi. colla.ix: secus est si sit ibi ex uoluntate, ut in auth. ea. §.si quis episcopus, aut clericus. C.de epis.& cle.l.oēs. §.in hac. Nā Roma cōis patria est:ut ff.ad munic.l.Roma. Nam cū episcopi faciūt cōcilia, bene tenet ibi quilibet respō-

Exceptio reuocādi domum.

dere, extra de libel.obla.c.j. nam illuc quilibet generali citatione citatur, ut distin.xviij.per totum. Quare ergo dicit hic, quod non teneantur respondere coram synodo? Dic quod appellat hic synodum aliquē conuentum episcoporum, qui propter necessitatem aliquam fit, non tamen synodi causa conueniunt. Vel dic, quod speciale est in accusatione, ut accusatus nō teneatur respōdere coram synodo, nisi habeat inducias. secus in ciuilibus causis.

[c] Præsenti. Vel intelligitur hoc capi. de raptoribus rerū ecclesiasticarum, propter odium eorū, uel de clericis in eadem ciuitate constitutis, [i] quibus minores dātur induciæ, quā remotis: ut j.ea.q.iij.c.si ęgrotās. uel de laicis, uel sunt paternales adiectiones, uel p quas quis ex pectat, et postquā canonice & per tēpus legitimū citatus nō uenerit, uel non tenet, per illud. j.xxiij. q.iij. ca.de illicita.

[i] Hanc sniam teneas secū dum L. & Io. Nā illud intelligit ī cau. ciuili. hēt ergo tales inducias xix. dierū antequā cōdemnetur, secundum Io.

[d] Addantur. Simile C.de iud.authē. iubemus. extra de dolo. & contu.ca. cum olim.

[e] Communione. Sed nonne est eadem hæc pęna cū prima? nam cui interdicitur ecclesia interdicta sunt sacramenta ecclesię: ut xij. quæst.ij.ca. de uiro. & xxxiij. q.ij.c.latorem. Itē non potest intelligi de communione fideliū: quia de illa loquitur in fine. Sed dic quod loquitur de communione fratrum id est, quod non cōicabit alijs fratribus, uel in choro, uel in mensa, uel ī dormitorio.

[f] Relatū. Scripta. Sic supra ij.q.viij. c.per scripta.

[g] Testimonium. iudiciale. nā per literas potest aliqs perhi-

Testimonium per literas pt exhiberi.

perhibere alij testimonium famę fuę:ut lxxj.dist.ca. extraneo.& ca.hortamur. & de consec. distin.j.c.iubemus.Sed iudiciale non.

a Ira. quia tempore iræ non discernit homo quod iustum est:ut xj.q.iij.c.illa.

tur ante, quàm legitimos accusatores præsentes habeat, & locum defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curãdum quoq; est, ne ira [a] cuiquã surrepat, faciatq; citius omne, quod non licet.

Item Felix papa Anastasio, & omnibus Orientalibus episcopis.

Vi aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati, ad synodum non uocentur.

CAN. IIII.

SI primates accusatores episcoporum cũ eis pacificare [b] familiariter minime potuerint, tunc tempore legitimo eos ad synodum canonice antea conuocatam, nõ intra angusta tempora canonice conuocent:& non prius, quam eis per scripta significent, quid eis [c] opponitur:ut ad respõsionem præparati adueniant. Nam si aut ui, aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati fuerint, nec canonice ad synodum uocari possunt: nec respondere æmulis debẽt ante, quàm canonice restituantur, & omnia sua legaliter eis reddantur.

His authoritatibus euidentißime datur intelligi, quòd nisi quis canonice uocatus fuerit, etiam si aliqua occasione ad synodũ ueniat, suis nullatenus cogitur respondere insidiatoribus. Canonica autem uocatio est, quando seruato dierũ interstitio secundum authoritatem beati Syluestri, causæ suæ literis adesse iubetur, quibus quid ei obijciatur, authoritate Felicis papæ significari oportet.

QVAESTIO III.

QVod autẽ [d] *per procuratorẽ causam suã agere ualeat, qui impeditus causæ suæ adesse non ualet, authoritate Romanæ synodi, quæ tempore Adriani Papę celebrata est, probari uidetur, ĩ qua sic statutum legitur.*

Pro se legatum ad synodum mittat, quem grauis necessitas premit. CAN. I.

SI ægrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum grauis necessitas detinuerit, pro se legatũ [e]

Iudex an posit inter partes componere.

b SI primates. Pacificare. Potest ergo iudex cõponere ĩter partes:ut xc. distin.c. studendũ. & xxiij. qõ. ulti. c.si quis membrorum. & q. iiij.ca.si illic. ff.de noui operis nunt. l.j.§.potest. & est simile ff.de usur.l. æquissimum. Sed hoc uerũ est in crimine. quod non inducit depositionẽ quia in alijs licet cõponatur, potest iudex ex officio suo de crimine inquirere: ut extra de col.dete.ca.j.& ij. & C.de abo.l.ij. Similiter in denunciatione nõ admittitur cõpositio:ut s̃.ij. qõ.vij. capit. quapropter. [1] Vel intelligitur cũ non accusatur de iniuria facta ecclesię, sed personæ. xxiij. qõ.iiij.c.si is qui. & sic non ob. ij.q.vij.c.quapropter. Vel melius ibi loquit̃ in denũciatione, ad quam quilibet tenet̃. De hoc not. s̃.ij.q.iij. cap.si quem. §.notandum.ij.in fine.

c Quid eis. Sic iij. quæstio.ix.c.indicas. extra de dila. ca.præterea. extra de appel. c.significantibus.

1 In hoc contradicit, q̃a uidetur nemiñe esse cogẽdum ad accusandum. Lau. Sed hoc locũ h̃et in solẽni accusatiõe, ad quam nemo compellit̃ nisi casualiter s̃. ea. q.j. c. ij. & ĩ. ea.q.vi. Epiphaniũ Archi.

QVod autẽ. hæc est quęstio tertia, in qua quæritur, an aliquis possit per procuratorem causam suam agere. Et certum est, quod non in causa criminali: ut ĩ. ead.ca.in criminalibus.nisi in quatuor casibus, ut in crimine iniuriarum, in quo illustris persona agit per procuratorem:ut iij.quæst.ix.cap.absens. §.nisi. & in crimine suspecti tutoris:ut.ff.de procurato.l.non solum.§.ultimo.Item ad allegandum causas absentiæ: ut ĩ.ca. j.& ij.Item in minoribus criminibus, ut no. Ioan.in hoc loco.ut ff.an per alium cau. appel.l.j.quia in leuibus criminibus non fit inscriptio: ut ff. de accusa.leuia.In ciuili potest, nisi in casibus aliquibus, ut in actione populari, in qua actor non agit per procuratorem:ut ff.de procur.l.licet. & in causa status:ut C.de asser.tol.l.j. Quidam etiam coguntur dare procuratorẽ, ut episcopi & sacerdotes: ut infra eadem cap.quia episcopus.& illustres personæ: ut C.de procura. l.pe. De hoc plenius inuenies s̃. ij.q. vj. cap.si quando.in apparatu.

d Quod autem. In causa iniuriarum datur procurator. Item in crimine suspecti: ut ff. de procu. l.non solum. §. ulti. & in minoribus criminibus. ff.an per aliũ causæ appella. l.j.quia in leuibus criminibus nõ fit inscriptio.ff.de ac. l.leuia. Et ad allegandum causas absentiæ in ciuili dari potest procurator:sed in actione populari non põt p̃curator dari. ff. de procura.l.licet & in causa status: ut C. de asser.tol. l.j. quidam etiã cogũtur dare procuratorem, ut episcopi: [2] ut ĩ.quia episcopus. & illustres p̃sonæ: ut C. de procu.l.ultim. De hoc plenius inuenies s̃.ij. qõ.vj. cap.si quando.

Procurator in causa populari non potest dari.

2 Hoc ẽ falsum, ut patet extra de iuram.calũ. c. ult. Ar.

e SI ægrotans. Legatũ. Sed nũquid tenetur infirmus uel absens ex iusta causa, ex necessitate procuratorem mittere responsurũ noĩe absentis? non uidetur. extra de procur. c.querelã. nã si contra absentẽ feratur s̃nia, & ipse postmodũ probet iustam causam absentiæ, retractatur sententia, licet non miserit procuratorẽ:ut extra de sent. & re iudi.ca. cum Bertholdus. & vij.qõ.j.c. præsentium. Imo & si sub pęna promisisset aliquis stare iudicio ad certam diem, si probaret iustam causam absentiæ, subuenitur ei : ut ff.de arbi. l.si cum dies.§.si quis ex litigatoribus. Nam ægritudo iudicis:uel partis prorogat diem. ff.de re iudic.l. quæsitum.imo etiam si probabili causa absit, nõ proceditur contra eum:ut extra de officio deleg.c.consultationibus. Item secundum hoc non esset melior conditio illius, qui abest ex iusta causa, quam illius qui abest ex iniusta causa, quia qui nõ uult interesse, sufficit ei si mittat procuratorem, ut.ff.de proc.l.j.& generaliter traditur pro regula, quotiescunq; quis abest ex necessitate, non ex uolũtate, subuenitur ei siue habeat procuratorẽ, siue non:ut ff.ex quibus causis ma.sed & si.§.ulti. Item sufficere debet talis, qui

Procuratorẽ non tenet̃ mittere habens iustã causã absentiæ.

alleget

ad synodum mittat: nec a communione suspendatur, cui crimen intendit, nisi [a] ad causam suam dicendam uenire electorũ iudicum die statuta literis euocatus non occurrerit: hoc est, nisi eum aliena [b] præoccupauerit necessitas, intra spatium duorũ, uel trium mensium, uel eo amplius, prout causa dictauerit.

Codicis lib. ix. titulo, de accusationibus & inscriptionibus Imperator Alexander Augustus.

CAN. II.

REos capitalium criminum absentes ẽt per procuratores defendi [c] leges publicorum iudiciorum permittunt.

Ecce quòd episcopus impeditus, & causæ suæ adesse non ualens, legatũ pro se iubetur ad synodũ mittere: sed legatus iste non ad causam agendam, sed ad necessitatem per præsentiam suam synodo exponendam mittitur: qua impeditus episcopus synodo præsentiã suã exhibere non ualuit. Causam autem (maximè criminalem) nulli nisi per se agere licet.

Vnde Adrianus Papa ait:

Criminaliter accusans uel accusatus, per se experiatur.

CAN. III.

IN criminalibus [d] causis nec accusator, nisi per se, aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

In omnibus causis (præterquam in criminalibus) episcopi & sacerdotes pro se aduocatum habeant.

CAN. IIII.

QVia episcopus, [e] uniuersique sacerdotes ad solã laudẽ Dei, bonorumq; operũ actiones cõstituunt, debet unusquisq; eorũ tam pro ecclesiasticis, quàm etiam pro suis actionibus (excepto

alleget causam absentiæ: ut lxv. dist. ca. si quis. Econtra probatur, quòd nõ sufficit mittere procuratorem, qui alleget causam absentiæ, nisi alleget causam causæ: ut xviij. dist. c. episcopus. Nam sicut quis potest mittere nuntium, sic & procuratorem: ut extra de app. ca. constitutis. Nec excusatur quis per iustã absentiam, quin fiat missio in possessionem bonorum suorum, si nõ sit qui defendat eũ: ut extra de eo, q. mit. in pos. cap. ulti. Nec exuli subuenitur, si non reliquit procuratorem: ut ff. de mino. l. Papinianus. nec ei, qui appellatiõis causam prosequitẽ: ut ff. eum qui app. in pronincia debere defendi. l. j. & ij. Nec subuenitur absenti causa Reipublicæ: ut C. de in integ. rest. l. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, quod actor semper tenetur mittere suum procuratorem, siue possit, siue nõ possit uenire, per id quod legitur ff. de diuer. & temp. præscript. l. j. reus autem non tenetur. Melius potest dici, quod siue sit reus, siue sit actor, si habet iustam causam absentiæ, non tenetur mittere, nisi sub hac forma sit citatus, ut ueniat, uel procuratorem mittat: ut probatur extra de dolo & contu. ca. cum dilecti, in fi. alioqui sufficeret talẽ mittere, qui alleget causam absentiæ. xviij. dist. c. placuit. & extra de sen. & re iudi. c. tenor. Tamen si diutino impedimento quis est detentus, si tale sit negotium, quod possit expediri per procuratorem, ita ut plene iudex possit instrui per procuratorem sicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talem sufficienter instructum. Et ego credo, [1] ꝙ decre. querelã. tales causas appellat graues, quæ ita intricatæ sunt & inuolutæ, quod non de facili per procuratorem possunt expediri: sed tamen non nego, quin semper possit actor mitti in possessionem rerum absentis ex quacũque causa reus abest, ubi actio est tempore peritura. Ioan.

[a] Nisi. Id est, si non.

[b] Aliena. Vel quia uocatur a rege: ut xviij. dist. cap. si episcopus. tamen canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinẽ, & grauiorem necessitatem: ut xviij. dist. c. placuit. Item si ad testimonium dicẽdum, uel ad municipales necessitates uocetur. ff. si quis cau. l. ij. in prin. Item si occupatio propriorum negotiorum eum urgeat: ut ff. de re iud. l. contumacia.

[c] REos. Defendi. Scilicet ad excusationes ppõnẽdas, & etiã ad exceptiones obijciẽdas, ut extra de acc. c. ueniens. & ca. super his. Melius est enim qualemcunque procuratorem admitti, quam absentem, &c. ff. de procu. l. seruum. §. publice. C. de procu. l. exigendi. licet M. dicat per legem istam, quod post lit. contest. potest interuenire ꝓcurator ad defendendũ in crimine.

[d] IN criminalibus. Nisi ĩ casibus. notatis. ij. q. vj. c. si quando.

[e] QVia episcopus. Sed q̃d si ita pauper est sacerdos, quod non possit constituere procuratorẽ? Tunc per se litigabit, sicut illustres pauperes, ut in autheñti. de illustrib. & qui superillustres sunt. col. v. Ideo autẽ iubentur sacerdotes constituere procuratores, quia non expedit seruos Dei litigiosos esse, ut extra de syndico. c. uno. & ij. quæ. vij. c. sicut. & ne cogantur recedere a diuinis obsequijs: ut C. de episc. & cle. l. omnes. tum etiam quia causæ materiã criminibus creare noscuntur: ut C. de indi. l. properãdum. in prin. habet ergo quælibet ecclesia œconomum: ut lxxxix. dist. c. quia. & ix. q. iij. ca. cum scimus. xvj. q. vij. cap. quoniã in quibusdam. & ille constituetur authoritate episcopi. C. de epi. & cleri. l. omnes. §. hoc nihilominus. Sed quid si canonici aliqui contra episcopum uolunt agere? tunc à superiore [2] dandus est procurator ad litem, sicut cum pupillus agit cõtra tutorẽ. C. de in li. dando tut. uel cur. l. ij. & ulti. Sed secundum iura nostra canonici per se sine episcopo constituent procuratorem. Ioan. Sed certe procuratorem ad agendum cõtra alium ab episcopo non possunt constituere sine authoritate episcopi, nec esse in iudicio, ut extra de iudi. c. causam. & extra de procu. c. j. B. Item habes hic, ꝙ procurator non potest esse infamis: ut dixi iij. quæ. vij. c. j. Itẽ habes hic, ꝙ episcopus & sacerdos semper debent litigare per procuratores. Et sic patet quod ante litis contestationem & post, potest clericus secũdum iura nostra constituere procuratorem, & per ipsum iurare de calumnia: ut probatur extra de iura. calum. ca. cum causam. nisi uelis exponere ibi procuratorẽ, id est, œconomũ, ut extra de iur. cal. ca. in pertractandis. Et lex dicit, ꝙ ubi conuenitur monasteriũ uel ecclesiastica persona, possunt constituere procuratorem, ut in authẽ. de san. epi. §. si uero episcopi. colũ. ix. Alij uero comparant prælatos tutoribus, [3] & dicunt

Sacerdotes iubenẽ litigare ꝑ procuratores.

Canonici cõtra episcopum agẽtes, pro curatorẽ constituere possũt.

[1] Credo. Idẽ Io. Andreæ, Im. Panor. in d. c. querelã. Maria. Soc. trac. de cita. artic. 18. q. 5. nu. vj. di xi in cõsi. 2. in causa Landgra. nu. 23. 26.

[2] Scilicet ordinario tãtum nõ delegato, qa hoc est misti imperij secũdum Innocẽ. & Hostiẽ. ꝙ dic ut not. extra de procura. petitio. Arch.

publico a uidelicet crimine) habere aduocatū b non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis † & laudabilis artis inuentum: ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAEST. IIII.

Vòd aũt absque c synodali audientia dānari nō debeat authoritate Iulij papæ probat̃, qui ait:

Nisi in legitima synodo episcopus iudicari, uel audiri non debet.

CAN. I.

NVllus episcopus nisi in legitima synodo & suo tēpore apostolica authoritate d conuocata, super quibusdā criminationibus pulsatus audiatur, uel iudicetur, uel damnetur. Sin aũt aliter a quibusdam præsumptum fuerit, in uanum deducatur, quod egerint. nec inter statuta ecclesiastica ullo modo reputetur.

Item Zepherinus urbis Romæ archiepiscopus omnibus episcopis.

Episcopus accusatus a duodecim audiatur: causæ uerò finis ad sedē Apostolicā deferatur.

CAN. II.

DVodecim iudices quilibet accusatus episcopus (si necesse fuerit) eligat, à quibus eius causa iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, uel iudicet̃, quàm ipsi e per se eligantur: & regulariter uocatus ad suorum primò conuentū episcoporum, per eos causa eius iustè audiatur, & rationabiliter decernat̃. Finis uerò causæ suæ ad Apostolicā sedem deferatur, ut ibi determinetur: nec antea finiatur, quàm eius authoritate fulciat̃.

Quòd uerò absque synodali audientia episcopus damnari prohibetur, sine preiudicio Romanæ sedis oportet intelligi: quæ sua authoritate quosq; ualet damnare, uel damnatos absoluere. Vnde Gelasius papa: Ipsi sunt canones, &c. infrà causa ix. Sententia excommunicationis notatus. Itē Adrianus, Saluo Romanæ ecclesiæ in omnibus primatu, manifestũ est, quòd illa quæ sunt per unamquanq; prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset, sicut id Niceno f decretum constat esse concilio. Cùm uerò accusatus ad concilium uenerit, quicquid cōsidentium consultationibus agitur, aut quod ab accusantium parte proponitur, non contentiosis uocibus, sed mitissima uerborum relatione proferatur.

Vnde in Toletano concilio undecimo legitur:

In cognitione causarum contentiosi locum non habeant.

CAN. III.

IN loco benedictionis g considentes domini sacerdotes nullus debet, aut indiscretis uocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbare: nullus etiam fabulis uanis, uel risibus agi: & (quod est deterius) obstinatis disceptationibus tumultuosas uoces effundere. Si quis enim (ut Apostolus ait) putat se religiosum esse Iaco.1
non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius uana est religio. Cultum enim suum iustitia perdit, quando silentia iudiciorum obstrepētium turbo confundit, dicente propheta: Erit cultus iusti-
tiæ silentium. Esaiæ 32.
Debet ergo quicquid aut cōsidentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, sic mitissima h relatione uerborum proferri, ut nec contentiosis uocibus sensus audientium perturbent, nec iudicij uigorem tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu con-

---

† Cōcor. cum hoc tex. iūcta sua glo. l. hoc edicto. §. fi. ff. de postul. & qđ no. Bar. in l. cassius. ff. de senatoribus.

Prælati nō sūt tutorib. cōparandi.

Crimen publicum qđ dicitur.

ꝙ sicut tutor uel curator non potest ante lite contesta. constituere procuratorem, ut C. de procura. l. neque. sic neq; prælatus. quod non concedo. Nulla est enim cōparatio inter tutores & prælatos: quia tutor est tēporalis, prælatus est perpetuus. tutor nō utitur bonis pupilli, sicut prælatus bonis ecclesiæ: tutela est onus, sed prælatura est honor. prælatus habet liberam & generalē administrationem in bonis ecclesiæ, & dare potest bona aliqua, si hoc habeat cōsuetudo ecclesiæ: sed tutor non. extra de dona. ca. ceterū.

a Publico. Publicum uocat hic crimen, de quo solenniter & publice potest quis accusari. idē enim est in priuatis criminibus, ut C. de iniur. l. ult. quia nec in illis interuenit procurator: ut s̃. ea. c. i criminibus.

b Aduocatum. id est, procuratorem.

c Vod autē absq;. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur, an episcopus sit damnādus sine synodali authoritate. Sed hæc quæstio tractata fuit s̃. iij. qō. viij. sed hoc solum adijcitur hic, quod Romanus pontifex potest episcopum sine concilio damnare: ut j. e. c. duodecim. §. quod uero.

d NVllus episcopus. Authoritate. generali. audiri enim potest causa episcopi, sed non potest terminari sine speciali mandato Apostolicæ sedis, licet absolui posset, ut iij. q. vj. c. quamuis. & c. dudū. tamen hoc non credo, ut dixi iij. q. ulti. cap. accusatus. Et arg. j. c. prox. in fin.

e DVodecim. iudices. Ipsi. j. ix. quæstio. iij. capi. cuncta. & ca. ipsi. & cap. saluo.

f Sicut in Niceno. s̃. iij. q. vj. ca. neminem.

g IN loco benedictionis. id est, synodi.

h Mitissima. ut C. de obsequijs patrono præ. l. si manumissori. & s̃. iij. quæstio. vij. ca. infames. §. si quis adeo. lex punit talē ultimo supplicio: ut C. de ijs qui ad eccle. confug. denuntiamus.

Tumul-

cilij hæc, quæ præmissa sunt uiolanda crediderit: & contra hæc interdicta aut tumultu, [a] aut contumelijs uel risibus concilium perturbauerit, iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur: Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium: cũ omni dedecore de confessione abstractus a communi cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis [b] sententiam ferat.

Pro. 22. b

QVAESTIO V.

Nunc autem [c] quæritur an sit aliquis indicãdus maleuolus, quia crimen alterius indicat.

De hoc scribit beatus Augustinus dicens:

Magis nocet, qui crimen celat, quàm qui amicabiliter indicat. CAN. I.

NOn uos [d] iudicetis esse maleuolos quã do crimen alterius indicatis. [e] magis quippe nocentes estis non indicando crimẽ, quàm si fratres uestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo [f] perire permittitis. Si enim frater tuus uulnus habeat in corpore, quod uult occultari, cùm timet secari: nónne crudeliter a te siletur, ac misericorditer indicatur? quãto ergo potius debes manifestare crimẽ, ne deterius putrescat in corde?

Idem ad Vincentiũ Donatistam & Rogatistam.

Nec qui parcit, est amicus: nec qui uerberat, est inimicus. CAN. II.

NOn omnis, qui parcit, amicus est: [†] nec omnis qui uerberat, inimicus est. Meliora enim sunt uulnera amici, quàm uoluntaria oscula inimici. melius est enim cum seueritate diligere, quàm cum lenitate decipere. Vtilius esurienti panis tollitur, [g] si de cibo securus iustitiã negligat, quàm esurienti panis frãgatur, ut iniustitiæ seductus acquiescat. [†]

Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus molestus ambos amat. Quis potest nos amplius amare? quàm Deus? & tamen nos nõ solùm docere suauiter, uerùm etiam salubriter terrere non cessat: fomentis lenibus, quibus Deus omnes consolatur, sæpe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungit. Exercet fame patriarchas [h] etiam pios & religiosos: populum contumacem pœnis grauioribus agitat: non aufert ab apostolo stimulum carnis tertiò rogatus, ut uirtutem in infirmitate perficiat. & infra. Noueris aliquando furem auertendis pecoribus pabulum spargere, & pastorem aliquando flagello [i] ad gregem pecora errantia reuocare.

† j. xxiij. qõ. iiij. nimium. Panor. cap. si uir. de adulter. dixi in tractat. usur. quæst. ij.

2. Cor. 12.

Item ex sermone Ambrosij, qui sic incipit: Fortasse amarior.

Non odio habetur, sed diligitur qui castigatur & corripitur.

CAN. III.

NOn osculatur semper pater filium, sed aliquãdo castigat: ergo quãdo castigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas suas: quæ dulciores sunt cùm amatis amarissimè [k] inferuntur. dulcior enim est religiosa castigatio, quàm blanda remissio. Vnde ait Propheta, Dulciora sunt uulnera amici, quàm uoluntaria oscula inimici.

Pro. 27.

Ex his uerbis datur intelligi, quòd magis confert utilitati fraternæ, qui crimen accusando, uel indicando prosequitur, quàm qui celando fouere nititur. Eusebius autem contrà statuere uidetur, dum aliorum crimina sponte confitentes in episcoporum accusatione recipi prohibet dicens:

Ad accusationem non admittantur aliorum crimina sponte confitentes.

---

[a] Tumultu. Sic præsumitur de iniusta electione illius qui per clamorem est electus. extra de elect. c. Osius. viij. q. j. c. si ergo. Et est simile. de conse. di. iij. c. irreligiosa.

[b] Excommunicationis. a consortio fratrũ. [i] sic s. dist. xlv. c. neminem.

[i] Sub. sed non sacramentorũ, ut dixi s. ead. qõ. ij. præsenti ibi uideas. Archidia.

[c] Nunc aũt. Si bono zelo qs indicat crimen illi, qui potest prodesse, & non obesse, non est maleuolus. xxij. quæst. v. cap. hoc uidetur. & si præmonuerit eum quem accusat. secunda, quæstione prima cap. si peccauerit. Vel si crimen propositũ uult probare. [s] secunda, qõe. viij. c. qui crimen. s. ea. qõ. j. c. ij. Sed si crimen tantum proponeret, & non prosequeretur, puniendus esset tanquam proditor: ut xlvj. distinct. capit. accusatores.

Crimen indicans non semper dicit̃ maleuol⁹.

[s] In hoc casu si facit ex charitate, audit. j. ea. cap. j. si ex odio hoc facit, repellit̃. ij. qõ. vij. si qui sunt. Archidia.

[d] NOn uos. Hoc capit. loquitur de denuntiatione, & de secreta correctione. Et est argumentum hic, quod quilibet ad denuntiationem tenetur. [3]

[3] Ar. xxiij. q. v. nõ putes. ubi de hoc. ar. ad hoc s. j. q. j. quisquis. ij. q. vj. sicut. & c. quapropter. xxiiij. q. iij. iam sacerdotes.

[e] Indicatis. Illis qui possunt ꝓdesse.

[f] Tacendo. j. viij. qõ. j. c. quid autem. contra. sed hic de secreta correctione loquitur, ibi de manifesta.

[g] NOn omnis. Tollitur. Non ob. lxxxvj. distin. c. pasce. quia illud de eo, qui ad mortem esurit. sic xj. q. iij. c. quoniam. multos. Et est hic argu. quod excommunicato non est danda eleemosyna. De hoc dixi xlij. di. cap. quiescamus.

[†] Cõcor. text. in l. latæ culpæ. §. amicos. cum ibi not. ff. de uerbo. sign. facit lex uerbo rũ. eo. tit.

[h] Patriarchas. Iacob & filios eius, qui per famem coacti fuerunt in Aegyptum.

[i] Flagello. Nota. uoluntatem potius spectandã quam factum: ut xxiij. qõ. j. ca. paratus. dist. v. cap. ad eius uero. & qualitas facti ex persona facientis præsumitur xj. qõ. iij. c. absit. & xxiij. quæst. iiij. ca. ca. uindicta.

Voluntas poti⁹ quã factum attendi debet.

[k] NOn osculat̃. Amarissime, id est, amare.

Illi

CAN. IIII.

ILli, qui aut in fide catholica, aut in inimicitia ſuſpecti ſunt, ad pulſationem epiſcoporum nõ admittantur: nec illi, qui aliorũ crimina ſponte [a] confitentur. Et ideo replicanda eſt [b] ſolicitè ueritas. Quã ſpontè prolatam in illis uox habere nõ poteſt, hanc diuerſis cruciatibus è latebris ſuis religioſus [c] tortor exigere [d] debet: ut dũ [e] pœnis corpora ſubijciuntur, quę geſta ſunt, fideliter & ueraciter exquirantur.

Item in Prouerbijs.

CAN. V.

Pro. 11. b QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui aũt fidelis eſt, celat amici cõmiſſum. Item infrà. Quæ uiderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò, ne poſtea emendare nõ poſsis, cũ dehoneſtaueris amicum tuum.

Ibidem.

Sed aliud eſt ex charitate aliorũ crimina deferre, ut quos ſecreta admonitione corrigere nõ poſſumus, conuictos iudicis ſentẽtia corripiat: atque aliud inſidiãdo falſa obijcere, uel inſultando uera facilè exprobrare. Illud uerò charitatis: hoc aũt impietatis eſt officium. Vnde in eiſdem Prouerbijs dicitur: Verba impiorum inſidiãtur ſanguini: os iuſtorũ liberabit eos. & infrà. Qui quod nouit loquitur, iudex iuſtitiæ ẽ: qui autem mẽtitur, teſtis eſt fraudulẽtus. Item. Labium ueritatis firmũ erit in perpetuũ. Qui autem teſtis eſt repẽtinus, [f] cõcinnat linguam mẽdacij. Item. Qui cuſtodit os ſuũ cuſtodit animã ſuam, qui aũt inconſideratè loquitur, ſentiet mala. Verbũ mẽdax iuſtus deteſtabiĩ: impius aũt confundit & cõfundetur. Item Auguſtinus ĩ pſal. xxxiij. Si aliquãdo humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatũ mouentur, inſurgunt linguæ iniquiſſimorum inimicorum, cũ fuiſſet miſerandum: irrident impij, unde dolent pij.

Teſtes uiles poſsũt torqueri. Prou. 21.

QVAEST. VI.

1 ps

QVi aũt [g] quod intulit, probare non valet puniendus eſt.

Vnde Adrianus papa ait:

Puniatur, qui alij falſa intulerit. CAN. I.

OMnis, qui alijs falſa intulerit, puniatur: [h] & pro falſitate ferat infamiam.

Item Gregorius Papa.

[a] Illi qui. Sponte. Id eſt, detractores. iij. qõe. iiij. c. detractores. & xlvj. diſt. c. accuſatores. Vel aliter, id eſt, ſine diſcretione.

[b] Et ideo replicanda eſt, id eſt, ſæpius quærenda contra omnes ſupradictos, ſecundum quoſdam: quod non placuit: ſed contra confitentes tantum. quia inimici & infideles nunquam admittuntur.

[c] Religioſus. Sed qualiter exercet religioſus vir cauſam ſanguinis contra illud xxiij. qõ. viij. c. his a quibus? Sed dic quod eccleſiaſticus iudex poteſt uirga punire: ut xxiij. quæſt. v. c. j. & hoc nõ eſt iudicium ſanguinis: ſed hic facit quæſtiones in cauſa ciuili: quod fieri licet in defectum probationum. ff. de quæſtio. l. diuus. & etiã in eccleſiaſtica criminali. ij. qõ. j. c. in primis. in fi. Quidam etiã ex hoc loco dicunt uiles cõtra clericos generaliter admitti cum tormentis: ſed hoc falſum eſt: quia tantum in exceptis criminib9 admittuntur uiles: ut ſ. iiij. quæſt. iij. c. ſi teſtes. §. ſi res. uerſic. ſi aũt ea cõditio.

Iudex eccleſiaſtic9 poteſt uirga punir.

[c] Religioſus. Iſtud obtinet in exceptis criminibus, ut in crimine læſæ maieſtatis, ubi accuſator torquetur: ut vj. q. j. §. uerum. C. ad leg. Iul. maieſt. l. nullus. in fin. Sed in ciuili cauſa nunquã torquetur aliquis, niſi in defectum probationum: ut in authent. de teſtib. §. ſancimus. colla. vij. Vel dic quod prima pars loquitur de accuſatore, ſecunda de teſte. viles enim teſtes bene torquentur in exceptis criminibus: ut iij. quęſtione tertia. cap. ſi autem ea. & etiam in ciuilib9 negotijs in defectum probationum, ut dixi.

[d] Exigere. Non per ſe, ſed per alios: ut lxxxvj. diſt. c. non liceat per clericos autem, non per laicos. extra de ſentent. excommu. c. uniuerſitatis. Habes ergo hic, quod prælatus poteſt ſubditos corporaliter punire: ut xlv. diſtin. c. cum beatus.

[e] Vt dum. Hoc non refertur ad omnia prædicta, ſed tantum ad illos, qui ſponte confitentur. Inimicus enim non poteſt eſſe teſtis in aliquo crimine, extra de ſimo. cap. licet Eli. Poteſt tamen dici, ꝙ inimicus torqueri quandoque poteſt: & æſtimabit iudex an adhibebit ei fidẽ, uel non: ut ff. de quæſtio. l. j. §. quæſtioni. in fine. Sed vtrum clerici debeant ſubdi uerberib9 pro teſtimonio dicẽdo, dubitatur: quod uidetur: [1] ut hic, & ĩ. ea. qõ. proxi. c. quia. & c. presbyteri & xlv. diſt. c. cũ beatus. Dicunt tamen quidã minores clericos poſſe torqueri, ſed non maiores. Alij dicunt omnes ſuſpectos poſſe torqueri. Nam & liberi uacillantes torquentur: ut extra de accuſa. cap. ſuper his. ff. de qõ. l. de minore. & eccleſia uirgis põt aliquos corrigere: ut xxiij. q. v. c. j. hoc certum eſt, qd' minores clerici indiſtinctè pro quolibet crimine verberibus ſubijciũtur: ut xxxv. diſt. c. ante. Sed maiores non, niſi pro enormibus, ut diſt. xlv. in ſumma. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro teſtimonio dicendo ſecundum pleroſque qui dicũt nõ tenere iſtã legem. ĩ. ea. q. vj. c. presbyteri. Vel dic quod clerici ſuſpecti poſſunt torqueri non a laico, ſed ab epiſcopo.

Clerici an poſsint ꝑ teſtimonio torqueri.

[1] Dicit H. notãdum eſſe, quod clerici ſpõte aliorũ crimina cõfitẽtes indifferenter ſubijciunt uerberibus, ſi res exigat tales recipi in teſtimonium, ut in hoc c. illi, qui. & ita ipſe not. xlv. di. in ſum. Archid.

Alias, de pœn.

QVi ambulat fraudulẽter.

[f] Repentinus. Quale ergo erit reſponſum teſtis, nam ſi citò reſpondet, uidetur mendax: ſi in mora, videtur dubius: ut l. diſtin. c. ponderet.

QVi autem. Hæc quęſtio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, quòd qui calumniatur, tenetur ad pœnam talionis: & hoc probat per tres authoritates. Secunda ibi, Presbyteri. Tertia ibi, Epiphanium. Ioan. de Fant.

[g] Qui autem. Hæc quæſtio expedita eſt ſecunda quęſtione tertia.

[h] OMnis. Puniatur, ſi conuictus fuerit de calumnia:

De eodem.

CAN. II.

QVi calumniam illatam nõ probat, pœnam debet incurrere, quã si probasset, reus utique sustineret.

Idem in registro.

Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat.

CAN. III.

QVia iuxta patrum sententias canonicas, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, ac per hoc, quia subdiaconus crimen diacono probare nõ potuit: quoniam impositionem manus [a] (qua carere potuisset) nõ habuit, non solùm sacerdotio, [b] sed officio caruit: & tanquam re uera infamis meruit uerberibus castigari. [c] Nam cui cum tribus testibus ueluti [d] laico crimen quodlibet approbatur, nõ est mirũ, quod obijcit, dũ probare nõ sufficit, si corporali infamiæ quẽadmodũ laicus ex iuris similitudine subiugatẽ. Quod enim esset diacono gradũ omittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

Codice lib. 1. titu. de episcopis et clericis, Imperator Theodosius.

CAN. IIII.

2 PResbyteri [e] citra iniuriam quæstionum testimoniũ dicant: ita tamen, ut falsa non simulẽt. Cæteri uerò clerici, qui eorundem gradum uel ordinem sequuntur, si ad testimonium dicendũ petiti fuerint, prout leges [f] præcipiunt, audiantur: salua tamen sit litigatoribus falsi accusatio, si fortè presbyteri, qui suo [g] nomine superioris loci testimonium dicere citra aliquam corporalem iniuriam sunt pręcepti, hoc ipso, quòd nihil metuunt, uera suppresserint. Multò magis etenim pœna sunt digni, quibus cùm plurimum honoris per nostram iussionem delatum est, si occulto inueniuntur in crimine. †

Item constitutione iij. collatio. ix.

CAN. V.

PResbyteri [h] seu diaconi, si falsum testimoniũ dixerint, si quidẽ in re pecuniaria, diuino ministerio duntaxat per tres annos separati monasterio tradantur: si in criminali, clericatus honore nudati legitimis pœnis [i] subijciantur. Cæteri uero clerici communi iure officio ecclesiastico pulsi, sine delectu causæ legitimè coerceantur.

Idẽ Ianuario episcopo.

Ad sanctæ communionis ministerium non accedat, qui crimen illatum non probat.

CAN. VI.

3 EPiphanium [k] presbyterum quorundam sacerdotum literis [l]

...omnia: ut ij.q.iij.c. si quem. §. notandum.

[a] Quia. Manus. Presbytero enim & diacono tantum manus imponitur: ut xxiij. dist. cap. presbyter. & cap. diaconus. Sed contra. lxix. dist. ca. j. ubi & clerico iubetur manus imponi: sed illud de manu benedictionis, hoc de manu consecrationis. Vel dic quòd tempore Gregorij subdiaconatus non erat sacer ordo. xxxj. dist. ca. j.

[b] Sacerdotio. Qd' habiturus erat. argum. quod quis dicitur perdere, quod nunquã habuit. xx. quæstio. j. cap. puellæ. xvij. distinct. ca. concilia. xxiij. quæstio. iiij. cap. Guilisarius. xxvij. quæstio. ij. c. sic quippe. §. ex his. 1

Perdit qs quod nunquam habuit.

1 Et xxiij. q. j. c. quorũdã. ubi ẽt hoc in fi.

[c] Castigari. Hic una pœna commutatur in aliam pœnam corporalẽ. sic xij. q. ij. §. libertus. & lxxxij. distin. ca. presbyter. xiiij. quæstio. ulti. cap. j. si. ff. de accusat. l. hos. §. omnibus. in fi.

[d] Veluti. hic uult dicere quod subdiaconus conuincitur ueluti laicus, quantum ad hoc scilicet. & sicut causa laici ab episcopo uno audiri potest, sic causa subdiaconi, ut xv. q. vij. cap. felix. secus est in diacono. quidam etiã referunt hoc ad qualitatẽ testium: ut sicut bigami admittuntur contra laicũ, sic cõtra subdiaconum: qa possunt ex dispensatione fieri subdiaconi, ut xxxiiij. dist. c. lector. sed eadẽ ratione homicida admittitur contra sacerdotem: cũ secum dispensari possit a papa. 2

2 De hoc articulo not. extra de homi. sicut dignũ. §. ul. Archi.

[e] PResbyteri. bonę opinionis, secũdum Hu. secus si suspecti sunt: ut s. ea. quæstio. v. c. illi. sed hoc nõ placet. 3 minores ergo clerici possunt corã episcopo torqueri non a laico: uel non credo tenere quod hic dicitur.

3 Vñ generaliter intelligas literã, ut sonat, secundũ. B.

[f] Leges. Circa laicos infames.

[g] Qui suo. Id est, propter suum honorem.

PResbyteri. CASVS. *Quæsitũ fuit à Iustiniano qua pœna debent puniri presbyteri & diaconi, si de falso testimonio conuincãtur? Et respondet: si in ciuili causa falsum dixerint testimonium, separati à ministerio duntaxat per tres annos detrudantur in monasteriũ. Sed in criminali primum degradentur, deinde pœnis legitimis subijciantur. Cæterì uero clerici sine delectu causæ legales pœnas patiantur.*

[h] Presbyteri. Qualiter statuit hic Imperator aliquid de rebus ecclesiasticis contra id xcvij. dis. c. bene quidem. nisi hoc fecerit auth. apostolica. xcvij. dis. c. ecclesiæ. & ca. uictor? Sed hic instruit 4 iudicẽ ecclesiasticũ, quid facere debeat. sic ĩ. ead. capi. delatori.

4 Instruit. imo eis ptãs iurisdictionis erat penes principes, iuxta illud Rom. 13. Omnis anima. & 1. Petri 2. Subditi estote, &c. ut dixi in prẹfat. ad edict. Hẽri. 2. cõtra paruas datas.

[i] Legitimis pœnis. Quæ sunt. ff. de fal. l. j. §. ult. ubi dicitur quod pro crimine falsi, si est liber, deportatur, & omnia eius bona publicantur: si est seruus, patiatur ultimum supplicium. Vel intellige de pœnis canonicis, prout dicitur distinct. 50. c. si episcopus. Vel dic cum iudex ex officio suo punit testem, secundum suum arbitriũ punit eum: ut C. de testi. ca. nullum. secus si directe accusatur testis, 5 ut 50. dist. c. si episcopus. & ff. de fal. l. j. §. ult.

Crimen falsi qua pœna punitur.

† Cõcor. tex. ĩ l. omne. §. q manus. ff. de re mil. & l. presbyteris. C. de epis. & cle.

EPiphaniũ. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua uult probare qualiter sunt puniendi, q non probant quod obijciunt, & ad hoc ponit duo capitula. Ioan. de Fant.

5 Et uideas qd' no. ij. qõ. iij. in summa ĩ fi. & qđ leg. & no. xxiij. qõ. v. rex debet. & xxxiij. q. v. hęc imago. in fin. Archi.

[k] Epiphanium. De eo agitur extra de testi. c. quoniam.

[l] Literis. Sed qualiter hoc fecerit, cum non sit admittẽda accusatio per literas, ut ij. q. viij. c. per scripta. & iij. q. ix. absẽte. sed hic non plene examinauit causam.

a Accusatum. id est, infamatum.
b Discutientes. de plano, non in forma iudicij. extra de accusa. c. olim.
c Absoluimus. ab obseruatione iudicij. unde postea admittitur accusatio.
d Paratus. Nonne potuit accusator pœnitere, & dicere se errasse, ut s. ead. quæstio j. cap. quidã. & ante litis contesta. potest desistere accusator, ut extra de accusa. ca. licet. i fi. Sed istud est speciale in accusatiõe episcopi, uel cum orta est infamia, ut dixi s. iiij. q. v. c. quisquis.

Accusator an & quãdo potest desistere.

f Mysterium.

Quod cõiter no. oẽs doc. i ista dec. licet. solutionem, q primo sequitur. unde de ea non cures. Arch.

e Elatori. confessio.
f Lingua. Sed qualiter dat papa iura de pœna sanguinis, contra illud xxiij. q. viij. ca. his a quibus. Sed hic docet quid facere debeat iudex secularis. sic xxvij. q. j. ca. si quis rapuerit. Io. de Fãt.

Vod aũt. Hęc quęstio diuiditur in quatuor partes. In prima probatur per xvj. authoritates sãctorum, quod infames, excommunicati, & inimici nõ possunt alios accusare. Secunda ibi, Cum itaque. Tertia ibi, Quicunque. Quarta ibi, Verum. Ioan. de Fant.

g Quod autem. In simonia quilibet auditur accusans contra laicum, etiã meretrix, ut lxxix. distinct. si quis papa. & extra de simon. tanta. Et hoc ideo, quia omnia crimina nulla reputantur respectu istius, ut j. q. ulti. patet. secus si accusatus sit clericus, & bonæ famæ, ut ij. quæst. j. in primis. in fin. Imo eadem est distinctio in laico an prius fuerit bonæ famæ, an non: ut ff. ad legem

criminaliter accusatũ, a cuius nos (ut ualuimus) causas discutientes, b nihilque in eo obiectorum reperientes: ut ad locum suum reuerteretur, absoluimus. c Criminis ergo authores uolumus te perscrutari: & nisi is, qui eandem transmisit epistolã, paratus d fuerit hoc, qđ obijcit, canonicis atq; districtissimis probationibus edocere, nullatenus ad sanctæ communionis ministerium f accedat.

Item ex decreto Adriani papæ.

Qua pœna delator sit feriendus.

CAN. VII.

Elatori e autem lingua f capulet, aut conuicto caput amputetur. Delatores aũt sunt, qui inuidia prodũt alios.

Item ex concilio Elibertano.

De eodem.

PALEA.

Elator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fidelium fuerit proscriptus uel interfectus, placuit non nisi in fine accipere communionem: si leuior causa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem: si catechumenus fuerit, post quinquennium admittitur ad baptismum.

Item ex octaua synodo,

Qui innocentem falso crimine maculauerit, sacerdotis arbitrio pœnitentia diuturna purgetur.

PALEA.

I quis falsum dixerit, uel personã innocentis falso crimine maculauerit, iuxta sacerdotis arbitrium diuturna pœnitentia expurgetur.

Item ex concilio Agathensi.

A communione coerceatur, uel secularis uel laicus, qui ecclesiam uel clericum per calumniam fatigauerit.

CAN. VIII.

I quis uerò seculariũ per calũniã ecclesiã aut clericũ fatigare præsumpserit, & cõuict⁹ fuerit, ab ecclesiæ suæ liminibus, & catholicorũ cõmunione (nisi digne pœnituerit) coerceatur.

Iuliam maiesta. famosi. Licet autẽ in exceptis criminib. admittantur criminosi, non tamen sine tormẽto, ut iiij. quæstio. iij. si ea. Si ergo clericus est bonæ famæ, nullo crimine suspectus, non audit cõtra ipsum, ut extra de testibus ueniẽs. Si est malæ, quilibet admittitur ad accusandũ & testificandum: ut extra de simo. ca. per tuas. Quidam tamẽ dicũt, quod licet uiles admittantur ad accusationem, non tamen ad testimonium: quia tota uis negotij pẽdet ex testimonio, sed nõ in accusatiõe. Vel dic ut dixi ij. quæstio. j. in primis. in fi.

Criminosi in exceptis crimininib. testificari possunt.

Si fa-

CAVSA VI.

Vo fornicatores, et infamia notati, quendam religiosum episcopũ de simonia accusare nitũtur: reus alterius prouinciæ archiepiscopi iudiciũ expetit: tandem in probatione deficit accusator: reus cogitur ad suæ innocentiæ assertionem.

1 *Quærit primò, an crimine irretiti, uel infamia notati ad huius accusationem sint admittendi.*

2 *Secundò, si episcopus in eos accusationẽ uertere uoluerit, an simplici assertioni suæ sit fides adhibenda.*

3 *Tertiò, si liceat sibi expetere iudicium archiepiscopi alterius prouinciæ.*

4 *Quartò, cuius iudicium sibi sit expetendum, si circa suam sententiam episcopos suæ prouinciæ discordare contigerit.*

5 *Quintò, si in probatione deficit accusator, an reus sit cogendus ad probationem suæ innocentiæ.*

QVAESTIO I.

g *Vòd autem g crimine irretiti alios accusare non possint, Anacletus papa testatur dicens:*

Et sic patet præceptum esse Apostoli ordinandū esse sine crimine secundum Hu. & Laur.

Si sacerdos. Præcipitur. Ab apostolo, ut xxv. dist. primum. si tale est crimen, quod est accusatione & damnatione dignissimum: ut lxxxj. distinct. Apostolus.

Omnes. Leges. Sed & alios dicimus infames secundum canones, qui nō sunt infames secundum leges: ut bigamos, & corpore uitiatos: sicut nec omnes dicimus infames secundum canones, qui secundū leges sunt infames, ut mulier quæ nubit intra tempus luctus. Ioannes. Sed certe bigami, & corpore uitiati non sunt infames, etsi sint irregulares, cum non deliquerint. Ber. Dicunt tamen quidam, quod infamia, quæ est irrogata ꝑ sententiam, uel quæ contrahitur ipso facto, ut cum aliqua deprehenditur in adulterio, uel cum aliquis contrahit binas nuptias, de qua agitur ff. de ijs qui notan. infamia. quid ergo. infamia hæc non purgatur per quamcunque pœnitentiam ut secunda, quæstione tertia. capitu. Euthemium. §. hinc colligitur. nisi restitutus sit ab illo qui potest restituere: ut a principe, uel a senatu: ut secunda, quæstione tertia. capit. si quā. §. notandum. in fin. ff. de postulando. lege prima. §. de qua. Alia est infamia facti de qua agitur infra eadem sunt plurimi. Et hæc melius dicitur infamatio, quæ inducit purgationem, & illa aboletur purgatione præstita, ut decimaquinta, quæstione quinta. de crimine. Est etiam quædam infamia canonica, quæ irrogatur ex quolibet peccato mortali: ut hic, & trigesimasecunda, quæstione quinta. præceptum. in fine. & aboletur per pœnitentiam: ut infra eadem. illi qui. Tamen (ut dicunt quidam) talis non admitteretur ad accusationem uel promotionem: quia non sufficit quod modo non sit infamis, sed qꝺ nunquam fuerit infamis. infra eadem. qui crimen. Item infamia contracta ex sententia excommunicationis tollitur per absolutionem, ut quarta, quæstione prima capitulo primo. Sicut finito tempore relegationis, tollitur infamia orta ex sententia. ff. ad municip. ordine.

Infamia an possit per pœnitentiā purgari.

a Quia pœnitentia, &c. ut not. xv. q. v. presbyter. in gl. quia pœnitētia, &c.

Hoc determinat extra de temp. ordi. ca. ult.

A criminosis sacerdos accusari non permittitur.

CAN. I.

Si sacerdos sine crimine eligi præcipitur, a nullatenus a criminosis accusari aut calumniari permittitur, nec ab alijs quàm ab ijs, qui sine crimine sunt, & iuxta electionem canonicā sacerdotes ordinari possunt, & tales per omnia inueniuntur, quales sacerdotes eligi iubentur.

Item Adrianus Papa.

Infames, & qui culpis exigentibus ad sacerdotium prouehi non possunt, sacerdotes non accusent.

CAN. II.

j Omnes verò infames esse dicimus, quos leges b seculi infames appellant, & omnes qui culpis exigentibus ad sacerdotium non possunt prouehi. Indignum est enim, ut illi eos accusent, qui esse nō possunt, quod ipsi sunt: quoniam sicut maiores a minoribus c non iudicantur, ita nec criminari possunt.

Item Fabianus Papa.

Infames sunt, qui regnum Dei consequi non ualent.

CAN. III.

Illi qui d illa peccata perpetrant de quibus Apostolus ait: Quoniā qui talia agunt, regnum Dei non consequentur: ualde cauendi sunt, & ad emendationem (si uoluntariè uenire noluerint) cōpellendi e sunt, qui in famiæ macula sunt aspersi, & in barathrū dilabuntur, nisi eis f sacerdotali authoritate subuentū fuerit. Similiter & illi de quibus ipse ait, cum hmōi g nec cibū sumere: quia infamia sunt notati antè, quā sacerdotali authoritate curentur, & gremio sanctæ matris ecclesiæ redintegrentur: quia qui extra nos sunt, nobiscum communicare non possunt.

Galat. 5. d

1. Cor. 5. d

Idem.

Ante satisfactionem excommunicati ad accusationem non admittantur.

CAN. IIII.

ij Omnes illi sunt ab accusatione repellendi, quos Apostolus commemorat dicens: Cū his nec cibum sumere, & ante satisfactionem h ecclesiæ nō sunt recipiendi.

1. Cor. 5. d

Itē Clemēs Papa Iacobo metropolitano epō.

Sacerdotes non nisi à coæqualibus accusari debent.

CAN. V.

Beatus Petrus homicidas & adulteros, ac cunctos criminalibus

c A minoribus. Honestate morum, id est, criminosis, ne sit contra. secunda quæst. vij. præsumunt. & capitu. lator.

d Illi qui. Secundum quosdam prima pars loquitur de criminosis non excommunicatis, secunda de excommunicatis. Secundum alios loquitur prima pars de occultis, secunda de manifestis criminosis.

e Compellendi. Argum. existentem in mortali peccato cogēdum esse ad pœnitentiam. xxij. q. j. prædicandum. xxiiij. q. iij. tam sacerdos. Argumentum contra. ij. qō. j. nonnulli.

f Nisi eis. Argum. tolli infamiam per satisfactionem ecclesiæ, ut xxxij. quæstione quinta. præceptum. xxxv. quæstione sexta. si duo. Argu. contra. iij. quæst. iiij. consanguineorum. & capitu. ij. qui. infra eadem. quicunque. & vigesimasecunda, quæstione quinta. paruuli. Sed dic quod canonica infamia per pœnitentiam tollitur, sed nō illa quæ irrogatur ipso facto, uel per sententiam. Io. de ipso occulto crimine tollitur per pœnitentiam, sed non de manifesto: ut extra de tempo. ordi. c. ulti. & penult.

Infamia canonica tollit pœnitentia.

De hoc not. s. ea. c. ij. ibi uideas.

g Huiusmodi. Scilicet excommunicatis.

h Omnes. Ante satisfactionem, uel iuramentum. extra de sententia excommu nic. per tuas.

Beatus. CASVS. *Iacobus episcopus Ierosolymitanus quæsiuit à Clemēte, qui sint repellendi ab accusatione episcoporū? Et respondet qꝺ quatuor genera hominū ab eorū accusatione debent repelli, sicut docuit beatus Petrus. s. criminosi et irregulares scilicet qui ad eundē ordinē non possunt promoueri: & infames & laici omnes, qui debent sacerdotibus subesse: quia nō debēt maiores à minoribus iudicari, uel accusari. Ab humano die, id est, carnali sensu.*

nexibus alligatos: & qui eis coæquales non erant, ab episcoporũ uexatione & accusatione dicente domino prohibebat: & nõ nisi à coæqualibus aliquid sibi inferri debere docebat. Infames etiam omnes, quos primates & leges seculi non recipiunt, sed & laicos ab eorum accusatione & uexatione semper repelli debere rogabat: & cunctos subditos esse præcipiebat: cunctorum sacerdotum uitam superiorem sanctioremq; ac discretam a secularibus & laicis hominibus esse, & spirituales atque sacerdotes super carnales ac laicos semper constituere, & fore dicebat debere: quoniam pro minimo esse nobis debet ut a talibus arguamur & iudicemur, uel ab humano die. Maiores uerò a minoribus nec accusari uel iudicari nullatenus posse dicebat. quoniam hoc non solùm diuinas, sed etiam leges seculi inhibere docebat.

Item Adrianus Papa.

Qui criminosus fuerit, sacerdotes accusare non potest.

CAN. VI.

QVi crimen intendit, agnoscendum est si ipse antè non fuerit criminosus: quia periculosum est, & admitti non debet rei aduersus quemcunque professio. testes autem sine aliqua sint infamia uxores & filios habentes, Christũ omnino prædicantes.

Non solùm autem criminosi, sed etiã quilibet alij ab accusatione episcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa ait:

Deo non placet, qui seruos suos accusat.

CAN. VII.

SI omnia in hoc seculo uindicata essent, locum diuina iudicia nõ haberent. Superuacuis laborat impendijs, qui solem certat facibus adiuuare. Ideoq; si aliquis putat se in hoc Deo placare, quod seruos suos accusat, & ut meliores fiant, dicit se hoc agere, in uanum laborat. & plus inuidiæ stimulis agitatur, quã charitatis: quoniam diuinæ gratiæ plenitudo adiectione humana non indiget, nec ulla requirit cõmendationis augmenta.

Item Thelesphorus Papa.

Populus sacerdotes arguere, uel increpare non ualet.

CAN. VIII.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus domini cõficiunt, ab omnibus sunt obediendi & timendi, non dilacerandi aut detrahendi: quia a quibus se domini populus benedici, saluari & instrui cupit, nullatenus eos debet arguere: nec uulgus in eorum accusatione suscipi debet. populus enim ab eis docẽdus est & corripiendus, non ipsi ab eo: quia non est discipulus super magistrum. Dei ergò ordinationem accusat qui eos qui ab eo constituuntur sacerdotes accusat, uel damnare cupit.

Idem. Hi qui non sunt idonei, non suscipiantur ad accusationem: sed omnes qui aduersus patres, id est, sacerdotes armantur, infames esse censemus. patres enim omnes, id est, sacerdotes uenerandi sunt, non respuendi aut accusandi, uel insidiandi aut infamandi.

Item Pius Papa.

De eodem.

a Dicente. Cum dixit, Qui sine peccato, &c. iij. quæst. vij. qui sine.

b Rogabat. Id est, præcipiebat. sic xj. q. iij. rogo.

c Quoniã pro minimo. Sic continua quoniam & si boni sumus.

d Vt a talibus. s. illis qui semper parati sunt reprehendere, de quibus ait xj. qõ. iij. senti. sed aliorum reprehensiones attendendæ sunt, qui licet mali non sint, tamẽ ideo reprehendunt, quia eos malos esse credunt. xj. qõ. iij. non sunt. xij. qõ. j. nolo.

e Ab humano die. Id est, qui tantum humana, nõ diuina quærunt. viij. q. j. sunt in ecclesia.

f QVi crimen. Si uis dicere quod qui peccauit post baptisma potest promoueri si egerit pœnitentiã, tunc dicas illum hic appellari criminosum qui per sententiã conuictus est. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiã ipso iure: uel de illo intellige, qui pendente accusatione, qua & ipse fuit accusatus, uoluit accusare alium, quod non licet. iij. q. ult. neganda. Baz autem facit uim in hoc uerbo criminosus. s. plenus uitijs, sicut ille qui est periurus: ut j. eo. quicunq;. Et licet quilibet criminosus etiã non conuictus repellatur, ut extra de testi. super eo. tamen si probat se egisse pœnitentiam, bene recipitur, maxime in ciuili. argu. l. dist. ferrum. & ff. de ædil. edict. quod ita. licet sit argu. contra extra de sim. per tuas. ubi dicitur, quod in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur, potius admittatur de æquitate, quam de rigore. Io. Tu dicas breuiter, quod si probatur crimen contra aliquem, semper repellitur in causa criminali: ut s. ij. qõe. vij. quærendum. & extra de testi. testimonium. nisi in exceptis criminibus, secundũ distinctionem pluries dictam superius. B.

g Si ipse ante. Licet de illo non sit condemnatus. argu. extra de testib. c. super eo. Et est hic argu. quod post pœnitẽtiam accusatur quis de crimine. xxxiij. quæst. ij. admonere. j. quæst. vij. si quis omnem. l. dist. peruenit. xlviij. dist. quoniam multa.

h Rei. Id est, accusati.

i Christum. Non tamen obest eis, si eos instruxerint. xlvij. distin. quantum libet. & xliiij. distin. Ephesijs. Aliud si neglexerint eos corrigere: ut xxxvij. dist. legant.

k SI omnia. De occultis loquitur, quæ soli Deo reseruantur. xxxij. distinct. erubescant.

l Inuidiæ. Hic canon præsumit potius accusationem fieri causa inuidiæ, quã charitatis, ut dixi secunda, quæstione septima. c. si quis episcopus.

Oues

† Atqui tempore apostolorũ nondũ erant primates, sed dudũ post instituti, & sic hæc epistola supposititia.

† Imò cõtrariũ docebat, ut patet in sua prima canonica, ca. ij. ibi, subditi estote, &c. Et sic hæc epistola falso conficta. Tum certũ est beatũ Iacobũ apostolum doctiorẽ fuisse prefato Clemente nec oportuisse eũ ab eo doceri.

1 Humana enĩ dies appellat humana prosperitas. Arch.

2 Ad hoc facit, qđ no. iij. qõ. ix. c. ij. in glo. id est, adaptatis, in fine.

Testis repellit probato crimine contra ipm,

Pœnitentia nõ impedit accusationem.

3 Cõcor. tex. in l. ea mente. cũ ibi no. ff. de furt.

4 Alij dicunt qđ intelligit de eo, qui malo zelo accusat & litera capituli ad utrunque intellectũ adaptatur. Archidia.

Lucæ. 6. f

CAN. IX.

Oves [a] pastorem suum non reprehendant, plebs episcopum non accuset, nec uulgus eum arguat: quia non est discipulus super magistrum. Episcopi enim a Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculos elegit. Nam à subditis aut prauæ uitæ hominibus non sunt accusandi, aut arguendi, aut lacerandi. & infrà. Nemo bonum faciens, alteri uerbo aut facto nocere uult: quantò minus in suspicione debet uenire fidelis homo, ut dicat, aut faciat ea, quæ pati non uult? quia omnis suspicio [b] potius est repellenda quàm approbanda, uel recipiēda.

Ipsa autem detractio licet ex uitio detrahentium sit, tamen iusto Dei iudicio nonnunquā aduersus bonos excitatur: ut quos uel domestica [c] præsumptio, uel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambrosius.

Ne quis de se præsumat, lingua malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur.

CAN. X.

IMitare Petrum tertiò dicentem: Domine tu scis quia amo te. Etenim quia tertiò [d] negauerat, tertiò confitetur: sed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta sunt, ut sciamus neminem iactare se debere. nam si Petrus [e] lapsus est quia dixit: Et si alij scandalizati fuerint in te, sed ego non: quis alius iure de se præsumat? Denique & Dauid quia dixerat: Ego dixi in abundantia [f] mea, non mouebor in æternum: eam sibi iactantiam obfuisse confitetur dicens, Auertisti faciem tuam à me: & factus sum conturbatus. Psal. 29.

Item Gregorius.

Vt boni salubriter humilientur, linguæ malorum contra eos insurgunt.

CAN. XI.

SVnt plurimi qui uitam bonorum fortasse amplius quàm debent laudant: [g] & ne qua elatio de laude surrepat, permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem & obiurgationem prorumpere: ut si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore uituperantium suffocetur. Hinc est quòd doctor gentium se in prædicatione currere testatur inter infamiam [h] & bonam famam: qui etiam dicit, Vt seductores & ueraces. 2.Co.6.b

Verùm hac authoritate [i] prohibentur spirituales a carnalibus accusari, non carnales à spiritualibus. Quod ex uerbis eiusdem datur intelligi, quibus in eod. cap. subiunxit dicens: Capite languescēte facilius reliqua corporis membra inficiuntur, sicut scriptum est: [k] Omne caput languidū, & omne cor mœrens: a planta pedis usque ad uerticem non est in eo sanitas. Quapropter manifestum est diabolum (qui sicut leo rugiens circumit quærens quem deuoret) cordibus plebium suadere, ut doctoribus atque pastoribus suis detractiones irrogent, uel eos accusent. ut plebes languescentes nō tenentibus pastoribus fræna eorum lasciuiāt atque in ima ruant, ut saltem sic periclitari possint. Multum uerò distant damna morum à damnis rerum temporalium: cùm ista extra nos sint, illa uerò in nobis. & infrà. Peius malum fore nō existimo, quàm Christianos suis inuidere sacerdotibus. Esaiæ. 1.b 1.Pet. 5.b

Hinc etiam Felix secundus ait.

Deo recte famulantes persequi non licet.

[a] OVes. Sic ij. q. vij. oues.

[b] Suspicio. Sic ij. quæst. j. c. j. Suspicioni temerariæ [1] nō creditur. xj. q. iij. in cunctis. probabilis inducit præsumptionem. ff. quod met. cau. l. ult. vij. quæst. v. presbyter. violenta condemnationem. xxxij. qō. j. dixit. & C. de adulte. quamuis. licet sit argum. contra extra de præsumptionib. literas.

Præsumptio est triplex. [1] Dic quod hæc præsumptio est inualida, & repellitur ī iure. ī nullo eū debet mouere animū iudicātis. ij. quæst. j. in primo & in hoc cap. oues. Archid.

[c] Domestica. Id est, propria, uel domesticorū persona.

IMitare. CASVS. *Nemo debet se iactare de bonis, ne cadat, ut Petrus & Dauid.*

[d] Tertio. Hic uidetur, quod toties pœnitentiā faciam, quoties committo fornicationem, etiā cum eadem muliere: & quod quasi pro diuersis delictis sit mihi pœnitentia indicenda: ut de pœ. dist. v. cōsideret. & de pœ. dist. j. mensurā. [2] Item si post primam fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei pœnitentia. si secundo accedit ad eandem, secundo iniungitur ei pœnitentia. Talis ergo erit melioris cōditionis, si non pœniteat a principio, quam si pœniteat postea. Item si secundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum cōmittit, sicut si secundo accederet ad priorem. Sed pro illo secundo peccato, quod facit cum altera, noua pœnitentia sibi indicitur, ergo & noua pœnitētia est indicenda sibi, si ad eandem denuo accedat, cum par sit peccatum. Et hoc cōcedi potest: [3] licet secūdum leges, qui sæpius rem contrectat, non committit diuersa furta. ff. de furt. ei qui.

Delinquens pluries, pluries pœniteat. [2] Cōcor. text. in l. seruos. C. ad l. Iu. de vi pub. & le. iiij. C. de episc. & cler. Ioan. 21. d [3] Arg. ad hoc extra de re iud. lib. vj. ca. ad aposto licę. uerb. deierauit, &c. Arch. Marc. 14.

[e] Petrus. Argum. a maiori. si. xxxij. qō. v. si Paulus.

[f] In abundantia. Id est, confidentia bonitatis meæ.

[g] SVnt. Laudant. Hoc est ueniale peccatū. xxv. dist. criminis. sed qui cō mendant mortalia uitia mortaliter peccant. xlvj. dist. sunt nonnulli.

[h] Inter infamiam. Id est, quidam desipientes dicebant eos ueraces, quidam non. xlj. dist. quod dixit dominus.

[i] Verum hac authoritate Scilicet s. ea. oues. hæc sunt uerba eiusdem Pij. & continuantur illi cap. oues.

[k] Sicut scriptum est. In Esaia.

Ex

CAN. XII.

QViescite (inquit sancta synodus Nicena) & nolite persequi eos, qui rectè Deo famulātur, & syncera uoluntate superna Dei mandata custodiunt, & nostris legibus subiugantur: quia nō decet, ut carnales spirituales persequantur.

Item Gregorius.

Subditi prælatos suos accusare non debent.

CAN. XIII.

EX merito plebis non nunquā episcopi deprauantur, [a] quatenus procliuius cadant [b] qui sequuntur. Capite languescente cætera corporis membra inficiuntur. Deteriores sunt qui uitam moresque bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum prędiaq; diripiunt. Caueat itaque unusquisque ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne aut ipse alijs detrahat, aut alios detrahentes audiat. [c] Sedens (inquit propheta) aduersus fratrem tuū loquebaris detrahendo, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, &c. Parcant singuli detractioni linguæ custodiantq; sermones suos: & sciant quia cuncti qui de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officium singulorum sit, dilectissimi, non solum oculos castos seruare, sed & linguam: nec quid in cuiusquam domo agatur, alia domus vnquam [d] per eos nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbæ: nec cuiquam machinentur dolos: & serpentis astutiam, ne aliorum supplantēntur in sidijs. †

Psal.49.

Idem Hierony. j.xvj. q.j. si cupis.

Item Lucius Papa.

Bonus nocere non cupit.

CAN. XIIII.

SApiens non est omnis, qui nocet.

Item Anacletus Papa.

Raptoribus deteriores sunt episcoporum detractores.

CAN. XV.

DEteriores [e] sunt, qui doctorum uitam moresq; corrumpūt, ijs, qui substantias aliorū prædiaq; diripiunt. Ipsi enim ea quæ extra nos sunt, licet nostra sint, auferunt: nostri quoque detractores, & morum corruptores nostrorum, siue qui aduersus nos armantur, propriè nosipsos decipiunt: & ideo iustè infames sunt: & meritò ab ecclesia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis sæpe pastores deprauantur ecclesiæ, ut procliuius corruant, qui sequuntur.

Item Alexander Papa.

De eodem. CAN. XVI.

SVmma iniquitas est fratres detrahere [f] & accusare. [g] unde scriptum est: Omnis qui detrahit fratri suo, homicida est: & oīs homicida nō habet partē in regno Dei. 1. Ioā.3.e

Patet ergo (ut præmissum est) quod carnales prohibentur ab accusatione spiritualiū, non spirituales ab accusatione carnalium.

2 Cùm itaque criminosi & infames ab accusationibus prohibentur, uidendum est, quos canonum sacra authoritas infames appellet.

De his Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Hilario dicens:

Quæ personæ infames habeantur.

CAN. XVII.

INfames esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia: id est, omnes qui Christianæ legis normam abijciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt: [h] similiter fures, [i] & sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos: sepulchrorum quoque uiolatores, & omnes qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur, similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, ueneficos, adulteros, de bellis publicis [k] fugien-

---

EX merito. [a] Deprauantur. Id est, praui episcopi constituuntur. non enim propter aliorum merita efficiuntur mali, sed mali propter malorum merita prælati fiunt. ut viij. q. j. audacter.

Regem imitantur subditi. [b] Cadant. Quia componitur orbis regis ad exemplū. Argumē. xj. quæst. iij. præcipue.

[c] Audiat. Sic. j. xj. q. iij. non solum.

[d] Vnquam. Scilicet per detractores ne sit contra s. v. q. v. non uos. Vel dic per eos, id est, per curiosos. unde Iuuenalis: Scire uolunt secreta domus, atque inde timeri. Versus.

[e] DEteriores. Peius est persuadere, quam facere: ut ff. de seruo cor. l. j. §. persuadere. & l. ut tantum. & lxxxvj. distinct. tanta.

[f] SVmma. Detrahere. s. distin. xlvj. accusatores.

Et accusare. s. ij. q. vij. si quis episcopus. de pœ. dist. j. homicidiorum.

Patet. CASVS. *concludit Gratian. ex supradictis dicens quod carnales & peccatores non possunt accusare spirituales. Et quia facta est mētio de infamibus, qui ab accusatione repelluntur, ideo ostendit, qui secundum canones infames appellentur.*

[g] Cum itaq;. Hæc est ij. pars huius q. in qua enumerat omnes infames qui accusare non possunt. & hoc probat per c. seq. Ioā. de Fā.

[h] INfames. Contemnunt. s. xix. dist. nulli.

Crimen quodlibet infamat. [i] Fures. Ex hoc c. patet, quod omne crimen infamat, secundum canones. & s. c. oēs. & c. seq. Item ex hoc cap. videtur quod omne crimen sit publicum secūdum canones.

[k] De bellis publicis. Tales sunt rei læsæ maiestatis, ut ff. ad le. Iul. ma. l. iij. & capite puniuntur, nisi quando dominū defendere nō potuerint. ff. de re militari. omne. §. qui in acie.

Petunt.

a Petunt. ambitio se, ut s. j. quæstio. vj. sicut.
b Ad iracundiam. extra de homicid. sicut dignum. §. illi uero.
c Prouocant. id est, delatores, ut v. quæstio. ulti. delatori.
d Anathematizatos. s. quæst. v. constituimus.
e Legitimã. id est, plenam. aliter enim non promouentur, nec aliquem possũt accusare: ut infra sequitur.
f Curiæ. liiij. distin. c. j. & ij.
g Mentem. ut furiosi.
h Manifestantur. s. xxxiij. distinct. maritum.

Q Vicũq;. Hæc ẽ tertia pars, in qua ponit pœnã periuro, & specificat de infamibus. Ioan. de Fant.
i Periurauerit. supra iij. quæst. v. constituimus.
k Septem. xxij. qõ. iiij. qui sacramẽto. contra. Sol. ibi.
l Sine pœnitentia. interiori. simile 50. dist. clerico.
m Testimonium. etiam post pœnitentiam peractam, ut s. xxij. qõ. v. paruuli. Et hoc est uerum in testibus: n secus ui detur in accusatore, ut xxij. quæstio. v. si quis conuictus. Recipiatur. alibi dicitur, quod iuramẽtũ solũ Deum habet ultorẽ, ut C. de reb. credi. l. ij. nõ ergo incurrit infamiam. Item alibi legitur, quod periurium continetur sub crimine stellionatus: ut ff. de crimi. stellio. l. ij. Sed crimen stellionatus non infamat, ut ff. de crimi. stellio. l. ij. ergo nec periurium. Sol. ubi iuramentũ non cedit in præiudiciũ alicuius, solũ Deum habet ultorem. Dicunt autẽ quidam, quod si iuramẽtum est de futuro, semper infamat: quia ibi frangitur fides Deo & homini: secus si est de præsenti, uel de præterito, ut C. de transact. si quis maior. Alij dicunt, quod iuramẽtum quod interuenit in contractibus, non infamat, secus in iuramento quod fit in iudicijs: hoc est certum, quod omne iuramẽtum in famat canonica infamia. Vtrum autem temerarium iuramentum repellat a legitimis actibus, dixi lxxxv. distinctio. Florentinum. & extra de testibus & attestationibus cau sam quæ.

n Extra de appel. qõni. ibi uideas. de præsum-- ptio. literas. & de purga. ca. ca. j. & de testi. testimonium. Archi.

o Alias, accusationes.

tes, & qui indigna sibi petunt a loca tenere, aut facultates ecclesiæ auferunt iniustè: & qui fratres calumniantur aut accusant, & non probant: & qui cõtrà innocẽtes principum animum ad iracũdiam b prouocant: c & omnes anathematizatos, d uel pro suis sceleribus ab ècclesia repulsos: & omnes, quos ecclesiasticæ leges, uel seculi infames pronuntiant. Hi nimirum omnes nec serui ante legitimã e libertatẽ, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ f deseruiunt, uel non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem, g uel intellectum: aut qui inobedientes sanctorum patrum decretis existunt, aut qui furiosi manifestantur: h hi omnes, inquam, nec ad sacros gradus debent prouehi, nec isti, nec suspecti, nec liberti, nec rectam fidem, uel dignam conuersationem non habentes summos sacerdotes possunt accusare: nec ad accusationem seu ad testimonium ullatenus iustè possunt recipi.

Item Fabianus papa.

Infamis efficitur, qui sciens periurare præsumit.

CAN. XVIII.

Q Vicunque sciens se periurauerit i quadraginta dies in pane & aqua, & septem k sequentes annos pœniteat: & nunquam sit sine pœnitentia, l & nunquam in testimonium m recipiatur: n communionem tamen post hoc percipiat.

Item Eusebius papa.

Accusatores o et personas quas leges seculi nõ admittũt, ecclesiastica quoque repellunt.

CAN. XIX.

NOs sequentes patrum uestigia pro seruatione seruorũ Dei, quascunque ad accusationes personas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submouemus: & nullæ accusationes a iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus seculi prohibentur.

Sed licet p infames ab accusatione episcoporum prohibeantur, non tamẽ isti ab huiusmodi accusatione prohibendi sunt. Hæreticos nanque accusare infamibus non prohibetur, ut suprà patuit in eadem causa, ubi de accusatione minorum aduersus maiores q disputandum est.

Idem.

De eodem.

CAN. XX.

CVm maiores scientia & moribus a minoribus accusari prohibeantur, non æquales ab æqualibus, uel minores ã maioribus ab accusatione huiusmodi sunt prohibendi: cum hæreticus catholico minor sit.

Sed hoc an generaliter accipiendum est, Augustinus non diffinit dicens:

Dubium est, an sciens auarus, an nesciens hæreticus grauius peccet.

CAN. XXI.

QVæro ergo quis peccet grauius, an qui nesciens r hæresim incurrerit: an qui sciens ab auaritia, id est, ab idololatria non recesserit? Secundùm illam s regulam, qua peccata scientium peccatis ignorantium præponuntur, auarum conscientia uincit t

Iuramentum utrũ infamet.

Cũ ista glos. concor. Bart. post glos. i l. Luci. ff. de infa. & Alex. de Imo. i l. si ex falsis. C. de transa.

NOs sequentes. Sed licet. Infert ex prædictis.
p Ab huiusmodi. id est, simoniæ.
q Maiores, ut ij. quæstio. vij. per totam.

Q Væro. Nesciẽs. ille est ignoranter hæreticus, qui sequtur opinionem, quam putat ueriorem, r ut xxiiij. quæstio. iij. hæresis.
s Secundum illam. de pœni. distinct. ij. sciendum.
t Vincit. Vide qualiter argumentatur. licet enim peccatũ sit

Vnde hic loqui tur de illo qui putabat illud credi ab ecclesia, quod ipse credit, nihilominus peccat. xvj. qõ. j. si cupis.

ĩ scelere. Sed si fortè hoc facit in hæresi ipsius sceleris magnitudo, quod facit in auaritia scientis admissio, hæreticus nesciẽs auaro scienti coæquatur. Item utrùm catholicum pessimis moribus, alicui hæretico, in cuius uita p̃ter id, quòd hæretic⁹ est, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus: non audeo præcipitare [a] sententiam.

[4] *Verùm hoc Augustini, & illud de infamium accusatione, de his intelligẽdum est, quos constat [b] esse hæreticos, non de ijs, qui se negant in hæresim lapsos. Hic autẽ in omnibus religiosus apparẽs, [c] dum se negat hæreticæ cõmunionis aliquando macula infectum, infames atque alios hmõi à sua accusatione ipse repellit.*

Hæc licet rõne niti uideantur, exemplo tamen læsæ maiestatis uana intelligũtur: ad cuius accusationem, dum socius initæ factionis admittitur, nõ quæritur, an cogitare cõtra animam principis sit maiestatẽ lædere. sed an aliquis de nece eius tractauerit. [d]

Vnde Imperatores Honorius & Archadius in nono libro Codicis, titulo ad legem Iuliam maiestatis scripsisse leguntur.

CAN. XXII.

SI quis cũ militibus, uel priuatis, [e] Barbaris etiam scelestam inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, uel dederit, de nece etiam uirorum illustrium, qui consilijs & cõsistorio nostro intersunt, senatorum etiã (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) uel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadẽ enim seueritate uoluntatem [f] sceleris, qua effectum puniri iura uoluerunt) ipse quidem, utpote maiestatis reus, gladio ferietur, bonis eius omnib. fisco [g] nostro addictis. Filij uerò [h] eius, quibus uitã Imperatoris specialiter lenitate cõcedimus (paterno enim deberent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est, hæreditarij criminis exempla metuuntur [i]) a materna & auita omnium etiam proximorum hæreditate ac successione habeantur alieni: testamentis extraneorum nihil capiant, sint perpetuò egentes & pauperes: infamia eos paterna semper comitetur: ad nullos unquam honores, ad nulla penitus sacramenta perueniant: sint postremò tales, ut his perpetua egestate sordentibus sit & mors solatium, & uita [k] supplicium. denique iubemus etiam notabiles esse infamia sine uenia, qui pro talibus unquam apud nos interuenire [l] tentauerint.

Sanè si quis ex his

---

sit maius peccato: quia hic sciẽtia præponitur ignorãtiæ, tamen facta compẽsatione scienter peccans potest æquiparari ignoranter peccanti. similis compensatio est ix. distinct. in canonicis. Quod autem minus sit peccatum ignorantis quam scientis, habes xxij. quæstio. vij. quemadmodum. quandoque uidẽtur plus peccare ignoranter peccantes quam scienter, ut xxiiij. quæstio. j. schisma. quandoq; parificantur, ut hic.

Peccatũ ignorãtis minus est quã scientis.

[a] Præcipitare. Gratianus tamen in simili quæstione præcipitat sententiam, ut ij. quæstio. vij. dicto ca. si hæreticus. §. sed quæritur. & Vrbanus eãdem uidetur soluere. xij. q. j. scimus.

Verum. Hæc est quarta pars quæst. in qua quærit, utrũ infamis possit episcopum accusare de simonia, cum esset bonæ famæ: & primũ dicit quod nõ. & hæc est uera solutio: sed postea impugnat quod dixerat. Ioan. de Fant.

Verum. G. respõ. illi capit. quæro. & illi §. sed licet. in q̃bus probauerat infames admittendos contra hæreticos, & ita contra simoniacum, & eius solutio durat usque ad §. hæc licet ratione. & ibi incipit suam solutionẽ impugnare.

[b] Constat. si constat, ergo non est necessarius [a] accusator. expone ergo constat, id est, tale est crimen, quod cõstat esse hæresim. Vel dic, quod constat per famã: quia sunt malæ famæ.

[a] ij. qõ. j. de manifesta. extra de ac. cui dẽtia. Archidia.

[c] Apparens. Hæc solutio est canonica, quia concordat cum Grego. ij. quæstio. j. in primis. & impugnatio quam ponit in sequenti. §. allegando ponitur.

[d] Tractauerit. Sic supple in simonia non est quærendum, an simonia sit hęresis. Iste enim episcop⁹ negauit simoniam esse hæresim, & male, ut j. quæstio. vij. patet. & sic concludit in fine.

[e] SI quis. Priuatis. Nota milites non dici priuatos, ut xxiiij. quæ. j. qui contra.

[f] Voluntatem. Nota quod punitur hic sola uoluntas: ut xix. distinctio. nulli. xxij. distinctio. omnes. quia in maleficijs uoluntas spectatur, nõ exitus. ff. ad legem Corne. de sicar. diuus. Arg. contra. xxxij. distinctio. erubescant. de pœniten. distinct. j. cogitationes. xxxij. qõ. v. Christiana. Solu. regulariter uoluntas non punitur, nisi ad aliquem actum procedatur.

Voluntas sola non punitur.

[g] Fisco. Idem est in crimine hæresis, ut extra de hæreti. uergentis, [a] alias bona damnatorum regulariter reseruãtur filijs: ut C. de bonis damnat. authen. bona.

[a] Vbi plene đ hoc, & xxiij. q. viij. in summa. & ibi dicam & uideas. & idẽ est in interfectore clerici, extra de pœ. in quibusdã. Archid.

[h] Filij uero. In potestate constituti, si enim eos postea emancipasset, nõ ualet, ut C. eod. l. perpenditur. argu. ff. de bon. damnat. l. ulti. §. ex liberis. Filij itaque emancipati non patiuntur hanc pœnam. Dicunt tamen quidam, quod hęc pœna spectat ad filios postea natos, non ad iam natos: sed litera eis contradicit.

[i] Metuuntur. iuxta illud, Sæpe solet similis filius esse patri, Et sequitur leuiter filia matris iter. lvj. distinctio. si gens. unde qui emit mancipia, de genere eorum quærit, ut ff. de ædil. edi. quod si nolit. §. qui mancipia.

[k] Et uita. s̃. lxxiiij. dist. quorundam.

[l] Interuenire. Sic s̃. 50. dist. miror. Et nota ꝙ quandoque prohibetur supplicari pro aliquo. de pœnia distinct

distin. l. prædixerat. & extra de hæret. ad abolendam. & C. de transactio. si quis maior.

a Porro. Hic ponit assumptionem argumenti sui. præmisit enim primo præpositionem.

b Pœna. In crimine enim simoniæ conuictus deponitur: ut xv. q. iij. sane. sed hic capite punitur. Qualiter isti parificentur notaui xv. qō. iij. sane. & c. nemini. Sed nunquid ordinatus simoniace pōt ordinatorem suū cōuenire de hoc cū accusatores cōsequantur præmium? non credo: 1 licet dicatur hic, quod omnes accusatores admittantur.

Simoniace ordinatus ordinatorem suū cōuenire nequit.

1 Et bene arg. iij. q. ij. c. ult. secundū Io. de Fan. In his ergo, quæ sunt expressa similis est accusatio, scilicet ut accusatores admittantur, & solennitates seruentur, secundum B.

c Nullus. Fidicularum. Id est, chordarū, quæ ligantur circa frontē hominis, & stringitur caput per eas & est fides idem qđ chorda: ut ibi, Me fide perspicuus Toię munitor amauit.

d Militiæ. C. de quæstio. milites.

e Vel generis. C. de pœn. l. decurionum.

f Aut dignitatis. C. de quæstioni. decuriones.

g Excepta. Vbi nullus potest se excusare aliquo priuilegio tenet lex xj. quæst. j. quicunque.

Sed cum. CASVS. *Hic concludit Gratianus ex supradictis hoc modo: Cū simonia & crimen læsæ maiestatis paria sint in accusatione, ergo sicut in crimine læsæ maiestatis non dubitatur, an sit crimen læsæ maiestatis, sed an commiserit illud, sic in crimine simoniæ non dubitatur simoniā esse hæresim, sed an commiserit simoniam, licet neget hæresim esse. Sed nota quod Grat. bene soluit in illo §. uerum. et illa solutio concordat cū Greg. i. q. j. in primis. & q. vj. accusatio. et quæ postea dicūtur in seq. §. sunt allegationes. hoc dicit Io. & etiam bene H. tamen & Cardinalis non excusant eum: sed dicunt eum male dixisse, nisi in illo §. uerum. Posset etiam dici, quod episcopus iste, de quo agitur in principio thematis, infamatus erat, licet religiosus appareret: ideo nō prodest ei, si negat simoniā esse hæresim, sed an commiserit. Vnde infames bene admittuntur cōtra ipsum. & ita secundum hoc bene dicit Gratian. per totum §. nisi in §. illo, uerum. vbi loquitur allegando secundum hunc intellectum.*

in exordio initę factionis studio ueræ laudis accensus ipse prodiderit factionem, & præmio à nobis, & honore decorabitur. Is uerò, qui usus fuerit factione, si uel sero, incognita tamen adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tamen ac uenia dignus habebitur.

Porrò a simonię accusatio ad instar publici criminis læsæ maiestatis procedere debet, sicut Leo Imperator in primo lib. Cod. decreuisse legitur, titu. de episcopis & clericis. l. si quenquā. quod de accusatione non de pœna b intelligi oportet. Vnde Imperator. Valerius & Gratianus lib. ix. Cod. tit. ad legem Iul. maiest.

CAN. XXIII.

Nullus omnino, cui incōsultis ac nesciētibus nobis fidicularum, c tormēta offeruntur, militiæ, d uel generis, e aut dignitatis f defensione uti prohibeatur: excepta g tamen maiestatis causa, in qua sola omnibus æquā conditio est.

Sed cū omnes illi assumātur in hac accusatione simoniæ, qui possunt accusare de crimine maiestatis, cōstat, quod sicut ibi non dubitatur de crimine maiestatis, sed an reus cōmiserit illud: sic & hic non denegatur hæresis, sed impetitur accusatus, an cōmiserit hæresim.

QVAESTIO II.

Qvod aūt h quæritur, si eps accusatus in accusatorē accusationem uertere uoluerit, an suæ simplici assertioni fides sit adhibenda: facilè soluitur, si sanctorū patrū authoritas diligēter inspiciat. ut enim sancti patres diffiniūt, nullius psonæ quantūlibet exercitatæ confessioni fides est adhibenda, nisi competentes pbationes adhibeat.

Item in Carthaginēsi concilio quarto legitur.

Episcopus alicui crimē obijciens, in synodo probet quod obijcit. CAN. I.

Episcopus si clerico, uel laico i crimē imposuerit, deducatur ad pbationem in synodum. k

Sed obijcitur, si se solū alieni sceleris conscium nouerit, probare illud testibus non ualet. quid ergo tunc sibi faciendū sit. Ex concilio Varensi sic diffinitur.

Episcopus nō proferat quod probare non potest. CAN. II.

Si tantùm l episcopus alieni sceleris se con

h Qvod aūt. Nunquā soli epo credit. iiij. q. iij. iurisiurādi. nec tenet lex. xj. q. j. quicunque.

i Episcopus. Laico. Sed huic c. est cōtra. xj. q. j. experientiæ. & c. si quis cū clerico. Sed quod hic dicit, intelligas de ecclesiasticis criminib. Pōt tñ clericus iudicare de oī crimine quantū ad iniungēdā pœnitentiam. s. ea. q. j. illi qui. & xxij. qō. j. prædicandū. & ex. de iud. nouit. 2 Vel loquit secundū tempora apostolorum, quādo oēs causæ deferebant ad ecclesiā ut xj. q. j. relatum.

Clericus an de omni crimine possit iudicare.

2 Et optime extra, ut ecclesi. benef. c. j. versicu. & ideo. & nota, ex. de offi. ordi. cap. j. licet aliter uideatur notari per B. & Innoc. extra de purga. canono. nos inter.

k Synodū. i. conuētū clericorū: qui cōcilium appellat. xij. q. ij. placuit. & c. eps. ij. qui sine eorū pręsentia, nō debet causas audire. xv. q. vij. eps nullus. & hoc intelligo de criminali negotio, sed in ciuili causa eliguntur arbitri: ut xj. quæs. j. si clericus.

l Si tantum. Hæc duo cap. intelligit H. de occulto peccatore, & dicit quòd si scio aliquē esse in mortali peccato, licet sit occultum, debeo ipsum uitare occulte, sed non publice: nec possum eum de hoc accusare, cum non habeam testes: sed illud est perdurum, ut omnem quem sciā peccatorem, debeam euitare, & est illud contra. ij. q. j. multi

Criminosus occultus an debeat uitari a scientibus ipm esse talē.

j. multi. Sed tu ponas casum sic: Episcopus aliquis solus scit aliquem in canonem incidisse, debet eum corrigere priuate, & si incorrigibilis sit, priuare uitabit eum, non publice, ne sit proditor criminis, ut extra de sentent. excommunica. cum non ab homine. in princip.

Hic fuit casus Bene. qui cõ probat p decret. de senten. ex cõ. cũ non ab hoĩe. sed Gratia. intellexit hoc c. si. tantum de excommunicato non p sententiã: ut xj. q. iij. §. euidẽter. in fi. Arc.

a Proferat. Accusando publice.

b Indemnatus. Sic ordina literam: ille tamen indemnatus, in communione omnium permanebit.

c Ijs. Id est, quantum ad eos, qui nihil sciunt de excommunicatione illius, uel de crimine eius, ut extra de sentent. excõm. cum illorũ.

d Ad tempus. Id est, dum est in peccato.

e Iubeatur. Iubere enim potest prælatus aliquem ut abstineat a sua priuata communione, uel etiam à communione sacramentorum: quia in secreto potest præcipere talia hominibus peccantibus. xxxiij. dist. habuisse. Tamen per sententiã non potest aliquis aliquem secreto separare a participatione sacramentorum, uel etiam suspendere: potest ẽt quis cum scit aliquem criminosum, suo prælato dicere ut ipsum corrigat: ut xxij. quæst. v. hoc uidetur. uel expone, iubeatur, id est, moneatur, sic xxxj. quæst. j. hac ratione. Secundum præmissa patet, quòd non obstat. j. de conse. dist. ij. non prohibeat. xciij. distin. si inimicus. vij. quæst. j. scire. & xj. q. iij. quibus episcopi. ubi dicitur, quibus episcopi nõ communicãt nec nos communicare debemus. quia illa capit. de publice excommunicatis intelliguntur.

a Istud autem c. loquit de tali delicto, ppter qd delinquẽs incidit in canonem, latæ sentẽtiæ: alias esset contra. ij. q. j. multi. qa oẽs peccatores non possumus uitare, ut ibi dicitur secũdum P. Vel dic q loquit de eo quẽ eps nulla manifesta causa nec ordinario iudicio habito a cõmunione aliorum præcipit separari secũdũ Laurẽn. q ita not. in prędict. c. qui bus. Arch.

scium nouerit, quandiu probare non potest, nihil proferat: [a] sed cũ ipso ad compunctionem eius secretis correctionibus elaboret. Quòd si fortè correctus pertinacior fuerit, & se communioni publicæ ingesserit, etiam si episcopus in redarguẽdo illũ, quem reum iudicat, in probatione deficiat, indemnatus [b] (licet ijs, [c] qui nihil sciuerunt, secedere ad tẽpus [d] pro personæ maioris authoritate iubeatur [e]) ille tamen quandiu nihil probare potest, in cõmunione oĩum præterquã eius, qui eum reũ iudicat, permanebit.

Item ex cõcilio Aphricano.

De episcopo, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum confessum fuisse.

CAN. III.

Placuit, ut si quando eps dicit aliquem sibi soli [f] proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, nõ putet ad iniuriam suã eps pertinere, q illi soli non creditur: & si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle cõmunicare, quandiu excõmunicato [g] non cõmunicauerit suus eps, tãdiu eidem episcopo ab alijs non communicetur epis, ut magis caueat [h] episcopus, ne dicat in quenquam quod alijs documentis conuincere non potest.

f Placuit. Sibi soli. Non tanquam Deo, ne sit contra. de pœn. dist. vj. sacerdos. j. x. quæst. j. quicunque contra. Sed illud non tenet. sic ergo dicto solius episcopi nec creditur, nec etiam scripto, nisi adsit. subscriptio: ut extra de testib. cum a nobis. nisi hoc habeat consuetudo: ut extra de fide instrum. cum dilectus. nã literis suis creditur, quibus significat se aliquem excõmunicasse: ut xj. q. iij. curæ.

g Excommunicato. Id est, quem dicit excommunicatum.

h Caueat. Ecce pœna illius, qui iniuste uitat aliquem, uel iudicat. sic secunda. quæst. j. c. nemo.

QVAESTIO III.

Iudicium uerò Archiepiscopi alterius prouinciæ alicui expetere nõ licet. Unde Gregorius ait:

Alterius parochianum alicui iudicare non licet.

CAN. I.

Scriptum est in lege: Per alienam messem trãsiens falcem mittere [k] non debes, sed manu spicas conterere, & manducare. Falcem enim iudicij mittere nõ potes, nec debes in eã segetem, quæ alteri uidetur esse cõmissa: sed per effectum boni operis frumenta dominica uitiorum suorũ expoliare paleis, & in ecclesiæ corpus admonendo [l] & persuadẽdo, & quasi mandendo conuertere. Deut. 23

Item Pelagius Papa omnibus episcopis.

Quot ciuitates unaquæque prouincia habeat.

CAN. II.

Scitote certã esse prouinciam quæ habet decem uel undecim ciuitates, & unum regem, & totidem minores potestates sub se: & unum metropolitanum, aliosq; suffraganeos decem uel undecim episcopos [m] iudices: ad quorum iudicium om-

Iudicium. CASVS. *Hic ponitur tertia quæstio in qua quæritur an liceat sibi expetere iudicium alterius metropolitani? & respondet quod nõ, ut j. eo. c. i. q. et iq. nisi de licentia sui metropolitani: ut q. quæst. vj. placuit. & xj. quæst. j. clericum.*

i Iudicium. Nulli licet habere iudicẽ alterius prouinciæ, nisi per appellationem: ut iij. quæst. vj. non liceat.

k Scriptum est. Mittere. Nec ordinare, nec aliqua sacramenta dare potest in alterius episcopatu. ix. q. ij. c. j. & ij. secus de proconsulibus, qui insignia sua. extra prouinciam ferunt, & uoluntariam exercent iurisdictionem. ff. de off. proconsul. l. j. & ij.

l Admonendo. Non tamen publice eis prædicando tanquam ius in eis habens. lxxj. dist. hortamur. & ix. q. ij. episcopum. ar. xiij. qõ. j. c. j. xvj. q. j. interdicimus. Sed sine solennitate ad bonum monẽdo, [l] q quilibet potest facere, & etiã monachus. xvj. q. j. c. j. & c. quia iuxta. secundũ alios possunt prædicare, non tamen concitando turbam. xvj. q. iij. placuit. ij. quia illud non consistit in contentiosa iurisdictione. Nec refert quis prædicet, sed quid prædicet. xix. dist. secundum. Ioannes.

l Quidã dicũt hoc esse uerũ, si inuitent vij. q. j. epi uel presbyteri. ubi de hoc. Archid.

m Scitote certã esse. Episcopus. Hoc ideo est statutum,

tutum, quia causa episcopi coram xij. episcopis est tractanda. xv. q. vij. si quis tumidus.

Appellandū nō est omisso medio.

a Omnes. Archidiaconos non esse iudices.

b Secundum ordines. Ergo medio prætermisso non est ad superiorem eundum, ut ij. q. vj. cap. anteriorū. uersi. illo uidelicet. & c. decreto. & quæstio. vij. metropolitanum. sic est argu. quod omisso archidiacono non itur ad episcopū: ut extra de offi. archidia. ca. j. & xviij. quæstio. ij. cognouimus. & argu. contra extra de præben. referente.

ADDITIO.

Vbi de hoc & extra de appel. dilecti. dic ut ibi. Archid. De hoc etiam habes xxv. dist. perlectis.

c Ab extraneis. Ergo metropolitanus est extrane⁹ iudex: non est ergo iudex prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, quære ix. q. iij. c. ij. Ioan.

d Denique. Vel infirmitate. uel malitia plebis, uel defectu scientię, uel irregularitate, ut extra de renun. nisi cum pridem.

e Restituatur. Sed nonne debuit perdere locū suum, quia spontanee respondebat coram extraneo iudice. xj. quæstio. j. placuit. & iij. q. vj. non liceat? Sed dic quod papa pepercit ei. Et est hic argumen. de illicita renuntiatione, ꝙ non teneat si fiat ignorāte ꝑlato suo, uel si fiat in manu alterius. xvij. qō. ij. Gonsaldus. extra de renū. admonet. ff. de offic. præsi. legatus. Sed cōtra, quia etiā tacite quis renūciat iuri suo, extra de ijs quæ fiūt a maio. parte capitu. ex ore. & vij. qō. j. eos. & extra de renū. quod in dubijs. & xxxij. qō. j. de bñficio. vij. qō. j. quam periculosum. Dico quod ipse non potest repetere: quia renuntiatio tenet quantum ad ipsum, sed ecclesia potest eum repetere, i ut vij. quæstio. j. non oportet. & cap. eos. Vel dic quod renuntiare potest ijs, quæ spectant ad onus, sed non ijs quæ spectant ad honorem. Non enim subditus potest abdicare a se iurisdictionem sui episcopi. extra de foro compe. si diligenti. Ioan.

Renuntiatio illicita an teneat.

i Dic hoc esse uerū ī prælaturis & beneficijs iā quæsitis: sed secus in acquirēdis, ut in prædi. decreta. ex ore. secundū Goffr.

nes a causæ episcoporum & reliquorum sacerdotum ac ciuitatum referantur, ut ab his omnibus iustè & consona uoce decernatur, nisi ad maiorem authoritatē fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde nō oportet, ut degradetur, uel dehonoretur unaquæque prouincia: sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, & episcopos singulos, uidelicet secundùm ordines b suos: & quicūque causam habuerit, a suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis, id est, a suæ iustis iudicib. prouinciæ, & non ab extraneis, c nisi (ut iam est prælibatum) a iudicandis fuerit appellatum.

Item Nicolaus papa.

Non aliorum, sed primatis sui iudicio quisque se subyciat episcopus.

CAN. III.

Denique Suffredus, si tale in se crimen nouerat, quo recte posset episcopatu priuari, uel infirmitate d se sentiebat forsitan prægrauari, quia impeditus nullis posset proximis sua prælatione prodesse: is primatis sui debuerat & non aliorum diœceseos antistitum præstolari iudicium. Quòd si quælibet ambiguitas, uel aliqua fortasse super eius examinatione uel episcopatus abrenuntiatione oborta fuisset contentio, ex more ad apostolicam sedem referri conuenerat, & nostrá in his omnib. debuerant cuncti decreta penitus expectare: quod quia omissum est hactenus, dolemus. Dilectissimi igitur gloriam uestram uehemēter efflagito, ut iam dilectus Suffredus episcopus proprio restituatur e episcopio: & hic, si aliquid reprehensione dignū gessit, postea uel correctione, uel digna animaduersione diffinietur.

Est tamen casus, in quo episcopus alterius parochianum excommunicare ualet.

Vnde in concilio apud Compendium.

Quando episcopus parochianum alterius excommunicare ualet.

CAN. IIII.

Placuit pro communi utilitate, ut nullus episcoporum grauiter ferat, si eius parochianum f pro deprædationis causa alter episcopus excommunicauerit.

Item ex concilio Meldensi.

f Placuit. Parochianum. Sed nonne episcopus potest punire exemptos, a qui delinquūt in sua diœcesi? Videtur ꝙ sic per cap. istud. & ṡ. iij. q. vj. c. j. & extra de hæreti. ad abolendam. in fi. ubi dicitur, ꝙ nullum priuilegium iuuat. & extra de priuil. tuarum. in fi. Item negligentiam talium potest supplere: ut extra de suppl. negli. prælato. sicut. extra de priuil. cum & plantare. & excessus eorū punire, ut extra de priuil. parētibus. Itē quia ratione delicti perditur priuilegium. xj. q. iij. priuilegium. Itē quia reatus omnē honorem excludit, ut C. ubi sena. uel claris. l. j. Item qua in prouícia quis deliquit, illic iuri subiaceat, nullo se excusaturus priuilegio. C. ubi de crimi. agi oportet. auth. qua in ꝓuincia. Non enim prætextu priuilegij concessi, flagitiorū crescet authoritas: ut C. de priuil. schola. l. ij. lib. xij. ad idē in authen. de mand. princi. §. quod si delinquētes īueneris. collatio. iij. ubi dicitur: nō permittas nocentes aliquibus uti priuilegijs. Ecōtra probatur quod non possunt puniri, ut extra de priuile. sane. & cap. cum capella. xvj. qō. j. frater noster. & expresse dicitur extra de supplen. negli. prælat. sicut. si enim tales possent puniri sicut & alij, inutile esset eorum priuilegium. Item proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus: sic nec episcopi de istis, qui quodammodo fiscales facti sunt per priuilegium. ff. de offi. proconsul. si in aliqua. §. j. Solu. quidā dicūt quod pro occulto delicto a solo Romano pontifice possunt puniri: sed pro notorio possunt puniri ab episcopo loci, per id quod legitur extra de priuil. tuarum. Melius dicas, quod si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, ut in contractu, uel in maleficio occidendo hominem, uel adulterando cum aliqua, tale delictum potest punire episcopus loci: quia etsi sit persona exempta, tamen res, in quā delinquitur, non est exempta. Si uero deliquit

a Exemptos. De quo late Henri. de Bottis in trac. de synodo.

Exempti delinquētes in diœcesi epis. an possūt ab eo puniri.

De eodem.

PALEA.

De illis aũt, qui ĩtra parochiã beneficiũ, aut hæreditatẽ habẽt, & alterius episcopi parochiani sunt, & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam [a] & deprædationes [b] peragunt, placuit ut excommunicentur: [c] nec antè ex parochia exeant, quam quæ patrarunt dignè emendẽt, quorum excommunicatio seniori eorum & proprio episcopo significanda est: nec eos recipiat antequã illuc redeãt, ubi rapinam fecerunt, et ibi omnia pleniter emendent.

QVAEST. IIII.

Porrò [d] cuius iudiciũ sibi expetẽdum sit, si iudices electi inter se discordare cœperint, ĩ Laodicensi concilio sic inuenitur diffinitum.

A quo sit ferẽda sententia, quando comprouinciales episcopi discordant.

CAN. I.

Si quis episcopus criminaliter in iudicio episcoporum fuerit accusatus: contingat autẽ episcopos prouinciæ, [e] qui conuenerint, diuersas habere sentẽtias: [f] & alios quidem innocentem eum pronunciare, [g] alios reũ: propter huiusmodi controuersiam amputandam placuit sanctę synodo metropolitanum episcopum alterius prouinciæ uicinæ aduocari, [h] & aliquãtos cum eo episcopos alios, qui pariter residentes quicunque fuerint, dirimant quæstionem: propter hoc, ut sit firmum iudiciũ, quod ab unius prouinciæ episcopis fuerit promulgatum.

Item ex concilio Martini papæ.

Quando iudices electi de sententia inter se discordes extiterint, de uicina prouincia archiepiscopus aduocetur.

CAN. II.

Si quis episcopus ĩ aliquibus iudicatur, & uiderit ipsos episcopos, qui in prouincia sua sunt, inter se iudicio discrepare, ita ut alij uideantur eum, qui iudicatur, iustificare, alij cõdemnare, pro diffinitione huius dissensionis hoc placuit sanctæ synodo, ut de prouincia uicina alter metropolitanus uocetur episcopus, ut per eum confirmetur, quod secundùm rectũ placuerit canonem.

Nisi eadem prouincia primatẽ habuerit, ad quẽ negotia, quæ per metropolitanũ terminari nõ ualent, referenda sint.

Vnde Bonifacius Papa populis Galliæ.

Primati deferuntur negotia, quæ metropolitanus explicare non ualet.

CAN. III.

Si inter episcopos eiusdẽ concilij dubitatio emerserit de ecclesiastico iure, uel de alijs negotijs, [i] primùm metropolitanus eorum cum alijs in concilio considerans rem dijudicet: & si non acquiescat utraque pars iudicatis, tunc primas [k] regiõis inter ipsos audiat, & quod ecclesiasticis canonibus

quit circa rem exẽptam, puta male gerendo se in officio suo, uel alienando res ecclesiæ suæ, in his a solo papa punitur. Vbi ergo factum exempti præiudicium affere nõ exemptis, bene episcopus loci punit in his, in quibus delinquens contingit suam iurisdictionẽ. Secus si non afferat alicui præiudicium. Et hæc distinctio ꝓbatur extra de priuileg. cum capella. Et dicit quod cum delictum eorum publicũ est, potest puniri ab episcopo, ut supra dictum est, & ut dicit decretalis, patentibus. & cap. tuarũ. extra de priuilegijs.

[a] De illis. Rapinam. quo ad res mobiles.

[b] Deprædationes. quo ad res se mouẽtes, ut animalia.

[c] Excommunicentur. scilicet ab ipsiꝰ loci episcopo, uel in cuius iurisdictione deliquerunt. Archidiaco.

[d] Porro. Hæc q̃stio expedita est ij. quæstio. vj. dicto §. diffinitiua. uersi. item si plures.

Si quis. Istud capi. uidetur continere iniquitatem, tum ex eo quod nõ stat hic iudicio maioris partis: [a] tum quia ex eo, quod alienus iudex iudicat nõ suum subditum. sed expone ꝓut hic notaui. Ioan.

[a] Contra id ff. de re iud. duo.

[e] Episcopos prouinciæ. in pari numero.

[f] Sententias. id est, opiniones quibusdam scilicet uolentibus eum absoluere, quibusdam uolẽtibus reseruare sententiam papæ.

[g] Pronuntiare. Nõ sententiãdo, sed opinionem suam recitãdo, & ideo sic expone, ne sit contra ff. de re iudi. duo. & l. inter pares. & ij. quæstio. vj. item si plures. ubi dicitur, quod si discordant delegati, ad delegãtem est recurrendũ.

[h] Aduocari. Per papæ rescriptum, id est, Papa committat metropolitanis & episcopis uicinæ prouinciæ negotiũ illud. sic exponitur secundum illos, qui de iudicibus a papa delegatis hoc intelligunt. uel etiam de episcopis ipsis, qui sui iudices sunt, intelligas: & secundũ hoc est speciale, q̃d par pari potest causam delegare. Nam quandoque in defectum iudicis ordinarij par in parem habet imperium: ut lxv. distinc. capi. ulti. sic ij. quæstio. vj. placuit. ij. Vel forte hoc fit de consensu partium. argu. xj. quæsti. j. iudices. Est etiam hic aliud speciale, quod si discordant iudices, nõ obtinet sententia plurimorũ. sic C. de appella. iubemus. in fine. & extra de rescriptis. pastoralis. alias secus. lxv. distinct. sane. Vel forte hoc tenet cũ pares sunt hincinde iudices, sed contrariũ est xxj. distinct. cap. submittitur. ubi dicitur, quod ad maiorem iudicem est eundum: sed hoc fit (ut dixi) de consensu partium. Vel dic, ꝙ omnia ista specialia sunt in causa episcopi, ubi omnes debent concordare in sententia: ut infra ead. ca. iiij. Ioan.

Par pari põt causam delegare.

[i] Si inter episcopos. Negotijs. Not. pro ciuilib. negotijs posse celebrari synodũ, ut s̃. dist. xviij. propter.

[k] Tunc primas. Argu.

Argu. quod maiora negotia prouinciæ non licet facere metropolitano sine authoritate primatis. sic lxvj.dist. de persona. & xcix.distin. c. j. & xvj. q.vj.ca. placuit. sed illud intellige si appellatur ad ipsum, ut xviij. dist.ca.j. & ix.q.iij. cap.conquestus.

a Contradicere. Ecce casus ubi non auditur secundo appellans: ut dixi ij. q.vj. c.anteriorum.

b SI quis episcopus. Ab omnibus. Per hoc uidetur, quod speciale sit in episcopo, ut ab omnibus debeat absolui, uel condemnari.

Hunc intellectum nō sequitur hic Hug. qui exponit ualeat cōtradicere, sub.nisi per appellationē. j. ea.q. § benè. & idē sentit Lau. dicens tentū habere locum, nisi ad maiorem iudicem fuerit appellatum. & idem etiā tenet Pe. Archid. Iuramentū an possit retractari.

c QVod bene Definitum est. A iudice per sententiam, uel etiam a quocunque. Et intellige de iuramento, quod iudex parti defert, non quod pars defert parti: quia illud nō potest retractari: ut C.de rebus credi.l. generaliter. & ff. de iureiur.l.ad monendi. Item arg. quod qui iurat stare uel parere sententiæ uel mandato alicuius, quod potest appellare. ff.rem ratam hab. l. iij.§.falsus.ff. iudi. sol.cum apud. extra de appel.ca. ad hæc.ij. & cap.præterea. & ca. quæstioni.

d Maior. extra de iureiuran.capit. uenientes.

e OSius episcopus. Argum. aliā esse causam appellationis a principali. Argu. contra xxxj. q.ij. c.Lotharius. & not. ij. q.vj. c.si episcopus.& §. post secundam.

f Vel ab his. Ille enim iudex, qui tulit sententiam, si nō deferat appellationi, rescribet ei ad quē appellatur, opinionē suam, & quare non deferat appellationi: ut ff.de appel.reci. uel non. l.sciendum.

Iudex a quo rescribere dēbet iudici ad quem.

& legibus uestris consentaneum sit, hoc diffiniat: & nulla pars calculo eius ualeat contradicere. a

Item Alexander papa.

De eodem.

PALEA.

SI metropolitanus a quocunq; cōprouinciali epō in causa propria appellatus eum audire distulerit, in proxima synodo, negotij sui habeat licentiam exercendi, & quicquid per iustitiam à comprouincialibus fuerit statutum, debet custodiri. Sed si omnium cōprouincialiū concordi sententia fuerit dānatus, manebit erga eum immobilis censura.

Vnde in Antiocheno cō cilio legitur.

Episcopus, qui ab episcopis suæ prouinciæ consonam sentētiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit.

CAN. IIII.

SI quis episcopus criminaliter accusat⁹ ab omnibus, b qui sunt intra prouinciā episcopis, acceperit unā consonamque sñiam, ab alijs ulteri⁹ iudicari non poterit: sed manere circa eā oportet tanquā conuenientē, quæ ab omnib. prolata est firmā, ratamq; sententiam.

Subintelligendum uerò est, nisi ad iudicē maioris authoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem soluta sententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus papa ait:

Semel definitum retractari non licet, nisi ubi maior authoritas fuerit.

CAN. V.

QVod bene semel definitum est, c & interpositis iuramētis deliberatū, nulla debet iteratione (nisi fortassis, ubi fuerit maior d authoritas) retractari.

Item ex concilio Sardicensi.

In renouatione iudicij, beati Petri memoria est habenda.

CAN. VI.

OSius episcopus e dixit, quòd si aliquis episcopus adiudicatus fuerit in aliqua causa, & putet se bonam causam habere, alterum iudicium renouetur. Si uobis placet sancti Petri Apostoli memoriā honoremus, ut scribatur uel ab his, f qui examinauerunt, uel etiam ab alijs episcopis, qui in prouincia proxima morātur, Romano episcopo. Et si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, ut ea non refricentur, quæ acta sunt: quæ decreuerit Romanus episcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo placet omnibus, statuatur. Synodus respondit, Placet.

QVAESTIO V.

Vòd autem g deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationem, authoritate Gregorij probatur, qui scribens Maximo ait:

Onus probationis reo non incumbit.

CAN. I.

QVòd autem postulas, ut illuc personam dirigere debeamus, qua h de his, quæ dicuntur, possit esse probatio, esset utcunque excusabile, si unquam ratio ei, qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. at postquam non tibi, sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos (sicut præfati sumus) dilatione cessante uenire non desinas. Cùm accusatus non negationem, sed exceptionem probare debet.

Codice libro quarto, titul. de probationibus.

g Vod autem. Reus ñ est cogēdus ad purgationem, nisi laboret in famia: ut j.cad.cap. quod autem. & ij.q. v.ca.presbyter. ubi plene de hoc inuenies. Ioan.de Fant.

h QVod autē. Qua.id est, per quā. sic s.iiij. q.iij.cap.qui intendit. & extra de præsumpt.c.cum in iuuentute.

Vel dic, id est, corā qua .i. in præsentia eius secundum Lau.

Accu-

M

De eodem.

CAN. II.

Accusator, [a] quod asseuerat profitendo se probare non posse, reum necessitate mõstrandi contrarium non astringit: cùm per rerũ naturã [b] factum negantis [c] probatio nulla sit. Hoc autẽ obseruandum est, quando reũ publica fama non uexat. tunc enim authoritate eiusdem Gregorij propter scandalum remouendum famam suam reum purgare oportet.

CAVSA VII.

Qvidam episcopus longa inualetudine grauatus, alium sibi substitui rogauit, cuius precibus summus pontifex annuit, & quod rogauerat ei concessit. Postea uerò conualuit idẽ episcopus, & quod prius fecerat, cupit rescindi. Hic aduersus eum, qui sibi accesserat, quæstionem mouet, suamq; cathedrã tanquã sibi debitam reposcit.

1 Hic primùm quæritur utrùm uiuẽte episcopo alius poßit in eadem ecclesia ordinari?

2 Secundò, an iste ualeat reposcere cathedrã, quã sua intercesßione alter accepit.

QVAEST. I.

Qvòd autẽ uiuẽte [d] epõ alius superponi aut superordinari non poßit, ex concilio apud Aruerniã celebrato defimitũ est, in quo legitur, ut nullus uiuẽte episcopo alius superponatur, aut superordinetur episcopus: si forsitan in eius locum, quem capitalis culpa deiecerit.

Item ex registro Gregorij papæ ad Anatoliũ Constãtinopolitanum diaconem.

Actore ñ probante re⁹ absoluitur regulariter.

[a] Accusator ex hac lege, [1] duæ habentur regulæ. Vna, quod nisi actor probet quod intendit, reus absoluitur. [1] Secunda est, quod negantis factũ nulla est probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præsumptionis transfertur probatio ad reum: [2] ut extra ut eccle. benefi. ut nostrum. & extra de procur. ex insinuatione. in fin. & ff. de dona. inter uirum & uxo. Quintus. Itẽ cum actor intentionem suam fundauit iure communi: ut C. de proba. l. siue. xxviij. distin. quia sunt culpæ. 100. dist. contra morem. Item cum reus sponte assumit sibi onus probandi: ut ff. de proba. circa. Item in communibus iudicijs utriusque probatio auditur: ut extra de proba. ca. ex literis. Item cum uterque contendit se possidere, extra de proba. c. licet. Item in crimine falsi utriusque testes audiuntur: ut C. de fals. l. ubi. Similiter in crimine læsæ maiestatis, & in sacramẽtis desertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus utriusque testes audiuntur: ut C. de abol. l. fallaciter. in fine. Et de secunda regula notabis, quod triplex est negatiua, facti, iuris, & formæ siue qualitatis. Negatiua facti est, in qua negatur aliquid factum esse. Hæc si non habet determinationem loci, uel temporis, nunquam potest probari, ut si quis dicat se citatum non esse, uel se non contraxisse cum Berta, tales improbari possunt, sed probari minime. De tali loquitur hic, & hoc ideo, quia negationum non sunt causæ. Si autem adijciatur tempus uel locus, tunc potest probari, si probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco: ut extra de testi. c. ex tenore. & C. de contrahen. stipu. l. optimam. Idem dico de hac negatione, quod capitulum non fuit citatum: quod cum determinatione temporis potest probari, licet contrarium innuatur, extra de elec. c. bonæ. sed illud non est propter uim negationis, sed potius singularitatis. Quandoque tamen negatiua probatur sine determinatione temporis, ut extra de proba. ca. tertio. Sed illa potius est præsumptiua probatio, quam uiolenta. Et sic intelligitur, quod est extra de testi. tam literis. in fine. Item negatiua facti probatur cum habet implicitam affirmatiuam, ut extra de renuntia. super hoc. Item negatiua iuris bene probatur: ut ff. de probatio. l. ab ea parte. quia qui negat aliquid iuste factum, dicit illud iniuste factum. Et quia præsumitur aliquid potius iuste quàm iniuste factum, ideo illud tenetur probare, Negatiua formæ siue qualitatis dicitur ista, Iste non est idoneus, non est legitimus, non est soluendo: & talis est probanda [3] ab eo, qui eam proponit, ut extra de presump. c. dudum. & ff. de leg. ij. l. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo. & C. de inoffi. testa. l. omnimodo.

[1] Cõcor. l. q. accusa re. C. & e- dendo. & in l. actor quod asseuerat. C. de proba.

[2] Quãdoque econtra a reo, s. transfertur probatio. ff. de proba. si pactũ. & l. si chirographũ. & l. cum de indebito. in prĩ. §. j.

[3] Scilicet ab eo, qui eam obijcit secundũ B. qd dic ut no. extra de lec. bonæ memoriæ Maguntinensis.

Negatiua est triplex.

[b] Per rerum naturã. id est, per consuetudinem causarum. Item iste intellect⁹ perpenditur per id, quod legitur xxxv. q. v. c. ult. in fin. sic extra de fide instru. capi. inter dilectos. & sic extra de causa pos. & propri. c. cũ ecclesia. & extra de fide instr. cap. ij.

[c] Negantis. Sic extra de causa pos. & proprie. ca. cum ecclesia. & extra de pba. quoniam.

Vidã episcopus.

CASVS.

Supra sexta, quæst. ij. c. denique. facta fuit mentio de renuntiatione episcopatus, Vnde Gratianus nactus occasionem, subijcit causam istam, in qua tractat de renuntiatione: & an prælato uiuente alius sit ei substituendus, & de mutatione sedis & quibusdam alijs. quæ omnia, ut competentius agat, thema proponit, duas inde eliciens quæstiones.

Vod autem uiuente. Hæc quæstio diuiditur in nouem partes. In prima probatur quindecim authoritatibus, quod nullus debet priuari iure suo sine culpa sua, nec etiam pro infirmitate, nisi ipse renuntiauit: nec alius potest eligi altero non renuntiante, nisi de papæ licentia speciali. Secunda ibi, Ne autem. Tertia ibi, Ecce quod. Quarta ibi, Ambitionis. Quinta ibi, Quod uero. Sexta ibi, Hoc non solum. Septima ibi, Ecce in quibus. Octaua ibi, Item cum aliquis, Nona ibi, Hoc etiam tunc obseruandum. Ioan. de Fan.

Episcopo uiuente non possit alius subrogari.

[d] Quod autem uiuente. Dicendum est, quod non, nisi sit depositus. 50. distin. postquam uel nisi renuntiauerit

tiauerit de licentia Papæ, ut ꝭ.ea.cap.mutationes.uel nisi per ambitionem se transtulerit ad aliam, quo casu carebit habita & ambita.ꝭ.ea. si quis episcopus. ad instar inuasoris, qui amittit rem inuasam, & aliud tantundem, ut C.unde ui.si quis in tantam. In ægrotante autem distinguunt quidam, si ægritudo est incurabilis, ut tunc alter substituatur, uel etiam si nimis senex est ad instar iudicis. ff. de iudic. si longius. C. de offic. præfecti orien. l. si quos. Sed hoc non admitto, nisi in leproso, qui a dignitate remouetur propter scandalum.extra de cle. ægrotan. tua. Hoc etiam scias, quod epileptici & alij diuturno morbo laborantes non promouentur, ut xxxiij.distin. communiter. & extra de elect. cum inter. sed promotum morbus non deijcit. ut hic, & ꝭ. cap. ij.sed datur ei coadiutor: ut ꝭ. capit. j. Sed ex dispensatione magna quandoque uiuenti episcopo alter adiungitur: ut ꝭ.ea. non autem. & idem de quolibet clerico intelligas. Sed abbates facti inutiles remouentur penitus. xviij.quæstio.ij.si quis abbas. sicut etiam fit in iudice. C.de offic.præfecti orie. l. si quos. cum etiam ex modicis causis remoueantur. ¹ extra de simon. per tuas. vbi autem electus si ue confirmatus ante ordinationem fit inhabilis, remouendus est, ut uidetur extra de æta.& quali.cap.j. uitæ tamen necessarium recipiat.ꝭ.eo.quamuis.

Pro molestia corporis suo honore non priuetur episcopus.

CAN. I.

SCripsit mihi dilectio tua, me reuerendissimo fratri meo Ioani primæ ᵃ Iustinianæ sedis episcopo pro ægritudine capitis, quã patitur epm præcipere succedere: ne fortasse dum episcopi iura eadem ciuitas non habeat (quod absit) ab hoste depereat. Et quidem nusquã canones pręcipiũt, ut pro ægritudine episcopi eps succedat: & ideo iniustum ᵇ est, ut si molestia corporis irruat, honore suo priuetur ægrotus. Sed suggerendum est, ut si quis in regimine ægrotat, dispensator ᶜ illi talis requiratur, qui possit eius curam omnem ᵈ agere, & locum illius in regimine ecclesiæ (ipso non deposito) cõseruare, ut neque Deus omnipotẽs offendatur, neq; ciuitas neglecta esse inueniat.

Idem in epistola ad Candidum.

Flagellatis a domino, afflictio addi non debet.

CAN. II.

CVm percussio corporalis imminet, utrùm pro purgatione ᵉ an pro uindicta contingãt, Dei iudicium in hoc ignoratur: & ideo nõ debet à nobis addi flagellatis ᶠ afflictio: ᵍ ne nos culpæ (quod absit) offensa respiciat.

Item Gregorius Clementino episcopo primati Byzanceno.

Infirmitatis causa loco suo quis priuari non debet.

CAN. III.

PRæsentium latoris Adeodati querelam, qui se presbyteratus sui loco incongruè dicit expulsum, licet subditæ tibi textus petitionis explanet, tamen paulò iudicauimus apertius retexendam. Asserit nanque a Quintiano fratre & coepiscopo nostro in loco suo quibusdam se suis ordinandis negotijs relaxatum, ægritudinisq; causa per duorum ʰ mẽsium spatium suæ se ecclesiæ defuisse: cuius rei occasionem captantem prædictũ

ᵃ SCripsit mihi dilectio. Primæ. Id est, Salonitanæ: quia ibi Iustinianus primo resedit. Alij dicunt Rauennam, & non Salonitanam esse primam Iustiniani sedem.

ᵇ Et ideo iniustum. Præesse enim intelligitur, licet sit infirmus, sicut seruus seruire intelligitur, licet sit infirmus. C.de sta.libe.cum hæres.

ᶜ Dispensator. Simile. ff. de tute. l. solet etiam. ubi dicitur quod si tutor propter longam ægritudinem non potest adesse, datur ei curator: qui potius dicitur administrator.

ᵈ Curam omnem. i. res eius administrare, sed quæ spectant ad pontificale officium, uicini episcopi supplebunt. ꝭ.ea. pontifices. Et est hic argu. quod coadiutor & administratores uel uisitatores debeant habere liberam & generalem administrationem, ² ut ꝭ.e.quamuis. & extra de elect. cũ nobis olim. in fi. & xxj. q.j. relatio. Sed quid si iste nolit habere coadiutorem? Dico eum cogendum per superiorem. extra de censib. Romana. uersi.si uero.lib.vj.& argum. ff.de minor. l. sit.§.j. multa enim bona præstantur inuitis, ut xlv. distinctione. & qui emendat.

ᵉ CVm percussio. Purgatione. id est, probatione.ꝭ. eadem. aduersitas.

ᶠ Flagellatis. Sufficienter, sed non sufficienter afflictis addi potest, ut xxj. quæst.v. si quis a proprio, & cap. sequen. & est argumentum, quod post pœnitentiã non potest quis accusari ³ de crimine, similiter nec duplici damno debet quis puniri. ff. de iure do. & ff.de condict. ob cauſ. si pecuniam.§.ulti.similiter pœna non debet uerti in culpã. ut supra distinctione quinta. baptizari. & capitu. ad eius uero.

ᵍ Afflictio, ꝭ. iij. quæst.ix. indicas. & extra de iudic. at si clerici. & ꝭ. distin. v.cap.j.

ʰ PRæsentium. Per duorum. Idem forte si per unum, ut ꝭ.eadem.si quis in clero. ⁴ hic sumit argumentum M. qđ si episcopus indeterminate licẽtiauit clericum, nõ uidetur eum licentiasse ultra duos menses. sed tamen hoc est referendum ad arbitrium boni uiri, considerato negotio. argumen. ff. de uerborum obligat. continuus. Ad hoc capitulum benefacit. ff de re militari.qui commeatus. nam ibi dicitur quod si aliquis abest ultra statutum tempus, pro desertore habetur. Simile bonum argumentum. xxj. quæstione secunda. placuit. Potest tamen per modicum tempus purgare moram. lxxxviij. distinctione, perlatum. Non enim festinabit iudex ad sententiam, ubi quis iusta causa abfuerit, ⁵ ut ff. de damno infecto. si finita. §. si forte. etiam licet ad præfixum terminum reus non ueniat, sed habebitur ratio uiarum, temporis, & ægritudinis, & alterius impedimenti, ut ff. de uaca. mune. l.tempus. ff.quibus ex causis maiores. l.si cui. §. primo. potest enim absens iustam habere excusationem: ut extra ut lite non contestata. quoniam frequenter. Lex dicit, quod si quis per licentiam abest, si usque ad quinquennium non reuertitur, punitur, ut C. de aduocatis diuersorum iudicum, l. ultima. Ioan.

¹ Dicunt quidã iuris ordine seruato, ut ex. de accusa. ad petitionẽ. in fine u- bi de hoc. Approbat Hostiẽ. licet B. ibi aliud innuere uideatur per eum tit.c. qualiter. ij. in fine. Coadiutor debet habere liberam administrationem.

² Multo forti⁹ hoc obtinere debet in uero prælato. quod est uerũ: ut not. v. q.iij.c.ul. Archid.

† Cõcor. tex. in l. si seruus. ff. de euic. & in authẽt. nauigia. cum gl.ij. C. de furt. Afflictio quandoq; datur afflictis.

³ Hoc argu. nõ procedit. 34. q.ij. admonere. qđ dic ut no. extra de accusa. de his.

⁴ De hoc plene no. ex. ut lite non cõtestata. quoniam. in glo. de absentia, &c. & ꝭ.e. §. ambitionis. Archidia.

Absens non est festina sententia cõdemnandus.

⁵ Adde quod talis sentẽtia nõ pręsumitur solennis. gl. in l. ij. ff. de in ius vocan.

fratrem nostrum, alium loco eius illic presbyterum ordinasse. Hortamur itaque fraternitatem tuam, ut causam eius solicitè districteque perquiras, & si manifestæ ægritudinis (sicut dicitur) causa ecclesiæ suæ defuisse eum repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præiudicium generari, sed in loco suo sine aliqua eum fac dubietate restitui. & infrà. Illud autem charitatem tuam specialiter ad monemus, ut si uera fuerit huius suggestio, atque in suo ordine fuerit restitutus, de presbytero, qui in loco eius ordinatus est, subtiliter districteq; debeas esse solicitus, & si quidem sine datione aliqua ad eundem ordinem peruenerit, ut in simoniacam hæresim non potuisset incidere, in aliam a quamcunque uacantem ecclesiam eum uolumus ordinari. Si autem in eũ quippiam (quod auertat dominus) tale fuerit repertum, ipso etiam presbyteratus ordine priuetur, quem non causa replendæ necessitatis ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione suscepisse.

Item Nicolaus Papa Aluino Ianuensi archiepiscopo.

Pro infirmitate, uel ægritudine pontifices non sunt abijciendi, nec in eorum locum alij substituendi.

CAN. IIII.

Pontifices, qui aliqua occupantur infirmitate, uel ægritudine, abijciendi non sunt, nec alij in loco eorum consecrandi sunt, nisi ex hac fuerint luce subtracti: quòd si de ministerio sibi concesso conqueruntur, quæ licita sunt b sacerdotes c expleant. In his uerò quæ his præsumere non licet, d vicinorum, e usque f ad recipiendam sanitatem episcoporũ auxilia subrogentur: & hoc cũ cautelæ g studio peragant, ne per necessitatis occasionem, præsumptionis pullulet ambitio. Episcopos uerò, qui dominici gregis suscipiunt curam atque solicitudinem, ab administratione eorum discedere nõ oportet, ut accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamen eorum salubriter augeatur, & triplicetur fructus.

Item ex epistola Cypriani episcopi & martyris.

Viuente episcopo alius sibi succedere non ualet.

CAN. V.

Factus est Cornelius episcopus, de Dei & Christi eius iudicio, de clericorum penè omnium testimonio, de plebis, quæ tunc h af-

Ecclesia euicta an possit agi contra episcopũ qui illam contulit.

a In aliam. Argum. quod si concedo alicui ecclesiam, quę ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, ut extra de præben. inter cætera, quia iuuari nos beneficijs non decipi oportet, ut ff. commodati. l. in commodato. §. penultimo. ƒ. eadem. omnis. & capitulo, pastoralis. & est contra id quod dicit lex quod donator non tenetur de euictione. ut C. de ædilit. edicto. l. ad res donatas. Sed hic non dicitur episcopus donare: quia habet necesse concedere ecclesiam, & in necessitatibus nemo liberalis existit. ff. de adimendis legatis. l. rem legatam. Tamen de dolo possum agere contra donatorem si mihi scienter det rem alienam, ut ff. de donationibus. l. Aristo. §. ultimo. Item si quis per uiolentiam expellitur de ecclesia, non habet recursum ad episcopũ, sicut nec emptor ad uenditorem in hoc casu, ut C. de action. empti. & uenditi. l. expulsos. Et nota quod hoc capitulum semper consueuit ad hoc induci, quod spoliatus a iudice non possit petere restitutionem: 1 ut ij. quæstio. j. notum. Iudex enim non dicitur facere uiolentiam, ut xxiij. quæstione ij. cap. j. ff. quod metus cau. l. iij. Semper enim ꝓ suo facto præsumitur, nisi possit de dolo argui: ut ij. quæst. vj. hoc etiam. Ioannes.

1 Restitutionẽ hoc uerũ si rite & iuridice sit spoliatus, alias sec⁹. Panor. c. cõquerente. de rest. spoliat. & a iudice competẽti habẽte potestatẽ, licet iniuste faciat. Panor. c. cum causa. de offi. delegati. debet ergo appellar̃, uel restitutionẽ in integrũ uerbis adumbratis peter̃, cessantib⁹ remedijs cõtra priuatos proditis.

b Pontifices. Quæ licita sunt. Vt missam cantare, & prædicare, ut xcv. distinctione, ecce.

c Sacerdotes. Id est, Archidiaconi uel decani, qui uicarij sunt episcopi, ut xxv. dist. perlectis.

d Non licet. In his quæ spectant ad officium episcopale, quod est lxviij. distinct. quamuis.

e Vicinorum. Sic lxv. distinct. si forte.

f Vsque. Sic C. de cura. furio. cum alijs.

g Cum cautelæ. Id est, præstabit cautionem de bonis ecclesiæ non usurpandis. Ioan.

g Cum cautelæ. Id est, præstabit cautionem quod ex hoc sibi nullum ius uendicabit. & argu. est quod quis pro possessore habetur ex eo, quod fuit in possessione, 2 nisi protestatio præcesserit, ut hic, & supra xxiiij. distinctione. presbyteri. & extra de iure patr. consultationibus. argu. contra extra de restitut. spoliat. olim. iij. & x. qõ. iij. quia. & extra, de offic. delegat. consultationibus.

2 Istam sententiã uidetur tenere Inn. extra, de resti. spol. sæpe. i gl. ff. de iudi. &c. in fin. ver. Inno. plus uidetur, &c. Archid.

Absentes an sint ad electionẽ uocandi.

h Factus. Quæ tunc. Hic uidetur, quod absentes non sunt uocandi ad electionem. ut x. quæstione ij. hoc ius. & extra de sententia & re iudicata. cum olim. maxime si sint remoti, ut extra de electio. cum inter. imo & si in hortis sunt, non uidentur uocandi: ut ij. qõ. vj. cap. biduum. sufficit enim ad citationem pulsatio campanæ: ut extra de offic. custod. c. j. & ij. & extra de elect. in causis. & extra de postulat. prælat. cap. penult. & antepenult. & lex dicit illos solos uocandos, qui sunt in urbe, ut C. de legatio. l. ultim. libro x. Quod autem uocandi sunt absentes, probatur, lxiij. distin. quanto. Alioqui plus nocet contemptus unius, quã contradictio plurium, ut extra de elect. quod sicut. & c. cum nobis olim. Nam remoti sunt uocandi ubi tractatur publica utilitas, ut C. de decur. curiales. ij. lib. x. Solutio. Semper uocandi sunt ubi commode uocari possunt, ut extra de elect. quod sicut. Sed si absentes non possunt interesse, reliqui possunt eligere, ut ibidem dicitur: tñ si aliquis nõ põt interesse, si suo iuramẽto fidem de hoc fecerit, permittitur ei per procuratorem eligere, qui sit de collegio, ut extra de elect. quia propter. Extra prouinciam tñ nõ sunt uocandi, ut extra de elect. corã. quia potest absens

absens habere iustã excusationem, ut extra ut lite non contesta. quoniam frequenter. Hodie autem super ista uocatione sufficit consuetudo ecclesiarũ, per decreta. extra de elect. in Genesi.

a Quo occupato. Id est, canonice sumpto.

b Confirmato. Ergo electio papæ est confirmanda.

c Ordinationem. Argu. quod quæ ab intruso fiunt, non tenent: ut xij. qõ. ij. alienationes. ix. qõ. j. c. ordinationes.

ADDITIO.

Ad hoc not. extra de elec. nihil in gl. in duobus casibus extra de schismaticis. c. j. ibi uideas.

d Sed nullus. Argument. quod nullus est, qui malus est. simile extra de transla. c. inter corporalia. sic secũda, quæst. vij. cap. non omnes. & xix. distinct. ca. secundum. Argum. contra. prima, quæst. j. c. quod quidam.

e Nouatianus. Diuisa. xxiiij. q. j. loquitur.

f Humanam. Id est, nõ spiritualem.

g Initia. Argumẽ. contra nouitios magistros, qui primo feruent, & postea deficiunt. xxiij. qõ. iiij. cap. displicet. & capi. non inuenitur & capi. si ecclesia. imo a minimis est incipiendum: ut xlviij. dist. c. sicut.

h Scire debes. In ecclesia. sexta q. ij. ca. si tantum. contra. sed ibi solutum est. hic dicitur ecclesia episcopus: alibi est idẽ quod ecclesiastici uiri: ut s. lxiij dist. ca. j. alibi ponitur pro maiori parte: ut s. lj. dist. ca. apostolica. qñque ꝓ cõgregatione fideliũ, j. de conse. dist. j. ca. ecclesia. Et dic per exempla uarias si-

Hoc tamen non est uerũ: & spãle est ideo, quia cum eligitur, confirmatur, & confirmãdo eligit: ut xxiij. dist. in nomine domini.

Ecclesia multipliciter dicitur.

fuit suffragio, de sacerdotum antiquorum & bonorum uirorum consensu: cùm nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, id est, cùm locus Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis uacaret: quo occupato: a & de Dei uoluntate, atq; omnium nostrum consensione confirmato, b quisquis iam episcopus fieri uoluerit, foris fiat necesse est: nec habeat ecclesiasticam ordinationẽ, c qui ecclesiæ non tenet unitatẽ. Quisquis ille fuerit, licet de se multum iactans, & plurimum sibi uendicans, profanus est, alienus est, foris est: & cũ post primum esse nõ possit, quisquis, qui post unum, qui solus esse debet, factus est, iam' non secundus ille, sed nullus d est.

Item eiusdem.

Non est episcopus, qui in locũ uiuentis irrepserit.

CAN. VI.

NOuatianus episcopus non est, qui Cornelio epõ in ecclesia a sexdecim coepiscopis facto, adulter atque extraneus eps fieri a desertoribus per ambitum nititur. Et cum sit à Christo una ecclesia per totum mũdum in multa membra diuisa, e item episcopatus unus multorum epõrum concordi numerositate diffusus: ille post Dei traditionem, post connexam & ubique coniunctam catholicæ ecclesiæ unitatẽ, humanam f conatur ecclesiam facere, & per plurimas ciuitates nouos suos Apostolos mittit, ut quædã recentia institutionis suæ fundamenta constituat. Cumq; iampridẽ per omnes prouincias, & per urbes singulas ordinati sint episcopi in ætate antiqui, in fide integri, in pressura, probati, in persecutione proscripti, ille super eos creare alios pseudo epõs audet, quasi possit, aut totum orbem noui conatus obstinatione peragrare, aut ecclesiastici ordinis cõpagem discordiæ suæ seminatiõe rescindere: nesciens schismaticos semper inter initia g feruere, incrementa uerò habere non posse, nec augere, quod illicitè cœperint, sed statim cum praua sua æmulatione deficere. & infra. Qui ergo nec unitatem spiritus, nec cõiunctionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ uinculo, & sacerdotum collegio separat, episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem, qui episcopatus nec unitatem uoluit habere nec pacem.

Idem ad Papinianum.

Non est in ecclesia, qui cum episcopo pacẽ nõ habet.

CAN. VII.

SCire debes, epm in ecclesia h esse, & ecclesiam in episcopo: & si quis cũ epo non sit, in ecclesia non esse: & frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam se cõmunicare credunt: quã do ecclesia, quæ catholica una est, scissa non sit, neque diuisa.

Idem.

Suo iuri quis cedere non debet.

CAN. VIII.

QVam periculosum i sit in diuinis k rebus, ut quis credat iuri suo & potestati, scriptura sacra declarat, cum Esau primatus l suos inde perdidit, nec recipere postmodum potuit, quod semel cessit. Gen. 25. d

Idem.

Perditionem sibi acquirunt, qui ab episcopis recedentes unitatem ecclesiæ scindunt.

gnificationes, ut extra de testa. c. relatũ. & extra de uer. signi. ca. cum clerici. extra de usu pallij. cap. j.

i Qvam periculosum. Arg. quod qui iuri suo renuntiat, illud repetere non potest. j. ea. capi. eos. xxiij. q. iiij. si illic. ff. de suc. edic. l. j. §. qui semel. & C. de pact. l. postquã. j. ead. c. hoc nequaquam. ff. de ædil. edic. l. quæritur. §. si uenditor. ubi dicitur, quod remittentibus actiones suas non est dandus regressus ad eas. xcij. distin. c. si quis episcopus. xviij. quæ. ulti. cap. dudum. & notaui vj. q. iij. cap. denique.

k In diuinis. tempore periculi: ut j. ea. c. suggestum.

l Primatus. Ius ergo primogenituræ (ut dicunt) est dignitas talis: quia primogeniti ꝓ alijs in festis sacrificia offerebant. & quod sedebant

Iuri suo renũtiãs, illud repetere non potest.

Ius primogenituræ an sit spirituale.

CAN. IX.

DEnique quàm ſit in ſeparabile unitatis ſacramentum, & quàm ſine ſpe ſint, & perditionẽ ſibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui ſchiſma faciũt, & relicto epiſcopo alium ſibi foris pſeudo epiſcopum conſtituunt, declarat ſcriptura diuina in libris Regum, ubi a tribu Iuda & Beniamin decem tribus ſciſſæ ſunt: & relicto rege ſuo, [a] alterum ſibi foris conſtituerunt. Et indignatus eſt (inquit) dominus omni ſemini Iſrael: & demoliuit eos, & dedit eos in direptionẽ, donec abijceret eos a facie ſua: quia diſsipatus eſt Iſrael a domo Dauid: & conſtituerũt ſibi regẽ Ieroboam filium Nabath. Indignatũ eſſe dixit dominũ, & eos in perditionem dediſſe: quia ab unitate diſsipati alterum ſibi regem conſtituiſſent. Tanta indignatio Domini extitit aduerſus illos, qui ſchiſma fecerunt, ut etiam cùm homo Dei ad Ieroboam miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret, atque ultionem futuram prædiceret, panem apud illos edere, & aquam bibere uetaretur: quod cùm non cuſtodiſſet, & contra præceptũ domini prandiſſet, ſtatim diuina cenſura percuſſus eſt, ut inde regrediens im petu ac morſu leonis in itinere necaretur. Sed adhuc in Euangelio ſuo dominus maiorem intelligẽtiæ ſuæ lucem manifeſtat: quòd ijdem, qui [b] tunc ſe à tribu Iuda & Beniamin ſciderant, & Ieroſolymis relictis in Samariam ceſſerant, inter pſeudo prophetas & gentiles computarentur. Nam cùm primùm diſcipulos in miniſterium ſalutis mitteret, mandauit, & dixit: In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis. Et ad Iudæos prius mittens, gentiles adhuc præterire iubet. Addendo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, ubi erant ſchiſmatici, oſtendit ſchiſmaticos gentilibus adæquari. [c] & poſt pauca. Quòd uerò eundem, quem nos Deum patrem, eundem filium, eundẽ Spiritum ſanctum noſſe dicuntur, nec hoc adiuuare tales poteſt. Nã ẽt Chore, Dathan & Abyron cum ſacerdote Aaron & Moyſe eũdem Deum nouerãt, pari lege & religione uiuentes, unum & uerum Deum, qui colendus atque inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci ſui miniſterium tranſgreſsi, & cõtra Aaron ſacerdotem, qui ſacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perfecerat, ſacrificandi ſibi licentiam uendicauerunt, diuinitus percuſsi, pœnas ſtatim pro illicitis conatibus pependerunt: nec potuerunt rata eſſe & proficere ſacrificia irreligioſè & illicitè, & contra ius diuinæ diſpoſitionis oblata. Thuribula quoque ipſa in quibus incenſum illicitè fuerat oblatum (ne in vſum decætero eſſent ſacerdotibus, ſed potius in dignationis & vltionis diuinæ memoriam corrigendi poſteris exhiberent) iuſſu domini conflata atque in igne purgata, in laminas ductiles producuntur, & affiguntur altari, ſecundum quod loquitur ſcriptura diuina: Memoriale [d] (inquit) filijs Iſrael, ut non accedat quiſquam alienigena, qui non eſt ex ſemine Aaron, imponere incenſum ante Deum, ut non ſit ſicut Chore. Et tamẽ illi ſchiſma [e] non fecerant, nec foras egreſſi contra domini ſacerdotes impudenter atque hoſtiliter rebellauerant: quod nunc hi eccleſiam ſcindentes, & contra pacem, atq; unitatem Chriſti rebelles, cathedram ſibi conſtituere, & primatũ aſſumere, & baptizãdi atq; offerendi licentiã uendicare conant.

Mat. 10.a

Num. 16.

Num. 16.f

Item Leo iiij. Vernoni duci Britanniæ.

Non eſt defendendus, qui uiuẽtis locum inuadit.

CAN. X.

NOn furẽ [f] & latronem, qualem Gillandum eſſe ſentimus in Nannetica

---

ſedebant ad dexteram patris, & quod cibos duplicatos recipiebant. Et dicit Gandulphus Eſau cõmiſiſſe ſimoniã: quia illud ius ſpirituale fuerat, quod uendidit. [x] ſed eſt contra eum j. quæ. j. cap. qui ſtudet. ubi dicitur quod Giezi fuit primus, qui cõmiſit ſimoniã. Sed nunquid peccauit Iacob emẽdo? Non. qa gratis hoc fuiſſet daturus, uel qa redemit id, quod ſibi diuinitus erat debitum. extra de diuor. gaudemus.

[a] DEnique. Rege ſuo. ſcilicet filio Salomonis. Et eſt hic argu. quod filij Regum de iure debent eſſe reges. Argum. contra. viij. quæſtio. prima. capit. Moyſes. & xciij. diſtinct. cap. legimus.

[b] Quod ijdem, qui. Argu. quod idem eſt populus, qui fuit ante mille annos. [z] ſic xvj. diſtinctio. capitu. habeo. & ff. de iudic. l. proponebatur. Sed contra, iſti fuerunt ante tẽpus Chriſti ultra Caſpios montes trãſlati. Sed dic, quod adhuc multi ſequebantur eos in uitijs ſuis: unde illi ijdẽ dicebantur eſſe cũ eis. j. quæſtio. ij. cap. cito.

[c] Adæquari. xxiiij. quæſtio. j. ca. non afferamus. contra ubi dicit ſchiſma eſſe grauius peccatum, ſed expone grauius, id eſt, periculoſius. xxxij. quæſtio. iiij. c. nemo.

[d] Memoriale. hæc quæ generant materiam mali iubentur publice exponi, ut alijs terror incutiatur, ut hic, & xix. quæſt. iij. c. mandamus. quandoque iubentur deſtrui, ne refricent facti memoriam. xv. quæſt. prima. capi. mulier. Ioannes.

3.Re.12 e

[x] Dicit H. hoc eẽ falsũ, qa nullũ ſpirituale uẽdidit: ſed quod ĩ tali uẽditione peccauerit, uidetur ex eo qd leg. & no. de pœ. diſ. iij. Iudas Dicit Lau. quod in eo ſolo peccauit, quia uilẽ cibum exarſit. xlj. diſt. quiſquis. & idem Hu. Imo ut inquit text. Gene. 25. in eo potiſsimum peccauit, qd dignitatem primogenitu reſpreuit, irriſit, & offulę poſtpoſuit. Regum filij debẽt eẽ reges. 3.Reg. 13.

[z] Ad huius dicti declarationẽ uideas qõnem B. b. quæ ĩcipit, Bononien. iurauerunt, &c. & eſt qõ dominicalis & j. ead. ſicut uir. in gl. ij. & p legi. & notata. xxxij. qõ. iiij. recurrat. V. ſi. quæ autem pepe rit. Archi.

[e] Schiſma. Ita magnũ, ut iſti Nouatiani nouam fecerint eccleſiam.

[f] NOn furem. Id eſt, non inuaſorem. furtum enim non committitur in re immobili, ut inſti. de uſucapi. §. quod autẽ. [g] Sicut.

[g] Quod legi. & not. extra de electio. dudum.

a Sicut. Adulterare. i. dimittere ut adulteretur cum alia.

b Adulteret. Id est, dimittat fornicantem.

Fornicatio separat coniuges.

c Fornicatus. Vxor potest dimittere uirum ob fornicationem, sicut uir uxorem, quia non ad imparia iudicantur. xxxvij. quæst. j. si quis uxorem. sed non potest eum dimittere, ut alij adhæreat.

d Adulterata. Ergo ecclesia potest delinquere, & etiã uniuersitas, argu. ff. de orig. iur. l. ij. §. illud & est contra illud. ff. de dolo. si ex dolo. vbi dicitur, quod municeps non potest facere dolum, supple de facili. Sed nunquid pōt ecclesia, uel ciuitas excommunicari? dico ꝙ nō: ut xxiiij. q. iij. si habes. Sed maiores de ecclesia i possunt excōmunicari, ut ex̃. de simonia. veniens. & ff. de condit. & demonst. municipibus. & xliiij. distinct. comessationes. Dico enim ꝙ si ecclesia, uel ciuitas posset excommunicari, sequeret̃ absurditas. Nam omnibus illis mortuis & alijs substitutis est eadẽ ecclesia, ergo adhuc esset excommunicata, si priores canonici nō petijssent absolutionem adhuc. de hoc notaui xij. quæst. ij. episcopus qui. ij.

Vniuersitas delinquere potest.

Excōmunicari nequit ecclesia uel ciuitas.

i Ad hoc facit qđ legitur & not. s̃. ea. q. deniq;. & habes đ hoc plures cōco. extra de iure patr. quoniã in quibusdã. ĩ gl. j. ver. item quid si, &c. & de conse. dist. j. de fabrica. Archid.

e Vt legatũ Dei, Episcopus dicitur legatus Dei, & tamẽ est iudex ordinarius. Vnde patet quod legatus Papæ est iudex ordinarius, ut proconsul.

Ecce. CASVS. *Concludit Gratianus ex supra dictis, & bene soluit dicens, quod propter ægritudinem non debet alius episcopo substitui, nisi ipse infirmus singulariter hoc postularet, & tunc licite fieri potest, si hoc in scriptis postulauerit. Et hoc probatur per capitulum supra eod. scripsit. & ad hoc inducit exemplũ de August. qui postulante Valerio senectute grauato factus est episcopus, ut in eodem cap. no. suprà. Sed in originali, quod sequitur postea planum est.*

f Sed illud Gregorij. s̃. ea. scripsit.

g Si uero. Hoc probat̃ in originali, unde hoc extractũ est.

h Petierit. Ergo nulli infirmo dandus est coadiutor, nisi hoc petat. ĩ. ea. qualiter. & capitu. quamuis. & cap. scripsit. Argu. contra, extra de eccle. ædific. ad audientiam.

i Non autem. Nouo more. Sed contra. in nullius persona est omittendum, quod statutis generalibus continetur. lxj. dist. miramur. Sed illud non fit propter utilitatem personæ, sed ecclesiæ.

k Vt non succederet. Sic ergo uterque insolidum est episcopus. si. xxj. quæstione j. relatio. & uterque potest hominem per se soluere & ligare. ff. de administratio. tuto. si plures. ff. de exercit. l. prima. §. si plures. & ff. de offic. proconsul. l. prima. Sed nunquid quem unus ligat, potest alter absoluere? & uidetur quod non, quia pares sunt, unde uidetur quod sententia pro reo teneat. ff. de reg. iur. inter pares. Item si simul ferãt cōtrarias sententias, cuius sententia tenebit?

Episcopi duo quandoque possunt esse.

sede, qui uiuentis (quod non licuit) locum non timuit usurpare, pro cuiuscunque muneris donis ultrà debes defensare.

Item Euaristus Papa omnibus episcopis.

Non licet episcopo ecclesiã suam dimittere.

CAN. XI.

Sicut uir non debet adulterare a uxorem suã, ita nec episcopus ecclesiã suã, id est, ut illam dimittat, ad quam fuit sacratus, absque ineuitabili necessitate, aut apostolica uel regulari mutatione ut alteri se ambitus causa coniungat. Et sicut uxori non licet dimittere uirum suum, ut alteri se, uiuente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, b licet fornicatus c sit uir eius: sed iuxta Apostolum aut uiro suo debet reconciliari, aut manere innupta: ita ecclesiæ non licet dimittere epm̃ suũ, aut se ab eo segregare, ut alterũ uiuẽte eo accipiat, sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat, id est, alterũ epm̃ suo uiuẽte non accipiat, ne aut fornicationis, aut adulterij crimen incurrat. Si uerò adulterata d fuerit, id est, si se alteri iunxerit, aut super se alterũ epm̃ adduxerit, aut esse fecerit, uel desiderauerit, per acerrimam pœnitentiã, aut suo recõcilietur epo, aut innupta ꝑmaneat. Episcopũ uerò oportet opportunè & importunè, atque sine intermissione ecclesiã docere, eamq; prudẽter regere & amare, ut a uitijs se abstineat, & salutem cõsequi possit æternã. & illa cum tanta reuerentia eius doctrinam suscipere debet, eumq; amare & diligere, ut legatum Dei e & præconem ueritatis.

Ecce his authoritatibus patẽter ostenditur, ꝙ episcopo uiuente alius superordinari non potest, nec etiam pro eius ægritudine: sed illud Gregorij f intelligendum est, quando ille, qui ægrotat, alium sibi substitui nõ rogat. Cæterùm quãdo aliquis uel senectute, uel infirmitate grauatus susceptum officium ministrare non ualet, si alium sibi substitui petierit rationabiliter fieri potest. Vnde in eodem cap. sequitur, Si uerò g idem Ioannes fortasse pro molestia sua petierit, h ut ab episcopi honore debeat uacare, eo petitionem scripto dãte, concedendum est, aliter id facere nõ ualemus. Hinc etiam beatus Augustinus episcopo suo nondum defuncto, sed senectute grauato cathedrã episcopalem suscepit.

Vnde in epistola Paulini ad Romanũ legitur:

Augustinus non tam successit, quàm accessit.

CAN. XII.

Non aũt hoc tantum scripsimus gratulandum, ꝙ episcopatũ Augustinus accepit, sed ꝙ hanc curã Dei gratia meruerit Aphricana ecclesia ut uerba cælestia Augustini ore perciperet, q. ad maiorẽ dominici muneris gratiã nouo more i prouectus ita consecratus est, ut non succederet k

tenebit? Videtur quod mutuo se impediant.ff. de usufrnct.quoties. & hæc forte uera sunt ubi simul administrant, i sed hic forte Valerius cessit administrationem Augustino: quia facilius expeditur administratio per unum, quam per plures.ff.de administ.tut. l.iij. §. ult. Vel dic quod licet uterque habeat dominium & iurisdictionem insolidum, tamen unus sine altero nō potest iudicare, ad instar plurium iudicum: ut ij. quæstio. vj §.diffinitiua. ver. si plures. extra de offic. delega. quamuis.& c.causam. nisi aliter fuerit eis concessum a Papa, sicut quandoque fuit in duobus legatis Alemaniæ. Sed tamen ex hoc posset oriri discordia, ut quem unus condemnaret alter absolueret.

i Alij dicunt ꝙ tenet sentētia ꝓ reo, ut in l.prędict. inter pares. nisi ī casibus. ꝙ dic ut legitur. & not. extra de re iud. duobus. Archid.

Papæ duo non possunt esse.

Item nunquid eodem modo possunt esse duo Apostolici? Argu. quod non. s̃. ead.factus. & dominus tantum unum constituit. xxiiij. quęst.j.ita loquitur. & c.quicunque. Quidam cōtra quod dispensari nō potest. xxv. qō. j. sunt quidam. Præterea quia una est ecclesia catholica, & unum caput, & tamen plures Impatores fuisse legimus. xxj. distinct. nunc autem. Sed hoc non est ita, quia offenderetur illa regula, unam sanctā catholicam, &c.xxiij. distin. qui episcopus. Item nūquid Papa pōt renuntiare? Vtique. nam Marcellus renuntiauit. xxj. distinctione nunc autem. & Clemens Papa, sed post Linum & Cletum iterum recepit cathedram. viij. quæstione prima. si Petrus.

a Accederet. Videtur tamen quod Augustinus in administratione fuit minor. 2 xl.distin. ante omnia. in fin. quia ut dicetur, in casu necessitatis, erit unus eps uicarius alterius, ne sit ibi monstrum habens duo capita. extra de offic.iudic ordi. quoniam in plerisque.

2 Hoc assertiue dicebat La. dicens qa ipsi Augustino datꝰ est locus à Valerio.

b QValiter. Quadriennio. Quadriennium enim datur, ut possit abesse causa curationis, sed annus datur ei tantum ad experiendum si possit celebrare. s̃. xxxiij, distinctio. communiter. uel etiā xxx. dies: ut infra.quæst. ij. cap. ultimo. potius debuisset iste episcopus fugisse Romam pro sanitate recuperanda sicut cōmunis filius, ut xxiij. distin. communis. & est hic argumē. quod Romæ est sanum morari. Ioannes.

c Datis. Ergo in scriptis facienda est renuntiatio, alias non tenet. s̃. eadem quæst. c. sicut vir. §. ecce. Ioan. quod falsum est, cum etiā solo facto potest aliquis renuntiare, ut extra de appel. solicitudinem: ut extra de ijs quæ fiunt a maiori parte ca. ex ore. & etiam solis uerbis, ut C. de pact.postquam. B.

d Compulsi. Absolute ponitur ille nominatiuus, & nō habet uerbum.

ADDITIO.

Alias compulsus, & tunc unitur cum illa dictione, nobis, & tunc sic uisum est nobis compulsis precibus illorum, & c. secundum H. alias compulsi, est genitiui casus secundum Lauren.

e Heptateuchi. Heptateuchum ab hepta dicitur, quod est septem, & teuchos, quod est uolumen. unde heptateuchum, id est, uolumen septem librorū. s̃. dist. xiix. hinc etenim sunt quinque libri Moysi, & liber Iosuæ, & liber Iudicum, qui ibi cō tinentur.

Heptateuchū quid dicitur.

f Decreti. In quibus testetur de examinatione, & vita electi. lxj. di. Catinensis.& c.epm.

g QVamuis sit triste. Data petitione tempore

in cathedrā episcopo, sed accederet. a Nam incolumi Valerio Hyponēsis ecclesiæ episcopo coepiscopus Augustinus est.

Hoc idem probatur authoritate beati Gregorij, qui Ariminensi episcopo dolore capitis laboranti alterum subrogauit, ita scribens in registro suo, capit.cccxxxviij.

Episcopo grauato infirmitate alius subrogari potest.

CAN. XIII.

QValiter ordinati a nobis sacerdotis corporis (quia id notum est) impediente molestia, Ariminensis ecclesia pastorali hactenus ac sacerdotali sit regimine destituta, dudum fraternitas uestra cognouit quem dudum habitatorum loci illius precibus permoti sæpius hortati sumus, ut si de eadem capitis, qua tenebatur, molestia melioratum se esse sentiret, ad suam auxiliante Deo reuerteretur ecclesiā, qui datis inducijs in hoc quadriennio b expectatur, quem dum cleri uel ciuium huc uenientium nosq; precibus urgentium instantius hortaremur, ut si ualeret, cum eis auxiliante Deo remearet, datis c scriptis supplicatione nos petijt, ut quia ad eiusdem ecclesiæ regimen, uel susceptum officium pro eadem, qua detinebatur, molestia, assurgere nullatenus posset, ecclesiæ ipsi episcopū ordinare deberemus. Vnde quia cunctarum ecclesiarum iniuncta cura solicitudinis nos constringit, ne diutius gregi fidelium desit pastoralis custodia, illorum precibus, & huius ex sui impossibilitate renuntiatione compulsi, d visum est nobis eidem Ariminensi ecclesiæ debere episcopum ordinari, & datis ex more pręceptis clerū plebemq; eiusdem ecclesiæ non destitimus admonere, quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi prouisione concurrant. Hortamur ergo, ut fraternitas uestra eum quem uno cōsensu omnes elegerint, sicut & ipsi a nobis poposcisse noscuntur: ad se faciat euocari: quem cauta ex omnibus examinatione discutite, & si in eo, quæ in textu heptateuchi e continentur, minimè domino opitulāte fuerint reperta, atque fidelium personarum relatione eius quoque uita uobis placuerit, ad nos eum cum decreti f uestri pagina, additaque testificationis epistola destinate, quatenus eiusdem a nobis ecclesiæ domino disponente consecretur antistes.

Item ex eodem, capit. ccxliij. ad Eleutherium episcopum.

De eodem.

CAN. XIIII.

QVamuis sit triste g nobis ualde, quod loquimur, atque fraterna nos compassio potius arguat, quàm aliquid de auditis diffinire permittat, suscepti tamen solici-

pore infirmitatis, non tempore furoris, nam tunc non teneret renũtiatio. xvij. quæst.ij. Gonsaldus.

a Fateatur. Iste æquitate suadente, licet ius deficiat, cõgitur renuntiare, cum alijs in hoc ꝓsit, & sibi non noceat. argum. ff. de aqua pluuia arcen. in summa. §. idem Varus. & ff. loca. si quis domum.

Contra ut dicã j. ea. §. ecce qd'. in uerbo senectute.

b Ministrentur. Sed pro crimine remoto nõ ministrantur sumptus, quia male meriti publica debent egestate laborare, ut ff. depositi. bona fides.

Male meriti debẽt egere.

c Eligenda. Arg. contra. s̃. distinct. lxxix. si quis Papa. & extra de pactis. accepimus. & extra de conces. præben. & eccl. non uacan. nulla. sed omnia illa continẽt ius commune. Vel dic ꝙ ille fuit electus sub tali conditione, nisi superstes conualuerit, & tunc eo cõualescente irritatur electio, eo mortuo deinde confirmatur, argu. j̃. ead. pastoralis. lxj. dist. studij. extra de electio. cũ terra. lxxxv. dist. Florentinum. & est sim. C. de cura. fur. cũ alijs. Quidam dicunt, ꝙ modo tanquã administrator eligitur, sed eo mortuo in episcopum.

d Illud diuini. Adiutorem. Infra xxj. quæst. ij. sicut. contra. Sed dicas talem coadiutorem, uel socium, non prælatum. Vel loquitur de ecclesijs cõuentualibus, uel quando sufficiũt facultates. sic xciij. dist. diaconi. ij. & de consecrat. distinct. prima. capitu. hoc quoque. & capitu. episcopus Deo.

e Elisus. Per hoc dicunt quidam loqui de infirmo; qd' falsum est, quia infirmus nisi conualuerit non celebrabit. j̃. eadem, quæstione secunda. in literis.

f Nihil contra. Soluantur. Id est, ne inexpleta remaneant. Vel

tudo regiminis cor nostrum instanti pulsat aculeo, magna nos ecclesijs cura prospicere, ne qua earum possit utilitas deperire. Peruenit igitur ad nos quibusdam referentibus quendam episcopum ita passionem capitis incurrisse, ut quod mẽte alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore grex (quod absit) insidiatoris laniandus dentibus exponatur, uel ecclesiæ ipsius utilitates depereant, cauta nos necesse est prouisione tractare, & ideo, quia uiuentem episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis non crimen abducit, alium loco eius (nisi recusante eo) nulla sinit ratio ordinari. Sed si interualla ægritudinis habere est solitus, ipse data petitione non se ulterius ad hoc ministerium subuertente infirmitate posse fateatur [a] assurgere, & alium loco suo expetat ordinandum: quo facto omnium solenniter electione alter, qui dignus fuerit episcopus ordinetur, sic tamen, ut quousque eundem episcopũ in hoc seculo uita tenuerit, sumptus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur. [b] Enim uero si nullo tempore ad sanæ mentis redit officium: persona fidelis ac probabilis uitæ est eligenda, [c] quæ ad regimen ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarum utilitate cogitare: inquietos sub disciplinæ uinculo constringere, ecclesiasticarum rerũ curam gerere, & maturum atque efficacem se in omnibus exhibere, qui etiam episcopo, qui nunc ægrotat, superstes loco eius debeat consecrari.

2 *Ne autem huiuscemodi passionibus sacerdotibus subitò occupatis, cœptum officium inexpletũ remaneat, institutum est ut sacerdos siue psallens, siue sacrificans alios secum habeat, qui si huiusmodi casus interueniat, inchoata ministeria perficere ualeant.*

Vnde in Toletano concilio undecimo.

Quisque sacrificans sacerdotem sibi uicinum habeat, qui cœpta sacramenta expleat, si ei aliqua necessitas ingruerit.

CAN. XV.

[d] Illud diuini oraculi mente singuli præcauentes quo scribitur: Væ soli, qui cùm ceciderit, non habet subleuantem se: summopere nobis uerendum est, & cauendum, ne horis illis atque temporibus, in quibus domino psallitur uel sacrificatur, unicuiq; diuinis singulariter officijs insistenti perniciosa passio, uel corporis qualibet inualetudo occurrat, quæ aut corpus subitò obrui faciat, aut mentem alienatione, uel terrore confundat. Huiusmodi ergo casibus præcauentes, necessarium duximus instituere, ut ubi temporis & loci siue cleri copia suffragatur, habeat quisquis illic canens Deo atque sacrificans post se uicini solaminis adiutorem, [d] ut si aliquo casu ille, qui impleturus officia accedit, turbatus fuerit, uel ad terram elisus, [e] à tergo semper habeat qui uicem exequatur intrepidus. Sed si hoc sacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimode ab oblatione prohibeatur. Eccle. 4. c

Item ex concilio Toletano septimo.

Si sacerdos necessitate præoccupatus fuerit, cœpta sacramenta per alium explicentur.

CAN. XVI.

[f] Nihil contra ordinis statutum temeritatis ausu præsumatur: neque illa quæ summa ueneratione censentur, ulla præsumptione soluantur, [f] cùm ad hoc tantùm iussa fieri sunt, ut non interrupta noscantur, ne languoris prouentu robore salutis natura priuetur. Non ergo solum fragilitati consulitur humanæ, sed etiam sa-

cris ministeriorum Dei prouidetur solicitudine. Censuimus igitur conuenire debere, ut cum a sacerdotibus missarum tempore sacra mysteria consecrantur, si ægritudinis accidat cuiuslibet euentus, quo cœptū nequeat consecrationis explere mysterium, sit liberū episcopo, uel presbytero [a] alteri consecrationem exequi cœpti officij. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysterijs cōuenit, quàm ut aut incipientis, aut subsequentis benedictione sint completa sacerdotis: quia nec perfecta uideri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. [b] Cùm enim simus omnes unum in Christo, nihil contrarium personarum diuersitas format: ubi efficaciā prosperitatis unitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici indiuiduum sibi esse non ambigant: sed (ut præmissum est) præcedentibus libenter alij pro cōplemento succedant, non tamen quod nat uræ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur. Nullus post cibum potumq; quemlibet minimum [c] sumptū missas facere præsumat. nullus absque præuentu patentis molestiæ minister, uel sacerdos cū cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis autem temerariè hoc præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

3 *Ecce quòd episcopo potente precibus etiam populi infirmitate grauato, alius possit subrogari, patenter monstratur. Senectute autem grauato non successor, sed coadiutor dari debet, qui ei decedēti in locum regiminis succedat. Sic Augustinus dicitur accessisse, non successisse Hyponensium episcopo.*

Hinc etiam Zacharias Papa scribit Bonifacio Magūtino archiepiscopo.

Senectute grauato coadiutor est dandus, qui morienti succedat.

CAN. XVII.

PEtisti, ut cúm nostro consulto pro superueniente tibi senectute atque corporis imbecillitate, si poteris inuenire, alium in eadem sede in qua præes, pro tua persona debeas collocare: nos uerò adiutore Deo consilium præbemus tuæ sanctitati, ut pro salute animarum rationabilium fautore Christo sedem, quā obtines Maguntinæ ecclesiæ nequaquam relinquas. Si uerò dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectū, qui posit solicitudinem habere & curam pro salute animarum, pro tui persona ordinabis illum episcopum, eritq; in Euangelio tibi credito & ministerio Christi Dei portando in omni loco requirens & cōfortās ecclesiam Dei. Item si eundem diuina uoluerit clemētia tui post diem transitus superesse, si eum aptum cognoueris, & in tua uoluntate fuerit diffinitum, ea

Missa per vnum inchoata, an posit per alterū terminari.

[a] Vel presbytero. Presbyter ergo potest supplere missam ab episcopo inchoatam, argumen. hic, & xxv. dist. c. j. ubi dicitur quod archipresbyter supplet defectum absentis episcopi in cantando. Sed contra. j. de consecrat. dist. ij. c. ult. [1] Sed dic quod nouā missam non potest incipere, sed priorem posset cōsummare. Incipiat ergo unus, ubi alius destitit, nisi sit oratio dn̄ica cœpta: tunc eā alter reincipiat. Similiter ubi deficit in secreta, alter id in principio incipiat. Idem dic in baptismo, ut alter de nouo id reincipiat, quia hæc sunt sacramenta unitatis. De ordinatione idem credo. xxiiij. distin. quorundam. Similiter iudex incipiet ubi alter terminauit. ff. de iud. edictum. Sed nunquid pransus potest supplere id quod alter inchoauit? non. Item usque ad nonā tantum fit hæc suppletio. Sed matutinis & uesperis non expletis usque ad quod tempus possit fieri suppletio, dubitatur. Sed dic quod quandocunq; expleri possunt ab alio. De sacerdote quid dices, qui dum uenit ad consecrationem, memor est mortalis peccati? Dico quod perficere debet, licet peccet conficiendo, extra de celebr. missa. de homine. Item est hic arg. qd' duo imperfecta faciunt unum perfectum. sic iiij. q. iij. c. si testes. §. sæpe. de pœn. dist. j. tres sunt. C. de donatio. sancimus. in fine. xvj. quæstio. iij. c. dilectio. §. potest. Argumen. contra xxiij. distinct. quorundam. & C. qui nu. tute. l. j.

[1] Nō obstat: quia ibi loquit̄ cū expleta fuit missa ab episcopo, nec imminet necessitas Archid.

Imperfecta duo faciunt unū perfectū.

[b] Compleantur. Argumentum, nihil credas actū, &c. si. xxxviij. distinctione. quæ ipsis. xxiij. distinct. quorundam. Item ex eo quod dicit ordine, est argumentum quod ordo turbatus irritat factum, ut lxj. distinctio. miramur. & lxviij. distinctio. cap. sicut. quod uerum est de ordine qui est de substantia rei.

ADDITIO.

Vt extra de rescriptis. cum dilecta. & de restitutio. spol. Pisanis.

[c] Minimum. Pranso non licet celebrare [2] missam, ut hic, & de consecratio. distinctio. ij. liquido. nec baptizare, nec signare. de consecratio. distinctione quinta. ut ieiuni. & capit. sequen. Sed est forte abrogatū id quod est. j. de consecrat. distinct. prima. sacramenta. ubi dicitur, quod in Cœna domini pransus potest celebrare. & intellige si eodem die pransus est, ut dies a media nocte incipiat, & etiam si ante medium noctis comederet, & adhuc sentiret cructationes: quia non dum est cibus digestus, quandiu sentiet cibum, abstinebit. j. de consec. distin. ij. tribus. medicinam forte potest sumere, quia illa non connumeratur inter alimenta, vt ff. de penu. lega. l. non omne. quod non credo: sed nec aquam calidam pōt sumere, ut extra de celeb. mis. ex parte.

Ecce. Hæc est tertia pars huius quæs. in qua dicitur, quod propter senectutem uel simplicitatem datur coadiutor, qd' probatur per duo capitu. Ioannes de Fantu.

PEtisti ut cum. Præsentibus

Celebrare pranso nō licet.

[2] Quod not. lxxv. dist. qd' a patribus, in gl. quid si.

Celebrare nullus debet ante digestionem.

hora, qua te de præsenti seculo migraturũ cognoueris, præsentibus [a] cunctis tibi successorem designa, ut huc ueniat ordinandus. Hoc nulli concedi alij patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus. Idẽ. De eo aũt, quem tibi successorẽ constituere dixisti, ut te uiuẽte in tuo loco eligatur episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia cõtra omnem ecclesiasticam regulam, uel statuta patrum esse monstratur: sed uolumus, ut ministret [b] tibi, & sit in Euangelio Christi adiutor. Nimis enim reprehensibile eẽ manifestum est, ut te uiuente tibi aliũ substituamus: sed hoc commonemus, ut orare non cesses, ut tibi Deus illum successorem cõcedat, qui ei possit esse placabilis, & populum irreprehensibiliter regere ualeat.

Item Pelagius papa clero Narniensi.

Non successor, sed coadiutor uiuenti episcopo datur.

CAN. XVIII.

Quia frater & coepiscopus noster Ioannes ecclesiasticæ utilitatis studio suadente, & naturæ suæ simplicitate [c] laudabili consideratione tractata, ob hoc quòd se in gerenda patrimonij gubernandi cura, uel in disciplina ecclesiastica conseruanda minimè fatetur idoneum. Constituti [d] p̃sbyteri ad hæc explenda sibi exposcit adhiberi personam: ut ea quæ sunt necessaria, competenti eo disponente solicitudine nihil indecens fieri, uel inutile permittatur. Ideoque præsenti uobis iussione præcipimus, ut seruata primo [e] loco episcopo memorato reuerentia, quam uos conuenit inculpabiliter exhibere in omnibus, quæ ad diuini cultus obsequium pertinẽt, uel quæ ecclesiasticæ utilitatis peragere cura suaserit, præbeatis obedientiam [f] Constituto competentem, in nullo dispositionibus eius spiritu contumaci resultantes: imò competẽti uigilantiæ uestræ studio, quæ pro ecclesiastica utilitate gerenda ille Cõstitutus monuerit adimplentes: ut his ita dispositis, & cõsueta uobis stipendia ministrentur, & quæcunq; in præfatæ ecclesiæ patrimonio, uel de rebus ad eam pertinentibus repetendis [g] sunt necessaria, compleantur.

Illud uerò Cypriani [h] de hr̃ticis ĩtelligendũ est, qui catholicorũ ecclesias sibi usurpare cõtendunt.

Illud uerò Euaristi [i] papæ, tũc intelligendum est, quãdo nec ineuitabilis necessitas, persecutorum uidelicet, nec apostolica aut regularis mutatio, sed ambitio sola episcopũ de ecclesia ad ecclesiã transire cogit. Vnde cùm in principio sui capituli diceret, Episcopus non debet dimittere ecclesiam suam: subsequenter adiunxit, Absque ineuitabili necessitate, aut apostolica, uel regulari mutatione: & alteri se ambitus causa coniungere.

Ambitionis [k] enim causa quicunq; ecclesiæ suæ mediocritate despecta ad maiora

[a] Præsentibus. viij. quæst. j. ca. ij. cõtra. sed istud est dispensatio. Et habes [1] hic, quod licet papa det aliquibus potestatem eligendi prælatum, tamen aliorum consensus est requirendus. sic xxj. distin. in nouo. viij. qõ. j. capi. licet. & ff. de ritu nupt. l. generali.

[1] Certe id quod sequitur ex tex. nõ habetur: cũ dicit tantum præsentib. cũctis, &c. & nihil dicit de consensu. uel sic continebatur in forma gratiæ. Arc.

[b] Ministret. Et ita iste episcopus erit uicarius huius archiepiscopi, ut extra de offic. iudi. ordi. c. quoniam in plerisque.

[c] Quia frater. Simplicitate. s̃. distin. xxxix. cap. Petrus. contra, sed illud de ordinando. Tamen iste affectare non debuit id, in quo sciuit aut scire potuit infirmitatẽ suam alij dãnosam. ff. ad legem Aquil. l. idem iuris. in fine.

[d] Constituti. Proprium nomen.

[e] Primo. s̃. distinc. viij. ca. quæ contra. Vel aliter, huic obediunt in spiritualibus: coadiutori in temporalibus. viij. q. j. c. si Petrus.

[f] Obedientiam. Argument. quod si episcopus præcipit alicui pro utilitate ecclesiæ ire Romã, quod illud tenetur facere. xvj. quæ. j. c. uos autem. [2]

[2] Argu. xxiiij. q. j. ca. ult. in princ. ubi de hoc.

[g] Repetendis. Ergo, qui administrat res ecclesiæ, potest agere & conueniri, ut extra de rescrip. c. edoceri.

[h] Illud uero Cypriani. s̃. ea. cap. factus. & cap. Nouatianus.

[i] Euaristi. supra eadem. ca. sicut uir.

Ambitionis Hæc est quarta pars huius quæstio. in qua probat per quindecim authoritates, quod nullus sine licentia possit dimittere ecclesiam suã, & transire ad aliã: & si fecerit, reuocabitur. Hoc intelligo in episcopo, & supra: in alijs autem credo, quod possint renũtiare si uolunt. s̃. ead. c. quam periculosum. extra de ser. non ordi. eo libentius. alias uidentur serui. quod falsum est. Ioan. de Fant.

[k] Ambitionis. Adhuc enumerat Gratianus causas, propter quas fiunt mutationes, & quare clericus amittit ecclesiam suam. Sunt autem quinque causæ mutationum, scilicet causa leuitatis, cupiditatis, necessitatis, utilitatis, & humilitatis. Cum causa necessitatis transit, necessitate cessante recuperat ecclesiam, ut infra ea. ca. pastoralis. Cum causa cupiditatis trãsit, tunc utraque caret: ut j. ea. c. eos. & c. si quis episcopus. Sed tamen ecclesia potest eum repetere: ut j. ea. c. j. & cogitur tũc redire: ut j. ea. ca. si qui uero. In causa leuitatis est uis aliquanta. H. dicit quod idem fit in causa leuitatis, quod in causa ambitionis, quod scilicet sine admonitione potest priuari, si ex causa leuitatis adhæserit alij, nisi prior ecclesia uelit eum repetere. Si autẽ nõ adhæserit alij, aut ecclesia habet eum pro derelicto, aut nõ: si habet, puta si contrahat matrimonium, uel sit miles, tũc põt priuari. Itẽ secundum Hugo. si defuerit per tres septi-

Clericus ecclesiam mutat quinque causis. Quod est cũ propter persecutionem recedit. Lau.

septimanas, uel duos menses, & sine iusta causa, & absque licentia prælati est in studio, uel in peregrinatione. In his omnib. sine admonitione potest priuari, ut dicit: honestum tamen est ut admoneatur: ut infra. ea. ca. si quis presbyter. & c. si quis in clero. & extra de cohabi. cler. et mu. c. si quisquam. Verius credo, qđ semper primo admonẽdus est, ut extra de app. ca. peruenit. ij. Et ter admonendus est, ut extra de sent. excom. in audientia. Item argu. ad hoc ĩ. ea. ca. peruenit. extra de cle. non re. c. ex parte. & extra eo. ca. ex tuæ. Nec enim de facili credendũ est aliquem habere ecclesiam suã pro derelicto, extra de renũ. super hoc. Nec enim ex sola absentia præsumitur habere ecclesiã pro derelicto: cum potest quis ex iusta causa abesse, ut extra ut lite nõ conte. quoniam frequenter. Si autẽ nõ inuenitur, fiat prout dicitur in illa decre. ex tuæ. De utilitate patet: quia causa utilitatis trãsire potest ad aliam ecclesiam authoritate maioris: ut ĩ. ea. c. mutationes. Item si causa humilitatis transit ad monasterium, nõ potest eam repetere: ut ĩ. ead. ca. hoc nequaquam. Alio modo etiam cõsueuerunt quidam distinguere, ut inuenies in illa glos. ca. cum quis.

Ambitionis. Cũ quis sine licentia prælati recedit de ecclesia: si quidem ex causa necessitatis, adhuc eam retinet: ut supra. ead. capitu. præsentium. si ex causa uoluntaria, perdit eam. xxj. q ij. c. si quis iam translatus. Si autem ex utili causa recedat, non perdit eam, sed punitur alio modo a iudice, de consec. dist. v. c. non oportet. ij. & xcj. distin. clericus. Sed si accedit ad aliam ecclesiam, uidetur renuntiare primæ, ut extra de præben. de multa. & de conces. præben. ca. literas, in fin. populus tamen eum si uult, repetere potest. ĩ. ea. c. non oportet. Si autem prælatus per tres septimanas abest, per triennium suspenditur. ĩ. eadem. ca. si quis in clero. Si per duos menses, priuatur ecclesia. s̃. ead. c. præsentium. Si per quinque annos, deponitur, extra de cleri. non re. cap. ij. Prælatus uero si diebus solennibus defuerit ab ecclesia, punitur, infra ead. ca. si quis in clero. imo & clericus si una hora defuerit. xcij. distinc. capi. ultimo. ubi deponitur.

† Adde pro hoc tex. in l. itẽ eorũ. §. si decuriones. ff. qđ cuius que uni.

rem ecclesiã transire uoluerit, debet reuocari ad propriam. † *Quòd si redire contempserit, careat aliena & propria.*

Vnde in Niceno concilio legitur.

Episcopus, uel quilibet clericus relicta sua ecclesia non debet ad aliam transire.

CAN. XIX.

NOn oportet a episcopũ, uel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare, non episcopus, non presbyter, nõ diaconus transeat. Si quis autem post diffinitionem sancti & magni concilij tale quid agere tentauerit, & se huiusmodi negotio mancipauerit, hoc factum prorsus in irritum ducatur, & ecclesiæ restituatur, b cuius fuit episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

Item Grego. Anthemio subdiacono.

In monasterium deputetur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit.

CAN. XX.

PEruenit ad nos Pigmenium Amalphicanæ ciuitatis episcopum c in ecclesia residere non esse cõtentũ, sed foris per diuersa loca uagari. idcirco hac tibi authoritate p̃cipimus quatenus hoc de cætero facere non præsumat, sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quẽ si forte non emendari post tuã ĩterminationẽ d cognoueris, ĩ monasteriũ eũ deputare, e & nobis modis omnib. curabis indicare, ut quid facere f debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

Item ex concilio Carthaginensi quinto.

Episcopo nulli cõceditur principalem cathedrã relinquere, et ad aliã ecclesiã se trãsferre.

CAN. XXI.

PLacuit, ut nemini sit facultas relicta g prĩcipali cathedra ad aliquã ecclesiã in diœcesi h constitutam se conferre, uel in re p̃pria diutius, quàm oportet constitutũ, curã uel frequẽtationẽ p̃priæ i cathedræ negligere.

Item ex eodem.

Intercessori cathedram, cui datus est, tenere non licet.

CAN. XXII.

COnstitutum k est, ut nulli intercessori

a NOn oportet. hoc capi. respicit primã partem.

b Restituatur. Ecclesiæ, si ecclesia eum repetit. ĩ. ea. c. si quis episcopus. & tunc cogitur redire: ut ĩ. ead. ca. si quis uero.

c PEruenit. Episcopum. Episcopus ad plus secundum iura canonica per sex menses aberit, ut extra de cleri. non resid. ca. ex tuæ. authen. tamen dat annum, ut in authen. quomodo opor. episcopos. §. illud. col. j.

d Interminationẽ. Ergo admonendus est.

e Deputare. Hic subditus suspendit suum prælatum. sic lxxiiij. distinc. honoratus. hoc etiam laicus posset. xxxij. distinc. capi. præter hoc §. uerum. & fœmina: ut secunda, quæstione quinta. capi. Mennam. Sed certe in hoc non erat subditus, quia faciebat hoc ex delegatione domini papę. Idem est de alijs.

f Facere. Argum. quod si papa mandat alicui, ut excommunicet aliquem, idem non potest eum absoluere, ut argum. xxvij. quæst. prima. ca. si homo. Sed hoc uerum est cum hoc alicui specialiter demandat. si autem mandatur decisio causæ alicuius iudici, & alterã partẽ excõicet, potest illã absoluere.

g PLacuit. Relicta. Clericus inconsulto epo non potest dimittere ecclesiam suam: extra de renun. c. ad monet. Et si transit de una ecclesia ad aliam de eodem episcopatu, ibi sufficit tacitus consensus episcopi: quia tacitus dissensus dissoluit matrimonium carnale: ut xxxiij. q. v. c. qui uxorem. Sed si transfert se ad aliam diœcesim, tũc quasi liberatur a patria potestate, quod non potest fieri nisi expresso consensu episcopi. C. de emanc. lib. l. iiij. & expresse dicitur lxxj. dist. c. j. & xix. q. ij cap. j. & xxj. q. ij. c. j.

h In diœcesi. Nisi causa uisitandi: ut x. q. j. c. placuit. seruato quod dicitur. ĩ. de conse. dist. iij. c. episcopus.

i Propriæ. Not. ꝙ prælatus non debet p̃ponere suam utilitatẽ utilitati ecclesiæ: & si in hoc passa sit ecclesia dãnũ, illud de p̃prio resarciet. xij. q. iiij. qcũq;.

k COnstitutũ. Curã debet habere uisitator in electione:

Et ita hoc statutum est in fauorẽ ecclesiæ, sed qđ potest eũ repetere, sed nõ cogit eũ recipere. ar. xxxij. q. j. ć benedicto. Archi.

Prælatus quandoq; suspendit a subdito suo.

Dicunt not. extra de cleric. nõ resi. ex tuę. & xxj. qõ. j. clerici. & ca. relatio. & extra de offi. uica. c. j. Arch.

De hoc not. lxxj. di. c. iij. & xxxj. q. ij. c. j. & hãc sentẽtiam sequitur. Vincẽ. & Tancre. in prædic. c. admonet.

ſit licitum cathedram cui interceſſor datus eſt, quibuslibet populorum ſtudijs & ſeditionibus retinere: ſed dare operam, ut intra annùm a eiſdem epiſcopum prouideat: qđ ſi neglexerit, anno expleto interuentor alius tribuatur.

Item ex eodem.

Excommunicentur clerici: qui relicta ſua eccleſia ad eam redire noluerint.

CAN. XXIII.

SI qui uerò ſine reſpectu Dei agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes, receſſerint ab eccleſiâ ſua, ſiue presbyter, ſiue diaconus, uel in quocunque eccleſiaſtico ordine poſiti fuerint, non debêt ſuſcipi in eccleſia, ſed omni neceſsitate cogantur, b ut redeant c ad eccleſiam ſuam. quòd ſi permanſerint, excommunicari oportet eos.

Item ex concilio Antiocheno.

De eodem.

CAN. XXIIII.

SI quis presbyter, uel diaconus, uel quilibet clericus deſerta eccleſia ſua ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tèntet, quò migrauerit perpetuò manere, ulterius miniſtrare non debet, præſertim ſi ab epiſcopo ſuo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quòd ſi poſt reuocationem ſui epiſcopi nõ obedierit, ſed inobediens perſeuerauerit, omni modo ab officio ſuo deponi debere, nec aliquando ſpem d reſtitutionis habere decernimus. Si uerò propter hanc culpam depoſitum alius epiſcopus e ſuſceperit, & ipſe a communi ſynodo pœnã merebitur increpationis tanquam eccleſiaſtica iura diſſoluens.

Item ex eodem.

Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire.

CAN. XXV.

EPiſcopum de diœceſi ad diœceſim non debere tranſire, neque ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi a populis fuerit uiolenter attractus, neque ſi etiã hoc ei ab epiſcopis ſuadetur: manere autem eũ debere in eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & non ab ea alibi demigrare, ſecundùm regulam ſuper hoc olim a patribus conſtitutam decernimus.

Item ex concilio Calcedonenſi.

De eodem.

CAN. XXVI.

PRopter eos epiſcopos & clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem tranſeunt, placuit diffinitiones datas a ſanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Alienæ plebes ab epiſcopo non uſurpentur.

CAN. XXVII.

PLacuit, f ut a nullo epiſcopo uſurpentur plebes alienæ, nec aliquis epiſcoporum ſupergrediatur in diœceſi collegam ſuum.

Item Anacletus Papa.

Alienos clericos ordinare, & altaria conſecrare epiſcopo non licet.

CAN. XXVIII.

EPiſcopus in diœceſi aliena ad alienos clericos ordinandos, uel conſecranda altaria irruere non debet: Quod ſi fecerit, amotis g his, quos ordina-

Et etiã ſ eliget ſecundum Hug. alij contra. de hoc not. lxj. di. obitum. Arc.

ctione: & ideo ꝓhibetur eligi, ne poſſit malignari: ſicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne poſsit malignari. C. de interdict. ma. ſi tutor. ſic nec creditori licet ſibi pignus addicere. C. qui bo. cedere poſſunt. l. iiij. Item uiſitator non debet ſibi honorem aſſumere. viij. quæſt. j. in ſcripturis. Et ſic ratione officij aliquid prohibetur, ut x. quæſt. ij. hoc ius porrectum in fine. & ff. de contrahenda emptio. ſi in emptione. §. tutor. Et eſt contra regulam illã, quod nulli debet ſuum officium eſſe damnoſum, extra de fideiuſſori. peruenit. ff. de fur. ſi ſeruus communis. Iſte viſitator mortuo epiſcopo conſtituitur, & iſte debet admonere clericos, ut eligant futurum epiſcopum, ut lxj. diſtinct. obitum. & c. Catinenſis. & ſi plures eligantur, poteſt examinare quis ſit melior, ut lxxv. diſtin. Florentinum. Item cuſtodit reditus eccleſiæ, ut lxj. diſtinctio. quoniam. Quandoque tamen reditus eccleſiæ cuſtodiuntur ab œconomis, ſi eos habeat eccleſia, ut lxxv. diſtinct. c. quoniam quidam.

Officium quandoq; eſt damnoſum.

a Vt intra annum. ſupra lxiij. diſtinct. obeuntibus.

SI qui uero. b Cogantur. Si mile. ff. de dec. l. j.

c Vt redeant. Si eccleſia uult eum repetere, ipſe tamen poteſt. extra de renuntiatione. quod in dubijs. xxxij. quæſtione prima. de benedicto. ſic xxxiij. quæſtione quinta. mulier. Sed nonne hodie ipſo iure perdit priorem eccleſiam, ut extra de præben. de multa? Reſpond. perdit quantum ad ſe, ſed non quantum ad priorem prælatum.

Non tamen cogitur. j. ea. ſi quis preſbyter. & ca. ſi quis epiſcopus ſecundum Hug.

SI quis presbyter. d Spem. Ergo reſtitui non poteſt clericus depoſitus ab epiſcopo. & hoc uerum cum pro crimine deponitur, ſecus ſi pro contumacia. quinquaginta diſtinct. contumaces.

e Alius epiſcopus. Si ab uno epiſcopo quis ſuſpenditur, ubique habendus eſt ſuſpenſus: ut hic, & quarta quæſtio. v. cap. quiſquis quia quantum ad officium ſententia ius facit. Secus ſi eſt ſuſpenſus a beneficio. ſed in excommunicato idem eſt, quia cum ſit extra eccleſiam, nihil poteſt poſsidere nomine eccleſiæ. xxiiij. quæſtio. vij. c. ij. & iij. & viij. diſtinct. quo iure. & argumẽ. xj. quæſt. iij. ſi quis a proprio: ſupra lxx. diſtinct. ſanctorum. & extra de appellat. paſtoralis. in fine.

Excõmunicatus nihil poteſt poſsidere nomine eccleſiæ.

f PLacuit. xiij. quæſt. prima capitulo primo.

Vbi de hoc in gl. quę enim. ibi uide, & ĩ. xxxij. quæſt. v. præceptũ Archid.

EPiſcopus. g Amotis. ĩ. xvj. quæſt. v. c. j. ix. quæſt. ij. Lugdunenſis. contra. Sed ibi nomine alterius cõſecrauit, & ille ratum habuit, hic nomine proprio, ut xiij. quæſt. j. cap. j. Vel ibi dominus ratam habuit ordinationem.

Altaris.

uit, altaris [a] tantùm conſecratione manẽte tranſgreſſor canonum uno anno [b] à miſſarum celebratione ceſſabit.

Item ex concilio Agathenſi.

Diebus ſolennibus clericus eccleſiæ ſuæ deeſſe non debet.

CAN. XXIX.

SI quis in clero [c] conſtitutus, ab eccleſia ſua diebus ſolennibus [d] defuerit, id eſt, Natiuitate domini, Epiphania, Paſcha uel Penthecoſte, dum potius ſecularibus lucris ſtudet, quàm ſeruitio Dei parere, conuenit ut triennio a communione ſuſpendatur.

Similiter diaconus, uel presbyter, ſi per tres [e] hebdomadas ab eccleſia ſua defuerit: huic damnationi ſuccumbat.

Item Hilarius Papa.

Remouendus eſt epiſcopus ab eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam cogendus eſt redire.

CAN. XXX.

REmotò [f] ab eccleſia Barchinonenſi atque ad ſuam remiſſo Ireneo epiſcopo, ſedatis per ſacerdotalem modeſtiam uoluntatibus, quæ per ignorantiam eccleſiaſticarum legum deſiderãt quod non licet obtinere: talis protinus de clero proprio & Barchinonenſibus ordinetur epiſcopus, qualem te præcipuè frater Aſconi oporteat eligere, & deceat conſecrare: ne ſi fortè aliter factum ſit, non ſine obiurgatione maximè in tui nominis retundat noſtra præceptio, quod in iniuriam Dei (à quo ſpecialiter ſacerdotalium eſt gratia dignitatum) didicerimus ad miſſum.

Item Leo epiſcopus urbis Romæ Anaſtaſio Theſſalonicẽſi epiſcopo.

Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulſus, etiam propria careat.

CAN. XXXI.

SI quis epiſcopus ſuæ ciuitatis mediocritate deſpecta adminiſtrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem [g] plebem ſe quacunque ratione tranſtulerit, a cathedra quidem pellatur aliena: carebit etiã propria, ut nec illis præſideat, quos per auaritiam concupiuit, nec illis, quos per ſuperbiam ſpreuit. Suis igitur terminis contentus quiſque ſit, nec ſupra menſuras iuris ſui affectet augeri.

Item ex concilio Meldenſi.

Vtraque careat eccleſia, qui contemptu minoris ad maiorem aſpirat.

CAN. XXXII.

SI quis de ordine ſacerdotali contemptu minoris eccleſiæ ambitiosè & improbè ad potiorem aſpirauerit, canonica erga eum definitio conſeruetur: hoc eſt, ut utraque careat.

Qui uerò pretio eccleſiam uacantem ingreſſus fuerit, ab officio ſuo deponendus eſt, ſicut in Rothomagenſi concilio legitur.

Deijciatur à clero, qui muneribus eccleſiam acquirere tentat. CAN. XXXIII.

SAncitum eſt, atque omnibus modis prohibitum, ut ſi quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, uel laico munera dare uel dediſſe, aut aliam pecuniã [h] tribuere, ut alterius presbyteri eccleſiã uacantem pretio redimat: pro hac cupiditate ſeu rapina, ſeu præſumptione turpis lucri gratia deijciatur a clero, & alienus exiſtat a regula.

[5] *Quòd uerò communi conſilio atque omnium aliorum utilitate mutationes epiſcoporum fieri poſſint, & in eccleſijs à quibus receſſerint, eis uiuentibus alij ſubſtitui ualeant, Anterius Papa demonſtrat ſcribens omnibus epiſcopis.*

Neceſſitatis uel utilitatis cauſa epiſcoporum mutationes fieri poſſunt.

Res inanimata cõſecrata, domino non eſt reſtituenda.

[a] Altaris. Si res inanimata fuerit conſecrata, domino nõ reſtituitur, ut xiiij. q. vj. cõperimus. ſecus in re animata, liiij. diſtinctio. frequens. quia animata delinquere poteſt, ſed inanimata non.

[b] Vno anno. ix. quæſtio. ij. nullum contra: ubi pro tali culpa deponitur, Sed iſtud eſt ex diſpenſatione.

[c] SI quis in clero. Maxime quia laicis non licet infra de conſecr. diſtinctio. j. ſi quis. & diſtinct. iij. capitu. nulli.

[d] Solennibus. imo nullo tempore deerit. ut xcj. diſtinct. Eleutherius. & cap. clericus. & xcij. di. cap. ulti. Sed quid ſi plures habet eccleſias uel præbendas? Tunc dicas [1] eccleſiam ſecum diſpẽſaſſe, ut ad iſtud nõ cogatur.

[1] Dicas. Ioan. Staphileus de literis gratiæ, to. 22.

[e] Per tres. ſ. eadem. præſentium. contra. ibi dicitur de duobus menſibus. Sed ibi factum narrat, hic ius commune. Vel idem eſt in utroque, dum tamen abſit de licentia ſuperioris.

[f] REmoto. Ab officio viſitationis, [2] uel etiã ab ipſo epiſcopatu, quem occupauerat.

[2] Hoc ideo dicit ut tangat ſententiã Hugo. dicentis qđ iſte Ireneus epſ factus erat uiſitator ĩ iſta eccleſia Barchinonẽ. quẽ quidẽ uolebant alij eligere in epiſcopũ, alij nolebant. propter hoc ſcribit Papa metropolitano, ut eum faciat ad ſuã eccleſiam redire: & ibi alium dignũ eligi, ſecundum Hu.

[g] SI quis. Ad maiorem. multo fortius ſi ad parem, quia facilius diſpenſatur in maiori, quam in pari, extra de translatio. licet. ad minorem etiam difficilius q̃ ad parem, extra de translatio. cum ex illo. & eſt hic præſumptio canonis: quia eo ipſo quod trãſit ad maiorem, præſumitur eſſe ambitio potius, quam leuitas: quia nullus trãſit ad minorem, extra de cleric. non reſiden. cap. j.

[h] SAncitum. Aut aliam pecuniam. Aliam bene dicit, quia quicquid habent homines, pecuniæ nomine cenſetur. j. quæſt. iij. per totum.

ADDITIO.

Ad idem xxviij. q. j. ſi infidelis. in fin. Archidia.

h Quod uero. Hæc eſt quinta pars quæſtio. in qua probare intendit quod de licentia Papæ ex iuſta cauſa bene poſſunt fieri mutationes, & quod unus debet eſſe prælatus in una eccleſia. & hoc probat per ſex authoritates. Ioan. de Fantu.

Muta

a Mutationes. Petrus. xxij. distinct. capi. sacrosancta.
b Parua. Scilicet Vercellina. & regulare est, ut a minori promoueatur ad maius: ut xciij. dist. ca. legimus. in fine. ff. de muner. & hono. ut gradatim. sed non econuerso.
c Nec transfertur. præsumit enim canon locum non mutari, cum animus non sit mutatus: sicut uirgo censetur, cum non sit animus corruptus, licet corpus sit corruptum. xxxij. q. v. ita ne. sic propter animum bonum iudicat canon, etiã iniustum factum bonum. xxiij. quæstio. viij. ca. occidit. & quæstio. vij. c. quod autem. & xxxij. quæstio. v. cap. proposito.

Virgo dici potest etiã corrupta.

d Scias. Plurimorum. illuc potius accedat prælatus, ubi plus lucri potest facere, licet maior sit ibi pœna sua: ut J. ea. ca. j. & hic apparet ratio, quare episcopus nõ debeat fieri monachus inuito papa: quia ibi consuluit propriæ utilitati tantum, ut ij. q. vij. ca. sancta. sed hic communi & propriæ, quæ duo sunt præferẽda propriæ tantum: ut ij. q. vij. ca. sancta.
e Præferenda est. Nam cum quis uocatur ad prælaturam, non prẹponet priuatum commodum communi, ut hic, & viij. q. j. ca. in scripturis. & xvj. q. vj. ca. uos autem. Et hoc intelligas cum per publicum non impeditur priuatum. alias enim suam utilitatem potest præferre. ff. de iud. l. si longius. ff. de arbi. l. licet autem ff. ad le. Aquil. l. si quis fumo. ff. de præscrip. uer. l. qui seruandarum. aliud

Utilitatem suam an possit quis præferre publicæ.

CAN. XXXIIII.

Mutationes episcoporũ scitote communi utilitate atque necessitate fieri licere: sed non propria cuiusque uoluntate, aut dominatione. Petrus[a] sanctus magister noster et princeps Apostolorum de Antiochena ciuitate utilitatis causa est translatus Romã, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadã parua[b] ciuitate apostolica authoritate mutatus est in Alexandriam. Similiter Felix de ciuitate, in qua ordinatus erat, electione ciuium propter doctrinã uitamq; bonam, quam habebat, authoritate huius sanctæ sedis, cõmuni episcoporum & reliquorum sacerdotum, ac populorũ consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatẽ, nec transfertur[c] de minori ad maiorẽ, qui hoc non ambitu, nec propria uoluntate facit: sed aut ui, a propria sede depulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, uel populi, non superbè, sed humiliter ab alijs translatus est. Nam sicut episcopi habent potestatem regulariter ordinare episcopos & reliquos sacerdotes: sic quoties utilitas aut necessitas coegerit, supradicto modo & mutare & inthronizare potestatem habent: non tamen sine sacrosanctæ Romanæ sedis authoritate & licentia. Alia etenim est causa utilitatis, alia auaritiæ & præsumptionis, ac propriæ uolũtatis.

Item Pelagius papa Benigno archiepiscopo.

Causa necessitatis mutationes episcoporum fieri possunt.

CAN. XXXV.

Scias frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis & utilitatis, aliud præsumptionis ac propriæ uolũtatis, Nõ ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, qui non auaritiæ causa, aut dominationis, aut propriæ uoluntatis, uel delectationis suæ migrat de ciuitate ad ciuitatem, sed causa necessitatis & utilitatis mutatur. Nam † plurimorum[d] utilitas, unius utilitati, uel uoluntati præferẽda est.[e] Aliud[f] est enim mutare, & aliud mutari. Nam aliud est sponte transire, aliud coacte aut necessitate uenire. Vnde non isti mutant ciuitatem, sed mutantur: quia non sponte, sed coacte hoc agunt. Nõ ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa necessitatis, uel utilitatis fieri posse, quoties communis necessitas, aut utilitas persuaserit.

Item ad eundem.

Christum negare conuincitur, qui necessitatem patientibus misericordiam non impendit.

CAN. XXXVI.

Omnis, qui gemebat & uexabatur a Saul, fugiebat, & ueniebat ad Dauid. Si rex pijssimus, atque iustissimus Dauid sciret[g] peccatum esse fugientes persecutionem, & transeuntes de loco ad locũ, & de ciuitate ad ciuitatem, recipere, tales nequaquam reciperet, nec secum teneret, neque in alijs ciuitatibus eos collocaret. Qui enim persequuntur domini episcopos, eosque de ciuitatibus ad ciuitates transire compellunt, non eos tantum persequuntur, quantum dominum nostrum Iesum Christum, cuius legatione funguntur.

tamen uidetur in prælato, ut ille semper teneatur præponere utilitatem ecclesiæ suæ propriæ utilitati: ut xij. q. iiij. c. quicunque. Cum ergo detrimẽtum quis patitur ꝓ publica utilitate, potest suam præponere utilitatẽ. xix. q. ij. cap. duæ. xiiij. dist. quod ait. quia ordinata charitas a se incipit. xxiiij. q. v. c. si nõ licet. de pœ. distin. vj. ca. qui uult. Vel dic, quod quando priuata utilitas includitur in communi, tunc præponitur communis, ut est in prælatura, ut arg. ff. ꝓ soc. l. actione. §. Labeo. Vel distingue, an utilitas in acquirendo consistit, aut in dãno uitãdo: tũc secus, uel conuerso.

ADDITIO.

De hoc not. extra de postul. præla. ca. bonæ. j. de reg. c. licet. Archi.

Aliud. Vt supra distin. vj. c. testamẽtum. & extra quod metus cau. sacris.

g Omnis. Sciret Argum. quod eo ipso vr̃ aliquid bonũ & iustũ, qđ a bono factũ ẽ. xxxviij. di. c. qui de mensa. & ix. quæ. ij. cap. Lugdunensis.

Coacte.

† De hoc le. & not. s̃. e. c. placuit.

† Cocor. text. cum gl. in uer. eo tempore. in l. actione. §. Labeo. ff. ꝓ socio. & glos. in l. j. & ibi Petr. Cy. & Bar. ff. sol. mat.

Nec ipsi in hoc peccant episcopi, quoniam non sponte, sed coactè [a] hoc agunt: sed ipsi, qui eos persequuntur: nec ipsis episcopis hoc imputari potest, sed illis, qui eos hoc agere cogunt. Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus, & necessitatem patiētibus, ipsum Christum negant, qui est misericordia & ueritas. Negant autem misericordiam necessitatē patientibus, qui populis indigentibus diuinis ministerijs, & non habentibus proprium episcopum, qui eos instruat, causa necessitatis atque utilitatis, ut ex alia ciuitate, licet minor [b] sit, in eam, quæ non habet episcopum doctiorem, [c] uel potiorem & utiliorem [d] meliori consilio non sponte transeuntem, sed maiorum exhortatione mutare negant: aut episcopum deiectum & persecutionem patientem causa utilitatis: aut necessitatis nolunt inthronizare.

Item ex concilio Carthaginensi tertio.

Non ambitione, sed synodali authoritate de ecclesia ad ecclesiam episcopus transeat.

CAN. XXXVII.

Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquā inferioris ordinis clericus. Sanè si utilitas ecclesiæ poposcerit decreto pro eo clericorum & laicorum episcopis porrecto in præsentiam synodi transferatur, nihilominus alio in locū eius episcopo subrogato. Inferioris uerò gradus [e] sacerdotes, uel alij clerici concessione suorum episcoporū possunt ad alias ecclesias transmigrare.

Item ex eodem.

In proprio gradu episcopi, uel presbyteri in aliena suscipiantur ecclesia.

CAN. XXXVIII.

Episcopi uel presbyteri si causa uisitandi ad ecclesiam alterius episcopi uenerint, in gradu [f] suo suscipiantur, & tam ad uerbum faciendum, quam ad oblationem consecrandam inuitentur. [g]

Item Calixtus papa omnibus episcopis.

Ecclesia unius episcopi ab alio disponi non debet.

CAN. XXXIX.

Sicut alterius uxor, nec adulterari ab aliquo, uel iudicari [h] aut disponi, nisi a proprio uiro eo uiuēte permittitur, sic nec uxor episcopi ipsius, quæ eius ecclesia, uel parochia indubitanter intelligitur eo uiuente absque eius consilio & uoluntate alteri iudicari uel disponi, aut eius concubitu, id est, ordinatione frui conceditur. Vnde ait Apostolus: Alligata est uxor legi uiri, quandiu uir eius uiuit: eo uerò defuncto soluta est a lege uiri. Similiter sponsa episcopi, quia sponsa uxorque eius dicitur ecclesia, illo uiuente illi alligata est: eo defuncto, soluta est: & cui uoluerit nubat, tantùm in Domino, id est, regulariter. [i] Si enim eo uiuente alij nupserit, adultera iudicabitur. Similiter & ille si aliam spōte duxerit: adulter existimabitur, & communione priuabitur. Si autem persecutus fuerit in sua ecclesia, fugiendum est illi ad alteram ecclesiam, eiq; est sociandus dicente domino: Si uos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Si autem

[a] Coactè. Precibus superiorum. sic supra ead. ca. qualiter. uidetur enim quod non possit cogi: ut lxxiiij. distin. ca. ubi. Vel dic, quod potest quis cogi, ut de nolente fiat uolens: [a] ut xxiiij. q. iiij. capi. displicet. & lxxiij. distinc. ca. placuit. Papa tamē absolute potest aliquem cogere: ut ix. quæst. iij. per principalem.

[b] Minor. Sed nunquid tenetur minor populus suum episcopum maiori concedere, cum nemo cogatur de suo beneficium facere. x. quæ. ij. precariæ? Respō. sic, si alium potest habere æque idoneum. [a] uel loquitur in eo casu cum ibi magis utilis erit: ut ff. locati. l. si domo.

[c] Doctiorem. Omnia comparatiua positiue hic ponuntur.

[d] Et utiliorem. Scilicet illis.

[e] Episcopus. Gradus. quod uerum est de ijs, qui subsunt episcopis nullo mediante: ut lxxj. distin. c. clericos. & extra de renuntia. c. admonet. sed si alijs subsunt, ut abbatibus, uel alijs, eorum consensus requirēdus est: ut liiij. distinct. c. j. & ix. quæst. iij. cap. conquestus. & lxiij. distinc. ca. quanto. Quid si clericus non uult transire de minori ad maiorem? Dico quod nō potest cogi ab episcopo, quia nemo crescere cogitur inuitus. lxxiiij. distin. cap. gesta. & lxiij. dist. ca. quanto. hoc autem papa potest. Sed si ad alium episcopatum uocatus est episcopus, necessarius est consensus episcopi. lxxj. distinct. per totum. & lxxxv. distinctio. capi. Florentinum. Ioannes. Ego credo, [j] quod eps pōt cogere clericum ut transeat ad maiorē locū, cum maiora facere possit, ut extra de exces. præl. c. sicut. & ad hoc facit extra de æta. & qual. quæris. B.

[f] Episcopi. In gradu. i. honore.

[g] Inuitentur. alias non licet. ix. qō. ij. ca. nullus. & vj. qō. iij. c. scriptum.

[h] Sicut alterius uxor. Iudicari. ff. de iurisdic. omnium iudi. l. quī iurisdictioni. contra. ubi dicit, quod nullus sibi, uel suis ius dicere potest. Respond. iudicare potest maritus uxorem corrigendo eā xxiij. qō. iiij. c. duo. ista. sed non uerberando eam: ut C. de repu. consensu. qa illa aliena sunt ab ingenuis, ut ibi dicitur, sed temperate potest eam castigare: qa est de familia sua. xxxiij. q. v. hæc imago. sicut dominus seruū. insti. de ijs, qui sui uel alieni iuris sūt. §. fina. & etiam mercenarium suum. ff. de pœ. l. respiciendum. non autem in forma iudicij pōt eam iudicare.

[i] Regulariter. Id est, homini suæ professionis. xxviij. q. j. cap. caue. Vel sine suspicione turpitudinis. xxij. qō. j. c. si quis uxorem.

Hoc

[f] Hoc nota. s. j. q. vj. sicut. ibi uideas.

[a] Arg. ff. so. matr. l. ij. in prin. ff. de eui. in credito rem. cum suis simi. secūdum Io. de Fā.

Clericus an possit per epm cogi transire ad maiorē ecclesiam.

[j] Et ma... in pręd... gesta sec... dum H... & La. se... compell... pōt apa... pa solū... s. dicitu... secūdum L. & H...

Maritu[s] uxorē castigare potest.

Rom. 7.

Mat. 10.

Hoc non solum. Hæc est sexta pars quæstionis in qua reprehendit eos qui occupāt locum uiuentis, cum duo simul esse non possunt. Ioan. de Fant.

a Vm qui contra. Archidiaconatum. Sed nonne iste debuit deponi, ut iij. quæstio. ij. audiuimus. & ij. q. j. in primis? Sed iste excusabatur authoritate maioris:, qui hoc fecerat. xiiij. q. v. dixit dominus. & xxviij. distinctio. diaconi.

b N apibus. Imperator. Argu. quod omnes reges coronabit Imperator, ut dixi. lxiij. distinct. Adrianus. ij. cum plures sunt reges: ut vj. quæst. iij. cap. ij. Ioan.

c Vnus. tamen quãdoque fuerunt duo Imperatores de facto: ut xxj. distinct. nũc autem. Quid ergo dicemus de Græculo? Videtur quod iste sit Imperator: quia Constantinus illuc transtulit imperium: ut xcvj. distin. Constantinus. & Imperator appellatur, ut extra de maio. & obedi. cap. solitæ. sed non est ita: quia Romana ecclesia transtulit imperiũ ad Alemanos ab oriente, extra de elect. c. uenerabilem. Ioan.

d Iudex unus. sed imo decem sunt iudices prouinciæ, ut vj. quæstio. iij. scito te. sed hic appellat iudicem regem. alibi tamẽ uidetur, quod unus sit iudex prouinciæ præter regẽ: ut xxiij. quæsti. iiij. duo ista.

e Roma. ff. de rerum diui. l. ultima. contra. ibi dicitur quod ideo Romulus interfecit Remũ, quia muros trãsilijt. Respondeo. Nam potuit hoc idem fecisse ex inuidia.

f Parricidio. largè sumpto nomine, ut ff. ad legẽ Pompeiam, de parricid. l. prima.

g Archidiaconi. id est, in quolibet archidiaconatu erit unus archidiacon9.

Hanc ratione hic probat H. dicens, quod ideo excusatur & dispẽsatur cum eo. & idẽ Lau.

Dic quod nõ est uer9 nec uniuer. Imperator secũdũ Alexã. in l. quicũque. co. v. ff. de offic. ei9 cui mã da. est iu.

Gene. 25. Circa istud c. posset quæri, an Papa & Imperator sint superillu- stres. dic quod nõ,

utilitatis causa fuerit mutandus, non per se hoc agat, sed fratribus inuitãtibus cum authoritate huius sanctæ sedis faciat. Non tamen ambitus causa, sed aut utilitate, aut necessitate (ut dictum est) faciendum est.

Hoc non solum de episcopis, uerùm etiã de quibuslibet ecclesiæ ministris intelligitur: ne uidelicet in locum uiuentis alter obrepat. Vnde beatus Gregorius scribit Salonitano episcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius se promoueri consenserat.

Deponatur qui locum alterius inuadere non timet.

CAN. XL.

Vm qui contra iustitiæ regulam in archidiaconatũ *a* alterius se prouehi cõsensit, ab eiusdẽ archidiaconatus honore deponimus, qui si ulterius ĩ loco eodẽ ministrare præsumpserit, se participatione sacræ cõionis nouerit esse priuatum.

Item Hieronymus ad Rusticum monachum.

In una ecclesia duo prælati esse non debent.

CAN. XLI.

N apibus princeps unus est, & grues unam sequunt̃ ordine literato. Imperator *b* unus, *c* Iudex unus *d* prouinciæ. Roma *e* ut condita est, duos fratres simul reges habere nõ potuit & parricidio *f* dedicat̃. In Rebeccæ uerò utero Esau & Iacob bella gesserunt. Singuli ecclesiarũ epi, singuli archiepi *g* singuli archidiaconi: *g* & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur.

Ecce in quibus casibus epo uiuente alius potest ei substitui, quanquã secundùm rei ueritatẽ nõ uiuenti eps talis probetur succedere. Translatus. n. ab una ciuitate ad aliam, desinit *h* *esse eps illius ciuitatis. à qua trãsfertur: atq; ideo qui huic succedit, non uiuenti, sed defuncto* *i* *quodammodo epo probatur substitui. Sed inter eum, qui hostilitatis necessitate, & eum, qui utilitatis causa transfertur, hoc interest, quod ille, qui metu hostilitatis ad aliam transit: si priorem contigerit aliquando ab hostibus liberam fieri, ad eandem illum redire oportet.*

Vnde Gregorius Papa scribit Ioanni episcopo Squilitano, libro secundo epist. cap. xxv.

Qui metu hostilitatis ad aliũ locũ transierit, postea ad suam ecclesiam redire oportet.

CAN. XLII.

Astoralis officij cura nos admonet destitutis ecclesijs ꝓprios cõstituere sacerdotes, q̃ gregẽ dominicũ pastorali solicitudine gubernare *k* debeant. Propterea te Ioannẽ ab hostib. captiuatũ Les-

Non autem prohibet quin in una ecclesia possint esse plures Archidiaconi, ut xciij. dist. diaconi.

Ecce in quibus. Hæc est septima pars quæstionis in qua probatur de mutatione causa necessitatis & leuitatis. Ioan. de Fant.

h Desinit. xxj. q. ij. si quis iam translatus.

i Defuncto. Cum enim loco eius succedit, pro mortuo habetur. ff. pro soc. actione. §. publicatione.

k Astoralis officij. Gubernare. Videtur, quod iste episcopus sub cõditione, *l* uel ad certum tempus fuerit institutus: sed beneficia sub cõditione nõ dantur. j. q. ij. quam pio. nec ad tempus, ut ĩ. eadem quamuis. & lxx. distin. sanctorum. nec cõuenit morib9 nostris temporales filios habere. ff. de adoptio. l. quæsitum. sic. ff de regu iur. actus. sicut nec libertas ad tẽpus datur. ff. de manumis. test. l. libertas. nec hæreditas: institu. de hæred. institu. §. hęres. nec matrimonium. xxxij. quæstio. ij. solet. Potest dici puram esse institutionem: sed sub conditione resoluitur, ut ff. de in diem addic. l. ij. simile extra de filiis presby. ueniẽs & simile extra de pigno. ca. illo. Vel dic, quod iure post liminij restituitur ei prior episcopatus. sic xvj. quæ. iij. prima. nõ enim potest dici, quod maneat episcopus prioris ecclesiæ. Sic enim esset episcopus utriusque, contra illud quod est xxj. q. j. relatio. & est simile. C. de cura. furio. cum alijs. & tũc dices quod prior locus desinit esse religiosus, ut ff. de religio. l. cum loca. sed postea eam repetit iure postliminij, ut xxiiij. quæst. j. cum ꝑ bellicã. Vel dic, quod papa sub conditione, uel ad certum

imo sunt super oẽs gradus secundũ Cynũ, & Raynu. in l. fi. C. ubi sena. uel clari. & Ioã. Andre. in additi. ad Specu. in ti. de iuri. om. iud. & Alberi. de ro. in l. imperium. ff. de iurisdi. om. iud. & Alexã. de Imol. in l. quęcunq;. col. iiij. ff. de os. eius cui mã. est iurisdi.

l Archipresbyteri.

Verum est à iure reprobata. & sic loquitur ca. quã pio. & extra de pactis. c. fin. cum similibus. Hic aũt loquit quando est tacita cõditio à iure inducta. Archidia. Beneficia sub conditione non dantur.

ſum tempus poteſt aliquem inſtituere prælatū, ſicut miles ſub conditione & ad certum tempus inſtituit hæredem.ff.de mili. teſt.in fraudem.§.ſimiles. Ioan.

a Reuocari. Arg. quod reſtituta re in priſtinum ſtatum. omnia iura reſtituuntur: ut ex. de elec. quia diligentia xvj. quæſtio. iij prima. et ſi quis peruenerit ad meliorem fortunā, tenetur ad priſtinā obligationē. xxvj. q. vij. ab infirmis. ff. quēadmo. ſer. amit. l. ſi locus. & C. qui bo. ced. poſ. l. ij.

b Reuertaris. Cum ergo teneatur redire, non ergo deſinit eſſe epiſcopus primæ eccleſiæ: & ſic epiſcopus eſt duarū eccleſiarum, contra illud. xxj. queſtio. j. relatio. Baz. uero dicit, quod eſt epiſcopus utriuſque, ſicut in matrimonio carnali dixit quod aliq̄s poteſt eſſe maritus duarū, ſi uxor intrat religionem. Sed contra. nam ille locus deſijt eſſe eccleſia p̄ captiuitatem. ut ff. de relig. cū loca. Sed nō eſt ita, quia ipſa ſacramēta eccleſiæ uera dicim⁹ eſſe apud hoſtes: ut j. quæſtio. j. quod quidā. & q̄d dicit lex quod deſinit eſſe ſacer locus, intellige q̄ a uiduatus eſt ſacris miniſterijs. Ciuitas autē deſinit eſſe inductione aratri. ff. quibus mod. uſusfru. amit. l. ſi uſusfructus. & collegium tranſlatis p̄ſonis. ff. de colle. illicitis. l. iij. Sed pone econuerſo, q̄ epiſcop⁹ ſit captus, & nō ciuitas: tunc bene cõſtituetur alius, ut dicunt quidā: quia ſi tutor eſt captus ab hoſtibus, alius dandus eſt: & tamen ſi captus redierit, omnia recuperat iure poſtliminij, & ille alius deſinit eſſe tutor, ut inſtit. de Attil. tut. §. ab hoſtibus. quod non concedo. quia ſic offenderetur illa regula xvj. q. vij. inuentum.

Ar. contra. xvij. qō. vij. & hoc diximus. ubi de hoc. & extra de uerb. ſig. abbate. in fine.

Liſitanæ.

Squillatina.

Epiſcopus duarū eccleſiarū an poſsit aliquis eſſe.

humilitatis.

a Et bene ut ſatis colligitur extra lib. vj. de ſup. negli. præla. ſi epiſcop⁹. Archid.

Eccleſia pro derelicto habita an poſsit repeti re integra.

mianæ ciuitatis epiſcopum in Squilitana ecclesia cardinalem neceſſe duximus cõſtituere ſacerdotē: & ut ſuſceptam ſemel animarum curam, intuitu retributionis futuræ impleas. Et licet à tua eccleſia ſis hoſte imminente depulſus, aliam, quæ paſtore uacat debes eccleſiam gubernare: ita tamen, ut ſi ciuitatem illam ab hoſtibus liberam effici, & domino protegente ad priorem ſtatum contigerit reuocari, a ad eam, in qua prius es ordinatus eccleſiam reuertaris. b Sin autē prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac, in qua à nobis ordinatus es, uel incardinatus, débeas eccleſia permanere.

Qui uero utilitatis cauſa transfertur, nequaquā ad priorem redire cogitur. Eſt etiam alius caſus in quo epiſcopus uiuenti epiſcopo ſubſtituetur. Cū enim aliquis relicta priori cathedra, ſua authoritate ad aliā trāſierit, & alius ei ſubſtitutus fuerit, licet ille prioris eccleſiæ epiſcopus eſſe non deſierit, ſubſtitutus tamen epiſcopatum habebit.

Vnde Damaſus urbis Romæ ep̄s ſcribit omnibus epiſcopis dicens.

De ſacerdotibus, qui relictis ſuis eccleſiis ad alias migrarunt. CAN. XLIII.

EOs ſacerdotes, qui de eccleſijs ad alias eccleſias migrauerūt tādiu à cõione habuimus alienos, quandiu ad eas redierint ciuitates, in quibus ſunt conſtituti. Quod ſi alius alio tranſmigrante in locum uiuentis eſt ordinatus, c tandiu uacet d à ſacerdotij dignitate, qui ſuam deſeruit ciuitatem, quandiu ſucceſſor eius quieſcat in domino.

Epiſcopalium etiā ſediū mutationes metu hoſtilitatis interueniente nonnunquam fieri ſolent.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Bellitrano.

Neceßitate temporis epiſcopalium ſedium mutationes fieri poſſunt.

CAN. XLIIII.

TEmporis qualitas nos admonet epiſcoporum ſedes antiquitus certis ciuitatibus cõſtitutas, ad alia quæ ſecuriora putamus eiuſdem diœceſis loca tranſponere: e quo & habitatores ſecuri ualeant degere, & barbaricum poſsint periculum facilius declinare. Propter-

EOs ſacerdotes. Ordinatus. Arg. quod re integra poteſt repeti eccleſia, quæ habita eſt pro derelicto. Nam ſi ceſsit quis bonis rebus nondum diſtractis, poteſt eas repetere, ut arg. C. de repud. hære. l. ulti. & arg. ff. de ceſ. bon. is, qui. ſimile. ff. de decur. l. qui ad tempus. Sed quæro, cū iſte ſubſtituebatur, aut uacabat epiſcopatus, aut non? ſi non uacabat, qualiter ſucceſsit in locum uiuentis? 3 arg. ff. de uerb. oblig. l. j. Non poteſt etiam dici quod uacabat: quia non fuit eccleſia adiudicata: maxime cum dicatur, quod nō ipſo receſſu perdat quis eccleſiā. 4 Sed breuiter poteſt dici, quod ille fuit admonitus, & p̄ ſententiam fuit eccleſia adiudicata. Vel dic quod cū de iure debuit uacare, licet ſuper hoc nō eſſet lata ſentētia, poteſt alij adiudicari, ut extra de renuntiatio. ex tranſmiſſa. extra de conceſſio. præbend. & eccle. non uacan. cap. literas.

d Tandiu uacet. & ſic uidetur q̄ eo mortuo poſsit repetere eccleſiā: ſed nō eſt uerum. ſic ergo quod hic dicitur in fauorem eccleſię dicitur, quia eum nō uult repetere. Vel ideo, quia eccleſia poſt mortem huius eum poteſt repetere. Sed pone, moritur ſubſtitut⁹ eccleſia repetit primum ille nō uult redire: poteſt ne compelli? Non uidetur. uidet̄ enim eccleſia renū tiaſſe iuri ſuo nō repetendo, cū potuit eū repetere, & noluit, ſed alium prælegit. Imo uidetur quod ipſe repetere poſsit eccleſiam uiuo ſecūdo. & ſi obijcitur ei, quod habuerit eccleſiam p̄ derelicto replicabit quod illa alij adhæſit, ut ex. de diuor. ſignificaſti. q̄d non credo: ut xxij. q. vj. nihil. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. idem ait. Ioan.

3 Sub. cōtra id ſ. e. eum qui. cū ſimilibus. Arc.

4 De hoc not. ſ. e. c. quia frater. §. ambitionis. & uide q̄ not. xcij. diſt. ſi qui epiſcopi. in gl. j. in quo. Arc.

Subſtituto mortuo, an poſsit qui renunciauit ab eccleſia repeti.

Epiſcopalium. CASVS. *Supra oſtendit Gratianus de mutatione epiſcoporū. Nunc uult oſtendere, quod eccleſia epiſcopalis mutari poteſt hoſtilitatis metu. & hoc probat ſequen. capitu.*

e TEmporis. Tranſponere. ĩ. de conſec. diſt. j. tribus. ĩ. xvj. q. ult. ſi quis. & quæſtio. j. & temporis, ubi de hoc notaui plene.

Item.

Item. Hæc est viii. pars, in qua quæritur de illis, qui causa pœnitentiæ relinquunt episcopatum, utrum possint fieri episcopi. Quid iuris sit habes extra de renun. post translationem. Dicas tamen breuius quod si fuerint postulati, poterunt fieri episcopi, nisi pro crimine dimiserint episcopatus. Et hoc probat per quinq; cap. Io. de Fant.

a Hoc nequaquam. Vlterius. tamen monachus, qui nunquam fuit episcopus, bene potest esse episcopus: ut xvj. q.j. uos autem. & viii. q.j. in scripturis. & xviii. quæ. j.c. unico. Item si plebanus aliquis sit monachus postea potest fieri plebanus: ut xvj. q. j. si quos à clericatu. Dicunt quidam ꝙ cũ quis dimittit episcopatum ubi plus proficere potuit, præsumitur qđ propter conscientiam criminis hoc fecerit. Sed hoc non est uerum, quia sæpe ingreditur quis monasterium propter merita augenda: ut xxvii. q. ii. sunt qui dicunt. Intelligo ergo hoc ca. de eo qui conuictus est de crimine, & detruditur in monasteriũ pp hoc: ut extra de renũ. post translationem. Vel intellige de eo, qui humilitatis causa transiuit, & de licẽtia Papæ. & talis per se non potest redire ad episcopatum, sed de licentia superioris. Sed nunquid talis põt esse abbas? non uidetur: quia maioribus honoribus functo, non licet inferiores recipere: ut C. de ijs qui ad ciuilia munera uocantur. l. maioribus. lib. x. Secus tamen credo, quia ẽt potest esse plebanus ut extra de renun. ad supplicationem. & xvj. q.j. si quos. & cap. in parochia. Ioan.

Eps semel monasteriũ igressus, an possit iterum redire ad episcopatum.

Sub. vñ repellitur sicut qlibet pœnitens. l. di. si ille. alias secus. ut extra, &c. ut sequitur.

ea te Ioannem fratrẽ & coepiscopum nostrũ Bellitrẽsis ciuitatis, sedemq; tuam in loco quondam Arenatarum ad sanctum Andream apostolum præcipimus transmigrari: quatenus ab hostilitatis icursu liberior existere ualeas, & illic consuetudinẽ solẽniũ festiuè disponas.

a Item cùm aliquis causa humilitatis apostolica cõcessione de episcopali sede ad monachalem descenderit subiectionem, alius loco eius subrogari poterit: ille uerò ad pontificatum resurgere nequaquam ulterius ualebit.

Vnde in quinta actione Constantinopolitanæ ciuitatis synodo ccclxxxiij. patrum sub octauo Ioanne Papa, cui præfuit Petrus presbyter cardinalis, et Paulus Anchonitanus eps, & Eugenius Ostiensis episcopus apocrysarij Papæ dixerunt.

Episcopus, qui causa humilitatis monachus efficitur, ad pontificatum redire non ualet.

CAN. XLV.

Hoc nequaquã apud nos habeatur, ut quicunque de pontificali ordine & habitu ad monachorum descenderit uitã, ulterius possit in episcopatum reuerti. Item, præcipit sancta synodus ut quicunque de pontificali dignitate habituq; ad monachorũ uitam, & pœnitentiæ descenderit locum, nequaquam ad pontificatum resurgat. Monachorum enim uita, subiectionis habet uerbum & discipulatus, nõ docendi, uel præsidendi, uel pascendi alios.

Hoc ad pœnitentiam agendam, non ad quietẽ seruandam quibusdam cõceditur.

Vnde Liberius Papa scribit omnib. episcopis.

Pro infestationibus malorum non licet episcopo gregem relinquere.

CAN. XLVI.

Suggestum est nobis, ꝙ pro præteritis laboribus & infestationibus nonnulli uestrũ assignatas sibimet & à Deo commissas reliquerunt plebes, & in futurum plures relinquere uelint eas, quas tueri debent ecclesias: & pro ouibus sibi commissis laborare negligant, & monasteriorũ se quieti tradere festinent: & uacationem ab episcopatus laboribus eligere, & silentio, atq; otio uitam ducere magis appetant, quàm in his, quæ sibi commissa sunt permanere, dicente domino: Beatus qui perseuerauerit usque in finem. Mat. 10. c
Vnde nãque est beata perseuerantia, nisi de uirtute patientiæ: Quoniam ẽm apostolicam prędicationem omnes, qui uolunt in Christo piè uiuere, persecutionem patiuntur. 2. Timo. 3.d
Ideo fratres charissimi non uos afflictionum amaritudo à pio mẽtis uestræ proposito coerceat recedere: considerantes quanta pro absolutione nostri, & liberatione creator dñsq; & redemptor noster pertulerit, quibusve se cõtumelijs afficiẽdum tradiderit, ut nos, à uinculis potestatis diabolicæ liberaret. Attendite itaq; uobis & omni gregi, in quo uos spiritus sanctus constituit episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine saluator mundi, ut non sit qui uos decipiat, b aut seducat subtilitate sermonis, ut plebes uobis commissas relinquatis, & alicui propter opprobrium malorum hominum quieti uos tradatis, ut uos solummodo saluetis, & filios orphanos relinquatis.

Item Nicolaus Humifrido Moriñensis ecclesiæ episcopo.

In persecutionibus episcopus ecclesiam suam non deserat.

CAN. XLVII.

Ciscitaris itaque per Guldaguarium presbyterum utrùm cùm a Normannis de episcopio depellaris, debeas decæ-

a Suggestũ. Decipiat. Arg. ꝙ si qs dolo renũtiet, qđ tenet renuntiatio, ꝙ non est uerũ: ut iii. q. j. redintegranda.

Sciscitaris. Proce-

tero in monasterio cõuersari. In quo scias charissime frater, ꝙ si perniciosum est proretam a in tranquillitate nauim deserere, quantò mâgis in fluctibus? Vbi b non dicimus, quòd persecutorum non fugiamus, c maximeq; paganorũ insidias, cùm ad tempus sæuiunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem diuinitus d assequuntur: præsertim cum eis prodire e ultro non debeamus: & multos prophetas & apostolos, ipsum quoq; Dominum huiusmodi fugisse insecutores luce clarius cõstet: sed quòd præcipuè nos qui tanquam arietes f ducatum gregibus præbemus, imò qui & horum pastores sumus, Deo authore cum eis in periculis pro uiribus persistere procerto conueniat: & cùm tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in unum colligere, & eius animos cælestis patriæ pace, ac potissimum securitate prædicata sursum erigere debemus. Et tandiu super eorum cautela oportet nos esse solicitos, ut si, Dei iudicio præsentis temporis commoda fortassis amittunt, futurę uitæ se sperent gaudia absque ambiguitate percipere sempiterna. Item Gregorius.

Non est reprobatio, sed uirtutis probatio bonorum aduersitas.

C A N. XLVIII.

A Duersitas, quæ bonis uotis g obijcit, ꝓbatio h uirtutis est, nõ iudiciũ † reprobationis. Quis.n.nesciat quàm prosperũ fuit, ꝙ beatus Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam ueniebat, & tñ ueniens naufragium pertulit: sed tamen nauis cordis i in maris fluctibus integra stetit.

9 *Hoc etiam k tunc obseruandũ intelligitur, qñ inter subditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum uita proficiat, quando nec specialiter p̃latus quæritur, nec per alios tuta pōt esse ecclesiæ salus: ne si deserere ĩcipiat, quibus prodesse pōt, dicatur de eo: Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, uidet lupũ ueniẽtẽ & deserit oues, & fugit. Cum uerè specialiter queritur, fugiat exemplo Christi, qui à facie Herodis fugit in Aegyptũ. Fugiat exemplo Pauli, qui à fratribus per murũ submissus est in sporta.*

Vnde Augustinus ait:

Fugiat minister Christi, sicut Christus in Aegyptum fugit. Fugiat qui specialiter quæritur, dum per alios est firma salus ecclesiæ. Hinc etiam ait dominus discipulis: Si uos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Hinc etiam idem abscondit se, & exiuit de templo, quando Iudęi

---

Proreta, est nauis rector.

a Proretam. Id est, rectorem nauis: à prora, quæ est anterior pars nauis.

b Vbi. Id est, quo exemplo non dicimus, &c.

c Non fugiamus. Id est, fugere debeamus.

Persecutiones ꝓpter peccata mittuntur.

d Diuinitus. Deus ꝓpter peccata hominum mittit flagella & persecutiones. lvj. dist. si gens. xvj. quæstione j. reuertimini. & xxiii. q. iiii. si quos. & secundum quosdam potestatem nocendi dat Deus quando permittit quosdam nocere eo ipso, quod se nõ obijcit. secundum alios proprie dat potestatem: sed ipse ex se habet potestatẽ nocendi. unde satanæ potestas nocendi Iob data fuit. Omnia enim quæ fiũt in ciuitate, aut iusto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt: ut xxvj. quæstione v. nec mirũ. Ioan.

e Prodire. Pugnãdo cum eis, quòd in nullo casu possunt clerici, si alias possunt euadere. 50. distinctione. de his clericis. Sed possunt alios hortari ad pugnam iustam & etiam interesse, ut xxiii. quæstione viii. igitur. & capit. ut pridem.

Ad hoc lxxxiii. di. nemo.

f Arietes. Alibi dicuntur episcopi canes. ii. q. vii. q. nec regiminis.

a Sub. in qua & per quã transire debem⁹ tribulationes & pericula huius seculi, sicut ĩ naui mare transimus ad littora, iuxta illud: hoc mare magnũ & spatiosum. & sequit, ibi naues pertransibũt. Psal. ciii. Arch.

g A Duersitas. Bonis uotis. Id est, propositis.

h Probatio. s. e. cũ percussio.

ADDITIO.

Et dic probatio id est, examinatio & experimentum uirtutis, id est, constantiæ. Vel probatio uirtutis, scilicet ut probatione melior quis efficiatur: & ita appareat, ut in prædicto capi. cum percussio. secundum Hug.

i Nauis cordis. Id est, constantia fidei.

Hoc etiam. Hæc est ix. pars quæ. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere subditos, & quãdo non. Ioan. de Fant.

† indicium.

k Hoc. Scilicet ꝙ p̃latus maneat cum subditis suis.

Act. 27. a

l Hoc etiam. In hoc §. distinguitur quid iuris sit in extrinseca siue intrinseca persecutione. Extrinseca enim persecutio consistit in manifestis inimicis ecclesiæ: intrinseca in eis, qui adhuc non sunt præcisi. In exteriori persecutione distinguitur, aut solus prælatus quæritur, aut totus clerus. Si solus prælatus, aut eo recedẽte tuta est salus ecclesiæ: & tunc fugiet. & hoc probat exemplo Christi, & Pauli, & tribus authoritatibus. Aug. domini, & Dauid. Si nõ est tuta, tunc ponet animam suam pro ouibus suis. Si totus clerus quærit. indistincte se pro eis hostibus opponet: ut xliii. distinctio. sit rector. sed si alias potest consuli ecclesiæ, totus clerus fugiat cum prælato. Si non potest, remaneãt cum prælato, uel omnes uel quidam ex eis. si est altercatio inter eos de remansuris, res sorte dirimatur. xxvj. quæst. ii. sors. Circa intrinsecam distinguitur sic, aut omnes sunt mali, aut quidam. Si boni sunt commisti malis, eos nõ deseret. xxiii. quæstione. iiii. tu bonus. Si omnes mali sunt, aut spes est de correctione, aut non. Si est, non sunt deserendi. Si non est spes, tunc sunt deserendi, ut j. ead. capit. ulti. Et nota quod loquitur de extrinseca persecutione usque ibi, est & aliud genus. abinde mistim de extrinseca, usque ibi, cum autem à uitijs. & abinde tantum de

Persecutio est duplex.

Prælatus an ꝓpter persecutionem licite possit ecclesiã suã deserere.

Ioã. 10. b

Matt. 2

Act. 9. c

Mat. 10. c

Ioan. 8. d

[1] De hac materia plene no. Inno. extra de renunti. nisi cū pridē. §. j. ubi posita est ista glos. sicut hic iacet: multa addit, & ibi de hoc per Hostien.

de intrinseca. [a] In psalmo. Exaudi Deus orationem.

[b] Vt occasionem. Et ita peccat qs eo quod dat alijs occasionem peccandi, ut lv. dist. si euangelica. & xxij. quæstio. iiij. inter.

[c] Salus. Ergo uidetur quod pro rebus tēporalibus nō debeat prelatus mori, ut xxiij. q. v. non est nostrum.

[d] Fides. Per hæresim aliquam.

[e] Persecutionis, id est, compassionis.

[f] Non uror. compatiendo.

[g] In psalmo. Domine exaudi. ibi, Quia defecerunt sicut fumus dies mei & ossa [2] mea sicut in frixorio confixa sunt.

[2] Dic id est fortes. fortes. n. & robustiores in fide dicuntur ossa: qa portāt carnes. i. infirmos, secundum Hugo.

[h] Frigitur. Id est, coufligitur: id est, tātum dolet de malorum interitu, quā tum salutes eorum diligit.

[i] Xxx. In te domine speraui, usq; , miserere mei Deus quoniam tribulor, & conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & uenter meus. quoniam deficit, &c.

[k] Palearum. id est, malorum qui sunt sine fructu.

2. Co. 11. g

[l] Odit. Supple id: quo scilicet odio extingueret [3] oculus rationis, si haberet illud odiū. Vel dic non odit homines, sed peccata eorum. lxxxvj. distinctio. odio.

[3] Scilicet per mortale peccatum, id est si odiret paleas, id est malos. inquātum hoīes sunt secundum Hug.

[m] Oculus. id est, intellectus.

[n] Venter. id est, prælatus, qui quandoque uētrosus est.

[o] Pro interioribus. id est, subditis.

[p] Non clamat. alte sed intus ingemiscendo.

[q] Defecit. dicens supple, quia defecit quasi dicat, omnino conturbatus est oculus meus: qa defecit in dolore uita mea ex magna iniquitate malorū. Et quare dicat hoc, occulte subdit, uidens non posse proficere & cætera.

lapides tulerunt, ut iacerent in eum.

Hinc etiā Augustinus ait de eodem in psalmo [a] *quinquagesimoquarto.*

Ecce elongaui fugiens: illud tangit, quòd uitabat persequentes, ut occasionē [b] *iræ demeret: & manebat in desertis orās, in quo docebat nos in secreto cōscientię qescere, cùm à malis premimur. Cùm uero nō prelatorum tantùm, sed totius ecclesię salus* [c] *queritur, fides* [d] *impugnat, necesse est, ut ex aduerso accedant, & in die belli seipsos, ut murū opponāt pro domo domini, & animas suas ponāt pro ouibus suis, ut exemplo suę passionis accēdāt, quos sermone doctrinæ diutius cōfirmare nō ualent. Et hoc quidē de manifestis persecutionibus.*

Est & aliud genus persecutionis, [e] *in quo Apostolus laborabat dicens: Quis infirmatur, et ego nō infirmor? quis scandalizat, & ego nō uror?* [f] *&c. Hinc Augustinus in psal.* [g] *101. ossa, id est, fortes: quorum frixoriū sunt, qui scandalizātur. tantum. n. frigitur* [h] *bonus, quātum amat. Hinc idē in psalmo xxx.* [i] *Irascitur iustus peccatis palearum,* [k] *non tamen odit:* [l] *in quo extinguitur oculus* [m] *et uēter* [n] *pro interioribus,* [o] *quæ turbantur, quādo nec corripi possūt impij, quibus nō clamat:* [p] *qa defecit* [q] *in dolore uita uidēs nō proficere, quod prædicat.*

Hinc idē ait in psalmo lxix. [r] *utrunque genus persecutionis distinguens uox contribulatorum* [s] *Christo, id est, martyrum inter passiones periclitātium, sed de capite* [t] *pręsumentium* [u] *cū illis,* [x] *uos oīs iusti cui ex charitate abundans iniquitas Christianorum passio est, ut Lot corporalem persecutionem a nullo in Sodomis sustinuit: sed à malis eorum, cū quibus habitabat. Est ergo psecutio iusti, uel à leone* [y] *in impetu, uel à dracone* [z] *in insidijs. vñ omnes* [a] *clamēt: Deus in adiutoriū meum intende. Cùm autem* [b] *à uitijs subditorū prælatus affligitur, aliquando omnium est una & insatiabilis obstinatio, aliquando mali inueniūtur bonis admisti. Quando boni simul cū malis habitāt, nō sunt deserendi boni propter malos, ne peruersè malos euitādo, uīcamus* [c] *quos fugimus, ad gehēnam:* [†] *sed potius mali tolerentur propter bonos.*

Vnde Grego.: Abel [d] *esse renuit, quem Cain* [e] *malitia nō exercet.* [f] *Ferrum quippe nostræ mētis ad acumen nō potest peruenire ueritatis, nisi hoc alterius eraserit lima* [g] *prauitatis. Hinc etiā Augu. Tu bonus* [h] *tolera malum, &c. Infra de tole*

[r] Lxix. scilicet Deus in adiutorium meum intende.

[s] Cōtribulatorum. id est, illa uox, De⁹ in adiutoriū meum est uox martyrum in manifesta persecutione, & etiā uox iustorum in occulta & intrinseca.

[t] Sed de capite. Id est, Christo.

[u] Pręsumentium. id est, cōfidentium.

[x] Cum illis. Id est martyrib⁹. & hic innuitur intrinseca psecutio.

[y] Vel à leone. Id est, à diabolo aperte sæuiendo.

ADDITIO.

sicut per Saracenos & apertos hæreticos. Archid.

[z] Dracone. id est, à diabolo occulte persequendo, uel à falsis fratribus.

[a] Omnes. id est, tā illi, qui extrinsecā, quam qui intrinsecam persecutionē patiuntur.

[b] Cum autem. Hic §. loqtur de intrinseca persecutione

[c] Vincamus. id est, magis sumus digni gehenna, quam ij, quos fugimus.

[d] Abel. id est, similis Abel in patientia nō uult esse, qui non potest tolerare consortium malorum. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerātiam testis est quod bonus nō est, ut j. xxiij. quæstio. iiij. hæc autem. & cap. tu bonus.

[†] Alias ne peruerse malos euitando, quos fugimus ad gehennam. Bonus nō est q malos non tolerat.

[e] Cain. id est, fratris Abel.

[f] Non exercet. id est. malos non allicit. bgnificat ut illos corrigat.

[g] Lima. id est, persecutio.

[h] Tu bonus. infra xxiij. quęst. iiij. hæc autem. & capitu, tu bonus.

a Bonorum. Arg. quod si per aliquẽ nõ stat, quo minus faciat idem est ac si fecisset. xliij. dist. Ephesijs.
b Coniunctione. Fugimus enim malũ in hoc quod non cõiungimur malis: quia si essemus cũ eis, possemus corrũpi cũ eis. tamen maius malum committimus ex hoc quod separamur à bonis, quia separando nos à bonis cõmittimus schisma: quod facere maximum malũ est, ut xxiiij. q. j. nõ afferamus.
Schisma cõmittit, q se à bonis separat.
c Non possit. id est, non debeat propter hos, quibus potest proficere. Ioã.
d Ibi adunati. Laborem. nota q labor nõ debet esse sine mercede, ut vij q. ij. charitatẽ. & in auth. de iu. §. ne autem. col. vj. ubi dicitur, quod labor nõ debet esse sine fructu. unde uersus, Cũ labor in damno est crescit mortalis egestas. iuxta illud, optat præmia quisque labor.
Labor est remunerãdus.
Versus.
e Alibi. Idem fecit Cypria. ut xxxiij. quæst. j. aduocauit. § multorum.
f Quod aut. Si quis de licẽtia papæ renũtiauit, & ad preces eius alter substitutus est, certũ est, qđ ille nõ potest repetere eam licet cõualescat. ut s. ead. q. j. hoc nequaquã. Et ideo magister aliam quæstio. tractat: utrum ille, q abstinuerit à missa pro ægritudine, recuperata sanitate possit celebrare? Et certũ est, quod potest † s. e. c. j. dũmodo certũ sit eũ esse sanatum. Si autem fuit dæmoniac⁹ uel epilepticus, debet prius per annũ esse liberatus. xxxiij. dist. communiter. lv. dist. præcepta. & arg. ff. de redhib. act. quod ita. In ægritudine constituti missas celebrare possunt. s. e. q. j. c. illud nisi ita debiles sint, quod cœptum officium nequeãt adimplere, & nisi habeãt morbum caducum. xxxiij. dist. communiter. Tamen cũ distinctione an morbus iste sit cum spuma & clamore, ut tũc non possint: uel sine spuma & clamore, & tũc possint ut ibi not. Sed quidã † indistinctè dicunt, q non debent celebrare infirmi. In
† Sub. nec distinguẽdũ est. quę fuerit ęgritudo, dum mõ, &c. ut sequit. Epilepticus an possit celebrare.
† Vt Ray.

rãdis malis in prima causa hæreticorum idem ait Maius malũ in separatione bonorũ [a] cõmittimus quàm in cõiũctione [b] malorũ fugiamus. tali nõ imputat Deus sua peccata, quia nõ fecit: non aliena, quia non approbauit: nõ negligentiam, quia nõ tacuit: nõ superbiam, quia in unitate permãsit. Hinc idẽ in psalmo liiij. Quis dabit mihi pẽnas sicut columbæ? nõ ait sicut coruo. Colũba uerò à molestis quærit auolare: sed nõ dilectionẽ amittit. sẽperq; gemit. Sic bonus uult se separare copore, nõ amore ab his, quibus non põt prodesse. Sed si aliquãdo ligatur nõ uisco cupiditatis, sed cura et officio, ut deserere nõ possit, [c] tũc dicat, cupio dissolui, & esse cũ Christo: sed manere in carne necesse est propter uos. et sic est meritum ex desiderio.

Ecce elongaui fugiẽs: non loco, ne rũpatur charitas bonorũ: ne perdat exercitiũ malorum, quos Deus admiscet, ut Iudã apostolis: quẽ quãuis sciret furẽ esse, tamẽ ad prędicandum misit, et ei eucharistiã dedit: docens in ecclesia tolerari malos nec obesse bonis malorũ consortia. Quandiu uero oĩum subditorũ est obstinata malitia, nec prodest eis prælatorũ præsentia, tũc etiã corpore licet ab eis recedere, ne illorũ neqtia semper in deterius pficiat: et isti quidẽ fructũ amittant, quẽ de aliorũ profectu possent inuenire. Sic beatus Benedictus deseruisse legitur, quos in necẽ suã unanimiter uiderat conspirasse.

Hinc etiã beatus Gregorius Petro diacono interrogãti, an liceat prælato gregẽ semel susceptũ deserere, lib. ij. Dialogorum respondit dicens:

Quando liceat prælatis subditos deserere, uel non.

C. AN. XLIX.

Ibi [d] adunati æquanimiter portandi sunt mali, ubi inueniuntur aliqui, quibus adiuuentur boni. Nam ubi omnino fructus de bonis deest, fit aliquando de malis labor superuacuus: maxime si è uicino causæ suppetant, quæ fructum Deo ualeant ferre meliorem. Sæpe agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundũ nõ est: quia cũ laborem [d] suũ sine fructu esse cõsiderant, in loco alio ad laborem cũ fructu migrant. Vnde quoque ille egregius prædicator, qui dissolui cupiebat, & cum Christo esse: cui Christus est uiuere, & mori lucrum, qui certamina passionũ non solũm ipse appetijt, sed ad toleranda hæc etiam alios accendit: Damasci persecutionẽ passus, ut potuisset euadere, murum, funem, sportamque quæsiuit, seq; latenter deponi uoluit. Nũquid Paulũ mortem timuisse dicimus, quam se ipsum pro amore Iesu testatẽ appetere? Sed cùm in eo loco minorẽ sibi fructũ adesse conspiceret, ad grauem laborem se alibi [e] cum fructu seruauit. fortis etenim præliator Dei teneri intra claustra noluit. sed certaminis campum quæsiuit. Phili. 1. c. 2. Co. 11. g. Act. 9. c.

Multorũ authoritatib. apparet qñ uiuẽtibus epis alij possunt substitui, & qñ non.

QVAESTIO. II.

Quod aũt [f] iste ualetudine recepta suã repetit cathedram nulla authoritate ratũ habetur. Celebrationẽ uerò sacrificiorũ quã infirmitatis causa dimiserit, ualetudine recupata exequi non prohibetur.

a I N literis. Frequenter. Ideo quidã 1 dicũt, qđ si raro accidit, põt celebrare, dũmodo habeat sociũ. s. e. q. j. c. Illud. uel supple maxime. uel distingue: ut xxxiij. di. communiter.

1 Laur. & Hugo.

b Interdicimus. Sic ergo propter infirmitatem non repellitur quis ab officio diuino, uel à perceptione sacramentorum, ut s. di. v. ad eius uero.

Infirmitas nõ repellit ab officio diuino.

c N Vper foro. Segnius. Not. ꝙ in magnis rebus diligentior inquisitio est faciẽda: ut xlii. di. quescamus. & lxi. dist. miramur. Et iõ hic actore nõ probante, reo indicit purgatio: extra de causa pos. & proprieta. cũ ecclesia. in fi.

d XXX. contra xxxiii. di. communiter. Sed ibi certum fuit eum esse dęmoniacum: sed hic dubiũ. & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morb⁹ possit occultari: quod physicũ est. Vnde si gnatur contrarium j. de conse. di. v. cõtraria. 2 Ideo autẽ hic dantur omnes carnes isti præter hœdinas, quæ prouocant dæmones.

2 Nõ est contra, q̃a hic loquitur de experimẽtis medicinę, quæ bona sunt & necessaria ut hic: ibi autẽ loquit de nimio usu medicinæ, q. est ꝓhibitus, ut qđ nõ ieiunet, uel aliud simile qđ est contra legem diuinam. Carnes hœdinę ꝓuocant dę mones. Sed cõtra uidet expresse. xvj. q̃. ul ti cap. ult. Successorẽ sibi instituere nulli licet

Q Vod aũt. Hęc q. diuidit in iiii. partes, in quarum prima probat magister per iiii. autho. sanctorum patrũ, ꝙ põt episcop⁹ seu prælatus sibi eligere successorẽ: & hoc usque ad §. his omnibus. ubi dat solutionem. postea quædã adiungit ad electionem pertinẽtia. Secũda ibi, Olĩ Tertia ibi, Oportet eũ. Quarta ibi, Audacter. Io. de F.

c Quod autem. Certum est, ꝙ non licet nisi cui hoc specialiter permittitur, ut Maguntinę. vii. q. j. petisti. nec obstat lxxix. distinctio. si transitus, ubi innuitur, ꝙ Papæ licet sibi instituere successorem:

Vnde Alexãder ij. scribit Genobardo Viuariensi archiepiscopo.

De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat.

CAN. I.

I N literis tuis continebatur sic: hic clericus ordinem habet presbyterij: sed quia caduco morbo laborat, & ipsi impræsentiarũ hoc agnouimus, non ausi fuimus cõcedere sibi, ut offerret uel missam celebraret: quia uerò languor in culpa non est, super hac re authoritatis nostræ decreto consulendo deliberauimus. Consulimus itaq; ut si frequenter a hoc morbo tãgitur, ab oblatione & missarum celebratione omnib⁹ modis prohibeatur. Indecẽs enim est & periculosum, ut in cõsecratione eucharistiæ morbo uictus epileptico cadat. Si uerò Dei misericordia cõualuerit (q̃nquidẽ nõ culpa, sed infirmitas ẽ i cã) eũ sacrificare iã non interdicimus. b

Item Gelasius Rustico & Fortunato episcopis.

A regimine suspendatur ecclesiæ, qui in terram frequenter eliditur. CAN. II.

N Vper Foropopulensis ecclesiæ clerici una cum Sabino epo & Pelagio & laicis propria suggestione retulerunt præsulem suum graui quadam necessitate uexari: cuius cum dicerent incursione frequenter elisum: quod ne scandalum fidelibus uideretur ingerere, & ecclesiã Dei ubique positã hac offensione turbare, præcipuè cum eodem ipso uolente huc se perrexisse firmarent: ad dilectionem uestram scripta direximus, ut ecclesiæ cuius rector tali casu tenetur astrictus, uisitationem congruam reddatis. Verùm, quia nunc idem ipse uenit huc põtifex, falsaque omnia de se iactata disseminat, sub diuini contemplatione iudicij uestræque conscientiæ existimationisque respectu, rerum fide solertissimè perquisita, si aliquando scilicet uel in domo, uel in processione, uel in alio quocunq; loco probatur repente collapsus, uocesq; dedisse confusas, & spumas ore iactasse: quanta fieri põt examinatione quæratur: quod tñ siue non possit aliquorũ factũ testificatione firmari, siue nunquã cõtigisse dicat, non putandum est posse sufficere, sed certũ manifestũq; documentũ: q̃a de tãta re nõ segnius c agendum est, faciat rẽ tua dilectio frater Rustice sui moris, & aptam magno pontifici, ut eum uel xxx. d diebus tecum esse constituas: eumq; carnibus indifferenter necessaria probatione cõpellas uti.

CAVSA VIII.

Q Vidam episcopus agens in extremis successorem sibi ex testamẽto instituit: inde suorũ amicorum patrocinio in eundem epatum eligitur: post electionem pro indemnitate ecclesię canonicis iuramẽtum præbuit. accusat de simonia, tãquã munus ab obsequio præstiterit: ante tempus sñiæ à clericis suis relinquitur: sine literis apostolicis ad ecclesiam suam reuertitur eps.

1 *Hic primùm quæritur, an liceat episcopo sibi successorem instituere.*

2 *Secundò, an amicorum patrocinia in electione debeant conualescere.*

3 *Tertiò, an sit habẽdus simoniacus, qui post electionem huiusmodi iuramentum canonicis præstat.*

4 *Quartò, an liceat clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere.*

5 *Quintò, an sine literis apostolicis debeat redire ad propriam ecclesiam.*

QVAESTIO I.

Q Vòd aũt a episcopo successorẽ sibi instituere liceat, ex uerbis Zacharię Papę conijcitur, quibus episcopo. Ma-

guntino permisit adiutorē sibi statuere: qui ei defuncto in plenitudinē ptā tis succederet. Itē ex uerbis Symmachi Papæ dicētis: Si trāsitus Papæ inopinatus euenerit, ut đ sui electiōe successoris nō possit ante decernere, [a] *appa ret quòd epi successores sibi instituere possunt.*

Item exemplo beati Petri illud idem probat̄, qui beatum Clementem sibi successorem instituit.

Vnde Io.iij. scribit epis Germaniæ & Galliæ.

Quòd Petrus linum & Cletum adiutores sibi asciuit.

CAN. I.

SI Petrus [b] princeps apostolorum adiutores sibi asciuit Linum & Cletum, non tamen potestatem pōtificij, aut soluendi aut ligandi [c] normam eis tradidit, sed successori suo Clementi, qui sedem apostolicam post eum, & potestatem pontificalem, tradente [d] sibi beato Petro, tenere promeruit: Linus uerò & Cletus ministrabant exteriora: princeps autem apostolorum Petrus uerbo & orationi instabat.

PALEA.

VNde ipse Clemēs in epistola ad Iacobū Ierosolymitanū missa īter cætera scribit, ꝙ Petrus adhuc uiuēs Clementē in episcopū elegit. Simon Petrus in ipsis diebus quib. uitæ finē sibi psensit: apphensa manu mea in auribus totius ecclesiæ hæc ptulit uerba, Clemētē hūc nobis ordino ep̄m: cui soli meæ prædicationis et doctrinæ cathedrā trado: quē p cęteris expertus sū Deū colētē, homines diligētē, discendi studijs deditū sobriū, benignū, iustū, patiētē, scientē nōnullorū ferre etiā ex his, quæ uerbo Dei īstituunt̄, iniurias.

Sed in Antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur: in quo sic statutum legitur.

Episcopo successorem sibi cō stituere non licet.

CAN. II.

EPiscopo non liceat pro se alterum successorē [e] sibi cōstituere, licet ad exitum uitæ perueniat. Quòd si tale aliquid factū fuerit, irritū sit huiusmodi constitutum. Seruetur autem ius ecclesiasticum id continens non aliter oportere fieri, nisi cum synodo & iudicio epōrum, & electione clericorum, qui post obitum quiescentis potestatem habent eum, qui dignus extiterit, eligere, & promouere.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem. CAN. III.

EPiscopo non liceat ante finē uitæ aliū in loco suo constituere successorē. Si quis autē hoc usurpare tentauerit, talis constitutio irrita erit. Nō ergo aliter fieri oportet, nisi cum cōcilio & iudicio episcoporū, [f] qui post exitum prædecessoris potestatē habent dignum eligere.

Item Hilarius Papa.

De eodem. CAN. IIII.

PLerique sacerdotes in mortis confinio constituti, in locum suum ferūtur alios designatis nominibus subrogare, ut scilicet non legitima expectetur electio: sed defuncti gratificatio, pro populi habeat assensu, quod quam graue sit, æstimāte. Ab uniuersis acclamatū est, [g] Hæc præsumptio nunquā fiat. Quæ Dei sunt, [h] ab homine dari non possunt.

Item Hieronymus ad titum, cap.j.

De eodem. CAN. V.

MOyses amicus Dei, cui facie [i] ad faciē locutus est Deus, [k] potuit [l]

---

rem: sed dicitur ibi quod potest cum fratribus deliberare de successore. [y]

[z] Decernere. Id est deliberare.

[b] SI Petrus. Si.i. quamuis.

[c] Aut ligādi. Non intellige, quod isti prius nō habuerint ptātem ligandi: sed hoc uult dicere, ꝙ istis nō dedit Papa plenā potestatē, ne sit contra. ij. q. j. nemo. 24. q. j. quodcunq;. ubi dicit̄ ꝙ omnes presbyteri hanc habēt potestatē. Habuerunt ergo prius hanc potestatē, sed nō tantā. Isti aūt duo tēporalia pauperibus erogabāt: ad qđ officiū apostoli diacones elegerāt. xciii. dist. legimus. qđ hodie habet camerari⁹ Papæ. & patet ꝙ Linus & Cletus non fuerūt Apostolici. Et hoc est uerū, ꝙ post Petrū statim nō fuerūt apostolici, sed Clemēs fuit post eū apostolic⁹. Vidēs aūt Clemens ꝙ hoc esset pniciosum exēplo ꝙ aliqs sibi eligeret successorē, renūtiauit papatui, & tūc electus fuit Linus, eo mortuo electus est Cletus, quo mortuo denuo fuit Clemens electus, & sic Clemens scđm unā cōputationē fuit secūdus, & secundū aliā fuit quartus. unde uersus, Disputat hic mūdus quartus fuerit ve secundus.

[d] Tradente. ad hoc inducitur capitulū.

[e] EPiscopo. Successorē. Verū est, ꝙ nō potest de iure communi. sed de dispēsatione Papæ. vii. qō. j. petisti. nec obstat xx. qō. iii. præsens. ubi pater uolebat qđ eo mortuo, filius eius fieret monachus, sed ibi non erat successio iuris.

[f] EPiscopo. Episcoporū.

Hoc requiritur in ordinatione, sed nō in electione. lxiiii. dist. per totum.

[g] PLerique. Acclamatū est. Ab uniuersis.

[h] Quæ Dei sunt. ut ecclesiasticæ dignitates: [z] ut xvj. q. j. in canonibus. & xxiii. q. viii. conuenior. Ioan.

[i] MOyses. Facie. Id est, familiariter.

[k] Locutus est De⁹. Secundū quosdam apparuerat per angelum in specie uisibili, sicut dicitur descendisse per angelos. ij. q. j. Deus. Io. aūt dicit ī canonica epistola: Deū nemo uidit unquā. tamē ex eo ꝙ dicit Moysen uidisse posteriora Dei: dicunt quidam eum uidisse in specie uisibili.

[l] Potuit. Quia adhuc

---

[y] Sub. qđ aliud est, quam sibi successorē eligere. Nā aliud est licitū, ut ibi: illud uero illicitū, ut hic. Nam deliberare licet cuilibet plato đ suo successore cum uidet sibi mortē imminere: unde ibi dicitur decernere, idē đliberare, nō eligere, secūdū Hu.

Clemens noluit eē Papa statim post Petrum.

Versus.

[z] vij. qō. v. remoto. in fin.

Deum nemo uidit unquam.

adhuc non erat prohibitum hoc. fi. xxxij. quæftione iiij.obijciuntur.

Moyfes fuit de tribu Leui.

a De alia tribu. Moyfes enim erat de tribu Leui: Iefus Naue fiue Iofue fuit de tribu Ephraim. de his tribubus habes vij.q.j. denique.

b Non fanguini.

Reges eligẽdi funt.

Argu. ꝙ reges debent fieri per electionem. xciij. dift. legimus. & j. ead. fi ergo. nifi habeant ex priuilegio conftituere fucceffore͂ fibi: ut lxiij.dift. in fynodo. alias etiam de iure omnes feculares poteftates nõ debent fuccedere, ut C. ut omnes tam ciuiles, quam mili. iu.l. unica. in prin. quod autem Dauid in uita fua Salomonem fibi fucceffore͂ inftituit, inftinctu fpiritus fancti eft factum. Arg. tamen contra vij.q.j. denique.

c Sed uitæ. Supra xl.dift. nos qui.

d Rogauerit. Ergo uidetur ꝙ preces inducant fimoniam: ut hic, & j. quæftio.j. funt nonnulli. Et dici confueuit, quod fi preces fiũt pro digno, non inducunt fimoniam: ut j. quæft. j. quibufdam. in fine. hoc uerum eft, fi non fint confanguinei fui: ut extra de æta. & quali. tuam. in fi. Io. Non credo quod preces confanguineorũ inducant fimoniam, fi fiant pro digno, ut j.q.j. latorem. & maxime cum quis poffit pro fe rogare, fi dignus eft: ut extra de fimo. tua. nec illa decre. tuã. contra dicit, fi bene infpiciatur.

Preces an inducãt fimoniam.

e Vt deteriora. Color eft rhetoricus, quando dicit, quod dicit fe uelle tacere: & dicitur præoccupatio.

f APoftolica. Præbendas. Epifcopo non licet filios inftituere in paternis ecclefijs. extra de fi. presby. ca. præfentium. nifi [illegible]

Filius facerdotis ecclefiam paternam habere non põt.

utique fucceffores principatus filios fuos facere, & pofteris propriam relinquere dignitatem: fed extraneus de alia tribu a eligitur Iefus (id eft, Iofue) ut fciremus principatum in populos non fanguini b deferendum effe fed uitæ. c At nunc cernimus plurimos hanc rẽ beneficium facere, ut non quærant eos in ecclefia columnas erigere, quos plus cognofcant ecclefiæ prodeffe: fed quos, uel ipfi amant, uel quorum funt obfequijs deliniti, uel pro quibus maiorum qui fpiam rogauerit: d & ut deteriora e taceam, qui ut clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Item Innocentius Papa ij.

De eodem.

CAN. VI.

APoftolica authoritate prohibemus, ne quis ecclefias & præbendas, f præpofituras, capellanias, aut reliqua ecclefiaftica officia hæreditario iure ualeat uendicare, aut expoftulare præfumat. Quod fi quis improbus aut ambitionis reus attentare præfumpferit, debita pœna mulctabit, & poftulatis carebit.

His omnibus authoritatibus prohibentur epi fuc ceffores fibi inftituere. Sed aliud eft de fui fucceffsoris electione cum fratribus deliberare: aliud ẽ ex teftamento [illegible]

dignitatis hæredem fibi quærere.

Illud fieri permittitur: hoc autem penitus prohibetur. Illud autem beati Petri apoftoli ab illis ualet in argumentũ affumi, qui tales fibi fubftituunt, qualem fibi fucceſſorem beatus g Petrus quæfiuit. Verùm quia officium non uitæ, fed fanguini cœpit deferri, atque ad epifcopatum tales quifque fibi fucceffores quærere cœpit, qui uel odiofi populis, uel à plebe docendi inueniuntur, idcirco facris canonibus conftitutũ eft, ne quifquam fibi fui officij quærat fucceffore͂: fed populi electione quæratur, qui eorum utilitati dignè deferuiat: qui illorum utilitatem, non fua lucra quærat: qui Chrifto femen uelit fufcitare, non fibi diuitias congregare: quod qui facere contempferit, iure ab ecclefia repudiatur.

Vnde Auguftinus in li. contra Manichæos.

Qui fibi et ecclefiæ prodeft, utroque pede calceatus intelligitur.

CAN. VII.

a OLim iuffus eft frater præmortui fratris uxore͂ ducere, ut non fibi, fed illi fufcitaret fobolem, h eiufque nomi

nam, ut extra eo. ex tranfmiffa. Præbendam autem poteft habere in eadem ecclefia, fi eft legitimus, extra eo. tit. ad hæc. Sed licet fit legitimus, beneficium tamen paternũ non poteft habere, ficut hic dicit. Sed illegitimus in eadem ecclefia feculari effe non poteft canonicus: ut extra e. ti. ad abolendam. Tamen per illam cõftitutionem uidetur, ꝙ etiam legitimus non poffit habere beneficium cum patre. & hoc intelligas de omnibus defcende͂tibus, arg. extra de iure pa. cõfuluit. 1 extra de inftitu. ad decorem. & ff. de uerb. fig. filij. Forte aliud in collateralibus & afcendentibus. argu. de pœ. diftin. j. pœnæ. licet fit argu. contra extra de infti. ad decorem. Io. Sed certe poteft probabiliter dici, ꝙ hoc non extenditur ad nepotes, quia pœnæ funt reftringendæ. ff. de lib. & pofthu. cũ quidam. in fi. nec femper nomine filiorum nepotes intelligũtur, ut inftitu. qui da. tu. pof. in fi. tit. B. Sed quid de illo, qui renuntiat: ut detur alij forte confanguineo? Hanc renuntiationem Papa approbat, extra de offic. deleg. ex parte. j. Sed dic quod ibi fuit pura renuntiatio.

1 Vbi fecundũ ueterem cõpilatione͂ erat illud uerbũ nepotũ: qđ hodie eft fublatum. Archi.

g Beatus. Sed nunquid adhuc Papa poffet facere fibi fucceſſorem? Non, quia hoc effet immutare ftatutũ ecclefiæ: ut xxv.q.j. quæ ad perpetuam. & quia ftatutum facit in id tempus, in quo non eft futurus iudex. ff. de iurif. om. iu. eum qui.

OLim. Hæc eft ij. pars quæ. ĩ qua redarguit electos, & dignos, qui nolũt recipere prælationem: & hoc facit per iiij. author. Io. de Fan.

Deu. 25. b

h Sobolem. Tame͂ iftius erat carnalis [illegible]

ne uocaret quod inde nasceretur: quod si recusaret, discalceatus uno pede conspui solebat in faciem. Nunc Euangelij quisq; prædicator ita debet in ecclesia laborare, ut defuncto fratri, id est, Christo suscitet semen, qui pro nobis mortuus est, & quod suscitatum fuerit, eius nomen accipiat. At uerò qui electus ab ecclesia ministerium euangelizandi & baptizandi renuerit, ab ecclesia ipsa dignè meritoque contemnitur. Qui enim & sibi prodest & ecclesiæ, bene intelligitur utroque pede calceatus. Vnde illud. Quã speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Qui enim lucrandorum curam refugit aliorum, discalceati illius non figuratum significauit, sed in se impletum portauit opprobrium.

Rom.10.c
Esai.52.b

Item Greg. in registro.

Locus regiminis sicut desiderantibus est denegandus, ita fugientibus est offerendus.

CAN. VIII.

IN scripturis uestris uos magnopere requiem quæsisse narratis. sed per hoc ad pastoralẽ solicitudinem uos congruè uenisse ostenditis: quia sicut locus regiminis desiderãtibus negãdus est, ita fugientibus offerendus est. Et sicut scriptũ est, Nec quisquam sibi sumat honorẽ, sed qui uocatur a Deo tanquam Aaron. Et rursus idem egregius prædicator dicit: Si unus pro omnibus mortuus est: ergo & omnes mortui sunt: & pro omnibus Christus mortuus est. Et si hoc est, superest, ut qui uiuunt, non iam sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Et pastori sanctæ ecclesiæ dicitur, Simon Ioannis amas me? Pasce oues meas. Ex quibus uerbis colligitur, ꝙ si is, qui ualet, omnipotentis Dei renuit oues pascere, ostẽdit se pastorem summũ minimè amare. Si enim unigenitus patris pro explenda utilitate omnium de secreto patris ad publicum nostrum egressus est: nos quid dicturi sumus, qui secretum nostrum præponimus utilitati proximorum? Quies itaque nobis ex corde appetenda est: & tamen pro multorum lucro aliquãdo postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita (si desit qui prædicet) occupationis onus libenti necesse est humero subire. Quod ex duorum prophetarum opere docemur, quorum unus prædicationis officium uitare conatus est, & alter appetijt. Nam mittenti se domino Ieremias respondit dicens: A, a, a, Domine Deus ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Et cùm omnipotens Deus ad prædicandum sibi personam quæreret dicens, Quem mittam? & quis ibit ex uobis? ultro se obtulit Esaias dicens, Ecce ego, mitte me. Et ab utrisque exterius diuersa uox prodijt: sed non à diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt præcepta charitatis: amor Dei, & proximi. Per actiuam igitur uitam prodesse proximis cupiens Esaias officium prædicationis appetijt. Per contemplatiuam uerò Ieremias amori conditoris sedulè inhærere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quòd ergo laudabiliter unus appetijt, hoc laudabiliter alius expauit. Iste ne tacitè contemplationis lucra loquẽdo perderet, ille ne dãna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum: quia & is qui recusauit, plenè ur-

Heb.5. Nume.25 2 Cor.5.c Ioã.21.d Iere.1.b Esaiæ 5.e

Christi patres fuerunt duplices.

mortui legalis: ut lvj. dist. Ismael. & Matthe⁹ ponit carnales patres, ubi dicit, qui genuit. Et Lucas ponit legales, cum dicit qui fuit. duos enim habebat patres huiusmodi filius, carnalẽ & legalem.

Nomine. Id est, filium mortui.

Vtroque pede. Quia & de se curat, & de proximo.

Non figuratum. Sed etiam signum & signum: hoc est dicere, factũ istius signum est & figuræ & figurati. Vel hoc uult dicere, ꝙ factum istius non significat factum illius: sed factũ istius significauit factum illius. Vel ideo dicit hoc, quia in facto istius cõpletur illa figura.

Sub. quia factũ isti⁹ est res, & significatũ: factum illius figura, & signans & factũ isti⁹, &c. ut sequitur.

N scripturis. Venisse. Per electionẽ, uel forte uolebant recusare,

Fugientibus. Sic xl. di. ante omnia C. de epis. & cler. si quenquã. & s. lxxiiii. di. eps. contra. Sed illud de penit⁹ inuito, sed ab initio aliquis debet cogi, ut consentiat. Nã nullus eligẽdus est nisi ab initio dissentiat. j. q. vi. cap. ult. tepide tñ debet dissentire, sicut fœmina. 32. qõ. ii. honorantur. alias si diceret, nolo, cũ forte uellet, faceret cõtra cõsciẽtiã. extra de præsump. c. ult. uel si forte diceret, non sum dignus. licet Hug. dixerit ꝙ possit simulare se nõ esse idoneũ. ar. xxii. q. ii. utilem.

Electioni qualiter consentiẽdum est.

Fœmina. quę tñ uirum deperit. sic effœminatos ecclesiasticos irridet hæc glossa.

Scriptũ est. in epistola ad Hebræos.

Et rursus. In secunda epistola ad Corinthios.

Minime. Ergo qui se dignũ credit & prælaturam sibi oblatã non recipit, mortaliter peccat, ut s. e. c. prox. & j. e. qui episcopatum.

Cõcor. tex. ĩ simili in l. itẽ eorũ. §. si decuriões ff. qđ cuiusq; uniuersita.

Opere. Arg. diuersarum personarum sñiam utranq; tenere. xxii. qõ. ii. beatus. & de conse. di. ij. quotidie. & xxxv. q. v. ad sedẽ. Itẽ ar. pro diuersis consuetudinib. xii. di. illud. xxxj. di. aliter. & de conse. di. iiii. de trina. Item ar. pro diuersitate testium extra de uerb. sig. nihil obest. & de pœ. dist. j. periculose. xxiii. q. vii. quicunque. s. di. v. ad eius. & ex. de testi. cum tu fili.

Plene. Ecce responsio illius, qui ad episcopatum petitur non dicet expresse nolo: quia tunc mẽtiretur. xxii. q. ii. cum humilitatis. nec debet se statim ingerere: sed dicat, ut dixit Mutinensis episcopus: Nolens uolo, & uolens nolo. xv. q. j. uos autem.

Electus p quę uerba consentire dẽt.

Cõcor. text. in l. iii. § fi. C. de primi. pi. lib. xii. & le. ii. ff. ad munic.

non restitit, & is, qui mitti uoluit, ante se per altaris calculum purgatum [a] uidit: ne aut non purgatus adire quisquam mysteria sacra audeat, aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbè contradicat.

Idem in moralibus.

Locus deiectionis in uoto, dignitatis semper sit in necessitate.

CAN. IX.

SCiendum summopere est, quod obedientia aliquando si de suo [b] aliquid habuerit, nulla est: aliquando si de suo aliquid non habuerit, [c] minima est. Nam cùm huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur, is, qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi uirtutem euacuat, si ad hæc ex proprio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad percipienda huius uitæ prospera libidini propriæ [d] ambitionis seruit. Rursus cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci & contumeliæ iubentur, nisi ex semetipso animus appetat, obedientiæ sibi meritũ minuit: quia ad ea, quæ in hac uita despecta sunt, inuitus [e] nolensque descẽdit. *Et paulò superius.* Obedientia uictimis iure prẹponitur, quia per uictimas aliena caro, per obedientiam uero propria uoluntas mactatur: quod contra hariolandi peccatum inobedientia [f] esse mõstratur. Ex aduerso [g] ergo melius ostenditur quid de eius laude sentiat. Si enim quasi peccatum hariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere, sola est [h] quæ fidei meritum possidet obedientia: sine qua quisque infidelis conuincitur, etiam si fidelis esse uideatur.

Item Augustinus.

Qui præesse, & non prodesse desiderat, episcopari non debet.

CAN. X.

QVi episcopatum [i] desiderat, bonum opus desiderat. (1.Tim.3.a) Exponere uoluit quid sit episcopatus: quia nomen est operis, non honoris. Græcum est enim, atque inde dictum uocabulum, quod ille qui præficitur illis, quibus præficitur superintendit, curam eorum scilicet gerens. Scopos quippe intentio est. Ergo episcopos, si uelimus, Latinè superintendentes possumus dicere, ut intelligat non se esse episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque [k] à studio cognoscendæ ueritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otiũ. Locus uero superior, sine quo regi populus non potest, etsi ita teneatur atque ministretur ut decet, tamen non decenter appetitur. [l] quamobrẽ otium sanctum quærit charitas ueritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ uacandum est ueritati. Si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem, sed nec sic omnimodo ueritatis delectatio desideranda est, ne subtrahatur illa suauitas, [m] & opprimatur [n] iusta necessitas.

Item Petrus

Pro ingenio discentium doctor moderetur uerba doctrina.

(Promouẽdus crimẽ suum confiteri debet.) [a] Purgatum. Arg. pro H. quod ꝓmouẽdus debet episcopo confiteri crimẽ, & episcopus debet eum purgare, id est secũ dispẽsare. Esaias enim adhuc immundus obtulit se & postea fuit purgatus. Item est hic arg. quod si aliquis eligitur, qui adhuc est in mortali peccato, quod ideo nõ est uitiosa electio, si ipse uelit corrigi, [t] ut s. 50. distin. quid est. Item est hic argu. quod duo simul possunt eligi, ut si unus succumbat, alter obtineat, ut dixi. s. lxj. distinctio. studij.

([t] Arg. ad hoc l. dist. quid est. xxiiij. q. iij. dixit.)

[b] SCiendũ. Si de suo. id est, ex ambitione. ponitur enim in mala significatione, ut iij. quæstio. ix. pura.

[c] Non habuerit. de propria uoluntate.

(Clericus inuito episcopo nõ fit episcopus sed bene monachus.) [d] Propriæ. Hic patet ratio, quare episcopo inuito nõ potest clericus eius uocari ad episcopatũ, ut lxiij. distinct. literas. sed inuito eo fit monachus. xix. quæst. ij. duæ. quia iste præsumitur facere ex ambitione, & facit ad suum cõmodum, ille nequaquam.

[e] Inuitus. Arg. ꝙ remunerari non debemus de eo, quod inuiti facimus, ut xiij. quæst. ij. quam præposterũ. xx. quæstio. j. illud. & xxxij. q. v. ille.

[f] Inobedientia. In hoc patet, quod inobedientia æquiparatur hæresi, ut dixi. iiij. quæstio. j. in summa.

(Probatio, que fit per suum contrariũ est optima.) [g] Ex aduerso. id est, ex eo quod unũ contrarium cõmendatur, aliud uituperatur: ut j. de pœni. distinct. ij. ca. si sermo. §. ecõtrario. Et nota hic quod optima est ꝓbatio, quæ fit per suum contrarium: ut hic, & j. ca pi. j. & xiij. q. ij. animæ. & ff. de officio eius cui manda. est iurisdi. l. j.

[h] Sola est. id est, necessaria. sic s. distinctio. viij. capit. si solus.

(Episcopatum desiderare possumus.) [i] QVi episcopatũ. id est, episcopari. id est, præesse ut prosit, nõ ut præsit, ut xl. distin. multi. Spare ergo & desiderare possumus episcopatũ, ut lix. distin. si officia. lxxij. dist. in singulis. & j. quæst. j. non est putanda.

[k] Itaque. Dixit ꝙ quis potest desiderare episcopatũ. modo dicit, qualiter, scilicet ut nõ ingerat se. ff. de procur. l. quæ omnia.

(Eligere seipsũ nemo põt.) [l] Appetitur. Argu. quod aliqs seipsum non debet eligere, si potestas in eũ sit trãslata. s. e. in scripturis. & xvj. quæ. j. uos autẽ. quia inter conferentem & eum, cui confertur erit distantia: ut extra de baptis. debitũ. simile extra de iure patro. per nostras. & extra de instit. cum ad nostrã. tamen potest se coeligere, ut extra de elect. cum in iure.

[m] Suauitas. contemplationis.

[n] Et opprimatur. id est, ut cõtemplatio eum penitus nõ impediat, qui forte nimis uult esse intẽtus contẽplationi.

Oportet.

CAN. XI.

Oportet eũ, qui docet & instruit animas rudes esse talem, ut pro ingenio [a] discentiũ semetipsũ possit aptare, & uerbi ordinẽ pro audiẽtis capacitate dirigere. Debet ergo apprimè [b] esse eruditus & doctus, [c] irreprænhensibilis, maturus, pauidus, [d] sicut ipsi probastis fore [e] Clementem hunc post me.

Item eiusdem.

Qui omnibus præest, singulos releuare contendat.

CAN. XII.

Clemens si tanquam omnibus preesse uolueris, singulos (prout poteris) iuua, [f] & singulos releua, [g] qui & singulorum onus: ac solicitudinem portas.

Item Hieronymus ad Titum, cap. j.

Contra Christum faciunt, qui gratia non meritis gradũ ecclesiasticum tribuunt.

CAN. XIII.

Qui uos spernit, me spernit. Ex quo manifestum est, eos qui apostoli lege contẽpta, ecclesiasticum gradum non meritis uoluerint alicui conferre, sed gratia, contra Christum facere, qui qualis in ecclesia presbyter constituendus sit, per apostolum suum in sequentibus executus est.

Item Hieronymus in libro leuiti.

Ad sacerdotium non eligatur, nisi qui cæteris et sanctior & doctior habetur.

CAN. XIIII.

Licet ergo dominus de cõstituẽdo principe præcepisset, [h] & elegisset tamen conuocatur etiam synagoga. Requiritur ergo in ordinando sacerdote etiam populi [i] præsentia, ut sciãt omnes, & certi sint, ꝙ qui præstantior [k] est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni uirtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium, & hoc attestante populo: [l] ne qua postmodum retractatio [m] cuiquam, ne quis scrupulus resideret.

Oportet. Hæc est tertia pars quæstio. in qua ostẽdit magister quales debent esse. qui eligũtur ut præsint alijs, scilicet tales, quod ad eorum comparationem cæteri grex dicantur. & hoc probat per sex authoritates. Ioan. de Fant.

[a] Pro ingenio. si. xliij. dist. sit rector.

[b] Apprime. id est ualde.

[c] Et doctus. Quæ sacerdotes, uel episcopi scire debeãt, habes. xxxviij. distinct. nulli. & capi. sequẽ. sufficit tamẽ mediocris scientia, ut extra de electio. cum nobis.

[d] Pauidus. id est, timens peccare.

[e] Fore. id est, futurum esse.

[f] Clemẽs. Iuua. largus enim erit. lxxxvj. distinc. fratrem.

[g] Releua. Argu. iudicem potius debere seruare misericordiã, quam rigorem, [1] ut lxv. dist. licet. & 50. distinct. ponderet. in fi. quia statim nõ debet punire: sed tenetur sæpius remittere, ut xlv. distinct. licet. & xxvj. quæsti. vij. alligant.

[1] Ad hoc facit qđ legitur & not. j. xxiij. q. iiij. innocens. in fine.

[h] Licet. Præcepisset. Argu. quod quandoque licet iudici excedere fines mandati, dum tamen alias sententia nihil contineat iniqui, argu. extra de senten. & re iud. causam. Nã qui datur ad eligendũ, potest postulare, ut extra de elect. in causis. [2] & de renunt. post translationem. in prin. Et procurator datus ad rem uendicandam, potest agere ad exhibendum. ff. de procura. ad rem mobilem. Sufficit enim quod fiat id quod est uicinum mandato. licet ipsum non sit mandatum: ut ff. iudi. solui. iam tamen. §. ulti. ff. manda. l. ulti. Item argum. quod licet contradicere rescripto, uel mandato principis quandoque, extra de offic. deleg. ex parte. quia licet mandet soli episcopo, quod det alicui præbendam, tamen non faciet hoc sine consensu canonicorum, ut not. vij. q. j. petisti.

Luc. 10. c

[2] Vbi de hoc & lxj. di. nullus in gl. ij. in fi. & xxij. qō. iiij. innocens. in fine.

Principis mandato contradicere licet.

[i] Etiam populi. s. dist. lxiij. plebs Diotren. & capit. nosse. & cap. ult. & s. j. q. j. ordinationes.

[k] Qui præstantior. Hic comparatiuum tẽperat Hugo. secũdum eum sufficit, quod bonus eligatur. Est autem aliquis bonus eo ipso, quod non est malus. ut extra de præsump. dudum. & ff. de leg. ij. cum pater. §. rogo. Nec enim maior bonitas unius alij debet facere præiudicium, ut iij. quæstio. ix. necesse. & j. quæstio. j. teneamus. & C. de statu. & imagi. l. ulti. Si autem aliquis de alia ecclesia eligitur, ipse debet optimus esse, sicut si tutor de eadem ciuitate sumitur, satis est si est bonus: si de alia. tunc erit optimus. ff. de tut. & cura. da. l. Diuus. Alij dicunt [3] meliorẽ semper esse præferendum. unde si pauciores uolunt eligere optimum, maior pars minus bonum, si minor pars appellat, tenet eorum appellatio, Nam iustã causam assignant, ut extra de his quæ fiunt à maio. parte. capit. cum in cunctis. sed si illi elegerint, cassanda est eorum electio cum semper optimum debuerũt eligere, ut lxiij. distin. metropolitano. lxj. distinctio. nec emeritis. lxxv. distinct. cap. ulti. lxxiiij. distinc. episcoporum Nõ obstat xvj. quæstio. ultima, monasterium. ubi dicitur, sufficit, quod non sit malus: quia illud intelligũt cũ alius ibi melior nõ est. In monachis etiam obtinet, quod semper melior est eligendus. in auth. de mona. §. ult. collatione j. ego magis adhæreo opinioni Hug. Nam cum nõ sit uitium in eligentibus, nec in electo, quare erit electio cassanda? nam appellatio non debet cassare, nisi ea quæ iniuste facta sunt. ex. de restitu. spol. audita. & extra de electio. cum nobis. Item si bonus iuste potest eligi, ergo cõtra illam electionẽ non admittitur appellatio: quia contra ea, quæ perpetuo decreto sancita, uel statuta sunt, non admittitur appellatio. ff. de appella. recip. uel non l. penult. & ulti. non enim est quærendum de meritis personæ, cum maior sit numerus ex una parte, quam ex altera, ut extra de electio. dudum. sic uides in simili. Nam semper de eadem ecclesia debet prælatus eligi: si tamen maior pars eligat de ecclesia aliena licet post appellationem, præualet electio maioris partis cum altera pars neminem eligit, ut extra de electio. cum inter R. imo ex aliorum opinione sequeretur quod quilibet peccaret benefaciendo: quia bene posset meliorem rem facere, & magister peccat in legendo: quia posset melius facere, scilicet orare.

Electio facta de bono, an ualeat, ubi melior est.

[3] Secundum L. cuius fuit tota ista gl. usque ibi ego.

[l] Populo. Ergo in his quæ publice facta sunt, non potest contradici. liiij. distinctio. nulli. lxxxvij. distin. si expositus. xvj. distinct. quod dicitis. & cum in principio electionis quis consensit, postea non auditur contradicens. s. distinct. iiij. in istis. & j. ead. quæst. ij. dilectissimi.

[m] Retractatio. Per hoc uidetur, ꝙ populus possit retracta,

Electioni an posſit popul⁹ cō tradicere. 1.Tim.3.b

retractare electionem quæ fit in eius abſentia, cum excipere poſsit contra electum: ut xxiii. di. illud. cum eis in uitis non ſit dandus epiſcopus: ut lxiii. di. ca. ulti. Sed hoc non concedo, ut dixi lxii. di. ca. j.

a Pontifex. Vel eius officium. xxxvj. di. ſi quis uult.

b Quid indumenta. xliii. diſt. ſit rector diſcretus.

c Si ergo. Quis erit. Argu. ꝙ non licet minori, quod maiori non licet. xxij. qō. v. ſi Paulus.

Electio ad clamorem populi non debet fieri.

d Clamoribus. Sic ergo electio, quæ fit ad clamorem populi, non ualet: ut hic, & extra de electio. Oſius. & eſt ſimile. C. de pœnis. l. decurionum. ſic xxii. q. iiii. unuſquiſq;.

Vbi de hoc & 17. q. 3. ſunt opes. in princi. ibi uideas.

Qui. n. ad clamorē populi manumittit aliquē, uidetur coactus manumittere. C. q manumitt. non poſſunt. l. ii. & ff. qui & à quibus. ſi priuatus. Quandoque ad uocē populi aliquid fit. xxviii. di. de Syracuſanæ. 50. diſt. ut conſtitueretur. attamē ad clamorem populi remittitur alicui pœna. ff. de ſica. l. pe. De hoc not. lxi. diſt. miramur.

e Quid idoneū. Argu. ꝙ nullus poteſt ſe eligere. ſ. ea. in ſcripturis.

f Acclamatio. ſ. cap. proxi. contra. Sed ibi bonū teſtimoniū populi auditur, hic uero ſtrepitus negatur. v. q. iiii. in loco.

g Nec nouum. ſi. ſ. lxiii. di. noſſe. quia quot sūt homines. tot ſunt ſniæ: quot ſunt ſententiæ, tot ſunt opiniones. J. de conſe. diſtinctio. iiii. ſicut in ſacramentis. & ff. de recept. arb. l. item ſi unus. §. principaliter.

Nu. 27. d.

Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus præcipit in ordinatione ſacerdotis dicens: Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt. Ego tamen & amplius aliquid uideo in eo, quod dicit, quia cōuocauit Moyſes omnem ſynagogam: ut hoc ſit colligere omnes animi uires, & in unum congregare uirtutes, ut cum ſermo de ſacerdotalibus habetur ſacramentis, uigilēt omnes animi uirtutes, & intentæ ſint, ut nihil ſcientię, nihil deſit induſtriæ: ſed abſit omnis multitudo ſenſuū, adſit omnis congregatio ſanctarum cogitationum, ut quid ſit pontifex, a quid unctio, quid indumēta b eius, conferens intra ſacrarium cordis ſui poſsit aduertere.

Item ex libro Numerorum.

Populi gubernatio diuina electione præſtetur.

CAN. XV.

SI ergo tantus ille ac talis Moyſes non permittitur iudicio ſuo de eligendo populi principe, de conſtituendo ſucceſſore, quis erit, c qui audeat uel ex plebe, quæ ſæpe clamoribus, d aut gratia, aut pretio fortaſſe excitata moueri ſolet: uel ex ipſis etiam ſacerdotibus, quis erit qui idoneū e ad hoc ſe iudicet: niſi ſi cui hoc oranti & petenti à domino reueletur: ſicut & Deus dicit ad Moyſen: Aſſume ad temetipſum Ieſum filium Naue hominem, qui habet ſpiritum Dei in ſemetipſo: & ipones manus tuas ſuper eū, & ſtatues eum corā Eleazaro ſacerdote, & præcēpta ei dato in conſpectu totius ſynagogæ, & præcipe de ipſo coram eis: & dabis claritatem tuam ſuper illum, ut audiant eum filij Iſrael. Audis euidenter ordinationem principis populi tam manifeſtè deſcriptam, ut penè expoſitione non egeat. Nulla hic populi acclamatio, f nulla conſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio eſt: propinquis agrorum & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegit: homini ſcilicet tali, qui habet (ſicut ſcriptum audiſtis) ſpiritum Dei in ſemetipſo, & præcepta Dei in cōſpectu eius ſunt: & qui Moyſi ualde notus & familiaris ſit: id eſt, in quo ſit claritas eius legis & ſcientia, ut poſſint eum audire filij Iſrael.

Item Gregorius ciuibus Neapolitanis.

Non ex fauore, ſed ex iudicio debet uenire electio.

CAN. XVI.

NEc nouum, g nec reprehenſibile h eſt in eligendo epiſcopo populi ſe uota in duas partes diuidere: ſed graue eſt quādo in huiuſmodi cauſa nō ex iudicio ſed ex ſolo fauore uenit electio.

Cùm autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quem Deus elegit, datur intelligi, ꝙ aliquando quibuſdam traditur, quos Deus non elegit.

Vnde Hieronymus.

Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps eccleſiæ.

CAN. XVII.

AVdacter fortaſſe aliquid dicimus, tñ quod ſcriptum eſt dicimus: Nō ſemper princeps populo, & iudex eccleſiæ per Dei arbitrium i datur: ſed prout merita noſtra depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operamur maligna in conſpectu Dei, datᷓ nobis princeps ſm cor noſtrū. & hoc tibi de

h Nec reprehenſibile. Si non eſt reprehenſibile, quare ergo caſſatur electio, q fit ī ſchiſmate: ut ex. de electio. q. a.

4 Audacter. Hæc eſt iiii. pars c. in qua dicitur, qđ qñq; dat Deus malos prælatos ꝓpter peccata populi. & hoc probat per ca. iſtud & ſequēs. Io. de Fant.

i Arbitrium. Approbatum: ne ſit cōtra J. xxiiii. quæ. j. quid culpatur. ubi dicitur, quod non eſt poteſtas, niſi à Deo iubente, uel ſinente. xxvj. quæſ. v. nec mirum. ſed nō approbat, ſed permittit eos regnare. ſimile vj. q. j. ex merito. Et

2 Dic qđ tunc non eſt reprehenſibile, cū utraq; pars mouetur bono zelo, ar. lxv. di. c. j. lxx. di. ſi duo. Archidia.

3 Scilicet omnē poteſtatē: qa aliqua eſt mala, ſed tamen permittit de⁹ regnare eā ꝓꝓ peccata populi. Vnde Iob. Facit De⁹ regnare hypocritā ꝓꝓ proteruitatem populi, ſubintelligitur puniendam, uel uindicādam. ſecūdū Hu. & Lau.

a Et non per me. comprobãtem, ſed tamen iubẽtem. Et ita eſt arg. ꝙ quandoque aliquid iubemus ꝙ non approbamus. Et eſt arg. contra ea quæ per improbitatem obtinentur, ꝙ illa dicuntur fieri inuito dante, ut extra de reſcrip. ſi quando. & C. de peti. bo. ſubla.l. j. & vii. quæ.j.ſcias. ubi habes, ꝙ qui inuitus aliquid facit, potius dicitur pati, quam facere: ut ſ. di. vj. teſtamẽtum.

Oſee.8.a

b Per conſilium. i. eſt approbationẽ.

c SVnt in eccleſia. Propter hæc. Argu. pro temporali non eſſe ſeruiendum alicui, niſi ſecundario: ut lxxv. diſt. cap. ulti. & lxj. di. quid proderit. & lxxii. di. conſuluit. & lix. di. c. ſi officia.

d ILlud. Meliores. Argumen. quod non plus debet pro aliquo præſumi ideo, quia habet dignitatem. xl. di. non loca. & cap. multi. & ii. q. vii. quæritur. & diſt. ix. ego ſolus. Argum. contra. xj. quæ. iii. abſit. & lxj. diſt. miramur. in fine.

e Prohibent. Propter negligentiã: a ut ſ. xlvij. di. c. ſicut hi. §. neceſſe.

a Sub. q̃ facit peccatũ propriũ. arg. vii. q. j. ca. aduerſitas. §. cũ aũt. uerſi. tali.

f QValis. Maiorem. Sic ſ. xcvj. di. quis dubitet. ſ. di. lxj. ſtatuimus. & ca. quid proderit. unde quidã diſcipuli in hoc decepti nimis feſtinant ad cathedrã: & dum delectantur in loco gloriæ, fiũt alijs authores ruinæ: ut xlviij. diſt. quoniam. cum magiſter faciat cathedram, non cathedra magiſtrum: ut xl. di. c. ulti. magiſtri enim moribus & ſcientia & facundia debent alios præcedere, ut C. de proſeſſo. & medi. magiſtros. libro x. & erit talis magiſter, cuius cõparatione ſui diſcipuli paleæ dicantur: ut xxv. diſt. cap. unum orarium. §. criminis.

Phili.2.c

Cathedra non facit magiſtrũ.

g Meliores, &c. id eſt, clericos eſſe deteriores, quam laicos: ſufficit. n. clerico ſi eſt bonus.

h VEreor. Id ẽ, uerecũdor.

i Iudicatura. Non poteſtate iudicij: a quia illud fœminæ non habent. iii. quęſtione vii. cap. infamis. §. tria. ff. d reg. iur. l. ii. Condem-

a Dicaꝰ iudicaturam ĩ die iudicij cõprobando ſentẽtiam Chriſti, & quã iuſte contẽptores euãgelij grauiꝰ damnabũtur.

ſcripturis ſanctis probabo: Audi nanque quid dominus dicat: Fecerunt ſibi regem, & non per me: a principem, & non per conſilium b meum. Et hoc dictum uidetur de Saule illo, quem utique ipſe dominus elegerat & regem ſibi fieri iuſſerat: ſed quoniam non ſecundùm Dei uolũtatem, ſed ſecundùm peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum ſua uoluntate, uel conſilio cõſtitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in eccleſijs fieri, ꝙ pro meritis, aut in uerbo, aut opere potẽs à Deo tribuitur rector eccleſiæ, aut ſi malignum faciat populus in conſpectu domini, & tales perſeuerent: talis eccleſiæ iudex datur, ſub quo famem & ſitim populus patiatur: non famem panis, neque ſitim aquę, ſed famẽ audiendi uerbum Dei.

Item Auguſtinus.

Non ſunt filij, ſed mercenarij, qui honorem ab hominibus appetunt.

CAN. XVIII.

SVnt in eccleſia quidam præpoſiti de quibus apoſtolus Paulus dicit: Sua quærentes, non quæ Ieſu Chriſti. Quid eſt ſua quærentes? Non Chriſtum gratis diligentes, ſed Deum non ꝓꝑ Deum quærentes: temporalia commoda ſequẽtes lucris inhiãtes, honorem ab hominibus appetẽtes. Hæc quando amantur à præpoſito, & propter hęc c ſeruitur Deo quiſquis talis eſt, mercenarius eſt. inter filios eius ſe non cõputet.

Non ergo qui præficiũtur, ſemper cęteris meliores intelliguntur.

Vnde Hieronymus ad Titum, capitulo primo.

Ex electione non præficiũtur epiſcopi, ſed comprobantur.

CAN. XIX.

ILlud inferendũ eſt aduerſus eos, qui de epiſcopatu intumeſcunt, & putant ſe non diſpenſationem Chriſti, ſed imperiũ conſecutos: quia non ſtatim omnibus his meliores d ſunt, quicunque epiſcopi non fuerint ordinati, & ex eo, ꝙ epi electi ſunt, ipſi ſe magis exiſtiment comprobatos: ſed intelligant propterea quoſdã, à ſacerdotio remotos, quia eos uitia liberorum impedierint. Si autem peccata filiorum iuſtum ab epiſcopatu prohibent, e quantò magis ſe unuſquiſque conſiderans, & ſciens, quia potentes potenter tormenta patientur: retrahit ſe ab hoc non tam honore, quàm onere, & aliorum locũ qui magis digni ſunt, non ambit occupare.

Item eiuſdem ad Titum, cap. j.

Pro gradu ſui officij quenq; meliorẽ eſſe oportet.

CAN. XX.

QValis enim erit ædificatio diſcipuli, ſi intelligat magiſtro ſe eſſe maiorẽ? f Vnde non ſolùm epiſcopi, presbyteri & diacones debent magnopere prouidere ut cunctum populũ cui præſident conuerſatione, ſermone ac ſcientia præeant: uerùm etiã & inferior gradus, exorciſtæ, lectores, cuſtodes ædium, acolythi, & omnes omnino, qui domui Dei deſeruiunt, quia uehementer eccleſiam Dei deſtruit meliores g laicos eſſe, quam clericos.

Item ad Titum, cap. j.

Populus iudicabit epiſcopum ſua officia non agentem.

CAN. XXI.

VEreor, h ne quomodo regina Auſtri ueniens à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, iudicatura i eſt homines temporis ſui: & uiri Niniuitæ acta pœnitentia ad prædicationem Ionæ 3.Re.10.a

[a] Condemnabunt. melius uiuendo.
[b] Eos. scilicet Iudæos.
[c] Iudicēt. s̄. dist. xxviij. ca. ulti. contra. s̄. dist. xxj. nolite. cōtra. vj. quæsti. j. oues. cōtra. sed nō dicūtur subditi corrigere, siue iudicare prælatos potestate officij, sed uitæ cōparatione: ut j. quæstio. j. nonne.
[d] Quid autem. Cōuinceae. & ruborem incutere ex hoc quod laici meliores sunt clericis non enim posset ob hoc reprehēdi. xlvij. dist. quod ad nos. quia nō criminis relatione, sed innocētia reus purgatur. ff. de publ. iudi. is qui

Re9 innocētia purgatur.

[e] Cū fratres. alias socij dicuntur. x. q. iij. cauendum.
[f] Succenseam. id est, irascar.
[g] Neminem. contra. s̄. v. quæstio. v. non uos. sed hic loquitur. quando crimen nō potest probari: ibi quando potest. Occulta enim crimina nō habent uindictam. vj. quæstio. j. omnia. xxij. dist. erubescant.
[h] Nec sufficere. Credendi. Quātum ad articulos fidei. laicis tamē sufficit pictura pro doctrina. de consec. dist. iij. perlatum.

Quod autē. Hic ponit secunda quæst. ubi quæritur, an amicorū patrocinia cōualescere debeāt in electione aliquorū? Et certe si cōsistant in pecunia uel obseqo, simonia est, ut s̄. j. q. j. sunt nōnulli. In precibus distinguit, aut enim sunt carnales, aut spirituales. Carnales pro digno non inducunt simoniam, ut j. q. j. quibusdam. pro indigno sic. ut j. quæ-

cōdemnabunt [a] eos, [b] qui maiorem etiam Iona saluatorem contempserunt, sic plurimi in populis episcopos iudicent, [c] subtrahentes se ab ecclesiastico gradu, & ea quæ episcopo conueniunt nō exercentes.

Item Ambrosius in increpatione ad populum.

Qui clericos suos non corrigit, populum corrigere non ualet.

CAN. XXII.

Quid autem ego uos arguo, cùm possitis me uno sermone conuincere [d]? conuincor enim ego, cùm in hac parte clericos uobis magis uideo negligentes. Quomodo enim possum corrigere filios, cū fratres [e] emendare non possim? aut qua fiducia succenseam [f] laicis, cùm a consortibus pudoris uerecūdia conticescam? Ego autem fratres non de omnibus loquor: sunt certè quidam deuoti, sunt & alij negligentes. Ego neminem [g] nomino: conscientia sua unumquenque conueniat.

Item Beda super Matthæum.

Episcopo ad salutem non sufficit moribus & uita populo adæquari.

CAN. XXIII.

Nec sufficere nobis ad salutem arbitremur, si turbis negligētiū, uel quorumlibet indoctorum fide, uel actibus adæquemur, quibus sacris literis unica est credendi [h] pariter & uiuendi regula præscripta.

Ne ergo (ut supra dictum est) tales sui officij successores aliqs sibi quæreret probibentur episcopi alterum pro se successorem sibi statuere, ac designatis nominibus in locum suum alium sibi subrogare.

QVAESTIO II.

Vòd autē amicorū patrocinia [i] in aliquorū electione conualescere nō debeant, authoritate beati Gregorij papæ probatur, qui in tertio libro registri scribit Antonio subdiacono dicens.

In electione episcopi non munerum datio, nec aliquorum patrocinia conualescant.

CAN. I.

Illud quidē præ omnibus curæ tibi sit, ut in hac electione nec datio quibuscunque modis interueniat præmiorū, nec quarūlibet personarū patrocinia [k] cōualescant. Nā si quorundā patrocinio [l] quisquā fuerit electus uolūtatibus eorū cū fuerit ordinatus reuerentia exigente obedire compellitur: [m] sicq; fit, ut res illius diminuantur ecclesiæ, & ordo ecclesiasticus non seruetur. Talē ergo te admonente debent sibi personā eligere quæ nullius incongruæ uoluntati deseruiat: sed uita & moribus decorata tanto ordine digna ualeat inueniri.

Item ad clerum Mediolanensem.

In electione antistitis communi utilitati, non suo lucro quisque prospiciat.

CAN. II.

Dilectissimi filii, officij nostri censura commoniti suademus, ut in suscipiendi antistitis causa nullus uestrum

stio. j. de ordinationib9. Spirituales uero ualent, nec p eas inducitur simonia. ut j. q. j. latorem. in obsequio etiam cō sueuit distīgui utrū sit honestū, uel nō: & si honestum, utrū exprimatur uel deducatur in pactum, quod seruiat ut prębēda sibi conferat.
[i] Patrocinia. Patrocinia aut consistūt in pecunia, uel obsequio: & tūc fit simonia. aut in precib9: & tūc aut sunt carnales, aut spirituales. Si spirituales, ualent: nec per eas simonia cōmittitur, [i] ut j. q. j. latorē. carnales etiā pro digno sunt recipiendæ: ut j. quæst. j. quibusdam in fin. sed preces carnales pro indigno factæ, inducūt simoniam. j. quæstio. j. c. de ordinationibus. & dic ut s̄. ead. Moyses.

Simonia an inducatur per amicorum patrocinia.

[i] Ad idē l. dist. clerico: ubi de hoc.

[k] Illud. Patrocinia. Nisi dign9 sit ille, pro quo petitur, ut s̄. j. q. j. nullus. itaque. & capit. pueri. & ca. quibusdam. in fi.
[l] Patrocinio. Sed nonne suffragiū patris prodest filio. ff. quod cuiusque uniuersi. l. illud? Sed illud quantum ad numerum eligētium.
[m] Compellitur. Quis ad antidora tenetur, ut ff. de peti. hæred. sed & si §. cōsuluit. & lxxxiij. distinc. nihil. & extra de testa. cum in officijs. humanū enim est, ut qs exhibeat ei reuerentiā, à quo percepit beneficiū, ut xvj. q. ij. uisis.

Beneficij collatori reuerētia debetur.

Dilectissimi filij. Libero.

neglecta utilitate communi suo lucro prospiciat: ne si quisquã propria commoda appetit, friuola æstimatione fallatur, quia nec libero [a] iudicio præferendam sibi personam examinat mens, quam cupiditas ligat. Pẽsantes ergo quæ cunctis expediũt, ei, quem uobis gratia diuina prætulerit. integerrimam semper in omnibus obedientiã præbete: id est, talem eligite, cui semper debeatis obedire. Iudicari [b] nanq; à uobis ultra non debet semel prælatus: sed tantò nunc subtiliter iudicandus est, quantò postmodum iudicandus non est.

QVAESTIO III.

Vod autẽ [c] quærit̃, an simoniacus habẽdus nõ sit qui post electionem pro indemnitate ecclesiæ iuramentum præstiterit, facilè probatur. Aliud est enim ante electionem iuramentum facere, uel se pacisci facturũ ad hoc, ut eligatur: aliud est nulla præcedente conuentione post electionẽ huiuscemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tanquam munus impensum deijcit: hoc autem consecrando nullum impedimẽtum generat. De priori casu scribit Pelagius clero Catinensi.

Qui in episcopum eligitur, de rebus ecclesiasticis aliquam securitatem nulli faciat.

CAN. I.

TAlia quidem iandudum ad fratrem & coepiscopum nostrũ Eucarpũ de uisitatione Catinensis ecclesiæ scripta direximus, ut in eis iudicium nostrum potuissetis agnoscere. Veruntamen, quia quosdam ibi non sana intentione, sed prauis studijs dissensiones suscitare uestra etiam relatione cognouimus, q̃ sciẽtes se ad ẽpatũ, nec ętate, nec scientia, nec uitæ meritis posse p̃duci: ad hoc tãtũ modo inq̃etare ecc̃liã uoluerũt, ut sibi de his, quæ ex ipsa præsumpta sunt, impunitatem [d] futurus promittat episcopus: & fiat rapinę securitas, episcopatus ambitio. Hoc etiã uos duximus cõmonendos, ut decretum in Elpidium diaconem factum, & subscriptum ab omnibus, quos uestra relatio designauit, ad nos cum prædicti uisitatoris epistola, & cum eodẽ diacono maturetis Deo propitiãte perducere. Et post pauca. Cùm igitur hic filius noster magnificus uir Leo prætor uenisset, retulit nobis de singulis, quæ ibi mota sunt: & quomodo uota prope totius ciuitatis in Elpidio diacone concordarent: unde quia de memorati uiri [e] testimonio dubitare omnino non possumus, idcirco (sicut dictum est) Elpidium diaconem ad nos facite properare: nec expectetis ulterius ut admonitio ad eum nostra debeat destinari, [†] quẽ tamen per uestram dilectionem in hac præsenti iussione specialiter admonemus, ne cuiquam

[a] Libero. Sic lxxxiij. distinsti. nihil. sic xj. quæst. iij. quatuor

Electus semel approbatus, an possit postea reprobari.

[b] Iudicari. Argu. quod electum, quẽ semel comprobasti, nõ potes postea reprobare: [‡] ut infra xxxij. q. v. horrendus. argu. extra de his. quæ fi. à ma. parte. capi. ex ore. in fi. s̃. dist. iiij. erit. & c. in istis. s̃. ea. q. proxi. c. licet. si. ff. de decur. l. pen. in fi. & argu. ff. de pact. dota. conuenire. ff. de negot. gest. l. Pomponius. Arg. contra. C. de libe. cau. non idcirco. & l. non mutãt. & C. de profes. & med. l. grammaticos. libr. x. extra de elec. c. cum dilectus contra. ubi patientia nõ ęquiualet electioni, contra id q̃d est. ff. de pu. si ego. §. j. Solu. electus semel approbatus nõ potest amplius reprobari ab eligentibus: nisi ex causa noua, uel de nouo ad eorum notitiam ueniẽte. Tunc enim bene potest ab eis reprobari ut extra de offi. delega. insinuante. & extra de except. pastoralis. & ff. de mun. & hono. ut gradatim. §. reprobari. & ita intelligitur illa decr. & illa lex. grammaticos.

[‡] Arg. ad hoc extra de despõ. impu. de illis. j. §. ul. ubi d̃ hoc & extra de regula. ad nostrã. ibi uideas in glos. j. Ad idẽ extra lib. vj. de electio. nulli. Archidiac.

Cautio iuratoria an possit peti ab eligendo uel electo.

[c] QVod autẽ. Et ante & post electionẽ licite secundum quosdam petitur cautio quæ habetur ex iure uel cõsuetudine. lxiij. distinc. quia. j. quæstio. iij. ca. quæsitum. extra de præbend. significatum. A superiore uero quælibet cautio peti potest. xxviij. distinct. de Syracusanæ. x. quæstio. iij. capit. ulti. xviij. quæstio. ij. cap. Eleutherius. 100. distinctio. optatum. & c. contramorem. Quidã tamẽ dicunt, quod ante electionẽ nulla cautio potest peti, & si præstetur, simonia est: quia uidetur eã facere ut eligatur. j̃. ead. cap. j. Idem est si promittat ante electionem se iuraturũ post electionem: ut j. quæst. ij. quã pio. sed post electionẽ bene potest: [§] quia tũc nihil sperat ab eis: sed à superiore, ut dixi, potest peti, & ei præstari tale iuramentum, siue ante electionẽ, siue post. 100. distinct. optatum. xxviii. distinc. de Syracusanæ. & xxiij. distin c. quanquã. tamen id quod prius dixi, uerius uidetur, maxime si q̃libet canonicorum ita iurat, Ego iuro quod si fuero factus episcopus, nihil alienabo de rebus ecclesiæ, quia tutor eligitur sub tali conditione, si satisdederit, ut ff. de tute. l. muto. §. j. extra de electio. significasti. Nec tamen uidetur esse cõditio, sed potius admonitio quędã, ut dicit illa lex muto. Tamẽ ex persona cõtrahentium præsumi debet contractũ siue promissionem esse simoniacam, uel non: sicut & præsumitur circa usurarium contractũ ex persona contrahentis: ut extra de pignor. cap. illo. in fine.

[§] Scilicet prętari iuramẽtum subditis: nec tunc peccat: nec ipsi possunt uenire cõtra electionẽ, siue sit cõfirmatus, siue nõ secundũ Hugo. Bar. & Lau. extra de ele. publicato Arch.

[d] TAlia. Impunitatem. Vt remitteret eis ea q̃ abstulerant. illud enim est simonia. Remittere enim est dare, ut extra de testibus ueniens. j. ff. de calumniator. quinetiam.

[e] Viri. Arg. testimonio unius credi. ut ff. de dote prælegat. Theopompus. s. xcvij. distinc. nobilissimus. s̃. distin. lxxxvj. tanta. infra xxiii. qõ. iiij. inter querelas. xx. qõ. iij. præsens.

[†] Iterari.

præsens. Argu.contra.xxxiij.quæstione secunda.capitulo admonere.

a Iudicij. id est, quod circa eum fecimus nos mutabimus.

b Damno. Quia retractabimus, quod fecimus.

c Rtaldus. Iuramento. Argumẽtum, quod solus episcopus sola manu se expurgat, ut secunda, quæstione quinta. capi. quanto. sed istud obtinet cum non habet compurgatores.

d Vt eligeret. argumen. contra. xxviij. distinct. de Syracusanæ.

e Nullius. Ex hoc uerbo dixit Ioan. Fab. quod infamatus de uno crimine, expurgauit se de omnibus alijs. sed certe hic non fuit generale iuramentum, sed solum iurauit, quod nullius criminis cõscius erat, & quod archiepiscopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare papa consecrauit istum pendente adhuc obiectione archiepiscopi? Sed dic, quod archiepiscopus in forma iudicij nihil obiecit ei.

f Me sciente. argumentum bonum ad interpretandum negatiua dicta testium, ut cum testis iurat se non uidisse tale quid, intelligendum est, quod ipse sciat. [2] sic in authenti. de hæred. & Falcid. §. sancimus in fine. & §. si uero. in fine. colla. prima.

g Qvod aũt. Clerici ante suspensionem, uel depositionem prælati non negabunt ei obedientiam. xvj. quæstio. iiij capitu. uolumus xv. quæstio. ultima. capi. ultimo. Nec obstat xxxij. distinct. capit. nullus. lxxxj. distinct. capi. si quis. & xvj. quæst. ultima capit. sane. quia ibi de suspensis à canone loquitur. Nam in illis tribus criminibus est speciale, scilicet in simonia, & in hæresi, & in notorio fornicatore, sed de simonia occulta uidetur correctum extra de tempo. or di. capit. ultimo. Sed nunquid statim post sententiam recedent ab ipso, cum adhuc possit appellare, & appellatio extinguit pronuntiatum. Item quia sententia non est statim executioni mandanda, ut extra de senten. & re iudic. quod ad consultationem. Econtra uidetur, quod statim per sententiam amittit dignitatem. ff. de pœnis. l. qui ultimo. & l. quod ad statum. Item quid si pendente appellatione excommunicat subditũ suum: an est ille excommunicatus? Distingue, quia si est prosecutus appellationem suam, tunc licet appellatio sit pronuntiata iniusta, excommunicatio tenet, quam fecit. Sed si tempora appellationis sunt lapsa, & non est prosecutus appellationem, idem est ac si non appellasset, & secundum hoc non est excommunicatus: ut distinguitur. ff. de his qui no. infa. l. furti. §. j. & ff. de iniusto rupto testamento. l. si quis. §. antepenult. Ioan. Ego credo, quod pendente appellatione clerici debeant ei obedire, cum pendente appellatione uel lite nihil sit innouandum: ut s. ij. quæsti. sexta. cap. appellatione interposita. & extra ut lite penden. nihil innouetur per totum. ff. ad Turpilia. l. prima. in fi. & excommunicatio tenet, cum statim trahat secum suam executionem: ut extra de appel. ca. pastoralis. Bar.

h Nonne. Sententiæ. sola ergo accusatio non constituit aliquem reum uel criminosum: ut xv. q. ultim. capi. ulti. Vnde reo accusato potest solui id, quod ei debetur: ut ff. de solu. reo. sola enim nominatio non sufficit: ut ij. q. j. capit. multi. & lex dicit, quod si condemnatus appellauit, status eius integer est. ff. nil innoua. pen. appel. l. unica. nec inter infames interim est habendus. ff. de his. qui not. infa. l. furti. Impeditur tamen interim ab honoribus: ut lxxxj. distin. ca. tantis. [4] & extra de accusa. Deus omnipotens. nec procurator esse potest. C. de proc. reum.

i Priusquam. Sic extra ut lite pend. cap. ij. si. xxxiij. quæst. ij. ca. seculares. & xxxv. quæst. vj. c. multorum. & xv. quæst. ulti. cap. ulti.

[Marginal notes:]

[1] Obtinet ubi alter non læditur: uel in forma iudicij non agitur secũdũ Hu. Vel dic ut ibi not. in glo. unde nõ tenet, &c. de hoc xviij. dist. placuit. & lxxx. dist. tanta. Archidia.

Negatiua testis depositio est benigne interpretanda.

[2] Ad hoc facit qđ not. extra de ele. bonæ memoriæ. in gl. sic esset, &c. in pri.

[3] De hoc etiam no. ij. q. vij. sacerdotes. ibi uide.

Prælatus sentẽtialiter depositus, si appellauit, an iterim possit subditum excommunicare.

Solui potest reo accusato.

[4] Adde ad hoc gl. op. in §. si quis autẽ. in gl. j. in stit. de su spec. tut.

---

se aliquid dare uel daturum se esse promittat: sed neq; de ecclesiasticis præteritis causis aliquam securitatem cuiquam audeat facere siue promittere: aut quasi factus episcopus ea, quæ direpta sunt, permanere libere patiatur: sciens, quòd si tale aliquid fecerit, uel fecit, nec a nobis omnibus permittitur ualere ipsa promissio: & cum iudicij a nostri qđ de se ipso habuimus, dãno, b pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.

De secundo uerò casu in gestis Vrbani secundi legitur.

Post electionem pro indemnitate ecclesiæ, licet electo iuramentum præstare.

CAN. II.

ARtaldus Arelatensis episcopus, Narbonensis ecclesiæ suffraganeus Romam cõsecrandus ad dominum papã Vrbanum uenit. Suus quippe Archiepiscopus eum consecrare nolebat, quoniam post electionẽ suã propter bona ecclesiæ cõseruanda canonicis iurauit. Consecratus itaq; est à domino papa Vrbano, ante purgatus huiusmodi iuramento, c De iuramento quod canonicis nostræ ecclesiæ feci post electionem, nullam conuentionem antè, ut eligerer, d feci. Narbonensis uero ecclesiæ archiepiscopus nullius e præter id criminis causa consecrationem omisit me sciente f neque mihi criminis conscius sum, propter quod à sacerdotio me repellat.

QVAEST. IIII.

Vòd autẽ g clericis ante tps sententiæ ab epo suo discedere non liceat, pbatur authoritate Symmachi papæ dicentis:

Ante tempus sententiæ non licet clericis ab episcopo suo discedere.

CAN. I.

NOn'ne directa † sunt uerba decreti: si quis clericorum ab episcopo suo ante sententiæ h tempus, pro dubia suspicione discesserit, manifestam in eum manere censuram? Lex enim ecclesiastica pontificem ab alijs accusatum priusquã i sub luce obiecta constiterint, exigit non relinqui.

† dicta

a Ine literis apostolicis eps accusatus. Q Vilibet. Repræsentauerit. Clericus etiam se non repræsentabit papę sine literis sui episcopi: ut C. de episc. & cleri. l. si qua per calumniã. & in auth. quomodo oportet episcopos. §. non aliter. colla. j.

b Ambiguitate. Simile extra de offi. ordi. ex parte. extra de fide instru. quod super.

c Eorum. Id est, Apostolorum.

d Entẽtia ex cõmunicationis. In superiori causa dictum est, quod episcopi quãdoq; usurpant sibi aliquid de iure suorum clericorũ, quãdoq; sibi cõstituũt successorẽ. hic agit qualiter usurpant, quandoque de iure uicinorum episcoporum: & ostendit hic, quod nemo ordinabit clericos alterius episcopi eo non requisito, nec etiam iudicabit, & quod metropolitanus clericos sui suffraganei nõ potest iudicare: & ut hæc & alia, &c.

e Vod ordinatio. Hic quæritur, an ordinatio facta ab excõmunicato sit rata: excommunicatus hic dicitur præcisus ab ecclesia propter hæresim, uel schisma, uel aliquam aliã causam. Dicit. Ioan. Fab. & Rufi. quod qui recepit ultimam manus impositionem, id est; ordinem episcopalem in ecclesia: ordines cõfert, sed non executionẽ ordinis. Si autem extra, nihil confert, nec ordinẽ nec executionẽ, cum talis nihil habeat, ar. j. q. vij. ca. Daibertum. xix. distinctio. capi. propter. j. quæsti. j. capit. si quis confugerit. Sed hæc opinio reprobatur. j. q. vij. c. conuenientibus. ĩ. ea. c. ordinationes. Dicas ergo, quod siue quis recipiat ultimam manus impositionem in ecclesia siue extra, dum tamen forma ecclesiæ seruetur in ordinando, semper ordinem confert, sed nõ semper executionem. & hoc siue scienter, siue ignoranter ordinet ab eo. Sed in hoc solo est differentia, quod ordinati ab epo, qui recipiunt ultimam manus impositionẽ in ecclesiã, siue ignoranter, siue scienter, si alias digni fuerint, possunt tolerari: ut ĩ. ea. c. ij. & iij. nisi in quatuor casibus. Si sunt maculati iterata unctione: ut j. q. vij. ca. saluberrimum. in fin. Vel si sunt ordinati simoniace à simoniaco: ut ĩ. ead. cap. ab excommunicatis. Vel si sunt rebaptizati, ut de consec. distin. iiij. ca. eos. Vel si ad subuersionem fidei adhæserint hæreticis, & in contẽptũ ecclesiæ uoluerint ordinari ab eis: ut j. q. vij. cõuenientibus. Si autem sunt ordinati ab episcopo, qui extra ecclesiã recepit manus impositionẽ, si sciẽter, nunq̃ tolerantur. si ignoranter, & hoc ꝓbauerint, tolerantur: ut ĩ. ea. c. ordinationes. Hæc ergo sit fides tua, ꝙ hæretici & excõicati, & depositi uera sacramenta conferunt, & uerum corpus Christi cõficiũt: ut no. j. q. j. ca. dñs declarauit. Io. Quod Ioã. dicit de deposito, nõ credo esse uerũ, ut 50. dist. cap. accedens. B.

f Nos consecrationẽ. s. j. q. vij. c. cõuenientib⁹. & c. Daibertum.

g Ab excõicatis. id est. hæreticis uel schismaticis. tales enim ipso iure sunt excommunicati.

h Celebrata. ꝑter formã ecclesiæ. Vel dic, ꝙ in odiũ eorũ hoc dictũ est, sicut ecclesia ꝑ pactionẽ consecrata poti⁹ dicitur

Excõmunicat⁹ prælatus an possit ordines conferre.

Quod legitur, & no. s. j. qõ. j. §. opponitur.

Cũ possint ordinari à fidelibus. & istũ casum ponit Hu. penitus aliẽnũ à superiori c. scilicet, si ad subuersionẽ, &c. ut dicit H. j. q. vij. conueniẽtibus, & c. si quis hæretice ubĩ hoc notauit.

QVAESTIO V.

Ine literis apostolicis eps accusatus, & à sancta sede uocatus ad suam nõ reuertatur ecclesiam. Vnde Sixtus papa ait:

A sede apostolica uocatus episcopus ad domum nõ reuertatur, nisi purgatus, & apostolicis literis instructus.

CAN. I.

Q Vilibet fratrũ pulsatus, atque ab hac sancta sede uocatus, cum se à nobis repræsentauerit, a non prius reuertatur, quam hinc literis apostolicis, uel formatis pleniter instructus, atq; purgatus sit, si fuerit: unde ut postq̃ domũ reuersus fuerit, recognoscãt uicini sui qualiter suã aliorum que causam hic finierit, quatenus illam absq; ambiguitate b ulla nuntiare & prædicare omnibus possit. Ab hac enim sancta sede & à sanctis apostolicis tueri, defendi, & liberari episcopi iussi sũt & sicut eorum c dispositione ordinante dño primitus sunt cõstituti, sic huius sanctæ sedis (cuius dispositioni eorum causas, & iudicia seruauerunt) protectione, futuris temporibus sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi. Vnde culpantur, qui circa fratres aliter egerint, quam huius sanctæ sedis rectoribus placere cognouerint.

CAVSA IX.

Ententia ex cõicationis d notatus quidam archiepiscopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quendam capellanum sui suffraganei illo inconsulto deposuit, atque alium in loco eius ordinauit.

1 *Hic primùm queritur, Q an ordinatio, quę ab ex cõicatis facta est, aliquo modo possit rata haberi.*

2 *Secũdò, an liceat epo, archiepiscopo, primati, uel patriarchæ clericos alterius prouinciæ sine ꝓprijs literis ordinare.*

Tertiò, an archiepiscopus clericos suffraganei sui illo inconsulto damnare ualeat, uel damnatos absoluere.

QVAESTIO I.

Vòd ordinatio e quæ ab excõicatis celebratur, nullas omnino uires obtineat, nec etiam consecratio appellanda sit, testatur Gregorius dicens:

Nõ potest appellari consecratio, quæ fit ab excõmunicatis.

CAN. I.

N Os cõsecrationẽ f dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis g hominibus est illicite celebrata. h

Item.

PALEA.

E Excõmunicati illicitè munus imponunt, quia potestatẽ ordinandi nõ habent. Vbi autẽ illicita est manus ĩpositio, uulnus infigitur. Vnde reiterari necesse est, quod minimè probatur esse collatũ.

Vnde Damasus Papa ait:

PALEA.

P Er illicitã manus impositionẽ uulneratũ caput illi, qui uidebantur aliqd accepisse, habebãt, & ubi uulnus infixũ est, necesse est medicinam adhiberi, qua fixa sanetur macula. Itẽ reiterari necesse est, quod legitimè actũ, aut collatũ minimè probatur. Nã quo modo possit honorẽ retinere, q ab illo accepit, qui potestatem dare non habuit legitimè, inuenire non possum. Sed excommunicati hic intelligũtur, qui in ipsa sua ordinatione pœnã excõicationis contraxerunt, qui nunquã in numero catholicorum fuerũt. Cæterùm, qui inter catholicos prius deputati sunt, si postea excõicationis sñia notati fuerint, ordinationes tamẽ eorum ab ecclesia misericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus secundus scribit dicens:

Ordinationes ab excõicatis non simoniacè factæ ex misericordia tolerantur.

CAN. II.

A B excommunicatis quondam [a] tñ catholicis, epis ordinatos, si quidem non simoniacè ordines ipsos acceperũt, & si ipsos epos simoniacos non fuisse cõstiterit, ad hoc si eorum religiosior uita & doctrinę prærogatiua uisa fuerit promereri, pœnitentia indicta, quam congruam dũxeris, in ipsis quos acceperunt ordinibus permanere permittas: ad superiores autẽ conscendere non concedimus, nisi necessitas & utilitas maxima flagitauerit, & ipsorũ sancta cõuersatio promeruerit.

Sed & Illud Grego. de nominatim excõicatis intelligitur, quorum ordinationes sunt irritæ, si eorũ damnatio non erat ordinandis incognita.

Vnde idẽ Vrbanus ait:

Qui nominatim excõicati sunt, et qui aliorum sedes inuadũt, alios ordinare nõ possunt.

CAN. III.

O Rdinationes, quæ ab hæresiarchis [b] nominatim excõicatis factæ sunt, & ab eis, qui catholicorum adhuc uiuentium episcoporum sedes inuaserunt, irritas esse iudicamus, nisi probare [c] ualuerint, se cum ordinarent, eos nescisse [d] damnatos. Qui uerò ab epis quondam quidem catholicè ordinatis, sed in schismate à Romana ecclesia

---

citur execrata quàm consecrata, ut j. q. iiij. ecclesia. xxiiii. q. j. pudenda.

Sed excõmunicati. CASVS. *Videtur hic Gratia. ponere opinionem Rufi. & Io. Fauenti. dicens, quod ordinationes eorũ, qui nunquam fuerunt catholici, irritæ sunt: sed ordinationes eorum, qui fuerunt epi catholici, licet postea fuerint excõicati, misericorditer ab ecclesia tolerantur. & ad hoc inducit sequens cap.*

[a] A B excõmunicatis. Quondam. Hic habuit Ioannes Fauen. fomẽtum sui erroris, & pro se induxit. j. q. j. si quis inquit. & j. q. vii. Daibertum. & extra de schismati. ca. j. & ij. Sed hoc ideo dicitur, quia facilius dispẽsatur cum ordinatis à talibus, [ ] q ultimam manus impositionem receperũt in ecclesia. & capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit forma seruata, & cõtra eũ expresse est j̃. de consecr. dist. iiii. ostenditur. & ca. quomodo. & j. q. j. quod quidam. Videtur autẽ hic, quod siue scienter, siue ignoranter ordinetur quis ab hæretico preciso & simoniaco, non debeat cum eo dispensari. quod uerum est. Nec obstat j. q. j. si qui à simoniacis. ubi innuitur si ignoranter à talibus quis ordinatur, quod possit secum dispensari. sed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab ecclesia, hic de præciso. uel ibi non fuit simoniacus & hæreticus, hic autẽ simoniacus & hæreticus. Si quis ergo est ordinatus à simoniaco etiã ignoranter, executionẽ non recipit, cum simoniacus sit suspensus ipso iure, ut prima quæstione j. reperiuntur. extra de simonia. c. tanta. Sed quid faciendum est huic, si suus episcopus, quem scit esse simoniacũ, uult ipsum promouere? Hug. dicit, quod qui promouetur à simoniaco prælato suo adhuc tolerato, non peccat, & libere potest suum officiũ exequi: sed cõtrariũ legitur extra de simo. p tuas. De hoc dixi s. j. q. prima, si qui à simoniacis.

Vnde dicit Hu. q illud uerbum quõdam, &c. addit potius ut ostẽdat differẽtia in dispositione. nã cũ ordinatis sciẽter ab illis, qui nunquam fuerũt catholici, episcopi nõ dispensant: ut j̃. eo. proxi. secũdum Hug.

Ordinatus à simoniaco caret executione.

[b] O Rdinationes. Hæresiarchis. id est, præcisis ab ecclesia, qui nunquam catholici episcopi fuerunt. De alijs habes supra capitu. proximo.

[c] Nisi probare. Isti forte erant pueri cum illi erãt præcisi. Vel forte Romæ à Papa fuerant præcisi, & antequam fama crebresceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis: alias in his quæ publice fiunt, non potest quis ignorantiam allegare. decimasexta distinctio. quod dicitis. Et est hic argumentum, quod qui allegat ignorantiam ipsam ꝓbabit. tertia, quæstione nona. indicas. prima, quęstione prima, si qui à simoniacis. extra de electio. innotuit. octuagesimasecunda distinctio. proposuisti. Et hic manifeste reprobatur distinctio Ioannis & Rufi. Hic enim distinguitur inter ordinatos ab illis, qui receperunt ultimã manus impositionem in ecclesia, & ordinatos ab illis, qui receperũt ultimam manus impositionem extra ecclesiam. & tam hi quã illi recipiunt ordinem, scilicet characterem, sed non executionem.

Ignorantiam allegãs, illam probare debet.

[d] Nescisse. ff. de probatio. uerius. contra. Sed hic p̃sumebatur eos scire. sic octuagesima secunda distinctio proposuisti. in fi.

separatis consecrati sunt, eos nimirum cùm ad ecclesiæ unitatē redierint, seruatis proprijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus: si uita & sciētia eos cōmendant. Amodo uerò quicunq; à prædictis schismaticis sanctæq; Romanæ ecclesiæ aduersarijs se ordinari permiserit, nullatenus hac uenia dignus habeatur. Quāuis autem misericordiæ intuitu, magnaq; necessitate cogente hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen præiudiciū sacris canonibus fieri uolumus, sed obtineant propriū robur, & cessante necessitate illud quoq; cesset, qđ factum est pro necessitate. † Vbi multorum [a] strages iacet, subtrahendū est aliquid seueritati.

Electio quoq; nisi à catholicis facta fuerit, irrita esse probatur.

Vnde Greg. scribit Mediolanensibus.

Irrita sit electio, quæ non à catholicis facta probatur.

CAN. IIII.

NOs [b] in hominē, qui non à catholicis eligitur, [c] nulla præbemus ratione consensum, nec si alicuius usurpatione factum fuerit, in locum uel ordinem illum sacerdotis suscipimus.

QVAESTIO II.

[a] [gs]

QVòd autē [d] episcopus uel quilibet superiorum clericos alterius sine proprijs literis ordinare non debeat.

Calixtus Papa scribit dicens:

Alterius ecclesiæ parochianum nullus iudicare præsumat.

CAN. I.

NVllus alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum iudicare, [e] uel ordinare aut excōicare præsumat, quia talis iudicatio, uel ordinatio, aut excōicatio, uel damnatio, nec rata [f] erit, nec uires ullas habebit: quoniam nullius alterius iudicis, nisi sui sentētia tenebitur, aut dānabitur. unde & dñs in Deuteronomio loquitur dicēs: Non transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.

Idem.

PALEA.

PLacuit, ut deinceps nulli sacerdotū liceat quemlibet cōmissum alteri sacerdoti recipere ad pœnitentiam sine consensu eius, cui se prius commisit: nisi per ignorantiā

[a] Multorum. Simile s̄. xliiii. distinctio. comessationes. & s̄. dist. 50. ut constitueretur.

[b] NOs. Simile xxiiii. q. j. aperte. & c. miramur. †

[c] Eligitur. Cōstat quod suspensus nō pōt eligere, ut extra de consuetu. cum dilectus. & extra de ætate & qualitate. cum bonæ. Sed quid si maior pars fuerit excommunicata, an possint alij eligere sine ea? argumentum quod non. extra de concess. præben. & eccle. non uacā. quia diuersitatem. Item quid si unus est excommunicatus, & eligit cum alijs: an tota [ɛ] electio uitietur? non nisi ipsi cōmuniceur consentiendo. extra de senten. & re iudic. ad probandum. ubi cassatur sententia iudicum, quia unus iudicum fuit excommunicatus. Et argumentum ad hoc extra de offic. deleg. cū sup. & ff. de recep. arbi. Pędius. Arg. cōtra. ff. quod cum fal. tut. l. j. §. j. ubi dicit ꝙ non obest, si tutor falsus interponit authoritatem suam cum tutore uero, quia tenet, quod actū est. suspensus autē hodie eligit: ut extra de cler. excō. mi. si celebrat.

[d]

Vod autem. Certū est quod nullus episcopus debet ordinare uel recipere clericos alterius episcopi sine literis sui episcopi, ut lxxj. di. per totū. nec sufficiunt ad hoc literæ archidiaconi, ut extra de offic. archid. significasti.

[e] NVllus Iudicare. nisi in casibus, ut de pœ. distin. vi. placuit. s̄. vj. q. iii. cap. ult. s̄. iii. q. vi. peregrina. & ca. j. & x. q. iii. nec numerus. ii. quæst. v. Mennam. & q. vii. nos si incompetenter. & in casibus ubi quis sortitur forum, & cum quis negligit suum locum conuertere ad fidem. xvj. quæstione. iii. placuit. ij. & cum episcopus solus est in una prouincia, ut lxv. distinctione si forte, in fi.

[f] Rata. Sed quæritur si unus iudex sententiam excommunicationis latam ab alio ratā habere possit, arg. ꝙ sic j̄. ead. Lugdunen. & iij. quæst. vj. hæc quippe. lxiii. distinct. Salonitanæ. Nam factum falsi procuratoris possum ratum habere. extra de offic. delegati. cum olim. ff. de iud. licet. & electionem, quæ nulla est, possum ratam habere. extra de elect. quod sicut. Item adoptio iniusta potest confirmari. ff. de adopt. adoptio. Item sententia fœminæ, & serui cōfirmatur, licet nulla sit, ut iii. quęs. vii. capitu. infamis. §. tria. in prin. & ff. de offic. præto. Barbarius. extra de arbi. dilecti. & est argu. ad hoc institut. de testam. mili. §. sed si quis. Nam & per appellationem potest cō firmari, quod nullum est. ff. rem ratam haberi. l. iii. §. falsus. Sed contra extra de consuetu. ad nostram. Item quod meo nomine gestum non est, ratum habere nō possum, ut ff. de nego. gest. si pupillis. §. sed & si ego. Item cuius præsentia desideratur, eius ratihabitione non potest confirmari, ut institu. de autho. tuto. in fi. Item si sententia excommunicationis confirmaretur, retro esset qs excommunicatus, quod esset absonū. Dicas ergo quod sententia, quæ nulla est, nō potest ratihabitione confirmari: quia sententia plus habet iuris quam facti. & in illa l. ff. rem ra. habe. fuit sententia lata à suo iudice, sed contra ius. Et sufficit quod litigator credat se condemnatum, ad hoc ut teneat iudiciū. ff. famil. erciscun. cum putarem. Solus tamen princeps potest sententiam, quæ nulla est confirmare, ut ii. q. j. in primis. & iii. quæstione vj. hæc quippe. quia & ipse mutat substantialia rei. C. de rei uxo. actio. in princip. sic intellige iii. quæstione vj. hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti quam iuris, ut emptio, locatio, & traditio, possunt confirmari. ff. de cura. furio. consilio. §. ultimo. unde donationem factam à laico

[ɛ] Tota. dic ut per Panor. c. ult. de ꝓcur.

† Cōcor. tex. in l. liberorum. cū gl. ff. đ his qui notan. infa: & text. in l. j. i prin. C. de cad. tol.

Episcopus clericum alterius episcopi non ordinet.

† Qui no. iii. q. vi. in princi.

Deu. 19. đ
Pro. 22. đ
Sententia nulla an possit ratihabitione confirmari.

illius cui peccans prius confessus est. Qui uero contra hęc statuta facere præsumpserit, gradus sui periculo subiacebit.

Item Cęlestinus papa.

In alterius parochia (nisi eo uocante) nulli aliquid agere licet.

CAN. II.

NVllus primas, nullus metropolitanus [a] nullus reliquorum episcoporum alterius adeat ciuitatem, aut ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet: & alterius episcopi parochiam super eius dispositione, nisi uocatus ab eo, cuius iuris esse cognoscitur, ut quicquam ibi disponat, uel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri uoluerit. Sin aliter præsumpserit, damnabitur: & non solum ille, sed cooperatores & consentientes ei, Quia sicut ordinatio, ita etiam eis iudicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nã qui ordinare [b] non poterit, quomodo iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit, [c] aut iudicare poterit.

Item ex concilio Meldensi.

De eodem.

CAN. III.

IN dominicis diebus, uel festis presbyteri antequam missas celebrẽt plebem interrogent si alterius parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi missam uelit audire: quẽ si inuenerint, statim ab ecclesia abijciant, & ad suam parochiam redire compellant.

Itẽ ex cõcil. Nauatẽsi.

De eodem.

CAN. IIII.

NVllus presbyter aut diaconus alterius plebanum (nisi in itinere fuerit, uel placitum habuerit) ad missam recipere audeat.

Item ex concilio Antiocheno.

Ad ordinationem clericorum, uel ecclesiarũ alterius episcopi, nisi ab eodem inuitatus non accedat episcopus.

CAN. V.

NVllum episcopum audere debere ex alia prouincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in ecclesia, aut præferre ad sacrum ministerium: nec ab alijs illuc attrahatur episcopus, nisi forte per literas rogatus abierit non solum a metropolitano, [d] sed & ab his, qui cum eo sunt omnibus ipsius prouinciæ episcopis. Quòd si nullo inuitante inordinatè superueniat episcopus, & aliquos uel ordinare præsumpserit, uel quoslibet illi ecclesiæ competentes, qui ad se minimè pertinent, usurpare tentauerit: uacua [e] quidem & inania erunt omnia, quæ gesserit. Ipse uerò huius indisciplinati ausus & irrationabilis cœpti dignas causas expendat, tanquam depositus a sancta synodo, & propter huiuscemodi præsumptionem iam prę damnatus.

Item ex eodem.

Ad ordinationem ecclesiæ, quæ sibi commissa non fuerit minime accedat episcopus.

CAN. VI.

EPiscopum non debere in alienã irruere ciuitatẽ, quæ illi probatur nõ esse subiecta, neq; in regionẽ, quæ ad eius curã minimè noscitur pertinere, ad aliquid ordinãdum, [f] neq; presbyteros aut diaconos cõstituere ad alios episcopos pertinentes, nisi forte cum uoluntate & testimonio [g] propriæ regionis episcopi. Quod si quispiam horum quid tale facere uoluerit, irrita quidem erit talis ordinatio, & super his etiam

laico, & non nomine episcopi potest episcopus confirmare: ut vj. q. j capi. ulti. & extra de iure pa. cura pastoralis. Si autẽ aliquis ordinat clericos alterius credẽs suũ episcopum ratum habiturũ. tunc potest talis ordinatio confirmari per ratihabitionem: ut infra. ea. c. Lugdunẽ. secus si nõ poneret spem in ratihabitione illius: ut ff. de solu. l. si quis offerenti. In sententia autem dici potest. quod si aliquis nomine alterius tulit sentẽtiam, quod tunc posit ratificari. Io. Quid iuris sit de hoc, & de sententia excommu. notaui in quæstionibus. B.

[a] NVllus primas. Metropolitan⁹. Si metropolitanus non potest intrare diœcesim suffraganei sui, nisi uocatus, ut hic dicit: qualiter ergo uisitat diœcesim, & recipit ibi procurationes, ut extra de censib. sopitæ. extra de præscrip. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo casu quando per negligentiam deuoluitur ius ad metropolitanum, uel etiam per appellationem.

[b] Ordinare. Argum. ex quominus non licet, nec maius. ut xliiij. distin. c. nulli. xvj. q. ij. ca. uisis. Et secundum hoc minus est ordinare, quam iudicare: q̃a solus potest ordinare, sed non solus iudicare ad depositionem. ĩ. xv. q. vij. c. si autem. & ca. felix. & cap. ulti.

Maius nõ licet, cui non licet minus.

[c] Iudicabit. Sæpe tamen iudicat, qui non potest ordinare, ut archidiaconus: ut xxv. dist. ca. perlectis. & extra de temp. ord. cũ in distribuendis.

[d] NVllũ. A metropolitano hoc intelligas in arduis negotijs. [1] aliter sufficit uoluntas episcopi, ut s̃. cap. proximo.

[1] Et totã prouinciã contingẽtib⁹ ut dixit in litera.

[e] Vacua. Quantum ad executionẽ altaris, tamen consecratio manebit: ut vij. qõ. j. episcopus in diœcesi.

[f] EPiscopum. Ordinandũ. si tamen suum subditum alibi excommunicaret, uidetur quod tenet. xj. qõ. iij. ca. si episcopus. sicut Paulus absens excõicauit Corinthium. & facit ad hoc. vij. q. j. c. si quis presbyter. & cap. si qui uero. sine respectu tamẽ pro tribunali non potest ibi ferre sententiã: ut argum. extra de offic. leg. c. nouit. ff. de offic. præ. l. iij. ff. de iurisd. om. iud. l. ulti. ff. de offi. procon & lega. l. ij. De hoc plenius dixi. extra de offi. leg. c. nouit.

[g] Et testimonio. Nun-

Nunquid hoc testimoniũ sufficit isti, ut non iterum examinetur ab illo episcopo? Argumen. quod sic. xix. q. ij. capit. duæ. xlvij. distinct. de Petro. & xvj. quæst. ij. capi. si quis episcoporum. sicut tutori dato in testamento sufficit testimonium patris ut insti. de satisda. tut. § j. Argu. contra. lxxiij. distinct. sanctissimo. sed ibi de collocando in ecclesia secũda. Itẽ nunquid sufficiunt literæ archidiaconi? non, ut extra de offic. archid. capit. significasti. sed hoc uerum est ubi non est consuetudo præscripta. j. ead. q. iij. cap. conquestus.

Tutor testamentarius nõ tenet satisdare.

a Episcopi. Diœcesim. Id est, prouinciam siue regionem. sic econtra nomen regionis pro diœcesi ponitur. s. c. proxi. sic & infra proxi. quæst. ca. per singulas. ij. ualet hoc considerare ad instrumẽta & diuisiones prouinciarũ: ut vj. q. ij. c. scitote.

Diœcesis pro regione ponit, & ecõtra.

† Hic habes text. notabilẽ, qđ primatus sumit ꝓ functione & dignitatecuiusque primatis uel pariarchę in sua prouincia, & qđ unus nihil potest in ꝓuincia alterius, ut etiã in cõcilio Nicenostatutum fuit, non excepto sed cõprehenso archiepiscopo Romano. adde. j. q. sequẽti. c. j. Quod no. s. ea. c. j. in gl. ij. in fin. Idem tenet Bart. in l. inter omnes. §. recte ff. de fur.

b Lugdunensis. Poterit. argumentũ, quod sequens ratihabitio cõfirmat, quod primo fuit inutile: ut lxiij. distinct. Salonitanæ. & xvj. q. j. capi. ultimo.

c Quod sanctus uir. sic s. xxxvij. distinc. qui de mensa. vij. quæst. j. capi. omnis. Sed nonne iste episcopus deliquit ordinando clericos alterius? quomodo ergo sanctus fuit? Omissis multis solutionibus, dic quod excusat ideo quia utiliter gessit: & quia credebat hoc Ioã. placere: sicut non facit furtum, qui credit hoc placere domino: ut insti. de ob. quæ ex qua. delic. nascuntur. §. j.

d Moderatio tua, permittitur hic episcopo dispensatio canonis uel criminis pœnalis. simi. est. s. j. quæst. v. ca. ultimo. in fine. Sed non permitteretur si simoniace fuissent ordinati. j. q. j. cap. erga. De pœnitentialibus non est dubium: quia hoc potest quilibet sacerdos: ut xxvj. q. vij. tempora pœnitudinis.

e

Vod autẽ. Metropolitanus episcopo inconsulto non potest iudicare clericos suos, nisi in casibus specialibus.

Metropolitanus clericos suffraganei iudicare nõ potest.

quæ malè usurpauerit, à synodo arguatur. Nam si ordinare non potuerit, nullatenus ad alios pertinentes iudicare præsumat.

Item ex synodo Constantinopelitana.

Non accedant episcopi ad ecclesias, quæ sunt extra eorum diœcesim.

CAN. VII.

Episcopi, qui extra suam diœcesim a sunt ad ecclesias, quæ extra terminos eorum sunt, non accedant: neque confundant, & permisceant ecclesias secundùm regulas statutas. Alexandriæ quidem episcopi ea, quæ sunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem episcopi solius Orientis curam gerant, seruatis tamen honoribus primatus † ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicenæ sinodi continentur. Sed & Asianæ diœcesis episcopi, & ea quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantummodo diœcesim pertinent, gubernent. Ponti autem episcopi Pontinæ tantũmodo diœcesis habeant curam: Thraciæ uerò ipsius tantummodo Thraciæ.

Item.

De eodem.

CAN. VIII.

Non inuitati episcopi ultra diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus uel quibuscunque disponendis ecclesiasticis causis, seruata regula, quæ supra scripta est de unaquaque diœcesi. Manifestum nanque est, quod per singulas quasque prouincias prouincialis synodus administrare, & gubernare omnia debeat secundum ea, quæ sunt in Nicena synodo diffinita.

His authoritatibus ꝓhibentur quilibet episcopi clericos alterius ordinare. Sed quęritur, si contingat eos aliquibus sacros ordines distribuere, an ordinati ab episcopis suis in proprijs ordinibus recipi poßint?

De his ita scribit Vrbanus papa Hug. Lugdunensi archiepiscopo.

Clerici ab episcopo alterius parochiæ ordinati, à proprio in suis ordinibus recipi possunt.

CAN. IX.

Lugdunensis parochiæ clericos, quos contra statuta canonum ab alterius parochiæ episcopis ordinatos literarum tuarum significatione monstrasti, cum graduũ suorum honore recipere, religionis tuæ prudentia poterit, b si eos alias canonicè & sine prauitate aliqua ordinatos constiterit, si tamen eorum probabilem uitam id indulgentiæ prospexeris promereri. Legimus quippe sanctum Epiphanium episcopum ex diœcesi sancti Ioannis Chrysostomi quosdam clericos ordinasse, quod sanctus uir c omnino non fecisset, si ei detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua d arbitrata fuerit, iniuncta satisfactionis gratia propter ecclesiam, quam offenderunt, cognita pœnitentia miserationis intuitu in suo quoque honore recipies: salua tamen in omnibus sanctorum canonum disciplina.

QVAESTO III.

Vód autẽ e archiepiscopus clericos sui suffraganei illo inconsulto damnare ualeat, uel absoluere, sic uidetur posse probari: sicut totius episcopatus ecclesiæ in potestate sunt episcopi, sic & ecclesiæ totius archiepiscopatus ad diœcesim pertinent archiepiscopi. Vocantur enim episcopi à metropolitano in partem so-

licitudinis, nõ in plenitudinẽ ptãtis. Sic quippe uices suas eis ĩpertitur, ut ptãtem suam sibi nõ adimat unde et sine eius consilio nihil eis agere licet.

Sicut in concilio Martini Papæ legitur.

Nec episcopi sine metropolitani consensu, nec ille sine eorum consensu aliquid agere debet.

CAN. I.

PEr singulas prouincias oportet episcopos cognoscere [a] metropolitanum suum, & ipsum primatus sui curam suscipere: nihil autẽ oportet agere [b] reliquos episcopos preter eum, secundùm quod antiquitus à patribus nostris constitutum in canone continet, propter quod & metropolitanus nihil præsumptiuè assumat absq; consilio cæterorum.

Item ex concilio Antiocheno.

Sine metropolitani consciẽtia, extra suam diœcesim nihil agat episcopus.

CAN. II.

PEr singulas [c] prouincias, episcopos singulos scire oportet episcopum metropolitanũ, qui eis præest, curam & solicitudinem totius prouinciæ [d] suscepisse, propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui causas habent, concurratur. quapropter placuit eum & honore præcellere, & nihil ultra sine ipso reliquos epos agere secũdùm antiquũ patrũ nostrorum canonẽ, nisi hoc tantùm quod unicuiq; ecclesiæ per suam diœcesim cõpetit. Vnũquenq; n. oportet episcopũ habere suæ diœcesis potestatẽ, ut regat & gubernet secũdùm competentem singulis [e] reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quæ sub ipsius est ciuitate, ita ut ordinare ei presbyteros & diacones probabili iudicio liceat, & de singulis ipsius regionis causis cum moderatione & pondere disceptare. Vltra autem nihil agere permittatur citra metropolitani episcopi conscientiam, nec metropolitanus sine cæterorum aliquid gerat consilio sacerdotum:

Nisi fortè episcopi ipsi œconomos in ecclesia sua ordinare contempserint.

Vnde in septima synodo legitur.

Metropolitanus constituat œconomos, quos episcopus habere, neglexerit.

CAN. III.

CVm simus deb'tores, omnes sacras regulas custodire: & eã, quæ dicit, in unaquaq; ecclesia œconomos [f] eẽ debere, modis oĩbus inuiolabilẽ conseruare debemus. Et si quidẽ unusquisq; metropolitanus in sua ecclesia cõstituerit œconomum, [g] bene utiq; est. Si nautẽ ex authoritate propria

bus. f. quando causa per appellationem defertur ad ipsum, ut ĩ. e. conquestus. uel nisi causa sit inter epm & clericum, ut xj. q. j. si clericus. Item cum dissensio est de electione epi. ut lxiii. dist. c. ulti. hoc uero non tenet hodie per id, quod est extra de elec. quia propter. [1] Item cum suffraganeus est negligens, ut ĩ. eo. cũ simus. Item oĩa male acta potest punire & retractare, ut xxvj. q. v. quicunque. & xii. dist. de his. Item si de consuetudine aliquid obtinuit, aut si eps decessit, ut ĩ. e. conquestus. Aliter de specialibus negotijs episcopatuũ se non põt metropolitanus intromittere, sed cõia negotia, quæ non magis pertinent ad unum q̃ ad alium, sed ad statum totius ꝓuinciæ, ut congregare synodum, examinare epm, & ordinare, hoc põt, non tamẽ sine consilio aliorũ episcoporum, ut ĩ. ea. c. j. ii. iii. & iiii. & quinto.

[1] Versic. ut is collatióe habita eligat, &c. q. d licet cognitio electionũ & electorũ pertineat ad metropolitanũ, nõ tamẽ gratificatio: sed eum eliget in quem oẽs, &c. ut ibi. Archi.

[a] PEr singulas. Cognoscere. id est, reuereri. i. diligere, ut ibi, Non noui uos. vii. qõ. j. sicut uir. in fi.

[b] Agere. Quod ad statũ cõem pertinet, ut ĩ. ea. archiepiscopus. sic s̃. lxxx di. non debere.

[c] PEr singulas. si ij. q. vij. metropolitanum.

[d] Totius prouinciæ. Hic uidetur ꝙ archieps est iudex ordinarius totiꝰ ꝓuinciæ. [2] Nam habet ꝓcurationẽ & uisitationem totius diœcesis, ut extra de ꝓscri. cũ ex officij. & quia unus est iudex prouinciæ, ut vii. q. j. in apibus. Ex quo enim archiepiscopus est iudex epi, ergo est iudex diœcesis suæ, ar. ff. de pecul. ser. si seruus meus. Nam ex eo, ꝙ uicarius est in peculio ordinarij, ergo & peculiũ uicarij, ut ibi dicitur. Et præterea hic dicit, ꝙ oẽs qui causas habent, concurrant ad metropolitanum. Item q̃a determinat causas delatas ad ipsum per querelam, ut x. q. iii. quia cognouimus. Sed licet posset dici, ꝙ sit ordinarius, se tñ non põt intromittere de causis subditorum, nisi in casibus exceptis, ut extra de offic. ordi. pastoralis. in prin. si tñ ferat sñiam aliquã in subditos suffraganei sui, bene tenet, cum sit iudex ipsorũ. ar. in d. authen. de defen. ciui. §. & iudicare. & §. seq. ubi dicitur, ꝙ præses uel maiores iudices non possunt ferre sententiam ultra summã ccc. aureorum: si tamẽ tulerint, tenet, ut ibi innuitur. H. dicit non tenere talem sentẽtiam, quã metropolitanꝰ fert in subditos suffraganei, quia metropolitanus iudex alienus est respectu subditorũ suffraganeorum, ut vj. q. iii. scitote. & iii. q. vj. peregrina. sicut absoluere nõ põt, nisi appellet ad eum, extra de sen. excom. per tuas. extra de offic. deleg. cũ contingat. Itẽ quia dicitur q̃cquid fecerit, irritũ est, ut ĩ. ea. nullus. Hoc scias quod de causis episcopi potest per solam querelam cognoscere. xj. quæstione prima. si clericus aduersus. Ioannes. Quod dicit H. uerum est, ut extra de officio ordina. pastoralis. B.

Archiepiscopus an sit iudex ordinariꝰ totius prouinciæ.

[2] Hoc uerum est secundũ L. ut not. iii. q. vj. ca. j. in gl. ij. ubi dixi de hoc. Arc.

[e] Singulis. Potest ergo anathematizare aliquem inconsulto metropolitano, imo & q̃libet sacerdos inscio suo episcopo, ut extra de off. ordina. cum ab ecclesiarum. nec tenet quod legitur. xj. questione iii. nemo episcoporum.

[f] CVm simus. Oeconomos. Oeconomus dicit̃ cui res ecclesiæ gubernanda mã datur, ut C. de sacrosanctis eccle. l. iubemus.

Oeconomus quid.

[g] Oeconomum.

Constantinopoleos epis a licentia est præponendi œconomos in eius ecclesia: similiter & metropolitanis, si episcopi, qui sub eis sunt, non lategerint œconomos statuere in suis ecclesijs. Idipsum autem seruandum est etiã in monasterijs.

Probatur illud idẽ exẽplo Apostoli, qui fornicatorẽ Corinthium b *impœnitentem Satanæ tradidit, postea pœnitẽtem ecclesiæ recõciliauit: hoc tantùm scribens Corinthijs in prima & secũda epistola, ut excõmunicato non cõicarent, & reconciliato socia charitate copularentur. Sed contrà probatur authoritate multorum. Ait enim Iginius Papa:*

Metropolitanus sine ep̃orum consensu, uel præsentia alicuius eorum non audiat causas.

CAN. IIII.

Saluo c in omnibus Romanæ ecclesiæ priuilegio, nullus metropolitanus absq; cæterorum omnium comprouincialium episcoporum instãtia d aliquorum e audiat causas: f quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in conspectu eorum omniũ uentilatæ: & ipse si fecerit, coerceatur à fratrib.

Item Anicius Papa.

De eodem.

CAN. V.

Archiepiscopus g nihil de episcoporũ causis aut alijs communibus iuxta statuta Apostolorum absq; cunctorum illorum agat consilio, nec illi assumant, nisi quãtum ad suas pertinet parochias, sine suo consensu: quoniam tali concordia gaudet altissimus, & gloriatur in membris suis.

Idem.

De eodem.

CAN. VI.

Si autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omniũ comprouincialium præsentia, uel cõsilio episcoporum, uel causas eorum, aut alias causas (nisi eas tantùm, quæ ad propriam suam pertinẽt parochiã) agere, aut grauare eos uoluerit, ab omnibus districtè corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Si uerò incorrigibilis eisque inobediens h apparuerit, ad hãc apostolicam sedem, cui omniũ episcoporum iudicia referri præcepta sunt, eius contumacia referatur: ut uindicta de eo fiat, & cæteri de eo timorem habeant.

Item Calixtus Papa.

De eodem.

CAN. VII.

Nullus primas, nullus metropolitanus diæcesani ecclesiam, uel parochiam, aut aliquem i de eius parochia præsumat excommunicare, uel iudicare, aliquidve k agere absque eius consilio, uel iudicio, sed hoc obseruet qđ ab apostolis ac patribus & decessoribus nostris est statutũ, & à nobis cõfirmatum, id est, si quis metropolitanus episcopus (nisi quòd ad suam solummodo propriam pertinet parochiam) sine consilio & uoluntate omnium comprouincialium episcoporum extra agere aliquid tentauerit, gradus sui periculo quidem subiacebit l, & quod egerit ir-

qui clericus erit: & de ꝓprio clero debet esse. lxxxix. dis. cap. quia. & xvj. q. vii. i nona actione. De hoc notaui xvj. q. vii. quoniam.

a Episcopis. Ergo sicut superiores inferiorum, sic inferiores superiorum supplent defectũ, ut extra de cõces. præben. & ecc. non uacan. nulla. & lxxxix. distinctione. uolumus.

1. Cor. 5. b

b Corinthium. Et in hoc suppleuit negligẽtiam Apollinis, ut ĩ. e. c. ult.

c Saluo. Debet quis ius suũ protestari, ne fiat ei præiudicium: sic xxviii. dis. diaconi. & vii. q. j. pontifices. ff. qui. mod. pig. uel hypo. sol. si debitor. §. si in uẽditione.

ADDITIO.

Ad hoc facit. C. de his qui spon. mun. sub. l. j. li. x. sed arg. cõtra ff. de cõdi. insti. qđ qs. ff. de act. & ob. obligationũ. §. placet. đ hoc leg. & no. xviii. di. c. j.

d Instantia. i. præsentia.

e Aliquorum. Scilicet episcoporum.

Causa inter ep̃m & clericũ corã quo debet tractari.

f Causas. s. criminales: ut iii. q. viii. suggero. Et not. ꝙ cũ cã est inter clericũ & ep̃um, ꝙ metropolitanus in synodo comprouinciali tractabit cãm. xj. q. j. si clericus. nisi uelis dicere, ꝙ hodie solus metropolitanus obtinet uicem synodi quantum ad illud. xviii. di. c. j. & x. quæs. iii. quia. De hoc dixi vj. q. ij. episcopus.

g Archiepiscopus. Hoc. c. exponit, præmissa.

h Si autem. Inobediens. hic habemus, quod metropolitanus põt coerceri à suffraganeis sic s̃. eo. saluo. in fi. sic lxiii. distin. Salonitanæ. Sed

Metropolitanus à suffraganeis reprehendi potest.

qualiter subditi possunt eũ coercere? Respon. repræhẽdere i possunt ex charitate. ii. q. vii. ꝑsumunt. & c. secuti. Iste aũt q defert q̃relã ad metropolitanum sine appellatione, patiatur dispendiũ litis, argu. in authen. col. iii. de defen. ciuita. circa medium. §. non habẽte. in fi. hoc ideo, quia traxit aduersarium suum ad alienum iudicẽ, ut xj. q. j. inolita. Io.

i Dic qđ est triplex reprehensio: ut no. s̃. xxj. dis. nolite. in fine.

i Nullus. Aliquem. Licet non possit iudicare de ecclesia suffraganei, põt tamẽ de episcopo iudicare. xi. q. j. si clericus. Et sic fallit illa regula, Si uinco uincentẽ te, multo fortius uinco te. ff. de diuer. & tempo. ꝑscrip. de accessionibus. §. j. Item fallit ff. qui potio. in pi. hab. Claudius, etiã libertus liberti mei nõ est libertus meꝰ, ut ff. de uerb. sign. l. Modestinus. & non omnes, quæ sunt cũ sorore mea, sorores meæ sunt. lxxxj. dis. legitur.

Si uinco uincẽtem te uinco te, qñque fallit.

k Aliquidve. Ergo nec absoluere põt excõicatum à suffraganeo suo. ex̃. de sent. excõ. per tuas. ep̃s tamẽ absoluere põt excõicatum ab archidiacono, quia archidiaconus est uicarius episcopi, ut extra de offi. archid. cap. j. sed ep̃s non est archiepiscopi uicarius. Quid de hoc iuris sit, dixi xxv. distinct. perlectis.

Excõicatum ab ep̃o nõ absoluit archiepiscopus.

Irritum.

ritum [a] erit & uacuum. Sed quicquid de comprouincialium episcoporum causis, eorumq; ecclesiarum & clericorum atq; secularium necessitatibus agere aut disponere necesse fuerit, hoc communi cōsensu comprouincialium agatur pontificum, nō aliquo dominationis fastu, sed humili, atq; concordi administratione, sicut dominus ait: Non ueni ministrari, sed ministrare. & alibi: Qui maior est uestrum, erit minister uester. Similiter & ipsi comprouinciales episcopi cū cta eius consilio (nisi quātum ad parochias pertinet proprias) agāt, iuxta sanctorum constituta patrum, ut uno animo, uno ore cōcorditer sancta glorificetur trinitas ī secula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricensi archiepiscopo.

In suffraganei parochia nihil absq; eius consilio metropolitanus agat.

CAN. VIII.

Conquestus est apostolatui nostro frater noster Sigedodus archiepiscopus [b] Narbonensis, ꝙ clericos suos eo inuito ad iudicium tuum uenire cōpellas, & de rebus ad ecclesiam suā pertinentibus eo inconsulto quasi iure patriarchatus tui disponas, cùm hoc nec antiquitas (cui sancti patres sanxerunt reuerentiam) habeat, & authoritas sanctorum canonū penitus interdicat, nisi fortè pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad patriarcham suum prouocauerint [c] per appellationes, uel si episcopus suus decesserit, res ecclesiæ suæ iudicio tuo [d] dispensare uoluerint. Primates.n. uel patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris epis, nisi quantum sacri canones [e] concedant, & prisca consuetudo [f] illis antiquitus contulit, diffinimus: ita ut secundùm Nicenas regulas sua priuilegia seruētur ecclesijs, præterquam si apostolica sedes aliquam ecclesiā, uel ipsius rectorē quolibet speciali [g] priuilegio decreuerit honorare.

Item Beda super Apocalypsim, Et angelo [h] ecclesiæ Ephesi scribe.

De eodem.

CAN. IX.

Episcopo [i] scribit Ioannes, de cuius manu peccata subditorum requirit, ne sine eius cōsilio subditos iudicare debeat.

Sola enim Romana ecclesia sua authoritate ualet iudicare de omnibus, de ea uerò nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa.

Apostolicæ sedis iudicium à nemine est retractandum.

CAN. X.

Patet [k] profectò sedis apostolicæ (cuius authoritate maius nō est) iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare [l] iudicio, iuxta qđ Innocentius [m] Papa Rufo, & cæteris episcopis per Thessaliam constitutis scribens ait: Nemo unquam Apostolico cul-

---

[1] Irritum.i. irritandum, si dicas ꝙ habet iurisdictionem ordinariā prouinciæ. Sed si stet proprie, tunc erit hic argumentum, quod metropolitanus non habet iurisdictionem ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, notaui s̄. cap. ii.

[b] Conquestus est. Archiepiscopus. Hic patet quod archiepiscopi subsunt primatibus & patriarchis, ut xxi. distinctio. c. j. & lxv. dist. de persona. xvii. dist. multis.

Archiepi subsunt patriarchis. Mat. 10 d. Ibid. 23. b

[c] Prouocauerint. Hic patet qđ nec archieps, nec primas potest cognoscere de causis subditorū episcoporū, nisi per appellationem deuoluantur ad ipsum. xj. qō. j. peruenit. & extra de offic. delega. cū non ignoretis. Idē dico in legato Papæ, ut dixi ii. quæ. vj. c. iii. præter hos casus est alter xii. distin. de his. Item cū [2] absolutus ab archiepiscopo non uult parere episcopo, extra de offic. ord. ad reprimēdā. Itē cū est cā inter epm & clericum. xj. qō. j. si clericus. & s̄. vj. q. ij. ca. ij. & hoc cum eps est reus: sed si est actor, non uidet̄ qđ archiepiscopus sit iudex rei, ut extra de offi. ordi. pastoralis. Item cum eps non uult absoluere excommunicatum, ut extra de appel. qua fronte. Itē cum archiepiscopus prouinciam uisitat. extra de præscrip. cū ex officii. Sed illud non dico esse generale, nisi ut dixi s̄. ead. q. ii. nullus primas. Item cū euidens est sententiam episcopi in iustam esse. extra de app. solicitudinem.

Archiepiscopus de causis sub ditorū episcopo cognoscere nō potest.

[2] Istud, i. tem, respicit textū. nā in isto casu. & sequentibus archiepiscopus est iudex cōpetens.

[d] Iudicio tuo. Aliter. n. non potest xii. q. ii. non liceat.

[e] Canones. Sic xviii q. ii. hoc tm̄.

[f] Consuetudo. Ergo ratione consuetudinis potest aliquid peti, ut xviii. quæst. ii. seruitium. ff. de pu. & uec. licitatio. §. earū. ff. cōmunia præd. l. uenditor. Argu. contra. x. q. iii. quia. Item ratione diuturnitatis probatur negatiua, quia aliter nō probatur. ff. de probat. si arbiter. Item diuturnitas constituit ius. ff. de aqua quoti. & æsti. l. hoc iure. §. ductus aq. & extra de his quæ fiunt à præla. siue consensu capituli, ea noscitur. & arg. iii. q. vj. hoc quippe. Item consuetudo dat iurisdictionem, ut C. de eman cip. lib. l. ulti. & extra de arbi. dilecti. Itē consuetudo dat priuilegiū: [3] ut hic, & lxiiii. dist. quia. Argu. contra. xciii. di. illud 100 di. con tra morem. hoc pro secutus sum. s̄. dist. viii. frustra.

Consuetudo multa tribuit.

[3] Alias consuetudo parificatur priuilegio. extra de iud. nouit. ubi de hoc.

[g] Speciali. Ergo Papa in totum pōt auferre priuilegiū uni ecclesiæ, & alij concedere. ut xvj. quæst. j. frater noster.

[h] Et angelo. Hæc sunt uerba Ioannis in Apocaly. & deberet esse initiū capituli.

Apo. 2 b.

[i] Episcopo. Hæc sunt uerba Bedæ. [3]

[3] Bedæ. usq; ibi, scilicet quæ sunt uerba Gratiani.

[k] Patet. Ab hoc loco usque in finem agitur de excellentia Papæ, & omnia ca. quasi idē dicunt.

[l] Iudicare. Nam talis crimen sacrilegij incurrit, ut xvij. quæstio. iiij. ca. si quis suadente. §. qui autem.

[m] Innocentius. Familiaris est hæc probatio, quod unus papa inducit alium.

Papa papā inducit in testem.

mini (de cuius iudicio nõ licet retractari) manus ob uias audacter intulit, [a] nemo in hoc rebellis exti tit, nisi qui de se uoluit iu dicari. & Beatus Papa Gelasius: Nec de eius iudicio, id est, Romanæ ecclesiæ canones unquam præceperunt iudicari: sententiamq; illius cõstituerunt non oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandauerunt.

Item Anastasius patriarcha Papæ Felici.

Ab alijs damnatos, uel excommunicatos apostolica soluit authoritas.

CAN. XI.

Fuit semper Apostolicæ sedis uestræ licentia, iniustè [b] damnatos uel excõicatos potestati suæ sua authoritate restituere, & sua omnia eis reddere, & illos qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerunt, Apostolico punire priuilegio, sicut etiam nostris & anterioribus nouimus factum temporibus.

Item.

De eodem.

CAN. XII.

Antiquis regulis sancitum est, ut quicquid [c] (quamuis in remotis, aut in longinquo positis prouincijs) super eorum querelis, aut accusationibus ageretur, non prius tractandum uel accipiendum esset, quàm ad notitiam almæ sedis uestræ esset deductum, ut huius authoritate iuxta quod fuisset faciendum pronuntiatio infirmaretur, aut firmaretur.

Itẽ Innocentius Papa.

Prima sedes nullius iudicio subiaceat.

CAN. XIII.

Nemo [d] iudicabit primam sedẽ iustitiã temperare desiderãtem. neque. n. ab Augusto neque ab omni clero, [e] neque a regibus, neq; ã populo iudex iudicabitur.

Itẽ Symmachus Papa.

De eodem.

CAN. XIIII.

Aliorum hominum causas Deus uoluit p hoĩes terminari: sed sedis istius præsulem suo si ne qõne reseruauit arbitrio. Voluit beati Petri apostoli successores cælo tm̃ debere innocenciã, & subtilissimi discussoris in dagini inuiolatam habere conscientiã. Nolite existimare eas animas inquisitionis non habere formidinem, [f] quas Deus prę cæteris suo reseruauit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidium, quando ipsorum factorum utitur eo teste, quo iudice. Tu dicas forsitã, omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio: replicabo, [g] uni † dictum est, Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam, & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cælo. Et rursus patet sanctorum [h] uoce pontificũ dignitatẽ sedis eius factã toto orbe uenerabilẽ, dũ illi quicquid fideliũ est ubiq;, submittit, dũ totius corporis caput esse designat. De hac mihi per prophetam [i] dictũ uidetur: Si hęc humiliatur, [k] ad cuius fugietis auxiliũ, & ubi relinquetis gloriã uestram?

Item Antherius Papa.

De eodem.

CAN. XV.

Facta subditorum iudicantur à nobis nostra uerò à domino iudicantur. Deteriores sunt, qui uitam mores q; bonorũ corrumpunt, [l] his, qui substantias aliorũ prædiaq; diripiunt.

Item Gelasius Papa.

De eodem. CAN. XVI.

Ipsi sunt canones, [m] qui appella-

---

[y] Testẽ. & sic nõ credendũ, recundũ sgl. Ioã. And. in cle. j. de iureiurã.

[z] Ad hoc viii. q. iii. talia. Sed hoc solius Christi ẽ, ut patet Ioan. 8

aliũ in testẽ: [y] sed hoc ideo, quia de ipsorũ testimonio nõ est dubitandũ. [z] sicut dominus mala Sodomæ p Angelos probauit. ii. q. j. c. Deus.

[a] Intulit. Qui manus intulit præposito, uel contumax est erga ducem, uel præsidem, capite punitur. ff. de re milita. l. omne. §. j. & ii. irreuerẽs miles & contumelia parẽtis capite punitur lxxxvj. dist. ca. non satis. in fine.

[b] Fuit. Iniuste. & iuste. xxxv. q. ix. c. Gregorius.

[c] Antiquis. Ut quicqd. id est, ut si appellatur Romam, uel à remotis uel à uicinis partibus, nil attentaretur ante sententiam Papæ. s̃. distin. xvii. c. multis.

[d] Nemo. Nisi se alicuius iudicio submittat, ut ii. q. vij. c. nos si. & in causa hæresis. xl. dist. cap. si Papa. & cum submittit se cõfessori suo, tenetur ei parere, & ligabit eũ sententia illius. Argumen. cõtra est, quod dicit de dedicatione ecclesiarum, extra de pœ. & remis. c. qđ autem. Item cũ papa peccat, põt eius peccatum etiam ecclesiæ denuntiari secundum admonitionem Euangelij, ut s̃. ii. q. j. c. si peccauerit. hoc determinaui xl. distin. c. si Papa.

Papa confessori suo parere debet.

[e] Neque ab omni clero. Argu. q̃ concilium non põt Papã iudicare, ut extra de elect. cap. significasti. Vnde si totus mundus sententiaret in aliquo negotio contra Papam, uidetur quod sententię Papæ stãdum esset: ut xxiiii. quæstio. j. cap. hæc est fides. Argumen. contra, quia orbis maior est urbe xciij. dist. ca. legimus.

Papa an possit à cõcilio iudicari.

[f] Aliorum. Formidinem. imo sine uenia debet puniri, sicut diabolus, qui maxim⁹ comparatione aliorum creatus est, ut ĩ. de pœn. dist. ii. ca. principium.

Papa delinquẽs debet sine uenia puniri.

[g] Replicabo. Hoc est dicere, cum ipse sit maior omnibus grauius punitur cũ peccat. xj. q. iij. cap. præcipuæ.

[h] Sanctorum. Id est, in sanctis concilijs confirmantur.

[i] Prophetam. Esaiam.

[k] Si hæc humiliatur. de arca [†] fœderis loquitur propheta, quam Iudæi ferebant ad bella.

[†] De ista habetur s̃. xxii. di. ii. ecce. ij. q. vii. c. plerũq;. §. de his etiam. xxiiii. q. j. qa. in qua significabit sedes Romana.

[l] Facta. Corrũpunt. s̃. vj. q. j. ca. ex merito. & c. deteriores.

[m] Ipsi sunt canones. sicut Imperator est lex animata

Mat. 16. c

† Vide ĩ. xxiiii. qõ. j. quodcũque. ubi beat⁹ Augustin. ait dictũ toti ecclesiæ ĩ psona Petri, & beatus Ambro. intelligit dictũ unicuiq; fideli.

Esaiæ 10

mata in terris: ut in authen. de consulibus. in fi. col. iiij.

[a] Vncta. De qualibet. ergo à legato appellatur: ut extra de senten. & re iudic. ca. ulti. & extra de offic. lega. ca. licet. Sed nunquid à laico appellatur ad papam? Non, nisi in his, quæ spectāt ad iurisdictionem ecclesiæ: ut extra de appella. capit. si duobus.

[b] Nemo à principe enim & à senatu appellari non ualet: ut ff. à quibus appel. non li. l. j.

[c] Nunc uero. Priuilegiũ. Rescriptum Apostolicum sic interpretaberis, ut nulli afferat præiudicium, ut hic & extra de consue. c. cũ olim in fin. lxiij. distinc. ca. quanto. sic xcix. dist. cap. ecce. C. de emanc. l. nec auus.

[d] Per principalem. hoc cap. est. s. j. q. j. capi. per principalem. post principium.

Ad idē lxxv. dist. ca. j. in fi. ubi d hoc & xxv. q. ij. seruatis in prin. ibi uideas.

[e] Ad nos. Sicut papa priuat aliquē clerico suo, eadem ratione potest Imperator aliquē priuare seruo suo. C. quibus ex cau. serui. pro præ. li. acci. l. j. Item alicui potest rem suam auferre: ut C. de quadr. præscrip. l. bene. Similiter auferre potest & papa beneficium. xix. distinct. cap. in memoriam. Item potest alicui auferre ius præsentādi etiam legatus papæ, ut extra de offi. leg. c. dilectus. & extra de cōcess. præben. & eccle. non ua. quia diuersitatem. & episcopum deponere. Sed nunquid omnes simul? Non, quia sic uniuersalem ecclesiā turbaret; quod esse non debet. j. q. vij. c. & si illa.

Beneficiũ potest auferre papa.

tiones totius ecclesiæ ad huius sanctæ sedis examē uoluerunt deferri, ab ipsa uerò nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeare iudicium, nec de eius unquam præceperunt iudicio iudicari, sententiāque eius cōstituerunt nō oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandauerunt.

Idē omnibus episcopis.

De eodem

CAN. XVII.

Cuncta per mundum nouit ecclesia, quòd sacrosancta Romana ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet [a] mūdi parte appellandum est, ab illa autem nemo [b] est appellare permissus. Sed nec illa præterimus, quod apostolica sedes sine ulla synodo præcedente, & soluendi quos synodus iniquè damnauerant, & damnandi nulla existēte synodo quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro suo principatu, quem beatus Petrus Apostolus domini uoce & tenuit semper, & tenebit.

Idē episcopis per Dardaniam constitutis.

De eodem.

CAN. XVIII.

Cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniā quorūlibet sententijs ligata pontificum, sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluendi, utpote, quæ de omni ecclesia fas habeat iudicandi, &c.

Item Sixtus papa Hispanorum episcopis.

De eodem.

CAN. XIX.

Fratres, quos timore terreno in iuste dānastis, scitote à nobis iuste esse restitutos, quibus ex apostolica authoritate beati Petri omnia, quæ eis ablata sunt, integerrime reddi præcipimus, si non uultis & uos & principes uestri à collegio nostro & a membris ecclesiæ separari.

Item Stephanus eps Gualberto patriarchæ.

Cuilibet ecclesiæ clericos papa ualet ordinare.

[f] Negligentes. magister dicit, quod quā cito negligens est prælatus in corrigendo, sine omni admonitione auferatur ei iudiciũ, uel iurisdictio. sic s. e. capi. cum simus. sic extra de accu. sicut olim. & ex eo qđ non uult iudex ꝓcedere, uidetur, quod statim expirauit sua potestas: ut extra de offic. deleg. cum super. & C. de app. ex eo. & C. de offic. præfec. orien. l. si quos. & extra de foro compe. ex transmissa. Ar. contra. s. ea. c. nunc uero. & extra de statu mo. in singulis.

Prælato negligēti auferatur iurisdictio.

[g] Scilicet Hug. intelligit post admonitionem.

Quidam

CAN. XX.

Nunc uerò iterato tibi scribimus, nolentes alicuius ecclesiæ priuilegium [c] infringere, licet Apostolica prærogatiua possimus de qualibet ecclesia clericum ordinare: define iam cuiuspiam zelo Comensis ecclesiæ antistitem protelare: quia si protelaueris, & eum consecrare iam toties monitus non maturaueris, procul dubio ad nos ueniens consecratus abibit.

Itē Nicolaus papa Michaeli Impatori.

De eodem.

CAN. XXI.

Per principalem [d] igitur Apostolorũ Petri & Pauli dexteram, quam suprà exposuimus & potestatem, & ius habuimus non solum in monachos, uerum etiam in quoslibet clericos de quacunque dioecesi cum necesse fuerit ad nos [e] conuocare atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

Sed aliud est, quod ex temeritate assumitur præsūptionis, aliud quod ex necessitate geritur charitatis. Cùm suffraganei archiepōrū subditis suis ad malū fauere cœperint, atq; circa eorū correcti nos negligentes [f] extiterint: tūc licet metropolitanis præter illorū uoluntatē, et ligādos damnare, et reconciliandos absoluere. Cùm uerò epi zelo diuinæ charitatis accensi, bonos uerbo, & exemplo ædificant, & malorum uitia aspera increpatione redarguunt, absq; talium consilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, uel disponere.

Vnde in fin. cap. Martini papæ non ſimpliciter dictum eſt, Nihil agat: ſed cũ determinatione, Nil præſumptiue aſſumat abſque eorum conſilio: ut uitium præſumptionis uideatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apoſtolus, quia Corin. uidit negligentes circa correctionem fornicatoris, ſua authoritate illum damnauit. Ioannes uerò, quia epiſcopũ Epheſiorum uidit paratum ad corrigenda uitia ſubditorum, ſine eius authoritate illos corrigere noluit: ſed illum tantùm de eorũ correctione admonuit.

1.Cor.5.a

Apo.2.a

CAVSA X.

Qvidam laicus a baſilicã à ſe factã à diœceſana lege ſegregare quærit, eps eccleſiam cũ omni dote ſua ad ſuam diſpoſitionem pertinere contendit: tandem euincit epiſcopus, & per parochias militibus comitatus crudeliter deſæuit, quę eccleſiarum ſunt, tanquam ſibi debita uſurpare contendit.

1 *Modò primùm quæritur, an baſilica cũ omni dote ſua ad epiſcopi ordinationem pertineat.*

2 *Secundò, an res eccleſiarum epiſcopis uſurpare liceat.*

3 *Tertiò, quid nomine cathedratici à ſacerdotibus ſuis exigere ualeat.*

QVAESTIO I.

De prima quæſtione ſic diffinitur in concilio Ilerdenſi.

Baſilica, quæ conſecratur, à diœceſana lege nõ ſegregetur.

CAN. I.

Si ex laicis quiſpiã à ſe factã baſilicã conſecrari deſiderat, nequaquã eã ſub monaſterij b ſpecie, ubi cõgregatio c nõ colligitur, à diœceſana lege audeat ſegregare.

Item ex concilio Toletano tertio.

Eccleſiæ cum dotibus ſuis in epiſcopi poteſtate conſiſtant.

CAN. II.

Sic quidã contra omnẽ authoritatẽ eccleſias, quas ædificauerunt, poſtulant conſecrari, ut dotẽ quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationẽ non pertinere. d Quod factum taliter in præterito corrigatur, ut & in futuro ne fiat prohibeatur, omnia ſecundum conſtitutionem antiquam ad

a Qvidam laicus. Lex diœceſana conſiſtit in recipiendo uel cathedraticũ uel tertiam partem decimarum, uel quartam, uel hoſpitium. Lex iuriſdictionis conſiſtit in conferẽdo. Poteſt enim cõferre ſacramẽta, coercere delicta, de cauſis cognoſcere. Quãdoq; lex diœceſana comprehendit etiam legem iuriſdictionis, ut extra de pſcrip. audtis. quantũ ad legem iuriſdictiõis ſubſunt epiſcopo, & eccleſiæ, & monaſteria oĩa. xviij. quæſt. ij. c. hoc tantum. & c. monaſteria. & ca. cognouimus. & xvj. qõ. j. c. interdicimus. Quãtum ad legem diœceſanam ſolæ ſeculares: ut j. ea. c. de his. & ca. antiquos, xij. q. ij. capi. ſtatuimus. Sed regulares eccleſiæ uel monaſteria nõ: ut hic, & c. j. & xvj. q. j. ca. cũ pro utilitate. xviij. q. ij. c. quam ſit neceſſarium. Cathedraticum enim nõ ſoluunt. j. ea. q. iij. c. inter cætera. nec partem decimarũ. xvj. q. j. ca. cum pro utilitate. c. quæſti. & cap. decimas. nec epiſcopũ ad miſſas publicas recipiunt. xviij. q. ij. ca. luminoſo. & ca. dudum. Præſtant tamen ſeruitiũ epiſcopo, uel ex prima inſtitutione: ut xviij. qõ. ij. ca. Eleutherius. uel etiam ratione uiſitationis: ut extra de præſcript. ca. cum ex officij. uel quod debetur ex conſuetudine: ut xviij. q. ij. capi. ſeruitium. Capellæ uero monachorũ ſubſunt epiſcopo quãtum ad utranque legem. xvj. q. ij. ca. ſane. & extra de priuileg. ca. cum & plantare. §. in eccleſijs. niſi pleno iure. fuerit monaſterijs collatæ. ſed de hoc dicemus xvj. quæſtio. ij. in principio.

Lex diœceſana & iuriſdictionis in quibus conſiſtunt.

De prima quæſtio. Hæc quæſtio. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima probat magiſter per decem authoritates, quod eccleſiæ cum omnibus ſuis rebus debẽt eſſe ſub poteſtate epiſcopi: & de rebus eccleſiæ, ſcilicet decimis, primitijs, & de talibus debet epiſcopus habere tertiam uel quartam, uel mediam ſecũdum diuerſas conſuetudines. Secunda ibi, Si autem. Tertia ibi, Viſitantes. Quarta ibi, Quia ſacerdotes. Ioan. de Fantu.

Si ex laicis. b ſub monaſterij. i. quaſi ibi uelit monaſterium conſtruere.

c Vbi congregatio. Sed quot homines faciũt collegiũ monachorum? Rñ. duo uel tres, ut extra de elec. c. j. ſecũdum leges tres. ff. de uerb. ſign. l. Neratius. Sed decem homines faciũt populum: ut x. qõ. iij. ca. unio. ff. ui bono. rap. l. prætor. §. j. & decẽ oues gregem: licet quatuor, uel quinq; porci gregẽ faciant. ff. de abigeis l. oues Sed duo non faciunt familiam: ut ff. de uerb. ſignifi. l. ſi deteſtatio. in fine.

Collegiũ, popul9, & grex, ex quot ſiũt.

Sic quidam. d Non pertinere. Hic habes, ꝙ cõtractus tenet, ſed pactum appoſitũ in contractu cõtra naturã contractus nõ tenet. ſic extra de condi. appo. ca. j. & xvj. q. j. ca. ſi qs laicus. & extra, q clerici uel uo. c. inſinuãte. ſic. j. de conſec. diſt. j. c. ſi quis baſilicam. Sed obijcit, nonne quilibet in traditione rei ſuæ poteſt ponere legem, quã uult etiã cum tradit rẽ eccleſiæ? ut extra de cõdi. app. cap. uerum. xviij. q. ij. ca. Eleutherius. Item laicus poteſt prædiũ dare eccleſiæ, & in eo cẽſum retinere. xj. q. j. ſi tributum. xxiij. q. ult. tributum. Similiter patronus poteſt petere ſeruitium quod inſtitutum eſt ſibi ab epiſcopo ante conſecrationem, extra de iure patro. capi. præterea. Quidã dicunt, quod hic loquitur in eo caſu quando primo dedit pure, ſed poſtea uoluit adijcere conditionem, quod non licet: quia perfecta donatio non recipit conditionẽ: ut C. de dona. quæ ſub modo l. perfe-

Eccleſiæ concedẽs aliquid an poſsit illud ab epiſcopi adminiſtratione eripere.

episcopi [a] ordinationē & potestatē pertineant.

Item ex concilio Cabilonensi.

Ecclesiæ & omnia iura earū ad ordinationem episcopi pertinent.

CAN. III.

DEcretum est, ut omnes ecclesiæ cum dotibus [b] suis et decimis & omnibus suis iuribus in episcopi potestate consistant, atq; ad ordinationem suam semper pertineant.

Item Leo Papa iii.

Vnaquæque parochia episcopi prouisione regatur.

CAN. IIII.

REgenda est unaquæque parochia sub prouisione ac tuitione episcopi per sacerdotes, uel cęteros clericos, quos ipse cū Dei timore puiderit, cui iure pertinere uidetur & circumire, ut sibi necessarium uisum fuerit ecclesiastica authoritate cogente.

Item ex concilio Antiocheno.

Iudicio & potestate epi res ecclesiasticæ gubernentur.

CAN. V.

QVæcunq; res ecclesiasticæ sunt, conuenit cum omni diligentia & bona fide, quæ Deo debet, qui omnia præuidet, & cuncta iudicat, gubernari & dispensari cum iudicio & potestate episcopi: cui totius plebis animæ [c] uidentur esse commissæ.

Item ex concilio Toletano quarto.

Basilicarū conditores in rebus ecclesiarum nullā potestatem se habere cognoscant.

CAN. VI.

NOuerint cōditores basilicarū in rebus, quas eisdem ecclesijs cōferunt, nullam [d] se potestatem habere, sed iuxta canonū instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationē episcopi pertinere.

Item ex concilio Aurelianensi. *De eodem.*

CAN. VII.

DE his, quę parochijs in terris, in uineis, mancipijs, atque peculijs quicunque fideles obtulerint, antiquorum canonū statuta seruentur, ut in episcoporū potestate consistant. De his tamen, quæ altario accesserint, tertia [e] pars fideliter episcopis deferatur.

Item ex eodem.

De ijs, quæ altario offerūtur, medietatem sibi uendicet episcopus.

CAN. VIII.

ANtiquos canones relegentes, priora statuta credimus renouāda, ut de his quæ altario oblatione fidelium conferuntur, medietatē sibi eps uēdicet, & medietatē [f] sibi dispēsandam secundi gradus clerus accipiat, tā de proprijs prędijs, quam de omni cōmoditate in episcoporū ptāte durātibus.

Item ex concilio Toletano.

De epis, qui diœcesim suā uisitare contemnunt, & ad redimendas mansiones, quæ uisitāti bus debentur, clericos cogunt.

CAN. IX.

REllata est coram sancta synodo quærimonia plebium, quòd sint quidam episcopi nolētes ad prædicandū, uel ad confirmandum suas per annū parochias circumire, qui tñ exigunt, ut mansiones, quib. in pfectione uti debuerant, aliquo pretio [g]

l. perfecta. & xxxii. q. ulti. ca. unico. in fi. Alij dicunt ꝙ dos ecclesiæ spectat ad ius publicum, ut s. j. di. c. ius publicū. sed ius publicū pacto priuatorū tolli nō pōt. [1] ff. de pac. l. ius publicum. extra de fo. cōpe. c. si diligenti. Tu breuiter dicas, quod illud pactum est contra naturam illius cōtractus, & est cōtra leges. Nam secundum iura res omnes ecclesiasticæ ad ordinationē epi spectant, ut j. e. c. nouerint. alias si nō obuiat honestati uel iuri, licite potest pactū quod approbatū est præmissis canonibus apponi, ut præmissis casibus. Nā quilibet in traditione rei suæ pōt apponere legem, quam uult. ff. de pact. l. in traditionibus.

[a] Ad episcopi. In ecclesijs autem monachorum abbati presbyter respondebit in tēporalibus, epo in spūalibus, ut xvj. q. vj. ca. sane. & extra de cap. mo. c. in ecclesijs.

[b] DEcretū. Cū dotibus. Nihil tñ de eis disponet citra cōsensum prælati, ut extra de offi. ordi. c. cum ad ecclesiarum. & j. q. ii. c. penult.

[c] QVæcunque. Animę. xii. q. j. c. præcipimus.

ADDITIO.

Et xviii. q. ii. cognouimus.

[d] NOuerint. Nullam. j. xvii. q. iiii. c. sunt q. j. xvi. q. vii. decernimus. contra. Sed ibi habēt potestatē tantum defendēdi ecclesias. [2]

[e] DE his. Tertia. Alibi dicitur quod nihil habeat [3] præter cathedraticum, ut j. ea. qō. iii. ca. j. alias de medietate, ut j. c. proxi. Nota ergo quod tpe primitiuo cū pauperes essent episcopi, statutū fuit, ut epi de episcopalibus ecclesijs, & omnibus bonis ecclesiæ sumerēt medietatē, ut in c. sequen. sed in omnibus parochialib9 ecclesijs tertiam. xvj. q. j. cōstitutum. procedente tempore ex parochialibus tātum tertiam oblationū & decimarum haberēt, ut j. e. c. decernimus. postmodū quartā, xii. qō. ii. c. uobis. & capitulo, concesso. & cap. quatuor. Hodie autem nec tertiā partem parochialium habebunt, nisi ad fabricam reparandam: nec illam habebūt, nisi uelint fabricā reparare, ut j. quæs. iii. c. j. ij. & iij. Vel dic, ꝙ secundū consuetudinē ista dantur, ut extra de sepult. c. certificari. hodie aūt cū sint diuites, nihil habebunt, præter cathedraticū, ut j. q. iii. c. j. Ioan. Sed certe quicquid dicat Io. parochialis ecclesia tm̄ habet quartā decimarū, & episcopus aliā pro se: alias quartas duas retinet eps pro fabrica, & pauperib9, ut xii. q. ii. concesso. & c. seq. de alijs reditibus nihil habet de cōsuetudine generali & præscripta episcopus, licet pdicta capit. & alia uideant dicere contrarium. Et ita fuit sententiatū p epo Bononiensi contra ecclesiā sancti Ioā. in Perficeto. & hoc uidetur expressum xii. quæ. ii. c. uobis. Bart.

[f] ANtiquos. Medietatē. secundum distinctionem decre. extra de testa. cap. requisisti.

[g] REllata. Aliquo pretio. Si isti parochiales

[1] Sub & sic nō obstat lex p dic. in traditionib. quę loquitur quādo per pactū iuri publico non derogat. ar. ff. de pact. iurisgentium. Arc.

[2] Sub. hoc autē dicit qd̄ nō habent potestatē dilapidatiōis secūdum L. & hic adde qd̄ not. xvj. q. vii. piæ mentis. in gl. ult. de consecra. di. j. si qs basilicam

[3] De hac materiæ notat extra d cēsi. cū olim. ubi Host. de hoc notando ponit hanc sententiā: & eā attribuit Bart. prouin. q ita ad literam sensit sicut hic dicit per Bart.

ita soluerunt aliquos denarios aliquot annis, nunquid eps postea pōt ad procuratione petēdam redire? Argu. quod sic extra de cen. c. olim. Argu. cōtra.ff. quēadmodū ser. amit.l.si cōmunem. ubi dicit, quod qui una seruitute utit pro alia ꝑdit primā. Sed qd si ꝑtē procuratiōis recepit aliquot annis, nunquid ꝑ partem intelligit retinuisse totū? uidetur quod sic ĩ. de pœn. distin.j.c.uulgaris. ff. quēadmodū ser. amit.l. si stillicidij. §.ulti. & l. sequen. ubi dicitur, quod per partem retinere totum uidetur. ff.de ser. rust. prædio.l. una est uia. Arg. contra. extra de præscrip. c.audi tis. extra de capel. mo.c.dilectus. Breuiter respondeas, ꝙ in ꝓcuratione nulla currit ꝑscriptio, extra de ꝑscrip. ca. cū ex officij. Vnde siue partē soluerit, siue nihil, semper pōt petere ꝓcurationē, ut no. in ꝑd. c.cū ex officij.

† Decernimus.

Præscribi nō potest procuratio.

a Redimam. tñ redimi pōt procuratio, ut ĩ.ead.quæst. iii.c.relatum.

b Parare. Vel præparare.

c Decreuimus. Ordīatori.i. sacerdoti. & hoc uerū est, si ꝑtem fabricæ recepit. ĩ.ea. q. iii. c. unio. aliter nō tenet, sed tñ cōferre debet cum alijs, ut xvj.q.j.ca si monachus. extra de eccle. ædi. ca.de his.

1 Si autem. Hæc est secunda pars qō. in qua dicit, ut hic & in seq.ca.continet. Ioan.de Fant.

1 De hoc no.eo.tit. c.j.& xij. qō.ii.quatuor.Arc.

d Episcopum. Annos. Cum necessaria causa subest, tunc singulis annis pōt uisitare, ut hic, & ĩ.ea.q.iii.ca. cauendū. Imo tunc

Visitatio quoties fieri dēt.

redimant, a qui parare b debebant. Quæ duplex infamia, negligentiæ, & auaritiæ, sanctæ synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaq;, ne quis ultra exerceat id cupiditatis ingenium, & ut solicitiores sint epi de suis gregibus uisitandis.

Item ex concilio Terraconensi.

Annuis uicibus ecclesiæ ab episcopis uisitentur.

CAN. X.

Decreuimus, † ut antiquæ consuetudinis ordo seruetur, & annuis uicibus diœceses ab episcopo uisitentur, & si qua fortè basilica fuerit reperta destituta, ordinatori c eius reparari præcipiatur: ab episcopis aūt tertia ex omnibus accipiatur, sicut antiqua traditione nouimus esse statutū.

2 *Si autē eps in ualetudine īpeditus diœceses suas ꝑ semetipsum uisitare nō poterit, uisitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano quarto legitur.

Inualetudine grauatus episcopus uisitationis officiū alijs cōmittat. CAN. XI.

Episcopum per cūctas diœceses parochiasque suas per singulos annos d ire oportet, ut exquirat quo unaquæque basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut lāguore detentus, aut alijs occupationibus implicatus adimplere nequiuerit, presbyteros probabiles aut diacones mittat, qui reditus basilicarum & reparationes, & ministrātium uitam inquirant.

3 *Visitantes aūt epi qd à clericis suis exquirere debeant, et quid eos docere, in concil. Bracarēsi secundo sic statutum legitur.*

Quæ uisitantes episcopi à clericis suis exquirere debeant.

CAN. XII.

Placuit oībus episcopis, ut per singulas ecclesias epi & ꝑ diœceses ambulantes primū discutiant clericos, quomodo ordinē baptismi, teneant, uel missarū, uel qualiter quæque officia in ecclesia peragant. Et si rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant: si autem minimè, docere debent ignaros, e & hoc modis omnibus ꝑcipere, sicut antiq canones iubent, ut ante xx. dies f baptismi, ad purgationē g exorcismi, catechumeni cōcurrāt: in quibus xx.diebus omnino catechumeni symbolum, quod est, Credo in Deū patrem omnipotentem, specialiter doceant. Post quā ergo hæc suos clericos discusserint, uel docuerint epi, alia die h (conuocata plebe ipsius ecclesiæ) doceant illos, ut errores fugiant idolorū, uel diuersa crimina, id est, homicidium, adulterium, periuriū, falsum testimoniū, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt sibi fieri, alteri ne faciant, ut credāt resurrectionē oīum, & diē, iudicij in quo unusquisq; ſm opera sua recepturus sit & sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

Itē Hieronymus ad Damasum Papam.

Oblationes ecclesiæ laicis usurpare non licet.

CAN. XIII.

4 Quia sacerdotes pro omnibus solent orare, quorum eleemosynas, & oblationes accipiunt: qua fronte præsumūt laici oblationes, quas Christiani pro pec-

qñcunq;, & quotiescunque opus est, potest omnes ecclesias uisitare, ut extra de offic. arch.c. mandamus. Sed si non est necessitas, de triennio in triēniū uisitabit, ut extra de offic. arch.c. ut archidiaconus. Vel hodie bis in anno, ut extra de cē.c. cum uenerabilis. Sed qualiter 2 istud mādatur alijs, cū istud sit officiū archidiaconi, ut xxv.dist.ca. perlectis? Sed loquit de ea uisitatione, quā habet eps in re sua, uel secundum consuetudinem loci dicitur.

2 Ista qō melius esset gl.per se signata super uerbo presbyteros.& ita eam ponit Ioā.de Fantu.

Visitantes. Hæc est tertia pars quæstio. in qua dicit, ut hic & in seq. c.continetur. Io. de Fan.

e Placuit. Ignaros. Arg. contra illos, qui statim suspendunt simplices sacerdotes, ut xxxviii.dist.c.sedulo. 3 & ca. qñ. Itē arg. ꝓ illo qui consecutus est ꝑbēdam dū finxit se sciolū, id est, simulatorem scientiæ.

3 Ad idē xxv. q.ii. in Galliarum. magis.n. monēdo quā comminādo, &c.xlv. di.licet j. & ii. & xliiii. dis. comessationes. 17 q.i. de uiduis. Arc.

f Dies. Paschæ.

g Purgationem. nō tamen statim purgant uitia, sed sunt signa futuræ purgationis. ĩ. de consec. dist.iiii.c.sicut.

h Alia die. ĩ.e. q. iij.capit. inter cætera in fi. ubi dicit ꝙ tantū ꝑ unam diē. morabitur in qualibet basilica. Sed dic ꝙ uno die erit cum sacerdote, altero cū populo.

Quia sacerdo. Come-

catis suis offerunt, uel ipsi comedere, [a] uel alijs concedere, cùm ipsi non debeant ex officio suo pro populo orare? Ob hoc papa gloriose mittere te oportet illos præsumptores in excommunicationem perpetuam, ut & cæteri metum habeant, & amplius hæc in ecclesia non fiant.

Item Calixtus papa.

Minime auferantur à laicis oblationes altaribus, uel crucibus factæ.

CAN. XIIII.

SAnctorum patrum canonibus consona sentientes, oblationes [b] de sacratissimo & reuerendissimo altari beati Petri & Saluatoris, & sanctæ Mariæ rotundæ, aut alijs ecclesiarum altaribus, siue crucibus à laicis auferri penitus interdicimus, & sub districtione [c] anathematis prohibemus, & ecclesias à laicis incastellari, [d] aut in seruitutem redigi, authoritate apostolica prohibemus.

Item Damasus papa.

Ecclesiarum oblationes sub laicorum dominio non detineantur.

CAN. XV.

HAnc consuetudinẽ, [e] quæ contra sanctam ecclesiam catholicam au geri uidetur, omnino interdicimus, ut nullo modo unquàm ullo tempore oblationes, quæ intra sanctam ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorũ detineantur: sed tantummodo sacerdotibus, qui quotidie domino seruire uidentur, illis solis liceat comedere [e] & bibere: quia in ueteri testamento prohibuit dominus panes sanctos comedere filijs Israel, nisi tantummodo Aaron [f] & filijs eius: qui panes longè erant ab istis panibus, qui nunc in sancta ecclesia offeruntur: quia illi sub umbra legis erant, qui uerò modo sub gratia sunt Spiritus sancti, toto mundo Euangelio coruscante, lucidiores esse uidentur. Qua fronte, aut qua conscientia oblationes uultis accipere, qui uix ualetis pro uobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? quia prauum est, & cõtra Dominicum pręceptum, & detrimentum animæ suæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur. Quia omnibus sanctis patribus nostrisque prioribus placuit hanc sanctionem fieri, & nos similiter in eisdem persistere uolumus, ut nullus audeat irritum facere hoc, quod constitutum est, si in perpetua damnatione noluerit persistere. Si quis uerò contra hanc regulam nostram, & contra regulam sanctorum ccc. patrum, qui in Niceno cõcilio hoc cõstituerunt, temerarius p̃sumptor fuerit, & ulterius oblationes de sacris ecclesijs auferre molitus fuerit, sub anathematis uinculo sit colligatus & cõdẽnatus, Respõderũt oẽs, Fiat fiat.

Præmißis authoritatibus ecclesię cũ omnibus rebus suis ad episcopi ordinationẽ pertinere monstrantur, & tã ecclesiæ, quã oblationes, uel facultates eorum à laicorũ dispositione probantur esse immunes.

QVAESTIO II.

[h] SEd cùm [g] *in episcoporũ potestate facultates ecclesiæ cõstitutæ esse dicãtur: potestas dispensandi intelligenda est, non distrahendi uel dilapidandi.*

Vnde in Agathensi concilio legitur.

Res ecclesiæ aliquo modo epis alienare non licet.

CAN. I.

CAsellas uel mancipiola ecclesię episcopi (sicut prisca sanctorum canonũ præcepit authoritas) uel uasa monasterij quasi commendata fideli præposito,

[a] Comedere. Hic habes decimas appellari nõ solũ ipsa iura, sed etiã ipsos prouentus, & quod etiam prouẽtus nõ possunt concedi laicis. Arg. contra, extra ne præl. uices. suas. ca. ulti. Sed dic ut dicitur. j. qõ. iij. cap. sicut obiecerit. quod ad tempus potest decima laicis concedi, non tamẽ in perpetuum.

S Anctorum. [b] Oblationes. Laici ergo possunt cogi ad oblationes. xv. q. j. capit. statuimus. sicut ad decimas & primitias. xvj. quæsti. j. ca. reuertimini.

[c] Et sub districtione. de hoc dic: ut lxiij. distinct. ca. Salonitanæ.

[d] Incastellari. ut inde fiant propugnacula.

ADDITIO.

Hoc intellige secũdum id, quod habetur extra de cust. eucha. capit. ij. & ad hoc. xij. qõ. j. ca. necessaria. & c. nulla. Archid.

H Anc consuetudinẽ. [e] Comedere. Arg. quod clerici concubinarij non debent comedere bona ecclesiæ. xxxij. distinc. c. præter hoc. Argu. contra. xxxij. disti. capit. si qui uero. & xxxj. dis. c. omnino.

[f] Aaron. illi uero sacerdotes semper comedebãt panem durum: quia quolibet sabbatho ponebantur eis illi duodecim panes, q̃ fuerunt dicti panes propositionis. Sed nunquid de illo pane poterant pascere familiam suam, uel etiam canes suos? Non, sed tantum in necessitatibus poterãt: quia tũc etiã alijs licebat comedere eos. unde Dauid & Achimelech excusantur: ut xxv. q. j. ca. ideo permittit. §. si ergo. & §. — Panes propositiõis.

his ita respondetur.

SEd cum in episcoporũ. Hæc quęstio diuiditur in quatuor partes, in quarum prima probat, quod res ecclesiæ non sunt aliená dæ, nisi in casibus, quos ponit. Secunda ibi, Perpetua Tertia ibi, Episcopus habeat. Quarta ibi. Si uero. Ioã. de Fant.

[g] Sed cum. Quæritur, an liceat episcopo usurpare res ecclesiæ. Hæc quæstio non habet dubitationẽ: quia cõstat, quod potest usurpare.

C Asellas. Pauper

Pauperes. Quia quicquid habet ecclesia, pauperum est.xvj.quæst.j.c.quoniam quicquid.

b Excepta.xij.quæst.ij.c.sacrorum.

c Hocius. Quod est.C. de sacrosanc.eccle.l.iubemus.quod loquit tantum de Constantinopolitana ecclesia.

a Ecclesia. Cui ueteres imperatores ob honorem sedis suæ hæc priuilegia dabāt quę postea Iustinian⁹ in nouell. extēdit ad reliquas ecclesias, & sic etiam ad Romanam tanq̄ unā de reliquis.

Ecclesiæ res aliquādo nullo modo possunt alienari.

† l.sancimus in fi. princi.

a Sub. & priuata dispositio: ut extra de test.requisisti.

d Immobilibus. Consensu tamē Imperatoris possunt alienari.j.ead.cap. precariæ. in authē. de alie.& emphy. §.sanctissimas. colla.ix.

e Ab imperiali. Ecce casus unus, in quo in nullo casu possunt alienari res. Itē in alio casu non possunt alienari ob aliquam causam, scilicet cū sub ea conditione datæ essent ecclesiæ ut non alienentur, in authenti. de alie. & emphy.§. sanctissimas. colla. ix. & extra de condi. appos. cap. uerum. Sed hoc non est uerum. nō enim ualet hoc pactum, cum sit cōtra legem. Dic ut xij.quæst.ij.capitu. aurum.

f Conflata. Quia ad profanos usus non debent redigi: ut j. de consec.distinc.j.ca.in sancta. & xij. quæst.ij. cap. aurum. tamen in necessitate pōt obligari ad tabernam, & sub eadem forma: ut extra de pigno. capitul. j. Dicunt tamen quidam, quod nec uendi, nec obligari possunt: cum sint res sacræ. C. quæ res pigno. ob. non pos. l. iij. & dicunt ibi non esse nexum pignoris, sed solum detentionem habet quousque reddatur ei sua pecunia, sicut alias pignus detineri potest ꝓ ea pecunia, pro qua nō est obligatum: ut C. etiam ob chirographariam pecu.l. unica. Idem potest dici de libero homine, qui obligatur: ut nor. xxxiij.quæst.ultima.cap.ut pridem.

f Conflata.extra de pigno. cap.nullus.j.xij. qō.ij. capit.aurum.

integro ecclesiæ iure possideant, id est, ut episcopi neq; uēdere, neq; ꝑ quoscunque contractus res, unde pauperes a uiuūt, alienare præsumant.

Codice lib.primo, tit.de sacrosanctis ecclesiis † Imperator Iustinianus. Excepta b causa, uide licet captiuitatis.

Impator Leo, et Anto.

De eodem.

CAN. II.

EA enim, quæ ad beatissimæ ecclesiæ iura pertinēt, uel posthac peruenerint tanquam ipsam sacrosanctam & religiosam ecclesiam intacta cōuenit inuiolabiliter custodiri.

Constitutio noua.

CAN. III.

HOc ius c porrectū est ad omnem locū uenerabilē, omneq; collegiū, quod actio pia cōstituit: ut nec res eorum pignorentur, & hoc perpetuo seruetur in ijs rebus immobilibus, d quæ ab imperiali e domo prædictis locis applicantur. in cæteris eatenus excipitur, si debitū urget. Præterea si habet superflua uasa, nec aliunde soluere ualet, ne quid immobile alienetur, uel distrahatur: ea (gestis habitis coram eo, cuius est loci ordinatio) integra uel alijs locis uenerabilibus oblata dentur, uel conflata f cuilibet alij uendātur. Qui autem hæc acceperit citra hanc obseruationem, ijsdē pœnis subiaceat, quæ in rebus immobilibus proditæ sunt. Si autem debitum quod urget, ex mobilibus solui non ualet, primo res immobiles speciali dentur pignori: cuius fructus creditor sibi reputet tam in sortem, g quam in usuras usque ad quartam centesimæ. h Quod si nolit, tunc ordinator domus apud eum a quo ordinatur habitis absque dispendio i gestis iuret maiore parte ibidē seruientium k consentiente & debitum urgere nec ex mobilibus solui posse. quò subsecuto, per uiginti dies rem ecclesiæ esse uenalem publice fit notum, ut plus l offerēti detur, pretio modis omnibus pro debito dando aliter enim emptori res conceditur, & hoc in scribatur, nihil esse factū in eadem re ad damnū diuinę domus, Emptore uerò non inuento, res æstimata districtè m detur creditori in solutū, n additа o in pretio decima parte uniuersæ æstimationis, & accedēte consensu ordinatoris, & maioris ꝑtis ibid. seruientiū. Sit tn̄ ea res mediocris inter cæteras inspecta ipsius qualitate & quātitate & onere. Is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat p in utili-

g In sortem. Literæ est præposteratio, prius enim computat in usuram, [quam in sortem]: ut ff. de sol.l. in his.§.ulti.nisi dicas, quod hoc aliter fit in fauorem ecclesiæ.

h Centesimæ. Vsura dicitur centesima, quæ æquiparatur sorti in anno.

i Absque dispendio. id est, quod ecclesia nil dat tabellioni, sed solus emptor, sicut est in cōtractu dementis & furiosi. C. de episc. aud.l. penultima.

k Seruientium. Argumē.contra.lxiij. dist.c.quanto.

l Vt plus. Quid si offerat plus quam ualet? tunc tantum iustum pretium recipiet, licet lex dicat, quod cōtrahentes possunt se inuicem fallere. ff. de minori.l. in causæ. sed ecclesia in suis cōtractibus non debet dolum facere: ut extra de dona. cap.per tuas.

m Districte. scilicet ut consideretur quantum inde posset colligi in xxv. annis, & pro tanto uendatur: ut in authen. de eccle. titu. colla. ix. §. finautē hæres.

n In solutum. Hic inuito creditore aliud pro alio soluitur contra.ff.si certum peta.l.ij. Item datur ei res mediocris in solutum, cū optima dari debeat. C. de sol. authen. nisi. Itē quod tenetur probare pecuniam uersam esse in utilitatem ecclesiæ. & sic in tribus oneratur creditor. & ideo ei additur decima pars, licet hoc aliter alij intelligant: ut si res ualebat decem, quod ei uendenda sit pro undecim.

o Addita. Hoc est fauore ecclesiæ, sicut alias fauore libertatis quis cogitur rem suam uendere liiij.distin. capi.fraternitatem.

p Probat. Sed nunquid creditor ita curiosus erit, ut semper teneatur scire ad quem usum cōuertat hęc pecunia? sed secūdum hoc nullus inueniatur, qui cum eccle-

Vsura centesima.

a Anno. imo in certum mēsibus, ut no. in tract. usura. i aba co Latino & Gallico quarta uero centesimæ, nō æquat sortē nisi i trigita tribus annis, & quatuor mēsibus.

Creditor aliquādo oneratur.

tatem religioſæ domus proceſsiſſe. [a] Sicut aũt alienatio rerum eccleſiæ interdicitur, ita prohibetur ne qua ſterilis ei detur poſſeſsio, aut alias onerosa, [b] ueluti nomine fiſcalium.

Item. Prædium propter onus fiſcaliũ inutile alienetur: geſtis ut ſuprà conficiendis, & eodem iuramento præſtito: id eſt, ꝙ alia de cauſa non alienetur, niſi ut immunitas eiuſdem uenerandæ domus ſeruetur.

Sed & ꝑmutare principes poſſunt pro re maiori, uel æquali, ſi reſpublica hoc expoſcit, pragmatica forma ſuper hoc pręcedente. Item.

Sibi inuicẽ rectè [c] permutãt cũ utriuſq; indemnitate, eorum ſcilicet conſenſu, qui & ſuprà referuntur..

Perpetua quoque emphyteuſis in his rebus [d] ꝓmittiẽ, ſi res in eorũ geraẽ præſentia, quibus hoc aſsignaẽ lege, iurantibus his, quorũ intereſt, ex eo cõtractu nihil ad læſionẽ diuinæ domus effici: ſolito reditu ipſius rei, qui fuit, cùm diuino iuri dedicareẽ, nõ imminuendo, [e] niſi in ſextã [f] partẽ: aut ſi ob cladem diminuta fuerit, tunc pro conſtante nũc pẽſione [g] in emphyteuſim detur. Quòd ſi res pretioſa quidem eſt, parũ tamẽ, aut nihil præſtat pẽſionis, res ſubtiliter [h] æſtimãda eſt, ut ex hac æſtimatione iuſta penſio cõſtituatur. Ea tamen ſola dentur in emphyteuſim, quæ ad hoc uidentur congrua œconomo, & alijs gubernatoribus. Qui rem huiuſmodi conductam, uel in emphyteuſim acceptã fecerit deteriorem, aut canonem per biennium [i] non ſoluerit, repelli poteſt, ut tamẽ ſoluat totius temporis [k] penſionẽ, & id, in quo rem læſit, reſarciat: non repetiturus ſi quid impenderit [l] nomine meliorationis.

Si quas uero ruinas habent memoratæ domus, quas reædificare non ualent, in emphyteuſim dentur perpetuã, emphyteuta uſuro materia depoſitæ habitationis domus, ut penſio minuatur in tertiã partem ab ea, quæ ſtantibus adhuc habitationibus colligebatur: aut eo prius reædificante ex additis [m] illic per æſtimationem penſionibus medietas [n] detur religioſæ domui. nam priore caſu ab initio emphyteuſis præſtanda eſt penſio.

Qui uerò res iam dictas non gratuito [o] alienationis titulo citra formam legis accipit, rem quidem cum omni incremento [p] medij temporis reſtituat: eius autem quod dedit, nullam aduerſus uenerabilẽ [q] domum, ſed aduerſus eum, qui alienauit, habeat actionẽ. Donatarius autem & rem cum omni cauſa reſtituat, & aliud [r] tantundem. Creditor quoq; reſtituta re pignorata crediti actionem contra ſolum pignoris datorem, nõ eccleſiam habet. Emphyteuſis acceptor ab ea cadat: nec quod dedit, repetat: imo ſtatim ſoluat, quod ſoluturus

---

eccleſia contraheret: ut. ff. de min. l. uerũ. §. ſi locupleti. & l. quod ſi minor. Sed dic, qđ ſufficit probare, qđ eccleſia tũc tpis [1] egebat pecunia: ut ff. de exercit. l. Lucius. ne ſi nimia ſubtilitate circa res eccleſiarũ laboremus, illa ſubtilitas eis in ꝑniciẽ uertaẽ: ut C. ad Treb. l. pẽ. in prin. C. de uerbo. ſig. l. iij. in fi. eſt tñ ar. cõtra. ff. de ĩ rẽ uer. l. qđ ſi ſeruꝰ. §. pẽ.

[1] Idẽ ſenẽit hic La. dicẽs, qđ in hoc caſu ſic eſt procedendum contra eccleſiã, ſicut cõtra minorẽ, ut dr̃ ſuper illa l. C. ſi aduer. cre. l. j. ne ſi nimia, &c. ut ſequiẽ ĩ gl. ſecũdum. Lau.

[a] Proceſsiſſe. Simile extra depoſiti. cap. grauis.

[b] Oneroſa. Quæ plus habet incommodi, quã cõmodi. Res enim trãſfertur cum onere ſuo: ut xvj. q. j. ca. ſi quis laicus.

[c] Recte. Si prædiũ unius alij eſt uicinum, ut in authẽ. de eccleſ. tit. §. fin autẽ. coll. ix. & extra de rerũ ꝑmu. ca. ad quæſtiones.

Perpetua. Hæc eſt ſecũda pars qõnis, ĩ qua loquitur de emphyteuſi, & ponit quid iuris ſit, & ſimiliter de precarijs. & ponit hic xij. articulos. Ioan. de Fant.

Perpetuũ dicit multipliciter.

Perpetua. Vſque ad triginta annos. inſtit. de perpe. & tẽp. act. ĩ prin. uel ꝑpetua, id eſt, quã diu uiuit. ff. pro ſoc. l. j. & ĩ. e. c. ꝑcariæ. uel ꝑpetua, id eſt, quãdiu penſio ſoluiẽ: ut inſti. locati. §. adeo. ſicut excõicatio dr̃ ꝑpetua, id eſt, quouſq; pœnitet: ut s̃. ea. q. j. ca. quia. & xxvij. q. j. c. de uiduis. uel uſque ad tertiam generationem: ut in auth. de non alie. aut permu. §. emphyteuſim. & §. quia uero Leonis. col. ij. [2]

[2] Hanc gloſ. ſicut iacet poſuit Goff. & Hoſtiẽ. extra de reb. eccl. non alie. ca. nulli.

[d] In his rebus. id eſt, in rebus non multum utilibus.

[e] Non imminuendo, id eſt, ſi eſt minuẽda, nõ eſt plus minuenda.

[f] Sextam. non remouet quin plus poſsit dari.

[g] Nũc penſione. ideſt, quanta penſio nunc poſsit [3] haberi.

[3] Scilicet eo tẽpoẽ quo debet dari ĩ emphyteuſim. Hug.

[h] Subtiliter. id eſt ut conſideret quãtũ in xx. annis inde colligaẽ: ut in authẽ. de nõ alie. aut ꝑmu. §. q̃a uero Leonis. col. ij.

[i] Per biennium. Hoc eſt enim priuilegium eccleſię, ut ſtatim expellat colonũ non ſoluẽtem penſionẽ: ut ar. extra de iureiuran. c. peruenit. & c. querelã. Idẽ eſt in colono fiſci. ff. de pub. & uect. l. uectigalia. inter priuatos requiriẽ trienniũ. [4] C. de iure emphy. l. ij. in locatione bienniũ ut ff. locati. l. quæro. §. inter.

Emphyteuta nõ ſoluẽs canonẽ expellitur.

[4] De hac materia plene notaui extra de dila. literæ. & de locato & condu. potuit. & de reli. domi. conſtitutus.

[k] Temporis. præteriti. ſecundum alios futuri in odiũ iſtius, & in fauorem eccleſiæ.

[l] Impenderit. Sed huic obſtat liiij. diſtinct. c. generalis. & extra de in integ. reſti. c. j. ſ; ibi bona fide fecit ſumptus, hic mala fide. xij. q. ij. c. Vulteranæ.

[m] Ex additis. de nouo, id eſt, medietas quæ accreſcit, dabiẽ cũ antiqua penſione. [5] Alij dicũt, quod medietas antiquę & medietas nouę dabiẽ.

[5] Et ſic ſi [illegible] x. cum erat ruinoſa, & modo ualet xl. additio eſt ĩ xxx. & ſic habebit xxx. ꝓ penſione. Pe.

[n] Medietas. eius quæ accreſcit.

[o] Non gratuito. id eſt emptor.

[p] Incremento, i. oẽs fructꝰ ꝑceptos medio tp̃e. xij. q. ij. c. non liceat.

[q] Venerabilẽ. ut xij. q. ij. c. diaconi. & ca. ſi quis. & ca. quicquid. C. de rei uen. l. ſi mancipiũ.

[r] Aliud. cõtra xij. q. ij. c. diaconi. ubi ſufficit qđ tãtundem

P

esset si iure contraxisset. Sed melius a dicitur omnino denegandas actiones esse huiusmodi acceptori.

Item Codice libro primo, titulo de sacrosanctis ecclesiis.

Imperator Leo.

CAN. IIII.

SI œconomus ecclesiæ prospexerit expedire, ut cuiquam desideranti certarum possessionū atque prædiorum urbanorum & rusticorum ad ius ecclesiasticum pertinentium temporalis usus fructus possessio pro petitione ipsius præstet, b eius temporis, quod inter utrosque conuenerit, siue in diem uitæ suæ, si ab eo, q desiderat, postuletur: pacta cum eo qui hoc elegerit, ineat œconomus, atq; conscribat, per quæ & tēpus, intra quod hoc præstari placuerit, statuatur: & manifestum, sit qđ quisque accepit adinuicē.

PALEA.

HViusmodi beneficij gratia præstādo qui dē ecclesiastici prædij usufructu: post statutum autem tempus & placitum redituum ipsorum proprietate ad ius & dominium ecclesiasticū reuertente firmiter, ita ut siue cōpleto spatio, quod inter eos fuerit cōstitutum: seu mortis suæ tempore (si hoc quoque cōuenerit) is qui ecclesiasticam possessionem & cæterorum redituum usumfructum habendi gratia pacto interueniente susceperit, nō minus quàm alterius tantæ quantitatis, quantæ acceperat reditus cum ipsorum prędiorum dominio, & rebus immobilibus eorumq; colonis & mancipijs ecclesiæ derelinquat. Nisi enim hac conditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus non ualere. Nā hęc usus præstatio locū habet in omni domo religiosa: quo finito res utraque pleno iure perueniat in domū iam dictam: nec tributis quidē grauata sit maioribus ea res, quæ addatur adinuicem. Quibuscūque modis alijs permittitur, interdicitur tamen certis personis rem eiusmodi accipere, ut œconomo, eiusq; cognatis. c Quòd si necessitas cōpulerit, ut pro ecclesiæ necessitate, aut utilitate, uel in usufructu uel indirecta uenditione aliquid distrahatur, apud duos, d uel tres cōprouinciales, aut uicinos episcopos causa, qua necesse fuerit uendi, primitus cōprobetur, ut habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione, quæ facta fuerit uenditio, uel transactio e corroboretur: aliter facta uenditio uel transactio non ualebit. f Minus uero utiles possessiones peregrinis, uel clericis saluo iure g ecclesiæ in usum præstari permittimus.

Item ex concilio Mediomatricis.

Ecclesiasticarum rerum precaria qualiter fieri debeant.

CAN. V.

PRæcariæ h a nemine de rebus ecclesiasticis fieri p̄sumantur, nisi tantum

dem restituat. sed ibi loquit de alienatore, hic de eo cui est alienatum.

a Sed melius. hoc apposuit Guarnerius de lege quæ est C. de sacrosan. eccl. sancimus nemini. sed corrigit. a in auth. coll. ij. de nō alie. §. quia uero Leonis. & p canonē. xij. qō. ij. Vulteranæ. unde siue bona fide siue mala accepit, habet regressum ad authorē suū, ut extra de rebus eccl. non alie. ad audiētiā. a licet sit ar. cōtra. C. de euic. si fundum. ubi dr̄, qđ malæ fidei possessor nō aliter habet regressum ad suū authorē, nisi sit sibi cautum de euictione. Dicunt tñ quidā. quod si est malæ fidei possessor ille qui recipit tūc nec aduersus ecclesiā, nec aduersus alienātē habet actionē: ut xvj. qō. iij. uniuersas. Si est bonæ fidei possessor, habet actionē aduersus eū tm̄, q alienauit: ut xij. q. ij. Vulteranæ. melius est ut dicas siue bona fide, seu mala contraxerit, semp hēt actionē aduersus alienātē.

a Idē sentit B. ī casu & per eadē iura hic infra proxi. alleg. Arch.

a Vt Marti. qui in hoc casu secutus ē Guar. & idem sentiūt Laur. & Goffr. B. & Inn. qui oēs. ita not. ī prædi. de cre. ad audientiā. Archi.

SI œconom⁹. b Præstetur. simile extra de his, quæ fiunt a præla. sine cōsensu cap. cum apostolica. & cap. seq. ibi, perpetua firmitate.

HViusmodi. c Cognatis. & sic dānosum est alicui officiū suū: ut vij. quæst. j. constitutum.

d Duos. Hodie sufficit solus consensus episcopi cū canonicis. xij. quæst. ij. sine. & si res uenalis est ī parochia alterius, ille interponet decretū, ut C. de prædijs & alijs rebus min. l. si prædium. & extrā de foro cōpe. sane. Ioā. qđ non credo uerum cum sufficiat cōsensus episcopi cum capitulo xij. quæst. ij. sine exceptiōe. B.

Episcopi consensus cum canonicis sufficit ī rei alienatione.

e Vel transactio. idest, permutatio.

f Non ualebit. Argu. non ualere cōtractum, nisi adsit subscriptio. extra de his quæ fiunt a præla. cap. j. xcvj. dis. bene quidem. xij. quæstio. ij. siue exceptione.

g Saluo iure. id est, ut non intelligatur esse perpetua donatio, sed tēporalis, ut not. xvj. q. j. possessiones. sed si ecclesię daret, tunc intelligeret esse ppetua, ut extra de his q̄ fiunt à præla. sine cōsen. c. cū apostolica in fi. & ca. seq.

Vt scilicet cessante, inopia, ad ecclesiam reuertat, ut dixi xvj. qō. j. possessiones.

h PRecariæ. p̄cariæ hic dicuntur quædā præstationes ususfructus in recompensationem eius proprietatis, quæ dat ecclesiæ. præterea precaria est quidā contractus affinis emphyteusi. Sed ī hoc differt. qđ de quinquēnio in q̄nquenniū renouat, ut in palea seq. & extra de preca. ca. j. quandoq; est precarium, quod precibus ad utendum alicui datur: & illud reuocari pōt qñcunque, nō obstāte aliquo pacto: ff. de precar. cum precario. & extra eo. c. ulti.

Præcariæ præcaria, & pręcariū differunt.

Duplum

quantum de qualitate cõuenienti datur ex proprio duplum [a] accipiat ex rebus ecclesiæ in suo tantum qui dederunt nomine, si res proprias & ecclesiasticas fructuario usu tenere uoluerint. Si autẽ res proprias ad præsens dimiserint, ex rebus ecclesiasticis triplũ fructuario usu suo tãtùm quis nomine sumat: quia sic eas quenq; tractare, ut rerum ecclesiasticarum dispensatorem conuenit, non ut propriarum largitorem. Decreuit etiam sancta synodus, & imperialis authoritas denuntiauit, ut à nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus Deo & sanctis eius dicatis: cum ratio & usus obtineat neminem qui non uult contra utilitatem & rationem cogi [b] de proprio facere beneficium. Nec commutationes [c] rerũ, uel mancipiorum ecclesiasticorum, quę libet persona sine licentia & regio consensu facere præsumat.

Itẽ ex cõcilio Beluacensi.

De eodem.

PALEA.

ij Precariæ de quinquẽnio in quinquẽniũ scd̃m antiquam consuetudinem renouentur.

Item ex concilio Carthaginensi.

De eodem.

PALEA.

De præcarijs, quæ à rectoribus ecclesiarũ irrationabiliter fiebãt, & se suosq; successores pęna graui obligabant, ut facta ipsorũ nequiuissent dissoluere, præcipimus ut nemo successor in antecessoris sui pœna sit obligatus: sed suæ prouidentiæ sit concessum, ut si antecessor eius res ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo ad ius ecclesiæ eiusdem reuocentur.

Item ex concilio Martini Papæ.

Res ecclesiæ dispensandi potestatem habet episcopus.

CAN. VI.

3 Episcopus habeat potestatem in rebus ecclesiæ, ut dispenset necessitatẽ habentibus cũ omni reuerentia & timore dei. Participare eum ẽt oportet quæ necessaria sunt: si tamẽ ipse, aut qui cũ eo sunt fratres indiguerint [d] aliquo, ut necessitatem nullo modo patiantur, secundùm Apostolũ sanctum dicentẽ: Victu [e] tantùm & tegumento his contenti sumus. Si aũt res ecclesiasticas episcopus in suas proprias uolũtates usurpare uoluerit, aut fratribus [f] uel filijs, uel quibuscunq; propinquis suis dederit potestatẽ, ut p eos latẽter lædantur res ecclesiasticæ, hũc oportet obnoxiũ esse concilio. Si autẽ eps, uel qui cũ eo sunt presbyteri [g] aut diaconi accusentur, quia ea, quæ uel ex reditu, uel ex quolibet actu ecclesiæ obueniunt, in suos usus colligunt: & pauperes fraudãt, & fame cõficiũt: hoc quidẽ corripi oportet secũdũ quod ordinatum fuerit à sancto concilio.

4 *Si uerò [h] contra hãc prohibitionem aliquã de rebus ecclesiæ episcopum uendere cõtigerit, & res ipsa ecclesiæ restauranda est, et ipse gradu suo deijciẽdus decernitur. Vnde in eodẽ conci. Martini Papę legitur.*

De episcopo, qui nulla necessitate res ecclesiæ uendit.

CAN. VII.

Si quis episcopus nulla ecclesiasticæ rationis necessitatẽ compulsus, in clero suo, aut fortè ubi presbyter non est, [i] de rebus ecclesiasticis præsumpserit aliquid uendere: & res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & in iudicio episcopo-

[a] Duplum. Videtur cõtradicere illi s̃.ead. si œconomus. ubi dicitur ꝙ tantundẽ dari debet, sed lex illa benignior est canone: uel canon loquitur in eo casu, cum senex est, uel debilis, qui recipit rem ecclesiæ.

[b] Cogi. Sed fallit, ut vij.q.j.omnis. & ubi alijs alij prodest, & sibi non nocet: ut ff. de aqua plu.arc. in sum. §. item Varus. & 86. di.pasce.

[c] Nec commutationes. Hoc intelligas de rebus collatis ecclesiæ ab Imperatore: ut s̃.ea. hoc ius. in princip. uel loquitur secundum sua tempora.

Episcopus habeat. Hæc est iij. pars huius quæstionis.

[d] Indiguerint. No. qualiter exponitur hoc uerbũ, indiguerint, ut arcte tur tantum ad uictum & uestitũ. ar. cõtra extra de præb. d̃ monachis.

[e] Victu. Qui tamẽ melior, uel peior dandus est secundũ qualitatem personarum: ut xlj.dist. non cogantur. Et nomine cibariorũ non intelliguntur uestimenta, sed nomine alimentorũ intelliguntur uestes & habitatio: ut ff. de alimẽ.le.l. ult. & l. antepe.

[f] Aut fratribus. Præsumitur enim ꝙ hoc carnali amore faciat: ut lxxx-ix.di. decenter. sic s̃.ea. nã hæc usus. sic extra de appel. postremo. sic econuerso consanguinitas quandoque elidit suspicionem, ut extra de coha. cle. & mu. à nobis.

[g] Presbyteri. Aeque puniuntur illi, qui nõ resistũt, scilicet officiati, si cut ipse episcopus: ut C. de app. quoniam. & ij. q. vij. quapropter.

[h] Si uero. Quarta pars, in qua dicit ut in cap. seq. continetur. Io. de Fã.

[i] Si quis episcopus. Non est quia forte mortuꝰ est: quia sede uacãte non potest alienari res ecclesiastica. ita xij. qõ.ij. si qua d̃ rebus. & melꝰ ex. ne sede uac. nouit. Tamen H. dicit, ꝙ sede sacerdotali uacante authoritate epi potest fieri alienatio: ut lxxj. di. fraternitatem. & s̃.e. q.j. decretũ. & est arg. ꝓ ipso. C. qui admi. ad bon. pos. bonorũ. Sed ecclesia episcopali uacãte, clerici nihil possunt alienare. Itẽ patet hic, ꝙ episcopus nihil põt alienare sine cõsensu sacerdotis. xij. qõ. ij. placuit. & c. abbatibus. Honore.

Vel dic ꝙ loquitur quando ecclesia dat ei: quod põt facere in duplũ & nõ ultra: ibi quãdo ipse dat ecclesię, ubi non cogitur ultra tantũdẽ, & ita canon beni gnior ẽ. Vel dic ut sequit in glo. secundũ Io. de Fan.

De hoc etiã leg. & no. xij. q.j. episcopus ecclesiastica rum.

Alimento rum nomi ne cõpre hendũtur uestes & habitatio.

Adde ꝙ ueniat appellatione alimentorũ. gl. in le. cum hi. §. qui transigit. ff. de trãsa. Bar. in le. legatis. ff. de ali. & ciba. legat. Cõsanguinitas elidit suspicionem.

Et extra de re. ec. non alie. dudũ. ubi est expressum. Arc.

1. Timo. 6.b

rum deijciatur auditus, & conuictus: & tanquam furti aut latrocinij reus, suo priuetur honore. [a]

QVAES. III.

Vid uerò [b] nomine cathedratici episcopus exigere debeat, in sc̄do cōcilio Bracarensi legitur.

Præter honorē cathedratici, nihil episcopus per diœceses exigat.

CAN. I.

PLacuit, ut nullus episcoporum per suam diœcesim præter honorē cathedræ suæ, id est, duos solidos, [c] aliud aliquid per ecclesias tollat: neque tertiam [d] partem ex quacunque oblatione populi ecclesijs parochialibus facta sibi usurpet, sed ecclesiæ reparationi seruetur; & singulis annis episcopo ratio fiat. [e] Nā si tertiam partem illam episcopus tollat, lumen & sarta tecta abstulit ecclesiæ. Et similiter parochiales clerici seruili more in aliquibus operibus episcopo seruire non cogantur: quia scriptum est: Neque ut dominantes in clero. 1. Pet. 5. a

Item ex concilio apud Merech.

Basilicarum reparationi proficiat tertia, quam episcopus accipere consueuerat.

CAN. II.

PRiscis quidem canonibus erat decretum, ut episcopus de parochianis ecclesijs tertiā [f] cōsequeretur, cui sua plenissimè sufficere nō possunt. placuit huic sancto concilio, ut nullus prouinciæ Lusitanæ episcopus à qualibet parochiana ecclesia tertiā auferre præsumat: sed quæ exinde consequi poterat, reparationi basilicarum proficiant.

Item ex concilio Toletano.

Non accipiant episcopi tertiam partem, nisi dirutas ecclesias reparare uoluerint.

CAN. III.

VNio nostræ congregationis decreuit atque instituit, ut tertias, [g] quas antiqui canones de parochijs suis habere episcopos censuerunt: si eas exigendas crediderint, ab ipsis episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Si uerò eas maluerint cedere ecclesiæ, ab earum cultoribus sub cura & solicitudine sui pontificis reparatio eisdem est adhibenda basilicis. Quòd si omnes ecclesiæ, aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erant, reparatæ extiterint, secundùm antiquorum canonū instituta, si tertias sibi debitas unusquisq; episcopus assequi uoluerit, facultas illi oīmoda [h] erit: ita uidelicet, ut citra ipsas tertias nullus ep̄orum quippiā pro regijs [i] inquisitionib. à parochianis ecclesijs

[a] Honore. Pœna enim alienatoris indebite, est depositio. xij. q. ij. Vulteranę. & ca. abbatibus. & ca. apostolicos. xvij. q. iiij. nullus.

Vid uero. Hæc q. diuiditur in duas partes. in prima ponit quinque autho. per quas probat ď cathedratico & de alijs. Secūda ibi, Cathedraticū. Io. de Fan.

[b] Quid uero. Duos solidos à qualibet ecclesia. pōt episcopus petere [y] nomine cathedratici, præterquā à monasterio: ut j. e. inter. Pōt tñ in necessitate à clericis collectam petere. extra de censi. cū apostolus. Appellatur etiā quandoq; synodaticū: ut extra de censib. olim. quoniam frequenter in synodo dantur. Isti autem denarij erūt secundum cōmunē monetam regionis: ut ff. de leg. iij. l. nummis. & si plures monetæ sunt forte, meliores dabūtur. extra de iureiu. quanto. in fi. uel saltem mediocres, ut extra de cen. ex parte. Item præter cathedraticum pōt ep̄s petere moderatam procurationē, ut infra ead. inter.

[c] PLacuit. Duos solidos. Ad plus. [z] minus enim qñq; datur, ut extra de cēsi. olim. & j. ead. nec numerus. Et forte solidus hic appellatur aureus: ut C. de spor. l. ij. & instit. de pœna teme. litigan. in fine.

[d] Tertiam. s̄. ead. q. j. de his. & c. decreuimus. cōtra. j. xij. q. iij. c. ulti. & j. eadem. unio. Sol. tertiam habet cū uult hoc onus fabricæ subire.

[e] Episcopo ratio fiat. Per archidiaconum de reditibus & possessionibus ecclesiæ: ut xxv. di. perlectis.

[f] PRiscis. Tertiam. Potest hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipsi fabricæ. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur ipsi episcopo, ut illam non debeat habere, ex quo abūdat, nisi uelit onus fabricæ subire.

[g] VNio. Tertias. H. intelligit hoc de tertia oblationum, non de tertia decimationum. sed contra eum est tex. extra de præscrip. de quarta. Alij dicunt, quod episcopus hodie nullam habebit tertiam, nisi in duobus casibus, unus, si uult reparare ecclesiam: & alius, si incumbit onus regale, ut hic dicitur. Sed uerius est. ꝙ episcop⁹ ad suū commodū habet unam tertiam per se, & aliam, quam potest tenere, si uult subire onus fabricæ. Habebit prętere a partem oblationum tēpore dedicatiōis: ut infra ea. nec numerus. & xviij. quæ. ij. Eleutherius. Sed quid si episcopus partē fabricæ recepit, deinde cum eguerit ecclesia reparatione, uelit ecclesiæ cedere tertiā illam? dico quod non potest. [3] Io. sicut nec usufructuarius pōt ī tali casu usuifructui cedere. ff. de usufruct. l. sed cum usufructuarius. & l. sequē. ff. de aqua pluu. arcen. is cum quo. Male dicit Io. quoniam reparare debet episcopus ecclesiam postquam habet quartam fabricæ: quia res transit cū onere suo: ut xvj. q. j. si quis laicus.

[h] Omnimoda. Hic apparet. quod illā tertiam potest episcopus ī suos usus conuertere, cū ecclesia non eget reparatione. sed forte contrarium est xij. quæstione iij. uobis. ubi dicitur, quod annuatim reseruabitur. Solut. ibi loquitur de illa parte, quæ ptinet ad reparationē episcopalis ecclesiæ, hic uero de tertia parochialis ecclesiæ.

[i] Pro regijs. Argu. quod pro itinere ad Papam, uel ad regem, non possunt episcopi ultra statutum petere, ut extra de censi. cum apostolus. & xvj. q. j. c. generaliter. §. placet.

Cathedratici nomine qd exigendū est.

[y] De hoc not. extra de offi. ordi. cōquerēte ibi uideas.

[z] Infra c. inter cętera. sic extra de off. or. cōquerente. ubi no. quare dicatur cathedraticū, & quare synodaticum.

Tertia oblationum an pertineat ad episcopū.

[3] Sub. sed episcopus cōpelli ď bet reparare, ut in l. hic alleg. secundum L. nisi forte necessitate corruisset. ff. de aqua plu. arcē. l. eius.

Commit-

exigat, nihilque de prædijs ipsarum ecclesiarum cuiquam causa stipendij dare præsumat.

Sed & hoc necessarium instituere duximus, ut plures ecclesiæ uni nequaquā cōmittantur [a] presbytero: quia solus per totas ecclesias, nec officium ualet persoluere, nec rebus earū necessariam curam impendere.

Eadem scilicet ratione præcipimus, ut ecclesia quæ usque ad decem habuerit mancipia, [b] super se habeat sacerdotem quæ uero minus, alijs coniugatur ecclesijs. Si quis sane episcoporū hanc nostram constitutionem paruipenderit, duorum mensium spatio se nouerit excōicatione mulctari.

Item Pelagius Cresconio illustri.

De eodem.

CAN. IIII.

Illud te uolumus modis omnibus custodire, ne qui episcoporum Siciliæ de parochijs ad se pertinentibus nomine cathedratici amplius, quàm duos solidos præsumant accipere: neque compellere presbyteros aut clerū parochiarum suarum supra uires [c] suas eis conuiuia præparare.

Item Gelasius papa Fabiano episcopo.

Baptizandis numerus non imponatur, nec cathedraticū ultra uetustum morem exigatur.

CAN. V.

Nec numerus [d] baptizandis iuste creditur imponendus: cum quanti petierint, uel ad regenerationem festinauerint, non sint pro alterius uoluntate repellendi. Et ideo, frater charissime, huiusmodi superfluam constitutionem modis omnibus remouebis, ut unusquisque, aut in uicina sibi ecclesia, aut in electa [e] pro suæ mentis baptizet arbitrio. Cathedraticum etiam non amplius, quàm uetusti moris extiterit, ab eius loci presbytero noueris exigendum: & de his, quæ die dedicationis fuerint offerentiū deuotione collata, consuetudinem [f] quæ generaliter oībus ecclesijs est præscripta, seruabis.

[2] *Cathedraticum quod his authoritatibus episcopis permittitur exigere, præter medietatem uel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro uaria ecclesiarum consuetudine ex præmissis authoritatibus episcopo debetur, intelligendum est: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est: sed uel anniuersariæ dedicationis, uel quorundam etiam solennium dierum: prout inter episcopum & sacerdotem tempore dedicationis cōuenerit. De his uero episcopis, qui per parochias suas crudeliter desæuiunt, sic est statutum in tertio cōcilio Toletano.*

Vltra morem antiquum a parochianis præsbyteris episcopi nil exigant.

CAN. VI.

Quia cognouimus episcopos per parochias suas non sacerdotaliter, sed crudeliter desæuire: & dum scriptum sit: Forma estote gregi, non ut dominantes 1. Pet. 5. a
in clerum: qui exactiones diœcesi suæ, uel damna infligunt: ideo censemus (excepto quod ueterum [g] constitutiones a parochijs habere iubent episcopos) ut alia quæ

---

[a] Committantur. Hic est casus, ubi aliquis potest habere plures ecclesias. Alij casus sūt notati xxj. qō. j. in summa qōnis. & c. relatio.

[b] Mancipia. Cum ergo decem faciāt plebē, patet intellectus illius capit. s. ij. q. v. presbyter si a plebe.

[c] Illud. Supra uires. Nec uictum longi temporis breuis hora cōsumat. extra de cēsi. cū apostolus. & secundum quosdā a pauperibus nil petet, ut. j. q. ij. placuit. argu. j. e. cauendū. Sed hoc nō est uerū: quia si aliquis ultra uires fuerit grauatus, fiet collectio ab alijs uicinis ecclesijs, ut extra de cēsi. cū instātia. & c. ꝓcurationes. Nō aūt dabit epō nisi lac ad bibendū, ne ieiuniorū doctrinā rubentibus buccis prædicet, ut xxxv. dist. sexto. & c. ecclesiæ. Nec bibet ultra tertiā uicē, ut xliiij. distin. in illa palea, quando presbyter. & comedet lardum, uel carnes uaccinas uel uer uecinas cū aceto: ut C. de erog. mili. an. l. j. lib. xij. ar. s. xlj. distin. nō cogantur. & cap. episcopus.

Episcopo uisitanti dādum est lac ad bibendum.

[d] Nec numerus. Forte consuetudo fuerat ꝙ secūdum numerum baptizādorū, tantū uel plus recipiebat: quod erat iniquum: ut j. q. j. baptizandis: & c. placuit. Ioan.

[e] Aut in electa. cōtrarium est j. xiij. q. j. c. j. ubi dicitur quod iō parochiæ sunt distinctæ, ne aliqs iura alterius usurpet. Ad hoc dicūt quidā qđ hoc capitulū loquit̄ secūdum ea tēpora quādo nōdum parochiæ erāt distinctæ. sed hoc stare nō pōt: quia Dionysius, qui distinxit diœceses, diu præcessit Gelasiū, cuius istud c. est. Dicas ergo ꝙ loquit̄ de Iudæis & paganis transeūtibus, & talibus qui nō habēt certū domicilium. ꝙ enim hic de pueris nō loquat̄, patet ex eo quod dicitur, aut ī electa. ipsi enim non possunt eligere.

Diœceses fuerunt a Dionisio distinctę. Ad hoc qđ no. gl. s. xcix. distin. c. j.

[f] Consuetudinē. secūdum quod cōuenitur cum episcopo tempore dedicationis. xviij. qō. ij. Eleutherius.

Cathedraticum. Hæc est secunda pars qōnis, in qua loquitur de procurationibus, & de exactionibus. & dr̄ ꝙ procuratio una sola dicitur esse in anno, & exactio nulla nisi a iure ꝑmissa. extra de cēsi. cū apostolus. & hoc ꝓbat ꝑ quinque authoritates. Ioan. de Fan.

De his uero. Dictum est s. de uisitatione epōrum. Sed qa quidā crudeliter sæuiendo parochias uisitabāt, iō nūc ostēdit Gratia. quid super hoc tenendum sit.

[g] Quia. Qđ ueterū. nihil

hil ergo potest episcopus peter ab aliquo nisi ostendat per canones illud sibi debitum, [a] ut ix.q.iij. conquestus. xviij.q.ij. capit.j.

[a] Præsumpta. Nota quod lōginqua usurpatio nō facit ius, ut xciij. dist. illud. 100. distin. cōtra morem. xxiiij. q.j schisma. extra de simo. cum in ecclesia. & cap. non satis. j. q.j. nullus episcopus. ij. extra de præscr. causam. Item ar. not. quod sua authoritate quis potest detinere, quod de iure non præstitit, licet illud diu soluerit, ut C. de agri. & cēsit. litibus, libro. xj. Tempus enim non inducit obligationē, extra de censi. peruenit. ff. de actio. & obli. obligationū fere. §. placet. Prætor enim non tuetur iniquam possessionem. ff. de publi. cum sponsus. §. si res. Non enim sufficit possedisse, nisi causam possessionis probet. extra de præscrip. si diligenti. ff. de itine. actuq; priua. l. ult. Licet enim longissimo tēpore aliqd gratis pręstitū sit, in hoc non currit pręscriptio: ut xvj. q.iij clerici. & c. si episcopus. C. de pscript. trigint. uel quadraginta anno. male. Argu. cōtra xviij. quæst. ij. seruitiū. nā libertas non dandi decimā pręscribitur. [a] extra de præscr. de quarta. Itē arg. contra. j. quæst. iij. cap. quæsitum. nec cogit qs cām possessionis probare. ff. si serui. uēd. si qs diuturno. Sol. nec in lōga nec in lōgissima præscriptione sufficit allegare diuturnam possessionem, nisi aliquā causam possidendi alleget. Sz allegata causa cū tpe constet, præsumitur esse debitum. arg. xij. dist. illa. tamen non tenetur probare causam, siue titulum possidēdi: quia pt esse, quod non habet de hoc instrumēta, nec testes, nec est hoc in memoria hoīum: ut iij. q. vj. hæc quippe. Ioā. T. dicit cōtra, quia sufficit si dicat præscripsi nisi præsumptio sit contra eum.

[†] Arg. cōtra ad hoc xxv. q.ij. amputato. Ar. ad hoc j. xv. q. j. nulli. episcoporum. ubi de hoc. Arc.

[a] Sub. cū aliquali titulo, qd̄ dic ut no. extra de præscri. si diligēti. i gl. ex hoc uidet. Ar. Possessio sine causa possidēdi nō sufficit ad præscriptionem.

illis hucusque præsumpta [a] sunt, denegentur: hoc est, neque angarijs presbyteri, aut diacones, neque aliquibus fatigentur indictionibus, ne uideamur ī ecclesia Dei exactores potius, quā pontifices nominari.

Hi uero clerici tam locales, quam diœcesani qui se ab episcopo grauari cognouerint, quærelas suas ad metropolitanum deferre non differant: & metropolitanus non moretur huiusmodi præsumptiones auertere.

Item ex concilio Cabilonensi.

A parochianis stipendia non nisi cum charitate episcopi exigant.

CAN. VII.

Cauendum est sanè, ne cū episcopi per parochias suas peragrant, quandam non solùm erga subditos, [b] sed erga socios [c] tyrannidem exerceant: ne (quod absit) non cum charitate, sed cū quadam iactantiæ temeritate, nec cum gratiarum actione, sed cum quadam iudiciaria inuentione stipendia ab eis exigant. Obseruandum modis omnibus est, ut si quando eis peragrandæ parochiæ necessitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione uerbi Dei, in lucris animarum potius quā deprædandis & spoliandis hominibus, & scandalizandis fratribus operam dent: & si quando ad pergendum ministerium suū à subditis aut fratribus aliquid accipiendum est, hoc summopere obseruare debent, ne quem scandalizent [d] aut grauent. Tanta ergo discretio in hac re tenenda est, ut uer bi Dei prædicator, ubi proprij sumptus [e] desunt, a fratribus accipiat: & ijdem fratres illius potentia nō grauentur: exēplo apostoli Pauli, qui ne quem grauaret, arte & manibus uictum quærebat.

Item ex concilio Toletano quarto.

Vltra duos solidos a parochianis ecclesiis episcopus non præsumat accipere.

CAN. VIII.

Inter cætera denique quæ consensu communiter nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium presbyterorū Galliæ [†] prouinciæ solertissimę discernere decuit quas contra pontificum suorum rapacitates necessitas (ut comperimus) tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim pontifices (ut eorundem euidens inquisitio patefecit) indiscreto moderamine parochianas ecclesias prægrauantes: dum in exactionibus superfluis frequentes existunt, penè usque ad exinanitionē extremæ uirtutis quasdam basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat decætero quod constat hactenus inordinatè præsumptum, non amplius quam duos solidos unusquisque episcoporum præfatæ prouinciæ per singulas diœceses, uel basilicas iuxta synodum Bracarensem annua illatione sibi expetat inferri: monasteriorum [†] ta-

[b] Cauendum. Subditos. scilicet laicos.

[c] Socios. Hic dicuntur clerici socij episcopi: alibi fratres: ut xcv. dis. olim. viij. q.j. quid autem.

[d] Scandalizent. exigendo ultra licitum, ut xj. quæstio. iij. nolite.

[e] Sumptus. Videtur ergo, quod si habet sumptus, unde possit expēdere nō debet alios grauare. Nā potius uidentur hæc peti ex gratia, quā de iure: ut extra de censi. cum apostolus. Et ea quæ domi consueuit expendere, debet expendere, cum est in uia: 4 ut in authen. de manda. princi. §. illud. colla. iij. & in authē. ut iud. sine quoquo suffrag. §. nulli. colla. ij. sed non est ita, ut extra de simo. cum sit Romana. in parte decisa.

[†] Inter cætera. Monasteriorum. j. xvj. quæst. ij. cap. j. & ij. contra. j. xvj. quæst. j. cum pro utilitate: j. xviij. q. j. quā sit. & cap. seruitiū contra.

Solu

1. Thes. 3. c.

[9] De hac materia not. etiā xvj. q. iij. dilectio. Archid.

[†] Oēs libri, quos uidi, sic habēt: tn̄ legēdum puto Galliciæ, qa istud non est conciliū generale, sed prouinciale Hispaniæ, & sic de aliena prouincia nihil decernere poterat, ut s. ix. q. ij. c. epi. c. si inuitati.

4 Sz Gofre. putat cōtra: qa & in ciuitate manēs & uisitās, pōt exigere procuratiōes extra de censi. uenerabili. Archidia.

men basilicis ab hac solutionis a expensione seiunctis. Cum uerò episcopus dioecesim uisitat, nulli præ multitudine onerosus existat: nec unquam quinquagenarium b numerum euectionis excedat: aut amplius, quam una die per unamquanque basilicam remorandi licentiam habeat. Quicunque uerò pontificum eorundem aliter quàm decreuimus agendum præsumpserit, correctioni ꝓculdubio canonum subiacebit, tanquam constitutionum synodalium transgressor, & priscorum patrum edictorum corruptor.

Item Gregorius episcopis Siciliæ.

Sacerdotes ab episcopis suis ultra modum non grauentur.

CAN. IX.

RElatum est nobis sanctæ memoriæ decessoris mei temporibus per seruum Dei diaconē, qui tunc ecclesiastici patrimonij curam gessit, fuisse dispositum, ut sacerdotes per uniuersas uestras dioeceses constituti, quoties ad consignandos infantes egredimini, ultra modum grauari minimè debuissent. Sūma c enim præfixa fuerat uobis (ut audio) consentientibus, quæ ab eis sacerdotibus pro labore d clericorum e dari debuisset: atqui hoc, quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minimè custoditur. Vnde fraternitatem uestram admoneo, ut subiectis uestris non graues studeatis existere.

Item Pelagius Cresconio illustri.

Secundùm loci mediocritatem episcopis conuiuia parētur.

CAN. X.

ILlud magnitudinem tuam minimè uolumus ignorare, quòd Syracusanæ ciuitatis episcopus inter alia, quæ in cautionū suarum pagina spopondit hoc etiam specialiter sub interpositione poenæ f legitimæ promisisse legitur nunquam se à quolibet suæ dioecesis presbytero ultra duos solidos cathedratici nomine petiturum: nec per quamlibet aliam occasionem quicquam in eius se dispendio esse gesturum: quod magnitudo tua non solùm à prædicto episcopo, sed de omnium episcoporum Siciliæ personis competenti solicitudine custodire non desinat: nec ipsa quoque prandia enormia fieri, sed secundùm mediocritatem uniuscuiusque loci episcopo ad consignationem uenienti, susceptionis præparari conuiuium: quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna uolumus, aut qualibet ratione permittimus.

CAVSA XI.

Lericus aduersus clericū quōnem de prędijs agitauit: quē ad ciuilem iudicem producere uoluit. Reus non nisi ante iudicem ecclesiasticum stare uolebat. Actor uerò potentia ciuilis iudicis illum à possessione sua deiecit. Quo audito episcopus eum ab officio suo suspendit: ille contempta episcopi sententia officium, suum ministrauit, hoc comperto episcopus sine spe restitutionis in eum sententiam dedit.

1 Q *Hic primùm quæritur, utrùm clericus ante ciuilem iudicem sit producendus.*

2 *Secundò, si producendus non est, an hæc culpa sit digna suspensione.*

3 *Tertiò, si digna non fuerit, an contēptorem sententiæ sui episcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

Monasteria sunt exempta à lege dioecesana.

a Solutionis. Ipsa enim monasteria à lege dioecesana sūt exempta, ut hic, & xvj. q. j. cū pro utilitate. & xviij. q. ij. quā sit. sed eorū capellæ nō, ut extra de capel. mona. ca. ult. & pen. & extra de præbendis. de monachis.

Visitans sit contētus euectionibus à iure taxatis.

b Quinquagenarium. Hodie numerus singulorum in euectionibus est taxatus: ut extra de censi. cum apostolus. nec numerꝰ ibi taxatus recipiēdus est si ecclesia grauetur, ut ibidē dicit, & extra de exces. præla. cum ad quorundam. extra de pœ. c. pe. Illos ergo qui supflui sūt, pót remouere sacerdos: qa si habes seruitutem adaquandi certū numerum pecorū. si plus ducis ad aquā quā debeas, superflua possunt à dño remoueri: ut ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. Trebatius. Itē si cā proprij cōmodi uenit ad ecclesiā, de proprio uiuat: ut C. de stat. & ima. l. ulti. Hæc allegatio forte hodie non tenet: quia si aliquis fuerit supra uires grauatus alij uicini sacerdotes tenētur conferre: ut dixi s̄. ead. illud. & extra de cēsi. procurationes.

Etiam & episcopū potest mouere. ar. ff. de aqua quot. & æsti. l. j. §. itē quæritur. Ar.

Pactio an in spiritualibus interuenire possit.

c RElatum. Summa. s̄. e. q. j. relata. arg. ꝙ pactio interuenire potest in spiritualibus: ut hic, & xviij. q. ij. Eleutherius. xij. q. ij. c. quicunq;. extra de deci. ex multiplici. q̄nque enim prohibetur transigi, uel pacisci. si tā fiat authoritate iudicis, tenet: ut extra de p̄bē. nisi. ff. de his q̄ no. infa. furti. §. pactus. ff. de trāsac. cū hi. §. si cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu consecrandi, ut hic dicitur, & extra de simo. ca. cum sit Romana. & non pro actu baptizandi? Ideo dico, ne aliqui ꝓpter paupertatē, uel auaritiam se subtrahant à baptismo: ut j. q. j. baptizandis.

Verum est hoc, dū modo sit licita: ut xviij. q. ij. Eleutherius. secūdum L. de hoc dixi j. q. ij. quā pio. & hoc not. c. dis. in ea. Arc.

d Pro labore. s̄. j. q. ij. ca. ult. j̄. xij. q. ij. charitatem.

e Clericorū. Qui laborant cū episcopo in uisitatione.

f ILlud. Pœnæ. Nota, ꝙ aliquis sub pœna potest obligari in spiritualibus: ut xxiij. di. quanquam. xvj. q. j. statuimus. j. q. ult. quoties.

QVAESTIO I.

Vòd clericus [a] apud seculares iudices accusandus non sit, Caius Papa scribit dicens:

Apud secularem iudicem nullus clericus conueniatur.

CAN. I.

NEmo unquam episcopū, aut reliquos clericos apud iudicē secularem accusare præsumat.

PALEA.

j *NVllus iudicū neq; presbyterū neque diaconē, aut clericū ullū, aut ecclesiæ iuniores sine licētia pōtificis per se distringat, aut cōdēnare præsumat. Q[uo]d si fecerit, ab ecclesia, cui iniuriā irrogare dignoscitur, tādiu sit sequestratus quousq; reatū suū agnoscat, & emēdet.*

Item Marcellus Papa.

De eodem.

CAN. II.

j CLericum [b] cuiusliber ordinis absq; pontificis [c] sui permissu nullus præsumat ad secularem iudicem attrahere, nec laico quemlibet clericum liceat accusare.

Item ex Nicenò concilio.

Ab eis quisquis iudicandus est, quos sibi iudices elegerit.

CAN. III.

IVdices autem esse non debent nisi quos ipse, qui impetitur, [d] elegerit, aut quos suo consensu hæc sancta sedes, aut eius primates [e] authoritate huius sanctæ sedis delegauerint.

Item Valentinianus, Theodosius, & Arcadius Imperatores.

Ad secularia iudicia nullus clericus est pertrahendus.

CAN. IIII.

COntinua lege sancimus, ut nullus episcoporum, uel eorum, qui ecclesiæ necessitatibus seruiunt, ad iudicia siue ordinariorū, [f] siue extraordinariorum iudicum protrahat. habēt.n. illi suos iudices, ne quicquā his publicis est cōe cum legibus. [g]

Item Constantinus Imperator præsidens in sancta synodo, quæ apud Niçeam congregata est: cùm querelam quorundum clericorum conspicere corā se deferendam ait: Vos à nemine diiudicari potestis: quia ad Dei [h] solius iudicium reseruamini.

QVod clericus. Hæc quæstio diuiditur in tres partes. In prima probat per xxiiij authoritates, quòd episcopus & quilibet clericus per clericos est iudicandus, & non per laicos nisi, forsan esset incorrigibilis: quia actor debet sequi forum rei. Secunda ibi, His ita. Tertia ibi, Ecōtra. Io. de Fā.

[a] Quod Clericus. Causarū alia ecclesiastica, alia secularia. Ecclesiasticarū alia spiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis est, ubi agit de decimis, uel matrimonijs. Criminalis ubi agit de crimine ecclesiastico. s. hæresis uel usurarū, cuius examinatio spectat ad iudicē ecclesiasticū: ut ĩ.ea. si quis cū clerico. & vj. q. ij. c. j. Alia est ciuilis siue pecuniaria, ubi agit de rebus tēporalibus. ar. ad hāc dis. xvj. q. j. frater. Itē seculariū alia est ciuilis, alia est criminalis. In his omnibus nūquam cōuenit clericus, nisi sub ecclesiastico iudice: ut ĩ.ea. nullus eps. nisi in tribus casibus, ut ĩ causa feudi: ut extra de iudi. cæterū. & nisi sit incorrigibilis, ut xvij. dist. nec licuit. Item & in cā reconuentionis. iij. q. viij. cuius in agēdo. Alios casus posui ĩ.e. clericū null⁹. Similiter nec laicus pōt conueniri sub ecclesiastico iudice, nisi in casibus v. ut si conueniat ipsum sup rebus spiritualib⁹, ut extra de iudi. c. ij. & iij. Vel nisi rustici ecclesiæ conueniantur: ut lxxxix. di. indicatum. extra de app. si duobus. Vel ubi aliquis rapuerit res ecclesiæ: tunc potius ex consuetudine, quam de iure conuenitur sub clerico. extra de foro comp. cum sit. & c. si clericus. Item si iudex laicus est negligens, extra de foro cōp. ex transmissa. & xxiij. q. v. administratores. Vel si suspectus fuerit iudex secularis. Vel si haberetur querela contra ipsum, potest adiri ecclesiasticus iudex, ut in auth. ut dif. iudi. col. ix. §. j. & ij. & §. pe. Non tamen propter negligentiam ecclesiastici iudicis clericus potest conueniri coram laico iudice: ut extra de iudi. qualiter. in fi.

[b] CLericum. Etiam depositum: [2] ut lxxxj. di. dictum. Nec etiam coniugatum. xxxij. dis. si quis uero. Nec ob. extra de aposta. c. j. quia ibi loquitur, cum talis non uult gaudere priuilegio clericali: quia forte sit maritus uiduæ. Nam tunc perdit priuilegiū: ut lxxxiiij. dist. quisquis clericus. Idem dico de seruientibus [2] & mancipijs clericorum: ut lxxxix. dis. indicatū. Et idem priuilegium habet familia, q[uo]d domin⁹: ut extra de Iudæ. ad liberandā. quia libertus forū patroni sequit. ff. ad muni. assumptio. xij. q[uæsti]ō. ij. ecclesiarum seruos. Itē uxores [3] clericorū: q[ui]a sortitur forū uxor ex persona uiri: ut ff. de iuris. om. iud. cū quædam. & eodem gaudet priuilegio uxor & filius quo clericus: ut C. de epis. & cleri. l. j. & ij. sed illa quæ non est legitima uxor non sortitur forū à persona uiri. ff. ad muni. de iure. §. ulti. Io. q[uo]d dicit de coniugato, falsum est: ut extra de cleri. coniu. Io. & forte idem est in deposito, cum sit exauthoratus: ut 50. di. accedens. B.

[c] Absq; pōtificis. Hodie nec cū consensu episcopi potest, ut extra de foro comp. si diligenti. alias ab officio suspendit, ut iij. q. vj. non liceat. præterea causam perdit: ut ĩ.e. inolita. & c. placuit.

[d] IVdices. Qui impetit. Ar. iudices esse dādos ad arbitriū rei: ut hic, & xv. q. vij. si aūt. & iij. q. vj. peregrina. & iiij. q. v. quisquis. Sed contra. ff. de iud. obseruandum. ubi dicitur, q[uo]d ille iudex nō est dandus, quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud altera, intelligere de actore non de reo. [4] Vel dic, si nō possunt cōcordare actor & reus, tunc dabuntur secundū petitionem rei. uel supple in omnibus istis istud, & actoris. Vel dic quòd hoc c. loquitur in criminali cā: tūc enim ex pluribus epis potest eligere reus, quem uult: ut iij. q. viij. accusatores.

[e] Primates. Id est, episcopi qui concilium celebrant authoritate Papæ.

[f] COntinua. Ordinariorum. id est, ad ordinarios, uel delegatos ab Imperatore.

[g] Cum legibus. Quæ dicunt clericum posse trahi ad ciuilem iudicem: ut ĩ. ea. si quis cum clerico.

[h] Quia ad Dei. Id est, clericorum, qui dij appellantur,

Causa est duplex.

Causa secularis ē duplex.

Laicus ñ conuenit coram iudice ecclesiastico, nisi in quinq; casibus.

[1] Cum ad huc habeat characterem. ar. xxxij. q. vij. licite.

[2] Seruiētibus, hoc falsum & contrariū practicat ēt in Gallia.

[3] Vxores. tamē Feli. c. j. de consuetu. sed falsum ē, & contrariū practicat. quāuis Petr. Anchara. extēderit ēt ad concubinas.

Iudex an possit dari ad arbitrium rei.

[4] Huic solutiōi ob. extra de offi. dele. cum R. ubi eligit actor.

eur:ut ℑ.ead. sacerdotibus.

a Nullus episcop⁹. Vel exhibeat. Sed nunquid tenetur uenire, & allegare forū: ut extra de ap. cum parati?nō: qa citatio nulla est. Nam ubi quis citari non potest, uel ratione personæ, uel ratione temporis, uel causæ, non tenetur uenire: ut notaui iij. qō. ij. si episcopus. & q. j. c. ij, & ff. de ferijs. l. j.

Citatio nulla non arctat citatum.

b Cinguli. Nota ꝙ ecclesiasticus iudex priuat etiā laicum sua dignitate: ut xxxij. q. v. præceptum. in fine.

c Testimoniū. Recipiat. In causa criminali, ut extra de testib. decætero.

d In publico. Scilicet foro e seculari, ne sit contra di. xxiij. c. illud. ℑ. xv. q. v. c. j.

a Præcipue, cum ista ca. de se expurgante loquantur: hæc autē de testelo quuntur. Arch.

e Nec honore. i. iure prætorio.

f Ad testimoniū. A iudice seculari.

g Excepta. Ab hac necessitate.

h Iureiurādo. Hęc sunt uerba Gratiani: nec dicit uerū. Nam episcopi bene tenentur iurare: ut ij. q. iiij. nullam. & iij. q. ix. hortamur. Sed hoc est priuilegium eius, quòd non tangit Euangeliū, sed tantū à longe manus eleuat uersus ipsum. Videtur tñ, ꝙ secūdum canones tenetur tangere Euangelium: ut j. q. vij. quoties. Ioan. Quod non debeat tāgere, hodie determinatur extra de iu. calū. cap. ulti. B.

Episcop⁹ iurans nō tenet̄ sacra tangere.

i Iudex mittat. extra de testib. si qui testium. ff. de iureiuran. ad personas.

k Placuit. Petierit. Ergo ex sola porrectione libelli perdit quis cām. a & sic est contra. ff. de in ius

a Quod præcedit, non bene colligitur ex text. licet dicat ꝙ priuet̄ honore. & scd̄m hoc nō ob. qd̄ sequitur.

Item ex concilio Maticensi, cap. ix.

De eodem.

PALEA.

Nullus clericus aliū clericum ad iudicē secularē accusare, aut ad causam dicendā trahere quocūq; modo præsumat: sed omne negotiū clericorū, aut in episcopi sui, aut presbyterorū cum archidiaconi p̄sentia finiatur. Quòd si qs clericus hoc adimplere distulerit, si minor fuerit, uno minus de xl. ictibus accipiat: si uerò honoratior, xxx. dierū conclusione mulctetur.

Item Bonifacius ad episcopos Galliæ.

De eodem.

PALEA.

Quæcunque contentiones inter Christianos oriuntur, ad ecclesiam deferantur. & ab ecclesiasticis uiris terminentur: & si obedire noluerint, quousq; obediāt à liminibus ecclesiæ excludantur.

Item Marcellus Papa.

Neq; pro causa ciuili, neque pro criminali episcopus apud ciuilem iudicem producatur.

CAN. V.

iij Nullus episcopus, neq; pro ciuili, neq; p̄ criminali cā apud quēuis iudicē, siue ciuilē, siue militarē producatur, uel exhibeatur. a Magistratus. n. qui hoc iubere ausus fuerit amissione rerum & cinguli b condēnatione plectetur.

Item Syluester Papa.

Quilibet clericus nō est in publico examinādus. CAN. VI.

Testimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat, c nemo clericum quemlibet in publico d examinare præsumat, nisi in ecclesia.

Item C. lib. i. tit. de episcopis & clericis, Imperator Theodosius. Nec honore, e nec legibus eps ad testimonium flagitetur. Item. Episcopum ad testimonium f dicendum admitti nō decet. Nā & persona inhonoratur, et dignitas sacerdotis excepta g cōfunditur. Nouella cōstitutio. Eps non flagitetur ad testimoniū iureiurādo h sed Euangelijs tantùm coram positis. Item.

Sed iudex mittat i ad eū ex suis ministris, ut propositis sacrosanctis Euāgelijs scd̄m quod decet sacerdotes, dicat quæ nouerit.

Idem.

uoc. si libertus. & ff. rem ra. ha. l. amplius. ubi habes, ꝙ non incidit in pœnā, si desistat ab agēdo. Sic ergo uidet̄, ꝙ quādoq; confugit ad secularē iudicē propter desidiam ecclesiastici iudicis: ut xvj. qō. vij. filius. sicut ecō uerso recurrit̄ ad ecclesiasticum iudicem à seculari, ut ℑ. xxiij. q. ult. sæpe. & cap. his. & cap. si uobis. & extra de foro compe. licet. & ca. ex transmissa. sed non est hoc uerum: ut extra de iudi. qualiter. in fi.

Iudice ecclesiastico negligente nō recurrit̄ ad secularem.

l Episcopale. In his, quæ spectāt ad iudicium Imperatoris, ut extra de foro compe. uerū: Vel intellige, ꝙ Imperator rogat episcopum cognoscere de causa.

m Sic & sequentes. Id est, sicut pręmissæ authoritates dicunt, ꝙ non nisi coram clericis sint conueniendi clerici sic, &c.

Christi

Clericus ad ciuilem iudicem clericum perducens anathema fit.

CAN. VII.

j Si quis clericus accusans clericum in curiam introierit, anathema sit. subaudiendum est, si plurimorum iudiciorū cognitionem petierit. episcopale nanq; iudicium nihil obest ab Imperatore postulare. Vnde in Carthaginēsi cōcilio viij. legitur.

Proprio priuetur honore publici iudicij cognitionem ab Imperatore postulans.

CAN. VIII.

Placuit, ut quicunq; ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit, k honore proprio priuetur: si autē episcopale l iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.

Sic & sequentes m authoritates intelligendæ sunt, quibus clericorum causas non nisi clerici cognoscere iubentur.

Vnde Gelasius Papa scribit Ezechiæ comiti.

A seculari iudice clericus non est audiendus.

CAN. IX.

CHristianis gratũ semper debet esse quod ab eorum poscitur dignitate præstandum: quia Deo seruientibus beneficium negare non conuenit. Syluester atque Faustinianus, qui se à cunabulis clericos confitentur à Theodora se opprimi per uiolentiam conqueruntur: quia dicunt se ingenuos, atque Deo authore pristinæ conditionis nexibus absolutos, in sortem deterrimæ iterum seruitutis addici & per authoritatem regiã contra leges publicas cũ clericali cingulo olim tenerentur, adstricti per archidiaconum urbis Grumentinæ esse conuentos: cùm constet eum, qui cælestem militem [a] pulsat, non nisi eius forum debere sectari. Et ideo dilecte fili depensæ salutationis affatu supradictos clericos tibi commendo: ut si ad delegatorum iudiciũ, eorum aduersarij uenire contempserint, [b] sublimitatis tuæ tuitione ualẽtur: ne quid illis, aut surreptio, aut inimicitia legibus uiolentia necessitatis imponat: quia qui iudiciũ refugit, [c] apparet eum de iustitia diffisum.

Item Crispino & Sabino episcopis.

Non nisi ad episcoporum iudicium clericus uocetur.

CAN. X.

SYluester & Faustinianus ecclesiæ Grumentinæ clerici lacrymosa nobis insinuatione conquesti sunt, libertatem sibi domini sui benignitate concessam, hæredum eius oppressione pulsari sibique in clericatus officio penè à cunabulis seruientibus, etiam manumissore uiuente [d] in eodem actu nihilominus constitutis, diuinis ministerijs impendere seruitium non licere: cùm (si petitionem ueritas subsequatur) contra patris [e] & authoris sui factum uenientibus, ut indignis hæreditas legibus auferatur: nec eis liceat hæreditatem capientibus cõtra authoris sui prosilire iudicium. Et ideo fratres charissimi, quoniam se ẽt ab archidiacono dictæ ecclesiæ queruntur oppressos, qui per eorum absentiam moderatoris iudicium promisit eos esse securos, calcatis omnibus rationibus, cõtra leges diuinas, & publicas pulsatis, forũ suum putauit auferri: in uestro [f] iudicio quisquis ille est, qui clericum lacesserit, adueniat: ut ecclesiæ iura, quæ uetusti principes assidua sanctione firmauerunt, impetitis clericis non negentur.

Item Alexander omnibus orthodoxis per uniuersas prouincias Christo domino famulantibus.

Ante iudicem ciuilem sacerdotes non accusentur.

CAN. XI.

RElatum est ad huius sanctæ & apostolicæ sedis apicem (cui summarum dispositiones causarum, & omnium negotia ecclesiarum ab ipso domino tradita sunt, Mat.16.
quasi ad caput, ipso dicente: Tu es Petrus: & super hanc petram ædificabo ecclẽsiam meam) quod quidam æmuli Christi, eiusdemque sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad iudices publicos accusare præsumant, cùm magis Apostolus Christianorum [g] causas ad ecclesias deferri, & ibidem terminari præcipiat: quoniam taliter præuaricantes præuaricauerunt in Deum suum, & non obedierunt præceptis eius.

Item Pelagius Benegesto defensori.

Actor forum rei sequatur.

CAN. XII.

EXperientiæ tuæ præsenti authoritate mandamus, ut in causis, in quibus quælibet ecclesiastici officij persona loco petitoris existit, quenquam laicum pulsatura apud suæ prouinciæ iudicem suas pro-

[a] CHristianis. Cæleste mi litem. Clerici enim milites Christi sunt. [1] xxiij.q. ul. reprehensibile.

[1] Vel ecclesiæ. l. di. clericum.

[b] Contempserint. Si non ueniunt ad iudicium isti actores, in optione rei est an uelit, ut circunducatur edictũ, uel ꝙ admittantur ꝓbationes [2] suæ: sed iudex auditis probationib⁹ suis non pronuntiabit eum liberum, sed seruum illius non esse: nisi euidentissimas probationes habeat: ut ff. de li. cau. l. diui fratres. uel iudex põt imponere actoribus perpetuum silentium. C. de inge. ma. l. diffamari.

[2] Quibus se probarent ingenuos. ff. d libe. caus. ordinata. secũdum Lau.

[c] Refugit. Sic lxxiiij. di. honoratus. & iij. q. ix. decreuimus.

[d] SYluester. Viuente. Hoc multum facit pro eis cum pater eos non reuocauit, ut filij non possint reuocare: ut ff. de probat. Procula.

[e] Patris. Secundũ legem antiquã hæres, qui non adimplebat uolũtatem defuncti, omni successione priuabat. C. de fideicom. l. ulti. hodie autẽ hoc tenet in extraneo hærede. Sed si filius institut⁹ hæres nõ implet uoluntatẽ defuncti, priuatur successione, relicta tamẽ sibi legitima: ut C. de fideicõ. authẽ. amplius. & forte lex præualet in hoc casu huic canoni. Innoc. tñ idẽ dicit ꝙ hic dicitur, extra de uo. & uo. redem. licet. in fin. unde potest dici ꝙ canon iste corrigat authenticam.

Hæres nõ adimplẽs defuncti uoluntatẽ qualiter punitur.

[3] Vbi de hoc: & intelligunt quidã hoc tãtum in relictis ad pias cãs, ut patet ĩ eo qđ le. & not. extra eo. tit. c. tua. uer. cũ igitur & ca. nos quidẽ. in fi. Archi.

[f] In uestro. Authoritate enim episcopi uoluntas defunctorum mandatur executioni, extra đ test. si hæredes. [3]

[g] RElatum. Christianorum. Hoc obtinuit scđm primitiuũ statũ ecclesiæ: ut ij. q. v. si qs presbyter. & xcv. di. ecce. Vnde adhuc secundum legem, si iudex secularis est suspectus, episcop⁹ ei adiungĩt, uel causa trãsfertur ad iudicẽ ecclesiasticũ: ut ĩ auth. ut differ. iud. §. si tñ. col. ix. in criminalib⁹ causis tamen. s. sanguinis nõ sunt clerici iudices. xxiij. q. ul. his à quibus.

EXperientiæ. Presby-

ponere actiones non deserat. In his uero negotijs, in quibus ecclesiastici officij persona pulsatur totius submoto pulsationis obstaculo, ad iudiciũ episcopi, uel presbyterorum [a] in loco, ubi quæstio uertitur, constitutorum occurrat indifferenter examen.

Item Sergio cancellario.

De eodem.

CAN. XIII.

SI quisquam clericus siue inferioris, siue potioris gradus peritor existat, & contra laicam personam suas dirigat actiones, iste modis omnibus non alibi, quàm apud prouinciæ iudicẽ negotium suũ dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericũ cuiuscunque gradus duxerit esse pulsandum, ad episcoporũ iudicium in eadem ciuitate, uel territorio cõstitutorum proponat eas, quas se habere existimat actiones. Quẽ ordinẽ legibus per omnia cõuenientem atq; consentaneum demonstrari illa regula [b] manifestat, quæ præcepit actorem rei forum semper sequi pulsati. Clericis uero pulsatis in episcopali iudicio forum competere, principalium quoque sanctionum designat authoritas.

Item in concilio Agathensi legitur.

Episcopo non permittente apud secularem iudicem clericus pulsari non debet.

CAN. XIIII.

ij CLericũ nullus præsumat apud secularem [c] iudicem episcopo non permittente pulsare: sed si pulsatus fuerit, non respondeat, uel proponat: [d] nec audeat criminale negotium in seculari iudicio proponere.

Item Pius papa.

Clericus suo inobediens episcopo depositus curiæ tradatur.

CAN. XV.

SI quis [e] sacerdotũ, uel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit, aut si ei insidias parauerit, aut contumeliam [f] aut calumniam, aut conuicia intulerit, & conuinci potuerit, mox depositus [g] curiæ tradatur, & recipiat quod inique gessit.

Item ex concilio Carthaginensi. iij.

Principali cogatur authoritate, qui plebem inuasam non uult deserere.

CAN. XVI.

PEtimus, ut dignemini dare fiduciam, [h] qua necessitate ipsa cogente liberum nobis sit rectorem prouinciæ secundùm statuta gloriosissimorum principum aduersus illum audire, qui plebem, quam inuaserat, usque hodie commonitus (secundum quod statutum fuerat) relinquere contemnit, ut qui miti admonitioni sanctitatis uestræ acquiescere noluerit, & emendare illicitum, authoritate iudiciaria protinus excludatur. [i] Aurelius episcopus dixit: Seruata forma disciplinæ, non existimabitur appetitus, [k] si uestra charitate modeste conuentus recedere detractauerit: cum fuerit suo contemptu & contumacia faciente iudiciaria potestate conuentus. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Hoc ergo omnibus placet.

Item Gregorius papa.

A principibus corrigantur, quos ecclesia corrigere non ualet.

---

[a] Presbyterorum. Hoc itelligit Hu. cũ causa his delegat ab episcopo. alias episcopus solus iudex est ordinarius: ut j. ea. de psona. Vel expone uel pro &, ut xv. q. vij. episcopus. uel dic ꝙ prælatus quilibet, qui ex electione habet prælaturam, habet ẽt iurisdictionem: ut extra de offi. ordi. cum ab ecclesiarũ. extra de elect. c. j. Sed qui non est electus ab uniuersitate uel collegio non est iudex ordinarius. Iudicem enim facit aut consensus populi, ut xciij. distinct. legimus. in fi. & in authen. de defen. ciuit. §. interim. col. la. iij. aut cõsuetudo, ut ix. q. iij. conquestus. C. de emãcip. l. j. & l. fina.

Iudicem duo faciunt.

[b] SI quisquam. Regula. quæ est s. iij. quæstio. vj. neminem. C. de iurisd. omn. iudi. iuris ordinem.

[c] CLericũ. Secularẽ. Nisi in casib[9] exceptis in summa. Itẽ excipit, si papa delegat laico causam spiritualẽ: ut x. q. iij. illud. Item forte cũ succedit clericus laico: ut ff. de iudi. heres absens. quod falsum est. Itẽ secundũ quosdam cũ tenetur de euictione, sequitur forũ emptoris. ff. de iudi. uenditor. sed hoc non est uerum: quia per hoc nõ fit de foro illius, [l] licet præstet ei authoritatẽ.

Clericus corã seculari quandoq; conuenitur.

[l] Illius. Imo licet nõ fit re[9] principalis, tamen quia eum in eodem foro defendit, fit de illius foro, quãtũ ad hoc Adde Pe. Anchara. repet. ca. ea quæ. de regul. iur. in 6.

[d] Vel proponat. id est, excipiat.

[e] SI qs. In his tribus ca. ponit, quod clericus à laico potest iudicari cum est incorrigibilis.

[f] Cõtumeliam. Si illa nõ tantum episcopum, sed etiam ecclesiam eius tangat: alias nõ posset eum pro sua contumelia excõicare xxiij. q. iiij. iter.

[l] Etiam de hoc nota. ij. q. vij. si quis ab episcopo.

[g] Mox depositus. Si sit de nouo contumax, ut extra de iudi. cũ non ab homine. Vel dic, qđ iste casus est specialis, ubi aliqs statim tradit curiæ, sicut est in falsario: ut extra de fals. ad falsariorũ. Vel dic tradit curiæ, i. permittit tradi, ita ꝙ ecclesia nõ tenet eũ defendere. Itẽ in tertio casu traditur curiæ, s. in crimine hęresis, ut in cõstitutione Innocentij excõmunicamus. Qualiter hoc uerbũ exponatur, habes extra de uerb. sig. nouim[9].

Clericus statim tradit curiæ seculari ĩ aliquib[9] casibus.

[h] PEtimus. Fiduciam. id est authoritatem.

[i] Excludatur. Ar. ꝙ si quis authoritate iudicis mittit in possessionẽ, & aduersarius eum nõ admittat, q nec attendit excõicationem, uidetur ꝙ manu militari ei possit auferri res: ut xxiij. qõ. v. principes. xxiiij. q. iij. de illicita. xvij. di. nec licuit. & est expressum. ff. ne uis fiat ei, qui i pos. l. si quis missus. ff. de rei uend. qui restituere. Hodie tamẽ talis efficitur possessor post annum: ut extra de dolo & cõtu. contingit. & concordat legi. ff. de bo. autho. iudi. possid. quamuis.

Militari manu potest quandoque alicui res auferri.

[k] Appetitus. i. iniuria lacessitus.

Istud

CAN. XVII.

ISTud est [a] quod a uobis poposcim⁹. & nūc iterū postulamus, ut Paulinū Aquilegiensem pseudo episcopum, & illū Mediolanensem episcopum ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis: ut & iste, qui episcopus esse nullatenus potest, quia contra omnem canonicam consuetudinē factus est, alios ultra non perdat: & ille qui contra morem antiquum eum ordinare præsumpserit, canonū uindictæ subiaceat.

Item ex concilio Calcedonensi.

Proprium gradum amittunt clerici coniurantes uel conspirantes.

CAN. XVIII.

COniurationū [b] & conspirationum crimē (quod apud Græcos dicitur φράτρια [c]) publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi: hoc multo magis in sancta Dei ecclesia, ne fiat, cōuenit abdicari. Si qui uero clerici seu monachi inuenti fuerint cōiuratores, aut cōspiratores, aut phratrias, uel factiones cōponētes aliquas, suis episcopis, aut alijs omnino cadāt de proprio gradu.

Item Calixtus papa.

Clerici conspirantes proprio gradu amisso retrudātur in carcerem, cæteri excōmunicētur.

CAN. XIX.

COnspirationū crimina uestris in partibus uigere audiuimus, & plebes contra episcopos suos conspirare nobis mandatum est: cuius criminis astutia non solum inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus prohibita: & idcirco huius criminis reos non solum ecclesiasticæ, sed etiam seculi damnant leges: & non solum conspirantes, sed etiam consentientes eis. Antecessores uero nostri cum plurima turba episcoporum, quicunque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore quo utuntur, carere præcepe runt: cæteros uero communione priuari, & ab ecclesia extorres fieri iusserunt: omnesq; simul utriusq; ordinis uiros infames esse censuerunt: & non solum facientes, sed etiam consentientes.

Item ex concilio Calcedonensi.

Clerici aut monachi coniurantes proprio priuentur honore.

CAN. XX.

SI qui clerici, uel monachi reperti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut insidias ponētes episcopis aut clericis, gradu suo proprio penitus abijciantur.

Item ex concilio Toletano.

De eodem.

CAN. XXI.

SI clerici aut monachi inuenti fuerint conspiratores, aut per coniurationem calumniam machinātes episcopis, uel clericis, proprium amittant gradum.

Item ex concilio Aurelianensi.

De eodem.

CAN. XXII.

SI qui clericorum (ut nuper in multis locis per superbiam diabolo instigante actum fuisse perpatuit) rebelli authoritate se in unum coniuratione intercedente collegerint, aut sacramenta [d] inter se data, aut chartulam conscriptam fuisse patuerit: nullis excusationibus præsumptio [e] elabatur: sed re detecta, cum in synodum uentum fuerit, in præsumptores extra personarum & ordinum qualitatem a pontificibus, qui tunc in unum collecti fuerint, uindicetur: quia sicut charitas ex præceptis diuinis corde, non chartulæ conscriptione, uel coniuratione est exhibenda: ita quæ supra sacras admittuntur scripturas, authoritate & districtione pontificali sunt reprimenda.

Item Innocentius papa.

Inter clericos & laicos causæ exortæ ab episcopis audiantur.

CAN. XXIII.

SI quæ causæ, [f] uel contentiones inter clericos & laicos tā superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortę, placuit ut secundum Nicenam synodum congregatis omnibus eiusdē prouinciæ episcopis iudicium terminetur.

---

[a] IStud est. Casum huius ca. etiā habes xxiiij. q.j. punienda.

[b] COniurationum. Hæc quatuor ca. idē dicūt, qđ cōiuratores deponunt si clerici sunt: si laici, excommunicantur.

[c] Phratria. A phares. quod est diuisio: inde pharisæi. s̄. xlvj. dis. seditionarios. & s̄. iij. qō. iiij. cōspiratores. & vij. q. j. deniq;.

[d] SI qui clericorū. Aut sacramenta. Cōiurationes quæ fiunt sup licita re, licitæ sūt ad probādum malum & illicitū: ut xvj. q. vij. sane. j. qō. j. concussionis. xxij. q. j. c. j. s3 sup re illicita nō tenēt [1] ut hic. Quidā tñ dicūt qđ oīs cōiuratio si est occulta. est illicita. [2] ꝓhibent ergo fraternitates quæ sunt ad malū. sic C. de monopol. l. unica. sed bonæ fraternitates admittunt. xlij. dist. si qs despicit.

[e] Præsumptio. id est, temeritas. Quidam tamē hic scripserūt, ꝙ hæc pręsumptio sit iuris, contra quam non admittit probatio secus si præsumptio sit facti.

[f] SI quæ causę. Hoc c. loquitur de crimine ecclesiastico, uel de rebus spiritualib⁹ & de causis gnalibus ad totā ꝓuinciā ptinentibus. [3] His

Coniuratio an sit licita.

[1] Adde an & quales cōiurationes, uel conspirationes ꝓhibeātur not. in l. ñ dubito. ff. de capti. & in l. j. ff. de colle. illi. Bart. in l. hac edictali. §. conuentitia. de pa. te. col. ix.

[2] Hanc opin. isti colligunt ex eo qđ j. in text. dr̄, quia si charitas, &c. & ex uerbo interdicēte.

[3] ix. q. iij. archiepiscopus. cū ca. seq.

His ita. Hæc est secunda pars q. in qua probat magister superficialiter scilicet allegando, quod in spiritualibus causis debet tantum clericus coram clerico respondere: in alijs autem ciuilibus coram iudice seculari. & hoc probare uidetur per quinque canones. Ioan. de Fan.

alios: ut xxviij. quæstione prima. iam nunc.

g Omnis anima. Subdita peccato. Christus enim nemini fuit subiectus. xxiij. q. iij. in prin.

h Siue regi. Hæc uerba interpretatur Innocentius extra de maiori. & obedien. solitæ.

a Clerici. Allegando hoc dicit.

b Si tributum. Agri. j. xxiij. q. ult. sc̄dm. contra. Sed ibi loquitur de his prædijs, in quibus fundata est ecclesia, uel officinæ eius, quæ debent esse liberæ, ut extra de censi. sancitum.

c Potestatem. De facto, non de iure. nā si sine authoritate principis, uel alterius quis detineat res ecclesiæ, sacrilegus est, nisi restituat. xij. q. ij. quisquis. xvj. qō. j. in canonib⁹. Videtur tamē, q̄ si agri ecclesiæ nō soluāt tributum, q̄ possit Imperator uendicare agros illos: ut hic, & C. de episc. & cleri. de his. Nā omnia bona illorum, quæ tenentur alicui soluere tributum, sunt illi iure pignoris obligata. C. i qui. cau. pi. ta. cōtra. l. j. i Sed istud non est uerū: quia tantum intelligitur de proprijs prædijs patrimonialibus aliquorū uel clericorū, uel laicorum. Licet enim prædia ecclesiæ cessent à tributo, non ideo possunt uendicari, ut xvj. q. j. c. generaliter. §. nouarum.

d Non nego. Corporaliter me opponendo: q̄a pro temporalibus me mori opponere nō debeo, pro altaribus libenter immolabor. xxiij. q. ult. cō uenior.

e Magnum. Subiecti. Tributum est probatio subiectionis. extra de censi. c. ij. Sed arg. contra extra de priui. recepimus. uerum est, q̄ est signum subiectionis, licet non plena probatio.

f Soluit. Non ex debito, sed ne scandalizaret

Ecclesiæ prædia de quibus tributū non soluit, an possint ab imperatore uendicari.

y Et uideas quod dicam in prædic. l. xvj. qō. j. placet. Archi.

Cùm ergo his omnibus authoritatibus clerici ante ciuilē iudicē denegētur producēdi: cùm (nisi prius depositi, uel nudati fuerint) curiæ non sint repręsentandi: patet quòd ad secularia iudicia clerici nō sunt pertrahendi.

2 *His ita respōdetur: clerici* a *ex officio episcopo sunt suppositi, ex possessionibus prædiorū Imperatori sunt obnoxij: ab episcopo unctionē, decimas & primitias accipiūt, ab Imperatore uerò prædiorū possessiones nanscisc̄utur. Vnde Augu. ait super Io. Quo iure uillas defendis? diuino, an humano, & c. require in principio, ubi differentia signatur inter ius naturale, & ius constitutiōis. Quia ergo, ut prædia possideantur, imperiali lege factum est, patet quòd clerici ex prædiorū possessionibus Imperatori sunt obnoxij.*

Item Ambrosius contra Auxentium.

Imperatori tributū ecclesia denegare non debet.

CAN. XXIIII.

SI tributum petit Imperator, non ei negamus: agri b ecclesiæ soluant tributū. si agros desiderat Imperator, potestatē c habet uēdicandorū: tollat eos si libitū est. Imperatori nō dono, sed nō nego. d Idem.

Potestatibus tributa nō sunt deneganda.

CAN. XXV.

MAgnum quidem est & speciale documētum, quo Christiani uiri sublimioribus potestatibus docentur debere esse subiecti: e ne quis constitutionē terreni regis putet esse soluendā. Si. n. censum filius Dei soluit: f quis tu tantus es, qui putas esse non soluendū? Itē apostolus: Omnis anima g sublimioribus potestatibus subdita sit. Item Petrus apostolus generaliter omnibus fidelibus scribit: Estote subditi dominis uestris, siue regi h quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad uindictam malefactorum, laudem uerò bonorum.

Item ex epistola Clementis. i

De secularibus negotijs episcopus cognoscere non debet.

CAN. XXVI.

TE quidem oportet irreprehensibiliter uiuere: & summo studio niti, ut omnes uitæ huius occupationes abijcias, ne fideiussor k existas: ne aduocatus l litiū fias, neve in ulla aliqua occupatione prorsus inueniaris mundialis officij occasione perplexus. Neque enim iudicem, m neque cognitorem secularium negotiorum hodie te ordinare uult Chri-

i Epistola Clemētis. Id est, missa Clementi à Petro 3 sicut dicitur instrumētum meū, q̄ mei causa factū est. ff. de eden. prætor. §. j. & dicitur etiam epistola illius, cui est missa, tamen cum distinctione. ff. de furt. eum qui. §. ult.

k TE quidem. Ne fideiussor. Clericus regulariter nō debet fideiubere: ut hic, & extra de fideiusso. clericus. nisi necessitas sit. tunc enim ex pietate tenetur subuenire alij: ut lxxxvj. dist. non satis. Item clerici possunt fideiubere pro ecclesijs suis, ut in authenti. de sanc. episc. §. aliū autem. collat. ix. Item inter se mutuo fideiubent cū conueniuntur: ut C. de episco. & cleric. l. omnes. §. in hac. Item nec adstrictus curiæ potest fideiubere. C. loca. curialis. & si clericus fideiuberet, potest dici, q̄ non tenet fideiussio, nisi talis priuilegio suo renuntiet. Nam fideiussor pro non dato habetur, nisi priuilegio suo renuntiet: ut ff. si quis in ius uoc. nō ierit. l. j. Vel dic, quod licet non debeat fideiubere, si tamen fideiusserit, tenet obligatio: ut extra de fideiuſ. c. peruenit. & c. cōstitutus.

l Ne aduocatus. Quod prohibetur sacerdotibus: ut j. xiiij. q. v. denique. & xv. quæstio. ij c. j.

m Iudicem. Contra. j. xxiij. q. ultimo cap. sæpe. & capitu. his à quibus. Sed dic quod possunt tractare de illis temporalibus, quæ spectant ad ecclesiam.

Christus nemini fuit subiectus.

3 Quod sic debeat expōi patet ex sequenti c. ubi Petr⁹ loquitur Clemēti. & est de eadē epistola secū dum Hu.

Clericus an possit fideiubere.

Mat. 17. d

Rom. 13. a

1. Petr. 2

Sicut

ſtus, ne præfocatus præſentibus hominum curis, non poſſis uerbo Dei uacare. Hæc uerò opera, quæ ibi congruere minus diximus exhibeant ſibi inuicem uacãtes laici: & te nemo occupet ab his ſtudijs, ꝑ quæ ſalus hominibus datur.

Item ex eodem.

In his, quæ ad communis uitæ uſum pertinent, laici ſibi inuicem operari debent.

CAN. XXVII.

SIcut enim impietatis crimen eſt tibi ò Clemẽs, neglectis uerbi Dei ſtudijs ſolicitudines ſeculares ſuſcipere: ita unicuique laicorum peccatum eſt, niſi inuicem ſibi etiam in his, quæ ad communis uſum, [a] uitę ꝑtinẽt, operam fideliter dederint, te uerò ſecurum facere ex his, [b] quibus non debes inſtare, [c] omnes cõmuniter elaborent. Quòd ſi fortè à ſemetipſis hoc laici non intelligunt, per diacones [d] edocendi ſunt, ut tibi ſolius eccleſiæ ſolicitudines relinquant.

Ex his oĩbus datur intelligi, ꝙ in ciuili cã clericus ante ciuilem iudicem cõueniẽdus eſt. Sicut enim eccleſiaſticarum legum eccleſiaſticus iudex eſt adminiſtrator, ita & ciuiliũ nõ niſi ciuilis debet eẽ executor. Sicut enim ille ſolus [e] habet ius interpretãdi canones, qui hẽt poteſtatem condẽdi eos: ita ille ſolus ciuilium legum debet eſſe interpres, qui eis ius et authoritatẽ impertitur. In criminali uerò cã non niſi ante epiſcopũ eſt clericus examinandus. Et hoc eſt illud, quod legibus & canonibus ſuprà diffinitum eſt: ut in criminali uidelicet cã ante ciuilẽ iudicem nullus clericus ꝑducatur, niſi fortè cũ conſenſu epiſcopi ſui: ueluti quãdo incorrigibiles inueniũtur: tunc detracto eis officio, curiæ tradendi ſunt.

Vnde Fabianus Papa ait:

Qui epiſcopo inſidiatur, ſemotus à clero curiæ tradatur.

CAN. XXVIII.

STatuimus, ut ſi quis clericorum ſuis epiſcopis infeſtus, aut inſidiator extiterit, mox ante [f] examinatum iudicium ſubmotus à clero curiæ tradatur: cui uitæ ſuæ omnibus diebus ſeruiat: & infamis abſq; ulla ſpe reſtitutionis permaneat.

Quia ergo iſte non in criminali, ſed in ciuili cauſa clericum ante ciuilẽ iudicẽ produxit, non eſt iudicãdus tranſgreſſor canonum nec eſt dicẽdus pertraxiſſe reũ ad iudicem non ſuũ: quia de ciuili cauſa non niſi iudex ciuilis cognoſcere debet.

Econtra ea, quæ in actoris defenſione dicta ſunt, ueriſimilia quidem uidentur, ſed pondere carent. Sacris enim canonibus & forenſibus legibus tam in ciuili, quàm in criminali cauſa clericus ad ciuilem iudicẽ protrahendus negatur.

Vnde in epiſtola Clementis legitur.

Fratres apud presbyteros iudicentur.

CAN. XXIX.

SI qui ex fratribus [g] negotia habent inter ſe, apud cognitores ſeculi non iudicentur, ſed apud presbyteros eccleſiæ quicquid illud eſt, dirimatur.

Item Syluester Papa.

Nullus clericus propter aliquam cauſam intret curiam.

CAN. XXX.

NVllus clericus, uel diaconus, uel presbyter propter quamlibet cauſam intret in curiam: nec ante ciuilem iudicem ſuam præſumat dicere cauſam.

[a] Sicut enim. Vſum. Ar. ꝙ peccat, qui non recipit arbitriũ. [a] & qui non cõponit inter partes xc. di. præcipimus.

[b] Ex his. i. ab his.

[c] Inſtare. Id eſt, intereſſe. s. xc. diſ. præcipimus.

[d] Per diacones. Ar. ꝙ diaconi debẽt laicis exponere & inſtruere modum uiuendi. xxv. di. audire.

[e] Sicut enim ille ſolus. Nam unde ius ꝓdijt, ab eo interpretatio requiritur: ut extra de ſent. excom. inter. quandoq; tamẽ legatus Papæ interpretatur reſcriptũ Papæ, extra de poſtu. præla. ad hæc. ultra medium. & extra de ſequeſtra. ad hoc. iudex etiã interpretatur legẽ ut ff. de legi. nam ut ait. Sed non põt interpretari ſentẽtiam ſuam, niſi ſit preſes ꝓuinciæ. ff. de ap. ab executore. Similiter cõſuetudo interpretatur legem: ut extra de uerbo. ſig. abbate. Interpretatio quædã eſt probabilis, & nõ neceſſaria, ut magiſtri: ut C. de profeſ. qui in urbe Conſtantin. l. unica. Quædam eſt neceſſaria, ſed nõ generalis: ut iudicis: ut ff. de leg. nã ut ait. Quædã eſt probabilis, neceſſaria & generalis, ſ; nõ eſt in ſcriptis redigenda, ut conſuetudinis: ut ff. de legi. ſi de interpretatione. & extra de uerbo. ſig. abbate. Quædam probabilis, neceſſaria, & in ſcriptis redigenda. ut principis: ut C. de legib. l. j. & ult.

[f] STatuimus. Mox ante. Non intelligas, ꝙ hæc dictio ante, ibi notet aliquod tempus, ſed eſt ſenſus ante. i. ante examinãtem iudicẽ, ſiue coram examinante. [a] Vel loquitur cũ eſt notoriũ crimẽ. ſic C. de def. ciui. defenſores.

Econtra. Hæc eſt iij. pars quęſtionis, in qua probatur, ꝙ in omni cauſa, ſiue ciuili, ſiue criminali, per proprium epũm clericus iudicet. & hoc probat per xiiij. c. in quibus punit etiam contemptores. Ioannes de Fãtu.

[g] SI qui ex fratribus. Fratres hic uocat clericos, uel etiã omnes Chriſtianos. [b] & loquitur ſecundum antiqua tempora: ut s. eadem. relatum.

Aliud

[a] Forte ñ eſt uerũ in ſeruo, qui nõ poteſt eſſe arbiter: ut iij. q. vij. ſi qs uero & idẽ fortè in monacho, cũ ſeruus dicat: ut no. xij. q. j. nõ dicatis. in gl. nũquid pauper, &c.

Interpretatio eſt triplex.

[a] Sic ſumitur ibi: ꝓcidam ante deũ, id eſt corã deo, ſecũdum Hu.

[b] Infra e. qõ. iij. ad menſam.

Aliud est quidem. Postulantem. Pœnitentes. n. sub regula ecclesiastica uiuere debent, ut hic, & j.ead.de psona. & j.de pœni.dist. v. contrarium. & capit.falsas.

Omnia licent, sed non expediunt.

b Omnia mihi licent. Tunc non expedit id quod licitũ est, quãdo usus ipsius alijs infert impedimẽtum: ut xxviij.q.j.sic enim licet quod fidelis discedat ab infideli, sed nõ expedit, ut ibi dr. Vel aliter, mihi licet mea repetere, sed non expedit ad uitam consequendã: quia scandalizantur illi a quibus repetũtur. uel sic, Oẽs cibi liciti sunt, sed nõ expediunt pro pter infirmos fratres, qui tũc quosdam cibos reprobabãt. uel sic. Licitum est prædicatori sumere sumptus ab illis quibus prędicat, sed nõ expedit, ꝓpter Corinthios, qui auari erãt.

1.Cor.6.c

Arg. ad hoc. xiiij. q.j.c.j.

c Pœnitens. scilicet solẽniter. & loquitũ de actore pœnitẽte, & cum est de uoluntate rei, uel loquitũ cũ ipse pœnitẽs cõuenit.

d Ecclesiasticum. Supple uel reus: quia de actore minus uidebatur.

e Quamlibet. Supra in cap. nullus episcopus.

f Vicunq;. In hac lege quinque notantur. Primũ, quod a iudice seculari appellatur ad episcopum. Secundũ, qđ ante sñiam appellatur. Tertiũ quod ab epõrum sñia non appellatur. Quartũ, quod unius episcopi testimonio fides adhibetur. Quintum, quod alij nõ audiunt post testimoniũ epi. Prĩa pars tollitur per id extra de app. si duobus. Secũda per id ij.q.vj.nõ ita. Tertia per id ij. quæs. vj. omnis oppressus. Quarta per id vj q.ij.si tantum. & c.placuit. Quinta per id quod testimoniũ soli[9] epi non ualet. iiij. q. iij. c. si testes. §. iurisiurãdi. Et licet hęc lex sit abrogata, tamẽ Innoc. ar. ex ea. extra de iudic. nouit. nõ ut confirmet eã. sed ut ostendat quantã affectionẽ Imperatores habuerunt erga sacerdotium.

g Decursis. id est, post litem contestatam.

a Sub. ante cõclusionem, secundũ In nocẽ. uel ante diffinitiuam sñiam qñ cunq; secundum Hug.

h Cum sermone, id est, allegationibus.

i Omnes itaque. Capitularibus, id est, in Longobarda: non tamen inuenitur in ea, quæ nũc est sed in Gallia.

k Volumus. Vel cõsuetudinario. extra de eo, qui mitti. ĩ pos ses. capit. iij.

l De persona. De hac habes ij. quæstio. j. in primis.

Non

Item Leo papa.

Ecclesiasticum non forense iudicium pœnitens expetat.

CAN. XXXI.

Aliud est quidẽ debita iustè reposcere, aliud propria perfectionis amore contemnere: sed illicitorũ ueniam postulantem a oportet à multis licitis abstinere, dicente apostolo: Omnia mihi licent, b sed nõ omnia expediunt. Vnde si quis pœnitens c habet causam, quam negligere forte non debeat, melius est illi, ut expetat ecclesiasticum, d quàm forense iudicium. Non ait propter criminalem causam tantũ, sed generaliter pro pter quãlibet e causam, tam ciuilem quam criminalem intelligens.

Vnde Theodosius Imperator.

Cuicunque licet sacrosanctæ sedis antistitis iudiciũ eligere.

CAN. XXXII.

Qvicunque f litem habens, siue petitor fuerit, uel in initio litis, uel decursis g temporũ curriculis, siue cùm negotium peroratur, siue cùm iam cœperit promi sententia: si iudicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiã si alia pars refragatur, ad episcoporũ iudicium cum sermone h litigantium dirigatur.

Idem.

CAN. XXXIII.

Omnes itaque causæ, quæ prætorio, uel ciuili iure tractantur, episcoporum sententijs terminatæ, perpetuo stabilitatis iure firmentur: nec ulterius liceat retractari negotium, quod episcoporum sententia deciditur. Testimonium etiam ab uno licet episcopo perhibitum, omnes iudices indubitanter accipiant: nec alius audiatur, cum testimonium episcopi a qualibet parte fuerit repromissum. Illud enim ueritatis authoritate firmatum, illud incorruptum habeatur, quod à sacrosancto homine secundum scientiam mentis illibatæ fuerit prolatum. Hoc nos edicto firmamus salubri, & perpetua lege tenendum esse censemus.

Hæc si quis antiquata contẽdat, quia in Iustiniano Codice non inueniuntur ita inserta, per Carolum renouata cognoscat, qui in suis capitularibus i ait inter cætera.

CAN. XXXIIII.

Volumus atq; præcipimus, ut omnes nostræ ditioni subiecti, tam Romani quam Franci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Frisones, Galli, Britones, Longobardi, Guascones, Beneuentani, Gothi, Hispani, cæteriq; omnes subiecti nobis, quocunque legis uinculo uideãtur adstricti, uel consuetudinario k annexi more, hanc sentẽtiam quam ex xvij. Theodosii Imperatoris libro c. uidelicet xj. ad interrogata Blauij ducis, quam illi & omnibus per scripturam misimus, & inter nostra capitula pro lege tenendam consulto omnium fidelium nostrorum posuimus, lege cuncti perpetua teneant, id est, quicunque litem habens siue petitor fuerit, &c. ut supra.

Item Gregorius Ioanni defensori eunti in Hispaniam monendo dicit.

Presbyter apud episcopum tantũ iudicari debet.

CAN. XXXV.

De persona l presbyteri hoc attendendum est, si quam causam habuit,

Presbyter an possit ab inferiori episcopo iudicari.

non ab alio a teneri, sed episcopũ ipsius adire debuit: sicut nouellarũ constitutio manifestat, quæ ita loquitur de sanctissimis & Deo amabilibus atque reuerendissimis episcopis, clericis & monachis. Imperator Iustinianus Augustus Petro gloriosissimo præfecto prætorio.cap.liij. Si quis contra aliquem clericum, aut monachum, b aut diaconissam, aut monastriã, aut ascetriam c habeat aliquam actionẽ, doceat d prius sanctissimũ episcopum, cui horũ unusquisq; subiaceat. † Ille uerò causam inter eos dijudicet. Et si quidem utraque pars his, quæ iudicata sunt, non acquieuerit, iubemus per loci iudicem e executioni perfectè mãdari. Ne uerò f obijciatur, quia de clerico hoc loquitur, non de presbytero, sciendum est, quia superius in constitutione eadem libr. C. legitur appellatione clericorũ etiã presbyteros & diacones contineri. uerba autẽ legis ista sunt: Præsbyteros aũt, & diacones & lectores, & cantores, quos omnes clericos appellamus: & reliqua.

Item Gregorius Romano defensori Siciliæ.

Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat.

CAN XXXVI.

PEruenit ad nos, quòd si quis contra quoslibet clericos causam habeat, despectis eorũ episcopis, eosdem clericos tuos facias iudicio exhiberi: quod si ita est, ualde constat esse incongruum: sed hac tibi authoritate pręcipimus, ut denuò hoc facere non præsumas: sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopũ ipsius adeat: ut aut ipse cognoscat, aut certè ab ipso iudice deputentur: aut si forte g ad arbitros eundum est, partes ad eligendos iudices ab ipso executio h deputata compellat. Si quis uerò laicus, uel clericus contra episcopũ causam habuerit, tunc te interponere i debes, ut inter eos, aut ipse cognoscas, aut certè te admonente sibi iudices eligant. Nam si sua unicuiq; episcopo iurisdictio non seruatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos ecclesiasticus custodiri ille ordo debuit, confundatur?

Idem Ianuario episcopo Caralitano.

A laicis iudicibus, clerici non sunt opprimendi.

---

1 Sed cõtra xvj.q.ij.uisis.in fin.qđ dic ut plene not. Innocen.extra de offi.or. quanto.& de præbẽ. in Laterané.& not. p B.extra de priuil. cũ & plãtare. §.in ecclesijs.

† Adde ad istud c. an episcopi sint illustres, & dic ꝙ sũt similes illustribus, ut probat in l. ad similitudinẽ, & ibi Bal. C.de epi.& cle. proprie. tñ sũt spectabiles secundũ Alexã. de Imo.ĩ gl. tit. col.ij. ff.đ iuris. om.iu.

2 Idẽ sentit Inno. extra de priuil. cũ olim propter. i gl. & male.& in tali casu monachus etiã constituit procuratorẽ: ut ipse not. extra de rescriptis. cum dilecta. ĩ prin.

a Non ab alio. id est, non à contrario. quandoque enim ab inferiori potest iudicari. 1 Hug. tamẽ huic literæ adhæsit, qui dixit solum episcopum esse ordinarium iudicem clerici: & per hoc quod dicit doceat prius, &c. Sed tu dicas, quod prælati ecclesiæ collegiatæ habent iurisdictionẽ, ut xv.q.iiij. cap.j. extra de immuni. eccles. nõ minus. extra de iudi.capit.ij. C.de iurisdict. omniũ iudi. l.ul. extra de officio ord. cũ ab ecclesiarum. sed qđ hic dicit prius doceat. &c. dicas priusquam secularẽ. Hu. tamẽ dixit solum episcopum habere ptãtem excommunicandi: ut xvj. qõ.ij. uisis, in fi. ubi dicit, quod excõmunicatio sit mucro episcopalis. Et ꝙ solus episcopus debeat de causis matrimonialibus cognoscere. xxxv. q.vj. multorum. & melius dicit noua constitutio extra de exces. præla. accedentibus. Consuetudo tamẽ ĩ talibus dat iurisdictionem, ut ix. quæstio. iij. conquestus. C.de emãcip. libe. l.j.

b Aut monachũ. conuentum noie monasterij rõne alicuius successionis, quæ obuenit monasterio p eũ. alias non cõpetit actio contra monachum, cũ nihil habeat, uel intellige qđ fideiussit de mandato ecclesiæ suæ, uel ét sine mãdato, sed pecunia est cõuersa in utilitatẽ ecclesiæ, ut noua cõstitutio dicit, qđ quibusdã. extra de fideius. Si aũt monachus cõtra aliquẽ deliquit ipse monachus cõueniendus est, nõ ecclesia: 2 ut xviij. q.ij. hoc tantum. sicut seruus cõuenitur, qui deliquit non eius dominus. C.de noxa. l.pen.& ulti. in fi. Primo aũt loco castigatio monachi spectat ad abbatem, ut xxiiij. q.iij. corripiantur. & extra de offic. ordin. quanto. extra de appellat. reprehensibilis. ubi autem procedendum est secũdum ordinem iuris, tunc solus episcopus est iudex secũdum Hu. ut hic dicitur. Alij dicunt, quod abbas habet ordinariam iurisdictionẽ super monachos suos, & excommunicare eos potest, ut extra de maio.& obed. cum in ecclesijs.

c Aut ascetriam. id est, inclusam, quæ semper assidue moratur ibi.

d Doceat, id est, adeat.

e Iudicem. si ipsemet non potest. & est simile. C.de episco. audi. l. episcopale.

f Ne uero. Hæc sunt originaliter uerba Gregorij.

g PEruenit. Aut si forte extra de fo. cõpe. si quis contra.

h Executio. Id est executor ad hoc deputatus, scilicet archidiaconus, ut xxv. dist. perlectis. & extra de fo. cõpe. nullus. 3 Cũ aũt iudex recusat, in optione actoris erat, an uellet quod recusatus delegaret causam alijs, uel qđ partes cogerentur ad eligẽdos iudices, ut extra de foro cõp. licet. & c. si qs. Hodie aũt si iudex recusatus fuerit, & pbata fuerit causa recusationis, ad arbitriũ recusatoris ipse, q recusatus fuerit, dabit iudices, uel trãsmittet negotiũ ad superiorẽ: ut in cõst. cũ speciali. extra de appel. Sed quæro, an iudices delegati ab epo possint partes punir. si nõ uenirẽt ad iudiciũ? Nõ ur: qa solus delegat⁹ a principe pt citare, ut ĩ auth. de litig. §. omnẽ. colla. viij. Nec alij pñt suas sentẽtias mãdare executioni, quã ordinarij, uel delegati a principe: ut C.de bo. autho. iud. pos. auth. & q iurat. ff. de re iud. l. a diuo. Et solus delegatus a principe pt mittere in possessionẽ. ff. de iurisd. om. iud. iubere. Potest tñ dici, ꝙ secundum iura nostra subdelegatus habet coercitionẽ: quia potest interdicere ecclesiam: ut extra de offi. dele. ex literis. in fi. & secundũ legẽ modicã saltẽ habebũt coercitionẽ subdelegati. C.de sportu. l.ij. & ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. ulti. in fi.

i Interponere. hoc uerum est in modicis uel minimis causis. Nam maiores causæ episcoporum ad metropoli-

Iudice recusato qd fiet.

3 Ista decreta. hodie est remota, & fuit i prima cõpilatione, & erat secũda decre. eiusdẽ tit. & est palea. s̃. ea. nullus clericus.

De legatus epi an possit citare.

CAN. XXXVII.

FRatris & coepiscopi nostri Felicis, & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in insula Sardinia sacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuã ministri tui despiciant, dũq; solũ à uobis simplicitati [a] studetur, quantũ uidemus, disciplina negligitur.

Item Gregorius Mauricio Imperatori.

Sacerdotes a regibus sunt honorandi, non iudicandi.

CAN. XXXVIII.

SAcerdotibus autem non ex terrena potestate dominus noster [†] citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eum, cuius serui sunt, eis ita dominetur, ut etiam debitã reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs sacerdotes aliquando dij, aliquãdo Angeli uocant̃. Nam & ad Moysen de eo, qui ad iuramentũ deducendus est, dicitur. Applica illum ad Deos, id est, sacerdotes. Et rursus scriptum est: Dijs non detrahes, id est, sacerdotibus. Et propheta ait: Labia sacerdotis custodiunt [b] scientiam, id est, iustitiam: & legẽ exquirunt ex ore eius: quia Angelus domini exercituum est. Quid igitur mirũ, si illos uestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos, aut Deos ipse etiam appellat [c] Deus? Ecclesiastica quoq; historia testat̃, quia cũ piæ memoriæ Constantino principi in scripto oblatæ accusationes cõtra episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusati fuerant episcopos conuocans, in eorũ conspectu libellos, quos acceperat incendit, [d] dicens, Vos dij estis, à uero Deo constituti. Ite, & inter uos causas uestras discutite: quia dignum non est, ut nos iudicemus deos. In qua sententia sibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa.

Ante eum quippe pagani in republica principes fuerũt, qui uerũ Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & tamen eorum sacerdotibus honorẽ maximum tribuebant. Quid ergo mirum si Christianus Imperator ueri Dei sacerdotes dignatur honorare, dum pagani (ut prædiximus) principes honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis seruiebant? Hæc ergo non tantum specialiter [e] quantum generaliter pro omnibus asserimus sacerdotibus: quoniam adhuc nescimus quis in terribili iudicio Dei qualis futurus sit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit: Nolite ante tempus iudicare, quoadusq; ueniat dominus, & reliqua. Nam sunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortasse, quæ uos laudatis, ille reprehendet: & quæ uos reprehenditis, ille laudabit. 1.Cor.4.a

Item ex concilio Mileuitano.

Qua pœna feriatur clericus clericum ad secularia iudicia pertrahens.

CAN. XXXIX.

INolita [f] præsumptio usq; adeò illicitis ausibus aditum patefecit, ut clerici clericos (suo relicto pontifice [g]) ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus, ut hoc decætero non præsumatur. Si quis hoc præsumpserit facere, conuentus & causam perdat, & à communione efficiatur extraneus.

Item ex concilio Carthaginensi tertio.

Clericus apud ciuilem iudicem iudicari nõ debet.

---

tropolitanũ deferũtur: ut vj. q. iiij. c. si inter. ix. q. iij. cap. conquestus. & lxxxv. dist. c. j.

[a] FRatris. Simplicitati. Supra xxxix. dist. Petrus.

[b] SAcerdotib9. Custodiunt. id est, custodire debent: ut ĩ. ead. qõ. iij. c. nolite.

[c] Appellat. Ergo ex sola appellatione nominis aliqs cõsequitur ius. [1] sic xxxij. q. iiij. ca. dicat. C. de lat. lib. tol. l. unica. §. pen. extra de præsump. illud. inst. de adop. §. ult. Arg. contra ij. q. j. c. multi. ĩ fi. ubi dicit, quod sola nominatio non sufficit. C. de pba. l. non epistolis. & l. finali.

[d] Incẽdit. Hic uides, quod iudex debet destruere libellum, qui nõ est legitime compositus: ut ij. q. ult. c. ultimo.

[e] Specialiter. pro bonis. sed etiã generaliter pro bonis & malis [2] uel non tantũ pro præsentibus, qui nunc accusantur & non conuincunt̃, sed etiã pro omnibus alijs. xiij. q. ij. non æstimemus.

[f] INolita. Hoc cap. de actore, & sequens de reo loquit̃. Et not. ꝙ si actor traxerit reũ ad iudicem non suum, perdit causam: sed si reus traxerit actorem, pro conuicto habetur: ut C. de iurisdi. om. iud. l. in criminali. Hoc tamẽ intelligas lite contestata: quia si ante litis cõtestationẽ desistit, non incidit ĩ pœnã: [3] ut ĩ. e. c. prox. & ff. rẽ ra. ha. l. amplius. & ff. de in ius uocã. l. quãuis. licet sit ar. cõtra. C. de trãsac. l. si qs maior. s̃. e. c. placuit. Et quod dicit qđ causam perdit, dicũt quidam ipso iure. uerius credo, quod p sententiam: & hoc innuit hoc uerbũ conuentus.

[g] Pontifice. Hic manifeste habes, ꝙ in causa ecclesiastica neuter põt adire aliũ iudicem siue ĩ ciuili, siue in criminali negotio laici aũt sine consensu ordinarij eligunt alium iudicẽ in ciuili negotio: ut ff. de iudic. l. j. C. de iurisdi. om. iud. l. j. sed nõ criminali: ut C. de iurisd. om. iud. l. ĩ criminali. ĩ. ea. ca. si quis cũ clerico. Sꝫ in clerico requirit̃ cõsensus episcopi, & ẽt proprius cõsensus. arg. hic, & ix. q. ij. c. j. & s̃. ea. c. clericũ. & c. nullus. & c. inolita. & vj.

---

[1] Argu. ad hoc 94 dist. dñs, ubi ď hoc ar. contra C. de test. l. neq;. C. ď lib. cau. iubemus. Archi.

[†] Id est, Mauricius Imperator Antoni. historia. parte. ij. fol. 70. col. ij.

Exo. 22. b

Ibidem.

Mala. 2. b

[2] Secundum Hu. bene ĩducit authoritas Apostoli: sed qđ sequit̃ fuit sñia M. & B. I-si. secundum Lau.

Actoris punitio reũ ad iudicem nõ suum trahentis.

[3] Idẽ Bar. Bal. Ang. Cy. & Paulus ď Cas. in di. l. in criminali in gl. alle.

Clerici an possint ĩ iudicẽ nõ suum consentire.

CAN. XL.

Placuit, ut quisquis episcoporum, præsbyterorum & diaconorum seu clericorū, cū in ecclesia ei crimen fuerit intētatum, [a] uel ciuilis causa fuerit commota, si derelicto ecclesiastico iudicio, publicis iudicijs purgari [b] uoluerit, etiā si pro ipso lata fuerit sententia, locum suum amittat: [c] & hoc in criminali actione. In ciuili uerò perdat qđ euicit, si locū suū obtinere maluerit. Si quidem ad eligendos iudices iniquè [d] de ecclesiæ consortio iudicat, qui de uniuersa ecclesia malè sentiendo, de iudicio seculari poscit auxilium: cum priuatorū etiā causas Apostolus ad ecclesiam deferri, atque ibidem determinari præcipiat.

Item ex eodem.

Clericus non accusetur, nisi ante ecclesiasticum iudicem.

CAN. XLI.

De diuersis ordinibus ecclesiæ seruientibus, si quis in causam criminis incurrerit & abnuerit iudicium ecclesiasticū debet periclitari. [e]

Item consti.lxxiiij.c.j.

Qui cum clerico litigium habet, episcopum ipsius adeat.

CAN. XLII.

Si quis cum clerico litigium habuerit: si quidem de causa pecuniaria, adeat prius episcopum, cuius iudicio clericus suppositus est. Ille autem sine damno, [f] & sine dilatione competentem finem liti impositurus est. Sin autem noluerit [g] episcopus litem dirimere, tunc ad ciuilem iudicem disceptatio causæ perueniat: ubi autem dirimere episcopus uult causam, sine scriptura [h] omnia procedāt, & diffinitiua sententia ab eo sine scriptis feratur. Quòd si de criminali causa litigiū emerserit, tūc cōpetentes iudices in hac ciuitate, uel in prouincijs interpellati, consentaneū legibus terminum causæ imponāt ita tamē, ut disceptatio litis duorum [i] mensium spatium non excedat à litis cōtestatione numerandū. Itē. In criminalibus uerò causis nunquam sine scriptura procedere debet. Non autem aliter puniatur [k] clericus, nisi ob noxius repertus sacerdotio nudatus fuerit ab episcopo suo, uel clericatus honore. Si autem crimen ecclesiasticum est, tunc secundū canones ab episcopo suo causæ examinatio & pœna procedant, nullam communionem alijs iudicibus in huiusmodi casibus habentibus.

Item ex concilio Calcedonensi.

Clericus aduersus clericū negotium habens, secularia iudicia non exerceat.

& vj.q.iij.c.deniq;. & iij.qō.vj.c.non licet. extra de foro compe.c.significasti. Et est triplex ratio quare laicus potest. & nō clericus: quia laicus pōt iurare sine licentia sui iudicis, sed cleric9 nō: ut extra de iura.calum.inhærentes. Sed non posset coram laico litigare, nisi ibi iuraret. Item ab alio episcopo non pōt ordines accipere: ergo nec iudicium quod maius est: ut ix.q.ij.cap. nullus primas. Itē nō potest ab alio quā à suo prælato petere iudiciū animæ, qđ est occultum: ergo multo fortius nec manifestum, ut de pœn.dist.vj.c.placuit. Item incōueniens iā esset, qđ unus episcopus iudicaret clericos alterius episcopi, qđ esse nō debet: ut ix.q.ij.℞ totū. & sic oēs de uno episcopatu possent sibi aliū episcopū eligere ī iudicē. nec renuntiare pt clericus huic iuri. extra de foro cōpet. c.si diligenti. Credo tamē, qđ licet non possint renūtiare expresse, qđ tn̄ sponte, id est, tacite possunt cōsentire in aliū iudicē. [1] Nam arbitrium spōte eligunt, & iudicē delegatū: alioqui ex sufflatum erit priuilegiū clericorū, ꝙ clericus pōt eligere corā quo iudice uelit litigare, in cōstit. Frid. authē. habita. C. ne filius pro pr̄e. Item multa possum facere spōte, ad quæ nō possum me pacto adstringere. Nā possum īstituere aliquē hæredē, nō tn̄ hoc pacto ad hoc me adstringere possum: ut C. de pac.l.ul. Itē tacite possum renūtiare foro, licet non expresse, sicut tacite papa renūtiat priuilegio suo: vtij.q. vij.c.nos si. & qō. v.c.mandastis. Sicut tacite possum renuntiare exceptioni procuratoriæ contra militē, sed nō expresse: ut ff.de procura.l.filiusfamilias. §.ueterani. similiter tacite possum renūtiare iuraméto calūniæ, sed nō expresse.C.de iur.cal.l.ij.in fi. Et quod sponte possit rñdere, habes iij.q.vj.pulsatus. Io. Quicqd dicat Io. hoc tene, quod in laicū nullo modo cōsentit clericus: ut extra de foro cōpe.si diligenti. nec in clericū sine consensu epi: ut extra de fo.cōpe.significasti. B.

[1] Hoc ñ puto uerum secūdum Goffre. ut iij. q. vj. non liceat. ut ibi dixi. Archi.

[a] Placuit. Intētatū, i. obiectum. Et sic loquit cū lis sit cōtestata.

ADDITIO.

Sic etiā intelligūt Hug. B. & Laur. Sed Bart. Brix. dicit, Ego credo, ꝙ possit intelligi cū nondum lis fuerit cōtestata corā eo.

[b] Purgari. ℘ hoc patet, quod loquit de reo: sed quod dicit postea euicit, intellige id in quo est absolutus.

[c] Locū suū amittat, i. deponatur.

[d] Inique. Contumeliā enim facit iudici, qui eo relicto uadit ad alterū ut. ff. de arbi.l. litigatores. Similiter si quis rē deducit corā uno iudice, & deducit postea coram alio, perdit litem. [2] C. de asser. tol.l.j. in fine.

[2] Idē tenēt Gul. de Cu. in l. nemo. post glo. C. de iur. om. iudi. & Ang. in l. cū procurator. §. dñs. ff. de operis no. nunt. & l. quāuis. de dā. infect.

[e] De diuersis. Periclitari, id est, deponi.

[f] Si quis cū clerico. Dāno. sportularum, ad quas clerici nō tenent, ut ī auth. de sanc. epis. §. sportularū. colla. ix. ergo nec aduersarij ipsorum teneri debēt: ut C. de fruct. & lit. expē.l.ult. [3]

[3] Vt patet extra de iudi. qualiter. in fi. Sed contra in authē. de sanct. epi. §. si quis. ubi de hoc.

[g] Noluerit. illud non tenet. Vel dic noluerit, i. non potuerit: qa forte talē cām nō pt audirī.

[h] Sine scriptura. Sine scriptura ꝓcedit eps, cū iudicat īter suos clericos. Similiter in modicis causis nō requirit scriptura: ut in auth. de mā. prin. §. sit tibi. col. iij. Nō ob. š. ij. q. j. in primis. ubi dr̄ snia nulla, quæ sine scripto ꝓfert. Illud. n. tantū tenet in criminalibus & maioribus negotijs.

[i] Duorum. Hoc non tenet: ut iij.q iij.cap.induciæ. §.spatium.

[k] Puniatur. Nec illud tenet, ut extra de iudi. cum

non

non ab homine.

a Sicut cleric⁹. Arbitros. Et hæc est rō, qa metropolitanus nō ē iudex clerici: unā sub eo nō dbet cō ueniri, nec coram epō debet côueniri, cum non possit esse actor & iudex ut extra de restit. spo. conquerente. & extra de côcess. præb. & eccl. non uacan. post electio nem. in fi. Sed quis coget eum eligere arbitros? Respondet, episcopus, licet sit ei suspect⁹, ut extra de app. secūdo requiris. Itē in alio casu cogit ipsum eligere arbitros, s. cū recusat eum uel delegatū ab eo, ut s. eadem. peruenit.

Arbitros eligere qñ que cogū tur litigā tes.

b Audiatur. s. vj. q. ij. c. eps. contra. sed ibi soluitur.

c Synodi. Ergo si habet ciuilis cā contra epm, solus metropolitan⁹ nō pōt audire, ut hic, & vj. q. iiij. si iter. sed forte hoc non tenet in maioribus causis, uel loquitur secundū antiqua tempora, qñ pro singulis causis fiebat conciliū, ut j. ea. quæst. iij. c. ij. & iij.

d In clericorū. Supra ij. q. j. in primis. in fi. extra de iudi. at si.

e Quia res. Nec etiā actionē pōt quis credere alij postquam res est deducta in litigium, ut C. eo. l. ij. nec ualet priuilegium impetratum tempore litis, extra de te stib. causam. xvj. q. vj. placuit. C. unde ui. authoritatem. C. de fun. & sal. reip. li xj. l. si qua. nec res litigiosa pōt dedicari. ff. de litigi. l. ult. qui autem rem litigiosam alienat, & alienatio nulla est, & præterea punitur uenditor, & emptor, si sciuit rem litigiosam, ut extra ut lit. penden. ecclesia. C. eodē. l. ulti. In casibus tamē licite alienatur res litigiosa. s. ex cā dotis, uel transactionis, uel donationis propter nuptias, uel ex cā legati, uel diuisionis rerum hæreditariarū, ut C. de litig. l. ultima. Item licite alienatur res litigiosa, q̄ seruari nō potest. ff. famil. ercifcun. alienationes. & ff. de petitio. hæredi. diuus.

Litigiosa res certis in casibus alienari potest.

f In litigio. Res dicitur litigiosa de cuius dominio, uel quasi cā uertitur

Litigiosa res quæ dicitur.

† Verba Grat. incipiunt.

CAN. XLIII.

SI clericus aduersus clericum habet negotium, non relinquat suum episcopum, & ad secularia iudicia non concurrat, sed prius negotium agitetur apud proprium episcopū: Vel certè si fuerit negotiū ipsius episcopi, apud arbitros a ex utraque parte electos audiatur b negotium. Siquis uerò contra hoc fecerit canonum correctionibus subiaceat. Et si clericus aduersus suum, uel alium episcopum habeat causam, apud audientiam synodi c prouinciæ conqueratur. Si uerò contra ipsius prouinciæ metropolitanum episcopum episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergant ad ipsius diœcesis primates, aut certè ad Constātinopolitanæ regiæ ciuitatis sedem, ut eorum ibi negotium terminetur.

Itē ex concil. Agathensi.

PALEA.

iij *CLericū nullus p̄sumat apud secularē iudicem epō non permittēte pulsare, sed si pulsatus fuerit, nō respōdeat, nec proponat, nec audeat criminale negotium iudicio seculari proponere.* †

Ex his oībus datur intelligi, q̄ clericus ad publica iudicia, nec in ciuili, nec ī criminali causa est producendus, nisi forte ciuilem cām eps decidere noluerit, uel in criminali cā nō sui honoris cingulo eū denudauerit. Illud aūt quod in epistola Clementis dictum est, non cognitorē secularium negotiorum te uult deus esse: ex episcopali unctione intelligēdū ē. Non. n. in episcopū ungitur, ut cognitor seculariū iudiciorū resideat, sed ut procurator aīarum, & distributor spūalium existat. Prohibetur ergo secularibus negotijs occupari, non ad tēpus sequester fieri, uel secularia iudicia non de rebus secularibus, sed secularium uirorum intelligenda sunt. Iudicia de rebus secularibus secularia appellantur, iuxta illud Apostoli: Secularia igitur iudicia si habueritis, contēptibiles, q sunt in ecclesia, constituite. 1. Cor. 6. a *Iudicia uerò secularium, secularia appellātur, iuxta illud Apostoli in epistola Clementis qd ex subsequentibus datur intelligi, cum dicitur, Hęc opera quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant sibi inuicē uacantes laici. Prohibētur ergo clerici à cognitiōe negotiorum secularium uirorum, non secularium causarum. Negotia quippe clericorum, siue criminalia, siue ciuilia fuerint, nō nisi apud ecclesiasticum iudicem uentilanda sunt.*

Vnde Adrianus Papa ait.

Non nisi in foro suo audiatur clericus.

CAN. XLIIII.

CLericus, siue laicus, si de crimine aut lite pulsatus fuerit, nō alibi quàm in foro suo prouocatus audiatur.

Idem. *De eodem.*

CAN. XLV.

IN clericorum d causa huiusmodi forma seruetur, ut nequaquam eorum sententia à non suo iudice dicta constringat.

Res uerò, in litigio posita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri personam.

Vnde Gelasius Papa Quingesio episcopo.

In nullam transferatur personam res in litigio posita ante cognitionis euentum. CAN. XLVI.

QVia res e in litigio f posita, in nullam transferri potest omnino per-

uertitur inter petitorē & possessorem uel iudiciaria couētione, uel pcibus principi oblatis, & per eum ad uersario cognitis, ut ī auth. de liti. in prin. col. viij. a Exigere. Hoc intellige cū possessor est suspectus, alias possessor semp utitur fructibus pendente lite, ut xvj. q. iiij. uolum⁹. extra ut lit. pendē te. à memoria.

b Qvod uero Et ē certum quod sic s̄. ea dem. inolita.

Sed ponatur. Hæc q. diuidit in x. partes, in qua rū prima pbat per xx. c. qđ sententia pastoris siue iusta, siue iniusta, timenda est. Secunda ibi uerum hoc. Tertia ibi, Sed hoc. Quarta ibi, De his. V. ibi, Si ergo. Sexta ibi, Cū ergo. Septima ibi, Idē est. Octaua ibi, Quod autem. Nona ibi, Excōicationis. Decima ibi, Presbyteris. Io. de Fant.

c Sed ponatur. Hic quæritur, an ille sit dignus depositione qui excommunicatus uel suspensus celebrat? Et certe sic, ut j. e. si quis presbyter. & extra de cle. excom. mi. ca. j. ij. & iij. & beneficio poterit priuari. eo. ti. capit. fraternitati. nisi dispenset cum eo. ut lxiij. dist. Salonitanæ. Magister tamē prosequitur aliam quæstionem scilicet utrū sententia teneat, siue iusta siue iniusta. Tribus aūt modis dicitur sententia iusta siue iniusta, ut j. ea. c. eps. §. si ergo. s. ex aīo, cū malo uel bono zelo sententiat. Ex cā. scilicet cū certa cā subest, uel non subest. Ex ordine cum seruat uel prætermittit ordo iuris. Item sñia alia est cōdēnationis, alia excōicationis, alia suspensionis, alia præcepti, quæ tñ improprie dicitur sententia. Sententia condemnationis semper tenet, nisi sit iniusta ex ordine: tunc non ualet, ut ij. qō. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. 2 alias semp tenet, nisi appelletur ab ea. Item sententia excommunicationis ordinē requirit, & etiam causę cognitionē, ut ij. q. j. nemo episcopus extra de appel. reprehensibilis. extra de sentē. excom. sacro. Siue tamē sit iniusta ex causa, uel ex animo, uel ex ordine, semp tenet, ut j. e. si episcopus. Forte nec releuatur p appellationē, nisi quo ad cognitionē, ut extra de sentē. excō. per tuas. Sententia aūt mādati, uel præcepti nō ligat, nisi id qđ precipit spectet ad officium præcipiētis. vij. q. j. quia frater noster. Primo autē probat G. usque ad §. pmissis. j. in c. si eps. φ sententiæ epi etiā iniustæ sit parēdum. deinde probat eā quēquā apud deū non ligare. de hac materia pleni⁹ habet ij. q. j. ī summa.

Et not. qđ authē. quæ ponitur C. đ litig. auth. res litigiosa. in corporalibus locum habet, ut patet authē. de litigio. §. ad hoc. hic adde qđ no. extra ut lite pen. c. ij. ī glo. pe. & de alie. iu. mutā. causa facta. c. j. & de resti. spo. sæpe. Arch.

Sententia dicitur iusta uel iniusta tripliciter.

Sententia est multiplex.

2 Sub. exceptis ẽt casib⁹ positis sub c. §. diffinitiua.

†. Limitat Ioan. Gerson li. j. folio. 188. col. 3.

sonam, donec legitimę cognitionis euentu, cui potius debeat, iudiciaria disceptatiōe possit agnosci, ex eadē re quispiā nō sinatur exigere a pensiones, sed in eodē statu re eadem posita, in quo uidetur (sicut dictū est) ante constitutā litē, quisquis sibi putat quippiam posse competere, iuridico pulset examine, prę iudicijs omnibus inde submotis.

QVAESTIO II.

Vòd uerò b culpa illa suspensione digna sit, ex capitulo illo Mileuitani cōcilij liquidò cōstat: si. n. cōmunione priuandus est, qui clericum ad ciuilē iudicē crediderit protrahēdū, multò magis suspensione dignus est, qui sui epi iudicium interpellantē ad iudicium seculare pertrahere non dubitauit.

QVAES. III.

Ed ponatur, c qđ hæc culpa suspēsione digna nō fuerit, quæritur utrùm sit deponēdus, qui officiū contra prohibitionem episcopi celebrare ausus est. Sed quòd sententia episcopi siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda sit, Gregorius testatur dicēs:

Timenda est sententia pastoris.

CAN. I.

Sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda est. d †

Item ex coniclio Antiocheno.

A suo episcopo excommunicatus, non est ab alio recipiendus.

CAN. II.

j Si quis à proprio episcopo excommunicatus est, nec eum prius ab alijs e debere suscipi, nisi aut à suo fuerit receptus episcopo, aut concilio f facto episcopis occurrat, & respondeat, & synodo satisfecerit, φ statuerit g sub alia eum sententia recipi, quod & circa laicos, & presbyteros, & diacones & omnes, qui in clero sunt, conuenit obseruari.

Item Nicolaus ad Lotharium regem.

Excommunicationis meretur sententiam, qui excommunicatis communicat.

CAN. III.

Præcipuè Gualdradæ pellicis tuæ, & dudū à te repudiatæ communionem declina, excommunicata est enim, & usque ad præsentiam nostram ab omni contubernio Christianorum sequestrata. Quamobrem cauendum est, ne cum ea pari mucrone percellaris sententiæ, ac pro unius mulierculæ passione uinctus & obligatus, ad perenne traharis exitiū. Deterius q p pe in populis prȩlati delinquūt, ac p hoc ipsi crudēli⁹, q̄ cæteri puniūtur, h ut

d Sententia. Timēda est. Nisi ī duobus casib⁹. s. cum sentētia est post appellationē lata, & cum continet intolerabilem errorem. extra de sen. excō. per tuas. Tertiū casum apponūt quidam, cū pro indebitis exactionibus aliquis excommunicat, ut extra de excef. pl. cū ad quorūdā. 3

e Si quis à proprio. Ab alijs. Similiter q suspēsus est ab uno, suspēsus ē quātum ad oēs, ut vij. q. j. si quis presbyter. & iij. q. v. quisquis.

f Cōcilio. Hodie sol⁹ metropolitan⁹ cognoscit đ cā excōicationis, ut ex. de sen. exc. p tuas.

g Quod statuerit, scilicet synodus.

h Præcipue. Puniūtur. j. xxv. q. j. nulli fas.

Excōmunicatiōis sentētia ī duobus casibus non est timenda.

3 Hāc sententiam sequit Gos. in hac decre. cū ad quorūdā, dicēs, qđ hic est casus specialis in quo non tenet sentētia à suo iudice lata. Sed B. Bri. ibi no. cōtra, intelligēs cum Ala. qđ illa decre. continet indulgentiam.

Duos.

aît beatus Grego. Scire prælati debent, quòd si peruersa unquã perpetrãt, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exẽpla transmittunt. Vnde necesse est, ut tanto se cautius a culpa custodiant, quãtò per praua quæ faciunt, non soli moriuntur.& infra.Cæterum præcaue,ne quando nobis secundũ domini præceptũ duos [a] aut tres testes adhibeamus, imò uerò hoc sanctæ ecclesiæ dicamus: & (quod non optamus) decætero fias cũctis sicut ethnicus & publicanus.

Item ex concilio Sardicensi.cap.xvij.

De eodem.

CAN. IIII.

SI episcopus forte iracundus [b] (quod esse non debet) cito [c] & asperè [d] cõmouet aduersus præsbyterum, siue diaconem,& eum de ecclesia exterminare uoluerit,prouidendum est, ne innocẽs damnetur,aut perdat communionem: & ideo habet potestatẽ [e] is qui est abiectus, ut episcopos finitimos interpellet [f] & causa eius audiat, ac diligentius pertractet. Ille uerò episcopus,qui iustè uel iniustè eũ abiecit, patiẽter accipiat, ut negotiũ discutiat,uel probetur eius sententia a plurimis,uel emẽdetur, tamen priusquam omnia diligenter ac fideliter examinentur, eũ qui fuerat cõmunione priuatus,ante cognitionẽ nullus debet præsumere, ut communioni societ.

Item ex concilio Carthaginensi.

De eodem.

CAN. V.

ij SI quis præsbyter ab episcopo suo correctus [g] fuerit,debet utiq; apud uicinos episcopos cõqueri, ut ab ipsis eius causa possit audiri, & per ipsos suo episcopo reconciliari:quod si non fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus se cernendũ se ab episcopi sui cõione duxerit,ac separatim cum aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit,anathematizetur, & nihilominus locum amittat. At si querimoniã iustam habuerit aduersus episcopum inquirendum est.

Item ex concilio Antiocheno.

De ijs qui damnati a synodo sacra ministeria contingunt.

CAN. VI.

iij SI quis episcopus damnatur à synodo,uel si presbyter aut diaconus a suo episcopo, & ausi fuerint aliquid de ministerio sacro cõtingere, siue episcopus iuxta præcedẽtem consuetudinem, siue presbyter,siue diaconus, nullo modo licet ei, nec in alia [h] synodo spẽ restitutionis, aut locũ satisfactionis habere: sed & cõicantes ei omnes abijci de ecclesia oportet,& maximè [i] si postquam didicerint aduersus memoratos prolatam fuisse sententiam,eisdem communicare tentauerint.

Item ex concilio Martini papæ.

Sine spe sit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præsumit.

CAN. VII.

iiij SI quis [k] episcopus in cõcilio excõmunicatus fuerit, siue presbyter,aut diaconus à suo episcopo,& post ex

[a] Duos. Ergo in causa denuntiationis idẽ potest esse iudex, accusator & testis. extra de simo.c.licet.Item est hic argu. quod Euãgelica admonitio nõ solũ habet locum in occultis, sed ẽt in manifestis. ij.quæst.j. c.si peccauerit.

[b] SI episcopus. forte iracundus.id est,ut ex animo sit iniusta.

[c] Cito, id est, non seruato ordine iuris.

[d] Et aspere. Quia non adsit causa.

[e] Potestatem. Authoritate huius canonis.

[f] Interpellet. Secundum hæc iura quilibet excõmunicatus audiebatur, qui uolebat se probare iniuste excõmunicatum,hodie secus, nisi sit post appellationem excõmunicatus: uel nisi dicat errorem expressum in sentẽtia, ut extra eodẽ tit.c.p tuas. Si quis ergo conqueritur metropolitano de iniusta excõmunicatione, aut appellauit ad eũ, aut non. Si appellauit, primo pstabit cautionẽ absoluendus, quod stabit iuri:deinde optionẽ hẽt, an uelit eum absoluere, uel remittere absoluendum ei, à quo appellauit:ut extra de sent. exc. c.per tuas. Si non appellauit ad eũ, secundũ priora iura debet remittere absoluẽdum. & si ille noluerit absoluere,tũc Metropolitanus poterit eũ absoluere:ut extra de offi. ord.ad reprimendã. Si tñ uiderit sñiam excommunicationis euidenter iniustã, potest pronuntiare ipsam iniustã, licet nõ sit appellatũ ad eum: ut extra de appel. solicitudinẽ.Itẽ ecõuerso si est appellatũ ad eũ,& uiderit iustam esse causam excõicationis, tenet eũ remittere absoluendũ: ut extra de sen.excom. c.per tuas.in fin. Hodie autem licet non appelletur ad superiorẽ, si tamẽ est periculũ ĩ mora, põt eũ statim absoluere, ut extra eod. c.sacro.

[g] SI quis presbyter. Correctus, i.suspensus uel excõicatus minori excõicatione ut patet per id qđ sequitur, anathematizetur.

[h] SI quis episcopus. In alia. Ergo episcopi non possunt dispẽsare cum talibus, qui post excõicationẽ celebrãt, cum nec cõcilium hoc possit. Arg.contra ij. q.v. quæ de causa. Posset tamẽ dici, quod eps cũ talibus posset dispensare:& expone qđ spem, &c.i.ipsi sic delinquentes non debeãt habere spẽ restitutionis, quia sibi incluserũt. sic vij.q j.c.si qs psbyter. s̃. lxxxij. di. c.plurimos.ĩ fi. cõstat tñ quod ipse potest in casibus talibus dispẽsare.

[i] Maxime. Id est, tantum. sic xij.di. c.illud.xviij. dist. c. peruenit. xvj.q. iij. c.per singulas.

[k] SI quis. Videtur quod isti clerici,qui cõmunicant excõicato in diuinis officijs, pari excõicatione ligentur,ut extra de senten. excõ. ca.significauit.

Hic dicit Io. de Fant. qđ ex ista litera dat intelligi, qđ ubi dictum est, si peccauerit in te frater tuus, &c.dictum esse de notorijs. Nam prout ipse not.ij. q.j. si peccauerit. delictũ istius erat notoriũ: ut e. q.ij. Lotharius.Archi.

Excõicatus conquerens metropolitano an possit ab eo absolui.

Excõicatum & celebrantẽ nõ absoluit episcopus.

cõmunicationem præsumpserit, siue episcopus ille, aut presbyter aut diaconus facere oblationẽ, uel matutinum, uel uespertinum sacrificium quasi in officio suo agere sicut prius: non liceat ei, nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec ultra reconciliari: sed etiam eos, qui ei communicauerunt, omnes ab ecclesia respui: maximè omnes, qui sciebant eum esse deiectum. Si autem permansit turbans & concitans ecclesiã per forinsecam [a] potestatem oportet eum sicut seditionariũ ab omni plebe expelli.

Item ex concilio Agathensi.

De episcopis, qui innocentes, aut minimis causis culpabiles excommunicant.

CAN. VIII.

Episcopi si sacerdotali moderatione postposita innocentes, aut minimis [b] causis culpabiles excommunicare præsumpserint, aut ad gratiã baptismatis festinãtes fortasse recipere noluerint: à uicinis episcopis eiusdẽ prouinciæ literis moneantur, & si parere noluerint, communio illis usque ad tempus synodi à reliquis episcopis denegetur: ne fortè per excommunicationis peccatũ [c] excõicati longo tempore morte præueniantur.

Item ex concilio Aphricano.

De ijs, qui tempore suæ excõmunicationis cõmunicare præsumunt. CAN. IX.

Placuit uniuerso concilio, ut qui excõmunicatus fuerit pro suo neglectu, [d] siue episcopus quilibet, siue clericus: & tẽpore suæ excõicationis ante audientiam cõicare præsumpserit: ipse in se damnationis sententiam iudicetur protulisse.

Item Nicolaus Papa

Deponantur episcopi, qui excommunicatis communicant.

CAN. X.

Teugualdum Treuerensem, & primatẽ Belgicæ prouinciæ, & Gũthariũ Agrippinæ coloniẹ archiepiscopos, nũc corã nobis & sancta synodo sub gestorum insinuatione qualiter causam Lotharij regis, & duarũ mulierũ eius, Thebergæ, scilicet & Gualdradæ recognouerint & iudicauerint, [e] scriptum super hoc proprijs manibus roboratũ offerentes, nihil se plus uel minus aut aliter egisse ore ꝓprio multis coram positis testibus affirmãtes: & sententiam, quã à sede apostolica in Engeltrudam uxorem Bosonis sanctissimus frater noster Mediolanensis archiepiscopus Thado, & cæteri episcopi nostri petiuerãt emittendã, & nos diuino succensi zelo sub anathematis attestatione canonicè protuleramus, publicè se uiua uoce uiolasse confitentes: in quibus omnibus inuenimus eos apostolicas atque canonicas sanctiones in pluribus excessisse, & æquitatis normam nequiter temerasse: ab omni iudicamus sacerdotij officio manere penitus alienos: & ideo sancti Spiritus iudicio, & beati Petri per nos authoritate ẽpatus exutos regimine consistere definientes. Prædictis aũt depositis licentiam concedimus ecclesiam ingrediendi, & cõmunicandi sicut laicis, & loquendi suas utilitates: [f] non autem turbas concitandi, uel scandalum solicitandi illis tribuimus facultatem. Quantum autẽ ad episcopale ministerium specialiter pertinet, etiam nulla eis sit licentia contingendi: sicut nos cum sancta synodo iam decreuisse constat.

Item Clemens.

Clerici & laici, qui non obediunt episcopis, infames efficiuntur. CAN. XI.

Si autem uobis ẽpis nõ obedierint omnes presbyteri, & reliqui clerici omnesque principes [g] tam maioris ordinis, q̃ inferioris, atq; reliqui populi, nõ solũ infa

[a] Per forinsecã. i. manu laici. s. xvij. di. nec licuit.

Episcopi si sacerdotali.

[b] Minimis. Ergo ꝓ minoribus causis, nõ est quis excõmunicãdus, qđ uerũ est: ut j. ea. c. nullus. Sed contra, nõne pro sola cõtumacia est q̃s excõmunicandus? ut j. ea. certum. ergo siue crimẽ sit magnũ, siue paruum, nunquam est excõmunicandus aliquis nisi sit contumax. Ad hoc dicunt quidam, qđ ab homine non sit aliquis excommunicandus nisi pro contumacia: sed à canone bene, ut xvij. qõ. iiij. si quis suadente. Hoc nõ est uerũ: quia quãdoq; excõmunicatur aliquis pro cõtumacia, quãdoq; pro crimine, ut extra de uerb. signi. ex parte. Ioan. Sed certe illa decre. dicit, quod ꝓ offensa sit aliquis excõmunicandus, cum non uult satisfacere, & ita pro cõtumacia. quare alia distinctio est melior. B.

Excõicatio, an ꝓ sola contumacia fertur.

Et s. v. q. ij. c. ij. sed forte hic loquitur de excõicatione, quæ pro diuersis causis infertur. ar. lxxxvj dist. tanta.

[c] Peccatum. Arg. quod citius moritur quis propter peccatũ: ut xij. q. j. ca. ij. & tollit Deus malos de medio, [a] ne peccatum eorũ augeat. xxiij. q. iiij. ea uindicta, & tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectum eorum. de pœ. dist. iiij. c. si ex bono.

Moriunt boni & mali.

[a] Id est đ hac uita. xxiij. qõ. iiij. hæc autem uita.

[d] Placuit. Neglectu. uidetur ergo quod pro negligẽtia aliquis excõicetur, sicut pro negligẽtiã aliquis deponitur: [3] ut lxxxj. dist. c. dictum est.

[3] Sic neglectus culpã geminat. xvij. qõ. j. si custos in fi.

Teugualdum Treuerẽsem.

[e] Iudicauerint. Sic patet, quod punit iudex, qui male iudicat, ut dixi ij. q. vj. hoc etiam.

[f] Vtilitates. Quod nulli ꝓhibetur, ut iiij. q. vj. omnib9.

[g] Si autẽ. Principes. Ergo Imperatores subsunt episcopis, & ab eis possunt excõicari. xcvj. dist. duo. mitius tamen cum eis [4] agendũ est, quã cum alijs: ut xij. q. ij. de rebus. & si in pluribus episcopatibus habet Imperator domicilium, quilibet potest eũ excõicare. ff. ad municip. assumptio.

Imperator ab episcopo excõicari potest.

[4] Adde argu. cõtra s. ea. q. ꝓcipue. uersi. deterius. xxv. qõ. j. nulli. Archi.

Si quis

mes, sed etiam extorres à regno Dei, & consortio fidelium, & à liminibus sanctæ Dei eccl'ię alieni erũt.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

In Christum peccat, qui ueritatis doctorem contristat.

CAN. XII.

Qvicunque contristauerit doctorem ueritatis, peccat in Christũ, & patrem omniũ exacerbat Deũ, propter quod & uita carebit æterna.

Item Ambrosius in libro de officijs.

Simulata uirtutum affectione, obedientia episcopo non denegetur.

CAN. XIII.

SI quis uerò non obediat episcopo, sese extollere atq; exaltare desiderans, quærens etiam obumbrare merita episcopi simulata affectione doctrinæ, aut humilitatis, aut misericordiæ, is à uero deuius superbit. Quoniã ueritatis ea regula est, ut nihil facias commendandi [a] tui causa, quò minor alius fiat, neque si quid boni operis habeas, id ad deformationem [b] alterius & uitupationẽ exerceas.

Non defendas improbum, & sancta indigno cõmittenda non arbitreris. Neque iterum [c] arguas & impugnes, cuius crimẽ non deprehenderis.

Item Antherius Papa.

Episcopo non obediens, dæmonum ore discerpitur.

CAN. XIIII.

ABsit ut quicquam sinistrum [d] de his arbitremur, qui apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos nos Christiani sumus, qui claues regni cælorum habentes, ante iudicij diem iudicant. In ueteri quidem lege habetur: Quicunq; sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio [e] ceruice subiecta contemptum expiabat cruore. † Nunc uerò inobediens spirituali animaduersione truncatur, eiectus autem de ecclesia rapido ore dæmonum [f] discerpitur.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

Quibus Papa est inimicus, his nec loqui debemus.

CAN. XV.

SI inimicus [g] est iste Clemens alicui pro actibus suis, uos nolite expectare ut ipse uobis dicat, &c. ut suprà in tractatu ordinandorum, ubi agitur de obedientia minorũ erga maiores.

Item Fabianus eps.

Excommunicatus est, qui excommunicatis communicat.

CAN. XVI.

SIcut apostoli [h] statuerũt dicentes cũ excõicatis nõ est cõicandũ, & si quis cum excómunicato aduersando [i] † regulas scienter saltem [k] in

[a] SI quis. Commendandi. Nam aliorum honores alijs non debẽt esse occasio nocendi, ut C. de statu & imag. l. ulti. nec aliquis debet illud appetere, per quod honor aliorum minuatur, ut xcix. distinct. nullus. nec tibi debes consulere cum alterius iniuria. xxij. q. ij. primum nec aliquid facias in domo tua quod uicino noceat, ut ff. de regu. iur. domum. Si tamen facias aliquid eo ꝓposito, ut tibi prosit, licet alij noceat, non peccas. ar. ff. de aqua pluuia. arcẽ. l. j. §. denique. ff. de dam. infecto. l. fluminũ. §. ulti. & l. seq.

[b] Ad informationem. C. de statu. & imag. l. ult.

[c] Iterum. Id est, multoties.

[d] ABsit. Sinistrum. Hoc est uerũ in ijs, quæ possunt trahi ad bonũ, & ad malũ, ubi semper in meliorem partem est interpretãdum, ut xlj. dist. c. j. & extra de reg. iur. estote. Si ergo clericus amplectitur mulierem, interpretabit̃ quod causa benedicendi [†] eã hoc faciat, ut xcvj. dist. in scripturis. tamẽ quãdoq; canon solam confabulationem interpretatur in deteriorem partem, ut xxvij. qõ j. nec aliqua.

[e] Aut gladio. Hic habes quod olim inobedientia capite puniebatur, ergo & hodie repelleret à promotione. liiij. distin. multos. non tñ quælibet inobediẽtia capite puniebat̃, sed sola illa, q̃ schisma inducebat, ut vij. q. j. denique. in fi. & de hoc no. iij. q. j. in prin.

[f] Dæmonum. Hoc olim fiebat ad literã. [a] hodie tñ satanæ traditur, ut citius conuertatur. ut j̃. cap. audi. in princip. & cap. omnis Christianus.

[g] SI inimicus. Ab hoc loco incipit tractare de duplici excõicatione. Et not. ꝙ quædam excõicatio est simplex, siue minor, q̃ separat à sacramẽtis, & ab ingressu ecclesiæ. Alia solennis, quæ proprie dicit̃ anathema, quæ separat ẽt à cõione fideliũ. De utraque istarũ habes iij. q. iij. Engeltrudã. Maior excõicatio imponit̃, uel ꝑ maiori crimine, uel ꝑ cõtumacia. Minor infligit̃, ꝑ quolibet mortali, ut j̃. e. audi. & imponit̃ siue pęnitẽti siue ñ pęnitẽti uel à seipso, [†] uel a suo sacerdote loco pœnæ. Pœnitẽs tñ melius facit si authoritate sacerdotis abstinet à sacramẽtis. de pœn. di. j. in actione. impœnitẽti aũt imponit̃ quãdoq; à Deo. s. quãdo est in mortali peccato. Tũc enim quantum ad Deũ priuatus est sacramẽtis, ut j̃. e. audi. quãdoq; à seipso, & male. s. cum nõ uult pœnitere, & cessat à sacramentis, qa hoc sibi putat sufficere ad pœnam sine pœnitentia, ut de pęn. di. j. sunt q arbitrant̃. Sed si non putat sibi sufficere, sed abstinet, qa putat se indignũ, bene facit, ut de conse. di. ij. qui scelerate. Quãdoq; infligit̃ à sacerdote loco pœnæ cũ uult pœnitere. q̃nque à canone. s. cum quis cõicat excõicato. In his duobus casib[9] est necessaria recõciliatio, ut j̃. ea. excellentissimus. 50. di. in capite. Si ergo quis sit excõicatus, semper à suo excõicatore est absoluendus, nisi uel sit appellatum ab eo, uel ipse sit negligens, ut dixi s̃. ea. si eps forte. Sed si à canone est excõicatus, potest absolui à suo sacerdote, secundũ distinctionem. extra de sen. excom. nuper. Hæc aũt pœna est non seruãtis excõicationẽ. si clericus est, deponit̃, ut s̃. ea. si qs p̃sbyter. & si laic[9], tardi[9] absoluit̃. j̃. e. qui iubẽte.

[h] SIcut apostoli. Paulus statuit ij. quæ. j. multi. & Ioan. xxiiij. q. j. omnis.

[i] Aduersando. i. contemnendo.

[k] Saltem. Nedum alibi.

Clericus amplectẽs mulierem præsumit̃ bene agere.

[†] Benedicẽdi. Hæc glo. more suo ironica est, alioquin eam reprehendũt Aug. Clauasi, ĩ uerb. præsumptio. Phi. Deci. l. nõ hoc nu. 11. (ubi dixi) C. unde legi. in c. cũ nõ ab homine. col. 4. de iudic. Frãc. Rip. in rub. extra de iudicijs. num. 26. & debet inspici natura & qualitas act[9] c. literas. c. tertio loco de præsumpti.

Inobediẽtia an sit capite puniẽda.

[a] Vt xlv. dis. c. cum beatus. §. Salomon.

Excõicatio duas habet species.

[†] Vt de pœ. dist. j. porro. alias incipit, facilius. j̃. e. §. euidenter. Arch.

Deut. 17.

[†] Adde ad hoc textũ in l. iij. §. qui stationis. & §. in bello. ff. de re mili.

Excõicatus à quo est absoluendus.

[†] Auertẽdo.

a Domo. Id est, sub eodem tecto, ut xxxv.q.vj. episcopus in synodo. largius sumitur domus. ff. ad Sylla. l.j. §. eodem.

b Vel orauerit. Si ergo excommunicatus intrat ecclesiam, omnes exibunt, ut xxiiij. quæst.j. omnis qui. sacerdos tamen si incepit missam nõ exibit, quia nõ relinquet officiũ in expletum, ut vij. q.j. nihil.

c Communione. Scilicet maiori. qa iam inciderat in minorem. ȷ. ea. q. si quis presbyter.

d Excommunicatos. Vtriusq;. scilicet excommunicantis, & excommunicati. Per hoc c. dixerũt quidã quod ignorãte aduersario nõ posset excõmunicat⁹ absolui. qd falsum est, ut extra de appella. qua frõte. nisi pro crimine sit excõmunicatus. tũc enim oportet ut primo ei satisfaciat, ut extra de uerb. signi. ex parte. j. in fine. Vel dic quod si iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem, tunc non absoluet eum ante quam ab aduersario intelligat, an sit pro manifesto delicto excõicatus, uel non: ut ȷ. ead. seruetur. Si autem iudex nõ ad alicuius querelam excommunicauit aliquem, tunc superior ipsum statim potest absoluere, ut in constit. In noc. extra de app. cum speciali.

e Nec aue. xxiiij. q.j. oĩs q recedit.

f Cum excõicato. Statim. ergo est canõ iste latæ sententiæ minoris excõicationis. Præterea si non corrigit se, excommunicatur per sententiam: ut ȷ. ea. c. proximo.

Excõmunicat⁹ nõ intret ecclesiam.

Excõmunicat⁹ an possit absolui aduersario ignorãte.

i Arg. ad hoc extra li. vj. de appel. Romana. §. sentẽtia. qã merita cãrũ, &c. extra de in ĩtegr. resti. tum ex literis. Arch.

s Sic ȷ. e. si quis frater. Archi.

domo a simul locutus fuerit, uel orauerit, b ille cõione c priuetur.

Item Calixtus Papa.

De eodem.

CAN. XVII.

Excõicatos quoscunq; à sacerdotibus nullus recipiat ante utriusque d partis examinationem iustam, nec cum eis in oratione, aut cibo aut potu, aut osculo communicet, nec aue e eis dicat: quia quicunq; in his, uel alijs prohibitis scienter excommunicatis communicauerint, iuxta apostolorum institutionem & ipsi simili excommunicationi subiacebunt.

Item Isidorus.

De eodem.

CAN. XVIII.

Cum excommunicato neque orare, neque loqui (nisi quæ ad eandem excommunicationẽ pertinent) nec uesci licet. Si quis enim cum eo, aut palam, aut absconsè locutus fuerit, statim f cum eo communem excommunicationis contrahat pœnam.

Item ex concilio Carthaginensi.

De eodem.

CAN. XIX.

Qui communicauerit, uel orauerit cũ excommunicato, si laicus est, excommunicetur, g si clericus, deponatur.

Item ex decreto Honorij Papæ.

Excommunicatorum nomina uicinis omnibus palam et publicè annuntientur.

CAN. XX.

Curæ sit omnibus episcopis h excommunicatorum omnino nomina tam episcopis uicinis, quam suis parochianis pariter indicare, † eaq; in celebri loco posita præ foribus ecclesiæ cunctis conuenientibus inculcare, quatenus in utraq; diligẽtia excommunicatis, ubiq; ecclesiasticus aditus excludatur, & excusationis i causa omnibus auferatur.

2 *Verùm hoc de nominatim excommunicatis intelligitur. excommunicationis enim pœnã dupliciter subimus, & dũ reatũ incurrimus, & dum sententia notamur.*

Vnde Hieronymus in libro Iudicum.

Duobus modis aliquis satanæ traditur.

CAN. XXI.

Audi denique Apostolum dicentem de eo, qui peccauerat, Tradidi (inquit) huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, ut

g Qui cõmunicauerit. Excõicetur. si communicat in crimine & criminoso, est pari excõicatione cum ipso ligatus, nec potest absolui, nisi ab excõicatore. sed si communicat ei, sed non in crimine tunc potest à solo sacerdote absolui, extra e. nuper.

h Curæ. Episcopis. Hic habes quod literis epi creditur, & habes expresse extra de proba. post cessionem. & instrumẽtis aliorum principũ creditur, si consuetudo regionis hoc habet, ut extra de fide instru. cum dilectus. Sed obijcit, cũ uiua uox potior, sit quã mortua, quare nõ credit uerbo epi in talibus, ut vj. q. ij. si tantum. & c. placuit. Nec Papa epo credit, qui dicit se excõicasse alium, ut extra de testi. cum tu fili. qnq;. n. elogia ex mala fide scribunt, ut ff. de cust. & exhi. reo. l. diu⁹. Nec scripturæ tabellionis creditur, nisi habeat testiũ subscriptionem: ut in auth. de hære. & Fal. §. sancimus. col. j. nec instrumẽto ꝓcuratoris. extra. de procu. ca. j. nec instrumẽto iudicis, ut extra de testi. cũ à nobis. Et H. dicit qd sem per stat sigillo epi. quia obtinet uicẽ publici instrumẽti extra de fi. instru. scripta. & de fide iuss. ꝓuenit. Alij dicunt, ꝙ non credit ei, nisi redactum sit in publicã formã, ut in authẽ. ut nulli iudic. §. si uero. colla. ix. & C. de dona. in donatiõibus. Vel nisi habeat subscriptionẽ testiũ, & si nõ sit ꝑ publicã manũ factũ, quia forte ibi nõ sunt publicæ ꝑsonæ, ut xvj. q. iij. c placuit. §. pôt. Hodie expeditum est circa ordinẽ iudiciorũ, qd nõ psũmit ꝓ iudice, nisi quantũ alias ꝓbari pôt, extra de ꝓba. qm cõtra. In omnib⁹ alijs p̃sumo ꝓ snĩa iudicis. s. ꝙ sit iusta ex aĩo, & ex cã, & quantũ ad ius litigatoris, ut in cõstitutione, cũ speciali. ex. de app.

i Excusationis. Arg. ꝙ contra ea quæ publice facta sunt, nemo postmo dũ audiendus est, ut viij. qõ. j. licet. liiij. dis. nulli. xvj. di. quod dicitis. xij. q. ij. qui & humanis. Argu. contra lxxxij. di. proposuisti. in fine.

Literis episcopi an sit credendum.

Hæc decr. loquĩt ĩ ciuitate Beneuẽtana, ubi notarij dicũtur iudices. & hoc ẽ ueritas secũdum Inno.

† Cõcor. text. in l. monumẽtorũ. cum gl. C. de re li. & sumpti. fun. & l. ĩstrumẽta. & l. rationes. C. de proba.

1. Cor. 5. b

Verum. Hæc est ij. pars quæs. in qua uult probare, quod non tenemur uitare omnes excommunicatos, sed illos solos, qui sunt excõicati nominatim. & ponit multos modos excõmunicationis, & hoc probat per vij. autho. sanctorum patrum. Io. de Fant.

Audi denique. CASVS. *Ostendit Hiero. in hoc c. quod dupliciter*

citer dicitur quis excõmunicari, & tradi satanæ. Primo quãdo quis anathemaizatur, sicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quẽ tradidit satanæ in interitũ carnis, ut spiritus in die iudicij salua retur. Quod non solum per Apostolos, sed per eos, qui in ecclesia præsident fit quotidie: & dicũtur homines tradi satanæ, cum à tota ecclesia separantur. Secũdo modo excommunicatur quis uel traditur diabolo, cũ per occultum peccatũ quod solus Deus in abscondito uidet, separatur à Deo. Vacuam. *à gratia Dei.*

a Satanæ. Satanæ dicitur tradi, quia diabolus in eo habet potestatẽ, qua si i pecore suo, ut xxiiij. q. j. c. miramur §. his authori tatibus. in fine.

b Quidam. j. xxiiij. q. ij. c. iij.

c Nolite recedere. Ostẽdat. supple qui hoc ad literam uult intelligere.

ADDITIO.

Nec semper etiam ad literam intelligẽdæ sunt authoritates. de conse. di. ij. accesserunt. xxxvij. dist. relatum. xxxiij. q. iiij. ecce. arg. extra de uerb. sig. præterea. ff. de leg. iij. non aliter. xxvj. q. v. nec mirum Archidiaco.

d De zizanijs. Id est, de occultis peccatoribus.

e Vtraque crescere, id est, malos esse cum bonis.

f Triticum. Argu. ad qōnem, ubi un⁹

saluus fiat spiritus eius in die domini. Vides ergo, quia & modò, non solum per apostolos suos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorũ, sed etiã per eos, qui ecclesiæ præsident, & potestatem habent non solùm soluendi sed etiam ligandi. Traduntur autem peccatores in interitum carnis, cùm pro delictis suis à Christi corpore separantur. Et (ut mihi uidetur) dupliciter etiam nunc traduntur homines de ecclesia in potestatem zabuli, hoc modo, quo superius diximus, cùm delictum eius manifestum fit ecclesiæ, & de ecclesia per sacerdotem pellitur, ut notatus ab omnibus erubescat, & conuerso eueniat ei illud quod sequitur, ut spiritus saluus fiat in die domini nostri Iesu Christi. Alio uerò modo quis traditus est zabulo, cum peccatum eius non est manifestum hominibus. Deus autem, qui uidet in abscondito, perspiciens eius mentem & animum eius uitijs ac passionibus seruiẽtem, & in cor de eius non se diligi, sed aut auaritiam: aut libidinẽ aut iactantiam, uel alia huiusmodi: istum talem Dominus tradit satanæ. a Quomodo autem tradit eum satanæ? Discedit à mente eius, & auertit se, refugit à cogitationibus eius malis, & desiderijs eius indignis, & relinquit domũ cordis eius uacuã.

Cùm ergo per sententiã quis nominatus fuerit, cũ eo cõicare nõ debemus. Cũ aũt solo reatu occultæ excõicationis cõtraxerit pœnã, non est ab eius cõio ne cessandũ. Vnde dominus in euãgelio tũc demũ peccatorẽ dixit habẽdũ si cut ethnicũ & publicanũ cũ ecclesiã audire cõtẽpserit. Apostolus quoq; non ait, Si quis frater est fornicator: sed, Si qs frater nominatur fornicator, &c. sententiæ nominationẽ intelligens. Hinc etiã Vrbanus Guilimundo episcopo, Sanè qđ super Ricbardo. Require in causa, Quidam b episcopus in hæresim lapsus.

Mat. 18. c

1. Cor. 5. d

Hinc etiam Christus in Euãgelio zizania dixit eẽ tolerãda usq; ad messem.

Mat. 13. d

Hinc etiam Hieronymus in eodem lib. Iudicum.

Mali à bonis penitus separari non possunt.

CAN. XXII.

Nolite recedere à domino usq; in hodiernum diem, hoc est, donec seculũ stat. Ostẽdat c ergo mihi quomodo Iebusæus donec seculũ stat, habitet cũ filijs Iuda in Ierusalẽ: quippe cũ nec ipsi quidẽ filij Iuda habitẽt in Ierusalẽ. iõ ergo nec istud uerũ esse poterit, ꝙ Iebusæi cũ Iudęis in Ierusalẽ habitent, qñ nec ipsi quidẽ habitant in ea. Sed nos intelligimus hoc spũaliter, assumentes euangelij parabolã, quæ dicit de zizanijs: d Sinite utraq; crescere, e ne fortè uolẽtes eradicare zizania, eradicetis simul cũ ipsis & triticũ f & j. Audi ergo scripturã dicentem, quia non potuerũt filij Iuda disperdere Iebusæos, sed habitauerũt cũ ipsis usq; in hodiernũ diẽ in Ierusalem. Vnde deprecor uos, qui fideles estis, ut ita uitam uestrã & conuersationẽ seruetis, ne in aliquo, uel ipsi scandalum patiamini, uel alijs scandalum faciatis, sed sit uobis summi studij summæque cautelæ, ne quis in hanc sanctorum congregationem pollutus introeat, ne quis Iebusæus habitet in uobis. Vides enim, quia dicit scriptura, quòd non potuerunt eijcere filij Iuda Iebusæos de Ierusalem. Iebusæus autem in

Mat. 13. d

Iosue 15. g

Iosue 15. g

interfectus est ab uno đ tribus, si dubitatĩ à quo, quod rõne dubitationis oẽs debeãt ꝓmoueri, qa rõne dubitationis uitiosa & supflua tolerãtur. xij. q. ij. nõ ęstimemus. ex. de sepul. sacris simile xiiij. q. v. deniq;. & sanctius est impunitũ &c. ff. de pœnis ab sentẽ. Ar. cõtra de pœnit. di. v. si q uero. ff. ad l. Aqui. ita uulneratus. vj. qõ. ij. si tantũ. & c. placuit. Itẽ est hic ar. qđ rõne cõnexionis ꝑmittiĩ quod alias non licet. sic lxxxj. distin. tãtis, & c. cum oĩbus. & ff. de mino. deniq;. & l. uerũ. & l. etiã. & quid iuris sit de hoc, in quæstionibus notaui. B.

Dubitatio facit uitiosa tolerari.

Neque

terpretatur conculcatio. Esto ergo, quia non possumus eijcere istos, qui nos conculcant, eos quos saltem possumus, quorum peccata manifesta sunt, eijciamus. Vbi.n. peccatū manifestum nō est, eijcere de ecclesia neminē possumus ne fortè eradicantes zizania, eradicemus cum illis & triticum. Mouet tamen me, quod dixit, quia nō potuerunt eijcere Iebusæos, id est, eos, qui interpretantur conculcatio. Et ideo uideamus, qui sunt in ecclesia conculcantes: illi sine dubio, de quibus dominus dicebat in euangelio, Nolite mittere sanctum canibus, neque margaritas [a] antè porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis, & conuersi dirūpāt uos. Iste est ergo Iebusæus, id est, cōculcatio, qui indignè audiunt uerbum Dei, & cum audierint, neque ut infideles discedūt, neque permanent, ut fideles. Sed percepta mysteriorum notitia, & fidei nostræ secretioribus perscrutatis, conuersi post modū impugnant nos, & contra dictionibus suis corda nostra dirumpunt, conculcātes uerbi dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes. De istis ergo dicitur, quia non potuerunt filij Iuda eijcere Iebusæum de Ierusalem usq; in hodiernum diem.

Item idem super duodecim prophetas.

Porcis & canibus sancta nō sunt committenda.

CAN. XXIII.

Qvando [b] ergo uir ecclesiasticus & prudens atque intelligēs multas impietates in ea, quæ uocatur domus Dei, esse cognouerit, & non solùm multas, sed etiā fortes, & quæ opprimere possint iustitiā, & intantum doctorum rabiem processisse, ut accipiant [c] pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant; pauperes deuitent in portis, & audire contemnāt, taceat in illo tempore, † ne det sanctū canibus & ne mittat margaritas ante porcos, qui conuersi conculcent eas, & imitetur Ieremiam dicentem. Solus sedebam: quia amaritudine repletus eram.

Item Ioan. Chrysostomus in epistola ad Hebræos.

Cum pagano comedere, sed cum excommunicato minimè licet.

CAN. XXIIII.

AD mensam quippe paganorū, si uolueris ire, sine ulla prohibitione permittimus. [d] Si enim quis frater nominatur, inter uos, fratrē in hoc loco oēm fidelē simpliciter intellige, non monachū tantū. quid aūt est, quod fraternitatē uocat, nisi lauacrū regenerationis, quod facit posse uocari Deū patrē? Si quis (inquit) nominatus fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebriosus, cum huiusmodi neq; cibū sumere debetis. Cū aūt de paganis ageret, non ita, sed si quis uos uocauerit ex infidelibus (paganos significans) & uultis ire, omne quod apponitur uobis, comedite: si quis frater nominetur ebriosus, &c. O quanta integritas, nos non solùm non fugimus ebriosos, sed etiā imus ad eos participantes cum eis.

Euidenter itaq; ex præmissis apparet, q̄ eorum cōmunionem uitare non cogimur, qui sententia notati non sunt, sed ipsius sententiæ notatio multipliciter intelligitur.

Aliquādo.n. arcetur quis à liminibus ecclesiæ, & à cōione corporis & sanguinis Christi, uel teste [e] cōsciētia, iuxta illud Apostoli: Probet se homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, quia qui indignè mā ducat & bibit, iudiciū sibi māducat & bibit. Itē illud Prosperi: Facilius sibi Deū placabūt, & c. require infrà cā xxxiij maleficijs impeditus q̄one [f] prima de pœnitētia. [g] Vel sn̄ia ecclesiastica, sicut pœnitētes quibus tpe præfinito [h] beneficiū recōciliatiōis impenditur: hæc sn̄ia [i] excōicatio uocatur: quia à communione corporis & sanguinis Christi notatū prohibet sicut & Adā ab esul igni uitę excōicatus ē domino dicēte:

Marginal notes (right): † Sic Amos.c.v. prudēs in tēpore illo tacebit: quia tempus malū est. Iere.15.d — 1.Cōr.5.d — Luc.10.b — 1.Cor.11.

Glosses:

[a] Neque margaritas. §. xiij. dist. in mandatis.

[b] Qvando. Argu. ex hoc cap. q̄ nō nos cet taciturnitas q̄n nō pdest cōtradictio, ut notaui xxvij. di. diaconi.

[c] Accipiant. Supra xliiij. distinct. in mandatis.

[d] AD mēsam. Permittim⁹ ad hoc ut eos lucremur. xxiij. q̄. iiij. infideles. cum Iudæis tamē non possumus comedere, ut xxviij. q. j. oēs. Sed nec hodie cū paganis licitū est comedere, cum & ipsi discernant cibos sicut Iudæi. (Matt.7) Hæc ergo est causa quare possumus cōicare paganis, & non excōicatis, cū tamen & illi [i] sint membrum diaboli, ut eos lucrifaciamus, tamen ideo, quia non multum curarent licet eos uitaremus, sed excommunicati erubescunt si non cōmunicatur eis, ut §. ea. c. audi deni que.

Excōmunicatis cō municare non possumus, sed bene paganis.

[i] Scilicet pagani.

[e] Vel teste. Ergo aliquis contra seipsum fert sentētiā ut xxj. distin. nunc autem. Arg. cōtra. quia nemo sibi imperare pōt, ut ff. de arbitr. l. penul. melius tamē est si hoc faciat authoritate superioris. §. de pœ. distinct. j. in actione. B.

Imperare sibi nemo potest.

[f] Quæstione. i. distinctione. nā tractatus de pœn. per distinctiones diuiditur.

[g] de pœnitentia. §. de pœn. dis. j. c. si cui. §. item sicut.

[h] Tempore præfinito in cœna domini.

[a] Vt l. di. in capite. de conse. di. j. in cœna. alias in cipit, à qui buidam. Archi.

[i] Sententia. Sic iudex secularis potest aliquē excommunicare, id est, à legitimis actibus prohibere, ut ff. de pœn. l. minoris.

Engel-

Videte ne fortè sumatis de ligno uitæ, qua sñia nō separatur quis à cōsortio fidelium. Est & alia sñia quæ anathema uocatur, qua quisque separatur à consortio fideliū: de qua suprà. Cum excommunicatis nolite cōicare. Hāc distinctionē licet cuiq; aduertere ex authoritate Ioannis papæ: Engeltrudā [a] uxorē Bosonis, &c. require suprà in causa, quidam episcopus à propria sede deiectus. Itē ex authoritate eiusdem: Si quis domū [b] Dei uiolauerit, &c. require infrà in causa xvij. quidā psbyter infirmitate grauatus. Itē ex authoritate Syluestri papæ pñti decreto censemus, &c. require supra ī causa. In infamiā cuiusdā epi. Iuxta igitur hanc distinctionē intelligēda est illa authoritas Innocētij: Si quis suadente diabolo, &c. ut infra causa, quidā præsbyter: ut iuxta etymologiā uocabuli anathemati, i. separationi subiaceat qui ī edictū illud inciderit, qui à corpe et sanguine Chri, et ab ingressu [c] ecclesiæ se alienū facit qui īpias manus ī clericū iniicere ausus fuerit, qui et à nullo eporū absolui. i. more pœnitentiū reconciliari poterit, nisi primùm apostolico cōspectui se repræsentare curauerit.

Illud autem Petri de Clemente: Si inimicus est iste Clemens, &c. de sententia notatis intelligendum est, sicut & illud Vrbani, [d] quibus episcopi nō cōicant, &c. ut īfra in eadē causa. Cæterū [e] falsum esset illud Varensis cōcilij secūdi, si tantū [f] eps alieni sceleris se consciū nouit. Item & illud: Placuit, ut si quādo episcopus, &c. require supra in causa, duo fornicatores & infamia notati. &c.

Itē Gregorius [g] clero & populo Salonitano.

Communicare non licet ijs, qui excōicatis communicant.

CAN. XXV

Rogo [h] & moneo, ne cuiquā sacerdoti suprascripto Maximo communicanti [i] contra animam suam quisquam uestrum cōmunicare præsumat.

Item ex concilio Toletano primo.

Nullus clericorum, uel laicorum ad domum excommunicati accedat.

CAN. XXVI.

vj Si quis laicus abstinetur, ad domum eius, uel clericorū, uel religiosorū nullus accedat: similiter & clericus si abstinetur, à clericis deuitetur. Si quis uerò cum illo colloqui, aut cōuiuari fuerit deprehensus, etiam ipse abstineaē. Sed hoc pertinet ad eos clericos, qui eiusdem episcopi [k] sunt & ad oēs, qui cōmoniti [l] fuerint de eo q; abstineē, siue laico quolibet, siue clerico.

3 *Sed hoc specialiter in ijs, qui excō catis nominatim cōicant unde infra Vrbanus: Sanè quod super Richardo, &c. infra causa, quidā episcopus in hæresim lapsus. [m] Itē Nicolaus papa in c. excellētissimus [n] rex Carolus: infra circa finē huius causæ.*

Gen. 3.

[a] Engeltrudam. s.iij.q.iiij. c.ulti. [b] Si quis domum. xvij. q.iiij.c.quisquis. §.si quis domū.s.v. q.ij. c.ij. Ioannes. [c] Ab ingressu. G. uideē hic sentire, quod qui clericū uerberat, tantum est separatus à sacramentis, & ab ingressu ecclesiæ: nec obstat ille canō, si quis suadente.xvij.q.iiij.quia anathema. ibi est idem, quod separatio, hoc tamen nō tenet ecclesia: & cōtra eū est extra de appella. peruenit. [ ] Ioan. Fauētinus uoluit eum corrigere: & dixit talē esse excōicatum, sed non uitandum antequam denuntietur: sed expresse contra eū est extra de sentē. excom. cum non ab homine. [d] Vrbani. ī.ead. c. quib9 episcopi. [e] Cæterum. quasi dicat, bene distinguo inter excommunicatos simpliciter, & anathematizatos: ut scilicet illi sint uitandi, isti non. [f] Si tātum. supra vj.quæst.ij. ca.placuit.c.ij.& ulti. [g] Item Gregor. Cōtra id, quod dixerat simpliciter excōicatos nō esse uitandos: modo ostendit omnes excōmunicatos esse uitandos. [h] Rogo. Verbū rogandi hic præceptiue ponit monem9 enim quos habemus charos: ut xxviij qō.j.sic enim. & alibi rogo non poniē deprecatiue ff.de nego.gest. si serui mei rogatu. Sed poniē rogare ꝓ mādare. sic ponitur mādare pro rogare. xxiij. q.iiij. Guilisarius. [i] Communicanti. In sacris secundū

Vbi vin. idem not. qd' hic dicitur. Ar.

Rogo qualiter ponitur.

[n] Et ita poniē cōtra propriā significationē ipsius uerbi. sic alias, ex æqualitate contract9 uerba accipiūtur contra ꝓpriā significationē. ff. ð euic. Lucius. ī fin. ff. loc.

H. uel dic, qd' Maximus fuit excōicatus cum oībus suis fautoribus. Vel isti cōicabant ei ī crimine, alias excōicatio non descenderet usq; ad tertiā personā. ī. ea.c.quoniā multos. Nec obst.xix. dist. Anastasius. q a ibi cōmunicabant ei in crimine hæresis. [k] Si quis laicus. Episcopi. Isti enim non poterāt ignorarē sñiam sui epi: ut xij.q.ij. q humanis. [l] Cōmoniti. Arg. quod sufficit, si alicui dictū est de excōicatione alicuius, ut ipsum teneaē uitare, ut extra de ele. c. uenerabilem. ultra mediū. in parte decisa. & de postul. prę la. ad hæc. Arg. cōtra extra de cler. excō. mi. illud. Respō. prima sñia uera est, qñ excōmunicatio alicuius ꝑuenit ad aliū per famam publicam, alias forte secus esset, ut in contrario. Sed hoc. Hæc est tertia pars quæst. qua dicitur, ꝙ hæc regula de uitandis excōmunicatis habet locum in excōmunicatis nominatim, & ad hoc probādum inducit nouem cap. Ioan. de Fant. [m] Lapsus. xxiiij. quæst.ij.cap.ij. [n] Excellentissimus. ī.ea.c. excellentissimus.

& condu. l. ex conducto. §. Papinianus. ubi de hoc. Archi.

Excōmunicatus uitandus est.

Item Vrbanus papa.

Sententia pastoris timenda est licet iniustè liget.

CAN. XXVII.

Quibus episcopi nõ cõicant, non cõiceretis: a & quos eiecerint, nõ recipiatis. Valdè enim est timenda snīa episcopi, licet iniustè liget. b

Itē ex octaua synodo.

Excõicationis contrahit pœnam, qui excommunicatis cõmunicat.

CAN. XXVIII.

Si quis frater aut palàm, aut absconsè cũ excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione, statim cum eo excõmunicationis cõtrahit pœnam.

Item ex concilio Carthaginensi secundo.

De eodem.

CAN. XXIX.

Qui merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, si ab aliquo presbytero uel episcopo, uel clerico fuerint in cõmunione suscepti, et ipse pari c cum eis crimine teneat obnoxius refugiens d sui episcopi regulare iudicium.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Qui snīam episcopi putat esse iniustā, recurrat ad synodum.

CAN. XXX.

Clericus, e qui episcopi districtionem circa se putat iniustam, recurrat ad synodum.

Item Ioannes Chrysostomus super epistolã ad Hebræos.

Vincula ecclesiastica nõ sunt contemnenda.

CAN. XXXI.

Nemo contemnat ecclesiastica uincula: non enim homo est, qui ligat, sed Chrs, f qui hãc ptãtem dedit, & dominos fecit hoĩes tanti honoris.

Item Augustinus de uerbis apostoli, sermone lxviij.

Satanæ traditur, qui ab ecclesia excommunicatur.

CAN. XXXII.

Omnis Christianus, dilectissimi, qui à sacerdotibus excõicatur satanæ g traditur: quõ? quia scilicet extra ecclesiã h diabolus est, sicut in ecclesia Christus: ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Vnde illos, quos tũc Apostolus satanæ esse traditos prædicat, excõmunicatos a se esse demonstrat.

Idem super Ioannem.

De eodem.

CAN. XXXIII.

Nihil sic debet formidare Christianus, quàm separari i à corpore Christi. si enim separatur à corpore Christi, non est membrum eius: si non est membrum eius: nõ uegetatur spiritu eius. Quisquis aũt (inquit Apostolus) spiritum Dei non habet, hic non est eius.

Item Hieronymus.

Quorũ dimiseritis peccata: &c. id est, quibus ecclesiam interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsis ianua regni cælestis clausa erit.

Item ex concilio Mileuitano. †

Vicini episcopi audiant eos, qui de iudicijs episcoporum suorum queruntur.

PALEA.

Presbyteri k diaconi uel cæteri inferio--

---

a Quibus episcopi. Nõ cõicetis. simi. vij. qõ. j. scire debes. xciij. dist. c. j. Nec ob. vj. q. ij. si tñ. quia hic loquit cũ constat de snīa, sed scitur eam esse iniustam.

Sub. q est iusta ex ordine iudiciario.

b Liget. Dum tamen error non sit expressus in snīa, extra eo. p tuas.

c Qui merito. Pari. Quid ergo si eps cõicat alicui excõicato a simplici sacerdote iam ligatus est à canone. Sed à quo absoluet. Decre. dicit quod cõmunicans excõmunicato, a suo prælato est absoluẽdus. extra de pœni. & remis. quod aũt. & ita à metropolitano. Sed dicas, q à simplici sacerdote põt absolui, nisi cõicet ei in crimine: ut extra eod. nuper. uidetur tamen quod sicut in suspẽso à iure post pœnitentiam non requiritur aliqua absolutio, sic nec in excõmunicato à canone: quòd nõ est uerũ: ut in c. nuper. in fin. Sed quid si papa communicet excõicato? ille nõ est ligatus, quia nõ ligat ipsum canon. xxv. q. j. c. ideo pmittẽte. §. his ita.

Excõmunicato cõmunicãs à quo absolui debet.

d Refugiens. Id est contemnens.

e Clericus. In tellectũ huius ca. habes s. ea. q. c. si eps forte.

f Nemo. Sed Chrs. Ex hoc capit. dicit P. Hispanus haberi causam, quare non possit appellari à sententia excõmunicatiõis, cũ Christus eum liget, à cuius sententia nõ põt appellari. Alia est ratio, quia nemo excõmunicat, nisi pro contumacia a j. ea. c. nemo. & nõ auditur contumax appellãs, ut ij. q. vj. c. ei qui. §. est autem quãdo. uer. sunt etiã quorũ. Quidã aũt illã assignant rõnem: quia excõicatio se cum trahit executionẽ suã. extra de appel. ca. pastoralis. unde sicut ab executore non appellat, ita nec ab hac snīa. Sed hoc nõ ualet, quia quãdoque appellatur ab executor, cũ scilicet excedit modum: & sententia, qua quis absoluit ab alio, secũ trahit executionẽ, tñ appellatur ab ea, extra de app. qua fronte.

Appellari nõ potest ab excommunicatione.

a De hoc no. s. e. c. episcopi si.

g Omnis. Satanæ. Dum tñ iusta de causa excõicet: ut xxiij. qõ. iij. c. si quis nõ recto. 1. Cor. 5. b

h Extra ecclesiã. Argu. quod qui semel excõicat' est, amplius excõicari nõ pt: quia qui extra ecclesiã est, nõ põt magis esse extra eã. ar. cõtra. iij. q. iiij. Engeltrudã. De hoc ibi notaui.

i Nihil. Quam separari. Iuste, alias nõ obest, ut extra eo. c. a nobis. j. ea. cap. quid obest. tñ si cõtemnit, statim incipit ligare. a xxiiij. q. iij. c. notandum. in fi. sed ideo maxime est timenda, qa maxima est pœna ut xxiiij. qõ. iij. c. corripiantur. Rom. 8. b

a Ad hoc j. ea. ca. si qui præest §. cum ergo. infi.

Mat. 16. c

Presbyteri. CASVS.

Require casum huius c. supra ij. q. vi. c. placuit. Sequẽs c. planũ est. Irrita, i. irritãda de facto, si est ipso iure irrita: sed nõ facit hoc ca. directe ad ppositũ Grati.

† c. xxij.

k Presbyteri. Hoc cap. habetur. s. ij. q. vj. c. placuit.

Irritam.

res clerici, ſi ĩ cauſis, quas habuerint de iudicijs ſuorum epiſcoporum conqueſti fuerint, uicini eos epiſcopi audiant: & inter eos quicquid eſt diffiniant, ad hibiti ab eis ex conſenſu ſuorũ epiſcoporũ: quòd ſi ab eis prouocandum putauerint, nõ prouocent, niſi ad Aphricana cõcilia, uel ad primates ſuarum prouinciarũ. Ad trãſmarina aũt qui putauerint appellãdũ, a nullo intra Aphricam in communione ſuſcipiantur.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

Iniuſta epiſcoporum damnatio, irrita eſſe cenſetur.

CAN. XXXIIII.

IRritã eſſe & iniuſtã a epõrum damnationẽ cenſemus, & idcirco à ſynodo retractandam. b

Item ex concilio Carthaginenſi quinto.

Qui cauſæ ſuæ adeſſe, & innocentiam ſuam aſſerere uoluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat.

CAN. XXXV.

RVrſus c conſtitutũ eſt, ut quoties clericis conuictis, uel confeſsis in aliquo crimine, uel propter utilitatem eorũ, quorũ uerecũdiæ parcitur, uel ꝓpter eccleſię opprobriũ aut inſolentẽ inſultationẽ hęreticorum, atq; gẽtiliũ, ſi fortè cauſæ adeſſe uoluerint, & innocentiam ſuam aſſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si uerò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum uox penitus audiatur.

Item Gelaſius.

Audientiam ſuam negat, qui excommunicationis ſuæ cauſam agere intra annum differt.

CAN. XXXVI.

QVicunque intra anni ſpatium ciuiliter ſiue publicè d cauſam ſuam coram ſuis excõicatoribus e nõ peregerint ipſi ſibi aditum audientiæ clauſiſſe f uideantur. Quòd ſi obſtinato animo ſine cõmunione defuncti fuerint, nos eorum cauſam iuxta beati Leonis g prædeceſſoris noſtri ſententiã diuino iudicio reſeruantes, quibus uiuis non communicauimus, nec mortuis cõicare debemus.

PALEA.

QVi uerò excommunicato ſcienter cõmunicauerit, et amodo ſaltẽ in domo ſimul orauerit atq; latebras quò minus ad ſatisfactionem perducatur, præbuerit, donec ab epõ excommunicatore pœnitentiam accipiat, corporis & ſanguinis Domini communione priuatum ſe eſſe cognoſcat.

Itẽ ex cõcil. h *Ilerdẽſi.*

Tardius recipiatur ad ueniã, qui ſacerdote iubente eccleſiam exire contemnit.

CAN. XXXVII.

QVi iubente ſacerdote pro qualicunque culpa ab eccleſia exire cõtempſerit, pro noxa contumeliæ tardius i recipiatur ad ueniam.

Sed quæritur, ſi ante dãnati abſolutionẽ epiſcopũ mori contigerit, utrum dãnatus poſtea ualeat abſolui? De his ita ſtatutum eſt in concilio Eupanenſi.

A ſucceſſore ſoluatur, qui poſt mortẽ epiſcopi remanet ligatus.

---

a IRritam. Iniuſtam. i. irritãdam. Vel prout ſonat.

b Retractandam. De facto, ſi eſt ipſo iure irrita, ut extra de appe. ad præſentiam.

c RVrſus. Idẽ p⁹ alia ſtatuta. Sic pone caſum. Quidã accuſatus d crimine legitime fuit citat⁹, noluit uenire, excõicatur pro cõtumacia: ſi intra annũ uenerit, audiť ſuper crimine, poſt ea non, quia habeť pro cõuicto uel cõfeſſo iuris interpretatione. Nã qui excõmunicatus eſt ꝑ ſuſpicione hæreſis, poſt annũ pro hæretico habetur, ut extra de hære. excõmunicamus. circa princi. non ob. iij. qõ. ix. decreuimus. quia ibi loquitur, cũ lis eſt conteſtata. Vel ibi non puniť de crimine ſed pro contumacia. Sed P. Hiſpanus ꝓpter hoc uerbum purgare, intellexit hoc ca. de clerico infamato, q ſi citatur ut ſe purget, & contumax fuerit, iuris interpretatione pro conuicto habeť. xxiiij. quæſtio. iij. de illicita. Vel dic quod temperat illorum rigorem canonũ, qui dicebãt, quod ſi clericus contemnit excommunicationem, ſtatim deponẽdus eſt. ſupra eadem. ſi quis presbyter. & c. ſequẽ. ſed hic propter inſultationem hæreticorum datur ei annus ad probandũ innocentiã ſuã. Sed ſi per annũ ſteterit excõmunicatus, tũc primo deponiť. Vel dic, qđ etiã poſt annũ põt audiri de crimine quantũ ad hoc, ut oſtẽdat innocẽtiã ſuã: ſed non quantũ ad hoc, ut recuperet bona ſua, ut C. de requi. reis. l. ij. Quod tamẽ hic dicitur d anno, uidetur correctũ extra de cle. nõ reſid. ex tuæ. Sed dic, ꝙ nõ habetur ꝓ cõuicto ſpatio minori, quã anno, ut hic diciť, ſed tamẽ ĩ minori ſpatio põt priuari beneficijs, ut ibi. Et no. ꝙ ſeq. c. loq tur de ciuili negotio, & criminali: hoc autẽ in criminali tantum.

d QVicunq;. Siue publice. i. ſiue criminaliter.

e Excommunicatoribus. Excõicandus eſt reus, cũ talis eſt cauſa, quod actor non põt mitti in poſſeſsionẽ, ut extra ut lit. nõ conteſt. tuæ.

ADDITIO.

Et intelligiť hoc cap. qñ non liquet nec liquere põt de cauſa. alias eſt diſpenſatio ſecundũ Hugo.

f Clauſiſſe. Quantũ ad cauſam poſſeſsionis, ſed nõ ꝓprietatis. Vnde mitius agitur in ciuili, quã ĩ criminali cã, ut dictum eſt ſ. cap. prox. ut extra ut lit. nõ cõte. quoniã frequẽter. Vel loquiť de actore cõtra quẽ bene procediť lite non cõteſtata, ut extra de dolo, & contu. cauſam.

g Leonis. xxiiij. qõ. ij. ſane. & c. de communione.

h Item ex concilio. Hę ſunt paleę. Bart.

i QVi iubẽte. Tardius. Hoc in laico. clericus enim deponiť ſ. ea. ſi quis eps. & iudex põt alicui negare iuſtitiã ꝓpter delictum ſuũ, ut ff. ex qui. cauſ. maio. ſed & ſi §. actio. imo quãdoq; duplicať alicui pœna propter contumaciã ſuam, ut ff. de pœn.

a Ita qđ directe agať de crimine: in quo caſu loquitur. hoc ca. & ſeq. & iij. q. ix. dcernim⁹. & iſta ca. loquũtur lite conteſtata ſecũdum B. ꝙ dic ut no. extra de do. & contu. ueritatis. in glo. hoc patet. & iij. q. x. in ſum. Archi.

CAN. XXXVIII.

SI episcopus ante dãnati absolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem successori [a] licebit absoluere.

Præmissis authoritatibus, quibus iniustæ sñiæ usque ad examinationẽ utriusq; partis parere iubemur, ita respõdetur. Gre. nõ dicit sñiam iniustè latã esse seruandã sed timẽdã. sic & Vrbanus. [b] *Timenda est ergo, id est, nõ ex superbia contẽnenda. Reliquæ uerò authoritates de excõicatis loquuntur, qui uel uocati ad synodum uenire cõtẽpserunt, uel callidi tatibus aduersantiũ occurrere nesciẽtes, iniustã sñiam à iudice reportauerunt, uel q neglectu suæ uitæ sinistrã de se opinionẽ nasci pmittẽtes, sñiam in se exceperunt. Hos siquidem solos excõicationis sententia ferire licet.*

Vnde in Meldensi cõcil.

Quibus culpis exigentibus aliquis sit communione priuãdus.

CAN. XXXIX.

NEmo episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati cã communione [c] priuet ecclesiastica: sub anathemate autem sine consciẽntia [d] archiepiscopi, aut coepiscoporum nullum præsumat ponere, nisi unde canonica docet authoritas, quia anathema æternæ est mòrtis [e] damnatio & nõ nisi pro mortali debet imponi crimine, & illis qui aliter non potuerunt corrigi.

Item ex concilio Aluernensi.

Pro paruis & leuibus causis nullus communione priuetur.

CAN. XL.

NVllus sacerdotum quenquam rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus [f] causis à communione suspẽdat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [g] ab ecclesia iusserũt cõmittẽtes.

Item ex concilio Triburiensi.

Pro his tribus criminibus, quilibet communione priuetur.

CAN. XLI.

CErtũ est pro his tribus [h] criminibus aliquem excommunicari debere, cùm ad synodũ canonicè uocatus uenire contemnit, aut si postquam illuc uenerit, sacerdotalib⁹ respuit obedire præceptis aut si ante finitam [i] causæ suæ examinationem à synodo abire præsumit.

4 *De his* [k] *inquã & huiusmodi pręmissæ authoritates loquuntur, nõ de iniustè suspẽsis. Quòd autẽ iniustæ sñiæ parendum nõ sit, multis authoritatibus probatur, quarum prima est illa Hierony. super Matthæum, lib. iij.* †

Sententia pastoris reũ uel innocentẽ nõ constituit uel facit.

CAN. XLII.

QVomodo [l] sacerdos mundum leprosum non facit, sic episcopus uel presbyter non alligat [m] eos, qui insontes sunt, nec soluit noxios, [n] sed pro officio

---

de pęn. authen. da mnũ. §. quisquis. & est simile s. xviij. di. si quis autem.

[a] SI episcop⁹. Successori. Huic ẽ si. ff. de iudi. mortuo. Est ergo hic ar. qđ successor põt corrigere, & tenet confirmare factũ antecessoris sui. xxxv. q. ix. quod quis. extra de preca. c. ij. & xvj. q. vj. illud xij. q. ij. quicunq;. & ĩ auth. ut nulli iudi. §. & hoc iubem⁹. Successor aũt delegatij non põt absoluere uel restituere possessionẽ adiudicatam, nisi succedat in honore & onere. extra de offic. ord. pastoralis. §. præterea.

Successor factũ antecessoris cõfirmarẽ tenetur.

[b] Sic & Vrbanus. s. e. quibus epi.

[c] NEmo. Communione. Sacramentorum.

[d] Sine conscientia. Hoc est uerũ, cum illud delictũ tangit totã ꝓuinciam: alias non tenet, ut ix. q. iij. c. ij. & c. archieps.

[e] Mortis. Sed cũ sit perpetua dãnatio, qualiter, dicit medicinalis, ut iij. q. j. multi? Respon. cũ contẽnit est dãnatio, alias non ut xxiiij. q. ij. notandum. in fi. Item uidetur hic, ꝙ nemo sit excõicandus nisi ꝓ cõtumacia, ut xlv. dis. sed illud. & xxiiij. q. iij. tam sacerdos. & c. ecclesiæ. sed hoc non est uerum, [1] ut extra de uerb. sig. ex parte. Vel dic qđ tũc demũ quis potest excõicari pro crimine, cũ est incorrigibilis, cũ aliter non posit corrigi. xxiij. q. iiij. forte. Ioan.

[1] Ad hoc s. ead. qui merito. đ cõsecr. di. ij. si non sunt. ibi đ hoc, & no. s. e. episcopi si. & s. e. excõicatos. & 17. q. 4. de presbyterorũ. Ar.

[f] NVllus. Et leuibus. Simile supra ead. episcopi. Vel intellige de uenialibus: ut j. de consec. di. ij. quotidie. & c. panem de altari.

[g] Arceri. Id est, excommunicari. Baz. tamen intellexit, quod quicũque est in mortali peccato, nõ debet ingredi ecclesiã, per id, qđ est xxxiiij. quæst. iiij. uir cum propria. sed non est uerum, ut ibi dixi, & j. de pœniten. distinc. v. falsas. & q. j. qui studet. Io.

[h] CErtum. Tribus. Id est, ꝓ cõtumacia istorum. Idem est de quolibet alio crimine.

[i] Ante finitam. sic j. de consecra. di. j. missus.

De his. Hæc est quarta pars quæst. in qua probare intendit magister superficialiter, quod sententiæ iniustæ non sit parendũ, scilicet duod neminẽ ligat apud deũ, sup. nisi contemnatur, alias contra. xxiiij. quæstio. iij. notãdum. Hoc tamen intendit probare per xix. cap. quæ aliter intelliguntur, quã in sententia excõmunicationis. Ioannes. de Fant.

[k] De his. Id est, de contumacibus.

[l] QVomodo. Si quis enim dicebatur leprosus, ducebatur ad sacerdotem, & si ille iudicabat illum leprosum uel mundũ, ita habebatur, ut j. de pœ. di. j. ca. uoluissent. §. ex his itaq;. Et sic patet qđ sñia non dat nouum ius. sed uetus declarat, ut ff. si ser. uẽ. sicuti. §. iij. tñ si sñia fuerit lata pro reo, ꝑ hoc nõ tollit obligatio, ut ff. de condic. inde. Iulianus. sed si ꝓ actore ferat, dat ei nouã actionẽ, ut C. de rebus credi. actori.

† Cõmenta. c. xvj. Sentẽtia nõ dat nouum ius.

[m] Nõ alligat. quãtũ ad deũ, [2] sed quantum ad ecclesiam: ut xxiiij. q. iij. si quis non recto.

[2] Deum. id ẽ, interi⁹, sed tãtum exterius.

[n] Nec soluit noxios. Talis absolutio nõ ꝓdest quantũ ad eũ, qui quærit indiscretum sacerdotẽ, ut eũ per

imperitia

suo, cum peccatorum uarietates audierit, scit [a] qui ligandus sit, qui soluendus.

Item Augustinus super Matthæum. †

PALEA.

Ridiculum est, ut eũ mundum esse dicamus, qui uinculis peccatorum suorũ ligatus est, propter hoc solũ, quòd episcopus dicitur habere huiusmodi potestatem, † ut soluti ab eo, soluti sint in cęlo, & ligati in terris ligati sint in cęlo. Sit ergo irreprehensibilis, qui alterum ligat aut soluit.

Item Gelasius papa episcopis Orientalibus de dãnatione Dioscori.

Non est petenda absolutio, cũ iniquè fertur sententia.

CAN. XLIII.

Cui est illata [b] sententia, deponat errorem, & uacua est: sed si iniusta est, tanto curare eam non debet, quantò apud Deum, & eius ecclesiam neminẽ potest grauare iniqua sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum.

Itẽ Augustinus de summo bono.

Deus non nocet, nec noceri patitur aliquem iniustè.

CAN. XLIIII.

Secundum catholicã fidem, nec Dei [c] naturæ nocere quisquã potest, nec natura Dei iniustè nocere cuiquã potest: nec nocere [d] iniuste patitur quẽquã. qui enim nocet (ut Apostolus ait) recipiet hoc, quod nocuit.

Idem de uerbis domini.

Iniusta uincula dirumpet iustitia. CAN. XLV.

Coepisti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas illum in terra: sed ut iuste alliges, uide. Nam in iusta uincula dirumpit [e] iustitia. quem solueris [f] (inquit) in terra, solutus erit in cœlo.

Idem de sermone domini in monte.

Temeritas iudicandi non ei qui iudicatur, sed iudici nocet. CAN. XLVI.

Temerarium iudiciũ plerunque [g] nihil nocet ei, de quo temere iudicat: ei autẽ qui temerè iudicat, ipsa temeritas necesse est ut noceat. [h]

Idẽ ad clerũ Hyponeñ.

Non obest homini iniusta sententia. CAN. XLVII.

Quid obest homini, quòd ex illa tabula [i] uult eum delere humana ignorantia, si de libro uiuentium non deleat iniqua conscientia?

Idem ad Secundinum Manichæum.

De eodem. CAN. XLVIII.

Senti [k] de Augustino quicquid libet sola me in oculis Dei conscientia non accuset.

Item Gregorius Constantino Mediolanensi archiepiscopo.

Quos conscientia iustificat, aliorum maledicta non timeant. CAN. XLIX.

In cunctis, quæ in hac uita aduersa proueniunt, sola est (sicut nostis) omnipotẽtis Dei districtio pensanda, atque ad cor proprium semper recurrendum, ut nullius ibi lingua [l] implicet, ubi conscientia nõ accusat. Quem enim conscientia defendit liber est inter accusationes: & liber sine accusatione [m] esse non potest, si sola quæ interius addicit, [n] conscientia accuset. De uestra igitur sanctitate absit a Christianorũ iudicio ea, quæ maledicorũ [o] hominũ rumoribus cõficta credimus, ĩ qualicunque modulo suspicionis adduci: quia

---

imperitiam absoluat: ut ĩ. de pœ. distin. vj. c. qui uult.

[a] Scit. id est, scire debet, ut iudex. Ioan. de Fan.

[b] Cui. Illata. à Dioscoro hæretico, cuius sñia nulla fuit. Sed quid si aliam tulisset sñiam in suos subditos? Dico q̃d tenet, quia illi qui sunt extra ecclesiã bene habẽt iurisdictionẽ: ut xxiij. q. v. c. si propterea. & iij. q. vij. c. ult. Alij contra sentiũt, ut xxiiij. q. j. c. audiuimus. s; illud nõ tenet cum excommunicatus est, ut extra de sent. & re iud. ad probandũ.

[c] Secundum. Nec Dei. id est, Deo.

[d] Nec nocere q̃n puniat malefactorem: ut xxxij. qõ. iij. c. nemo.

[e] Coepisti. Dirumpit. ut xv. q. vj. c. authoritatem.

[f] Solueris. quasi dicat, si iuste ligas erit ligatus in cœlo & ecõuerso, ut de pœni. dist. j. ca. quem pœnitet.

[g] Temerariũ. Plerũque. Nocet enim si contemnatur.

[h] Vt noceat. quia si per imperitiam iudicat, facit litẽ suam: ut institu. de obli. quæ ex quasi deli. nascun. §. j. s; si per dolũ, incurrit infamiã: & præterea punit̃ in totã litis æstimationem. [i] C. de pœna iud. qui male iud. l. ij. eodem modo ad interesse punit̃. q̃ iniuste excõicauit aliquẽ, nisi errauit ex cã ꝓbabili: ut extra de sen. excom. sacro.

[i] Quid obest. Tabula. ij. q. j. cap. nomen.

[k] Senti. ĩ. ead. nõ sunt. contra. xij. q. j. c. nolo. de consec. dist. j. c. iubemus. in illis c. dicitur quod nõ sufficit consciẽtia, sed requirit̃ bona fama quantum ad alios: sed illa capi. loquũtur quando sumus inter tales, qui parati sũt imitari, & non reprehendere. unde ne tales corrũpamus exemplo, niti debemus, ut fama nostra luceat coram eis. Sed hic loquit̃ cum sumus inter tales, qui non curãt imitari, sed reprehẽdere, tũc sufficit nobis quãtũ ad eos conscientia bona.

[l] In cũctis. Lingua ablatiui casus, scilicet ut ꝓpter nullius linguã credat se aliq̃s implicitũ & reũ.

[m] Accusatione. interiori.

[n] Addicit. id est, condemnat.

[o] Maledicorũ. Ar. quod infamia orta ab inimicis non inducit purgationem. ext. de purga. can. cum in iuuentute. & ij. q. v. c. omnibus. [*] nec etiam a leuibus personis, nec ab illis, qui de facili credunt.

Nisi

---

† Imo est Origenes Tomo. j.

† Et merito, quia potestas non est in titulo uel charactere, sed in ipso uerbo dei, & eius syncera administratione.

Iudex male iudicãs qualiter punitur.

De hoc no. ij. q. vj hoc ẽt. & extra lib. vj. de re iudi. cum æterni. q̃ est ĩ not. iij.

Coloss. 3.

Fama bona cũ consciẽtia requiritur.

Mat. 16.

[*] Vbi de hoc uideas. 24. q. 4 non inuenitur iuxta finem. Archi.

a Nisi probata. ꝟ. xxx. q. v. cap. nullum ante.
b Probata. Alias prolata.
c Vlcisci. i. puniri quam citius fieri potest: ut xxiij. q. iiij. c. cum quisq;.
d ETsi ad tempus. Cypriaum. martyrem.
e Sella. id est edes iudicis.
f Coronā. Si sententiam patienter ferat: ut ꝟ. ead. ca. qui iustus.
g CVstodi. q̄a corpori uis potest fieri, nō animæ. xxxij. q. v. c. j. xxiij. q. vj. in prin. Ioan. de Fan.
h INter uerba. Christus tributum soluit.
h Ne forte. Hęc fuerūt uerba Christi, cum peteretē ab eo tributum, dixit Petro: Vade ad mare, & piscē qui tibi prius occurrerit tolle, & q̄d inueneris in ore piscis, des pro me, & pro te: ut xxviij. q. j. iam nūc. Et est argu. ꝙ aliquid omittitur ratione scandali. 50. distinct. c. de his uero.
† Alias, dānatur.
i Verbo. nō quod intrat ī os, sed q̄d procedit ex ore coinquinat hoīem. tunc dixerunt discipuli, Scis q̄pharisæi audito hoc uerbo scādalizati sunt? pharisęorum eñ erat religio in cibis discernēdis.
k Scādalizati sūt. Id est, indignati sunt.
l Præmisit. Argu. ex ordine uerborū argumentandū, ar gu. xliij. distin. c. j. in fin. extra de rescrip. c. cū dilecta.
l Forte melius diceret de dignati secūdum id ꝙ leg. & no. xlv. di. uera iustitia. Archidia.
m Cum illis. Arg. quod fides est illi seruanda, qui eam non uult seruare. xxxiij. q. v. quod Deo. xxij. q. iiij. c. innocens. contra arg. extra de iureiuran. c. peruenit. in fi. & est huic simile de arbitr. Cel sis. §. idem.
a Ad idē xcv. dist. esto. ubi de hoc.

& sacri eloquij testimoniū tenemus, ut mala maiorum cùm forsitan dicuntur, nisi probata, [a] credi non debeant, sed citius probata [b] ulcisci. [c] Hoc igitur dixi, ut nimiæ leuitatis esse ostēderem, si quis mala grauia credere studeat, quæ probari non possint. Vnde sanctitas uestra debet mentem suam à maledicorum hominum rumoribus atque obtrectationibus disiungere: & sola, quæ æternæ uitæ sunt, atq; ad utilitatem subditorum proficiūt cogitare.

Vnde Augustinus in psal. xxxvij.

Frustra aspernatur [†] ab homine, quem Deus iustificat.

CAN. L.

ETsi ad tempus damnaris ab homine, & si dixerit sentētiam proconsul in Cyprianum, [d] aliud est sella [e] terrena, aliud est tribunal cæleste. Ab inferiori accepit sententiam, à superiore coronam. [f]

Idem in psal. xxviij.

CAN. LI.

CVstodi [g] intus innocentiam tuā, ubi nemo opprimit causam tuam: præualebit in te falsum testimoniū, sed apud homines: nunquid apud Deum ualebit, ubi causa tua dicenda est? Quando Deus erit iudex, alius testis quàm cōscientia tua non erit. inter iustum iudicē, & conscientiam tuā noli timere, nisi causam tuam.

Item Gregorius papa.

Non hominum linguas, sed conscientias curare debemus.

CAN. LII.

INter uerba laudantiū siue uituperantium ad mentem semper recurrendū est: & si nō in ea inuenitur bonū, quod de nobis dicit, magnā tristitiā generare debet. Et rursum, si non in ea inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur in magnam debemus lætitiam prosilire. Quid enim, si non omnes laudant: & conscientia liberos non esse demonstret? habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hęc est, testimonium conscientiæ nostræ. Iob quoq; dicit: Ecce in cœlo testis meus. Si ergo est nobis testis in cœlo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui, quod uolunt. Quid enim aliud detrahētes faciūt, nisi quod in puluerem sufflant, & in oculos suos terram excitant? ut unde plus detractionis perflant, inde magis nihil ueritatis uideāt? Vocandi tamen etiam sunt ipsi, & tranquillè admonendi, eisq; satisfieri modis omnibus debet: scientes quid de Iudæis ueritas dicit: Ne fortè [h] scandalizemus eos. Si aūt satisfieri sibi ex ueritate noluerint, habes consolationem, quam aspicias in Euangelio, cum enim domino dictū fuisset: Scis, quia audito hoc uerbo [i] scandalizati sunt [k] Iudæi? respondit, Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum. Paulus quoque Apostolus admonet dicens: Si fieri potest (quod ex uobis est,) cum omnibus hominibus pacem habentes. dicturus, cum omnibus pacem habeamus: hoc difficile esse perspiciens permisit [l] si fieri potest: & subiūxit quod fieri potest, cum dicit, quod ex uobis est: quia si nos in mente charitatem erga odientes seruare cupimus, etsi illi nobiscum pacem non habent, nos tamen cum illis [m] sine dubio habemus.

2. Cor. 1. e
Iob. 16. d
Mat. 17. d
Rom. 12. d

Hoc inter eos obseruandum est, qui parati sunt suspicari, quod non uident: parati semper reprehendere, nunquam imitari. Apud alios autem conscientia est necessaria nobis, fama illis.

Vnde Augustinus.

Cōsciētia nobis, & fama proximis est necessaria.

CAN. LIII.

NOn sunt audiēdi, [n] siue uiri sctī, siue fœminæ, q. q̄ñ reprehēdunt in aliqua negligētia, p quā fit, ut in malā ueniāt suspicionē, uñ suā uitā lōge abesse sciūt: dicunt corā Deo sufficere sibi cōsciam, existimationē hoīum nō solū īpudēter, uerū ēt crudeliter cōtēnentes: cū occidāt [o] aīas aliorū

n Non sunt audiendi. ꝟ. ij. q. j. cap. nolo.
o Cum occidant. exemplo: ut ij. qō. vij. c. Paulus. Viam

siue blasphemantium uiā Dei: a quibus secundùm suam suspicionem, quasi turpis, quæ casta est, displicet uita sanctorũ: uel etiam cum excusatione b imitantium non quod uident, sed quod putant. Proinde quisquis a criminibus flagitiorum atq; facinorum uitam suam custodit, sibi bene facit: quisquis aũt etiam famam, & in alijs est misericors. nobis. n. necessaria est uita nostra, alijs fama nostra.

Item Hieronymus super epistolam Pauli ad Philemonem.

Apud Deum maledicitur, qui moribus dissonam profert sententiam.

CAN. LIIII.

SI quis c dixerit d iustũ e iniustũ, & iniustum iustum: abominabilis est uterq; apud Deũ. Similiter, qui sanctum dicit non sanctum, & rursus, non sanctum asserit sanctum, abominabilis f est apud Deum.

Idem.

Christum uiolat, qui sanctũ non sanctum, uel non sanctum, sanctum esse crediderit.

CAN. LV.

SI quis hominem, qui sanctus non est, sanctum esse crediderit, g & Dei eum iunxerit societati, Christũ uiolat, cuius membra sumus. & infra. Omnes credentes (secundùm apostolum) Christi corpus efficimur: qui in Christi corpore errat h & labitur, asserens mẽbrum eius esse sanctum, cùm non sit, uel non esse sanctum, cum sit: uide quali crimine obnoxius fiat. Esaias enim dicit: Væ ijs, qui dicũt dulce amarum, & amarum dulce: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Dulce puto esse sanctimoniam, amarũ quod sanctimoniæ contrarium est.

Item Esaias.

Aeternum uæ maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit.

CAN. LVI.

VAe qui dicitis bonum malum, & malum bonum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles eius i interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit k infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino: & descenderunt fortes eius, & populus eius, & sublimes gloriosiq; eius ad eum: & incuruabitur homo, l & humiliabitur uir, m & oculi sublimium deprimentur: & exaltabitur n dominus in iudicio: & Deus sanctus sanctificabitur o in iustitia. Esaiæ 5. c

Item Gregorius in Homilia xxvj.

Ligandi soluendiq; potestate se priuat, qui hanc iniustè exercet.

CAN. LVII.

IPse ligandi atque soluendi potestate se priuat, p qui hanc pro suis uoluptatibus, & non subditorum moribus exercet.

Idem.

De eodem.

CAN. LVIII.

IVdicare dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis sua q uel odia, uel gratiam sequuntur.

Idem.

Non est uera præsidentis absolutio, nisi sequatur arbitrium interni iudicis.

CAN. LIX.

TVnc uera est absolutio præsidentis, cùm interni r sequitur arbitrium iudicis, s quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat, hoc uidelicet demonstrat: quia prius dominus mortuum suscitauit, & uiuificauit dicens. Lazare ueni foras: & postmodum is, qui uiuus fuerat egressus, à discipulis est solutus, sicut scriptum est. Ioan. 11. f

Idem in registro.

Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur.

a Viam. Dei. id est, Christianam religionem. r

b Cum excusatione. ut si uiderent aliquem soluere ieiuniũ iusta de causa, ipsi idem faciunt, exemplo eorum, cum tamen ignorẽt causam] quare ille faceret, & sic se excusãt per alium.

r Sub. in qua isti uiuunt, qui tñ talia faciunt, uel qui ueniũt in malã suspicionẽ, sicut aliqs sanct9 homo iret solus ad publicas meretrices, ut eis prædicaret, & eas corrigeret. Archid.

c SI quis. Hic reuertitur G. ad propositũ, ad ostendendum scilicet, ꝙ sententia iniqua nocet ei, qui eam protulit, non autem ei contra quem prolata est. potest etiam hoc intelligi de rebus ipsis, id est, si qs uitia dixerit esse uirtutes, uel ecõuerso.

d Dixerit. iudicando.

e Iustũ. Absoluẽdo.

f Abominabilis. quia mortaliter peccat: & consonat ei, quod dicit Aug. super primam epistolam ad Corinth. ꝙ errare in rebus, est mortale peccatum, scilicet cũ putat qs id opus esse bonum, quod est malum, uel econuerso. Nam quilibet adultus tenetur scire hoc esse bonum, illud malum. Vel dic dixerit, id est, firmiter asseuerauerit, cum non sit certus.

Error quãdoque est peccatum mortale.

SI qs hominẽ.

g Crediderit. id est, asseuerauerit.

h Errat. non opinando, sed stulte asserendo.

Rõ. 12. b

VAe qui dicitis. i Eius. id est, Ierusalem.

k Dilatauit. Loquitur humano more.

l Homo. i. minor.

l Homo. id est, superbia.

Vir. i. maior.

m Vir. id est, superbus.

n Exaltabitur. id est, altus apparebit.

o Sanctificabitur. id est, sanctus apparebit, ut ibi, sanctificetur nomen tuum.

Esaiæ 5. d

p IPse. Priuat. id est, meretur priuari. s sic xij. q. ij. sæpe fit. uel ꝓprie, quia priuilegiũ non conceditur ad abusum.

q IVdicare. Sua. ut j. ead. quatuor.

TVnc uera est. r Interni. id est cõscientiæ, uel Dei.

s Iudicis. i. Dei. hic uult dicere, ꝙ sacerdos neminem absoluet, nisi præcesserit absolutio Dei, id est, contritio.

s Id est, facit, ꝓpter qd' debet priuari. & est simile lv di. pœnitẽs. ĩ fi. lxxxij. di. plurimos. iuxta fin. iiij. qõ. v. quisquis.

Priuile-

CAN. LX.

PRiuilegium [a] omni no meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. [+]

Idem.

Is in quem canonica non fertur sententia, pœnam nõ debet ferre canonicam.

CAN. LXI.

NOn debet is pœnā [b] sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia.

Ex his datur intelligi, quòd iniusta sentētia nullum alligat apud Deum: nec apud ecclesiā eius aliquis grauatur iniqua sententia, sicut ex Gelasij [c] c. habet. Non ergo ab eius cõione abstinendū est, nec ei ab officio cessandum, in quē cognoscit iniqua prolata snīa. Cur ergo capitula Carthaginēsis [d] et Aphricani [e] atq; aliorū conciliorū prohibēt iniustè damnatum in cõione recipi ante iudicij examinationem? cur et illud in concilio Maguntinensi statutum est?

Qui damnatur à synodo, quo modo in secunda innocens reparetur.

CAN. LXII.

EPiscopus, presbyter aut diaconus à gradu suo iniustè deiectus: si in secunda synodo [f] innocens inueniatur, non põt esse, quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat, coram altari de manibus episcoporū. Si episcopus est, orarium [g] & baculū & annulum. Si presbyter est, orariū & planetam. [h] Si diaconus, orarium & albā. Si subdiaconus, patenam & calicem. sic & reliqui [i] gradus in reparatione sua recipiant ea, quæ cùm ordinarentur, perceperant.

[§] *Si ergo iniustè deiecti, nec ēt per epos reparari possunt, nisi de manib. eorū recipiant quæ amiserant: quomodo sua authoritate cuiq; licet iniustè ligatis cõicare, et eis non petita absolutione sua celebrare officia: sicut Gelasius vr̄ sentire? Ad hoc respondendū est, ꝙ snīa aliquando est iniusta ex animo proferentis, iusta uerò ex ordine & causa: aliquando est iusta ex animo & causa, sed nõ ex ordine: aliquando iusta ex animo & ordine, sed non ex causa. [k] Cùm aūt ex causa iniusta fuerit, aliquando nullū in eo oīno, qui accusat, delictū est, qđ sit dānatione dignū. Aliquando non est in eo illud supra quod fertur sententia: sed ex alio nominandus est. Ex animo est iniusta snīa, cùm aliquis seruata ītegritate iudiciarij ordinis, in adulterū uel in quēlibet criminosū nõ amore iustitiæ, sed liuore odij, uel pretio, aut fauore aduersariorū inductus sententiam profert.*

Vnde Beda super epistolam Iacobi ait:

CAN. LXIII.

IRa enim uiri iustitiam Dei nõ operatur: quia qui iratus in aliquem sententiā profert, & Iac. 1

---

[a] PRiuilegiū. Hęc est pars illi⁹ s̄. distinc. lxxiiij. ubi ista. & cap. gesta.

[a] Priuilegium. Perdit priuilegiū propter abusum, ut hic.

[+] Cõcor. l. Christianos. C. de paga. sacr. & tēpl. & l. liberam. ff. de pec.

Propter delictū, xxv. qõ. ij. ita nos. Item propter contrarium factum. extra de priuileg. si de terra. & extra de cõstitu. cum accesissent. Itē propter negligentiam. ff. de nū di. l. j. Item propter enorme damnū superueniēs, extra de deci. suggestū. Sed nūquid ecclesia perdit priuilegiū: si delinquant canonici uel monachi? Videtur ꝙ sic, quia & ciuitas perdit, si deliquerint ciues. xxxv. q. ij. ita nos. Itē nauis ecclesiæ publicatur propter delictū. C. de sacrosan. eccl. iubemus. arg. extra de priuil. cū & plantare. in fi. Sed dicas, quod non, argu. extra de arbit. ca. cum tempore.

Cõcor. in l. liberam ff. de pec. & in l. qui fine. ff. de neg. gest.

[b] NOn debet. Pœnam. si ergo constet ibi, ꝙ sententia iudicis est iniqua, potes iudici uiolenter resistere, extra de appella. significauerūt. lxj. distin. ca. nullus inuitis. Est ergo hic argu. quod si quis celebrat post excommunicationem iniuste latā, quod nõ debet sustinere aliquā pœnam: quia qui ꝓbat snīam excõicationis esse iniustam, nõ est cogendus ad aliquā satisfactionem, extra de offi. ord. ad reprimendā. arg. s̄. ead. cui est. sed hoc non est uerum, ut s̄. ea. si episcopus forte. & cap. seq. [a]

Excõmunicatus iniuste celebrans an sit puniendus.

[c] Ex Gelasij. s̄. e. cui est.

[d] Carthaginensis. s̄. ea. si episcopus.

[e] Et Aphricani. s̄. ea. c. placuit.

[a] Sed hoc sophisticū est: quia illud ca. cui est. intelligit de sententia, quæ ipso iure nulla est: quia data à non suo iudice, ab hæretico damnato. Hug.

[f] EPiscopus. Synodo. Hodie concilium nõ deponit epm, sed sol⁹ papa: nec conciliū restituit epm, sed sol⁹ papa, ut ij. q. vj. iō. Et hic est arg. ꝙ episcopus potest restituere clericū depositum: quod uerū est, cum dicit depositionem nullā: quia per falsos testes, uel per allegationes est cõuictus: licet sit arg. contra. ff. de quæst. l. j. in fine.

Episcopus deponitur & restituitur à solo papa.

ADDITIO.

Vbi habetur, ꝙ præses prouinciæ illū, quem damnauit, restituere non potest: sed illud intellige cum petitur restitutio officio iudicis. secus ubi iure actionis. Arch.

[g] Orarium. i. stolā.

[h] Planetam. id est, casulam.

[i] Reliqui. Hic patet, qđ æque deponitur aliquis à minoribus ordinibus, sicut à maioribus, ut xxiiij. dist. c. ulti. & xxvij. q. j. si qs episcop⁹. licet sit ar. cõtra. xxv. dist. eps.

Si ergo. Hæc est quinta pars in qua facit distinctionem, &c. Ioan. de Fant.

[k] Ex causa. ff. de lib. & posthu. sed & si. & l. posthumus. §. ult. & l. idē. & ff. de condi. & demon. cum tale. §. falsum. & §. seq. & l. falsa.

IRa. CASVS. *Quidā seruato ordine iudiciario quendā delinquētē ex odio condemnauit. Quæsitum fuit, an rectè iudicauerit? Et respondetur quod sic quantū ad condemnatū: sed tamē condēnans Dei iustitiā non imitabatur, in quem non cadit perturbatio: cum hoc ex odio fecerit.*

Quantum.

si ille quãtum ad se iustam reportet sentẽtiam, iste tamen, qui non amore iustitię, sed liuore odij in eum sententiam dedit, iustitiam Dei (in quem perturbatio non cadit) non imitatur.

Item Gregorius.

Sententia iustitiæ non est pro præmio ferenda.

CAN. LXIIII.

Qui rectè iudicat, & præmium remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat: quia iustitiã, quam gratis impertiri debuit, accẽptione pecuniæ uendidit. Bonis malè utuntur, qui pro temporali lucro iustè iudicant. Tales quippe ad ueritatem non iustitiæ defensio, sed amor præmij prouocat: quibus si spes nummi subtrahitur, confestim a iustitiæ confesione recedunt. Acceptio nummorum, præuaricatio ueritatis est, unde & pro iusto dicitur: Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit.

Idem Mauritio Imp.

In præpositorum operibus sibi totum ratio uendicet.

CAN. LXV.

Illa præpositorum solicitudo utilis est, illa est cautela laudabilis, in quo totum ratio agit, & furor sibi nihil uendicat. Restringenda sub ratione potestas est, nec quid agendum prius, quã concitata ad tranquillitatem mens redeat: nã commotionis tempore iustũ putat omne, quod fecerit.

Item Ambrosius de sancto Ioseph.

Grauiter delinquit, qui ex ira sententiam profert.

CAN. LXVI.

Ira sæpe etiam innocentes ad crimen adducit: quia dũ iustò amplius irascimur, & uolumus aliena coercere peccata, grauiora cõmittimus, ideo Apostolus ait Non uos uindicantes charissimi, sed date locũ iræ: hoc est, declinemus eã, ne nos illa corripiat. vnde dominus Iesus mittens ad euangelizandum discipulos, misit eos sine auro, sine argẽto, sine pecunia, sine uirga: ut incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis.

Item ex libro ecclesiasticæ historiæ.

Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum est.

CAN. LXVII.

Cum apud Thessaloniam seditio esset exorta, & quidam uir ex militaribus impetu fuisset populi furentis extinctus, Theodosius repentini nuntij atrocitate succensus, ad ludos Circenses inuitari populũ, eiq; ex improuiso circunfundi milites, atq; obtruncare passim prout quisque occurrisset gladio iubet: & uindictam dare nõ crimini, sed furori. Ob hoc cùm a sacerdotibus Italiæ redargueretur, agnouit delictum: culpamq; cum lachrymis professus, publicam pœnitentiam in totius ecclesiæ conspectu egit: & in hoc sibi tempus adscriptum absque regali fastigio patiẽter impleuit: quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit, leges sanxit in posterum, ut sententiæ principum super animaduersione prolatæ, in diem xxx. ab executoribus differrentur: quò locus misericordiæ, uel (si res tulisset) pœnitentiæ non periret.

Item Gregorius.

In dictandis sententijs rectores nullo furore ducantur.

CAN. LXVIII.

Summopere præcauendum est, ne rectores ecclesiæ, & qui publica iudi-

a Quantum ad se. Not. sententiã quo ad unũ tenere, quo ad alium non: ut xxiiij. qõe. v. miles & c. cum minister. sic xlix. dist. c. ulti.

b Qui recte. Expectat. Argu. ꝙ licet non intercessit pactio, peccat tamen, qui expectat remunerationem, sicut fœnerator: ut iiij. q. iij. c.j. Sed nunquid peccat, qui iudici dat pecuniam, ut iuste iudicet? Dicũt quidam si dans hoc exprimit, ꝙ ideo det pecuniã, ut pro eo ferat sententiã, turpiter facit: nec tunc repetet ꝙ dedit: sed si simpliciter det ei, ut iuste iudicet, uel ut iuste testetur, nõ peccat: & tunc repetet ꝙ dedit. xiiij. q. v. nõ sane. Plerique doctores legũ dicũt: qualitercũq; det, nõ repetit: quia uoluit corrumpere iudicẽ: ut ff. de condi. ob tur. cau. l. ij. & uenales sentẽtiæ nullæ sunt. ij. q. vj. c. ei qui. §. uenales.

c Ab omni. s. j. q. j. sunt nonnulli.

d Illa. Commotionis. Iudex ergo cum offenditur debet dare inducias. arg. xxiij. q. v. c. ij. & v. qõ. ij. relatum. in fi. & quæst. v. qui ambulat.

e Ira. Coercere. Iudex non debet plus iusto incandescere in eos, quos malos putat. ff. de off. præsi. obseruandum.

f Vindicantes. Repercutiendo. xxiij. q. j. c. j. alias possumus uim ui repellere. ff. de iust. & iu. ut uim. & C. unde vi. l. j.

g Cum apud. Animaduersione. In ciuilibus causis si actio est personalis usque ad quatuor mẽses non mandatur sententia executioni. extra de off. delega. quærenti. si est realis, statim mandatũ executioni: ut insti. de offi. iudi. §. j. Sed si sententia sit lata super crimine, statim mãdatur executioni: ut ij. qõ. j. sicut. C. de pœnis. cum reis. nisi in casibus, s. cum princeps ex iracundia tulit sententiã: ut hic, & C. de pœnis. si uindicari. Item cũ sententia lata est cõtra mulierem prægnãtem, differtur executio usq; ad tps partus. ff. de pœ. prægnantis. Item si est lata in seruum, differtur executio quousque domino reddiderit ratiocinia. C. de bo. proscrip. l. j. Itẽ differtur qñ insula est assignãda a principe. ij. q. vj. biduum. §. si quidem. Itẽ differtur cum quis est confessus de crimine 3 donec appareat, an uelit in cõfessione pseuerare. C. de cust. reo. l. ij. Hæc habẽtur in his uersibus. In persona li post menses quatuor, in re protinus est omnis sententia perficienda. Sic in criminibus, sed casus excipe quinq;. Confessus, prægnãs, iratus, & insula, seruus.

h Summopere. Qui publica. Id est, secularia.

Iudici dãs pecuniã, ut iustè iudicet, an peccet.

Ad hoc ff. de cõd. ob turp. causam. l. iij. & l. si ob turpẽ. Archid.

Esaiæ. 35. a

Vt s. j. dist. ius naturale. & sic hoc ṽbum apostoli, est cõsilium. sed subtilius intuẽtibus uidetur esse præceptũ secũdum Laur.

Sententia intra ꝙ tẽpus mandetur executioni.

Sententia super crimine lata. statim mãdatur executioni, prẽterquã in casibus quinque.

Rom. 12. d

Lucæ. 9. a

3 Hoc id eo, quia nõ statur confessioni, nisi cõfitens perseueret. ff. de quæst. l. j. §. diu. & §. si qs ultro. Archid.

Imò à solo Ambrosio Mediolanensi episcopo.

cia exercent, in dictandis sententijs nullatenus leuitate aut furore a ducti sint præcipites: sed causis prius diligenter uentilatis, cùm res, quæ ignorabatur ad notitiam pleniter uenerit, tunc diuina & humana lex resoluat: b & tunc secũdum c quod ibi constitutum est, remota personarum acceptione diffinitiua proferatur sententia. Hinc est, quòd Moyses querelas populi semper ad dominum tabernaculum ingressus referebat: & iuxta qđ dominus imperabat, iudicia proponebat: nimirũ nos instruens, ut non ex corde nostro, sed ex præcepto diuino condemnationis & iustificationis sententiam proferamus.

Exo. 32.g

Item Augustinus ad Macedonium. †

† Epistola 54.

Iustum iudicium uendi nõ potest.

CAN. LXIX.

Non licet iudici uendere iustum d iudicium, etsi liceat aduocato uendere iustum patrocinium, & iurisconsulto rectum consilium.

Item Isidorus.

De eodem.

CAN. LXX.

Pauper e dum non habet quid offerat in iudicio, non solùm audiri contemnitur, sed etiam contra ueritatem opprimitur. Citò uiolatur auro iustitia: nullamq; reus pertimescit culpã quam redimere nummis existimat. f

Huic itaque sententię, quæ non amore iustitiæ, sed ex alia qualibet causa fertur in quenquã, humiliter obediendum est.

Vnde in Niceno concilio. †

† Cap. v.

Non recipiantur ab alijs, qui suorum episcoporum contrahunt offensam.

CAN. LXXI.

Eruetur ista sentẽtia, ut ij, qui ab alijs excõmunicantur, ab alijs g ad communionem non recipiantur. Requiratur sanè ne fortè qui ex aliqua indignatione animi, aut cõtemptione, aut qualibet tali commotione stomachi episcopi h sui abstenti sunt: i ut ita demũ ij, qui ob culpas suas episcoporũ k suorum merito contraxerunt offensas, dignè etiam à cæteris excommunicati similiter habeantur, quousque epi scopo suo uisum fuerit humaniorẽ circa eos ferre sententiam.

Item: Sentẽtia est iniusta ex ordine, quãdo nõ seruato iudiciali ordine quilibet pro sua culpa damnatur.

Vnde Gregorius scribit Constantino Mediolanensi episcopo. †

† Epistola.3.lib.8.

Res dubia non diffiniatur certa sententia.

CAN. LXXII.

Graue l satis est & indecens, ut in re dubia certa detur sententia.

Item Augustinus in libro de pœnitentia.

Non credantur, quæ certis indicijs non demonstrantur.

CAN. LXXIII.

Quamuis uera sint quædam, tamen iudici m non sunt credenda, nisi certis indicijs demonstrentur.

Item Damasus Papa.

Antequam examinentur aliqui, non iudicentur.

---

a Aut furore. ij. q. j. cap. Deus omnipotens. ĩ. xxx. qõ. v. c. iudicantem.

b Resoluatur. Id est, aperiatur.

c Et tunc secundum. Tamen bene tenetur iudex iudicare secundũ quod sibi uidetur: ut in authent. iusiurand. quod præstatur ab ijs, §. ij. col. ij. ff. de arbit. l. qualem. Et est arg. quod secundum allegationes potius quam secundum conscientiam sit procedendum: ut ĩ. ij. q. vij. iudicet.

Iudex an secundum conscientiã debeat iudicare.

d Non licet. Iustum, multo magis iniustũ. xiiij. quæst. v. c. non sane. Gan. dixit ꝙ aduocatus, uel iurisperitus non debet uendere uel consilium uel patrocinium: quia si causa est iniusta, non debet iudex eam assumere: imo semper acceptam uel assumptã deserere debet. C. de iudic. l. rem non nouam. si est iusta, gratis tenetur consulere, uel patrocinari. & dicit Augustinum hic loqui secundum leges. Sed tu dicas, quod tales operas bene potest locare quis: nemo enim de suo cogitur facere beneficium. x. qõ. ij. c. precariæ. Tamen dico, quod si sine labore possunt dare consilium nõ reuoluendo libros, nec laborando in perlegendis allegationibus, tunc gratis e tenentur subuenire. De iudice delegato dicas, quod nihil põt petere, nisi expensas. extra de vit. & honest. cler. c. cũ ab omni. Modica tamen xenia potest petere, uel accipere: dum tamen talia sint, quæ iudicantis animum nõ immutent. argu. extra de simo. c. & si quæstiones. quia illa non computantur inter lucra. ff. de offic. procons. l. solet. §. ult. nec huiusmodi xenia debent excedere in anno centũ aureos. ff. ad l. Iul. rep. l. eadẽ. in fi. testis etiã sumptus petit, ut iiij. q. iij. c. uenturis. Ordinarius autem iudex non potest expensas petere, cum ei certi sunt reditus statuti. xxiij. q. j. c. militare. z

Aduocatus an possit operas suas locare.

e Gratis. contrariũ tenet Ioã. Andre. in Mercuria. Fran. purpura. in l. si me & Titium. in pri. si cer. peta. Hiero. Cagno lus. chart. 46. col. ij. de offi. assesso. nisi pauperi. Alber. l. j. C. de postula.

z Si uis de ista materia plenã habere notitiam uideas quod not. ĩ Spe. lib. j. de salarijs. §. j. & de asses. §. salariũ. Archid.

e Pauper. xxiij. q. iiij. cap. ne amisso.

f Existimat. Simile. dist. l. si lapsis.

g Eruetur. Ab alijs. Licet etiam priuilegiati sint aliqui, tamen tenentur uitare excommunicatos.

h Episcopi. Extra de sent. excommunicat. c. nulli.

i Abstenti sunt. Id est, excommunicati sunt.

ADDITIO.

Sic s̃. ea. cap. si quis laicus. in princ.

k Episcoporum. Ergo si ex iusta causa episcopus aliquẽ excõmunicauit, superior nõ debet absoluere eum: sed debet eum remittere absoluendũ ad episcopum, etiam si appellatũ sit ad ipm. ꝙ uerum est, cum euidens est ipsam sententiã esse iustã. extra de senten. excommu. c. per tuas. in fin. alioqui secus, ut eadem decre. supra eadẽ cap. si episcopus forte.

l Graue. Supra distin. xxxiij. c. ulti. de hoc notatum est, sed ubi ius dubium est, bene fertur sententia certa. xxx. qõ. ij. capi. ultim. Quandoque etiam in dubio facto certũ ius statuitur. extra de sponsa. cap. iuuenis.

m Quamuis. Iudici. Arg. quod iudicandum est secundum allegata, non secundũ opinionem iudicis.

Eorum

CAN. LXXIIII.

EOrũ qui accusantur, causas discutere non licet prius, quàm canonicè uocati ad synodum ueniant: & præsens per præsentẽ agnoscat ueritatẽ, & intelligat a quæ ei obijciuntur: quod & per sapientiam Salomonis dicitur: Antequam scruteris non reprehendas. Intellige b prius, & tunc increpa. Antequam audias, non reprehendas. Et licet apertissima c sit contrariorum d reprehensio, ueruntamen oportet ab ijs, qui dati sunt ad eorum ex aminationem, ordinem seruari.

Item ex octaua synodo.

Qui falsum de alio profert, & is qui crimina credit, uterque reus est.

CAN. LXXV.

NOn solùm e ille reus est, qui falsũ de alio profert, sed et is qui aurẽ cito criminibus præbet.

Cùm ergo sñia ex ordine iniusta est, nec tunc ab ea recedendum est: quia etiam antè, quàm sententia daretur in eũ, pro qualitate sui reatus ligatus apud Deũ tenebatur. Cõtingit aliquãdo, ut adulter sententiã pro sacrilego f reportet, cuius reatũ in cõsciẽtia nõ habet. Hæc sñia & si iniusta sit, quia nõ est in eo crimẽ, super qđ lata est sententia: tamen iustè ab eo reportata est: quia ex reatu adulterij iandiu apud Deũ excõicatus fuerat. Et in hoc casu intelligẽda est illa authoritas Gregorij: Sñia pastoris, &c. Iustam sententiam uocat, quando crimen subest, super quod fertur: iniustã, quãdo illud nõ subest: quæ tamen timenda, uel seruãda est: quia ex alio iandudum damnãdus erat. Vnde cùm præmisisset Gregor. utrùm iustè, an iniustè obliget pastor, pastoris tamẽ sentẽtia gregi timenda est, subsecutus adiecit: Ne is qui subest, et cùm iniustè forsitan ligatur: ipsam obligationis suæ sñiam ex alia culpa mereat. Pastor ergo uel absoluere indiscretè timeat uel ligare. Is autẽ, qui sub manu pastoris ẽ, ligari timeat, uel iniustè: nec pastoris sui iudicium temerè reprehẽdat, ne et si iniustè ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.

Aliquando nullum sub est crimen: & tamen uel odio iudicis, uel factione inimicorũ oppositã sibi sententiam damnationis in se excipit.

Vnde Gregorius ait:

Quot modis humanum iudicium peruertitur.

CAN. LXXVI.

QVatuor h modis humanum iudiciũ peruertitur: timore, i dum metu potestatis alicuius ueritatẽ loqui per timescimus. cupiditate, dum prẽmio alicuius animum corrumpimus. odio, dum cõtra quem libet aduersarium molimur. amore, dum amico k uel propinquo contendimus præstare auxilium.

Quàm uerò graue sit uel odio, uel amici

a Eorum. Intelligat. Nam nisi intelligat, non dicitur fieri eo præsente. ff. de uerbo. sign. l. coram.

b Intellige. Alias dicitur: sicut praue intellexisti, sic praue respondes. de cõsec. dist. ij. c. j.

3. Reg. 3. c. Eccle. 19.

c Apertissima. id est, aperta & manifesta: non tamen ut iudici notoria. Vel intellige cum iudici est manifesta.

d Contrariorum. id est, aduersariorum.

e NOn solum. s. lxxxvj. dist. c. si quid. s. ead. quæstio. c. in cunctis. & c. si quis dixerit.

Cum ergo. Hæc est sexta pars qõ. in qua probat, quòd si sententia excommunicationis ex ordine nulla fuerit, tamen seruãda est, ẽt si sit ex causa iniusta quia ligat ꝓpter contemptũ. & hoc ꝓbat ꝑ xxij. authoritates. Ioan. de Fãt.

f Pro sacrilego. Gratia. male intelligit illud cap. s. ead. capit. j. Innuit enim hic, quod etiam est tunc timenda sentẽtia pastoris, quando uel illud crimẽ pro quo est excommunicatus, uel aliud est in eo. alias si nullũ est in eo crimẽ, nulla est uel nõ est timenda sñia. & fuit deceptus ex illo uerbo, siue ex alia culpa mereat. sed Gregor. uocat aliã culpam quam de nouo quærit contẽnendo, scilicet excõicationẽ. Vel dicas eũ allegando hoc dicere.

g Et hoc patet i fi. §. ibi, fiat culpa quę non erat. Ad hoc dictum facit j. e. §. hic & si. c. q iustus, &c. ubi patet qđ ita intellexerit, ut dictum est. Arch.

g Non habet. sic xxiiij. q. iij. cap. notandum. in fi. ubi dicitur, quod iniusta excõmunicatio non nocet, nisi contemnat. sic extra de senten. excom. cap. per tuas. sic nec denunciatio iniusta est cõtemnenda. extra de noui oper. nun. c. cũ ex iniuncto.

Aliquãdo. CASVS. Hic prosequitur tertiũ membrum, scilicet quando sentẽtia est iniusta ex causa, scilicet quando nullum crimen subest, sed odio iudicis uel machinatione aduersariorũ seruato ordine iudiciario cõdemnatur. quod probat sequẽ. capit.

h QVatuor. Est & qntus modus, quando iudex pauperibus miseretur: ut xxiij. q. iiij. ca. est iniusta. & ca. ne amisso. Item sunt alij duo modi: nimia seueritas, & nimia remissio: ut xlv. distin. ca. disciplina. non enim est cõstãs iudex, cuius animi motũ uultus detegit. ff. de offi. præsid. l. obseruandum. Itẽ est & alius modus, qñ per imprudentiã male iudicat. insti. de obliga. q ex quasi deli. nasc. §. j.

i Timore. Sed nunquid tenet sentẽtia quam iudex per metum tulit? sic: sed elidi potest per exceptionem. xxv. q. j. c. omne. ff. de furt. l. interdum. §. j. Argu. contra. ff. de acquir. hære. l. vj. Sententia autẽ quæ per præmiũ lata est, nulla est: ut ij. q. vj. c. ei qui. §. uenales. Sed si odio uel amore lata est, bene tenet, sed irritatur. ff. ad Trebellia. l. seruo. §. cum prætor. Ioan.

Sub. & sic debet itelligi. j. e. iniustũ ubi đ hoc secundum Ioãnẽ de Fant.

k Dum amico. De hac amicitia, uel inimicitia not. iij. q. v. cap. j.

Qui

tia,uel metu,uel munere, uel quolibet modo iudicium peruertere.

Augustinus testatur dicens:

De ijs,qui aliquo modo iudicium peruertunt.

CAN. LXXVII.

Quicunque aut consanguinitate aut amicitia,seu hostili odio, uel inimicitiis [a] in iudicando ducitur, peruertit iudicium Christi[b], qui est iustitia: & fructum illius uertit in damnationis amaritudinem.

Idem ad Casulanum.

De ijs,qui metu potestatis ueritatem occultant.

CAN. LXXVIII.

Quisquis metu cuiuslibet potestatis ueritatē occultat, [b] iram Dei super se prouocat: quia magis timet hominem, quàm Deū. & post pauca. Vterque reus est, & qui ueritatē occultat, [c] & qui mendaciū dicit: & quia ille prodesse [d] nō uult, & iste nocere desiderat.

Idem in eodem.

De eodem.

CAN. LXXIX.

Nemo peritorū aut prudentium putet, ꝙ minus sit periculū ī uerbis lingua [e] mentiendo, quàm manibus sanguinē fundēdo: melius [f] est autem pro ueritate pati supplicium, quàm pro adulatione beneficium.

Item Pelagius Benigno archiepiscopo.

De eodem.

CAN. LXXX.

Vnicuique prouidēdum est, ne aliquē iniustè prosequatur, iudicet, uel puniat, ne Iesum [g] persequatur.

Hic [†] quoque qui ueritatē pro pecunia negat, uel falsum testimoniū contra aliquem dicit, Deum negare, uel uendere probatur.

Vnde Beda super Marcum. [†]

Qui falsum testimonium dicunt,et ueritatem pecunia negant, sceleris Iudæ participes fiunt.

CAN. LXXXI.

Abijt Iudas ad summos sacerdotes, & constituerunt ei pecuniā se daturos.

• Multi hodie scelus Iudæ,qui Deum ac magistrū dominumq; suum pecunia uendidit, uelut immane & nefariū exhorrent, nec tamen cauent. Nam cùm pro muneribus falsum contra aliquem testimonium dicunt, profectò quia ueritatem pro pecunia negant, Deum pecunia uendunt. [h] ipse enim dixit: Ego sum ueritas. Cùm societatē fraternitatis aliqua discordiæ peste cōmaculant, Deum prodūt: quia Deus charitas ē.

Qui ergo charitatis & ueritatis iussa spernūt, Deū utique, qui charitas est & ueritas, prodūt: maximè cùm nō infirmitate, [i] uel ignorantia peccāt, sed in similitudinem Iudæ opportunitatē quærūt, qualiter arbitris [k] absentibus mendacio ueritatem & uirtutem crimine mutent.

• Item Hieronymus.

Christum negat, qui peruersis se socium facit.

CAN. LXXXII.

Existimant quidam in eo tantùm Deum negari, si in persecutione quis a gentibus comprehensus se confiteri renuerit esse Christianum. Ecce Apostolus in omnibus quæ peruersa sunt, factis [l] Deum asserit negari. Christus sapientia est, iustitia, ueritas, sanctitas, fortitudo. Negatur per insipientiam sapientia, per iniquitatem

---

Quicunque. Inimicitijs. Videtur ꝙ iudex æque possit recusari propter non capitales sicut propter capitales inimicitias: ut iij. q. vij. ca. iudices. extra de appel. c. ad hoc. unde patet quod pro minori causa recusatur iudex quam testis: ut dixi iij. q. v. c. accusatores. sed ideo q̄a facilius habent mille iudices quā unus testis. extra de appel. c. postremo.

Recusatur iudex facili⁹ quā testis.

Quisquis. Occultat. Tūc scilicet cū inducitur in testem: alias bene potest, & etiam debet quandoq; q̄s occultare ueritatē, ut xxij. q. ij. ca. primum. uer. septimū. & c. ne quis. & xliij. dist. c. in mandatis. & cū à Christo quæreretur, quid est ueritas, nō respōdit.

Adde hoc quod dicā xxij. q. ij. ca. in ipsarum. §. itē q̄d dicit. Archidia.

Occultat. ff. de fals. l. si quis obreperit.

Occultat. contra xxij. q. ij. ca. ne quis arbitretur.

Prodesse. Aliquis ergo cogit alij prodesse, cum sibi non obest. ff. de aqua pluuia arcē. l. ij. §. item Varus.

Nemo. Lingua. Mētiendo de aliquo: ꝓpter quod ipse perdit uitam. Talis enim dicitur homicida. j. de pœni. dist. j. c. periculosè. 50. distinc. c. si quis uiduam.

Melius. electiue, ut j. ea. c. iniustum xxij. quæst. j. c. considerat.

Vnicuiq;. Ne Iesū. vij. q. j. c. oīs qui gemebat.

Hic quoq;. CASVS. *Dictum est suprà in præcedēti cap. quòd qui iniustè aliquem condemnat, Deum negat. Dicit nunc Gratia, quòd sic Deum negat, qui ueritatem occultat pro pecunia, uel falsum testimonium dicit: quòd probat per seq. cap.*

Alias, sic quoq;.

Abijt Iudas. Vendūt. quātum ī se est. nā ipse uendi non potest. j. q. iij. cap. saluator. Vel uendunt, id est, à se separāt. sicut uēditor rem uenditā à se separat & alienat pretio accepto: ita isti Deū à se alienant ꝓtio accepto. & sic dicitur per similitudinem.

Deus uendi non potest.

cap. 14.

Mat. 26. a

Infirmitate. Corporis. nam infirmus nescit quid faciat. xvij. q. ij. c. Gonsaldus.

Vt xv. q. j. c. illud relatū. §. itaque.

Arbitris. id est, bonis uiris, sicut Iudas captauit absentiam Apost.

Existimant. Factis. Nota ꝙ ipso facto negamus Christum, ut hic. Ipso facto mētimur. xxij. q. v. ca. cauete. Ipso facto appellamus. extra de appel. c. dilecti. Ipso facto habemus ratū. ff. de inoffi. testa. l. si proponas. §. j ff. rem ra. hab. l. v. Ipso facto eligim⁹: extra d̄ ijs, quæ fiūt à maio. par te cap. ex ore. Negat.

Et sic habes hic ar. q̄d q̄s opere negat, loquitur, confitetur, prædicat. xxij. q. v. cauete. xlvj. dis. habet hoc. & j. q. j. cū annis. Arch. Ipso facto multa fiunt.

Ioā. 14. a

Ioan. 4. c

a Negat. Quidam habent, negatus negat, ut hic.

b Non solum. Non ait. Argum. hic & ex præcedenti cap. ꝙ qui unum dicit, & omne id quod sequitur ex illo dicit: ut s. dist.viij.c.quo iure. extra de do. & contu.c.cum dilecti. in fi.extra de offic. deleg.c. cum super. ff. quod met. cau.l.j.

c Negare Christum. Sed quid si aliquis coactus negat Christum ore, sed corde non negat: nō uidetur peccare. nam ex corde procedunt uitia.xv. quæst. vj. cap. j. & Deus cor interrogat. xiiij. qō. v.c. si quid. Tamen dico, ꝙ mortaliter peccat: quia nulla cōditione debet ad hoc adduci.xxij.qō.ij.c. primum. Nam & si non uult negare Christum, uult tamen istud propter ꝙ negat, s. uitam, xv.q.j.cap. merito.

Christum negans etiam solo ore peccat.

Act. 1. a

† In Ioā. c.18.trac. 113.

d Nolite timere. Non remouet naturalē timorem mortis. naturale enim est quē libet timere & horrere mortem. unde Iesus eam timuit, sicut legitur, Cœpit Iesus pauere & tædere. & alibi, Pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Sed dicit ne in tantum timeamus eam, ut per eius timorē aliquid contra iustitiam agamus: uel quod nobis per scripturam, uel magistros, uel per reuelationē diuinam reuelatū est, sustineamus. uñ subdit quasi exponendo, ne forte, &c.

Mortem timere naturale est.

Luc. 22.d

e Proditor. Proditor est qui loquitur mendacium, uel nō libere pronuntiat ueritatē, ut hic. qui sibi crimen cognitū malitiose publicat.ij.qō.j. c.si peccauerit, qui alium

Proditor.

Luc. 22.d

iustitia, per mendacium ueritas, per turpitudinem sanctitas, per imbecillitatem animi fortitudo. quotiescunque uincimur a uitijs atque peccatis, toties Deum negamus: & econtrario quoties bonū quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandū est in die iudicij, illos tantùm a Dei filio esse denegandos, qui in martyrio Christum negauerūt, sed & illos omnes, quorum opere, uel sermone, uel cogitatione Christus negatus negat, a uel cōfessus confitetur. de hac puto confessione, de qua discipulis præcepit dicens: Eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa & Samaria, & usque ad ultimum terræ.

Item Augustinus. †

Qui Christianum se negat, Christum negare conuincitur.

CAN. LXXXIII.

Non solùm abnegat Christum, qui dicit eum non esse Christum, sed ille etiam qui (cū sit) negat se esse Christianum. Dominus enim non ait b Petro: Discipulum meum te esse negabis. negauit ergo Christum, cùm se negauit esse eius discipulum, quid autem aliud isto modo, quā se negauit esse Christianum? Idem: Timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ. Quanta enim uita est confiteri Christū, tanta mors est negare Christum. c An apostolus Petrus (sicut eum quidam fauore peruerso excusare nituntur) Christum non negauit, quia interrogatus ab ancilla hominem se nesci re respondit?

Idē Ioā. Chrysostom. †

Veritatem prodit non solū, qui pro ueritate mendaciū loquitur: sed etiā, qui ueritatē non liberè prædicat.

CAN. LXXXIIII.

Nolite timere d eos, qui occidunt corpus, ne forte propter timorem mortis non liberè dicatis, quod audistis: nec fiducialiter prædicetis omnibus, qđ in aure soli audistis. Sicut enim ex his uerbis ostenditur: nō solùm ille proditor e est ueritatis, qui transgrediens ueritatem, palàm pro ueritate mendacium loquitur: sed etiā ille, qui nō liberè ueritatem pronuntiat, quam liberè pronuntiare oportet: aut non liberè ueritatē defendit, quam liberè defendere conuenit, proditor est ueritatis. Nam sicut sacerdos debitor est, ut ueritatem quā audiuit, à Deo, liberè prædicet, sic laicus debitor est, ut ueritatem, quam audiuit a sacerdotibus, probatam quidem in scripturis, defendat fiducialiter: quod si non fecerit, prodit ueritatem. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Rom. 10. b

Sed sententia potius iudicem lædit, quàm eum, in quem temerè fertur.

Vnde Augustinus ait.

Iniustè aliquem anathematiZans, sibi, non alijs nocet.

CAN. LXXXV.

Illud planè non temerè dixerim, quòd si quisquam fidelium fuerit anathematizatus iniustè, potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriam. f Spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quisque ligatur, aut soluitur, immeritam g nulli ingerit pœnam, per eū quippe diffunditur charitas in cordibus nostris, quæ non agit perperam. Pax h ecclesiæ dimittit peccata: & ab ecclesiæ pace alienus tenet peccata non secundum arbitrium hominum: sed secundùm arbitrium Dei. petra i tenet: petra dimittit:

circumuenit, & eum in periculum trahit. xxiiij. qō. iij.c. transferunt. qui res uel munitiones hostibus tradunt. xxij. q.v.c.de forma. qui secreta sibi cōmissa reuelat, de pœn.dist.vj.c. sacerdos.

† Homi. 25.in Matthæum.

Mat. 10.c

f Illud. Iniuriā. Potest ergo agere contra excommunicatorem actio ne iniuriarum, qđ uerum est cum dolo excōmunicauit: alias nō. ff. vi bon. rap. l.ij. §. si Publicanus. Lauren. Imo semper potest eum conuenire ad interesse, nisi iudex probabiliter errauerit, & ēt agere, ut alias puniatur. extra de sen.excōm. c.sacro. ij.q.j.c.nemo. Et si temerarie excōmunicat, puniatur. s. ead. c. temerarium.

g Immeritam. Id est, sine causa. nam sine culpa sæpe aliquis punitur temporaliter. xlv. dist. sed illud.

h Pax. Id est, spiritus sanctus.

i Petra. Id est, Christus. Colum-

† Ad idē de confe. distin.j.in sācta. ubi de hoc s. j.q.iiij.in princi.

columba [a] tenet: columba dimittit. Item Salomon: Sicut auis in incertum uolans, [b] & passer quolibet uadens, sic maledictum frustra prolatum uenit super eum, qui misit illud.

Item Gregorius in homilia trigesimasexta. †

Cuius uita officio non congruit, alios ligatus soluit.

CAN. LXXXVI.

PLerunque contingit, ut iudicis locum teneat, cuius ad locum uita minimè concordat: ac sæpe agitur, ut uel damnet immeritos, uel alios ipse ligatus soluat: sæpe in soluendis ac ligandis subditis suæ uoluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit, ut ipse [c] ligãdi aut soluendi potestate se priuet. & infrà. Sæpe fit, ut erga quemlibet proximũ odio, uel gratia moueatur pastor. Iudicare autem dignè de subditis, &c. vnde rectè per prophetam [d] dicitur: Mortificabãt animas, quæ non moriuntur, & uiuificabant animas, quæ non uiuunt. Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat: & non uicturum uiuificare nititur, qui reum à supplicio soluere conatur. Causę ergo pẽsandæ sunt: & tunc ligandi ac soluendi potestas exercenda. Vnde uidendum est, quæ culpa præcessit, & quæ sit pœnitẽtia secuta post culpam: ut quos omnipotẽs Deus per compunctionis gratiam uisitat, illos pastoris sententia absoluat. tunc enim uera est absolutio, &c. & infrà. Ex qua consideratione intuendũ est, quòd illos nos debemus per pastoralem authoritatem soluere, quos authorem nostrũ cognoscimus per suscitantem gratiam uiuificare. & ỹ. Veniat itaque foras mortuus, id est, culpam confiteatur peccator. Venientem uerò foras soluant discipuli: quia pastores ecclesiæ ei debent pœnam amouere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.

Hæc de solutionis ordine breuiter diximus, ut sub magno moderamine pastores ecclesiæ, uel soluere debeant, uel ligare.

Item Calixtus Papa.

Viribus caret sententia iniustè prolata.

CAN. LXXXVII.

INiustum iudicium & diffinitio iniusta regio metu & iussu aut cuiuscunq; episcopi aut potentis a iudicibus ordinata, uel facta nõ ualeat. [e] Huiusmodi religioso parum esse [f] debet inimicitias aliorum non exercere, aut augere malè loquendo, nisi etiam eas extinguere factis bene loquẽdo studuerit. Melior est in malis factis humilis confessio, quàm in bonis superba gloriatio. † Versic. faciẽs misericordias domini.

Item August. super psalmum. cij. †

Præmium meretur, cui iniustè maledicitur.

CAN. LXXXVIII.

QVi iustus est, & iniustè maledicitur, præmium [g] illi redditur.

Hic etsi, ut dictum est, non teneatur ligatus apud Deum, sentẽtiæ tamen parere debet, ne ex superbia ligetur, qui prius ex puritate conscientiæ absolutus tenebatur.

Idem est quando cõtra æquitatem [h] sententia fertur: ueluti quando subditi non possunt cogi ad malum scientes obedientiã non esse seruandã prælatis in rebus illicitis.

Vnde etiam Euticianus Papa ait.

Non est obediendum episcopo, qui pro hæreticis missam canere iubet.

CAN. LXXXIX.

SI quis episcopus, aut abbas presbytero, aut monacho suo iusserit missas pro hæreticis [i] cantare, non licet, non enim expedit obedire eis.

Item Augustinus.

---

[a] Columba. Id est, ecclesia.

Proue. 26 [b] Volans. Supple reuertitur quandoque.

PLerunque. Vt ipse. Repetit hic tenorem illorum c. s̃. ea. c. ipse. & c. iudicare. & capi. tunc uera.

[d] Per prophetam. Ezechielem. xiij. c. († In euangelia.)

[e] INiustum. Non ualeat. Argu. ꝙ sententia per metum lata, nulla [i] ẽ ipso iure, ut hic, & xxxj. quæst. ij. c. Lotharius. xxv. qõ. j. c. omne. Sed dic ꝙ tenet, nisi elidatur per exceptionem.

[i] Argu. de pœ. dist j. quẽ pœnitet. uer. fi. dicit enim ij. quæst j. in primis xv. qõ. vj. c. j. xxxiij. quæst. v. notificasti. ex̃. lib. vj. de his. q̃ ui met. causa fi. absolutionis. Arch.

[f] Parum esse. Id est, non sufficit ei, ꝙ ipse nõ sit inimicus, uel non generet alij inimicitias, nisi studeat in alijs eas extinguere. xxij. q. v. c. de forma.

QVi iustus est. [g] Præmium. In hoc quod patienter sustinet.

Idem est. Hæc est vij. pars quæstio. in qua intendit probare per xiiij. autho. ꝙ in malis non est obediendum prælatis, s. ubi iussio eorum continet errorem intolerabilem. extra de offi. deleg. cap. cum contingat. & extra de sentent. excõ. per tuas. quæ de hoc loco tractæ sunt. Ioan. de Fant. (Ezec. 13. d)

[h] Aequitatem. Ab hoc loco ostendit, quid iuris sit de sententia præcepti. & dicas ꝙ semper parendum est iudici in rebus licitis, dum tamen illa spectent ad officiũ eius præcipere: ut vij. q. j. c. quia. & ff. de regu. iur. l. factũ. & si dubium est, an sit licitum, parendum est ei. xxiij. qõ. j. c. quid culpatur.

SI quis episcopus. Pro hæreticis. mortuis: qđ non licet speciali oratione: ut xiij. qõ. ij. c. non æstimemus. sed pro uiuis hæreticis, & alijs malis etiam speciali oratione licitum est orare: ut xiij. q. ij. cap. pro obeuntibus. Sed generali oratione pro omnibus defunctis licitum est orare, ut de pœn. dist. v. c. falsas. & xxiiij. qõ. iij. c. corripiantur. (Oratione speciali ꝓ hæreticis orare licet.)

Non

NOn semper. Præcepto. Non solum iniusto, sed etiam inhonesto, uel etiam si a iudice præcipitur aliquid quod sit inhonestum, uel incommodum: ut ff. de recep. l. si cum dies. §. compromisso. & ij. q. ij. c. præceptum. & ff. de iud. l. si longius. & iij. q. ix. cap. hortamur.

cap. vj. ueri serui obedite dominis.

SI dominus. ff. de re iudi. l. ad ea quæ.

De uxoribus. Xxxiij. q. v. c. manifestum. contra: ubi dicitur, quod licet vir præcipiat uxori, quod non seruet uotum, licet ipse peccet, ipsa tamen tenetur ei obedire. Sed dic ꝙ licet vir præcipiendo peccat, non tamē præcipit id, ꝙ est peccatum: quia præceptum domini est, ut in tali casu obediat uxor uiro, ut xxxiij. qō. v. cap. noluit. Item adhuc obijcitur, quod seruus quo ad quid a periurio excusatur propter mandatum domini. xxij. q. v. cap. qui compulsus. & cap. si quis coactus. Respondetur, tamen excusatur a pœna pro parte, sed non a peccato. s̄. distin. iiij. c. denique.

Votum uxoris pōt maritus impedire.

IVlianus. Obediebant. ī. xv. q. vj. ca. nos sanctorum. & cap. iuratos. contra. Ibi enim dicitur, quòd si dominus est nominatim excommunicatus, uel hæreticus, statim uasallus eius absolutus est a sacramento. Respon. Iul. adhuc tolerabatur ab ecclesia, ne suscitaret scandalum aduersus Christianos. hoc aūt uerum est: quia excommunicatio non tollit obligationē, qua est uasallus obligatus domino: sed tantū effectum obligationis, unde do-

Excōmunicatio domini nō liberat uasallum a sacramēto.

Sub. ideo ei obediebāt. ar. iij. q. vij. c. ult. in fi. xvij. qōe. iiij. c. ult. Archid.

Præceptū non obedire multoties expedit.

CAN. XC.

NOn semper malum est non obedire præcepto: cùm dominus iubet ea, quæ sunt contraria Deo, tunc ei obediendum non est.

Item Hieronymus in epistola ad Ephes. †

De eodem.

CAN. XCI.

SI dominus ea iubet, quæ non sunt aduersa sanctis scripturis, subijciatur domino seruus. Si uerò cōtraria præcipit, magis obediat spiritus, quàm corporis domino. & infrà. Si bonum est, quod præcipit Imperator, iubentis exequere uoluntatem, si malū, responde: oportet Deo magis obedire, quàm hominibus. Hoc ipsum & de seruis apud dominos, & de uxoribus apud uiros, & de filijs apud patres: ꝙ in illis tātū debeāt dominis & uiris parentibusq; esse subiecti, quæ contra Dei mandata non sunt.

Item Ambrosius.

Non sunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent.

CAN. XCII.

IVlianus Imperator quamuis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites: qui bus cùm dicebat, Producite aciem ꝓ defensione reipublicæ, obediebāt ei, cū autem diceret eis, Producite arma in Christianos, tunc cognoscebant Imperatorem cæli.

Item Fabianus Papa.

Non iubet aliquid iniustū, qui Deum timere probatur.

CAN. XCIII.

QVi omnipotentem Deum metuit, nec contra Euangelium, nec contra Apostolos, nec contra Prophetas, uel sanctorum patrum instituta agere aliquid ullo modo consentit.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

Et qui peccat, et qui peccanti consentit, uterque reus est.

CAN. XCIIII.

ITa corporis tui cedere motibus cōsensisti, & relaxatis uoluptatum habenis temetipsum in lacum miseriæ & in lutum fæcis prohibitum deiecisti, ut qui positus fueras in gubernatione populorum, effectus sis ruina multorum. Probat hoc Theugualdi & Guntharij dudum episcoporum legitimus casus: qui eò ꝙ te minimè competenter erudierunt: quinimò, quia præuaricationem tuam tegere argumentis suis, & sub quadam iustitiæ specie fucatis quibusdam exquisitis adinuentionibus æquitatem obruere studuerunt: nostra sunt Apostolica depositi authoritate, & ab omni episcopatus regimine regulariter sequestrati.

Item Augustinus. †

De eodem.

CAN. XCV.

QVi resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sed quid si illud iubeatur, quod non debeas facere? hic sanè cōtemne potestatē. Ipsos humanarum legum gradus aduerte: si aliquid iusserit curator, faciendum est: non tamen si contra proconsul iubeat. Non vtique contemnis potestatem, sed eligis maiori seruire: nec hinc debet minor irasci, si maior præ-

mino absoluto statim tenetur ei obedire, ut xv. q. vj. c. nos sanctorum.

ITa corporis. Probat. Argu. ꝙ sententia contra unū præiudicat alij. sic iij. quæst. vj. cap. hæc quippe. lxxxj. dist. c. tantis. extra de sen. & re iudic. c. cum super. ubi alter appellans cogitur probare causam appellationis.

QVi resistit potestati. Hæc regula ubique fallit. nā potius tenemur obedire episcopo, quā metropolitano: ut ix. quæst. iij. per totum. Item & monachus potius obedit abbati, quam epo: ut lviij. dist. c. j. & ij. Et potius statur excōmunicationi plati, quā absolutioni episcopi. extrà de offi. ordi. c. cū ab ecclesiarum. nisi intelligas in eo casu loqui, quando minor habet iurisdictionem a maiore, secundum ꝙ loquitur. l. ff. de iud. iudicium. Vel loquitur in eo casu, cum appellatur ad maiorem, tunc potius maiori, quā minori parendum est. Item adhuc obijcitur de episcopo, qui potius obedit regi, quā suo metropolitano. xviij. dist. c. si quis episcopus. sed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Item obijcitur de uxore, quæ potius obedit uiro, quam Deo, ut xxxiij. qō. v. c. manifestū. sed solutum est s̄. ead. cap. si dominus.

Monachꝰ abbati potius quam epo obedīre debet.

Nā potius ē monachꝰ sub abbate q̄ uxor sub uiro: ut not. xxxiij. q. v. uoluit. Arc.

Proconsul. Si. dist. viij. c. quæ contra mores. & loquitur hic in eo casu, quādo in eadem ciuitate sunt plures iudices quorū unus maior est alio, ubi maior iudex potest punire minorem, ut C. de offi. rect. prouinc. potioris. H.

† Sermo. 6. de uerb. domini.

Rom. 13. a

Imper

latus est. Rursus si ipse consul aliquid iubeat, & aliud iubeat Imperator: uel si aliud iubeat Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Maior potestas Deus, da ueniam ô Imperator, tu carcerem, ille gehennã minatur. Hic iam tibi assumẽda est fides tua tanquam scutum, in quo possis omnia ignea iacula inimici extinguere.

Item Donatistis. †

De eodem.

CAN. XCVI.

IMperatores si in errore essent (quod absit) & pro errore suo contra ueritatem leges darent, per quas iusti probarentur & coronarentur: non tamen faciendũ est, quod illi iubẽt: quia Deus prohibet: sicut iusserat Nabuchodonosor, ut aurea statua adoraretur: quod qui facere noluerũt, Deo talia prohibenti placuerunt. Quando autem Imperatores ueritatem tenent, & pro ipsa contra errorem iubent: quod quisque contempserit, ipse sibi iudicium acquirit. Nam inter homines pœnas luit, & apud Deum frontem nõ habebit: quia hoc facere noluit quod ei per cor regis ipsa ueritas iussit: sicut & ipse Nabuchodonosor post miraculum salutis trium puerorũ commotus atque mutatus, pro ueritate cõtra errorem edictũ proposuit, ut quicunque blasphemarent Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in dispersionem. Et non uultis, ꝙ aliquid tale iubeant contra uos Imperatores Christiani, cùm sciãt à uobis in illis, quos rebaptizatis, Christum exsufflari. [a] Idem in psalmis. Iulianus extitit infidelis Imperator, nónne extitit apostata iniquus & idolatra? Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli. Vbi ueniebant ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum, qui in cælo erat: quando uolebat, ut idola colerent, & thurificarent, proponebant illi Deum. Quando autem dicebat: Producite aciem, ite contra illam gentem: statim obtemperabant, & distinguebant dominum æternum à domino temporali.

Item Gregorius. †

Per obedientiam bonum deserere, malum uerò nunquam facere licet.

CAN. XCVII.

QVid ergo mirum, si peccator homo obedientiæ in præsentis uitæ breuitate [b] se subijcit, quãdo hanc mediator Dei & hominum tenuit, & tenendam præcepit: & cùm obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum tamen est nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet bonũ quod agitur, intermitti. [c] Neque enim in paradiso arbor mala extitit, quam Deus homini, ne contingeret, interdixit: sed ut melius per obedientiæ meritum homo bene conditus cresceret, dignum fuerat, ut etiam à bono prohiberetur: quatenus tantò uerius hoc, quod ageret, uirtus esset, quantò & à bono cessans authori suo se subditum & humilem exhiberet.

Item Isidorus.

Apud Deum maledicitur, qui peccantibus consentit.

CAN. XCVIII.

QVi consentit [d] peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum & homines: & corripietur increpatione seuerissima. Hinc etiam quidam sanctissimus pater ait: Si quis peccantem defendit, acrius [e] quàm ille, qui peccauit, coërceatur. Hinc & alius pater ait: Si quis alterius errori consentit, sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum.

Idem Isidorus.

Non est obediendum quod contra Deum præcipitur.

CAN. XCIX.

SI is qui præest, fecerit, aut cuiquam quod a domino prohibitum est, facere iusserit: uel quod præceptum est, prætererit, aut prætererire mandauerit: sancti

---

[a] IMperatores. Exsufflari. Sicut enim nostri sacerdotes exsufflant in baptismo diabolum: sic sacerdotes hæreticorum Christum: ut xxiij. qõe. iiij. c. qñ. & de cõse. dist. iiij. c. postea.

[b] QVid ergo. Breuitate. Breue enim dicitur tempus uitæ huius. xxiij. q. iiij. ca. ipsa. pietas. & de pœnit. dist. v. consideret.

[c] Intermitti. Nota pro obedientia omitti bonum: ut hic, & xxj. dist. c. denique. & ff. de re mili. l. iij. §. in bello. & xvj. q. j. c. monachi. Itẽ pro obedientia bonum est pati etiam ꝙ iniustum est. si. 100. dis. contra morem. & licet iste iniuste facit præcipiẽdo, iste tamen iuste facit parendo. xxiij. qõ. j. c. quid culpatur. in fi. & adimplere tenemur præceptum, licet uix tolerabile. xix. dist. c. in memoriã. Sed quid si episcopus præcipiat alicui, ut eat Romã, & ille se excusat, ideo quia alij inueniuntur meliores? Hæc excusatio non valet, [1] qa in legationibus ordo non est seruandus: ut ff. de leg. l. sciendum. §. pen. Et est hic ar. ꝙ si clericus uouerit iter peregrinationis, quod nõ potest ire inuito episcopo. de conse. dis. v. c. non oportet.

[d] QVi consentit. Per cooperationem, & authoritatem: ut ij. quæstione j. cap. notum sit. in fin.

ADDITIO.

Alias est consensus per negligentiam. j. q. j. quicqd. alias per consiliũ siue per approbationẽ. Arg.

[e] Acrius. Infra xxiiij. qõ. iij. c. qui aliorũ. s. lxxxvj. dist. c. tanta.

SI is qui.

---

† Epistola 50. ad Bonifa.

Obedientia ẽ summe necessaria.

Dani. 3. a

[1] Ad idẽ quod legi & no. xxiij. q. j. c. ult. ubi d̃ hoc uide. & qd̃ leg. & notat. xvj. qõ. j. nos autẽ. Archid.

Dani. 3. g

† Lib. 35 in Iob, c. 12

1. Timo. 2. a

Excõicare seipsũ nemo põt. Gal. 1. a

a Si nos. Ergo aliquis seipsum, uel sibi parem excommunicare põt: ut hic, & xij. q. ij. c. non liceat. xxj. dist. c. nũc autem. Sed contra: par in parem nõ habet imperiũ, ut xxj. dist. ca. inferior. extra de elect. ca. innotuit. nec aliqs in seipsum habet imperium: ut ff. de arbit. l. penul. Sed dic, ꝙ per hæc uerba non anathematizauit, sed tantum dixit eũ esse anathematizatum, id est, separatũ ab eis, ut ei non esset credendum: uel ostẽdit per hæc uerba qd fieri debeat. Et est, simile, quod non semper est credendũ uiro sancto. 50. dist. capi. si quis præpostera.

Excõico te & absoluo te, an liget. uel soluat.

b Cogi non possunt. Quid si episcopus dicat, excommunico te, & absoluo te: an potius sit excõmunicatus quã absolutus? Duæ hic sententiæ uidentur, sicut plura sunt præcepta iudicũ: ut extra de dolo & contu. ca. cum dilecti. sicut plures sunt stipulationes, cum ꝓmittitur hoc & illud. ff. de uerb. obl. l. scire debemus. & l. quod dicitur. c Dic qđ nulla est excõicatio, pp sui contrarietatem. Si autẽ diuersæ sententiæ ex interuallo proferuntur, ualet utraque. Itẽ quid dices si dicat, excõico te, uel absoluo? Dic ꝙ si ante non erat excõicatus, modo est excõmunicat⁹. sed si fuit ante excommunicatus, modo est absolutus. Io. Ego dico, qđ talis prælatus præsumitur fatuus: & ꝓ eodem habetur ac si non tulisset sententiã: ut extra de succes. ab intest. c. cum dilectus. B. Item pone: mandatũ est duobus ut excommunicent aliquem: & unus dixit, excom-

c Sub. & sic habeẽ pro absoluto, &c. cum absolutio ulti. fuerit secũdũ. Pet. idem sentit Ioã. de Fant.

† Ignaro.

Pauli Apostoli snĩa ei ingerẽda est dicẽtis, Etiam si nos, a aut Angelus de cælo euangelizauerit uobis, pterquam quod uobis euangelizauimus, anathema sit. Idem.

Si quis prohibet uobis, quod à domino præceptũ est, uel rursus imperat fieri, quod dominus prohibet: execrabilis sit omnibus, qui diligunt Deum. Item.

Is qui præest, si præter uoluntatem, uel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, uel dicit aliquid uel imperat: tanquam falsus testis Dei aut sacrilegus habeatur.

Cum ergo subditi excõmunicantur ideo, quia ad malũ cogi nõ possunt, b tũc sententiæ non est obediendum: quia iuxta illud Gelasij, Nec apud Deũ, nec apud ecclesiam eius quenquam grauat iniqua sententia.

§ *Quod autẽ suprà communicantes excõmunicatis de ecclesia abijci iubẽtur, nõ de quolibet modo communicantibus intelligendum est.*

Vnde Nicolaus papa scribit Igmaro † Remorum archiepiscopo.

De ijs, qui cum excommunicatis communicant.

CAN. C.

EXcellentissimus rex Carolus Apostolatũ nostrum consuluit, quid agendum sit de his qui cõmunicant c cum ijs, qui cum Engeltruda sæpe dãnata communicant fœmina: quoniã eam cum communicatoribus suis & fautoribus pari uinculo anathematis constat esse astrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, ut super hoc nostra authoritate fretus, curam de his sumere studeas: & quia docta diuinitus sanctitas tua ualde nouit aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorantia, atque aliud quod de studio delinquitur, istudque posterius duobus prioribus strictius esse puniendum: idcirco solerter inuigilet, & cauta districtio ne singulorũ modos dijudicet: quatenus qui ex necessitate, aut ignorantia delinquunt, authoritate nostra per te absoluant: d si tamen ipsa eorum ignorantia, uel necessitas uera & non simulata, uel nõ ex uoluntate e processerit: quia (ut bene nosti) sunt plerique, qui possũt quidem, sed nolunt recta noscere. unde Psalmista de huiusmodi ait: Noluerunt quidem intelligere, ut bene agerent. Illos autem, qui studio suo obligantur, & contemptu interdicta nostra postponunt, non nisi digna satisfactione præueniente uolum⁹ a te prorsus absolui.

Item Gregorius vij.

De ijs, qui sine culpa cum excommunicatis communicant.

CAN. CI.

QVoniam f multos peccatis nostris exigentibus pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, par-

munico te, si ille nõ excommunicat te. Dic quod si ambo illa uerba ꝓferunt. non est excommunicatus. Io. contrariũ credo. B. Item quid si indeterminate dico, excommunico alterũ illorum: nunquid ambo sunt uitandi? uidetur ꝙ sic, quia in genere põt ferri excommunicatio. extra de offi. ord. cap. si sacerdos.

Quod autem. Hęc est viij. pars quæstio. in qua excipit quasdam personas, quæ non sunt excõmunicatæ, quanquã excõmunicatis communicent: dũ tamẽ in crimine non communicẽt eis. & hoc probat per quatuor authoritates. Ioan. de Fant.

c EXcellentissimus. Qui cõmunicant. Non intelligas, quod hæc excõicatio transit in tertiã personam: quia ipsa cum suis communicatoribus omnibus fuit excõmunicata. Vnde illi cõmunicantes intelliguntur nominatim excommunicati, ut extra de sent. excommu. ca. quod in dubijs.

Psal. 35.

d Absoluãtur. id est, absoluti iudicẽtur: sic xxiiij. q. j. cap. audiuimus.

e Vel non ex uoluntate. sic ff. qđ met. cau. l. si mulier.

f QVoniã. Quidam sic ponunt hunc casũ. Aliquis pp enorme crimẽ fuit excõicatus, & pp enormitatem criminis prohibebatur tẽpore Gregorij, qđ nec filius, nec uxor, nec aliquis de familia ei communicaret: & hoc licite potuit fieri, ut dicũt, per id quod est xiiij. quæstio. iij. ca. si habes. ibi, nisi grauissime cõmouerer. Sed cũ Gregorius uideret eos contẽnere talẽ excõmunicationem,

g Sub. qa reuera excommunicati non sunt: ut j. ca. proxi. uel potest dici, ꝙ antiquo iure excõicati erãt: sed corrigit p ca. j. pxi. quoniam. secundum Ber.

tim ignorantia, a partim nimia ſimplicitate b partim timore, partim etiam ex neceſsitate: c deuicti miſericordia, anathematis d ſententiam ad tempus e (prout poſſumus) temperamus. f Apoſtolica itaque authoritate ab anathematis uinculo hos ſubtrahimus, uidelicet uxores, g filios, ſeruos, ancillas, ſeu mancipia, necnon ruſticos & ſeruiẽtes, necnon & omnes alios, qui nõ adeò curiales ſũt, ut eorum conſilio ſcelera h perpetrẽtur, & eos qui ignoranter excommunicatis communicant, ſiue illos qui communicant cum illis, qui excommunicatis communicant. Quicunque autem orator ſiue peregrinus i aut uiator in terram excommunicatorum deuenerit, & ibi non poſsit emere, uel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiã damus. Et ſi quis excommunicatis in ſuſtentationem non ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa dare k aliquid uoluerit, non prohibemus.

Item Bonifacius Martyr Zachariæ papæ.

De Bonifacio, qui excommunicatis à pſeudo epiſcopis ſe nõ communicaturum iurauit.

CAN. CII.

ANteceſſor prædeceſſoris noſtri ueneranda memoriæ Gregorius, dũ me indignũ ordinauit, & ad prædicandũ uerbum Dei Germanicis † gentibus miſit, ſacramẽto l me adſtrinxit, ut canonicis & iuſtis epiſcopis & presbyteris in uerbo & facto & conſenſu aſtipulator m & adiutor fierẽ. Hoc aũt cum diuina gratia ĩplere ſtudui. Falſos autem ſacerdotes hypocritas & ſeductores populorũ uel corrigerẽ ad uiam ſalutis, uel declinarem, & abſtinerẽ à communione ipſorum: quod ex parte ſeruaui, & ex parte cuſtodire & implere nõ potui. Sed & ſpiritualiter n impleui

† Vide Mõſter. in Coſmographia.

tionem, temperauit ſententiam circa familiam, & ſecundum hoc expone perire propter contemptũ: quia non petebant abſolutionem.

a Ignorantia. facti craſſa & ſupina.

b Simplicitate. iuris errore.

c Ex neceſsitate. quæ uitari poterat, uel etiam ineuitabili, ſed certe Innoc. ponit hanc quæſtionem, & eam nõ ſoluit, ſcilicet utrũ ꝓ enormi delicto tota familia ſit uitanda. extra de ſen. excom. c. inter alia. in fin. & præterea hoc ſtatutũ nõ eſſet generale, ſed tantũ in uno caſu, quando quis cõmitteret crimẽ enorme. Alij ſic ponunt caſum, Apoſtolus ait: ſi qui fratres nominantur, cũ his nec cibum ſumere licet. & illa ſententia ad omnes fideles extẽdebatur, ut ſ. ead. c. ad menſam. Vnde uſque ad tempus Gregorij tenebatur, quod familia excõmunicatorum uitabatur ſaltem in ſacramẽtis. Hunc nimium rigorẽ temperat hic Gregor. Nec enim quo ad eccleſiam triumphãtem ligatę erãt tales perſonæ, nec etiam credẽdum eſt Apoſtolum uoluiſſe uxorem ſeparandam eſſe a uiro. & ſecũdum hoc expone perire, id eſt, puniri ab eccleſia ĩ ſacramentis. Tertius caſus melior uidet̃. Ante tẽpus Gregorij omnes, q̃ in hoc capi. continentur, ipſo iure erant exempti ab excommunicatione, licet communicarent excommunicatis, ſed quidam ſimplices credebant ſe excõmunicatos, ſi communicarent dominis ſuis, uel uxores maritis: nec tamen petebant abſolutionem: & ſic peccabant mortaliter propter conſcientiam læſam: quia omne quod fit contra conſcientiam, ædificat ad gehẽnam xxviij. q. j. c. j. §. ex his. & melius, extra de ſimo. c. per tuas. ij. Dat ergo hic Grego. conſtitutionem, quod tales non ſunt excommunicati habendi: & expone perire propter conſcientiam ignorantia facti, id eſt, ignorauerunt eos fuiſſe excommunicatos: & tamen eis ignoranter communicauerunt, & credebant ſe teneri, nec petebant abſolutionem.

Excõmunicatis ſine periculo cõmunicat eorum familia.

d Anathematis. Improprie ponitur, id eſt, ſimplicis excommunicationis.

e Ad tempus. ſcilicet futurum.

f Temperamus. id eſt, temperata eſſe oſtendimus. Eſt ergo hoc uerum, quod nunquam familia excommunicanda eſt propter delictũ domini, niſi forte ut dixi propter enormitatem ſceleris: ut xxiiij. q. iij. c. ſi habes. ubi dicit Aug. Niſi grauiſsime cõmouerer, nunquam excõmunicarẽ filium pro delicto patris. Sed nõne tota familia Bonifacij fuit pro eo excõmunicata, quia oblationes familiæ ſuæ nõ recipiebant̃, ut xvij. q. iiij. c. miror? Sed dic ꝙ tantum in rubborem domini non recipiebantur oblatiões familiæ: ſicut non recipiuntur oblationes raptorũ & diſcordantiũ & impœnitẽtiũ, licet nõ ſint excommunicati, ut xc. diſt. c. oblationes.

Familia pro domini delicto nõ eſt excommunicanda.

g Vxores. Sed nunquid uir excõmunicatus poteſt petere debitũ ab uxore? dicit H. ꝙ nõ, ſed ipſe tenetur reddere. qđ cõcedo. Sed ſi petat uir mulierem in iudicio, & ipſa obijcit ei excõmunicationem: iudex tenet̃ ex ſuo officio reſtituere ei mulierẽ: cũ in hoc caſu poſsit ei communicare. unde credo ꝙ tenetur ei debitum reddere. Hoc tamen ſcias, ꝙ ſi filius eſt excommunicatus, uel ſeruus, nõ debet pater uel dominus cõicare ei: ut xxvij. q. j. de filia. Si filius ſit in poteſtate patris, tenetur filius cohabitare ei. ſed ſi eſt emãcipatus, tũc tenet̃ filius uitare patrẽ. Huic tamen ob. xxij. q. ult. de forma. ubi eadẽ fide eſt ſuperior ĩferiori ad ſtrictus, qua ecõtrario. Ea tamen q̃ hic dicuntur, non tenẽt in clericis: quia ſemper debent uitare ſuum epiſcopũ excõmunicatum, ut xciij. diſt. miratus. quia non ſunt ita adſtricti epiſcopo uinculo naturæ: ſicut filius patri.

Excõmunicationẽ opponere uiro uxor nõ poteſt.

h Scelera. id eſt, ſi tales ſunt, qui non ſeruiunt ei in crimine, in quo nec filius, nec uxor excuſatur, ut extra de ſent. excommu. inter alia.

i Siue peregrinus. extra ead. ſi uere.

k Dare. dummodo nõ ſit eccleſiaſticum ſtipendiũ, ut extra de cler. excom. mini. poſtulaſti. & eſt ſimile xlij. diſt. quieſcamus. quia eleemoſyna nulli eſt denegãda. lxxxvj. diſtin. paſce.

l ANteceſſor. Sacramento. Sacramentum forte ideo requiſiuit ab eo, quia habuit eum ſuſpectum, uel ad cautelam.

Not. cõtra id qđ not. B. cõpoſtel. extra de electio. quod ſicut.

m Aſtipulator. id eſt, confirmator.

n Sed & ſpiritualiter. Argumen. quod ſufficit, quod quis non faciat contra mentem reſcripti, licet faciat contra uerba, ſic xxij. q. ij. ne quis. & quæſtio. v. humanæ. ff. de in ius uoc. quamuis. Hic enim uerbotenus exceſsit fines mandati. Et habemus hic, quod iuramentum

Reſcriptũ quantũ ad uerba quãdoque nõ ſeruatur.

amentum pro parte valet, & pro parte non. xxij. quæst. iiij. inter. sic donatio. xij. q. ij. si quos.

a Quod. Supple, scripsisti nobis.

b Perfectos. Hic habes, quod perfectum amplius potest perfici. unde licet matrimoniũ dicatur perfici per carnis copulã, non ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc est argum. quod excommunicatus amplius potest excõicari.

Perfectũ amplius pficitur.

Scilicet Fráciæ orientalis, uñ emerse runt, qui uictis Gallis, imò a seruitute Romanorũ ereptis nomen eis imposuerunt.

c Anima tua. Sufficit ergo mentaliter aliquid impleri, etiam si non corporaliter adimpletur: ut xxiij. q. iiij. recedite. Item argu. ꝙ in obligationibus bonæ fidei plus est intelligendum, quam uerbis exprimatur. xxiij. quæst. v. si non licet. xxxij. quæst. iiij. meretrices. Item argu. ꝙ si iuraui amodo non accedere ad concubinam meam, quod per hoc non excluditur mihi licitus matrimonialis coitus, argu. xxxj. quæstio. j. illud. nam si liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptijs intelligitur. ff. de iure patro. adigere. §. ulti.

Excommunicationis. Hæc est nona pars quæstio. in qua quæritur, qualiter quis debet anathematizari, & absolui. & de hoc ponit quatuor capitula. Ioan. de Fant.

CASVS. *Supra facta est mentio de excommunicatione, quæ quia indiget reconciliatione, ideo Gratianus ostendit, quæ sit forma uel modus reconciliationis, prius tamẽ ostẽdit quæ sit forma excõmunicationis.*

sacramentũ: quia in consensum & in consilium eorum non uenit anima mea. Corporaliter autem omnino ab eis abstinere non potui. dũ enim uenissem ad principem Francorum, cogente ecclesiarũ necessitate, nõ tales reperi, quales uolui: sed tamen sancta communione corporis Christi illis non communicaui.

Item Zacharias Papa Bonifacio martyri.

Excõmunicatis non cõmunicat, qui eis animo nõ cõsentit.

CAN. CIII.

Quod [a] prædecessor beatæ memoriæ Grego. huius sedis apostolicæ præsul dũ ad prædicandum uerbum Euangelij tuam misisset fraternitatẽ in Germaniæ partibus, & gentibus illis paganis, & uerbo pollicitationis illam uoluit ante esse munitã, ita ut orthodoxos episcopos, presbyteros uel quoscunque reperire potuisses in uerbo exhortationis pfectos [b] amplius confirmares, & eis communicares: quod & factum est. Si quos uerò seductores episcopos, aut pseudo presbyteros a recto fidei tramite deuiare reperisses, nulla tibi cũ eis esset cõmunio: qd te Deo solatiante usq; ad præsens spiritualiter seruasse confessus es: uel si omnino per principalem, & humanũ fauorem gentis Francorũ dum ad eos accessisses corporaliter, abstinere non potuisti, cogente ecclesiarum Dei necessitate: attamen in eorum cõsilio & communionis cõsensu anima tua [c] nõ est coinquinata. Itaque propter hoc quod cum eis cõuersatus es nõ consentiens iniquitati eorum, nullum tibi est detrimentum coram Deo.

Excõmunicationis aũt forma & modus atque reconciliationis hæc est.

Modus & forma excommunicationis.

CAN. CIIII.

Debent [d] duodecim sacerdotes episcopum circunstare, & lucernas ardentes in manibus tenere. quas in conclusione anathematis uel excõmunicationis proijcere debent in terrã, & conculcare [e] pedibus. Deinde epistola p parochias mittatur continens excõicatorum nomina, & causam excõmunicationis.

Itẽ ex cõcil. Aurasico.

De eodem. CAN. CV.

Canonica instituta & sanctorum patrum exempla sequentes ecclesiarum Dei uiolatores [f] authoritate Dei & iudicio sancti spiritus a gremio sanctæ matris ecclesiæ, & a consortio totius Christianitatis eliminamus quousq; resipiscãt, & ecclesiæ Dei satisfaciãt.

Item ex eodem.

Modus reconciliationis excommunicatorum.

CAN. CVI.

Cum aliquis, uel excommunicatus, uel anathematizatus pœnitentia ductus ueniam postulat, & emendationem promittit: episcopus, qui eum excõicauit, antè ianuas ecclesiæ uenire debet, & xij. [g] presbyteri cum eo, qui eũ hinc & inde circunstare debent. Et si ille terræ prostratus ueniam postulat, & de futuris [h] cautelã [i] spondet: tunc episcopus apprehen

d Debent. Sed cũ dicit excommunico te, uidetur quod de minori sit intelligendum, argumentum extra de censib. ex parte. ff. de lega. iij. nummis. & ff. de regu. iur. semper in obscuris. ff. de pœnis. si præses. Nam maior semper specificãda est. argu. iij. q. iiij. Engeltrudam. Ioã. sed certe a uerbis non est recedendum: ut ff. de lega. iij. non aliter.

e Conculcare. Nec postea sumentur ad aliquem usum, sed foras proijcientur, ut sal infatuatum. ij. q. vij. nõ omnes.

f Canonica. Violatores. Videtur ꝙ omnes sacrilegi sint ipso iure excommunicati: ut ex. de sent. excõ. cũ pro causa. secundũ hoc est contra. xvij. q. iiij. quisquis. xij. q. ij. indigne. Dicas ꝙ uiolatores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, alij non, [1] ut extra de sent. excõ. conquesti. & xvij. qõ. iiij. omnes. & hic de illis loquitur. [2]

Sacrilegi an sint ipso iure excommunicati.

[1] Arg. ad hoc xiij. q. ij. clerici. Archi.

[2] De hoc not. xij. q. ij. cũ deuotissimã. & extra de senten. ex cõ. tua & ibi uideas. Archid.

g Cum aliquis. Et xij. argu. ꝙ ĩ restitutione epi vel clerici tot intererunt episcopi, quot fuerunt in depositione. De hoc xxxv. q. iij. ueniam.

h Et de futuris. Simile extra de sent. excom. ex tenore.

i Cautelam. Similiter ab hæretico reuertente requiritur iuramentum, quòd decætero non labetur, ut j. q. vij. quoties. & ab incendiario: ut xxiij. quæst. viij. pessimã. similiter in quolibet horrendo crimine iurabit pœnitens se nunquã simile cõmissurum. xij. q. ij. de uiro. non tamen idem credo faciendum in quolibet mortali peccato. sed cũ ho-

dis

sa manu eius dextera in ecclesiam illum introducat, & cõmunioni Christianæ reddat: & septem psalmos pœnitẽtiales decantet: & cum istis precibus, Kyrie eleyson, & pater noster, Saluum fac seruum tuum. Oratio, Præsta quæsumus domine huic famulo tuo dignũ pœnitentiæ fructum, ut ecclesiæ tuæ sanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccãdo, admissorum ueniam consequẽdo reddatur innoxius.

10 *Presbyteris uerò, qui excõmunicati sacrũ ministeriũ cõtingere præsumunt, quę pœnitẽtia sit imponenda, Ioãnes. viij. clero & ordini Salonitano scribens diffinit dicẽs:*

Quæ sit pœnitentia sacerdotum, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumunt.

CAN. CVII.

DE illis presbyteris, qui tempore sanctissimi prædecessoris nostri Domini Papæ Nicolai excommunicati sacrum ministerium contingere præsumpserunt, ipsi in se damnationis (sicut canones statuerunt a) sententiam intulerunt tamẽ quia miseratio apostolica ueniam solet præstare correctis, ob multitudinem misericordiæ illius hanc indulgentiam exhibemus, ut sancta communione saginati b studeant tribus annis continuis per hebdomadam omni tempore ij. & iiij. & vj. feria uino & a carne penitus ieiunare, & ultra lugenda nequaquam committere.

Qui autem excommunicatis communicãt, pro modo peccati, pœnitentię modum accipiant.

Vnde Vrbanus secundus Genebaldo Constantinopolitano episcopo.

Pro modo peccati puniãtur, qui excõmunicatis cõmunicãt.

CAN. CVIII.

SAnctis quippe canonibus cautum cõstat, ut qui cum excõmunicatis communicauerit, ex communicetur: ipsius tamen pœnitentiæ atque solutionis modos eo moderamine decernimus, ut quicunque seu ignorantia c seu timore, d seu necessitate cuiusquam negotij maximi, & maximè necessarij eorum se conuictu & salutatione, oratione, osculatione contaminauerit: cum minoris pœnitentiæ medicina, societatis nostræ participationem sortiantur. Eos uerò qui aut spontaneè, aut negligenter e inciderint, sub ea uolumus disciplinæ coercitione f suscipi, ut cæteris metus incutiatur.

CAVSA XII.

Qvidam clerici propria g relinquere uolunt, de suis & ecclesiæ rebus testamentum conficiunt, de rebus ecclesiæ nonnulla largiuntur.

1 *Modò primùm quæritur, utrùm liceat clericis proprium habere.*

Q

2 *Secundò, an res ecclesiæ, quæ ab eis datæ sunt, possint constare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.*

3 *Tertio, si ante tẽpus ordinationis suę, qui nihil habere uidebantur, & post ordinationem aliqua inuenisse noscuntur: an possint ea relinquere, quibus uoluerint, an non.*

4 *Quartò, si de suis et ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur, an utrique h communiter, an singulariter ecclesiæ uel sacerdotij iure proueniãt.*

5 *Quintò, si testamẽta liceat eis cõficere.*

Excommunicatꝰ an simplici uerbo possit absolui.

Hoc sane intellige, ne contradicat ex̄. de sent. excõmu. cum medicinalis.

dic simplici uerbo quis potest excommunicari: ut extra de eo qui furt. ord. re. c. j. uidetur ergo ꝙ hodie simplici uerbo potest absolui quis: quia omnis res per quascunque causas contrahitur, per easdẽ dissoluitur: ut extra de reg. iur. omnis res.

Presbyteris. Hæc est x. pars q. in qua ponitur, quæ pœnitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt. Io. de Fant.

a DE illis. Statuerunt. s̄. e. si quis episcopus. contra. ubi eis negatur spes restitutionis: sed non negat quin a papa possint restitui.

Sub. nõ ab alio. ij. q. v. quanto. in fin. xxiij. qõ. iiij. est iniusta. Laurent.

b Saginati. Pingue uerbum de pingui intellectu processit. xliiij. dis. c. si.

c SAnctis. Ignorantia. Crassa: quia uere ignorans non esset excõmunicatus. unde lex dicit, Scientiam non ignorantiam uolumus obligari.

d Timore. Extra ꝙ met. cau. sacris.

e Aut negligẽter. Nota negligentiam comparari uoluntati. ff. de reg. iur. l. latæ culpæ.

f Coërcitione. Sed pone ꝙ aliquis laicus iurauit se alij laico satisfacere, post absolutionem uult ei satisfacere corã seculari iudice. Nunquid iudex ecclesiasticus potest cognoscere de ista satisfactione, cũ illa sit causa ciuilis? sic, arg. extra de do. inter uir. & uxorem. de prudẽtia. extra de cõiu. ser. cap. licet. ubi iudex ecclesiasticus de libertate siue de hæreditate cognoscit & pronuntiat: & iudex ecclesiasticꝰ de causa natiuitatis cognoscit, extra qui filij sint legit. cap. lator.

g Qvidam clerici ꝓpria. Supra proxi. causa. qõ. j. in illo c. inolita. & c. placuit. G. induxit clericos litigantes de proprijs rebus. Sed quia dubitari posset, an possint, clerici habere propria, ideo ponit hanc causam, in qua quærit, an clerici possint propria possidere, & an possint res ecclesiæ alienare: & an possint condere testamentum, & ut hæc & alia, &c.

h An utriq;. i. ecclesiæ & sacerdoti.

Cleri

Lericos. Hæc quæstio diuiditur in duas partes. In prima probat magister per xvj. authoritates quod nullus clericus debet habere propriū, quod tamen de regularibus intelligitur, qui proprijs renuntiauerunt. Secūda ibi, His omnibus. Ioan. de Fant.

QVAEST. I.

Clericos [a] nihil possidere debere, multis authoritatibus iubetur. Ait enim Toletanum concilium.

Impuberes & adolescentes in uno conclaui manentes probatißimo seniori deputentur.

CAN. I.

Omnis ætas ab adolescentia [b] in malū prona est: nihil incertius quàm uita adolescentiū. ob hoc constituere oportuit: ut si qui impuberes aut adolescentes in clero existunt, omnes in uno cōclaui commaneant, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputati probatissimo [c] seniori: quem & magistrum [d] doctrinæ, & testē uitæ habeāt. Quod si aliqui ex his pupilli [e] existunt, sacerdotali tutela foueantur, ut & uita eorum à criminibus intacta sit: & res eorum ab iniuria impiorum. Qui autem his præceptis resultauerint, monasterio deputentur: ut uagantes animæ & superbæ seueriori regula distringantur.

Item Clemens in epistola quarta.

Omnibus clericis communis est uita seruanda.

CAN. II.

Dilectissimis fratribus & condiscipulis Ierosolymis cum charissimo fratre Iacobo et coepiscopo habitantibus Clemens episcopus. Cōmunis uita omnibus fratres necessaria est, & maximè ijs, qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & uitam apostolorum eorumque discipulorum imitari uolunt.

Communis enim usus omnium, [f] quæ sunt in hoc mundo omnibus esse hominibus debuit: sed per iniquitatem [g] alius hoc dixit esse suum, & alius istud: & sic inter mortales facta est diuisio. Deniq; quidam Græcorum sapiētissimus hæc ita sciens esse communia debere, ait amicorū esse communia omnia. in omnibus autem sunt sine dubio & coniuges. [h] & sicut (inquit) non potest diuidi aer, [i] neque splēdor solis: ita nec reliqua, quæ communiter omnibus data sunt ad habendum, diuidi non debere, sed habenda esse communia. unde & dominus per prophetam loquitur dicens: Ecce quàm bonum & quàm iucundum, &c. Istius enim consuetudinis more retento, etiā apostoli eorumq; discipuli (ut prædictū est) una nobiscum & uobiscū communem uitam duxerunt. Vt enim bene nostis, erat multitudinis eorum cor unum, & anima

[a] Clericos. In hac prima quæstione, s. an clerici possunt propria habere, G. allegat pro & contra: deinde soluit in illo §. cum ergo. & male. Dic ergo quod possunt habere propria, nisi renuntiauerint proprijs. ĩ. ead. q. j. sint manifestæ. Sed hoc nota, quod in primitiua ecclesia omnes credentes siue clerici, siue laici, nihil proprij posidebāt, sed commuuia erāt omnia, secundum quod loquitur ĩ. e. c. ij. Et si qua capitula contrarium dicant, loquuntur de consilio, uel secundum tempus primitiuæ ecclesiæ: uel de ijs, qui tacite uel expresse renūtiauerīt proprijs.

[b] Omnis ætas ab adolescētia. In clericis expectantur xviij. anni, & tunc quæritur, an uelint in seculo perseuerare: ut s̃. dist. xxviij. de his. In monachis. xiij. ut ĩ. xx. q. j. illud.

[c] Probatissimo. Pupillus enim apud tales educari debet, qui non insidientur eius pudicitiæ: ut ff. ubi pup. educ. deb. l. pen. Vel dic seniori id est, presbytero. lxxxiiij. distinctio. porro.

[d] Magistrum. nota quod magister perhibere debet testimonium de uita discipuli, similiter de eius doctrina: ut C. de aduo. diuer. iudi. l. nemini. sic domestica testimonia quandoque admittūtur. Sic & pater perhibet testimonium de filio. xx. quæstio. iij. præsens. sic & alias ij. q. vij. cum pastoris. & ĩ. ead. q. manifesta. ij. q. j. Deus omnipotens.

[e] Pupilli. Hic de laicis loquitur, qui sunt commendati ecclesiæ.

[e] Pupilli. Pupilli, orphani, uiduæ, liberti, miserabiles personæ [a] spectant ad iudicium ecclesiasticum, ut lxxxviij. distinc. cap. j. & ij. & C. quando imperator inter pu. & uid. l. unica. §. quod si pupilli. & xvj. quæst. j. generaliter. quæ hic pro contrario signantur. Sed dic tutela, id est, protectione. Ioan. Credo quod sint de foro utriusque. B. unde ecclesia tales tueri, id est, nutrire nō tenetur, sed tueri, id est, protegere tenet.

Dilectissimis. sex rationibus probat omnia esse communia. Et nota quod papa hic se postponit. sic postponitur. s̃. xcvij. distinc. uictor.

[f] Omnium. Vnde Tullius, Dulcissima rerum possessio cōmunis est. & dicit Philosophus, Quietissime uiuerent homines in hoc mundo, si de medio sublata essent duo uerba, scilicet meum & tuum.

[g] Sed per iniquitatem. id est, per consuetudinem iurisgētium æquitati naturali contrarium, ne sit contra. s̃. distin. viij. c. j. Vel per iniquitatem, id est, per solicitudinē, ut ibi, Facite uobis amicos de māmona iniquitatis. id est, de pecunia, quæ per solicitudinem est quæsita. xiiij. q. v. ca. qui habetis. §. sed hoc multipliciter.

[h] Et coniuges. non quo ad usum carnis sed quo ad usum obsequij. uel quo ad dilectionem. xxxj. dist. omnino. Et est arg. quod uerbū generale generaliter ītelligendū est. xix. di. si Romanorū.

[i] Aer. Aer communis dicitur quo ad usum, ut insti. de rerū diui. §. j. sed quo ad ius ædificandi, cuius est solū, eius est aer usque ad cælū: ut ff. quod ui aut clam. l. ult. in fi. Potest enim ædificare homo, quam alte uelit. tamen non excedat usitatum modum altitudinis, ut C. de ædifi. priua. l. j.

Scilicet iiij. capi. xxiiij.

Clerici posssūt habere proprium.

Scilicet tacite, uel expresse. tacite: ut xix. q. iij. nunc aūt. expresse: cum uiua uoce hoc exprimūt. B.

Pupillus ubi debet educari.

[a] Idem Alexā. de Imo. in l. j. ff. de iuris. om. iudi. colum. ij. ubi dicit quod pro miserabilibus personis iudex potest interponere officium, et nō imploratum, per l. j. C. quādo imper. inter pupill. & uidu.

Meum & tuum turbāt humanū ociū.

Amicos facere de māmona iniquitatis quid est.

Psal. 132.

Cōcor. tex. in l. j. & fin. C. quę res pignori oblig. poss. & in l. j. §. cum urbem ff. de offi. pręfec. ur.

una: [a] nec quisquam eorū aut nostrorū d' ijs, quę possidebant [b] aliquid suum esse dicebat: sed omnia nobis & illis erant cōmunia, nec quisquam egens erat inter eos. Omnes uerò qui domos, uel agros possidebant, uendebāt eos: & pretia eorum, & reliquas res, quas habebant, offerebant, ponentes ante pedes apostolorum: sicut nobiscum quidam uestrum cognouerunt & uiderunt: & diuidebāt singulis prout cuique opus erat.

Act.4.f.

Ananias autē uir austerus, & Sapphira [c] uxor eius, quia mentiti sunt apostolis de pretio agrorū suorum, quos uēdiderāt, nobis præsentibus in conspectū omnium circunstātium à conspectu apostolorum propter peccatum [d] eorum & mendacium, quod fecerunt, mortui delati sunt ambo. Cætera quæ de talibus cognouimus & uidimus, nec recordatione, [e] nec demōstratione digna sunt. Quapropter hæc uobis cauēda mandamus, & doctrinis & exemplis apostolorū obedire præcipimus: [f] quia ij, qui eorum mandata postponūt, nō solùm rei, sed etiam Dei extorres fiunt: quæ non solùm uobis cauenda, sed omnibus prædicanda sunt. Vnde consilium dantes, uestram prudentiam hortamur, ut ab apostolicis regulis non recedatis: sed cōmunem uitam ducentes, & scripturas sacras rectè intelligentes, quæ bene nouistis adimplere satagatis.

Act.5.a

Item Eugenius papa & Leo ix.

Iuxta ecclesiā clericorū claustra constituantur.

CAN. III.

Necessaria [g] etenim res existit, ut iuxta ecclesiam claustra [h] constituantur, in quibus clerici disciplinis ecclesiasticis uacent. Itaque omnibus unum sit refectorium ac dormitoriū, seu cæteræ officinæ [i] ad usus clericorum necessariæ. Ministri uerò post episcopum super eos eligantur, quorum uita atque doctrina illos potius exornet, quā dehonestet.

Nec in atrio ecclesiæ alia ædificia, nisi clericorum ponantur.

Vnde Nicolaus papa.

Nec in atrio ecclesiæ, nisi clericorum ædificia ponantur.

CAN. IIII.

Nulla ædificia ī atrio [k] ecclesiæ ponātur, nisi tantùm clericorum.

Item Hieronymus ad Nepotianum.

Clericus nihil seculare possideat.

CAN. V.

Clericus, qui Christi seruit ecclesiæ, interpretetur primùm uocabulū suū, & nominis definitione prolata nitatur [l] esse, quod dicitur. Si enim cleros Græcè, Latinè sors appellatur: propterea clerici dicuntur, quia de sorte domini sunt: uel quia ipse dominus sors, id est, pars clericorum est: & quia uel ipse pars domini est, uel domini partem habet, talem se exhibere debet, ut ipse possideat dominum, & ipse possideatur a domino. Qui dominū possidet, & cum propheta dicit, Pars mea dominus: nihil extra dominum habere potest. Quòd si quippiam aliud habuerit præter dominum, pars eius non erit dominus. uerbi gratia: si aurum, [m] si argentum, seu possessiones, si uariam supellectilem, cum istis partibus non dignatur dominus fieri pars eius. Si autem ego pars domini sum, & funiculus [n] hæreditatis eius,

Psal.15.

---

[a] Cor unum & anima una. scilicet ut sint uniti uinculo charitatis.

[b] Possidebant. Ergo aliqs potest possidere rem, cuius nō potest habere proprietatem. Arg. contra extra de præscript. causam. Sed dic possidebant, id est, detinebant: sicut seruus dicitur possidere. ff. de acquiren. pos. quod seruus.

[c] Et Sapphira. īfra. xxiij. q. viij. legi. & cap. Petrus.

Peccatū uitam abbreuiat.

[d] Propter peccatum. propter peccatū. moritur quis citius, ut xxiiij. q. iij. ea uindicta.

[e] Recordatione. alias retractatione.

[f] Præcipimus. id est, monemus. simile xxviij. quæ. j. sic enim. Videtur tamē quod hoc fuit præceptum, quia primitiua ecclesia hoc potuit præcipere, sicut continentiam. Sed si hoc hodie p̄ciperetur, deformaret statum ecclesiæ uniuersalis: qđ non debet esse. j. q. ult. & si illa. Vel dic quod præceptū erat eis, qui tunc renuntiauerant proprijs, nō alijs. xvij. quæstio. j. cap. j.

Contra hoc facit litera con filiū, &c. & hortamur, &c. sed sæpe quæ sunt præcepti, monētur & consuluntur, ut in prǫd. c. sic enim. Archi.

[g] Necessaria. id est, utilis & honesta.

[h] Claustra. Idem dicitur de consecra. distin. v. in omnibus. s. dist. xxxij. præter.

[i] Officinæ. s̄. distin. xxxij. si qui uero. contra. s̄. j. quæ. ij. sacerdos. contra. j̄. ea. quia tua. sed ibi loquit̃ de ecclesijs collegiatis, hic nō. uel consuetudo diuersarum ecclesiarum soluit contrarium.

ADDITIO.

Quia ꝓuidetur eis ut pauperibus, non ut clericis, secūdum H. hic autem loquitur, quando uiuunt in communi, & de cōi, secundū Laur.

[k] Nulla. In atrio, id est, in cœmiterio ꝙ habebit xl. passus in circuitu ecclesiæ maioris, capellę, uel minoris ecclesiæ triginta: ut j̄. xvij. qō. iiij. sicut antiqtus. Sic palatium Imperatoris non est priuatorum parietibus coarctandum. C. de oper. publi. quicunque.

Atrium est cœmiterium.

[l] Clericus. Nitatur. Argu. a nominis interpretatione. xvj. qō. j. sicupis. Nomina enim debent esse consona rebus, in stit. de dona. §. est & aliud.

[m] Si aurum. non tamen est peccatum habere diuitias, si adsint bona opera, ut xxx. dist. hæc autem scripsimus. Sed tunc est peccatum, si propter eas iustitia deseritur. j. e. habebat. uel cum homo in eis spem suā ponit: ut viij. qō. j. sunt in ecclesia.

Diuitias habeRe peccatum nō est.

[n] Et funiculus. Funiculus hic dicitur mensura quædā qua diuidebatur hæreditas post funus defuncti, secundum illud: Funes ceciderūt mihi in præclaris. & dicitur à funere.

Funiculus quid sit.

Non

non accipio [a] partes inter cæteras [b] tribus, sed quasi Leuita & sacerdos uiuo de decimis: & altari seruiens, altaris oblatione sustentor: habens uictum & uestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequor.

Item Ambrosius de fuga seculi. †

Nihil præter Deum debet curare, qui in eius sortē eligitur.

CAN. VI.

QVi portio Deus est, nihil habet curare nisi Deum: ne alterius impediat necessitatis [c] munere. Quod enim ad alia officia [d] confertur, hoc religiōis cultui atq; huic nostro officio decerpitur. [e] Hæc enim uera est sacerdotis fuga abdicatio [f] domesticorum, & quædam alienatio charissimorū, ut suis se abneget, qui seruire Deo elegerit.

Item Hieronymus ad quendam suum Leuitam de duobus generibus hominum.

Clericis & Deo deuotis, nec causas agere, nec aliquid proprium habere licet.

CAN. VII.

DVo sūt genera Christianorum. est autē unum genus, quod mancipato diuino officio, & deditum contemplationi & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit, ut sunt clerici & Deo deuoti, uidelicet cōuersi. [g] cleros enim Græcè, Latinè sors. inde huiusmodi homines uocantur clerici, id est, sorte electi. Omnes enim Deus in suos elegit. Hi nanque sunt reges, id est, se & alios in uirtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent. & hoc designat corona in capite. hanc coronam habent ab institutione Romanæ ecclesiæ ī signū regni, quod in Christo expectatur. Rasio uerò capitis est temporalium omnium depositio. [h] Illi enim uictu & uestitu contenti, nullam inter se proprietatem [i] habentes, debent habere omnia communia. Aliud uerò genus est Christianorum, ut sunt laici. laos .n. Græcè, est populus Latinè. his licet temporalia possidere: sed non nisi ad usum [k] nihil enim miserius est, quàm propter nūmum Deum contemnere. His concessum est uxorē ducere, terram colere, inter uirum & uirum iudicare, causas agere, oblatiōes [l] super altaria apponere, decimas reddere: & ita saluari poterunt, si uitia tamen benefaciendo euitauerint.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo. †

Clerici nihil proprium possideant.

CAN. VIII.

QVia tua fraternitas monasterij regulis erudita, seorsum [m] non debet fieri à clericis suis in ecclesia Anglorū, quæ (authore Deo) nuper ad fidem perducta est, hanc debet instituere conuersationem, quæ in initio fuit patribus nostris: in quibus nullus eorum ex ijs, quæ possidebat, proprium habebat: sed erant illis omnia communia. Si qui uerò [n] sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se non possunt continere, sortiri uxores [o] debent, & stipendia sua accipere exterius: quia & de eisdem patribus nouimus scriptum, quòd diuidebant

[a] Non accipio. Monachus tamen succedit in hæreditatem: ut xix. q. iij. c. non liceat. & ecclesia nomine eius recipit: ut xviij. quæ. j. cap. j. Vnde Ouidius, alterius uires subtrahit alter amor.

[b] Inter cæteras. sed singulariter. & est argum. quod clerici non debent partiri hæreditatē cum fratribus.

[c] QVi. Necessitatis. id est, solicitudinis.

[d] Officia. scilicet secularia.

[e] Decerpitur. id est, subtrahitur. sic xcix. dist. c. ecce.

[f] Abdicatio. Quo ad carnalem affectū uel copulam.

[g] DVo sunt. Cōuersi. Cōuersi omnes dicuntur ecclesiasticæ ꝑsonæ: ut xvij. quæ. iiij. capit. quisquis. Et uerberans talem incidit in canonem, extra de sent. excō. non dubium. & habebunt habitum illorum, cum quibus conuersant: ut xvj. q. vij. c. in nona. & licet conuersi hic dicātur Deo deuoti, non tamen tenētur continere. Nam quidam taliū profitentur, quidam nō: ut xxvij. qō. j. capi. ut lex. Nam acolythi sunt ecclesiasticæ personæ, & tamen non tenentur continere. ut xxxij. dist. c. si quis eorū. quia possunt contrahere matrimonium legitimū. Itē licet templarij sint ecclesiasticæ personæ, tamen possunt mouere arma ex ꝑmissione ecclesiæ.

[h] Depositio. sic s. dist. xxiij. c prohibete. & capilli, qui remanent, designāt quod aliqua debemus retinere ad sustentationem.

[i] Proprietatem. rerum ecclesiasticarum. tamen bene concedendū est qd clericus sit dn̄s fructum collectorū. Sed licet ꝓprietas fructuū sua sit, tñ non potest eā in morte eius alicui largiri rōne testamēti, sed intuitu eleemosynæ sic: ut extra de test. ad hæc. Sicut hæres, licet sit dominus rerū quas tenetur per fideicom. restituere alij, tamen nihil potest inde alienare. ff. ad Treb. l. deducta. §. ultim. & l. quidam. §. si quis.

[k] Ad usum. Prohibetur etiā laicis, ne seruent pecuniā: ut xlvij. distin. sicut hi. Hoc ideo, ne qs in auaritiam incidat, alias bñ licet: qa non debet quis oīa bona sua statim effundere: ut lxxxvj. dist. c. non satis: & dic, non nisi ad usum. i. non ad abusum. bene. n. possūt habere proprium.

[l] Oblationes. imo præcipitur eis oblatiōes dare: ut xvj. q. j. c. statuimus. ǰ. đ cōse. di. j. c. oīs Christianus. x. q. j. c. quia sacerdotes.

[m] QVia tua. Seorsum. Ergo monachus episcopus factus non potest habere proprium: sed si hæreditas aliqua deuoluitur ad eum, erit ecclesiæ: ut xvij. q. j. c. j. in fine.

[n] Si qui uero. s. di. xxxij. c. si qui uero. & c. placuit. hoc hodie non tenet, [r] extra de cle. cōiug. Ioan. & c. j.

[o] Vxores. si sint cleri-

† cap. ij.

Conuersum uerberans incidit ī canonem.

1. Ti. 2. b

Pecuniā seruare utrum licitum sit.

† ca. j. responsio. ad Augusti. Monachꝰ factus episcopus ꝓprium habere non potest.

[r] Hæc est uera sētētia secundū Vinc. & Innoc. & qd hic dicitur ē ius uetus: & stat hodie ei qd dicitur in decre. hic alle. đ cleri. cōiug. c. j. Arch.

prout cuique opus erat. De eorum quoque stipendio cogitandum atq; prouidendum est, & sub ecclesiastica regula [a] sunt tenendi, ut bonis moribus uiuant: & canendis psalmis inuigilent, & ab omnibus cor & linguam illicitis, & corpus Deo authore conseruent. Communiter autem uiuentibus iam de faciendis portionibus, [b] uel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia à nobis, quid erit loquendum? cùm omne, quod superest necessitatibus, in causis pijs ac religiosis erogandum est, domino magistro omnibus dicente: Quod superest, [c] date eleemosynam, & oīa munda sunt uobis. *Lucæ 11.*

Item Vrbanus papa omnibus catholicis.

Clericis omnia cōmunia esse debent.

CAN. IX.

SCimus uos non ignorare, quòd hactenus uita communis inter oēs Christianos uiguit, & adhuc gratia Dei uiget: & maximè inter eos, qui in sortem domini sunt electi, id est clericos, sicut in actibus Apostolorum legitur: Multitudinis autem credentium erat cor unū, & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia: *Actu. 4. f* & infrà. Quicunque uestrum communem uitam susceptam habet, & uouit se nihil proprium habere, uideat ne pollicitationem [d] suam irritam faciat: sed hoc, quod domino est pollicitus, fideliter custodiat, ne damnationem, sed præmium sibi acquirat: quoniam melius est non uouere, quàm uotum prout melius potest non perficere. *Eccle. 5. a* Grauius enim puniuntur, qui uotū fecerunt, aut fidem [e] perceperunt, & uotum non perfecerunt, aut in malis uitam finierunt, quàm illi, qui sine uoto aut fide mortui sunt, & tamen bona egerunt opera.

Item Augustinus in sermone de communi uita clericorum.

De eodem.

CAN. X.

NOlo, [f] ut aliquis de uobis inueniat malè uiuendi occasionē. Prouidemus enim bona (ut ait Apostolus) non solùm coram Deo, sed ēt coram hominibus. *Rō. 12. d* *2. Cori. 8* Propter nos conscientia nostra nobis necessaria est, propter uos fama nostra non pollui, sed pollere debet ī uobis. Duæ res sunt conscientia & fama: conscientia necessaria [g] est tibi, fama proximo tuo. Qui confidens conscientiæ negligit famam, crudelis est: & infrà. Nulli liceat in societate nostra habere aliquid proprium: sed si fortè aliqui habent, nulli licet. & qui habuerint, faciunt quod non licet. & post pauca: Enthecam habere non licet. Non est episcoporum seruare aurum, [h] & a se reuocare mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, ut plures tristes relinquamus: quia quod dare omnibus possimus, non habemus. Non habeamus ergo enthecam. & infrà: Qui habuerit proprium uel habere uoluerit, & de proprio uiuere, & contra præcepta ista facere: parum est, ut dicam, non mecum manebit: sed nec clericus erit. dixeram [i] enim, & scio me dixisse, ut si nollent suscipere etiam socialem uitam mecum, illis non tollerem [k]

---

clerici, nunquid ergo dormiunt cum alijs? ut s. ea. ca. necessaria. non, quia esset inhonestum in uxorato. Item cantabunt ne cū clericis? quod uidetur: quia nō aliter perciperent stipendia. & quod hic dicitur speciale est in Anglicis: nec enim simul habebit quis ecclesiasticum beneficium & uxorē, extra de cleri. coniug. ca. diuersis. & c. Ioannes.

[a] Sub ecclesiastica regula. hic patet q̄d si aliquis in minoribus ordinibus constitutus ducat uxorem: non tamen potest more laicorum uiuere, nec potest cōueniri corā seculari iudice, nec uerberari sine sacrilegio: ut xx. q. iij. eos. & lxxxj. dist. dictū. Ioan. quod falsum est, ut extra de cle. coniu. Ioan. B.

Monachi non tenētur ad decimas.

[b] Portionibus. i. dādis decimis. monachi enim communiter uiuentes nō dāt decimas: ut j. xvj. q. j. c. decimas. extra de deci. fraternitatē.

Decīas soluere pau per nō tenetur.

[c] Quod superest. Videtur ergo, q̄ si aliquis ita pauper est, quod ei nō sufficiant sua, uidetur quod non teneatur dare decimas: quia nullo præcepto sibi aliquis tenetur subtrahere necessaria: ut lxxxvj. dist. c. nō satis. in fine, quod non est uerum.

Pollicitatio nuda quandoq; obligat.

[d] SCimus. Pollicitationem. No. quod ex nuda pollicitatione, quā quis facit Deo, potest cōueniri. xxij. q. v. c. iuramenti. sic ex nuda pollicitatiōe facta reipublicæ: ut ff. de pollicita. l. j.

[e] Aut fidem. Hic uidet Vrbanus soluere quæstionē August. vj. q. j. ca. quæro. in fin. Dicunt tamen quidam magis puniendum esse illū, qui semper fuit infidelis, quàm illū qui quandoque fuit bonus. nā istius opera quandoque uiua fuerunt, tamen hæc litera contradicit eis. [l]

[l] Argu. in authen. de litigi. §. si uero apud. infi. Arc.

[f] NOlo. Augustinus fecerat tres constitutiones. Prima fuit, q̄ clerici non possent habere propria: sed illa male seruabat, & plurimi erāt trāsgressores. ideo secūdo reuocauit eam: ut j. ea. cap. certe. Tertio de consensu clericorum suorum confirmauit primā constitutionem, ut in hoc capi.

[g] Necessaria. xj. quæst. iij. ca. sentit. cōtra. hoc ibi solutum est.

[h] Aurum. lxxxvj. dist. fratrem quod loquit̄ de illis, qui ante retractationē renuntiauerant proprijs, & tamen uolūt habere ꝓprium.

[i] Dixeram. in secunda constitutione, quam feceram.

[k] Nō tollerē. id est, non præcluderem eos fieri clericos.

Clau-

clericatum, sed seorsum manerent, seorsum uiuerent. Malui enim habere cæcos uel claudos, a quam plangere mortuos. b Qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodo ergo quicunque uoluisset extra manere, & de suo uiuere, non tollerem clericatum ei: ita modò, quia placuit eis Deo propitio, hæc socialis uita, quisquis cum hypocrisi uixerit, quisquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula clericorum. Item. Qui non uult mecum manere, & in communi uiuere, habeat libertatem, sed uideat utrùm habere possit felicitatis hæreditatē.

Idem.

Non licet habere proprium ijs, qui suis renuntiant, & communiter uiuere spondent.

CAN. XI.

NOn dicatis c uos aliquid habere proprium: sed sint uobis omnia communia: & infrà. Quicunque autem in tantum progressus fuerit malum, ut occultè literas ab aliquo, uel quodlibet munus accipiat, si hoc ultro confitetur, parcatur illi, & oretur pro eo. Si autem deprehenditur atque conuincitur, secundùm arbitrium presbyteri uel præpositi grauius emendetur, & infrà. Cùm huius nostræ congregationis fratres non solùm facultatibus, sed uoluntatibus proprijs in ipsa ordinis susceptione renuntiauerint, & semper promissam obedientiam penitus aliorum potestati & imperijs in Christo & pro Christo subdiderint, certum est eos nihil habere, possidere, d dare, uel accipere sine superioris e licentia debere. Quòd si propinquus, uel quilibet fratrū cuiquam aliquid offerre uoluerit, primò quidem priori insinuetur, & sic suscipiatur, si ipse mandauerit. de quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod priori placuerit.

Idem.

De eodem.

CAN. XII.

EXemplum f domini accipite conuersantis in terra. Quare habuit loculos, cui angeli ministrabant, nisi quia ecclesia ipsius loculos habitura erat? Quare furem admisit, nisi ut eius ecclesia fures g cùm patitur toleret?

Item Prosper. †

Ecclesiarū præpositi rerum dispensatores efficiuntur earū.

CAN. XIII.

EXpedit facultates ecclesiæ possideri, & proprias perfectionis amore contemni. non enim propriæ sunt, sed communes h ecclesiæ facultates, & ideo quisquis omnibus, quæ habuit dimissis, aut uendi tis fit rei suæ cōtemptor, cùm præpositus i factus fuerit ecclesiæ, omnium

a Clandos. Quia adhuc temporalibus non renuntiauerant.

b Mortuos. i. qui renuntiauerunt proprijs, & tamen uolunt habere proprium.

c NOn dicatis. extra de accusat. ex parte. extra ne cler. uel mona. non magnopere.

d Possidere. Nunquid pauperi famæ morienti tenentur subuenire, sine licētia? ita: nec obstat j. q. j. non est putanda. quia in hoc casu quilibet ei subueniret. Res enim quæ nobis superabundant, pauperum sunt, ut xlvij. dist. sicut hi. Si autem est in scholis, de licentia agere potest & mutuare: sicut filiusfamilias, ut C. ad Macedonia. l. ultima. ff. de iud. si longius. §. filiusfamilias. argum. extra de offic. iudic. deleg. præterea. ff. de iurisdi. l. ij. Sed nunquid uestis est sua quā habet? uel nunquid dicitur possidere res temporales, uel uestem? nō uidetur: quia uestis qua semper utitur seruus, de peculio domini est. ff. de peculio. id uestimentum. sed seruus non possidet ea, quæ sunt in peculio, ut ff. de acquiren. possessio. quod seruus. Item qui ab alio possidetur, ipse nihil possidet, ut ff. de adulte. l. sic eueniet. Sed dicas qd' ex permissione prælati sui possunt possidere, ut extra de sta. mona. c. monachi. & not. qd' monachus ratione contractus nec agere potest, nec conueniri, 1 sicut ille, q. cessit bonis, ut ff. de arbi. itē si unus: in princ. Sed hoc notaui xj. q. j. de persona. Item cū monachus dicat seruus: ut liiij. dist. multos. ergo non habet liberum arbitrium, ut xxxij. quæstio. iij. capitulo unico. nec enim uelle uidetur, qui ex necessitate obtemperat. ff. de regulis iuris. l. uelle. Item agere non potest de iniuria sibi illata, sed tamen eius prælatus potest agere, 2 nisi prælatus absit, nec reliquerit procuratorem, ad instar filijfamilias. ff. de iniur. sed si unus. §. ait prætor.

e Sine superioris. extra de officio ordina. quanto. habet tamē ius eligēdi, 3 & ius accusandi suū prælatum siue abbatem, & illud potest facere sine licentia abbatis: quia hoc iure ei concedi tur. extra de accus. ex parte.

f EXemplum. Ab hinc ostendit, quod ecclesia possit habere proprium, & hoc usq; ad §. econtra.

g Fures. Id est, occultos peccatores. simi. xxiij. qō. iiij. tu bonus. extra de tempor. ordina. cap. ultimo.

h EXpedit. Communes. quæritur quis sit dn̄s rerum ecclesiasticarū, nunquid pauperes dicunt esse domini? argu. q' sic xvj. qō. j. quoniā quicquid. Potest dici, quòd ecclesia sit domina, ut xxj. qō. iij. inter memoratos. sicut hæreditas est dn̄a, ut ff. de acq. re. do. hæreditas. Alij dicunt q' ipse Deus, 4 ut j. ea. q. ij. qui Christi. & c. qui abstulit. uel dic dominium esse apud clericos, sicut dominium rerum uniuersitatis apud ciues. institut. de re. diui. §. uniuersitatis. dicuntur ēt pauperes domini, quia inde sustentantur.

ADDITIO.

De hoc etiam not. extra de uerb. signi. causa. & per Innoc. & Hostiens. extra de causa poss. cum super. & ibi uideas. Archidia.

i Cum præpositus. & confirmatus. nam ante non potest administrare, nisi sit ualde remotus, ut extra de electio. quod sicut. & cap. nihil.

Religiosus etiā in ueste proprietatem nō habet.

1 Extra de fideiusso. de quibusdā. ubi de hoc.

2 Quod dic ut no. extra de sen. excō. parochianis.

3 Vt extra de rescript. cū dilecta. de cōsuet. cū dilectus. Archidia.

Ecclesiasticarū rerū dominiū apud quem est.

Ioan. 12. a

4 Et cum omnia ei⁹ sint: hoc tn̄ specialius ē. j. q. iij. saluator. versi. quisquis. c. res quę. xvj. quæs. j. in canonibus. Vs. si quis. & hoc uerū secundum Rayn. & Vincent. Archidia.

† Libr. 2. c. 9. de uita cōtemplatiua.

quæ habet ecclesia, efficitur dispensator. Denique sanctus Paulinus (ut ipsi melius nostis) ingentia prædia, quæ fuerunt sua, uendita pauperibus erogauit, sed cùm factus esset episcopus, non contempsit ecclesiæ facultates, sed fidelissimè dispensauit. Quo facto satis ostenditur & propria debere propter perfectionem cõtemni: & sine impedimẽto perfectionis posse ecclesiæ facultates (quæ sunt profectò cõmunes) possideri. Quid sanctus Hilarius? nónne ipse omnia sua aut parentibus reliquit, aut uendita pauperibus erogauit? Is tamen cùm merito suæ perfectionis fieret ecclesiæ Arelateñ. episcopus, quæ illa tunc habebat ecclesia, non solùm possidebat, sed etiam (acceptis fidelium numerosis hæreditatibus) ampliauit. Itaque homines tam secularium, quam diuinarum literarum sine ambiguitate doctissimi, si scirent [a] res ecclesiæ debere contemni, nunquam eas debuerant suscipere, qui omnia reliquerant.

Item Greg. Felici episcopo de Acropoli. †

Diaconi, uel qualibet religiosæ personæ regularem uitã ducere cogantur.

CAN. XIIII.

Quoniam Velina, [b] Vicentina, & Blandina ecclesiæ tibi in uicino sunt constitutæ, [c] propterea fraternitati tuę earum solenniter operam uisitationis iniungimus, illud præ omnibus commonentes, ut ubicunque præfatarum ecclesiarum siue diœcesum, uel diaconi, uel religiosæ personæ inuentæ fuerint, districtè ac canonicè uiuant.

Item Melchiades [d] Papa.

Quare in primitiua ecclesia prædia uendebantur.

CAN. XV.

Futuram ecclesiam apostoli in gẽtibus præuidebant, idcirco prædia in Iudæa minimè sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At uerò cũ inter turbines & aduersa mundi succresceret ecclesia, ad hoc usque peruenit, ut non solùm gentes, sed etiam Romani [e] principes, qui totius orbis monarchiam tenebant ad fidem Christi, & baptismi sacramenta cõcurrerent: è quibus vir religiosissimus Constantinus primus fidem ueritatis patenter adeptus, dedit licentiã per uniuersum orbem suo degentibus imperio non solum fieri Christianos, sed etiam fabricandi ecclesias, & prædia constituit tribuenda. Denique idem præfatus princeps donaria immensa cõtulit, & fabricam templi primæ [f] sedis beati Petri instituit, adeò ut sedem imperialem relinqueret, & beato Petro successoribusq; suis profuturam concederet. [g] Idem uerò præsidens sanctæ synodo, [h] quę apud Nicæam congregata est, cum querelam quorundã clericorum conspiceret corã se deferendam, ait: Vos à nemine iudicari potestis, quia solius Dei iudicio reseruamini, dij etenim uocati estis, & idcirco non potestis ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tempore & deinceps uiri religiosi, non solum possessiones & prædia, quæ possidebant, sed etiam semetipsos domino consecrarunt, ædificantes basilicas [i] in suis fundis in honorem sanctorum martyrum per ciuitates ac monasteria innumera, in quibus cœtus domino seruientium conueniret. Exod. 22. Psalm. 81.

Item Vrbanus Papa. †

[a] Si scirent. Simile. vij. qõ. j. omnis qui. argu. bonum pro illis, qui suis renuntiauerunt quod semper præsumitur illos iustam causam & litem fouere. & est bonum simi. extra de no. ope. nunt. capit. j.

[b] Quoniam. Velina. Nota, plurium ecclesiarum uisitationem uni committi. Et est argu. ꝙ ratione propinquitatis aliquid statuitur cõtra ius. sic extra de postulat. ad hoc. & sic ratione remotionis. lxiij. distin. cũ longe.

[c] Constitutæ. vij. qõ. j. constitutum. & s. lxj. dist. obitum.

[d] Melchiades. Falsus est titulus, quia Melchiades fuit proximus ante Syluestrum, & eius tempore est Constantinus cõuersus. xcvj. distin. in illa palea, Constantinus.

Futuram. CASVS. *Dicebant quidam quod ecclesia non debeat recipere prædia, & hoc probabãt exemplo Apostolorum, qui in Iudæa prædia non recipiebãt: sed pretia prædiorũ, ut pauperes sustentarentur. quibus Melchiades Papa respondet dicens: quod ideo Apostoli in Iudæa prædia non recipiebãt, quia præuidebant ecclesiã ad gentes transituram. quod cum factum esset principes Romanorum facti sunt Christiani, de quibus Constantinus fuit unus, qui legem dedit, ut quicunque uellet fieri Christianus, & ecclesiã fabricaret, & prædia ecclesiæ donaret, & ipsemet multa donauit, & ecclesiam beati Petri instituit, & sedẽ imperialẽ ei reliquit, & ab illo tẽpore cœpit ecclesia possessiones habere, & Christiani cœperunt ecclesias ædificare, et seipsos cõsecrare.*

[e] Romani. Ergo Imperator est dominus totius mũdi. s. vij. q. j. in apibus.

[f] Primæ. Videtur ergo quod ecclesia beati Petri sit prior ecclesia beati Ioannis apostoli Lateranẽsis † x. quæst. j. sanctorum. sed expone primæ beati Petri, id est, apostoli, uel primæ, id est, apostolicæ.

[g] Concederet. ergo imperium est apud ecclesiam Romanam: ut xcvj. distin. in illa palea, Constantinus.

[h] Synodo. nam ante eum non fuerunt generales synodi congregatæ: ut xv. dist. c. j.

[i] Basilicas. de con sec. dist. j. nemo.

Videntes.

† Epistola xxix. lib. ij.

† Ad hoc facit expresse. s. iij. qõ. vj. dudũ. ubi Laurẽ. approbat istã sententiam. Alij cõtra, q̃a ecclesia Laterañ. est patriarchalis sed ecclesia beati Pet. non, nec ẽt epalis: sed est de episcopatu Portuẽsi: & ideo exponũt, ut sequit. & hoc tenet Hug.

† Scilicet primus q̃ fuit Anno domini ccxxvj.

Quare prædia fidelium hodie ab ecclesia non alienentur.

CAN. XVI.

VIdentes autem summi sacerdotes, & alij atq; Leuitæ & reliqui fideles plus utilitatis posse conferre, si hæreditates & agros, quos uendebant, ecclesijs, quibus pſidebãt episcopi, traderent, eò quod ex sumptibus eorum tam præsentibus, quàm futuris temporibus plura & elegãtiora ministrare possent fidelibus communẽ uitam ducentibus, quàm ex pretio ipsorum, cœperunt pdia & agros, quos uendere solebant, matricibus [a] ecclesijs tradere, & ex sumptibus earum uiuere. Ipsæ uerò res in ditione singularium parochiarum episcoporũ (qui locum tenent Apostolorum [b]) erant, & sunt usq; adhuc, & futuris semper debent esse temporibus: è quibus episcopi & fideles dispensatores eorum omnibus communi uita degere uolentibus ministrare cũcta necessaria debent prout melius potuerint: ut nemo in eis egens inueniatur. † Ipsæ enim res fidelium, oblationes appellantur, quæ à fidelibus domino offeruntur. Memoratis ergo augmentationibus, intantum ecclesiæ, in quibus episcopi præsident, domino adminiculante creuerunt, & in tantis maxima pars earum abundat rebus, ut nullus sit in eis communem uitam gerens indigens: sed omnia necessaria ab episcopo [c] suisq; ministris percipiat.

Ideo si aliquis extiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur.

Item Augustinus. †

De eodem.

CAN. XVII.

HAbebat dominus Loculos, à fidelibus oblata conseruans, & suorũ necessitatibus & alijs indigẽtibus [d] tribuebat. tũc primum ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta: & ut intelligeremus quod præcepit non esse cogitãdum [e] de crastino: non ad hoc fuisse præceptũ, ut nihil pecuniæ seruetur à sanctis: sed ne Deo propter ista seruiatur, & propter inopiæ timorem iustitia deseratur.

[z] *His omnibus authoritatibus claret, quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium: quòd si habuerint, non clerici erunt: non tamen clericatus eis tollendus est.*

Vnde Augustinus ait in eodem sermone. †

Clericatus non tollatur eis, qui uolunt habere aliquid proprium.

CAN. XVIII.

CErtè ego sum, qui statueram nullũ ordinare clericũ, nisi qui mecum uellet manere: aut si uellet à proposito recedere, [f] rectè illi clericatũ tollerem: [g] ecce [h] in cõspectu Dei & uestro muto consiliũ, qui uolunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & ecclesia eius, maneant ubi uolunt, & ubi possũt, non eis aufero clericatũ: nolo habere hypocritas. Malum [i] enim esse

---

[a] VIdentes. Matricibus. Videtur ergo, quòd tantum matrices ecclesiæ olim habuerunt prædia & possessiones. Vnde uidetur, quod illa solennitas, quæ in alienatione rerum ecclesiæ seruari præcipitur. x. q. ij. c. casellas. alias hoc ius. tantum de maioribus ecclesijs intelligatur: cum enim olim ecclesiæ erant tenues, maior erat inquisitio adhibenda in alienatione. Sed cum hodie augmentatæ sunt possessiones ecclesiæ, sufficit consensus capituli ecclesiæ ad alienationem faciendam: ut ĩ. ead. quæ. ij. capi. sint.

Ecclesiasticæ res facilius possunt alienari hodie, quam olim.

[b] Apostolorum. Episcopi tenent locum Apostolorum, ut hic, scilicet quo ad dignitatem: monachi quo ad renuntiationem propriorum, et communem uitam. xvj. quæ. j. c. ex authoritate. oẽs sacerdotes quo ad sacramentorum dispensationem. xj. q. iij. c. absit. xxj. dist. ca. in nouo. lxviij. dist. c. quorũ uices.

Apostolorũ locum tenent uiri ecclesiastici diuersimode.

[c] Ab episcopo. extra de præben. cap. episcopus.

ADDITIO.

Et sic habes hic, quod episcopus per se uel per alium tenetur prouidere cuilibet clerico indigenti. lxx. distinct. ca. sanctorum. H.

† Et sic episcopi totum clerũ suę diœcesis sustẽtabant. sic ĩ. e. c. eps. c. præcipimus. c. nulli. contra quos canones ẽt conciliares, postea epi papis patientib. sibi ipsis oẽs redit[us] matricis ecclesiæ attribuerunt.

[d] HAbebat. Indigentibus. argu. de eleemosynis fieri: eleemosynam. xvj. q. j. c. decimæ tributa.

[e] Cogitandum. s. j. q. vij. c. cõuenientibus. contra. ubi dicitur, de futuris inquiramus: & futuris casibus debemus occurrere: ut xxiij. dist. ca. in nomine. Solu. cautela nõ prohibetur: sed solicitudo nimia, per quã cultus diuinus minuatur. xlvij. distin. cap. omnes huius. & c. sicut hi.

Solicitudo nimia est prohibita.

His omnibus. Hæc est secunda pars quæst. in qua probat, quòd possunt habere propriũ tam clerici, quam epi & ecclesiæ, & hoc probat per undecim author. Io. de Fan.

† c. 15. de menda.

Ioan. 3. c

[f] CErte. Recedere. Id est, non assumere propositũ [r] renuntiãdi, ut ibi: cadent à latere tuo.

[r] Nõ habet proprietas. nõ enim inde cadit, qui non suscipit, secundum Hu.

[g] Tollerem. i. non admitterem.

[h] Ecce. Argu. aliquem uenire cõtra factum suum. xvij. quæst. ij. ca. Gonsaldus. xxxv. questio. ix. cap. quod quis. xxij. q. iiij. c. in malis. & ca. iurauit. lv. dist. ca. pœnitentes. ff. de ijs quibus ut indig. l. tutorẽ. Contra xxxij. qõ. v. cap. horrendus. Arg. contra. vij. q. j. ca. quam periculosum. viij. q. ij. c. dilectissimi. xvij. qõ. iiij. c. sunt qui opes. C. de trãsact. l. ex causa. C. de cap. & postlimi. re. l. nec nos. C. de remiss pign. l. debitum. ff. de acquiren. hære. l. qui superstitis. ff. de adopt. post mortem. contra. ff. de ser. rusti. præd. per fundum. Ioan. Solu. quilibet potest uenire contra factum suũ, ubi est expressum in iure, alias non. lv. dist. c. pœnitentes. B.

Facto proprio põt quis contrauenire

† Scilicet de quo s. ea. q. c. nolo. sed falso & subditio, ut ibi dixi.

[i] Malum. i. occasio mali. quia rei familiaris cura sine peccato uix potest exerceri. xxv. distinct. capitu. qualis. Vel intellige proprie. Peius enim est per hypocrisim peccare, quam manifeste, ut extra de hæret. cum ex iniuncto. ff. de ritu nuptia. l. palam. & plus est ueneno occidere, quã gladio. C. de maleficis. l. unica. & plus est persuadere, quàm complere.

Hypocrita pl[us] peccat, quam manifeste delinquẽs.

quis nesciat? malum a est cadere b à proposito: sed peius est simulare propositum. & post pauca: Si non seruat sanctitatem c foris, dimidius cecidit. Si uerò intus habuerit simulationē, totus cecidit. nolo ut habeat necessitatem simulandi. Scio quomodo homines amant clericatum. nemini eum tollo nolenti mecum cōmuniter uiuere.

Econtrà sunt aliæ auctoritates, quibus conceditur propria habere nō solùm alijs, sed etiam episcopis.

Vnde in concilio Agathensi legitur.

De rebus proprijs, uel acquisitis, episcopi hæredibus suis derelinquant.

CAN. XIX.

EPiscopi de rebus proprijs uel acquisitis d uel quicquid de proprio habent, e hæredibus suis (si uoluerīt) derelinquāt. quicquid uerò de prouisione f suæ ecclesiæ fuerit, siue de agris, siue de fructibus, g siue de oblationibus: omnia in iure ecclesiæ reseruare censuimus.

Item ex concilio Martini papæ.

De eodem.

CAN. XX.

MAnifesta h autem debent esse, quæ ad ecclesiam pertinent, ijs, qui circa i episcopos sunt presbyteris & diaconibus, ut si episcopo cōtigerit inopinatus transitus, res ecclesiæ nullo modo possint minui & perire: neque res propriæ episcopi importunitatem patiantur pro rebus ecclesiæ: ut nec ecclesia damnū incurrat, nec episcopus in suis rebus pro rebus ecclesiæ proscribatur.

Idem statutum est in canonibus Apostolorum, vbi legitur.

De eodem.

CAN. XXI.

SInt manifestæ k res propriæ episcopi (si tamen habeat res ꝓprias) & manifestæ dominicæ, l ut potestatē habeat de proprijs rebus episcopus moriens sicut uoluerit, & quibus uoluerit derelinquere: ne sub occasione ecclesiasticarum rerum ea, quæ episcopi esse probātur, m interdicātur. Fortassis enim aut uxorem habet, aut filios, n aut propinquos, aut seruos. o & iustum est hoc apud Deum & homines, ut nec ecclesia patiatur detrimētum ignorantia rerū pōtificis: nec eps, uel eius propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur: & in causis p incidant, qui ad eum pertinent, mortisq; eius iniurijs infamentur.

Item in eisdem canonibus.

Ex rebus ecclesiæ episcopus, si indiget, sibi & suis necessaria sumat.

CAN. XXII.

EX his autem, quibus episcopus indiget, q si tamen indiget, in suas necessitates & peregrinorum fratrum usus & ipse percipiat, ut nihil ei omnino possit deesse. Lex enī Dei præcipit, ut qui altario deseruiunt, pascantur de ipso.

Item ex concilio Antiocheno, cap. XXXV. †

Res ecclesiasticas episcopus dispenset.

ff. de seruo corrupto. l. j. §. ultimo. & sic non obst. xxxij. quæst. iiij. c. nemo.

a Malum. Hoc scilicet.

b Cadere. Id est, non assumere.

c Sanctitatem. Id est, minus periculū est esse manifestum, quam occultum. & sic non est contra. xxxij. q. iiij. ca. nemo. ubi dicitur, ꝙ tolerabilior est culpa si lateat.

d EPiscopi. Acquisitis. de proprio. Vel dic acquisitis non occasione ecclesiæ, ut extra de testamē. quia nos.

e Habent. De hoc dicemus. ĩ. ead. quæ. iiij. cap. j.

Clerici nihil possunt dare in ultima uolūtate.

f De prouisione. Clerici de rebus mobilibus nihil in ultima uoluntate possunt dare, nisi talis sit ecclesiæ consuetudo, ut extra de testa. ad hæc. & c. relatum. §. licet.

g De fructibus. nōdum perceptis. argum. ff. quemadmo. ususfruc. amit. l. si usufructuarius. in fi. imo etiā de perceptis non possunt condere testamentum, extra de testa. quia nos admonet.

h MAnifesta. faciat ergo īuentarium: ut xxviij. distinc. de Syracusanæ.

i Iis, qui circa. id est, uicedominis: ut lxxxix. distinct. ca. uolumus. & cap. sequenti. qui erit testis administrationis suæ, alij erunt testes uitæ suæ. ĩ. ij. qō. vij. ca. cum pastoris.

k SInt manifestę. i. distinctæ.

l Dñicæ. i. ecclesiæ.

m Probantur. ex hoc cap. & in auth. de eccle. titu. §. interdicimus. col. ix. ff. de dona. inter uirum & uxorem. l. Quintus Mutius. C. eod. titul. etiam uidetur quod semper res acquisitæ præsumūtur esse de bonis ecclesiæ, nisi probetur contrariū. Argum. contra. C. arbit. tutel. l. si defunctus. ibi enim dicit, quod tutor, qui nihil ante habebat. postea ꝑ industriam suam multa potuit fuisse lucratus: unde pupillus cogitur probare illas suas esse. Tu dicas, quod si episcopus uel alius prælatus permistim utitur rebus suis & ecclesiæ, cum non sit facta distinctio, cogentur hæredes episcopi probare illas res non esse ecclesiæ, sicut uxor cogitur ꝓbare res aliquas nō esse mariti: quia promiscue utitur reb. mariti, ut suis. uel aliter distinguas: Si certum est, quod episcop⁹ ante episcopatū habuit proprium, tunc incumbit ecclesiæ onus probandi res acquisitas esse tantum de rebus ecclesiæ, arg. ĩ. q. iiij. c. j. & ij. Vel dic, ꝙ si post mortem episcopi ecclesia inuenitur in possessione rerum: tunc hæredibus incumbit probatio. Sed si hæredes sunt in possessione. tunc ecclesia probabit: ut ĩ. ea. quæstio. v. cap. j. in fine.

Clericorū bona an præsumantur esse de bonis ecclesiæ.

n Aut filios. supra xxviij. distinctio. de Syracusanæ. contra. Sed hoc permittebatur tempore Apostolorum, quorum r canon iste est.

r Arg. cō tra ĩ. e. q. c. ij. & sequen. Dic licet illo tpe primitiuo non liceret clericis habere ꝓpria, tamē apostoli instinctu spiritus sancti ꝓuiderunt ecclesiā & clericos possessiones habituras. ĩ. e. futurā. & sic potuit eē iste canō apostolorū. Arc.

o Aut seruos. quos potest facere hæredes & liberos.

p In causis incidant. id est, litigare cogantur.

q EX his. Indiget. quia de rebus ecclesiæ non debet quis pasci, si habet propria: ut prima, quæst. ij. cap. clericos. & capi. pastor.

† Habetur c. xxv.

Episco-

CAN. XXIII.

EPiscopus [a] ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispēsandum erga omnes, qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam in suis, quàm in fratrum, qui ab eo recipiuntur, necessarijs usibus [b] profuturis, ita ut nulla qualibet occasione fraudentur: iuxta sanctū Apostolum sic dicentem, Habentes victum & uestitum, his cōtēti simus. Quòd si contētus his minimè fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos domesticos usus, & eius commoda, uel agrorum fructus [c] non cum presbyterorum, diaconorumq; conscientia [d] per tractet, sed horum potestatem domesticis, aut propinquis, [e] aut fratribus filijsq; suis committat, ut per huiusmodi personas occultè res lædantur ecclesiæ synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusatur episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quòd ea, quæ pertinent ad ecclesiam, uel ex agris, uel ex alia qualibet ecclesiastica facultate, sibimet usurpent, ita ut ex hoc pauperes affligantur, criminationibus uerò & blasphemijs tam sermo prædicationis, quàm ij, qui dispēsant, taliter exponātur, & hoc oportet corrigi sancta synodo id quod cōdecet cōprobāte.

Item in canonibus apostolorum.

Res ecclesiæ sunt in episcopi potestate.

CAN. XXIIII.

PRæcipimus, ut in potestate sua res ecclesiæ episcopus habeat. Si enim animæ hominū pretiosiores [f] illi creditæ sunt, multò magis [g] oportet eum curam de pecunijs agere, ita ut potestate eius indigentibus omnia dispensentur per presbyteros [h] & diaconos, & cum timore & omni solicitudine ministrentur: ex his autem quibus indiget & cætera, ut suprà.

Cùm ergo in concilio [i] Agathen. & Martini Papæ & canonibus apostolorum dicatur, sint manifestæ res propriæ episcopi: cùm in eisdem canonibus & in concil. Antiocheno præcipiatur, ut episcopus participet ecclesiæ, si tamen indiget, nonne patenter ostenditur, quòd episcopus habeat liberè propria? Dicēdo enim, si indiget rebus ecclesiæ, notat eū habere propria, quæ fortè suis necessitatibus nō sufficiunt. Quomodo ergo [k] clericus, si propriū habere uoluerit, clericus nō erit, & episcopus habens propria nō solùm non desinit esse episcopus, uerùm etiā cunctas ecclesiasticas facultates in sua iubetur habere potestate? Sed notandū est [l] episcopos Orientales uxores habere et filios, quosdā autē ex nostris partibus cùm in laicatu, siue in minoribus ordinibus constituti habeant uxores & filios, siue morte uxoris interueniēte, siue continentia pari uoto seruata, ad sacros ordines accedere: his omnibus conceditur habere propria ad suos, & suorum usus. Qui autem ab infantia sacræ militiæ traditi sunt, nullo modo eis permittitur habere propria, quia nulla est eis excusatio proprietatis, nisi fortè retinendo sua, à sumptibus ecclesiæ abstineant, quod fieri posse Prosper testatur dicens: † — † lib. ij. c. 12. de uita contemplatiua.

De ijs qui tam infirmi sunt, ut suis rebus renuntiare non possint.

CAN. XXV.

ILli autem, qui tam infirmi [m] sunt, ut possessionibus suis renuntiare nō possint, si ea quæ accepturi erāt, dispensatori [n] relinquunt, nihil habētibus [o] cōferenda, sine peccato [p] possident sua, quia & ipsi quodā modo sua relinquunt, quādo proprijs contenti rebus, nihil eorum quæ labori, uel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt.

a Episcopus. Hoc cap. habes x. q. ij. episcop⁹.
b Vsibus. Hic ostenditur, qua necessitate clerici debent esse contenti, s. ut habeāt uictum & uestitum. & ita refertur hic necessitas ad naturæ necessitatem. & est argu. contra illos, qui dicunt se propter necessitatem habere plures ecclesias.
c Fructus. Ergo res mobiles non potest dare sine conscientia cleri sui. extra de do. c. ij. — 1. Tim. 6. b. Hoc nō videt uerum, extra de dona. cæterū. ibi de hoc & j. ea. c. ult. xvj. q. j. possessiones. in gl. in fin. Archid.
d Conscientia. j. ea. q. ij. fine. & cap. alienationes.
e Propinquis. s. lxxxix. distinct. decenter.
f PRæcipimus. Pretiosiores. Sic. j. xvj. qō. vj. c. primo.
g Multo magis. Simile est, quod ostendit ius, ex quo mulier credit se uiro de corpore, dignum est ut credat de dote restituenda. Vnde non tenetur uir dare fideiussorem de dote restituenda, nisi uir laberetur facultatibus, extra de donat. inter uir. & uxor. per uestras. & C. ne fideiussor. do. den. l. j. — Vir pro dote non tenetur fideiussorē dare.
h Presbyteros. lxxxix. distinct. ca. volumus.
i Cum ergo in cōcilio. Concludit, quod clerici possunt habere propria.
k Quomodo ergo. modo quærit de contrarietate illorum. c. s. eo. nolo. & s. ea. expedit.
l Sed notandum est. male soluitur. [a] Sed dic ut dixi s. ea. in princ. qōnis. — [a] Quod nulla nititur ratione, nulla fulcit ueritate. La. H.
m ILli aūt. Infirmi. s. animo.
n Dispensatori. Scilicet suo, uel dispensatori, id est, episcopo.
o Nil habentibus. Id est, pauperibus. decimasexta, quæstione j. c. finali.
p Sine peccato. Hic

De rebus uerò ecclesię quæritur, an liceat eas p præbendas diuidi, ut annuos reditus quisque sibi specialiter uēdicet? Hoc nō posse fieri, argumento et authoritate probatur. Clerici successores eorū sunt, de quibus dicitur: Multitudinis enim credētium erat cor unū, et anima una. Necesse est ergo, ut eorū sequatur uitam, quorū in ecclesia gradū administrant. Non ergo aliquid proprium sibi uēdicabunt, sed erunt eis omnia communia.

Itē Vrbanus papa ait:

Res ecclesiæ quasi communes episcopus dispenset.

CAN. XXVI.

Res ecclesiæ non quasi propriæ, [a] sed ut communes & domino oblatæ cum summo timore non in alios, quàm in præfatos usus sunt fideliter dispensandæ.

Item ex synodo habita Romæ ab Eugenio Papa.

Non liceat episcopo res ecclesiarum in proprios usus conuertere.

CAN. XXVII.

Nulli episcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de subiectis plebibus alijsq; pijs locis in proprios usus habere, ne maiores enormiter [b] locupletētur, & minores tali facto pauperes inueniantur. contra agēs, canonica authoritate coarctatus existat.

Si ergo res ecclesię nō quasi propriæ, sed quasi communes habēdæ sunt, cùm de cōmuni nullus dicat, Hoc meū est, [c] nec de rebus ecclesię, Hæc est mea: pōt aliquis dicere, ne uideatur non imitari charitatem illorū, in qua nulli aliqd erat propriū, sed erant illis omnia communia. His ita respondetur, sicut perfectione charitatis manēte secundùm discretionem ecclesiarū distributio fit ecclesiasticarum facultatum, dum alijs possessiones huius ecclesię ad dispensandū committuntur, ex quib. licet res ecclesię oībus debeāt esse cōmunes, primùm tamen sibi et suæ ecclesię deseruientib. necessaria eps subministret: reliqua quæ supersunt, fidelium usib. ministraturus, ita & prębendæ ecclesiarum eadē charitate manente, piè et religiosè possunt distribui: nec tunc rebus ecclesiæ, ut proprijs sed ut cōibus utilitatibus deseruituris, ut ex ijs, quæ sibi assignata sunt, primùm sibi necessaria percipiat: si qua uerò suis necessitatibus supersunt, ī cōes usus ecclesiæ expendat. [d]

Vnde August. ad Bonifacium.

De eodem.

CAN. XXVIII.

Si priuatum [e] possidemus quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt, [f] quorum procurationem [g] quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vendicemus.

Ostensum est quomodo liceat clericis habere pro

Hic patet, quod si clerico sufficiat propria, non habebit ecclesiastica, ut xxj. qō.j. quoniam quicquid. j. q. ij. clericos & c. pastor. & j. eo. si priuatū. x. qō. iij. cauendum. Sed contra, nemo suis stipendijs cogitur militare. extra de sim. cum sit Romana. & qui altario deseruit, & cætera: ut s. ead. ex his. Solu. hoc cap. de consilio loquitur, uel de clericis uagabundis: uel loquitur de oblationibus, quæ illis non sunt communicandæ: uel possunt habere bona ecclesiastica, non ut sibi reseruent, sed ut distribuant pauperibus. xvj. qō. j. c. fin.

Act. 4. f

[a] Res ecclesiæ. Propriæ. Si ergo de rebus ecclesiæ emisti equū, uel aliud, illud non est tuum: sed dicas, quod illud solū clericorum est, quod probabili ratione cōsumunt: [1] ut s. eadem. expedit. & j. ea. si priuatum. & j. ea. q. ij. sine exceptione. Quicquid enim habes supra illud, quod sufficit tibi, illud uiolenter detines, ut s. distin. xlvij. sicut

Clerici q̄ bona habent.

[1] Ad hoc facit qđ leg. & no. xliiij. dist. in princi. vers. sacerdos. & xlvij. distin. c. sicut hi. verb. proprium. & s. ead. episcopi. uer. quicquid. ubi de hoc.

[b] Nulli. Enormiter. Arg. ꝙ episcopus de iure unius ecclesię potest detrahere & alij conferre, dummodo [alij ecclesiæ grauia damna non infligat, ut j. ea. qō. ij. bonæ. Quid iuris sit, dicemus ibi, [2] & xvj. q. j. c. apostolicis. §. quod autē.

[2] Ar. extra de usu pal. c. j. & de præbē. pro illorū. in princip. & de priuil. pastoralis. i prin. ar. ff. de contra hen. emp. qui fabulas. Arch.

[c] Hoc meum est. falsum dicit. nam res quæ communis est aliquibus, oīum illorū est, ut ff. đ rit. nupt. illud. Vnde hoc uerbū suum, ambiguum est pro toto, & pro parte. & qui iurat suum non esse, iurabit etiam sibi commune non esse. ff. de uerb. significat. pupillus. §. ulti. & cum quis legat seruos suos tam illi qui ex toto sui sunt, quam qui pro parte, intelliguntur legati, ut ff. de legat. iij. si quis seruos. Si autem est aliquid uniuersitatis, uel ciuitatis, illud non est cuiuslibet. infra ea. quæstio. ij qui manumittitur.

[d] Expendat. Mirum est quare Gratianus non inducit cap. quod possessiones ecclesiæ possunt diuidi, quæ longe melius faciunt ad propositum, ut j. q. ij. quisquis. & cap. sæpe fit. x. qōe. ij. casellas. in fin. & xvj. qō. j. possessiones. & qō. iij. clerici. Argum. contra. j. quæst. ij. uobis. x. quæst. iij. unio. & s. ead. quia tua. & cap. necessaria.

[e] Si priuatum. Potest intelligi si. i. quamuis priuatum. i. separatim aliquid ecclesiasticū possidemus, non tamen illud est nostrum, quorum procurationem. i. quia tantum illius procuratio nobis est commissa. Vel dic priuatū. i. propriū.

[f] Non illa nostra sunt. id est, a nobis recipienda & retinenda.

[g] Procurationem. ergo prælati dicuntur procuratores rerum ecclesiasticarū: ut hic, & xiiij. qō. j. §. j. Quandoque domini dicuntur. xvj. quæstione j. & temporis. Quandoque defensores. xvj. quæstione. j. in canonibus. Quandoque patres, ut lxviij. distinct. quorum uices. non tamen habēt liberam & generalem administrationem sicut procurator Cęsaris, ut ff. de officio procurato. Cæsaris. lege prima modicū tamē donare possunt.

Prælati dicuntur ꝓcuratores rerū ecclesiasticarū.

extra de dona. cæterum. Tamen loco domini habentur cum bene administrant, loco prædonis cùm male, ut ff. pro empt. qui fundum. §. si tutor.

NVnc quæritur. Hæc quæstio diuiditur in ix. partes, in quarum prima probat magister per xvj. canones, quod res ecclesiæ uendi non debent, uel alienari in casu non concesso. & ponit pœnas diuersas alienantibus & uendentibus eas quoquomodo. Secunda ibi, Quæ uero. Tertia ibi, Monemus. Quarta ibi, Vobis enim. Quinta ibi, Statuimus. Sexta ibi, Terrulas. Septima ibi, Item si rectores. Octaua ibi, Item si seruos. Nona ibi, Ne uero. Ioan. de Fant.

Alienatio quid comprehēdit.

a Nunc quæritur. Alienatio est omnis contractus, ꝑ quē dominium trāsfert, ut C. de fun. do. l. j. sed hic largius sumitur alienatio, quia nec obligari possūt res ecclesiæ. Quid aūt sub se cōtineat hoc nomen alienatio dicitur extra de reb. eccle. non alie. cap. nulli. in authen. de non alie. uel permu. coll. ij. §. nos igitur. prohibentur res ecclesiæ alienari: ut ꝭ. eo. fine. x. q. ij. hoc ius. & res Cæsaris. ff. de lega. j. apud Iulianum. §. ulti. Sed excipiuntur quatuor casus.

Ecclesiasticæ res ī quatuor casibus licite alienantur.

Causa necessitatis, ut si debitū urget, ut in illa l. hoc ius. Causa pietatis, pro redemptione captiuorū, uel alimonia pauperū, ut ꝭ. eo. aurū. Causa necessitatis, uel utilitatis, ut ꝭ. eo. sine exceptione. Causa incommoditatis uel minoris utilitatis, ut ꝭ. eo. terrulas. Aliæ causæ possunt assignari, sed ad has possunt oēs canones reduci: res tn̄ ecclesiæ, q̄ seruādo seruari nō possunt, citra aliquā solennitatem alienant, ut C. de admi. tut. l. lex q̄. §. ulti. C. quādo decre. opus nō est. l. ult. & xcvj. dist. bene. Sed aliæ res ecclesiæ cū solennitate alienandæ sunt, & olim quidem duo de uicinis epis intererant, & de causa alienationis cognoscebant, & subscribebant, ut x. q. ij. casellas. in fi. ꝭ. eo. quicunque suffragio. & xvij. qō. iiij. nullus.

Ecclesiæ bona cum qua solennitate sūt alienāda.

prium, & quomodo non. Itē quomodo res ecclesiæ per præbendas diuidi possint.

QVAESTIO II.

NVnc quæritur, [a] si sacerdotes aliqua de rebus ecclesiæ dedisse noscuntur: an ijs, qui eas acceperunt, aliqua firmitate constabunt: cum res ecclesiæ nullo modo distrahi possint, & distractæ possideri multis authoritatibus prohibeantur?

Ait enim Stephanus Papa.

Ecclesiæ pecuniā auferens, uelut homicida damnatur.

CAN. I.

QVi Christi pecunias, [b] & ecclesiæ aufert, fraudat [c] & rapit, [d] ut homicida [e] in conspectu iudicis deputabitur.

Item Pelagius Hostilio episcopo.

Quicquid de sacratis uasis, uel ministerijs à quolibet clerico usurpatū fuerit, ecclesiæ restituatur. CAN. II.

AVgustino nostræ sedis notario suggerē te didicimus, ꝙ ei dilectio tua directis apicibus indicasset, quosdā de clero tuo & maximè parochiarum ad te pertinentium nō pauca sacrata uasa, uel ministeria distraxisse: & aliqua hmōi perpetrasse, quæ a religioso aliena sunt proposito. Charitatem uerò tuā (ut hoc competenti solicitudine debeat insequi, uel ulcisci) nostræ præceptionis authoritate uolumus communiri. [f] Qua de re præsentibus mandamus affatibus, ut competenti uiuacitatis instātia quicquid de sacratis uasis, uel ministerijs a quolibet clericorū usurpatum, uel distractum fuisse compereris, sine cuiusquam more interuentu exigere non dimittas, & ecclesiasticis usibus reformare.

Item Bonifacius Papa.

Quicquid domino consecratur, ad ius pertinet sacerdotis.

CAN. III.

NVlli [g] liceat ignorare, omne quod domino consecratur, [h] siue fuerit homo, siue animal, [i] siue ager, uel quicquid semel fuerit cōsecratum, sanctum sanctorū [k] erit domino, & ad ius pertinet sacerdotum. Propter qđ inexcusabilis erit omnis, qui quæ a domino, & ecclesia, cui competunt, aufert, uastat & inuadit, [l] uel eripit, & usque ad emendationem, ecclesieq; satisfactionem ut sacrile-

Sed hodie sufficit consensus capituli & episcopi, ut infra eadem cap. sine. & si res sit modica, & necessitas magna, non est necessarius consensus capituli, ut ꝭ. eadem. terrulas. In rebus monasteriorum alienandis requiritur consensus abbatis & capituli & episcopi. ꝭ. ea. abbatibus. xvij. q. iiij. in uenditionibus. Idem in ecclesijs parochialibus. ubi etiā cōsensus sacerdotis requiritur. ꝭ. eo. placuit. x. q. ij. si quis episcopus. Facta alienatio contra dictā formā, est nulla, licet sit in casu licito, [1] ut ꝭ. eo. fine. sed cū præscripta forma facta, & etiā in casu non cōcesso, tenet ipso iure, argu. ex̄. de ijs quæ fi. a præla. sine consensu cap. cum nos. ex̄. de empt. & vend. cū dilecti. sed si damnosa fuerit ecclesiæ, restituitur. extra de restitut. in integ. c. j.

[1] Licito. contrariū ex diametro ad hāc glo. nota. doct. in l. cum hi. §. eā transactionē. de transa. uide Anto. Corset. in sing. uerb. alienatio. & qđ melius tenet gl. pen. ꝭ. ea. q. cap. sine exceptione.

b QVi Christi pecunias. large sumitur, ut ꝭ. quæst. iij. per totū.

c Fraudat. Occulte.

d Et rapit vi.

e Homicida. etiā est sacrilegus, ut ꝭ. cap. proxi. & xvj. q. j. decimas.

AVgustino. Alias incipit, Notario. nostræ sedis Augustino suggerente, &c.

f Communiri. Cū tamē & illud de iure cōi posset facere. [2] Et sic est contra id quod dicit lex, superfluum est postulare qđ lex indulsit. C. de thesau. l. j. sed fit ideo, quia pl⁹ timetur qđ singulariter pollicetur, quā quod generali sponsione fit, ut xxiij. distin. quantum.

[2] Simi. est huic ex̄. đ offi. ord. licet. & c. graue. xj. dist. c. fin. in fin. Archidia.

g NVlli. quod semel est cōsecratum Deo, etiā licet sit alienum, postea non fiet profanum, ut ꝭ. xvij. q. iiij. c. questi. ff. de rerū diui. in tantū. Argu. contra. s̄. dist. liiij. ex antiquis. & c. frequens.

h Consecratur. Id est, datur.

i Siue animal. Aliud ab homine. alias sequeretur, quod homo non esset animal.

k Sanctum sanctorum. Id est, ad usum sanctorum sacerdotum pertinet.

l Inuadit. Ergo qui seruū ecclesiæ inuadit, sacrilegus est, sed

gus iudicetur, & ſi emendare noluerit, excommunicetur.[a]

Item Gregorius vij.

Excõmunicationi ſubiaceat, qui eccleſiaſtica prædia inuadit. CAN. IIII.

QVicunque militum, uel cuiuſcunque ordinis, uel profeſsionis perſona prædia eccleſiaſtica à quocunque[b] rege ſeculari principe, uel ab epiſcopis inuitis ſeu abbatibus,[c] aut aliquibus eccleſiarum rectoribus[d] ſuſceperit, uel inuaſerit, uel eorum conſenſu[e] tenuerit: niſi eadem prædia eccleſijs reſtituerit, excommunicationi ſubiaceat.

Item Pius Papa.

Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia eccleſiaſtica uexat. CAN. V.

PRædia diuinis uſibus tradita, quidam humanis uſibus applicant: & Deo noſtro, cui tradita ſunt, ea ſubtrahunt, ut ſibi inſeruiant. Quapropter ab omnibus illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia uſibus ſecretorum cæleſtium[f] dicata à quibuſdam irruentibus uexentur.[g] quod ſi quis præſumpſerit, ut ſacrilegus[h] iudicetur.

Item Anacletus Papa.

De eodem. CAN. VI.

QVi abſtulerit patri,[i] aut matri aliquid, dicetq; hoc peccatum nõ eſſe, homicidij particeps eſt: pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creauit: mater uerò noſtra eccleſia eſt,† quæ nos in baptiſmo regenerauit. ergo qui Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, uel fraudat, homicida eſt.

Item Ioan. Papa iij.

Quadruplum reſtituat, qui res eccleſiæ inuadit. CAN. VII.

IN antiquis eccleſiæ ſtatutis decretum eſt, ut qui aliena inuadit, non exeat impunitus: ſed cũ multiplicatione[k] omnia reſtituat. Vnde in Euãgelio ſcriptum eſt, Quòd ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. & in legibus ſeculi cautum habetur, Qui rem ſurripit alienam, &cæt. ut ĩ. in authoritate[l] Euſebij. Luc. 19.b

Item Gregorius ad Cõſtantiam Reginã Galliæ.

Pro tenore ſecularium legum puniantur inuaſores rerum eccleſiaſticarum. CAN. VIII.

CVm deuotiſsimam[m] dominam ſciam de cæleſti uita atque remedio animæ ſuæ ſedulò cogitare, culpam me committere uehementer exiſtimo, ſi ea quæ pro timore Dei omnipotentis ſunt ſuggerenda ſiluero, & te ſanctiſsimam de eccleſiaſtica pace ſedulò nõ commonuero. Nimis me Iuliani fratris & coepiſcopi noſtri proclamatio nuper cõtriſtauit, maximè, cum uillæ ſuæ, id eſt, eccleſiæ à nequiſsimis prædonibus ſunt deprædatæ atq; nocturnis incendijs more furum combuſtæ: & dum ijdem maligni iuxta noſtri prædeceſſoris Bonifacij decreta pro violata emunitate[n] illud emẽdare noluerunt, dum & ſeculi leges[o] hæc eadem ita ſe habere uoluerunt, lege uulgari[p] teſte, in qua ſic ſcribitur, Si quis manu armata uſque ad qua-

eſt: ſed forte non eſt, ſed reputatur. Simile. ſ. ea. cap. j.

[a] Excõmunicetur. Ergo non omnis ſacrilegus ipſo iure eſt excommunicatus, ut ĩ. cap. proxi. De hoc dixi xj. qõ. iij. canonica.

[b] QVicunque. A quocunque. ille ergo conueniẽdus eſt, qui rem eccleſiæ qualencunque detinet, licet exhibeat authorem ſuum, ut ĩ. xvj. qõ. j. in canonibus. Sed diſtingue, an rẽ mobilem detineat, uel immobilem: ut C. ubi in rem ac. l. ij. extra ut lit. nõ conteſtata. qm̃. Et hoc intelligas qñ quis ſuo nomine aliquid poſsidet, ut tunc ſemper poſſeſſor ſit conueniendus, & tunc non eſt neceſſe uocare illum, cuius authoritate poſſidet. ſecus ſi alieno nomine, ut extra ut lit. non conteſta. quoniam. Item hoc ſcias, quod licet rei vẽdicatione poſſet dominum nominare, nõ tamen conuentus poſſeſſorio iudicio, ut hic.

[c] Seu abbatibus. inuitis.

[d] Rectoribus. Inuitis.

[e] Conſenſu. Conſenſus enim prælati non obſtat clericis repetẽtibus res eccleſiæ, ut ĩ. eo. nõ liceat. Sed quare non eſt ille tutus, qui ab Imperatore poſsidet. C. de quadri. pręſcri. bene. cũ iuſte poſsidet, qui authore prætor̃ poſſidet, ut ff. de acqui. poſſeſ. iuſte? Sed dicas[1] iſtud obtinere in rebus priuatorum, quia nec eccleſia tuta eſt, ſi rẽ recipit ab Imperatore, niſi eã præſcripſerit. ut xvj. quæſt. iij. placuit. j.

[f] PRædia. Secretorum cęleſtium. id eſt, eccleſiæ.

Poſsidens rem eccleſiæ ſiue ſuo, ſiue alieno nomine, an ſemper ſit conueniẽdus.

Poſsidens ab imperatore nõ ẽ ſemper tutus.

[1] Dicas gloſ. ſing. ſecundum Ludo. Roma. ſingu. 612. Alex. conſil. lij. lib. vij. Fely. c. quæ ĩ eccleſiarũ col. xij. de conſtitu.

† Hunc text. extollit Panor. in tract. de concil. Baſilien. col. xxxv. in ij dub. ad ꝓbandũ qđ papa eſt filius eccleſiæ, eique ſubiectus.

ADDITIO. Vbi tractant̃ ſecreta cæleſtia, de conſecra. diſtin. j. cap. j. Archidia.

[g] Vexentur. Iniuſte. nam ad tributa & ſeruitia tenentur. xj. q. j. ſi tributum. uel expone, ut ibi dixi.

[h] Sacrilegus. Alia pœna ſacrilegij eſt ſecundum. l. ff. ad legem Iul. pecu. ſacrilegij. Alia eſt ſecundum canones. xvij. q. iiij. per totum.

[i] QVi abſtulerit patri. homicida enim eſt, qui non paſcit patrem uel matrem,[2] ut xxij. quæſtio. iiij. inter cætera. & lxxxvj. diſtin. non ſatis. in fine.

[k] IN antiquis. Multiplicatione. Argum. pœnam pecuniariam poſſe ab eccleſia infligi. xxj. qõ. v. ſi quis cuiuslibet. xxiij. diſt. quanquam. extra de arbit. dilecti. in fin. extra de reli. dom. conſtitutus. in fine. Arg. cõtra. ĩ. eo. fraternitas. ubi de hoc dicitur. & extra de pœnis. ſuã.[3] Sed illud poteſt intelligi de æquitate canonica, hoc de rigore iuris.

[l] In authoritate. ĩ. ea. in legibus.

[m] CVm deuotiſsimam. Intercedit Papa ꝓ eccleſia apud reginã, ſicut alibi apud principem, ut xc. vij. diſt. eccleſiæ.

[n] Pro uiolata emunitate. Et dicitur emunitas priuilegiũ, quo gaudet eccleſia, ut in ambitu ſuo non fiat pugna uel inſultus, uel rapina per xl. uel xxx. paſſus, ut xvij. quæſ. iiij. ſicut antiquit⁹. Quæ aũt pœna pro emunitate eccleſiæ læſa ſit ſoluẽda, habes xvij. qõ. iiij. ſi quis contumax.

[o] Leges. Scilicet Lombardæ.

[p] Vulgari. ſ. Lombarda.

[2] Arg. cõtra iſta ſ. xciij. diſt. diaconi ſunt. in princ. ſed ibi aliter exponitur. Pœna pecuniaria, an poſsit infligi ab eccleſia.

[3] Et c. licet. ubi de hoc xiiij. q. j. quđ debetur, in princ. ubi de hoc. Archid. Emunitas eccleſiæ quæ eſt.

barda. xxxiij. q. viij. si quis membrorũ. & c. pessimam.
a Qui prior est. Nã tot sũt iniuriæ, quot sunt iniuriantes: ut ff. de iniur. l. si plures. & ideo pœna unius non liberat alios. ff. ad legẽ Aqu. l. item Mela. §. sed si plures.
b Cõponat. instit. de ac. §. oẽs. cõtra. ubi dr̃, qd' nulla pœna debet excedere quadruplũ. Sol. quidam dicũt, ꝙ pœna legalis non põt excedere quadruplũ, sed conuentionalis põt. melius dicas, ꝙ legalis & cõuentionalis in infinitũ põt extẽdi secundũ qualitatẽ negotij uel delicti. Sed si habet respectus pure ad rem ipsam, tunc sufficit pœna quadrupli, ar. C. de ser. fug. l. quicũque. & l. si q̃s seruũ. & licet hæc lex nõ teneat, tamẽ ex ea argumẽtatur hic Greg. sic extra de iudi. c. nouit.
c Si uero incendiũ. incẽdiarius est ipso iure excõicat⁹, nec prius absoluit, quã satisfaciat, & iuret se id amodo non facturum. xxiij. q. viij. si quis membrorũ. & ca. pessimã. Et si fuerit denuntiatus, amodo non potest absolui nisi à papa, ut extra de sen. exc. c. tua. secundũ leges capite punitur. ff. de pœn. capitaliũ. §. nõ nunquã. ubi dr̃, qd' si quis ĩtra oppidũ, uel propter inimicitias, uel ob prędam aliquid exusserit, igne crematur: sed si uillam cõbussit, leuius punitur. ff. de incẽ. rui. nau. qui ædes. Ioan. Non inuenio qd' incẽdiarius sit ipso iure excõicatus, nisi incendiarius ecclesiæ, ut ex. de rap. c. in literis.
d S I seculi. Iustitiã colere. instit. de iusti. & iur. §. præcepta iuris.
e Regia ergo fœ-

Pœna an possit excedẽr quadruplum.

Luc. 19. b

Incendiarius an sit ipso iure excommunicatus.

tuor homines in uicum alterius ad malefaciendum uenerit: ille qui prior est, a pro illicita pręsumptione componat b solidos nongentos: sequaces uerò eius unusquisque solidos lxxx. si uerò incendiũ c fecerint, sibi nonies tãtum componant. si uerò prædam fecerint, in quadruplnm restituant.

Idem.

De eodem.

CAN. IX.

S I seculi leges talem iustitiam habere uoluerũt, lex diuina cur inferior esse debebit, cùm in ipsius ueritatis præsentia à Zacchæo collaudatũ sit, ut si aliquid defraudaret, in quadruplum restitueret? Et quia summum in rebus bonum est iustitiã colere, d ac sua cuiq; iura seruare, & in subiectos nõ sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquũ est custodire (quod & uos diligere, & omnino confidimus studere) ea propter excellentiæ uestræ mense Nouembrio præsentis anni secunda indictione Petrũ fratrem & coepiscopum nostrũ à gremio sanctæ Romanæ ecclesiæ transmittemus: ut fratribus eiusdem prouinciæ in unum cõgregatis, emunitas uiolata, & præsumptio & sacrilegiũ canonica authoritate & uestra regia e dignitate talem terminum accipiant, ne post hac mẽbra diaboli filij nequam in sancta ecclesia (te etiã ibi regnante) talia præsumant.

Item Eusebius papa.

Ecclesiæ res surripiens in decuplũ restituat quod abstulit.

CAN. X.

I N legib. seculi f cautum habetur: Qui rem surripuit alienam, illi cui res direpta est, in decuplum, quæ sublata sunt restituat. & in lege diuina legitur: Maledictus oĩs, qui transfert terminos g proximi sui. Talia ergo non præsumantur absque ultione: non hæc exerceãtur absq; dãnatione. Proinde si quis ecclesiasticas oblationes, & quod Deo consecratum est, rapuerit, uel consenserit facientibus, ut sacrilegus dijudicetur, & damnũ in quadruplum h restituat, & canonicè pœniteat.

Contrà Gregorius scribit Augustino Anglorum episcopo de ijs, qui furtim auferunt aliquid de ecclesia.

Sine augmẽto sibi ablata ecclesiam recipere oportet.

CAN. XI.

F Raternitas tua ex persona furis pensare potest, qualiter ualeat corrigi. Sunt enim quidã, qui habentes subsidia furtum perpetrant. Et sunt alij, qui hac in re ex inopia i delinquunt. Vnde necesse est, ut quidam damnis, quidã uerò uerberib. k corrigantur. Et cũ paulò districtius agitur, ex charitate agendũ est, & non ex furore: quia ipsi hoc præstatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignib. tradatur. Addis ét quo augmento ea, quæ furto de ecclesijs abstulerunt, reddere debeãt. Sed absit, ut ecclesia

mina potest esse iudex: ut hic, & xxiij. q. iiij. c. si quos. & xv. q. iij. ca. j. Ar. contra. xxxiij. q. ulti. mulierẽ. C. de arbit. l. ult. Sed dic ubi cõsuetudo est, bene possunt iudicare, ex tra de arb. c. dilecti.

ADDITIO.

Vbi no. Inno. ꝙ si fœmina habet regimen, uel comitatũ, de iure potest iudicare: ut hic patet. Archidia.
f I N legibus seculi. in Lombarda, & Gotthica, & Salica, non in Ro.
g Terminos. secundũ leges punitur talis pœna 50. aureorum: ut ff. de termino moto. l. j. & ij.
h Quadruplum. Vt in illo quadruplo rei ꝓsecutio cõputetur, ut instit. ui bo. rap. in princ. sed in furto est rei persecutio ꝓpter pœnã furti: ut inst. de oblig. q̃ ex delic. in fi. & est simi. lxxxix. di. c. decenter.
i F Raternitas tua. Ex inopia. In delictis non excusat inopia, ut hic, & xxxij. qõ. iiij. sicut satius. ff. de ri. nup. l. palam. xxxij. q. v. ita ne. xxij. quæ. ij. faciat. Ar. contra de conse. dis. v. discipulos. & di. j. sicut. cõtra. extra de fur. si q̃s ꝓpter necessitatẽ. Quidã dicunt, ꝙ potius debet homo mori, q̃ furari. Humanius est dicere ꝙ summa necessitas excusat. extra de reg. iur. c. qd' nõ est. vñ hic non fuit tãta necessitas, quæ posset excusare.
k Verberibus. Hoc gñale est, ut uerberibus castigentr̃, qui sunt inopes: ut ff. de iur. om. iud. si q̃s id. §. in seruos. & ff. de in ius uoc. l. ulti. infra e. q. c. eps. §. libertus. xiiij. q. vj. si res aliena. Alio etiã modo puniunt nobiles

Hoc fuit ex cõmissione papæ.

Deu. 27. c

Paupertas ĩ delictis nõ excusat.

cũ augmento [a] recipiat, quòd de terrenis rebus uidetur amittere, & lucra damnis quærere.

Verũ illud Eusebij de legũ seueritate, istud Gregorij de ecclesiastica mãsuetudine dictũ intelligitur.

Item Deus dedit episcopo Mediolanensi.

Non sunt alienanda in episcopatu acquisita.

CAN. XII.

RES in episcopatu acquisita [b] sacerdotibus nulla est alienandi licentia.

Item ex sexta synodo uniuersali.

Vasa sacra (nisi pro redemptione captiuorum) non sunt alienanda.

CAN. XIII.

APostolico et [c] paternos canones renouans hæc sancta et uenerabilis synodus diffinit, neminem prorsus episcopũ uendere, uel utcunq; alienare cimilia † & uasa [d] sacrata, excepta cã olim ab antiquis canonibus ordinata, uidelicet pro redẽptione captiuorum: [e] nõ tradere salaria ecclesiarũ in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones uenundare, ac per hoc ecclesiasticos reditus lædere: quos ad propriam utilitatem, & ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse decernim⁹, et paulò post. Quisquis autẽ post hanc diffinitionẽ nostram contrarium quid huic sanctæ sedi ac uniuersali synodo agere tentauerit, deponatur, [f] ut præuaricator diuinarum rerum & præceptorum, cassata uidelicet omnino, quæ facta est in scriptis, uel sine scriptis ab epõ uenditione uel emphyteutica traditione, uel alia qualibet alienatione cimiliorum & salariorũ locorum. Qui uerò ceperit aut emerit aliquid ex prædictis cimilijs, uel salarijs, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, uel nõ reddiderit ad ĩcidendũ chartã uẽditionis, uel emphyteuseos, sit anathema usque dum fecerit, quod ab hac sancta & uniuersali synodo confirmatum est.

Si autem episcopus conuictus fuerit construxisse [g] monasterium de ecclesiasticis reditibus, tradat [h] eidem ecclesiæ ipsum monasterium.

Item Grego. domino episcopo Messano. †

Pro redẽptione captiuorũ sacra uasa nõ prohibẽtur alienari. CAN. XIIII.

ET sacrorũ canonũ & legalia statuta pmittunt ministeria ecclesiæ p captiuorum esse redemptione uendenda.

Idem Demetrio & Valeriano clericis Firmianis. †

Res ecclesiæ licitè impenduntur pro redẽptione captiuorũ.

---

nobiles quam ignobiles: ut xxiiij.q.j. qui contra.

[a] Cum augmento. scilicet innaturali & illegitimo, ne sit contra. s. dist. lxxxix. c. decenter. xvij. quæst. iiij. quisquis. j. ea. q. v. c. penul. & s. ea. q. j. ca. in antiquis. Ad hoc respondent quidã, si uult libere fur, uel prædo restituere rẽ ante, quàm conueniatur, pœnam euitat. Hoc falsum est: quia non sufficit raptori restituere rẽ ad euitandam pœnam: ut ff. ui bon. rapt. l. non prodest. Vel dic, quod ecclesia non petet pœnam, sed iudex ex officio suo eam infliget, & dabit ecclesiæ, cui sanctitas ignoscẽdi gloriam dereliquit. C. de episc. & cle. si quis. & est ad hoc bonum arg. xxiij. qõ. iij. c. j. in fi. Vel dic, quod potest petere naturale augmẽtum, id est, interesse, sed innaturale nõ potest. Vel dic, quod non potest petere interesse, quod est extra rem: uel si forte occasione rei sublatæ familia, uel pecora mortua sunt, illud non potest petere, sicut nec emptor: ut ff. de actio. empt. & uen. l. si sterilis. §. cum per uenditorem. Vel ponas casum sic: Quæsitum fuit si aliquis cõfessus fuit se furtũ fecisse sacerdoti suo, an in pœnitentia debet ei iniungi, ut illam rem restituat cũ pœna? [1] Respõdeo quod non, [2] & sic contraria non tãgunt casum.

[b] RES. Acquisitas. occasione ecclesiæ: ut j. q. v. c. fixum.

[c] APostolicos. Et. pro id est.

[d] Vasa. s. x. q. ij. hoc ius contra.

[e] Captiuorum. Et alijs causis.

[f] Deponatur. hæc est pœna male alienantis res ecclesiæ: ut j. e. quisqs. & ca. non liceat. & c. statuimus. [3] Sed contra extra de rebus eccle. non alie. si quis presbyterorum. extra de elec. quod sicut. in fin. ff. de ali. iu. mu. causa. l. ex hoc edicto. §. si quis alienauerit. Ex quibus omnibus habes, quod sufficit si statim reddat ecclesiam indemnem. Posset dici hoc uerum esse quo ad hoc, ut exinde non possit ulterius conueniri: sed non quo ad hoc, ne pro huiusmodi mala alienatione ab administratione remoueatur. Argu. contra. ff. ui bon. rap. l. non prodest. ubi habes, quod nõ sufficit prædoni ad pœnam euitandam rem restituere. Itẽ sufficit semel dolũ commisisse: ut ff. depo. l. j. §. si rem depositam. Io. Ego sto illi decr. si quis presbyterorum. B.

[g] Construxisse. lædendo ecclesiã priorem, potest tamen construere, duntamen non lædat ecclesiam. j. ead. ca. si episcopus. & c. bonæ rei. Tradetur ergo ecclesiæ, ut habeat in ipsa ius patronatus, quod habetur ex ædificatione seu fundatione. xvj. q. vij. ca. quicũque. & ca. decernimus. & capi. filijs. extra de eccle. ædifi. ad audientiam. uel aliquod honestum seruitiũ, extra de iure patro. ca. præterea. uel ob alia tẽporalia, extra de capel. mo. in ecclesijs. vj. q. ij. ca. sane. Et est argu. quod acquisita de rebus ecclesiæ potest ecclesia uendicare j. ea. q. iiij. c. sacerdotes. & quæstio. ulti. ca. fixum. Sed quid si clericus de peculio ecclesiæ in proprio solo ædificet? tunc uidetur ædificiũ solo cedere. ff. de rerum diui. l. in tantũ. Sed dicas [4] in fauorem ecclesiæ solum ædificio cedere. xvij. q. iiij. cap. quæstio. & hoc est speciale in ecclesia, quod si res comparatur de bonis ecclesiæ, statim est facta ecclesiæ, ut hic, & extra de pecu. cler. capi. primo. & capi. si quis. Idem est in milite. C. de rei uendi. l. si ut proponis. & in pupillo. C. arbi. tu. l. tertia. & in uxore. ff. de donationibus inter uirum & uxorem. l. uxor.

[h] Tradat. i. subijciat. j. xiiij. q. vj. comperimus. xvij. quæst.

Ecclesia an possit petere rẽ suam cum augmẽto.

† Græce χημιλία, hoc ẽ thesauri. Res pretiosæ, & ab antiquo repositæ. unde κειμιλιάρχος, id est, thesaurarius: de quo in l. litib. C. de agri. & cẽsit. l. 11. & reuerẽdissim⁹ cimiliarcha in l. ult. in fi. C. đ bonis authorita. iudi. possiden.

[1] Istã gl. dicit esse sing. Alc. de Imo. in l. si pœnę. ff. de cõdi. inde. Hierony. Cagno. char. 62. col. 3.

[2] Tenetur tamẽ damnum restituere: ut extra de iniur. c. si læserit. & duobus c. seq. & extra đ rap. ca. j. ij. & iij. & c. in literis, ĩ fi.

Ecclesiasticas res male alienans, qualiter puniatur.

[3] Et c. diaconi. 17. q. 4. põt tamẽ eps dispẽsare cũ plato sibi subdito, ut non deponat: ut l. dist. si quis presbyter. Ar.

† Epistola 35. seu c. 199. lib. 6. epistolarum.

[4] Dicas, hanc gl. sequit Spe. de emp. & uendit. §. tertio loco. j. ṽsi. qd si clericus. & ibi per Io. An. in additio. Bal. in l. intantum de rerum diuisio. Phili. Frãc. in c. semel. de regu. iur. in vj. sed falsum est quia nullo iure cauet. uide Rochum Curtiũ in trac. de iure patro. chart. 64. in paruis.

† Firmarijs.

Aedificiũ đ pecunia ecclesiæ factũ, an acquirat ipsi ecclesiæ.

quæstio.iiij.contra. ubi habes, quod res consecrata non debeat restitui. sed supple laicis, & ad profanos usus. & licet hic dicatur, quod debet subijci priori ecclesiæ, nihilominus tamen episcopus potest unã ecclesiam alij subijcere, cui uult, argu ment. extra de excessibus præla. sicut vnire.

† Alias, Fabium. alias, Fanium.

† Firmanæ.

[a] Sacrorum. Repetitionis. Quia quod ex causa pietatis impenditur, nõ repetitur. C. de nego. gest. aliméta. nisi forte fuerit protestatus. ff. de religio. si quis. §. hæc actio. & in alio casu. C. de nuptijs. patrem. Hic tamen non ualet protestatio: quia ecclesia tenetur redimere: ut infra c. proxi. Si uero priuatus redemisset, pretium datum repeteret sine distinctione, secundum quosdam. Et hic redemptus operas præstabit ecclesiæ per quinquennium, si non possit soluere. C. de cap. l. ij. & ultima. Item nunquid hoc de quolibet capto uerum est? ita. Sed nunquid de capto in maleficijs? quod uidetur [1] lxxxvj. distin. non satis. xxiij. qõ. v. c. j. & capit. reos. & xiij. quæst. vj. si res. Argu. contra. j. q. j. iubemus. Tamen si priuatus det pecuniã pro redemptione alicuius, bene eã repetit, ut C. de ca. l. ultima.

Redéptus ab ecclesia illi seruiat per quinquenniũ.

[1] Quod uidet. Idẽ Felinus in c. significauit. de Iudæis. Phil. Dec. in c. quæ in ecclesiarũ de cõstit. Ludo. Gomes super 6. cha. 100 in paruis. Sed falsum est ut dixi ad Phil. Dec. in d. c. quę in ecclesiarũ, nu. 30. ut non sit opus limitatione Alexãd. in

[b] Sicut. Suis. Suis potius, quam alienis subueniat: subueniat tamen & extraneis. lxxxvj. dist. non satis. xlij. distin. quiescamus. Sed qui dicuntur hic captiui? Dic quod si ab hæreticis uel gentilibus capti sunt, uel a talibus, ubi timetur periculũ corporis [2] uel animę, tales tenetur redimere ecclesia, & etiam quilibet priuatus. ut lxxxvj. dist. non satis. j. ead. aurum. xxiij. quæst. iij. non inferenda.

CAN. XV.

Sacrorũ canonum statuta, & legalis permittit authoritas licitè res ecclesiasticas in redẽptionem captiuorum impendi, & ideo quia edocti à uobis sumus, ante annos scilicet xviij. Fauiũ † episcopum ecclesiæ Firmianæ † xj. libr. argenti de eadem ecclesia pro redemptione uestra, ac patris uestri Passiui, fratris & coepi nostri, tũnc uerò clerici, necnon matris uestræ, hostibus impendisse, atque ex hoc quandã formidinem uos habere, ne hoc quod datũ est à uobis quolibet tẽpore repetat: huius præcepti authoritate suspicionem uestram præuidimus auferendam, constituentes nullam uos exinde hæredesq; uestros quolibet tempore repetitionis [a] molestiã sustinere, nec à quoquã uobis aliquã obijci quæstionẽ.

Idem.

Res ecclesiæ desolatæ non præponuntur captiuis.

CAN. XVI.

Sicut omnino graue ẽ frustra ecclesiastica ministeria uenundare, sic iterum culpa est imminẽte huiusmodi necessitate res maximè desolatæ ecclesiæ captiuis suis [b] præponere, & in eorum redemptione cessare.

[2] *Quæ uero pœnitentia huiusmodi inuasoribus atque prædonibus, qui uasa sacra et reliqua quę diuino cultui dedicata sunt, pollutis manibus arripuerint, & quasi profana contrectant, sit indicenda: Nicolaus Papa definit scribẽs Frontario Archiepiscopo Burdegalẽsi.*

Inuasoribus rerum ecclesiasticarum, quæ pœnitentia sit imponenda.

CAN. XVII.

De uiro nefando Burgando nomine, qui rabie insana commotus diabolicis se irretire laqueis non dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera & compita [c] insidians, uobis in uestræ ecclesiæ uilla unà cum clericis uestris manentibus & populum salubribus instruere dogmatum monitis decretantibus, paneque spiritualis uerbi uacua hominum corda reficientibus, atq; laudabile propriæ salutis desiderium habentibus, sancta Apostolorũ Petri & Pauli limina uisitare, collectis malitiæ suæ sequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuasiones & deprædationes uiolentas inferre dæmoniaco ausu præsumpserit, & ut epistolæ uestræ textus eloquitur, sacrum altare, sacraq; dominici corporis & sanguinis uasa, insuper & sanctum chrisma pollutis arripere manibus, quasi uilia & ad usum communem apta præsumpserit: dilectio nos uestra consuluit, [d] si ipse, uel qui cum eo in tam impio & iniquo scelere fuerunt, ad pœnitentiam quãdoque gratia tacti diuina uenire uoluerint, quo eos pœnitentiæ uinculo constringatis, nostræ institutionis censuram exposcere curastis, De quibus (si tamen ita est) iubemus cùm ad pœnitentiam quandoque reuerti accelerauerint, uno anno extra ecclesiam Dei consistere, cuius sacratissima uasa extra ritum fidei Christianæ diripiendo auferre non dubitauerant: secundo uerò anno ante fores [e] ecclesiæ sine communione maneant: tertio uerò anno ecclesiam Dei ingrediantur, & inter audientes [f] astent sine oblatione: non manducantes carnem, neque bibentes uinum, præter natiuitatis & resurrectionis domini-

Quæ vero. Hæc est secunda pars qõ. in qua ponit pœnã sacrilegij, & hoc p capitu. seq. Ioan. de Fant.

l. j. §. res quæ. ad Trebellia.

Redẽptio quandoq; est necessaria.

[2] Id est, mors: ut leg. & no. j. ea. aurũ vers. cur tot. Arch.

[c] De uiro. Et compita. Cõpitum est locus, ubi plures uiæ concurrunt. xlviij. distinct. sicut.

Compitum.

[d] Consuluit. Quæ sit pœna talium qui inferunt iniuriã clericis dum insistunt diuinis officijs & obsequijs, habes xvij. quæst. iiij. c. sicut antiquitus. §. qui autem. & c. si quis suadente. C. de episco. & cleric. si quis in hoc genus.

[e] Ante fores. Sed nonne in primo anno est extra ecclesiam? Sed dic quod in primo anno stet extra cœmiterium quod uiolauit, & secundo anno iuxta fores ecclesiæ.

[f] Audientes. Non commu-

communicantes, ut xxxiij. quæstione ij. latorem.
[a] Spondentes. Sacrilegos argue promittere cogendos se nunquam simile facturos. sic xxiij. quęstione octaua. pessimam. & cap. si quis membrorum. ut dixi undecima, quæstione tertia. cum aliquis.

potest agere adhuc contra alienantem: quia pœna unius non liberat alium, ut supra ead. cum deuotissimã. si ad interesse, non potest. [2] Item quæritur, si ecclesia consequuta est suum ius à possessore, an teneatur cedere actionem, quam habet contra alienantem? Respondeo, ꝙ non: quia qua fronte potest petere cessionem, qui ex contumacia sua condemnatur, ut ff. de administratione tutorum. l. si plures. & ff. de tutoribus & ration. distrahend. lege prima. §. nunc tractemus.

[2] Hoc ideo, quia iam suum cõsecutus est: & ita interesse desijt. ff. de eo ꝑ quẽ factũ est l. j. §. plures.

cæ dies. Quarto præterea anno (si his prioribus tribus annis eorũ fructuosus fuerit pœnitentiæ labor) communioni fidelium restituantur, totaq; mentis intentione spondentes [a] talia se ulterius nunquam facturos, corpus & sanguinem domini suscipere mereantur, & usque ad septimum annum tribus in hebdomada diebus sine esu carnium & uini potatione maneant pœnitentes.

Item ex concilio Leonis Papæ quarti.

Res ecclesiæ episcopus usurpare uel alienare non præsumat.

CAN. XVIII.

Monemus & irrefragabiliter affirmamus, ut nullus episcoporum uel sacerdotum rem tituli [b] sui usurpare præsumat, sed neque salarium à Christianis sanctis locis oblatum causa amicitiæ, uel timoris, aut muneris pertentet auferre, ne ecclesia Dei ad nihilum redigatur: Quod qui facere præsumpserit episcopus, uel sacerdos canonicam sine dubio subeat ultionem, & quod ecclesiæ iniustè ablatum est, reddere [c] compellatur, ita ut deinceps nullas uires pro his ad litigandum, [d] uel possidendum habere possit.

Item ex historia Eusebij episcopi Cæsariensis, cap. xij.

Episcopo uel abbati res ecclesiæ alienare non licet.

CAN. XIX.

Quisquis episcopus uel abbas de salarijs episcopi, uel monasterijs transferre quicquam in principum manus, uel etiam alij personæ conferre uoluerit, irritum sit quod datum esse constiterit, secũdum canonem sanctorum apostolorum, qui dicit: Omnium ecclesiasticarum rerum episcopus habeat solicitudinem, & dispenset eas, tanquam Deo contemplante Non liceat autem ei fraudare quicquam ex illis, uel cognatis [e] proprijs dare, quæ Dei sunt. Quòd si pauperes fuerint, ut pauperibus largiatur: sed non sub horum occasione, quæ sunt ecclesiæ defraudentur. Quòd si calliditate usus excusationem prætenderit episcopus damnum facere, & nihil ad profectum agrum uel locum existere: nec sic principibus tribuatur ager, uel locus, sed clericis uel agricultoribus.

Quod si calliditate usus fuerit princeps, & uel a colono [f] uel a clero agrum emerit, sit irrita uẽditio, & restituatur episcopo, uel monasterio. Episcopus uel abbas hoc faciens abijciatur [g] tanquam qui dispersit, quæ non collegit.

Itẽ Symmachus Papa.

Prædia ecclesiæ non liceat Papæ alienare.

CAN. XX.

Non liceat Papæ [h]

Monemus. Hæc ẽ tertia pars quæstionis in qua reuertitur ad principale, & probat ꝑ v. capitula quod res ecclesiæ non sunt alienandæ in casu nõ concesso. Ioan. de Fant.

[b] Rem tituli. Id est, spectantem ad ecclesiam suam non aufert alij propria authoritate. [1] Nã & tutor & curator punitur: quia aufert alij rem pupilli sui, ut C. unde ui. l. meminerint. in fine.

[1] Nã pro tali excessu uidetur deponendus. Lau.

[c] Reddere. Ipse ergo qui alienauit potest conueniri, ut hic, & j. ea. statuimus. & duobus capitulis sequentibus. Item & possessor potest conueniri, ut supra eadem. Augustino. & nota s. eadem quicunque. & s. ea. Apostolicos. Cum enim ecclesia habet in optione, quem uelit conuenire, si primo cœpit unum conuenire, & postea uelit alium conuenire, non fiet ei præiudicium aliquod per electionem, ut C. si tuto. uel cura. l. ultima. Sed quid si ecclesia est consecuta ius suum a possessore: nunquid ad huc potest conueniri ipsum, qui alienauit? non uidetur: quia bona fides non patitur ut bis idem exigatur. ff. de regulis iuris. bona fides. Quod autem posset ipsum conuenire, ad hoc est argumentum. j. eadem. Vulteranæ. & capit. statuimus. & capit. quicunque. ff. de petit. hæredit. nec ullam. §. ultimo. Respondeo, aut ecclesia agit ad pœnam, aut ad interesse. si ad pœnam

Ecclesia si ab uno suũ ius cõsecuta ẽ, an possit alium conuenire.

[d] Litigandum. Argumentum est hic, quod qui male alienauit rem ecclesiæ, non potest eam repetere.

[e] Quisquis. Cognatis, nisi uictum & uestitum: ut octuagesimasexta, distinctione. non satis. & decimasexta, quæstione prima. capitulo si cupis, in fine.

[f] A colono. Licet enim colonus tradat alij possessionem. non ideo perdit ecclesia possessionem. C. de acquirenda possessione, lege ultima.

[g] Abijciatur. Mitius cum eo agitur. infra eadem. si quis qualibet. & quæstione quinta. si episcopus.

[h] Non liceat Papæ. Hic Symmachus Papa successori suo legẽ imponit ut Imperator suo. infra decimasexta, quæstione prima. quia iuxta. Sed qualiter hoc potuit cũ nullus mortalium Papam possit iudicare. extra de electione innotuit. quadragesima distinctio. si Papa. nec inferior superiorem. vigesimaprima distinctione, inferior? sed certe licet sit solutus legibus, tamẽ secundum leges uiuere debet. ff. de legibus. lege princeps.

[3] De hoc leg. & no. s. ea. apostolicos. secũdum H. illa intelligunt cũ actum fuit ab initio cũ toto clero ipsius ecclesiæ. Archidia. Papá nullus mortalium iudicare pót.

Quibuslibet.

a Quibuslibet. Videtur ergo, quod ad hanc accusationem quilibet admittatur, extra de rebus eccle. non alie. ca. si quis. & auth. de non alienan. aut permutan. in fin. colla. iij. & not. xvj. q. vij. ca. filijs. & quæst. j. ca. constitutum.

Fructus ab omni possessore sint restituendi.

b Et cum fructibus. Hic aduerte, quod fructus possunt peti. Sciendum est, quod si agitur per interdictum aliquod ad petendum rem cum fructibus: tunc restituētur omnes fructus percepti à tēpore eo, quo est propositum interdictum, nisi in interdicto unde ui, in quo ueniunt fructus omnes percepti à tempore deiectionis: ut ff. de interdic. l. interdictis. ff. de ui & ui arma. l. prima. §. ex die. Si autem agitur rei uendicatio. aut possessor fuit bonæ fidei, aut malæ. Si bonæ, restituet omnes fructus perceptos à tempore litis contestatæ: uel qui culpa sua non sunt percepti: sed ante litem contestatam perceptos non tenetur restituere, sed tantum extantes: ut C. de rei uendicatio. l. certum est. institu. de officio. iudic. §. post inchoatam. Si fuerit possessor malæ fidei, tam perceptos, quā quos percipere potuit, tenetur restituere: ut extra de restitutione spoliatorum. cap. grauis. & ff. de rei uendicatione. l. si nauis. §. generaliter. & C. de rei uendica. l. certum est. Si uerò malæ fidei possessor titulum habuit, tunc excusatur à percipiendis propter titulum: ut C. de rei uendica. l. si fundum. nisi ita sit, quod ille titulus habeatur pro non titulo, i ut cū quis emit contra interdicta legis: ut C. de agricolis & censitis. l. quemadmodum, libro undeci-

i Nā tunc & de percipiēdis tenet. ff. de his quę in frau. cred. ait ptor. §. per hāc. Lauren.

prædium ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate: nec in usumfructū rura dare: nisi tantummodo domos, quę in quibuslibet a urbibus non modica impensa sustentantur: qua lege omnes custodes adstringantur, ut donator, accensator, uenditor, honorem perdat: & qui subscripserit, anathema sit cum eo, qui dedit, uel qui recepit, nisi restituatur. Liceat etiam quibuslibet ecclesiasticis personis contra dicere, & cum fructibus b alienata reposcere. Quod non solummodo in apostolica conseruandum est ecclesia, uerùm etiam uniuersis ecclesijs per prouincias quidem dicitur id conuenire.

Item.

Qui res ecclesiasticas uendit, ad altare non audeat accedere.

CAN. XXI.

INdignè ad altare c domini properare permittitur, qui res ecclesiasticas audet inuadere, aut iniustè possidere, aut iniqua, uel iniusta defensione i eis perdurare: de quibus debet esse tanta prouisio, ut uindictam admonitio d præcedat: & res usurpatas iniustè, qui abstulit: aut iniustè ablatas, qui retinet, æquitate patrocināte legib. restituat. Quòd si neglexerit, & necessitas compulerit: demum prædonem sacerdotalis districtio maturata e pcellat. Valde enim iniquum & ingens sacrilegium est, ut quæcunq; uel pro remedio peccatorum, uel pro salute ac requie animarum suarum unusquisque uenerabili ecclesiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab ijs, qui bus maximè seruari conuenit, id est, Christianis, & Deum timentibus hominibus in aliud transferri, uel conuerti permittatur. Propterea qui hæc non prouiderit, & aliter quàm scriptū est, prædia ecclesiæ tradita petierit, uel acceperit, aut possederit, nisi se citò correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur: sitque accipienti, uel donanti, uel possidenti anathema, & institutæ f pœnæ contubernium assiduum: nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.

Item Nicolaus papa Adoni Vienensi archiepiscopo.

Excommunicentur, qui principum. authoritate res inuadunt ecclesiæ.

CAN. XXII.

DE rebus, quæ semel Deo contributæ atque dicatæ sunt, & postea sub occasione concessionis principū à quibusdā inuadunt atque

mo, & alios casus habes notatos ff. quod metus cau. l. sed & partus.

c INdigne ad altare. quia nec oblatio eius recipitur: ut supra eadem, capi. de uiro. & etiam à sacramentis ecclesiæ suspensus est: ut xvij. quæst. iiij. c. quisquis.

Admonitio semp uindictā precedat.

d Admonitio. Argumentū, quod admonitio semper p̄cedat uindictam, ut hic, & ij. quæstio. vij. c. accusatio. & ca. seq. xj. quæstio. j. ca. petimus. Sed uerum est, cū agitur ad pœnam excommunicationis: quia nemo excommunicandus est, nisi præcedat admonitio trina: a ut xvj. quæst. septima. capitu. omnes decimæ. & xvij. quæst. quarta capi. de presbyterorum. & extra de sentent. excommunica. ca. sacro. Item & in illis criminibus præcedet admonitio, ubi ad brachium seculare est recurrendum: ut prima, quæst. vij. ca. patet. Item ubicunque non agitur ad depositionem. Et generaliter ubicunque agitur ad denunciationem, ut extra de simo. cap. licet Eli. Sed ubicunque agetur ad depositionem, non præcedet admonitio. extra de accus. capit. qualiter. Ad quid enim admoneretur tunc, cum sufficit ad depositionem quod homo semel deliquerit. xxv. distinc. capi. primum. Non obstat, extra de accusa. ca. si quis. quia loquitur ibi in denuntiatione. Itē non obst. secunda, quæst. vij. c. si quis erga. quia loquit ibi de alijs causis, quæ non inducunt depositionē, ut quinta, quæ. iiij. c. in loco.

a Sed contra. xxiiij. q. ij. ca. sane. uersi. imperiū. ubi & hoc in glo. sed dicit, &c.

e Maturata. id est, mature prolata. j. xvj. quæst. j. cap. in omnibus.

f Et institutæ. Id est, destinatæ à talibus.

D E rebus. Vt prius.

diripiuntur: sancimus ut prius a consulatis principẽ ad resecandam tã præsumptiuam factionem: & cognoscendum utrùm illius sit concessio, an inuasoris præsumptio. Quòd si principis inordinata fuerit largitio, & ipse princeps sit pro emendatione redarguendus. Si autem inuasoris declaratur præsumptio, usque ad emendationem excommunicationis sit uindicta coercendus.

Item Gelasius Iustino archidiacono, & Faustino defensori.

De rebus ecclesiæ non est aliquid alienandum.

CAN. XXIII.

4 VObis enim & famæ uestræ consulendum duximus, ut pontificis b uestri loco uobiscum ab eodem c aliquis subrogetur, qui eius nomine pariter uniuersa dispo nat: quatenus omnia prædia ad uestrum reuocetis studiũ, nec cuiquam clerico pro portione sua aliquod solum ecclesiæ putetis esse deputandum: ne per incuriam & negligentiam minuatur: sed omnem pensionis summam ex omnibus prædijs rusticis, urbanisq; collectam ad antistitẽ deferatis. Ex qua tamẽ collectione habeatur ratio, quid ad causas d uel expensas accedentium necessitatum opus esse perspicitur, ut de medio sequestret: & quatuor portiones, e uidelicet, uel de fidelium oblatione, uel de hac fiant modis omnibus pensione: ita, ut unam sibi tollat antistes, aliam clericis pro suo iudicio & electione dispertiat: tertiam pauperibus sub omni cõscientia faciat erogari. Fabricis uerò quartã, quæ competit ad ordinationẽ pontificis erogatione uestra decernimus esse pẽsandã. Si quid fortè sub annua remanebit expensa, electo idoneo ab utraq; parte custode tradatur enthecis, ut si maior f emerserit fabrica, sit subsidio, qđ ex diuersi temporis diligentia potuerit custodiri: aut certè ematur possessio, quæ utilitates respiciat communes.

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni episcopis.

Diuini muneris participatione priuetur, qui ecclesiastica priuilegia calcat.

CAN. XXIIII.

QVi & diuinis † & humanis legibus in ciuili g damnatione calcatis, & reuerẽtia religionis abiecta, uel ecclesiastica priuilegia calcare contendunt, uel ubilibet in pauperum prosilire dispẽdium: nec huiusmodi salutẽ commoniti conuictiq; nequitiam sopire consentiunt, atq; illata sacris rebus detrimenta resarcire, meritò diuini muneris participatione sunt priuãdi: & huius perceptione careãt, quod sacrilegis ausibus habuere despectui. Celestinus uerò presbyter fratris & coepiscopi nostri Sereni, qui contra pontificale iudiciũ cõtraque apostolicæ sedis mandatum prorumpens, supradictis communionem sacram ministrare præsumpsit: cùm non potuerit ignorare h sentẽtiam

a Vt prius. Et hic argument. 1 quod authoritas maioris excusat. xxviij. distinct. ca. diaconi. & lxiij. dist. ca. Salonitanæ. sed non est hoc uerũ: ut s. ead. quicunque. & licet hic dicatur, quod princeps sit redarguendus, bene tamen potest excommunicari. xj. qõ. iij. ca. si autem nobis. Sed qualiter agi potest cõtra illũ, q recipit possessionem, uel à principe uel ab alio, cum scriptũ sit in lege. Non uideor ui possidere, si recipio possessionem ab illo, quẽ scio esse in possessione. ff. uti possid. l. si duo. §. non uideor. & arg. extra de restitu. spo. cum ad sedem. Sed hæc quæstio hodie exsufflata est per id, quod est hodie extra de restitu. sæpe contingit.

VObis. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua probat, quod ecclesiæ facultates debent diuidi in quatuor partes: & hoc probat per nouem authoritates. Ioan. de Fantu.

b Pontificis uestri. Episcopus iste remotus fuit ab administratione 2 temporalium, sed non spiritualium.

c Ab eodem. Isto enim remoto ab administratione reseruatur, ut ipsius authoritate administratores eligantur.

d Quid ad causas. scilicet ut expensæ prius deducantur, quæ factæ sunt in colligendis fructibus: quod ius deductionis nullus casus potest impedire. ff. famil. ercisc. l. fundus. ff. de peti. hæredi. l. si à domino. §. fructus. in decimis secus: ut extra de deci. cum homines. sed cum distinctione quam habes extra de deci. pastoralis.

e Portiones. argumentum, quod prædia ecclesiarum non debent diuidi per præbendas: ut no. s. quæst. proxi. ca. ultimo. hoc non est uerum. Hic autem prohibentur diuidi ideo, quia clerici fuerunt suspecti. 3 Sed ubi non sunt suspecti, bene diuidentur, ut meliorentur per eos possessiones: ut infra eadem. ca. sæpe. fit. Nam diligentius tractantur res propriæ, quam communes: ut xlvij. distin. capi. sicut hi. §. necesse est. & C. quando & quibus quarta pars deb. l. ulti. lib. x.

f Vt si maior. Optimum argumentum contra prælatos ecclesiarum: ut non possint allegare sterilitatem temporis, uel incursum hostium: si præcedentibus annis fuerunt uberes anni, sicut nec colonus. simi. ff. loc. ex condu. §. si uno. huic contrarium signatur x. quæstione iij. capit. unio. sed ibi soluitur.

QVi & diuinis. In ciuili. g id est, impia.

h Ignorare. sic s. xvj. distin. ca. quod dicitis. s. j. quæst. j. c. si quis à simoniacis. & x xvj. quæ. ij. capi. nullus. s. distin. xx. capi. si decreta, supra. lxxxvij. distinct. c. ult. & xvij. q. ij. ca. ult. audiretur tamẽ iste, si uellet probare se ignorasse. lxxxij. distinct. c. proposuisti. in fi. & j. q. j. cap. si quis à simoniacis. & extra de elec. ca. innotuit. in fi. Sed qualiter probabit se ignorasse? Respondeo, ꝓbabit, quod fuit in alia prouincia, ut extra de testi. ca. ex tenore. & C. de contrahend. stipul.

1 Hoc argu. sumitur ex eo, qđ dixit text. ipse priceps sit redarguẽdus. q. d. non ille q ei⁹ authoritate accepit, secũdum Hu. Maioris authoritas nõ semꝑ excusat.

2 Intellige non omni. & hoc colligitur. j. ubi dicit ꝙ omnes redit⁹ debẽt ad ipsum afferri uel ab eo diuidi. Archi.

Expensæ semꝑ sunt deducendæ.

3 Hoc colligitur ex illa litera, ne per incuriã, &c. unde ibi innuiuidetur à contrario, qđ si illa caussaret, scilicet, ꝙ essent diligentes clerici: quod possunt diuidi secundum H. & Lauren.

† Aliàs, qui & humanis.

Ignorantia probatur dupliciter.

proprij sacerdotis, ab officio protinus ecclesiastico repellatur: ut nullus ecclesiæ ministrorum contra pontificalia instituta uenire contendat.

Idem eisdem.

De eodem.

CAN. XXV.

VVlteranæ ecclesiæ actus uel patrimoniũ, quod hactenus comperimus destitutum, & post damnationem Eucharisti, quo fuerat deprauante dispersum, curæ uestræ decreuimus esse delegandum, ut diligentia (qua uos pro utilitatibus ecclesiæ existimamus esse uigilantes) prædia culturæ restituatis antiquæ: & reuocetis si qua sunt uendita, aut donata mancipia. possessiones etiam, quas ab Eumancio & opilione episcopis, uel cæteris quouis iure uideritis teneri (quia contra constituta synodi ab episcopis prædia alienari nullo potuerunt commento) nihilominus reuocẽtur. [a] Sit emptoribus [b] ad eum recursus, qui præsumpsit aliquid de ecclesiæ rebus illicita uenditione distrahere: ita, ut pensiones annuas ad pontificem deferatis, cui priuilegia sua integra conuenit omni ratione seruari, ut eius dispensatione portiones ꝑueniant consuetæ: ita, ut portionem quartam, quæ ad eos pertinet, sua pontifex ordinatione distribuat prout cuiusque locum [c] meritumque cognoscit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum est, ut clericis quartam partem eroget pro consideratione suæ electionis antistes. Fabricarum etiam portio episcopo sciente et disponente uestra erogatione pendatur, quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.

Idem clero & ordini & plebi Brundusij.

Redituum & oblationum duæ portiones clericis committantur.

CAN. XXVI.

COncesso uobis, quem petistis, antiste fratre iam & coepiscopo meo Iuliano, necessarium fuit (eodem ad ecclesiã suam mox remisso) ad uos nostra scripta pariter destinari, quibus agnosceretis eidẽ fuisse præceptum, ne unquam ordinationes præsumat illicitas, & infrà.

Reditus & oblationes fidelium in quatuor partes diuidat: quarum unam episcopus sibiipsi retineat, & alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate [d] distribuat: fabricis tertiam, quartam pauperibus & peregrinis habeat fideliter erogandam, quarum rationem diuino est redditurus examini.

Idem.

De oblationibus fidelium quot portiones fiant, & quæ cuique proueniat.

CAN. XXVII.

QVatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum) conuenit fieri portiones: quarum una sit pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta est fabricis applicanda. de quibus sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiæ memoratam dispendere quantitatem: sic clericus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. Ea uerò, quæ ecclesiasticis restaurandis ædificijs attributa sunt,, huic operi ueraciter prærogata locorum doceat [e] instauratio sanctorum manifesta: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præsul impendia his sacris ædibus deputata conuertat: ipsam nihilominus adstrictam pauperibus portionem, quanquam diuinis rationibus se dispensasse monstraturus esse uideatur, tamen iuxta hoc quod scriptum est, Vt

T

stipu.l. optimã. uel etiam proprio iuramento, ut xxxiiij. q.ij. in lectum.

[a] Vlteranæ. Reuocẽtur. C. si tuto. uel cura. inter l. ulti.

[b] Emptoribus. s. x. q. ij. hoc ius porrectum in fin. §. qui uero res. Sed cõtra. xvj. q. iij. uniuersas C. de euic. si fundus. Solu. hoc ca. loquitur de possessore bonæ fidei: cõtraria de possessore malæ fidei. Sed ad hæc obijcitur: malæ fidei dicitur, qui contra legum interdicta mercatur. C. de agric. & censit. queadmodũ. lib. xj. Respondeo: quantum ad hoc est malæ fidei possessor quia non usucapit: sed quãtum ad hoc est bonæ fidei possessor, quod habet recursum cõtra suũ uenditorem.

Dignitates conferantur secundã merita.

[c] Locum Arg. ꝙ secundum priorẽ locum & maius meritũ conferendæ sunt dignitates: ut j. ca. proxi. & s. distin. j. ius militare. & j. q. ij. clerici. & lxxv. distinc. c. ult. & ille gradus cæteros antecedat, quẽ stipendia longiora & labor prolixior fecerunt anteire, ut C. de offic. mag. offi. l. nemo. lxj. dist. ca. s. & cap. miramur. & stipendiorum ratio habẽda est, ut ff. de re mili. l. nõ omnes in prin. Arg. contra xvj. q. vij. omnes decimæ & cap. j. in fi. & extra de constit. cum omnes.

Alias, lxxiiij.

Vbi de hoc etiam plenius extra de ma. & obe. statui. Archi.

[d] COncesso. Sedulitate. Argu. contra clericos existentes in scholis, ut non debeant ꝑcipere ecclesiastica stipendia, ut xvj. q. j. generaliter: & j. ea. charitatem. Arg. contra xxxij. dist. si qui uero.

[e] QVatuor. Doceat. Arg. ꝑ unum factũ probari aliud; & causam probari per effectũ: quia per reparationem fabricatũ probatur quod bene sit expensa quarta fabricæ: & sic xviij. dist. peruenit. sic C. de admini. tut. l. lex quæ. in fin. Item ex omnibus his capitulis collige laicos nõ esse cõpellẽdos ad reparationẽ fabricæ, sed tantũ clericos. x. q. j. decernimus.

Clerici solì ad reparationẽ fabricæ cõpellãtur. Arg. quòd etiã princeps teneatur ad hoc xcvj. dist. c. ult. La.

Testifi-

Mat. 5. b

uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum, qui in cælis est: oportet etiã præsenti testificatione [a] prædicari, commendari, & bonæ famæ præconijs non taceri. quapropter nec clericorũ quispiam, &c.

Item Simplicius papa Florentino, & Equitio episcopis.

De reditibus oblationum & redituum ecclesiæ quatuor portiones presbytero dispensandæ credantur.

CAN. XXVIII.

DE reditibus ecclesię uel oblatione fidelium sola episcopis ex his una portio remittatur: duæ ecclesiasticis fabricis & erogationi pauperum profuturæ à presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur: ultima clericis pro singulorum meritis diuidatur. & infrà. Cui, id est, Gaudentio episcopo specialiter hoc præcipimus, ut tres illas portiones, quas triennio [b] sibi tantùm dicitur uendicasse, restituat.

Item Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. †

† Epistola xj. lib. iij.

De reditibus ecclesiæ etiam nouiter quæsitis quarta pars clericis erogetur.

CAN. XXIX.

COgnouimus de reditibus ecclesiæ nouiter acquisitis, ad canonicam dispositionẽ quartarum minimè prouenire: sed episcopos locorũ distribuere tantummodo quartam antiquorum redituum: nunc uerò quæsita suis usibus retinere: quam rem prauam, sub introductamq; consuetudinem fraternitas tua uiuaciter emendare festinet, ut siue de præteritis reditibus, siue de his quæ obuenient, [c] uel obueniẽtibus, quartæ secundùm distributionem canonicã dispensentur. Incongruũ nanq; est unam eandemque ecclesiæ substantiam duplici [d] quodammodo iure censeri.

Duplicitas reprobatur.

Idem Augustino episcopo Angelorũ. †

† In responsione ad primũ interrogatum.

De stipẽdio ecclesiæ quatuor debẽt fieri portiones.

CAN. XXX.

MOs est apostolicæ sedis ordinato episcopo præcepta tradere, ut de omni stipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones: una uidelicet episcopo, & familiæ eius propter hospitalitatem atque susceptionem, alia clero, tertia uerò pauperibus, quarta ecclesijs reparandis.

Item ex concilio Toletano.

De eodem.

PALEA

SAncimus omnibus episcopis curã laicorum instare, ut si quos in fide Christi inuenerint, nimio affectu diligant: & insuper confirmamus ut si aliqua ab ipsis accipiant dona, [e] statim in quatuor diuidant partes: ita ut prima pars secundùm apostolorum præcepta titulorum, [f] necnon cœmeteriorũ restaurationibus diligenter attribuatur, secunda clericis, tertia cunctis pauperibus, quarta uerò aduenis. † cap. 2a

Item ex concilio Agathensi. †

Omnes presbyteri per iussionem episcopi res ecclesiæ dispensare studeant.

CAN. XXXI.

[5] STatuimus (quod episcopi omnes iubẽt) ut ciuitatẽses siue diœcesani presbyteri uel clerici rem ecclesiæ saluo iure ecclesiæ (sicut ꝓmiserit episcopi) teneant: uendere autem, aut donare penitus non prę sumant. Quod si fecerint, & facta uenditio non ualebit, & de facultatibus, si quas habent proprias, indemnem [g] ecclesiam red dant, & communione priuentur. † cap. 26.

Item ex eodem concilio. †

De clericis, qui documenta ecclesiæ supprimunt, aut aduersarijs impendunt.

CAN. XXXII.

SI quis de clericis documenta, [h] quibus ecclesiæ possesio firmat, aut sup-

[a] Testificatione. Arg. quod res semper sunt gerẽdæ in illorum præsentia, quorum interest, ut viij. q. j. licet.

DE reditibus. [b] Triẽnio. Licet iste episcopus ꝑ triẽnium possederit res ecclesiæ mobiles, non tamen usucapiebat eas: quia furtum cõmisit in eis, ut v. quæstio. ij. cap. ulti.

[c] COgnouimus. Obuenient. Arg. cõtra ff. de iure dot. cum in fundo. §. si fundus. simile. ff. de pact. dot. inter socerum. §. ij. simile. C. de allu. l. ij.

[d] Duplici. Nota duplicitatẽ à canone reprobari. xvj. quæsti. vij. in nona. & xviij. q. ij. in nullo. sic. ff. de usucap. eum qui ędes. Item argu. quod idem iuris est in ueteribus, quod in nouis, extra de censi. cum olim. & capit. cum in ecclesijs. Argu. contra de deci. tua. nam licet ueteres decimę sint concessæ laico, non ideo nouæ ut ibi dicitur. Quandoque tamẽ eadem res duplici iure cẽsetur, extra de religio. domi. ca. quia. & ff. de pecul. hinc quęritur. §. j. ubi habes quod peculium quandoque duplici iure cẽsetur: sed isti sunt casus speciales.

Quod autem hic dicitur regulare est. de hoc etiam leg. & no. extra de deci. cum in tua. in fine.

[e] SAncimus. Dona. secundum distinctionẽ, extra de testa. requisisti.

[f] Titulorũ. id est, ecclesiarũ, ad quas intitulati sunt.

STatuimus. Hæc est quinta pars quæstio. in qua magister reuertitur & probat per xx. capitu. quod res ecclesiæ non sunt alienãdæ, nisi in casu concesso, alias alienatio nõ tenet: & alienatores quocunque casu debent puniri. Ioan. de Fant.

[g] Indemnem. De hoc dixi. s̃ ead. monemus.

[h] SI quis. Documenta. Idem esset, si testes aliquos impediret dicere ueritatẽ, ut extra de testib. cogẽ. peruenit.

Suppri-

primere, a aut negare, aut aduersarij fortasse tradere damnanda & punienda obstinatione præsumpserit, quicquid b per absentiam documentorum damni ecclesiæ illatū est, de proprijs facultatibus reddat, & cōmunione priuetur. Hi aūt qui in damno ecclesiæ impiè solicitati à traditoribus aliquid susceperint, superiori sentētia teneantur.

Item ex eodem. †

Episcopus hæredem non habens, non alium quàm ecclesiā hæredem instituat.

CAN. XXXIII.

EPiscopus, qui filios aut nepotes non habuerit, alium c quàm ecclesiam nō relinquat hæredem. si quid de ecclesia non in ecclesiæ causa, aut necessitate præsumpserit: quod distraxit, aut donauit, irritum habeatur. qui uerò filios habet, de bonis quæ reliquit, ab hæredibus d eius indemnitatibus ecclesiæ consulatur.

Item ex eodem.

Qui in clero constituti sunt, de rebus ecclesiæ nihil alienare præsumant.

CAN. XXXIIII.

DIaconi, uel presbyteri in parochia constituti, de rebus ecclesiæ sibi creditis nihil audeant commutare, uendere, uel donare: quia res ecclesiæ sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesiæ sibi cōmissæ (ut superius comprehensum est) alienare præsumant: quod si fecerint, e conuicti in concilio, & ab honore depositi, de suo ꝓprio aliud f tantum restituant, quātum uisi fuerint præsumpsisse. Libertos etiam, quos sacerdotes, uel diacones de ecclesia Christi sibi commissa facere uolunt, actus g ecclesiæ ꝓsequi iubemus: quod si facere contempserint, placuit eos ad proprium reuerti seruitium.

Item ex eodem. †

De possessione ecclesiastici iuris quicquid à presbytero distrahitur, inane habeatur & uacuum.

CAN. XXXV.

QVicquid parochiarū presbyter de ecclesiastici iuris possessione distraxerit, inane habeatur, & uacuum uendicatione h comparantis, & actione uendentis.

Item Vrbanus Papa.

Alienationes factæ ab intrusis, et ordinationes sine consensu cleric orum, irritæ sunt.

CAN. XXXVI.

ALienationes i omnium per intrusionem, seu canonicè electorum sub episcopi nomine aut abbatis, qui secundum ecclesiæ suæ usum consecrādus k est: alienationes dico quocunque modo factas, necnon &

a Supprimere. Quia crimen falsi incurrūt. ff. de fals. l. j. §. ijs qui deposita.

b Quicquid. Arg. ꝙ ecclesia potest petere interesse, quod est extra rem. sed illud non est extra rem, quia instrumento tradito possessionis, & possessio tradi uidetur: ut C. de dona. l. j.

c EPiscopus. Alium. Hoc est consilium, quia etiam uxorem & seruū suum posset instituere heredē: ut s. ead. quæstio. j. sint manifestæ.

d Ab hæredibus. Hic duo contraria dici uidentur, scilicet quod ecclesia debeat esse hæres defuncti, & qđ ecclesia possit conuenire filiū defuncti de eo, quod male alienauit defunctus. Nam si ecclesia est hæres defuncti, etiā si defunctus aliquid indebite alienauit, illud non potest reuocare ecclesia, ut C. de re. alienis non alie. l. iii. C. de libe. cau. l. si ab eo. C. de rei uendic. cum à matre. Tenetur enim sequi uoluntatem defuncti: ut xj. quæ. j. Syluester. ideo sic exponas, ecclesiam sibi relinquat hæredem. sed si ecclesiam non instituit hæredē, supple, tunc si quid de ecclesia, &c. Generaliter enim omnis hæres tenetur ad omnia onera defuncti, nisi fecerit inuētarium: ut C. de iu. deli. sancimus. Hoc tamen teneas, ꝙ secūdum canones in contractibus & in delictis, siue aliqđ peruenerit ad hæredem, siue non: siue lis sit contestata cū defuncto, siue non hæres semper tenetur insolidum: vt xvj. q. vj. si episcopū ¡. in fin. extra de rap. in literis.

e DIaconi. Fecerint, Aestimatione seruorum reddita de proprio: alioqui reuocarentur: vt j. ead. & si illi. nisi sint bene meriti: ut j. e. si quos de seruis: Et est in hoc dura conditio libertorum ecclesiæ ꝙ propter operas non præstitas reuocantur in seruitutem, aliud in liberto priuati, ut C. de lib. cau. solo obsequij. ꝙ est hic speciale. Item aliud speciale, ꝙ filij istorum libertorum sunt obnoxij ecclesiæ j. e. de libertis. secus in alijs: ut C. de lib. & eorum lib. l. j. & ii. Item aliud speciale, ꝙ liberti tenentur seruire ecclesiæ nulla eis opera imposita: ut hic, & j. e. liberti. Hodie tamē distinguitur: ut extra de seruis non or. eo libentius.

f Aliud. i. ipsam rem restituet, & aliud tantū de suo. sic lxxxix. di. decenter. x. q. ii. hoc ius. uer. qui uero res.

g Actus. i. negotia.

h QVicquid. Vendicatione. In emptorem enim non transfertur dominium, unde non potest rem uēdicare. habet tamen contra uenditorem actionem ex empto: ut s. e. Vulteranæ. in authē. de nō alie. aut permu. §. quia uero Leonis. col. ii. Sed nonne uenditor potest petere pretium re nondū euicta? quia uenditor non ad aliud tenetur, nisi ut faciat emptorē habere rē. Non enim tenetur rem eius facere: ut ff. de actio. emp. seru⁹ quē. § si sciens. sed hic contractus est nullus.

i ALienatiōes. Hoc ad canonice electos referas: quia intrusi uel schismatici nec etiam cum consensu cap. possunt aliquid alienare. j. ca. precariæ. extra de schisma. ꝙ à prædecessore. vij. qō. j. factus xxv. quæst. j. omne. ff. de rebus eorum qui sub tute. uel cura. c. quicūque. Argu. contra. j. de consec. dist. ii. & dixit. j. quæst. j. si quis à simoniacis. iii. quæstio. vii. tria. in princip.

k Consecrandus. Id est, benedicendus. Abbas enim non cōsecratur nisi cum ordinatur in sacerdotem: sed tamen dicitur, quod ei manus imponitur ab episcopo. lxix. di. quoniam uidemus unde abbas sine benedictione potest monachos benedicere. extra de sup. neglig. præla. statuimus.

Idē Lau. & idē uo. extra de iniurijs. ī nostra. de sen. excō. sacrorū. ī gl. j. Arc.

† cap. 33.

Hæres onera defuncti sustineat.

† cap. 49.

Vbi de hoc, & s. j. q. iiii. c. ecclesia. §. itē peccato ciuiū & ibi satis dixi. Arc.

Liberti ecclesiæ differūt à libertis priuatorum.

† cap. 53

Et ex. ã elec. nihil est. in gl. in duob. casib. &c. ibi uideas. Sed ꝓ hæreticū bene acqritur loco religioso, siue ecclesiæ, argu. xxxii. qō. iiii. recurrat. uersi. quomō ergo. ubi de hoc. Arc.

Abbas nō consecratur.

ordinationes a personarũ ab eisdem sine communi consensu clericorũ ecclesiæ, siue per simoniã itidem factas, irritas iudicamus. Illud etiam per omnia interdicimus, ut nullus clericus præbendã b suam seu beneficium aliquod ecclesiasticum aliquo modo alienare præsumat. Quod si præsumptũ olim fuit, uel aliquando fuerit, irritum erit, & ultioni canonicæ subiacebit.

Item ex concilio Ilerdensi. †

Episcopo defuncto, uel adhuc in supremis agente, de rebus ecclesiæ nihil est usurpandum.

CAN. XXXVII.

HAec huius c placiti d constitutione inter nos censura placuit custodiri, ut defuncto antistite, uel etiam adhuc in supremis agente, nullus clericorum, cuiuslibet ordinis, officij, gradusve sit, quicquam de domo eius præsumat, uel de utilitate, quæ instrumẽti domus esse noscitur: id est, mobilis & immobilis rei ecclesiasticę, conetur inuadere: nihil furto, nihil dolo supprimens, auferens, atque abscondens. Sed is cui domus commissa est, subiunctis sibi uno, uel duobus fidelissimis, omnia usque ad tempus substituendi pontificis debet conseruare: e & his, qui in domo inueniuntur, clericis consuetam alimoniã ministrare. Substitutus autem antistes susceptæ sedis cõmoda ordinabit, uelut Deus imperabit, ut eis uti cum his debeat, quos cognouerit discipli-næ & charitati prædecessoris sui fideliter paruisse. Quod si quisquã post hæc cuiuslibet ordinis (ut superius dictũ est) clericus quacunque occasione, uel de omni facultate quippiam probatus fuerit abstulisse, uel forsitan dolo aliquo suppressisse, reus sacrilegij prolixiori anathemate condemnetur, & uix f ei peregrina communio concedatur: quia g durum est, ut hi quos constat in seruitio domini cum primæ sedis antistite desudasse, ab his, qui suarum rerum incubatores, uel utilitatibus seruiẽtes atque uacantes fuisse noscũtur, despecti aliquatenus crucientur.

Item ex concilio Toletano quarto. †

Episcopi qui nihil ecclesiæ cõferunt, famulos eius libertate non donent.

CAN. XXXVIII.

ET si illi, qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt, h æterni iudicis uoce cõdemnabuntur in futuro: quantò magis i ij, qui auferunt pauperibus, quæ non dederunt? Quapropter episcopi, qui nihil ex suo proprio ecclesiæ Christi compẽsauerunt, hanc diuinam sententiam metuant: & liberos ex familia ecclesiæ ad condemnationem suam facere non pręsumãt. Impium enim est, ut qui res suas ecclesiæ Christi non contulerit, k damnum inferat, & ius ecclesiæ alienare contendat. Tales igitur liberos successor l episcopus absque ulla oppositione ad ius ecclesiæ reuocabit: m quia

---

a Ordinationes. Hoc non potest facere sine consensu capituli sui: ut xxiiii. distin. c. ulti. & penult.

Beneficij fructus uẽdi põt.

b Præbendam. Fructus potest extra ne præla. uices suas. cap. ulti. ad instar fructuarij. ff. de usufru. arboribus. sicut fructus decimarum & oblationum possunt uẽdi, licet hoc nõ sit honestum: quia prohibitum non inuenit: sed tantum cum consensu episcopi. extra de re. ecc. nõ alien. nulli. nisi ad modicum tempus. argu. extra de cen. præterea. & extra de transac. decæterò. Sed quid si obligauit ad quinquenniũ, nunquid stabit successor contractui? ita, si nomine ecclesiæ contraxit, & cum episcopi authoritate. extra de sol. c. j. secus si nomine suo. ff. de pig. l. lex uectigali. ff. quib. mod. pig. uel hypo. sol. si res distracta. ff. loca. si quis domum. §. hic subiungi solet. Io. Sed certe quicquid dicat Ioan. ego credo, quod sicut clericus potest uendere fructus præbẽdæ suæ si ne consensu episcopi, ita obligare maxime ad modicum tempus: sicut tutor uẽdit fructus sine authoritate iudicis: ut C. de admi. tuto. lex quę. nec aliqua dec. contradicit legi. B.

r Hoc planè olĩ probatur extra de emp. & uen. c. j. ubi habent ista uerba hic posita per Ioan. ca. xvj.

s Obligare. Ita practicatur ut & secularibus curijs possit obligare, & quotidie in regno Franciæ seruiẽtes regij uel iferiorũ prehẽdunt fructus huius modi pendentes uel futuros sequestris appositis.

c HAec huius. Sic cõstrue. Hæc censura placuit custodiri placiti constitutione. & secundum hoc, uerbũ placuit, est personale uerbum.

d Placiti. Id est, decreti.

e Conseruare. Argu. successori omnia seruanda à morte prædecessoris. extra de offi. & pot. iu. ordin. cum uos plerunq;. & extra de test. relatũ. Item arg. quod mobilia prædecessoris pertinẽt ad successorem: ut j. e. de laicis.

f Et uix. quod uix fit, tamen fit. s. dist. xix. in memoriam. argu. contra. ff. ad Velleian. tutor. in princip.

g Quia. Hoc refertur ad id quod s. dixit.

h ET si illi. Distribuunt. Necessitatis articulo. De hoc notatur xlvii. distinct. si cut hi.

i Quanto magis. Innuitur hic, quod magis sit auferre quam non dare, cũ tamen quandoque æquiparentur. & sic est contra xlvij. dist. sicut.

k Non contulerit. Sic uidetur quod si res suas contulerit ecclesiæ, quod tunc alienare possit. ar. j. ead. si quis qualibet. extra de re. eccle. non alie. ca. episcopi. Ad hoc dicunt quidam, quod nullo casu potest alienare, nisi cõi consensu canonicorũ. sed hoc nihil est: quia si habet cõsensum cleri, quare restituet tantundem de suo, cũ nec alienare posset, licet adesset omniũ consensus, nisi esset cõmunis utilitas ecclesiæ: ut j. ea. fine. Sed intellige cum ille manumissus nõ erat bene meritus: & sic erat malæ fidei possessor, alias posset præscribere libertatem: ut C. de præscript. longi tempo. l. j.

l Successor. Vel ipsemet. xxxv. q. 6. ix. quod quis. & est argu. quod successor reuocat malefactum sui antecessoris: ut xvj. quę stione iii. si sacerdos. extra de preca. cap. ii.

m Reuocabit. Nisi per decem annos stete-

† cap. 66

Episcopus seruũ ecclesię an possit manumittere.

† Dumea men toleretur ad ministratiõe. alias secus, ut s. ea. monem⁹. & s hoc. no. ex tra de rebus eccle. non alie. si quis presbyterorũ. Archi.

steterint in libertate.ff. qui & à quib. ma. sicut.§. Aristo. sic ergo restituitur contra libertatē ecclesia: quod non est in minore, nisi ex magna causa: ut ff. de min. si ex causa. in fine.

a Abbatib⁹. Subscriptiōe episcopi. Licet abbas non posset sine consensu episcopi alienare rem ecclesiæ, ut hic, & ĩ. xvij.q.iiij. in uēditionib⁹. & extra de reb. eccle. non ali. nulli tamē si cōsuetudo loci habet, bene potest dare modicum extra de do. ca. ij. & iij. & infeudare potest. extra de reb. eccle. non alie. ad nostram. & hoc potest episcop⁹ uel abbas sine consensu capituli si subest necessitas, & res est modica. ĩ.e.c. terrulas. Io. quod falsum est, nisi ĩ paruis rebus.

Abbas an possit donare.

† Scilicet cōcil. Aurelianē. 3. cap. xxiij.

b Si qua de reb⁹. Presbyteri. id est canonici.

c Rescisso. Hic patet quod sede uacāte clerici nihil disponere possunt de rebus ecclesię: ut x. qō. ij. si quis episcopus. & lxxv. distinc. quoniā. imo potius sede uacante, non possunt īmutare statū eius, extra ne sede uacā. c. nouit. tamē si est magna necessitas, clerici possunt aliqua alienare secundū Hug. ut di xi. lxxj. dist. fraternitatem. & arg. ĩ.e. precariæ. tamen de authoritate superioris. Nam & iudex prestat authoritatē facto minoris eo tēpore cum nō habet curatorē, ut C. qui admit. ad bon. poss. l. bonorum. Item in minoribus ecclesijs potest episcopus aliqua alienare mortuo sacerdote tempore necessitatis ut x. q. ij. si quis episcopus. & nota ꝙ sic cōtractus ipso iure

Sede uacante an possint clerici de rebus ecclesiæ disponere.

† ca. xv.

Videtur contra extra lib. vj. de re. ecc.

eos non æquitas, sed improbitas absoluit.

Item ex concilio Aurelianensi.

De clericis, qui documenta ecclesiæ supprimunt aut negāt. aut alijs damnabiliter tradūt.

CAN. XXXIX.

SI quis de clericis documenta, quibus ecclesiæ possessio firma tenetur, aut supprimere, aut negare, aut auertere, aut fortasse tradere damnabili & punienda obstinatione præsumpserit: quicquid pro absentia documētorum damni ecclesiæ illatū est, de proprijs facultatibus reddat.

Item ex eodem. †

Ministris ecclesiæ de rebus eiusdem ecclesiæ absque episcopi pmissu nihil alienare licet.

CAN. XL.

ABbatibus, presbyteris, alijsque ministris de rebus ecclesiasticis, uel sacro ministerio deditis alienare, & obligare absque permissu, & subscriptione episcopi, a nihil liceat. Quod si præsumpserint, degradentur communione concessa: & quod temerè alienatū est, ordinatione episcopi reuocetur.

Item ex synodo Anchiritana. †

Res ecclesiæ, quæ absente episcopo distrahūtur, ad ius ecclesiasticum reuocentur.

CAN. XLI.

SI qua de rebus ecclesiæ cū episcopus non adest, presbyteri b uendiderint: placuit rescisso c contractu ad ius ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit episcopi cōstitutum, si pretium debeat recipi, d necne: propter quod e sæpe cōtingit distractarum rerum reditus ampliorem summam pro accepto pretio reddi.

Item ex concilio Calcedonensi. †

Post mortem episcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant.

CAN. XLII.

NOn liceat clericis post mortem f episcopi sui rapere g res pertinentes ad eū, sicuti præcedentibus regulis constitutum habetur. Si uerò hoc fecerint, periclitari se nouerint à proprio gradu.

Item ex concilio Mediomatricis.

Rescindantur precariæ & commutationes ab inuasoribus factæ.

CAN. XLIII.

PRecariæ h & cōmutationes tempore uiduatarum ecclesiarum factæ ab his, qui loca episcoporum occupauerāt, rescindantur: & cum authoritate ecclesiastica, uel ciuili, i si faciendæ sunt fiant.

Itē Gregorius Maximiano Syracusano epō. †

Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus ecclesiæ.

CAN. XLIIII.

CHaritatem tuā commonere curauimus ut si quispiam episcoporum de hac luce migrauerit, uel (quod absit) pro suis fuerit remotus excessibus: conuenientibus œconomis, cunctisque clericis prioribus, atque in sui præsentia inuentariū ecclesiæ rerum facientibus: omnia, quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: nec (sicut antea fieri dicebatur) species quædam, aut aliud quodlibet de rebus quasi pro faciendi k inuentarij labo-

tenet a quē faciūt clerici mortuo episcopo: sed restituitur ecclesia, si probat se læsam, sicut est in contractu, minoris, qui nō habet curatorem: ut C. de in integ. restit. si curatorem. & ideo bene dicit hic rescisso cōtractu, scilicet p in integrum restitutionem.

nō ali. dudū. sed potest intelligi qđ ibi dicitur cū hac determinatiōe: & ita hoc nō corrigetur. ad hoc ĩ. ead. precariæ. Archi.

a Tenet. Imo ipso iure nō tenet saltem nouo iure c. j. ne sed. uacan.

d Recipi. ab emptore.

e Propter quod. id est, quia sæpe cōtigit ampliorē summam reditus distractarum rerū reddi, scilicet emptori p̄tio accepto hoc est dicere, qđ emptor amplius sæpe percipit de reditib⁹, quā sit pretiū, quod dedit, uel quam ecclesia inueniat ꝓ pretio, quod accepit: & ideo magis expedit episcopo repetere fructus pceptos quàm retinere pretium.

† ca. 22.

f Non liceat. post mortem. Narrat quod cōtingere solet. unde sub. maxime. ś. e. hæc huius.

g Rapere. Vitiū. not. ĩ. ead. de laicis. & c. illud. ead. q. v. sicubi. H.

† Epistola 2. li. 3.

h Precariæ. Ergo possunt alienare ecclesia uacante: quia capitulū supplet defectū episcopi. extra de hæret. ad abolendam. Ioan. quod falsum est: ut extra ne sede uacan. c. j. B.

i Vel ciuili. ś. xcvj. dist. bene. in fin. Vel dic ciuili, id est principis: cuius authoritas requirit in rebus ab ipso collatis. x. q. ij. precarię.

a Charitatem. Pro faciēdi. Hoc intellige cum habet salariū de publico, ut xxiij. q. j. milita.

militare. in fin. & j. q. iij. si quis episcopus. alias secus. x. q. ij. precariæ.

a Stipendium. Argu. quod ad quem onus spectat & emolumentum. j. e. qui cunque. vij. q. j. pontifices. xvj. q. vj. de lapsis. Itē est hic argu. quod iudices licite possunt petere sumptus à partibus ut dixi. xj. q. iij. non licet. & est simile ꝙ dicitur alibi, quod labor nō debet esse sine fructu: ut vj. q. j. ibi.

b De laicis. Cognitionem. non ligat constitutio, nisi à tempore scientiæ. lxxxij. distin. proposuisti. in fi. ff. de decre. ab ordi. faci. l. ulti.

c Res. ꝓprias. scilicet q̄ de rebus ecclesię nō possunt testari: ut extra de testa. quia. sed moriētes possunt aliqua dare, si hoc habet ecclesię cōsuetudo. extra de testam en. ad hæc.

d Per archipresbyterorū. si defunctus nihil de his disposuit: tūc si habet hæredem, ei tradet: si non habet, ecclesia succedit: sicut collegiū succedit in hæreditatem decurionis. C. de hæ. decu. l. ij. & iij. & j. ea. q. v. c. ulti. & s. ead. episcopus qui.

e Iudicium. Potest etiam moriēs suam uoluntatem f cōmittere iudicio alterius: ut extra de testa. cum tibi.

f Illud quod. Successoris. Hoc teneas, quod morien te episcopo uel sacerdote successori eius reseruantur bona eius: ut hic dicitur, & s. ea. hæc huius. sed moriēte canonico nihil reseruatur successori sed diuidatur inter canonicos: ut extra de testa. relatum.

g Oeconomi. si ecclesia habet œcono

f Id est, dispensationem rerū suarum, secūdum Innocen. & Host.

Episcopi morientis bona cui sunt seruāda.

re tollatur. Visitatores ecclesiarum, clericique eorum, qui cum ipsis non per suæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquid laboris sui capiant te disponente subsidij. Iustum nanque est, ut illi consequantur stipendium, a qui pro tēpore suū cōmodare reperiunt obsequiū.

Item ex concilio Vrbani papæ Aluerniæ celebrato.

Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona diripere.

CAN. XLV.

De laicis quæstio facta est, qui morientibus episcopis siue alijs clericis res defunctorum inuasas ecclesiæ pauperibusque surripiunt, contra quos commune totius concilij anathema prolatum est, ipso papa huiusmodi sententiam promulgante: Si quis post interdicti præsentis cognitionem b episcoporum, seu presbyterorum aut aliorum clericorum res c inuaserit, usque ad satisfactionē excōicetur.

Episcoporum uerò deficientium res per archipresbyterorum, d seu archidiaconorum manus, aut secundùm mortuorum iudiciū e pro ipsorum salute in eleemosynas dispensentur, aut successori, qui futurus est, reseruentur. Idipsum de presbyterorum, seu clericorum aliorum rebus per episcopum, uel supra dictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiat. Si quis autem aduersus ista præsumpserit, anathema sit.

Item Innocentius papa secundus.

De eodem.

CAN. XLVI.

Illud qđ in sacro Calcedonensi concilio institutum est, irrefragabiliter obseruare præcipimus, ut uidelicet decedentium bona episcoporū à nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus ecclesiæ & successoris f sui in libera œconomi g & clericorū permaneant potestate. Si quis autem amodo hoc attētare præsumpserit, excommunicationi subiaceat. Qui uerò morientium episcoporum, presbyterorum, uel clericorum bona rapuerint, simili sententiæ subiaceant.

Hoc non solùm de laicis, uerùm etiā de metropolitanis, et quibuslibet alijs clericis intelligendū est, sicut in sexta synodo legitur.

Res episcopi morientis metropolitano non liceat inuadere.

CAN. XLVII.

Non liceat alicui metropolitano moriente episcopo, qui sub eo est, aut res suas, aut ecclesiæ suæ auferre: sed sint sub custodia clericorum ecclesiæ defuncti episcopi, usque dum alius ordinetur episcopus. Si uerò clerici in ecclesia non fuerint: tunc metropolitanus illibata omnia episcopo, qui ibi ordinabitur, reddat.

Sicut autem res ecclesiæ nulli usurpare licet, ita ecclesiæ aliena inuadere non permittitur.

Vnde Gregorius. †

Alienam ecclesiam non licet inuadere.

CAN. XLVIII.

Sicut ecclesia proprias res amittere nō debet, ita etiam rapacitatis ardore alienas h inuadere non oportet.

His omnibus authoritatibus ꝑspicuè mōstratur, ꝙ nulli sacerdotum res ecclesiasticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu sacerdotis facultates ecclesiæ acceperit nullo iure eas uēdicare poterit: sed potius cogetur restituere etiam quod illicitè acceperit. Sed notandum est, quòd quibusdam

mum, in potestate eius erunt res ecclesiæ decedentiū episcoporū. s ut hic, & lxxv. distin. quoniam quidem. si nō habet, erūt in potestate maiorū ecclesiæ: ut s. ca. proxi. si illi nō sunt idonei. tunc erunt in potestate aliorū clericorū: ut j. c. ꝓxi. omnibus deficientibus erūt ī potestate metropolitani: ut j. e. nō liceat. nisi ibi uisitator sit: quia tūc ille custodiet eas. lxj. dist. obitum.

h Sicut. Alienas. rē alienā semper tenet restituere, nisi illa iam sit consecrata: ut xvij. qō iiij. c. quia nihil &c. iiij. dist. generalis. & xiiij. qō. ulti. comperimus.

i Sed notandum. Nunc

s Quicquid dicat hic gl. dic quod œconomus, & clerici cathedralis ecclesiæ gubernabūt bona ipsius ecclesiæ: ut s. e. charitatē. cui c. standū est, & hoc habet expresse, ut patet ex tex. huius. ca. cui standū est secūdum Inn. prout hoc not. ex. de off. or. cū nos. & ut eccl. bene c. j. Arch.

† Epistola 43. li. 2.

causis exigentibus res ecclesiæ distrahi possunt. causa.n. necessitatis cum consilio clericorũ, uel ut meliora prospiciant, res ecclesiæ à sacerdotibus distrahi possunt.

Vnde in Aphricano concilio legitur.

Nisi causa necessitatis, nec episcopo liceat rem ecclesiæ suæ usurpare.

CAN. XLIX.

Non habenti necessitatẽ nec episcopo, licet matricis ecclesiæ rẽ sui tituli [a] rapere uel usurpare. [b]

Item ex concilio Carthaginensi.

Nec presbyteri ignorantibus episcopis, nec episcopi ignorãte concilio rem ecclesiæ uendant.

CAN. L.

Placuit, ut presbyteri non uendant rem ecclesiæ ubi sunt constituti, nescientibus episcopis suis: quomodo nec epis liceat uẽdere prædia ecclesiæ incõsulto concilio, [c] uel cũcto presbyterio, [d] sine ulla necessitate. [e]

Item ex epistola Leonis Papæ uniuersis episcopis per Siciliam constitutis.

Nisi, ut meliora prospiciat, rem ecclesiæ non licet distrahere episcopo.

CAN. LI.

Sine exceptione [f] decernimus, ne quis eps de rebus ecclesiæ suæ quicquam donare, [g] uel commutare, uel uendere [h] audeat: nisi fortè aliqd horum faciat, ut meliora prospiciat: & cum totius [i] cleri tractatu [k] atq; consensu id eligat, quod nõ sit dubiũ profuturũ [l] ecclesiæ. & j̃. Episcopus rebus ecclesiæ tanquã cõmendatis, non tanquam proprijs utatur. Irrita.n. eporum uenditio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit absq; omnium conniuẽtia, [m] & subscriptione clericorũ. Itẽ, domus urbium uel castrorũ, quæ ecclesiæ plus incommodi, quàm utilitatis afferunt, licet rectoribus ecclesiarum (sicut in superiori capitulo Symmachi, Non licet Papæ, &c. continetur) uendere uel commutare.

Item sicut in Agathensi concilio legitur. †

De eodem.

CAN. LII.

[6] Terrulas aut uineolas exiguas [n] & ecclesiæ minus utiles, aut longè positas paruas, episcopus sine consilio fratrũ (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem. Seruos quoq; fugitiuos qui reuocati retineri non possunt, similiter episcopis distrahere licet.

Vnde in eodem concilio legitur.

Alienentur fugitiui, qui teneri non possunt.

CAN. LIII.

Fugitiui [o] domos suas aut familiã de—

Nunc incipit ostendere, [1] quando possunt alienari res ecclesiæ.

a Non habenti. Sui tituli.i. ecclesiæ. uel sui tituli.i. ad suum commodum: ut s̃.e.monemus.

b Vsurpare. Id est, alienare. & ponit in mala significatione, cum non subest necessitas.

c Placuit. Concilio. s. clericorũ: ut s̃.c.proxi.

ADDITIO. Et uide quod not. xvij.distin. in sum. xxxii. di quando. in glo ulti. ubi hoc ca. placuit. allegatur Archid.

d Presbyterio. Hic habes, ꝙ episcopus requiret consensum sacerdotum in alienatione: ut x. q.ii. si quis episcopus.

e Necessitate. Ergo in necessitate possunt eis incõsultis: [2] ut j̃. ead. terrulas.

f Sine exceptione. Et tamen possunt aliqui casus excipi. & sic est argu. ꝙ licet Papa præcipiat nullam audiendam exceptionem, tamen est admittenda, ut ex̃. de of. deleg. ex parte. & ex̃. de rescri. si quando. & ca. cum adeo.

g Quicquam donare. Nisi modicũ. extra de dona. cæterum.

h Vendere. Vel obligare: ut extra de rebus eccle. non alien. nulli.

i Totius. Lxv. dis. sane.

k Tractatu. Quis debeat esse tractatus, habes x. quæst. ii. hoc ius.

ADDITIO. Extra de his quæ fi. à præla. tua. & de reb. eccl. duplum. & C. de uen. reb. ciui. l. fi. lib. xj. Archid.

l Profuturum. Sed nõne sufficit ꝙ utiliter cœptũ est, licet nõ sit inde secutus effectus: ut ff. de neg. gest. sed an ultro? Respon. quod non: quia cum ecclesiam comparemus pupillo, non sufficit utiliter cœptum, nisi ecclesia sit facta locupletior: ut ff. de nego. gest. si pupilli. in prin. nisi ita sit, ꝙ res illa naturaliter, uel terrę motu perierit: ut ff. de min. uerum. §. si locupleti. Sed quid si ecclesia ex illo contractu non est locupletata uel damnificata? Tũc dicã contractũ tenere: [3] quia sufficit, ꝙ nihil ad læsionẽ diuinæ dom⁹ sit factum: ut x.q.ii. hoc ius. Nã eo ipso ꝙ non est pauperior facta, intelligitur locupletior. ff. de solu. l. in pupillo. Hoc scias, ꝙ licet omnes clerici consentiant, si tamen non obseruatur forma alienationis, alienatio nulla est: [4] ut C. de sa. san. ec. iubemus. in fi. & hic idem dicitur. Item si fiat alienatio in casu non cõcesso, dummodo seruetur forma alienationis, tenet [5] alienatio: ut ex̃. de ijs quæ fi. à præl. cũ nos. & extra de emptio. & uẽ. cũ dilecti. & c. cum causa. sed restituit ecclesia si ꝓbat se læsã.

m Cõniuentia. Sufficit tamen eorũ taciturnitas, extra de ijs, quę fi. à prę. cõtinebatur. & est hic arg. ꝙ nulla sit alienatio, nisi adsit subscriptio: ut xcvj. di. bene quidem.

Terrulas. Hæc est vj. pars q. in qua ꝓponit seu proponere intẽdit casus in q̃bus possit alienatio fieri capitulo incõsulto: credo tñ ꝙ nõ in oĩ casu capitulũ sit cõsulendũ. extra de ijs q̃ fi. à ma. par. cap. per totum. Io. de Fant. sed hic cõtradicit.

n Exiguas. Forte exiguas uocat non ualentes ultra xx. solidos: [6] ut j̃. ea. si quos. Varijs. n. modis dicit aliqd esse modicũ: ut dixi ij. q. vj. añriorũ. ubi dicitur, ꝙ sine decreto nõ pñt alienari res exiguæ: ut ff. de reb. eo. q sub tut. l. ul. in prin. xvij. qõ. iiii. qcunq;. & ff. de trãsac. cũ hi. §. si in annos singulos, ꝙ cõcedo dum tñ sint utiles, nec inest necessitas ut alienentur, alias secus. & hoc uerum est, nisi consuetudo sit cõtraria. Arg. contra. extra de do. cæterum.

o Fugitiui. Sed quandiu est in fuga uendi non potest,

1 Dic qđ si tãta immineat necessitas ꝙ cõcilium canonicorum expectari non possit: tũc eps alienare poterit, ar. ff. đ admi. tut. l. j. ff. de peti. hære. l. diuus. dũ modo id gerat, qđ iure reꝓbari nõ đbet. ar. ff. de ritu nuptia. si filius.

2 Intelligo ex causa, ut j̃. sequit ar. s̃. xliiii. dis. in princi. Archi.

Alienatio facta ab ecclesia quãdoque tenet quandoq; non.

3 Tenere. Quod est equissimũ & tenent Doct. in l. cũ hi. §. eã transactionẽ. de trãsact. & ita sępe đfendi, & obtinui. & ita hodie iudicat ĩ Senatu Parisien.

4 Adde B. & Alexã. de Imo. ĩ l. cũ alienam. C. de lega.

5 Tenet. Idẽ gl. s̃. c. ĩ summa. sed cõiter reprobant à Doc. possunt tamẽ saluari, secundũ Anto Butr. ĩ ca. cũ apostolica. de his, quę fi. à prela. si. ne cõsen. p gl. ibi, uer. profuturũ. quãdo alienatio cõmuni opinione reputabat utilis ecclesię, licet non esset. Anto. Corset. in sigu. uer. alienatio.

† Ca. 45. & hoc ca. terrulas. seruat in praxi. & ita consuluerũt Io. Cal. consi. 11. de iure iurã. cõs. 7. de reb. eccle. nõ alien. Bal. cons. 156. lib. j. Soc. cons. 203. col. 3. li. j. Guid. Papæ decisi. delphina. 156. Idem Panor. c. ut sup. de reb. eccle. nõ alien. Phi. Fran. c. j. col. 6. eod. in vj. Rabia. de Monte, in tractat. de emptio. & uend. q. v. principali in fi. Francisch. Curtij, tracta. feu. parte 2. qõ. xxj.

6 Ista fuit sententia L. uel dic melius secũdũ Hostien. consuetudinẽ terrę & facultates ecclesię & rei uenditæ uel datæ facultatem attendẽdam, ut

ferētes, qui etiam si reuocati fuerint teneri nō possunt: simili ratione ab episcopis si uoluerint, aut si meruerint [a] distrahant.

Item ex concilio apud Tansiatum, cap. ij.

PALEA.

Iniustum uidetur, & ineptum, ut mancipia quæ fideles uiri seu fœminæ pro redēptione animæ suæ Deo & sanctis eius consecrauerint, cuiuscūq; muneris pretio, uel cōmutationis commercio iterū in seculare seruitutē redigantur: cum canonica authoritas seruos fugitiuos tantūmodo distrahi permittat. Et ideo oēs rectores ecclesiarū summopere caueant, ne unius eleemosyna alterius peccatū fiat. & est absurdum, ut ab ecclesiastica dignitate seruus decedens, humanæ obnoxius sit seruituti.

7 Item si rectores ecclesiæ de rebus proprijs tantūdem ecclesiæ restituere uoluerint, ecclesiasticas facultates liberè dare possunt, & constabunt his, q bus datæ fuerint, perpetua firmitate.

Vnde in Agathensi concilio legitur. †

Alienatio de rebus ecclesiæ quomodo rata esse poterit.

CAN. LIIII.

Si quis qualibet conditione de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumpserit: si de suo proprio tantum ecclesiæ contulerit, [b] quantū uisus est abstulisse tunc demum illud stare licebit.

8 Item si seruos ecclesiæ libertate eps donauerit: ea quæ in manumissione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: si tamen quantitatem canonibus pręfixam data nō excesserint.

Vnde in eodem concilio legitur. †

De eodem.

CAN. LV.

Si quos de seruis ecclesiæ benemeritos [c] sibi episcopus libertate donauerit, collatam libertatem [d] à successoribus placuit custodiri, cū hoc quod manumissor eis in libertatē contulerit. Quod tamen iubemus uiginti solidorum numerum & modum in terrula, uel uineola uel hospitiolo tenere. Quod si amplius [e] datū fuerit, post manumissoris [f] mortem ecclesiæ reuocetur.

Sed notandum est, ꝙ serui ecclesiarum manumitti non possunt non retento ecclesiastico patrocinio: nisi fortè manumissor duos eiusdem meriti & eiusdem peculij ecclesiæ conferre uoluerit.

Vnde in concilio Toletano iiii. legitur. †

De episcopo, qui non retento patrocinio seruos ecclesiæ manumittit.

CAN. LVI.

Episcopus, qui mancipium iuris ecclesiæ non retento ecclesiastico patrocinio [g] manumitti desiderat, duo meriti eiusdem & peculij coram concilio ecclesiæ, cui præeminet, per commutationem subscribentibus sacerdotibus offerat: ut rata & iusta inue-

---

in decret. hic in fin. glo. alleg. Et hoc ipse Ho. nota. in sum. de his q̄ fiūt à prælat. §. ult. in prin. & hoc etiā tenet. Goffre. ut no. in sum. e. ti. §. ī sum ma notandū est, &c. Archi.

potest. C. ad l. Flauiam. de pla. in fuga. Item pōt fugitiuus uēdi sub ea conditione, si apprehē datur. ff. e. l. ii. Ideo autem prohibetur uendi seruus fugitiuus, quia fuga est quædam species libertatis. ff. de ædil. edic. quis sit fugitiuus. §. idem recte.

[a] Meruerint. In alio.

[b] Si quis. Contulerit. Ergo si de suo tantum ecclesiæ dedit, euadit pœnam depositionis & sic est cōtra. s̄. e. monemus. & c. statuimus. & c. diaconi. ubi nō euadit pœnam depositionis, licet tātum de suo det. Sed hic loquitur in eo casu, qn̄ prius habit⁹ est tractatus cum clericis, ꝙ de suo tantū uellet dare, ut posset rem illā alienare, & clerici hoc permiserūt. [r] Vel dic, ꝙ si episcopus primo aliquid dedit ecclesiæ, sed postea tantundē alienat ab ecclesia, hoc intelligitur fecisse ex uoluntate ecclesiæ. arg. ff. solu. matrimo. dotem.

[r] Ad hoc fuit sentē tia Hu. q credit sufficere cōsēsum clericorum ī genere. fuit etiā sententia Laur.

Item si seruos. Hæc est viii. pars q. in qua ponit, qd iuris sit de libertis ecclesiæ, & hæc est sententia quod serui bene meriti possunt manumitti, & de rebus ecclesiæ habere unde uiuāt, &c. Io. de Fant.

[c] Si quos. Benemeritos. Sed qui dicuntur benemeriti? Sunt tales, qui aliquot insigne seruitium fecerunt ecclesiæ. & ponas exemplum lxxix. di. si qs Papa. Nam pro præmio remunerandus est seruus libertate: ut j. ead. capitu. proxi. §. in criminali. & C. de ser. qui pro præ. li. ac. per totum. large tamē benemeritus dicitur quicunque non demeruerit: ut ff. de ma. tes. seruos. sic quilibet dicitur dignus, qui nō est indignus: ut ex̄. de p̄sump. dudū.

† cap. 49. Benemeritus quis dicitur.

[d] Libertatem. Supra ea. q. & si illi. arg. contra. ff. si quid in fraud. pat. unius.

[e] Amplius. Et ita donatio pro parte ualet, & pro parte non. Itē est hic ar. ꝙ utile nō uitiatur per inutile. Simile C. de do. sancimus. j. de consec. di. iiii. si nō sanctificatur. j. xviii. q. iiii. q̄sti. & j. e. q. v. quia Io.

† ca. vij.

[f] Post manumissoris. Et ante posset: sed postea magis cōmode reuocare posset.

Sed notandum. CASVS. *Supra dictum est, quod serui ecclesiarum possunt manumitti quandoque. Nunc uero docet, quod ipsa manumissio non est facienda, nisi retēto patrocinio, nisi manumissor recompenset ecclesiæ aliū seruum eiusdem meriti & eiusdem peculij: tamen dicit c. de duobus.*

Episcopus, qui mancipium.

[g] Patrocinio. Tali. s. ꝙ consistit in faciendo, scilicet in seruiendo: sed patrocinium quod consistit in non faciendo, scilicet ꝙ eum non uocet in ius, illud nō potest remittere, ut patet per id quod sequitur. Vtrum autem patronus ex toto possit remittere ius patronatus, notaui liiii. dist. quicunque. Sed quæritur quare pro uno seruo dantur duo serui, & non pro una re ecclesiæ dantur duæ res: ut s̄. e. c. si quis? Respon. quia si seruus est bonus, diligen-

† ca. 67. Patrocinium à libertis debitum an posit remitti.

diligenter gerit res ecclesiæ & negotia, & non permittit fieri fraudem. si est malus per eum potest extorqueri ueritas. hanc rationem assignat lex C. de admini. tuto. lex quæ. in prin.

a Diffinitio. Id est, uoluntas.

b Iuri proprio. Id est, seruus ipse proprij iuris est factus.

c Accusandi. Ergo uidetur quod alter quam libertus possit accusare ecclesiam: ut si accusaṫ, quod simoniace elegit aliquem: ut extra de sim. ueniens. uel quod metum intulit alicui: ut ff. quod metus causa. metū. §. ij. Sed contra, uniuersitas nō potest dolum committere: ut ff. de dolo. l. sed si ex dolo. sic nec dicitur aliquid possidere. ff. de acqui. pos. l. j. §. ultim. Nec ciuitas potest excommunicari: ut xxiiii. quæ. iii. si habes. Itē uniuersitas per actorē, uel procuratorem suū debet se defendere: sed in crimine non interuenit procurator. ergo uniuersitas nō potest de crimine conueniri. quod uerū est. Dicas ergo hic ponit uerbum accusandi pro uerbo agēdi. [1] Vel intellige cum episcopus accusatur de crimine, quod commisit de consilio uniuersitatis: [2] ut xvj. q. vj. placuit. Itē per modū inquisitionis pōt agi contra uniuersitatē, prout legitur extra de si. ueniens. ij. Vel dic quod non proceditur contra uniuersitatem, sed potius contra singulos. Ioan. ego credo quod uniuersitas (nisi sint infantes & similes personæ) accusari potest: quia dolum committere potest. Nec ob. lex illa ff. de dolo. sed si ex dolo. quia quod ibi dicitur, non potest committere dolum: supple de facili. & uidemus quod sæpe capitulum accusatur, & excommunicatur concilium uniuersitatis. Et delictum quod maiores de uniuersitate committunt, ad omnes refertur. ff. de reg. iur. l. aliud. B.

d Vt stante. Ergo pœna soluta remanet contractus in sua firmitate. xxv. quæstione. ii. quæcunque. quod alias non est uerum, nisi sit hoc dictum: ut ff. de trāsact. qui fidem. Nam iniquum est, quod simul habeatur pœna & res. ff. de doli exceptione. apud Labeo. extra de pœ.

Vniuersitas an possit accusari.

[1] Ad idē quod no. C. de inoffic. testa. l. ii. ff. eo. posthumus. §. si quis.

[2] Quæ delinquere potest, sicut & ecclesia: ut leg. & no. s. vii. q. j. sicut uir. uer. si uero. Arch.

niatur diffinitio a commutantis. Tunc enim liberam manumissionem sine patrocinio ecclesiæ concedere poterit: quia eum quem libertati tradere disposuerit, iam iuri proprio b acquisiuit. Huiusmodi autem liberto aduersus ecclesiam cuius iuris extitit, accusandi c ac testificandi denegetur licentia, Quod si præsumpserit, placet ut stante d commutatione in seruitutē propriæ ecclesiæ reuocetur, cui nocere conatur. Libertus enim nisi uenia e īpetrata patronū in ius uocare non permittitur. Vnde in ij. libro Digestorum titu. de in ius uocando.

Si sine uenia edicti impetrata libertus patronū in ius uocauerit, ex querela patroni, uel supradictam pœnam, id est, quinquaginta aureos f det, uel a præfecto urbis quasi inofficiosus g castigetᷓ, si inopia h dignoscitur laborare.

Si uerò à collegio quis manumissus fuerit, non singulis, sed uniuersitati reuerentiam debet.

Vnde in eodem libro, titu. eodem. Idem.

Qui manumittitur à corpore aliquo, uel collegio, uel ciuitate, singulos i in ius uocabit. Nam non est libertus eorum, sed rei publicæ honorem habere debet. Et si aduersus rempublicam, uel uniuersitatem uelit experiri, ueniā edicti petere debet: quāuis actorē k eorū constitutū in ius sit uocaturus. Si uerò ingenuū l princeps fecit, patrono reuerentiā nō debet. In criminali uerò causa, si libertus patronū in ius uocauerit, caput eius & fortunas petiturus, ante litis exordiū capite puniendus est. Crimen uerò læsæ maiestatis excipitur: uel si patronam illicito serui cōcubitu uti deprehenderit: quo casu etiam seruo cum munere libertatis dominam accusare permittitur, sicut C. lib. ix. ti. de mulierib. quæ seruis proprijs cōmiscentur, Imperator Iustinianus constituisse legitur.

Si qua cū seruo suo occultè rem habere detegitur, capitali m sentētiæ subiugetur, † tradendo ignibus uerberōe: n sitq; omnibus facultas crimen publicum arguendi, sit officio copia nuntiandi,

tsuam.

e Nisi uenia. Id est, licentia agendī.

f Quinquaginta aureos. Nisi pœniteat ante litis contestationem: ut ff. de in ius uocan. quamuis.

g Inofficiosus. Id est, impius.

h Si inopia. Pauperes enim semper puniuntur uerberibus. s. eadem. fraternitas.

i Singulos. Sed communis libertus duorum neutrum potest in ius uocare. ff. de in ius uocan. communis libertus. quia res cōmunis omnium est. ff. de ritu nuptiar. illud.

k Actorem. glossauerunt autem quidam hæc in propria causa, non in causa uniuersitatis. hæc gloss. falsa est: quia bene potest conueniri procurator [3] patroni, licet non ipse patronus: ut ff. de obseq. l. licet. ff. de in ius uocan. sed & si. §. ulti. Sed ipse patronus siue suo, siue alieno nomine agat non potest conueniri à liberto, ut per eandem l. probatur. sed econuerso est in liberto: quia licet libertus suo nomine non possit cōuenire patronum, tamen nomine alterius potest: ut ff. eod. quæsitum.

l Ingenuum. Restituendo eum natalibus: ut ff. de natalibus resti. l. ij.

m Capitali. Hodie adultera uerberatur, & detruditur in monasteriū: ut C. de adulte. authenti. sed hodie. Vel dic, quod authenti. intelligitur quando non adulteratur cum proprio seruo. Sed nunquid seruus potest accusare dominam suam, si cum alio seruo adulteratur? Respon. quod non: quia hic loquitur de proprio tantum seruo. similiter nec domina uirum suum potest accusare, si cum ancilla sua iacet, uel cum aliena: [4] cum hoc cautum non inuenio. hoc ideo, quia detestabilius est hoc crimen in muliere, quam in uiro. Ioan. male dicit Ioan. quia accusari potest mulier, & uir si cum ancilla sua fornicetur, aut fœmina si adulterium committat: ut extra de diuor. ex literis. B.

n Verberone. Id est, seruo, qui post uerbera comburitur.

[3] Id ē, tutor uel curator. & est pro causa patroni sed in simplici procuratore secus secundum quosdam. ff. de obseq. honorib. & quia tunc semp patronus cō uenitur, & habet iurare de calūnia. C. de iura. cal. l. ii. Archi.

Patronus à liberto nō potest cōueniri.

Domina adultera an possit à seruo suo accusari.

† Cōcor. text. in l. quoniam Alexan. & in l. castitati. cū ibi not. C. de adul.

[4] Adde quod no. gl. Bar. Petr. & Cy. in l. j. C. de adul. Specu. in tit. de adulte. uer. sed nūquid.

Quæ

sit etiam seruo licētia deferendi, cui libertas probato crimine dabitur. In patronos etiam testificari non possunt, nisi in quibusdam casibus, in quibus etiam serui in dominos torqueri, liberti in patronos iubentur.

Vnde in libro eo. C. tit. de quæstionibus. Imperatores Antoninus & Seuerus.

De eodem.

CAN. LVII.

QVæstionem de seruis contra dominos haberi non oportet, exceptis adulterij criminibus. Item fraudati census a accusationibus, & crimine maiestatis, quod ad salutem principis pertinet. In cæteris autem quanquam secundùm ea, quæ seruus contra dominum dixerit, iudicaturi sententiam formare nō debeāt, tamen si alijs b quoque probationibus fides ueritatis inuestigetur, præscriptionis c inuidia euanescit. In pecuniarijs uerò causis ex inopia probationum seruos contra dominum posse interrogari d manifestum est.

Idem.

CAN. LVIII.

INsolitum est, & graue exemplo audiri seruos aduersus tutores, uel matrem e dominorum suorum, nisi ubi tutelæ agatur.

Si uerò libertus sua authoritate à patrocinio ecclesiæ recesserit, si admonitus redire cōtempserit, in seruitutem reuocabitur.

Vnde in eodem concilio legitur. †

De libertis ecclesiæ, qui ab eius patrocinio discedunt.

CAN. LIX.

LIberti ecclesiæ, qui ab eius patrocinio discedentes quibuscunq; personis adhæserint: si admoniti redire f contempserint, manumissio eorum irrita sit, qui per inobedientiæ † contemptum ingrati actione g tenentur.

Item ex concilio Ispalensi.

Reuocentur in seruitutem ecclesiarum liberti, qui cōtra eius libertatem superbiunt.

CAN. LX.

OCtaua discussio h agitata est de quodam Eliseph ex familia Agabiniensis ecclesiæ: qui ab episcopo suo traditus libertati, de libertate confestim ad contumaciæ morbum transilijt: sicque per superbiam non solùm eiusdem episcopi malis, uel insidiosis artibus salutem lædere uoluit, sed etiam patronam ecclesiā libertatis immemor prædamnauit: i aduersus quem ingrati actio canonum & legum authoritate iustè dirigitur, scilicet ut immeritæ libertatis damno mulctatus, ad seruitutis nexum coactus reuocetur. k Talium enim status, qui contra episcopum suum, uel patronam ecclesiam nituntur, decidi potius, quàm conseruari conuenit, ut quorum libertas perniciosa est, fit salutifera seruitus: &, qui superbire uoluerunt adepta libertate, proditi l discant obedire subiecti.

Item ex concilio Toletano iiij. †

A patrocinio non discedant ecclesiæ liberti ad sacros ordines promoti.

a QVæstionē. Census. Reipubl. uel etiam ecclesiæ: quia ecclesia comparatur reipubli. ut C. de sac. sanct. eccle. l. ut inter diuinum.

b Si alijs. Dicunt quidam, quod nec in exceptis criminibus seruus cōtra dominum admittitur, nisi aliqua præsumptio præcedat. nam serui & uiles personę semꝑ quæstionibus subdunt: ut iiii. q. iii. si autē ea rei conditio sit. Sed à quæstionibus nunquam est incipiendū, nisi præcedant indicia: ut extra de reg. iur. cū in cōtemplatione. sed litera ista hoc non patitur. Dico ergo, hoc speciale, ut initium sumatur à tormētis. similiter cū maritus dicitur uxorem occidisse. C. ad l. Cor. de sic. l. ulti. & cū agitur de occiso domino. ff. ad Syll. & si certus sit percussor.

c Præscriptionis. i. exceptionis, talis s. iste ē seru⁹ meus, & ideo non audietur contra me.

d Interrogari. Nisi cum de facto suo interrogatur: ut iiii. quæstione iii. item serui.

INsolitum.

e Matrem. Nam mater quandoque gerit tutelam filiorum: ut C. qn̄ mu. tut. offi. fun. l. ij. & finita tutela potest agi contra eos qui non habentur loco dominorū cum pupillum spoliant. ff. de usucap. pro emptore. l. qui fundū. §. si tutor.

f LIberti. Redire. Sed quare cogūtur isti redire, cū nullæ operæ sint eis impositæ? libertus enim non tenetur præstare operas, nisi sint ei impositæ. C. de oper. liber. l. j. licet honorem eis exhibere teneatur, & etiam alere ipsum: ut C. de oper. li. l. j. & l. mater. Sed dicas aliud esse in libertis ecclesiæ: ut s̄. e. diaconi. Tamē licet liberti ecclesiæ teneant ei præstare operas, non tamē tales quales serui. aliqua enim debet esse differentia: ut ff. de oper. libe. si libertus.

g Ingrati actione. Id est, actione in factū, quæ datur propter ingratitudinem. nō enim est hoc proprium nomē actionis. Sic dicitur actio oneris aduersi, id est, quæ datur propter onus aduersum: ut ff. loca. in naue.

h OCtaua discusio. Id est, quæstio.

i Prædamnauit. Id est, ualde damnificauit.

k Reuocetur. Hic habes ꝙ propter ingratitudinē reuocatur libertus in seruitutem. & intelligas ingratitudinem grauē offensam: quia non nisi pro graui offensa reuocatur libertus in seruitutē, & propter easdē causas, propter quas reuocatur donatio. in authen. ut liber. de cætero. colla. vj. §. illud. secundum leges ueteres sufficit leuis offensa. C. de lib. & eorum liber. l. ii. Item hic habes, ꝙ siue committat libertus ecclesiæ ingratitudinem contra ecclesiam, siue cōtra episcopum, reuocatur in seruitutē: secus si contra alium de ecclesia, supra eadē q. c. qui manumittitur.

l Proditi. Id est de inobediētia conuicti.

De

Initium quandoq; sumitur à tormētis.

a Dicūnt quidam ꝙ de facto hoc accidit hic, s. quod fortes fuerūt, quia sufficiēter fuit alias probatū, unī licet dn̄s dicat nō debere torqueri seruum contra eum, & uerum dicat, non tamē per hoc absoluitur, cū alias īsufficiēter sit probatū: & sic dn̄i exceptio nulla est. arg. extra d̄ re iu. cū Io. & c. Archidia.

Libertus an teneatur ad operas.

† Scilicet Tolet. iiii. cap. vii.

† obediētiæ.

Libertus propter īgratitudinem reuocaт in seruitutem.

† Habes in concil. Tolet. iii. c. vj.

CAN. LXI.

DE libertis autẽ hæc præcipit sancta synodus, ut si qui presbyteri, uel diaconi ab episcopis facti sunt secundùm modum, quo canones antiqui dant licentiã, nnt liberi:& tamen à patro cinio ecclesiæ tam ipsi quam ab eis progeniti a non recedant. b

Ab alijs quoque libertati traditi, & ecclesijs commendati, patrocinio episcopi recolligãtur, & ne cuiquam donetur, hoc à principe episcopus postulet.

9 Ne uerò longinquitate temporis obscuretur conditio originis tempore suæ manumissiõis scribant liberti professionẽ, qua se profiteantur de familia esse ecclesiæ, & ab eius obsequio se nũquam recessuros.

Vnde in eodem concilio legitur. †

Professionem suæ conditionis liberti ecclesiæ faciant.

CAN. LXII.

LOnginquitate c sæpe fit tẽporis, ut non pateat conditio originis. Vnde iam decretũ est in anteriori d uniuersalis concilij canone, ut professionem suam liberti ecclesiæ debeant facere, qua profiteantur se, & de familia ecclesiæ esse, & eius obsequium nunquam relicturos.

Vnde his quoque nos adijcimus, ut quoties cursum uitæ sacerdos impleuerit & de hac uita migrauerit, mox cum successor eius aduenerit, omnes liberti ecclesiæ, uel ab eis progeniti chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi, qui substituantur pontifici publicare, & professionem in conspectu ecclesiæ renouare quatenus status sui uigorem & illi obtineant, & obedientia eorum ecclesia non careat. Si autem scripturas libertatis suæ intra annum e ordinationis noui sui põtificis manifestare contempserint, aut professiones renouare noluerĩt, uacuæ & inanes chartulæ ipsę remaneant, & illi origini suæ redditi sint perpetuò serui.

Item ex eodem. †

Nec liberti, nec eorum posteri à patrocinio discedant ecclesiæ.

CAN. LXIII.

LIberti ecclesiæ (qa nunquam eorũ moritur f patrona) à patrocinio ecclesiæ nunquam discedant, nec posteritas quidem eorum, sicut priores canones decreuerunt, ac ne fortè libertas eorũ in futura prole nõ pateat, ipsaque posteritas sese ab ecclesiæ patrocinio non subtrahat, necesse est ut tam ijdem liberti, quàm ab eis geniti g professionem episcopo faciant per quam ex familia ecclesiæ libertos se esse fateantur: eiusque patrocinium nõ relinquant, sed iuxta uirtutem suam obsequium ei, uel obedientiam præbeant.

Pro remuneratione impensi obsequij res ecclesiasticæ utiliter possunt donari.

Vnde in Toletano concilio quarto legitur. †

Quæ de rebus ecclesiæ in remuneratione obsequij præstantur rata permaneant.

Liberto-rum ecclesiæ filij, sunt ecclesiæ obnoxij.

a DE libertis. Ab eis progeniti. Ergo filij libertorũ debẽt obedientiã præstare ecclesię patronæ suæ, sicut & patres eorũ ut hic, & C. de libe. & eorũ liber. libertinæ. Sed contra, ꝙ ex liberta nascitur, ingenuũ est: ut C. de ope. lib. quod ex liberta. Solu. quidã intelligunt l. illã libertinę. de filijs manumissis cum patre & ante manumissionem natis. leges cõtrarias intelligũt đ natis per manumissionem. sed hoc stare non potest: quia hic dicitur, tã ipsi quam ab eis progeniti. Itẽ ex sequen. c. j. ea. liberti. patet quod intelligit de filijs natis post manumissionẽ: ubi dicit de futura prole, quod ab ecclesię patrocinio se non põt subtrahere. Ideo q̃dam dixerunt istud speciale esse in libertis ecclesiæ: ut filij nati post manumissionem patrum suorum sint liberti ecclesiæ. Tu dicas, ꝙ filij nati post manumissionem sunt ingenui sunt tamẽ obnoxij ecclesiæ quo ad quasdã operas, quæ cõsistunt in honore, in assurgẽdo, & in salutando, itẽ quod non uocabũt eam in ius. alias reuocantur in seruitutem, ut in cap. seq. Ioan.

9 In Tole. vj. c. ix.

b Non recedant. Hic habet locum distinctio decre. extra de ser. non ordi. eo libentius. Est tamẽ hoc speciale in libertis ecclesiæ, qđ etiã licet facti sint sacerdotes, quod ꝓpter ingratitudinẽ reuocantur in seruitutem: ut liiij. dist. qui ex famulis. secus tamen in famulis priuatorum.

c LOnginquitate. Quia si ꝑ x. ann. steterit in libertate, amodo liber habetur, ut extra de coniug. seru. licet. ff. qui & à quibus ma. si cũ. §. Aristo. Vel si mater alicuius tempore mortis eius se pro libera gesserit, & filius eius per quinquennium uixerit, ut liber, amodo liber erit, ut C. ne de statu defun. l. ij. & iii. Sed licet seru[9] fugitiu[9] se pro libero gesserit, non ideo est in possessione libertatis: ut C. de agri. & censi. cum simus. in fin. lib. xj. & similiter, de acquirenda possessio. per eum. in fine.

† In Tole. iiij. ca. lxix.

d In anteriori. nõ determinat hic de quo dicat.

e Intra annum. Similiter si uasallus intra annum nõ petit inuestituram, cadit à iure feudi, ut in cõstitutione Friderichi imperialis. §. prętereà. de feud. nec obstat quod legitur extra de iureiuran. ueritatis. ubi dicitur, quod nõ iuratur successori papæ. Potest enim dici specialem ibi esse indulgentiã: in emphyteuta secus est: quia licet non soluat canonem intra annum, tamen non expellitur: ut x. q. ij. hoc ius. Nota ꝙ hic excursus anni priuat aliquẽ libertate, sicut excursus anni probat crimẽ. xj. quæstio. iij. rursus. sic xx. quæstione. iij. puella. sic extra de officio ordinarij. pastoralis. sic liiij. distinctio. si seruus.

Anni excursus aliqua facit.

f LIberti. Moritur. Ecclesia enim non potest esse nulla: 1 ut xxiiij. quæstione. j. pudenda.

1 Istam glo. sequit̃ Alexã. de Imol. in l. pactũ, qđ. col. ij. C. de pact. & idem Alexan. in l. extraneũ. col. iij. de hęre. inst. ubi uide concord.

g Geniti. Propter hoc dixerunt quidam, quod speciale esset in ecclesia, quod filij libertorum ecclesiæ sint liberti ecclesię: quod non est uerum: sed tamen

† cap. 36.

CAN. LXIIII.

Qvicunque suffragio [a] cuiuslibet aliquid ecclesiasticæ utilitatis ꝓuiderint, [b] & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promiserint: [c] promissi solutionem eos absolue re oportebit, ita ut ad cōcilium comprouinciale deferatur, ut eorum conniuentia confirmetur: quia (sicut Paulus ait) dignus est mercenarius mercede sua.

Item Gregorius, †

Serui ecclesiarum in eorum dominiū trāsferri possunt, qui ecclesiasticis utilitatibus deseruiunt. CAN. LXV.

Ecclesiasticis utilitatibus desudantes ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere, ut qui se uoluntarijs [d] obsequiorum necessitatibus sponte subijciunt, dignè nostris prouisionibus consolentur. Quia igitꝰ Theodorum uirum eloquentissimum consiliarium nostrum mancipiorum cognouimus ministerio destitutum, ideo puerum nomine Acosinum natione Siculum iuri dominioq; suo dari tradique præcipimus: quem quoniam ex nostra authoritate iam possidet, huius necesse fuit scripti pro futuri temporis testimonio, [e] ac robore largitatis: & authoritate fulciri: quatenus (domino protegēte) securè eum semper sine ullius retractationis suspicione, ut dominus ualeat possidere.

Miserationis quoq; intuitu serui ecclesiarū libertati donari possunt.

Vnde Gregorius Montano & Thomæ. †

Miserationis & pietatis intuitu serui ecclesiarum possunt manumitti.

CAN. LXVI.

Cvm redēptor [f] noster totius conditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam uoluerit carnem assumere, ut diuinitatis suę gratia dirupto, quo tenebamur captiui, uinculo seruitutis, pristinæ nos restitueret libertati, salubriter agitur, si homines, quos ab initio natura liberos protulit, & ius gentium [g] iugo substituit seruitutis, in ea qua nati fuerant † manumittentis beneficio libertate reddantur. Atque ideo pietatis intuitu, & huius rei consideratione permoti nos Montanum & Thomam famulos sanctæ Romanę ecclesiæ (cui Deo authore deseruimus) liberos ex hac die, ciuesque Romanos efficimus: omneque uestrum uobis relaxamus [h] seruitutis peculium. Hanc autem manumissionis paginam Paterio notario scribendam dictauimus. & propria manu unà cum tribus [i] presbyteris prioribus & tribus diaconibus pro plenissima firmitate subscripsimus, uobisque tradimus. Actum in urbe Romana.

Item serui ecclesiarum publicis angarijs non debent fatigari.

Vnde in cōcilio Toletano iij. legitur. †

Serui ecclesiarum publicis angarijs non fatigentur. CAN. LXVII.

Ecclesiarum seruos, & episcoporum, uel presbyterorum uel omnium clericorum, [k] a iudicibus uel exactoribus publicis in diuersis angarijs fatigari dolemus: propter quod omne concilium à pietate gloriosissimi domini nostri poscit, ut tales usus deinceps inhibeat: sed serui supradictorum officiorum in eorum usibus, uel ecclesiæ laborent. Si quis uerò iudicum, uel actorum clericum aut seruum clerici, uel ecclesiæ in publicis ac

---

tamen quo ad quidā sunt adstricti ecclesiæ: ut ei assurgant, ut eā non accusent. s̄.ea.episcopus qui cum.§.seq.

[a] Qvicunq; suffragio. i.q̄a suffragiū præstitit ecclesiæ cōcilio uel auxilio.

[b] Prouiderint. alicui.

[c] Promiserint. Videtur quod aliquis obligetur nudis uerbis, licet non intercessit stipulatio: ut extra de test. indicāte. xxij. q̄ō v. iuramenti. & j̄.ea.quæstio.v. quia Ioānes. quod uerum est. Et potest dici quod cōpetit actio ex nuda promissione, [a] scilicet cōdictio ex canone illo. j̄.xxij. q. v. iura menti.

[d] Ecclesiasticis. Voluntarijs. Voluntariū uocat, & tamen ipse dicit inesse necessitatē: q̄a ab initio est uoluntarium: sed postquā illud incœpit, tenetur illud consūmare: ut C. de actioni. & obliga. sicut. Et habes hic, quod ecclesia tenetur ad antidora. extra de testa. cū in officijs.

[e] Testimonio. id est, instrumēto suo, ꝙ fuit ei testimonium profuturum.

[f] Cvm redēptor. Hic habet forma, sub qua fiūt manumissiones, & planum est.

[g] Ius gentiū. Alibi dicitur, quod iure diuino est inducta seruitus. Sed de hoc dixi. s̄. distin. j. ius gentium.

[h] Relaxamus. Sed nōne eo ipso, quod aliquis inter uiuos manumittitur, uidetur ei peculium datū, nisi expresse hoc adimatur. C. de pec. eius qui lib. meruit. l. unica? Sed dicas, quod aliud est in libertis ecclesiæ. Nā eis in manumissione non licet dari ultra summam xx. solidorum: ut s̄. ead. si quos.

[i] Cum tribus. Ergo non requiritur consensus omnium, ubi libertas datˀ: [s] & hoc in fauorē libertatis fit: ut C. de commu. seruo. ma. l. j. Arg. contra. liiij. distinc. c. j. s̄. ea. episcopus, qui. Item uidetur hic, quod sigillum [t] papæ nō facit chartā authenticam, nisi adsit subscriptio. Ioan.

[k] Ecclesiarū seruos. Clericorum. Arg. quod eodem priuilegio gaudent serui clericorū quo ecclesiæ. j̄. xvj. quęstio. j. similiter. simile. lxxxvij. distinctio. eos qui. & lxxxix. distinct. indicatum. Clerici enim & eorum mancipia sunt exempta ab omnibus muneribus ciuitatum, nisi subsit magna necessitas. extra de immuni. eccle. non minus. C. de episco. & cler. l. ij.

Aurum

---

1. Tim. 5. c

† Epistola. 18. libr. 2. ad Theodorum.

[a] Hoc nō habet locum apud Cathelanos, apud quos non datur actio ex promisso. teneri tamen debet Cathelanus, qui uanis promissionibus & inutilibus inuitationibus detinet uiatorem, saltē de dolo ff. si q̄s cau. si actio secūdū Vin. qui ita no. extra in proœ. rex pacificus. Archidia.

† Epistola. 112. lib. v.

[s] Scilicet à papa, ut hic fuit: ꝙ non obtinet in alijs prælatis secundū L. & Hug.

[t] Circa istam materiā an notarius possit omittere in instrumētis suum solitum signū & apponere aliud. De quo uide ꝑ Arc. hic. cui adde Guill. de Cug. in l. comparationes. & ibi Bal. in ult. co. C. de fide instru. & per Bal. in prin. C. colum. ij. & Ang. in authēt. de instru. caut. & fide. in prin.

Clerici sunt à muneribus ciuilibus exempti.

† Id est, fuissēt, uel primi homines fuerant. l. ij. de natali. restitu.

† cap. 21.

priuatis negotijs occupare uoluerit à communione ecclesiastica (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus.

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res sacras distrahi licet.

Vnde Ambrosius ait in libro de Officijs. †

Res sacræ quibus ex causis alienari debeant.

CAN. LXVIII.

AVrum ecclesia habet, nô ut seruet, sed ut eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid est opus custodire qđ nihil adiuuat? An ignoramus quantũ auri atq; argenti de templo dñi Assyrij [a] sustulerunt? Nónne melius cõflat sacerdos ꝓ alimonia pauperũ, si aliqua subsidia desunt, quã si sacrilegus contaminat & asportat hostis? Nónne dicturus est dominus, Cur passus es tot inopes fame mori? Certè habebas aurum, unde ministrasses [b] alimoniam. Cur tot captiui in captiuitatem ducti, nec redempti ab hoste occisi sunt? [c] melius fuerat ut uasa uiuentiũ seruares, quã metallorum. his non potes respõsum referre. Quid [d] enim dices? Timui [e] ne templo Dei ornatus deesset. Respondet: Aurum sacramenta non quærunt, neq; auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus sacrorũ, redemptio captiuorũ est. Et uerè illa sunt uasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte: ille uerò thesaurus est Domini, q̃ operatur quod sanguis eius operatus est. Et post pauca. Nemo potest dicere, cur pauper uiuit? nemo potest queri, quia captiui redempti sunt. nemo potest accusare, quia templum Dei est ædificatum. Nemo põt indignari, quia humandis fideliũ reliquijs spatia laxata [f] sunt. nemo potest dolere, q̃a in sepulchris Christianorum requies defunctorum est. In his tribus [g] generibus uasa ecclesiæ ẽt initiata confringere, conflare, uẽdere licet. Opus est, ut de ecclesia mystici [h] poculi forma nô exeat, nec ad usus nefarios sacri calicis ministeriũ transferatur. Ideo primum intra ecclesiam quæsita sunt uasa, quæ initiata non essent, deinde cõminuta: postremò cõflata per minutas erogationes dispensata egentibus captiuorumq; pretijs profecerũt. Quòd si desunt noua, & quę nequaquam initiata uideãtur, & in huiusmodi, quos suprà dixi usus, omnia arbitror piè posse conuerti.

Item Hieronymus ad Nepotianum.

Non parietes templi ornare, sed pauperibus prouidere, gloria episcopi est.

CAN. LXIX.

GLoria episcopi est pauperum opibus prouidere: ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs. Natus in paupere domo, & tugurio rusticano, qui uix milio & cibario [i] pane rugientem [k] uentrem saturare poteram, nunc similam & mella fastidio. Item eiusdem. Multi ædificant parietes, [l] & columnas [m] ecclesiæ subtrahunt: [n] marmora nitent, auro laquearia splendent: gemmis altare distinguitur, & ministrorum Christi nulla est electio. Neq; uerò mihi aliquis opponat [o] diues in Iudæa templũ, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cætera ex auro fabricata. Tunc hæc probabantur [p] à domino, quando sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat remissio peccatorum: [q] quãquã hæc omnia pręcesserint in figura. Scriptum est autem propter nos, in quos fines seculorũ deuenerũt. Nunc uerò cum paupertatem domus suæ pauper dominus dedicauit, portemus crucẽ, [r] et delicias lutũ putemus. Itẽ eiusdẽ. Amico rapere quippiã furtũ est: ecclesiam fraudare sacrilegium est. accepisse pauperibus erogandum, & esurientibus plurimis, illud reseruare, uel cautũ, [s] uel timidũ [t] est: aut quod apertissimi sceleris est, ex-

[a] AVrum. Assyrij. Id est, Babylonij, qui cum Nabuchodonosor ceperunt Ierusalẽ, & abstulerunt uasa de templo domini. j̃. de conse. dist. j. uestimenta.

[b] Ministrasses. Id est, ministrare debuisses.

[c] Occisi sunt. Ergo tunc demum cũ timeatur mors, [1] redimi debent captiui: ut no. s̃. sicut omnino.

[d] Quid. Id est, simile illi.

[e] Timui. Sic forte se excusabat.

[f] Spatia laxata. Id est, ampliata.

[g] In his tribus. In alimonia pauperũ, in redemptione captiuorum, in ædificatione tẽpli, uel argumentatione cœmeterij.

[h] Mystici. Id est, in forma calicis, in quo mysticũ poculũ sanguinis Christi conficitur. Et ꝙ dixi de ecclesia, intelligunt quidã de ecclesia in qua est: quia cum sit res sacra, nõ potest uendi etiam alij ecclesiæ. Et de hoc notaui x. q. ii. hoc ius.

[i] GLoria Episcopi. Cibario. s. familiæ.

[k] Rugientem. Id est, famelicum.

[l] Parietes. Id est, imperitos. [2] sic xlvj. di. sunt nonulli.

[m] Columnas. Id est, peritos.

[n] Subtrahũt. Non recipiunt.

[o] Opponat. Ar. ab exemplis non esse argumentandum.

[p] Hæc ꝓbabãtur. Sed nonne hæc hodie ꝓbantur à dño. j̃. de cõse. di. j. & ca lix? ita, sed non in superabũdantiã, ut non habeatur delectus personarum. lxxxvj. di. non satis. xlvii. dist. sicut.

[q] Peccatorum. Venialium: quia ceremonialia tollebant tantũ uenialia peccata, sicut hodie aqua benedicta: ut de cõse. di. iii. aqu [a. j. a.]

[r] Crucem. Sustinẽdo contumelias.

[s] Vel cautum. Cũ ideo fit, quia expectatur maior necessitas.

[t] Timidũ. Si ideo facit, quia timet, ne sibi deficiat.

Diui-

† Li. j. c. 28. tomo j. adde Feli. extra đ rescrip. ad si.

[1] Scilicet corporis. Itẽ ubi timet mors animæ: ut j̃. e. c. uersi. & uera. uelut si cogeret ado rare idola. xxiii. q. iiii. c. ipsa pietas. secũdũ. La. & c. displicet. & xxiiii. q. iii. si habes. secũdum H.

[2] Scilicet eos promouendo ad beneficia. cõtra illud extra de pręb end. grau. & c. super inordinata. Archidia.

a Id eſt, nō ponūt animū in diuitijs: alias diuites cū bonis operibus non abijcim⁹. xxx. diſ. c. pe. Arc.

a Diuitias. Nam uere philoſophantes contēnunt pecuniam. ff. de uac. muner. l. in honoribus. §. pe.

b Aliena. Id eſt, res eccleſiæ.

c Plenus uenter. Id eſt, prælatus plenus diuitijs.

d Non Ieroſolymis. Id eſt, non tantum eſſe prælatum, ſed opera ꝑlati facere laudabile ē. xxij. q. v. cauere.

e Saepe fit. Obſiſtat. De facto nō de iure: ut ſ. e. c. longinquitate.

f Cuiuſcunq; epiſcopi. ĩ. xvj. q. iii. ſi epiſcopus. & ca. clerici.

g Largitate. Sed quomodo eſt largitas, ſi dicitur precaria: cū de precaria certa penſio ſtatuatur. x. quæ. ii. precariæ? Reſpond. non eſt precaria, ſed donatio gratuita quo ad uſumfructum: & ideo dicit, ꝙ interueniet ſcriptura, ne poſsit allegare prę ſcriptionem. Nam per quantumcunq; tempus poſsideret, nunquam præſcriberet: vt xvj. quæ. iij. clerici. Fructuarius enim non poteſt præſcribere, in ſtitu. per quas per. no. acqui. §. fructuarius. nec ille qui alieno nomine poſſidet: ut extra de præſcri. ſi diligenti. C. de præſcript. xxx. anno. male.

† Concil. vj. cap. v.

Fructuarius nō ꝑſcribit.

h Sub precariæ. Id eſt, ſicut ſolet fieri in precaria non enim eſt hic contractus præcariæ, ſed donatio uſusfructus epiſcopi. xvj. q. iij. ſi epiſcopus. & capi. clerici.

i Laborare. Id eſt, colere.

k Priuare. Argu. clericum poſſe remoueri ab eccleſia, ſi negligit agros, uel alias utilitates eccleſiæ. ſic ff. de peti. hære. ei qui partes. §. cum prædia.

inde aliquid ſubtrahere omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Item eiuſdem ad Paulinū. Crates ille Thebanus homo quondam ditiſsimus cum ad philoſophandum Athenas ꝑgeret, magnum auri pondus abiecit, neq; putauit ſe poſſe & uirtutes & diuitias a ſimul poſſidere. Nos ſuffarcinati auro Chriſtum pauperem ſequimur, & ſub ꝑtextu eleemoſynæ priſtinis opibus incubātes, quomodo poſſumus aliena b fideliter diſtribuere, q̃ noſtra timidè reſeruamus? Plenus uenter c facilè de ieiunijs diſputat. Non Ieroſolymis d fuiſſe, ſed Ieroſolymis bene uixiſſe laudandum eſt.

Item largitate etiam epiſcopi ſtipēdium de rebus eccleſiæ clericis dare licet, cuius profeſsio ſub precariæ noīe fieri debet.

Vnde in concilio Toletano legitur. †

Qui beneficium ab eccleſia accepit, eius profeßionē nomine precariæ faciat.

CAN. LXX.

Saepe fit, ut proprietati originis obſiſtat e longinquitas temporis: quapropter prouidēdum decernimus, ut ſi quis clericorū ſtipendium de rebus eccleſiæ cuiuſcunque epiſcopi f percepit largitate, g ſub precariæ h noīe debeat profeſsionē ſcribere: ne per retentionem diuturnam præiudicium afferat eccleſiæ: & quæcunque in uſu percepit, debet utiliter laborare: i ut nec res diuini iuris uideantur aliqua occaſione negligi, & ſubſidium ab eccleſia, cui deſeruiunt, percipere poſſint clerici: quod ſi quis eorum contempſerit facere, ipſe ſe ſtipendio ſuo uidebitur priuare. k Religionis quoque intuitu ea, in quibus eccleſia detrimentū nō patitur, monaſterijs tradi poſſunt.

Vnde in Toletano concilio legitur. †

Licet religionis intuitu res eccleſiæ alienare.

CAN. LXXI.

Si epiſcopus l unā de parochianis eccleſijs ſuis in monaſterium dedicare, uoluerit, ut in ea monachorum regulariter congregatio uiuat, hoc de conſenſu concilij ſui habeat licentiā faciendi: qui etiam ſi de rebus eccleſiæ pro eorum ſubſtantia aliquid quod detrimentū m eccleſiæ non exhibeat, eidem loco donauerit, ſit ſtabile. rei enim bene ſtatuendæ ſanctum concilium dat conſenſum. n

Item ex eodem. †

Non ultra quinquageſimam partem rerum eccleſiæ monaſterio, quod conſtituit, epiſcopo licet conferre.

CAN. LXXII.

Bonæ rei dare cōſiliū, & præſentis habet uitæ ſubſidium, & æternæ remunerationis expectare cernit præmium. quiſquis itaq; eꝑorum in parochia ſua monaſterium cōſtruere fortè uoluerit, & hoc ex rebus eccleſiæ cui præſidet, ditare decreuerit, nō amplius ibidem, quàm quinquageſimam o partem dare debebit: ut hac temperamenti ęquitatē ſeruata, & cui tribuit cōpetens ſubſidium cōferat, & cui tollit, dāna grauia non infligat. Ad eccleſiam uerò, quæ mona-

& C. loca. l. iii. nam propter negligentiā aliquis deponit: ut 81. di. dictum.

l Si epiſcopus. Hic habes ꝙ de ſeculari eccleſia poteſt fieri ab epiſcopo monaſteriū, ut extra de eccle. ædifi. ad audientiā. ſed econuerſo non poteſt: ut xix. q. iii. quæ ſemel. extra de reli. do. inter quatuor. niſi fiat authoritate Papæ, ut extra de cen. cū uenerabilis. & extra ne cle. uel mo. c. relatum. uel ubi aliter non poſsit locus reformari niſi per canonicos ſeculares: ut extra in eadem decre. inter quatuor.

m Detrimētū. graue. ſi enim læderet eccleſiam grauiter, poſſet reuocari, ut ſ. e. apoſtolicos. in fi. & ĩ. capi. proxi.

n Cōſenſum. Quæro de quorū clericorū conſenſu hoc intelligas, unde clericis epiſcopalis eccleſiæ, an de clericis parochię illius? Reſpon. de clericis eccleſiæ cathedralis. Nam conſenſus clericorū eccleſiæ cathedralis requiritur circa ordinationē & depoſitionem clericorū: ut xxiiij. diſt. eꝑs. lxvij. diſt. reliqui. ſ. e. alienationes. L. tñ & H. intelligunt ēt requirēdū cōſensū clericorū parochialis eccleſiæ. Nā iſti ſine culpa nō debēt priuari ſuis ſtipendijs. xvj. q. vij. inuētū. vr̃ a tñ ſufficere, ſi eꝑs eis ꝓuidet neceſſaria, uel ibi uel alibi: ut extra de ecc. ædifi. ad audientiam. & ſic uidetur, ꝙ eis inuitis poſsit hoc facere, ar. extra de exceſ. præla. ſicut unire.

o Bonæ rei. Quinquageſimā. Sed nunq̃d eꝑs poteſt dare centeſimā uel quinquageſimam

Eccleſia ſecularis pōt cōuerti i monaſteriū, ſed non econtra.

† Concil. iij. ca. iiij.

Eꝑs conuertēs eccleſiā ſecularē in regularem quorū clericorū cōſenſum requirere debeat.

† Concil. ix. c. v.

a Allegādo dicit: qm̃ nō eſt uerū, ſecūdū L. Vin. Gof. & B. ut ipſi no. ex. de reb. eccle. non ali. poſſeſſiones. de hoc no. in decret. ad audientiā. allega. in glo. Arc.

Epiſcopus poteſt dare quinquageſimam, uel cēteſimā.

mam sine consensu canonicorum? Videtur quod sic extra de ijs,quæ fiunt à præla.sine consen.cap.pastoralis. etiam non obstante iuramento de non alienandis rebus ecclesiæ.ut extra de eccle. ædifi.tua. Nemo. enim potest accusare episcopum, quod templum Dei ædificauit:ut s̃.ead. aurum.Itē quia sufficit semel à iure esse concessum:vñ nō est necesse reqrere nouum cōsensum. ff.de condi. institu. quæ sub cōditione. §.ulti. Sed cōtra extra de do. pastoralis. extra de ijs quæ fiunt à prælat. cum uos. Tu dicas, ꝙ licet à iure permittatur ei talis donatio tamē facit eandem de cōsensu clericorum: ut s̃.ea.c.proxi.s̃.e. apostolicos. uehemēter tamē obuiat illa decret. pastoralis. nisi uis fiat literæ. Vnde dic illis decretalibus stādum est.Sed quid si episcopus plures donationes fecit,ita ꝙ omnes simul excedant qnquagesimā, an dices ultimā reuocari, uel omnes? Videtur quod tantum ultimam, quia sola illa fuit uitiosa, ut s̃. si quos. & xvij.qō.iiij. quæsti. Econtra uidetur ꝙ de qualibet donatione est detrahendum, ut C.de inoffic.do. si totas.ff. ad leg.Falc.l.pœnales. §.annua. Hæc quæstio soluitur extra de don. apostolicæ. Ioan. quid iuris sit de hoc, in quæstionibus notaui.B.

ADDITIO.

Quæstio uenerialis est, & incipit, esto quod episcop⁹, &c. ubi dicit quod Tā. dicebat quod tantū ultima reuocatur: quod uerum credit ipse Bartho. Brixi. nam nō restituitur minor, nisi in quo decipit. ff. de min. ea quæ. Non obst. lex prædi.si totas.[r] quoniā intelligitur in Falcidia, licet q̄dam stent illi legi. Archidia.

[a] Census. Propter hoc uerbum cēsus, dicit L.& H.quod de censu posset episcopus dare partem, sed non de possessionibus ecclesiæ,alias reuocaretur uel eo uiuo, uel post mortem suam,ut xvj.quæstione tertia. si sacerdot es. Sed hoc falsum est: quia decre. dicit etiam de possessionibus. extra de donat. apostolicæ.

†Epistola 12.li.2.

Quæstio singularis

[r] Si totas Sed d.lex nūquā fuit intellecta usque ad aquū sesquimillesi mum quinquagesimum, quo librū meū de donati. & de inofficiosis excudi feci, ubi natiuo & legitimo sensui restituitur & analytico glossemate dotat.

sticis non informabitur regulis, aut quā pro suis magnificare uoluerit sepulturis,nō amplius, quā centesimam partem census [a] ecclesiæ cui præsidet ibidem conferre licebit: ea tamen cautela seruata,ut unam tantummodo, quæ placuerit ex his duabus remunerationem assumat.

Item Gregorius. †

Iure proprietatis res ecclesiæ monasteriorum ædificijs tradere licet.

CAN. LXXIII.

RElígiosam uitā eligentibus congrua nos oportet consideratione prospicere, ne cuiusquam necessitatis occasio,aut desides faciat, aut robur (quod absit)cōuersationis infringat. Idcirco tibi authoritate præsēnti precipimus quatenus domum positam in hac urbe regione quarta. iuxta locum,qui appellatur Gallinas albas:uel hortum iuris sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui authore Deo præsidemus: in qua Campana quondam uxor Patricij mansisse dignoscitur:simul & hortū atq; hospitia, quæ intra eandē domū ianua conclusit, eisdem debeas tradere proprietatis iure proculdubio possidendā,in qua domo monasteriū (ubi cum congregatione sua habitare possit)Christo adiuuante construere: & tam ipsa,quā quæ in eius loco honoreq; successerit,prædictā domū & hortū cum omnibus ad se pertinentibus(sicut diximus) quieto & incōcusso iure à nobis pietatis cōsideratione cōcessā ualeat possidere.

Ecce ostensum est quomodo res ecclesię sine culpa dari possint,et cōstare his, quibus datæ fuerint.

QVAEST. III.

[a][b] *NVnc quærit, [b] si ante tempus suę ordinatiōis nihil habere uidebātur,quid de his fieri debeat, q̄ post ordinationē suā inuenisse noscunt? De his ita statutū est in cōcilio Carthaginen. iij.*

De his, qui primum nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquirunt.

CAN. I.

PLacuit ut epi,presbyteri,diaconi,uel quicunq; clerici,qui nihil habentes [c] ordinantur, & tpe episcopatus,uel clericatus sui agros,& quæcūque prædia nomine suo [d] cōparant tanquā rerū dominicarū inuasionis crimine teneātur:nisi admoniti ecclesiæ eadē cōtulerint. Si autem ipsis ꝓpriè aliquid,liberalitate alicuius, uel successione cognationis [e] euenerit, faciant inde quod eorū proposito congruerit. Quod si à suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni tanq̄ reprobi iudicentur.

Item ex concilio Toletano xj. †

De ministris, qui nulla ec-

RElígiosam. ergo qui dat domum, uel aliam rē, non uidetur dedisse ea,quæ sunt annexa ei,nisi expressa fuerint.sic lxiij. distin. ego Lodouicus. Argu. contra.ff.si ser. uend.l. testatrix. ff. de actio. emp.creditor.in fin. [a]

[a] NVnc q̄ritur. Hæc quęst. diuiditur i duas partes,in prima quarū ꝓbat per duo ca.qđ si nihil habebat eps cū fuit promotus, in morte sua totū debet ecclesię dimittere.Secunda ibi,Sed quæritur.Ioānes de Fantu.

[b] Nunc quæritur. Habeas pro summa quæstionis,quod dicitur in cap.j.

[c] PLacuit.Habētes. Ergo propter paupertatem, nec impeditur, nec excusatur etiā quis à prælatura.sec⁹ est in tutore, ut instit. de excusa.tut.§ sed & propter paupertatem.

[d] Suo.Hoc speciale est in ecclesia, qđ licet sacerdos aliqd suo emat nomine de pecunia ecclesię, quod res illa statim facta est ecclesiæ. aliud est in rebus priuatorū, ut C.de rei uen. si ut proponit. & de hoc notaui.s̃. ead.qō.ij. apostolicos. Idem quod hic dicitur,habes extra de pecu. cle. ca.j.& ca. inquirendum.& cap.si quis. Vtrum aūt præsumatur de rebus ecclesiæ, uel de rebus suis comparasse dicitur s̃. ead. quæstio.j.sint manifesta.

[e] Cognationis. Vsque ad quartum gradum. [3] C.de epis.

[a] Dicas, ꝙ qui dat domū uidetē ei donasse annexa. ff. de cōtrahen. emp.creditor.§. ult. C. de bo. uac.l.ij.li. x.licet hic sit ar.contra La. ad hoc facit quod leg. & not.s̃.j. qō.j. sicut Christus. Archi.

† cap.49.

Sacerdos emens aliquidcui acquirit.

† Habetur conci. ix.c. iiij.

[3] Ista est uera sentētia secundum Gof. & Hostiē. de hoc no. extra de test.requi. sisti. §. si uero relinquitur. & ibi no. Archidia.

clesiæ occasione, sed sui utilitate aliqua acquirunt.

CAN. II.

Quicunque de sacerdotibus uel ministris pro sua utilitate atque amicitia quocunque modo, aut per scripturæ seriem aliquid meruerint ab aliquo percipere, † in rebus ecclesiæ non poterit numerari, sed quod exinde uoluerint facere, ipsorum uolūtatis arbitrio subiacebit: quòd si hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit, ecclesia, cui præfuit uel minister extitit, hoc sibi in perpetuum uendicabit. a

Ecce quòd illa, quæ non ex officio ecclesiastico, sed ex aliqua præstatione suæ utilitatis lucratus est pōt dare quibus uoluerit.

2 *Sed quæritur de his, quæ sibi communiter cū ecclesia, uel sequestratim pro remedio animæ offeruntur, uel de tertia parte, quam de rebus parochialium ecclesiarū sibi debitam accipit, si ea poterit dimittere quibus uoluerit.*

De his ita diffinitur in concilio Agatensi. †

De pontificibus, quibus ab extraneis, uel cum ecclesia, uel seqstratim aliquid dimittitur.

CAN. III.

Pontifices, b quibus in summo sacerdotio constitutis ab extraneis c aliquid aut cū ecclesia, aut sequestratim dimittitur, aut donatur: qa hoc ille qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium sed quasi dimissum ecclesiæ inter facultates ecclesiæ computabunt: quia iustum est, ut sicut sacerdos habet d quod ecclesiæ dimissum est: ita ecclesia habeat, e quod relinquitur sacerdoti. Sanè quicquid per fideicommissum aut sacerdoti, aut ecclesię fortasse dimittitur, cuicunque alij postmodum profuturum: id inter facultates suas ecclesia cōputare, aut retinere non poterit. f

Itē ex cōcilio Tolet. †

Episcopus tertiam partem sibi debitam ecclesiæ relinquere poterit.

CAN. IIII.

Episcopus, si tertiam partem, quam de rebus parochialium ecclesiarum sibi debitam nouit, ecclesiæ, cuius res esse patebit, aut alteri ecclesiæ conferre decreuerit: licitum maneat, & irreuocabile g robur eius sententia ferat.

QVAEST. IIII.

Quod autē quæritur, si de suis et ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur, cui proueniāt, ita diffinitur in eodē concilio. †

h

De his, qui de suis & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur.

CAN. I.

Sacerdotes, uel quilibet, quibus ecclesiasticarum rerum cura commissa est, quæcunque administrationis suæ tempore emerint, si de rebus proprijs, uel uile, uel carum habuerint, ad ecclesiæ nomen, cui præsunt, chartarum conficere instrumenta pro-

epis.& cler.auth.licentiam. Vel usque ad vij. defertur successio. Arg. contra xxxv.q.ij.c.j.

a Quicunque. Vēdicabit. Id est defendet, quādo ecclesia inuenit in possessione. sed si hęredes essēt in possessione, oporteret ecclesiā probare de iure suo: ut j.e.q.v.c.j.in fi. sicut notaui s.ea.q.j. sint manifestæ. Vel intellige q hic dicit cum non habet sacerdos hæredes. in auth. de ecclesia. ti.§. si quis autē episcopus. colla.ult.& j.q.v.c.ul.

b Pontifices. Idē in alijs. 1

c Ab extraneis. Si aliquid datur tantū episcopo illud non tenetur diuidere cū ecclesia: sed licet aliquid det tantum ecclesiæ, illud diuidendum est cum episcopo, & distingue, an à propinquo uel extraneo sit relictū episcopo, ut habes distinctum extra de test. requisisti. Si autem simplici canonico aliquid est relictū, illud non tenetur diuidere cū ecclesia. semper enim præsumit, quod id. quod datum est pręlato, sit intuitu ecclesiæ datum. & est si. ff. de ann. leg. annua. ī §.j. ff. de reb. dub. ciuib. Hoc tamen scias, q aliud est dicere, relinquo hoc canonicis istis, 2 & aliud, relinquo hoc ecclesiæ isti. In priori casu relictū intelligo eis, & nō ecclesiæ. In secūdo casu ecclesiæ, & ad usum eorū, & licet sit arg. contra. ff. de reb. dub. ciuibus.

ADDITIO.

Potest dici, quod si exprimit ꝓpria nomina. uera est prima opinio. si autem nō exprimit, ualet ultima opinio. arg. ff. ad Trebelli. quoties. j. respō. Archi.

d Habet. quo ad usum.

e Habeat. quo ad proprietatem.

f Non poterit. Tamen si est hæres instituta, & rogata restituere alteri hæreditatē illā, potest detrahere quartam, ut instit. de fideicō. hære. §. sed qa. Sed si ecclesiæ legaret aliquid, ut illud ecclesiæ restituat, de hoc dubitari cōsueuit, an tunc possit partem de tali legato retinere: ut C. cō mu. de lega. l. j. j. rñ.

g Episcopus. Irreuocabile. cum de consensu canonicorum hoc facit, alias successor potest illud reuocare, ut xvj. qō. j. possessiones. & hic est arg. q si episcopus simpliciter dedit aliqd ecclesiæ, intelligitur illud perpetuo dedisse, ut xvj. q. j. quoniam quicquid. Argu. contra xvj. qō. j. possessiones. & dixi. x. q. ij. hoc ius in fi.

h Quod aut. Si d utriusq; ꝑtio empta est res, pro rata pretij diuidenda est inter ecclesiam & hæredes prælati, ut j. e. ca. j. uer. hi uero. Io.

Sacerdotes. CASVS. Hoc ca. diuiditur ī duas partes. *In prima parte loquitur de rebus, quas prælati emūt, et de pecunia ecclesiæ, & tantum suo nomine: ī quo casu si de rebus proprijs aliquid uile, uel carum habuerint, curent conficere instrumenta nomine ecclesiæ, cui præsunt. In secūda parte la-*

† Adde Alc. l. cū fundus. §. seruū. ff. si cert. pe. circa finē. dic. §.

1 Alijs. Stulta gl. quia text. loquit dūtaxat de episcopis qui uocabātur summi sacerdotes qa id nomen erat oībus cōe sicut uerbū Papa, ut passim ī hoc decreto. & dixi ī tracta. adedi. Henric. ij. cōtra par uas datas. glosa. xv. Tum certum est q istud erat cōcilium prouinciale, qđ nullam habebat potestatem decernendi de epō Romano, & alterº prouinciæ. & sic de illo non loquitur, sed de omnibus suæ ꝓuinciæ.

Ecclesiæ data cum epō diuiduntur.

† cap. vj.

2 Istis. & sic demonstrādo ad quos: secº si simpliciter & sub solo nomine appellatiuo legaret canonicis quia idē est ac si dicatur canonicis ecclesiæ, uel ecclesiæ. adde Barth. Soci. in l. ciuibus. de regul. iur.

Legata ecclesiæ an possint defalcari.

† ix. c. vj.

† Scilicet Tole. c. 4.

te loquitur de rebus emptis cōiter ex pecunia prælati & ecclesiæ, quæ debent æqualiter diuidi inter ecclesiā & decedentis hæredes, si se utriusque rei quātitas exæquauerit. Secūda pars incipit ibi, Hi uero. Vileuel carum, ideo dicit: quia si constaret eos nihil habere, siue suo nomine, siue nomine ecclesiæ emerint, totum ecclesia uendicabit. Et licet *capi. uideatur loqui in prælato tantum, tamē ergo* Bar. Bri. *idē intelligo in quolibet clerico ut suprà e.q.iij.c.placuit.*

a Procurent. ut sciāt quātum habēt de reb. ecclesiæ, & quātū de ꝓprijs reb.

b In alieno. ĩ. in rebus ꝓprijs ipsius sacerdotis, quæ sunt alienæ ecclesiæ, uel proprie intelligas poni.

† ca.viij. c Et in suo. id est, rebus ecclesiæ.

d Cōpensatione. i. est, cōputatione, uel cōparatiōe, uel collatiōe. Hoc uult dicere, ꝙ cōputabit quātū de suis rebus & quantū de rebus ecclesiæ dedit ꝓ re empta, ut sc̃d̃m hoc diuidat inter ecclesiam & hæredes defuncti. Sed pone postq̃ adeptus est ecclesiā, nullos sumptus uoluit facere de p̃rimonio proprio: s; q̃cq̃d emit, emit de p̃rimonio ꝓprio tm̃, & solis reditibus ecc. fuit usus. Vr̃ ꝙ cōputandi sūt illi sū ptus, quos facere cōsueuit, uel quos factur⁹ fuisset de ꝓprio p̃rimonio ac si non haberet ecclesiā: ut ff. de pet. hære. sed & si §. adeo autē. in fin. Et sic proprie ponit hoc uerbū cōpēsatione. Itē non debēt negligere lucrū ecclesiæ propter lucrū suū: ut j. c. proxi. Vel intellige q̃d hic dicit qñ dubiū est, an de rebus ecclesiæ, an de suo patrimonio emerit. Nā tūc diuidi deberet secundum quantitatē sui patrimonij, & rerū ecclesiæ.

Acquisita de bonis ecclesię & de bonis clericorū, ad quos ꝑtinebunt. Et qui plus dedit maiorem partem habebit. ff. d usufr. sed & si quis. §. interdū secundum Lau.

curent. a Non. n. iustū est, ut ecclesia, quæ suscepit extraneum, efficiat in alieno b diuitem, & in suo c retineat fraudatorem. Hi uerò, qui suarum rerum habere noscūtur compendiū, ex omni re, quam post ordinationis suæ diem uisi sunt conquisiuisse: siue nulla, siue aliqua sint instrumenta confecta, compensatione d tam sui iuris, quàm ecclesiasticarum rerum habita, si se utriusq; rei quātitas exæquauerit, inter ecclesiam & decedentis hæredes æquo iure conquisitio e pertinebit.

Si quis uerò pro cōpendio suarū rerū ecclesię rebus detrimentū intulerit uel si occasione rerū ecclesiasticarum in rebus proprijs detrimētum passus fuerit, uicissim, qui lucrū sentiunt detrimētum patientibus resarcient.

Vnde in concilio Bracarensi † legitur.

Resarcientur detrimēta sacerdoti, uel ecclesiæ, quæ alterius occasione alter senserit.

CAN. II.

Qvicunque sub hoc neglectu f res diuinas laborare g distulerit, speciali placito distringendus est, ut si de rebus, uel augmentis ecclesiæ quæstū laboribus suis propriæ auxit, h & ex hoc ecclesiasticis rebus aut neglectum i laboris exhibuit, aut minorationem, uel perditionem induxit: quicquid in rebus ecclesiæ minuit, ille restituat, ex cuius rebus atque suffragijs suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro utilitatibus ecclesiæ, aut substantiæ expendit, aut stipendij, uel perditionis quippiā pertulerit, si hoc comprobare potuerit, totum illi a rebus ecclesiæ eiusdem reformabitur, † pro cuius k utilitate id expendisse probatur.

Si uerò de reb. ecclesiæ tantūmodo aliqua acquisiße noscūtur, & ad nomen ecclesiæ instrumēta debent cōponere: nec aliq̃bus poterūt illa donare.

Vnde in Agathensi concilio legitur.

De his, quæ sacerdotes emūt ad ecclesiæ nomen scripturam faciant.

CAN. III.

Presbyter cum diœcesim tenet, de his quæ emerit ad ecclesiæ nomen scripturam faciat: aut ab eius, quam tenet ecclesiæ ordinatione discedat.

QVAEST. V.

†ps Testamenta l uerò nō liceteis conficere, *nisi de proprijs rebus.*

Vnde Gregorius scribit Lucidio episcopo. †

Quomodo de rebus ecclesiæ liceat testari sacerdotibus.

CAN. I.

Nvlli dubium est, quòd sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia: ita de his, quas antea habuerunt, quicquid iudicare uoluerint, non uetentur. Itaque fraternitatem tuā tempore quo ad nos fuit conquestam esse recolimus, quòd quædam mo-

e Conquisitio. i. cōquisitū. sic C. con mu. diui. ad officiū. ff. de usufru. sed & si quis. §. interdum.

f Qvicūq;. Neglectu. i. q̃a negligit res ecclesiæ, augendo suas.

g Laborare. i. periclitari, uel colere.

h Proprię auxit. i. in rebus proprijs locupletatus est.

i Aut neglectum. Hic habes, ꝙ si p̃latus, aliq̃d negligit acq̃rere ecclesięsuę cū posset, & maluit sibi acq̃rere, ꝙ hoc imputatur ei: & de hoc tenet̃, ad instar tutoris: ut C. arbi. tu. quicquid. Nec. n. præponere debet utilitatē suam utilitati ecclesiæ: sicut nec tutor utilitatē suam utilitati pupilli. ff. de admi. tu. tutor. §. j. ff. commo. si ut certo. §. commodatum. in fin. & vij. q. j. ca. præsentium. & c. placuit.

k Pro cuius. Sic extra de procura. cum pro causa.

Testamenta uero. Hæc q̃stio diuiditur in duas partes. In prima probat per quinq; cap. ꝙ presbyter uel alius clericus potest de rebus ꝓprijs facere testm̃. Secunda ibi, Sed si episcopus. Ioan. de Fant.

l Testamenta. nec aliq̃d dare, nec testamentū cōdere licet de reb⁹ ecclesiæ. si tñ cōsuetudo habet, pōt mobilia aliqua dare, ut extra de testa. ad hæc & cap. quia.

Nvlli dubium.

† Idē Panor. consi x. libro. ij.

Ecclesiæ. Pano. in c. ul. de pecu. cleri co. Claua. uersic. clericus.

Prælatus tenetur acquirere ecclesiæ suæ

† Epistola 43. lib. x. ad Deodatum episcopum.

bilia, quæ Constantinus decessor uester Luminosæ ancillæ Dei & fratribus suis testamenti serie legati titulo dereliquit, iam episcopus acquisisset: decreuisseque nos, ut si hoc a constaret, nullũ ex his ecclesia uestra præiudicium pateretur: quod & uos oportet recolere, & molestiam aliquã prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei sine cognitione de his, quæ possidet, quicquam auferre.

Idem. †

De eodem.

CAN. II.

OBitum Theodori episcopi dilectionem tuam credimus cognouisse: sed quia testamentum dicitur condidisse: subtiliter † te, ne quid de rebus ecclesiæ suæ consumpsisset, oportet inquirere, & si quidẽ eum exinde aliquid incõgruè minuisse didiceris, ita age, ut res ab eo, cuius interest b modis omnibus reparentur.

Item Greg. Mariano archiepo Rauennati. †

Quæ monasterijs ab episcopo conferũtur, reuocari nõ debẽt

CAN. III.

QVia Ioannes quondam prædecessor tuus sæpius à nobis expetijt, ut ea, quæ in monasterio illo contulerat, quod iuxta ecclesiã sancti Apollinaris ipse construxerat, nostra authoritate debuissemus firmare, & hæc facturos nos esse, ꝓmisimus Fraternitatem uestram necessariò præuidimus adhortandam, ut nihil de his, quæ illic contulit atque constituit, aliquo modo patiatur imminui, sed omnia firma studeat stabilitate seruare. Huius igitur monasterij, & collectarum illic rerum, quia in testamento quod condidit, fecisse noscitur mẽtionem: sciendum uobis est non nos ideo ea confirmasse, quoniam eius supremã c sequitur uoluntatem: sed quia hoc ei (sicut diximus) uiuenti promisimus. Hæc itaque omnia sic solicite fraternitas uestra implere festinet, quatenus & quæ in su præscripto monasterio d constituit, & à nobis sunt confirmata, seruentur: & illa quæ in damna dari, uel fieri per testamentum suæ decreuerit ecclesię, nullam prohibente lege obtineant firmitatem.

Item ex concilio Ispalensi. †

Quæ ante suam ordinationem, uel post hæreditaria successione acquisiuit episcopus, cui uult derelinquat.

CAN. IIII.

FIxum abhinc & perpetuò mansurum esse decernimus, ut episcopus res sui iuris, quas ante episcopatum, aut certè in episcopatu e hæreditaria successione acquisiuit, secundum authoritatem canonicam cui uult conferat, & quicquid uult de eis faciat. Postquam autem episcopus factus est, quascunque res de facultatibus ecclesiæ, aut suo, aut alterius nomine comparauerit, decernimus, ut non in propinquorum suorum, sed ecclesiæ, cui præest, iura deueniant.

De rebus uerò ecclesiasticis testari licet episcopo si tantundẽ de proprijs restituat. Vnde in Agathensi concilio † statutũ est.

Quomodo possunt esse rata, quæ de ecclesiæ proprietate testamento legantur.

CAN. V.

SI episcopus condito testamẽto aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit: f aliter non ualebit, nisi tantundem g de proprij iuris facultate suppleuerit.

2 *Sed si episcopus, uel quilibet ex gradu ecclesiastico intestatus defunctus fuerit, nec aliqui inuenti fuerint, qui iure cognationis ei succedant: ecclesia sua ei suc-*

a Vt si hoc. Ideo episcopo incumbit probatiõis onus: 1 quia illa erat in possessione: ut dixi supra ea. quæstio. j. c. sint manifestæ.

b OBitum. Interest. scilicet ut hæres uniuersa restituat, ut xvj. quæstio. vj. c. si episcopum. & s̄. ea. quæstio. ij. capi. episcopus.

c QVia Ioannes. Supremam. Not. quod licet sit magnus fauor ultimæ uoluntatis, tamen potius sequitur hic uoluntatem uiuentis, quã morientis. 2 Itẽ ar. quod licet aliqua uoluntas non ualeat tanquam testamentum, ualet tamen tanquam simplex donatio. quod est contra. ff. de iure codi. l. j. Sed uidetur, quod post mortem episcopi non possit rata haberi donatio facta ab ipso: quia oportet scilicet quod eo tẽpore rata habeatur, quo potest donatio fieri: ut ff. de acquiren. hære. l. si quis alicui. ff. de bo. pos. l. iiii. §. si acquirere. & l. ulti. Sed secus est: quia nec mors, nec furor, nec petentis pœnitẽtia impedit ratihabitionem: ut ff. rem ra. hab. l. bonorum.

d Monasterio. Sed nonne canon permittit ei legitimam portionẽ dare monasterio ad construendum monasterium? sic, sed non ad dandum. Vel fuit hic ultra legitimã portionem datũ. s̄. ead. q̃. ij. ca. bonæ. & cap. si quos.

e FIxũ abhinc. In episcopatu. Contra in auth. de eccle. titu. §. interdicimus. col. ult. ubi dicitur, Quocũque modo res aliquas acq̃siuit post ẽpatum, nisi iure cognationis ad eum peruenerint, nõ potest eas relinquere alij, quam ecclesiæ: sed illud non tenet.

f SI episcopus. Legauerit. Licet enim hæres teneatur redimere rem legatam à defuncto, uel dare eius æstimationẽ, ut Instit. de leg. §. non solũ. secus tñ est cum legatur res ecclesiæ 1 ut extra de testa. c. filius.

g Nisi tantundem. ut s̄. ea. quæst. ij. ca. si quis qualibet.

Sed si episcopus. Hæc est secunda pars huius. quæstio. Ioan. de Fantu.

1 Idẽ Bal. in authen. ex testamẽto. in vij. co. in uer. xj. C. de coll. facit quod not. Bar. in l. si inter ff. de rebus dubijs. & Ioan. in add. ad Spe. in tit. de act. §. j. super uerb. sed q̃d si dubitat. & moderni legistæ in l. cũ fundus. §. seruũ. circa fin. ff. si cert. pet.

† Grego. ep. 22. seu capit. 66. lib. 4.

2 Hoc ideo q̃a ipsa ultima uolũtas fuit illegitima alias. nihil est, q̃d ita debeat &c. C. de sacrosanc. eccl. l. j. secundũ L. qui dicit, quod hæc uoluntas est deambulatoria, sicut & circa deposi tũ. ff. depo si. l. j. §. pe. Sed ar. cõtra. ff. de leg. iij. l. si q̃s in prin. Arc.

† Adde an & q̃n subtilitas sit approbanda, uel nõ not. in c. īter corporalia de transla. p̃la. ff. d̃ uerbo. obli. si seruũ. §. sequitur.

† Episto la. iij. li. v. Marinia no.

1 Vide Baldũ & Alexã. de Imol. in l. cum alienam. C. de leg.

† cap. j.

† cap. 5.

Qui

cedat in integrũ, nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præsumere.

Vnde in Terraconensi concilio † *statutum est.*

Episcopo intestato ecclesia succedat ex integro.

CAN. VI.

SIcubi defunctus fuerit episcopus intestatus, post hãc diffinitionẽ, à presbyteris eius & diaconibus de rebus ipsius breuis conscriptio fiat à minimo usq; ad maximũ, id est, de utẽsilibus & omni supellectili: ita tamẽ, ut si quis exinde, uel præsumpsisse aliquid, uel occultè tulisse fuerit conuictus, secundùm furti tenorem restituat uniuersa.

Item ex concilio Triburiensi.

De eodem.

CAN. VII.

QVicunque ex gradu ecclesiastico sine testamento & sine cognatione decesserit, hæreditas eius ad ecclesiam, ubi deseruiuit, deuoluatur. [a] Similiter de sanctimonialibus [b] assignatur.

CAVSA. XIII.

DIœcesani cuiusdam baptismalis ecclesiæ cladibus bellorum pressi, hostili metu compulsi domicilia sua transtulerunt in aliã diœcesim, prædia tamẽ antiqua non desierunt colere. cœperunt persoluere decimas illi ecclesiæ, in cuius diœcesim trãsierũt, & apud eã sibi elegerunt sepulturas Trãsactis quadraginta annis clerici, quibus quondã persoluerant decimas, cœperũt mouere quæstionem in eos, qui ab istis accipiũt primitias, et decimas. ueniunt ad cãm.

[1] *Modò primùm quæritur, si illi quorũ domicilia sũt ĩ diœcesi huius baptismalis ecclesiæ debeãt persoluere decimas illi ecclesiæ, & celebrare suas exequias apud eam ecclesiam, in qua quondam hęc fiebãt à parentibus eorũ.*

[2] *Secundò, an præscriptione temporis, ius percipiendi decimas & funerandi tollatur.*

QVAESTIO I.

[1] ps *QVòd priori [c] ecclesię hæc omnia iure pſoluenda sint, actores his argumẽtis probare cõtendunt. Cõstat unamquãque baptismalem ecclesiã habere diœcesim sibi legitimè assignatã: sicut et parochiales ecclesiæ habent parochias sibi distributas*

Vnde Dionysius episcopus Seuero episcopo.

Singuli sacerdotes proprias debent habere ecclesias.

CAN. I.

ECclesias singulas singulis presbyteris dedimus, parochias, & cœmeteria eis diuisimus, [d] & unicuiq; ius proprium habere statuimus: ita uidelicet, ut nullus alterius parochiæ terminos [e] aut ius inuadat. Sit unusquisq; terminis suis cõtentus, & taliter ecclesiam & plebem sibi cõmissam custodiat, ut ante tribunal æterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus percipiat.

† *In diœcesi autem designata quæcunque prædia coluntur, prouentus decimatio*

[a] QVicunque. Deuoluat, Ecclesia enim est ei proximus hæres, ut ex. de pœn. presbyter. [1] contrarium tamen est huic, extra de suc. ab intest. ca. j. & ij. sed illud fuit locale. Vel illud intelligitur secundum istud.

[b] De sanctimonialibus. Argu. est hic pro sanctimonialibus Theuroniæ, quod possunt habere propria quia uestem religiosam potest quis habere in domo propria. xxvij. quæst. j. de viduis. Ad id facit xxvij. quæ. j. si quis rapuerit. tamen talium monialium uita condemnatur. xviij. q. ij. perniciosam. Ioan.

QVod priori. Hæc qõ diuiditur in tres partes: in prima quarum probatur, quòd postquã ecclesiæ sunt limitatæ, non debent decimæ ad alios usus transire, nec mutari de parochia. & hoc prosequitur usque ad §. illũ, his itaq;, &c. Secunda ibi, His itaque. Tertia ibi, Ad hæc. Io. de Fan.

[c] Quod priori. Hic ponit primam qõ. an decimæ sint dandæ illi ecclesiæ à qua se trãsferũt, uel ad quam se transtulerũt. Distingue ergo, aut decimæ, sunt prædiales, aut personales. Si prædiales, semp dandæ sunt illi ecclesiæ, ubi prædia sunt sita, ut xvj. q. j. si qs. laic⁹. Si personales sunt, quæ proueniunt ex artificio uel negotiatione, tunc sunt dandæ illi ecclesiæ, ubi recipiunt sacramenta, ut xvj. q. j. questi. sicut illi ciuitati est tributum soluendum ubi agri sunt: ut ff. de cen. forma. [a] Et hæc distinctio probatur extra de deci. ad apostolicæ. tñ prædiales decimæ dantur secundum consuetudinẽ loci. extra de deci. cũ sint homines. & hæc uera sunt circa ueteres decimas, & dicendum est circa nouas, ut semper dandę sint illi ecclesiæ in cuius parochia sita sunt pdia. sed si parochia non est limitata, in arbitrio est epi, cui ecclesiæ dentur noualiũ decimæ, ut extra ead. quoniam. Item in dubio ecclesijs matricibus potius, quam capellis dabuntur decimæ, ut extra e. nuntios. in parte remota, & in dubio ibi potius dabuntur, ubi audiuntur frequentius diuina, ut extra ead. ad apostolicæ.

[d] ECclesias. Diuisimus. Iste Dionysius diuisit, uel distinxit terminos ecclesiarũ, sed non terminos epatuum, quia in gentilitate fuerunt distincti, ut lxxx. dist. c. j. Similiter termini prouinciarũ sunt distincti ante tẽpus Christi: ut xcix. dis. cap. j.

[e] Terminos. Propter hoc inducitur capitulum.

His

† cap. 12.

[1] Arg. huius decret. presbyteri. & hui⁹ ca. quicũque. dicũt quidã qd' si ab intestato decedit habẽs uxorẽ, qd' uxor non præfertur ecclesiæ. sed ar. cõtra. C. de epi. & cle. si qs presbyter. š. e. qõ. j. sint manifestę secũdum Laur.

Decimæ cui ecclesię sunt dandæ.

[1] Et si nero quis. ff. de. cu. bo. dã. l. ij. §. j arg. bonũ C. de mul. in quo lo. mu. sex. cõgruẽ. l. una. in fi. li. x. in authẽ. ꝺ ecc. titu. §. ad hoc. Arc.

† Verba sequentia non sunt Dionysij, sed actorũ quorũ & reorum litigatum refert Gratianus.

nũ baptiſmali eccleſiæ deſignatus debet ſolui. Quia ergo pdia hæc intra terminos noſtræ diœceſis cõtinẽtur, & prouẽtus decimationũ nobis legitimè aſſignatus, noſtræ eccleſię perſoluendus eſt.

[2] His itaq; † reſpondetur: decimæ à Deo conſtitutæ ſunt per Moyſen, ut perſoluerentur à populo filijs Leui pro miniſterio, in quo deſeruiebãt ei ĩ tabernaculo. Non accipiebãt filij Leui decimas, niſi ab eis pro quibus offerebãt preces & ſacrificia. Quia ergo nos ſeruimus dño in tabernaculo, offerendo p iſtis preces & ſacrificia, & ipſi debẽt nobis perſoluere decimas et primitias. [a] Itẽ cùm decimæ darẽtur filijs Leui, nõ electione offerẽtis perſoluebantur, ut contẽpto Leuita qui ſecũ erat, ipſe eligeret, cui uellet decimas dare. Nã dictũ eſt: Leuita qui tecũ moratur, et intra muros tuos habitat, comedet eas. Ideo ẽt & ſingulis tribubus ciuitates ad habitandum acceperũt, ut unaquæq; tribus illis perſolueret decimas, q ſecũ erant. nã Moyſes præcepit filijs Iſrael (ſicut legĩt ĩ Deuteronomio.) in loco quẽ elegerit dñs Deus ueſter, ut ſit nomen eius in eo, illuc oĩa q̃ pcipio cõferetis, hoſtias, holocauſta, et decimas, ac primitias manuũ ueſtrarũ, [b] et qcquid precipuũ eſt in munerib. iuſtis, † q̃ uouiſtis dño, ibi epulamini coram dño Deo ueſtro uos, et filij et filię, et famuli et famulę ueſtrę, atq; Leuita, qui in urbib. ueſtris cõmoratur neq;.n. habet aliã partẽ atq; poſſeſſionẽ inter uos. & infrà. Decimã frumẽti, uini et olei, et primogenita armentorũ et pecorum, et omnia quę uoueris, et ſponte offerre uolueris, et primitias manuũ tuarũ corã Deo tuo: comedes ea in loco, quem elegerit dñs Deus tuus, tu et filius tuus, et filia tua: ſeruus, [c] et ancilla tua, atq; Leuita, q manet ĩ urbibus tuis. Quia ergo nos ĩtra muros urbis iſtorũ ſedemus, et eis habitatione iũcti ſumus ritè ab eis decimas accipimus. Itẽ ait pphеta. Producẽs fœnũ [d] iumẽtis, et herbam ſeruituti hominũ. (Pſal. 103.) Fœnũ et herba ex terra producitur, ſed quibus? iumẽtis irrigãtibus eã, id eſt, hominibus colẽtibus eã, et in hoc ſeruiẽtibus [e] ipſi. Itẽ Apoſtolus, [f] Cõmunicet autẽ is, qui catechizatur [g] uerbo, ei qui ſe catechizat, ĩ oĩbus bonis. (Gala. 6.b) hoc Galatis. Corinthijs aũt pbat ſpecialiter ſibi deberi ſumptus, q eis ſpiritualia miniſtrauit, dicẽs: Si ſeminauimus uobis ſpiritualia, magnũ eſt, ſi carnalia ueſtra metamus? (1. Cor. 9.a) [h] Itẽ: Si alij participes ueſtræ poteſtatis facti [i] ſunt, cur non magis & nos? Item: Quis plãtat uineã, et de fructu eius nõ edit? Nos plãtauimus uineam, & nos uultis fructus eius edere? Item præcepit dominus per Moyſen, ut nemo mittat falcem in alienam meſſem. (Deu. 23.a) Hæc meſſis noſtra eſt, & nos uultis falcẽ in eã mittere? Itẽ: Non alligabis os bouis triturantis. (Leui. 25.a) Nos ſumus boues triturãtes: uos

---

His itaque reſpondetur. Hæc eſt ij. pars quæ. in qua probat cõtra, ſcilicet quod ibi debẽt dare decimas, ubi percipiunt baptiſma. Ioan. de Fant.

Primitiæ ut decimę ſoluendæ ſunt.

[a] Et primitias. primitiæ ergo debitæ ſunt, ſicut & decimæ. xvj. quæſt. j. reuertimini. Quantitas primitiarũ nõ eſt determinata, ſed qui plus dabat, quadrageſimam dabat partem, qui minus, ſexageſimam, & ſic licitum erat dare inter lx. & xl. quantũ quiſq; uolebat. hoc erat in aridis & liquidis. Sed q dabat primitias animaliũ, dabat unũ de ducentis, ut ait Hier. ſuper Ezechielem. & extra de deci. c. j.

† Alias, his ita. & ſequũtur uerba reorum.

Monachi an teneantur ad decimas.

[b] Manuum ueſtrarum. arg. quod non excuſantur monachi, q proprijs manibus colunt agros quin teneãtur dare decimas: cum illud ſit pceptũ domini: ſed illi legislatori nemo poteſt cõtra dicere, ut xxvij. q. ij. ſunt qui dicunt. nec licet diſpenſare contra præceptum domini, uel apoſtoli. xxv. quæſtione j. ſunt quidã. De hoc dicemus xvj. qõ. j. decimas. & cap. reuertimini.

Deu. 18. a

[c] Seruus. Videtur hic, q laici cum clericis debeãt uti decimis. & ſic eſt contra xvj. qõ. vij. capitu. j. Sed prout Hieron. teſtatur in ueteri teſtamento quatuor modis dabantur decimæ.

Deut. 14. c

Decimæ olim dabãtur quatuor modis.

Primo de omnibus bonis, quæ habebat populus decimam dabat Leuitis. Secundo de reſiduis nouẽ portionibus ſumebant decimã, & de hac ter in anno cum aſcendebãt in templum, paſcebant ſe & Leuitas: & de illa hic loquit. Item de reſiduis portionibus ſumebant decimã, & reſeruabant ad uſus pauperum & pupillorum. Item decimabant reſiduas ptes & ipſam deferebant in templum, de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quartadecima, nã de illa decima, quam populus offerebat Leuitis, ſumebant Leuitæ partem decimã, & offerebãt eam ſummo ſacerdoti, & inde fiebant panes propoſitionis. [i] Hodie nec una bene datur, & ideo fame & penuria & alijs pœnis maledicti ſumus. xvj. quæſt. j. reuertimini.

Deu. 12. c

† Veſtris.

[i] Hæc dicebatur decima decimę. hæc ſignificabat carnem Chriſti q̃ in ſacrificiũ eſt oblata: ſicut illa offerebatur in illis panibus propoſitionis qui fiebãt ex illa, ſecundũ H.

[d] Fœnum. i. temporalia.

[e] Seruientibus. i. prædicatoribus ſeruientibus alijs.

[f] Itẽ Apoſtolus. Ad Galatas v.

[g] Qui catechizatur. i. inſtruitur.

[h] Metamus. q. d. non. j. q. j. noſti.

[i] Poteſtatis. Sed ſi ita poteſtatiue utũtur alij ueſtris, ſicut uoſipſi, cur nõ magis etiam nos, qui intendimus ſaluti ueſtræ?

Nec

uultis alligare os nostrũ, et de nostra tritura uictũ uobis q̃ritis. Itẽ Apostolus: Qui altario seruiũt, de altario uiuãt: sed nun qd de eo, cui nõ seruiũt? Itẽ, qui in sacrario operantur, cũ sacrario participant: sed nũquid cum illo, in quo nõ operantur? Nos seruim⁹ altario, uos ei participare uultis: nos uerò uacuos, et inanes dimittere q̃ritis. Itẽ Apostolus: Laborãtẽ agricolã prius oportet suscipe de fructibus suis. Vos autẽ ecõtra q̃ritis. Nos sum⁹ agricolæ laborantes: uos primùm uultis percipere de fructib. nostris: imò nõ primũ, quia nec ultimũ [a] nobis relĩquere uultis. A priorib. n. incipiẽtes, paulatim serpitis, & totũ usurpare cõtenditis: ut ꝑ uobis uideat̃ dictũ. Frustatim lupus comedit agnũ. Itẽ: Quis unquã militat stipẽdijs suis? qs pascit [b] gregẽ & de lacte eius nõ edit? Nos militamus, & uos stipẽdia nostræ militiæ uobis quæritis. Nos gregem pascimus, & uos lac eius & lanã accipere uobis uultis. Sapere [c] est de alieno labore uictum quærere, si sapere est uel le, quod non possis.

Itẽ dñs dixit discipulis suis: In quãcunq; domũ intraueritis, in eadẽ manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Cùm aũt intraueritis, primùm dicite, Pax huic domui. Nos domũ hanc ingressi sumus, & ei pacẽ obtulimus, uos aũt quasi otiosi alieno cibo pasci gaudetis. Videte ne in uos uertat̃ illud: Videte quid faciat otiũ et alienus cibus. Itẽ ꝓpheta, Sumite psalmũ, [d] et date tympanũ. [e] Isti à nobis sumũt psalmũ, et uos ab eis quæritis tympanũ? [†] Item Leo iiij: De decimis [f] nõ tã tùm nobis, sed etiã maioribus nostris iusto ordine uisum est plebibus tantùm, ubi sacrosancta baptismata dãtur, debere dari. Quibus autẽ plebibus debẽtur? an illis à quibus baptisma accipiũt, an alijs? Nos eos baptizamus & uos ab eis decimas sumitis. Honesta ista interpretatio est: utinã inueniatis, qui sic ꝓ uobis interpretentur. Quia ergo nos rigamus populũ hunc, imbrem doctrinæ ei ministrantes, qui colimus eũ uomere predicationis, corda eius ad fidẽ aperientes, si nõ uultis sinere, [g] uel [h] patiamini [i] nobis eũ fructificare: & qualia uobis fieri nõ uultis, nobis inferre cauete: ne si pergitis dicere quæ uultis, audiatis [k] quæ non uultis. Tob.4.c Mat.7.b

3 Ad hæc [†] callida & multiplici argumentatione iura nostra auferre contenditis, ita ut si fides uerbis adhiberetur, non uerba pro uerbis, sed res pro uerbis reportaretis: sed Deo propitio, si uerba [l] dedistis, uerba recipietis.

Arguitis nos, ꝙ ea, quæ uobis debentur, surripere quærimus, quia nostra prosequimur. Sapiẽti [m] quidẽ, & philosophico ore prolata sentẽtia, suũ prosequi, est ne aliena rapere? Vnde ad uos hæc sñia manauit, nisi quia tanto ardore nostra cõcupiscitis, ut uestra putetis uobis auferri, cũ nos nostra cõsequimur? vñ cùm causa nostra debitũ finẽ sortita fuerit, exclamabitis: Ah miser, crucior tm̃ bolũ esse ereptũ ex faucibus meis. Sed uidete, ne damnum effusi unguẽti uobis recompensare [n] quæratis. Constituistis

[†] Hic incipit replicatio actorum usq; ad fin. qõ.

1.Cor.9.b [a] Nec ultimum. Quandoque tamen dicitur primus nõ respectu ultimi, ut extra de uerbo. sig. cap. Ioseph.

Decimæ pecorũ ubi sunt dandæ. [b] Pascit. Argu. bonum, quod ibi dandæ sunt decimæ de grege, ubi grex pastus est, & ubi concepit, non ubi moratur. Nam & boues dicũtur esse de illo fundo ubi laborant, non ubi morantur: ut ff. de fun. instruc. l. cum quidam: Nam seruitus pascendi pecora est prædialis seruitus, cum usus tantum prædij consistit in pastu pecoris: ut ff. de ser. rust. prædio. l. pecoris. & quod fit de foro illius, ubi grex suus pascitur, probatur, q.a ibi potest constitue re tuguriũ uel officinam: ut ff. de ser. rust. præd. l. ueluti. Sed ratione tugurij, uel officinæ fit quis de foro alterius: ut ff. de iud. l. hæres. §. ij. hoc dictum sequitur incõ ueniens: quia eadẽ ratione dabuntur decimæ, ubi grex parturit, & ubi fœtus pascitur. Præterea coloni non dãt decimas, ubi laborant dñis suis, sed ubi recipiunt sacramenta: ut xvj. q. j. c. quæsti.

1.Cor.9.a [†] Scilicet persona.

[c] Sapere. ironice loquitur, quasi dicat magna sapiẽtia est uelle illud, qđ non potes, scilicet de alieno uiuere.

[d] Psalmum. id est, spiritualia.

[e] Tympanum. id est, temporalia.

[f] De decimis. ī. xvj. q. j. capi. de decimis.

Mat. 10.b ADDITIO. Dicit L. quod istud capi. sophistice inducitur, quia loquitur de ꝑsonalibus decimis tãtum, hic autẽ agitur de prædialibus. & idẽ hic tenet Ioan. de Fan. Archid.

[g] Sinere. Sponte.

[h] Vel. i. saltem.

[i] Patiamini. scilicet coactæ.

[k] Audiatis. uerbum est Terentij: Qui dicit qđ uult, audiet qđ nõ uult.

Psal.80. Ad hæc callida. Hæc est tertia pars quæsti. in qua inducit plura argumenta, & finaliter concludit. Io. de Fant.

[l] Verba. res dare pro rebus, pro uerbis uerba solemus.

[m] Sapienti. ironice loquitur.

[n] Recompensare, hoc est dicere, uidete

nos plantatores uinearũ, fossores agrorũ, trituratores arearum, rigatores camporum, et multa alia huiusmodi officia uobis assũpsistis: & debita uobis obsequia à nobis subtrahi cõquesti estis. Sed nõ negamus, quod uestrũ est. boui triturãti paleæ & tegumenta seruãtur: Sint hæc uobis, et grana nobis relinquite. Pastinatores [a] uinearũ fossores agrorũ, rigatores camporũ, trituratores arearum, diurna mercede accepta ꝑueniẽtes fructus dominis relinquũt. Vos ergo recepta [b] mercede uestri operis in quotidianis oblationibus & alijs obsequijs, quę pro spiritualibus, quæ à uobis accipiũt, quotidie deferũtur, prouenientes fructus decimationum & primitiarum nobis relinquite.

Itẽ præcepit dominus discipulis suis, ut comederent & biberent ea, quæ apud auditores suos erãt sed nõ iussit eis ut dños de domibus suis eijcerẽt, & reb. suis spoliarent. nõ facile inuenietis, q̃ tales hospites libenter suscipiat. Mus in pera, ignis ĩ sinu, [c] serpẽs in gremio malẽ suos remunerãt hospites. Vnde in prouerbijs dicit: Qui serpentẽ in sinu suo nutrit, ꝑcutiet ab eo. Tales inueniatis uobis [d] hospites, quales nobis esse uultis. Nõ sufficit uobis edere, et bibere, quę in domo nostra sunt, dũ quotidianos fructus oblationũ ꝑcipitis, ex quib. uictũ & uestitũ habeatis: quib. cũ Apostolo debetis esse contẽti: sed nõ uultis, q̃a eius imitatores nõ estis: sed potius nos de domo nostra expellere, & reb. nostris nos penitus expoliare cõtenditis: dũ nec etiã eorũ decimationes nobis relinquere uultis. Vt autẽ uniuersaliter omnia colligãtur, cũcta, quæ pro uobis inducta sunt, siue de laborãte agricola, siue de eo, qui suis stipendijs non militat, ad hũc articulũ ꝑferimus, ut fructũ uestri operis, quẽ à Deo recipere cõtenditis, in oblationibus et quotidianis obsequijs istorũ recipiatis: decimationes uerò eorũ, quę nobis debẽtur, intactas nobis relinqte: ne dũ quæritis usurpare q̃d uestrũ nõ est, iusta animaduersione etiã illud cogamini amittere, quod uobis aliquo modo uidebatur cõpetere. Quod aũt hę decimationes nullo iure uobis debeãtur, facile probabimus. Dicitur .n. in quodã cõcilio: Si quis laicus [e] uel clericus, siue utriusq; sexus persona proprietatis suæ loca, etc. sicut in eodem capitulo in causa monachorum notata inueniuntur. Si ergo laicus, uel clericus, uel quælibet persona loca suæ proprietatis uendens aut donans, prouentum decimationum ab ecclesia, cui legitime assignatus est, nullo modo potest abstrahere, nec isti de diœcesi ad diœcesim transeuntes, decimas suorum prædiorum, quæ intra terminos nostræ parochiæ continentur, nobis auferre possunt. Quantum .n. ad ius percipiendarum decimarum attinet idem est possessorem de diœcesi ad diœcesim transire, quòd possessionem de diœcesano ad diœcesanum transferre.

† Hic incipit duplicatio reorum ratione præscriptionis, & subaudi ad hæc, scilicet respondent rei.

QVAESTIO II.

D hæc, † decimationes istæ, etsi iure nobis debentur (ut asseritis [f]) tamẽ

uidete ne ira contristemini de illa amissione, quod propter hæc deteriora committatis, scilicet sui pendatis uos sicut fecit Iudas, qui ira tristabatur de effusione unguẽti de quo proposuerat decimam partem furari, sicut de alijs rebus consueuerat. Vnde ut recompensaret illud damnum, uendidit dominum pro triginta, quæ sunt decima pars trecentorum: tanti enim potuisset uendi unguentum. Et ad similitudinem Iudæ, camerarij semper furantur decimam partem illorũ, quæ dantur dñis suis.

Iudas quare se suspẽdit.

[a] Ad idẽ quod legi. & nota. j. c. q. j. Christus. Arc.

[a] Pastinatores. Pastinare idem est quod colere. sic ponitur. ff. quod ui aut clam. l. semper. §. primo.

[b] Recepta. id est, si deberetis recipere aliquid, deberetis tantum mercedem recipere: unde non confiterentur, quod aliquid recipere deberent. extra de testi. capit. ex tenore.

[c] In sinu hæc uerba habes, extra de Iudæ. & si Iudæos.

[d] Vobis. Sic uigesimaquinta, quæstio. ij. sic decet. simile. xj. quæstio. iij. cap. priuilegium. & extra de simo. quia. fine.

[e] Laicus. Vt decimasexta. quæstio. j. cap. si quis laicus.

D hęc, decimationes. Hęc q̃stio diuidit in duodecim partes. In prima quærit, utrũ præscriptione tollantur decimæ, & probat quod sic per cap. sequens. Secunda ibi, Nunc autẽ. Tertia ibi. Vnaquæque. Quarta ibi, Quod de libero. Quinta ibi, Quia ergo. Sexta ibi, Oblationes. Septima ibi, Item quæritur. Octaua ibi, quibus peccata. Nona ibi, De obseruatione. Decima ibi. Lugere. Vndecima ibi, de mortuis. Duodecima ibi, De his autem. Ioan. de Fant.

Prouer. 6. b

[f] Vt asseritis. Hic de una exceptione transitur ad aliam. si quis enim succubuerit in una exceptione, transire ad aliã potest, & etiam ad cõtrariã transire potest:

tricēnalis [a] *obiectio nobis silentium imponit.*

Oīs.n. possessio tricēnaria p̄scriptione tollitur, uel quadragenaria, sicut possessiões religiosarū domorū, uel cētenaria, sicut prędia sāctæ Ro. ecclesię. Vnde Gelasius Papa ait:

Quæ triginta annis ab episcopis posidentur, iure ab eis uendicantur.

CAN. I.

FAcultates [b] ecclesiæ necnō & diœceses, q̄ ab aliquibus posidentur ep̄is, iure sibi uendicēt, ꝙ [c] tricēnalis lex cōclusit: quia & filiorū nostrorum principū ita emanauit authoritas, ut ultra trigīta [d] annos nulli liceat pro eo appellare, [e] quod legū tempus exclusit.

Gloss: potestate extra de præscrip. auditis. ff. de excep. nemo similiter de una actione potest transire ad cōtrariam, qui in una succubuit, ut extra de iudi. examinata. & C. de inoffi. test. contra maiores. & ff. de euic. minor. Sed si quis iurauit, ꝙ omnes exceptiones proponeret intra certum terminum, non uidetur quod posit unam post aliam proponere, ut extra de exce. pastoralis. Nam etiam qui unam exceptionē proposuit, si postmodū cum in illa succubuit, uult aliā proponere, debet hoc facere intra terminum pręfixū: ut instit. de excu. tut. §. qui aūt. Ad hoc dico, quod si alicui competerēt plures exceptiones, quæ non sunt cōtrariæ, in eo casu si intra præfixum terminū non proponit oēs exceptiones, si in una succubuit, non auditur in altera. & sic intelligitur instit. de excu. tut. §. qui autem. & extra de excep. pastoralis. Si autem sunt contrariæ, ut si primo dixit se exemptū, tunc licet succubuerit, nihilominus post tēpus præfixum potest aliam proponere, ut C. de inofficio. testa. l. contra maiores. Sed in actionibus ita est dicendū, quod si alicui competebant plures actiones, & poterat eligere, qua uellet agere, eligendo unā, si in alia succubuerit, non poterit trāsire ad aliā, [1] ut ff. de tribu. quod in hæredē. §. eligere. Item qui negat se aliquid debere, si uincatur, potest adhuc alia exceptione uti, nisi in casibus à iure expresis, ut ff. de regu. iur. nemo ex his. Nam si quis neget numeratam pecuniam sibi, si postmodum conuictus est, & uelit dicere se soluisse, nō audietur, ut C. de non nu. pec. in authen. cōtra qui. & ita non est inconueniens si de una exceptione transit ad contrariā. sic xxiiii. quæst. j. quisquis. extra de test. ex tenore. sic extra de excep. cum uenerabilis.

[a] Tricennalis. Hic tacite annectit secundā q̄onem, scilicet an ius decimarum, uel etiam ius funerandi possit præscribi? Et est expeditū, quod ius, id est, libertas non dandi [2] decimas à clerico nomine ecclesiæ suæ potest præscribi, ut contra ep̄m, ut extra de præscrip. de quarta. Item una ecclesia potest præscribere decimas intra parochiam alterius ecclesiæ, ut extra de præscrip. ad aures. similiter ius funerandi præscribitur secundum leges, ut C. de relig. monumentorum similiter alia sacramenta ecclesiastica præscribuntur, ut extra de relig. do. constitutus. Si quæras qualiter præscribuntur decimæ, cum non continuedentur, & seruitutes præscribi non possunt, cum non continuo posideantur, ut ff. de ser. seruitutes? Respon. licet perceptio decimarum non sit continua, tamen ius percipiendi est continuū. Vel aliter licet perceptio non sit continua, tamen causa percipiendi (scilicet præceptū domini q̄d perpetuum & continuū est perpetua est & naturalis. & hoc sufficit ad præscriptionem, ꝙ causa sit perpetua & naturalis, ut ff. de seruit. urba. præd. foramen. ibi enim dicitur, si causam à cælo habet, continuum dicitur.

Side notes: Actiones plures habens, an una electa perdat alias.

[1] Adde an hoc sit ī distincte uerū, per Cyn. in l. edita. & ibi etiam Bal. C. de eden.

Decimæ, an posint p̄scribi?

[2] De hoc etiam no. x. quæst. iii. quia. ī glo. ii.

At illi † *ecōtra, cuius authoritate nobis silētiū imponitis, eiusdē authoritate uestra ora claudimus. Ait.n. idē Gelasius: Nulla* [f] *præsumptione statū parochiarum, &c. Si ergo temporalis obiectio diœcesim semel cōstitutam diuellere non pōt. patet quòd nec uobis patrocinabit̄, ut statū parochiæ nostræ mutantes, decimationes nobis quondā legitimè assignantes, uindicabili* [g] *usurpatione uobis uendicetis?*

Quomodo † *autem distinguendæ sunt hæ authoritates, in causa monachorum inuenitur.*

2 *Nunc aūt* [h] *quęritur*

Gloss: [b] FAcultates. Sic construe, facultates ecclesiæ, quæ ab aliquibus † episcopis posidentur: supple ipsi episcopi iure sibi uēdicēt, id ē, defendāt.

[c] Quod id est, quā tricennalis lex conclusit. i. acquisiuit illas possessiones eis. Vel pone casum, quod ille ep̄s qui p̄scripserat res alterius, cecidit à possessione illarū rerū. tunc.n. licite posset eas uendicare à possessore, ut xvj. quæst. iij. c. placuit. §. præscriptionum. uer. si uero.

[d] Triginta. Cum ecclesia præscribit contra priuatum. [3] sed si ecclesia præscribit cōtra ecclesiā, & priuatus contra ecclesiam, requiruntur xl. anni, ut xvj. q. ij. d. c. placuit. in fine.

[e] Appellare. Id Id interpellare.

Side notes: † Scilicet actores triplicantes.

[3] Arg. ad hoc extra de p̄scrip. illud. ubi de hoc. Archidia.

† Hic Gra. uerba sua interponit.

At illi CASVS. *Per ca. supradictū uidebatur imponi silentium actoribus, & ideo actores ecclesiæ nitūtur claudere os eis eiusdem Gelasij authoritate, quæ est xvi. q. iij. licet in regulis. Vbi dicitur quod status parochiarum temporali præscriptione diuelli non potest: & ideo decimationes priori ecclesiæ aßignatas nullus sibi debet usurpare.*

[f] Nulla ĩ. xvj. q. iii. licet in regulis.

[g] Vindicabili. i. iniusta. Io. de Fant.

Quomodo. CASVS. *Non soluit hic G. cōtrarietatem duorum præmissorum cap. Gelasij, sed seruat resolutionem infra xvi. q. iij. Postea autem annectit secūdum articulum huius quæstionis, scilicet utrum ius funerandi præscriptione tollatur. & certum est quod sic, cū quadragenaria præscriptione omne ius & omnis actio tollatur. Procedit G. sic in hoc articulo. Primo inducit actores allegantes. Secundo reos respondentes. Probant ergo actores, quod ius funerandi ad suam ecclesiam debet pertinere, quia uxores & filij in sepulcro uirorum & parentum sunt collocandi, quod, probat nouem authoritatibus, & exemplis.*

Nūc autem. Hęc est secunda pars quæstionis in qua probat per capitu. Hiero. (superficialiter tamen) quod omnes consanguinei debent simul sepeliri. Ioannes de Fant.

[h] Nunc autem. Hic explicatur alter articulus primę quæstionis, s. ubi isti sint sepeliendi. De hac materia

V 4 loquun-

de iure funerandi, quæ harum ecclesiarum habeat ius tumulandi istos. Sicut Hieron. scribit, coniugati in uno sepulcro uidētur esse ponendi.

Ait enim:

In sepulcro patrum suorum filij sunt collocandi.

CAN. II.

EBron dicitur esse ciuitas trium uirorum, † quia in ea sepulti sunt tres patriarchæ in spelunca [a] duplici cum tribus uxoribus suis, id est Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Iacob & Lia: præter [b] ipsum Adā & Euā uxorem suam. Tobias dicit ad filium suum: Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum sepelies, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus uitæ eius: & cùm ipsa compleuerit tempus suum, sepelias eam iuxta me in uno sepulcro.

Idē: Quos coniunxit [c] unū coniugiū, coniungat unum sepulcrum, quia una caro sunt. Et quos Deus coniunxit, homo non separet.

Item Augustinus.

CAN. III.

VNaquæque mulier sequatur [d] uirum suum siue in uita siue in morte. [e] Item Gregor. † Soror beati Benedicti sepulta est in sepulchro, quod ipse sibi p̄parauerat, ut quorum mēs una fuit semper in dn̄o, eorum quoque corpora sepultura non separaret.

Item. Ioseph, moriens in Aegypto, rogauit fratres suos, ut tempore uisitationis [f] suæ ossa sua secū deferrēt, & in sepulcro patrū suorū ea collocarent. Item. Dictū est prophetæ [g] domini, qui cōtra præceptum domini comederat i Bethel: Nō inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrū tuorum. Item.

De nōnullis legitur in libro Regum: Obijt, & appositus est ad patres suos: hoc est, in sepulcro patrum suorū. Item. In nouo testamento [h] beatus Philippus legitur ædificasse sibi sepulcrū, in quo ipse & filij eius quieuerunt.

Item. Beatus Seuerus Rauennatum archiepiscopus tumulum fieri iussit, in quo se, & uxorem, & filiam collocauit. His omnibus exemplis colligitur, † quod in sepulcris parentum corpora filiorū collocanda sunt. Quia ergo parētes istorū apud priores ecclesias sepulti sunt, & hi apud easdem debēt

loquuntur uarie iura. H. dicit quod quilibet potest sepeliri in sua ecclesia, ubi audiuit diuinum officium, ut extra de sepul. in nostra. nisi in tribus casibus, si uelit transire ad episcopalem ecclesiā, ut j. e. ubicunque. uel si eligit sepulturam in loco magis religioso, ut extra de sepult. fraternitatē, uel si uelit sepeliri in sepulcris parentū suorum, ut j. ea. placuit. Ego credo, q̄ libere potest quis eligere sepulturam ubicunq; uoluerit, [a] ut extra e. ti. cum liberū sit. dum tn̄ legitimam portionē relinquat priori ecclesiæ, ut eo. ti. nos instituta. etiam apud locum minus religiosum, ut extra eo. in nostra. & oīa contraria intelligas, qn̄ est illectus, uel qn̄ ex contemptu uel temeritate deserit suā ecclesiā, uel qn̄ legitimā portionē non uult relinquere ecclesiæ priori. parētes tn̄ non possunt filijs infra annos discretionis eligere sepulturā, nisi hoc habeat consuetudo, ut extra de sepult. de uxore. & extra eo. ti. in nostra. in fine. si quis aūt in casu non concesso receperit corpus alienum, etiam sepultum reddere cogetur cum omnibus quæ occasione ipsius receperat, ut extra e. fraternitatem. in fi. & extra. e. c. j. & ii.

[a] EBron. In spelunca duplici. i. quia duo receptacula habuit, in uno recipiebantur masculi, in alio fœminæ.

[b] Præter. Hæc dictio p̄ter, hic ponit̄ inclusiue, [a] sic xxxv. q. iii. porro. ff. de pign. act. l. j. in fine.

[c] Quos cōiunxit. Largius hic interpretatur Hierony. authoritatē domini, quam in euangelio Matthæi intelligatur. & est si. xxxviij. q. j. idolatria.

VNaquæq;. Hæc est tertia pars qō. in qua probat q̄ omnes non possunt simul sepeliri. Io. de Fan.

[d] Sequatur. Nunquid ergo tenet̄ sequi uirū uagantē? Videtur quod non, ut xxxiij. q. ij. si quis. sic nec libertus tenetur sequi patronum uagantē, ut ff. de ope. lib. qd' nisi. ar. ff. de procu. sed & hæ. §. non solū. ff. de an. leg. l. Mæuia. §. j. Sed cōtra quia etiā tenet̄ sequi leprosum. extra de coniu. lep. c. ij. & iij. Credo q̄ si sciret eū esse histrionē, tenet̄ eū sequi, alias nō. H. tn̄ dicit, qd' semper debet ipsum sequi, & dicit q̄ illud ca. si quis. est abrogatū. similiter dicit, q̄ debet ipsum seq̄ etiā si mittatur in carcerem, uel si cogat̄ ire in exercitum. Sed eadē ratione debet ipsum seq̄, quoties dn̄s petit à uiro qui ē seruus, ut seruiat sibi: lex tn̄ dicit q̄ postq̄ liberta nupsit uolūtate patroni, q̄ amodo nō debet seruire patrono, p̄pter suspicionē, sed patronæ suæ pōt honeste seruire, ut ff. d' ope. liber. sicut.

[e] In morte. Hoc est consilium, ut extra e. ti. de uxore. Quærit Hu. pone q̄ mulier plures uiros habuit, quem illorū debeat sequi in sepultura sibi eligenda. secundū Io. nō est qō, quia pōt eligere sepulturam ubi uoluerit. H. dicit; q̄ tenet̄ ultimū sequi, sicut ultima ecclesia succedit clerico. xviii. q. j. c. uno. sicut ultimum uirū sequit̄ in domicilio & honore. ff. ad mun. filii. §. j.

Soror CASVS. *probat G. in hoc c. quod oēs de eadem parentela & cōiugati oēs sunt in eodē sepulcro ponēdi: et hoc probat exemplis quinque & authoritatibus.*

[f] Visitationis. i. cū Deus eos uisitaret, & educeret eos de terra Aegypti. i. de Aegyptiaca seruitute: & hoc petijt, quia ignominiosum erat tūc, q̄ aliquis nō sepeliretur in sepulcro patrū suorum, ut statim sequit̄. uel quia in spiritu uiderat, quia dn̄s resurgere deberet ibi, & præuideret multos resurrecturos ibi cum illo, & ipse forte erat unus ex illis.

[g] Prophetæ. Abdo † scilicet. hanc historiam habes j. q. j. si quis inquit.

[h] In nouo testamento. i. tempore noui testamenti, non

Sepulturę electio unicuiq; libera est.

[a] Dūmodo hoc nō faciat ex odio, uel temeritate j. ead. placuit. secūdū L. B.

† Alias, quatuor uirorū. unde uocatur Cariatharbe Iosue ca. 14. Bartholomæus Anglicus lib. 14. cap. 7.

Tob. 14.

Tob. 4. a.

Mat. 19. a

[a] Sed exclusiue ponitur. 16. q. 1. adijcimus.

Vxor an teneat̄ sequi uirū uagantē.

† lib. ij. dialogorū, ca. 34.

Gen. 50. d

Vxor, quæ plures uiros habuit: cū quo sepelietur.

3. Re. 13.

; Illā opinione sequit̄ Alexan. de Imola in l. cum quædā. col. iij. ff. de iurisd. om. iud.

† Scilicet per authores.

Ioseph in sepulcro maiorū sepultus fuit certa rōne.

† Alias, Gad.

non fuit iste Philippus Apostolus, sed unus de septem diaconibus.

a Econtra. Responsio defensorum.

b Arbeæ. Id est, Ebron.

c De Cethura. quæ etiam Agar dicitur.

Gen. 25.a d Rachel. Vxor Iacob.

e Arbitrium. Sic extra de offic. delega. de causis.

Defuncti uoluntas an sit semper seruāda. f Vltima. Vltima uolūtas defuncti ꝓ lege seruanda est, ut in authen. de nupt. §. disponat. coll. iiij. & si quis eam non seruat, hoc ipsum quod ei est relictū, ab eo aufertur, ut xj. q. j. Syluester. & hoc intelligas cum uolūtas est rationabilis. Nam si moriēs exhæredare uult filium sine causa, hęc uolūtas non est seruāda, ut ĩ. e. si quis. Similiter si quis pcipiat corpus suum iactari, in mare, ut ff. de cōd. insti. quidā. sed ipse moriens bene potest mutare uolūtatem suam. nam ambulatoria est uoluntas defuncti: ut ff. de adimen. lega. l. ii. Sed pone quod quis iurauit, quod nō ueniret contra uoluntatem suam: nunquid potest uenire contra? Videtur quod nō: i quia hoc iuramentū nō uergit in interitum salutis æternæ: ergo est seruandum, ut extra de iureiur. si uero. Sed contra, nemo potest sibi indicere legem, 2 ut non liceat sibi recedere à priori uoluntate: ut ff. de lega. iii. si quis in princip. & libertatem supremi iudicij nemo potest constringere, ut ff. pro soc. cū duobus. §. Papinianus. in fi. argu. cōtra. extra de iureiur. cū cōtingat. Io. hoc plane nota-

Gen. 35.d

Gen. 49.d

Gen. 50.e

1 Quod et aduerū est hic ar. C. si aduersus uē. authē. sacramenta, extra de iureiu. cū contingat. secundū Io. de Fantu.

2 Dicas quod nemo pōt sibi imponere legē, nisi intersit alterius. ff. de ser. quo ties. secundum Gof. quod ita no. extra de constit. ex literis. Archidia.

† Epistola seq. cum la ixli. iij.

tumulari. Econtra a Adam (ut asseritis) in ciuitate Arbeæ b tumulatus est. sed nunquid omnes filij eius sepulti sunt ibi? tanta multitudo humani generis tam breui tumulo nō tā facilè posset includi. Item Abraham ibi sepultus est, sed nunquid Ismael & Madai & alij, quos de Cethura c genuit, ibi sepulti sunt? Item Isaac ibi sepultus est, sed nūquid Esau cum eo tumulatus est? Item Iacob ibi collocatus est, sed nunquid aliquis filiorum eius præter Ioseph ibi sepultus est? Rachel d quoque non in Ebron, sed iuxta Bethlehem tumulata legitur. Exēplo igitur istorum liquet, quòd liberum est filijs sepeliri in sepulcris patrum suorum: & liberum est eis alibi pro locorum & temporum opportunitate corpori suo hospitium inuenire. Non ergo hoc exēplo isti coguntur sepeliri in sepulcris patrū suorū. Item quæ legibus diffinita sunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expressa non sunt, arbitrium e sequuntur humanæ uoluntatis. At legibus diffinitum est quibus decimæ sint persoluendæ, & ideo danti mutare non licet. Vbi autem quisque tumulandus sit, legibus expressum non est, & ideo in uoluntate tumulādi consistit.

Vnde beatus Gregorius ait: †

Vltima uoluntas defuncti seruari debet.

CAN. IIII.

Vltima f uoluntas defuncti modis omnibus seruari debet.

4 Quod de libero & nō de seruo intelligendū est. Seruus enim testamenti paginā condere non pōt. Vnde Gelasius Papa scribit Honorio epo.

Seruus testamentum facere non potest.

CAN. V.

Illud etiam synceritatem tuam uolumus nō latere, ad nos fuisse perlatū, quòd Ampliatus conductor, g quem non solùm seruum constat esse ecclesiæ, sed ita eius rationibus à multis temporibus implicatum, ut etiam si esset ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur, ausu temerario molitus fuerit condere paginam testamenti: cuius omne peculium ecclesiastico iuri legibus nō dubitetur obstrictum: h quapropter his præsumptionibus uice nostra tua fraternitas contradicat, i nec fieri prorsus, aliqua surreptione permittat, ac si eidem quicquam humanitus fortè contigerit, quia grandæuus esse commemoratur, mox eius sine dilatione substantiam percipiat humanitas tua, filijs eius duntaxat, quibus patrimonium probatur esse cōmissum, sub fideli descriptione contradi, donec uniuersis tēporibus, quibus hoc patrimoniū gubernasse cognoscitur, partes dominicas reddere cogantur indemnes.

5 Quia ergo secundū Gregorium ultima uoluntas defuncti conseruanda est, pro isto

ui in qōnibus. B.

Quod de libero. Hæc est iiii. pars qō. in qua probat contra. s. quod seruus nō potest facere testamentum. & hoc probat per ca. seq. Io. de Fant.

g Illud etiam. Cōductor. Improprie dicitur seruus conductor. Nā nec seruus aliquid debet, nec aliqd ei debetur, sed potius per talia uerba respicitur factū quā ius, ut ff. de pecu. nec seruus.

h Obstrictū. Non intellige obstrictū, id est, obligatum, quia cū peculiū, quod seruus habet, sit domini, dño non pōt res suas obligare, ut ff. de reg. iu. l. neq;.

i Contradicat. nō tanquā hæredibus, quia seruus nō pōt habere hæredē, ut C. cōmu. de suc. seruus. sed consuetudo est pluriū locorum, quod filiis relinquatur peculiū quod pater habuit. Seruus hęredem hābere non potest.

Quia ergo. Hæc ē v. pars q. in qua dicitur quod nullus sine cā debet dimittere sepulturam patrū: & hoc probat per tres authoritates. Io. de Fant

CASVS. *Hic reuertitur Gra. ad principale propositum, & concludit ex illo cap. Greg. s. ultima uoluntas. quod quilibet potest sibi eligere sepulturam pro arbitrio suo, et non pro arbitrio prioris ecclesiæ, et ad hoc probādū inducit seq. capitulum.*

Vbicunq;.

rum uoluntate corpora eorum sunt tumulanda, non pro arbitrio uestræ dispositionis.

Item in Triburiensi cõcilio legitur. †

Vbi quisq; decimas persoluerit, ibi sepulturã eligere debet.

CAN. VI.

VBicunque [a] temporum uel locorum facultas tulerit apud maiorem ecclesiam, ubi sedes est episcopi, sepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, uel loci asperitatem hoc difficile fuerit uisum, apud ecclesiam, in qua religiosorũ canonicorum, uel monachorum, uel sanctimonialium religiosa congregatio communiter degerit, sepeliatur. Si autẽ & hoc ineptum uisum fuerit: ubi quis decimas persoluebat uiuus, ibi sepeliatur & mortuus.

Quia ergo † decimã [b] nobis persoluebat uiuus, & apud nos sepeliendus est mortuus. Item si quis de prouincia ad ꝓuinciam trãsiret, & ibi domicilium sibi collocaret, liber factus [c] à ditione prioris iudicis, iurisdictioni illius iudicis subijceretur, in cuius prouincia sedem sibi eligeret. Quia ergo isti à uestra diœcesi in nostram trãsierunt, liberi à uestra ditione, nostro iuri subijciũtur, nostrum est ergo ius funerãdi eos.

Sed obijcitur † illud Melchiadis Papæ.

Propria temeritate sepulturam parentum relinquere non licet.

CAN. VII.

PLacuit per omnia magno concilio, ut nullus proprij arbitrij temeritate [d] aliam ecclesiam, nisi cui usus antiquorum parentum canonica institutione subiacere perhibetur, sepulturæ causa adire procuret, nisi infirmitatis [e] causa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progressus. Ad hæc si quis prælatus contra hoc agere sategerit, ecclesiastico uinculo se subdi cognoscat.

Sed aliud [f] est ex temeritatis superbia usum antiquorũ parẽtum nõ seq, atq; aliud rõnabili occasione nouam sibi sepultutam eligere. Contra Melchiadis Papæ authoritatem nititur, qui superbia, uel odio ductus, siue uanis persuasionibus, aut uarijs munusculis illectus, sepulturam parẽtum suorum sequi contemnit. secundùm Gregorium aũt liberam habeat uoluntatem, qui certæ rõnis causa nouum suo corpori quærit hospitium. Vel (ut quidam [g] distinguunt) libera est ultima uolũtas cuiusq; nõ in sepultura sibi eligenda, sed in testamento conficiendo. Vnde & testamentum appellatur, quia eo quisque liberè testatur, quod post suum decessum de ꝓprijs rebus fieri uoluit.

Sed non uĩ [h] libera testatoris uoluntas, cùm secundùm Augustinũ pro numero filiorum debeat fieri testamentaria distributio facultatũ, ueluti si quis habet unũ filium, Christum putet alterum: si uero duos, Christum faciat tertium, & sic per ordinẽ. & secundùm Leonẽ quisq; medietatem [i] eorũ, quæ Christo testatur, ecclesiæ iubetur relinquere, apud quam fidei sacramẽta suscepit. Sed illud Augustini nõ est iubẽtis, sed dehortãtis, ne quis iratus filiũ suũ exhæredaret, atq; totum Christo relinqueret. Ait. n. in sermone secundo de uita clericorum. †

† Ad fratres ĩ eremo.

Sepulturã an possit aliquis sibi eligere.

[a] VBicunq;. Sed nonne quilibet sepeliẽdus, est ubi recepit sacramenta ecclesiastica? ut ĩ. cap. proxi. & extra eod. tit. in nostra. Ad quid ergo diuisa essent cœmeteria. s̃. eo. capit. j? Resp. uerũ est, sed istud cap. instruit ꝙ si q̃s uult eligere aliã sepulturã, quod hunc seruabit ordinẽ in eligẽdo, poti⁹ enim eliget epalẽ ecclesiam, quam alterã. Si tñ alio modo eligit, standum est uoluntati suæ, duntamẽ habeat iustam causam eligendi: epo autem non præfigitur talis doctrina. nam põt eligere sepulturam in minori ecclesia, ut xij. q. ij. bonæ. Et intelligo quod semper ex temeritate, uel contemptu, uel ex electione mutatur sepultura, nisi appareat certa causa mutationis, uel nisi seruet hunc ordinem, qui hic statuitur in eligendo sepulturam.

† ca. xv.

[b] Decimam. Personalem.

† Cõclusio reorũ.

[c] Liber factus. hoc est uerũ quãdo plene se transtulit, ut xxj. q ij. si quis iam translatus. secus si transferret se ad secundum locũ, non tamen animo relinquendi primũ locum tunc. n. retinet primum locum & secundum, ut ff. ad municip. si quis instructus. Et quod hic dicitur. intellige ꝙ quis potest se transferre de uno foro ad aliud re integra. Nam si quis in uno loco est cõuentus, licet transfeat ad aliud forum tamẽ in priori foro respõdebit, ut ff. de iurisdi. om. iudic. l. pen. Itẽ & hic scias quod sola habitatio non facit aliquem esse de iurisdictione alicuius, nisi per x. annos steterit ibi, [z] ut C. de inco. l. ij. li. x. nisi quo ad hoc, quod ibi respõdebit, [a] ut ff. de iu di. hæres.

Forum mutare an alicui liceat.

† Scilicet peractores: qđ tamẽ non facit ad ultimã allegationẽ reorũ sed ad c. ultima uoluntas. & ca. ubicunq;.

[d] PLacuit. Temeritate. istud uerbum soluit contraria. nã alias potest quis sibi eligere sepulturam, ut extra eo. c. j. & c. cũ sit liberum. & ca. in nostra.

[e] Nisi infirmitatis. Hoc est contra H. q dicit, quod in trib. casib. põt mutari sepultura, ut dixi in sũma. hic habet locũ distinctio decre. extra eo. tit. de his.

[f] Sed aliud. G. hic ponit duas solutiones.

[g] Vel ut quidam. Secunda solutio.

[h] Sed non uidetur. Nunc obijcit solutioni suæ.

[i] Medietatem. Quandoq; tertiam secundum consuetudines diuersas, ut extra eodem ti. certificari.

Si quis.

[z] Itẽ rũc dicas eũ de iurisdictione secũdi, cum eo animo larem mutat, ut ibi ꝑmaneat. C. de inco. l. ciues. secundũ L.

[a] Scilicet rõne contractus: & in alijs casibus notatis iij. q. õ. vj. in summa. Io. de Fant.

Pater sine causa filiū exhęredare non potest.

a SI quis irascitur. hodie.n. non potest quis exhęredare filiū suum nisi habeat iustam causam exhæredationis, & illa debet scribi in testamento: ut C. de liber. præte. authen. non licet. tamen ex iracundia omnia sua dare potest ecclesiæ, dum tamen relinquat legitimam filijs: ut xvij.q.iiij. sunt qui opes. Item si quis relinquit bona suæ ecclesiæ propter defectum filiorum, honestum est quod ecclesia restituat ei bona, si cœperit habere filios, ut xvj.q. iiij.ca.ult.

† Alias, num.

b Appeto. sic xxii.q.ij.c. non enim.

c Prohibetur falsum dicit, quia etiã totum dare potest ecclesiæ: ut xix.q̃. iij.c. perlatū. † dū tamen legitimã relinquat filijs: ut C. de inoffic. testa. authe. nouissima.

† Perlatū quod nihil facit: nec debet Gratia. reprehẽdi, quia loquitur secundum pensum text. præcedentis facit j. xvij. q. ult. c. ulti.

Oblationes. Hæc est sexta pars q̃. in qua probat magister, quod ille qui detinet oblationes defunctorum, quos defunctus mandauit, peccat mortaliter. & hoc probat per tria capit. Ioan. de Fantu.

d QVi oblationes. non intelligas hoc de oblationibus uoluntarijs, sed de illis, quæ relicta sunt ecclesijs: qui.n. debitas oblationes tenet, uel decimas uel primitias, excõmunicat: ut xxxij. dist. ca. propter hoc & xvij. q̃. j. ca. statuimus.

e Negant ecclesijs. si autem confitent quod debeant, sed exceptionẽ aliquam proponunt, quare dare non debent, audiendi sunt: ut, ff. de lega. j. l. si domus. §. qui confitetur. extra de offi. dele. c. ex parte. ij.

Egentium. Vt

Pro numero filiorum pars hæreditatis Deo offeratur.

CAN. VIII.

SI quis irascitur a filio suo, & moriens exhęredat eum, si uiueret nonne † eum placaremus, nonne ei filium reconciliare deberemus? quomodo ergo cum filio suo uolo ut habeat pacẽ, cuius appeto b hæreditatem? Sed planè sic faciat sæpe quod hortatus sum, qui unum filium habet, putet Christum alterum: si duos habet, putet Christum tertium: si decẽ habet, undecimum Christum faciat, & suscipio.

Hac nimirum authoritate mẽsura testatori pręfigitur, nõ quam cogatur exoluere, sed quam prohibetur c transcendere.

6 *Oblationes ergo defunctorũ qui reddere noluerit, excommunicetur.*

Vnde in Carthaginensi concilio quarto.

Excommunicentur, qui defunctorum oblationes ecclesiis negant.

CAN. IX.

QVi oblationes d defunctorum aut negãt e ecclesijs, aut difficulter reddunt, tãquam egẽtium f necatores excommunicentur.

Item ex concilio Varensi.

Vt infideles eijciantur ab ecclesiis, qui defunctorũ oblationes retinent.

CAN. X.

QVi oblationes defunctorum retinent, & ecclesijs tradere demorantur, ut infideles ab ecclesia sunt abijciendi: quia usque ad exinanitionem fidei peruenire certum est, hanc pietatis diuinæ exacerbationem, quia & fideles de corpore recedentes, uotorum plenitudine, & pauperes consolatu alimonię, & necessaria substẽtatione fraudantur. Hi ergo tales quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei habendi sunt. Vnde & quidam g patrum hoc scriptis suis inseruit congruente sentẽtia, qua ait: Amico quippiam rapere, furtum est: ecclesiam uero fraudare, sacrilegium h est.

Item ex concilio Agathensi.

Qui oblata ecclesiis, aut testamento relicta tenere præsumpserint, excommunicentur.

CAN. XI.

CLerici uel seculares, i qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas, retinere perstiterint, aut id, quod ipsi donauerint ecclesijs uel monasterijs crediderint auferendum: sicut sancta synodus constituit, uelut necatores pauperum, quousque reddant, ab ecclesijs excludantur. k

Si quis autem clericus furtum ecclesiæ fecerit, peregrina l ei communio tribuatur.

7 *Item quæritur,* m *an pro sepultura mortuorũ aliquid sit exigendum?*

De his ita scribit Gregorius in registro Ianuario episcopo Sardiniæ. †

Pro sepultura nihil muneris exigendum est.

CAN. XII.

QVesta est nobis Nereida fœmina

lxxxvj. distin. c. pasce. & xvj. q. j. ca. decimæ. & extra de rescrip. c. si quando.

g QVi oblationes. Et quidam, scilicet Hieronymus: ut xij. q. ij. gloria episcopi.

h Sacrilegium. alibi dicit talis homicida: ut xij. q. ij. ca. qui abstulerit.

i CLerici uel seculares. Idest laici.

k Excludantur. arg. q sacrilegi non sunt ipso iure excommunicati.

l Peregrina. i. commorabitur inter laicos. uel peregrina, id est, cum recedit uel peregrinatur de hoc mundo.

Item quæritur. Hæc est vij. pars quæst. in qua prohibet, ne pro sepultura aliquid exigatur, nisi detur spontanea uoluntate. & hoc probat per quatuor cap. Io. de Fan.

m Item quæritur. Hic ponit incidentem q̃onem, † an sepultura possit uẽdi. Hu. ponit quatuor significatiões huius nominis sepultura. Quandoq; dicitur sepultura locus, ubi q̃s sepelit, & talis locus licite uẽditur, si nõ est sacer uel religiosus. i. quia non sit in cœmeterio aliquo: quia licite uẽdit ad ecclesiã ædificandam, uel ad cœmeteriũ ampliãdum: ut xij. q. ij. aurum. Scdo mõ dicit sepultura ipsa sepultura iã facta, & hæc uẽdi nõ põt specialiter, si locus est sacer. Tertio modo dicit ius inferẽdi in sepulcrũ. nec ꝓ hoc aliquid recipi põt. Quarto dicitur ipse actus uel officiũ sepeliẽdi, & illud nõ possunt uẽdere clerici, qui ex offõ suo ad hoc tenent: ut j. c. pcipiendũ. & j. q. j. dictũ. & extra de sim. nõ satis.

† Hoc ideo, quia supra fecerat mẽtionem de iure funerãdi, secundum Hu. Sepultura an possit uendi.

† Episto-la 55. li. 7

n QVesta est.

Scas

clarissima, quòd ab ea cẽtum solidos pro filiæ suæ sepultura fraternitas uestra uelit exigere. Hoc autem uitiũ, & nos postquam Deo authore ad episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino uetuimus, & per prauam denuò consuetudinem nequaquam usurpari permisimus: memores, quia dum Abraham à filijs † Ephron, hoc est, à filijs Seor a sepulchrum pretio ad humandum corpus coniugis postularet, pretium accipere renuit, b ne cõ modum de cadauere uideretur consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus uir fuit, quantò magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritiæ uitium in alienis denuò tentari præsumatur admoneo: sed si quando aliquem in ecclesia uestra sepeliri concediti: si quidem parentes ipsius proximi, uel hæredes pro luminaribus sponte quid offerre uoluerint, accipi non uetamus. Petiuerò aliquid aut exigi omnino prohibemus, ne (quod ualde irreligiosum est) aut uenalis fortasse (quod absit) dicatur ecclesia, aut uos de humanis uideamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaueribus studeatis quærere quolibet modo compendium.

Item Hieronymus super Genesim. †

Etiam coacti de sepultura pretiũ non debemus accipere.

CAN. XIII.

Postquam pretio uictus est Ephron, ut sepulchrum uenderet, & acciperet argentum licet cogente c Abraham: uau litera, quæ apud illos pro o d legitur ablata de eius nomine est, & pro Ephron e appellatus est Ephran: f significante scriptura non eum fuisse consummatæ perfectæque uirtutis, qui potuerit uendere memoriam mortuorum.

Sciant igitur, qui sepulchra uendunt uoluntariè, nec coguntur, ut accipiant pretium, sed à nolentibus quicquam extorquent, mutari nomen suũ & perire quiddam de merito eorum, cùm etiam ille reprehendatur occultè qui inuitus accepit.

Item ex concilio Triburiensi. †

De eodem.

CAN. XIIII.

IN Ecclesiastico g namque libro scriptũ est, mortuo non prohibeas gratiã, sciens quoniã oẽs moriemur. & itẽ: Omnia quæ de terra orta sunt, in terrã conuertentur. Quid terra terram uendis? memẽto, quod terra es, & in terrã reuerteris (& † alibi de homine dictum est, Terram terris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra sumeris) & quoniam mors ibi futura est, & appropinquat, etsi tardat rerecordare, quia non hominis est terra, sed (ut psalmista commemorat) domini est terra, & plenitudo eius. Si terram h uendis, inuasione rei dominicæ reus teneberis. Gratis accepisti a Deo gratis da ꝓ eo. Quare interdictum sit oĩbus omnino Christianis terrã mortuis uendere: & debitã sepulturã denegare, nisi fortè proximi & amici defuncti propter nomen & redemptionẽ animæ uiri defuncti gratis aliquid dare uelint.

Item ex concilio Varensi,

Gene. 23.

† Alias à filijs Emor, hoc est Ephrõ filio Seor. quem acriter ibi insectat ob sepulturęuẽditionem domi. Alphontius. Tostatus Abulensis eps Hispanus, q. circa annum dom. 410. in Biblia fusissime scripsit. O & a qd significent.

† In qõ. Hebraicis c.23.

† Ecclesiaste. Imo in ecclesiastico. ca.7. d. qui uocabatur parnaretos, ut not. in tract. de usur. qõ. ij.

Gen. 23. c

a Seor. Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati sũt descendentes ab eo propter famam ipsius.

b Renuit. Primo enim commẽdatur hoc capi. postea tamen conuictus precibus sumpsit quadringentos siclos argenti, & inde uituperatur in seq. c.

c Postquã. Cogente. Per preces pópuli. & licet cõtractus factus ad clamorem populi teneat, non tamẽ electio: ut extra de ele. ca. Osius. & lxj. distinc. c. miramur. in prin. & viij. q. j. c. si ergo.

d Pro o. O est ultima litera Græcorum, & A prima & designato[?] consummationẽ & ꝑfectionem, a initium & imperfectionem: & Hebræi ponunt uau ꝓ o, in ista dictione Ephron, quæ ablata est, &c. & uidetur hic Hierony. uelle, quod Ephron peccauit. Sed nunquid Abraham peccauit, qui coegit ipsum uendere locũ talẽ, maxime quia locus ille iam deputatus erat sepulturæ. erant enim ibi sepulti Adam, & Eua. dicit tamen P. Mãducator, ꝙ neuter peccauit. Sed quare reprehenditur hic à Hierony. Respond. non propter suum factum, sed propter futuros uolens ostendere. quod illi peccarent qui tali modo uenderent.

e Ephron. id est, perfectus.

f Ephran. id est, imperfectus.

g IN Ecclesiastico. id est, in Ecclesiaste. & ille liber est Salomonis, & incipit uanitas. Est alter, qui dicitur Ecclesiasticus, qui incipit: Omnis sapiẽtia à domino. & ille liber est Iesu filij Sirach.

h Si terram. Sacrã uel religiosam, & dico quod terra sit sacra, uel religiosa authoritate pontificis, non ex eo, quod mortuus infertur ad locum, ut extra de relig. domi. ad hoc. Sed secũdum legem secus est. nã si trãsferẽt corpus ad aliũ locũ, desinit locus esse religiosus, uel etiam si capitur ab hostibus: ut ff. de reli. l. cum in diuersis. & l. cum loca. Et not. ꝙ quicquid est sacrum est religiosum: sed non cõuertitur. Vbi enim mortuus infertur, fit religiosus, sed non sacer: ut ff. de re. di. l. in tantum. §. sacra. Item dicitur locus religiosus, ubi corpus eo proposito ponitur, ut ibi ꝑpetuo remaneat, alias remaneret prophanus: ut ff. de relig. l. si quis eo animo. & remoueri potest qñcunque placuerit, ut C. eo. titu. nec dum. Et licet pars hominis in diuersis sepulchris sepeliatur, non ideo omnia loca fiũt religiosa, sed tantum ubi caput est sepultum: ut ff. eo. l. cum in diuersis. Itẽ nec totus locus deputatus sepulturæ fit religiosus, sed ille in quo corpus est humatum, ut ff. eod. l. ij. §. sepulchrum.

Præ-

† ca. xvj.

Eccle. 7. d

Gene. 3. d

Eccl. 17. a

† Quod hac parenthesi icluditur supposititiũ puto, qa in antiqs nostris exemplaribus nõ habetur.

Psal. 23.

Exhædræ hodie dici possunt loca, quæ in peristylijs canonicorũ, aut monachorũ. i. caustris uulgo capitula dicuntur. Vide Budæũ in annota. prioribus ad l. si uero. ff. de ijs, qui diecerũt.

a Præcipiendum. In exhædris. * Exhædræ dicuntur quædam uoltæ, quæ exterius adhærent parietibus ecclesiæ. *

b Sepeliantur. Si sint modicæ personæ, ut j. ead. nullus. & ideo prohibetur fieri sepultura ĩ ecclesia: quia locus ille specialiter Deo dedicatus est, cui mors ultra non dominabitur.

Quibus peccata. Hæc est viij. pars quæstionis, in qua dicitur quod nullus debeat sepeliri in ecclesia, nisi sit sanctus, nisi in atrio uel in exhædris, & ponit etiam ꝙ proficiant mortuis cœmeteria, & qualiter, & ubi animæ sunt defunctorum. & hoc probat per viii. authori. Io. de Fant.

c A sacris locis. Id est, ab orationibus, quæ in eis fiũt. uel ad literã intelligas, quia loc⁹ non sanctificat hoĩem, ut xl. di. non loca.

Sepelianẽ corpora ĩ ecclesijs aut cœmeterijs.

d Cum grauia pctã. Sepeliantur. Ecce ratio una, quare hoĩes potius sunt sepeliẽdi apud ecclesias, quam alibi. Secunda ratio, quia specialiter commendantur patrocinijs sanctorum illorum in quorum nomine dedicata est ecclesia illa, ut j. e. non æstimemus. in fine. Tertia ratio est, q̃a minus ibi uexan tur à spiritibus immũdis. unde in cœmeterijs dicit esse requies defunctorum, ut xii. quæstione secunda, aurũ. lex tamen alia cõsideratione pcepit, ne corpora in ciuitate sepelirentur, ne ciuitas corrumperetur fœtore, ut C. de reli. & sump. fu. l. mortuorum. & est hic argu. quod ibi potius sepelien-

† lib. v. dialo. ca. iiij.

De eodem.

CAN. XV.

Præcipiendum est secundùm canonum authoritatem, ut de sepulcris, & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi fortè, qui sepelitur, uiuens iusserit ecclesiæ, in cuius atrio sepelit̃, aliquid de suis reb. tribui, aut etiam post mortem ipsius illi, quibus commissum est eius eleemosynã facere de rebus illius aliquid sponte dare uoluerint, & tamen nullatenus à presbyteris ecclesiæ illius aliquid exigatur, siue ab illis, qui locis & uillis præsunt. Prohibendũ est etiam secundùm maiorũ instituta, ut in ecclesia nullatenus sepeliãtur, sed in atrio, aut ĩ porticu, aut in exhædris [a] ecclesiæ. Intra ecclesias uerò aut ꝓpe altare, ubi corpus & sanguis domini conficit̃, nullatenus sepeliantur. [b]

Item Augustinus.

A sacris locis non iuuantur post mortem, quibus peccata non sunt dimissa.

CAN. XVI.

Quibus peccata dimissa non sunt, à sacris [c] locis post mortem adiuuari non possunt: quia quos peccata grauiora deprimunt, si in sacris locis se sepeliri faciunt, restat, ut de sua præsumptione iudicentur: quia eos sacra loca non liberant, sed de culpa temeritatis accusant.

Item Gregorius. †

Quibus prosit in ecclesia sepultura.

CAN. XVII.

Cum grauia peccata non deprimunt, tũc prodest mortuis si in ecclesia sepeliantur: [d] q̃a eorum proximi quoties ad eadem sacra loca ueniunt, suorumq; sepulturam aspiciunt, recordantur, & pro eis domino p̃ces fundunt nã quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem cumulum dãnationis potius, quam ad solutionem eorum corpora in ecclesijs ponuntur.

Item ex concilio Magotiensi.

Qui sepeliantur in ecclesia.

CAN. XVIII.

Nullus mortuus intra ecclesias sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, uel fideles [e] laici.

Quid uerò mortuis prosit iuxta ecclesiam sepeliri, quidve ad eos perueniat, Augustinus in libro de agenda cura pro mortuis ostendit dicens:

Quare mortui iuxta ecclesiã sepeliantur.

CAN. XIX.

Non æstimemus ad mortuos, pro quibus curam gerimus peruenire, nisi quod ꝓ eis siue altaris, siue orationum, siue eleemosynarũ sacrificijs [f] solẽniter supplicamus. Quãuis. n. non pro quibus fiunt omnibus prosint, sed his tantùm pro quibus dum uiuunt cooperantur ut prosint: sed quia non discernimus [g] qui sint, oportet ea pro regeneratis omnibus [h] facere, ut nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia possint & debeant peruenire. Melius enim supererunt ista his, quibus nec obsunt nec prosunt, quàm eis deerunt, quibus prosunt.

di sunt homines, ubi est maior concursus populorum, & in cathedralibus ecclesijs. ut s̃. ead. ubicunque.

e Nullus. Fideles. Vocant̃ laici hic fideles à fidei uirtute, ita ut faciant miracula, [f] Alij intelligũt à fide baptismi. secundum hoc intellige C. de sacrosan. eccle. l. ii. uel dic q᷑ omnis Christianus potest sepeliri in ecclesia, sed non gẽtilis, ut j. de consecra. di. j. ecclesiam. ij. & hoc intelligas nisi alias in mortali decesserit, uel impœnitens, uel nisi ecclesia interdicta sit, uel nisi sint torneamentarij, quib. propter terrorem interdicitur ecclesiastica sepultura. extra de tornea. ca. primo. & extra de rap. super eo.

f Non æstimemus. Sacrificijs. aut ieiunijs parẽtum: ut j. ea. c. animæ.

g Quia non discernimus. argu. ꝙ ratione dubitationis melius est totum & superfluum facere, quam nihil facere, uel etiam aliquid omittere. sic xlii. distinct. quiescamus. xxiiii. quæ. iij. corripiantur. Item ratione dubitationis fiunt, quæ alias essent illicita, ut extra de sepult. sacris. extra de usur. in ciuitate. xj. quæst. iij. nolite. Et ratione dubitationis possum uendicare incertã partem, uel rem. ff. de rei uendi. quæ de tota. & nummos meos non possum uendicare, si sint misti alijs. ff. de solu. si alieni.

h Omnibus. Infra eadem, pro obeuntibus. contra. Solutio. ecclesia ꝓ omnibus uiuis, siue bonis siue malis po-

f Hęc sentẽtia fuit Laurẽ. & Hug. Sed q᷑ sequit̃ fuit sñia B. Isi. quã Hu. reprobat.

Dubitationis ratione fiũt aliqua.

Ecclesia an possit pro omnibus orare.

Diligentius tamen facit hoc quisque pro necessarijs suis, quo pro illo fiat similiter à suis.

Corpori autem humano quicquid impenditur, non est præsidium salutis, sed humanitatis officium, secundum effectū quo nemo unquam carnem suam odio habuit. Vnde oportet ut quā diu pōt pro carne proximi curam gerat, cum ille [a] inde recesserit, qui gerebat. Et si hæc faciunt, qui carnis resurrectionem non credunt, quantò magis debent facere, qui credunt, ut corpori, sed tamē ut resurrecturo, [b] & in æternitate mansuro, impensum eiusmodi officium sit etiā quodammodo eiusdem fidei testimonium.

Quod uerò quis apud memorias martyrum sepelitur, hoc tantùm uidetur mihi prodesse defuncto, ut commendans eum etiā martyrum patrocinio affectus pro illo supplicationis augeatur,

Econtra [c] Hieronym.

Post mortē orationes uiuētiū mortuis damnatis nō prosunt.

CAN. XX.

IN præsenti seculo scimus siue orationibus, siue consilijs inuicem posse nos adiuuari. cùm autem ante tribunal Christi uenerimus, nec Iob, [d] nec Daniel, [e] nec Noe [f] rogare posse pro quoquā, sed unumquenq; portare onus suum.

Verùm hoc de impœnitentibus accipiendum est, de quibus propheta dicit: Non dabit Deo placationem suam, nec pretiū redemptionis animæ suæ. & ideo frater non redimet eum, sed laborabit [g] in æternum, & uiuet adhuc in finem. De alijs aūt intelligi non potest.

Vnde Grego. † Papa Bonifacio archiepō.

In pœnitentia defunctis bona prosunt uiuentium.

CAN. XXI.

PRo obeuntibus quippe consuluisse cognoueris, si liceat ꝑ eis oblationes offerri: sancta sic tenet ecclesia, ut quisque pro mortuus uerè Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum faciat memoriam. Et quamuis peccatis omnes subiaceamus, congruit ut sacerdos pro mortuis catholicis memoriā faciat & intercedat, non tamen pro impijs [h] (quamuis Christiani fuerint) tale quid agere licebit.

Idem.

Animæ mortuorū quatuor modis soluuntur.

CAN. XXII.

ANimæ [i] defunctorum quatuor modis soluuntur, aut oblàtionibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum. Curatio uerò funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt uiuorum solatia, quā subsidia mortuorū. Si aliquid prodest impio sepultura pretiosa, oberit pio uilis aut nulla. Non ideo tamen contemnēda, aut abijcienda sunt corpora defunctorum, maximeq; iustorum. ubi illud etiam salubriter dicitur, quanta possit esse remuneratio pro eleemosynis, quas uiuentibus & sentientibus exhibemus, si neque hoc apud Deum perit,

---

[a] De hoc ēt no. xj. q.iij. si qs eps. & ibi dixi. Arc.

lis potest orare generali siue speciali oratione, [f] & pro Iudæis & paganis ut cōuertantur, qa de nemine est desperandum, dū est in uita ista, ut j. de pœ. dist. vii. nemo. Sed pro paganis uel Iudæis mortuis non est orandum, nec pro catechumenis, sed pro baptizatis mortuis orandum est generali oratione, ut hic dicitur, & xxiij. q. iiij. sicut. & hoc siue sint damnati, siue non, dum tamē hoc nō constet: sed speciali oratione non est orandū pro eis mortuis, quos constat esse damnatos, sic loquitur illud ca. pro obeuntibus. sed pro illis qui nō sunt damnati, oratione speciali & gn̄ali oramus licite, nisi sint ualde boni, ut j. e. tempus.

[a] Cum ille. Scilicet spiritus.

[b] Vt resurrecturo. Nisi enim quis resurrecturos speraret, &c. est ergo hoc signum, quod credamus futuram resurrectionē, ut j. ead. habent.

Superfluum uideretur & uanum orare pro mortuis secūdū Lau. & hoc cōtinet sub isto, &c. secūdum Lau. cuius fuit ista glo.

[c] Econtra. Contra id quod dicit, quod possumus orare pro mortuis.

IN præsenti.

[d] Iob. id est, coniugati.

[e] Daniel. Id est, uirgines, uel continentes.

[f] Noe. Id est rectores ecclesiarum. & hoc intellige, si decesserint in mortali. sic xxv. distin. qualis.

[g] Sed laborabit. Id est, punietur æternaliter.

[h] PRo obeuntibus. Pro impijs. Sed nunquid ecclesia orabit pro illis, quos constat decessisse in mortali? Videtur quod sic: quia eis uiuis communicauit: ergo & mortuis, ut xxiiii. qōne. ij. sane. arg. contra. xxj. qō. iij. Cyprianus. Respon. si euidens est aliquem decessisse in mortali, ut cum quis suspendit se, uel præcipitat, aut alio modo se interficit, pro illo nō est orandum, ut xxiij. q. v. placuit. & q. viii. quicunq; clericus. secus si est dubium, unde si aliquis occisus est in ebrietate, non oratur pro illo, ut extra de reliquijs. audiuimus. & xxiii. q. v. placuit.

Orandum nō est ꝑ his, qui in mortali peccato decesserūt Psal. 43.

† Nō primus sed tertius.

ANimæ. CASVS. *Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod quatuor prosunt defunctis, s. oblatio sacerdotum, preces sanctorū amicorum eleemosynæ, et ieiunia cognatorū. In secunda parte dicitur, quod illa obsequia, quæ fiunt circa corpus mortui magis sunt solatia uiuorū, quam defunctorum subsidia, non tamē ideo corpora defunctorū & maxime iustorū sunt abycienda. Istud tamē seruitiū quod corpori īpēditur, apud Deū nō perit: multò magis eleemosyna, quam uiuentibus & sentiētibus facimus, apud Deū perire non debet.*

[i] Animæ. Hoc ca. est quasi pars illius, non æstimemus.

Exani-

quod exanimis a hominum membris officij diligentia persoluitur.

Item Augustinus in Enchiridio.

Ante diem iudicij sacrificijs eleemosynis mortui iuuantur.

CAN. XXIII.

TEmpus, quod inter hominis mortem & ultimam resurrectionem interpositū est animas b abditis c receptaculis continet, sicut quæque digna est, uel requie, uel ærumna pro eo, quod sortita est in carne, dum uiueret.

Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum uiuentium releuari, cùm pro illis sacrificiū mediatori offertur, uel eleemosynæ fiūt in ecclesia, sed hæc eis prosunt qui cùm uiuerent, hæc sibi, ut postea possent prodesse, meruerunt. Est enim quidam uiuēdi modus, nec tam bonus, ut nō requirat ista post mortē: nec tam malus, ut ei ista post mortem nō prosint.

Est uerò talis in bono, ut hæc nō requirat: & est rursus talis in malo, ut nec his ualeat cum hæc uita transierit, adiuuari. Quocirca omne hic meritum comparatur, quo possit post uitā releuari quispiam, uel grauari. Et post pauca. Cum sacrificia altaris, siue quarumcunque eleemosynarum pro baptizatis d omnibus offeruntur, pro ualde bonis gratiarum actiones sunt, pro non ualde malis propitiationes e sunt, pro ualde f malis etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, tamen uiuorum consolationes sunt. Quibus autē prosunt, aut ad hoc prosunt, ut sit plena remissio, aut certè ut tolerabilior fiat ipsa damnatio.

9 *De obseruatione autē tertij, septimi, tricesimi, uel quadragesimi diei quæritur, unde exordium sumpserit. Ambrosius in libr. de obitu Theodosij Imperatoris dicit.* †

Quare certi dies in mortuorum cōmemoratione seruētur.

CAN. XXIIII.

QVia alij tertium diem, alij tricesimū alij septimum, alij quadragesimum obseruare consueuerunt in officijs mortuorum, quid doceat lectio g consideremus. Defuncto, inquit, Iacob præcepit Ioseph pueris suis sepultoribus, ut sepelirent eum. & sepelierunt sepultores Israel, & completi sunt xl. dies. sic enim dinumerabātur dies sepulturæ. & luxit eum Israel septem diebus. hęc ergo sequenda solennitas est, quam præscribit lectio. sic etiam in Deuteronomio scriptum est: quia planxerunt filij Israel Moysen triginta dies & consummati sunt dies luctus. utraque ergo obseruatio habet authoritatem, qua necessarium pietatis † impletur officiū.

Lugere autē & tristari tā pro nostra, quàm pro aliorū morte Cyprianus prohibet, dicens: †

a Exanimis. Id est, exanimatis, id est, mortuis. & est hic argu. quod magis meretur homo impendendo aliqd uiuis, quā mortuis. Vnde patet, quod sicut ieiunium alicuius liberat mortuum, multo potius alterius ieiuniū ꝓdest uiuo, quod concedo, si ille est uicine coniunctus illi: ut dixi lxxxiij. distinct. c. presbyter. in glo. & ita.

Ieiunium plus prodest uiuis quam defunctis.

T Empus.

b Animas. non summe bonas. nam tales credo statim ad cælos uolare, iuxta illud: Gaudent in cælis animæ sanctorum. xxv. disti. c. sanctorum.

c Abditis. Id est, locis nobis occultis. Ex his uerbis uidetur, quod Augustin. dubitabat quo animæ defunctorum recedant, cum infernus sit sub terra, & cælum sit supra: ut xxiij. q. iiij. c. hæc autem.

d Pro baptizatis. tantum prosunt orationes cuilibet, si fiāt generaliter pro omnibus, sicut si fierent specialiter pro quolibet: ut ĩ. de cō sec. dist. v. capit. non mediocriter.

e Propitiationes. id est, ut Deus propitius sit eis.

f Pro ualde. Hic Augusti. distinguit quatuor genera hominum, scilicet ualde bonos, & ualde malos, mediocriter bonos, & mediocriter malos. Pro ualde bonis non est orandum. iniuriam enim facit martyri, qui orat ꝓ martyre, ut extra de cele. miss. ca. cum Marthæ. §. ult. Item nec ualde malis prosunt sed mediocriter bonis prosunt, ut citius liberentur ab igne purgatorij. mediocriter malis prosunt ad hoc, ut minus puniantur, nunquam tamen liberabuntur: & secundum hoc etiā patet, quod oratione speciali oramus ꝓ illis, qui deccesserunt in mortali, dummodo non sint summe mali, licet argu. contra. ĩ ead. c. pro obeuntibus. Sed pone quod aliquis dat eleemosynam pro eo, qui decessit in mortali peccato, qui est mediocriter malus. eleemosynæ, uel orationes prosunt talibus ad mitiorē pœnā, ut hic dicit, ergo aliquantulū de pœna sublatum est. t Ponamus quod centesima pars pęnę sit sublata per unā eleemosynā. si ergo dētur centum eleemosynæ. tota pęna erit remissa. ergo iste liberabit, qđ hic negat. Ad hoc dico, & si prima eleemosyna tollit centesimā partē pœnæ, secunda eleemosyna etiā tollit tantā pœnam, sed non tantam in quantitate, sed tantam in ꝓportione, & sic semper aliqd remanet de pœna: & sic soluo illud, quod obijcitur de indulgētijs, quod si propter oblationē unius denarij tollitur, quarta pars peccatorū mortalium: uel uenialium, per oblationem secūdi denarij tollitur tantum proportione, non tantū in quantitate: & semper aliquid remanet, licet omne argentum effunderetur.

Hominum genera quatuor sunt.

Eleemosynæ defunctis prosunt.

t Hoc uult dicere. prima eleemosyna tollit cētesimā totius pęnę, secūda nō totius centesimā, sed residuum, & sic de alijs & sic etiā intelligitur qđ ĩ. dicitur. Arch.

Gene. 50.

Deu. 34. c

De obseruatione. Hæc est nona pars quæst. in qua continetur, quod in seq. cap. declaratur. Io. de Fantu.

CASVS. *Dictū est. ĩ. quod sacrificia, uel eleemosynæ & huiusmodi fiunt ꝓ mortuis, sed quia hæc obseruātur circa diuersos dies, ideo unde sumpsit initiū talis obseruatio, uideamus, et ꝓpter hoc inducit se. c.*

† Scilicet humanæ cōsolationis & officij humanitati debiti, ut docet Ambro. in li. de Abraham patriarcha. & Ioan. Chrysost. c. ubicunque. ĩ. ea.

† Sermone iiij. de mortalitate.

g QVia. Lectio. Scilicet Genesis 50. cap.

Lugere. Hic incipit x. pars q. in qua ꝓbat ꝑ quatuor

Nec pro nostra, nec pro aliorum morte tristari debemus.

CAN. XXV.

QVàm præposterum est, quamq; peruersum, ut cum Dei uoluntatem fieri postulemus [a] quando euocat nos Deus & accersit nos de hoc mũdo, non statim uoluntatis eius imperio pareamus, obnitimur & reluctamur: & peruicacium more seruorum ad conspectum domini cum tristitia & mœrore perducimur exeuntes istinc necessitatis uinculo, non uoluntatis obsequio: & uolumus ab eo præmijs cælestibus honorari, ad quem uenimus inuiti. [b] Idem: Nobis quoque ipsis minimis & extremis quoties reuelatum est, quàm frequenter atque manifestè de Dei dignatione præceptũ est, ut contestarer asidue, ut publicè prædicarem fratres non esse lugendos accersione dominica de seculo liberatos: cùm sciamus non admitti, sed præmitti recedentes: præcedere, ut proficiscentes & nauigantes solent.

Item Ioan. Chryso. in epistola ad Hebræos.

Ex pusillanimitate mortuos lugère contingit.

CAN. XXVI.

VBicunq; [c] sepeliamur, domini est terra, & plenitudo eius, secundùm quod oportet fieri efficiatur. Iugere autẽ & deplorare & lamentari eos, qui ab hac uita decedunt, ex pusillanimitatate contingit.

Hoc autem èx desperatione futuræ surrectionis intelligitur. Vnde & Apostolus non simpliciter ait: Nolumus uos ignorare de dormientibus, ut non contristemini: sed addidit, sicut & cæteri, qui spem non habent. Pietatis nanque affectu & humanitatis intuitu mortuos lugere non prohibemur, sicut nonnullos sanctorum aliorum exequijs pias lacrymas impendisse legimus.

Hinc etiam Anastasius papa.

Qui spem futuræ resurrectionis habent, de mortuis tristari non debent.

CAN. XXVII.

HAbent forsitan illi iustam longi doloris excusationem, qui uitam alteram nesciunt, [d] qui de hoc seculo ad melius esse transitum, non confidunt. Nos autem qui hoc credimus & docemus, tristari nimium de obeuntibus nõ debemus: ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentiæ quodammodo genus est, contra hoc quod quisq; prædicat, quærere iustitiam amans dicente Apostolo: Nolumus uos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.

Item ex concilio Toletano tertio. †

De eodem. CAN. XXVIII.

QVi diuina uocatione ab hac uita recedunt, cum psalmis tantummodo & psallentium uocibus debent ad sepulchrum deferri. Sufficiat autem, quòd in spe resurrectionis Christianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet & nos Apostolus sanctus lugere defunctos, dicens: De dormientibus autẽ nolumus uos contristari sicut & cæteri, qui spem non habent. Et dominus non fleuit Lazarum mortuum, sed ad huius uitæ ærumnas plorauit resuscitandum. Si autem potest ho c eps omnibus Christianis prohibere, non moretur agere. Religiosis [e] autem omnino aliter fieri non debere censemus. sic enim Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorũ. 1. Thess. 4. Ioan. 11.

II *De mortuis aũt quærit, utrũ sciãt* [f] *ea, quæ à uiuis gerũtur. Esaias ex psona populi afflicti ait: Abrahã pater noster nesciuit.* [g] *Augustinus quoq; in lib. de agenda cura pro mortuis illud idẽ testatur, dicens:* Esaia. 63.

quatuor capi. quod non debemus plangere mortuos ex diffidentia tanquã non debeant resurgere. Io. de Fantu.

CASVS. *Supra facta est mẽtio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter sit lugendũ, & quod lugere nimiũ ex desperatione futuræ resurrectionis nõ licet, sed intuitu pietatis licet, ut infra ead. cap. habent.*

QVam præposterum.

[a] Postulemus. cum dicimus, fiat uoluntas tua. & est argu. quod opere id complere debemus, qđ uoce protestamur. distinc. xxiij. capit. psalmista.

[b] Inuiti sic xxiij. q. v. ca. ad fidem. & sic est arg. quod nõ debemus consequi cõmodum ex eo, quod inuiti facimus: ut ff. ad Treb. l. si proni. §. ij. sic. xvij. q. iiij. cap. sunt qui opes. viij. q. j. ca. sciendũ.

[c] VBicunq;. Libera fortuna mors est: capit omnia tellus, Quæ genuit: cælo tegitur qui non habet urnam. argu. contra. Mollius ossa cubant manibus tumulata suorum.

Psalm. 23. [d] HAbent. Nesciunt. i. non credunt Ioan.

[e] QVi diuina. Religiosis. Illi. n. magis tenent abstinere ab huiusmodi, quam laici.

De mortuis. Hęc est undecima pars quæstio. secundum Ioan. de Fant.

Defuncti utrũ sciãt quæ hic aguntur. [f] Sciant. mali nesciunt, nisi quod eis scire permittit. similiter nec boni, qui adhuc sunt in igne purgatorio: quia adhuc nõ fruuntur uisione Dei: ut j. ead. ca. fatendũ. sed boni qui fruuntur uisione Dei, sciunt quid agatur hic iuxta illug Gre. Quid est, quod nesciant, qui uidentem omnia uident? [1] Et alij dicunt, quod boni dicuntur scire omnia quæ sunt eis necessaria. 1. Thes. 4.

[g] Nesciuit. quia nõdum erat hostia oblata [2] per quã apta fuit ianua paradisi, ut ex. de baptismo. maiores. Ioan. Faten-

[1] Dicunt quidã, qđ animæ immediate uidẽt in speculo trinitatis, sicut angeli. un de Beda super Lucam in illo euangelio, Homo quidam erat diues, &c. ubi dicitur qđ isti qui uident claritatẽ nihil est in creatura quod uidere nõ posśit. su. s. quãtum pmittit diuina potẽtia secundum Ioã. de hoc satis not. ar. j. proxi. c. 2. The. 4. c

[2] Ob lata Imo quia hęc hostia saluat nos & intercedit p nobis.

† c. 22. li. j. part. ij. char. 44. parisijsim pressorũ.

a F Atendū. Credunt, & male quia sunt phantasmata, ut xxvj. q.v.c.episcopi.

De his autē. Hæc est.xij. pars qō. secūdum Io. de Fan.

Sepeliri possunt suspensi.

b Q Væsitū. In patibulis. licite ergo sepeliūtur suspensi & concremati, dūmodo hoc fiat authoritate principis: ut. ff. de cadau. l.ij. & nō est cōtra. xxiij. qō. v.c.placuit. Quæri cōsueuit quare liberet ille qui fugit ad ecclesiā, & nō ille qui recipit corpus Christi, cū corpus Christi maius sit omnibus, ut de consec. dist. ij. c. nihil? Resp. quia corpus Christi est cibus aīæ, & nō corporis, ergo aīam liberat, & non corpus. Vel dic ꝙ priuilegium ecclesiæ est, & nō debet trahi ad consequentiam, ut j. xvij q. iiij. sicut. nec aliquod priuilegium trahēdū est ad cōsequentiā. vij. q. j. c. petisti. & xvj. q. j. c. hinc.

Ecclesia, & nō corpus Christi, protegit malefactorem.

2. Co. 12. a

Consequentiā. Adde qđ nec ipse quidē desēdit, nec politiā ciuilem uel criminalē unquā impediuit, sed magis confirmauit.

c C Anonici cuiusdā. Sua repetere. Oēs clerici, qui hn̄t propriū uel habere possunt, possunt repetere sua: si non hn̄t ꝓpriū, nō possunt, sꝫ bona ecclesiæ suæ repetere, pn̄t, si sunt p̄lati, uel si prælati non sunt, de mādato superioris possunt ea repetere, ut xvj. q. j. c. monachi. ij. Itē omnes clerici possunt agere ꝓ miserabilib9 psonis de mādato superioris ut lxxxvj. dist. ca. peruenit.

Clerici an possint sua repetere.

Q Vod aūt. CASVS. *Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur*

Mortui ex se nesciunt, quid hic à uiuis geratur.

CAN. XXIX.

F Atendum est nescire quidē mortuos quid hic agatur, dū hic agitur postea uerò audiū ab eis, qui hinc ad eos moriēdo pergunt, non quidem omnia, sed quæ sinuntur etiā isti meminisse: & quæ illos, quibus hæc dicantur, oportet audire. Possunt & ab Angelis, qui rebus, quæ hic aguntur, præstò sunt, audire aliquid mortui, quod nūc queq; illorū audire debere iudicat, cui cuncta subiecta sunt. Multi quoque ad uiuos aliquos ex mortuis uenire credunt, a sicut econtrario Paulū ex uiuis in paradisum raptū esse diuina scriptura testatur.

12 De his autem, qui in patibulis suspenduntur, quæritur an iuxta ecclesias sint sepeliendi?

De quibus etiam in Maguntinen. cōcilio ita statutum est.

Non est deneganda communio his, qui in patibulis suspenduntur.

CAN. XXX.

Q Væsitum est ab aliquibus fratribus b de his, qui in patibulis suspēduntur, pro suis sceleribus post confessionē Deo peractam, utrū cadauera eorū ad ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & missæ celebrandæ, an non? Quibus respondemus: si de omnibus peccatis suis puram confessionem agentibus, & dignè pœnitentibus cōio in fine secundū præcepta canonū danda est: cur canones cōmunionē, uel sepulturam eis interdicunt, qui pro peccatis suis pœnam extremam persoluūt, & confitent̄ uel cōfiteri desiderant? Scriptū est enim: Nō iudicat Deus bis in idipsum. Nahum. 1.c.

PALEA.

F *Vres & latrones, si in furando, aut de prædando occidātur: uisum est quòd pro eis non est orandum: sed si comprehensi, aut uulnerati præsbytero aut diacono cōfessi fuerint, confessionē eis nō negamus.*

De eodem.

CAN. XXXI.

S I fur aut latro captus fuerit, & absque occisione potest comprehendi, & tamen interficitur: quia ad imaginē Dei creati, & baptizati sunt nomine eius, interfectores eorum quadraginta diebus pœnitentię subiaceant: intrent in ecclesiam ueste induti ab escis & potibus interdicti sint: à toro & gladio & equitatu abstineant: in tertia & quinta feria & sabbato aliquo genere leguminum & olerum, pomis & paruis pisciculis cū mediocri ceruisia uicissim utantur & temperatè. si autem à ueridicis comprobatur testibus, quòd sine odij meditatione se suaq; liberando diaboli membra interfecerint, & pariter pœniteant: pœnitentiam pro homicidio eis nō iniungimus, nisi ipsi uoluerint aliquid humanitatis facere. At si presbyter est, nō deponatur: cunctis tamen diebus uitæ suæ pn̄iam agat.

CAVSA XIIII.

Anonici cuiusdam ecclesiæ quæstionem mouent de prædijs: testes ex fratribus suis producūt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, ut ex eorum mercibus emolumenta acciperent.

1 *Hic primùm quæritur, an liceat eis sua* c *repetere.*

2 *Secundò, an illi testes sint audiendi.*

3 *Tertiò, an illud sit usuras exigere.*

4 *Quartò, an liceat clericis, uel laicis à quolibet usuras expetere.*

5 *Quintò, an eleemosynæ de usuris fieri possint.*

6 *Sextò, an usurarij pn̄iam ager̄ ualeāt, nisi ꝙ malè acceperūt restituāt.*

QVAESTIO I.

Vòd autē sua repetere nō possint, facilè uidet̄ ꝓbare. Ait

queritur, an clericis liceat repetere sua: & certũ est quod omnes, qui renuntiauerũt proprys, cum nihil ha-
Mat. 19.c *beant, sua repetere nõ possunt, nomine tamen ecclesiæ sue de mandato sui superioris experiri possunt & esse in iudicio: ut xvi. q. i. c. monachi. clerici uero seculares & oẽs, qui non renũtiauerunt proprys,*
Luc. 18.d
Mar. 10.c.
Mat. 5.f *sua repetere posũt quia neque lege, neq; canone probi bẽtur. Et procedit hoc ordine Gratia. in hac qõne. Primo probat quinque authoritatibus, quod laicis sua repetere nõ licet & hoc duabus domini, et alia apostoli, quarta Greg. quinta Cartagi. cõcil. Tãdẽ al-*
1.Cor.6.a *legatis respõdet, duplicẽ adhibẽdo solutionẽ. et ita omnia plana sunt usq; ad*
Ibid.6.c *§. sicut. ergo.*

enim dominus in Euangelio: Si uis perfectus [a] esse, uade, et uende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Quia ergo isti iter perfectionis arripiunt, nõ licet eis sua habere. multo ergo minus licet eis repetere: quia nõ debet repeti, quod possideri [b] nõ licet. Itẽ. Si quis uoluerit tibi tunicam tollere, et in iudicio tecum cõtendere, dimitte ei & palium. Itẽ Apostolus in epistola ad Corinthios: Secularia igitur iudicia, si habueritis, [c] omnino peccatum est in uobis. Item. Gregorius exponens, Omnia mihi licent, sed ego sub nullius [d] redigar potestate inquit. Cũ mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur.

Item ex concilio Carthaginensi quarto. †
† cap. x.

Pro rebus transitorys episcopus prouocatus non litiget.

C A N. I.

EPiscopus nec prouocatus [e] pro rebus transitorijs litiget.

Quia ergo [f] generaliter perfectis prohibetur in iudicio cõtendere, patet quòd istis nõ licet stare coram iudice. His ita respõdetur. Prohibeť perfecto in iudicio stare captãdo lucrũ, sed non euitando damnũ. Vel aliter. Aliud est sua possidere: aliud est communium procuratorem esse. Canonici non possident sua, quia res Deo oblatæ non sunt alicuius. utuntur enim rebus ecclesiæ non ut suis, sed tanquam ad dispẽsandum sibi creditis. Vnde Prosper in libro de uita contemplatiua, Sacerdos cui dispensationis cura cõmissa est, &c. require in causa eius à quo pro ingressu monasterij pecunia exigebať. Sicut ergo isti non sua possident, ita nec sua repetũt, sed res ecclesiæ quarũ procurationem gerunt. Similiter, quòd in iudicio prohibentur contendere, sic intelligendũ est: uidelicet ut non sibi stent coram iudice, sed alijs. Alijs autem corã iudice astitisse, & pro eis iudicẽ interpellasse nõnullos sanctorũ [g] legimus. hi aũt nõ sibi stãt, sed pauperibus, quorũ necessitatibus profutura repetũt: & ita non prohibentur stare coram iudice. Illud uerò Euãgelij. Si qs abstulerit tibi tunicã, &c. nõ est pcipiẽtis, sed exhortãtis,

[a] Perfectius. id est sine mortali peccato, & sine ueniali. nam curã propriorum nõ possumus habere sine peccato: ut xxv. disti. ca. qualis.

[b] Possideri. simile est iij. q. j. c. De⁹ §. patet. unde hæreticus nõ põt petere restitutionẽ aliquorum: quia nihil proprium põt possidere: ut s. dis. viij. quo iure. & xxiij. q. vij. c. j. & ij. nec laicus põt repetere decimas, qa eas nõ põt possidere: ut extra de pſ. causam. Ad hoc. n. ut quis possit aliquid repetere, requiriť q fuerit in possessione iuris uel facti: ut extra de resti. spo. ex parte. Vñ nõ sufficit probare spoliationẽ, nisi probauerit q possederit: ut extra de offi. deleg. cõsultationibus. Vnde patet q quilibet spoliatus habet restitutionis beneficium. extra de app. significauerunt. & extra de
Restitutionẽ quãdoq; petit qui possideř negt. restit. spol. olim. Inuenio tamen, q quis potest petere restitutionem, qui de iure possidere non põt. nam petitur restitutio consanguineæ, cũ qua de iure quis non potest commisceri: ut extra de resti. spo. literas. Item seruus petit restitutionẽ rerum domini absentis, quas de iure potest possidere: ut C. si per uim uel alio modo. l. j. similiter uxor põt petere res a uiro sibi datas, si spoliata est: quarum rerũ dominium non põt hr̃e. ff. de ui & ui ar. l. j. §. deijcitur. Itẽ habẽs plura stipẽdia petit restitutionẽ alicuius, cũ tamẽ de iure nõ possit illud possidere cũ alijs. ut extra de pbẽ. referente. Ioã. Ego credo saluo meliori cõsilio q laic⁹ spoliat⁹ decimis põt peteř restitutionẽ cũ latro restituať: ut ex. de rest. spol. in literis. cũ laici quotidie possideãt [f] decimas ex tolerãtia plator ũ: sec⁹ in hæretico, cũ sit excõicatus, ut ex. de hære excõicamus. & decre. illa, cãm. dicit detineř, & nõ possidere. B. Laicus potest decimas petere, quibus spoliatus est. [f] De facto. quod dic. ut no. xvj. qõ. vij. cap. j. Archid.

[c] Habueritis. iniuriosè, ita ut scãdalizemini, pter hoc.

[d] Sub nullius. i. sub rei tpalis ptãte nolo redigi intrãs, ut aliquẽ offendã, iuxta illud: Et mihi res, non me rebus submittere conor. ut ex. de uerb. sig. c. intelligẽtia. Horatius in epistolis.

[e] EPiscopus. Prouocatus. idest in iudiciũ uocatus. debet. n. p aliũ litigař, ut no. v. q. iij. c. ult. & si mala est causa ecclesiæ, nõ debet eã fouere, sicut nec tutor pupilli, ut ff. de admi. tut. l. quoties. §. sicut autẽ.

[f] Quia ergo. reqre s. j. q. ij. c. sacerdos.

Sicut ergo. CASVS. *Concludit Grati. ex supradictis, quod clericis sua repetere non licet. postea respõdet dupliciter allegatis. Et primo sic. s. quod pfecti nõ debent contendere in iudicio captãdo lucrũ, sed uitãdo dãnũ p ssunt esse in iudicio. Secũdo dicit, qd licet clerici regulares sua repetere nõ possunt, cũ nihil habeãt, tamẽ res ecclesiasticas tanquã cões, quarũ procurationẽ gerunt, repetere nõ prohibẽtur: qui in iudicio cõtendere possunt, nõ sibi, sed alys. s. pauperibus: sicut multi sancti fecerunt.*

[g] Sanctorum. s. xij. q. j. c. expedit.

Quod

a Quod debetur. Ex aliquo maleficio: uel intellige ex quolibet debito.
b Vltra. Videtur ergo quod non posit licite peti pœna dupli, uel quadrupli à fure, vt no. xij. q. ij. c. in antiquis. quod concedit H. sed non est ita, quia hoc habetur ex canone, quod peti posit xj. q. ij. c. in legibus.
c Talionis. Cōtra delinquētem, s. vt tāta satisfactio pe tatur ab eo, quāta iniuria præcesit: vt xxiij. q. iij. c. sed differentiæ. vel lo quitur de pœna ta lionis infligēda actori, qui iniuste li tigat, & quia calū niose agēs punit in sumptibus litis vt extra de pœ. ca lumniam.
d Nullum Scilicet quo ipse tenea tur alijs. Vel aliter id est, nulli vult soluere pœnā pro peccato debitam.
e Debitum. Id est, pœnam debitam ex peccato.
f Sic &. Hic est §.
g Cætera Id est. quod omnia sunt cōsilij, sicut illud, q. percusserit te in vnā maxillā, &c.
h Visquis. Quod præcipitur, imperat. Hic Gregorius innuit differentiā inter præcipere et imperare. nā alias August. dicit quod Cæsar præcipit, faciendū est: quod imperat, tolerādū est: vt xxiij. q. j. c. militare. Item inter mādatū et præ ceptum uidetur es se differentia: quia finitur mādatū morte mādatoris, vt extra de offic. deleg. c. relatum. sed præceptū non, ut in auth. ut nulli iudi. §. & hoc uero iubemus. colla. ix. Item quādoq; ea, quę sunt præcepti, consulūtur: ut xx viij. quæstione j. c. sic enim. Quandoque etiā quæ sunt mandati, præcipimus: ut sic æquiparentur præceptum & mandatum, ut C. de actio. & oblig. l. si quidem. Item quandoque uerbum rogandi pro uerbo præcipiendi ponitur: ut xj. quæstio. iij. rogo.

Pur ad pœ ni dupli uel quadrupli po test conuenir. li. xix. cap. xxv. cōtra Faustum. De hoc not. xij. q. ij. fraterni tas. ibi ui deas. & fa cit ad hoc extra de sen. excō. quāuis. & cap. ea no scitur ubi plene de hoc nota. per Host. Matt. 5. a

1 Cōsilij dicendum ut not. in tracta. de usur. q. ij. Præcipere & imperare differunt.
2 Istam gl. approbat & dicit eā uerā & notabi lē Alexā. de Imol. in l. more. col. x. ff. de iuris. om. iudic. & per Spe cu. in tit. de iud. de leg. §. restat. ad fi. j. col. & in tit. de le. § finit uer. sed pone de facto.
4 Ope ex ceptionis: ut dicam xviij. q. ij. dudū. ibi uideas. lxiij. di. prin cipali. Ar chidia.

Vnde Augustin. ait.

Peccat, qui ultra debitum exigit, nō qui sibi debita reposcit.

CAN. II.

Quod debetur a & si benignè remittitur, non tñ iniquè repetit: peccat aūt qui exigit ultra b debitum: ideoque lex modum fingēs, pœnā talionis c instituit, sed tu eò longè es à peccato iniusti exactoris, quò omnino non exigis debitum ideoq; bon⁹ magister ait, Qui te percutit in unam maxillam, præbe ei & alterā. præsertim ne cogamur & ipsi reddere debitū ab eo, q. nullū d hēt debitū. e Sic f & cætera g accipias.

Idem de sermone domini in monte.

De eodem.

CAN. III.

Qvisquis præceptis non obtemperat, reus est & debitor pęnæ. & paulò pòst. Præcepto domini non obedire, peccatum est. & consilio si uti nolueris, minus boni adipisceris, non mali aliquid perpetrabis.

Item Gregorius in epistola ad Iouinianum.

Quod præcipit, imperatur: h qđ imperat, necesse est fieri: si nō fiat: pœnā hēt. ubi consiliū datur, offerentis arbitriū est. ubi præceptū, necesitas est seruientis, ut obediat: uel imperantis, ut ei obediat.

QVAESTIO II.

i De eo autem. An de suis fratribus. In causa criminali nūquam admittūtur domestici: vt iij. q. v. c. j. nisi in duobus casib⁹ s. cum canonici accusant prelatū suum vt ij. q. vij. lator. & cum accusatur matrimonium propter consanguinitatē: ut xxxv. q. vj. c. j. similiter in causa ciuili nō admittitur domesticus. iiij. q. iij. etiā ciuili iure. Itē etiā nisi in causa ecclesiæ suæ: ut j. ea. c. j. extra de test. insup. Similiter ad pbādū cōsanguinitatē admittit domesticus: ut xxxv. q. vj. c. j. siue agat ad cōtrahēdū, siue ad dirimēdū mrimoniū: ut extra q. mat. acc. pos. c. uidet. Sed p alio impedimēto mrimonij domestici non admittuntur, et si uelint pbare affinitatē: ut extra de test. c. i literis. Io. Sed cōtra uidet dicere decr. extra de testi. c. super eo. & sic de facto seruat, & in illa decr. in literis. suspicio erat contra eum, quia steterat cū uxore per septem annos, & etiam ibi super affinitate inducebantur domestici, præterea vt notauit ibi T. familiares sui erāt uel domestici, quibus imperare pōt ratione dominicæ uel patriæ potestatis. alias domestici bene admittunt. 5 B.

k Super prudētia. Stephani Vnus canonic⁹ potest inducere in te stimoniū suū con canonicum cōtra eiusdē ecclesiæ canonicos: quia non est magis domesti cus uni, quam alij & par affectionis cā suspicionem excludit: ut ff. de ritu nup. l. nō solū. §. j. sicut & pōt ipsum i ducere cōtra suū prelatū ut ij. q. vij. c. lator. Sed nunquid pōt eum inducere contra canonicum alterius ecclesiæ? H. dicit quod non. Tu potes dicere quod sic: quia non est domesticus istius, sed ecclesię tantum. similiter prælatus potest induci in testē pro ecclesia

5 Alij cōtra 4. q. 5. etiam ciui li iure. nā mercenarij sunt domestici ff. de pœnis. respiciēdū §. furti. C. de his qui ad ec. con fu. præsenti. Archi. Canonicus pro ca nonico te stificari potest.

De eo autem, quod quæritur, an de suis fratribus i testes pducere possint, multis authoritatib. esse vr phibitū. Leges. n. tā sacrorū canonū, quàm seculariū principū prohibent aduersum aliquē teste de sua domo produci. Contra se. n. quisq; testari pōt, pro se uerò minimè. Quia ergo isti producūtur, ut pro seipsis testimoniū ferant, (non. n. utilitatis suæ ecclesiæ se penitus immunes arbitrantur futuros) patet quod eorū uox in talibus nō est audiēda. Sed distinctio hæc, & testium examinatio in criminalibus causis seruāda est: in ciuilibus aūt nō usq; quaq;. In criminali. n. cā nō licet testē de ppria domo produci: in ciuili autē prælatis ecclesiæ licet.

Vnde Paschalis ij. Guidoni archiepiscopo Viennensi Apostolicæ sedis legato scribit dicens:

Clerici pro sua ecclesia testimonium ferre possunt.

CAN. I.

Super prudentia tua plurimùm admiramur, quòd in negotio beati Stephani k clericorum ipsorum accepta

re nolueris teſtimonium. Diuerſæ nanq; ſunt ſpecies cauſarum, nec in omnibus cauſis crimina agitantur. In criminibus ſiquidem accuſatorum & teſtium illa diſtinctio obſeruanda eſt, quæ in canonibus continetur, ne qui ad probationem domeſtici aſſumantur. Cæterùm in poſſeſsionum uel huiuſmodi negotijs hi potiſsimùm aſſumendi ſunt, qui eadem negotia tractauerunt, a de quorum auditu & uiſu b hæſitatio eſſe non debeat. Si ergo ijdem clerici idonei ſunt ad aſſertionē cauſæ illius, nullatenus remoueantur: ſed ſicut alijs literis deliberatum eſt, inter ſancti Ioannis, & ſancti Stephani canonicos lis illa plenius decidatur. Poteſt ēt intelligi aliter: domeſtici ad probationem non admittantur, ut pro his uidelicet quorum ſunt domeſtici, teſtimonium ferant.

Hi autē (ſicut ſupra de actoribus dictum eſt) nō pro domeſticis, ſed pro eccleſia, quę mater eſt oīum pauperum, teſtimoniū dicant. In conficiendis aūt inſtrumentis ſeculariū negotiorū presbyteri nō uocentur ad teſtimoniū: ſed ſi caſu contractui eos interfuiſſe contigerit, iubente epiſcopo teſtimonium dicant.

· *Vnde in ſynodo habita Romæ ab Eugenio Papa ſtatutum eſt.*

In conficiendis inſtrumētis ſacerdotes ad teſtimonium non uocentur.

CAN. II.

QVanquam ſacerdotum teſtimonium credibile habeatur, tamen in ipſis ſecularibus negotijs pro conficiēdis inſtrumentis ad teſtimoniū non rogētur, c quia eos talibus rebus intereſſe nō cōuenit. Si aūt euētu d aliquo cauſæ interfuerint, & aliquid uiderint uel audierint: e ubi nullę ad illud idoneæ ſecularium inueniantur perſonæ, ne ueritas occultetur: f & malus, ut bonus æſtimetur, in prouidentia proprij epi ſit, ut aut coram ſe g & competentibus h iudicibus, aut aliter i honorificè ueritatē teſtificētur.

QVAES. III.

Vōd autē k præter ſummā emolumenta ſectari ſit uſuras exigere, Auguſtini authoritate probatur, qui in pſal. xxxvi. ſcribit dicens: †

Qui plus quàm dederit accipit, uſuras expetit.

a Ad idē de uer. ſignifi. princeps. C. de dig. ius ſenatorum. ſed cōtra, quia executores negotiorū & adminiſtratores ī eiſdē negotijs teſtes eē nō poſſunt. ff. de teſti. mandati. Arc.

eccleſia ſua: dum tamen alius conſtituatur, qui nomine eccleſiæ agat: ut extra de teſti. c. inſuper. nec dicuntur iſti ferre teſtimonium in propria cauſa: quia cauſa eccleſiæ non eſt cauſa ſingulorum: ut xij. q. ij. c. qui manumittitur. Sic legatarius fert teſtimonium in cauſa teſtamenti, in quo aliquid ei relictum eſt, ut inſtitu. de teſta. §. legatarius. Sed nōne talibus imperatur ab eccleſia? ergo non poſſunt eſſe teſtes ꝓ illa: ut iiij. q. iij. c. idonei? Sed iſtud eſt in fauorem religionis. nam contra rationem pro religione iudicatur, ut ff. de reli. & ſump. l. ſunt perſonæ. ſed licet dicam, quod unus canonicus pōt eſſe teſtis in cauſa ſui concanonici, non tamen dico ꝙ poſſit eſſe iudex ſuus cōtra extraneum: quia minor cauſa repellit aliquem à iudicio, & à teſtimonio: ut extra de offi. deleg. capi. cum. R.

a Tractauerunt. Quia ea quæ in capitulo geſta ſunt melius poſſunt ꝓbari per canonicos, quā per alios: ut extra de teſt. c. ueniens. in fi. licet lex dicat alias inter domeſticos facile quid confingi poſſe pro negotij qualitate: ut C. de dona. l. data.

b Et uiſu. iij. q. ix. cap. teſtes.

Poteſt. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima ſoluit aliter, quā ſuperius dixerat, dicens ꝙ domeſtici ad teſtimoniū non admittūtur pro eo, cuius ſunt domeſtici. ſupradicti autem clerici nō pro domeſticis admittūtur, ſed ꝓ eccleſia, q̄ mater eſt omniū. In ſecūda parte dicitur ꝙ presbyteri in contractibus ſecularium non debent ad teſtimonium uocari, ſi tamen caſu interfuerint, epiſcopo iubente teſtimoniū ferre poſſunt, ut in ſeq. c. docetur.

c QVanquam. Non rogentur. an poſsit clericus cogi, notaui ij. q. vj. c. ſtatuendum.

d Euentu. Supra iiij. q. iij. c. ad fidem.

e Vel audierint. Et hoc eſt in illis caſibus ubi teſtimonium ualet de auditu: ut iij. q. ix. c. ſi debitum.

f Occultetur. Iſtud eſt regulare, quod in defectum probationum quilibet poſsit cogi: ut extra de teſt. cog. ca. peruenit. imo talis admittitur, qui alias non eſt idoneus: ut iiij. q. iij. c. item ſerui reſpōſo. ſimile eſt lv. di. c. priſcis. & de conſe. di. iiij. in neceſsitate. & C. d̄ hæreti. l. ult.

g Coram ſe. Sed qualiter teſtat̄ clericus coram epiſcopo, cum cauſa uerſatur coram laico iudice, cum continentia cauſæ diuidi non debeat: ut extra de ſeque. ad hæc? Reſpond. hoc eſt priuilegiū clericorum, quod non coguntur coram quolibet iudice teſtificari, ſicut egregiæ perſonæ nō cogūtur corā quolibet iudice teſtificari, ut ff. de iureiurādo. l. ad perſonas.

Clerici ī coguntur teſtificari.

h Competētibus. Scilicet, iudicibus eccleſiaſticis.

Ad idē extra de teſt. ca. ſi qui. & maxime cū tūc iura debeant qđ facere nō debēt laico. xxij. q. ul. c. ul. ſecūdū Io. de Fā.

i Aut aliter. Id eſt ut committat epiſcopus aliquibus, qui excipiāt teſtimonia ipſorū. Io.

k QVod aūt. Hic quęritur, an uſura ſit ultra ſortem aliquid recipere? Et certe ſic, niſi in quinque caſibus. Primo, in caſu fauore eccleſiæ. extra de uſur. ca. j. & ca. conqueſtus. Secundo, & cum fideiuſſor ſoluit ſortem & uſuras, poteſt uſuras petere, ut ff. de fideiuſſ. l. conſtitutus. Tertio, & cum pœna petitur præter ſortem: ut xij. quæſtio. ij. in legibus. Quarto, & cum petitur uſura tanquā intereſſe, ut dicam ͞j. e. q. iiij. c. quoniam multi. & ff. pro ſocio. l. ſocius. qui. Quinto, & cū recipitur aliquid pro re, quæ non conſiſtit in pondere, numero, uel menſura, ſicut in locatione. Item in ſexto caſu ratione incertitudinis, ut extra de uſu. c. in ciuitate. & nō ſolum quodcūq; lucrum, ſed etiam ipſa ſpes facit hominem uſurarium: ut ͞j.

Vſura aliquādo nō committitur. licet ultra ſortem quid accipiat.

† Verſ. tota die miſeretur.

ut j.ea.c.j.sicut spes facit hominem simoniacum:ut j.q.iij.c.non solum. Ad intelligentiam aũt huius quæstionis scias quod duo sunt contractus, qui de natura sui gratuiti sunt, ut mutuum & cõmodatum. In mutuo certum est, & requirit quod sit gratuitum: alioqui est usura. Item si commodatũ nõ est gratuitũ, non quidem est usura, sed tamen si aliqd recipit pro cõmodato, statim desinit esse cõmodatũ quia aut recipitur aliquid pro re ipsa aut pro usu rei si pro re ipsa aliqd recipit, aut est pecunia, aut alia res. si pecunia, est emptio seu uẽditio. si alia res, erit cõtractus pmutationis. si p usu rei accipitur pecunia, erit cõtractus locationis. si res alia, erit cõtractus innominat⁹, do ut des uel do ut facias. oẽs isti cõtractus sunt liciti laicis ẽt causa negotiatiõis: ut lxxxviij. di. c. fornicari. Clerici tñ in-quãtũ põt debent abstinere ab emptiõe & uẽditione: qa illud nõ facile fit sine peccato: ut j. de pœn. di. v. c. qualitas. Tñ in causa necessitatis pmissum est clericis negotiari, ut extra ne cle. uel mona. c. j. licitũ tñ est clericis emere aliquã rudẽ materiã, & inde aliqd' artificiũ facere, si eis sua nõ sufficiũt: ut xcj. dist. c. clericus uictũ. & xxj. q. j. c. j. de consec. dist. v. c. nunquam. Et tunc non acquiritur lucrũ ex negotiatione, sed ex artificio. talia enim lucra licita erant Apostolis: ut xxj. q. j. c. j.

Contractus duo sunt gratuiti.

CAN. I.

Si fœneraueris homini: id est, si mutuò dederis pecuniã tuam, à quo plus, quàm [a] dedisti expectes, nõ pecuniã solam, sed aliquid plus quàm dedisti †, siue illud triticũ sit, siue uinum, siue oleum siue quodlibet aliud, si plus quã dedisti expectes [b] accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus.

Item Hieronymus super Ezechielem, lib. vj. †

Quicquid supra datum exigitur, usura est.

CAN. II.

Pvtant quidam usuras tantùm esse in pecunia [c], quod prouidens diuina scriptura omnis rei aufert superabondantiam, ut plus nõ recipias, quam dedisti. Item alij pro pecunia fœnerata solẽt munuscula diuersi generis accipere, & non intelligunt scripturam usuram appellare, & superabundantiam quicquid illud est, si ab eo quod derint plus reacceperint.

Item Ambrosius de Tobia. †

Quicquid sorti accedit, usura est.

CAN. III.

Plerique refugientes precepta [d] legis [e], cùm dederint pecuniam negotiatoribus [f], nõ in pecunia usuras exigunt, sed de mercibus eorum tanquam usurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant quid lex [g] dicat † neq; , inquit, usurã escarum accipies, neque omnium rerum. Item: Esca-

Si fœneraueris. CASVS. *Aliquis dedit pecuniam mutuam: & præter sortem aliquid expectabat. quæsitum fuit ab Augustino utrum sit usurarius? Et respondet quod sic.*

[a] Plus, quam. supple quod consistit in pondere, numero, & mensura. sed in equo & domo aliud est: quia ibi licitum est recipere sortem & lucrum. & est ea ratio, quia in prædictis, quæ consistunt in pondere numero & mensura, trãsfertur dominium: cum illud fit mutuum. Vnde res illa statim est periculo [1] illius qui recipit eam. unde inconueniens esset, ut nomine illius rei magis grauaretur. sed domus & equus non sunt periculo sui. Vnde nõ est inconueniens, si alias grauetur pro re tali dando aliquid. ad hoc facit. ff. de iureiur. l. eum qui. Sed cõtra hoc obijcitur. Pone qd' aliquis uendat usum pecuniæ, & recipiat in se periculum pecuniæ. talis contractus nõ est uitiosus: quia cũ usus sit illius, qui uendidit, licite potest eũ uẽdere. [2] Et sic habes quod aliquis pro pecunia potest recipere pecuniam, & aliud in hoc casu: alias non. & hoc ideo, quia pecunia nõ deterioratur, sed aliæ res deteriorãtur. Item nõne si creditor alicui gratis mutuat pecuniam, uenditor tenetur ei ad antidora: ut extra de test. c. cum in officijs. & ff. de peti. hære. l. sed & si. §. consuluit. & naturaliter est ei obligatus ad aliam. quare ergo illam naturalem obligationem non potest deducere in ciuilem, scilicet ut pactum fiat pro illa danda, ad quam tamen tenetur: cũ ẽt talia pacta interueniãt in spiritualibus ad quæ alias qs tenet extra de præben. ca. significatum. & extra de elec. cap. significasti.

[b] Expectes. Ex pacto secundũ quosdam, uel etiã sine pacto: qa sola spes facit usurarium, ut hic. Sed quid si mutuet eo pacto, ut si bi etiã remutuet, cũ opus habuerit? Nõ credo, quod illud posset deducere in pactũ: & ita hic naturalis obligatio nõ põt deduci in pactum. [3]

[c] Pvtant. Pecunia. stricte sumitur hic nomẽ pecunia. nam generaliter dicit pecunia qcqd habes, ut j. q. iij. c. totum.

[d] Pleriq; . Præcepta. Nolũt quidam facere contra legẽ, sed faciunt fraudẽ legi. Ille uero facit fraudẽ legi, qui obseruat uerba legis, sꝫ mẽtem eius circumuenit: ut ff. de legib. l. fraus. Fit fraus legi quatuor modis. De re ad rem: id est, quando in fraudem datur aliqua res, ut hic, & j. q. j ca. sunt nonnulli. talis est fraus Macedoniani. ff. ad Macedonia. l. sed Iulianus. §. mutui. Item de persona ad personam, ut cum quis sub persona alterius exercet usuram, ut xlvj. distinct. cap. sicut non suo. & cum maritus non potest aliquid dare uxori, supponit aliam personam cui det: ut ff. de dona. inter uirum & uxo. hæc est ratio. §. ulti. Item de uno contractu ad alium contractum fit fraus. ut cum mulier non possit dare aliquid uiro, fingit se uendere ei: ut ff. de donat. inter uirum & uxorẽ. l. si sponsus. § circa. sic xvj. quæstio. iij. capit. si sacerdotes. Item de uno contractu ad alium fit fraus, sed alio modo: ut cum mulier nõ possit fideiubere, constituit se principalem debitricem: ut ff. ad Velleianum. l. quamuis. xxxiij. quæstio. v. capitu. mulierem. [4]

[e] Legis. Id est, canonis legitime agentis, scilicet legis propheticæ dicentis: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, &c.

[f] Negotiatoribus. Videtur quod si quis pecuniam suam dedit negotiatori, ut inde emat merces, & det sibi partem lucri: quod illud sit licitum: quod non cõcedo si periculum spectet ad recipientem, ut sit inter eos contractus mutui, sed si per illa uerba societatem contrahunt, & tunc periculum spectat ad utrunque, tunc bene licitum est quod unus socius det pecuniã, & alter suppleat laborem, qui deest in pecunia, ut ff. pro solu. l. quinta.

[g] Lex. Mosaica.

[a] Adde hic Bal. in titul. C. de consti. pe. in j. glo. & in l. iij. & ibi clarius per eundẽ Bal. & Salice. C. de exercito. Bal. ĩ l. ij. in prin. C. de usu rei iud. & ĩ c. j. in v. col. de plus pe ti. late. p Salice. in authẽtica ad hæc. in xj. qõne. C. de usu. Iason in l. cunctos. ĩ 14. col. uersi. 6. & ulti. quæro. C. de sum. trin. Ioan. Cal. in consil. xj. posito sub tit. de usuris. do. Alexan. in consi. 30 j. quod incipit, uiso processu causæ uertentis inter Ioã. in ult. col. [1] ad cap. xviij. Clerici an possint emere & uẽdere.

[1] Periculo. l. si unus ex sociis. §. si unus. pro socio.

[2] Vẽdere. puta locã do. Franc. Purpura. l. ij. §. j. column. 9. nu. 68. si cer. pet. uide quæ dixi in tract. usura. qõ. iij. super l. periculi pretium.

† c. xiiij.

[3] Istã sententiã tenet Goffr. extra de usur. cõsuluit. sꝫ gl. præcedẽs ut innuet cõtrariũ, uersic. itẽ nonne. Archidia.

† Adde ad hoc plene not. per Ias. in l. cunctos. col. xij. C. de sum. trini.

Legi fit fraus qua dupliciter.

[4] De hac materia plene no. extra de priui. quã to. ibi uideas ĩ sum. Host. de contra hen. emp. §. ulti.

usura est, & uestis usura est, & quodcunq; accedit [a] sorti, usura est: & quod uelis nomen ei imponas, usura est. Item si quis instaurandum conuiuiũ putat, ad negotiatorem [b] mittit, ut absinthiaci cupellã † deferat sibi gratis, ad cauponem dirigit, ut Picenũ uinum aut Tyriacum requirat: ad laniũ, ut hyllam sibi procuret, ad alium, ut sibi poma [c] adornet.

Item ex concilio Agathensi.

Quando amplius quàm debetur exigitur, usura accipitur.

CAN. IIII.

VSura est, ubi amplius requirit̃, quã quod datur: uerbi gratia, si solidos decem dederis, & amplius quæsieris: uel si dederis frumenti modium unum, & super aliquid exegeris.

Ecce euidẽter ostẽditur, quòd quicquid ultra sortem exigitur usura est.

QVAESTIO IIII.

Quòd uerò [d] nec clericis nec laicis liceat usuras exigere, probatur authoritate Gelasii & aliorũ.

Ait enim Gelasius papa scribens clericis per Lucaniam & Siciliam.

A quæstibus negotiationis clerici abstineant.

CAN. I.

CLerici ab ĩdignis [e] quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negociationis ingenio, uel cupiditate cessandum. In quocũque uerò gradu sint, si cessare [f] noluerint, mox à clericalibus officijs abstinere cogantur.

Item ex concilio Arelatensi primo, quod cõfirmauit Papa Syluester.

Excommunicentur ministri altaris, qui fœnerantur.

CAN. II.

MInistri, qui fœnerãtur, placuit iuxta formam diuinitus datam [g] eos à communione abstinere.

Item ex concilio Terraconensi. †

Qui uolunt esse in clero, à studio negociationis abstineãt.

CAN. III.

CAnonum statutis firmatũ est ut quicunque in clero esse uoluerit, emendi uilius, & uendendi [h] carius studio non utatur. quod si exercere uoluerit, cohibeatur a clero.

Item ex concilio Martini papæ.

Alienetur à clero usuras aut superabundantiam exigens.

CAN. IIII.

j SI quis oblitus timorem domini & sanctarum scripturarum, quæ dicunt: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram post hanc cognitionem magni concilij fœnerauerit, uel centesimam exegerit, aut ex quolibet [i] negotio turpis lucri quæsierit, aut per diuersas species uini, uel frugis, uel cuiuslibet rei emendo, uel uendendo aliqua incrementa susceperit: de gradu suo deiectus, alienus habeatur à clero.

Item ex eodem. †

Pro pecunia, quam clericus mutuò dedit, iusto pretio species accipere potest.

CAN. V.

ij SI quis clericus in necessitate solidum [k] præstiterit, hoc [l] de uino uel frumento accipiat, quod [m] mercandi [n] causa tempore statuto [o] decretum [p] fuerit uenundari. Cæterum, si speciem non habuit necessariam, ipsum, quod dedit sine ullo augmento recipiat.

Item ex concilio Agathensi tertio. †

Clericus non accipiat plus, quàm commodauit.

CAN. VI.

NVllus clericorum amplius accipiat, quàm commodauit. Si pecu-

---

[a] Accedit. ex pacto.
[b] Ad negotiatorem. cui credidit pecuniam.
[c] Poma. Videtur ergo ꝙ usura differat in hoc a crimine simoniæ, qa crimen simoniæ non cõmittit̃ in modico, ut extra de simo. & si qõnes. sꝫ non est ita. & ca. & si qõnes intelligas quod non præsumit̃ in modico cõmitti simonia ratione personæ.
[d] QVod uero. Nulli licitum est usuras sumere, nec etiã Iudæo, ut extra de usu. post miserabilẽ. uidet̃ tamen qđ in casu licitum sit etiam Christiano sumere usuram: ut ĩ. ea. ca. ult. tamẽ licitũ est aliquãdo ultra sortem aliquid recipere, ut notaui in proxima quæst. s̃. i summa.
[e] CLerici. Indignis. Licitas enim negotiationes possunt clerici facer̃: ut extra ne cler. uel mona. c. j. & hoc cum eis sua nõ sufficiũt: ut xcj. dis. c. clericus.
[f] Si cessare. Nõ ergo statim deponẽdus est clericus ꝑpter usuras. xlvij. dist. c. j. Arg. cõtra xlvij. dist. ca. ij. Solu. statim deponendus est: & quod hic dicitur, refertur ad facultatem dispensandi.
[g] MInistri. Datã. s̃. xlvj. dist. c. non licet.
[h] CAnonũ. Et uendendi. In eadem forma, sed ĩ rudi materia possunt emere coriũ & chartas, & inde facer̃ sotulares & libros: ut xxj. q. j. c. j. & xcj. dist. ca. cleric⁹. nec ẽ negotiatio, sꝫ artificiũ.
[i] SI quis oblit⁹. Ex quolibet xxj. q. iij. c. placuit.
[k] SI quis clericus. Solidũ. scilicet pecuniam numeratam.
[l] Hoc. i. tantum.
[m] Quod. id est, quantum.
[n] Mercãdi. Si deberent uendi.
[o] Tempore statuto. id est, solutionis tempore.
[p] Decretum. A iudice uel ab alio: scilicet hoc uult dicere, ꝙ creditor frumentũ pro tãta pecunia debet recipere, quãtũ ualuit tp̃e solutionis: [a] & ita cõsiderandũ est tẽpus solutionis. Sed si non est præfixum, tũc æstimat̃ quantũ ualet tempore, quo res petit̃: ut. ff. si cert. pet. l. uinum.

Quoniam

Simonia an in modico committatur.
† Vide Alcia. parer. li. vij. ca. ulti.

[a] Vel de turpi lucro hoc intellige. sed cõtra in vsura secũdũ Lau. de hoc legi. & not. extra de vsur. præterea. ibi videas. Archidia.

† cap.

[a] Non intelligas, ꝙ hic imponat necessitas uenditori aliud quã debeat accipiendi, sed plus nõ exigẽdi aliud enim pro alio non põt solui inuito. ff. de sol. si quis. C. eo. tit. cũ autẽ. secũdum B. Fid. Arch. Psal. 14.

† Imo ex concilio Terraconẽsi. c. iiij.

† Imo cõcilio Carthaginẽsi iij. c. xvj.

niam, pecuniam accipiat: si speciem, eandem quam dedit, accipiat: & quicquid aliud, tantum quantum dedit accipiat.

Item Leo Papa.

Etiam laicis usura damnabilis est.

CAN. VII.

Nec hoc prætereundum quoque duximus esse, quosdam lucri turpis cupiditate captos, qui usurariã exercere pecuniam, & fœnore uolũt ditescere: quod nos, ut nõ tantùm dicamus in eos, qui sunt in clericáli ordine constituti, sed etiam in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus: quod uindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus: ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

Item ex Niceno concilio.

Eijciantur à clero turpia lucra sectantes.

CAN. VIII.

Quoniam multi clerici auaritiæ causa turpia lucra sectantes, obliti sunt diuini præcepti, quo dictum est. Qui pecuniam suam non dedit ad usuram. statuit hoc sanctũ concilium, ut si quis inuẽtus fuerit post hanc diffinitionem usuras accipere, uel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari uel etiam species frumentorum ad sescuplum dare: omnis, qui tale aliquid conatus fuerit ad quæstum, [a] deijciatur à clero, & alienus habeatur ab ecclesiastico gradu.

Item Iulius Papa.

Turpe lucrum sequitur, qui minus emit, ut plus uendat.

CAN. IX.

Quicunque tempore messis, uel uindemiæ non necessitate: sed propter cupiditatem cõparat annonam uel uinũ: uerbi gratia de duobus nummis comparat modium [b] unum, & seruat usque dum uendatur denarijs quatuor, aut amplius: hoc turpe lucrum dicimus.

Item Ambrosius in libro de bono mortis.

Rapinam facit, qui usuram accipit.

CAN. X.

Si quis usuram accipit, rapinam [c] facit uita non uiuit.

Irem Augustinus ad Macedonium.

Non minus crudelis est qui pauperẽ trucidat fœnore, quã qui diuiti aliqua rapit.

CAN. XI.

Quid dicam de usuris: quas etiam ipsę leges & iudices reddi [d] iubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid, uel eripit diuiti, quã qui trucidat pauperem fœnore? Hæc utique atque huiusmodi malè utique possidẽtur, & uellem ut restituerentur: sed nõn est quo iudice repetantur. Iam uerò prudenter intueamur quod scriptum est: [e] Fideli homini totus mundus [f] diuitiæ sunt, infideli autem nec obolus. [g] Nonne omnes qui sibi uidentur gaudere conquisitis, eisq; uti nesciunt alienum [h] possidere conuincimus? Hoc enim certè alienum non est, quod iure possidetur. hoc autẽ iure possidetur, quod iustè: & hoc iustè, qđ bene. Omne igitur quod malè possidetur, alienum est. malè autem possidet, qui malè utitur.

Porrò à quo usuræ exigendæ sint, Ambrosius testatur dicens.

[a] Quoniam. Ad quæstum. Videtur hic ꝙ prohibeamur sumere usuram causa lucri captandi, non autem uitãdi damni: arg. ad hoc s̃. ea. c. si quis oblitus. vbi dicit', incremẽta susceperit, maxime si sit bonę fidei contractus, ubi ex sola mora ueniũt vsurę: vt ff. de usur. l. mora. §. in bonæ. si quis ergo est in mora soluendi, ab eo posśũt repeti vsurę, nõ tãquam vsurę sed tãquã interesse: vt ff. pro soc. l. socius qui. & tũc petunt vsuræ iudicis officio, nõ iure actionis licite em̃ põt quis agere ad hoc, vt reddat indennis: vt extra de fideiuss. c. peruenit. & xij. q. ij. c. si qs de clericis. ubi agit ad interesse.

[b] Quicunq;. Modium. Si aliquis uendat merces, quæ mõ ualent quatuor, & facit pactum ut ei dentur quinq; ad terminũ præfixũ, illud nõ est usura si dubium est quãtũ possunt ualere merces illæ ad terminum præfixum ut extra de usur. c. in ciuitate. licet si uenderet longe cariori foro, quẽ modo ualeant, tũc esset usura: ut extra eo. ti. c. consuluit. Ioan. Et ꝙ dicitur de uenditione mercium, intelligitur si tempore contractus nõ fuerat uenditurus: alioqui esset usura: ut extra eo. tit. cap. ult. B.

[c] Si quis. Rapinam. Sic ergo usurarius est raptor ergo in eum uõ transfertur dominium, sicut nec in simoniacum. potest tamen cõcedi ꝙ trãsfertur dominium in eum. Item cum usurarius nõ audiatur, nisi restituat usuras, quas ab aliquo receperit ergo nec raptor: ut uidet̃. ꝙ nõ admitto. Et rapina large sumitur pro qualibet iniusta usurpatione: ut xxxij. q. iiij. c. meretrices.

[d] Quid dicã. Reddi. Id est, dari: quia uerbum reddẽdi ponitur pro uerbo dandi. ff. de uerb. sig. l. uerbum reddẽdi. Potest tamẽ dici, ꝙ secundum leges nõ sunt dandę usuræ: tum quia sacræ leges nõ dedignantur imitari sacros canões: ut ij. q. iij. c. si quẽ. §. notãdũ tum quia Imperator iubet seruari ea q̃ statuta sunt ĩ Niceno cõcilio: ut in auth. de eccl. ti. in prin. col. ix. sed Nicenum conciliũ prohibet usuras: ut xlvij. dist. c. quoniam. & s̃. e. c. quoniam. cũ ergo Imperator cõstitutione sua cõfirmauit statuta Niceni cõcilij, patet ꝙ uoluit derogare omnibus legib⁹, quæ loquuntur de usuris. Vel dic ut dixi x. di. c. lege.

[e] Scriptum est. In prologo Bibliæ.

[f] Totus mundus. Id est, quælibet ꝑua pars mũdi, ꝛ ut hæc dictio totus, hic ponatur distributiue.

[g] Nec obolus. supple totus mũdus.

[h] Alienã. Canon fingit rem alienã illã, qua quis male utitur: ut hic, & xlvij. di. c. sicut hi. & extra de uerb. sig c. ius dicitur.

Vsurę cõ dãni uitãdi possunt peti.

j. epistola lij.

Quæ sint actiones siue cõtractus bonæ fidei habet institu. de actio. §. actionũ. & not. extra de excep. cum uenerabilis. in glo. quæsitum, &c.

c. xvij. Vsura qñque non fit, licet pro quatuor quinque soluãtur.

psal. 14.

Id est, ut tantundem cum augmẽto sextæ partis, puta septẽ pro sex, dixi in tract. v. sura. in Abaco. Dominiũ an transferat in usurarium.

Vsuræ [illegible] secũdum leges non sunt daudæ.

Hic uult dicere, qđ ea, q̃ possidet; licet pauca, ei sufficiũt, ac si tot⁹ mũdus esset suus secundum Gof. Arc.

Epistola liiij.

Hinc Tho. Aquinas in opusculis, tracta. de usur. ca. v. infert qđ secũdum legẽ diuinam non trãsfertur dominiũ in usurarium: sed tantum secundũ legẽ humanam.

Ab illo exigere usuram possumus, cui iure nocemus.

CAN. XII.

AB illo exige usurã, cui a merito nocere desideras: cui iure inferuntur arma, huic legitimè auferuntur usuræ, quẽ bello uincere non potes. ab hoc usuram exige, quẽ non sit crimen occidere. sine ferro dimicat, qui usuras flagitat. sine gladio se de hoste ulciscitur, qui fuerit usurarius exactor inimici. Ergo ubi ius b est belli, ibi ius usuræ.

QVAESTIO V.

Vòd uerò c eleemosynæ non sint faciẽdæ ex fœnore, uel usuris, nec quolibet malè acquisito, Augustinus testatur in lib. de uerbis domini, tractatu † xxxv.

De usuris eleemosynæ fieri non possunt.

CAN. I.

NOlite uelle eleemosynas facere de fœnore & usuris. d

Item Augustinus.

Oblatio de rapina reprobatur.

CAN. II.

IMmolantis ex iniquo, oblatio est maculata. Dona iniquorũ non probat altissimus, nec respicit in oblationibus iniquorum, e nec in multitudine f sacrificiorũ eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium de substãtia pauperis quasi qui uictimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium, uita pauperis est: † qui defraudat illum, homo sanguinis g est: qui effundit sanguinẽ, & qui fraudem facit, necessariò fratres h sunt.

Item Augustinus in homilia. †

Non est aliquid rapiendum diuitibus, ut detur egentibus.

CAN. III.

FOrtè aliquis cogitat & dicit: multi sunt Christiani diuites auari, cupidi: nõ habebo i peccatũ, si suum illis abstulero & pauperibus dedero. Vnde enim illi nil boni agunt, mercedem habere potero: sed huiusmodi cogitatio ei diaboli calliditate suggeritur. Nam si totum tribuat pauperibus, quod abstulerat, addit potius peccatũ quã minuat.

Item Hieronymus.

De eodem.

PALEA.

NEmo qui rapit, moriens si habet unde reddat, saluatur. Si eos, quorũ fuit, inuenire non poterit, ecclesiæ uel pauperibus tribuat.

Item Ambrosius.

De eodem.

PALEA.

RApinam emere nõ licet, nisi ea intẽtione, ut cui est ablata restituatur.

Item Augustinus. †

Furtum committit, qui inuẽtum non reddit.

a AB illo. Cui. Sicut nulli nocere debes, sic à nullo debes petere usuras, ut c. intelligatur negatiue, & sic planũ est. Alij dicunt ꝙ ab hostibus licitum est petere usuras. nam & omnia eorũ licite possumus auferre: ut xxiiij. q. vij. c. j. & ij. & quibuscunque insidijs possumus nocere eis: ut xxiij. q. ij. ca. dñs.

b Vbi ius. Iustũ. bellum est ꝙ geritur ex édicto principis: ut xxxiij. q. ij. c. Iustum. Ioan.

Vod uero. Hæc q. diuiditur in quatuor partes: in prima quarũ probat per ix. autho. ꝙ de usuris & rebus male acquisitis, de quibus dominiũ nõ transfertur, nõ possunt fieri eleemosynæ. Secũda ibi, Ecõtra. Tertia ibi, Itẽ objicitur. Quarta ibi, Sed Aug. Ioan.

c Quod uero. Quidã generaliter dicunt, ꝙ de nullo illicite acquisito potest fieri eleemosyna: nec de meretricio, nec de usura, nec de alea, nec de histrionatu, nec de simonia. Scriptum est enim: Honorabis dominũ deum tuũ ex iustis tuis laboribus. j. q. j. nõ est putanda. & in Deut. dicitur, Non accipies mercedẽ prostibuli. & est argu. ad hoc ĩ. e. eleemosyna. & xxxij. quæ. iiij. sicut non sunt. Nam illicite acquisita non sunt in bonis nostris, nec nostra: ut ff. pro so. cũ duobus. §. ulti. Alij dicunt, ꝙ si de illicite acquisitis non transfertur dominium, uel etiam transfertur, sed competit repetitio, non potest tamẽ fieri eleemosyna: ut in usura. ar. extra de iureiur. debitores. & in simonia: ut extra de sim. ueniẽs. Sed si non datur repetitio & transfertur dominium, bene fit inde eleemosyna: ut si aliquid datur meretrici, illud non potest repeti: ut ff. de condi. ob tur. cau. idem quod si. §. quoties. unde de tali potest meretrix facere eleemosynam. Idem de eo est, quod datur histrioni, & de eo quod extorquetur ratione officij alicuius: ut ĩ. ead. non sane. Quod autem dicitur, quod sacerdos nõ potest percipere mercedẽ ꝓstibuli, potest dici quòd non debet recipi oblatio meretricis, licet eleemosyna possit inde fieri. & hæc est rõ, ut ꝑ ruborem citius cõuertatur: ut xc. distinct. oblationes. & xvij. quæstione iiij. miror. Sed de illis, quæ sunt extorta per uiolentiam, non ratione officij alicuius, ut de rapina & d furto, nõ potest fieri eleemosyna. Dicũt tamẽ quidam, ꝙ si res furtiua uẽdat, de nũmis illis potest fieri eleemosyna: quia non sunt nũmi furtiui, qui dant ꝓ re furtiua: ut ff. de fur. q uas. §. ult. ꝙ nõ credo, ut extra de usuris cum tu. in fi. 1

d NOlite. Vsuris. Hic inculcatiõ uerborũ est, & fœnus dicitur usura usurarũ. unde Lucanus, Hinc usura uorax, auidumque in tẽpore fœnus.

e IMmolantis. Iniquorũ. ĩ. j. q. j. nullus. & ca. non est putanda.

f Nec in multitudine. sed ĩ meritis: ut xxiiij. q. j. odi.

g Sãguinis. Supra lxxxvj. di. pasce.

h Fratres. Id est, pares, siue similes in peccato. ĩ. ea. c. multi. & de pę. di. j. homicidiorum.

i FOrte. Non habebo. Nec enim propter bonum est faciẽdum malum: ut xxx. q. j. nosse. xxxij. qõ. iiij. sicut nõ sũt. 2 Non uideť tamen, quod talis furtum cõmittat: quia furtũ nõ fit, nisi adsit animus lucrãdi: ut ff. de fur. l. j. sed nõ est ita: quia species furti est ex alieno largiri: ut ff. de fur. si pignore. §. j.

Eleemosyna utrum fieri possit de illicite acquisitis.

† Id est, sermone.

† Facit ad hunc tex. l. cũ hi. cũ ibi not. ff. de transa.

† vij. lib. v. homiliarum.

1 De hoc nota. extra de decimis. ex trãsmissa.

Malũ propter bonũ non est faciendum.

2 Ad hoc plene extra ne cleri. uel mona. c. iij.

† Sermo. 19. de uerbis Apostoli.

CAN. IIII.

SI quid inuenisti, a & nō reddidisti, rapuisti, quātū potuisti, fecisti: quia plus non inuenisti, iō plus non rapuisti. qui alienum negat, si posset, & tolleret. Deus cor interrogat, non manum.

Item Gregorius. †

Qui de rebus concessis & bene quæsitis eleemosynam impēdit, illa placet Deo.

CAN. V.

ELeemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non ex illicitis & iniquitate congeritūr: sed quæ de rebus cō cessis & bene acquisitis impenditur.

Item Hieronymus in libro Leuitici. †

Peccat qui rem inuentam non reddit.

CAN. VI.

MVlti sine peccato putant esse, si alienum quod inuenerint teneant, & dicunt: b Deus mihi dedit: cui habeo reddere? Discant hoc peccatum simile esse rapinæ, si quis inuenta non reddat,

Item Augustinus.

Bonus usus non iustificat iniustè quæsita.

CAN. VII.

NEque enim si agris iniquè ac perperā inuasis, ita quisquam utatur, ut ex eorum fructibus largas eleemosynas faciat, ideo rapinam iustificat. c Neq; si alias ruri paterno, uel iustè quæsito auarus incūbat, ideo culpanda est iuris ciuilis regula, qua possessor legitimus factus est. Nec tyrannicæ factionis peruersitas laudabilis d erit, si regia clementia tyrannus subditos tractet. Nec uituperetur ordo regię potestatis, si rex crudelitate tyrannica sæuiat. Aliud est nanq; iniusta e potestate iustè uelle uti, & aliud est iusta potestate iniustè uelle uti.

Item Ambrosius in libro † de officijs.

Cum alterius detrimēto alteri subuenire non licet.

CAN. VIII.

DEnique f si nō potest subueniri alteri, nisi alter lædatur, commodius est neutrum g iuuari, quam grauari alterum. Ideoque in causis pecuniarijs interuenire non est sacerdotale, h in quibus non potest fieri quin frequenter lædatur alter, qui uincitur: quoniam intercessoris beneficio se uictum arbitratur. Sacerdotis est igitur nulli nocere, prodesse uelle omnibus: posse autē solius Dei est.

Item Gregorius in registro.

Eleemosynæ, & sacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex scelere.

CAN. IX.

SCriptum i est, Victimæ impiorum abominabiles sunt Deo: uota iustorum placabilia. neque enim in omnipotentis Dei iudicio quid, sed à quo detur inspicitur. Hinc est enim quod scriptum est: Respexit Deus ad Abel & ad munera eius: ad Cain autem & ad munera eius non respexit. Dicturus quippe quia dominus respexit ad munera, præmisit solicitè quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Dona quippe ini-

a SI quid inuenisti. Hic notabis, quod si inueni rem aliquā habitam pro derelicto, licet intendā eam furari, non tamē committo furtum. Item si nō habetur pro derelicto, credo tamē ꝙ habeatur pro derelicto, similiter nō committo furtū. si autem non habetur pro derelicto, nec credas ꝙ habeat, si eo animo accepisti, ut domino restituas, nō cō mittis furtum: hoc tamē in libello debes protestari. hoc totum habes ff. de fur. falsus. §. q alienum. Item & hoc scias, ꝙ si quis inuenit thesaurū in loco ꝓprio, statim inuētoris est. si autē in loco alieno & casu fortuito eū inuenerit, dimidi⁹ sit inuētoris, & dimidius sit domini loci. Si uerò studio se quæsiuit, & inuenit eū in loco alterius, totus erit domini loci. Si uero ĩ sacro uel religioso loco casu fortuito inuenit thesaurum, totus est inuē toris. ut institu. de re. diu. §. thesaur⁹. & C. de thesau. l. nemo. lib. x. Ioan.

b MVlti. Dicunt. Isti male dicūt: qa oēs scire debēt, ꝙ suū nō est, ad alios pertinere: ut C. unde ui. conquerebatur.

NEque. Probat duobus exemplis, scilicet secūdo & quarto. Et nota, ꝙ prima duo exempla opponuntur sibi, & sequentia duo similiter. Secundū exēplum est ibi, Neq; si alias. Tertium ibi, Nec tyrannice. Quartum ibi, Nec uituperetur.

c Iustificat. Arg. ꝙ bonum non improbatur propter malum cohærens: nec malum approbatur propter bonū cohærens: ı ut lvj. di. undecūq;. & xxiij. q. v. relegentes. Ar. cōtra. xxij. q. ij. si quælibet.

d Laudabilis. Id est, licet iniuste electus bene utaē dignitate, ꝑ hoc nō cōualescit dignitas: ut j. q. j. prī cipatus. hoc tamē fallit: ut extra de renun. nisi.

e Iniusta. Id est, iniuste acquisita. Ois. n. potestas à Deo est. arg. xxiij. q. j. quid culpatur.

f DEnique. Sic xj. q. iij. nolite. cum suis concor. & xiij. q. ij. nō æstimemus.

g Neutrum. Arg. ꝙ nulli subuenien dum est cum iniuria alterius: ut xxij. q. ij. primū, 2 & cauēdū est ne prætextu nocentis innocēs puniatur. C. de his, qui latro. oc. l. ij. in fi. qa sanctius est, &c. ff. de pœ. absenté. & pœna suos tenebit authores. C. de pœn. sancimus. extra đ his, quæ fiūt à maio. parte ca. quæsiuit. nec debet alteri per alterum iniqua cōditio afferri: ut ff. de reg. iur. non debet.

h Non est sacerdotale. Arg. ꝙ sacerdotes non possunt aduocare ĩ causis: ut hic, & lxxxviij. di. perlatum. Arg. cōtra. xv. q. ij. obseruādū. Sol. corā seculari iudice nō possūt allegare, nisi ꝓ certis ꝑsonis: ut extra de postu. c. j. sed corā ecclesiastico bene. Ioā. Hodie sacerdos nō pōt postulare, nisi ꝓ se & ecclesia sua, uel ꝓ cōiūctis & miserabilibus ꝑsonis, ut ex. eo. cap. ult. B.

i SCriptū. Hoc c. expositū. est s. iij. qō. vij. in grauibus. §. ecce.

Dixit

Furari intendēs q ñ que furtū nō cōmittit.

† Epistola cx lib. vij.

Thesaur⁹ inuēt⁹ cuius est.

† Orige. Homil. 4. in c. vj. Leuitici.

ı Ad hoc j. q. vj. consuetudo. 32. q. 2. c. sicut non omnis. §. his ita. & cap. quicquid. 11. q. 3. q recte. Ar. cō tra. 23. q. 5. tunc saluabitur. Archi.

† iij c. ix.

Puniri nō debet alter pro altero.

2 Ar. 32. q. 4. ca. sicut non sunt, 14. di. quod ait. C. de sta. & imagi. l. ult.

Proue. 15 b c

Gene. 4. c

Eccl. 34. c

quorũ non probat altiſsimus, nec reſpicit in oblationibus eorũ: nec in multitudine ſacrificiorũ propitiabitur peccatis eorũ. Idẽ: Lõge eſt dominus ab impijs, & orationes † eorum non exaudiet.

Prou. 15. d

† Alias, orationes iuſtorum exaudiet.

Econtra in Exodo legitur, ꝙ filij Iſrael exituri de Aegypto à uicinis ſuis acceperunt mutuò uaſa aurea & argentea: ex quibus poſtea ædificauerunt tabernaculum domino.

Exod. 3. g

His reſpondet Aug. in li. quæſtionum Exodi. †

† q. xxxix. ad c. ij.

Non licet aliena rapere exemplo Iſraelitarum ſpoliantiũ Aegyptios.

CAN. X.

DIxit dominus ad Moyſen: Petat uir à proximo, & mulier à proxima, uaſa argentea & aurea, & ueſtem. Non hinc quiſquam ſumendum exẽplum [a] putare debet ad expoliandum iſto modo proximum, hoc enim Dominus iuſsit, qui nouerat quid quenq; pati oporteat: nec Iſraelitæ furtum [b] fecerunt, ſed Deo iubente miniſterium præbuerunt.

Exod. 3. g

Item objicitur aliena rapere nõ eſt cõtra præceptũ, nullo ſiquidẽ Dei mãdato rapina uidetur prohibita. Sed nomine furti omnis illicita uſurpatio rei alienæ intelligitur.

Vnde Auguſtinus in eodem libro. †

† q. lxxj. lib. ij.

Maioris pœnitentiæ eſt uiolenter aliquid eripere, quàm furari.

CAN. XI.

POenale [c] eſt occultè auferre: multo maioris [d] pœnæ eſt uiſibiliter eripere. Auferre ergo nolenti ſiue occultè, ſiue palàm, habet præceptum ſuum. Furti enim nomine bene intelligitur omnis illicita uſurpatio rei alienæ. Non enim rapinã permiſit, qui furtum prohibuit: ſed utiq; furti nomine in lege ueteris teſtamẽti & rapinam [e] intelligi uoluit: à parte enim [f] totum ſignificauit, & quicquid illicitè rerũ proximi aufertur. His authoritatibus probatur, ꝙ neque ex rebus inuẽtis, neq; ex malè conquiſitis eleemoſynã quiſquã facere poteſt.

Sed Auguſtinus contrà teſtatur dicens. †

† Sermo xxxv. de uerb. domini.

De malè acquiſitis bonum fieri poteſt.

CAN. XII.

QVi habetis aliquid de malo, facite inde bonum: qui nõ habetis de malo, nolite acquirere de malo. Eſto tu bonùs, qui bonũ facis de malo, & cũ cœperis aliqd boni facere de malo, noli remanere tu malus: nummi tui conuertuntur in bonũ, & tu remanes malus?

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonũ, qui reddit [h] quod illicitè abſtulit. nomine etiam mali cura & ſolicitudo mortalium exprimitur. de malo ergo bonum facit, qui pauperibus diſpenſat, quod cum labore & ſolicitudine acquiſiuit: iuxta illud Euangelij: Facite uobis amicos de mammona [i] iniquitatis. Lucæ 16. c
Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi cauſa poſsidetur, ueluti cùm mathematicus ex arte, quam docet, uel ex futuris, quę prænuntiat, nonnulla lucratur. Quæ uerò de malo ſic acquiruntur, in bonum poſſunt conuerti: de pc̃cõ ẽt aliqua nonnunquàm acquirunt, quæ pauperibus iuſtè erogant.

Vnde Auguſtinus ad Macedo. †

† Epiſtola liij.

Quæ malè acquiruntur, aliquando benè poſſunt expendi.

CAN. XIII.

NOn ſanè quicquid ab initio ſumit, iniurioſè aufert: [k] nã pleriq; nec medico [l] uolũt reddere honorẽ ſuũ, nec operario mercedẽ: nec tamen hæc, quæ ab inuito

---

[a] DIxit. Sumẽdum exẽplum. Argu. ab exemplis nõ eſſe argumẽtandũ. xij. q. ij. gloria. uerſi. neque uero. Argum. cõtra. xxxvij. di. qui de menſa.

[b] Furtum. Argu. ꝙ hoſtes poſſum⁹ decipere, & eis ſua auferre: ut xliij. di. in mãdatis. xxiij. q. vij. c. j. & ij. ſ. di. viij. quo iure. & C. de cõmer. & merca. l. ij. Hic tamen ideo excuſanẽ, qa maioris authoritate hoc fecerunt. & ita eſt argu. hic ꝙ authoritas maioris excuſat in illicitis: ut lxiij. di. Salonitanæ, & de cõſe. diſt. v. diſcipulos. xxiij. q. j. quid culpatur. ſic Abraham & Samſon, & alij multi fuerunt excuſati authoritate domini: ut xxiij. q. v. ſi non licet. argu. contra. xvj. q. j. in canonibus. & xij. q. ij. quicunq;.

Delicta excuſanẽ authoritate maioris.

Item objicitur. Hæc eſt iij. pars q. in qua quæritur utrum rapina in decalogo inueniatur prohibita. & probat quod ſic per c. ſeq. Io. de Fant.

[c] POenale. Id eſt, dignum pœna.

[d] Maioris. Magis enim delinquit raptor, quam fur, ut inſtit. ui bonorũ rapto. in prin.

[9] Nõ mirũ cũ præcedat culpa: qa ꝓut dicit Auguſti. plus fraudator lædiẽ dãno innocentię, quam alius damno pecuniæ. Pe.

[e] Rapinam. Argu. ꝙ aliquo prohibito, prohibita ſunt omnia ſimilia: ut extra de cõſti. trãſlato. & ſ. di. iiij. denique. in fi. & quæ ſequuntur ex illo. extra de cõſti. nã concupiſcentiam.

[f] A parte. n. Sic 32. q. 4. meretrices eſt autẽ furtũ pars rapinæ, eodẽ mõ quo genus eſt ps ſpeciei. rapina. n. ẽ ſpecies furti: nã omnis raptor eſt fur: ut inſtit. ui bon. rapt. in princ.

Sed Aug. Hæc eſt iiij. pars q. in qua dicitur, ꝙ de quibuſdã male acquiſitis qñq; tranſit dominium, & tũc põt fieri eleemoſyna. Io. de Fant.

[g] QVi habetis. De malo Gratianus tribus modis exponit illud uerbũ, facite de malo bonum, & bene, &c.

[h] Reddit. Vt in furto & rapina & in talibus oĩbus, ubi non transfertur dominiũ, nec datur repetitio.

[i] De mammona. Mammon dicitur dæmon, qui pręeſt diuitijs.

ADDITIO.

Sub. non quod in eis poteſtatem habeat, ſed quia homines teneat per eas. Archi.

[k] NOn ſane. Aufertur. Per iudicem.

[l] Nec medico. Præmittit. n. hic medicos, quaſi digniores: cũ tamen medici nõ ſint maioris ualoris, quã obſtetrices: ut C. commu. de leg. l. ſi duobus. j. reſpon.

Patro-

a Patrociniũ. hoc est cõtra Gu. qui dixit nihil posse recipi pro iusto patrocinio : ut not.xj.q.iij.nõ licet.
b Ille arg.contra illos, qui dicunt:si dedi tibi pecuniam, ut pro me iudicares in iusta causa, ꝙ non possum repetere pecuniam datam:ut.ff.de cond.ob tur. cau.l.ij.ubi dicit, ꝙ talis litẽ perdit, q̃a uidet̃ uelle iudicẽ corrumpere. Ego credo, q̃d possit talis repetere pecuniã, si non eo animo dat, ut iudicẽ corrũpat. nã si dat eo animo, ut ius & q̃etẽ sibi cõseruet,tũc pt repetere:ut probat̃ extra de simo. dilectus. sed ibi dicit̃ ꝙ repetit, si non seruatur pactum.
c Accipiunt sportulas.

ADDITIO.

Hoc intellige, cũ non recipiunt salariũ de publico.xxiij.q.j.militare. lxxxvj.distin. non satis.uers.in singulis.Io.de Fant.
d Ammouetur. uidetur distinguere inter perpetuos & tẽporales officiales. Tẽporalem uocat eũ, q̃ amouet̃: perpetuũ uocat eũ q̃ ꝑpetuo admouetur, id est traditur tale officium.
e Repeti.de facto.
f Magisque. Hic uult dicere, ꝙ officiati reprehẽdunt̃ non ex eo q̃d aliqua extorquẽt, s; q̃a ea immoderate exq̃runt. Vñ talia nõ repetunt̃ ab eis nisi certũ sit eis salariũ cõstitutũ:tũc enim si aliq̃d ultra hoc petierint, crimine cõcussionis tenent̃:ut xiij.q.j. militare. & soluẽt quadruplũ. xviij. dist.quoniam.
g Necessariæ personæ.ad officiũ tale.
h Tanquam sua. Argu. quod de rebus illicite acquisitis, dumtamen transferatur dominium in accipientem,fit eleemosyna,ut s.ea.qui habetis.
i Donanda.pauperibus.
k Zacchæi publicani. qui dixit:Si quem defraudaui, reddo quadruplũ.& sic patet quod licite quadruplũ, uel duplũ peti põt:ut xij.q.ij.cum deuotissimam.

accipiuntur, per iniuriã accipiuntur, quæ potius per iniuriã non darentur. Sed nõ ideo debet iudex uendere iustum iudiciũ, aut testis testimonium uerum, quia uendit aduocatus iustũ patrociniũ, a iuris peritus uerum consiliũ. Illi enim inter utrãq; partem ad examen adhibentur: isti ex una parte consistunt. Cum autem iudicia & testimonia, quæ nec iusta, nec uera uẽdenda sunt,iniqua & falsa uenduntur,multò sceleratius utique pecunia sumitur, quia scelerate etiam, quãuis à uolentibus datur. Ille b tamen solet malè sibi ablatã pecuniam repetere,qui iustum iudicium emit:quoniam uenale esse non debuit. Qui uerò pro iniquo iudicio dedit, uellet quidẽ repetere,nisi timeret, uel puderet emisse. Sunt aliæ personæ inferioris loci,quæ ab utraque parte non insolenter accipiũt c sicut officialis & qui amouetur, d & cui admouetur officiũ: ab his extorta per immoderatã improbitatem, repeti e solent : magisq; f reprehendimus, qui talia inusitatè repetierunt, quã qui ea de more sumpserunt:quoniã multæ necessariæ ꝑsonæ g rebus humanis, uel inuitant̃ huiusmodi cõmodis uel tenentur. Isti si uiã uitæ mutauerint, aut excellentioris cõscenderint sanctitatis gradũ, facilius ea,quæ hoc modo acquisierunt, tanquam sua h pauperibus largiunt̃, quàm eis, a quibus accepta sunt, tanquã aliena restituãt. Qui uerò cõtra ius societatis humanæ furtis,rapinis,calumnijs, oppressionibus, inuasionibus aliqua abstulerint, reddenda potius, quàm donanda i censemus Zacchæi publicani k exemplo.

Quod uero. Hęc quęstio diuiditur in quatuor partes, in prima quarũ ꝓbat ġc. Aug. quod non agit̃ pœnitentia digna, si res non restituit̃. Scđa ibi, Si uero. Tertia ibi,Pro malis. Quarta ibi,Furtũ autem.Io.de Fant.
l Quod uero. siue sint raptores, siue fures,ueram pœnitentiã nõ pñt agere. i.fructum uerę pœnitentiæ nõ cõsequuntur, ut j. ea. c. j. tñ admitti debẽt ad pœnitentiam : ut extra de pœnit. & remis.& quidã. & j.de pœnit.dist. iij.c.ult.& dist.v.falsas.
m SI res.Nisi restituat̃. Videtur hic ꝙ quantocunq; tempore quis alienã rẽ possederit, ꝙ non currit in ea ꝑscriptio, ut xxxiiij. qõ.ij.si uirgo.Nã diuturnitas tpis nõ minuit sed auget peccatũ & aggrauat: r ut xxiij.q.j.schisma. unde i præscriptione requirit̃ bona fides à principio, & in medio,& in fine,& ex oĩ tpe pręscriptionis : ut extra de præscript. quoniã omne. Tu dicas,ꝙ si ex omni parte præscriptionis habuit bonã fidẽ,tunc res illa facta est sua de beneficio iuris. Vñ tũc nõ est dicẽdũ ꝙ habeat cõsciẽtiã rei alienæ, licet post tps præscriptionis incipiat scire rẽ alienã fuisse:nisi uolis intelligere. i. rei quæ fuit aliena. Quidã s tñ dicũt, q̃d si aliquis rẽ præscriptã haberet ex causa lucratiua, tenet̃ ipsam restituere,si remordet ipsum conscietia:q̃a nihil deperire credim⁹ ecclesiæ utilitatib⁹, si ea quæ sunt aliena reddant̃:ut liiij. dist.gñalis. S; si eã habet ex causa nõ lucratiua, non tenet̃ : ut ff.de his quæ in fraud.credi.qui aũt. §.si quid cum pupillo.
n Patiendo.i.permittendo. ꝙ alij male ei auferant.
o Redde.Hoc intellige,quando fur uel raptor non est soluendo.Sed si esset soluendo,licet res,quam abstulerit

QVAESTIO VI.

Vòd uerò l pnĩa agi nõ possit, nisi res aliena reddatur,testatur Augustinus in epistola ad Macedonium. †

Pœnitentia non agitur,si aliena res non restituatur.

CAN. I.

SI res aliena, propter quã peccatũ est, reddi possit, & non redditur pœnitentia nõ agitur, sed simulatur. Si autem ueraciter agitur, non remittit̃ peccatũ, nisi restituatur m ablatum, si (ut dixi) restitui potest. Plerunq; enim qui aufert, amittit siue patiendo n malos, siue ipse malè uiuẽdo:nec aliud habet unde restituat. Huic certe nõ possumus dicere,redde o q̃d abstulisti: nisi cũ habere credimus, & negare. Ve-

Præscriptione cõpleta si superueniat mala fides an debeat restitui.

r Vt extra de cõsue. c.ult. extra de simon. cũ in ecclesiæ. extra de eo qui dux.i ma. cũ haberet. iuxta finẽ. Arc.

Epistola liiij.

† Epi.54.

s Vt Alz. quod dicit ut not.ex tra de præscrip.uigilãti. & de cõcef.pręben.capi. nulla. Archidia.

ſtulerit, ſine culpa ſua perijſſet, tamen tenetur reddere æſtimationem ipſius. C. de fur. ſubtracto.

a Cruciatus. Argu. & qui pauperes ſunt & non ſunt ſoluendo, ſemper uerberandi ſunt pro debito: ut xij. q. ij. fraternitas. & in l. libertus. & hoc eſt uerũ ubi cõueniuntur ex maleficio: ſed ſi cõueniunt ratione contractus alicuius, tunc ſufficit cedere bonis: ut C. qui bo. ce. poſ. l. ulti.

Pauperibus quandoq; ſufficit bonis cedere.

b Peccati. ergo adhuc non eſt liberatus à debito, ſ; tãtum à pœna: unde ſi poſtea ꝑuenerit ad pinguiorẽ fortunam, æque põt cõueniri: ſicut ille qui ex aliquo contractu eſt obligatꝰ. inſti. de act. §. ulti. & extra de ſoluti. Odoardus.

c Intercedere. ut xxiij. quæſ. v. reos. xvij. q. iij. reum. & eſt hic ar. quod clericus in foro ſeculari põt aliquẽ defendere in cauſa ſanguinis: ut xxiij. qõ. v. c. j. ij. & iij.

d Subtrahimus. Argu. s. v. quæſtio. v. non omnis.

e Adiuuat. Arguĩt quod nõ debemus dominos noſtros iuuare in illicitis. xj. q. iij. ſi dominus & ca. non ſemper.

f Exigere. Id eſt, pœnas corporales infligere. Sed non ne clerici poſſunt uel eccleſia poteſt pœnas corporales infligere: ut v. q. v. illi qui. & xxiij. q. v. circũcelliones? Rñdeo, põt uel poſſunt, ſed non tantas quantas ſecularis iudex. Nõ. n. p̃t punire quãtum ad membri mutilationem, ut extra de raptor. in archiepiſcopatu.

Pœna corporalis ab eccleſia p̃t infligi.

g Tradere. ſi ergo clericus cępit furẽ in domo, nõ tradet ipſum iudici. Sed ſi iudex furẽ captũ ei abſtulerit ui, nõ imputatur clerico: alioquin licite auferrentur clericis ſua, ut xxiij. q. v. unum ſolum. Item nec clericum depoſitũ tradet epiſcopus iudici, extra de iudi. at ſi clerici. Vel dic, quòd clerici tales maleficos poſſunt tradere curiæ, non ut uniantur ad ſanguinis effuſionem, ſed alio modo, ut extra de Iudæis. ita quorundam. & xj. quæſtione. j. ſi quis ſacerdotum.

Clericus an poſſit furem tradere iudici.

h Clam. ſi eſt occultum. ij. q. j. ſi peccauerit.

i Palam. Si eſt manifeſtum. vj. q. j. ſi omnia.

k Diuerſitas. Arg. quod ſecundum diuerſitatem perſonarũ diuerſæ pœnæ ſtatuunt̃, ut xij. qõ. ij. fraternitas. xxiiij. qõ. iiij. corripiantur.

rùm quidam ſi aliquos ſuſtinet cruciatus a, repente dum exiſtimatur habere quod reddat, nõ eſt iniquitas: quia ſi non eſt unde reddat ablatam pecuniam, tamẽ dum eam per moleſtias corporales reddere compellitur, peccati, b quo malè ablata eſt, pœnas luit. Sed non inhumanum eſt etiã ꝓ talibus intercedere, c nõ ad hoc ut minimè reſtituãtur aliena, ſed ne fruſtra homo in hominem ſæuiat. & paulò poſt. Illud uerò fidentiſsime dixerim, eum qui pro homine ad hoc interuenit, ne malè ablata reſtituat, & qui ad ſe cõfugientem (quãtum honeſtè poteſt) ad reddendum non compellit, ſociũ eſſe fraudis & criminis. Nam miſericordius opem noſtrã talibus ſubtrahimus, d quàm impendimus. Non enim opẽ fert, qui ad peccandum adiuuat: ac nõ potius adiuuat, e ſed obuiat ſubuertendo atque opprimendo. Sed nũquid nos ideo, aut exigere, f aut exigendum tradere, g uel poſſumus uel debemus? Agimus quantũ epiſcopalis facultas dat, & humanum quidem nonnũquam, ſed maximè ac ſemper diuinum iudicium cõminantes. Nolentes autẽ reddere quos nouimus & malè abſtuliſſe, & unde reddant habere, arguimus increpamus, obteſtamur, quoſdã clam, h quoſdã palã i ſicut diuerſitas k perſonarũ diuerſam uidetur poſſe, uel uelle accipere medicinam.

2 *Si uerò rem alienam quis conſecrauerit, non eandẽ, ſed æſtimationem eius reſtituere debet.*

Vnde Gregorius.

Qui rem alienam conſecrat, eius æſtimationem reſtituat.

CAN. II.

COmperimus nullam extitiſſe cauſam, ꝓ qua res eorum potuiſſent rationabiliter à te occupari, atq; ad eas inconſulte ac temere conſecrari: idcirco experiẽtiæ tuæ præcipimus, ut quia quod ſemel conſecratum eſt, eis 1 non ualet ultra reſtitui † ſtudij tui ſit, ut ipſe eṗs debeat pretium dare.

3 *Pro malis autẽ apud principes eccleſia debet intercedere, non eos temerario auſu defendere.*

Vnde Gregorius Romano defenſori. †

Eccleſia pro malis intercedat nõ eos temerario auſu defendat. CAN. III.

HI qui furtis publicis implicati ſunt, à nobis non uideantur iniuſtè m defendi, ne opinionem malè agentiũ ex indiſcrete defenſionis auſu in nos ullo modo transferamus: ſed quantum decet eccleſiam,

Si uero rem alienã. Hęc eſt ij. pars. Ioan. de Fant.

CASVS. *Dictum eſt ſupra, quod res aliena domino reſtitui debet. Nunc uero ponit Gratianus caſum, in quo non ipſa, ſed eius æſtimatio eſt reſtituenda: puta cũ res aliena fuerit conſecrata, & ad hoc inducit ſeq. cap.*

1 COmperimꝰ. Eis, i. laicis: quia res ſemel conſecrata non debet amodo ad ꝓfanos uſus redigi, ut xij. q. ij. aurum. & ĩ. de conſe. diſt. j. ligna. Si aũt res illa fuiſſet alicuius eccleſiæ, illi bene eſſet reſtituenda, ut xij. q. ij. apoſtolicos. 2 & xvij. q. iiij. quęſti. aliud tñ eſt in re animata. Nam ſi ſeruꝰ alicuius fuit cõſecratus, bene reſtituit dño ſuo: ut liiij. diſt. ex antiquis. ſed hoc ideo eſt, quia cũ ſeruus ſit res animata, delinquit permittendo ſe ordinari: ſed res inanimata in nullo delinquit, ut uides in ſimili vij. q. j. eṗs in diœceſi. Eandẽ rõnem aſsignat lex, qđ ſi neſcio ubi ſit ſeruus meus, nõ ideo poſſeſsionem ipſius ꝑdidi. ſed aliud eſt in his, quæ anima carent: ut ff. de acqui. poſſeſ. ſi rem mobilem. & l. Põponius. in prin.

Pro malis autem. Hæc eſt tertia pars quæſtionis. Ioan. de Fan.

m HI qui furtis. Iniuſte. id eſt, nimis ĩprobe & importune. & hoc uerum eſt, cũ ſcit aut credit eos iuſte cõdẽnatos. Si aũt fugerint ad eccleſiã, tunc oĩbus modis quibus põt tenet̃ eos defendere, niſi ſit

1 De hoc etiã nota xxiij. qõ. iij. Maximianus. ibi uideas & ij. q. vij. laicos. Archidia.

Conſecratio rei inanimatæ tollit dominiũ, ſecus in re animata.

† Fatua ſuꝑſtitio glo. Ioan. Andre. in c. ſemel. đ regu. iur. in vj.

2 Vbi de hoc, ubi loquit̃ de monaſterio de rebus eccleſiæ cõſtructo, ꝙ debet reddi ipſi eccleſiæ ſecundum Lau. & hoc et not. Ray. in ſum. de immu. eccle. §. itẽ pone. Archidia.

† Epiſtola xxiiij. lib. vij.

Eccleſiæ immunitate nõ oẽs malefactores potiũtur.

fit publicus latro, uel nocturnus depopulator agrorũ ut xvij. quæſt. iiij. reum. & cap. ſicut & extra de immu. eccl. inter alia. Si autẽ fuerit iniuſte condemnatus tũc eccleſia tenet eũ modis omnib⁹ iuuare. unde illud ẽ præceptum, Eripe eũ, qui ducitur ad mortem: ut xxiij. q. iij. nõ inferẽda.

capi. ij.

Furtum autem. Hęc eſt iiij. pars q. ſecundũ Io. de Fã.

Fur autem. a Quod furto. Huic obuiat, quod dicitur. ff. de abig. l. j. ubi perpenditur, ꝙ magis quis punitur pro boue quam pro oue: q̨a pro boue dat v. boues: pro oue iiij. Sed dicas quod ibi dicitur quod dabit iiij. oues: intellige præter illam, quã abſtulit. Item eſt contra extra de ſi. etſi quæſtiões. ubi nõ committitur ſimonia in modico, ſicut ĩ magno. Sed intellige quod ita non præſumit cõmitti in modico, ſicut in magno: quãdoq; tñ pro modico nec magis, nec minus: ut de cõſe. di. ij. re uera. ĩ prĩ. ubi dicitur, ꝙ omnes in deſerto mortui ſunt: & tñ duo ex eis non fuerũt mortui. ſ. Caleph & Ioſue. lxxvj. diſ. ieiunium. Sic ergo pro minima re poteſt agi de furto: ut hic, & inſtit. de re. diuiſi. §. gallinarum. licet actio de dolo non detẽ pro minima re: ut ff. de dolo. idem.

Alias, furtum.

Simonia non fit in modico.

Furti agitur ꝓ modico.

b Fornicatione. H. dixit magis peccari cũ pulchra, quam cũ deformi quia magis uoluptuoſe cognoſcit: pulchrã: ſed in deformi quã citius poteſt abſoluit ſe. Baz. dixit magis peccari cũ deformi: q̃a plura ſunt quæ ſuadent cõmiſceri pulchræ, q̃ dformi, ſ. pulchritudo eius & libido.

Pulchra Do. Andre. Tiraqu. de leg. connubia. charta 5. ubi late.

admonendo, & uerbũ interceſsionis adhibendo, quibus ualetis ſuccurrite, ut alijs opem feratis, & opinionem ſanctæ eccleſiæ non inquinetis.

4 Furtum aũt non tam in quãtitate rei, quàm in affectu furantis conſideratur

Vnde Hieronymus in epiſtola ad Titum,

Non ſolùm in maioribus furtum committitur, ſed etiam in minoribus.

CAN. IIII.

Fur aũt non ſolùm in maioribus, ſed in minoribus etiã iudicatur. nõ. n. quod furto a ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione b non idcirco diuerſa ſit fornicatio, ſi mulier ſit pulchra, aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulenta, ſed qualiſcunq; illa fuerit, una eſt fornicatio: ita in furto quantumcunque quis abſtulerit, furti crimen incurrit.

CAVSA XV.

Vidã ſacerdos crimine carnis lapſus eſſe perhibetur antequã ſacerdotalẽ benedictionẽ conſequeretur. Poſtquam uerò ſacerdotiũ adeptus eſt, in furorem uerſus quẽdã interfecit. Recuperata uerò ſanitate, apud epũm accuſatur ab ea, cum qua lapſus eſſe dicitur. epiſcopus autem die dominico cãm examinat: ſacerdos ĩficiatur crimen ſibi illatum: quorundum clericorum ſibi patrocinia quærit, illi uerò non ſine pretio ſibi patrocinantur. tandem epiſcopus confeſſionẽ quæſtionibus extorquet: demum ſolus & abſq; ſynodali audientia illum ſententia ferit.

1 *Quæritur autẽ an ea, quæ mente alienata fiunt, ſint imputanda.*

2 *Secundò, an pro impenſis patrocinijs liceat clericis munera exigere.*

3 *Tertiò, an ex mulieris confeſſione, iſte ſit condemnandus.*

4 *Quartò, an die dominico eius cauſa ſit uentilanda.*

5 *Quintò, an ſibi neganti purgatio ſit deferenda.*

6 *Sextò, an eius cõfeſsio cruciatibus ſit extorquenda.*

7 *Septimò, an abſque ſynodali audiẽtia epiſcopus ualeat ſacerdotẽ damnare.*

8 *Octauò, ſi ſponte confeſſus ẽ, aut ab alijs cõuictus fuerit, ꝙ ante ordinationẽ peccauerit, an ſuſcepti ordinis officium exequi ſibi liceat.*

QVAESTIO I.

Vòd ãt c q̃ alienata mẽte fiunt, non ſint d imputãda, facilè uidetur poſſe ꝓbari. Peccata nanq; alia penes uoluntatẽ animi, alia circa naturæ infirmitatẽ uidẽtur conſiſtere. Eſt autẽ uolun

Quod autẽ. Hęc q. diuiditur ĩ duas partes: ĩ quarũ prima ꝓbatur, quod ignorãtes & pueri nõ peccẽt, ſi ignorãtia eſt inuincibilis. ſ. cũ nullo mõ potuit ſcire, q̃uis daret operã. Si aũt ſcire potuit, & nõ dedit operã, nõ excuſatẽ à toto, ſed à tãto. i. ĩ pte. Ita intelligenda eſt litera uſque ad c. merito q̃ritẽ. Secunda ibi, de furioſis. Io. de Fant.

c Quod aũt. No. ꝙ ſi q̨s eſt ita alienatus mẽte, ꝙ neſcit q̨d faciat, nec diſcernit, nec ĩtelligit, nõ imputatẽ ei, ꝙ facit. ĩ. ea. aliquos. & ca. illa. & xvij. q. ij. Gõſald⁹. & iij. q. ix. indicas. Quidam tñ diſtinguũt, ꝙ ſi ſua culpa incidit q̨s ĩ alienationẽ mẽtis, imputatẽ ei: ſi ſine culpa, nõ: ut ĩ. e. ſi q̨s inſaniẽs. quã diſtĩctionẽ uõ admitto. G. allegat ꝓ & cõtra. Et ad intelligẽtiam eius ꝙ dixi, nota, ꝙ infirmitas alia eſt animę, alia eſt carnis. Infirmitas aĩæ duplex eſt, una dicitẽ ira uel odiũ, uel delectatio, & hęc eſt peccatũ: & quæ ex tali infirmitate fiũt, ĩputãtẽ. Alia eſt pœna, ut eſt obliuio, ignorãtia, & quæ ex hac fiũt qñq; ĩputantẽ, qñq; nõ. Similiter ĩfirmitas carnis duplex eſt. Vna eſt fomes peccati. ſ. originale peccatũ: & q̃ ex hac cã fiunt, imputantẽ. Alia eſt pęna peccati, ut febris, & furor, & q̃ ex hac cã fiũt, non imputãtur, ſi nõ diſcernit quid agat.

Mẽte alienato an ſit imputandũ q̨d facit.

Animę infirmitas ẽ duplex.

d Non ſint. Melius

lius esset sine non quia primo probat, ꝙ imputatur.
a Non imitādum. Id est, non faciendum.
b Vel adipiscendum. i. faciēdum.
c Quod propterea. Id est, in diffinitione uoluntatis ideo ponit affirmatio & negatio: ut ostēdatur qua uoluntate quis dicatur uolens, & qua uoluntate dicat nolens. Nam uolūtate ad aliquid faciēdum dicit quis uolens, & uolūtate ad aliquid nō faciendū, dicitur quis nolēs, & sic omnis nolēs, dicitur uolens, &
2. Corin. 14.g eadem qualitas dici potest uoluntas & noluntas. Nam nolle facere, idem est, ꝙ non uelle facere. un̄ lapis non dicitur nolens, cū non habeat uoluntatē non faciendi.
Io. 16. a nam secundum regulā iuris, eius est nolle cuius est uel le: ut ff. de reg. iur. l. ei⁹. Hinc patet ꝙ Aug. uult ꝙ eadē uis animæ sit uis concupiscibilis, &
Rom. 10. a uis irascibilis. Nā per uim concupiscibilē appetimus aliquid, & per uim irascibilē detestamur aliquid.
Animæ uis est duplex.
d Concupiscentia. Id est, fomes originalis peccati.
e Ad pœnam. Sed non semper puniūtur peccata, quæ proueniūt ex ignorantia. xxxiiij. qō. ij. in lectum.
f Ignorat. Id est, qui appetit ignorare, uel qui cōtēnit scire, uel negli
Rom. 7. b git scire, cum possit quærere à perioribus. Vn̄ quædā ignorantia est
Ignorantia est triplex. ex simplicitate, ut illorū, qui ad literā aliquid intelligūt. quædā ex culpa: quædā ex negligentia, & secundū hoc magis, uel minus punitur. xj. q.

tas (ut Aug. ait ī lib. i. retractationum) aī motus ad aliquid imitādū, uel nō imitandū, [a] uel adipiscendū. [b] quod propterea [c] dictū est, ut hac diffinitione uolēs à nolēte discerneretur. Ex uolūtate itaq; peccata procedūt, quæ libero mētis arbitrio et deliquēdi proposito cōmittūtur. Porrò infirmitas alia est animi, alia carnis. Infirmitas animi, est ignorātia. Carnis infirmitas, ē eius cōcupiscētia. [d] Ex utraq; aūt infirmitate, quæ procedūt, imputantur ad pœnā. [e] Vnde de quibusdā ignorātib. dictū est: Si qs ignorat, [f] ignorabitur. Tales illi erāt de quibus Xps ait apostolis: Extra synagogā facient uos, qa arbitrabūtur obsequiū se præstare Deo. De eisdē ēt Apostolus scribit ī epist. ad Romanos: Testimoniū illis perhibeo, qa zelū [g] Dei habent, sed nō scd̄m scientiam. Nullum tamē eorū in perfidia sua perseuerantem hęc ignorantia excusat. Ex carnis infirmitate procedunt, quę naturæ languore fiunt: quæ nisi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apostolus lege carnis grauatus diceret: Infelix ego homo quis me liberabit de corpore [h] mortis huius? etc. Siue ergo penes uoluntatem, siue penes infirmitatem peccata cōsistāt, semper [i] imputantur ad pœnam. Cui [k] sententiæ illud Augustini de uera religione cōtrariū uidetur: usq; adeò peccatū uoluntariū malum est, ut nisi sit uolūtariū, nullo mō peccatum sit: & hoc quidē adeò manifestum est, ut nulla huic doctorū paucitas, nulla in doctorū turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatū committi, aut fatendum est cum uolūtate committi. Sed hoc [l] non generaliter de oībus peccatis intelligendū esse, idē Augu. in li. i. retractationum ostendit dicens: Vsq; adeò peccatum uoluntarium malum est, ut nullo modo [m] peccatum sit, si non sit uoluntarium. Pōt uideri falsa hæc diffinitio: sed si diligenter excutiatur, inuenitur uerissima.

Peccatū illud quippe cogitandū est, quod tātūmodo peccatum est, nō quod est etiā pœna peccati: † quāuis & illa q̄ nō immeritò nō uoluntaria peccata dicuntur, quia uel à nesciētibus, uel à coactis perpetrantur, nō omnimodo possint nō uolūtaria dici. Idem in eodem. Diffinitio peccati, quā diximus: Peccatum est uoluntas retinēdi, uel cōsequēdi, quod iustitia uetat. unde liberū est abstinere: propterea uera est, quia id diffinitū est, quod tantummodo peccatum est: non quod etiā pœna peccati.

Idem in li. quæstionum. †

Non sunt peccata nolentiū, nisi nescientium.

iij. excellētissim⁹. c. quoniam. & c. fi.
g Zelū. Quidā ex Iudæis bono zelo mouebanī ī cōtra discipulos dn̄i & ipsum dn̄m, & ipse dn̄s ī cruce pro illis orauit, cū dixit: Pr̄ dimitte illis, quia, &c. Lucæ 23. Isti habebāt zelū, sed nō secundum sciētiam. i. scd̄m fidē, quia erroneam habuerūt cōsciētiā. alij autem sciēter deliquerūt. xxiij. q. j. paratus.
h De corpore. Id est, dē dominio carnis, in qua mors est. s̄. di. v. sed pensandum. palea est.
i Semper. Allegādo dicit.
k Cui. Hic allegat in contrarium ꝙ ea, quæ mēte alienata fiūt, nō imputātur. unde hic ponebant antiqui notulā, defensor.
l Sed hoc. Est notula īpugnatoris.
m Nullo modo. Quædā dicunī simpliciter peccatū, & nō pęna. & quædā pęna peccati. & nō peccatū. pęna peccati, sicut ignorantia, īfirmitas, & obliuio. Illud aūt dicit simpliciter peccatū, ꝙ ex libera uolūtate procedit. q̄dā tn̄ dn̄t, ꝙ omne peccatū pterpeccatū primi parētis, sit peccatū, & pœna peccati: peccata. n. q̄ quotidie facim⁹, sunt pęna originalis peccati. Sed qualiter hoc stare pōt, cū oīs pę na à deo sit, & nullū peccatū à Deo sit ergo nullū pc̄m est pœna. Itē oīs pœna ē passio, & omne pc̄m ē actio cū ergo actio non sit passio, nō ē dicendū ꝙ peccatū sit pœna. Si aūt alicubi inuenias, ꝙ peccatū est pœna, expone. i. pro quolibet peccato debeī pœna: quia est pœna & passio aīæ.

Zelum bonum quidā ex Iudæis habuerunt.
Isti erāt simplices & errabāt nō in motu ad seruiendum, sed in mō seruiēdi. Lau.
Peccatū & peccati pœna diuersa sūt.
† Et sic fatet Augustinus fomitē seu uitiū corruptæ naturæ inhærens esse uerū peccatū prout est, & ęterna morte dignū. Quā ergo necesse est oēs humiliari, & ad unicum Christum uenire.
† lib. 24. qō. iiij ad c. xv. Numerorū.

Merito

MErito. CASVS. *Duæ sunt hic quæstiones, quarum prima est, an peccata nescientiū dicantur peccata nolentium? Et responde quòd sic: & ista responsio est in fi.c. Secūda est an peccatū, quod quis per metū facit, dicatur esse peccatū uolentis, uel nolentis? & respondetur quod uolentis quia licet quis nolit directe ipsum peccatum ad quod cōpellitur, indirectetamē uult illud per aliud, quod habere nō pōt sine illo peccato. Et ad hoc probādum inducit exēplū de peierante. Hæc si ita se habēt, sequitur quod peccata coactiua sunt uolentium.*

CAN. I.

MEritò quærit, quæ sunt peccata nolentium: utrū quæ à nescientibus committuntur: an etiā rectè posit dici peccatum esse nolentis, quod facere cōpellitur, [a] nā & hoc cōtra uoluntatem dici solet. sed utiq; uult [b] id, propter quod facit: tanquam si peierare nolit, quod tamen facit cū uult uiuere, si quisquam nisi fecerit, mortē minet. Vult [c] ergo facere, quia uult uiuere: & ideo non per seipsum appetit, ut falsum iuret, sed ut falsum iurando uiuat. Quod si ita est, nescio utrum posint ista dici peccata nolētiū, qualiter hic dicuntur peccata expianda. Nam si diligenter inspiciat, fortè [†] ipsum peccare nemo [d] uelit, sed propter aliud qđ uult peccat. Omnes quippe hoies, qui scientes faciunt quod non licet, uellent licere facere. usqueadeò ipsum peccare nemo appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, quod ex eo consequitur. Hæc si ita se habent, non sunt peccata nolentiū, nisi nescientiū [e] quæ discernunt à peccatis uolentiū.

Digestis titu. de iniurijs.

CAN. II.

ILlud relatū peræquè est eos, qui iniuriam pati possunt, & facere posse. Sanè sunt quidā qui facere nō possunt: ut puta furiosus, [f] & impubes, qui doli capax [g] nō est. nāque hi pati iniuriam solent, non facere. Cum enim iniuria ex affectu facientis consistat, consequens erit dicere hos siue pulsent, siue cōuicium dicāt, iniuriam fecisse nō uideri. Itaq; pati quis iniuriam etiam si nō sentiat potest: facere uerò nemo nisi qui scit se iniuriā facere, etiam si nesciat cui faciat. Quare si quis per iocū [h] alium percutiat, aut dū certat, iniuriarū nō tenetur. Si quis liberū hominē cæciderit, dū putat seruū suū: [i] in ea causa est, ne iniuriarū teneatur.

Itaque (ut ex præmissis apparet) siue uoluntate siue ex infirmitate peccata procedant, palā est illa imputari. Sed carnis īfirmitas dupliciter ītelligitur. Est.n. lāguor naturę qui carnis cōcupiscentia appellat̄: quæ uerius aīæ infirmitas dici pōt. sed id eo carnis infirmitas dr̄, quia accidit aīæ ex cōiunctę carnis corrūptiōe. Porrò alia est infirmitas, quę ꝓprię carnis dicitur, qua

[a] Cōpellitur. Refert qualis sit coactio, [†] an absoluta, uel conditionalis: ut extra quod metus cau. sacris.

[†] Sed cōtra, quia animouiolētia non inferī, ut 32.q.v.§. qđ autē. in pri. dic ut ibi no. Matrimoniū coacte factū non tenet.

[b] Vult. arg. ꝙ coacta uolūtas est uolūtas, ut hic, & xxiiij.q.iiij. displicet & q.vj. uides. & lxxiiij. di. consuluit. & ff. qđ met. cau. si mulier. §. ult. Est ergo ī istis casibus argu. ꝙ tenet matrimoniū, licet coactio interueniat, ut xxij.q.iiij. inter cætera. & ff. de ritu nuptia. si pr̄e. Sed hoc nō est uerū. ut extra de spō. ueniēs. & c. cum locum. & xxxj. qō. ij. c.j. & ij. Item sicut coacta uolūtas, est uolūtas, sic decepta uolūtas dr̄ uoluntas, ut xx.q.iij. constituit. & extra quod met. cau. cū dilect⁹. & extra de cōuer. coniuga. ex parte. Ar. cōtra. ff. de lib. ho. exhi. l. iij. §. si quis uolen ē. tñ coacta licentia non est licentia, ut arg. xxxiij.q.v. notificasti.

[†] Audacius definit Hier. de Hāge. in introductio. moral. fo. xvj. Alex. de neuo cōtra allegationes Galuani.

[c] Vult. Certe argumentatio hæc non ualet, uolo hoc: ergo uolo omne quod sequitur ex illo: ut iste uult fornicari, ergo uult damnari: nisi intelligas indirecte, & per consequentiam, ut dist. viij. quo iure.

Senecæ dictum aureum.

[d] Nemo. Vnde Seneca: Et si scirem deos ignoscituros homines autem nescituros, adhuc dedignarer peccare.

[e] Nescientium. Sic nesciens non peccat. Et sic est contra xxxij.q.vij. quemadmodum. Solu. uarijs modis dicitur quis nescire. Dicitur enim nescire, qui non scit id quod facit, esse peccatum: uel non scit tantum esse peccatū quantū est: & talis nesciens punit̄, licet nō adeo grauiter, ut viij. disti. consuetudo. & pone exēplum de tali xiiij.q.v. forte. Item dicitur nescire, qui scit factum, sed nescit qualitatē facti. talis quandoq; punit̄, si errat in iure. sic ignorabat Paulus cōcupiscentiā esse peccatum. extra de cōst. nā concupiscentiā quādoq; nō punit̄, scilicet cum errat circa factū ipsum: ut xxxiiij.q.ij. in lectū. Itē dicit̄ nescire propter casum sequentē, ut si aliquis uolens interficere leonē, dū uult defendere hominē casu interficit hoiem: ut 50. di. sæpe. Itē dr̄ nescire, qui oīno nescit, ut puer ebri⁹, furiosus. talis enim nō peccat, ut ī ea. aliquos.

Nescire dicit̄ quis multipliciter.

ILlud. CASVS. *Redit nūc Grat. ad principale propositum. & inducit legem istam ad probandum, quod ea, quæ sunt ex ignorātia uel mente alienata, non imputantur.*

[f] Furiosus. Nota qđ furiosus facit, idē est ac si casu accidisset, ut. ff. de admini. tu. l. ult. in fi.

[g] Qui doli capax. si enim est doli capax, bene punitur, ut extra de delict. pue. c.j. [a] & de consec. distin. iiij. eos. Sed in impubere minori distinguitur, an delinquat ex animo, an ex culpa: ut C. si aduer. deli. l.j. & ij.

[a] Et hoc omnino uideas qđ legitur & not. eo. ti. capit. ij. & de homi. exhibita, in glo. qđ ei. & in glossa, ex hoc. Arc.

[h] Per iocum. dumtamen iocus ille non sit noxius, ut extra de præsump. c.j. nam ludus noxius est in culpa. ut ff. ad leg. Aquil. nam ludus.

[i] Seruum suum. Secus si alienum seruum, uel etiam aliquem liberum hominem uoluit percutere, & percussit alium: quia tunc tenetur actione iniuriarū illi, qui percutitur: ut ff. de iniur. eum qui. §. si iniuria. Et

hoc

hoc ideo, quia hic omnibus modis intendit nocere, & si non illi, cui nocet: sed secus in casu priori. Et est argu. quod si aliquis credit solutam cognoscere, & cognoscat uxoratam, uidetur quod nõ puniatur quasi adulter. [a] Non est reus. ut xxxiiij. quæst. ij. in lectum. [b] Penit⁹. Cũ enim insistit quis operi illicito, tunc nõ excusat casus: secus si licito: quia tunc excusat, ut 50. dist. sæpe. [c] Firmissime. Pro nomine Christi. Dum tamen adsit charitas aliter non sufficit alicui ad salutẽ pati martyrium, ut xc. distin. neque. [d] Per baptismum. deberet addere tertium membrũ, scilicet baptismũ cõtritionis. Et. n. triplex baptism⁹, fluminis, flaminis, & sanguinis, id est, aquæ, & sanguinis, & contritionis, ut de consec. dist. iiij. ca. baptismi uicẽ. [e] De bobus. Scilicet quo ad uitã æternã, sed quo ad uitã tẽporalem bene, iuxta illud: Homines & iumenta saluabis domine. scilicet, pro salute temporali prouidendo eis necessaria, iuxta illud, Oĩa expectãt a te dñe, ut des illis escã in tpe opportuno. [f] Mulier. Ad omne. i. ad aliquod ex omnibus. si. est. j. quæst. vij. si quis omnẽ. Memo-

[margin: Ista fuit sñiadñi Pilei, s. qđ nõ punit. pro hoc facit quod non cõmittit adulteriũ sine dolo. ff. de adul. l. pen. ad idẽ facit. ff. de iniu. l. itẽ apud Labeonẽ. §. si quis. Arch.]

[margin: Baptism⁹ triplex.]

(elementorum seu humorum concordia turbata) ipsa caro afficitur, & tandem dissoluitur. Similiter animi infirmitas duplex est. Una, quæ uitium appellat, qua anima à Deo separatũ: ut est ira, odium, & alia hmõi. Alia infirmitas animi, quæ cùm ipsa non sit peccatum, est tamen pœna & causa peccati, ut est obliuio, & ignorantia. Furor autẽ cùm non sit peccatum, est tamen pœna peccati, ut febris, & cęterę passiones, quas propriè carnis dicimus esse: quarum motus, id est, ea, quæ illis perturbãtibus fiunt, nulli imputantur ad pœnã. Sed obijcitur de Lamech, qui cùm cæcus esset, Cain interfecit: nec eum excusauit cęcitatis infirmitas. uñ dictum est: Septuplum ultio dabit de Cain: de Lamech uerò septuagiesseptics. Sed cęcitas ignorãtię similis est. Ex utraq;. n. quędã fiunt, quę imputãtur: quędã uerò quæ minimè. cæcus nãq; si debitum suę uxori credẽs reddere, alienã polluit, non est reus [a] *adulterij. Si autẽ ex ludo uel exercitatione uirium uel uenatiõe iaculum mittens aliquẽ perimat: quia ab eo penitus* [b] *hoc debet esse alienum homicidij reus habetur. Mens uerò alienata furore, cum sui compos nõ sit, eorum, quæ admittit reatum nõ contrahit: quia facultatẽ deliberandi non habuit. Unde pupillo & furioso in maleficijs subuenitur, ut non eis imputentur ad pœnã, quæ ex mentis deliberatione nõ processerunt. ff. titu. de iniurijs, illud relatum. require supra, quod nõ solum humanis, sed etiã diuinis legibus noscitur approbatum.*

Ait. n. Augustinus de paruulis ad Petrum diaconem. † [margin: † cap. 30.]

CAN. III.

Firmissimè tene, & nullatenus dubites (exceptis illis, qui pro nomine Christi [c] suo sanguine baptizantur) nullum hominem accepturum uitam æternam, qui non hic a malis fuerit per pœnitentiam fidemq; conuersus, & per sacramentum fidei & pœnitentiæ. id est, per baptismum [d] liberatus. Et maioribus quidem necessarium esse & pœnitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundùm regulam ueritatis tenere, & sacramentum baptismatis accipere: paruulis uerò, qui nedum propria uoluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter contrahũt agere possunt: sacramentum fidei, quod est sanctum baptisma, quandiu rationis ætas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Ex eo autem, quod in fine huius authoritatis dicitur: quãdiu scilicet rationis eorũ ætas capax esse non potest, euidenter datur intelligi nulli post baptismum peccata imputari, siue sit adultus, siue impubes, nisi rationis sit capax. Unde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augu. in eodem lib. redditur quare sua facta eis non imputentur. Animalia enim (inquit) præsentis temporis seculi cursum, aut ornatum secundum creatoris incomprehensibilem peragunt uoluntatem, quæ de suis factis nullã rationem redditura sunt: quia rationabilia non sunt. Nunquid enim de bobus [e] cura est Deo? Homines uerò, quia rationabiles sunt facti, & de se, & de omnibus rebus, quas in usu uitæ præsentis acceperunt, rationem reddituri sunt Deo: & pro suorum actuum qualitate recipient aut gloriam, aut pœnã. Sacræ tamẽ legis authoritate animalia iubentur interfici, non propter conscientiam peccati: sed quia refricant memoriam facti.

Unde Augustinus super Leuiticum. † [margin: † ca. xx. q. lxxiiij. hoc etiã practicat ut Guid. Papæ qõ. Delphin. 23. Leui. 20. c.]

Non propter culpam, sed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier accesserit.

CAN. IIII.

Mulier quæ accesserit ad omne [f] pecus, & uult ascendi ab eo, interfi-

cietis mulierem, & pecus morte moriatur: rei enim sunt. Quæritur quomodo sit reum pecus, cùm sit irrationabile, nec ullo modo capax legis est? Idem. Pecora inde credendum est iussa interfici, quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam. a

2 *De furiosis autem euidentissimè scribit Augustinus in libro quæstionũ ueteris & noui testamenti, ita dicens.*

Culpa nõ necessitate, sed uoluntate reum constringit.

CAN. V.

ALiquos scimus subitò dementes factos, ferro, fuste, lapidib⁹, morsibus, multis nocuisse, quosdam etiã occidisse, captos autem industria, & iudicijs b oblatos, minimè reos c factos: eò, quòd nõ uolũtate, sed impellẽte ui, d nescio qua hęc gesserint nescientes. Quomodo enim reus cõstituit̃, qui nescit e quod fecerit?

Item Ambrosius in Hexameron, in tractatu primi diei. †

Reus uoluntate, non necessitate constringitur.

CAN. VI.

ILla cauenda sunt, quæ ex nostra uoluntate prodeunt delicta iuuentutis, & irrationabiles corporis passiones. Quorum igitur nos sumus domini f eorum g principia h extrinsecus i non requiramus, nec deriuemus in alios: sed agnoscamus k ea propria, quæ nostra sunt. Quod enim possumus non facere, si uolumus, huius electionẽ mali nobis potius debemus ascribere, quã alijs, Ideo etiã in iudicijs istiusmodi uolũtarios l reos nõ necessitate cõpulsos culpa constringit, pœna condemnat. Neq; enim si per furorẽ aliquis innocentẽ perimat, obnoxius morti est: quin etiam ipsius diuinæ legis m oraculo, si quis per imprudentiã intulerit necem, accipit impunitatis spem, & refugij facultatem, ut possit euadere. Hoc igitur n de eo, quòd propriè malum uidetur, dictum sit. Mala enim non sunt, nisi quæ crimine mentem implicant, & cõscientiam ligant. Cæterũ paupertatẽ, & ignobilitatẽ, ægritudinem & mortem nemo sapiẽs mala dixerit, nec in malorũ sorte numerauerit: quia necessaria ista in bonis habent̃ maximis, quorum nobis alia ex natura, alia ex commoditate accidere uidentur.

Idẽ in libro de patriarchis. †

Veniam habent, quæ ignorantes ebrij committunt.

CAN. VII.

SAnè diximus uitandam ebrietatem, per quam crimina cauere non possumus. Nam quæ sobrij cauemus, per ebrietatem ignorantes committimus. Nesciunt quid loquantur, qui nimio uino indulgent: iacent sepulti. Ideoq; si qui per uinũ deliquerunt, † apud sapientes iudices uenia o quidẽ facta donantur: sed leuitatis damnantur p authores.

Item August. lib. j. de ciuitate Dei.

Inobedientia uel concupiscentia non habet culpã in corpore non consentientis.

CAN. VIII.

SI cõcupiscẽtia, q uel inobediẽtia, r quæ adhuc in membris moribundis habitat, s præter nostræ uoluntatis le-

a Memoriam. simi. est lxxxj. dist. ca. ualet. Alibi tamẽ reseruant̃ thuribula laminarũ, & publice exponũtur: ut vij. quæst. j. c. deniq;. & de consec. distin. ij. & dixit. sed istud ad terrorem fit. &c.

De furiosis. Hæc est secunda pars q̃stio. in qua intẽdit probare, ꝙ ignorãtes ex toto furiosi & ebrij non peccãt in illo actu, s; peccãt se inebriando. & hoc probat ꝑ nouẽ authoritates. Io. de Fantu.

a ALiquos scimus. b Et iudicijs. i. iudicibus. c Reos. id est, cõdemnatos.

d Vi. furore.

e Qui nescit. hic manifeste uides, ꝙ ea, quæ à furiosis fiunt, nõ imputantur: 1 ut ĩ. c. pro xi. & iij. q. ix. indicas. licet quidam dicãt, quod si culpa sua quis incidat in furorẽ, imputatur ei. ĩ. ea. c. si quis insaniens.

1 An furiosus uel prodigus alienare possit ante interdictionem uel post sibi factam not. ff. de cura. furi. l. j. & facit ff. de test. l. is cui.

f ILla cauenda sunt. Domini. id est, authores.

g Eorum. id est, uitiorum.

h Principia. id est causas.

i Extrinsecus. id est, alijs non imputemus.

† lib. j. c. viij.

k Agnoscamus. id est, nobis attribuamus ea.

l Voluntarios. Quia uasis iræ, & c. ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor.

m Legis. Mosaicæ. Tãgit quod legitur in Exodo & Deuteronomio, ꝙ tres erãt ciuitates refugij ultra Iordanẽ, 2 & tres citra, 3 quarum talis erat usus, quod si quis hominẽ nolens occidisset, & fugiebat ad unam illarum, ibi de cõsanguineis occisi erat tutus: sed si antequã illuc peruenisset, inuẽtus fuisset, ille qui poterat esse ultor sanguinis effusi, impune occidebat eũ. Sed postquã illuc uenerat, si propinqui occisi uolebãt eũ conuincere, qđ sponte occidisset eum, & hoc probabant coram ciuibus urbis illi⁹, tradebãt illis ad occidẽdũ. erat aũt ibi fugitiuus usq; ad reconciliationẽ cũ propinquis occisi, uel usq; ad mortẽ summi põtificis, ĩ qua omnes fugitiui secure redibant ad propria.

Ciuitates refugij erant tres.

2 Nomina istarũ ciuitatũ sunt ista, Bosor, Ramoth, Golam.

3 Scilicet Cades, Sichem. Ebron.

Deut. 4. a

n Hoc igitur. Id est, primo dictum.

o SAne. Venia. id est, minori pœna, quàm si ex certa scientia fecissent. 4

4 Ad hoc ff. đ re milita. oẽ delictum. §. qui se.

p Damnantur. Et etiam redarguunt eos, qui sũt nimis faciles ad inebriãdum se. Alij intelligunt, quod nõ punitur de eo, quod ebrius fecit: sed tãtum pro eo, quod leuis erat ad inebriandum se.

† cap. vj. libro de Abrahã.

q SI cõcupiscẽtia. i. fomes originalis peccati.

r Vel inobedientia, id est, originale peccatum, quod ex inobedientia processit.

s Habitat. Non enim tollitur penitus originale in baptismo, quo ad sui essentiam, s; eius effectũ mitigat baptismus: ne ꝑ illud damnemur: ut ĩ. de cõs. di. 4. c. ij.

Dormien-

† Vide de hoc late ꝑ Bart. in l. respiciẽdũ. §. delinquunt. ff. de pœnis.

gem quasi sua lege mouetur: si absque † culpa est in corpore dormientis, a quantò magis absque culpa est in corpore non consentientis?

Idem contra Faustum libro secundo.

Loth non de incestu, sed de ebrietate culpatur.

CAN. IX.

INebriauerũt Loth filiæ eius, & se nescienti miscuerunt. Quapropter culpandus est b quidem, non tamen quantum c ille incestus, sed quantum ebrietas illa meretur.

Item Ambrosius de beata uita. †

Nemo trahitur ad culpam, nisi ductus propria uoluntate.

CAN. X.

NOn est, quòd cuiquã nostrã asscribamus ærũnam, d nisi nostræ uoluntati. Nemo nostrum tenetur ad culpã, nisi uoluntate propria deflexerit: nõ habent crimen, quæ inferuntur reluctantibus. e uoluntaria tantum cõmissa sequitur delictorum inuidia f quam in alios deriuamus. g Voluntariũ sibi militem eligit Christus: uoluntarium seruum sibi diabolus auctionat, h & acquirit suo iuri. Nemini nemi iugo seruitutis adstrictum possidet, nisi se ei prius peccatorum ære i uendiderit.

Idem in libro de Paradiso. †

Minister Dei est, qui inuitus homicidium facit.

CAN. XI.

NEc is, qui inuitus k aliquod homicidiũ fecerit, extra ministerium Dei est. siquidem lex ait de eo: Quia Deus dedit eũ in manu eius l manus ergo eius instrumenti modo diuinæ ultioni ministerium præbuerunt. Leuita m igitur minister remissionis n est. percussor autem, qui non ex dispositione, sed præter uoluntatem fecerit homicidium, diuinæ minister est ultionis.

Illud quoq; specta: quia cum interficitur impius, Christus o infunditur: p & ubi abominatio q aboletur, sanctificatio consecratur: r quia dixit dominus: In ea die, qua interfecero omne primogenitum Aegypti, sanctificabo mihi omne primogenitũ s Israel. quod non ad unũ t diem afflictionis refert Aegypti, sed ad oẽ tẽpus.

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit, minister Dei sit, cùm innocẽtẽ furore perimens morti nequaquã obnoxius sit: cùm subitò dementes eorum, quæ faciũt, reatum minimè gestent: patet hũc sacerdotẽ homicidij reũ non esse: unde nec sacerdotio priuari debet.

Obijcitur autem illud, quod inuenitur in pœnitentiali Theodori.

In se reuersus pœnitẽtiã agat qui insaniens aliquem occidit.

CAN. XII.

SI quis insaniens aliquem occiderit, & ad sanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitentia u imponenda est.

Sed hoc fortè de eo intelligitur, quẽ propria x culpa ad furorẽ perduxit

† Adde quod hęc dictio absque, ponitur hic exclusiue. cõcord. l. minime. & ibi glo. C. de app. † ca. 24. lib. 22.

Gene. 19.

† de Iacob & uita beata. li. j. c. iij.

† libr. ij. cap. iiij. de Cain, & Abel.

Exo. 13.

a Dormientis. De hoc dictum est, an dormiẽs peccet. s. dist. vj. c. testamentum. Ioan. de Fan.

b INebriauerũt. Culpãdus est. Videt ergo, quod peccat, qui nesciẽs in ebrietate aliquid facit: ut hic, & xxxv. di. c. sexto die. Sed dic, quod hic non erat Loth nesciens: natura. n. nõ patitur, quod aliquis nesciẽs coeat, sed dr̃ nesciẽs: quia nesciebat esse filias suas. credebat enim esse uxorem suam.

c Quantum. Tripliciter exponitur hoc. Quidã sic exponũt, quod punitur pro incestu, & pro ebrietate. uel aliter, nõ punitur quantum incestus meretur, scilicet si esset cõmissus ex deliberatiõe. Alij dicunt, quod nullo modo punitur pro incestu, sed tantũ pro ebrietate, quæ ebrietas tantũ est ueniale peccatũ: ut xxv. distin. cap. unum orarium. §. criminis. Laur.

d NOn est. Aerũnã id est pœnam uel culpã.

e Reluctantibus. id est, ex toto dissentientibus, scilicet cum est absoluta coactio. 50. dist. ca. presbyteros.

f Inuidia. id est, pœna.

g In alios deriuamus. i. alijs exemplum damus.

h Auctionatur, id est, emit. Vel auctionatur, id est, p auctionẽ petit.

i Peccatorũ ære. id est, peccatis delectãtibus, nam ipsum peccatum dat nobis diabolus p pretio, ut nos demus ei ius ad occidendum nos.

k NEc is. Inuitus hoc uult dicere, qd̃ cũ aliquis casualiter occidit hominem, non peccat, ut xxiij. q. v. c. si homicidium.

l Eius. scilicet occidentis.

m Leuita. id est, sacerdos.

n Remissionis. peccatorum.

o Christus. id est, gratia Christi.

p Infundit. alijs: alij enim per hoc emendantur.

q Vbi abominatio. id est, persona abominabilis.

r Consecratur. in alijs.

s Primogenitum. Totum hoc mystice põt legi: & sic appellãtur primogenita Aegypti, uitia quæ quotidie facimus: primogenita Israel, uirtutes.

t Non ad unum. Ecce qualiter indiffinita exponit uniuersaliter. sic j. q. iij. c. saluator. circa fi. xxviij. q. j. c. idololatria.

u SI quis Pœnitẽtia. Istis imponit pœnitentia, & tamen non deliquerunt: sed hoc fit ad cautelã, ut 50. dis. c. presbyteros. & xxxiiij. q. ij. c. in lectũ. & ne disciplina ecclesiæ deferatur: ut xxiij. q. v. c. excõicatorum. Ioan. de Fan.

Sed h. c. CASVS *Modo soluit supra dictũ ca. G. et dicit qd̃ pt̃ de eo ĩtelligi qui sua culpa incidit in furorẽ. Postea obijcit contra hoc, & dicit, quod quædã sunt, quæ nõ deijciũt promotum nec imputãtur ad pœnã, sed impediũt executionẽ. Vnde si cat parẽtũ ambitio impedit promouendũ et si ad pœnã filio nõ imputetur: ita ea, quæ fiũt mẽte alienata, non imputantur ad pœnam, etsi executionem impediant, & ad hoc inducit sequen. capit.*

x Propria. Hæc opinio nõ est approbanda, quia satis ipso

lis ipso furore punitur, ut iij. q. ix. indicas. ff. de offi. præsid. l. diuus.

Obest. Vt j. q. v. cap. j. Io. de Fan.

b SI quis. Propter disciplinam. Leuis autẽ castigatio permittitur magistro, ut ff. ad legẽ Aql. sed & si. §. ultimo.

c Quantũ autẽ ad legẽ. Mosaicã, quę permittebat, quod si quis casu occidisset hominẽ, dummodo nõ inueniretur intra ciuitates refugij, poterãt parẽtes occisi interficere occisorẽ, secũdũ quosdam: similiter secũdũ leges canonum impeditur à promotione. [f] secundum quosdam, qđ nõ concedo, ut dixi 50. dist. de his. Vel intellige, quod hic dicit, quãdo excessit modum in corrigendo.

d Lege. Canonica. quia non põt in ter uirgines consecrari, ut xxxij. qõ. v. ille.

e Voluntatem. Sic s. xiiij. q. v. si quid inuenisti. j. e. qõ. vj. cap. j. in fi.

f Ad gratiam. Scilicet Dei.

g Deijciunt. Vt xviij. distin. sicut. lxxxix. distin. Petrus. & turpius eij citur, & cætera. 50. dist. quicunq;. ij. & extra de iureiurã. quemadmodum.

h Quamuis. Scilicet s. vij. quæst. j. quamuis.

PRo impensis. Hic quæritur, an clericis liceat recipere munera pro aduocationibus. Primo ergo scias, qđ clericus in causa criminali corã seculari iudice non potest allegare, ut quinquagesima prima distinctione. aliquantos. & uigesimatertia, quæstione octaua. his à quibus. nisi ad hoc, ut supplicet ꝓ eis, ut decimaquarta, quę stione sexta. si res. & uigesimatertia, quæstione quinta. capitulo primo, & secundo. & capitulo, reus. Item in ciuili causa coram seculari iudice non aduocabit, nisi pro se & ecclesia sua, & pro miserabilibus personis. & hoc siue sint in sacris, siue in minoribus ordinibus constituti, dummodo beneficijs ecclesiasticis sustententur: & si non habent beneficium, tunc si sunt in minoribus ordinibus possunt, ut extra de postulan. clerici. Episcopi autem & sacerdotes non debent indifferenter aduocare, ne uilescãt dignitates ipsorum, ut octuagesimaoctaua distinctio. perlatũ. & decimaquarta, quæstione quinta. deniq;, sed corã ecclesiastico iudice licite possunt oẽs aduocare, sed nõ possunt petere salariũ, si sunt in sacris ordinibus, ut j. ead. cap. j. Derogatum tamen est huic canoni per contrariam consuetudinem. Nemo enim cogitur facere de suo beneficium, ut decima, quæstione secunda. precariæ. Item dignum est eum recipere emolumentum, qui pręstat obsequium, ut xij. quæstione secũda, charitatẽ. Item nemo cogitur suis stipẽdijs militare. ut extra de sim. cũ sit. in parte decisa. imo est expressum extra de pręscript. cũ ex officij. Religiosi uero & monachi uel regulares non nisi pro sua ecclesia debent aduocare, & abbate suo præcipiẽte. xvj. quæst. prima. monachi. Ioann. quod dicit de sacerdote, hodie corrigitur: ut extra de postu. c. ult. B.

k OBseruãdũ. Iudicũ. i. aduocatorum. Vel dic istũ esse tenorẽ capitu. quod licet pro seculari honore aliquid dari: ut ff. de

Quia talis decæte nõ poterit promoueri: non quia peccauerit, sed ꝓpter horrorẽ facti, & propter ecclesiasticã disciplinã seruandam. Sed Hu. credit ꝙ iste nõ debeat repelli à ꝓmotione, sed quicquid hic dicat, dic quod bene per eũ distinguitur 50. di. de his. §. casu. Arc.

Clerici an possit aduocare.

† ca. x.

† Adde quod doctor sacerdos potest dare consiliũ in camera, nec dicitur aduocatus. not. Barr. in l. j. §. ad uocatus. ff. de uar. & extra. cog. & in l. j. §. postulare. ff. de postu.

Itẽ obijcitur: sunt quædã, quæ etsi non imputentur ad pœnam, tamẽ impediunt sacramenti signaculum. ambitio nanque parẽtum filio non imputatur ad pœnam, cui tamen obest [a] ad ecclesiæ munus accipiendũ. Sic quæ mẽte alienata fiunt, etsi non imputentur ad pœnam, tamẽ sacri muneris executionẽ impediunt.

Vnde Hieronymus ait:

Innocens est, qui non iratus sed propter disciplinam casu aliquem interfecit.

CAN. XIII.

SI quis non iratus, sed propter disciplinã [b] aliquem uerberauerit, uel palmã alicui dederit & casu occiderit, sicut fieri solet, quãtũ ad gratiã inocẽs est, quia uoluntatẽ, non opus requirit. Quantũ autẽ ad legẽ [c] reus est, quia opera lex quærit. Itẽ si in persecutione uirgo fuerit oppressa, repellit lege [d], quia opus inspicit, nõ uoluntatem [e]. In gratia autem quasi uirgo suscipit, quia nõ opera quærit, sed uoluntatem.

Sicut ergo qui propter disciplinã casu homicidiũ facit, quantũ ad legẽ reus est, quantũ ad gratiam [f] innocẽs est: sic iste sacerdos, qui furore homicidiũ fecit, quantũ ad culpã innocens est: quantum ad suscepti muneris executionem, reus probatur.

His ita respõdetur: nõ omnia quæ ordinandũ impediunt, ordinatũ deijciũt [g]. Non enim potest ad sacerdotiũ prouehi, qui aliquãdo insaniuit: ueruntamẽ si post sacerdotiũ furere incepit, nõ ideo sacerdotio carebit: nisi fortè nunquam ad sanæ mentis officiũ illum redire cõtingat. Sicut de quodam episcopo Gregorius scribit in registro ad Eleutherium episcopũ: Quãuis [h] triste sit nobis, et cætera. ut suprà in causa: Longa inualetudine grauatus est.

QVAES. II.

PRo impẽsis [i] uerò patrocinijs in Terraconẽsi cõcilio clerici exigere munera prohibentur, in quo sic statutum legitur. †

Pro patrocinijs impẽsi sceleri cus munera exigere non debet.

CAN. I.

OBseruandum quoq; decernimus, ne quis sacerdotum, uel clericorũ more seculariũ iudicũ [k] pro impensis patrocinijs munera audeat accipere †, nisi in ecclesia gratuitò oblata: quæ non fauore muneris uidentur accepta, sed collatione deuotionis illata. Quòd si quis ita probatur accipere, ueluti exactor fœnoris aut usurarum possessor, secundum statuta patrum se nouerit degradandum.

¶ Hoc aũt de illis intelligẽdũ est, qui canonicã uitã professi, regulariter se uicturos proposuerũt. Generali nanq; ecclesiæ consuetudine receptum est, & moribus approbatum, ut clerici more aduocatorũ patrocinia impẽdãt, & ꝓ impẽdẽdis munera exigãt, & ꝓ ĩpẽsis suscipiãt.

QVAESTIO III.

Ertiò[a] quæritur, an ex mulieris cõfessione iste sit cõdẽnãdus? In quo primò uidẽdũ est, an mulier sacerdotem accusare ualeat, quod sacris canonibus oĩno uidetur esse prohibitũ:[b] generaliter[c] enim statutum est ex decretis Fabiani Papæ, ut sacerdotes dñi non accusent, nec in eos testificẽtur q sui ordinis nõ sunt, nec esse possunt. Mulieres autem nõ solùm ad sacerdotium, sed nec ẽt ad diaconatũ prouehi possunt, uñ nec sacerdotes accusare, nec ĩ eos testificari ualẽt. Legibus[d] quoq; cautum est, ut ob uerecundiam sui sexus mulier apud pretorẽ pro alio non intercedat,[f] nisi forte suas uel suorum iniurias prosequi uoluerit. Hæc autẽ q̃ nec suas, nec suorũ iniurias ꝓsequitur, ad hanc accusationẽ admitti non debet. Econtra,[e] qui iudicis personam gerere ualet, ab accusatoris officio nõ remouetur, mulieres[f] aũt in ueteri testamento populũ iudicasse quicunque librũ Iudicũ[g] legerit, ignorare nõ põt. Nõ itaq; ab accusatiõe remoueri possunt, quas ẽt iudicis ꝑsonã frequẽter gesßisse cõstat, nec ulla serie diuinarũ scripturarũ ab accusatiõe prohibẽtur. His itaq; respõdetur. In ueteri lege multa permittebãtur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita sunt. Cùm. n. mulieribus permitteretur populum iudicare, hodie pro peccato, qđ mulier introduxit, ab Apostolo eis indicĩt[h] ue recũdari, uiro subditas esse, in signum subiectionis uelatũ caput habere. Quę ergo in his omnibus uiro subiecta esse ostẽditur, cui pro alio postulare non cõceditur, ad accusationem admittenda non uidetur. Econtra quanquam passim et ĩdifferẽter ad accusationẽ mulier nõ admittatur, sunt tñ q̃dã crimina, quorũ accusationẽ mulier subire nõ prohibetur.

Vnde in lib. Codicis ix. Impera. Dioclitianus i. titulo scribit dicens:

CAN. I.

DE crimine, qđ publicorum[i] fuerit iudiciorũ, mulieri accusare non permittitur, nisi certis ex causis, id est, si suam suorumq; iniuriam prosequatur: scđm antiqui[k] iuris statuta tñ, de quibus eisdẽ specialiter cõcessum est, nõ exacta subscriptione. uñ aditus præses ꝓuinciæ in primis examinabit, an tale sit crimen cuius accusationem mulier subire non prohibeatur.

Item in libro Digestorum Paulus libro secundo de adulterijs. CAN. II.

EX eo, quòd prohibet lex Iulia de adulterijs testimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur[l] etiã mulierẽ

---

ff. de pollic. pactũ. & l. si q̃s ob honorem, nõ tamẽ pro ecclesiastico aliq̃d põt peti. Item no. quod licet pro seculari honore aliquid possit ꝑmitti, non tamẽ pro seculari administratione, ut j. qõ. vij. sancimus. [f] Io. [a] TErtio. Per mulieris testimoniũ non potest clericus cõuinci de crimine: tũ quia mulier nõ est, nec potest esse eiusdem ordinis, ut s̃. ij. q. vij. ipsi apostoli. & c. testes. tum quia ipsa quæ cõfitetur proprium delictũ non potest testificari de alterius delicto, ut j̃. ea. nemini. & regulariter confessio unius alteri non præiudicat: ut ij. q. v. interrogatum. admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modum denũtiationis, uel inquisitiõis, ut extra de test. quoniã. uel cum agitur in modum exceptionis, ut extra de testi. tam literis.
[b] Prohibitum. ut j̃. xxxiij. q. v. mulierem. & extra de uerb. sig. forus.
[c] Generaliter. excipit.
[d] Legibus. ff. de reg. iur. feminæ. s̃. iij. q. vij. §. tria.
[e] Econtra. Intendit.
[f] Mulieres. Fœmina de iure non potest esse iudex, ut xxxiij. q. v. mulierem. & iij. q. vij. §. tria. ff. de reg. iur. fœminæ. nisi ei princeps scienter deleget causam, ut ij. q. v. Mennam. & xxiij. q. iiij. si quos xij. q. ij. cum deuotissimam. Vel nisi ex præscripta consuetudine hoc habeat, ut extra đ arbitr. dilecti. Item

[1] Vide quod no. s. j. q. iij. c. j. in glo. iij. Mulier an possit testificari in crimine cõtra clericum.

Fœmina an possit eẽ iudex. [f] Cõcor. tex. in l. j. §. secundo loco. uer. sexũ. ff. de postul.

nec docere potest, ut xxiij. distin. mulier.
[g] Iudicum. Ibi. n. legitur, quod Delbora prophetissa posuit tentorium suum in monte Ephraim sub arbore palmæ, quæ dicebatur palma Delboræ, & ibi iudicabat populum Israel.
[h] Indicitur. Vt j̃. xxxiij. q. v. mulierem.
[i] DE crimine. Publicorũ. j̃. xxxij. q. j. publico. quæ sint publica, habes instit. de publ. iud. in princ. & per totum.
[k] Antiqui iuris. Hoc uult dicere, quod in quibus casibus antiqua iura permittunt, quod possit fieri accusatio sine inscriptione, in illis fœmina non tenetur inscribere. [2] Qui autẽ sunt illi casus, habes iiij. q. iiij. capi. nullus. secundo. §. aliquã do. & ij. q. viij. in summa, Quidã tamen dicũt ex hac l. quod fœmina in nullo casu tenetur inscribere.
[l] EX eo. Colligitur. Argumentum quod de uno

Iudi. 4. Ephe. 5. C

[2] Aliter ponit Hu. & dicit q̃ antiqua statuta fuerũt, quæ feminas ĩ certis criminib. sine inscriptione accusare ꝑmiserunt, illa statuta non habent in iure nostro, forte apđ Grecos habent forte continebatur de crimine lęsæ maiest. & đ crimine abigeat. iiij. q. iiij. c. nullus. ij. §. aliquã scđm Hu.

teſtimoniũ a in iudicio dicendi ius habere.

Item Digeſtis titulo, de accuſationibus, & inſcriptionibus, libro ſecundo.

CAN. III.

NOn eſt permiſſum mulieri publico iudicio quenquã reum facere, niſi ſcilicet parentum liberorũq; & patroni & patronæ, & eorũ filij, filiæve nepotis, neptiſve mortem exequatur.

Paulus † lib. xlviij. Digeſt. tit. de accuſa.

CAN. IIII.

CErtis de cauſis conceſſa eſt mulieribus publica accuſatio, ueluti ſi mortem exequantur eorum, earumque, in quos ex lege teſtimonium iudiciorum publicorum inuitæ b non dicant.

Idem & in lege Cornelia teſtamentaria. c ſenatus ſtatuit. Sed & de teſtamento paterni d liberti uel materni mulieribus publico iudicio dicere permiſſum eſt.

Pupillis e ex conſilio tutorum patris mortem, item pupillæ aui ſui mortem exequi conceſſum eſt lege teſtamentaria f nã de patris quidẽ teſtamento pupillis agere diuus Veſpeſianus permiſit: ſed & ſi non exhibeantur tabulæ teſtamenti, per interdictum g poſſunt experiri. Codice de ijs, qui accuſare poſſunt, uel non, Imperator Alexander Dionyſio.

Vxor tua ſi conſobrini ſui necem uindicandam exiſtimat, adeat præſidẽ prouinciæ.

In Digeſtis ad legem Iuliam maieſtatis, Papinia. lib. xij. reſponſorum.

In quæſtionibus lęſæ maieſtatis etiã mulieres audiuntur. † Coniurationem deniq; Sergij Catilinæ Fuluia mulier detexit, & Marcum Tulium conſulem in iudicium eius inſtruxit.

Quæcunque h uerò perſona ad accuſationem publicorum iudiciorum, uel lęſę maieſtatis admittitur eadẽ accuſationẽ ſimonię ſubire non prohibetur.

Vnde in primo lib. Codicis, Impator Leo Armaſio præfecto prætorio. †

Læſe maieſtatis, & publicorum iudiciorum, & ſimoniæ accuſatio æqualiter proponatur.

CAN. V.

SAnè i quiſquis hãc ſanctam & uenerandam antiſtitis ſedẽ pecuniæ interuentu ſubijſſe, aut ſi quis ut alterum ordinaret, uel eligeret, aliquid accepiſſe detegitur, ad inſtar k publici cri-

---

uno negatur, de alijs omnibus cõceditur. Item argu. quod poſſumus argumentari per arg. à cõtrarijs, ut hic, & xxv. di. c. qualis, & xlv. diſt. c. diſciplina, & xxiij. q. iiij. c. quæſitum. Et lex dicit, quod fortiſsimũ eſt argumentum à contrario ſenſu: ut ff. de offi. eius cui manda. eſt iur. l. j. l. ult. Itẽ minor põt agere de toro ſuo uiolato: ut. ff. de adul. ſi maritus. §. lex Iulia. licet aũt minor pro ſe non poſsit agere, pro alijs tñ põt, ſi habet mandatũ: ut. ff. de min. cũ mãdato. & ff. de proc. filiusfamilias. in fin. Vtrũ aũt in cauſis ſpũalibus, ut in matrimonio uel ꝑ eccleſia poſſit minor litigare ꝑ ſe? Dicũt q̃dam ꝙ ſic, q. a. i his cẽſetur maior. S; certe cũ ibi maius periculũ uertiẽ, magis eſſet ibi cõſulendũ minoribꝰ: ut ff. ad Carb. l. j. §. 3. nam circa maiora maiꝰ periculũ uertit: ut xlij. di. q̃eſcamus. Itẽ uideo ꝙ ĩ mrĩmonio locũ habet in itegrũ reſtitutio, ut ex. de in integrũ reſt. ex literis. ſimiliter in alijs cauſis ſpũalibus, ſ. in religione aſſumẽda. xx q. j. illud. in ordine ſacro. lxxvij. diſt. c. j. & ij. Itẽ cũ filius agit cõtra patrẽ ſecũdũ canones. ij. q. vij. q̃rit. In mrĩmonio certũ eſt, ꝙ minor ꝑ ſe admittiẽ ad agendũ, ut ex. de reſt. ſpol. ex parte. ſed de hoc poſſet dubitari utrũ ibi locũ hẽat reſtitutio. ſed de hoc dixi ſuper illa decre. ex parte. ꝛ. de reſti. ſpol.

a Teſtimoniũ. ſecundum leges mulier in omni cauſa põt teſtificari, ſiue ſit ciuilis, ſiue criminalis, niſi tantũ in ultimis uoluntatibus: ſecundum canones uero mulier in nullo crimine põt teſtificari, niſi ĩ exceptis, ſed in ciuilibus põt teſtificari. Nec ob. xxxiij. q. v. c. mulierẽ. & extra de uer. ſig. ca. forus. ubi dicit, q᷑ mulier nõ põt eſſe teſtis: ſ; intelligas de criminalibus cauſis, & ultimis uoluntatibus. Quidã tamen dicũt, q᷑ mulier ſecũdum canones non põt teſtificari, niſi in caſibus à iure expreſsis.

b CErtis de cauſis. Inuitæ. Quædã enim perſonæ ſunt, contra quas nõ cogiẽ aliquis teſtificari: ut iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. item lege Iulia.

c Teſtamentaria. Vt mulier poſsit accuſare teſtamentum falſum, ſi teſtamentũ ad ſe, uel ad ſuos pertineat.

d Paterni. Quia filij patronorũ, & etiã hi, qui ex trãſuerſo ueniunt uſq; ad quintum gradum uocantur ad ſucceſsionẽ liberti: ut inſti. de ſucceſ. lib. §. ſi autem ſiue liberis.

e Pupillis. Regulare eſt, ꝙ minor annis ſine tutore uel curatore, nec agere põt, nec cõueniri: ut C. de autho. pſtã. l. clarũ. alioqui ſñĩa lata contra ipſum nulla eſt: ſi tamẽ lata fuerit pro ipſo, tenet ut C. de procu. non eo minus. Qñq; tamen agit uel cõuenit ſine tutore uel curatore, ut in caſibus hic poſitis. Itẽ ſi impetrauit ueniam ætatis: ut C. de his qui ue æta. impetra. l. iij. Item ſi agatur de libero homine exhibẽdo, ubi ẽt pupillus admittiẽ: ut ff. de lib. ho. exhi. l. iij. §. pe. Itẽ ſi agaẽ de recuperãda poſſeſsione, ubi ẽt impubes ſine tutore audiẽ: ut C. qui legi. pſo.

f Teſtamẽtaria, i. l. Cornelia de falſ.

g Per interdictũ, ſ. per interdictũ de tabulis exhibẽdis, quo experiẽ ois ille, cuius intereſt: ut ff. de tabu. exhibend. locum. a

h Quæcunq;. hoc nõ facit ad ꝑpoſitũ: ſ; hoc ponit ut inducat ſequẽ. ca.

i SAne. Hæc lex eſt pars illiꝰ. C. de epiſ. & cle. ſi quenquam.

k Ad inſtar. Non tamen eſt ibi omnimoda ſimilitudo inter crimen ſimoniacum, & crimen læſę maieſtatis: quia pro crimine ſimoniæ imponitur pœna depoſitionis, ſed pro crimine læſæ maieſtatis pœna mortis: ut vj. q. prima. cap. ſunt plurimi. §. uerum. ſed quo ad accuſationem & teſtimonium parificari uidentur: ut quicunque admittatur accuſator uel teſtis in uno, & in reliquo: ut extra de ſim. licet. Eli. in fi. & cap. tanta. lxxix. diſt. ſi quis Papa. Item ſimonia eſt maius crimen, quam hæreſis: ut j. q. j. c.

Tex. eſt pro hoc ĩ l. cũ lex. ff. de leg. & in l. cũ prætor. cũ cõcor. ff. de iudi.

† Alias, Papinianus.

Minor agere & cõueniri nõ põt, niſi certis caſibus.

† Adde contra quos põt admitti. no. in l. ſi familia. ff. de iuriſdi. om. iu. & in l. nemo. C. de epi. au.

† De epiſco. & cleri. l. 29.

a Sub. §. cõdemnatio. in cuius tamen locũ ſuccedit actio in factũ, ut teſtamentũ exhibeaẽ ff. de autho. preſt. l. iij. ff. de tab. exhi. locũ. Lau.

Simonia & crimen læſæ maieſtatis non omnino cõueniũt.

minis & læsæ maiestatis accusatione proposita, [a] gradu sacerdotis retrahatur: nec hoc solū deinceps honore priuari, sed perpetuæ quoq; infamiæ dānari decernimus, ut quos [a] facinus par coinquinat & æquat, utrosque similis pœna comitetur.

Cùm autē sacris canonibus accusationes oīno submoueātur, quas leges seculi non asciscunt: ediuerso uident admittendę, quę legib. [b] *seculi nō phibentur. Verùm hoc non infertur. quicunq;.n. clericorū sacris canonib. nuptias cū trahere phibent, etiā legib. Imperatorum. Non aūt cōsequenter oīum copulā leges admittūt, quorum coniunctionem sacri canones non prohibent. Legibus.n. soli cātores et lectores, canonib. aūt etiā acolythi uxores ducere possunt. Quāuis igitur sacris canonib. submoueantur accusationes, quas leges seculi non asciscunt, non ideo consequenter recipiuntur, quascūq; principū leges admittunt. Sed (sicut circa huius opis initiū* [c] *pmissum est) toties legib. īperatorū in ecclesiasticis negotijs utendum est, quoties sacris canonibus obuiare non inueniuntur. Vnde aut specialiter sacris canonib. mulier ab accusatione læsę maiestatis et simoniæ ostendatur prohibita, aut pręmissis rōnibus ad hmōdi accusationē admittenda probet̄, nec quisquā distīguer̄ quę rat ad aliorū nō ad sacerdotū accusationē ī hoc casu simonię mulieres esse admittēdas. Cū.n. gñaliter* [d] *legib. hoc eis permissum inueniat̄, nisi quis spāliter aliqua lege hoc prohibitū ostenderit, eius distinctio locū non habebit. Verū cū cōtra generales regulas quædā crimina spāliter excepta sunt, in quib. mulieri accusare permittit̄, inter quę fornicatio nō numerat̄, patet ꝙ hmōdi accusatio dupliciter infirmatur: & quia fornicationis crimen intendit, et quia dū de se cū fitetur, super alienū crimen ei credi nō oportet.*

Vnde Iulius pa. scribit.

Rei professio aduersus quem libet admitti non debet.

CAN. VI.

NEmini (pręterquàm de crimine læsæ maiestatis [e]) de se cōfesso, super alienum crimen credi [f] oportet: quoniā eius atq; oīs rei professio piculosa est, & admitti aduersus quēlibet nō debet.

eos. imo est maius crimen, quam aliquod aliud crimen: ut j. q. ulti. c. patet. sed in hæresi quilibet admittitur, ergo multo fortius in simonia. Arg. tamen contra est, extra de testi. c. ueniens. j. ubi dicit̄, quòd in simonia socij criminis non admittunt̄, sed in crimine læsæ maiestatis audiunt̄: ut vj. q. j. dicto. §. uerū. & §. porro. Sed dic qđ non admittunt̄ socij criminis, cum accusatus est bonę famæ: alias quilibet audit̄. Vel dic ut dixi ij. q. j. ī primis. in fi. [1] Vel dic, ꝙ admittit̄ qlibet ad accusandū in his criminibus, sed nō ad testificādū: qa tota uis cōsistit ī testimonio, sed non in accusatione.

[1] Et melius. s. j. q. j. si quis eps. ibi uideas.

[a] Quos. Non intellige, qđ eandē pęnā patiat̄ conuictus de simonia, quā conuictus de læsa maiestate. S; hoc uult dicere, ꝙ eandē pœnā patit̄ tam dans, quā accipiēs pecuniā. [2] Vel dic eadem pęna. i. cōsimili. Nā pęna depositionis similis est deportationi, siue decapitationi: ut v. q. vj. c. delatori.

[2] Ad hoc s. j. q. j. quos constiterit.

Cū aūt. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte cōcludit Gratia. ex supradictis dicens, ꝙ canones nō recipiūt accusatiōes, quas leges seculi repellūt ergo à contrario sensu per canones sunt admittēdi, q̄ p leges non prohibent̄. Postea rñdet huic cōclusioni dicens, ꝙ nō bene infert̄. qa leges prohibent oēs clericos nuptias cōtrahere, q p canones prohibent̄, nō tñ leges admittūt copulā omniū clericorū, q p canones nō prohibent̄. Et de hoc ponit exēplū. Et ita quāuis canones nō admittunt accusatiōes, quas admittūt leges, nō tñ recipiūt oēs quas leges admittūt. In scđa pte dr̄, ꝙ in negotijs ecclesiasticis tūc legib[9] est utēdū, cū canonib[9] nō cōtradicūt. Vñ cū p leges mulier in crimine læsæ maiestatis & simoniæ admittit̄ ad accusandū, & per canones est admittenda: uel ostēdat̄ canon per quem repellat̄. Et si quis dicere uelit, quod mulier alios de simonia, & nō sacerdotes possit accusare: tūc eius distinctio locū nō habebit, nisi specialiter hoc aliqua lege inueniat̄ esse phibitū, cū legib[9] generaliter ei permissum uideat̄. Postea huic qōni rñdet dicēs, qđ spālia sunt crimina, ī q̄bus mulieri pmittit̄ accusare, inter q̄ cū fornicatio nō cōnumeret̄. de qua mulier psbyterū accusat, patet ꝙ pter hoc mulier sit repellēda, & etiā propter aliud: qa dū de se cōfitet̄ cōtra sacerdotem, ei credi nō debet: ut j. seq. c. Scđa pars incipit ibi, Sed sicut, &c.

[b] Legibus. s. x. di. c lege impatorū.

[c] Initium. Supra dist. x. c. j.

[d] Gñaliter. Sic ergo argumentat̄, cū nusquam inueniat̄ phibitū: ergo non debet phiberi: ut xxvij. q. ij. lex diuina. simile xxj. q. j. qđ si dormierit. & lv. di. si euāgelica.

[e] NEmini. Læsæ maiestatis. Et pterq̄ de crimine simoniæ: ut 79. di. si qs papa. & s. ea ca. sane. licet sit ar. cōtra ex. de testi. ueniēs. j. Quidā tñ dicunt, ꝙ in crīe simōiæ nō audit̄ soci[9] cōtra sociū. & ad illud decretū lxxix. dist. si qs papa. rñdet ꝙ ibi socius admittebat̄ cōtra socium. hoc iō fuit, qa nō fuit ibi tm̄ crimē simonię, sed ēt crimē lęsę maiestatis. Itē audit̄ cōfessio uni[9] latrōis cōtra alios: ut C. de fer. puinciarū. Itē falsarius cōtra sociū suū audit̄: ut C. de fal. mo. l. j. nunq̄ tñ u; cōfessio talium ad cōuincendū sociū, nisi adsit aliqua psūptio: ut ff. de cu. re. diuus. Io.

Cōfessio latrōis cōtra latronem auditur.

[f] Credi. Præiudicatur tamen alteri ex tali confessione, intm̄, ꝙ ei indicitur purgatio: ut extra de adul. significasti, qđ uerū est, si laboret infamia, alias nō.

ut extra

& extra de purga. cano. nos inter alios. & extra de confes. cum monasterium.

a Vod uero. Diebus feriatis causæ nō sunt tractādæ, ut j. c. j. & ult. nisi tantū de pace, ut xxij. q. v. decreuit. agitur tamē in quibusdā casibus, s. cū actio est tpe peritura. Itē cū agit de tutorib⁹ dandis, & de amouēdis officiatis, & de alimentis, & de atrocibus iniurijs, & de liberalib⁹ causis, ut ff. de fer. l. j. ij. & iij. Itē contra insignes latrones agit, ut C. de fer. ꝓuinciarū. Itē si partes spōtanee uelint litigare feriatis diebus, possunt, alias nō tenet sententia, ut ff. eo. l. j. libellus aūt pōt porrigi die feriato: ut ff. de adul. miles. §. sexaginta. Io. qd̄ cū dixit, ꝙ partes mutuo cōsensu possunt litigare dieb⁹ feriatis, hoc tm̄ intelligēdū ē de ferijs messium, uel uindemiarū alioq; cōsensus earū non sufficeret, ut litigent aliquo solennissimo die, ut extra e. c. ulti. B. Itē satis ur, qd̄ causæ matrimoniales possūt tractari diebus feriatis: cum ibi sit periculū adulterij, uel incestus. similiter ubi agit de electione epi uel plati, pp periculū moræ: quia non dēt ecclesia uacare ultra tres menses, ut 50. dist. postquā & qa in his casibus multa sunt specialia, ut extra ut lit. non conte. quoniā Io.

Feriatis diebus an possit litigari.

Quia ergo ista de se cōfitetur super alienum crimen ei credi non oportet. sed contra eam sua confessio interpretanda est.

QVAESTIO IIII.

Q Vòd uerò a die dominico nec episcopo, nec presbytero cām aliquā uētilare liceat, in Terraconensi cōcilio prohibetur, in quo sic statutum est.

Ministri ecclesiæ die dominico causas uentilare non debēt.

CAN. I.

NVllus episcoporum aut presbyterorum uel clericorum die dominico propositum cuiuscunque causæ negotium audeat uentilare, nisi hoc tantùm, ut Deo statuta solennia peragant. Cæteris uerò diebus conuenientibus personis illa, quę iusta sint habent licentiam iudicandi, excepto criminali. b

Item ex concilio apud Ephesum habito prę̄sente rege Henrico.

Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorū, secularia placita non agantur.

CAN. II.

PLacita secularia dominicis diebus, uel alijs præcipuis festis, seu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, secundum canonicam constitutionem minimè fieri decernimus. Insuper etiā sancta synodus decreuit ut nulla iudiciaria potestas licentiam habeat sua authoritate Christianos ad placitū bannire in supradictis diebus, id ē, septē diebus ante natalem dñi usque in octauas epiphaniæ, & à quinquagesima c usq; ad octauus paschæ: & septē diebus ante natiuitatē sancti Ioannis Baptistæ: quatenus adeundi ecclesiam, orationibusque uacādi d libenter habeatur facultas.

Item Adrianus Papa.

De eodem.

CAN. III.

NVllus episcopus, uel infrà positus die dominico causas iudicare præsumat.

QVAESTIO V.

P Vrgationē e uerò negāti esse præstandam Stephanus scribit Leoni episcopo Theanensi.

Diaconus si de crimine conuinci non poterit, apud episcopum seipsum secretò purificet.

CAN. I.

DE crimine sibi illato diaconus tuus uerissimè fatebatur se esse immunem: ueruntamen si suspicio habetur, & accusatores idonei reperiuntur, & tales testes quales sacri canones sanciūt, accito tecum certo episcoporum numero f ue-

d Orationibusq; uacādi. Ratio secunda est ob reuerentiā dierū: & tertia fauore partiū, ut sic partes à litibus respirēt, ut C. de fer. dies. Quarta ratio est, qa talibus diebus nō præstat iuramentum, nisi pro pace, ut xxij. q. v. decreuit. j. & sic nō posset pstari sacramentū calūniæ. Sed pone ꝙ Papa cōmisit alicui, ꝙ intra xxx. dies termīaret cām aliquā, & illi dies incidāt intra dies quadragesimales, ut ꝙ cū res sit peritura tpe, qd' iudex inuitis partibus ꝓcedere possit. Qd' quidā cōcedūt: sed nō est uerū hoc, qa licet literę pereāt, lis tū salua manet coram alio 1 Sed pone, quod iudex citet aliquē die feriato: nūquid tenetur citatus uenire, & allegare priuilegiū suū? Videt qd' sic, quia si post appellationē citat aliquē, tenetur uenire, & allegare priuilegiū suū, ut extra de app. si duobus. & c. cum parati. Itē etsi nō teneatur quis respōdere die illa, tamen pōt ad hoc citari, ut libellus ei det 2 ut ff. de adulte. miles. §. sexaginta. Item quid si sub hac forma fiat citatio, mādo tibi ut hic usq; ad diē dñicam hic cōpareas: ut extra de do. & cōtu. cū dilecti? Rñ. si citat, ut cōpareat die feriato, bene tenet citatio. Sed si citat, ut rñdeat, non tenet: qa talis citatio nulla est 3 ut ff. de fer. l. j. & ubi citatio nulla est, & hoc liquet qd' est nulla, nō tenet uenire ad allegandū priuilegiū suū, sed ubi dubiū ē an teneat, tenet uenire: ut di. xiiij. q. ij. si eps. Ioan.

Iudex & delegatus die feriato procedere nō debet.

Citatus die feriato, an debeat comparere.

1 Idē sentit Innoc. extra de offic. dele. de causis. Archi.

2 Idē tenet Alex. de Imola in l. j. col. ij. ff. de ferijs. & B. in l. j. §. nūtiatio. de ope. nou. nun. & in l. j. in uer. compellēdi. ff. de ferijs. & in glo. j. l. iure. in uerbo eius. & ibi Bal. C. de adulte. & not. gl. in ca. lic. & ibi uide doc. de iudic. extra.

3 Cōcor. Alexā. de Ymol. in l. ex quacūque. colū. ij. ff. si qs in ius uo. non ie. & Cyn. in l. dies. ff. de fer. & per Bar. in l. j. §. nunciatio. de op. no. nun.

b Nullus eporum. Criminali. s. cū agitur de effusione sanguinis, tunc clerici nō possunt eē iudices, ut xxiij. q. viij. his à quibus. Delegari tamē pōt clerico criminalis cā, ut tamen princeps iuret de impunitate rei, ut xxiij. quæstione viij. sæpe.

c Placita. A quinquagesima, alibi dicit à septuagesima, ut xxij. quæ. v. decreuit, hoc tamē hodie non seruat Romana curia. Ioan.

e Purgationem. Hic quæritur, an neganti sit indicenda purgatio. Et est dicendum quod non, nisi laboret infamia. vj. quæstio. v. quod autem. hæc quæstio dicta est supra ij. q. v. per totum. Ioan.

f De crimine. Numero. j. e. q. vij. felix.

a Accusatores.i.accusator.
b Publico.ij.q.v.presbyter.xxij.di.illud contra. Sed ibi loquitur cum publice quis est infamatus, 1 hic cum clanculo uel à clero est infamatus.
c Ne sacerdotem. Hic sacerdotem uocat diaconum. sic extra de coha. cleric. & mulie. si quispiam.
d Cham.ij.q.viij. sententia. Io.
e Presbyter. Sacramēto. Hic cōsueuit quæri si eps scit clericum infamatum esse reum, an debeat eius purgationem audire, uel ēt compellere eū ad purgationem? Et uidetur quod sic: quia generaliter traditur in canone quod clericus infamatus debeat se purgare ij.q.v.per totum. Itē quia sacerdos tenetur cōcedere eucharistiā ei, quē scit in mortali constitutū, ut j.de consec.dis.ii. non perhibeat. Item cum eps iure suo utatur, si quid mali inde accidit, non est ei imputandum, 2 ut xxiij.q.v. de occidēdis. Item non potes dicere, quod eū eps cogat ad periuriū, sed potius canon cogit ipsum iurare, ut xxxiij.q.ij. quos Deus. Sed cōtra, ille qui recipit alterius iuramentum, & sciteū falsum iuraturum, uincit homicidā, ut xxij.q.v.ille. Item qui permittit aliū falsum iurare, cū possit prohibere, peccat: ut xxij.q.v. hoc uidetur. H. dicit quod eps secreto debet ei cōsulere, ut potius cōfiteatur publice crimen, quā ut fiat periurus. Sz si ad hoc non pōt eum inducere, dicet populo: absit, ut quicquam sinistri de hoc clerico suspicemur, ut xj.q.iij.absit. Alij dicunt, quod delegabit purgationem. Tertij dicunt, quod non peccat audiendo purgationē, quia authoritate canonis facit. xxiij.q.iij.qui peccat.
f Pœnitentiam. Quia pęnitentia non restituit aliquē dignitati, sed gratiæ tantum, ut j.de pœ.dist. vj. qui uult. nisi quandoq;, ut quando crimen occultum est, ut 50.dist.domino sancto.& capit.quia tua. sed per restitutionem in integrum, uel dispensationem.

1 Itē arg. contra.vj. qō.j. testamētū. ibi sol.

Episcopus au possit clericū infamatū cogere ad purgationem.

2 Hoc ideo, quia lege permittente fit, &c. C. de adul. Gracchus. C. de cōcu.l. ante pe. arg. xxxj.q.j. hac rōne. xxiij. qō. iiij. qui peccauit. in prin.

niant accusatores, a uocetur & ipse Aldericus diaconus, & si negauerit, uentiletur causa canonicè & si uel sponte confessus, uel legitimis testibus fuerit approbatus, canonica feriatur sententia: qui si nec spōte confitetur, nec accusatores & testes legitimi reperti fuerint, & mala fama crebuerit, non in publico b examine, sed coram te & aliquantis reuerendissimis presbyteris & diaconibus tuæ ecclesiæ secreto iuramento se purificet, & deinceps boni testimonij eum annuntia, & compesce & cōmone ecclesiæ tuæ filios, ne sacerdotem c Dei ulterius infamare præsumant, timentes quod Chā d maledictus est, qui patris uerenda derisit.

Itē Nicolaus Papa Soloni Constantiensi epo.

Non est spoliandus presbyter uel diaconus, nisi sponte confessus, uel legitimè conuictus fuerit.

CAN. II.

Presbyter aut diaconus, quem asseris crimina nolle publicè confiteri, sed uelle cum sacramento e defendere se: & si tamen notum sit episcopo scelus ipsius esse perpetratum, non pōt per aliquam pœnitētiā f sacerdotali uel diaconali officio potiri. Sed mirandū est g si ipse confessus nō fuerit, quomodo notū potest esse episcopo scelus ab ipso perpetratum, nisi accusatore fortè idoneo per testes idoneos approbante. Vnde si examinante episcopo causam presbyteri uel diaconi, nō fuerit per testium approbationē presbyter uel diaconus fortè conuictus, non est scelus episcopo legitimè manifestum, nisi sua spōte ipsum confiteatur: quod nisi fecerit, interim non uidemus suo debere presbyterum, uel diaconū officio priuari. Sola ergo spontanea cōfessio, & canonicus numerus, uel qualitas testium (decernentibus episcopis, & accusatore quod obiecerat comprobante) clericum priuat proprio gradu.

QVAESTIO VI.

a g Vòd uero h cōfessio cruciatibus extorquenda non sit, Alexander Papa testatur scribēs omnibus orthodoxis.

Ministrorum confessio non sit extorta, sed spontanea.

g Sed mirandum est. Arg. quod non secundum conscientiam iudicandum sit, 3 ut iij.q.vij.iudicet. & per hoc decretum intelligo illud xxxij.di.nullus. Intelligo enim illud de scientia iuris, non facti, licet alias uerbum sciendi large sumatur, ut xxij.q.v.hoc uidetur.

Vod uero. Hęc q. diuiditur ī duas partes: in quarum prima dicit quod confessio extorta non præiudicat. Secunda ibi, A fidelitatis. Io.de Fant.

h Quod uero. Ab aduersario nūquā est extorquēda cōfessio cruciatib9. ut j.ead. c. j.& ij. sed à iudice licite extorquetur confessio tormētis & quæstionibus. Nā à iudice quandoq; torquetur testis, quādoq; reus, quandoque accusator. Testis torquetur tā in ciuili, quam in criminali: ut si est seruus, uel uilis persona: uel etiam si sit liber, & sit criminosus, & infamis, uel obscurus, uel ignotus: tales enim nō recipiunt ad testimoniū sine quæstionib9. licet sint clerici, ut iiij. q.iij.si res. & v.q. v.illi qui. & q.vj. presbyteri. & ij.q. j. in primis. & in authen. de testi. §. nos igitur. & §. licet. col.vij. & C.de fal.l.si qs decurio. Torquetur etiam libera persona licet non sit uilis, dum tamen uacillet in testimonio, ut ff.de quęstio.ex libero. extra de penis. sup his. 4 Itē reus quādoq; torquetur, licet raro, s. cum est suspectus, & nō potest alias res probari, maxime si est uilis persona, & hoc in ciuili causa, ut xiiij.q.vj. si res aliena. similiter in criminali torquetur, ut xxiij.q.v.c.j. Actor uero in ciuili causa nunquam torquetur, sed accusator in criminali causa quandoq; torquetur, ut in crimine læsæ maiestatis, cum criminaliter non potest probari, ut C. ad legem Iul. maiesta. si quis. ibi enim qualicunque dignitate sit prędictus, nullo priuilegio se pōt tueri, siue sit accusator, siue reus, uel testis, ut vj.q.j.c.si quis §.porro. & 50. di. nullus omnino. Ioan.

3 Addeatur & quādo sit secundum cōscientiam iudicādū, tex. in l. illicitas. §. j.ff.de offi. præsi. & ī l.ij. ff. de fer.

Torquere pōt iudex aliquas personas.

4 Adidē arg. C. de test. nullū. & iiij. qō. iij. § falso. Idē uidetur & si nō uacillet. ff. de quæstio.l. unius. §. testes. secundum Io. de Fa.

CAN. I.

SI quandoque à sacerdotibus & actoribus ecclesiæ quædam scripturæ quoquo modo per metum, [a] aut fraudem, aut per uim extortæ fuerint, uel ut se liberare possint quocunq; ab eis conscriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio ad nullū eis præiudicium, [b] uel nocumētum ualere censemus, neque ullam eos infamiam, uel calumniam, aut à suis sequestrationem bonis unquam Deo authore, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus sustinere permittimus. confessio enim in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet. Omnis enim confessio, quæ fit ex necessitate, fides non est. Confessio ergo in talibus non debet extorqueri, sed sponte profiteri. Pessimum. n. est de suspicione aut extorta confessione quenquam iudicare, cùm magis sit inspector cordis dominus quam operis. Non potest autem humano cō demnari examine, quem Dominus suo reseruat iudicio. Si omnia nanque in hoc seculo uindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Item: est hoc etiam perlatum ad sanctam sedem (quod pudeo dicere, & non tātum sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomini est inimicum) quòd nonnulli episcopos, uel sacerdotes aut metu compellunt, aut ui extorquent, aut fraude decipiunt aliquas confessionis suæ in alteram partem, quàm debeant literas [c] scribere, aut pro suarum non requisitione [d] causarū, aut (quod deterius est) alieni erroris [e] sectæ scripturas facere & proprijs manibus roborare, & coram populis recitare atque confiteri. Alios dicunt carceribus & ergastulis retrudi, ut saltem his territi insidijs, domini sacerdotes suis faueant uoluptatibus. Itē, confessio uerò in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet, ipso testante, qui ait: Ex corde procedunt homicidia, adulteria, & cætera, quæ sunt ad hæc pertinentia.

Nec tantùm attendenda sunt, quæ fiant, [f] quātum quo animo fiant. amplius enim respicit Deus ad cogitationes & spontaneas uoluntates, quàm ad actus, qui per simplicitatem, aut necessitatem fiunt.

Item Nicolaus Papa episcopis Galliæ.

Apostolica authoritas penitus illicita in irritum deducit iuramenta.

CAN. II.

AVthoritatem uenerabilium prædecessorum nostrorū secuti, & nominatim beatissimi Papæ & martyris Alexādri [†] quinti à beato Petro: ab omnibus iuramētis & cuiuscunq; modi obligationibus, quibus illi sese coacti uiolentia impiorū obligauerant absoluimus [g] & ne illa seruentur, uetuimus tam præfatum archiepiscopum Treuerensem, quàm eius præpositū & omnes qui tunc temporis capti se illis quoquo modo obligauerunt: neque ullam eos proinde infamiam, uel calumniā, aut à suis bonis seque-

SI quandoque. à sacerdotib⁹. [a] Per metū. Dummodo talis sit metus, q cadat in constantem uirum, ut extra quod metus causa. ad audiētiā. Si quæris qualis met⁹ debeat cadere in constantē uirū, dico ꝙ qui continet metum mortis, uel cruciatum corporis, ut extra e. ti. cum dilectus. Coactio autē uerborū non sufficit, etiā si rex sit, qui minetur: ut extra q cler. uel uouē. insinuante. C. de trāsactio. interpositas. ibi melius dicitur, licet sit argu. contra xxxj. q. ij. Lotharius. & s̄. dist. vij. fuerūt. ff. de acquiren. hæred. l. vj. §. ult. ubi dicitur, quod non sit hęres qui propter metū uerborum adijt hęreditatem. Et nota, quod canon hic tria ęquiparat, uim metum, & fraudē: ut iij. q. prima. redintegranda. metus tamē pro reuerentia à lege accipit. & hæc excusat. ff. quarum rerum actio non datur. lege prima. §. quæ onerandæ.

Metus cadēs in cōstātem uirum.

[b] Præiudicium. Bene fit præiudicium ei quantū ad hoc, ꝙ ille cui per metū traditur res, domin⁹ fit rei: sed quantū ad hoc nō fit ei pıudiciū, qn detur ei actio qd' metus causa ad repetendum, si tradidit, uel exceptio si non tradidit, ut ff. eodem. metum. secundo. §. sed quod ꝑtor. & §. ex hoc edicto. Si tamē primo coactus promisit, & postea spontanee tradidit, nō excusat coactio, ut C. quod metus causa. lege secunda. & extra qui cleri. uel uouen. insinuante. ibi, patientia temporis, & cætera. & est simile extra de eo, q duxit in matrimonium significauit.

[c] Literas. In quibus fatētur aliqua se debere.

[d] Requisitiōe. Id est, cōfiteantur, ꝙ absoluerūt aliquos à debito, in quo illi tenebantur.

[e] Erroris. Id est, qui confitentur se tenere aliquā hæresim. Sed nonne peccat mortaliter ille, qui cōfitetur hoc? Respond. sic, nec excusat cū aliqua coactio: quia talis coactio nō est absoluta, & coactio conditionalis neminem excusat, ut 50. dist. presbyteros. & de consecra. distin. iiij. eos Potius. n. debet qs pati mortem, quā malo consentire, ut xxxij. qō. v. itane. & occisores corporis non sunt cōtra iustitiam timēdi, ut xj. q. iij. non solum. & c. nolite. xxxj. q. ij. Lotharius. Solu. hic non excusantur tales à toto, sed à tanto. metus. n. uel coactio conditionalis nō excusat peccatum, sed attenuat, ut extra qd' met⁹ causa. sacris. Et nota hic, quod cōtra ea quæ publice facta sunt, admittit probatio in cōtrarium. sic xxxj. q. ij. Lotharius extra quod metus causa. perlatū quod est cōtra regulā generalē viij. q. j. licet.

Coactio ē duplex. Mar. 7. a

[f] Quæ fiant. Potius respiciēda est cā facti, quā ipsum factū, ut xxiij. qō. viij. occidit de pœnit. di. j. aut facta.

[g] AVthoritatē. Absoluimus. Hic consueuit dubitari circa duo, scilicet an iuramētum per uim extortum obliget. Item an papa possit dispensare in illicito iuramento.

[†] Huius nōis primi, & sic nō pōt eē quint⁹ cō putādo Linū & Cletum, quos aliqui nō cōputant: alioq iste esset septimus. Necesse ē errorem initio admissum cōfundeꝛ Historiam, saltē initio.

Iuramentum per uim extortum utrū obliget.

Et

strationem unquã authore Deo, & sanctis Apostolis & nostris prædecessoribus sustinere ꝑmittimus: sicut per prophetam dominus dicit: Dissolue colligationes impietatis, &c. Quin etiam præfato fratri nostro filijsque Treuerensis ecclesiæ, illiusq; defensoribus hæc in mandatis damus, ut spirituali simul & materiali [a] gladio tandiu malignos illos eorumque fautores insequantur, quousque cum integritate possessiones, uel quæcunq; res ecclesiasticæ hoc facto, uel quocunq; pacto distractæ seu direptæ sunt, reuocentur.

Esaiæ 58.

2 *A fidelitatis etiam* † *iuramento Romanus pontifex nonnullos absoluit, cum aliquos à sua dignitate deponit.*

† Verba sunt Gratiani.

Vnde Gelasius Papa Anastasio Imperatori. †

† Videntur exẽpla domestica pro præiudicijs ĩgerant etiã imperatoribus, contra quam Io. Andr. in clem. j. de iureiu.

Pontificalis authoritas à iuramento fidelitatis nonnullos absoluit. CAN. III.

ALius [b] item Romanus pontifex, Zacharias scilicet, regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo quòd tantæ potestati erat inutilis [c], à

Et quod non obliget tale iuramentum uidetur hic, quia dicitur hic quod non debet esse uinculum iniquitatis, ut xxij. ꝙ iiij. inter. & extra de iureiur. uerum. & extra de restit. spol. solicite. & extra quod metus causa. per latum. Item quia inconueniens esset, qđ malefactor ex ĩprobitate sua cõsequereť actionẽ, ut ff. de furt. itaque fullo. Præterea si malefactor petit rẽ, põt se reus tueri exceptione qđ metus cã, cũ illa exceptio per iuramẽtũ nõ sit sublata. præterea nõ obstãte tali iuramẽto põt petere rem, si eã tradidit, cum illud nõ iurauerit, ut extra de iureiur. debitores. & extra quod metus causa. ad audientiam. Ergo cũ potest rem petere, multo fortius potest se tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem. ff. de superfi. l. j. extra de iureiur. quemadmodũ. Et econtra probatur, quod obliget, quia licet fuerit coactus, tñ uoluit, quia coacta uoluntas est uoluntas, ut s̃. ea. qõ. j. merito. Item quia nõ uergit in interitũ salutis æternæ: est ergo obseruandum, ut extra de iureiuran. si uero. nec prodest ꝙ compulsus fuit. xxij. q. v. qui compulsus. & c. si quis coactus. Solu. quidam dicunt, quod si talis fuit metus, qui cadit in constantem uirum, ꝙ iuramentum ob talem metum factum nõ obligat [1] & scđm eos exponitur hic hoc uerbũ absoluimus, id est, absolutos ostendimus. Alij dicunt ꝙ qualiscunq; sit metus, tenetur seruare iuramentum factum de rebus proprijs. sed nullum iuramentum adstringit ipsum pro rebus ecclesiæ non repetendis, quia istud est illicitum. & hoc magis probabile uidetur, ex quo licitum est ꝙ iurat, & potest adimplere, ut xxij. q. iiij. si aliquid. Qui priorem opinionem sustinent, distinguunt inter promissoria iuramenta, & assertoria. In promissorijs iuramentis excusat metus, in assertorijs non: quia potius debet quis omnia mala pati, quam falsum asserere, ut xxxij. q. v. ita ne. Dicas ergo quod omne iuramentum obligat. Si tu obijcis mihi ꝙ iste habet exceptionem quod metus causa, hoc bene concedo, non potest tamen uti ea ratione iuramenti. Si tñ fuerit usus ea, bene dico ꝙ repellit agentem, & obtinebit in iudicio non obstante iuramento: peccat tamen utendo ea. Si ergo quis iurauit rem suam per metum alij dare petat à iudice, ut cogat illum non recipere, uel ꝙ absoluat ipsum à iuramento: ut extra de iureiur. ex administrationis. sed si ad hoc induci nõ põt, soluat, postea repetat. Si aũt iurauerit, se nõ repetere, tũc denuntiet ecclesiæ factũ illius. si autem iurauerit quod non denuntiet, illud iuramentum non est seruandum: ut extra eo. quemadmodum. in fin. quia ex præcepto ad hoc tenetur. ij. q. j. si peccauerit. Ioan. Tu breuiter dicas ꝙ iuramentum super re illicita, ipso iure non obligat, siue quis faciat sponte, siue coactus, ut si iuraui hominem innocentem interficere. & hoc probatur xxij. qõ. iiij. in malis. & c. seq. & c. qđ Dauid. Iuramentum tñ super re licita metu extortum, ipso iure obligat, sed datur exceptio quod met. cã, ad rescindendũ: ut ff. quod met. causa. per totum. & C. e. ti. l. j. & iij. nisi in casu, ut ff. eod. l. si mulier. §. si dos. Item in matrimonio. extra de spons. cum locum. Item in uoto. extra quod metus cã. per latũ. B. Vtrũ aũt in iuramẽto Papa possit dispẽsare quæriť? Hoc c. uř dicere ꝙ sic, ꝑ ꝑdictas decretales, ut extra de uo. & uoti red. magnæ. imo in omni iuramẽto est excepta authoritas maioris, ut extra de iure. uenientes. & extra de rescrip. constitutus. Item Imperator dispensat in eo. ff. ad municip. imperatores. Item uidetur, ꝙ non: quia iuramentum est de iure naturali, ut uigesimasecũda quæstio. iiij. si ad peccatũ. sed in talibus Papa nõ põt dispẽsare, ut xxv. q. j. sũt quidã. Item arg. ad hoc extra de stat. mo. cum ad monasteriũ. H. dicit, ꝙ in nullo iuramento licito põt Papa dispẽsare, nisi ad hoc solũ ꝙ nõ habeať infamis, qui trãsgreditur illud. & hos non absoluit, sed absolutos denũtiat: quoniã iurauerũt de rebus ecclesiæ non repetendis, ut dicit. Tu dicas, ꝙ in uoluntarijs iuramentis non dispensat, sed in coactis bene. si tamen absoluit aliquem, tenet absolutio. Dico enim quod contra ius naturale põt dispensare, dum tamen nõ contra euangelium, uel contra articulos fidei. tamen contra apostolum dispensat. xxiiij. dist. lector. lxxij. dist. presbyter. Ioan.

[1] Dũmodo sit tale quod possit seruari sine interitu animæ, alias sec⁹: ut legi. & not. extra de iureiur. si uero.

Papa an possit in iuramẽto dispensare.

Papa contra apostolum dispẽsat.

a Materiali. Argu. quod iudex ecclesiasticus bene põt indicere bellũ, & in bello insequi hostes, ut xxiij. quæstione viij. igitur. & cap. hortatu. & cap. ut pridem. & lxiij. distinctione. Adrianus. Item argumen. quod iudex ecclesiasticus potest præcipere iudici seculari: ut puniat maleficos, ut xxiij. quæstione iiij. si quos. & quæstione quinta. relegentes & qõ. viij. ut pridem. Arg. contra. xxiij. qõ. ultima. his à quibus.

Bellũ potest indici à iudice ecclesiastico.

ALius. CASVS. *Gelasius Papa scribens cõtra Anastasium Imperatorem dicit, quod potest eum deponere propter malitiam suam. Et hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui regem Francorum deposuit, non tantum propter sua delicta, quantum pro eo, quod inutilis erat, & loco eius Pipinum patrem Caroli posuit, & omnes Francigenas à fidelitate eius absoluit, & milites à uinculo iuramenti in depositionibus episcoporum.*

b Alius. Quia de alio Papa præcesserat sermo, qui idem fecerat.

c Inutilis. Non intelligas, id est, insufficiens. tunc enim debuisset ei dari coadiutor, ut vij. quæst. j. quamuis. & ca. petisti. sed dissolutus erat cum mulieribus, & effœminatus.

Deposuit,

regno deposuit: [a] & Pipinum † Caroli Imperatoris patrem in eius locũ substituit: omnesq; Francigenas a iuramento [b] fidelitatis absoluit. Quod etiam ex authoritate frequenti † agit sancta ecclesia, cùm milites absoluit à uinculo iuraméti, qđ factũ est his episcopis, qui apostolica authoritate à pontificali gradu deponuntur.

Item Greg. septimus Romanæ synodo præsidens dixit.

Excommunicatis uinculo fidelitatis non tenemur obnoxij.

CAN. IIII.

Nos sanctorũ prædecessorum nostrorum statuta tenentes eos, qui excommunicatis † fidelitate [c] aut sacraméto constricti sunt [d] apostolica authoritate à iuramento absoluimus: & ne sibi fidelitatem obseruent, omnibus modis prohibemus, quousq; ipsi ad satisfactionem ueniant.

Item Vrbanus secundus episcopo Vapicensi.

Antequam reconcilientur fidelitatem excommunicatis nullus seruare cogitur.

CAN. V.

Iuratos milites Hugoni comiti, ne ipsi, quandiu excommunicatus est, seruiant prohibeto: qui si sacramenta prætenderint, moneãtur oportere Deo magis seruire, quàm hominibus. fidelitatẽ enim, quam Christiano principi iurarunt, Deo eiusque sanctis aduersanti & eorũ præcepta calcanti nulla cohibentur authoritate ꝑsoluere.

QVAESTIO VII.

Absq; [e] synodali uerò audientia sacerdotẽ damnari in Ispalensi cõcilio, cui Isidorus interfuit sic prohibetur.

Sine concilij examinatione presbyter uel diaconus nõ deijciatur.

CAN. I.

Sexta actione comperimus Flagitanũ Cordubeñ. ecclesiæ presbyterum iniustè olim à pontifice suo deiectũ, & innocẽtem exilio condẽnatum, quẽ rursus ordini suo restitutũ esse comperimus. Id denuo aduersus præsumptionem uestram decreuimus, ut iuxta sanctorum patrum synodalẽ sententiam nullus uestrum sine concilij [f] examine quemlibet presbyterum uel diaconum deijciẽdum putet. nam multi sunt, qui indiscussos potestate tyrannica non authoritate canonica damnant. Et sicut nonnullos gratia fauoris sublimant, ita quosdam odio inuidiaq; humiliant, & leui opinionis aura cõdemnant, quorum crimen nõ approbant. Episcopus enim sacerdotibus ac ministris solus [g]

[a] Deposuit. Ergo papa deponit Imperatorem: ut xcvj. dist. c. duo. & c. si Imperator. nam & transferre potest Imperiũ, ut extra de elec. c. uenerabilẽ. Arg. contra. xciij. dist. c. legimus. in fi. & xcvj. dist. cum ad uerũ. Sol. dr̃ deposuisse, qui deponẽtibus consensit.

[b] Iuraméto. Supple ratione dignitatis præstito, non ratione personæ. Io. de Fantu.

[c] Nos sctõrũ. Fidelitate. xj. q. iij. ca. quoniã multos. cõtra. sed ibi est solutũ. Itẽ contra argu. xj. q. iij. c. Iulianus. sed ibi est solutum.

[d] Constricti sunt. Sed quid dices, si iuraui me soluturũ alicui pecuniã, uel sub pœna promisi, & ille excõicatur: nunquid teneor ei soluere? Videtur qđ nõ: quia qualitercunq; possumus, debem⁹ uexare malos ut cessent a malo: ut xxiij. q. vj. iam uero. & utilius esurienti, &c. ut v. q. v. c. non oĩs. & excommunicatis ĩ nullo casu cõmunicabimus, nisi ĩ his quæ spectant ad correctionem eorum: ut xj. q. iij. c. cum excommunicato. Itẽ quia intelligor iurasse sub hac conditione, si res ĩ eodẽ statu permanet ut xxij. qõ. ij. ne quis. in fi. ff. de sol. l. cũ quis. Itẽ ubi nulla est petitio, ibi nulla est mora: ut ff. de uerb. ob. l. si pupillus. Item quia male meriti publica egestate laborare debẽt: ut ff. depo. bona fides. De hoc autẽ nõ est dubiũ, quin debitũ possit peti ab excõmunicato, ut extra de sen. excõ. si uere. Solu. pecunia illa non reddat ei, sed deponatur in ædem sacram. Verius credo, quod licet ille non habeat ius petendi, tamẽ debet ei solui. sic extra de iureiurã. debitores. & probatur hoc extra de senten excom. si uere. Vnde licet excommunicatio tollat obligationem quo ad fidelitatem, non tamen quo ad alios contractus, ut uidetur. Ioã. Probabiliter dici potest, quod excommunicato non sit soluẽdum, cum nemo debeat participare cum eo: ut xj. q. iij. cum excommunicato. nisi in casibus: ut s̄. xj. q. iij. c. quoniam multos. Nec obstat illa decre. si uere. quia illud factum fuit de necessitate. B.[a]

[e] Absq;. Si agatur cõtra clericũ de crimine criminaliter, necessaria est p̄sentia episcoporũ, secundũ quod traditur. j. ea. c. si quis. & c. felix. Distinguit tamen: quia si agat de crimine ad depositionẽ ordinis, tũc habet locũ. c. felix. & c. si quis. Si aũt agat ad depositionẽ beneficij, tunc solus episcopus põt cognoscere cum clericis suis: ut xviij. q. ij. si quis abbas. & xvj. q. vij. c. inuentum. & extra de iud. at si clerici. & xj. qõ. iij. si qs eps dãnatus. & extra de coha. cle. & mu. c. sicut. & ca. de sacerdotibus. Itẽ si agatur de crimine in modum exceptionis, solus potest cognoscere. extra de accusa. sup his licet sit arg. cõtra xxiij. dist. c. illud. Tamẽ quocunque modo agat de crimine, semper accusator punit ut calumniator: ut extra de accusa. sup his. & c. cum dilectus. Io. de Fan.

[f] Sexta actiõe. Cõcilij. Ergo tres episcopi faciunt concilium: quia tres episcopi examinãt cãm diaconi: ut infra ead. capit. si quis.

[g] Solus. Incorporalia enim facilius construunt, quam destruantur, extra de translatio. cap. inter. Hæc est una ratio, quare in promotiõe clericorũ nõ requirunt plures episcopi, sed in remotione sic. Item quia sæpius ordinantur clerici, quàm deponuntur; unde graue esset toties uocare tot episcopos.

Item

Imperator põt à papa deponi.

† Filium Martelli fautor. sui Volatera. cha. xix. & xx. Gal. ter. ĩ homil. char. lx.

† Vt in consequẽtiã trahũt sibiq; iure potestatis attribuunt qđ simplicis erat cõsilij. ut etiã tenet hic gloss. uer. deposuit. quæ text. corrigit, & quã sequuntur Guliel. Occã dialogo. lib. vj. par. j. c. ix. & fo. 240. col. 3. & ĩ tracta. de potestate ecclesiæ, q. ij. ca. viij. Andreas Iser. quæ sint regalia. co. xx. ij. in usibus feud. Iacob. Almain. de potest. ecclesi. contra Thomam de Vio. Ioã. Igne. in disput. an rex Fran. subsit Impera. colla. 39. dixi ad Philippum Decium ĩ c. j. nu. vij. de probatio.

Excõmunicato an debeat fieri solutio.

† Id est, imperatorib⁹ quos iste ad regalia supprimenda hac arte opprimebat.

[a] B. Quicquid dicat iste Barth. brixi. opinio gl. Io. uerior est. ui de Panor. c. ueritatis. cõ, xvj. de dolo & cõt.

Clerico criminoso qs pœnitẽtiam imponit.

Itē quia depositio frequenter fit causa odij, sed ordinatio causa electiōis. solus aūt cōfert dignitates, si hoc habet ex consuetudine: ut ex̄. de his, q̄ fi. à præl. ea noscit.

Ordinatio clericorum facilius fit quam depositio.

a S I quis tumidus. Natu. quātū ad ordines. b Pro personis. id est, prout personæ sunt cōstitutæ in sacris ordinib⁹. c Ab his. id est, ab episcopis. d F Elix. Cum proprio. id est, præter propriū episcopum. ij. q. v. presbyter. e S I autē. Hoc ca. est pars illius iiij. quæstio. v. quisquis. f A cōione. id est, eædem dilationes dantur accusatori quæ & reo, & æquę excommunicabitur accusator, si nō uenerit sicut reus: ut iiij. qō. v. quisquis. g Solus. id est, sine alijs episcopis: nō tamen sine clericis suis: ut ĩ. ea. c. proxi. Ioan. g Solus. Hæc est secunda pars q. in qua dicitur, quod causas aliorum electorum à sacerdote & diacono in c. suo potest episcopus diffinire, supple excepto subdiacono, qui hodie cū diacono pari passu ambulat, extra de seruis nō ordi. ca. miramur. Ioan. de Fant. h E Piscopus. Suorū. Sufficit tñ maior pars, si absentes p̄beāt assensum: ut lxiiij. di. c. j & ij. Sed nūquid & isti clerici sunt iudices istius? Non uidetur, cum quilibet eorum sit forte minor eo. Quidā dicunt ꝙ ipsum cōcilium siue capitulū habet iurisdictionem ordinariā: nullus tñ p se est iudex. Alij di

honorem dare potest: solus auferre non potest. Si enim hi, qui in hoc seculo à dominis suis honorē libertatis adepti sunt, in seruitutis nexum non reuoluuntur, nisi publicè apud prætores ac præsides in tribunali foro fuerint accusati, quanto magis hi, qui diuinis altaribus consecrati, honore ecclesiastico decorantur, qui profecto nec uno damnante, nec uno iudicante poterunt honoris sui priuilegio exui: sed præsenti synodali iudicio quod canon omnino de illis præceperit, oportet diffiniri.

Idem Grego. Ioan. episcopo Panormitano.

Causas clericorum episcopus non nisi cum senioribus ecclesiæ audiat.

CAN. II.

S I quid de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit quod te iustè possit offendere, facilè non credas, ne te ad uindictam res accēdat incognita: sed præsentibus ecclesiæ tuæ senioribus diligenter est perscrutanda ueritas, & tunc (si qualitas rei popoſcerit) canonica districtio culpam feriat delinquentis.

Item ex concilio Agathensi primo.

A quot episcopis presbyteri uel diaconi sunt audiendi.

CAN. III.

S I quis tumidus, uelcōtumeliosus extiterit in maiorē natu, a uel aliquā causam habuerit, à tribus uicinis episcopis, si diaconus est, qui arguitur si presbyter, à sex, si episcopus, a xij. sacerdotibus audiatur. Vniuersi episcopi dixerunt, Cōtundi debet contumacia, & superbia in omnibus frangi. Causæ uerò pro personis b ab his c statuto numero audiantur.

Item ex concil. Carthaginensi secundo.

De eodem.

CAN. IIII.

F Elix episcopus Seleucitanus dixit: Etiam hæc additio secundum statuta ueterum conciliorū, ut si quis episcopus (quod non optamus fieri) reatum aliquem incurrerit, & si fuerit ei nimia necessitas, nō posse plurimos congregare episcopos, ne in crimine maneat, à xij. episcopis audiatur: & à sex presbyter, & à tribus diaconus cum proprio d suo episcopo.

† Alias, proximis episcopis.

Item ex conci. Carthaginensi quarto.

De eodem.

CAN. V.

S I autē e presbyteri uel diaconi accusati fuerint, adiuncto sibi ex uicinis locis proprius episcopus † legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, id est, una secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres, qui ipsorum causas discutiant: eadem in dierum dilatione, & à communione f remotionum, & discussione causarū inter accusatores & eos, qui accusantur forma seruata: reliquorū uerò clericorum causas etiam solus g episcopus loci agnoscat & finiat.

g Solus autem ad exclusionem aliorū episcoporū, nō suorū clericorum dicitur, sine quorum pręsentia eius sentētia erit irrita. Vnde in Carthaginensi conci. iiij. legitur.

Absque præsentia clericorum nullius causam episcopus audiat.

CAN. VI.

E Piscopus nullius causam audiat absq; præsentia suorum h clericorum: alioqui irrita erit sententia episcopi, nisi præsentia clericorum firmetur.

Item ex concil. Ispalensi secundo.

Nisi in synodo canonicè uocati sacerdotes damnari non possunt.

CAN. VII.

E Piscopus sacerdotibus, ac ministris solus honorem dare potest, sed solus auferre non potest. Si enim hi, qui in hoc seculo à dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in seruituris iugum non reuocātur, nisi publicè apud prætores ac præsides in tribunali foro fuerint accusati:

cunt, quod sunt assessores episcopi, & sententia sine talibus assessoribus lata, nulla est, sicut sentētia nulla est, quæ fertur contra

contra fiscum absente aduocato fisci, ut ff. de iure fisci. l. si fiscus. sicut uidetur dicere lex: ut sentẽtia quæ fertur officio iudicis ipso absente: quod nulla sit: ut C. de sent. & inter. om. iud. cum sententiam. Quod tamen clerici sint iudices, est arg. vj. q. iij. scitote.

gula, quod omne crimen inducit depositionem, nisi specialiter à canone excipiat. Alij dicunt quod nullum crimen inducit depositionẽ, nisi specialiter à canone excipiat. [2] & hæc opinio maiori æquitati innititur, quare tenẽda est. Io. Sed hæc materia est hodie dterminata extra de temp. or. c. ult. B. [3]

quantò magis hi, qui diuinis altaribus consecrati, honore ecclesiastico decorantur? qui profectò nec ab uno damnari, nec uno iudicante poterunt honoris sui priuilegio exui, sed præsente synodali iudicio quid canon de illis præceperit, oportet diffiniri.

QVAEST. VIII.

De ultima uerò [a] *q̃one sic statutũ est in concilio Neocæsariensi.* †

Presbyter, qui ante ordinationẽ confitetur se corporaliter lapsum postea non offerat.

CAN. I.

Qui admisit corporale peccatum, [b] & hic postea presbyter ordinatus est, si cõfessus fuerit, [c] quòd ante ordinationem suam peccauerit, non quidem offerat, [d] maneat autem in alijs officijs propter eius studij [e] utilitatem. Cætera [f] uerò peccata censuerunt plurimi etiam ordinatione priuari.

Quòd si de his non fuerit cõfessus, nec ab aliquibus manifestè põt cõuinci, huic ipsi de se potestas [g] est committenda. Similiter & diaconus si in eodem culpæ genere fuerit inuolutus, sese à ministerio [h] cohibebit.

Item ex concilio Ilerdensi †

Deseruientes altario, si carnis fragilitate deliquerint, episcopi arbitrio subiaceant.

CAN. II.

Hi qui [i] altario Dei deseruiunt, si subitò in flenda carnis fragilitate corruerint, [k] & Deo respiciente dignè pœnituerint, ita ut mortificato corpore cordis contriti sacrificium Deo offerant: maneat in potestate [l] pontificis, uel ueraciter afflictos non diu suspendere, uel desidiosos prolixiori tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, ut sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora ulterius promoueri. Quòd si iteratò [m] uelut canes ad uomitũ reuersi fuerint, nõ so

[a] De ultima Vo. Hic quærit, si aliquis confitetur crimẽ qđ fecit ante ordinationẽ suã uel conuincitur peccasse ante ordinationẽ suã, an possit frui officio suo? Distinguas ergo, q̃a aut est tale crimẽ, qđ inducit depositionem aut non. si nõ inducit, acta pœnitentia remanet in ordine suo, ut hic, & lxviij. dist. sicut. Item si inducit depositionem, tunc si confitetur illud in pœnitẽtia, non abstinebit ab officio ut 50. dist. de his. uero. ĩ fi. similiter si confitetur illud extra ius, quod talis confessio ei nõ præiudicat, ut s̃. e. q̃. v. presbyter. licet sit arg. contra extra de exces. prę la. quã sit graue. [1] Si uero confitetur in iure crimen suũ cõmissum ante ordinationem suam deponitur ab officio sacerdotali, retinebit tamen normam presbyteri & omne inferius officium, ut j̃. e. c. j. & cap. si quis presbyter. & hoc cũ sponte illud cõfitetur. Si uero cõfiteatur illud timore probationum, tunc siue ante, siue post ordinationem suã illud commisit, deponitur irreparabiliter: ut xxiiij. distinct. capit. ultimo. 50. distinct. c. ex pœnitentibus. lxxxj. distinc. si quis sine examinatione. & cap. si quis episcopus. Si ergo quis sponte confitetur crimen commissum post ordinationẽ, ad tempus debet suspendi ad agendam pœnitẽtiam, sed postea restituitur ex dispensatione, ut j̃. eadem. cap. ij. Si quæras, quæ crimina inducũt depositionẽ, dico quod non est à canone expressum. Videmus enim quod quædam non inducunt. nam clericus tumultum faciens in synodo, non deponitur, ut v. quæ. iiij. in loco. Item qui cantat duas missas sub uno canone, ut de consecra. di. ij. relatũ. Item si ẽps citatus non uenit ad synodũ. xviij. distin. si quis aũt. & c. decernimus. & tñ quodlibet tale est mortale. Similiter pro temerario iuramento non deponitur aliquis, ut extra de iureiur. sicut. Tradunt autem quidam pro re

[b] Qui admisit corporale peccatũ. i. fornicationem.

[c] Si cõfessus fuerit. sponte, nõ metu probationum.

[d] Offerat. i. officiet. alias cõficiat.

[e] Studij. Quia studiose cõfessus est, uel quia utilis est ecclesiæ. cum tali enim dispensatur, ut 50. di. studeat.

[f] Cætera. i. cæteros peccatores qui nolunt sponte confiteri. Vel dic propriè alia peccata à fornicatiõe. Et sic est ar. q̃ minus punitur aliquis p̄p̄ fornicationẽ, quã propter aliud crimẽ, hoc ideo quia pauci sine illo crimine inueniũtur, ut 50. di. quia tua. & ad idem est arg. lxxxij. dis. presbyter. lxxxj. dist. si q̃ clerici. Ar. contra. xxxiij. di. c. ult.

[g] Potestas. Confitẽdi [4] crimen, sed & si non uult cõfiteri, relinquit arbitrio suo, ut xxxiij. di. habuisse.

[h] A ministerio. Diaconali. sed nõ subdiaconali.

[i] Hi qui. Hoc ca. ponitur. s̃. dis. 50. hi qui. ij.

[k] Corruerint. Loquitur ergo de eo, qui post ordinationem deliquit. Sed nonne magis delinquit ille, qui delinquit in dignitate, quam qui extra dignitatem delinquit, ut xl. dist. homo Christianus. & xxv. q. j. nulli? Resp. sic, sed ideo magis punitur: quia sciens se permisit ordinari. 50. di. ex pœnitentibus.

[l] In potestate. Si intelligas hoc cap. de clerico deposito, tunc est hic ar. quòd episcopus potest restituere clericum depositum. Si aũt de suspenso, tunc patet q̃ relinquitur arbitrio episcopi an uelit suspenso reddere officium suum. Sed cum iste clericus ratione criminis non possit promoueri ad sublimiorem gradũ, quomodo ergo potest ipsum restituere famæ, cũ per pœnitentiam non tollatur infamia, ut ij. q. iij. c. Euthemium. §. hinc colligitur? Potest dici, quod ex quo Papa dat potestatem dispensandi, ergo per consequens restituendi famæ.

[m] Iterato. Arg. grauius puniri iteratum delictum. ut

Crimen ante ordinationem cõmissum an impediat frui officio.

† cap. ix.

[1] Nõ cõtradicit, quoniam ibi accidit p̄p̄ accidens. s. p̄p̄ scandalũ, & infamiã nõ p̄p̄ cõfessionẽ: ut ibi notat. p Vin. & B. Sed de hac materia dic ut plene not. Inno. B. Comp. & Hu. extra de ele. per inquisitionem.

Crimina quæ sunt dpositiõe digna.

[2] Idẽ tenet Alex. de Imo. ĩ l. scimus. circa pri. C. de iure delibe. p̄ text. in §. cũ igitur. in authẽ. de non eligen. secũdo nubẽ.

† capi. v.

[3] De hoc etiam no. lxxxj. dis. ca. j. extra de temp. ord. ex tenore. & c. ult. & in prædic. decre. sicut. & q̃ ista sñiã tãquã uerior sit tenẽda hic not. Hug. Fornicationẽ pauci euitãt.

[4] Subau. uel purgãdi si non est ĩfamatus, sed si est, cogit̃ ad purgationẽ. ar. ij. q. v. presbyter. secundum Hug. & Lau.

Dignitas aggrauat peccatũ.

lũ dignitate officij careãt, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu non percipiant.

Item ex concilio Toletano nono. †

Ex ministris ecclesiæ geniti, in seruitutẽ deuocẽtur eiusdẽ.

CAN. III.

Cum multæ super innocentia ordinis clericorum hactenus emanauerint sñiæ patrũ, & nulla tenus ipsorum firmari correctio morũ quiuerit, usq; adeò sñiam iudicatiũ protraxere cõmissa culparũ, ut nõ tantùm inferret ultio in authores scelerũ, uerùm etiã in progeniem dãnatorum. Ideoq; quilibet ab episcopo usq; ad subdiaconem deinceps uel ex ancillæ [a], uel ex ingenuæ [b] detestando connubio [c] in honore constitu ti filios procreauerint, illi quidem ex quibus geniti probabuntur, canonica cẽsura damnentur. Proles autẽ aliena pollutione nata, nõ solùm hæreditatem [d] nunquã accipiet, sed etiam in seruitutẽ eius ecclesiæ, de cuius sacerdotis uel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.

Item ex concilio Martini Papæ.

Qui confitetur se ante ordinationẽ peccasse, non sacrificet: conuictus autem deponatur.

CAN. IIII.

Si quis presbyter ante ordinationem peccauerit, non offerat, sed tantùm pro religione nomen [e] presbyteri portet. Si autem non ipse confessus fuerit, sed ab alio publice cõuictus, nec hoc ipsum habeat, ut nomen presbyteri portet. Similiter & de diaconibus obseruandum est, ut si ipsi confessi fuerint, ordinem subdiaconi accipiãt.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum.

De manu sacerdotis, qui ab ecclesia toleratur, licitè sacramenta sumuntur.

CAN. V.

Sciscitantibus [f] uobis, si à sacerdote, qui fuerit comprehensus in adulterio, siue de hoc sola fama respersus est, debeatis communionem recipere, necne: respondemus, non potest aliquis quantumcunque pollutus sit, sacramenta diuina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt. Qualiscunque enim sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinari non possunt: idcirco ab eo (quousque iudicio episcoporum reprobetur) communio percipienda est. Quoniam mali bona administrando, se tantum modo lædunt, &c. Fax accensa sibi quidem detrimentum pr[æ]stat, alijs uerò lumen in tenebris administrat: & unde alijs cõmodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumitè ergo ab omni sacerdote intrepidi Christi mysteria: quia oĩa in fide Christi [g] purgantur. Fides est enim quæ hunc mundũ [h] uincit: & quia non dantis meritum, sed accipientis [i] fit, dicente beato Hieron. Ad credendum omni animæ baptismus est perfectus, & in omni sacerdote corpus Christi est perfectum. Qui rursus sacræ scripturæ concordans ait: Priusquam audias, ne iudicaueris quenquam: atque ante probationem accusationis illatæ neminem à tua communione suspendas: quia non statim qui accusatur [k], reus est, sed qui conuincitur criminosus.

---

xxv. q. ij. ita nos. extra de coha. cleric. clericos. & de hære. ad abolendã. Ioan. de Fant.

† ca. xix.

Cum multæ. [a] Ex ancillę. Sed quare punitur dominus ancillæ illius? Respon. in fauorẽ ecclesiæ. uel ideo, quia ratione criminis illa facta est de suo foro.

[b] Ingenuæ. Specialis est iste casus, ubi filius conditionem matris liberæ nõ sequitur, cõtra id, quod est xxxij. q. iiij. liberi.

[c] Connubio. Ergo patet ꝙ loquit̃ de sacerdotib9 qui legitime ducũt uxores. tales enim grauius puniũtur, ut xxxij. dist. eos. lxxxj. dist. quidam. & xxviij. dist. præsbyter. Quicquid tñ hic dicatur, cum ecclesia nõ sit isto iure usa, perdit [1] ius istud: sicut & illud, ꝙ possit exigere pœnã sacrilegij, ut xvij. q̃one iiij. quisquis.

[1] Perdit. Hoc uerũ quãuis Panor. hanc glo. reprobet, in ca. ij. de cohabitatione clerico. & mulier. & glo. pragmaticæ de cõcu. uer. cohabitatione.

[d] Hæreditatem. Scilicet paternam. nam matri etiã succedit spuri9 filius. & testamentũ matris põt dici inofficiosum, ut ff. de in offi. test. si suspecti. §. j. Ioan. hodie spurij omni beneficio excluduntur, ut C. de natu. libe. auth. licet. B.

Spurius succedit matri.

[e] Si quis presbyter. Nomen. Si quæris q̃d ei ualeat retinere nomẽ presbyteri? Dico q̃d in omnibus retinet priuilegiũ presbyteri ĩ loco subscriptionis & in alijs, p̃ter hoc solum, ꝙ nõ põt missã celebrare, ut s. ea. q. vij. felix.

[f] Sciscitãtib9. s. dist. xxxij. nullus cõtra. Ioan. Sed ibi loquitur de crimine, quod est notoriũ per sententiã [2], quod falsum est, ut extra de cohab. cler. uestra. & cap. seq. & c. ulti. ubi dicit quod sufficit si est notoriũ rei euidentia. B. Sed nonne eo ipso, quod quis cõprehẽsus est in adulterio, infamis est, licet nondũ sit dãnatus, ut ff. de ritu nup. palã? Resp. talis infamia nõ sufficit ad hoc ut abstinẽdũ sit à sacramẽtis suis, nisi infametur per sentẽtiã, ut dixi xxxij. dist. §. uerum. requiritur enim q̃d sit deprehẽsus & conuictus, extra de iudi. cum nõ ab homine. Tñ bene cõcedo quod omnis sacerdos in mortali existẽs est suspesus quo ad se, ut j. q. j. sacerdotes. sed non quo ad alios nisi sit præcisus, uel nisi sit notorius fornicator, uel simoniac9, ut xxxij. distinc. c. præter hoc. §. uerum.

[2] Hic ar. de occulto uel alias manifesto secũdum Hug.

Infamis ne est in adulterio deprehẽsus?

[g] In fide Christi. id est, per fidem Christi.

[h] Mundũ. Id est, amorem & delectationẽ mundanorũ

[i] Sed accipientis. id est, recipitur secundum meritum recipientis, sed nõ secundum meritũ dantis. de consecr. dist. ij. utrum.

[k] Accusatur. Simile viij. quæstio, iiij. ca. nonne. xxxv. quæstio. vj. multorum. & xj. quæst. iij. eorum. extra ut lite penden. laudabilem. Ioan.

Quod

Vod monachi. Hæc quæst. diuiditur in septē partes, in quarū prima probat, quod monachi debent esse in monasterio, & flere sua & aliorum peccata. Secunda ibi, quod uero. Tertia ibi, his autem omnibus. Quarta ibi, de his uero. Quīta ibi, qđ aūt. Sexta ibi, Ius ergo. Septima ibi, q̄ uero. Io. de Fant.

extra de statu mona. c. ij. B.

b Placuit. Hoc cap. loquitur de monasterijs non habentibus populum.

c Singulariter. i. non secularitere uiuere. nam singulariter, id est, solitarie uiuere debent. j. ead. c. si clericatus. in fin.

CAVSA XVI.

Vidā abbas habebat parochialem ecclesiam: instituit ibi monachū, ut officium celebraret populo. possedit eā per quadraginta annos sine aliqua interpellatione, tandem querela aduersus abbatē mouetur à clericis baptismalis ecclesiæ, in cuius diœcesi parochiana ecclesia illa consistebat?

1 Hic primùm quęritur, Q. utrū monachis liceat officia populis celebrare, pœnitentiam dare, & baptizare?

2 Secundò, si contigerit eos capellas hr̄e ep̄ali beneficio, an ab eis sint instituendæ, an ab episcopis.

3 Tertiò, an iura ecclesiarū p̄scriptiōe tollātur?

4 Quartò, si ecclesia aduersus ecclesiam præscribat, an etiam monasteriū aduersus ecclesiam præscribere poßit?

5 Quintò, si capellam in suo territorio ædificatā iure territorij sibi uendicare ualeat?

6 Sextò, si archipresbyter, uel ep̄s sua authoritate nō iudiciaria sn̄ia capellā illā irrepserit, an cadat à causa ut ecclesia, cui p̄sidet, nō ultra hēat ius reposcēdi, qđ suus pastor illicitè usurpauit?

7 Septimò quæritur, si laici capellā tenebant (ut quibusdā moris est) & in manibus abbatis eā refutauerint, & ordinandam tradiderint, an consensu episcopi & clericorū abbas possit eam tenere?

QVAESTIO I.

1 Vòd monachi a offi cia populis celebrare non possint, multis authoritatibus probatur, quarū prima est illa sc̄tē Nicenę synodi, qua dr̄.

Monachorum conuersatio ab omnibus debet esse discreta.

CAN. I.

Placuit b oībus resi dētibus in sc̄tā Nicena synodo, ut monachorū cōuersatio & uita secūdū etymologiā noīs ab omnibus discrepet. Monachus. n. Græcè, Latinè singularis dr̄. unde monachū per oīa singulariter c agere oportet. Quāobrem firmiter & indissolubiliter oēs præcipimus, ut aliquis monachus pœnitentiā nemini tribuat, nisi sibi inuicē, ut iustū est: mortuū non sepeliat, d nisi monachū e ī monasterio secū cōmoratē, uel si fortuitu quēquā aduenietiū fratrū ibi mori cōtigerit.

Monach⁹ utrum pos sit præfici ecclesiæ parochiali.

a Quod monachi. De hac materia canones uarie loquū tur. Dicas ergo, qđ si regimen populi committit monacho ab ep̄o cū abbatis licentia, tūc pōt celebrare officium. lviij. dist. c. j. j. ea. c. doctores. & ca. moderamine. & ca. ex authoritate. Sed an ipso iure posit cōmitti, uel tantum ex dispensatione, de hoc dubitat. Dicūt q̄dā, qđ hodie iure cōi sed olim ex dispēsatione tātū. lv. distin. c. priscis. Alij dicunt, ꝙ nec hodie, nisi ex dispēsatione. extra de capel. mo. i ecclesijs. ut extra de sta. mo. ca. ij. Satis potest admitti, qđ secundum antiqua iura monachi nō poterāt p̄esse parochialibus ecclesijs, nisi ex necessitate: ut lv distin. c. priscis. hodie uero p̄nt utilitate ēt suadente: quia magis probati sunt quam seculares: & sic magis sunt utiles: ut j. ea. c. cū pro utilitate. & xlvij. dist. c. quātumlibet. & hoc si assit consensus episcopi & abbatis: sed si monasteriū habet ecclesiam aliquā pleno iure, sufficit cōsensus abbatis: 1 ut j. ea. q. ij. c. uisis. De regularibus canonicis nō est dubiū, q n licite possint p̄fici ecclesijs, sed in hoc est differentia, qđ monachus secum debet habere socios sui ordinis, sed regularis nō tenet nisi cōmode posit, ut extra de sta. mo. quod Dei timorē. Ioā. & ita de iure cōi pōt præfici monachus ecclesiæ parochiali: si pōt habere secum sociū sui ordinis; ut

1 Dic ēt soli⁹ sine suo cōuē tu: ut extra lib. vj. de elect. si religios⁹. in fin. de hoc etiā satis dixi vij. q. j. episcopus. de loco. Archi.

d Sepeliat. Dicūt quidā, quod nullus sacerdos siue monachus, siue alter pōt iniūger pn̄ias nisi ab ep̄o sit cōmissa ei cura animarū: ut j. ea. c. puenit. & c. cunctis. nisi in casu necessitatis, ubi etiā laicus pōt pn̄iam dare. j. de cōse. dist. iiij. sanctū. de pœn. di. j. quē pœnitet. uñ qui ab eis recipiunt pn̄iam, nec quantū ad Deum, nec quantū ad ecclesiā sunt absoluti. Alij dicūt, ꝙ q li bet sacerdos pōt hoc facere. 2 Nā eo ipso, qđ aliqs submittit se suæ iurisdictioni, habet ptātem ipsum absoluēdi & ligādi cū sit sacerdos. j. ea. §. hoc idē. Tn̄ certū est, ꝙ null⁹ suū sacerdotē pōt dimittere sine cā. j. de pœ. dist. vj. placuit. Hodie expeditum est, ꝙ nulla est talis absolutio q cō sequit ab alio sacerdote: ut extra de pœn. & re. ois. Sed qđ si parochianus alicuius delinquit ī alteri⁹ ep̄atu uel territorio? Videtur, ꝙ confitebitur sacerdoti parochiæ illius, in cuius territorio deliquit: quia rōne criminis factus est de foro suo. Itē alia rōne, quia per confessionē pęna ęterna cōmutat in pœnam tēporalē: sed pœnam temporalem nunquam extraneus iudex potest remittere. 3 Dic qđ proprius sacerdos est iudex illi⁹ criminis quo ad unam pœnam: & ille ubi deliquit, quo ad aliam pœnam.

Pn̄iam dare pōt laicus in necessitate.

1 Si de hac materia uis plenā hr̄e notitiā, uide quod no. Host. in sum. de pę. & remissio. §. cui cōfitēdū sit. & Gofre. in sum. eo. ti. §. faciēda est.

Delīquēs in alteri⁹ territorio non tenetur ibi crimen conteri.

3 Hoc iō, quia non pōt condemnare nec absol uere. ff. de reg. iu. ne mo. extra de pœ. & remisio. qđ autē secundū Io. de Fā.

e Nisi monachum. Arg. quod est licitum aliquid in hominem suæ professionis, quod non est licitum in alium. ij. q. vij. c. si hæreticus. & xxviij. q. j. cap. caue. Nemo.

a NEmo.dist.lxxix. c.singula. Hoc cap.est pars illius.xviij.q.ij.c.peruenit.ij. Et non loquimur de monachis, sed de secularibus clericis, qui uolebant monasterijs præesse: & dicit quod non posset fieri.

b DE monachis. Discedere. Quãtum ad ea, quæ sunt de substãtia monachatus: ut de habitu seruãdo, & cõtinẽtia, & de nõ habendo propria. in his enim nõ absoluit, licet trãseat ad ecclesiã secularẽ, sed in ieiunio, silẽtio, & uigilijs absoluitur: ut s. ca. proxi. Distinguit tamen, quia si monachus transit ad episcopatum, ex toto absoluit à iurisdictione abbatis: ut xviij. q.j.c unico. Si uero trãsfertur ad ecclesiam secularẽ, quæ nõ est subiecta abbati suo, uel in spiritualib9 uel tpalibus, ex toto eximitur à iurisdictione abbatis: ut j. ea.in parochia. Si uero ecclesia sub est abbati suo quo ad tpalia, rñdebit abbati suo: sed quo ad spiritualia eximit ab obedientia abbatis: ut j.q.ij. c.uisis. & capit.sane. & extra de capel.mona.in ecclesijs. Si uero ecclesia illa ex toto est subiecta abbati quo ad omnia, tunc remanet obediẽs abbati, nisi ĩ ieiunijs & in alijs. ut dixi. Vnde non debet regere ecclesiã illã secundum officiũ monachale. Nam ad quãcunque ecclesiam ueneris, illius consuetudinem seruabis. xij. dist. c.illa. xlj. distinct.c.quisquis. Sed nunquid in comestione carnium eximitur à regula monachali? non uidet: qa canõ tm infirmitatis causam excipit in monachis. ut j. de cõsec. dist.v.c.carnẽ. tamẽ potest satis dici, ꝙ sic, ne alijs sit scandalum: ut xlj. dis. quisquis.

Item Greg. Ioã. Rauennati archiepiscopo. †

Monasterij districtionem & ecclesiasticũ ministerium quilibet simul tenere non potest.

CAN. II.

NEmo a potest ecclesiasticis officijs deseruire, & in monastica regula ordinatè pſistere, ut ipse districtionẽ monasterij teneat, qui quotidie in ministerio ecclesiastico cogitur permanere.

Item Innocentius.

Monachi, qui ad clericatum promouentur, à priori proposito discedere non debent.

CAN. III.

DE monachis, qui diu morãtes in monasterijs, si postea ad clericatus ordinẽ puenerint, statuimus nõ debere eos a priori proposito discedere. b

Si ergo (sicut Innocentius diffiniuit) à suo proposito eis discedere non licet, et sicut Gregorius testatur, in monastica regula deuotè persistere, & ecclesiasticis obsequijs simul deseruire nõ possunt patet quòd parochianis ecclesiis monachi præfici non possunt.

Itẽ Hieronymus ad Riparium & Desiderium.

Monachus non habet officiũ docentis, sed plangentis.

CAN. IIII.

MOnachus c nõ docentis, sed plangentis habet officium, d qui uel se, uel mundũ lugeat, e & domini pauidus præstoletur aduentum.

Idem ad Paulinum.

In populari frequentia monachi esse non debent.

CAN. V.

SI cupis esse quod diceris f monachus, id est, solus, quid facis in urbibus? quæ utique non sunt solorum g habitacula, sed multorũ. & infra. Habeto † simplicitatẽ h columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & serpentis astutiã, ne aliorum supplanteris insidijs. Nõ multũ i distat in uitio, uel decipere posse, uel decipi. Christianũ quem senseris tibi aut semper aut crebro de nũmis loquentem (excepta eleemosyna, quæ indifferenter k omnibus patet) institorem l potius habeto, quàm monachũ. præter uictum & uestimentũ & manifestas necessitates nihil cuiquam tribuas, ne filiorum m panem canes n comedant.

Idem ad Heliodorum.

Monachus pascitur, clerici pascunt. CAN. VI.

ALia causa est monachi, alia clerici. Clerici oues pascunt, ego pascor: o illi de altari uiuunt, mihi securis p quasi ad radicẽ infructuosæ arboris ponit. Si munus q

c MOnachus. supra vij.q.j. c.præcepit. & ca.hoc nequaquam.

d Habet officium. Non habens curam animarum.

e Lugeat. Se uel mundum, id est, peccata sua, uel aliorum, qui in mundo sunt lugeat. r

f SI cupis. Diceris. Arg. à nominis interpretatione. nomina enim debent esse consona rebus, in stit. de do. §. est. & aliud. & ff. de tu.l.j. xxj. distinct.c. cleros. & xij.q.j.c. clericus. xxiij.q.j. c.pudẽda. in auth. de defen.ciu.coll. iij. in princ.

g Solorũ. i. solitariorũ, ne sit cõtra j. ea. cap. si clericatus. Et est ar. ꝙ monasteria nõ sũt construẽda in urbibus: ut j. de consec. dist.v. nunquã.

h Simplicitatem. Duplex est simplicitas, quædam contraria dolositati, & illa est bona: quædam contraria discretiõi, & hæc est mala. xxxix. dist. c. Petrus. & xxxvj. dist. in principi.

ADDITIO

Et repellit à promotiõe: ut xxxix. dist. c. Petrus. ubi de hoc. Archi.

i Non multũ. Tamẽ qñque minus est falli, quã fallere: ut xx.q.ij. in ipsarum. est ergo uitiũ falli, i. facilem esse ad fallendum. Intelligũt tamen quidam hoc de deceptione fidei: in contractibus autẽ decipi non est peccatum. xxij.q.iiij. cap. innocens.

k Quæ indifferenter. Scriptum est enĩ, Oĩ petenti te tribue, ẽt excõicato. xj.q.iij. c.quoniã multos. j.q.ij. quam pio. xxiij.q. iiij. ita plane. & c. duo ista. xiij.q.ij. c. nõ æstimemus. Sed cõtra, desudet eleemosyna in manu tua, donec inuenias iustum, & c. & arg. lxxxvj. dist.c. non satis. j. ea. ca. ult. & arg. v. q.v. nõ omnis. De hoc notaui s. xlij. dist. quiescamus.

l Institorem. id est, negotiatorem.

m Ne filiorum. id est pauperum.

n Canes. i. histriones & meretrices & leccatores. s

o ALia. Ego pascor. à sacramentis ipsorum.

p Securis. quia succisus est mũdo. j. e. placuit.

q Si munus. Sed unde faciet monachus eleemosynam

† Epistola. j. lib. 4.

r Vt j. de pœni. dis. j. qui sanctus.

Simplicitas duplex est.

† Idem Grego. s. vj. q.j. c. ex merito.

Falli uitium est.

s Ad hoc arg. xliij. dis. ĩ prin. uer. unde. Monach9 an possit eleemosynam facere.

ad altare non defero, mihi ante presbyterum sedere non licet. Illi, si peccauero, [a] licet me tradere satanæ in interitũ carnis, ut spiritus sit saluus in die domini.

Idem ad Rusticum.

Non licet aliquid monachis agere sine presbyterorum consilio.

CAN. VII.

Ecclesia habet senatum cœtum presbyterorum, [b] sine quorum consilio nihil monachis agere licet. Roboam filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia audire noluit presbyteros suos. Senatũ [c] quoq; Romani habebãt, cuius cõsilio cuncta agebãt: & nos habemus senatũ nostrum cœtum presbyterorum.

Item Eugenius papa.

Secundùm etymologiam nominis solitariam uitam ducat monachus.

CAN. VIII.

ij Placuit [d] communi nostro concilio, ut nullus monachorũ pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat. Neq; pœnitentiam dare, neque filium [e] de baptismo accipere, neque baptizare, neque infirmũ uisitare, neq; mortuum sepelire, neque ad ecclesiam secularem transire, neque alijs qualibuscunq; negotijs [f] sese implicare. sit claustro suo contentus: quia sicut piscis sine aqua caret uita, ita sine monasterio monachus. Sedeat itaque solitarius, & taceat: quia mundo mortuus [g] est, Deo autem uiuit. Agnoscat nomen suum. monos enim Græcè, Latinè est unus. achos Græcè, Latinè est tristis. Vnde dicit monachus, id est, unus tristis. Sedeat ergo tristis, & officio suo uacet.

Item Pascalis secundus Victori Bononiensi episcopo.

Absque episcoporum consensu episcopalia iura monachi nõ usurpent.

CAN. IX.

Peruenit ad nos (unde ualde miramur) [h] quòd quidam monachi & abbates in parochia uestra cõtra sanctorũ decreta, episcopalia iura & officia sibi arroganter uẽdicant, uidelicet pœnitẽtiam dare, & remissionẽ peccatorum, & recõciliationem pœnitentium, decimas & ecclesias: cũ absq; proprij episcopi licẽtia, uel Apostolicæ [i] sedis authoritate hoc nullatenus præsumere debeãt: sicut in Calcedonẽsi [k] cõcilio de huiusmodi à sanctis patribus statutũ est, & sub anathematis [l] uinculo monachis omnib. ꝓhibitum. Mandamus itaq; dilectioni tuæ, ut eos cõuenias, & ne talia deinceps præsumant, omnino prohibeas.

Item Calixtus papa.

De eodem.

CAN. X.

Interdicimus etiã abbatibus & monachis publicas pœnitentias [m] dare, infirmos uisitare, & unctiones facere, & missas [n] publicas cantare.

1.Cor.12. 6

3.Re.15.2

Monasteriũ potest esse sub iurisdictione. Arch.

nam uel oblationẽ, quia nihil habet propriũ, nec ei præter necessaria licet aliquid recipere, arg. hic. & corpori suo non debet subtrahere necessaria, de cõsecra. dist. v. non mediocriter? Quidã dicunt quod nomine monasterij offeret. arg. liiij. dist. abbati. & hoc si habet administrationem. uel dic munus, id est, decimam.

[a] Si peccauero. Ergo secularis prælatus potest excõmunicare monachum. Et est argu. quod si monasterium aliquod est intra terminos alicuius archidiaconatus, quod archidiaconus habet iurisdictionẽ ĩ ipsum monasteriũ. Ad idẽ facit j. ca. proxi. & xciij. dist. à subdiacono. & extra de offic. archid. cap ulti. Ecclesia enim, quæ est intra territoriũ alicuius, sub illius est iurisdictione, ut j. q. vij. omnes. argu. contra xviij. qõ. ij. peruenit. ij. & c. dudum. & extra de capel. mo. dilectus.

[b] Ecclesia. Presbyterorum. Si intelligas de illis personis, quæ sunt prælati monachorum, planum est.

Quia monachi sine eis nihil agũt, ut j. ca. monachi.

[c] Senatum. & sic capitulum dicitur senatus: & senatus restituit hominem famæ, ut ff. de postul. l. j. §. de qua. ergo & capitulũ. Nam & capitulum quandoque dispensat, ut extra de simo. ex insinuatione. & arg. extra de præben. cum nõ ignores. Item in hoc comparatur capitulum senatui. nã sicut à sententia senatus non appellatur, ut ff. à quib. appel. non licet. l. j. ita nec à capitulo, ut extra de his, quæ fi. à maio. parte capit. cum in cunctis. Vnde dico, quod capitulum eligendo indignum dispensat cum ipso, nisi sit talis dispensatio, quæ prohibita sit ei, quemadmodum dico in episcopo.

Capitulũ eligẽdo indignũ quãdoque dispensat.

[d] Placuit. Hic loquitur de monachis non habẽtibus populum.

[e] Neque filiũ. Nõ est licitum sibi facere cõmatres: ut xviij. q. ij. peruenit.

[f] Negotijs. Nisi iubeatur. j. ead. quiuere.

[g] Mortuus. hic uides, quod ĩgressus religionis æquiparatur morti naturali. Vnde quod iuris est circa dotem, uel donationẽ propter nuptias in morte naturali, idem est in hac morte, id est, in ingressu religionis: ut C. de epis. & cle. l. ulti. Et sicut donatio causa mortis cõfirmatur morte naturali, similiter confirmatur morte ciuili, ut C. de donatio. inter uir. & uxor. res uxoris. Ioan. & hoc teneas ꝓ regula, ꝙ in solis illis casib. ciuilis mors æquiparatẽ morti naturali, ubi hoc in iure cautum inuenitur. B.

Religionis ingressus morti æquiparatur.

[h] Peruenit. Iura. Ergo abbates non debent exercere episcopalia iura, nec de causis matrimonialib. cognoscere, ut extra de exces. præla. accedentib. nisi episcopalia iura præscripserint, ut extra de præscript. auditis.

Abbates episcopalia non exerceãt.

[i] Vel apostolicæ. argu. contra extra de confir. utili uel inutili. porrecta. Sed dic, quod non possunt confirmari quo ad hoc, quin possint remoueri cum opus fuerit. extra de statu monacho. cap. ij.

Non est cõtra, quia non tãgit casum istũ secundum Io. de Fã.

[k] In Calcedonensi. j. ea. qui uere.

[l] Et sub anathematis. infligendi.

[m] Interdicimus. Publicas pœnitentias. hoc enim ad episcopos pertinet, ut 50. dist. in capite.

[n] Et missas. quas nec alij debent in monasterijs publice cantare populo, nisi fuerint inuitati, ut xviij.

tare chrisma & oleum a consecrationesque altarium ordinationes clericorum ab episcopis b accipiant, in quorum parochijs manent.

Item Alexander secundus.

Monachi intra claustra morantes clericorum officia exterius non ministrent.

CAN. XI.

IVxta Calcedonẽsis tenorem optimi cõcilij monachis (quamuis religiosis) ad normam sancti Benedicti intra claustrũ morari præcipimus: uicos, castella, ciuitates peragrare prohibemus: & à populorũ prædicatione oĩno cessare cẽsuimus: nisi forte quis de suæ animæ salute solicitus, ut eorum habitũ assumat, eos intra claustrum consulere uoluerit.

Item ex concilio Calcedonensi. †

Monachi, qui sunt in ciuitatibus, episcopo debent esse subiecti.

CAN. XII.

QVi uerè pureq; solitariã c eligũt uitam, digni sunt cõuenienti honore. Eos d uerò, e qui per ciuitates singulas seu possessiões in monasterijs sunt, placet nobis episcopo esse subiectos, & quieti operã dare, atq; obseruare ieiunia, f & orationes in locis, in quibus semel se Deo deuouerint permanẽtes, & neque cõicare ecclesiasticas, neque seculares aliquas attrectare actiões relinquentes propria monasteria, nisi fortè iubeant, pp urgentes necessitates ab ipsius ciuitatis epo. Et neminẽ seruorum suscipi in monasterium, ut sit cũ eis monachus, nisi cum domini proprij licentia. Prætereuntem uerò hæc decreuimus extra cõionem esse, ne nomen Domini blasphemetur.

Conuenit ergo ciuitatis episcopo curã g & solicitudinem necessariã monasterijs exhibere. His ita respondet: authoritas illa Nicenæ h synodi ꝓhibet monachos de monasterijs exire, & per capellas sepulturas mortuorũ celebrare: confluere uidelicet more clericorũ ad cuiuslibet exequias celebrãdas. Cæterùm si apud monasteriũ aliquis semet ipsum tumulari uoluerit, nõ est prohibendus.

Vnde Gregorius scribit Ioan. epo de urbe ueteri.

Missæ celebrari, & mortui sepeliri in monasterio non prohibentur.

CAN. XIII.

AGapitus abbas monasterij sancti Grego. insinuauit nobis plurima se à uestra sanctitate grauamina sustinere: ꝙ in eodem monasterio missas i prohibeas celebrari: mortuos etiam interdicas sepeliri: à qua ĩhumanitate uos hortamur suspẽdi: k & sepeliri ibidẽ mortuos. missas celebrari nulla ulterius habita cõtradictiõe ꝑmittas.

Idem Carolitano episcopo Venerio.

Non sunt cassandæ piæ uoluntates defunctorum.

CAN. XIIII.

ADmonere te uolumus, ne piæ l defunctorum uoluntates tua (quod absit) remissione cassentur.

Item Gelasius papa.

Testatoris arbitrium seruari oportet.

CAN. XV.

COnsideratio ecclesiasticæ utilitatis hoc postulat, ex iusta dispositione testatoris seruandum arbitrium esse.

Item ex concilio Triburiensi.

De eodem.

CAN. XVI.

VBicunq; facultates rerũ & opportunitas temporũ suppetit, &c. sicut in eodẽ cap. suprà legitur m in causa eorũ, qui de diœcesi ad diœcesim transierunt.

---

quæstio. ij. dudum. & cap. luminoso. & cap. abbatem.

a Oleum infirmorum, uel catechumenorum. 2

b Ab episcopis. Sed cum hoc ca. loquatur de nõ habẽtibus populũ, quare recipiũt oleum uel chrisma, cum populum non habeãt? Respondeo, hoc præcipitur ad cautelam, ne aliquem ibi non baptizatum contingat mori.

c QVi uere. Solitariam. id est, eremiticam.

d Eos. qui scilicet digni sint honore.

e Vero. id est, tamen. Ex aduersatione ista, & ex eo ꝙ dicit subiectos, uidet ꝙ eremitæ non subsunt episcopis: quod quidam concedunt, quia sunt locustæ, quæ non habent regem. 2 Sed nos cõtra, 3 ut xciij. dist. nulla ratione. xj. q. iij. si autẽ. Hic etiam nota, ꝙ eremita potest uocari ad prælaturã: ut extra de elect. cũ monasterium. Qualẽ autem uitam habere debeant, non reperi: tamen priuilegium clericorum habent, ut hic apparet. Sed si quæras quomodo eremita possit eligi ad prælaturã, cum de magis stricta ad minus strictam uitam non est licitum trãsire. xix. q. j. c. uno? Respõdeo, uita monachorũ ẽ magis stricta quo ad hoc quia renuntiãt proprijs, & ponunt hominẽ supra se: sed eremita non renuntiat ꝓprijs, ut xix. qõ. iij. c. perlatũ. §. ecõtra.

f Ieiunia. Sed quid si prius tenebat aliquos dies ieiunare, nunquid nihilominus monach⁹ factus tenet eos ieiunare? arg. quod nõ. xxxiij qõ. v. noluit. de pœni. dist. j. c. quis aliquando. §. his authoritatibus.

g Curam. xviij. q. ij. monasteria. & ca. abbates. & cap. cognouimus.

h Nicenæ. s̃. e. c. j.

i AGapitus abbas. Missas. Publicas. Sed nõne hoc licite ꝓhibuit: ut s̃. ead. interdicimus? Sed dic ꝙ loquitur hic de monasterio habente populum.

k Suspendi. id est, abstinere. Io. de Fã.

l ADmonere. Ne piæ. sec⁹ si sunt iniustæ. xvij. q. iiij. quicũque. ff. de relig. at si qs. §. hæc actio. xij. q. ult. quia. ff. de condi. institu. quidã. Imo ad episcopũ spectat exequi uoluntates defunctorũ: 4 ut extra de testa. si hæredes.

m VBicunque. Legitur s̃. xiij. q. ij. ubicũque. Impro-

---

1 De hoc habetur xcv. dist. §. oleo.

Eremitæ subsunt episcopis & possunt ad placitũ uocari.

2 Tangit dictũ Salomonis dicentis: Locusta regẽ nõ habet.

3 Et bene: quia oĩs anima sublimioribus potestatib. debet eẽ subdita. xj. q. j. magnũ. extra de censi. oĩs anima. Archidia.

† ca. iiij.

4 Idẽ no. 11. qõ. 1. Syluester. ubi plenè not. et qđ dicit glo. satis probatur per istud c. & seq. secundum Hu.

Ecce his authoritatibus patet, ꝙ si quis apud monasteriũ sepulturã sibi eligere uoluerit: liberè à monachis potest sepeliri. Unde liquidò colligitur prohibitionem illam Nicenæ synodi propter improbitatem [a] circunuagantium esse factam.

Unde in Calcedonensi concilio legitur. †

Monachi, qui sine licentia episcopi uagantur, ad propria loca redire cogantur.

CAN. XVII.

Quidam monachi nihil habentes sibi iniunctum à proprio episcopo, [b] interdum uerò etiã illi qui ab eo fuerãt excõmunicati, [c] ueniũt ad ciuitatem Constantinopolitanã, & in ea perturbationes trãquillitati ecclesiasticæ inferunt, & diuersorũ domos corrumpunt. Statuit igitur sancta synodus hos primũ cõmoneri, ut exeãt à regia ciuitate, demũ eos inuitos [d] deijci, ac inde per defensorem compelli, ut ad sua loca redeant. [e]

Item Pelagius Papa Paulino solitario.

Monachi circunuagantes per defensores sunt cõpellendi.

CAN. XVIII.

Probinum Samariæ † & Milianum, atque Probinianum, uel alios pseudo monachos Ioanni defensori præcipimus, ut eos debeat detinere: quatenus si quã desiderãt suæ cõtẽtionis rationẽ cognoscere: ad nos [g] ut informent, debeãt exhiberi. Certè si sola obstinatione ab ecclesiastico corpore sunt scissi: in Reatina (sicut petisti) ĩsula [h] ut exulent, prædicto defensori duximus iniungendum.

Item Leo Papa. †

Nullus monachus præter domini sacerdotes audeat prædicare.

CAN. XIX.

Adijcimus illud etiã, quod nobis propter improbitatem quorundã monachorũ religionis uestræ uerbis mandastis per vicarios uestros, hoc specialiter statuentes, ut præter dñi sacerdotes [i] nullus audeat prædicare, siue monachus siue laicus ille sit, qui cuiuscunque scientiæ nomine glorietur.

Ecce in hoc capitulo et uitiũ est expressum, & generali constitutione euacuatum. Quòd uerò pœnitentiã dare prohibentur, inde est, ꝙ nulli sacerdotũ licet alterius parochianũ [k] ligare uel soluere. Monachi aũt etsi in dedicatione sui presbyteratus (sicut et cæteri sacerdotes) baptizãdi, prædicandi, pœnitentiã dandi, peccata remittẽdi, beneficijs ecclesiasticis perfruẽdi ritè potestatem accipiunt, ut amplius & perfectius agãt ea, quę sacerdotalis officij esse, sanctorum patrum constitutionibus cõprobãtur: tamẽ executionem suę potestatis nõ habẽt, nisi a populo fuerint electi et ab episcopo cum cõsensu abbatis ordinati.

[a] Improbitatem. Imo quia non habent populum. [b] Quidam monachi. Episcopo. potest ergo eps monacho præcipere, & iniungere [f] aliquã legationem: ut s.eo. q. uere. similiter abbas, ut j.ea.monachi. [c] Excommunicati. Ergo monachi possunt excommunicari ab epo: ut xviij. qõ. iij. abbates. & ab alijs prælatis: ut s.ea. alia. [d] Inuitos. Per brachium seculare est inobediens corrigendus: ut s.distin. xvij. nec licuit. & xj. qõ. j. petimus. [e] Ut ad sua loca redeant. uel in exilium mittantur: ut j.cap.proxi. [e] Ad sua loca. Hoc est regulare: ut semp primo cogãt redire ad monasteriũ suũ: ut xxvij.q.j.nec aliqua. in fi. & c.impudicas. & c.peruenit. nisi sæpius delinquãt, uel primũ monasteriũ sit nimis dissolutũ: ut xxvij. q. j. si qua. & c.si qs rapuerit. [f] Probinũ. Detinere. Nec talis detentor incidit in canonem. ex. de sent. excõ. ut famæ. [g] Ad nos. Nam cũ de fide dubitat, Romana ecclesia ẽ cõsulenda: ut xxiij. q.v.de Liguribus. [h] Insula. Nota pœnam canonicam esse exilium. 50.di. accedens. & dixi iij.q.iiij.hi qui episcopos. Ioan. [i] Adijcimus illud. Sacerdotes. Vel per licentiã sacerdotum. Nec obstat. xxv. dist. perlectis. ubi dicitur ꝙ diaconus põt prædicare. sic xciij.di.in sancta. uel ibi prædicare ponit pro legere. Similiter laici prædicant & mulieres de licentia sacerdotis, ut s.dist.xxiij. mulier. in fin. Sed nunquid subdiaconus potest prædicare? ita, quia prælationem & curam animarum habere potest: ut extra de ætate & qualitate. præterea. prædicat ergo ratione prælationis, sed non ratione ordinis: quia locũ sacerdotis obtinet: ut xciij. dist. præcipimus. Templarij aũt & hospitalarij ideo prædicant, quia habẽt de hoc priuilegiũ. Sed qd si aliq sunt falsi prædicatores & aliqua lucrẽtur, nũqd restituent illi ecclesiæ? Videt ꝙ nõ, qa non refert quis uel qualis prædicet, sed quæ pdicet. xix. di. secũdũ. Et Apostolus dicit in epistola ad Philippenses, Siue per ueritatẽ, siue per falsitatem Christus annuntietur, in hoc gaudeo, & gaudebo. Dic qđ Apostolus gaudebat de cõuersis, nõ de prædicantibus. Arg. tñ ꝙ ecclesiæ acquirit. [2] de inoff. testa. l. posthumus. §.si qs. [3] ubi dicit quod si extraneus expugnauit testamentũ, hoc ei non prodest, sed legitimis. Ioan. Ecce in hoc. CASUS. Dicit Grat. ꝙ causa est expressa s.in proxi. c. quare monachi prædicare ñ debeãt. s. improbitas eorũ. ꝙ autẽ dictũ ẽ s. in c.placuit. ꝙ monachi pœnitẽtias dare, & similia facere non possunt, hoc ideo statutum fuit, qa nullus parochianũ alterius soluere põt ue ligare. Et licet monachi ĩ tẽpore suæ ordinationis sumãt potestatẽ prædicandi, & alia officia faciẽdi sicut cæteri sacerdotes, tñ executionẽ illius ptãtis nõ hñt, nisi a populo eligãtur, & cum cõsensu abbatis ab epo loci ad hoc fuerint instituti. Similiter negotia ecclesiastica & secularia. tractare non possunt, ut patronium causarum uel cognitores, nisi ab episcopo loci cõmoneantur: ꝙ probat seq. c. [k] Parochianum. Infra de pœn.dist.vj. placuit.

Monachi subsunt episcopo.

[1] Videt tamen qđ hoc nõ poterit monachus, ni si pmissio ne abbatis. xviij. q.iij.in fi. ad hoc facit qđ nota.viij.di. quæ contra.in gl. vlt. & xj. qõ.iij.qui resistit. Archid. † ca.223.

† Alias, Sabariæ. alias, Salariæ.

Mulieres prædicare possunt.

† Scilicet Leo j.epistola lxj. ad Theodori. epm Cypri.

Philip. 1. c

Prædicãt & ueri & falsi prædicatores

[2] Hoc est verum secundum Laur.

[3] Ad idẽ ff. de leg. j.si seruus plurium. §. primo.

Ecclesiasticas uerò atque seculares actiones attrectare prohibentur, ut nō præsumant sibi patrocinia causarum, nisi ab episcopo commoniti fuerint: nec secularibus causis occupentur, ut resideant cognitores dirimendarum litium.

Vnde Pelagius scribit Antoninæ Patriciæ & Deciæ.

Monachus defensor fieri non debet.

CAN. XX.

De præsentium portitore, quod defensor a factus nō est, nulla uobis animi molestia sit: quia satis ualde amarissimum habeo de isto proposito ad illud officium homines deduci, in quo nullo modo, quæ à monachis Deo promissa sunt, ualeant adimpleri. omnimoda enim est illius habitus & istius officij diuersitas. illic enim quies, oratio, labor manuum: at hic causarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia, & quæcunque uel ecclesiastica instituta, uel supplicantium necessitas poscit. faciat autem Deus, ut tales sint hi, uel qui a nobis in isto habitu nutriuntur, uel in monasterijs crescunt, ut prouecta ætate & uita probata non ad litigiorū officia, sed ad sacerdotium ualeant promoueri.

Gelasius tamen, sicut in tractatu de promotionibus clericorum inueni tur in capitulo illo, Monachus nouitius, &c. permittit illos ex dispensatione fieri defensores. b

a Quod uerò sacerdotalium officiorum potestatem habeant, testatur Ambrosius dicens:

Clericorum officia celebrare monachi presbyteri non prohibeantur.

CAN. XXI.

Doctos ac probos monachos presbyterij honore dedicatos, prædicare, baptizare, pœnitentiam dare, debita miseris relaxare, decimarum, primitiarum, oblationum uiuorum & mortuorū portione iusta perfrui debere moderata dispensatione commendamus: ut iuxta Apostolū de altario cui seruiunt uiuētes, per obsequium dominicę plebis panem & uinum immaculata benedictione transforment in corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi.

Itē Innocentius Papa.

Beneficijs ecclesiasticis monachus presbyter liberè perfruatur.

CAN. XXII.

Si monachus ad clericatum promoueatur, beneficia ei pleniter, & annonæ & decimæ donentur, absque ulla dilatione & minoratione: c ut quantò melius possit iuxta possibilitatem suā quando necessitas extiterit, ad opera ecclesiastica & ipsam ecclesiā restaurādam d adiutoriū faciat.

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. XXIII.

Moderamine apostolicæ authoritatis decernimus, ut monachi si presbyterij honore dedicati sunt, cum ligandi, soluendiq; potestate decimarum, primitiarum, oblationum, donationum, quæ fiunt pro uiuis & pro defunctis portionem iuxta canonem ad suam, proximorumq; e utilitatem merito perfectioris iustitiæ non minus quàm cæteri sacerdotes laudabiliter sibi uendicent. f

---

a De præsentium. Defensor. Id est, iudex uel aduocatus, uel procurator negotiorum secularium. sic j. qō. iij. saluator. & extra ne cleric. uel mona. sed nec. Non potest ergo sine superioris licentia esse iudex uel aduocatus, uel arbiter. Sed abbas potest hoc facere sine licentia alicuius. Nam abbas monachos habet in potestate: ut xij. q. j. nō dicatis. Vnde ipse non est sub potestate alicuius. ff. de adulte. sic eueniet. Et q̧ possit abbas esse procurator, habes extra de censibus. sopitę. extra de transact. contingit. Seculares ergo causas etiam iubentibus episcopis non possunt agere, ut hic, & extra ne cle. uel mo. relatū. nisi miserabilium personarum: ut lxxxvj. distin. c. ulti. & xv. q. ij. cap. unico. ubi plene de hoc. Item nec syndicus potest cōstitui in propria ecclesia: ut extra de syndi. sicut. nec procurator, ut in auth. de san. episc. §. alium. nisi alius non sit æque idoneus, tunc potest de licentia abbatis: ut extra de testi. insuper & j. eo. monachi. iudex tamen constituitur monachus a superiore: ut extra de priui. cum olim. Et nota, q̧ si quam causam mouent monachi, præsumitur semper q̧ bono zelo eam moueāt: ut extra de noui oper. nunt. cum ex iniuncto. Ioā. de Fant.

Monach[9] an possit esse iudex uel aduocatus.

Cōcor. text. in l. repetita. C. de epis. & cler. & tex. in authenti. de san. episc. §. deo nobis, col. ix

Et sic etiā post obitū Augustini sētentia ei[9] in libr. de opere monachorū obseruata fuit aliquandiu.

b Defensores. s. dist. lxxvij. c. ulti. cōtra. Vile est illud contrarium: quia ibi defensor ponitur pro ostiario, & ideo magister illud noluit soluere.

Quod uero. Hæc est ij. pars q. in qua probat q̧ si monachus habet populum de licentia episcopi uel Papæ, q̧ potest omnia officia celebrare siue ministrare sicut clerici seculares. Ioan. de Fant.

c Si monachus. Minoratione. s. j. quæst. iij. c. ult. & est arg. ex quo q̧s est electus canonicus, q̧ statim habebit fructus præbendæ plene, ut alij. ex. tra de præb. c. relatum. fallit hoc extra ut eccle. benefi. ut nostrum. in fi. & de insti. cum uenissent. in fin.

d Restaurandam. Arg. q̧ habēs ecclesiam debet reparare eam: ut extra de eccle. ædi. c. de his. & c. ulti. hoc uerum est, si habet tertiam quæ debet fabricæ: ut x. qō. j. decreuimus. & q. iij. unio.

e Moderamine. Proximorumq;. Argu. q̧ de bonis ecclesiarū possumus subuenire consanguineis: ut lxxxvj. dist. non satis. sed proximos hic appellat fideles.

f Sibi uendicent. Cum ergo ecclesia possit uendicare decimas, patet q̧ dominium decimarū est penes ecclesiā licet decima nondū sit tradita ei. decimæ enim sunt Dei, ut j. e. reuertimini. Vnde etiam quemlibet possessorem ecclesia conuenit super decimis, ut j. ea.

Proximi qui sint.

Decimarum domi niū est penes ecclesiam.

Alias, uendicare nō posset. ff. de rei uendi. l. in rem, in princ. & l. solum. §. j. Archid.

ĵ. ea. decimæ. hoc enim est priuilegiū ecclesiæ, qđ re non dū tradita facta est domina rei, ut extra de consuet. c.ij. in fi. & C.de sacrosan.eccl. ut inter diuinum. Quidam tamen dicūt, ꝙ ecclesia non posit uendicare decimā, nisi segregata sit: quia qui rē uendicat, specificare eam debet, ut extra de app. ca. significantibus. Sed hoc nihil est, quia ī certam partem bene possum uendicare, ut ff. de rei uend. quæ de tota. & l. ex diuerso. & l.ult. Sed adhuc alia ratione uidetur, quod ecclesia non posit decimam uendicare: qa nisi decima sit segregata ab alijs bonis, non desinit esse prioris domini, ut ff. de pollici. l.ij. §. ult. Sed illud est qñ decima debetur ex uoto, aliud quando ex iure. Dicas ergo, quod licet decima nondū sit segregata, quod tamē est ecclesiæ. Vel dicas quod totū illud frumētum est commune: quia cum frumētum uolūtate dominorū commiscetur, fit cōmune, & quodlibet granum fit cōmune, tūc detur actio communi diuidūdo ut diuidatur. Sed si sine uoluntate dominorū est cōmistum, tunc nō fit commune: sed uēdicare potest uterq; partem suam. ff. de rei uen. l. si frumentum. & instit. de rerum diuisi. §. si duorū. Sed nec illud uidetͤ posse stare: quia cum semen nō fuit cōmune, ergo nec frumentum. Vel dicatur, quod decimę petantur per actionem confessoriam, quia ius pręstādi decimam, est seruitus quædam. Vel uerius dicas quod petūtur cōdictione [1] ex canone, uel iudicis of-

Decimæ qua actione peti possunt.

2.Ti.2.a

[1] Qualibet condi-

Idem.

Clericorum officia monachi presbyteri liberè administrāt.

CAN. XXIIII.

Ex authoritate huius decreti (qđ Apostolico moderamine & pietatis officio à nobis est cōstitutum) sacerdotib. monachis, apostolorū [a] figuram tenentibus, liceat pdicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiā imponere, atque peccata soluere.

Item ex decreto Bonifacij papæ.

Monachi presbyterij honore decorati, potestatem habent ligandi & soluendi.

CAN. XXV.

Sunt nōnulli nullo dogmate fulti, audacissimo quidem zelo magis amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, asserentes monachos, qui mūdo mortui sunt, & Deo uiuunt, sacerdotalis officij potentia indignos, neque pœnitentiam dare, neque Christianitatem largiri, neque absoluere posse per sacerdotalis officij diuinitus sibi iniunctam potestatē: sed omnino labuntur. neque enim beatus Benedictus [b] monachorum præceptor almificus huiuscemodi rei aliquo modo fuit interdictor, sed eos secularium negotiorū edixit expertes fore tātūmodo. Quod quidem apostolicis documentis, & omnium sanctorum patrum institutis non solùm monachis, sed etiam canonicis [c] magnopere imperatur. Nemo enim militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Tantorum igitur patrum instituti exēplis (quibus periculosissimum est refragari) credimus à sacerdotibus monachis ligandi soluendique officiū Deo operante dignè administrari, si eos dignè contigerit hoc ministerio sublimari. Decertātes igitur monasticæ professionis presbyteros sacerdotalis potentiæ arcere officio, omnimodo pręcipimus, ut ab huiuscemodi ausibus reprimantur in posterū: quia quātò quisque est excelsior, tantò & illis erit potentior.

His omnibus authoritatibus perspicuè monstratur monachos posse pœnitentiam dare, baptizare, et cætera sacerdotalia officia licitè administrare. Quòd uerò populi electione, epōrum institutione, et abbatis cōsensu potestatem suam exequi ualeāt, Hieronymi, Gelasij, & Gregorij authoritate probatur.

Ait enim Hieronymus ad Rusticum monachū.

Dignè in monasterio uiuens, per populi electionem ad clericatum poterit promoueri.

CAN. XXVI.

Sic uiue in monasterio, ut clericus eē merearis. multo tempore [d] disce quæ postmodū doceas: & iter bonos semp sectare meliores. Quòd si populus uel episcopus te in clericū elegerit, age ea quæ clerici sunt.

Idem ad eundem.

Ad ordinem clericatus promoueri monachi possunt.

CAN. XXVII.

Si clericatus titillat [e] desiderium, discas quod posis docere. & rationabilē

ficio, ut ff. de condi. ex lege. l. unica.

[a] Ex authoritate. Apostolorum. scilicet septuaginta duorum discipulorum. xxj. dist. in nouo. episcopi enim tenēt locū ipsorum. lxviij. distinc. quorum uices. Vel pprie, scilicet quo ad propriorum renuntiationem.

[b] Sunt nōnulli. Benedictus. argu. ꝙ omnia quę nō phibuit sanctus Benedictus, sunt cōcessa monachis. sic xxviij. qō. j. iam nunc. xxx q.iij. illud.

[c] Canonicis. regularibus. imo omnibus, ut uidetur argu. lxxxviij. dist. ca. j. & etiam per totū. xj. qō. j. te quidem. xiij. q. iij. cap. ij. & xv. q. ij. c. j. xxiij. q. ult. his a quibus. extra đ postu. clerici. & extra ne cler. uel mona. multa.

[d] Sic uiue. Multo tēpore. id est, usque ad decrepitā ætatē, ut xxxviij. dist. nullus. uel multo, id est, p quinquenniū, ut ī proœmio, digestorum. ff. de separ. l. j. §. quod dictū. Vel per triennium. C. de fideicō. l. j. uel p bienniū, [2] ut Instit. de lit. ob. §. multum. argu. hic cōtra momētaneos magistros. lix. dist. si officia. quia non mediocriter errat, qui minus bonū pfert, &c. ut ĵ. de cōsecr. dist. v. non mediocriter. & arg. ꝙ potius seniores magistri sunt audiēdi, ut xx distin. de quibus. [3] arg. contra ff. de ædil. edic. præcipiunt.

[e] Si clericatus titillat. id est, delectat.

Humi-

ctio ex lege uel canone, & quælibet alia cōdictio est actio ī personam. Instit. de fictio. §. itaque Arch.

[2] Sub. uel per decēniū. ff. qui & à qui. l. si eum. §. Aristo.

[3] Vide qđ legi. & no. 24. q. 1. cum beatissimus.

Deo offeras hostiam: nesis miles prius, quàm tyro: ne prius magister sis, quàm discipulus. Nõ est humilitatis a meæ neq; mensuræ iudicare de cæteris, & de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere. Habeat illi ordinẽ suum & gradum: quẽ si tenueris, quomodo tibi in eo uiuendum sit, editus ad Nepotianum liber te docere poterit. Nunc monachi cunabula moresq; discutimus, & eius monachi, qui liberalibus studijs eruditus, in adolescentia iugũ Christi collo suo iposuit. Primumq; tractandum est, utrùm solus, an cum alijs in monasterio uiuere debeas? Mihi placet ut habeas sanctorum contubernium: b nec ipse te doceas, & absq; doctore c ingrediaris uiam, quam nunquam ingressus es.

Item Gelasius papa.

In loco, quo abbas iudicauerit monachus eligatur, & ab episcopo sacerdos ordinetur.

CAN. XXVIII.

SI quis monachus fuerit, qui uenerabilis uitæ merito sacerdotio dignus præuideatur, & abbas sub cuius imperio regi Christo militat, illum fieri presbyterum petierit, d ab episcopo debet eligi, & in loco, quo iudicauerit, ordinari: omnia, quæ ad sacerdotis officium pertinent, uel populi e uel epi electione prouidè ac iustè acturus.

Item Syricius papa.

Tempore maturæ ætatis ecclesiasticis monachi promoueãtur ordinibus.

CAN. XXIX.

MOnachos quoque quos morũ grauitas, & uitæ ac fidei institutio sancta commendat, clericorũ officijs aggregari, & optamus, & uolumus: ita ut qui ĩtra tricesimũ ætatis annũ sunt digni minoribus, per gradus singulos crescẽtes tẽpore ꝓmoueantur ordinibus: & sic ad diaconatus uel presbyterij insignia maturæ ætatis consecratione perueniant, ut nec saltu f ad episcopatus g culmen ascendant: nisi in his eadẽ, quæ ĩ singulis dignitatib. superius h præfiximus, fuerint tẽpora custodita.

Item Augustinus ad Eudoxium. †

Ecclesiastica officia nec auida electiõe monachi suscipiãt, nec blãdiẽte desidia respuant.

CAN. XXX.

VOs autẽ fratres exhortamur in domino, ut propositum uestrũ in domino custodiatis, & usq; ad finẽ uitæ perseueretis: ac si qua opera i uestra mater ecclesia desiderauerit, nec elatione auida suscipiatis, k nec blandiente desidia respuatis: sed miti corde obtemperetis Deo, cũ mãsuetudine portantes eũ qui nos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet mansuetos uias suas. nec otiũ uestrũ necessitatibus l ecclesiæ præponatis, cui parturiẽti si nulli boni ministrare uellent, quomodo nasceremini non inueniretis.

Itẽ Pelagius papa Bono epo Sauinati.

Gelasius quendam Rufinum monachum iubet sacerdotem fieri, & in quadam basilica ordinari.

CAN. XXXI.

IN parochia tua basilica sancti Laurentij, quæ in possessione m filij & consiliarij nostri uiri magnifici Theodori fundata est, officium presbyteri deesse cognouimus: & quia præfatus filius noster nobis retulit se inuenisse Rufinum quendam monachnm olim sibi uita, religione, & moribus comprobatum, & hunc postulat ibi presbyterum consecrari: quod subitò n fieri nos prorogata o obseruantia non acquieuimus: ideo dilectio tua

a Humilitatis. id est, paruitatis. Contubernium. argu. extra de statu mona. ca. monachi. & xx. q. ult. ca. ult.

b Contubernium. argu. quod plus ualet uita communis, quã uita eremitica. unde ab eremitica uita licite transitur ad monachatum, ut dixi s̃. ea. qui uere. sed à monachali ad eremiticam non potest, nisi de abbatis licentia fiat ratione debilitatis, ut xx. q. iiij. monachum.

Eremitali cite trãsit ad monachatum.

c Et absque doctore. simile xxxvij. distin. relatum. 1

1 Et j. q. j. q̃busdã.

d SI quis monachus. Petierit. alias non posset, ut lviij. dist. ca. j. & ij. & j̃. ea. monachi.

e Vel populi. populi non eligere, 2 sed testimoniũ dare electo, ut xxiij. dist. c. j. sed eps, uel archidiaconus, uel archipresbyter eligit secundum consuetudinem loci, ut extra de offi. deleg. super eo. Ioan.

2 Sed nominare secundũ H. ut dixi secundũ eũ s̃. ea. sic uiue. Vnde Goff. dicebat hic ꝙ illud uel, qd' ponitur ĩ tex. non disiũgit, sed cõiungit, ut dicat uel, pro &. Archidia.

f MOnachos. Nec saltu. i. prætermissis ordinibus, ut lij. dist. c. solicitudo. Vel id est, non seruatis debitis interstitijs, ut lxvij. dist. in singulis. sed est cõtra lxxvij. distin. c. ult. ubi dicitur, ꝙ monach⁹ omnes ordines intra annum potest recipere, sed illud ex dispẽsatione, quod hic dicit, est ius cõmune.

g Ad episcopatus. ut si sit presbyter, post decẽ annos potest episcopus fieri, ut lxxvij. distinctio. quicunque.

h Superius. s̃. lxxvij. dist. cap. j. ij. & iij. Ioan.

i VOs aũt. Opera. arg. ꝙ si clericus scit operas alicuius, illas tenet̃ pręstare ecclesię. extra de postu. c. si. sed cuius expẽsis p̃stabit eas? uidet̃ ꝙ expẽsis ecclesiæ: ut arg. xij. q. ij. charitatem. maxime si non habet proprium, de quo hic loquit̃. Secus tamen est in liberto, qui præstabit operas ꝓprijs sumptib⁹ patrono suo, nisi pauper sit: ut ff. de oper. lib. suo. hic tamẽ non loquitur de talib. operis, sed tantũ de postulatione uel prælatiõe recipienda. Item arg. ꝙ si alicui de ecclesia iniũgitur aliqua legatio, tenetur eã recipere, ut iij. quæstio. j. c. nulli.

Libert⁹ ꝓprijs sumptib. p̃stare debet operas patrono.

k Suscipiatis. simile viij. quæstio. j. in scripturis. 3

3 Et cap. sciẽdum. & ca. qui episcopatum. j. qõ. vj. sicut is. secundum Lau.

l Necessitatibus. s̃. vij. q. j. scias.

m IN Parochia. In possessiõe. i. quæ fuit eius. simile xviij. q. ij. abbatem. cum. n. fundata est ecclesia, nullã habet ibi p̃tãtem, ut x. q. j. nouerint.

† Abbatẽ epistola. 81.

n Quod subito. tẽpore. n. indigemus ut aliquid maturius agamus. 50. di. ponderet. in princ.

o Prorogata. id est, dilata.

Eum

his literis acceptis sabbatho ueniente faciat eum diaconum: [a] & si Deus uoluerit, & uixerimus, mediana [b] hebdomada presbyterũ faciemus: [c] quatenus superueniente paschali festiuitate sacra ministeria in memorata Basilica a persona cõpetenti ualeant adimpleri.

Item Gregorius in registro. †

Qui de clerico monachus efficitur, proprio episcopo ordinãte, poterit eligi & consecrari.

CAN. XXXII.

SI quos a clericatu in monasticã [d] contigerit uenire conuersationẽ, si talis uitæ monachus fuerit, ut episcopus, qui ante militauerat, eum dignum sacerdotio præuideat: in loco, quo iudicauerit, eligi poterit & ordinari.

Item ex concilio Agathensi. †

Sine testimonio abbatis ad clericatus officium monachi non eligantur.

CAN. XXXIII.

MOnachi uagãtes ad officium [e] clericatus (nisi eis testimonium abbas suus dederit) nec in parochijs, nec in ciuitatibus [f] ordinẽtur. Si enim necesse fuerit clericũ de monacho ordinari, cum cõsensu [g] & uolũtate abbatis hoc præsumat ep̃s.

Itẽ ex cõcilio Ilerdẽsi.

Cum abbatis uoluntate monachi ordinentur, quos pro utilitate ecclesiæ episcopus ordinare uoluerit.

CAN. XXXIIII.

CVm pro utilitate [h] ecclesiæ aliquos monachorum in clericatus officio episcopus probauerit promouẽdos, cũ abbatis [i] uoluntate debẽt ordinari. Ea uerò, quæ in iure monasterij de facultatibus offeruntur, in nullo diœcesana [k] lege ab episcopis contingantur.

Item ex concilio Terraconensi. †

Sine abbatis imperio ad clericatus officium, monachi non eligantur.

CAN. XXXV.

MOnachi à monasterio foras egredientes, ne aliquod ministeriũ ecclesiasticum [l] præsumant agere prohibemus, nisi fortè cum abbatis imperio. Similiter ut nullus eorum, id est, monachorum, forensis negotij susceptor uel executor existat, nisi id quod monasterij exposcit utilitas, [m] abbatẽ [n] sibi nihilominus imperante.

Item Augustinus ad Aurelium. †

Ad clericatus militiam non eligantur desertores monasteriorum.

---

[a] Eum diaconum. Ergo subdiaconus erat iste, qui fuit electus ad regimen parochialis ecclesiæ. Subdiaconus enim ad hoc licite eligitur: ut extra de æta. & qualita. præterea. imo etiam ad episcopatum: ut extra eo. tit. a multis. Item aliud notabile est hic, quod si patronus præsentat episcopo monachum aliquem, ꝙ tenetur episcopus eum instituere. & dicunt quidam ꝙ & tunc tenetur episcopus eum recipere cum subest necessitas uel utilitas: ut j. eo. cũ pro utilitate. & lv. dist. priscis. & id quod legitur extra de statu mon. monachi. & capitu. quod Dei. intelligunt ꝙ non debent præfici parochialibus ecclesijs, nisi subsit necessitas uel utilitas. Ioan. Sed certe idem est de quolibet alio clerico. B.

Monachũ a patrono præsentatũ debet episcopus istituere.

† Epistola xl. li. j.

[b] Mediana. Cum cantatur. Sitientes.

[b] Mediana. Supra lxxvij. distin. in singulis. contra.

[c] Faciemus. Per alium. quem enim Papa in diaconem ordinat, amodo non potest recedere ab ipsa curia Romana: ut j. quæst. j. filium.

† Dic clarius mediana, i. ĩ sabbato quod præcedit dominicã de passione, cantatur sitientes. tunc eñ celebrat̃ generalis ordinatio clericorũ. lxiij. dist. principali. lxxxv. dist. ordinationes. Hug.

[d] SI quos. In monasticã. supra. vij. q. j. hoc nequaquam contra. sed ille ad pœnitentiam descendit. hic meritum augere proposuit, quod ubi non exprimitur, ex uarietate præsumitur administrationum relictarum. & hoc bene distinguit̃ extra de renunt. capit. post trãslationem.

† cap. 27.

[e] MOnachi. Ad officium. Officiando ecclesiam, sed priuatim possunt celebrare, extra de clericis peregrin. capit. tuæ.

[f] Nec in ciuitatibus. Non est dubium quin a clericatu transeatur ad monachalem uitam, quia districtior est uita monachorum quam clericorum. Sed mirum est, quomodo ad clericalem uitam permittitur transire a monachali uita: ut hic, & in præcedenti cap. & lxiij. dist. cap. j. & ij. cum de magis districta uita, ad minus districtam uitam transire non licet: ut xciij. distin. legimus. in fin. Respon. ad prælaturam ideo transit' ex dispensatione, ut prosit, & tunc uotum non frangit, quia istud in melius commutatur. melior est enim publica utilitas, quam priuata. s. ea. vos autem. qui autem sic transit ut præsit, peccat mortaliter. uotum enim frangit.

Monach' ad clericalem uitã trãsire permittitur.

[g] Consensu. Hoc est s. lviij. distin. c. j. & ij. Ioan.

[h] CVm pro utilitate. Vel pro necessitate. s. cap. proxi. & lv. dist. priscis. sed s. eo. c. ĩ parochia indistincte loquitur.

[i] Cum abbatis. Videtur ergo ꝙ episcopus inuito abbate non possit monachum præficere ecclesiæ alicui uel facere ipsum clericũ suum: ut hic, & supra proxim. & lviij. distinctio. capitu. j. & ij. Sed contrà s. eadem. qui uere. & ij. quæstio. vij. cum pastoris.

[k] Diœcesana. Id est, nec tertiam nec quartã dabunt episcopo. sed de hoc notandum est x. q. j. in summa.

† cap. xj.

[l] MOnachi. Ecclesiasticum. Officiando ecclesiam, sed priuatim possunt celebrare.

[m] Vtilitas. Ergo licet aliquid bonum & utile sit, non tamen est agendum, nisi eo modo quo fieri debet: ut xj. quæst. iij. quid ergo. xij. quæs. ij. quatuor & infra, de consecr. dist. v. non oportet. & ff. de re mili. l. iij. §. in bello.

[n] Abbate. Potest ergo monachus esse procurator ecclesiæ suæ, de licentia sui abbatis, & etiã aliorum. s. eadem. qui uere. & lxxxvj. dist. peruenit. & dixi s. ead c. de præsentium uidetur etiam ꝙ sine mandato: ut C. de procurat. exigendi. sicut miles procurat causam sui numeri, qui alias non potest esse procurator: ut ff. de procu. l. filiusfamilias. Sed hæc ratio non habet hic locum: quia monachus nec cauere potest de rato, nec præstare cautionem iudicatum solui, ad quæ tenetur procurator, qui sine mandato interuenit. si tamen gessit utiliter, & ecclesia habet ratum, non propter hoc potest irritari quod factum est: ut C. de procura. non eo minus. argumen. contra. xcvj. distinct. bene. in fin.

Monach' potest esse procurator ecclesiæ. Sed episcopi etiã solius sine abbate, ubi est utilitas monasterij, ut ĩ c. q uere. hic alleg. sed nõ sine mãdato epi, uel abbatis secundum Innocẽ & Hostiẽ. q ita not. extra de re iudi. cũ l. & A.

† Epistola lxxvj.

CAN. XXXVI.

LEgi epistolam benignitatis tuæ de Donato & fratre eius, & q̃d responderem, diu fluctuaui: sed tamen etiam atq; etiam cogitanti quid sit utile saluti eorum quibus nutriendis in Christo seruimus, nihil mihi aliud occurrere potuit, nisi nõ esse uiam dandam seruis domini, ut se facilius putent eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores. a Etenim ipsis facilior lapsus, & ordini clericorum fit indignissima iniuria, si desertores monasteriorum ad militiam clericatus eligãtur: cùm ex ijs, qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatiores atq; meliores in clerũ assumere soleamus: nisi fortè (sicut uulgares dicunt) malus choraula, † b bonus symphoniacus est: ita ipsi uulgares de nobis iocabuntur dicentes: malus monachus, bonus cleric⁹ est. Nimis dolendũ est, si ad tã ruinosam superbiam monachos erigimus, & tã graui cõtumelia clericos dignos putamus, in quorum numero sumus: cũ aliquãdo bonus etiam monachus uix bonum c clericum faciat, si adsit ei sufficiẽs cõtinentia, & tñ desit instructio d necessaria, aut personæ regularis ĩtegritas. Sed de istis credo ꝙ arbitrata sit beatitudo tua, ꝙ nostra uoluntate (ut suis potius corregionalibus utiles essent) de monasterio recessissent. Sed falsum est, sponte abierunt: sponte deseruerunt, nobis quantum potuimus pro eorum salute renitentibus.

3 *His autem omnibus authoritatibus monstratur, ꝙ monachi, qui sunt a populo electi, et ab ipsis episcopi cum consensu sui abbatis sunt ordinati, legitimè potestatem suam exequi ualent. Illud uerò Gregorij, e Nemo potest obsequijs ecclesiasticis deseruire, &c. de illis intelligendum est, qui in numero cardinalium uel episcoporũ ordinati, monasterij sui dispensationem sibi reseruare contendunt.*

Vnde idem Gregorius scribit Mariano episcopo Rauennati. †

Pro abbatis uel monachi promotione, nullo modo grauentur monasteria.

CAN. XXXVII.

NE pro cuiuslibet monachi aut abbatis ꝓmotione onus fortasse ali q̃d monasteria sustineant, studendũ est nobis: ut si quispiã monachorum ex quocunq; monasterio ad clericatus officium uel sacrum ordinem f accesserit, g non ibi aliquã ulterius habeat potestatem.

Idem Maximiano Syracusano episcopo. †

Qui ecclesiis quoquo modo militant, abbates monasteriorum esse non possunt.

CAN. XXXVIII.

PResbyteros, diaconos, cæterosq; cuiuslibet ordinis, qui ecclesijs quoquo modo militant, abbates h per monasteria esse non permittas: sed aut amissa i clericatus militia, monasticis non promoueãtur ordinibus, aut si in abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruũ est, si cùm unum ex his præ sui magnitudine diligenter quis nõ possit explere, ad u-

a LEgi. Deteriores. Nam nemo ex delicto suo facit conditionẽ suã meliorem. ſi.xij.di. nos consuetudinem ff. de do. inter uir. & uxo. l. iij. §. j. & ff. q̃d ui aut clã. l. Seruius. sic extra de simon. sicut. in fin. & extra de sen. excõm si uere. Et econuerso ex merito nõ debet q̃s cõsequi pœnam. extra de fideius. peruenit. extra de donat. inter uirum. & uxo. & si necesse.

b Malus choraula. qui incipit cantum in choro, uel qui choreas ducit.

c Bonum. Id est, perfectũ. 1 sunt tamen monachi meliores, id est, perfectiores clericis. & sic non obstat contra. xlvij. distinct. quantumlibet.

d Instructio. Sufficit monacho, ꝙ tãtum bonus sit, licet sit illiteratus uel irregularis, quæ duo nocent clerico promouendo. lv. dist. c. j. & xxxvj. dist. cap. illiteratos.

e Illud uero Gregorij. ut s̃. ea. c. ij.

f NE pro cuiuslibet. Sacrũ ordinem. Id est, episcopatum. 2

g Accesserit. Bene dicit accesserit. s. cũ effectu. nõ enim desinit esse prioris ecclesiæ prælatus, nisi habeat corporalem possessionem secundæ: ut ĩ. xxj. q̃. ij. si quis iam. & extra de elect. cum in cunctis. sed de hoc dicitur xciij. dist. si qui episcopi. Ioan.

h PResbyteros. Abbates. Sed quomodo poterant clerici seculares eligi in abbates, cũ hoc sit prohibitũ: ut ex. de electio. cum causam. & melius eod. titu. cũ in magistrũ. & eo. tit. cum ad nostram? Respon. non eliguntur, sed postulantur. sic lxj. distin. Osius. sed forte cum prius erant monachi, fuerũt assumpti ad parochiales ecclesias: & postmodum cum electi essent in abbates, uolebãt retinere ecclesias priores. 3 & ex hoc uidetur esse melior conditio monachorum, quã clericorum si monachi licite eliguntur ad seculares prælaturas, & clerici non possunt eligi ad monachorum prælaturas, cum sit argum. ij. q. vij. sicut. ĩ. xxviij. quæst. j. omnes. Sed quæro rationẽ illius diuersitatis. Si dicas ideo quia clericus non est peritus in regula monachali, eadem ratione nec monach⁹ potest eligi in episcopum si nõn est peritus in regula clericali: ut s̃. c. sic uiue. & c. seq. ꝙ concedo. Sed quid si clericus sit peritus in regula monachali, nũquid tunc potest eligi in abbatem, cum ratio constitutionis esset in eo: ut lxj. dist. §. his omnibus. vers. sed sciendum? Dico ꝙ nõ: quia licet sciat regulam, non tamen probatus est in ea. & graue est inexpertos, &c. ut xix. q̃. iij. monasterijs. quia nec ipse est probatus in habitu, nec ipse probauit habitum, in quo maxima uis ordinis consistit.

i Amissa. Ergo delinquenti datur electio.

1 Scilicet quo ad instructionẽ & integritatẽ regularis personæ, ut mox dicit. alias sunt monachi, &c. ut sequitur. Laur.

† Alias, primus. s. in choro.

2 De hoc xviij. q. j. ĩ summa.

Clerici seculares nõ eliguntur ad prælaturas regulares.

3 Scilicet parochiales, in quibus erant intitulati. & hanc lecturam habes. ĩ. e. §. superiori. secũdum Laur.

† Epistola xl. seu cap. cciiij. lib. vj.

† Episto. la xj. libr. iij.

truncq; a uideat idoneus.

Hoc uel generaliter uel speciali priuilegio dictum potest intelligi: sicut & de quodam monasterio in registro Gregorij legitur hoc modo:

De quodam xenodochio, cuius abbas ad episcopatum eligi prohibetur.

CAN. XXXIX.

HInc est etiã, quod xenodochium seu monasteriũ quod in eodem Frãcorum regno constitutũ est: quia per ambitiones & contentiones quorundam nõ canonicè tractabatur, a peruersitate malorũ liberare cupiẽs præcepit, ut sine regali prouisione & monachorũ electione, nullus ibi abbas aliqua unquam subreptione introduceretur: præcepit etiã ut eiusdem monasterij abbas nunquã b ad episcopatum eligeretur, ne forte occasione episcopatus, abbatia aliquid detrimenti c pateretur. †

Quod priuilegium ita est illius ecclesiæ, ut cõmunem legem regibus uel abbatibus omnino dare non possit. Nõ enim quod uni sigillatim d cõceditur, statim omnibus conuenit.

Superiori authoritate e nõ prohibẽtur abbates f sacerdotes fieri: cùm beatus Benedictus iubeat abbatem fratribus egredientibus & regredientibus benedictionem dare: quod non nisi sacerdotũ g est. lectionem h quoq; Euãgelij similiter abbati ad legendũ tribuit: quã subsequẽti oratione legere similiter sacerdotalis officij est. Sed tales sacerdotes uel diaconos fieri i prohibet, qui in ecclesiastica militia cogãtur iugiter permanere. Item illud Hieronymi † ad Ripariũ & Desideriũ: Monachus nõ doctoris, sed plangẽtis habet officiũ. Et ad Heliodorũ: Alia causa est monachi, alia clerici. Et ad Rust. Sine consilio presbyterorum monachis nihil agere licet: non ita generaliter intelligendum est, ut nulli monachorum liceat docendi officium assumere: ne beatum Gregorium. aut August. Anglorũ episcopum beatum quoque Martinum, et innumeros etiã, quos de monachica conuersatione ad summũ sacerdotij gradũ scriptura testatur k esse promotos, cogamur negare officiũ docendi habuisse, aut in die consecrationis suę asseramus eos à priori proposito discessisse: quod (ut Innoc. testatur) nulli facere licet. Voluit ergo Hieronymus distinguere inter personã monachi et clerici, ostendens quid cuique ex proprio officio conueniat. Aliud enim cõuenit cuique ex eo l quod monachus est, aliud ex eo quod clericus ẽ. Ex eo quod monachus est, sua et aliorũ peccata deflendi habet officiũ: ex eo quod clericus, docendi & pascendi populũ. Monachos m uerò usque ad tempus Eusebij, Zozimi & Syricij monachos simpliciter, & non clericos fuisse ecclesiastica testatur historia.

Idem etiam Hieronymus refert monachos Scythiæ conuenisse in unum, ut sacerdotem sibi inuenirent, qui eis missarum solennia celebraret.

Item Leo Augustus. †

Omnes clerici uel monachi tutelæ immunitatem habere debent.

CAN. XL.

GEneraliter sancimus omnes uiros reuerendissimos episcopos necnon presbyteros seu diaconos & subdiaconos, & præcipuè monachos, n licet non sint clerici im-

---

ctio. sic extra de iure patro. c. eam te. argum. contra. ff. de peti. hære. si rem & pretium.

a Ad utrunque. Si mi. lxx. dist. sanctorum. & C. de asses. l. ulti. §. lxxxix. distin. singula.

H Inc est etiã.

b Nunquam. sed nõne potius est opprobrium quam priuilegium, quod abbas in episcopum eligi prohibeatur? Respondeo, in hoc est priuilegium quod ecclesia non cogitur dare abbatẽ si eligitur in epm.

c Detrimenti. Solent enim abbates electi i epos, dispergere res ecclesiæ suę cũ se recessuros sperant, quia non parcit populis regimẽ breue. arg. ff. de exerci. l. j. circa princ. de pœnit. distin. iij. inter hæc hircum.

d Sigillatim. Argu. quod priuilegium concessum uni, non extẽditur ad alios. §. 100 di. cõtra morem. vij. q. j. petisti. tamen ius uni concessum extenditur ad alios. §. dist. v. ad eius uero. Itẽ quod primatibus conceditur, uidetur concessum & illis, qui subsunt eis: ut C. de aduo. diuer. iud. l. restituendæ. Item licet personalia iura non extendantur ad alios, tamen quãdoq; possunt concedi alijs. nam minor cedit alijs beneficium restitutionis, ut probat ut ff. eod. l. quod si minor. in princi. licet sit argu. contra: ut ff. de administ. tutorum. licet ex pluribus. ff. de reg. iur. l. in omnibus.

e Superiori authoritate. Scilicet presbyteros.

f Abbates. Id est, sacerdotes nõ prohibentur fieri abbates.

g Nisi sacerdotum. Vt xxv. distinct. perlectis.

h Lectionem. Hoc melius intelligunt illi, qui nouerunt regulam beati Benedicti.

i Feri. Supple. abbates.

k Testatur. Supra eod. de monachis.

l Ex eo. Sic aliud facit quis in eo quod homo, & aliud in eo quod peccator: ut xxiij. quæst. iiij. c. duo ista.

m Monachos. Alia solutio.

n GEneraliter. Monachos. Episcopis & monachis interdicitur cura & tutela: ut lxxviij. di. c. eps. & §. ead. c. de præsentium.

Alias, de ætate, & quali.

Abbas in episcopũ quandoq; non eligitur.

Id est, nõ potest cogi p aliquẽ aliũ à papa.

Priuilegiũ unius ad alterũ nõ extenditur.

Quod sequit nõ est de tex. Gregorij, sed sunt vba Gratiani, et sic i hoc tex. nõ est priuilegium sed erat ius cõmune regum Francorũ, ut probat in tracta. cõtra partas datas ad ediciũ Henri. ij. parte ij. gloss. xv.

† Aduersus Vigilãtiũ ad Ripariũ presbyterum.

Episcopi & monachi nõ possunt esse tutores.

† C. de episcopis. & cleri. l. xl.

munitatem ipso iure omnis habere tutelæ siue testamētariæ, siue legitimæ, siue datiuæ, & non solùm tutelæ esse eos expertes, sed etiā curæ nō solū pupillorum & adultorū, sed etiā furiosi & muti & surdi, & aliarū personarum quibus tutores, uel curatores a ueteribus legibus dantur. Eos tamen clericos & monachos hmōi habere beneficiū sancimus, qui ad sacrosanctas ecclesias uel monasteria permanent, non diuagantes, a neque circa ministeria diuina desides: cū propter hoc ipsum beneficiū eis indulgemus, ut alijs omnibus derelictis, Dei omnipotētis inhæreant ministerijs: & hoc non solùm ī ueteri Roma, uel in hac regia ciuitate, sed in omni terra ubicunq; Christianorum colitur nomē, obtinere sancimus.

Nouarum etiam collationum & sordidorum b munerum immunitatem acceperunt.

Vnde Constantinus cunctis scribit clericis. †

CAN. XLI.

IVxta sanctionem quā dudum meruisse perhibemini, fundos & mancipia uestra c nullus nouis d collationibus e obligat, sed uacatione gaudebitis.

Item Imperator. Honorius & Theodosius. †

CAN. XLII.

PLacet rationabilis cō silij tenore perpenso, districta moderatione p̄scribere a quibus specialiter necessitatibus ecclesię urbium singularū habeantur immunes. Prima quippe illius usurpationis cōtumelia depellēda est, ne prædia usibus cælestium f secretorū dedicata, sordidorū munerum fæce vexentur: nihil extraordinarium g abhinc superindictumve flagitetur, nulla solicitudo trāslationis h signetur: postremò nihil præter canonicā illationem, nisi quā si aduentitiæ necessitatis i sarcina repentina poposcerit, eius functionibus adscribatur. Si quis cōtrauenerit, post debitæ ultionis acrimoniam k quæ erga sacrilegos iure promenda est) exilio perpetuæ deportationis mulctetur.

Hoc idem datur intelligi l ex uerbis beati Syluestri, qui obedientiam minorum erga maiores assignans m ait: Abbas ostiario, monachus abbati sit subditus suprà in tractatu ordinandorū. Ostendit ergo Hieronymus quòd simpliciter monachis nihil liceat agere sine consilio presbyterorum. Nec officium docendi sibi assumere liceat sine authoritate clericorū, nisi fortè diuina gratia intus commoniti, sicut beatus Gregorius refert in dialogo de beato Benedicto qui homines montis Cassani ad fidē adduxit, & aram Apollinis, quæ erat ibi erecta, subuertit: & de quodam Equitio, cui Angelus in somnis apparuit, & eum ad prædicandum misit: qui cū uitio linguæ cōquereretur, Angelus phlebotomo linguam eius tetigit, & totum illud uitiū curauit.

tium. & c. monachi a monasterio. nisi forte miserabilium p̄sonarū: ut lxxxvj. dist. c. ulti. alij uero clerici sponte possunt suscipere: ut lxxxvj. distin. c. peruenit. Est ergo priuilegium clerici ꝙ non tenetur recipere tutelam alicuius: cum tamen uelit & possit succedere ab intestato. quod est contra legem illam Insti. de le. pa. tu. §. quia plerunq;. & s̄. lxxxvj. distinct. capit. peruenit. ubi habes de hac materia.

a Non diuagātes. Arg. quòd 1 scholares in scholis non debent percipere stipendia: ut xij. quæstio. ij. c. concesso.

a Non diuagantes. Argu. causa cessante cessat priuilegium. lxxxiiij. dist. c. quisqs. extra de cle. non resi. c. quia nonnulli. extra de deci. ca. suggestum. C. de resti. mi. l. ulti. instit. de excusa. tuto. §. item hi qui. Reipublicæ enim causa absens, excusatur a tutela: sed si ante fuit tutor, similiter refutat onus tutelæ. ff. de iudi. l. ij. §. eleganter. in fi. ff. pro socio. l. actione. §. item. Vnde si aliquod priuilegium datum est religiosis, cessante religione cessat priuilegium: ut xxv. qō. ij. c. ultim. & extra de uerb. signif. cap. abbate. in fin.

b Sordidorum. Vt calcis coquēdæ, arenæ fodiendæ, & similium.

c IVxta. Mancipia uestra. Similiter uxores, ut C. de episcop. & cleri. l. ij. & eorum coloni: ut lxxxix. distin. c. indicatum. & eorum familia: ut xij. quæst. ij. cap. ecclesiarum.

d Nouis. Sic x. qō. iij. c. unio. & capit. quia cognouimus.

1 Hoc ar. non colligit ex hac litera, cū hic loquatur de absentib⁹ ex inhonesta causa. & hic no. V̄bum diuagātes. ar. s. ca. monachi uagātes. Archidia.

† l. j. C. de episco. & cleric.

Priuilegium datū religiosis, cessante religione cessat.

† C. de sacrosanctis eccle. l. v.

extra de censi. cap. cum Apostolus.

e Collationibus. Extraordinarijs uel superindictis: ut ī. l. prox. soluant tamen tributum: ut xj. qō. j. c. si tributū. xxxiij. qō. viij. cap. tributum. & C. de ep̄is. & cle. l. de his. sed nouas collationes non possunt laici ab eis petere propter aliquas necessitates, ut hic dicitur, & extra de immu. eccle. c. non minus. sed episcopus tempore necessitatis cū charitate aliquid moderate potest ab eis petere: ut extra de censi. c. cū Apostolus. 2 non ergo tenet lex quæ dicit, ꝙ clerici tenentur ad instructionem murorum, alias itinerum, ut C. de sacrosanctis ecclesijs. l. ad instructionem.

f PLacet. Cælestium. Id est, ecclesiarum. Vel intellige secundum quod est extra de censi. cap. j.

g Extraordinariū. id est, quod repentino casu superuenit. Extraordinarium & superindictum idem est. C. de exact. tri. l. si diuina. lib. x.

h Translationis. i. non est transferenda possessio ab eis, licet non soluant tributum, sicut fit in alijs: ut x. qō. ij. §. qui rem.

i Necessitatis. Nec tunc per laicos, sed per episcopum petetur collatio a clericis: ut extra de immu. eccles. cap. non minus. 3

k Acrimoniam. Id est, pœnam quæ traditur ff. ad leg. Iuli. pecul. sacrilegij. & xvij. qō. iiij. per totum.

l Datur intelligi. Scilicet quod monachi laici erant.

m Ait. Supra distinctione xciij. ca. a subdiacono.

2 Ad idē extra de immu. eccles. quia plerisque arg. opti. ff. de libe. exhibē. si quis ex liberis.

3 Intellige ut habet eo. ti. aduersus. & eo. titu. li. vj. quoniam nonnulli. & c. clericos. De hoc etiam not. xxiij. qō. viij. tributum. i gl. j. ibi uideas. Archid.

Connu

Quòd uerò Hieronymus seipsum talibus connumerat, [a] *tale est quale illud Apostoli ad Philippẽses: Quicunque imperfecti sumus, hoc sentiamus: seipsum imperfectis connumerãs. Hinc idem Hieronymus alibi ait:* [b] *Natus in paupere domo & tugurio rusticano. & infrà. Nos suffarcinati auro, se famelicum fastidiẽtibus mella, pauperẽ diuitibus cõnumerans: suprà ubi agitur de clericis, qui propria delinquere nolũt. c. gloria epi. Ecce sufficiẽter monstratum est, quòd monachis presbyterij honore decoratis, à populo electis, & ab epo institutis eadẽ liceãt, quæ et alijs sacerdotibus. probat hoc ẽt ex similitudine cõsecrationis. non. n. in consecratione eorũ aliud dicitur, & aliud in consecratione aliorũ. Vtrisq; enim in cõe à Domino benedictionem infundi eps obnixè deposcit. Et dũ cõsecrat, cunctis sacerdotibus sigillatim dicit: consecrentur & sanctificentur domine manus istæ, ut qcquid consecrauerint: cõsecratũ sit: et quæcunq; benedixerit, benedicta sint. Ecce cõmunis est benedictio: unde igitur diuortiũ? Sicut ergo in benedictione utriq; communem nãciscuntur potestatem, ita ĩ institutione communiter assequuntur potestatis executionẽ. Cæterùm absque episcoporũ licentia non solùm monachis, sed ẽt omnib. generaliter clericis potestatis executio interdicitur.*

Vnde Clemens papa.

Sacerdotalia officia sine permissu episcoporum non agant presbyteri.

CAN. XLIII.

Cunctis fidelibus & summopere omnibus presbyteris, & diaconibus, & reliquis clericis attendẽdum est, ut nihil absq; episcopi proprij [c] licẽtia [d] agant: nõ utique missas [e] sine eius iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat: non baptizet, nec quicquam absq; eius permissu faciat.

4 De his [f] uerò, qui intra monasterij claustra cõsistunt, quibus populus ad regendum non committitur, quæritur utrũ dare uel accipere decimas debeant. In quibus hæc discretio seruanda est, ut de agris & uineis, quæ ad proprium stipendium coluntur, decimas sibi retineant. Si enim decimæ à populo filijs Leui reddebantur pro ministerio quo domino deseruiebant in tabernaculo offerendo sacrificia & holocausta pro populo: patet quòd monachi de proprijs prædijs non magis, quàm alij sacerdotes decimas soluere coguntur. Sed dicitur, prædia monachorũ, siue pretio sint empta, siue pro salute animarum oblata, antequam in ius eorum uenirent, & baptismalibus ecclesijs siue quibuslibet alijs, primitias & decimas persoluebant: illæ autem ecclesiæ suo iure priuari non possunt.

Vnde in Maguntinensi concilio statutum inuenitur.

Qui res suas alicui delegauerit, decimationum prouentum priori ecclesiæ auferre non poterit.

CAN. XLIIII.

Si quis laicus uel clericus [g] uel utriusq; sexus persona ꝓprietatis suæ loca uel res alicubi dare delegauerit: decimationum prouentũ priori ecclesiæ legitimè assignatum ĩde abstrahere [h] nullã habeat ꝑtãtem.

[a] Connumerat. s̃. ead. c. alia licet ipse esset presbyter cardinalis. [1] [b] Alibi ait. s̃. xij. q. ij. c. gloria. [c] Cunctis. Proprij. nisi inuitetur ab alio ꝑsbytero: tunc enim potest sine licẽtia episcopi: ut vij. q. j. ca. episcopi. & ix. quæ. ij. c. nullus primas. [2] priuatim ẽt possunt celebrare, ut extra de cle. pereg. cap. iij. [d] Licentia. gñali. [e] Missas. publice. De his uero. Hæc est quarta pars quæstio. in qua probat per sex cap. ꝙ monachi tenẽtur ad solutionẽ decimarũ. Ioan. de Fan. [f] De his. Hic incidenter quæritur, an monachi debeãt dare decimas de agris suis? Pro regula ergo teneas, quod ꝗlibet tenetur dare decimas, nisi ostendat se exemptũ esse, ut extra de deci. à nobis. & secundum hodierna iura etiã Cistercienses & alij regulares tenentur dare decimas đ omnibus prædijs suis, q̃ de nouo acquirunt, siue ea manib. proprijs colãt, siue nõ, ut extra de deci. ca. nuper. Sed secundũ uetera iura ita tenebatur, ꝙ omnibus religiosis cõcessum erat non dare decimas de nutrimẽtis animaliũ suorum, & de hortis, & de noualibus quæ proprijs manib. & sumptibus excolebant. Monachis uero Cisterciẽsis ordinis & templarijs & hospitalarijs concessum erat non dare decimas, nec etiam de alijs prædijs, quæ ꝓprijs manib. & sumptibus excolebant, ut extra eo. cap. ex parte. & cap. ad audientiam. & cap. statuimus. De clericis secularib. dicunt ꝗdam ꝙ teneant, siue sint prædia ecclesiæ suæ, siue ꝓpria. Alij fauorabilius dicebãt eos non teneri dare decimas de prædijs ecclesiæ suæ, sed de proprijs bene tenẽtur dare, ut j̃. ea. q. c. decimas. & extra eo. c. nouum. in fi. leprosi autem nõ sunt exempti a decimis, nisi tãtummodo in hortis, & in animalibus suis, ut extra de eccle. ædi. c. ij. [g] Si quis laicus, uel cleric⁹. Clericus ergo dat decimam, quod uerũ est de proprijs prædijs. [h] Inde abstrahere. res. n. trãsit cũ onere suo, ut extra đ deci. c. cũ non sit ĩ homine. [3] & ff. de cõtrah. emp. l. alienatio. ff. de dona. l. ad eum. §. j. & ff. de regu. iur. l. nemo. ff. de distrac. pigno. l. si creditor.

Irrita.

Phil. 4. c.

[1] Cardinalis. Imo nõdũ erãt Cardinales, nec ipe đ collegio, uel clericis papæ erat.

[2] Iste canon, nullus. & ca. præcedẽs hic alle. s. epi. nõ uidẽtur probare propositũ allegantis: quoniã in episcopis loquunt̃. noster autẽ canon, scilicet cũ ctis. loquitur in simplici sacerdote parochiali: ut patet ex tex. dicebat Io. de Fã. qđ casus hui⁹ c. cũ ctis. est ꝙ clerici nihil debẽt facere sine licẽtia epi. Arch. Monachi an teneantur ad decimas đ agris suis.

Clericus dat decimã de ꝓprijs prædijs.

[3] Et extra de pigno. ex literis. in fi. ubi de hoc.

Quod ſi facere tētauerit, talis traditio irrita [a] ,prorſus dicatur: & ipſe ad emendationem, eccleſiaſtica coerceatur cenſura.

Item ex concilio Cabilonenſi.

Antiquiores eccleſiæ nec decimis nec ulla poſſeſſione priuentur.

CAN. XLV.

Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ,nec decimis nec ulla poſſeſſione priuentur,ita ut nouis [b] oratorijs tribuantur.

Item ex concilio Vormacienſi.

Antiquiores eccleſiæ propter nouas, iuſtitiam ſuam non perdunt.

CAN. XLVI.

Quicunq; uoluerit ī ſua proprietate eccleſiā ædificare,& cōſenſum [c] & uoluntatē epi habuerit, in cuius parochia eſt,licitū ſit.ueruntñ omnino prouidendū eſt epo,ut aliæ eccleſiæ antiquiores propter nouā ſuā iuſtitiā,atq; decimam nō perdant : ſed ſemper ad antiquiores [d] eccleſias perſoluantur.

Decimas autem baptiſmalibus eccleſijs perſoluēdas Leo papa quartus affirmat dicens.

Baptiſmalibus eccleſijs decimæ dari debent.

CAN. XLVII.

De deciis iuſto ordine nō tm̄ nobis, ſed ēt maiorib. noſtris uiſum eſt,plebibus tm̄,ubi ſacroſancta baptiſmata dantur, debere dari.

Si ergo nulli licet decimationū prouētū à priori eccleſia,cui aßignatus fuerat,abſtrahere, ſi ius antiquioris eccleſiæ nouis tribuendū non eſt, ſi decimæ tātūmodo baptiſmalibus eccleſijs dandæ ſunt,patet ꝙ monachi ex proprijs prędijs,decimas dare coguntur. Sed & illa authoritas Magotienſis † concilij de uēditore uel donatore loquit̄, diffiniens ꝙ ille, qui uendit, aut donat,non pōt prouētum decimationū illi eccleſiæ detrahere,cui prius legitimè fuerat aßignatus.monachi aūt decimas et primitias, non authoritate uendentis uel donantis, ſed authoritate eiuſdem concilij et Paſchalis [e] Papæ detinēt: à quibus diffinitum eſt, ut monachi de proprijs prædijs decimas non perſoluant.

Sic enim in Magotiē. † cōcilio ſtatutum legitur.

Non perſoluant de proprijs prædijs abbates & epiſcopi decimas. CAN. XLVIII.

Queſti ſunt præterea quidam fratres, quòd eſſent aliqui epiſcopi & abbates: qui decimas non ſinerent dari ad eccleſiam, ubi illorum coloni [f] miſſam audiūt.

[a] Irrita. Pactum illud non obſtat, quin ab eccleſia uel alio poſſeſſore poſsit peti decima, ut extra eo.c. paſtoralis.ff.de pact.l.inter.& ſi poſſeſſor partem fructuum,& ille,à quo cauſam habuit,etiam partem fructuum percepit,uterque conueniēdus eſt, ut extra eo. tit.c.à nobis. & ca. tua nobis.Sed nunquid pactū iſtud tenet quantum ad cōtrahentes? Videtur quod ſic, ut ff.de pactis.l. epiſtola.§.pactum.ſed contra extra de pact.cap.plerique.

[b] Eccleſiæ. Vt nouis. Quidam hoc intelligūt in eo caſu cū prior eccleſia enormiter læditur,alias epiſcopus bene aufert de iure unius, & dat alijs,ut xij.q.ij.c.bonæ rei.& j.q.j.c.nulli epiſcoporū.& extra de exceſ.præla. ca.ſicut unire. ī.de conſecra.diſt.j.c.ij. Hug. tamen ſcribit quod epiſcopus nō pōt auferre uni eccleſiæ, & dare alij īuito ſacerdote. Ná quod ſemel eſt conſecratū,alienari nō poteſt.xij.q.ij.capi. nulli. & c.ſine exceptione. Itē quia ſacerdos iſte non cogitur de ſuo facere beneficium, ut x.q. ij.c.precariæ. Item quia priuilegium ſolius papæ eſt,uni auferre,& alij dare,ut ix.q.iij. ca.conqueſtus. & ca. nunc uero.& cap. per principalem. Item quia nulli conſulendum eſt cum alterius iactura.xj.q.iij.cap.ſi quis uero. xiiij.qō. v.c.deniq; . & xxij. q.ij.c. primum. Itē arg. eſt pro ipſo ī. ea.c.multis.ſed contra eū eſt extra de eccle.ædi.ca.ad audientiam.melius extra eo.tit. c.tua.ubi non obſtat ei iuramentum quod fecit de rebus eccle. non alie.unde hoc nō uidetur eē alienatio, ut ibi perpenditur. Item auferēdo uni, & dando alij eccleſiæ ſibi ſubiectæ, nō uidetur alienare : ſicut frater dando ſorori non uidetur alienare. C.de fideicom.l. uoluntas. & eſt ſimile C.de ædifi.priua.l.ſi quis poſt.& ff. de lega.ij.l.unum ex familia.& l.peto. §. fratre. ſimile extra de ijs quæ fiunt à præla.ſine conſenſu cap.cum Apoſtolica. Ioā. de Fantu.

Eps an poſsit uni auferre & alteri dare.

[c] Quicunque. Conſenſum. ī.de conſe. diſt.j.c.nemo.& c.ſi qs etiam.

[d] Ad antiquiores. arg. ꝙ ubi contenditur pro iure duarum eccleſiarū,ſemper ſtādum eſt antiquiori , ut extra de relig.do.c.j. Itē argu. quod ſemper baptiſmalib eccleſijs ſoluendæ ſunt decimę,& non capellis, ut ī.c. proxi. & ca. queſti. & ca ſtatuimus.& ca.in ſacris. & extra eo.tit.c.nūtios.& ſecundū hoc epiſcopus nō debet habere decimas baptiſmalis plebis,id eſt,ruralis eccleſiæ, ſed tantū epiſcopalis plebis. de illis enim loquitur c.xij. q.ij.c.uobis.& cap. Vulteranæ.& c. cōceſſo. & c.quatuor. [1] Tamē dico, quod quælibet ruralis eccleſia etiam debet ſuas decimas in quatuor partes diuidere,ut una ſit baptiſmalis eccleſiæ,alia pauperum,tertia fabricæ, quarta capellanorū : licet hodie epiſcopi omnia occupent.aliter nota. ſ.x.q.j.c. nouerint. & contra Ioan. eſt extra de deci. cap. quoniam . & c.cum contingat. B.

Decimæ ſunt ſoluēdæ eccleſijs baptiſmalib⁹, & non capellis.

† Maguntinenſis.

[1] Ad idē dicūt Vincen. & B. extra de teſta.reg. ſiſti. in princip. Diuiſio decimarū ī quatuor partes.

[e] De decimis. Paſchalis. Sed qūo Paſchalis potuit dare hoc priuilegiū monachis, cū ſit contra præceptū diuinæ legis,ut ī.ea.c.decimæ.& c. reuertimini. contra quod non poteſt diſpenſari. xxv.q.j.c. ſunt quidā. & ſ. diſtin.v.c.j.ſ. diſtinc. viij.quæ cōtra? Sed forte non eſt abſurdum, ꝙ priuilegiū concedatur, quāuis ſit contra ius diuinū . ſed ſi contraria conſtitutione illud tolleret,non poſſet fieri. Sed nunqd laico poſſet dare tale priuilegiū ? Dic ꝙ ſic Ioā.

† Maguntinenſi.

[f] Queſti. Coloni Partiarij,qui partem fructuum per-

Partiarij coloni q ſint.

Proinde decreuit iste sacer conuentus, ut episcopi [a] & abbates de agris & uineis, quæ ad suum & ad fratrum stipendium habēt, ad ecclesias [b] suas deferri faciant. Familiæ uerò eorum ibi dent decimas [c] suas, ubi eorum infantes baptizantur, & ubi per totum anni circulum missas audiunt.

Item Paschalis iiij.

De proprijs laboribus monachi & canonici decimas minimè soluere cogantur.

CAN. XLIX.

Decimas a populo sacerdotibus ac leuitis esse reddendas, diuinæ legis sanxit authoritas. cæterū à monachis [d] siue clericis communiter uiuentibus [e] nulla ratio sinit, ut milites, [f] aut episcopi, aut personæ quælibet decimas de laboribus seu nutrimentis suis proprijs extorquere debeant. Vnde beatus Gregorius sic ait: Communi uita uiuentibus, iam de faciendis portionibus, uel exhibenda hospitalitate uel adimplenda misericordia nobis quid erit loquendum, cùm omne quod superest, in causis pijs ac religiosis erogādum sit, dicente domino: Quod superest date eleemosynā: & ecce omnia mūda sunt uobis.

Quod autem dicitur, quòd antiquiores ecclesiæ propter nouas nec decimis nec ulla possessione priuentur, non ita intelligendum est, ut nullo modo credatur licere episcopo aliquā partem possessionum uel decimationum unius ecclesiæ alteri pro tempore tribuere. Sicut enim Papa duos episcopatus in unum pōt redigere, ita & unus proprio consentiente epō in duos potest diuidi: uel ēt metropolitano inuito quælibet ecclesia ab eius iurisdictione Apostolica eximi potest authoritate.

Vnde Gregorius Papa scribit Benenato episcopo, cap. xxv. †

Duos episcopatus in unum redigere Apostolica potest authoritas.

CAN. L.

Et temporis qualitas, & uicinitas [g] nos locorū inuitat, ut Cumanā atque Musitanā unire [h] debeamus ecclesias: qm̄ nec longè a se itineris interuallo seiūctæ sunt, nec (peccatis faciētibus) tāta multitudo populi est ut (sicut olim fuit) duos habere debeant sacerdotes. Quia igit̄ Cumani Castri sacerdos cursum huius ui

---

Decimæ sunt a colonis partiarijs dādæ.

percipiunt. tales enim pro ea portione quam ipsi percipiunt, tenentur dare decimas, & domini eorum pro ea quam ipsi percipiunt: ut extra eo. c. quoniam. & c. à nobis. & cap. tua nobis. Imo & in pensionario colono idem iuris est, siue ipse pro pensione seruiat, siue domino det certam pēsionem: quia antequam aliqua pensio detur res est decimanda: ut extra eodem titu. c. cum homines.

[a] Vt episcopi. Patet hic ꝙ clerici nō dabunt decimas de bonis ecclesiæ: ut extra eo. c. fraternitatem. & 100. dist. c. nouit. & j. c. proxi. licet H. contradixerit, qui dixit esse speciale in episcopo. sed obst. extra eo. c. quoniam. §. ultimo.

[b] Ad ecclesias suas deferri. Proprijs sumptibus.

[c] Decimas. Si prædia sint in episcoporū parochia. Vel loquitur de decimis personalibus, [1] quæ dandæ sunt ubi sacramenta percipiuntur: ut extra eod. cap. ad Apostolicæ.

[1] Iste intellectus approbat j. ea. c. statuimus. in gloss. ij. & xiij. q. j. in summa. ibi videas.

[d] Decimas. A monachis. duplici ratione, tū quia non habent populum, tum quia non ministrant eis spiritualia.

[e] Communiter uiuētibus. Ecce quod aliud habent priuilegium clerici communiter uiuentes, quam qui separatim: & quod idem habent ꝙ monachi. Similiter in absolutione petenda habent idem priuilegium cum monachis: ut extra de uita & honesta. cleri. c. quoniam. in fin. & extra, qui cler. uel uo. capit. j. & extra de sent. excom. cap. monachi. & cap. ex tenore. in fi. contra extra de sententia excommu. c. cum non ab homine.

Clerici cōmuniter uiuētes & monachi, habēt idē priuilegium.

Lucæ. 11. f

[f] Milites. An milites possint habere decimas, dicetur infra quæst. vij. cap. j.

Quod autem. Hæc est quinta pars quæstionis, in qua probat Gratianus quod Papa potest episcopatus diuidere & unire, & quosdam eximere, archiepiscopis suis inconsultis. Ioan.

[g] Et temporis. Vicinitas. Argu. ꝙ propter remotionem uel incommoditatem, multa fiunt licite, quæ alias nō licerent: ut j. eo. q. vij. c. si quis uult. lxiij. dist. c. cum longe. xiij. q. ij. c. ubicunque. extra de eccle. ædifi. c. ad audientiam. s. vij. q. j. c. temporis.

[h] Vnire. Sicut Papa potest unire plures episcopatus, sic episcopus plures ecclesias: ut extra de exces. prælat. c. sicut unire. Si quæras apud quam istarum ecclesiarum resideat dignitas episcopalis, uel an utræque retineant dignitatem priorē? Dico ꝙ uarijs [2] modis possūt vniri ecclesiæ: uel hoc modo ut una subijciatur alteri, & secundum hoc dignitas episcopalis erit in una tantum. Vel hoc modo possunt uniri, ut ex duabus dignitatibus una fiat dignitas, & secundum hoc non dicentur esse duę ecclesiæ, sed una tantum. Et secūdū hoc illi, qui sunt canonici in una, erunt canonici in altera: & tam isti quam illi canonici intererūt electioni episcopi, & alijs communibus negotijs. In tali unione distinguēdum credo, quòd aut ecclesiæ simul uniuntur, aut una earum unitur reliquæ: quæ duo sunt penitus diuersa. Si una unitur alteri, secundum hoc illius naturam & consuetudinem & priuilegium assumit cui vnitur, & peribunt iura illius ecclesiæ quæ unitur: ut extra de statu mona. c. recolentes. circa finem. Si autē neutra alteri unitur, sed illæ simul uniuntur, tunc dico quod consuetudines uel priuilegia, quæ meliora sunt & humaniora, retinet illud unitum. Nam cum malum & bonum associantur, malum recipit naturam boni. xxxij. quæst. j. c. non est culpandus. & arg. C. de rei uxo. ac. in princ. & C. communia de legat. l. ij. circa fin. Tertio modo, possunt uniri ecclesiæ, puta quod utraque remaneat episcopalis: & secundum hoc remanent duo episcopatus, licet idem sit episcopus utriusque ecclesiæ, & secundum hoc si primo suberant istæ ecclesiæ diuersis metropolitanis, propter illam unionem neuter metropolitanus perdit ius suum: ut extra de relig. do. c. quia & episcopus iste erit sub duobus metropolitanis.

In

[2] Varijs. glo. c. unico. extra ut ecclesia bñfici. sine dimi nu. cōfer. Petr. de Perus. in tracta. de unione.

Ecclesiæ uarijs modis uniuntur.

† Epistola xxxj. seu c. xxxj lib. ij.

tæ expleuit, [a] utrasque nos ecclesias præsentis au thoritatis pagina unisse, tibique commisisse cognoscas: utrarumque [b] etiã ecclesiarum, scio te esse proprium pontificem. Et ideo quæcunque uel de earum patrimonio, uel cleri ordinatione promotionéve iuxta canonũ statuta uisa fuerint ordinare atque disponere, habebis ut proprius re uera sacerdos liberam ex nostræ au thoritatis consensu atque permissione licentiam. Vbi uerò commodius atque utilius esse perspexeris, ibi habitato: ita sanè, ut alteram ecclesiam, cui corporaliter præsens non es, solicita prouidentiq; cura disponas, quatenus illis diuina ministeria solenniter domino præstante peragantur.

Idẽ Ioãni episcopo. †

Duos episcopatus in unum redigere apostolicã ualet authoritas.

CAN. LI.

POstquam hostilis impietas diuersarum ciuitatum ita (peccatis facientibus) desolauit ecclesias, ut reparandi eas, spes nullo modo populo deficiente remanserit, maiori ualde cura constringimur, ne defunctis earũ sacerdotibus reliquiæ plebis nullo pastoris moderamine gubernante, per inuia fidei hostis callidi rapiantur (quod absit) insidijs. Huius ergo rei solicitudine sæpe commoniti, † hoc nostro sedit cordi consilium, ut vicinis eas mãdaremus pontificibus gubernandas. Ideoque fraternitati tuæ curam, gubernationemq; Treuerensiũ ecclesiæ præuidimus esse committendam, quam tuæ ecclesiæ aggregari vniriq; necesse est: quatenus utrarunque ecclesiarum sacerdos recte (Christo adiuuante) possis existere, & quæ tibi de eius patrimonio, uel cleri ordinatione, seu promotione uigilanti, ac canonica cura uisa fuerint disponere, quippe ut pontifex proprius liberam habeas ex præsenti nostra permissione licentiam.

Item ex concilio Carthaginensi ij.

Non habeant episcopum diœceses, quæ nunquam habuerunt. CAN. LII.

FElix episcopus Seleucitanus dixit: etiã si hoc placet sanctitati uestræ, insinuo ut diœceses, [c] quæ nunquam episcopos habuerunt, non habeant: [d] & illa diœcesis, quæ aliquando habuit, habeat propriũ, [e] secundùm hanc persecutionem sanctitatis uestræ est existimare quid fieri debeat. ab uniuersis episcopis dictum est. Placet.

Item ex concilio Aphricano tertio. † († Cõcil. Carthagi. iij. c. xliij.)

Nisi cum uoluntate episcopi diœceses, quæ ab eo retinentur, non recipiant proprios episcopos.

CAN. LIII.

MVltis concilijs hoc statutum est à cœtu sacerdotali, ut plebes quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum uoluntate eius episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores. [f]

Item Gregorius Ioanni episcopo [g] Lauseo. † († Epistola 7. lib. 2.)

Apostolica authoritas à iurisdictione archiepiscopi episcopos ualet eximere.

CAN. LIIII.

FRater noster Adrianus Thebanæ ciuitatis episcopus, ad Romanam urbem ueniens lachrymabiliter est conquestus de quibusdam se capitulis à fraternitate tua necnon à Ioanne [h] primæ Iustinianæ urbis antistite iniustè condemnatum. De nequissimo autem damnando q; eius [i] iudicio aliàs sumus (iuuante domino) tractaturi. Adrianum uerò episcopum reperimus & tuo contra sacerdotales mores odio laborasse, & nullo iure pecuniarijs in causis eum fraternitatis tuæ fuisse condemnatum sententia. Quia igitur & ab antefato Ioanne primæ Iustinianæ urbis episcopo con—

In primo casu erit sub illo cui Papæ placuerit, uel erit sub metropolitano illius ecclesiæ, cui vnita est altera. illius enim naturam assumpsit. Et sic Imperator qñque unit duas dignitates in vnam, ut in authenti. ut iudices sine quoquo suffra. §. illud. colla. ij.

[a] Expleuit. Ergo si esset unius, non uniretur: ut ꝭ. ea. c. multis. & extra de eccle. ædific. capitu. ad audientiam. imo potius eo mortuo non debent uniri: ut extra ne sede uacant. cap. j.

[b] Vtrarumq;. In utraque ergo erit sedes episcopalis: ut xxj. q. j. c. relatio. Vel forte ubi ipse elegerit habitare, & alia erit sibi subiecta.

[c] FElix. Vt diœceses. ꝭ. dist. lxxx. cap. episcopi. & c. illud.

[d] Non habeant. Nisi in casu: ut ꝭ. e. capitu. præcipimus. xcix. dist. c. nulli.

(† Epistola xxxv. lib. ij.)

[e] Propriũ. Nisi in duobus casibus. ꝭ. e. capit. ex temporis. xxv. quæst. ij. c. ita nos. licet ergo ciuitas per mille annos sine episcopo fuerit, dum tamen episcopalis limes possit probari, nõ obstat præscriptio. ꝭ. q. iij. c. licet.

[f] MVltis. Rectores. Id est, episcopos. Videtur ergo ꝙ Papa non possit inuito episcopo nouum facere [f] episcopatũ in diœcesi sua: ut ꝭ. ea. cap. & temporis. H. dicit hunc esse tenorem huius cap. ꝙ nullus sacerdos potest institui sine uoluntate diœcesani episcopi.

(Episcopo inuito an possit in sua diœcesi nouus episcopatus fieri.)

(f De hoc nota. ꝭ. c. proxi. in glo. ar. ꝙ ꝭ. xcix. di. c. ij. in gl.)

(† Commoti.)

[g] Ioanni episcopo. Supple & Ioanni patriarchæ, quia archiepiscopo Lauseo scribit pro Adriano.

[h] FRater. Nec non à Ioan. Sub quo erat Lauseus metropoli. de cuius diœcesi fuit Adrianus, sed fuit exemptus.

[i] Eius. Scilicet Ioannis.

De-

tra ius canonesque depositus, a honoris sui gradu carere non potuit, in sua eum reformari ecclesia, atque in propriæ dignitatis ordine decreuimus reuocari. Et cùm oportuisset ex eo dominici corporis cōmunione priuari, quòd post admonitionem sanctæ memoriæ prædecessoris nostri contemptā (per quā eum ecclesiamq; eius de tuæ iurisdictione potestatis † exemit) rursùs in eis aliquid b tibi iurisdictiōis seruare præsumpseris: tamen nos humanius decernentes, communionisque tibi sacramētum interim conseruātes decernimus, ut fraternitas tua ab eo ecclesiaq; eius omnē antè habitæ suæ potestatem iurisdictionis abstineat: & secundùm scripta decessoris nostri, c si qua causa uel fidei uel criminis uel pecuniaria aduersus præfatum Adrianum consacerdotem nostrum potuerit euenire, ꝑ eos, qui nostri sunt uel fuerint in urbe regia responsales, si mediocris d est quæstio, cognoscatur: uel huc e ad Apostolicā sedem (si est ardua) deducatur, quatenus nostræ audientiæ sententia decidatur. Quòd si contra hæc, quæ statuimus, quolibet tempore qualibet occasione uel subreptione uenire tētaueris, sacra scias te communione priuatū: nec eam te (excepto ultimo uitæ tuæ tēpore) nisi cū concessa Romani pontificis decernimus iussione percipere: res aūt siue sacras siue alias mobiles, immobilesq; eius ecclesiæ, quas hactenus diceris retinere (quarum notitiā nobis oblatam præsentib. annectimus literis) sine aliqua ei fraternitas tua dilatiōe restituat: de quibus si qua inter uos quæstio uertitur, uolumus ut apud respōsalem nostrū, in urbe regia uentiletur. Si autem necdum in diœcesi alicuius episcopi illa loca assignata fuerint, ex uigore Apostolicæ sedis, proprium episcopum accipiant.

Vnde Gregorius iunior scribit Bonifacio episcopo.

Vbi multitudo fideliū excreuit, ibi episcopi sunt ordinādi.

CAN. LV.

PRæcipimus f ut iuxta canonum statuta ubi multitudo excreuerit fidelium, ex uigore Apostolicæ sedis debeas g ordinare episcopos, pia tamen contemplatione, ut non uilescat dignitas episcopatus.

Sicut duo episcopatus suprascripto modo ī unū possunt redigi, et unus in duob. ualet diuidi, sic etiā episcopus de baptismalibus et parochianis ecclesijs facere potest cū consensu suorum clericorum. Quòd cùm factū fuerit, illa pars populi, quæ nouis ecclesijs supponitur, à iure prioris ecclesiæ absoluitur. hoc nisi fieri posset, multitudo ecclesiarū ad paucitatem redigeretur. Plures aūt baptismales ecclesias in una terminatione facere non potest.

Vnde in Toletano concilio legitur.

In una terminatione plures baptismales ecclesiæ esse non possunt.

CAN. LVI.

PLures baptismales ecclesiæ in una h terminatione esse non possunt, i sed

---

a Depositus. etiam de facto. sic xxiiij. q. j. c. audiuimus.

b Aliquid. Argu. ex eo quod quis eximitur, uidetur exēpt⁹ uniuersaliter etiam cum suis ecclesijs. in authen. ut eccle. Roma. cen. ann. gau. præscri. in princi. colla. ij. quia beneficia principū large sunt interpretanda, ut ff. de constit. princ. l. beneficiū. extra de dona. cap. cum dilectus. xij. q. ij. c. qui manumittitur. & xxiiij. q. j. ca. j. rogamus & in authen. ut libe. decætero. §. si quis. coll. vj. ī. ea. q. ij. c. uisis. Argu. contra extra de relig. do. ca. constitutus. in fi. extra de dona. c. pastoralis. extra de priuil. c. ex ore. in fi. & ca. cū capella. ff. de fundo instru. l. quæsitū. §. ult. Io. Quid iuris sit de hoc in quęstionibus notaui diligenter. B.

Exemptio simpliciter, an eximat uniuersaliter.

† Hęc uidetur prima exemptio mali exempli.

c Nostri. Videtur quod per legatum, uel etiā delegatū, quæstio fidei sit tractanda, cum tātum ad Petrum sit referenda quæstio fidei. xxiiij. q. j. cap. quoties. Sed dic ꝙ mediocres causas possunt episcopi tractare: ut extra de hæreti. c. ad abolendam. sed magnas non: ut extra de hæreti. ca. cum Christus.

Causas mediocres tractant episcopi.

d Si mediocris. Videtur ergo quod delegatus criminales causas possit audire, ut ij. q. vj. ca. decreto C. de offi. pro consu. l. j. Arg. contra ff. de offi. procōsu. l. solent. extra de offi. lega. cap. quod translationem. Sed dic quod mediocres causas appellat, cū tale est crimē quod non inducit depositionem, in quo potest interuenire ꝓcurator, ut ff. an per alium causæ appel. red. pos. l. j. & ubi non est opus inscriptione, ut ff. de accus. l. leuia. Vel dic ꝙ cognoscere potest legatus de crimine episcopi, sed non deponere. Vel dic quod potest ꝓnuntiare aliquē deponēdum, † sed eū condemnare nō potest. sic ij. q. vj. c. biduum. uersi. si quidē in insulam.

Delegatus utrum criminales causas audire possit.

Mediocres causę quæ sint.

† Deponēdū. falsum est. Pano. ī c. nō potest. col. ij. de re iudica.

e Vel huc. Hic argue, legatū nō posse oīa quæ delegās. quod uerum est, nisi ei specialiter aliquid fuerit permissum, ut xxv. quæst. ij. capitu. in Galliarum.

f PRæcipimus. Arg. quod sine authoritate papæ episcopatus nō fiunt. & arg. xij. q. j. c. mutationes.

g Debeas. ut tamē habeatur consensus episcopi, si regio illa esset intra diœcesim alicuius episcopi: quia quicq̄d excrescit, spectat ad episcopum: ut extra de deci. capitu. quoniam. Io.

h PLures. In una. i. ītra eosdem limites.

i Non possūnt. Ita quod habeāt eosdē limites. ex quo eñ sunt baptismales, debent habere limites distinctos, ut xiij. q. j. c. j. unus enim tantum debet esse princeps. vij. q. j. cap. in apibus.

Plebes.

una tantummodo cum capellis ſuis:& ſi contentio fuerit de terminatione duarum matricũ, plebes utrarunque a diſcernãt: b & ſi non conuenerint, lis Dei iudicio c diſcernatur.

6 *Ius ergo eccleſiarum ita interpretandũ eſt, ut niſi epiſcopo diſponente. alijs eccleſijs fuerit aſſignatum, in nullo priorũ redituum diminutionem patiantur.*

Vnde Anaſtaſius epiſcopus.

Communione priuetur, qui decimas uel oblationes contra epiſcopi conſcientiam tenere uoluerit.

CAN. LVII.

STatuimus, ut ſi quis oblatiões d eccleſiæ uel decimas, quas populus dare debet, tenere cõtẽderit, uel extra baptiſmalem e eccleſiam dare uoluerit pter conſcientiã epi, uel eius, cui huiuſcemodi officia cõmiſſa sũt, nec cũ eorum uoluerit agere conſilio, bannũ f noſtrum componat, & communione priuetur.

Cùm addit, extra conſciẽtiam epiſcopi, intelligendũ reliquit, quòd epiſcopo conſentiente alijs eccleſijs dari poſſunt.

Idem.

Iuxta diſpoſitionem epiſcopi decimæ diſtribuantur.

CAN. LVIII.

IN ſacris canonib. præfixum eſt, ut decimæ iuxta epiſcopi diſpoſitionẽ diſtribuantur. Quidam autẽ laici, qui uel in proprijs, uel bñficijs g ſuas habent baſilicas, contempta epiſcopi diſpoſitiõe, non ad eccleſias, ubi baptiſmũ & prædicationem & manus impoſitionem, & alia Chriſti ſacramẽta percipiunt, decimas ſuas dãt, ſed proprijs baſilicis, uel alijs eccleſijs pro ſuo libito tribuunt: quod omnibus modis diuinæ legi, & ſacris canonib. conſtat eſſe contrarium. Vnde ueſtrã poteſtatẽ, ut eos corrigatis, expetimus.

Cùm autem reprehendũtur, quia contẽpta epiſcopi diſpoſitione hoc faciunt, intelligitur quòd ſi epiſcopo diſponẽte hoc fecerint, irreprehenſibiles inueniantur.

Item Symmachus epiſcopus eccleſiæ catholicæ urbis Romæ dixit. †

Anathema ſit, qui præter epiſcopi conſcientiam decimas et oblationes diſpenſare uoluerit.

CAN. LIX.

IN canonibus in Gangrenſi eccleſia † Apoſtolica authoritate conditis de fructuum oblationibus, quæ miniſtris eccleſiæ debentur, & de ijs, quæ in uſus pauperũ conferuntur, ſcriptum habetur: Si quis oblationes eccleſiæ accipere uel dare uoluerit præter epiſcopi conſcientiã, uel eius, cui huiuſcemodi ſunt officia cõmiſſa, nec cũ eius uoluerit agere cõſilio, anathema ſit. Et iterũ in eodem concilio Gangrenſi: Si quis oblata Deo dederit alteri, uel acceperit, præter epiſcopi, uel eius conſenſum, qui ab eo inſtitutus eſt, ad diſpenſandum miſericordiam pauperibus: & qui dat, & qui accipit, anathema ſit.

a Plebes utrarunque. Arg. quod qui rẽ melius nouerũt, ſiue ſint domeſtici, ſiue extranei, poti⁹ debẽt eẽ teſtes, quã alij, licet ſint, domeſtici uel conſanguinei, ut extra qui matri. accuſa. poſ. cap. uidetur. in fi. & extra de teſti. cap. ueniens. in fi. C. de repud. conſenſu.

b Diſcernant. Vel per arbitrium, uel per amicabilẽ compoſitionẽ. ſuperioris tamẽ authoritas eſt neceſſaria. extra de tranſact. c. decætero. & cap. ſtatuimus. & extra de arbit. c. per tuas. alias laicus nõ poſſet eẽ iudex in ſpiritualibus, ut extra de iudi. c. decernimus. & cap. ſeq. & in conſtit. Innoc. contingit. quæ eſt de arbi. Et eſt hic arg. quod ſpiritualis cauſa laico poteſt committi. xxxij. diſtinc. §. uerum.

c Iudicio. Id eſt, iuramento, uel etiã ſortibus, quibus Dei uoluntas oſtenditur. xxvj. q. ij. §. j. & ca. ſors. Vel Dei iudicio, id eſt, eccleſiaſtico. iij. q. v. cap. quã ſuſpecti. uer. ueniat. xj. q. j. cap. futuram.

Ius ergo. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua probare intendit quod omnes eccleſiæ cum rebus ſuis ſint in epiſcopi poteſtate: nec decimæ ſine eius licentia alibi poſsint dari: & quod epiſcopus debet illas diſpenſare ſecundũ Deum prout ſibi uidebitur melius expedire. Io. de Fan.

d STatuimus. Oblationes. Arg. quod excommunicari poſſunt laici, q̃ non dant ſacerdotibus oblationes (ſcilicet debitas) ut ĩ. de conſec. diſtinc. j. ca. omnis Chriſtianus. quod H. intelligit etiam de gratuitis oblationibus, ſi clericus non habet unde ſuſtentetur, argu. extra de ſimon. ca. cum ſit. arg. contra. xcj. diſtin. c. clericus. xij. quæſt. ij. ca. charitatem.

e Baptiſmalẽ. Decimæ ergo ſoluẽdæ ſunt baptiſmalibus eccleſijs. arg. ſ̃. ead. c. de decimis. & ĩ. e. cap. in ſacris. quod uerũ eſt de prædialibus: ſed perſonales debentur parochialibus eccleſijs, ut ſ̃. ead. quæ. & dixi ſ̃. ead. c. quicunque. Itẽ patet, quod epiſcopus poteſt auferre decimas uni eccleſiæ, & dare alteri: ut dixi ſ̃. ead. ca. eccleſiæ.

f Bannum. ſexaginta ſolidorum, ut in Lombarda continetur. & ſic ſemper intelligitur, ubi non determinatur. Et eſt hic argu. pœnam pecuniariã ab eccleſia poſſe infligi. xviij. diſtin. cap. quoniam. extra de rapt. c. in archiepiſcopatu. arg xxiij. quæſtio. v. ca. quid ergo. Argu. contra extra de pœn. cap. licet. Item argu. quod iudex poteſt aliquem cõtumacẽ excommunicare, & aliter punire: quod non eſt uerũ: ut extra ut lite non conteſt. cap. quoniam. in fine.

g IN ſacris. Vel bñficijs. id eſt, feudo. Et eſt argu. ius patronatus cum feudo tranſire, niſi fuerit exceptũ, ut extra de iure patrona. cap. ex literis. argu. contra ĩ. eadem quæſtio. vij. cap. nemini.

IN canonibus. Maxi-

1 Hoc no. ix. q. v. in ſumma. & c. j. & 14. q. 2. ſuper prudẽtia.

2 Scilicet honeſtis & hoc tenet Hu. Et eſt uera ſñía. ad de quæ in eã rẽ late not. in cõ ſue. Pariſ. q. viij. gl. j. q̃õ. j.

Decimæ cui eccleſiæ ſunt ſoluendæ.

Eccleſia poteſt pœnam pecuniariã infligere.

In ſynodo vj. Romana.

3 Vbi de hoc, & xviij. diſt. quoniam. ĩ fi. & 23. quæ. 5. ſi uos. & 94. diſ. c ult.

† Alias, concilio.

4 Et illud uerum eſt ſingulariter, ſed cũ uniuerſitate bñ. ff. de contra hẽ. emp. ĩ modicis. ſecũdum Lau.

Valde ergo iniquum † & ingens sacrilegium est quæcunq; uel pro remedio peccatorum, uel pro salute animarum suarum aut requie unusquisq; uenerabili ecclesiæ contulerit aut certè reliquerit, ab his, à quibus maximè a seruari conuenit, id est, christianis & Deũ timentibus hominibus, & super omnia à principibus, b & primis regionum in aliud transferri uel conuerti. & infra.

Generaliter uerò quicunq; res ecclesiæ cõfiscare, c aut competere, uel peruadere periculosa sua infestatione præsumpserit: similiter & ij, qui res ecclesiæ iussu, uel largitione principum, uel quorũdam potentum, d aut quadam inuasione uel tyrannica potestate tenuerint, & filijs uel hæredibus suis (ut à quibusdam iam factum audiuimus) quasi hereditarias reliquerint, nisi citò e res Dei admoniti à põtifice agnita ueritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim esse censemus, ut potius custodes chartarũ, f quàm defensores rerum creditarum (ut præceptum est) iudicemur. & infrà. Ferro enim abscindenda sunt uulnera, quæ fomenta nõ sentiunt. Similiter & illi extorres debent fieri ab ecclesia, qui sacerdotali admonitione non corrigũtur, dicente domino: Auferte malũ ex uobis. Vniuersa synodus surgens acclamauit, Vt ita fiat rogamus. Dictum est octies: Exaudi Christe. Symmacho papæ uita sit: dictum est duodecies. †

Idem.

Eadem plectuntur pœna, qui ecclesiæ res & bona episcoporum inuadunt.

CAN. LX.

Similiter & hoc ad omniũ ecclesiarũ notitiam uestram, cunctorumque exhortatione & iudicio censemus peruenire, & ab omnibus firmiter teneri (quia res episcoporũ esse ecclesiæ g non dubitantur) si in eorũ facultatibus simili h fuerit crudelitate grassatũ, peruasores rerum memoratarum prædicta canonũ districtione feriãtur, ut qui moribus proprijs ac nulla cõscientiæ castigatione corriguntur, saltem ecclesiasticæ & canonicæ uindictæ perfodiãtur aculeis.

Item ex libro capitulorum Caroli & Lodouici Imperatorum.

Res ecclesiæ principũ authoritate distribui non possunt.

CAN. LXI.

Quia iuxta sanctorũ patrum traditionẽ nouimus res ecclesiæ uota fideliũ esse, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuiq; non solùm habita cõseruare, uerùm etiã (Deo opitulante) conferre optamus. Vt autem ab ecclesiasticis officijs de diuidendis i rebus ecclesiæ suspicionem dudũ conceptam penitus amoueamus, statuimus, ut neq; nostris, neque filiorum, k & Deo dispẽsante successorum nostrorũ temporibus ullam penitus diuisionem aut iacturam patiantur.

Cùm ergo præter conscientiam episcopi, uel eius cui officia huiuscemodi commissa sunt, quilibet prohibetur oblatiões ecclesię

† Hoc ẽt habes s. xcvj. di. c. j. col. iij.

a Maxime. quem quis tenetur defendere contra alios, multo fortius contra se. ff. si ser. uen. l. altius. xix. dist. ca. nulli fas. j. ea. c. nulli episcoporum. extra de natis ex lib. uen. c. unico.

b A principibus. quibus Christus ecclesiam commisit. xxiij. qõ. v. c. principes.

c Confiscare. secundum leges ueteres, bona damnatorum confiscabant: hodie secus: ut C. de bon. dam. auth. bona. Res autẽ ecclesiæ non possunt confiscari: ut s. ea. c. placet. arg. contra extra de præscrip. c. si diligenti.

Ecclesię res cõfiscari non possunt.

d Potentum. Nota authoritatem maioris, in illicitis non excusare. xij. qõ. ij. ca. quicunque. & ca. de rebus. xj. qõ. iij. ca. si dominus. & j. e. q. vij. c. decimas. xxv. qõ. j. ca. omne quod. xxxvj. qõ. ij. ca. nullus. arg. contra. lxiij. dist. c. Salonitanæ. xiiij. quæ. v. c. dixit.

e Nisi cito. Primo tamen uidetur citãdus princeps, cuius authoritate res ecclesiastica tenet: ut xij. q. ij. c. de rebus. sed illud ob scandalum principis. sed non est ita.

f Chartarum. id est, librorum: quia Episcopus non debet semper libris insistere: ut lxxxvj. di. c. fratrem.

g Similiter. Ecclesiæ. quia episcopus est ĩ ipsa ecclesia: ut vij. q. j. c. scire. Ex hoc cap. consueuit dici, q̃ res clericorum eodem gaudent priuilegio quo res ecclesiæ. xij. q. ij. c. ecclesiarum. & lxxxvij. dist. c. eos. Vnde uidetur quod æque committatur sacrilegium in rebus clericorum, sicut in rebus ecclesiæ. Vel dic, quod sunt res ecclesiæ quo ad defensionem: quia ecclesia debet eas defendere † sicut suas xij. q. ij. c. de laicis. & lxxxvij. dist. c. eos. Vel dicuntur ecclesiæ quo ad hoc, quia si damnificat ecclesiam eps ecclesia habet recursum ad res suas: ut xij. q. iiij. c. quicunque. Vnde dico, q̃ omnes res clerici sunt obligatæ suæ ecclesiæ, sicut res mariti uxori: ut extra de pig. c. ex literis. & C. qui po. in pign. l. ulti. sicut & res tutoris pupillo. Vnde qui minor est xxv. annis, non debet esse prælatus, cum res ipsius non possint obligari ecclesiæ: ut C. de legi. tut. l. ulti. Nec obstãt cõtraria hic signata. s. x. q. iij. c. episcopus. & q. ij. cap. sint manifestæ. ubi dicitur q̃d aliæ sunt res ecclesiæ, aliæ epi: & hoc fateor: sed dicuntur esse ecclesiæ quo ad ea, quæ dixi xij. q. v. c. si episcopus.

Ecclesiæ & clericorum bona eodem potiũtur priuilegio. 1. Cor. 5.

h Simili quam præmisimus circa res ecclesiasticas.

Quia iuxta. Diuidẽdis. id est separandis ab ecclesia. consueuit tamen hoc cap. induci ad probandũ, quod res ecclesiarũ non possunt diuidi per præbẽdas, ut dixi xij. q. j. c. ultimo.

k Neq; filiorum. arg. aliquẽ suo successori legẽ posse indicere. ut xij. q. ij. c. non liceat. lxiij. dis. c. ego. arg. contra. ij. q. v. c. mandastis. ubi de hoc.

Consti-

† Ita ouãtes impiales exclamationes usurpabant, de quibus apud Lampridium.

Hoc intellige ut extra de uita et hone. cle. c. si. Archi.

Quare minor xxv. annis non debeat in prælatum eligi.

Contrario standũ ẽ & ideo caute hic dicit, Deo dispẽsante.

distribuere, liquido appa ret, quòd cum episcopi cõ sensu quibuslibet eccle- sijs possint distribui.

Huic interpretationi uř cõtra ire authoritas illa Toletani cõcilij. †

Nihil de iure suæ diœcesis episcopi præsumant auferre.

CAN. LXII.

Constitutũ est à præsenti cõcilio episcopos diœceses suas ita regere, ut nihil ex earũ iure prę sumãt auferre [a] : sed iuxta priorum authoritatẽ cõciliorũ tã de oblationibus, quã de tributis ac frugibus tertiã [b] consequantur. Quòd si amplius [c] quippiam ab eis præsumptũ extiterit, per concilium restauretur: appellantibus ipsis conditoribus [d], aut certè propinquis [e] eorum, si iam illi à seculo decesserunt.

Itẽ Symmachus papa.

Possessiones ecclesiæ relictas nulli sit alienandi licentia.

CAN. LXIII.

Possessiões es quas unusquisq; ecclesiis proprio dedit, aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, aut distractionibus, uel sub quocũq; argumẽto non patimur, nisi fortè aut clericis bonorũ meritorũ, aut monasterijs religionis intuitu, aut certè peregrinis, si necessitas largiri suaserit: sic tamen ut hæc ipsa non perpetuò [f], sed temporaliter perfruantur.

Sed illud Toletani cõcilij ita intelligẽdum est, ut episcopi præter quartam uel tertiã, quæ secundùm locorũ diuersitates eis debẽt, nihil cõtingãt.

Vnde in concilio Leonis papæ statutum est.

A clericis & pijs locis ultra statuta patrum aliquid episcopus non exigat.

CAN. LXIIII.

Nulli episcoporũ liceat a subiecto sacerdote, uel alio quocunque clerico, & pijs locis dationes ultra statuta [g] patrũ exigere, aut supposita in angarijs inferre: sed cùm optimus sit perspector, ita prospiciat ut uniuersæ sibi oues cõmissæ, à se maximè alãtur, atque in necessitatibus [h] iuuentur: non illicitis exactionibus opprimantur: quia Dominus pascere & docere nos docuit, & omnibus ministrare: non terrenis lucris & auaritijs delectari.

Itẽ Gregorius Leoni episcopo Carthaginẽsi.

De reditibus ecclesiæ quarta pars clericis est distribuẽda.

CAN. LXV.

Ad hoc [i] locorũ gradus rationis ordo distinxit, & iudicia. [k]

[a] Constitutum. Auferre. Nisi in casibus xij.q.ij.c. bonæ rei. & x.q.ij. cap. hoc ius extra de eccle. ædifi. ad audientiam.

[b] Tertiam. Alibi dicitur quod quartam. xij.q. ij.c. concessio. alibi quod medietatem. x. qõ.j.c. antiquos. sed loci cõsuetudo est seruanda, ut dicit Gratia. in seq. §. x.q.iij. §. cathedraticum. Vel dic, diuersitas temporum soluit contrariũ. ij. q.j.c. si peccauerit.

[c] Quod si amplius. & si fecerint, quasi concussores sunt in quadruplum puniẽdi. argu. xviij. dist. ca. quoniam quidẽ. xxiij.q. j. c. militare. C. de asses. l. iij.

[d] Conditoribus. Id est, patronis, qui possunt male alienata repetere: ut j. ead. qõ. vij.c. filijs. imo quilibet de populo hic admittitur. xij.q.ij.c. non liceat. Sed nunquid patronus laicus potest criminaliter clericũ accusare de dilapidatione, cum suã iniuriã ꝓsequatur. arg. quod sic j. q.vij.c. filijs. & arg. xxiij. dist. cap. illud. Nam ipsorum interest: ut j. ead. qõ. vij.c. quicunq;. Simili ratione uidetur, quod quilibet de populo: quia publice iterest, ne res ecclesiæ male tractentur: ut ij. q.j.c. prohibentur. in fi. Sed tamẽ secus est: ut no. ij. qõ. vij. in summa. & cap. præsumunt. Et est arg. ad hoc xxviij. distin. c. consulẽdum.

[e] Propinquis. ius enim patronatus transit ad filios: ut j. ea. q.vij.c. filijs. etiam quãuis hęredes non sint: arg. ff. de iure patrona. l. filij. ff. de relig. l. quod pater. & ad hæredes extraneos: ut j. q. vij. sit plures. ff. de op. li. fabriles. & argu. contra. ff. eod. l. si operarum. & C. eod. l. liberti. Ioan.

[f] Possessiones. Non ꝑpetuo. Hoc uerbũ perpetuo, spectat tantũ ad clericos, secũdũ quod exponit G. j. e. §. sed illud. Sed hæc ueritas est, qđ monasterijs & pijs locis potest dari aliquid perpetuo: ut j. ead. q. ij. cap. uisis, & xij. quæst. ij. cap. si quos, & capi. ecclesiasticis. Si autem simpliciter datur aliquid personæ, intelligo personaliter esse datum. supra decima, quæstio. ij. c. hoc ius. si ecclesiæ datur, intelligo donationem esse perpetuam: ut infra eadem, cap. ultimo. extra de instit. cap. cum uenissent, Nam cum res intelligatur data usque ad mortem hominis, & ecclesia non possit mori. xij. q. ij. c. liberti. semper intelligitur perpetuo esse datũ, quod ecclesiæ datur. Sed si quis dederit ecclesiæ tãtum usum rei, non ꝓprietatẽ, in hoc casu utitur ecclesia re illa usque ad centum annos: quia hæc ætas longæui hominis est. ff. de usufruc. l. an ususfructus. & C. de sacrosan. eccle. l. ut inter. Sed nunquid episcopus sine canonicis temporalẽ donationem facere potest? Dico quod sic: quia tantum perpetuæ concessiones spectant ad alienationem: ut extra de ijs, quæ fiunt a præla. sine cõsensu cap. tua. [2] xij. quæst. ij. cap. bonæ secus fit in concessionibus ecclesiarum, quæ licet tẽporales sint, tamen solus non concedet nisi hoc habuerit ex cõsuetudine: ut extra de ijs, quæ fiunt a præla. ea noscitur. Argu. tamen contra. xij. quæst. j, cap. episcopus. ubi nec fructus potest eṗs dare sine consciẽtia cleri sui. Io.

[g] Nulli episcoporum. Statuta. Si ergo episcopus aliquid exigit a subdito suo, negari potest ei, nisi ostendat hoc a canone ei concessum esse: ut decimaoctaua, quæst. ij. cap. hoc tantum. & ix. q. iij. cap. conquestus. [3]

[h] Necessitatibus. A pauperibus enim nihil petet: ut prima, quæstione secunda. capit. placuit. sic dicit lex, quod si patria tenuis est, potius est iuuanda quam spolianda: ut C. noua uectig. institui non pos. l. prima.

[i] Ad hoc. C. de Iudæ. l. nullus.

[k] Et iudicia. s. lxxxix. dist. c. ad hoc.

Vel

De hoc satis nota. x. qõ. j. de his. ibi uideas. Arc.

† iiij. ca. xxxij.

Patronus laicus, an possit clericũ de dilapidatione criminaliter accusare.

Vsusfructus ecclesię relictꝰ durat centum ãnis.

[2] Ad idẽ extra lib. vj. de reb. eccles. nõ alien. dudum. ubi de hoc.

[3] Etan. x. q. iij. qa cognouimus ubi de hoc & extra de pœnis. in quibus. in glo. permissum, &c.

Patria si sit tenuis, quod potius iuuari quã spoliari debeat.

Quatuor portiones nō solum ē decimis ſēdas, sed de omnibus reditibus.

a Vel quolibet. Ergo nō solum de decimis & oblationibus fiant quatuor portiones, sed etiam de pensionibus & alijs reditibus. xij. qō. ij. quatuor. b Visum. Ergo episcopus pro arbitrio suo potest bona ecclesiæ diuidere. xij. q. ij. Vulteranæ. j. e. quæst. vij. decimas. contra. Sed ibi soluitur. hoc c. loquitur quādo bona non sunt separata, alias contra. xij. q. j. §. ulti. quod potius concordat.

Prælatus a subditis aurū nec argentum exigat.

c Prædicator. Probat sexta synodus authoritate Petri & Pauli, quod prælatus à subditis non debet exigere aurum uel argentū, sed potius eos erudire. Nam beatius est dare quā accipere. extra de celebrat. missa. cum Marthæ. d Diuinus. Quandoq; ponit in mala significatione: ut j. q. j. nunquam. e Imo uero. si iudex dicit, condemno te, imo absoluo te, ultimo uerbo standum est. i de pœnit. distin. ij. si enim.

i Arg. ad hoc. ff. de manu. testa. Stich⁹ ff. de hęre di. insti. si ita scriptum.

f Multitudini. Argumē. quod ubi præcipitur, ad omnes extenditur. lxj. distinct. miramur. xxxviij. dist. ignorantia. & s. dist. v. ad eius uero. g Aurum. Verba Pauli. h Existimans. uerba synodi, imo uerba fuerunt domini, ut extra de celebratio. missa. cap. cum Marthæ.

Act. 20. b

i Ait enim. in secunda epistola ad Corinthios. k Thesaurizare. Supficialis est ista argumentatio, quia & filij thesaurizant parentibus: qui parentes succedūt eis si quid habent, ut s. iij. qō. iiij. ij, qui & j. xxx. qō. viij. hoc salubriter. Non est supficialis: quia non succedunt parentes filijs, nisi in defectu eorum.

esse constituit, ut nec præpositi in opprimendos se frustra ualeant occupare subiectos, nec subiectis iterum contra suos præpositos effrænata sit resultandi licentia. Volumus igitur, ut quicquid ecclesiæ tuæ, uel ex reditu, uel quolibet a alio titulo fortassis accesserit, ut quartam exinde portionem sine diminutione aliqua debeas segregare, atque eam secundùm domini timorem presbyteris, diaconibus, ac clero (ut tibi uisum b fuerit) discretè diuidere.

Item ex sexta synodo.

Episcopus turpis lucri gratia nihil à monachis uel clericis suis exigere debet.

CAN. LXVI.

Prædicator c ecclesiæ Paulus diuinus d Apostolus ac si canonem ponens Ephesiorum presbyteris, imò uerò e & omni sacratæ multitudini f ac plenitudini ita fiducialiter perhibuit: Argentū aut aurum, g aut uestē nullius cōcupiui: ipsi scitis: quoniā ea quæ mihi opus erāt, & ijs qui mecū sunt, ministrauit manus ista. Omnia ista ostendi uobis quoniā sic laborantes oportet suscipere infirmos, beatius existimās h dare quàm accipere. Propter quod & nos docti ab eo, diffinimus nullatenus epm turpis lucri grā excogitare ad excusandas excusationes in peccatis, expetere aurum uel argētū aut aliā speciē a p̄sbyteris, uel clericis, uel monachis, q sub ipso sunt. Ait. n. i Apostol⁹: Nō debēt filij thesaurizare k parētib. l sed parētes filijs. Et apostolus Petrus: Pascite, q in uobis ē gregem Dei nō coactè: m sed sponte, ſm Deū, non turpis lucri gratia, neque ut dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo, & cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilis gloriæ coronā.

1. Corint. 12. e

1. Pet. 5. a

Illud aūt quod in fine capituli n Symmachi ponitur, hæc ipsa nō perpetuò, sed tēporaliter perfruātur: ad personales tā tū possessiones clericorū uidelicet et pauperū, non ad monasteriales referen-
7 *dū est. Quàm uerò sit graue apud Deū, decimas et oblatiōes, ac primitias sacerdotibus nō soluere, authoritate Hieronymi & Augustini apparet.*

Ait nanque Hieronymus super Malachiā. †

Reus apud Deum habetur, qui sacerdotibus decimas non soluerit.

† c. iij. in commentarijs.

CAN. LXVII.

Reuertimini o ad me, & ego reuertar ad ad uos: dicit dominus exercituum. & dixistis, In quo reuertēmur? p

Mala. 3. b

Hereditas parentum debetur filijs.

l Parentibus. Etiam spiritualibus. & respexit apostolus naturam & uotum parentum, prout uoto parentum hæreditas filijs debetur: sed filiorum hæreditas sola pietatis causa parentibus debetur, ut ff. unde lib. scripto hærede. §. ultimo. & ff. de inofficio testamen. nam & si. iuxta illud, Ordine turbato, succedis Bulgare nato. Item dicit lex, quod omnia quæ nostra sunt, ex uoto filijs paramus, ut ff. de bon. lib. l. penulti. primo respon. & hæreditas parentum quasi debita obuenit nobis, ut ff. pro socio. l. & quia. & filij pene ad propria bona ueniunt. ff. de suc. edic. l. prima. §. penulti. Et dicit imperator, cogitare debent parentes quod & ipsi fuerunt filij, & ea quæ a suis parentibus sperabant, suis filijs facere debent. in authenti. ut cum de appellat. cogno. §. considerare. collat. viij.

Versus.

m Non coactè. id est pro lucro terreno.

n Capituli. supra ead. possessiones.

Quam uero. Hæc est septima pars quæstionis, in qua probat magister ꝙ decimæ sunt dandæ clericis pro labore suo. & qui eas nō dat, peccat mortaliter. clerici autem debent eas diuidere iusto modo cum pauperibus & religiosis & hospitibus, & hoc probat per quatuor capitula. Ioannes de Fantu.

o Reuertimini. In prima parte ponit Hieronymus uerba prophetæ usque ad illud uerbum, effusionis. In secunda parte exponit ea ad literam usque ad illud, si quis doctus. Abinde mistice, siue moraliter.

p Reuertemur. Quasi dicant, non discessimus, imo in hoc recessistis: quia confixistis me. hac tamen conditione, si homo affigit, id est potest affigere Deum. & ideo dicit capitulū, si affigeret, quia naturæ Dei nihil nocere potest. undecima, quæstione tertia. cap. secundum catholicam. quia impassibilis est. vigesimasecunda, quæstione quarta. cap. incommutabilis.

a In decimis. Not. Deum dici affligi, cum eius subditi affliguntur. 1 simile. ij. quæst. v. habet hoc propriũ & iij. quæst. j. nulli. in fine

a In decimis. s. non solutis.

b Tota gens. i. ex toto gentiliter uiuentes, uel alias quilibet de populo.

1 Arg. extra de ꝓbat. licet. in fin.

go a clericis uel eorum nuntijs sunt colligendæ in agris.

g Ad abundantiam. ĩ. quæst. vij. maiores.

h Verbum. Hæc sunt uerba Hieronymi.

i Ostendit. Hic, & C. de inoffic. dona. l. ij. Quãdoq; etiã notat uitium. xlj. dist. sæpe.

Si affiget homo Deum, quia uos cõfigitis me. Et dixistis: In quo cõfigimus te? In decimis a & ĩ primitijs: & ideo in penuria uos maledicti estis, & me configitis tota gens. b Nunc sequamur ordinẽ prophetæ. Quia mihi nõ dedistis decimas, & primitias, idcirco in penuria & fame maledicti estis, & me uos supplantastis c si ue defraudastis. Ecce annus expletus est, d & nihil in meos thesauros, sed in uestra horrea comportastis, & pro decimis & primitijs, quæ parua erant ut a uobis darentur, ubertatem possessionum uestrarum, & omnem frugum abundantiam perdidistis. e Vt autem sciatis me irascente id esse perfectum, quia fraudastis me parte mea, hortor uos atque commoneo, ut inferatis decimas in horrea f mea, hoc est, in thesauros templi, ut habeant sacerdotes & Leuitæ, qui mihi ministrant, cibos, & probate me si non tantas pluuias effudero, ut cataractæ cæli apertæ esse credantur, & effundã benedictionem meam uobis usque ad abundantiam. g Verbum h effusionis, nomen largitatis ostendit: i sed fieri potest, ut agros irrigantibus pluuijs sit quidem fertilitas, uerùm aut locusta ueniat, aut brucus, aut erugo, k aut eruca: & labores hominum uastabunt. propterea subiungit & dicit: Et increpabo pro uobis deuorantes, locustas uidelicet, & reliqua quæ prædiximus, & non corrumpent fructum terræ uestræ. Si quãdo fames & penuria, & rerum omnium egestas opprimit mundum, sciamus hoc ex ira Dei l descendere: qui se in pauperibus si non accipiant eleemosynã fraudari loquitur: & suas m posses siones possumus decimas & primitias interpretari. n Si quis doctus & eruditus in lege domini potest alios erudire, non debet suæ assignare prudentiæ ingenioq; quod possidet: sed gratias agat primùm domino, qui cuncta largitur, deinde sacerdotibus eius ac ministris, à quibus o doctus est. Si enim non egerit gratias, sed scientiam uendicauerit p sibi, in penuria maledicetur: ꝙ si intelligens largitorem Deum, & agens his gratias, per quos à Deo eruditus est, humiliauerit se, & in horreum Dei intulerit cibos: hoc est, scripturæ alimenta in ecclesijs populis ministrauerit: statim aperientur super eũ cataractæ q cæli, & effundetur pluuia spiritualis, & mandabit nubibus r suis, ut pluant super eũ imbrem: s & abundantia rerum omnium perfruetur.

Item Augustinus.

Quod decimæ sacerdotibus sunt tradendæ.

CAN. LXVIII.

Decimæ tributa t sunt egentium ani-

c Supplantastis. Argu. contra. ĩ. de consec. distin. ij. panem. sed intellige quantũ in uobis est 2 xj. quæst. iij. inter uerba. Vel ita defraudant subtrahendo ista pauperibus.

d Annus expletus est. Nõ tamen finis anni spectandus est, ut tunc decimæ præstentur: sed præstandæ sunt cum fructus colligũtur. extra de deci. cum homines. imo si ager bis in anno det fructus, toties dandæ sunt decimæ, ut extra eo. ex parte. ij. hic ergo sigillauit eos, qui tam tarde dederunt. In personalibus tamen decimis posset dici, ꝙ in fine dandæ sunt propter lucra minima. Inconueniẽs enim esset, ꝙ scriptor uel aliquis negotiator singulis diebus deberet decimã partem lucri dare ecclesiæ, argu. ad hoc tale quale extra de pignori. ex literis. ibi, propter possessionum minutias. & quia talis solutio incommoditatẽ haberet, ut ff. fam. erc. plane. idem dicendum de caseo & lacte. Ioã.

e Perdidistis. Argu. aliquem debere puniri in eo in quo deliquit. xij. qõ. ij. qui & humanis. & qui negat quod debet, negari ei debet qđ sibi debetur, extra de usuris. quia frustra. C. de fideicom. lib. l. si quis in suo. xcv. dist. esto.

f In horrea. arg. ꝙ ipsi rustici debent deferre in horrea decimas ad ipsas ecclesias, argumento. infra quæstio. vij. decimas. C. de anno. & tribu. l. pro locis. lib. x. non ergo a clericis

2 Ad hoc s. j. q. j. qđ quidã. iuxta fin. & c. multi. circa fin.

Decimæ quo tempore sint dandæ.

k Aut erugo. Erugo enim est ros, qui cadit super teneras spicas, & propter hoc sole ueniente marcescunt. Eruca est uermis, qui ibi nascitur. ff. locati. ex conducto. 3

l Ex ira Dei. homo enim propter peccata sua affligitur, ut vij. q. j. scisci taris. lvj. distinct. si gens. ĩ. xxiij. quæst. iiij. si quos.

m Suas. Si ergo suæ sunt, rei uendicatio intentabitur pro eis. C. de sacro sanct. ecclesi. ut inter.

n Interpretari. id est, mortaliter exponere.

o A quibus. Arg. quod discipuli debent referre gratias magistro, non tantum uerbis, sed etiam rebus, ut xcix. dist. ecce.

p Vendicauerit. i. sibi ascripserit.

q Cataractæ. Id est, fenestræ.

r Nubibus. i. prædicatoribus.

s Imbrem. Gratiæ & scientiæ, quæ in eo augebit. de pœn. distin. iij. si sermo. Ioan.

t Decimæ tributa. i. debita animabus egentibus diuina gratia. Vel melius dicas, quod dant egentibus clericis: non tamen ideo minus dandæ sunt, & si diuites sunt. nõ enim intuitu personarum dantur ecclesijs. Si ergo decimæ sunt tributa: ergo non possunt præscribi, ut j. quæstione iij. §. porro. C. de præscriptio. xxx. anno. competit. quod falsum est, extra de præscript. de quarta. Item si sunt tributa, ergo compensatio

Effusio duo notat.

Erugo.

Eruca.

Decimæ sunt tributa egẽtiũ.

3 Secundũ hoc accipimus egentium animarũ ut sonat. ad hoc s. ea. q. in canonibus. Vel dic egentium animarũ. s. filiorũ Leui, qui partẽ possessionum cum cæteris non acceperunt. nam clerici sunt de numero pauperũ: ut xxiij. q. vij. qđ autẽ. s. j. q. ij. c. sacerdos. Archidia.

marum. quòd si decimam dederis, nō solùm abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. non igitur dominus Deus præmium [a] postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatus est recipere: non sibi, sed nobis sine dubio profuturā. Sed si tardius dare peccatum est, quantò magis peius est peccatum non dedisse? De militia, [b] de negotio, [c] de artificio redde decimas. Cū enim decimas dando, & terrena & cælestia possis præmia promereri, quare pro auaritia duplici benedictione fraudaris? hæc est enim Dei iustissima consuetudo, ut si tu illi decimā nō dederis, tu ad decimā [d] reuoceris. Dabis impio militi, qđ non uis dare sacerdoti. Benefacere semper Deus paratus est, sed hominum malitia prohibetur. [e] Decimæ etenim ex debito [f] requiruntur: & qui eas dare noluerint, res alienas [g] inuadūt. [h] Et quanti pauperes in locis suis ubi ipse habitat, illo decimas non dante, famè mortui fuerint, tantorum homicidiorum [i] reus ante æterni iudicis tribunal apparebit: quia rē à Deo pauperibus delegatam suis usibus reseruauit. Qui ergo sibi aut præmiū [k] cōparare, aut peccatorū desiderat indulgentiam promereri, reddat decimam, etiam de nouem partibus studeat eleemosynam dare pauperibus.

Item Hieronymus.

Seipsum cōdēnat, qui euāgelizantibus necessaria subtrahit.

CAN. LXIX.

Apostolicis uiris euāgelizatoribus Christi, in necessarijs [l] usibus nolle tribuere, seipsum condemnare est.

Quòd autem decimæ episcoporum consensu monachis licitè tribuantur, beatus Hieronymus Damaso papæ scribit dicens:

Liberū est clericis, monachis et religiosis decimas cōcedere.

CAN. LXX.

Quoniā quicquid [m] habent clerici pauperum est: & domus illorū omnibus [n] debent esse communes, susceptioni peregrinorum & hospitū inuigilare debent: maximè curandum est illis, ut de decimis, oblationibus, cœnobijs, & xenodochijs qualem uoluerint, & potuerint, su-

satio in eis non admittitur. C. de compen. l. iij. Præterea si sunt tributa, ergo si quis appellat ut eas retineat, non auditur: ut ij. qō. vj. quoties fiscalis. & est expressum, extra de deci. tua. in fine. ex omnibus, quæ ex lucratiua causa habētur, dabuntur decimæ, ut de donatione ex legato: uel si extraneus instituitur in testamento. aliud est si quis abintestato succedit: quia tali debita est hæreditas iure naturæ: unde potius debitum est, quàm lucrum: ut ff. unde liberi. l. scripto. §. ul. idem dico per quascunque manus ambulauerit, ꝙ quilibet teneāt ad decimam de lucro suo. [r] Sed nūquid doctor de collecta uel aduocatus de ꝓcinio, uel mercenarius de eo, qđ meretur dabit decimam? non uidetur, cum illud nō sit lucrum, sed debitum, Credo tamē ꝙ sic: quia scriptum est, honorabis dominū Deum tuum, de tuis iustis laboribus: ut j. q. j. non est putanda. Itē quia hic dicitur, de omni artificio dandæ sunt decimæ: ut extra eo. nō est in potestate.

Aduocatus ante neāt ad đ cimas de patrocinio.

[r] Alij cō. tra & melius secundū B. ꝓut not. extrà de deci. pastoralis. q̄ snia cōiter approbatur. sed dictū Ioā. ē iustius: et ibi no. Host.

[a] Præmium. Id est, gratis uult beneficium suum concedere, nō pro precio, sed tamē honorē uult habere. arg. ff. man. l. si remunerandi. & est simi. j. q. j. iudices. ubi dicit, quod non sunt dicēda munera, sed sumptus. et facit ad hoc qđ dixi xxxij. q. ij. honorantur.

[b] De militia licita. ergo & clerici similitēt. xxij. qō. j. militare. tenentur dare decimas.

[c] Negotio. Dummodo licita sit negotiatio: ut extra eod. ex transmissa. & tamē uix aliqua negotiatio sine peccato potest expediri, ut de pœ. dist. v. c. qualitas. Dicitur tamē licita quo ad laicos in quibusdā rebus: ut lxxxviij. distin. ca. fornicari. Sed nunquid de illicite acquisitis debeāt dare decimas, no: aui xiiij. q. v. in princ. Sed nunquid de furto uel latrocinio dandæ sunt decimæ? Dicūt quidam quod sic, ne apud eos ita remaneant. argu. ad hoc xxij. quæst. j. considera. alij negant, ne ecclesia uideatur approbare delictū. Sed dico, quod à fure uel à raptore bene petitur decima, non ratione negotiationis suæ, cum illa sit reprobata, sed quia inuenitur in possessiōe: quia decima sequitē quemlibet possessorem siue Iudæum, siue excommunicatū: ut extra de deci. de terris. extra de usur. quanto. extra de sentētia excommu. si uero. alioqui esset prædo melioris cōditionis, quàm bonæ fidei possessor: quod esse non debet: ut ff. de peti. hære. l. si à domino. §. ult. Item nunquid Iudæi personales decimas dabunt? Videtur quod sic, ut extra de usur. c. quanto. circa fi. de deci. ea. ad audientiam. quia dicitur ibi, quod de omnibus prouentibus dabunt: quod concedo. Tanc. tamen & B. narrant contrarium per decret. illam extra eodem titu. de terris. & per decret. extra de usur. c. quanto. quod concedo. Item

Negotiatio uix potest esse sine peccato.

Decimæ an sint de illicite acquisitis dādæ.

Iudæi tenentur ad decimas ꝑsonales.

[d] Tu ad decimam. id est, tantum decima remanebit ibi: uel dæmonibus sociaberis, qui sunt decima pars Angelorum.

[e] Prohibetur. īfrà. de pœ. dist. j. si agamus. s̄. lxxxvj. dist. cap. ieiunium.

[f] Ex debito. Ergo uidetur, quod actio personalis cōpetat pro decimis petendis.

[g] Alienas. Ergo ante separationem sunt ecclesiæ: ut no. s̄. ead. q. c. moderamine.

[h] Inuadunt. Nota quod idem est iniuste detinere, quod rapere: ut hic, & extra de resti. spol. sæpe. Et idem est auferre, quod non dare. xlvij. dis. sicut. & xij. q. ij. c. īdigne.

[i] Homicidiorum. s̄. xj. q. iij. præcipue. & lxxxvj. dist. pasce.

[k] Præmium. j̄. xxvij. q. ij. sunt qui.

[l] Apostolicis. Necessarijs. id est, in uictu & uestitu: ut x. q. ij. episcopus. Ioan.

[m] Quoniam quicquid. Res ecclesiæ sunt pauperum: ut xxiij. q. vij. quod autem. Similiter res clericorū sunt pauperum: ut xxiij. q. viij. conuenior. & dicunt esse pauperū, quia tēpore necessitatis sunt pauperibus cōicandæ: ut xlvij. dist. sicut ibi.

Ecclesiasticæ res sunt pauperum.

[n] Omnibus. Not. quæ ecclesia dicatur sufficiens ad

 hoc

hoc ut quis debeat esse contentus una,id est,quæ posset omnes recipere:ut xlij.distin.ca. quiescamus. extra de præben.de monachis.argu. contra xj. quæst.ij. episcopus.ubi dicitur, quod erit contentus uictu & uestitu.

a Concedere. cum consensu episcopi alias si p̄latus præter authoritatē episcopi concederet, post eius mortē reuocaretur. extra de transac. decætero.

Decimæ an posit cōcedi laicis.

b Non licere. hoc est certum,quod ius decimarum laicus posidere non potest, cum sit spirituale: ut extra de præscript. causam. extra de deci.prohibemus. Sed nūquid fructus decimarum possunt concedi laicis? sic ad tempus: ut extra ne præla. uices su. querelam, & usque ad finem uitæ ipsorum. a ar. extra de ijs, quæ fiunt à præla. cum apostolica. in fi.argu. contra. x. q̄ō.j. cap.hanc.

a Ad hoc facit qđ no. j̄.ead. q.iij.§.sic etiā. & s̄. j.q.iij.per uenit ad nos.extra de decim. quāuis.ibi uideas. & j̄.e. q.vij. capit. j.in princ.

c Diuinis. No.generalem sermonem non generaliter intelligendum. lxxxviij. distin.c. fornicari.lxxv.distinctio. ca. quod die. lxxxvj. distin. scire. lxxv. distin. c. j. j̄.ead.q. iij. dilectio.& quæ. vij. decimas Deo. xij. q. ij.fine. xiiij. q.ij.super.de conse. distin.ij.re uera. distin.xcv. ecce.argu. xix.dist.c.j. contra. distin.xviij.propter.j.

† Quod sequit̄ habetur.s̄.j. q. ij. cap. clericos.

stentationem impendant. Liberū est.n.monachis & spiritualib.uiris Deū colentibus,& timētibus decimas & oblationes,cunctaq; remedia cōcedere: a & de iure suo in dominium illorū,& usum transferre: nec tā in pauperibus paupertatem,quā religionē attēdere. Quòd autē beatitudo tua: q̄siuit, utrū usus decimarū & oblationū secularib.prouenire posit? nouit uestra sanctitas omnino nō licere: b protestantib.hoc omnib.diuinis c authoritatib. paternorum canonū. Quā ob rem si aliquando fuerint ab his malè detenta,quæ diuini iuris eē noscūtur, & in usum transferint monachorū & seruorum Dei, episcopo d tamē loci illius præbente consensum, e constabūt eis omnia perpetua firmitate & stabilitate subnixa. † Clericos aūt illos cōuenit ecclesiæ stipēdijs sustentari,quibus parentū & amicorū nulla suffragātur stipēdia. Qui aūt bonis f parentū, g & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt,sacrilegium profectò incurrūt, & committunt: & per abusionem talium,iudicium sibi manducant,& bibunt.

De prædijs autem, quæ à colonis eorum colūtur, sic diffinitum est in Magotien.concilio. Questi sunt preterea,&c.

d Episcopo. Et sufficit authoritas solius episcopi ad talem alienationem: ut extra de ijs, quæ fiunt à præla.cum apostolica. contra xij.quæst. ij.fine.non enim uidetur, quod solus episcopus posit concedere sine capitulo.Sed hoc soluitur extra de ijs, quæ fi.à præla. cum apostolica.Hic ergo laicus, qui capax non est,facit locum capaci.argu.C.de nat. libe. authen.licet.ff. de iniusto rupto testamento.l.multi. & quod nullus religiosus debeat recipere ecclesiam de manu laici, est expressum, extra de priuileg.cum & plantare. & j. q. vij.c.si quis.

Ecclesia de manu laici non pōt recipi.

e Consensum.arg.quod ratihabitio episcopi retrotrahitur,& confirmat illud, quod per se inualidum erat. a arg.extra de iur. patro.cura pastoralis.j̄.ea.q. vij.decimas. argumentum contra, extra de electio. cap.auditis.

a Ad hoc xxxj. q̄ō. ij. ca.j.de conse.dis. ij.tunc.

f Bonis.Supra j. quæst.ij.clericos. & c. pastor ecclesiæ.& cap.sacerdos.

g Parentum.Videtur loqui de illis clericis, qui ecclesiæ non seruiunt.supra decima,quæstione tertia.c.cauendum.supra xij.q. j. cap. illi autem infra xxxj.q.j. quomodo.

E capellis. Hæc quæst. diuiditur in duas partes. In prima probatur per capit. seq. quod si monachi habent ecclesias pleno iure,possunt in eis capellanos instituere & destituere. Secunda ibi, Hac authoritate. Ioan. de Fantu.

h De capellis. hæc est secunda quæst. an in capellis monachorum presbyteri sint instituendi p̄ monachos:quod ut melius pateat, uidēdum est, quid iuris habent religiosi in suis capellis. Et no. quod duobus modis fiunt capellæ religiosorum,ædificatione scilicet, & collatione. Si ædificatione, habent institutionē t̄palium, & ep̄s spiritualium: ut j̄.ead.c. sane. & ca. ulti. Si autē collatione, aut collatæ sunt eis ab episcopo, aut à patrono. Si ab episcopo, aut sub certa forma, aut cum omni iure, aut simpliciter. Si sub certa forma, non habent ibi plus iuris, quam forma contineat. Si uero cū oī iure, tunc habēt tēporalē & spiritualem institutionem. j̄.ead.ca. uisis. Et sic intelligitur illud, cuius est possessio, eius est & institutio. i In hoc casu loquit̄ extra de ca. mo. in ecclesijs. remanet tamen ius ep̄ale in ordinatione clericorum,iudicio,altariū consecratione.& uisitatione. ix. q. iij. per singulas.Si autē concesit ep̄s simpliciter, quid iuris sit, habetur,extra de dona.ca.pastoralis. Si uero patronus cōcesit capellam domui religiosæ, non plus iuris habet acceptor,quàm dator, arg. s̄.ea.q.j.si quis laicus.extra de dona. inter uir. & uxo. nuper. ff. de reg.iur.nemo plus.nisi hoc factū sit de consensu diœcesani episcopi,in quo casu cedit in dn̄ium religiosorum, extra de iure pa.quod autē. extra de don.pastoralis.Quæ autem dicta sunt, intelligas de monasterijs non exemptis. In exemptis enim & eorum capellis, quod principi placet legis habet uigorem. Et no. q̄ Io. de Fan. dicit quod si ecclesia nondū est cōsecrata, tātā in ea habet patronus potestatē, quod pręter episcopi licentiam potest religioso loco concedere non solum ius patronatus, sed etiā ipsam ecclesiā,argu. j̄. ea.q.ult.nemini. sed hæc opinio corrigenda est, cum religiosus locus iam sit, maxime p̄pter solennitates, quæ ibi fiūt ab ep̄o.de conse.dist. j.nemo. Et quod religiosus locus sit, habes extra de reli. do. ad hæc.unde iā in episcopi potestate consistit, cū lapis benedictus ibi iā sit positus. j̄.ea.q.vij.oēs.nā nec à laico pōt aliq̄s institui. j̄.e.q.ult.si plures,multo miu⁹ supponit p̄t loco

Monachi quid iuris habent in suis capellis.

i Intelligit L. cuius fuit tota ista gl. quod episcopo seruat curā animarū ut sacerdos ibi instituēdus curam ab eo recipiat animarum & in hoc casu, & c. ut sequitur. sed forte non sine causa loá. hoc remouit. Arch.

QVAESTIO II.

E capellis uerò, q̄ ab eis posidentur, quòd per eorum institutionē à sacerdotibus sint gubernādæ, Ioānes papa probat, scribens Isaac Syracusano episcopo.

Presbyteri in monasteriorum ecclesijs p̄ abbates instituātur.

& amicorū nulla suffragātur stipēdia.

loco religioso per laicum: cũ institutio sit temporalis, suppositio uero perpetua. Item est contra eum x. qõ. j. nouerint. ubi dicitur ꝙ postquam Deo dederit, quod nihil habet iuris in re illa patronus. Ioã.

a Visis literis. Delegauit. i. insinuauit. Vel dic melius, id est, quæsiuit.

b Pro quiete. a curis temporalibus, ut s. ea. q. j. de præsentium.

c Constantes. s. de pœni. distinct. ij. principium. §. si uero. s. xxvij. quest. ij. §. ex his omnibus. contra. Sed dic qđ non potuit habere charitatem perseuerantem. argu. extra de uerb. signifi. nam & ego.

d Per portas. i. per sensus corporeos, quibus mediantibus peccatum transit ad nos.

e Traditæ. Pleno iure. Idem intelligunt quidam ubi episcopus simpliciter concedit. arg. ff. de ser. l. si cui. & ff. de usu & hab. si ita. Sed cõtra extra de donat. pastoralis. & j. quæst. j. sunt nonnulli. cũ autem monasterio priuilegiato cum capellis suis habitis, & habendis concedit episcopus ecclesiam, etiam plenissimo iure secundum plerosque peruenit ad monasterium, etiam quo ad correctionem excessuum. Sed tamen abbas ille non deponet aliquem nec suspendet in perpetuum, nisi hoc haberet ex priuilegio aliquo, ut j. in fine c. Sed nunquid eps ita potest eximere ecclesiam aliquam, quod nihil retineat in ea? Dico qđ non, quia eps non põt alium iudicẽ facere ordinarium in diœcesi sua, nec ita plene posset episcopus remittere ius epale, ut hic in fi. quia sic posset a se reijcere iurisdictionem episcopalem. Nam quantumcunque generaliter eps eximat aliquam ecclesiam, semper retinet correctionẽ, visitationem, procurationem, & cathedraticũ, ut extra de censi. cũm uenerabilis. & de donat. pastoralis. Nec etiam in præiudicium archidiaconi potest episcopus aliqua iura remittere ecclesiæ: ut extra de excess. præla. c. j. & ij. Si obijcis id quod est extra de religio. do. constitutus. ubi dicitur quod episcopus possit plene eximere aliquam ecclesiam, dicas quod illa exẽptio fuit confirmata a Papa, sicut patronus quãtumcũq; generaliter remittat ius patronatus, tamen quædam iura retinet in liberto. C. de bon. liber. l. fina.

Episcop[9] ecclesiam a se nõ potest totaliter eximere.

Licet episcopus cõcedat i uestiturã, nõ tamen correctio nem. arg. ff. de seru. urb. præd. l. si dom[9] secũdum. Laur.

CAN. I.

Visis literis charitatis ueſtræ, quibus satis perpenditur, quanto studio huic sanctæ sedi reuerentiam exhibetis, non modicè gauisi sumus. Nunc itaq; super ea, quæ consuluistis, ut charissimo fratri benignè discretum consilium damus. delegauit[a] enim nobis pia mãsuetudo uestra, utrùm ecclesiæ pro quiete[b] monachorum à sanctis catholicis episcopis eis traditæ, per sacerdotes ab eis ordinatos & inuestitos debeant institui: addidit quoque fraternitas tua, litem & seditionem inter clericos monachosq; ex hac causa non modicam esse ortam, quod instigatione uersuti hostis nemo fieri ambigat: habet enim mille nocendi modos: nec ignoramus astutiam eius. Conatur nanque à principio ruinæ suæ unitatem ecclesiæ rescindere, charitatem uulnerare, sanctorum operũ dulcedinem inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere, & perturbare. Dolet enim satis & erubescit, charitatem quam in cælo nequit habere, homines constantes[c] ex lutea materia tenere in terra. Vnde oportet, (quantum fragilitati nostræ conceditur) ut omnes aditus nocendi eius uersutiæ muniamus, ne mors ingrediatur per portas[d] nostras. Consilio itaque multorum fratrum diligenter exquisito decernimus, ut amodo ecclesiæ monachis traditæ[e] per suos[f] sacerdotes instituãtur. Diuinæ enim leges habent, & seculares, ut cuius est possessio,[g] eius fiat institutio:[h] & si in dãdo quod maius est,[i] facilis fuit charitas, sit facilior in concedendo quod minus est sancta largitas. maius enim fuit possessionem dare, quam sit inuestituram concedere.[k] Quomodo possessoris iura cognoscentur, & suarum rerum sibi tributa reddentur, ubi quod suũ est, per alterum datur, & cũ uoluerit aufertur? Humani moris[l] est illum uereri, cuius iudicio,[m] & uoluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. Vnde fit, ut in partem episcopi ad seruiendum sacerdos procliuior fiat: & sic episcopus qđ sanctè & religiosè dederat, quadam simulata authoritate ad se trahat.[n] Sic itaq; priuatur mercede, quã cõsecutus fuerat: tum quia ficta charitate aufert quod dederat: tum quia prauorum sacerdotum discordias & scissuras amantium uerbis nimis factus credulus,[o] & quod prius fucatè moliebaẽ lucrari, pòst detecta fraude[p] conatur

f Per suos. s. quæ. pxi. c. iij. s. xviij. quæst. ij. cellulas. s. dist. liiij. abbati.

g Possessio. i. res possessa. argu. ff. de verb. sig. interdum.

h Institutio. i. ordinatio nãcuiq; est res sua cõmittenda. C. de iud. l. nemo.

i Quod maius est. argu. quod cui conceditur maius, & minus, ut xij. qõ. j. præcipimus. & extra de deci. ex parte. Item cui prohibetur maius & minus, ut xiiij. qõ. v. pœnale. & xliiij. distin. nulli. & s. ea. quæst. j. & temporis. & c. postquã. ff. de adult. nec in ea. maius enim est dare id, ad quod quis non tenetur, quam permittere uti datis, ad quod quilibet tenetur.

k Concedere. i. pmittere cõcessa uti.

l Moris. Argu. ex eo qđ aliqd solet fieri, ut xxviij. dist. de Syracusanæ.

m Iudicio. s. viij. quæst. ij. cap. j.

n Ad se trahat. s. j. q. iij. quæsitum. s. xij. qõ. ij. sacrorum. sic C. de donat. si quis argentum. §. ultim.

o Credulus. Argu. qđ imputaẽ alicui, quod nimis est credulus. xj. q. iij. non solũ. lxxxvj. dist. si qd. & xxiij. qõ. iiij. quam magnum. argu. contra. xxij. qõ. iiij. innocens.

p Fraude. Imo donator cauere debet donatori de dolo, ne res donata benigne, fraudis consilio reuocetur. ff. de ædili. edi. l. ad res.

quadam usurpatione ex toto auferre: quorum aduertentes calliditates, hostis uersuti suasiones, monachis deinceps omnino licentiam damus suarum ecclesiarum inuestitores fieri: ita tamen, ut iudicio synodi si contra sacerdotium agere præsumpserint, mulctentur, & felici mucrone episcopi sacerdotum piacula resecētur.

a *Hac authoritate monachis cōceditur inuestitura suarū ecclesiarum. sed uidetur contraire Vrbanus papa ij. dicens.*

PALEA.

Admonemus atq; præcipimus ut decimas omnino dare Deo non negligāt, quas ipse Deus dari constituit: quia timendum est, ut qui Deo suum debitum subtrahit, ne forte Deus propter suum debitū auferat ei necessaria

Item Nicolaus papa.

De eodem.

PALEA.

Præcipim⁹ ut decimę et primitiæ, seu, quæcunq; oblationes uiuorū & mortuorum ecclesiis Dei fideliter reddantur à laicis, & ut in dispositione episcoporum sint secundùm canones distribuēdę: quas qui tenuerit, à sancta communione priuetur, aut separetur.

Item Leo papa.

De eodem.

PALEA.

Nvll⁹ decimas ad aliū ptinentes accipiat.

Item Ambrosius.

PALEA.

Nam qui Deo non uult reddere decimas, quas tenuit, et homini nō studet reddere quod iniustè abstulit, non timet adhuc Deū, et ignorat q̄ sit uera pnīa, ueraq; confessio, iste talis non pōt uerā facere eleemosynam.

Itē Vrbanus secundus.

Abbates absque episcopi cō silio in parocchialibus ecclesiis præsbyteros non ordinent.

CAN. II.

Sanè q̄a monachorū quidā ep̄is ius suū auferre cōtendūt, statuimus ne in parochialibus ecclesijs quas tenēt absque episcoporū a consilio præsbyteros collocēt, sed epi parochiæ curā cū abbatis consensu sacerdoti cōmittant, ut eiusmodi sacerdotes de populi quidē cura, ep̄is rationem reddant, abbati uerò pro rebus tēporalibus b ad monasterium pertinentibus, debitam subiectionem exhibeāt, & sic sua cuique c iura seruentur. Idem: In parochialibus ecclesijs præsbyteri per episcopos instituantur, qui eis respondeant de animarum cura, & ijs, quæ ad episcopum pertinent.

Item ex concil. apud Fauentiam habito.

Quoruncunque monachorum ecclesiæ episcoporum subdantur regimini. CAN. III.

Statuendum nobis est, quatenus ecclesiæ quoruncunque monachorum in singulis parochijs sitæ, episcoporum (ut decet) diuinitus subdantur regimini, d eisque debita obsequia e exhibeant.

Ecce Vrbanus papa prohibet inuestiturā parochialiū ecclesiarū per monachos fieri: quas Ioānes papa eis concessit. Sed illud f *Ioānis papæ intelligendū est de illis capellis quæ cū omni iure suo ab ep̄is monachis conceduntur. Illud aūt Vrbani intelligēdum est de illis, quas abbates in proprijs prædijs ædificant* g *in uillis uel in castellis suis.*

QVAEST. V. †

Tales etsi ius territorij habeāt, tamen potestatem gubernādi, po-

Hac authoritate. Hæc est secunda pars qō. in qua dicitur quod in §. ecce Vrbanus. qui sequitur, continetur: & probatur per ca. seq. Io. de Fant.

a Sane quia. Episcoporū. s̄.e.q.j. peruenit.

b Temporalibus. Si quæras in quo sacerdos teneatur respondere monachis de temporalibus, dico in hoc, q̄ si ecclesiæ monachorū non sit aliquis census impositus, eum pñt monachi imponere. sed si est impositus ab antiquo, ipsi eū non possunt augere, ut extra de cēsi. c. prohibemus. Item nō solum monachis sacerdos respondebit in temporalibus, sed etiā episcopo si ecclesia illa ab antiquo præstitit censum epo: ut j.q. iij. quæsitū. & c. peruenit. & xviij.q.iij. capi. ul. & pen. Io. sed certe decre. dicit q̄ census nouus impo ni nō pōt etiam authoritate episcopi, ut extra de censi. significauit. nisi fuerit ab initio impositus, ut habes extra. e. ti. ecclesijs. xviij. quæsti. ij. Eleutherius etiā authoritate ep̄i à principio ut extra de censi. præterea. & etiam postea si nunquam fuit impositus, potest imponi, ut extra de censi. cum uenerabilis. & hoc cum ecclesia eximitur. B.

c Sua cuique. s̄. xij. quæstio. ij. cum deuotissimam.

Statuendum. d Regimini. Abbates enim corriguntur ab episcopis: ut j. xviij. quæs. ij. abbates.

e Obsequia. Sic j. q ō. iij. quæsitum. & xviij. q. ij. c. ultimo, & pen. Ioan.

e Obsequia. i. ut in cathedratico & synodatico & annuo censu, si qua solita sunt præstare, uel si qua alia seruitia consueuerūt eis exhibere, ut in concord. hic allegatis, secundum Hugo.

f Sed illud s̄. eadem uisis.

g Aedificant. Et ita pinguius ius habent monachi in ecclesijs fundatis in solo suo, quam laici in ecclesijs fundatis in suo.

Tales. CASVS. *Hic intitulatur v. quæstio, qua quæritur an abbates ecclesias in suo territorio ædificatas iure territorij sibi ualeant uendicare? Et respond. quòd nō quo ad spiritualia. ut*

Sacerdos parochialis cui dabit cēsum. Sed ecce monasteriū ædificat ecclesiā in suo solo, sed nō dotat, dotatur tamen ab alio: habebit ne monasterium potestatē ibi quo ad omnia tēporalia? non. Hug. j̃.q. prox. in summa qđ sic. & ratio est, quia quicquid illi ecclesiæ confertur datur & monasterio, secundum eundem. Arc.

Pinguius ius habēt monachi ī ecclesijs quā laici.

† Aduerte qđ hic est præpostera̱tio, quia ponitur. q.v. in locum tertiæ, & consequenter quarta p̄ tertia, & quinta p̄ quarta. q̄ melius duxi admonere, quā multos libros mutare.

ut infra ea. possessio. Idem est intelligẽdū de epo, qui in aliena diœcesi ecclesiã ædificat. sed in fundo suo.

pulum, & spiritualia ministrandi nō habēt: quod etiam de episcopo a *intelligendum est.*

Unde Nicolaus papa ait.

Episcopus, qui in alterius diœcesi ecclesiam ædificat, eius cõsecrationẽ sibi uendicare nō ualet.

CAN. I.

SI quis episcoporum in alienæ ciuitatis territorio pro quacũque suorum opportunitate ecclesiam ædificare disponit, non præsumat dedicationem facere, quę illius est, in cuius territorio b ecclesia assurgit. Aedificatori uero episcopo hæc gratia reseruetur, ut quos desiderat c clericos d in re sua ordinari, ipsos ordinet e is cuius territoriũ est, uel si ordinati iã sunt, ipsos habere acquiescat, & omnis ecclesiæ ipsius gubernatio ad eũ, in cuius ciuitatis territorio ecclesia surrexit, pertinebit,

Item ex concilio Toletano quarto. †

Basilicæ nouiter conditæ ad episcopum pertinent, cuius populi conuentus esse constiterit.

CAN. II.

POssessio f territorij conuentū g non adimit: ideoq; nouę Basilicę, quæ cõditæ fuerint, ad eũ proculdubio pertinebunt h episcopum, cuius conuentus esse constiterit.

Item Gregorius. †

Aedificatori episcopo in diœcesi alterius ecclesiam, consecrare non licet.

CAN. III.

LAtor præsentium i Ioã. frater & coepiscopus noster indicauit nobis, quòd quidam Exuperantius episcopus ausu temerario in diœcesi ipsius oratorium cõstruxit: ipsumq; sine præcepti authoritate cõtra morẽ præsumpserit dedicare k, missasque illic celebrare non metuit. Quam rẽ cũ summa celeritate ac districtione cõuenit emẽdare l: nec ulterius tale aliquid attentare permittas:

Quod de iure m *ordinãdi non possidendi intelligẽdum est. His authoritatibus facile perpẽdi potest ꝙ siue abbates siue episcopi in suis castellis uel uillis ecclesias ædificauerint, nō ideo epo, in cuius diœcesi fuerint, conuẽtus adimitur: et ideo sacerdotes iuxta illud Urbani et Nicolai in eis nō nisi per epos cum consensu tamẽ & electione ædificantiũ ordinari possunt.*

n QVAES. III.

QVòd autẽ pscriptio

---

a De epo. s. qui ædificat ecclesias in alienis diœcesibus, & in proprijs prędijs. Et quia continuat hæc materia cum præcedẽti, ideo tractatur hic q. v. Sed quare non ita fecit magister in themate? q̃a forte non ita cõpetenter posset poni thema. Nota ergo quod si eps fundat ecclesiã in suo proprio solo. i. in patrimoniali loco, & in alterius diœcesi nõ habet ibi potestatem nec quo ad tẽporalia, nec quo ad spiritualia. Si uero in solo ecclesiæ cui præest, & in alterius diœcesi, habet potestatem ibi quo ad temporalia non autem, quo ad spiritualia, sicut & monachi: licet quidam hoc negent dicentes episcopũ uel clericos non habere nisi ius patronatus in ecclesia quã fundant in prædio propriæ ecclesiæ, & in aliena diœcesi. Si ergo legatur hoc ca. de ecclesia fundata in proprio prędio, uerbum illud circa finem, scilicet omnis gubernatio: intelligitur quo ad temporalia & spiritualia. Si uero de ecclesia fundata in fundo ecclesiæ, & in alio episcopatu: dic omnis gubernatio quo ad spiritualia tantum. Nam qua ratione concederet hoc monachis in prædijs monasterij, ea ratione & episcopis & clericis in prædijs ecclesiæ suæ: & hoc modo intelligitur extra de iure patrona. signifi casti.

Episcop⁹ quid iuris habet í ecclesia quã fundauit.

ca. 34.

b SI q̃s episcoporum. Territorio. id est, diœcesi. Quandoque accipitur pro ipsa terra & possessione & proprietate, ut s. proxi §. j. & j. quæstione. iij. licet. Quid autem sit territorium, habes. ff. de uerbo. significa. pupillus. §. territorium. Territorium enim est uniuersitas agrorum, intra fines cuiusque ciuitatis, ut ibi dicitur.

Territorium quid sit.

c Desiderat. Et dicit Hugo, quod priuilegium est episcopi, vt vndecunq; velit possit clericum præsentare. contra illud lxx. distin. hortamur. Hic tamen non dicitur hoc.

d Clericos. Argu. quod plures potest præsentare patronus ad vnam ecclesiã. ar. lxiij. di. c. de principali.

Patronus plures pręsentare potest ad unam ecclesiam.

Epistola xix. li. xj.

e Ordinet i. instituat. Si aũt sunt ordinati, quid iuris sit, sequit in litera. Ordinet. Etiam sine examinatione, quia sufficit testimoniũ epi præsentantis. vij. q. j. episcopus de loco. sic & in monacho abbatis. s. e q. j. monachi. si tamen sit de suo episcopatu cui testimonium fert. Ioannes.

f POssessio. i. prædij proprietas. argumen. ff. de verbor. significa. interdum.

g Conuentum. i. populum, uel iurisdictionẽ, & ita populus facit conuentum.

h Pertinebunt. j. ea. q. vij. omnes.

i LAtor præsentiũ. Infra de consecratio. distinctione prima. præcepta. supra septima. quæstione prima ca. episcopus in diœcesi.

k Dedicare. Sed nunquid fecit locũ religiosum dedicando ecclesiã sine cõsensu ꝓprij episcopi? Videt ꝙ non, argu. insti. de re. diu. §. sacræ. de consec. dis. j. nemo. Credo tamen contrarium ut vij. q. j. episcopus in diœcesi.

l Emendare. Non dicit qualiter. Sed nunquid destrui faciet ecclesiã? Non, arg. xvij. q. iiij. q̃sti. xiiij. q. vj. comperimus. s. vij. q. j. eps in diœcesi. arg. contra extra de noui oper. nũ. cum ex iniuncto. Dico ꝙ si de nũtiatio præcessit, destrui debet illud: quod factum est, aliter non, ut in c. prædicto.

Sub. sed erit transeundũ ad interdictũ qđ ui aut clã: ut ff. de no. op. nũ. leg. j. §. j. Io. de Fant.

m Quod de iure. Respicit c. possessio. s. eadem.

n QVod autem. Hæc quæst. diuiditur in decem partes: in quarum prima probat per quatuor authoritates quod præscriptio tricennalis currit aduersus ecclesias. quod hodie correctum est j. ead. quas actiones. Secunda ibi,

Ecce

Ecce his. Tertia ibi, Potest etiam aliter. Quarta ibi, Item si de rebus. Quinta ibi, Item ea quæ. Sexta ibi, Prima actione. Septima, ibi tolluntur. Octaua ibi, Præscriptionum. Nona ibi, De præscriptionibus. Decima ibi, Sed sola. Ioan. de Fant.

ne [a] tēporis omnia iura [b] tollantur, probatur authoritate Calcedonensis concilij, † & Gelasij Papæ, & Toletani concilij. Prima hæc est:

Rusticanæ parochiæ apud episcopos qui eas possident triginta annis sine uiolentia, permaneant immobiles.

CAN. I.

PEr singulas ecclesias parochias rusticanas permanere immobiles apud eos, qui eas tenent, episcopos decernimus, & maximè [c] si eas sine uiolētia per xxx. annos gubernauerunt. Si uerò intra triginta [d] annos facta fuerit de his dubitatio, [e] liceat eis, qui se dixerint læsos, propterea mouere apud synodum prouinciæ certamen.

Item Gelasius. †

Triginta annis ab episcopis possessæ, immobiles permaneāt diœceses.

CAN. II.

PRæsulum nostrorum authoritas emanauit, ut facultates ecclesiæ epi ad regendum [f] habeant potestatem: ita tamen ut uiduarum & pupillorum atque pauperū, necnon & clericorū stipendia distribuere debeant. Hoc eis etiā statuimus dari quod hactenus decretū est: [g] reliquū sibi episcopi uendicent: ut (sicut antea diximus) peregrinorum atque captiuorum largitores esse possint.

Item Gelasius II. †

Illud etiam annecti placuit, ut si (quod absit) facultates [h] ecclesiæ nec non diœceses, quæ ab aliquibus possidentur episcopis, iure sibi uendicēt, quod tricennalis lex concludit: quia & filiorum nostrorum principum ita emanauit authoritas.

[a] Quod autem præscriptione. Hic describitur tertia qō an oīa iura præscriptione tollātur. Ad euidentiā ergo dicēdorum, uidendū est prius de usucapionibus, post de præscriptione. Videndum ergo quid sit usucapio, & quid in ea exigat̄, & quę res possit usucapi. Vsucapio est acquisitio dominij ꝑ continuā possessionem tēporis lege diffiniti, argum. ff. de usucap. l. iij. exiguntur aūt in ea quinq;: bona fides ab utraque parte, arg. ff. pro empt. l. ij. §. si eam. C. de ꝑscrip. lon. temp. authen. malæ fidei possessor. Item iustus titulus, & continua possessio, & quod res sit mobilis, & non sit uitiosa. Et qđ dixi ab utraque parte, uerū est quo ad initium contractus, nō quo ad contractum medij tp̄is. ǰ. e. §. pōt. Secundū canones tn̄ exigitur bona fides cōtinua. extra de præscri. uigilanti. & c. ultim. Titulus autem est iusta causa possidendi quod nostrū non est. & exigitur titulus, ut C. de usucapio. pro emptor. l. ulti. & extra de præscript. si diligenti. Quandoque tamē usucapio procedit sine titulo iusto errore interueniente. [1] C. de usuca. pro do. l. j. ff. pro emp. qđ uulgo. ff. pro legato. l. iiij. & ulti. Iuris tamen error nō prodest in usucap. ff. de iur. & facti igno. l. iuris. ff. de usuca. nunq̄. j. rn̄. Exigitur etiam continua possessio. hoc planum est. Et quod res sit mobilis: quia in immobilibus non habet locum usucapio. Quæ autem res uitiosa dicat̄, habes institu. de usuc. §. j. & ij. ff. de acquir. re. do. bonæ fidei. Item usucapio non interrumpitur lite contest. ff. de rei uendic. si quid post acceptum. & ff. pro empt. l. ij. §. rem alienam. arg. C. de anna. excep. ut perfectius. ǰ. ea. §, tolluntur. Illi tamē quatuor casus sunt speciales. Vnde uersus, Non usucapies nisi sint tibi talia quinque, Recta fides, iustus titulus, res non uitiosa, Quod res tradatur, possessio continuetur. Sequitur de præscriptione qđ sit, quæ eius species, & quæ ad eam exigātur, & quæ præscriptio currat contra ecclesiā, & qualiter interrūpat̄, & qs sit eius effectus. Præscriptio est exceptio, ex tp̄e substantiam capiens, & quæ actioni personali uel in rem opponitur. Est aūt quædā longi tēporis præscriptio, de qua nihil ad pn̄s: cū contra ecclesiā nō currat [2] quæ cōtra præsentes spatio x. annorū, & cōtra absentes spatio xx. annorū cōpletur. C. de præscr. x. uel xx. anno. l. ult. nec currit nisi cum bona fide. Alia est longissimi tp̄is. l. xxx. uel xl. anno. in qua secundū leges nō exigit̄ bona fides uel titulus. C. de an. except. l. j. Secundum canones hæc rō procedit, nisi quis bonam fidem habuit. extra de præscrip. c. uigilāti. & in cōstit. Innoc. qm̄ oē. & xxxiiij. qō. ij. si uirgo. nec etiā illa quæ est xxx. anno. currit contra ecclesiam, sed tm̄ xl. ǰ. eo. quas actiones. Item secundum canones titulus requiritur, ĩ longissima præscriptione, ut extra de præscri. si diligenti. Ioā. quod T. negat nisi ratione præsumptionis. B. qn̄q; tn̄ minus iustus titulus parit causam prescribendi: ut extra de empt. & uend. peruenit. & extra de iure patr. cura. Interrumpitur autem natura liter & ciuiliter. Si naturaliter interrumpitur, prodest omnibus ius habētibus in re. ff. de usucap. l. naturaliter. Si ciuiliter, prodest interrumpēti tm̄, & eius hæredi, ut ff. de diuer. & temp. præscri. inter quatuor. Est aūt effectus eius, ut acquiratur tantum exceptio secundum Ioā. non dominium nisi utile, ut ǰ. eo. quicunque. secundum B. & alios etiam directum dominium acquiritur, ut est expressum C. de bon. ma. auth. nisi. & infra eo. inter memoratos. ibi, sit æternum dominium.

[b] Iura. Hoc non est uerum, quia nec omnia iura nec a quocūq; præscribi possunt. ꝙ nō oīa. habes. ǰ. e. licet. & C. de ꝑscri. xxx. an. cōperit. quod nō a quocunque. extra de præscri. cū ex officij. & c. causam. Ioan.

[c] PEr singulas. Maxime. i. tantum. sic xij. qō. ij. si quis episcopus. nam uiolentus detentor non præscribit. extra de præscript. c. ult.

[d] Triginta. Hodie non statur huic numero. extra de præscript. de quarta. ǰ. eo. quas actiones.

[e] Dubitatio. Per lit. cōtest. sic em̄ res efficit̄ dubia: arg. ex̄. de off. dele. relatū. C. qb. ad li. procl. l. iij. uel ꝑ libellū oblatū principi secuta conuētione: ut C. de ꝑscri. xxx. an. l. iij. uel ꝑ synodalē proclamationem. extra de ꝑscr. sanctorū. nā simplex denuntiatio habet̄ ꝑ li. cōte. ut extra ut li. nō cōtest. qm̄, in fi. Et dico ꝙ ex quo semel facta est, lit. cōte. post secundū canones nō currit ꝑscriptio: qa ꝑsumitur possidēs iā habere malā fidē, & de iure suo iā titubare. C. de acqui. poss. nemo. unde nō ꝑscribit usq; ad mille an. ut extra de præscri. quoniam. sed leges quæ non curant de mala fide, dicunt xl. annos exigendos. [3] C. de ann. excep. l. j. Ioā.

[f] PRæsulum. Ad regendum. Argum. ff. pro empt. qui fundum. § si tutor.

[g] Decretū est. ab eodē Gelasio. xij. q. ij. quatuor.

[h] Facultates. Hoc habes xiij. q. ij. facultates.

Sicut

† c. xvij.

Vsucapio quid sit, & quot in ea exigātur.

† Scilicet primus epistola ij. ad Siculos.

Titulus quid sit.

[1] Secus si nō esset iustus error. C. de usuca. l. fin. ff. de usuca. pro emp. l. ij. §. si a pupillo.

Præscriptio quæ & quotuplex sit.

[2] Dicunt quidam ꝙ nec etiam pro eccle-sia. arg. ǰ. e. placuit. ibi de hoc in glo. ar. quod, &c.

Præscriptio dupliciter interrumpitur.

† Imo primus in eadē epistola.

Præscriptionis effectus.

[3] Vt C. de annali excep. l. j. C. de præscrip. xxx. an. l. ulti.

Item ex concilio Toletano quarto.

Territorij poſſeßio conuentum non adimit.

CAN. III.

SIcut diœceſim [a] alienã tricennalis poſſeſsio tollit, ita territorij poſſeſsio cõnuentum [b] non adimit. [c]

Item ex eodem.

Tricennalis poſſeßio intra unam prouinciã ſeruari debet.

CAN. IIII.

QVicunq; epiſcop⁹ alterius epi diœceſim per triginta annos ſine aliqua interpellatione poſſederit, quãuis ſecundùm ius legis [d] eius non uideaẽ eſſe diœceſis, admittẽda tamẽ non eſt contra eũ actio repoſcendi. Sed hoc intra unã ꝓuinciã, [e] extra uerò nullo modo: [f] ne dũ diœceſis defenditur, prouinciarũ termini confundantur.

[2] *Ecce his authoritatib. probatur, quod poſſeſſionis et gubernationis iura præſcriptione tolluntur. Sed idem Gelaſius cõtra teſtatur ſcribens Maximo & Euſebio epiſcopis.*

Status parochiarum nec præſumptione, nec tẽporis præſcriptione mutari poteſt.

CAN. V.

LIcet in regulis cõtineatur antiquis, parochias [g] unicuiq; eccleſiæ priſtina diſpoſitiõe [h] deputatas nulla poſſe ratione cõuelli, ne per conſuetudinẽ peſsimam exẽpli [i] mali, temeritate creſcente, uniuerſalis cõfuſio naſceretur, tamen ẽt decretis noſtris, ante non multum tẽporis deſtinatis, omnia iuſsimus, quæ taliter fuerãt inuaſa, [k] reſtitui: ſed quia temeritas peruadentiũ legẽ ſibi poſſe putat [l] generari, ſi ſceleri ſuo pertinaciã retentionis adiũgat: ea quæ inter fratrẽ & coepiſcopũ noſtrũ Conſtantinũ Anuſcanæ [†] eccleſiæ ſacerdotẽ, & inter nuntios directos ab Anconitano pontifice decreuimus, per uos impleri cupimus: tũ ĩ formã [m] ĩ cæteris cognitionibus, quæ ſit ſequenda perſcripſimus. Nulla igitur præſumptione ſtatum parochiarum, qui perpetuæ æta-

[a] SIcut diœceſim. id eſt, eccleſiam diœceſis. Et dic ſicut, id eſt, quamuis.

[b] Conuentum. id eſt, ius epiſcopale.

[c] Non adimit. non ideo adimit.

[d] QVicunq; Legis. naturalis. nam de iure naturali non ſunt præſcriptiones inductæ. nam iure naturali iniquũ eſt, aliquẽ ditari cum aliena iactura: ut extra de pœ. ſuam. & ff. de condic. ind. nam hoc. Sed ideo inuẽta eſt præſcriptio, ne dominia rerum ſemper ſint in incerto. ff. de uſuc. l. j. Vel dic ſecundũ ius legis ciuilis, & hoc ſecundum opinionem dicẽtium præſcriptione dominiũ nõ acquiri, ſed tantum exceptione. ſed contra eos eſt. ĩ. ea. q. clerici. in fine. C. de bo. ma. auth. niſi. & res præſcriptione temporis mutãt dominium. ff. de uſuca. l. eum qui ædes. uer. & uniuerſitas.

[†] cap. 34.

Prę́ſcriptio ad q̃d ẽ inuẽta.

[†] cap. 33.

Qui sũt no. ĩ. c. §. poteſt. ij. in glo. ar. pro.

[e] Prouinciam. Id eſt, diœceſim. quandoq; enim ꝓuincia ſumiẽ pro diœceſi: ut 50. diſt. ſtudeat. quandoq; econuerſo: ut ix. q. ij. c. epi. Quidam tamen in loco iſto dixerunt, quod intra aliã prouinciam non poſſet præſcribi, licet intra aliam diœceſim poſsit. Quid autem præſcribi poſsit in diœceſi alterius, uarie à uarijs eſt notatum. & celebris fuit hæc ſnĩa, Quod quicquid eſt intra terminos alterius diœceſis, præſcribi poteſt: dummodo non ſit in limite uel coniunctum limiti: ut extra de parochijs. ſuper eo. non tamen quo ad epiſcopalem iuriſdictionem, ſed tantũ quo ad proprietatem, ut dicunt: & hoc dum cõſtat de limitibus. Sed ſi de limitibus nõ conſtat, tunc quo ad proprietatem, & quo ad epiſcopalia iura res alterius epiſcopi prę́ſcribitur: ut ĩ. ea. licet extra de deci. cum ſint homines. Sed illis uehementer obſtat extra de prę́ſcr. ad aures. & ca. auditis. & c. cũ ex officij. & de relig. do. c. j. in quibus non ſolum res, ſed iura epiſcopalia præſcribuntur. Similiter hic diſtingui poteſt inter iura parochialia, & iura epalia: ut iura parochialia poſsint præſcribi, ſiue diœceſes ſint limitatæ, ſiue nõ, ut ius decimarum, ut baptiſmata, oblationes, & procurationes: dummodo res illæ non ſint coniunctæ limiti: ſed iura epalia non, ut conſecratio: imo ulterius procedi poteſt, ꝙ ſimiliter iura epalia, quæ conſiſtunt in lege iuriſdictionis epalis, præſcribi poſſunt ab alio epiſcopo: quia taliter præſcribitur emptio. nõ tamen unus intrabit terminos alterius: ſed intra terminos proprios utetur iure illo, niſi in caſu: ut ĩ. ea. c. placuit. Sed tamen dicunt quidã, quod quodlibet ius epale põt præſcribi: dũmodo non ſit uicinũ limiti. Sed quantum ad proprietatẽ, ſatis uidetur q̃d ſiue ſit in limite, ſiue alias, quod res alterius præſcribi poſsit: ut extra de proba. c. ex literis. Si quæras, quare limes non poſsit præſcribi: dico ideo, ne confundantur termini prouinciarũ: uel ideo quia limes cõis eſt: ut probatur ff. de acqui. re. do. l. adeo. §. ulti. & l. ſeq. ſed ſi rem, quæ mihi eſt cõmunis cũ alio, ille poſſederit, ego per ipſum retineo poſſeſsionẽ: ut ff. quẽad. ſer. amit. l. ſi cõmunem. Vel ideo non præſcribitur, quia non præſumitur, ꝙ aliquis cõmuni re uitioſe utatur: ut ff. pro ſocio. merito. & ſic prę́ſumiẽ, quod quantocũque tempore alter poſſideat, quod nõ tantum nomine ſuo, ſed noĩe meo poſſederit. Sed certe hæc ratio non uidetur ſufficiens: quia eadem ratione nec fines prædiorũ poſſent ꝑſcribi: quod falſum eſt: ut ĩ. ea. quæſt. iiij. ca. uolumus. extra de præſcrip. ca. quia. & C. finiũ regundorũ. l. ult. Alij dicunt, q̃d limes bene poteſt præſcribi, ſed non manens limes: quia quàm cito eſt præſcriptus, deſinit eſſe limes.

Prę́ſcribi quid põt in alterius diœceſi.

Limes diœceſis eſt impræſcriptibilis.

[f] Extra uero nullo modo. quantum ad omnia epiſcopalia iura.

[2] Ecce his. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probat per tria cap. quod limites, & eis adhærentia non præſcribuntur. Ioan. de Fant.

[g] LIcet in regulis. Parochias. id eſt, intra limitem unius diœceſis.

[h] Diſpoſitione. id eſt, terminatione. ſ. xiij. q. j. c. j.

[i] Exempli. ſupra diſt. xcvj. bene quidem. ſ. j. q. j. capi. principatus.

[k] Inuaſa. Nam inuaſores nõ præſcribũt. C. de præſcr. xxx. ann. ſi quis emptionis. & xciij. diſt. illud.

[l] Putat. Nam diuturnitas temporis, &c. extra de ſimonia. non ſatis.

[†] Camiſcanæ, & alias, canuſcanæ.

[m] Formam. Arg. quod certis perſonis mandatur, ad

aliog

Quod in uno negotio statuitur, ad oia similia extendi.

alios extēdi: & qđ in uno negotio statuitur, ad omnia similia extendi. ſ.ij. qō.j. c. multi.xiiij. qō. ij. super. xxxij. q. vij. c. Apostolus. arg. dist. lxj. ca. miramur. distin. xxxviij. ignorantia. extra de re iudi. c. in causis.

a Conuenit. Pone quod aliqs episcopus possideat ecclesiam intra diœcesim alterius episcopi, remotam à limite, & fluuius quidā erat limes, sed fluuius paulatim accedit ad illam ecclesiam, ita quod efficitur uicina limiti. Dic quod interrumpitur pscriptio naturaliter, nec præscribitur. Vel dic quod nihilominus pcedit præscriptio: nec termini episcopales uariant propter hoc: ut ff. de cōtrahē. empt. l. Rutilia Polla. Quid dices de ecclesia sita in limite, & in utraque diœcesi habet parochianos? Dic quod erit communis quo ad parochialia: sicut & arbor ī cōfinio posita. ff. cōmuni diui. arbor. & insula in confinio posita. instit. de re. diui. §. insula. insolidum autem habebunt episcopalia. si discordant in ecclesiæ dispositione, superioris erit officium in hac parte. extra de iure patro. nullus. uel alternis annis disponēt. ff. de usufruc. quoties.

Ecclesia in limite diœcesis posita cuius est.

† Potest dici q ecclesia erit illi[9] soli[9], in cuius limite campus posit[9] est. arg. de acqui. re. do. adeo. §. ult. secū dum Lau.

† Imo est canon cōcilij Spalatē. c. ij. ut etiā phrasis ostendit.

† Astiagenensem.

b Nter memoratos. Discussio. Id est, quæstio discutiendi.

c Alter Cellanensem. quæ ecclesia erat subiecta sibi.

d Nullum. Argum. quod limitis manifestatio rem iudicatam reuocet ⁊ ar. ſ. ea. q. j. c. felix.

⁊ Nam uidet q alterā iā dederat sententiā: cū

e Sententia. Quam super hoc sentimus.

f Mittendos. Vbi

tis firmitate durauerit, patimur mutari: quia nec negligentia pontificum, nec temporalis obiectio (quæ per incuriā fortè generatur) neq; ignauia faciēte cōsensus adhibitus, nec subrepente supplicatione præceptio diuellere potest, semel diœcesim constitutam, ex qua semper ad regenerationem, atq; cōsignationem episcopi plebs deuota cō uenit: [a] territorium etiā nō facere diœcesim olim noscitur ordinatum.

Hoc multipliciter distinguitur. Sunt quædam diœceses, quæ certis limitib. distinctæ sunt. Hæ nullo modo præscribi possūt. Aliæ uerò, quæ non sunt certis limitib. distinctæ, & de quibus certa definitio non olim præcessit, pscriptione tolluntur.

Vnde Innocentius papa ait: †

Limitis possessio præscribi nō potest.

CAN. VI.

INter memoratos fratres nostros Fulgentium Astigitanum † & Honorium Cordubēsem epos discussio [b] agitata est: & propter parochiam basilicæ cuiusdā, quam ho rum alter Cellanensem, [c] alter Reginē. asseruit: & quia inter utrasq; partes hactenus limitis actio uentilata est, cuius quamuis sit uetusta retētio, nullum [d] tamen iuris præiudicium affert: ideoq; ne in dubium ultra inter eos nostra deuocaretur sentē tia, [e] prolatis canonibus synodalia decreta per lecta sunt: quorum autho ritas præmonet ita oportere inhiberi cupiditatē, ne quis terminos alienos usurpet. Ob hoc placuit inter alternas partes inspectores uiros mittēdos: [f] ita ut diœcesis [g] possidentis (si tamen basilicam ueris signis limes prouisus mōstrauerit ecclesiæ, cuius est ius retentionis [h]) sit æternum dominium. Quòd si limes [i] legitimus eandem basilicā non concludit, & tam longi temporis probatur obiecta, præscriptio, appellatio [k] præsentis [l] episcopi non ualebit: quia illi tricennalis obiectio silentium imponit. Hoc etiam & secularium principum edicta præcipiunt, & præsulum Romanorum decreuit authoritas. Si uerò intra metas tricennalis tē poris extra alienos [m] terminos basilicæ iniusta retentio reperitur, repetentis episcopi iuri sine mora restituetur.

Item Gelasius papa Iusto episcopo.

Spatia, quæ diffinita fuerint, tempore præscribi non possunt.

CAN. VII.

DIlectio tua studeat (inquisita omnium fideliter rerum ueritate) ut si de spatijs, [n] de quibus memoratur orta contentio, definitio iandudum certa processerit, intemerata [o] seruetur: alioqui si nihil unquā constiterit terminatum, tunc de præscriptione temporum si qua pars confidit, præbeat sacramentum: [p] ita tamen, ut quæ hactenus possedisse probabitur, iusiurandum finatur offerre. [q]

enim agitur de finibus agri, oculis sūt ipsa loca consideranda. extra de præscript. quia. ff. fi. re. l. si irruptione. & utriusque partis testes audiuntur: ut extra de proba. ex literis.

g Ita ut diœcesis. Sic construe, id est, ut æternum dominium diœcesis, scilicet de qua est controuersia, sit possidentis ecclesiæ, cuius est ius retentionis.

h Ius retentionis. Id est, quæ est in possessione.

i Quod si limes. Potest esse sensus, id est, si limes ipius possidētis eam non cōcludit, ⁊ & tamē ipse præscripsit, habeat ecclesiam. Vel aliter si diœcesis non est limitata, & eam præscribit, habeat eam.

k Appellatio. Id est interpellatio.

l Præsentis. id est, petentis.

m Extra alienos. id est, illius, contra quem ius præscribitur. Ioan.

n DIlectio tua. De spatijs. Prædiorum, non limitum. j. q. iiij. c. ij. Vel intellige de limitibus.

o Intemerata. ſ. vj. q. iiij. quod bene. j. xviij. q. ij. cap. Eleutherius.

p Sacramentum, scilicet testium, per quos probat præscriptionem. sic trigesimaprima, q. ij. c. si uerum.

q Offerre. Alteri parti. Vel dic, q illi parti, quæ probauit præscriptionem, si non pōt probare titulum & bonam fidem, permittendū est ei iurare, quod bona fide possederit rem illam, & qđ iusto titulo habuerit eam: non tamen dico quod cogitur probare titulum: sed si probat cursum temporis, & alleg.

dicat ultra, q̄ reuocata erat pptr manifestationem limitis. secū dum Hu. dic ultra, id est, de cætero.

⁊ Vt qui est in episcopatu alterius, longe tamē à limite secūdū Hu.

& allegat titulum, præsumo ratione temporis ipsum habere titulum, ut xij. distin. illa. ff. de usur. cum de in rem uerso. Nec obst. quod dicitur extra de præscript. cap. si diligenti. & extra de probat. licet. ubi uidetur dici qđ debeat cõstare de titulo. Intelligo enim tunc quando est præsum ptio contra eum, ut ibi fuit. & sic intelligo quod est extra de deci. dudum. sed fatuus est, qui allegat titulũ quem probare non potest: sed dicat præscripsi.

De hoc not. x. q. õ. iij. qa cognouim᷒. Potest. Hæc est iij. pars qõ. in qua dicit quæ res ui possessa non præscribitur. Ioã. de Fant.

a Placuit. Priuilegia. infra xxv. quæst. ij. c. j. & secundo.

a Priuilegia. Id est, chartas ecclesiæ. s. xij. quæst. ij. si clericis.

b Consuetudine. Ergo consuetudo dat priuilegium. ix. q. iij. conquestus.

c Imperatoribus. Hic canon emendat legem quę loquitur de quadriennij præscriptione in rebus donatis ab imperatore.

Ecclesia quãto tẽpore põt rem priuati præscribere.

d Annos triginta. Arg. quod præscriptio decennij uel uicennij non habet locum in ecclesia, ut ipsam rem priuati tali præscriptione possit retinere. Alij dicunt contra. Sed nonne contrarium est. C. de quadrien. præscri. l. bene à Zenone. nam ibi dicit quod si imperator rem priuati conferat alij, tutus est donatarius. & hic dicitur necessariã esse præscriptionem. Sed dic maxime, uel dic & pro uel. C. de uerb. signi fica. l. penulti. Vel dic quod sicut ecclesia noluit hoc recipere contra se, ut xij. q. ij. quicunque militum. ita nec pro se.

1 Vide s. xij. q. ij. c. quicunq;. Vel ibi loquitur cum dedit Imperator rem alienam tanquam alienam: hic tanquam suam. Vel hoc quod dicit de xxx. annis, refertur ad proximum, scilicet ad alios, & non ad imperatorem, ut extra de sent. & re iudic. cum inter. in fin.

3 *Potest etiã aliter distingui. Quæ quisque sua authoritate usurpat, q̃ nullo titulo possidere incipit præscribere nõ potest. & in hoc casu intelligenda est illa authoritas Gelasij: Temporalis obiectio quæ per incuriã fortè generatur, nõ potest diuellere diœcesim semel cõstitutã, intelligendum est, si nullo titulo, sed sola usurpatione eam possidere cœperit. Si uerò iudicis authoritate et priuilegiorum longa consuetudine possidere cœperit, tunc temporalis obiectio actori silentium imponit. Vnde Gelasius Papa ait:*

Debẽt priuilegia. xxx. annis possessa, immobiliter obseruari

CAN. VIII.

Placuit huic sanctæ magnæq; synodo, ut res uel priuilegia, a quæ Dei ecclesijs ex longa cõsuetudine b pertinent, etiã siue a diuæ recordationis Imperatoribus, c siue ab alijs Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta d possessa sunt, nequaquã a potestate præsulum eorum quæcũq; persona secularis per potestatẽ subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: sed sint omnia in potestate ac iussu præsulis ecclesiæ quæcunque intra xxx. annorũ spatia ab ecclesijs possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo clericorũ uel seculariũ contra præsentẽ definitionẽ egerit, tanquã sacrilegus iudicetur: & donec se correxerit, & ecclesiæ propria priuilegia seu res restituerit anathema sit.

Idem episcopis Dardaniæ inter cætera e inquit.

Repeti non possunt, quæ triginta annis quietè possidẽtur.

CAN. IX.

Post quingẽtos annos constituta Christi f quosdam audio uelle subuertere: cùm triginta annorum lex g hominum non possit abrumpi.

4 *Item si de rebus ecclesiæ cõtrouersia mota ẽ, et definitio subsecuta: etsi iniusta sit, tamẽ quia nõ sua sed definiẽtis authoritate h possidere cœpit: tricẽnalis i præscriptio petitori silẽtiũ imponit: ita tamẽ, ut supputatio præscriptionis nõ à tpe definitionis sed à decessu definientis exordium sumat.*

Vnde in Toletano concilio † statutum est.

Vita irritè disponentis non poterit pertinere ad tricennium temporis.

CAN. X.

Si sacerdotes k uel ministri dum gubernacula ecclesiarum admi-

e Inter cætera. Verba sunt Oratiani.

f Post quingentos. Constituta Christi. id est, ecclesiæ alicuius.

g Lex. i. præscriptio a lege introducta. lex eñ processu temporis nõ potest confirmari, quia si est iusta, statim ualet & confirmat. 3 si est iniusta, nunquã ualet. s. dist. iiij. erit autẽ lex. uidetur tamen ꝙ contra legem potest præscribi spatio xx. annorum, ut ff. de orig. iur. l. ij. §. exactis.

Item si de rebus. Hæc est iiij. pars q. in qua dicitur quod tẽpore prælati male alienantis, non currit præscriptio, sed post eius mortem ĩcipit currere. & hoc probat per cap. sequens. Ioan. de Fant.

h Authoritate. Nã iuste possidet, qui authore prætore possidet. xiiij. quæst. v. dixit. extra qui fi. sint legit. cũ inter. ff. de acquir. poss. iuste. Arg. contra de pœn. dist. ij. si quis semel.

i Tricennalis. Imo præscriptio x. dierum tũc sufficeret. nam plus facit sententia, licet iniusta, quam aliquod priuilegium, ut extra de sent. & re iudi. cum inter. in fi. Ioã. Sed non loquiť de tali sententia, sed de concordia, quæ definitio uocatur. B.

k Si sacerdotes. Triplex casus solet hic poni. Primus sic: ecce episcopus alienauit res ecclesiæ in casu illicito. dicitur hic quod uiuente episcopo nulla præscriptio currit contra ecclesiam in rebus illis: sed eo mortuo incipit currere. Et secundum hoc expone diffinisse. i. sua diffinitione & authoritate alienasse. argument. xx. quæst. ij. episcopus qui mancipia. & dic scribendo decreuerunt. i. decreto scripturæ interposito alienauerunt. Vel secundum alium casum expone scripto decreuerunt. i. scripto transegerunt, & in fraudem. cum eñ nõ poterat dare nepotibus suis, fingebat se habere litem

3 Sed cõtra. iij. di. in istis. & §. seq.

Adde quod a, ponitur hic pro ex. simile in l. j. §. adeo. ff. de acq. rer. domi. Casus tripliciter ponitur. † ix. cap. viij. & istud c. feruat in praxi, probãdo ꝙ alienator erat dissipator sed nõ deduceret tps successoris etiã dissipatoris, ut fuit decisum aresto senatus Parisiẽsis. uide Calde. cõs. iij. de præscrip. vbi etiã limitat. Et ꝓ decisione huius c. Pau. Castren. cõs. cccxxxvij colũ. iiij. lib. j. Panor. ca. ad nostrã. de reb. eccle. non alie. Innoc. ca. tum ex literis. de ĩ ĩtegrũ restitu. glo. c. j. eo. tit. in vj. Pet. Cor. cons. xlv. in fi. libro ij. Guid. Papæ decis. Delphin. cl.

nistrare uidentur, cõtra patrum sanctissimas sanctiones de rebus ecclesiæ definisse aliqua dignoscũtur: nõ ex die [a] quo talia scribendo decreuerũt, sed ex quo talia moriendo [b] definita reliquerũt, supputationis [c] ordo substabit. [d] nusquã etenim poterit ad tricẽnium temporis pertinere uita irritè iudicantis: quia status contractuum [e] non sumpsit initium ab origine [f] æquitatis.

[5] *Item ea, quæ in beneficijs possidentur, siue quæ metu hostilitatis interueniẽte diutius possessa fuerint, præscribi nõ possũt.*

Vnde in Agathensi concilio definitum est.

Quæ in beneficijs possidentur, præscribi non possunt.

CAN. XI.

CLerici quilibet quãtacunque diuturnitate temporis de ecclesiæ remuneratiõe aliqua possederint, in ius proprium [g] præscriptione temporis non reuocentur, [h] dummodo pateat ecclesiæ rem fuisse: ne uideantur etiam episcopi tempore administrationis prolixæ aut precarias cùm ordinati sint facere non debuisse, [i] aut diu retentas facultates in ius suæ proprietatis posse transscribere.

Item ex concilio Aurelianensi.

Quæ humanitatis intuitu aliquibus præstantur, præscribi non possunt.

CAN. XII.

SI episcopus humanitatis intuitu mancipiola, uineolas, uel terrulas clericis aut monachis uel quibuslibet præstiterit excolendas, [k] uel tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum ecclesia

litem cum eis de illo, & transigebat cum eis. Tertius casus est: episcopus tulit diffinitiuã sententiã contra aliquam ecclesiã super aliqua possessione ecclesiæ. & contra ius scriptum, [f] dicitur hic ꝙ ipso uiuente nõ currit contra eã præscriptio. Sed cum ista sententia lata fuerit contra leges scriptas, ut hic innuit, & ita nulla actio uel exceptio ex ea cõpetit, ut argu. ij. qõ. vj. §. diffinitiua. uers. itẽ si sententia. qualiter etiã iste poterit pscribere post mortem? Dico ꝙ iste nõ, sed eius successor: & sic intelligitur extra de iure patro. cura pastoralis. Vel dic ꝙ iste bona fide possedit, quia ignorauit illã sententiã non tenere, & sic sententia quæ nulla est, dat alicui causam præscribendi: sicut titulus qui non ualet, dat causam præscribendi, ut extra de empt. peruenit. ff. pro empto. qd' uulgo. ff. pro leg. l. iij. & iiij. nec contradicit extra de ijs quæ fi. a præla. cap. ij. quia ibi sciente capitulo alienatio fuit facta possessionum, unde ibi possessor statim tutus est, sed hic capitulo contradicente. uel forte iste non erat malæ fidei possessor: qa ignorabat sententiã iniquam, uidetur tamen ꝙ illicite alienatis non possit currere præscriptio. C. de bo. mater. l. j. & in hoc est deterioris cõditionis ecclesia quã minor siue filiusfamilias, quia non prius contra eum præscribitur, quã suæ potestatis esse incipiat, ut C. de bon. quæ lib. quæcunque.

[f] Patet exemplũ extra de re iud. cũ causa. & hic intellectus ex eo perpendit, quia dicit contra patrũ sãctiones secundum Hug.

[a] Non ex die. Si. extra de transact. decætero. extra de censi. præterea sic xij. q. ij. si quos. sic. ff. de diuers. & tempo. præscript. cum hæres. in fine.

[b] Moriendo. Ideo quia licet quilibet possit male alienata reuocare: ut xij. q. ij. non liceat. non tamen ita de facili admitteretur, cum episcopus semper contradiceret, & ei literas de rato denegaret, argum. C. de anna. exceptio. l. ij. §. ulti. & C. de bon. quæ liber. l. iij. extra de iudic. causam.

[c] Supputationis. id est. reputationis.

[d] Substabit. id est, incipiet numerari.

[e] Contractuum. id est, contractus quem fecit episcopus, non habet iustum initium. hoc ideo dico, quia præscriptio non est contractus.

[f] Ab origine. argum. initium spectandum, ut lxj. distinct. miramur. j. quæst. j. principatus. extra de elect. dudum. ff. pro empt. qui fundum. & ff. de diuers. & temp. præscrip. cum hæres. in fine.

Item ea. Hæc est v. pars qõ. in qua dicitur quod si episcopus concedit alicui clerico uineas uel terras ecclesiæ, tamen non præscribit eas possessor. & hoc probat per duo cap. Ioã. de Fant.

[g] CLerici. In ius propriũ. Hic patet & in seq. c. ꝙ coloni & precario possidentes, nullo tempore præscribũt. [a] ut x. q. iij. quia cognouimus. extra de postu. bonæ. ij. Ita nec aliquis q alieno noĩe possidet, ut extra de pscript. si diligenti. Itẽ nec usufructuarius, ut insti. p quas perso. no. acquir. §. fructuarius. Itẽ nec creditor. ff. de usuca. nõ solum. §. qui pignori. & hoc ideo qa oẽs isti alieno noĩe possident: vnde illi tãtũ dicuntur possidere quorũ nomine possidetur, ut extra de resti. spo. c. cum uenissent. Si ergo usque ad centũ ann. posses probare initiũ possessionis. i. ꝙ tuo nomine possessum est, non obstat tibi aliqua præscriptio: ut hic patet, & C. de pigno. act. nec creditores. & C. de præscript. xxx. an. male. & hoc uerũ est, nisi uelis dicere, qđ per longã obliuionẽ aliquis pdet possessionem, per id quod est. ff. de usuc. l. furtum. uel si tãtũ tempus effluxit qđ ignorat dñs. ubi sit possessio illa sita: ut ff. de acquirenda posses. si id quod. in princip. Vel nisi illa psona quæ possedit noĩe alieno, alij postea tradat possessionẽ, ut ff. de acq. pos. possideri. §. ꝙ si seruus. aliter nunq̃ præscribũt tales: nisi forte dño repetẽti non reddiderint possessionem, tunc possunt res tales pscribi: nõ ab ipso, cũ malã fidẽ habeat, sed a suo successore. Nunc habes q̃ psonæ non possunt pscribere. Sunt etiã quædã impræscriptibiles, ut contra iura libertatis non præscribitur, ut ĩ eo. §. põt. Itẽ nec in tributis præscribitur, ut ĩ. ea. §. porro. C. de præscrip. xxx. an. comperit. Item nec in matrimonio. xxxiij. q. v. quod Deo. Item nec decima laico. ex̃. de præscript. causam. Itẽ uidetur ꝙ nõ præscribitur in repetitione rerũ peculij, ut C. ne de sta. defun. l. repetitio. Item & in seruitutibus quæ continuam causam nõ habent, ut ff. de serui. seruitutes. Item in limitibus. s̃. eo. c. licet. Item in procurationibus debitis ratione uisitationis. extra de præscript. cum ex officij. Item & in obedientia, ut extra eo. cum non liceat.

Præscribere nõ possunt aliquæ personæ.

[a] Ad idẽ quod leg. & no. xij. q. ij. sæpe fit. ibi uideas.

Præscriptio non habet locũ in multis rebus.

[h] Non reuocentur. Argu. ꝙ quæ de libertate ab aliquo facta sunt, ei præiudicium non faciunt. supra j. quæst. j. nullus episcopus. ij.

[i] Non debuisse. Si enim præscriberent clerici, retardarentur episcopi ad conferenda beneficia, ut C. de bon. quæ libe. l. j.

[k] SI episcopus. Excolendas. s̃. eo. q. j. possessiones.

Prima

PRima. Hæc est sexta pars quæst. in qua probatur, quod tempore hostilitatis nō currit præscriptio & hoc probat per duo cap. Io. de Fant.

a Prima actione. Id est, in tractatu primi diei ipsius concilij. s̃. dist. j. c. ius gentium. & xxxiiij. q. j. c. j.

Postliminij diffinitio.

b Postliminio. Postliminiū est ius amissæ rei recuperādæ ab extraneo, & in statum pristinum restaurādæ. ff. de cap. & post. reuer. postliminium. datur autem secundum leges postliminio reuertentibus, rescissoria ītra quadriennium. insti. de act. §. rursus. C. de in integ. resti. l. ult. si tamen non potuerit agere ī hoc quadriennio ꝑ aliquos dies, restituitur ad eos. ff. ex q̃bus causis maio. l. sed & si per prærorem. §. si feriæ. secundum canones, cum non currat in hoc casu præscriptio, non dabitur rescissoria. Hic est ergo vnus casus, scilicet hostilitas, in quo non currit præscriptio. Alius dum uiuit iniquus alienator. s̃. ea. c. si sacerdotes. Tertius cum uacat ecclesia. extra de præscrip. de quarta. Vel cum quasi uacat ecclesia, prælato scilicet lapso in hæresim. extra de p̃scri. c. j. Alius est in pupillari ætate. C. quib. ex cau. in inte. rest. non est ne. l. ulti. Alius est cum quis est in potestate patris: ut C. de bonis quæ lib. l. quæcunque. Alius est cum mulier est in matrimonio quo ad dotem. C. de iure do. l. in rebus. q̃a non præscribitur cōtra mulierem in dote repetenda, nisi soluto matrimonio, ut ibi dicit. Septimus cum quid debetur ad diem, uel sub cōditione. tunc enim non currit præscriptio nisi a tempore diei, uel extantis conditionis. C. de præscrip. xxx. ann. l. cum notissimi. §. illud. Item & tempore excōmunicationis non currit præscriptio extra de concess. præben. & eccle. non va. quia diuersitatem. Item & in tempore illo quo quis impeditus est iusto impedimento, non potest agere: ut extra de elec. ne pro defectu. & extra de appel. cap. ex ratione. & C. de in offic. testa. contra maiores. & ff. ex quibus causis maio. l. quod quidem. & l. non enim.

Præscriptio i quibus casibus non currat.

prȩiudicium patiatur: nec secularis legis præscriptio, quæ ecclesiā aliquā impediat, opponatur.

Item ex concilio Hispalensi, cui interfuit Isidorus.

Temporis præscriptio nō obijcitur, ubi hostilitatis metus interuenerit.

CAN. XIII.

6 PRima actione a Theodulphi Malechitanæ ecclesiȩ antistitis ad nos oblata precatio est, asserētis antiquā eiusdē urbis parochiā militaris quodā hostilitatis discrimine fuisse decisam: & ex parte aliqua ab ecclesijs Astigitanȩ, Elibertanæ, atq; Egabiēsis urbiū esse retētā: pro qua re placuit ut omnis parochia quam antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisq; comprobaret, eius priuilegio restitueretur. sicut enim per legem mūdialem ijs, quos Barbarica seueritas captiua necessitate transuexit, postliminio b reuertentibus c redditur antiqua possessio: non aliter & ecclesia receptura d est parochiam, quam ante tenuit cum rebus suis, siue ab alijs ecclesijs possideatur siue in cuiuslibet possessionem trāsfusa fuerit. nō enim erit obijcienda præscriptio temporis, ubi necessitas e intererit hostilitatis.

Item Ioan. papa Paulino episcopo fungenti legatione in germania & Pannonia.

Tēporis nō currit præscriptio ubi furor hostilitatis incumbit.

CAN. XIIII.

POrrò si de annorum numero fortè quis causatur, sciat quia inter Christianos & eos, qui unius fidei sunt, numerus certus affixus est: cæterùm ubi paganorum & incredulorū furor in causa f est, quantalibet prætereant tempora, iuri non præiudicāt ecclesiarum: quæ corporalia nesciētes arma g solū Deū & propugnatorē suū, quando ei placuerit misereri, patienter expectāt. Verùm si annorū prolixitas in talibus impediat, Deus ipse reprehendēdus est, qui post quadringētos & xxx. annos filios Israel de durissima seruitute h Pharaonis, & fornace ferrea liberauit: sed ipse per se redemptor noster humanum genus post annorū millia, de inferni claustris eripuit.

7 *Tolluntur ẽt præscriptione illæ diœceses, quas ꝓprijs episcopis negligētibus alij ab hæresi ad fidei integritatē reuocauerūt.*

Vnde in nono Aphricano concilio legitur. †

Si qui episcopi diœceses suas lucrari Deo negligunt, post triēnium eis constabunt episcopis, quorum studio, fidei sunt recōciliatæ.

c Reuertentibus. s̃. iij. q. j. c. redintegranda. s̃. vij. qō. j. ca. pastoralis. C. de postlim. re. l. ab hostibus.

d Receptura. Nā ius redit ut pridē, cum reddatur status idem: ut extra de elec. quia diligētia. ff. si ser. uend. l. & si forte primo respon. ff. de serui. rusti. prædio. l. & Atticinus.

e Necessitas. Argu. quod non præiudicat patrono inuestitura tempore hostilitatis facta, xxxiiij. q. j. cū per bellicam. s̃. vij. q. j. cap. pontifices.

f POrrò In causa. Secus si mansueti sunt Iudæi uel Saraceni, tales bene præscriberent: argu. xxiij. quæst. ulti. dispar. Quidam tamen dicunt esse ecclesiæ priuilegium, quod etiam domiti non possunt prȩscribere. cum nec lege ecclesiastica regātur i, licet possint rē priuati prȩscribere, dummodo legibus Romanis regantur,

i Nā nō ligātur canonibus. xxv. qō. j. §. j. uersi. porro. ubi de hoc, & extra de diuor. gaudemus.

g Arma. Arg. clericos non debere mouere arma corporalia, etiam contra hostes: argumē. xxiij. q. viij. c. quicūque. nam lachrymȩ & orationes sūt arma clericorū: ut xxiij. q. viij. ca. cōuenior.

h Seruitute. Arg. contra libertatem non prȩscribi. j. e. §. potest.

† Habetur in cōcil. Mileuitano. c. xxiiij.

Tolluntur. Hæc ē septima pars quæstio. in qua probat. quod si aliquis negligit loca sua, & alius eps ea liberat ab hæretica fœditate, post triennium præscribit: & hoc probat cap. seq. Io. de Fant.

Pla

CAN. XV.

Placuit ut quicunq; episcopi negligũt a loca ad suam cathedram pertinentia, in catholica unitate lucrari, conueniã tur b à diligentibus uicinis epis, ut id agere non morentur: quod si intra sex menses c à die cõuentiõis nõ effecerint, qui potuerit eas lucrari, ad ipsum pertineant: d ita sanè, ut si ille, ad quẽ pertinuisse uidebantur, probare potuerit e magis illi[9] electã negligentiã ab hæreticis, ut impunè ibi sint, & suã diligentiã f fuisse præuentã, ut eo modo eius cura solicitior uitaretur: cùm hoc iudices epi cognouerint, suæ cathedræ loca restituantur.

Tõt etiã aliter intelligi præscriptio illa longi tẽporis, qua Gelasius negat statum parochiarum posse mutari. Longum.n.tp̃s (sicut ex legib. habetur) decennium g uel uicennium intelligit̃. Huius ergo tp̃is præscriptio authoritate Gelasij et seculariũ legum, ecclesijs obijci non potest. h

§ *Præscriptionum, aliæ sunt introductæ odio petẽtis, et fauore poßidentis: Aliæ tantùm odio petentis. qui.n. bona fide et iusto titulo rẽ p̃sentis i per decenniũ, k absentis uerò per uicennium tenuerit, perpetua l exceptione tutus erit, nõ solùm aduersus alios. sed ẽt aduersus creditores m quibus res ipsa obligata fuerat, ẽt aduersus uerũ dominũ. Si uerò aliquo casu à possessione ceciderit, ẽt aduersus uerũ dominũ, utiliter n rẽ uẽdicare poterit, Si autẽ nullo titulo, bona tamẽ fide per tricennium rẽ alicuius possederit, simili gaudebit præsidio: bona uerò fides nõ ad tractũ medij tẽporis, sed ad initiũ possessiõis refertur. sufficit.n. in initio o cuiq; bona fide poßidere cœpisse, etiã si medio tp̃e, scientiã rei alienæ habuerit: Hæ p̃scriptiones ĩtroductæ sunt fauore poßidẽtis, et odio petentis: quia lex fauet ijs, q̃ bona fide & iusto titulo, uel bona fide tantùm poßidẽt, odit autem et punit circa rem suã negligentes p & de-*

a Placuit. Negligunt. argu. quod delictum personæ quod est in omittendo, redundat in damnũ ecclesiæ. Illud autem quod consistit in faciendo non nocet ecclesiæ: ut j̃.q.vj.c. si episcopum. Arg. contra. s̃. ead. c. licet s̃. distinc. xxxv. c. ecclesiæ. Sed ibi nocet delictũ quod consistit in omittendo. Arg. contra. C. de acquiren. posses. l. ultima. ibi enim non nocet delictũ, etiã quod consistit in faciendo.

Ad idẽ extra de donat. ca. ij. ubi de hoc. & extra de præscr. c. ij. in glo. ult.

b Conueniantur. Authoritate huius canonis. simi. lxv. distin. c. ultimo.

c Sex menses. Deputatos ad admonitionem faciendã.

a Hæc est expositio H. & L.

d Pertineant. Expleto triennio: ut hic in hoc titulo, & extra de præscript. c. j. unde illud triennium est hic intelligendum, sicut ibi intelligẽdi sunt isti sex mẽses, qui dantur ad admonitionem faciendam. dicit tamen H. quod perueniant statim: tamen usq; ad triennium potest episcopus suus locũ illum repetere: ut extra de præscript. c. j. & est hic speciale fauore fidei, ut per triennium contra ecclesiam præscribatur ius episcopale, & etiam limes: & excusatur præscribens hic authoritate canonis, licet habeat cõscientiam rei alienæ, ar. ff. de noxa. & generaliter. & si rẽ pro derelicto habitam mihi uendas, licet sciam eam in bonis tuis nõ fuisse, ipsam usucapio. ff. pro dereli. l. ult. arg. ff. de fundo dot. l. j. Sed nũquid ecclesia læsa in hoc casu põt petere in integrum restitutionem? Potest dici quod sic, nisi fuerint negligentes clerici & episcopus: arg. ff. de mino. l. uerum. § item quæritur. uel si uult ipsum negligentem cõueniet. xij. q. ij. c. nemo nemus. & consequitur ab eo indemnitatem. C. arb. tute. quicquid. alienauit enim, qui usucapere permisit. ff. de uerb. signi. alienationis.

Præscribitur quã doque ex triennio iuri episcopali.

e Potuerit. Intra xxx. annos à sententia.

f Diligentiam. Scilicet domini. ff. ad se. cons. Tertul. l. ij. §. si mater. & extra de appel. oblatæ.

g Decennium. C. de præscrip. decem uel uiginti ann. l. ultima. Ioan. de Fant.

h Non potest. Post hoc statim lege illum §. sed solam. cum cap. seq. nemo. ad hoc postea reuersurus. dicitur enim quod dominus Iacobus interposuit istas leges: quod etiam conuincitur ex eo, quod illę concordantiæ bis ponuntur.

§ Præscriptionum. Hæc est octaua pars quæst. in qua ponit mentes legum de præscriptionibus: quas tamẽ ecclesia non recipit contra se. Io. de Fant.

i Præsentis. Præsens dicitur, qui in eadẽ prouincia est: absens qui in alia. C. de præscri. decẽ uel uiginti ann. l. ulti. tamen absens dicit̃ quãdoque, qui in iure non apparet. ff. de dam. infe. l. iiij. §. abesse. præsens etiam dicitur quandoque, qui in hortis est. ff. de procur. l. præsens.

Præsens & absens qui dicuntur.

k Per decennium. fit etiam alio modo interruptio: ut ff. de usuca. l. ei à quo. ff. de dona. l. qui pro donato. & C. ubi in rem act. l. ulti. & C. de p̃scr. 30. ann. l. cum notissimi.

l Perpetua exceptione. hoc habes C. de præsc. xxx. an. l. si quis emptionis.

m Creditores. Hoc si fuerit alius à debitore, aut eius hærede, uel de secundo uiuente debitore. debitor enim uel eius hæredes non possunt se defendere contra creditorem nisi quadraginta annis: ut C. si aduer. credi. l. j. & C. de præscript. xxx. ann. l. cum notissimi. Vsucapio autẽ nunquam currit contra creditores: quia causa domini semota est à quæstione pignoris. C. de pig. usucapio.

Vsucapio nõ currit cõtra creditores.

n Vtiliter. Arg. pro Io. & alijs, qui dicũt quod per præscriptionem acquiritur dominium, secundum M. directe potest uendicare: quia secundum eum dominium acquiritur præscriptione. unde illud aduerbiũ utiliter, non est de tex. uel si est de textu, expone utiliter, id est, indubitanter uel efficaciter.

o Initio. Hoc non tenet secundum canones: quia oportet ex omni parte præscriptionis habere bonam fidem: ut extra de præscrip. quoniam.

p Negligentes. Vigilantibus enim, non dormientibus subueniunt iura: ut ff. ex quibus causis maio. l.

no n

fides. Quòd si mala fide rē alienā qs possidere cœperit, post triginta annos aduersus omnē petentem exceptione tutus erit. Si uerò aliquo casu à possessione cecidit, actionē reposcēdi non habet: quia hæc prescriptio nō fauore malæ fidei possessoris, sed odio tm̄ rē suam prosequi negligētis introducta est. Si aūt res ad creditorem suū uel ad dominum peruenerit, detētionis cōmodū[a] habebit. Si uerò ad aliū creditor uel alius dominus aduersus eū experiri poterit: nec sibi ꝓderit exceptio medij tēporis possessoris: quia nō ab eo habuit causam poßidēdi. Quòd si uiolēter posseßio ad eos peruenerit, malæ fidei possessor indistinctè possessionis[b] cōmodum recipiet. Hæc de præscriptionibus decēnij uel uicennij uel tricennij intelligēda sunt, si sine interruptione possessa probentur. Quòd si per naturalem detētionem posseßio interrupta[c] fuerit, à die recuperatæ poßeßionis noui triginta[d] anni in omnib. præscriptionib. numerabūtur. Si per litis cōtestationem, ab ultimo die litigij, xl. anni computabūtur. Quod si ab eo q in causa præscribēdi erat possessionē aliquis nanciscatur, tempus præcedēs cū sue poßeßionis tempore cōtinuare[e] poterit. Is autē cuius res præscribitur, si litē contestari[f] nō poterit uel ꝓpter aduersarij[g] absentiā uel infantiā, uel furoris laborem, cùm neminem tutorē uel curatorē habeat, uel qa[h] in magna potestate cōstitutus est, intra constituta tēpora præsidem adeat, libellū ei porrigat, et hoc in querimoniā deducat: et sic tēporis interruptionē faciat. Si autē præsidem adire nō poterit, saltē ad episcopum locorū uel defensorem ciuitatis eat, et suam manifestare uolūtatē in scriptis deproperet. Quod si præses, uel eps uel defensor abfuerit, liceat ei publicè proponere ubi domiciliū[i] habet possessor: sed cum tabellariorū subscriptione: uel si ciuitas tabellarios nō habet, cum trium testiū subscriptione:[k] et hoc sufficiat ad omnē temporalē interruptionem, siue triē

non enim. ff. de ijs quæ in frau. cred. l. pupillus.

a Commodum. Quia ab eo rem illam non poterit euocare, qui mala fide eam possedit.

a Commodum. Nota quod uiolento detentori uel malæ fidei possessori, res uiolenter auferenda non est nisi incontinēti. argu. iij. q. j. §. ult. nec ei tūc dicitur interrumpi præscriptio. ff. de ui & ui arma. qui possessionem.

b Possessionis. argum. aliqua ex quo coniunguntur ualida esse, quorū quodlibet per se separatim inualidū est, [1] ut fama & testimoniū unius testis: argu. contra. xxiij. distinct. quorundam.

c Interrupta. Fit autē interruptio dupliciter: naturaliter, & ciuiliter. [2] Naturaliter fit occupatione aquæ, & alijs modis: ut ff. de acquir. pos. qui uniuersas §. j. & ij. Item si lōgo tēpore omittitur possessio. ff. de usuca. furtum. Item per corporalem cōpulsionē: & hoc nocet uel prodest omnibus. ff. de usucap. naturaliter. Ciuiliter fit libelli oblatione: & hoc habet locum in annalibus actionibus tantum, quę interruptiōe tali perpetuantur. C. quādo libellus principi. l. ij. Item fit per litis contestationem quę locum habet in ꝑpetuis actionibus. C. de præscrip. xxx. ann. sicut in rem. & hoc prodest tātum ei, qui eam facit: & obest illi tantū, contra quē fit: ut ff. de diuer. & tempo. præscri. inter quatuor. ei tn̄ tantum prodest, qui eo animo cōtestatur litem, ut ducat causam ad finem, sed impeditur ꝓpter fortuitos casus: alias nō [3] prodest: arg. à sensu cōtrario. C. de præscriptio. xxx. ann. l. ulti. & in auth. de litig. §. omnē. circa fi. col. viij. Item litis contestatio tunc tantum interrūpit, cum fit coram iudice suo, [4] alias nō: ut C. ne de stat. defun. l. pe. Interrumpitur etiā præscriptio synodali proclamatione: ut extra de præscrip. sanctorum. Item cum exponitur secunda cautio: ut C. de præscri. xxx. an. cum notissimi. §. sed & si quis. Item cum quis soluit usuras. C. de prescrip. xxx. ann. l. penulti. Item alium habes. ī. e. q. uer. is autem. cuius res. & extra de offic. ordi. pastoralis. Item & alium casum habes extra ut lite non contest. quoniam. in fi. Quandoque autem non interrumpitur præscriptio, sed dormitat, uacante scilicet ecclesia, & in pupillari ætate, & in alijs casibus quos dixi. s. e. prima actione.

d Triginta. Ergo naturalis īterruptio non ualet tantum, quantum litis contestatio: qa litis cōtestatione perpetuatur actio usque ad xl. an. ut C. de præscrip. xxx. an. l. ulti. sed in naturali interruptione non, ut hic. Similiter dico, quod nec illa cōuētio, quæ fit per executionem, perpetuatur ad xl. ann. cū generaliter dicatur ꝙ omne ius & omnis actio tollit̄ spatio xxx. anno. nisi ubi speciale aliquid reperitur: ut C. de præscript. xxx. an. cum notissimi.

e Continuare. Licet re uera aliquo tēpore intermedio uacet possessio, ius tamē fingit eam cōiūctim ꝑuenire ad alium locum: ut ff. ex quib. cau. maio. cum miles. & est simile. ff. de acqui. hęred. placet. & sic tēpus præcedēs dicit̄ continuari tempori sequēti, quo alter incipit possidere. [5] sed contra est quod legitur. ff. de acqui. poss. l. Pomponius. §. ult. ubi dicitur ꝙ uitiosa possessio nō continuatur non uitiosæ: sed illud uerū est in longa præscriptione: secus in longissima.

f Litem contestari. C. de ann. excep. ut perfectius.

g Vel propter aduersarij. Hoc bene tradit extra de offi. ordi. pastoralis.

h Vel quia. s. ij. q. j. prohibentur. C. de epis. aud. l. ulti.

i Domicilium. Domicilium large dicitur quandoque habitatio. ff. de dam. infec. l. iiij. §. prætor. arg. ff. de lib agnosc. l. j. in princ. & est simile extra de cleri. non resid. ex tuæ.

k Subscriptione. Argu. quod instrumento habenti subscriptionem trium testium standū est: etiam si per tabellio.

1 Ad hoc xij. q. j. nihil. ubi de hoc in gl. presbyter ergo in fi.

Interruptio duplex.

2 Cōcor. l. naturaliter. & ibi Bart. ff. de pręscr. gl. est simi. in uer. interruptio. in c. illud de præscrip.

3 Alias, nō. Idem Frā. Curt. in tract. đ sequest co. 15. Iasō in l. ex hoc edicto. in principio col. iij. de eo ꝑ quē factū erit. & in §. annales. col. ulti. num. 134. insti. de action. Hippoly. Marsi. singula 2.91. Andr. Alcia. de uerbo. signi. chart. 26. sed cōtrariū tenet Claud. de Seissello in repet. l. naturaliter. col. v. de usu. & est uerius.

4 Iudice suo. Idem Bald. c. illud. de ꝑscription. ubi etiam tenet ꝙ citatio non prosecuta non interrumpit: secus de cōtestatiōe, & bene.

Actio perpetuatur litis cōtestatione.

5 Et sic habes qđ quis pōt uti accessione tēporis ex authoris sui ꝑsona cū causa suisque uitijs ff. de acq. possess. l. Pōponius. §. cū quis. secundum Lauren.

ij, siue longi tẽporis, siue triginta uel quadraginta annorum præscriptio sit.

Hæc de præscriptionib. inter priuatos. Cæterum aduersus loca religiosa nõ nisi quadraginta annorũ præscriptio currit. Vnde in authẽticis, Quas actiones tricẽnalis prescriptio ꝑcludit, si loco religioso cõpetant, quadraginta annis claudũtur. Et in Nouellis, Neq; decennij a *uel uicennij, &c. In canonibus uerò ecclesia aduersus ecclesiã trigita annis,* b *monasteriũ aduersus ecclesiam non nisi quadraginta annis præscribere ꝑmittit.* c *Quòd si priuatus* d *primitias & decimas siue sine tit. siue cum tit. possederit, nulla temporis prescriptione tutus esse poterit. Quæ.n. ab initio de iure sortiri effectũ non possunt tractu temporis non conualescũt.* e *Vnde si liber homo longo tẽpore pro seruo detineatur etiã si quadraginta* f *annorũ curricula excesserint, sola temporis longinquitate libertatis iura minimè mutilabũtur.* g *Ad hec ecclesia res publica, primitiæ, decimatiões ciuiliũ functionum instar obtinent. Porrò publicæ functiones* h *præscribi nõ possunt. Vnde in septimo libro. Codicis titu. de triginta uel quadraginta annorum præscriptione Imperator Anastasius.*

CAN. XVI.

I Vbemus eos qui rem alienam per continuũ annorũ quadraginta curriculum, sine aliqua interpellatione legitima possederũt, i de possessione quidem rei uel dominio nequaquam remoueri: functiones autem, seu ciuilem canonem, uel aliquam aliam publicã collationem impositam eis dependere compelli, nec huic parti k cuiuscunq; temporis præscriptionẽ oppositam admitti.

Sic ẽt prædia siue sint priuati, siue ecclesiæ, possunt præscribi. Prouẽtus primitiarũ & decimationũ l *præscriptione tolli nõ possunt, etiam si à Romano* m *põtifice quilibet laicus super his rescriptũ impetrauerit. Rescripta enim, quæ cõtra ius scriptũ* n *impetrata fuerint nisi talia sint, quæ illis, quibus data fuerint, prosint, et nulli obsint, nullius momenti esse censentur. Itẽ: decimæ Deo mandante sacerdotibus et leuitis separatæ sunt: ut de sorte dñi uiuant, qui in eius sorte connumerãtur. Nõ ergo cuiusquam priuilegio laicis* o *cõcedi possunt: ne diuinis mãdatis authoritas humana præiudiciũ inferat. Vnde Impatores Valẽtinianus et Theodosius.*

Vniuersas terras, quę à colonis seu emphyteuticarijs dominici iuris, reipub. uel tẽplorũ p *in qualibet prouincia uẽditæ uel ullo alio pacto alienatæ sũt, ab ijs, qui perperam atq; cõtra leges eas detinẽt, nulla longi tẽporis* q *præscriptione officien*

---

tabellionem confectum nõ sit: argu. C. qui po. in pig. hab. l. pen. Hodie autem duo testes æquipollẽt tabellioni: ut extra de probat. quoniam cõtra. De hac materia nota. xj. q. iij. curæ.

a Neque decennij. ꝟ. ea. q. iiij. neque.

b Triginta annis. Hoc hodie non tenet: ut extra de præscrip. de quarta.

c Permittitur. ꝟ. e. q. iiij. possessiones.

d Priuatus. ut extra de præscri. cãm.

e Nõ conualescũt. Sic j. q. j. principat⁹. Argu. contra extra de ma. contract. cõtra interdi. eccle. c. ulc. & extra de conuer. coniug. placet.

f Etiam si quadraginta. C. de lõgi tẽpo. præscrip. l. ulti. C. de præscrip. xxx. uel xl. ann. cõperit.

g Mutilabuntur. Nec cofessio ei præiudicaret si cõfiteretur se seruũ, nisi in instrumento hoc fecerit: ut C. de agri. & censit. cũ scimus.

h Functiones. i. pẽsiones agrorũ.

i Vbemus. Possederũt. C. de pręscript. xxx. uel xl. ann. comperit.

k Parti. C. de fun. patri. l. ult. contra. sed ibi priuilegium habuit ab imperatore, & præterea ꝑ xl. ann. nõ soluit, inde tutus est ꝑ illa duo. ꝟ. ead. uerſi. quod si ab eo.

l Decimationum. Videtur quod laic⁹ possit decimas præscribere, nã ius habet ꝑcipiendi, & petendi eas, ex quo ei cõceduntur ab episcopo: puta in feudum uel beneficiũ ad tẽpus. Ad hoc dicunt quidã, ꝙ laicus nullũ ius habet in eis: nec habere põt. j. q. iij. ꝑuenit. & secũdũ istos planum est. Alij dicunt ꝙ cũ sic conceduntur laico ab episcopo, laicus habet ius possidẽdi, sed illud ius non est spirituale, nec rõne illius iuris posset præscribere: q̃a alieno nomine possidet. si uero uellet interuertere possessionẽ, iam inciperet esse malæ fidei extra de præscrip. si diligenti. & ita non posset præscribere eas: quia licet laicus sit, tamen super decimis in foro ecclesię conueniretur. Sed nõne ius spirituale percipiẽdi decimas habẽt lepros: ut extra de eccle. ædifi. c. ij. & tẽplarij, qui sunt laici? Dic ꝙ non, sed tantum à præstatione sunt liberi. quod ex eo patet, quia si prædiũ de quo ipsi non præstant decimas, deuoluitur ad ecclesiã, uel ad priuatum, statim ecclesia utitur iure suo, & soluet priuatus decimas.

m Etiã si à Romano. Quia in talibus papa nõ uult dispẽsare. ꝟ. xxv. q. j. sunt quidam.

n Ius scriptũ. xxv. q. ij. rescripta.

o Laicis. ꝟ. ead. q. vij. decimas. & capperuenit. nisi forte leprosis si huiusmo di causa paupertatis & intuitu eleemosynæ remittantur. xxv. qõ. j. §. ius ita. uer. quæcunque.

Vniuersas.

p Vel templorum. id est, ecclesiarum.

q Lõgi temporis. Non dicit longissimi. unde bene præscriberet qui à colonis emeret, & longissimo tempore: licet sit argu. contra. xcvj. distinctio. bene quidem. nam malæ fidei possessor est ex

---

Testes duo æquipollent tabellioni.

Scilicet quæ debẽtur reipubli. Hug.

Decimæ an possint præscribi ꝑ laicos.

Quod dic ut no. ꝟ. ea. q. j. ca. ulti. de deci. quã uis. ꝟ. j. q. ij. peruenit.

ex quo emit rem illam ecclesiæ contra legum interdicta: ut C. de agri. & censit. quemadmodum.

Pro isto ultimodicto facit quod not. extra de his q̃ fi. à prela. c. ij. & uide q̃d not. xcvj. dist. bene quidem. in gl. nam si quis emit, &c.

a Pretium. Supra xii. q. ii. quisquis. s̃. xii. q. ii. Vulteranæ. cõtra. sed hic fuit malæ fidei possessor. hoc not. j̃. x. q. ii. §. qui uero.

b Quidem. Hoc notatur s̃. x. q. ij. hoc ius. in fi.

De præscriptionibus. Hæc est ix. pars q. in qua dicitur, quod præscriptio contra ecclesiam nõ currit nisi xl. an. Io. de Fant.

Vsucapi nequeunt res aliq.

c Vsucapione. Videtur ꝙ res ecclesiæ non possunt usucapi: nec res fisci. instit. de usuca. §. res fisci. C. de usucap. l. j. item res ecclesiæ censentur iure reipublicæ. C. de sac. san. eccl. ut inter. præterea cum ecclesia restituatur iure minoris, a melius est intacta iura eius seruari, quam post causam uulneratã remediũ quærere. C. in qui. cau. in integ. restit. non est ne. l. ultim. quidam tamen dicunt contra.

a Vt not. extra de in inte. resti. ca. j. & c. auditis.

d Quadriennij. Hoc non approbo: ut patet per contraria s̃. xij. q. ij. quicũque militum. s̃. e. q. j. in canonibus. ut dixi s̃. e. placuit.

Sed sola. Hæc est x. pars quæ. in qua probat ꝙ contra Roma. ecclesiã nõ currit præscriptio, nisi centenaria. Io. de Fant.

e Nemo. Angustantur. In suis priuilegijs.

f Præiudicantur. Supra xl. di. c. j.

g Principum. Supra xj. quæstio. iij. Imperatores.

h Per centum annos. Similiter usus fructus ciuitati relictus, spatio centum annorum perditur. ff. de usufruc. l. an ususfructus.

Vsusfructus ecclesiæ relict᷒ durat centũ annis.

Hæc p̃scriptio centum annorum olim locum habebat in qualibet ecclesia. C. de sac. san. eccle. ut inter. sed hodie tantum Romanæ ecclesiæ appropriata est in authen. hæc constitutio innouat constitutionem. col. viij. extra de præscri. cum nobis. Ioan.

te, iubemus restitui, ita ut nec pretiũ a quidẽ b iniquis comparatoribus reposcere liceat.

9 *De præscriptionibus uerò longi tp̃is in Authẽticis inuenitur, collatione octaua, cõstitutiõe sexta:*

Quas actiones alias tricennalis, decennalis, uicẽnalis p̃scriptio secludit, si loco religioso cõpetunt, quadragĩta annis claudũtur, usucapione c et quadriẽnij d præscriptione suum locum habentibus.

10 *Sed sola præscriptio xxx. an. et deĩceps: à qua tamẽ præscriptione, priuilegia Romanæ ecclesiæ sunt exclusa: quæ nõ nisi cẽtum annorũ spacio præscribi possunt.*

Vnde Ioann. viij. scribit Lodouico regi.

Priuilegia Romanæ ecclesiæ non nisi centum annorum præscriptione tolluntur.

CAN. XVII.

NEmo de annorũ numero resultandi sumat fomentum: quia sancta Romana ecclesia (cui Deo authore seruimus) priuilegia, quæ infirma Petri stabilitatis petra suscepit, nullis temporibus angustantur, e nullis regnorũ partitionibus præiudicantur: f sed uenerandæ Romanæ leges diuinitus per ora principũ g promulgatæ, rerũ eius p̃scriptionẽ nõ nisi per cẽtum annos h admittunt.

QVAEST. IIII.

OStensum est i quãdo ecclesia aduersus ecclesiã præscribere possit. Nũc uidẽdum est si monasteriũ aduersus ecclesiam præscribere ualeat: qđ Vrbanus ij. prohibuit dicens:

Tricennio temporis aliquid præscribere abbates uel monachi non ualent. CAN. I.

POssessiones ecclesiarum & episcoporũ k tricẽnales abbates l uel monachos habere omnibus modis prohibemus.

Sed si eis tollitur tricennalis possessio, à beato Gregorio conceditur eis quadragenalis præscriptio.

Ait. n. Gregorius Papa Petro subdiacono. †

Quadraginta annorũ præscriptio religiosis domib. cõceditur

CAN II.

VOlumus accedente te ad Panormitanã ciuitatem, quæstionem ipsam tali ratione discutere: Dominio m rei apud possessorẽ sicut hactenus possessum n est, uidelicet p̃manẽte: ut si monasteriũ præfatũ sancti Theodori fines, o de quib. certatio † mota est, incõcussos xl. annis possedisse repereris, nullã deinceps (etiã si

i OStẽsum est. Hæc quæstio quarta patet per ea, quæ dicta sunt de p̃scriptione. dictum est. n. ꝙ & monasteriũ contra ecclesiã, & ecclesia cõtra monasteriũ xxx. annis non præscribit. quo ad hoc enim non ad imparia iudicant: sed secundũ antiquos canones monasteriũ & ecclesia ad imparia iudicant in præscriptione contra alios uel ab alijs. nam ecclesia contra ecclesiam, uel contra laicũ xxx. annis præscribebat, & eandem præscriptionem ab eis patiebatur, sed monasterium non: ut j̃. e. c. j. innuitur.

k POssessiones. Episcoporũ. Res ergo episcopi gaudent eodem priuilegio, quo & res ecclesiæ: ar. s̃. e. q. j. similiter. ꝙ nõ credo. rẽ enim clerici uel ep̃i præscribũt laici 3 xxx. annis: ut extra eo. sanctorum. Sed res ecclesiæ non. j̃. ea. neq;. hoc ego intelligo de rebus ecclesiæ, quæ episcopi sunt.

l Abbates. Id est, eos esse p̃scriptione tricennij tutos: s. quia possederunt rem alicuius ecclesiæ uel ep̃i xxx. annis. hoc enim expeditum est hodie ꝙ non. Item in ecclesijs locũ non habet præscriptio nisi xl. an. ut extra de præscri. de quarta. Io.

VOlumus. Dominio. i. possessione: sicut alias possessio pro dominio ponitur s̃. e. q. ij. uisis. ff. de uer. si. interdũ. Io.

n Possessum. Sic patet quòd ille q̃ est in possessione, usq; ad finẽ causæ manebit ĩ possessione: 4 ut viij. q. iiij. nõne. s̃. qõ. vj. quoties. ij. cõtra. sed ibi erat persona suspecta: ar. ff. qui satis. co. si fideiussor. §. ult. vñ tunc fructus sequestrari debent: ut ff. de app. Imperator. in fi. s̃. ii. q. vi. appellatione. alias res ante sñiam non est auferenda possessori: ut xi. q. j. quia res.

o Fines. Prædiorum, non parochiarũ. Illi enim nõ præscri-

3 Laici. Et bene, q̃a patrimonialia clericorũ nõ gaudẽt priuilegio rerũ ecclesiæ nisi in casib. à iure exp̃ssis. Pan. c. ecclesia sanctæ Mariæ đ cõstitu. Præscribi potest res episcopi.

† Epistola. ix. li. j.

Hoc intellige secundũ determinationem eius, quod habet extra lib. vi. de priuil. cũ personæ. §. ult. nam ubi quis fundat suam intẽtionẽ de iure cõmuni sec᷒ uidetur, ut ibi.

† causatio.

præscribuntur.ſ.e.q.iij. licet.& c. inter memoratos.

Ecclesiæ.ſ.e.q.iij.nemo. contra. sed hic monachi possederunt tantum ius emphyteuticarium, & præscripserunt ius quod clericis competebat: quia erant emphyteutæ Romanæ ecclesiæ. Vel dic ꝙ licet ius Romanæ ecclesiæ non posſit per se præscribi, præscribetur tamen cum uniuersitate. Argu. extra de iure patr. ex literis. ff. de con trah.emp. in modicis. Vel licet confirmetur hæc sententia quo ad ipsos litigantes: non ideo præiudicabitur Romanæ ecclesiæ cum uoluerit ius suum prosequi. extra de ca. mo. dilectus.ar. extra de sent. & re iud. cum super controuersiam. & cap. suborta. unde non est inconueniens ꝙ cõtra ecclesias subiectas soli Papæ pręscribat in rebus aliquibus: quia hoc non fit in præiudicium Romanæ ecclesiæ, quia eodem iure tenetur nunc illa Romanæ ecclesiæ, quo prior tenebatur. Et si uere uelimus loq̃, nec Romana ecclesia aliquid præscribit nec aliquis contra eam præscribit: q̃a Romana ecclesia cum aliquid contra aliam præscribit, nõ plus iuris propter hoc habet quam prius habuit: quia illa prius fuit ei subiecta: cum ipsa in omnibus ecclesijs habeat plenitudinem potestatis: ut ij.q. vj.decreto.

Præscriptio utrũ posſit currere contra Romanam ecclesiam.

quid Romanæ ecclesiæ [a] competere potuit) patiaris sustinere calumniam: sed quietem eorum incõcussam [b] omnibus modis procurare. sin uerò actores ecclesiæ non eos possedisse xl. annis inconcusso iure mõstrauerint, sed aliquam intra tempora hæc motam aliquando fuisse quæstionem eorundem finium: electis arbitris [c] tranquillè, & legaliter sopiatur.

Item ex nouellis Iustiniani.

De eodem.

CAN. III.

NEq; decennij neq; uicennij uel xxx. annorum possesſio uel præscriptio, sed sola xl. [d] ann. curricula religiosis domibus opponantur: non solùm in cæteris rebus, sed ẽt in legatis & hęreditatibus. Sicut ergo religiosis domibus ex lege nõ nisi quadragenaria est objciẽda p̃scriptio, ita & authoritate Gregorij aduersus alias ecclesias præscribere possunt eodẽ spatio temporis.

[b] Inconcussam. Ecce ꝙ qui obijcit interruptionem, eam probare debet. sic qui obijcit præscriptionem, eam probare tenetur: ut ſ.e.q.iij.inter.& c.dilecto. similiter & qui obijcit malam fidem, eam probabit. & si unus obijcit præscriptionem & alter interruptionẽ, utriusque testes audiuntur: ut extra de præscrip.illud. Sed si iam lata esset sententia super præscriptione, postea non admittitur reliquus ad aliquid probandũ. extra de præscrip.sanctorum.hic tamen contrariũ innuitur. Sed nunquid ille, qui probat præscriptionem, tenetur probare se continue possedisse? Hoc certe est imposſibile probare: sed sufficit probare ꝙ à principio possedit, & in fine, & quãdoq; in medio. nam extrema tempora sunt quandoq; consideranda in præscriptione: ut C.ne de sta. defun si mater. & C. de apo. publi. quicunque lib. x. Argumen. contra. ff.de distra. pig. & si is.

Præscriptioné p̃bãs an debeat docere de continua posſesſione.

[c] Arbitris. Si te habuerunt suspectum: argumen.xj. quæstione.j.peruenit.

[c] Arbitris.i. inspectoribus uel mensoribus: ut ff. si men.fal.mo.dixe.l.ij.ff.fi.regun.si irruptione. ſ.e.q. iij.inter. Alius ergo cognoscit hic de præscriptione, & alius de interruptione. nam & ita continentia causæ diuiditur, contra illud de sequestra.ad hoc. sed hoc fit hic, quia sub ea forma dominus Papa delegauit causam. sic ĩ.q.vj.placuit.& extra de re iu.de cætero.

[d] NEq; decennij. Quadraginta. Sic extra de præscri. de quarta. Sed nõne contra Cisterciẽsium ecclesiam, quæ ualde est priuilegiata, præscribitur spatio xxx. ann. ut extra de priuile. si de terra? Sol. in actionibus uel exceptionibus q̃ communi iure competunt, tenet ꝙ hic dicitur: sed in actionibus uel exceptionibus quæ contra ius indulgentur, citius præscribitur: ut patet extra de cõsti. cum accesſissent. in fi. Et hæc est rõ, q̃a non uidentur deterioris conditionis esse, si reuertuntur ad suũ pristinũ statum: ut xxxv. di. ab exordio. sicut uides quòd licet conditio dotis per pactũ non posſit fieri deterior, tamen si primo fecit mulier pactum ꝙ hodie redderetur ei dos, dein de facit pactum ꝙ usq; ad annum: ex quo modo cõditio dotis reuersa est ad suam naturam, non dicitur deterior facta: ut ff. de pact. si unus. §. quod & in specie & est si. C. de test. hac consultisſima. §.si quis autem. Vel dic quod ibi nõ ratione præscriptionis præiudicatur eis, sed ratione taciti consensus. † Vel dic quod licet exceptio perpetua sit, & actio temporalis: ut ff. de except. doli.pure. §. ult. tamen facilius perditur exceptio, quam actio: nam actio non perditur nisi usque ad xl. annos, sed exceptio uno actu perditur: ut extra de constit.cum accesſissent, & extra de præben.pro illorum.in fi.C.de iure do. impet.l.ij. & ff.de procura.Pomponius.§.rati.

Præscriptio an currat cõtra Cisterciẽ.

† Hic uideas q̃ not.j. q.j. nullus episcopus.iii & xvi. q. ii. cap.j.

QVAESTIO VI.

I ps

QVòd aũt [e] ea, q̃ ecclesię debent, rectores eiusdẽ sua authoritate iudicib. p̃termissis repetere nõ ualeãt, beatus Gregorius testat̃ dicẽs: †

† Epistola 44. seu c.88. li.4.

Iudicio non manibus, res ecclesiæ defendantur.

CAN. I.

COnsuetudo noua in hac ecclia [f] & ualde rep̄hẽsibilis erupit, ut cũ rectores eius patrimonij urbana uel rusticana p̄

QVod autem. Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima dicitur ꝙ nemo debet ponere uexilla in rebus suis. Secũda ibi, Quod autẽ. Tertia ibi, Econtra. Io.de Fant.

[e] Quod autem. Hæc q. habet duos articulos. Primus est an prælati ecclesiæ authoritate sua res ecclesiæ repetere ualeant absque iudice. & quidem non: ut ĩ.e.c. j. Secundus est utrũ cadant à causa si sua authoritate usurpent quæ ad se pertinere putant. & quidem in cã ecclesiastica licet usurpent sua authoritate, non cadũt à causa. ĩ.e.si epm.in causa propria sic. C.unde ui.si q̃s in tantam.& ĩ.e.placuit.nisi in casibus no. C. quando liceat unicuiq; sine iudice se uindi.l.j.

[f] COnsuetudo. Ecclesia.i. Romana. prohibet tamẽ & in alijs. ĩ. e.cap. Et ita est hic argu. ꝙ si Papa cum aliquo causam habet, nõ debet ipse esse iudex, & rem occupare, sed arbitros eligere: ar. ii.q. vii.nos si. alioqui cadet à re: ut in auth.de mã.prin.col.iii.§.ult. C.ut nemini liceat sine iu.l.una. C. ut nemo priua.ti. l.j.C.de ijs quæ pœ.nomine.l.j. tamẽ si uult esse iudex in causa ecclesiæ, potest esse: ut dixi ij. q.vii.si q sunt.

Papa iudex esse non debet in causa propria.

Titulos.

a Titulos. id est, uexilla, uel alia signa. hoc enim soli principi est permissum: ut C. ut nemo priua. tit. l. ij. & qui signa imprimit rebus propria authoritate: si est de plebe, decapitatur: si nobilis, proscribitur. C. ut nemo. priua. titu. l. ij.

b Sed manibus. xxiij. q. viij. conuenior. & c. quicunq;. s. xv. q. vj. authoritate. contra s. lxiij. dist. Adrianus. contra. j. xxiij. qō. viij. occidit. Sol. ibi dicitur de materiali & spūali gladio, sed singula singulis referuntur. Hic enim nō possidet, sed alij auferre conat. Vel secus cum possessor non uult stare iuri.

c Defendāt. id est. petant: ut dist. viij. quo iure.

d Sponte. id est, sua authoritate. Ioan.

Quod autem. Haec est. ij. pars quaestio. in qua dicitur quod nullus sine iudice debet aggredi rem ab altero possessam, quam credit ad se pertinere. Ioan. de Fant.

Quod autem. Hic est secundus articulus huius questiōis. Dicas ergo, in rebus ecclesiae non habet locum constitutio, si quis in tātam. C. unde ui. quia delictū praelati. & c. ut j. ea. si episcopum. & praelatus potest facere meliorem conditionem ecclesiae, nō deteriorem: ut extra de in integ. resti. requisiuit. sicut nec sua sio tutoris uel uiolētia praeiudicat pupillo: ut C. unde ui. l. meminerint.

Conditio l. si quis in tantā. non habet locum in rebus ecclesiae.

e Placuit. Siue uolentibus. argu. quod illicitus consensus non habetur pro consensu. xciij. distin. si quis episcopus. extra de elect. Osius. xviij. q. ij. si quis abbas. C. de salgamo hospitibus non praeben do l. j. lib. xij. & C. de rapt. uirg. l. una. Arg. contra. xxviij. distinct. diaconi.

f Causae. quantum ad possessorium iudicium etiam, quia puniri debet in litis aestimatione si habet ppria, ad similitudinem eius quod de tutore dicitur C. de administ. tuto. non est ignotum. & C. unde ui. meminerint. ut sicut factum tutoris non redundat in pupilli damnum, ita nec hoc delictum persona redundabit in damnum ecclesiae.

Vel dic ut not. ex tra de do. c. j. de hoc etiam no. infra, cap. proximo.

g Detrimentum patiātur. quia deponitur: & sic nō aget. xij. q. ij. monemus. aliter exponit G. j. e. q. §. ulti. & punitur publicatione bonorum: arg. C. unde ui. meminerint. & in expensis. C. de admini. tut. non est ignotum. Sed contra. ij. q. vij. lator. sed quod ibi non punitur raptor, ex misericordia factum est: sed ad huc est contra xviij. q. ij. Eleutherius. ibi. n. presbyter cuiusdam episcopi spoliauit monachos pro iure episcopi conseruando: sed tamen nō dicitur ibi quod mandauerit hoc episcopus. Sed uidetur quod si episcopus occupet huiusmodi rem con sensu canonicorū, quod praeiudicet ecclesiae, argu. C. de sacrosanc. eccle. iubemus. xxv. qō. ij. ita, sed hoc non concedo. arg. xij. q. ij. sine exceptione. & arg. xviij. quae. ij. si quis abbas

ca. xxj.

h Literas. confirmationis, quae non ualent in re uiolenter possessa. C. unde ui. authoritatem. sicut nec priuilegiū sup re litigiosa: ut extra de testib. causam. sic extra de cōfirma. uti. c. examinata.

i Vt eum appareat. nō autem auferat ei per uim. Vel dic ut eum appareat detētorem primum.

k Pacifice. id est, iure, &c.

l Retulerit. forte excipiendo quod non inuasit, & ita referat quaestionem de eiectione ante restitutionem. uel repetendo, uolens repetere quod inuasit, & ita referat quaestionem ex sententia, uel ex limite, uel ex aliquo iure. & hoc intellige dū toleratur. extra de reb. eccle. non alie. si quis presbyterorum. xij. q. j. praecipimus. arg. C. de sac. san. eccle. iubemus. Ioan. Sed si in modum exceptionis aliquid proponitur, quare idem iudex non cognoscit de exceptione: uel si in modū reconuentionis proponatur, ideo non intelligas de exceptione uel reconuentione: sed hoc uult dicere, quod facta restitutione potest agi de proprietate coram iudicibus electis cum suspectū habēt primatem. argu. xj. q. j. peruenit. Est autem argu. ex eo quod dicitur literas impetrauit, quod primas potest concedere priuilegiū. extra de ijs quae fiunt à praela. quanto. similiter archiepiscopus: ut ix. qō. iij. per singulas. sed non in dioecesi suffraganei, extra de excess. praela. sicut unire. nisi hoc fieret de consensu omnium episcoporum: ut ix. q. iij. archiepiscopus. Item per ta le priuilegium non confirmatur, nisi quod alias est legitimum.

Priuilegiū potest concedi à primate.

dia iuri illius competere posse suspicant, fiscali more titulos a imprimant: atq; quod competere pauperibus posse existimant, nō iudicio, sed manibus b defendāt: c & quia cùm praedicatores suos ueritas nihil per contentionē agere praecipiat, etiā ipsum litigiosae contentionis malū transcēditur: & res quę libet cū aestimatur ecclesiae posse competere, per uim tenetur: proinde prę senti decreto cōstituo, ut si quis ecclesiasticorū unquam titulos ponere siue in rusticano, siue in urbano praedio sua sponte d praesumpserit, anathema sit. & responderunt omnes: anathema sit. Is autem qui ecclesiae praeest, si hoc uel ipse fieri praeceperit, uel sine sua praeceptione factum, digna punire animaduersione neglexerit, anathema sit. Responderunt omnes, Anathema sit.

Quòd autem quisquis sua authoritate quod sibi deberi putat, usurpat, nec per iudicem reposcit cadat a causa, ex authoritate Mileuitani concilij habetur, in quo ita statutum legitur: †

Causae suae detrimentum patiatur episcopus, qui ecclesias suas ab alio detentas propria authoritate quaerit adire.

CAN. II.

Placuit ut quicunq; episcopi ecclēsias, uel plebes, quas ad suam cathedrā existimant pertinere, nō ita repetierint ut causas suas episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente irruerint, siue uolētibus e siue nolentibus plebibus, causae f suae detrimentū patiantur: g & quicunque hoc iam fecerint, si nondum inter episcopos est finita contentio, sed adhuc inde contendunt: ille inde discedat, quem constat praetermissis iudicibus ecclesiasticis irruisse. Nec sibi quisquam blādiatur, si à primate ut retineat literas h impetrauerit: sed siue habeat literas, siue non habeat, cōueniat eum qui tenet, & eius literas accipiat: ut eū appareat i pacificè k tenuisse ecclesiā ad se pertinentem. Si autē ille aliquam quaestionem retulerit, l per episcopos iudices causa finiat: siue

Idem.

Res eorum, qui ex clero labuntur, simul cum ipsis monasterio tradantur.

CAN. V.

DE lapsis sacerdotibus, uel quolibet ex clero obseruare te uolumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione misceaeris: sed pauperrima regularia monasteria require, quæ secūdum Deū uiuere sciunt: & in eisdē monasterijs ad pœnitentiam lapsos tradē: & res lapsorum in eo loco proficiant, in quo agere pœnitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus eorū subsidiū h habeant, qui de correctione eorum sollicitudinem gerunt. Si uerò parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur: ita tamen ut eorum stipendia, qui in pœnitentiam dati fuerint eos sufficienter debeant procurare. Si qui uerò ex familia ecclesiastica sacerdotes, uel leuitæ, uel monachi, uel clerici, uel quilibet alij lapsi fuerint, dari eos in pœnitentiam uolumus: sed res eorum i ecclesiastico iuri non subtrahi: ad usum tamen suū accipiant, unde ad pœnitentiam subsistant: ne si nudentur, locis, in q̄bus dati fuerint, sint onerosi.

per eos, quos eis primas dederit, siue per eos quos ipsi uicini cum consultu primatis delegerint.

3 *Ecōtra Gregorius Ioanni defensori eūti in Hispaniam scribit dicens:*

Delictum personæ in damnū ecclesiæ conuerti non debet.

CAN. III.

SI episcopū (quod absit) talem culpam cōmisisse constiterit, ut constet eum nō irrationabiliter esse depositum, eadē eius depositio a confirmetur, & omnes res suæ ecclesiæ, quæ ablatæ fuerunt, restituantur: quia delictū b personæ c in dānum ecclesiæ d non est conuertendum. Si autē, ut dicitur, quia Comitiolus defunctus est, ab hærede eius, quæ iniustè ab illo ablata sunt, sine excusatione reddantur. e

Idem Petro subdiacono. f

In personam delinquentis, nō in facultates eius ultio pcedat.

CAN. IIII.

COgnouimus quòd si quis ex familia culpam fecerit ecclesiæ, non in ipsum, f sed in eius substātiā uindicetur. De qua re præcipimus ut quisquis culpā fecerit, in ipsum quidem (ut dignū est) uindicetur: a communione g autem eius omnino abstineatur.

gitimum. nam solus papa id quod nullum est, facit ratum authoritate sua. si ex certa scientia hoc faciat. argu. j. ea. si episcopum. licet alias confirmari non dicatur, nisi quod ante firmum erat. extra de fide instru. c. inter dilectos.

Econtra. Hæc est iij. pars quæstio. in qua probat per sex authoritates q̄ delictum personæ in dānum ecclesiæ redūdare nō debet. imo persona tantum puniatur. Io. de Faut.

a Si episcopum. Depositio. licet mala fuerit: & hoc propter scandalum. sic iij. q. vj. hæc quippe.

b Delictū sic xviij. quæstio. ij. Eleutherius. contra.

c Personæ. j. xxv. q. ij. ita nos. contra. Sed ibi potius puniti sunt delinquētes quā ecclesia. uel bene punit ecclesia nō in honore, sed in facultatibus ob delictū personarum. s. ea. q. iij. placuit.

d In damnum ecclesiæ. xxv. q. ij. ita nos. contra. sed ibi potius puniūtur delinquentes quam ecclesia. Item contra s. ea. qō. iij. placuit. sed delictū quod cōsistit in omittendo, bene præiudicat ecclesiæ: sed quod in faciēdo, nequaquā. alienare tamen dicitur qui usucapere p̄mittit. ff. de uerb. signific. alienationis. Item contra s. liiij. dist. si seruus. ubi dicitur quod pro uno seruo episcop⁹ duos debet recompensare domino. sed intelligēdum est illū de bere restituere duos non de rebus ecclesiæ, sed d̄ reb. pprijs si quas habeat.

e Reddantur. licet ad eum nō peruenerit, tenetur ex maleficio defuncti, secūdum canones. extra de pig. ca. iij. xij. q. ij. episcopus qui filios. arg. xcvj. distin. bene quidem. extra de rapt. in literis. f sicut hęres defuncti tenetur condictione furtiua. ff. de cōdic. furt. si pro fure. § condictio. ff. ui bon. rap. l. ij. §. ulti. quia illa oritur ex maleficio, etiam si lis cum defuncto contestata non sit: imo præsumitur peruenisse ad eum, ex quo in uniuersum succedit: arg. extra de usuris. tua. Sed hoc ideo, quia ibi defunctus fuit obligatus ex quasi contractu propter indebitum solutum: & bene conuenitur hæres, licet ad eum nihil peruenerit. Sed obijcitur: si pro usuris repetendis agitur actione ex quasi contractu, quid ad ecclesiam si agitur ex contractibus ratione pacti: ergo hæres nō est cōueniēdus? Respōdeo: licet ex cōtractu agatur, tamen uersatur ibi de delictū: unde hęres p̄ test conueniri: ut ff. de actio. & oblig. l. ex contractu. secundum legem autē nō tenet ex delicto defuncti, nisi lite contestata. C. ne ex delicto defun. l. j.

f Cognouimus. Nō in ipsum. id est, non propria, sed ecclesiæ. pōt enim in propria puniri. xxj. quæst. ulti. si quis cuiuslibet si illā pœnam plus timeat.

g A communione. scilicet rerum eius, id est, non communicemus facultates eius nobis, sed locus, in quo acturus est pœnitentiam de putetur: ut j. ead. de lapsis. uel cōmunione rerū ecclesię sibi commissæ. nō enim ppter hoc res sunt ecclesiæ auferendę, licet hoc quotidie fiat ab episcopis: & forte non minus iniuste, cum pœna pecuniaria magis timeatur quā corporis: & ideo iuste uidetur posse fieri: argu. xxiij. qō. iiij ea uindicta. extra ut lite non contest. quoniam. in fi. Et intelligunt quidam hoc tātum esse de libertis ecclesiæ promotis, qui omnia, quæ acquirūt, ipsi ecclesiæ acquirūt: ut extra de ser. non ord. ca. iij. unde ne propter eorum delictū damnificetur ecclesia, statuitur hic, ut puniantur in persona. & non in rebus. Res. n. ecclesiæ non possunt confiscari: ut s. ead. quæstio. j. in canonibus. & §. nouarum.

h De lapsis. Subsidium. Argu. ad quē spectat onus, &c. xij. q. ij. charitatem xxvij. qō. i. si quis rapuerit. s. 50 dist. si quis episcopus. s. xij. q. v. ca. ult. ff. de reg. iur. secundum naturā. Nam naturale est, commoda cum sequi, & c. C. de fur. & ser. cor. l. fi. §. sed cū.

i Sed res eorum. Videtur hic, quod si clericus remoueatur

a Et metu principis hoc factum fuit, scilicet q̄ depositio fuit cōfirmata ar. s. ea. q. j. frater.

f Epistola 41. li. 2.

Hæres an teneat ex maleficio defuncti.

i Cōcor. text. in l. ueteris C. de contrahen. & cōmit. stipu. & in l. unica. C. ut actio ab hære. & contra hære.

Scilicet sibi cōmissæ. & sic facit ad propositū Gratiani.

Ecclesiæ res non cōfiscantur.

ueatur ab ecclesia sua, & omnia sua ei reddantur: ut extra de cle.cōiug.& à te.& extra de renun. ... iij. & 27.q.j.si quis rapuerit.sed hoc nō concedo.xij.q.ij.nō liceat.sed dico & tantū usufructus illorū debet habe re tempore uitæ suæ.& sic intellige & hic dicitur.

a Si fortassis. Non inutilis. ꝓpter hoc & prælatus inutilis fact9 ē. quasi diceret, inutilitas prelati non debet redundare, &c.

b Episcopo. Subijciat. cum coepis. Vel secundum Hu. solus hoc faciat. ȷ. 18.q.ij.si qs abbas. Arg.epm posse dpo nere abbatē. & hoc uerum est ab honore, nō ab ordine: sicut de monacho dicitur s̄. lxxxj. dist. ualet.& s̄.j.q.v.c.j.

c Illud. In usum. qnq; tamē res ecclesiæ dantur in proprietatem. xij. q.ij. bonæ.sed cum dantur intuitu officij, non: ut hic.

d Auferre. ȷ. e.q. ult. inuentum.contra.s̄.di. lxxiiij.gesta. Argu. s̄.e.q.j. possessione cōtra. Sed dic nullatenus, id est, usq; ad tempus præstitutum.

e Pro qualitate. Vide meliorē conditionem clericorum percipiētium aliquid in ecclesia, propter obsequiū aliqd, uel extrinsecam probitatem, quam canonicorū: qa ob delictum nō amittunt illud, sed habēt usq; ad obitum suum: arg.hic, & xij. quæst. ij.sæpe. Vel dic auferre præsumant, non dico ei, sed ecclesiæ. & sic facit ad propositum G. & delictum personæ non redundat, &c.

f Meliorem. Extra de in integ.restitu. requisiuit & hoc uerum est in acquisitis: secus in acquirendis. C. de acqui. pos. ex liberis. sed si propria habet prelatus, agatur contra eū. C.arbi.tut.quicquid. & xij.q.ij.monemus.

1 Sine assensu coepiscopis.sed non sine suis canonicis, secū dum Hu. & hic uideas qd leg.& no. xxj. dist. submittitur.in fin.

2 De hoc nota. xv. qō. vij.in sum.

3 Maguntinen.

Item Leo iiij. Carolo regi.

Inutilis sacerdos ecclesiam suam dignitate non priuat.

CAN. VI.

Si fortassis (quod non credimus) apud uos inutiles iudicamur: ecclesia tamen, cui permittente domino præsumus, nō inutilis, a sed caput principiumq; omniū merito simul ab omnibus uocatur.

Item in Magotiensi 3 concilio.

Possessiones monasterij, pro peccato abbatis episcopo tollere non licet.

CAN. VII.

Episcopo non liceat possessionem monasterij tollere, quamuis abbas peccauerit: sed subijciat b eūpotestati abbatis alterius monasterij.

Item Gelasius.

Quæ sacerdotes dederunt, subsequentes pontifices nullatenus auferre præsumant.

CAN. VIII.

Illud statuendum censuimus, ut quascunque munificētias clericis aut sibi seruientibus de rebus ecclesiæ in usum, c aut de proprijs in proprietatem præcedentes dederint sacerdotes, subsequentes pontifices nullatenus auferre d præsumant. Si quid tamen culpæ extiterit, pro qualitate e personarum, uel regula præcedentium canonū in persona habeatur, non tamen in facultate districtum.

Si ergo delictum personæ in dānum ecclesiæ non potest conuerti, quia procurator conditionē ecclesiæ pōt facere meliorē, f nō deteriorem: si peccato abbatis possessiones monasterijs auferri non licet, quomodo delictum episcopi uertetur in damnū ecclesiæ ut inde detrimentū causæ suæ patiatr? Sed detrimentum causæ pati nō sic est accipiēdū, ut ecclesia suo iure priuetr: sed potius qa clericis corā iudice stātibus, eps tacebit, et ꝓ iniuria illata mulctabitur, si propria habuerit.

QVAEST. VII.

Quòd aūt ecclesias g de manu laicorū h nec abbati, nec alteri accipere liceat, omniū canonū testatur authoritas. Gnāliter.n.tam ecclesiæ, quā res ecclesiarū in ptāte epi consistunt. Laici autem nec sua nec episcoporum authoritate decimas uel ecclesias poßidere pnt: unde si episcopi sine beneficio sine pretio ecclesias uel decimas laicis dederīt, domū orōnis, domū negotiationis et spe luncam latronū faciunt. unde post euersionem cathedræ à cœtu fidelium segregati, eterno uerbere à domino flagellabuntur.

Vnde Gregorius septimus ait:

Quod aūt. Hæc.q. diuiditur in vj. partes, in quarū prima dicitur & probatur & oēs decimæ & ecclesiæ debent esse in ptāte epi loci, & debet illas canonice diuidere & dare ecclesias & beneficia canonice, & sine illo nullus pōt ecclesias uel decimas conferre. Secunda ibi, Quoniam in quibusdā. Tertia ibi, Piæ mētis. Quarta ibi, Vt ergo. Quinta ibi, Si qs uult. Sexta, ibi, Cōstituit. Io. de F.

g Ecclesias. Hæc est vij. q.s.an abbas possit retinere ecclesiam quam accepit de manu laici, interueniēte postmodum consensu episcopi? Et dic & sicut ȷ.ead.nullus. & ca.decimas. Extendit eam magister etiam ad decimas & omnes res ecclesiasticas. & in hūc modum eā tractat. Primo ostēdit qd laici ecclesias uel decimas nec ēt episcoporū authoritate habere uel possidere possunt, ergo nec alicui eas conferre possunt: si tamen post consensus episcopi interueniat, tenet donatio. ȷ.e. §. sicut ergo.& cap. decimas. ius autem patronatus etiā sine authoritate ipsius cōferre possunt loco religioso. extra de iure pat. illud. & cap. cōsultationib. Ostē dit postea G. 1 qd iuris ī ecclesijs ab eis fundatis laici sibi ualeant uendicare. Dic ergo & qui ecclesiam consequitur à laico, ipso iure suspēsus est. Ar. ȷ.e.decimas. & ca. cōstitutiones. & c. si qs deinceps. nisi authoritate Papæ habeat laicus inuestituras, sicut rex Apuliæ: tunc potest dare cui uult præter authoritatē episcopi. ȷ. ea. nemini.

h Laicorum. Supra lxiii. di. Adrianus.ij. cōtra. sed illud c. abrogatū est: ut dist. e. §. uerū. Io.

Laici ecclesias aut decimas habere nō possunt.

1 Scilicet ȷ.e.ca.piementis.cū c. sequen.

Decimæ à laicis non possideantur.

CAN. I.

DEcimas, quas [a] in usum pietatis cōcessas esse, canonica authoritas demōstrat, à laicis possideri apostolica authoritate prohibemus. siue.n. ab episcopis, uel regibus, uel quibuslibet personis eas acceperint, nisi ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegij crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. Oportet autem congruentius nos decimas & primitias, quas iure sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere: quas fideles domino præcipiente offerunt, iuxta illud uaticiniū Malachiæ prophetæ: Inferte omnē decimationem in horreū [b] meum: ut sit cibus in domo mea. Has uerò decimas sub manu episcopi [c] fore censemus: ut ille, qui cæteris præest omnibus iustè distribuat: ut nec quicquam personis honorabilius [d] exhibeat unde alij scrupuloso corde moueantur, sed sint omnia communia: quia inhonestum uidetur, ut alij sacerdotes habeant, alij uerò detrimentum patiātur: sed sicut una est fides catholica, ita necesse est ut ille, qui prouisor est loci, quamuis multæ [e] sint ecclesiæ: omnibus [f] tamen fideliter distribuat.

Vnde Vrbanus ij.

De eodem.

PALEA.

COngregato apud Claremonteñ. urbē multorum coeporum synodali conuentu proposita nobis est à quibusdā eorum quæstio, de ecclesijs uel de ecclesiasticis possessionibus à clericis uel monachis usque impręsentiarum inconsultis episcopis acquisitis. nos autem usi saniori consilio eorundē cporū, cōdescedentes pro tempore, prouidentesq; ecclesiasticæ paci, uel qualiter absque ineuitabilis scandali periculo hmōi quæstio non poterat procedere, apostolica authoritate decreuimus, ut ea, quæ à clericis uel monachis à quibuscunq; personis prout potuerint, uel usque hodie fuerunt acquisita, rata perenniter & inconcussa permaneant: hoc tamen tenore, ne in posterum incōsultis epis talia præsumant.

Item Gregorius.

De eodem.

PALEA.

PEruenit ad nos fama sinistra, quòd quidā episcoporum non sacerdotibus propriæ diœcesis decimas atq; Christianorū oblationes conferunt, sed potius laicalibus personis, militum uidelicet, siue seruitorum, uel (quod grauius est) etiam cōsanguineis. unde si quis amodo episcopus inuentus fuerit, huius præcepti diuini transgressor, inter maximos hęreticos et antichristos non minimus habeatur, & sicut Nicena synodus de simoniacis censuit, & qui dat episcopus, & qui recipiunt ab eo laici, siue pretio, siue beneficio, æterni incendij ignibus deputentur.

Item Ambrosius in sermone quadragesimæ.

Laici an possint sine peccato decimas percipere.

[a] DEcimas, quas. Videtur ergo ex hoc ca. & extra de deci. c. quamuis. & c. prohibemus. & extra de præscri. causam. ꝙ laici peccant, si decimas possideant. H. dicit ꝙ eps bene potest conferre laico decimas, sicut etiam posset pignori supponere uel uendere: ut extra de pign. c. j. sed ius spirituale non pōt conferre. Alij uero dicūt, ꝙ quocunque modo accipiunt, peccant per prædicta cap. & extra de deci. ad hæc quia etiā fructibus uti prohibentur: ut x. q. j. hanc cōsuetudinem. Ego credo, ꝙ temporalia non potest habere laicus iure feudi ut ad hæredes descēdant, ut extra de dec. ad hæc. quia ius spirituale quod residet apud ecclesiam, sine temporali consistere non potest: sicut corpus sine anima: ut j. q. iii. si qs. Item quia inutile esset illud ius ecclesiæ: ut dicit lex de usufru. ut instit. de usufruct. §. ij. Nec obstat extra de ijs quæ fi. à præla. cum apostolica. qa ibi potius factū quam ius tangitur. ex. de ap. ad pœnitētiam.

Mal. 13. a

[b] In horreum. Argu. ꝙ non solum dare, sed etiā ad domum deferre decimam debēt: argu. s̄. ea. q. j. reuertimini.

[c] Sub manu episcopi. j̄. e. quę. nemini. cōtra. sed ibi de iure patr. agitur, ꝙ laicus potest dare, & ab eo recipi. s̄. di. xxxii. præter. s̄. x. q. j. decretum est.

[d] Honorabilius. s̄. e. q. j. ad hoc. Contra. s̄. lxxiiii. dist. consuluit. s̄. j. q. ii. cap. ulti. s̄. xii. q. ii. Vulteranę. in illis omnibus dicit, ꝙ secundū merita personarum potest res ecclesiasticas diuidere. Sol. hoc c. loquitur de illis clericis, quorum præbendæ non sunt distinctæ. Vel dic ꝙ loquitur de decimis & oblationib. q̄ æqualiter sunt diuidendæ. pares ergo erunt reditus oīum, qui sunt in eadem ecclesia quo ad præbendam: ut extra de cōsti. cum omnes. & cap. cum M. & extra de præbē. relatum. sed secundū apostolum, unus non debet esurire, & alius ebrius esse: & quorundam remissio, alijs non debet esse tribulatio: ut xxv. q. j. §. his ita. in fin. sicut iniquum est inter socios, ꝙ unus consequatur plus, quam alter: ut ff. ꝓ socio. uerum. §. si cū tres. Vel dic ꝙ non negatur hic quin secundum merita personarum possit diuidere res: sed secundum carnalem affectum nō debet eas diuidere. Ioan.

Reditus eorū qui sunt in eadem ecclesia, debēt eē pares:

[e] Multæ. Quo ad membra: quia ipsa ecclesia est una: ut vii. quæ. j. Nouatianus. xxiiii. q. j. loquitur.

[f] Omnibus. Arg. pro capellis: ut communicentur eis decimæ: ut lxx. dist. sanctorum. s̄. ea. q. j. c. decimas. & xii. q. j. uidentes.

Quicun-

Fideliter decimas dat, qui omniũ suorum decimas soluit.

CAN. II.

Qvicunque recognouerit in se, quòd fideliter non dederit decimas suas, modò emendet quod minus fecit [a] quid est fideliter decimas dare? nisi ut nec peius nec minus aliquando offerat de grano, aut de uino, aut de fructibus arborum aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, [b] aut de ipsa [c] uenatione sua.

Item ex concilio Rothomagensi.

Excommunicentur, qui decimas sacerdotibus dare nolunt.

PALEA.

Omnes decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arborum, dñi sunt, et illi sanctificãtur. [d] Boues, et oues, et capræ, quæ sub uirga pastoris transeũt, quicquid decimũ euenerit, sanct ficabit dño: nõ eligat neq; bonũ neq; malũ, nec in alterum commutabitur. Si quis cõmutauerit, & qđ mutat, et quod mutatum fuerit, dño sanctificabit, et nõ redimet. Sed qa modò multi inueniũtur decimas dare nolentes, statuimus ut secũdũ domini nostri præceptum admoneãtur [e] semel, et secundò, et tertiò. Qui si nõ emẽdauerint, anathematis uinculo feriãtur, usq; ad satisfactionem et emẽdationem congruam.

Item ex concilio Magotiensi. †

Veterum exemplo decimæ soluantur. CAN. III.

Decimas Deo & sacerdotibus Dei dandas, Abraham [f] factis, & Iacob [g] promissis insinuat, & omnes sancti doctores commemorant.

Non aũt decimæ sunt redimendæ à populo, si aliter dare eas noluerint.

Vnde in eodem concilio legitur.

Decimæ non sunt à populo redimendæ. CAN. IIII.

Decimas [h] quas populus dare nõ uult, nisi quolibet munere ab eo redimant, ab epis prohibendum est ne fiat. [i]

Item Augustinus. †

Quia decimæ Deo non redduntur, indictio fisci accessit.

CAN. V.

Maiores nostri ideo copijs oĩbus abundabant, [k] quia decimas Deo dabant, & Cæsari [l] censum reddebãt. Modò autem quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri [m] cum Deo decimas, modò autem tollitur totũ. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.

Item Origenes. †

[a] Qvicunque. Quod minus fecit. Sed pone quòd aliquis diu non soluit decimas, nec modo possit soluere, nisi uenderet omnia quæ habet: nunquid tenetur ea uendere? Sic, sed ecclesia debet ei dimittere unde uiuat: cũ hoc eidem esset ei datura. res enim ecclesiæ omnibus sunt communicandæ: argu. s. ead. q. j. quoniã quicquid. nec enim ita auare sunt omnia extorquenda: quia habenda est eius ratio, ne egeat. argu. ff. de re iudic. inter. §. ulti. Item patet hic, ꝙ sicut laicus non potest præscribere in decimis, sic nec in quantitate decimarum: licet sit argu. contra extra de deci. in aliquibus. ubi dicitur quod decimæ quædã ex lõga consuetudine debẽtur: sed illud potest intelligi secundum decre. extra eo. ad apostolicæ. Vel loquitur de decimis personalibus quæ reddi debent ecclesiæ, in qua recipit sacramẽtum. sed certe istæ & illæ similiter lege diuina debentur: [1] ut xxiii. quęst. v. dicat. Et no. ꝙ licet non currat præscriptio in quantitate decimæ, tamẽ currit in quantitate [2] cathedratici: ut extra de cẽsi. olim. quòd mirum uidetur: cum clericus possit præscribere in decimis & non in cathedratico: cum cathedraticum non possit episcopus à se abdicare: ut extra de dona. pastoralis.

[b] De negotio. De hoc dixi. s. e. q. j. c. reuertimini.

[c] Aut de ipsa. Supra lxxxvj. distin. Esau. contra. & c. qui uenatoribus. s. di. xxxiiii. quorundam. contra. Solu. ibi de arenaria uenatione, quæ prohibita est: hic de saltuosa, quæ quibusdam est concessa: de qua decimatio dari præcipitur: arg. xxiii. q. j. nisi bella. & ca. noli.

[d] Omnes decimæ. Sanctificantur. Id est, ministerijs sanctis, id est, sanctæ Dei ecclesiæ scilicet deputatis conferuntur: ut xii. quæstione ij. nullus. supra eadem, quæstione prima. reuertimini.

[e] Admoneantur. Trina. n. admonitio debet præcedere uindictam. arg. xij. quæstione ij. Indigne. s. v. quæstione ij. præsenti. ĩ. proxi. quæstione iij. de presbyterorum.

[f] Decimas. Abraham. Vt xxiiii. qõne. v. dicat.

[g] Iacob. Cum iret in Mesopotamiam, dixit quod si ei bene succederet, decimas Deo daret.

[h] Decimas. Ex hoc cap. & illo j. quæ. j. nullus. & vij. quæstio. j. sancitum. dicunt quidam, quod non licet mihi ius meũ spirituale redimere. & exponunt finem huius cap. prohibendum est, scilicet episcopis ne fiat ab eis, scilicet ut redimant, quia simonia est: argu. extra de sim. Matthæus & c. querelã. Alij dicunt quod si iniuste uexor in iure spirituali, quod ad me pertinet, uexationẽ meam redimere possum: ut si timeo iniuste deponi: argum. extra de sim. nobis. & c. dilectus. j. & j. quæ. iij. quæsitum. & iudiciũ iustum emere possum: argum. xiiij. q. v. non sane. C. de adult. serui. Ioan. consueuit dici, quod si sum in possessione, possum redimere, alias non: ut extra. ead. dilectus.

[i] Ne fiat. Supple redemptio decimarum, & c. sicut dicit lex ꝙ faber nõ potest dare pecuniam pro specie: ut C. de fab. l. j. lib. xj. Arg. contra xiiij. q. vj. comperimus. [3] ubi pretium recipitur, pro re spirituali.

[k] Maiores. Abundabant. s. ea. quæstione. j. decimæ.

[l] Cæsari. s. xj. q. j. si tributum. ĩ. xxiii. q. viij. conuenior.

[m] Partiri. Id est, decimam partem dare. Et ita aliud est partiri, & aliud partem dare. ff. de usufructu. l. etiã partis. ff. de uerborum significatione. lege, nomen. §. portionis.

Res ecclesiæ omnibus sunt communicandæ.

Decimarũ quantitati utrũ possit præscribi.

[1] Hoc uidet Inno. tenere, qđ dic ut plene not. de dec. super titu.

[2] Quantitate. idem Cardi. Floren. ĩ cle. j. col. ii. de iure patronatus.

† Maguntinen.

Ius spirituale an possit redimi.

† Homi. 8 li. 50. homiliarũ.

[3] Nõ quia ibi laicus non debebat priuari iure suo: & res iã consecrata poterat ipsi laico reddi. Archidia.

† Homi. 15. in 21. cap. Matthæi.

Et

Et hoc diximus. CASUS *Ponit Origenes authoritatẽ illam, Intrauit Iesus in templum eijciens uendentes, &c. dupliciter eam exponẽs ad literã, usque ad locum illum, nunc autem. deinde moraliter usque in finem. Sic ergo ordina literam: incipit ibi, & primum. & cum ueneris ad illum locũ, nũc autem: repetas principium. & hoc diximus secundum simplicem intellectũ, iuxta moralem autem alia dicemus.*

Esai. 56. c

Columbas uendit, qui ecclesiam indisciplinatis cõmittit.

CAN. VI.

Et hoc diximus secũdùm simplicem intellectum: iuxta moralem autem talia dicemus, & primò quidem de templo, de quo per prophetam dixit Deus: Domus mea, domus orationis uocabitur. ergo secundum corporalem circuncisionem carnis, & secũdum corporalis legis festiuitates, & sacrificia & alia corporalia consequentur, & templum Dei æstimabitur quod in lapidibus insensatis erat constructum, primum quidem à Salomone, [a] deinde reparatum ab Esdra, [b] postea verò post Christi aduentum, à Romanis [c] destructum, & illa domus est domus orationis: qua destructa, [d] necesse ẽ ut Iudæi quasi non habentes domum orationis, iam non habeant priuilegium speculationis [e] Dei ueri, nec possint secũdum legem [f] Deo seruire. Hoc ergo facto, omnia Christus eiecit [g] in ministerio † spiritualium actuum suorum: & tunc quod fecit, uisibiliter egit eijciẽs uẽdentes & ementes de templo, & mensas nummulariorum euertens, cathedras uendentium columbas dissipauit, ad correctionem populi: ut non pro mundanis festiuitates [h] in nomine Dei celebrent: nec emptionibus & uẽditionibus uacent, in loco non competenti, in quo non debent emere uel uẽdere, sed orationibus tantũ uacare atque congregari, quasi in domo orationis. Nunc autem arbitror templũ Dei ex lapidibus uiuis cõstructum esse ecclesiam Christi. Sunt autem multi in ea non sicut condecet spiritualiter uiuentes, sed secundùm carnem militantes, qui & domum orationis de lapidibus uiuis cõstructam, faciunt esse speluncam latronum actibus suis: non ecclesia Dei digni, sed spelunca latronũ. Qui enim considerat, in multis ecclesijs taliũ Christianorum peccata inueniet, arbitrantes quæstum esse pietatem: [i] & cùm deberent de Euangelio uiuere, secundùm quod uiuere decet seruos Dei, hoc non faciunt, sed diuitias & multas possessiones acquirunt. Nõnne dices speluncam latronum factam esse sub illis ecclesiam? ut rectè dicat Christus ad eos propter dissipationem ecclesiæ suæ: Quæ utilitas [k] in sanguine meo, dum descendo [l] in corruptionem? Item ipse per Oseę [m] prophetam tali modo: Væ mihi quia factus [n] sum sicut qui colligit stipulam in messe, & sicut qui racemũ in uindemia, cùm non sint botri ad manducandum, & primogenita. Væ animæ meæ: quia perijt timoratus à terra, & qui corrigat, in hominibus omnibus non est. Et cùm intellexeris Iesum dicentem talia, & lugentem peccata nostra, aspice simul & illud, quod in Euangelio scribitur: Cùm uidisset Hierusalem, stetit, & fleuit super eam, & dixit: quia si cognouisses [o] & tu. &

† mysterio.

Mat. 21.b

Psal. 29.

Michæa, 7.a

[a] Salomone. Infra de conse.di.j.c.j.
[b] Ab Esdra. Reuerso à captiuitate Babylonica: quia Nabuchodonosor destruxerat tẽplũ.
[c] A Romanis. Id est, à Tito & Vespesiano. xxiij. q. v. §. hinc lxxvj. dist. ieiunium.
[d] Destructa. Arg. qđ ecclesia destructa, nõ remanet locus priuilegiatus: arg. ad hoc extra de uer. sign. abbate. in fi. s. ead. q. j. generaliter. Argu. contra. xix. quæ. iii. quæ semel. ff. de contrahen. empt. l. ædẽ. Sed dicimus hoc uerum esse, cum superioris authoritate ecclesia destruitur. Arg. contra de conse. di. j. placuit.
[e] Speculationis. Id est, cognitionis & culturæ unius Dei: sicut olim dictũ est, [*] Notus in Iudæa Deus, &c. nã modo ubiq; colit.
[f] Secũdum legem. eã sequendo ad literã, quo ad ceremonialia: ut ex. de constitu. translato.
[g] Eiecit. Id est, ostendit officiã turpia & immunda esse eijcienda.

[*] Idẽ dicit Laur. cuius fuit hæc gl. & idem Ioã. de Fant.

[h] Festiuitates. Non ideo reprehẽduntur quia ad festiuitates ueniunt, sed quia nõ diuinis insistũt officijs, sed turpibus cãtilenis, de consecra. dist. iii. cap. ij.
[i] Pietatẽ. Supra iii. qõ. v. accusatores.
[k] Quæ utilitas. Cum uidet quod non potest proficere in eis, dicit, quare fundo sanguinẽ meum? unde dicit, in sanguine meo effuso propter peccata redimenda.
[l] Dum descendo. per eos in corruptionem, id est si iterum corrumpitur ecclesia: nec enim dabis sanctum tuum, id est, Christum uidere corruptionem, scilicet quantum ad membra: qa omnes corrumpuntur, & inficiunt peccatis. Vel in corruptionẽ, id est, putrefactionem scilicet corporis, ut detineretur in morte sicut cæteri, quasi dicat nulla, si hoc est: quia nulli annuntiabor, nullũ lucrabor.
[l] Cum descendo. per uarios gradus tormentorum, scilicet uulnerationem, uerberationem, colaphizationem.
[m] Per Oseæ. In libro xij. prophetarum, quorum primus est Oseæ, nam hoc in Michæa. vij. cap. dicitur.
[n] Factus. Id est, pauper & inops, paucos acquirens, scilicet ad modum istorum, qui pauca colligunt.
[o] Si cognouisses. Supple fleres: uel conuersa [*] esses ad fidem per prædicationem. & est defectus locutionis. Et est argum. quod nec testes, nec instrumenta uitiantur

[*] Sub. sicut alij supplẽtcõ uersa, &c.

Lucæ 15.f

si rationabiliter fleuit super Hierusalem, rationabilius fleuit super ecclesiam ædificatam quidem ut esset domus orationis factam autē propter turpia lucra speluncam latronum. Et arbitror conuenire uerbum Dei de uenditoribus columbarum, eis, qui tradunt a ecclesias auaris b & tyrannis & indisciplinatis, & irreligiosis episcopis aut presbyteris: propter quod & cathedras tantummodo appellauit euangelista euersas esse ab Iesu: & utinam audirent hæc eum † dicentem admonitione scripturæ, qui gloriantur de cathedris Moysi, in quibus sedent, & uendūt cathedras columbarum: & tradunt eas talibus prępositis, ad quos rectè dicitur à domino per Ieremiam prophetam: Principes populi mei non me cognouerunt: filij enim sunt insipientes, & non intelligentes. sapientes sunt, ut faciant mala: bene autem facere nesciunt.

Cùm ergo ecclesiæ & oblationes earum non cōsistant nisi in potestate episcoporum: patet profectò quòd non sunt ab alio recipiendæ quàm de manu eorum.

Vnde in Aurelianen. concilio † statutū est.

Omnes basilicæ ad eum pertinent episcopum. in cuius territorio positæ sunt.

CAN. VII.

Omnes basilicæ quæ per diuersa loca cō structæ sunt, uel quotidie construuntur in episcopi potestate c consistunt, in cuius territorio positæ sunt.

Item Calixtus papa.

Archidiaconus, archipresbyter, præpositus, uel decanus nec officia, nec beneficia ecclesiastica sine consensu episcopi tribuat.

CAN. VIII.

Nullus omnino archidiaconus, aut archipresbyter, d siue prępositus, uel decanus animarum curam uel præbēdas ecclesiæ sine iudicio uel consensu episcopi e alicui tribuat: imò sicut à sanctis canonibus constitutum est animarum cura, & pecuniarum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi iudicio & potestate permaneant. Si quis uero contra hoc facere, aut potestatem, quæ ad episcopum pertinet, sibi uendicare præsumpserit, ab ecclesiæ liminibus arceatur.

Itē Gregorius f octauus in generali synodo residens dixit.

De manu laici episcopatus uel abbatia suscipi non debet.

CAN. IX.

Si quis deinceps g episcopatū uel abbatiam de manu alicuius laicæ personæ susceperit, nullatenus inter episcopos uel abbates habeatur nec ulla ei ut episcopo seu abbati audientia h concedatur. Insuper ei gratiam beati Petri, & introitum ecclesiæ interdicimus, i quousque locum, quem sub crimine tam inobedientiæ, quam ambitionis (ex qua scelus idololatriæ cœpit) resipiscendo non deseruerit. Similiter etiam de inferioribus ecclesiasticis dignitatibus constituimus. Item, si quis imperatorum, † regum, ducum, marchionum

---

tur propter defectū locutionis s̄.j.q.iij. saluator. & ff: de hære.insti.l.j.in fi.

a Qui tradunt. Nō ergo tantum simoniacis. & est arg. ꝙ ubi communis est causa, non refert cuius nomē exprimatur. C. de diuer. rescrip.l.j arg. lxj. distin. miramur. au thoritas enim præmissa tantum de simoniaco loquitur: sed hic extēdit eam etiam ad alios. Ioā.

b Auaris. s̄. disti. lxxxv. Florentinū.

c Omnes. Potestate. s̄. dist. lxj. obitum. s̄. x. q. j. cap. iij. s̄. ead. quæstio. v. cap. j. & ij. s̄. ead. ix. quæstio. iij. cap. iij. s̄. ea. quæst. j. qui uere. s̄. x. quæstio. ij. episcopus. nisi in aliquo speciali priuilegio ab ei9 iurisdictione sint exēptæ. extra de priuilegiis. cum & plantare.

d Nullus. Archipresbyter extra de officio archi. cum satis. argu. distin. lxiij. si in plebibus. Arg. contra. xxv. dist. capi. j. Istud cap. multū facit contra archidiaconum. Sed illi qui dicunt quod archidiacon9 uel alij prælati ex officio suo possunt dare præbēdas. &c. intelligunt hoc sine licentia generali. Qui dicūt cōtra per hoc cap. intelligunt illud si in plebibus de speciali licentia, quando scilicet episcopus specialiter ei concedit ut aliquē instituat. de conces. præben. constitutus. hoc. n. delegari potest: ut extra de præben. cū secundum. nisi hoc habeat ex generali cōsuetudine uel specialiter dum esset præscripta. argu. tamen pro eis extra de electio. cum in cunctis extra de offi. deleg. super eo. Sed illud capi. si in plebibus. intelligitur de custodia: ut extra de appel. bonæ.

e Episcopi. Vel capituli cum ecclesie uacat. arg. extra da hæret. ad abolendā. imo uniuersitas bene potest conferre curam animarū: argu. extra de concessio. præben. capitu. nulla.

f Item Gregorius. Hic mutat Gratianus materiam.

g Si qs deinceps. s̄. distinc. lxij. si per ordinationē.

h Audientia. Hic excōmunicato non datur audientia. sic s̄. vj. quæstio. j. §. uerum. & xxiii. quæstio. v. non uos. s̄. distinctio. xxiij. in nomine. j̄. xxiiij. q. iij. de illicita. Ioā. Hæc glo. per hoc cap. nō probatur. B.

i Interdicimus. Ex hoc uidetur, quod tales ipso iure sunt suspēsi. Sed contra uidetur extra de iure patro. præterea. j. ibi dicitur quod tales sunt excōmunicādi. Ad hoc quidam dicunt ꝙ non sunt suspēsi, a sed sunt suspēdendi: & exponunt interdicimus, id est, interdicēdum dicimus. Tu potes dicere, quod sunt suspensi à canone: & sic suspensus à suo prælato potest absolui: cū conditor canonis sibi nō reseruauerit absolutionē. extra de senten. excom. c. nuper. Si autē aliquis sub tali conditione suspenditur, donec pœniteat, tunc quā cito pœnitet, statim est absolutus: ut xv. q. vj. nos sanctorum. lxxxj. disti. si quis amodo. Hu. tamen excipit duos casus, in quibus talis,

---

Ad idē extra de ap. ca. pe. C. de natu. lib. authē. si qs.

Matt. 23.

† Alias, cum dicētis admonitiōe scripturæ.

Iere. 4. c

Archidiaconus an possit instituere.

† Scilicet primo sub Clodoueo Rege primo Christiano Frācorum. c. xix. & habetur in j. tomo conciliorū ad fin.

Ecclesiam recipiēs à laico utrū sit suspensus.

a Scilicet, à sacramētis, secundū id qđ not. lxiij. dis. si quis per ordinationē. ibi uideas

† Istud c. cū sequē. edidit Ildebrādus alias Grego. vij. cōtra impatores Germaniæ, & consequenter cōtra omnes reges, & prīcipes, ad abolenda eorum legalia, & iurisdictionem tēporalē usurpandam. horrenda bella suscitando ut testaē Abbas Vspurgen. & oēs historici.

comitum, uel quilibet secularium potestatum, aut personarum inuestituram a episcopatus, uel alicuius ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit, eiusdem sententiæ uinculo se obstrictũ esse sciat.

Idem.

Excommunicationi subiaceat, nec inuestituræ sentiat fructum, qui de manu laici ecclesiam susceperit.

CAN. X.

QVoniam inuestituras contra sanctorum patrum authoritatem à laicis in multis partibus cognouimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in ecclesia (imò ruinam sanctæ religionis) oriri, ex quibus Christianæ censuræ religio conturbatur: decernimus ut nullus clericorum inuestituras episcopatus, uel abbatiæ, uel ecclesiæ de manu imperatoris, uel regis, uel alicuius laicæ personæ, uiri uel b fœminæ suscipiat. Quod si præsumpserit, recognoscat inuestituram illam apostolica authoritate irritam esse: & se usque ad dignã satisfactionem excommunicationi subiacere.

Itém ex canone apostolorum.

De eodem.

CAN. XI.

SI quis episcopus secularibus potestatibus usus, ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregetur, omnesq́ue, qui illis communicant.

Item ex chronica Anastasij.

De eodem.

CAN. XII.

SAnè Thessalonicẽses episcopi ob metũ imperatoris Anastasij, Timotheo Constantinopolitano episcopo consenserunt, quem concilium Calcedonense anathematizauerat. Quadraginta uerò episcopi Illyrici & Grætiæ conuenientes in unum, per confessionem in scriptis factam, & à proprio metropolitano c discesserunt, & Romam mittentes Romano episcopo communicare in scriptis professi sunt. & paulò pòst: Cùm Dioscorus iunior manus impositionem accepisset à rege recesserunt multitudines populorum dicentes, quia secundum quod continent canones sanctorum Apostolorum, non est factus episcopus: & ideo non recipietur. Principes d enim inthronizauerant eum.

Item Paschalis papa. †

Excommunicetur, qui per laicos ecclesias obtinet.

CAN. XIII.

iij SI quis clericus, abbas, uel monachus uel canonicus per laicos ecclesias obtinuerit, secundum sanctorum Apostolorum canones & Antiocheni concilij capitulum excommunicationi subiaceat.

Idem.

Qui per laicos ecclesias obtinet, & qui manus imponit, communione priuetur.

CAN. XIIII.

COnstitutiones sanctorum canonum sequentes statuimus, ut quicunque clericus ab hac hora inuestituram ecclesiæ uel ecclesiasticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum imposuerit, gradus sui periculo subiaceat, & communione priuetur.

Idem.

De eodem.

CAN. XV.

NVllus laicorum ecclesias uel ecclesiarum bona occupet, uel disponat. Qui uerò secus egerit, iuxta beati Alexandri capitulum, ab ecclesiæ liminibus arceatur.

Idem.

De eodem.

CAN. XVI.

SIcut Domini uestimentum scissum non est, sed de eo sortiti sunt, ita nec ècclesia scindi e debet: quia in unitate tota consistit. In potestatem ergo proprij

lis, q̃ recepit ecclesiam à laico, non est ipso iure priuatus, scilicet cum accedit postea cõsensus episcopi: ut s. ead. q. j. quoniam & cũ clericus præscripsit, ut extra de iure patr. cura pastoralis. Melius potest dici, quod tunc demum est priuatus quando recipit ecclesiam tãquã uolẽs esse prælatus. sed si recipit eã quasi proprietatem aliquam, nõ ut ibi sit prælatus, tunc non est suspensus ipso iure, & sic loquitur illud ca. cura pastoralis. hodie tamẽ non uidetur quod talis possit absolui ab episcopo: quia ineligibilis factus est: ut extra de elect. quisquis.

a Inuestiturã. Sed nũquid per inuestituram receptã à laico, factus est quis possessor? Arg. quod non: extra de donat. per tuas. & extra de ijs quæ fi. à maio. parte. cap. ex ore. & extra de sent. & re iudi. cũ aliquibus Argu. contra. extra de consue. c. ij. in fin. & extra de succes. ab intest. cum dilectus. ff. de cõtrahen. emp. clauibus. & j. c. contra. in fi.

De hoc in gl. ulti. de renun. sane. & extra ut lite pendẽ. ecclesia. in gl. eo ipso &c.

QVoniã inuestituras.

b Vel fœminæ. Argu. quod ad præsentationẽ fœminæ potest quis inuestiturã consequi: ut extra de iure patrona. ex literis.

c SAne Thessalonicenses. Discesserunt. s. viij. q. iiij. nonne. contra. Solu. iste inciderat in heresim iam damnatam: & sic sententia canonis erat lata in ipsum: ut xxiiij. q. j. Achatius. itẽ talis coniuratio nõ fuit uitiosa, & sic non obstat xj. q. j. si quis clericorum.

d Principes. ergo canonici possunt recedere ab episcopo, quẽ rex inuestiuit.

lxxix. distinc. si quis per pecuniam.

e SIcut Domini. Scindi. diuidi tamen potest ecclesia, ut de una fiant duæ: sed non ita diuidi, ut una permaneat. s. e. q. j. plures dem est in præbenda: ut extra de præbẽ. maioribus. similiter in prouincijs: ut 100. dist. c. j. ff. de offi. asses. si eadem.

Et

† Scilicet secundus, qui hoc c. cum trib9 sequentibus edidit in cõcilio Laterañ. si Romæ, pœnitẽtiã publicam agens, quod captus approbauerat priuilegia imperatorũ de eiusmodi inuestituris uide Abba. Vrspurg. in chronico, charta cclxxiij.

epiſcopi eccleſiæ reducātur, & ab ipſo (ſicut in ſacris canonibus cautum eſt) ordinentur. alioqui & eccleſiæ a ipſæ & clerici earundem diuinis deſtituantur officijs.

Item Alexander Papa ſecundus.

Nullus clericus per laicos eccleſiam obtineat.

CAN. XVII.

PEr laicos nullo modo quilibet clericus uel presbyter obtineat eccleſiam: nec gratis, nec pretio, ullus habitum monachi ſuſcipiat ſpem, b aut promiſsionem habēs ut abbas fiat. Nullus presbyter duas c habeat eccleſias.

Item ex concilio Calcedonenſi. †

Singuli epiſcopi ſuos habeāt œconomos.

CAN. XVIII.

QVoniam in quibuſdam eccleſijs (ut ex rumore d comperimus) prȩter œconomos epiſcopi facultates eccleſiæ tractant: placuit omnē eccleſiam habentem epiſcopum e habere œconomū de clero proprio, f qui diſpenſet res eccleſiaſticas ſecundùm ſnīam proprij epiſcopi: ita ut eccleſiæ diſpenſatio præter teſtimonium g epiſcopi non ſit: & ex hoc non diſpergantur eccleſiaſticæ facultates, & ſacerdotio maledictionis derogatio procuretur. ꝙ ſi hoc minimè fecerit, diuinis conſtitutionibus ſubiacebit.

Item ex concilio Hiſpalenſi, cui interfuit Iſidorus. †

Laici non ſunt conſtituēdi œconomi, ſed ex proprio clero eligendi.

CAN. XIX.

IN nona actione h dicimus quoſdam ex ueſtro collegio contra eccleſiaſticos mores laicos habere in rebus diuinis conſtitutos œconomos. proinde pariter tractantes elegimus, ut unuſquiſque ueſtrum ſecundū Calcedonenſium patrum decreta ex proprio clero œconomum ſibi conſtituat. Indecorum enim eſt uicarium epiſcopi laicū eſſe, & uiros eccleſiaſticos iudicare i in uno k enim eodemque officio non debet diſpar eſſe profeſsio: quod etiam in lege diuina prohibetur, dicente Moyſe: Non arabis in boue ſimul & aſino. id eſt, homines diuerſæ profeſsionis in uno officio ſimul non ſociabis. Vnde oportet nos & diuinis libris & ſanctorum patrū obedire præceptis: conſtituentes ut qui in adminiſtrationibus ſociantur pōtificibus, nec profeſsione diſcrepent, nec habitu. l nam cohærere & con-

a Et eccleſiæ, Sic ergo propter delictum unius hominis ſubijcitur tota terra interdicto: ut extra de ſpon. non eſt uobis.

b PEr laicos. Spem. hoc c. intelligit H. niſi aliqua promiſsio præuenerit ſpem ſuam: alias (ut dicit) poſſunt monachi conuenire in aliquē & dicere ei, ſumas habitum: uolumus te eligere in abbatem cum fueris factus monachꝰ. & ꝙ taliter poſsint cōuenire in aliquē, eſt argu. lxi. di. bene. nā & laicus ſic poteſt poſtulari in epiſcopum: ut lxi. di. Oſius. licite. n. poteſt quis habere ſpem de dignitate: ut lxi. di. quid proderit. lxxiiii. diſtin. conſuluit. viii. q. j. qui epiſcopatum. lxxvii. di. ca. ii. lix. di. ſi officia. Ioan. Sed hoc nō credo: quia neophytus nō poteſt eſſe abbas: ut extra de elect. c. cum cauſam. & melius extra de ele. c. officij. & capit. cum ad noſtram. B.

Laicus in epiſcopū poſtulat.

c Duas. Intitulatas, niſi ſint pauperes: ut extra de æta. & qual. eam te. & x. q. iii. unio.

ca. 26.

Ad idē xxi. q. j. c. j. & c. relatio. Hug.

QVoniam. Hæc eſt ſecūda pars q. in qua dicitur, ꝙ nullus epiſcopus gubernare debet res eccleſiæ ſine œconomo, id eſt, clerico. & hoc probat per v. capi. Ioan. de Fant.

d Vt ex rumore. Ei tamen non creditur: ut extra de eo, qui cog. conſangui. ſuper eo.

e Epiſcopum. Similiter & aliæ conuentuales eccleſiæ habebunt œconomum: ut ix. q. iiii. cum ſcimus. & qñque parochiales eccleſiæ: ut extra de offic. ordi. cū uos. & regulariter debet œconomus eligi per epiſcopum: ut ix. q. iij. cum ſcimus. & C. de epiſco. & cle. omnes. §. ſed nihilominus. niſi conſuetudo ſit ꝙ capitulum eligat. extra de electio. cum eccleſia. Dicitur autem œconomus, cui res eccleſiæ gubernandæ mandantur. C. de ſacroſan. eccle. iubemus. Vicedominus autem dicitur, qui adminiſtrat res epiſcopi; ut lxxxix. diſt. uolumus. Syndici appellantur, qui ab uniuerſitate ad uniuerſitatem cauſarum conſtituuntur. Actor uero ad unam cauſam, & ab una perſona poteſt conſtitui: ut ff. quod cuiuſque uniuer. l. item. § ii. inſtitu. de cura. §. ultim. Nec obſtat quod eſt ff. de mune. & hono. l. munerum. §. defenſores. ubi dicitur. quod ſyndicus eſt, qui ad certam cauſam conſtituitur: quia ibi large ſumitur nomen ſyndici pro quolibet defenſore.

Œconomus à quo eligatur.

Vicedominus qs dicatur.

Adde quæ ſit differētia inter œconomū, actorē, & ſyndicū. no. Bar. & gl. in l. actor. ff. rem ra. habe.

f De clero proprio. Argu. contra extra de iura. calū. Imperatorum. ubi dicit, ꝙ œconomus non erit unus de collegio. ſed ibi poni ur œconomus pro ipſo ſyndico.

† Habetur conci. Spalēſi. ii. cap. ix.

De hoc not. ff. qđ cuiuſq; uniuer. l. plane. in Specul. de ſyndico. uer. dēt autem. fieri, &c. ibi uideas.

g Teſtimonium. Supra ij. q. pe. cum paſtoris.

h IN nona actione. Id eſt, die.

i Iudicare. Ita di. lxxxix. decenter.

k In uno Xii. q. ii. cognouimus.

l Nec habitu. Nunquid ergo albus monachus poteſt eſſe monachus inter nigros? uidetur quod non: quia quilibet conformabit ſe moribus eorum, inter quos uiuit: ut xli. diſtinct. quiſquis. nam ex diuerſitate habitꝰ, ſcandalum generatur: ut xii. diſtinct. illa. xxxiii. q. v. ꝙ Deo. Econtra uidetur, ꝙ non eſt ibi diſpar profeſſio, cum tātum monachalis profeſsio ſit ibi: nam dūmodo clericalis profeſsio ſit, ibi una profeſsio dicitur. xii. q. j. duo. præterea uidetur ꝙ monachus poſsit fieri canonicus: ut lxxiiii. diſtinctio. quorundam. & prælatus maior in ſeculari eccleſia: ut lviii. diſtinctione cap. ii. & etiam epiſcopus in ſeculari: ut xviii. quæſtio. j. c. j. & ſic uidetur, quod licite poſsit eſſe in eadem eccleſia diſpar habitus quantum ad colorem ueſtium. quod ſatis poteſt admitti. Et hoc Hugo. concedit: tamen quanto magis ſe poſſunt tales conformare alijs in exteriori habitu, hoc faciant, ne ſcandalum fiat, unde monachus

Monachꝰ albꝰ an poſsit habere locum inter nigros.

Deu. 23. b

Hoc ꝑ iſtud c. nō probatur, ut ibi no. ſecūdum Hu. & La. hic aſſerūt arg. extra de uita & honeſ. cleri. c. Deus qui. ubi & hoc Sed ibi. Ho. no. cōtrariū. & eſt expreſſum ſecundū cū ex̄. de reg. ſuper eo. ubi dicit, & eſt efficax ar. ex̄. de ren. do. mi. inter ubi hoc ēē not. à quo dicto non recedas. & clare colligo. ex̄. de regu. ſicut ī antiqua, ubi fuit iſte caſus. Arch.

chus factus canonicus uel episcopus non abijciat habitum: sed retento habitu desuper ferat habitũ in quo magis conueniat eis inter quos est: ut extra de uita & honesta cleri. Deus qui.

a Laicis. Facultas. Hoc uerum est de iure communi: ut xcvj. distin. bene quidem. secus si habeat hoc ex speciali priuilegio: ita tamen, ut nunc duret illud priuilegium: ut lxiij. dist. in synodo.

b Si quis principum. Dominationem. j. xxiij. quæstione. viii. conuenior. xij. quæstione. ij. quicunque.

c Piæ mẽtis. Hæc est iij. pars quæstio. in qua dicitur, quid iuris habeant patroni in ecclesijs. & hoc probat xj. authoritatibus. Ioan. de Fant.

c Piæ mentis. Nunc uide quale ius patroni habeãt in ecclesia. Est autem ius patronatus quoddam ius, quod non est mere spirituale, nec est mere temporale, 1 spirituale non est: quia competit laico, & transit ad hæredes: ut infra eadem. §. considerandum. temporale non: quia uendi non potest: ut extra. de iure patron. de iure. Nec potest dici, quod partim sit temporale, partim spirituale, cum ipsum sit simplex, nec recipiat diuisionem: ut extra eodem titu. capitu. j. tamen bene concedo, quod sit partim temporale & partim spirituale, & tamen simplex est: quia talis diuisio potius ad intellectum quam ad actum referenda est: ut dicit lex quæ dicit, quod illud quod dicitur quod seruus dicitur communis, potius ad intellectum quã ad actum est referendum: ut ff. de stipula. ser. seruus communis. dicitur tamen annexum spirituali, extra de iure patrona. de iure. Efficitur autem quis patronus tribus de causis: dotatione, constructione, & fundatione. unde uersus. Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus. Dotatione & constructione, ut infra ead. filijs. Fundatione: ut xviij. quæstio. ij. abbatẽ. Si quis autem post consecrationem dat aliquid ecclesiæ, per hoc non fit patronus: sed qui ante consecrationem dat aliquid ecclesiæ, fit patronus: hoc ideo quia ille perducit rem de non esse ad esse. Item alia ratione, quia si post consecrationem fieret aliquis patronus, iam uidetur imponi seruitus rei sacræ: quod esse non debet: ut ff. de ser. seruitutes. ij. §. ulti. & quod humani iuris esse definit, seruitutem nõ recipit. ff. commu. prædi. l. caueri. Sunt autem tria, quæ consequitur patronus, honorẽ uidelicet, onus, & utilitatem. honorem habet in præsentando, onus habet in defendendo ecclesiam, ne quis dilapidet eam: ut j. ea. filijs. Vtilitatem habet, quia si uergit ad inopiam, prouidebit ei ecclesia: ut infra ead. quicunque. & licet omnibus pauperibus teneatur prouidere, tamen ei abundantius quam alij: ut extra de testamentis. cum in officijs. Transfertur autem ius patronatus, quatuor modis in aliũ. Primo successione: ut j. ea. considerandum. Secundo donatione: ut extra e. ex insinuatione. & capi. consultationibus. Tertio permutatione: ut j. ead. nemini. Transit etiã quarto cum uniuersitate: ut extra e. cum seculum. Ius autem patronatus non descendit ad hæredes pro portionibus hæreditarijs, sed quilibet eorum est patronus insolidum: ut extra eo. capi. j. sicut & alia iura quæ incorporalia sunt, in solidũ descendunt ad quemlibet hæredum: ut ff. de serui. l. uiæ. Ioan.

d Collata. Sed nõne antequam fundaretur debuit dos assignari, ut de conse. dist. j. nemo?

a Vtique, sed quod omissum fuit, instaurandum est: ut dist. viij. quæ contra mores.

e Processionis. Id est, quod procedit cum ipso ad episcopum cum clerici præsentantur. olim tamen nihil iuris habebant patroni præ alijs: ut x. quæstio. j. nouerint. Vel dic processionis, id est, promotionis: quia per eum sacerdos promoueri debet. Item & si census aliquis impositus est authoritate episcopi, illum põt patronus petere: ut extra eod. præterea. xviij. quæ. ii. Eleutherius. Ioan.

Ius patronatus quale est.

1 Temporale. Dixi in annot. ad Philip. Deciũ in c. decernimus. de iudic. & in cõsuet. parisi. §. xxxvij. glo. z.

Patronus ex quibus causis efficiatur.

Patronus tria consequitur ex iure patronatus.

Patrono debet honor, onus & emolumentum.

Ius patronatus quadrupliciter transfertur.

Res permutatado natio uenditioque.

Ius patronat⁹ trãsfire facitno uus hrs.

1 Vbi de hoc, & extra de conse. ecc. capi. cum sicut. ubi uideas.

iungi non possunt, quibus studia & uota sunt diuersa. Si quis autem episcopus post hæc ecclesiasticam rem aut per laicalem procurationẽ administrandam elegerit, aut si testimonio œconomi gubernandam non crediderit, uerè ut contemptor canonum & fraudator rerum ecclesiasticarum, nõ solùm à Christo de rebus pauperũ iudicabitur reus, sed etiã cõcilio manebit obnoxius.

Item in synodo Symmachi Papæ.

Non habet laicus aliquid statuendi in ecclesia facultatem.

CAN. XX.

NOn placuit laicum statuendi in ecclesia habere aliquam potestatem: cui obsequendi manet necessitas, non authoritas imperandi.

Itẽ in concilio eodem Eulalius episcopus Syracusanæ ecclesiæ dixit:

Ecclesiasticas dignitates laici disponere non debent.

CAN. XXI.

LAicis quamuis religiosis, nulla de ecclesiasticis dignitatibus aliquid disponendi legitur attributa facultas. a

Item Calixtus Papa.

Laicus sacrilegus habetur, qui dispositionem uel dominationem rerum ecclesiasticarum usurpat.

CAN. XXII.

iiii SI quis principum uel aliorum laicorum dispositionẽ seu dominationem b rerum siue possessionum ecclesiasticarum sibi uendicauerit, ut sacrilegus iudicetur.

Item Gelasius Papa Senectiori episcopo.

In ecclesia, quam quis ædificat, nihil sibi præ cæteris uendicet.

CAN. XXIII.

3 PIæ mẽtis c amplectenda deuotio est, qua se Iulius nobis in re Iuliana sui iuris fundasse perhibet ecclesiã: quam in honorem sancti Viti confessoris, eius nomine cupit consecrari. Hanc igitur frater charissime (si ad tuam diœcesim pertinere non ambigis) ex more conuenit dedicari: collata d prius donatione solenni quam ministris ecclesiæ destinasse præfati muneris testatur oblator: sciturus sine dubio præter processionis e aditum, qui omni Christiano debetur, nihil ibidem se proprij iuris habiturum.

Idem.

De eodem.

CAN. XXIIII.

Frigentius uerò petitoria nobis insinuatione suggessit, in re sua quod sextilianum uocatur, basilicam se sanctorũ Michaelis archangeli & Martini confessoris pro sua defensione fundasse: & ideo frater charissime si ad tuam pertinet parochiam, benedictionem super memoratæ basilicæ solenni deuotione & ueneratione impende: nihil tamen sibi fundator ex hac basilica nouerit uendicandum, nisi processionis aditũ, qui Christianis [a] omnibus in cõmuni debetur.

Item Clemens.

De eodem.

CAN. XXV.

Ecclesias p cõgrua [b] & utilia facite loca: quas diuinis precibus sacrari oportet, & non à quoquam grauari.

Item Leo quartus Carolo regi.

Laici presbyteros de ecclesiis non eyciant.

CAN XXVI.

Contra sanctorũ patrum censuras uidetur existere, si secularis uel laicus presbyteros ab ecclesijs, in quibus tempore ordinationis eorundem nominati [c] uel introducti fuerint, uidetur expellere. [d]

Si uerò fundatores ecclesiarum ad inopiã uergere cœperint, ab eisdẽ ecclesijs temporalis uitæ suffragia percipiant.

Vnde in Toletano concilio legitur. [†]

Fundatores ecclesiarum si in opes cœperint esse, ab eisdem alimenta accipiant.

CAN. XXVII.

Qvicũque fidelium propria deuotione de facultatibus suis ecclesiæ aliquid [e] contulerint: si fortè ipsi, aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam, [f] ab eadem ecclesia suffragium uitę pro temporis usu percipiant.

Si ergo ecclesiasticas facultates dispensandi potestatem non habent laici, multò minus ecclesias ipsas quibuslibet ad regendum committere, uel ab alijs auferre, ualent.

Hic autẽ distinguendum est quid iuris fundatores ecclesiarũ in eis habeant, uel quid non habẽt ius prouidendi, & consulendi, & sacerdotem inuestiendi, sed nõ habent ius uendendi, uel donãdi, uel utendi tanquam propriis.

Vnde in canonibus inuenitur.

Hæredes eius qui ecclesiam construxit, nihil aliud quam solicitudinem pro ea gerere debent.

CAN. XXVIII.

Filijs uel nepotibus ac honestiorib. propinquis [g] eius, q construxit uel ditauit ecclesiã, licitũ sit hãc habere solertiã, ut si sacerdotem aliquid ex collatis rebus defraudare præuiderint, aut honesta conuentione compescãt, aut episcopo uel iudici corrigenda denũtient. [h]

---

[a] Frigentius. Qui christianis. Ergo Iudęus nõ efficeretur patron⁹ licet fundaret aliquam ecclesiã. s. ea. piæ. & j. eadem. qui cunque.

Ad hoc s. c. proxi. in fi. & j. ea. quicunque. & hic uideas qđ leg. & no. s. j. q. vij. maximũ.

[b] Ecclesias per congrua. ut non sit infirmus locus, nec sint ibi prædones, nec aliquo modo periculosum sit. nam propter has causas debet ecclesia transmutari in alium locum. ut j. ea. si quis uult. & de conse. dist. j. tribus. & lxxiiij. distincti. quorundam.

[c] Contra. Nominati. ergo ex sola nominatione aliquis consequitur ius: ut lxxij. distin. placuit. viij. q. ij. dilect⁹. ij. q. vj. nominationes. De hoc dixi. lxiij. distincti. quanto.

[d] Expellere. Hic habes, q expelli uidetur, qui nõ admittitur ad dignitatẽ, ad quam est nominatus uel electus. nã idem est auferre, q non dare: ut dixi s. ea. q. j. decimę. facit ad idẽ extra de restitu. spol. c. sæpe. ff. de bon. autho. iudi. possi. quamuis. Argu. extra de appel. significauit. ubi dicitur, nemo deijcitur, nisi qui possessionẽ habuit. & ff. de ui & ui arma. l. j. §. hoc interdictũ. Argu. contra ubi ei tantum, qui possedit, datur hoc interdictum.

Patrono pauperi đbet ab ecclesia subueniri.

[†] Consi. Tolet. 4. ca. 37.

[e] Qvicunque. Aliquid. nõ tamen propter quãlibet rem modicam datam ante cõsecrationẽ, efficitur quis patronus, nisi tantũ dederit qđ sufficiat ad necessaria ministrorum, & ad luminaria: ut de consec. distin. j. nemo.

[f] Ad inopiam sed nõne ecclesiæ tenẽtur omnibus pauperibus subuenire: ut s. ead. q. j. quoniam? Respõ. sic, sed istis abundantius quam alijs. extra de testa. cũ in officijs. & melius prouidebit ei, qui quãdoq; fuit diues, quã pauperi: ut xlj. dist. non cogantur. istud autem intelligas, quando patronus in summã egestatem deductus est & quando ecclesiæ superest. xxv. qõ. ij. §. ult. ad fi. in eo. n. casu libertus tenet alere suũ patronũ: ut ff. de lib. agnos. l. si quis à liberis. §. parentes. & §. pen.

[g] Filijs uel nepotibus. Propinquis. Et sic uidetur q ius patronat⁹ nõ transeat nisi ad hæredes sanguinis tantum. tamen. c. indistincte loquitur de quolibet hærede. j. e. considerãdum. & cap. si plures. Sed nunquid patre damnato de crimine, amittit filius ius patronatus? Videtur quod sic: ut vj. q. j. uerum. & l. si quis cum. & ff. de iure patro. qui contra. & l. iiij. argu. contra. Dicunt quidam, q nõ priuatur illo, nisi à solo papa, cum illud habeat authoritate canonis: arg. extra eod. tit. cap. j. Vel dic quod cum uniuersitate laic⁹ iudex potest aliquem priuare iure patronatus, sed per se nõ posset: ar. ad hoc extra de iu. pa. ex lris.

Ius patronatus ad quos hæredes trãsit.

[z] Et hoc teneas secundũ La. đ hoc no. s. e. q. j. cõstitutum.

[h] Denuntient. Ergo patroni possunt accusare uel denuntiare sacerdotẽ, ut s. e. q. j. constitutũ. imo quilibet, q est de sua plebe: argu. lxiij. distinct. plebs. & extra de testi. ex parte Adæ. Idẽ credo posse facere patronum in ecclesia conuentuali: argu. lxiij. distinc. Reatina. & capi. lectis. & extra de iure patrona. ca. nobis. Sed in hoc est differentia, quia in ecclesia conuentuali patron⁹ nõ præsentat nec eligit. extra de iure patro. c. nobis. licet uideatur esse contra xviij. q. ij. abbatem. Sed ibi electio possessoris. i. requisitio: quia facta electione requiritur cõsensus. extra de elect, cũ terra.

Patronus sacerdotẽ accusat.

Regis.

Quòd si talia episcopus agere tētet, metropolitano eius hæc insinuari procurent. Si autem metropolitanus talia gerat, regis [a] hæc auribus intimare non differat.

Ipsis tamen hæredibus in eisdē rebus non liceat quasi proprij iuris potestatē præferre, non rapinā & fraudem ingerere, non uiolentiam quamcunque presumere, sed hoc solùm in salutarem solicitudinē adhibere, ꝙ aut [b] nullā operatio noxam nocens attingat, aut mulctam uel aliquam partem salutaris mercedis assumat. Si quis uerò deinceps hæc monita temerare præsumpserit, & malè rapta cum confusione restituet, & excommunicationis annuæ [c] sententiam sustinebit.

Item ex concilio Toletano quarto. [†]

Fundatores ecclesiarum ordinandos in eis episcopo offerant.

CAN. XXIX.

DEcernimus ut quam diu fundatores ecclesiarum in hac uita superstites fuerint, pro eisdem locis curam habeant solicitam, atque rectores idoneos [d] in eisdem basilicis ijdem ipsi episcopo offerāt [e] ordinādos. Quòd si spretis eisdem fundatoribus, rectores ibidem præsumpserit ordinare episcopus, & ordinationem suam irritam nouerint: & ad uerecundiam sui, alios in eorum loco (quos ipsi fundatores [f] condignos elegerint ordinari.

Item ex Romana synodo.

A dominio cōstructoris oratorium, uel monasterium non est auferendum.

CAN. XXX.

MOnasterium [g] uel oratorium canonicè constructum à dominio [h] constructoris eo inuito non auferat: liceatque illi presbytero, cui uoluerit, pro sacro officio illius diœcesis cū consensu epi ne malus [i] existat, commendare.

Item Gregorius papa.

De eodem.

CAN. XXXI.

RAtionis ordo non patitur ut monasterium contrà uoluntatem fundatorum ab eorum dispositione ad arbitrium suum quis debeat uendicare.

Prouidentia tamen & admonitione episcopi, à fundatoribus ecclesiæ honorari debent.

Vnde Gregorius.

Episcoporum prouidentia à fundatoribus ecclesiæ honorentur.

CAN. XXXII.

COnsiderandum èst quatenus si secundùm prouidentiam & admonitionem episcopi ipsi cohæredes [k] eas uoluerint tenere & hono-

[ar] Regis. ut eum corrigat, cum per ecclesiasticum iudicem cogi non potest: ut xj. q. j. petimus. xvj. distin. nec licuit. uel etiā cū iudex ecclesiasticus deses est, [1] ut extra de fo. compe. ex transmissa. [2] alias non potest adiri iudex secularis, ut xj. q. j. placuit ut ysquis.

[b] Quod aut. quod pro ut. hoc est dicere, ut aut in multo aut in aliquo prosit ecclesiæ, aut saltem in nullo noceat.

[c] Annuæ. i. per annum abstinebit à sacramētis ecclesiæ si laicus est. [3] si clericus deponet̄. xij. q. ij. apostolicos. & cap. abbatibus.

[d] DEcernimus. Idoneos. de eodem episcopatu: ut lxxj. distin. hortamur.

[e] Offerant. dixit Hug. quod in ecclesijs collegiatis hoc ius habent patroni, ut repræsentent prælatos episcopis, & ut intersint electioni: ut xviij. q. ij. abbatem. & s̄. e. q. v. si quis episcoporum. & lxiij. dist. principali. sed contra est extra eod. titu. cap. nobis.

[f] Fundatores. & sic uidetur, ꝙ authoritate huius capituli laicus possit instituere in spiritualibus, & tēporalibus. Vel dic quod ipse episcop⁹ reuocabit factum suum: ut extra de electio. nosti. 50. dist. pœnitentes. Itē si episcopus primū præsentatū spreuit, & secundum recipit, tenet̄ primo prouidere: ut extra eo. tit. pastoralis. licet Alexander dederit episcopo electionem, utrum primū uel secundum uelit recipere. extra eod. tit. ca. quod autem. & c. Lucius. eo. lib. cum autem aduocatus. cū ergo episcopus puniatur per illud cap. pastoralis. patet ꝙ hodie episcopus nō habet electionem.

[g] MOnasteriū. id est ecclesiam.

[h] A dominio. id est, dispositione. Est ergo hic argu. quod episcopus inuito patrono non potest de ecclesia facere monasterium, ut ∫. cap. proxi. quia iam derogaretur in hoc iuri patroni in electione, & in recipiendo ab ecclesia alimenta. sic nec dominus rei potest usum rei immutare etiā in melius inuito usufructuario. ff. de usu. & hab. l. ulti. Argu. tamen contra. x. quæstio. j. c. j. & ∫. ea. cap. nemini.

[i] Ne malus. Argu. ꝙ sufficit aliquem non malum esse: ut notatur. viij. quæst. j. licet. Et tenet̄ episcopus præsentatū recipere, nisi aliqd obijciatur in personam eius: ut lxv. distinctio. de persona 50. dist. postquam. & extra eod. pastoralis. Sed nunquid episcopus tenet̄ probare crimen quod obijcit? Videtur ꝙ sufficiat si dicat: eligatis alium: ut xxviij. distinct. priusquam. & xxxix. distinct. Petrus. quod potest admitti. sed potest patronus cū superiore agere ut episcopus crimē ꝑbet, uel eum admittat: ut viij. q. iij. Artaldus. ix. quæstio. iij. nunc uero.

[k] COnsiderādū. Cohæredes. etiā extranei. & uidetur quod indistincte loquatur. Nam quædam iure patronatus ad extraneos hæredes trāseunt. ut C. de in ius uocan. l. ij. [4] uidetur ergo ꝙ si patronus conferat ecclesiæ uel extraneo ius patronatus, quod amodo nō potest conuenire dilapidātes ecclesiam uel etiam petere alimenta. argu. ad hoc extra de testib. significauit. Probabilius uidet̄, quod tali iuri quod est ad utilitatem & fauorem inductum ecclesiæ, non possit patronus renuntiare. unde licet filij abstineant ab hæreditate, non ideo perdiderunt ius patronatus: ut ff. de iure patrona. filij. nec enim generali renuntiatione remittitur dolus: ut ff. de libe. leg. Aurelius. Ego credo quod tali iuri possit renuntiari, cum donari possit: ut extra eod. ex insinuatione. Ioan. Sed ibi concessa fuit administratio, non ius patronatus. ∫. ead. nemini.

[6] Alias, deest.

[5] Ista decreta. non probat id ad qđ inducit̄, nec credo Io. uerum dixisse ꝑ id, quod leg. & not. extra de iud. qualiter. in fi. licet Gof. idem dicat.

[3] Idem si est presbyter lxiiij. distin. c. j. sed nec ob hoc euadit pœnam depositiōis, ut dicitur in gl. secū dum Hu.

[†] Tolet. & ca. iiij.

[†] Scilicet ipso iure, non tamē absolute: sed si patroni infra temp⁹ debitū recte præsentauerit alios nō ꝑprie cōualescit, sed rata manet collatio ordinarij etiā in prejudiciū medio tēpore impetrātis à papa, ut nouè declarauit in regu. Cancella. de infir. resignāt. nu. xlv. cum multis sequētibus. Præsentatus est admittēdus.

[4] Istā gl. sequit̄ & tenet Bal. in dic. l. ij. & glo. in l. si operarum iudicio. ff. de ope. liber. & in clemen. si. de iure patrona. & plene ꝑ pau. de leazar. in sua quęstione incipiē. patronus ecclesiæ. ꝑ Bal. in c. j. §. ꝺ cedenti. q. feud. dare pos. & uide quę ipse not. in l. j. C. de bon. liber. adde Feder. in consi. cxj. & Cardi. consi. 132.

Si plu-

rare faciant. Si autem hoc contradixerint in episcopi potestate maneat, utrū eas cōsistere pmittat, aut reliqas inde auferre uelit.

Itē ex cōci Triburiēsi.

Reliquiæ auferantur ecclesiarum, si plures hæredes de eis contenderint.

CAN. XXXIII.

SI plures hæredes cōtenderint de cōi ecclesia, auferri [a] iubeat eps reliquias sacras, & ecclesiam claudi, donec cōi [b] consensu & consilio epi statuant ibi presbyterum, & unde uiuat.

4 *Vt ergo ex his authoritatibus colligitur de manu laicorum ecclesiæ recipiendæ non sunt, nisi cū consensu episcoporū: Iuxta illud Magotiensis.* † *concilij.*

Non liceat laicis presbyteros de ecclesia eijcere.

CAN. XXXIIII.

LAici presbyteros de ecclesia non eijciant, neque in eis constituant sine consensu suorum episcoporum.

Item ex concilio Cabilonensi.

Absque episcoporum consensu, laici presbyteros de ecclesiis non eijciant.

CAN. XXXV.

INuentum est, q multi laici arbitrij sui temeritate, & (quod est grauius) ducti cupiditate presbyteris quibuslibet absque consensu suorum eporum ecclesias dāt uel auferunt. unde oportet ut canonica regula seruata, nullus absq; consensu episcopi sui, cuilibet presbytero ecclesiā det: quā si iuste adeptus fuerit, hāc nō nisi graui [c] culpa corā epo [d] canonica seueritate amittat.

Sicut ergo authoritate Hieronymi [e] decimas malè possessas a laicis epo consentiente, licet monachis de manu laicorū recipere, & eas perpetua stabilitate tenere: sic & ecclesias à laicis malè possessas, uel detentas cū consensu episcoporum, licet monachis ad ordinandum accipere, & eis in perpetuum prouidere.

Vnde Vrba. papa. ij.

Sine uoluntate episcoporum decimas uel Ecclesias à laicis monachi non suscipiant.

CAN. XXXVI.

DEcimas & ecclesias possessas à laicis, monachi nō suscipiāt, absque consensu eporum & uoluntate. Quòd si aliter præsumptū fuerit, canonicæ ultioni subiaceant.

Item ex decreto Syluestri papæ.

---

[a] SI plures. Auferri. Hic dicitur, quod episcopus propter discordiam patronorū debet claudere ecclesiam: ut extra eo. ca. j. & ij. Alibi dicitur, quod sua authoritate confert, si patroni non concordant usq; ad quatuor menses: ut extra eo. quoniam in quibusdam. alibi usque ad sex menses: ut extra eo. tit. eam te. Distinguas ergo, quia aut discordia est inter episcopum & patronum, aut inter ipsos patronos. Si inter episcopum & patronum, tunc eps ponet œconomū in ecclesia quousque sit terminatū negotium: ut extra de offi. or. cum uos. Sed si inter patronos est discordia, aut est super electione facta ab eis, aut super ipso iure patronatus. Si in electione dissentiūt, [1] tunc si potest fieri sine scandalo, præferat episcopus illum, qui maioribus iuuatur mèritis: ut extra eo. quoniā in quibusdam. Sed si pares sunt, gratiam pōt facere cui uult: ut lxiij. di. si fortè. & extra eo. cum autem. Si uero contētio est de iure patronatus, episcopus instituat aliquē in ecclesia: & ille postmodū præsentetur ab eo, qui euincit ius patronatus: ut extra eo. tit. si uero. & hoc faciat si concordes non fuerint usque ad sex menses à tempore uacationis: uel usque ad quatuor à tempore motæ controuersiæ ut extra eo. tit. eam te. & cap. cum propter. Si autem eps hoc sine scandalo facere non potest, tunc claudet ecclesiam: ut hic dicit, & extra eo. ti. c. j. & ij.

Patronis discordātibus, quid faciēdum est.

[1] Ad huius declarationem repete qđ dixi. 31. distin. Nicena. in fine.

† Alias, Maguntinensis.

Ius patronatus qualiter diuiditur inter hæredes.

[b] Communi. Ergo non statur iudicio maioris partis: ut extra eo. quoniam. sic extra de rescrip. pastoralis. similiter uidetur, quod in delegatis à principe non statur sententiæ maioris partis: ut C. de appel. in offerendis. & l. iubemus. similiter in discordia creditorum: ut C. qui bo. ce. pos. l. ulti. similiter in causa liberali, ut C. de com. ser. ma. l. ij. §. hic ualet. similiter in omni re cōi: ut ff. cōi. di. Sabinus. & hodie in electione epi: ut extra de elec. quia ,ppter. [2] sed quæritur si duo sunt patroni, & unus reliquit plures filios, & alter unicum, an iste unus par ius habeat cum illis pluribus? Videtur q sic cū ex pluralitate successorum non debeat uariari obligatio: ut ff. de uerb. obli. l. ij. unde omnes illi debent reputari pro uno, cū in loco unius succedant: ut ff. de cōd. & demō. cui fundus. quemadmodū si plures sunt modo canonici in ecclesia, quam prius fuerunt: nō plus iuris habent mō multi, quā prius habuerunt pauci. Sed contra, quilibet istorū est patronus insolidum, ergo isti plures plus habent iuris, quam ille unus. & hoc probatur ff. de bo. lib. si libertus. Item secundum hoc non plus iuris haberet cui cōcessa est potestas eligendi, quā prius per se habuit: quod falsum uidetur: ut extra de ele. ne pro defectu. & ca. quia propter. & ff. đ assig. liber. l. j. in fi. Dic qđ sunt oēs æqualiter patroni, quia ius est indiuisibile: ut extra eo. capi. j. forte hoc uerū est cū hr̄ditas est diuisa. Vide cap. ij. de iure pa. in cle.

[2] Hoc sane intelligas, sed dic ad hui⁹ declarationem ut extra de ele. li. vj. ca. si quis iusto. Archi.

4 Vt ergo. Hæc est quarta pars quæst. in qua probat per quatuor capi. quod laici nō possunt dare decimas uel ecclesias sine uoluntate epi. Io. de Fant.

[c] INuentum. Nisi graui. Non est ergo quis pro qualibet culpa deponēdus. ut lxviij. distin. c. j. Item arg. quod nullus debet priuari suo bn̄ficio sine culpa sua: ut lvj. distin. satis puersum. & extra de consti. cognoscētes. Argu. cōtra, extra de cleri. ægro. ca. ulti. Sed illud propter scandalū, pro quo multa omittuntur, ut distinct. 50. ut constitueretur. extra de no. ope. nunt. cum ex coniuncto.

Beneficio sine culpa sua nemo priuari debet.

[d] Coram epo. Ergo solus [3] eps pōt cognoscere de crimine, ubi agit̄ de priuatione beneficij, siue ad aliā pœnam: dūmodo nō agatur ad depositioné ordinis: ut not. xv. q. vij. in summa. licet autem non remoueatur aliquis ab administratione, nisi pro graui culpa, tamē regulares prælati pro leui culpa remouentur, ut extra de simo. per tuas. in fi. & s̄. ea. q. j. ca. ultimo.

[3] Id est. sine alijs episcopis, sed non sine suo capitulo secūdū Hu. sic etiam debet itelligi quod leg. & no. s̄. e. q. vij. ca. episcopi. ibi dixi. Archi.

Regularis pro culpa leui remouetur.

[e] Sicut ergo Hieronymi: ut s̄. ea. q. j. c. ulti.

a Nemini. Quidam sic ponunt casum. Nulli licet dare ius patronatus priuatæ personæ, uel etiam commutare cũ priuata persona: sed dari potest pro monasterio, uel commutari cũ monasterio, uendi autem nulli potest. pro istorũ casu facit quod legitur extra eo. tit. de iure. Sed eis obstat extra eod. ex insinuatione. in princi. Sed potest dici qđ ibi unus alij cessit administrationẽ solidam: non enim dedit ius patronatus, cũ prius fuisset patronus. H. aũt intelligit đ ipsa ecclesia, quod nullus potest dare ecclesiam priuato, ut inde faciat habitaculũ: ut xix. q. iij. ca. quæ semel. De permutatione ecclesiæ planũ est, quia non potest ecclesia pmutari, nisi cum alia ecclesia: ut extra de rerum permutatio. ad quæstiões. Satis credo, quod siue sit ecclesia siue ius patronatus, bene potest cõcedi monasterio: dũ tamẽ habeatur consensus episcopi: ut extra eod. consultationibus. in fi. & ca. nullus. similiter & ecclesiæ seculari: ut extra de resti. spol. cum uenisset. Ioan. Ego credo qđ ius patronatus possit concedi sine episcopo: † ut extra e. c. illud. B. Facit cap. j. de iure patro. li. vj.

b In proprium. Priuatum.

c Monasterium. id est, ecclesiam.

d Si quis. Ad meliorandum. Hæc est una de tribus causis propter quas transferuntur ecclesiæ de loco ad locum, ut de conse. dist. 1. tribus. supra vij. qõ. j. temporis. & est contra regulam illam xix. qõ. iij. quę semel. & per

Ecclesia cum ecclesia permutari põt.

† c. xxiij. & est ex cõstitutionibus Caroli magni & Lodouici pij Francorũ regũ & imparatorũ, ut dixi in p̃fat. edicti Henric. ij. cõtra paruas datas. nume. v. & istud c. repetit. ĩ. 20 q. 3. c. ult.

a Idẽ no. s̃. ea. q. iij. in sum. & idẽ tenet hic. Ioan. de Fant.

Nulli liceat in suum ius monasterium conuertere: alij tamen ad ordinandum tradere illud ualet.

CAN. XXXVII.

Nemini a regũ, aut cuiquam hominum, in proprium b ius liceat monasterium c tradere uel cõuertere, nisi ad aliud monasterium: uel commutare, nisi cum alio monasterio: uel quocunq; commercio uendere: quod si factum fuerit, nõ ualebit: sed ipsum monasterium in pristinum reformetur statum.

Item ex decreto Bonifacij papæ.

Episcopi ex fratrum consilio monasteriũ ad meliorãdũ alij supponere nullus prohibeatur.

CAN. XXXVIII.

5 Si quis uult monasterium suũ ad meliorandũ d in aliũ locũ ponere, fiat cum consilio episcopi & fratrum suorum, & dimittat presbyterũ aliquem in priori loco ad ministeria ecclesiæ.

Item ex concilio Magotiensi. †

Publicæ pœnitentiæ subijciãtur, qui circunueniendo aliquos tondere præsumunt.

CAN. XXXIX.

6 Constituit e sanè sacer iste conuentus, ut episcopi siue abbates, qui non in fructu animarum, sed in auaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circunueniendo totonderũt, & res eorum tali persuasione surripuerunt, pœnitentiæ canonicæ (utpote turpis lucri sectatores) subiaceant. Hi uerò, qui illecti comam deposuerunt, in eo, quod cœperunt, perseuerare cogantur: res uerò eorum hæredibus reddantur.

Item ex concilio Toletano.

Sine uoluntate fratrum, aliquem de suis propinquis abbas sibi substituere non ualet.

CAN. XL.

Congregatio f debet sibi eligere abbatem, post abbatis sui mortem, uel eo uiuente si ipse discesserit uel peccauerit. Episcopus enim non debet abbatem uiolenter retinere g in loco suo. Ipse autem non potest aliquem ordinare de suis propinquis h uel amicis sine uoluntate fratrum.

CAUSA XVII.

Quidam presbyter infirmitate grauatus se fieri uelle monachum dixit, ecclesiæ & beneficio in manu aduocati † renuntiauit. Postquam conualuit, mox se futurum monachum negauit, & ecclesiam & beneficium reposcit.

1 *Hic primò quæritur, utrùm reus uoti teneatur: an liceat ei a proposito sui cordis discedere.*

2 *Secundò, an ecclesia & beneficium ei reddenda sint, quæ prius libera uoluntate refutauit.*

3 *Tertiò, si contigisset eum se & sua monasterio tradidisse, an sine licentia abbatis liceat ei ad propria redire.*

4 *Quartò, si sine licentia abbatis retrò abierit, an sua sibi ab abbate reddẽda sint.*

QVAESTIO I.

Quòd aũt à uoto i discedere nõ liceat, multis authoritatib. ꝓbat̃, ait. n. ꝓpheta: Uouete et redite uota dño Deo Psal. 75.

dit prior ecclesia priuilegium suum: ut s̃. ead. & hoc diximus.

e Constituit. Hoc cap. legitur. xx. q. iij. constituit.

f Congregatio. ĩ. xviij. qõ. ij. cap. abbas. & cap. abbatem.

g Retinere. si uult propter humilitatẽ renũtiare: ut xviij. q. ij. ca. abbas. Nam admonere põt eum ut non renuntiet, sed non inuitum tenere licet: ut extra de renun. c. literas.

h Propinquis. s̃. distinct. lxxxix. decenter. Io. de Fan.

Quod autem. Hæc. q. diuidit in duas partes. In prĩa quarũ probat ꝑ quatuor capi. quod talis est uoti reus: quod tamen falsum est. In quinta dat solutioné. Secunda ibi, Gonsaldus. Ioan. de Fant.

i A uoto. Hic quæri-

† Adde ꝙ aduocatus sumit hic pro patrono ecclesiæ. Simile in l. nec quicquam. §. obseruare ff. de offi. proconsu. & le. & gl. Bar. in l. j. §. aduocatos. ff. de uar. & extraord. cogni.

quæritur an liceat alicui discedere à uoto. Et in hac q. magister distinguit quod aliud est uotum conceptũ corde, ore simpliciter ꝓnunciare, & aliud est obligatione aliqua se obnoxiũ facere. sed tamen quocunque istorũ modorũ quis uoueat, non licet ei recedere à uoto quo ad Deum: sed quo ad ecclesiã licet à primo uoto ei recedere, sed nõ à secũdo. Sed mirum uidetr, cũ hoc sit peccatum quo ad Deũ, quare ecclesia illud toleret, cum hoc sit laqueum inijcere talibus, & decipere animas eorũ, qđ nõ est faciendũ, ut xxvij. qõ.j.de uiduis. cum domin⁹ ipse noluit facere differentiam inter iuramentũ & simplicem loquelã, ut xxij. quæ.v. iuramẽti. Potest melius distingui inter deliberationẽ & uoluntatem & uotum. Si quis recedit à deliberatione, non peccat mortaliter. Si quis aũt recedat à ꝓposito, quod firme fixerat in animo suo, peccat, sed ueniáliter secundũ quosdam, ut extra de uoto & uo. redẽ. literaturam. secundum Hug. uero peccat talis mortaliter ac si uerbis uouisset. ut infra eadem qui bona. Sed à uoto, quod uerbis exprimitur siue cum solennitate siue sine ea, non licet recedere sine mortali peccato, secundum omnes, ut extra qui cleri. uel uouẽ. rursus. licet Alexander uideatur dicere, quod post uotum simplex potest contrahi matrimonium, ut extra qui cleri. uel uouen. ca. ueniens. Sed illud intelligas de comparatiua permissio ne. Ioan.

cap.ix. lib. de bono uiduitatis.

Epistola xxxiij. lib.j.

Actu.5.a

Hæc uer sant ĩ animo, cũ scilicet quis secũ reuoluit & fluctuat. La. unde deliberare est præmeditari, cogitare, secũdũ Panor.

Homil. iij. lib.j.

uestro.

Vnde Augustinus.

Quæ Deo uouentur, necessariò reddantur.

CAN. I.

Svnt quædam, quæ ẽt nõ uouẽtes debemus: quædã ẽt quæ nisi uouerimus, nõ debemus: sed postquam ea Deo promittimus, necessariò reddere constringimur.

Item Hieronymus.

De eodem.

CAN. II.

VOuentibus Deo uirginitatem, non solùm nubere, sed etiam uelle, damnabile est.

Item Gregorius in registro.

Dignus est supplicio, qui seipsum Deo subtrahit à uoto resiliens.

CAN. III.

ANanias Deo pecunias uouerat: quas post (uictus persuasione diaboli) subtraxit. Sed qua morte mulctatus est, scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo, abstulit: considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui nõ nummos, sed temetipsum Deo omnipotenti (cui te sub monachali habitu deuoueras) subtraxisti.

Item super Ezechielẽ.

Ante Dei oculos cadunt, qui bona, quæ concipiunt, agere recusant.

CAN. IIII.

QVi bona agunt, si meliora agere deliberãt, & post deliberata non faciunt: licet in bonis prioribus perseuerent, in conspectu tamẽ Dei ceciderunt ex deliberatione. Item sunt qui cuncta relinquere & Dei seruitio se subdere, & fræno castitatis se restringere deliberant: sed cũ post castitatem alios cecidisse conspiciunt, se retrahendo meritum perdunt.

Si ergo post uotũ quisq; necessariò cogitr soluere quod uouit: si uouentib. non solùm nubere, sed ẽt uelle, damnabile est: patet quòd sacerdos iste ad executionem sui uoti cogendus est, & non solùm non fieri sed etiam uelle monachum nõ fieri, sibi damnabile est. Quòd uerò inter uouentes iste cõputandus sit, patet ex uerbis Augustini dicentis: Dixi cõfitebor, &c. Magna pietas Dei est, ut ad solam promissionem peccata dimittat. Nondũ enim pronuntiat ore, et tamẽ Deus iã audit in corde. Votum enim pro opere reputatr. Sicut ergo ꝓpheta inter uouentes reputatur, quia dixit, Ego confitebor. sic & iste inter eosdem cõputandus est, quia dixit: Fiã monachus. His ita respondetur. Aliud est propositũ cõcipere in corde, et ẽt ore enuntiare: aliud est subsequẽti obligatione se reum uoti facere. Quia ergo iste propositum sui cordis ore simpliciter enũtiauit, non autẽ monasterio aut abbati se tradidit, nec ꝓmissionẽ scripsit, nequaquam reus uoti hr̃. Vnde Alex. Papa ij. ait:

a Svnt quædam. Debemus. Vt ad fidem seruandã, & generaliter ad omnia illa sine quibus homo saluari non potest: de quibus habet de pœn. dist. ij. charitas.

b Quædam etiam. Vt continentiam, ut xxxij. quæst. j. integritas.

c Promittimus. Argumen. quod ex nuda promissione quis tenet, ut xij. q. j. scimus. & quæst. ij quicunque suffragio. xxvij. quæst. j. cap. ij.

d Necessario. Nisi tale sit illud qđ pendeat de alieno arbitrio, ut si unus coniugatus promittat continentiam, non tenet, ut xxvij. q. ij. si tu. Item uotum aliquod abstinentiæ non potest facere uxor sine uiro. xxxiij. qõ. quinta. manifestũ. nec monachus sine abbate. xx. qõ. iiij. monacho. Itẽ nec filius impubes sine uoluntate patris. xx. q. ij. c. j. & ij. nec seruus sine uoluntate domini, ut liiij. distin. ex antiquis.

e Constringimur. nisi fortius uinculũ superueniat. xxvij. dist. si uir.

f ANanias. De hoc habes xij. quæ. j. dilectissimis.

g Temetipsum. Argum. quod maior est alienatio personæ, quam rei. sic xij. q. j. præcipimus.

h QVi bona agunt. Scilicet matrimonium.

i Si meliora. Id est, continentiam.

k Deliberant. Firmiter proponẽdo. & tunc secundum Hu. peccãt mortaliter, secundum alios uenialiter.

l Ceciderunt. Improprie, scilicet ab eo qđ non habent, ut ibi, cadent à latere tuo mille, &c.

m Pronunciat. Ergo

Vouere non omnibus est ꝑmissum.

De hoc uide quod leg. & no. xxij. q. iij. mulier.

Hæc sententia Hos. approbat per Lau. Goffr. & B. extra de uo. literaturam.

Idem te det Alex. ne Imola in l. bono rum. C. q admit. ad bo. posses. possunt.

go obligatur quis ex solo ꝓposito cordis: quod H. concedit.

Gonsaldus. Hæc est secunda pars primæ quæstionis, in qua probat contra, s. quod nisi seculo renunciet, pôt iterum redire ad statum pristinũ moribus emẽdatus. Ioã. de Fant.

CASVS. In hoc ca. terminatur prima qõ, & intitulatur secunda. s. an iste possit repetere beneficiũ cui renũtiauit? et dicẽdum est quod sic: quia non renuntiauit ut debuit, & in possessiõe corporis & alienatione mẽtis renuntiauit. Est ergo casus huius c. Gonsaldus pſbyter feruore passionis oppressus, se futurũ monachũ promisit: nõ tamẽ monasterio uel abbati se tradidit, nec ꝓfessione fecit, sed ecclesiã in manu patroni renuntiauit. sed postquã conualuit, nolebat monachus esse, et ecclesiã repetebat, quæsitũ fuit ab Alexandro utrum audiri debeat? Et respondetur quod sic. unde ecclesiam suã recipere debet, cum iuxta Benedictũ & Grego. antequam monachus fiat, debeat esse in probatione per annum.

Renuntiatio illicita non præiudicat.

Ad idẽ extra de regula. c. sicut tenor. sed hæc ratio nõ ẽ sufficiẽs. nam & inuito epo intrare posset religionẽ. xix. qõ. ij. duæ sunt. est ergo rõ, q a nõ erat compos secundum Ioã. de Fant.

Adde & mõ probãdi quẽ furiosum ꝑ testes uel aliter: ut ꝑ Bal. & moder. in l. furiosũ. C. q testa. face. pos. & per gl. i l. si cũ do tẽ. §. si ma ritus. ff. sol. matr. & ibi Bal.

Non cogitur aliquis in monasterio manere, nisi professionem fecerit in manu abbatis.

QVAEST. II.

CAN. I.

Gonsaldus pſbyter, quõdam infirmitate ac feruore passionis pressus, se monachum fieri promisit: non tamen monasterio aut abbati se tradidit nec promissionẽ scripsit, sed beneficiũ ecclesiæ in manu aduocati b refutauit. c At postquam cõualuit, mox se monachũ negauit fieri, quapropter, quia & beati Benedicti regula, & præcipuè patris & prædecessoris nostri sancti Gregorij Papę canonica institutio interdicit monachũ ante unius anni d probationẽ effici: iudicamus, & authoritate Apostolica ꝑcipimus ut præfatus presbyter beneficia e & altaria recipiat, habeat, & quietẽ retineat.

Itẽ Augustinus ad Bonifacium comitem.

Vxor post propositum continentiæ ducta, dimitti nõ debet.

CAN. II.

Nos nouimus, nos testes sumus, quod omnes actus publicos, q̃bus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium sanctum conferre, atq; in ea uita uiuere, in qua serui Dei monachi uiuebant: cùm ergo te esse in hoc proposito gauderemus, nauigasti, f id est, uxorem duxisti. Si cõiugem non haberes, dicerem tibi quod & tubanis diximus, ut in castitate cõtinenter uiueres: sed ut te ad istam uitam nõ exhorter, coniunx est impedimẽto: sine cuius consensu continenter uiuere tibi non licet: quia etsi eam post illa uerba tubanensia ducere non debueras, illa tamen nihil eorum sciens g innocenter tibi & simpliciter nupsit.

Ecce iste corde concepit se monachum fieri, et ore pronuntiauit, se uelle in otium sanctũ cõferre: nõ tamen postea coactus est suscipere quod corde cõcepit, & ore pronuntiauit. Authoritas illa Alexãdri secuta est institutionẽ beati Gregorij & beati Benedicti abbatis, quæ probãdis annũ indulget: sed tãtùm notis, incognitis uerò trienniũ cõcedit.

a Gõsaldus. In hoc ca. terminat prima qõ, & ĩtitulat: scđa, an possit quis repetere bñficiũ cui renũciauit? & dicendum quod sic: quia non renuntiauit prout debuit. & in passione corporis renuntiauit: arg. xxij. q. ij. ne qs.

b Aduocati. Argu. est hic quod illicita renuntiatio non præiudicat alicui, ut vj. q. iij. c. denique. & ff. de offic. præsi. l. legatus. & C. de defen. ciui. l. ulti. Arg. cõtra extra de renun. c. quod in dubijs.

c Refutauit. De hoc dixi vj. q. iij. c. deniq;. sed si renuntiasset in manu plati sui, teneret renuntiatio, nisi tunc tẽporis nõ fuisset compos sui, ut extra de succ. ab intest. c. iij. sed cui istorum incumbit probatio? uel illi qui dicit quod fuerat cõpos, uel illi qui dicit quod non erat cõpos? Arg. quod illi qui dicit quod compos erat: ut iij. q. ix. ca. indicas. Item quia non est præsumendum de spontanea renuntiatione, ut extra de renunt. ca. super hoc. ff. de proba. l. cum de indebito. Arg. contra extra de suc. ab intest. ca. cum dilectus. C. de codicil. l. nec codicillos. Respond. ei qui dicit, ncumbit probatio, ut ff. de proba. l. ei qui dicit. & probat stultitia per uerba ꝓferentis, ut extra de suc. ab intest. c. cum dilectus. in parte decisa. si enim stulta uerba dixit, præsumo quod non erat sui compos, ut dicta decre. cum dilectus. & xciij. dist. ca. legimus. in prin. Io. Sed an sufficiat probare renũtiationem, uel teneatur ꝓbare spontaneam quæritur? uidetur quod ad duo teneatur, s. ad renuntiationem, & spontaneam, argu. prædictorũ iuriũ, in quibus satis hoc innuitur. B.

d Vnius anni. Alibi datur biennium, ut xix. q. iij. c. monasterijs. alibi triennium, ut ĩ. e. c. si qs incognitus. & extra de reg. ca. j. Sed pôt breuiter dici ꝙ ideo diuersa tempora statuuntur, ad ostẽdendum quod sunt arbitraria. Vel dic ꝙ clericus ignotus & laicus notus per bienniũ probãtur: sed clericus notus per annũ. si tñ clericus notus per annũ statim uoluerit cõuerti, admitti tur, ut extra de re. c. ad apostolicã.

e Beneficia. Nunquid clericus q fuit in ꝓbatione per annũ, debet repetere beneficia sua: cũ clericus nõ nisi ꝑ tres septimanas possit abesse ab ecclesia: ut septima. q. j. c si quis in clero. uel usq; ad sex menses, ut extra de cleri. nõ resi. ca. ex tuæ? Sed dic ut no. xxvij. q. ij. c. desponsatã. Io. Sed de hoc quid iuris sit, in quæstionibus notaui. B.

f Nos nouimus. Nauigasti. Sicut nauigans subijcit se uarijs periculis, nec proprio motu regitur, sed uentis: sic habens uxorem.

g Sciens. Ergo si sciuisset ꝙ uotum simplex fecerat, peccasset.

Angel. & Ioan. de Imol. & ꝑ Bal. in l. j. ff. de bon. poss. fur. infan. dia ta. & l. is qui. §. fin. ff. de tuto. & curato. da. ab his. i limurũ. & ibi Bal. ff. & acqui ren. hære. Bart. in l. si quidẽ. ff. solu. ma tri. cũ con cor. ibi al. leg. & per Do. de san cto Gemi. in c. j. §. si uero. & ibi etiam tex. & cle. ægro. lib. vj. & c. fi. lij. de hæ re. in vj. De hoc et legitur & no. liij. dist. c. ult. & ibi di. xi. de hoc satis notat Raynu. in Sum. ti. de uoto. §. pôt autem, &c.

Vxorẽ Vos iuuenes casti & Deũ timẽtes, cauere ne credatis istis matrimonij uituperatoribus, quẽ modũ ego usq; ad an nũ ætatis tricesimũ quintũ di no meo credidi ui de epistolam liminarem ad consilia Ale. à me recognita.

peccasset ipsa mortaliter: quod uerū est, sicut & alter qui impediuisset uotum illius: ut xxxij.q.ij.c.hoc san ctū.& est simile extra de eo, qui du.in ma. propositū.

Religio in quo habitu ꝓbari debet.

a Si quis incognitus. Habitus. ergo tempore probationis erit in habitu priori: ut liij. di. legem. & liiij. dist. multos. & extra qui cleric. uel uo. ca. super eo. probabilius tamen uidetur, quod in habitu monachali debeat esse: cum non aliter possit experiri asperitatē ordinis, nisi induat habitū. & quod dicit hic non præstetur, intellige cum esse-ctu, & ut eum non possit reijcere.

b Aut liber. Per istud ca. uidetur solūta quæstio, si uxoratus se & sua tradidit religioni sine licentia uxoris, & postea repetitur ab uxore, an postea sint ei res suæ restituendæ? hic dicitur quod sic. Vel intelligitur de tali liberto, qui est adstrictus alicui curiæ.

c Intra trienniū. sed cum iste seruus fecerit furtum sui corporis, quomodo rem furtiuā usucapit triennio: cum nec spatio longi tēporis possit seruus fugitiuus præscribi: ut C. de ser. fu. l.j. Respond. in hoc est fauor ecclesiæ. posset tamē dici, ꝙ ecclesia debet recōpensare damnū domino. xiiij.q.vj. ca. comperimus. consimilis fauor est ĩ. ea dem.qō.iiij.questi.

d Longe. ex hoc uidetur, quod tantū currat istud triēnium à tēpore sciētiæ. Alij dicūt, quòd currit à tēpore probationis: ut dixi liiij. dist. si seruus.

Ista fuit opinio H. qui dixit quod hoc est in fauorem religionis uidesup hoc illum §.in authē. de mo. §. de singul.

e Quod aūt. hic qrit an monacho recedenti reddenda sunt quæ sua fuerunt.& dicendū est, quodō n.xix.q.iij. quia ingredientibus.& supra proxi.q.vj. de lapsis.& in auth. de monach.§. si uero relinquens colla.j. si tamen timetur de eius sæuitia, possunt monachi permittere ut sua tollat: ut ĩ.ea.q.iiij.§. ultimo.

Vnde ex decreto Bonifacij.

Ante probationē trienꝗ, nullus in monasterio suscipiatur.

CAN. III.

Si qs incognitus monasterium ingredi uoluerit, ante triēniū monachi habitus a nō præstet. & si intra tres annos, aut seruus, aut liber b uel colonus quærat à dño suo, reddat ei cū oibus, q̃ attulit, fide tñ accepta de impunitate, si aūt intra triennīū c nō fuerit reqsitus, postea q̃ri non pōt, nisi sit tam longè d quòd inueniri non possit.

QVAESTIO III.

Vód autē e quærit, an post traditionē sit ei fas cū licētia abbatis ad ꝓpria redire: facilè monstrat non posse fieri. Ipsū enim redire criminosum est: qui aūt manifesto facinori desinit obuiare cùm pōt, consentit. Hic autem nō solum non obuiat, sed etiam permittēdo fautor existit: Nō ergo licet abbati dare licentiā alicui retrò abeundi, nec illi uti que licet retrorsū abire: qa ex quo semel se abbati subiecit, absq; eius ꝑmissione, nihil agere potest.

QVAEST. IIII.

Si autem sine. Hæc quæstio. diuiditur in septem partes, in quarum prima probat per quatuor cap. quod illi, qui recedunt à monasterio suo, non sunt eis sua reddenda. Secunda ibi, Sicut antiquitus. Tertia ibi, Qui autem. Quarta ibi, Verum ne. Quinta ibi, Occasione. Sexta ibi, Etiam si episcopo. Septima ibi, Sed notandum. Ioan. de Fant.

f Quicunque. In constitutum. Id est, contra hoc statutum. uel Ponitur propriè. incidit enim in pœnā: sed si statim restitueret ecclesiæ, pœnam effugeret. extra de rebus ecc-cle.non alie. si quis presbyterorum. & xij. quæst.ij. non liceat.§. ultimo.

g Vel exiguum. ergo pro alienatione rei modicæ deponitur aliquis. & sic est argu. contra xij.q.ij. terrulas. & extra de do. cap. iij. Sed intelligas hoc tale exiguū, quod tamē utile est ecclesiæ. Itē in huiusmodi alienationibus ualde attendenda est consuetudo, & lex municipalis. extra de dona. c.iij.& ff. quod ui aut clā. l. prohibere.§. non tantum.

h Honoris. Ecce pœna alienantis. xij.q.ij.c. quisquis.

Sunt qui opes. Non iudicio perpetuo. quasi dicat, non iudicio discretionis: qa illud esset perpetuum. nā nisi sit perpetuum, nullum dicitur. de pœ.dist.j.ca. diuortium.& ff. de regu. iuris.l. quicquid. & xxiij. q. j. paratus. Et est hic argu. ꝙ si aliquis emittat uotū proprio quodam impulsu animi, qđ teneatur illud obseruare. Sed aliquis ꝓpter aliorum impulsum uel clamorem aliquod emisit, tunc secus est: ut uigesimasecunda, quæst. quarta. cap. unusquisque. nam electio facta ad aliorum impulsum, non ualet: ut viij.q.j. licet. & capit. si ergo. similiter nec libertas. ff. qui & à qui. ma. lib. non fi.l. si priuatus.

Id est, incidit in aliud cōstitutū quod cunq; qđ similia ꝓhibet secū dum Lau. & Hug.

i li.ij. de pœnit. ca. ix. tomo j. & loqtur hæc Ambro. de eleemosyna quę fit gratia pœnitētiæ. & tria uitia reprehēdit. primū eorū qui largiūtur paupe ribus, sed nō ex fide. Non ab-nuo (inqt) liberalitatib⁹ in pauperes factis posse minui peccata, sed si fides commēdet expensas. Secundū eorū ꝗ profundūt ob iactātiam & uanam gloriā terrenū eorum qui nō iudicio effundūt ut hic.

Votum emittēs an semper teneatur illud seruare.

Si autē sine licētia abbatis de monasterio discesserit, quæritur utrum sua sint ei reddenda, an non? sed res et possessiones ecclesiæ traditas quolibet mō alienare nec abbati, nec alicui licet.

Vnde Symmachus papa.

Possessiones, quas unusquisq;, &c. & iterum:

Honore priuetur, qui de iure ecclesiæ aliquid alienauerit.

CAN. I.

Quicūq; epōrū presbyterorū, diaconorū oblitus Dei, & decreti huius immemor, in constitutū f cōmittēs, ꝓdiū ecclesiæ magnū uel exiguū g uel q̃cq̃ de iure eccl'iæ alienare tētauerit, & donator et alienator et uenditor honoris h sui amissione mulctetur.

Item Gregorius Anthemio subdiacono.

PALEA.

Ratio nulla ꝑmittit ut ꝓprijs cuiusquā usibus applicetur, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur.

Item Ambrosius in lib. de pœnitentia. i

Qui reuocandum putat, quod ecclesiæ contulit, sacrilegij crimen incurrit.

CAN. II.

SVnt, qui opes ſuas tumultuario mētis impulſu, nō iudicio ꝑpetuo [a] ubi ecclīæ contulerūt, poſtea reuocandas putarūt: quibus nec prima merces rata eſt, nec ſecūda, [b] q̨a nec prima iudiciū habuit, & ſecūdā habuit ſacrilegiū. Sūt quos pœnitet opes ſuas diuiſiſſe paupibus. Sed eos qui pnīam agūt, [c] hoc ſolū pœnitere nō debet, ne ipſius pnīæ agant pnīam. [d]

Item Gregorius Sabino ſubdiacono.

Qui ſacris locis derelicta retinere contenderit, ſacrilegium committit.

CAN. III.

SAcrilegiū [e] contra legē eſt, ſi q̨s qđ uenerabilibus locis relinquitur prauæ uoluntatis ſtudijs tentauerit ſuis cōpendijs retinere.

Item Lucius epiſcopus omnibus epiſcopis.

Sacrilegi iudicantur, qui eccleſiæ facultates alienant.

CAN. IIII.

OMnes eccleſiæ raptores, atq; ſuarum facultatū alienatores à liminibus eiuſdē matris eccleſiæ anathematizamus [f] apoſtolica authoritate pellimus, damnamus, atq; ſacrilegos eſſe iudicamus & non ſolùm eos, ſed omnes cōſentientes eis: quia non ſolùm qui faciunt, rei iudicantur, ſed etiam qui facientibus conſentiunt. [g] par enim pœna & agentes & conſentientes comprehendit.

Item Nicolaus papa omnibus epiſcopis.

Excommunicetur, qui confinia eccleſiæ frāgere tētauerit.

CAN. V.

[a] SIcut antiquitus à ſanctis patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus, ut maior eccleſia per circuitum quadraginta paſſus [h] habeat: capellæ uerò, uel minores eccleſiæ triginta. Qui autē confinia earum confringere tentauerit, aut perſonā hominis, uel bona eius inde ſubtraxerit, niſi publicus [i] latro erit, quouſque emendet, & niſi qđ rapuerit reddat, excōicetur.

Item ex concilio Tribirienſi.

Soluatur altario, quod pro emunitate emendatur eccleſiæ.

---

[a] Nec prima. Id eſt, primum factum. ex quo debuit mereri mercedem.

[b] Nec ſecunda. Scilicet reuocatio.

[c] Agunt. Id eſt. pœnitent, quod dederunt.

[d] Pœnitentiam. quia pœnitent & dolent, quod dederunt pauperibus: & de illo dolore ſiue pœnitentia agāt pœnitentiam.

[e] SAcrilegium. Quia hic ſit mentio de ſacrilegio, quid ſit ſacrilegium uideamus. Sacrilegiū magiſtraliter uarijs modis deſcribitur. Vno modo ſic, ſacrilegium eſt ſacræ rei uiolatio ſiue in ſe ſiue in alio. & hoc appellatur ſacra res, ſiue ſit res ipſa ſacra, ſiue ipſa perſona eccleſiaſtica. [a] Alio modo deſcribitur ſic, Sacrilegium eſt publici iuris tranſgreſsio. quid autem ſit ius publicum, habes. ſ̃.j. diſt. ius publicum. largius tamen, quandoque dicitur cōmittere ſacrilegiū, qui diſputat de iudicio principis: uel cum dies ſolennis uiolatur, uel cū legibus, ſiue canonibus reuerentia non impēditur. Committitur autē tribus modis ſacrilegium: uel cum ſacrum de ſacro, uel ſacrum de non ſacro, uel non ſacrum de ſacro aufertur: ut ĩ.ea.ca. quiſquis. Imponitur aūt pro ſacrilegio quādoq; ſpiritualis pœna: ut ſi committatur in perſona eccleſiaſtica, quia talis eſt excommunicatus ipſo iure. ĩ.ea.c. ſi quis ſuadente ſed ſi in re eccleſiaſtica fit ſacrilegium, tunc poſt trinam admonitionem excōmunicandus eſt: ut ĩ.ea.ca. quiſquis. §. Item ſi quis domum. Itē imponitur pœna pecuniaria, quandoq; maior quandoq; minor: ut ĩ.ea. ca. quiſquis. & ca. ſi quis contumax. ſecundum leges durior pœna imponitur pro ſacrilegio. ff. ad leg Iul. pec. ſacrilegij. Sed ſi quæras cui danda ſit pœna, quæ debetur pro ſacrilegio, dicas quod ſi perſonæ facta eſt iniuria. ipſi perſonæ præſtanda eſt. ut extra de ſenten. excom. parochianos. & capit. grauem. ſi rei facta eſt iniuria, tunc ipſi rei præſtanda eſt. ut ĩ.ea.c. ſi quis in atrio. & extra de ſimo. de hoc autem.

[a] Sed nunquid eſt maius ſacrilegium &c. quod dic ut no. xxij. q. v. cap. iij.

Sacrilegij diffinitio.

Sacrilegiū tripliciter committitur.

Sacrilegi pœna.

Sacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati.

[f] OMnes eccleſiæ. Anathematizamus. Videt̃ hic, quod omnes ſacrilegi & dilapidatores eccleſiarum, ſunt ipſo iure excōicati. xj. qō. iij. canonica. extra de ſen. exc. conqueſti. arg. contra. ĩ.e.c. quiſquis & cap. ſeq. ubi dicitur, quod ſunt excōicandi niſi reſipiſcant. Rñ. uiolatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excōicati, ſed non alij. Vel dic, quod ſi in conſecratione, uel cum datur res eccleſiæ, fert eps ſententiam excōicationis, quod quicunque uiolentiam fecerit in re tali, ſit excōicatus: tunc dicerē, quod ſtatim eſt excōicatus ſacrilegus, nō rōne ſacrilegij, ſed rōne ſentētiæ dudū latæ. xxiiij. q.j. c.j. & ij. & extra de ſent. excō. à nobis. Vel dic, ꝙ refert an papa hæc uerba proferat conſtituendo, uel ſentētiando, ſi proferat ea conſtituendo, tūc non eſt excommunicatus, qui rapit res eccleſiæ: ſi autem ſententiando profert talia uerba, tunc eſt excommunicatus. uel dic, quod ſi conſuetudo loci habet, qđ tales ſunt excōmunicati, tunc ita ſeruanda eſt: quia conſuetudo eſt optima iuris interpres. extra de uerbo. ſigni. abbate.

[g] Conſentiunt. Cooperando: ut extra de ſent. excō. ca. nuper. Sed pone, ꝙ aliquis percuſsit clericum, & ego ratum habeo, nūquid ſum excōicatus? uidetur quod ſic, quia non ſolum in contractibus, ſed etiā in maleficijs ratihabitio mandato comparatur: ut extra de reſtit. ſpo. cum ad ſedē in fin. ff. de ui & ui arm. l.j. §. ſed ſi cū quis. nā non ſolum de conſilio, ſed etiā de uolūtate aliquis tenetur. j.q. iiij. q̨a præſulatus. imo qui poteſt reſiſtere & non reſiſtit, excommunicatus eſt: ut extra de ſent. excom. ca. quantæ. Rñd. ſi nomine meo quis percutiat aliū, ibi ratihabitio mādato cōparat̃, alias nō. ff. de ne. geſt. ſi pupilli §. itē quęrit̃. extra de ſen. exc. mulieres.

Clerici percuſsionem ratificans, an ſit excommunicatus.

Ratihabitio quod comparetur mādato.

SIcut antiquitus. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probat magiſter per uiginti capi. quod ſacrilegium committitur pluribus modis. Io. de Fant.

[h] Paſſus. Paſſus (ut ait Iſidorus) eſt menſura quinq; pedū. Pes eſt ſpatium quindecim digitorum. [a] Iſtud tamen non tenet in capellis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum, ubi propter loci anguſtiam non poteſt iſtud obſeruari. ut ĩ.c. quiſquis. & ca. quæſti.

[i] Niſi publicus. & nocturnus depopulator agrorum. hi ſoli excipiuntur ſecundum ius canonicum, licet leges plures perſonas excipiant, ut extra de immu. eccle. inter. leges enim excipiunt homicidas, adulteros, raptores uirginū: ſed ſecundum canones raptores uirginū tuti ſunt in eccleſia: ut xxxvj. q.j. de raptoribus.

Paſſus quid ſit.

[a] Idem Bart. in l. iij. ff. de uerbo. ſig. & Alexā. de Imo. in l.j. ſi quis cau.

Eccleſiæ immunitate multi priuātur.

Si quis

CAN. VI.

SI quis in atrio ecclesiæ pugnā committit, aut homicidium fecerit, quicquid pro emunitate uiolata emendandū est, altario [a] soluatur, cuiuscū que fuerit illa ecclesia.

Item Aug. ad Bonif.

Non liceat alicui hominē, uel aliquid de ecclesia rapere.

CAN. VII.

MIror quomodo tā subitò fidei murum aries [b] ruperit inimici. Noui enim, qua religione semper sis ueneratus ecclesiam, quo instigante facinore hominem de ecclesia rapuisti: tuus si de tuo amico fortè præsumeret fugitiuus, posset proculdubio ītercessoris causa ueniā promereri: ergo si amicus intenditur, [c] cur Deus offenditur? Sed & si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor regem intende, qui causa superbiæ in bouem [d] est ex homine cōmutatus, atque à regno suo profugus recedens non antè regnum recepit, quam conuersus Deum prædicauit. Nō ut cōfundam te, hæc scribo, sed ut filium charissimum moneo. Ecclesiæ igitur illæsum reuoca, quem irreligiosissimè rapuisti. Oblatio [e] uerò domus tuæ à clericis ne suscipiatur interdixi, cōmunionemq; tibi interdico donec peracta pro ausibus uel errore à me diffinita tibimet pœnitentia tempore ordinato pro hoc facto corde cōtrito & humiliato dignū offeras sacrificium Deo.

Item ex libro capitularium.

Fugientem ad ecclesiam nemo audeat abstrahere.

CAN. VIII.

REum [f] ad ecclesiam fugientem nemo abstrahere audeat, neq; inde dānare ad pœnam uel ad mortē, ut honor ecclesiarum conseruetur, sed rectores ecclesiæ pacē eius & uitam & membra obtinere studeant: tamen legitimè componat, quod iniquè fecit.

Item Gelasius Victori, Constantino, Martino, Felicissimo, Sereno, & Timotheo episcopis.

Ab ecclesia arceatur ingressu, qui aliquem ab ecclesia uiolenter rapuerit.

CAN. IX.

FRater [g] & coepiscopus noster Epiphanius, sua nobis relatione suggessit Benenatum & Maurum Beneuentanæ municipes ciuitatis in cōtumeliā religionis acerba nimis & plectibili cōtumacia prosiluisse: qui confugientem ad ecclesiæ septa curialem suum, nec illic quidem tutum, aut de iniura sua securum esse dimiserunt, ausi irruptione temerariæ mentis admittere, quod nec potestatibus quidem uel principibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in sanctuarijs constitutum (captata sacerdotis absentia) reluctantem reclamantemque uiolenter abstraherent: quos (quantum sua nobis suggestione patefecit) meritò indignos esse sacra communione iudicauit. & si re uera tanti facinoris constat admissum, nostra etiam authoritas in hac parte consentit. nec enim [g] iure ad supplicandum debet admitti, qui admittere sacrilegium non dubitauit. Nullus enim inter limina tantæ uenerationi deputata, utrunque sibi licere existimet pro suæ uoluntatis arbitrio, & humanitatem sibi uendicet & furorem. Et ideo fratres charissimi supradictos, si manifesta reos facit conquestio, ab omnibus [h] episcopatuum & parochiarum uestrarum ecclesijs nostræ

[a] SI quis ī atrio. Altario. Hic habes quod pecunia restituitur illi loco, in cuius ignominiam data est. xxvij. quæstio. j. si quis rapuerit. & extra de simo. de hoc. & Inn. dicit, quod eum pœna duplici reddetur, ut extra de simon. audiuimus. & in authen. de sanct. epis. §. sed neque. & ff. de calum. l. & generaliter. §. illud. arg. contra de simon. ca. ueniens. Sed illud est dispensatio.

De hoc uo. s. e. sacrilegiū. & s. j. qō. iij. si quis dator.

Epistola 187.

[b] MIror. Aries Id est, īpetus diabolicæ suggestionis, ad similitudinem arietis instrumenti quo frangitur murus.

[c] Intēditur. Id est, exauditur.

[d] In bouem. i. ī bouinam mentem, ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor.

[e] Oblatio. Hoc est in detestationē criminis ipsius, quod non solum ipse sed etiam familia eius prohibetur à sacramentis. sic xc. dist. oblationes. & xij. q. ij. de uiro. & extra de spon. non est uobis Ioan.

Danie. 4. f

[f] REum. Vel ad mortem. sed nunquid poterit postea accusari iste de illo crimine? si non pōt, ergo crimina remanebunt impunita: qđ esse non debet, ut extra de sent. excom. ut famæ. & sic priuilegium ecclesiæ erit multis occasio delinquendi. propter hoc dicunt quidam quod à quolibet pōt accusari postea, p̄terquam ab illo q. promisit impunitatem. sed qui sic respondet nititur contra priuilegium ecclesiarum: quod est iniustum, uel hæreticum, ut xxj. dis. oēs ad quid enim impetraret ecclesia ei uitam, si pro eodē crimine postea decapitaretur? Dicas ergo, quod hoc est priuilegium ecclesiæ, ꝙ talis amodo nec uitā nec membrum perdat, sed quod alias pecuniariter satisfaciat. Vel si hoc non potest, seruiat ei perpetuo quē læsit, ut xxxvj. quæstio. j. de raptoribus.

Hęc fuit sententia La. qui dicit ꝙ bñ pōt accusari post exitum & p̄terquā, &c. ut sequitur. secus si sem per essent ī ecclesia. C. de his qui ad eccles. conf. l. ul. Lau.

[g] FRater. Nec. n. extra de usur. c. quia frustra.

[h] Ab omnibus Argu. quod sacrilegus in nulla ecclesia tutus erit, cum in ecclesiam delinquat, ut ī. ca. proxi. quod quidam concedūt. Vnde si aliquis furtum uel sacrilegiū fecerit in ecclesia, illum nō debet tueri ecclesia: cum in ecclesiā deliquerit, ut ī. c. proxi. tamen decre. extra de immu. eccle. inter. tantum duas personas excipit.

Autho-

præceptionis authoritate [a] prohibete, ut non solùm hi, qui ad iniuriã sanctorum locorum prosiluisse probantur, meritò con sequãtur pro facti sui qualitate uindictam: uerum etiam cæteri à tali præsumptione ultionis istius timore reuocentur.

Idem Epiphanio epo.

Ecclesiarum non est dignus ingressu, qui eas uiolat.

CAN. X.

AD episcopos cũctos direximus iussionẽ, ut eos qui ecclesias uiolasse perhibentur, accessu earum iudicent esse indignos.

Item Pius Papa.

Qui ecclesiam Dei uastat, et eius sacerdotẽ insequitur, sacrilegus iudicatur.

CAN. XI.

SIcut qui ecclesiã Dei deuastat, & eius prædia & donaria spoliat, & inuadit, fit sacrilegus: sic ille, qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegus iudicatur. Non ergo grauius [b] peccatũ est fornicatio, quàm sacrilegiũ. Et sicut maius [c] peccatum est, quod in Deum committitur, quàm quod in hominem: sic grauius est sacrilegiũ agere, quàm fornicari.

Item Vrbanus.

Qua pœna feriatur qui ecclesiæ usibus dedicata prædia uexare tentauerit.

CAN. XII.

ATtrendendum est omnibus ne prædia usibus secretorũ cælestiũ dedicata, à quibusdam irruentibus uexentur. quod si quis fecerit, post debitę [d] ultionis acrimoniam (quæ erga sacrilegos iure promenda est) perpetua damnetur infamia, & carceri [e] tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis seruetur.

Item Iginius Papa.

PALEA.

SI quis ecclesiã igne cõbusserit, quindecim annis pœniteat, et eã sedulò restituat, et ꝓtium pauperibus restituat.

Item Clemens.

Iudæ similis probatur, qui ornamenta surripuit ecclesiæ.

CAN. XIII.

SI fortè quispiam presbyter, siue diaconus sacrarij sindonem uel uelum subtractum [f] uendiderit, Iudæ Iscariotis similis æstimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supradicti Iudæ pœnã [g] suscepturum.

Item ex pœnitentiali Theodori.

De eodem.

PALEA.

PEcunia ecclesiastica furata uel rapta reddatur ĩ quadruplũ: populi uero dupliciter. Si qs aliquid de ministerio sanctæ ecclesiæ furatus fuerit, septem annis pœniteat, tres in pane & aqua.

Item ex pœnitentiali Romano.

De eodem.

PALEA.

SI quis clericus furtũ fecerit capitale, id est, quadrupedẽ uel domũ fregerit, aut quãlibet rẽ melioris præsidij uel pretij furatus fuerit, septẽ annis pœniteat, laicus quĩq;. Si quis aũt de minorib. semel aut bis furtũ fecerit, reddat ꝓximo suo: & uno anno pœniteat in pane et aqua: et si reddere non potuerit, tribus annis pœniteat.

Item Anacletus.

Sacrilegium facit qui pecuniam ecclesiæ rapit.

CAN. XIIII.

QVi rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur. Qui autem pecuniam aut res ecclesiæ abstulerit, sacrilegiũ [h] facit.

Item ex concilio Ilerdensi.

Segregetur ab ecclesia clericus, qui seruũ uel discipulum suum ad eam fugientem, uerberare ꝓsumit.

---

[a] Authoritate. Sed quid operatur hic authoritas uel confirmatio papæ, cum illud per se facere potuerint? Respon. confirmatio tria operatur. ꝓstat enim ipsi facto maiorẽ authoritatẽ, ut xj. di. quis nesciat. Item si quid est inualidũ, supplet eius defectum confirmatio, ut extra de transact. cap. j. Itẽ quod sine eius licẽtia nõ potest retractari illud quod ipse confirmauit. extra de confirmatione uti. uel inuti. capit. ij. Ioan.

Confirmatio papæ tria operatur.

[b] SIcut. Grauius. Hic uidetur quod maius sit peccatum sacrilegium quam adulterium. & sic est contra xxxij. quæst. vii. quid in omnibus. sed ibi solutũ est. Item nonne homicidium maius sacrilegio est? Sic: sed intelligas quod hic dicitur, in eadem specie facti. nã homicidium quod fit in clerico, maius est, quam illud qđ fit in laico: quia unum est sacrilegium, aliud non. similiter quod fit in sanctimoniali, est maius, quam illud quod fit in alia muliere.

[c] Maius. Sic xxij. quæstio. j. omne. & cap. mouet.

[d] ATtendendũ est. Post debitæ. Hæc uerba sumpta sunt à lege, quæ est. xvj. qõ. prima. §. nouarum.

[e] Et carceri. Ergo ecclesia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis. ij. qõ. j. in primis. Item habes hic quod diuersæ pœnæ infliguntur alicui pro eodẽ delicto, ut xxj. q. v. c. iij. & xvj. quæ. j. statuimus. & e. q. vij. constitutiones. contra illud, quod est extra de iud. at si clerici. & extra ut lite nõ conte. quoniam frequẽter. in fi. & quia lex dicit ꝙ unum delictum non debet uarijs æstimationibus coerceri. ff. de pœnis. l. sanctio.

Ecclesia habet carcerem.

Vide ꝙ leg. & no. lii. qõ. iiii hi qui.

[f] SI forte. Subtractum. tamẽ eṗs cum tali potest dispensare. š. dist. 50. si qs presbyter.

[g] Pœnam. Scilicet æternam.

[h] QVi rapit. Sacrilegiũ. Alibi dicitur quod facit homicidium, ut xij. quæstio. ij. qui Christi. & cap. qui abstulerit.

Nullus clericorum. Vel flagellare. possunt tñ magistri & parẽtes & epi, moderate castigare, ut xxiii. q. v. c. j. in fi. similiter uir uxorem : ut not. vij. q. j. sicut alterius. & platus subditũ: ut xxiij. q. iiij. forte. sed dñs habet in seruũ plenissimã coerctionẽ, usufructuarius modicã, ut ff. de usufru. locũ. & l. sed & si cu ti. in fi. patronus aũt in libertũ hẽt leuem coerctionẽ, ut ff. de iniu. ptor. §. præterea. Sed nõ ne magister uel eps intra ecclesiã potest uerberare clericum, cũ episcopus iudicet ĩtra ecclesiam, ut ij. q. ij. pceptum. & in iudicijs eporum interueniũt uerbera, ut xxiij. q. v. c. j. in fine? Sed dic q causa odij non debet eũ expellere de ecclesia: qa si magister non percutiat discipulum ex odio, nõ incidit in canonẽ, ut extra de senten. excom. super eo.

Sed immoderate non. ff. ad leg. Aqui. sed & si. in fin. & l. seq. & ff. loca. item quæritur. Cõcor. text. in l. sed & si. §. fi. & ibi gloss. ff. ad leg. Aqui. & in authẽ. de nupti. cũ ibi no. §. si uero. colla. iiij.

In mutuam. Hodie tales mittendi sunt ad curiam, nisi sint impuberes uel regulares: ut extra eo. ti. super eo. Vel loquit de cõiter uiuentibus, q cũ modũ nõ excedunt, iudicio meo possunt absolui ab episcopo, ut extra de vi. & ho. cler. qm. & extra qui cler. uel uo. c. j. & ex. de sentẽ. excõ. ex teno re. in fine. Vel hoc ideo, quia cõio materiam discordiæ generare solet, ut ff. de leg. ij. l. cũ pater. §. dulcissimis. Vnde abundantius est illis prouidendum: quia ubi periculũ maius est, magis est consulendũ, ut ff. de car. edi. l. j. §. sed & si quis.

ca. xx.

Hæc summa Gof. approbatur p præ di. decret. quoniam.

Ad idẽ nota. xlii. dist. quiescamus.

Dignitas. Quia secundũ dignitatẽ punitur aliquis : ut xlv. di. cũ beatus.

Si quis contumax. Adhærentibus. eodẽ gaudẽt priuilegio cum sacris, ut ff. de rei uen. qui religiosis. & est fi. xliiij. distinct. §. j. Ioan.

Cõponat. s. e. si quis in atrio, dicit q ecclesiæ dabit. Sed dic q satis dicit ecclesiæ dari, cũ dat prælato ecclesiæ. aliæ pœnæ statuunt j. e. quisquis. Sed dic q pœnæ sunt arbitrariæ. Vel secundũ consuetudinẽ locorũ loquunt. Vel dic & melius q si quis uiolat emunitatẽ nullũ dãnũ faciẽdo, soluit solidos nongentos. sed si dãnũ aliquod fecerit, soluet triplum pro emunitate, & dãnum nouies, ut j. ea. quisquis. in fi.

CAN. XV.

Nullus clericorũ seruum uel discipulum suũ fugientẽ ad ecclesiam extrahere audeat, uel flagellare psumat. Quod si fecerit, donec dignè pœniteat, à loco cui honorẽ nõ dederit, segregetur. Si qui uerò clerici in mutuã cædẽ prouperint, prout dignitas officiorũ in tali excessu contumeliam pertulerit, à pontifice districtius uindicentur.

Item ex concilio Tribu riensi.

Qui de atrio uel porticib. ecclesiæ fugientem abstrahit, excommunicetur.

CAN. XVI.

iiij Si quis contumax uel superb. timorẽ Dei, uel reuerentiã sanctarũ ecclesiarũ nõ habuerit, & fugientẽ seruũ suũ uel quem ipse persecutus fuerit de atrio ecclesiæ uel de porticib. ecclesiæ quolibet mõ adhærẽtibus per uim abstraxerit, p emunitate nõgentos solidos epo cõponat, & ipse publica pœnitentia iusto iudicio epi mulctẽt.

Sacrilegiũ ergo est, quoties quis sacrũ uiolat uel auferendo sacrum de sacro, uel sacrum de non sacro, uel non sacrum de sacro. Dicitur ẽt sacrilegiũ cõmittere, qui uiolentas & impias manus in clericum iniecerit. Porrò ipsum sacrilegium duplicẽ continet pœnã: pecuniariã uidelicet, et excõicationis. pecuniaria eis per soluẽda est, ad quos querimonia sacrilegij ptinet.

Vnde Ioan. Papa viij. scribit omnib. episcopis.

De multiplici genere sacrilegij, & pœna eiusdem.

CAN. XVII.

Quisqs iuẽtus fuerit reus sacrilegij, epis uel abbatib⁹, siue psonis, ad quas qrimonia sacrilegij iustè pertinuerit, trigita libras examinati argẽti purissimi componat.

Sacrilegium cõmittit, si quis ĩfregerit ecclesiã, uel trigĩta ecclesiasticos, passus, q in circuitu ecclesiæ sunt: uel domos, q intra pdictos passus fuerint, aliquid inde diripiẽdo uel auferendo, seu q iniuriam uel ablationem rerum intulerit clericis, arma nõ deferentibus, uel monachis, siue Deo deuotis, oĩbusq; ecclesiasticis psonis. Capellæ quæ sunt intra ambitum murorũ castellorum, nõ ponuntur ĩ hac trigĩta passuum obseruatiõe. Similiter sacrilegium cõmittit auferendo sacrũ d sacro, uel nõ sacrũ de sacro, siue sacrũ de non sacro. Idem. Si quis domum Dei uiolauerit, & aliqua sine licẽtia

Alias, immunitatem.

Ecclesiæ emunitatẽ uiolãs qualiter punitur.

Quisquis. Ad quas. i. quibus cõpetit querela, & loquitur de ipsis iudicibus: & dicit quod iudicibus istius querelæ tantũ sint soluenda triginta p emunitate uiolata, nam aliam pœnam præstabit iniuriam passo. j. c. proxi.

Vel domos. s. clericorũ. nã aliæ domus non debent esse intra ambitũ ecclesiæ, ut xij. q. j. nulla.

Arma. Ergo si clericus arma ferẽs uerberet, non incidet in canonẽ uerbẽrãs extra de sen. tẽ. excõ. cũ non ab hoĩe. & c. ut famæ. xvj. q. j. gñaliter. hoc tamẽ nõ est uerum nisi post trinã admonitionẽ reuerti noluerit ad clerũ, ut extra de senten. excom. si uero aliquis. & c. in audiẽtia. quia nec clericus pt bñficio illius canonis, si qs suadẽte. renũtiare: ut extra de sent. exc. cõtingit. Hoc tñ intelligo, qñ ex causa leuitatis induit arma uel abijcit habitũ clericalẽ: ut tũc nõ statim pdat priuilegiũ. aliud est si penitus apostataret, ut si fiat miles, uel si uxorẽ ducat: tũc dico eũ ipso facto pdere priuilegium. lxxxiij. dist. quisquis.

Clericus arma ferẽs an perdat priuilegium.

Ecclesiasticis. ut sũnt cõuersi & pœnitẽtes, tẽplarij & hospitalarij, q gaudẽt priuilegio clericali, ut xxvij. q. j. ut lex. xj. quæ. j. aliud. extra de senten. ex com. parochianos. & xij. q. j. duo sunt.

Dicas q licet recipiat militiam, dũ modo nõ exerceat sæua, potest gaudẽ re priuilegio clericali secundũ Innoc. prout no. extra de aposta. c. j & facit ad hoc liij. distin. c. j. & no. lj. dist. si qs post Archidia.

Non sacrum. Lex tamen dicit q in hoc casu non committitur sacrilegium, sed tantum furtum, ut ff. ad legem Iul. pec. l. diuus. sed illud non tenet.

Nouies

illius, cui commissa esse dignoscit, inde abstulerit: uel ecclesiasticis personis iniuriam fecerit, donec in cõuentu admonitus legitimè satisfaciat sciat se cõmunione priuatũ. si uerò post secundam et tertiam conuentionem coram episcopo satisfacere detrectauerit, sacrilegij periculo ab omnib. obnoxius teneatur, ita ut secundùm Apostolum, nemini fideliũ misceatur. Idem. Si qui monasteria et loca Deo dedicata, & ecclesias infringunt, & deposita uel alia quælibet exinde abstrahunt, damnũ nouies [a] cõponant, & emunitatẽ tripliciter, [b] et uelut sacrilegi canonicæ sententiæ subiugentur.

Item Alexander papa secundus.

Nisi canonicè iudicatum episcopum comprehenderit laicus, excommunicetur.

CAN. XVIII.

SI quis deinceps priorum [c] aut cuiuscunque dignitatis uel cuiuscũque ordinis laicorum episcopũ cõprehenderit, percusserit, aut aliqua ui à propria sede expulerit, nisi fortè iudicatũ [d] canonicè: authores & cooperatores tanti sceleris anathematizent, & bona eorum ecclesiæ ipsius iuri perpetuò tradant. [e] Si uerò in presbyterũ uel in quemcũque inferiorum graduum clericum hæc eadem præsumpserit, canonicæ pœnitentiæ atq; depositioni [f] subiacebit. Si cõtumax fuerit, excommunicetur.

Item Nicolaus Papa Thadoni archiepiscopo Mediolanensi.

Flagellatores clericorum post tertiam admonitionẽ, si non resipuerint, excommunicentur.

CAN. XIX.

DE presbyterorum flagellatoribus & occisoribus, prædonib. s. qui seculari [g] brachio minimè coercentur, iuxta pceptum domini placet ut fraterno amore conueniãtur secundo ac tertiò, qui requisiti si te non audierint, cõueniente ecclesia eos sacra cõmunione priuare, atq; (si in sua obstinatione permanentes, sacerdotalia monita fortè contempserint) ab ecclesiæ cõpage sub anathematis interdictione resecare licentiam tribuimus. Quos ét resipiscentes tandem digna satisfactione præmissa [h] in gremium sanctæ matris ecclesiæ reuocari noueris posse.

Item ex concilio Maguntinensi, cap. xxxiiij.

PALEA.

QVi presbyterũ occiderit, uiginti annorum pœna secũdùm canones imponatur: si autẽ negauerit, si liber est, cum septuaginta duob. iuret: si autem seruus super xij. uomeres feruentes se expurget: conuictus noxa, usque ad ultimum uitæ tempus militiæ cingulo careat, et absque spe coniugij maneat.

Item ex concilio Triburiensi.

PALEA.

VT presbyteri non uadãt nisi stola aut orario induti. Et si in itinere spoliantur, aut uulnerantur, uel occiduntur, non stola uestiti, simplici emẽdatione absoluantur: si autem cum stola, triplici.

Item ex eodem, capitulo quinto.

Pœnam quadrupli potest iudex quandoq; excedere.

[a] Nouies. Quid est ergo quod dicit instit. de act. §. oẽs. ubi dicitur ꝙ nulla pœna debet excedere pœnam quadrupli? Respon. nõ debet iudex excedere pœnã quadrupli, nisi ubi in iure inuenitur quod possit excedere: quia qñq; extenditur ad decuplum, ut xij. q. ij. in legibus. & ca. cum deuotissimã. Vel solue ut ibi.

Sacrilegus triplici pœna punitur.

[b] Tripliciter. Ecce triplex pœna, qua punitur sacrilegus quia iudici dabit triginta libras, itẽ damnum nouies cõponet, & emunitatem tripliciter. similiter corporalẽ pœnã sustinebit, ut s. ea. attẽdendũ. Io.

SI quis deinceps. [c] Priorũ. id est, nobilium.

[d] Iudicatum. i. depositũ: quod tñ uerũ est, si incorrigibilis est, ut extra de iudi. cũ non ab homine. xj. q. j. petimus. & xxvij. q. j. si homo. quidam tamen ex hoc loco dixerunt, quod si quis iniecerit manus uiolentas in clericum excommunicatum, ꝙ non esset excõicatus, per id quod legitur xxiij. q. v. excommunicatorũ. qd' nõ credo.

[e] Tradantur. Ecce pœna illorũ qui iniiciunt manus in epm. sic xxvij. quæ. j. si quis rapuerit. aliam pœnã adijcit Inno. extra de pœnis. in quibusdam.

[f] Atque depositioni. arg. quod ecclesia põt deponere laicum: ut xj. qõ. j. nullus eps. & xxxij. qõ. v. præceptum. Ioan.

[1] Scilicet ab honore & cíngulo dignitatis, si quã habet secũdũ Hu.

[2] Ad hoc facit qd' not. s. xc. dist. c. placuit.

DE presbyterorũ. [g] Qui seculari. Ergo secularis iudex in his enormibus criminibus, primo habet coerctionem, [2] & deinde ecclesiasticus iudex, ut xxiij. q. v. sunt quædã Io. qd' falsum est: ut extra de iud. cũ non ab homine. B. Item hic patet, qd' secularis potestas & ecclesiastica, debent sibi mutuum præstare auxilium: ut xcviij. dist. cum ad uerum. & xxij. distinc. eos, qui. & di. xvij. non licuit.

Excõmunicatus an possit absolui non præmissa satisfactione.

[h] Præmissa. Arg. quod excõicatus prius debeat satisfacere quã absoluatur: ut hic, & xj. q. iij. excellẽtissimus. in fi. & xxiij. quæst. viij. si quis membrorum. & ca. pessimam. extra de iure patro. relatũ. argu. contra extra de sen. excõ. per tuas. Sol. aut excommunicatur quis pro cõtumacia aut pro delicto. Si pro contumacia, tunc præstita cautione absoluetur. Si pro delicto, & illud est euidens, non prius absoluetur quam satisfecerit. sic distinguit extra de uerbo. signi. ex parte. Ioã. Certe semper excõmunicatur qs pro cõtumacia: sed illa quandoq; prouenit ex delicto, ut innuit illa decreta. ex parte. nisi ipso iure incidat in canonem latæ sententiæ, ut s. ea. q. iiij. si qs suadente. Barth.

Qui

PALEA.

Omnes presbyteri interfectores cōpositione epi ad cuius parochiā pertinent, soluātur: ita uidelicet ut medietatē Renaldus eps eius utilitati ecclesiæ, cui præfuerit, tribuat: & alterā medietatē in eleemosynam eius iustè dispertiatur: qa nullus nobis eius hæres ꝓximior uidetur, quàm ille, q ipsum dn̄o sociauit.

Item ex libro quinto capitularium.

Pro graduum uarietate mulctentur, qui clericos occidunt.

CAN. XX.

Qui subdiaconū occiderit. ccc. solidis componat, qui diaconum cccc. qui presbyterum a sexcentis, qui episcopum dcccc. qui monachum quadringentis.

Item ex eodem libro, sexto capi.

De eodem.

CAN. XXI.

Qui occiderit clericum, uel monachū, arma relinquat & Deo in monasterio seruiat cūctis diebus uitæ suæ, nunquā ad seculum reuersurus, & septem annis public b pœnitentiam agat.

Item Innocentius papa secundus.

Qui clericum percusserit, ex cōmunicetur: & non, nisi à Romano pontifice absoluatur.

CAN. XXII.

vj Si quis c suadēte diabolo, huius sacrilegij uitiū uel crimen incurrerit, quòd in clericū d uel monachū uiolētas e manus f iniecerit, anathematis uinculo subiaceat, g & nullus episcoporum illū præsumat absoluere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum suscipiat.

3 *Qui aūt de ecclesiæ uialiquē exemerit, uel ī ipsa ecclesia uel loco uel cultui, sacerdotib. & ministris aliqd iniuriæ importauerit, ad instar publici criminis & læsæ maiestatis accusabit, et cōuictus seu cōfessus, capitali snīa à rectorib. ꝓuinciæ ferietur, sicut in i. lib. C. legitur, tit. de episcopis et clericis, lege, Si quis in hoc genus sacrilegij prorupe rit. & in ff. ad leg. Iul. repetundarū. h l. ulti. Cōmittunt etiā sacrilegium qui contra diuinæ legis sanctitatē, aut nesciendo i cōmittunt, aut negligendo uiolant & offendunt, aut qui de principali iudicio disputant, dubitantes an is dignus k, sit, quem princeps elegerit: uel qui intra prouinciā l in qua prouinciales & ciues habentur, officiū gerēdæ ac suscipiendæ administrationis desiderant: ut C. li. nono, eod. tit. de crimine sacrilegij. Similiter de iudicio summi pontificis alicui disputare nō licet.*

Vnde Nicolaus papa omnibus episcopis.

Nemini est permissum de eo, quod papa statuit, iudicare, uel eius sententiam retractare.

CAN. XXIII.

Nemini est de sedis apostolicæ iudicio iudicare, aut illius sen-

---

a Qui subdiaconū. Presbyterum. Quid de hac pœna fieri debeat, habes extra de pœ. cap. ij.

b Qui occiderit. Publicā. Sed nunquid spectat ad imperatorē imponere alicui publicā pœnitentiam? Dic ꝙ impatorinstituit, ꝗd iudex ecclesiastic⁹ facturus sit, sicut econuerso: ut v. q. ulti. delatori.

c Si quis. hoc nomine si quis. etiam fœminæ continentur: ut ff. de uerb. signifi. l. j. fœmina enim bene incidit in canonē hūc ut extra de senten. excom. mulieres.

d In clericū. Etiam Psalmistam, qui clericus dicitur. xxj. distin. clericos. & etiam in alias ecclesiasticas personas: ut not. s. ea. q. si quis.

e Violentas. Ab hac regula multi casus excipiūtur: 1 ut impuberes, & qui iocosa leuitate se percutiunt: & cum magister discipulū percutit: ut extra eo. c. j. quia nō sunt huius manus uiolentæ. Item cum claustrales percutiunt se: ut extra eo. c. cū illorum. Item cum ostiarius rōne officij sui aliquem uerberat. Vel cum aliquis officialis arcet aliquē à turba. Vel cum aliquis defendendo se, percutit clericum. Vel cum inuenit clericum cū uxore sua, matre, sorore, filia hos casus habes extra eo. c. si uero. Item mulieres & debiles ꝑsonæ excipiuntur: ut extra eo. ca. mulieres. Item ipsi prælati licite percutiūt clericos suos, uel alij clerici de mandato ipsorū: ut extra eo. ca. ex tenore. Item quādiu habes inimicitias: ut extra eo. ca. decætero. Itē excipiūtur illi, qni leuem iniuriam fecerint clerico: ut extra e. c. peruenit.

Clericum percutiēs nō semper incurrit excommunicationē.

1 Scilicet ab itinere non à sententia excommunicationis.

f Manus. Idem si pedes: uel si spuat. uel perfundat eum aqua. Aliud dico si rumpat uestimenta sua. sed idem credo & tunc: quia uiolentia fit personæ: 1 & quia quæ religiosis. &c. ff. de rei uē. l. quæ religiosis.

1 De hoc no. de pœni. dist. j. si quis pulsatus. ibi uideas.

g Subiaceat. Iste canon est latæ sententiæ, & ille extra de fal. ad falsariorum. extra de Io. ex rescripto. & ubicunque quis ipso facto incidit in sententiā ut xxiiij. q. j. capi. j. & ij. Io. de Fant.

3 Qui autem. Hæc est tertia pars quæsto. in qua ponit diuersos modos sacrilegij. Io. de Fant.

h Repetundarum. magister errauit in nomine huius titu. sed illud inuenitur ff. ad legem Iul. pecu. l. sacrilegij.

i Nesciendo. quia iuris ignorantia diuini, uel naturalis non excusat.

k Dignus. Quem princeps iudicat dignū, & nos iudicabimus. simile xciij. dist. c. j. ff. de re iud. quidā. C. de aduo. di iud. restituendæ. in fi. ar. contra, quia possum appellare à iudice quem ipse ex certa scientia dedit. 1 extra de offi. deleg. cum olim. j. extra de appel. ca. nouit. extra de sen. & re iud. cum causa.

1 Et hoc ideo, quia appellationis remediū omnibus est cōmune. in authen. de iu. §. pen. Io. de Fā.

l Qui intra prouinciam. prætor tamen eligendus est ubi larem fouet: ut C. de offic. præto. l. tres similiter defensor de ipsa ciuitate eligendus est. in authē. de defen. ciui. §. j. & ultimo. & prælatus poti⁹ de gremio ꝓprio, q̄ de alieno: ut lxj. distin. nullus. & sacerdos de propria diœcesi. lxxj. dist. c. hortamur.

N Emini.

Retracta

a Retractare. Sed ipsemet, uel eius successor potest eã reuocare: ut xxxv. q.ix. c. sententiam. Sacrilegij. Dictum est supra, quod sacrilegium sex modis cõmittit. Nunc uero dicit G. quod similiter cõmittit quis sacrilegiũ cum Iudæis publica officia committit. & ad hoc inducit seq. ca.

† cap. 64.

C Onstituit. b Qui ex Iudæis. id est de familia ipsorum: uel loquitur de Iudæis de nouo ad fidem conuersis.

c Officia. s. distin. liiij. nulla officia.

Ecclesia de his, qui foris sunt, quandoq; iudicat.

d Cædibus. Not. quod ecclesia iudicat de ijs, qui foris sunt, cõtra id quod est ij. q. j. multi. hoc in pœna temporali siue in pecuniaria, similiter in spirituali, sed indirecte: ut extra de usur. post miserabilem. & est simi. xxviij. q. j. c. sæpe.

Vtrum. Hæc est quarta pars quæsti. in qua quæritur, q̄d iuris sit de seruis fugientibus ad ecclesiam. Io. de Fant.

M Etuentes. e Tarditatis. i. retentionis.

f De præsenti. Id est, in præsenti dominus iste poterat per aliũ iurare: ut hic patet, & 100. distin. ca. optatum. & scias quod procurator debet iurare in animã domini: ut lxiij. distinc. tibi domino sancto. sed syndici siue œconomi in propriam animam, ut extra de iur. calum. in pertractandis.

Procurator in animã domini iurare debet.

g Sacramenta. hoc intellige, cum non est tanta sæuitia domini, quin suo sacramẽto possit credi: ut dixi xxxij. qõ. j. de Benedicto. Ioan. de Fant.

V Xor Felicis. h Barbarorũ. propriũ est nomen,

tẽtiam retractare a permissum, uidelicet propter Romanæ ecclesiæ primatum Christi munere in beato Petro apostolo diuinitus collatum.

Sacrilegij quoque reatum incurrit, qui Iudæis publica officia cõmittit. Vnde in Toletano concilio quarto legitur. †

Sacrilegium faciunt, qui Iudæis publica officia cõmittunt.

CAN. XXIIII.

Constituit sanctum concilium, ut Iudæi aut hi, qui ex Iudæis b sunt officia c publica nullatenus appetãt: quia sub hac occasione Christianis iniuriam faciunt. Ideoq; iudices prouinciarum cũ sacerdotibus eorum, surreptiones fraudulenter relictas suspendant, & officia publica eos agere nõ permittant. Si quis autem hoc permiserit, uelut in sacrilegum excommunicatio proferatur: & is, qui surrepserit, publicis cædibus d deputetur.

4 *Verùm ne reuerentia religionis dños suo iure fraudaret, si famuli ad ecclesiæ septa confugientes inde nequaquã abstrahãtur: sacris canonib. est institutũ, ut p̃stito à domino sacramẽto impunitatis, ei ẽt reddãtur inuiti. Vnde Gelasius papa scribit Bonifacio episcopo.*

Post præstitam securitatem serui restituantur dominis, qui ad ecclesiam confugiunt.

CAN. XXV.

Metuentes dominos famuli, si ad ecclesiæ septa confugerint, intercessiones debent quærere, non latebras: ne hæc ipsa præsumptio tarditatis e temeritatẽ augeat retinendi. Filius etenim noster uir spectabilis Petrus, quæritur seruum suũ in ecclesia sancti Clementis diutius commorari: cui dum deputasset sacramenta præstari, asserit illum egredi nulla ratione uoluisse: & ideo directus supradictus homo de præsenti f cum eo, quẽ elegeris esse mittẽdum, cùm de impunitate eius sacramenta g præbuerit eum statim facias ad dominum suum modis omnibus remeare, quod si in hac pertinacia forte extiterit, post sacramẽtum sibi præstitum, reddatur inuitus.

Idem Ioanni episcopo Vienensi.

Securitate recepta ad ratiocinia reddenda, fugitiui a ecclesia redire cogantur.

CAN. XXVI.

Vxor Felicis: & filiæ eius Romam (quia sic oportuit) peruenerunt. Si q̃dem hunc ipsum primum se ad Barbarorum h basilicam conferentem, seque bonas causas habere iactantem, egredi sub hac conditione præcipimus: ut si actus suos fideliter & rõnabiliter allegaret, nihil circa eũ prorsus asperum fieri durumq; pateremur: alioqui si contra fidem & utilitatẽ dñicã uenisse probaretur, ipse sibimet i imputaret, k atque domini ordinationi congruæ subiaceat, qui superueniente filio nostro uiro spectabili Orthasio sic est ad singula quæque cõuictus, ut os aperire nõ posset: & uera esse, quæ huic obijcerent, uoce propria fateret: ideoq; teneatur in custodia mãcipatus.

Idem Syracusano & Constantino, & Laurentio episcopis.

Eripiatur in libertatem seruus, cui Christiano Iudæus signaculum circuncisionis impressit, alioqui ab ecclesia domino suo reddatur inuitus.

CAN. XXVII.

Iudas, qui Iudaicæ professionis extitit, mancipiũ sui iuris, quod ante paucos annos l se asserit cõparasse, nunc ad ecclesiã

sicut Carbonensiũ.

i Sibimet quod nõ petijt cautionem de impunitate.

k Imputaret. not. argu. quod imputet sibi, qui de iure suo confisus noluit uti beneficio canonis. unde si quis de iure suo confisus incontinenti litem contestetur non petitis inducijs, bene præiudicat sibi: 1 licet quidã hoc negẽt: 2 quia lex dicit, quod lite contestata contra hoc indultũ habita pro nihilo habenda est: ut iij. qõ. iiij. offeratur. Item habes hic, quod aliquis potest renunciare priuilegio, q̃d ad honorem cœlestem inductum est, contra illud extra de fo. compe. si diligenti. simile huic dicit lex, imputet sibi, qui pro nouo beneficio uetus elegit grauamen. C. de iure deli. l. ult. §. penultimo.

Beneficiũ iuris spernẽs sibi debet imputare.

1 Idẽ Ale. de Imola. in l. j. ff. de edẽ. circa princi. in uersi. secũdo nota.

2 Videtur q̃d bene secundum id q̃d not. ij. qõ. j. in summa.

l Iudas. Ante paucos anos. supra

supra distinct. liiij. ca. mancipia. & ca. nulli. c. fraternitatem. contra. sed aliud ē dicere se vel se fieri Christianū, secundum quod illud c. loquitur: aliud est dicere se esse Christianum, & mentiri, ut sic possit recedere à domino suo, secundum quod loquitur hic.

Diffiniuit.

a Defendatur. Sed quis prouidebit istis interim in expensis? Respondeo ecclesia, ut C. de ijs qui ad eccle. confu. l. præsenti. in fine. sicut custos carceris prouidebit captiuis. C. de episco. audi. ut iudices.

b Principis. i. iudicis ecclesiastici, uel principalis personæ, scilicet actoris. & sic non obest xcvj. dist. denique.

Id constituimus. Vel domo. Quæ domus erat intra xl. passus, ut xlj. dist. episcopus uilē. & de consecr. dist. iij. episcopus. Idem tamē priuilegium habet si est extra istos passus. Ioan.

capi. x. Papæ, ut not. de consecra. dist. j. corpora. Archidia.

d Consignare. i. tradere.

e Vt ei. Id est, cū eo.

f Criminosus. Id est, obnoxius.

g Conuiuio. Id est, consortio.

h Intentione. Id est, plus debito requirit.

i Occupari. Anthoritate propria, ut uidet extra de immu. eccle. inter. licet sit arg. cōtra. s. ea. c. proxi. in fi. & C. de ijs, qui ad eccle. confug. l. iij. Ioannes.

Occasione. Hæc est quinta pars q. in qua probat, qđ seruus occasione religionis non debet dominum carnalē fugere. & hoc facit per duo cap. Ioan. de Fantu.

Nullus

Venefranam confugisse suggessit, sicut petitorij tenor annexus ostendit: eò quòd dicat sibi ab infantia Christiano nuper à præfato domino signaculum circuncisionis infixum: quapropter uestra diligenter inter utrunq; solicita cura, rerū fideliter examinet ueritatem, quatenus nec religio temerata uideatur, nec seruus hac obiectione mentitus competētis iura domini declinare cōtendat.

Item ex concilio Toletano duodecimo.

De atrio ecclesiæ, quod triginta paßibus clauditur, nisi prius data securitate, fugiens non abstrahatur.

CAN. XXVIII.

Diffiniuit sanctū concilium, ut nullus audeat confugientes ad ecclesiam uel residentes inde ui abstrahere, aut qđcunque nocibilitatis uel damni seu spolij residentibus in loco sancto inferre, sed esse potius his ipsis, qui ecclesias petunt, per omnia licitum in triginta passus ab ecclesię ianuis progredi: in quibus triginta paßibus uniuscuiusq; ecclesiæ in toto circuitu reuerentia defendatur, a sic tamen, ut hi qui ad eam confugiunt, in extraneis uel longè separatis ab ecclesia domibus nullo modo abscedant: sed in hoc triginta passuū numero, absq; domorum extranearū receptaculo progredientes aditum obtinebunt: qualiter ad requisitæ naturæ usum debitis exeant locis, & nullo teneantur euentu necessitudinis, qui dominicis se defendendos commiserint claustris. Si quis autem hoc decretum uiolare tentauerit, & ecclesiasticæ excōicationi subiaceat, & seueritatis regiæ feriatur sententia. Ipsos aūt qui ad ecclesiam confugiū fecerunt, si iuxta priscorum canonum instituta, hi qui eos repetunt, sacramenta reddiderint, & sacerdos ipsius ecclesiæ ab ecclesiæ foribus non abstraxerit: aut fuga talium si euenerit, sacerdoti quærenda est, aut damnorum sententia secundùm electionem principis b huiusmodi sacerdotibus irroganda est.

Item ex concilio Aurelianensi.

Ante securitatem acceptam, de atrio ecclesiæ fugitiuus non cogatur exire.

CAN. XXIX.

Id constituimus obseruandum quod ecclesiastici canones decreuerunt, & lex Romana constituit, ut ab ecclesiæ atrijs uel domo c episcopi eos abstrahere omnino non liceat: sed nec alteri consignare d nisi ad euangelia datis sacramentis, de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere sint securi: ita ut ei, e cui reus fuerit criminosus, f de satisfactione conueniat: qui si sacramenta sua conuictus fuerit uiolasse, reus periurij nō solum à communione ecclesiæ uel omnium clericorum, uerum etiam à catholicorum conuiuio g separetur. ꝙ si is, cui reus est, uoluerit sibi intentione h faciente componi, & ipse reus actus timore de ecclesia discesserit, ab ecclesiæ clericis non quæratur: seruus autem qui ad ecclesiam confugerit, pro qualibet culpa: si à domino pro admissa culpa sacramentum susceperit, statim ad seruitium domini sui redire cogatur, & postquam dato sacramento domino suo fuerit consignatus, si aliquid pœnæ pro eadem culpa qua excusatur probatus fuerit pertulisse, & pro contemptu ecclesiæ, & præuaricatione fidei, à communione, & conuiuio catholicorum extraneus habeatur. si uerò seruus pro culpa sua ab ecclesia defensatus sacramenta domini clericis exigentibus de impunitate perceperit, exire nolētē à dño liceat occupari. i

§ *Occasione nanq; religionis. seruus dominum suum contemnere, & eius ministeriū destituere non debet.*

Vnde in Gangrensi concilio legitur.

Religionis occasione, dominum suū non audeat contemnere seruus.

CAN. XXX.

vij Si quis seruum alienum occasione religionis docet dominum suum

contemnere, & eius mini sterium destituere, ac non potius docuerit eum suo domino bona fide, & cum omni honorificentia deseruire, anathema sit.

Item ex concilio[i] Martini Papæ.

Corripiatur durißimè, qui causa religionis docet seruum dominum suum contemnere.

CAN. XXXI.

viij S I quis seruū alienum causa religionis doceat cōtemnere dominum suum, & recedere à seruitio eius, durissimè in omnib. arguatur.

Item ex concilio Carthaginensi, cap. xxxj.

Primati insinuetur necesßitas, quæ res ecclesiæ distrahere compellit.

CAN. XXXII.

N Vllus res ecclesiæ distrahat. quòd si re ditus [a] non habet, & aliquando nimia necessitas cogit, hanc insinuandam esse primati ipsius prouinciæ censemus, ut cum statuto [b] numero episcoporum, utrum faciendum sit arbitretur. & si tāta urget necessitas ecclesiæ, ut nō possit [c] antè primatem consulere, saltem uicinos conuocet epos, curans ad concilium referre omnē ecclesiæ necessitatem. quod si non fecerit, reus Deo & sancto concilio uenditor honore amisso teneatur.

Item ex concilio Agathensi. †

Sine licentia episcopi, quicquid abbas uendiderit, in irritum deducatur.

CAN. XXXIII.

I N uenditionibus, quas abbates facere præsumunt, hæc forma seruetur, ut quicquid sine episcopi [d] licentia uenditū fuerit, ad potestatem episcopi reuocetur. Mancipia uerò monachis donata, ab abbate manumitti [e] non licet. Iniustum enim putam', ut monachis: quotidianum rurale opus facientibus, † serui eorum libertatis otio potiantur.

6 *Etiam si epo consentiente [f] monasterij posseßio ab abbate data fuerit, nullius mometi erit donatio: nisi fortè ī ecclesiæ fabricā erigendā donatio processerit: quo casu tantum ei donare licet, quantum ecclesiæ parietes concludunt.*

Vnde Grego. scribit.

Nullo titulo res monasterij ualent ab eius iure segregari.

CAN. XXXIIII.

Q Vesti sunt nobis prædicti monasterij monachi abbatē suum in Tranquillitanū castrū terram, quæ in sexcentos pedes extendit, sub prætextu fabricandæ ecclesiæ fraternitati tuæ donationis titulo concessisse. Ideo uolumus, quantum parietes possunt ædificatæ ecclesiæ circundare, iure ecclesiæ uendicare. [g] Quicquid uerò extra parietes eiusdem ecclesiæ esse potuerit, in iure monasterij sine difficultate aliqua reuertatur: [h] quia nec mundanarum legū nec sacrorum canonum statuta permittunt, res monasterij ab eiusdem iure quolibet titulo segregari. ea propter donationem eiusdem terræ, quæ contra rationem facta est, sine aliqua dilatione restitue.

PALEA.

H *Anc ergo scripturarū nostrarum paginam omni futuro in tempore ab omnibus episcopis firmam statuimus, illibatamq; seruari ut & suæ ecclesiæ (iuuante domino) tantummodo sint iure con-*

[a] N Vllus. Reditus. i. mobilia, quæ sufficiūt ad soluendum debitum.

[b] Vt cum statuto. Illud hodie non requiritur, quia hodie sufficit consensus episcopi & capituli. xii. q. ij. sine exceptione. & extra de ijs, quæ fi. à prælat. quanto. & c. cum apostolica.[a]

[a] De hoc etiam no. xij. q. j. ca. j. uer. quod si necessitas.

[c] Non possit. Arg. est hic quod si propter periculum moræ non possunt absentes uocari ad electionem, quod eis absentibus & non uocatis potest fieri electio,[a] ut xcvj. dist. c. j. uer. Eulalius. & xxvj. q. vj. Aurelius. Io.

[a] Ad idē extra de elect. quod sicut. & c. cum inter uniuersas. De hac materia not. vij. q. j. factus. Arch.

[d] I N uenditionibus. Episcopi. Quidam dicunt id quod hic dicitur, & xij. q. ij. abbatibus. hodie non tenere, per id, quod est. ī. proxi. quæ. ij. nullam. ubi dicitur quod tota dispositio monasterij ad abbatem pertinet. sed eis obuiat quod est extra de reb. eccle. non alie. cap. j. Hoc scias, quod nullum prædiū potest alienari inconsulto episcopo loci in cuius diœcesi situm est prædium, ut C. de præd. mino. l. si prædium. & extra de foro compe. ca. sane.

Prædia monasterij inconsulto episcopo nō possunt alienari.

[e] Manumitti. quia qui manumittit mācipiū ecclesiæ, duo dabit ecclesiæ pro illo, ut xij. quæst. ij. eps qui. sed cum abbas nihil debeat, ergo nihil potest dare: ut liiij. dist. abbati. Ioan.

† ca. lvj.

Etiam. Hæc est vi. pars quæ. in qua dicitur quod non potest abbas etiam epo dare loca aliqua in damnum monasterii. Io. de Fan.

[f] Episcopo consentiente. Non dicit bene: quia bene potest authoritate episcopi[i] abbas alij dare ecclesiam: sed ideo reprobatur donatio facta ab abbate cū consensu episcopi in sequenti capitulo: quia ipsi episcopo dedit abbas, & ipse episcopus non potuit confirmare donationem sibi factā: quia nemo pôt præstare authoritatem rei propriæ, ut extra de insti. cum ad nostram. & ff. de autho. tut. l. j.

[i] Dic quod ñ sufficit cōsensus episcopi, nisi couētus abbati cōsentiat. extra de reb. eccl. nō alie. c. j. in fin. & extra de his, quæ fiūt à præla. c. ij. & ca. ea noscit. & extra de reb. eccle. nō alie. c. ad nostrā, secūdum Ho. quod ita no. in prædi. c. j. de reb. ec. nō alie. Arc.

[g] Q Vesti sunt. Vendicare. tamen hæc ecclesia erit sub alio monasterio de cuius reb. constructa est, ut xij. quæstio. ij. apostolicos.

[h] Reuertatur. Argu. quod donatio pro parte est ualida, & pro parte nō: ut xij. q. ij. si quos. Sed nonne ista ecclesia habebit uiam qua ibit ad ipsam? nam qui habet haustum, iter debet habere, ut ff. de seruitutibus rusticorum præd. l. item sic. §. qui habet haustum. Respond. sic habebit, sed monachi non cogentur gratis eam dare: cogentur tamen uiam uēdere iusto pretio: ut ff. de relig. si quis sepulcrum.

[i] Rursus hoc concilio confirmatur sententia Augus. de opere monachorū, ut & ī. s. xvj. q. j. c. de præsentium.

Sed

tenti, et monasteria ecclesiasticis cōditionibus, seu angarijs, seu quibuslibet obsequijs secularib. nullo modo subiaceant: canonicis nullis iurib. deseruiāt sed remotis uexationibus diuinum opus cū summa deuotione perficiant.

7 *Sed notandum est, ꝙ aliud est in suos uel ꝓpinquorū usus res ecclesię cōuertere (quā ꝑniciosam cupiditatē, sacri canones ubiq; prohibent, & damnabilē ostendūt) aliud est ꝙ dispēsatione charitatis humanæ infirmitati consulitur: ut quondā illi sua reddātur, qui in sacro ꝓposito manere cōtēnit, qđ nō tā iure fori, quàm iure poli nonnullos sanctorum fecisse legimus. Beatus. n. Ioannes Euangelista duobus* [a] *iuuenibus, quos pœnituerat omnia sua pro Christo reliquisse, & pauperibus erogasse, aurū et gēmas reddidit: ut cūcta quæ uendiderāt sibi redimerēt. Sed obijcitur, beatus Ioānes nō oblata reddidit quę pauperib. iā erogata fuerāt. sed alia recōpensauit, quæ in pauperū uel ecclesiarū facultatib. nunquā cōputata fuerāt. Similiter si abbas* [b] *uel eṗs aliqua habuerit, q̄ in ecclesiasticis facultatibus nondū sunt annumerata: exēplo beati Ioānis det illa recedenti, oblata uerò ecclesiæ retineat.*

Sequitur ergo aliud exemplum quo eadē, quæ oblata sunt, laudabiliter reddenda monstrantur.

Ait. n. Augu. in sermone de uita clericorū, Sermone quinquagesimosecūdo ad fratres in eremo. †

Non debet ecclesia suscipere quę lio exhæredato sibi offeruntur.

CAN. XXXV.

QVicunq; uult exhæredato filio, hæredem facere ecclesiā, quærat alterum, qui suscipiat non Augustinū: imò Deo propitio neminem inueniet. Quam laudabile factum sancti Aurelij Carthaginensis episcopi. Quidam enim, cum filios non haberet, nec speraret, res suas omnes (retento sibi usufructu) donauit ecclesiæ. nati sunt ei filij, nec opinanti. reddidit episcopus ea, quæ donauerat. in potestate habebat eṗs nō reddere; [c] sed iure fori [d] non iure poli. [e] †

Ecce ꝙ aliquando oblata iure & laudabiliter redduntur: ueruntamen non hoc exemplo recedēti sua reddenda mōstrantur: aliud est. n. in professione suæ uitæ persistere: aliud à proposito sui ordinis discedere. Si sanctus Aurelius degenti in laicali habitu oblata reddidit, quia post oblationem filios accepit: non ideo in apostasiam euntibus sua reddenda sunt: quibus utilius [f] *necessaria subtraherentur, ut coacti redirent ad ordinem, à quo recesserant. Sed sicut inimicis et persecutoribus iubemur necessaria subministrare, sicut ab apostolo monemur, tṗs redimere, ut expeditius orationi uacemus: sic ne ecclesia scādalū patiatur, ne discedēs in deteriora ꝑcipi*

Sed notandū est. Hæc est septima pars quæstionis, in qua soluit quæstionem principalem, scilicet utrum abbas debeat conuerso apostatæ restituere sua. & dicitur quod non debent reddi, sed sinere qđ recipiat: & hoc probat per æquitatem canonicam. Ioan. de Fant.

[a] Duobus. Tito & Eugenio. Sed nonne beatus Ioannes renuntiauerat proprijs? utique. ergo quicquid habuit acquisitum fuit pauperibus uel illi ecclesiæ, ad quam se transtulit. Sed dic, quod adhuc non ꝑuenerat res ad ecclesiam illam. Vel dic, quod de uirgis fecit illud argētum quod dedit.

[b] Si abbas. sophistice & male rn̄d. quia quam cito abbas habet aliquid, tam cito fit ecclesiæ. [g]

[g] Et ideo quærit hic Hug. qualiter abbas possit habere talia cū omnia q̄ad eū ꝑtinēt monasterij sint? simile inuenitur 54. dist. ex antiquis. secūdū H. Filius pro parte pōt donationē patris reuocare.

QVicunque. [c] Non reddere. Simile xiiij. q. vj. comperimus. Sed nonne filius natus iure communi potest reuocare legitimam portionē suā, si pater omnia bona sua donauit: ut C. de inoffic. dona. l. si totas? nam si aliquis liberto suo dedit bona sua; cum crederet se non habiturum filios, nunquid filius postea natus non solū partem, sed etiam totū reuocabit: ut C. de reuoc. dona. si nunquam? Respondet, uerum est & quod hic dicitur, intelligendum est, quod ecclesia non cogitur totum reddere, sed tantum legitimam [h] portionem uel canon corrigit legem.

[h] Legitimā hāc limitationē addic. l. si unq̄ sequitur Bal. in l. j. col. ult. & ibi Pau. col. ij. Arc. & alij hic. Bart. ī l. Tītia. §. imperator. de leg. ii. Ias. ī authen. si qua mulier col. j. C. de sac. sanc. eccl. sed hæc limitatio ē falsa, quia imo in totum reuocat, ut idē Bal. consuluit consi. 215. punctus. li. 5. Philip. Deci. in l. licet no. iij. in fi. C. de pact. Fran. Ripa. in dictal. si unquā. q. xlix. & idem Andre. Tiraq. charta 93. dixi in tract. de inoffi. dona. nu. 62. cū seq.

[d] Iure fori. quasi dicat, ad hoc nō cogebatur iure actionis, sed quadam naturali æquitate tenebatur. ad hoc ij. qō. iij. c. hinc colligitur.

[e] Non iure poli. Id est, quadam naturali æquitate.

Ecce. CASVS. *Concludit Gratianus ex supradictis capi. quod monacho recedenti sua reddēda sunt sed postea dicit hanc non esse ueram solutionem: sed aliā ueram subdit, dicēs quòd licet Aurelius illi rustico, qui proprijs non renuntiauit, nec habitū mutauit, sua laudabiliter reddidisset, non tamen propter hoc exemplum monacho eunti in apostasiam sunt reddenda: sed potius est compellendus, ut in religiōe perseueret. Veruntamen sicut tenemur inimicis et persecutoribus necessaria ministrare: sic propter scandalum uitandum, & mortem monachorum & incendium monasterij, recedenti de monasterio sua laudabiliter sinantur auferri, etsi non reddantur.*

† Vt dixi. s. 13. c. 2. ca. si quis irascitur.

[f] Vtilius. Vt supra quæst. quinta. c. non omnis.

Prime

tetur, ne in perniciē monachorum, aut incēdium monastery occasione suorū exardescat: laudabili⁹ sibi sua nō dico reddunt, sed auferri sinunt, quàm ab illo ista inferantur.

CAVSA XVIII.

Vidam abbas consecratus in episcopum prius monasterio multa contulit: postea in episcopatu plura acquisiuit: cui dum fratres successorem quærerent, episcopus loci semet electioni illius uolebat inserere, ut per ipsum abbas in monasterio ordinaretur, fratres renituntur.

1 *Quæritur primò, an monasteriū possit petere, quæ ab episcopo acquisita sunt: an episcopalis ecclesia possit sibi uendicare, quæ monasterio fuerant tradita.*

2 *Secūdò, an per episcopum abbas sit eligendus & ordinandus: an tantummodo à proprijs fratribus sit instituendus.*

QVAESTIO I.

Rima quæstio [a] terminat in cōcilio habito apud Alteum, in quo sic statutum legitur.

Qui de monacho episcopus ordinatur: quod ante consecrationem habuit, monasterio: quod uerò post consecrationē acquisiuit, ꝓpria ecclesiæ derelinquat.

CAN. I.

STatutum est (& rōnabiliter secundùm sanctos patres à synodo confirmatū est) ut monachus quē electio canonica à iugo regulæ monasticæ professionis absoluit, [b] & sacra ordinatio de monacho ep̄um fecit, uelut legitimus [c] hæres paternā sibi hæreditatē postea iure uendicādi potestatem habeat: sed quicquid acquisierat, uel uisus fuerat habere, monasterio relinquat: & abbatis sui, qui fuerat, secundùm regulā sancti Benedicti arbitrio.

Postquam .n. episcopus ordinatur, ad altare ad quod sanctificatur & intitulatur, secundum sacros canones, quod acquirere poterit, restituat. [d]

QVAESTIO II.

[e]

Ecundam uerò q̄stionē terminat authoritas Toletani [†] concilij dicens.

Abbates & alia officia per episcopos debent institui & ordinari.

CAN. I.

HOc tantùm [f] sibi in monasterijs uendicent sacerdotes, quod præcipiunt canones: id est, monachos ad conuersationem sanctā promouere: abbates aliaque offi

---

Abbas factus episcopus cui ecclesiæ acquirit.

[a] PRima quæstio. Certum est, ut quandiu est abbas uel monachus in monasterio, ipsi acquirit: sed quicquid acquirit factus episcopus, acquirit episcopali ecclesiæ: ut j.ead. capit.j.& hoc forte obtinet cum est translatus perfecte ad ecclesiam episcopalem: ut j.xxj. qō. ij. si quis iam trāslatus. Sed quid si tantum est confirmatus, adhuc tamē non est translatus? Videtur uelle litera illa ex eo, quod dicit, absoluit, &c. quod acquirit ecclesiæ episcopali: sed illa litera postquam, &c. uidetur uelle, quod priori. pōt dici cum Hug. quod non prius acquirat secundæ ecclesiæ, quam sit adeptus corporalem possesionem: ut s. xcij.dist.si quis episcopus: & extra de elec. cum in cūctis. sicut nec miles, qui transit de uno numero ad alium, non prius dicitur esse de secūdo numero: antequā perueniat ad eum: ut ff. de milit. testa.ex eo tempore. Io.de Fāt.

Ad hāc materiam facit quod leg. & no. extra de priuil. qui dā. & xvi. q.j. ne pro cuiuslibet.

[b] STatutum. Ab soluit. Ab obedientia, quā fecit abbati. Absoluitur enim ab obedientia sua, cum sit fact⁹ de filio pater. Item à monachali regula in ieiunijs, uigilijs, & modo cantandi. silentio enim non potest à modo uacare, cum debeat habere tubam præconis: ut xliij.dist.sit rector. Item potest sibi facere cōmatres, qđ prius nō licuit. exēplo Greg. qui prius monach⁹ factus est, postea cū esset diaconus cardinalis, compater Mauricij imperatoris factus est. De hac materia plene inuenies xvj. q.j.ca.ij.& iij. & q. vij.in nona.

[c] Legitimus. Imo etiā monachus existens legitimus hæres, est etiam in eo casu, in quo ali⁹ nō posset esse hæres: ut xix. qō. ulti. si qua mulier. C.de episco.& cleri. Deo nobis. Sed objicitur: si hæreditatem uendicat, ergo potest habere proprium cum tamen remaneat monachus: quod esse non debet: ut extra de statu mona. cum ad monasterium in fin. sed dic sibi, id est, ecclesiæ suæ.

[d] Restituat. Sed qualiter hoc stare potest? cum enim aliqs factus est monachus, omnia quæ habebat, dedit monasterio: ut. xix. q. ulti.ca.nunc autem. ergo & ius succedendi. qui enim dat omnia bona sua, dat & spem futuræ actionis: ut C. de dona. l.iij. ergo uidetur, quod prius succedit monasterium. Sed dic, quod ius succedendi non competit, nisi post mortem defuncti. unde illud ius non dedit monasterio, sed tantum solam spem: sed illa spes euanescere debet ex quo illa persona desinit esse filius illi⁹ monasterij: ut instit. de acqui. per arroga. §. mortuo. Ioan.de Fan.

Monachus ius succedēdi nō dat monasterio.

[e] Ecūdā uero. Hæc quęst. diuidit in duodecim ptes. In quarum prima continetur, quod in cap.seq.dicitur. Secunda ibi, Econtra. Tertia ibi. Ecce in Toletano. Quarta ibi, Hinc ēt. Quinta ibi, Item sunt. Sexta ibi, Abbates. Septima ibi, Pro huiusmodi. Octaua ibi, Non solum. Nona ibi, Prohibētur, Decima ibi, Item sunt. Vndecima ibi, Visitandi. Duodecima ibi. Pro talibus. Ioan. de Fant.

[a] Quod accidit ꝑ translationem ad ecclesiam secularē uel aliam prælationem. xvj.q.j.ne pro cuiuslibet. extra de ele. cōstitutis. Archi.

[†] 4.c.50.

Secundam uero. Quæstio secūda nō est dubia: quia tantum monachi eligent: ut j.ea. abbatem. Io. de Fant.

Episcop⁹ non plus ab ecclesijs petere pōt, quam quod ex canonibus sibi deberi probant.

[f] HOc tantum. Argu. ꝙ nō potest ep̄s plus ab ecclesijs petere, q̄ quod ex canonibus sibi

cia instituere, [a] atq; extra regulam acta corrigere. [b] Quòd si aliquid in monachos canonibus interdictum, præsumpserint, aut usurpare quicquā de monasterij rebus tentauerint, non deerit ab eis sententia excommunicationis.

2 *Ecōtra Gregorius scribit Castorio Ariminensi episcopo.*

Congregatio monasterij, non episcopus aut aliquis extraneorum abbatem instituat.

CAN. II.

Abbas in monasterio non per episcopum, aut per aliquē extraneorum ordinetur, [c] neque ab episcopo missa [d] ibi celebretur, ut nulli ecclesiæ subijciatur. [e]

Idē Castorio episcopo.

De eodem.

CAN. III.

Abbatē cuilibet monasterio non alium sed quem dignum moribus atque actibus monasticæ disciplinæ communi consensu congregatio poposcerit, ordinari uolumus: missas aūt publicas [f] per episcopos, uel clericos in monasterijs omnino celebrari ꝓhibemus.

Itē Pelagius papa Mellito subdiacono.

Ille debet abbas institui, quē sua congregatio, & possessionis dominus ordinari poposcerit.

CAN. IIII.

Abbatem in monasterio illum uolumus ordinari, quem sibi de sua congregatione & monachorum electio, & possessionis dominus, [g] & quod magis obseruandū est) ordo uitæ ac meritum poposcerit ordinari.

Item Gregorius omnibus episcopis.

De libertate monachorum.

CAN. V.

Quām sit necessariū monasteriorū quieti prospicere, &c. & infrà. Interdicimus igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi, & ex authoritate beati Petri apostolorū principis, (cui⁹ uice huic Romanæ ecclesiæ ꝑsidemus) ut nullus episcoporum, aut secularium ultra præsumat de reditibus uel chartis monasteriorū, uel de cellulis, [h] uel uillis, quæ ad ea pertinent, quocunque modo, seu qualibet occasione minuere, uel dolos, uel immissiones [i] aliquas sibi facere. & infra. Defuncto uerò abbate cuiuscunque congregationis, nō extraneus eligatur, nisi de eadem [k] congregatione, quem sibi propria uolūtate cōcors, [l] fratrum societas elegerit. Quòd si aptam inter se personam inuenire nequiuerint, solerter sibi de alijs [m] monasterijs eligant ordināndum. & infra. Pariter autem est custodiendum, ut inuito abbate ad ordinandum [n] alia monasteria, aut ad ordines sacros uel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. & infra. Nullus monachum sine testimonio, & concessione abbatis in ecclesia aliqua teneat, uel ad aliquem honorem promoueat. Hanc ergo scriptorum nostrorum paginam omni futuro tempore ab omnibus episcopis firmā statuimus, illibatamq; ser

sibi deberi probat: ut ix. q. iij. conquestus. & x. q. iij. q̄a cognouimus.

[a] Instituere. i. cōfirmare. Vel dic ꝓpriè qđ instituit, cum sint negligentes: ut ix. q. iij. cū scimus. Vel tūc ēt potest aliū īstituere, cū monachi minus idoneum uolūt eligeř: ut ĩ. ea. q. si quis abbas.

Monachorum coertio ad quē spectat.

[b] Corrigere. Ergo coerctio monachorum ad episcopū spectat: ut 50. dist. accedens. ĩ. e. si quis abbas. & c. abbates. & ca. cognouimus. Dicūt quidā, qđ in minimis excessibus ab abbate uel priore sunt puniendi: sed in maioribus ab ep̄o, ut extra de sent. excōm. monachi. & xc. dist. si q̄s monachus. & xj. q. j. nō dicatis. S; melius dicať, qđ si ordine iuris agiť contra monachum, qđ coram ep̄o sit agendū: ut xj. q. j. de persona. secus si nō in forma iuris. extra de appel. reprehensibilis. Ioā.

Econtra. Hæc est secūda pars quæs. in qua probatur ꝑ vij cap. quod de iure cōi ad monachos tantum spectat electio abbatis: & si populū nō habent, non subsunt episcopo lege diœcesana, sed tm̄ lege iurisdictionis. Ioan. de Fant.

[c] Abbas. Ordinet. id est, eligatur.

[d] Missa. publica, cōuocato populo: nisi sit de uoluntate fratrum: ut ĩ. e. luminoso.

[e] Subijciatur. quo ad legem diœcesanam, ut xvj. q. j. cū pro utilitate. nisi ī casu: ut xij. q. ij. apostolicos. eo ipso ergo ꝙ episcopus in aliquo loco celebrat, præsumiť locus ei subiectus. ar. viij. q. j. pōtifices. Hoc tamen scias, ꝙ episcopus pōt subijcere unā ecclesiam alij: ut extra de exces. præl. sicut. & ēt aliqua ecclesia pōt se subijcere alij. hoc tamen non ꝑiudicat episcopo. extra de don. īter dilectos.

[f] Abbatē. Publicas. quibus populus non interest, nisi inuiteť ab abbate: ut ĩ. ea. q. dudum. Io.

[g] Abbatē. Dominus. ar. est hic ꝙ electio maxime ꝓlati spectat etiā ad patronum, ut xvj. q. v. si quis ep̄orum. & q. vij. decernimus. & lxiij. di. principali. & ĩ. ea. q. ij. Eleutherius. sed nō est ita: ut extra de iure patr. nobis. & ĩ. c. prox. Sed solennis electio præsentanda est principi uel patrono: ut extra de elect. cū terra. & melius eo. ti. sacrosctā. & c. qđ sicut. & lxiij. disti. Reatina. & c. lectis

Electio principi præsentāda est.

[h] Quam sit. Vel de cellulis. arg. ꝙ capellæ parochiales hn̄t idem priuilegium cum monasterijs. x. q. iij. inter cætera. sed nō est ita: ut extra de præbē. c. de monachis. nisi monasteria essent exēpta, tā ī capite, quā in membris. xvi. q. ij. ī summa.

[i] Vel immissiōes. id est, exactiones.

[k] Nisi de eadem. s̃. dist. lxj. nullus inuitis. & c. obitum. & cap. uictoris.

[l] Concors. & canonica: ut lxij. dis. cap. j. & ĩ. ea. si q̄s abbas.

[m] De alijs. etiam eremitā, ut extra de elect. cum monasterium. arg. cōtra ĩ. proxi. quæst. ult. in §. penul.

[n] Ad ordinandū. si tamē monachus sit necessari⁹, ꝑ superiorem

Dd

uari: ut & suæ ecclesiæ (iuuante domino) tãtummodo sint iure cõtenti: & monasteria ecclesiasticis conditionib. seu angarijs uel quibuslibet obsequijs secularibus nullo modo sub iaceãt, nullis canonicis iuribus [a] deseruiãt: sed remotis exactionibus à cunctis grauaminibus diuinũ opus cum summa deuotione animi perficiant.

Item Castorio episcopo Ariminensi.

Missas publicas in cœnobio episcopi non celebrent, nec aliquod eis grauamen inferant.

CAN. VI.

Lvminoso abbate [b] referente, plurimis in monasterijs multa à præsulibus præiudicia atque grauamina monachos pertulisse cognouimus. Oportet ergo ut tuæ fraternitatis prouisio de futura quiete eorum, salubri disponat ordinatione, quatenus conuersantes in illis in Dei seruitio gratia illis suffragante, mente libera perseuerent: missas quoque publicas [c] in cœnobijs fieri omnimodo prohibemus, ne in dei seruorum recessibus, [d] & eorum receptaculis ulla popularis præbeatur occasio conuentus, quia nõ expedit animabus eorum nec audeat illic episcopus cathedram collocare [e] uel quamlibet potestatem exercere imperandi, nec aliquam ordinationem [f] quãuis leuissimam faciendi, nisi ab abbate [g] fuerit rogatus, quatenus monachi semper maneant in abbatum suorum potestate: ut remotis uexationibus ac cunctis grauaminibus diuinum opus cum summa deuotione animi perficiant.

Item Gelasius papa.

Baptisterium in monasterio non permittitur fieri.

CAN. VII.

PRidem præcepimus ut de monasterio [h] sancti Andreæ, quod est super mascalas, baptisterium propter monachorũ molestias debuisset auferri, atque in eodem loco, quo fontes sunt, altare [i] fundari: cuius rei perfectio hactenus est protracta. Admonemus igitur fraternitatem tuam, nullã iam morã post susceptas [k] literas nostras inferere: sed repleto loco ipsorum fontium, altare illic sine dilatione aliqua fundetur quatenus & prædictis monachis opus Dei securè liceat celebrare, & non de negligentia tua contra fraternitatem tuam noster animus excitetur.

Item ex concilio Maguntino.

Cum permissione episcopi abbas locum suum deserere potest.

CAN. VIII.

ABbas pro humiliatione & cum permissione [l] episcopi locũ suum potest relinquere: tamen eligant sibi fratres abbatem de ipsis, si habent: sinautem, de extraneis.

3 *Ecce in Toletano concilio* [m] *dicitur, quòd sacerdotes, et abbates & alia officia instituere debeant. Beatus Gregorius* [n] *& Pelagius papa rohibent, dicentes abbatem à fratribus suæ congregationis eligendum & ordinandum. Quomodo ergo hæc tanta diuersitas ad concordiam reuocabitur? Sed sciendum est,* [o] *quosdã monachos esse indomitæ ceruicis & effrænatæ superbiæ, quos dũ abbates ad religionẽ cogere uoluerint ĩ eorũ deiectionẽ cõspirant, & alium moribus suis cõueniẽtẽ sibi præficere contendũt: quales erãt illi, qui in*

periorem cogatur ipsum dare: ut extra de iure patro. nullus. Sed quid si monachus sit factus papa, inuito abbate, debet ne redire? Sic, & ipsemet cõpellet se redire [1] quia cũ teneat de alijs iustitiã facere, multo fortius de seipso, ff. si serui. uẽdic. l. altius.

[a] Iuribus. quantũ ad legẽ diœcesanã: ut xvj. quæst. j. cũ ꝓ utilitate. ut no. x. q. j. in summa.

[b] Lvminoso abbate. Hoc capitulũ loquitur de monasterijs exemptis uel priuilegiatis.

[c] Publicas. In quibus est cõcursus populorũ, quæ dicũtur in hora tertia. ĩ. de consecra. distin. j. & hoc. sed publicas, i. solennes bene cantant.

[d] Recessibus. potius ergo erũt monasteria ĩ solitudine, quam in urbe. xvj. q. j. si cupis. [2]

[e] Collocare. Vt ibi exerceat iudicia.

[f] Ordinationem. ĩ. ead. cognouim⁹. contra. sed hic loquit de exemptis, ibi non. Vel si hic loquitur de nõ exemptis, tunc dic ꝙ episcopus hoc facere potest nisi abbas negligens sit in ordinationib⁹, id est dispositionibus, ut ix. quæstio. tertia, cum scimus.

[g] Abbate. x. quæst. iij. inter cætera.

[h] PRidẽ. Monasterio. episcopus ibi fecerat baptisterium.

[i] Altare. hoc ideo quia locus fontiũ non debet pedib⁹ cõculcari, ut ĩ. ea. de cõsecratio. distinct. j. altaris. & hoc cõmodius nõ põt fieri si ibi altare ædificetur.

[k] Post susceptas, sic extra de appellatio. sup eo. in fi.

[l] ABbas. Cum permissione. Non enim potest sine licentia prælati suã deserere ecclesiã: ut extra de renuntia. ad monet. xvj. quæstio. ult. capit. ult. lxxj. dist. cap. j. & ij. & xix. quæstione ij. duæ. Ioan.

Ecce. Hæc est tertia pars qõnis, in qua dicitur, quod monachi non possunt abbatem deponere sine superiore. Ioã. de Fan.

[m] In Toletano cõcilio. ſ cap. j.

[n] Beatus Gregorius. ſ. eadem. abbatem. primo.

[o] Sed sciendũ. Magister intelligit [3] quod capit. supradicta ex causa data sunt. Ioan.

Nullam

Monach⁹ factus papa sine licentia abbatis, redire debet.

[1] Se redire. Idẽ Panor. in c. quod Dei timorem. de sta. monach. Rochus Curti. ĩ trac. de iuř patro. char. 14. in paruis. Ioan. Bapti. in tracta. de act. col. 15

[2] Secundum hãc glo. expone recessibus. i. locis solitarijs: uel dic, id est monasterijs ad q̃ monachi ueniũt de seculari cõuersatione recedentes.

[3] Vñ dicebat Lauren. quod Gratian⁹ uult ponere cõtrarietatẽ ubi nõ est, unde licet ista c. oĩa sic idu cat, tamẽ totũ contrariũ est dicendũ, scilicet quod loquat de iure cõi, secundũ Lau.

necem Beati Benedicti cōſpiraſſe legūtur. pro huiuſmodi conſtitutū eſt ut abbates & alia officia per ſacerdotes inſtituantur.

Vnde Pelagius Papa ſcribit Opilioni defenſori, dicens.

Non licet monachis abbates pro ſuo arbitrio expellere aut alios ordinare.

CAN. IX.

NVllam poteſtatem decætero, nullam licentiam monachis relinquimus pro arbitrio ſuo aut abbates expellere, aut ſibimet alios ordinare: a quia nulla authoritas b remanebit abbati, ſi monachorum poteſtati cœperit ſubiacere: ut decætero fideliter & ſtudiòsè uniuerſa quæ uel ad diuini cultus reuerentiam, uel ad utilitatem eiuſdem monaſterij pertinent, abbatis ſolicitudo, ad quē poteſtas tota c pertinere conuenit, debeat adimplere.

Hinc etiam conſtitutū eſt, d ut clerici ſingulorum monaſteriorum ſint in poteſtate epiſcoporū: nec alicui liceat extra eorum conſcientiam monaſteria ædificare.

Vnde in Calcedonenſi concilio legitur.

Sine conſcientia epiſcopi monaſterium nullus ædificet.

CAN. X.

QVidam monachorū habitu utentes indifferēter per ciuitates incedunt: necnon & per monaſteria & ſeipſos præſumptione propria commendant. e Placuit igitur neminē aut ædificare aut cōſtruere monaſteria, aut oratorij f domum, ſine conſcientia ipſius ciuitatis epiſcopi. Item clerici ī parochijs, monaſterijs, aut martyrijs conſtituti ſub poteſtate ſint eius, qui in ea ciuitate eſt epiſcopus, ſcd'm traditionem ſanctorum patrum, neque per præſumptionē recedant à ſuo epiſcopo. Eos uero qui auſi fuerint reſcindere huiuſmodi inſtitutionem quocunque modo, uel ſi noluerint ſubiacere proprio epiſcopo: ſi quidem fuerint clerici, ſecundùm perſonarum ordinationem ſubiaceant condemnationibus canonum. Si uerò laici uel monachi g fuerint, communione priuentur. Item clerici, h qui pauperū diſpoſitioni uel monaſteriorum uel martyriorum præſunt, ſub poteſtate ſingularum ciuitatum epiſcoporum ſecundùm canonum traditionem perdurent: neq; per ſuam temeritatem epiſcopi ſui moderationem declinent.

Qui autem huiuſmodi diſpoſitionem quolibet modo ſubuertere auſi fuerint, & epiſcopo ſuo non obedierint, ſi quidem clerici fuerint, canonicæ damnationi ſubiaceant: ſi autem monachi uel laici ſunt, à communione ſuſpendantur.

Item ex concilio Carthaginenſi iiij.

Examinetur ab epiſcopo, qui religioſis fœminis præponendus eſt.

CAN. XI.

QVi religioſis fœminis præponendus eſt, ab epiſcopis comprobetur. i Monaſterium quoque abſque epiſcopi permiſsione nulli incipere, aut fundare licet.

Vnde in Agathenſi concilio legitur.

Sine permiſsione epiſcopi nullus monaſterium præſumat incipere, aut fundare.

CAN. XII.

DE monachis monaſterium nouum k (niſi epiſcopo permittente aut pro-

---

NVllam poteſtatem. a Alios ordinare. Id eſt, eligere. b Authoritas. Humani enim moris eſt illum timere, cui⁹ iudicio nūc erigitur, nunc deprimitur. xvj. q. ij. uiſis. Nec ſuperiores debēt inferioribus nimis familiares eſſe. nā ex conuerſatione æquali naſcitur contēptus dignitatis. ff. de offi. præſi. obſeruandum. nec etiam debēt ſubditi plus eſſe ſubditi quam expediat. ij. quæſ. vij. admonendi. Ioan. c Tota. Ergo epiſcopus nullā habet iuriſdictionē ī monaſterijs. & ſic eſt cōtra. xvij. q. ulti. in uenditionibus. xij. q. ij. abbatibus. ſed iſtud uerbū tota, nō excludit epiſcopum, ſed ipſos monachos, id eſt, ita pertinet ad abbatem ꝙ non ad monachos.

Hinc etiā. Hæc eſt quarta pars quęſtionis, in qua probat ꝙ omnes monachi pertinent ad prouiſionē & correctionem epiſcopi. Et hoc probat per quinque capit. Ioan. de Fant.

d Cōſtitutum eſt. Id eſt, propter cauſam. 1 intelligit enim Gratianus omnia hæc cap. ex cā fuiſſe ſtatuta.

QVidam monachorum. e Commendant. Sed nemo debet ſe commendare. xj. q. iij. ſi quis uero. Argu. contra. ff. de officio proconſul. lege, obſeruare. §. antequam. uero.

f Aut oratorij. Quibus tēporibus in oratorijs ſit miſſa audienda, habes ī. de conſe. diſt. j. ſi quis etiam. & non ſolum oratorium, ſed nec etiā hoſpitale pōt ſine licentia epiſcopi conſtrui: ut extra de relig. domi. ad hæc. ſed ſi oratoriū non eſt ſine licētia epiſcopi cōſtruēdū, tamen ſimplex hoſpitale poteſt cōſtrui ſine licentia epiſcopi, extra de eccle. ædifi. ſi hoſpitale. quæ hodie eſt remota. Item nec in oratorijs licitū eſt ponere campanas: ut extra de priuile. patentibus. Io.

g Vel monachi. Loquitur ſecundū ea tempora, cū monachi fuerunt laici. xvj. quæ. i. generaliter.

h Clerici. Id eſt, prælati.

QVi religioſis. i Cōprobet. ne ſit nimiū iuuenis: 2 ut xxxiiij. d. quorūdā. & c. fraternitatis.

DE monachis. k Nouū. Nouū dr̄, cuius facies immutatur: ut ff. de noui oper. nun. l. j. §. opus nouum. ſi ergo totum monaſteriū ſit deſtructū, requiritur cōſenſus epi in cōſtructione ſed in reparatione non requiritur: ut xvj. quæſtio. ult. ſi quis uult. extra de Iudæ. 3 & C. de op. publi. l. ij. & iij. arg.

Aut

Marginal notes:

Familiaritas nimia parit contemptum.

Subditi non plus debēt eſſe ſubditi, quam expediat.

1 Id eſt, ꝓpter eorum malitiam.

Hoſpitale ſine licentia epiſcopi cōſtrui nō poteſt.

2 Item ꝙ nō ſit monachus. xvj. qō. j. de preſētiū. ſcd'm L. Nouū monaſterium quomodo dicatur.

3 ca. Iudæi & ibi Card. Flo. Pelinus.

a Aut probante. Ex postfacto: quia ratihabitione potest cõfirmare: ut xxj.q.j. cap. ulti.

b Cellulas. Aut congregantiũ. Noua collegia non põt quis facere, nec ẽt nouas regulas uel nouam uitam. extra de relig. domibus ne nimia. ff. de colle. illi. l. iij.

c Nullus. Ambitionis. Infirmitatis enim cã, põt abbas ꝑmittere monacho facere cellulã specialem: ut xxx.q.iiij.ca.ulti.

Itẽ sunt & alij. Hæc ẽ qnta pars quæstio. in qua dicitur quod malus abbas nõ retineatur etiã si uelint monachi. Ioãnes de Fant.

d Si quis abbas caut⁹. Ergo uĩ, quod aliquis põt deponi ꝑꝑ simplicitatẽ: ut hic, & lxxiiij. dist. episcoporũ. Sed dicas ꝙ hic uocat illũ incautũ, qui negligens est. nã propter negligentiã deponĩt aliquis: ut lxxxj. distinct. dictũ. Vel dic ꝙ abbates ꝓpter modicas causas possunt remoueri: ut extra de simo. per tuas.

Prælatus negligens est deponendus.

e Arceatur. Hic patet quòd episcopus etiam sine numero episcoporũ, abbatẽ potest deponere à dignitate abbatiæ. Sed non potest solus ab ordine deponere: ut xvj. quæ. vij. inuentum. & nota. xv. q. vij. in sum. & hoc ideo quia causa illa nõ est criminalis. extra de accu. cap. super his. & de simo. c. per tuas.

Abbatem ab abbatia põt solus episcopus deponere.

Abbates. Hęc ẽ sexta pars quæstionis, ĩ qua probat quod omnes monachi de-

bante a) nullus incipere aut fundare præsumat.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. XIII.

Cellulas nouas, aut congregantium b ecclesias monachorum, absque episcopi notitia prohibemus institui.

Item ex concilio Aurelianensi.

Absque episcopi uel abbatis uoluntate, nullus monachorum cellulam construere præsumat.

CAN. XIIII.

Nullus monachus cõgregatione monasterij derelicta, ambitionis c & uarietatis impulsu, cellulam construere sine episcopi permissione uel abbatis sui uoluntate præsumat.

Item: sunt & alij qui pro executione diuersarũ causarũ, quoslibet admittunt, qui districtionem eorum soluant, & quietem religionis perturbent.

De quibus in concilio Triburiensi legitur.

Abbas, qui cautus in suo regimine non fuerit, à proprio episcopo & à uicinis abbatibus suo arceatur honore.

CAN. XV.

Si qs abbas cautus d in regimine, humilis, castus, misericors, discretus, sobriusq; non fuerit, ac diuina præcepta uerbis & exemplis non ostenderit, ab episcopo, in cuius territorio consistit, & à uicinis abbatibus & cæteris Deum timẽtibus a suo arceatur e honore, etiam si omnis congregatio uitijs suis cõsentiens, eum abbatem habere uoluerit.

Item ex concilio Aurelianensi.

In episcoporum potestate abbates consistant.

CAN. XVI.

Abbates pro humilitate religionis ĩ episcoporum f potestate consistant, & siquid extra regulam fecerint, ab episcopis corrigãtur, qui semel in anno in loco ubi episcopus elegerit, accepta uocatione g conueniant. Monachi autẽ abbatibus omni obedientia & deuotione subiaceant. quòd si quis per contumaciam extiterit indeuotus, aut per loca aliqua uagari, aut peculiare h aliquid habere præsumpserit: omnia, quæ acquisierit i, ab abbatibus auferantur secundùm regulã monasterio profutura. Ipsi autem, qui fuerant peruagati, ubi inuẽti fuerint, cum auxilio episcopi tanquam fugaces, sub custodia reuocentur. Et reum se ille abbas futurum esse cognoscat, qui in huiusmodi personas non regulariter animaduerterit, uel qui monachum susceperit k alienum.

Item ex concilio Arelatensi.

CAN. XVII.

Monasteria uel monachorum disciplina ad eum pertineant episcopum †, in cuius sunt territoria constituta.

Item Paschalis Papa secundus.

Nullus ministret abbatibus episcopalia, qui alicui episcoporum nolunt subesse.

CAN. XVIII.

Abbatibus l qui neque sub episcopo, neque sub metropolita-

bẽt episcopo obedire, & uenire ad synodũ, & debet requirere fugitiuos. & hoc ꝓbat per quatuor capi. Ioan. de Fant.

f In episcoporũ. Ad episcopũ enim ꝯtinet omnis cura diœcesis tã in monasterijs, quã ĩ alijs ecclesijs: ut ix. quæstio. iij. ca. ij. & xciij. distinc. nulla. Ioan.

g Vocatione. Si necessitas magna fuerit, alias abbates non debẽt uocari ad synodum: ut xviij. distincti. episcopus. ij.

h Aut peculiare. Nisi ab abbate ei cõcessa sit administratio, ut extra de statu monachorũ. cap. monachi.

i Quæ acquisierit. Ergo fugitiui & uagabũdi acq̃runt ecclesiæ suæ quicquid acq̃rũt: ut hic, & C. de ep. & cleri. deo nobis §. hoc ẽt. sicut seruus fugitiuus dño acquirit. ff. de acq. pos. l. j. §. per seruũ. Sed ponamus quod aliquis sæpius delinquit, propter qđ monasterium noluit ipm recipere †, quæro an id qđ postea acq̃rit, priori monasterio acq̃rat uel sequenti? Videtur quod sequenti, quia cũ ꝓ derelicto habitus est, non debet priori acquirere, sicut nec seru⁹ habit⁹ ꝓ derelicto: ut ff. de sti. seru. ꝙ seruus. & arg. xvj. q. xj. de lapsis. C. de lat. lib. tol. l. sed scimus. Ioan. Sed hanc quęstio. plene notaui iter dominicales quęstiones. Bartol.

Monachi fugitiui cui ecclesiæ acquĩrunt.

† Ad huius dicti declarationem uide qđ leg. & no. xxvij. q. j. nec aliqua. uersi, quod si. in fi. & c. peruenit.

† Scilicet in grauibus delictis exigẽtibus depositionẽ, sc̃dm Pa. in c. licet. de offi. ordi.

k Susceperit. Sine cõsensu abbatis: ut xx. quæ. iiij. monachum. Ioan.

l Abbatibus. Supra xciij. d. nulla ratiõe. Episco-

a Episcopalia. Licet abbas sit exemptus, tamen primo debet petere iura episcopalia ab episcopo loci, nisi ipse malitiose denegget ea.

b Cognouim⁹. Vt omisso. Argu. quod omisso episcopo, non pôt appellari ad metropolitanũ: ut vj. q. iij. scitote. Ioan.

c Animabus. Arg. cui maius cõmittitur, & minus: ut xij. q. j. pcipimus.

Pro huiusmodi. Hæc est septima ps qõnis, ĩ qua monachi prohibẽtur habere cõmatres. Ioan. de Fant.

d Peruenit. Cõmatres. Sed nõne p baptismũ cõtrahit cõpaternitas? Sic, ut xxx. q. j. oẽs. sed monachi possunt baptizare: ut xvj. q. j. doctos. ergo possunt esse cõpatres: Respõdeo possunt fieri cõpatres baptizando, sed nõ leuãdo: quia in illo maior contrahitur familiaritas. Ioan.

Monachi leuãdo cõpatres fieri nõ possunt, sed bene baptizando.

Non solum. Hæc est octaua pars q̃stionis, in qua mãdatur quod monasteria monachorũ & monialium non sint duplicia: & hoc probatur per quatuor capitula. Ioan. de Fantu.

e Diffinimus. Duplex. in quo sunt monachi & monachę.

f Cognatis. Nam qui seculo uult & rebus renuntiare, renuntiabit & cognatis. xij. quęst. j. cui portio.

Moniales uisitare non licet.

g Monachi. Imo nec clericus nec laicus debet uisitare monasteriũ monialium: ut extra de uita & honest. cler. c. monasteria.

h Intercipit. id est intercipere solet: quia ex cohabitatione psumit accessus. xxvij. q. j. c. nec aliqua. & lxxxj. di. c. clericus. & c. in omnibus. & xxxv. q. vj. c. ab isto. Et est arg. hic qđ cũ petit restitutio cõsanguineę, qđ nõ solũ cõmistionis, imo nec cohabitationis facienda est restitutio.

Et

no, neq; sub primate, neq; sub patriarcha sunt, nullus prorsus episcoporum episcopalia a quælibet administret. cùm enim se nulli episcopo omnino subesse profiteantur, consequens est, ut nullus episcoporum quæ sua sunt, eis tanquã extraneis largiat.

Pro huiuscemodi ergo statutum est, ut causæ & utilitates monasteriorum, per episcopos disponantur.

Vnde Gregorius scribit Vitali defensori Sardiniæ.

Vtilitates monasterij à proprio episcopo debent disponi.

CAN. XIX.

Cognouimus q̧ monasteria seruorũ Dei uel fœminarum pro suo quisque libitu & diuersarum causarum executione perturbet: quod omnino non gratè suscipimus. Tuamq; ex hoc experientiam commonemus, ut nequaquam hoc usurpari de nuo accepta nostra authoritate permittas: sed episcopo loci illius, sub cuius moderamine degunt: curæ sit causas eorum, utilitatesq; disponere. Valde enim est indecens ut omisso b eo, alius quilibet se aliorum causis admisceat: sed ille eorum uitas competenti regulariq; debet moderamine disponere, qui pro commissis eorum animabus c compellit rationẽ reddere Deo.

7 *Pro huiusmodi etiam prohibet beatus Gregorius mulieres paßim ad monasterium accedere, et monachorum commatres fieri scribens Valentino abbati.*

Neque commatres sibi facere, neque ad fœminas accedere monacho licet.

CAN. XX.

Peruenit ad nos quòd ĩ monasterio tuo passim mulieres accedant, & (quod est grauius) monachos tuos sibi com--matres d facere: & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus, sua eos (quod absit) calliditate decipiat: ideo huius te præcepti serie commonemus, ut neque mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas accedere, neq; monachos tuos sibi commatres facere. nam si hoc denuo ad aures nostras quocunque modo peruenerit, sic te seuerissimæ noueris ultioni subdẽdum, ut emẽdationis tuæ qualitate cæteri sine dubio corrigantur.

8 *Non solùm autem incauta familiaritas aliarum mulierum eis interdicitur, uerũ etiam à sanctimonialium habitatione prohibentur.*

Vnde in octaua synodo legitur.

Cum sanctimonialibus monachis habitare non licet.

CAN. XXI.

Diffinimus minimè duplex e monasterium fieri: quia scandalum id & offendiculum multis efficitur. Si uerò aliqui cum cognatis f mundo abrenuntiare, & monasticam uitã sectari uoluerint, debent quidem uiri uirorum adire cœnobium, fœminæ uerò mulierũ ingredi monasterium. In hoc enim placatur Deus. Quæ autem hactenus fuerunt dupla, secundùm regulam sancti patris Basilij, & secũdùm præceptionem eius ita formentur. Non habitent in uno monasterio, monachi g & monachæ: adulterium enim intercipit h cohabitatio, si habeat aditum monachus ad monacham, uel monacha ad monachum, secretò singulariter ad collocutionem. Non cubet monachus in muliebri monasterio: neq; singulariter cum monacha côuiuetur. & quãdo necessaria uitæ à parte uirorũ ad regulares deferunt monachas, extra portã hęc suscipiat abbatissa in monasterium fœminarũ cũ quadam uetula monacha. Porrò si cõtigerit ut aliquam propinquam suam uidere uoluerit mo-

nachus, in præsentia abbatissæ huic confabuletur per modica & compêdiosa uerba, & in breui ab ea discedat.

Item in registro Gregorij.

Monachi & monachæ in nullo simul cohabiteut loco.

CAN. XXII.

IN nullo loco monachos & monachas permittimus in unum monasteriũ habitare, sed nec ea, quæ duplicia monasteria uocantur. & si quid tale est, religiosus episcopus mulieres quidem in suo loco manere studeat, monachos autẽ aliud monasteriũ ædificare cogat. si autem plurima sint talia monasteria, separentur in alijs monasterijs monachæ, & in alijs monachi. res autem quas habẽt cõmunes, secundum iura eis competentia distribuantur.

Item ex concilio Agathensi.

A monasterio monachorum, longius construantur monasteria puellarum.

CAN. XXIII.

MOnasteria puellarum longius à monasterio monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutionem hominum collocentur.

Item ex concilio Hispalensi.

Puellarum monasteria monachorum præsidio & ministerio regantur.

CAN. XXIIII.

IN decima actione, cõsensu communi decreuimus ut monasteria uirginum in prouincia Bethilica monachorũ administratione ac præsidio gubernent: tũc.n. salubria Christo dicatis uirginibus probamus, quando eis Patres spirituales eligimus: quorum non solùm gubernaculis tueri, sed etiã doctrinis ædificari possint. ea tamẽ circa monachos cautela seruata, ut remoti ab earum familiaritate, nec usque ad uestibulũ habeant accedendi familiare permissum, sed neq; abbatẽ, uel eum, qui præficitur, extra eam quæ præest loqui uirginibus Christi, aliquid, quod ad institutionem, uel administranem earum pertinet, licebit: nec cum ea sola, quæ præest, frequẽter eos loqui oportet, sed sub testimonio duarum uel triũ sororum, ita ut rara sit accessio, & breuis omnino locutio.

Prohibentur etiam sanctimoniales propria receptacula habere.

Vnde Innocentius secundus.

Sanctimonialiabus receptacula seu domicilia priuata habere non licet.

CAN. XXV.

PErniciosam & detestabilem consuetudinem quarundam mulierum (quæ licet neque secundùm regulam beati Benedicti, neque Basilij, aut Augustini uiuant, sanctimoniales tamen uulgò censeri desiderant) aboleri decernimus. Cũ enim iuxta regulam sancti Benedicti degentes in cœnobijs tam in ecclesia quàm in refectorio atque dormitorio communiter esse debeant, propria sibi ædificant receptacula, & priuata domicilia, in quibus sub hospitalitatis uelamine passim hospites religiosos contra sacros canones & bonos mores suscipere nullatenus erubescunt. quia ergo omnis qui malè agit, odit lucem, ac per hoc ipse abscondite in iustorum tabernaculo se opinãtur posse latere oculos iudicis cuncta conspicientis: hoc tam inhonestum, detestandũq; flagitium, ne ulterius fiat omnino prohibemus, & sub pœna anathematis interdicimus. Simili modo prohibemus ne sanctimoniales simul cum canonicis & monachis in ecclesia in uno choro conueniant ad psallendum.

10 *Itẽ sũt alij quos episcopi prægrauãtes,*

a Et in breui. Hic manifeste perpenditur, quod præsumit uarijs modis cõtra aliquẽ & pro aliquo ex cohabitatione, ex loco, ex singularitate, ex societate, & breuitate tpis, quæ oĩa iudex discret9 cõsiderabit, ut xxiij. q. 8. c. occidit. & lxxxj. dist. ca. in oibus. j. de pœn. dist. j. c. aut facta. extra de testib. ca. cum causam.

b IN nullo loco. In unum. Fere eadem uerba ponunt in authen. de sanctis. epi. §. si qs autem ad monasticam uitã. coll. ix.

c Iura. forte pro numero personarũ. cũ enim collegiũ separat, pro numero personarũ diuiduntur bona. ut ff. de colleg. illi. l. j. in fi. Vel forte secundum quod quilibet dedit monasterio. argu. xij. q. iiij. c. j.

d IN decima. Extra eã. id est præter conscientiam abbatissæ.

e Duarũ. Hic patet qd' si clericus accusetur, qui deliquerit cum monia li uel cum alia, potest se expurgare cũ mulieribus. ad quid. n. uocarent istæ si nõ possent esse testes? Cum. n. clericus repellat à dignitate obtinenda propter testimoniũ mulierũ, ut extra de testi. tã literis. multo potius per eas expurgat se pòt. uñ satis admitti pòt, quod si clericus non pòt hr̃e alios compurgatores clericos, quod per honestos laicos pòt se purgare, ut ij. q. v. c. omnibus. in fi. lxxxj. dist. ca. clerici. & sic xij. q. j. c. j. & in authen. de mon. §. cogitandum. colla. j.

Prohibẽtur etiã. Hæc est nona pars quæstionis secũdũ Ioan. de Fant.

f PErniciosam. Cõmuniter. Ideo cõiter omnia faciunt, ut sibi inuicẽ sint testes & honestatis & castitatis: ut in authẽ. de mon. §. cogitandũ. coll. j.

Item sunt. Hæc est x. pars qõnis, in qua probat q clerici seculares nõ debẽt esse abbates in monasterijs. & hoc pbat p duo c. Ioã. de Fan. Peruenit

Præsumptio contra aliquẽ, & pro aliquo ex multis sumitur.

Epistola 48. li. j. ad Enthemium.

ca. 38.

Mulieres & pro clerico & cõtra clericum possunt testificari.

Cõcil. Spalen. ij. cap. ij.

Betica. Vbi de hoc, & extra de psump. cũ in iuuentute. in fi. ubi uideas. Arc.

Præbemus.

Nisi essent quidã à cõione ad meliora exẽpti, ut essent anachoritæ, & ita exclusa Camaldul. sed dicit q nõ debent inter seculares, &c. qa ne soli, &c. extra d' sta. mon. monachi. secundum Lau.

Male reprobat canonicas germaniæ quas conciliũ approbauit. s. 12. q. ult. ca. ulti.

Ioan. 3.

salutē ipsarū animarū negligunt, quibuslibet uerò occasionibus bona mōasteriorū distrahere cupiunt. Tales erant quidā clerici Rauēnatis ecclesiæ, qui simulata religiōe, monasterijs cupiebāt præfici, non transeuntes ad monasticū habitū, neque renuntiantes ecclesiasticæ militiæ.

De quibus Gregorius scribit Ioanni Rauennati archiepiscopo.

Monasteria clericorum aut laicorum habitacula fieri non debent.

CAN. XXVI.

PEruenit ad me ꝙ in ecclesijs fraternitatis tuæ aliqua loca dudū monasterijs consecrata, nunc habitacula clericorū aut etiam laicorū facta sunt: dumq; ij, qui sunt in ecclesijs, fingunt [a] se religiosè uiuere, monasterijs præponi [b] cupiūt, & ꝑ eorū uitas monasteria destruuntur. Nemo enim pōt ecclesiasticis officijs, &c. & infrà. Proinde fraternitas tua, si hoc quolibet in loco factū est, emendare festinet: quia ego nullo modo patiar, ut sacra loca pro clericorum ambitu destruantur. [c]

Idem Martiano archiepiscopo Rauennati.

Qui in sacro sunt ordine constituti in monasterijs nullam habeant potestatem.

CAN. XXVII.

DVdum ad nos multorū relatione peruenerat, monasteria in Rauennatum partibus cōstituta, omnino clericorum uestrorum dominio prægrauari: ita ut occasione regiminis ea quidem (q̄d dici graue est) uelut in proprietate possideāt: quibus nō modicū cōdolentes, prædecessori uestro literas misimus, ut hoc emēdare debuisset: sed quoniā uitæ est termino citius occupatus, ne hoc onus monasterijs remaneat, fraternitati [d] uestræ nos eadē scripsisse recolimus, & q̄a (ut cōperimus) in huius rei hactenus correctione cessatum est, hæc audientes ad uos iterum præuidimus scripta dirigere. hortamur ergo, ut omni mora, omnique excusatione summota, ita monasteria ipsa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis clerici, vel qui sunt in sacro ordine constituti, ob aliud (nisi hortandi [e] tantummodo causa) accedendi habeant licentiam: aut si fortè ad peragēda sacra missarum fuerint inuitati [f] mysteria † : sed ne [g] pro cuiuslibet monachi, aut abbatis promotione, &c. & infrà. Nec illic vlterius habeat potestatem aliquam: ne monasteria huius occasionis velamine, ea quę prohibemus simul cum canonicis & monachis in ecclesia sustinere onera compellantur. Hęc itaque omnia uigilanti cura emendare iam secundò commonita sanctitas uestra non differat: ne si post hæc negligentes uos esse (quod non credimus) senserimus, aliter monasteriorum quieti prospicere compellamur. nam notum uobis sit, quòd tantæ necessitati seruorum Dei congregationē subiacere non patiemur.

† ministeria.

Idem.

Gratia uisitandi & exhortandi, monasterium episcopus adire potest.

CAN. XXVIII.

VIsitādi [h] exhortandique gratia, ad monasterium quoties [i] placuerit ab antistite ciuitatis accedatur: sed sic charitatis officium illic impleat episcopus, ut grauamen [k] aliquod monasterium non incurrat.

Item ex concilio Aurelianensi.

Frequenter episcopi monasteria uisitent, & quæ corrigenda sunt, corrigant.

CAN. XXIX.

NOn semel, sed sæpius in anno episcopi uisitent monasteria monachorum, & si aliquid corrigendū fuerit, corrigatur.

---

[a] PEruenit. Fingūt. Tales sunt cogēdi, ut uel ueri clerici, uel ueri monachi sint: ut extra de regu. ut clerici.

[b] Præponi. De talibus habuisti xvj. q. ulti. c. iij.

[c] Destruantur. Id est, cōuertantur ī aliam formam: ut ĩ. cau. proxi. q. iij. §. quæritur.

[d] DVdum. Fraternitati. Sed nōne cū aliquid ꝑcipit alicui, sufficit ꝙ præceptum sit prædecessori [l] ad hoc ut successor teneatur: ut ī authe. ut nulli iud. §. & hoc uero iubem⁹. coll. ix. licet aliud sit ī mādato: q̄a illud extinguitur morte: ut extra de offi. deleg. c. gratū? Dicūt quidā, siue sit præceptū, siue mādatū, dūmodo expressis nominibus scribat̃, semꝑ expirat morte: ut extra de offi. dele. c. quoniam abbas. Alij dicūt aliud esse ī ꝑcepto quam in mādato.

[l] Prædecessori. dic ut ꝑ Feli. Phi. Deci. c. eam te. de rescri. Præceptū an morte expiret?

[e] Hortandi. Id est, prædicandi.

[f] Inuitati. s̃. ea. c. luminoso. Io. [i]

[i] Ad idē ij. q. j. quā periculosum. secundum Lau.

[g] Sed ne. Xvj. q. j. capit. ne pro cuiuslibet.

[h] VIsitandi. Hæc est xj. pars q̄stionis, scd̄m Io. de Fant.

[i] Quoties. Cū utilitas uel necessitas exigit: alias semel tm̃ ī anno ueniet eps: ut notaui x. q. j. c. decreuimus. uł tñ ꝙ hodie bis ī anno possit ex officio suo uisitare: ut extra de cēsi. c. cū uenerabilis. in fin.

Visitat eps monasteria quoties utilitas uel necessitas exigit.

[k] Vt grauamen. Id est, ut non exigat enormē & immoderatā procurationem: ut x. q. iij. c. illud. sed secūdū q̄d taxatur extra de cēsi. cap. cūm Apostolus. & hoc intelligas cū episcopus accedit ad ecclesiā ꝓꝑ utilitatem ecclesiæ. Sed si cā proprij negotij accedit, nō tenet̃ ei monasteriū ꝓuidere: ut x. q. j. c. relata. & c. placuit. xij. q. ij. c. charitatē. extra de censi. c. cum uenerabilis. ibi, cum causa correctionis, &c.

Procuratio nō semper est debita episcopo.

NOn semel. Pro

12 *Pro talibus* [a] *qui animarum curã nõ habentes, bona tamẽ monasteriorũ in suos usus cõuertere cupiebãt, statutũ ẽ, ut monasteria cũ suis rebus penitus sint libera à potestate et dominio episcoporũ. Quòd autẽ nullis canonicis iuribus monasteria dicũtur esse subiecta, nõ ita intelligendũ est, quin ipsi episcopo aliquid nomine eulogiæ uel in die dedicationis, uel in natali sanctorũ quorum nomine ipsum monasterium dedicatum est, debeat offerri.*

Vnde Gelasius Papa ait:

Non debet episcopus aliquid à monasterio exigere, præter conditiones, quas dedicationis tempore constituerit.

CAN. XXX.

ELeutherius frater & coepiscopus noster, querit ꝙ mater eius in casa, quæ Castellum dicitur, oratoriũ construxerit, ac dedicauerit, & in eodem loco monachos constituerit, ex quibus unus est presbyter, hoc autem tempore dedicationis inter episcopum Cardellum (cuius ipsa diœcesis est) & matrem suam asserit conuenisse [b], ut quicquid dedicationis uel natalis martyrum die, quorum in eodem monasterio reliquiæ sunt, per fidelium oblationes intrauerit, medietatem quidem habeat ipsum monasterium: medietas autem episcopo offeratur: contra quam conuentionem Marium presbyterum (siue sciente siue nesciente episcopo) monachis ipsis uel presbytero, qui ex eis est, uim dicitur intulisse, & frequẽtes molestias generare: ita ut memoratum presbyterum propè ceciderit, & missas eum facere nullo modo permittat: dicens ut quasi pensionis [c] nomine aliquid statuere debeat. Hæc igitur omnia diligenter te examinare iubemus, & si apud te euidenti ratione constiterit, quia tempore, quo dedicatum est ipsum monasterium, conditiones superius positæ cõuenerint, seruari eas ex nostra authoritate præcipimus, nec aliquid amplius exinde ab aliquo exigatur. sin uerò nil tale inter eos constiterit, mediãte te quid episcopo nomine eulogiæ [d] offerri debeat [e], inter ipsos monachos & presbyterum uolumus diffiniri: saluo tamen eo, ut presbyter Gaudentius, qui etiam monachus est, missas in monasterio suo (sicut cõsueuit) facere à nullo ulterius debeat prohiberi.

Item Vrbanus ij.

Consueta seruitia episcopis monasteria exhibeant.

CAN. XXXI.

SEruitiũ [f] quod monasteria, aut eorum ecclesiæ à tempore Gregorij septimi usque ad hoc tempus [g] fecerunt, & nos concedimus.

Pro talibus. Hæc est xij. pars quæst. in qua probat quod licet monasteria lege diœcesana non subsint episcopo, si non habent populum: tamen in fundatione siue dedicatione monasterij ponitur aliquid de pensione quod exigi potest. Io. de Fant.

[a] Pro talibus. Scilicet episcopis. [1] eis enim nõ subsunt monasteria, quo ad legem diœcesanam. x. quæ. j. in summa. Io.

[b] ELeutheri⁹. Conuenisse. Arg. ꝙ pactio potest interuenire in spiritualibus: ut x. q. iij. c. ult. & ca. nec numerus. & j. q. iij. c. quæsitũ. ut no. viij. quæ. iij. in summa. sed huic c. obstat. j. q ij. c. j & j. q. j. c. statuimus. & q. iiij. c. ecclesia. & j. de consec. di. j. c. si quis basilicam. Sed dicas qđ hic nõ uere dr̃ pactum: quia sine pacto tenetur ecclesia aliquid dare episcopo in signũ subiectionis: ut hic dicitur in fi. Item & authoritate episcopi potest aliquid constitui patrono [2]: ut extra de iure patr. cap. præterea.

[c] Pensionis. Vltra id quod conuenit in principio.

[d] Nomine eulogiæ. Id est, in signũ prædicationis, quã fecit tempore consecrationis.

[e] Debeat. Cõsiderata consuetudine aliorũ monasteriorũ: ut extra de cẽsi. super eo. x. q. iij. c. nec numerus, in fi. Ex hoc c. patet qđ monasteria nõ sũt penitus exempta à lege diœcesana. tenentur enim ei ad eulogias, sicut hic dicitur. Item tenẽtur ad procurationem, quæ debetur ratione uisitationis, ut extra de præscri. cũ ex officij. Item si aliquid ex consuetudine debent: ut infrà. e. c. proxi.

[f] SEruitiũ. Et tamẽ uix fuerunt xxv. anni à tempore Gregorij usque ad tempus Vrbani.

[g] Vsque ad hoc tempus. Ergo consuetudo inducit annuas præstationes: nam & dat iurisdictionem & dat priuilegium: ut not. ix. q. iij. c. conquestus. in fi. & dat ius eligendi. extra de consue. c. cum dilectus. in fi. Item & inducit seruitutẽ. ff. de aqua pluuia arc. l. j. §. ulti. & l. ij. & ff. com munia prędio. l. uẽditor. Item & consuetudo obligat, sicut ius scriptũ: ut xj. di. c. ecclesiasticarum. Et ꝙ ex tẽpore aliquid præsumitur debitũ, sunt argum. multa. ff. de usuris. l. cum de in rem. & l. qui semisses. & l. cum quidã. §. j. & C. de fideicõ. lib. l j. Arg. contra ista extra de cõsue. c. j. & extra de cẽsi. c. sciẽtes. & c. peruenit. & j̃. q. j. nullus. & x. q. iij. c. quia cognouimus. & ff. de oper. liber. operis. & C. de pac. l. si certis. & extra de cau. pos. ca. cum ecclesia. Item quia ex cursu temporis nulla oritur obligatio, cum nec tollatur tempore: ut ff. de acti. & obli. l. obligationũ. §. placet. Sed uarij uarijs modis dixerũt de hac materia, sed omissis illis dico ꝙ nũquã de cõsuetudine sola (licet esset præscripta) ius aliquod sit quæsitum [2]: nisi forte sit tanta cuius memoria nõ esset: ut ff. de aqua quotid. l. hoc iure. §. duct⁹ aquæ. & ff. de aqua plu. arcẽ. l. j. §. ulti. sed solummodo cõmodum & ius possessionis quæsitum est ex consuetudine. Possessor enim nihil tenet probare de iure suo: sed aduersarius probabit esse indebitũ. unde quãdiu est quæstio an talis præstatio sit debita, semper erit possessor i possessione: ut xvj. q. iij. ca. uolumus. ex[illegible] lite penden. cap. à memoria. & ff. de aqua quotid.

[1] Et ita ex cã oĩa ista ca. secũdũ Gratianum ex audi secũdum Lau.

Pactio in spiritualibus an interuenire possit.

[2] Etiam hic uideas quod not. xvj. qõ. ij. c. ij. in gl. si quæras.

Monasteria à lege diœcesana non sunt prorsus exempta.

Consuetudo an possit annuas præstationes inducere.

Ex cõsuetudine sola nunquã ulli ius quæritur.

2 Arg. cõtra extra de præscri pti. ad audientiam. iuxta princi. uer. est arg. quod rõne consuetudinis debeẽ census, & si alius titul⁹ nõ probetur scđm Hosti.

quotid. l. penulti. & hoc eſt uerum, cum allegat aliquā conſuetudinis cauſam, & tunc cauſa allegata, & conſuetudine longiſsima probata, debitum præſumitur, adeo: ut non admittatur probatio in cōtrarium. & ſecundum hoc nulla eſt differentia inter cōſuetudinē præſcriptā, & præſcriptionē. Quidam aſsignant hanc differentiam inter præſcriptam conſuetudinem, & præſcriptionē: quia cōtra præſcriptionē nō admittitur probatio, licet cauſa præſcriptiōis appareat iniuſta: ut extra de præſcrip. c. de quarta. ſed cōtra conſuetudinem præſcriptā bene, ut ſ. probetur indebitum, licet allegetur debitū præceſſiſſe: ut C. de agri. & cenſi. l. litibus. lib. xj. Tutius credo præſcriptionē allegandam, quam cōſuetudinem præſcriptam: quia ad probandam cōſuetudinem multa requiruntur: ut dixi ſ. di. viij. c. fruſtra. Et hæc uera ſunt quia cōſuetudo ſemper tuetur poſſeſſorem, donec probetur contrariū, niſi ui uel clā uel precario poſſederit. tunc enim ille q dedit, ſua authoritate poteſt negare. x. quę. iij. cap. quia cognouimus. Ioan. Quicquid dicat. Io. ego credo, quod ex cōſuetudine præſcripta ſpatio quadraginta annorum & bona fide iº & poſſeſsio acquiratur: ut extra de conſuetu. capi. ultimo. in fi. & ff. de legib. l. diuturna. B.

Conſuetudo & præſcriptio differunt.

Ad probādā conſuedinē multa requiri.

a Vod epiſcopus. Dubitatio harum triū quæſtionū ab

Canonica ergo iura, quibus mōaſteria ſubiecta nō ſunt, ſynodales exactiones intelliguntur. nō enim cogēdus eſt abbas (ſicut in Turonico cōcilio ſtatuiť) ad ſynodū ire, niſi aliqua rationabilis cā exiſtat. ſūt. n. quædā ſeruitutis officia, ut angariæ operum, crebræ receptiones, annuæ exactiōes, mulctationes peccātiū: à qbus omnibus mōaſteria libera ſūt.

CAVSA XIX.

DVo clerici ad monaſteriū trāſire uolūt: uterque licentiā ab epiſcopo ſuo petijt: unus relicta eccleſia ꝓpria eo inuito, alter dimiſſa regulari canonica, cęnobio ſe contulit.

1 *Modò quæritur, ſi epiſcopus debeat ꝑmittere ut relicta ꝓpria eccleſia, clericus monaſterium ingrediatur.*

2 *Secūdò quæriť, ſi epiſcopus licentiā dare noluerit, an eo inuito monaſterium poßit adire?*

3 *Tertiò quæritur, ſi contigerit ipſos regulares canonicos fuiſſe, utrū cōcedēdus eſſet eis monaſterij ingreſſus?*

QVAESTIO I.

QVòd eps [a] licētiā clericis adeundi monaſteriū dare debeat, in Toletano cōcilio præcipitur, in quo ſic ſtatutum legitur.

Non debet negari ingreſſus clericis, qui monachorum propoſitum appetunt.

CAN. I.

CLerici, qui monachorum propoſitum appetunt (quia meliorem [b] uitam ſequi cupiunt) liberos eis ab epiſcopis in monaſterijs largiri oportet ingreſſus, nec interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.

QVAEST. II.

INuito uerò epiſcopo clericū eius à nullo eſſe ſuſcipiēdum Leo epiſcopus teſtatur ſcribens Ruſtico Narbonenſi epiſcopo.

Inuito epiſcopo, eius clericū nemo ſuſcipiat.

CAN. I.

ALienum clericū [c], inuito epiſcopo ipſius nemo ſuſcipiat.

Sed ſubaudiēdū eſt, niſi ad propoſitū melioris uitæ tranſire uoluerit: tunc enim liberum eſt illi etiā epiſcopo contradicēte monaſterium ingredi.

Vnde Vrbanus Papa in capitulo ſancti Rufini.

Qui monachorum propoſitū appetit, etiam inuito epiſcopo ſuſcipiendus eſt.

CAN. II.

DVæ ſunt, inquit, leges: una publica, altera priuata [d]. Publica lex eſt, quæ à ſanctis patribus ſcriptis eſt confirmata: ut eſt lex canonum, quæ quidem propter trāſgreſsiones eſt tradita. uerbi gratia: Decretum eſt in canonibus, clericum non debere de ſuo epiſcopatu ad alium trāſire ſine commenda-

eodē fonte procedit: unde una ſolutione terminātur. Hu. dicit quod clericus ſecularis inuito epiſcopo poſsit tranſire ad monaſterium: ut infra e. c. j. & ĩ. e. q. ij. cap. duę. Sed nec monachus nec regularis canonicus, pōt inuito abbate trāſire ad locum alium: ut ĩ. e. q. iij. c. j. & ca. ſtatuimus. ſed eius opinio corrigiť extra de reg. & tranſeun. ad reli. ca. licet. ubi habes, quod quilibet pōt trāſire ad arctiorē religionem, petita tamen licentia, licet non obtenta: ſed ad parem religionem nemo poteſt tranſire: ut extra de regu. capi. ſane. Ioan.

Tranſitus ad religionē arctiorem permiſſus eſt.

b CLerici. Meliorē. Hæc cauſa eſt ſufficiens quod de minori ad maius tranſeundū eſt. xciij. diſt. ca. legimus. in fi. ſed nō ad parē, extra de regu. c. ſane. & tñ dicit cap. ſic uiue in monaſterio, ut clericus eſſe merearis. xvj. quæ. j. ſic uiue. Ioānes. de Fāt.

INuito uero epiſcopo.

c ALienū clericū. Imo nec etiam laicum alienum: ut lxxj. diſtinctio. cap. primatus. ſi ergo clericus huius epiſcopatus eligitur ad aliquā dignitatē, in alio epiſcopatu, ſine licentia huius epiſcopi, non poteſt eam recipere: ut lxxvj. diſtinc. capi. ulti. & lxiij. diſt. capitu. literas. & lxxxv. di. c. archidiaconum Io.

d DVæ ſunt. Priuata. Vt charitas, de qua dicitur: Habe charitatē, & fac quicquid uis: ut de pœ. diſt. ij. radicata.

Sine

titijs [a] literis ſui epiſcopi: qđ propter criminoſos [b] cōſtitutū eſt: ne uidelicet infames ab aliquo epo ſuſcipiātur perſonæ. ſolebāt enim officia ſua cū nō poterant in ſuo [c] epiſcopatu, in alieno celebrare, qđ iure pceptis & ſcriptis deteſtatū ē. Lex uerò priuata ē, quæ inſtinctu sācti ſpiritus in corde ſcribiť: ſicut de quibuſdā dicit Apoſtolus: Qui habēt legē Dei ſcriptā in cordibus ſuis. & alibi: Cùm gentes legē nō habeāt, ſi naturaliter ea quę legis ſunt faciunt, ipſi ſibi ſunt lex. Si quis horū [d] in eccleſia ſua ſub epiſcopo populū retinet, & ſeculariter uiuit: ſi aflatus [e] ſpiritu sācto, in aliquo monaſterio uel regulari canonia ſaluare ſe uoluerit. qui.n. à lege priuata duciť, nulla ratio exigit, ut à lege publica conſtringatur. (dignior [f] eſt enim lex priuata, quàm publica. Spiritus quidem Dei lex eſt: & qui ſpiritu Dei aguntur, lege Dei ducūtur: & quis eſt qui ſpiritui ſancto poſsit dignè reſiſtere?) Quiſquis igitur hoc ſpiritu ducitur, etiam epiſcopo ſuo coutradicente, eat liber noſtra authoritate [l]. Iuſto enim lex nō eſt poſita: ſed ubi ſpiritus Dei, ibi libertas. & ſi ſpiritu Dei ducimini, non eſtis ſub lege.

[Hebr. 8. d.] [Roma. 2.] [1. Tim. 1. b] [2. Cor. 3. d]

QVAESTIO III.

[a] Sine commendatitijs. Sed quare creditur commē datitijs literis, cum quilibet poſsit commendare rē, etiam uitioſam? Nam quæ commendandi animo dicuntur, neminem obligant: ut ff. de contrah. emp. l. ea quæ. Sed dicas ꝙ ſi quis cōmendat rem in genere, non obligatur: ſed ſi in ſpecie, obligatur. ff. de ædil. edi. l. ſciendū. ſed nec in genere licitū eſt commendare ex certa ſciētia rē uitioſam: ut extra de ſerui. c. unico. alioqui de dolo teneť: ut ff. de dolo. ꝙ uenditor. [Obligatur ne, qui rem uitioſam commendat?]

[b] Propter criminoſos. Licet pp criminoſos fuerit conſtitutio data, tamen extenditur etiā ad nō criminoſos: qa nullus recipitur ſine cōmēdatitijs literis ſui epiſcopi. ubi enim aliqd ſtatuitur ꝓpter impulſiuā cauſam, cauſa ceſsāte nō ideo ceſſat cōſtitutio: ſed ubi aliquid ꝓpter finalē causā eſt ſtatutum, ibi ſi ceſſet cauſa, ceſſat cōſtitutio. Sic diſtinguiť ff. de dona. l. ij. §. ulti.

[c] In ſuo. Supra vij quæ. j. c. ſi qs presbyter.

[d] Si quis horū. Maxime, qa idem eſt in alijs. lxj. di. §. his omnibus.

[e] Si afflatus. Sed qualiter pōt aliquis clericus inuito epo tranſire ad religionem, cū ei forte iurat[9] ſit, & obediēs ſuus ſit, & crimē idololatriæ ſit nolle obedire: ut viij. q. j. c. ſciendū. & uideo ꝙ peregrinari nō pōt ſine licētia epi: ut de cōſe. di. v. c. nō oportet. & ſæpe bonū omittendū eſt, pp meritū obedientiæ: ut xj. q. iij. c. qd ergo. cū etiā obediēdū ſit, licet iniuſte aliqd præcipiať: ut xxiij. q. j. qd culpatur. Itē cū clericus non poſsit alienare res eccleſiæ ſuæ, ergo multo fortius ſeipſum non poteſt alienare, cum perſonæ digniores ſint rebus: ut xij. q. j. c. præcipimus. & maior eſt alienatio perſonæ quam rei: ut xvij. q. j. c. iij. ſed dic ꝙ excuſatur à delicto inſtinctu ſpiritus ſancti ſicut alij: ut extra de diuor. gaudemus. xiiij. q. v. dixit. [Obedientiæ cōmēdatio.]

[f] Dignior. Tamen in tribus caſibus præiudicat priuata lex publicæ. nam mulier licet ducatur lege Dei, non poteſt inuito uiro intrare religionem. xxvij. q. ij. c. ſi qs cōiugū, nec impubes inuito patre. xx. q. ij. ca. puella. nec eps inuito Papa. extra de regu. ca. licet. non fallit regula intelligentes. Io. [Priuata legi præiudicat publica tribus caſibus.]

[l] De hoc not. extra de regu. licet. in gl. ſufficit ergo. ubi nota. de hac quæſtione.

[l] Ergo qui aperto uerbi dei ducuntur, liberi ſunt à contrarijs decretis præſulum.

Anonicos aūt regulares ad monaſterium tranſire multis authoritatibus prohibetur.

Vnde in concilio Eduenſi cōgregato ſub Gregorio vij. legitur.

Regulares canonici monachi fieri non debent.

CAN. I.

NVllus abbas uel monachus [g] canonicos regulares [h] à ꝓpoſito profeſsionis canonicæ reuocare, & ad monaſticū habitū trahendo ſuſcipere audeat: ut monachi fiant, quādiu ordinis [i] ſui eccleſiā inuenire quiuerint, in qua canonicè uiuēdo, Deo ſeruire, & aīam ſuā ſaluare poſsint. ꝙ ſi temerario auſu id agere tentauerint, anathematis uinculo obligentur.

Item Vrbanus Papa ſecundus.

De eodem.

CAN. II.

MAndamus & uniuerſaliter interdicimus, ne quis canonicus regulariter profeſſus niſi (quod abſit) publicè lapſus [k] fuerit, monachus [l] efficiatur. quòd ſi decreto noſtro contraire præſumens agere tentauerit ad ordinem canonicum præcipimus ut

Anonicos. Hæc qſtio. diuiditur ī quatuor partes: in prima quarum probatur ꝙ canonicus regularis ſine licentia nō dēt fieri monachus, & hoc ꝓbatur per tres authoritates. Secda ibi. Quęriť ſi monaſteria. Tertia ib. Quęritur de his. Quarta ibi, Quæritur ſi īgreſsi §. I. de F.

[g] NVllus. Monach[9]. Vt priores q pſunt mōaſterijs. extra de ſtatu monach. c. monachi.

[h] Regulares. Similiter cleric[9] in qua eccleſia eſt ſemel intitulat[9], ī ea ppetuo pſeueret: ut lxx. di. c. ſanctorū. & lxxj. di. c. clericos. ut. n. ait Apoſtolus, In ea uocatione, ī qua qs uocat[9] ē, ī ea pmaneat, ut 21. q. j. c. j

[i] Ordinis ſui eccleſiam. Simile extra de ui. & hone. cleri. ca. Deus. extra de relig. do. inter quatuor. in fi.

[k] MAndamus. Lapſ[9]. Tūc. n. poſſet, imo cogeretur: ut xx. q. j. c. ſicut. Io.

[l] Monachus. Hoc conſueuit intelligi, cum cauſa leuitatis tranſit ad ſperiorem uitam: tamē bene cogiť ibi ſtare: ut extra de reg. c. licet. Sed manifeſte obſtat extra de ſtatu mona. c. cum nobis. ſed hæc eſt remota. unde ſatis credo quod ſi nō petijt licentiam, cogitur redire. [Vide Panor. cō ſil. 95. li. 1.]

nec

redeat, & deinceps memorialem ᵃ cucullam deferat, & ultimus in choro maneat.

Subaudiendum uerò est, nisi cum patris sui licentia religionis propositum induerit.

Vnde Vrbanus papa secundus scribit abbati sancti Ruffini.

Patris sui concessione, regulares canonici monachi fieri possunt. CAN. III.

STatuimus ne professionis canonicæ quispiam postquam Dei uice supra caput sibi hominẽ imposuit, alicuius leuitatis instinctu, uel districtioris ᵇ religionis obtentu ex eodẽ claustro audeat sine patris & totius congregationis permissione recedere: discedentem uerò nullus abbatum uel episcoporum, nullus monachorum sine communi literarum cautione suscipiat.

2 *Quæritur* ᶜ *si monasteria quæ semel dedicata sunt, possint trãsire in clericorum uel seculariũ habitacula? quod in Calcedonensi cõcilio omnibus modis prohibetur, capitulo uigesimoquarto.*

Quæ semel sunt dedicata monasteria, semper monasteria perseuerent.

CAN. IIII.

QVæ semel sunt dedicata monasteria consilio episcoporũ, maneant ᵈ perpetuò monasteria: & res, quę ad ea pertinent, monasterijs reseruari oportet: nec posse ea ultra fieri secularia habitacula. qui uerò permiserint hoc fieri, subiaceant his condemnationibus, quæ per canones constitutæ sunt.

Item in synodo vij. capitu. xxiij.

Qui loca sacra, communia diuersoria fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur.

CAN. V.

QVoniã à quibusdã uiris quædam uenerabiles domus surripiuntur, ᵉ tam uidelicet episcopalia quam monasteria, & facta sunt communia diuersoria: si quidem uoluerint ij, qui hæc retinent, reddere ea ut secundùm antiquitatem restaurentur, bene & optimè est: alioqui & si de sacro catalogo fuerint, hos deponi ᶠ pcipimus: si uerò laici uel monachi, excommunicari: quos nimirum constat & condemnatos esse à patre & filio & Spiritu sancto: & deputabuntur ubi uermis eorum nõ morietur, & ignis non extinguetur: quia Deo aduersantur, qui dicit: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.

3 Quæritur de his qui ad cõuersionẽ ueniũt, quo tempore debeant tonsurari. De his ita scribit Gregorius papa Fortunato episcopo Neapolitano †

Antequam biennium in conuersione compleuerit: aliquis tõsurari non debet.

CAN. VI.

MOnasterijs omnibus fraternitas uestra districtius interdicat, ut eos, quos ad conuersionẽ susceperint, prius quã biennium ᵍ in cõuersione cõpleuerint, nullo modo audeant tonsurare: sed hoc spatio uita moresque eorum solicitè comprobentur, ne quis eorum aut non

nec obst. extra eo. ca. sane. quia ibi dicit, permittas. & sic est dispensatio.

ᵃ Memorialẽ. Nõ qd' sit monachus, sed rõne prioris maleficij: ut s̃. xciij. distin. c. præcipim⁹. sed maritus qui transiuit ad religionẽ, reuocatus ab uxore sua non fert cucullã: ut xxxiij. q. v. c. quod Deo. & sic qñq; pt esse dispar habitus in eodem choro. Subaudiendum.

Quando possit esse dispar habitus in eodem choro.

ᵇ STatuimus. Vel districtioris. s̃. xx. q. iiij. c. uirgines. contra extra de regu. c. j. sed hæc dictio leuitatis, soluit contrariũ, &c. simile. C. de offi. magist. mil. l. penul.

Quærit. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua quęritur an monasteria possint redire ad humanos usus? Et dr̃ qd' non: & hoc probat ꝑ duo ca. Ioan. de Fant.

ᶜ Quærit. Incidentem qõnem ponit magister: & illa dupliciter põt intelligi. Vno mõ sic: an de monasterio possit fieri secularis ecclesia? uel sic, an monasterijs possint ꝑfici seculares clerici? Dicas ergo ꝙ de monasterio nũquã pt fieri secularis ecclesia, ut hic dr̃, nisi enormiter uiuant: tũc pñt monachi remoueri, & instituí seculares canonici: tñ cũ authoritate papæ: ut ex̃. ne cle. uel mona. relatũ. uel nisi ita sit, ꝙ nõ inueniant aliqui de ordine illo, per quos possit locus ordinari: ut extra de relig. do. ĩter. Vel nisi ita sit, qd' aliter nõ possit reformari locus ille quã ꝑ canonicos: ut x̃ e. de stat. mo. cũ nobis. quæ est remo-

In hoc cano. Ala. Tanc. & B. ꝙ hoc põt episcopus authoritate ꝓpriæ & idẽ sentit ibi Goffr. de hoc etiam not. xij. qõ. ij. cap. si episcopus ʒ Io. de Fã. hic sentit cum Ioã. & etiã H. idẽ tenet.

ta. Ecõtra uñ ꝙ eps licite possit de seculari ecclesia facere regularem: ut ex̃. de eccl. ędifi. ad audientiã. & xvj. q. vij. c. si qs uult.

ᵈ QVæ semel sũt dedicata. Maneãt. Similiter nec hospitale põt cõuerti ad aliũ usum: ut extra de relig. do. c. ad hæc. sed nec ꝑmutari possunt mãcipia ecclesiæ. extra de rer. permu. c. mancipia. dari tñ possunt priuato: ut xij. q. ij. ecclesiasticis. sic domus Imperatoris non põt cõuerti ad alios usus. C. de pala. & do. l. j. sed qd si monasterium destruit, nũquid potest locus ille uel ædificia monasterij ad aliũ usum cõuerti? sic. pñt. n. de lignis bene construere dormitoriũ, uel alium honestũ locũ, uel ẽt pñt ea in coquina sua cõburere. de cõsec. dist. j. cap. ligna. sed ad priuatos usus nõ pñt cõuerti. locus aũt remanet sacer, licet diruptũ sit ædificiũ. ff. de cõtrahẽ. emp. l. ę de sacra. I.

Hospitale quod ad alium usum conuerti non posit.

Monasterio destructo possunt licite ligna comburi.

ᵉ QVoniã à quibusdam. Surripiũtur. id est, inuaduntur. nã furtum non fit in re imobili. inst. de usuca. §. abolita.

Ioan. 2. c

ᶠ Deponi. Et hoc cum pœna incipit à crimine: secus si à cõtumacia, quia tũc primo esset suspẽdendus, ut lxxxj. dist. c. dictũ. Io.

† Epistola xxiij. lib. viij.

Quærit. Hæc est tertia pars quæst. secundum Ioã. de Fant. & est quęstio incidens.

ᵍ MOnasterijs. Biennium. Dic ut s̃. xvij. quæs. ij. capi. Gonsal-

sit a contentus eo quod uoluit, aut ratum nō habeat quod elegerit. nā cū graue sit inexpertos, hominum obsequijs sociari, quis posſit dicere quanto sit grauius ad Dei seruitiū improbos applicare? Miles b uerò, si conuerti uoluerit, priusquam nobis renuntietur, nullus eum sine nostro consensu qualibet præsumat ratione suscipere.

4 *Quæritur si ingreßis monasterium ultra relinquatur licentia testandi? Hoc Gregorius prohibet ita scribens Ianuario Caralitano episcopo.*

Post monasterij ingressum nulli relinquitur licentia testandi.

CAN. VII.

Quia ingredientibus monasterium conuertendi c gratia, ulterius nulla sit testandi d licentia: sed ut res eorum eiusdem e monasterij sint, aperta legis diffinitione decretum est. f

Item Gregorius papa Cypriano diacono. †

Post monasterij ingressum eidem monasterio omnia sunt conferenda.

CAN. VIII.

Perlatum est ad nos Petronillam nomine de prouincia Lucania progenitam per exhortationem g Agnelli episcopi fuisse conuersam, resq; suas omnes, h quas habere potuit, licet sibi iure potuissent competere, tamen easdem monasterio, in quod ingressa est, etiā specialiter donationis titulo contulisse.

Ecōtra Paulus primus eremita i in testamento colobium suum Athanasio Alexādrino episcopo reliquit, tunicā uero beato Antonio: sed aliud est de his, qui ī monasterium ingreßi se & sua tradiderunt: aliud de his, qui solitariam uitam ducentes, se nulli ecclesiæ tradiderunt. illi semel tradita, nulli tradere poßunt: isti nulli oblata, liberè testari ualent.

Item in authenticis constitutio.ix.

CAN. IX.

Si qua mulier aut uir monasticam uitā elegerit, & intrauerit monasterium liberis non extantibus, k monasterio qđ ingreditur, res eius cōpetere iubemus. Sed si persona liberos habens, antequā de rebus suis inter eos disponat, monasterium intret, liceat ei post ea inter eos diuidere, l

---

Gonsaldus.& cap.si quis incognitus.

a Aut nō sit. Simile lxj.distin.c.miramur.in fi.ff.nautæ cau.stab.l.ult.§.hæc autem.

Apulia ē patrimonium beati Petri.

b Miles. Forte loquitur de militibus Apuliæ, quæ tota est patrimonium beati Petri: ut xciiij.distinct.c.ualde. & x.q.iij.c.relatum. Vel de illis qui facti fuerāt irregulares. sic liij. dist.c.legem. Io.

Quærit. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua quæritur si monachus posſit condere testamentum? & dicit quod non, si iā professus est: eremita tñ pōt. & sic intelligas sequentia. Ioan.de Fan.

Quia ingredientibus.

Religio ĩtrat̃ dupliciter.

c Cōuertendi. Dupliciter enim pōt aliquis intrare religionē. Pōt enim intrare uel causa probādi uel causa cōuertēdi: & protestari debet qualiter itret: ut ex̃.de reg.cōsulti sumus. & c.postulasti.

Filiusfamilias testari non potest.

d Testādi. Qui.n. in potestate alterius est, nō potest testari. Inst. quib. non est permis.fa. testa.in prin. donare tñ pōt mortis causa, de consensu patris. ff.de dona. l.filiusfamilias. & etiam inter uiuos ut.ff.eo.l.si cum filius. clericus tñ in ptāte constitutus pōt testari. C. de episco.& cle.auth. presbyteros.

† Epistola 6.lib.3.

e Eiusdem. cū non habeat filios: ut ĩ. e.ca.si qua.

f Decretū est. C. de episc. & cler.authen. ingressi.

g Perlatū. Per exhortationē. nō tñ illectā: ut xx.q.3.c.cōstituit.

h Omnes. Distinguitur tamē an sana, an infirma det: ut extra de sepul.c.de his.

Eremitæ habēt proprium.

i Econtra. Eremita. Eremitæ ergo habēt propria: quod ualet ad ea quæ notaui xvj.q.j.c.qui uere.

k Si qua mulier. Non extātibus. Sed quid si habet ascendentes? idem uidetur: quia æquæ succedunt ascendentes, licet ordine turbato. ff.de inoffic. testa.l.nam & si.& quia ascendentem nō potest quis exhæredare, nisi commiserit causam ingratitudinis: ut in auth.ut cum de app.cog. colla.viij. §.ij. Ad idē C.de epis.& cler.auth.presbyteros.in fi.sed aliud est hic rōne monachatus, & fauore religionis. Itē adhuc huic obstat in authē.col ix.ut nul.iudi. §.pen.ubi pater habet tertiam partem bonorū filiæ, quæ detruditur in monasterium: sed hoc ideo est, quia ibi illo inuito fuit monacha. Sed quid si primo facit testamentum? Videt̃ q̄ per ingressum monasterij rūpit̃, quasi p̄ posthumi agnationē. ecclesia.n. comparat̃ posthumo: ut extra de p̄bat. in præsentia. in auth. de sanct. epis. §. sed & hoc præsenti addimus sanctiōi.ff.de iniu. rup. testa. l. filio. Itē per capitis diminutionē rumpit̃ testamentū, insti. qui.mo. rūpit testa.§.ij. Itē iste diminuit̃ capite: q̄a trāsit ĩ alterius potestatē. Ecōtra uĩ q̄ teneat testamētum, quia pro mortuo habet̃: sed in morte cōfirmat̃ testamētū. Itē legatū nō perit p̄ capitis diminutionē: ut ff. de ca.dimi.l. legatū. Ad hoc dico q̄ rūpit̃ testamētū nisi prius aliq̄d reliquerit monasterio. si ergo instituerit monasteriū añ ingressum monasterij in uno denario, postea nō rūpit̃ testamentū. H. tñ & Io.cōtrariū dicūt. Sed nunq̄d monasteriū ipso ingresso adeptū est possesſionē rerū illius? Vĩ q̄ sic: queādmodū adoptās adipiscit̃ possesſionē adoptati. ff.de prec.l.si adoptauero. qđ cōcedo. S; q̄d si ingrediēs monasterium habuit usumfructū bonorū, nūq̄d monasteriū p̄t uti fructib. illo uiuente? Vĩ q̄ nō: tū iō quia morte extinguit̃ usufr. tū quia usufr. alij cōcedi nō p̄t: nisi diceres q̄ ius utēdi remaneret apud istū, & utilitas apud monasteriū. Sed cōtra, si aliquod esset ius penes eū, in ipso ĩgressu eēt factū monasterij. Dico ergo usũf. nō remanere apud illū. Alij cōtradicūt, ar. C.de usufru.l.ult.

Testamentum utrū per ĩgressum monasterij rumpat̃.

Usufructus an tollatur p̄ ĩgressum religiōis, uel an q̄ratur monasterio.

De hoc not. ĩ. e. q. statuimus.& instit.de ca. dimin.

l Diuidere. Sed qualiter testat̃ uel disponit ista persona de rebus alienis, contra illud Institu. quibus non est permis.fa.test.in prin. Sed dic q̄ hoc ex quadam benignitate permittit̃ à iure, ne ecclesia uideat̃ aliquē uelle circūuenire propter res suas. præterea

uideo

uideo quod quandoque aliquis disponit de rebus alienis, ut mater quæ transit ad secundas nuptias, testari potest de rebus priorum filiorum, & disponere inter ipsos: ut C. de secun. nupt. l. fœminæ. §. ulti.

a Legitima portione. Id est, tertia uel medietate secūdum numerū filiorum. C. de inofficio. test. auth. nouissima.

b Competere. Ne sit onerosus monasterio. xvj. q. vj. de lapsis.

c Nunc aūt. Cessante. Id est, si cessauerit iudiciū, quia morte præuentus est. & sic nō obstat. s. e. l. proxim. quidā tamen intellexerunt, quod hic dicitur, cum uere factus esset monachus: proximā legē intelligūt cum adhuc est in probatione. Ioan.

d Non liceat. Ingratitudinis. Ecce quod ingratitudo aboletur per ingressum monasterij: similiter irregularitas: ut lvj. distin. c. j. cum enim alias monachus sit perfectus, non requiritur in eo omnimoda regularitas: ut xvj. quæ. j. ca. legi. Monachatus enim omnem maculam abstergit. in auth. de mona. in princ. col. j. argu. tamen est quod nō tollatur irregularitas. lv. distinctio. capi. priscis. j. quest. vij. cap. ij. Ioan.

Irregularitas tollitur per monachatū.

Quod intra annos. Hæc quæstio diuidit in quinque partes. In prima probat superficialiter per quinque ca. quod si puer à patre traditur monasterio, cogitur ibi semper esse: quod tamen nō est uerū, nisi usque ad ætatem legitimam. Secūda ibi, Ex his authoritatibus. Tertia ibi, Velamen. Quarta ibi, Tēpus quoque. Quinta ibi, Quamuis. Io. de Fant.

Dic de hoc ut plene not. extra de apostā. c. j. in gl. ex hoc uidet. quæ fuit glos. Lau.

legitima portione a nulli diminuta triēte uel semisse, & quod eis non dederit, monasterio competet. Sed si omnē substantiam inter filios diuidere uoluerit, sua persona filijs suis connumerata, partē sibi retineat, quæ monasterio cōpetere b debeat. Sed si post ingressum moriatur, antequā inter eos diuidat, filij legitimā portionem percipiant, reliqua substantia monasterio competente.

In authentico, de mona. constit. v. in collat. j.

CAN. X.

Nunc autē cùm monachus factus esset, hoc ipso res suas omnes obtulisse uideatur, si prius testatus non sit. exinde judicio eius cessante c lege disponitur, ut si liberos haberet in quos aut nihil, aut minus legitima portione quoquomodo donandi titulo contulerit, eatenus substantiæ monasterio destinatæ detrahatur: ne quid contingat circa liberos iniquū.

Item ex nouella.

CAN. XI.

Non liceat parentibus liberos, uel liberis parentes ab hæreditate sua repellere monachos factos: quamuis dum laici fuerant, in causam ingratitudinis d inciderunt. Item non liceat parentibus liberos suos ad solitariam uitam transeuntes abstrahere de monasterio.

a Quod intra annos. Aut est adultus, qui intrat monasterium, aut impubes. Si adultus est, & sponte intrat, exire non poterit: ut j. e. q. j. c. puellæ. & q. ij. c. j. & ij. si inuitus intrat, exire potest: ut j. e. q. j. c. sicut. nisi propter aliquam culpam inuitus intret: ut l. dist. c. si ille. & xxj. q. ij. c. placuit. Si impubes intrat: aut ab alio ponitur in monasterio, aut per se intrat. si ab alio ponitur in monasterio, & ipse non cōsentit, pōt egredi qn̄ uoluerit: ut j. ea. q. ca. puellæ. & q. iij. ca. præsens. si uero cōsentit cum ab alio ponitur in monasterio tenet, licet cōsensus ille, qui fit ante annos discretionis, nō teneat: inde tn̄ exire non potest, priusquam ueniat ad legitimam ætatē b ad instar carnalis matrimonij: ut extra de despon. imp. c. de illis. & j. ea. q. ca. illud. sed quam cito peruenerit ad perfectam ætatē potest egredi: ut j. ea. q. iij. ca. præsens. & extra de regu. c. cū scimus. Licet quidā dixerint quod in impubere sufficiat sola parentis oblatio ad hoc ut monachus sit arg. eius quod est extra de regu. ca. significatum. & j. e. c. j. & ij. Sed cōtra eos est expresse extra de reg. ca. cū uirum. & c. cum simus. Si uero impubes propria authoritate intrat, potest extrahi à patre uel tutore: ut j. ca. q. ij. c. puella. Hoc tamē scias quod secundum Hug. si doli capax est ingressus monasterium siue per se siue per uolūtatem patris, dummodo non fuerit coactus, amodo non potest exire, licet nō peruenerit ad annos pubertatis: quia cū doli capaces se possint obligare diabolo: ut extra de delic. pu. ca. pueris. multo fortius Deo. Item cum in matrimonio carnali, malitia

Monasteriū ingressus ante perfectā ætatē, an possit postea exire.

b De hoc j. ea. q. c. illud. & ff. deposi. l. si quis in rē.

CAVSA XX.

Duo pueritiæ annos agentes, à parentibus monasterio traditi sunt: unus inuitus, alter spontaneus cucullā induit: ad annos pubertatis uenientes, inuitus ad secularē militiam redit, spontaneus monasterium districtius petit.

1 Nūc primū quæritur, si in pueritiæ annis traditi, cogantur religionis propositū tenere.

2 Secundò, si præter uoluntatem parentū tonsurā uel religionis uestē quis in pueritia acciperit, an possit sibi detrahi, an non.

3 Tertiò, qui præter propriā uoluntatē cucullam induerit, an cogatur eā retinere, an nō.

4 Quartò, si ab uno monasterio in aliud districtius liceat alicui trāsire.

QVAESTIO I.

a Quòd intra annos pueritiæ traditi. cū adulti fuerūt, liberum habeāt arbitriū manendi uel discedendi, probatur authoritate nonæ synodi, qua sic statutum est.

Virginitatis professio, quo tempore firma esse incipit.

CAN. I.

Firma autem tunc erit professio uirginitatis, ex quo adulta iam ætas esse cœperit, [a] & quæ solet apta nuptijs deputari, ac perfecta.

Si uirginitatis professio, tũc incipit esse firma, cũ ætas cœperit esse adulta, et religionis professio tunc demũ dẽt esse firma, cũ ad adultã ætatẽ puẽtũ fuerit: sed hic de illa ꝓfessione agitur, quæ in annis pueritiæ proprio arbitrio Deo offertur: quã nõ confirmat parentũ cõsensus. Cæterùm quæ à parẽtibus Deo offertur professio, inuiolatã seruari oportet.

Vnde Gregorius scribit ad Augustinum Anglorum episcopum. [†]

Non licet de monasterio egredi, quẽ pater uel mater intra annos ĩfantiæ fecerit ordinari.

CAN. II.

Addidistis [b] adhuc ꝙ si pater uel mater [c] filiũ filiã ve intra septa monasterij in infantiæ [d] annis sub regulari tradiderũt disciplina, utrũ liceat eis postquã ad pubertatis [e] annos inoleuerint, egredi, & matrimonio copulari? hoc omnino deuitamus [f] qa nefas est, ut oblatis à parentibus Deo filijs uoluntatis fræna relaxentur.

Item ex concilio Toletano quarto.

Aut propria professio, aut paterna deuotio monachum facit.

CAN. III.

Monachum, aut paterna deuotio, [g] aut propria professio [h] facit: quicquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad seculũ interdicimus regressus.

Item Isidorus.

In monasterio perpetuò maneant, qui à parentibus ibi traditi sunt.

CAN. IIII.

Qvicunque à parentibus proprijs in monasterio fuerit delegatus, nouerit se ibi perpetuò mansurum. Nam Anna Samuelem puerum suũ natum & ablactatum [i] Deo pietate obtulit: qui & in ministerio tẽpli quo à matre fuerat deputatus permansit, & ubi constitutus est, deseruiuit.

Item ex registro Gregorij. [‡]

De eodem.

PALEA.

Qvia autem in insulis dura est congregatio monachorum: etiã pueros in eisdem monasterijs, ante xviij. annorum tempora suscipi prohibemus, uel si qui sũt, tua eos prouidentia auferat, et in urbem Romanã transmittat: hoc ĩ Palmaria alijsque prouincijs te per omnia uolumus custodire.

Item ex concilio Triburiensi.

Qui à progenitoribus monasterio traditus est, de eo egredi non ualet.

CAN. V.

Qvem progenitores ad monasterium tradiderũt, & in ecclesia cœpit [k] canere, & legere, nec uxorẽ ducere, nec monasterium deserere poterit: sed si discesserit, reducatur: si tonsuram dimiserit, rursus tondeatur: uxorem si usurpauerit, dimittere compellatur.

litia suppleat ætatem: ut extra de despon. impu. cap. de illis. ergo & in spirituali. Gregorius refert ĩ dialogo de quodam puero nouenni, qui nutricẽ suã grauidauit. Alij dicũt, ꝙ nemo obligat uoto ante legitimã ætatẽ: nec est simile de matrimonio carnali: qa ibi obligatur tantum homini, & illud uinculũ dissoluit saltẽ morte: sed uinculũ spirituale morte nõ dissoluitur: argum. xxxij. q. vij. c. licite. sed hodie præualet opinio Hug. ut extra de regu. capi. postulasti. Ioã. sed certe particula, quæ hoc dicebat, ẽ subtracta. B.

Puer nouennis nutricẽ grauidauit.

Voto nemo obligatur ante legitimã ætatẽ.

[a] Firma autẽ. Cęperit. Nõ intelligas cum cœperit attingere 14. annum masculus, uel fœmina xij. annum: sed cum iam est in fine xiiij. annorum, uel xij.

[†] Hoc decretũ non est Greg. magni cõtemporanei Augustini cãtuariensis episcopi discipuli sui, sed est decretũ Grego. iij. seu iunioris: ut patet ĩ ij. tomo cõcilio. in 4. epistola dicti Grego. iij.

Addidistis. CASVS.

Quæsitũ fuit à Grego. utrũ possit exire de monasterio, et matrimonio copulari pueri, cũ ad pubertatis annos peruenerint, qui à parẽtibus in infantiæ annis monasterio tradũtur? Et respondet quod non: quia nefas est ut uoluntatis fræna relaxentur filijs, qui Deo à parentibus offeruntur. Sequens capitulum patet.

[b] Addidistis. Hæc tria c. [‡] ĩtelligas de illis, qui post adultã ætatẽ cõsẽsũ accõmodauerint: sed Hug. intelligit de doli capacibus.

[‡] Scilicet istud capi. & duo sequen. Idẽ repetit gl. ulti. eodẽ c. & bene: & sic in effectu hæc cap. corriguntur.

[c] Mater. Vr ergo ꝙ mater possit tradere filiũ suũ religioni: ut ĩ. ead. quicunq;. ꝙ nõ ur, cũ nõ hẽat ipsũ in potestate: ut instit. de ado. §. fœminæ. legas ergo, uel ꝓ &.

Mater nõ põt filium religioni tradere.

[d] Infantiæ. Id est, pueritiæ.

[e] Pubertatis. s̃. xxviij. dist. de his. cõtra. sed loquitur de secularibus.

[f] Deuitam⁹. Ex his c. sumũt qdã schisma erroris sui, & dicunt sufficere solã oblationẽ patris ad hoc ut quis monach⁹ fiat: ut ex̃. de reg. significatũ. & c. ad hæc. s; eis obuiat. ĩ. e. illũ. & ex̃. e. cũ sim⁹. sed ĩtelligas ista c. qñ ĩ adulta ætate cõsẽserũt, & sic ĩterp̃tatur c. Cælestinus. extra ead. cum uirum.

Monachũ. [g] Deuotio. Et filij spontanea professio supple.

[‡] li. j. epistolarũ, epistola xlviij. ad fi.

[h] Professio. p se.

Qvicũque. [i] Ablactatũ. Id est, sola oblatio nõ suffecisset, nisi ipse postea ratum habuisset. Sed quare in baptismo cogit seruare factũ parentũ, & non in uoto? Rñ. quia ibi recipit sacramẽtũ: unde illud cogitur seruare: ut xlv. di. de Iudæis. Itẽ quia in baptismo potest puer per aliũ obligari: ut de cõse. di. iiij. baptismi uicẽ.

Obligant parẽtes in baptismo, sed non in uoto.

Qvem progenitores. [k] Cœpit. Arg. ꝙ p̃ iudicatur alicui p factũ sicut p dictũ, & ꝙ non refert an factis uel dictis declaret quis uolũtatẽ suã: ut extra de app. dilecti. & xxij. q. v. cauete. sic extra de reg. uidua. & xxvij. dist. quòd interrogasti.

Ex

[‡] Vide qđ legi. & no. 27. q. j. c. j. & c. ui dua. ibi ui deas.

Item ex pœnitentiali Theodori.

PALEA.

INfans pro infante potest dari ĩ monasterio quãuis alter uocatus sit. Tamen melius est uotum soluere. Similiter & pecora æquali prætio (si necesse est) sunt redimenda.

Ex his authoritatibus colligitur, quòd paterna professio pueros tenet obligatos: nec licebit eis à proposito discedere quod paterna deuotione in puerilibus annis susceperũt.

Sed obijcitur illud Leonis papæ.

Non licet puellis nuptias eligere, quæ spontanea uoluntate uirginitatis susceperunt propositum.

CAN. VI.

PVellæ, quæ non parentum coactæ imperio, sed spontaneo iudicio uirginitatis propositũ atque habitũ susceperint, si postea nuptias elegerint præuaricantur, etiã si nondum eis consecratio accesserit: cuius utique nõ fraudarentur munere, si in proposito permanerent. ambigi uerò nõ potest crimen magnum admitti, ubi & propositum deseritur, & consecratio uiolatur. Nã si humana pacta non possunt impunè calcari, quid de eis manebit, qui corruperint fœdera diuini sacramenti?

Cum ergo in principio huius capituli dicatur, Puellæ quæ non coactæ imperio parentum: datur intelligi quòd si coactè habitũ uirginitatis sumpserint, sine preuaricatione ipsum deserere possunt sed puella hæc nubilis ĩtelligitur, cuius (ut in sequẽtib. demõstratur) post xij. annũ, liberũ est arbitriũ: nec in electione propositi cogitur sequi parentũ imperium. Sic & illud intelligendum est, quod est statutum in synodo habita ab Eugenio papa.

Extra uoluntatem propriam retrusi in monasterijs non retineantur.

CAN. VII.

SIcut qui monasteria elegerunt, à monasterijs egredi nõ permittuntur, ita hi, qui inuiti sine iusta offensionis causa sunt intromissi, non nisi uolentes teneantur: quia quod non petunt, non obseruant.

Ideoq; tales considerandi sunt magis peccata cõmittere, quàm plangere, sicut in decreto sanctissimi Leonis papæ manifestissimè continetur libro septimo.

Vnde Marcellus papa.

PALEA.

Illud aũt statuendum esse cẽsemus, ut si ĩ minori ætate filij monasterio oblati fuerint, uel sacram tonsuram uel uelamina susceperint, dignũ quidẽ duximus, ut xv. anno à p̃latis moniti uerbis inquirantur, utrùm in ipso habitu permanere cupiant an nõ si uero pmanere professi fuerint, ulterius pœnitẽdi locũ minimè amplecti p̃nt. Si uerò ad secularẽ habitũ reuerti uoluerint,

Ex his. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua probat magister quod nõ compellitur puer remanere. nisi uelit in ætate legitima: & hoc probat per tria c. Io. de F.

a Puellæ adultæ. Sed secũdũ H. doli capaces. Cælestinus tñ uĩ intelligere hoc c. de adultis. extra de reg. cum uirũ.

b Calcari. simile xxvij. q. j. c. ij.

c Sicut qui. Offensiõis. Propter delictũ enim cogitur quis intrare monasteriũ: ut xvj. q. vj. de lapsis. 50. distin. si ille. & lxxxj. dist. dictum. & cap. si quis clericus. & xxxiij. q. ij. admonere. Et si certũ tẽpus ei nõ præfigit, nũquid ppetuo ibi manebit? Videt̃ q̃ sic: ut lxxxj. distin. si quis clericus, & seruus qui sine p̃finitione tp̃is in uinculis ponit̃, ppetuo ibi esse uĩ: ut C. de pœ. seru⁹. Argu. contra ij. q. j. in primis.

d Illud autem. Xv. Videt̃ ergo, q̃ habeat xv. annum pro deliberatiõe an uelit remanere, an recedere. Nam ante non potuit deliberare, cum nec ante habuit discretionẽ. uideret̃ enim ecclesia circumuenire homines si aliq̃s cogeret̃ manere cũ ea, qui nunquam deliberauit. nam ẽt in illicitis dat̃ alicui dilatio mẽsis: ut j. q. j. constat. decretalis tamen uidet̃ eis dare triduũ: ut extra eo. ad nostrã. Vel saltẽ cõmunes induciæ deberẽt eis dari, ad loquendũ cũ amicis, & componendas sarcinulas: ut ff. ex quib⁹ causis maio. ab hostibus. §. ult. Econtra uidet̃ quod nihil temporis habebit. nam canon cõparat cõtractum, quo quis obligat̃ homini, obligationi diuinę: ut xxvij. q. j. cap. ij. sed in contractu humano non licet etiã incõtinenti resilire: ut C. de transa. quãuis. ergo nec in hòc. Ad hoc dicũt quidam quod si ante xiiij annos fecit professionẽ, statim cum p unũ diẽ fuerit post annos xiiij. in monasterio, est ei factũ præiudiciũ: secus si non fecit, per id, quod est extra de reg. ad nostrã. Melius a credo esse dicendum, quod si ante annos pubertatis habuit discretionẽ tantã, ut per se uel p alios sciuisset, q̃ statim esset obligatus, ut tũc statim post annos xiiij. sit obligatus si nõ cõtradicat. Sed si nec p se nec p alios potuit scire aliquid de obligatiõe ista. tũc in xv. anno sit inquirẽdum ab ipso, an uelit stare, an non. ab alijs. n. non est hoc inquirendum, nisi ab illis qui per se non possunt hoc scire, nec ab alijs hoc didicerunt. Itẽ nũ q̃d potest aliquis petere in integrũ restitutionẽ, qui ĩ xv. anno intrauit religionem? Argumen. quod sic, extra de regul. ca. ad nostram. Respõd. non: quia non est deceptus, q̃ Christo se coniunxit: præterea quia in talibus censetur maior, similiter in matrimonio. extra de restitutio. spoliat. ex parte.

Vela-

Monasterium cogitur q̃s intrare p̃pter delictum.

Scilicet primi epi sto. 91. ad Rusticum episcopũ.

Dic ut not. s̃. 81. di. dictũ. & uide q̃ not. extra de consti. ex literis. 1. dist. c. j. Archidia.

Professio facta ante xiiij. annos, an statim post obliget.

a Quicquid hic dicat̃, hodie teneas ut dĩ extra lib. vj. de regulis iur. is qui. c. non solũ. c. constitutionem. & de hoc Inno. nota. satis extra. co. ti.

redeundi licētia nullo modo denegetur: quia satis inutile est, ut coacta seruitia domino præstentur.

3 *Velamen autem nō licet imponere uirginibus nisi certis diebus.*

Vnde Gelasius papa omnibus episcopis.

Non nisi certis diebus uelamen imponatur uirginibus.

CAN. VIII.

DEuotis uirginibus nisi aut in epiphaniarum [b] die, aut in albis [c] paschalibus, aut in apostolorum natalibus sacrum uelamē minimè imponatur: nisi forsan (sicut de baptismo dictum est) graui languore correptis. Ne aūt sine hoc munere de seculo exeant, implorantibus non negetur. Viduas autem uelare, pontificū nullus [d] attentet.

4 *Tempus quoque consecrationis earum similiter obseruatur.*

Vnde Gregorius in registro.

Ante sexagesimum ætatis suæ annum, uirgines non consecrentur.

CAN. IX.

IVuenculas fieri abbatissas uehementissimè prohibemus. Nullā igitur fraternitas tua nisi sexagenariā [e] uirginē, cuius uita atque mores hoc exegerint, uelari permittat.

Itē ex concilio Carthaginensi iij.

De eodem.

CAN. X.

SAnctimoniales ante annum quadragesimum, non uelentur. [f]

Item ex concilio Aphricano quarto.

Ante uicesimumquintum annū uirgines non consecrentur.

CAN. XI.

PLacuit ut ante xxv. annos nec diacones ordinentur, nec uirgines consecrentur, & ut lectores populū non salutēt. [g]

Item Pius papa.

CAN. XII.

VIrgines non uelentur ante xxv. annos nisi fortè necessitate periclitantis pudicitiæ uirginalis: & non sunt consecrandæ [†] nisi in epiphania, & in sabbatho paschæ & in apostolorum natalitijs, nisi mortis causa urgente.

5 *Quamuis autē uiduæ uelari prohibeantur uiduitatis tamen professio in scriptis ab eis est faciēda. Vestis quoque professioni cōueniens est eis tradēda, qua ubiq; utantur.*

Vnde in concilio Toletano x.

Professionem uiduitatis faciant, & habitum sumant religionis, quæ castitatem seruare proponunt.

CAN. XIII.

VIdua, quæ sanctæ religionis propositū obtinere uoluerit, sacerdoti uel ministro [h] ad quem aut ipsa uenerit, aut quē ad se uenire cōtigerit scriptis [i] professionē faciat, a se aut signo [k] aut subscriptiōe [l] notatā, cō

Velamen. Hæc est tertia pars quæstionis in qua quæritur quando sunt uelandæ uirgines. Et est dicendum quod in xxv. ann. & hoc probat per ca. sequen. Ioan. de Fantu.

Velū est quadruplex.

[a] Velamen. Hic agitur quo tempore uirgines sunt uelandę, uel consecrandæ. Est autem quadruplex uelū: scilicet uelū professionis, consecrationis, ordinatiōis prælationis. [1] Velum professionis imponitur tā uirgini, quam uiduæ, dumtamē sit duodecim annorū: ut j.q.ij. puella. Velū cōsecrationis est, quod tantum uirginibus imponit̄ ĩ xxv. ann. ut j. ea. q. placuit. & lxxvij. distin. placuit. Velum ordinationis, qđ olim imponebatur diaconissis in xl. anno. ut j. e. sanctimoniales. Velum ꝑlationis est, quod in lx. anno dat̄ abbatissę: ut j. ea. iuuēculas. xxxj. q.j. qūo uirginib⁹. & per hanc distinctionem multa sedantur contraria. Ioan.

[1] Aliquādo inuenitur uelū cōuersionis: ut j. xxvij. q.j. uiduas. q. ibi nota. qđ sit illud uelū, & quæ sit differētia inter uelū cōuersionis & professionis, notare uidet̄ Ioan. in glo. ibi infi. Arc.

Velū quibus dieb⁹ imponi debet.

[b] DEuotis. Epiphaniarū. Honestum est, qđ in talibus solennitatibus tātum imponatur: pōt tamē quolibet die Dominico imponi. extra de tēp. ord. c.j.

[c] In albis. Id est, in tota septimana paschali.

[d] Pontificum nullus. S; ipsamet ab altari recipiat: ut xxvij. q.j. uiduas quæ. uel recipiat à sacerdote: ut j. ea. uidua. Quidam tamen ex hoc cap. dicebāt qđ nec episcop⁹, nec præsbyter potest imponere uelū uiduę. Nec obs. extra qđ met. cau. ca. perlatum. nā ibi non dicitur quod uelum imposuit, sed qđ imponere simulauit. Similiter non obst. extra q cle. uel uouen. consuluit. nā intelligūt illud de uelo, id est, de ueste: quod ex hoc apparet quod dicitur in eadem decret. quod non fuerit professa: cum tamē per illud uelum intelligatur quis profiteri, cum sit uelum professionis. Ioan.

[e] IVuenculas. Sexagenariam. Apostolus enim dicit: Vidua nō eligatur minor lx. anno. xxxj. quæstio. j. qūo Potest tamē hoc intelligi, quod sit sexagenaria nō ætate, sed ꝑfectione continētiæ. ij. quæstio. vj. Paulus. Ideo autē est uirgo, quia aliter nō posset esse hortatrix uirginitatis: ut xxvj. distin. una.

Abbatissa debet esse sexagenaria.

[f] SAnctimoniales. Nō uelentur. uelo ordinationis, ut sit diaconissa, nō ad ordinem, sed ad quoddā ministerium euangelium in matutinis lectionibus nuntiandi. Ioannes.

[g] PLacuit. Nō salutent. solēniter dicēdo, dominus uobiscum. Ioan.

Alias conferendæ.

VIrgines. Quāuis. Hęc est quinta pars quæstionis, in qua dicitur quod uidua licet uelari non debeat, tamen debet habere quandā uestē religiosam: & hoc probat per c. sequē. Io. de Fan.

[h] VIdua. Vel ministro. arg. quod uotum solenne pōt fieri corā priuata ꝑsona. sed ad quid facit mulier professionem sacerdoti? Potius. n. deberet facere abbatissæ. S; hoc iō fit, quia fœminis nō licet imponere uelū alicui: ut j. ead. qōne ij. statuimus.

Votum solenne potest fieri corā priuata persona.

[i] Scriptis. Non ꝙ sit necessaria scriptura, sed ut scriptura ꝓpria obuiet ei, qui cōtrauenitur s.j.q.vij. saluberrimum.

[2] Vel dic quod hoc dicitur ut faciat differentiā inter eam quæ habet sigillum, & eā quæ non hēt. Lau.

[k] Aut signo. cum nescit scribere. [2]

[l] Aut subscriptione. cum scit scribere.

Veste

Veſte. Sed uelum accipiet ab altari: ut xxvij. q. j. uiduas. & cap. uiduæ quæ.

DE his uero. Hæc quæſtio diuiditur in tres partes, in quarum prima probatur, quod pater poteſt filium paruulum de monaſterio extrahere, ſi eſt minor quatuordecim annis, & filiā ſi eſt minor duodecim annis: alias non. Secunda ibi, Velamē. Tertia ibi, Hac authoritate. Ioannes de Fant.

De his. Hic quæritur ſi pater uel tutor poſsit reuocare filium, qui ingreſſus eſt religionem? Dic ergo, aut pater eſt præſens, aut abſens. Si præſens, poſtea non poteſt contra dicere: arg. liiij. diſtinct. ſi ſeruus. Si eſt abſens. uſq; ad annum & diem eū reuocare poteſt. j. ea. c. ij. ita tamē, ut iſte annus includatur intra legitimā ætatem. xij. uel xiiij. annorū. nec peccat pater reuocando filium: nec filius peccat obediendo magis patri quā Deo, quia hoc facit authoritate canonis.

Filium religionem īgreſſum an poſsit pater reuocare.

SI i qualibet. Religionis debitam ueſtem. Hoc quantum ad fœminam.

Vel tonſuram. Hoc quantum ad filium.

Aut unus. Cum unum tantum habet. Sed nunquid ſi unus parentum obtulit, alter pōt eū reuocare? Arg. quod ſic: quia qđ oēs tangit, &c. C. de autho. præſ. l. ulti. & lxvj. diſt. c. j. dici tamen pōt, quod ſi pater conſenſit, ꝙ mater nō pōt eum reuocare niſi uelis dicere quod æque ſit in poteſtate matris ut patris, quantū ad hunc caſum: ut ſupra ea. q j ca. ij.

Mater nō reuocat à religione filiū à patre oblatum.

tinentē ſe religionis propoſitum uelle, & hoc perenniter) inuiolatè ſeruare, tunc accepta à ſacerdote uel miniſtro apta religionis profeſsioni ueſte, ſeu in lectulo quieſcēs ſiue in quocunque loco conſiſtens, conſtanter utatur, nec diuerſi coloris, aut diuerſæ partis, eadem ſit notabilis ueſtis, ſed religioſa, & non ſuſpecta.

QVAES. II.

DE his uerò, qui pter uoluntatē parentum tonſuram, uel religioſam ueſtem ſuſceperint, ſic diffinitur in decimo cōcilio Toletano.

Tonſura uel ueſtis religioſa, in minori ætate ſuſcepta à parentibus irrita fieri poteſt.

CAN. I.

SI in qualibet minori ætate uel religionis debitam ueſtē, uel tonſuram in utroq; ſexu filijs, aut unus, aut ambo parentes dederint fortè, aut nolentibus aut neſcientibus ſe ſuſceptam non mox uiſam in filijs abdicauerint, ſed uel corā ſe, uel corā epō, paláq; in cōuentu eoſdem filios talia habere permiſerint, ad ſecularem reuerti habitum filijs ipſis quandoq; penitus non licebit: ſed conuicti, ꝙ tonſuram aut religioſam ueſtem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum habitúq; reuocentur, & ſub ſtrenua diſtrictione huiuſmodi obſeruantiæ inſeruire cogātur. Parētibus ſanè filios ſuos religioni tradere non amplius, quàm uſq; ad quartumdecimum eorum ætatis annum licentia poterit eſſe: poſtea uerò an cum uoluntate parentum an ſi ſuæ deuotionis ſit ſolitarium uotum, erit filijs licitum religionis aſſumere cultum. quiſquis autem uel abolitione tonſuræ, uel ſecularis ueſtis aſſumptione detectus fuerit attigiſſe tranſgreſsionem, & excōmunicationis cenſuram accipiat, & religioni ſemper inhæreat.

Item ex concilio Triburienſi.

Vſque ad annos duodecim paternæ uoluntatis puella ſubiaceat arbitrio.

CAN. II.

PVella, ſi ante duodecim annos ætatis ſponte ſua ſacrum ſibi uelamen aſſumpſerit, poſſunt ſtatim parentes eius uel tutores, id factum irritum facere, ſi uoluerint: at ſi annum & diē diſſimulando cōſenſerint, ulterius nec ipſi, nec ipſa mutare poterūt uoluntatē. Si uerò in fortiori ætate adoleſcētula uel adoleſcens ſeruire Deo elegerit, non eſt poteſtas parentibus prohibēdi. Velamen autem nulli

Forte. Supple & filij conſenſerunt poſt adultam ætatem.

Aut nolentibus. Supple, aut ſi uolentibus, &c.

Non mox. i. intra annum & diem: ut j. c. proxi. Vel mox, id eſt, quā cito pōt. ſic exponitur. ff. ad Tertul. l. ij. §. confeſtim. Vel mox. id eſt, intra mēſem: ut j. q. j. conſtat. Vel dic mox. i. quā cito. ſic xxxij. q. ij. mulier. C. quomodo & qñ iudex. ab eo. Item aliqñ uſq; ad decē dies. ij. q. vj. quoties. & c. anteriorum. Aliter mox. i. ad duos mēſes. ff. de re iud. l. à diuo. Itē aliquādo extendit uſq; ad triduū: ut xxiiij. di. c. j. circa prin. & lxxix. diſt. nullus. Itē qñque ponitur pro qñcū que: ut. ff. ſi cer. pe. l. j. Nec mireris ſi hæc dictio mox qñq; ampliat: quia hæc dictio diu, qñque reſtringit: ut lxiij. diſt. lectis. & lxv. diſt. de pſona.

Ad quartūdecimū. Et ſic ſoluit patria poteſtas poſt quartūdecimū annum, quantū ad religionis īgreſſum. Ioan. de Fant.

PVella. nōdū doli capax, ſecundum H.

At ſi annū. Niſi ita longe ſit monaſteriū, ut ītra hoc tempus non poſsit inueniri, tūc maius ſpatiū habebit arg. xvij. q. ij. ſi qs incognitus. H. tñ dicit hoc, qđ factū narrat, quod pōt accidere. Et ſicut pater reuocat uotū filiæ, ſic & iuramētū reuocat. xxxij. q. ij. mulier. decretalis tñ dat annū: ut extra de regu. ſi qs. Sed à quo tpe currit annus iſte? Vr qđ à tēpore ſciæ: ut ij. q. vij. §. biduū. Vel à tpe admonitionis: ut extra de conceſ. præb. & eccle. non uacan. quia diuerſitatē. Vel nūquid erit cōtinuum, ita qđ cedat ignoranti. ff. de his, q not. infa. l. genero. Credo qđ incipiat à tempore ſcientiæ: argu. xvij. qō. ij. ſi quis incognitus.

Mox uaria tempora cōplectitur.

Alias excuſatur de excu. tu. l. ſcir. arg. §. ſufficit. C. q petāt tu. cū à mrībus. Arc. Diudictio quandoq; reſtringitur.

De iſta dictione mox, ad de pulchra not. p Bart. in l. quoniā nonnulli. C. de app. & p eundē Bart. in l. ſiquis maior. C. de trāſa. & in l. tutores. de admi. tut. & Bar. in l. Imperator. ff. de iure fiſ. & Bal. in l. diuortio. ff. ſol. ma. & de pluribus dictionibus ſimilibus uide Ale. de Imol. in l. j. §. j. ff. de uer. obli.

Annus quo pr̄ filium à religione reuocare pt quādo incipit currere.

Parentibus. huiuſmodi puellas nō poſſe nubere ſine cōſenſu parentū. uel ēt eis inſcijs & irrequiſitis, alio loco tractaui.

Nec ipſa. Vſquequo peruenerit ad legitimam ætatem: ut extra de deſponſa. impu. de illis.

In fortiori ætate. Id eſt, poſt annos pubertatis.

STatuim⁹. Hac authoritate. Hæc est tertia ꝑs quæstio. secundũ Ioan.de Fant.

a Prædicta. s̃.ea. si in qualibet.

b OPortet. Plurimorum. Hoc ideo fit, quia quæ fiũt publice, nõ de facili admittunt contradictionẽ postea: ut viij. q.j.licet. Ioan.de Fant.

c Maledicti.i.maledicendi.

Vod autẽ. Hęc quæst. diuiditur in tres partes. In prima parte ꝓbat magister per tres authoritates, quod sicut uoluntarij professi non possunt, exire monasteriũ, sic inuiti non debent teneri: quia non uult Deus coacta seruitia. Secũda ibi, Cũ dicitur. Tertia ibi, Si uero. Io. de Fã.

† Alias, subetur.

d Quod autem. Certum est, quod qui coactus intrat religionẽ, nõ obligatur. s̃.ead.q.j.c. sicut. dummodo talis sit coactio, quæ cadat in cõstãtem uirũ: ut extra qđ metus cau. cum dilectus. nec etiã cõditionalis coactio obligat aliquẽ: ut extra quod metus cau.perlatũ. quod uerum est, nisi aliquis ex timore intraret religionem propter maleficiũ quod fecit. Ioan. de Fantu.

Coactio ĩpedit obligationem.

e PRopositum. Publicæ. Videtur quod monachi & monachæ ꝓ delictis suis publicã faciant pœnitentiam: ut xxvij. qõ.j.c.uirginibus. Sed potest intelligi de publica, quæ fit in claustro, 1 de qua agit xxx. dist. si quis presbyter. & xxviij. dist. presbyter.

Monachi pro suis delictis publicam faciũt pœnitentiam.

1 Sub.nõ autẽ de soléni, ut l. dist.con-- firmandũ. & ca.alienũ.secundum Lau.

f Militia. xxiij.

sanctimonialiũ alteri imponere licet.

Vnde Euticianus papa ait.

Abbatissa præsumens uelare uirginem uel uiduam, excommunicetur.

CAN. III.

STatuimus, ut si abbatissa, aut quælibet sanctimonialis, post hanc diffinitionem in tantam audaciam proruperit, ut aut uiduam, aut puellam uirginem uelare præsumat, iudicio canonico usq; ad satisfactionem subdatur.

3 *Hac authoritate prædicta a & paterna professione docetur † adstringi, quilibet in puerilibus annis, & præter uoluntatem eorũ proposito suscepto perhibetur teneri: nisi tonsuram uel religiosam uestem parentes mox uisam abdicauerint. Paruuli uero dum offerũtur, non nisi sub multorũ testimonio suscipiẽdi sũt. Vnde in nona synodo legitur.*

Infantes oblati à parentibus sub plurimorum testimonio suscipiantur.

CAN. IIII.

OPortet infantes cũ uoluntate & consensu parentũ, imò ab ipsis parentibus oblatos, sub testimonio plurimorũ b suscipi: ut oĩs occasio maledicti c gratia excludat hominum pessimorum.

QVAEST. III.

Vód autẽ d qui inuitus propositũ religionis susceperit, non sit cogendus ad inuiti propositi obseruationem, testatur Leo papa dicens.

Non potest deseri propositum monachi sponte susceptum.

CAN. I.

PRopositum monachi proprio arbitrio & uoluntate susceptum, deseri non potest absque peccato: quod enim quis uouet Deo, debet reddere. Vnde qui relicta singularitatis ꝓfessione, ad militiã uel ad nuptias deuolutus est, publicæ e pœnitentiæ satisfactione purgandus est: quia & si innocens militia f est, & honestum potest esse coniugium, electionem tamen meliorum g deseruisse, transgresio est.

Item ex concilio Toletano septimo.

Qui religiosum habitũ sponte susceptum deserere uoluerit ad ipsum redire cogatur.

CAN. II.

PRoliuus h autem cursus est ad uoluptatem, & imitatrix natura uitiorum. quam ob rem quisquis uirorum uel mulierum habitum semel i induerit spõtaneè religiosum, aut si uir deditus ecclesiæ, uel fœmina fuerit delegata puellarũ monasterio in utroque sexu præuaricator inuitus reuerti cogatur: ut uir detondeatur, & puella ad monasterium regrediatur. Si autem quolibet patrocinio desertores permanere uoluerint, sacerdotali sententia à Christianorum cœtu habeantur extorres, ut nec locus eis ullus sit communionis. Viduæ quoq; (sicut ĩ adudũ uniuersalis statuit synodus) professionum uel habitus sui desertrices superiori sententia condemnentur.

Item ex concil. Calcedonẽsi de eadẽ re.

Semel in clero taxati uel monasterijs deputati, ad militiam non redeant.

CAN. VII.

EOs qui semel ĩ clero k taxati fuerint siue in monasterio deputati, decre-

q.j.militare.

g Meliorum. Solus ille ergo transgreditur uotũ, qui deserit maius bonum propter minus, uel par. Sic xvij.q.j.qui bona. & extra de uo. & uoti redemptione. per totum.

h PRoliuus. Quia omnis ætas ab adolescentia, &c.xij.q.j.c.j.

i Semel. Propter hoc uerbũ semel, dicit Hug. non esse decre. extra de reg. ad nostrã. ubi usq; ad triduũ datᷣ licentia exeundi. Sed certe illud iõ fuit, quia adhuc erat uicinus annis pueritiæ, & qa nõ fuerat in probatione, & quia illectus erat. Et habes hic argu. quod sufficit aliquem semel cõsensisse: ut viij.q. ij.c. dilectissimi.& extra de desponſ. impu. de illis. extra qui ma.ac.pos. insuper.ff.de aqua plu. arc.indiem.

k EOs qui semel in clero. ergo qui recipit simplicẽ tõsuram, eã nõ deserit cũ talis dicatᷣ clericus. & liiij.dist. ex antiquis. Nunquid ergo clericus uxora-

uimus neq; ad militiā [a] neque ad honores seculares [b] uenire. Eos autem qui hoc ausi fuerint facere, & non eius rei pœnitere maluerint, ut ad hoc idem reuertātur quod ante obtentu Dei sibi proposuerunt, conuenit anathematizari.

[2] *Cùm dicit propositū monachi ꝓprio arbitrio & uolūtate susceptum, intelligitur quòd si propria uolūtate susceptū non fuerit, obseruari nō cogitur.*

Vnde Nicolaus Papa scribit omnibus episcopis in regno Ludouici.

Monasterialibus disciplinis, nullus inuitus subijciatur.

CAN. IIII.

PRæsens clericus nomine Lambertus unà cum patre suo nomine Attho, quondam uidelicet comite, [c] nunc autem clerico, ad limina apostolorum properans, adijt præsentiam nostrā, asserens qualiter idem pater eius in laicali adhuc ordine in prædijs proprijs ædificasset duo monasteria, uoluntatem gerens ut post suum decessum præsens eius filius Lambertus in locum [d] eius succederet: quem intra teneram ætatem inter octauum, [e] & decimū annum constitutum, memoratus pater proprio arbitrio absque regulari institutione extra omnem illius uoluntatem cucullā induit. Igitur post quoddam ipsius temporis spatium (ut ipse dicit) Salomon eps cum quibusdā alijs, absque patris oblatione uel abbatis percepta benedictione eundem Lābertū monasticum habitū induere fecit (ut ferunt) inuitum, & sub hac occasione paterna seu materna hæreditate à fratribus suis priuatū esse: atque contra oēm (ut dictū est) uolūtatē suā quasi regularē illū monachum permanere uolunt. Super qua re diligenti cura inuestigantes, etiam sub adiuratione patrem [f] ipsius si uerum diceret interrogauimus: sed idem pater Attho respondit se talem habuisse & habere uoluntatem, ut filius suus uerus monachus fieret, & in locum ei succederet. Sub testificatione autem iureiurando firmauit, quòd quando primitus ei cucullam induit, idem Lābertus semper restitit, & nunquam se fieri monachum consensit, sed demum ab insequentibus, monastico habitu uiolenter: est indutus: asserens quòd nunquam [g] regulam aliquam promisit, neque ego pater eius pallio altaris indutum illum obtuli, neque à quocunque sacerdote uel abbate (ut mos poscit) benedictione percepta regulæ unquam se monachum subiectum futurum promisit, super his omnibus protestatus est præfatus clericus Attho, quia si eo tempore tam duræ obseruantiæ monasticam intellexisset regulam, nunquam eundem filium Lambertum coegisset portare cucullam. Quapropter consultè Psalmographi uerba recolentes, quibus uoluntariè se Deo sacrificare pronunciat, & uoluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Dei obse-

uxoratus ferret tōsuram? Argu. ꝙ sic xxxij. distin. si qui uero. extra de uit. & ho. cler. cleric⁹. xij. q. j. quia. nā et deposit⁹ eā ferret, ut lxxxj. di. dictū. quod credo uerū esse si uult uti priuilegio clericali: alioqui secus est. Secus tamen uidetur, si clericus sumit uiduā in uxorem. lxxxiiij. dist. quisquis. hodie clericus uxoratus nō tenetur ferre tōsuram. extra de cler. coniug. c. Ioannes.

Clericus cōiugatus an teneatur ferre tonsuram.

[a] Ad militiam. ut xxiij. q. ulti. quicunque.

[b] Ad honores seculares. in quibus exercetur iudiciū sanguinis: ut xxiij. q. ulti. his à quib⁹. turpia lucra exercentur, & quod ipse in propria persona uult exercere. Alias autem licitū est episcopis & clericis habere seculares principatus, dū tamen exerceāt ꝑ alium causam sanguinis, [1] ut lxxxviij. distinc. episcopus gubernationē. & v. quæstio. iij. quia Ioannes.

Clerici seculares principatus habere possūt.

[1] Quod dic extra lib. vj. ne cleri. uel mon. episcopus.

Cū dicitur. Hæc est secūda pars q̄stionis, in qua probat magister à contrario sensu, quod si inuitus intrauit, pōt exire. & hoc probat per capit. Nicolai. Ioan. de Fantu.

[c] PRæsens clericus. Comite. arg. ꝙ statim desinit q̄s esse comes, quā cito fuerit factus clericus. xxvij. q. ij. scripsit. Itē habes hic qđ miles pōt esse clericus. Nec obst. lj. di. si quis post acceptū. quia loquitur de illis qui facti sunt irregulares. liij. dist. curiales.

Miles, quod clericus esse posit.

Monachi sūt ad successionē admittendi.

Testes noui publicatis attestationibus quandoq; possūt admitti.

Testimonium patris pro filio admittitur aliquando.

[d] In locū. Id est, in administrationē, ut fieret postea administrator loci illius: nec fuit hoc peccatum sic cōcipere in animo, dūmodo nō ducatur in pactū. extra ut ec. bene. ut nostrū. in fi. licet sit ar. cōtra j. quæs. j. si quis episcopus. & c. qui studet. & extra de simo. tuæ. & in authen. de sanc. epis. §. generaliter. col. ix. Vel loquitur de successione alterius cuiuscunque rei. Et loquit̄ hoc ca. secundum quorundā prauā cōsuetudinē, qui monachos nō admittūt ad successionem, quod esse non debet: ut supra causa proxi. quæst. ultima. non liceat.

[e] Inter octauum. Id est, in nono anno, qui est medius inter x. & viij.

[f] Patrem. Argu. qđ unius testimonium admittitur. lxxvj. distinctione. tanta. sed forte hic aliquę pręsumptiones præcesserunt. Vel dic quod ideo auditur, ut postea posit melius liquere de ueritate. unde in fine dr̄, si ita est ut isti dicūt. Et secundum hoc est arg. quod post apertas attestationes admittuntur alij testes sup eodē capitulo, qñ ali q̄d diminute ꝓbatū est, ut extra de cōsang. & affi. ex literis. De hoc dixi iiij. q. iij. §. j. & est si. ij. q. v. Mennam. Itē habes hic, qđ testimoniū patris auditur ꝓ filio ad dirimēdū matrimoniū spirituale, ut extra qui mat acc. pos. uidetur. Item habes hic, ꝙ timor patris [2] impedit matrimoniū spirituale: licet secus ur̄ in matrimonio carnali, [3] ut ff. de ritu nup. si patre cogēte. Sed intellige de leui coactiōe

[g] Quod nunquā. Sed q̄liter de hac

[1] Istā gl. sequitur Bart. in l. ad īuidiā. C. quod met. cā. idē tenet Imol. ĩ c. causā matrimonij. de of. deleg. sed dic qđ requirit̄ qđ ꝓcedāt minę à patre ut ꝑ Bart. in l. interpositas. C. de transa. & nor. Cy. & Bal. in l. j. C. de bo. mater. Itē ꝑ eūdem Bald. ĩ c. j. §. itē sacramenta. de pace iura. fir. & l. si fine. in prin. C. ad Vel. ꝑ Anto. de Bu. in ca. cum uirum. & ibi textus in materia fin. extra de reg. per Bart. in l. transactionem. C. de transact. ꝑ do. Ab. in c. nōne. de præsum.

[3] Carnali. Hāc gl. sequit̄ Phil. Deci. c. in præsentia. col. xv. de proba. sed imo dicendum est idem in utroque ut semper requiratur liber cōsensus, alias ipso iure neutrū ualet. c. cum locum. de sponsalib. Adde Fel. in ca. causam matrimonij. de offic. dele.

negatiua potuit iuramētū præstare, cum negatiua ēt probari nō posſit, ut x̄. de ꝓba. quoniā. & extra de electio. bonę memoriæ, circa fi. Nā anceps eſt periuriū, quod fit de alieno facto, ut ff. de ī lit. iuran. uideamus? Respon. ſic probari pōt, ꝙ qñcunq; uoluit illum fieri monachū, ille noluit, & hoc ſufficit ad probandam negatiuam, ut extra de probationi. tertio.

Luc. 9. a

a Nullū ergo bonum. Vitæ æternæ remuneratoriū. xlv. diſt. qui ſyncera. & ſic non eſt contra ī. xxiij. q. v. ad fidem. & q. vj. c. j. contra. ī. xxiij. qō. j. paratus cōtra. s̄. xlv. di. & qui. quæ ſunt contra.

b Religioſos. Id eſt, regulares canonicos, & ſecūdum hoc eſt conſilium. Vel dic ꝙ ex quo ſemel apparuit in ueſte religiōis. debet ſemp religioſe uiuere. i. non penitus ſeculariter, ſcđm qđ intelligitur extra de regu. conſulti. in fin. Dicūtur ēm non ſolū monachi uel regulares religioſi, ſed etiam clerici, ut j. q. j. nullus itaque. & etiam laici, ut xxviij. diſtinct. ſi qua uidua. Io. de Fantu.

c Conſtituit. Perſeuerare. Non ibi, † ſed ī alio monaſterio, ut extra de ſimon. ueniens. Ioan.

† Hoc ideo, quia ſimoniacū habuit ingreſsū.

d Cogantur. Sed quare hoc eſt, cum eccleſia nō debeat fraudem facere in ſuis cōtractibus: ut extra de dona. per tuas. & contractus dolo initus nullus eſt ipſo iure, ut decimaquinta quæſ. vj. capitu. primo. & ff. de do. & eleganter? Sed dic, ꝙ

erat, præſentem (ut dictum eſt) clericum nomine Lambertum, minimè debere exiſtimauimꝰ ſub tali uiolentia fieri monachum. Qđ enim quis non eligit nec optat, profectò non diligit. Quod aūt non diligit, facilè, contemnit. Nullum ergo bonum a niſi uoluntariū. Idcirco dominus nō ferendam in uia uirgam, per quam uiolentia ulli inferatur, præcepit. Quapropter conſultius agitur ſi pijs ſuaſionibus contemptum mundi & amorem Dei prædicando, quam uiolentiam inferendo, ad cæleſtem amorem illum accenderitis. Vnde omnium ueſtrum charitati, hanc noſtri apoſtolatus mandare decreuimus epiſtolam, monentes atq; præcipientes quatenus ſi ita uerum eſt, ut iſti dicunt, nullus epiſcopus uel abbas, ſeu monachorum reliquorū conuentus monaſticis illum regulis inuitum ſubiacere compellat: neque ullo modo fratres eius per hanc occaſionem licentiam habeant paterna ſeu materna illum hæreditate priuare, ſed uſque dum diuina inſpiratione compunctus propria uoluntate regulæ ſe ſubdat, liceat eum à mundanis, & laicalibus remotum uagationibus uel negotijs inter religioſos b & eccleſiaſticos uiros in canonica degere uita. Non enim putamus (quod abſit) canonicos religioſos à ſanctorum monachorum conſortio ſeiunctos, quia unuſquiſque ſecundūm Apoſtolum, propriam mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum.

§ *Si uerò epiſcopi uel abbatis illecti ꝓmiſſionibus aliqui tonſurā uel religionis ueſtē ſuſceperint, ipſi quidē in eo qđ cœperunt permaneāt: res uerò eorū hęredibus ſuis reſtituant.*

Vnde in Magotiēſi concilio legitur? †

Reſtituantur hæredibus res eorū, qui ab epiſcopis uel abbatibus decepti comas depoſuerūt

CAN. V.

Conſtituit ſanè ſacer iſte conuentus ut epiſcopi ſiue abbates, qui non in fructum animarū, ſed in auaritiam & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines cirunueniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione ſurripuerunt, pœnitentiæ canonicæ (utpote turpis lucri ſectatores) ſubiaceāt. Hi uerò qui illecti comā depoſuerunt, in eo quod acceperunt, perſeuerare c cogantur, d res uerò eorum hæredibus reddantur. †

QVAESTIO IIII.

1 Pars. *Quòd uerò e ab uno monaſterio in aliud diſtrictius trāſire monachis liberū ſit, ex concilio Triburienſi habetur, in quo ſic ſtatutum eſt.*

Non ſunt prohibendæ uirgines ſacræ, quæ cauſa religionis aliud monaſterium adire deſiderant.

CAN. I

Virgines ſacræ ſi pro lucro animæ ſuę ꝓp diſtrictiorē uitā ad aliud monaſteriū ꝑgere diſpoſuerint, ibidēq; cōmanerē dcreuerit, ſynodꝰ cōcedit:

licet hic dolus dederit cauſam contractui, ipſe tamen non eſt deceptus, qui ſe Chriſto coniunxit. Vel dic, ꝙ hoc potius eſt imputandum fatuitati ſuæ, quam dolo illius, ut extra qđ metus cauſa. cū dilectus. ſimiliter cōtractum matrimonium nō reſcindit dolus. Et eſt ſi. extra de conuer. coniuga. ex parte. & cap. ueniens. in fi. ubi propter deceptionem nō retractatur igreſſus. Et eſt mirum, qđ in ſpiritualibus contractus dolo initus tenet, ſed cōtractꝰ metu initus nō tenet: cum ſecūdum leges penitus contrarium ſit. nam ſecundum leges contractus dolo initus nullus eſt, ſed contractus metu initꝰ tenet, licet reſcindaī per actionem quod metus cauſa. ff. quod metus cauſa. per totum.

Contractum matrimoniū nō reſcindit dolus.

† Maguntinen.

Quod uero ab. Hæc quæſtio diuiditur in duas partes. In prima dicitur quod de minori regula poſsit quis tranſire ad maiorem. Secunda ibi. Sed obijcit. Ioannes de Fant.

e Quod uero. Hęc quæſtio determinatur ſupra xix. quæſtione j. in ſumma.

Virgines. Loquitur de uirginibus talibus, quæ habent uitam canonicorum: de quibus agitur duodecima, quæſtione ultima, capitulo ultimo. Sed aliæ uirgines debent petita licētia, recedere ad diſtrictiorem religionem, & non cauſa leuitatis, ut extra de regu. licet. Io. de Faut.

† Hunc tex. maledicit ſingularem Ant. Corſe. in ſingul. uerb. religio. quia ſimilis eſt. s̄. xvij. qō. j. in fi. Ad de quæ dixi in præfatione ad edic. Henri. 2. cōtra paruas datas. nu. j.

si uerò fuga disciplinæ alium locum quæsierint redire cogantur.

Quod autē de uirginibus sacris hoc capitulo statuitur, de monachis ēt consequēter intelligitur, et de quolibet ēt clerico,

2 *Sed obijcitur illud Basilij.*

Vota monachi sine consensu abbatis sui irrita sunt.

CAN. II.

MOnacho non licet uota uouere sine consensu abbatis sui: si autem uouerit, a frangendum erit.

Item illud Agathensis concilij.

Monachus nullus suscipiat aut ordinet absque abbatis sui permissu.

CAN. III.

MOnachum, nisi abbatis sui permissu aut uoluntate, ad alterum monasterium b commigrantē nullus abbas suscipere aut retinere præsumat: sed ubicunq; fuerit, abbati suo authoritate canonum reuocetur. Item clericis c sine cōmendatitijs literis episcopi sui, licentia nō pateat euagandi. In monachis quoque præsentis sententiæ forma seruetur, quos si uerborum increpatio non emendauerit, etiam uerberibus d statuimus coerceri. Seruandum quoque de monachis statuimus, ne eis ad solitariam cellulam liceat à congregatione discedere, nisi fortè probatis post emeritos labores, aut propter infirmitatis necessitatē, asperior abbatis licentia regula remittatur: e quod ita demum fiat, ut intra eadem monasterij septa manentes, tamen sub abbatis potestate, separatas habere cellulas permittantur. Abbati quoq; singulas diuersasq; cellulas habere, aut plura monasteria non liceat, nisi tantum propter incursum hostilitatis intra ciuitatis muros receptacula collocare.

Verū hoc intelligēdum est de monachis religiosē uiuētibus, quibus uota specialis abstinētiæ uel alicuius districtionis, quæ generalē cōsuetudinē suorū fratrū excedat, sine abbatis consensu uouere non licet, ne sup eos fratres scandalizētur. Causa etiā illorū statutū est hoc, qui regularē disciplinā subterfugientes, peregrinationis suæ uota sibi assumunt: quod nec monacho, nec alicui clerico licet, ne hac occasione ad secularē cōuersationē redeat.

CAVSA XXI.

Rchipresbyter cuiusdā ecclesiæ præpositurā alterius accepit, nec priorem uult relinquere, secularium quoque negotiorum procurator efficitur, qui claris & fulgidis uestibus se exornans, ab episcopo suo corrigitur, relicto officio suo ad secularem iudicem habet confugium.

1 *Primùm quæritur, an clericus in duabus ecclesiis possit conscribi.*

Q

2 *Secundò, si unam uoluerit relinquere, an liceat ei ad aliam transire.*

3 *Tertiò, an procurationes seculariū negotiorum, clericis liceat suscipere.*

4 *Quartò, an claris & fulgidis uestibus eis ornari expediat.*

5 *Quintò, an ab episcopo correcti, suum officium relinquere, & ad secularem iudicem confugere ualeant.*

QVAESTIO I.

N duabus f ecclesiis aliquē connumerari posse septima synodus prohibet, dicens.

In duabus ecclesiis, clericus conscribi nullo modo debet.

Sed obijcitur. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat, quod monachi non possunt uotum facere in monasterio sine consensu abbatis. Ioan. de Fant.

a MOnacho. Vouerit. Vel etiā si facit uotū, priusquā intret monasterium. ar. xxxiij. q. v. noluit. & intelligas de uoto abstinentiæ, p quod alij scandalizentur. 1

1 Argu. xlj. dist. c. j. & sic ēt not. de uxore 33. quæst. v. manifestū. quod ergo dicit frangendum, dic secundum Hu. si abbas uoluerit uel inter fratres scādalum generet: alias non, si de rebus monacho licitis, secundum Hug. Abbas in aliquibus dispēsat.

b MOnachū. Monasterium. Quod nō est strictius, uel si est strictius fortè transiuit causa leuitatis: ut xix. quæst. iij. c. statuimus.

c Item clericis. Secunda pars.

d Verberibus. Moderate tñ. xlv. dist. c. cum beatus.

e Remittat. Ergo abbas pōt dispensare in remittenda regula. ut hic, & de conse. di. v. carnem. nam & dispēsare pōt circa ordines: ut extra de eo, q̃ fur. or. rece. cū H. lator. & circa canonē latæ sententiæ: ut extra de sent. excō. cum illorū. Io. de Fant.

IN duabus ecclesijs. CASVS. *Hic intitulatur prima quæstio, ubi quæritur an clericus possit intitulari in duabus ecclesiis? Et respondet quod non, nisi in sex casibus. Vnus est cū ecclesiæ pauperes sunt: x. q. iij. ca. unio. Secundus est propter dispensationē episcopi: ut lxx. dist. sanctorū. Tertius est propter paucitatem clericorū, ut infra ea ca. primo. in fine. Quartus est, cùm habet unā intitulatam clericus, & aliam commendatam. infra ea. c. qui plures. Quintus est si papa hoc concedit: ut infra ea. c. relatio. Sextus est, cū una adhæret alteri, uel depēdet ex altera ut in secundo Lateranensi concilio, extirpandæ.*

f In duabus. De iure

CAN. I.

Clericus ab instanti tempore non connumeretur [a] in duabus ecclesijs. Negotiationis enim hoc est, & turpis lucri proprium commodū, & ab ecclesiæ consuetudine penitus alienum. Audiuimus enim ex ipsa dominica uoce, quòd nemo potest duobus dominis [b] seruire: aut enim unum odio habebit, & alterû diliget: aut unū sustinebit, & alterū cōtemnet. unusquisq; enim (secūdum apostolicā uocē) in quo uocatus est, in hoc debet manere, & in una locari ecclesia. Quæ.n. propter turpe lucrū in ecclesiasticis rebus efficiūtur, aliena consistunt à Deo, ad uitæ uerò huius necessitatē [c] studia sunt diuersa. Ex his ergo qui uoluerit, acquirat corpori oportuna. ait enim Apostolus, Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerūt manus istæ. & hoc quidē in hac urbe seruandū, cæterùm in uillis, [d] quæ foris sunt, propter inopiā hoīum indulgeat.

Sed duæ ecclesiæ intelliguntur ecclesiæ duarum ciuitatum, in quibus nullus debet conscribi.

Vnde in Calcedonensi concilio statutum est.

De eodem.

CAN. II.

Clericum in duarum ecclesijs ciuitatum conscribi non oportet.

Sed contrà nonnunquā episcopus ciuitatis unius efficitur archiepiscopus alterius ciuitatis, nec tamen priorem ecclesiam deserit: sed prior ecclesia quasi commendata relinquitur secunda quasi intitulata habetur.

Vnde Leo iiij. scribit.

In una ecclesia intitulatus alteram sibi commendatam potest habere.

CAN. III.

Qui plures ecclesias retinet, unā quidē titulatam, aliam uerò sub commendatione [e] retinere debet. Sic & illud Agathensis concilij intelligendum est.

Duobus monasterijs unus abbas praeesse non potest.

CAN. IIII.

Vnum abbatē duobus [f] monasterijs præsidere interdicimus.

Pōt etiā utriq; tanquā titulato præesse, sed iure speciali, non communi.

De iure cōi nullus pōt habere plures ecclesias, [a] nisi in sex casibus, scilicet quando ecclesiæ tenues sunt: ut x. qō. iij. unio. Et si una pendet ex altera: ut extra de ætat. & qual. eam te. Et si habet unā intitulatā, & aliam commendatam: ut j. ead. cap. qui plures. extra de ele. c. dudū. Et si episcopus dispensat cū aliquo: ut lxx. dist. sanctorū. Et ubi est paucitas hoīum, scilicet extra ciuitatē: ut j. ea. c. j. in fine. Itē si ecclesia adhæret præbēdæ: ut extra de præb. extirpandæ. Io. de F.

[a] Clericus ab instāti. Non cōnumeret. Id est nō intituleť: quia non debet connumerari inter clericos eiusdē ecclesię nisi sit intitulatus nec habet uocē in electione cū alijs, licet percipiat fructus illi⁹ ecclesiæ: quia bene pōt eps uel ecclesia concedere alicui beneficiū alicuius ecclesiæ, non tamen est ibi canonicus: ut xvj. q. j. possessiones. qñq; etiam habet præbendā, & nō est canonicus: ut extra de magist. c. quia nōnullis. Et licet talem præbēdam teneat corporaliter, tamē dr̄ uacare de iure: ut extra de cōcess. præb. & eccle. non uacā. cum nostris. & capi. literas.

[b] Dominis. Sibi cōtrarijs, alias bene pōt: ut. ff. de oper. lib. duorum.

[c] Necessitatem. Quasi dicat, qd faciet ergo clericus si habeat pauperē ecclesiam? Rñdeo, quærat uictum artificio honesto: ut xcj. di. c. clericus. Sed nōne si ecclesia pauper est, debet uniri alij: ut x. q. iij. unio? sic, nisi iste sciens à principio recipit pauperem: unde imputet sibi, nisi quia forte postea est depauperata. Sed quæro, quam ecclesiam dicas pauperem, nunquid illam, quæ ualet decē marchas auri: ut ij. q. vj. anteriorum? Dico illam pauperem, quæ non potest aliquem honeste & sufficienter procurare: & præterea non potest hospites superuenientes recipere: ut extra de præben. de monachis. imo deposito tātum relinquitur, quod sufficiat sibi & suis: ut quinquag. dist. studeat. sed cū omnes hospites indistincte teneātur recipere: ut xlij. dist. c. quiescamus domus clericorum omnibus debet esse communis: ut xvj. q. j. quoniā quicquid. ergo requiritur quod sit ditissima. Nam diuitiæ bonæ sunt, dummodo fiat ex eis misericordia. xxx. dist. hoc scripsimus. Expedit enim episcopis habere diuites subiectos. nam imperium abūdat si habeat subditos locupletes in authen. colla. ij. ut iudic. sine quoquo suffra. §. j. & potius eligēdi sūt diuites, quā pauperes. in auth. de defen. ciuita. §. quibus. Ecōtra uideť sufficere quod tantum necessaria habeat, & illa necessitas arctať ad uictum & uestitū tantum: ut xij. q. j. episcopus. sed hoc obtinuit secundū illa tēpora. xlj. distin. episcopus uilē. hodie uero creuit [a] decus ecclesiæ, creuitq; Deus ecclesias: ut de cōse. d. j. c. uasa. Dico hæc omnia cōsideranda secūdū qualitatē personæ, [b] & situm ecclesiæ. aliquid enim sufficit uni, quod non sufficit alij: ut xlj. dist. nō cogātur. & minus sufficit manēti extra uias cōmunes, quā ī uijs: & consuetudo prouinciæ in hoc seruanda est: ut s̄. dis. iiij. c. erit. & xcix. distin. sciendum.

[d] In uillis. Poteſt autem aliquis extra ciuitatem habere plures ecclesias: & hoc ideo, q̃a extra ciuitatē sūt pauci clerici, & ꝓpter paucitatē clericorū multa permittunť. ut lv. distin. c. priscis. Itē ea ratione: quia q̃ sunt extra ciuitatē, nō ita cito inueniunt illos, quibus sua artificiosa uendant, nec ita conuenienti foro habent omnia sicut illi, qui sunt in ciuitate.

[e] Qui plures. Sub commendatione. & illius ecclesiæ non est prælatus, sed potius procurator: ut lxj. distinct. capi. obitum & capi. Catinensis. & qui commendauit, potest reuocare quando uult. Nam commendare nihil aliud est, quam deponere: ut ff. depositi. l. Lucius. ff. de uerborum significatione. l. commendare. dic ut de elect. nemo deinceps. libro sexto.

[f] Vnum abbatem duobus. s̄. proxima causa. & quæst. ulti. cap. ult. Io. de Fant.

Rela-

De iure cōi nullus habeť p̄t plures ecclesias, & quibus casib⁹ possit.

[a] Scilicet intitulatas. de iu. cōi C. qui milt. non pos. l. 4. §. in posterū. li. 12. nec duos honores. ff. ad municipales. libertus. §. p̄scriptio, secūdū L. & ꝺ hoc not. extra de præbē. ca. prętereа.

Mat. 6. c

1. Cor. 7. d

Act. 10. g

Præbendā potest quis habere. & tamē nō erit canonicus.

Clericus pauperē ecclesiam habens laboret aliquo artificio honesto.

Ecclesiā pauperē quam dicemus esse.

Diuitiæ bonę sūt.

Decus ecclesiarum hodie creuit.

[a] Creuit. sed cū uni cū decus sit syncera prædicatio uerbi dei, et⁹ obediētia uide quō creuerit.

[b] Quod dic ut no. extra de rescri. cū adeo. in gl. ij.

Diuitiæ facilius ī ciuitate, quā extra cōgregantur.

Cōmēdare est deponere.

Epi.13. c.51. li.2. Et sic uides ꝙ eps terraconē sis uocabat̄ cardinalis, sicut & canonici Rauennates, necdū tale nomen erat romæ ubi post ea fuit retētū.no.ꝙ i originali Greg. sūt hæc uerba: de authorita. nostra.ter raconensi eccle. cardinalē cōstituimus sacerdotē q̄ uerba Gre. hic omisit.

Cū ista gl.cōcor. Bal.& Sa. in l.si procurator. C. de procur. qbus adde glo. & Pa. de leazar. in cl.j. de ꝓcur.& idē no.Bar.in l.q̄ oia. §. planc. cū l.se.ff.eo. & in rub. C.de exercit.i j.co. & in l. cū mandati. C.man.& expsse ꝓ Sp.i ti. de ꝓcu.in §. rōe autē. uer.itē ex cipitur. Lud.Ro i l. q bona fide. §. q alieno.nu me.12. de dam.infe.

Ergo i uerū ti.ut uult Gra. & bene, hodie dantur ꝑpe-

a b Relatio. Cardinalē. id est, proprium epm̄. Canonice. Nūquid talis forma erit in literis procuratoris, ut sic scribatur: quicquid canonice uel legitime per eū fuerit ordinatum, ratum habeo? Certe nō, ut ff. de procur. si procuratorem. extra de confirma. cum dilecta. in fine. Nam si ille gitime aliq̄d fecerit procurator, nō rescinditur sententia, ut C. de procuratoribus. si ꝓcurator. extra de officio iudicis delegari. cū olim. Ioā. Certe talis procuratio non ualet: quia semper diceret dominus illū non esse legitimū actum. & uidi per dominum Hugonē talē procuratorē consilio reprobari. Bar. Brix.

c Illud. Desinas. s̄. distin. lxxxix. c. j. contra. Ioan. Sed illud est ius commune, hoc speciale. vij. quæst. j. petisti. B.

d Subtrahamus. Nisi illud apponeretur, statim quam cito confirmasset eū in scd̄o episcopatu, uacaret primus. extra de elec. cū in cūctis. ī. e. q. ij. si qs iā translatus. secus tamē in alijs beneficijs est. nā ibi in recipiendo unū, nō ur̄ renūtiare alij. extra de testam. officij. a nam et si uxor recepit sibi aliquod legatū à uiro, non ideo renuntiat doti. C. de rei uxor. acti. l. unica. §. sciēdum. Io. de Fant.

Qui uero. relicta. Hæc qō. diuiditur in quatuor partes. In prima probatur quod nemo sine literis cōmendatitijs episcopi sui, potest transire ad aliam ecclesiam. & hoc probat per capit. sequent. Secunda ibi, Si quis iam tertia ibi, Sicut autē. Quarta ibi, Conductitijs. Ioannes de Fant.

Vnde Gregorius. †

Vnus episcopus duabus præficitur ecclesijs.

CAN. V.

Relatio cleri simul & populi Terraconensis gentis nos ualde lætificat, ob hoc ꝙ de tua fraternitate bona testatur, & quia defuncto pontifice suo Petro sibi Cardinalē a postulant te constitui sacerdotem: eorum desideria necessariò complenda esse præuidimus. Tota ergo mentis intentione ita lucrū animarum domino nostro facere festinato, ut digna te merces ante conspectū eius, in die retributionis inueniat. Quicquid uerò de prædictæ rebus ecclesiæ uel eius patrimonio seu cleri ordinatione promotionemve & omnibus generaliter ad eū pertinentibus solerter atque canonicè b ordinare facereque prouideris, liberam habebis (quippe ut sacerdos proprius) † modis omnibus facultatē.

Ad eundem.

CAN. VI.

Illud quoque fraternitatem tuam scire necesse est, quoniam sic te prædicta Terra. ecclesiæ Cardinalem esse constituimus sacerdotem, ut & Fundensis ecclesiæ pontifex esse nō desinas, c nec curam gubernationemque eius prætereas: quia ita fraternitati tuæ sæpe dictæ Terraconensis ecclesię curam iniungimus, ut Fundensis ecclesiæ tibi iura potestatemve nullo modo subtrahamus. d

e Qui uero. Hæc quæstio terminatur lxxj. distin. ca. j. ij. & iij. Sed quid si quis episcopus receperit clericum alienum? De hoc uariæ pœnæ statuuntur. Quidam canones dicunt, utrunque esse excommunicandum quousque clericus reuertatur, ut lxxj. distin. clericos. Sed dicitur hic in c. j. quod uterque sit deponēdus. In ij. cap. dicitur, quod est remouendus ad tempus ab officio. Vnde cū diuersæ pœnæ sint statutæ, iudex potest infligere quā magis uiderit expedire. extra ut lite non contestata. quoniam. §. si uero. extra de offic. delega. de causis. Io. de Fantu.

Non enim potest utriq; præsidere tanquā titulatæ, sed uni tanquam commendatæ, alteri uerò tanquam titulatæ praeesse ualet.

QVAESTIO II.

Qui uerò e relicta sua ecclesia, ad aliā transire uoluerit, nequaquam sine dimissorijs literis sui episcopi suscipiatur.

Vnde in septima synodo legitur:

Sine dimissorijs literis ī aliena ecclesia cleric⁹ nō ordīetur.

CAN. I.

Quoniam diuersarū ecclesiarum clerici suas, in quibus ordinati sunt ecclesias relinquentes, ad alios concurrunt episcopos, & ignorante episcopo proprio in alienis cōstituuntur ecclesijs, ubi contingit eos sine sui examinatione permanere, pręcipimus amodo ut nullus clericorum omnino in quocunq; gradu sit, licentiam habeat sine dimissorijs f literis sui episcopi, g in altera constitui ecclesia. Qui uerò hoc amodo non obseruauerit, ad opprobrium h eius qui ordinauerit eum, deponatur, tam ipse, quā qui eum sine ratione susceperit.

Item ex concilio Hispalensi. †

Ad aliā ecclesiā trāsire clerico non licet, sit proprijs ministerijs sua fuerit destituta.

Quoniam diuersarum. f Dimissorijs. Patet enim quod nō sufficit in tali translatione tacitus cōsensus episcopi: ut lxxj. distin. c. j. sed solennis actus sic. C. de emanci. l. iij. Sed si ad ecclesiam eiusdē epatus trāsiret, sufficeret nudus & tacitus consensus: qa tacitus consensus dissoluit matrimoniū carnale, ut xxxiij. q. v. qui uxorem. & est ratio quare à priori erit absolutus, quia nemo potest duobus dn̄is seruire, ut s̄. eadē quæstione j. cap. j. Sed si aliquis haberet præbendas in diuersis episcopatibus, ab utroque posset iudicari, & ordinari. Et sic unus episcopus posset ordinare clericum alterius: quod esse non debet: & ita sequeretur impossibilitas iuris.

g Sui episcopi. Sufficit habere literas solius episcopi, ubi episcopus notus est: sed in remotis episcopis requiruntur quinque sigilla: ut extra de cleric. peregri. capitulo. j.

h Ad opprobriū. Eadem pœna statuitur, cum episcopus

tuo in cō mēda. sed fictio uocis est, qa cōmenda ꝑpetua ē uerus tit. dispēsatorius: ut dixi in reg. cancellarię, reg. de pu. q. 15. n. 227. cum seq.

a Vbi de hoc. & ī. e. q. 2. si qs iā. ibi uideas.

† Spalē. ij. c. iij.

scop us instituit aliquem inuitis patronis.xvj.quæst. vij.decernimus.

a P Lacuit. Exceptionis.i.excusationis.
b Restituat. Et sic pōt peti restitutio clericorū.
c Cingulo.i.in executione non deponitur, vt sequitur.
d Reuocari.Ipso iure, sicut ille, cui ad tempus interdictum est postulare.ff. de postulan. Imperatores.
e Propagationibus. Propagatur enim vitiū per malum exemplū. xj. quæ.iij. præcipue.
f Licentia.i.impunitas.

S I quis iam. Hęc est secūda pars quæstionis, secundum Io. de Fantu.

Beneficiatus trāsiēs de una ecclesia ī aliā, an statim pdat primam?

g Translatus. Translatum eū intelligo, cū est confirmatus & adept[9] possessionē, vt extra de elec.cum in cūctis.sed propter solam cōfirmationem nō perdit ius qd' habuit in priori ecclesia, nisi adeptus sit possessionē, vt xcij. distin. si qui episcopi. Et intellige, qñ ē trāslatus de authoritate episcopi sui, & in eo casu potest intelligi extra de concess. præben.& eccl. non uac. literas. & extra de præben. de multa. alioqui si sine licentia episcopi transit, non ipso iure uacat prior ecclesia: imo prior episcopus potest eum repetere, ut vij.q.j.non oportet. & capit. si qui uero. Vel dic, quod uacat quantum ad ipsum. Ioan. Ego credo quod prior ecclesia eum posit repetere, cum eo sit spoliata: ut extra de restitu.spol.per totū. B. Item si aliquis recepit beneficium simplex in alia ecclesia, non ideo perdit priorem ecclesiam, uel præbendam, dummodo non sumat illam pro titulo. Possunt enim canonici dare simplex beneficiū non canonico, ut extra de magist.quia nonnullis. & xvj. quæstione.j.possessiones.

Episcopi an possit circa bñficiorum pluralitatē dispensare.

Sed nūquid episcopi possunt dispēsare circa pluralitatem beneficiorum, cū dicatur in illa constitutione, de multa, quod per sedē apostolicam pōt dispensari? Et probo q̄ possunt, quia à canone permittitur eis dispensatio.lxxj.dist.sanctorū. & sicut habet potestatem circa episcopatus, sic episcopi circa ecclesias. extra de excessi prælatorum. sicut unire. Item quia legislator sibi non seruauit specialiter dispensationem, cum dixit Romanum pontificem posse dispensare, ergo alijs permisit, ut extra de senten. excommu. nuper non enim dicitur in constitutione, solum Papam posse dispensare. sed aliud est dicere solum Papam, & aliud Papam: ut extra de testa. requisisti. Non enim credendum est Papā uel le iura aliorum diminuere: ut xcix.dist. ecce.& cap. nullus. Et quicquid facit intelligendum est sine præiudicio aliorum epōrum facere, ut ix. q.iij. nunc uero. C. de emāc. nec auus. nec inde nasci debet iniuriarum occasio, unde iura prodierunt, ut extra de accusa. qualiter. & C.unde ui. meminerint. Nec dicitur in constitutione quod Romanus pontifex debet dispensare, sed q̄ potest dispensare. Sed per hoc verbum pōt, non imponitur necessitas.ff. de officio præsid.l.sæpe.& l.sequen. & licet de Romana sede dicatur, non ideo excluditur de alijs, argum. ij.qō. vj. ca.ad Romanā. Et nisi expresse corrigatur, vet[9] ius manebit simul cū nouo, vt C. de appel. pręcipimus.in fin. & quoties noua actio vel nouū ius indulgetur, vetus nō tollit, nisi hoc expresse dicatur. ff. de actio. & obli. quoties.xxxv. qō. iij.de icestis. in fi. & adde rōnes quas dixi lxx. dist. sanctorum. E contra videtur, quod non possunt: quia etiā iure antiquo priuabatur episcopus iure dandi plura beneficia. Vel ex gratia quadam poterat ille, q̄ habuit plures ecclesias, eligere vnam quam volebat. extra de præben. qa. & capi. referente. Item cum Papa tā tū exprimatur, ergo alij nō possūt. xcv. distinct. illud. nam quod de vno dicitur. de alio negatur xxiij. quæstione iiij. forte. xxv. distinct. qualis. sic argumentatur. Innocē. extra de his quæ fi. à præla. cum apostolica. & capi. tua. & quæ Titio nubere iubetur, omnibus alijs nubere prohibetur.ff. de condit. & demonstra. cum ita.

Vetus ius non tollitur nouo supueniente, nisi expresse dicatur.

Respōsio secundæ quæstionis.

Ad hoc potest dici, quod solus Papa potest dispensare quod aliquis sit intitulatus in diuersis ecclesijs diuersorū episcoporum. Nam in hoc casu, uidetur sequi impossibilitas iuris: quia qua ratione debet recipere ordines ab uno, & ab alio: & stare mandato unius & alterius. cum tamen mandata illorum possent esse contraria, & ille iurauit obedire utrisque. Item quia nemo debet ordinare clericum alterius diœcesis, uel recipere sine dimissorijs literis, per quas sit absolutus à priori. Et quia nemo potest duobus dominis seruire: hanc impossibilitatem iuris solus Papa potest temperare. Vel facias uim in eo quod dicit maioribus, i ut solus Papa posit dispensare de maioribus, episcopi autem de minoribus. Item in eo facnim cum dicit, cum ratio postulat, id est, si talis est casus quod episcopus non potest dispensare. Item non dico eum statim priuatum priori ecclesia, nisi quando de licentia episcopi transit. hoc enim nō potest fieri sine dimissorijs literis s̄. eadem. quoniam. Nam si sine licentia transit, potest reuocari à priori, ut septima, quæstione prima. non oportet. & capit. si qui uero. Vel ad cautelam episcopus commendat ei secundam ecclesiam, uel det ei sub conditione, si poterit obtinere dispensationem. Et adde quod dixi lxx. dist. sanctorum.

i Scilicet decret. & multa. sed aliud est transferri authoritate superioris. bene & canonice soluit. nā hæc sententia inuenitur in canonibus. 7.q.1. mutationes.

h Siue sub ecclesia.i. siue prior ecclesia fuerit monasterium, siue parochia, &c. nil se intromittat amodo de negotijs prioris ecclesiæ.

CAN. II.

P Lacuit ut si quis clericus ministerijs ecclesiæ propriæ destitutis, ad aliam transitum fecerit, cōpellente ad quem confugerit sacerdote, ad ecclesiam, quam prius incoluerat, reuertatur. Qui uerò eum susceperit, nec sine ullo statim nisu exceptionis a ad propriam ecclesiam remittendum elegerit, quādiu eū restituat, b cōmunione se priuatū cognoscat, desertorē autem clericū cingulo c honoris atq; ordinis sui exutū, aliquo tempore monasterio relegari cōuenit, sicq; postea in ministerium ecclesiasticis ordinis reuocari. d Nam non poterit in talibus propagationibus e aboleri licentia, f nisi fuerit in eis per correctionem disciplinæ subsecuta correctio.

Obijcitur autem illud Calcedonen. concilij.

Nihil commune habeat cum ecclesia priori, qui de vna ad aliam translatus est.

CAN. III.

a S I quis iam translatus g est ab una ecclesia in aliā, nihil habet cōmune cū priori, siue sub ecclesia h cōstitutis martyribus, siue in parochijs, uel xenodochijs, aut eorū negotijs. Eos uerò qui au si fuerint post ordinationem huius magnæ & uniuersalis synodi agere quæ prohibita sunt, statuit sancta synodus cadere à suo proprio gradu.

Sicut

Aliud est transferri, atq; aliud propria temeritate trāsire: illud apostolica authoritate fieri licet, hoc uerò omnibus modis prohibetur.

3 *Sicut autē duabus ecclesijs unus preponi nō debet, ita nec una ecclesia īter plures diuidi ualet.*

Vnde in Remēsi concilio legitur.

Vna ecclesia duobus sacerdotibus diuidi non potest.

CAN. IIII.

SIcut in unaquaq; ecclesia unus presbyter debet esse: ita ipsa quæ spōsa uel uxor eius dicitur, nō pōt [a] diuidi inter plures presbyteros, sed unum tantūmodo habebit sacerdotē, qui eam castè & syncerè regat. Vnde interdicimus, ut nullus præsumat ecclesiam inter duos uel plures diuidere, [b] quia ecclesia Christi, uxor & sponsa debet esse, nō scortum: sicut Calixtus Papa testatur.

4 *Cōductitijs [c] † quoque presbyteris ecclesia committi non debet.*

Vnde innocentius ij.

Conductitijs presbyteris ecclesia non committatur.

CAN. V.

PRæcipimus etiam ne conductitijs [d] presbyteris ecclesia cōmittat: sed unaquæq; ecclesia (cui facultas suppetit) propriū habeat sacerdotem.

QVAEST. III.

QVòd autē [e] clerici secularium negotiorū procuratores esse nō ualeāt, authoritate Carthaginēsis cōcilij primi ꝓbatur: in quo Nicolaus Papa episcopis Castilianis dixisse legitur.

PALEA.

PEruenit in sanctā synodū quia de eis, qui in clero cōnumerant, quidam propter turpis lucri gratiā maiorum possessionum cōductiones et seculares causas suscipiāt, et seipsos quidē à ministerijs sanctis ꝑ desidiā separēt, ad domos autē secularium concurrāt, & substantiarū eorum gubernationes auaritiæ cā suscipiāt. Decreuit igitur sancta synodus, nemine deinceps eorū, hoc est nō episcopū, siue clericū aut monachū, cōducere possessiones, aut misceri secularibus procurationibus, nisi fortè q legibus ad minorū ætatū tutelas, siue ꝓcurationes inexcusabiles attrahantur, aut cui ipsius ciuitatis episcopus ecclesiasticarū rerū cōmiserit gubernacula, uel orphanorum aut uiduarū quæ indefensæ sunt, aut earum personarū, quæ maximè ecclesiastico īdigēt adminiculo, ꝓp timorē Dei. Si quis uerò transgressus fuerit hæc statuta, correctioni ecclesiasticæ subiaceat.

Itē ex cōcilio Carthaginēsi primo Nicolaus episcopus Castilianis † dixit.

Qui clero annexi sunt, secularium possessionum procuratores non fiant.

CRedo placere suggestionem meam sanctitati uestræ, & displicere uobis, ut qui seruiunt Deo, & annexi sunt clero, accedant ad actiones [f] seu administrationes [g] uel ad procurationes do-

---

Sicut. Hæc est tertia pars quæstionis, secundum Ioannem de Fantu.

[a] SIcut. Non pōt. Supra xvj. quæ. j. ne pro cuiuslibet. ex. de filijs presbyte. proposuit. contra. vij. quæstione j. illud. Sed plures possunt esse in eadē ecclesia, sed tātum erit unus prælatus.

Ecclesia abundans ꝑ episcopū in plures diuidi potest.

[b] Diuidere. Ita quod maneat. Sed si est ecclesia uel ꝑbenda abundans, de ea bene pōt episcopus facere plures ecclesias uel ꝑbendas, dum tamē ecclesiæ non sint sub eadē limitatione: ut xvj. quæstione j. plures. sicut de una prouincia fiūt plures, ut x. distinctio. lex Imperatorū. & 101. distinct. peruenit. & de duab⁹ ecclesijs fit una: ut extra de excessi. prælato. sicut. ecōtra de una duæ, ut extra de eccle. ædifi. ad audiētiam. Ioan.

Presbyteri conductitij q. dicuntur.

† Cōductitijs. Quos uulgo uocāt firmarios. Et hoc decretum adeo palam pessum dat, ut addant clausulam ut æque miser conductor teneatur locatorē ab omni cura & animarū periculo exoneratum reddere, tam erga deū quam erga homines.

[c] Cōductitijs. Hęc est iiij. pars q. secūdum Io. de Fant.

[d] PRæcipim⁹. Conductitiis. Conductitios appellat eos, quibus ꝓ certo ꝑtio cōmittit cura animarū. hoc. n. est iniquum, ut extra ne præla. quoniā. alias si prælatus aliquis alicuius ecclesiæ habeat secū sacerdotem sub annuo censu, non est iniquum, & si peregre uadit, & pro certo pretio interim aliquem conducit. potest ergo quis conducere operas sacerdotis alicuius, etiā usq; ad septennium. extra ne ꝑlati uices suas. c. querelam. Sed non regimen animarū, [1] ut extra eodem titulo. quoniam. Vel dic conductitios presbyteros appellari uicarios quia ꝑ uicarios non debet quis regere ecclesiam, ut extra de cler. non resid. c. quia nonnulli.

1 Vide ꝙ not. s. j. q. 3. in prin. §. his ita. Vicarij cōductitij presbyteri dici possunt.

[e] Vod aūt, Hæc quæstio expedita est supra xv. quæst ij. in summa. Dicitur enim quis exercere secularia negotia tribus modis. Vno modo si aliquid ematur ut carius uendatur, & hoc non licet. De hoc tractatur lxxxviij. dist. per totū. Quandoq; idē est, quod exercere causas seculares: & illud etiam nō licet clericis nisi pro certis personis. extra de postula. ca. j. Quandoq; idem est, quod esse procurator rerum secularium, siue administrator: nec illud licet clericis. extra ne cle. uel monachi. cap. ij. & capitulo, sed nec. Quandoq; idē est, quod conducere possessiones à laicis. hoc nō est iter dictū eis clericis, qn̄ indigent: quia hoc etiā licet monachis, ut extra de decimis. dilecti.

Clerici an possit negotia secularia exercere.

[f] CRedo. Ad actiones. s. causarum.

[g] seu administrationes. s. rerum secularium.

Domo

† Imo legendū est Nicasius episcopus culusitanus dixit, ut patet ī cōci. Carthaginēsi primo. capi. vj.

morũ [a] ſeculariũ. Gratianus eps̃ dixit, apoſtolorum ſtatuta ſunt, quæ dicũt, Nemo militãs Deo, implicet ſe negotijs ſecularibus. Proinde aut clerici ſint ſine actionibus domorum, aut [b] actores ſine officio clericorũ. Vniuerſi dixerunt: Hoc obſeruemus.

Item ex concilio Carthaginenſi quarto.

De eodem.

CAN. II.

PLacuit ut epiſcopi, presbyteri, & diaconi, uel quicunque clerici non ſint conductores [c] aut procuratores neque ullo turpi uel inhoneſto [d] negotio uictum quærant, quia reſpicere debẽt ſcriptum eſſe: Nemo militans Deo, implicet ſe negotijs ſecularibus.

Itẽ ex epiſtola † Cypriani ad presbyteros & diaconos & plebem Furnenſem.

Seculariũ negotiorũ procurationẽ clerici nõ ſuſcipiant.

CAN. III.

CYprianus presbyteris, diaconibus, & plebi Furnis conſiſtentibus, ſalutem. Iampridem concilio epiſcoporum eſt ſtatutum, ne quis de clericis & Dei miniſtris tutorem [e] ac curatorẽ teſtamento ſuo nominauerit, quãdoquidem ſinguli diuino ſacerdotio honorati, & in clericorũ miniſterio cõſtituti, non niſi altari & ſacrificijs deſeruire, & precibus atque orationibus uacare debeant. Scriptum eſt enim: Nemo militans Deo, implicet ſe negotijs ſecularibus, ut poſſit placere ei, cui ſe probauit. [f] quod enim epiſcopi & anteceſſores noſtri religiosè conſiderantes, & ſalubriter prouidentes, cenſuerunt ne quis decedens ad tutelam uel curam clericũ nominaret: ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione [g] eius celebraretur. Neque enim ante altare Dei merẽtur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes & miniſtros uolunt auocare.

Item ex eadem.

Non licet clericis mollitijs & ſecularibus rebus obligari.

CAN. IIII.

MOllitijs [h] & ſecularibus rebus, laqueiſq; obligari non debent, qui diuinis rebus & ſpũalibus occupati ſunt: nec ad terrenos & ſeculares actus uacare.

Item ex eadem.

Secularibus negotijs clerici non alligentur.

CAN. V.

SI qui [i] in eccleſia domini ad ordinationem clericorum promouẽtur, in nullo ab adminiſtratione diuina auocentur, nec moleſtijs & ſecularibus negotijs alligentur: nec ab altaribus & ſacrificijs recedant, ſed die [k] noctuque cæleſtibus rebus & ſpiritualibus ſeruiant.

Item ut ſupra Cyprianus.

De eodem.

CAN. VI.

SAcerdotium [l] religiosè decretũ & neceſſariè factum ſeruetur [m] a nobis, ſimul & cæteris fratribus detur exemplum, ne quis ſacerdotes & miniſtros Dei altari eius & eccleſiæ uacantes, ad ſeculares moleſtias deuocet. Obſeruari decætero poterit, ne quis ultra hoc faciat, circa perſonam clericorum, ſi quod factum eſt, fuerit uindicatum.

QVAESTIO IIII.

QVòd uerò [n] fulgidis & claris ueſtibus eis ornari non liceat, in ſeptima ſynodo iubetur, in qua ſic ſtatutum eſt.

---

[a] Domorum. Id eſt, familias laicorum, ut procurent laicorum familiã in uictu.

[b] Aut. Non intelligas quod eis detur optio: ſed iſtud aut, ponitur continuatiue. ſic ponitur lxxxviij. diſt. cõſequens. & xlv. di. diſciplina. Ioã. de Fantu.

[c] PLacuit. Cõductores. ſi ſci. ſ. ut ipſi pſtent tributum & uectigal. eccleſia enim nõ debet recipere poſſeſsiones grauatas tributis: imo ſi hẽt, deſeret eas, ut x. qõ. ij. hoc ius. §. item prædium. Vel appellat hos cõductores, qui aliquid cõducunt, ut alijs carius locẽt. Et eſt ſimile. C. loca. milites.

[d] Inhoneſto. Quia honeſto poſſunt, ut xcj. di. clericus uictum.

[e] CYprianus. Tutorem. Tutelam teſtamentariã non recipiẽt clerici, ſed legitimam poſſunt, ſi uolunt, ſed non cogũtur recipere eam. De hoc notaui decimaſexta, quæſt. prima. gñraliter. & lxxxvij. diſtinc. peruenit.

[f] Probauit. Id eſt, deuouit.

[g] Pro dormitione. i. morte. Nunquid ergo talis eſt excommunicatus? non: ſed ideo fit, quia impœnitens decedit. Dicunt tamẽ quidã hoc eſſe dictum ad terrorẽ, ut extra de rap. ſuper eo. & de tornea. cap. j.

[h] MOllitijs. i. delicijs.

[i] SI qui. Vnde tunc non poſſunt uocari in ius. ff. de in ius uo. l. ij.

[k] Sed die. Horis tamen interpollatis. ſic ſum it xxxvj. diſ. ſi quis uult. & ff. de condit. & demon. ſi quis ita. ubi dr̃, ꝙ ſi alicui taliter legatũ eſt ut cum filijs habitet, nõ requiritur quod quolibet momento ſit cũ eis.

[l] SAcerdotiũ. Id eſt, cõſtitutio de ſacerdotibus.

[m] Seruetur. Hęc ſunt uerba conſtitutionis uſq; ad illum locum obſeruari.

[n] QVod uero. Nota ꝙ uſus ueſtium nõ deſpicitur, ſed abuſus. ſ. iactãtia & uoluptas: quia in uictu nõ refert, quis, uel quid, uel quantum comedat, dũmodo non guloſe ſumat: ut xlj. diſt. quiſquis. & cap. deliciæ: idem dico in ueſte, ut xlj. diſtin. parſimoniã. & hic in capitu. primo.

Poſſunt

2. Timo. 2. a

† Habetur cõcil. iij. c. xv.

2. Timo. 2. a

Clerici an poſsint eſſe tutores

Delicijs. ſed ut patet per ſequẽs. & præcedẽs c. legẽdũ. eſt. n. tex. moleſtijs. prout etiã ĩ loco unde ſũpta ſunt. ut di xi.

2. Timo. 2. a

Ad idẽ ff. de an. leg. l. Meuia. l pri. & §. j. & ſic ẽt nota. 22. diſ. ſacroſancta. unde & ſi per quatuor mẽſes ſeruiat, totius anni reditus conſequi uř. arg. ff. de ann. leg. à nobis. Io. de Fant.

Vestes ferantur secundú regionis cõsuetudinẽ

Possunt ergo clerici secũdum cõsuetudinẽ regionis, pretiosis uestibus uti, ut conformẽt se moribus eorum, inter quos uiuunt & ne uilescat dignitas clericalis: ar.lxxx.di.episcopi. sed rubeis & uiridibus pãnis non utentur, oẽs desuper habebũt clausas uestes.extra de uita & honest.clericorũ.Clerici purpuram & cendatũ possunt ferre. Nã uestis domini purpurea fuit. nec tenet illud quod legitur extra de uita & hone.cleric. statuimus. qa non fuit per usum utẽtium approbatũ, sicut nec illud Grego.vij. extra de appell. meminimus. Grego.tamen dicit, quod si cultus pretiosarũ uestiũ non esset in culpa, sermo Dei nõ tam manifeste exprimeret, quod diues indutus purpura & bysso descendit ad inferos. de pœnitẽtia. di.iij.c.cauendũ. sʒ illud nõ obstat, qa sine charitate erat. nã propter diuitias quis non dãnaret. xxx. distin. c.hæc scripsimus.

Pannis rubeis & uiridib. non utant clerici.

† Quod ẽt Lud. pius Frãcorum rex & Romanorum impator ꝓhibuit, ut Plati. Robertus Guaguinus, & alij testantur. dixi ĩ ꝑfatio. ad edic.hẽri. 2. contra paruas datas.

Proue. 15

† Id est, mulctato te.

a Omnis iactãtia. Ornatura. q̃ fit causa uoluptatis. alias secus: ut xlj. di. parsimonia.& c.deliciæ.

Epitimiũ quid significat.

b Epitimio. id est, suspensioni unius septimanæ: ut ĩ.c. proxi. Vel epitimium dicitur increpatio uel est genus pœnæ.

c Qui unguentis. Non propter ægritudinẽ, sed ut melius redoleant propter uoluptatem, quod non licet. xcij. di.cantantes. & de confec dist. iij. cap.peruenit.

Mat. 11.b

d Imaginarias. in qbus imaginamur & respicimus con

Corripiantur clerici, qui unguentis, & claris uestibus & fulgidis lasciuiunt.

CAN. I.

Omnis iactãtia & ornatura [a] corporalis, à sacrato ordine aliena est. eos ergo episcopos uel clericos, qui se fulgidis & claris uestibus † ornant, emendari oportet. quòd si in hoc permanserint, epitimio [b] contradantur. similiter & eos qui unguentis [c] unguntur. Quoniam uerò radice amaritudinis exorta, contaminatio facta est in ecclesia catholica Christianos calumniantium hæreticorum: hi, qui hanc receperunt, non solùm imaginarias [d] scripturas abominati sunt, sed etiam omnem reuerentiam repulerũt, eos, qui religiosè ac piè uiuũt offendentes: ac per hoc completur in eis, quod scriptum est: Abominatio est peccatori Dei cultus. Igitur si inuenti fuerint deridẽtes eos, qui uilibus & religiosis uestibus amicti sunt, per epitimium † corrigantur.

Priscis enim temporibus, omnis sacratus uir cum mediocri aut uili ueste conuersabatur. omne quippe, quod non propter necessitatem [e] suam sed propter uenustatem accipitur elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Basilius: sed neque ex sericis texturis uestem quis uariatam induebat, neque apponebat uariorum colorum ornamẽta in summitate [f] uestimentorum. audierant enim, quia qui mollibus uestiuntur, in domibus regum sunt.

Item ex octaua synodo.

Clerici siue in itinere ambulantes, siue alibi degentes, congruis uestibus sibi utantur.

CAN. II.

Nullus eorum, qui cõnumerantur in clero, uestimentum indecẽs habeat, siue in ciuitate degens, siue in itinere [g] ambulans, sed stolis [h] utatur, quæ concessæ sunt clericis. Si uerò quis tale quid fecerit: per unam [i] hebdomadã suspendatur.

Item Zacharias papa.

Non secularibus uestibus, sed ordini suo conuenientibus clerici utantur.

CAN. III.

Episcopi, presbyteri, diaconi secularibus indumentis nõ utantur, nisi (ut cõdecet) tunica sacerdotali [k] sed neq; dũ ambulauerint in ciuitate, aut in uia, aut in plateis sine operimẽto [l] præsumãt ambulare, ꝓterquã si in itinere longo tẽpore ambulauerint: quia sicut mulier orãs in ecclesijs nõ uelato capite, deturpat caput suũ (iuxta apostolicam uocem) ita sacerdos sine operimento deturpat sacerdotium suum, quod si temerè præsumpserit contra statuta agere, cõione priuetur, donec quæ statuta sunt, adimplere maturet.

1. Cor. 11. d

Item Leo papa.

Extra domos sine proprio ornatu. sacerdotes non appareant.

CAN. IIII.

Sine ornatu sacerdotali, extra domos sacerdotes apparere nullo modo conuenit, ne (ut aliquis secularium) [m] iniurias patiantur. contrarius deniq; inuentus aut desinat, aut canonicæ subiaceat disciplinæ.

Item Innocentius papa secundus.

De eodem.

Careant beneficijs ecclesiasticis, qui corrigi ab episcopis contemnunt.

CAN. V.

Præcipimus ut tã episcopi, quàm clerici in statu mentis, in habitu corpo-

ditionẽ nostram.

e Necessitatem. id est commoditatẽ & honestatẽ. †

f In summitate. i. in limbo.

g Nullus. In itinere. Nisi fuerit iusta cã timoris. extra de uita & honest.cleri.cap.clerici.

h Stolis. id est, ueste talari, sup pellicio, uel cappa.

i Per unam. Nota de suspensione unius septimanæ. sic de consec. dist. ij. si quis per ebrietatem. & v.q.ij.c. præsenti.

k Episcopi. Sacerdotali. i. talari: ut xxiij. distin. c. non liceat.

l Operimento. id est, sine cappa, uel pallio.

m Sine ornatu. Secularium. Ero uidet, quod qui uerberat tales non sit excõmunicatus. extra de sen ten. excõ. in audiẽtia. sed hoc nõ est uerum, ut notaui xvij. q. iiij. capit. quisquis. Ioan. de Fant.

Præcipimus. Suum

† Bene dicit: nam si solum necessitatẽ attendas, pellis caprina sufficeret. qđ non est uerum xlj. di. par simoniã. §. ul. secũdum Ioã. de Fau.

ris Deo & hominibus placere studeant, & nec in superfluitate scissuræ, aut colore uestium, nec in tonsura, intuentium (quorū forma & exemplum esse debent) offendant aspectum sed potius quod eorū deceat sanctitatē: quòd si moniti ab eis † emendare noluerint, ecclesiasticis careant beneficijs.

† Alias ab episcopis.

QVAESTIO V.

Vum uerò [a] episcopū relinquere, et ab officio suo discedere, atq; ad secularem iudicem confugere, nulli licet.

Vnde in Agathensi concilio legitur.

Clericus ad iudicem secularem confugiens, de communione ecclesiæ depellatur.

CAN. I.

PLacuit ut clericus si relicto officio propter districtionem ad secularem iudicem fortasse confugerit, & is, ad quem recurrit, solatiū ei defensionis impenderit, cum eo de ecclesiæ communione pellatur.

Item ex concilio Antiocheno.

Presbyter uel diaconus ab episcopo depositus imperatorem non adeat.

CAN. II.

SI quis à proprio episcopo depositus presbyter uel diaconus, aut etiam à synodo quilibet episcopus fuerit exauthoratus, molestiam imperialibus [b] auribus inferre non præsumat, sed ad maiorum episcoporū synodum sese conuertat, & quæ se putat habere iusta, in eorum cōcilio alleget, atq; ab his de se expectet quæ fuerit deprōpta sententia: quòd si deficiens pusillanimitate hoc noluerit facere, sed importunus fuerit Imperatori, huiusmodi nullam ueniā [c] habere, neq; locū ullius assertionis suæ, nec spem recipiendi gradus habeat in futurum.

Item ex concilio Carthaginensi quinto.

Non defensetur ab aliquo qui episcoporū iudicio dānatur.

CAN. III.

SI quis cuiuslibet honoris clericus iudicio episcoporum pro quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum siue ab ecclesijs, quibus præfuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pœna [d] damni pecuniæ, atq; honoris, quo nec ætatem [e] nec sexum excusandum esse præcipimus.

Item ex concilio Arelatensi tertio.

Communione priuetur, qui ecclesiasticæ disciplinæ regulam fugientem defensare præsumit.

CAN. IIII.

SI fortè aliquis clericorum regulā disciplinæ ecclesiasticæ subterfugiens fuerit euagatus, quicunque eum susceperit, [f] & illum pontifici suo non reconciliauerit, sed magis defensare præsumpserit ecclesiæ communione priuetur.

Item ex concilio Martini Papæ.

Spe reconciliationis careat, qui ab episcopis condemnatus Imperatorem adierit.

CAN. V.

SI quis episcopus, presbyter, aut diaconus excōicatus in cōcilio iniustè se quæritur cōdemnatū, ad maiorū episcoporum conciliū reuertatur: ut eorū inquisitionē & iudiciū expectās, si quas se iustas causas hr̄e putat, illis exponat, si autē contēpserit, & importās se palatio [g] aures principum inquietare uoluerit, hic ad nullam ueniam poterit peruenire, neque spē futuræ reconciliationis habebit.

Item Greg. Constantino Augusto. †

† Imo Constantiæ Augustæ uxori Mauritij, ut patet i epistola 34. lib. 4. c. 78. epistolarum Gregorij.

Episcoporum causæ coram principibus examinari non debent. CAN. VI.

SI episcoporum causæ mihi commissorum apud pijssimos dominos aliorum

[a] QVū uero. Hæc qō determinatur xj. q. j. cap. placuit. & in cap. quicunque. & cap. inolita.

[b] SI quis à proprio. Imperialibus. ab Imperatore non potest peti cognitio publicorū iudiciorū: sed episcopale iudiciū pōt peti ab eo. xj. q. j. cap. placuit ut quicunq;.

[c] Nullā ueniam. Idem est in eo, qui excōicatus celebrat. xj. q. iij. si qs episcopus. idem in eo qui transit ad aliā ecclesiā authoritate ꝓpria. vij. q. j. c. si qs p̄sbyter.

[d] SI quis cuiuslibet. Pœna. Argumen. pœnam pecuniariam posse infligi ab ecclesia. xxiij. dist. quāquā. xviij. dist. quoniam quidem. xvj. q. j. c. statuimus. & q. vj. cognouimus. & xxiij. q. v. cap. de Liguribus.

[e] Nec ætatem. dū modo sit capax doli, ut de consec. di. iiij. c. eos. extra de deli. pu. c. j. B.

[f] SI forte. Susceperit. ad defendendum.

SI quis episcopus. CASVS.

Statuit Martianus papa in hoc c. qđ si ep̄s uel alius clericus conqueritur se iniuste dānatū recurrat ad cōciliū ep̄orū, & ibi si quas habet innocētiæ cās, alleget. si autē uoluerit ad principē recurrere, nullam spē futuræ reconciliationis habebit.

[g] Palatio. Nullus enim ep̄s uel præsbyter sine cōscientia aliorū ep̄orum ibi ad imperatorem. xxiij. q. viij. c. si quis episcopus.

SI episcoporū. CASVS.

Quidā ep̄i, cū suas causas corā apostolico tractare deberent, refugiū habebāt ad iudices seculares, quod Gregor. suis peccatis deputat. De hoc tamen referēdo gratias deo, scribit Constantino imperatori, dicens, quod nisi ep̄i cito ad eū uenerint, canonicā districtionem in eos exercebit.

Gratias

patrocinijs ‡ disponuntur: infelix ego in ista ecclesia quid facio? sed ut episcopi mei me despiciãt, & contra me refugiũ seculares iudices habeãt: omnipotẽti Deo gratias ago, a peccatis meis deputo: hoc tamen suggero breuiter: quia aliquantulũ expecto, & si ad me uenire distulerint, exercere in eos districtionem canonicam nullo modo cessabo.

CAVSA XXII.

Vidã episcopus iurauit falsum, qd putabat uerũ: quo cõperto archidiaconus eius iurauit se nunquã pstaturũ ei obediẽtiã. Cõpellitur archidiaconus ab episcopo, ad exhibẽdã sibi cõsuetam reuerẽtiã. accusat episcopus de duplici periurio, & de eo ꝙ falsum iurauit, & quia archidiaconum ad peierandum compulit.

1 *Primò quæritur an iuramentum sit præstandum, an non?*

2 *Secũdò, si sit periurus qui iurat falsum, quod putabat uerum?*

3 *Tertiò, si licuit archidiacono denegare episcopo consuetã obediẽtiam?*

4 *Quartò, si cõstiterit esse illicitũ ꝙ iurauit archidiaconus, an sit seruãdũ?*

5 *Quintò, si cõstiterit illud seuandum esse, an episcopus sit reus periurij, qui contra iuramentum archidiaconũ suum iure compellit?*

QVAESTIO I.

Vòd iuramentũ b præstãdũ nõ sit, authoritate canonicæ scripturæ pbatur. Ait enim Christus in Euangelio discipulis: Sit sermo uester, Est est: Nõ nõ: c qđ autẽ amplius est, à malo d est. Itẽ Iacobus in epistola ait: Ante oĩa fratres mei nolite e iurare omnino. utraq; authoritate iuramentũ prohibemur p̃stare. Sed aliud est ad iuramentũ spõte accedere, aliud uel ad asserendã innocentiã suã, uel ad fœdera pacis conseruanda, uel ad persuadendum auditoribus qñ pigri sunt credere qđ eis utile est, iuramẽtum offerre. primum prohibetur, secundum conceditur: nõ enim iurare omnino peccatum est.

Vnde in concilio Tolètano octauo legitur.

Iuramentum pro fœdere pacis est faciendum.

CAN. I.

OMne quod f in fœdere pacis uenit, tunc solidius consistit, cum iuramenti hoc interpositio roborat. Sed & omne, quod amicorum animos conciliat, tunc

Tribulatus agere debet gratias deo.

a Gratias ago. Nõ de facto ipsorũ: quia ipsi peccat. sed pro pœna quam ego sustineo: sicut Iob egit gratias Deo pro sua pœna, nõ pro persecutione malorũ, cũ sic dixit: Sit nomen dñi benedictũ. Vidam episcopus.

CASVS.

In superiori cã tractatũ est de obediẽtia clericorũ erga suos epos. Sed quia quãdoq; quis iurat se suo prælato nõ obedire: ideo Gratianus hãc xxij. cãm subnectit: in qua de iuramento tractat, & de mandato. & quot comites iuramentũ habeat. quæ ut melius appareant, proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones.

Vod iuramentum. Hæc quæstio diuiditur in qnque partes: in quarũ prima probaт per x. ca. quod possumus iurare ꝓ re licita & ex causa: alias non. Secunda ibi, Quæritur quis. Tertia ibi, Ex p̃missis. Quarta ibi, Sed quærit. Quinta ibi, Periurij. Ioannes de Fant.

Patrocinijs. Intellige Mauriciũ imperatorẽ, quẽ Gre. in hac epistola & ubiq; uocat pijssimũ dominũ suũ, uel eius delegatos, quorũ authoritate maximus fact⁹ erat episcopus Salonitanus ut s̃. 36. d. Salonitanæ. mos erat Gregorij scribere ad imperatricẽ, qñ uidebat imperatorẽ ab alijs persuasum.

b Quod iuramentum. Ad intelligẽtiam sequẽtiũ, uidẽdum est quid sit iurare, & quid iuramentũ, quæ causa institutionis iuramenti, & quæ sit forma iuramenti. Iurare est aliquid Deo teste dicere. Iuramẽtũ est uox ipsius iurantis: uel act⁹ ipse, uel ipsũ quod iuratur. Causa ĩstitutionis una est, pp̃ infirmitatẽ hominũ de facili dubitantiũ. cũ em̃ uolumus aliquib⁹ persuadere qđ eis utile est, & nõ credunt simplici uerbo, permittitur nobis iurare: ut j̃. ea. non est. & c. ita ergo. & c. si peccatum. Alia causa est, propter idololatriam. sicut enim concessum fuit ut hostias Deo immolarẽt, ne eas offerrẽt dęmonib⁹, sic potius permissum fuit ut per Deũ iurarẽt, quã p creaturas, ne inciderẽt ĩ crimẽ idololatriæ: ut j̃. e. cõsidera. Forma autẽ iuramenti, alia fit solo sermone: alia fit interuẽtu alicuius rei sacræ. Illa q̃ solo sermone fit, scđm tria tẽpora triplex inuenitur. Aliter enim iurabãt in ueteri lege. aliter in primitiua ecclesia: aliter hodie. In ueteri lege iurabatur. Viuit Dominus: Viuit anima mea: hæc addat mihi dominus: ut j̃. e. & iurabũt. In primitiua ecclesia iurabaт, testis est mihi Dominus: testis est mihi conscĩetia: hoc dico corã Deo: ut j̃. ea. si peccatũ. Hodie iuratur, p Deũ. & sic me Deus adiuuet: ut xxxv. quæst. vj. de parẽtela. Pœna periurij ẽ, sicut de alijs mortalibus: ut j̃. ea. q. c. ult. & fit ĩtestabilis: ut j̃. e. q. v. paruuli. huic aũt quæstioni propositæ breuis daт solutio: quia iuramentũ nõ est præstandũ, nisi in dubijs & necessarijs, cum pigri sint homines ad credendum: ut j̃. e. ita. & c. peccatum est.

Iurare q̃d sit.

Iuramentum dupli ci causa ẽ institutũ.

Iuramẽti forma.

Iuramenta legis ueteris.

Iuramenta primitiuæ ecclesiæ.

Matt. 5. F

Iacob. 5. e

Pœna periurij.

c Est est, Nõ nõ. ideo fit geminatio, ut referatur ad os, & ad cor. ut extra de iureiur. c. et si xp̃s. & negatio duplex hic nõ ĩducit affirmationẽ: licet sit arg. contra ff. de uerb. sig. duobus uerbis.

d A malo. Ab incredulitate. s. illius cui iuraт: ut extra de elec. significasti

e Nolite. Sic tñ remouet ĩdiscretum iuramẽtũ, uel uult dicere, ꝙ non pro qualibet re sit iurãdũ: q̃a nõ pro utili: ut ij. q. v. si qs Io.

f OMne qđ. Itẽ quatuor hic

hic ponit casus, in quibus potest iurari. sunt & alij quos habes ij. quæ.v. in princi. & xxviij. distinc. de Syracusanæ. & extra de iura calum. c. j. extra de electio. significasti.

[a] Deficiat. supple & reus sit infamatus: alias deficiēte accusatore non cogit se reus expurgare, nisi fuerit infamatus, ut vj. quęstione ultima. qđ autem. licet quidā uoluerit dicere cōtra. C. de reb. creditis. in bonæ. & hęc dictio sola, excludit hic uulgarem ꝓbationē, [b] sed non excludit numerum compurgatorum.

[a] Quæ aliena debet esse à sacro ordine. 2.q.5. monomachiá.

[b] Taxatio. i. impositio iudicis, est. n. taxare, modus iurandi. extra de purga. ca. c. cum in iuuenture. Io.

[c] NOn est cōtra. In ipso est. j. eadem. si peccatū. xj. q. iij. antecessor. Io.

Iurare nolens ē habēdus hæreticus.

1.Co.15.d

[d] Audiendi sunt. Imo eo ipso ꝙ nolūt iurare, sunt habendi hæretici, extra de hæret. excōmunicamus. & ca. ad abolendam. §. si qui. quidam enim nimis faciles sunt ad iurandum: quidā metu diuini numinis usq; ad superstitionē pueniunt, ut ff. de condi. institu. quæ sub conditione. Io.

[e] IN nouo. Sed quia peierare. arg. ꝙ quādoq; prohibet aliquid non pp se, sed ꝓpter aliud qđ inde sequi pōt. [a] xj. quæstio. iij. nolite. & xxxvij. di. ideo. institu. ui bono rapt. §. sed nedum talia. xlj. dist. quisquis. xij. quæst. j. habebat. ij. qō. vij. præsumunt. xxiij. q. iij. Deus. ubi aliqd prohibet propter suum contrarium.

Mat 5.f

[a] Ar. contra. xxiij. q.v. de occidendis.

† Episto. cliij.

fidelius durat, cum eos sacramenti uincula ligant. omne enim quod testibus astipulatur, uerius constat cum id iurationis adiectio affirmat. quòd & si testis deficiat, [a] innocentis fidem sola iurisiurandi taxatio [b] manifestat.

Item Aug. super epistolam ad Galatas.

Iuratio non est prohibenda, nec tanquam bonum appetēda.

CAN. II.

NOn est contra præceptum Dei iuratio, quæ à malo non iurantis est, sed increduli à quo iurare cogitur. Nam hic intelligitur ita dominū prohibuisse à iureiurando, [c] ut quantum in ipso est quisque non iuret: quod multi faciunt, in ore habentes iurationem tanquam magnum & suaue aliquid. Nam utique Apostolus nouit præceptū domini, & tamen iurauit. Non enim audiendi sunt [d] qui has iurationes esse non putant. quid enim facient de illa iuratione, Quotidie morior per uestram gloriam fratres, quam habeo in Christo Iesu domino nostro: quā Græca exemplaria manifestissimam iurationem esse ostendunt. Prohibemur ergo iurare cupiditate aut dilectione iurandi. quamuis enim iuramentum amplius sit, quàm est est, uel non non, & ideo à malo sit: non tamen est à malo tuo, sed à malo infirmitatis aut incredulitatis eorum, qui non aliter mouentur ad fidem.

Item Augu. in epistola ad Publicolam. †

Peierare peccatum est, non iurare.

CAN. III.

IN nouo testamento dictum est, ne omnino iuremus: quod mihi quidem propterea dictum esse uidetur, non quia iurare peccatum est, sed quia peierare [e] immane peccatū est: à quo longe nos esse uoluit, qui omnino ne iuremus commonuit.

Idem. †

In necessarijs uerum iurare, peccatum non est.

CAN. IIII.

VT noueritis uerum iurare non esse peccatum inuenimus & apostolum Paulum iurasse: Quotidie morior per uestram gloriam fratres, quam habeo in Christo Iesu domino nostro. Per gloriam uestram, iuratio est. non enim sic ait, per uestram gloriam morior, quasi uestra gloria me faciat mori: quomodo si diceretur, per uenenū, per gladium, per bestiam, per inimicum mortuus est, intelligeretur faciente inimico, faciente ueneno mortuus est. 1.Co.15.d

Idem de sermone domini. † li. j. tomo iiij.

Nec tanquam bonum appetendum, nec tanquam malum iuramentum est euitandum.

CAN. V.

ITa ergo præcepisse dominum intelligitur ne iuraretur, ne quisquam sicut bonum [f] appetat iusiurandum, & assiduitate iurandi, ad periurium per consuetudinem [g] delabatur. Quapropter qui intelligit non in bonis, sed in necessarijs iurationem habendam, refrænat se quantum potest, ut nō ea utatur, nisi necessitas cogat, uidelicet cū uidet pigros esse homines ad credendum, quod eis utile est credere, nisi iuratione firmetur. Ad hoc utiq; pertinet, quod sic dicitur: Sit autē sermo uester, est, est, nō, non. Hoc bonum est & appetendū. Quod autem amplius est, à malo est. Id est, si iurare cogeris, scias de necessitate uenire infirmitatis eorum, quibus aliquid suades, quæ infirmitas utique malum est: unde nos quotidie liberari precamur cum dicimus: Libera nos à malo. Itaque non dixit, [h] quod autem amplius est, malum est. Tu enim malum non facis, qui be- Matt.5.f Matt.6.b

sicut hic.

[f] ITa ergo. Bonum arg. qđ bonū prohibet ꝓpter cōsequēs malum, ut xxj. distin. denique. uitia enim uicina sūt uirtutibus, ut xlj. distin. cap. sæpe.

[g] Consuetudinē. assiduitas enim facit aliquid esse peccatum quod alias nō esset, ut xxv. di. crimīs appellatio.

Assiduitas facit aliquid esse peccatū qđ alias nō esset.

[h] Nō dixit. Vim ergo debemus facere in uerbis secūdū ius ut viij. dist. si consuetudinem. & ff. de uerb. obliga. si quis stipulatus.

† Sermo. xxviij. de uerb. apostoli.

Tu ma

ne uteris iuratione.

Item Augustinus in sermone domini in monte, libro sexto.

Iurare non est peccatum.

CAN. VI.

TV malum non facis, qui bene uteris iuratione, quæ & si non bona, tamen necessaria est, ut alteri persuadeas, quod utiliter a persuades: sed à malo est illius, cuius infirmitate iurare cogeris.

Itē Hieronymus super Ieremiam.

Per Deum iurare permittitur, ne per idola iuretur.

CAN. VII.

ET iurabunt, uiuit dominus, in ueritate & in iudicio & in iustitia, & benedicent eum oēs gentes, ipsumq; laudabunt. Quomodo ergo Euangelium iurare nos prohibet? Sed hic iuramētū b pro confessione c dicitur, & ad condemnationē idolorum, per quæ iurabat Israel: denique offendicula d auferuntur: & iuratur per dominum Deum, quodq; dicitur, uiuit dominus, in testamento ueteri: iusiurādum est ad cōdemnationē mortuorū, e per quos iurauit omnis idololatra.

Itē Hieronymus super Matthæum, lib. j.

Infirmis iurare conceditur.

CAN. VIII.

COnsidera, quòd saluator non per Deū iurare prohibuit, sed per cœlum f & terrā, & per Hierosolymam, & per caput tuum, & hoc quasi paruulis fuerat lege concessum, ut quomodo uictimas Deo immolabant, ne eas immolarēt idolis: sic & iurare permitterentur per Deum, non quòd rectè hoc facerent, sed ꝙ melius est g Deo id exhibere, quàm dæmonijs.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Excommunicetur clericus per creaturas pertinaciter iurans.

CAN. IX.

CLericum per creaturas iurantē h acerrimè esse obiurgandū: si perstiterit in uitio, excommunicandum: inter epulas i uerò cantantem, supradictæ sententiæ seueritate coercendum decernimus.

Item Pius papa.

Clericus deponatur, laicus anathematizetur per capillum, uel caput Dei iurans.

CAN. X.

SI quis per capillum k Dei uel caput iurauerit, uel alio modo blasphemia contra Deum usus fuerit, si in ecclesiastico ordine est, deponatur si laicus, anathematizet. Et si quis per creaturas iurauerit, acerrimè castigetur: & iuxta id, quod synodus dijudicauerit, pœniteat. Si quis autem talē hominem non manifestauerit, l non est dubium quin diuina condemnatione coerceatur. Sed si episcopus ista emendare neglexerit, acerrimè corripiatur.

2 *Quæritur quis maius reus teneatur, an ille, qui per Deum, an ille, qui super sacra Euangelia iurat? Huic quæstioni Ioannes Chrysostomus respondet dicens.*

Non est maius per Euangelium, quàm per Deum iurare.

CAN. XI.

SI aliqua causa fuerit, modicum m uidetur facere, qui iurat per Deum: qui autem per Euangelium, maius n aliquid fecisse uidetur. quibus dicendum est: Stulti, scripturæ propter Deum factæ sunt, non Deus propter scripturas. o

---

Iurat̄ pro pter utilitatem. Imo li. j. Tomo iiij.

a TV malum. Quod utiliter & si propter utilitatē alterius possum iurar̄, multo magis propter meam: ut xxiij. q. v. si non licet.

b ET iurabūt. S; hic iuramētū. prima ratio.

c Pro confessione. Iurando enim per Deum, confitemur ipsum.

d Offendicula. Id est, idola, per quæ iurabant.

e Mortuorum. scilicet deorū. Io.

Sub. qui ꝑ hoc dānabantur, & cōtemptibiles habebant quia non credebat populus ipsos hr̄e aliqd numinis in se, sicut prius quā do iurabat ꝑ ipsos.

f COnsidera. Sed per cælum licet per creaturas nō possim⁹ iurare, iuramus tamen per Euangeliū, quod est creatura: quia ibi tātū respect⁹ habet̄ ad Deum. Ideo autē prohibetur iurari per eas, ne per cō temptum earū peieretur, ut j. ea. §. sed obijcitur. & ne uideatur numē esse i eis. j. ea. §. ult.

In com mē. ad ca. iiij. Iere. Iurare ꝑ creaturas non licet. Iere. 13. a

g Melius est. Electiue ponitur, non cōparatiue. sic xj. quæst. iij. nemo peritorum.

h CLericū. Iurātem. sine solennitate, tunc enim depositionē inducit, quādo ad solēnitatē iurat: arg. xxvij. distin. § ultimo.

i Inter epulas. de consec. distin. v. c. nullus.

In com menta. ad cap. v. Lege ciui li quomodo puniantur qui iurant. Accusare an quis cogatur.

k SI quis ꝑ capillū. secundum leges, qui iurat ultimo supplicio punitur. in authen. ut non luxurientur contra naturā. circa mediū.

l Non manifestauerit. Ar. quod aliquis cogitur accusare: ut ij. q. vij. c. quapropter. xxiij. q. iij. ꝯā sacerdos. j. q. j. c. q̄ſqs. Sed contra, nemo inuitus accusar̄ cogitur. C. ut nemo inuitus agere uel accusare cōpellatur. l. j. & furē nemo cogitur indicare uel accusare. ff. de pręscrip. uer. l. solent. Sed potest dici, quod iudicis officio cogi pōt, sed non iure actionis. Illud tamē credo, quod denūtiare cogitur aliquis secundum communem opinionē. qđ notaui ij. q. j. si peccauerit.

Hoc intellige si testib⁹ potest eū cō uincere, alias debet tacere, & tum later corripere. ij. q. j. si peccauerit. uel saltē dicere tali ꝑsonæ quæ possit prodesse, non obesse. j. e. q. v. hoc uidetur secundum Hug.

m Quæritur. Hæc est secunda pars qō. in qua quærit̄ utrū sit maius peccatum iurare per Deum, quàm per Euangelia. & hoc probat per duo capitula. qđ plus est iurare per Deum. Ioan. de Fant.

n SI aliqua. Modicum. quantum ad uulgares.

o Maius. j. ea. q. v. c. peierar̄. cōtra sed illud de iudicio ecclesiæ, istud de iudicio dei. Vel dic qđ qui iurat ꝑ Deum nō solenniter, minus peccat, quā q solenniter per Euangeliū sed si utrūque iuramētū est solēne, magis peccat, qui iurat per Deum.

Propter scripturas. Hic patet, qđ æquæ obligat, qui iurat ꝑ Deū, sicut qui iurat ꝑ Euāgeliū, sed si per Deū iuraret

Ex isto text. infertur qđ dignitas aggrauat delictū, & ꝑ cōsequēs pœnā. not. in l. presbyteris. C. de epis. & cle. Cy. i l. nemo. C. de sum. trini. Iurans ꝑ deum an plus obligetur quā iurās per euāgeliū.

iuraret non solenniter, & per Euangelium soléniter: uel ecõuerso magis est obligatus quo ad ecclesiã soléniter iurãs, sed quantũ ad Deũ æqualiter. extra qui cler. uel uo. rursus. Sed obijcit, quanto sanctius est per quod iurat, tanto magis est pœnale periuriũ, ergo magis obligatoriũ: ut ĩ. eo. mouet. sed illud intelligo cum iurat illicitè, & habet respectus ad solã creaturã. Hic patet, quod nõ est licitũ iurare per creaturas, nisi in iure exprimat, qđ possit sicut ꝑ Euãgelium, per altare per crucem. ĩ. ea. habemus. & v. q. v. qui peierat. & ĩ. e. si aliqua. & per salutẽ principis: ut j. q. vij. quoties. Secundũ leges tamẽ uidet, quod possit iurari per creaturas: ut. ff. de iureiuran. l. ij. §. ulti. & l. qui per salutem. Sed per mẽbra dei non est licitũ iurare: ut in authen. ut nõ luxurientur homines cõtra naturam. colla. vj. circa medium.

Leu. 19. b

Leu. 19. b Matth. 5.

a SI peccatum. Præciperet. quia non est peccatũ, quod De⁹ uult fine lege: ut xx. vj. di. c. deinde. & qui peccat legis authoritate, non peccat: ut xxiij. q. iiij. qui peccat.

a Ad hoc xxxiij. q. v. uoluit. in fine.

b Ad me. sicut dicit canon, quod aliquis dicitur mutari potius quã mutare. vij. q. j. mutationes. & ca. scias.

Ex præmissis. Hæc ẽ tertia pars q. in qua quæritur utrum sit peccatũ recipere iuramentum si dubitat: & probat quod non, per capi. seq. Ioã. de Fant.

c QVamuis. Recipiamus. nisi cũ scimus aliquem falsum iuraturum, tunc enim prohibemur recipere iuramentum: ut ĩ. ea. q. v. qui exigit. uel cũ scimus aliquẽ cito posse labi in periuriũ: ut extra de coha. cle. clericos. Et est hic argu. quod eo ipso est aliquid licitũ, quod nõ est prohibitũ: ut xxvij. q. ij. lex diuinæ. xxviij. q. j. iam nunc. Item arg. ꝙ antecedens est licitum, nõ tamen cõsequens. sic xxiij. q. j. quid culpatur. in fine.

Sed quærit. Hæc est quarta ꝑs quæstio. in qua quæritur si sit credendũ fidei eius, qui per dæmonia iurat? & probat quod sic, ꝑ ca. seq. Io. de Fan.

d MOuet te. Bis. Plus enim peccat, qui in duobus peccat, quam qui in uno. xiij. distin. c. j. Sociat.

Iuramentũ nõ est recipiendũ ab illo quem scimus falsum iuraturum.

Item & cũ scio ueritatẽ, sed ex odio exigo iurationẽ. C. de iur. calum. authẽ. ĩ hoc sacramento. Lau.

Item Hieronymus.

Non solùm in altari uel reliquijs, sed etiam in communi loquela periurium caueatur.

CAN. XII.

HAbemus in lege Dei scriptum: Non peierabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui in uanum. Ideo admonendi sunt omnes, ut diligenter caueant periuriũ non solum in altari, seu in sanctorum reliquijs, sed etiam in cõmuni loquela.

Item Isidorus sententiarum libro secundo.

Non prohibet Deus iurare, sed peierare.

CAN. XIII.

NOn est contra Dei præceptum iurare: sed dum iurandi usum facimus, periurij crimen incurrimus.

Item Augustinus de uerbis Apostoli: sermone xxviij.

Iuratio non est peccatum.

CAN. XIIII.

SI peccatum esset iuratio, nec in ueteri lege diceretur: Non peierabis reddes autem domino iuramẽta tua. Nõ enim peccatum nobis præciperetur. a Item non uobis dicimus nos, non iurare. Si enim hoc dicimus, mentimur. quãtum ad me b pertinet, non iuro: sed quantũ mihi uidetur, magna necessitate compulsus, cùm uidero mihi non credi, nisi faciam: & ei qui mihi non credit, non expedire quod non credit, hac perpensa ratione, & consideratione librata, cum magno timore dico, coram Deo, aut, testis est mihi Deus, aut, scit Christus quòd sic est in animo meo & uideo quia plus est, id est, quia amplius est, quã Est est, Non nõ: sed hoc quod amplius est, à malo est, non iurantis, sed non credentis.

§ *Ex præmissis colligitur, quòd iurare nõ est peccatum, nõ tamen tanquã bonum est appetẽdum: ne consuetudine iurandi labamur in periurium, sed cùm dicatur procedere à malo nõ credentis, uidetur quod & si iurare peccatum nõ sit, iuramẽtum tamẽ recipere malum sit, sed noĩe mali non malitia sed peccati pœna intelligitur. Ex pœnali. n. infirmitate incredulitas illa processit, qua ad iurandum compellimur. Ipsum autem iurare sicut peccatum non est, ita iuramentum ab aliquo recipere, malum non est.*

Vnde Augustinus scribit ad Publicolam. † Episto. cliiij.

Iuramentum accipere non prohibemur.

CAN. XV.

QVamuis dictum sit ne iuremus, nusquam me in scripturis sanctis legisse memini ne ab aliquo iurationem recipiamus. c

4 *Sed quæritur an sit utendum fide eius, qui per demonia iurat?*

De his ita scribit Augu. ad Publicolã. † † Tomo ij. ĩ princ. dic. episto. cliiij.

Licet uti fide eius, qui ut eam seruet, per dæmonia iurat.

MOuet te utrum eius fide utẽdum sit, qui ut eam seruet, per dæmonia iurauerit. ubi te uolo prius considerare, utrũ si quispiam per deos falsos iurauerit se fidẽ seruaturum, † & eam non seruauerit, non tibi uideatur bis d peccasse. si enim tali iuratione promissam seruaret fidem, ideo tamen peccasse iudicaretur, quia per deos falsos iurauerit se fidẽ seruaturũ: illud autẽ nemo reprehenderet, quia fidem seruauit. nũc uerò, quia & iurauit per quos non debuit, & contra pollicitam fecit fidem

† Tenet enim seruare iuramentũ licet peccet secundũ Alexã. de Imo. & moder. in l. ait prætor. §. iurari. in fi. §. ff. de iureiurã.

quod non debuit: bis utique peccauit. ac per hoc qui utit̄ fide illius, quem constat iurasse per falsos deos, & utitur non ad malum, sed ad bonum & licitum non peccato illius se sociat, [a] qui per dæmonia iurauit: sed bono pacto eius, quo fidem seruauit. neque. [b] enim hic eam fidem dico seruari, qua fideles uocantur, qui baptizantur in Christo. Illa enim longè alia est, longeq; discreta à fide humanorũ placitorum, atq; pactorum.

Veruntamen sine ulla dubitatione minus malũ est, per deos falsos iurare ueraciter, [c] quam per Deum uerum fallaciter. Quantò enim, id, per quod iuratur, magis sanctum est, tantò magis [d] est pœnale [e] periurium. [f] Alia quæstio est, utrum non peccet, qui per falsos deos sibi iurari facit, q̃a ille, qui ei iurat, iurat p̄ falsos deos, quos colit? Cui q̃stioni possunt illa testimonia suffragari, quæ ipse commemorasti de Laban [g] & Abimelech: si tamen Abimelech per deos suos iurauit, sicut Laban per Deum Iacob. [†]

Sicut etiam cùm in libro Machabæorum Romani legantur pacem firmasse cum Iudæis, intelligẽdi sunt iurasse per falsos deos, sicut & Iudæi iurauerunt per Deum uerum: sic etiam & de iuramento, quod fit per creaturas, intelligendum est quod ipsum quidem iurare per creaturas malum est, quia à Deo prohibitum: sed seruare quod iuratur, bonum est, ut euitetur peccatum mendacij & dolositatis.

Sed obijcitur quòd Ioseph uir sanctus per creaturas iurauit, dum dixit fratribus suis: Per salutē [h] Pharaonis non exibitis hinc. Gē. 42.c Sed sciendum est quòd sancti non tam per creaturas, quàm per creatorē creaturarum iurabant, nec in creaturis aliud, quam creatorem ipsarum uenerabantur: sicut Ioseph qui per Pharaonem iurando hoc in eo ueneratus est, quod Dei iudicio positus erat in infimis [i] unde Apostolus ait: Omnis potestas à Domino Deo est. Ro. 13.a Item Christus Pilato: Non haberes in me potestatem, nisi esset tibi data desuper. Ioā. 19.a Deus autem per creaturas iurare prohibuit: ne uel more gentilium, aliquod numen deitatis creaturis inesse crederetur: uel ne creaturas contemptibiles iudicando, per eas promissa pro nihilo duceremus.

Sed quæritur quid grauius sit, an per creaturas, an per creatorem iurare fallaciter? Dupliciter enim reus est, qui per creaturas iurat mendaciter: quia & contra prohibitionem iurat, per quod sibi iurare non licet: à quo peccato est immunis qui non nisi per creatorem iurat, & proximum dolo capit: quod facit etiam per creatorem mendaciter iurans. Sed si periurium tantò magis pœnale est, quantò sanctius illud per quod iuratur, apparet. quòd & si per creaturas mendaciter iurans dupliciter [k] peccet, grauiori tamen se subijcit pœnæ, qui per creatorem iurat mendaciter.

[5] Periurij autem pœna grauissima est: quam si quis timens ad confessionem uenire noluerit, à fidelium consortio est abijciẽdus.

Vnde Euticianus papa.

Fidelium consortio careat, qui pœnitentiã periurij agere noluerit.

[a] Sociat. & ita obligat iuramentum, quod fit per falsos deos. & non obstat ff. de iureiurã. l. nõ erit. §. pen. ubi dicitur ꝙ non ualet iuramentum, quod fit p̄ falsos deos: quia ibi loquit̄ de hominibus eiusdē fidei.

ADDITIO.

Scilicet de duobus fidelibus: hic autem unus erat infidelis: & ita fit hoc in fauorē religionis: uel ibi est aliud secũdũ leges, secũdũ Lau.

[b] Neq;. hic respõdet tacitæ quæstioni: cum pagani non habeant fidem, quomodo dices eos frãgere fidem? Ad hoc respondet, quod hic non agitur de fide uirtutũ, sed de alia fide. Multipliciter enim dicitur fides. quandoq: idem est fides quod sacramẽtũ baptismi: ut xlv. dist. de Iudæis. Itē dicitur fides castitas tori [r] ut xxvij. quæst. ij. coniuges. Itē dicitur fides securitas siue pactum ut xxiij. quæstio. j. noli Item dicitur fides conscientia: ut ibi, omne quod nõ est ex fide peccatũ. est: ut xxviij. q. j. §. j. Item dicitur fides habitus mentis bene constitutę. Item dicitur fides, credulitas, secũdũ quam credimus illud qđ nõ uidemus, ut ibi, Fides nõ habet meritum, &c. de pœni. dist. iiij. c. in domo.

Fides multipliciter sumitur.

[r] Ad hoc xxiij. q. j. caue.

[c] Veraciter quod est, si fallaciter iuretur per deos falsos & ita periurium cõmittit, qui uerũ iurat per deos falsos.

[†] Iacob. Sic loco Sochor restitui ex lib. Aug. per Frobēnium impressis.

Periuriũ cõmittit iurans ēt per falsos deos.

[d] Magis. hæc dictio magis, nõ comparatiue ponit̄: sed abnegatiue: q̃a falsi dei non sunt sancti.

[e] Pœnale. i. maiori pœna dignum. quãto enim res est sanctior uel melior tanto est maius peccatum offendere eã quam aliã: ut xvij. quęst. iiij. sicut qui. & j. ea. quæst. v. qui peierat.

[f] Periuriũ. Id est, temerariũ iuramentum. & sic bene adaptat̄ ratio sequens.

[g] De Laban. sed nõne ille peccat, q̃ per deos falsos iurat? ergo & ille peccat qui recipit tale iuramētum: ut j. e. q. v. ille? Sed dic ꝙ licet ille peccet, tamen permittitur tale iuramētum, cum aliter non posit adhiberi fides dictis suis. preterea si iuraret per Deũ uerum, facilius obuiaret tali iuramento: & tamē magis peccaret.

[h] Per salutem. & in canone per salutem dominorum iuratur. ut j. q. vij. quoties.

[i] In infimis. alias Memphis, quæ erat caput regni Pharaonis.

[k] Dupliciter. & ita quãdoq; duo mala, ratione coniunctionis non æquiualent alteri eorũ per se. sic extra de offi. iud. deleg. sup̄ quæstionum. §. si uerò.

Prædican-

P Rædicandum. CASVS. [S]ignificatum fuit Euticiano papæ, quod quidam presbyteri de periurio leuē pœnitentiam imponebant: quare statuit Euticianus ut Christiani moneātur periurium euitare cum sit graue delictum: sed si in illud inciderint, taliter de seipso pœniteāt, qualiter de adulterio & de alijs criminalibus uitijs pœniterēt. Si quis uero timens lōgā pœnitētiā periurij, ad cōfeßionem uenire noluerit, excōmunicetur donec resipiscat.

CAN. XVII.

P Rædicandum est ēt ut periurium fideles caueant, & ab hoc summopere abstineant, scientes hoc grāde scelus esse, & in lege & in prophetis & in euāgelio prohibitū. Audiuimus aūt quosdam paruipendere hoc scelus, & leuē quodāmodo periuris pœnitētiæ modū imponere: qui ēt nosse debent talē de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem [a] & de adulterio, & de fornicatione, & de homicidio sponte commisso, & de cæteris criminalibus uitijs. Si q̄s uerò ꝑpetrato periurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiā lōgā ad confeßionem uenire noluerit, ab ecclesia repellendus [b] est, siue à communione & consortio fidelium, ut nullus cū eo comedat neque bibat, neque in domo sua eū recipiat.

QVAESTIO II.

[Q]Vòd autē [c] per iuriū sit falsum iurare, facilè probat. Ait enim Augustinus in libro psalmorū, super Domini est terra.

Peierat, qui aliter facturus est, quàm promittit.

CAN. I.

I N dolo iurat, qui aliter facturus est [d] quā promittit: cùm periuriū sit néquiter decipere [e] credentem.

Item Hieronymus super Ieremiam libro secundo. †

Quos debeat habere comites iusiurandum,

CAN. II.

A Nimaduertendum, est, quòd iusiurandum hos habeat comites, ueritatē: [f] iudiciū, [g] atque iustitiam: [h] si ista defuerint, nequaquā iuramētum erit, sed periurium.

Item qui falsum iurat, mentitur: mentiendo autem iurare, nihil aliud est, quàm peierare. Cùm ergo omnes qui loquuntur mendacium, perdendi sint, iuxta illud Psalmistæ, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. multò magis damnabiles sunt, qui mentiendo peierare conuincuntur, quàm qui nomen Dei sui in uanum assumunt. Sed aliud est falsum iurare, aliud iurare in dolo. Non enim omnis qui aliter facturus est, quā promittit, in dolo iurat. Licet enim apostolus aliter facturus eßet, quàm promitteret Corinthijs in prima epistola cùm ait, Veniam ad uos: non tamen in dolo iurauit, aut mendaciter promisit. Ille enim dolo iurat, aut mendaciter promittit, in cuius mente est, non sic se facturū ut promittit. Ille autē, qui promitttit falsū, quod putat esse uerū, nec ī dolo iurat nec mendaciter ꝑmittit.

[a] Qualem. quantum ad numerū annorum hoc intellige, non quātum ad asperitatem pœnitentiæ nam regulariter pro quolibet mortali debetur septennis pœnitētia, nisi dignitas delinquentis, uel qualitas delicti aliud suadeat. xxxiij. qō. ij. hoc ipsum. & lxxxij. dist. presbyter. & xxvij. qō. j. deuotā. unde licet septēnis pœnitētia imponatur pro periurio, sicut pro homicidio uel adulterio, asperior tamen pœnitētia imponitur pro adulterio, uel homicidio, quam ꝑ periurio, & durior pro homicidio quā pro adulterio: ut xxiij. q. ij. si quod. Ioan.

Pœnitentia septennis debet pro quolibet mortali.

[b] Repellēdus. Argu. aliquē compellendum ad pœnitētiam. vj. quæstio. j. illi qui. [a]

[a] Dicit no. 33. q. 2. quicunque. & nota quod ex eo quod hic dicit ad cōfessionē uenire. &c. uidet quod præceptū sit cōfiteri sacerdoti. ad hoc de pœ. di. j. quē pœnitet. Sed argu. contra dic. c. ul. ubi distinguit inter cōfessionē perfectorū & impfectorum: tamen primū dictū tenet hic Lau. nisi forte consisteret tātū in uoluntate secūdū opi. Baz. arg. extra de reg. iur. ca. j.

[Q]Vod autē. Hæc q̄stio diuidit in quinque partes. In prima parte probat per v. capit. quod non est periurus qui iurat falsum, quod putat esse uerū. Secunda ibi, Ille ergo. Tertia ibi, Item quod dicitur. Quarta ibi, cum humilitatis. Quinta ibi, Quādoque. Io. de Fant.

[c] Quod autē. Hic quæritur an sit periurus, qui iurat falsum quod putat uerum. Ad quod notā dum est, quod quatuor modis committitur periurium. Vno modo ut si q̄s falsum ignoranter iuret: & illud nullo modo est peccatū: ut j̄. ead. beatus. Secundo modo dicitur periurium tātum falsum iuramētum scienter factū: & illud semper est peccatum, & mortale: ut j̄. ead. ca. homines. Tertio modo dicitur periuriū indiscretū iuramentum: & illud quandoq; est peccatum mortale. j̄. ead. quæstio. iiij. qui sacramento. quandoque ueniale: ut xxv. distinct. §. alias ea. & extra de iureiur. ca. uerum. Quarto modo dicitur periuriū trāsgreßio iuramēti: & illud quandoque nullum peccatum est: ut in illicitis: ut j̄. ead. quæsti. iiij. in malis. quandoque est mortale: ut j̄. ead. quæst. iiij. si aliquid.

Periurium quatuor modis committitur.

† li. 1. cōmēt. ad c. iiij. Ieremiæ.

Psal. 5.

[d] IN dolo. Qui aliter facturus est. id est, qui aliter proponit facere.

[e] Nequiter decipere. scilicet habere animum decipiēdi. si. n. non haberet animū, secus esset, ut j̄. ead. ne quis. [a]

[a] Ad hoc ff. qui & à quib. l. in fraudem.

[f] ANimaduertēdum. Veritatem. id est, conscientiam ueritatis. j̄. eadem. capit. ne quis. sed ueritas rei non sufficit, nisi adsit cōscientia: ut j̄. ead. homines. sic & ueritas cōscientiæ sufficit ut à furto excuset si credo dominū permissurum: ut in stit. de obliga. quæ ex deli. nascuntur. §. placuit.

1. Corin. 16 a.

Veritas conscientiæ à furto excusat.

[g] Iudicium. id est, discretionem.

[h] Atque iustitiam. id est, ut iustum sit & licitum quod iuratur.

Homi

Vnde Augustinus de verbis apostoli, sermone xxviij.

De eo qui iurat falsum, quod putat uerum.

CAN. III.

HOmines [x] falsum iurãt, uel cùm fallunt, uel cùm falluntur. Aut putat [b] homo uerum esse quod falsum est, & temerè [c] iurat. Aut scit [d] uel putat falsum esse, & tamen pro uero iurat, & nihilominus cum scelere iurat. Distant autem ista periuria, quæ duo [e] commemoraui. Fac illum iurare qui uerum putat esse pro quo iurat: uerum putat esse, & tamen falsum est. non ex animo iste peièrat. fallitur hic: pro uero habet quod falsum est: non pro re falsa sciẽs iurationem interponit. Da alium: scit falsum esse, & dicit uerum esse, & iurat tanquam uerum sit, quod sit falsum esse Videtis quàm ista detestanda sit belua, & de rebus humanis exterminanda. Quis enim hoc fieri uelit? [f] Omnes homines talia detestantur. Fac alium: putat esse falsum, & iurat tanquã uerum sit, & fortè uerum est. verbi gratia, ut intelligas: Pluit in illo loco: interrogas hominem, & dicit pluisse, & ad negotium eius competit, ut dicat pluit: sed putat non pluisse: periurus est. Interest quemadmodum uerbum procedat ex animo. Reã linguam [g] non facit nisi rea mens.

Quia ergo mens huius non erat rea (nesciebat enim falsum esse, quod iurauit esse uerum) nec temerè uel negligenter, sed cum magna diligentia ui debatur sibi deprehendisse uerum, quod iurauit falsum: periurij reus nequaquam est iudicandus.

Item quod dicitur: qui falsum iurat mentitur; non uniuersaliter hoc intelligi debet. non enim omnis qui falsum dicit, mentitur; sicut nec omnis qui mentitur falsum dicit.

Vnde Augustinus in Enchiridio. † c. xxij.

Non est mentiri, dicere falsum quod putat uerũ.

CAN. IIII.

IS autem mentitur, qui contra id quod animo sentit, loquitur uoluntate fallendi. Et utique uerba propterea instituta [h] sunt, non ut per ea se inuicem homines fallant: sed ut eis quisque in alterius notitiã cogitationes suas proferat. Verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod sunt instituta peccatum est. Nec ideo ullum mendacium putandum est non esse peccatum, quia possumus aliquando alicui prodesse mentiendo, possumus enim & furando, si pauper cui palàm datur, sentit commodum, & diues cui clam tollitur, non sentit incommodum: nec ideo tale furtum [i] quisquam dixerit peccatum non esse. Et infrà. Nemo mentiens iudicandus est, qui dicit falsum, quod putat uerum: quia quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur. Non itaque mendacij sed aliquando temeritatis arguendus est, qui falsa incautè credit, ac pro ueris habet: potiusq; econtrario, quantum est in ipso, ille mentitur qui dicit tanquam uerum, quod putat falsum. quantum enim ad animam [k] eius attinet, quia non quod sentit, hoc dicit, non uerum dicit, quamuis uerum inueniatur esse, quod dicit. nec ullo modo liber est à mendacio qui ore nesciens verum loquitur, sciens aũt uoluntate mentitur. Non consideratis itaq; rebus ipsis, de quibus aliquid dicitur, sed sola intentione [l] dicentis, melior est qui nesciens falsum dicit, quoniam id uerum putat, quàm qui mentiendi animum sciens gerit, nesciens uerum esse quod dicit.

---

[a] HOmines. Hic ostẽdit tres modos periurij. [b] Putat. Primum. [c] Et temere. Id est, indiscrete. [d] Aut scit. Secundum ꝙ iurat. Id est, quod uerum est. [e] Quæ duo. Scilicet primum & secundum. & sub secundo comprehendit & tertium. [f] Velit. Quia ipsum peccare nemo per se uult: ut xv. q. j. merito. [g] Linguam. Sic xv. q. vj. cap. j. [h] IS autem. Instituta. ex hoc dicto Augustini sequitur, ꝙ qui mentitur, nihil dicit: quia non dicit id quod uox significat, sicut hic dicit. Aliud enim cogitat mente quam ore proferat. Item id non dicit ꝙ cogitat: quia uox illud non significat. nec dicit illud ꝙ uox significat: quia illud non intẽdit: ergo nihil dicit: ut ff. de rebus dub. l. in ambiguo. [h] Instituta. Semper ergo in priuilegijs uel in rescriptis, interpretabuntur uerba ad id ad ꝙ instituta sunt, ut hic, & xxxvij. dist. relatum. & semper ad communem intelligentiã, &c. extra de sponsa. ex literis. & ff. de leg. iij. non aliter. Sed contra: plerunque dum proprietas uerborum attenditur, ueritas sensus amittitur. extra de uerb. sig. propterea. nam potius mens attenditur, quam uerba consideranda sunt: ut j. ea. q. v. humanæ. & cõtra uerum intellectum fit interpretatio. extra de postula. ad hæc. circa finem. & potius considerandum est qd testator senserit, quam ipsa uocis significatio: ut ff. de fundo instructo. l. cum delanionis. §. asinam. & hæc uera sunt, nisi interpretatio a iure habeatur: ut xx. q. ij. puella. [i] Furtum. Xiiij. qõ. v. forte. [k] Ad animum. Argu. plus considerari animũ uel opinionem, quam factum uel ueritatem: ut extra de bigam. nuper. iij. quæst. vij. §. tria. j. q. j. si quis à simoniacis. xxxviij. dist. ne sedulo. [l] Intẽtione. Secus est in furto: quia licet aliquid credat, inuito

[e] Vnde dic duo: quorũ alterũ duo capita habet, ut ꝑ exempla patet, quę supponit. unde etiã præmisit, scit, uel putat. Archidia.

Mentiens nihil dicit.

Verba an sint semper attendenda.

Item Gelasius Papa.

Non mentitur qui animum fallendi non habet.

CAN. V.

Beatus Paulus apostolus nō ideo (quod ab sit) fefelisse credēdus est, aut sibi extitisse contrarius, quoniā cū ad Hispanos se promisisset iturum, dispositione diuina a maioribus b occupatus ex causis, implere nō potuit quod promisit: quantum enim ipsius uoluntatis interfuit, hoc pronuntiauit, quod re uera uoluisset efficere. quantū enim ad diuini secreta consilij (quæ ut homo omnia non potuit, licet spiritu Dei plenus, agnoscere) superna prætermisit dispositione præuentus. Nec quia beatus Petrus apostolus pro affectu diuinæ reuerētiæ ipsi domino respondit, Non lauabis c mihi pedes in æternum: fefellisse (quod absit) aut in sua putabitur minimè constitisse sententia, quia mox eidem diuinæ uoluntati cesserit, & quod se dixerat non esse facturū, causis adstrictus humanæ salutis passus est uoluntate prona faciendum.

2 *Ille ergo falsum iurando mentitur, qui scit falsum esse quod iurat. Est enim mendacium d (ut Augustinus ait) falsa significatio uocis, cum uoluntate fallendi. Sed cùm fallere e semper sit uoluntatis, falli autem uel infirmitatis uel temeritatis: grauius autem fit: quod ex uoluntate, quàm quod ex temeritate vel infirmitate procedit: aliquando cōtingit falli uel nullum, uel minimum esse peccatum, aliquando ex ipsa rerum uaria consideratione minus esse fallere, quàm falli.*

Vnde idem Augustinus in Enchiridio. †

Falli in his quæ ad fidem nō pertinent, aut paruum, aut nullum est peccatum.

CAN. VI.

In quibus rebus f nihil interest ad capessendū regnū Dei, vtrùm credantur an non, & utrū uera putentur an falsa: in his errare, & aliud g pro alio putare non est arbitrandum esse peccatum: aut si est, minimum esse, atque leuissimum.

Idem in eodem. †

In his, quæ ad fidem pertinent, grauius est falli quàm alios decipere.

CAN. VII.

In ipsarum considera-tione rerum quæ dicuntur, h tantùm interest (quia siue quis fallatur, i siue mentiatur, utcunque k † falli, quàm mentiri minus est malum) quantū pertinet ad hominis uoluntatem: tamen longè tolerabilius est in his, quæ a religione fidei seiuncta sunt, l mentiri, quàm in his, sine quorum fide uel notitia, Deus coli non potest, falli.

3 Item quod dicitur, Perdes omnes qui loquuntur mendacium: non de omni mendacio intelligendū est. Sunt enim quædam mendacia in quibus etsi sit aliqua culpa, non tamen damnabilia sunt: imò non tanquam mendacia habenda sunt. Sunt & alia mendacia, quæ sunt grauioris culpæ: de quibus intelligitur, Perdes omnes qui loquuntur mendacium.

inuito domino rem eius tractare, tamen non committit furtum si domino placet: ut insti. de obli. quæ ex delicto nascuntur §. placuit.

a Beatus. Diuina. Qua omnia uincula humana franguntur. xix. qō. ij. quæ sunt. & secundū quā dispositionem est licitum ꝙ alias est illicitū: 1 ut xiiij. q. v. dixit. Et est argu. hic ꝙ in omni uoto uel sacramento intelliguntur huiusmodi gñales conditiones, si Deus uoluerit: si uixero: si potero: ut j. ea. qō. ne quis. & xxvij. q. ij. §. cū ergo. & ff. q satisd. cog. l. ulti. & etiā hæc, si marito placuerit. xxxiij. q. v noluit. argu. contra. xxij. qō. ulti. c. ulti. ubi de hoc notaui.

b Maioribus. Not. ꝙ secundum canones excusatur quis a iuramēto propter maiora negotia: 2 ut extra de iureiur. breui. & c. querelam. secus secūdum leges: quia difficultas præstationis nō reddit stipulationē inutilem: 3 ut ff. de uerbo. oblig. continuus. §. illud.

c Non lauabis. Nec Petrus fuit sibi contrarius, nec domino: dñs enim uoluit ex humilitate lauare pedes Petri, sed Petrus propter reuerentiam noluit hoc: sed reuerentia & humilitas sibi nō cōtrariant. Item sibi nō fuit cōtrari⁹: quia primo propter reuerētiam noluit: secūdo propter obedientiā permisit lauari. & obedientia nō est contraria humilitati uel reuerentiæ, similem superficialem contrarietatem habes viij. q. j. in scripturis. cum suis concordantijs.

Ille ergo. Hæc est. ij. pars q. in qua dicitur ꝙ multum interest in quib. rebus mētiatur et hoc probat per duo cap. Ioan. de Fant.

d Mendacium. Stricte sumitur hic mendaciū. largius sumitur cum dicitur, falsitas est ueritatis immutatio: ut in authen. de instr. cau. & fid. in princ. collat. vj.

e Fallere. Fallere aliquem in contractu aliquo, minus peccatum est, quam falli ab aliquo circa articulos fidei. in his enim quæ spectant ad fidem non multū differunt inter se fallere & falli: ut xvj. quæst. j. si cupis.

f In quibus rebus. Sicut hoc an planetæ moueantur cōtra firmamentum, uel cum ipso: an homo & non homo eādem speciem significent.

g Aliud. Not. diffinitionē erroris: ut xxxviij. dist. quamuis. & c. sedulo.

h In ipsarum. Quæ dicūtur. Et non creduntur, sicut in cōtractib⁹.

i Fallatur. Siue per negligentiam, siue non.

k Vtcunque. Id est, qualitercunque.

l Seiuncta sunt. Quasi dicat minus malū est fallere in contractibus, quam falli in fide. & sic non obstat xvj. qō. j. si cupis.

Item ꝙ dicitur. Hæc est iij. pars q. in qua ponit distinctionē inter peccata mortalia & uenialia. & hoc probat per capit. Aug. Ioan. de Fant.

Primum.

1 Ad hoc xxiij. qōe. iiij. si non licet. ex. de diuor. gaudem⁹.

2 Adde hic Alex. de Imo. in l. quod te. circa fi. ff. si cer. pet. glo. & ibi. Bal. in c. j. ꝗ alie. feu dā. & aliquid per Bart. in l. pe. ff. d iureiur. per Bal. in c. j. §. porro. quæ fuer. prima cau sa benefi. amit. & in cap. licet. si de feudo fue. cōtro. inter do. & agn.

3 Sub. & tamen excusat. ff. de donat. nā his extra de restitu. spol. olim. ij.

Petrus noluit & uoluit pedes suos à Christo lauari.

† c. xxj.

Fallere & falli quandoque parum differunt.

† c. xviij.

† vbicunque.

Psal. 5.

Vt aũt appareat quæ mẽdacia sunt uenialia, et quæ damnabilia, distinguendum est quot sint genera mendacij.

De quibus Augustinus scribit in libro de mendacio.

Quot sunt genera mẽdacij.

CAN. VIII.

PRimum est capitale mendacium, & longè fugiendũ, quod fit in doctrina religionis, ad quod mẽdacium nulla cõditione quis debet adduci. Secũdũ, ut si aliquẽ lædat iniustè, quod tale ẽ ut nulli prosit, & obsit alicui. Tertiũ, qđ prodest alteri, ita ut obsit alteri: quãuis nõ ad immunditiam obsit corporalem. Quartum, sola mentiendi fallendiq; libidine, quod mirum mendacium est. Quintum, quod fit placendi cupiditate de suaui eloquio. His omnibus penitus euitatis atque reiectis, sequitur sextum genus, qđ nulli obest, & prodest alicui: uelut si quispiam pecuniã alicuius iniustè tollendam sciens, ubi sit nescire se mentiatur. Septimum genus mendacij est, quod & nulli obest, & prodest alicui: uelut si nolens hominem ad mortem quæsitum prodere, mentiatur. Octauum genus mendacij est, quod & nulli obest, & ad hoc prodest, ut ab immũditia corporali aliquem tueatur. Non est igitur mentiendum in doctrina pietatis: quia magnum scelus est, & primum genus detestabilis mendacij. Non est igitur mentiendum secundo genere, quia nulli facienda iniuria est. Non est mentiẽdum tertio genere, q̃a nulli cum alterius iniuria est consulendum. Nõ est mentiendum quarto genere, propter mẽdacij libidinem, quæ per se ipsam uitiosa est. Nõ est mentiendum quinto genere: quia nec ipsa ueritas placendi causa hominibus enuntianda est: quantò minus mendaciũ, quod per se ipsum, quia mendacium est, utique turpe est. Non est mentiendum sexto genere: neque enim rectè testimonij ueritas pro cuiuscunque temporali commodo ac salute corrumpitur: ad sempiternam uerò salutem nullus ducendus est, opitulante mendacio. Neq; septimo genere mentiendum est: nõ enim cuiusquam commoditas aut salus tẽporalis ꝑficiẽdæ fidei præferẽda est nec se quisquã in rectè factis nostris tã malè moueri sentiat, ut fiat etiã animo deterior, longeque à pietate remotior. Nec octauo genere mentiendum est quia & in bonis castitas animæ, pudicitiæ corporis præfertur: & in malis quod ipsi facimus, eò ꝙ fieri sinimus, nobis damnabilius est. In his autem octo generibus tantò

Primum. Religionis. sicut Iesum non esse passum, uel non esse natum de uirgine. j. quæstio. iiij. §. notandum.

Conditione. potius enim debet omnia mala pati, quam tali malo consentire. xxxij. q. v. ita ne.

Vt nulli prosit. ut est mẽdacium de fidẽ arti- tractoris, uel falsi testis, in causa criminali. simile dicit lex, non est ferẽdus, q̃ uult obesse, & nõ prodesse: ut ff. de rei uen. in fundo.

Vt obsit. ut mendacium testis in causa pecuniaria.

Immũditiã. tũc eñ magis obesset.

Mirum mendaciũ est. quasi dicat, mirum est quod ita uult aliquis mentiri, ubi nulla uertitur utilitas. quidam tamẽ habẽt merũ mendacium.

Placendi. quod faciunt adulatores ad hoc ut placeant: ut xlvj. distin. sunt nõnulli. tamen adulatio quãdoque est ueniale peccatũ: ut xxv. distinctio. §. alias ea.

His omnib⁹. qua si dicat præcedẽtia quinque sunt mortalia, & sequentia sunt uenialia.

Iniuste. secus si iuste, ut si fecerit auctoritate iudicis.

Septimum. In hoc differt septimũ à sexto, q̃a illud ꝓdest ad uitandũ periculũ personæ, sed istud ad euitandum periculum damni.

Et nulli. hic dicitur quod nulli obest: & tamẽ obest ei qui mentitur. Et sic est arg. ꝙ ipsa persona, de qua fit sermo, uel ad quã fit sermo, non includitur in generali sermone. Simile ff. cõmu. prędi. quicquid uenditor. arg. contra xxvj. dist. c. deinde. & ff. de pign. l. Paulus. §. ulti. ubi dicitur quod si seruus obligauerit omnia bona dñi sui, ipse intelligitur obligari.

Vt ab immunditia. ut si uolẽt i cõ trahere cum soluta, dicam eã esse coniugatam: & prodest ei istud ad conseruandam pudicitiam. Et nota ꝙ hæc tria mendacia in hoc conueniunt quod per ea alĩ cui prodest mentiens, sed nulli obest. Sed differunt in hoc, quod unum prodest ad euadendum damnum rerum: aliud ad euitandum periculum uitæ: tertium ad pudĩcitiam cõseruandã.

Cũ alterius. sic xiij. q. v. deniq;. xj. q. iij. si quis uero. periculosa est enim talis cõpensatiò. xiiij. distin. quod ait. potest tamẽ sibi aliq̃s consulere cum alterius iniuria, dum tamen non eo proposito faciat ut alij noceat, sed tantum ut sibi prosit: ut ff. de aqua plu. arcẽ. l. j. §. deniq;. nec tũc facit iniuriã, cũ suo iure utitur: ut extra de elect. cum ecclesia, & extra de appella. cap. bonæ.

Placendi. adulationis causa. & est simile xxxij. q. iiij. obijciuntur. xcij. distinct. cantantes.

Ad sempiternã. sed qualiter potest aliquis ad æternã salutem duci per peccatum? Respon. indirectè: ut simoniacus dicat regulam suã esse dulcẽ, & per tale mẽdaciũ lucretur aliquẽ Christo. Et est simile j. q. ij. quam pio. xlv. dist. de Iudæis. Et sic patet ꝙ nullus debet mentiri ut alius periculũ corporis uel rerum euitet. xiiij. dist. quod ait. & j̃. ead. faciat.

Perficiendæ. id est, salutem alterius nemo debet præferre propriæ fidei.

Factis. quasi dicat licet nos sancimus quod nemo debet mentiri pro uita alterius, nõ ideo aliquis ita crudelis uel impius sit, ꝙ nõ defendat talẽ facto, licet uerbo nõ possit defendere.

Quia & in bonis id est, inter bona.

Præfert. ut xxxij. q. v. tolerabilius.

Dãnabilius. Electiue ponitur: & est

Vnde dic ꝙ hic appellat religionẽ fidẽ articulorum, qua religamur Deo.

c. xiiij.

Et tunc exponitur merũ, id est, sine aliqua utilitate.

merum

Persona loquentis non includitur i generali sermone.

Cõsulere sibi põt quis cum alteri us ĩiuria.

Mẽdacio ducit q̃s ad æternã salutem.

† Cõcor. l. sancim⁹ & ibi Bar. C. de epis. & cleric. glo. in l. si q̃s Titio. ff. de lega. ij. Facto quã doq; licet quod non licet uerbo.

sensus, malum quod nos facimus, scilicet mendacium, est nobis damnabile: sed quod sinimus fieri homicidium, nobis non est damnabile.

Recedit. non uidetur hoc uerum: quia minus peccatur septimo genere mendacij, quã octauo: quia magis malum uitatur per septimum mendacium, quam per octauũ. Ad hoc dico ꝙ recessus iste non cõsideratur secũdum ordinẽ mendaciorum, quẽ hic enumerat: sed potiꝰ cõsiderat circa qualitatem primi mendacij. Nam primum mendacium cõsistit in religione: quod maximum est. unde est maximũ peccatũ sic in hoc mentiri. quãto ergo magis receditur à religione, tanto est minus peccatum. Vel dicas quod tria ultima peccata non differunt inter se, nisi secundum qualitatem facti. & ita nõ reputat ista tria mẽdacia pro diuersis. Ioan.

Hoc ne rũ intelligeubi nõ possumus ꝓhibere, alias secꝰ: ut 24. q. 3. nõ infe rẽda. &c. ult. 2. q. 7. negligere extra de sẽt. excõ. quãtæ. & lib. 6. e. ti. dilectio. ubi est expressum. & 83. dist. c. ita sentit. hic Hug. q. n. cũ potest, malo non obuiat, cõsentit. cõsẽtiẽtẽ uero & facientem par pœna constringit. ij. q. j. notũ. extra de off. deleg. c. j. Archid.

Sermo. 29.

Cum humilitatis. Hæc est iiij. pars quæstionis in qua ꝓbat ꝑ duodecim authoritates sanctorum quod in nullo casu sit mentiendum: tamẽ qui iocose mentitur, cũ decipere non intendit, uel causa pietatis, minꝰ peccat. Io. de Faut.

Cum humilitatis. sed nonne bona rũ mentium est, ibi recognoscere culpã ubi culpa non est: ut s. distinctio. v. ad eiusꝰ Respond. in genere potest quis dicere se esse peccatorem: quia nemo sine crimine uiuit: ut xxv. distinctio. §. criminis. & recognoscendo in se culpam esse, non peccat, dummodo hoc credat uerum esse quod dicit. xl. distinctio. ante omnia. & ij. quæstione septima. quanquam. sed specialiter dicendo aliquod peccatum de se, cuius contrarium est uerum, mortaliter peccat. Sed obijcitur de sacerdote, qui omnia crimina specialiter de se confitetur. Sed dic quod illud facit in persona ecclesiæ. nullum enim uitium est quod non reperiatur in aliquo membro ecclesiæ uel dic ut dicit Augustinus quod in uno peccato multa peccata possunt notari. Cũ enim quis peccat mortaliter, committit homicidium, occidendo animam suam; committit furtum, quia se subtrahit Deo: adulterium, quia recedit à Deo, fornicatur cum diabolo: periurium, quia fidem promissam in baptismo, non seruat. Et quod dicit in omnibus uitijs, in quibus miser homo peccare potest, &c. ibi comprehenduntur genera singulorum, & non singula generum. tres. n. sunt modi peccandi, scilicet delectatiõe, cõsensu, & opere. j. de pœnit. distinctio. ij. sicut.

Peccatorem se dicens, utrũ peccet.

Peccatũ unũ committens, multa cõmittit.

quisque minus peccat cũ mentitur, quantò magis à primo recedit. Quisquis autẽ esse aliquod genus mendacij, quod peccatũ non sit putauerit, decipiet semetipsum turpiter: cũ honestũ se deceptorem arbitretur aliorum.

Itẽ Augustinus de uerbis Apostoli.

Non licet alicui causa humilitatis mentiri.

CAN. IX.

Cum humilitatis causa mentiris: si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod euitaras. Veritas autem ipsa in te non est, nisi te ita dixeris peccatorẽ, ut etiam esse cognoscas: ueritas autem ipsa est ut quod est dicas. nam quomodo est humilitas ubi regnat falsitas?

Item Gregorius.

De eodem.

CAN. X.

Incauti sunt homines qui mendacio se illaqueant.

Item Augustinus super Ioannem.

Non licet alicui mentiri, ut arrogantia uitetur.

CAN. XI.

Non ita caueatur arrogantia, ut ueritas relinquatur.

Item in Enchiridio.

Non omne mendaciũ æquè peccatum est.

CAN. XII.

Mihi autem non absurdè uidetur omne quidem mendacium esse peccatum, sed multum interest quo animo, & de quibus rebus quisque mentiatur. non enim ita peccat, qui consulendi, quomodo ille, qui nocendi uoluntate mentitur: nec tantum nocet qui uiatorem mentiẽdo in aduersum iter mittit, quantum is qui uiam uitæ mendacio fallente deprauat.

Item Augustinus in libro de conflictu uitiorũ, atque uirtutum.

Non est aliquo modo quisquam decipiendus.

CAN. XIII.

Nec artificioso mẽdacio, nec simplici uerbo oportet quenquam decipere: quia quomodo libet mentitur quis, occidit animam.

Idem Augustinus in quinto psalmo.

Pro temporali uita alicuius perfectus mentiri non debet.

ca. 18.

Falsitas. q͂a duo contraria non possunt esse in uno subiecto: ut xxxij. quæstione j. cum renunciatur.

Mihi autem. Rebus. maius enim est mẽtiri de Deo, quã de homine.

Qui consulendi ratione consilij nemo peccat, uel obligatur, dũmodo non sit fraudulentum: ut ff. de reg. iuris. cõsilij. & ubi alias nõ erat facturus ille, cui consulitur: ut ff. manda. l. si remunerandi. §. si tibi mandauero. quãdoq; tamen tenetur plus consulens, quam faciens: ut lxxxvj. distinct. tanta.

Cõsilium neminem obligat.

Nec artificio so. ut si hoc modo dicat, iste equus nescit scandere arborem: intendens quod nesciat ire super põtem. & ubicunque aliq̃s obscure uel ambigue loquitur: ut ff. de iure fisci. ita si dei.

cap. 10 Tomo 9.

Vt ff. de pact. l. ueteri.

Mentitur. ut læ dat aliquem. secus si iocose mentiatur: ut infra capit. proximo. Quid ergo dicis de Abrahamꝰ nõ ne mentitus est, cũ aliud gereret in animo: ut infra eadem. §. Abraham? Item quid de Paulo qui dixit: Nesciui quia princeps esset, cum sciret? ut uigesimatertia, quæstione prima. paratus. Item quid de mendacio Iehu, qui aliud in animo gerebat: ut infra ead. utilem? Ad hoc dicendum est quod Abraham mystico intellectu uerum dixit, ostendens patrem & filium in fine temporum reuersurum ad Iudæos, cum omnes reuertentur ad ipsum. Paulus per illa uerba prædixit destructionem regni Iudæorum futuram ueniente Christo. Item Iehu non fuit mentitus, sed ironice locutus est. Vel dic quod inspiratione diuina hoc dixerunt: ut extra de diuortijs. gaudemus.

Abrahã. Paulus, & Iehu, an fuerint mendacij expertes.

Prædixit. Imo uere nesciebat illum Saducæum esse principẽ, quia sciebat oppositũ, quod iã Iudæorum synagoga non esset Iudæorum, sed synagoga satanæ. Apocalip. 3.

Ne quis.

CAN. XIIII.

NE quis arbitretur perfectum & spiritualem hominem pro ista temporali uita, morte cuius sua uel alterius non occiditur [a] anima, debere mentiri: sed quoniam aliud est mẽtiri, aliud est verum occultare: si quidem aliud est falsum dicere, aliud uerum tacere: ut si quis fortè non uelit ad istã uisibilem mortem hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, nõ falsum dicere, ut neque prodat neque mentiatur: nec occidat animam suã pro corpore alterius. Duo uerò sunt genera mẽdaciorum, in quibus non est magna culpa, sed tamẽ non sunt sine culpa: cùm autem iocamur: aut proximo consulendo mẽtimur. Illud autem primũ in iocando, ideo non est perniciosum. quia nõ fallit. nouit enim ille cui dicitur, causa iocãdi fuisse dictũ. secundũ autem ideo minus est, quia retinet nõnullam [b] beneuolentiã. Illud uerò quod non habet duplex [c] cor, nec mendacium quidem dicendum est: uerbi gratia, tanquam si cui gladius commendetur, & promittat se redditurum cùm ille, qui commendauerit, poposcerit: si fortè gladium suum repetat furens, [d] manifestum est, nõ esse reddendũ, ne uel se occidat, uel alium: donec ei sanitas restituatur: hic ideo nõ habet duplex cor: quia ille cui cõmendatus est gladius, cũ promittebat se redditurum poscenti, non cogitabat furentem posse repetere: manifestum est non esse culpandum. Aliquando uerum tacere, falsum autem dicere, non inuenitur sanctis concessum.

Idem in libro de mendacio.

Nostro peccato, alterius saluti consulere non debemus.

CAN. XV.

FAciat homo etiã pro vita temporali uel salute hominũ quod potest: [e] cùm autem ad hoc vẽtum fuerit, ut tali saluti nisi peccando consulere nõ possit, iam se existimet non habere quid faciat; quoniam id reliquum [f] esse prospexerit quod rectè faciat.

Item Isidorus in synonymis.

De eodem.

CAN. XVI.

OMne genus mendacij summopere fuge: nec casu, nec studio loquaris falsum: nec ut præstes, [g] mentiri studeas: nec qualibet fallacia uitam alicuius defendas. caue mendacium in omnibus.

Item Augustinus.

De eodem.

CAN. XVII.

SI quis ad te confugerit, qui de mendacio tuo possit a morte liberari, non es mentiturus. Os enim, quod mentitur, occidit animã, cùm ergo mentiendo uita æterna amittitur, nunquam pro cuiusquam uita tẽporali mentiendum est.

[a] NE quis. Nõ occiditur. uidetur ergo quod perfectus homo mortaliter peccat, mentiendo pro uita alterius. & sic erit deterioris conditionis perfectus, quam imperfectus. Ad quòd notandum ꝙ triplex est genus mendacij. Malignitatis, quod fit causa decipiendi: & illud omnibus est mortale peccatum. Iocositatis, ubi nemo læditur. & illud nulli est mortale peccatum. Benignitatis siue pietatis, ꝙ fit pro salute alicuius, & de illo dicitur quod sit mortale perfectis, ueniale imperfectis. Sed quare nõ est mortale potius illud peccatum quod fit ioco, & per quod nulli prosunt, quam illud per ꝙ prosunt alicui? Respondeo quod illud non fit ex animo, sed istud sic, & per illud intendit decipere, per istud non. Et intelligas hic perfectum solum illum, qui ex toto renuntiauit omnibus pompis seculi: qui si decederet, statim saluaretur. Sed cum nullus debeat peccare uenialiter, ad hoc ut alter liberetur a morte: ut s. ea. primũ. qualiter ergo respondebit ille a quo quæritur ab hoste, est talis in hac domo? si tacet, præsumit eũ esse in domo: si autem fatetur, reus erit homicidij? Respondeo tacere potest: & licet alter præsumat malum ex taciturnitate, hoc ei nõ imputatur. absit enim vt ea quæ bona & licita facimus, &c. vt xxiij. quæst. v. de occidendis. uel per æquiuocationem caute deludat interrogantem, dicendo nõ est hic, id est, non comedit hic: sicut Abraham fecit. [a] j. e. quærit. hostem enĩ caute possumus deludere. xliiij. distinct. mandatis. nõ obstat xj. quæstio. iij. quisquis metu. vbi dicitur qđ ueritatem occultare, idem est, quod dicere falsum: sed illud verum est in teste qui assumpsit officium testificandi. Item non obstat. xxv. quæst. ij. præscriptione. quia obtinet circa iudicia.

[b] Nonnullam. Quia facit ut consulat proximo.

[c] Duplex. s. xj. q. iij. antecessor.

[d] Furẽs. ergo semper subintelligitur hæc conditio, si res in eodem statu manserit: ut ff. de solut. cum quis. in princ. extra de iureiuran. quemadmodum. Et est hic argu. ꝙ propter nouum casum, nouum datur auxilium: ut extra de offi. dele. insinuante. ff. de interrogat. act. de ætate. Item argu. est hic ꝙ uerba generalia non extenduntur ad ea de quibus non est dictum uel cogitatum: ut s. e. beatus. xj. q. iij. antecessor. & ff. de transa. cum Aquiliana. extra de deci. ex multiplici. & extra de restitut. spol. audita, &c.

[e] FAciat. Quod põt. ex hoc cap. habes quod solum illud dicimur posse facere, ꝙ iuste facere possum⁹. Quandoque hæc dictio posse, simul denotat potẽtiam iuris uel facti: ut extra de rescri. sciscitatus. quãdoque potentiam facti tantum: ut vij. quæst. j. Moyses. quandoque refertur ad honestatem. de pœn. dist. ij. charitas. ff. de conditio. institu. filius. quãdoque ad commoditatem. ff. de verbo. signific. Nepos Proculo.

[f] Id reliquum esse. Id est, solum sibi est relictum.

[g] OMne genus. Vt præstes. Id est, ut prosis. Ioan.

Not. ꝙ multiplex est perfectio, s. perfectio sufficientiæ, ordinis, prælationis, religionis, & aliæ quædam sicut distiguũt theologi secũdum Ro.

Mẽdaciũ ẽ triplex, nec ẽ semper mortale.

Alia exempla plura habes. j. eod. §. Abraham usq; ad fi. quõ. secundũ Rayn.

† Ex isto tex. infert ꝙ actus resoluit in potentiã. Concord. text. in l. iij. §. si qs ff. de statu. & l. j. ff. de leg. ij.

Propter nouum casum, nouũ datur auxilium.

† In dialogo hominis & rationis. Potentia ad multa refertur.

† lib. cõtra mẽdacium, c. 6.

Consueuit dici, ꝙ quatuor modis dicit aliqd posse fieri, scilicet facultate naturæ, iuris permissione, uitæ merito, officij debito. de hoc no. Innoc. extra de cõces. præbẽda decedẽs.

Item Augustinus in libro quæstionum Genesis, cap. xlv.

Non reputantur mendacia, cùm ea, quæ non sunt, ioco dicuntur.

CAN. XVIII.

QVod autem ait fratribus suis Ioseph, Nesciebatis quia non est in augurio homo, qualis ego? de hoc augurio etiam mandauit eis dicendum per hominem: quid sibi uelit, quæri solet. An quia non serio, sed ioco dictũ est, ut exitus docuit: non est habendũ mendacium. Mendacia enim à mendacibus serio aguntur, non ioco. Cùm autem quæ non sunt tanquã sint ioco dicuntur, nõ reputantur mendacia.

Sed in ueteri testamento multa permittebãtur, quorum exemplis hodie uti non licet.

Vnde Gregorius.

Veterum exemplo mentiri non licet.

CAN. XIX.

SI quis pér uetus testamentum uult suũ tueri mẽdacium, quia minus illic quibusdam fortasse nocuerit, dicat necesse est rerum alienarum raptum, retributionem iniuriæ, quæ infirmis illic concessa sunt, sibi nocere non posse: quæ omnia cunctis liquet quanta animaduersione ueritas insequitur, quæ nobis iam significationis suæ umbra postposita, in uera carne declaratur.

Idem.

Obstetrices de pietate remunerata, de mendacio sunt punita.

CAN. XX.

SI quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quantò magis hæc facilè abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur? Nonnulli uerò ex obstetricum fallacia conantur asserere hoc mendacij genus non esse peccatum: maximè quia illis mentiẽtibus scriptum est, quod ædificauit eis dominus domos: in qua magis recompensatione cognoscitur quid mendacij culpa mereatur. nam benignitatis earũ merces, quæ eis in æterna potuit uita retribui, pro admissa culpa mendacij in terrenam est recompẽsationem declinata.

Abraham quoque loquẽs ad pueros suos, ait: Sedete hic cum asino: ego et puer illuc usque properantes pertrãsibimus, & cùm adorauerimus, reuertemur ad uos: licet aliud se facturum deliberaret, tamen excusatur à mendacio. Vnde Ambrosius in lib. de patriarchis

Prophetauit Abraham quod ignorabat: ipse solus disponebat redire immolato filio: sed dominus per os eius locutus est quod parabat. captiosè autem loquebatur cum seruulis, ne cognito negotio aut impediret eum aliquis, aut gemitu obstreperet, aut fletu.

Quandoque aliquid iubendo significamus uelle fieri, quod tamen fieri nolumus: sed experimentum obedientiæ quærimus: sicut Abraham à Deo tentatus legitur, cùm iussus est immolare filium, quem dominus nolebat ab eo occidi, Vnde in eodem libro idem Ambrosius.

lib. j. c. 145. 144. c. Genes.

Gen. 44. d

Alias, ð augurio quo comẽdauit se eis dicendo per hominẽ, &c.

Hoc dictũm sane intellige. nam tunc bene peccabant, si hoc faciebant præter authoritatẽ iudicis. & secundum hoc intellige hoc dictũ G. nã eius authoritate poterant hoc iure facere. sed si faciebãt non ideo puniebantur a iudice sine lege, ut hic dicitur secundum Hug.

Permittebantur. melius diceret Gratia. exempla sanctorum facta narrant, q̃ nõ approbatur: ut ẽt tradit Ioã. Imo. in l. stipulatio hoc modo de uerb. obl.

Pœnam & præmiũ consequitur q̃s ex eodẽ facto. Prosperitas in hoc seculo est periculosa.

Mulieres quæ Pharaoni promiserunt oẽs mares interficere, bis

Quod autem. ait. Vt exitus. arg. ꝙ per consequentia probantur præcedentia: ut xxxiiij. qõ. j. c. j. & j. qõ. j. constat. ff. de act. & oblig. obligationum.

Si quis per uetus. Raptum. Rapinam commiserunt filij Israel. xiiij. qõ. v. dixit. Et est hic argu. ꝙ uno prohibito, prohibita sunt omnia similia: ut s. dist. iiij. denique in fine. & extra de constitut. translato.

Iniuriæ. Tunc licuit Propria authoritate ulcisci iniurias: ut xxiij. q. iij. cum in lege. & qõ. v. si audieris. hodie non licet: ut xxiij. q. iiij. c. inter. & q. v. de occidendis.

Insequitur. Cum dicit: Mihi vindictam, & ego retribuam. & cum dicit: Si quis percusserit te in una maxilla, præbe ei & aliam. xxiij. qõ. j. in princ. Ioan.

Si quælibet. Mereatur. Id est, demereatur.

Merces. Argum. aliquem consequi pœnam & præmium ex eodem facto: sicut miles, qui mittitur causa ignominiæ, liberatur a sacramento. & est cõtra id. ff. de negot. gest. siue. & xvj. q. j. legi.

Aeterna. Vides ergo quòd si aliquis prosperitatem habet in hac uita, per hoc aufertur ei spes æternæ uitæ: ut de pœn. dist. iij. quid ergo turbamur. Item ex isto loco uidetur quòd istæ mulieres, quæ mentitæ fuerunt pro salute alterius, peccauerunt mortaliter: quia pro ueniali peccato nullus priuatur æterna salute. August. tamẽ dicit eas uenialiter peccasse. Sed ut patet in glossa Gregorij super Exo. unde sumptũ est illud c. istæ mulieres bis fuerũt mẽtitæ. Primo promiserunt Pharaoni quòd omnes masculos interficerẽt: sed tunc habebant in proposito qđ non interficerent. illud peccatum fuit ueniale: quia fuit pro vita illorũ conseruanda & de illo loquitur Augu. Postea uero pueris reseruatis cum redarguerentur a Pharaone, secundo sunt mentitæ, cum dicebãt Hebræorũ mulieres habere scientiam obstetricandi, &c. & tunc non fuerunt mẽtitæ pro uita puerorum, quia illi iã seruati erant: sed pro propria uita, ne interficerentur. & hoc mendacium fuit mortale: propter hoc damnatæ fuerunt. Quidam tamen dicunt, ꝙ licet propter ueniale peccatum nõ dãnetur aliquis, tamen impedire potest aliquem ne saluetur. Sed hoc non credo, cum ueniale peccatum nõ tollat gratiã, nec eam impedit: etiam si omnia uenialia peccata aliquis commisisset.

Potuit. Si habuisset charitatem.

Parabat. Dñs.

Captiose. Id est, caute.

Volebat.

sunt mentitæ.

Exo. 1. d

Gen. 22. d

lib. j. de Abraham cap. viij. alias de eo, Abraham.

Non enim uolebat Deus à patre immolari filium suũ: nec impleri hoc munus uolebat, q ouem pro filio immolandã obtulit: sed tẽtabat affectũ patris, si Dei præcepta præferret filio. Et infra. Nõ inycias (inquit) manũ in puerum, neque facias illi quicquã. Affectũ tuum inquisiui, nõ factũ exegi. tentaui mentem tuam, si etiã filio dilectissimo non parceres ꝑpter me. Non aufero quod ipse donaui: nec hæredẽ inuideo, quẽ largitus sum nõ habenti.

Item Hieronymus.

Simulatio utilis est, & in tempore assumenda.

CAN. XXI.

Vtilem simulationem & in tempore assumendam, Iehu regis Israel nos doceat exemplũ, qui cũ non potuisset interficere sacerdotes Baal, finxit idolũ uelle colere, dicens, Cõgregate mihi oẽs sacerdotes Baal: rex Achab seruiuit ei in paucis, ego seruiam ei in multis. Et Dauid quando mutauit faciem suã corã Abimelech, & dimisit eũ, & abijt. nec mirum quanuis iustos homines, tamẽ aliqua simulare pro tempore ob suã & aliorũ salutem: cũ & ipse dominus noster Iesus Christus nõ habens peccatũ, nec carnem peccati, simulationẽ peccatricis carnis assumpserit: ut condemnãs in carne peccatũ, nos in se faceret iustitiam Dei.

Ecce quę mẽdacia sint uenialia, et q̃ dãnabilia.

Sed quęritur quare dicat Augustinus non esse mentiendũ pro temporali uita alicuius: cũ Abraham descendens in Aegyptum rogauerit Saram, ut sororem eius se esse mẽtiretur, dicens: Noui quidẽ ꝙ pulchra sis mulier, & ꝙ cũ uiderint te Aegyptij dicturi sunt, uxor illius ẽ, et interficiẽt me, seruabuntq́; te. dic ergo obsecro te, ꝙ soror mea sis: ut bene sit mihi propter te, & uiuat anima mea ob gratiam tui. Sed Abraham nõ mendacium dici, sed uerum taceri uoluit.

Vnde idem Augustinus ait in quæstionibus Genesis. q.xxvj. lib.j.

Quomodo Abraham excusatur à mendacio quia Saram sororem suam esse dixit.

CAN. XXII.

Quæritur cur patriarcha mentiri uoluit, ut diceret Sarã sororem suã, & nõ potius Deo cõmisit: qui si uellet, eius pudicitiã apud Pharaonem seruare posset. Sed ueritatem uoluit celari, nõ mendacium dici. soror enim dicitur, quia filia fratris erat. Et in hoc ostẽditur, ꝙ nemo debet tentare Deum suum, dum habet quid rationabili consilio faciat. fecit quod potuit: quod non potuit, Deo commisit, in quem sperauit: nec eum fides aut spes fefellit. si autem interrogatus uxorem illam suam indicaret, duas res Deo committeret, & uitam suam, & uxoris pudicitiam. Gen.22.d

Item opponitur, ꝙ Iacob mentiendo, & sibi profuit, & alij nocuit: nec tamẽ reprehenditur, sed cõmendatur. Sed Iacob dicendo se esse Esau primogenitũ non est mentitus. nõ enim dixit se esse primogenitũ nascendo, sed ius primogenituræ illo uendẽte ritè adeundo. sic & Christus Ioãnem dixit esse Heliã: nõ persona, sed imitatione uirtutis. Erat ergo Iacob Esau nõ nascẽdo (ut diximus) sed emptione primogenituræ, de nõ primogenito in primogenitũ trãseundo: sicut et ipse Esau primogenita uẽdẽdo, de primogenito non primogenitus fieri meruit. Gen.25.d Mat.11.b

a Volebat. Sed nunquid uoluntas Abrahæ fuit cõtraria uoluntati Dei? nõ: sed ipsa uolita fuerunt contraria. Abraham enim uolebat interficere, & Deus hoc ipm noluit, scilicet ipsum Abraham uelle interficere, & sic eadem fuit uoluntas.

Ibidem. Dolus in hostẽ bonus est.

b Vtilem. Argu. ꝙ dolus contra hostem bonus est: ut xxiij. qõ. ij. dominus. & xliij. dist. in mandatis. & ff. de cap. & postli. re. nihil interest. C. de commer. & merca. l. ij. & xiiij. qõ. v. dixit. & de consec. dist. ij. dixit dominus. Sicut econuerso, quædã dissimulare possumus. ff. de noua. doli. in fi. argum. contra. xxiij. qõ. j. noli. dolus uero uel simulatio ad fallendum semper malus est: ut xxvij. dist. quod interrogasti. & xij. qõ. j. certe. C. de lati. liberta. tollen. l. j. §. sed & qui pileati.

c Simulationem. Vt falleret diabolum. dicit enim authoritas si diabolus eum filium Dei sciuisset, nunquam eum a Iudæis crucifigi passus fuisset. 4.Re.10.d Diabolus à Christo fuit deceptus. 1.Re.12.d

Alias, Augustinus.

d Quæritur. Mentiri. Ecce dicit August. ipsum mentitum, & tamen postea dicit ipsum non mentitum. & hoc est notandum circa rescripta, uel circa iudicia, an quærẽdo uel narrando uel diffiniendo aliquid dicatur: ut iij. qõ. vj. hæc quippe. & sic est hic argumẽtum ꝙ interrogans non confitetur. Arg. contra. xxx. qõ. j. de eo.

e Sororem. Hic patet ꝙ non quilibet secũdus gradus fuit in lege prohibitus. extra de conuer. in fin. interrogasti. in parte. decisa. Item patet hic ꝙ licite per æquiuocationẽ possumus hostem deludere: ut not. s̃. ea. ne quis. & ĩ. §. proximo.

Quomodo intelligat Abraham mendaciũ non dixisse. Gen. 21.c

f Apud Pharaonem. contra. xxxij. q. iiij. nemo. ubi dicitur đ Abimelech. ibi sol. nam ambo in ipsum Abraham deliquerunt. de pœ. dist. j. §. ex his. alias est. §. deniq; uers. reges quoque. Laur.

g Faciat. Non ob. de conse. dist. j. omnis Christianus: ut ibi soluitur. sic xxiij. q. ulti. si nulla.

Sed

† Adde Alexã. de Imol. in l. qui iurato. circa fi. ff. qui satisd. cog. & text. in l. q iurasset. ĩ prin. ff. de iure iur. & singulariter. Bald. in l. obseruare §. proficisci. in ij. uel iij. colum. ff. de offic. procons.

a Sed imitando. & ita quãdoque aliquis sumit potius appellationem ab accidenti, quàm a natura: ut ff. de origi. iur. l. ij. in princ. & j. qõ. j. cito.
b Præputium facta est. Id est, circuncisus es in præputio, & non in corde: cum tamẽ dixerit legislator circuncidite uos, & amputate præputia cordis uestri. (Ioan. 8. e)
c Reputabitur. Id est, gentilis reputabitur circuncisus, si seruat legem.
d Non nocuit. Et sic iniuriam non fecit quia iure suo usus est: ut extra de elect. cum ecclesia.
e Nisi rea mens. Vt s̃. eo. homines.
f Audito. Quia uox præconia paucis innotescit: ut C. quomodo & qñ iudex. authẽ. qui semel. & qui tarde uenit ad iudiciũ, præsumitur nõ audiuisse uocẽ præconis: ut ff. de in integ. restit. diuus. & edictũ tantũ ligat eos, ad quos peruenit: ut lxxxij. dist. proposuisti. in fi. ff. de decre. ab ordi. fa. l. ulti. tamen hæc non est excusatio sufficiens, dũmodo edictũ sit publice propositum: ut xvj. distin. quod dicitis. (Vox præconia paucis innotescit.) (2. Cor. 4. e) (Edictum tantum ligat eos, ad quos peruenit.) (Rom. 2. d)
g Stragem. Et hoc ei non proficit, si sciẽter cõtra edictũ fecit: ut ff. de re mi. l. iij. §. in bello. †
h Laborans. Illud eum potuit excusare. de conse. distin. v. discipulos.
i Quia quantum. Sic dicitur aliquid quantum ad se, non quantum ad alios: ut xlix. dist. c. ulti. & de consec. distin. iiij. quæris. & j. qõ. j. quod quidam.
k Cum ergo Obediẽtia. hæc quæstio determinat. s̃. xv. qõ. ult. c. ult. s̃. viij. q. iiij. cap. nonne.

Et ff. de re. cor. q sub. tute. l. quãuis. xvj. qõ. j. monachi.
† Tamen Alph. Tostat⁹ Abulensis episcop⁹ Genesis cap. xxvij. cõcludit Iacob mẽtitũ, sed peccasse solũ uenialiter quia mendaciũ officiosum secundũ eũ. Bald. aũt in cõsi. incipi. quod pro regula. col. iij. quod est cons. cxliiij. lib. j. secũdum impressionem Brixiæ. & lib. iij. consil. cclij. secundũ nouã impressionẽ dicit, ꝙ si non essemus i terminis diuinæ dispositionis, ius esset dicẽr, ꝙ testamẽtũ Isaac ñ ualuisset. Idẽ Bald. cõs. cxlv. in fi. lib. j. secundum ueterem impressionem. vide Gabriel. Biel. in 4. sentẽt. di. xv. qõ. ix. in fin.

Sic et Iudæi cũ essent filij Abrahæ carne, qa nõ fuerunt filij eius imitatione, nõ deputant inter filios Abrahæ, sed dñr filij diaboli, cuius filij sunt nõ nascẽdo, sed imitãdo.[a] *unde à dño audire meruerunt:* (Ioan. 8. e) *Si filij Abrahę estis, opa Abrahæ facite. nunc aũt quæritis me ĩterficere, hominẽ qui ueritatem locutus sũ uobis. hoc Abrahã nõ fecit. uos ex patre diabolo estis: et desideria patris uestri facere uultis. Ecõtra Gentiles cũ secundùm originẽ carnis ab Abrahã essent alieni, tamẽ imitatione fidei et iustitię successerũt in filios Abrahæ. Vnde ab apostolo dicitur eisdẽ: Si aũt Chri, ergo Abrahæ semẽ estis.* (2. Cor. 4. e)

Hinc idẽ apostolus scribẽs Romanis ait: O tu Iudeę si circũcidaris, nec legẽ eius obserues, circuncisio tua præputiũ[b] *facta est: quomodo et præputiũ si iustitias legis custodias, ĩ circũcisionẽ reputabiẽ.* (Rom. 2. d) [c] *prefert ergo (ut ex prẽmissis colligitur) imitatio opis origini carnis. ueraciter ergo nõ mẽdaciter*[†] *Iacob se dixit Esau esse: nec mentiẽdo sed uerũ dicẽdo sibi ꝓfuit: alteri uerò nõ nocuit:*[d] *quia bñdictionẽ sibi debitã accepit, non alienã surripuit. Eps uerò iste, de quo agiẽ, et si falsum iurauit, tamẽ quia (ut supra dictũ est) ream linguã nõ facit, nisi rea mens,*[e] *nequaquam reus periurij habetur. Probatur hoc ẽt exẽplo Saulis: q cùm esset in castris pugnaturus contra Philistæos, iurauit se interfecturũ quicunq; ante solis occasum comederet: Ionathas aũt filius eius, nõ audito*[f] *regis iuramẽto, cùm pugnando magnã hostiũ stragẽ*[g] *dedisset, et salutẽ fecisset ĩ Israël, fame laborãs*[h] *uidit fauũ mellis: quem regia uirga, quam gestabat in manibus, accepit, & comedit: statimq; oculi, quos ferè fames clauserat, aperti sunt, & facies eius exhilarata est: quo comperto Saul uoluit eum dare neci: sed precibus & pia populi supplicatione placatus, mortis reuocauit sententiã, ne interficeretur ille, per quẽ salus data erat in Israël: & quo pugnante, de manibus hostium populus ille liberatus fuerat. Ecce Saul falsum iurauit: quia quod iurando se facturum decreuit, precibus populi prouocatus non fecit. nec tamen periurij reus arguitur: quia quantum*[i] *in ipso fuit, quod iurauit impleuit, dum sententiã mortis in filium dedit: quam non carnali affectu, sed populi supplicatione reuocauit.* (1. Reg. 14)

QVAESTIO III.

Cum ergo (ut ratione et exemplo monstratũ est) episcopus reus periurij nõ esset, cõsueta obedẽtia[k] *ab archidiacono sibi denegari nõ debuit: cũ etiã si criminosum illum esse constaret. ante diffinitiuã tamen sententiã (ut suprà monstratum est) nulli clericorum suorum ab eo liceret discedere. constat ergo illicitũ esse quod archidiaconus iuramẽto firmauit: unde meritò quæritur an debeat seruari, uel non.*

QVAEST. IIII.

I. *Quòd aũt illicita*[l] *iuramenta seruari nõ debeãt, in Toletano concilio octauo legitur, in quo sic statutum est.*

Quod aũt. Hæc qõ diuidiẽ in tres partes. In prima probat per xx. cap. ꝙ in malis promissis rescindendũ est iuramentum, s. cum seruari, non possit sine detrimento salutis æternæ. Secunda ibi, Ecce ꝙ iuramenta. Tertia ibi, Sed cum his. Ioan. de Fant.
l Illicita. Iuramentum

Melius est uota stulta promißionis nõ implere, quàm crimen committere.

CAN. I.

SI publicis sacramentorum gestis (quod Deus auertat) à quibuslibet illicita uel non bona extitisset conditio alligata, quæ aut iugulare animam patris, aut gerere compelleret stuprum sacratissimæ uirginis, nũquid non tolerabilius esset stultæ promissionis uota reijcere, quàm per inutilium promissorum custodiam, exhorrendam criminum implere mensuram?

Item Ambrosius de Officijs libro primo.

Aliquando non expedit promissum seruare sacramentum.

CAN. II.

EST etiam contra officium nonnunquã promissum soluere sacramentum: ut Herodes, qui iurauit, quod quicquid petitura esset, daret filiæ Herodiadis: necem Ioannis præstauit, ne promissum negaret.

Item in sermone sancti Augustini episcopi, de decollatione sancti Ioannis Baptistæ, qui sic incipit: Cùm sanctum euãgelium legeretur.

Pietas fuit, quod Dauid Nabal sicut iurauerat, non occiderit.

CAN. III.

QVòd Dauid iuramentum per sanguinis effusionem non impleuit, maior pietas fuit. uideo Dauid pium hominem & sanctum in iurationem temerariam incidisse, & maluisse non facere quod iurauerat, quam iurationem suam hominis fuso sanguine adimplere.

Item.

De eodem.

CAN. IIII.

IVrauit Dauid temerè, sed non impleuit iurationem suam, maiori pietate ductus. Ecce Dauid sanctus iuramento quidem adstrictus, non fudit sanguinem hominis: sed eum falsum iurasse negare quis poterit? De duobus peccatis minimũ elegit: sed minus fuit illud in comparatione peioris. Nam per seipsum appensum, magnum malum est falsum iurare.

Item Isidorus in synonymis libro secundo.

Turpia uota seruanda non sunt.

CAN. V.

IN malis promissis rescinde fidem. In turpi uoto, muta decretum. Quod incautè uouisti, ne facias. Impia est promissio, quæ scelere adimpletur.

Item Beda in homil. xliiij.

Non est obseruandum iuramentum, quo malum incautè promittitur.

CAN. VI.

SI aliquid fortè nos incautius iurare contigerit, quod obseruatum in peiorem uergat exitum, liberè illud saluhriori consilio mutandum nouerimus: ac magis instante necessitate peierandum nobis, quàm pro uitando periurio in aliud crimen grauius esse diuertendum. Denique iurauit Dauid per Deum occidere Nabal uirum stultum, & impium, atque omnia quæ ad eum pertinebant, demoliri: sed ad primam intercessionem Abi-

mentum sex modis dicitur illicitũ, ex persona, ex re, ex fine, ex causa, ex tempore, ex modo. Ex persona dupliciter: uel ex ꝑsona eius, qui iurat, uel ex persona eius, cui iuratur. nam si impubes iurat, non tenet iuramentum: ut ĩ. e. quæst. v. paruuli. Item si clericus laico iurat. ĩ. quæstio. v. nullus. Ex re etiã illicitũ est iuramentum dupliciter ut si res sit illicita quæ iuratur: ut ĩ. ea. ca. in malis. & si res illa, per quã iuratur, non sit sacra: ut s̃. ea. q. j. clericum per creaturas. & s̃. quæstio. j. cõsidera. Ex fine illicitum est, ut si iuretur ꝓpter electũ, & ante electionem: ut viij. quæst. iij. Arcald⁹. Ex causa: ut si ad clamorẽ populi iuretur: ut ĩ. ea. unusquisq;. Ex modo est illicitum, ut si temere iuret, uel indiscrete, uel præter necessitatẽ: ut s̃. ead. quæstio. ij. cap. ij. & ĩ. ead. cap. si aliquid. Item iuramentum ex tempore est illicitum, ut si iuretur in quadragesima, nisi de pace componenda, ut ĩ. quæstio. v. decreuit. quod hoc uersu perpenditur: Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cur, quomodo, quando. Breuiter ergo teneas in hac quæstione, ꝙ semper iuramẽtũ est seruandum si est licitum: licet etiam illicitum sit ex modo iurandi: ut ĩ. eadem. si aliquid. extra de iureiur. c. debitores. Ioan.

Iuramẽtũ sex modis dicitur illicitum.

Ad idẽ ff. de iure iur. periurasse. nisi in casu ff. de li. cau. l. ulti.

Iuramẽtũ ex re illicitũ dupliciter.

lib. 3. c. 3.

Matt. 14.

1. Reg. 25

SI publicis. Nõ tolerabilius. nec peccat trãsgrediẽdo. ut ĩ. ea. in malis & cap. inter. licet tunc peccauit quando iurauit. Ioan.

Vnde ei pœnitentia indicitur, extra e. tit. cum quidam.

EST etiam contra officium. id est, pietatem.

Quicquid. in hoc generali iuramẽto non intelligitur iurasse, nisi quod licite facere potuit: ut extra de iureiur. Quintauallis. extra de electi. causam. ff. de oper. lib. si libertus. & ff. de ritu. nuptia. l. generali. & ff. de iure do. siue generali. Ioan.

Non enim iuramentũ est uinculum iniqtatis. ĩ. e. q. inter. extra de iureiu. quãto. & circa hoc dicut leg. & not. extra de homi. cũ iuramento. Archi.

QVod Dauid. Temerariã. iuramentum temerarium & inconsulto calore iracundię factum, non est seruandum: ut hic, & ij. quæst. iij c. præuaricator. Ioan.

IVrauit. Peccatis. id est, quę uidentur peccata, cum alterum nõ est peccatum. Ioan.

Id est, q̃ p se cõsiderari possũt de gener̃ peccatorũ, cũ in tali casu transgressio iuramenti nullũ est peccatum etiã ueniale, secũdũ Hugo. sed tũc peccauit Dauid cũ temereiurauit. Laur.

IN malis. aliud est in malis promissis, & aliud in male promissis. primum non est seruãdum, secundum sic: ut ĩ. ead. cap. proximo.

SI aliquid. Peiorem. Simile extra de iureiuran. si uero.

Peiorem. Item aliud exemplum potest poni quam hic ponatur: ut si iuraui me peccaturum uenialiter, tale iuramentum nõ debeo adimplere: quia adijcerẽ peccatũ peccato: ut ĩ. ead. diffinitio. & si temere aliquid iuraŕ, quod est licitum, adimplẽdum est. si tamen ꝓpter necessitatẽ nõ possum adimplere, uenialiter pecco, ut xxv. distin. §. criminis. in fi. & à licito iuramento (ut dicũt quidam) papa non potest absoluere: ut not. xv. quæst. vj. authoritatẽ. sed contra eos est extra de iureiurã. uenientes. Ioan.

Iuramentum non semꝑ est adimplendum.

A licito iuramẽto papa non potest absoluere.

1. Reg. 25

Non

gail fœminæ pruden-tis mox remisit minas, reuocauit ensem in uaginam: neq; aliquid culpæ se pro tali periurio contraxisse doluit.

Item.

De duobus malis minus eligi oportet.

CAN. VII.

NOn solùm in iurando, sed in omni qđ agimus, hæc est moderatio solicitius obseruãda, ut si in talẽ fortè lapsum uersuti hostis inciderimus insidijs, ex quo sine aliquo peccati contagio a surgere non possumus, illum potius euadẽdi aditum petamus, in quo minus b periculi nos perpessuros esse cernimus.

Item Ambrosius de Officijs.

Tolerabilius est iuramentũ non implere, quàm, quod turpe est, facere.

CAN. VIII.

VNusquisq; simplicem sermonem suũ proferat: uas suum in sanctificatiõe possideat: nec fratrem circunscriptione inducat uerborum: nihil promittat inhonestum: c aut si promiserit, tolerabilius est promissum non facere, quã facere quod turpe sit. sæpe pleriq; cõstringunt se iurisiurandi sacramento, ut cum ipsi cognouerint promittendum non fuisse, sacramenti tamen contemplatione faciant, quod spoponderunt: sicut de Herode supra scripsimus, qui saltatrici præmiũ, ꝙ turpiter promisit, crudeliter soluit. Turpe ẽ ꝙ regnũ pro saltatione promittit: crudele est, ꝙ mors prophetæ ꝓ iurisiurãdi religiõe datur. quãto tolerabilius tali fuisset periurium sacramento, (si tamen periurium dici possit) quod ebrius d inter uina iurauerat, quod & iuratus inter saltantium e choros promiserat. Infertur disco prohetæ caput: & hoc æstimatũ est fidei esse, qđ amentiæ f fuit. *Et post pauca de Iephthe g disserẽs:* Miserabilis, inquit, necessitas, quæ soluitur parricidio. Melius est nõ uouere, quã uouere, id ꝙ sibi is, cui promittit, nolit exolui. Et post paululũ: Non semper igitur promissa soluenda sunt omnia. denique ipse dominus (sicut scriptura indicat) frequenter suam mutat sententiam.

Item ex eodem concilio Toletano.

Incommutabilis Deus, quandoque sua mutat statuta.

CAN. IX.

INcommutabilis Deus, idemq; semper existens, Deiq; summa natura, sæpe sua in sacris literis legitur mutasse promissa, & pro misericordia temperasse sententiam h unde licet sit impassibilis atque incommutabilis, crebrò tamen eius & iuramenta leguntur, & pœnitentia, quæ sacris extant mysterijs adoperta. Iurare nanque Dei, est à seipso ordinata nullatenus conuellere: pœnitere uerò, eadem ordinata cũ uoluerit immutare. Sic enim per Ieremiã dicit: Repentè loquar aduersum gentem, & aduersum regnum, ut eradicem, & destruam, & disperdam illud, si pœnitentiam egerit gens illla à malo suo, agam & ego pœnitentiam à malo, quod cogitaui i ut facerem eis.

Item Augustinus.

Sapientis est reuocare quod malè loquitur.

CAN. X.

MAgnæ sapientiæ est reuocare k hominem quod malè locutus est.

Item ex concilio Ilerdensi.

Qua pœna feriatur, qui illicitum iuramentum facit.

CAN. XI.

QVi sacramento se obligauerit ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro periurio uno l anno

a NOn solum. Contagio. quantum ad perplexionem animi: ut xiij. dist. nerui.

b In quo minus. Quoties enim aliquid sine captione fieri nõ potest, semper id quod minimum est sequimur: ut ff. de reg. iur. quoties nihil. Ioan.

c VNnusquisq;. Inhonestũ. Non solum ergo iuramentum rei illicitæ nõ est seruandũ, sed nec etiam inhonestæ: imo si tendat ad inhonestatẽ, quãdoque nõ est seruãdum licet possit seruari sine interitu salutis æternæ: ut extra de iureiur. quẽadmodum.

d Quod ebrius. Ergo promissio ebrij non tenet: ut xv. q. j. sane.

e Saltantium. Argumẽ. quod id ꝙ ad clamorẽ populi ꝓmittitur, nõ tenet. simile viij. q. j. licet. & ca. si ergo. & extra de elect. c. Osius Item alia ratione non debuit tenere hoc iuramẽtũ, quia ob reuerentiã hospitum uidetur promisisse: & ea quæ ob reuerentiam alicui ꝓmittuntur, non ligant: ut ff. quarum rerum actio nõ datur. l. j. §. quæ onerãdæ. sic ergo tacitur nitas, quæ fit ob reuerẽtiam aliquorũ, non præiudicat: ut ff. de fur. l. penul.

f Quod amentiæ. alias amicitiæ.

g De Iephthe. j. ꝓxi. causa. q. v. si nõ licet. in fin. contra ubi dicit quod uotum illud fuit à spiritu sancto. Sed dicas quod uotũ fuit iustum, sed talis solutio fuit iniusta. Hebræi tamẽ quidam reprehendunt etiã ipsum iuramentum: & dicunt quidam quod si equus uel asinus ei obuiasset, nunquid illũ obtulisset dño? quasi dicant non.

h INcommutabilis. Sententiam id est, comminatiõnẽ. ea quæ dominus dicit comminãdo, uel commonendo, bene reuocat: sed ea quæ asserendo dicit non reuocat. unde Macrobius dicit, quod tripliciter cõtingit deos loqui.

i Cogitaui. id est, uideor cogitasse.

k MAgnæ. Reuocare. id est, nõ adimplere nec dicitur fallax, si ad rei ueritatẽ reuertitur: ut xxij. q. j. apud.

l QVi sacramẽto. Vno. j. e. q. j.

Itẽ tenet cum ista glos. Fulg. in consilio. lxxx. in fine. ubi dicit ꝙ contractus eius qui potationibus & ebrietatib[9] adulationibus est inductus ad uendẽdũ, rẽ minori ꝓtio quã ualeat, est ipso iure nullus. ꝓ hoc bene facit c. sane. in gl. alias.

lib. iij. cap. xij.

Matt. 14.

Ex Macrobio ꝙ tripliciter contingat Deos loqui.

Alias amicitiæ, Iudi. 11.

Id quod s. male, &c. reuocare in quã cessatione operis scilicet ut cesset & non adimpleat illud, malũ, qđ dixerat se facturum uel uerbo uel iuramento. Hu. alias euolat emissum, &c. xliij. dist. §. ul. & hoc cũ iurat quis illicitũ ab initio, uel etiam cũ ex post facto tendit ad noxam lxiij. dist. §. uerum. xlv. dist. licet non. Lauren.

Iere. 18.

à communione corporis & sanguinis domini segregatus, reatum suum eleemosynis, fletibus & quantis potuerit ieiunijs absoluat. Ad charitatem uerò (quæ operit multitudinem peccatorum) celeriter uenire festinet.

Item.

Non omnia promissa soluenda sunt.

CAN. XII.

NOn semper promissa omnia soluenda sunt, denique ipse dominus frequenter suam mutat sententiam, sicut scriptura indicat.

Item Isidorus, sententiarum libro secundo. †

De eodem.

CAN. XIII.

NOn est obseruãdum sacramẽtum quo malum incautè promittitur: ueluti si quispiam adulteræ perpetuam fidem cum ea permanendi polliceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramentũ, quàm permanere in stupri flagitio.

Item ex concilio Toletano, cap. viij. †

Malè iurans, pœnitentiam agat.

CAN. XIIII.

NEcesse est ut malè [a] iurans dignam agat pœnitentiam: eò quòd nomen domini cõtra præceptum illius sumpsit in vanum: quia in Exodo scriptum est: Neq; enim insontem habebit dominus eum, qui sumpsit nomen domini Dei sui frustra.

Item & in Leuitico.

De eodem.

CAN. XV.

NOn peierabis in nomine meo: nec polluces nomen Dei tui: ego dominus. Malum tamen quod facturum se se sacramento deuouerat, omnino non faciat: quia stulta uota frangenda sunt.

Item ex decreto Sotheris Papæ, cap. tertio.

Iuramentum quo malum incautè promittitur, non est seruandum.

CAN. XVI.

SI aliquid fortè incautius nos iurasse contigerit, quod obseruatum in peiorem vergat exitum, illud salubriori consilio mutandum nouerimus, & magis instãte necessitate peierandũ nobis, quã pro facto iuramẽto, in aliud crimen maius esse diuertendum.

Item ex concilio Elibertano, cap. j.

Temeritas emendetur, cum incauta diffinitio soluitur.

CAN. XVII.

DIffinitio [b] incauta laudabiliter soluenda est: [c] nec est præuaricatio, sed temeritatis emendatio. [d]

Item.

Illicitum iuramentum non est seruandum.

CAN. XVIII.

ACtione quarta septimæ synodi Ioannes apocrisarius Orientalium sedium dixit, Significat sermo patris nostri Sophronij, quòd melius sit iurantem peierare, [e] quàm seruare sacramentum in fractione sacrarum imaginum. hoc autem dicimus, quia sacramento quidam se excusant. Tharasius patriarcha dixit, quia pater Sophronius nouerat bonitatem Dei, propterea transgredi uoluit impium iuramentum. Item Tharasius patriarcha dixit: Herodes seruauit iuramentum, & perijt. Petrus uerò negauit cum iuramento, & conuersus fleuit, & saluatus est. Omne [f] enim peccatum bonus Deus indulget, si quis ex toto corde pœniteat. Sancta synodus dixit: Sic docet sancta scriptura. Item Leontinus episcopus Phociæ dixit, scriptum est, Iuramentum mendax ne diligatis. qua de Zacha. 8.
causa iuramentum nostrũ mendax dissoluatur, quasi nullam uirtutem habens.

Item Isidorus.

Non obseruentur iuramenta, quæ fiunt contra diuina mandata.

CAN. XIX.

SI quis præuẽtus [g] fuerit, ut diffiniat [h] agere aliquid eorum, quæ non placent

---

qõ.j. c. ulti. contra. vj. qõ.j. quicunque. ibi imponitur septennis pœnitentia pro periurio: sed ibi loquitur cũ quis transgreditur licitum iuramentum: hic loquitur cum quis temere iurat. Sed nonne qui temere iurat rem illicitam, mortaliter peccat? ergo septennis pœnitentia debet ei imponi: ut xxxiij. qõ. ij. hoc ipsum? Resp. regulariter imponitur septem annorũ pœnitentia: sed ex causa diminuitur uel augetur illud tempus. xxvj. q. vij. tempora. tamen hic non negatur quin per septem annos debeat pœnitere: sed hoc solũ dicitur quòd a communione corporis Christi uno anno separatur.

Ionæ. 3.

Pœnitentia ex causa minuitur, uel augetur.

† c. 91. de sum. bo.

[a] NEcesse est ut male. Dist inguitur tamen an solenniter iuret, an incursu uerborum. Si cum incursu uerborum, tunc uenialiter peccaret: ut xxv. dist. §. alias.

[b] DIffinitio. i. affirmatio.

[c] Soluenda est. Id est, frangenda est.

[d] Emendatio. Non enim peccat frangendo tale uotum: sed in hoc peccat ꝙ temere iurauit: ut xxxiij. qõ. v. vna. Sed nunquid tale iuramentum ꝙ temerarium est, id est, de re illicita factum, inducit depositionem, uel infamat? arg. ꝙ sic. vj. q. j. quicunq; sciens. & capi. infames. & ĩ. eo. q. v. si quis conuictus. & extra de iureiu. querelã. Sed contra extra de iureiuran. c. sicut. Ego non credo tale iuramentum infamare, uel impedire electionem factam uel faciendam. De hac materia not. lxxxv. distinct. archidiaconum. Ioan.

† consil. viij. c. ij.

Iuramentum de re illicita factum non infamat.

Exo. 20. b

Leui. 19. c

[e] ACtione. Peierare. Quo ad similitudinem facti.

[f] Omne. Nisi quãdo peccatur in spiritum sanctum, ita qđ sit impœnitens.

[g] SI quis præuentus. Id est, deceptus.

[h] Vt diffiniat. Id est, intendat.

Soluenda

Deo, pœnitentiã agat, & quod contra mandatum domini statutum est, in irritum reuocetur.

Item Hieronymus in libro de natura rerum.

Tribus siquidem modis iuramenta contracta soluenda sunt. a Primò cùm quis malè iurat. b Secundò cùm quis incautè iurat c non putãs hoc esse peccatum. Tertiò si pueri uel puellæ in domo parentum se iuramento constrinxerint patribus, postquàm audierint, contradicentibus. d

2 *Ecce quòd iuramenta illicita laudabiliter soluuntur, & damnabiliter obseruantur: quod tunc intelligendum est quando iuramentum illicitum deseritur, ut ad bonum redeatur. Cæterùm si propterea deseritur, ut in aliud malum transeatur: illicitum sacramentũ damnabiliter seruatur, sed dãnabilius contemnitur.*

Vnde Augustinus in libro de bono coniugali. †

Non est appellanda fides, quæ ad peccatum faciendum admittit.

CAN. XX.

SI ad peccatum admittendum fides exhibeatur, mirum est, si fides appelletur. Veruntamen e qualiscunq; sit, si & contra ipsam fit, peius est, nisi cùm propterea deseritur, ut ad fidem ueram legitimamq; redeatur, id est ut peccatum emendetur uoluntatis prauitate correcta, tanquam si quis cùm hominem solus expoliare non possit, inueniat socium iniquitatis, & cum eo paciscatur ut simul id faciant, spoliumque partiantur: quo facinore commisso totum solus auferat: dolet quidem ille, & seruatã sibi fidem non esse conqueritur. f uerùm in ipsa sua querela cogitare debet potius g in bona uita h ipsi humanæ societati fidem fuisse seruandam, ne præda iniqua ex homine fieret: si sentit i quàm iniquè k sibi in peccati societate seruata non fuerit. l ille quippe utrobique perfidus, ac profectò sceleratior iudicandus est.

Idem.

Si propterea fides non seruatur, ut ad bonum redeatur, non ideo uiolari dicitur.

CAN. XXI.

MVlier si fide coniugali uiolata, fidem seruet adultero, utique mala est: sed si nec adultero, m peior. porrò si eam flagitij pœniteat, & ad castitatem rediens coniugalem, pacta ac placita adulterina rescindat, miror si eam fidei uiolatricem uel ipse adulter putabit.

Ex his itaque apparet, quòd si quisquã (ut diximus) illicitum iuramentum nõ seruauerit, ut in aliud malum perniciosum declinet, tantò grauius delinquit, quãtò damnabilius accumulantur peccata peccatis. Si autem propterea deseritur, ut ad bonum redeatur, nihil culpæ pro tali periurio cõtrahitur: potius deflendũ est, si in aliquo illius iuramenti occasione nos deliquisse contigerit. Vnde Augustinus scribit Seuero Mileuitano episcopo, consulenti de quodam Hubaldo, qui à consanguineis cuiusdã pellicis coactus fuerat iurare se illam ducturum in coniugem, nec matri suæ uel fratribus ulterius necessaria ministraturum.

Rescribit ergo beatus Augustinus (ut diximus) Seuero Mileuitano episcopo, ita dicens:

---

a Soluenda sunt. Id est, irritanda.
b Male iurat. Scienter.
c Incaute iurat. Ignoranter..
d Contradicentibus. Intra annum: ut xx. q. ij. puella.

Ecce. Hæc est ij. pars q̃ō. in qua probatur quod si aliquis uenit contra proprium iuramentum malum, quod mutatur ad bonum, tunc non peccat: si autem ut conuertatur ad peius, tunc peccat dupliciter. Ioan. de Fant.

e SI ad peccatũ. Veruntamen. Sed quæro qualiter possit quis fidẽ frangere in maleficij socio: cum nec in istis possit cõtrahi societas: ut ff. pro soc. ꝙ autem. & in l. se. nec aliqua obligatio contrahitur in turpibus: ut ff. de uerb. obli. generaliter. imo magis peccat tradendo socio partem, quã retinendo sibi: quia alij non possumus soluere, ꝙ alij debetur: ut extra de iureiur. eam te. Sed dicas illud ꝙ hic dicitur, referri ad erroneam alicuius opinionẽ: ut si quis credat se teneri ex tali iuramẽto si non satisfaciat erroneæ conscientiæ, mortaliter peccat: ut extra de simo. p tuas. ij. Et ita potius fides appellatur, quã tum ad erratis opinionem: & ita quandoque cõsulitur alicui adimplere tale iuramentum, ad ꝙ tamẽ non tenetur, & hoc ideo: ut satisfaciat conscientiæ ipsius. Et sic intelligo illud ꝙ legitur extra de sponsa. commissum.

f Conqueritur. Non potest in iudicio conqueri: quia ex improbitate nemo consequitur actionẽ: ut ff. de fur. itaque fullo. nec iudicium cõmuni diuidundo, locum habet inter prædones: ut ff. communi di. l. communi diui. §. inter prædones. nec pro socio: ut ff. pro socio. nec prætermittendum. imo si quis ratione illiciti iuramẽti aliquid petit, præstabit alteri x. libras auri. in auth. col. v. scenicas non solum, &c.

g Potius. i. ꝙ potius debet fides in bono seruari.
h In bona vita. Id est, in bono.
i Si sentit. Id est, intelligit.
k Quam inique. Id est, quam iniquum sit non seruare fidem in illicitis.
l Non fuerit. Societas uel fides.
m MVlier si fide. Si nec adultero. Ita quod contrahat cũ adultero tertio, & tunc peccatum accumulat peccato.

Obligatio nõ cõtrahitur ĩ turpibus.

† c.iiij.

Actio nõ dat ex improbitate.

Inter

Matrimoniũ utrũ per coactionẽ impediatur.

Nter cętera. Matrimonium. Videtur ex loco isto quod coactio conditionalis nõ impediat matrimoniũ, sicut nec impedit alia sacramẽta, nec impedit sacramentum baptismi: ut xlv. distinct. cap. de Iudęis. nec sacramẽtum ordinis: ut lxxiiij. distinct. ubi ista itẽ alia ratiõe, quia hoc sacramentũ seruari põt sine interitu salutis ęternæ: ergo est seruãdum: ut extra de iureiurã. si uero. Sed cõtra, matrimonia debẽt esse libera: & ibi animus debet gaudere plena libertate: ut extra de spõ. requisiuit. & cap. cum locum. Ad hoc dicunt quidam quod talis est cogẽdus ducere mulierem, quam coactus desponsauit. si tamen nullo modo uoluerit, cessare debet ecclesia à coactione. Alij dicũt ꝙ omnibus modis est cogẽdus. † & qď dicitur in illa decr. requisiuit. quod sit potius monenda, quam cogenda, exponũt potius, id est prius. sic exponitur xxiij. q. iiij. non inuenitur. in fi. Vel intelligunt quãdo tales fuerunt personę ꝙ uehementer prę sumebatur quod deberet sequi homicidium. Sed istis obuiat extra de sponsa. ueniens. Sol. probabiliter potest dici, si placet, quod in quatuor casibus nõ tenet iuramẽtũ per coactionem extortum: ut in uoto: ut extra quod me. causa. cap. perlatum. In traditione rei ecclesiasticæ. xv. q. vj. authoritatem. & cap. seq. In dote: ut ff. qď met. cau. si mulier. §. dos. In matrimonio: ut extra de sponsa. cum locum. & capit. requisiuit. Quod autẽ dicitur hic, matrimonium

† Stabile not. quod hic nõ tractatur an matrimoniũ metu contractũ ualeat q̃a ipso iure nõ ualet: sed tãtum an iuramẽtũ possit obseruari. For. Garcias ĩ rubr. de iustitia & iure. 2 1. il latio.

† Ad hoc extra de spon. ex literis. ij.

Iuramentũ ꝑ coactionẽ extortũ non tenet in quatuor casibus.

† Adde quis alet illum qui habet patrẽ & filium: not. Cy. in l. ij. & iij. C. de alẽ. li. & Barto. ĩ l. pe. ff. de lib. agno.

De quodam Hubaldo, qui iurauit se non ministraturum necessaria matri, & fratribus.

CAN. XXII.

Nter cætera (ut rogaueras) à patre nostro Ambrosio quæsiui quid tibi charissime agendum sit de Hubaldo parochiano tuo, qui captus, & timore necis impulsus suæ concubine iuramento firmauit ipsam in coniugem suscipere, propriam que matrem cum fratribus de domo expellere, nihilque eis alimoniæ unquam impendere: quia uerò quam prius concubinam habuerat, non est peccatum in coniugem suscipere, matrimoniũ a sit in Deo firmum & stabile. † Porrò iuramentum non ob hoc fuisse institutum inuenitur, ut esset uinculum b iniquitatis uel matricidij, c uel fratricidij, seu cuiusque criminis: nec credo sacramentum ad hoc debere fieri, ut iniusta iuratio, suorum bonorum sit iniustè iurantibus expoliatio, & accipienti etiam sit æterna damnatio, periurij nanque percutitur pœna, & uelut homicida in extremo examine à iusto iudice degrandinabitur d per quẽ sacrosanctum euangeliũ ad iniustum & illicitum & Deo minimè amabile quasi testimonium iustæ & humanæ petitionis adducitur. Foueat e itaq; Hubaldus matrẽ f & fratres, & lugeat si coactione & timore iuramenti aliquid defuit matri. Qui uerò eum iurare coegerunt, quod non debuit, reatu periurij implicîti teneantur.

Iniuria quippe iniustè irrogata, eius est infamia, qui facit. nec enim ullo modo ad opprobrium g coactæ uoluntatis trahitur, quod illicita conditio necessitatis extorsit.

§ *Sed cùm his oĩbus illicita iuramẽta non seruãda probentur, opponitur quòd Iosue Gabaonitas contra præceptũ Domini nõ deleuerit, quia seniores Israel iuramento cũ eis pacẽ firmauerant. Sed notãdũ est, ꝙ seniores Israel et si sciret à Domino esse imperatũ ut deleret gentes terræ promissionis, decepti* h *tamẽ à Gabaonitis nesciebãt eos esse incolas terrę sibi promissæ. Venerũt enim (ut historia refert) attritis calceamentis, & cũ aridis panibus: dicẽtes, Viri pacifici uenimus de terra lõginqua, calceamẽta sũt attrita in pedibus nostris, panis defecit ĩ sitarchijs nostris, audiuimus Dominũ esse uobiscũ, & uenimus cõponere pacẽ. Quod uerbum placuit senioribus Israel; & fecerunt pacem cum eis. Post diẽ uerò tertium, cũ filij Israel appropinquarent Gabaonitis, occurrerunt eis illi, quibus iurauerãt seniores Israel; illi aũt uidẽtes se esse deceptos, uoluerũt delere eos, sed pepercit eis Iosue ꝑpter iuramentũ seniorũ Israel.*

Vnde Ambrosius in libro de Officijs. †

sit, &c. istud sit, nõ ponitur præceptiue sed hortatiue: uel loquit in eo casu quãdo post coactionem cõmistus est ei carnaliter: ut extra de spons. c. ueniens. ij. Vel loquitur quando leuis fuit coactio. illa enim non impedit matrimonium. ff. de rit. nup. si patre. B.

b Vinculum. arg. pro opinione illorũ qui dicũt, ꝙ iuramentum per metũ extortum non tenet. xxxj. q. ij. Lotharius. & xv. q. vj. ca. j. Sed intelligas hoc adhunc casum spectare quẽ hic ponit. De hac materia nota. xv. q. vj. ca. ij.

Iosue. 9. c

c Vel matricidij. Videtur enim necare illum, cui nõ pręstat alimenta. xij. q. ij. qui abstulerit. & lxxxvj. disti. non satis. ff. de lib. agnoscen. l. necare.

Necat qui non alit.

d Degrandinabitur. id est, grandine pœnæ æternæ flagellabitur.

e Foueat. Argu. ꝙ iuramentũ pro parte tenet, & pro parte non: ut xj. qõ. iij. antecessor. & xij. q. ij. si quos de seruis. & xvij. quæstio. iiij. quæsti.

f Matrem. ad hoc enim tenet: ut xxx. dist. c. j.

g Ad opprobriũ. id est, an infamiam. non enim dicit ad peccatũ: quia re uera peccauit quando iurauit: quia potius debuit omnia mala pati, quam malo cõsentire. xxxij. q. v. ita ne. & sic non obstant cõtraria ĩ. de consec. dist. iiij. eos quos. & ĩ. ea. q. v. c. j. & iij. Ioan.

Sed cum his. Hęc est tertia pars quæstio. in qua quærit utrum peccassent filij Israel, qui ꝑpter iuramentum pepercerunt Gabaonitis? & dicitur quod nõ. Ioan. de Fant.

h Decepti. multi-

† iij. c. x.

plex

Iuramentum quod Iudæi Gabaonitis præstiterunt, non fuit seruandum.

plexatio uidetur suadere, quare non debuerunt seruare tale iuramentum: quia erat ibi error personæ, tum quia dolus dedit causam iuramento, tum quia nō poterant se obligare aliquo iuramento contra præceptum domini. Ad hoc dicunt plerique quod diuinitus fuit eis inspiratum, quod deberent eis parcere: sed tamen iuramētum fuit illicitū: ut extra de elect. cap. uenerabilem. in fi. Vel dic quod satis impleuerunt præceptum domini, quia satis uidētur fuisse interfecti, cum redegerint eos in seruitutem. Nā seruitus morti cōparatur. ff. de regul. iur. l. seruitutē. non obstat dolus illorū, quia iste dolus fuit pro uita cōseruāda licitū est enim reū corrumpere aliquē pro uita conseruanda: ut s. quæstio. iij. §. notandum. in fi.

Hoc est uerum secundū L. ut dicam J. c. proxi. & idē no. hic. Hug.

Licet aliquem corrumpere pro uita conseruāda.

Innocens pro stulto quandoq; sumitur.

a Innocēs. Id est, simplex & iustus. Salomon tamē sumit hoc uerbum innocens, pro stulto, unde hoc sumptum est. & sic sancti uiri idem uerbū retorquent quandoque ad cōtrarios intellectus. Sed nonne æque reus est ille, q de facili credit sicut ille, qui mentitur, ut xj. quæstio. iij. cap. non solum? & nimia facilitas credendi uituperatur. lxxxvj. distinc. ca. si quid uero. Sed illud intelligas de iudice, qui in præiudicium partis alterius non debet de facili credere secūdū uerba alterius partis. iij. quæstio. ix. c. j. ij. & iij.

b Innocentem. id est, talem qui nō noceat, nec nocere uelit. vj. quæstio. j. ca. oues. & capit. sapiens.

c Ignorare. per experientiam facti. nam scriptum est, Scientia malorum bonis obesse non debet.

d Iudicat. Diceret aliquis, quomodo potest esse bonus qui non habet discretionem & iudicium, ex quo decipitur: cum Apostolus dicit, Spiritualis iudicat omnia & ipse à nemine iudicatur. ideo dicit iudicat de omnibus etiam de ignotis, in his scilicet quæ spectant ad salutem: quia si quis deciperetur in talibus, ibi non esset minus periculum falli quam fallere: ut xvi. q. j. ca. si cupis. Tunc enim de ignotis non debemus aliquid præsumere, nec de bonis malum, nec de malis bonum: ut xlvj. dist. c. sunt nonnulli. in fi. Vel dic iudicat, id est, præsumit bene de quolibet.

Spiritualis iudicat oīa, &c.

e Qui. id est, quia ipsi.

f Fidem. id est, uerborum ueritatem.

Quædam licet à deo prohibeantur, tamen iuramento firmata non sunt seruanda.

CAN. XXIIII.

Innocēs a credit omni uerbo. non est uituperāda facilitas, sed laudāda bonitas: hoc est innocētē b esse ignorare c q̄d noceat: & si circunscribitur ab aliquo, de oībus tamen iudicat d qui e fidem f esse in oībus arbitratur. Hac igitur mentis suæ dote inclinatur Iesus ut crederet Gabaonitis, testamētū Dei disposuit, pacē dedit, & cōfirmauit g societatem: sed ubi in terras eorū est uentum, deprehēsa fraude quòd cū essent finitimi, aduenas se esse simulauerunt: circunscriptum se populus patrum indignari cœpit. Iesus tamen pacē, quā dederat, reuocādā nō cēsuit, quia firmata erat sacramenti religione: ne dū alienā perfidiā redargueret, suā fidē solueret, mulctauit eos, meliori tñ obsequio ministerij. clementior h enim sententia, sed diuturnior.

Illicitū i ergo iuramētū quod seruari prohibetur, intelligendū est, quod dicitur † esse illicitū dū iuratur: si autē nescitur illicitū esse, ipsa ignorantia excusat si putetur illicitum esse non ex ignorātia iuris k sed facti. Aliud. n. est, si alicuius copula credit esse licita, quia nescitur esse consanguinea, uel quia credit esse uidua: aliud si ideo putat licita, quia cōsanguinearum cōiunctio uel relictarū copula nullo iure credatur esse prohibita. hic enī est ignorātia iuris, quę neminem excusat, nisi cui permittit l ius ignorare: ibi uerò ignorātia facti, qua quisq; uerè excusatur. seniores autē Israel non ignorabāt gentes terræ promissionis ex præcepto domini esse delendas: sed ignorabant Gabaonitas esse incolas terræ promissionis ignorabāt siqui dē factū, sed non ignorabant ius facti: atque ideo etsi illicitum esset, quod iurauerunt, tamen licitè seruari m debuit quod iuramento firmauerunt. quod autem illicitum iuramentum seruari probibetur, non

g Cōfirmauit. Arg. est hic quod qui iurat rem illicitā, propria authoritate nō potest uenire cōtra iuramentū illud: ut extra de elec. c. uenerabilē. in fi. Nam illicitum est renuere curā pastoralem, & tamen iurans teneret illud seruare, ut lxxxv. dist. c. Florentinum archidiachonum. si mile extra ꝙ met. cau. ca. ad aures. sic extra de iureiuran. cap. debitores.

h Clemētior. arg. ꝙ si iudex facit aliquid, quod nō multum differt à mādato, ꝙ nō dicit excessisse fines mādati. si enim mandatur aliquibus ut eligant, possunt postulare: ut extra de electio. ca. in causis. & de postu. c. post trāslationem. in princi. Et de hoc not. plura arg. viij. q. j. c. licet. Itē habes hic ꝙ licite cōmutatur una pœna in aliam ut s. v. q. vj. c. quia iuxta. & lxxxij. dist. ca. presbyter. & xxxvj. q. j. c. de raptoribus. Ioan.

i Illicitum. In prima parte §. dicit magister quod tūc iuramentum illicitū non sit seruandū cum iurans, tempore, quo iurat, scit illud esse illicitū: sed si ignorat istud esse illicitum. dūmodo non sit ibi ignorantia iuris, nō peccat. & hoc durat usque ad illum locum, q̄d autem illicitum. Secundo ostendit ꝙ nō est hoc generaliter uerum: quia si in aliquo iuramento deest aliquod istorū trium uel iustitia, uel ueritas, uel iudicium, ꝙ illud non sit seruandum. Tertio dicendum ꝙ iuramentum quandoq; est illicitū ratione rei de qua quis iurat: quandoq; ex causa superueniente: quandoq; ex modo iurandi. Io.

k Iuris. s. j. quæstio. iiij. in fine.

l Cui permittitur, &c. ut militibus, mulieribus, rusticis, & minoribus. ff. de probat. l. cum de indebito. §. si autem is. j. q. iiij. §. notandum.

m Seruari. hæc non est ratio sufficiens.

† Alias scitur.

Iuramentum illicitū an propria authoritate possit infringi.

† Arg. cōtra s. ead. qui sacramento. ubi de hoc satis dixi. in fi. Archi.

Mandato. Vide Feli. ca. cū dilecta. co. xix. de rescrip.

Pœna una i aliā commutatur.

Etiam ubi debetur pœna mortis, ut hic & 23. q. 5. c. j. & hoc uerius est ante sententiā latam à iudice. Post sententiā autē nō pōt hoc iudex nisi sit papa uel imperator, secūdum H. de Ie. & no. 2. q. 3. §. notādum. in gl. ur. j. & c. Arch.

Iuramentū tripliciter dicitur illicitum.

Quibus permissum sit ius ignorare.

Nunquam.

[a] Nunquam. Non bene dicit: quia si ille, qui uouit simpliciter, postquam duxit uxorem, iurat quod non dimittet eam, illud iuramentum licitũ est: sed si prius uouit, quam ducat uxorẽ, tunc potius seruabit uotum, quã iuramentũ sequens: ut extra qui cleri. uel uo. c. rursus.

[b] Ob solam religionem. nõ est hoc uerum. Io. de Fan.

Qvod autẽ. Hæc quæstio diuidit̃ ĩ septem partes. In prima ponit q̃ pœna imponatur periuris compulsis, uel uoluntarijs, & qualiter puniũtur, qui alios iurare faciunt falsum. & hoc probat per septem ca. Secunda ibi, Item qui audit. Tertia ibi, Quærit̃ de eo. Quarta ibi, De ætate. Quinta ibi, De forma. Sexta ibi, ut ita. Septima ibi, Iuramentum. Ioan. de Fant.

[c] Quod autem. istud

est generaliter ĩtelligẽdũ Iuramẽtũ nãq; (ut Hiero. testat̃ sup Ieremiã) debet habere tres comites, ueritatẽ, iudiciũ, et iustitiã. Vbi aũt ista defuerĩt, nõ ẽ iur̃m, sed piuriũ. Vñ dat̃ intelligi, illicitũ esse iur̃m, cui aliqđ istorũ defuerit: nõ tñ cuicũq; cõtigerit aliquod istorũ deesse prohibetur seruari aliqñ nãq. iurũ deest iustitia ueluti cũ qſpiã post uotũ castitatis duxit uxorẽ, iuramẽto firmãs, nũquã [a] se ab ea discessurũ: ꝙ quãuis illicitũ sit, qa iustitia sibi probat̃ deesse: tñ authoritate Aug. seruari præcipit̃. hoc aũt si qs cõtẽdat progatiua cõiugij, nõ ꝑpter religionẽ iurisiurandi seruari, animaduertat Gabaonitas ob solã religionẽ [b] iuramenti cõtra dñi imperiũ reseruatos. Cũ ergo oẽ dñi prę ceptũ iustũ sit, patet ei iustitiam deesse, qđ eius ꝑcepto contrariũ inuenit̃. Iudiciũ quoque aliqñ iuramẽto cõstat deesse, ueluti cũ ꝓpria temeritate aliqs ductus, iurat se mã ducaturũ & bibiturũ. hoc quãuis leuitate ĩdiscreta illicitũ ꝓbet̃, nõ tñ ideo uiolari iubet̃. Iur̃m itaq; multipliciter illicitũ intelligit̃. Est.n. illicitũ aliqñ ex eo qđ iurat̃, aliqñ ex causa extrauenĩẽti, aliqñ ex modo iurãdi. Ex eo ꝙ iurat̃, tũc est illicitum iur̃m, qñ id, qđ iurat̃, in sui natura uitiosum est, uel uitã adimens, ut adulteriũ, homicidiũ, et his similia: uel reparari nõ ꝑmittẽs, ueluti cũ inimico ad pacẽ nõ redire, indigẽti misericorditer nõ subuenire: ista qa ꝑspicuã in se habẽt ĩiustitiã, etsi iurõ firmentur, tñ seruari nõ debet. circa hæc utiq; iuramẽta intelligẽda sunt, q̃ de illicitis iuramẽtis non obseruãdis supra statuta legunt̃. Quisquis ergo se iurõ firmauerĩt aliqđ facturũ, quo uel corporalis uel spiritualis salus adimat̃, uel sine quo utraq. salus reparari uel confirmari † nõ possit fidẽ ꝓmissã seruare ꝓhibetur, quorum exempla pręmissæ authoritates subijciunt, dum eum, qui homicidium facere, uel alimẽta matri et fratrib. nõ subministrare, ĩ adulterio ꝑmanere, uel ad pacẽ cũ aduersario nõ redire, iur̃m præstando ꝓmiserit, salubriori cõsilio illicita uota obseruare nõ ꝑmittũtur. Est, ẽt id qđ iuratur, aliqñ uitiosũ, nõ ĩ natura sui, sed ex causis extrauenĩẽtib. ueluti cũ aliqs post uotũ castitatis iurat allicui se habiturũ eã ĩ cõiugẽ cõiugẽ nãq; habere, ĩ seipso malũ nõ est, tñ huic ex uoto perniciosũ est. hoc aũt iuramẽtũ ẽt si illicitũ sit, nõ tñ seruari ꝓhibet̃, sed de uiolatione uoti pœnitẽtia sibi iubet̃ indici ex modo iurãdi tũc est illicitũ iur̃m, qñ incõsideratè et incircũspectè aliqđ iurat̃, quo nec corporalis, nec spũalis salus adimat̃, & sine quo utraq; salus reparari, et uita conseruari ualet, ueluti dũ aliqs à parẽtib. coactus, ut clericatus tõsurã, uel religiõis uestẽ suscipiat, se neutrũ facturũ iurõ firmauerit: hoc quãuis aliquib. uideatur reprehẽsibile, quia opus charitatis iurõ se nõ facturũ ꝓmisit. nulla tñ authoritate seruari prohibet̃: qa etsi nũquã clericatus tonsurã, uel religionis uestẽ suscipiat, nõ tñ ideo minus salutẽ ꝓmereri ualet, cũ nõnulli in laicali habitu sanctiss. & deo dilecti inueniantur. quo exemplo euidenter datur intelligi, quoties aliquis iurat se nõ facturũ aliqđ quo expeditior sibi uia præparetur ad beatitudinẽ, dũmodo sine eo ualet salutem inuenire, quòd iuramentum non prohibetur seruare. unde cum nos iuramus non daturos aliqđ alicui, sine quo utraq; salus eius põt esse incolumis, etsi aliqua ex eo sibi cõmoditas ꝑstaret̃, nulla tñ authoritate iuramẽtũ seruari prohibemur, dummodo sit nobis alia uia necessitatib. eius subueniendi.

† Alias conseruata.

QVAESTIO V.

Vòd autẽ [c] quinto loco quęrit̃, si licitũ esset, qđ archidiaconus iurauerat, an epi

Peccat mortaliter q. aliũ cogit peierare.

Quod aliquis nostro mandato facit reputamur nos facere.

Not. H. & Lau. φ iudex pōt recipe iuramētum ab infamato, licet sciat eum falsum iuraturum. Archid.

Non à toto, sed quo ad minoré pœnã: ut dixi. s. pxi.

Idē Archidi. hic, sed uide Ant. Corse. in sing. uerb. quadragesima. Feriæ legitimæ sunt tres.

Presbyterum uerberãs plus peccat, q̃ uerberãs simplicē clericum.

istud nō habet dubitationē, an periurus sit, qui aliũ cogit peierare. nam & si ipse non proprie dicatur periurus, tamē mortaliter peccat: q.a quod alter mandato nostro facit, nos reputamur fecisse: ut extra de sen. excō. c. mulieres. Vtrum autē iudex licite possit recipere iuramētum illius quē scit uelle peierare? dic ut dixi s. xv. q. v. cap. presbyter.

a Qui compulsus. Et miles. In atrocibus enim non debet aliqs dño parere suo: ut xj. qō. iij. c. non semper. & c. si dñs. & ca. qui resistit. & ff. de reg. iu. l. ad ea.

b Quia plus dominum. Quod esse non debet: ut xj. q. iij. c. nolite. ij.

c Si liber est. Alibi magis punit seruus, quam liber: ut j. xxiiii. qō. j. c. qui contra. sed hic excusatur ꝑpter pceptum dñi. Ioan.

d Quadraginta dies. Vel continue, uel interpolatim.

e Septē sequentes annos. Non tamen in pane & aqua.

f Tres quadragesimas. Vnã ante festum Natalis, aliam ante Pascha, tertiã ante festum sancti Ioannis.

g Legitimas ferias. i. secundam & quartam & sextam ferias: ut de consec. dist. iij. c. ieiunia. & lxxxij. dist. c. presbyter. Io. de Fan.

h Qui piurat. Consecrata quiã quanto sanctius est p quod iurat, tanto maius est periuriũ: ut s. ea. q. j. c. monet. Nunqd ergo maius sacrilegiũ cōmittit, q uerberãt clericũ in maioribus ordinibus cōstitutũ, q̃ qui in minorib9? Credo φ sic: ut xvij. q. iiij. c. si quis deinceps. & ca. qui subdiaconũ. & c. qui occiderit.

i Et ignorãs. Esse peccatũ, quod iurauit. nam si fuisset ignorantia facti nullum esset peccatũ, nisi ignorantia fuisset crassa, q̃ neminē excusat. C. de resc. uendi. l. quisquis.

k Iqs. Redimēda. Licet enĩ timore mortis iurauerit, tñ peccauit: ut xxxij. q. v. ca. ita ne. sed ratione coactionis mitigatˀ pœnitentia: ut extra φ metus cau. c. sacris. nō est contra. xv. q. vj. c. j. ibi enim non absoluũtur à peccato, sed à iuramēto. Ioan. de Fant.

l Alij. Ergo illa quæ est minor, est imponenda: ut 50. dist. c. eos uero.

m Iqs. Sine pœnitentia. inferiori: ut vj. qō. j. c. quicunq;. Io. de Fã.

n Lle qui. Vincit. Non intelligas quod plus peccat periurus, quam homicida: imo ille plus peccat: ut xiij. dist. c. j. sed dicitur eũ uincere, q.a maiˀ damnum facit: quia maius damnũ est in amissione unius animæ, quam mille corporũ: ut xxiiij. q. iij. c. si habes. Io.

o Qui exigit. Humana. i. de humana ifirmitate procedit: ut s. ea. q. j. c. non est.

Impressit. multipliciter cogendo. Io. de Fan.

Iqs conuictus. Infamia.

scopus esset reus piurij, qui ad peierãdũ archidiaconũ cogebat, facilè pōt discerni: si enim cōsentiēs pari pœna cũ faciēte puniēdus est, multò magis il le qui cogit, reus admissi criminis probatur.

Vnde Pius papa ait:

Qui peierare compellit, & qui compellitur, periurus uterque probatur. CAN. I.

Qui cōpulsus à domino sciēs peierat [a] utrique sunt periuri, & dñs, & miles. [a] dñs quia præcepit: miles, q.a plus dominũ [b] quàm animã suã dilexit. Si liber est, [c] quadraginta dies [d] in pane & aqua pœniteat, & septē sequentes annos. [e] Si seruus eiusdē, tres quadragesimas, [f] & legitimas ferias [g] pœniteat.

Idem.

Pœnitentia eius, qui in manu episcopi, aut in cruce consecrata peierat. CAN. II.

[h] Qui periurat se in manu epi, aut in cruce consecrata, [h] tres annos pœniteat: si uerò in cruce nō cōsecrata, annũ unũ pœniteat: q. aũt coactus fuerit, & ignorãs [i] se peierauerit, & postea cognoscit, tres quadragesimas pœniteat.

Item ex pœnitentiali Theodori.

Qua pœna sit feriendus, qui necessitate coactus periurat.

CAN. III.

Si qs coactus pro uita redimēda, [k] uel pro qualibet causa uel necessitate piurat, q.a plus corpus, q̃ animã dilexit, tres quadragesimas pœniteat. Alij [l] uerò iudicãt tres annos, unum ex his in pane & aquã.

Item Gelasius papa.

Qui peierat, et alios peierare facit, qua pœna sit feriendus. CAN. IIII.

Si quis peierauerit, & alios sciens in periuriũ induxerit, xl. dies pœniteat in pane & aqua, & septē sequētes annos, & nũquã sit sine pœnitētia, [m] & alij (si conscij fuerint) similiter pœniteãt.

Itē Aug. in sermone de decollatione sancti Ioan.

Homicidã uincit, qui sciens ad periuriũ hominem cōpellit.

CAN. V.

[n] Ille qui hominē prouocat ad iurationē, & scit eum falsum iuraturũ esse, uicit [n] homicidã: † quia homicida corpus occisurus est, ille animam: imo duas animas, & eius animã, quē iurare prouocauit, & suã. scis uerũ esse quod dicis, & falsũ quod ille dicit, & iurare cōpellis: ecce quod ille iurat, ecce peierat: tu q.d iuenisti? imò & tu pisti, q. de illiˀ morte satiari uoluisti.

Idem, de periurijs.

Nō peccat, qui iuramētũ exigit ab eo, quē nescit falsũ iurare.

CAN. VI.

[o] Qui exigit iurationē, multũ interest si nescit illũ iuraturũ falsum, an scit. si enim nescit & ideo dicit, iura mihi, ut fides ei sit, non est peccatum, tamen humana [o] tentatio est: si autem scit eum fecisse, & cogit eum iurare, homicida est. Ille enim se suo periurio interimit: sed iste manum interficientis & impressit & pressit.

Item ex concilio Magotiensi. †

Vsque ad extremum uitæ non communicet, qui alios ad periuria trahit. CAN. VII.

Si quis conuictus fuerit alios ad falsa testimonia, uel periuria attraxisse, uel quacunq; corruptione solicitasse, ipse quidem usq; ad exitum uitæ non cōicet. ij

De hoc no. 38. dicit de ignorãtia facti, non uidet hic dictum quia factũ suum nemo debet ignorare. ar. ff. loca. l. sed. addes. §. j.

† Homicidã. Idē uult Muscul. psal. 15. in appendice φ est in fi. li. c. qūo peccent q iuramentũ exigunt.

Animæ unius per ditio, est grauior q̃ mille corporum.

† Magotinensi.

uerò qui ei in periurio consensisse probantur postea ab omni testimonio sunt remouendi, & secundùm legem infamia [a] notabuntur.

2 *Item qui audit aliquē falsum* [b] *iurare, et tacet, delinquit. Vnde Aug. ait in q̄onibus Leuit. cap. 1. Anima, quæ audierit uocē iurātis falsum, etc.* †

Cui sit indicandum falsum, quod ab aliquo iuratur.

CAN. VIII.

Hoc uidetur dicere, peccare hominem, quo audiēte iurat aliquis falsum, & scit eū falsum iurare, & tacet. Tunc autem scit, si eius rei, de qua iuratur, testis fuit, [c] aut uidens, aut conscius fuerit, id est, aliquo modo cognouit: aut oculis suis cōspexit, aut ille ipse qui iurat, illi indicauit. [d] Ita enim potuit esse cōscius. Sed inter timorem huius peccati, & inter timorem huius proditionis hoīum nō parua existit plerunq; tentatio. Possumus enim paratū ad periurium admonendo uel prohibēdo a tam graui peccato reuocare. Sed si non audierit, & coram nobis de re, quā nouimus, falsum iurauerit, [e] utrùm prodendus sit, ita ut proditus etiā periculum mortis [f] incurrat: difficillima quæstio est. Sed quia hic non expressit cui hoc indicandū sit, vtrùm illi cui iuratur, an sacerdoti cuipiā, qui nō solùm eū persequi nō pōt irrogando suppliciū, sed etiā orare pro illo potest: uidetur mihi quòd se ab hoc peccati absoluat uinculo, si indicet talibus qui magis prodesse [g] possunt quàm obesse periuro: siue eum corrigendo, siue Deum pro eo placando, si & ipse cōfessionis sibi adhibeat medicinam. Si ergo iste (ut suprà dictum est) qui audit falsum iurare & tacet, delinquit: multò magis ille reus est, qui ad peierandum aliquem compellit.

3 *Quæritur* [h] *de eo, qui uerborū calliditate se circunuenire putat illū, cui iuramentū defert: an sit reus periurij, nisi seruauerit quod iurasse creditur.*

De hoc ita scribit Isid. sententiarum lib. ij. †

De eo qui calliditate uerborum iurat.

CAN. IX.

Quacunque arte uerborum quis iurat, Deus tamen qui cōscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit. [i] Dupliciter autem reus fit, quia & nomen Dei in uanū assumit, & proximum dolo capit.

Item ex sermone sancti Augustini. †

Periurus est, qui super lapidem falsum iurat.

[a] Infamia. An iuramentum infamet, uel nō, not. vj. q. j. c. quicunque. sed coacti si iurassent, non infamarentur, ut s. quæst. proxi. inter cætera.

Item qui audit. Hæc est secunda pars quæstio. in qua quæritur cui debet dicere si uidet quis quod aliquis uult falsum iurare. & quid iuris, probatur. infra cap. proxi. Ioannes de Fant.

[b] Falsum. Supple nisi iudicauerit portabit iniquitatem suam. Ioan.

Hoc uidetur. [c] Fuit. id est, talem habuit inde notitiam quod huius rei potuit esse testis: & quod sequitur, est expositio.

[d] Indicauit. Videtur ergo quod ualeat testimoniū de auditu, ut hic, [2] & xv. quæstio. v. cap. presbyter. & xxvj. quæst. vj. c. qui recedūt. & ij. quæst. j. cap. multi. nam & testes intelliguntur scire, quæ acta sunt a testatore si priores testes eis hoc dixerunt, ut C. de testa. l. cum antiquitas. j. in fi. j. responso. Argument. contra. iij. q. ix. c. testes. v. q. ij. c. relatum ē. Ad hoc dicas quod hic loquitur in causa denuntiationis, ubi modica scientia aliquā fidem facit. argu. extra de spon. præterea. ij. Imo & in iudicijs facit fidem testimonium de auditu, ut extra de suc. ab intesta. c. cum dilectus. extra de testib. c. causam. Ioan. Sed certe testimoniū de auditu est proprie cum aliquis audit aliquid dici esse factum. Sed si audit contrahentes, non est testimonium de auditu. Et hoc innuit extra de testib. c. licet. ij. tamen hoc c. non loquitur de uera denuntiatione, sed potius de indicatione, scilicet cum quis indicat alij quod aliquis uult peccare: & spectat ad delicta committenda, sed denuntiatio spectat ad delicta commissa, & ad illa non tenentur nisi qui habent magistratum super aliquos: & illa denuntiatio dicitur Euangelica, ista dicitur canonica. & hæc probatur semper, illa vero non. Et sic patet quod crimina nondum cōmissa possumus denuntiare, ut hic, & xciij. distin. c. diaconi. j. ibi, uicinum præcipitio, &c. extra de despon. impu. cap. pen. extra de cogn. spi. c. tua. Ioan.

[e] Iurauerit. i. iurare uoluerit.

[f] Mortis. de facto, quia de iure ꝓpter unius dictum, non posset iudicari. & est simile de pœnit. dist. j. c. penultimo.

[g] Prodesse. ut sunt sacerdotes, ut xiiij. quæst. v. denique. Qui ergo dicit talibus, qui possunt prodesse, nō obesse, nō dicit prodere, ut ij. q. j. c. si peccauerit.

[h] Quæritur incidētem ponit hic quæstionem, qualiter iuramēta sunt intelligenda, & distinguitur, aut uterque habet rectum intellectum, aut uterque dolosum, aut alter tantum habet rectum. si ab utroque interponitur dolus, tunc est intelligendum secundum cōmunem significationem uerborū, ut extra de spon c. ex literis. si a neutro interuenit dolus, tunc interpretandum est secūdum intellectū utriusque, si uerba possint utrique intellectui adaptari. extra de testib. c. cū tu. si ab altero tantum, tunc intelligēdum est secundū eū qui recte intelligit. sic videt̄ distingui. ī. ead. §. ex his. In stipulationibus & alijs contractibus & contra stipulantem & uendētem interpretandum est, sed in iudicijs pro actore, [3] ut ff. de uer. obli. l. inter stipulantem. §. j. ff. de contrahen. emptio. l. Labeo. Ioan.

Quacunque. [i] Intelligit. id est, intelligere debet. & est simile. ī. de consecra. di. iiij. c. non illud.

ADDITIO. Not. tamen, quod nemo per iuramentum uel pactum proprium obligatur, nisi ille cōsentiat. cui fit pactum uel iuramentum. argum. optimum extra de iureiuran. cap. sicut.

[1] De hoc dictam no. ex̄. de iureiu. querelā. & 23 qō. 5. rex debet.

† q. j. ad v. cap. leuitici.

Testimoniū de auditu, utrū ualeat?

[2] Dicit Hug. licet in hoc casu sit uerū: ut arg. xxxv. q. vj de parentela. & c. eps. nō tn̄ ex hoc loco haberi potest. Archidia.

Testimoniū de auditu, quale sit?

Denuntiatio euāgelica & denuntiatio canonica, in quo differant.

Iuramēta qualiter sunt intelligenda.

† c. xxxj. de summ. bon. lib. 2

[3] Quod dic ut no. ex̄. de resti. spo. cū ad sedem. in gl. hic ergo.

† Sermo. 28. de uerbis apostoli.

a Ecce. Super lapidem. forte coopertum ab aduersario, ut credantur esse Euangelia.

b Hvmanæ aures. Verbis. quæ illæ protulit, & uult ea aliter interpretari prout verba sonare uidentur: quod semp non est faciendum: cum sæpe bona uerba mala intētione proferantur, & econuerso, ut v. qō. v. c. non omnis. & cap. non osculatur. ut xxiij. quæst. j. cap. paratus.

Verba bona quādoque mala intētione proferuntur.

c Verba. Argum. potius esse considerandā mentem alicuius, quā ipsa uerba, ut j. qōe. j. cap. Marcion. & de cōsecrat. distinct. iiij. cap. retulerunt. extra de uerbo. significa. c. præterea. & capi. intelligentia. xxiij. qō. j. ca. paratus. in princip. ff. de in ius uoc. l. quamuis. f Sed hoc uerū est, cū constat de intellectu: alias in dubijs a uerbis non est recedendum. ff. de lega. iij. l. nō aliter. ff. de exercitoria. l. j. §. si is qui nauem. extra de sponsa. c. ex literis.

Mens potius, quā verba, attendi debet.

† ca. vij. in Iob.

f Ad idē. xxxviij. dist. sedulo. xcij. distinct. c. j. s̄. ea. q. ij. is autem.

d Ivramenti. Ad hoc iurat. id est, iurare debet.

e Distantiā. Quātū ad hoc, cum mortaliter peccat qui simpliciter dicit falsum, sicut qui sub iuramento dicit falsum magis tamen peccat peierando, quā mentiendo. a solidius subsistit vbi iuramentum interponitur: ut s̄. ea. q. j. cap. j. sed tamen plus operatur sacramentum, quam simplex promissio, ut extra de iureiuran. c. debitores. Item hic est argumētum, quod ex nudo pacto oritur actio, ut xij. quæstione ij. c. quicunq; suffragio. & quæstio. v. capit. quia Ioannes. Io.

Iuramentum plus operatur, quā simplex promissio.

a Dic ergo qđ licet Deus nō faciat differētiā inter loquelam & iuramentū, ecclesia tñ facit: qa mēdax simplex non patit pœnā quo ad īfamiā & repulsionem testimonij, uel quin possit promoueri: sed secus in mendace, iurato. & hoc intelligas ex quo simpliciter mēdax est de crimine emendatus secundū decre. extra de testib. testimonium. secundum Hug.

Qui

CAN. X.

Ecce dico charitati uestræ, quòd qui super lapidem a falsum iurat, periurus est. Vnde hoc dico? quia multi etiam in hoc fallunt, & putāt quia nihil est per quod iurant, non se crimine teneri periurij. Prorsus periurus es, quia per id, quod sanctum non putas, falsum iuras: Si tu illud sanctum non putas, sanctum puta cui iuras. Non enim quādo iuras, tibi aut lapidi, sed proximo tuo iuras: homini iuras ante lapidē, sed nunquid non ante Deum? non te audit lapis loquentem, sed punit te Deus fallentem.

Sed obijcitur illud Gregorij in uigesimosexto libro Moralium. †

Apud dominum uerba nostra non ex ore, sed ex corde procedunt.

CAN. XI.

Hvmanæ aures b talia uerba nostra iudicant, qualia foris sonant. Diuina uerò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Certè nouerit ille qui intentionem & uoluntatem alterius uarijs explicat uerbis: b quia nō debet aliquis uerba c cōsiderare, sed uoluntatē, & intentionem: quia nō debet intentio uerbis deseruire, sed uerba intentioni.

Si ergo diuina iudicia uerba nostra talia foris audiūt, qualia ex intimis proferuntur, si intentio non debet seruire uerbis, sed uerba intentioni, patet quòd Deus nō accipit sic iuramentum sicut ille cui iuratur, sed potius sicut qui iurat intelligit, cū recipiēti nō ex intimis, sed ex ijs quæ proferuntur foris uerba nostra sonent. Item obijcitur, qui iurat super lapidem putans se iurare super sacro sancta Euangelia, perinde tenetur ac si super Enāgelia iurauerit: licet ille cui iurat, ideo super lapidem illum iurare fecerit, ne non seruādo quod promittit, reatu periurij teneatur. Item obijcitur illud de ciuibus, qui credunt se iurare obedituros cōsulibus suis, in omnibus quæ sibi imperata fuerint pro honore suę ciuitatis. Ne uerò obedientiā recusantes, reatu periurij illaqueentur, supponitur breue iuraturis in quo aliud cōtinetur, quàm se iuraturos arbitrētur, uidelicet ne Padum in Nilum cōuertāt, uel aliquid huiusmodi faciant. Si ergo cōtra hoc, quod sese iurasse crediderāt, cōsulibus suis obedientiā denegarēt, nunquid secūdùm intentionē recipientis, an potius secundùm intentionem iurantis iuramētum Deus illud acciperet? Item si innocēs de adulterio uel furto impeditus, innocentiā suā uellet asserere, iuraret aūt se ab obiectis sibi sic esse immunē, sicut in breui illo cōtinetur, quod manibus suis se scripsisse arbitratur: cōtineatur aūt in illo, hūc reum esse obiectorū: nunquid à domino periurus reputabitur? aut nunquid poterit argui se iurasse adulterij, aut furti reatum incurrisse? Non.

Hinc etiam Ioan. Chrysostomus ait:

Inter iuramentum & locutionem fidelium nulla esse debet differentia.

CAN. XII.

Ivramenti huiusmodi causa est, quia omnis qui iurat, ad hoc iurat d ut quod uerum est loquatur. Et ideo dominus inter iuramentum & loquelam nostram, nullam uult esse distantiam: e quia sicut in iuramento nullam conuenit esse perfidiam ita quoque in uerbis nostris nullum debet esse mendacium, quia utrunque & periurium & mendacium diuini officij † pœna damnatur, dicente scriptura: Os quod mentitur, occidit animam. Quisquis ergo uerū loquitur, iurat: quia scriptum est: Testis fidelis non mentietur.

† Alias, iudicij.

Sapiē. 1. c. Prouerb. 14. a

Idem.

Antequam aliquis iuret peierat, si contra conscientiam iurare parat.

CAN. XIII.

Qui peierare paratus est, antequam iurat, iam periurus esse uidetur: quia Deus non ex operibus [a] tantùm iudicat, sed ex cogitationibus & ex corde.

Ex his omnibus colligitur, quòd iuramēta secū dū intētionē præstantis, nō recipientis, à Deo iudicantur: quomodo ergo secundū Isidorū quacūq; arte uerborū quis iurat, Deus sic accipit, sicut ille, cui iurat ītelligit? Sed sicut aliud ē callida arte uerborū iurare aliud simpliciter ītētionē suā iurādo enūtiare, sic aliud est simplici ītētione iuramētū factū recipere, aliud ī recipiēdo calliditate uti: quia sicut quisquā apud Deū nō ualet aliquem lædere, sic nec præter eius intētionē ualet quis alicui subuenire. Deus autē duplicitatis aspernator simplicē ītētionē utriusque cōsiderat, & tam ex parte recipiētis quàm ex parte præstātis uerborū artē aspernatur et odit.

4 De ætate uerò iurantiū quæritur qua ætate quisq; ad iurādū debeat cogi de quo in primo libro capitularium sic inuenitur diffinitum.

Ante rationabiles annos, aliqui non cogantur iurare.

CAN. XIIII.

Paruuli, q sine ætate rationabili sunt, non cogātur iurare, [b] & qui semel periuratus fuerit, nec testis sit post hoc, sed nec ad sacramentum accedat, nec ī sua causa [c] nec alterius iurator existat.

Item ex concilio Elibertano.

Ante quatuordecim annos nullus iurare cogatur.

CAN. XV.

Pueri ante annos xiiij. non cogātur iurare, puella [d] quoq; si in puerilli ætate sita ī domo pr̄is illo nesciēte iuramēto se constrinxerit, & pater eius ut audierit, statim [e] cōtradixerit, uota eius & iuramēta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Item Cornelius papa.

De eodem, & ut à ieiunis iuramenta præstentur.

CAN. XVI.

Honestū etiā uidet, ut qui in sanctis audet iurare, hoc ieiunus [f] faciat cū omni honestate & timore dei, & ut pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare.

Prætereà sunt quędam tempora, quibus iurare prohibemur.

Vnde ī cōcilio apud sāctū Medardum habito.

Quibus temporibus iurare prohibemur.

CAN. XVII.

Decreuit sancta synodus, ut à septuagesima [g] usq; in octauā

[a] Qui peierare. Non ex operibus. Deus potius considerat animum quam factum: ut xv. qō. vj.c.j.& Deus interrogat cor, & non manum. xiiij.q. v.c.si quid.sic xxxij.q. v. c. proposito.

[b] Paruuli. Iurare. nec testis esse potest: ut iiij. qō. iij. cap. j. Et ideo hoc est, qa iuramento debet adesse iudicium: sed hæc ætas nescit qd agat: ut C. de fal. mo. l. j. Item quia impubes nō potest peierare: ut ff. de iureiuran. l. qui iurasse. unde sacramētum calumniæ præstare nō potest. posset tamen dici, q si est doli capax [1] q tūc calumniose petere potest: ut extra de del. pu. c. j. & si nouerit ueritatē, quod bene præstapit sacramētum calumniæ. argu. C. de iureiuran. propter calumniam. l. ij. §. primo. Sed de ueritate dicenda bene potest iurare. Nam ab impuberibus & timidis sumitur initium quæstionis: ut ff. de quæst. l. unius. in princ. item impubes ferula percutitur pro ueritate dicenda: ut ff. ad Syl. l. j. §. impubes. & tenet cōfessio quam facit, licet contra eam posset restitui: ut ff. de cōfes. l. certum. §. pe. Io. quod falsum est, nisi sit doli capax, cū hoc cap. contradicat B. hoc autem certum est, quod si aliquis sponte receperit iuramētum minoris, bene ualet, & tenet tale iuramētum: ut ff. de iureiurā. l. qui iurasse. Item in hoc casu potest quis cōueniri ratione iuramenti, quod præstitit, dum esset impubes: ut si impubes iurauit se præstiturum operas, ipse pubes factus bene conuenitur de hoc iuramento: ut ff. de lib. caus. l. ultima. in fine.

[c] Causa. Sed [2] nōne si agere uult periurus in propria causa, audiretur. quia nulli prohibetur agere in ppria causa: ut iiij. q. vj. c. omnibus. sed agere non potest nisi præstet sacramentum. Itē nōne iudex uel altera pars potest ei deferre sacramentum? Ad hoc dicas, quod hæc lex sumpta est de Lombarda, secundum quā non iuratur de calumnia. patet ergo quod loqtur hic de alio iuramēto: & potest dici, quod loquitur hic de iuramēto purgationis, id est, ut nec se, nec alios possit expurgare. ex hoc sequitur, q si suspicio aliqua est contra piurū, statim habetur pro conuicto cū se expurgare nō possit, & imputet sibi, qui in talē casum incidit: qa culpa sua illud sustinet: ut xv. q. j. c. si quis insaniens. ex quo enim semel peierauit, prȩsumitur quod semp debeat peierare: ut ij. qō. vij. ca. non potest. unde amodo nō est sacramēto suo credēdum: ut extra de præsump. c. literas. ea tamen iuramēta quæ oneris sunt potius, quā honoris, bene præstabit: ut iuramentum calumniæ similiter dominis suis iurabit in causa feudi. contra. xlvij. dist. cap. quantūlibet. extra de re iudica. cap. in causis.

[d] Pueri. Puella. Idem est ī puero: ut s̄. ead. q. iiij. c. tribus.

[e] Statim. Filij iuramētum debet pater reuocare, quam cito scit, [3] ut hic dicit. sed uotū religionis non tenetur statim reuocare cū scit: sed usq; ad annum & diem contradicere potest; ut xx. qō. ij. c. puella. aliter tamen est supra distinct. scilicet xx. q. ij. in princ.

[f] Honestū. hoc ieiunus. similiter testimonium debet dicere ieiunus: ut extra de testi. c. placuit. Quæ à ieiunis fieri debeāt nota. de consec. dist. j. c. sacramenta. tamen quod hic dicitur, magis est honestum quam iustum. Ioā. de Fan.

[g] Decreuit. Vt à septuagesima in his etiam diebus

Impuberes an possint iurare.

[1] Dicit Azo, qd hoc nō ē uerū, q̄uis sit doli capax. ar. C. de iu. cal. l. ij. §. j. sed de ueritate dicenda bene. ff. de cōfes. certū. §. minorē. arg. ff de admi nist. tu. l. j. in fi. secūdum L. & hoc ē qđ sequitur.

[2] Ad hęc q periurus repellat ab agēdo, intellige uerum qn̄ uenit cōtra cōtractū iuramēto celebratū sua pactione alias ītētata, ut hic: alias autē non repit q periurus repellat ab agēdo. ut no. do. in c. dilecti. de except. & Ant. de Bu. in c. ī tellexímus extr. de iudic. Itē ēt adde q semel periurus perdit priuilegium probandi īmpedimentum. concor. Alex. de Imo. ī l. nō exigimus. §. quod diximus. ff. si qs caut. & Bal. in auth. & q iurat. C. bon. auth. iudic. pos. ibi in prin.

[3] Ad idē cōcor. H. q exponit statim, id est ex quo sciuit, & potuit.

bus causæ exerceri non debent. xv. qō. iiij. c.j. & ij. huic tamen cap. & præcedenti obuiat cōsuetudo præscripta. Ioan. de Fant.

a In litanijs maioribus. ut infesto sancti Marci.

b De forma. Honestum. Sic ergo honestas & possibilitas in omni iuramēto sūt intelligēda: ut ī. ea. qō. iiij. c. unusq́sq;. & extra de iureiu. c. quemadmodum. sed illud sacramentum præstant archiepiscopi Romano pontifici, ut extra de iureiu. c. ego. & subditi suis epis: ut xxiij. dist. c. quanquam. & Imperator papæ. lxiij. dist. c. tibi dño. & licet generaliter iuret uasallus dño, scilicet quod in oībus causis iuuabit ipsum, & contra quēlibet, tamē contra ꝓpriā patriā non iuuabit ipsum: ut ff. de rel. l. minime. nec contra papam: ut extra de iureiur. c. ueniētes. Sed quid si dn̄s uult filium uasalli impetere, nunquid iuuabit ipsum contra filiū? uidetur ꝙ nō, quia nec cōtra filiū excōicatū iuuabit. xj. q. iij. cap. quoniā multos. & arg. ad hoc ff. de relig. l. minime. & cōtrarium tamē dicit lex feudi in ti. quēadmodū feu. amit. dicitur enim ibi, ꝙ uasallus obligatus est filio suo tantum uinculo naturę: sed dño suo obligatus est uinculo iuramēti. Itē non tenetur ipsum iuuare si iniuste impetit aliū. nec. n. opē fert, qui ad peccandum nos adiuuat: ut xiiij. q. vj. c. si res. Item nū quid uasallus pōt accusare dominum? Non, ut hic potest colligi, nisi prosequat̄ suā iniuriam. alioqui si accusat, perdit ius feudi, sicut patronus q̄ accusat libertū, ꝑdit bonorum possessionem: ut ff. de bo. lib. l. qui cū maior. nec etiā testimoniū potest contra ipsum ferre, nec in criminali causa, nec etiam pro ipso. ut extra de offic. deleg. c. causam.

Imperator, iurat Papæ.

† Imo Oberti de Orto. c.j. de no. for. fid. in usi. feud. unde ille episcopus transumpsit.

† Adde ꝙ simile obsequiū debet clericus ecclesiæ. l. ij. & ibi Alber. de Ros. C. de aduoc. di. iud.

Vasallus dominū non accusat.

c De secreto. Ille qui prodit secreta alicuius, capite punitur: ut ff. de re mili. l. omne. §. iij. & C. de com mer. & mer. l. ij. & sic potest quis iurare, ne prodat secreta alterius. ar. tamē est contra. xiiij. dist. c. nerui.

Secretorum proditor. capite punitur.

d Munitionibus. Qui munitiones cedit hostibus, uel literas, uel nuntium uel aliquod signum eis mittit, incidit in crimē læsæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maie. l. j. ij. & iij.

† Cōcor. l. iustitia. §. iuris ꝑcepta. cū gl. in uer. tribuere. ff. de iust. & iur. & Insti. eo. tit. & §. in gl. sup uer. ius suum.

e Ad honestatem. ut nec cum uxore, nec cū filia commisceat: nec aliq̄d inhonesti faciat in domo dñi: ut de pœn. dist. v. c. cōsideret.

f Concilium. Vide quō interpretatur hoc iuramētū, Ego iuro, quod nullum faciā tibi damnum. i. ego iuro, q̄d nec ego faciam, & etiā, quod alios faciētes prohibebo. Sic interpretatur lex tale pactū: ut si aliquis fecit pactum, quod syluā non cederet uel ureret, etiam custodire tenetur, ne alius urat uel cædat: ut ff. locati. l. in lege. idē uidetur in oībus negatiuis promissionibus: ut cū dicitur, ꝓmitto quod nō faciā, non solum teneor nō facere, sed etiā curare debeo ne fiat: ut ff. de uerb. sig. l. facere. & de uer. obl. in illa stipulatione.

Promissiones negatiuę ad duo obligant.

g Dignus. Ergo si clericus ꝓstat patrociniū cōtra ecclesiā suā, uel epm suum, potest priuari beneficio suo. xcvj. dist. c. si Imperator. & extra de postul. c. fin. Ioan.

h Vicem. Et sic eadem fide tenetur quis subdito suo, sicut subditus dño: ut xcv. dist. c. esto subiectus. & extra. de iureiur. c. peruenit. & xxxij. q. vj. nihil iniquius. & si nō fecerit, priuatur illo, uel dominio, quod habet in uasallo, & transit feudum ad superiorē: ut in lib. de feud. quemadmodum feu. amit.

† Adde pro hoc tex. in l. alia. cum not. C. de his qui. ut indi. Bal. in glo. in uer. non euitabit. i c.j. uersi. sed & q̄de lator. quę fuerit pri. cau. bene. amit.

Paschæ, & ab aduentu domini, usq; in octauā Epiphaniæ, nec nō & in ieiunijs quatuor temporum, & ī litānijs maioribus, a & ī diebus dominicis, & in diebus rogationum (nisi de concordia & pacificatione) nullus super sacra Euangelia iurare præsumat.

b *De forma uerò fidelitatis, et quid quis debeat domino, uel ecōuerso, sic inuenitur in epistola Phiberti episcopi.* †

Quæ in fidelitate sunt seruanda.

CAN. XVIII.

De forma fidelitatis aliq̄d scribere monitus, hæc uobis quæ sequūtur breuiter ex librorum authoritate notaui. Qui dño suo fidelitatē iurat, ista sex semꝑ ī memoria debet habere: incolume, tutū, honestū, utile, facile, & possibile. Incolume uidelicet ne sit ī dānū dñi sui de corpore suo. Tutū, ne sit ei in damnū de secreto c suo, uel de munitionibus d per quas tutus esse pōt. Honestum, ne sit ei in damnū de sua iustitia, uel de alijs causis, quę ad honestatem e eius ꝑtinere uident̄. Vtile, ne sit ei ī damnū de suis possessionib. Facile uel possibile, ne id bonū, q̄d dn̄s suus facere leuiter poterat, faciat ei difficile, neve id, quod possibile erat, reddat ei impossibile. Vt fidelis hæc documenta caueat, iustum est. Sed quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat id quod iustum & bonū est, † restat ut ī eisdē sex supradictis consiliū f & auxiliū domino suo fidele ꝑstet, si beneficijs dignus g uideri uult & saluus esse de fidelitate quā iurauit. Dominus quoq; fideli suo ī his omnibus uicem h reddere debet, quod si non fecerit, meritò censebitur malefidus, sicut ille, qui in eorum præuaricatione, uel faciendo uel consentiendo deprehensus fuerit ꝑfidus & periurus.

Augustinus.

De eodem.

CAN. XIX.

Si quis laicus iuramētum uiolando profanat, quod regi & domino suo iurat, & postea ꝑuersè & dolose eius regnū tractauerit, & ī mortē ipsius aliquo machinamēto īsidiatur, q̄a sacrilegiū peragit, in Christum Dei manum mittens, anathema sit, nisi per dignam pœnitentiæ satisfactionē emendauerit, sicut constitutum à sancta synodo est, id est, seculum relinquat, arma deponat, in monasterium eat, & pœniteat omnibus diebus uitæ suæ: ueruntamen communionē in exitu uitæ suæ cū eucharistia accipiat. eps presbyter, diaconus si hoc crimen commiserit, degradetur.

Vt itaq;

Vt itaque. Hæc est sexta pars quæstio. in qua dicitur ꝙ non solum uerbis mentimur, sed etiam factis. Ioan.

a Cauete fratres. Operibus. argum. ꝙ factis mentimur, sicut uerbis: & factis negamus Christum, sicut uerbis. xj. quæst. iiij. ca. æstimant. & factis appellamus. extra de appel. c. dilecti. j. & factis prædicamus. xliij. dist. c. sis rector.

Factis ita sicut uerbis mentimur.

b Quoties uero. Audiētibus. Forte instruit rudes magna & subtilia: qđ fieri nō debet. sic viij. qō. j. c. oportet. & xliij. distinct. cap. j. Ioan.

Iuramentū. Hæc est septima pars qō. in qua dicitur ꝙ clericus non debet iurare laico, nec episcopo, sine causa. Io an. de Fant.

Iuramētū purgationis nō debet clericus pstare corā laico

c Nullus. Laico hoc cap. intelligas de iuramento expurgationis, qđ clericus nō debet facere corā laico, sed tm̄ corā epo uel eius delegato: nisi hoc fiat authoritate Papæ, ut ij. q. v. c. Mennam. si enim clericus peteret aliquid corā laico, bene tenetur ibi præstare iuramentū calumniæ. uel dic qđ sine licentia epi nullum debet facere iuramentum laico. Imperatori tamē iurāt epi fidelitatem.

Ista fuit sententia M. & B. secundum Laur. & ꝙ hoc casu intelligatur c. patet ex fi. secūdū H. sed urget illa litera, quicquā. Ego uero dico quod hic tex. intelligitur de iuramēto subiectionis. emanauit eñ ad conser uādam libertatem clerico. ne epi dominatum cōtra beati Petri episcopi acciperent. sed postq̄ Gre. 7. ab epis exigere cœpit, c. ego de iureiu. (ut ibi dixi in tex.) pariter & epi ī clericos tanquam subditos, nisi si qui exemptionem redemerunt.

d Quod militare. Hic quæritur an militare seu bellare sit peccatū? & dicendum est qđ nō: ut ī. ea. cap. militare. & hoc

Bella an sint pmissa, & quibus.

6 *Vt itaq; ex premissis apparet, mendaciū nec in simplici sermone debet ꝓferri, nec iuramēto firmari. Mendacium aūt nō solū in uerbis sed ēt in simulatis operibus, eē proba.*

Vnde Ambrosius in sermone habito in Dominica de Abraham.

Mentitur, qui professionem suam operibus non ostendit. CAN. XX.

Cauete fratres mēdaciū: quia oēs qui amant mendaciū, filij sunt diaboli. Nō solū in falsis uerbis, sed etiā in simulatis operibus mendaciū est. Mendaciū nāq; est, se Christianū dicere, & opera Chr̄i nō facere: mēdaciū est epm̄, sacerdotē uel clericū se profiteri, & cōtraria huic ordini opari.

Item Hieronymus.

Quoties sermo malus de ore nostro procedat. CAN. XXI.

Quoties uero loquimur aut non in opportuno tempore, aut nō in opportuno loco, aut non ut cōuenit audientibus, toties sermo malus procedit de ore nostro, ad destructionem eorū qui audiunt. Considere mus itaque quid loquamur, quia pro omni otioso uerbo reddituri sumus rationem in die iudicij.

7 *Iuramentū uerò clericus laico pstare nō debet.*

Vnde in Remensi concilio legitur.

Cuiquam laico clericus nihil iurare præsumat. CAN. XXII.

Nullus ex ecclesiastico ordine cuiquàm laico quicquam super sacra Euangelia iurare præsumat. Sed simpliciter cū ueritate & puritate dicat, est est: non non. Sed si est aliquid aliud, quod sibi obijciatur, prout iudicauerint qui eiusdem ordinis sunt, aut corrigatur, aut expurgetur.

Episcopo similiter clericus iuramentū præstare non debet: nisi fortè is, cui ecclesiæ procurationem committit.

Vnde Vrbanus secundus ait:

De eodem. CAN. XXIII.

Nullus eps̄ clericos suos (nisi fortè quibus ecclesiasticarum rerum dispensatio commissa fuerit) sibi iurare compellat.

CAVSA XXIII.

Quidā episcopi cū plebe sibi cōmissa in hæresim lapsi sunt: circumadiacentes catholicos minis & cruciatibus ad hęresim compellere cœperunt: quo comperto Apostolicus catholicis episcopis circumadiacentiū regionū, qui ab Imperatore ciuilē iurisdictionem acceperāt, impetrauit ut catholicos ab hæreticis defenderent: et quib. modis possent, eos ad fidei ueritatē redire cōpellerent. Episcopi hæc mādata Apostolica recipiētes, cōuocatis militibus apertè et per insidias cōtra hæreticos pugnare cœperūt. Tādem nōnullis eorū neci traditis alijs rebus suis uel ecclesiasticis expoliatis, alijs carcere & ergastulo reclusis, ad unitatem catholicæ fidei coacti redierunt.

1 *Hic primùm quæritur, an militare peccatum sit.*

2 *Secundo, quod bellum sit iustū, et quomodo à filijs Israël iusta bella gerebātur.*

3 *Tertiò, an iniuria sociorum armis sit propulsanda.*

4 *Quartò, an uindicta sit inferenda.*

5 *Quinto, an sit peccatum iudici uel ministro reos occidere.*

6 *Sextò, an mali sint cogendi ad bonum.*

7 *Septimò, an hæretici suis et ecclesiæ rebus sint expoliandi, et qui possidet ab hæreticis ablata, an dicatur possidere aliena.*

8 *Octauò, an episcopis uel qbuslibet clericis sua liceat authoritate uel apostolici sine Imperatoris præcepto arma mouere.*

QVAESTIO I.

Quòd militare d alienū uideatur ab Euāgelica disciplina, hinc uidet posse probari, qa

omnis militia, uel ob iniuriā propulsandam, [a] *uel propter uindictā inferendā est instituta. Iniuria ãt uel à propria persona, uel à socio repellitur: quod utrunque Euãgelica lege prohibetur. cũ enim dicitur, Si quis te percusserit in unã maxillã, præbe* [b] *ei et alterã. Et iterũ: Qui angariauerit te mille passus, uade cum eo alia duo millia.* [c] *Item cũ Apostolus dicat ad Romanos: Nõ uos defendẽtes* [d] *charissimi, sed date locũ iræ: quid aliud prohibemur, quàm propriæ personæ iniuriam repellere?*

Item cũ Petro gladio magistrũ defendenti Christus dixerit. Cõuerte gladium tuũ in uaginã: an putas quia non possũ [e] *rogare patrem meũ, et exhibebit mihi plus, quàm duodecim legiones angelorum? Denique sicut de beato Andrea legitur, cũ fieret cõcursus populorũ, ut de manibus iniqui iudicis eum eriperent, & ab iniuria mortis illũ defenderent: ipse ecõtra et exẽplo et uerbo patientiã docens, rogabat eos ne suũ martyriũ impedirẽt: qd aliud monemur, quàm sicut proprias, ita et sociorum iniurias patiẽter tolerare, nec ad arma concurrere, sed eorũ exẽplo ad similia ꝑferẽda animũ præparare? Item cùm in prouerbijs dicatur: Mihi uindictam, & ego retribuam: dicit dominus.*

Item cùm in Euãgelio dicatur: Nolite iudicare, [f] *& non iudicabimini.*

Item cũ paterfamiliàs dicat seruis uolẽtibus colligere zizaniã, [g] *Sinite utraq; crescere usque ad messem, & tunc dicã messoribus, colligite zizaniã, & alligate in fasciculos ad comburendum.*

Item cùm rex ille, qui nuptias fecerat filio suo, missis exercitibus suis, angelorũ uidelicet, dicatur perditurus homicidas ꝓphetarum & Apostolorũ qui uocati ad nuptias uenire cõtempserunt credendo. Item cùm Paulus Apostolus dicat in epistola ad Romanos, Nolite iudicare inuicem. Item, Tu quis es q iudicas alienum seruũ? suo domino stat, aut cadit. Siue ergo uiuimus, siue morimur domini sumus. In hoc eñ Christus mortuus est, & resurrexit, ut & uiuorũ et mortuorũ dominetur. In his omnibus qd aliud præcipitur, quã ut uindicta delinquentium diuino reseruetur examini? Cũ ergo (ut suprà dictũ est) militia uideatur instituta ob iniuriã propulsandã,

hoc uerum est si a principe indicatur bellum: ut ĩ. eadem quæstio. ij. cap. iustum. Similiter pro defensione sua uel patriæ uel legum paternarum, ut ĩ. ea. quæstio. viij. c. si nulla. Clerici autem in sacris ordinibus constituti non possunt mouere arma: ut infra eadem, quæst. viij. cap. clerici. Similiter uidetur, quod nec in minoribus ordinibus constituti etiam uxorati possunt mouere arma, quia sub regula ecclesiastica debent uiuere, ut xxxij. distinct. cap. si qui. & xx. quæst. iij. capit. eos. quod concedo si uolunt gaudere priuilegio ecclesiastico. argument. ad hoc extra de cleric. coniuga. Ioan. de Fant.

[a] Propulsandam. Qui repellere possunt iniuriã, & qua licet possit repelli, & an tantum personæ iniuria, uel etiã personæ & rerum possit repelli, uidendum est. [a] Et quidem uidetur qđ nõ solum laici sed etiam clerici possunt repellere iniurias & rerum & personæ, ut extra de restitut. spol. c. olim & extra de sentent. excom. cap. si uero. cap. ex tenore. & ĩ. distinct. j. ius naturale. & ff. de iusti. & iure. ut uim. Econtra uidetur, quòd clerici non possint, ut extra de homici. suscepimus. xlvj. distinct. cap. seditionarios. Ad hoc dicunt quidam, quod nulli licet uim repellere repercutiendo, sed tantum impediendo. Alij dicunt qđ licet laicis repercutere, clericis non. Ego credo, quod & clericis & laicis licet repercutere: distinguitur tamẽ, quia aut uis infertur personæ, aut rebus. si personæ, tunc est uis repellenda prius quam sit illata. Sed quidam dixerunt quod nullus uim repellere debet, nisi illatã: [a] imo insidiantem licitum est occidere, & eum qui uult occidere, ut ff. ad legem Aqui. l. iiij. & v. si tamen aliquis uim factam repellat, potius præsumi debet quòd defendendi quã ulciscendi causa fecerit id, ut ĩ ff. ad legem Aquil. l. si ex plagis. §. tabernarius. & hoc si primus percussor uolebat percutere denuo, alioqui si nolebat denuo percutere & alter repercusserit, potius est uindicta quam repulsio iniuriæ. & sic intelligo quod dicitur iniuriam incontinẽti posse repelli. Requiritur ergo, ꝙ defendendo repercutiat, non ulciscẽdo, vt ĩ. eo. c. qd culpatur, & ff. ad legem Aquil. l. scientiam. & cum moderamine se defendat, ut extra de resti. spol. cap. olim causam. in fi. si quis tamẽ moderamen excedit, & non ex proposito, non tenetur, ut ff. ad legem Aquil. l. si ex plagis. §. tabernarius. licet illa decret. olim causam. uideatur contradicere. Item incontinenti debet uim ui repellere, [a] ut ff. de ui & ui arma. l. iij. §. cũ igit. Si autem uis infertur rebus, & illatã & inferendam licitum est repellere, sed potius illatam quàm inferendam.

[b] Præbe. Illud intelligitur de cordis præparatione, ut ĩ. ea. c. paratus. uel cũ agitur de fide.

[c] Duo millia. Vbi est quæstio fidei.

[d] Defendentes. ex odio uel ex interuallo, uel non seruato moderamine.

[e] Non possum. Et tamẽ noluit rogare ut præberet exemplum humilitatis. Alibi tamen dicit, si fieri potest transeat a me calix iste. xvj. distinctione. habeo.

[f] Iudicare. Iniuste. uel loquitur de his qui non habent iurisdictionem.

[g] Zizaniam. Vndecima, quæstione tertia. cap. nolite. Ioannes.

[a] Et incõtinenti repelli debet: sed ex interuallo repelli potest impune, collectis scilicet amicis & quã citius potest. ff. de acquiren. poss. qđ meo. §. ul. & l. clam. §. qui ad nundinas. qñ nõ est iniuria illata ꝑsonæ: quia tunc præsumit ultio, secundum Ioã. de Fant.

[a] Adde ꝑ hoc gl. ij. & ibi Barto. in l. ut vim. ff. de iust. & iu. eũdẽ Bar. in l. si qs in seruitute. ff. de furt.

Iniuria an possit repelli, & a quibus.

Matth. 5. f
Ibidem.
Ro. 12. d
Mat. 26. e
Deu. 32. a
Ro. 12. d
Matt. 7. a
Ibid. 13. d
Matt. 22. a
Ro. 14. c
Ibid. a

Nisi

uel propter uindictã inferendam, utrunque aũt lege euãgelica prohibeatur, apparet quòd militare peccatum est.

Hinc etiã Greg. ait: †

Bella carnalia bellorum spiritualium figuram gerunt.

CAN. I.

Nisi bella ista carnalia figuram spiritualium bellorum gererent, nunquã (ut opinor) Iudaicarum historiarũ libri discipulis Christi, qui uenit pacem docere, legẽdi in ecclesijs fuissẽt ab apostolis [a] traditi. Quomodo enim bellorũ eis proficeret ista descriptio, quibus dicit à Iesu: Pacem meã do uobis: pacem meã relinquo uobis. & quib. per Apostolũ iubetur & dicitur: Nõ uosmetipsos uindicãtes, [b] sed magis iniuriã percipite, & magis fraudem patimini? Unde denique sciẽs Apostolus nobis iam ultra bella nõ esse carnaliter peragẽda, sed animæ certamina contra spirituales aduersarios desudanda, uelut magister militiæ præceptum dat militibus Christi dicens: Induite uos armaturã Dei, ut possitis stare aduersus astutias diaboli. His ita respondetur: præcepta patientiæ non tam ostentatione corporis, quam præparatione cordis sunt retinenda.

Unde Augustinus ait in sermone de puero Centurionis.

Præcepta patientiæ uirtute animi, non ostentatione corporis seruanda sunt.

CAN. II.

Paratus debet esse homo iustus, & pius patienter eorũ malitiã sustinere, quos fieri bonos quærit. Ut potius numerus crescat bonorũ, nõ ut pari malitia se quis numero addat malorũ. Deniq; ista præcepta magis sunt ad præparationẽ cordis, quàm ad opus quod in aperto [c] fit: ut teneatur in secreto animi patiẽtia cum beneuolentia. In manifesto aũt id fiat, quod eis uidetur ꝓdesse [d] quibus bene uelle debemus. Hinc liquidò ostenditur, quòd ipse dominus Iesus exemplũ singulare patientiæ cũ percuteretur in faciem respondit, Si malè locutus sum, exprobra me de malo: si aũt bene, quid me cædis? Nequaquã igitur præceptũ suũ (si uerba [e] intueamur) impleuit. Neque enim præbuit percutienti alteram partem, sed potius prohibuit ne faceret, & iniuriã augeret. Tamen paratus aduenerat nõ solũ percuti in faciem, uerùm etiam pro his, a quibus hoc patiebatur, crucifixus occidi: pro quibus ait in cruce pendens: Pater ignosce illis, quia nesciunt [f] quid faciunt. Neque Paulus apostolus præceptũ domini & magistri sui uidetur implesse, ubi etiã percussus in faciem dixit principi sacerdotũ, Percutiat te Deus paries dealbate. sedes me iudicare secundùm legem, [g] & contra legem [h] iubes me percuti? Et cum a circunstantibus diceretur, Iniuriã facis principi sacerdotũ: irridens eos admonere uoluit quid dixerit, ut qui saperent, etiã intelligerent iam destruendum [i] esse in aduentu Christi parietem dealbatum, hoc est hypocrisim sacerdotij Iudæorum. Ait quippe: Nesciui fratres, quia princeps est. Scriptum est enim, Principi populi tui nõ maledices. Cum procul dubio qui in eodem populo creuerat, atque in lege fuerat eruditus, illum principem sacerdotum nescire [k] non posset: nec eos quibus ita notus fuerat, ullo modo fal-

† Imo stylus est Orige. qui hoc dicit Homil. xv super Iosue. Libri Iudæorum sunt legẽdi ex præcepto apostoli.

[a] Nisi bella. Ab apostolis. Ergo non tantũ ex præcepto uel cõstitutione ecclesiæ legimus libros Iudæorum, sed etiam ex præcepto Apostoli. Sed quæro ubi hoc præcepit Apostolus? Dic quod loquitur præsumendo: quod enim uniuersalis ecclesia tenet, credendum, est hoc ab Apostolis esse institutum. xj. di. ecclesiasticarum.

[b] Vindicantes. Ideo enim iudiciorũ uigor in medio positus est, ne quis sibi ultionem sumere præsumat. C. de iudæis nullus. xvj. q. j. ad hoc. Ioan.

Ioã. 14. d

[c] Paratus. In aperto. Argumẽtum quod nõ semper per exteriora comprehenduntur interiora. † v. q. v. non omnis. & cap. non osculatur.

1. Cor. 6. d

† Argu. cõtra. xxxj. quæst. ij. cap. j.

[d] Prodesse. Sic ergo prodesse dicimur illi, quem uerberamus, ut xlv. distinctio. c. & qui emendat. Ioan.

[e] Si uerba. Argumentum quod non debemus inhærere verbis, sed potius menti, ut dixi xxxij. quæst. v. humanę. xxvj. quæst. v. nec mirum. uerba enim in rescriptis posita, uel in lege, conformare debemus æquitati, & licet uerba hoc non patiantur, extra de rescri. causam. & extra de consuetud. cum dilectus. & ff. de in ius vocan. l. quamuis. & ff. qui pet. tuto. l. ulti. Argu. contra. xix. distin. c. in memoriam. & ff. qui & a quib. manumi. l. prospexit. ubi dicit, sufficit ita scriptum esse, etsi illud durum est.

Ephes. 6. b

[f] Quia nesciunt. Pro illis qui ex ignorantia hoc fecerunt rogauit. j. q. j. §. cum ergo.

[g] Secundũ legem. Iudex secundum leges iudicabit, & nõ secundum motũ animi sui. ut extra de constitu. c. j. & xj. q. iij. summopere. alioquin punitur ut falsarius, ut ff. ad legem Corne. de fal. l. j. §. j.

[h] Et cõtra legem. lex enim dicit, ꝙ liber homo non debet uerberibus cædi, ut C. de rep. consensu. ultra mediũ: nisi in casu, ut not. v. quæst. v. illi qui. & no. xv. quæst. vj. in summa.

Homo liber uerberari nõ debet.

[i] Destruendum. Dixit eum non esse principem, quia nõ erat apud eum duraturus principatus, ut extra de uerbo. sign. nam & ego. & j. de pœn. dist. j. ca. diuortium.

Ioã. 18. d

[k] Nescire. arg. ꝙ non potest quis se excusare † ꝓtextu ignorantiæ de re quæ facta est inter uicinos suos: ut extra de præsumptio. quosdã. & c. quanto. liiij. distin. nulli. & xij. qõe. ij. qui & humanis. Similis ꝓsumptio est C. de in integrum restit. mino. de tutela.

Vicinorũ facta præsumimur scire.

† Idem Alexã. de Imol. in l. ad cognitionẽ. col. v. ff. si cer. pe. & Bal. in l. de tutela. C. de in ĩteg. restit. quem ibi sequit̃ Salyc. & Paul. de Cast.

Luc. 23. g

Actu. 23. a

Exo. 22. a

Quam

leret quòd nesciret. Sunt ergo ista præcepta patientiæ, semper in cordis præparatione retinēda: ipsa quoque beneuolentia, ne reddatur malum pro malo, semper in uoluntate complenda. Agenda sunt autem multa etiam cum inuitis, quadam benigna asperitate plectēdis: quorum potius utilitati consulendum est, quam uoluntati. [a] Nam in corripiēdo filium quantumlibet asperè, nunquam profectò paternus amor amittitur. Fiat tamen quod nolit, & doleat qui etiam [b] inuitus dolore uidetur esse sanandus. Ac per hoc si terrena ista respublica [c] Christiana præcepta custodiat, etiam ipsa bella sine beneuolentia non gerentur, sed ut potius ad pietatis iustitiæque societatem uictis facilius consulatur. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utilius uincitur: quoniam nihil est infelicius felicitate peccātium qua pœnalis nutritur impunitas, & mala uoluntas uelut interior hostis roboratur. Et paulo post, Nam si Christiana disciplina omnia bella culparet, hoc potius consilium salutis petentibus in Euangelio [d] diceretur, ut abijcerent arma, seq; militiæ omnino subtraherent. Dictum est autem eis, Neminem concusseritis: [e] estote contenti stipendijs uestris. Quibus proprium stipendium sufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit. (Luc. 3. c)

Item eiusdem ad Bonifacium. † (Epist. j.)

In bellicis armis milites Deo placere possunt.

CAN. III.

Noli existimare neminem Deo placere posse, qui armis bellicis ministrat. In his erat sanctus Dauid, [f] cui dominus tam magnum perhibuit testimonium. (Psal. 80.) In his etiam plurimi illius temporis iusti. In his erat sanctus ille Centurio, qui domino dixit: Non sum dignus ut intres sub tectum meum. (Matt. 8. a) Hoc ergo primum cogita, quādo armaris ad pugnam, quia uirtus tua etiā ipsa corporalis donū Dei est. Si enim cogitabis hoc de dono Dei, nō facies cōtra dominum. Fides enim quando promittitur, etiā hosti [g] seruanda est, contra quem bellum geritur: quantò magis amico pro quo pugnatur? (Matt. 5. b) Pacem habere uoluntatis est. Bellum autem debet esse necessitatis, ut liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace. Nō enim pax quæritur ut bellum exerceatur: sed bellum geritur, ut pax acquiratur. Esto ergo bellando pacificus, ut eos quos expugnas ad pacis unitatem uincendo perducas. Beati pacifici (ait dominus) quoniam filij Dei uocabuntur. Si autem pax humana tam dulcis est pro temporali salute mortalium, quantò dulcior est pax diuina pro æterna salute angelorum? Itaque hostem pugnantem necessitas deprimat, non uoluntas. Sicut bellanti & resistenti uiolentia redditur, ita uictorijs capto misericordia iam debetur: [h] maximè in quo pacis pturbatio non timet.

Item eiusdem contra Manichæos. † (cap. 24. lib. 22. cōtra Faustū Manichæum:)

Quæ sunt in bello iure reprehendenda.

CAN. IIII.

Quid culpatur in bello? An quia moriuntur quandoq; [i] morituri, ut dominentur [k] in pace uicturi? hoc reprehendisse timidorum est, non religiosorum. Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominādi, & si qua similia hæc sunt quæ in bellis iure culpantur: quæ plerunque ut etiam iure puniantur, aduersus uiolentias resistētium (siue Deo [l] siue aliquo legitimo imperio iubente) gerenda ipsa bella suscipiuntur ab omnibus bonis,

[a] Quam uoluntati. ĩ. ea. q. iiij. displicet. s. xlv. distin. & qui emendat.

[b] Qui etiam. Vel quinetiam.

[c] Respublica. i. aliquis gerens rem publicam. Ioan.

[d] In Euangelio. Ioannis.

[e] Concusseritis. Concutere, est aliquid petere ultra debitū, ratione alicuius officij, ut ĩ. ea. quid culpatur. dicit autē concutere qui per oppressionē & minas extorquet pecuniam: ut ff. de cōcuss. l. j. & ij. [1] Io. (Cōcutere quid sit.) ([1] Vide qđ leg. & no. ĩ. j. q. j. cōcussionis.)

[f] Noli existimare. Sanctus Dauid. si aliquis existens sanctus potest uti armis in bello: quare ergo prohibetur pœnitētibus uti armis, ut xxxiij. qō. ij. admonere? Rñ. ideo, quia pœnitentes uiuunt sub regula ecclesiastica, ut xj. qōe. j. aliud. Vel ideo quia arma possunt dare occasionem peccandi. (Pœnitentes armis uti nō possunt.)

[g] Hosti. Hosti ergo fides seruāda est ut hic, & xxij. quæs. iiij. innocens. Arg. contra. xxij. quæst. ij. utilem. qđ uerū est, si ipse nobis seruat fidē, [2] alias nō tenemur ei seruare. xcv. dist. esto subiectus. extra de iure iuran. peruenit. xxviij. q. j. si infidelis. ff. locati. l. quæro. §. inter. C. de transactio. l. cū proponas. in fi. Argu. cōtra. xj. q. iij. inter uerba. in fin. & xxxiij. quæst. v. quod Deo. (Fides hosti seruanda est.) ([2] Adde qđ hac q. late p legistas. ĩ l. cū proponas. & ibi Cyn. C. de pact. & ibi glo. Bald. in l. ut responsum. C. de transact.)

[h] Iam debet. Arg. misericordiam esse debitam, & ita hic arg. quod dispensatio pōt peti tanquā debita, ut 50. dist. dño sancto. in fine. & lxxxvj. dist. non satis. in fi. Item habes hic quod aliquis tenet parcere hosti suo, ut ij. qō. v. quanto. in fin. dum tamen nō timeatur periculū incurrere ex hoc: [3] ut ĩ. ea. quæst. iiij. est iniusta. Ioan. ([3] Nam si timeretur & desperaretur de eius correctione non est eius miserendū, ut in hoc ca. hic alleg. est iniusta secundum Hug.)

[i] Quid culpatur. Quandoque. Certe hæc ratio nō est sufficiēs. nam si quis hominem interficiat etiā mortifere uulneratum, nihilominus tenetur, ut ff. ad legē Aquil. l. ita uulneratus. in princ. & est similis ratio. ĩ. xxiij. q. iij. si habes. ff. ad legem Rhod. de iac. qui leuādæ. & l. nauis. §. sed si nauis. & ff. quod ui aut clam. si alius. §. est & alia.

[k] Dominentur. Scilicet uictores.

[l] Siue Deo. i. diuina reuelatione. ĩ. e. quæst. ij. dominus.

Ordine.

cùm in eo rerum humanarum ordine a inueniuntur, ubi eos uel iubere aliquid tale, uel in talibus obedire iustè ipse ordo constringit. unde neque Ioannes ab armis iubet discedere milites, & Christus tributa b Cæsari monet reddi: quia propter bella necessariò militi stipēdium prebetur. Ordo autem ille naturalis mortalium, paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli authoritas atq; consilium penes principes c sit: sed si humana cupiditate bellum geritur, non nocet sanctis, in quos non habet quisquam potestatem, nisi desuper datam Non enim est potestas nisi à Deo, siue iubente, siue sinente. d Ergo uir iustus si fortè etiam sub rege & homine sacrilego e militet, rectè potest illo iubente bellare, si uice pacis ordinem seruans, quod sibi iubetur, uel non esse contra Dei præceptum certum est, uel utrum sit, certum non est: ita ut fortasse reum faciat regē iniquitas f imperandi, innocētem autem militem ostendat ordo seruiendi.

Item eiusdem in libro de uerbis dñi. tract. xix.

Militare non est peccatum.

CAN. V.

Militare non est delictum, sed propter prædam militare peccatum est: nec rempublicā gerere criminosum est, sed ideo gerere rēpublicā, ut diuitias augeas, g uidetur esse damnabile. Propterea enim quadam prouidētia militantibus sunt stipendia constituta, ne dum sumptus quæritur, prædo grassetur. Item dominus ipse dixit: Reddite quæ sunt Dei, Deo: & quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Igitur quod Cæsar pcipit, h ferendū est, quod imperat tolerandum est, sed fit intolerabile dū prędam exactores accumulant, Item: Interrogauerunt Ioannē milites dicentes: Quid faciemus & nos? Ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: sed estote cōtenti stipendijs uestris. Sic autem cognoscere se debet omnis homo, qui militat. Nō enim de his tantùm militantibus scriptura loquitur, qui armata militia detinentur: sed quisquis militiæ i suæ cingulo utitur, dignitatis suæ miles adscribitur: atque ideo hæc sententia potest dici (uerbi gratia) militibus, protectoribus, cunctisq; rectoribus. Quicunq; sibi stipendia publicè decreta consequitur, si amplius quærit, tanquam calumniator & cōcussor Ioānis sentētia cōdēnat. k

Item eiusdem de diuersis ecclesiæ obseruationibus.

Pacata sunt bella, quæ geruntur ut mali coerceantur, boniq; subleuentur.

CAN. VI.

Apud ueros Dei cultores, etiam ipsa bella pacata sunt, quæ nō cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, ut mali coerceantur, & boni subleuentur. Item. Gre. uniuersis militibus Neapoli. l

Summa est laus militiæ, reipublicæ utilitatibus obedientiam exhibere.

CAN. VII.

Summa militiæ laus inter alia bona merita hæc est, obedientiam reipublicæ utilitatibus exhibere, quicquid sibi utiliter imperatum fuerit obtemperare, sicut etiam nunc deuotionem uestram fecisse didicimus, qua epistolis nostris, quibus magnificum uirum Constantium tribunum

a Ordine. Id est, potestate.

b Tributa. Vt j. e. q. viij. tributum.

c Principes. Vt j. ea. q. ij. iustum. Nullus ergo bellare potest, sine authoritate principis: ut hic, & C. ut armo. usus. l. j. libr. xj. similiter princeps ecclesiasticus potest indicere bellum: ut j. ead. q. viij. cap. igitur. & cap. omni. & capit. seq.

d Sinēte. Vt viij. q. j. audacter.

e Sacrilego. xj. q. iij. Iulianus Imperator.

f Iniquitas. Hic habes, quod licet dñs peccet præcipiendo, tamen subditus non peccat obediendo: ut 100. dist. contra morem. in prin. sic xxxix. q. v. manifestum. extra de iureiur. debitores. Item habes hic, quod in dubijs semper est obediendum. xix. distin. in memoriam. Argu. contra 50. distin. si quis prępostera. xj. q. iij. quid ergo. Itē est hic arg. quod in dubijs humanior et tutior uia est eligēda. extra de spons. iuuenis. & xiiij. distin. c. ultimo.

g Militare. Augeas. scilicet iniuste. licitum est etenim augere diuitias. xxx. dist. §. hæc scripsimus.

h Præcipit. Licet sit iniustū: ut 100. dist. cōtra morem. in princ.

i Militiæ. Cum ergo clerici milites dicantur: ut lxj. distinct. quid proderit. & j. q. iij. saluator. & quæst. vij. ca. qui in qualibet. similiter & patroni causarum dicuntur militare: ut C. de aduo. diuer. iud. aduocati. ergo si oēs isti habent stipendia, non debent recipere salaria. j. q. iij. cap. sicut.

k Condemnatur. Sed qualiter punitur concussor? Dic quod secūdum canonem pœna quadrupli: ut xvij. distin. quoniam. secundū leges uidetur quod extra ordinem punitur, cum non sit publicū crimē: ut ff. de cōcussio. l. ij. sed certe & secundum leges pœna quadrupli punitur: ut j. q. vij. cap. sancimus.

l Summa. Vtiliter. Ar. quod si episcopus præcipit alicui ire Romā pro utilitate ecclesiæ, quod tenetur obedire: ut vij. quæst. j. quia. & si clericus se excuset, & dicat, mittatis illum qui ditior me est, respondeat ei Episcopus sicut Christus respondit Petro. cum enī dñs diceret Petro, Tu me sequere: respondit Petrus, Domine, hic autem quid? demonstrato Ioanne. & dixit ei dominus. Quid ad te si eū uolo manere? tu me sequere.
Ioan. de Fant.

Non tamē excōicato. & sic nō ob. xv. q. vj. nos sanctorum.

Obediendum est, ēt in dubijs.

Vide Guiliel. Occam in dialogis, fo. cxxxvij. colū. iiij. & seq.

Aduocati militant.

Concussoris pœna.

Mat. 22. b

Lucæ 3. c.

Episcopi præceptū etiam difficile, est ad implēdum.

Ad idē xj. q̄. iij. quid ergo. ubi de hoc.

Imo uniuersis episcopis neapolitanis quos iubet obedire.

Constantio tribuno militum ut patet in registro eiusdē Gregorij lib. xij. epist. xxiiij.

custodiæ ciuitatis deputauimus, & præesse paruit, & congruā militaris deuotionis obedientiam demonstrauit. unde scriptis uos præsentibus curauimus admonendos uti prędicto uiro magnifico tribuno (sicut & fecistis) omnem debeatis de serenissimorum dominorum utilitate uel conseruanda ciuitate, obedientiā exhibere, quatenus quicquid à uobis hactenus bene gestum agnoscitur, per præsentem temporis uigilantiam ac solicitudinē augmentetis.

Ex his omnibus colligitur, quòd militare peccatum nō est, & quòd præcepta patientiæ in prępa ratione cordis, nō in ostētatione corporis seruanda sunt.

QVAESTIO II.

Vòd autē quærit qd sit iustū bellū, Isidorus Etymologiarū libro uigesimo inquit. †

Quod sit iustum bellum.

CAN. I.

IVstum est bellum, quod ex edicto geritur de rebus b repetendis, aut propulsandorum hominum causa. Iudex dictus est, quia ius † dictat populo, siue quòd iure disceptet. Iure autem c disceptare, est iustè iudicare: non enim est iudex, si non est in eo iustitia.

Item August. in primo libro quæstionum. †

Nihil ad iustitiam interest, siue apertè, siue ex insidijs quis pugnet.

CAN. II.

DOminus noster iubet ad Iesum Naue, ut constituat sibi retrorsum insidias, id est, insidiantes bellatores, ad insidiandum hostibus. Hinc admonemur, hoc nō iniustè fieri ab ijs, qui iustum bellum gerunt, ut nihil iustus pcipuè cogitet in his rebus, nisi ut bellum suscipiat cui bellare fas est: non enim fas est oībus. Cùm autem iustum bellum susceperit, utrùm apertè pugnet, an ex insidijs, d nihil ad iustitiā interest. Iusta autem bella solent diffiniri, quæ ulciscūtur e iniurias. sic gens & ciuitas f petēda est, quæ uel uindicare neglexerit, quod à suis improbè factum est, uel reddere quod p iniurias ablatū est. Sed & hoc genus belli sine dubio iustum est, quod Deus imperat, qui nouit quid cuique fieri debeat, in quo bello ductor exercitus, uel ipse populus non tā author belli quā minister iudicandus est. Cū ergo iustū bellum sit, quod ex edicto geritur, uel quo iniuriæ ulciscuntur, quæritur quomodo à filijs Israel iusta bella gerebantur.

De his ita scribit Aug. in quæstio. Numeri. †

Innoxius transitus filijs Israel negabatur, qui ideo iusta bella gerebant.

CAN. III.

NOtandum est sanè quemadmodum iusta bella gerebātur à filijs Israel contra Amorræos Innoxius eñ transitus g negabatur, qui iure humanæ societatis æquissimo patere debebat.

a Vod autem. Bellum dicitur iniustum quinq; modis: rōne personæ, ut si fuerint personæ ecclesiasticæ, quibus non est licitū fundere sanguinem: ut j. ea. q. viij. clerici. & cap. his à quibus. Rōne rei ut si non est de repetēdis rebus, uel pro defensione patriæ: ut j ea. c. j. & j. ea. qō. viij. c. si nulla. Vel pꝑter causam, ut si propter uoluntatē, & non propter necessitatē pugnatur: ut s. ea. qō. j. c. noli. Ex animo est iniustū: ut si animo ulciscēdi fiat: ut s. ea. q. j. quid culpatur. Itē est iniustū, si non sit indictum authoritate principis: 1 ut j. ea. c. j. & s. ea. q. j. quid culpatur. Quæ alia adhuc requirantur, habes s. ea. q. j. in gl. illa, qui repellere. Ioan de Fant.

b Iustum. De rebus ablatis.

c Iure autem. Et si aliquid inique determinat iudex, iustum est, id est, tanquam iustum seruari debet: ut ff. de iust. & iur. l pe. & tenent sententię suæ quamdiu tolerantur: ut iij. q. vij. §. ultimo.

d Dominus noster. Ex insidijs. Sic ergo per insidias & per dolum possumus licite uincere hostes nostros: ut xxij. q. ij. utilem. xliij. distin. in mandatis dū tamē fidem non rūpamus hosti: ut s. ea. qō. j. noli. Idē dicas de aduocato, ꝙ si habet iustam causam, licite pōt decipere aduersariū suū ut argu. iiij. q. iiij. cap. j.

e Vlciscuntur. Id est, repelluntur, & sic nō obstat. xlvj. dist. seditionarios.

f Ciuitas. Iudex ergo, qui non facit iustitiā potest cōueniri. 2 ut hic, & iij. q. vij. qui fine. & in auth. ut dif. iudi. §. pe. & ult. col. ix. & C. de ap. si appellatione. & j. ead. q. v. c. administratores. extra de offi. dele. prudentiā. ꝙ ita iudex facit litem suā non solum si per dolum uel gratiā uel inimicitiā iudicet, sed etiā si aliæ sordes interueniant. ut ff. de iudi. l. si filiusfa. licet sit arg. contra. ij. q. vj. hoc etiā placuit. Et per hoc decretū Pius obtinuit cōtra nuntios Regis Angliæ: quia cū ipse cōmonitus recusaret de suis iustitiam facere, fecit litē suā. unde nūtij ipsi cōdēnati sunt. Est tamen arg. contra. C. de ac. & ob. auth. imo. & C. ne uxor. pro ma. l. j. & ij. Sed quid si aliqs in bello consecutus est totum suum interesse. nunquid adhuc de hoc ipsum in judicio poterit conuenire, uel an potest adhuc habere bellum contra ipsum? Videtur quod sic, quia pœnā suæ cōtumacię pstitit 3 unde agere adhuc pōt ad restitutioné rei ablatæ: ut ff. de tab. exhib. locū. §. pe. Itē res ista non est ei soluta pꝑ debito: sed in bello est facta sua: ut infra eadem quæst. v. ca. dicat. & quæst. vij. cap. si de rebus. & ff. de acquiren. rerum dominio. lege naturale. §. ultimo. Item quia contra contumacem in infinitum iurari potest: ut ff. de rei uendicatione. l. qui restituere. Argumen. contra, quia bona fides non patitur, quod idem bis exigatur: ut ff. de regulis iuris. l. bona fides.

g Notandū est. Transitus. Licet

Bellū dicit quinque modis iniustum.

1 Ad huius declarationem uide qd' no. Inno. extra de resti. spol. olim. j. iuxta fi.

† c. j. lib. xviij.

Deceptio quandoq; permittitur.

† Adde Alexā. de Imol. in l. j. col. ij. ff. de iur. omnium iu. ubi dicit ꝙ ius dicēs, & dictio iudex sūt synonyma.

† lib. vj. quęstionū q. x. super Iosue.

Iosue 8. a

2 Dicit Lau. illud respicit ꝙ ita cōueniend' est episcopus uel quilibet pręlatus si iustitiā nō facit de subdito, si ille subditus est soluendo, uel ipse prælatus: alias delictum eius nō est cōuertēdū ī damnum reipublicæ uel ecclesiæ secūdū Lau. ut not. j. c. q. iij. ca. fi. in gl. j. in fine.

Interesse cōsecutus in bello, utrū possit adhuc de hoc agere in iudicio.

3 Hoc uult dicere quod hoc quod sic passus est, uidetur esse passus pꝑter contumaciā & in hoc casu non damnum tantū, sed contumacia attenditur aduersus cōtumacem &c. ut sequitur in glos.

† q. xliiij. lib. q. iiij. ad 10 ca. numero,

Licet enim transire per alienũ agrũ ius non sit, ut supra. distinct. j. c. j. tamen quia necessarius & innoxius erat iste transitus, isti prohiberi non debuerunt, ut ff. de aqua plu. arcen. in summa. §. item Varus. Item quia uia publica erat, & nemo prohibetur uia publica uti, ut C. de seruit. per agrũ. Ioannes.

Matt. 2 c.

a Vod uero. Hic quęritur an iniuria sociorum sit armis repellenda? & dicendum quod sic. infra eo. fortitudo. & cap. non inferenda. Gratia. tamẽ primo probat decem authoritatibus & exemplis quod iniuria sociorũ non sit armis repellenda & sic concludit in fine, quod si iniuria nõ est armis repellenda armorum auxilia nõ sunt appetenda. & quod non est petendum, de iure præstari non debet. Postea respondet, & dicit, quod multa iuste præstantur, quæ non iuste petuntur, sicut iudex iuste uindicat iniuriã, quã tamen bonus uir iuste non postulat. quod probat per sequens ca. & duo exempla.

Iniuria sociorũ an sit armis repellenda.

Ioãn. 8. g

Mat. 21. a

Ioã. 18. g

b Fugiens. Quicquid hic dicit, allegatio est. Nã bene licitum est cuilibet se defendere, etiam clerico. & not. s. q. j. in princ. & extra de homic. interfecisti. Sed pro rebus defendendis, dicunt pleriq; quod nõ est licitum clerico aliquem occidere, ut extra de homic. suscepimus. unde bene dicit in illa decret. interfecisti te & tua. non dicitur ibi te uel tua.

Mat. 10. c

Defensio cuilibet ẽ permissa.

Esa. 19. d

c Baculus arundineus. id est, fragilis defensio.

QVAESTIO III.

QVòd uerò [a] iniuria sociorum armis propulsanda nõ sit, exemplis & authoritatibus ꝓbatur. Dominus enim cũ ab Herode quæreretur ad interficiendũ, nõ patrocinium sibi quæsiuit armorũ, cũ occulto instinctu posset in eum cõuertisse manus Iudæorum, sed fugiẽs [b] in Aegyptum latuit ibi per septennium. Sic etiã cùm à Iudæis lapidibus peteretur, abscondit se, et exiuit de templo. Sic etiã cũ duceretur ad crucem noluit cõmouere aduersus seniores Iudæorũ turbã, quæ nuper ei obuiã processerat, et cũ palmis & laudibus eum receperat. Sic ẽt interrogatus à Pilato an rex esset, ait: Regnum meũ non est de hoc mundo: si ẽm esset de hoc mũdo, ministri mei utiq; decertarẽt ut ego nõ traderer Iudęis. Insinuãs illos ad regnũ huius mũdi ꝑtinere, q auxilio humanarum uirium, nõ diuino pręsidio ab imminẽti iniuria se tueri cõtendunt. Itẽ cũ discipulis suis ait: Si uos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliã: nõ arma armis, sed fugã persequẽtibus docuit opponi. Itẽ sicut legitur in Esaia, Aegyptus à Nabuchodonosor deuastata est quia filijs Israël cõtra Assyrios et Chaldæos protectionis & defensionis auxiliũ promisit: unde dictũ est: Baculus arundineus [c] rex Aegypti: super quẽ si aliquis innixus fuerit, cõfringetur, et perforabit manũ innitentis. Ipsi enim Iudæi captiui ducti sunt: qa spem suæ liberationis nõ in solo Deo sed etiã in hoĩe [d] posuerunt. Sic etiam de primis credẽtibus legit̃ [e] ꝙ rapinã suorũ bonorũ cum gaudio suscipiebant, non quærentes sibi aliorũ patrocinia: sed gaudentes qm̃ digni [f] inueniebant̃ pro nomine Iesu cõtumeliã pati. Sic et Apostolus in prima epistola suadet [g] Corynthijs, ut iniuriã et fraudẽ patienter ferãt potius, quàm repetẽdo, fratres scandalizent. Sic idololothytis et à qualibet esca cẽset abstinendũ potius, quã cum scandalo fratrum edamus. Sic et à sumptibus abstinet ne aliquod offendiculum Euangelio Christi præstaret. Cùm ergo ille qui ab iniuria armis arcetur, non minus scandalizetur, quã ille, a quo ablata corũ iudice reposcuntur: patet ꝙ ad propulsandũ iniuriã, non sunt petenda armorum auxilia. Quòd aũt petendum non est, illud iure præstari non debet.

[h] Sed econtra multa ritè præstantur, quæ tamen iure non petuntur. Bonus enim non ritè [i] iniuriæ uindictũ petit, quia malum pro malo redderet: quã tamen iudex rectè infligeret, nec nisi bonũ pro malo redderet.

Vnde Augustinus in expositione psalmorum cviij. ait:

Quæ sint differentiæ retributionũ. CAN. I.

SEx differẽtiæ [k] sunt: reddere bona ꝓ malis: nõ reddere mala pro malis. Hæc

Esa. 36. b

Eze. 29. a

Esa. 19. d

Heb. 10. g

Actu. 5 g.

d In homine. qđ non licet. j. de consec. distin. j. omnis Christianus.

d In homine. Id est, in Aegyptijs.

e Legitur. In actibus Apostolorum.

f Digni. i. de hoc gaudebant, quia digni erant, qui patiẽter poterãt sustinere omnia aduersa.

g Suadet. Nõ præcipit: quia licite potest quis petere satisfactionem, [1] ut xiiij. q. j. qđ debet.

h Non debet. Hæc regula falsa est: [2] qa multa licite præstantur quæ illicite petuntur. viij. qõ. j. qui epatum. xviij. dist. de eulogijs. ff. de uar. & extraord. cognit. l. prima. §. est quidem.

i Rite. Sic ergo iudex ex officio suo debet punire crimen, licet accusator accusare nõ possit: [3] quia quandoque sanctitas ignoscendi gloriam derelinquit, ut C. de episc. & cler. si quis in hoc. j. resp. & est si. extra de appella. cõstitut⁹ in fi. Io. [4]

k Ex differentiæ retributionum.

Medio

1 Licet ẽm quis teneat dimittere rãcorem, nõ tamen satisfactionem. j. ea. qõ. iiij. si illic Archid.

2 Et ideo dic, ꝙ hic sophistice argumentatus est Gofre.

1. Cor. 8. b

3 Adde ad hoc nota. per Bald. in l. libellorũ. §. fi. ff. de acc. no. Arch. ij. q. vij. si quis in fi.

4 Vndecunq; ẽm claruerit crimina, sunt punienda. j. ea. quæst. iiij. ecce. Archid.

1. Cor. 9. d

a Mediocriū. hic mediocres appellat illos, qui non sunt summe boni, uel summe mali. Ioan.
b Non arguit. cū dicit in euangelio: Si diligitis eos qui uos diligunt, quam mercedem habebitis? nōne etiā ethnici hoc faciunt?
c Iniustorū. Quia ultionis causa sæpe aliquis petit a iudice ut aduersarius puniatur. iste iniuste facit, licet non faciat contra legem.
Exo. 21. c.
d Ad iudicem. Qui enim sine iudicis authoritate uiolentiā facit, punitur. xvj. quæst. j. placuit.
e Iustum. s. factum iudicis est iustum.
f Iniusto. i. ei qui hoc tm̄ iniuste petit. i. causa ultionis. Simile. s̄. e. q. j. quid culpatur. uersus fi.

Maximianus episcopus.

g Sed negligentia. Nam quilibet tenetur defendere ius suum, ut lxiiij. † dis. c. antepenult. & ff. de petit. hæredit. l. illud.

† Hoc totum iustū pro iniusto, hoc loco i Aug. non habetur.
† alias lxiij.

h Consilium. Nec ī hoc peccasset Paulus, licet aliquis tunc ibi fuisset occisus, ut s̄. ea. qō. v. de occidendis. Sed quid si clericus conqueratur de aliquo laico, & iudex iubeat occidi eum: an teneatur clericus ꝺ morte eius? Videt̄ ꝙ sic, ut s̄. ea. qō. v. vnum solū. Sed non est hoc uerum. nam si clericus ciuiliter agit, uel agit pro modico crimine, qđ nō inducit mortem, uel membri abscisionem, si iudex ipsum morti tradit hoc nō nocet clerico, ut ff. de bon. lib. qui cum maior. §. j. & est expressum extra de homicid. postulasti. Item nunquid sit imputanda epo mors alicuius, si uocat milites ad pugnā? uidet̄ quod sic, ut xx. qō. iij. eos qui. sed hoc non est uerum. s̄. ea. q. v. de occidendis.

Clericus ꝓpter cuius cōquestioné laicus occisus est, an teneatur.

i Proderetur. Nō tamen fuit hæc uera proditio, cum dixerat talibus qui poterant prodesse, non obesse, ut xxij. quæst. v. hoc uidetur. Ioan.

bonorum sunt, sed prius melius. Nō reddere bona pro bonis: & reddere mala pro bonis. Hæc duo malorū sunt, sed posterius deterius est. Reddere bona pro bonis, & pro malis mala. Hęc duo mediocriū a sunt: prius propinquū bonis, cōuenit etiā malis, quod Christus nō arguit, b sed plus oportere dicit quia ethnici hoc faciunt. Posterius propinquū malis: cōuenit tamē etiā bonis. Vnde & lex modū ultionis statuit. Oculū pro oculo. quæ (si dici potest) iniustorum c iustitia est, nō quia iniqua est ultio, quā lex statuit, sed quia uitiosa libido ulciscēdi, magisq; ad iudicem d pertinet hoc inter homines discernere, quàm bonū hominem sibi expetere. Hic enim malū pro malo redderet. Iudex uerò nō delectatione alienæ miseriæ, quod est malum pro malo, sed dilectione iustitiæ (iustū e † pro iniusto f) quod est bonū pro malo, qđ etiā Deus iudex facit.

Item ab aliquo capto, iniustè sua exiguntur, pro uita tamen redimenda iustè offeruntur. Item uasa sacra ab aliquo barbaro iniustè exiguntur: pro redemptione tamen captiuorum iustè præstantur. Sic & iniuriæ propulsatio licet iniustè postuletur, iustè tamen præstatur, quanquam & ipsa postulatio nō usquequaque iniusta probetur. Aliud enim est iniuriam propellere, ut sibi liceat uoluptuosè uiuere: aliud ut aliorum utilitati liberè possit uacare. Sicq; aliud est suffragium ab homine tanquam à ministro iustitiæ postulare, ut mala uoluntas aduersantium eius ministerio careat effectu, & bonorum uoluntas eius suffragio sortiatur effectum: aliud spem suam à Deo in hominem trāsferre, ut aduersa quæ inferuntur à Deo ad uitæ correctionem, humano pellantur auxilio, nulla præcedente correctione: sicut Israelitæ qui per captiuitatem sibi imminentem Aegyptiorum suffragio se putabant posse euadere sine pœnitentia præteritæ uitæ, non reuocantes ad memoriam, Da nobis auxilium de tribulatione: quia uana salus hominis, &c. Psal. 59.

Psal. 19.
Et item: Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Petere ergo uel præstare in tribulatione subsidium, ut uoluptuosè quis in crimine uiuat, damnabile est. Petere autem uel præstare solatium, ut malis facultas delinquendi adimatur, ut ecclesia pacem adipiscatur, ut aliquis multorum utilitati seruetur, utile est, & honestum: dissimulare uerò est grauissimum. Hinc de Paulo legitur, quòd cùm quidam Iudæorum iurassent se non comesturos panem, nisi eum interficerent, petijt milites a prætore, quorum præsidio illæsus seruaretur ab iniuria Iudæorum, non suæ uoluntati, sed omnium utilitati victurus. Hinc in euangelio mercenarius uocatur, qui uidet lupum uenientem, & dimittit oues & fugit. Hinc etiā ecclesia auxilium ab Imperatore ad sui defensionem petere monetur. Actu. 23. Ioā. 10. b

Vnde Augustinus ad Bonifacium ait: †

Ab Imperatore ecclesia auxilium postulare debet.

CAN. II.

Maximianus episcopus Vagiensis auxilium petijt ab Imperatore Christiano contra hostes ecclesiæ, non tam sui ulciscendi causa, quàm tuendæ ecclesiæ sibi creditæ. Quòd si prætermisisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia g meritò culpanda. Neque enim Apostolus Paulus uitæ suæ transitoriæ, sed ecclesiæ Dei consuluit, quando contra illos, qui eū occidere conspirauerant, consilium h eorum ut tribuno proderetur i effecit, unde factum est, ut eum ad locum, quo fuerat epis. 50.

perducendus, deducerét miles armatus, ne illorum pateret insidijs.

Item Augustinus ad Demetrium.

Catholici aduersus hæreticos à potestatibus ordinatis defensionem possunt postulare.

CAN. III.

NOstri [a] aduersus illicitas & priuatas uestrorum uiolentias, (quas & uos ibi, qui talia facitis, doletis & gemitis, à potestatibus ordinatis ultionem petunt, non quòd hos persequantur, sed quia se defendant. [b]

Item eiusdem contra Petilianum. †

Quantum interest inter persecutionem catholicorum et hæreticorum.

CAN. IIII.

PRo membris Christi aduersus uos sæuiunt, & uobis resistunt, quicunque in ecclesia eo animo sunt, quo tunc Petrus fuit, [c] cum ferrum pro Christi nomine strinxit: sed multum interest inter uestram persecutionem, & istorum. Vos similes estis seruo sacerdotis: quia seruiêtes principibus uestris, aduersus ecclesiam catholicam, id est, aduersus corpus Christi, armamini. Isti autem tales sunt, qualis tunc Petrus fuit, qui pro Christi corpore, id est, pro ecclesia [d] etiam corporaliter pugnauit.

Item Ambrosius libro primo de Officijs. †

Iustitia plenus est, qui patriã bello tuetur à Barbaris.

CAN. V.

FOrtitudo, quæ bello tuetur à Barbaris patriam, [e] uel domini defendit infirmos, uel à latronibus [f] socios, plena iustitia est.

Item Hieronymus super Sophoniam. †

Prodest latroni uel piratæ, qui membra debilitat.

CAN. VI.

SI quis fortitudinem latronis uel piratæ eneruat, [g] & infirmos reddit, prodest illis sua infirmitas: debilitata enim membra, quibus prius non bene utebantur, à malo opere cessabunt.

Item Ambrosius libro primo de Officijs. †

Qui socij non repellit iniuriã similis est ei qui facit.

CAN. VII.

NOn in ferenda, sed in depellenda iniuria, lex uirtutis est: qui enim non repellit à socio iniuriam si potest, [h] tam est in uitio, quã ille qui facit. Vnde sanctus Moyses [i] hinc prius orsus est tentamenta imbecillis fortitudinis repellere.
Nam cùm uidisset Hebrę̃u ab Aegyptio iniuriam accipientem, defendit, ita ut Aegyptium prosterneret, [k] atq; in arena abscon- Exo. 2. b
deret. Salomon quoq; ait: Eripe [l] eum, qui ducitur ad mortem. Proue. 2. f

Item Anastasius & Damasus papa.

Malorum impietati fauet, qui eis obuiare cessat.

CAN. VIII.

QVi potest [m] obuiare, & perturbare peruersos, & non facit, nihil est aliud, quàm fauere impietati eorum. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Item Calixtus.

Qui diuina mandata contemnunt, seueris coerceantur uindictis.

CAN. IX.

IVstum est, ut qui diuina contemnunt mandata, & inobedientes paternis existunt iussionibus, seuerioribus corrigantur uindictis, quatenus cæteri talia committere timeant. & omnes gaudeât fraterna concordia, & cuncti sumant seueritatis atq; bonitatis exemplum. Nam si (quod absit)

---

[a] NOstri. id est, catholici.

[b] Defendât. Imo. etiã expugnari possunt hæretici: ut extra de hære. uergentis. & j̃. q.v.c. si audieris. Ioan.

[c] PRo membris Christi. Petrus fuit. sed nonne Petrus peccauit utendo gladio, cum hoc non fecit authoritate superioris: ut infra ead. q. iij. ille. & clericis ꝑmissum est tantum seipsos defendere, ut extra de homi. suscepimus. & ca. ij. Sed dic, quod adhuc nõ fuerat hoc prohibitum clericis. (Petrus utẽdo gladio peccauit.)

[d] Ecclesia. Non enim est alicui obediendum cõtra ecclesiam. xxiiij. q. j. hæc est fides. & xj. quæst. iij. Iulianus. († c. lxxxviij. lib. ij. contra liter. Petiliani.)

[e] FOrtitudo q̃. Patriam. Hoc casu non tenetur, qui patrẽ proprium interficit: ut ff. de re li. l. minime.

[f] Latronibꝰ. quos licet sine authoritate iudicis interficere: ut j̃. ea. q. v. cum homo. & C. quando liceat unicuiq; sine iudi. se uindic. l. j. xvij. quæst. iiij. cap. sicut. (Ioã. 18. b Latrones occidi possunt.)

[g] SI quis fortitudinem. Eneruat. Hoc intelligas de famosis latronibus, qui licite in furca suspendũtur: ut ff. de pœnis. capitalium. §. famosos. sed si non est famosus latro tãtum castigari iubet. nec debet tunc uitam, aut membrum perdere: ut C. de seruis fug. authen. sed nouo iure. Ioan. (Latronũ punitio.)

[h] NOn inferenda. Si potest. id est, si est in potestate positus. & ita exponunt quidã, alias non tenetur: ut j̃. ea. q. iiij. c. forte. in fi. si enim quilibet tenetur alium defendere, ergo si aliq̃s reciperet pecuniam pro defenstione alicuius, teneretur eam restituere, quod non est uerum: [2] ut ff. quod metus cau. l. metũ. § sed licet. & ff. de dona. l. pater. §. j. Cuilibet tamen licitum est defendere alium, si uult. ff. quod met. cau. sed & partus. Sed istis obuiat j̃. ea. c. ulti. († c. xxvij.) († Vt Lactãtius fuit ista glos.) († c. j. ĩ cõmenta.) ([2] De hoc not. extra de sentẽ. excõmu. quantæ.)

[i] Moyses. Historiam habes de pœnitentia. distinctione secunda. §. opponitur.

[k] Prosterneret. Ergo aliq̃s potest excedere modum in defendendo. Ar. contra extra de restitu. spo. olim causam. in fine. († cap. 36.)

[l] Eripe. Per uim, si iniuste ducatur: ut j̃. ea. qõ. v. reos, uel per supplicationem, si iuste ducatur: ut xiiij. q. vj. si res. [3] Ioan.

[m] QVi po est. s̃. ij. q. vj. negligere. lxxxiij. dist. c. error. Io. ([3] Sub. uel pecuniam dãdo. 86. dist. non satis. iuxta principium.)

IVstum. Perdit.

ecclesiasticā solicitudinē uigoremq; negligimus, perdit a desidia disciplinam, & animabus fidelium profectò nocebitur.

Item ex concilio Carthaginensi quinto.

Imperatores cum Episcoporũ prouisione Ecclesiæ defensionem aduersus diuitum potentiam debent suscipere.

CAN. X.

Ab imperatoribus b uniuersis iustum est auxilium postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestijs sine intermissione fatigatur ecclesia: ut defensores eius, aduersus potentias diuitũ cum epõrum prouisione delegent. Ecce, quod nonnunquã est obuiãdum peruersis, & iniuria sociorũ armis est propulsanda: ut & malis adēpta facultas delinquendi prosit, & bonis optata facultas liberè consulendi ecclesiæ ministretur. Hoc qui non facit, consentit.

Vnde Augustinus ait in psal. lxxxj.

Non sunt immunes à scelere qui nõ liberãt eos, quos possunt à facto liberare.

CAN. XI.

Ostēdit propheta, c nec illos immunes à scelere esse, qui permiserunt Christũ principibus crucifigere & interficere: cùm pro multitudine timerentur, & possent illos à facto, & se à cõsensu liberare. Qui desinit obuiare, cũ potest peruersis, & nõ facit, consentit.

QVAEST. IIII.

I ps *Quòd autẽ uindicta d īferenda non sit, multis modis ꝓpaт. mali ẽm tolerãdi sũt, nõ abijciẽdi: ĩcrepatiõe feriendi nõ corpaliter expellẽdi.*

Vnde August. ait in libro de uerbis Domini.

Quomodo mali sunt tolerandi et quomodo ab eis recedẽdũ sit.

CAN. I.

Tolerandi sunt e q̃dē mali ꝑ pace, nec corporaliter ab eis recedatur, sed spiritualiter. Spiritualiter autẽ exire, est facere, quod pertinet ad correctionẽ malorum, quantum licet ꝑ gradu f cuiusq; salua pace, displicere est, nõ tangere. Non enim prophetæ, qui hoc dicebant, populum suum dimiserũt: sed inter eos habitabant, quos increpabant, unum templum cũ eis intrabant, eadem sacramenta celebrabãt: hoc ergo exire, est ore non parcere, hoc est immundum non tangere, uoluntati malæ non consentire.

Idem.

Quod mali sunt tolerandi à bonis.

CAN. II.

Tv bonus tolera malum. Nam & Christus Iudam g cùm sciret furem esse, tolerauit, & ad ꝑdicãdũ misit, eiq; cũ alijs eucharistiã dedit.

Idem super Ioãnem. †

Pro pace ecclesiæ mali sunt tolerandi.

CAN. III.

Qvid ergo uoluit dominus noster Iesus Christus, fratres charissimi, admonere ecclesiam suam, quando unum perditum inter duodecim habere uoluit, nisi ut malos toleremus, ne corpus Christi diuidamus? Ecce inter sanctos est Iudas, ecce fur est Iudas: & ne contendas, fur est, & sacrilegus, & non qualiscunque fur, sed

a Perdit. Id est, destruit. Io. de Fan.

b Ab imperatoribus. Tale itaq; auxilium possunt epi ab Imperatore petere: ut xj. q. j. ca. placuit. & lxiij. dist. Adrianus. & si Imperatores uel principes nolũt defendere ecclesiam, possunt excõmunicari ab episcopis: ut ĩ. eadem, quæst. v. c. administratores.

Imperator ab episcopo potest excõmunicari.

c Ostendit propheta. Dauid cum dixit, Eripite egenũ & pauperem. Hic est euidens arg. contra illos, qui dicũt quod socius non tenetur iuuare socium, nisi habeat aliquam iurisdictionem in eũ, qui infert iniuriã. Isti dicũt, quod populus bene habet iurisdictionẽ, licet dicat lex, q̃d transtulit ius suũ in Imperatorem. 1 Nã si ciuitas uel populus non haberet iurisdictionem, quare puniretur propter defectũ iudicis? ut ĩ. ead. qõ. ij. dominus? Io. de Fan.

Populus tãtum habet iurisdictionẽ.

1 Vt inst. de iure na. §. sed quod prĩcipi. nihilominus tamen eã sibi retinuit. arg. ff. de offi. præsi. l. pe.

Quod autem. Hæc quæst. diuiditur in octo partes. In prima quarum probat per quindecim ca. quod mali sunt pro tempore tolerandi, sunt tamen à socijs commonendi salua paci, & a ꝑlatis quantum poterunt sine scandalo. Secunda ibi, Ex his omnibus. Tertia ibi, Est & alia. Quarta ibi, ecce quot crimina. Quinta ibi, Semel uero. Sexta ibi, Sed obijcitur. Septima ibi, Porro. Octaua ibi, Breuiter. Ioan. de Fan.

d Vindicta. Vindicta quandoq; infertur zelo ultionis, quandoq; infertur amore correctionis. Primo modo non est inferenda, 2 & secundum hoc loquuntur capitula, quæ dicunt illationem uindictę prohibendam. secũdo modo licite infertur. Alij sic distinguũt. Criminũ quædã sunt occulta, quædam manifesta. Super occultis nõ est inferenda uindicta: sed super manifestis, sic, nisi delinquens sociam habeat multitudinem: tũc enim propter scandalum toleratur: 3 ut ĩ. e. c. quidam. & ca. seq. & cap. non potest. Item uindicta non est inferenda, nisi à iudice uel eius authoritate: nec ipse debet eã infligere, nisi amore correctionis, & ut innocẽs liberet: ut ĩ. ea. c. ea uindicta.

Vindicta infert duplici ex causa.

2 Arg. ad hoc ff. ad l. Aquil. sciẽtiam. & l. si ex plagis. §. j. extra de homi. significasti. ij. in fine.

3 Ad hoc 44. di. comessationes. l. dist. ut constitueretur. Archi.

e Tolerãdi sunt. ĩ. vij. q. j. c. suggestum.

f Pro gradu. Id est, pro dignitate & officio cuiuscunque. aliter enim debent prælati corrigere delinquentes, & alio modo socij prẹlatus corrigit increpando, & uerberando ĩ. ea. q. c. forte. socius uero admonendo, & reprobãdo factũ eius: ut ĩ. ea. qõ. c. ecce. simi. ĩ. ea. q. c. duo & xxiiij. q. iij. tam sacerdotes. subditos ad bonum exhortando. ij. q. vij. §. itẽ cũ Balaam.

g Tu bonus Iudam. ĩ. vij. q. ij. §. cum autem. & extra de temp. ord. ad aures. extra de offic. ordi. si sacerdos.

Ioã. 2. 13

† Tracta. 50. ad ca. xij. Ioan.

Quid ergo. Et pe

loculorum dominicorū & sacrorum. sic crimina discernuntur in fure. nec qualiscunque furti, sed peculatus. [a] Peculatus enim furtum dicitur de re publica, [b] & non sic iudicatur furtum rei priuatæ quomodo publicæ. quanto uehementius est iudicādus sacrilegus fur. Non undecunque tollere:hoc est sacrilegiū committere, sed de ecclesia qui aliquid furatur, Iudæ proditori comparatur.

Idem.

De eodem.

CAN. IIII.

Esa. 52. e

Ecce (inquiunt) dicit propheta [c] recedite, exite inde: & immundum ne tetigeritis. Quomodo ergo malos pro pace tolerabimus, [d] a quibus exire, & recedere iubemur, ne tangamus immundum? Nos istam recessionē spiritualiter intelligimus, illi corporaliter. Nam & ego clamo cum propheta, Aequalia sumus uasa. [e] utitur nobis Deus in dispensatione [f] uestra. clamamus & nos, & dicimus uobis, recedite, & exite inde: & immundum ne tetigeritis sed contactu cordis, non corporis. Quid enim est tangere immundum, nisi cōsentire peccatis? Quid est autem exire inde: nisi facere quod pertinet ad correctionem malorum quantum pro uniuscuiusque gradu atque persona salua pace fieri potest? & paulò pòst, Ergo fratres mei, quotquot habetis inter uos, qui adhuc amore seculi prægrauantur, auaros, periuros, adulteros, inspectores nugarum, & consultores mathematicorum, augurum, phanaticorum, haruspicū, ebriosos, luxuriosos, quicquid inter uos malorum esse nostis, quantum potestis improbate, ut corde recedatis, & redarguite, ut exeatis inde: & nolite consentire, ut immundum nō tangatis.

Idem in secundo libro contra Parmenianum. [†]

Pacificus est qui corrigit, quod potest, uel excludit à se quod non potest.

CAN. V.

Quisquis uel quod potest arguēdo corrigit, uel quod corrigere non potest, [g] saluo pacis uinculo excludit, uel quod saluo pacis uinculo excludere non potest, æquitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus, & ab illo maledicto immunis, de quo scriptura dicit: Væ ijs qui dicunt quod nequam est bonum, & quod bonum est, nequam. omnino liber, prorsus securus, penitus est alienus. Quomodo (inquit Parmenianus [h]) incorruptus poteris permanere, qui corruptis sociaris? Esa. 5. e

Idem.

Quid sit malis sociari.

CAN. VI.

Ita planè sociatur quis malis, si mali aliquid cū eis committit, aut cōmittētibus fauet. Si autem neutrum facit, nullo modo sociatur. porrò si addat tertium, ut non sit in uindicando piger, sed uel corripiat iustus in misericordia & arguat: uel etiam si eam personam [i] gerit, & ratio conseruandæ pacis admittit, coram omnibus peccantes arguat, ut cæteri timeant: remoueat etiam uel ab aliquo gradu honoris, uel ab ipsa communione sacramentorum: sed si hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum odio persequendi faciat, plenissimum officium non solùm castissimæ innocentię, sed etiam diligentissimæ seueritatis impleuit. Vbi autem cætera impediuntur, illa duo semper retenta incorruptum castumque custodiunt: ut nec faciat malum, nec approbet [k] factum.

Peculatū etiam cōmitti in re sacra, uel religiosa. Res ecclesiæ respublica appellatur.

[a] Sed peculatus. quia peculatus committitur in re sacra uel religiosa uel publica: ut ff. ad legem Iul. pecu. l. j.

[b] De re publica. Nota rem ecclesiæ rempublic. appellari. [c] unde & ius publicum dicitur consistere in sacris, sacerdotibus & magistratibus, ut s. disti. j. ius publicū. tamē proprie dicitur res romanæ ciuitatis respub.: sed res aliarum ciuitatum abusiue: ut ff. de uerbo. signi. bona. & ipsa lex facit differentiā inter diuinū, publicum & priuatum: ut C. de sacrosanc. eccle. ut inter diuinum. Ioan.

Nam iura ecclesię publica appellantur. ff. de iu. & iure. l. j. §. ius publicum. C. de sa. san. ec. l. ulti.

[c] Ecce. Propheta. s. Esaias.

[d] Tolerabimus. ut dicitur. xj. q. iij. nolite. Ioan.

[e] Vasa. id est, præcones uel ministri. unde Paulus fuit dictus uas. [*] xxxij. q. v. si Paulus in prī. xliij. dist. dispensatio. & hic est argu. quod sicut Augu. se commendat, sic & alij possunt se commēdare: ut ff. de offic. procon. l. iiij.

Nam dicunt uasa nō metallorum sed etiā uiuentiū. 12. q. ij. aurum. Commendatio sui ipsius quādoque permittitur.

[f] In dispensatione. id est, prædicatione.

[g] Quisqs. Non pōt. uel ꝓpter scandalum: uel quia crimen est occultum. vj. quæstio. j. si omnia.

[h] Parmenianus hæreticus cōtra quem hic loquitur. Videtur ergo quod si episcopus aliquos malos tolerat, cū hoc faciat authoritate canonis, quod postea possit eos licite repellere uel ab accusatione, uel ab honoribus, quos appetunt, ratione criminis, non obstāte eo, quod eis communicauit. tamen secus est: ut extra de accusa. nulli. sed dic quod si tunc temporis potuit probare crimen, ꝑ eis post ea obijcit, & tacuit nec subfuit causa tacendi scilicet causa schismatis uel scandali bene præiudicat ei talis taciturnitas: secus si nō potuit ꝓbare, uel potuit sed nō sine scandalo: ut hic, & ij. q. vij. plerunque. & j. ea. proxi. c. & j. ea. quam magnū. Ioan.

Prælat⁹ an possit criminosos repellere.

Dicit Laur. qđ præcedere.

loquit̃ de malis manifestis. tu dic ut ibi not. B. cuius dictū tenet Go. ibi uide quod not. 2. q. 8. §. in hoc. & ponit ista decre. ꝓ palea: 3. q. 5. nulli, &c.

[i] Ita plane. Personam. Arg. est hic, quod solis prælatis dictū est hoc: si peccauerit. ut j. ea. ca. forte. & quæstio ne. v. de occidendis. Ioan.

[†] Contra epist. Parmeniani, ca. j.

[k] Nec approbet. Arg. quod in maleficijs ratihabitio mādato cōparatur, ut j. q. iiij. quia. & extra de restit. spol. cū ad sedem. in fi. & ff. de ui & ui arma. l. j. §. quoties.

Idē in epistola † contra Donatistas.

Aliena peccata in ecclesiæ alicui non præiudicant.

CAN. VII.

a SI quis à catholica ecclesia fuerit separat⁹ quantumlibet laudabiliter se uiuere existimet, hoc solo scelere, quòd à Christianitate seiunctus est, non habebit uitam, sed Dei ira manet super eum. Quisquis autem in hac sancta ecclesia bene uixerit, nihil ei præiudicāt aliena a peccata: q̃a in ea unusquisq; propriū onus portabit: sicut ait Apostolus. Ergo communio malorū non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed consensione factorum. nam si in malis factis non eis quisquam consentiat, portat malus causam suam: nec præiudicat alteri, quē in consensione mali operis socium non habet criminis.

Idem in sermone de uerbis Euangelij. †

Non te maculat malus, si ei non consentis. sed ipsum redarguis.

CAN. VIII.

A Malis semper corde disiungimini: ad tempus cautè b corpore copulamini. Duobus modis nō te maculat malus: si ei non consentias, & si redarguas. hoc est non communicare, non consentire. Communicatur quippe, quando facto eius consortiū uoluntatis uel approbationis adiūgitur. neque ergo consentientes sitis malis, ut approbetis: neque negligentes, ut non arguatis: neque superbientes, ut insultanter arguatis.

Idem ex eodem.

Immundum tangere, est peccatis consentire.

CAN. IX.

REcedite & exite inde, & pollutum & immundum ne tetigeritis: sed cōtactu cordis non corporis. Quid est enim tangere immundū, nisi consentire peccatis? Quid est exire inde, nisi facere quod pertinet ad correctionem malorum, quantū pro uniuscuiusque gradu atq; persona salua pace fieri potest? Displicuit tibi, q̄ quisquam peccauerit. non tetigisti immundum. redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exigit, congruam & quæ unitatem non uiolet disciplinam? Existi inde. Clamauit Moyses ista, clamauit Esaias, clamauit Ieremias, Clamauit Ezechiel. uideamus si dimiserunt populum Dei, & se ad gentes alias transtulerunt. Quàm multa & quàm uehementer Ieremias increpauit peccatores & sceleratos populi Dei: inter eos tamen erat: unum cum eis templum intrabat, & eadem sacramenta celebrabat, & in eadem sceleratorum hominum congregatione uiuebat, sed clamando exibat inde. Hoc est exire inde, hoc est immundum non tangere, & uoluntate non consentire, & ore non parcere. † Epi.48

Idem in epistola ad uincentium. †

Non maculant innocentes facta nocentium, quæ ab eis fieri non possunt.

CAN. X.

QVam magnum est crimen ab istorum innocentium communione separari? Nam etiam facta nocentium quæ innocentibus demonstrari, c uel ab innocentibus credi non possunt, d non coinquinant quēquam, si propter innocentes etiam cognita sustinentur. Non enim propter malos boni sunt deserendi, sed propter bonos mali e tolerandi sunt: sicut tolerauerunt eos prophetæ, contra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant: sicut ipse dominus nocentem Iudam usque ad condignum eius exitum tolerauit: & eum sacram cœnam cum innocentibus cōicare permisit: sicut tolerauerūt Philip.1.c apostoli eos, qui per inuidiā (quæ ipsius diaboli est uitium) Christum annuntiabant.

Idem in lib. j. de unico baptismo.

Mali quos ecclesia recepit, nec expellit, à bonis sunt tolerandi, non iudicandi.

CAN. XI.

FOrtè in populo Dei stat iuxta te auarus, raptor, inhians rebus alienis, quem nosti talem, & fidelis est, uel potius fidelis uocat: f nō eū potes de ecclesia pellere: g

† 352.

a SI quis. Aliena. sæpe tamē aliquis corrūpitur ex societate mala: ut xxviij.q.j. sæpe. & sæpe iustus perit ꝓ impio: ut de conse. dist.j. in sancta. Ioā.

b A Malis. Caute. ut nō trahant uos ad consensum. Vel caute, scilicet si potest fieri salua pace.

c QVam magnum. Demonstrari. i. ꝓbari

d Non possunt. id est, nō debent: nam bene debem⁹ de quolibet credere: ut xxij.qō.iiij. innocens. xj.q.iij. in cūctis. Et ita est hic arg. quod non statim propter simplicem denūtiationem debet habere aliquis læsam cōsciētiā 1 de eo quod sibi denuntiatur: ut extra de cler. excō. mini. illud. imo imputatur alicui q̄ nimis credulus est: ut xj.qō.iij. in cunctis. & capi. non solum. lxxxvj. dist. si quid. Argu. contra. ff. de eo per quem factū erit. l.j. §.i. ff. quod cum fal. tut. l.ij. extra de coniug. ser. c. proposuit. extra de secū. nupt. dominus & extra de elect. uenerabilē. ultra medium in parte decisa. ff. de peti. hęredi. itē ueniunt. §. à quo autem.

e Mali. Argu. malum tolerari, ratione cōnexi boni: ut lxxxj. dist. cum omnibus. & xj. quæstione iij. nolite, ibi, finite utraque.

f FOrte. Vocat. arg. quod nominatio sola nō sufficit. ij.q.j. multi. C. de probat. non epistolis. Argu. contra xxxij.q.iiij. dicat.

g Pellere. sine scādalo.

Aditum.

Gala.6.b

1 Nam ticubans, ꝓ ignorante habendus est. C. de cond. ind. l.ult. ff. de lib. ho. ex hi. l. iij. §. his qui. ar. 24.q.2. cū per bellicam. ext. de se. nup. dominus. secundum Tan. Gofre. B.

† Sermo. 18. de uerbo. domini.

non habes aliquem aditũ [a] castigando & corripiẽdo illum corrigere, accessurus est tecũ ad altare. Noli timere: [b] unusquisq; onus suum portabit. Itẽ: Quomodo (inquis) ferrẽ quẽ noui malum? Nonne melius ipsum ferres, quã te foras efferres? Ecce quomodo feres, attende Apostolũ dicentẽ: Vnusquisque onus suum portabit. Liberet te ista sententia. Non enim cõmunicares cum illo auaritiã, sed cõmunicares Christi mẽsam. Et quid tibi obesset, si cum illo commmunicares Christi mensam? Apostolus dicit: Qui enim mãducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: sibi non tibi. [b] Sanè si iudex es, si iudicandi potestatem accepisti, ecclesiastica regula, si apud te accusat, [c] si ueris documentis testibusq; conuincit, coerce, [d] corripe, [e] excõica, [f] degrada. [g]

Est & alia distinctio tolerandorum & cauendorum, quam ex uerbis Augustini licet colligere, dicentis: [†]

Pastor est diligendus, mercenarius est tolerandus, latro cauendus.

CAN. XII.

TRes personas dixit dominus (& debemus illas inuestigare) in Euangelio: pastoris, mercenarij, & furis. Pastorẽ dixit animam suam ponere pro ouibus suis, & intrare [h] per ianuã. [i] Furem dixit & latronem [k] ascendere per aliam partem. [l] Mercenariũ [m] dixit lupũ uel etiam furẽ si uideat, fugere: quia non est illi cura de ouibus: mercenarius enim est, & nõ pastor. Ille intrat per ianuã, qui pastor est: ille ascendit per aliã partem, qui fur est. Ille uidens eos qui uolunt tollere oues, timet & fugit: quia mercenarius est, nec illi est cura de ouib. mercenarius enim est. Si inuenerimus tres istas personas, inuenit sanctitas uestra quos diligatis, quos toleretis, quos caueatis. Diligẽdus est pastor: tolerandus est mercenarius: cauendus [n] est latro.

Ecce ꝙ mali tolerandi sunt: nec corporali sed spirituali uindicta sunt puniendi. Vnde cùm discipuli non recepti essent à Samaritanis, ignem cælitus super eos deducere uoluerũt, — Luc.9.g
dicentes magistro: Vis dicamus ut descendat ignis de cælo, & consumat eos? audierunt: Nescitis cuius spiritus estis. Itẽ omnis qui gladium acceperit, gladio peribit.

Hinc etiam Hieronymus ait.

Spiritualis nunquam carnalem persequitur, sed econuerso.

CAN. XIII.

QVi secundùm carnem natus erat [o] persequebatur spiritualem: [p] nunquam uerò spiritualis carnalem persequitur: sed ignoscit ei quasi rustico [† q] fratri. Scit eum proficere posse per tempus: & si quando Aegyptiæ [r] filium uiderit irascentem, recordabitur unius patris, qui boues [s] creauit & culices: [t] & in magna domo [u] non solùm esse uasa aurea [x] & argentea, sed & lignea [y] & fictilia uoluit. — Gal.4. — † Alias, rusticano.

Item August. in lib. de baptismo. — † 4.c.12.

Boni à malis nunquam in hac uita penitus possunt separari.

CAN. XIIII.

QVantus arrogantiæ tumor est, quanta humilitatis & lenitatis obliuio, & arrogantiæ quanta iactatio, ut quis se posse facere credat, quod nec Apostolis concessit dominus, [z] ut zizaniam [a] uidelicet à frumento putet se posse discernere? — Mat.13.d

Item Gregorius. [†] — † Homi. 38. euãgeliorum.

Præsens ecclesia simul recipit bonos & malos.

CAN. XV.

HAec autem uita, quæ inter cælum [b] & infernum sita est, sicut in medio

---

[a] Aditum. Id est, potestatem.
[b] Non tibi. Argu. ꝙ de uno dicitur, de alio negatur: ut xlv. di. disciplina. xxv. dist. qualis.
[c] Accusatur. Id est, denuntiatur. nã si accusatus esset, statim esset deponendus: ut extra de accusat. super his.
[d] Coerce. Admonendo.
Gal.6.b [e] Corripe. Suspendendo.
[f] Excõica. Propter contumaciam.
[g] Degrada. Propter inobedientiã. Alius ordo traditur extra de iudic. cum non ab homine. sed ibi loquitur
1. Co.11.f cùm pœna incipit à crimine, [† †] & cũ directe est conuictus, hic pœnam infligit propter contumaciam.
† De hoc no. 74. di. honoratꝰ. ĩ fi. ibi uideas. 19. q.3. qm̃.
[h] TRes personas. Et intrare. Secundum canones hoc ipso est aliquis fur, ꝙ non intrat per ostiũ: ut hic, & de pœ. di. j. si propterea. & c. seq. secundum leges nõ est statim fur, licet clam intrauerit furãdi causa: [‡] ut ff. de fur. uulgaris. §. qui furti.
‡ Adde Bal. in l. si quis ñ dicam rapere. C. de epis. & cle.
[i] Per ianuam. Id est, per canonicam electionem.
† Sermo. 29. dẽ uer. domini.
[k] Latronem. Id est, tyrannum.
[l] Partem. Per simoniam.
[m] Mercenarium. qui causa lucri recipit dignitates. ad hoc facit viij. qõ. j. c. sunt in ecclesia.
[n] Cauendus, Arg. ꝙ aliquis nõ debet recipere ordinẽ ab eo, quem scit simoniacũ: ut dixi. j. q. j. si qui à simoniacis.
Ioã. 10. a
[o] QVi secundum carnem natus erat scilicet Ismael. tangit id quod legitur in epistolis Pauli ad Galatas, cap. iiij.
† De isto Gẽ. 21. & 32. q. 4. recurrat.
[p] Spiritualem. Isaac.
[q] Rustico. Ar. rusticitati parcẽdum: ut ij. q. vij. sancta.
[r] Aegyptiæ. Scilicet Agar.
[s] Boues. i. bonos.
[t] Culices. i. malos.
[u] Domo. Id est, ecclesia.
[x] Vasa aurea. Id est, bonos.
[y] Lignea. Id est, malos.
[z] QVantus. Dominus. Cum dixit, Sinite utraq; crescere: ut xj. q. iij. nolite.
[a] Vt zizaniam. Id est, occultos peccatores. Ioan.
[b] HAec autem uita, quæ inter cælum. Hic uidetur

subsistit, ita utrarunque partium ciues communiter recipit: quos tamen sancta ecclesia & indiscretè [a] suscipit: & postmodum in egressione discernet. Si ergo boni estis in hac uita, quandiu subsistitis, æquanimiter tolerate malos. Nā quisquis malos nō tolerat, ipse sibi [b] per intolerantiā testis est, quia bonus nō est. Abel [c] enim esse renuit, quē Cain malitia non exercet. Genes. 4.

[2] Ex his omnib. colligit, q malorum uindicta Deo reseruāda est, nec sūt corporaliter puniēdi, sed crebra admonitiōe, et charitatis beneficio, ad correctionem inuitandi. Vnde Christus in Euāgelio ait: Matt. 5.f *Audistis quia dictū est antiquitus in lege, quē modū ultionis lex statuit: Oculū pro oculo:* Exo. 21.c *[d] dentē pro dente: Ego aūt hanc uicissitudinē tollens, et ad mansuetudinem & charitatis perfectionē uos inuitās, dico uobis: Nolite resistere malo, sed diligite* Mat. 5.g *[e] inimicos uestros: benefacite ijs qui oderūt uos: ut sitis filij patris uestri, qui solē suū oriri facit super bonos et malos, et pluit super iustos & iniustos. hinc Paulus ait:* Rom. 12.d *Si esurierit inimicus tuus, ciba [f] illū: si sitit, potum da illi. Omnis aūt iniquus, bonorū est inimicus. Oīs aūt amicus huius seculi, inimicus est Dei. Inimicus aūt Dei, bonitatis & iustitiæ est inimicus: ac per hoc amatorē iustitiæ & bonitatis diligere non potest cùm ergo inimicos diligere, uel eis benefacere, cibum & potum subministrare iubemur, iniquos persequi, et punire probibemur. In lege. n. ueteris testamenti, corporalis pœna statuta est: in lege uerò Euangelij omni peccanti per pœnitentiā promittit uenia. Vnde illa à terrore incepit dicens:* Exo. 20.a *Ego sum Dominus Deus zelotes, uisitans peccata patrū in filios [g] usq; in tertiā & quartā generationem. Hæc uerò à lenitate mansuetudinis et misericordiæ, ita inquiēs,* Mat. 5.a *Beati pauperes spiritu: beati mites: beati misericordes: quoniā ipsi misericordiā consequentur. In illa dicebatur: qui fecerit hoc uel illud morte moriatur. In ista dicit.* Luc. 15.b *Gaudeo super uno peccatore pœnitentiam agente, magis quā super nonagintanouē iustis, qui non indigent pœnitentia. Item:* Mat. 9.b *Non enim ueni uocare iustos: sed peccatores ad pœnitentiā. Itē:* Luc. 6.c *Et estote misericordes: sicut et pater uester cælestis misericors est. Initiū quoq; prædicationis saluatoris nostri, & præconis eiusdē ad pœnitentiā peccatores inuitauit. sic enim uterq; exorsus est dicēs:* Mat. 3.a *Pœnitentiā agite: appropinquabit enim regnū cælorū. Sic & in Actib. Apostolorū cū Iudæi compuncti de scelere mortis Christi dicerēt Petro:* Actu. 2.f *Quid faciemus uiri fratres? legitur Petrū respōdisse: Pœnitentiā agite: & baptizet unusquisq; uestrū. & ut uniuersaliter dicatur, in lege populus ille rudis seruili timore pœnarū cogebatur.* Exo. 1.b *unde & legē in pædagogū [h] accepit. In Euangelio aūt populus gratiæ liber et adultus filiali amore hæreditatis certitudine ad cultū diuinæ seruitutis inuitatur. Vnde cùm quidā legem quasi coercentē prędicarent esse tenendā simul cum gratia, ait Apostolus:* Ro. 8.c *Non enim accepistis spiritū [i] seruitutis, iterū in timore: sed accepistis spiritū adoptionis [k] filiorū, in quo clamamus Abba pater. Hinc et Greg. ait, in expositione Euangelij,* Mat. 22.a *Simile factū est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.*

In lege, cuique permittebatur odire inimicum, & diligere amicum.

Infern⁹ & paradisus, ubi sunt. uidetur quod infernus sit sub terra in eo loco ubi nullus splēdor solis peruenire pōt: [1] & paradisus in cælo sit: tn̄ August. dicit se dubitare ubi animę defunctorū requiescāt. xiij. q. ij. tēpus. Vel nō appellat hic mediū rōne loci: sed ideo dicit mediū, quia partim cōformat se cęlo, s. ex eo q habet bonos, partim inferno, s. ex eo q habet malos. ij. q. j. multi.

[1] Ad hoc 15. di. ecce.

[a] Indiscrete. Id est indistincte.

[b] Sibi. Id est, contra se.

[c] Abel enim. Hoc expositū est s. vij. q. j. §. cum autem.

Ex his omnibus. Hæc ē ij. pars qō. in qua pbat q multi in ueteri lege puniebant: sed hodie tolerādi sunt, nisi à iudicib. q eos punire possunt: & hoc probat per iiij. ca. Ioan. de Fant.

[d] Pro oculo. Hoc enim modo non licet nisi authoritate iudicis: ut j. e. cum in lege.

[e] Diligite. Hoc tenemur facere, quantū est in nobis: ut xj. q. iij. interuerba.

[f] Ciba. Dum tamē rōne cibi nō negligat iustitiā: ut v. q. v. nō omnis. Item si potest laborare, et seimmisceat eleemosynis, redigendus est in seruitutē. C. de mēdic. ualidis. l. una lib. xj.

[g] In filios Imitatione, non sanguine. Vel intelligas de consensu, de locutione, & opere. s. di. vj. sed pensandum.

[h] In pædagogum. Id est, in magistrū. sicut enim per magistrū aliquis coercet, ita ipsi p legē.

[i] Spiritum. Id est, seruilem timorem.

[k] Adoptionis. Id est, filialem timorem, id est, amorem. Io. De utroq; j. ca. q. vj. §. ex his.

Cum

CAN. XVI.

CVm in lege scriptũ sit, Diliges amicum tuum, & odio [a] habebis inimicum tuum: accepta tunc licentia, iustis fuerat ut Dei suosq; aduersarios quanta possent uirtute comprimerent, eosque in ore gladij ferirẽt: quod in nouo proculdubio testamento compescitur, cũ per semetipsam ueritas prædicat dicens: Diligite inimicos uestros, bene facite ijs qui oderũt uos. Quid ergo per tauros, nisi ueteri testamenti patres signantur? Nam dum ex permissione legis acceperant, quatenus aduersarios suos odij retributione percuterent (ut ita dicam) quid aliud quam tauri erãt, qui inimicos suos corporeæ uirtutis cornu feriebant? Quid uerò per altilia [b] nisi patres noui testamenti figurantur: qui dum gratiam internæ pinguedinis percipiunt, æternis desiderijs innitentes, quasi contẽplationis penna sese ad sublimia subleuant?

His [c] itaq; responde tur. Sunt quædã quæ salubri tm̃ admonitione sũt corripienda, non corporalibus flagellis animaduertẽda: sed eorum uindicta diuino examini tantùm est reseruanda, quando in delinquentes uidelicet disciplinã exercere non possumus, uel qa nõ sunt nostri iuris uel quia illorum crimina etsi nobis nota sunt, [d] tñ manifestis indicijs probari nõ possunt.

De ijs, qui non sunt nostri iuris, ait Apostolus in prima epistola ad Corinthios: Quid.n. mihi attinet de ijs qui foris sunt iudicare? de his enim dominus iudicabit. 1.Cor.5.d

Quod Augustinus exponens ait:

Infideliũ colloquia & conuiuia non sunt euitãda.

CAN. XVII.

INfideles non possumus Christo lucrari, si colloquium eorum uitamus, & conuiuium. [e] Vnde & dominus cum publicanis & peccatoribus manducauit & bibit. In his uerò qui intus sunt, [f] id est, infidelibus, putredo resecanda est. Luc.5.f

Hinc etiam cùm propheta dicit, Facit dominus † iudicium omnibus iniuriam patientibus: exponendo addidit Augu. ab ijs qui non sunt sui iuris, in quos nequit disciplina exerceri. Item: Quando multitudo est in scelere, nec salua pace ecclesiæ mali puniri possunt, tolerãdi sunt potius, quàm uiolata pace ecclesiæ puniendi. † al. dedit

Vnde Augustinus ait.

Quædam mala punienda sunt, & quædam toleranda. Psal. 35.a

CAN. XVIII.

QVidam cùm bonorum malorumque commistionem in ecclesia demonstratam uel prædicatam esse perspexerint, & patientiæ recepta didicerint (quæ nos firmissimos reddunt, ut etiam si uideatur in ecclesia zizania, tamen non impendiatur aut fides aut charitas nostra) & quoniã zizaniã in ecclesia esse cernimus, nõ ideo ipsi de ecclesia recedamus destituendã putant ecclesiæ disciplinã, quandã peruersissimã securitatem præpositis tribuentes, ut ad nos non pertineat nisi dicere [g] quid cauendum sit, quidve faciendum sit, quodlibet autem quisque faciat, non curare. Nos uerò ad sanam doctrinam pertinere arbitramur, ut utrisq; testimonijs uitam sententiamq; moderari, ut & canes in ecclesia propter pacem ecclesiæ toleremus, & canibus sanctum, ubi est pax ecclesiæ tuta, non demus. Cùm uero per negligentiam præpositorum, siue per aliam excusabilem necessitatem, siue per occultas surreptiones inuenimus in ecclesia malos, quos ecclesiastica disciplina corrigere aut coercere non possumus, [h] tunc ne ascendat in cor nostrum impia & perniciosa præsumptio, quia existimemus nos ab his esse separandos, ut peccatis eorum non coinquinemur, atque ita post nos trahere conemur, ueluti mundos sanctosque

Leui.19.c [a] CVm in lege. Et odio. Sed nonne odium habere, est mortale peccatum, ut xxv. disti. §. criminis. quare ergo hic dicit, quod hoc permittebatur iustis? potest dicere iustis alias. Vel dic, quod qui ulciscebatur se sine odio, non peccabat: qui autẽ cum odio, licet cõtra legem non fecerit, tamen peccauit: sicut dando libellũ repudij peccauerunt, licet a lege hoc eis permittebatur, extra de diuor. gaudemus. Luc.6.d

[b] Per altilia. de quibus in euangelio fit mentio. H. His itaque.

[c] His. scilicet authoritatibus, quibus probauit malos esse tolerandos.

[d] Nota sunt. s. xj. q. iij. eorũ & xxx. q. v. nullum. ij.

[e] INfideles. Et cõuiuium. s. xj. q. iij. ad mensam. Arg. contra. xxviij. q. j. omnes. & c. nullus. Sol. hic loquitur de paganis, ibi specialiter de Iudæis.

Sub nomen Christi abhorrentibus. [f] Qui intus sunt. quandoq; etiam Iudæos punit ecclesia extra de usur. post miserabilẽ. & xvij. quæstio. iiij. constituit.

Prælatus quid facere debet. [g] QVidã. Nisi dicere. Nõ ergo sufficit quod prælatus instruat quid sit faciẽdũ, nisi etiã puniat non facientes: ut j. ea. q. v. non est innocẽtiæ. & xlvij. distinc. quod ad nos. sicut non sufficit domino prohibere ne cũ seruo cõtrahat, quin teneatur ipse de peculio: ut ff. de pecu. l. si quis seruũ. & ff. de uerb. obliga. qui seruum. & ibidem. l. seruus uetante. Arg. tamen contra est xliij. dist. Ephesijs.

[h] Non possumus. sine scandalo: uel quia est occultum. vj. q. j. si omnia.

Nec

a Nec patientiæ. quandoq; enim remissio se mentitur pietatem:ut xlj. distinct. sæpe.

b Cvm quisque. Vbi periculum. cum ergo periculum schismatis timetur, mali nō sunt excommunicādi:ut 50. dist. ut cōstitueretur. j. ea. ipsa pietas. & c. non potest. Sed contrarium est xxiiij. q. iij. ecce. sed ibi cū non timetur scandalū. Itē contra extra de regu. iur. q scādalizauerit. Sed hic loquitur de ueritate disciplinæ, quę potest quandoq; deseri ꝓ scandalo: ibi de ueritate iudicij, quæ semper præualet scandalo.

Veritas disciplinæ qn̄quepôt deseri.

Est & alia. Hæc est tertia pars quæstio. in qua loquitur de præscitis & prædestinatis. Io. de Fā.

c Sicut nō est ab oratione. Multiplex est causa, quare non debemus cessare ab oratione malorum, uel eorū correctione. Nam quædam sunt ita prædestinata, ut precibus obtineantur: ut j. c. proxi. Item quia nescitur quis sit de numero prædestinatorum, & quis non: & de nemine est desperandum quandiu est in hac uita: ut de pœn. dist. vij. nemo. & quia Deus sæpe aliquid ꝓmittit ꝙ postea mutat si uidet homines negligentes: ut de pœnit. dist. j. prædixerat. & tamē si nō prosunt illi pro quo orat, ꝓsunt saltē oranti iuxta illud, Oratio mea in sinu meo cōuertetur. Ioan.

† ezc. li. 3

d Negligenda. ut de pœni. distin. vij. nemo.

e Obtineri. Postulādo. Nec ideo uoluit domin⁹ suscitare quartum mortuū, quia non fuit pro eo petitū: ut j. de pœni. dist. j. §. ex his itaq; uer.

discipulos ab unitatis cōpage quasi à malorum coniunctione segregandos, ueniant in mentem illæ de scripturis similitudines, & diuina oracula, uel certissima exempla, quibus demonstratum & pronunciatum est malos in ecclesia bonis permistos usq; in finē seculi, tē pusque iudicij futuri tolerandos: nihilque bonis in unitate ac participatione sacrametorum, qui eorum factis non consenserint, abfuturos, cùm uerò eis, per quos ecclesia regitur, abest, pace salua potestas disciplinæ aduersus improbos aut nefarios exercendæ: tunc rursus neque socordia neque segnitia dormiamus, sed aculeis pręceptorum quę ad seueritatem coercitionis pertinēt, excitandi sumus: ut gressus nostros in uia Domini ex utrisq; testimonijs illo duce atq; adiutore dirigentes, nec patientiæ a nomine torpescamus, nec obtentu diligentiæ sæuiamus.

Item contra epistolam Parmeniani. †

Leuius occulta, seuerius autem punienda sunt ab ecclesia delicta manifesta.

CAN. XIX.

Cvm quisq; fratrum & Christianorū intus in ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculū b schismatis nullum est. & infrà. Quando cuiusquam crimen est notū, & omnibus execrabile appareat, ut uel nullos prorsus, uel non tales habeat defensores, per quos possit schisma cōtigere, non dormiat seueritas disciplinæ.

Est & alia causa, qua correctio uerberum uel uerborum vr esse inutilis, uel superflua. Prædestinati. n. ad uitā, sine correctione mutantur: sicut Petrus, quē dn̄s respiciēs nemine corripiēte cōmonuit ad lacrymas. Pręsciti ad mortem, inter flagella deteriores fiūt, sicut Pharao. Bonis ergo superflua damnandis hæc inueniuntur esse inutilia.

His ita respondetur authoritate Greg. & Aug.

Sicut ab oratione cessandū non est, sic nec à correctione.

CAN. XX.

Sicut nō est ab oratione c cessandū pro eis, quos corrigi uolumus, etiam si nullo hoīum orante pro Petro dominus respexit eum, & fecit eum suum flere peccatum: ita non est negligenda d correctio, quamuis Deus quos uoluerit non correctos, faciat esse correctos: tunc autem ex correctione proficit homo, cum miseretur Deus atque adiuuat, qui facit quos uoluerit etiam sine correctione proficere.

Item in dialogorum lib. v. †

Soli prædestinati soluantur, qui tamen postulando suo labore meruerunt.

CAN. XXI.

Obtineri nequaquā possunt, quæ prædestinata non fuerint: sed ea quæ sancti uiri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut ꝓcibus obtineant † nā ipsa quoq; perennis regni prædestinatio, ita est ab omnipotenti Deo disposita, ut ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare.

Item Augustinus. †

Occulto Dei iudicio mali obdurantur flagellis boni emendantur.

CAN. XXII.

Nabuchodonosor pœnitentiam meruit fructuosam. Nónne post innumeras impietates flagellatus pœnituit, & regnum, quod perdiderat, rursus accepit: † Pharao aūt ipsis in flagellis durior est effectus, & perijt? Hic mihi rationē g

Christus quoque. Luc. 22.

f Nabuchodonosor, Accepit. Ar. ꝙ depositus potest restitui: ut de pœ. disti. vj. c. j. in fi. & xxxv. q. ix. sententiā. & c. Gregorius. Item est hic arg. ad quæstionem illam, ꝙ depositus restitutus præferendus sit substituto: ut viij. q. ult. c. ulti. Argu. cōtra. vij. q. j. eos qui licet determinata uidetur extra de fimo. ex insinuatione. Io. De hoc quid iuris sit, in quæstionibus notaui. B.

g Rationem. Arg. ꝙ de singulis nō est ratio reddenda: ut j. ead. q. de Tyrijs. & de pœnit. dist. iiij. si ex bono. Ar. cōtra. lxviij.

† Imo li. j. c. 8.

† Obtineant. Caue qa electi ita sunt ad uitā æternā. prædestinati, ut eam ꝑ solū Christum, cui à patre dat̄, obtineant non autē suis meritis uel opibus: bene quidē sunt ꝓdestinati ut ambulent in bonis opib⁹, ꝗ De⁹ ꝓpparauit, Ephes. 2. nō aūt ut per ea sed ꝑ solā fidem, hoc est meritū & cōmunionē xp̄i saluentur, si quidē in hoc nr̄a salus inclusa est Act. 4. & idē Greg. rectè loqui solet de ꝓdestin. ut patet in moralibus li. 34. ad c. 41. In Iob c. 9. cū seq. & habet j. de pœnit. dist. 2. c. citius. sic. j. de pœnit. dist. 3. c. sicut aqua.

† c. 15. li. de ꝓdesti. & gra. Tomo. 7.

Sic extra de sac. unct. §. ij. uers. de odore. ubi ista authoritas exponitur. 2. Co. 2. d

xvij. dist. chorepiscopi. & xxiiij. qō. iij. si habes.

a Odor. Bonus odor Christi est prædicatio bonorum.

b Vasis iræ. Non spontaneum. De hac materia notaui decimaquinta q. j. §. j. & ij. & c. merito.

c Ex prædestinatione. argu. quod non potest quis arguere factum, cuius author ipse fuit: ut xxviij. distinctione. diaconi. extra de cleri. coniug. diuersis. Ioan.

Deus non est author mali.

d Cum uero. Sic ergo bona quæ facit homo, per Deū facit: mala quæ facit, non facit per Deum: quia Deus non est author mali. Sed ne crederet aliquis quod Deus operetur etiam malum, quia legitur quod Deus tradidit Romanos in desideria carnis: & quod obdurauit cor Pharaonis, & quod reliquit Tyrios & Sidonios in peccatis suis: ideo ostendit qualiter hoc intelligatur.

† Augu. eod. lib.

e Aliquos. Scilicet Romanos.

Tradi hominē peccato, quō intelligatur.

f Aut traditos. Tradere dicitur hominem peccato, quando permittit ipsum peccare. uel quia subtrahit ipsi gratiam.

g Legimus. In epistola ad Romanos, & in Exodo, & in Euāgelio Matthæi de Tyrijs & Sidonijs.

cap. 1. cap. 7. & 8.

h Non meritos. Ex hoc patet quod primam gratiā nemo meretur: ut j. de conse. di. iiij. gratia. & capi. placuit ut quicunque.

i Fecit. Scilicet bona.

k Fecit. s. mala.

l Dicitur. In Epistola Ioannis.

m Ex nobis. Quantum ad prædestinationem.

reddat, qui diuinum cōsilium nimium altè sapientiæ corde dijudicat: Cur medicamentū unius medici manu confectum, alij ad interitum, alij ualuerit ad salutem: nisi quia Christi bonus odor a alijs est odor uitæ in uitā, alijs est odor mortis in mortem? Quantum ad naturam ambo homines erant. Quantum ad dignitatem ambo reges. Quantum ad causam ambo captiuum Dei populum possidebant. Quantum ad pœnam ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diuersos, nisi quòd unus Dei manum sentiens in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit: alter libero contra Dei misericordissimam ueritatem pugnauit arbitrio?

Idem. †

CAN. XXIII.

Vasis iræ nunquam Deus redderet interitum, si non spontaneum b inueniretur homo habere peccatū: quia nec Deus peccanti homini iustè inferret iram, si homo ex prædestinatione c Dei cecidisset in culpam. Idem: Prædestinationem Dei siue ad bonum siue ad malum in omnibus operari, ineptissimè dicitur, ut ad utrunque homines quædam necessitas uideatur impellere: cum in bonis uoluntas sit intelligenda, non sine gratia, in malis autē uoluntas intelligenda est sine gratia.

Cùm uerò: d aliquos à Deo aut traditos f desiderijs suis, aut obduratos legimus, g aut relictos magis in peccatis suis, hoc ipsos meruisse profitemur: quia talia eorum crimina præcesserunt, ut ipsi sibi pœnam debuerint qua eis etiam supplicium uerteretur in reatum. Atque ita nec de iudicio Dei querimur, quo deserit meritos deseri, & misericordiæ eius gratias agimus, qua liberat non meritos h liberari. Vires itaque obedientiæ nō ideo cuiquam subtraxit, quia eum non prædestinauit: sed ideo eum non prædestinauit, quia recessurum ab ipsa obedientia esse præuidit. Prædestinatio quoque Dei semper in bono est: quæ peccatum sola uoluntate hominis cōmissum, aut remittendum nouit cum laude misericordiæ, aut plectendum cum laude iustitiæ. In malis autē operibus nostris, sola præscientia Dei intelligenda est: quia sicut præsciuit & prædestinauit quæ ipse fecit, i & ut faceremus dedit, ita præsciuit tantùm non etiam prædestinauit quæ nec ipse fecit, k nec ut faceremus exegit. Ii autem de quibus hic dicitur: l Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis: m si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum: uoluntate exierunt: uoluntate ceciderunt, & quia præsciti sunt casuri, non sunt prædestinati. Essent autem prædestinati, si essent reuersuri, & in sanctitate ac ueritate mansuri. Ac per hoc prædestinatio Dei multis est causa standi, n nemini est causa labendi.

Non ergo necessitatem facit correctionis uel obdurationis diuina prædestinatio seu præscientia: cùm boni per gratiam

n Standi. Sed nonne iam dixit quod prædestinatio non est causa quare homo faciat bonum: sed potius bonum quod facit, est causa prædestinationis? Sed dicas hic prædestinationē appellari Deum prædestinantem. Nam nemo potest uenire ad me, nisi ei fuerit datum à patre meo. Vel dic quod prædestinatio non est causa efficiens, sed est causa sine qua non fit. Item si uere uolumus loq., non est concedendum quod futura bona † sint causa prædestinationis: quia ex hoc sequeretur quod causa esset posterior suo causato. Item quicquid Deus prædestinauit, ab æterno prædestinauit. si ergo prædestinatio est æterna: ergo non habet causam suæ generationis. non ergo futura sunt causa eius. Item si quid esset causa generationis eius, ergo eius oppositum esset causa corruptionis eius. sed impossibile est eam corrumpi uel desinere esse: quia si corrumperetur uel desineret esse: ergo post hoc instās non esset. ergo si modo non est, nunquam fuit. nam bene sequitur, si fuit prædestinatum: ergo prædestinatum est, & semper erit prædestinatum. Ioan. Falli-

Prædestinatio, est Deus prædestinās.

† Bona optima & uerissima gl. ex ipsius Augu. uerbis sūpta: ut patet in lib. de prædesti. sāc. c. 17. cū duob. seq. & in enchiri. ad Lauré. c. 99. & ad Sixtum epist. 105. cum seq. Deus est. n. qui agit in electis, & ut uelint & ut efficiunt, ad Phili. c. 2. nō ergo elegit eos, quia bona facturi erant, sed ut eos sāctificaret, & ambulare faceret, in bonis operibus, quæ eis præparauit. c. j. & 2. ad ephe. contrariū uero dicētes Pelagiani sunt impii. hæretici.

Prædestinatum ab æterno est quicquid deus prædestinauit.

1. Io. 2. a

corrigantur, & libero arbitrio mali pereant. Nec enim quia prædestinatio seu præsciētia Dei falli [a] nō potest, necessario eueniunt quæ prædestinantur uel præsciuntur: sicut nec necessariò prædestinantur uel præsciuntur quæ futura sunt: sed quia bona absque eius gratia, mala præter eius scientiā euenire non possunt.

Quamuis [b] ergo conuenienter dicat, si hæc prædestinata sunt uel præscri ta, necessariò eueniēt: non tamen ideo absolutè uerum est. sed † necessariò euenient quæ prædestinata sunt uel præscita: quia hic necessitas refertur ad rerum euentū, ibi ad intuitum diuinæ præscientiæ. Vnde August. Duæ sunt (inquit) necessitates: simplex una: ueluti necesse est omnes homines esse mortales. altera conditionis: ut si aliquem ambulare quis scit, eum ambulare necesse est. quod enim quisque esse nouit, id esse aliter quàm notū est, nequit. [c] sed hæc minimè secum illam simplicem trahit. hanc enim necessitatem nō propria facit natura, sed cōditionis adiectio. Nulla enim necessitas cogit icedere uoluntate gradientē: quamuis eum tunc cùm gradiatur, incedere necessarium sit. Eodem igitur modo si quid prouidentia præsens uidet, id necesse est esse, tametsi nullam naturæ habeat necessitatem. At quidē ea futura, quæ ex libertate arbitrij proueniunt, præscientia continetur. Hæc igitur ad intuitum relata diuinum, necessaria fiunt per dispositionem diuinæ notionis. Per se uerò cōsiderata ab solutam naturæ suæ libertatē non deserunt. † Fiet igitur proculdubio cuncta quæ futura Deus esse prænoscit, sed eorum quædam de libero proficiscūtur arbitrio: quæ quamuis eueniunt, existendo tamē naturam propriam non amittunt: quæ priusquam fierent, etiam non euenire potuissent.

His omnibus, mala nostra libero adscribuntur arbitrio: cùm alibi diuinæ adscribantur indignationi.

Vnde Gregorius:

Cùm superna indignatio sese (ut ita dixerim) medullitus mouet, hanc opin o uel oppositio humana nō remouet: nec se cuiuslibet utiliter deprecatio obijcit, cùm semel Deus aliquid ab intimis irascēdo disponit. Hinc est.n. quòd Moyses, qui reatum totius plebis [d] *apud dominū suis precib. ter fit: dumq; se obicem obtulit, diuinæ iracundiæ uim placauit: ad Petrā Oreb* [e] *ueniens & pro aquæ exhibitione diffidens, repromissionis terrā ingredi domino irascente* [f] *non potuit. Item Augu. De Tyrijs uerò et Sydonijs quid aliud possumus dicere, quàm non esse eis datum desuper ut crederent,* [g] *quos credituros fuisse ipsa ueritas docet, si talia qualia apud non credentes facta sunt uirtutū signa uidissent. Quare aūt hoc eis negatū fuerit, dicant si possunt, qui calūniantur, & ostendant cur apud eos dominus mirabilia, quib. profutura nō erāt, fecerit, et apud eos quib. profutura erant, non fecerit. Nos etenim si ratione* [h] *facti profunditatē iudicij eius penetrare nō possumus, manifestissimè tamē scimus et uerū esse quod dixit, et iustum esse quod fecit: et non solùm Tyrios et Sidonios, sed ēt Corozaim & Bethsaida potuisse conuerti, & fideles ex infidelib. fieri, si hoc in eis uoluisset dominus operari. neq; enim ulli falsum uideri pōt, quod ueritas ait, Nemo potest*

[a] Falli. Hæc argumentatio nō ualet: Deus præuidet aliquid, & aliter potest euenire: ergo præuidētia Dei est fallibilis.

[b] Quamuis. Ad huius §. intelligentiam, nota ꝙ omnes tales locutiones sunt duplices: si Deus præuidit aliquid, necessario illud eueniet: quia si hæc dictio necessārio determinat totalē cōsequentiam, locutio est uera, & tūc talis est sensus in consequentia: si Deus præuidit aliquid, illud euenire est necessariū. Si autem hæc dictio necessario determinat ipsum consequens: est falsa. Similiter hæc est duplex: necessariū est. Socratem ambulare cū ambulat: quia si intelligatur cōposita & de dicto, uera est: si d̄ re, est falsa. Similiter hęc est duplex, necessariū est hoc euenire ꝙ Deus præuidit: de dicto est uera: de re est falsa. Illud enim ꝙ Deus præuidet, non est necessariū euenire. Et nota. ꝙ talis argumentatio non ualet: si Deus præuidit aliquid necessario illud eueniet. ergo si Deus p̄uidit aliquid, necessariū est illud euenire: quia modo hæc dictio necessariū, nō pōt determinare ipsam consequentiam, sed tantum consequens.

[c] Nequit. Vera est si intelligatur de dicto.

[d] Plebis. Historiam habes quadragesimaquinta dist. disciplina.

[e] Oreb. Historiam habes de pœnitentia. di. ij. opponitur.

[f] Irascente. Intelligas tamē, ꝙ quantum ad temporalē pœnam potest ira Dei esse commutabilis: sed quantum ad æternam non: uigesimasecūda, quæstione quarta. cap. incommutabilis.

[g] Vt crederent. Præsente domino, sed postea crediderunt ad prædicationem Apostolorum.

[h] Si ratione. Eodem modo uidetur dicendū, quod si Papa aliquid facit qd̄ ur̄ iniustū, ubi nos rationē non possumus assignare, qd̄ nihilominus illud iniustum sit. xvij. q. iiij. §. qui autem.

Pro

' Si Deus p̄uidit aliqd, necessario illud euenit, habet duplicē sēsum.

† In uet. cod. deest uox, sed. & sic tex. planior: tn̄ quia in alijs libris inueni, sic reliqui, admonens, ꝙ uox, sed, d̄mōstrat hoc loco.

[a] Sub. nō facta relatiōe ad antecedens, sed per se considerata.

[a] Sub. qa idē est scilicet d̄ dicto sic cō posito, facta. s. relatione consequentis ad antecedens.

† Dixi in cōsuet. Paris. §. 8 gl. j. q. j.

Exo. 32. c

Nu. 14. c

Mat. 11. c

Ioan. 6. c

uenire ad me nisi fuerit ei datū à patre meo. Itē qui per prophetā [a] *Iudaicæ plebi promisit: Ecce ego sepiā uias* [b] *tuas spinis,* [c] *et muniam eas lapidibus quadris:* [d] *id est, adimam tibi facultatem peccandi.*

Idem per Psalmistā de dānandis dixit: Fiant uię illorum tenebræ et lubricum, & Angelus domini persequens eos.

Sed in his omnibus, uitia nostra humanæ adscribuntur mentis arbitrio. qđ diuina clemētia in electis misericorditer uertit ad bonum: in damnandis iustè relinquit ad malum. Sicut ergo quamuis certissimè sciamus neminem ultra terminum à Deo sibi præfixum esse uictūrū, omnibus tamen languentibus non incongruè medemur: sic quamuis nemo saluetur nisi prædestinatus ad uitam, omni tamē delinquenti est adhibenda correctio: nec malorum est negligenda disciplina.

Vnde idem Augustinus ait bonifacio: †

Non semper in eos, qui peccant, uindicta est exercenda.

CAN. XXIIII.

Ipsa pietas, ueritas, charitas nos non permittit contra Cæcilianum eorum hominum accipere testimonium, [e] quos in ecclesia nō uidemus, cui dominus perhibet testimonium. quos enim diuina testimonia non sequūtur, pondus humani testimonij perdiderunt. [f] Item: Molestus ¶ medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio: ille ligando: iste cædendo: sed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant: ista potius falsa mansuetudo, est crudelitas. Item: si per potestatem [g] † quā propter religionē ac fidem [h] regum tempore (quo debuit) diuino munere accepit ecclesia, ij qui inueniūtur in uijs & sepibus, id est, ī hæresibus & schismatibus coguntur intrare: [i] non quia coguntur reprehendant, sed quare [k] coguntur attendāt. Cōuiuium domini, est unitas corporis Christi, non solùm in sacramento altaris, sed etiam in uinculo pacis.

In eodem Theodosius Imperator legem [l] generaliter in omnes hæreticos promulgauit, ut quisquis eorum episcopus uel clericus ubilibet esset inuentus, x. libris auri mulctaretur. Item, si duo [m] aliqui in una domo simul habitarent, quam certissimè sciremus ruituram, nobisque id prænuntiantibus nollent credere atque in eadem manere persisterent: si eos inde possemus eruere uel inuitos, quibus imminentem illam ruinam prædemonstrauimus, ut ulterius redire sub eius periculum non auderent, puto nisi faceremus, non immeritò crudeles iudicaremur. Porrò [n] si unus illorum nobis diceret, Quando intraueritis eruere nos, memetipsum continuo trucidabo: alter autem nec exire quidem inde nec erui uellet, sed neque necare se auderet: quid eligeremus, utrùm ambos ruinæ opprimendos relinquere: an uno saltem per nostram operam liberato, alterum non nostra [o] culpa sed sua potius interire permitteremus? Nemo est tam infelix; qui non quid fieri in talibus rebus oporteat, facillimè iudicet. Item post pauca, Quòd si plurimi essent in domo ruitura, & inde unus saltem liberari posset, atque id cùm facere conaremur, alij semetipsos præcipitio necarent: doleremus de cæteris, uerùm de unius saltem salute consolaremur: non tamen ne seipsos alij perderent, perire uniuersos nul-

Osee 2. b

Psal. 34.

† Et secūdū hoc expone, perhibet testimoniū ex hoc. s. ꝙ fidē traditā à Deo habuit & seruauit. & dic cui, s. Cæciliano.

† Epi. 50.

[a] Prophetam. Oseæ.
[b] Vias. Id est, actiones.
[c] Spinis. Id est, cō punctionibus.
[d] Lapidibus quadris. Id est, uirtutibus quatuor, uel doctrina quatuor Euangeliorum.
[e] Ipsa pietas. Testimonium. In hoc quod est mortuus ī unitate † ecclesiæ. sed quidam hæretici uolebant eum post mortem accusare de hæresi: ut xxiiij. q. ij. sane profertur. uersic. item si uera sunt. sed non erant recipiendi etiam in crimine hæresis, cum ille bonæ opi. fuit: ut ij. q. j. in primis. hæreticus autē bene reciperetur contra hæreticum: ut ij. qō. vij. si hæreticus. Ioan.
[f] Perdiderunt. Prima quæst. vij. non potest. Ioan.
[g] Potestatem. Quā non habebat ecclesia, cum & nouella adhuc esset. sed postea quando cœpit dominari principibus: ut j. ead. displicet. & ca. non inuenitur.
[h] Ac fidem. Ecclesiæ conseruandam.
[i] Intrare. Id est, redire ad ecclesiam.
[k] Sed quare. Quasi dicat, non est considerandum quid fiat, sed qua de causa fiat, ut j. e. q. viij. occidit. & ff. de fur. uerum. similiter nō est considerandum quid fiat, sed quo animo fiat: ut xv. q. vj. ca. j. in fin. quasi dicat, cogantur ire ad commodum ipsorum, scilicet ad conuiuium de quo agitur in Euangelio, lvj. di. sponsus. s. ead. cum in lege.
[l] Legē. Quā habes C. đ hæret. Arriani.
[m] Si duo. Tres enim ponit casus. Primo sic: duo sunt in domo ruitura, & ambos possumus liberare: ad hoc tenemur. † licet sint inuiti. Secundo sic: duo sunt in domo una, & si unum liberamus, alter uult se necare. Tertio sic: multi sunt in domo una: & non nisi unus liberari potest.
[n] Porro. Secundus casus.
[o] Non nostra. Licet enim aliquis seipsum interimat ꝓpter nos, dummodo nos iuste moueamur: ut s. eadem. q. v. cum homo. & ca. de occidendis. & xlvij. distinct. quid ad nos.

Libera

† Et nisi faceremꝰ crudeles iudicaremur ut j. sequitē ibi, puto, &c. ex hoc q̃dā dicunt hinc elici arg. ꝙ q̃libet tenetur alium à morte temporali liberare, si pōt. s. ead. q. j. nō inferēda ubi de hoc Arc.

† Alias, qua pp ñ potestate.

lo liberato [a] permittere mus. Quid agitur de opere misericordiæ quod pro uita æterna adipiscenda, & pœna æterna uitanda hominibus debemus impendere, iudicandum est: si pro salute ista non solũ temporali, sed etiam breui & ad tempus exiguum liberanda, sic nos subuenire hominibus ratio uera et benigna cõpellit? [b]

Item: Si (inquiunt Donatistæ) oportet ut nos extra ecclesiam & aduersus ecclesiam fuisse pœniteat, ut salui esse possimus, quomodo post istã pœnitentiam apud uos clerici uel etiam episcopi permaneremus? Hoc non fieret: quoniam re uera (quod fatendum est) fieri non deberet, [c] nisi pauci ipsa compensatione [d] sanarentur. Sed sibi hoc dicant, & multo maximè humiliter doleant, qui in tanta morte præcisionis iacent, ut isto quodam uulnere matris ecclesiæ catholicæ reuiuiscant. Cum enim præcisus ramus inseritur, fit aliud uulnus [e] in arbore, quo possit recipi ut uiuat, qui sine uita radicis peribat: sed cùm receptus recipiẽti coaluerit, & uigor consequitur, & fructus: si autem non coaluerit, ille quidem arescet, sed uita arboris permanebit. Est enim & tale inserendi genus, ut nullo præciso ramo, qui intus est, ille qui foris est inseratur, non tamen nullo, sed uel leuissimo uulnere arboris. Ita ergo & isti cum ad radicẽ catholicam ueniunt: nec eis postquam uix erroris sui pœnitet, honor clericatus aut episcopatus auferetur. si quidẽ fit aliquid tanquam in cortice arboris matris, contra integritatẽ seueritatis: ueruntamen quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: ad Dei misericordiam precibus fusis, coalescente suorum pace ramorum, charitas cooperit multitudinẽ peccatorum. Et paulò pòst. Verùm in huiusmodi causis, ubi per graues dissensionum scissuras non huius aut illius hominis est periculum, sed plurimorum strages iacet, detrahendum [f] est aliquid seueritati, ut maioribus malis sanandis syncera charitas subueniat. Habeant ergo de præterito detestabili errore, sicut Petrus habuit de mendacij timore [g] amarum dolorem, & ueniãt ad ecclesiam Christi ueram, id est, catholicã matrem: sint in illa clerici, sint episcopi [h] utiliter, [i] qui contra eam fuerũt hostiliter. Non inuidemus, imo amplectimur, hortamur, optamus, & quos in uijs aut in sepib. inuenimus, intrare cogimus. Et sic [k] nondum quibusdam persuademus, quia non res eorum, [l] sed ipsos quærimus.

Idem Fausto.

Medicinali seueritate mali coguntur ad bonum.

CAN. XXV.

Quid faciet ecclesiæ medicina [m] salutem omnium materna charitate conquirens, tanquam inter phreneticos [n] & lethargicos æstuans? Nunquid contemnere, nũquid desistere uel debet uel potest? Vtrisque si necesse est [†] molesta est, quæ neutris est inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolũt excitari: sed perseuerat diligentia charitatis phreneticum ligare, lethargicum stimulare, ambos amare. Ambo offenduntur, sed ambo diliguntur: ambo molestari quandiu ægri sunt indignantur, sed ambo sanati gratulantur. In eodem. Catholici esse non incipiunt, [o] nisi hæretici esse destiterint. Neque enim sacramenta eorum inimica sunt nobis, quæ in illis nobis sunt communia: [p] quia non humana sunt, sed diuina. Prius error eorum est auferendus, quem malè inierunt, non sacramenta, quæ similiter acceperunt: quæ ad pœnam suam portant & habent, quamuis indignè habent, sed tamen habent.

[†] alias, necesse est ut sit molesta, quæ neut. &c.

[a] Liberaito. Id est, non minus aliquẽ liberare teneris, licet omnes alij se perderent.
[b] Compellit. Ergo uidetur ꝙ omnibus sit præceptũ ut denuntient crimina delinquẽtiũ: sed hoc intelligas tãtum de prælatis, uel de canonica denuntiatione: ut ij. q.j. si pec cauerit.
[c] Non deberet. De iure communi.
[d] Compensatione. Id est, ut alij facilius redeant ad ecclesiam cum uidẽt aliquos reuersos tolerari in suis ordinibus.
[e] Vulnus. Dupliciter inseritur ramus arbori: ut de consec. dist. v. nunquam. tunc dicunt duo uulnera infligi arbori, id est, ecclesiæ, quando ille qui fuit destitutus, restituitur, & alter q substitutus fuit, remouetur. Secundo modo qñ nullus fuit substitutus, & illud dr leue uulnus.
[f] Detrahẽdum. Sic xliiij. dist. comessationes. & l. di. ut cõstitueretur.
[g] De mendacij timore. Id est, de mẽdacio timoris.
[h] Episcopi. s. dist. xij. nos consuetudinem. contra.
[i] Vtiliter. Non intelligas ꝙ Aug. hic restituat ẽpos depositos: sed docet qd fieri possit.
[k] Et sic. Id est, propter res eorum.
[l] Non res eorum. ut j. q. vij. c. j. & ij.
[m] Quid faciet. Medicina. Id est, correctio.
[n] Inter phreneticos. Id est, ad modum phreneticorũ sæuientes.
[o] Incipiunt. Egressis enim malitiæ uirtutis operatur ingressum. xxxij. q. j. cum renuntiatur. hæc tamen non est concedenda: si aliquis incipit esse bonus, non tamẽ perfectus, desinit esse malus. de pœ. di. ij. forte. & c. si sermo.
[p] Communia. Infra de conse. di. iiij. non in uobis. no. s. j. q. j. sacramenta. Ecce

Denuntiatio canonica omnib. præcipitur.

Nam solus Papa restituit. 2 q. 6. ideo, dicit tñ potest secundum quosdam, ꝙ q. libet eps potest cũ hrtico. dispensare. ar. 50. di. presbyteros. Arch. Virtutem ĩgredit, q malitiam egredit.

Ecce quòd crimina sunt punienda, quando salua pace ecclesiæ feriri possunt: in quo tamen discretio adhibenda est. Aliquando enim delinquentium multitudo diu per patientiam ad pœnitentiam est expectanda: aliquando in paucis est punienda: ut eorum exemplo cæteri terreantur, & ad pœnitentiam prouocentur. Hinc cùm discipuli cælesti igne Samaritanos uellent consumere, prohibiti sunt: & Samaritani ad pœnitentiam sunt expectati, ut Christo prædicante conuerterentur ad fidem.

Vnde Ambrosius ait:

Non semper in eos, qui peccant, uindicta est exercenda.

CAN. XXVI.

Qvod Christus discipulos suos increpauit, quia ignem de cælo descẽdere super eos gestiebant q ipsum non receperant, ostenditur nobis nõ semper in eos qui peccant, uindicandum: quin nonnunquam amplius prodest clementia tibi ad pœnitentiã, quam lapso ad correctionẽ. Denique Samaritani citius crediderunt, à quibus hoc loco ignis arcetur: nec discipuli peccant, qui legem sequũtur. sciebant enim & Phineęs reputatum ad iustitiam, quod sacrilegos interemerat: & ad preces Heliæ ignem descendisse de cælo.

Potest in hac prohibitione apostolorum aliud intelligi. Apostoli non zelo iustitiæ, sed amaritudinis odio ob iniuriam suæ expulsionis uindicãdam, Samaritanos igne uoluerunt cõsumere. Dominus autem uolens eos iniuriã propriæ personæ cum patientia & gaudio tolerare, iniuriam uero seruitutis diuinæ noninultam relinquere, ait: Nescitis cuius spiritus estis? Hinc ẽt Petrus, qui cũ alijs audierat: Beati eritis cùm maledixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersus uos: gaudete in illa die & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in cælis: contumelias sibi illatas cum gaudio suscipiebat: peccata uerò, quæ in Deũ cõmittebantur, acerrimè puniebat. Vnde Ananiam & Sapphiram spirituisancto mentientes, mortis sentẽtia perculit. Sic etiam Paulus dum à suo contemptu pia admonitione & multimoda commendatione sui, Corinthios reuocaret, magum illum Elymã, qui credituros à fide retrahebat, cæcitate percussit: ut cæteri perterriti prædicationẽ eius non impedirent sed in Christũ credentes animæ cæcitatẽ effugerent. Et Corinthiũ illum fornicatorem, qui in Deum peccauerat, satanæ ad uexandum tradidit. Hinc etiam Gregorius scribit Ianuario episcopo reprehendens eũ quòd ob iniuriam propriæ personæ quendam excommunicauerat, dicens:

Acta 5.a
Actu. 13.b
1. Cor. 5.b

Pro iniuria propria, episcopo aliquem excommunicare non licet.

CAN. XXVII.

epist. 34. lib. 2.

INter querelas multiplices, Isidor⁹ uir clarissimus a fraternitate tua frustrà se excommunicatũ anathematizatumq; conquestus est, quod quã ob rem factũ fuerit, dum à clerico tuo, qui præsens erat, uoluissemus addiscere, pro nulla alia causa, nisi pro eo q te iniuriauerat, factum innotuit. quæ res nos uehementer afflixit. Quod si ita est, nil te cogitare de cælestibus ostendis: sed terrenam te habere conuersationem significas, dum pro uindicta propriæ iniuriæ (quod sacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis inuexisti.

Ecce. Hæc est iiij. pars quæstio. in qua probat Grat. q uindicta nõ est inferenda, supple scilicet amore ulciscẽdi, sed tantum amore iustitiæ scilicet cum peccant in Deum: cum autẽ peccãt in nos, parcere debemus. & hoc probat p tres authoritates. Ioan. de Fant.

a Qvod Christus discipulos. Iacobũ & Ioannẽ, quos præmisit in ciuitatẽ Samaritanorũ ut pararẽt sibi hospitium.

Cõcor. text. in l. aut facta. §. fi. de pœnis. cũ uulga. cõcor.

b Ad correctionẽ. prosit uindicta, uel ualeat disciplina.

c Peccant. j. ea. ea uindicta. cõtra. ubi uidetur quod apostoli odio desiderauerunt uindictã. Sed dic quod non peccabant in re quam uolebant, sed in modo uolendi. xxij. q. ij. §. Abraham. Vel dic quod peccabãt: sed dicũtur nõ peccasse, quia lex hoc permittebat, scilicet punire inimicos j. ead. quæstio. cum in lege.

Apostoli uindictam desiderantes, an peccauerunt.

Et 22. q. 4. si quis p uetus. & hoc est qđ dicit Azo no peccãt, scilicet ita q inde puniantur à lege: põt dici secundum Gof. q peccabãt inspecta perfectione euãgelij, non peccabant inspecto rigore iuris.

d Et Phinees. Historiam habes ij. q. vij. item cum Balaã.

e Multimoda. quã fecit in illa prolixa lectione: Libenter sufferetis: ubi narrat suas passiones, & reuelatiões suas.

f Elymam. historiam habes. xlv. distinct. §. Salomon. Ioan.

g Inter querelas. Conquestus. auditur ergo ille q cõqueritur se iniustè excommunicatum: & hoc secundum uetera iura: ut xj. quæstio. iij. si episcopus Vel dic quod tunc auditur talis cũ euidenter constat de iniusta excommunicatiõe: ut extra de appell. solicitudinem. alias nõ auditur, nisi cum dicit excommunicationem esse nullam: ut extra de ent. excõ. per tuas. Ioã. Hodie recurretur super hæc ad nouellam. B.

Luc. 9. g
Nu. 25. c
4. Re. 1. d

h Propriæ. Ergo episcopus nõ potest excommunicare aliquẽ pro iniuria sibi facta: ut hic, & j. ea. quæstio. v. de occidendis. nec enim potest esse iudex in causa sua: a ut iiij. q. iiij. ca. j. Sed contra j. ead. Guilisarius. & ij. q. vij. si qs erga. Sed distĩguas ut ibi not. per id quod est lxiij. dist. Salonitanæ. Ioan.

Eps iniuriantẽ sibi nõ potest excõmunicare.

Luc. 9. g
Matt. 5. a

a Cõcor. tex. in l. Iulianus. ff. de iur. om. iud. & in l. extat. cum cõcor. C. unde ui.

Si

Vnde decætero omnino eſto circunſpectus atque ſolicitus: & talia cuiquã pro defenſione propriæ iniuriæ inferre denuo nõ præſumas. nam ſi tale aliquid feceris in te ſcias poſtea eſſe uindicandum.

Hinc idem in homilijs oſtendens, ꝙ peccata quę in Deũ uel proximum cõmittuntur à nobis punienda ſunt: ea uerò, quibus in nos delinquitur, patienter uel toleranda uel potius diſsimulãda ſunt, ait.

Valde offendit, qui domini ea debita impunè dimittit.

CAN. XXVIII.

SI is, qui prælatus eſt, debitori [a] dominico culpas impunè dimittit, non mediocriter profectò offendit, [b] qui debita cæleſtis regis & domini ſua præſumptione reſoluit. ea nanque, quæ in nos committuntur, facilè poſſumus [c] dimittere: ea uerò quæ in Deũ cõmiſſa ſunt, cum magna diſcretione, nec ſine pœnitentia [d] poſſumus relaxare.

Semel uerò culpa dimiſſa, recidiuo dolore iterum ad animum reuocari non debet.

Vnde Gelaſius Geruntio, Ioanni, Germano, & Petro epiſcopis.

Iniuria cùm ſemel remittitur, iterum reuocari nõ debet.

CAN. XXIX.

SI illic ubi hæc acta ſunt [e] præſentibus utriſq; cõſtiterit, & ſatiſfeciſſe Stephanũ, & ſupplicatione [f] ſuſcepta eũ, qui malè tractatus eſt, ignouiſſe, ſemel in abolitione remiſſa punitio, recidiuo [g] dolore non debet iterari: diuinæ ſcilicet imitatione clementiæ quæ dimiſſa peccata in ultionem redire non patitur. [h] ſin uerò nihil uel de ſatiſfactione probabitur, uel de remiſsione tranſactum, [i] dilectionis ueſtræ ſermone monſtretur: quatenus ſi uel nunc ſaltem poterit competens ſatiſfactio prouenire, illud potius exerceatur, ubi animum ſanare poſsit afflicti. [k] Si uerò irremiſsibilis [l] perſtet [m] acerbitas, ibidem nihilominus uindicetur ubi plectibilis orta eſt præſumptio.

a Si is qui. Debitori. id eſt, ei qui in Deũ deliquiſe. & eſt ſimile extra de ſenten. excom. contigit.

b Offendit. ut ǰ. ſi ea. nam culpa eſt, quandoque relaxare uindictam:: ut xxviij. diſt. quia ſunt culpæ.

Iniuriã nobis factam an teneamur remittere.

c Poſſumus. imo iniuriam nobis factam tenemur dimittere. C. de epiſc. & cleric. ſi quis in hoc, uerſus finem. in iuriam, id eſt rancorem, ſed iniuriã, id eſt ſatisfactionẽ iniuriæ non tenemur remittere: ut xc. di. ſi quis cõtriſtatus. imo bene facit q̃ ꝓſequitur iniuriã ſibi factam: ut xlv. diſt. & qui emendat. & ǰ. ea. q. v. de occidendis. nam reipublicæ intereſt pœnas non facile dimitti: ut C. de pœn. ſi operis. & ǰ. ea. eſt iniuſta. lv. diſtinct. ſed illud. ſic ergo per pactũ poſſumus remittere, in quantũ noſtrum priuatum commodum tangit: ſed inquantum tangit commodum aliorũ, nõ poſſumus: ut ff. de pac. iuris gentium. §. ulti. & eſt ſimile lxiij. diſt. ca. Salonitanæ ſic nec filius poteſt remittere id ꝙ debetur patri, nec tutor debitum pupilli: ut C. de pact. pactum. & l. ſequẽ. nec preſes debitum ciuitatis. C. de tranſact. præſes. Sed nũquid epiſcopus poteſt remittere iniuriam illatam eccleſiæ? Videtur quod ſic: quia iniuriarum actio nõ eſt bonis noſtris ante litem conteſta. ut ff. de iniur. l. iniuriarũ. unde epiſcopus præter cõſenſum capituli poteſt eã remittere: argu. extra de ijs quæ fiũt à prælatis. cum apoſtolica. cum enim epiſcopus ſit pater: ut xcv. diſtin. eſto. & pater poſsit remittere iniuriam factam filio, ut ff. de iniur. l. ſed ſi unius §. filiofamilias. ergo epiſcopus poteſt. ſed non credo quod ſolus epiſcopus poſsit illam remittere. nam epiſcopus procurator dicitur eccleſiaſticarum rerum: ut xij. quæſti. j. capit. ulti. unde cum ſit procurator, conditionem eccleſiæ non poteſt facere deteriorem: ut extra de donatio. cap. ij.

Reipublicæ intereſt pœnas nõ facile dimitti.

Iniuriã eccleſiæ illatã an poſſit eps remittere?

Eps procurator dicit eccleſiaſticarũ rerũ, ideo illius cõditionẽ deteriorẽ facere nõ põt.

d Sine pœnitentia. interiori, ſcilicet cordis contritione, ſine qua nulli datur uenia: ut xxiiij. q. ij. legatur. & ǰ. ead. eſt iniuſta. 50. diſt. ſi quis diaconus. habita ergo cordis contritione, poteſt ſacerdos partem uel totum remittere ſecundum qualitatem perſonæ, loci & temporis: ut xxvj. q. vij. de his.

Dicunt quidam ꝙ ſano peccatori debet ſacerdos imponere ſaltẽ pœnitẽtiã aliquã, alioqui nõ dimittitur peccatum arg. de pœni. diſ. j. neminem.

Semel uero. Hæc eſt quinta pars quæſtio. in qua probat quod peccata ſemel dimiſſa, iterum non ſunt punienda. Ioan. de Fant.

e Si illic. Acta ſunt. Ibi enim eſt agenda: ut iij. quæſtio, vj. ibi.

f Supplicatione. bene dicit ſupplicatione: quia ſi nõ per preces, ſed propter pecuniã remitteretur iniuria, infamis eſſet: niſi hoc fieret authoritate iudicis: ut ff. de ijs qui not. infamia. l furti. §. pactus.

g Recidiuo. argu. quod ex quo q̃s eſt abſolutus, uel poſtquam pœnituit, ꝙ amplius de illo crimine accuſari non poteſt: ut extra de accuſa. de his criminibus. & ij. q. j. prohibetur. ſimiliter q̃ iurauit ſe non accuſaturum aliquẽ, non poteſt eum accuſare: ut ex. de accuſat. ueniens. licet poſsit denũtiare crimen ſuum: ut extra de iureiur. quemadmodum. in fin. imo eo ipſo quod q̃s dicit ſe nolle accuſare, non admittitur accuſans, ut ff. de adult. l. ſi maritus. §. ſi negauerit. imo tacite renuntiat quis accuſationi ſuæ. extra de ijs quæ fiunt à maio. parte capit. ex ore. in fin. & extra de offi. dele. gratũ. Hoc autẽ ſcias, quod iniuria duob' tollitur: uel remiſſione, ut hic: uel diſſimulatione: & ſecũdum hoc ſi iniuria illata eſt per metũ, anno utili aboletur: ut ff. quod met. cau. ſi cum exceptione. §. j. ſi alio modo inferatur, tollitur continuo anno. inſtit. de iniur in fin. C. de iniur. ſi non conuicij. Si autem non reuocatur ſtatim iniuria ad animum, amplius agi non poteſt: ut ff. de iniur. non ſolum. §. j. & inſtit. de iniur. §. ulti.

Peccatum per pœnitentiã purgatum, an poſsit in accuſationem deduci.

Adde ad hoc gl. & Bar. in l. ſi maritus §. ſi negauerit. ff. ad l. Iul. de adul.

Iniuria duob' modis remittitur.

h Non patitur. de hoc agitur. ǰ. de pœniten. diſtinc. iiij. diuina. & eſt hic argumentum, quod poſt pœnitentiam non poteſt quis accuſari. De hoc not. xxxiij. q. ij. admonere.

i Tranſactum. iudicis authoritate intelligas: quia ſine eius authoritate non licet tranſigi pro iniuria illata: ut ff. de ijs qui not. infa. furti.

k Afflicti. id eſt, iniuriati.

l Irremiſsibilis. id eſt, ſi non uult dimittere iniuriã, non enim cogitur ad hoc: ut not ſ. c. proxi.

m Perſtet. id eſt, perſiſtat.

Sed

6 Sed obijcitur [a] illud Ambrosij: ad preces Heliæ ignis descendit de cælo ut prophetæ uindicaretur iniuria. quod tunc intelligitur factum, quando Achab [b] rex Israel post sterilitatem illam trium annorum & sex mensium, quæ facta est: quando precibus Heliæ clausum est cælum annis tribus & mẽsibus sex, misit duos quinquagenarios ad Heliam, qui dicerent ei: Homo Dei, rex Israel uocat te. qui ait: Si homo Dei sũ, descendat ignis de cælo, & consumat uos. Et statim ignis descendit de cælo, & cõsumpsit eos. Quo facto, [c] non cuius meriti apud Deũ esset, uoluit ostendere: sed ꝙ ille esset uerus Deus, quem colebat: nõ ille, ad cuius culturam stupro proprij corporis Iezabel nonnullos prouocabat, euidentissimis indicijs mõstrare curauit. Iniuria ergo prophetæ, non alia quàm iniuria domini ipsius intelligitur, quæ in paucis uindicata est, ut cæteri terrerentur. — 4. Re. 1. b

Item obijcitur illud Syluestri. †

Apostolicus anathematizauit eos, qui eum ceperant: uel episcoporũ aliquem, qui deinceps ceperit, excommunicauit.

CAN. XXX.

Vilisarius † patricius noster mandauit [d] me ad se uenire pacificè pro quibusdã ecclesiasticis dispositionibus in palatium principis. & ad primũ & ad secundũ uelũ [e] retinuit omnem clerũ & populũ qui mecum ueniebant: & nullum permisit introire nisi me solum, & uigiliũ diaconem nostrum. me uerò ui retẽto, [f] & ante prædictum patricium deducto, miserunt me in exilium: in quo sustẽtor modò pane tribulationis, & aqua angustiæ. ego tamẽ non dimisi, nec dimitto propterea officiũ meum: sed cũ episcopis, quos cõgregare potui, eos qui talia erga me egerunt, anathematizaui: [g] et unà cum illis apostolica authoritate statui, nullum unquam taliter decipiendũ, sicut deceptus sum: & si aliquis deinceps ullum unquã episcoporũ taliter deceperit, anathema maranatha [h] fieret in conspectu Dei, & sanctorum angelorum.

Idem Vigilio, Habeto itaque cum ijs, qui tibi consentiunt, plenæ damnationis sententiã, sublatumque tibi nomen & munus ministerij sacerdotalis [i] agnosce, spiritus sancti iudicio & apostolica à nobis authoritate damnatus.

Sed & hic non suam, sed ecclesiæ iniuriam ultus est.

Quòd autem [k] peccatũ populi in paucis puniẽdum sit, Moyses exemplo suo docuit, qui peccatum idololatriæ in paucos cultores uituli [l] uindicauit, morte paucorum expians peccata multorum, in præsens terrens, in posterum disciplinam sanciens. Sic & ipse Christus peccata totius populi morte paucorum puniuit, dum pro fornicatione totius populi, una die [m] xxiiij. millia perierũt. Sic & pro peccato murmurationis [n] uel tentationis, nonnulli puniti sunt ut eorũ exẽplo cæteri ad pœnitentiam cogerentur. Sic & quotidie nonnullos punit Deus, ut diuina prouidentia etiam circa humana uigilare cognoscatur: & nonnullos etiam per longa tempora ad pœnitentiam expe-

Exo. 32.b — Nu. 25.b

Sed obijcitur. Hæc est sexta pars quæstionis, in qua probat quod iudices merẽtur in correctione subditorũ, si tamẽ formam canonicam non excedant. Et hoc probat per vij. capitu. Ioan. de Fant.

[a] Sed obijcitur. Contra illud, quod nullus debet iniuriam suam ulcisci.

[b] Achab. Confundit historiam. non enim Achab misit illos quinquagenarios, sed rex Ochosias: nec etiam illud contigit tempore Achab, sed illud contigit sub Ochosia.

[c] Quo facto. Soluit obiectionem.

[d] Vilisarius. Mandauit. Hic mandare ponitur pro rogare: sicut alibi ponitur rogare pro mandare: ut xj. quæstione iij. rogo.

[e] Velum. Id est, cameram uel ostium.

[f] Me uero ui retento. qui hoc modo includit clericum, licet alio modo non inijciat manus in eum uiolentas, est excommunicatus: ut extra de sent. excommu. cum desideres. in parte decisa.

[g] Anathematizaui. s. ea. c. inter querelas. contra. Sed dic quod hæc iniuria contingit ecclesiam. lxiij. di. Salonitanæ. Vel hic non erat superior iudex xl. dist. si Papa. potest tamen iudex corporalem infligere pœnam pro offensa sua: ut 45. di. & qui emendat.

[h] Maranatha. Dicitur maranatha aduentus domini. sic xxiiij. qõ. iij. §. sed qui, id est, usque ad aduentũ domini sit excommunicatus, supple nisi pœniteat. sic xxvij. quæs. j. de uiduis.

[i] Sacerdotalis. Id est, clericalis. argu. quod alicui aufertur, quod nõ habet: ut v. q. vj. quia iuxta. xxvij. q. ij. §. ex his omnibus.

[k] Quod aũt. Dixit s. in ca. quid faciet. in §. ecce ꝙ crimina. ꝙ quandoq; delinquentes sunt patienter expectandi: & illud membrum executus est. Dixit enim quod crimen quandoq; in paucis est uindicãdum, ut cæteri terreantur.

[l] Vituli. Xlv. di. disciplina.

[m] Vna die. Dum Phinees occidit Hebræum coeuntem cum Madianita. quam historiam habes ij. q. vij. §. item cum Balaam.

[n] Murmurationis. Quando Iudęi murmurabant in deserto propter carnes. Volebant enim sibi constituere ducem, & reuerti in Aegyptũ. xc. di. alienus.

Baal.

Ochosia q̃ fuit fili⁹ Achab im pij. 3. Reg. ult. & per cancellos cadẽs cõsul tis idolis perijt. 4. Re. 1. uid Gul. Occã ĩ dialogo, fol. 160. col. 4.

† Imo Silu erij ad Amatorẽ episcopũ.

† Ita oẽs libri habẽt, sed legendũ est Bellisari⁹, ut patet apud Platinã in uita hui⁹ Siluerij, q fuit anno Dñi 538. Idem uult. Fel. ĩ ca. Rodulphus. col. 22. in fi. de rescrip.

Vt j. §. j. uel dic, ꝙ ubi fit iniuria pa pę manifesta, põt eã uẽdicare, ut hic. Si est occulta, põt de ea facere ĩquiri.

C. si qs impe. maled. l. j. secũdũ Inn. q de hoc satis not. extra de uer. sig. ex parte. de hoc etiam satis not. Ber. extra de cle. male. ca. j.

Delinquẽtes quãdoque sũt patienter expectandi.

Phinees Hebręum occidit.

a Baal. Hanc historiam habes. j. q. j. cũ scriptura.
b Quod uero peccata. Istud spectat ad illud §. eadẽ. §. his ita respõdetur, sunt quædam.
c Si quis. Non habet. Quia non est eius iudex.
d Immunis est. A peccato participationis: nec imputatur ei si tacet, cũ non possit illud ꝓbare. ij. qõ. vij. plerunque licet autem iudex sciat aliquẽ criminosum, non ideo statim potest eum à se abijcere: ut vij. quæstione ij. si tantum.
e Sine accusatore. Excipiuntur casus positi ij. quæ. j. de manifesta.
f Non potest. Supra dist. l. ut cõstitueretur.
g Multitudinem. Sic ergo rõne multitudinis non exercet uindicta: ut j. q. ij. quoties. §. ea. ipsa pietas. & ix. q. j. ordinationes. Dicuntur autem hic, multi plures, quam xl. extra de cleri. ex com. mi. latores.
h Signum. Scilicet Thau.
i Misericordia. Ex seueritate procedens.
ADDITIO. Vel dic seuera misericordia. i. Dei ultrix correctio. Goffr. quasi dicat. Deo ultio relinquitur: quia homo non potest.
k Separationis. Id est, excommunicationis.
l Infirmos. Qui facile scandalizãtur.
m Cum facultas. i. cum non contemni tur eius prædicatio. nã si non proficit, potius tacere debet xj. q. iij. quando.
n Generali obiurgatione. Viij. qõ. j. quid autem.
o Præcepta. Posita in superiori. §. ex his omnibus.
p Noli esse. Hæ au-

ctat, ut patiẽtiam suæ benignitatis nobis ostẽdat. Sic etiã Helias culturam Baal a *uindicauit, sacerdotes et prophetas eius interficiendo, morte paucorum expiãs peccata imitantium populorum.*

Quòd uerò peccata b *q̃ publicis iudicijs deferuntur, puniẽda non sint, illo exẽplo probatur, quo Christus, qui Iudã solus furem nouerat, non abiecisse, sed patienter tolerasse asseritur.*

Vnde Ambrosius super primam epistolam ad Corinthios ait: †

Iudicis non est, sine accusatione damnare.

CAN. XXXI.

Si quis ptãtem nõ hẽt c quẽ scit reũ abijcere, uel probare non ualet, ĩmunis est: d & iudicis non est, sine accusatore e damnare: sicut nec Christus Iudam abiecit.

Similiter non est ferenda sentẽtia, quando multitudo est ĩ causa, uel quãdo ille peccat, qui sociam habet multitudinem.

Vnde Augustinus in libro secundo contra epistolam Parmeniani. †

Qđ à multitudine peccatur, uel ab eo, qui multitudinẽ habet sociam, ab ecclesia non punitur, sed defletur.

CAN. XXXII.

Non potest f esse salubris à multis correctio, nisi cùm ille corripitur, qui nõ habet sociam multitudinem. g Cùm uerò idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis restat, quã dolor & gemitus, ut per illud signum h quod Ezechieli sancto reuelabatur, illæsi euadere ab eorũ uastatione mereantur. & infra. Re uera cùm contagio peccandi multitudinem inuaserit, diuinæ disciplinæ seuera misericordia i necessaria est. Nam consilia separationis k & inania sunt & perniciosa atque sacrilega: quia impia & superba sunt, & plus perturbant infirmos l bonos, quàm corrigant animosos malos. & infrà. Turba autem iniquorum cùm facultas m est in populis promendi sermonem, generali n obiurgatione ferienda est: & maximè si occasionem atque opportunitatem præbuerit aliquod flagellum desuper Domini, quo eos appareat pro suis meritis uapulare.

Præcepta o uerò Euangelica de dilectione inimicorum, & misericordia impendenda proximis, exhortationes quoque Apostoli, de cibandis uel potandis inimicis, non eatenus intelligenda sunt, ut peccandi relaxetur impunitas, sed ut delinquenti correctio, & naturæ ministretur subsidium: donec per sententiam iudicis (adempta spe correctionis) malorum tollatur exercitium. In hoc ergo iubemur diligere inimicos, & misereri eorum, ut de eorum perditione doleamus, & eorum salutem desideremus, & pro eorum correctione quotidie laboremus, & oremus, pœnitentibus solatia impendamus, alter alterius onera portantes: non ut pertinaces & in malo persistentes, impunitati donemus. Sicut enim erga pœnitentes non seueri sed misericordes esse monemur, iuxta illud: Noli esse p nimis iustus: quia est nimis iustus qui perit in iustitia sua. & iterum. Iudicium sine misericordia erit ei, qui non fecit misericordiam. & item illud Apostoli, in secunda epistola ad Corinthios: Cui autẽ aliquid donastis, q & ego. nam & ego si quid donaui, propter uos donaui, ac si ipse Christus donaret: ut non circunueniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes eius, qui quos nequit

thoritates sunt expositæ ij. qõ. viij. §. his ita respõdetur.
q Donastis. Loquitur ibi Apostol⁹ de Corinthio, qui ad pœnitentiã redijt, & petijt Apostolus ut reciperent ipsum: & remisit ei offensam. & est simile xxxv. quæst. ix. cap. ueniam.

Est

Marginal notes: † ca. 5. in cõmenta. — Vindicta rõne multitudinis, relaxatur. — Sic ubi timet periculum. §. ea. cum quisque. — Ioan. 12. a — † libr. 3. cap. 3. — Ezec. 9 — Luc. 6. d — Ro. 12. d — Gala. 6. a — Eccle. 7. — Iaco. 2. c — 2. Cor. 2.

consentiédo decipere, facit nimis asperos. sicut, inquã, pœnitentibus (ut dictum est) misericordes esse iubemur, sic impœnitentibus, & obstinatis in malo misericordiam impendere prohibemur.

Vnde Ambrosius in li. j. de Officijs.

De iusta & iniusta misericordia.

CAN. XXXIII.

Est iniusta [a] misericordia. Denique in lege [b] scriptũ est de quodam: Non misereberis illius. Et in libro Regum legitur, quia Saul contraxit offensam Dei, quia miseratus est Agag hostium regem, quem prohiberat diuina [c] sententia seruari. Itaque si quis latronem filijs deprecantibus motus, & lacrymis [d] coniugis eius inflexus, absoluendum putat, cui adhuc latrocinandi aspiret affectus, nónne innocentes tradet [e] exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem? Certè si gladium [f] reprimit, uinculo dissoluit, laxat exilium: cur latrocinandi, qua potest, clementiori uia non eripit facultatem qui uoluntatem extorquere non potuit? Deinde si inter duos (hoc est, accusatorem & reum) pari periculo [g] de capite decertantes, alterum si non probasset, alterum si esset ab accusatore conuictus, si non id, quod iustitiæ est iudex exequatur, sed miseretur alterius, aut damnabit probantem, aut dũ accusatori fauet, quòd probare non posſit, addicet [†] innoxium. Non potest igitur hæc dici iusta misericordia. In ipsa ecclesia ubi maximè quis misereri debet, teneri quàm maxime debet forma iustitiæ: ne quis à consortio communionis [h] uel criminationis abstractus, breui lacrymula, atque ad tempus parata, uel etiã uberioribus fletibus, communionem, quam plurimis debet postulare temporibus à facilitate sacerdoris extorqueat. Nónne etiam cùm uni indulget indigno, ad prolapsionis contagium prouocat uniuersos? Facilitas [i] enim ueniæ incentiuum tribuit delinquendi.

Item Augustinus in libro Psalmorum. [†]

Non debemus in mala causa pauperi misereri.

CAN. XXXIIII.

Ne amisso iudicio [k] sis pauperi in mala causa misericors: cuius si parcis sacello, [l] percutis cor eius, & tantò nequiorem reddis, quanto iustum sibi fauere uidet.

Idem.

Homini est miserendum peccatori irascendum.

CAN. XXXV.

Duo ista nomina cũ dicimus, homo peccator, non utique frustra dicuntur: quia peccator est, corripe: & quia homo, [m] miserere: nec omnino liberabis hominem, nisi eum persecutus fueris peccatorẽ: huic officio [n] nominis [o] inuigilet disciplina sicut cuiq; regenti apta & accommodata est, non solùm episcopo [p] regenti plebem suam, sed etiam pauperi regenti domum suam: diuiti regenti familiam [q] suam: marito [r] regenti coniugem suam: patri regẽti prolem suam: iudici regenti prouinciam suam: regi regenti gentem suam, & paulò pòst. Ita nulli homini claudenda est misericordia, sicut nulli peccatori impunitas relaxanda est. [†] Hinc itaque intelligen-

[a] Est iniusta. sic iustitia quandoq; dicitur esse falsa: ut xlv. distin. uera. nam sæpe uitia, uirtutes se esse mentiunt. xlj. dist. sæpe.

[b] In lege. i. Deuteronomio, ubi scriptum est de illo, qui inuitat alios ad idolatriã, nec acquiescas ei, non audias eum, nec miserearis eius: sed statim occidas eum: ut j. ead. q. v. si audieris.

[c] Diuina. Simile ff. deposi. si hominẽ. & ff. de dol. eleganter. §. itẽ Labeo. insti. de lege Aq. in fi.

[d] Et lacrymis. Iudex non debet moueri ad lacrymas calamitosorum: ut ff. de offi. præsi. obseruandum. de pœn. distin. iij. sunt plures.

[e] Tradet occasionaliter.

[f] Si gladium. sed quare hic redarguit ecclesia iudicẽ, qui gladiũ reprimit: cũ alias petat August. reos non occidi: ut j. q. v. ca. j. & c. de occidendis? Sed dicas hic loqui de incorrigibilibus: ibi de corrigibilib⁹. sic j. ea. q. v. prodest.

[g] Periculo. ꝓpter hoc uerbum, quidã hic dixerunt quod in criminali causa nõ esset mitius agẽdum cum reo, quam cũ actore. quod non concedo: ut xxxv. q. ix. ueniam. in fi.

[h] Communionis. rerũ quibus suspensus est. non intelligas hoc de sentẽtia excõmunicationis. nam ibi propter periculum nõ est differenda absolutio. nã quandoque fit absolutio à iudice non suo: ut extra de sentẽ. excom. sacro. & extra de appel. quafronte. nisi uelis intelligere in eo casu, quando propter cõtumaciã detinet̃ aliquis diutius in excõmunicatione, xj. q. iij. qui iubente.

[i] Facilitas. uerum est quod de iure nõ dat, sed de facto sæpe dat: & sic nõ obstat. j. q. ij. exigunt.

[k] Ne amisso iudicio. id est ordine iuris.

[l] Sacello. id est, paupertati. Ioan.

Duo ista.

[m] Quia homo. sic. lxxxvj. distinct. odio.

[n] Officio. correctionis.

[o] Nominis. id est, secundum quod aliquis nominatur, uel prælatus uel pater, ut ostendit per exempla.

[p] Episcopo. Ex hoc capit. & ex illo s. ead. ita consueuit dici quod illud, Si peccauerit in te frater tuus, ad solos illos spectat, q ex potestate aliqua possunt punire: sed certè hic non loquitur de denũtiatiõe, sed tãtum de correctione, ad quam etiam alij tenẽtur, qui enumerantur hic. nam & uicinus tenet̃ corrigere uicinũ suum: ut j. ead. qõ. v. non putes. Itẽ quilibet tenetur aliũ occulte corripere: ut extra de hære. cum ex iniuncto. circa fin.

[q] Familiam. C. de emẽ. propin. l. una. & xxxiij. quæstio. ij. placuit.

[r] Marito. s. vij q. j. sicut alterius.

Quibus-

Iudex lacrymis flecti non debet.

Deu. 19. d

1. Reg. 1.

Præterea ecclesiasticus iudex libenter audit solicitos ꝓ salute 35. q. 9. ueniã. ubi de hoc in fi. & adde qđ leg. & no. 9. disti. salus ꝗppe.

† Alias, adijciet,

† Sermo. 8. Psal. 1. & uer. 2.

Correctio occulta, est præcepti.

† Ex isto tex. infert ꝙ absolutio nõ est differẽda. concord. tex. in l. fi. cũ ibi no. C. de sum. trini.

dum est, quòd non sit contemnenda eleemosyna, quæ quibusq; a pauperibus iure humanitatis impenditur: quandoquidem dominus subleuauit indigentiam pauperum, etiam his oculis quos ex operibus implebat aliorum. *Et paulò post.* Non ergo suscipiamus peccatores propter hoc, quòd sunt peccatores: sed tamen eosipsos, quia & homines sunt, humana consideratione tractemus: persequamur in eis propriam iniquitatem, misereamur communem naturam.

Itē illud Euāgelij, quod obijciebatur, qui gladio usus fuerit, gladio cadet: Aug. exponitĩ ij. li. cōtra Manichæos ita dicens; † *Quis dicatur gladiū accipere.*

CAN. XXXVI.

Ille gladiū accipit, b qui nulla superiori ac legitima potestate c uel iubente, uel cōcedente in sanguinē alicuius armat.

Porrò illud Hieronymi d quo ecclesia negat aliquem persequi, non ita intelligendum est, ut generaliter ecclesia nullum persequatur: sed ꝙ nullum iniuste persequatur. Non enim omnis persecutio culpabilis est, sed rationabiliter hæreticos persequmur: sicut & Christus corporaliter persecutus est eos, quos de téplo expulit.

Vnde Augustinus ait Vincentio Donatistæ. †

Potestatis officio utiliter inquieti corriguntur.

CAN. XXXVII.

Nimium † sunt inquieti, quos per ordinatos à Deo potestates seculares cohiberi, atque corrigi mihi non uidetur inutile: nam de multorum iam correctione gaudemus. *Item post pauca:* Si enim quisquam inimicum suum periculosis febribus phreneticū factum currere uideret in præcipitium, nónne tunc potius malū pro malo redderet, si sic eum ire permitteret, quam si corrigendum curandumque ligaret? & tamen tunc ei molestissimus & aduersissimus uideretur, quando utilissimus & misericordissimus extitisset: sed plane salute reparata tantò ei uberius gratias ageret, quantò minus sibi pepercisse sensisset. & post pauca. At quibusdam ista nō prosunt: nunquid ideo negligēda est medicina, quia nonnullorum insanabilis est pestilentia? Item post pauca. Non omnis e qui parcit amicus est: nec omnis qui uerberat, inimicus. Meliora sunt uulnera amici, quam blanda oscula inimici. (Prou. 27.) Melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere. Vtilius esurienti panis tollitur, f si de cibo securus iustitiam negligat, quàm esurienti panis frangitur, ut iniustitiæ seductus acquiescat. Item post pauca. Putas neminem debere cogi g ad iustitiam, cùm legas patremfamilias dixisse seruis: Quoscunq; inueneritis cogite intrare. Cū legas & ipsum primò Saulū, postea Paulū ad ueritatem cognoscendam & tenendam magna uiolentia Christi cogentis esse cōpulsum? (Mat. 22. d, Luc. 14. c, Actu. 9. c) Item post pauca. Et cum noueritis furem aliquando auertendis pecoribus pabulum spargere, & aliquando pastorem flagello errantia pecora reuocare. Item si semper esset culpabile, persecutionem facere, non scriptum esset in sanctis libris: Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar. (Psal. 100.) Aliquando ergo & qui eā patitur, iniustus est: & qui eam facit, iustus est. Sed planè sæpe & mali h persecuti sunt bonos, & boni malos. i Illi nocendo per iniustitiam: isti consulendo per disciplinam: illi immaniter, isti temperanter. illi seruientes † cupiditati, isti charitati. († alias, sequentes) nam qui trucidat non considerat quemadmodum laniet: qui autem curat, considerat quemadmodum secet. Ille persequitur sanitatem, iste putredinem. Occiderunt impij prophetas, occiderunt impios & prophetæ. k flagellauerunt Iudæi Christum: Iudæos flagellauit & Christus. traditi sunt apostoli ab hominibus humanæ potestati: tradiderunt apostoli homines potestati Satanæ. (3 Re. 18. a, Mat. 17. c, Ioan. 2. g, Actu. 16., 1. Cor. 5. a) In his omnibus quid attenditur, nisi quis eorum pro ueritate, quis pro iniquitate, quis nocē di causa, l quis emendandi? Et paulò post: Constantinus Imperator constituit m ut

a Quibusque pauperibus. s. xlij. dist. quiescamus. Ioan.

b Ille gladium accipit. iniuste.

c Potestate. Nam potestas gladij tantum à principe habetur: ut s. e. q. j. militare. & qō. ij. ca. j.

Porro. Hæc est vij. pars quæstio. in qua ꝓbat magister per xiij. authoritates, ꝙ omnino iudices malos corrigere debent: alioqui pœna eorum imputabitur eis. Io. de Fant.

d Illud Hieronymi. s. ead. qui secundum carnem.

e Nimium sunt. Non omnis. s. v. q. v. nō omnis.

f Tollitur. s. ead. duo. contra.

g Cogi. s. xlv. distin. c. ij. cōtra. Sol. ab initio nemo cogēdus est ad bonū: sed aliquis cogitur perseuerare in eo ꝙ incœpit: ut s. ea. q. v. ad fidem. nec obuiat quod dicit de Paulo, q ab initio fuit coactus: nā hic argu. à minori. id est, ex quo Paulus ab initio fuit coactus: ergo alij possunt ex postfacto cogi.

h Et mali. Vt Ismael, Isaac, & Saul, Dauid.

i Boni malos. ut Helias quinquagenarios.

k Et prophetæ. ut Moyses Aegyptiū: ut s. questio. iij. non inferenda.

l Nocendi causa. quasi dicat plus causam facti, quā factū considerabimus: ut j. ea. q. viij. occidit.

m Constituit. C. de hæreti. l. Arriani. Ioan.

Certe.

Cōtra. Imo poti⁹ cōcordat. adde. s. 5. q. 5. nō oīs dixi ī tracta. usura. q. ij.

ca. 70. li. 2. cōtra Faustum.

Vt j. e. displicet. uer. si uero. & ca. q nos. uer. mirū. nam dn̄s cū elegit. 32. q. 5 si Paulus.

Mat. 26. c

Tu dic, quod legē Cōstantini hoc expresse dicētem nō habem⁹ christiano tn̄ qui sit Iudæus hanc pœnā imponit, ut C. de apo. l. j. Archi.

† Epi. 48.

† alias, nimirum.

res conuictorum, & unitati peruicaciter resistentium fisco uendicaretur. & post pauca. Certè [a] nullius crimen maculat nescientem. Item facta nocentium, quæ innocentibus demonstrari, uel ab innocentibus credi non possunt, non coinquinant quenquam; sed propter innocentium consortium etiam cognita sustinentur. Non enim propter malos boni sunt deserendi, sed propter bonos mali tolerandi, sicut tolerauerunt prophetæ eos, contra quos tanta dicebant, nec communionem sacrorum illius populi relinquebant.

Idem Donatus presbytero. [†]

Hæretici ad salutem etiam inuiti sunt trahendi.

CAN. XXXVIII.

DIsplicet tibi, quòd traheris ad salutem Dei, cum tamen multos nostros ad perniciem traxeris. Quid enim uolumus, nisi te comprehendi & præsentari, & seruari, ne pereas? Quòd autē in corpore læsus es, ipse tibi fecisti: qui mox iumento tibi admoto uti noluisti, & te ad terram grauiter collisisti: nam utiq; alius, [b] qui adductus est tecum collega tuus, & illæsus uenit, quia talia ipse sibi non fecit.

Sed neq; hoc putas tibi fieri debuisse, qui neminem existimas cogēdum ad bonum. Attende quid dixerit Apostolus: Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, & tamen multi, ut episcopatum suscipiant, tenentur inuiti: [c] producuntur, includuntur, patiuntur inuiti mala, quæ nolunt, donec eis adsit uoluntas suscipiendi operis boni. quantò magis uos ab errore pernicioso, in quo uobis inimici estis, trahendi estis, & perducendi ad ueritatem, uel cognoscendam, uel eligendam non solùm ut honorem salubriter habeatis, sed etiam ne nequissime pereatis? Dicis dominum dedisse liberum arbitrium ideo non debere hominem cogi ad bonum: quare ergo illi (de quibus supra diximus) coguntur ad bonum? Attende ergo & considera, quod non ideo uoluntas bona misericorditer impenditur, ut mala uoluntas hominis diligatur. Nam quis nesciat, nec damnari hominem, nisi merito malæ uoluntatis, nec liberari, nisi bonam habuerit uoluntatem? Non tamen ideo qui diliguntur, malæ suæ uoluntati impunè & crudeliter permittendi sunt, sed ubi potestas datur, & à malo prohibendi, & ad bonum sunt cogendi. Nam si uoluntas mala semper suæ permittenda est libertati, quare Israelitæ recusantes, & murmurantes, tam duris flagellis à malo prohibebantur, & ad terram promissionis compellebantur? Si uerò uoluntas mala semper suæ permittenda est libertati, Actu.9. quare Paulus non est permissus uti pessima uoluntate, qua persequebatur ecclesiam, sed prostratus est, ut cæcaretur, & cæcatus est ut mutaretur: mutatus est ut mitteretur: missus est, ut qualia fecerat in errore, talia pro ueritate pateretur? Si uoluntas mala semper suæ permittenda est libertati, quare monetur pater in scripturis sanctis, filium durum non solùm uerbis corripere, sed etiam latera [d] eius tundere, ut ad bonam disciplinam coactus, ac dñs dirigatur? Pro.23.b Vnde idem Salomon dicit: Tu percutis eū uirga, animam autem eius liberas à morte. Si autem mala uoluntas semper suæ permittenda est libertati, quare corripiuntur Eze.34.a Iere.23.a negligentes [e] pastores, & dicitur eis, Errantem non reuocastis: perditum uerò non inquisistis? Et uos oues Christi estis: characterem Dominicum portatis in sacramento, quod accepistis: sed erratis & peritis: non ideo uobis displiceamus, quia reuocamus errantes, & quærimus perditos. Melius enim facimus uoluntatem domini monentis, si uos ad ouile eius redire cogamus, quàm consentiamus uoluntati errantium, ut perire uos permittamus. Noli ergo iam dicere, quod te assiduè audio dixisse: Sic uolo errare, sic uolo perire. Melius hoc omnino perire non permittimus quantum possumus. Modò quòd te in puteum quò

Ii

[a] Certe. s. eadem. quam magnum.

[b] Displicet. Alius. arg. optimum, quod ex quo unus secure potest uenire ad iudicium, ergo & alter. sic extra de elec. c. bonæ. in fin. Similiter dixit lex, ex quo tutor suam pecuniam bene collocauit, ergo & pecuniam pupilli potuit bene collocasse. ff. de admini. tut. l. tutor. §. j. Similiter ex quo res tuas conseruasti, & res etiā commodatas conseruare debuisti. ff. commo. l. si ut certo. §. commodatū. in fi. tamen hoc ar. fallit, nam & licet aduersarius meus, etiam qui uenire non poterat, uenit, non ideo sequitur quod ego tenebar unire: ut ff. de arbi. l. si cum dies. §. penultimo.

Diligēs in suis debet in alienis similiter facere.

† Epist. 204. Donatistæ presbytero.

[c] Inuiti. qd ergo est, quod dicitur, qd nemo cogitur crescere inuitus: ut lxxiiij. distin. gesta. & capit. ubi. sed ibi loquitur cum malo zelo quis cogitur. tamen hæc est ueritas, quod si aliqs semper esset nolēs, non deberet cogi. de hoc not. viij. q. j. in scripturis.

ADDITIO.

De hoc etiam not. xl. dist. ante omnia. & lxj. dist. Catinensis. & melius. ij. q. vj. biduum. in princip. uersi. appellare. ibi uideas. Arc.

[d] Sed etiam latera. s. xlv. dist. §. Salomon.

[e] Negligentes. ut lxxxvj. distinct. ca. j. & ultimo.

2.Tim.3.a

Quo

Bona sibi mortē inferētium, qn̄ fisco applicari debeant.

a Quo morereris. bona illorum, qui seipsos interimunt, fisco applicantur si propter conscientiam delicti hoc faciant: secus si propter impatientiam alicuius doloris: ut ff. de bo. eorum. qui ante sent. sibi mor. conse. l. penultima.

☩ j.c.q.5. b Debuisti. ☩ eadem ☩ ca. si non licet. & capi. non est nostrum. & de consec. dist. ij. prima.

c In uias. id est, hæreses & schismata.

Quādo. uult. d A Sara. id est, ab ecclesia.

e Agar. id est, conuenticula hæreticorum.

f Hæreditatem. ☩ xxxij. q. iiij. recurrat. sed ☩ xxxij. q. iiij. dicat. contra. Sed hic de cælesti: ibi de hæreditate terrena: ut j. q. iiij. c. Iudæi.

Principes ecclesias tueri debent.

g Pacatam, ad hoc enim cōstituti sunt principes, ut tueantur ecclesias, ut ☩ ead. q. v. principes. & si noluerint tueri, possunt excōmunicari: ut ☩ ea. q. v. administratores.

h Matrem. s. xij. q. ij. qui abstulerit. & xxxij. q. iiij. recurrat.

Tempo-

morereris a misisti, utique libera uoluntate fecisti: sed quàm crudeles essent serui Dei, si huic malæ uoluntati tuæ te permitterent, & nō te de illa morte liberarent? quis eos non meritò culparet? quis impios non rectè iudicaret? & tamen tu te uolens in aquam misisti, ut morereris. Illi te nolentē leuauerūt de aqua, ne morereris. tu fecisti secūdùm uoluntatē tuā, sed in perniciē tuā, & illi cōtra uoluntatem tuam, sed cōtra mortē tuam. Si ergo salus illa corporalis sic custodienda est, ut etiā in nolētibus ab eis, qui eos diligunt, seruetur, quantò magis illa spiritualis, in cuius desertione mors æterna metuitur? quanquā & in ista morte, quā tibi tu ipse uoluisti inferre, non solū ad tēpus, sed etiam in æternum morereris: q̄a & si non ad salutē, nec ecclesiæ pacem, non ad Christi corporis unitatem, nō ad sanctam & indiuiduā charitatem, sed ad mala aliqua cogereris, nec sic tibi ipse mortem inferre debuisti. b Considera scripturas diuinas, & discute quantum potes, & uide utrū hoc fecerit aliquis iustorū aliquando atq; fidelium, cum ab eis tāta mala perpessi sunt, qui eos ad interitū nō ad uitā (quò compelleris) adigebāt. & post pauca.

☩ alias, 72. Repetis (sicut audio) quod in Euangelio scriptum est, recessisse à dn̄o lxx. ☩ discipulos & arbitrio suæ malæ, atque impiæ discessionis fuisse permissos: cæterisq; xij. qui remanserant fuisse rn̄sum: Nunquid & uos uultis abire? (Ioan. 6.) & non attendis, quia tunc primùm ecclesia in nouello germine pullulabat: nōdum completa fuerat illa prophetia: Et adorabunt eūm omnes reges terræ, omnes gentes seruient ei. (Psal. 71. a) quod utique quantò magis impletur, tantò maiore utitur ecclesia potestate, ut non solùm inuitet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc dominus significare uolebat, quod quamuis haberet magnam potestatem, prius tamen eligit commendare humilitatē. Hoc etiam in illa conuiuij similitudine satis euidenter ostenditur, ubi misit ad inuitatos: & uenire noluerunt: & ait seruo, Exi cito in uias c plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cęcos & claudos introduc huc, Et ait dn̄o seruus, Factum est ut imperasti, & adhuc locus est. (Mat. 22) Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Vide nūc quemadmodum de illis, qui primò uenerant, dictum est, Introduc eos: nunc dictum est compelle, ita significata sunt ecclesiæ primordia adhuc crescentis, ut essent per uires etiam compellendi.

Item super Ioannem. ☩

Hæretici utiliter patiuntur, quæ catholici utiliter inferunt.

CAN. XXXIX.

☩ Tract. 11. ad c. 3. Ioan.

QVando uult Deus concitare potestatem aduersus hæreticos, aduersus schismaticos, aduersus dissipatores ecclesiæ, aduersus exsufflatores & blasphematores Christi, blasphemi non mirentur: q̄a Deus concitat, ut à Sara d uerberetur Agar, e cognoscat se Agar: supponat ceruicem, quę cū humiliata discederet a domina sua, occurrit ei Angelus, & dixit, quid tibi est Agar ancilla Saræ? Cùm conquesta esset de domina, quid audiuit ab Angelo? reuertere ad dn̄am tuā. Ad hoc ergo affligit, ut reuertatur, atq; utinam reuertatur: quia (Gene. 16) proles eius sicut proles Iacob cum fratribus hæreditatem f tenebit. Mirantur autem, quia cōmouentur potestates Christianæ, contra dissipatores ecclesiæ detestandos. Sed si non cōmouerētur, quomodo redderent rōnem de Imperio suo Deo? Intendat charitas uestra quid dicā, quia hoc pertinet ad reges seculi, scilicet Christianos, ut temporibus suis pacatam g uelint matrem h suam ecclesiam habere unde spiritualiter nati sunt. & paulò post. Nabuchodonosor rex decreuit dicens: quicunque dixerint blasphemiam in Deum Sidrac, Misac & Abdenago, in interitu erunt, & domus eorum in dispersione. Ecce (Danie. 3) quomodo rex alienigena sæuit, ne blasphemetur Deus Israel, qui potuit tres pueros de camino ignis liberare. & tamen nolunt ut sæuiant reges Christiani: quia Christus exsufflatur, à quo non tres pueri, sed totus orbis terrarum cum ipsis regibus à gehennarum igne liberatur, & infrà.

Quomodo ergo isti reges non moueantur, qui non tantũ tres pueros attendunt liberatos de flãma, sed seipsos de flamma gehennæ, quando uident Christum à quo liberati sunt, exsufflari ĩ Christianis, quando audiunt dici Christiano: dic te nõ esse Christianum? Talia facere uolũt, sed talia pati nolunt. Nam uidete qualia faciunt, & qualia patiuntur: occidunt animas, affliguntur in corpore. Sempiternas mortes faciunt, & tẽporales se perpeti conqueruntur.

Itẽ cõtra Petilianũ.

Ecclesia hæreticos ratione persequitur.

CAN. XL.

Qui peccat, non peccat legis authoritate, sed contra legis authoritatẽ. Qui uerò interrogas quæ sit ratio persequendi: uicissim te interrogo, cuius sit uox in psal. dicentis, Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar. Quære itaq; causam, & modum persecutionis, & noli tanta imperitia malorũ generaliter persecutiones reprehendere: non enim persequimur uos, nisi quemadmodũ ueritas persequitur falsitatẽ.

Item Petilianus dixit: Si apostoli persecuti sunt aliquem, aut aliquẽ tradidit Christus? Augustinus respondit, Possem quidem dicere ipsum Satanam omnibus malis hominibus esse peiorem: cui tamẽ tradidit Apostolus hominem in interitum carnis, ut spiritus sit saluus in die Domini nostri Iesu Christi. Item alios de quibus dicit: quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare. Et dominus flagellatos expulit de templo improbos mercatores: ubi etiam connexũ est testimonium scripturæ dicentis: Zelus domus tuæ comedit me. Ecce inuenimus Apostolum traditorẽ, Christum persecutorem. Postremò quare per uiolentissimas turbas etiam ultrò improbi estis ecclesijs catholicis, ubi potueritis aduertere quòd innumerabilibus exemplis, res ipsa indicat? Sed dicitis uos loca uestra defendere, & resistitis fustibus & cædibus quibuscunque potueritis. quare non audistis ibi uocem domini dicentis: Ego autem dico uobis, nolite resistere malo? Aut si fieri potest, ut aliquando rectè per uim corporalem resistatur uiolentis, nec ideo præceptum uioletur, quod audiuimus à domino: Ego autem dico uobis nolite resistere malo: cur nõ etiam hoc fieri potest ut per ordinatas & legitimas potestates de sedibus, quæ illicitè usurpantur, uel ad iniuriã Dei retinentur, pius expellat impium, & iustus iniustum? neque enim eo modo persecutionem passi sunt pseudo prophetæ ab Helia, quomodo ipse Helias à rege nequissimo, aut quia flagellatus est dominus à persecutoribus, propterea passionibus eius comparandi sunt, quos ipse de templo flagellatos eiecit. Restat ergo ut nihil aliud requirendum esse fateamini, nisi utrùm iustè an impiè uos separaueritis à communione orbis terrarum. Nam si hoc inuentum fuerit, quod impiè feceritis, non miremini si non desunt ministri Dei, per quos flagellamini: quia persecutionem patimini non à nobis, sed (sicut scriptum est) ab ipsis factis uestris. & infrà. De persecutione uestra querela sedabitur, si cogitetis prius & intelligatis non omnem persecutionem esse culpabilem. Alioqui uero non laudabiliter diceretur: Detrahentem se-

Temporales. Vides ergo quòd hæretici sunt occidendi primo tamẽ sunt admonendi. ĩ.c. nõ inuenitur. in fine. & ĩ.quæst.v. si audieris. Qualiter sit cogendus, dixi xxiiij. quæst.j. quæ domus. in fine.

Qui peccat. Legis. Simile xiiij. quæst.v. dixit. argu. contra. xxxiij.q.v. noluit.

Detrahentem.q. manifeste uos possumus persequi, non latenter.

Si. Id est, an.

Tradidit. Sicut nos tradimus hæreticos principibus.

Zelus. Zelus hic põt poni in bona uel mala significatione.

Zelus. i. indignatio quam habui erga eos pro domo tua, & quia dehonestabãt templum tuum. j.q.iij. saluator. uer. pensandũ. Vel zelus. i. amor quẽ habui ad templum, comedit me. i. fuit mihi causa inuidiæ propter quã occiderunt me.

Traditorẽ. i. tradentem. Ioan.

Exemplis. Multa habes exempla, ubi Christus fuit ꝑsecutus aliquos, ut ĩ ea. c. nimium. & displicet.

Ego autem. Talis est sensus huius literæ: hæretici obijciebant Augustino, ꝙ ecclesia eos persequeretur contra præceptũ domini, qui dixit: Nolite resistere malo: aut si fieri potest &c. eãdem authoritatẽ retorquet Augustin⁹ in eos: quia ipsi contra hoc faciebant, cũ ipsi cædibus & fustibus resistebãt. Sed ad hoc ipsi respõdebãt, quia hoc faciebãt sine offensione huius præcepti defendendo se & sua. Dicit ergo Augu. quod multo magis ꝑ legitimas potestates possum⁹ eos repellere de suis sedibus.

Dico uobis. Id est, in uos idem retorqueo.

Malo. Id est, per malum.

Quod audiuimus, ut ipsi dicunt.

Potestates. Vult ergo August. quod qui authoritate iudicis expellit aliquem à possessione sua, quod iuste possideat. sic ff. de acquirẽ. pos. iuste. ff. quod met. cã. l.iij.

Eo modo. Quia Helias iniuste, & illi iuste. ĩ. ea. §. sed obijcitur.

A rege. Scilicet Achab.

Sicut scriptum est. in libro sapientiæ. c. iij. in fine.

Secreto.

ca.79. lib.2. contra literas Petiliani.

Zelus dom⁹ tuę comedit me, qualiter exponit.

Psal. 100.

Hæreticis resistendum est. Argu. qđ persequ ñ debeãt cũ dixerit dominus, nolite resister malo.

1. Co.5.b

Ioan. 2.c

Psal. 68.

Mat.5.f

Sẽper spectandũ est qđ & quatenus spectat ad gloriã dei ut dixi in trac. usur. q.2.

al. non resistere malo.

Vt contra anabaptistas dixi ĩ trac. usur. gallico, post prin.

Adde ꝙ hæc ꝑpositio, ab, ponit hic pro post. sim. est gl. l. neminẽ. C. de dec. libr.x.

Ibidem.

cretò [a] ꝓximo suo, hũc persequebar. Nã & quotidie uidemus filium de patre tanquam de persecutore suo conqueri, [b] & coniugem de marito, & seruum de domino, & colonum de possessore, & reum de iudice, & militem uel prouincialem de duce uel rege: cùm illi plerunque ordinatissima ꝑtãte homines sibi subditos per terrores leuium pœnarũ à grauiorib. malis prohibeant atque cõpescant: plerunque autẽ à bona uita & bonis factis minando & sæuiẽdo deterreant. Sed cùm à malo & illicito prohibeant, correctores & consultores sunt. Cùm autem à bono & licito, persecutores & oppressores sũt: sed culpantur etiam, qui prohibent à malo, si modum peccati modus [c] correctionis excedat.

Idẽ in epistola ad Vincentium. [†]

A regibus terræ contra inimicos suos auxilium petat ecclesia.

CAN. XLI.

NOn inuenitur [d] exemplũ in euãgelicis & apostolicis literis, aliquid petitum a regibus terræ pro ecclesia [e] cõtra inimicos ecclesiæ. Quis negat non inueniri? sed nondum implebatur illa prophetia: Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram. Adhuc enim implebatur illud, quod in eodẽ psalmo paulò superius legitur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unũ, &c. Veruntamẽ si facta præterita in propheticis libris figuræ fuerunt futurorũ: in rege illo qui appellabatur Nabuchodonosor, [f] utrunq; tempus præfiguratũ est: & quod sub apostolis habuit, & quod nũc habet ecclesia. Temporibus itaque apostolorum & martyrum, illud implebatur quod figuratum est, quando rex memoratos pios & iustos cogebat adorare simulacrum, & recusantes mittebat in ignem. Nunc illud implentur, quod paulò pòst in eodẽ rege figuratum est cum conuersus ad adorandum Deũ uerum, decreuit in regno suo, ut quicunque blasphemaret Deum Sydrac, Misac, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Dani. 3. B Prius ergo tempus illius regis significabat priora tempora regum infidelium, quos patiebãtur [g] Christiani pro impijs. Posterius uerò tẽpus eiusdem regis significabat tempora regum fidelium quos patiuntur impij ꝓ Christianis. Sed planè in eis qui sub nomine Christi erant seducti à peruersis, ne fortè oues Christi sint errantes, ideo ad gregẽ aliarum reuocandæ sunt, & tẽperata seueritas & magis mansuetudo seruatur, ut coercitione exiliorum atq; damnorũ admoneantur considerare quid & quare patiantur, & discant præponere rumoribus [h] & calumnijs hominum scripturas quas legunt. Quis enim nostrum uel quis uestrum, non laudat leges ab Imperatoribus datas, aduersus sacrificia [i] paganorum? et certè lõgè ibi pœna seuerior constituta est. Illius quippe impietatis capitale supplicium constitutũ est. De uobis autem corripiendis atque coercendis, habita ratio est, qua potius [k] admoneremini ab errore discedere, quàm pro scelere puniremini.

Item eiusdem ad Bonifa. comitem. [†] epi.

Malos ecclesia iustè persequitur.

CAN. XLII.

SI ecclesia [l] uera est, ipsa est quæ persecutionẽ patitur, & nõ quæ facit. Quæratur ab Apostolo quã ecclesiam significabat Sara qñ persecutionem faciebat ancillæ. Gal. 4. Liberam quippe mãtrẽ ueram cælestem Hierusalem, id est, uerã Dei ecclesiã in illa muliere dicit esse figuratam quæ affligebat ancillã. Si aũt melius [m] discutiamus, magis illa persequebatur Saram superbiendo,

a Secreto. Id est, in absentia.

b Conqueri. Secundũ canones ergo filius potest conqueri de patre, ut no. ij. qõ. vij. quæritur.

a Et no. j. ea. si ecclesia. ibi uideas.

c Modus si enim ꝑlatus excedit modũ in corrigendo deponi potest: ut xlv. distin. cum beatus. non tamen propter hoc debet petere ueniam à subditis, quos correxit: ut lxxxvj. dist. qñ Io.

Prælatus modũ corrigẽdi excedens deponi põt.

d NOn inuenitur. hæc sũt uerba hæreticorũ.

e Pro ecclesia. Paulus tamẽ in sua persona [a] petijt, ut s. q. iij. Maximianus.

a alias, ꝑsecutiõe.

f Nabuchodonosor. s. distinct. ix. capitulo j.

g Patiebãtur. Tũc temporis persequebantur impij christianos: modo econuerso fit.

h Rumoribus. Argum. quod propter rumores non sit aliquis cogendus ad expurgationem, ut xj. q. iij. in cunctis. extra de eo qui cogno. consang. uxo. suæ super eo.

† epi. 48.

i Sacrificia. C. de sacrifi. paga. l. j.

k Potius. i. prius. & sic ponitur hæc dictio potius, extra de spon. requisiuit. bene enim puniuntur hæretici si non resipiscant, ut s. eadẽ. quando uult. in fi.

Potius qñ que prius significat.

l SI ecclesia. Dicebant hæretici quod ecclesia potius deberet pati ꝑsecutionẽ quã facere. quod improbat Augu. exemplo Saræ, quæ significat ecclesiã quæ persequebatur ancillam. Item probat authoritate illa, Persequar inimicos, & comprehendam illos, &c. secundo dicit, quandam persecutionem iustam quandam iniustam.

Psal. 2

Sara ꝑsequebatur ancillam.

Ibidem

m Melius. Proprie dicitur persequi q ad malum persequitur, ut j. eadem quæst. v. non uos. & ideo dicit, melius, id est, subtilius. uidetur tamen ex loco isto, quod dominus

Dominus ꝙ iniuriã seruo suo facere nõ posit.

minus non posit fa cere iniuriã seruo suo.ar.ſ.ea.c.q pec cat.in fi. æque.n.pu nit dñs interficien do seruũ suũ ficut li berũ hominẽ:ut ; 5. dist.c. si qua fœmi na. Et sic dico secũ dum canones, qđ fi lius põt agere cõtra patrẽ. & ecõuerso: ut ij.q. vij. quærit. sicpõt dici, quod ser uus põt agere con tra dñum de iniuria sibi facta, si sine cau sa sæuiat in ipsum dñs, uel si immode rate sæuiat, licet a liud sit secundũ le ges. C. de emend. ser uo. l. unica. Nã & pa ter agit contra filiũ contumacem: ut C. de pa. pote. l. iij.

Psal. 17. Filius contra patrẽ, & ecõuerso, agere potest.

[a] Faciunt. Id est, facere debent.

[b] Tẽporibus. Con corda tempora, & cõcordabis scriptu ras: ut ij.q.j. si pec cauerit. & ex tem pore, loco, & perso na debemus cõcor dare canones: ut xxix. distin. c. j. ij. & iij. sic. xxxv. q. iij. quod scripsi.

Scripturas cõcordabis, si tẽpora concordes.

[c] Quia homo. & not. quod aliud fa cit, quis in eo, quod rex, & aliud facit in eo quod homo. sic. ſ. ea. c. duo ista. sic extra de elect. quod sicut. in fin. ff. quod cuiuſ. uni. l. item. ff. quãdo ap pel. sit l. j. Ioan.

§. præter ea. & c. cũ inter uniuersas in fi. ubi de hoc. & est s. 16 q. 1. §. superio ri. iuxta finem.

[d] Quis nos po test. Si pœ na. quasi dicat, si non præcessisset pœ na, non esset opus liberatione.

Psal. 2.

[e] Cogẽtem. istud quod de Paulo dici tur, sola diuina uo lũtate factum fuit, nam nullus cogitur recipere fidẽ, sed re cepta cogit retinere: ut xlv. dist. ca. de Iudæis. xxxij. q. j. in tegritas. H.

[f] Quid crudele. proba tur exemplo Moysi ecclesiam non esse crudelem, si hære ticos ad se uenire compellat.

Ibidem.

in uer-

quàm Sara illam coercendo. Illa enim dominæ faciebat iniuriam, ista imponebat superbæ disciplinam. Deinde quæro si boni & sancti uiri nemini faciũt persecutionem, sed tantummodo patiuntur, cuius putant in Psal. uocem esse, ubi legitur: Persequar inimicos meos & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant, Ergo si uerum dicere uel agnoscere uolumus, est persecutio iniusta, quam faciunt [a] ecclesiæ Christi impij. Ista nanque beata est, quæ persecutionem patitur propter iustitiam, illi uerò miseri, qui persecutionẽ patiunt pp iniustitiã. Proinde ista persequitur diligendo illa sæuiendo. Ista ut corrigat, illa ut euertat. Ista ut reuocet ab errore, illa ut præcipitet in errorem. Quod autem dicunt, qui contra suas impietates leges iustas institui nolunt, non petisse à regibus terræ Apostolos talia, non considerant aliud fuisse tunc temporis, & omnia suis conuenire temporibus. [b] Quis .n. tunc in Christum crediderat Imperator? Quis enim pro pietate contra impietatem leges ferendo sæuiret? tũc enim adhuc illud propheticum implebatur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Nondũ enim agebatur, quod paulò pòst in eodẽ Psal. dicitur: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. Quomodo ergo reges domino seruiunt in timore, nisi ea, quæ contra domini iussa fuerint, religiosa seueritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim seruit, quia homo [c] est, aliter quia rex est. Quia homo est, seruit uiuendo fideliter. Quia rex est, seruit leges iusta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti uigore sanciendo.

Idem. † — †In ead. episto.

Exemplo Christi, mali cogendi sunt ad bonum.

CAN XLIII

Quis nos potest [d] amplius amare, quã Christus qui animam suam posuit pro omnibus suis? Et cùm Petrum & alios Apostolos uerbo solo euocasset, Paulum ecclesiæ suæ postea magnum ædificatorem, sed horrendum antè uastatorem, non solùm uoce compescuit, uerum etiam potestate prostrauit, atque in infidelitatis tenebris sæuientem ad desiderandum lumen cordis, ut surgeret, prius cæcitate corporis percussit. Si pœna illa non esset, non ab ea postmodum sanaretur, & quando apertis oculis nihil uidebat, si eos saluos haberet, non ad impositionem manus Ananiæ, ut eorum aperiretur intuitus tanquam squamas, quibus clausus fuerat, inde cecidisse scriptura narraret. Vbi est, quod isti clamare consueuerunt, liberum est credere, uel non credere, cui uim Christus intulit, quem coegit? Ecce habent Paulum Apostolum, agnoscãt prius in eo cogentem [e] Christum, & postea docentem: prius ferientem, & postea consolantem. Mirum est autem, quomodo ille, qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plus illis omnibus, qui solo uerbo uocati sunt; in Euangelio laborauit: & quem maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas foras mittit timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios, ut redirent?

Ioã. 10. b

Actu. 9. a

Idem contra Faustum. † — † ca. 27. lib. 22.

Non credulitate, sed dilectione Moyses populum flagellauit.

CAN. XLIIII.

Quid crudele [f] Moyses mandauit. aut fecit cum commissum sibi populum sanctè zelans, uiuo & unico uero Deo subditum cupiens, postea quàm co- — Exo. 32. a

gnouit ad fabricandum & colendum idolum defluxisse, mentemque impudicam prostituisse dæmonibus: in paucos eorũ uindicans gladio, quos Deus ipse, quem offenderant alto & secreto iudicio feriendos uoluisset, mox feriri, & in præsenti salubriter terruit, & disciplinam in posterũ sanxit? Nam eũ nulla crudelitate, sed magna dilectione fecisse quod fecit, quis nõ in uerbis [a] eius agnoscat orantis pro peccatis eorum, & dicentis: Si dimittis illis peccatum, dimitte: sinautem, dele me de libro uitæ? Sic planè & Apostolus nõ crudeliter, sed amicabiliter tradidit hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus eius saluus sit in die domini nostri Iesu Christi: tradidit & alios, ut discerent nõ blasphemare.

Item Innocen. papa. †

Non imputatur fidelibus, qui ex officio aut tormẽta exercẽt, aut capitalẽ sententiã ferunt.

CAN. XLV.

Q [b] Væsitũ est etiã super ijs, qui post baptismum administraue-rũt, aut tormenta [c] sæua exercuerunt, [d] aut etiã capitalem protulerunt [e] sententiã. Nihil [f] de his legimus à maioribus diffinitum. meminerãt enim à Deo potestates has fuisse concessas, & propter uindictam noxiorum gladium fuisse permissum, & Dei ministerio esse datũ in huiusmodi uindices: [g] quo modo igitur reprehenderent factum, quod authore [h] Domino uidetur esse concessum? De his ergo ut hacten⁹ seruatum est, sic habeamus: ne aut disciplinã [i] euertere, aut contra authoritatem domini uenire uideamur. † Ipsis autem in reddenda ratione, gesta sua omnia seruabunt.

Idem ad Toletanum episcopum. †

Immunis est dictator à culpa, cum legum anthoritas in improbos exercetur.

CAN. XLVI.

I Llud etiam sciscitari uoluisti, an preces di-ctantibus [k] liberũ concedatur utique post baptismi regenerationem à principibus poscere [l] mortem alicuius, uel sanguinem de reatu, quam rem principes nunquam sine cognitione concedunt, sed ad iudices [m] commissa ipsa uel crimina semper remittunt: ut causa ipsa cognita, uindicent: qui cùm quæsituri fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur. Et dum legum authoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

Item Gregorius Brunichildæ † reginæ Francorum.

In correctione malorũ Deus omnipotẽs placatur.

CAN. XLVII.

S I quos igitur uiolentos, si quos adulteros, si quos fures, uel alijs prauis actibus studere cognoscitis, Deum Deorum correctione placare festinate: ut per uos flagellum [n] perfidarum gentium, quod (quantum uidemus) ad multarum nationum uindictam excitatum est, non inducat: ne si (quod non credimus) diuinæ ultionis iracundia sceleratorũ fuerit actione commota, belli pestis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis uiã Dei præcepta non reuocãt.

Item Gennadio patricio & Hexarcho aphricæ. †

Ecclesiast. cæ religionis inimici etiam bellis sunt coercendi.

CAN. XLVIII.

S Icut excellentiam uestram hostilibus bellis in hac uita dominus uictoriarum fecit luce fulgere, ita oportet etiam inimicis ecclesiæ eius omni uiuacitate mentis & corporis obuiare, quatenus eius ex utroq; triumpho magis ac magis enitescat opinio: cum & forensibus bellis aduersarijs catholicæ ecclesiæ pro Christiano populo uehementer obsistitis, & ecclesiastica

---

[a] In uerbis. argu. ex antecedentibus probari sequentia. sic. s. xviij. distinct. peruenit. xxxiiij. q. j. cum per bellicam xliij. dist. sit rector. ff. delega. j. si seruus plurimum. in fine.

[b] Q Væsitum est utrum peccent, &c.

[c] Aut tormenta. de talibus autẽ an possunt promoueri, habes lj. distinctio. in summa.

[d] Exercuerunt. Executores.

[e] Protulerunt. Vt iudices.

Exo. 32. g [f] Nihil. i. non hoc quod peccent, quia re uera non peccant si amore iustitiæ faciunt: ut j. ead. q. v. si homicidium.

[g] Vindices. Id est, iudices.

1. Cor. 5. e [h] Authore. sic uigesimasexta dist. ca. deinde. simi. xiiij. q. v. dixit.

1. Tim. 1. d [i] Aut disciplinam. quod faceremus si diceremus eos peccare.

I Llud etiam. [k] Dictantibus. extra ne cleri. uel mo. sententiam.

[k] Dictãtibus. i. assessoribus, quorum officium cõsistit in libellis dictandis: ut ff. de offic. asses. l. j. de hoc enim dubitabatur an assessor esset reus. qui daret consilia de morte alicuius. uel loquitur de executoribus, uel de notarijs.

[l] Poscere. id est, de morte postulata consilium dare. [l] Vel dic poscere. i. à principibus postulatam infligere. sic intelligas hoc ca. de iudicibus, secundum Laurẽ. uel dic poscere. i. deferre, uel denũtiare aliquẽ reũ criminis capitalis: quia eis licitum est. C. de asses sori. l. quidam. Sed hic nõ q̃ritur an illicitũ, sed an irregu- laris, & dicit, q̃ nõ: ut in præceden. ca.

[m] Sed ad iudices. Hic habes, q̃d gladij potestas delegatur, quod est cõtra id. ff. de offi. procõ. solent. secũdum leges non potest iudex delegare causam criminalem, si non possit adesse: ut ff. de offic. eius cui man. est iurisdi. l. j. secundum canones secus: ut hic, & ij. q. vij. sicut. ij. & extra. de offi. dele. uenerabili. prĩceps tamen passim potest delegare causam criminalem: ut ff. de testib. l. iij. §. idem diuus.

[n] S I quos. Flagellum. Argu. quod propter negligentiã pastoris, uel etiam propter peccata aliquorũ, mittit Deus flagella: ut vij. quæst. j. capi. sciscitaris.

S Icut excellentiam. Non

† Prim⁹, epist. 3. ad Exuperiũ epm Tholesanũ. ca. 3. in tomo 1. concil. Assessoris officium.

† Et fit adhuc post annũ dñi 420. ibi non erant nec censebantur irregulares, ut etiã patuit i Ambr. non etiã hic erat q̃stio de peccato, sed de incapacitate ad ecclesiastica ministeria.

† In ead. epist. c. 5.

† Quam quia epis suis fauebat excellentissimã filiam uocat Greg. epis. 5. lib. 7. ibi ad eius petitionẽ pallium mittit Siagrio epo, & in fi. dictæ epist. habet hoc cap.

† Quos de cõcilio cõtrahere ticos eorũ authoritate celebrãdo hortatur epist. 72. lib. j.

prælia sicut bellatores domini fortiter dimicatis. Notum est enim hæreticæ religionis uiros, si eis (quod absit) suppetit nocendi licentia, contra catholicam fidē uehemēter insurgere, quatenus hæreseos suæ uenena ad tabefaciēda (si ualuerit) Christiani corporis membra transfundant. cognouimus enim eos contra catholicam ecclesiam domino eis aduersante, colla subigere, & fidem uelle Christiani nominis inclinare: sed eminētia uestra conatus eorum comprimat, & superbas eorum ceruices iugo rectitudinis premat. Conciliū uerò catholicorum episcoporum admoneri præcipite ut primatem non ex ordine a loci postpositis uitæ meritis faciat, quoniam apud Deū non gradus elegantior, sed uitæ melioris actio comprobatur. Ipse uerò Primas nō passim (sicut moris est) per uillas, sed in una (iuxta eorū electionē) ciuitate resideat: quatenus adeptæ dignitatis melioris ingenio, resistendi Donatistis possibilitas disponatur. Ex concilio uerò Numidiæ si qui desiderāt ad apostolicam sedem uenire, permittite, & si quilibet eorum uiæ contradicere uoluerit uel putauerit, obuiate. Magis igitur profectò excellentiæ uestræ apud creatorem gloria proficit, si per eam dispersarum ecclesiarū potuerit societas restaurari. Cùm enim largita munera ad nominis sui gloriam cōspicit reuocari, tantò largiora b tribuit, quantò per ea religionis suæ dignitatem uiderit ampliari. persoluentes præterea paternæ charitatis affectum, dominū petimus quòd brachium uestrum ad comprimēdos hostes forte efficiat: & mentem eius fidei zelo uelut mucrone gladij uibrantis exacuat.

Idem ad eundem. † (epi. 71. lib. 1.)

Merito fidei bellorum paratur uictoria.

CAN. XLIX.

SI non ex fidei merito, & Christianæ religionis gratia tanta excellētiæ uestræ bellicorū actuum prosperitas eueniret, non miranda c fuerat: cùm sciamus hæc ēt antiquis bellorū ducibus fuisse cōcessa: sed cùm futuras (Deo largiente) uictorias non carnali prouidentia, sed magis orationib. præuenitis, fit ut hoc in stuporem ueniat, quod gloria uestra non terreno consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorū uestrorum loquax non discurrit opinio, quæ bella uos frequenter appetere nō desiderio fundendi sanguinis, sed tantùm dilatandæ causa reipublicæ, in qua Deum coli conspicimus, loquitur, quatenus Christi nomen per subditas gentes fidei prędicatione circūquaque discurreret. Sicut enim exteriora uos uirtutum opera eminentes in hac uita constituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia, in futuram uitam cælestium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pascendis ouibus beati petri Apostolorum principis utilitatibus excellentiam uestrā præstitisse didicimus, ita ut non parua loca patrimonij eius proprijs nudata cultoribus, largitis d Dacorum habitatoribus restaurasset. Quæcunque igitur illic Christianissima mente confertis, horum retributionem per spem in futuro iudicio sustinetis. e

g *Breuiter monstratum est, quòd boni laudabiliter persequuntur malos, & damnabiliter mali persequuntur bonos. Illud autē Apostoli, Tu autem quis es qui iudicas alienum seruum? de alieni cordis occultis intelligendum est. Quòd uindicta inferri possit, monstratum est. Nunc restat ostendere à quo uel quod debet inferri, & quòd magis diliguntur illi qui puniuntur, quam qui impuniti relinquuntur, quod utrunq; multorum authoritate probatur.* (Ro. 14.)

Ait enim Augustinus. † (Imo stylus est Greg. magni.)

Ad iram Deus prouocatur, cùm mala puniri differuntur.

CAN. L.

SI ea, de quibus uehementer deus offenditur, insequi uel ulcisci differimus f ad irascendum utique diuinitatis patien-

a Non ex ordine. Nec est considerandum quis maior sit in loco uel ordine, sed quis sit iustior, ut xiv. dist. non loca. & ca. multi. in fine argum. contra xl. distin. cap. ult. & penult. Ioan. (r Et s. 1. q. 7. iudices. & 56. dis. si gēs. Archid.)

b Largiora. Si. xvj. qō. j. reuertimini. Ioannes.

c SI non ex. Non miranda. Quasi dicat, hoc est mirādum, quod uictoriam solis orationibus obtineatis.

ADDITIO.

Ad idem. lxj. distin. miramur. sed quod hic dicit, postpositis meritis. soluit contrarium: nec enim ad fidē, &c. ff. de tuto. & cur. da. ab his. l. scire. §. ultimo. Vel ibi dicit de dignitate ordinum: hic de celsitudine sediū seu locorum, secundum Io.

d Largitas. i. ibi positis.

e Sustinetis. i. expectatis. Ioan.

Breuiter. Hæc est viij. pars qō. in qua probatur per quatuor authoritates, quod uindicta debet fieri, quia magis diligitur qui punitur, quā qui peccat & nō punitur. & est hic incidens quæstio. Ioan. de Fantu.

f SI ea de quib. Differimus. s. ea. c. si is qui. s. xxviij. dist. quia sunt culpæ.

Nonne

tiam prouocamus. Nonne Achor [a] filius [b] Zaræ præterijt mãdatum domini, & super omnem populum Israel ira eius incubuit? & ille erat unus homo:atq; utinã solus [c] perijsset in scelere suo.

Idem Aug. de sermone domini in monte lib.j. †

Vindicta quæ ad correctionẽ ualet, non est prohibenda.

CAN. LI.

EA uindicta quæ ualet ad correctionẽ, non prohibetur, quæ etiã ad misericordiam pertinet: nec impedit illud propositum quo quisque paratus est ab eo, quẽ correctũ esse uult plura perferre. sed huic uindictæ inferẽdæ nõ est idoneus, [d] nisi qui odiũ quo flagrare homines solent, qui se uindicare desiderant, dilectionis mansuetudine superauerit. Nõ enim metuendum est, ne odisse paruulum filium parentes uideantur cũ ab eis uapulat [e] peccans, ne peccet ulterius, & certè perfectio dilectionis ipsius Dei patris imitanda nobis proponitur, cum in sequentibus dicit: Diligite inimicos uestros: benefacite ijs, qui oderunt uos, & orate pro ijs, qui uos persequuntur. Et tamen de ipso dicitur per prophetã: Quem enim diligit dominus, corripit. Flagellat autem omnem filium quẽ recipit. Dicit ẽt Dominus: Seruus qui nescit uoluntatem domini sui, & facit non digna, plagis uapulabit paucis. [f] Seruus aũt qui scit uoluntatem domini sui, & facit non digna, uapulabit plagis multis. Non ergo nisi ipse uindicet, cui rerum ordine potestas est data, & ea uoluntate uindicet, qua pater paruulum filium flagellat: quem tamen per ætatem non potest odisse. [g] Hic autẽ apertissimũ exemplum datur, quo satis apparet posse peccatum amore potius uindicari, quàm impunitum relinqui, ut illum quem uindicat, non pœna miserũ, sed correctione beatum esse uelit: paratus [h] tamen sit (si opus est) æquo animo plura tolerare ab eo illicita quem uult esse correctum, siue in eum habeat potestatem coercendi, siue non habeat. Magni autem & sancti uiri, quanquam optimè scirent mortem istam quæ animam dissoluit à corpore, formidandam non esse, secũdum tamen eorum animum, qui illam timerent, [i] nonnulla peccata morte punierunt, quo & uiuentibus utilis metus incuteretur: & illis qui morte puniebantur, non ipsa mors noceret, sed peccatum, quod augeri posset si uiuerent, diminueretur, [k] non temerè illi uindicabant, quibus tale iudicium Deus donauerat. 3.Re.18.g Inde est, quòd Helias morte multos affecit propria manu & igne diuinitus impetrato: quod & alij multi & magni uiri eodem spiritu consulẽdo rebus humanis non temerè fecerunt. De quo Helia cùm exemplum dedissent discipuli commemorantes quid ab eo factum sit, 4.Re.1.c ut etiam ipsis daret potestatem petendi de cælo ignem ad consumendum eos qui sibi hospitium non præbuerant: reprehendit dominus in eis nõ exemplum prophetæ sancti, sed ignorantiã uindicandi, quæ adhuc erat in rudibus: animaduertens eos non amare correctionem, sed odio [l] desiderare uindictam. Itaq; postea, quam docuit eos, quid esset diligere ꝓximum tanquam seipsum, infuso etiam spiritu sancto, quẽ decem diebus cõpletis post ascensionẽ [m] suam desuper (ut promiserat) misit: non defuerunt tales uindictæ, quamuis multò rarius quàm in ueteri testamento. Ibi ex maiori parte seruiẽtes timore premebantur: hic autem maximè dilectione liberi nutriebantur. Nam & uerbis Apostoli Petri Ananias & uxor eius (sicut Actu.6.a in actib. Apostolorũ legimus) exanimes ceciderunt: nec resuscitati sunt, sed sepulti.

Item Augustinus contra Cresconium Grammaticum lib. vj. † (Imo lib. 3. c. 50.)

Quæ ueritati contraria sunt, Christiani persequi debent.

Josue.7.d — [a] Nonne Achor. s. j. q. iiij. §. itẽ peccato Achor.

[b] Filius. i. nepos.

[c] Solus. Negatiue exponitur. i. utinam non perijssent plures. s. j. q. j. iudices. Arg. tñ contra: quia uidetur quod potius debuit parcere nocẽti, quã punire innocẽtem, propter nocentem, ut xiiij. q. v. denique. ff. de pœnis. l. absentem. (et 26. q. 5. episcopi. † tomo j.)

EA uindicta. [d] Idoneus. Argu. quod nullus potest esse iudex, nisi habeat charitatẽ & mansuetudinẽ. xlv. dist. disciplina

[e] Vapulat. s. qõ. v. non omnis.

[f] Paucis. Quædam enim ignorãtia pro parte excusat, pro parte non, ut xxx. q. j. de his. s. distin. viij. consuetudo.

[g] Odisse. Cũ puer nõ potest odio haberi, non potest ut ingratus exhæredari, ut C. de inoffi. testa. si quis in suo.

[h] Paratus. s. e. qõ. j. paratus.

[i] Timerent. ergo quæ pœna magis timetur, illa est magis infligenda, siue sit pecuniaria, siue corporalis: ut xvj. q. vj. cognouimus. & cap. de lapsis. & j. ea. q. v. prodest. & expresse dicitur extra ut lit. non cõtesta. quoniam frequenter. in fine. (Mat. 5. g)

[k] Diminueretur. quosdã enim Deus rapit de medio, ne malitia mutet intellectum eorum, ut j. de pœn. dist. iiij. §. uerum hoc. (Prou. 3. b)

[l] Sed odio. s. e. q. c. quod Christus. Contra.

[m] Post ascensionem. illud post, potius includit diem ascensionis, quàm excludit. nam alias non essent decem dies, nisi dies ascensionis cõputaretur. lxxvj. distinc. cap. scire. (Luc. 12. f)

Quisquis.

Quiſquis. Verba Creſconij.
b Inimicus. Supra lxxxvj. diſtinctio. odio. §. ea. quæſt. duo iſta.
c Debet. Hominem. Argu. quod cum pecunia poſſum⁹ aliquos allicere ad fidem: ut j.ead. quæſtio. vij. quod autem. & §. xlv. diſtin. qui ſyncera. ſub tali enim conditione poſſumus aliquam ducere in uxorem, ut fiat Chriſtiana. xxviij. quæſ. j. caue. & nō oportet. & poſſumus eos grauioribus penſionibus onerare, ut conuertãtur. j. ea. quæſ. vj. iam uero. quod ſatis admitti poteſt. & ſic in talibus ſpiritualibus licite fit pactio, ubi agit de cõuerſione alicui⁹ ad fidem. & ſic non obſtat. j. q. ij. quam pio. Ioannes.
† epi. 52.
Pactio q̃n que licite fit i ſpiritualibus.
Qvod autē. Hęc qō diuiditur in ſeptem partes in prima intendit probare per vj. authorita. quod eccleſia pro eis debet intercedere. Secunda ibi, Hinc apparet. Tertia ibi, Seipm. Quarta ibi, Miles. Quinta ibi, ipſis autem. Sexta ibi, Præterea. Septima ibi, Nō ſolum. Ioã. de Fant.
d Quod autem. Nulli licet occidere, niſi habeat poteſtatē gladij: nec tũc licet niſi cũ hoc facit amore iuſtitiæ: ut §. q. prox. c. uindicta et j. e. ca. miles. Item ſi ſpes eſt correctionis, nō debet occidere: ſed ſi non eſt ſpes correctionis, poteſt occidere, uel reddere eum inutilem ad malefaciendum, ut ſuprà. qō. proxi. eſt iniuſta. infra ea. c. rex debet. ſi autē paratus ſit corrigi
Occidere an alicui ſit permiſſum.

CAN. LII.

Qviſquis a Chriſtianus iniquũ non perſequitur, Chriſti eſt inimicus. b Verũ dicis, ſi non hoc in illo perſequitur, quod Chriſto eſt inimicum. Neq; enim dominus in ſeruo, pater ī filio, maritus in coniuge (cùm ſint utriq; Chriſtiani) nō debent perſequi niſi uitia Chriſtianæ contraria ueritati. An uero ſi nõ perſequantur, non rei negligentiæ meritò tenebunt? Item Auguſtinus ad Macedonium. †

Quemadmodum homo debet diligere proximũ, ſicut ſeipsũ.

CAN. LIII.

Debet homo diligere proximum ſuum ſicut ſeipſum, ut quē potuerit hominē c beneficentia, cõſultatione, uel informatione doctrinæ uel diſciplinæ coërctione adducat ad colendũ Deũ. Item Auguſtinus ad Donatum presbyterum.

De eodem.

CAN. LIIII.

Mali ſunt prohibendi à malo, & cogendi ad bonum.

Ex his omnib. colligit, q̃ uindicta eſt inferenda nõ amore ipſius uindictę, ſed zelo iuſtitiæ, non ut odium exerceatur, ſed ut prauitas corrigatur. Sed cùm uīdicta aliquando inferat damnis rerũ, aliquãdo flagellis, aliquãdo etiam morte, quæritur an ſit peccatum iudici uel miniſtro reos morti tradere?

QVAESTIO V.

Vòd autē d nulli liceat aliquē occidere, illo præcepto probatur, quo Dominus in lege homicidium prohibuit dicens, Non occides. Itē in euangelio, Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit.

Itē Aug. ad Marc. comitē, de Donatiſtis captis. †

Mali nõ ſũt īterficiēdi, ſed flagellis emēdandi.

CAN. I.

Circũcelliones illos & clericos partis Donati, quos de Hyponē ſi ciuitate ad iudiciũ pro factis eorũ publicæ diſciplinæ cã deduxerat, à tua nobilitate cõperiauditos, & plurimos eorũ de homicidio qđ in reſtitutum c presbyterum catholicũ cõmiſerũt, & de cæde Innocentij alterius catholici presbyteri, atque de oculo eius effoſſo, & de digito p̄ciſo fuiſſe cõfeſſos, f unde mihi ſolicitudo g maxima incuſſa eſt, ne forte ſublimitas tua cenſeat eos tãta legũ ſeueritate eē plectēdos ut qualia fecerunt, talia patiant. Ideoq; his literis obteſtor fidē tuã, quã habes ī Chriſto, per ipſius domini noſtri miſericordiã, ut hoc non facias, h nec oīno fieri permittas. quamuis enim ab illorũ interitu i diſſimulare poſſemus, q̃ nõ accuſantib. noſtris, ſed illorum k notarijs, l ad quos tuendæ publicæ pacis uigilãtia p̄tinebat præſentati uideãtur examini, nolumus tamē paſſiones ſeruorũ m Dei, quaſi in

nec occidi debet, nec debilitari ī mēbris: ut hic, & j. e. c. j. ij. & iij. & hæc uera ſunt quod iudex ſolus pōt occidere, niſi ſint aliqui nocturni depopulatores agrorũ, uel ſint latrones in publicis ſtratis, quos quilibet poteſt occidere, ut C. quãdo licet unicuique ſine iudi. ſeipm uind. l. j. & §. q. iij. fortitudo. uel niſi defendendo ſe, occidat aliquē: extra de homic. c. ij. circa fi. j. e. ca. cum homo. Hugo.
Exo. 20. & Mat. 26. c
e Ircuncelliones. Reſtitutum. Proprium nomen.
† epi. 159. ad Marcel. tribunum.
f Confeſſos. Coram laico. & ſic eſt contra extra de iudi. at ſi clerici. in fine. ſed iſti propter hæreſim ſunt facti de foro eius.
g Solicitudo. quia eos accuſauerat, licet non ex nomine unde timuit qđ eſſet reus mortis ip ſorum, ut j. ea. c. unum in fine.
i Hoc nõ habet ex tex. vñ dicebat Goſfre. q̃ iſti accuſati ſunt à notarijs curię. & hoc denotatur uer. ideoque. ibi quia non accuſanti bus nřis, &c.
h Non facias. Argumen. quod in criminibus poteſt iudex pœnam temperare. Arg. contra. ij. q. iij. §. notandum.
i Interitu. Argu. quod iudex ſecularis poteſt corrigere clericos incorrigibiles, ut j. e. c. ſi audierit. extra de ſenten. excom. perpendimus.
Clerici incorrigibiles poſſũt à iudice ſeculari corrigi.
k Sed illorum. Iudicum.
l Notarijs. i. officiarijs. qui deferũt crimina iudicibus, ut iiij. q. iiij. §. aliquando. ſicut teſtes ſynodales deferunt crimina epiſcopis. xxxv. quæſtio. vj. epiſcopus.
m Seruorũ. i. quas patiunt ſerui Dei.

ADDITIO.

Vel dic quod ſeruos Dei eos uocat, quia iã egerãt pœnitentiam, ut j. c. proxi. ſecũdum L.

alienæ partis supplicijs uindicari: non quod scelestis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, sed hoc magis sufficere uolumus, ut uiui, & nulla parte corporis trūcati, ^a uel ab inquietudine insana ad sanitatis otiū legum coercitione dirigantur, uel à malignis operibus alicui utili operi deputentur. uocatur quidem & ista damnatio: ^b sed quis nō intelligit magis beneficiū, quā supplicium nuncupandū, ubi nec sæuiendi relaxatur audacia, nec pœnitendi salutaris medicina subtrahitur? imple Christiane iudex, pij patris officiū. Sic succensere ^c iniquitati memineris ut non in peccatorum atrocitati bus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorū uulneribus curandi adhibeas uoluntatem. Noli perdere paternam diligētiam, quam in ipsa inquisitione ^d seruasti, quādo tantorum scelerum confessionem nō extēto aculeo, † non sulcantib. ungulis, non urentibus flammis, sed uirgarum uerberibus eruisti, qui modus coerctionis, & à magistris ^e artium liberaliū, & ab ipsis parentibus adhibetur: ut sæpe etiam in iudicijs solet ab episcopis ^f adhiberi. Noli ergo atrocius uindicare, quod leuius inquirendi, quàm puniendi maior necessitas est. Ad hoc enim & mitissimi homines facinus admissum diligenter atque instanter examinare debent, ut quib. parcant inueniant.

Item Marcelliano. †

Præter supplicium mortis, rei sunt puniendi.

CAN. II.

Poena ^g illorū quāuis de tantis sceleribus cōfessorum rogo te, ut præter suppliciū mortis sit, propter conscientiam nostram, & propter catholicam mansuetudinem commendandā. Ipse enim fructus ad nos peruenit confessionis illorum: quia inuenit catholica ecclesia ubi erga atrocissimos inimicos seruet atq; exhibeat lenitatem. In tanta quippe crudelitate quæcunq; præter sanguinem uindicta processerit, magna lenitas appa rebit. Quod & si modò quibusdā uestris illa atrocitate cōmotis uidetur indignū, & quasi dissolutionis & negligētiæ simile, transactis ^h tn̄ motibus aīorum (qui recentiorib. factis solent turbulentius excitari) egregiè luculenta bonitas apparebit.

Item donato. †

Mali prohibendi sunt à malo, et cogendi ad bonū.

† epi.128

CAN. III.

Vnum solùm est, quòd in tua iustitia pertimescimus: ne fortè quoniā quicquid mali contra Christianā societatē ab hominibus impijs ingratisq; committitur, profectò grauius est & atrocius, quā si in alios cōmittatur, tu quoq; pro immanitate facinorum, ac nō potius pro consideratione lenitatis Christianæ censeas coercendū. Quod te per Iesum Christū ne facias obsecramus. Et paulò pòst. Ex occasione terribilium iudicū & legū, (ne æterni iudicij pœnas luant) corrigi eos cupimus, nō necari, nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs, quib. digni sunt, coerceri. Sic ergo eorum peccata compesce, ut sint quos pœniteat peccasse. Et paulò pòst. Proinde si occidendos in his uiros putatis, deterrebitis nos, ne per operam nostram ^i iudicium tale quidem perueniat, quo comperto in nostram perniciem licentiori audacia grassabuntur, necessitate nobis im-

---

^a Et nulla parte corporis truncati. s̄.q. proxi. est iniusta. contra. sed hic de corrigibilibus, ibi non.

^b Damnatio. Nota iudices posse remittere pœnam. sic xxij. quæst. iiij. innocens.

^c Succensere. Id est, irasci.

^d Inquisitione .i. per inquisitionem criminum.

Magister et pater clericum uerberantes, nō incidunt in canonem.

^e Et à magistris. magistri non incidunt in canonem uerberando clericos causa disciplinæ. extra de sentē. excōmu. super eo. duntamen non nimiū sæuiant in eos, ut ff. ad l. Aquil. præceptoris. quibus autem liceat alios castigare, habes s̄.e. q. iiij. duo ista. vij. quæ. j. sicut. datur autē ista potestas patri in filiū clericū, quousq; sacrum ordinem receperit, licet tamen ordo non liberet à patria potestate: ut liiij. dist. si seruus. ij. unde maiorem potestatē habet magister in discipulū, quam pater i filiū, cum magister adhuc post ordinem habet eum in potestate, per illam decre. super eo. extra eo. cum uoluntate.

† alias, equuleo.

Eps nec p se nec per laicū uerberet clericos.

^f Ab episcopis. nō tamē manibus proprijs hoc facere potest, ut lxxxvj. dist. non liceat. nec per laicū potest hoc facere, sed per clericum, ut extra de sent. excō. uniuersitatis. Est ergo hic argu. quod iudex ecclesiastic[9] uirgis potest punire, & quod clerici uirgis possunt puniri, ut v. quæst. v. illi qui. & xlv. distin. cum beatus. Ioan.

* De hoc etiam no. ī. ea. q. 7. his à quibus. in gl. uirgis tamen, &c.

^g Poena. Hic dicitur qd' propter tria parcendū sicistis, tum quia uident ecclesiam læsam habere cōscientiam si ad denuntiationē suam isti occidantur, tum propter spē correctionis, tū propter mansuetudinē ecclesiæ.

† epi. 158

^h Transactis. Arg. ꝙ executio sententiæ in causa ciuili uel criminali differenda est. xj. qō. iij. cum apud. Arg. contra. ij. q. j. sicut.

Vnum solū.

^i Per operam nostram, id est, per querelas nostras. & est hic arg. quod si iudex suspendit aliquē ad querelā clerici, ꝙ clericus non possit promoueri, ut s̄. ca. proxi. & de pœn. di. j. periculose, & extra de excessib. præla. ex literis. argu. cōtra. s̄. quæ. iij. Maximianus. & ī. e. non uos. & ff. de bon. lib. qui cum maior. §. j. & est expressum extra de homic. postulasti. & c. tua.

Occidi.

pacta: ut etiam occidi ab eis eligamus potius, quam eos occidendos ue stris iudicijs inferamus.

Idem Macedonio.

Quies ecclesiæ principum se ueritate iuuatur.

CAN. IIII.

Prodest seueritas ue stra, cuius ministerio quies adiuuatur & nostra prodest intercessio no stra, cuius ministerio se ueritas temperatur & ue stra. Non uobis displiceat quòd rogamini à bonis: quia nec nobis displicet, ꝙ timemini à malis. Nam hominum iniquitatem etiã Apostolus Paulus non tantùm iudicio futuro, uerum etiam de præsentibus uestris secularibus potestatibus terruit. asserens etiam ipsas ad dispensationem diuinæ prouidentiæ pertinere. Omnis (inquit) anima potestatibus sublimioribus subdita sit, &c. Hæc uerba Apostoli utilitatem uestræ seueritatis ostendunt. Proinde sicut dilectionem iussi sunt terrentibus debere qui timent, ita dilectionem iussi sunt timētibus debere qui terrent. Nihil cupiditate nocendi fiat, sed omnia consulendi charitate, & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidetur ultio cognitoris, ut nec intercessoris religio contemnatur: quia & plectendo & ignoscēdo hoc solùm bene agitur, ut uita hominum corrigatur. Quod si tanta est peruersitas & impietas, ut corrigendis reis nec disciplinæ nec ueniæ remedia suffragentur, ab omni tamen intentione atque conscientia quam Deus cernit, siue seueritate, siue lenitate, non nisi officium dilectionis impleatur.

PALEA.

Hoc tamen intelligendum est, de illis quos præsentia supplicia in melius commutant, non de illis qui obstinati sunt in malo, qui si semper uiuerent, semper peccarent. Quorum pœna hic incipit, & in æternum durabit.

Item Hieronymus in Nahũ prophetã. (in commētar. c. j.)

Impræsentiarum nonnulli puniuntur, ne in æternum flagellentur.

CAN. V.

Quid ergo (ait) contra dominum cogitatis? ipse qui creauit mundum, & consummationem eius faciet. Quod si uobis uidetur crudelis, rigidus, & cruentus, (Gene. 7. 8. Gene. 16. c) quòd in diluuio genus deleuit humanum: super Sodomam & Gomorram ignem & sulphur pluit: Aegyptios submersit fluctibus, Israelitarum cadauera prostrauit in eremo, scitote eum ideo ad presens reddidisse supplicia, ne in æternum puniret. Certe aut uera sunt, quæ prophetæ loquuntur, aut falsa. Si uera sunt, quæ de seueritate eius uidentur dicere, ipsi dixerunt, Non iudicabit Deus bis in idipsum in tribulatione. Si autem falsa sunt, & falsum est hoc quod dicitur, Non consurget duplex tribulatio, falsa est ergo & crudelitas, quæ in lege descripta est. Quod si uerum est (ut negare non poterunt) dicente propheta, Non iudicabit Deus bis in idipsum in tribulatione, ergo qui puniti sunt, postea non punientur, Si autem postea punientur, (Nahũ. 1. e secundũ a liã literã.) scriptura mentitur, quod nefas est dicere. Receperunt ergo, & qui in diluuio perierunt, & Sodomitæ & Aegyptij, & Israelitæ in solitudine, mala sua in uita sua. Quærat hic aliquis, si fidelis depræhensus in adulterio decolletur, quid de eo postea fiat? Aut enim punietur, & falsum est hoc quod dicitur, Non iudicabit Deus bis in idipsum in tribulatione. Aut non punietur, & optandũ est adulteris, ut impræsentiarum breui & cita pœna cruciatus frustrentur æternos. Ad quos rñdebimus, Deum ut omnium rerum, ita suppliciorum quoque scire mēsuras, & non præueniri sententia iudicis, nec illi in peccatorē exercendæ dehinc pœnæ auferri potestatem, & magnum peccatum magis diuturnisq; elui cruciatibus. Si quis autem punitus sit, ut ille in lege, q. Israelitis maledixerat, & qui in sabbato ligna collegerat, tales postea non pu-

---

Ad Macedonium episto. 54.

Occidi. argu. est hic pro Hug. qui dicit, quod clericus debeat potius permittere se occidi, quam quod ipse occidat: ut dixi. s. ead. q. prima. in princ.

Intellige ergo cũ Bern. hoc c. qñ tales capere possumus, nõ debemus eos interficere, ut hic dicitur. & hoc not. il la lra, occidēdos ue stris iudicijs inferamus. secũdum Lau.

Prodest. Et nostra. Mutuum enim præstãt sibi auxilium. j. ea. cap. principes.

Corrigatur. quasi dicat, siue per uerba, siue per pecuniam, siue alio modo, nõ refert. sic. s. ea. quæst. iij. ea uindicta. Io. de Fant.

Quid ergo. Puniret. ergo hoc de pœnitētibus tantũ: ut j. de pœ. distinc. iij. §. authoritas. nã quorundam pœna incipit hic, & durat in infinitum: ut j. de pœni. dist. iij. ignis succensus est. sicut econuerso. quãdoq; remunerat aliquos tēporaliter, ut eos puniat æternaliter: ut xxij. quæstio. ij. si quælibet.

Tẽporaliter remunerant aliqui ut puniantur æternaliter. Ro. 13. a

Falsum est. Quasi dicat, ex quo falsum dixerũt in uno, dicunt ergo & in alijs. & est hic argu. quod instrumētum uel testamētũ, si est in uno falsum, ergo in omnibus: ut s. distin. ix. capi. si ad sacras.

alias, testimonium.

Non præueniri. Tunc sententia iudicis præueniretur, si quis hic plene punitus esset: q. a in futuro non puniretur.

Iudicis. id est, Christi.

alias, scilicet terreni.

In peccatorem. Non punitum hic sufficienter.

Exercendæ. in Futuro.

Israelitis. id est, Deo Israelitarum. Leuis

alias, corrigendæ rei.

niri: quia culpa Leuis [a] præsenti supplicio seueritatis compensata sit.

Item Gregorius papa.

Qui rei sunt sanguinis, ab ecclesia defendi debent.

CAN. VI.

Reos [b] sanguinis defendat [c] ecclesia, [†] ne effusione sanguinis particeps fiat.

[2] *Hinc apparet, q mali flagellis sunt coercendi, non membrorũ truncatione, uel tẽporali morte plectẽdi. Sed obijcit illud, qđ dñs ait ad Moysen: Maleficos non patieris uiuere. Itẽ. Qui coierit cũ iumento, morte moriat. Adulterij ẽt uel blasphemiæ crimine notatus, immisericorditer lapidari iubet. Itẽ Moyses, qui legem acceperat, cultores idoli morte puniuit, Samuel etiam Agag pinguissimũ regem in frusta conscidit. Phinees quoq; Iudæũ cũ Medianita coeuntem gladio transfixit, quod est ei reputatum ad iustitiã. Similiter nonnulli in ueteri testamento inueniũtur trucidasse: nec tñ transgressores legis, sed defensores appellantur. Prohibetur ergo illo præcepto [d] quisq; sua authoritate in necẽ alicuius armari, nõ legis imperio reos morti tradere. Qui.n. publica potestate functus, ipsius legis impio malos perimit, nec illius pcepti trãsgressor, nec à cælesti patria alienus habetur. Vnde August. ad publicolam.* [†]

Ex officio non est peccatum hominem occidere.

CAN VII.

De occidendis hominibus, ne ab eis quisquã occidat, nõ mihi placet cõsiliũ, nisi forte sit miles [e] aut publica functione teneatur, ut nõ p se [f] hoc faciat, sed p alijs, uel p ciuitate ubi ẽt ipse est, accepta legitima potestate si eius cõgruit psonę. [g] Qui uerò repellũtur aliquo terrore, ne mala faciãt ẽt ipsis fortasse aliqđ pstetur. Hinc aũt dictum est, Ne resistamus malo, ne uos uindicta delectet, quæ alieno malo animum pascit, nõ tñ ut correctionẽ hominũ negligamus. Vñ [h] nec reus est mortis alienæ, q cùm suæ possessioni murorũ ambitũ circunduxit, aliquis ex ipsorũ usu percussus interijt. Neq;.n. reus est [i] Christianus, si bos eius aliquẽ feriendo, uel equus calcẽ iacẽdo aliquẽ occidat: aut ideo nõ deberẽt Christianorum boues habere cornua, aut equus ungulas, aut canes dẽtes. An uerò qñ Paulus [k] Apostolus satisegit, ut in tribuni notitiã perferret insidias sibi esse à quibusdã perditis pparatas, & ob hoc deducto res accepit armatos si in illos scelerati hoĩes incidissent, Paulus in effusione sanguinis eorum suum crimen agnosceret?

a Leuis. Ecce q euem dicit culpam maledicere Deo, cũ magis sit maledicere Deo quã principi. sic C. si quis imp. l. unica.

b Reos. infra, quæsti. viij. cap. nobis.

c Defendat. omnes fugientes ad ecclesiam tenetur defendere: ut xvij. q. iiij. c. reum. & hoc uerũ est, siue rei sint, siue nõ: nisi in casibus: extra de immu. eccl. ca. inter. & capit. ulti. Sed illos qui nõ fugerint ad ecclesiam, quãdoq; iuuabit, quãdoque nõ. Si enim est spes correctionis, debet eos iuuare: ut s. q. proxi. est iniusta. Item si iniuste sint cõdemnati aliqui, omnibus modis iuuabit eos. si autem iuste tunc tẽperate & non importune iuuabit eos, sed tantum intercedendo pro eis, ne ex indiscreta defensione incidat ecclesia ĩ malam opinionem: ut xiij. qõ. ulti. hi qui. & s. qõ. iij. non inferenda. Et licet teneatur aliquos defendere, non tamen tenetur pro eis bellum mouere: ut C. de episco. audien. addictos supplicio Ioan. de Fant.

2 Hinc apparet. Hæc est secunda pars quæsti. in qua magister probare intendit, quod iudices non peccant occidendo secundum legẽ, sed illi tãtum peccant, qui sine authoritate & sine iusu diuino hominem occidunt. & hoc pbat per multos patres ueteris testamenti. Io. de Fant.

d Illo præcepto. Non occides.

De occidendis. hominibus. Miles. sub potestate aliqua constitutus: ut j. e. miles. nisi hoc fiat in iusto bello: ut j. ea. si homicidium. & in casibus positis in summa huius quæstionis.

† Ex isto tex. infert q clericus põt esse aduocatus p accusato de crĩe. facit tex ĩ l. addictos. cũ ibi no. C. de epis. & cler.

Exo. 22. c

Condẽnati & iustè & iniustè ab ecclesia sunt iuuãdi.

Leui. 20. c

Exo. 32. f

1. Re. 15. g

Nu. 5. b

f Pro se. Sic ergo officiatus non potest esse aduocatus in ppria causa & ita officium suũ est ei damnosum. simi. x. q. ij. hoc ius. sicut nec in causa sua potest. quis esse iudex: ut s. qõ. iiij. inter. Vel dic p se, id est, p priuato odio. Ioan. Quod primo dixit, falsum est: cũ nõ inueniatur hoc prohibitũ: nec litera ista contradicit. Bart.

g Personæ. Hoc dicit ppter episcopos, qui habent iurisdictionem secularem, sed nõ possunt psidere causis sanguinis: ut xv. q. iiij. ca. j. & j. e. q. viij. c. his à quibus. & cap. sæpe.

h Vnde. quasi dicat, cũ quis ex officio suo occidit aliquem, nõ est ei imputãdum si ex officio tali sequantur homicidia. Ita cõtinuant sequẽtia exẽpla. Vel sic continua si aliquis repellendo malos occidat aliquẽ, hoc non est ei imputandum.

i Reus est. Nisi equus ille fuerat calcitrosus, uel bos fuerat cornupeta. nam si talis nocuerit, bene tenetur dominus: ut ff. si quadrup. pau. fec. dic. l. j. §. j. & ij. & generaliter si habuerit tale animal, qđ consueuit nocere: ut ursum, leonẽ uel aprum, siue ligatũ, siue non, si occisus fuerit liber homo, præstabit. 200. solidos. sed si aliter nocuerit, condemnabitur secundum arbitrium iudicis, sed in cæteris rebus cõdemnatur pœna dupli: ut ff. de ædil. edic. hi enim. & lege seq.

k Paulus. Argumentum, quod non imputatur clerico, qui ad defensionem sui iuris uocat milites, si aliquis ibi occidatur sic supra eadem, quæstione iij. capit. Maximianus.

† epi. 154 Officium q̃nque est dãnosum

1 Cõcor. tex. in l. § iurisdictioni. C. de iurisdi. om. iudi. & C. ne quis in sua cau. & totum.

2 Hoc ẽt sequitur Lau. 3. q. 7. iudicet. xj. q. 3. quatuor. alias absurdum est aliquẽ alij & nõ sibi, &c. C. de na. lib. nuper. secũdũ. Io an. de Fã. & hic teneas quicquid. j. sequitur.

Bonum

Absit ut ea, quæ propter bonum [a] ac licitum facimus, aut habemus, si aliquid per hæc præter nostram uolũtatem cuiquã mali acciderit, nobis imputetur: alioqui nec ferramenta domestica, aut agrestia sunt habenda, ne quis ex eis uel se, uel alterũ interimat: nec arbores plãtandæ, ne quis se inde suspendat, nec fenestra facienda, ne per hanc se q̃squam præcipitet. Et quid plura cõmemorem, cùm ea commemorando finire non possem? quid est in usu hominum bono ac licito, unde non posit [b] pernicies irrogari?

Seipsum autẽ perimere, nulla legis authoritate alicui permittitur.

Vnde Augustinus libro primo de ciuitate Dei. †

Qui Deo authore bella gesserint, præcepta non occidẽdi nequaquam transgreßi sunt.

CAN. VIII.

SI nõ licet priuata potestate alicui hominem occidere innocentẽ, cuius occidendi licentiã lex nulla concedit, profectò etiã qui seipsum occidit, homicida est, † & tãto [c] fit nocẽtior cũ se occiderit, quantò innocentior in ea causa fuit, qua se occidendum putauit. Nam si Iudæ factũ meritò detestamur, eumq; ueritas iudicat cùm laqueo se suspendit, sceleratæ illius traditiõis auxisse potius quã expiasse cõmissum, quoniam de Dei misericordia desperando exitiabiliter pœnitens nullum sibi salubris pœnitentiæ locum reliquit, quantò magis à sui cæde se abstinere debet, qui tali supplicio, quid in se puniat nõ habet? Iudas enim cũ se occidit, sceleratissimũ hominem occidit, & tamen non solũ Christi, uerùm etiã suæ mortis reus finiuit hanc uitã: quia licet propter scelus, alio tamen scelere mortuus est. Cur aũt homo, qui nihil mali fecit, sibi malefaciat, & seipsum interficiendo hominem interficiat innocentem, ne alium patiatur nocentẽ, atque in se perpetret peccatum propriũ, ne ĩ eo perpetretur alienũ? Itẽ in sanctis canonicisq; libris, nobis nusquam diuinitus præceptum permissumve reperiri potest, ut uel ipsius adipiscendæ immortalitatis, uel ipsius mali cauendi [d] curandive causa nobismetipsis necem inferamus. Nam & prohibitos nos esse intelligendum est, ubi lex ait, Non occides. Exo. 20.c Præsertim quia non addidit, proximum tuum, sicut falsum testimonium, cùm uetaret: falsum (inquit) testimonium non dices aduersus proximum tuum. Nec ideo tamen si aduersus seipsum quisquam falsum testimonium dixerit, ab hoc se putauerit crimine alienum, quoniam regulam diligendi proximum, à semetipso [e] accepit: quoniam quidẽ scriptum est, Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Mat.22.e Porrò si falsi testimonij non minus reus est, qui de seipso falsum fatetur, quã si aduersus proximum hoc faceret: cum in præcepto quo falsum testimonium prohibetur, aduersus proximum prohibeatur, posítque non rectè intelligentibus uideri non esse prohibitum, ut aduersus seipsum quisque falsus testis existat: quantò magis intelligendũ est, nõ licere homini seipsum occidere: cùm in eo, quod scriptum est, Non occides, nil deinde addito, nec ipse utique cui præcipit intelligatur exceptus. [f] Item nõ occides, nec te, nec alterum. Nec enim qui se occidit, aliud quam hominẽ occidit. Quasdam uerò inde exceptiones eadem ipsa diuina fecit authoritas, ut non liceat hominem occidi: sed his exceptis, quos Deus occidi iubet, siue data lege, ad personam pro tempore expressa iussione, siue ipse qui occidit, ministerium præbet † iu-

† alias debet.

[a] Bonum. Argu. q̃ si aliquis dat operam rei licitæ, q̃ nõ est ei imputandum si aliquid mali inde sequebat̃, ut 50. di. sæpe. & ca. quia te. & di. vj. testamẽtum. nam Deus est inspector cordis, & non operis, ut xv. q. vj. c. j. Itẽ est hic arg. q̃ nõ omnis q̃ occasionem damni dat, dãnum dedisse uidet̃. & hoc habes in brochardis xxxj. q. ij. de neptis. & dist. l. sæpe. ff. ad legem Aquil. qui occiderit. §. pen.

Dãni dãs occasionẽ non semp̃ dãmnũ dedisse vr̃.

[b] Non posit. Argu. q̃ non semper prohibetur bonũ, propter malum q̃d sequi põt. Arg. contra xxij. quæst. j. in nouo. contra. xxj. di. denique. Ioan.

Et extra de iniur. c. ult. & legit̃ & not. extra de testa. si qui. & no. in pręd. c. sæpe. Arc.

Seipsum. Hæc est tertia pars. quæst. ĩ qua probat magister p̃ quatuor authoritates q̃d nullus occidat seipsum quia in illo præcepto, non occides, intelligitur, nec te nec alium: quia bene ordinata charitas à seipso incipit. Ioan. de Fant.

† ca. 17.

SI non licet.

[c] Et tanto. Id est, magis peccat bonus aliquis se occidendo quã malus. quia malus credit se mereri per hoc.

[d] Cauendi. i. quia cauere uolumus, ne aliquis nos lædat.

[e] Semetipso. Vnde q̃libet primo sibi faciat eleemosynam deinde proximo. de pœn. dis. iij. cap. qui uult. unde possum mihi consulere cũ damno alterius, ut ff. ad legem Aquil. l. si quis fumo. arg. cõtra. xij. q. ij. primum. & xj. q. iij. si quis uero.

† Cõcor. l. 2. C. ut ne. priu. & l. p̃ses. C. de serui. & aqua. Mat. 27. a Eleemosynã sibi primo quisq; facere debet.

[f] Exceptus. Arg. quod persona ad quã loquimur, non intelligitur excepta in generali sermone. ut ff. d̃ pigno. Paulus. §. ult. Item argu. eoipso quod quid non excipitur, intelligitur includi: ut s̃. lv. distin. si euangelica. & extra de iure patro. ex literis. Item est hic arg. quod id quod de uno dicit̃, de omnibus alijs intelligendum est: ut ij. q. j. multo. & s̃. dist. iij. denique. & dist. v. ad eius. Item argum. quod uerbũ indiffinite prolatũ, generaliter intelligendũ est, ut xxxj. q. j. quod si dormierit.

† Sic nec p̃sona loquẽs. 27. dist. deinde. ubi de hoc.

Verbũ indiffinite p̃latũ, est generaliter intelligendum.

Tu di-

benti, sicut adminiculum gladius est utenti, et ideo nequaquam contra hoc præceptum fecerunt, quo dictum est, Non occides, qui Deo authore bella gesserunt, aut personam gerentes publicæ potestatis, secundũ ius legis, hoc est, iustissimæ rationis imperiũ, sceleratos morte punierunt. Et Abrahã non solùm non est culpatus crudelitatis crimine, uerumetiam laudatus est nomine pietatis, quòd uoluit filium nequaquã scelerate, sed obedienter occidere. Et meritò quæritur utrum pro iussu Dei habendũ sit, quod Iephthe filiam, quæ occurrit patri, occidit: cùm id uouisset se immolaturum quod ei uictori redeunti de prælio primitus occurrisset? Nec Samson aliter excusatur, quòd seipsum cum hostib. ruina domus oppressit, nisi quia spiritus sanctus latenter hoc iusserat, qui per illum miracula faciebat. His igitur exceptis, quos uel lex iusta generaliter, uel ipse fons iustitiæ Deus specialiter iubet occidi, quisquis hominem uel seipsum, uel quẽlibet occiderit, homicidij crimine innectitur. Item hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus approbamus, neminẽ spontaneam mortem sibi inferre debere, ueluti fugiendo molestias temporales, ne incidat in perpetuas: neminem propter peccata aliena, ne hoc ipso incipiat habere grauissimum peccatum proprium, ne in eo perpetretur alienum: neminẽ propter sua peccata præterita, quæ magis in hac uita opus est, ut possint pœnitẽdo sanari: neminem uelut desiderio melioris uitæ, quæ post mortem speratur, quia reum suæ mortis melior post mortem uita non suscipit.

Idẽ contra Petilianũ. †

Nemini licet sibi manus inijcere.

CAN. IX.

Tu dixisti: [a] laqueo traditor perijt: Laqueum talibus [b] dereliquit. Hoc ad nos omnino non pertinet. Neq; enim ueneramur nomine martyrum [c] eos, qui sibi collum ligauerunt.

Item Hieronymus in Iona propheta.

De eodem.

CAN. X.

Non est nostrũ mortẽ arripere, sed illatã ab alijs libẽter accipere. Vnde & in persecutionib. nõ licet mihi propria perire manu absque eo [d] ubi castitas periclitatur: sed percutiẽti colla submittere. [e]

Item ex concilio Bracharensi.

Nulla fiat oratio pro illis qui seipsos interficiunt.

CAN. XI.

Placuit ut ijs qui sibijpsis uoluntariè [f] aut per ferrum, aut per uenenum, aut per præcipitium, aut per suspendium uel quolibet modo inferunt mortem, nulla prorsus pro illis in oblatione commemoratio [g] fiat: neque cum psalmis ad sepulturam [h] eorum cadauera deducantur. Multi enim sibi hoc per ignorantiam usurpant. Similiter & de his placuit fieri, qui pro suis sceleribus [i] moriuntur, impœnitentes sub audiatur.

Idem in eodem libro primo. †

† Scilicet Aug. lib. 1. c. 21. de ciuita. Dei.

Non est reus homicidij miles, qui potestati obediens hominem occidit.

CAN. XII.

Miles quum obediens potestati sub qua legitimè constitutus est, hominem occidit, nulla ciuitatis suæ lege reus est homicidij: imò nisi fecerit, reus

---

[a] Tu dixisti. Iste dixit Iudã martyrẽ esse, cum pœnitentia sit uindicta puniẽs in se, quod se cõmisisse dolet: ut j. de pœn. dist. iij. pœnitentia. unde dicebat quod licitũ est cuilibet pro peccatis suis se occidere.

Gen. 22. b

[b] Talibus. Sunt uerba Augu. dic talibus i. malis.

[c] Martyrum. s. j. q. j. uide. j. xxiij. qõ. iij. quod autem.

[d] Non est Absque eo. Dicunt quidam quod ubi fides ecclesiæ & castitas corporis impugnatur, licet alicui se occidere, ut hic innuitur: cum tñ Augu. dicat qđ ad quodcunque malũ quis cogatur, non põt se occidere. ut s. e. q. iiij. displicet. melius potest legi hæc dictio, absque, ĩclusiue, [1] quasi dicat, nec in istis (in qbus magis uidet) licet alicui se occidere. sic ponitur ibi: Pulchræ sunt genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet. sic ponitur hæc dictio absque inclusiue. xxxv. q. iij. progeniem. & ff. de pigno. act. l. j. xiij. quæstio. ij. Ebron.

Iudi. 11. f Occidere seipsũ nemini est permissũ.

Iud. 16. g

[1] Inclusiue. sed hoc est apertũ sensum Hieron. inuertere, qm̃ nõ debet reprehendi qñ post turpem libidinẽ adhuc certe mors iminet. patet q; a de pluribus mortis oblatis, licet eligere lenius, ergo honestius utcunque ẽgeneres quidẽ sophistę hieronymi obstrepant.

[e] Submittere. Id est, non resistere.

[f] Placuit. Voluntarie. Secus si per furorem, tũc nõ imputaret, ut xv. q. j. si quis insaniens, & c. illa.

[g] Commemoratio. sed nonne cum illi cõmunicauimus uiuo, ergo illi mortuo communicabimus: ut xxiiij. quæ. ij. sane? Sed illud intelligas de communione sacramentorum, quæ datur in fine. Sed hæc solutio nõ est sufficiẽs. nã si quis mortuus est sine sacramẽtis illis, & sine pœnitẽtia (si tamen fuit honesta causa mortis) bene admittit ad orationes ecclesiæ. simile extra de sepultu. ex parte.

[h] Ad sepulturam. Videtur ergo quod tales sepelientur. ut hic, & j. ea. quæs. viij. quicũque. sed hoc nõ est uerum. & intelligas illud de canina sepultura. nam & contrito quandoque denegatur ecclesiastica sepultura, ut extra de tornea. cap. j. & extra de rapto. super eo.

† libr. 1, ca. 49. Sepultura quãdoque cõtrito denegatur.

[i] Pro suis sceleribus. sicut fures & latrones, ut extra de fur. c. fures. nisi fuerint contriti, ut xiij. q. ij. c. ult.

Miles. Hęc est iiij. pars qõ. in qua probat magister p. xj. authoritates, quod non peccãt iudices uel ministri, si malos occidũt, si tamẽ nõ animo ulciscendi, sed animo iudicandi faciunt. Ioan. de Fantu.

Imperij.

a Imperij. Argu. quod ratione mandati excusatur aliquis etiam si cōtra cōscientiam faciat: ut s. ead. qō. j. quid culpatur. in fin. extra de offic. iud. delega. pastoralis. §. quia uero.

b Cum minister. Sponte Argu. quod non excusatur uxor, quae reddit debitum illi, quem scit consanguineum suum, de mandato ecclesiae. Sed distinguitur, ut extra de senten. excō. inquisitioni. & de restitu. spoliato. c. literas.

q. 39. ad fi. c. exo.

c Lex aeterna. Sisp ōtaneus simi. xiiij. qō. v. cap. dicit. Ad hoc facit. xxij. quaestio. ij. ca. Abraham.

c. 73. li. 22. contra Faustum.

d Officia uindictae. i. uindicta ex officio.

e Quomodo iudex. in extraordinarijs, ubi non est statuta poena criminis.

f Lex. Id est, ubi est statuta poena criminis ad utrunque. extra de offi. & pote. iudi. deleg. ca. de causis. uersus finē.

Et extra de offi. de leg. delibe randis.

g Non est. Criminis. supra xlv. distinct. & qui emendat.

h Non frustra. supra disti. iiij. c. factae sunt.

i Modos. Ad quod fiant. ut s. q. iiij. ca. qui peccat.

qō. 10. li. j. qōne euangelio rum.

k Causas. Nam sine causa nemo puniendus est. xvj. q. ulti. c. inuentum.

l Rationes. Nam secundū leges iudicandum est. iij. qō. vij. c. iudicet.

m Vtilitates. Nam hoc solum bene agitur, ut uita hominum corrigatur: ut s. ead. capi. prodest. Ioan. de Fan.

Epi. 54. ubi duo quoq; seq. c. habent.

n Cum homo. Latro. Furem nocturnum, licet occidere: sed diurnum non, nisi telo se defendat: ut ex tra de homic. si perfodiens. Si autem fur nocturnus poterat deprehendi sine laesione, tenetur ille qui eum occidit: ut ff. de sicar. furē nocturnū. Item latronem insidiantem in itineribus, licet cui libet occidere: ut C. quando. li. uni. sine iu. se iuin. l. j. & secunda.

Furem nocturnū sed non diurnum, licet occidere.

Latronē insidiantē in itineribus occidere licet.

o Potius. s. proxi. q. ulti. qui aliorum.

o Potius. Sic magis punitur consulens quā faciens: ut s. proxi. quaestio. ulti. qui aliorum. & lxxxvj. distin. tanta. Inquirēdum etiam est, quis primo causam mali praebuerit: ut C. ad legem Iul. de ui. publ. l. si qui. & ff. si quadru. pau. fec. di. l. j. §. cū arietes.

Arg. l. j. §. si plures & ibi Bar. ff. de exer cit. & per Bar. in l. 3. C. de ser. fug.

p Supplicium. Sed certe illud nullo iure inuenit, quod fideiussor possit occidi, si non exhibet illum pro quo fideiussit, licet fideiusserit pro reo crimi-

Diuino & humano. Lau.

est imperij a deserti atq; contēpti: quod si sua sponte, atq; authoritate fecisset, in crimen effusi humani sanguinis incidisset. Itaque unde punitur si fecerit iniussus, inde punietur si non fecerit iussus.

Idem in quaest. Exodi. †

Homicida est, qui sponte occidit quos iudex iubet occidi.

CAN. XIII.

Cum minister iudicis occidit eū, quē iudex iussit occidi, profectò si id spontè b facit homicida est: etiam si eū occidat, quem scit à iudice debuisse occidi.

Idem. †

Sicut iure laudatur obedientia, ita reprehenditur, qui sibi non concessa usurpat.

CAN. XIIII.

Lex aeterna ita medio quodam loco posuit aliqua, ut in eis usurpandis meritò reprehendatur audacia, in exequendis iure laudetur obedientia. Abraham si sponta- c neus in occidendo filio motus fuisset, execrabilis haberetur, at iubenti Deo obsecundans, famulatus est.

Idem in quaestio. super Matthaeum. †

Bono animo officia uindictae possunt impleri.

CAN. XV.

Officia uindictae d possunt implere boni, bono animo: quomodo iudex, e & quomodo lex. f

Idem ad Macedon. †

Non est iniquus, sed humanus, qui crimen persequitur, ut hominem liberet.

CAN. XVI.

Non est iniquitatis, sed potius humanitatis societate deuictus, qui propterea criminis g est persecutor, ut sit hominis liberator.

Idem.

Quare sint instituta regia potestas, & legalia tormenta.

CAN. XVII.

Non frustra h sunt instituta potestas regis, & cognitoris ius, ungulae carnificis, arma militis, disciplina dominantis, seueritas etiam boni patris. habent omnia ista modos i suos, causas, k rationes, l utilitates, m haec cū timentur, & mali coercentur, & boni quieti inter malos uiuunt.

Idem.

Nonnunquam potius peccat qui causam mortis praebet, quā ille qui occidit. CAN. XVIII.

Cum homo ab homine occiditur, multū distat utrum fiat nocendi cupiditate uel iniustè aliquid auferendi, sicut fit ab inimico, sicut à latrone: an ulciscendi uel obediendi ordine, sicut à iudice, sicut à carnifice: uel euadendi, uel subueniendi necessitate, sicut quando interimitur latro n à uiatore, hostis à milite. Et aliquando, qui causa mortis fuit, potius o in culpa est, quàm ille qui occidit: uelut si quispiam decipiat fideiussorem suum, atque ille pro isto legitimum supplicium p luat. nec tamen omnis, qui causa alienae mortis est, reus est: uelut si stuprum quispiam petit, seseque si non impetrauerit interimat. Quid si filius timens patris pia uerbera, praecipitio pereat? quid si alius homine liberato, uel ne alius liberetur sibijpsi mortem inferat? nunquid propter istas alienarum mortium causas, aut sceleri consentiendum est, aut uindicta peccati, quae non fit nocendi, sed corrigendi studio, aut etiam paterna uerbera toleranda, aut opera misericordiae cohibenda sunt? Haec cum accidunt, debemus eis humanum dolorem: & non propter illa, ne accidant, rectè factorum reprimamus uoluntatem.

Item Isidorus.

Quod sacerdotes efficere docendo non ualent, disciplinae terrore potestas extorqueat.

CAN. XIX.

PRincipes a seculi nonnunquam intra ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenēt:ut per eādem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Cæterum intra ecclesiam b potestates necessariæ non essent,nisi ut quod non præualent sacerdotes efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. sæpe per regnum terrenum cæleste regnum proficit:ut qui intra ecclesiam positi,contra fidem & disciplinam agunt, rigore principum conterantur: ipsamq; disciplinam, quam utilitas ecclesiæ exercere nō præualet, c ceruicibus superborū potestas principalis imponat:& ut uenerationem mereatur, uirtutem potestatis impertiatur. Cognoscant principes seculi,se Deo debere esse reddituros rationem propter ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax & disciplina ecclesiæ per fideles principes. siue soluatur,ille ab eis rationem exigit,qui eorum potestati suam ecclesiam tradidit committendam.

Item Leo papa. †

Et regia potestas, & sacerdotalis defendat authoritas, quæ ad diuinā cōfessionē pertinēt.

CAN. XX.

REs autem omnes aliter tutæ esse nō possunt, nisi quæ ad diuinam confessionē d pertinēt, & regia, & sacerdotalis defendat authoritas.

Item ex concilio Turonensi tertio.

Sacerdotalis admonitio quos corrigere non ualet, secularis potentia corrigit.

CAN. XXI.

INcestuosi, parricidæ, homicidæ multi apud nos reperiuntur: sed aliqui ex illis sacerdotum nolunt admonitionibus aurē accōmodare, uolentes in pristinis e perdurare criminibus, quos oportet per secularis potentiæ disciplinam à tam praua consuetudine coerceri,qui per salutifera sacerdotum monita noluerunt reuerti.

Item Hieronymus super Ieremiam. †

Malos cōprimere, & bonos subleuare regum officium est.

CAN. XXII.

REgū officiū est proprium, facere iudiciū atq; iustitiam,& liberare de manu calumniantiū ui oppressos, f & peregrinis pupillisq; & uiduis,q facilius opprimuntur à potentibus, præbere auxilium. & ut curā ei præceptorum Dei maiorē inijceret Propheta, intulit, Nolite contristari ut non solum eripiatis, sed ne patiamini quidē, ut uestra conniuentia eueniat, eos ab alijs contristari, & sanguinem innocentem non effundatis in loco isto. g homicidas enim sacrilegos,&c.& post pauca. Si inquit,hoc feceritis, ò reges Iuda, tenebitis pristinam potestatem.

Ipsis autem principibus & potestatibus fidem et reuerentiam seruari oportet, quā qui non exibuerit, apud Deum præmia inuenire non poterit.

Vnde idem Hieronymus.

Aeterna mercede fraudatur, qui fidem & reuerentiam potestatibus seruare contemnit.

CAN. XXIII.

SIapud carnales dominos in minimis fideles fuerint,incipient eis apud Deum præmia maiora committi. ornat autem doctrinam domini, qui ea quæ conditioni h

---

criminis:sed si fideiussor sine dolo reū criminis non exhibet, pecuniariter punitur, sed si dolo eum non exhibet, punitur arbitrio iudicis : ut ff. de exhib.re.l.si quis reū. & C. ad Turpil.l.ij. potius ergo respicitur hic factum uel cōsuetudo alicuius loci,quam ius.

a PRincipes. Hæc quatuor cap. ad hoc inducuntur, ut principes ecclesias defendant, & reos nō permittant uiuere.

b Intra ecclesiam. Laici habent iurisdictionem multipliciter intra ecclesiam. Quandoq; in personis ipsis, cum sint incorrigibiles: ut xxxij. dist.ca.eos qui. & j. ea. qō.de Liguribus. Itē qn̄que propter ambitionem alicuius : ut lxxix. dist.ca.si quis pecunia. Item cum fidem uolunt subuertere:ut distinct. viij. quo iure. & s. ea. ca.j. & xviij.distinct. ca.nec licuit. Item cum falsarius est clericus: ut extra de crimi fal. ad falsariorū. Item cū & schisma faciunt clerici, & cum contemnunt excommunicationē:ut j. ea. quæstio. de Liguribus.Item & ubicunque ecclesiastica potestas deficit, ut hic. Item & cū tributum petunt ab ecclesia:ut j.e.q. viij. conuenior.

c Non præualet. supra distinc. xcvj. c. duo.s. distinct.x. quoniam. s.xj. qō. prima,c.istud.

d REs autem. Confessionem: i. ad ecclesias Christū cōfitētes.

e INcestuosi. In pristinis.supra lxxxij.distin.c. plurimos. Ioā.de Fant.

f REgum. Oppressos. Hic uidetur, quod ad iudiciū seculare spectet defendere oppressos, & uiduas & pupillos:ut j.c.administratores. & s. ead.q. iij. ab imperatoribus. & C. qn̄ Imp. inter pupil. & uid.l.unica.Sed cōtra.j.xxiiij q. ult.si quis de potentibus. lxxxvij.di.desolatis & c.j.& ij. & xij. q.ij. c. omnis ætas. Dic q ad utrunque pertinet, potius tamen ad ecclesiam. extra de foro compet.c. ex tenore.

g In loco isto. id est in ecclesia. Ioā.

Ipsis autem.Hæc est quinta pars qō. in qua magister pbat, quod fides debet seruari principibus. Hoc probat per duo capi. Ioan. de Fantu.

CASVS. *Gratianus dicit, quod principibus exhibere debemus fidem, et reuerentiam. De fide tractat in cap. si apud. de reuerentia in cap. dicat.*

h SI apud. Conditioni. Not. quod quilibet debet facere quæ suæ conditioni conueniunt:ut xciij.dist. legi-

---

† Non ergo ob id extra. Errāt ergo q principē non tanq̄ principē, sed tanq̄ priuatum quēpiā putant esse posse christianū,uel de ecclesia adde tex. s. 22. q.4.c. qn̄. & q̄ scripsi ad edi. Henr.2.in proœmio. Laici qn̄que in clericos habent iurisdictionē.

† scilicet primus ad Pulcheriā August.epist.29.

† Quia in eis Deum oramus,& confitemur

† alias incip.defensionis. & est 2. cap.

† c. 22.in commentar.

Iere. 7. b.

Faciat q̄libet quæ suæ conueniunt conditioni.

suæ apta sunt, facit:[a] ut ex diuerso confundit eã, qui non est subiectus in omnibus: & cui conditio sua displicet: qui cõtradictor atq; fraudator in nullo fidem bonã ostendit. Qũo[b] enim potest fidelis esse in substantia Dei, qui carnali domino fidem exhibere non potuit?

Item Ambrosius in libro de patriarchis. †

Militaris disciplina regi omnia seruiat.

CAN. XXIIII.

DIcat aliquis: cum ipse uicerit, quomodo dixit Abrahã[c] ad regẽ Sodomorum: Nihil sumã abs te: cùm præda utique in potestate uictoris fuerit? docet † militarem disciplinã, ut regi seruent omnia.[d] Sanè ijs qui se cum fuissent in adiumentum, fortasse sociati, partem emolumenti tribuendam asserit, tanquã mercedem laboris. Ideoq; quoniam sibi mercedẽ ab homine non quæsiuit, à Deo accepit: sicut legimus scriptum, quia post hæc uerba factum est uerbũ domini ad Abraham in usu, dicẽs: Noli timere Abraham, ego protegam te: & merces tua erit magna ualde.

6 Præterea sicut principibus & potestatibus fidẽ & reuerentiã exhibere co gimur, ita secularium dignitatum administratoribus defendendarum ecclesiarum necessitas incumbit: quod si facere cõtempserint, à communione sunt repellendi.

Vnde Ioannes octauus.

Querimonias ecclesiarũ, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire.

CAN. XXV.

ADministratores plané seculariũ dignitatum qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum ac uiduarum protectionem, rapaciumq; refrænationẽ constituti esse proculdubio debent: quoties ab episcopis & ecclesiasticis uiris conuenti fuerint, eorũ querimonias attentius audiant: & secundum quod necessitas expetierit absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. Quòd si Dei timorem præ oculis non habentes neglig̃ere post secundam & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni se nouerint cõmunione, usque ad condignam satisfactionem priuatos[e]

Item Hieronymus super Ioelem. †

Non solùm homines, sed & contrariæ fortitudines sunt ultrices iræ Dei.

CAN. XXVI.

7 NOn solũ homines ministri[f] sunt & ultores iræ Dei his, qui malum operantur (unde non sine causa gladium portant) sed etiam contrariæ fortitudines,[g] quæ appellantur furor & ira Dei.

Idem super Esaiam. †

Qui crudeles iugulat, non est talis, qualis patientibus uidetur.

CAN. XXVII.

NOn est crudelis, qui crudeles iugulat: sed crudelis ideo uocatur, quia crudelis patientibus esse uidetur. Nam latro suspensus patibulo, crudelem iudicem putat.

Idem super Ezechielem lib. ij.

Minister est Dei, qui malos percutit in eo quod mali sunt.

CAN. XXVIII.

QVi malos percutit, in eo quòd mali sunt, & habet uasa interfectionis,[h] ut occidat pessimos, minister[i] est Dei.

Idem super epistolam ad Galatas libro secundo.

Non scelus admittit iudex, qui homines uincit.

---

legimus. & vij. q. j. si quis episcopus. & est hic arg. contra clericos, quib. displicet conditio sua, qui comã uolunt nutrire. extra de ui. & hone. cle. clericus. [a] Qui cõtradictor. s. xvij. quæst. ulti. si quis seruum. [b] Quomodo. arg. s. ij. q. vij. nõ põt. [c] DIcat. Abraham. cũ reuerteretur de cæde quatuor regũ. [d] Omnia. Hæc litera uidet̃ sibi cõtradicere in eo ꝙ dicit hic quod regis sint omnia: & iã dixit quod oĩa sint uictoris. & ẽt in Genes. dixit: nõ accipiã ex oĩbus quæ tua sunt. Ad hoc dicas, quod Abraham non sub erat isti regi, nec de regno suo erat: & ideo præda erat in sua potestate: alioqui si non fuisset sua, nõ potuisset inde dedisse decimas Melchisedech. sed si sub aliquo militet̃, pręda tota dñi est. s; ipse tenet̃ æqualiter diuidere secũdũ personarũ qualitates: ut s. dist. ius militare. sicut decimæ dant̃ ep̃o, ut eas diuidat. xij. q. ij. cõcesso. ꝙ ergo dicit̃ qđ de iure gentiũ nostra fiunt, quæ capimus in bello, ut. ff. de acquir. re. do. naturale. §. ult. uerum est ꝙ capiẽtis est, sed tamẽ tenet̃ domino dare, ut diuidat secundum merita hominum. Ioã. de Fant. Præterea. Hęc est sexta pars quęst. in qua probat̃ ꝙ principes tenent̃ ecclesiã defendere, alias excõicentur. Ioan. de Fant. [e] ADministratores. Priuatos. Videt̃ ergo quod ipso iure sit excõicatus princeps, qui nõ facit iustitiam clerico. NOn solum. Hæc est septima pars qõnis, in qua probat magister, quod mali sunt puniẽdi ꝑ iudices & ꝑ reges: & qñ occulto iudicio diuersismodis: & tales ultores nõ peccant, dũ tamen amor̃ iustitiæ hoc faciãt: & hoc probat per xxiiij. cap. Ioan. de Fant. [f] Ministri. Simile xv. q. j. nec is. † [g] Fortitudines. id est, dęmones, & ita est bonũ, quod dęmones sunt, ut j. ea. §. ulti. sic bonũ est, quòd hæretici sunt: ut j. proxĩ. q. ulti. cap. ulti. [h] QVi malos. Vasa interfectionis. id est, potestatem. [i] Minister. Et tales qui mittunt̃ ad puniendũ malos, dicunt̃ abesse causa reipublicæ: ut ff. ex q. cau. ma. q̃ mittunt̃. §. q̃situ. Homi-

† Li. j. de Abrahã. cap. 3.

Gen. 14. d Præda public. ẽ domini sub quo militatur.

† ali. decet.

Gen. 15. a

† & 8. q. 1. audacter.

† ca. 2. in cõmenta.

† cap. 13. in prin.

CAN. XXIX.

Iudex non est author sceleris homines uinciendo.

Idem super Ieremiã.

Non sanguinem effundit, qui homicidas & sacrilegos punit.

CAN. XXX.

Homicidas [a] & sacrilegos, & uenenarios punire, non est effusio sanguinis, sed legum ministerium.

Item Cyprianus.

Principes populis parcere non debent.

CAN. XXXI.

Si audieris [b] in una ex ciuitatibus, quas dominus Deus tuus dabit tibi, inhabitare illic dicentes, Eamus & seruiamus dijs alienis, quos Deos non nouisti: interficiens necabis [c] omnes qui [d] sunt in ciuitate, cæde gladij: & incendes ciuitatẽ igni: & erit sine habitaculo in æternum: non reædificabitur etiã nũc, [e] ut auertat Deus ab indignatione iræ suæ: & dabit misericordiam tibi, & miserebitur tui, & multiplicabit te, si audieris uocẽ domini Dei tui, & obseruaueris præcepta eius. Cuius [f] præcepti & uigoris memor Matathias [g] interfecit eum qui ad arã sacrificaturus accesserat. Quòd si ante aduentum Christi circa Deũ colendum, & idola spernenda, hæc pręcepta seruata sunt quantò magis post aduentum Christi circa Deum colendum seruanda sunt, quando ille ueniens non tantum uerbis nos hortatus sit, sed etiam factis?

Idem Augustinus contra Petilianum.

Tribulationum flagellis aliquando perfidia castigatur.

CAN. XXXII.

Ad fidem nullus est cogendus, [h] ut dicitis, sed per seueritatem, imò & per misericordiã Dei tribulationum flagellis solet perfidia castigari. Nũquid quia mores optimi libertate uoluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non legis integritate [i] puniuntur? sed tamen ultrix malè uiuendi disciplina præpostera [k] est: nisi cura [l] præcedens bene uiuendi doctrinam prætendat. Sic igitur quæ aduersus uos leges constitutæ sunt, non eis bene facere cogimini, [m] sed male facere prohibemini. Nã bene facere nemo potest nisi elegerit, [n] nisi amauerit: quod est in libera uoluntate. Cum aliquid aduersus uos leges constituunt, admoneri uos credite, ut cogitetis quare ista patiamini. Si propter iustitiã: re uera illi persecutores uestri sunt: beati autem uos estis, qui persecutionem passi estis propter iustitiam: quia possidebitis regnum cælorũ. Si autem propter iniquitatem schismatis uestri, illi quidem correctores uestri sunt, uos autem estis sicut cæteri diuersorum scelerum rei, qui pœnas legibus pendẽt, profectò infelices & in hoc & in futuro seculo eritis.

Idem.

Iniuria sacramentorum Christi à regibus est uindicanda.

CAN. XXXIII.

Si propterea persecutor nõ fuit Nabuchodonosor rex, quia scelus in sanctũ Danielem commissum uindicauit iustissimè: quomodo uindicandum est à regibus quòd Christi sacramenta exsufflantur, si prophetæ membra quia in periculum missa sunt, sic uindicari meruerunt.

Idem.

Diligentissimi rectores sunt, qui malos ut à malo fugiant, persequuntur.

---

[a] Omicidas. Hic habes. ꝙ homicidæ & sacrilegi & uenefici capite puniuntur. de homicidijs patet: ut de pœ. dist. j. si qs cũ telo. De ueneficis similiter patet: ut ff. ad leg. Corn. de sica. l. iij. De pœna sacrilegorũ habes xvij. q. 4. p totũ. ff. ad l. Iul. pec. sacrilegij.

[b] Si audieris. Hæc uerba sumpta sunt de Deute. usq; ad illũ locũ, cuius pcepti.

[c] Necabis. tu qui cunq; sis: & sic quãdoq; ille qui non est iudex, põt punire maleficos: ut j. ea. q. ulti. legi.

[d] Omnes qui. Si ergo aliqui hæretici sunt in una ciuitate, tota ciuitas potest exuri: & sic ecclesia uel ciuitas punit ꝓ delicto personarũ: ut xxv. q. ij. ita nos. & C. de sacrosan. eccle. iubem⁹ nullã. Arg. cõtra xxvj. q. vj. si epm. Quid iuris sit de hoc nota tur in illo brocardo, An delictũ psonæ, &c. Itẽ habes hic ꝙ hæretici occidi possũt: ut s. ea. q. iiij. qñ. Ioan.

[e] Nunc. id est, usque in futurũ.

[f] sic xj. q. iij. nolite.

[f] Cuius. hæc sunt uerba Cypriani.

[g] Matathias. ut legitur in libro Machabæorum.

[h] Ad fidẽ. Cogẽdus. Sic xlv. di. de Iudeis.

[i] Integritate. id est, securitate.

[k] Præpostera. id est, inordinata.

[l] Nisi cura. id est, nisi delinquẽs primo instruat ad bonum, uel nisi corripiẽs præbeat pri⁹ exẽplum bonæ uitæ: ut iij. q. vij. §. porro.

[m] Cogimini. Qui enim ex timor̃ benefacit, reputatur nõ facere: ut ex. de reg. iur. qui ex timore. & qui cogit mutare locũ, non mutat locũ, s3 mutatur: ut vij. q. j. mutationes. nec præmium aliquod debemus cõsequi ex hoc, quod facimus inuiti: ut xiij. q. ij. quam præpostierum. Vnde si aliquis cogitur adire hæreditatẽ, quã ex causa fideicommissi rogatus est restituere, nullum consequitur commodum ex tali aditione: nec põt uti beneficio legis Falcidiæ. ff. ad Trebellia. cogi. §. Mecianus.

[n] Nisi elegerit. potest enim aliqs male facere ꝓpter uoluntatem coactã: ut xv. quæstio. j. capit. merito. sed nõ potest benefacere propter uoluntatem coactam, ut hic dicitur. Scilicet meritoriè qa penes uolũtatẽ meritũ cõsistit. arg. hic. & 15. q. j. nõ est. & 20. q. j. psens. j. ea. q. 6. §. ult. iuxta fin. Si alias, aliqui.

Sacrilegi, homicidę & uenefici capite puniunt. ca. 22.

† lib. j. de exhortatione martyris. c. 5.

Deu. 13. c

Ciuitas ꝓ delicto psonarũ puniri põt.

1. Mac. 2.

Aliter accipit lex hãc dictionẽ ex tũc. ff. de cõd. & demon. si is. nã si ita legatũ est aliquid alicui si non fecerit hoc usq; ad 5. ann. & extunc det ei legatũ: si ante decesse rit, nõ debet ei legatũ. sed ar. de pœnit. dist. j. pdiderat.

† Laur. lib. 2. contra literas Petiliani. c. lxxxiij. uide Gul. Occã in dialo. f. lxix.

Timor tollit meritũ.

CAN. XXXIIII.

SI vos cõtra ecclesiam Christi altaria erexisse, & à Christiana vnitate (quæ toto orbe diffunditur [a]) sacrilego schismate separatos esse, & corpori Christi (quod est ecclesia toto orbe diffusa) rebaptizando, & blasphemando, & quantum potestis aduersarios oppugnando, sancta & canonica scriptura conuincit, uos impij atque sacrilegi estis. Illi autem qui vos pro tanto scelere tam leuiter damnorum admonitionibus, uel locorum uel bonorum uel pecuniæ [b] priuatione deterrendos coercendosq; decernunt, ut cogitantes quare ista patiamini, sacrilegium uestrum cognitum fugiatis, & ab æterna damnatione liberemini: diligentissimi rectores, & pijssimi consultores deputantur.

Idem super epistolam Ioannis.

Non amatur seruus uel filius, cum non corripitur.

CAN. XXXV.

NOn putes te tunc amare seruum tuum, quando eum nõ cædis [c] aut tunc amare filiũ tuũ, quando ei non das disciplinam [†], aut tunc amare vicinum [d] tuũ, quando eum non corrigis: non est ista charitas, sed languor: ferueat charitas ad emendandum & corrigẽdum. si sunt boni mores, delectent: si autem sint mali, emendentur.

Idem in libro iij. de ciuitate Dei.

Innocentis officium est, nulli nocere, & peccantem punire.

CAN. XXXVI.

NOn est innocẽtiæ [e] parcendo sinere vt in malum grauius incidatur. Pertinet ergo ad innocentiæ officium, non solùm nemini [f] malum inferre, uerùm etiam cohibere à peccato, uel punire peccatum: ut aut ipse qui priꝰ odio habetur, corrigatur experimento [g], aut alij terreãtur exẽplo.

Idem ad Lotharium.

Non est misericors, qui uitijs nutriendis parcit.

CAN. XXXVII.

QVi vitijs nutriendis parcit & fauet, ne contristet peccantium uoluntatem, non tam est misericors, quàm qui non uult cultrũ rapere [h] puero, ne audiat plorantẽ, & non timet ne uulneratum doleat uel extinctum.

Item August. super epistolam ad Romanos.

Enormia flagitia per seculi iudices corripiantur.

CAN. XXXVIII.

SVnt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi iudices, quàm per antistites & rectores ecclesiarũ uindicantur: sicut est, cùm quis interficit pontificem [i] apostolicum, episcopum, presbyterum, siue diaconum. huiusmodi reos reges & principes mundi damnant. ergo non sine causa gladium portant, qui talia scelera dijudicant. sunt enim maximè constituti ꝓpter homicidas, raptores, ut & illos damnent, & alios suo timore compescant.

Item Cyprianus in nouo genere abusionis.

Furta & crimina à rege sunt cohibenda.

CAN. XXXIX.

REx debet furta cohibere, adulteria [k] punire, impios de terra perdere: parricidas [l] & periuros [m] non sinere uiuere: filios suos non sinere impiè agere.

Item Augu. de libero arbitrio, lib. j. [†] † tomo j.

Non peccat qui ex officio nocentem interficit.

CAN. XL.

SI homicidiũ est hominẽ occidere, potest tamen alius alium aliquando occidere sine peccato: nã & miles [n] hostem, &

---

[a] SI vos contra. diffunditur. Licet ecclesia sit ubique diffusa, tamen eadem insolidum vbique est: vt j. proxi. quæst. j. loquitur.

[b] Vel pecuniæ. Et ita puniri possunt hęretici ab ecclesia in rebus, in honore, uel exilio: ut s. q. iiij. quã do. & ca. non inuenitur. & j. ea. de liguribꝰ. & j. q. vij. cap. j. Sed contra: ecclesia nõ debet in delictis recipere pœnã pecuniariã: vt extra de pœ. licet. Resp. ꝙ ecclesia potest infligere pœnam pecuniariã quando magis illa timetur. [ɛ] vel dic ꝙ tunc põt infligere cũ hoc inuenitur expressũ. extra de offic. de leg. c. de causis.

Hæretici vario modo possũt ab ecclesia puniri.

[ɛ] Ad hoc facit qđ leg. & no. s. e. q. 4. ea vindicta. & de hoc plene no. Hostiẽ. in sum. de of. ordi. §. ꝑtinet. vbi videas.

[c] NOn putes. Eum nõ cædis. Qui alios possint corrigere, habes s. quæ. iiij. duo ista. & s. ea. cap. j.

[d] Vicinum. Arg. est hic pro H. qui dicit, ꝙ illud præceptum si peccauerit: ad omnes spectet. Sed tu intelligas istud de illis qui aliquam habẽt potestatem super alios. Vel intelligitur de canonica denũtiatione, ad quã quilibet tenetur: ut dixi. xxij. q. v. hoc videtur. Vel dic vt dixi s. ea. duo ista. Io.

Præceptũ si peccauerit, an ad omnes ꝑtineat.

[†] Adde qñ quis dicatur aliquẽ amare, & qñ non. not. gl. in l. affectionis. ff. de don. & in l. tutore. ff. de neg. gest.

[e] NOn est innocentiæ. Id est, boni viri.

[f] Nemini. Si. xxij. q. vlti. de forma.

[g] Experimento. Si. ij. quæ. vij. quapropter.

[h] QVi vitijs. Rapere. Simile xxij. quæst. ij. ne quis. Io.

[i] SVnt quedam. Pontificem. Pœnam talium habes s. xvij. q. iiij. qui subdiaconum. xxv. q. vlti. c. vlti.

[k] REx. Adulteria. Contra j. xxxiiij. quæstio. ij. inter hæc.

[l] Parricidas. Pœnam parricidarum habes ff. ad legem Pompe. de parrici. l. penultima.

[m] Et Periuros. Quod hic dicitur ꝙ periurꝰ punitur pœna capitis, intelligas de teste, qui fert falsũm testimonium in causa criminali: talis enim mortem meretur. ff. de sic. l. j. §. j alias enim si in contractibus quis periurus est [2], notatur infamia. C. de trãs. si quis maior. alias solũ Deũ habet vltorem: vt C. de reb. cred. l. ij. Vel si periurꝰ est, per principem fustibus castigatur. ff. de iureiuran. si duo. §. vlti. Aliam pœnam habes vj. q. j. quicunque. [3]

Periurus qñque punit capite.

[2] In hoc casu pro motu iudicis punitur. 3. q. 3. qui falsa.

[n] SI homicidiũ est. Nam & miles. Tres casus ponit hic. alij duo sunt cũ facit defendendo

[3] Et not. 33. qõ. 5. hæc imago. in fin. & 2. q. 3. in fin.

dendo se, vel alij subueniendo: vt s. ea. cum homo.

a Inuito. Fortuitus enim casus nõ imputatur, vt extra de homi. lator. dum tamen non præcesserit culpa. l. dist. sæpe.

† q. 66. lib. 3. ad c. 19. Leui.

Imperitia annumeratur culpæ.

b Imprudenti. Non videtur quod imprudentia excuset eum: quia imperitia culpę annumeratur. ff. de reg. iur. imperitia. Sed dic imprudenti, id est, ignoranti.

c Lex eum occidit. Sic xxxiij. q. ij. quos Deus. Io.

d Non vos. Vaniloquia. Vanæ voces populi non sunt audiendæ. extra de elect. Olius. C. de pœn. l. decurionum.

e Ad malũ. Quandoque persecutio largius sumitur s. e. q. iiij. si ecclesia.

f Exteras. Sic j. e. de Liguribus. & dixi s. e. princeps.

g In schismate. Ergo schisma est, non habere caput Romanam ecclesiam: vt xxiiij. q. j. hæc est. & ca. quoniam vetus. Io.

Schisma, quid sit.

h Secundo. Hic dicitur qđ bis debeat admoneri excõmunicãdus, maxime hęreticus. alibi dicitur quod semel: vt j. proxima causa. q. j. quæ domus. alibi quod sæpissime. j. q. vij. cõ uenientibus. quando dicitur de trina admonitione: vt s. cap. administratores. j. prox. cau. q. iij. de excommunicationis. Quid iuris sit, dixi super illo ca. quæ domus.

Excõmunicandus & maxime hæreticus, quoties admoneri debet.

i Orationem. Id est, supplicationẽ: quia sine spe venię deponitur: vt statim subiungit. xxj. dist. in tantum. Vel ideo dicit, qa schismatico siue intruso, nulla datur audientia: ut xxiij. di stinc. in nomine.

iudex uel minister eius nocentẽ, & cui forte inuito a atq; imprudẽti b telũ de manu fugerit: non mihi uidentur peccare cùm hominem occidunt: sed nec etiam homicidæ isti appellari solent.

Idem in quæstionibus Leuitici. †*Cùm homo iuste occiditur, lex eum occidit* c, *non tu.*

Item Pelagius Papa.

Non qui ad bonum, sed qui ad malum cogit, persequitur.

CAN. XLI.

Non uos hominum uaniloquia d retardent, dicentium quia persecutionem ecclesia faciat, dũ vel ea, quæ committuntur, reprimit, vel animarum salutem requirit. errant huiusmodi rumoris fabulatores. Non persequitur nisi qui ad malum e cogit. qui verò malum uel factum iam punit, uel prohibet ne fiat, non persequitur iste sed diligit. Nam si (vt illi putant) nemo nec reprehendendus est à malo, nec retrahendus à malo ad bonum est, humanas & diuinas leges necesse est euacuari, quæ & malis pœnam, & bonis præmia iustitia suadente constituunt. malum autem schisma esse, & per exteras f etiam potestates huiusmodi opprimi debere homines, & canonicæ scripturæ authoritas, & paternarum regularum nos ueritas docet. quisquis ergo ab Apostolicis diuisus est sedibus, in schismate g eum esse non dubium est, & contra uniuersalem ecclesiam altare conatur erigere. Sed quid de talibus insertus in calcedonensi synodo canon constituat, gloria uestra consideret.

Vbi post alia sic dicit:

Qui à communione se ipsum suspendit, & collectam facit, & altare constituit, & noluerit vocanti episcopo consentire, & noluerit eidem acquiescere, neque obedire primò & secũdò h vocanti: hunc omnino damnari, nec vnquam uel orationem i mereri, nec recipere k eũ posse honorem. si enim permanserit turbas faciens & seditiones ecclesiæ, per exteram potestatem tanquam seditiosum comprimi. Et beatus Augustinus †de talibus dicit: Multa etiam cum inuitis l benigna quadam asperitate plectendis agenda sunt, quorum potius utilitati consulendum est, quàm uoluntati. Nam in corripiendo filium quantumuis asperè nunquam paternus amor amittitur: fit tamen quòd nollet vt doleat, qui etiam inuitus uidetur dolore sanandus. Ecce uidetis quemadmodum tanti testimonio patris, non persequatur m coërcendo talia, sed diligat emendando tales semper ecclesia: facite ergo etiã uos, quod scientes intẽtionem Christianitatis uestræ frequenter hortamur, & date operam ut talia fieri ultra non liceat: sed etiam (quod vobis facillimum esse non dubito) hi qui talia præsumpserunt, ad pijssimum principem sub digna custodia dirigantur. recolere enim debet celsitudo uestra, quid per vos Deus fecerit tempore illo quo Histriam & Venetias tyranno Totila possidente, Francis etiam cuncta vastantibus, non antè tamen Mediolanensem episcopum fieri permisistis, nisi ad clementissimum principem n exinde retulissetis, & quid fieri debuisset, eius iterum scriptis recognouiscetis & inter vbique feruentes hostes, Rauennam tamen & is qui ordinabatur o, & is qui ordinandus erat, prouidentia culminis uestri deducti sunt.

† lib. cõtra Donatist. c. 17.

Idem † Narsæ patricio.

Schismaticos & hæreticos seculi potestates coërceant.

† Pelagius I.

k Recipere. xj. q. iij. si quis episcopus in concilio.

ADDITIO.

Ad idem. j. ca. pro xi. xvij. distinctio. nec licuit.

l Inuitis. s. xlv. di. & qui emẽdat.

m Non persequatur. Ecclesia: nec etiam vos per consequens qui authoritate ecclesiæ eos coercetis.

n Principem. Ergo ecclesiastica ꝑsona licite pőt petere vt mali detineant & ducant ad iudicium: vt s. ea. vnum solum. & j. ead. regentes.

o Ordinabatur. j. xxiij. q. j. pudenda.

De

Rusticitas dupliciter sumitur.

a De qua dicitur nihil impudentib. &c. ut 46. dist. in prin.

D E Liguribus. Rusticitate. id est. superbia. a alibi ponitur pro simplicitate: ut ij. q. vij. capit. sancta. Et sic est ar. quod quandoq; non sit parcendum rusticitati.

b Electis. Sed qualiter potuit hęc causa per procuratorem agi, cum isti de crimine conuenirentur? Sed dic quod licet fuerit de crimine actum, non tamen criminaliter: unde potuit procurator interuenire, ut extra de accusat. ca. ueniens. & cap. super his. & iij. q. vj. hæc quippe.

c Per potestates. §. ead. c. princeps.

Q Vali nos. d Pene. Nota quod dicit pene: & tamen longe plures erant, qui nescirent quam qui scirent: dum tamen ad modicam quantitatem deberet referri: ut iij. q. vij. qui sine. ff. de uerb. sig. hęc adiectio.

e Nomina. Sic xv. q. ul. c. si quis presbyter. Ioan.

R Elegentes. f Bona. Nota quod ex malo prouenit bonum: ut decima tertia distin. nerui. in fi. sicut de facto Iudęorum

Bonum prouenit ex malo.

CAN. XLII.

DE Liguribus atque Veneticis & Histrijs episcopis, quid dicam? quos idonea est excellentia uestra & ratione & potestate reprimere, & dimittitis eos in contemptum apostolicarum sedium, de sua rusticitate a gloriari: cum si quid eos de iudicio uniuersalis synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est, fortè mouebat, ad sedem apostolicam (quomodo semper factum est) electis b aliquibus de suis, qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerunt: & non clausis oculis corpus Christi Dei nostri, hoc est, sanctam ecclesiam lacerare. Nolite ergo dubitare, huiusmodi homines principali uel iudiciali authoritate comprimere: quia regulæ patrum hoc specialiter constituerunt, ut si qua ecclesiastici officij persona, cui subiectus est restiterit, uel seorsum collegerit, aut aliud altare erexerit, seu schisma fecerit, iste excommunicetur atque damnetur. Quòd si fortè & hoc contempserit, & permanserit diuisiones & schisma faciendo, per potestates c publicas opprimatur. Ecce de quo animus uester fortè timidus est, ne persequi uidearis. de patrum uobis authoritate hæc breuiter dirigenda curaui: cùm mille alia exempla & constitutiones sint, quibus euidenter ostenditur & agnoscitur ut facientes scissuras in sancta ecclesia, non solum exilijs, sed etiam proscriptione rerum, & dura custodia per publicas potestates, debeant coerceri.

Idem.

Ab ecclesiæ unitate diuisi, à secularibus potestatibus coerceantur.

CAN. XLIII.

Q Vali nos de gloriæ uestræ studijs iudicio gratulemur, non solùm uestram', sed multorum ac penè d omnium credimus habere notitiam: & idcirco nunc de his, quæ uobis pręsentibus ibi fieri stupemus, fiducialiter apud gloriam uestrā duximus conquerendum. Thracius siquidem, atque Maximilianus, nomina e tantum episcoporum habentes, & ecclesiasticam ibi unitatem perturbare dicuntur, & omnes ecclesiasticas res suis usibus applicare, intantum ut contra unum eorum, id est, Maximilianum usque ad nos per tam longum iter necessitate compellente, quidam infatigabiliter uenientes, preces offerrent: ob quam causam Petrum presbyterum sedis nostræ, sed & Proiectum notarium ad eadem loca duximus destinandos: ut ea quæ canonicis statutis à prædictis pseudoepiscopis compererint commissa, uel digna debeant ibi ultione compescere, uel eosdem ad nos usque perducere. Et ideo salutantes paterno affectu gloriam uestram, petimus ut præfatis: qui à nostra sede directi sunt in omnibus præbeatis auxilium: nec putetis alicuius esse peccati si huiusmodi homines comprimuntur. hoc enim & diuinæ & humanæ leges statuerunt, ut ab ecclesiæ unitate diuisi, & eius pacē iniquissimè perturbantes, à secularibus etiam potestatibus comprimantur. Nec quicquam maius est unde Deo sacrificium possitis offerre, quàm si id ordinetis, ut hi, qui in suam & aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant uigore compesci.

Item Pelagius papa.

Iniquitas prauorum, quamuis bonis proficiat, tamen punienda est.

CAN. XLIIII.

R Elegentes literas excellentiæ uestræ de iniuria quidem, quam uobis iniquorum hominum præsumptio ingessit, ualde doluimus. Sed quia scimus occulto Dei iudicio, animam uestram & si per aliorum iniquitatem & superbiam à contaminatione schismatis custoditam, egimus omnipotenti Deo gratias: qui etiam de malis hominum actibus bona f operari consueuit. nec enim sine illius prouidentia factum esse credendum est, ut insensati & peruersissimi homines usque ad hoc prosilirent, ut suam diuisionem catholicam esse credentes ecclesiam, à sua nos pollutione prohiberent. Si enim per misericordiam Dei, etiam nescientibus illis

hoc factum est, ut à schismaticorum communione eruti, catholicæ, quam diligitis, seruari uos contigisset ecclesiæ. Quamuis igitur uestra per illorum scelus facta sit utilitas, nolite tamen impunitā præsumptionem iniquorū hominum grassari permittere: si enim hoc quod in uestram gloriā præsumpserunt, non fuerit uindicta compressum, quòd in minoribus non ualeant puniri ambigi ultrà nō debet. Exercete igitur in talibus debitam authoritatem, & ne eis amplius talia committendi spes crescat, uestris coerctionibus reprimantur. Ad hoc siquidem Dei nutu, etiam contra uos talia præsumpserunt, ut talia, uobis corrigentibus, ab eodem scelere alios possetis Deo propitiante munire. Quales autem sunt qui ecclesiam fugiunt, Eufrasij uos scelera (quæ amplius occulta Deus esse noluit) euidenter informāt: qui in homicidio quidem, nec hominis necessitudinem, nec fratris charitatem, nec sacerdotij reuerentiam cogitauit: incestuoso autem adulterio, etiā ipsius uindictæ abstulit [a] modum: quia si adulterium [b] punias, non remaneret in quo uindicetur incestus: si incestuoso ingeras pœnam, inultū crimen adulterij remanebit. Ecce de quo collegio sunt, qui quantum ad superbiam suam iniuriam uobis inferre moliti sunt: & quantum ad prouidētiam Dei impollutos uos ecclesiæ Dei seruauerunt. Aufer te tales ab ista prouincia, utimini oblata uobis à Deo opprimendi perfidos occasione: quod tūc plenius fieri poterit, si authores scelerum ad clemētissimū principē dirigantur: & maximè ecclesiæ Aquilegiēsis inuasor: qui & in schismate & in eo maledictus, nec honorem episcopi poterit retinere nec meritum.

Item Nicolaus exercitui Francorum.

In certamine quod contra infideles geritur, quisquis moritur, cæleste regnum meretur.

CAN. XLV.

Omnium uestrū nosse uolumus charitatem, quoniam quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine [c] fideliter mortuus fuerit, regna illi cælestia minimè negabuntur.

Item Vrbanus secundus Godofredo Lucano episcopo.

Non sunt homicidæ, qui aduersus excommunicatos Zelo matris ecclesiæ armantur.

CAN. XLVI.

Excommunicatorum interfectoribus (prout in ordine ecclesiæ Romanæ didicistis) secundum intentionem [d] modum congruæ satisfactionis iniunge. non enim eos homicidas arbitramur, quos aduersus excommunicatos zelo catholicæ matris ecclesiæ ardentes, aliquos eorum trucidasse contigerit. Ne tamen eiusdem ecclesiæ matris disciplina [e] deseratur, eo tenore, secundum quem diximus, pœnitētiam eis indicito congruentem, qua diuinæ simplicitatis oculos aduersus se complacare ualeant, si fortè quid duplicitatis [f] pro humana fragilitate in eodem flagitio [g] incurrerint.

Item Augustinus ad Bonifacium.

Pax ecclesiæ mœstitiam consolatur perditorum.

CAN. XLVII.

Quis enim uestrum [h] uelit aliquem inimicorum suorum non solùm pe-

rum qui crucifixerunt Deum. Itē est hic arg. quod malum punitur quāuis exinde prouenerit bonū: ut si quis puerū castrauerit, licet eū meliorē fecerit, tñ punit. ff. ad leg. Aql. si seruus seruum. §. & si puerū. similiter licet quis rē fecerit prohibitā, licet bene fecerit, tamen punit. ff. de re mil. l. ij. §. ī bello. Arg. cōtra. ff. ad leg. Aql. si seruus seruum. §. si oliuā.

[a] Abstulit. Hoc ideo dicit, qa pœna mortis punit, siue pro uno, siue ꝑ altero. alias aūt idē delictum pōt uarijs pœnis puniri: ut xvij. q. iiij. attendēdum. & xvj. quæstio. j. statuimus [i] Hic cōsueuit distingui cū qs accusat de diuersis criminibus: aut illa crimina descēdunt ex eodem facto, aut ex diuersis. Et hæc distinctio nota. C. de accusa. qui de crimine. si aūt diuersis criminibus uelit quis agere, distinguitur: aut illæ actiones sunt ambę pœnales, aut ambę rei persecutoriæ: aut una pœnalis, & altera rei persecutoria: ut not. ff. nautæ, caupones, stabula. l. secunda.

[b] Si adulterium. hic uidetur quod secundū canones & adulteriū & incestus morte puniant: secundū leges hodie adulteriū nō punit morte: ut C. de adul. auth. sȝ hodie. Io.

[c] Omniū. Certamine. ĩ. eadem quæstione viij. omnium.

[d] Excommunicatorū. Intentionē. Scilicet occidētium. Vel secundū intentionē imponētis pœnā: ut xxvj. q. vij. tpa.

[e] Disciplina. Nota ad cautelā quòd ex abundanti debet aliquid fieri, ne disciplina mr̄is ecclesiæ deserat: ut 50. dist. presbyteros. & xxxiiij. q. ij. in lectum. & xv. q. j. si quis insaniēs quæ. n. dubitationis causa ex abundāti apponunt, ius cōe nō lædunt: ut ff. de reg. iur. quæ dubitationis. & l. nō solet. Item est hic ar. quod in dubijs in deteriorē partē interpretamur [1] contra regulam illam extra de reg. iur. estote.

[f] Duplicitatis. id est, mortalis peccati.

[g] Flagitio. id est, quod alias est flagitium.

[h] Quis. n. uestrum. Ex hoc ca. dicit quidā ꝙ qui pcutit clericum excōicatum, non incidit in canonem: & quod nō est priuādus aliquis īgressū ecclesiæ per eū qui est extra ecclesiam: ꝙ non admitto: & loquit hic de tali excōmunicato, qui penitus

Accuset ne qs de diuersis criminibus.

[i] Ad idē 21. q. 5. c. 3. in fi. & uide qđ no. Inno. de hac materia, ext. de collu. c. ulti. & de pur. c. cum dilectus.

Disciplina ecclesiæ nō est deserēda.

[1] Vt ī hoc casu. Alium casum habes 30. q. 5. c. j. sed hoc iō fit ut qđ certius & magis sine periculis aīæ est, teneat. unde tene certum & dimitte ī certū. de pœni. dis. 7. ca. 2. ad hoc extra de spō. iuuenis. alias ordinariū est ꝙ dubia ī meliorem partē interpretemur extra de reg. iu. c. j. de hoc no. extra de scru. c. unico. & 78. di. presbyteri. Archi.

rire, uerùm etiam aliquid perdere?

Sed si domus Dauid aliter non meruit habere pacem nisi Absalon filius eius in bello, quod gerebat contra patrem, fuisset extinctus: quāuis magna cura mandauerat suis, ut eum quantum possent uiuum saluumq; seruarent, ut esset cui pœnitenti paternus affectus ignosceret: quid ei restitit nisi perditum flere, & sui regni pace acquisita, suam mœstitiam consolari?

Si ergo uiri sancti & publicæ potestates bella gerentes, nō fuerunt trāsgressores illius mandati, Non occides, quāuis quosque flagitiosos digna morte perimerēt: similes suæ potestati obediens non est reus homicidij. si eius imperio quēlibet flagitiosū interfecerit: si homicidas et uenenarios punire, non est effusio sanguinis, sed legum ministeriū: si pax ecclesię mœstitiā cōsolatur perditorū: si illi qui zelo catholicæ matris ecclesię accēsi excōmunicatos interficiunt, homicidę nō iudicantur: patet quòd malos nō solùm flagellari sed etiam interfici licet.

Sed quæritur si contingat aliquos malos puniri, ab his qui non habent legitimā potestatem: an sint rei effusi sanguinis ij, per quos puniuntur?

De his ita scribit Ambrosius. †

Aliquando puniuntur, peccata, per populos iussu diuino excitatos.

CAN. XLVIII.

Remittuntur peccata per Dei uerbum [a]: cuius Leuites interpres & quidā executor est. Remittuntur per officium sacerdotis, sacrúmq; ministerium. Puniuntur quoque peccata per homines, sicut per iudices, qui potestate ad tēpus utuntur. Puniuntur peccata etiam per populos, sicut legimus, quia sæpe ab alienigenis Dei iussu excitatis propter diuinæ maiestatis offensam subactus est populus Iudæorum.

Hinc notandum est, quòd aliquando punit Deus peccata per nescientes: aliquando p scientes. Per nesciētes peccata punit, sicut p Sennacherib [b], et per Nabuchodonosor [c] regē, & per Antiochū, & p principes [d] Romanorū, et per nonnullos reges gentiliū populum Israeliticum delinquentē aliquādo afflixit, aliquando captiuauit. unde ipse dominus ait per prophetā: Virga furoris mei Assur: ipse autē non cognouit. Esa.37.g / 4.Re.25.a / 2.Ma.5.a / Esa.10.b

Assur [e] erat uirga furoris dñi, quia per eum innumeras gētes diuina iustitia flagellare disposuit. Ipse uerò non cognouit: quia in superbiam elatus, uictoriā quam assecutus fuerat, non diuinæ potētiæ, sed suis uiribus attribuit. Vnde contra eius superbiā Dominus loquitur dicens: Nūquid gloriabitur serra cōtra eum, qui secat in ea? aut nunquid exaltabitur securis contra eū qui cædit in ea? Quibus similitudinibus satis p spicuè ostēditur quòd sicut serra et securis nec secare nec cædere ligna possunt, nisi ab alio regantur, ac ideo cōtra regentem se superbire non debent: sic illi, p quos Deus punit absque nutu diuinæ dispositionis nihil agere ualēt ac ideo cōtra regentē se supbire eis non licet. Tales in eo quod puniunt, Deo seruire dicūtur: in eo autē quod ignorantes se esse ministros irę Dei, impia uanitate superbiunt, mercedem suę seruitutis à Deo non nisi temporalē [f] inueniunt: pœnam uerò suæ superbiæ non effugiūt. Vnde cùm dominus diceret ad prophetā de Nabuchodonosor: Quid dabo ei p labore suo quo seruiuit mihi apud Tyrū? statim sub- Ibid. d / Eze.29.d

penitus incorrigibilis est. xj. quæst. j. petimus.

[a] Remittūtur. Per Dei verbū. Id est, per oratione vel per prædicationem ecclesiæ. s. per prædicationem Euāgelij. sic xv. q. j. nec is. & supra ead. non solum. (3.Reg.1.a)

[b] Per Sennacherib. regem Assiriorum qui maximā partē filiorum Israelis captiuauit, q cū uenisset ad obsidēdum Ierusalē, ab Angelo exterminatore nocte est fugatus, occisis ab eodē Angelo 185. millibus de exercitu suo. (Sennacherib fuit rex Assyriorum.)

[c] Et per Nabuchodonosor. Qui cępit Ierusalem, & tribum Iuda & tribum Beniamin in Babylonicam captiuitatem duxit.

[d] Et per principes. s. per Vespasianum & Titum qui quadragesimosecūdo anno post passionem domini Ierusalē destruxerūt.

[e] Assur. Sennacherib.

[f] Non nisi temporalem. Argu. ꝙ sufficit aliquē bonū facere, ad hoc ut remunerādꝰ sit, etsi illud mala intentione facit. Nā & qui predandi animo gerit negotia alicuius, habet actionem negotiorum gestorum: ut ff. de neg. ges. si pupilli. §. sed & si qs negotia. Itē est hic arg. ꝙ qui ignorās adimpleuit uoluntatem alicuius, dicitur obtēperasse suæ uoluntati. arg. contra. ff. de cōdi. & demonstra. l. ij. vbi dicitur non enim uidetur obtēperasse, qui fatali casu obtemperat. Sed illud obtinet cum conditio apponitur quæ est in potestate alicuius: secus si non est in potestate: ut ibi dicitur. Item est hic argu. ꝙ ex eodem facto consequitur quis præmium & pœnam: ut xxij. q. ij. si quęlibet.

† libr. 2. de Cain & Abel. c.4. Obtemperans casu fatali, non uidet obtēperare.

Da. Id

iunxit: Da [a] *Domine, hoc est, datam sibi pronũtia Aegyptum & Ethiopiam. Cùm autem in corde suo superbiens postea diceret, Nonne hæc est Babylon, quam ego condidi in robore regni mei, &c. statim immutauit Deus rationabilem mentem eius, et induit eum ferina bestialitate, ut ab hominibus fugiens cum bestijs uiueret. Per Antiochum* [b] *quoque cùm idololatriam Iudaicæ plebis dominus punire decreuisset, et pacem, quam ex lege Dei abiecta, & ex sacris nationum assumptis querebãt, illis in perniciem uerteret: quia Dei dispositionem ignorãs suæ facultati deuastationẽ illius plebis attribuit, imprecatur in eum propheta dicens: Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt, et in regna, quæ non inuocauerunt nomen tuum ne forte dicant in gentibus, ubi est Deus eorum? Similiter cum per Romanos peccatũ mortis Christi Deus punire decreuisset, urbis excidium, & Iudaicę plebis miserã captiuitatem suis uiribus abscribere cepe runt unde cõtra eos propheta imprecatur dicens: Leua manus tuas in superbias eorũ qui te oderunt, & qui multa maligna operati, monumenta suæ uictoriæ posuerunt* [c] *in medio atrio tuo. Per scientes peccata puniuntur, sicut Deus per filios Israel uoluit peccata punire Amorrhæorum: & Chananæorũ, & aliorum gentium, quarũ terram Israelitis possidẽdã dedit: quibus etiam præcepit ut nemini eorum parcerẽt. sed omnes morti traderent. Quid propter peccata eorum illis contigisset, ex uerbis domini apparet: qui cùm diceret ad Abraham: Semini tuo dabo terram hanc: ueluti quæreret, quare non modò eam das mihi? audiuit: Nondũ enim sunt peccata Amorrhæorũ consummata: quæ tunc intelliguntur fuisse consummata, cum populus ille de Aegyptiaca seruitute liberatus, terram eorum (sicut Abrahæ promissum fuerat) in hæreditatem accepit. Cùm ergo sic diuinò iussu ad puniendum peccata populi excitantur, sicut populus ille Iudaicus est excitatus ad occupandam terram promißionis, & ad delendas gentes peccatrices: sine culpa noxius sanguis effunditur, et quæ ab eis malè poßidentur, in ius & dominiũ ritè transeunt bonorum* [d]. *Cùm uerò occulto instinctu aliqui mouentur ad persequendum malos, sicut Sennacherib & cæteri, qui populum delinquentem persecuti sunt: licet occulto instinctu operante, illorum meritis incitentur ad persequendum: tamen quia praua intentione non peccata delinquentium punire, sed illorum bona rapere, uel suæ ditioni subijcere quærunt, non sunt ĩmunes à crimine. De quibus etiã notandum est, quòd aliquando excitantur ad puniendum peccata bonorum: ut tandẽ per bonos correctos, ipsi quoque puniantur: sicut in lib. Iudicum legitur, de Iabin rege Chananæorũ & de Madianitis, quod propter idololatriam populi suscitauit eos Deus ut Israelem affligerent, & terram eorum occuparent. Cùm autẽ populus Dei sub manibus eorum diutius afflictus peccatum suum recognosceret, et per pœnitentiam sibi deum placaret: Dei præcepto & Barach comitatus Delboram prophetissam uxorem Lapidoth, Iabin regem Chananæorum & Zizaram ducem exercitus sui contriuit, & Gedeon Zebeæ & Salmana reges Madianitarum, & Oreb & Zeb duces eorum morti tradidit. Apparet ergo quòd aliquando per legitimam potestatem gerentes, aliquando per populos diuino iussu excitatos, mali pro peccatis suis non solùm flagellãtur, sed etiã ritè perduntur. Nec est contrarium illud Augustini, quod ad Marcellinũ pro circuncellionibus supplicãs rogabat ut uerberibus eos coerceret, non morte perderet quamuis enim supplicando spatium uitæ eis reseruari poposcit, nõ tamen legum seueritatẽ, qua tales morte plectunt, nõ obseruandã docuit*

[Marginal references: Danie. 4. — Psal. 73. — Iof. 5. & 6. Deute. 7. — Gen. 15. d — Iudi. 4. a — Iudi. 8. e]

[a] Da. Id, est datam pronuntia. Similis expositio. ff. de test. hæredes palam. §. si quid.

[b] Per Antiochũ. Qui tempore Machabæorum Ierusalem cæpit, & tẽplum polluit.

[1] Qui ẽt posuit arã idoli ĩ medio Ierusalẽ quam Marathias destruxit: et aufugit ad mõtes cum 5. filijs, per quos De⁹ fecit salutẽ in Israel. De hoc habes 5. c. si audieris sub isto. Antiocho ignis de tẽplo extinctus fuit, quia vẽdidit sacerdotiũ Iasoni, ut habet. j. q. õ. j. sicut eunuchus. Archi. 1. Ma. 1. c c. Psal. 78.

[c] Posuerũt. Quia uexilla & scuta & arma sua posuerunt in templo in signum uictoriæ.

[d] Bonorum. Id est, in signum eorum, qui sunt futuri boni.

Quod

Vod autem. Hæc quæ. nihil habet dubitationis. quia ad bonum nō susceptū nemo coged⁹ est. supra quæst. prox. ad fidem. sed ad bonum quod suscepit, cogendus est: ut quadragesimaquinta dist. de iudæis. magister tamen aliter soluit, ꝗ. eadem. §. ult.

Bonū facere utrū ɋs cogatur.

Mat. 10. c

ADDITIO.

Dicas ꝙ illi qui fidem non receperunt, non sunt absolute compellēdi sed sunt quandoq; excitandi exhortationibus. xlv. distinctione. qui syncera quãdoq; præmijs. s. ea. q. iij. ca. ulti. qualiter hoc intelligitur, habes extra de baptis. maiores. nostra enim fides non patitur, quod tales ī uiti compellātur, ut prædictis iuribus, & extra de Iudæ. sicut. Io.

Act. 9. a

b Schismatici. Supra eadē. quæstione quarta. quis nos.

c Seduxerunt. Mitius hic agitur cū circunuento, quã cum coacto: cum tamen alias subuenitur coacto in uoto: ut extra quod metus causa. perlatum. sed nō subuenitur ibi circunuento: ut uigesima, quæstione tertia. constituit.

epi. 50. Coacto subuenit.

d Prophetica. Quia nōdum erat īpleta prophetia: & nūc reges intelligite, &c. ut s. q. iiij. nō inuenitur.

e Completa. Primo enim salubriter admonēdi sunt boni, ut sic cætera multitudo frangatur, ut quadragesimaquarta distinctione. comessationes. l. distinctio. ut constitueretur. Ioannes.

QVAEST. VI.

Vòd autē a quærit an mali sint cogēdi ad bonum, facilè apparet. Antiquus nanq; populus ille metu pœnarum ad obseruationē legis cogebatur. In Euāgelio quoq; dominus ait discipulis suis: Nolite timere eos, q corpus occidunt, animã autē nō possūt occidere: sed potius eū timete, (id est, ei in timore & reuerentia seruite) qui potest animã et corpus perdere in gehēnã. Paulus quoq; cùm ecclesiã Dei persequeretur, in itinere cæcatus ad D. ū conuerti coactus est: unde se abortiuo similē testatus est dicens Nouissime aūt omniū tanquam abortiuo uisus est & mihi.

Hinc Augustinus scribit ad Bonifacium. †

Ecclesia malos debet cogere ad bonum, sicut Christus Paulum coegit.

CAN. I.

Schismatici b dicūt: cui uim Christus intulit? quē coegit? Ecce habēt apostolū Paulū: agnoscant in eo prius cogentē Christū postea docentē: prius ferientem postea cōsolantem. Mirum est autē quomodo ille qui pœna corporis ad Euangeliū coactus intrauit, plus omnibus illis laborauit, qui solo uerbo uocati sūt in Euangelio, & quem maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas mittit foras timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios ut redirent, si perditi filij coegerunt alios ut perirent? quamuis & illos, quos non coegerunt, sed tantummodo seduxerunt c. Si per terribiles & salubres leges in eius gremium reuocētur, blandius pia mater amplectitur, & de illis multò amplius, quàm de illis, quos nunquã perdiderat, gratulat̄. An non hoc pertinet ad diligētiam pastoralem, etiam illas oues quæ non uiolenter ereptæ, sed blandè leniterque seductæ a grege aberrauerant, & ab alienis possideri cœperant, inuentas ad ouile dominicū, si resistere ei uoluerint, flagellorum terroribus, uel etiam doloribus reuocare: Item à Christo coactum Paulū ostendimus. Imitatur itaq; ecclesia in istis cogendis dominum suum: qui prius ut neminem cogeret, expectauit ut de fide regum, atque gentilium prædicatio prophetica d compleretur.

Etiam † hinc non absurdè intelligitur illa Apostolica sententia, ubi beatus Paulus dixit: Paratus sum ulcisci omnem inobediētiam, cùm completa e fuerit prior uestra obedientia. Vnde & ipse dominus ad magnam cœnam suam prius conuiuas adduci iubet, & postea cogi. Nam cum ei serui respondissent: Domine, factum est, quod iussisti, & adhuc locus est: exite, inquit, in uias & sepes: & quoscunque inueneritis, cogite intrare. In illis ergo qui primò leniter adducti sunt, completa est prior obedientia: in istis autem, qui coguntur, inobedientia: coercetur. Item si per potestatem, quam per religionem ad fidem regum tempore quo debuit, diuino munere accepit ecclesia, hi, qui īueniunt̄ in uijs & sepibus, id est in hæresibus & schismatibus, coguntur intrare: non quia coguntur reprehendant, sed quo coguntur attendant.

† alias incipit, hinc non absurde.

2. Co. 10. b
Luc. 10. c

Item ad Donatistas. †

Varijs modis errantes corripiuntur à Deo.

† epi. 166
Eze. 34.

CAN. II.

Vod errauerat f (inquit dominus) non reuocastis: & quod perierat nō requisistis. hoc uobis g ipse Deus per nos facit ipse obsecrando, ipse minando, siue corripiendo, siue damnis, siue labo- Ezec. 34.

f Vod errauerat. Verba sunt prophetæ alloquentis. magistros legis. p quos intelligūtur prælati: per quos probat August. malos esse cogendos.

a Ezec. 34 b

g Hoc uobis. Verba Augustini. Vides

a Vides. Bonum. Vt s. quæstione quinta. ad fidem.

b Et volens. Sic ex nolente fit volens, vt supra septuagesimaquarta distinctione. consuluit. & supra, quæstione quarta. displicet.

† 48.

Opinio mutari potest.

c Opinio. Sic ergo iure peritus debet mutare opinionem suam, si expedit mutare. ut duodecima, quæstione prima certe. & ff. de iure patro. diu. Item ex hoc loco dicunt quidam Augustinum quandoque fuisse hæreticũ: sed potius ꝓbatur hic contrariũ.

Obiectum est aliquãdo Augustino ꝙ hæreticus fuerit.

d Credatur. Nunquam creditur fuisse malum, quod factum est bonũ: vt l. distin. ferrum. & ff. de ædili. edict. quod ita.

e Iam vero si. Hoc capit. intelligitur de hæreticis. cõtrarium est extra de hæreti. c. sicut. vbi prohibetur ne aliquis eos teneat ĩ terris suis uel in domo, vel aliquem cõtractum cum eis faciat. Sed dic, quod loquitur de eo, qui alias est incorrigibilis: vel loquitur de Iudęis, prout dixi s. q. iiij. c. vl. Io.

1 Vide ꝙ not. 32. q. j. qđ autẽ. & ca. non erit. & ca. apud.

2 Capit. dic ꝙ loquitur de rusticis insulæ Sardiniæ, q erãt adhuc infideles, quos Gre. hac arte volebat ad Christianismũ compellere. & Archidiaconos vxores suas relinquere, vt patet indicta epistol. cuius princ. habes s. 11. q. j. fratris.

f Seruitia. Supra decimaquinta, q. j. non est.

g Inuitus. Sed qualiter potest qs inuitus dare, cum nec ignorans nec inuitꝰ quis donet: vt C. de dona. nec ignorãs? sed facias vim & differentiã inter dare & donare: vt donum dicatur ꝙ aliquis ex libertate dat, & ex certa sciẽtia 3 vnde episcopus nõ dicitur donare præbendas, sed dare.

Donare, & dare differunt.

3 Vt ff. de do. l. dari.

h Pudore. Quandoque etiam si aliquis tacet propter verecundiam, non

ribus, siue per suas occultas admonitiones vel visitationes, siue per potestatum temporalium leges.

Item in epistola † ad Vincentium.

Non est cõsiderandum quòd quisque cogitur, sed quale sit illud, ad quod cogitur.

CAN. III.

Vides (ut opinor) non esse considerandum, quòd quisque cogitur, sed quale sit illud, ad quod cogitur, utrùm bonum a, an malum: nõ quòd quisque bonus possit esse inuitus: sed quandoque timendo quod non uult pati, uel relinquit impedientem animositatem: uel ignoratam cõpellitur cognoscere ueritatem: ut timens uel respuat falsum de quo contendebat: uel quærat uerum, quod nesciebat: & uolés b iam teneat quod nolebat. Item mea primitus sententia erat neminem ad Christi & ecclesiæ vnitatem esse cogendum: uerùm uerbo esse agendum: disputatione repugnandum, ratione uincendum: ne fictos catholicos haberem, quos apertos hæreticos noueram. Sed hęc opinio c mea nõ contradicentium uerbis tantùm, sed demonstrantium superabatur exemplis. nam primò opponebatur mihi ciuitas mea: quæ cùm tota esset in partes Donati, ad unitatem catholicam legum imperialium timore conuersa est: quam nunc uidemus ita huius animositatis uestræ perniciem detestari, ut in ea nunquam fuisse credatur d. Item & aliæ multæ quæ mihi nominatim commemorabantur: ut ipsis rebus agnoscerem etiam in hac causa, rectè intelligi posse quod scriptum est: Da sapienti occasionem, & sapientior erit. Pro. 9. b

Item Gregorius Maximiano episcopo. †

Onere pensionis rusticus ad dominum conuerti cogatur.

† Imò Ianuario episcopo recolitano epist. 26. lib. 3.

sibi præiudicat: vt ff. de furt. l. pe.

i Si ex necessitate. Idest, pręcepto. vel loquitur de necessitate vitæ.

k Dispensatio. Alijs dispenso, sed mihi nõ proficio. Consue.

CAN. IIII.

Iam uerò si e rusticus tantæ perfidiæ & obstinationis fuerit inuentus, ut ad dominum Deum minimè uenire consentiat, tanto pensionis onere grauandus est, ut ipsa exactionis suæ pœna compellatur ad rectitudinem festinare.

Ex his omnibus colligitur, quòd mali sunt cogendi ad bonum. Sed obijcitur illud quòd nemo est cogendus ad id, ad quod inutiliter cogitur. ad bonum aũt quisque inutiliter cogitur, cùm Deus aspernetur coacta seruitia f. Vnde Apostolus cùm ad eleemosynas Corinthios hortaretur ait: 1. Co. 9. b *Vnusquisque det prout destinauit in corde suo: non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Vnde datur intelligi, quòd qui inuitus g dat propter præsentem pudorem h, & rem & meritum perdit. Item cùm redderet causam, quare à sumptibus abstineret, ait: Si ex necessitate i euangelizauero, non erit mihi gloria.* Ibidem. *Item si inuitus euangelizauero, dispensatio k mihi credita est. si autem uolens hoc ago, mercedẽ habeo apud Deũ.*

Item cùm Galatis scriberet, legalia non esse tenenda, ait: Si Spiritu Dei ducimini, non estis sub lege. Gala. 6. c *Ex quo apparet, eum qui sub lege est, id est, qui timore pœnæ, non amore iustitiæ seruit, non duci spiritu sancto. si autem spiritu sancto non ducitur, Deo placere minimè ualet. Item, Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater.* Ro. 8. e *Ex quibus uerbis datur intelligi, quòd etsi in ueteri testamento timore pœnæ homines cogebantur ad bonum, tamen in nouo testamento sola libertate & dilectione*

ª Consuetudo. Sicut enim seta inducit filum, sic iste timor iustitiã: ut ĩ. de pœnitẽ. dist. ij. capit. sicut seta. Ioan.

1. Io. 4. d ᵇ Vnc autẽ. Non solũ hæretici, sed omnes hostes licite possunt spoliari rebus suis, dũmodo bellũ sit iustũ: & ille qui rẽ abstulit, iure factus est dñs illius rei. s̃. ea. quæst. v. ca. dicat. & s̃. distinct. j. ca. ius naturale. & ff. de acquiren. rerũ dominio. l. natura le. §. ult. hæreticis aũt licitũ est auferri ea quæ habent: ut s̃. dist. viij. cap. quo iure. & ĩ. ead. ca. j. & s̃. ead. q. v. c. si uos. melius tamen est quod authoritate iudicis fiat: ut s̃. ead. q. iij. c. sex sunt. Si ergo condemnatus est laicus de hæresi, cõfiscant̃ bona eius: ut extra de hære. uergentis. ca. si clericus. tunc res eius sunt ecclesiæ applicandæ: ut extra eo. ca. ad abolẽdã. & hæc uera sunt ẽt si aliquis hæreticus habet filios uel agnatos: ut ex̃. eo. c. uergentis. in fi. ᵉ Et sic corrigit̃ lex quæ dicit, bona hæreticorũ ad filios uel agnatos deuolui: ut C. de hære. authẽ. de Nestorianis. Licet aũt bona sint ablata hæreticis, si tñ fuerint reuersi ad fidem, priora bona eis ex misericordia restituunt̃, & etiã episcopatus: ut s̃. ea. q. iiij. c. ipsa pietas. & ĩ. ead. c. iij. Sic est melioris cõditionis ille, qui reuertit̃ ab hæresi, quã qui reuertit̃ ab hostibus. Nã si desertor reuertit̃ sponte ad suos licet indulgeat̃ ei uita, tñ in insulã deportat̃: ut. ff. de re milit. l. nõ oẽs. §. qui desertorem.

Psal. 67.

† hæreditatem. Heretico rum bona cui applicantur.

ᵉ Dicit Ray. hoc uidet̃ intelligendũ cũ pr̃ publice p̃dicat contra fidẽ catholicam: uel publice profitetur uel defendit errorem uel corã p̃lato suo est cõuictus uel cõfessus, aut sentẽtialiter cõdẽnatus de hæresi extra de uerb. sig. sup quibusdam.

ᶜ Q Vicũque uos. Diuino. id est iure canonico, quo eis sunt omnia auferenda: ut s̃. ea. q. v. c. si uos. non obstat s̃. distin. viij. c. quo iure.

Deie-

iustitiæ sunt inuitandi ad fidem. Vnde illi dicuntur serui & filij ancillæ, pertinẽtes ad Ismael: isti dicũtur liberi & filij liberæ, pertinentes ad Isaac.

Item Ioannes in sua epistola, Timor nõ est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorẽ. Qui aũt cogitur, timore illo ducitur, qui non est in charitate: qui manus comprimit, nõ animũ mutat: quo pœna timetur, non bonum diligitur. Porrò sine dilectione boni nullus Deo placere, uel in numero bonorum connumerari poterit. Vnde cùm propheta diceret, Animalia tua habitabunt in ea, scilicet hæreditate. ostẽdens quõ ad ipsã habitationẽ † perueniant, subdit, In dulcedine tua quã tu parasti pauperi Deus. Dulcedinẽ uocans, suauitatẽ boni operis, qua bonum fit non timore pœnæ, sed delectatione iustitiæ. Cùm ergo sine hac dulcedine animalia in hæreditate nõ habitent, patet quòd nemo nisi inutiliter ad bonũ cogitur solo timore. Quicunque enim ad bonum cogitnr solo timore, non amore ducitur: non ergo sunt mali cogendi ad bonum. His ita respondetur, Si bonũ ad quod mali coguntur, semper inuiti tolerarent, & nunquam uoluntarij seruirent, inutiliter cogeretur ad illud: sed quia humanæ naturæ est, & ea, quæ in desuetudinem ducuntur, abhorrere, & consueta magna custodia diligere, flagellis tribulationum mali sunt cohibendi à malo, & prouocandi ad bonum: ut dum timore pœnæ malum in desuetudinem ducitur, abhorreatur, bonum uerò ex consuetudine dulcescat. unde Augustinus in psalmo cxxvij Cum per timorem gehẽnæ continet se homo à peccato, fit consuetudo ª iustitiæ: & incipit quod durũ erat, amari, & incipit excludi timor à charitate: & succedit timor castus, de quo hic dicitur: quo timemus ne tardet sponsus, ne discedat, ne eo careamus. Ille utilis est: sed non permanet in æternum ut iste.

QVAESTIO VII.

Vnc autem ᵇ quæritur an hæretici suis, & ecclesiæ rebus sint expoliandi: & qui possident hæreticis ablata, an dicantur possidere aliena?

De his ita scribit Augustinus ad Vincentium. † epi. 48. col. pe. to. 2.

Res terrena, non nisi diuino, uel humano iure tenetur.

CAN. I.

QVicunque uos ex occasione huius legis Imperialis, non dilectione corrigendi, sed odio inimicandi persequitur, displicet nobis.

Et quamuis res quæque terrena non rectè à quoquam posideri posit, nisi uel iure diuino ᶜ (quo cuncta iustorum sunt) uel iure humano (quod in potestate est regum terræ) ideoq; falsò res appellatis uestras, quas nec iustè posidetis, & secundũ legem terrenorum regum amittere iussi estis: frustraque dicitis, Nos in eis congregandis laborauimus: cum scriptum legatis: Labores impiorum iusti edent, sed tamen quisquis ex occasione legis huius, quam reges terræ Christo seruientes ad emendandum impietatem uestram promulgauerunt, res proprias uestras cupidè appetit: displicet nobis. Quisquis denique res ipsas pauperum, uel basilicas con

gregationum, quas sub nomine ecclesiæ tenebatis (quæ omnino non deben tur, nisi ei ecclesiæ, quæ uera est Christi ecclesia) non per iustitiam, sed per auaritiam tenet: displicet nobis. Quisquis pro aliquo flagitio uel facinore deiectum a à uobis ita suscipit, sicut suscipiunt qui excepto errore quo à nobis separamini sine crimine apud uos uixerunt: displicet nobis. Sed nec facilè ista monstratis: & si monstretis, † nonnullos toleramus b quos corrigere, uel punire non possumus: neque propter paleam relinquimus aream domini: neque propter pisces malos, rumpimus retia domini: neque propter hœdos in fine segregandos, deserimus gregê domini: neque propter uasa facta in contumeliam, migramus de domo domini.

Item contra Petilianum †

Catholici non ideo aliena possident, quia ab hæreticis ablata tenent.

CAN. II.

SI de rebus c uel locis ecclesiasticis, quæ nô tenetis, querimini, possunt & Iudæi iustos se dicere, & iniquitatem nobis obijcere, quia locum in quo impij regnauerunt, modò Christiani possidêt. Quid ergo indignû, si ea, quæ tenebant hæretici, secundum parem domini uoluntatem catholici tenent? Ad omnes iniquos & impios d illa uox domini ualet: Aufe retur à uobis regnû Dei, & dabitur genti facienti iustitiam. An frustrà scriptum est: Labores iniustorum pij edent? Quapropter magis mirari debetis, quòd adhuc tenetis aliquid, quàm quòd aliquid amisistis. Item.

Si qua iam præcisi possidere cœpistis, quia uobis ablata, nobis dominus Deus dedit: non ideo côcupiscimus aliena: quia illius imperio, e cuius sunt omnia, facta sunt nostra, & iustè nostra sunt. Vos enim utebamini ad præcisionem, nos ad unitatê. Alioqui & primo populo Dei possent illi obijcere alienæ rei côcupiscentiam, qui diuina potestate ab eorum facie, qui ea terra malè utebantur, expulsi sunt: & ipsi Iudæi, à quibus ablatum est regnum secundum uerbum Domini, & datum est genti facienti iustitiam, possunt obijcere alienæ rei concupiscentiam: quia Christi ecclesia possidet, † ubi persecutores Christi prius regnabant.

Idem. †

Res ecclesiasticæ ab hæreticis iniustè possidentur.

CAN. III.

QVod autem nobis obijciunt, quòd res eorum concupiscamus f & auferamus, non rectè obijciunt: sed utinam catholici fiant: & non solùm quæ dicunt sua, sed etiam nostra in pace & charitate nobiscum possideant. Vsq; adeò autem calumniandi g cupiditate cæcantur, ut nô attendant quàm sint inter se contraria h quæ loquuntur. Ipsi certè dicunt, & inuidiosissimè sibi conqueri uidentur, quòd eos in nostram communionem uiolento legum imperio coarctamus. hoc itaque nullo modo faceremus, si res eorum possidere uellemus. Quis enim auarus quærit compossessorem? Quis dominandi cupiditate inflammatus, uel fastu dominationis elatus desiderat habere consortem? Ipsosq; certè attendant quondam suos, modò etiam socios nostros, & fraterna nobis dilectione coniunctos, quemadmodum sua teneât non solum quæ habebant, i sed etiam nostra, k quæ non habebant: quæ tamen, si pauperum compares sumus, & iam nostra sunt & illorum. Si autem priuatim, quæ nobis sufficiant, possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procurationem l quodam modo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili uendicamus. Quicquid igitur nomine ecclesiarum partes Donati posside-

a Deiectum. arg. quod si hæreticus tulit sententiã super matrimonio, quod ualet: ut ĩ. proxim. cau. q. j. c. quisquis. Arg. contra extra eo. c. fraternitatis.

b Toleramus. infra xxxiiij. q. j. ca. pudenda.

c SI de rebus. hoc nomen res, hic strictè sumitur. nam secundum uerã significationẽ oĩa cõprehẽdit & corporalia & incorporalia. ut ff. de uerb. sig. l. rei appellatio. & l. rei appellatione. Ioã.

d Et impios. Per hoc dicunt quidã quod Iudæis & Saracenis licite possumus sua auferre: & intelligunt id qd' dr ĩ. q. viij. ca. dispar. de personis Iudæorum, nõ de rebus. Sed secus credo, quia Iudæi soluunt tributũ, & de uoluntate nr̃a tenẽt ea q̃ hñt.

e Imperio. Simile xiiij. q. v. ca. dixit. xlv. distin. cap. qui syncera.

f QVod autẽ nobis. Cõcupiscamus. s̃. ea. q. iiij. c. ipsa pietas. in fin.

g Calũniandi. Nõ est calumniandũ ius. ĩ. de conse. di. ij. c. liq̃do. ff. ad exhiben. l. penul.

h Cõtraria. argu. quod contraria dicẽs nõ est audiendus: ut extra de appel. ca. solicitudinẽ. & lxxiiij. dis. c. gesta. C. de mune. patrim. l. ꝓfessio tua Arg. cõtra ex̃. de iud. c. examinata. ut dixi xiiij. q. j. in fin.

i Habebant. Non intelligas iure dominij: quia habere est idẽ qd' esse dominũ rei. quãdoq; idem est quod possidere: ut. ff. de uerbo. sig. l. habere.

k Sed etiã nostra. id est, ad cõseruandum nobis data.

l Procurationem. Prælati sunt procuratores, non domini

† alias deest, etsi mõstretis Iudæis & Saracenis sua auferre non debemus.

e Dicas qđ ẽ dr̃ia inter Iudęos & paganos, siue Saracenos: Iudęos. n. nõ debemus occidere, uel spoliare, sed Saracenos sic. ĩ. e. q. uidi dispar. ar. 45 dist. qui syncera. extra de Iudę. c. sicut. secundum Io. de Fan. sʒ de hac materia uide latius qđ not. Inn. & Hos. extra de uo. c. quod super. Arch.

† ca. 42. lib. 2.

Hr̃e dupliciter sumitur.

Mat. 23.

Sapi. 10. d

† alias. ibi possidet.

† epi. 50. ad Bonifacium.

Ecclesiasticarũ rerum prçlati sunt ꝓcuratores & non domini.

domini rerum ecclesiasticarum, vt hic, & xij. quæ. j. c. vlti. quandoque dicuntur domini. xvj. quæstio. j. & tẽporis quandoq; defensores. xvj. quæ. j. ca. in canonibus. tamen licet prælatus dicatur procurator, magis tamẽ habet liberã administrationẽ [a] quã simplex procurator: vnde aliquantum dare potest si hoc habet consuetudo regionis: vt extra de don. c. ij. Arg. contra. j̃. ea. quæstione viij. ca. conuenior.

[a] De hoc no. 5. q. 3. c. vlt.

[a] Dei. Scilicet patris.

[a] Adimplẽdo ei⁹ volũtatẽ.

[b] Quemadmodum. Nos autem. in fi. c. idẽ repetit: & sic est argum. ꝙ aduocatus idem ius sępius potest allegare. Arg. contra C. de app. l. ampliorem. § j. ex eo ꝙ dicit inimico, est argumẽ. ad quæstionem sabbatinam, ꝙ si aliquis submisit se arbitrio inimici, licet tulerit duram sententiã, ꝙ illa tenet, dummodo nõ præcipiat aliquid iniustum: vt extra de iureiur. c. Quintauallis. sed si aliqd durũ præcipiat, illud est reducẽdum ad arbitrium boni viri: ut ff. pro soc. l. societatem.

1. Co. 6.

† epist. 5. ad Bonifacium.

Aduocat⁹ idẽ ius sæpius allegare põt.

Arbitriũ inimici an sit tolerandum.

† mystico.

[c] Desertoris. Hic comparãtur deser tori redeuntes ab hæresi: & tamen cum desertore strictius agitur quam cum hęretico vt dicitur in summa. dicitur autem desertor qui diu vagatus reducitur. ff. de re mili. l. iij. §. ij.

Desertor, quis dicatur.

DE episcopis. Hæc q̃stio diuiditur in septẽ partes: in quarum prima ponit magister per multas authoritates qđ clerici pugn

bant: Christiani Imperatores legibus religiosis cũ ipsis ecclesijs ad catholicam ecclesiæ trãsferri iusserunt vnitatem. Cùm ergo nobiscum sint plebes earundem ecclesiarum, nobiscum sint pauperes qui de eisdem possessiunculis alebantur: ipsi potius foris positi desinãt concupiscere aliena: sed intrent vnitatis societatem: vt pariter gubernemus non illa tantùm, quæ dicũt sua, uerùm etiam quæ dicunt & nostra. scriptum est enim: Omnia vestra, vos autem Christi, Christus autem Dei. [a]

Idem in epistola ad Vincentium. †

Qui à corpore Christi præciditur, spiritum iustitiæ tenere non potest.

CAN. IIII.

QVemadmodũ membrum si præcidatur ab hominis viui corpore, nõ potest tenere spiritum vitæ: sic homo si præciditur de Christi iusti † corpore nullo modo potest tenere spiritum iustitiæ, etiam si figurã membri teneat, quam sumpsit in corpore. In huius verò compagem corporis veniant, & labores suos non dominãdi cupiditate, sed bene viuẽdi pietate posideãt. Nos autem [b] voluntatem nostram (Vt iam dictum est) ab huius cupiditatis sordibus quolibet inimicorum iudicante purgamus, quãdo eos ipsos quorum labores dicuntur (vt nobiscũ & illis & nostris in societate catholica vtãtur) quantum valemus, inquirimus. Sed hoc est (inquiunt) quod nos mouet: si iniusti sumus, quare nos quæritis? quibus respondemus: quærimus vos iniustos, ne permaneatis iniusti: quærimus perditos, vt de inuentis gaudere possimus dicentes: Mortuus erat frater noster, & reuixit: perierat, & inuẽtus est. Quare ergo me (inquit) non baptizas, ut me abluas a peccatis? Respondeo: quia non facio iniuriam characteri Imperatoris cùm errorem corrigo desertoris [c] quare (inquit) apud te vel pœnitentiam non ago? imò nisi egeris, saluus esse non poteris. quomodo enim gaudebis te esse correctum, nisi doleas te fuisse peruersum? quid ergo (inquiunt) apud vos cùm ad vos transimus accipimus? Respondeo, non equidem accipitis baptismum, qui vobis extra compagem corporis Christi inesse potuit, prodesse non potuit: sed accipitis vnitatem spiritus, in vinculo pacis: sine qua nemo poterit videre Deum, & charitatem, quæ (sicut scriptum est) operit multitudinem peccatorum. Si autem consideremus, quod scriptum est in libro Sapientiæ, Ideo iusti tulerunt spolia impiorum. Item quod legitur in Prouerbijs: Thesaurizantur autem iustis diuitiæ impiorum: tunc videbimus non esse quærendum, qui habeant res hæreticorum, sed qui sint in societate iustorum.

Iaco. 5. d

Sap. 10. c

Pro. 10. a

Item post aliqua. Si corpus Christi tollit spolia impiorum: & si corpori Christi thesaurizantur diuitiæ impiorum non debent impij foras remanere, ut calumnientur: sed intrare potius, vt iustificentur.

Item post aliqua. In Christi ergo compagem corporis veniant: & labores suos non dominandi cupiditate, sed bene vtendi pietate possideant: nos autem voluntatem nostram (vt iam dictum est) ab huius cupiditatis sordibus, quolibet inimico iudicante purgauimus: quando eos ipsos quorum labores dicuntur (vt nobiscum & illis & nostris in societate catholica utantur) quantum ualemus inquirimus.

His igitur authoritatibus liquidò monstratur, ꝙ ea quæ ab hæreticis malè possidẽtur, à catholicis iustè auferuntur: nec ideo aliena possidere dicuntur.

QVAEST. VIII.

E episcopis uerò uel quibus

pugnare non debent. Secunda ibi, His ita. Tertia ibi, Sed obijcit. Quarta ibi, Quamuis. Quinta ibi, Sæpe principes. Sexta ibi, De incendiarijs. Septia ibi, De his. Ioan. de Fant.

a Clericis. De hac materia à uarijs tractatū est varie. quidā dicunt ꝙ clerici possunt vti armis pro defensione tantū: ut clypeo, lorica: sed nō armis impugnationis. Alij dicunt, ꝙ arma possunt accipere ad defendēdū se: dū tamen illud incōtinēti fiat, & pro se tantū, nō pro alijs, & in necessitate ineuitabili: vt extra de homi. c. ij. ĩ. e. c. cōuenior. ut dixi s̃. e. q. j. in princ. sed si alias possunt euadere, nō sumēt arma: vt extra de ho. c. suscepimus. Alij dicūt ꝙ authoritate Papæ possunt, aliter nō. G. dixit qd̃ possunt nō in propria persona, sed alios hortando ad pugnā: vt ĩ. ea c. vt pridē. & etiā possunt milites aliquos dare principi pro feudo: vt ĩ. ea. §. ecce. quid autē iuris sit, si clerici defendendo se occidant aliquem, habes notatum quinquagesima di. c. de his clericis.

Vt Ber.

Mat. 26. c

Vt Bar.

Idem videtur Gratia. sentire ĩ ea. §. in registro. Ro. 13. b

b Hactenus. Ex hoc videtur ꝙ tūc cessauerit obseruātia legis: quia pri⁹ licuit repellere iniurias non solum pro se, sed pro socio: vt s̃. e. q. iij. ca. non inferenda sed tūc primo fuit ꝓhibitum exercere: hodie autē tātum licitū est defendere seipsum: vt extra de homi. c. ij. & extra de cler. percu. c. pe. Io. Nō credo peccare eū, qui aliquem patiētem iniuriā defendit,

Ro. 12. d

lib. 5. epist. in oratione contra Auxentium. vide c. nō pila. c. conuenior. ĩ. e. sumpta sunt. tamē Phil. Dec. limitat ob defensionem cōsi. 151. nume. 22.

libet clericis a ꝙ nec sua authoritate nec authoritate Romani pontificis arma arripere ualeant, facilè probatur. Cū enim Petrus q primus apostolorū à domino fuerat electus, materialē gladium exerceret ut magistrū à Iudęorū iniuria defensaret, audiuit: Conuerte gladium tuum in uaginā: omnis enim qui gladiū acceperit, gladio peribit. ac si aperte ei diceretur: hactenus b tibi tuisq; prædecessoribus inimicos Dei gladio corporali licuit persequi, deinceps in exēplum patictiæ gladiū tuum, id est, tibi hactenus cōcessum, in uaginam conuerte: & spiritualem tantùm gladiū (quod est uerbū Dei) in mactatione ueteris uitæ exerce. omnis enim, q præter illū uel authoritatem eius q legitima potestate utitur, qui (ut ait Apostolus) non sine causa gladiū portat: cui etiā omnis anima subdita esse debet: omnis, in quā, q pręter authoritatē huiusmodi gladiū acceperit, gladio peribit.

Itē Ambro. Arma episcopi, lachrymę sunt et orationes. Itē illud Apostoli: Nō uosmetipsos defendētes fratres charissimi: quāuis oībus generaliter dicat, specialiter tamen prælatis dictū intelligitur. Vnde Io. Papa Angelbergæ Imperatrici excusans Ioannē episcopū remoneri de militia, dicit.

De eodem.

CAN. I.

Nimium certè ueretur & iure formidat contra professionem sui ordinis secularem militiam exercere, terram defendere, de prælijs tractare, de armis terrenę potestatis est.

Item Innocen. Papa.

De eodem.

CAN. II.

Cvm à Iudæis (inquit) dominus caperetur: & Petrus cuiusdam inobedientis aurem abscinderet, ferire ꝓhibuit c: & forma omnium sacerdotum (quorum prior erat) etiā pro seipso capi arma carnalia prohibuit.

Idem Ambrosius.

De eodem.

PALEA.

Non pila quærunt ferrea, non arma Christi milites. coactus repugnare nō noui, sed dolor, fletus, orationes, lachrymæ fuerūt mihi arma aduersus milites. talia enim sunt munimenta sacerdotis. Aliter nec debeo nec possum resistere. fugere aūt et relinquere ecclesiā non ualeo. seruus Christi non custodia temporali, sed domini prouidētia perire cōsueuit. Hinc ēt de his, qui in bello aut rixa moriūtur, in concilio Triburiensi, sic statutum est.

Pro clerico, qui in bello aut rixa moritur, oratio uel oblatio non offeratur.

CAN. III.

Qvicunq; clericus, aut in bello d, aut in rixa, aut in gentilium e ludis mortuus fuerit, neq; in oblatione, neq; in oratione ꝓ eo postuletur, sed in manibus incidat iudicis: sepultura f tamē nō priuetur.

etiam si homicidiū faciat: vt s̃. e. q. iij. c. non inferēda. licet forte irregularis efficiatur, q̃a nō fuit ibi ineuitabilis necessitas: ut di quinquag. quia te obnoxium. B.

Nā … rum.

c Cvm à Iudęis. Prohibuit. Ex hoc videtur quòd non licet alicui defendere dominum suum uel socium: sed tantum se ipsum, ut extra de ho. c. ij. & c. suscepimus. extra de cler. percu. c. pe. sed cōtra hoc est s̃. ea. q. iij. ca. fortitudo. & c. pro membris. & c. vlti. & s̃. vj. q. j. c. infames. nam seruus potius iuuabit dominum, quā se ipsum: vt ff. ad Syllan. l. j. §. serui.

Vicunque.

d In bello. Hoc intelligas si est ex parte illorū, qui uiolentiā inferunt: alioqui secus est .extra de cle. percus. c. pe.

Nā tūc omnia imputanē aggrediēti. C. ad leg. Iuli. de vi pub. l. quoniam. L.

e Gentiliū ludis. Secus si in alijs ludis: vt extra de cleri. percus. c. pe. extra de ho. c. lator.

f Sepultura. Si pœnituit. sed tamē ecclesia non debet orare pro ipso, nec sumere oblatiōes eius: vt hic dicit. & idem est de raptore, qui in fine pœnitet: vt extra de rap. c. super eo. ecōtra est in torneamentarijs: quia illi non habent sepulturam, licet alia sacramēta recipiāt: vt extra de torneamen. ca. j. Intellige ꝙ hic dicit, de canina sepultura: ut dixi s̃. e. quæ. v. ca. placuit. Ioan.

Sepulturā denegatur mortuis in torneamentis.

Clerici

4.c.44.

a Clerici. Arma. Armorũ appellatione intelliguntur etiã ligna & lapides. ff. de uer.sig.l.armorum appellatione.

b Volentes. secus si causa timoris faciãt:tũc enim nec uelle uidentur:ut extra de reg.iur.c. qui ex timore.

c Quicũq; ex clero. Licet sint in minoribus ordinibus constituti:ut xx.q.iij. cap.eos qui. Arg. tamẽ contra extra de uot. & uot.red. cap.ij. in parte decisa.

De hoc arg.ibi sumebat à contrario sensu sum pto: cum ibi sic diceret cũ nõ sit licitũ clericum in sacro ordine consti tutũ arma sumer uel ad sanguinis effusioné uacare, &c. s; ibi sub audiebat maxime, propter hoc qd hic dicit.

d Militaria. S; q d si habẽt inimicos? tunc dicitur qd possunt arma defensionis accipere. Alij dicũt, qd non. faciant ergo clerici sicut Moyses:ut xxxvj. dist. cap.ult.

His ita. Hæc est secunda pars quæstionis in qua probatur quod clerici hortari possunt, ꝙ fideles defendant ecclesiam,& se ẽt possunt defendere, ita quod ipsi ꝓprijs manibꝰ nõ effundẽt sanguinẽ, nisi ad defensionẽ suam.& hoc probat per xj.ca. Ioã. de Fan. & est hic incidens quæstio. Archidia.

e Hortari. Hæc uera sunt, ubi ecclesia sua impugnatĩ uel patria:ut s.ea. quæst.iij. cap.fortitudo. ff.de relig. l.minimè. Ioan.

f Igitur cũ. No strũ. Ergo ciuitas Romana est Apostolici, & non Imperatoris. Nam Imperator concessit ei ciuitatẽ cũ ducatu suo. lxiij. dist.ca.ego. xcvj. distin.c. Constantinus. sed Imperator aduocatus est ibi:ut extra de electio. capit.uenerabilem.

Romana ciuitas ñ est imperatoris, sed papæ.

g Et egressi. Episcopi ergo pñt interesse bellis. nam & Paulus interfuit: ut s.ea.q.iij. c. Maximianus. & Moyses.xxxvj.distin.c. ulti.Ioan.

Epi possunt inter esse bellis.

Epi non sint tantũ custodes chartarũ.

h Scire. Præsentialiter. id est,sine mora: nec enim tantũ debẽt episcopi esse custodes chartarũ,s; ẽt defensores ecclesiarũ:ut xvj q.j.c.ĩ canonibus. & sic patet hic, quod episcopi etiã uasallos suos tenentur defendere, defendendo,nõ ulciscẽdo iniurias:ut 46. dist. c. seditionarios. Ioan.

i Omni tẽpore. s. ea.q. v.c.omnium.

k Patriæ. s.ea.q. iij.c.fortitudo.

l Hortatu. Adriani. s.di stin.lxiij.Adrianꝰ.

m Dispar. Persequũtur. uidetur ergo qd si Saraceni non persequunt Chrianos nõ possumus impetere eos. nã etiam ad mensam eorum comedere possumus. xj. q.3. c.ad mẽsam. & lex dicit ꝙ eis quiete degentibus, nullã debemꝰ facer molestiã: ut C.de sacri.pag. l.Christianis.Ioan.

Imo ui det ꝙ tales qñ sũt mansueti, ꝙ pscribe re pñt. de hoc not. xvij. q. 3. porro. Comeder possumus ad mẽsam Saracenorum.

Præter

Idem ex concilio Toletano de clericis arma ferentibus.

Gradu amisso tradantur in monasterium clerici uoluntariè arma sumentes.

CAN. IIII.

Clerici,qui in quacũque factione arma [a] uolentes [b] sumpserint,reperti amisso ordinis sui gradu,in monasterium perenniter tradantur.

Item ex concilio Meldensi.

Proprij gradus amissione mulctentur militaria arma clerici ferentes. CAN. V.

Quicunque ex clero [c] uidentur esse, arma militaria [d] non sumãt nec armati incedant: sed professionis suæ uocabulum religiosis moribus, & religioso habitu præbeant. quod si cõtempserint,tãquam sacrorum canonum contemptores, & ecclesiasticæ authoritatis profanatores,proprij gradus amissione mulctẽtur: quia non possunt simul Deo & seculo militare.

2 *His ita respondetur: Sacerdotes propria manu arma arripere non debent: sed alios ad arripiẽdum ad oppressorum defensionem, atque ad inimicorum Dei oppugnationẽ eis licet hortari.* [e]

Vnde Leo quartus scribit Ludouico Augusto.

Pro Saracenis papa iubet populum congregari, & eis ad litus maris occurrere.

CAN. VI.

Igitur cum sæpe aduersa à Saracenorum partibus perueniant nuntia, quidam in Romanum portum Saracenos clam furtiueq; uenturos esse dicebant: pro quo nostrum [f] cõgregari præcipimus populum,maritimumq; ad litus descẽdere decreuimus & egressi [g] sumus Romam. Item.

Vltor sui gregis papa debet esse, ac præcipuus adiutor. CAN. VII.

Scire uos oportet, ꝙ nunquam ab aliquibus nostros homines sinimus opprimi, sed (si necessitas ulla occurrerit) præsentialiter [h] uindicamus: quia nostri gregis in omnibus ultores esse debemus & præcipui adiutores.

Item exercitui Francorum.

Cæleste regnum à Deo consequitur, qui pro Christianorum defensione moritur.

CAN. VIII.

Omni timore, [i] ac terrore deposito, contra inimicos sanctæ fidei,& aduersarios omniũ religionum agere uiriliter studete. nouit enim omnipotens,si quilibet uestrum morietur,quòd pro ueritate fidei,& saluatione patriæ, [k] ac defensione Christianorum mortuus est:& ideo ab eo præmium cæleste consequetur.

Item Alcuinus,

Contra Longobardos præcibus Adriani papæ Carolus bellum suscepit. CAN. IX.

Hortatu & præcibus Adriani [l] Romanæ urbis episcopi exhortatus Carolus rex,bellum contra Longobardos suscepit:quod prius quidem & à patre eius Pipino papa supplicante cum magna difficultate suceptum est.

Item Alexander papa omnibus episcopis Hispaniæ.

Iudæos non debemus persequi,sed Saracenos.

CAN. X.

Dispar nimirum est Iudæorum & Saracenorum causa: in illos enim qui Christianos persequuntur, [m] & ex

urbibus & proprijs sedibus pellunt, iustè pugnatur: ij uerò ubiq; seruire parati sunt.

Item Ioan. viij. Demago † duci glorioso.

† Hermãno.

Qui crimina quæ potest emẽdare nõ corrigit, ipse cõmittit.

CAN. XI.

PRæterea deuotionis tuæ studium exhortamur, ut contra marinos latrunculos, qui sub prætextu tui nominis in Christicolas debacchantur, tantò uehementius accendaris, quantò illorum prauitate famam tui nominis obfuscatã fuisse cognoscis: quĩ licet credi posit, ꝙ te nolente illi nauigantibus insidiẽtur, tamen quia à te comprimi [a] posse dicũtur: nisi eos compescueris, innoxius non habeberis. Scriptum quippe est: Qui crimina quæ potest emendare, non corrigit ipse committit. [b]

Item Hieronymus ad Riparium.

Crimen punire pro Deo, non est crudelitas, sed pietas.

CAN. XII.

LEgi Syromasten [c] Phinees, authoritatem Heliæ [d] & zelũ Simonis [e] Chananæi, Petri seueritatem Ananiam & Sapphiram trucidantem: Pauliq; [f] constantiam qui Elymam magum uijs domini resistentem æterna cæcitate [g] damnauit. Non est crudelitas, crimina pro Deo punire, sed pietas. Vnde & in lege dicitur. Si frater tuus & amicus & uxor quæ in sinu tuo dormit, deprauare te uoluerit à ueritate, sit manus tua super eos, & effunde sanguinem ipsorum.

Deu. 13.b

Item Ioannes Chrysostomus super Matthæum, homilia xvij. †

† Ad 5.a Matthæi

Quædam in ueteri testamento licebant, quæ in nouo prohibentur.

CAN. XIII.

OCcidit Phinees hominem: & reputatum est illi ad iustitiam; Abraham uerò nõ solum homicida, sed etiam parricida (quod certè grauius est) effectus, Deo magis placuit. Petrus uerò geminum fecit homicidium [h] fuit tamen opus spirituale, quod factum est. Non solùm igit respiciamus ad opera, sed etiã ad tẽpus & ad causam [i] & ad uoluntatem: personarum quoq; differentiam, & quantacunque alia ipsis operibus acciderunt, diligentisimè inquiramus. nõ enim possumus ad ueritatẽ aliter peruenire.

Nu. 25.b Gen. 22.b Actu. 5.a

Itẽ Nicolaus papa ad cõsulta Bulgarorũ.

Necessitate instante, etiam in quadragesimalibus diebus bellum inire licet.

CAN. XIIII.

SI nulla urget necesitas, non solũ quadragesimali [k] tempore, sed etiã omni tẽpore est a prælijs abstinendum: si autẽ ineuitabilis urget importunitas, nec quadragesimali tempore pro defensione tam sua, quam patriæ [l] seu legum paternarũ est bellorũ proculdubio præparationi parcendum: ne uidelicet Deum [m] uideatur homo tentare, si habet quod faciat, & suæ ac aliorũ saluti consulere non procurat, & sanctæ religionis detrimẽta nõ præcauet.

Item Gregorius in Dialogo. †

† cap. 30. lib. 2.

Petrus Ananiam & Sapphiram increpando morti tradidit.

CAN. XV.

PEtrus qui Tabitam mortuam orando suscitauit, Ananiã [n] & Sapphirã mẽtientes morti increpando tradidit: neque enim orasse in eorũ extinctione legit, sed solummodo culpam quam perpetrauerant increpasse. constat ergo quia aliquando talia ex potestate exhibentur: aliquando ex postulatione: dum & istis uitam increpãdo abstulit, & illi reddidit orando.

Actu. 9.g Actu. 5.a

Item Veloci magistro militum. †

† Epi. 21 li. 12. mittit & instruit papa milites ad preliũ cedẽ & ua stationẽ, ut plenius in d. epist.

Beatus Gregorius quosdam hortatur, ut milites congregent, & contra hostes arma uiriliter parẽt.

CAN. XVI.

VT pridem † gloriæ uestræ notificauimus, quia milites illuc erant parati uenire: sed quoniã inimicos congregatos, & huc discurrere epistola uestra significauerat, hæc eos hic causa retinuit, nunc uero utile est uisum, ut aliquanti

† & pridem.

[a] PRæterea. Cõprimi. Hæc rõ non uidet. sufficere, nisi esset iudex eorũ. nã si iudex negligit facere iustitiã de suo subdito, ipsemet põt cõueniri: ut dixi s̃. e. q. ij. c. dñs. & s̃. ead. q. iij. c. ul. & q. v. c. non est.

[b] Committit. Simile. s̃. lxxxiij. dis. cap. error.

[c] LEgi. Syromasten. [d] Heliæ. Cũ petijt ut ignis descenderet de cælo qui duos qnquagenarios excusit.

C. de cõmer. & mercat. l. 2. in fi. ubi sunt plures cõco'. ad idẽ s̃. ead. q. 4. qui põt.

[e] Simonis. qui ultus est in duos magos, retorquẽdo in eos serpẽtes, quos magicis artibus super eũ miserãt.

[f] Paulique. xlv. distinctione. §. Salomon.

[g] Cæcitate. xvij. q. j. c. Ananias.

[h] OCcidit. Homicidium. Factum notat, nõ ius. talis. n. nõ dr̃ homicida: ut s̃. ea. q. v. c. si homicidiũ

Nu. 5.b 4. Reg. 1.

[i] Et ad causam. Oẽs enim circunstantiæ sunt inquirẽdæ: ut extra de test. cum causam. sic xv. q. vj. c. j. in fi. quia causa facti potius est inquirẽda quãipsum factũ ut ibi dicit, & ff. de furt. l. uerũ. xxxix. distin. cap. sciendum.

Facti causa est inqrenda.

[k] SI nulla. Quadragesimali. unde & Machabæi pugnauerũt in sabbato. nõ obstat extra de treu. & pace. c. j. quia hic loquitur de defensore: ibi de oppugnatore.

Actu. 5.a Actu. 13.b

[l] Patriæ. s̃. ead c. omni.

[m] Deum. s̃. xij. q. ij. c. quæritur.

[n] PEtrus. Ananiã. xij. q. j. c. ij. & s̃. ea. q. iiij. c. ea uindicta. xvij. qõ. j. capit. Ananias.

VT pridem. A dor-

a A dorso. argu. quod dolus contra hostē, licite pōt fieri: ut s. ea. q. ij. c. dñs noster. & xxij. q. ij. cap. utilem.
b Relaxes. à captiuitate. Io. de Fan.

SVppliciter. CASVS. *Arnulphus direxit quandam epistolam Greg. in qua innuebat, quod Suanenses, id est, Beneuentani ei obsides pro sua fidelitate dederāt: quā epistolam. Grego. mittēs Mauricio & Vitaliano p quēdā aliū Vitalianum mādat eis, ut inquirāt si p māserūt ī fide, quā reipub. pmiserūt, et recipiētes ab eis obsides, eos sacramentis adstringant. Si aūt inuenerint, qd cum Arnulpho uel fœdus fecerint, uel ei obsides dederint, sicut Arnulphi epistola innuere uidebatur, tūc faciāt qd reipub. & saluti suæ, & papæ uiderīt expedire: ne ipsi & papa de sacramētis eorū teneātur & hortatur eos, si Romam discurrere uoluerint, ut uel loca ipsius depredentur, uel mittant exploratores ut inquirāt quid facere uelit, ne nobis poßint ex īprouiso nocere.*

† alias, p suaserint.

† alias Masoin, & Adobin, Vigildi, atque Grusfingi qui, &c.

c Suanenses. Primo enim iurauerāt reipublicæ.
d Obsidesq;. Ergo liber homo pōt esse obses pro pace seruāda, nō p pecunia: ut extra de iureiur. ca. ex rescripto. ar. ad idē. ff. de test. l. obsides. ff. de iure fisci. l. diuus. Quid ergo est qd dicitur, liber homo non pōt obligari: ut extra de pig. c. ij. C. quæ res pign. obli. pos. l. q. filios? Ad hoc dico, quod liber homo nō potest obligari, nec habetur in eo ius pignoris, sed tantū ius retētionis. a Nam uideo, quod quandoq; tenetur res aliqua pro ea pecunia, pro qua nō est obligata. ut C. de chirogra. pe. l. unica. Quod autē dicitur in illa decreta. ex rescripto. intelligo quod pro necessitate ecclesiæ & authoritate papę factū fuit. Alias clericus non potest renuntiare beneficio canonis illius, si quis suadente. ut extra de sent. excō. c. contingit. ea nanq;, quæ in nos cōmittuntur, dimittere possumus: sed quæ in Deum uel ecclesiam, minime: ut s. ead. quæst. iiij. cap. si is qui.

† Magistris militum de fide sua nūtium. Gre. epi. 23. li. 12. Homo liber ā possit obligari.

† De hoc etiāno. 10 qō. 2. hoc ius. in gl. quia ad p phanos.

illuc milites transmittantur, quos gloria tua admonere, & hortari, ut parati sint ad iustitiā & ad laborem studeat: & occasione inuēta, cū gloriosis filijs nostris Mauricio & Vitaliano loquere, & q̄cunq; uobis Deo adiuto re p utilitate reipublicæ statuerint facite. Et si huc uel ad Rauēnæ ptes nec dicēdū Arnulphū cognoueritis excurrere uos à dorso a eius ita (sicut uiros fortes cōdecet) laborate, quatenus opinio uestra ex laboris uestri qualitate, amplius in republica Deo auxiliāte p ficiat. Illud tñ præ oībus admonemus, ut familiam Alioyn † & Adhoniaym atq; Lugidifrusim, q cū glorioso Mauricio ma gistro militū esse noscun tur, sine aliqua mora uel excusatione relaxes, b quatenus uenientes illuc homines prædicti uiri sine aliquo impedimento cū eis debeant ambulare.

Item eisdem Mauricio & Vitaliano. †

CAN. XVII.

SVppliciter glorię uestræ per filiū nostrū Vitalianum cùm quo tractaretis, & uerbo & scripto mandauimus. Vndecimo autē die mensis Iunij, Arnulphus hanc epistolam, quā uobis direxi mus, transmisit: & ideo relegētes eā, uidete si in fide sua Suanēses, c quā reipublicæ promiserunt, prestiterunt: obsidesq; d dignos, de quib. possitis cōfidere, ab eis accipite: & insup denuò e sacramentis eos adstringite, reddentes eis, quod loco pignoris sustulistis, sermonib. uestris eos sanantes. Si autem manifestissimè cognoueritis eos cū Arnulpho de sua subiectiōe locutos esse uel certè obsides ei dedisse, sicut nos Arnulphi epistola, quā uobis direximus, dubios f reddidit, salubri cōsilio ptractantes, ne in aliquo aīa uestra uel nostra, de sacramētis g grauet, q̄cq̄d utile reipublicæ iudicaueritis, pagite, sed ita faciat gloria uestra ut neq; sit aliq̄d unde possimus ab aduersarijs rephēdi, neq; utilitas nostræ reipublicæ (qd dñs auertat) negligat. Prætera gloriosi filij estote solicitī: q̄a quātū cōperi ho stis multitudinē hēt collectā, & in marchia † dicit residere: ut si huc cursum Deo sibi irato mittere uoluerit, uel loca ipsi (quantū uos dñs adiuuerit) deprædamini, aut certè sculpas h † quos mittetis, solicitè reqrāt: ne do lēs fctm ad nos discurrat.

In registro ēt legitur, quòd beatus Gregorius.

e Denuo. Ergo aliquis potest bis iurare super eodē negotio: ut extra de testa. c. quoties. & ff de dam. infe. l. qui bona. §. penul. qd cōcedo si subest causa suspicionis. Io. sed certe tātum semel iuratur. & quod dicit ibi decretalis duplici, id est, duos habens articulos, scilicet de auditu, & de credulitate. B. sed si qs semel est periurus, à modo nō est recipiendū testimoniū illius, sed alia cautio est ab eo recipienda: ut extra de præsump. c. literas. in fin. ex quo enim semel est periurus, præsumit quod sem per uelit peierare: ut ij. q. vij. c. nō potest. De hoc not. xxij. q. v. c. paruuli. Item habes hic, quod plus creditur iuratoriæ cautioni, quā pignoratitiæ: cum tamen regula iuris dicat, qd plus est cautionis in re, quā in psona. ff. de reg. iur. l. plus cautionis. Ioannes de Fant.
f Dubios. Quia scriptum hostis inducit suspicionem quod est contra id xj. q. iij. ca. in cunctis. adeo ut secūdo cogantisti iurare.
g De sacramētis. Eorum, eo quod timor est, ne labantur in periuriū: ut extra de coha. cleri. & mulie. cap. clericos.
h Sculpas. Alias scultas, id est, exploratores. a

Periuri testimoniū nō est amplius recipiendum

† alias, & in arduis.

† alias, scultas.

a Et est uulgare hispanorum sicut Itali ci dicunt spias. Ioā. de Fantu.

In registro. CASVS. *Legitur in registro, quòd beatus Gregorius Tuscos contra Lombardos inuitauit, & militantibus stipendia decreuit. Quo exemplo & præmißis authoritatibus patet, quod licet clerici propria manu pugnare non debeant, quoscunque tamen hortari possunt ad pugnam. postea probat contrarium per sequen. cap.*

Sed obijcit̃ Hęc. est tertia pars quæ. in qua probat per quatuor authoritates, quod sacerdotes non debent pugnare, scilicet manu propria. Io. de Fant.

a Reprehensibile. Orationibus. G. intellexit hoc ca. de episcopis, qui tantum Leuitica portione sunt contenti: ut ĩ. proxi. §. sed hæc est ueritas, quod ideo tantum redarguuntur isti episcopi, q̃a citati à papa noluerunt uenire: & excusabāt se propter mandatum Regis. Licet. n. mandato Regis sit potius obediēdū, quam Metropolitani: ut s̃. 18. di. c. si. eps. tamen papæ potius obediant quam Regi. Alij intelligunt de episcopis nō habentibus regalia.

† Et Auxentiū impium consiliariū cōfutauit, docens ecclesiā fidē possider̃. epist. 31.

Conuenior. Verum thema. *Valentinianus imperator filius Theodosii senioris, misit Symmachū præfectum urbis, & milites armatos ad cultum Idolorū et aras gentiū Mediolani restituēdas, quibus Ambrosius Basilicæ, hoc est tēplo sedere iussus, etiā capitis periculo christiani cōstātia, sine armis, sed cū Psalmis & orationibus in officio persistens restitit, & imperatoris furiosum conatum à paganis excitum compescuit.*

b Omnia Ergo omnia sunt Imperatoris: ut s̃. distin. 8. c. quo iure. C. de quadriē. præscr. l. bene à Zenone. Sed hoc intelligas quo ad iurisdictionē & defensionem.

c Nō refragaturū. Ex humilitate hoc dicit: alias bñ posset refragari. Vel dic non refragaturum, sicut pro ipsa ecclesia. Sed qualiter intelligit̃ istud meū: ur̃ q̃d non posit intelligi de rebus proprijs ipsius Ambrosij, propter illud quod sequitur. Sunt pauperum. Itē nec de rebus ecclesiæ: quia illas

ciuibus Tusciæ, ut contra Longobardos arma pararent mandauit, & militantibus stipēdia decreuit. Hoc ergo exemplo, & præmissis authoritatibus claret, quòd sacerdotes, & si propria manu arma arripere non debeant, tamen uel his quibus huiusmodi officia cōmissa sunt, persuadere, uel quibuslibet ut ea arripiant, sua authoritate ualeant imperare.

3 *Sed obijcitur illud Nicolai ad Carolum Imperatorem.* †

Episcopi non debent militaribus occupari negotijs.

CAN. XVIII.

Reprehensibile ualde constat esse, q̃d subintulisti, dicendo maiorem partem omnium episcoporum die noctuque cum omnibus alijs fidelibus tuis contra piratas maritimos inuigilare, & ob id episcopi impediantur uenire: cū militum Christi sit Christo seruire: milites uerò seculi seruiant seculo, secū dùm quod scriptū est: Nemo militans Deo implicet se negotijs secularibus. Quòd si seculi milites militiæ student, quid ad episcopos & milites Christi, nisi ut uacent orationibus? a

Item Gregorius papa.

In mortem cuiuslibet hominis episcopi se miscere formident. CAN. XIX.

Si in mortem Longobardorum me miscere uoluissem, hodie Longobardorum gens, nec Regem, nec Ducem haberet: sed quia Deum timeo, in mortē cuiuslibet hoīs me miscer̃ formido.

Ecce, quòd Nicolaus papa prohibet episcopos seculari militia occupari: nec etiā contra maritimos piratas permittit eos ad pugnā accedere. Quō ergo Leo papa aduersus Saracenos urbem egreditur: & ut eos procul à litore arceat, populum undiq; conuocat, & suorum iniurias præsentialiter uindicat, atq; cum Gregorio milites ad arma inuitat? Sed notandū est, quosdā episcopos Leuitica tantū portione esse cōtentos, qui sicut in Dei sorte tantum numerant̃, sic ipsum Deum solūmodo in hęreditatem accipiunt, dicentes: Dominus pars hęreditatis meæ. Psal. 15. *His nihil est cōe cū principibus seculi: quia tp̃alia penitus abijciūt, ne eorum occasione legibus Imperatorum obnoxij teneantur. Talibus nulla occasio relinquitur occupationis secularis militiæ: quia cùm de decimis & primitijs uiuunt, tanquam filij summi regis in omni regno à terrenis exactionibus liberi sunt, ita ut dicere ualeant: Venit princeps huius mundi, & in nobis non habet quicquam.* Io. 14. d. *Porrò alij sunt, qui non sunt contenti decimis & primitijs, prædia, uillas, & castella, & ciuitates possident, ex quibus Cæsari debent tributa, nisi Imperiali benignitati immunitatem ab huiusmodi promeruerint: quibus à domino dicitur: Redite quæ sunt Cæsaris Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.* Mat. 22. c *qui bus idem Apostolus: Redite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal.* Ro. 14. b *Vnde Ambrosius.*

Ecclesiæ Imperatoribus non sunt obnoxiæ.

CAN. XX.

Conuenior ipse à comitibus, ut p̃ me basilicæ fieret matura traditio, dicētibus Imperatorē iure suo iussisse tradi debere, utpote in cuius potestate essent oīa: b respondi, si à me peteret quod meū est, id, est fundum meū, argentū meum, & huiusmodi meū, me nō refragaturum: c quanquam omnia, quæ à me sunt, sint pau-

perum, uerũ ea quæ diuina [a] sunt, Imperatoriæ potestati non sunt subiecta: si patrimoniũ petit, inuadite. Si corpus, occurrã. uultis ĩ uincula rapere? uultis in mortẽ? uolũtas est mihi: nõ ego me uallabo circũfusione populorũ: nec altaria tenebo uitã obsecrãs, sed pro altaribus [b] gratis immolabor. Horrebã quippe animo cũ armatos ad basilicam ecclesiæ occupandam missos agnoscerem, ne dum populus basilicam uindicat, [c] aliqua strages fieret, quæ in perniciẽ totius ueniret ciuitatis. Orabam ne tantæ urbis, uel potius totius Italiæ busto [d] superuiuerem. & infrà Mãdatur: trade basilicã: hoc est, dic aliquod uerbum ĩ Deũ, & morere. [e] nec solũ dic aduersus Deum, sed etiam fac aduersus Deũ. Mandatur: trade altaria Dei. Vrgemur igitur præceptis regalibus, sed confirmamur scripturæ sermonibus, quæ respondit: Tanquã una ex insipientibus locuta es. & infrà. Quid ergo turbamini? uolens nunquã uos deseram: coactus repugnare non noui. Dolere potero: flere potero. Gemere potero: aduersus arma, milites Gotthos quoque, lacrymæ meæ, [f] mea arma sunt. Talia enim sunt munimenta sacerdotis. Aliter nec debeo [g] nec possum resistere. Vtinam essem securus, quòd ecclesia hæreticis minimè traderetur: ad palatium Imperatoris irẽ libẽter si hoc cõgrueret [h] sacerdotis officio, ut in palatio magis certarem, quàm in ecclesia: [i] sed in consistorio non solet Christus [k] reus esse, sed iudex. Cãm fidei agẽdã in ecclesia [l] quis ab nuat? Si quis cõfidit, huc ueniat. & infrà. Allegãt Imperatori licere oĩa: ipsius esse uniuersa. Respõdeo, Noli grauare te Imperator, ut putes te in ea quæ diuina sunt, Imperiale [m] aliqđ ius habere. Noli extollere: [n] sed si uis diutius imperare, esto Deo subiectus. Scriptũ est enim, Reddite quæ Dei, Deo: quæ Cæsaris, Cæsari. Ad Imperatores palatia pertinẽt: ad sacerdotes ecclesiæ. Publicorũ tibi mœniũ ius cõmissum est, nõ sacrorũ. Itẽ dicit mihi, mandasse Imperatorem, [o] Debeo ego unã basilicã habere? Respondeo, Nõ licet tibi ullã habere, quid tibi cũ adultera? Adultera [p] est. n. quæ nõ est legitimo cõiugio Christi copulata. & ĩfrã. Nabuthæ sanctum uirũ possessorem uineæ suæ scimus interpellatum petitione regia, ut uineam suam daret, ubi rex succisis uitibus, holus uile sereret, eumque respondisse: Absit ut ego patrum meorum tradam hæreditatem. Regem contristatum esse, quòd sibi esset alienum ius relatione iusta negatum: sed muliebri consilio deceptum, morte in agrum uenisse. Sanctus enim Nabuthæ uites suas uel proprio cruore defendit. Si ille uineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiam Christi? Quid igitur à me responsum est contumaciter? dixi enim conuentus: Absit à me ut tradam Christi hæreditatem. [q] Non tradidit Nabuthæ suam,

Matt. 22. c.

3. Re. 21. a

illas non posset dare propter hoc qđ sequit̃ circa finẽ. Sed dic quod de ꝓprijs Ambrosij ĩtelligitur. Quod autẽ dicit pauperũ sunt, intellige per c. xij. qõ. j. c. illi qui. Nam si propria habeo, & de rebus ecclesiæ sustentor, debeo mea pauperibus erogare. xvj. q. j. ca. quoniam quicquid xlvij. distinc. ca. sicut hi. & j. q. ij. cap. penult.

[a] Diuina. Diuina enim ab homine dari non possunt. viij. q. j. c. plerique. xxxiij. qõ. v. ca. una sola. in fine.

Prælatus, quãque debet mortẽ subire.

[b] Pro altaribus. Videtur quod prælatus mortem debeat subire, non solum ubi fides uel salus ecclesiæ impugnatur, sed etiam ubi res uel claues ecclesiæ auferũtur. arg. contra. vij. q. j. §. hoc etiam tunc obseruandum & s̃. ea. q. v. c. non nostrum.

[c] Vindicat. i. defendit s̃. xij. q. iij. cap. quicunque.

Bustũ, rogus, & pyra, differunt.

[d] Busto. Bustum dicitur, cum res est exusta. rogus cum cõburitur. pyra est congeries lignorũ ad comburendum[.]

[e] Morere. Arg. ex eo qđ princeps præcipit aliquẽ eligi, quod non ualet electio: quia est iusta cã timoris. nam & timor verborũ excusat, sicut dixi. s̃. dis. vij. c. fuerunt.

[f] Lacrymæ meæ. s̃. dist. xxxvj. c. ult. s̃. xvj. quæst. iij. ca. porro.

[g] Nec debeo. Consulendo ex nimia ꝑfectione loquitur. & est arg. pro opinione H. sed nõ de facto hic posset resistere Imperatori: nec de iure debebat, q̃a timebat maius malum. & hoc est quod supra tangit, ne busto, &c.

[h] Congrueret. Et hoc non licet. extra de appel. c. quã fronte. Et per hoc patet, ꝙ clericus citatus à laico iudice, nõ tenetur uenire ad allegandũ priuilegium, nisi dubium sit an sit clericus. [z]

Clericus à laico circunuẽtus, uenire nõ tenetur.

[z] Cõcor. tex. in c. si diligenti. cũ not. extra de fo. comp.

[i] In ecclesia. ij. q. ij. c. ultimo.

[k] Christus. Hoc intelligas in casu ĩ quo loquitur litera sequẽs, ubi scilicet agitur cã fidei uel spiritualis. nã alias clericus in recõuentione recõuenitur in foro ciuili.

[l] In ecclesia. s̃. ij. q. ij. c. præceptum. & xxiiij. quæst. j. c. quoties.

[m] Imperiale. Ecclesia enim non adstringitur legibus mundanis, ut xxxiiij. qõ. ij. ca. inter. nec potest Imperator condere aliqđ statutum de rebus ecclesiasticis, ut xcvj. dist. ca. bene quidem. in fine. nisi ecclesia hoc petat, ut xvij. distin. c. hinc etiam. uel nisi aliquid statuatur in priuilegiũ ecclesię, ut xvj. quæst. j. generaliter.

Ecclesia non subijcitur legibus.

[n] Extollere. s̃. e. quæstione. v. c. regum est.

[o] Imperatorem. Per hæc uerba quæ sequuntur.

[p] Adultera. s̃. xxj. quæstio. ij. c. sicut in una.

[q] Hæreditatem. Et ita dicitur hæreditas uiuentis. Argumen. cõtra. ff. de hære. uel actio. uẽ. l. j. & ff. de regul. iur. l. hæreditas. [a]

[a] Et uide qđ no. 12 q. j. ca. fi.

Quod

a Quod enim dicitur. Scilicet quod imperator sit filius ecclesiæ: ut xcvj. dist. si imperator.
b Auxilium. Mutuum enim sibi debent auxilium Imperator & ecclesia, vt s. ea q. v. principes. & xcvj. distin. cum ad uerum.
c Custodiendum & ita prælatus non potest dare, nisi cũ quid vtile ꝓspiciat arg. ff. de offic. pro cura. Cæsaris l. j. §. j. & xvij. q. iiij. quicunque. Argu. contra extra de do. c. iij & xij. q. ij. §. itẽ domus. & capitu. terrulas. Ioan.
d Tributum. De exterioribus. id est, non de rebus ecclesiæ. Nã ex quo semel datũ est ecclesiæ, sanctũ sanctorum erit domino, vt xij. qõ. ij. nulli. & s. e. c. conuenior. Nam quod dicit de sarcina repentina. lxvj. q. j. placuit. locum habet cum episcopus sponte uoluerit cũ consilio clericorũ, alias non. extra de immu. eccle. nõ minus. & c. aduersus consules.
e Ecclesia. Est ergo argu. quod ẽpi subsunt regi: quia tributum est signũ subiectionis. extra de censi. omnis anima. sed illud in laicis.
f Tributum. s. xj. q. j. magnum. & c. si tributum.
g Sed tantum staterem. Vnde: Pisciculum Petrus piscatur, cuius in ore inuenit staterem, gerulum didrachmatis auri.
h De exterioribus. Quia cum onere ad eum peruenit. C. de exact. trib. si diuina. li. x. & extra de dec. cum non sit in homine.
i Defensare. Ergo nisi defendant, non est eisdem dandum tributum, arg.

Tributum est signũ subiectionis.

Sub. quibus quoad tpalia prę sunt non clericis, ex tra de ma. & obe. solitæ.

Gerulũ dicitur id qđ aptum est ad portandum. si ne grauitate ponderis. Archid.

& ego tradam Christi hæreditatem? Sed hoc addidi: Absit vt tradam hæreditatem Dionysij qui in exilio positus causa fidei defunctus est, hæreditatẽ Eustorgij confessoris, hęreditatẽ Myroclетis, atq; hæreditatem omnium fidelium retrò episcoporũ. Respõdi ego: Quod sacerdotis est faciam: quod Imperatoris est, faciat Imperator. Prius est vt animã mihi quàm fidẽ auferat. & infrà. Tributum Cæsaris est, non negatur. ecclesia Dei est, Cæsari utique non debetur: q̃a ius Cęsaris esse nõ potest templũ Dei quod cũ Imperatoris honorificentia dictũ nemo põt negare. Quid enim honorificẽtius, quã vt Imperator ecclesiæ filius esse dicatur? Quod eñ dicitur a, sine peccato dicitur, & cum gratia dicitur. Imperator enim intra ecclesiam est. Bonus eñ Imperator quærit auxilium b, ac ecclesia nõ refutat. & infrà. Si de me aliquid compelleretur, & posceretur aut fundus, aut domus, aut ager, aut aurũ, aut argentum, id quod mei iuris esset, libenter offerrem. Tẽplo domini nihil possum nec decerpere, nec tradere: cùm illud custodiendum c, non tradendum acceperim. Deinde consulere etiam me Imperatoris saluti oportet: quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat vocem liberi sacerdotis: Si vult sibi esse consultum, recedat à Christi iniuria.

Hæc plena humilitatis sunt, et (ut arbitror) plena affectꝰ eiꝰ quẽ Imperatori debet sacerdos.

Item Vrbanus Papa.

De suis exterioribus ecclesiæ soluunt tributa.

CAN. XXI.

Tributum in ore piscis, piscãte Petro inuentum est, quia de exterioribus d suis (q̃ palam cunctis apparent) ecclesia e tributum f reddit. Non autem totum piscẽ iussus est dare, sed tãtum staterẽ g, q̃ in ore eius inuẽtus est: quia non ecclesia dari Imperatori, non pontificalis apex, qui ĩ ore capitis ecclesiæ præeminet subijci potest regibus, sed sanè (vt diximus) quod in ore piscis inuenitur, pro Petro & domino dari iubetur: q̃a de exterioribus h ecclesiæ quod constitutũ antiquitus est, pro pace, & quiete, qua nos tueri & defensare i debẽt, Imperatoribus ꝓsoluendũ est.

4 *Quamuis ẽt huiusmo di nõ uideãtur imperialibus exactionibus subijciendi. Nam cùm tẽpore famis cũctorũ Aegyptiorũ terrã sibi emeret k Pharao, atque sub eadem fame suæ seruituti cunctos subijceret sacerdotibus ita necessaria subministrauit, ut nec possessionibus, nec libertate nudarentur, domino ex tunc pronuntiante sacerdotes in omni gente liberos esse l oportere.* Gen. 47.

Vnde Constantinus & Cõstans hanc immunitatem dederunt ecclesiæ, dicentes:

CAN. XXII.

In qualibet ciuitate, in quolibet oppido uel uico, uel castello, uel municipio, Quicunque uoto Christianæ religionis meritum eximiæ singularisque uirtutis omnibus intimauerit, securitate m perpetua potiat: gaudere eũ & gloriari ex fide semp uolumus: sciẽtes magis religiõibus, quàm officijs & labore corporis uel sudore nostram Rempublicam contineri.

xcv. dist. esto.
Quamuis. Hæc est quarta pars. q. in qua probat qđ ecclesia non debet imperatoribus nisi spirituale tributũ. & hoc patet exemplo Pharaonis, qui tempore famis oẽs possessiones subiugauit sibi, exceptis possessionibus sacerdotum. quibus de publico salariũ ministrauit. probat etiã per tres leges. Io. de Fant.
k Emeret. Et ita non sunt omnia imperatoris: quia nemo potest rem suã emere, vt ff. de contrahend. empt. suæ rei. Et quod meum est, amplius nõ potest esse meũ: ut ff. de excep. rei iudi. & an eadẽ. §. actiones. extra de fide instrumen. inter dilectos.
l Liberos esse. Non dixit ut redderent tributum.
m In qualibet. Securitate. nunc inhibet tributum, sed hoc quantum ad onera personalia.

Meũ, amplius meũ esse nõ potest.

Attenta

Valentinianus quoque & Valens decreuerūt dicentes.

Vniuersos quos constiterit custodes aīarū uel ecclesiarū esse, & sanctorū locorum ac religiosis obsequijs deseruire attētationis [a] nullā molestiā sustinere decernimus.

Imperator Iustinianus.

Sancimus [b] res ad uenerabiles ecclesias uel xenones, [c] uel monasteria, uel Prochotrophia, uel brephotrophia, uel orphanotrophia, uel gerōtocomia, uel si quòd est aliud tale cōsortium, descendentes ex qualicunque curiali liberalitate, siue inter uiuos, siue mortis causa, siue in ultimis uoluntatibus habita, à lucratiuorum [d] inscriptionibus liberas esse & immunes: lege scilicet, quæ super huiusmodi inscriptionibus posita est, in alijs quidem personis suum robur obtinēte: in parte autem ecclesiastica uel aliarum domuum, quæ hmōi pijs consortijs deputatę sunt, suū uigorē pietatis ītuitu mitigāte.

Hinc etiā in Parisiensi concilio legitur.

De agro ecclesiastico presbyter non cogatur censum persoluere. CAN. XXIII.

SEcūdum canonicam authoritatem & cōstitutionem domini Imperatoris Ludouici † de Ecclesiastico agro & manso, [e] & de mancipijs, quæ ipse suis capitulis constituit: uel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus ecclesiæ fuerit, de decimis etiam & oblationibus fidelium nullus quenquam presbyterorū aliquem censum persoluere cogat: nec quisquam cuiuslibet ordinis uel dignitatis, exinde quicquam subtrahat, aut redhibitionem quācūq; exigat temporalē. quod si fecerit communione usq; ad satisfactionem priuetur, & regia potestate dare cogatur.

Itē ex cōcilio Guarmaciensi. CAN. XXIIII.

SAncitum est, ut unicuiq; ecclesiæ unus mansus † integer absq; ullo seruitio attribuat̄, & præsbyteri in eis constituti non de decimis neque de oblationibus fidelium, non de domibus neq; de atrijs uel de hortis iuxta ecclesiā positis, neque de præscripto māso aliquod seruitium faciant præter ecclesiasticū. Et si aliquid amplius habuerint, inde maioribus suis debitum seruitium impendant.

Hinc [f] dat̄ intelligi, quòd de his, quæ imperiali beneficio uel à quibuslibet pro beneficio sepulturæ ecclesia poßidet nullius iuri nisi ep̄i teneatur adstricta. De his uerò, quæ à quibuslibet emerit, uel uiuorū donationibus acceperit, principibus consueta debet obsequia: ut & annua [g] eis psoluat tribu

[a] Attentationis. id est, exactionis.
[b] Sancimus. C. de sacrosanc. eccle. l. sancimus. ij.
[c] Xenones. Xenodochium est locus uenerabilis ubi pauperes peregrini recipiūtur. Prochotrophium est locus ubi pauperes pascuntur. Gerontocomium est locus ubi senes & ualetudinarij, & ꝓpter senectutem solam infirmi homines curantur. Orphanotrophiū est locus uenerabilis, in quo pueri parentibus orbati pascūtur. Brephotrophium est locus, in quo īfantes pauperum aluntur.
[d] Lucratiuorum. Quib⁹ quarta pars eorum, quæ à curialibus relinquebantur, uendicabatur à fisco exceptis relictis curialibus & coniunctis. hoc habes. C. quando, & quibus quarta pars debetur. l. j. & secunda. lib. x. C. de impo. lucra. descriptio. l. una. eo. lib quia fiebat impositio quatuor siliquarū. C. si libe. Imperialis socius sine hærede decesserit. l. una. lib. x. Ioan. de Fan.
SEcundum. [e] Māso. supra. xvj. quæstio. j. quia iuxta. Contra supra distin. viij. c. j. contra. s. xij. qō. ij. c. ecclesiarum. contra supra x. q. prima. c. si tributum. cōtra. Sed istud de prædijs, quæ solum pro animarum redemptione donantur: illud de his q̄ titulo emptoris uel alio modo acquirūtur ecclesiæ. Vel istud specialiter de prædijs collatis ecclesiæ à principe, illud gn̄aliter de alijs. Sol. uera colligitur ex proxi. c. seq. Ager [2] appellat̄ hic ubi est hortus ecclesiæ, arg. s. ea. cōuenior. nā in agro Nabuthę rex seuit holus. Māsus uero appellat̄ unde percipitur frumentum & uinum ad eucharistiā conficiendam: ut extra de cen. c. sancitum est. Vel mansum appellat dotem ipsius ecclesiæ. Nam dos talis debet esse, ut ecclesia posit inde sustentari. de consec. distin. j. c. nemo. Sed mansus dicitur secundum uulgare, unde unus rusticus cum sua familia posit sustentari. Ecclesia tamen de tanto nō potest sustentari de quāto unus rusticus: arg. x. q. iij. unio. Patet ergo, quod de dote sua nō potest ecclesia, uel non debet tributa dare: quia non debet dotē recipere nisi libera sit. & sic posset intelligi x. qō. ij. hoc ius. q͂a nō debet ei dari possessio onerosa. Itē nec de decimis, nec de primitijs dabit tributū: quia in illis nūquā potuit Imperator tributū habere, de alijs uero prædijs tributarijs cum onere suo ad ecclesiam deuolutis, tantum ecclesia dare debet tributum. & exaudi in eo casu. xj. q. j. si tributū. Hæc omnia uera sunt maxime cū Imperator hoc idē cōstituat. Sed pone qđ fundata est ecclesia in prædio tributario, nūquid de illo dabit tributū? Respond. refert an sit bonæ fidei fundator, an malæ. Si bonæ fideí, de illis locis quæ sunt extra atrium habebit Imperator tributū nō aūt de loco ubi est ecclesia, sed per hoc nō fit patron⁹: ut xvij. q. ulc. q̄sti. Si uero fundator esset malæ fidei, tunc est ad æstimationē cōpellendus. xiiij. quæst. vj. comperimus. & ubi post denūciationē fundat eam, mala fide fundat. extra de noui operi. nuntia. cum ex iniuncto. Ioannes.
[f] SAncitum est. Hinc. i. illis legib⁹ q̄s sub. §. ecclesia cōprehēdit.
[g] Annua. Nā trāseunt res cū onere suo. xvj. q. j. si quis laicus. extra de decimis. cum non sit.

Xenodochium. Prochotrophiū. Gerōtocomium. Orphanotrophiū. Brephotrophiū.

[f] Vn̄ uers. Pascit in brephogerō orphano noso xenoq;, Infirmus, uetulus, puer, infans, & peregrinus.

Ager & māsus differunt.

[2] Adde qđ sit proprie ager not. in l. ī sula. in fi. & in l. si qua. ff. de acqui. re. do. & in l. fundi. § ulti. ff. de uerb. sig.

† Quam prior edidit Carol. mag. vuormacię, & cōfirmauit eius filius, ut ad scripsi in stylo parlamenti, par. 3. tit. 50. §. j. & ī c. j. extra de censi. & in præfa. ad edi. Henri. 2.

† Id est, mansio cōgrua, ita uocāt, un mas.

Ecclesia ī p̄dio tributario fūdata an teneatur ꝓ illo ad tributa.

ta,& cōuocato exercitu cum eis,proficiscatur ad castra,quod tamē hoc ipsum nō sine cōsensu Romani pōtificis fieri debet.

Vnde Gelasius papa Elpidio episcopo.

Absque authoritate Romani pontificis,ad comitatum episcopi proficisci nō audeant.

CAN. XXV.

QVo ausu, qua temeritate, rescribis ad Rauennam te parare proficisci,cùm canones euidenter præcipiant nullū omnino a pontificum nisi nobis antè uisis atq; consultis ad comitatū debere contendere?quemadmodum tibi putas licere,quod non licet,nisi quòd hoc officio carere festinas, quo his excessibus te ostendis indignū?

Item ex concilio Antiocheno. †

Absque metropolitani consilio,uel comprouincialium episcoporum ad Imperatorē episcopi non pergant.

CAN. XXVI.

SI quis episcopus aut presbyter,uel omnis omnino, qui est sub ecclesiastica regula constitutus,præter consiliū uel literas eorum episcoporū, qui sunt intra prouinciā,& maximè sine consilio metropolitani ad Imperatorem perrexerit, b hunc abdicari & eijci non solùm de communione debere,sed etiā propria dignitate priuari decernimus, tanquam molestū & importunum Imperialibus auribus cōtra ecclesiasticacōstituta.

Reprehenduntur ergo Gallicani episcopi à Nicolao, q̄m apostolica authoritate cotēpta,potius arma sequi elegerāt,quā apostolico cōspectui sese repræsentarēt, quanquā proficiscentes ad comitatū possint intelligi nō secuti Imperatorem,ut armis sibi auxilientur:sed ipsum cum exercitu suo quotidianis orationibus Deo commendent.

In quo casu authoritas illa Sardicensis concilij loqui uidetur, in cuius octauo cap. Osius episcopus dixisse legitur.

Qui ab Imperatorib. religiosis uocati epi nō fuerint ad comitatū non proficiscantur.

CAN. XXVII.

SI uobis fratres charissimi placet,decernite ne episcopi ad comitatum c accedant, nisi fortè ij, qui à religiosis Imperatoribus uel inuitati uel uocati d fuerint. Sed quoniam sæpe contingit, ut ad misericordiam ecclesiæ confugiant,qui iniuriam patiūtur,& qui peccantes in exilium e uel in insulas f damnantur, aut certè quācunq; sniam suscipiunt, ideoq; subueniendū est his, & sine dubitatione eis est petēda p ecclesiā indulgentia.

Licet ergo prælatis ecclesiæ exēplo beati Gregorij g ab Imperatoribus:uel quibuslibet ducibus defensionē fidelibus postulare,licet etiā cū beato Leone quoslibet ad sui defensionem contra aduersarios sanctæ fidei uiriliter adhortari, atq; ad uim infidelium procul arcendam quosque excitare,effusionē uerò sanguinis nulli episcoporum sua uel Imperatorum authoritate imperare licet.

Vnde in Toletano cōcilio quarto legit. † † ca.30.

Sacerdotes ibi consentient fieri iudices, ubi ureiurādo indulgētia promittitur. CAN. XXVIII.

5 SAepe h principes contra quoslibet maiestati obnoxios i sacerdo-

a QVo ausu. Nullū omnino. Hoc de illis tātum episcopis intelligitur, qui Leuitica portione sunt contenti. de cæteris nanq; regalibus & alijs possessionibus suis senioribus seruire tenētur : ut extra de censi. sancitū. † Hæc enim est cōsuetudo, quæ est optima legū interpres. Io. Vel hic loquitur cum papa aliquem episcopū ad se uocat,sicut diximus supra ead.reprehensibile. cum enim uocetur ad maius tribunal, obedire debet. ff.de re iudi.l.contumacia. §.j.argum.contra extra de appel. l.si duobus. Vel intellige hoc in eo casu, in quo & sequens cap. cum scilicet cotempto iudice ecclesiastico pergit ad secularē. xj. quæst.j. ca.placuit. B.

† Hic fuit brocardus 54. & ponit pro palea. s̄. proxi.

b SI quis episcopus. Perrexerit. nisi cū literis superioris in authē. qūo oportet episcopos. §.non aliter. coll.j. uel perrexit ut sit cum eo in expeditione uocatus à papa. sic enim inducit magister hoc cap. sed potius in eo casu loquitur cum relicto & contempto ecclesiastico iudice pgit ad imperialem, quod non est faciendū : ut s̄ xcvj.distin.ca. denique. s̄. xxj.qō. v.si quis à pprio. & cap. si episcoporum. xj.q j. continua.& cap.placuit. Io.de Fan.

† ca. 11.

c SI uobis. Ad comitatum. hoc uerbo significatur curia principis, cū oibus suis officijs instructa : ut C. quando Imperator inter pupil. l. una.

d Vocati. Nam tunc excusat eos ipse Imperator in authen. quomodo opor. §.illud autē. colla j.

e In exilium. Ad tempus.

f Vel in insulas. in perpetuum. ff.de interdictis & rele. l. relegatorum. §. hæc differētia. quādoq; tamen exiliū indifferenter sumitur pro temporali uel pro perpetuo de pœni. distinct. j. aut facta.

Exiliū est temporale & perpetuum.

g Beati Grego. s̄. ea. q v. c. j. & iiij. & cap. reos. Ioan.

SAepe principes. Hæc est quinta pars quæst. in qua probat per tria capi. quod nullus clericus debet dictare uel dare sanguinis effusionem, uel truncationem facere per se uel per alium. Ioā. de Fantu.

h Sæpe. Ex hoc ca. colligitur quod aliter debet iudicare delegans, quàm delegatus. sic extra de accus. cum oporteat. Arg. contra xxv. q. ij. capit. seruatis.

i Obnoxios. Ex hoc

tibus negotia sua cōmittunt. Quia uerò sacerdotes à Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiāt fieri regibus iudices, ubi iureiurādo supplicij indulgētia promittitur: nō ubi discriminis sententia præparat. Si quis ergo sacerdotū contra hoc commune consultū discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sāguinis apud Christum, & apud ecclesiā perdat proprium gradum.

Item ex concilio Toletano undecimo.

Non debent agitare iudiciū sanguinis, qui sacramenta domini tractant.

CAN. XXIX.

His à quibus domini sacramenta tractanda sunt, iudicium sanguinis agitare non licet, & ideo magnopere talibus excessibus prohibēdum est, ne indiscretæ præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectēdum est, sententia propria iudicare præsumant: aut per se inferant membrorum truncationes quibuslibet personis, aut inferendas præcipiant. Quòd si quisquā immemor horū præceptorum, aut in ecclesiæ suæ famulis, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, concessi ordinis honore priuetur & loco, sub perpetuo quoq; damnationis teneatur ergastulo relegatus, cui tamen communio exeunti ex hac uita nō est negāda, propter domini misericordiam, qui non uult peccatoris mortē, sed ut cōuertatur & uiuat. Cæteri etiā absque iudiciali authoritate membrorum truncationes, & domorum incendia facere prohibentur.

Vnde in decretis Eutiviani Papæ.

Mēbra detruncans, domos incendens absque iudiciali authoritate, excommunicetur.

CAN. XXX.

Si quis membrorum truncationes, & domorum incendia fecerit, siue facere iusserit, aut facienti consenserit: quousq; de his unicuiq; legaliter uel amicabiliter corā episcopo ciuitatis alijsq; ciuibus non emendauerit, tanquā ethnicus & publicanus ab omni Christianorum collegio separetur.

6 *De incēdiarijs quoq; Innocētius secūdus ī uniuersali concilio generaliter constituit, dicens:*

Domos incēdēs gratia uel odio alicuius, excōmunicetur.

CAN. XXXI.

Pessimam quidē & depopulatricem, & horrēdā incēdiariorum malitiā, authoritate Dei & beatorum apostolorū Petri & Pauli omnino detestamur & interdicimus. Si quis ergo post huius nostræ prohi-

hoc dicunt quidam, quod episcopus in causa criminali potest ferre sententiam, sub hac tamen conditione, quod imperator iuret, &c. q̄a imperator dicit ob noxios supplicijs, sed tu exaudi hoc cum de crimine ciuiliter agebatur & hoc est quod dicit.

Consentiant. Ergo nō est iudex, antequam consentiat, argumē. extra de appel. super eo. in fine.

Iureiurando. i. præstando sacramētum de calumnia.

Supplicij indulgētia promittitur. scilicet à principe de impunitate quo ad pœnam sanguinis. arg. xv. q. iiij. nullus episcoporū. & appellabitur hic ad forū delegantis.

Promittitur. Etiam à iure, non enim timebit supplicium ex quo iuratur. Sed pone quod imperator puniat eum post corporaliter, non imputatur episcopo, argu. s̄. ea. q. v. ca. unum & ff. de bo. li. l. qui cum maior. §. deinde. intelligere etiā hoc potest quando demandat cognitionem, & sibi reseruat sententiam, & tunc criminaliter, dum tamē iuret, &c. argu. extra de offic. deleg. super quæstionum.

His à quibus. Nō licet. olim licuit. s̄. ij. quæ. vij. §. itē cū Balaā. s̄. dist. 50. de his clericis. & lj. dist. aliquantos. & s̄. ead. q. v. unum solum.

Talibus excessibus. i. taliter excedentibus.

Truncationes. Nam qui uulnerat, occidisse dicit, ut ff. ad legem Corn. de sica. l. j. §. diuus.

Aut inferendas. quod enim nō possum per me, nec p alium. xlvj. di. ca. ulti. ff. de admi. rerum ad ciui. perti. l. ij. §. j. fallit tamē in casibus spālibus.

Præcipiant. Virgis tamen possunt punire, ut s̄. ea. qō. v. c. j. in fi. & flagellis, sed nō ad sanguinis effusionē, ut extra de rapto. in archiepiscopatu. Sed q̄d si ep̄s habet iurisdictionē de omnibus? tunc deleget cām criminalem: licet secundū leges non posset delegare nisi cum contingit ipsum abesse. ff. de offic. eius cui mand. est. iur. l. j. hic eīn non potest adesse: unde licite delegat secundum canones, ut dixi s̄. ea. q. iiij. illud.

Exeunti. s̄. dist. 50. pœnitentes.

Si quis. Iusserit. Sic ex̄. de sen. ex c. mulieres.

Legaliter. Sed quomodo hoc, cū secundum leges liberum corpus æstimationem nō recipiat, ut ff. de eiec. & effu. l. ul. si quadru. pau. fec. dica. ex hac lege? Sed dic q̄ tenetur ad expensas medicorum, & ad operas quas amittit, quia inutilis est factus, non autē rōne cicatricū uel deformitatis. quia liberū corpus est. ff. de eiec. & effu. l. ulti. Vel dic legaliter. i. secundum cautionem hic signatā ī. c. p̄xi. ibi, nec absoluat. quia pœnitet per annū, & dāna restituit. Vel legaliter. i. secundū legem Rhod. de ui publica uel priuata agetur cōtra eū. Et est differentia: q̄a priuata, priuat tertia parte bonorum, ut ff. de ui publica. l. penulti. publica deportationē inducit, ut institu. de public. iudic. §. item lex Iulia. de ui. Vnde uersus, Vis priuata reum deponit ab ordine rerum: Sed deportatur, si uis armata probatur.

Vel amicabiliter. Sic s̄. v. qō. ij. si primates. arg. s̄. e. q. iiij. si illic.

De incendiarijs. Hæc est sexta pars quæstio. ī qua ostēdit magister duob⁹ c. qualiter incēdiarij debēt puniri. Io.

Pessimam. Interdicimus. ex hoc uidetur quod iste canon sit canō latæ sententiæ, ubi consuetudo hoc habet, & Papa scit & tolerat, ut in

Arg. ad hoc xvij. q. iiij. me tuētes. 32. q. 1. de Benedicto. & hoc intelligo scd̄m illud q̄d not. in utroq; ca. ibi uideas. cap. vj.

Vulnerās occidit.

Causa criminalis secundū canones delegatur.

De hoc etiam no. extra de offi. ordi. q̄d sedē. in glos. in fi. & de ra. in archiepiscopatu. Archi.

Corpus liberū æstimationē nō recipit. Licet tamen ratione deformitatis ei dē non teneatur ad expensas tamen & ad cessationē operis illi est satisfaciēdum.

bitionis promulgationē malo studio, siue pro odio, siue pro uindicta ignē apposuerit, uel apponi fecerit, aut appositoribus cōsilium uel auxilium scienter tribuerit, excommunicetur. Et si mortuus fuerit incendiarius Christianorum careat sepultura: nec absoluatur, nisi prius damno [a], cui intulit, secundùm facultatem suam resarcito, iuret se ulteri⁹ [b] ignem nō appositurum. Pœnitentia autem ei detur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in seruitio Dei per annum integrū permaneat. Si quis autem archiepiscopus [c] uel episcopus hoc relaxauerit, damnum restituat [d], & per annum ab officio episcopali abstineat: Sanè regibus [e] & principibus faciendæ iustitiæ facultatem consultis archiepiscopis & episcopis non negamus.

Item Augusti. in libr. de ciuitate Dei.

Homicida est, qui publicam functionem non habens, aliquem occidit uel debilitat.

CAN. XXXII.

QVicunque percutit malos, in eo ꝙ mali sunt [f], & habet causam [g] interfectionis, minister Dei est. Qui verò sine aliqua publica administratione maleficū, furem, sacrilegū [h], adulterum & periurū, uel quēlibet criminosum interfecerit aut trucidauerit, uel membris debilitauerit: uelut homicida [i] iudicabitur, & tātò acrius, quantò non sibi à Deo concessam potestatē abusiuè usurpare nō timuit.

7 *De his autē qui simul hominē uulnerant, quæritur si ille mortuus fuerit, quis eorum homicidij reatum incurrat? De his ita statutum est in cōcilio apud Vermerias.*

Si plures contra unum rixentur, qua pœna quisque eorum feriatur.

CAN. XXXIII.

SI quatuor homines aut quinque seu etiā plures contra hominem unum rixati fuerint, & ab his vulneratus mortuus fuerit: quicunq; eorum [k] plagam ei imposuit, secundùm statuta canonum, ut homicida iudicetur: reliqui autē qui eum impugnabant, [l] uolentes [m] eum interficere, similiter [n] pœniteāt, Qui nec eum impugnabant, nec uulnerabant, nec consilio nec auxilio cooperatores fuerūt, sed tantùm affuerunt, extra noxam [o] sint.

CAVSA XXIIII.

QVidam episcopus, in heresim lapsus aliquos de sacerdotibus suis offi-

vt in Theutonia. & secundum hoc pōt intelligi, extra de sent. excom. tua. sed non credo ꝙ sit latæ sententiæ, nisi sicut alias ꝙ priuatur sacramentis. sicut ꝓ quolibet mortali. de consec. dist. ij. si non sunt tanta. & quod dicit interdicimus, id est, prohibemus, & quilibet decedens in mortali si constet de hoc etiam si nō sit excōmunicatus, prohibetur. extra de rapt. super eo. & extra de damno da. si quis domum.

[a] Damno. Canonica pœna incēdiariorū statuitur extra de dā. da. si quis domum. xij. qō. ij. cum deuotissimā. sed alia est pœna legalis, ut ibi not.

Clericus legē de interficiēdo potest exponere.

[b] Vlterius. Si. xj. q. iij. cum aliquis.

[c] Archiepiscopus. Licet clericis exponere legem uel canonem de interficiendo, sed non cōsulere præcise, ut s̄. qō. v. relegentes. & s̄. v. q. vj. delatori vel eps dabit cōsilium de pœna canonica incendiariorum, quæ est extra de dam. da. c. vlti.

[d] Restituat. Supra liiij. distin. si seruus absente. & hoc de proprio si habet: alias puniretur extraordinarie. nam de rebus ecclesiæ non debet, ne delictum vertatur in damnum ecclesiæ. xvj. q. vj. si epm.

Incendiarij qualiter puniēdi.

[e] Sane regibus. Si regibus & principibus non negatur facultas iustitiæ faciendæ de incēdiarijs consultis archiepiscopis, videtur ꝙ principes consilio eorum possint incendiarios ultimo supplicio afficere, cum incendiarij secundum leges sic debeant puniri, ut ff. de incen. l. vlti. & ff. de pœnis. l. capitalium. Secundum canones est sciendum quod iuxta legis tenorem incendiarij spontanei varie plectuntur. uel enim nouissimo infortunio notantur, uel deportantur, uel alio modo forte puniuntur. Vel dic quod princeps non punit incendiarios secundum legis rigorem occidendo, sed deportando, uel alia clementiori pœna plectendo: ideo archiepiscopi & episcopi cōsuluntur. sed lege Corn. de sica, punitur capite si nobilis est. ff. ad legem Corn. de sicar. si quis dolo. ignobilis supponitur bestijs, bonis proscriptis. ff. de incend. l. vlti. & hoc quando dolo fecit incēdium. Alias sufficit damna restituere, ut ff. eo. ti. qui ædes.

[f] QVicunque percutit. In eo quod mali sunt. s̄. e. q. v. qui malos. s̄. e. q. iiij. duo ista.

[g] Causam. s̄. e. q. iiij. ea vindicta.

[h] Sacrilegum. Ergo sacrilegi secundum canones & fures capite puniuntur, vt s̄. ea. quæst. v. homicidas.

[i] Velut homicida. vt extra de homi. si aliquis. C. quā liceat vnicuiq;. l. j. Ioan. de Fan.

De his. Hæc est vij. ps secundū. Io.

[k] SI quatuor. Quicunque. eorum. Hoc est propter incertitudinē, qa nesciunt cuius ictu perijt. sic ff. de eiec. & effu. l. ij §. vlt. & l. seq. & ff. ad legē Aquil. ita vulneratus. in fin. Sed pone certum esse, quod de vulnere meo nō est mortuus, nunquid censebor homicida? secundum leges certum est quod non: argum. ff. ad legem Aquil. huic scripturæ. nam uulnus uniuscuiusq; cōtemplandum est. ff. ad legem Cor. de sica. l. vlt. Idem uidetur secūdum canones, arg. extra de cler. percus. cap. ij. Contrarium tamen credo [1] . ar. 50. dist. si quis post. sufficit enim ꝙ sumpsit arma. licet non occiderit ipse, sed ali⁹, vt extra de cleric. ꝑcus. ca. præsentiū. & cap. cōtinentia.

Homicida est etiā qui nō occidit.

[1] Idē credit Laur. arg. huius ca. si quis post. Sed arg. cōtra xv. q. j. c. vlt. vbi dicit ꝙ lex factum requirit. & quod not. extra de homi. si aliquis. ubi de hoc.

[l] Impugnabant. Nec tñ ꝑcusserunt.

[m] Volētes. Nā homicidæ tales sunt. de pœ. dist. j. periculose. Itē pone qd' me rixāte cū aliquo, frater meus eū interfecit contra volūtatem meam, an imputabit mihi? nō, ar. j. q. iiij. quia præsulatus. extra de cler. percus. præsentium.

[n] Similiter. Arg. de pœ. dist. j. si cui.

[o] Extra noxam, Si ei subuenire non poterant. s̄. e. quæst.

quæstío.iíj.cap.vltimo.Ioannes.
Vod autem. In hac quæstione magister intendit probare p xlij.ca.ꝙ hæreticus, uel schismaticus uel excõmunicat⁹ aliũ damnare nõ potest.si tamẽ sibi probare posit. Ioan. de Fã.

Quod autem. in hac qõne dicũt quidam ꝙ si hæreticus excõicat alium hæreticum, valet ĩ.e. quisquis. sed qualiter intelligat illud cap.dicit §. qui sequit illud cap. Alij cũ Gratiano distinguũt an veterẽ hæresim iam dãnatam sequat: & tunc non ualet. an nouã confingat: & tunc põt, arg.ĩ.e. Achatius. & ĩ.e.§. sinautem. in princ. quia adhuc tolerat ab ecclesia. Sed tu dic indistincte ꝙ siue ueterem siue nouã sequatur, excõmunicatus est,licet sit occultus, & ideo aliũ excõicare non põt.extra de hæ.ad abolẽdam. & c.excõmunicamus.alia tamen quæ agit tenẽt dũ toleratur [1], arg.s̃.iij.qõ. vij.§. tria. Sed & sententia excõicationis quam tulit,tolerãda est,dum ipse est, occultus, licet sit nulla,arg.pręd.§.j. extra de iure pat. consultationibus.

[2] Qui uero. Hæc distinctio hodie locũ non habet, quia omnis hæresis est damnata, & omnis hæreticus est excõicatus,quantũcunq; sit occult⁹: & ideo [3] non potest alios excõicare.vñ si scirẽ platũ meum esse hæreticũ quia nouã fingit, nec tñ pdicaret: si me excõmunicaret,celebrarẽ in occulto, sed nõ in aperto,qa cũ non possem pbare eũ esse hęreticũ,sic me non excõicatũ deponeret. Sed qd de alia sẽtẽtia? idẽ quia nulla est snía quã tulit, sed tñ tolerabit postea, arg. iij.q.vij.§.tria.ead. dic & de schismatico,maxime cũ schisma nõ possit esse sine hæresi [3] nisi forte in summo pontifice,ut si duo crearetur, & uterque crederet ecclesiã apud se esse.vij.q.j.fact⁹. [4]

b Achatius. Necessarium.posset tamẽ ferri,ar. extra depostula.ad hoc.in parte decisa.

cio priuauit, & sentẽtia excõmunicationis notauit: post mortem accusatus de hæresi,damnatur, & sequaces eius cum omni familia sua,

1 *Hic primũ queritur an lapsus in hæresim poßit aliquos officio priuare,uel sẽtẽtia nodare.*

2 *Secundò,an post mortem,aliquis poßit excõmunicari.*

3 *Tertiò, an pro peccato alicuius, tota familia sit excommunicanda.*

QVAEST. I.

Vod aũt ab hęretico aliquis deponi aut excõicari nõ posſit, facilè probatur. Oĩs enim hæreticus aut iã dãnatã hæresim seqtur, aut nouã confingit. Qui uerò a hæresim iã dãnatã seqtur, ei⁹ dãnationis se participẽ facit. Vnde cũ Achatius absq; synodali authoritate ab Apostolico se dãnatũ qreret, cõtra eũ Gelasius Papa scribit dicẽs.

Qui in iam damnatã hæresim labitur, eius damnationis se participem facit.

CAN. I.

ACHatius non est factus inuentor noui erroris, sed ueteris imitator: atque ideo non erat necessarium b, ut aduersus eum noua sententia prodiret, sed antiqua tantummodo renouaretur. Factus sum itaque executor ueteris constituti, non promulgator noui. Quicunque enim in hæresim c semel damnatã labitur, eius dãnatione seipsum inuoluit. Idem †.

Non est retractandum, quod semel synodus statuit cõtra unam quanque hæresim.

CAN. II.

MAiores nostri diuina inspiratiõe cernentes, necessario præcauerunt, ut quod contra unamquanque hæresim coacta d semel synodus pro fidei cõmunione & ueritate catholica atque apostolica pmulgasset, non sinerent e nouis f post hæc retractationibus mutilari, ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerãt statuta,pulsandi,sed authore g cuiuslibet insaniæ ac pariter errore damnato,sufficere iudicauerũt, ut quisquis aliquando huius erroris cõmunicator existeret, principali sentẽtia dãnationis eius esset obstrictus. Sic Sabellium damnauit synodus nec fuit necesse ut ei⁹ sectatores postea damnarentur: sed pro tenore cõstitutionis antiquæ, qui uel prauitatis h illius uel cõmunionis i extiterint participes, uniuersalis ecclesia duxit esse refutandos. Sic Arrium, sic & Ennomium, Macedonium, Nestorium, synodus semel gesta condemnans, vlterius ad noua cõcilia uenire non sinit k

c In hęresim. Hic est casus in quo Papa papam põt ligare, in quo Papa in canone latæ sentẽtiæ incidit. [5] nec huic obuiat regula illa, qa par parẽ soluere uel ligare nõ potest. extra de elect. innotuit.quia si Papa hæreticus est,in eo qd' hæreticus est, est minor [6] quolibet catholico xij.q.j.scimus. quia lex factum notat etiã sine sententia.ff.de rit.nupt.l. palã. §. vlti. Et est hic arg. ad quæstionem de feudo: puta iurauit episcopus ꝙ non infeudaret de nouo. videt ꝙ possit dare uetus. quod concedo in dubio cũ nõ cõstat quod intellexit cum iurauit. extra de feu.c.ij.

d MAiores nostri. Coacta. id est. coadunata iuxta illud, Tytire coge pecus. & alibi: Cogite oues pueri,& c. & lex dicit fructus coactos. ff. so. ma.diuortio. ver. coactis uindemijs.

e Non sinerẽt. s̃. vj.q.iiij. qd' bene. & xxv. qõ. ij. cum pie. C. de sum. tri. nemo.

f Nouis.s̃. xj. distin. quis nesciat.

g Sed authore.sufficit enim, damnato Arnoldo,omnes Arnoldistæ damnati sunt. de hære. ad abolendam.

h Vel prauitatis. post mortem.

i Vel communionis.in vita.

k Non sinit. Vt temere de fide disputent. nam si correcti redire vellent, admitterentur [7] s̃. proxi. quæst. vj. c. j. Sed qui ita incidunt in hæresim iã damnatam, à quo absoluun

Excõmunicare nõ potest hę reticus hę reticum.

[1] Idẽ sentit Innoc. extra de electio. nihil.

Hęretic⁹ omnis est excõmunicatus.

[3] Et ideo. Refert Gul.Occã dialogor. fo.9.co.1. sed cõmunis opinio tã theolo. quã canonistarũ est in contrarium.

[3] Istã gl. dicit esse sing. Abb. in ca.quia diligẽtia. de elec.ad hoc quod incidẽs in schisma si credit papatũ esse apud illũ, cui adhæret, nó est hæretic⁹.

[4] Vide quod legi & no.ĩ.e. qõ. didicimus. in princi.

Papa papam ligare potest.

[5] Incidit. Gul.Occã dialogor. fol.lx.

† Ad episcopos Dardariæ.

[6] Minor. Idem Tomas Aquinas in iiij. senten.di. xix. Gabriel Biel in canone missæ,fol. 180. col. 2. Phil. Dec. c. cũ uenissent. col.3. de iudi. & in consil.clj. nu.iiij.vbi dixi in an not.

[7] Nam recõciliationis cã impetrandę admitterẽtur.s̃.ij. q.vij. conuenientibus.

Item Felix Papa.

Non ultra in eum procedere oportet, qui in hæresim dãnatam recidit.

CAN. III.

ij Achatius [a] nõ fuit noui uel proprij inuẽtor erroris, ut i eũ noua scita [b] prodiret, sed alieno facinori suã communionẽ miscuit, itaque necesse est ut in illã reciderit iusta lãce [c] sñiam, quã cũ suis successoribus p couenietiã synodalẽ susceperat author erroris.

Si ergo eps ille in hæresim iam dãnatam lapsus ẽ antiqua excõmunicatione damnatus, alios dãnare non poterat. Excõmunicatus.n. alios excommunicare nõ ualet.

Unde Alex.2. scribit Valeria. epo et martyri.

Excommunicatus alium excommunicare non potest.

CAN. IIII.

Audiuimus quòd hæreticus Rauennas dictus archiepiscopus nisus sit te excõmunicare. [d] Uerũ quia excõicatus te excõmunicare nõ potuit, [e] apostolica authoritate, te tuosq; absoluendo [f] † mandamus exinde nunquam curare.

Sin autẽ ex corde suo nouã hæresim [g] cõfinxerit, ex quo talia p̃dicare cœpit, neminẽ dãnare potuit: qa nec põt deijcere [h] quẽquã iã prostratus ligãdi n anq; uel soluẽdi potestas ueris, [i] nõ falsis [k] sacerdotibus à domino tradita est. Apostolis.n. dicturus: Quorũ remiseritis peccata, &c. Præmisit, Accipite spiritũ sãctũ. Ut euidẽter cũctis ostẽderet eũ q spiritũ sanctũ nõ habet, peccata nõ posse tenere uel remittere. Porrò spiritũ sãctũ nemo nisi intra ecclesiã accipit, qa & ipsam unitatẽ per gratiã facit. Uñ nõ nisi cõgregatis in unũ, dictũ est, Accipite spiritũ sanctũ. Nec nisi super congregatos in unũ, die pẽtecostes descendit spiritus sanctus. Sicut autẽ extra ecclesiã nõ accipit, ita extra eã nihil operatur. Cùm ergo (sicut Apostolus ait) spiritus sãctus postulet, [l] spiritus sãctus impetret: [m] extra ecclesiã, nec impetrare facit, nec postulař. Uñ dñs dicturus, Quodcũq; petieritis, etc. præmisit: Si duo ex uobis cõsenserint super terrã ex oĩ re, &c. & iterũ: Ubi duo uel tres congregati fuerĩt ĩ nomine meo, ibi ego sũ in medio eorũ. nimirũ cũctis ostẽdẽs se nõ habitare in cordibus eorũ, q superbiæ singularitatem secuti, à corporis Christi compage semetipsos abrũpũt. In quib. aũt Christus nõ habitat, in eis spiritus sãctus mẽtiũ scissuras refugiẽs locũ non hẽt. Cùm ergo peccata dimitteř uel tenere, excõicare uel recõciliař opus sit [n] spiritus sãcti, et uirtus Christi: apparet, q̃ ij, q extra ecclesiã sũt nec ligař posũt, nec solueř, nec recõciliãdo ecclesiasticæ cõioni reddeř, nec excõicando eius societate priuař, qua ipsi hæresi uel schismate polluti siue sñia notati penitus carere p̃bãtur. Uñ cùm oĩb. discipulis parẽ ligãdi atq; soluendi potestatẽ dñs daret, Petro [o]

Imo Gelasius ad Faustũ epistola j. co. j. in tomo. j. cõciliorũ. fol. 527.

absoluuntur ab episcopo, uel suo superiore: arg. s̃. proxi. quæst. iiij. ipsa pietas. Ioan.

[a] Achatius. s̃. xix. dist. Anastasius.

[b] Scita. i. statuta. unde dicit c. scitis obtemperat. iij. q. vij. iudicet.

[c] Lance. i. rõne. alias idẽ appellat statera. xlv. dist. oĩs. Si ergo.

Excõmunicatus, rursus excõmunicari nõ potest.

[d] Audiuimus. Quia excõmunicatus. & ita excõicatus non potest excommunicari, sed suspensus excõmunicat. xj. qõ. iij. §. euidenter. Nũquid ergo excõmunicari põt? dico referre an sit suspensus ab officio, uel iurisdictione. nam si ab officio tantũ, ea nõ poterit quæ officij sui sũt exercere, puta celebrare, & similia, sed ea poterit quæ iurisdictionis sunt, ut dare præbendã, & excõmunicare. quia hoc iurisdictionis ẽ, extra de electio. transmissam. & de cle. excom. mini. si celebrat. Econtra esset si suspenderetur à iurisdictione, & non ab officio: quia posset ea, quæ essent officij, non autem quæ sunt iurisdictionis. Si autem ab utroque, tunc neutrum. extra de conces. præben. quia.

Suspensus quid interim exercere poterit.

[e] Non potuit. non est contra. s̃. xj q. iij. plerunque. nam ibi de alio malo, nõ hæretico: uel ibi de occulto, s̃. xj. q. iij. excellẽtissimus. s̃. xj. quæstio. iij. si qs confugerit. s̃. xvj. distin. concubinæ. & s̃. xxiij. dist. quorundam. s̃. xj. q. iij. si episcopus. s̃. xj. quæst. iij. contra. ij. qõ. vj. §. item si plures.

† absoluẽdos.

[f] Absoluendo. i. absolutos esse ostẽdẽdo. i. nõ ligatos. similis expositio est C. de legit. hær. l. ij. sic xj. q. iij. excellẽtissimus. xv. quæst. vj. authoritatem. uel dic absoluendo scilicet de facto. sic s̃. j. q. j. si quis cõfugerit. xvij. dist. consilia. xxiij. dist. quorundam. & extra de appella. ad præsentiam. ij. q. j. primates. Sed contra ij. quæst. vj. §. item si plures.

Ioan. 20. f

[g] Hæresim. Hoc fuit de cap. j. ea. ait Celestinus. sed hodie nihil est, ut no. s̃. ea. §. j.

[h] Iã prostratus. s. per hæresim.

[i] Ueris. i. catholicis, scilicet toleratis [l] ab ecclesia, si ue sint boni, siue mali argu. xj. q. iij. Iulianus.

Actu. 2. a

[k] Non falsis. Id est, iam p sententiã damnatis, uel malis de uitæ merito. & sophistice inducit omnia in hoc §. nam omnia referas ad uitæ meritum, si cut. j q. j. gratia.

[l] Postulet. i. postulare faciat.

[m] Impetret. i. impetrare nos faciat. Opus sit. dic uerũ quo ad Deũ, sed quo ad ecclesiã nõ, cũ faciat hoc etiam mali. ideo nõ facit ad rẽ qd' inducit.

[o] Petro. Hoc dicit ut notet unitas. Et præ-

[l] Dic melius tolerantus ligare potest de officio. iij. qõ. vij. §. ulti. s̃. j. q. si fuerit. Archi.

1. Co. 12. a

Ioan. 15. b

Matt. 18. c

p oĩbus et p oĩbus[a] claues[b] regni cælorũ se daturum pmisit dicẽs: Tibi dabo claues regni cælorũ. Quicũq; ergo ab unitate ecclesiæ (q̃ p Petrũ ĩtelligit) fuerit alienus, execrare[c] pōt cõsecrar̃ nõ ualet,[d] excõicatiõis uel recõciliationis ptãtẽ nõ hẽt. Vñ Apostolus cũ fornicatorem Corinthiũ excõicandum scriberet, ait: Ego quidem absens corpore, pñs aũt spũ, iam iudicaui ut pñs eũ, qui sic operatus est, in noĩe dñi nr̃i Iesu Chr̃i, cõgregatis uobis & meo spũ cum uirtute dñi nr̃i Iesu Chr̃i, tradere hmõi hominem Satanæ in interitũ carnis. in quo formã excõicationis ostendẽs, docuit non nisi fidelẽ & à fideli notandũ. In noĩe nanq; dñi atq; eius uirtute cooperãte non nisi fidelis aliquid operari ualet: cũ nemo possit dicere[e] dñs Iesus, nisi in spiritu[f] sancto. Itẽ cum dominus prohibeat agnum comedi extra catholicã ecclesiã qui pro fessione fidei ab ea sunt alieni, ab eius participatione quam suo arbitrio reliquerunt, nõ repelluntur, sed abire permittuntur, sicut illi, qui audiẽtes, Nisi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, &c. dixerunt: Durus est hic sermo, & quis pōt eũ audire? atq; ita abierunt retrorsum, nõ pulsi, sed abire permissi. Hinc ẽt Apostolus cũ de excõicandis ageret, præmisit: Si quis frater, &c. de infidelibus ãt ita supposuit dicẽs. Eos qui foris sunt, dominus iudicabit. De his autem, qui intus sunt, nobis iudicium commisit. Sicut autem ex eo quod Apostolus ait, Si quis frater: & ex his, quæ de infidelibus & fidelibus supposuit, apparet non nisi fidelẽ excõicãdũ, ita ex eo,[g] q fidelibus tm̃ hoc scribitur: uel potius,[h] quia sicut ille qui bñdicit, maior est eo, qui bñdicitur, ita qui ex officio maledicit, maior[i] est eo cui maledicitur, liquidò constat eũ, qui ab integritate catholicæ fidei recedit, maledicendi uel benedicẽdi potestatẽ minimè hr̃e: catholicũ nãque, ut pote se superiorẽ, maledicere nõ ualet: in alienum à fide tanquam in sibi æqualẽ sententiam dare non pōt. Hæc aũt, quæ de hæreticis atq; schismaticis uel excommunicatis dicta sunt, uidelicet quòd ligãdi uel soluendi potestatem non habeant multorũ authoritatibus probantur.

Ait enim Leo papa.

Non soluitur uel ligatur, nisi quod authoritas beati Petri soluerit uel ligauerit.

CAN. V.

Manet ergo Petri priuilegium, ubicunq; ex ipsius æquitate[k] fertur iudicium. nec nimia seueritas uel remissio[l] est, ubi nihil erit ligatum uel solutum, nisi[m] quod beatus Petrus,[n] aut ligauerit, aut soluerit.

Item August. super Ioannem.[†]

In persona Petri, ligandi & soluendi ecclesia potestatem accepit.

CAN. VI.

Qvodcunque ligaueris super terram, erit ligatum[o] & in cælis. Si hoc Petro tantùm dictum est, non hoc facit ecclesia[p] si autem & in ecclesia fit, utique quæ in terra ligantur, & in cœlo, & quæ soluuntur in terra, soluta sunt

---

Marginal glosses:

Mat. 16.c — a Et præ omnibus. hoc dicit, ut notetur prælatio.

b Claues. quid Petro datũ fuerit cũ his clauibus, habemus xx. dist. §. j.

c Execrare. j. ea. c. pudenda.

d Non ualet. confi cit tamen etiam extra ecclesiam si formã obseruet: quia hoc ordinis est quẽ retinet recedẽs ab unitate ecclesiæ. j. q. j. quod quidam. sed non potest excõmunicare, quia hoc iurisdictionis est, quam dimittit qui recedit: ut j. quæst. prima remissionem. (1. Cor. 5.a)

e Dicere. corde, ore, opere. de pœn. distin. j. cap. non tibi dico.

f Nisi in spiritu. id est, nisi sit seruus eius, id est, nisi habeat spiritum eius. oẽs enim sumus serui Dei. de cons. dist. ij. inuitat. (Dei serui sumus omnes.)

g Ita ex eo. Supple appareat à fidelibus iudicãdum uel excõmunicandum. & ita persona cui sermo dirigit. non intelligit excepta: argum. xxvj. dist. deinde. & not. xxij. q. ij. primum. pro & contra.

h Vel potius. Alia est ratio, quare talis nõ possit soluere uel ligare.

i Maior. s. distin. xxj. c. inferior.

k Manet ergo. Aequitate. ar. qd' sententia iniuste lata non tenet. Sed contra xj. q. iij. si episcopus forte. Sed hoc dicitur de sentẽtia qua quis ligat̃ quo ad Deum non quo ad ecclesiã. sed etiã illa quandoq; non tenet, extra de sententia excommu. c. per tuas. (Ioan. 6.f)

l Vel remissio. quia utrunq; uitiũ est, ff. de pœnis. l. respiciendum. (De hoc not. 45. distin. disciplina. &c. omnis. & cap sicut nanque.)

m Nisi. id est, nisi id quod iuste fue-

rit, &c.

n Petrus. i. eius authoritas, &c. Io.

o Qvodcunq. Erit ligatum. ligari dicitur in cælo per approbationem, scilicet quãdo iuste fertur sententia. de pœni. dist. j. quem pœnitet. s. distin xx. §. j. Ioan. de Fan. (Papa ligat in cælo per approbationem.)

p Facit ecclesia. Sed nonne prius erat ligatus apud Deum: ut j. qõ. j. ut euidenter. j. ead. q. iij. c. si quis non recte? & ita uidetur qd' nulla potestas Petro collata sit, uel

Marginal references: 1. Cor. 5.a; Ibidem. Tract. 50. ad ca. 12. Ioan. Mat. 16.c

& in cęlo: quia cũ excõmunicat ecclesia in terra, in cælo ligatur excõicatus: cum reconciliat [a] ecclesia, & in cælo soluitur reconciliatus. si ergo hoc ĩ ecclesia fit. Petrus quãdo claues accepit, ecclesiã sctãm significauit. Si ergo in psona Petri, [b] significati sunt in ecclesia boni, & in Iudæ [c] persona, significati sunt mali in ecclesia.

Item Ambrosius super Marcum.

Suis meritis firmus, nonnunquam turbatur alienis.

CAN. VII.

NOn turbatur nauis, quæ Petrũ [d] habet, turbatur illa quæ Iudam [e] habet. etsi multa illic discipulorum merita nauigabant, tamen adhuc eam proditoris perfidia agitabat. In utraq; Petrus: sed qui suis meritis firmus est, turbatur [f] alienis. Caueamus igitur perfidum, caueamus proditorẽ, ne per unũ fluctuemus plurimi. [g] Ergo non turbatur hæc nauis, in qua prouidẽtia nauigat, abest perfidia, fides superat. Quemadmodum enim turbari poterat. cui præerat is, in quo firmamentũ ecclesiæ est? Illic ergo turbatio, ubi modica fides: ibi securitas, ubi perfecta dilectio. Deniq; etsi alijs imperatur, ut laxent retia sua in capturam, soli [h] tamen Petro dicitur: Duc in altum, hoc est, in profundum disputationum. quid enim tam altum, quàm altititudinem diuitiarum uidere, id est, scire Dei filium, & professionem [i] diuinæ generationis assumere? quã licet mens nequeat [k] humana plenæ rationis inuestigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo [l] complectitur.

Idem.

Solus Petrus accepit mandatum, ut hamo piscem caperet.

CAN. VIII.

EST aliud apostolicũ piscandi genus, quo genere solum Petrũ piscari dominus iubet dicẽs, Mitte hamum, [m] & eum piscem, qui primum ascenderit, tolle.

Item Lucius papa † omnibus episcopis.

Nulla perturbatio à tramite apostolicæ sedis retrahat, quæ omnes hæreses semper destruxit.

CAN. IX.

A Recta ergo fide & apostolico tramite propter ullã perturbationẽ nolite recedere, scientes quoniam (iuxta saluatoris sententiam) Beati sunt, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Hæc æterna est Apostolorũ uiua traditio, hæc uera charitas, quæ prædicãda est, & præcipuè diligenda ac fouenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. hæc sancta & Apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, quæ per Dei omnipotẽtis gratiã à tramite apostolicæ traditionis nunquã errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus [n] deprauanda succubuit, sed ut in exordio normam fidei Christianæ percepit ab authoribus suis Apostolorũ Chri principibus, illibata fide tenus manet.

Item Sixtus papa. †

Fides Romanæ ecclesiæ oẽm hæresim destruit, nullã fouet.

---

[a] Hoc habet. ĩ. e. q. c. 2. ubi de hoc.

uel ecclesiæ p hoc quodcũque, [1] &c. nam & nullius potestatis uim exercet. de pœn. dist. j. uerbum. sed tantũ ostendit ligatũ esse uel solutũ: ut xv. q. j. nec is. Dic [3] q quo ad ecclesiam triumphãtem, nullius potestatis uim exercet: sed tantũ ostẽdit ligatũ esse uel solutũ. sed tamen habet aliã potestatem qua ligat quo ad ecclesiam militantem: unde quandoq; eũ ligat, quãuis iniuste: ut xj. q. iij. cap. j.

[3] Dicit gl. fin. Pã. c. dilectis filijs, co. 5 de appel. Ecclesia ẽ duplex.

[a] Reconciliat. Argu. qđ sententia totius ecclesiæ præferẽda est [3] Romanæ si in aliquo sibi contradicat: argu. xciij. dist. legimus. Sed contrariũ credo, argu. ĩ. ea. c. hæc est. nisi erraret Romana ecclesia. qđ nõ credo posse fieri: quia Deus nõ permitteret: arg. ĩ. ea. c. à recta. & c. pudenda.

[3] De hoc uide qđ leg. & no. 19. dist. 2. cap. pe. Eccle. Romanã non permittet Deus errare.

[b] Petri. à contrario sensu. arg. dist. xcvj. ca. si Imperator. xj. q. iij. ca. Imperatores.

[c] In Iudæ. si duo enim contraria inter se non conueniunt, nec eorum contraria inter se conueniũt: ut not. xxxij. distin. c. hospitiolum.

[d] NOn turbat. quę Petrũ. sine Iuda, id est, bonos tantum, id est, ecclesia triũphans, ubi non erit luctus neq; clamor. xxxv. dist. c. ecclesiæ.

[e] Quæ Iudam. Id est, ante passionẽ etiam cum Petro, id est, malos cũ bonis. de qua intelligitur contrariũ. j. q. iiij. §. ulti. uersi. item.

[f] Turbatur. qui significat ecclesiam militantem.

[g] Plurimi. s. j. q. iiij. §. itẽ peccato Achor. s. xlv. dist. sed illud. ĩ. de cõse. dist. j. in sancta. ff. de ædil. edic. l. plerunq;. C. de pœnis. sancimus.

[h] Soli. argu. quod quæstio fidei, &c. ĩ. ea. quoties.

[i] Professionem. cum dixit, Tu es Christus filius Dei uiui.

[k] Nequeat iuxta illud, Generationem hanc quis enarrabit. s. proxi. causa. q. iiij. de Tyrijs. quod de æterna & temporali cõgrue intelligitur.

[l] Plenitudo. De consec. distin. ij. ca. tribus.

[m] EST aliud. Hamũ. per hamũ intellige iurisdictionem, quia Petrus præfuit alijs: quia hamo, id est, ferro resecantur putridæ carnes. lxxxij. dist. plurimos. in fi. & ideo solus Petrus piscatur, & hoc genere piscandi ipse enim habet potestatẽ ligandi atq; soluendi præ alijs. [4] per rete enim intelligitur inquisitio sapientię. de his clauibus dicitur xx. distin. c. j.

† Sed Ec cius lib. j. c. 18. dicit esse Agathonẽ papam. Petrus p fuit alijs ĩ iurisdictione.

[4] Dum ei dictũ est, tibi dabo claues regni cęlorũ, &c. 21. dist. in nouo. Mat. 5. a

[n] A Recta ergo fide. Nouitatibus. quęro de qua ecclesia intelligas, quod hic dicitur quod non possit errare? si de ipso papa, qui ecclesia dicit s. ea. c. quodcũque. & vij. q. j. c. scire debes. sed certum est quod papa errare potest. xix. dist. Anastasius. xl. dist. si papa. Resp. ipsa cõgregatio fidelium hic dicitur ecclesia. ut de consec. dist. j. ecclesia. & talis ecclesia nõ põt non esse: ut ĩ. ea. c. pudenda. nam ipse dominus orat pro ecclesia. xxj. di. §. j. uers. ego pro te. & uoluntate laborũ suorum non fraudabitur.

Ecclesia põt errare de qua ecclesia ĩ telligit.

† Epist. j. ad Gratũ episcopũ.

Memor

CAN. X.

Memor sum me sub illius nomine ecclesiæ p̄sidere, cuius confessio [a] à domino [b] Iesu Christo glorificata est, cuius & fides nullam hæresim fouet vnquā, sed omnes quidem hæreses destruit. Intelligo autē mihi aliter nō licere quā ut omnes conatus meos ei causæ, in qua vniuersalis ecclesiæ salus infestatur, impendam.

Item Eusebius Papa.

Nullis hæresibus Romana succubuit ecclesia.

CAN. XI.

In sede apostolica, extra maculam semper est catholica seruata religio.

Item Innocen. Papa.

Ad Romanam referatur ecclesiam, quoties ratio fidei uentilatur.

CAN. XII.

Quoties ratio fidei [c] ventilatur, arbitror omnes fratres, & coepiscopos nostros, nō nisi ad Petrum [d] id est, sui nominis, & honoris authoritatē referre debere, ueluti nūc retulit uestra dilectio quod per totum mūdum possit ecclesijs omnibus prodesse.

Item Iulius Papa.

Christianæ religionis Zelum Romana ecclesia præ cæteris habuit.

CAN. XIII.

Officij nostri consideratione, non est nobis dissimulare, [e] nō est tacere [f] libertas, quibus maior cunctis Christianæ religionis zelus incumbit.

Item Hieronymus ad Damasum.

Aliorum ora non timet fides. quam Romana commendat ecclesia.

CAN. XIIII.

Hæc est fides [g], Papa beatissime, quam in catholica [h] didicimus ecclesia, quamque semper tenuim⁹, in qua si minus peritè aut parū cautè fortè aliquid positum est, emendari [i] cupimus à te, qui Petri sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio cōprobatur [k], quicūq; me culpare uoluerit, se imperitum, uel maleuolum, vel etiā non catholicum, sed hæreticum cōprobabit [l].

Itē sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata permāsit domino prouidēte, et beato Apostolo Petro opē ferēte, in futuro seculo manebit, sine ulla hæreticorū insultatione [m], atq; firma et immobilis oī tpe p̄sistet.

Itē Marcellus. Papa, uniuersis episcopis per Antiochiam cōstitutis.

Aliud quàm Romana ecclesia, neque sentire, neque uelle permittitur.

CAN. XV.

Rogamus uos, fratres dilectissimi, ut non aliud doceatis, neque sentiatis, quā quod à beato Petro & reliqs Apostolis & patribus accepistis. Ipse enim est caput totius ecclesiæ, cui ait dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Eius enim sedes primitus [n] apud uos fuit quæ postea iubente domino, Romam translata [o] est: cui (adminiculante gratia diuina) hodierna præsidemus die. Si uerò uestra Antiochena, quæ olim [p] prima erat, Romanæ cessit sedi [q], nulla est quæ eius non sit subiecta ditioni: nec ab eius disposi-

[a] Memor sum. Confessio. Tu es Christus fili⁹ Dei viui.

[b] A domino. Dicente, Tu es Petrus &c. xix. distinct. ita dominus.

[c] Quoties. Fidei. Sic xvj. quæst. j. frater noster. xij. dist. præceptis. xxiij. q. vlt. cōuenior. s̄. distin. lxxx. ca. ij. contra. Sed aliud est quæstionem de fide motam terminare (qđ nulli præterquam Romanæ sedi permittitur, sicut hic dicitur) aliud est ipsam sine diffinitione uentilare, quod patriarchæ primates facere possunt, vt ibi continetur. si. iij. q. vj. accusatus. & ut ibi aliter accipitur, & expone agitare in fide, i. fideliter agitare.

[d] Nisi ad Petrum. Videtur contra extra de hæretic. ad abolendā. §. adhoc. de episcopali. nam ibi innuitur quod illi sunt vitandi tāquā hæretici, quos episcopi uitandos dixerunt. Sed dic quod illud intelligendum est, quando tale quid dicūt quod certū est esse hæresim. hic vero ubi dubium est. extra. e. cū Christus.

[e] Officij. Dissimulare. Est dissimulatio pia, vt xxij. q. ij vtilem. ff. de doli exceptio. l. ij. §. iij. est pniciosa, vt xxij. q. v. caute, discreta, vt xxiij. q. iiij. quidā cū bonorū. detestabilis, ut hic.

[f] Tacere. Taciturnitas est magnum uitium in Papa, vt xl. dist. si Papa.

[g] Hæc est fides. Quam professi sumus nos tenere, ut in alia parte cap. quæ non est hic.

[h] Quam in catholica. arg. xciij. dist. qui cathedram.

[i] Emēdari. Et ita licet quis erret, si tn̄ paratus est corrigi, non est hęreticus, vt j̄ ea. aperte alias dubius in fide, &c extra de hæretic. ca. j.

[k] Comprobatur. qa quod Papa approbat, non licet alij reprobare: arg. 50. dist. si ille. xxij. distin. oēs. xxxv. q. ix. veniā. arg. xix. dist. si Romanorū.

[l] Comprobabit. Arg. cōtra theologos qui negāt Christum aliquid esse secundum qđ homo contra sententiam Alexand. extra de hære. cū Christus. Item arg. ꝙ ꝓpter solum dictū, censet qs hæreticus. Io.

[m] Insultatione. Scilicet pualente: alias falsum esset cū quotidie insultent. & si. de conse. dist. iiij. c. ij. versic. cum qua pugnent.

[n] Rogamus. Primitus. j̄. de cōse. di. j. basilicas. s̄. xj. distin. nolite. s̄. xij. distin. nouit. contra s̄. xxij. dist. sacrosancta. s̄. xxj. dist. quamuis. contra. sed ibi dicitur prima. i. maior: vel prima quæ hodie prima inter alias numeratur. xxij. dist. renouantes.

[o] Translata. Vt s̄. vij. quæst. j. c. mutationes.

[p] Quæ olim. Cum Petr⁹ ibi residebat.

[q] Sedi. arg. Quod in maioribus concedit, fortius in minoribus locū habere. xvj. qō. ij. c. j. s̄. disti. xxiij. in noie.

Nam

Vt 20. dist. q̄uis. 22. dist. sacrosancta.

Papæ est terminare quæst. de fide motam.

Dissimulatio ē multiplex.

Ad idē j̄. e. q. iij. dixit. & c. q in ecclesia.

Christus est aliqđ secundum quod homo est.

Hoc ideo qa nemo existimādus est dixisse qđ mente nō agitauit. ff. de sup. lega. l. Labeo. si tn̄ parat⁹ est emēdare, secus, extra de hę. ad abolendā. & not. s̄. e. glo. & ita. Arch. scilicet Iulius. j. Papa in epi. ad Athanasium.

Mat. 16. a

Si uinco uincentē, te uinco te. Nam si uinco uincentem te, ergo & te, &c. ff. de diuer. & tempo. præscrip. l. ulti. & est hic arg. quod si Papa subijcit sibi aliquam ecclesiam, quod per consequens omnes capellas illius subijcit sibi. arg. xvj. q. j. frater noster. quod non est uerū, ut extra de priuileg. cum capella. argu. contra ff. qui potio. in pign. Claudius felix. Et est hic arg. contra Græcos, qui Papæ non bene obediunt.

Græci nō obediunt papæ.

a Oportet. in fide. nam alias sic. xij. dist. nouit. Ioan.

b Cum beatissimus. Qui Alexandrinam. & est argumen. quod nō debetis audire magistrū, nisi qui bene sciat: cum id prædicare debeat, & non ex proprio ingenio aliqua iuenire. xxxvij. dist. relatū. sic & Cassius opinionē magistri sui bene defendebat, ut ff. de arbitr. qualē. & dic alijs. i. contrarijs. & ita nō est cōtra. xij. dist. nouit. nā etiā alias cōsuetudines habere possumus, nisi specialiter prohiberet Rō. eccle. de aliqua. de conse. distinct. j. basilicas. Ioannes.

† 1. epist. 79.

Petr⁹ Malchi aurem abscidit.

c SI Petrus. CASVS. Tangit quod Petrus in passione domini abscidit auriculam Malchi, et dominus eam restituit sibi. per hoc no. quod male intelligenti auris spiritualiter est per Petrū abscindēda. ipse enim habet potestatem ligandi & soluendi. Nota etiam quod si cōuertantur tales, dominus refundet eis auditum.

Luc. 22. e

d Volens. Quasi dicat, ex proposito, non casu.

e Non deberent. quia auris exterior significat interiorē aurem. quam ipsi non habebant, & ideo dicit, non habebant in ministerio.

f Et ipsos. Qui Christum crucifixerunt. de pœni. distinct. j. periculose.

tione uos deuiare oportet, a ad quā cūcta maiora ecclesiastica negotia (diuina disponente gratia) iussa sunt referri, ut ab ea regulariter disponantur, à qua sumpsere principia.

Itē Leo † Papa Dioscoro episcopo Alexan.

Alexandrinæ ecclesiæ à Romana dissentire non licet.

CAN. XVI.

CVm beatissim⁹ Petrus Apostolus à domino acceperit principatum, & Romana ecclesia in eius permaneat institutis, nefas ē credere, quod sanctus episcopus discipulus illius Marcus, q Alexandrinā b primus ecclesiā gubernauit, alijs regulis & traditionibus sua decreta firmauerit, cū sine dubio de eodem fonte gratiæ unus spiritus & discipuli fuerit, & magistri: nec aliud ordinatus tradere potuit quā quod ab ordinatore suscepit.

Item Grego. Papa.

Professione suæ fidei, aurē erroris Romāa abscidit ecclesia

CAN. XVII.

SI Petrus c uolens d pcussit aurē, docuit quod aurē ī spē habere nō deberēt, e quā ī ministerio nō habebāt. Sed bonus dn̄s & ipsi refudit auditū, scd̄m prophetica dicta demōstrās & ipsos f (si cōuertant) posse sanari, qui ī passione Christi uulnerati sūt: eò quod g omne peccatū ī ministerio fidei abluat. Tollit ergo Petrus aurem. Quare Petrus? Quia ipse ē, qui accepit claues regni cælorū. Ille. n. condēnat, h qui & absoluit: † qm̄ ligādi atq; soluēdi idē adeptus est potestatē. Tollit aūt aurē malè audientis: tollit gladio spūali aurē interiorē malè intelligētis. Caueamus ne cui tollat auricula, dū legit' passio dn̄i. Si aūt ad diuinitatē i eius referimus īfirmitatē corporeæ passionis, excidit auricula. Et excidit k à Petro, q nō passus est Christū pphetam l æstimari, sed Dei filium docuit fideli confessione m signari.

Itē Cyprianus Papa. †

Extra unitatē sāctæ ecclesiæ spiritus sanctus nō accipitur.

CAN. XVIII.

LOquitur n dominus ad Petrū: Ego dico tibi, q. a tu es o Petrus, & sup hāc petrā p ædificabo, ecclesiā meā. Super unū q ædificat ecclesiā, & quāuis apostolis omnibus post resurrectionē suā parē potestatē tribuat, & dicat, Sicut misit me pater, & ego mitto uos: accipite spm̄ sanctum: tn̄ ut unitatem manifestaret, unitatis eiusdē originē ab uno ici piētē, authoritate sua disposuit. hoc utique erāt cæteri apostoli quod Petrus fuit, pari r cōsortio

g Eo quod. s. xix. distinctio. si Romanorum. j. de pœ. dist. iij. adhuc perfidi instant.

h Condemnat. j. de pœn. distinct. j. uerbum. s. xxj. dist. inferior. ff. de re iudic. qui condemnare potest. hæc autem regula fallit, extra de senten. excom. tua. & extra de officio deleg. quærenti. & quandoq; pōt quis absoluere, & nō ligare. C. ubi senat. uel cla. quoties.

i Si autē ad diuinitatē. non enim passa est, cum naturæ Dei nemo nocere posit. xj. quæst. iij. secundum.

† Et contra l. eius est nolle, ff. de re. iu.

k Exciditur. Id est, debet abscindi, ut j. quæstione j. §. cur ergo.

l Prophetam. Id est, purū hominē.

m Confessione. & hoc cum dixit, tu es Christus filius Dei uiui.

n LOquit. Probat ecclesiā esse unā: quia dominus ut ecclesiæ significaret unitatē, dixit super unum eā se ædificaturam dicens: ego dico tibi, quia tu es Petrus, &c. Secundo probat illa authoritate Salomonis in persona domini loquētis: Vna est columba mea. Tertio authoritate Pauli dicentis: Vnum est corpus, unus spiritus, una fides, unū baptisma, &c. postea comparat eam soli, arbori, fonti. Vltimo dicit, quod si quis nō tenuerit hanc unitatem, fructum non poterit facere, sed arescet sicut ramus præcisus ab arbore.

† In tractatu de simplici. cler. Io. 20. c.

o Quia tu es. Supra distinctione l. fidelior.

p Petram. Id est, super tuæ fidei soliditatem.

q Super unum. Quia ubi pluralitas, ibi discordia. de pœnitentia distinctio. ij. quando Adam.

Discordia est in pluralitate.

r Pari. Supra distinctione. xxj. in nouo. supra secunda quæstione septima. puto contra. Puto uerum esse, quod pares fuerunt in ordine de dignitate consecrationis: secus in administrationis plenitudine, quæ satis differt ab

alijs

prædìti & honoris & potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur, ut ecclesia Christi una monstretur: quã unam ecclesiam in cantico quoq; canticorum, spiritus sanctus ex persona Christi domini designat, dicens: Vna est [a] colũba mea, perfecta mea una est matris suæ, [b] electa genitricis suæ. Hãc ecclesiæ unitatem & beatus Paulus Apostolus docet, & sacramentũ unitatis ostẽdit, dicens: Vnũ corpus, [c] & unus spiritus, [d] & una spes [e] uocationis nostræ: unus dominus, [f] una fides, unũ baptisma, [g] unus Deus. Quã unitatem tenere firmiter & uendicare debemus, maximè nos episcopi, qui in ecclesia Dei præsidemus: [h] ut episcopatum [i] quoq; ipsum unum atq; indiuisum probemus. Nemo fraternitatem fallat, nemo fidei ueritatem perfida præuaricatione corrumpat. Episcopatus unus est, cuius singularis insolidum [k] pars tenetur: & ecclesia una est, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: quõ multi radij sunt, sed unum lumen: & rami arboris multi sunt, sed robur unum, radice tenaci fundatum: & quomodo de fonte uno riui plurimi defluunt, & numerositas licet diffusa uideatur exũdantis, copiæ largitate, unitas [l] tamen seruatur integra in origine. Auelle radium Solis à corpore: diuisionem unitas nõ capit. Ab arbore frange ramũ; fructus [m] germinare nõ poterit. A fonte præscinde riuum, præscisus arescit. sic & ecclesia domini luce perfusa, per totum [n] orbem radios suos porrigit: unũ tamen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur: ramos suos per uniuersum orbem copia ubertatis extendit, profluẽtes largitur riuos, ramos latius expandit: unum tamen caput est, & una origo, & una mater copiosæ fœcunditatis. Adulterari nõ potest sponsa Christi: incorrupta est & pudica. Vnam domum nouit: unius cubiculi sanctitatẽ in casto pudore custodit.

Idem. [†]

Non habet Deum patrem, qui uniuersalis Ecclesiæ relinquit unitatem.

CAN. XIX.

Alienus [o] est, profanus est, hostis est, habere nõ potest Deum patrem, qui uniuersalis ecclesię nõ tenet unitatẽ. Item dominus cùm discipulis suis ait, ut unanimitatẽ suaderet, & pacem: Dico (inquit) uobis, quia si duo ex uobis conuenerint in terra de omni re, quæcunque petieritis in nomine meo, continget uobis à patre meo, qui in cœlis est: Vbicunque [p] enim fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego cum his sum. Ostendit non multitudini, [q] sed unanimitati deprecantium plurimum tribui, si duo (inquit) ex uobis cõuenerint in terra, &c. unanimitatem prius posuit concordiã pacis antè præmisit, ut conueniat nobis [r] & fideliter & firmiter docuit. Quomodo autem potest ipse cum aliquo conuenire, qui cum corpore ipsius ecclesiæ, & cum uniuersa fraternitate nõ conuenit? Quõ autem possunt duo uel tres in nomine Christi colligi, quos constat à Christo & eius Euangelio separari?

Item Hieronymus. [†]

Ligandi & soluẽdi nõ habet potestatem, qui unitatem ecclesiæ catholicæ non tenet.

---

aliis: quod liquet ex illo cap. xxv. di. perlectis. & distin. lxxx. in illis.

[a] Vna est infra. de consec. distin. iiij. aliud. id est, unica est.

[b] Matris suæ. i. ecclesiæ, cuius mater & genitrix. & pater genitor est Deus. Vel dic matris scilicet ecclesiæ triumphantis. — Cant. 6.

[c] Vnum corpus. id est, una ecclesia, cõpositione membrorum.

[d] Vnus spiritus. i. uniti uolũtate: uel unus, scilicet sanctus est in nobis, quo unum corpus efficimur. — Ephe. 4. a

[e] Vna spes. id est, una res sperata ad quã sumus uocati.

[f] Vnus dominus. id est, una essentia: & unus, id est, cõsimiles, uel de uno.

[g] Vnũ baptisma. à quocũque detur uel æquiualẽs. j. q. j. hi. qui. & ca. hanc regulam. uel unus, i. creator omnium.

[h] Præsidemus. & ita in toto sunt partes eius, sicut dixit lex. ff. de reg. iur. l. in toto & pars continetur.

[i] Episcopatum. i. ordinem episcopalem.

[k] Insolidum. not. ꝙ singula iura à quolibet insolidũ tenentur: ut. ff. de uer. obli. l. ij. & ff. de ser. l. uiæ. unde idẽ ius residet apud quẽlibet, tñ re uera q̃libet hẽt separatũ & speciale ius: ut. ff. quemadmodum ser. amit. l. aquam.

[l] Vnitas. infra ea. q. schisma.

[m] Fructus. supra xxiij. q. vij. quẽadmodum.

[n] Per totũ. ↄ. dist. xxj. quamuis. ↄ. vij. quæst. j. Nouatianus. Io. de Fan.

[o] Alienus. CASVS. *In prima parte dicitur quòd nõ potest Deũ habere patrem, qui ecclesiæ non tenet unitatem. In secunda parte probat ecclesiam esse unam authoritate domini dicentis, Si duo ex uobis conuenerint, &c.*

[p] Vbicũq;. xx. dist. c. ult. ↄ. j. q. j. scriptura.

[q] Nõ multitudini. ĵ. de conse. dist. v. non mediocriter. uersic. quapropter melior. & ĵ. ead. q. odi, & proieci. & in auth. de referẽ. §. pro eadẽ. coll. ij.

[r] Vt cõueniat nobis. id est, conueniamus inter nos. uel id est, cõueniamus nobis inuicẽ: quia turpis est pars toti suo nõ congruens. viij. dist. c. quæ contra. & est argu. ab ordine uerborum: quia semper primo nominato dabitur: ut. ff. de usufruc. l. quoties. ff. de lega. ij. cum pater. §. pe. argu. contra. C. de testa. prępostera. ff. de solu. l. nõ enim. ordo. — Pars est turpis, ꝗ toti suo ñ cohæret.

[†] In eod. tra. paulò inferius.

Mat. 18. c

[†] Imo Aug. lib. j. de baptis. cõtra Donatist. ca. 51.

Omni

OMnibus CASVS. *Dicit Hieronymus, quòd quidam dicuntur ita esse in ecclesia, quòd etiã sunt ipsa ecclesia, quæ est unica columba, quæ sine macula & ruga appellatur, de qua dictum intelligitur, Domine dilexi decorem domus tuæ, &c. quã ecclesiam si quis contempserit nec se correxerit, sit tibi tãquã ethnicus & publicanus. ij.q.j. si peccauerit.*

b Vt etiam ipsi. s̃.dist. xxj. quãuis. idem dicitur. j̃. de pœn. distinc.iiij.in domo.

Can. 4. d

c Supra firmã petram. petra autem erat Christus de cõsec.dist.ij. re uera.

d Ruga. id est, duplicitate.

e Macula. mortalis peccati.

f Fons signatus. hoc etiam legitur de beata uirgine: quia spiritualis sensus indignis abscõditur, & secretiora fidei, &c. xliij.dist. in mandatis. Ideo etiã dicit signatus quia hæreticus inde non bibit. nã est proprius fons, cui nõ cõmunicat alienus. de pœn.dist.j. cum ergo.

Sensus spiritualis absconditur indignis.

Mat. 8.c
Mat. 18.c
Psal. 25.
Psal. 67.
Psal. 83.

g Puteus. puteus dicitur propter occulta mysteria, quæ solis sanctis per reuelationẽ spiritus sancti aperta sunt. Ioan. de Fant.

† Vt not. s̃. j. qu. j. multæ. uel dicit puteus, quia ea plene nemo uidere põt. s̃. ea. nõ turbatur. ad fin. Io. de Fan.

h Ethnicus. arg. quod cõtumax hæreticus est iudicandus. lxxxj. dist. c. si qui.

† Imo Augu. contra Donatist. lib. 2. cap. 6.

i NOn afferamus. pone casum per illud. xxxvij. distin. relatũ. nã sunt quidã qui subtilitate sua ducunt, & uolunt aliter interpretari diuinas scripturas quã debeant, & ita errãt, & in schisma incidunt: quod peccatum quã graue sit, ostendit ex genere pœnę: quia grauius fuit punitũ hoc delictũ quã libri exustio uel idololatria.

CAN. XX.

OMnibus a consideratis puto me nõ temerè dicere alios ita esse in domo Dei, ut etiã ipsi b sint domus eadem Dei, quæ dicitur ædificari supra firmam petrã, c quæ unica columba appellatur, quæ sponsa pulchra sine ruga d & macula, e & hortus cõclusus, fons signatus, f & puteus g aquæ uiuæ, & paradisus cum fructu pomorum, quæ domus etiã claues accepit ac potestatẽ soluendi & ligandi: hãc domũ si quis corrigẽtẽ corripiẽtẽq; cõtẽpserit, sit tibi (inquit) sicut ethnicus h & publicanus. De hac domo dicit, Dñe dilexi decorẽ domus tuæ, & locũ habitationis gloriæ tuæ. &, Qui habitare facis unanimes in domo. &, Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum dñi ibimus. & Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te.

Item Hieronymus: †

Varia crimina varijs sunt pœnis afficienda.

CAN. XXI.

NOn afferamus i stateras k dolosas, ubi appendamus quod uolumus pro arbitrio nostro, dicentes: hoc graue est, hoc leue est: sed afferamus diuinam stateram de scripturis sacris, tanquam de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauius appendamus. Tempore quo dominus priora delicta recẽtibus pœnarum exemplis cauenda mõstrauit, & idolum fabricatum atq; adoratum est, & propheticus liber ira regis cõtemptoris incensus & schisma l tẽtatũ. † Et idololatria gladio punita est, exustio libri bellica cæde, & peregrina captiuitate: schisma hiatu terræ, sepultis authoribus uiuis, & cæteris cælesti igne cõsumptis quis iã dubitauerit hoc esse sceleratius m commissum, quod est grauius uindicatum?

Item Gregorius in moralibus. †

Ex sola ecclesia sacrificiũ dominus accipit.

CAN. XXII.

QVia ex sola n ecclesia catholica, ueritas conspicitur, apud se esse locum dominus perhibet de quo uideatur. In petra Moyses ponitur, ut Dei faciẽ contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit: diuinam præsentiam non agnoscit. de qua soliditate dominus dicit: Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Sola quippe est, per quã sacrificium dominus accipiat libenter, sola quæ pro errantibus intercedat fiducialiter. Vnde etiam de agni hostia dominus præcepit dicens: In una domo comedetis agnum, neque efferetis de carnibus eius extra fores. In una nanque domo comeditur, quia in una catholica ecclesia,

k Stateras. i. sententias iniquas: uel proprie, id est, mensuras: arg. extra de emp. & uend. ut mẽsuræ alias locum habet pœna legis Cor. de fal. ff. de extraordi. cog. l. annonã. arg. ff. de dolo. l. arbitrio. §. de eo qui.

l Et schisma. sed uidetur cõtra, vij. q. j. c. deniq; quia ibi dicit, quod schisma nõ fecerũt, supple tantũ quantum alij, de quibus dicit ibi. Vel fac uim in eo, quod dicit hic tentatum. nã aliud est tentare aliud facere, sicut dicitur de dño, Et cum gustasset, noluit bibere. de pœ. distinc. ij. §. quod uero.

Tentare non est facere.

† Ar. tentatẽ rẽ puniri. si. C. de epis. & cle. l. si quis non dicã. & ff. de fideic. lib. l. quidã. in prin.

m Sceleratius. nã dicit lex, quod maiora delicta, maioribus pœnis, minora minoribus sunt puniẽda: & in delicto æquali propinquas esse pœnas, in authẽ. ut fratrũ filij. coll. ix. Et uidet secundũ hoc, quod maius sit peccatũ schisma quã heresis. Sed cõtra. j̃. xxxij. q. vij quid in oĩbus. Sed dic, quod oĩe schisma habet hæresim annexam, maxime ex quo perseuerat unde non est differentia nisi quo ad principiũ: ut arg. j. q. iij. inter schisma. & ita non est contra. Vel dic, quod licet hæresis sit maius crimen in sui natura quã schisma. magis tamen peccauerũt schismatici, quam illi hæretici, qui idolũ adorauerunt: cũ illi promptiores essẽt ad hoc, quia in Aegypto cõsueuerũt uidere idola adorari ab Aegyptijs: sed Chore, Dathan & Abyrom nõ peccauerunt ex aliqua imbecillitate uel cõsuetudine, sed tãtum ex cõtumacia uel sciẽter. & secundũ hunc intellectũ sceleratius erit aduerbiũ nam quãto maior est contemptus, tanto maius scelus cõmittitur. xl. distinct. c. homo Christianus.

Schisma, an sit maius peccatum, quam hæresis. c. 36 libr. 6. in Iob.

Exo. 33. d

n QVia ex sola. Casus probat multiplici autho-

Exo. 12. g

uera hostia redemptoris immolatur: de cuius carnibus lex foras efferri diuina prohibet: quia sanctum dari canibus a uetat. Sola est, quæ intra se positos ualida charitatis compage custodit. Vnde & aqua diluuij arcam quidem ad sublimiora sustulit: omnes autem, quos extra arcam inuenit extinxit.

Item Ambrosius. †

Non exhibet fidem Christo, qui corpus eius discerpit.

CAN. XXIII.

ADuocauit b ad se Cyprianus episcopum Satyrum: nec ullam putauit ueram, nisi ueræ fidei gratiam: percunctatusq; ex eodem est, utrũnam de catholicis episcopis esset, hoc est, si cum Romana ecclesia conueniret: † & fortè ad id locorũ in schismate regionis illius ecclesia erat. Lucifer enim se à nostra communione diuiserat: & quanquam pro fide exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, c non putauit d tamen fidẽ esse in schismate: nam & si fidem erga Deum tenerẽt e tamen erga Dei ecclesiã non tenebãt: cuius patiebantur uelut quosdam artus f diuidi, & membra lacerari. etenim cũ propter ecclesiã Christus passus sit, & corpus Christi sit ecclesia, non uidetur ab his exhiberi fides Christo, à quibus euacuatur passio g eius atque distrahitur. itaque quamuis gratiæ fœdus teneret, h & metueret tanti nominis debitor nauigare, tamen eò transire maluit, ubi tutè posset ex soluere. iudicabat enim diuinæ solutionis i gratiam in affectu k ac fide esse, quã quia statim ut primum copia ecclesiæ liberior fuit, implere non distulit, Dei gratiam l & accepit m desideratam, & seruauit acceptam.

Item Beda super epistolam Ioannis.

Etiam corpore ab eo recedendum est, qui fidem Christi non habet.

CAN. XXIIII.

OMnis qui recedit & non permanet in doctrina Christi: hic Deum non habet. qui permanet in Doctrina Christi, hic & filium & patrem n habet. Si quis uenerit ad uos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum: nec aue o ei dixeritis, Qui enim illi dicit aue, communicat p illius operibus malis. Hæc Ioannes q de schismaticis, siue hæreticis uitandis, quæ uerbis docuit, & factis exhibuit. r Narrat enim de illo auditor eius sãctissimus uir & martyr fortissim⁹ Polycarp' Smyrneorum antistes, quia tẽpore quodam cùm apud Ephesum Balneas s lauandi gratia fuisset ingressus, & uidisset ibi Cherinthum exire, continuò discessit non lotus dicens: Fugiamus hinc, ne, & balneæ ipsæ nos corrumpant, in quibus Cherinthus lauatur inimicus ueritatis. Idẽ etiã Polycarpus Marchioni cum aliquando occurrisset, dicenti sibi, Agnosce nos: respondit, Agnosco primogenitum Satanæ.

Item Hieronymus. †

Profanus est qui extra ecclesiam beati Petri agnum comedere tentat.

---

authoritate, quod saluari non possumus nisi teneamus ecclesiæ unitatem. ut s. j. quæst. j. extra catholicã. & c. si quis inquit. s. xcvj. distin. c. ij. & xciij. distin. qui cathedram.

Matt. 7. b

a Sanctum dari canibus. j. ead. q. schisma. de pœnit. dist. j. nonnulli. Ioan.

Gene. 7. a

b ADuocauit. Legitur in x. li. hist. eccl. quod tẽpore Cõstantini Imperatoris, qui erat fautor hæreticorũ, multi catholici episcopi missi sunt in exiliũ, quorũ unus fuit lucifer. sed mortuo Constantino reuocati fuerunt. & cũ Lucifer ab Eusebio rogaretur, ut pergeret Alexandriam, ut ibi de statu. ecclesiæ cum illic existentibus iudicaret, misit diaconum suum pro se, qui episcopũ quẽdam ibi ordinauit. sed hoc maiori partit hominum nõ placuit. quod factũ Eusebius reuocauit: & alium qui omnibus placuit, instituit. Lucifer autem dolens episcopum ordinatum à suo diacono non esse receptũ, recessit cum quibusdã episcopis alijs, nec uoluit aliorum statuta seruare. Et cum Cyprianus de quo hic agitur, in loco conuersaretur ubi per Luciferũ schisma erat seminatum, tunc uocauit ad eum quẽdam episcopũ illius loci nomine Satyrũ, inquirens ab eo, an esset de catholicis episcopis? Cum autem deprehendisset eum non esse catholicum, nec alios ibi catholicos inueniret, trãstulit se ad alias partes: ut cum opportunitas à domino daretur, ad easdem partes prædicaturus reuerteretur.

Constantini tempore, multi epi fuerãt in exiliũ missi.

† In oratione funebri de obitu fratris.

† Merito in exemplũ proponebat quando anno domini ducentesimo fidẽ euangelij & ei⁹ obedientiam usq; ad mortẽ tenebat, ut docet historia martyrũ. Tantum abest ut beat⁹ Ambrosius locis fidem alliget, ut doctrinam & mores ponderet. Alioqui idẽ docturus quod scripsit j. eo. ca. quæ dignior. in fi.

c Hęredes. id est, aliquos instructos reliquisset in fide.

d Non putauit. Cyprianus.

e Tenerent. Lucifer & Satyrus. uel teneret Satyrus. hoc autem non prodest: ut vij. q. j. denique.

f Artus. artus dicuntur episcopi, qui uiriliter sustinent ecclesiam.

Artus quid sit.

g Passio. id est, ecclesia pro qua ipse passus est.

h Teneret iure obligationis. 1 nã quilibet prelatus est dominic⁹ debitor. xliij. dist. dispensatio.

1. Ioan. 6.

1 Sic etiã no. 1. q. 2. nec quisquã. in ul. gloss. Vel dic id est, fidei christianę quã alias oporteret eum prædicare instanter, ut in alijs locis. Goffr.

i Solutionis. id est, prædicationis: qua audita cõuertebantur, & sic soluebantur à peccatis.

k In affectu. nam affectus sine effectu non soluit dominicum debitorem: licet contrarium fiat: ut hic, & de pœn. distinct. j. §. similiter. & illud de pœn. distin. vj. c. j. ibi, nam ex desiderio, &c. & idem est in obligatione qua quis tenetur homini si paratus est soluere & nõ inuenit cui, non imputabitur ei. C. de usuris. acceptam. ff. de arbi. Celsus.

l Dei gratiam. id est, libertatem prædicandi.

m Et accepit. idem Cyprianus postea.

n OMnis qui. Et patrem. s. distinct. xlij. quiescamus.

o Nec aue. xj. quæstio iij. cap. excommunicatos.

p Communicat. s. distinctio. lxiij. cum Adrianus.

q Ioannes. Euangelista.

r Factis exhibuit. Nam cœpit Iesus facere & docere. s. xxxvj. dist. §. ecce. argu. ff. de re milit. officium.

† In epistola ad Damasũ.

s Balneas. & ita etiam religiosi possunt intrare balnea: quod intelligo in necessitate. 2 arg. de consecr. dist. iij. peruenit. sed uidetur excusari etiam in hoc casu. xj. quæstio. iij.

Religiosi possunt intrare balnea.

2 Sub. nõ propter uoluptatẽ 21. q. 4. c. 1. ad hoc 41. di. §. 1.

quoniam multos. & ita non debemus lauari cum hominibus alienæ sectæ: sicut & dicit canon quod nec cum muliere.lxxxj. distin. non oportet. C. de repu. l. ulti.§.ulti. sed nec orare cum eis. Sed nunquid in ecclesia interdicta possumus orare? sic, tacite tamen. ij. quæst. iij.si quis episcopus.

manæ,uel fidei.xj.q.iij. nolite.
l Aquilæ. id est, aliæ ecclesiæ fideles, quæ alte uolant. extra de renuntia. literas s. proxi. quæstio. iiij. cum in lege.
m Profligato. id est, dissipato. similiter accipitur profligari. C. de fideiuss. sancimus. C. de offi. rec. prouin. quæ ordinariá. ubi pro consumere ponitur: ut hic.

CAN. XXV.

a *Quoniā uetus. Hierony. dicit in ecclesia Orientali hæreses & schismata pullulare: quod nō est in ecclesia Romana: cuius fidem se profitetur tenere, & licet loco sit remotus, non tamen mente. Nam si quis in ea non inueniatur, peribit: sicut illi qui sunt inuenti extra arcam diluuij.*

Peribit, q in ecclesia non inuenitur.

QUoniam uetus a Oriens b inter se populorum furore collisus, indiscissam c domini tunicā, d & desuper contextā minutatim per frusta discerpit: & Christi uineam uulpes exterminant inter lacus e contritos, f qui non habent aquam, & difficilè ubi fons signatus g & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi cathedram Petri & fidem apostolico ore laudatā, cēsui consulendā: inde nunc meæ animæ postulans cibum, h unde olim Christi uestiméta i suscepi. neque enim uastitas tanti eleméti liquétis, & interiacés latitudo terrarū, me à ptiosæ margaritæ k potuit inquisitione prohibere. Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. l profligato m à sobole mala patrimonio, n apud uos solos incorrupta patrum omnino seruatur authoritas. Ibi cæspite terra fœcundo dominici seminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta sulcis frumenta o in loliū p auenasq; q degenerāt. r Nunc in Occidente sol iustitiæ oritur: in Oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat, supra sidera posuit s thronum suum. Vos estis lux mundi: uos estis sal terræ: uos uasa aurea, & argentea. Hic t testea uasa, uirga ferrea & æterno operiuntur u incendio. Quanquā igitur tui x me terreat magnitudo, tamen inuitat humilitas, à sacerdote uictima y salutem, à pastore præsidium ouis flagito. Fatiscat z inuidia: a Romani culminis recedat ambitio. Cum successore piscatoris, & discipulo Christi loquor. Ego nullum præmium nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ sancti Petri communionem consortior. Super illā petram fundatam ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noè non fuerit, peribit regnante diluuio. Et quia pro facinoribus b meis, ad eam solitudinem cōmigraui, quæ Syriam coniuncto Barbariæ fine determinat, non possum sanctū domini c tot interiacentibus spatijs à sanctimonia tua sēper expetere. Ideoque collegas tuos Aegyptios martyres & confessores sequor: & sub onerarijs d parua nauicula delitesco. Non noui Vitalem: Miletum respuo: ignoro Paulinum. Quicunque non tecum colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi e est.

Gene.7.b

Item Ambrosius.

Hæreticorum consortia à catholicis sunt fugienda.

b Oriens. id est, oriētalis ecclesia faciens opera ueteris hominis. r Vel dr̃ diabolus uetus Oriens respectu Christi, de quo legit̃: Visitauit nos Oriens ex alto.

r Id est, peccata q̄ faciūt hominem uetustum. Diabolus dr̃ oriens uetus. Mat. 24.c

c Indiscissam. supra xvj. quæstio. vij. sicut domini.
d Tunicam. id est, ecclesiam. uel tunicam desuper contextam scilicet charitate: quæ sub uno cortice multa grana, id est, fideles continet: ut xliij. distin. sit rector.
e Lacus. lacus dicitur, quia non habet aquas intelligentiæ.
f Contritos. id est, hæreticos humiliatos æternaliter conterendos: uel doctrinas eorum falsas contenendas. id est, contemptibiles.
g Signatus. in ecclesia Dei: ut s. ea. omnibus.
h Cibum. de quo cibo & qua siti habemus suprà. viij. q.j. audacter.
i Vestimenta. cum fuit baptizatus. j. de consec. distinct. iiij. post baptismū. uel fuit monachus. de consecra. distinct. v. nunquam.

Matt.5.

k Margaritæ. scilicet sacramentorum ecclesiæ Ro-

n Patrimonio. id est, fide, uel patrum doctrina.
o Frumenta. id est, documenta hæreticorum.
p Lolium. id est, hæreses.
q Auenasque. id est schismata.
r Degenerant. i. degenerando producunt. s. dist. lvj. nasci de adulterio.
s Posuit. s. hæreticos prælatos.
t Hic. ubi nūc sum.
v Operiuntur. Id est, cooperiuntur.
x Tui. o papa.
y Victima. i. uictimandus, à te puniendus si peccauero.
z Fatiscat. i. cesset uel deficiat.
a Inuidia. i. extollentia, unde inuidia sæpe nascitur: unde cum duo certarent de electione, & unus allegaret ignobilitatem alterius, alius ex aduerso respondit: Piscatori Petro fabri filio successorem quærimus, non Augusto. Nobilitas fastū, fastus litem parit, armat Lis odium: capiunt hæc tria mortis iter.

Nobilitas in electionibus non est attendenda.

Petrus piscator fabri filius.

b Pro facinoribus. scilicet purgandis.
c Sanctum domini. id est, uerbum domini, uel fidei, uel eucharistiam.
d Et sub onerarijs. id est, magnis nauibus. nā quædā sunt onerariæ, quædam emphatæ. id est, homines ferētes: ut ff. de exer. l.j. §. sed & si ab alio mutuatus. & §. nauem.

Naues sunt duplices.

e Antichristi. & qui non est mecum, contra me est. & quicunque à fide catholica discrepat, ei contrarius est. C. de Iudæ. cælicolarum. arg. ff. de fideicom. lib. si eum. §. j. B.

Quæ

Ecclesia duplex.

[a] *Quæ dignior domus.* CASVS. *Duæ sunt ecclesiæ: una catholica, quæ nō patitur pollutos habitare in se, cum habeat Christum habitatorem: quē nemo debet deserere: sicut nec Petrus: imo ibi est prædicandus, et habitaculum eligendum. Alia est hæreticorum, quæ uera non est: hæc semper uitanda est, ne ariditate eius polluamur. deserendus est ergo hæreticus post admonitionē.*

CAN. XXVI.

Qvæ dignior domus [a] apostolicæ prædicationis ingressu [b] quā sancta Romana † ecclesia? aut quis præferendus magis omnibus uidetur quā Christus est? qui pedes [c] suis consueuit lauare hospitibus, & quoscunque sua receperit domo, pollutis non patiatur habitare uestigijs: [d] sed maculosos licet in ea acceperit uitæ prioris, in reliquum [e] tamen mundare dignatur processus. Hic est igitur solus, quē nemo debet deserere, nemo mutare: cui bene dicitur: [f] Domine, ad quē ibimus? uerba uitæ æternæ habes, & nos credimus. Vidimus executorem cælestium præceptorum, qui quoniam non mutauit hospitium, [g] cælestium consortium habitationis † emeruit. fides ergo in primis ecclesiæ quærenda mandatur: in qua [h] si Christus habitator sit, haud dubiè sit legendum. † si uerò perfidus populus aut præceptor hæreticus deformet habitaculum ecclesiæ uitanda est hæreticorum communio: fugienda synagoga cēsetur: excutiendus [i] pedum puluis: [k] ne fatiscentibus [l] pfidiæ sterilis siccitatibus [m] tanquā humi aridæ [n] areno sæq; mentis tuæ uestigiū polluatur. nā sicut corporeas infirmitates [o] populi, fidelis suscipere ī se debet Euāgelij prædicator, iuxta quod scriptum est: Quis infirmatur, & ego non infirmor? ita si qua est ecclesia quæ fidem respuat, nec apostolicæ prædicationis fundamenta possideat: ne quā labem perfidiæ posit aspergere, deserenda est. quod Apostolus quoque euidenter asseruit dicens: Hæreticū hominem post primam † scilicet correctionem deuita. [p]

Itē Beda super Matth.

Nec peccatis solui, nec cæleste regnū ingredi potest, qui ab unitate ecclesiæ est diuisus.

CAN. XXVII.

Qvicunque ab unitate fidei uel societatis Petri apostoli quolibet modo semetipsos segregauerint, tales nec uinculis peccatorū absolui, [q] nec ianuam possunt regni cælestis ingredi. [r]

Item Hieronymus in Amos prophetam. †

Non suscipiuntur eorum sacrificia, quorum fides reprobatur & uita.

CAN. XXVIII.

Odi & proieci festiuitates uestras, [s] & non capiam odorem cœtuum uestrorum: ꝙ si obtuleritis mihi holocausto mara, & munera uestra non accipiam, & uota pinguium uestrorum respuā. [t] Odit aūt Deus, & non solūm odit, sed & ꝑijcit festiuitates eorū, qui non celebrant festiuitates Dei, sed suas. [u] & post pauca. Odisse autem & proijcere, & non odorari, humana loquitur similitudine: [x] ut nos affectum Dei, nostris ser-

† Not. ergo ꝙ tunc ibi euāgeliū prædicabat & obseruabatur: ibique maxime florebat.

Ioān. 13. a

† Vel dic id est, ad vltimum.

† Et xcvj di. in scripturis. in fine.

† ali. habitationis cælestis.

Christus ī ecclesia habitat.

† legēda.

1. Co. 11. g

[b] Ingressu. ꝓpter quam uel ad quam fit ingressus Apostolica prædicatione.

[c] Pedes. i. operationes prauas.

[d] Vestigijs. Id est, operibus.

[e] In reliquum. Id est, de cætero & ita exaudi. j. qō. vij. quoties.

[f] Benedicitur. A Petro: ut de consec. dist. ij. forte dicas. cum enim Christus dixisset: nisi quis manducauerit carnem meam, & bibe. sangui. meum, &c. responderunt quidam, durus est hic sermo. & separauerunt se ab eo: ut de consec. di. ij. prima quidem. Petro dicente, Domine ad quē ibimus? uerba uitæ æternæ habes.

[g] Hospitium. arg. contra illos qui sæpe mutāt hospitiū.

[h] In qua. Scilicet ecclesia. si. i. quia. legendum. i. eligendum est ibi esse. uel in qua ecclesia eligendum est ibi esse habitaculū, si Christus ibi sit. si affirmatiue intelligitur. id est, quia re uera ibi Christus habitat. haud dubie, id est, non. & uere nō dubie fit: qa dubius in fide, est hæreticus: ex̄ de hęre. c. j.

[i] Excutiendus. De affectibus nostris.

[k] Pedum puluis. Id est, doctrina hæreticorum.

[l] Ne fatiscentibus. Id est, fessum facientibus, uel deficientibus.

[m] Siccitatibus. Id est, quia hæretici sicci sunt: ut j. quæst. j. sicut eunuchus.

[n] Humi aridæ. Vnde Ouidius: Alta puellares trahat arena pedes.

[o] Infirmitates. s̄. ij. q. vij. §. de his. s̄. dist. xlv. recedite. lxxxvj. di. nō satis. s̄ xiiij. q. v. scriptum.

[p] Deuita. Et ita ei nō pandas secreta fidei nostræ: arg. xj. quæst. iij. nolite. xxiij. qō. iiij. quidā. non autem quo ad correctionē: arg. j. q. vij. conuenientibus. ibi, quotidie. intellige tam post primā quā post secundam. & hoc deiam damnatis. Quid tamen super hoc tenendum sit, notaui s̄. proxi. qō. v. non vos. si autem quis errat in fide, nō statim est hæreticus, dummodo paratus sit corrigi: ut s̄. ea. q. hæc est. si autem non uult corrigi vsque ad annum, amodo est habendus pro hæretico: ut extra de hæret. excommunicamus.

ad Tit. 4. a

† Alias, post unā & alterā.

[q] Qvicunque. Absolui. j. de pœ. di. j. verbum.

[r] Ingredi. Cum iste claues habeat: ut s̄. xx. di. §. j. Ioā.

† c. v. in commēt.

[s] Odi & proieci. Vestras. Id est, vos non tenentes unitatem ecclesiæ.

[t] Respuam. Hucusque sunt uerba prophetæ.

Amos. 5. f

[u] Sed suas. ar. cōtra scholares qui uadunt ad ecclesiam, ut uideant dominas: quia ibi potius attendunt causam suam quam Dei.

Scholares aliqui uadunt ad ecclesias ut uideāt dominas.

[x] Similitudine. & est figura anthropospatos. nā attribuitur Deo ꝙ est hominis. s. claudere nares. nō eñi Deus habet mēbra distīcta: sicut dicūt qdā hæretici. j̄. q. iij. qdā. uers. anthropomorphitæ. Et est hic ar. qd' si clericus agit contra laicū, debet loqui uulgariter.

† Scilicet ut laicus ītelligat. arg. v. q. ij relatū. de hoc est q̄stio. B.

monibus agnoscamus. Et si holocausta obtulerint, ut uideantur ieiunare, dare eleemosynas, pudicitiam polliceri, quæ holocausta[a] sunt uera, non ea suscipit[b] Dominus. Nā non sacrificiorum magnitudinem, sed offerentiū merita causasq; dijudicat. Vnde & uidua,[c] quæ in corbonā duo minuta[d] miserat, omnibus à Saluatore præfert: quia dominus non ea quæ offeruntur, sed uoluntatem respicit offerentium.

Item Augustinus.

Vbi charitas nō est, ibi fides uel iustitia locum non habet.

CAN. XXIX.

VBi sana[e] fides non est, non potest esse iustitia: quia iustus[f] ex fide uiuit: neque schismatici aliq̃d sibi ex ista mercede promittant, quia similiter ubi charitas non est, non potest esse iustitia: dilectio enim proximi malum nō operatur: quam si hæretici haberēt: non dilaniarent corpus Christi, quod est ecclesia catholica.

Item Innocen. Papa.

A fide recedens, spiritus perfectionem amittit.

CAN. XXX.

HAeretici cum a fide catholica destiterint[†] pfectionē[g] spiritus, quā acceperāt, amiserūt.

Item Cyprianus Magno filio salutem.[†]

Sacrificij potestate penitus carent hæretici.

CAN. XXXI.

DIdicimus[h] omnes omnino hæreticos & schismaticos nil habere[i] potestatis & iuris: propter quod[k] Nouatianus nec debet nec potest excipi quò minus ipse quoque extra ecclesiā consistens, & cōtra pacē ac dilectionem Christi faciēs inter aduersarios & antichristos cōputetur. & paulò pòst: Ecclesia una est, quæ una & intus esse, & foris esse non potest. si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit.[l] si verò apud Cornelium fuit, qui Fabiano episcopo legitima ordinatione successit, & quē post sacerdotij honorem martyrio quoque dominus glorificauit: Nouatianus in ecclesia nō est, nec eps cōputari potest: ut qui euangelica & apostolica traditione cōtempta, nemini succedens a seipso ortus[m] est. Habere nanque aut tenere ecclesiam nullo modo potest, qui ordinatus in ecclesia non est. & paulò pòst. Quòd uerò eundem que & nos Deum patrem eūdem filium Christum, eundem spiritum sanctū nosse dicuntur: nec hoc adiuuare[n] potest tales. & infrà. Inuenimus in tali facinore, non solum duces & authores, sed etiam participes pœnis destinari nisi à communione malorum se separauerint,[o] præcipiente domino p Mosen & dicēte: Separamini a tabernaculis hominū istorū durissimorum, & nolite tangere de omnibus quæ sunt eorum: ne simul pereatis in peccatis eorū. & quod comminatus per Mosen

---

a Holocausta. Supra quæstione j. illi offerunt.

b Non ea suscipit. Vt remuneret æterno præmio. s. xiiij. q. v. scriptū. j. de pœ. dist. v. consideret. s. ea. q. j. alienus. j. de consecra. dist. v. nō mediocriter. s. xiiij. qō. ulti. c. ulti. s. iij. qō. vij. in grauibus.

Luc. 21. a

c Vnde & uidua. De qua habes de pœnit. dist. v. c. j.

Dantis affectū cōsiderat dñs.

d Duo minuta. Affectū dantis pensat censura tonantis. unde illud: Iupiter ut centum taurorum sanguine fuso, Sic capitur minimi thuris amore Deus. Ioā.

e VBi sana. Infra. xxviij. q. j. §. ex his. s. dist. xliij. in mandatis. contra. sed dicitur ibi deesse fidei, non quod non sit fidelis, sed quo ad perfectionem.

Heb. 10. d

ADDITIO.

Nam & fides perficitur. de pœn. dist. ij. dum sanctam. argumen. xj. quæstio. iij. quod prædecessor. Archidia.

f Iustus. Id est, iustitia efficit ut sit dignus uita æterna: nam ibi Christus non est fundamentum, &c. ut j. qōe. j. cum Paulus. omnes enim uirtutes patiuntur detrimentum ab uno uitio: ut de pœn. distinct. v. cap. j. ut in hoc casu. Ioan.

† alias, discesserūt.

g HAeretici. Perfectionem. Id est, sanctitatem: ut j. quæst. j. eos qui. uel iustitiam. j. qō. j. dominus declarauit.

† Epist. 6. lib. j.

h DIdicimus. Pone casum per illa duo c. vij. q. j. factus est. & c. Nouatianus. nam cum Cornelius canonice esset electus in Papam, Nouatianus a schismaticis uolebat eligi: contra quem dicit Cyprianus eum non posse habere aliquam in ecclesia potestatem, cum sit schismaticus, cum ecclesia vna sit, & apud duos esse non possit: probat postea exemplo Choræ, Dathan & Abyron, q non solum tantū schismatici, sed etiam authores eorū puniuntur. Vltimo dicit eos remissionem peccatorum, quam non habent, dare non posse.

i Nil habere. Arg. extra de schisma. c. j. xij. q. ij. alienationes. si tamen est occultus, toleratur: q facit ut s. not. in princip. quia omnis schismaticus si perseuerat, est hæreticus: nisi in summo pontifice: ut ibi dixit.

Schismaticus omnis, est hæreticus.

k Propter quod. Argu. ab uniuersali ad singulares. ix. q. iij. cum simus. quandoque ab indefinita. j. q. iij. saluator. quandoque a primo ad ultimum. xxviij. q. j. idololatria. qñque a maiori. xxxij. quæst. v. si Paulus. quādoque a simili. extra de translat. inter corporalia.

Argumentamur in iure uarijs modis.

l Non fuit. Si enim iudicatur res esse mea, per consequens iudicatur nō esse tua: ut ff. de pcu. Pomponius. §. ij & ff. de except. rei iudic. si inter. Item est hic argu. q duo episcopi non possunt esse in uno episcopatu insolidum: ut quæri solet vij. quæst. j. non autem.

Episcopi duo ī uno episcopatu esse nō possunt.

m A seipso ortus. & ideo in seipsum cadere debet. & ita nemo potest seipm eligere: ut j. q. vj. sicut is. extra de iure patro. c. per uestras. nec Prætor se dare tutorem potest. ff. de tut. & cura. prætor. argu. contra. ff. de contrahē. empt. fistulas. §. j.

Eligit se ipsum nemo.

Num. 16.

† Ad idē ff. d auth. tu. k. j. ff. d admi. tut. quoties. § nō tantū. ff. de off. prat. l. ul. & quæ fi ratio, dic ut ibi.

n Adiuuare. Nam qui totam legem custodit, offendit autem in uno, factus est omnium reus: ut infra de pœn. dist. ij. §. item opponitur: si enim inquit. s. vij. quæst. j. denique.

o Separauerint. Supra. j. quæst. j. si quis. inquit.

Suppli-

dominus fuerat, impleuit: ut quiſq; qui ſe à Chore, Dathã & Abyron non ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolueret. quo exemplo oſtenditur & probatᷓ, obnoxios omnes culpę & pœnæ futuros qui ſe ſchiſmaticis cõtra præpoſitos, & ſacerdotes irreligioſa temeritate miſcuerint: ſicut etiã per Oſeæ prophetã ſpiritus ſanctus teſtatᷓ & dicit: Sacrificia eorum tanquam panis luctus: & omnes qui mãducant ea, contaminabuntur. docens & oſtẽdens omnes omnino cum authoribus ſuis ſupplicio a coniungi, qui fuerint eorũ peccatis contaminati. Quæ ergo apud eos merita b eſſe circa Deũ poſſunt quibus ſupplicia c diuinitus irrogãtur? & infrà. Si autẽ foris cuncti d ſchiſmatici & hęretici, non habent ſpiritum ſanctum, & ideo apud nos eis manus imponitur, ut hic accipiatur ꝙ illic non eſt, nec dari poteſt. manifeſtum eſt nec remiſsionem peccatorum per eos dari poſſe quos conſtat ſpiritum ſanctum non habere.

Oſeæ 9.a

Item Liberius papa.

Proprio ſpolientur honore qui contra pacem eccleſiæ nituntur.

CAN. XXXII.

QVi contra e eccleſiæ pacem ſunt, ſi dignitatem aut cingulum militiæ habent, nudentur eis. Si autem priuati f ſunt: ſi quidem nobiles g ſunt, ſuarũ ſubſtantiarum proſcriptionem h patiãtur. ſi autem ignobiles, i nõ ſolum in corpore uerberentur, ſed exilio perpetuo caſtigentur.

Item Liberius papa.

Nec conſecrat, nec conſecratur in ſchiſmate conſtitutus epiſcopus.

CAN. XXXIII.

PVdenda k (ut ita dicam l) rapina in diuiſione eſt non cõſecratus, ſed execratus m epiſcopus. Si enim ipſum nomen n cõſecrationis o rationabili ac uiuaci intellectu diſcutimus: is, qui cum uniuerſali detrectat p cõſecrari eccleſia conſecratus dici uel eſſe, nulla ratione poterit. Cõſecrare .n. eſt ſimul ſacrare, ſed ab eccleſiæ uiſceribus diuiſus, & ab apoſtolicis ſedib. ſeparatus, execrat ipſe potius, & nõ cõſecrat. Iure ergo execratus q tantùm, non conſecratus poterit dici, quem ſimul ſacrare ĩ unitate cõiunctis membris, nõ agnoſcit eccleſia. uideamus r tamen utrum uel ipſarum conſuetudinem ſ partiũ in ſua ordinatione conſeruauerit. Nẽpe is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate uel difficultate t itineris, ab apoſtolico u onerosũm illis fuerat ordinari: ipſi ſe

k PVdenda. CASVS. *Cõſuetudo erat inter Mediolanenſem & Aquilegienſem archiepiſcopos, ut ſe conſecrarẽt ad inuicem: iſti cũ eſſent in ſchiſmate, unus cõſecrauit alium, ſed nõ obſeruata conſuetudine antiqua. unde reprehẽduntur hic ſuper duobus, et quia ĩ ſchiſmate, et quia non obſeruata conſuetudine facta fuit conſecratio. et dicit quòd cum in ſchiſmate ſint, & non in eccleſia, potius execrant quam conſecrant.*

a Supplicio. æquali: quia facto conſenſerunt: ut ĩ.j.q.iij. qui aliorum.

b Merita. intellige æterna. nam & temporalia poſſunt. xxij.q.ij. ſi quælibet.

c Supplicia. nam in pœna non poteſt eſſe præmium. arg. xvj q.j. legi. & ff. de nego. geſt. ſiue hereditaria. & ff. ex quib. cau. maio. l. ſi cui. & ff. de interdi. & releg. l. relegatorum.

d Cuncti. ſ.xj.qõ. iij. nihil.

e QVi cõtra. C. quæ res uẽ. non poſ. l. ult.

Priuati qui ſunt.

f Priuati. hic habes ꝙ dicuntur priuati illi, qui nõ ſunt præditi aliqua dignitate.

g Nobiles. ĩ.xxvj. q.v. idolorum. contra ſ.xij. diſt. non cogantur. ſ.xij.q.ij. de rebus. ſ.xxij.q.v.c.j. xij.qõ. ij. fraternitas. ff. de in ius uoc. l.ulti.

h Proſcriptionẽ. xxiij.q.v. de Liguribus.

i Ignobiles. forte dicuntur ignobiles, qui uile exercẽt officium. C. de inceſt. nup. humilẽ. de pœnis iſtis habemus C. de ſum. tri. l.iij. ff. de pœ. capitaliũ. §. ult. De huiuſmodi autẽ pœna not. qa ſi eſt pecuniaria uel ſpiritualis, ſemp maior imponitur nobili, quã ignobili: ut xl. diſt. homo Chriſtianus. & v. q. vj. preſbyteri. argu. contra j.q.j. quicquid. nam ibi minor pœna imponitᷓ epiſcopo quã presbytero: ſed hoc intellige in diuerſis criminibus, ſcilicet in negligẽtia epiſcopi, & ſimonia preſbyteri. ſed corporalis maior imponitur ignobili: ut hic & inſti. de pub. iud. §. item lex Cornelia. Sed argu. contra ff. de pœ. quidã ubi dicitur ꝙ quædã delicta inferunt pœnã militibus, quæ non paganis. ſed facias uim in eo quod dicit quædam: quia ꝙ dicitur ibi, ſpeciale eſt. alias quod dicitur hic, regulare eſt. Quidam tamen dicunt, ꝙ ſemper ignobiles grauiori pœna puniendi ſunt, ſiue ſpirituali, ſiue corporali. ſiue pecuniaria. argu. xj.q. iij. præcipue unde hoc quod hic dicitur, ꝙ ignobiles debeant uerberari, intellige quando nihil habent. ff. de in ius uoc. l. ulti. xiiij.q.vj. ſi res aliena. Ioan.

Nobiles an ſint maiori pœna afficiendi, quã ignobiles.

Contra hanc ſentẽtiam facit quod not. extra de tranſa. cap. ult. in fin. & de iure iurã. cum quidam.

l Vt ita dicã. improprietatẽ locutionis notat. & eſt ibi emphaſis. xxxvij.q.j. nuptiarum. vt, Dauus eſt ipſum ſcelus.

m Execratus. quia non eſt conſecratus ſecũdũ cõſuetudinẽ.

n Nomen. ſ. xij.q. j. clericus.

o Conſecrationis. argu. de pœ. diſt. iij. pœnitentia.

p Detrectat. id eſt contradicit uel contemnit.

q Execratus. hæc præpoſitio ex, deformitatem ſignat: ſicut & dicitur depactus. i. turpiter pactus. ff. de calumn. l. & generaliter.

Ex, & de, ſignificãt deformitatem.

r Videamns. Interpoſitio eſt hic uſque ad illud ĩ. etẽm, &c.

ſ Cõſuetudinẽ. ar. in rebus perperã geſtis bonũ eſſe ordinẽ ſolitũ obſeruari: ut xxxij.q.vij. nõ ſolũ. & c. adulterij. arg. ꝓ particulari cõſuetudine.

t Difficultate. ſ. diſtin. lxiij. cum longe. ſ. xciij. diſtin. iuxta. Ioan.

u Apoſtolico. arg. quod metropolitani ab apoſtolico ſunt ordinandi. ſed contra ij. diſt. qui in aliquo.

inuicem Mediolanensis & Aquilegiensis a ordinare episcopi debuissent: ita tamen ut in ea ciuitate, in qua b erat ordinandus episcopus, alterius ciuitatis pontifex occurrere debuisset: ut ordinandi electio à præsenti ordinatore ex consensu uniuersalis, c cui præficiendus erat ecclesiæ melius d ac facilius potuisset agnosci, & in sua qui ad episcopatum prouehendus erat: nec tamen ordinatori suo subdendus fuerat ut ordinaretur ecclesia. etenim e cum (sicut diximus) ecclesia una sit, cui in canticis canticorum dicitur: Vna est columba mea: nullam aliam esse cōstat, nisi quæ in apostolica f radice est fundata: à quibus ipsam fidem uniuerso orbi propagatā esse non pōt dubitari: quod nobis licet notisimū g omnino sit, beati tamen Aug. testimonio cōprobemus. audite quid in quodā opere suo præclarissimus doctor dicat ecclesiæ. ait enim, Quòd si nullo modo rectè dici potest ecclesia, in qua schisma est: restat ut quoniam ecclesia nulla esse non potest, ea sit, quam in sedis apostolicæ per successores h episcoporum radice constitutam, hominum nullorum malorum malitia, i etiam si nota excludi non possit, sed pro temporis ratione toleranda iudicetur, ullo modo ualeat extinguere.

Idem.

Vnitati non communicat à schismaticis consentiens.

CAN. XXXIIII.

Schisma k siquidem ipsum, quod Græcū nomē est, scissurā sonat: sed in unitate scissura esse nō pōt l nō ergo unitati cōicat, qui schismaticis cōicat. partes sibijpsi fecerūt. & ab eo qđ unū est (ut apostoli Iudæ m iā uerbis loquar) semetipsos segregātes, spiritum nō habēt. quibus omnibus illud efficitur, ut quia in unitate unū nō sunt, ut quia in parte esse uoluerunt: ut quia spiritū nō habēt, corporis Christi sacrificium habere nō possint. n Nō autem o nobis nunc illa quæstio est, utrū tolerare malos, sed utrùm debeamus schismaticis sociari. p Si etiā illi, licet in sensu suo abūdātes, intra materna tamen uiscera positi, quærerēt ueritatē, † à nobis repellēdi nō erant, donec apud eos ratiōe duce rei ueritas claruisset. sed quia se ab uniuersali ecclesia diuiserunt, sicut beatus Aug. ait: Omnis catholicus securus eā partē detestatur, q cui ecclesiā uniuersalē apostolicis sedibus roboratā, nō cōicare cognoscit. Nec enim læuigat r † crimē eorū, magis uerò auget s ꝙ eos diu restitisse t dixistis, ne apostolicis sedibus cōicantes in sua communione reciperēt. u In hoc enim dū & illi x culpādi sunt, qui cōmunicare talibus uoluerunt, multò magis tamē illi y execrādi sunt, qui nō solū in sacerdotibus cōmunionē apostolicarum sedium, uerùm etiam in ipsis laicis z spreuerūt. Sed nec illud a eis ꝓdest, quòd eos in eisdem literis uel

---

Glossa:

& lxvj. dist. c. j. extra de tempo. ord. si archiepiscopus. Ego dico de iure communi à suis suffraganeis eum debere cōsecrari, sed tū papa contrariū facit. Ioā.

a Mediolanensis, & Aquilegiēsis. xj. q. j. istud. Ioan.

b In qua. i. ad quā.

c Vniuersalis. id est, uniuersorum.

d Melius. Argu. iudicem in eo loco debere iudicare ubi rei ueritas magis possit inquiri. xxxiii. q. ij. siue arg. xxiij. q. iij. si illic. & extra de appella. ex parte.

e Etenim. hoc continuatur cum litera quæ præcedit illud, uideamus. Io.

f In apostolica. i. apostolorum: scilicet apostolis: ut ad ītellectū fiat relatio. simile. s. distin. xxxiiij. fraternitatis.

g Notissimum. & ita ꝙ notissimū est, amplius probari potest. † nil. n. ita est indubitatū, quin solicitā recipiat dubitationē. in authē. de tabell. in medio. & ita est argu. ꝙ inutilis probatio admittenda sit: ar. contra extra de proba. ca. ij. & iij. C. de probat. ad probationem.

h Per successores. s. dist. lxviij. quorū uices.

i Malitia. s. dist. xix. ita domin⁹. Ioā.

k Schisma. Loquitur Pelag. contra quosdā qui dicebant esse cōmunicādum quibusdā hæreticis, ea ratione, qa mali sunt tolerādi: ꝙ reprobat ibi, non autem, &c. quasi dicat, illud de occultis intelligitur, hic de manifestis agit. Secunda rō erat, qa iam diu fuerant in isto errore: & forte fuerat eis ab ecclesia cōmunicatū: qđ reprobat Pela. ibi, nec. n. læuigat. Tertia rō est, qa ignorātia uel simplicitate errabāt. quod repetebat ubi dicit: sed nec illud. Ad ultimū ponit conclusionem suā ibi, ad summā. per quā patet, ꝙ alicui loquit qui in ecclesia nostra erat, cum dicit, nos quod absit. Vnum casum colligendum credo ex illo uerbo circa fin. noli ergo, &c. Ioan.

l Scissura esse non pōt. Inde est, ꝙ uestis domini, quæ unitatem significabat, remāsit indiuisa: ut xvj. quæstio. ulti. sicut apostoli.

m Iudæ. qui loquēs de huiusmodi dicit: ij sunt qui segregāt seipsos, animam uel spiritum non habentes: ut j. ead. q. iij. de illis qui sunt.

n Non possint. quo ad effectū. † Vel qa nō cōficiunt in forma ecclesiæ: & ita exaudi, ut j. ea. in fi.

o Non autē. respondet primæ obiectiōi.

p Sociari. ꝙ non est faciendum: cum sint extra ecclesiam. † Alias, unitatē.

q Detestat. Excommunicati nō peccāt, uitando communionē fideliū. Quare ergo peccāt hæretici Sol. nō arguuntur, qa cū sint schismatici, catholicis nō communicant, sed quia ab initio facientes schisma, ab ecclesia se separauerunt.

r Nec enim læuigat. † leniat.

Respon. secundæ rationi.

s Auget. ut extra de simo. nō satis. j. xxxij. q. 6. vij. flagitia. supra. xvj. quæstio. iij. licet.

t Diu restitisse. ecclesiæ, id est, in schismate perstitisse.

u Reciperēt. & ita per consequens nec reciperentur ab eis.

x Illi. scilicet catholici.

y Illi. s. hæretici.

z Laicis. quia laicos & clericos catholicos uitabant.

a Sed nec illud Respō. tertiæ obiectioni. Ordina. literam: sed

---

Marginalia:

Can. 6. c

Notissimum pōt amplius probari.

† Ad hoc 25. di. per lectis. in prin. 2. q. 5. habet hoc.

Iudæ si

Vestis domini indiuisa remāsit.

† Id est, suam salutem: alias est contra j. 28. q. 1. §. ex his. secūdū Io. de Fant.

Ordo literæ.

sed quædam pessima opin. delata apud se, sibi tamē incognita diuisit eos metuentes de futuro iudicio, de pœna gehennæ. solent enim hæretici talia minari, nisi sibi credatur, uel spes, uel pessima opi. diuisit eos metuentes quædam apud se delata. i. recitata ab alijs hæreticis, & tamē incognita sibi.

a Ignorātia. Ignorantia enim iuris non excusat in articulis fidei, quos omnes scire tenentur: arg. xxxvij. di. cap. ult. sed clerici exactius. viij. q̄one. j. nec sufficere.

Articulos fidei nos omnes scire tenemur, & nō excusatur ignorātia in illis.

b Magis est. Propter quod schisma fuit quam eius contrariū: aliter enim magis uiderentur hæretici qui ex industria peccāt, quā qui ex rusticitate uel simplicitate: cū grauius sit peccare ex studio quam aliter. de pœn. dist. ij. sciendum. Vel potest dici prout litera sonat, quod magis schismatici sunt illi, qui tantum per simplicitatem suā separantur ab ecclesia, quam sint illi qui propter subtilitatem aliquam errant. falsa eīm subtilitas istos compellit, in quam non cadunt uoluntarij, sed inuiti: illos decipit ignorantia uoluntaria, quæ magis reprobatur. xxxvij. distinct. §. fin.

Schismatici sunt in duplici differentia.

c Aduersus. Aliquem. scilicet.

d Epistolas. De commendatione fidei suæ: ut dist. xix. in canonicis. arg. ꝙ ipsi exemplo sicut originali sit fides adhibenda: argumen. xxv. quæst. ij. sancimus. contra. extra de fide instru. c. j. [*]

Fides an sit exemplo adhibenda.

e Ad summam. Id est, ad ultimum. uel s. dico Alias assumam, id est, assumptionem faciā.

[*] De hoc not. ix. di. ueterum. 100. di. cōtra morē.

ignorātia [a] rationis, uel simplicitate intellectus sui a nostra se communione suspēdisse perhibetis. idipsum enim magis est, [b] propter quod schismatici sunt: quia nō eos diuersa sentiendi iudicium, sed quędā apud se delata, sibi tamen incognita metuentes, & cōtra apostolicā sedem, temerè credētes, pessima diuisit opinio: quod schisma specialiter esse beatus denūtiat Augustinus, dicens de talibus, Aduersus [c] authoritatem illarum ecclesiarum quæ ab apostolica se de epistolas [d] accipere meruerunt, temerè credēdo, immanissimum schismatis crimen a se propulsare nō poterunt. Ad summā [e] aut illos ecclesiam esse creditis, & cùm duæ ecclesiæ esse non possint: nos (quod absit) schismaticos iudicabitis: aut si uerā in apostolicis sedibus esse constat ecclesiam, & illos ab unitate diuisos cognoscite & communionis quæstionem esse sublatam, quā uerā nisi in unitate constat esse non posse.

Noli ergo quasi nulla schismaticorum atque ecclesiæ differentia sit uelle etiā indifferēter utrorūq; [f] sacrificiis sociari. nō est corpus Christi, qđ schismaticus conficit, si ueritate duce dirigimur: nec eīm diuisum [g] esse Christum poterit quisquā sine apostoli reprobatione cōfingere. unam autem (ut sæpe dictū est) quæ Christi corpus est, constat esse ecclesiam: quæ in duo uel in plura diuidi nō potest. simul enim cum ab ea quisque recesserit, ecclesia esse desistit. [h]

Item Nicolaus Papa. scribit Michaeli August.

Ex quo episcopus fidei contraria docet, alium excommunicare non potest.

CAN. XXXV.

AIt Cælestinus Papa Orientalibus episcopis scribens, Si quis [i] ab episcopo Nestorio, uel ab alijs, qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, [k] uel excommunicatus, uel exutus est seu antistitis, seu clerici dignitate, in nostra hunc communione durasse, & durare manifestum est: nec iudicamus [l] eum esse remotum: [m] quia non poterat quenquam eius remouere sententia, qui iam se præbuerat ipse remouendum.

Idem ad clerū [n] Constantinopolitanum.

Non habentur excommunicati, qui ab hæreticis excommunicantur.

CAN. XXXVI.

APertè [o] (inquit) sedis nostræ sanxit authoritas, nullum, siue episcopum, siue clericū, siue professione aliqua Christianum, qui a Nestorio uel eius similibus ex quo talia prædicare cœperūt, uel cōmunione uel loco suo deiecti sūt, uel eiectū uel excōmunicatū uideri: sed ij oēs in nostra cōmunione hucusq; perdurāt: quia neminē deijcere uel remouere poterat, q prædicās talia, in fine titubabat. [p] Intellexisti Imperator ex suprà memoratis non potuisse, ut non dicamus prælatum suum saltem quemlibet remouere, qui fuerāt olim remoti, nec deijcere quenquā, iam antè prostrati.

Item Nicolaus Papa.

f Vtrorumque. Catholicum ergo alloquitur corpus Christi: quare ei nō prodest, sed nocet. Vel loquitur de clerico qui præter formā ecclesiæ sacrificabat: ut j. q. j. si qs inquit. s. de cōse. di. iij. non in uobis. contra. j. q. j. sicut. Io. Fauē. hoc intellexit ad literam.

g Diuisum. Id est, quin reprobetur ab Apostolo.

h Desistit. Ipse qui prius tempore existendo bonus. supra eo. omnibus. uel ecclesia desistat esse apud eum. Ioan.

i AIt Cælestinus. Si quis. Catholicus. Prædicare. ex hoc distinguit G. ut supra ea. §. si autem.

k Cœperunt. Sup. & separauerunt se. s. c. proxi. versic. si etiā illi. licet & illud forte intelligatur de illis qui iam prædicare cœperunt. B. uero intelligit de iam dānato ꝑ sentētiā canonis uel hominis, q nullo modo excōicari potest: ut dixi s. ead q. j. §. j. sed contradicit in fine.

l Iudicamus. s. talem qui canonice erat depositus.

m Remotū. [*] ar. s. c. proxi. ꝙ de eodem loquitur. & est similis expositio. xix. dist. nulli.

[*] Et sic ponit hic tēpus pro tēpore. sic etiā leg. & nota. l. dist. ponderet. de cōse. dist. ij. in Christo pater.

n Ad clerum. Hæc non sunt uerba G. sed Nicolai. Hoc cap. & superius totum est unū: quod patet per illud. s. c. intellexisti.

o APerte. Qui ita deiecti fuerunt.

p Titubabat. Not. titubantem in fide esse hæreticum, sicut falsi assertor dicitur hæreticus, ut s. iiij q. iij. in testibus, extra de hære. dubius. nam & hæreticorum uocabulo continetur, qui leui etiam argumēto à fide

Hereticus est qui in fide titubat.

Ad iudicandum, excommunicati non recipiantur.

CAN. XXXVII.

MIramur quomodo excommunicati ad iudicandum recepti sunt: cùm secundùm apostolicos canones, sine cômendatitijs [a] literis in cômunione sola recipi prohibeâtur. absurdũ enim est, ut cui non licet etiã cum minimis [b] iuxta sacras regulas communicare, liceat etiã ei de suis penè maioribus iudicare.

His authoritatib. [c] perspicuè monstratur, ꝙ ex quo aliquis côtra fidẽ cœperit aliqd docere, nec deijcere quenquã ualet, nec dãnare. Obijcitur tamẽ illud Augu. Recedẽtes a fide, nec baptisma, nec baptizandi potestatẽ amittunt. Cũ ergo [d] sacerdotalem unctionẽ utraq; potestas (uidelicet baptizãdi et excôicandi) sequat: à fide recedẽtes aut utrãque retinebunt, aut utraque [e] carebũt. Sed aliud est ptãs [f] officiũ, aliud executio. Plerunq; officij potestas, uel accipitur, [g] ueluti a monachis ĩ sacerdotali unctione: uel accepta [h] sine sui executiõe retinet, ueluti à suspẽsis, qbus administratio interdicitur, ptãs non aufert. à fide itaq; Christi recedẽtibus potestas non adimitur, sicut redeuntibus nõ reddit: ne nõ homini, sed sacramẽto, iniuria fieri videat. Vnde ab hereticis baptizati uel ordinati cũ ad unitatẽ catholicę fidei redierint: si fortè intuitu ecclesiasticæ pacis in suis recipiant ordinib. nõ iterabitur sacramẽtũ, quod in forma ecclesiæ pbabit ministratũ: sed per impositionẽ manus [i] præstabitur uirtus sacramẽti: quę extra ecclesiã nulli docetur esse collata. Cùm ergo utraq; ptãs in hæreticis remaneat: si hæreticus [k] catholicũ uel aliũ hæreticũ excôicauerit, ut in cômunionẽ suæ hæresis illũ deducat: qa iniqua ẽ sentẽtia [l] põdere caret. Quòd [m] si in catholicũ prauè uiuentẽ, uel in hereticum flagitijs uel facinorib. deditũ, ut aliàs ad rectè uiuẽdi normã uterq; redeat, sententiã dederit: an uterq; an hæreticus tm̃, eius detineat sentẽtia: meritò quærendũ uidetũ. Pot aũt dici catholicum sñia hæretici minimè teneri. Nõ ẽm põt oris gladio [n] ferire, quẽ accusare, uel ĩ quẽ testificari nõ ualet. Si enim quos diuina testimonia [o] nõ cõsequunt, quia extra ecclesiã sũt, põdus humani testimonij pdiderũt, aduersus eos qui ĩ ecclesia esse uidetur: nec aduersus eosdẽ ecclesiasticæ authoritatis põdus haberẽ poterũt, [p] q ab eius fide discessisse pbati sunt, atq; ideo ab ecclesia sunt condemnati. In hæreticum [q] aũt potestatem habere uidetur hæreticus: sicut et diabolus potestatẽ in malis, tanquã in suo pecore.

à fide deuiat. C. de hære. omnes. in fin. quandoque tamen titubatio excusat, & repetitionem inducit. l. fin. C. de condit. indeb. Io.

[a] MIramur. Commendatitijs. Et est hic arg. ꝙ si aliquis, est excômunicatus, & si post dicit se absolutum, non est ei credendum sine literis: ut not. j. q. vij. didici. extra de offi. ordi. ex parte.

[b] Etiam cum minimis. s̃. dist. lxiij. c. nobis. s̃. dist. xxj. inferior. & c. submittitur. extra de ele. innotuit. argu. cui nõ licet minus, nec maius. ff. de seruis expor. l. ulti. ff. de sena. qui indignus. xliiij. di. nulli. nam si pœnæ causa prohibetur a maiori, & a minori. ff. de inter. & rele. relegatorum. §. ult. & d̃ ser. expor. l. cui pacto. [1]

[c] His authoritatibus. hoc modo procedit in hoc §. primo infert ex c. præcedẽtibus quod ex quo quis cœpit talia prædicare, quod non potest quenquã excômunicare. Secundo ponit obiectionem quandam, & eam soluit distinguendo inter potestatem & potestatis executionem. Tertio ponit quandam incidentem quæstionem: & eam soluit per distinctionem, & ad alterã partem distinctionis inducit duo c. seq.

[1] Vide ꝙ legi. & nota. xxvij. q. ij. sunt qui dicũt. vers. cum certũ est. & j̃. xxxij. q. iiij. meretrices. iuxta fin. xxxiij. q. ij. latorẽ.

[d] Cum ergo. Argum. ꝙ sacerdos potest excommunicare. ij. q. j. nemo. extra de offi. ord. cum ecclesiarum. licet M. diceret contra. xvj. q. j. c. j. xj. quæs. iij. debent.

Sacerdos potest excommunicare.

[e] Vtraq;. Si ergo coniuncta sunt: aut vtrunque retinendum est, aut neutrum. C. de iur. delibe. quidam. ff. de admi. tut. cũ quærit.

[f] Potestas. Id est, ipse ordo uel habilitas quædam quam ex eo quod est sacerdos habet. de potestate ista similiter dist. xvj. quæst. j. §. ecce.

[g] Vel accipit. Puta sine executione.

[h] Vel accepta. Puta sine executione: uel accepta cũ executione.

[i] Manus. Reconciliatoriæ. j. quæst. j. manus.

[k] Si hæreticus. idẽ est si catholicus: qa côtinet errorem intolerabilem.

[l] Sententia. Extra de sententia excommu. per tuas.

[m] Quod si. Hic ponit incidentem quæstionem, quam statim soluit.

[n] Gladio. Sed nunquid hoc est ita simpliciter uerum, qđ si possum eum repellere a testimonio contra me, qđ possum & eum a ferenda sententia? nõ videtur. [3] nã obijciendo ei crimen in modũ exceptionis, repellam eum a testimonio. extra de testi. super eo. nihilominus tamen remanet prælatus. unde dum toleratur ab ecclesia, poterit me iudicare. vij. quæstione iiij. nonne. & nisi in casu, scilicet cum post confirmationem & ante consecrationem crimen sibi in modũ exceptionis obijcitur. extra de accusa. super his.

[3] Alij cõtra ut dicitur. iij. q. vij. in summa.

Prælatus qui potest remoueri a testimonio an possit repelli a iudicio.

[o] Testimonia. est arg. cõtra. C. de hære. l. quoniã. sed illud non ualet, cum hodie sint omnes excômunicati. extra de hæretic. excommunicamus.

[p] Poterunt. s̃. ij. qõ. vij. si hæreticus.

[q] In hæreticum. s̃. distinct. xxxvij. si quid ueri. xxxij. q. vj. c. j. cõtra. Sed illud ad conuersationem matrimonij: istud quo ad torum.

Quisquis.

Vnde scribit Augustinus Vincentio Donatistæ & Rogatistæ. †

Pro aliquo facinore ab hæreticis excommunicatus, a catholicis non est recipiendus.

CAN. XXXVIII.

QVisquis a pro aliquo flagitio uel facinore proiectum a nobis b ita suscipit c sicut suscipiuntur qui excepto errore quo à nobis separamini, sine crimine apud uos uixerint: displicet nobis. sed nec facilè ista mõstratis: & si monstretis, nõnullos toleramus, quos corrigere uel punire non possumus: neque propter paleam relinquimus areã domini: nec propter pisces malos, rumpimus retia domini: neque propter hœdos in fine separandos, deserimus gregem domini: neque propter uasa facta in contumeliam, migramus de domo domini.

Idem ad Eusebium †

Quisquis propter disciplinã ab hæreticis excommunicatur, non est a catholicis recipiẽdus.

CAN. XXXIX.

SVbdiaconus quidam Hispanen. †ecclesiæ nomine Primus, cùm ab accessu indisciplinato sanctimonialium prohiberetur, atque ordinata & sana præcepta cõtemneret, à clericatu remotus est. ego, si placet domino, istum modum seruo, ut si quis apud eos propter disciplinã degradatus est, & ad ecclesiam catholicã trãsire uoluerit, in humiliatione pœnitẽtiæ recipiatur d quò e & ipsi eũ forsitan cogerent, si apud eos manere uoluisset.

Sed illud Augustini f *intelligitur dictũ, nõ propter sententiã cuius potestas nulla est, extra ecclesiam: sed in detestationẽ criminũ: quæ in hæreticis sicut in catholicis æquè sunt punienda. Põt tamẽ illud Augustini de ptãte baptizãdi intelligi, nõ ligãdi aut soluẽdi uel cæterа sacramẽta ministrãdi. baptisma nãq; siue ab hæretico, siue ẽt à laico ministratũ fuerit, dũmodo in unitate catholicæ fidei accipiat, nõ carebit effectu. Alia uerò sacramenta,* g *ut sacri corporis et sanguinis dñi, excõicationis* h *uel recõciliationis, si ab hæretico uel catholico nõ sacerdote* i *ministrent, uel nullũ uel lethalem habebunt* k *effectũ, unde et ab oĩbus fidelibus nullatenus* l *sunt recipienda. Hinc Augustinus scribit in primo lib. de unico baptismo.* †

In extremo positus, etiam ab hæretico pœnitentiam accipere ualet.

CAN. XL.

SI quẽ fortè coegerit extrema m necessitas ubi catholicum per quem accipiat non inuenerit, & in animo pacem catholicam custodiens, per aliquem extra unitatem catholicam positum acceperit qđ in ipsa erat catholica unitate percepturus: si statim etiam de hac uita migrauerit, non eum nisi catholicum deputamus. si autem fuerit a corporali morte liberatus cũ se catholicæ cõgregationi etiam corporali

---

a QVisquis. Supra pro xi. quæst. vij. cap. j. cuius est hæc pars. b A nobis. Infra de pœn. dis. j. verbũ cõtra. Sed qualiter contrarietas soluatur, in sequẽti. §. sed illud inuenitur. c Ita suscipit. Argu. sententiam hæretici fidem facere ecclesiæ: & unius iudicis sententiam facere fidem alij: ut s. ij. quæstio. j. multi. & ff. de crim. expil. hære. res hæreditarias. Argumen. op. ff. de iureiurand. si duo patroni. Sed tamen qui signauit hic hoc argument. non intellexit Augu. in his capitulis: quia nõ dicitur hic quod excommunicatos ab hæreticis nos pro excommunicatis habeamus, quia ipsi neminem possunt excommunicare. extra de hæret. c. uergentis. sed non recepimus eodem modo malos hæreticos, sicut bonos hæreticos: quia non ad dignitates uel ordines forte: & si secus fiat, quandoque fit propter scandalum: ut dicitur in c. quisquis.

d SVbdiaconus. Recipiatur. Ad pœnitentiam. non enim dicit subexcommunicatione uel depositione.

e Quo. Id est, ad quam. sed illud non propter sententiam eius, scilicet excommunicationis. nam in causis ciuilibus & criminalibus sententia extra ecclesiam habet firmitatem. argum. xj. q. iij. Iulianus. § j.

f Sed illud. Augustini. s. e. q. §. his auctoritatibus. in illo verbo, recedentes. s. j. q. j. ꝙ quidam.

g Alia uero sacramenta. Large hic sumitur sacramentũ: ut j. q. iij. cap. ulti.

h Excommunicationis. Non uideo qualiter excommunicatio sit sacramentum, nisi intelligatur de potestate quæ est ordo. H.

i Sacerdote. Nisi in necessitate, tunc laicus reconciliare potest. de consec. di. iij. sanctum.

k Habebũt. Cum extrema necessitate cogente sacramentum baptismi a quocunque traditur, licet ab hæretico quæritur quare eucharistiæ sacramentum non sit ab hæretico accipiendum cum in alterutro fides & cõtritio uicem suppleat sacramenti. de consecrat. distinct. ij. ut quid paras. & distinct. iiij. baptismi vicem? Respon. plenior remissio fit in baptismo, quàm in sola cordis contritione, ita quod nec Purgatorium sentiant qui in fine baptizantur. de pœniten. distinct. vij. nullus expectet. sufficit autem contritio eorum: uel quia alia est in reliquis sacramentis consideratio quàm in baptismo: ut xxxij. distinctio. §. uerum. quia necessarior baptismus est, & ianua omnium sacramentorum. Vel sufficit sic scriptum esse. Vel quia in eucharistiæ sacramento solent hæretici formam ecclesiæ peruertere: ut supra ea. c. schisma. in fin. in baptismo uero non. de consecra. dist. iiij. siue hæreticus. Baz. Vel ideo quia quicũque accipit baptisma, accipit Christi corpus: sed non cõuertitur. de consec. distinct. iiij. nulli est aliquatenus.

l Nullatenus. Infra ead. c. ulti.

m SI quem forte. Extrema Argu. extra de reg. iur. quod non est licitum. unde & cito debet hoc facere. j. q. j. constat.

Præscu

---

† Epistola. 48. tomo 2. col. vlti.

Itẽ contra s. j. q. remissionem. dic quod non dicit, qđ eorũ sententia teneat, & id eo nõ est contra.

Hæretici nullũ possunt excõmunicare.

† Epistola 269.

† Alias, Hispalen.

Eucharistiæ sacramentũ nõ est ab hæretico accipiendũ.

Purgatorium non sentiunt qui in fine baptizantur.

† lib. j. de bapti. c. 2

a Præsentem .i. fidem Dei præsentem cordi suo adhibuit. b Baptismatis. Infra de conse. dist. iiij. sanctum. & cap. quomodo. s. dist. xxxij. §. uerum. c Esse. s. j. q. j. dominus declarauit. d Peruersitate. s. j. quæst. vij. conuenientibus. e Prodesse. Infra de consecr. dist. iiij. tunc ualere. f Iniquus est. Ab initio non ex post facto. g SI quis dederit. Argu. hic elicitur, quod ignorantia iuris partim excusat, sed nō ex toto: releuat quidem pœnam, sed non absorbet culpā. simile inuenitur lxxxij. dist. plurimos. xxviij. di. presbyterū. viij. di. cōsuetudo. j. de cōse. dist. ij. scriptura. & xxx. qō. j. de his. s. lij. di. c. j. de cōse. dist. iiij. retulerunt. h Et nescit. Quod ecclesia cōtradicit, uel nescit de facto: sed est ignorantia crassa. i Humanius. Hæc ergo sententia potior est, & cæteris præponenda, quæ maiori nititur pietati. ix. dist. sana. ff. de pact. maiorem. k Sine oblatione. Supra xij. quæstio. ij. de uiro. & xxxiij. q. ij. latorem. l COepit. Rex. argu. quod filius regis, Rex l uocari debeat, licet regnū nō habeat. & ē arg. pro comitibus Theutoniæ & Italiæ. iam enim dominus est, & sola administratio deest. ff. de liber. & posthu. l. in suis. m Nil fuisse. Id est, parum. n Perciperet. Rationem quare liceat in necessitate ab hæretico recipere baptisma & non corpus Christi, habes s. ead. in nota. cum extrema. Item not.

Ignorātia iuris quādoque excusat.

Regis filius rex uocari debet l Rex. sed improprie Iacob. de Sāc. Geor. in inuesti. feud. char ta 2.

Necessitatis occasione multa licent.

præsentia reddiderit, unde nunquam corde discesserat: non solùm non improbamus quod fecit, sed etiam securissimè uerissimeq; laudamus: quoniā præsentem a Deum credidit cordi suo, ubi unitatem seruabat & sine sancti baptismatis b sacramento (quod ubicunque inuenit) non hominū sed Dei esse c cognouit, noluit ex hac uita migrare. Si quis aūt cū posit in ipsa accipere, aliqua mentis peruersitate d elegerit ī schismate baptizari: etiā si postea uenerit ad catholicam ecclesiam, certum est illi prodesse e sacramentum, quod alibi accipi potest, prodesse nō potest. peruersus & iniquus est: f & tanto perniciosius, quantò scientius.

Item Iulius Papa.

Per annum pœniteat, qui de manu hæretici nesciens prohibitam communionem accepit.

CAN. XLI.

SI quis dederit g aut acceperit communionem de manu hæretici, & nescit, h quod catholica ecclesia contradicit: postea intelligens unum annum integrum pœniteat. si autem scit, & neglexerit, & postea pœnitentiam egerit, decem annos pœniteat. alij iudicant septem, & quidam humanius, i ut quinque annos pœniteat. Si quis permiserit hæreticum missam suam celebrare in ecclesia catholica, & nescit, xl. dies pœniteat. si pro reuerentia eius, annū unum pœniteat. si pro damnatione ecclesiæ catholicæ, & cōsuetudinis Romanorum, projiciatur ab Ecclesia sicut hæreticus: nisi habeat pœnitentiā. si habuerit, decem annos pœniteat. Si recesserit ab ecclesia catholica in congregationem hæreticorū, & alijs persuaserit, & postea pœnitentiam egerit, duodecim annos pœniteat: tres extra ecclesiā, & septem inter audiētes, & duos adhuc extra communionem. De his ita in canone dicitur, ut duodecim annis communionem sine oblatione k percipiant.

Item Grego. Papa. †

Potius est mortem arripere, quàm de manu hæretici communionem accipere.

CAN. XLII.

COepit Ermigildus Rex l iuuenis, terrenūm regnum despiciēs, sed forti desiderio cæleste quærens, in cilicijs iacere uinculatus, & ideo omnipotenti Deo ad se confirmandum preces effundere: tantoq; sublimius gloriā transeuntis mundi despicere, quantò & religatus agnouerat nil fuisse m quod poterat auferri. Superueniente autem festiuitatis paschalis die, intempestæ noctis silentio ad eum perfidus pater Arrianum episcopum misit, ut de eius manu sacrilegæ consecrationis communionem perciperet, n atq; per hoc ad gratiam patris redire mereretur. sed uir Deo deditus Arriano episcopo uenienti exprobrauit ut debuit, eiusq; a se perfidiam dignis increpationibus repulit: quia etsi exterius iacebat ligatus, apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso Episcopo Arriano, pater infremuit, statimq; suos apparitores misit, qui constantissimum confessorem Dei illic ubi iacebat, occiderunt.

quod in necessitate possum socio confiteri. de pœ. di. j. quē pœnitet. Item recōciliationem petere. de cōse. di. iiij. sanctum. Idē posset dici de unctione olei. Sed de omnib⁹ quæ spectant ad officiū sacerdotis, illud solū licere laicis credo, etiam in necessitate, de quibus expressū inuenio. Io.

ADDITIO.

Sed nūquid a laico possum recipere eucharistiā in necessitate, cum sufficit cōtritio: ut de conse. dist. ij. ut quid? ar. quod non. de cōse. dist. j. peruenit. ar. xciij. dist. diacones. licet dicat c. quod sumi debet si sit qui tribuere possit. xxxiij. q. ij. admonere. secundum Ioan.

QVod autem. Hęc quæ. diuidit in duas partes, in quarum prima probat per

† lib. iij. dialogo. c. xxxj. Michael Ritius in historia ac te medij. Raphael Volaterr. Geographiæ libr. viij. ad finē uocat Hermogildum hunc martyrē.

QVAESTIO. II.

r ps

QVòd autem post mortem nullus excōmunicari ualeat, uel absolui, ex uerbis Euāgelij demonstratur, quibus dicitur: Quodcunque ligaueris super

terram[a], *&c. Super terram, inquit, non sub terra:*[b] *ostendens quòd uiuentes pro uarietate suorum meritorum soluere possumus uel ligare, de mortuis autem sententiam ferre nō possumus.*

Vnde Leo papa scribens Rustico Narbonensi episcopo.

Non possunt ab ecclesia absolui post mortem, qui in hac uita ab ea noluerunt absolui.

CAN. I.

De cōmunione[c] priuatis & ita defunctis, eorum causa iudicio[d] Dei reseruanda est: in cuius manibus[e] fuit, ut taliū obitus nō usque ad cōmunionis remedium differretur. nos autē, quibus uiuentibus nō cōmunicamus[f] mortuis cōmunicare non possumus.

Item Gelasius† papa Fausto magistro fungenti legationis officio apud Constantinopolim.

Ecclesia uiuētes potest ligare uel soluere, non mortuos.

CAN. II.

Legatur ex quo est[g] religio Christiana, uel certe detur exemplū[h] in ecclesia Dei, à qbuslibet pontificibus, aut ab ipsis Apostolis, aut ab ipso denique saluatore ueniam[i] nisi se[k] corrigentibus[l] fuisse[m] cōcessam. Auditum enim sub isto cælo non legitur omnino, nec dicit quod ex eorum uoce depromitur: Date ueniam nobis, dum tamen nos in errore duremus. Id quoq; pariter etiam ostendant, qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua lectione, quòve documento siue à maioribus nostris, siue ab apostolis ipsis (quos potiores meritò fuisse non dubium est) seu ab ipso saluatore Domino, qui iudicaturus creditur uiuos & mortuos[n] siue factum est unquam, uel faciendum esse mandatur. Mortuos suscitasse Christum legimus, in errore mortuos absoluisse non legimus: & qui hoc tantum faciendi[o] solus habuit potestatem, beato Petro Apostolo principaliter mandauit: Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis[p] & quodcunque ligaueris super terram, &c. Super terra, inquit: nam in ligatione defunctum, nunquam† dixit absoluendum[q].

Item Vrbanus Guilimundo episcopo.

per quinque cap. quod nullus potest ligari uel solui post mortem, supple nisi in tribus casibus positis in summa. Secunda ibi, His authoritatibus. Ioā. de Fant.

Quod autem. Summam istius secundæ quæstionis collige. j. ea. c. ult. & extra de sen. excom. à nobis. ij. Sed nota quod post mortem non potest quis accusari[*] nisi in tribus casibus. De hæresi. j. ead. c. ulti. Vel si hæreticos instituit hæredes. extra de hære. c. si quis episcopus. Vel si in notorio crimine decesserit. lxxxviij. distinct. neque. s. proxi. quæst. v. placuit. Alij uero uolūt plures casus addere, quod ubicunq; potest agi de crimine propter bona alicuius. semper possit accusari: ut in crimine læsæ maiestatis, hęreseos repetundarum, & alijs. C. ad le. Iul. maiest. l. ulti. C. de hære. manichæos. ff. de accus. l. ex iudiciorū. C. si reus uel accus. l. ult. C. de aposta. apostatarum. argu. extra qui fi. sint legit. c. causam. Sed dic quod leges non permittūt aliquē accusari post mortem, nisi ꝓpter bona tantum, non quod excommunicetur, uel alia pęna afficiatur, nisi in filijs. vj. q. ō. j. §. uerum. unde considerata legis intentione, quæ tantū ad bona agit, patet secundum eam quod accusari non potest ut excommunicetᷓ: sed de quocunq; crimine ciuiliter agi posse contra defuncti hęredem propter damna illata resarcienda. & hoc secundum canonicā æquitatem: argu. xvj. q. vj. si episcopum. extra de rapt. cap. penul. extra de usur. tua. licet secundum leges secus distinguitur. Procedit hoc modo in quæstione. primo probat usque ad §. his authoritatibus quod non potest excommunicari post mortem: abinde contrarium.

[a] Super terram. nisi cum iam est in aliqua arca mortuus etiam super terram. arg. ff. de relig. l. diui.

[b] Sub terra. hoc falsum. extra de senten. excommunica. à nobis. ij.

[c] De communione. supple dicimus.

[d] Iudicio. s. xj. quæstio. iij. quicunque intra. s. xxiij. distinct. quorundam.

[e] Manibus. j. de pœnit. dist. iiij. si ex bono.

[f] Non communicamus. nec communicare debemus, & sic soluitur contra j. de pœnit. distin. j. multiplex. uersic. his autem qui. ubi dicitur, quod si constat per indicia quod conuerti uoluit, orandum est pro eo in ecclesia: ut xxvj. quæstio. vj. his qui extra de senten. excommu. à nobis. ij. quia ex quo per eū non stabat, ei communicare debemus & ita est absoluendus post mortē. extra de sent. excom. à nobis.

[g] Legatur ex quo est. id est, incœpit esse.

[h] Exemplum s. distinc. xx. de quibus.

[i] Veniam. ut s. distinctio. 50. absit. & capi. si quis præpostera. s. distinct. iiij. denique. contra. sed hic ueniam, id est, remissionem peccati: ibi ueniam id est, impunitatem.

[k] Nisi se. pœnitentibus tantum delicti ueniam indulgemus. C. de hæret. manichæos. ut j. de pœniten. distinct. j. neminem. & de consecra. distinct. iij. omnis qui.

[l] Corrigentibus. s. distinct. ix. ego solus. s. iiij. quæstione iij. sola.

[m] Fuisse. nam non solum merita, sed etiam corpora nobis defecerunt. xxxiiij. distinct. fraternitatis.

[n] Mortuos. ut Lazarum.[z] extra de senten. excommu. à nobis. Vel intellige de mortuis per peccatum. de pœnit. distinct. j. §. hoc idem probatur.

[o] Faciendi scilicet peccata dimittere, mortuū suscitare, de pœ. dist. j. uerbum. de confe. disti. iiij. nemo tollit.

[p] Et in cælis. Hoc intellige de uera ligatione: nam iam uere ligatus non est qui quo ad Deum absolutus est. extra de senten. excom. à nobis. aliter etiam M. & H. exponunt hāc authoritatem, Quodcunque ligaueris super terram. id est, inter uiuos, quantum ad ipsum ligantem. quasi dicat, dum tu es super terram, ligare potes & mortuum tantum quo ad ecclesiam.

[q] Absoluendum. s. dist. lv. si euangelica. argu. ff. de test.

Matt. 16. c

Accusari post mortē an possit aliquis.

[*] Quia crimina morte extinguunt 24. dist. c. quorūdam. ff. de bon. eorū, qui ante sententiā mor. si. consci. l. ult. sed fallit in casibus ut sequitur.

† Scilicet j. & habetur in j. tomo conciliorum.

Mat. 16.

[z] Ioā. xj. & filium uiduę. Lucę xvij. & Marc. 5. c

† Alias, nusquam. Quodcumque ligaueris, &c. qualiter ĩtelligitur.

testi.quæsitum.Argu.contra ff.de sponsa.oratio.istius brochardi solutionem habes in text. xxxviij.quæstio. ij.quos Deus.

SAne. Sic pone casum quod iste R. fuerat excommunicatus cum suis complicibus: sed postea absolutus ab Vrbano in natalitijs beati Petri: sed tamen quia non satisfecerat ante mortem post sententiam absolutionis de his quæ forte alijs abstulerat: episcopus iste nolebat, ut pro eo fierent in ecclesia oblationes. Dicit ergo Vrbanus, quod licet possit eius intentio merito commēdari, ueruntamen nō est de iure quod facit. nam cum iste nec excommunicatus esset, nec excōmunicatis communicasset, non potest ei istud negare: & secundum hoc dicit sub qua sponsione nos eis, id est, Richardo & suis complicibus indulsimus absolutionem excōmunicatiōis qua tenebantur. Alij autē aliter ponunt sic, ꝙ non fuerat excommunicatus: sed in aliquibus offenderat, nec satisfecerat. & secundum hoc fideles se, refertur ad id quod præcedit peccatoribus & prædonibus. & quod dicit sub qua sponsione, refertur ad hoc qđ præcedit, & fideles se in posterum pollicentur. & tunc dic absolutionem non sententię, sed peccatorum. Sed nō ne bene faciebat episcopus qui nolebat oblationem eius recipere, si in mortali decesserat, licet non sit excōmunicatus, nec excommunicatis communicasset? Dico quod non, nisi ubi crimē esset notorium: alias nunquam. sed de huiusmodi oblationibus notaui. xc. distinct. oblationes.

Non oportet ab eorum eleemosynis post mortem abstinere quibus in uita cōmunicare non destitimus.

CAN. III.

SAnè quod super Richardo filio Borelli uestra fraternitas se egisse innotuit pro zelo Dei, [a] & animarum salute, & charitate, laudamus: sed non est adeò timendum: nō adeò est uobis ab eius eleemosynis abstinendū. Inter cæteros quippe nostræ fidei patres, beatus Leo papa doctor egregiꝰ: quibus uiuis (inquit) non communicamus, nec mortuis communicare debemus. Cōstat ergo, quibus uiuis (ut ex opposito [b] loquamur) communicamus, mortuis quoq; communicare possumus. Nos planè inter duo oppugnātia positi, inter impios uidelicet & schismaticos [c] schismaticis ullo modo [d] cōmunicare nō possumus aut licet: peccatoribus uerò & prædonibus [e] dispensatiuè propterea communicamus, quia & ecclesiam hactenus sustentauerunt, & fideles se in posterum pollicentur: alioqui oportet nos de huius mundi partibus [f] exire: sub qua etiā sponsione nos eis nuper in beati Petri natalitijs absolutionem indulsimus. quia ergo prædictus uir neque excommunicatus nominatiuè, [g] neque communicans cum excommunicatis ex nomine exijt, [h] sed in domini sui fide atq; seruitio permansit: licet nobis dispensatiuè, [i] id est, quamdiu eos patimur eorum eleemosinis communicare, & defuncti animā Christianæ religioni omnibus modis adiuuare.

Item Gelasius papa uniuersis episcopis per Dardaniam siue per Illyricū constitutis.

De eodem.

CAN. IIII.

NEc quisquam nobis omnino persuadeat Achatio præuaricationis suæ crimen fuisse laxatū: quia qui postquam in collegium recidens prauitatis iure meruit ab apostolica communione secludi in hac eadem persistens damnatione defunctus est absolutionē quam superstes [k] non quæsiuit, omnino nec meruit, nec mortuus iam potest impetrare. Si quidem ipsis Apostolis Christi uoce delegatum est: Quæ ligaueritis super terram, & reliqua. Cæterùm de eo, qui in diuino iudicio est constitutus, nobis fas non est aliud decernere, præter id, in quo eum dies supremus inuenit: [l]

a Pro zelo Dei. Et ita licet factum reprobetur, intentio tamen commendatur. Arg. de consecra. distinctio. iiij. cap. perlatum. alias non. contra. Sola uoluntatis forma mouebat opus. [a] &, Quicquid agunt homines, &c.

Ad hoc 14. q. 4. c. ulti.

b Ex opposito. Ex consensu contrario: imo, ex contrarijs: arg. de pœni. distin. ix. cap. j. viij. q. j. sciendum. arg. xxxiiij. q. v. qui sitit.

c Schismaticos. De numero quorum est Richardus.

d Vllo modo. s. ead. q. j. schisma.

e Et prædonibus. de quibus quid iuris sit, si aliena non restituant, quære extra de rapto. super e. & xiiij. quæstio. vj. si res.

f Partibus. s. ij. q. j. multi.

g Nominatiue. per hoc dixit hic Martinus figens hic pedem, ꝙ si quis communicaret ei qui incidit in canonem, antequam denūtietur, non erit excommunicatus: sed confunditur, extra de sent. excom. cum desideres. Nec multum facit pro eo quod dicit nominatiue. non enim refert an proprio nomine an alijs indicijs excommunicetur quis. ff. si cer. pet. certum.

Excommunicatus est qui cōmunicat excōmunicato à canone etiā ante denuntiationē.

h Exijt. sup. nec alias erat in aliquo peccato publico: q̃a tunc idem esset: ut s. ead. q. in prin.

i Nobis dispensatiue. Quærit in quo fuit dispensatum, cū hoc non posit ei denegari? Dic ꝙ ideo dicit hoc, quia omnes uiæ Domini misericordia & ueritas. xxxiij. q. ij. admonere. Vel ideo dicit dispēsatiue, q̃a nō cōpellebant eum ad satisfactionem. Vel hæc ideo fuit dispensatio, quia cum potuisset cōpelli ad satisfactionem, non fuit compulsus: possunt tamen hæredes eius compelli: ut extra de rapto. in literis. & ij. quæstio. j. in primis. [a]

Viæ domini misericordia & ueritas. Matt. 16. c

[a] Vel dic quod ideo dicit dispēsatiue. quia ante actā pœnitētiā ei sacramenta conceduntur. B. Vel dic dispēsatiue quasi dic. non de rigore iuris nisi primo satisfecisset. extra de uerbo. sig ex parte. Ioā. de Fant.

k Nec quisquā. Superstes. argu. ꝙ licet hæredes usurarij satisfaciant de usuris, usurario tamen post mortem communicandū non erit, si superstes absolutionem & pœnitentiam nō quęsiuit: arg. j. xxxvj. q. vj. qui recedunt. arg. extra de sent. excom. à nobis uide cap. ij. de usur. lib. vj.

Vsurario post mortem nō est communicandum.

l Inuenit. Nā in eo loco quis cōuenit, in quo reperitur. iij. q. vj. c. j. de pœ. dist. j. nunquid Cain. C. ubi quis de

de curiali uel cohortali. l. ulti. Domini legum intelligunt si ibi habet forum ratione rei petitæ, uel ratione contractus uel criminis: licet P. dixerit quod ubicunque reus reperitur, posit conueniri: ut C. vbi de crim. agi. opor. l. j. B.

a Atque. Supple, nil aliud debetis facere.

b Nomine. Id est, errore eius, &c. quo errore obligati sunt diabolo: nam nomen accipit pro obligatione. s. ead. q. j. aduocauit. Vel dic, nō debetis participare cum aliquo eorum prorsus (nisi pro sed, &c.) sed refutare nomen eius & complices, &c.

c Damnationis. Relaxare. s. xj. quæst. iij. qui iubente. s. ea. legitur.

His authoritatibus. Hæc est secunda pars quæst. secundum Ioā. de Fant.

d Non mortuos. Licet etiam mortui essent. Sed uidetur quod iste post mortem non posit excommunicari: quia admonitio semper debet præcedere uindictam. xij. qō. ij. indigne. ita & absens non potest excommunicari. iij. qō. ix. absens. Sed dic in hoc casu speciale esse. Vel dic quod fuit admonitus a canone. xxiij. qō. v. administratores. Sed quid si aliquis uoluit eum defendere, nunquid admittetur? sic. ff. de pcu. seruum. §. publice. & maxime cum in causa criminali pro inuito quis posit appellare. ff. de ap. non tantum. Sed quomodo admittetur, cum non posit cauere de rato? sed ratum uidetur habere, ex quo non opponit obicē contrariæ uoluntatis. de consecr. distinct. iiij. quæris, &c.

Excommunicatio an posit post mortem in aliquem ferri.

e Sane. Id est, bene & sapiēter.

CASVS. Probat v. synodus hæreticos post mortem excommunicari posse. Primo multiplici authoritate Aug. Secundò authoritate multorum episcoporum qui hoc fecerūt. Tertiò authoritate Rabani episcopi. Quarto authoritate ecclesiæ Constantino. Quinto authoritate Theophyli. Sexto repetit synodus authoritatem Augusti. & ecclesiæ Constantinopo. Vel dic quod in fine loquitur de uera ecclesia Romana.

atque [a] ideo, nisi eius nomine [b] refutato, ceterisq; consortibus huius erroris, cum nullo prorsus eorum participare debetis mensæ dominicæ puritatem: quam maiores nostri semper ab hæretica magnopere seruauerunt pollutione discretam.

Item Leo Papa.

Incorrigibilis, damnationis sententia relaxari non potest.

CAN. V.

Damnationis sententiam quicunque meretur accipere, si in suo sensu uoluerit permanere nullus relaxare [c] poterit.

2 His authoritatibus probatur, quòd uiuentes non mortuos [d] soluere possumus uel ligare. verùm hoc non de omni crimine intelligendum est. sunt enim quædam crimina, de quibus etiam post mortem accusari potest quilibet uel damnari, ueluti hæresis.

Vnde in prima actione synodi legitur.

Hæretici etiam post mortem sunt excommunicandi.

CAN. VI.

Sane [e] profert a quibusdam qui dicunt oportere post mortē hæreticos anathematizari, & sequi in hoc doctrinam sanctorum patrū, qui non solùm uiuētes hæreticos cōdemnauerunt, sed etiā mortuos: sicut eos [f] qui iniustè condemnati sunt, reuocauerunt post mortem, [g] & in sacris dicticis [h] scripserunt: quod factum est in Ioanne & in Flauiano religiosæ memoriæ episcopis Constātinopolitanis. Item in actione v. Augustin. ait: Et si fortè isti libri ita designāt [i] traditorem suū, sicut Dominus designauit Iudam: legatur in eis nominatim & expresè uel Cæcilianum [k] uel eius ordinatores eorundem librorum [l] fuisse traditores: & nisi eos anathematizauero, ipse cum eis iudicer tradidisse. Quæ modò recitata sunt, Augustin. sanctæ memoriæ consuluit & statuit teneri ab initio in ecclesia. Impium enim dogma iam inculpatum est & condemnatū, & eos qui tali dogmati obnoxij sunt, anathematizari uoluit ecclesiæ traditio, licet etiam mortui essent. Ideo sanctæ memoriæ Augustin. dicit: si modò conuinceretur Cæcilianus de his quæ inferuntur ei, etiam post mortem eius illum anathematizo. Item multi episcopi congregati sunt & quædā de diuersis causis ad ecclesiasticum statum pertinentibus disponentes, de ipsis statuerunt defunctis, qui suas facultates hæreticis reliquerunt, [m] ut etiam post mortem anathemati subijciantur. Sunt autē & Augustini sanctæ memoriæ epistolæ dicentes, quòd si qui in uita sua non rectè sapuerunt, licet non cōdemnati fuissent adhuc uiuentes, tamen demonstrato pecca

f Sicut eos. Supra xj. quæst. iij. quicunque. s. ea. q. de communione.

g Post mortem. Contra. xxiij. dist. quorundā. & extra qui fil. sint leg. causam. sed speciale est hic, & in casibus quos not. s. in principio quæstionis.

h Dicticis. Dicticæ sunt tabulæ [1] a dico dicis. Vñ Martialis, Clerice dictica lateri ne dempseris unquā. Et est ar. quod si in aliquo lapide uel columna inueniatur scriptura, [2] fides est ei adhibenda. arg. iij. qō. vij. postulatus. [3] arg. cōtra. C. de relig. & sumpt. fu. monumentorum.

1 Id est, asseres de cera. Ioā. de Fant.

2 Adde Bar. & oēs in l. monumentorū. j. gl. alle. & quod no. gl. in l. in testamēto la j. ī uer. scriptura. iūcto tex. ff. de cōd. & demon. per Bar. ī l. j. ē albo scriben. & Bald. in l. uel quod. ff. de reli. & Bart. in l. j. §. si. ff. de bo. pos. secū. tab.

h Dicticis. Dicticæ sunt columnæ ubi imagines patrum in suo catalogo ponuntur. Ioan.

i Designāt. j. de cōsec. dist. ij. cum omne crimen.

k Vel Cæcilianū. s. xxiij. quæst. iiij. ipsa pietas.

l Eorundem librorum. Sed quid si in scrinio alicuius inueniantur rationes uel instrumēta, per quæ patet eum usurarium fuisse: nunquid potest excommunicari? uidetur quod sic, nisi de usuris satisfecerit, quod tamen non est uerum ubi occultum fuit.

3 Nam in contumacia uidetur esse defunctus, &c. ut dicitur. j. ea. in glo. sed qualiter, &c. & adde quod dicitur. s. ea. ne quis quā. in gl. Archid.

m Reliquerunt. Vt extra de hæret. si quis Episcopus. nec est ita in alijs illicitis collegijs. nam licet non posit

to etiam iſti poſt mortem anathemati a ſubijciantur. Item ſi uera ſunt quæ Cæciliano obiecta ſunt, & nobis aliquãdo poſſunt monſtrari, b ipſum mortuũ anathematizaremus. Item dicis mihi licere ét de mortuis iudicare: quia iudicium non tantũ de uiuis, ſed etiã de mortuis ſolet fieri. Item Rabanus ſanctæ memoriæ eps factus Ediſſenæ ciuitatis, qui in ſacerdotib. reſplẽduit, Theodorum, Moſophenum poſt mortem in eccleſia anathematizauit.

Item Romanorum c etiã eccleſia, ante annos paucos Dioſcorum qui fuit Papa eiuſdem eccleſiæ, etiã poſt eius mortem anathematizauit: cũ nec in fide peccaſſet, d & hoc oẽs homines ſciunt, qui degunt hic Romæ, & maximè qui in dignitatibus exiſtunt, qui etiã eidem Dioſcoro communicatores permãſerunt uſq; ad mortem eius. Item ſi ad tempora Theophyli ſanctæ memoriæ uel ſuperius aliquis recurrerit, etiam Originem e inueniet poſt mortem anathematizatum: quod etiam in iſto fecit & ueſtra ſanctitas, & Vigilius religioſiſsimus Papa antiquioris Romæ. Item ſancta ſynodus dixit, Sufficiunt quæ dicta ſunt & prolata, eccleſiaſticã traditionem demonſtrare, quòd oportet hæreticos etiam poſt mortem anathematizari. Item in actione quarta, ſancta ſynodus dixit: Auguſtini ſanctæ memoriæ qui inter epiſcopos Aphricanos ſplenduit, diuerſæ epiſtolæ ſunt recitatæ ſignificantes, quia oportet hæreticos etiam poſt mortem anathematizari: talem autem eccleſiaſticam traditionem & alij Aphricani epiſcopi reuerendiſsimi ſeruauerunt: ſed & Romana ſancta eccleſia, quoſdam epiſcopos etiam poſt mortem anathematizauit, licet in uita ſua pro fide nõ eſſent accuſati, & utrunque apud nos habita geſta ſignificant.

QVAEST. III.

1 ps

Qvòd aũt f ꝑ peccato alicuius tota familia excommunicãda ſit, multorum exemplis probatur. Pro peccato g nanque Sodomitarum, paruuli eorum qui beneficio ætatis paterna flagitia neſciebãt, cæleſti igne ſunt cõſumpti. Item pro peccato Amalechitarum, nõ ſolùm paruuli eorum ſed etiã bruta animalia uſque ad mingentem ad gentem ad pa-

Gen.19.c

1.Reg.15.a

ſit ligari illicito collegio, poteſt tamen cuilibet de collegio. ff. de rebus dub. cum ſenatus.

a Anathemati. Arg. ꝙ cognito errore, etiam poſt mortem excommunicantur hæretici.

b Monſtrari. Sed qualiter demonſtrabitur iſtud? Dicunt quidam, ꝙ denuntiatiue. & ſatis uidetur hæc ratio ſufficere: tamen ſi denuntiatiue probaretur contra quẽ uiuentem aliquid, & nollet corrigi, excommunicaretur. At iſte eſt in contumacia, in quã deuenit ex culpa ſua, à qua non poteſt exire, & ideo poteſt excommunicari. Quidam tamen dicunt (cum quibus eſt Hug.) ꝙ non eſt aliquis admittendus denuntiatiue: imo oportet quod inſcribat ſe, & quod ſe obliget ad talionem. iiij. quæſtione iiij. c. ij. Sed cui pœnæ ſupponetur? dico quod ei cui ſupponeretur iſte ſi uiueret: ſed non cui modo ſupponitur, 1 nec mirum, cum grauius ſit peccare in mortuum, quam in uiuum: ut C. de ſepul. viola. qui ſepulcra.

1 Supponit. gl. ſingu. Ludo. Rom. ſingu. 778.

Peccare grauius ẽ in mortuũ quã in uiuum.

c Item Romanorum. Id eſt, Conſtantinopolitanorum.

d Nec in fide peccaſſet. Tantum, ſed in Rom. pont. ſentẽtiam excommunicationis protulit: ut dixi xxj. diſt. in tantum. uel nõ peccauit in fide, ut eſſet inuentor hæreſis, ſed ueteris imitator: uel articulos fidei tenebat, ſed aliter errabat: ut ſ. xv. di. c. j. arg. xl. diſt. ſi Papa. contra ſed hoc de Cõſtantinopolitano.

e Origenem. Non loquitur hic de Origene de quo habemus infra ea. quæſt. iij. quidam. uerb. Origeniani. alium enim errorem habuit iſte: quia dixit omnem hominem eſſe ſaluandum, per illud, nil odiſti eorum quæ feciſti. & ita dicebat Deum adeo miſericordem, quòd non iuſtum. præterea dicit Chriſtum iterum paſſurum in aere pro diabolis ſaluandis. Sed cum iſte damnatus fuerit, nonne & eius ſcripta? utique. extra de hære. fraternitatis. quid eſt ergo quod quædam opuſcula eius recipiuntur. Dic ꝙ recipiuntur non quia eius ſunt, ſed quia eccleſia approbauit. 1 omnia enim noſtra facimus quibus authoritatẽ impertimur: ut C. de ueter. iur. enucl. l. j. §. j.

Salus æterna nõ omnibus dabitur.

1 Dic xv. di. ſancta. uerſ. item Origenis.

Vod autẽ. Hæc quæſtio diuiditur in ſex partes, in prima quarũ probat, ꝙ nullus pro peccato domini ſui debet excommunicari, licet quandoque temporaliter puniatur unus pro alio ſine culpa, non ſine cauſa. de quibus multa ponit exempla. Secunda ibi, ut ergo. Tertia ibi, illicita. Quarta ibi. Quia uero. Quinta ibi, Quia uero. Sexta ibi, Ideo. Ioannes de Fant.

f Quod autem. Hic intitulatur qõ. iij. in qua quæſitũ fuit, an pro delicto domini, familia eſſet excommunicanda. & tu ipſe diſtingue: quia eſt pœna corporalis, & eſt pœna ſpiritualis, pœna corporali ſæpe punitur unus ꝑ alio, ut vj. quæſtio. j. ſi quis cum militibus. & de cõſe. diſt. j. in ſancta. & not. ſ. j. qõ. iiij. in ſumma. Item pœnæ ſpirituali dupliciter: aut interdicti, aut excommunicationis. pœna interdicti bene punitur unus ꝑ alio. extra de ſpon. c. non eſt uobis. ſimiliter alia pœna ſpirituali: ut xc. diſtinct. oblationes. xvij. qõ. iiij. miror. extra de fi. presbyt. per totum. j. qõ. v. quicunque ſed pœna excommunicationis non, niſi (ut quidã dicunt) enormitas delicti aliud ſuadeat: ut ĩ. ea. c. ſi habes. extra de ſententia excommu. inter. in fin. Sed pœna æterna nemo punitur pro alio. xj. quæſtione iij. illud. Gratia. pro utraque parte allegat.

Familia an pro delicto dñi ſit excommunicanda.

g Pro peccato, ſ. j. qõ. iiij. §. item peccato. Achor,

Ad

rietem: [a] *iussa sunt à domino deleri.*

Itẽ Dathan & Abirõ authores schismatis fuerũt cõtra Moysen & Aarõ: nec tantùm ipsi soli sed omnis substãtia eorum cũ ipsis descẽdit ad inferos. In nouo etiã testamẽto nõnunquam peccatis exigentibus grauis pestilẽtia desæuisse legit: quæ et illos inuoluit, qui peccati conscientiam nõ habebant. Si ergo tã seuerißimè ꝓ peccatis parentũ inueniunt paruuli puniri, nulli dubiũ est, quin pro peccatis eorundẽ sententia excõmunicationis pariter feriri ualeant.

His itaq; respõdetur, ꝓ peccatis parẽtum paruulos corporaliter flagellari, ex uerbis Euangelij apparet, ubi apostoli de cæco nato Christũ iterrogasse dicunt: Rabbi, quis peccauit, hic, aut parẽtes eius, ut cæcus nasceret? In quibus etiã illud cõpletur, quod dominus ait ad Moysen: Ego sum Deus zelotes, uisitans peccata parentũ in filios usque in tertiã et quartã ꝓgeniẽ. Spiritualiter autẽ peccatis parentũ paruuli nõ tenẽtur, [b] *ex quo per sacramentũ regenerationis ab originali peccato fuerunt emundati. Vnde per Ezechielẽ dominus ait: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. filius enim non portabit iniquitatem patris, neq; pater iniquitatẽ filij. Iustitia iusti super eum erit: & impietas impij erit super eũ, &c. quæcunque etiã peccata parentes commiserunt, filius ex quo personaliter ab eis separatus fuerit. ei nõ imputãtur ad pœnam. Vnde pee cato Adæ ide o omnes posteri teneri dicunt, quia nondum aliquis ex illo materialiter fuerat proseminatus quia uerò apud Deum nõ sententia sacerdotum sed uita eorũ quæritur, patet quòd non est notandus sententia, quẽ peccati macula non inficit. Hinc Paulus Corinthijs scribens ait: Si quis frater nominat fornicator, aut auarus, aut idolis seruiẽs, cũ his nec cibũ sumere debetis.* 1.Cor.5.d *Ex quibus uerbis datur intelligi, quòd nisi primũ aliquis nominatus fuerit de crimine, id est, uel corã iudice accusatus uel cõuictus, uel ĩ iure ipse de se cõfessus fuerit quòd nec sentẽtia est feriendus, nec ab eius communione abstinẽdum est. Nõ ergo pro alicuius peccato, tota familia excommunicanda est.*

Vnde Augustinus scribit ad Auxilium episcopum. † Epistola 75.

Pro peccato patris non est filius anathematizandus.

CAN. I.

SI habes de hac re sententiam, certis rationibus uel scripturarum testimonijs exploratam, nos docere digneris, quomodo rectè anathematizetur [c] filius pro peccato patris, aut pro mariti [d] peccato uxor, aut pro domino seruus, aut quisquam in domo etiam nondum natus, si eorum tempore quo uniuersa domus est anathemate obligata, nascatur, nec ei possit per lauacrum regenerationis in mortis periculo subueniri. Hæc enim [e] fuit corporalis pœna [f] qua legimus quosdam contemptores Dei, cum suis omnibus, qui eiusdem impietatis participes fuerunt, pariter interfectos: tunc quippe ad terrorem [g] uiuentium mortalia [h] corpora perimebantur, quandoque etiam moritura. spiritualis autem pœna, qua fit quod scriptum est, Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælo: Matt.16. animas obligat, de quibus dictum est: Vt anima [i] patris, ita & anima filij mea est. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Ezec.18.a Audistis [k] fortaßis aliquos magni nominis [l] sacerdotes, cum domo uas

Num.16.c

[a] Ad mingẽtem ad parietem. id est, usque ad canem uel infirmum, qui propter debilitatẽ adhæret parieti, & mingit.

[b] Non tenentur. s. dist. vj. undecũque. & cap. nunquam.

[c] SI habes. Anathematizet. alias minori excommunicatione, bene unus pro alio punitur, & sic non sunt contraria. xc. dist. oblationes. xvij. q. iiij. miror extra de spon. non est uobis.

[d] Aut pro mariti. nec etiam ciuiliter, uxor pro marito cõuenitur. C. ne uxor pro mari. l. j. per totum. nisi in casu ubi res uxoris pro marito intelliguntur obligatæ. C. de primipil. l. j. & ij. & iij. in fin. lib. xij.

[e] Hæc enim. antipophora est ꝙ posset dici, quia inuenio unum pro alio punitum.

[f] Pœna. Certe in hoc grauiter excedunt: nam istud specialiter eis concedit alijs etiã interdictis, extra de spons. non est uobis. Sed pone, ꝙ poßit anathematizari sic familia ꝓ peccato alicuius, uel ciuitas tota, nũquid erunt excommunicati qui nascuntur sic quam primum sunt baptizati, an nõ? pro hoc facit quia eadẽ familia est. vij. q. j. denique. ff. de iudi. ꝓponebatur. Quidã tamen dicunt, quod qui nascuntur, non sunt excõmunicati.

Ioan.9.a

Ciuitate tota excõmunicata qui nascũtur, quando sũt excommunicati.

Exo.20.a

[g] Ad terrorem. ij. q. vij. quapropter.

[h] Mortalia. & ideo non uĩ esse magnũ, si id faciam quod alias facturus essem: ut s. proxi xj. qõ. j. quid culpatur. ff. de condi. cau. da. l. si pecuniam. §. ult.

Exo.18.a

[i] Vt anima. s. j. q. iiij. Iudæi.

[k] Audistis. Alia antipophora.

[l] Magni nominis. ironice.

Idonei.

quempiam anathematizasse peccantium: sed forte si essent interrogati, reperiuntur idonei [a] inde reddere rationem. Ego autem si quis à me quæsierit utrū id rectè fiat: quid ei respondeam, non inuenio. nunquam hoc ausus, sum de quorundam facere facinoribus unanimiter aduersus Ecclesiā ꝑpetratis, nisi grauissimè [b] cōmouerer. Sed si tibi quod iustè id fiat Dominus reuelauit, nequaquam iuuenilem ætatem tuam, & honoris ecclesiastici rudimenta, contemno. senex [c] enim, à iuuene, & episcopus tot annorum à collega nec dum anniculo paratus sum doceri, quomodo possim uel Deo uel hominibus iustam reddere rationem si animas innocentes, pro scelere alieno (quod non trahunt ex Adam, in quo omnes peccauerint) spirituali supplicio puniamus? Etenim Classiani filius & si traxit ex parente noxam primi hominis, sacro fonte baptismatis expiandam: [d] tamen quicquid postquā eum genuit, peccati pater eius admisit, ubi particeps ipse non fuit, ad eum nō pertinere. [e] quis ambigit? Quid dicam de coniuge? [f] Quid de tot animabus uniuersæ familiæ? Vnde & si una anima per istam seueritatem disciplinæ qua tota domus ista anathematizata est, sine baptismate de corpore exeundo perierit, innumerabilium mors corporum, si de ecclesia homines innocentes [g] uiolenter abstrahantur & interficiantur, huic damno non potest comparari. Si ergo de hac re potes reddere rationem, utinam, & nobis rescribendo præstes, ut possimus & nos. Si autē nō potes, quid tibi est incōsulta cōmotione animi facere? Vnde si interrogatus fueris, responsionē rectam non uales inuenire? Hæc autem dixi etiam si filius noster Classianus aliquid admisit, quod tibi anathemate plectēdum iustissime uideretur.

2 *Vt ergo ex hac authoritate euidētissimè monstratur, illicitè excōmunicat quis pro peccato alterius: neq; aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius in totā familiā sententiam ferunt excōmunicationis. Illicita autē excommunicatio nō tātum nō lædit, sed excommunicantem condemnat.* †

Vnde Gregorius scribit Magno Mediolanensi [h] *episcopo* †.

Illicitè si aliquis excommunicat, semetipsum, non illum, condemnat.

CAN. II.

COmperimus quòd Laurentius [i] quōdam frater & coepiscopus noster nullis te culpis exigentibus communione priuauit. [k] Ideoq; huius præcepti nostri authoritate munitus, [l]

Testis rationē sui dicti assignare debeat.

[a] Idonei. & ita nō sufficit dicere, nisi ratio dicti assignet. ij.q. vij. criminationes. Argu. contra de pœni. distin. iiij. si ex bono. ff. de legi. non omnium. & s̄. ꝓxi. q. iiij. de Tyrijs. & est hic ar. testes non esse recipiendos, qui dicunt se rem scire, nisi qualiter & unde nouerunt declarent. nisi enim omnia inquirantur, non potest perueniri ad ueritatem. xxiij. q. viij. occidit. & argu. s̄. xvij. q. iiij. miror. argu. xxxv. q. vj. de parentela. & iiij. q. iij. si testes. extra de sent. & re iud. sicut. Dic de omnibus nō redditur ratio, inspecta ratione uoluntaria. unde illud, Sic uolo, &c. sed inspecta naturali ratione secus. C. de his q ue. æta. impe. l. ult. Ioā.

[b] Nisi grauissime cōmouerer, Genus loquendi sicut & illud: ego non facerē tale quid, nisi essem extra memetipsum. posset tamen prohiberi familiæ, ne domino communicaret, forte propter atrocitatem facinoris: ut arg. extra de senten. excom. inter alia. in fi. & xvij. q. iiij. miror. & no. xj. q. iij. quoniam multos. Sed nūquid hoc licebit, si grauissime commoueretur? non. innuit ergo nō qd fieri deberet, sed quid fieri posset. solēt quippe homines recentioribus factis turbulentius excitari: ut xxiij. q. v. c. ij. & xj. q. iij. ista.

Episcopus nō erubescat à subdito doceri.

[c] Senex. reprehensibilis est enim episcopus. qui à perito subdito contemnit edoceri: ut s̄. xxxviij. dist. c. ulti. s̄. distinc. xxij. de Constantinopo. Et nulla ætas sera est ad discendum usque ad lxxxviij. annum. ff. de fideicom. lib. apud Iulianum. & sæpe reuelatur minori, &c. ut xcv. distin. cap. esto.

[d] Expiandam. j. de conse. distin. iiij. si quicquid.

[e] Ad eum nō pertinere. s̄. j. q. j. dominus declarauit. s̄. j. q. v. c. j. et ult. cōtra.

[f] De cōiuge. s̄. xj. q. iij. quoniam multos. C. de sacrosan. eccl. sancimus. in fi.

[g] Innocentes. argu. maius peccatum esse interficere paganum quam christianum bonum. ar. contra. xxiij. q. v. si non licet. [1] Sed hoc uerum est in illato, nō in commisso, id est, maius peccatum est si una anima ꝑ peccatū infidelitatis pereat, quam si innumerabilium martyrum corpora pro eo trucidarētur. & hoc uidetur litera dicere, si innocentes de ecclesia extrahantur si martyrum corpora pereant, non est damnū: sed dicitur secundū uulgare hominū dānū ibi esse.

Vt ergo. Hæc est secunda pars quæst. in qua probat per octo. cap. quod magis nocet maledicēti, quam illi cui iniuste maledicit. Io.

[h] Mediolanensi. id est, de illa ciuitate nato, uel suffraganeo Mediolan. archiepiscopi.

[i] COmperimus. Laurētius. Is fuit archiepiscopus Mediolanen. distin. xvij. §. hinc etiā. s̄. lxiij. dist. quāto. uel ipse magnus fuit post Laurentium natus.

[k] Priuauit. Argu. contra ff. de re iudi. l. iiij. §. condemnatum. Sed ibi de condēnato in causa pecuniaria, ubi cōtemptus non ligat.

[l] Munitus. Arg. ꝙ sicut solo uerbo excōmunicatur q̄s, ita ex solo uerbo absolui potest: [2] arg. v. q. j. quidam. Argu. contra j. e. §. notandum extra de sent. excō. cū desideres. xj. q. iij. cū aliquis. credo quòd solo uerbo possit absolui: qa omnis res ꝑ quascūq; causas cōtrahitur, &c. extra de reg. iur. c. j. ff. eo. ti. nihil. uel non tenuit hęc sentētia: qa Laurētius erat hæreticus. Ioan.

Paganum interficere an sit grauius q̄ Christianum.

[1] Ad idē l. di. de his. j. uers. si. uerum. & de con se. dis. 4. rebaptizare. ubi de hoc.

† Alias deest, condemnat.

† Imo magno presbytero ecclesiæ Mediolanensis, qui fuerat sine causa excōmunicatus à Laurētio epo Mediolanensi, post cuius obitū scripsit Gre. dicto præsbytero ut dictā iniustā excōmunicationem sperneret: ut patet i registro. Gre. li. ij. c. 65. epist. 26. unde hoc c. sumptum est.

Excōmunicatio & absolutio solo uerbo fieri possunt.

[2] Ad hoc facit quod not. extra de sen. excom. quamuis. in gl. j. de hoc etiam not. xj. q. iij cū aliquis.

Qui

officium tuum securus perage, & communionem sine aliqua sume formidine.

Item Hieronymus in Leuitico. †

Qui non corde sed ore maledicunt, labiorum immūditiam contrahunt,

CAN. III.

QVi negligunt oris maledici consuetudinem a resecare, etiam si nō corde maledicāt, b tamen immunditiam labiorum (secundum Esaiæ uerbum, & inquinamenta oris incurrunt.

Item Hieronymus ubi supra.

Vita, non sententia, quemlibet ligat, uel soluit.

CAN. IIII.

SI qs nō recto iudicio c eorū, qui præsunt ecclesiæ, depellatur & foras mittat, si ipse antea non exijt, hoc est, si nō ita egit, ut mereretur exire, nihil læditur c in eo, quòd nō recto iudicio ab hominibus uidetur expulsus: & ita fit ut interdum ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus d uidetur retineri.

Item Rabanus de ecclesiasticis pressuris lib. primo.

De eodem.

CAN. V.

NOn in perpetuum damnamur, cùm iniustè iudicamur, dicente Psalmista, Nec damnabit illum e cùm iudicabitur illi. f Multi sacerdotum culpam zelo Dei se persequi profitentur: sed dum indiscretè hoc agitur, sacrilegij g facinus incurrunt: & dum præcipites h quasi ad emendandum ruunt, ipsi quoque multò magis in deterius cadunt.

Item ex concilio Parisiensi, tempore Lodouici. †

Qua pœna feriatur, qui illicitè aliquem excommunicat.

CAN. VI.

DE illicita excommunicatione lex Iustiniani Imperatoris catholici quā probat, & seruat catholica ecclesia, constitutione cxxviij. i †ca. ccc. lib. j. decreuit ut nemo pſbyter excommunicet aliquē ante, quam causa probetur, propter quā ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduersus eam aliquē excommunicauerit, ille quidem, qui excommunicatus est, maioris k sacerdotis authoritate, ad gratiam sanctæ communionis redeat. Is autē, qui legitimè l non excommunicauerit, in tantum abstineat à sacra communione tēpus, quantum maiori sacerdoti uisum m fuerit: ut quod iniustè fecerit, ipse iustè patiatur.

Et hinc sanctus Greg. ad Ioānem episcopum iniustè excommunicantem, inter cętera scribit dicēs:

† *Cassatis prius, atq; in nihilū redactis prædictæ sententiæ tuę decretis, ex beati Petri prīcipis Apostolorum authoritate decernimus triginta dierū spatio, te sacra cōmunione n priuatū ab omnipotēti Deo tāti excessus ueniā cū summa pœnitētia ac lacrimis exorare. quòd si hanc sententiam nostram te cognouerimus nō implesse remißius, non iam tantùm iniustitiam sed cōtumaciam fraternitatis tuę cognoscas iuuante Deo seuerius puniēdam: quia nemo præpropere uel præ-*

a QVi negligūt. Consuetudinem. Inducitur ex consuetudine præsumptio: ut distin. xliiij. multis. j. ea. c. Deus. ff. de re milita. l. non omnes. ff. de usu & habi. l. plenum. §. sed si. ff. de accusa. l. si cui.

† Imo Origines homi. 14. ad ca. 24. leuitici.

b Maledicāt. quod fit quando non credunt esse uerū quod dicunt: uel quando pater maledicit filio: ut v. quæst. v. nō osculatur.

c SI quis non recto. Nihil læditur. s. xj. quæst. ult. cui est illata. & ca. & si ad tempus.

Esaiæ 6. b

d Qui intus. s. ij. q. j. nemo. contra. xj. q. iij. c. illud. & cap. quid obest. & dic nihil læditur quātum ad recipiendum unitatem sanctorum, læditur autem quantum ad participanda ecclesiastica ministeria. Sentententia autem pastoris semper timēda est. nam quo ad Deum non potest ecclesia ligare nisi cum emittit constitutionem aliquam: ut s. ea. q. j. c. j. & ij.

Ecclesia qualiter potest ligare.

e NOn in perpetuum. Illum. scilicet iustum.

f Illi. Id est, ad malum illius, id est, iniusti.

g Sacrilegij. item tenetur actione iniuriarum. xj. q. iij. ca. temerarium. & tenetur ad omne interesse, & ad maiorā pœnam si uisum fuerit expedire. extra de senten. excō. sacro. Item crimen sacrilegij dignum est depositione: ut lxxxj. dist. c. Apostolus. nec potest promoueri talis: ut ibi dicitur. Quare ergo tantum pœna suspensionis. xxx. dierum infligitur ei: ut j. ca. proxi. Sed forte ibi loquitur cum agitur ad depositionem. Vel dic quòd nō quodlibet sacrilegium inducit depositionem.

Psal. 36 Sacrilegium est depositione dignum.

ADDITIO.

Nam uaria est pœna sacrilegij, prout no. xvij. q. iiij. c. sacrilegium.

† Scilicet j. filij. Caroli. Magni.

h Et dum præcipites. Iudices nō erūt præcipites ad excōmunicandum: ut extra de appel. repræhensibilis. iniquitas enim omnia præcipitat: uirtus autem lenta est, & omnium percunctatrix. de pœni. dist. ij. inter hæc hircum.

Virtus omnia percūctatur.

i DE illicita. Cxxviij. Hodie non distinguitur liber iste p cap. ponitur autē lex ista in auth. de san. epi. §. omnibus. col. ix. ij. q. j. nemo episcopus.

† In nouel. Et sic dudū post octingentos annos Imperatores faciebāt leges de personis & negotijs ecclesiasticis, & illis ecclesia obediebat. ut s. dist. x. c. de capitulis. c. ult.

k Maioris. Quando superior possit absoluere ligatum ab inferiore, not. xj. q. iij. si eps. Qua autē pœna punit iniuste excōicans habes extra de senten. excommu. c. sacro.

l Qui legitime. etiā si iusta fuerit causa excōmunicationis, ut extra de sen. excom. sacro.

† Sub nec tot sūt cōstitutiōes in corpore authēticorū: sed dic ꝙ appellat hic cōstitutiones diuersitates titulorū: q̃a ut patet in authē. frequēter in una cōstitutione continent plures tituli, secūdū. Io. de Fan.

m Visum. Hodie relinquitur arbitrio iudicis uel episcopi: sed tantum mensis ad hoc præfigitur: ut extra de senten. excō. sacro. Vel dic, quòd secundum arbitrium superioris carebit communione hominum, sed tamen ipso iure est priuatus ingressu ecclesiæ.

n Cōmunione. Hodie tantum ab ingressu ecclesiæ: ut extra de senten. excom. c. sacro.

Manife-

† Hic est tex. Gre. ut etiā stylus indicat & hic debet incipere capi. 7.

posterè, scilicet non commonitus neq; conuictus, est iudicandus.

† *De conuẽtione aũt huius Imꝑatoris manifestorũ* [a] *criminũ lex* [b] *dicit, Quicũq; trib. authoritatib.* [c] *iudicis cõuẽtus est, uel trib. edictis fuerit ad iudicẽ ꝓuocatus, aut uno ꝓ omnibus perẽptorio,* [d] *id est, quod causam extinguit fuerit uocatus, et ꝑsentiã suã apud eũ iudicẽ à quo ei denũtiatũ est, exhibere noluerit, aduersus eũ quasi cõtumacẽ iudicari põt. Quinimo retractari nec per appellationẽ* [e] *negotia possũt, quoties in cõtumacem fuerit iudicatũ. Et hãc sentẽtiã de trib. authoritatibus cõuẽtis, ex Euãgelica* [f] *authoritate Cælestinus ad Nestoriũ dicẽs: et Ephesina synodus de eodẽ decernẽs, & beatus Gregorius ad Ioãnem scribens, comprobauit. De peremptorio scripto Aphricanum concilium demonstrat de Crescomo: ut si cõuentus resipiscere detrectauerit suo cõtemptu et sua contumacia faciẽte, authoritate iudiciaria iam protinus excludatur.*

Itẽ beatus Greg. de sentẽtia iudiciaria ĩ cõtumacẽ scribẽs ad maximũ ꝑsumptorẽ Salonitanũ episcopum dixit: † *Hortamur, ut ad nos uenire omni postposita excusatione festines, quatenus seruata iustitia, hęc de quib. accusaris, et cognoscere, et finire secũdũ canonica instituta Christo reuelãte possimus. Ita autẽ fac: ut ad ueniẽdũ amplius iã moras non ingeras: ne magis ipsa te absentia obnoxiũ his, quæ dicũtur, assignet: et nos ĩter hęc res nõ solũ ꝑ prędicta crimina: quæ purgare subterfugis, sed etiã propter inobediẽtiæ culpã, durius scilicet: ut in cõtumacẽ cogat ex cõcilio ferre iudicium.* [g]

Item Origenes super Leuiticum. †

Vita nõ sententia ab ecclesia aliquẽ eycit, uel ad eã reducit.

CAN. VII.

CVm aliquis exit à ueritate, à timore Dei, à fide, à charitate, exit de castris ecclesiæ, etiam si per episcopi uocem minimè abijciatur: sicut econtrario aliquis dum non recto iudicio foras mittitur, scilicet si ante non exierit, id est, si nõ egerit, ut mereretur exire nihil læditur. Interdũ enim, qui foras mittitur, intus est, & qui foris est, intus uidetur retineri.

Item Augustinus.

Et qui apto sacrilegio, & qui ꝑuersa uita fidelibus non sociãtur, ad ecclesiam non pertinere probantur. CAN. VIII.

DE illis, qui ab ecclesia sunt segregati, [h] nõ dicit, ea quæ sũt spiritus nõ ꝑcipientes, ne ad sciẽtiæ [i] perceptionẽ referat, sed dictum est, spiritũ non habentes. Hoc utique non diceretur, nisi de segregatis ab ecclesia, qui dicti sunt spiritum non habentes. Sed nec ille dicẽdus est esse in

---

† Sequũtur uerba Gratia. usque ad uerbum hortamur ubi incipit. c. viij.

[a] Manifestorum. Argu. ꝙ in manifestis criminibus præcedit admonitio: argu. iij. q. v. quia suspecti. argu. contra extra de iureiuran. ad nostram.

[b] Lex. Hæc lex nõ inuenitur, nisi intelligatur ex tenore legis, quæ est. C. quomodo & quãdo iud. consentaneum.

[c] Authoritatibus. id est, citationibus.

Citatio perẽptoria an possit à quocunque iudice mitti.

[d] Perẽptorio. Dico quod quilibet iudex potest peremptorium mittere: ut probatur extra de senten. & re iudi. cum Bertholdus. in princ. extra de offic. iudi. dele. ex literis. licet omnes dicere consueuerint, quod tantum ordinarius, uel à principe delegatus possit illud mittere, ut in authen. de lit. §. omnem. in fin. col. viij. C. de iud. l. sancimus. in fine. extra de app. cum sit Romana. Item peremptorium non est statim mittendum, nisi cogat necessitas: ut extra de dila. cap. j. ff. de iudi. l. nonnunquam. Item scias, quòd licet lex dicat quod iudex debet mittere adhuc unũ edictum post peremptorium: ut ff. de iudi. & post. illud tamen non est uerum, nisi uelit iudex gratiam facere ei. extra de offi. dele. consuluit. Item dicunt quidam, quòd peremptorium debeat continere tantum quantũ si quodlibet triũ edictorũ per se proponeretur. C. quomodo & qñ iud. in authent. qui semel. Sed uerius credo, ꝙ illud sit in iudicis arbitrio: ut extra de app. cum sit Romana. Item licet iudex tribus edictis, & uno peremptorio debeat citare, si tamen pars non uenerit ad primam citationẽ, punit in sumptibus litis. C. de iudi. l. sancimus. Item si iudex ter citet, & non apponat hoc aduerbium peremptorie, tamen intelligit citatus peremptorie: ut C. quomodo & qñ iud. l. tres denũtiationes. Item si reus ad citationem dicat se nolle uenire, non est denuo citandus: qa ideo ter citatur, ut pręsumatur eius contumacia. ff. de re iud. l. cõtumacia. cũ ergo certum sit eũ nolle uenire. nõ est denuo citandus: quia in incertis non certis locus est cõiecturis. ff. de uerbo. obli. continuus. Sed quid si iudex ꝓferat sententiam cõtra citatum non peremptorie? uidetur qđ nõ teneat sententia. ut C. qũo & quando iud. l. ea quæ. & hic idem uidetur. Argu. contra. C. qũo & quã do iud. l. cessante.

Citatio perẽptoria quantũ tẽpus cõtinere debet.

† Greg. Maximiano presũptori ecclesiæ Salonitanæ qđ per sy moniaci hęre sim ordinatus est. c. 103. epist. 3. li. 5. ca. 8.

† Homil. xiiij.

Cõtumax nõ appellat.

[e] Per appellationem. Nam & contumax non auditur appellans: ut ij. q. vj. §. sunt etiam quorum. sed est ar. contra. iij. q. ix. re uera. extra de senten. excom. c. per tuas.

[f] Ex Euangelica authoritate. nam paterfamil. bis misit seruos suos, tertio filium ad inuitatos. uel loquitur de Euãgelica denuntiatione: ut ij. q. j. c. si peccauerit.

† Et xvij. qõ. iiij. de presbytero.

[g] Iudicium. Potest intelligi de infamato, qui se noluit expurgare: unde propter hoc erat deponendus: ut xxx. dist. c. ulti. in fine. Vel intelligas istud de senten. excom. & non de diffinitiua: quia illa non fertur nisi lite cõte. qualiter autem in criminalibus ferenda sit sententia notaui iij. qõ. ix. in summa. Ioan. de Fant.

[h] DE illis. Non dicit. Iudas Apostolus.

[i] Scientiæ. Hoc uult

Hypocritæ non habent spiritũ sanctũ. Sapiẽ.1.b

ũult dicere qđ hæretici & hypocritæ ab ecclesia sunt segregati, nec spiritum sanctũ habent, licet habeant dona spiritus sancti, id est, scientiam & fortitudinem.

a In ecclesia.ĩ. de consec. dist. iiij. est vnitas. contra, sed ibi ecclesiæ nomen largius sumitur ut comprehendat bonos, & malos. ad hoc facit. xj. q̃ō.iij. audi. & melius cap. nolite.

† Hic uero sumit ecclesia p triumphãte.

b Certum est. Anathematizatus, scilicet iuste. nã quo ad Deum æque separat quis à Deo per peccatũ sicut per excommunicationem.

c Separationem. s.iij.q̃ō.iiij. Engeltrudam.

Illicita. Hæc est iij. pars. q̃ō. in qua probatur, ꝙ nullus bonus debet alium maledicere, nisi quando aliud facere non potest: & tunc amore iustitiæ, non liuore uel ultione. Io.de Fan.

d In epistola. Iudæ originaliter, sed in cõmentarijs Hierony. super epistolã ad Titum.c.iij.

e Si igitur. Diabolo. Cum cõtendebant de corpore Moysi.

f Blasphemiæ. Cui nõ aliud dixit quam hoc, imperet tibi Deus. sed unde hoc habuerit apostolus, ignoratur.

g Populo. Illo qui seruaret legẽ Dei.

h Altero. Id est, Gebal. Matt.5.g

i Heliel. In proxi. cap. uocat eundem montem Gebal.

k Maledicant. Non seruantibus. Rom.12.e

l Cum ergo. Propositi. id est, uarijs modis seruatur lex. quidã seruant eam amore iustitiæ, quidam timore pœnæ. Gala.5.

m Ad Salutem. Si cut Paulus.ſ.proxi.

ecclesia, a & ad istam societatem spiritus pertinere, qui ouibus Christi ficto corde miscetur. Sanctus enim spiritus disciplinæ effugiet fictum. Neq; enim solùm illi ad ecclesiã nõ pertinent, qui separationis aperto sacrilegio manifesti sunt: sed etiã illi, qui in eius unitate corporaliter misti, per pessimã uitã separantur.

Itẽ ex quinta synodo.

A Deo separamus, quos impios demonstramus.

CAN. IX.

Certum est, quòd qui impius demonstratus est, omnino separatus est a Deo: sicut etiam ille qui anathematizatus b est, tanquã impius separatus est. Nihil enim aliud significat anathema, nisi a Deo separationẽ. c

Illicita ergo excommunicatio (ut ex præmissis apparet) non lædit eũ, qui notatur, sed illum à quo notatur, ac per hoc qui innocentes sunt, ex alterius crimine condemnari non possunt: sicut ab imprudẽtibus familiæ potentum pro peccatis dominorum consueuerunt notari. Sed adhuc obijcitur illud, ꝙ non solùm innocentes, sed nec etiã criminosi sententia maledictionis sint feriendi. Ait enim Christus in Euangelio, Orate pro persequẽtibus & calumniantibus uos: benefacite his, qui vos oderunt. Item Apostolus, Benedicite persequentibus & calumniantibus vos, benedicite & nolite maledicere. Item maledici regnum Dei nõ possidebunt.

Item Hieronymus in epistola d ad Titum capitu. iij.

Ab omni maledicto fideles immunes esse oportet.

CAN. X.

Si igitur Michael non fuit ausus diabolo, e & certè maledictionis dignissimo, iudicium inferre blasphemiæ, f quantò magis nos ab omni maledicto puri esse debemus? Merebatur diabolus maledictum, sed per os archangeli blasphemia exire non debuit. Relege ueteres libros, & uide quæ tribus in monte Garizin constitutæ sint ut benedicerent populo, g & quæ in monte altero h ut maledicerent: Ruben qui maculauerat torum parẽtis, & Zabulon nouissimus Liæ filius, & ancillarum liberi in monte Heliel i † ponuntur, ut maledicant k his qui maledictione sunt digni.

Item in libro Iudicum. †

q.iiij. quis nos. tamen quandiu seruilis timor est in homine, non saluatur, ut ſ. proxi. quæst. vj. §. ex his.

n Malorum. Idem dicitur in Deuteronomio.

o Primæ præuaricationi. Scilicet fraterno odio uel peccato Adæ. Ioã. Chanaan.

Iudæ epistola uniᶈ ca.c

Deu. 27.b

† Ebal.

† Origenes homi lia. ix. ad cap.ix. Iosue.

Quos significant illi, qui ad benedictionem, qui ve ad maledictionem de filijs Israel electi sunt.

CAN. XI.

Cum ergo in singulis quibusque fidelium talis sit propositi l uarietas, hoc mihi designari uidetur in hoc loco, ꝙ dimidij illi, qui iuxta montem Garizin incedunt, illum scilicet, qui ad benedictionẽ electus est, istos figuraliter indicent, qui nõ metu pœnæ, sed benedictionum & repromissionũ desiderio ueniunt ad salutem. m Illi uerò dimidij qui iuxta montem Gebal incedunt, in quo maledictiones prolatæ sunt, istos alios indicant, qui malorũ n metu & suppliciorum timore complentes quæ in lege scripta sunt, perueniunt ad salutem.

Sed qui pro persecutoribus iussit orare primos parentes pro transgressione mandati mortis maledicto percussit. Cain quoque quia primę præuaricationi o fratricidium adiunxit, sententiã maledictionis à domino reportauit. Abrahæ quoq; dominus dixit, Maledicam maledicentibus tibi, & benedicam benedicentibus tibi. In Euangelio etiã, cum esuriẽs ueniret ad ficum, Dominus nõ inueniens fructum in ea, sua maledictione

Gene.4.b

Geno.9.a

Gene.4. Mat.21.b

ꝑpetua sterilitate ipsam damnauit. Item Noë cũ uerenda sua à Cham derisa cognosceret, filiũ eius Chanaan [a] *maledicens dixit: Maledictus Chanaan, sit seruus fratrum suorũ. Itẽ Isaac cũ benediceret Iacob filio suo, ait: Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus. Et qui benedixerit tibi, benedictione repleat̃. Itẽ sicut in lib. Deuteronomij legit̃ Moyses ex pręcepto dei xij. trib. filiorũ Israël in duas partes diuisit, & sex tribub. iussit ut iuxta montẽ Gebal incedẽtes, maledictionẽ trãsgredientium legem uociferarẽt. Alijs uerò præcepit ut iuxta aliũ montẽ incedẽtes benedictiones obseruãtiũ exclamarẽt. In nouo etiã testamẽto Petrus apostolus legit̃ Simoni maledixisse, cũ ait, Pecunia tua tecũ sit in perditionem. Paulus quoq; q̃ dixerat, Benedicite, et nolite maledicere, fornicatorem Corinthium iussit excõmunicari. Item in alia epistola ait, Si quis nõ fuerit secutus doctrinã domini nostri Iesu Chri, sit anathema maranatha. Item Galatis, Si angelus* [b] *de cœlo ueniẽs aliud uobis euãgelizauerit, anathema sit. Distinguendũ* [c] *est ergo inter maledictũ quod prohibet̃: et maledictum q̃d à domino et à sanctissimis uiris rationabiliter profert̃. Maledictũ quod prohibetur, ẽ illud, quod procedit ex uoto ultionis & odio persequẽtis, non ex amore iustitię. Maledictum uerò, quo sancti maledicunt, est illud, quod procedit ex amore iustitiæ, non ex liuore uindictæ.*

D E excommunicationis. Gradus

Vnde Gregorius ait in Moral. lib. iij. † — † cap. vij. lib. iiij.

Sancti uiri, non ex uoto ultionis, sed amore iustitiæ aliquos maledicunt.

CAN. XII.

Cvm sancti uiri maledictionis sententiã proferunt, nõ in hãc ex uoto ultionis, [d] sed ex iustitiæ examine prorumpunt. Intus subtile [e] iudiciũ respiciunt, & mala foris surgẽtia qua maledictione ferire debeãt cognoscunt. & de maledicto nõ peccant, in quo ab æterno iudice non discordant.

Item scriptura sacra duobus modis maledictum memorat, aliud uidelicet quod approbat, aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iustitiæ, ut in ipso primo peccante prolatum est cum audiuit: Maledicta terra in opere tuo, &c. & sicut Abrahæ dicitur: Maledicam maledicentibus tibi. Aliter uerò profertur maledictum, quod non iudicio iustitiæ, sed liuore uindictæ punitur: a quo uoce Pauli prædicantis cessare admonemur, qui ait: Benedicite, & nolite maledicere. — Gene. 3.c; Gen. 12.a; Rom. 12.

Item Pelagius Papa Anglio episcopo.

Errantes & in errorem mittentes, excommunicentur.

CAN. XIII.

Apostolicæ authoritatis exemplo [f] dicimus errantium [g] & in errorem mittẽtium, spiritus tradendos esse Satanæ, ut blasphemare dediscant.

Item Anacletus Papa

Delinquentes corrigantur à sacerdotibus, ut incorrigibiles inuenti excommunicentur.

CAN. XIIII.

Tam sacerdotes, quàm reliqui [h] fideles oẽs summã debẽt habere curã de his qui pereunt: quatenus eorũ redargutione aut corrigãtur à peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab ecclesia separentur. [i]

Item Gregorius Papa. †

Secunda uel tertia admonitione interposita excommunicationis sententia procedat.

CAN. XV.

De excommunicationis articulo, quæ tamen interposita conditione

† lib. ij. c. seu epistola 37. nata li episcopo Salonitano in fine epistolæ.

Gene. 9.d — [a] Chanaan. Ipsi Cham non maledixit, sed filijs eius, ut ostẽderet ꝙ primi motus non essent puniendi, sed ipsi secundi. Vel ideo quia magis terrentur parentes in pœna filiorũ q̃ in propria, ut ff. qđ met. causa. isti quidem. §. ultimo.

Mot⁹ primi non sunt puniendi.

ADDITIO.

Geñ. 27.d — De hoc etiam legi. & not. s̃. j. q. iiij. §. his ita. in versi. item Cham.

[b] Si angelus. Hoc expositũ est. s̃. xj. q. iij. si is qui præest.

Deut. 17. b — [c] Distinguendum est. Qui ex pertinacia maledicit, punitur, ut extra de cleri. male. c. j. qui ex temeritate uel leuitate meretur ueniã. ut ij. qõ. iij. si quis iratus. §. j. & §. notandum, talis enim uenialiter peccat, ut xxv. dist. §. alias in fin. qui ex insania, miseratione dignus ẽ, ut C. si quis impera. maledi. l. unica.

Maledicẽs an semper puniri debeat.

[d] Cvm sancti. Vltionis. s̃. xlv. dist. c. uera iustitia. s̃. lxxxvj. dist. odio. — Act. 8.d

[e] Subtile. Arg. ꝙ subtilitas est in canonibus consideranda, arg. ij. q. ij. in primis. argu. cõtra extra de appel. dilecti. & instit. de fideicõ. hęre. §. sed quia. ubi dicitur, ꝙ subtilitas perniciosa est in legibus, & simplicitas est amica ueritatis. Ioan. — Ro. 12. d; Subtilitas reprobat̃.; 1. Cor. 5.; 1. Co. 16. c

[f] Apostolicæ. Exemplo. qui tradidit Corinthium Satanæ. — Gala. 1. b; Vt xj. q. iij. audi.

[g] Errantium. In fide. Ioan.

[h] Tam sacerdotes. Fideles i. prælati. sic non est hic argu. quod istud si peccauerit, &c. spectat ad omnes.

[i] Separentur. Ergo sacerdotes habent officium excõmunicãdi, ut ij. q. j. nemo episcopus.

a Gradus quia. sub periculo gradus honoris sui excõmunicauerat eum, uel secundum gradum honoris sui uocauerat ipsum. nam aliter uocandi sunt maiores, aliter minores, uel quia gradatim uocauerat ipsum in ultimo peremptorio.

Co.10.b

b Resecandæ. Ouis. xlv. dist. c. sed illud.

c Totum. Totum dicit, & tamen tantum Alexãdrinam ecclesiã intellexit: ut j. q. j. manifestũ. Vel dic totum, quia eius sequaces erant per totum orbem.

d Corripiantur. Episcopale. Argu. quod excommunicatio spectat tantum ad officium episcopale: nã mucro episcopi dicitur. xvj. quæst. ij. ca. uisis. De hac materia dixi. ij. quæst. j. c. nemo episcopus.

Excõmunicatio mucro episcopi dicitur.

e Maior. Si excommunicatio est maxima, ergo non debet infligi pro leuibus criminibus: ut s. ead. quæst. j. ca. non afferamus. in fine. & xl. quæstio. iij. nemo episcoporum. & c. episcopi.

f Desperãdum est. j. xxxij. q. ij. ancillam. & de pœ. dist. vij. c. nemo.

g Damnatum. Ab ecclesia.

h Non damnas. id est, non disponit dãnare æternaliter.

i Separare. Quia talis damnatio medicinalis est, non mortalis: ut ij. qõ. j. cap. multi.

k Ecce autem. Nolentibus, arg. est hic, quod in notorijs requiritur admonitio: ut s. ea. ca. de illicita. Item est hic arg. quod licet quis neget crimen, tamen dicitur notorium. Item hic argu. quod etiam si in modũ exceptionis est aliquod crimen probatum, quod

gradus [a] iam (ut ita dicam) secundo uel tertio ex necessitate subiuncta est, beatitudo uestra immerito queritur, cùm Paulus Apostolus dicat, In prõptu habentes ulcisci omnem inobedientiam.

Item Hieronymus.

Mali ab ecclesia sunt eliminandi.

CAN. XVI.

Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis [b] à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora, ardeãt, corrumpantur, putrescant, intereãt. Arrius in Alexandria una scintilla fuit: sed quoniam non statim oppressus est, per totum [c] orbem eius flãma populata est.

Item Augustinus.

Pro diuersitate culparũ, subditi à præpositis corripiantur.

CAN. XVII.

Corripiant itaq; à præpositis suis subditi correctionibus de charitate uenientibus pro culparum diuersitate diuersis uel minoribus, uel amplioribus: quia & ipsa quæ damnatio nominatur, quã facit episcopale [d] iudicium: qua pœna in ecclesia nulla maior [e] est, potest (si Deus uoluerit) in correctionẽ saluberrimã cedere, atq; proficere. Neque enim scimus quid contingat sequenti die, aut ante finẽ uitæ huius, de aliquo tali desperandum [f] est, aut cõtradici Deo potest, ne respiciat, & det pœnitentiam, & accepto sacrificio spiritus contribulati, cordisque contriti, à reatu quatenus iustæ damnationis absoluat damnatũ, [g] quem ipse nõ damnat. [h] Pastoris tamen necessitas habet, ne per plures serpant dira contagia, separare [i] ab ouibus sanis morbidam, ab illo cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanã dam. Nescientes enim quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis nõ pertineat, sic affici debemus charitatis affectu, ut oẽs uelimus saluos fieri.

Item Prosper. †

Qui corrigi nolunt, excõmunicatiõis ferro debẽt abscindi.

CAN. XVIII.

Ecce autem crimina quorumlibet, si ipsis criminosis confiteri nolẽtibus [k] undecunque [l] claruerint, quæcunq; nõ fuerint patientiæ [m] leni medicamento sanata, ueluti igne quodam piæ increpationis urẽda sunt & curanda. Quòd si nec sic quidem æquanimiter sustinentis ac piè increpãtis medela processerit, in eis, qui diu portati, & salubriter obiurgati corrigi noluerint, tanquam putridæ corporis partes debent ferro excommunicationis abscindi, ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salutẽ reliquæ carnis putredinis [n] suæ cõtagione corrumpit: ita isti, qui emẽdari despiciunt, & in suo morbo persistunt, si morib. deprauatis in sanctorum societate permanserint, eos exemplo suæ perditionis interficiant.

Item Nicolaus papa Lothario regi.

Excommunicandus est, qui duas simul uxores habere præsumit.

CAN. XIX.

An nõ districta ultione feriendus es, qui in duabus uxoribus adulterium [o]

est facta fides, & potest talis puniri nisi corrigatur, ex hoc quod dicit, undecunq; claruerint. Nam & iudicium hæreticorum clarificat ecclesiam: ut s. ead. q. j. c. subdiaconus. Ad hoc põt dici, quod in causa denuntiationis loquitur. [r] ubi qualiscunque scientia sufficit, ut dixi uigesimasecũda quæstio. v. hoc uidetur. & ij. quæst. j. c. multi. & licet in causa denuntiationis agatur ad pœnitẽtiam, tamen si noluerit postea pœnitere, potest puniri. Alij intelligunt de crimine notorio.

r Ista sententia fuit B. & Hu. secũdum Lau.

† lib. 2. c. 7. de uita cõtemplatiua.

l Vndecunque. Et eodem modo dicit lex, qualitercunque cõstet tutori, quod sit tutor: si simpliciter dictum sit ei, periculum spectat ad eum: ut ff. de admini. tuto. l. pater. §. ulti. sic xxij. quæ. v. c. hoc uidetur.

Periculũ ad tutorẽ spectat, ubi scit se tutorẽ, licet simpliciter sciat.

m Patientiæ. id est, quod propter denuntiationẽ noluerit corrigi. si intelligas. prout alij intelligunt de notorio crimine, tunc expones si non fuit dispẽsatum cũ eis. nam bene episcopus cum talib. potest dispensare. extra de iudi. at. si clerici.

n Putredinis. Hoc intellige cum sine scandalo id fieri potest: ut s. proxi. qõ. iiij. c. cum quisque.

o An nõ. Adulterium. Sed qualiter dicit committere adulterium cum

cum uxore legitima? Respond. quia per adulterium reddit eam sibi illicitã. xxxij. quæst. j. in cõiugio. in fin.
a Post lxxvij. Contra. j. xxxj. q. j. quomodo hoc ibi solutum est & expositum.
b Taque. Et falsos. s. xxij. q. v. c. si quis cõiunctus. s. xxiij. q. v. c. rex debet.
† ca. 77.
c Si quis. Pauperem. Videtur ergo, quod causæ oppressionis pauperũ spectant ad ecclesiam: ut lxxxvij. distinc. c. defensionis.
d Scripta. Sic xj. q. iij. curæ. ij. q. j. c. legum. Hic uidetur quod statim post citationem primam aliquis possit excõmunicari: argum. v. q. ij. c. præsenti. Sed dic quod non, nisi post tria edicta, uel unum peremptorium. s. ea. c. de illicita.
† cap. 12.
e Si quis Romipetas & peregrinos. Sic extra de treug. & pa. innouamus. solus enim princeps potest indicere noua uectigalia: ut ibi dicitur, & ff. de pub. & uectiga. l. uectigalia. & talis qui inducit noua uectigalia, uel deportatur, uel capite punitur. nam incidit in legem Iuliam de ui pub. ff. ad legem Iuliam de ui publi. l. ultima.
Vectigalia noua à solo principe possunt indici.
f Paternarum. xxx. argum. ꝑ sufficit si peremptorium sit edictum triginta dierum: ut iiij. quæst. v. c. j.
g Competenter. Nõ intelligas, id est, moderate, sicut curiales exponunt: sed competenter, id est, iuste. sic. exponitur extra de appel. repræhensibilis. ff. de iudi. si. debitori. Ioan. de Fant.
h Feriatur. Ergo ꝗdũ erat ꝓmulga- tũ. xvj. q. iiij. si quis suadente, &c.
i Illi qui. Archiepiscopis. Ergo illi possunt indicere treugas, similiter canõ indicit treugas ut extra de treu. & pace. c. j.
Quia uero. Hæc est quarta pars qõ. in qua ponit differentiam inter schisma & hæresim. Ioan. de Fant. & reuertitur hic ad materiam propositæ quæstionis. Archid.
Hære-

Lamech, & flagitium imitatus esse dignosceris, quod dominus non, nisi post. lxxvij. a generationes suo salutifero aduentu deleuit, cùm Cain fratricidium septima generatione aquis abolitum sit cataclysmi, id est, diluuij?

Item ex concilio Agathensi. †

Falsi testes et homicidæ communione priuentur.

CAN. XX.

Itaque censuimus homicidas & falsos b testes, à communione ecclesiastica esse submouendos, nisi pœnitentiæ satisfactione crimina admissa diluerint.

Item ex concilio Toletano primo. †

Excommunicetur potens, qui clericum, pauperem uel religiosum spoliare præsumit.

CAN. XXI.

Si quis de potentibus clericum aut quemlibet pauperem c aut religiosum expoliauerit, & mandauerit eum ad se uenire episcopus, ut audiatur, & contempserit: inuicem mox scripta d percurrãt per omnes episcopos prouinciæ, & quoscunq; adire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipse donec obediat, & reddat aliena.

Ex dictis Gregorij Papæ.

De eodem.

CAN. XXII.

Quisquis per dolum manũ suã mittit in Christũ, id est, episcopũ uel presbyterum, quia sacrilegium graue cõmittit, & si quis ecclesiã Dei uastat, aut impugnat, aut incendit, quia & hoc grauissimum est sacrilegiũ, placuit sanctæ synodo, ut in primis omnia bona eius proscriptione publicentur: deinde in uno loco, id est, monasterio inclusus pœniteat omnibus diebus uitæ suæ.

Item Calixtus Papa.

Communione priuetur, qui Romipetas, uel peregrinos, uel mercatores molestare ꝑsumit.

CAN. XXIII.

Si quis Romipetas & peregrinos e & Apostolorum limina, & aliorum sanctorum oratoria uisitantes, capere, seu rebus quas ferunt spoliare, & mercatores nouis teloniorum & pedagiorum exactionibus molestare tentauerit: donec satisfecerit, communione careat Christiana.

Item Vrbanus Papa.

Excõmunicetur, qui oratores, et ecclesias bonaq; earum & personas ibi seruientes, infestare præsumunt.

CAN. XXIIII.

Paternarum traditionum exemplis commoniti, pastoralis officij debitum persoluentes, ecclesias cum bonis suis tam personis quàm possessionibus suis clericos uidelicet, ac monachos, eorumque conuersos uel commissos, oratores quoque cum suis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos & sine molestia esse statuimus. Si quis autem contra hoc facere præsumpserit, & postquam facinus suum recognouerit intra dierum spatium triginta f competenter g non emendauerit, à liminibus ecclesiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur. h

Item Nicolaus papa omnibus episcopis.

Qui oratoribus, pauperibus non arma ferentibus in malum obuiauerint, excommunicentur.

CAN. XXV.

Illi qui peregrinos uel oratores cuiuscunque sancti, siue clericos siue monachos, uel fœminas, aut inermes pauperes deprædati fuerint, uel bona eorum rapuerint, uel in malum eis obuiauerint, anathematis uinculo feriantur, nisi dignè emendauerint. Pax uerò illa quam treugam Dei dicimus, fideliter obseruetur, sicut ab archiepiscopis i & episcopis uniuscuiusque prouinciæ constituta est: qui autem eam infregerit, excommunicationi subdatur.

¶ *Quia uerò sermo de hæreticis habetur,*

uidendũ est, quid intersit inter schisma & hæresim et qui sunt hæretici, et quot sint hæreticorũ sectæ. Differentiã autem inter schisma et hæresim Hieron. in epistola ad Galatas assignat dicens:

Schismatici & hæretici differre dicuntur.

CAN. XXVI.

INter hæresim & schisma hoc interesse arbitror, quòd hæresis peruersum dogma habeat: schisma propter episcopalem dissensionem, ab ecclesia pariter separet: quod equidem in principio aliqua ex parte intelligi potest diuersum. Cæterum nullum schisma est nisi sibi aliquam hæresim confingat ut rectè ab ecclesia recessisse uideatur.

Vnde autẽ hæresis dicatur, in epistola ad Gala. cap. v. Hierony. diffinit ita dicens:

Vnde hæresis dicatur.

CAN. XXVII.

HAeresis Græcè, ab electione dicitur, quod scilicet eã sibi unusquisque eligat disciplinã, quã putat esse meliorẽ. Quicũq; igitur aliter scripturã intelligit, quã sensus spũs sancti flagitat, a quo scripta est, licet ab ecclesia nõ recesserit tamẽ hæreticus appellari põt, & de carnis operibus est, eligens quæ peiora sunt.

Qui uerò propriè dicãtur hæretici, Augusti. in lib. de utilitate credendi ostendens ait:

Qui propriè dicãtur hæretici.

CAN. XXVIII.

HAereticus est qui alicuius tẽporalis commodi, & maximè uanę gloriæ, principatusq; sui gratia, falsas ac nouas opiniones, uel gignit uel sequitur. Ille autem qui huiusmodi hominibus credit, imaginatione quadã ueritatis illusus est.

Idem.

Non sunt hæretici qui non sua audacia, sed aliena, seducuntur in errorem.

CAN. XXIX.

DIxit Apostolus, Hæreticũ hominẽ post primã & secundã correctionem deuita, quia subuersus est hmõi, & peccat in semetipso damnatus. Sed qui sententiã suã quamuis falsam atq; peruersam nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam nõ audacia suæ præsumptionis pepererint, sed a seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quęrunt aũt cauta solicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

Item Leo Papa.

Magistri erroris existunt, qui ueritatis disciplinam contemnunt.

CAN. XXX.

QVid autẽ iniquius est, quàm impia sapere, & sapientioribus doctioribusq; nõ credere? Sed in hãc insipientiam cadunt quicunq; ad cognoscendam ueritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas uoces, non ad apostolicas literas, non ad euangelicas authoritates, sed ad semetipsos recurrunt: & ideo magistri erroris existunt, quia ueritatis discipuli non fuerunt.

Item Augustinus contra Manichæos.

Hæretici sunt, qui quod prauè sapiunt, contumaciter defendunt.

Hæresim. Vario modo dicit hæreticus. Vno modo quicunq; est dubius in fide, infidelis ẽ ut extra de hære. dubius. Secundo dicitur hæretic9 omnis simoniacus. ut j. qõ. j. quisquis. Tertio omnis præcisus ab ecclesia, secundum quod excõmunicatus dicit hæreticus, ut iiij. q. j. c. ij. Quarto modo omnis qui male interpretat sacrã scripturã, ut j. ea. hæ resis. Quinto modo qui nouam opinionem inuenit: ut j. ea. hæreticus. Sexto modo qui uult auferre priuilegiũ Romanæ ecclesiæ, ut xxij. dist. omnes. Septimo qui transgreditur præcepta sed. apost. ut s. xix. dist. nulli. Item quandoque large dicit hæreticus omnis qui nõ tenet articulos fidei & secundum hoc Iudæi & gentiles sunt hæretici, & secundum hoc nõ omnis hæreticus est excõmunicatus. Stricte sumitur hæreticus omnis qui remotus est ab ecclesia, quia errat in fide, & secũdum hoc omnis hæreticus est excõmunicatus, ut extra de hære. ad abolendã. & ca. excommunicamus.

Inter hæresim & schisma. potest dici quod hæc sit differẽtia inter hæresim & schisma, quæ est inter dispositionem & habitũ: primo enim dicitur schisma, sed cũ post tempus pertinaciter adhæserit suæ sectæ, dicitur hæresis. Vel aliter dicas quod omnis hæreticus sit schismaticus, sed non conuertitur. & sic est illa differentia quæ est inter speciem & genus.

Aeresis. Scripturã. s. xxxvij. distinct. c. relatum.

Qui uero. Hæc est v. pars quæst. in qua ponit differentias hæreticorum, quas probat per diuersa iura. Ioan. de Faut.

DIxit Apostolus. Et secundam. Hic dicit hæreticos post secundam admonitionẽ uitandos, ut s. proxi. qõ. v. non uos. alibi semel. s. ea. q. j. quæ domus. in fin. Ad hoc potest dici, quod hæreticum damnatum post unicam admonitionem uitabimus in secretis fidei nostræ, ne eũ peritiorẽ reddamus, ut xliij. dist. in mandatis. xj. qõ. iij. nolite. Sed quantũ ad admonitionẽ faciendã, possumus ei communicare quotiescunq; uisum fuerit. sed hæretico nondum damnato possumus explicare secreta fidei sæpius eũ corrigẽdo. Pertinaci. Licet ergo teneat aliquis ea quæ sunt cõtra fidem, dũmodo paratus sit corrigi, nõ est habendus hæreticus, ut s. ea. q. j. schisma. ĩ princ. & c. hæc est.

Qvid autem. doctoribus. s. xxxvij. distin. relatum.

Ad semetipsos. Quod esse non debet. extra de constit. ne innitaris.

ADDITIO.

Vide quod not. de consecra. distinct. ij. in Christo. s. xxxvij. distin. relatum. argu. lix. dist. cap. j. & ij. Archidiac.

De hoc no. s. e. firmissime. & hic adde alium casum xx. dist. de libellis. Itẽ qui nõ recipit quatuor cõcilia. & sic intellige secundum Ho. C. de hær. quicũque. cũ si.

Alias, post episcopalem decessionem.

Hæresis & schisma differunt.

Ad Honoratium cap. j.

Quæ omnia cum cõuenijit Mahemetij hære. siarca est, Theodor bibliader in apologia p edi tione Alcorani. ad Tit. 3. Guliel. Occam in dialog. folio 91. colũ. 3. fol. 172. col. 2 Ioã. Gers. lib. j. fol. 84. col. 2. Hæretic9 quãdo est uitãdus & quare. Primus epist. x. ad Flauianũ episcopũ. Doctoribusque. Vt not. s. j. q. vij. cõuenientibus. Nec potest de hæresi puniri secũdũ Ias. in tit. C. de sum. trini. & si de catholi. & Bart. Veronen. in cautel. 205 & 237 Item ad de Alber. de Ros. in 3. parte statutorũ. qõ. xxiij. ubi dicit se hoc practicasse in curia Romana. De hoc etiã not. s. xxj. dis. nunc aũt. in glo. sed uidetur. in fine.

CAN. XXXI.

QVi in ecclesia Christi morbidum aliquid prauumq; quid sapiunt, si correcti ut sanũ rectumque sapiant, resistunt cõtumaciter, suáq; pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt sed defensare persistunt, † hæretici sunt.

Item Vrbanus Papa.

Errante damnabilior est, qui eius defendit errorem.

CAN. XXXII.

QVi aliorum defendit [a] errorem, multò amplius dãnabilior [b] est illis, qui errant: quia non solùm ille errat: sed etiam alijs offendicula erroris præparat [c] & confirmat: unde quia magister erroris est, non tantùm hæreticus, sed etiam hæresiarcha dicẽdus est.

Item Hieronymus. †

Qui mendacio ueritatem immutant, patrum terminos transferre probantur.

CAN. XXXIII.

TRansferunt principes † terminos, quos posuerunt patres eorum, quando immutant in mendacio ueritatem, & aliud prædicant, quàm ab apostolis acceperunt. Idẽ de hæreticis manifestus est sensus, qui sophismatibus suis & arte dialectica sæpe opprimunt ecclesiasticos. Idem. Veteres scrutans historias, inuenire non possum aliquos alios scidisse ecclesiam, & de domo domini populos seduxisse, præter eos qui sacerdotes [d] à Deo positi fuerant, & prophetæ, id est, speculatores. Isti ergo uertuntur in laqueum tortuosum, in omnibus locis ponentes scãdalum.

Item Leo Papa. † (Epist. la 74. ad Anatoliũ.)

Abijciantur, qui aduersariorum conueniunt prauitati.

CAN. XXXIIII.

ILlud sanè plurimùm mihi displicere significo, quòd iurisdictionis tuæ † (Aliàs, quod interdictionis, tuæ.) clerici quidam esse dicuntur, qui aduersariorum conueniant prauitati, & uesaniæ: uasis misericordiæ uasa misceantur, quibus inuestigãdis, & seueritate congrua coercendis, debet diligentia tua uigilanter insistere, ita ut his quibus prodesse nõ poterit correctio, non parcat abscisio. Oportet enim uos euãgelici meminisse mãdati, quod ab ipsa ueritate præcipitur, ut si nos oculus, [e] aut pes, aut dextera scãdalizauerit manus, à compage corporis auferatur: quia melius sit his in seculo carere membris, quàm cum ipsis in æterna supplicia ire. (Matt. 5. 18.) Nam superfluò extra ecclesiam positis resistimus, si ab his, qui intus sunt, in eis, quos decipiunt, uulneramur. Abijcienda [f] prorsus pestifera hæc a sacerdotali uigore patientia est, quæ sibimet peccatis aliorum parcendo non parcit.

Item ex concilio Carthaginensi iiij. † (cap. 70.)

Et sodalitates & conuiuia hæreticorum, clerici uitare debent.

CAN. XXXV.

CLericus hæreticorum aut schismaticorum tam conuiuia quàm sodalitates euitet æqualiter. Eorum conuenticula, nõ ecclesia, sed conciliabula appellanda sunt. Cum eis neque orandum est, [g] neque psallendum.

Item Gelasius Papa. † (c. lxxj. epistola ad episcopos Dardaniæ.)

Canonum obseruatores, cum hæreticis nullum debent inire certamen.

CAN. XXXVI.

CVm quibus [h] erat synodus ineunda, catholici pontifices fuerant undique iam depulsi: soli remanserant socij perfidorum, cũ quibus nec iã licebat habere cõuentum, dicẽte Psal. Nõ sedi cũ concilio uanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. (Psal. 25.) Nec ecclesiastici moris est, cum his qui pollutã habent cõmunionem, permistáq; cũ perfidis, miscere concilium. Rectè igitur per Calcedonensis synodi formam, huiusmodi præuaricatio repulsa est potius, quàm ad concilium uocata: quod nec opus erat post primã synodum, nec cum talibus habere licebat: Idem. Canonum magistris atq;

[a] QVi aliorum defendit. talis enim hæreticus dicitur, ut extra eod. sicut.

[b] Damnabilior. Nota quod plus punitur cõsulens, quã faciens, ut supra pro xi. quæstio. v. cum homo.

[c] Præparat. Sic qui scalam uel ferrum uel aliud auxilium præstant furi, tenentur furti, ut ff. de furtis. l. si pignorum. §. penulti.

[d] TRansferunt. Qui sacerdotes. Mo. contra testimonium sacerdotis: & illud, quis uidit digne sacerdotem pœnitentem? ut de pœnit. dist. j. mensurã. & c. quis aliquãdo. alias præsumitur pro eis, ut xj. q. iij. absit.

[e] ILlud sane plurimum. Oculus. i. familiaris alicuius.

[f] Abijcienda. Hoc intelligas de pœnitus incorrigibilibus ne sit contra. supra proxi. quæst. v. cum homo.

[g] CLericus. Orãdum est. de cõse. di. j. eps nullũ. contra. Dic, illi est derogatum per hoc cap. & per cõsuetudinem generalem ecclesiæ. s. dist. iiij. §. leges. Ioan.

[h] CVm quibus.

CASVS.

Achatius Constantinopo. patriarcha excõmunicauit Antiochenum & Alexandrinum, quia non recipiebant statuta quæ ipse fecerat. propter hoc Papa excõmunicauit eum, & de hoc conquestus est Achatius quod sine synodo excommunicauit eum: Papa uero dixit, quod synodus congregari nõ debuit: tum quia non erant ibi catholici episcopi cũ quibus posset haberi synodus: tum quia incidit ipse in hæresim iam damnatã, unde non fuit opus nouo concilio. Certam

† Guliel. Occã dialogorum li. 3. parte prima. ca. 7. & lib. 1. fol. xxvj.

† Ad v. c. Oseæ in cõmenta.

† Arg. extra de iudi. cũ non ab homine. alias cõtra s. q. v. cap. j. & q. iij. si qs fortuitu. quidã hoc intelligũt i spiritua li pœna, il lud in corporali, & sic nõ est cõtra Laurent.

† Alias, Iudæi.

Fidei disputatio cum hæreticis est prohibita.

a Certamen. Ergo cum hæreticis nõ est disputandũ, nec cum aliquo de fide est disputandum. extra de hæret. cap. j. & C. de summa trinit. l. nemo. sed ad hoc põt disputari cum eis ut conuincantur, non ut in dubium reuocent fidem nostrã, ut extra de hæret. cap. j. Ioan.

Matt. 13. d

b Notandum. s. xxiij. qõ. iiij. recedite. & cap. ecce.

c Disciplina. Medicina animæ est excommunicatio, ut ij. q. j. multi.

d Deus quãdo. Promit. Sicut utile est dæmones esse, ppter malos ut xxiij. q. v. qui malos. sic. j. qõ. iij. saluator. in princ. & xxvj. quæst. v. nec mirum.

e Scire. xxij. qõe. v. humanæ.

f Cognoscere. lxxxv. distinct. archi diaconum.

g Maledicendi. xxvij. quæstio. j. nec aliqua.

custodibus nobis nullum fas est inire certamen a cum hominibus communionis alienæ.

Item ex epistola Vrbani Papæ.

Non contradicit, sed potius obedit Euangelio, qui malos excommunicat.

CAN. XXXVII.

Notandum b est quod quidam dicunt, contra euangelicam parabolam nos facere, ubi de zizanijs non eradicandis dñs præcipit, cũ aliquos excõicatione dignos excõicationi subijcimus, & aiunt etiam sanctum Augustinũ hoc cõtradicere in illo loco ubi ait: Quia nõ est præscindenda unitas, ferendi sunt mali, non abijciendi. Quibus hoc primùm respondendum est. Si hæretici, & mali homines excõmunicandi non sunt, quare ipse August. cum sanctis legatis Romanæ ecclesiæ, & cũ sanctis episcopis suis Sancta Pelagium & Cælestinum nouam hæresim in sanctam Dei ecclesiam introducentes excõmunicauit, & ab ecclesia Dei separauit? Quare ipsos Donatistas, contra quos ista & multa his similia loquitur, tam ipse, quam omnis ecclesia Dei excommunicatos habuit, & nisi prius pœnituissent, & per manus impositionem recõciliati essent, eis nequaquã cõmunicabat? Item ipse dominus, qui hoc parabolicè hic enarrat, apertè alibi excommunicationem

Mat. 18. d fieri iubet, dicens: Frater qui corripitur ab ecclesia, & non obedit, sit tibi sicut ethnicus, & Publicanus. Vnde apparet liquidò aliud esse excommunicationem, & aliud eradicationem. Qui enim excommunicatur (ut apostolus ait) ad hoc excõmunicatur, ut

1. Cor. 5. b spiritus eius saluus fiat in die domini. Di-

1. Pet. 5. a sciplina c enim est excommunicatio, & non eradicatio: nisi fortè ex contemptu & superbia excommunicatio proueniat.

Vnde Augustinus in libro Numeri.

Diuina maledictio meritum maledicti designat.

CAN. XXXVIII.

Deus quãdo maledicit, meritũ eius designat, cui maledicitur: & sententiã uerã promit, d utpote quem nõ fallit, neque qualitas peccati, neq; peccãtis affectus. homo quia hoc nõ põt scire e (neq; enim propositũ mentemq; alterius alius uidere põt aut cognoscere) f idcirco etiã si iudicãtis uel sententiã promẽtis intuitu proferat maledictũ, nõ potest esse maledicẽdi g causa, ubi ignoratur peccantis affectus, maximè cum humanum iudicium tunc sciat maledicta proferre, cum fortè cõuicijs atque in iurijs prouocatur, quod uitium uolens resecare Apostolus, ne maledicta maledictis, & conuicia conuicijs, prouocemus, mandatum necessarium ponit, ut benedicamus, quo conuiciandi uitium resecetur: nõ quo iudicandi ueritas, quæ homines latet, & pronuntiandi authoritas perimatur.

Sectæ uerò hæreticorum quot sint, et unde nomina acceperint, Isidorus octauo libro Etymologiarum, capitu. quinto, determinat, dicens:

Quot sunt sectæ hæreticorum.

CAN. XXXIX.

Quidã aũt hæretici qui de ecclesia recesserunt, ex nomine suorũ authorum nuncupãtur: quidã uerò ex causis quas eligẽtes instituerunt. Simoniaci a Simone dicti magicæ disciplinæ perito: cui Petrus in Simoniaci. Actibus apostolorũ male dixit, pro eò quod ab apostolis spiritus sancti gratiã, pecunia eme Actu. 8. re uoluisset. ij dicunt creaturã nõ à Deo esse, sed a uirtute quadã superna creatã. Menandriani à Menandro mago discipulo Si- Menandriani. monis nuncupati: qui mundum non a Deo creatũ, sed ab angelis factũ asseruit. Basilidiani a Basilide appellati, qui inter reliquas Basilidiani. blasphemias, passum Iesum abnegauit. Nicolaitæ dicti à Nicolao Diacono ecclesiæ Nicolaitæ. Hierosolymorum, qui cũ Stephano & cæteris constitutus est à Petro: qui propter pul Actu. 6. b chritudinem relinquens uxorem, dixit, ut qui uellet ea uteretur. Et uersa est in stuprum talis consuetudo, ut inuicem cõiugia commutarentur: quos Ioannes in Apoca- Apoc. 2. b lypsi sua improbat dicens: Sed hoc habes, quòd odisti facta Nicolaitarum: quæ & ego odi. Gnostici propter excellen- Gnostici. tiam scientiæ se ita appellari uoluerunt. Animam naturam Dei esse dicunt: bonum & malum Deum suis dogmatibus fingunt. Carpocratiani à Carpocrate quo Carpocratiani. dam uocãtur, qui dixit Christum hominem

Cherinthiani. fuisse tantùm, & de utroque sexu progenitum. Cherinthiani à Cherintho quodam nuncupati. ij inter cætera circuncisionem obseruant: mille annos post resurrectionem in uoluntate carnis futuros prædicant. unde & Græcè χιλιάσαι, Latinè

Nazaræi. millenarij sunt appellati. Nazaræi dicti, qui dum Christum (qui à uico Nazarenus est appellatus) filium Dei licet confiteantur, omnia tamen ueteris legis custodiunt.

Ophitæ. Ophitæ a Colubro nominati sunt. Coluber enim Græcè ὄφις dicitur. Colunt enim Serpentem, dicentes ipsum in paradiso induxisse uirtutis cognitionem.

Valentiniani. Valentiniani à Valentino quodam Platonico sectatore uocati: qui αἰῶνας id est, scelera quædam in origine Dei creatoris induxit: Christum quoque de virgine nihil corporis assumpsisse, sed per eam quasi per fistulam transisse asseruit.

Apellitæ. Apellitæ, quorum author Apelles princeps fuit, qui creatorem Angelum nescio quem gloriosum superioris Dei faciens, Deum legis Israel illum igneum affirmans, qui dixit Christum non in ueritate Deum, sed hominem in phantasia apparuisse.

Archontiaci. Archontiaci à principibus appellantur, quia uniuersitatem, quam Deus condidit, opera esse archangelorum defendunt.

Adamiani. Adamiani uocantur, quia Adæ imitantur nuditatem: unde & nudi orant, & nudi inter se mares & fœminæ conueniunt.

Cainani. † Alias, Cayani. Sethiani. Cainani † proinde sunt appellati, quoniam Cain adorant. Sethiani nomen acceperunt a filio Adæ qui uocatus est Seth, dicentes eum esse Christum.

Melchisedechiani. Melchisedechiani uocati pro eò quòd Melchisedech sacerdotem domini, non hominem fuisse, sed uirtutem Dei esse arbitrantur.

Angelici. Apostolici. Angelici uocati, quia angelos colunt. Apostolici, hoc sibi nomen ideo sumpserunt, quòd nihil possidentes proprium, nequaquam recipiant illos, qui aliquo in hoc mundo utuntur.

Cerdoniani. Cerdoniani a Cerdone nuncupati, qui duo asseruit contraria principia.

Marcionistæ. Marcionistæ à Marcione Stoico philosopho appellati, qui Cerdonis dogma secutus, alterum bonum, alterum iustum Deum asseruit, tanquam duo principia creationis & bonitatis.

Artatiritæ. Artatyritæ ab oblatione uocati. Panem enim & caseum offerunt dicentes a primis hominibus oblationem a fructibus terræ, & a fructibus ouium

Aquarij. fuisse celebratam. Aquarij appellati, eò quod aquā solā offerunt in calice sacramenti.

Seueriani. Seueriani a Seuero exorti, vinum non bibunt: uetus testamentum & resurrectionem nō recipiunt.

Tatiani. Tatiani à Tatiano uocati: qui eucratitæ dicti, quia carnem abominantur.

Alogij. Alogij uocantur, tanquā sine uerbo. λόγος enim Græcè, Latinè uerbū dicitur. Deum enim uerbum non credunt, respuentes Ioannis Euangelium, & Apocalypsim.

Cataphrygæ. Cataphrygis nomen prouincia Phrygia dedit: quia ibi extiterunt. Authores eorū Montanus, Prisca, & Maximilla fuerunt. ij aduentum spiritus sancti nō in Apostolos, sed in se traditū asserunt.

Cathari. Cathari pro munditia ita se nominauerunt. Gloriantes enim de suis meritis, negant pœnitentibus ueniā peccatorum. Viduas si nupserint, tanquam adulteras damnant. Mundiores se cæteris † prædicant. † Alias, cunctis. Qui nomen suum si cognoscere uellent, mundanos se potius quā mundos uocarent.

Pauliani. Pauliani a Paulo Samosatheno exorti sunt, qui dixit nō semper fuisse Christum, sed à Maria sumpsisse initium.

Hermogeniani. Hermogeniani ab Hermogene quodā uocati, qui materiam non naturam introducens, Deo non naturæ eam comparauit: matremq; elementorum Ideam asseruit: quos Apostolus improbat elementis seruientes. Gala. 4.

Manichæi. Manichæi a quodam Persa extiterunt, qui uocatus est Manes. Hic duas naturas & duas substantias introduxit. Id est bonam, & malam, & animas ex Deo, id est, quasi ex aliquo fonte manare asseruit. Testamentū uetus respuūt, nouum ex parte recipiunt.

Anthropomorphitæ. Anthropomorphitæ dicti pro eò quòd simplicitate rustica Deum habere humana membra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrantur. ἄνθρωπος enim Græcè, Latinè homo interpretatur. Ignorātes uocem domini, qui ait, Spiritus est Deus, incorporeus est enim. Ioan. 4. Nec enim membris distinguitur, nec corporis mole censetur.

Heraclitæ. Heraclitæ ab Heraclio authore exorti, monachos tantum recipiunt, coniugia respuunt, regna cælorum paruulos habere non credunt.

Nouatiani. Nouatiani a Nouato Romæ vrbis presbytero exorti: qui aduersus Cornelium cathedram sacerdotalem conatus inuadere, hæresim instituit, uoluit apostatas recipere, rebaptizans baptizatos.

Montani. Montani hæretici dicti, quia tempore persecutionis in montibus latuerunt: qua occasione se a catholicæ ecclesiæ corpore diuiserunt.

Hebionitæ. Hebionitæ ab Hebione dicti, siue a paupertate. Christum enim per prouectum solum

virum

virum iustum putant effectum. Vnde competenter Hebionitæ pro paupertate intelligentiæ appellati sunt. Ii enim Iudæi sunt, & ita tenent Euāgelium, ut legem carnaliter seruent, aduersus quos Apostolus ad Galatas scribens inuehitur. Fotiniani à Fotino Gallogræciæ Smyrnæ episcopo nuncupati, qui Hebionitarum hæresim suscitans, asserunt Christum ex Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse cōceptum. Aeriani ab Aerio quodam nuncupati sunt. Ii offerri sacrificium pro defunctis spernūt. Aetiani ab Aetio sunt uocati. Iidemque Eunomiani ab Eunomio quodam dialectico, Aetij discipulo, ex cuius nomine magis innotuerunt, dissimilem patri afferentes filium, & filio Spiritum sanctum: dicunt etiam nullum imputari peccatum in fide manentium. Origeniani ab † Origene authore exorti sunt, dicentes quòd non possit uidere filius patrem, nec Spiritus sanctus filium. Animas quoque in mundi principio peccasse dicunt, & pro diuersitate peccatorum de cælis usque ad terram diuersa corpora quasi uincula meruisse, eaque causa factum esse mundum. Noetiani à quodam Noeto uocati, qui dicebant Christum eundem esse & patrem, & Spiritum sanctum, ipsamque trinitatem in officiorum nominibus, non personis accipiunt. unde & Patripassiani uocantur, quia patrem passum dicunt. Sabelliani ab eodem Noeto pullulasse dicuntur, cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium, ex cuius nomine maximè innotuerunt. unde Sabelliani uocati sunt. Ii unam personam patris & filij & Spiritus sancti astruunt.

Arriani ab arrio Alexandrino presbytero exorti sunt, qui coæternum patri filium non agnoscens, diuersas in trinitate substantias asseruit, cōtra illud quod ait Dominus: Ego & pater unum sumus. Macedoniani à Macedonio episcopo dicti sunt, negantes Deum esse Spiritum sanctum.

Apollinaristæ ab Apollinare uocati sunt, dicentes Christum corpus tantummodo sine anima assumpsisse. Antidicomaritæ appellati sunt, eò quòd Mariæ uirginitati contradicunt, asserentes eam post Christum natum uiro suo fuisse commistam.

Metangi † nominati, ideo tale nomen acceperunt: quia ἄγγος Græcè, uas dicitur. Asserunt enim sic esse in patre filium, tanquam uas minus intra uas maius. Patriciani à quodam Patricio nuncupati sunt, qui substantiam humanæ carnis à diabolo conditam dicunt. Collitiani † à quodam Collitio nominati, qui dicunt Deum non facere † mala, contra illud quod scriptum est: Ego dominus creans mala. Floriani à Floriano, qui econtrario dicunt Deum creasse mala, contra hoc quod scriptum est: Fecit Deus omnia bona. Donatistæ à Donato quodam Aphro nuncupati sunt, qui de Numidia ueniens totam penè Aphricam sua persuasione decepit, asserens minorem patre filium, & minorem filio Spiritum sanctum, & rebaptizans catholicos. Bonosiani à Bonosio † quodam episcopo exorti produntur, qui Christum Dei filium adoptiuum non proprium asseruit. Circuncelliones dicuntur, eò quòd agrestes sint, quos Scotopicos uocant, supradictæ hæresis habentes doctrinam. Ii amore martyrij semetipsos perimunt: ut uiolenter de hac uita discedentes, martyres nominentur. Priscillianistæ à Priscilliano uocati, qui in Hispania ex errore Gnosticorum & Manichæorum permistum dogma composuit. Luciferani à Lucifero Smyrnæ episcopo orti, qui episcopos catholicos, qui instanti † persecutione perfidiæ Arrianorum consentientes erant, & posteà correcti in cathedram † redire elegerunt, damnantes, siue quod prius crediderant, siue quod credidisse simulauerant, (quos ecclesia catholica materno recepit sinu, tanquam Petrum post fletum negationis) hanc illi matris charitatem superbè accipientes, eos recipere nolentes, ab ecclesiæ communione recesserunt, & cum ipso Lucifero authore suo, qui mane oriebatur, cadere meruerunt. Iouinianistæ à Iouiniano quodam monacho dicti, nullas nuptarum & uirginū esse distātias, nullumq; asserentes inter abstinentes & simpliciter epulantes esse discrimen.

Heluidiani ab Heluidio nuncupati uel nominati, qui dicunt post Christum natum alios Mariam filios de suo uiro Ioseph peperisse. Paterniani à Paterno quodam exorti, qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinantur.

Arabici nuncupati, eò ꝙ in Arabia exorti sunt dicentes animam cum corpore mori, atque in nouissimo utrunque resurgere.

Tertullianistæ dicti à Tertulliano presbytero Aphricæ prouinciæ, ciuitatis Carthaginensis, qui dicunt animā immortalem esse, sed corpoream prædicantes: & animas peccatorum hominum post mortem in dæmo-

nes

Marginalia (left): Fotiniani. — Aeriani. — Aetiani. Eunomiani. — Origeniani. † s. ead. causa. q. 2 in fin. — Noetiani. — Patripassiani. Sabelliani. — Arriani. — Ioan. 10. f — Macedoniani. — Apollinaristæ. — Antidicomaritæ. — † Metangismoitæ. † Isti ab Augustin. dicūtur Coluthiani à

Marginalia (right): quod à Coluthio. Isido. autem uocat Collithianos, à quodam Celithio. Vide Guliel. Occā in dialogo. lib. 4. parte j. c. xiv. — † Alias, creasse mala. Esai. 45. a Gene. 1. b — † Bonoso. — Circūcelliones. — Priscilianistæ. — Luciferani. — † Constātij in Isido. — † Catholicam. — Iouinianistæ. — Heluidiani. — Paterniani. — Arabici. — Tertullianistæ.

nes conuerti putantes.

Tessere scedecati. stæ. Tesserescedecatistæ dicti, quòd quartadecima Luna Pascha cũ Iudæis obseruare contendunt. Nam τέσσαρα quatuor δέκα decem significat. Nyctages. Nyctages à somno nuncupati, quod uigilias noctis respuant superstitionem esse dicentes, iura temerari diuina, qui noctem ad requiem tribuerit. Pelagiani. Pelagiani à Pelagio monacho exorti, ij liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponunt, dicentes sufficere uoluntatem ad implenda iussa diuina. Nestoriani. Nestoriani à Nestorio Constantinopolitano episcopo nuncupati, qui beatam Mariam uirginem non Dei, sed hominis tantummodo matrem asserunt: ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Christum in uerbo Dei, & carne credidit: sed separatim atque seiunctim alterum filium Dei, alterum filium hominis prædicauit. Eutychiani. Eutychiani dicti ab Eutyche Constantinopolitano abbate, qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis: sed solam in eo diuinam asseruit esse naturam. Acephalitæ. Acephalitæ dicti, id est, sine capite. Nullus enim eorum reperitur author, ex quo orti sunt. ij trium Calcedonensium capitulorum impugnatores, duarum in Christo substantiarum proprietatem negant, & unam in eius persona naturam prædicant. Theodosiani. Gaianitæ. Theodosiani & Gaianitæ appellati à Theodosio & Gaiano, qui temporibus Iustiniani principis, in Alexandria prouincia per populi peruersi electionem una die ordinati sunt episcopi. ij errores Eutychij & Dioscori sequentes, Calcedonense concilium respuunt, ex duabus unam in Christo naturam asserunt, quam Theodosiani corruptam, Gaianitæ incorruptam contendunt. Gnoitæ. † Agnoitæ. Gnoitæ † & Tritoitæ à Theodosianis exorti sunt, ex quibus Gnoitæ ab ignorantia dicti, quia ad peruersitatem à qua exorti sunt, id adijciunt, quòd Christi diuinitas ignoret futura, quæ sunt scripta de die & hora nouissima, non Esai. 30. f Tritoitæ. recordantes Christi personam in Esaia loquentem, Dies iudicij in corde meo. Tritoitæ uerò uocati, quòd sicut tres personas in trinitate, ita quoque tres asserunt Deos esse, contra illud quod scriptum est, Audi Israel, dominus Deus tuus, Deus unus est. Sunt autem & aliæ hæreses sine authore, & sine nominibus. Ex quibus aliæ putant triformem esse Deum, aliæ etiam Christi diuinitatem passibilem esse dicunt. Aliæ Christi de patre natiuitati, initium temporis dant. Aliæ liberationem hominum apud inferos factam Christi descensione non credunt. Aliæ animam, imaginem Dei negant. Aliæ animas conuerti in dæmones, & in quæcunque animalia existimant. Aliæ de mundi statu dissentiunt. Aliæ innumerabiles mundos opinantur. Aliæ aquam Deo coæternam faciunt. Aliæ nudis pedibus ambulant. Aliæ cum hominibus non manducant. Hæ sunt hæreses aduersus catholicam fidem exortæ, & ab Apostolis, & à sanctis patribus uel concilijs damnatæ, quæ dum in se multis erroribus diuisæ, inuicem sibi dissentiunt, communi tamē nomine aduersus ecclesiam Dei conspirant. Sed & quicunque aliter scripturam sacrosanctam intelligit, quam sensus spiritus sancti flagitat, à quo conscripta est, licet de ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.

Item Augustinus papa. †

† De ciuitate Dei lib. 20. ca. 19. in fi. & lib. 22. c. j. uide Guil. Occam in dialogis, fol. 180. ad de tex. 3. j. q. j. saluator.

Quare diuina prouidentia multos errare permittat.

CAN. XI.

6 IDeo diuina prouidentia multos diuersi erroris hæreticos esse permittit, ut cum interrogant nos ea, quæ nescimus, sic discutiamus pigritiam, & diuinas scripturas cupiamus. Propterea Apostolus ait, Oportet hæreses esse, ut probati manifesti fiant. Ij autem à Deo probati sunt, qui bene possunt docere.

CAVSA XXV.

SAncta Romana ecclesia quandam baptismalē ecclesiā suis muniuit priuilegijs, decimationes suæ diœcesis ex integro sibi attribuens. Itē quoddā monasteriū similiter muniuit priuilegijs proprijs, decernens, ut ex proprijs prædijs nulli decimas persolueret. Accidit itaque ut intra diœcesim præmunitæ baptismalis ecclesiæ præfatum monasterium, alia emptione, alia donatione prędia sibi inueniret, Oritur a itaq; cōtentio inter monachos & clericos de decimis.

SAncta Romana ecclesia. a Oritur. Primo inter episcopum & clericos. Secundo inter 1 clericos & monachos. & hæc est differētia istarū quæstionū. Ostendit ergo primo, quòd clerici non possunt se defendere cōtra epm per tale priuilegiū: & ad hoc inducuntur

1 De hoc loquitur hęc prima qō. & hoc patet. j. c. §. his ita. in fi. uers. clerici ergo. secundum Lauren.

cuntur omnia ista cap. eo quod papa nõ potuit dare tale priuilegium. Ioan.

Vod uero. Hæc quõ. diuiditur in duas partes, in quarũ prima probat magister per xvj. cap. quod priuilegia ecclesiarũ, s. per quæ firmat̃ status ecclesiæ non sunt immutanda. Secunda ibi, Si ergo. Io. de Fant.

Oportet, non semp est uerbũ necessitatis.

a Confidimus quod. Oportet. Hoc uerbum oportet, est uerbum honestatis. sic ponitur xix. qõ. j. cap. j. sicut hæc dictio debet, quandoque honestatem designat, ut extra de despon. impube. tua. quandoq; est uerbum officij, ut xxv. distinct. unum. quandoque est uerbum necessitatis, ut iij. quæst. ix. nõ oportet. hoc ideo dico, quia princeps legibus solutus est, ut ex. de electio. significasti. tamẽ honestum est, ut secundum leges uiuat, ut ff. de legat. iij. l. ex imperfecto. C. de testamen. ex imperfecto. Ioan.

1 Sub. & quãdoque necessitatem: ut ex tra ut ecc. bene. cap. uno. uers. & ideo. & extra de app. proposuit. qđ dic ut de hoc plene nota. ff. & offi. præsi. sæpe.

b Diuinis. Trina. Ter em confessus est Christũ, 2 ut ostendat se corde, opere, & ore Christum diligere. Ioan.

2 Vt vj. qõ. j. imitare.

c Quæ ad perpetuam. Nulla cõmutatione. Ex hoc patet, quod Papa non potest contra generale ecclesiæ statutum dispensare, nec contra articulos fidei. nam etsi oẽs assentiant ei, nõ ualet statutũ, sed omnes hæretici essent, ut xv. distin. c. sicut. & sic potest intelligi. j. ea. capitulo, sunt quidã. & capitu. seq. sed contra statutum ecclesiæ quod non est ita generale, sicut de cõtinentia 3 sacerdotum, bene potest dispensare.

Papa in aliquibus nõ dispensat.

3 Vide qđ legitur & not. s. lx. xxviij. di. cũ in præterito.

d Nec ad priuatũ communis utilitas, priuatæ præiudicat, ut septima quæstione prima. scias. & octaua, quæstione prima. in scripturis.

e Nulli fas sit. Sublimi-

1 *Nunc primũ quæritur an clerici baptismalis ecclesiæ authoritate priuilegij decimas suæ diœcesis ex integro sibi ualeant uendicare?*

2 *Secundò, an subsequẽti priuilegio monachorũ derogetur antiquioribus priuilegijs baptismalium ecclesiarum?*

QVAESTIO. I.

1 ps

Vòd uerò authoritate illius priuilegij decimas sibi ex integro clerici uendicare non ualeãt, hinc probatur, quia decimæ iuxta decreta sanctorum patrum, quadripertito diuiduntur. Quarũ una pars episcopis, secunda clericis, tertia fabricis restaurandis, quarta uerò pauperibus est assignata. Decreta uerò sanctorum canonum neminem magis quàm Apostolicum seruare oportet.

Vnde Gelasius papa ait:

Constitutionem synodi, quam uniuersalis ecclesiæ probauit assensus, Romanam sedem seruare oportet.

CAN. I.

Confidimus, qđ nullus iam ueraciter Chrianus ignoret, uniuscuiusq; synodi cõstitutũ, qđ uniuersalis ecclesiæ probauit assensus, nullã magis exequi sedem præ cæteris oportet, a q̃ primã: quæ & unãquanq; synodũ sua authoritate firmauit, & continuata moderatione custodit.

Item Leo Papa.

Qui negligenter pascit dominicum gregem sibi commendatum, conuincitur summum non amare pastorem.

CAN. II.

Diuinis præceptis & Apostolicis monitis incitamur, ut pro omniũ ecclesiarũ statu impigro uigilemus affectu: ac si quid unquã reprehensioni inuenitur obnoxium, aut ab ignorantiæ imperitia, aut à præsumptionis usurpatione reuocemus.

Admonente enim diuinæ uocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus trina b admonitione † mysticis sanctionib. imbuitur, ut Christi oues, qui Christum diligit, pascat, & ipsius sedis, cui per abundantiam gratiæ diuinæ præsumus, reuerentia co arctamur, ut periculum desidiæ (quantũ possumus) declinemus, ne professio summi Apostoli, qua se amatorem domini testatus est, non inueniatur in nobis: quia quoties quis negligenter pascit dominicum gregem sibi commendatum, toties conuincitur summum non amare pastorem.

† Alias, trina repetitione.

Idem Anatholio episcopo.

Non debent ullo modo uariari, quæ ad perpetuam ordinantur quietem.

CAN. III.

Quæ ad perpetuam generaliter ordinata sunt utilitatem, nulla c commutatione uarientur, nec ad priuatum d trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa † sed manentibus terminis, quos cõstituerũt patres, nemo iniustè usurpet alienum, sed intra fines proprios atq; legitimos, prout quisque ualuerit, in latitudine se exerceat charitatis.

† Cõcor. l. ij. §. si quis municipalis. ff. si quis caut. & l. unica. §. sina. C. de ope. publ.

Item Hilarius papa.

Nulli diuinas constitutiones, & Apostolicæ sedis decreta temerare licet.

CAN. IIII.

Nulli fas sit (sine status sui periculo) uel diuinas constitutiones uel Apostolicæ sedis decreta temerare: quia nos qui potentissimi sacerdotis administramus officia, talis transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inuenti: quia meminimus quòd timere debemus qualiter comminetur Deus negligentiæ sacerdotum. Si quidem maiori reatu delinquit, qui potiori honore fruitur: † & grauiora facit uitia peccatorum sublimi-

† Cõcor. tex. i l. nemo. C. de epi & cle. & in l. moris. §. iste fere. ff. de pœnis.

tas [a] peccantium.

Item Damasus Papa.

In spiritũ sanctum blasphemãt, qui sacros canones uiolãt.

CAN. V.

[b] Violatores canonum uoluntariè grauiter a sanctis patribus iudicantur, & a sancto spiritu, instinctu cuius ac dono dicati sunt damnãtur: quoniã blasphemare [b] spiritum sanctum non incongruè uidentur, qui contra eosdem sacros canones nõ necessitate compulsi, sed libẽter (ut præmissum est) aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præsumunt, aut facere uolentibus spontè consentiunt. Talis enim præsumptio manifestè unũ genus est blasphemantium spiritũ sanctum: quia (ut iam prælibatũ est) contra eum agit, cuius nutu [†] & gr̃a sancti canones editi sunt.

Item Vrbanus Papa.

In quibus Romano pontifici, licet nouas condere leges.

CAN. VI.

Vnt quidam [†] dicentes Romano pontifici semper licuisse nouas condere leges: quod & nos non solùm non negamus, sed etiam ualde affirmamus. Sciendum uerò summopere est, quia inde nouas leges cõdere potest, unde euangelistæ aliquid & prophetæ nequaquam dixerunt. Vbi uerò apertè dominus uel eius Apostoli [c] & eos sequẽtes sancti patres sententialiter aliquid diffinierunt, ibi non nouã legem Romanus pontifex dare, sed potius quod prædicatum est, usque ad animam & sanguinem cõfirmare debet. Si enim quod docuerunt Apostoli & prophetæ destruere (quod ab sit) niteretur, non sententiam dare, sed magis errare conuinceretur: sed hoc procul sit ab eis, qui semper domini ecclesiam contra luporum insidias optimè custodierunt.

Item Zosimus Papa.

Apostolicæ sedis authoritas contra sanctorum statuta aliquid condere non ualet.

CAN. VII.

Ontra statuta [d] patrum cõdere aliquid uel mutare, nec huius quidem sedis potest [e] authoritas. Apud nos enim inconuulsis radicibus uiuat antiquitas, cui decreta patrum sanxere reuerentiam.

Item Marcellus Papa.

Stare non ualet, quod contra euangelicam uel propheticam doctrinam seu constitutionem factum fuerit.

CAN. VIII.

Mne quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. & j̃.

Iniustum [f] iudicium & diffinitio iniusta regio metu uel iussu a iudicibus ordinata non ualeat. Nequaquam, quod contra euangelicam, uel propheticam, uel apostolicam doctrinam constitutionémve eorum siue sanctorum patrum actum fuerit, stabit: & quod ab infidelibus g uel hæreticis factum fuerit, omnino cassabitur.

Item Hormisda Papa.

A statutis patrum non deuiare, & fidei regulam custodire, prima salus est.

CAN. IX.

Prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & a constitutis patrum nullatenus deuiare.

Item Pelagius Papa Childeberto regi. [†]

Profitetur Pelagius Papa tomum sui decessoris per omnia seruare.

CAN. X.

Atagendum est, ut pro auferendo suspicionis scandalo obsequium confessionis nostræ legibus religionis ministremus, quibus nos etiam subditos [h] esse

---

[a] Sublimitas. Crimen enim augetur per dignitatem, ut xl. distin. homo. & ff. de re milit. omne delictum. §. ij. Ioan.

[b] Violatores. Blasphemare. Imo eoipso uidetur excommunicatus & hæreticus, ut xix. distinct. nulli. & j̃. eadem cap. generali.

[c] Sunt quidam. Apostoli. Hic uidetur quod papa non possit dispẽsare contra Apostolũ uel dominum. qualiter ergo Martinus dispẽsauit cũ bigamo contra Apostolum, ut xxxiiij. dist. lector? [i] Item cum canon Apostolorũ dicat, presbyter si fornicatus fuerit, deponat̃ lxxxj. dist. presbyter. quomodo ergo Gangrense conciliũ dispensat in tali casu, ut distinct. lxxxij. presbyter. Item contra dominum dispẽsauit qui dixit, Vouete & reddite. & tamen absoluit a iuramento & a uoto. xv. quæst. vj. iuratos. extra de uoto & uoti redempt. per totum. Satis potest sustineri, quòd papa contra Apostolũ dispensat, nõ tamen in his quæ pertinẽt ad articulos fidei eodem modo dispẽsat in euangelio interpretando ipsum. extra de testi. licet. in fin. Item non est uera dispensatio, quæ fit in uoto peregrinationis, quia non dicitur uouens liberari ab illa obligatione, sed potius dicitur in melius commutari, ut extra de iureiurand. peruenit. sed circa uotum continentiæ forte non posset dispẽsare, [2] quia uix inueniretur melius in quod posset commutari, ut extra de statu re. cum ad monasterium. in fi. Io. Quicquid dicat Io. quãdoque dispensat Papa contra generale statutũ ecclesiæ sicut fecit in Latera. cõcilio generali Innocentius, ut extra de consangui. & affini. non debet. licet contra articulos fidei non dispenset. j. quæst. vij. & si illa. Barthol.

[d] Contra statuta. Scilicet ut dictum est de articulis fidei. s̃. c. proximo.

[e] Potest. Supple de facto uel de iure.

[f] Omne. Iniustum. s̃. xj. quæst. ij. c. iniustũ.

[g] Ab infidelibus. Argu. quod id quod fit ab intruso, nõ ualet ut xj. qõ. ij. alienationes. de consec. dist. j. hic ergo. Argu. contra. j. qõ. j. si quis a pseudo episcopis.

[h] Satagendum. Subditos. Argum. quod papa subest Imperatori. intelligo quo ad hoc qd' sua ecclesia dat tributa forte Imperatori:

Crimen per dignitatem augetur.

[1] Dicas q̃ subdiaconatus tempore Apostolorũ nõ fuit sacer ordo. lxj. di. nullus. nec tẽpore Martini Papæ cuius est hoc ca. lector. q̃ p̃cessit Grego. in cc. annis: ut habetur ĩ chronicis secũdum Io. de Fã.

[†] Alias, iussu.

Papa utrũ possit contra apostolum dispẽsare.

[†] c. Sunt quidã, s. adulatores de quibus cõquerit̃ ualde Ioã. Gers. d̃ potesta. eccl. considera tio. 10.

[2] Cõtrariũ nota. s̃. ea. q. q ad perpetua. in gl. j. sed nõ ẽ contra si bene uideatur.

Continentia in melius.

Ecclesiastici, 26.

non est d[ig]na põderatio animæ continentis. incorruptio em̃ facit proximũ Deo. Sap. 6. ad idem xxxij. q. j. nuptiæ. Archi. hic Io. Andr. in mercuria. c. accessoriũ. d̃ reg. iur. in vj. sed gc. quiddicãt papa sæpe d̃ facto dispẽsauit ut not. & approbat Petrus Ancha. in repe. d. c. accessoriũ. & in consilijs suis ad fi. dixi in consuetu. parisi. tit. j. in Rubric.

Papa quãdoq; subest Imperatori.

[†] Childeberto frãcorũ regi, seu eius legato Pelagius rationem fidei suæ reddebat. dixi i tracta. ad edictũ Henri. 2. parti. ij. glo. xv.

Imperatori: ut extra de censi. omnis anima. & xj. q. j. cap. magnum. & c. si tributum. xxiij. q. viij. tributum. Nam alias omnes principes sub sunt episcopis: ut extra de maio. & obe. omnes principes. Io. de Fan.

[a] Generali. Sit Id est. fiat. Nã hæc uerba sit & fiat, respiciunt quandoque futurum tempus: ut ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. deinde. Ioan.

[b] Omnia decretalia. Hoc c. hic attribuitur Damaso, alias Leoni: ut xix. dist. c. j. uersicu. quoniam. [b] Io. de Fan.

[b] Vel dic quòd potuit esse utriusq;. c. sicut & alias. s. j. q. j. de cætero. de cõsec. distin. j. in consulto. in subscriptione utriusq; c. patet.

[c] Hac consona. Nescit. i. contẽnit, uel loquitur de ignorantia iuris, quæ quibusdã est dãnabilis. ut xxxviij. dist. c. si in laicis. Io. de Fant.

Ideo permittente. Si ergo primam. Hæc est secunda pars quæst. in qua primo infert ex præcedentibus. subsequenter uenit ad diuersas solutiones. Io. de Fantu.

[d] His ita. Prima sol. magistri occupat primam columnã, secũda secundã prima talis [a] est: quia dominus sicut soluit legẽ quam dederat, sic & papa potest, Secunda hęc est quod canones ita intelliguntur statuti, ut semper authoritas Romanę sedis sit excepta.

[a] Sub. q̃ nõ multũ ualet. La.

† Alias, execrandus.

Alliga- sacræ scripturæ præcipiunt. Veniens etenim Rufinus, uir magnificus, excellentiæ uestræ legatus, confidenter à nobis (ut decuit) postulauit quatenus uobis, aut beatæ recordationis Leonis papæ tomum a nobis, per omnia conseruari significare debuissemus, aut proprijs uerbis nostræ cõfessionem fidei destinare. Et primam quidẽ petitionis eius partẽ quia facilior fuit, mox (ut dixit) impleuimus, nosque in omnibus præsulis tomum, pro catholicæ fidei assertione conscriptum, Deo propitio custodire, manus nostræ ad uos professione significauimus.

Vt autem nullius deinceps (quod absit) suspicionis resideret occasio illam etiam aliam partem, quam memoratus uir illustris admonuit, facere maturaui, scilicet proprijs uerbis cõfessionem fidei, quam tenemus exposui.

Item Adrianus papa.

Anathema apud Deum fiat, qui censuram Romanorum põtificum uiolat.

CAN. XI.

Generali decreto cẽsemus & constituimus, ut execrandum † anathema sit, [a] & uelut præuaricator fidei catholicæ semper apud Deum reus existat, quicunq; regum seu episcoporũ uel potentum, deinceps Romanorum pontificũ decretorum censuram in quoquam credide rit, uel permiserit uiolandam.

Item Damasus papa Stephano archiepiscopo.

Non licet alicui episcopo contra Romanorum pontificum decreta aliquid agere.

CAN. XII.

Omnia decretalia [b] cunctorum prædecessorum nostrorum constituta, quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum sunt promulgata disciplinis, ita ab omnibus episcopis ac sacerdotibus generaliter custodiri debere mandamus: ut si quid in illa commiserint, ueniam sibi honoris deinceps nouerint denegari.

Item Gregorius. †

† lib. ij. epistola. 4. seu ca. 46. ad Io. episcopum.

Non communicet sacris altaribus, qui nescit sacris obedire canonibus.

CAN. XIII.

Hac consona sanctis patribus diffinitione sancimus, ut qui sacris obedire canonibus nescit, [c] nec sacris ministrare altaribus, nec communionem capere sit dignus.

Item ex concilio Calcedonensi.

Obseruandæ sunt regulæ à sanctis patribus in synodo statutæ.

CAN. XIIII.

A Sanctis patribus in unaquaque synodo usque nunc prolatas regulas tenere statuimus.

Item Gregorius ad Montanum & Thomam. †

† Epistola 112. li. 5. uide Ludoui. Gomes. in 6. decretalium fol. 77.

Voluntatem & statuta suorum decessorum custodiant, qui sua seruari uolunt.

CAN. XV.

Iustitiæ ac rationis ordo suadet, ut qui à successoribus sua mandata seruari desiderant, decessoris sui proculdubio uolũtatem & statuta custodiant.

Item Leo papa quartus.

Contra statuta sanctorum patrum agit, qui ea non seruat intacta.

CAN. XVI.

Ideo permittente domino, pastores hominum sumus effecti, ut quod patres nostri, siue in sanctis canonibus, siue in mundanis affixere legibus, excedere minimè debeamus. Contra eorum quippe saluberrima agimus instituta, si qđ ipsi diuino statuerunt consulto, intactum non conseruamus.

Si ergo primam sedẽ statuta cõciliorum præ omnibus obseruare oportet, & si pro statu omnium ecclesiarum necesse est illam impigro uigilare affectu, si ea quæ à Romanis põtificibus decreta sunt, ab omnibus obseruari cõuenit, si illi qui nesciũt sacris obedire canonibus, altaribus ministrare nõ debent, patet, quod cõtra statuta sanctorũ canonum quibus status ecclesiarum uel confundantur, uel perturbentur, priuilegia ab Apostolico concedi non debent.

His ita [d] *respondet, sacrosancta Romana*

a Alligatur. Vt extra. de ele. cap. significasti.
b Solis. De hoc no. s. xj. questio. j. §. ex his.
c Intelligēda sunt sic extra de iureiuran. uenientes.
d Ait. s. dist. 100. cōtra morem.
e Priuilegio. s. dist. iij. priuilegium.
Ob reli-

ecclesia, ius, et authorita
tē sacris canonib. impertit: sed non eis alligat a.
Habet. n. ius cōdēdi cano
nes: utpote quę caput est,
et cardo oīum ecclesiarū
à cuius regula nemini dis
sentire licet. Ita ergo ca-
nonib. authoritatē pstat,
ut seipsā nō subijciat eis.
Lucæ 1. f Sed sicut Christus, q legē dedit, ipsam legem
carnaliter impleuit, octaua die circuncisus,
quadragesima die ī tēplo cū hostijs est præ-
sentatus: ut ipse ī seipo eā sanctificaret, post
Matt. 8. a ea uerò, ut se dn̄m legis ostenderet, cōtra le
Mat. 12. a gis literā leprosū tāgēdo mūdauit. Aposto
li quoq; cōtra literā sabbati p sata pter gre
diētes spicas uellētes et cōfricātes manibus
suis, pbabili exēplo Dauid, & circūcisionis
et tēpli excusauit, dicēs: Nō legistis quid fe
1. Re. 21. b cerit Abimelech, quādo uenit ad eū Dauid,
et dedit ei panes ppositionis, de quib. non li
cebat edere, nisi solis b sacerdotibus, & co
Leui. 12. d medit ipse, & pueri eius? Itē octaua die, se-
Leui. 12. d cundū legē puer circūcidit: & uos in Sabba
Mat. 12. a to circūciditis hoīem. Itē cū iuge holocau
Lucæ 6. b stū ex lege offerat, cū masculus xl. fœmina
uerò lxxx. die ab ortu suæ natiuitatis secū-
dum legis imperium cum hostijs in templū
præsentaretur: unde sacerdotes offeren-
tes hostias in templo literam sabbati sol-
uunt, & sine crimine sunt. Tunc filius homi
nis multò magis ualet soluere literam le-
Matt. 7. d gis, qui est etiā dominus sabbati Hinc etiā
dicitur de eo, Erat Iesus docens in templo,
tanquam potestatē habēs, id est, tāquā legis
dominus addēs moralibus ea quæ deerāt ad
perfectionem: umbram figuralium in lucē
spiritualis intelligētiæ commutans, non tan
quam scribæ eorū, qui litera legis adstricti
non audebant aliquid addere, uel commuta
re. Sic et summę sedis pontifices canonibus,
siue à se, siue ab alijs sua authoritate condi
tis, reuerentiam exhibent, et eis se humiliā
do ipsos custodiunt, ut alijs obseruandos ex
hibeant. Nonnunquam uerò, seu iubendo
seu diffiniendo, seu decernendo, seu aliter

agēdo, se decretorū dominos et cōditores es
se ostēdūt. In pmißis ergo capitulis, alijs im
ponitur neceßitas obsequēdi, summis uerò
pontificibus ostenditur inesse authoritas ob
seruādi ut à se tradita obseruādo alijs nō cō
tenēda, demōstrēt; exēplo Christi, qui sacra
mēta, quæ ecclesiæ seruanda mandauit, pri
mū in seipo suscepit, ut ea in seipso sanctifi-
caret. Oportet ergo primā sedem (ut diximus)
obseruare ea, quæ decernendo mādauit, non neceßitate obsequēdi, sed authorita
te imptiēdi. Licet itaq; sibi cōtra generalia
decreta, specialia priuilegia indulgere, &
speciali beneficio concedere, quod generali
prohibetur decreto. Quanquā si decretorū
intentionē diligēter aduertamus, nequaquā
cōtra sanctorum canonum authoritatē, ali
quid concedere inueniatur. Sacri siquidē ca
nones ita aliquid cōstituūt, ut suæ interpre
tationis authoritatē, sanctæ Romanæ eccle
siæ reseruēt. Ipsi nanq; soli canones ualent
interpretari, qui ius condendi eos habent.
Vnde in nonnullis capitulis conciliorum, cū
aliquid obseruādū decernitur, statim subinfert:
Nisi authoritas Romanæ ecclesiæ aliter fieri imperauerit, uel saluo tamē in om-
nibus iure sanctæ Romanæ ecclesiæ: uel,
salua tamen in omnibus Apostolica autho-
ritate. Quæcunq; ergo de decimis, uel qui-
buslibet ecclesiasticis negotijs sacris canoni
bus diffiniūtur, intelligēda sunt c necessa-
ria seruari, nisi authoritas Romanæ eccle-
siæ aliter fieri mandauerit, uel pmiserit. Cū
ergo aliqua priuilegia ab Apostolico ali-
quib. cōcedunt. et si cōtra generalē legē ali-
quid sonare uideātur, nō tamē cōtra ipsam
aliquid cōcedere intelligūtur, cùm ipsius le
gis authoritate & priuilegia singulorū pe-
nes matrem omnium ecclesiarum reseruen
tur. Neque enim priuilegia aliquibus cōce
derentur, si præter generalem legē nulli ali
quid speciale indulgeretur. Priuilegia nan- Priuilegia unde dicantur.
que dicuntur, quasi priuata legia, eò quòd
priuatā legem singulis generent. Quàm dif
finitionem Greg. innuens ait, d Si hoc
neque consuetudine generali, neque priui-
legio e uendicas, restat te usurpare quod

a . Ob religionis.xij.q.ij.religiosam.
b Necessitatis.xxxv.quæstio.iij.quædam lex.
ADDITIO. Et cap. quod scripsi. uide quod no. vij.q.j.non autem.& cap.petisti.
c Obsequij.j.q.j.sunt nonnulli.s.xxiij.distin communis. Ioan

fecisti. Item Hierony. in expositione Ionæ: Priuilegia singulorū nō possunt legem facere communē. Valet ergo (ut ex præmissis colligitur) sancta Romana ecclesia suis priuilegijs, quoslibet munire: & extra generalia decreta quædam speciali beneficio indulgere: considerata tamen rationis æquitate: ut quæ mater iustitiæ est, in nullo ab ea dissentire uideatur: ut priuilegia uidelicet quæ ob religionis,[a] uel necessitatis,[b] uel exhibiti obsequij[c] gratiam cōceduntur, neminē releuādo ita diuitē faciāt, ut multorū detrimenta non circunspiciēdo, in paupertatis miseriam nonnullos deijciāt. Illud uero Apostoli ad memoriā reuocātes, qđ ad Corinthios scribēs ait, Non.n.uolumus ut alijs sit remissio, uobis aūt tribulatio. Cui sacra lex principū concordans ait: Rescripta cōtra ius elicita, ab omnib. iudicib. p̄cipimus refutari: nisi forte aliqd est, quod nō lędat aliū, & prosit petēti, uel crimē supplicantib. indulgeat. Itē cōstitutio Impatoris ad populū. Nec dānosa fisco, nec iuri contraria postulari oportet. Clerici ergo huius baptismalis ecclesiæ, priuilegij authoritate muniti, suæ diœcesis decimas sibi ex integro uendicare ualēt: nisi forte summa necessitate epi cogātur ad quartam suā accipiendā, & illi superabūdare mōstrentur.

QVAESTIO II.

Vòd aūt antiquioribus priuilegijs, subsequentibus derogari nō possit, authoritate Anacleti pbatur: qui scribēs omnibus episcopis, et reliquis Christi sacerdotibus ait:

Ecclesiarum priuilegia com

Vodꝫ autē. Videndū qs possit dare priuilegiū, & quod priuilegiū præiudicet alij. dicūt plerique quod solus papa potest dare priuilegiū in præiudiciū alterius.xij.q.ij.bonæ rei. & ix.q.iij c. conquestus.de consecra.dist. iij.pronūtiandū.100.dist.cōtra morem.cū enim priuilegiū dicatur quasi lex priuata, ut s.dist.iij. priuilegia.& solus prīceps canones & leges & iura cōdat: [1] ergo solus ille (ut dicūt) dat priuilegiū. Hoc tamē negari nō potest quin episcopi etiam dent priuilegia: ut extra de his quæ fi.à præla.quāto. extra de sent. & re iud. cū inter uos. sed nō potest in præiudiciū aliorum: [2] ut dicūt: quia solus princeps auferre potest [3] ius unius, & dare alteri: ut ix.q. iij. nunc uero. & c. per principalem. & extra de cōcess.præben. & ecc. non uacant. quia diuersitatem.& C. de quadr. præscrip. bene à Zenone. Sed certe hoc non est uerum. nam episcopus potest dare extra baptismalē ecclesiam decimas: ut xv.q.j.statuimus. Item episcopus potest detrahere uni ecclesiæ, & dare alteri: ut extra de excess.præla.c.sicut unire.& potest in totū eximere aliquam ecclesiam: ut extra de censi. cum uenerabilis. Item auferre potest ecclesiæ priuilegium eligendi: ut extra de consue. cum dilectus. Item potest eximere ecclesiā à iure procurationis: ut extra de censi. sopitæ. hoc autem priuilegium confert episcopus cum consensu capituli sui: ut extra de do. pastoralis. Datur autem priuilegium quandoque personæ, quandoque rei: ut ix.q.iij.cōquestus. Si priuilegium datur personæ, personam non transgreditur: ut insti. de iure.nat.gē.& ciui.§.plane. xvj.q j. hinc etiam.& ff.de re.iu.priuilegia.vij.q.j.non autem.& cap. petisti. Et reale est, quod loco conceditur, & perpetuum est.xvj. q.j hinc etiam.& ff.de iure immu.l.j. extra de offi.deleg.quoniam abbas. In dubio autem semper præsumitur priuilegium potius personale quam reale; ut extra, de insti.cum uenissent. quia res de facili ad suā reuertitur naturam.ff.de pact. si unus §. quod & in specie dotis. non enim dicitur ob hoc personale, ꝙ sola inseritur persona: ut ff.de pact. iuris gentium.§.pactorum.& l.tale pactum. Itē hæc est differentia inter priuilegium & confirmationē, quia in cōfirmatione nihil noui iuris datur: ut extra de confir. cū dilecta secus est in priuilegio. Item in cōfirmatione nihil ponitur, uel affirmat, sed totum conditionaliter intelligit: ut extra de cōcess. præben. quia diuersitatē. sed in priuilegijs omnia uerba ponūtur, & certū ibi asseritur: ut extra de uerb. signi. abbate. Nūc uidendū est ꝙ priuilegiū derogat alij. Dicūt quidam ꝙ semper secūdum derogat primo, etiā si nō faciat mentionem primi: ut extra de rescrip.ex parte. & hoc ea ratione uidetur, quia cum priuilegium sit ius, sed unum ius derogat alij, licet non faciat mentionē primi: ut extra de cog. spi. c. ij. sed istis ob. extra de off.iud.deleg. ex parte. ubi priuilegium secundū nō derogat primo, cū nō faciat mētionē eiꝰ. Item nec priuilegiū præiudicat cōfirmationi, nisi faciat mētionem illius priuilegij: ut extra de his quæ fi. à præla. cum uos. Item nec transactioni præiudicat confirmatio: ut extra de deci.ex multiplici. Item nec priuilegium præiudicat consuetudini, nisi faciat mentionem eius: ut extra de preb. relatum. Itē nec ualet priuilegium, nisi faciat mentionem constitutionis factæ à capi. ut extra de rescrip. constitutus. nec ualet appellatio nisi faciat mentionem sententiæ: ut extra de fid.instru.inter.ultra medium. Et sic propter iura allegata concedi potest ꝙ idem sit in priuilegijs quod in rescriptis: nisi ubi secundum faciat mētionem primi, ꝙ nō ualeat: siue ambo priuilegia sint generalia, siue ambo specialia. sed si unum sit speciale, aliud generale, speciale semper præiudicat, licet non faciat mētionem generalis: ut extra de rescri.c.j. & ca.pastoralis. licet sit arg.contra.j.e.in Galliarum. [4] quia in toto iure derogatur generi per speciem: ut ff.de reg. iur.in toto. Sed certe aliud est in rescriptis quàm in priuilegijs: quia secundum rescriptū speciale derogat primo generali. Nam per generale rescriptum non datur iurisdictio: ut patet in illa decre. pastoralis. in fin.extra

y Priuilegiū à quibus potest dari.

Adde hic Archi. qui dicit qđ princeps ex certa sciētia, et sine clausula nō obstāte possit auferre mihi ea q̄ sunt iuris ciuilis. de qua materia uide p Bar.i.l.fi. C.si cōtra ius uel utili. & plene p eundem Bar. in extrauagant. ad reprimendū in uer. nō obstantib. p doctō. in ca. nulli.đ rescri. p Bal. in l.fin.C. senten. rescin. & in l.eam quā in xij. colū.C. de fi deicō. & in prælu dijs feudo co.14. per Imol. in l. fi.ff.quib. appel. nō licet.& in l. quidam cōsulebat de re iudi. & p Paul. de Castr. in l. si quādo j prin. C.de inoff ic.test.

2.Cor.8.

à Hoc est expressū secūdum Ala Vin. & Phi. extra de excess.præla. c.j.& c.ad hoc.& ibi de hoc.

Intellige quādo causa sub est: alias nō debet prout no. s.22.di.c. 1.ī gl.nec papa.& facit qđ no. x.dist.c.j. in gl.arg. quod,&c.

4 In ordinario loquitur.

co.ad hæc.& ideo de facili tollitur. sed per priuilegiú quantuncunq; generale statim cōsequitur suū ius plenum. unde potest dici ꝙ nunquam secundum speciale priuilegiū deroget primo generali, nisi faciat ipsi⁹ mentionem. 1 ex̄.de ræscrip. nōnulli.& de præscrip. uemens.sed in statu tis quandoque anti quū præiudicat nouo:ut 50.dist.domino sancto Itē in dubio potius prǽsumo non reuocatū prius priuilegium quā reuocatū:ut ff. de ma. test. si peculiū.ff.de donat. inter uirū & uxor. cū hic status. §. pœnitētiam. Nec obst.ff.de priui. credi.priuilegia.ubi dicitur ꝙ priuilegia non estimantur ex tempore,sed ex causa:quia ibi loquitur de priuilegijs, quæ creditor uult habere,ex eo quod prius mutauit pecuniam.

a Priuilegia. Tēporibus. Istud pōt intelligi de generalibus statutis. Nam in nullius persona omittendū est, &c.lxj.distin. miramur.Item potest intelligi đ priuilegijs datis à principe. nā priuilegium quod a Deo uel à principe datur,decet esse māsurum, omnis malitię,ac diminutionis cōtrarium in auth. coll. vi. constitutio quæ de dignitatib⁹. in fi. Si uero persona impetrās obuiat priuilegio impetrato,statim euanescit: ut extra de constit. cum M. Ferrarien. Item si non protestatur, priuilegium suū expirat spatio quadraginta anno. ut extra de priuile. accedentibus. sed si non est opus protestatione,cum sit priuilegiū ad excipiendum, perpetuū est: ut ff.de doli excep. pure.si uero est priuilegium ad faciendum, uidetur quod spatio x.ann.extinguatur:ut ff.de nundin.l.j. a

b Et peregrina. id est, ferri candentis. ij.qō.v. consuluisti. uel iudicis non sui. ij.quæstio.v.peregrina. Ioan.

c Priuilegia. j̄.de consecra. distinctio.iij. celebritatem.

d In Galliarū. pluraliter dicit, quia tres sunt Calliæ,Braccata,Togata,& Comata.

Mentione. dixi ad Phi. Deci. ca.j. de rescri.

Priuilegiú debet esse māsurum.

j. respōsionum ad interrogationes Augusti.

Hoc ideo, quia q. nundinas impetrat, facit in p-

ctis temporibus intemerata seruentur.

CAN. I.

1 Priuilegia ecclesiarum & sacerdotū, intemerata & inuiolata cunctis decernimus manere temporibus, a & leges ecclesiæ Apostolica authoritate firmamus: & peregrina b submouemus iudicia.

Item Leo papa Martiano Augusto.

Nec nouitate mutari, nec probitate conuelli, ecclesiarum priuilegia debent.

CAN. II.

ij Priuilegia c ecclesiarum & monasteriorum, sanctorum patrū authoritate instituta, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari:in quo opere(auxiliante Christo)fideliter exequēdo necesse est huius sanctæ sedis pōtifices perseuerantem exhibere famulatum: dispensatio enim nobis credita est:& ad nostrum reatum tēdit, si paternarum regulæ sanctionum nobis consentientibus,uel negligentibus uiolentur.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo. †

Priuilegio sua dignitatis aliquis ecclesiā exuere non debet.

CAN. III.

In Galliarum d episcopos nullam tibi authoritatē tribuimus,quia ab antiquis prædecessorum nostrorum temporibus,pallium e Arelatensis ecclesiæ episcopus accepit: quem nos priuare authoritate percepta minimè debemus. Si ergo contingat ut fraternitas tua ad Galliarum prouincias transeat, & aliquid ex authoritate agendum fuerit,cum prædicto Arelatensi episcopo f agatur, ne prætermitti g posit hoc quod antiqua patrum institutio inuenerit. Britannorum h uerò omnes episcopos tuæ fraternitati committimus: ut indocti doceantur, & infirmi persuasione roborentur.

Itē Felici episcopo. †

Statuta apostolicorum prædecessorum Apostolicus destruere non debet.

CAN. IIII.

Si ea destruerem quæ antecessores nr̄i statuerunt, nō constructor, sed euersor esse iustè con probarer, testante ueritatis uoce,quæ ait: Omne regnū in seipso diuisum non stabit: † & omnis scientia & lex aduersum se diuisa i destruetur.

Item Leo papa.

Metropolitanus dignitatis sibi tradita antiquitus ius intemeratum obtineat.

CAN. V.

Igitur secundum sanctorum patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos,metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione k nostra, fraternitatis tuæ cura protenditur, ius traditum sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus:ita à regulis præstitutis, nulla

e Pallium. s̄. viij. q.iij. Artaldus.contra. ubi diciturꝙ Arelaten. sit suffraganeꝰ Narb. sed forte duo sunt Arelat. uel altera literarum est falsa uel corrupta.

f Episcopo. quem constituit ibi legatum, uel supposuit ei omnes episcopos Britanniæ.

g Prætermitti. ergo legatus inconsulto epo loci nō pōt iudicare clericos ipsius, nisi ad epm appellet: ut hic,& xj. q.j.peruenit. ꝙ pōt admitti. Nec obst. extra de offi. leg.cū non ignoretis. nā ille non solum fuit legatus,sed etiam metropolitanꝰ: & ideo nihil ꝓfuisset ei ius legatiōis, si hoc ius nō habuisset. Ioan. contrariū credo,cū illa decre. cum non ignoretis. indistinctè loquatur. B. Itē uidetur hic ꝙ princeps posteriorē legatū dando non uidetur prohibuisse legatū priorem, sicut est in tutoribus: ut C. de testa. tut. l.ij. similiter not. vij.q. j.non autē. secus in procuratoribus: ut ff.de procur. si quis cum. §. ultimo.

h Britannorū. contra.s̄ iij.qō.vj. hæc quippe.sed duæ sūt Britanniæ. Anglia enim maior Britannia dicitur.

i Si ea destruerē Diuisa.Ar.cōtra testes sibi cōtrarios,& cōtra rescripta oīa sibimet contraria: ut xxiij. qō. vij.qđ aūt.C.de fid. instr.scripturæ. iiij. qō.iij.qui falso. extra de sent. & re iudi. cum olim.

k Igitur secundū. Delegatiōe.uidetur ergo ꝙ legatam potestatem habeat delegatꝰ,& nō ordina-

iudicium multorū, unde breuiori tempore amittit, cū sit odiosum: secus si in ꝑiudiciū singularis ꝑsonæ: q tunc perēne est. C. de diuer. rescrip. l. 2. Ioan.de Fanc.

Gallia est triplex.

Legatus an posit clericos episcopi loci iudicare.

† Epistola. j x. lib. [illegible]

Legatus posterior an reuocet priorē. Luc. 11. b

† Alias, desolabitur.

Britānia est duplex.

Legatus quam potestatē habeat.

Priuilegij tenor est attēdēd⁹. [†] Id est, iustitię uicario, seu iudici à se dato, donat tit. honoris & priuilegiū primicerij, utq; absēte pōtifice possit sedere inter clericos, qui postea cardinales uocati sunt, ut latiꝰ ī epis. 87.li.7. & quia huius c. principiū est corruptū, debet īcipere sic, hęc igit constitutiōis nrę decreta q̄ ꝓ dfensorū sūt, &c. [t] Sub. & maiorē discussionē desiderat. arg. s̄.23. q. 1. quoties 16.q. j. frater. referant ergo q̄ ꝑ se expedire nō potest Lau. Snīa principis etiam nō scripta facit ius. [a] Si pcesserit snīa diffinitiua, partibus pſentib. C. de leg. l. si imperialis. alias nō fit ius ex sententia. ff. de inoff test. qui repudiatis secūdum Lau. [3] Et uide quod not. 22.di.c.1. in gl. nec papa, &c.

ordinariam: ut h[illegible], & c. seq. quod non credo, cum similis sit proconsuli. ff. eodem meminisse.

[a] Seruatis. Rescriptum sem per sic est interpretandum, ut nulli faciat præiudiciū. ut nona quæ. iij. nunc uero. lxxxv. distin. capit. Archidiaconum. in priuilegijs secus uidetur, ut extra de deci. ad audiētiam.

[b] Inspectis. Cum enim quis aliquid ex priuilegio sibi uendicat, inspiciendum est priuilegiū eius. centesima distinct. contra morem. extra de priuile. c. recipimus. & secundum quod tenor priuilegij continet, iudicandum est: ut extra de priuilegijs. porro.

[c] Insinuatione. Intelligas hoc de his quæ soli Papæ reseruantur quæ nō transeunt ī generali mādato: ut extra de offic. legati. quod translationem.

[d] INstitutionis. Præsentia. Sic ergo sententia principis facit ius, licet non redigatur in scriptis: ut extra de transac. c. j. C. de test. omnium. argu. contra. iij. q. vij. postulatus. Itē hic est arg. quod princeps sine scripto dat priuilegium, & sine scripto delegat causam: ut in auth. de liti. §. omnem. colla. viij. sed non committit delegationē sine scripto. xcvij. distinctio. nobilissimus. C. de má. prin. l. una.

[e] Rationis. Argu. contra extra de offi. deleg. si quando. & c. ex parte. ij.

[f] DE ecclesiastis. Iura. nec suum honorem debet augere papa ut minuat ius ecclesiæ alterius; ut xix. dist. ecce. [3]

aut negligentia aut præsumptione discedant.

Item Hormisda Papa.

Priuilegia metropolitanorū inconcussa seruari oportet.

CAN. VI.

SEruatis [a] priuilegijs metropolitanorū, uices uobis Apostolicæ sedis delegamus: ut inspectis [b] istis: siue ea q̄ à nobis sunt nuper mandata seruentur: siue ea quæ de ecclesiasticis causis tuę reuelationi cōtigerit nūtiari, sub tua nobis insinuatione [c] pandant: erit hoc studij ac solicitudinis tuæ, ut talē te in his quæ iniunguntur, exhibeas, ut fidem integritatemq; eius, cuius curam suscipis imiteris.

Item Gregorius Bonifacio primo defensori. †

Decreta Apostolica, nulla præsumptione uiolentur.

CAN. VII.

INstitutionis nostrę decreta, quæ sunt priuilegijs & ordinatione disposita, perpetua stabilitate & sine aliqua constituimus refragatione seruari, siue quæ scripto decreuimus, siue quæ in nostra præsentia [d] uideantur esse disposita: nec à quoquam pontificum in totum, uel in partem, ea qualibet occasione conuelli decernimus, uel immutari. nam nimis est asperum, & præcipuè bonis sacerdotum moribus inimicum, niti quēpiam quantacunq; rationis [e] excusatione, quæ bene sunt ordinata rescindere, & exemplo suo docere cæteros sua quandoque posse constituta dissoluere.

Idem Dominico Carthaginensi episcopo. †

Priuilegia ecclesiarum Apostolicus debet seruare illæsa.

CAN. VIII.

DE ecclesiasticis priuilegijs, quod uestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat: quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusq; ecclesijs sua iura [f] seruamus: nec cuilibet gratia fauente ultrà, quàm meret, impertior: nec ulli hoc, qđ sui iuris est, ambitu stimulāte derogabo: sed fratres meos per oīa honorare cupio: sicq; honore singulos subuehi, dummodo non sit, quod alteri iure ab altero possit opponi.

Idem Vigilio Arelatensi episcopo. †

Quod rationabiliter diffinitum est, in nullo debet uiolari.

CAN. IX.

CVm piæ desiderium uoluntatis, & laudandæ diffinitionis intentio sacerdotalibus sit semper studijs adiuuanda: cura est solicitudinis adhibenda, ut ea, quæ pro quiete religiosæ conuersationis † sunt disposita uel ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quædam ualeat, præsumptio perturbare: sed sicut hoc (quia ratio exigebat) utiliter obtinuit diffiniri, ita quod diffinitum est (nisi forte † ubi maior est authoritas) non debet uiolari.

Idem.

Sibi iniuriam facit Apostolicus qui fratrum suorum iura perturbat.

CAN. X.

QVod uerò dicitis nostris temporibus debere seruari, quæ à meis quoq; prędecessoribus tradita uel custodita sunt: absit hoc à me, ut statuta maiorum cum sacerdotibus meis, in qualibet ecclesia infringā: [g] quia mihi iniuriam facio, si fratrum meorū iura perturbo.

Item Iulius Papa.

Nulla præsumptione uiolentur, quæ ab Apostolicis & eorum successoribus sunt instituta.

CAN. XI.

AMputato totius usurpationis excessu, nullus præsumat quæ sibi non uidentur esse concessa. [h] Et quæ sunt ab Apostolis eorumque successoribus insti-

[g] QVod uero. Infringā. q. enim debet tueri alios cōtra alios multo magis contra seipsum: ut extra de natis ex li. uen. cap. unico. ff. si ser. uen. l. altius.

[h] AMputato. Cōcessa. Argu. fines mandati diligenter custodiendos. Arg. cōtra viij. quæst. j. licet. Item argu. quod episcopus nihil potest petere, nisi quod sibi permissum est à canone: ut x. quæstione iij. quia cognouimus. & ff. de condict. indeb. l. frater à fratre. [4]

Ecclesia

Epi petitio est per canones limitata. [4] Et not. extra de pœnis. in quibusdā. ibi uideas in gl. per &c.

† Epistola 115. li. 7. Quem uigilium totius gallię metropolitanū et regibus in consultis, & legatū seu uicariū suū fecit, eiq; usū pallij, seruitutis authoramentū dedit ut patet epistola 53. ca. 97. li. 4. & epist. 53. c. 153. li. 5.

† Ista parenthesis non est in originali, sed perperam addita. Greg. em̄ rursus hic confirmat priuilegia monasterij mōtis maioris olim intra muros arelatēsis urbis fundati Childoberto frācorū rege apꝓbante Vigilio papa. Et ea ad petitionē abbatis notificat Vigilio epō, et erat tūc monasteriū adhuc intra muros. Et Bonifaciꝰ 8. primus hoc priuilegium uiolauit,

tuta nulla desidia negligantur, nulla dissensione uiolentur, nulla concertatione turbentur.

Item Gregorius Papa.

Quæ rationabiliter ordinata sunt, nulla debent refragatione turbari.

CAN. XII.

ECclesiasticæ moderationi omnino est cōueniens, ut quæ ordinata fuerint, uel rationabiliter decisa, nulla in posterum [a] debeant refragatione turbari.

Item in registro.

Quæ contra leges fiunt, pro infectis habentur.

CAN. XIII.

IMperiali cōstitutū est sāctione aperte, ut ea quæ cōtra leges fiunt, nō solùm inutilia, [b] sed ēt ꝓ infectis † habēda sint. C. libro primo tit. de preci. Impera. offeren.

Imperator Constantinus.

CAN XIIII.

NEc dānosa fisco, [c] nec iuri contraria, postulari oportet.

Imperatores Theodosius & Valentinianus.

CAN. XV.

REscripta cōtra ius [d] elicita, ab omnibus iudicibus præcipimus refutari: nisi fortè sit aliquid, quod non lædat, [e] aliū, & prosit petenti, [f] uel crimē [g] supplicantibus indulgeat.

Item Pelagius Papa Ioanni comiti.

Rescriptum meretur effectū quod cum iuris et legum ratione concordat.

CAN. XVI.

DIcenti sacras iussiones se habere ꝑ manibus, rn̄demus scire illū oportere, ꝙ ipse clementissimus princeps genera lib. legib. cōstituerit, illa sacra uniuscuiusq; supplicantis desiderio concessa ꝑualere, & effectui māci pari, quæ cū iuris & legū rōne concordāt: ea uerò quæ surreptione [h] uel falsis precib. forsitan impetrantur, nullū supplicātibus ferre remedium.

Rescripta siue sint annotatiōes, [i] siue pragmaticę [k] sanctiones, expressam debēt in se habere cō ditionē, [l] si preces ueritātę nitantur. mendax. n. precator debet carere ī petratis, & quibus scripta diriguntur, sunt puniendi, si precū mēdacia uetuerint [m] argui. Vnde Imperatores Diocletianus et Maximianus et Constantinus li. i. C. ti. Si contra ius uel utilitatem publ. Præscriptiōe [n] mē daciorū opposita [o] siue in iuris [p] narratione mē

[a] ECclesiasticæ. In posterum. supra vj. quæstione iiij. quod bene.

[b] IMperiali. Inutilia. s. di. x. uides. Sed contra. vij. q. j. episcopus in diœcesi. & 14. q. vj. comperimus.

[c] NEc damnosa fisco. Vt si aliquis per priuilegiū uelit se excusare ab eo, quòd est damnosum iuri cōmuni. nam dicit lex, ꝙ omnes necessitatibus publicis debent obedire sine dignitatis priuilegio: ut C. lib. xj. de naui. non excu. l. multi. nec prætextu priuilegii, publica debet uacillare utilitas: ut C. li. xij. de priui. scho. l. ij. C. de sacrosan. ec. l. iubemus nulli.

[d] REscripta cōtra ius. Nec enim ratione rescripti iudex recedet à iustitia: ut extra de ætate & qualitate. eam te. unde si rescriptum est penitus contra ius reijciet illud iudex ut hic dicitur, & auferendum est rescriptum tale de manibus retinētis: ut C. de sacrif. pag. sicut. & mittenda est talis charta principi. ut ibi dicitur. Si autem non est contra ius ex toto, sed alias iniquum, expectandum est secundum mandatū principis: ut extra de rescrip. si quādo. & in auth. ut nulli iudi. §. si uero. Iudex ergo semper sequitur ius cōmune, licet rescriptum principis aliud iubeat ut in auth. de iudi. col. vj. §. omnis autem iudex. & infra ead. omnes.

[e] Quod non lædat. Tale debet esse quodlibet rescriptum, ut neminem lædat. s. ea. de ecclesiasticis. unde non ualet rescriptū de re quam quis uiolenter detinet: ut xvj. q. vj. placuit. C. unde ui. l. authoritatem. nec de religiosa: ut extra de confirma. c. j. & per quod transactio facta resuscitatur: ut C. de transa. causas. & extra de transa. ex literis. & de decimis. ex multiplici. Vel per quòd aufertur libera electio aliquibus: ut C. de duobus re. stip. l. ij. hoc tamē non uidetur uerum, per id quod est extra de conces. præben. & eccle. non uacan. quia diuersitatem, uel per quod restituitur aliquis depositus: ut C. loc. l. ulti. Vel per quod retractatur sententia: ut C. de erro. aduoca. l. ulti. & per quod præstatur immunitas à tributis: † ut C. de uect. quicquid. Quod autem dicitur hic, intelligas de enormi læsione: quia modicam læsionem bene potest præstare rescriptum principis: ut extra de uerbo. signifi. quid per nouale. Vel etiam si ex postfacto incipiat enormiter lædere, statim nō ualet: ut extra de deci. suggestum. quā cito enim priuilegiū recidit ad iniquitatem, statim nō ualet: ut ff. de uulga. substitut. ex facto. & lxiij. dist. §. uerum. modicā autem læsionem bene potest afferre: ut xij. q. ij. bonæ rei. C. de preci. Imper. offe. quoties. ff. locat. habitatores. ff. ne quid in lo. pu. l. j. §. si quis à principe. ff. ne qd in flu. pu. l. j. §. sunt qui putant. qn̄que tamen magnā affert læsionem, ut xvj. q. j. statuimus. ut dixi s. e. in sum. in princ. & ff. de euict. Lucius.

[f] Petenti. Vt si aliqua, quæ nubit consulari uiro, petit ut ipse nihilominus consularis dicatur: istud prodest petenti sine læsione alterius: ut ff. de sena. l. ult. Vel si aliqua petat ut intra tempus luctus possit nubere: ut ff. de his qui not. infa. l. solet.

[g] Vel crimen. In talibus facile exauditur aliqs. xxxv. quæst. ix. ueniam.

[h] DIcenti. Surreptione. cū dist. ut extra de rescrip. super literis.

[i] Annotationes. Annotatio dicitur scriptura, quam Imperator ꝓprio animi motu facit de aliquo negotio nemine rogante.

[k] Pragmaticæ. Pragmatica dicitur, quæ uentilata est coram principe, & de hoc facta est scriptura.

[l] Conditionem. Extra de rescrip. cap. ij.

[m] Vetuerint. Extra de appel. ex parte. Io.

[n] Præscriptione. Id est, exceptione.

[o] Opposita. Ab aduersario.

[p] In iuris. Consuetudinarij: qa dixit aliquid esse consuetu-

mēbra separādo, anno 1300. Sed post alios 200. annos Inno. 8. penitꝰ suppressit & trāsformauit: ut scripsi in tracta. reg. cācel. ī regu. de publicandis. q. 13. nu. 220. cū seq.

Necessitates publicę sunt ab oībus supportandæ.

Rescriptū contra ius est reijciēdum.

† Cōcor. text. in l. nō dubiū. C. de legi. & in ca. sacrosancta. de elect.

† Idē q̄d ex contractu uenditionis est traditū, restituatur. C. de rei uen. inciuile.

Priuilegiū lædēs an possit tolerari.

Annotatio quid sit.

suetudinem ecclesiæ suæ, cum non esset. extra de præben. uenerabilis. non enim uidetur quod in iure præscripto possit mentiri principi, cum ipse habeat omnia iura in pectore suo. C. de testa. omnium.

daciũ reperiatur: siue in facti, [a] siue in tacẽdi fraude: ꝑ tenore ueritatis, nõ deprecãtis affirmatione, datũ iudicem cognoscere debere, et secundum hoc, de causa cõuenit ferre sẽtentiam. Item Imperator Cõstantinus Augu. ti. eo.

Puniri iubemus decẽ librarum auri mulcta iudices, qui uetuerint [b] precum argui falsitatẽ. Itẽ Imperatores Theodo. & Valentin. Et si legibus consentaneũ [c] sacrũ oraculũ mendax pręcator attulerit careat penitus impetratis, & si nimia mentientis [d] inuenit̃ improbitas, ẽt seueritati [e] subiaceat iudicantis. Itẽ Impator Constantinus C. eo.

Et si non cognitio, sed executio mãdatur, de ueritate precũ inquiri oportet, ut si fraus interuenerit, de omni negotio cognoscat̃. [f] Itẽ Impator Anastasius: Omnes cuiuscunq; maioris, uel minoris administrationis uniuersæ reipublicæ iudices admonemus, ut nullũ rescriptũ, nullãq; pragmaticam sanctionẽ, nullam sacram annotationẽ, quæ generali iuri, uel utilitati publicę aduersa [g] esse uideant̃, in disceptatione cuiuslibet litigij patiantur proferri, sed generales sacras cõstitutiones modis omnibus non dubitent obseruandas. Item C. tit. de diuersis rescrip. Imperatores Diocletianus & Maximianus Augu. Sãcimus, ut authẽtica ipsa [h] atq; originalia rescripta nostra etiã manu subscripta, non exempla eorũ insinuentur. Imperator Cõstãtinus respondit: Si qua beneficia personalia sine die [i] et cõsule fuerint deprehensa, authoritate careãt. Imperator Zeno: uniuersa rescripta siue in personam precantiũ, siue ad quemlibet iudicẽ manauerint, quæ uel annotatio, uel quæuis pragmatica sanctio nominẽtur, sub ea cõditione proferri pręcipimus, si ꝑces ueritate nitantur. nec aliquem fructũ precator mẽdax oraculi ꝑcipiat impetrati, licet in iudicio assẽueret ue

Princeps habet omnia iura in pectore suo.

[a] Siue in facti. Quia dixit se appellasse, uel spoliatum fuisse, cum non esset. Ioan.

[b] Vetuerint. Tunc enim appellari potest, licet ĩhibita sit appellatio: ut extra de appel. ex parte.

[c] Et si legibus cõsentaneú. Vt si quis dixerit se spoliatũ, & princeps iussit in rescripto ipsum restitui, hoc consonat legibus: & tamẽ carebit commodo rescripti. Cõtrariũ est s̄. ea. c. præscriptione. & extra de æta. & quali. cap. intelleximus. Sed omissis multis solutionib9, distinguas ut distinguitur extra de rescript. super literis. nec uidet̃ hodie locum habere illa decret. ex parte. extra de rescrip. quia secũdum illam decre. super literis. nõ est necesse ꝙ conditio illa subintelligatur.

[d] Mentientis. Quia pereas diu fatigauit aduersarium suum.

Sub. si inde fuerit accusatus.

[e] Seueritati. punitur ut falsarius: ff. de fals. si quis obrepserit.

Executor an possit de incidẽtibus quæstionibus cognoscere.

[f] Cognoscat̃. Non ab ipso executore, sed ab eo q̃ delegauit executionem. Et sic non obst. extra de sen. & re. iudi. de cætero. C. de execu. rei. iud. si ut proponis. Vel hodie põt. distingui illa cõtrarietas per illã decretalẽ. super literis. ut quandoque cognoscat, quandoque remittat ad superiorem. Dicunt tamen quidã, ꝙ executor põt cognoscere summatim de incidẽtibus quæstionib. ut ff. de re iudi. à diuo. §. si sup reb. Et talis cognitio nõ facit præiudiciũ in principali iudicio: ut ff. de lib. agnosc. l. si quis à liberis. §. si uel parens. & quod dicit̃ ex̃. de sen. & re iudi. de cætero. ꝙ incidẽtes q̃stiones debeãt referri ad superiorẽ, uerũ est, ut ibi plenarie examinentur. Vel distingue an delegetur mera executio, an mista: ut dixi. s̄. ij. q. vj. §. sunt quorũ. uers. ab executore. ut si delegetur mera executio, tũc quæstiones incidẽtes remittantur ad superiorẽ. & si mista delegatur, tunc põt cognoscere de quæstionibus incidentibus. Sed pone ꝙ alicui sit mandata nuda executio (nudam dico executionem cum causa præsentibus partibus est finita, & mandatur aliquibus ut exequantur sententiam) nũquid si pars aduersa coram illis obijcit exceptionem, audietur exceptio? Videtur quod non: quia tenetur executor exeq̃ sententiam, licet sciat eam iniustam: ut extra de offi. iud. dele. pastoralis. extra de maio. & obed. c. omnes. extra de offi. iudi. deleg. si quando. ff. de iudi. si prætor. & xxiij. quæ. j. quod culpatur. in fi. Arg. contra. C. si ex fal. instru. l. iudicati. extra de test. ueniens. Ad hoc dicas, ꝙ si euidens est, sententiam esse nullam, & per instrumenta falsa latã, non exequet̃ eã. alias licet sit iniusta, exequetur eã. ff. de iud. l. si prętor. Non obst. ff. de confes. l. pen. ubi dicit̃, quod executor potest absoluere illum qui cõfessus fuit coram eodẽ iudice se debere fideicõmissum. nam nõ intelligitur lex illa de executore, sed de iudice.

Executio est duplex. Ad hoc ff. ad exhib. l. 3. §. sciẽdum. nã suspenditur executio opposita exceptione falsi. C. de re iudi. l. j. C. si ex fal so instru. l. iudicati ff. de re. iudi. diuus: secũdum Laur.

[g] Aduersa. de hoc habes. s̄. ea. in illa lege rescripta contra ius relicta. Sed si aliquid pro iure allegatur, de quo est euidens, ꝙ non consonat iuri, remittit̃ ad superiorẽ: ut extra de fid. instru. pastoralis.

[h] Vt authentica ipsa. Tribus modis dicitur scriptura authentica: uel q̃ a adest sigillum episcopi: ut extra de fi. instru. c. ij. extra de fideiu. peruenit. Secũdo dicitur authentica, q̃ a est apud acta insinuata. C. de testa. publicati. & C. de re iudi. gesta. Tertio dicitur authẽtica, si habeat subscriptionem trium testium: ut C. qui pot. in pign. hab. scripturas.

Authentica scriptura, quo modis dicatur.

[i] Sine die, uel sine indictione: ut extra de fid. instru. inter dies ideo editur, quia uix aliter posset probari falsum nisi sciretur dies: ut extra de test. ex tenore. C. de contrahen. stipu. optimam. nisi enim uelit quis probare falsitatem instrumenti, non est exhibendus dies uel consul, ne detur materia fabricandi falsum: ut ff. quemadmo. testa. aper. l. j. §. ult. & ff. de eden. l. j. §. editiones. Vel tunc non est edendus dies, cum uult deliberare an uelit cedere uel contendere: sed cum uult

Editio facienda est sine die & sine consule.

agere. Hæc tñ est ueritas, quod in cõmunibus instrumentis edendus est dies cum uult deliberare: ut extra de probat. quoniam contra. extra de dilat. præterea. C. de edẽ. is. apud quem. & ff. de eden. l. j. §. rationes. sed in proprijs non. ut extra de fide instrumen. cõtingit. ff. de eden. l. j. §. diem. In accusationibus enim non cogitur quis diem cõmissi criminis ponere: ut s. ij. quæst. ulti. libellorum. Et tamen contra. huic C. de nouo codice cõfir. in fi. Sed istud intelligitur de legibus redactis in authenticum uolumẽ. Item in priuatis instrumentis non requiritur apponi dies & cõsul: ut ff. de aqua plu. arcen. l. ij. §. antepenul. & l. penul. ff. de pigno.

In accusationib⁹ nõ cogit quis diem commissi criminis ponere.

[f] Scilicet primus epistola lij.

[a] Nisi quæstio. id est, inquisitio ueritatis.

[b] Precum. id est, quod illa conditio sit apposita, si preces, &c. hoc tamen non tenet: ut extra de rescrip. ex parte.

[e] Idest. cõditio adinquirẽdam ueritatem apposita: uel conditio, quę de precibus fidem facit Lau.

[c] PRiuilegia. Quæ sunt de generali ecclesię statu, uel quæ sunt de articulis fidei. Vel dic quod non possunt, id est, non debent.

[d] SI quis. Sit. id est, fiat. s. ead. q. j. generali.

[e] DEcessorum. Custodire. ut s. xvj. q. vj. capit. ulti. xij. quæstio. ij. si quis. & cap. si illi.

[f] Corrigere. extra de rebus eccle. alie. uel non. cap. episcopi. extra de precar. cap. ij.

[g] QVæcunque. Deseruiunt s. xvj. quæstio. j. generaliter.

[h] Addi. extra de donat. cum dilectus & eod. titu. cap. j. de consecra. distinct. j. nasa.

ritatem: nisi quæst. [a] *fidei precũ* [b] *Imperiali beneficio monstretur inserta. Nam & uir magnificus questor, et uiri spectabiles magistri scriniorũ, qui sine p̃fata adiectione qualecunq; diuinum respõsum dictauerint, et iudices, qui susceperint, reprehensionẽ subibunt: & q illicitè dictata scribere ausi fuerint, cuiuscunque scrinij memoriales seu pragmaticarij, uel adiutores primicerij, amissione cinguli ferientur.*

Item Leo papa. [f]

Priuilegia ecclesiarũ, nulla debent improbitate cõuelli.

CAN. XVII.

PRiuilegia [c] ecclesiarum, sanctorum canonibus instituta, & uenerabilis Nicenæ synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, uel nouitate mutari.

Item Nicolaus papa uniuersali synodo præsidens dixit.

Anathema sit, qui mandata, uel decreta Romanorum põtificum seruare contempserit.

CAN. XVIII.

SI quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, uel decreta pro catholica fide uel ecclesiastica disciplina, p correctione imminentiũ uel futurorum malorum, à sedis apostolicæ præsule salubriter promulgata contempserit, anathema sit. [d]

Item Gelasius Crescο nio & Ioanni Mesaliæ episcopis inter cætera.

Statuta priorum, successores seruare oportet.

CAN. XIX.

DEcessorum statuta sicut legitima & iusta successorem custodire [e] cõuenit, ita debet etiã malefacta corrigere. [f]

Hinc etiam Arcadius & Honorius.

CAN. XX.

QVæcunque, inquiunt, à parentibus nostris diuersis sunt statuta temporibus, manere inuiolata, atque incorrupta circa sacrosanctas ecclesias præcipimus. Nihil igitur à priuilegijs immutetur, & omnibus qui ecclesijs deseruiunt, [g] tuitio deferatur: quia temporibus etiam nostris addi [h] potius reuerentiam cupimus, quàm ex his, quæ olim præstita sunt, immutari. Idem. Non tam nouum [i] aliquid præsenti sanctione præcipimus, quàm illa, quæ olim uidentur indulta, firmamus. Priuilegia igitur quæ olim reuerentia ordinis uel religionis obtinuit, mutilari sub pœnæ etiam interminatione prohibemus, ita ut hi quoque qui ecclesiæ obtemperant, ipsius beneficijs perfruantur.

Idem. Si ecclesiæ uenerabilis priuilegia cuiuscunque fuerint uel temeritate uiolata, uel dissimulatione neglecta, commissum duodecim librarum [k] auri (sicut etiam prius constitutum est) condemnatione plectatur: ipsaque priuilegia nihilominus plenissimum per omnia obtineant [l] uigorem.

Item Pelagius Armentario magistro militum inter cætera.

Non liceat pontifici ab ecclesiæ iure discedere, quod documentorum authoritate firmatur.

[i] Nouum. Nota statutum non dicitur nouum, licet de nouo præcipiatur: dummodo quandoque fuerit statutum sic. xxiij. quæstio. j. cap. j. Sicut feudum nõ dicitur nouum, quod de nouo conceditur, dum tamẽ quandoq; fuerit cõcessum: ut extra de feud ex parte. Nec donatio dicitur noua, licet de nouo adipiscatur quis rei donatæ possessionẽ, ut extra de donat. per tuas.

Feudũ de nouo concessum nõ dicitur nouũ si prius fuerat concessum.

[k] Duodecim librarum. Durior pœna statuitur contra illos, qui uiolãt priuilegia ecclesiarũ. xvj. quæstio. j. nouarum in fi. Vel ibi loquitur cum agitur criminaliter, hic cũ ciuiliter.

[l] Obtineant. Hic habes, quod pœna soluta cõtract⁹ stat in sua firmitate. sic xij. quæstio. ij. episcopus qui mancipium. & xxiij. disti. quanquam. in fi. ff. de transactio. qui fidem. C. de fideicom missi. qui fideicommissaria. Argu. contra. extra de pœn. suam. Iniquũ enim est, quod simul habeatur res & pœna. ff. de exceptio. doli. apud Celsum, §. Labeo. Solut. si p̃testatus est se uelle contractum remanere in sua firmitate. tunc potest utrũque peti: alias non. Vel distingue an pœna apponatur loco interesse, aut loco contumaciæ, aut in

Pœna an possit peti cum re

in fraudem usurarum. Si loco contumaciæ, & re^9 noluit soluere debitū cum posset, & rem & pœnam præstabit. ff. de co. l. ij. §. si cū duobus. & ff. de tabu. exhiben. locum. §. condemnatio. g si est apposita loco interesse, tunc potest agere quāti sua interest. ff. de actio. emp. prædia. Sed si in fraudē usurarū, tūc nō pōt: ut extra de emp. & uend. ad nostram. in fi. & ff. de act. & ué. Iulia. §. idem. Ioan.

g Sub. cū distinctione ibidē facta: ut ff. de peti. hære. nec ullam. §. ulti.

a POstea. Documentorū. supple maxime: q̃a etsi instrumēta nulla essent super hoc facta, nō tamē posset retractari cōtractus. Ideo enim fit instrumētum, nō ꝙ uis contractus perficiatur per instrumentum: sed ut facilius posit per illud probari: ut C. de proba. cum res. Idē est in electione: ut lxiij. di. c. quanto. & sic est in matrimonio: ut xxx. q. v. nostrates. in fi.

Instrumētum quare fit.

His ita respondetur. Hæc est ij. pars q. in qua ponit diuersos casus, in quibus perditur priuilegium: & primo ponit de specialibus: secundo de generalibus. Io.

SIc decet fidem sanctorum.

b Amittat. Argu. ꝙ qui usurpat sibi ius alterius in eligendo, quod etiam proprium ius electionis debeat perdere: ut xciij. dist. capitu. ulti. Item argum. quod pœna extenditur quandoque ultra delictum: ut extra de plus pe. cap. j.

a Fuit tamē in prima cōpilatiōe, ubi dicebatur quod per iiusti tiam plus petēdi diabolus amisit totius debiti sūmam, quā in nobis habebat: ut ibi no. de hoc.

DEnūtiamus. Inuitum. Supra lxxiiij. distin. ubi ista B.

SI qui episcopi. Hoc est lectum. s. j. quæstione j. qui episcopi.

CAN. XXI.

POstea quàm ecclesię iura documētorum a quoq; intercedentium fuerint authoritate firmata, nullatenus ab his discedendi liberam pontifex uel si uult permittatur habere licentiam.

Si ergo monasteriorum priuilegia, uel quarumlibet ecclesiarum authoritate Leonis, Gregorij, Gelasij, & nonnullorum aliorum pontificum sanctæ Romanæ ecclesiæ inuiolata seruantur: si ea quæ contra leges fiunt pro infectis habēda sunt: si pontifex non habeat liberam licentiam discedendi à documentis, quibus iura ecclesiæ firmantur, patet quod pōsteriora priuilegia antiquioribus derogare nō possunt: nec eorum authoritate eis aliqua objicietur exceptio: cùm etiam si contra illa specialiter fieret. pro īfectis esset habēda.

a His ita respondetur: Sancta Romana ecclesia, sua authoritate congregata ualet disiungere, & disiuncta congregare, rationis tamen equitate considerata. vnde uel pietatis vel necessitatis intuitu, semel à se concessa valet vel in totum vel in partē commutare. Pro necessitate nanq; corrigendorū vitiorum, priuilegia ecclesiarum multarum vel imminuuntur, vel penitus immutantur, siue personaliter siue generaliter. Personaliter, iuxta illud: Priuilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

Itē Siluerius Papa Virgilio episcopo.

Quod habet amittat, qui quod non accepit, usurpat.

CAN. XXII.

SIc decet fidē sanctorum patrum in ecclesia seruari catholica, ut quod habuit amittat, b qui improbabili temeritate, quod non accepit assumpserit.

Item Supplicius Ioan. episcopo Rauennati, post pauca quibus ab illicita eum ordinatione prohibuit.

Priuilegium amittit, qui sua authoritate non legitimè utitur.

CAN. XXIII.

DEnuntiamus autē, quòd si post hoc aliquid tale præsumpseris, & aliquē seu episcopum vel presbyterum, subdiaconum inuitum c facere fortè credideris: ordinationes tibi Rauennatis vel Emiliensis f ecclesiæ noueris auferendas.

f Quos fines habuerit: uide plati. in uita pascal. 2.

Item Leo Papa.

Ius ordinandi amittunt, qui immeritū consecrāt.

CAN. XXIIII.

SI qui episcopi d talem cōsecrauerint sacerdotem, qualem esse nō licet, etiā si aliquo modo damnum proprij honoris euaserint, ordinationis ius ulterius non habebunt: nec unquam eidem sacramento interunt, quod neglecto diuino iudicio, immerito præstiterunt.

Generaliter, ueluti dum ciuitati episcopalis dignitas perpetuò subtrahitur, quæ suos episcopos interimere consueuit.

Vnde Gelasius Papa scribit.

Episcopalis dignitas ciuitati subtrahitur, quæ suos præsules interemit.

CAN. XXV.

ITa nos Syllanorum cædes geminata pontificum horrendi criminis atrocitate confudit, ut diu constitutio nostræ deliberationis hæsitaret: dum & ingerere quempiam parricidialibus exemplis detestaremur antistitem, & ecclesiam utcunque destitutam, non usqueadeo iudicaremus relinquendam, quapropter iam uelut usum e consuetudinemque sacrile-

Generaliter. CASVS. *Probatum est supra per ij. ca. proxi. quod personale priuilegiū potest apostolicus auferre. Nunc idē probat Grat. de generali. Generaliter, id est, pro utilitate generali, uel pro damno generali.*

e ITa nos Syllanorum. Vsum. Arg. q̃d duæ uices in criminib. inducunt consuetudinē: ut hic, & C. de epis. aud. l. iij. in fin. sed in ciuilib. negotijs nec ēt tres uices cōsuetudinē inducūt: ut extra de causa pos. cum ecclesia. Item est hic arg. ꝙ magis punitur factum iteratum: ut xxvij. quæst. j. peruenit. & ff. de re mili.

Consuetudo quot uicibus inducitur.

mili.l. iij. §. si plures. & extra de hæreti. ad abolendam. §. illos autem.

a Episcopalibus. Hic delictũ ciuium quod consistit in faciẽdo, redũdat in damnum ecclesiæ, & sic est cõtra. xvj. q. vj. si episcopũ. ubi dicitur, quod delictũ prælati non redũdat in ecclesiæ damnum. sed põt dici, quod hic ecclesia nõ damnificatur in rebus licet damnificetur in honore. De delicto quod cõsistit in omittendo, non est dubium quin redundet in damnum ecclesiæ: ut xvj. quæ. iij. placuit.

Prælati delictũ an redũdet ĩ ecclesiæ damnum.

b In utroque. Id est, pro utroque episcopo interfecto.

Vel dic utroq; scilicet eorũ quę sequũtur .s. sine instinctu, siue furijs, secundum Hu. & Lau.

c Exterius. Id est, ad suggestionẽ extraneorum.

d Visitationis. Sic ergo epi uicini supplet defectũ uicinorũ eporum: ut vij. q. j. pontifices. & lxv. di. si forte. Hostilitatis. Hæc est iij. pars quæ ĩ qua magister soluit & bene secundum Io. de Fant.

e In unam. Ut xvj. q. j. & temporis.

f Possessiones. xvj. q. j. possessiones.

g Cessauerint. Arg. quod si priuilegiũ aliquid dat ex causa uel rõne religionis, uel ratiõe paupertatis, uel alia de cã: quam cito cessat cã, cessat & priuilegiũ: ut extra de uer. sig. abbate. ĩ fi. extra de dec. suggestũ. xv. q. j. generaliter. & instit. de aut. tut. §. ult. & ff. de iudi. l. ij. §. legatis. & C. de test. mil. l. ulti. & insti. de pupil. substitut. §. qua ratione.

Priuilegiũ cessat cessãte ipsius causa.

† Exterius.

h Nulli. Hoc non est uerũ, quia si illud nouale fuit ĩ alicuius territorio, ad illũ tãtũ spectabit: sed si in nullius parochia fuerit, eps potest assignare cui uoluerit: ut extra de deci. quoniam.

Penitus

gam declinantes, nos eatenus religioni duximus consulendum, ut parochiæ uestræ ab extrinsecus positis sacerdotibus gubernẽtur: quæ ibidem cõmorantes ferro didicit necare pastores, inauditoq; facinore: quod etiã in illis prouincijs nusquã prorsus legitur accidisse: quæ bellorum continuis diuersisque incursionib. affliguntur, ut aliqua sit reperta ciuitas quæ præsules ministrantes sibi fidei Christianæ sacramenta sine persecutore prosterneret. Curandũ est igitũ, ut funesta pernicies, cessatione propriorum sanetur antistitum: atq; ita saltem furoris tanti materia subtrahatur, si in qua hæc possit acerbitas perpetrari, consistẽs ibidem persona defuerit: eoque modo uel illa ciuitas (dũ in quos deseuiat non habebit) ab huiusmodi temeritate desistat: uel alijs imitandi contagia dira, exemplum non præbeat. Egeat ergo episcopalib. a subsidijs sibimet aliunde pensandis: quę sacram in suo gremio colocatam fuso crudeliter maculat sanguine dignitatẽ: quæ in utroque b hac est ultione plectenda: siue instinctu domestico, seu furijs incitata, hoc cõmittit exterius. c † præbeat ergo dilectio uestra ĩ hoc statu positæ ministerium uisitationis d ecclesiæ, & aut conueniendo pariter, aut uicissim, prout qualitas rerũ causaq; poposcerit, diuina ministeria repręsentet ingratis: ne cum deuitamus zizaniam, dominica uideamur prætereire frumenta.

3 *Hostilitatis quoque uel paupertatis necessitate episcopales sedes permutantur, uel duæ in unam e rediguntur: sicut suprà in titulo de mutatione episcoporum beatus Gregorius fecisse legitur. Non ergo priuilegia ecclesiarum sic inuiolata permanere censentur, ut quibusdam de causis interuenientibus, apostolica authoritate eis derogari non possit, alioqui multitudo ecclesiarum ad paucitatem redigeretur, cùm innumeræ ecclesiæ in diœcesibus aliarum frequenter conditæ inueniantur. Seruentur ergo priuilegia ecclesiarũ cunctis inconcussa temporibus: ne uidelicet præter eius authoritatem à quo data sunt contra ea liceat ire alicui, Sed obijcitur illud Symmachi Papæ: Possessiones f quæ unusquisque ecclesiæ suo relinquit arbitrio, &c. quæ suprà in titulo de alienatione rerum ecclesiastica. leguntur adscripta. Vnde datur intelligi, quòd ea quæ de iure uniuscuiusque ecclesiæ: uel necessitatis, sicut peregrinis: uel pietatis intuitu, sicut religiosis domibus conferuntur: non perpetuò, sed temporaliter ab eis quibus conferuntur, sunt possidenda: quanquam illud Symmachi, ad necessitatis intuitum, nõ ad pietatis prospectum possit referri: uidelicet ut ea quæ peregrinis uel captiuis largiri necessitas suasit, non ea quæ religiosis domibus ob quietem religiosæ conuersationis cõcessa sunt, prohibeãtur perpetuò possideri: uel potius de utrisq; intelligendum est, uidelicet ut sicut necessitatẽ patientes, cessante necessitate beneficijs renũtiare coguntur, quæ eis miserationis indulsit intuitus: sicut religiosè uiuentes cùm à religione cessauerint g priuilegijs exuantur, quæ religiosa conuersatio meruit. Priuilegia ergo, quæ religiosis domibus conceduntur, uel in eo casu accipienda sunt, in quo ita ei consulitur, quòd nulli aliquid derogatur: uidelicet ut ex noualibus quorum decimationes nulli h aßignatæ fuerant, priuilegiorum authoritate decimas aliquib. persolue re non cogantur: uel si propter instantem temporis necessitatem eis consuli non pote*

a Penitus. Supra xij. quæst. ij. bonæ. rei. Ioan.

Vidā sacerdos.

CASVS.

Expedito tractatu de priuilegijs: supponitur causa xxvi.ī qua tractatur de diuinationibus, et reconciliatione axcommunicatorū, et de pœna morientium. Que omnia ut melius pateant, Gratianus more solito thema proponit, de quo septē surgunt quæstiones.

Sortilegos consulentes, & ipsi sortilegi qualiter puniuntur.

b Sortilegi. Profitentur. Qui tales cōsulit pœnitētia punitur quinque annorū: ut j.e. q.v. qui diuinationes. Ipsi autem facientes huiusmodi artes tantū pœnitētia unius anni uidētur puniēdi: ut extra de sortileg.c.ij. sed istud intellige esse dispēsationem. secundum legem autem ipse maleficus punitur capite: ut C.de male.& mate. le.nemo.Io.

Vod aūt. Hæc q. diuidit ī tres partes. In prima ꝓbat sophistice ꝙ nullū est peccatū, exquirere sortes tempore necessitatis. Secunda ibi, his ita capi. sors non est. Tertia. ibi, Hæc autem.ca. sed & illud. Ioannes de Fant.

Sortes sunt in duplici differentia.

c Sortes. Nota ꝙ sortes quędam sunt licitæ, quædam illicitæ. Illicitæ sunt quæ fiunt per magicas incantationes: uel quæ fiūt ad exercendas uanitates aliquas. Vel quæ fiunt ad inquirenda aliqua occulta: ut j.e.ij qui. & cap.illud. Sed quæ fiunt necessitatis causa, pδ sunt illicitæ: ut si cōtentio esset de electione aliquorū, & esset paritas utrique in omnibus: exēplo Mathiæ possunt fieri sortes,[1] ut j.e.c. non exemplo.& q.v. nō licet, cū enim non superest humanum auxiliū, tunc possumus recurrere ad diuinū auxiliū: ut xxij. q.ij.quærit.& in dubijs secūdū leges ad sortes decurrit: ut ff. de iudi. sed cum ambo. C. cōmu. de legat. si duobus. & Augusti. scripsit,[2] quibusdam, cū ciuitas esset obsessa, & dubitaret clericus qui deberēt fugere, qui remanere, ꝙ sorte illud esset dirimendum.

d Achor. Historiā. habes j. quæ. iiij.§. itē peccato Achor. & Iosuæ.vij.

e Hain. ciuitatem.

f Saul quoq;. hoc habes xxij. q. ij. §. item opponitur.

Sors

1 Adde an sit aliquid dirimendū sorte, no. in l.in tribus. & in l.seq.ff. de leg.iij. & l.2.cum gl. & not. per Bart. C.quando & q. quarta pars libr.x.

2 Sub.ī epistola ad Honoratū. de hoc satis per Archid. j. ca. proximo.

rit, nisi alijs derogetur, ita priuilegiorū authoritas uideat esse seruāda, ut eorū subueniatur inopiæ, nō ut suarum diuitiarum augmento, et possessionū nō modica extēsione porrecta, baptismales seu parochiales ecclesiæ penitus a destruantur.

CAVSA XXVI.

Vidā sacerdos sortilegus esse & diuinus conuincitur apud episcopū. correctus ab episcopo, noluit cessare. excommunicatur. tandem agēs in extremis, reconciliatur à quodā sacerdote, episcopo inconsulto. indicitur sibi pœnitentia sub quantitate temporis canonibus præfixa.

1 *Hic primùm quærit, qui sint sortilegi.*

2 *Secundò, an sit peccatum esse sortilegum.*

3 *Tertiò, à quib. genus diuinationis sumpsit exordium.*

4 *Quarto, quot sint genera diuinationis.*

5 *Quintò, an sortilegi uel diuini sint excommunicandi, si cessare noluerint.*

6 *Sextò, an excommunicatus ab episcopo possit recōciliari à presbytero illo incōsulto.*

7 *Septimò, si morientibus est indicenda pœnitentia sub quantitate temporis.*

QVAESTIO I.

Vi sint sortilegi, Isidorus diffinit etymologiarum libro viij. ita dicens:

Qui sint sortilegi.

CAN. I.

Sortilegi sūt, qui sub nomine fictę religionis per quasdā, quas sanctorum seu apostolorum uocant sortes, diuinationis scientiam profitentur: b aut quarumcunq; scripturarum inspectione, futura promittunt.

QVAESTIO II.

Vòd autē sortes c exquirere peccatū non sit, et exēplis & authoritatib. probatur. Cùm.n. Achor d de anathemate furtim surripuisset, et ob eius peccatū populus cæsus apud Hain, e hostib. terga dedisset: præcepit dominus Iosue ut sortib. exquireret, quo peccante populus in manib. hostium cadere meruerat. Iosue præceptū accipiens, misit sortes: primùm super tribus: deinde super familias demū sup ꝑsonas: et ita cecidit sors super Achor. Saul quoq; f cùm pugnasset contra Philistæos, et iurasset se interfecturum quemcunq; qui ante solis occasum comederet de populo: sorte deprehēdit Ionathan filium suum mel comedisse, quod sceptro acceperat: quem cùm morti tradere uellet, populo supplicante reuocauit sententiam. Ionas quoq; cùm à facie domini fugeret: à nautis sorte deprehēsus, in mare deiectus, & à ceto est absorptus. De Zacharia etiam legitur, quod sorte exijt ut incensum poneret. Mathias uerò à beato Petro sorte in apostolatum & Iudæ successorem eligitur. Quod ergo tantorum exemplis probatur, patet malum non esse.

1.Re.14 d

Iosuæ 7.b

Ionæ 1.a

Lucæ 1.a

Actu.1.d

† Psa.50.

a Sors. Mali. in sui natura non est mala: tamen prohibetur, quia propter assiduitatem labitur talis in idololatriam: sicut est in iuramento: [1] ut xxij. quæ. j. & iurabunt. Ioan.

b Non statim. Ionę. Quia hoc fuit diuina inspiratione factū: ut xiiij. q. v. dicit.

c Si qui. Potiùs. quia permittitur minus malum, ut euitetur maius malum: ut xxxiij. q. ij. si ꝙ uerius. & xxij. q. j. considera. & est similis modus loquendi. j. q. j. iudices. [2]

d Non exēplo. Cum priuilegia. xvj. quæst. j. hinc est. §. j. & ī. di. iij. priuilegia.

e Illud ꝙ. Licentiori. Id est, nō uidetur intantum peccare.

f Eminentiori. Id est, pulchriori uel maiori.

Ventrilo-

[1] Vel hoc intellige secūdum antiquatē pora quādo non erāt prohibita, secū dum Lau. Malū minus pmittitur, ut maius euitetur.

[2] Hæc est comparatiua pmissio, d quā no. ī. j. di. ault. Vide qđ no. ī. 1. q. 1. §. sicut ergo. extra de priuil. sane.

Vnde etiam Augu. ait in libro Psalmorum. †

CAN. I.

Sors non est aliquid mali, a sed res ī humana dubietate diuinam iudicans uoluntatem.

His itaq; respōdetur. Antequā Euangeliū claresceret, multa permittebant, quæ tempore perfectioris disciplinæ penitus sunt eliminata. Copula nanque sacerdotalis uel consanguineorū, nec legali nec euāgelica uel apostolica authoritate prohibetur: ecclesiastica tñ lege penitus interdicitur, et sic sortib. nihil mali inesse monstrat: prohibetur tñ fidelibus, ne sub specie diuinationis ad antiquos idololatriæ cultus redirent. Vnde quibusdā constellationes et futurorum signa custodiētibus, Apostolus ait: Dies obseruatis et menses, et tēpora, et annos: unde timeo ne fortè sine causa laborauerim ī uobis. Sic et astronomia, seu ēt astrologia apud catholicos ī desuetudinē abijt: quia dū propria curiositate his nimis erant intēti, minus uacabant ijs quæ saluti animarū erant accōmodata. Quòd aūt sortibus credi non oporteat, Hieronymus testatur scribēs super Ioannem, capitulo primo. †

Galat.4.b

† Imo super Ionā, cap. j.

Exemplo Ionæ uel Mathiæ, non est sortibus indifferenter credendum.

CAN. II.

Non statim debemus sub exemplo Ionæ b sortibus credere: uel illud de actibus Apostolorum huic testimonio copulare, ubi sorte Mathias in Apostolum † eligitur.

† Alias, in apostolum.

Itē Augustinus ad inquisitiones Ianuarij.

Ad secularia negotia, diuina oracula non sunt conuertenda.

CAN. III.

Si qui de paginis euangelicis sortes legunt, etsi optandum est ut id potius c faciant, quàm ad dæmonia consulenda concurrant: tamen ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia & ad uitæ huius uanitatē diuina oracula uelle conuertere.

Item Beda super actus Apostolorum.

Exemplo Mathiæ uel Ionæ non est indifferenter sortibus credendum.

CAN. IIII.

Non exemplo Mathię, uel quòd Ionas propheta sorte deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum: cùm priuilegia d singulorum (ut Hieronymus ait) communem legem omninò facere nō possint. Si qui tamen necessitate aliqua cōpulsi Deum putant sortibus exēplo Apostolorum consulendum esse, † uideant hoc ipsos Apostolos, nō nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fusis egisse.

† Adde quod sors ppter dubiū factū permittitur. l. si q sunt cautiones. ff. fam. erci.

De diuinis uerò scribit Augu. ita dicēs:

Non sunt obseruanda quæ à diuinis præcipiuntur: quamuis ea contingant quæ ab eis prænuntiantur.

CAN. V.

Intelligi uoluit do minus etiam illa quæ à diuinantibus non secundùm Deum dicuntur: si acciderint quæ dicuntur, non sic accipienda sunt, ut fiant quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur quæ coluntur ab eis.

Item in libro secundo, de doctrina Christiana. †

† ca. 51.

Institutiones hominum, quæ sunt superstitiosæ, uel non.

CAN. VI.

Illud quod est secundum institutiones hominum, partim superstitiosum est, partim non superstitiosum. Superstitiosum est, quicquid institutum est ab hominibus ad facienda idola & colenda pertinens, uel ad colendam sicut Deum creaturam partemve vllam creaturæ: uel ad consultationes & pacta quædam significationū cum dæmonibus placita atq; fœderata: quā lia sunt uolumina † magicarum artiū: quæ quidem commemorare potius quàm docere assolent poetæ: ex quo genere sunt (sed quasi licentiori e uanitate) haruspicum & augurum libri. Ad hoc etiam genus pertinent, omnes ligaturæ atq; remedia, quæ medicorum quoq; disciplina condēnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis quas characteres uocant: siue in quibuscunq; rebus suspendendis atque ligādis, uel etiam saltandis quodāmodo, non ad temperationem corporum, sed ad quasdam significationes aut occultas aut etiam manifestas: quæ eminētiori f nomine physi-

† molimina.

I mitieri.

eam uocant: ut quasi non superstitionem † implicare, sed naturæ † prodesse uideantur, sicut sunt inaures in summo singularum aurium: aut destruthionum ossibus ansulæ in digitis, aut cum dicitur tibi singultienti, ut dextera manu sinistrum pollicem teneas. His adiunguntur millia inanissimarum † obseruationum, si membrum aliquod salierit, si iunctim ambulantibus amicis, lapis, aut puer medius interuenerit. Hinc sunt etiam illa, limen calcare cùm ante domum suam transit: redire ad lectum, si quis dum se calceat, sternutauerit: redire ad domum si procidens offenderit: uel si uestis à soricibus rodatur. Neque illi ab hoc genere superstitionis perniciosæ segregãdi sunt, qui olim Genethliaci, propter natalium cõsiderationes dierum, nunc autem uulgò mathematici uocantur. Nam & ipsi quamuis ueram stellarũ positionem cum quisque nascitur, consectentur, † & aliquando etiam peruestigent: tamen quòd inde conantur uel actiones nostras, uel actionum euẽtum prædicere, nimis errãt, hoc autem genus fornicationis animæ salubriter diuina authoritas non tacuit: neq; ab ea sic deterruit animam: ut propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicũtur & à professoribus sed etiam, si dixerint uobis (inquit) & ita euenerit, ne credatis eis. Non enim quia imago Samuelis mortui, Sauli uera pronuntiauit, propterea talia sacrilegia, quibus illa imago pręsentata est, minus execrãda sunt: aut quia in actibus Apostolorum fœmina uentriloqua a uerum testimonium perhibuit Apostolis domini, ideo Pau. Aposto. perpecit illi spiritui, ac non potius fœminam illius dæmonij correctione, atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano.

Item in libro de ciuitate Dei,

Non est uita, sed mors, inquisitio uel curatio quæ à diuinis uel magicis expetitur.

CAN. VII.

QVi sine saluatore salutem uult habere, & sine uera sapientia æstimat se prudentem fieri posse, non sanus, sed æger, non prudens, sed stultus in ægritudine assidua laborabit, & in cecitate noxia stultus & demens permanebit: ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio quæ à diuinis & magicis artibus uel ab ipsis dæmonijs in idolorum cultura expetitur, mors potius dicenda est, quam uita: & qui ea sectantur, si se non correxerint, ad æternam perditionẽ tendunt, psalmista dicente: Omnes dij gentium dæmonia sunt, qui per deceptos homines alios decipere quotidie gestiunt, ut per ditionis suæ alios faciant participes. Itaque hæc uanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum b in toto orbe terrarum plurimis seculis inualuit per quandam scientiam futurorum & infernorum: & per inuentiones eorum inuenta sunt haruspicia & augurationes, & ipsa quæ dicuntur oracula & necromantia. Psal. 95.

Idem confessionum libro iiij.

Christiana & uera pietas, planetarios expellit et damnat.

CAN. VIII.

ILlos planetarios, quos mathematicos uocant, planè consulere non desistebam quod quasi nullum eis sacrificium, & nulę preces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigerẽtur: quod tamen Christiana & uera pietas consequenter expellit & damnat.

Item Hieronymus.

Cultura est idololatria auguria seruare, & stellarum requirere cursus.

CAN. IX.

SEd & illud c adde: quoniam qui fornicatur, in corpus suũ peccat, non istud corpus solũ, quòd templum Dei esse- 1.Cor.6.d Colos.1.d

a Ventriloqua: quę habebat spiritũ Pythonis in uẽtre. quę multis diebus sequebatur Paulum & alios prędicatores, & clamabat: Isti sunt serui Dei, qui annũtiant uerba salutis. unde offensus Paulus ad eam conuersus est, & dixit spiritui: præcipio tibi ut ab ista recedas. & statim recessit.

ADDITIO.

Subaudi, & propter hoc Apostolus percussus est à dominis ancillæ, quia amiserunt lucrum, quod recipiebant ex diuinationibus ancillæ prædictæ. Ioan.

b QVi sine. Angelorũ. ergo aliqua est scientia à diabolo: ut j. ead. quæstio. v. episcopi. in prin. argu. contra. s. xxxvij distinct. §. hinc etiam. ubi dicitur, quod à diuinis scripturis omnis scientia sumpsit initium.

c SEd & illud. Tãgit illud quod legitur in Iosue, quia populus circuncisus fuit à tẽpore Abrahæ usq; ad illud tẽpus, quo populus exiuit de Aegypto, sed postea non fuerunt circuncisi quadraginta annis, quibus fuerunt in deserto: sed cum transierũt Iordanem, denuo præceptum fuit ut unusquisque circuncideretur: quod factum est. Et dicit domi-

Fœmina uentriloqua Paulũ diu secuta est.

† superstitiose.

† natura.

† Alias, immanissimarum.

Scientia unde est.

† Sed nũquid est licitum uti arte notoria? dic quod ars notoria omnino est illicita, & à Christiano fugienda. hæc. n. ars est per quam quidam nituntur acquirere scientiã sed omnino inefficax est & sunt ibi quędã pacta illicita cũ dæmonibus secũdum Tho.

† Alias, cõsequuntur.

Circuncisio nõ fuit facta in deserto.

Act. 16. d

dominus Iosuæ: Hodie abstuli à te opprobriũ Aegypti.

[a] Si de area. Potestas est. Videt ergo q nõ quilibet tenetur phibere, sed solus iudex, ut diximus. xxiij. q. iij. non inferenda. §. ea. scilicet. xxiij. quæstione viij. præter ea.

[b] Licet. Idoli. Sed ipsũ idolothytũ non potest comedi. xxx. dist. si quis carnem.

Quib[us] autem. Hec quæstio. diuidit in tres partes. In prima ostẽdit quot sũt genera diuinationum & unde habuerint originẽ & uocabula: & hoc probat per ca. Augustini. Secũda ibi, Quæritur. Terti ibi, Quod autẽ. ...

ctum est. sed illud quod dicitur, quia omnis ecclesia corpus Christi est: & in omnem ecclesiam uidetur delinquere, qui corpus suum commaculauerit, quia per unum membrũ macula in omne corpus diffunditur. Est & illud opprobrium Aegypti quod si neglexeris, & post Iordanis transitum, & post baptismi secundã circuncisionem, uetustæ consuetudinis instione suggeritur, obseruare auguria, requirere stellarũ cursus, & euentus ex his futurorum rimari, cæterisque huiusmodi superstitionibus implicari. Idololatriæ nanq; mater est Aegyptus, ex qua certum est opprobria huiusmodi pullulare: quæ si trãsito Iordane susceperis, & his te laqueis rursus illigaueris tecum sine dubio opprobria Aegypti trahis.

3 *Hæc autem sortilegia † non usqueadeò sunt detestanda, ut si aliquid de area uel de torculari dæmonibus fuerit immolatum, quod reliquum est, ideo credatur esse immundum, aut si ipsum, quod oblatum fuerit, à nobis ignorantibus sumi contigerit, ideo credamus nos deliquisse.*

† Alias, sacrilegia.

Vnde Augustinus ad Publicolam. †

Non ideo reliquæ sunt immundæ, quia ab area uel torculari, aliquid ad dæmonum sacrificia tollitur.

† Epistola cliiij.

CAN. X.

Si de area uel torculari tollitur aliquid ad sacrificia dæmoniorum sciente Christiano, ideo peccat, quia permittit fieri, ubi prohibendi potestas est: [a] quod si factum non comperit, aut prohibendi potestatem non habet, utitur mundis reliquis fructibus unde illa sublata sunt.

Item Ambrosius in ij. epist. ad Corin. †

† Imo ad c. x. epist. j. ad Cornelium in commentarijs.

Immunis est à reatu, qui emit quod nescit idolis immolatum.

CAN. XI.

Licet aliquid pollutum sit per accidentia, id est per oblationẽ idoli: [b] cùm tamen nescit qui emit, nullum patitur scrupulum, & apud Deum immunis est.

QVAEST. III. & IIII.

1 *Quibus autẽ genus diuinationis exordiũ sumpserit, uel quot sint genera eius, Augustinus exponit in libro de natura dæmonum, ita dicens;* †

† Isidor. ca. ix. lib viij. Etymolog.

De multiplici genere diuinationis.

CAN. I.

Igitur genus diuinationis à Persis fertur esse allatum. Varro autẽ dixit, Diuinationum quatuor esse genera, terrã, aquam, aerem, & ignẽ. Hinc geomantiã, hydromantiam, pyromantiã, aeromantiam dictas autumant. Diuini dicti sunt, quasi Deo pleni. Diuinitate n. se esse plenos simulant, & astutia quadam fraudulenta, hominibus futura coniectant. Duo autẽ genera diuinationis sunt, ars, & furor. Incãtatores autẽ dicti sunt, qui artem uerbis peragunt. Arioli uocati sunt, propterea q circa aras idolorũ nefarias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt: hisq; celebritatibus dæmonum accipiunt responsa. Haruspices nuncupantur, quasi horarum inspectores. Dies n. & horas in agendis negotijs, operibusque custodiunt: & quid per singula tẽpora obseruare debeat homo, intendunt. Ij etiam exta pecudum inspiciũt & ex eis futura prædicũt. Augures sunt, qui uolatus auium & uoces intendunt, aliaque signa rerum uel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Ijdem sunt & auspices. nam & auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia quasi auium spicia: & auguria quasi auium garria, id est, auium uoces & linguæ. Item augurium quasi auigerium, quod aues gerunt. Duo sunt autem genera auspiciorum: unum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos scilicet uolatus: ad aures, uox auium. Pythonissæ à Pythonio † Apolline dictæ, quòd is author fuerit diuinandi. Astrologi dicti sunt, eò quòd in astris augurantur. Genethliaci appellati sunt, propter natalitiorum considerationes dierum. Geneses enim hominum per xij. cæli signa describunt, syderumque cursu nascentium mores, actus & euentus prædicere conantur: id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat uitæ qui nascitur, interpretantur. Hi sunt qui uulgò mathematici uocantur: cuius superstitionis genus constellationes Latini uocant, id est, notationes syderum, quo modo se habeant cùm quisq; nascitur.

† Pythius dictus est Apollo, à Pythone dracone, quẽ iaculis suis cõfecit p. enim dictione hac scribunt Græci, nõ per ph.

a Sciẽdum. Hic Aug. ostendit, quibus de causis dæmones sciunt futura prædicere: non q ipsi sciant futura, sed qa habent probabiles cõiecturas. primo illa ratione quia de subtiliori materia sunt creati: vñ subtilius considerant, quã homines. Item quia per antiquitatem multa sciunt, quæ nos propter breuitatẽ temporis scire non possumus. Itẽ quia ipsimet consueuerũt morbos immittere, & illud ipsi prædicũt q aliquis sit habiturus malũ. Item sicut medicus uidet aliquid per signa sibi nota, quæ nos nõ uidemus: sic dæmones. Item ex signis quæ procedunt ex animo hominis, præuidẽt quædã futura. Item quia dicta prophetarum audierunt, ex quibus futura prædicunt.

Dæmones futura p̃dicere possunt.

b Cogitationibus. Ergo uidetur, qd diabolus nouit cogitationes hominũ. Sed contra: solus Deus scit occulta cordium: ut xxxij. di. erubescant. sed ipse seipsum de hoc corrigit. j. c. proxi. Quod

Primum autem genus, id est, stellarum iterpretes, Magi nuncupabantur: sicut de his legitur in Euãgelio, qui natum Christũ annuntiauerunt. postea hoc nomine soli mathematici dicti sunt. cuius artis scientia usq; ad Christum fuit cõcessa: ut Christo edito, nemo exinde natiuitates alicuius de cęlo interpretetur. Horoscopi dicti, quod horas natiuitatis hominũ speculentur, dissimili & diuerso facto. Sortilegi sunt q sub noĩe, &c. ut supra. Salitores uocati sunt, qui dum eis mẽbrorum quæcunque partes salierint, aliquid sibi exinde prosperum seu triste significari prædicunt.

2 *Quæritur autẽ de natura dæmonũ, cuius naturæ sint: an futura p̃scire ualeant, uel quot modis futura prænoscant.*

De his ita scribit Augustinus in eodem libro.

Quot modis dæmones futura prænoscant.

CAN. II.

Sciendum a est hanc esse naturam dæmonum, ut aerij corporis sensu terrenorum corporum sensum facilè præcedant celeritate, etiam propter aerij corporis superiorem mobilitatem, non solùm cursus quarumlibet rerũ, uel hominum, uel ferarum, uerum etiam uolatus auium incomparabiliter uincant: quibus duabus rebus quantum ad aerium corpus attinet præditi, hoc est acumine sensus, & celeritate motus, multò ante cognita † prænuntiant, quæ homines pro sensus terreni tarditate mirentur. Accessit etiam dæmonibus per tam longum tempus, quo eorum uita protenditur, rerum longè maior experiẽtia, quàm potest hominibus propter breuitatem uitæ prouenire. Per has efficacias, quas aerij corporis natura sortita est, non solum multa futura prædicunt dæmones, uerum etiam multa faciunt, quæ quoniam homines dicere non possunt aut facere, eos dignos quidam quibus seruiant, & quibus honores diuinos deferant, arbitrantur: instigante maximè uitio curiositatis propter amorem felicitatis falsæ atque terrenæ, & excellentiæ temporalis. † Nunc igitur quoniam de diuinatione dæmonum quæstio est. Primum sciendum est, illos ea plerunque prænuntiare, quæ ipsi facturi sunt: accipiunt enim sæpe potestatem & morbos immittere, & ipsum aerem uitiando, morbidum reddere, & peruersis atque amatoribus terrenorum commodorum, malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quod sint eis talia suadentibus consensuri. suadent enim eis miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem, corpora hominum non sentientium penetrando, & se cogitationibus b eorum per quædam imaginaria uisa miscendo siue uigilantium siue dormientium. Aliquando autem non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscunt (quæ signa in hominum sensus uenire non possunt) antè prædicunt. neque enim quia præuidet medicus quæ præuidere nescit eius artis ignarus, ideo diuinus habendus est. Quid autem mirum, si quemadmodum ille corporis humani uel perturbata uel mortificata temperie seu bonas seu malas futuras præuidet ualetudines: sic dæmones in aeris affectione sibi notas, nobis ignotas futuras præuident tempestates? Aliquando etiam hominum dispositiones, non solum uoce prolatas, uerum etiam cogitatione conceptas, cũ signa quædam animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, atque hinc etiam multa futura pręnuntiant: alijs uidelicet mira, qui ista disposita non nouerunt, fallunt, & studio fallendi, & inuida uoluntate, qua hominum errore lætantur. Sed ne apud cultores suos pondus authoritatis amittant, id agunt, ut interpretibus suis, signorumq; suorum coniectoribus culpa tribuatur quãdo ipsi mali decepti fuerint uel mentiti. Nonnunquam uero ipsi maligni spiritus, & illusores hominum, atque salutis eorum inuasores solent prædicere defectum culturæ suæ, & idolorum ruinam: quatenus præscij uideantur quid in singulis regnis aut locis uenturum, & quid aduersi suæ factioni contingere possit: quod etiam illi qui gentilium historias le-

† cogitata.

† Tex. sequens habetur. eodem li. v.

Quod autem. Hæc est iij. pars quæ. in qua dicitur, quod dæmones nesciūt quæ futura sunt. Ioan. de Fant.

Vod autē. Hæc quæ. diuidit in iij. partes. In prima quarū probat magister per xij. ca. quod sortilegi & diuini sunt excommunicādi, si non cessant, & euntes ad illos. Secunda ibi, Nō nulli, Tertia ibi, Ex præmissis. I. de Fā.

a S I quis. Phylacterijs. Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quibus continentur incantationes.

† ca.30. b Q Vi diuinationes. In domos suas. secundum legem isti cōcremantur: sed ille in cuius domo hæc fiunt, post publicationem bonorum in exilium mittitur: ut C. de malefic. l. nullus.

c N On liceat. Propter segetes. nunquid ergo hic reprehenditur astronomia: nūquid per uentos & dispositiones Lunæ licitum est rusticis cōsiderare tempus seminādi, 1 & medicis tēpora potionum & minutionū? Certe hæc non reprobantur: sed illi reprobantur qui credunt inesse necessitatem superioribus. unde non est dicendum, quod superiora sint causa rerum, licet sint signa 2 rerum.

Astronomia non est reprehēdenda.

1 Videtur quod nō, j. ca. q. 7. nō obseruetis & c. sequen.

2 Signa. Late Ioā. Picus Mirand. contra Astrologos.

Si

gunt, non ignorant. Quid ergo mirum, si iam imminentem templorum et simulacrorum euersionē, quā prophetæ Dei summi tantò antè prædixerunt: Særapis dæmonali cui cultotū suorum hoc de proximo prodidit, ut suam quasi diuinationem recedens uel fugiens cōmendaret?

Quod autem hominū dispositiones cogitatione conceptas, per exteriora signa diabolus deprehendat, non firma ratione uidetur approbatum.

Vnde idem Augustinus ait in libro secundo retractationum. †

Quòd ex corporeis motibus internas animi cogitatiōes diabolus deprehendat, res occultissima est.

CAN III.

Q Vodam loco dixi, dæmones aliquando hominum dispositiones non solùm uoces prolatas, uerùm etiam cogitatione conceptas, cùm signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscere. Rem dixi occultissimam, audaciori assertione, quàm debui. nam peruenire ista ad notitiā dæmonum per nonnulla etiam experimenta compertum est: sed utrùm quædam signa dentur ex corpore cogitationum illis sensibilia, nos autem latentia, an alia ui spirituali ista cognoscant: aut difficillimè potest ab omnibus, aut omnino non potest inueniri.

QVAESTIO V.

1 ps *Vòd autem sortilegi et diuini si cessare noluerint excōmunicādi sunt ratione, & authoritate probatur. Est enim quoddā genus culturæ idolorū ex dæmonū consultationib. futura prædicere. sicut. n. auarus quia cultū Deo debitū nummo impēdit, idolorū cultor ab Apostolo nominatā: sic illi qui futura quæ ex Dei oraculo nonnunquā reuelata inueniūtur, uel dæmonū consultatione, uel quibuslibet præstigijs inuenire laborant, diuinitatis iura creaturis attribuunt. Futura. n. præscire, solius Dei est, qui in sui contēplatione ēt angelos illa pscire facit. unde Esaias ait: Priora & nouissima annuntiate mihi, et dicā quod dij estis. Cultores uerò idolorū à fidelium communione separādi sunt. Vnde in epistola ad Corinth. Apostolus ait: Si quis frater noīatur in uobis fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens: cum eiusmodi nec cibum sume.* Esai. 41. 1. Cor. 5. d

Hinc et in decr. Greg. iunioris legitur.

Anathema sit qui ariolos, haruspices, uel incantatores obseruat.

CAN. I.

S I quis ariolos, haruspices, uel incantatores obseruauerit, aut phylacterijs a eorum usus fuerit, anathema sit.

Item ex concilio Anchirita. c. xxxiiij.

Quinquennio pœniteāt, qui diuinationes expetūt.

CAN. II.

Q Vi diuinationes expetūt, & morem gentiliū subsequuntur, uel in domos suas b huiusmodi hoīes introducunt, exquirendi aliquid arte magica, aut expiandi causa: sub regula quinquennij iaceant, secūdùm gradus pœnitentiæ diffinitos.

† c. 75. synodorum Græcorū ex libro Martini Bracharēsis episcopi.

Item ex concilio Martini Papæ. †

Elementa colere, Lunæ aut stellarum cursus in suis operibus, Christianis seruare non liceat.

CAN. III.

N On licet Christianis tenere traditiones gentiliū, & obseruare uel colere elementa, aut Lunæ, aut stellarū cursus, aut inanē signorū fallaciam pro domo faciēda, uel propter segetes, c uel arbores plantandas, uel coniugia sociāda. scriptū est enim: Omnia quæ facitis, aut in uerbo, aut in opere, omnia in noīe Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agētes deo. Nec in collectionib. herbarū, quæ medicinales sunt, aliquas obseruationes, uel incātationes liceat attendere: nisi tantū cum symbolo diuino, aut oratione dominica: ut tantum Deus creator omnium, & Dominus honoretur. Si quis autem paganorum consuetudinem

sequens diuinos aut sortilegos in domum suam introduxerit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inueniant, uel lustrationes paganorum faciant: quinque annis pœnitentiam agant. Mulieribus quoque Christianis non liceat in suis lanificijs uanitatem obseruare sed Deum inuocent adiutorem, qui eis sapientiam texendi donauerit.

Item ex concilio Laodicen. cap. xxx. †

Sacris officijs dediti magi uel incantatores non fiant.

CAN. IIII.

NOn oportet sacris officijs deditos clericos, magos, aut incantatores existere, aut facere phylacteria, quæ animarum suarum uincula probantur: eos autem qui talibus rebus utuntur, projici ab ecclesia iussimus.

Item ex concilio Toleta. iiij. cap. xxx. †

Honore priuetur episcopus uel presbyter, qui magos uel haruspices consuluit.

CAN. V.

SI quis episcopus, aut presbyter, uel diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum, haruspices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures, uel sortilegos, uel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorũ similia exercentes, consuluisse [a] fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ suspensus, [b] monasterij curam excipiat, ibi que pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.

Item ex concilio Agathen. c. xxxviij. †

De ijs qui augurijs, & diuinationibus student.

CAN. VI.

ALiquanti clerici siue laici student augurijs, & sub nomine fictæ religionis, per eas, quas sanctorum patrum sortes uocant, diuinationis scientiam profitẽtur, aut pro quaruncunque scripturarum inspectione futura promittunt. Hæc quicunque clericus, aut laicus detectus fuerit uel consulere uel docere, [c] ab ecclesia habeatur extraneus.

Item Leo iiij. episcopis Britanniæ.

Sors nihil aliud quàm diuinatio, & maleficium esse decernitur.

CAN. VII.

SOrtes quibus cuncta uos uestris discriminatis [d] prouincijs, quas patres damnauerunt, nihil aliud: quam diuinationes & maleficia esse decernimus, quamobrem uolumus illas omnino damnari: & inter Christianos, ultra nolumus nominari: & ne exerceant, anathematis interdicto prohibemus. † Epistola 47. li. 7.

Item Gregorius Adriano notario. †

Incantatores, sortilegos, uelut Christi inimicos insequi oportet.

CAN. VIII.

PEruenit ad nos, quod quosdam incantatores, atque sortilegos fueris insecutus, & omnino nobis solicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas. studij enim tui sit solicitè quærere: & quoscunq; huiusmodi Christi inimicos inueneris: districta ultione corrigere. † cõcilio 1. cap. 2.

Item ex concilio Aurelianensi. †

Excommunicetur clericus, monachus, laicus, diuinationes uel auguria uel sortes secutus.

CAN. IX.

SI quis clericus, monachus, uel secularis diuinationes uel auguria esse crediderit obseruanda. uel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscunque putauerint intimandas: cùm ijs qui cum eis crediderint, ab ecclesiæ communione propellantur. † Epistola 66. li. 7.

Item Gregorius. †

Contra sortilegos & idolorum cultores, custodia pastoralis inuigilet.

CAN. X.

COntra idolorum cultores, uel haruspices, atque sortilegos, fraternitatem tuam uehementius pastorali hortamur inuigilare custodia: quod si emendare se à talibus nolle repereris, si serui sunt, uerberibus [e] uolumus castigari: si uero liberi, inclusione digni, districtamque sunt in pœnam dirigendi. † cap. 89.

Itẽ in concilio Carthaginensi, c. xxxix. †

---

[a] SI quis episcopus. Cõsuluisse. nota pro solo cõsilio debere quẽ puniri, [1] siue faciat artẽ, siue nõ. sic pro sola uocatione punitur, qui uocat clericum ad iudicium Imperatoris: ut xj. q. j. placuit.

[b] Suspensus. id est, depositus: ut patet per sequentia.

[c] ALiquanti. Vel docere. nam similis est culpa prohibita discere, & docere: ut C. de malefi. culpa: [2] & multa sunt, q̃ melius est nescire, quã scire. xxxviij. dist in. quamuis. contrariũ est. C. de hæret. quicunq;. ultra medi. ubi dicitur ꝙ ille, q illicita docet, uel deportatur, uel punitur ultimo supplicio: discipuli uero puniuntur x. libris auri. sed ibi loquit̃ de ijs q discẽdi causa uenerunt, non tamen didicerunt: hic de eo q didicit uel consuluit. Item contrarium est. xxxvij. disti. qui de mensa. sed illi discebãt, nõ ut sequerent̃ ea, sed ut alijs per ea possent obuiare. xxxvij. dist. legimus.

[d] SOrtes. Discriminatis. id est iudicatis, uel dijudicatis. [3]

[e] COntra idolorum. Verberibus. Cum hic scribatur episcopis, patet hoc crimẽ ecclesiasticũ esse. Itẽ patet hic, quod episcopus potest aliquos uerberibus castigare: ut xxiij. q. v. c. j. Itẽ patet hic ꝙ episcopus potest in carcerẽ mittere reos. Item habes hic, qđ alio modo punitur nobilis, quam ignobilis: ut xxiiij. q. j. qui contra. xij. q. ij. fraternitatis.

Episco-

Cõsilium facit quẽ puniri.

[1] Sic. j. c. proxi. dic ꝙ in hoc peccat, q a prohibitũ est cõsiliũ talium. extra de sortileg. c. ij. Io de Fã.

Nescire quædã melius est quã scire.

† cap. 36.

[2] Simile ar. inuenitur 16. q. 1 in canonibus. ubi cõsimilis pœna irrogatur danti & accipiẽti oblationẽ ecclesiæ præter episcopi conscientiam Lau. de hoc legi. & not. de conse. dis. ij. pro dilectio - ue.

† ca. 28.

[3] Vel dic id est. in discrimẽ adducitis. Io. de Fã.

Episcopus potest aliquos uerberibus castigare.

† ca. 45.

[a] E Piscopi. Sed utinā hæ solæ. id est, utinā non plures. similis expositio est. j. quæstio. j. duces: [1]

Alias, iudices. xxiij. q. iij. si ea. ubi. de hoc.

[b] Sed in corpore. id est, corporeo sensu percipi, &c.

[c] Q Vicūq;. Doloris. nisi forte ideo faciat, quia ecclesia sua spoliatur, ut illud in signū mœroris faciat: sicut quidam ponunt spinas super altare: sicut

Tristitiæ causa permittūtur aliqua.

Ab ecclesia separetur, auguriis, & incantationibus deserviens.

CAN. XI.

A Vgurijs uel incantationibus seruientem, similiter Iudaicis superstitionibus, uel ferijs inhærentem: à conuentu ecclesiæ separandum præcipimus.

Item ex concilio Anquirensi. cap. j.

Sortilegam & magicam artem episcopi omnibus modis eliminare studeant.

CAN. XII.

ad Tit. 3. c

E Piscopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosam & à Zabulo inuentam sortilegam & magicam artem ex parochijs suis penitus eradicent, & si aliquem uirum aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorem inueniunt turpiter dehonestatum, de parochijs suis deijciant. Ait enim Apostolus: Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Subuersi sunt & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo diaboli suffragia quærunt: & ideo a tali peste debet mundari sancta ecclesia. Illud etiam non est omittendum, quod quædam scelerataæ mulieres retro post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis, dea paganorum, uel cum Herodiade, uel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire uelut dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed utinā hæ solæ [a] in perfidia sua perijssent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc uera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra unum Deum arbitrantur. Quapropter sacerdotes per ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia prædicare debent ut nouerint hæc omnino falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari arbitrentur. [1] Si quidem ipse Satanas, qui transfigurat se in angelū lucis, cùm mentem cuiuscunque mulieris ceperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformat se in diuersarum species personarum, atque similitudines, & mētē quā captiuā tenet, in somnijs deludēs, modò læta, modò tristia, modò cognitas, modò incognitas personas ostendens, per quæque deuia deducit: & cū solus spiritus hoc patitur, infidelis hoc non in animo esse, sed in corpore [b] euenire opinatur. Quis enim in somnijs, & nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderat? Quis uerò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur? cùm Ezechiel propheta uisiones Domini in spiritu, non in corpore uidit & audiuit, sicut ipse statim inquit: Fui in spiritu. Et Paulus non audet dicere se raptum in corpore. Omnibus itaque publice annuntiandum est quòd qui talia credit, & his similia, fidem perdit, & qui rectam fidem non habet, hic non est eius, sed illius, in quem credit, id est, Diaboli. nam de Domino nostro scriptum est, Omnia per ipsum facta sunt, &c. Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, uel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterior.

1 Alias arbitramur.

2. Cor. 11. d

Ezech. 3. c

1. Co. 12. a

Ioan. 1. a

2 *Nonnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem suorum inimicorum, altaria sacris uestibus exuunt, aut ueste lugubri accingunt, uel consueta luminariorum obsequia ecclesiis Dei subtrahunt, uel missam pro requie defunctorum promulgatam, pro uiuis celebrant hominibus: quorum omnium maleficia nequissima Toletanum concilium condemnat dicens:*

Abijciatur sacerdos, qui huiusmodi maleficijs operam dederit.

CAN. XIII.

Q Vicunque sacerdotum uel aliorum ministrorum deinceps causa doloris [c] cuiuslibet permotus, aut altare uestibus sacris exuere præsumpserit, aut qualibet alia lugubri ueste accinxerit, seu etiam si consueta luminariorum obsequia de templo Dei subtraxerit, & extin-

ſicut etiam denudatur altare in paſsione Dñi, in ſignum triſtitiæ.

a Satisfactio. Arg. quod ſi aliquis ſatis fecerit de crimine, uel inde egerit pœnitentiam, amplius non poſsit accuſari licet ſit publicum crimen: 1 ut notatur. xxxiij. q.ij. admonere. Ioan. 2 de Fant.

b Nec mirum. Si non

1 Adde ad hoc quod no. glo. & docto. in l. qui ea mẽte. ff. de fur.

2 De hoc not. xlix. diſ. §.j. ibi uideas.

qui pceperit, ſi eſt antea ueræ pœnitudinis corã metropolitano ſatisfactio a non purgauerit, loci ſui dignitate ſe nouerit, & honore priuari: illis proculdubio perſonis ab hac ultionũ ſententia ſeparatis, quas aut contaminationẽ ſanctorũ ordinũ uel ſubuerſionem ſanctæ fidei metuentes, aut hoſtilitatẽ uel obſidionẽ perferentes, ſeu etiã diuinorũ iudiciorũ ſententiã metuentes, hæc feciſſe contigerit, in quorum facto plus humilitas (qua Deus placatur) quã interni liuoris doloſitas declaratur. Pleriq; etiam ſacerdotum ſauciari inimicitię dolo, miſſam pro requie defunctorũ promulgatã, fallaci uoto pro uiuis ſtudent celebrare hominibus: ut is pro quo ipſum offertur ſacrificiũ, mortis incurrat periculum. Proinde noſtræ elegit unanimitatis conuentus, ut ſi quis deinceps talia perpetraſſe fuerit detectus, à proprij deponatur ordinis gradu, & tam ipſe ſacerdos, quam etiam ille, qui eum ad talia peragenda incitaſſe perpenditur, exilij perpetui ergaſtulo relegentur.

Ex præmiſsis authoritatibus colligitur, ꝙ arioli, haruſpices, incantatores, & ſortilegi, atque cæteri huiuſmodi ſectatores ab eccleſia ſunt eliminandi, & niſi reſipuerint, perpetuo excommunicandi. Sed quòd in ultimo Anquirenſi capitulo, ea quæ fiunt per incantatores, non in corpore, ſed in ſpiritu fieri dicuntur, Augu. in lib. de ciuitate Dei idem uidetur aſſerere, ita dicens: †

† Nõ eſt Augu. ſed Iſidor. ca. ix. li. viij. Etymologiarũ: qa Augu. lib. 18. ca. 18. de ciuitate Dei lõge latiꝰ de hisloquit. Exod. 7. b

Quæ magorum præſtigijs fiunt, non ueræ, ſed phantaſtica eſſe probantur.

CAN. XIIII.

Nec mirũ b de magorum præſtigijs, quorum intantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moyſi in illis ſignis reſiſterent uertentes uirgas in dracones, & aquam in ſanguinẽ. In gẽtiliũ etiã libris legitur ꝙ quædã maga Circe ſocios Vlyſsis mutauerit in beſtias. Legitur etiã de ſacrificio, quod Arcades deo ſuo Lyceo immolabant, ex quo quicunq; ſumerent in beſtiarũ formas conuerterentur. Sed hæc omnia magicis præſtigijs potius fingebãtur quã rerũ ueritate complerẽtur. Vt ergo ipſi errores ignorantibus manifeſti fiant, de eorum proprietate, atq; inuentoribus iuxta traditionem maiorum patrum dicere congruũ arbitramur. Magi ſunt, qui uulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Ii ſunt, qui permiſſu Dei elemẽta concutiunt, turbant mentes hominũ minus confidentiũ in Deo, ac ſine ullo ueneni hauſtu uiolentia tantum carminis interimunt. unde Lucanus, Mens hauſti nulla ſanie polluta ueneni Incantata perit. Dæmonibus enim accitis, audent uentilare, ut quoſcunque ſuos perimant malis artibus inimicos. Ii etiam ſanguine utuntur, & uictimis ſæpe contingunt mortuorum corpora. Necromantici ſunt, quorum præcantationibus uidentur reſuſcitari mortui, diuinare, & ad interrogata reſpondere. νεκρὸς enim Græcè, Latinè mortuus, μαντεία diuinatio nuncupatur. ad quos ſuſcitandos, cadaueri ſanguis adijcitur. nam amare ſanguinem dæmones dicuntur, ideo quotieſcũq; necromãtia fit, cruor aquæ miſcetur, ut colore ſanguinis facilius prouocentur. Hydromantici ab aqua dicti. eſt. n. hydromantia, in aquarum inſpectione umbras dæmonum euocare, & imagineas ludificationes eorũ uidere, ibiq; ab eis aliqua audire, ubi adhibito ſanguine etiam inferos perhibentur ſuſcitare. & infra. Ad hæc oĩa ſupradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorũ, quæ ars non cõmendat medicorum, ſeu in præcantationib., ſeu in characteribus ſuſpendendis atq; ligãdis, in q̃bus oĩbus ars dæmonum, ex quadam peſtifera ſocietate hoĩum, & angelorum malorum exorta eſt. Vnde hæc cuncta uitanda ſunt Chriſtiano, & omni penitus execratione repudianda, atque damnanda. Auguria autem ſunt auium. hæc autem Phryges primi inuenerunt. Præſtigium uero Mercurius dicitur primus inueniſſe. dictũ eſt aũt præſtigium, ꝙ præſtringat aciem oculorũ. Haruſpicinæ artem primus Hetruſcis tradidiſſe dicitur quidã Tages, hic ex horis † harulpicinam dictauit, & poſtea non apparuit. nã dicitur fabuloſè, arante quodã ruſtico, ſubitò ex glebis exiluiſſe, & haruſpicinam dictaſſe, qua die mortuus eſt. quos libros Romani ex Hetruſca lingua in propriam mutauerunt. His ergo portentis per diabolorum fallaciã illuditur curioſitas humana, qñ id impudenter appetunt ſcire, qđ nulla rõne competit eis inueſtigare. Hæc poteſtas immundis ſpiritibus ideo datur, ut peruerſos ſibi aptent, hoc eſt prauos homines ſeducant, illos ſcilicet, qui ſpernunt ueritatẽ, & credunt mendacio, iuxta Pauli

† Alias, exanimis.

a Si non attractus. quia ab angelo fuit nunciata natiuitas eius.
b Permanet. ut s. xxv. dist. c. qualis.
c Titulis. id est, argumentis. Ioan.

Quod sententiā. Sanā doctrinā nō ferēt, sed ad sua deside ria coaceruabunt sibi ma gistros, prurientes aurib. & à ueritate quidē audi- tū auertent, ad fabulas au tē cōuertent, onerati pec catis ducentur uarijs desi derijs, semꝑ discētes, & nunq̄ ad sciētię ue ritatē ꝑuenientes. Quemadmodū aūt Iannes, & Mābres restiterunt Moysi, ita & isti resistunt ueritati: hoīes corrupti mente, reprobi circa fidē. sed ultra non ꝓficient, insipientia eorū manifesta erit omnib. † sicut & illorum fuit. Nec ideo quisq̄ credere debet, quoslibet magicis artibus aliquid facere posse sine permissu Dei, q̄ oīa quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut permissu suo ita fieri sinit, quod prædicti magi leguntur similia fecisse Moysi, qui uirgā suā ꝓiecit, & cō uersa est in dracone, proieceruntq; singuli uirgas suas, & cōuersæ sunt in dracones: sed deuorauit uirga Aarō uirgas eorū. Non. n. fuerunt creatores draconum, nec magi, nec angeli mali, quibus ministris illa operabantur. Insunt. n. rebus corporeis per omnia elementa, quædam occultæ seminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atq; casualis, prorumpūt in species debitas suis modis & finibus, & sic nō dicuntur angeli, qui ista faciunt, animalium creatores, sicut nec agricolę segetū uel quorumcunq; in terra gignentinm creatores dicendi sunt, quāuis nouerint præbere quasdam uisibiles proprietates & opportunitates, & causas, ut illa nascantur. Quod autē isti faciunt uisibiliter, hoc illi inuisibiliter, Deus uero solus unus est creator, qui causas ipsas, & seminarias rationes rebus inseruit. Præterea quidam quærendū putant quomodo scriptura narrat Pythonissam Samuelē prophetā suscitasse ad colloquiū Saulis impijssimi regis, si Pythonica diuinatio errori magicæ artis deputanda sit? Quibus ita respondere potest, indignum omnino facinus esse, si secundùm uerba historiæ commodetur assensus. Quomodo. n. poterat fieri, ut arte magica attraheretur uir à natiuitate sanctus, & operibus uitæ iustus? at si non attractus a est, consensit: quod utrunque de iusto credere aduersum est. Nullum enim suffragium habet iustitia si attractus, aut uoluntarius consensus, amisit meritum spirituale, quod positus in carne quæsierat. quod ualde absurdum est: quia qui hinc iustus recedit, permanet b iustus. Porrò hoc est præstigium Satanæ, quo ut plurimos fallat, etiam bonos habere in potestate se confingit. quod Apostolus inter cætera ostendit dicens: Ipse Satanas transfigurat se in angelum lucis. ut enim errorem faceret, in quo glorificaretur, habitu uiri iusti & nomine se subornauit, ut nihil proficere spem quā prædicebant Dei cultoribus, mentiretur, quoniam hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quòd de morte Saulis & filij eius non sit mentitus, quasi magnum sit diabolo ante oc casum mortem corporis præuidere: cum signa quædam soleant apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota uidetur: quantò magis diabolo, quem angelica potestate sublimem prophetica oracula fuisse testantur, de cuius magnitudine Apostolus ait: An ignoratis altitudinem Satanæ? Quid mirum ergo si imminentem propè mortem potuit præuidere: cum hoc sit unde fallit, & se in Dei potestate uult adorari? Nam tanta hebetudine demens effectus est Saul, ut ad Pythonissam confugeret. deprauatus enim causa peccati, ad hoc se contulit quod damnauerat. Sed si quis propter historiam, ea quæ uerbis expressa sunt putet non prætermittenda, ne ratio historiæ inanis sit, rectè facit quidem: si tamen istud minimè ad ueri rōnem rapiat, sed ad uisum & intellectum Saulis. neq;. n. reprobus factus bonum intellectū poterat habere. Historicus. n. mentem Saulis, & statum Samuelis describit, & ea quæ dicta & uisa sunt exprimens prætermittens uerané an falsa sint, qui (ait) audiens in quo habitu esset excitatus intellexit (inquit) hunc Samuelē esse. Quid intellexerit retulit, & quia non bene intellexit, contra scripturā alium adorauit quàm Deū, & putans Samuelem, adorauit diabolū: ut fructum fallacię suæ haberet Satanas. Ad hoc. n. nititur, ut adoretur quasi Deus. Si. n. Samuel ille uerè apparuisset, nō utiq; uir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solū esse adorādum. & qūo homo Dei, qui cū Abraham in refrigerio erat, diceret ad uirum pestilentem & dignū ardore gehennæ. Cras mecū eris? His duobus titulis c subtilitatem fallaciæ suæ prodidit improuidus Satanas: quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis contra legem, & uirū peccatis pressum, cum magna distantia peccatorum & iustorum sit, cum Samuele iustissimo fu-

† Alias, hominib.

mo futurum mentitus est. uerum potest dici uerum potest uideri, si de Samuelis nomine taceatur: quia Saul cum diabolo futurus erat. Ad eum enim transmigrauit, quem adorauit. Semper ergo diabolus sub uelamine latens, prodit se dum ea confingit, quæ hæreant personis per quas fallere nititur. Si autem quilibet opponit & dicit, Quomodo eueniunt illa, quæ illi diuini prædicunt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinem, si aliquid propriæ uirtutis ac potestatis non habeant? hoc à nobis recipiant responsum, quòd ideo quisquam non debet eis credere, quia aliquando eueniunt

Deut. 13. a

quæ prædicunt, aut sanare uidentur languidos, aut lædere sanos, quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probentur, & appareant, qua fide sint uel deuotione erga Deum, sicut in Deuteronomio legitur, Moyses ex uerbo Dei populo Dei præcepisse ita dicens: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium dicat se uidisse, & prædixerit signum atq; portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi, Eamus & sequamur deos alienos, quos ignoramus, & seruiamus eis: non audies uerba prophetæ aut somniatoris: quia tentat uos dominus Deus uester, ut palam fiat utrùm diligatis eum, an non. In toto corde uestro, & in tota anima uestra dominum Deum uestrum sequimini, ipsum timete, mandata eius custodite, & audite uocem illius. Ipsi seruietis, & ipsi adhęrebitis, &c. Vbi sanè intelligi uoluit etiã illa, quæ à diuinantib. non secundum Deũ dicũtur, si acciderint quæ dicuntur, non sint sic accipienda, ut fiant quæ præcipiũtur ab eis, nec colantur quæ coluntur ab eis. Nec præter suam potestatem Deus ostendit esse quòd contingũt ista, sed quasi quæreretur cur ea permittat, causam tentationis exposuit, ad cognoscendam utique eorum dilectionem, utrum eam habeant erga Deum suum, cognoscendum uerò ab ipsis potius quàm ab illo, qui scit omnia antequam fiant.

QVAESTIO VI.

Vòd autem ab episcopo [a] excommunicatus eo inconsulto ab alio reconciliari non possit nisi forte per eius metropolitanum, [b] uel per summum pontificẽ, ratione, & authoritate probatur. Presbyteri nanq; potestatẽ excommunicandi, uel reconciliandi ab episcopis accipiunt, non epĩ à presbyteris, atq; ideo excommunicatos à sacerdotibus reconciliare possunt: excommunicatos uerò ab epĩs sacerdotes reconciliare non possunt. Reconciliatio nanque pœnitentium episcopale officium est, non sacerdotale.

Vnde in concilio Carthaginẽsi secundo, † *Fortunatus episcopus dixit:*

Pœnitentium reconciliatio, chrismatis confectio, & puellarum consecratio, à presbyteris non fiat.

CAN. I.

SI iubet sanctitas uestra suggero. Nã memini præterito concilio statutum, ut chrisma uel reconciliatio pœnitentiũ, necnõ & puellarũ cõsecratio, a presbyteris [c] non fiat. Si quis autem emerserit hoc faciẽs, quid de eo statuẽdũ? Aurelius episcopus dixit, Audiuit dignatio uestra suggestionẽ fratris & coepiscopi nostri Fortunati. Quid ad hoc dicitis? Ab uniuersis episcopis dictũ est, Chrismatis confectio, & puellarum consecratio à presbyteris non fiat. Reconciliare [d] quenquam in publica missa presbytero non liceat, hoc omnibus placet. Puellarum tamen consecratio, episcopo consulto per

[a] Vod autem ab episcopo, certum est, quod ligatum à maiori nõ potest minor absoluere, ut xxj. distin. inferior. & c. denique. & extra de ele. innotuit. nisi in articulo mortis, ut extra de sen. excõ. nõ dubium. Magister tamẽ largius prosequit quæstionẽ, an p̃sbyter possit reconciliare pœnitẽtes? Dicas ergo ꝙ est reconciliatio quædam publica, quædã priuata. publica solus episcopus potest reconciliare, ut ĩ.e. cap. j. & 50. distin. in capite. illa non fit nisi in crimine quod totã urbem commouet, ut ĩ.e. cap. ulti. priuata autem potest sacerdos reconciliare, ut ĩ.ea. presbyteri. & tempore necessitatis qlibet potest alium reconciliare ecclesiæ, ut de consec. dist. iiij. sanctum. Ioan.

Recõciliatio est duplex.

[b] Metropolitanũ. Hoc tamen est uerum, cum est appellatum ad ipsum, ut extra de senten. excommunica. per tuas. Si tñ metropolitanus absoluat, cum non sit appellatum ad ipsum, dicunt quidam quod tenet absolutio, licet absoluere non debeat. Sed hoc uix credo, [1] cũ canon uocet eum peregrinũ siue extraneum iudicem, ut vj. q. iij. scitote. & iij. q. vj. peregrina. nec habet iurisdictionem, nisi in certis casibus, ut extra de offic. ordi. pastoralis. Ioan.

† cap. iij.

Metropolitanus an possit absoluerẽ suffraganei subditũ, q ad ipsum non appellauit.

[1] Ad hoc 9. q. 3. ca. nullus. in princ. ubi de hoc. & idem not. Goffre. in sum. d̃ sententen. excõ. §. sed nõ idem.

[c] SI iubet. A presbyteris. Vidua tamẽ ab his potest recipere sacrũ uelamen, ut xx. q. j. uidua.

Presbyter simplex an possit aliquẽ reconciliare ecclesiæ.

[d] Reconciliare. est ergo hic arg. ꝙ cum presbyter non possit aliquẽ recõciliare ecclesiæ, ꝙ multo fortius nõ possit aliquem eijcere publice extra ecclesiã sic uidet: ꝙ nõ possit excõicare. [2] intelligunt aũt quidã

[2] De hoc leg. & no. s. 2. q. 1. nemo. ibi uideas. & legi. & not. 24. q. 3. tã sacerdotes. Ar.

presbyterum fieri ualet.

Vnde in Carthaginensi concilio quarto.

Permissione episcopi, uirgines cōsecrare presbyter ualet.

CAN. II.

PResbyter inconsulto [a] epo uirgines nō consecret: chrisma uero nunquam conficiat.

Item ex concilio Agathensi.

Nec diaconus ministrare, nec pœnitentē in ecclesia benedicere presbytero licet.

CAN. III.

MInistrare [b] diaconus, aut consecrare altare presbyter non præsumat: benedictionē [c] quoque super plebem in ecclesia fundere, aut pœnitentem in ecclesia benedicere presbytero penitus non licebit.

Ecce quòd ab episcopo excōicatus, per sacerdotem reconciliari non potest. Sed notandū est, quòd reconciliatio alia est publica, alia priuata. Publica recōciliatio est, quando pœnitentes ante ecclesiæ ingressum publicè repræsentantur, & per impositionem manus episcopalis ecclesiæ publicè reconciliantur. hæc sacerdotibus uidetur esse prohibita. Vnde circa finem illius capituli non simpliciter prohibentur pœnitentes reconciliare, sed in publica missa. Priuata uerò recōciliatio est, quādo de occultis peccatis pœnitentes, uel in extremis agentes, ad gratiam reconciliationis accedūt, hæc reconciliatio potest fieri per sacerdotem.

Vnde Euaristus Papa ait:

Iussione episcopi, de occultis peccatis presbyteri pœnitentes reconcilient.

CAN. IIII.

PResbyteri de occultis peccatis iussione [d] episcopi pœnitētes reconcilient, & (sicut suprà præmisimus) infirmantes absoluant, & cōicent.

Item ex concilio Carthaginensi secundo.

Si episcopus absens est, per presbyterum reconcilietur in periculo constitutus.

CAN. V.

AVrelius eps dixit, Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari diuinis altaribus petierit, si episcopus [e] absens fuerit, debet presbyter utiq; consulere episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare. quam rē debemus salubri consilio roborare. Ab omnibus episcopis dictum est, Placet quod sanctitas uestra nos necessariò instruere dignata est.

Item ex concilio Martini Papæ.

Qui metu mortis reconciliatur, conualescens sine cōmunione pœnitentiæ impleat tēpus.

CAN. VI.

SI quis de corpore exiens nouissimum & necessarium [f] communionis uiaticum expetit, non ei denegetur. quòd si in desperatione [g] positus, post acceptam communionem iterum sanus fuerit factus, tantum in oratione particeps sit. Sacramentum uerò non accipiat, [h] donec institutum pœnitentiæ impleat [i] tempus. Qui ergo in exitu mortis sunt, & desiderant accipere sacramentum, cum consideratione & probatione episcopi, accipere debent.

Item ex concilio Aurasico.

Sine manu impositione, pœnitentes recedentes de corpore reconcilientur.

---

qđ hic dicit, ꝙ tunc sacerdos non possit publicè reconciliare, cū episcopus iniūxerit pœnitentiā alicui: secus si sacerdos indixerit pœnitentiā. Item publicè recōciliare pōt, ut dicūt, ex mandato epi. j. ea. Aurelius. Ioannes.

[a] Presbyter inconsulto. Vel uacat hic arg. à contrario sensu: uel localE fuit uel temporale, sicut illud xcv. dist. peruenit. hodie enim solis epis illud competit. lxviij. di. quāuis. Io.

[b] Ministrare. i. conficere corpus Christi, uel etiā tradere sine mādato sacerdotis, ut j. q. j. in ecclesia.

[c] Benedictionem. s. solennem, quæ fit per talia uerba: Sit nomen domini benedictum. & sic nō obstat. xcv. distin. peruenit. Ioan.

[d] Presbyteri. Iussione. Si intelligas hoc de excōmunicato, planum est, uel intelligas de illo cui eps pœnitentiam iniunxerit. Nam absente episcopo, sine mandato eius potest reconciliare si necessitas fuerit, ut j. e. ca. ulti. uel intelligas hoc iussione generali. arg. xvj. q. j. §. ecce. & capit. cunctis.

[e] Aurelius. Si episcopus. Illud intelligas cū quis est excōicatus ab epo, uel cū episcopus indixit ei pœnitentiam alias secus uidetur, ut j. ea. c. ulti. & de consecra. dist. iiij. sanctū. Et est hic arg. ꝙ cū in sacramentis conferendis absens citat, ꝙ multo potius absentes in electione sunt uocandi. De illa materia notatur vij. q. j. factus. Ioan.

[f] Si quis de corpore. Necessarium. necessarium est, ad salutem, saltē quia tollit peccata uenialia, ut de consecra. dist. ij. cum omnē. nec alicui negatur, etiam si debeat suspendi in patibulo. xiij. quæst. ij. quæsitum.

[g] In desperatione. sanitatis.

[h] Non accipiat. Non tamen idem est in illo q est absolutus ab excommunicatione, ille non recidit in excommunicationē. talis enim si fuerit absolutus, tenetur adire sedem apostolicam, cum opportunum fuerit, ut extra de senten. excom. de cætero. Et sic est arg. quod res aliqua restituta in pristinum gradum, priora iura ei uel contra ipsum restituuntur, ut j. ea. q. proxi. cap. j. extra de elect. quia diligentia. Argu. contra de consecra. distinctio. iiij. quæris. Sed hæc fuit ad tempus sopita, non omnino sublata. extra de solutioni. Odoardus.

[i] Impleat. Quandoque tamen indulgetur cōmunio corporis domini ante finē tēpus pœnitētiæ, ut lxxxij. dist. presbyter. xij. qō. ij. de uiro. Ioannes.

Marginal notes: c. xliij. & xliiij. — De hoc etiam no. de conse. di. j. cum ad celebrādas. ibi uide. — Absentes sūt ad electionē uocandi. — Eucharistia et suspendēdis in patibulo nō est deneganda. — Quod si non fecerit, in eandē senten tiā reincidit ipso iure, ut li. 6. de sentē. excō. eos qui. ubi corrigit dicta sententia. Io. de Fant.

Qui

a Qui recedũt. Sine reconciliatoria solenni, scilicet episcopali, ne sit contra. j. cap. proximo.

b Pœnitentiã. priuatã. nam solenem non faciunt clerici: ut 50. distin. confirmandum. lxxxij. distin. presbyter. nisi fuerit depositus, de pœni. dist. vj. capit. sacerdos.

c Pœnitentiam. Id est, fructum pœnitentiæ.

d Amentibus. Id est, si quis fuerit amens à natiuitate, talis potest baptizari, & corp9 Christi in necessitate recipere. si uero non fuit amens à natiuitate, sed credit esse in mortali peccato, non est ei dandũ corpus Christi: ut extra de bapti. & eius effec. maiores.

Corpus dominian posit ab ametibus recipi.

e Is qui. Eum audierunt. Nunquid creditur simplici uerbo istorum siue isti sunt bonæ famæ, siue non? Itẽ nunquid soli testi in hoc casu creditur, cum pluraliter hic loquitur? Videt quod plures requirũtur. f quod tamẽ uni soli credat, uidetur ex hoc, quod istud non cedit in præiudicium alicuius: ut j. de consec. dist. iiij. cum itaq;. & cap. placuit. alias uoluntas defuncti non potest probari per tale testimoniũ quod dicit se audiuisse à defuncto, licet super tali negotio alius uerus testis habeatur. extra de succes. ab intesta. cum dilectus.

f Ad idẽ j. ea. is qui de pœnit. dist. j. multiplex uer sic. is qui. alias est c. per se.

† ca. 76.

f Pœnitentiam. i. absolutionem. Formam absolutionis habes extra de senten. excõ. à nobis.

g Et infundatur. Sed qualiter recipiat eucharistiam, qui ita infirmatur? Si. n. tincta in pane datur ei, hoc prohibetur de consec. distĩ. ij. cum omne. nec alio modo uidetur danda: quia punit infirmus, qui euomit eucharistiã: ut de consec. distin. ij. capit. si quis. per ebrietatem.

Eucharistiam infirmus euomẽs punitur.

h De his. Recedunt. Hic est argu. quod qui absolui desiderat, sine mora (etiam nõ obstante aliqua appellatione) est absoluendus: ut extra de appel. qua fronte. Laur.

i His qui. Fideles. n. non sunt recipiendi sine reconciliatione solenni, aut iuramento: ut j. quæstio. vij. ca. conuenientibus. & cap. quoties. Si ali

CAN. VII.

Qui recedunt de corpore pœnitẽtia accepta, placuit sine reconciliatoria a manus impositione eis communicare, quod morientis sufficit reconciliationi, secundùm diffinitionem patrũ, qui huiusmodi communionem, uiaticum congruè nominauerũt: quòd si superuixerint, stent in ordine pœnitentium, & ut ostensis necessarijs pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cũ recõciliatoria manus impositione recipiant. Clericis quoque desiderantibus pœnitentiam b non est neganda. Similiter subito obmutescens (prout statutum est) baptizari, aut pœnitentiam c accipere potest, si uoluntatis præteritæ testimoniũ aliorũ uerbis habet, aut præsentis in suo nutu. Amentibus d etiam quæcunque pietatis sunt conferenda sunt.

Item ex concilio Carthaginensi quarto. †

Aliorum testimonio moriturus, fidelis reconcilietur si obmutuit, uel in phrenesim conuersus est.

CAN. VIII.

Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu dum ad eum inuitatus sacerdos uenit, oppressus infirmitate obmutuerit, uel si in phrenesim conuersus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, e & accipiat pœnitentiam, f & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur g ori eius eucharistia, si superuixerit, admoneatur à supradictis testibus petitioni suæ satisfactum, & subdatur statutis pœnitentiæ legibus quandiu sacerdos, qui pœnitentiam dederit, probauerit. Item pœnitentes, qui in infirmitate uiaticum eucharistiæ accipiũt non se credant absolutos sine manus impositione si superuixerint.

Item ex Niceno concilio.

Cura & probatione episcopi morientes reconcilientur.

CAN. IX.

De his uerò, qui recedunt h ex corpore, antiquæ legis regula obseruabitur nunc etiam: ita ut si fortè quis recedat ex corpore, necessario uitæ suæ non defraudetur uiatico. Quòd si desperatus aliquis, recepta communione superuixerit, sit inter eos, qui sola oratione communicant: de omnibus enim his, qui à corpore recedunt, in tradendo eis communionem, cura & probatio sit episcopi.

Item Leo episcopus. † j. epistola 89. ad Theodorum.

Non est deneganda reconciliatio his, qui tempore necessitatis eam implorant.

CAN. X.

His qui in tempore necessitatis & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ & munus reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur ueniæ moras conuersio: dicente Dei spiritu per Ezechielem prophetam: Cùm cõuersus ingemueris, tũc saluus eris. Quod si ita aliqua ægritudine aggrauati sunt, ut quod paulò antè poscebant, sub præsenti significare non ualeant testimonio, eis fidelium & circunstantium testimonium prodesse debebit. Simul tamen pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur, seruata tamen regula sanctorum canonum paternorum, circa eorum personas, qui à domini fide i discedendo peccauerunt. Ezech. 18

Item ex concilio Epanensi,

Non respuatur eius oblatio, qui festinans ad pœnitentiam sacerdotem inuenire non potuit.

CAN. XI.

SI aliquis fuerit mortuus, qui iam sit confessus, [a] & testimoniū habeat bonum, & non poterat uenire ad sacerdotem, si præoccupauit eum mors in domo, aut in uia, faciant pro eo oblationē [b] ad altare parentes eius & dent redemptionem pro captiuis.

Ecce q̃ epo præcipiente pœnitentes de occultis peccatis, siue in periculo cōstituti per presbyterū possunt recōciliari, sed si necessitate mortis peccator urgetur, & eps ita remotus est, q̃ presbyter eū cōsulere nō poßit, negabitur pœnitētia moriēti, et beneficiū recōciliationis nō præstabitur pœnitēti, quē cōuersum Deus recipit ad uen[i]ā, iuxta illud: In quacunq; hora peccator cōuersus fuerit, &c. Et item, Cōuertimini ad me, & ego conuertar ad uos ecclesia sibi reconciliare negliget, quē Deus intus suscitauit? Ecclesia foris absoluere contemnet? Damnabit absentia episcopi, quem gratia diuinæ præsentiæ illustrat per lauacrum regenerationis? Morituris succurritur, etiā à laicis si presbyteri defuerint. Cur ergo beneficio reconciliationis per presbyterum ei subueniri non poterit, si contigerit episcopum deesse? Si secundùm Augustinum, qui agens in extremis confitetur socio turpitudinem criminis, sit dignus uenia ex desiderio sacerdotis: cur non similiter sit dignus reconciliatione ex desiderio episcopi, qui sacerdoti non negat maculam sui reatus? Item morientibus pœnitentiam negare presbyteri non debent.

Vnde Iulius papa ait:

Reus est animarum presbyter, qui pœnitentiā morientibus abnegat.

CAN. XII.

SI presbyter pœnitētiam morientibus abnegauerit, reus erit animarum: quia dñs dicit, Quacunq; die conuersus fuerit peccator ad pœnitentiā, uita uiuet, & non morietur. Vera.n.confessio in ultimo [c] tempore esse potest: quia dñs non solùm tēporis, sed etiam cordis inspector est, sicut latro unius momenti pnīa meruit esse in paradiso in hora ultimæ confessionis. Ezech. 18 Luc. 23.

Item Celestinus papa ait:

Pœnitentia morientibus non est deneganda.

CAN. XIII.

AGnouimus pnīam morientibus denegari: nec illorum desiderijs annui, qui obitus sui tp̄e hoc animæ suæ cupiunt remedio subueniri. Horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem inueniri, ut de Dei bonitate † desperet, quasi non poßit ad se quouis tp̄e concurrenti succurrere, & periclitantē sub onere peccatorū hominē redimere quo se uelle expediri desiderat & liberari. Quid hoc rogo aliud est, quam morienti mortem addere, eiusq; animam sua crudelitate ne absoluta posit esse, occidere? cum dominus ad subueniendum paratißimus inuitet ad pnīam, sic promittens peccatori: In quacunque hora, &c. Et item: Nolo mortem peccatoris: sed ut magis conuertatur & uiuat. Salutem ergo hominū adimit, quisquis mortis tempore pœnitētiam sibi denegat, & desperat de misericordia Dei, qui eum ad subueniendū morienti sufficere, uel in momento non credit posse. perdidisset utique latro in cruce præmium ad dexterā Christi pendens, si illum unius horæ pœnitentia non iuuisset, cùm esset in pœna pœnituit, & pro unius confeßione sermonis, habitaculum paradisi eo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuersio in ultimis positorum mente [d] potius æstimanda est, quàm tempore, propheta hoc taliter asserente. Cùm ergo dominus sit cordis inspector, quouis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti: cùm ille se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari. Cui autem pœnitentia non denegatur, nec reconciliatio sibi deneganda est.

† Alias, pietate. Ezech. 33

Inconsulto ergo episcopo pœnitentem presbyter reconciliare non debet, nisi ultima necessitas cogat.

---

[a] SI aliq̃s. Cōfessus. se uelle accipere pœnitētiam. [b] Oblationem. Hoc intelligendum est de tali, qui deliquerat, & nō satisfecerat. si enim talis fuerat excommunicatus, licet apparuisset signa pœnitentiæ, nō tamen orādum est pro eo. Et licet infirmus pōt absolui à quolibet sacerdote, [1] non tamē mortuus: ut extra de senten. excom. ca. à nobis. in fin. sed à solo papa si incidit in canonem latæ sententiæ. xvij. q. iiij. capi. si quis suadente. Io. de Fant.

[c] SI presbyter. Vltimo. Tamē dicit Augu qđ sero pœnitentibus pœnitentiā dare possumus, securitatem dare nō possumus. nō dico qđ condēnabit, sed nec dico qđ liberabit: ut de pœn. dist. vij. ca. nemo. & §. seq. Item raptori nocet sera pœnitentia: quia negatur ei sepultura, licet admittatur ad pœnitentiam. extra de rap. super eo. Io.

[d] AGnouimus. Mēte. Non enim consideranda est mensura temporis, sed doloris: ut de pœni. dist. j. cap. mensuram.

Presby-

Sacerdos qlibet infirmū, sed non mortuū absoluit.

[1] Intellige de illo infirmo, q̃ statim credit̄ moriturus. s. ead. de his qui infirmitate. ī. ea. c. ulti. 17. q. 4. si quis suadente. ex. de sen. excō. non dubiū. & cap. ea. noscitur. §. si uero. & c. qđ de his. & ca. quāuis, extra de sep. parochiano. extra de rap. in literis. & ī. e. §. cum autem. Arc. Ezech. 18. Malac. 3. Mensura doloris est considerāda.

a Presbyter. Publicum. Hoc ideo fit, ut non tantum ꝓsit illi ad salutem, sed alijs sit in exemplum, ut de pœn. dist. j. in actio ne. in fine. & patet hic ꝙ tantum ꝓ no torio crimine est iniungenda solennis pœnitentia.

Pœnitentia solennis tãtum pro notorio impo nitur.

b Absidiam. Altera producta.

De tempore. Hæc qõ. diuiditur in quinque partes, in quarum prima di citur, ut hic in sũm ma continetur. Secunda ibi, Alij. Tertia ibi, Quo affectu. Quarta ibi, Non licet. Quinta ibi, De temporum. Io.

Pœnitentia nõ est morienti bus iniun genda.

c De tempore. In hac qõ. quæritur an pœnitentia sit morientibus imponenda? & dicendum ꝙ non, ut ĩ. e. ca. j. sed tamen innotescenda est eis ꝑ hæc uer ba, propter ea quæ tu cõmisisti, quæ tu fecisti taliter debes pœnitere, sed expectamus quousque euaseris, ut de pœn. distin. vj. qui uult. Secũdum membrũ huius qõ. est, utrum sacerdos pro suo ar bitrio possit iniungere pœnitentiam? Et dicendũ ꝙ sic, ut ĩ. ca. tempora. c. hoc fit. considerabit tamen quilibet sacerdos circunstantias oẽs: scilicet per sonæ, tẽporis, loci, criminis qualitatẽ, & causam, prout di citur de pœn. dist. v. in princi. & dist. j. c. aut facta. quæ ꝑ hos uersus habentur, Quis, quid, ubi quibus auxilijs, cur quomodo, quando.

Pœnitentia ẽ arbitrio sacer dotis iniũ genda.

f De hoc leg. & no. de pœ. di. j. mensurã ibi uideas.

Versus.

d Ab infirmis. Inquirenda. Diligẽter sacerdos inquirat circunstan tias, ut de pœ. dist. v. in princ.

e Orationibus. Nã per orationem u nius deletur peccatũ alterius, ut xiij.

Vnde in Carthaginensi concilio tertio legitur.

Inconsulto episcopo pœnitentẽ pŝbyter recõciliare, nisi ultima necesitas cogat, nõ debet.

CAN. XIIII.

Presbyter inconsulto epo, non reconciliet pœnitentẽ, nisi absente epo ultima necessitas cogat. Cuiuscunq; pœnitentis publicũ a & uulgatissimum crimen est, quod uniuersam commo uerit urbẽ, ante absidiã, b id est, atrium ecclesiæ, manus ei imponatur.

QVAEST. VII.

I ps De tẽpore c uerò satisfactio nis, an sit ĩponẽdũ morituris, Theodorus Cantuariensis Archiẽps in pœnitẽtiali suo ita diffinit, dicens:

In periculo constitutis, pœnitentiæ quantitas non est imponenda, sed innotescenda.

CAN. I.

Ab infirmis in periculo mortis positis, pura est inquirenda d cõfessio peccatorum: non tamen illis imponẽda est quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda, & cum amicorũ orationibus, e & eleemosynarum studijs, pondus pœnitentiæ subleuandũ, si fortè migrauerint: ne obligati à cõione & consortio ueniæ fiãt alieni, à quo periculo si diuinitus ereptus conualuerit, pœnitentiæ modũ à sacerdote sibi impositum diligenter obseruet: & ideo ẽm authoritatẽ canonicam, ne illis ianua pietatis clausa uideatur, orationibus, & consolationib. ecclesiasticis sacra unctione olei inuncti, secundũ statuta sanctorũ patrum communione uiatici reficiantur.

2 *Alijs uerò pro qualitate peccati, & ꝑsidentiũ arbitrio, tẽpora pœnitentiæ decernenda sunt.*

Vnde Leo Papa. †

Præsidentium arbitrio, præsignantur tẽpora pœnitudinis.

CAN. II.

Tempora pœnitudinis habita moderatione, cõstituenda sunt † tuo iudicio, f prout conuersorum animos perspexeris esse deuotos: ꝑpariter etiam habentes ætatis senilis g intuitum, & periculorũ quoq; quorumcũque, aut ægritudinum respiciẽtes necessitates. In quibus, si quis ita grauiter urgeatur, ut dum adhuc pœnitet, de salute eius desperetur, oportet ei per sacerdotalem solicitudinem communionis gratia subueniri.

Item Nicolaus Papa.

Et qualitas criminum, & cõtritio pœnitẽtiũ in satisfactione imponenda à sacerdote consideretur.

CAN III.

De his uerò qui pro criminibus pœnitẽtiã egerunt, & ad cingulũ militiæ h cõuertũtur, cõstat eos contra sacras regulas agere: uerũ quia crimina nõ æqualia sunt, perhibes quoq; alios horũ ꝑꝑ nimiã hebetudinẽ in desperationem cecidisse, alios ob hoc ad paganos fugisse: tibi hoc cõmittimus decernendum, nimirum qui loca & tempora religionis illius, & modum culpæ, necnon & pœnitentiam & gemitus hominum ad confessionem uenientium, præsens i positus inspicere uales.

q. secunda. pro obeuntibus. & capit. animæ.

Alijs. Hæc est ij. pars qõ. in qua probat magister, quod pœnitentia est secũdum canones imponenda, tñ secundum arbitrium sacerdotis ex causa est moderanda. & hoc teneas pro regula. alias cõtra de pœni. distinct. v. fal sas. Ioan. de Fant.

f Tempora. Tuo iudicio. Ex hoc patet, quòd pœnitentiæ omnes sunt arbitrariæ. unde episcopus potest diminuere pœnitẽtiam, quam induxit papa ut xxxiij. q. ij. latorem. sicut procurator ex causa potest mandare contrarium illius quod mandauit dominus, ut ff. manda. si hominẽ.

g Aetatis senilis. Not. ꝙ habet ratio senectutis, ut lxxxvj. di. tãta. Et iuuentutis, ut xxxiij. qõ. ij. in adolescentia. & 50. dist. pœnitentes. Item & nobilitatis, ut xlj. distinc. non cogantur. Itẽ paupertatis. extra de sen. ex. c. ult. melius in ca. quod de his. Item inimicitiarum, ut extra e. de cætero. contra. xxiij. quæst. viij. pessimam. Sol. ibi incorrigibilis, hic corrigibilis. Ioan.

h De his uero. Militiæ. qd̃ licet, ut distin. lj. si quis post acceptũ. & xxxiij. q. ij. admonere.

i Præsens. Sic iudex potest melius scire, quanta fides adhibenda sit testibus

† Epistola 77. ad Nicetũ episcopũ.

Pœnitentię omnes sunt arbitrariæ.

Istã gl. dicit sing. Lud. Ponta. in suis fin. ad hoc qd̃ minor magistratus potest tollere legem superioris.

† Cõcor. text. in l. Arrianus. ff. de actio ni. & obli. & l. respiciendũ. ff. de pœnis. Vbi de hoc, et 50. dist. accedens.

ftibus.vt ff.de testi. l.iij.Ioan.

† cap.2.

S Acerdos. a Absque personarum.i.non fauore psonæ 1 sed alias personę qualitates considerabit,vt dixi s̄.ea tempora.

1 Quia nõ respiciet. an sit amicus vel nõ Lau.

b Omni autem.i. in omni anno.

c Tempore ieiunij 2 vt 50.distin. in capite.

2 Id est, per singulos annos in quadragesima secundũ Io. de Fant.

d Remissionis. Id est, ieiunij.

e Sepeliant. Debẽt enim pœnitentes se vilioribus officijs applicare,vt de pœ.di. ij. in prin.

f Dominico.s̄.xxx. dist.si quis tãquam. & c. si quis presby. lxxvj. dist. vtinam.

g Pœnitentes. Hic non erit §. vt patet per sequentia.Ioannes.

h Vnde in octaua. Hic non erit vnde, sed item.

i H Oc sit. Quãto.Sed nunquid põt sacerdos totũ tempus remittere? Non, vt xxiiij.qõ. iiij.si is qui prælatus. 3

k Quia ætas.s̄. ea. tempora.xxxiij.qõ. ij.c.vlti.in fi.quandoque ætas non excusat,ut xxj. quæs. v. si quis cuiuslibet Ioannes.

† cõcilio Carthagi. iiij.capit. lxxiiij.

3 Ad idẽ d̄ pœ.di.j. mẽsuram. & c. si peccatũ. xc. dist. alienus. s̄.ea. tempora. arg. xv.q. vij.hi qui. secundum Lauren.

Quo affectu. Hæc est iij.pars quæst.in qua probat per iiij. autho. ꝙ cum dilectione & dulcedine debent sacerdotes suscipere pœnitentes,semper in mitiorem partem declinando.Io. de Fant.

l A Ffectũ. Hoc vult dicere, qđ tm̃ debemus habere affectum in eijciendo & in recipiendo peccatores, sicut Apostolus habuit cũ excommunicauit & postea recepit Corinthiũ qui publicè tenebat nouercam suam.

Peccatores sũt cauẽdi & recipiendi.

m Operatum est hoc ipsum. Scilicet contristari secundum Deum.

n Solicitudinẽ. de futuris peccatis.

o Deliquit. Aliquis sed excusationẽ habet de ṗteritis peccatis.

p Multa contraria. pœnitens enim contraria debet facere illis pro quibus pœnitet, quia contraria cõtrarijs curantur, vt de pœniten. distinctio.ij. si quis semel Ioan.

Cõtraria contrarijs curantur.

E Rga eum. Subtrahi

Item ex concilio Laodicensi. †

De eodem.

CAN. IIII.

H Is qui diuersorum peccatorum lapsus incurrunt, & oratione,& confessione, & pœnitentia malorum suorum perfectam conuersationẽ demonstrant, pro qualitate peccati, pœnitentiæ tempus attribuendum est propter misericordiam & bonitatem Dei. Qui ergo huiusmodi sunt, reuocandi, & ad communionem applicandi sunt.

Item ex concilio Carthaginensi tertio.

Episcopi arbitrio pro qualitate peccati pœnitentiæ tempora distribuantur.

CAN. V.

P Oenitentibus secundum differẽtiam peccatorum, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

Item ex concilio Laodicensi quarto. †

Sine personarum acceptione imploranti pœnitentia detur.

CAN. VI.

S Acerdos pœnitentiã imploranti, absque personarũ a acceptione pœnitentiã secundùm leges iniungat, negligẽtiores uerò pœnitentes tardius reconcilientur. Omni autem b tempore ieiunij, c manus pœnitentibus à sacerdotibus imponantur. Diebus etiam remissionis d pœnitentes genua flectãt, & mortuos in ecclesiam afferãt, & sepeliant. e Die autem dominico f non ieiunent. Nam qui dominico die studiosè ieiunat, non creditur esse catholicus. Pœnitentes g uerò qui leges pœnitentiæ attentè exequuntur, si casu in itinere, uel in mari fuerint mortui, ubi eis subueniri non potest, memoria eorum, oblationibus, & orationibus commẽdetur.

Vnde in octaua h synodo legitur.

Tempus pœnitentiæ pro qualitate peccati impendatur.

CAN. VII.

P Ro qualitate delicti, tempus pœnitentiæ impendatur.

Item.

Tempus & modus pœnitendi delinquentibus præsidentium imponatur iudicio.

CAN. VIII.

H Oc sit positum in iudicio eorum, qui præsunt, quanto i tempore uel quali modo pœnitere debeant qui delinquunt: quia ætas k ad eruditionem multam haberi facit differentiam pœnæ.

3 *Quo affectu pœnitentem suscipere, et impœnitentem abijcere debeamus, ex eadem synodo euidenter ostenditur, cùm dicitur.*

Intimo charitatis affectu pœnitentem debemus suscipere.

CAN. IX.

P Oenitẽtẽ ex corde ita oportet suscipi, sicut dñs ostendit, cùm dicit: Quia conuocaui amicos meos & uicinos, dicens, Cõgratulamini mihi: quia inueni ouem meam, quam perdideram. Item. Luce 15. b

Pœnitentes legem Dei diligant, iniquitatem odio habeant.

CAN. X.

A Ffectum l illũ in se recipiat pœnitens, quẽ gerebat ille qui dicebat: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Psal. 118.

Secundum ea quæ scripta sunt in sexto psalmo, atque in quam plurimis alijs, uel secundũ ea quæ Apostolus dixit ad eos qui secũdum Deũ contristati sunt. Quantã (inquit) 2.Cor.7.a

operatũ est hoc ipsum m in uobis solicitudinem, n sed excusationem, † sed indignationem, sed æmulationem, sed uindictã, in omnibus exhibuistis uos cautos † esse negotio. Sed & ipsis in quibus deliquit, o agens multa contraria: sicut & Zachæus fecit. Item.

† defensionem. Luc.19.b

† in contaminatos

Impœnitentes, tanquam ethnici habeantur.

CAN. XI.

E Rga eum qui peccata sua non punit, tales esse debemus sicut dominus ṗcepit Mat.18.c

2.The.3.b

[a] Subtrahite. A societate eius, ex quo est excommunicatus. Vel dic scilicet opere nõ pietate. xxiij. qõ. iiij. recedite. secundum Ioan. de Fant.

Misericordia est p̃ferenda rigori.

[b] ALligant. Melius est. arg. quod iudex potius seruabit misericordiam quam rigorẽ. 50.dist.põderet. in fi.& lxxxvj. distinc. non satis. xj. qõ.iij. nemo peritorũ. extra de sortileg. c.ij. quandoq; tamẽ potius seruat rigor, q̃ misericordia, scilicet ubi non est spes correctionis, ut xxiij.q.iiij.est iniusta.

[c] Tenax. Hæc est ratio quare iudex potest augere onus legis, sed illud non potest diminuere, ut ff. de re iudi.si se non.§.si quis.similiter generalia uerba, quę princeps ponit in suis priuilegijs tu non debes stricte & tenaciter interpretari, ut extra de deci. ad audientiã. & xvj.qõ.j. frater. extra de do. cum dilecti.

NOn licet. Hæc est iiij. pars q. in qua reuertitur ad quintam qõ. & probat per iiij.ca. quod non debemus seruare auguria nec alia superstitiosa. Ioannes de Fant.

[d] Non licet. Ab hoc loco usq; ad finem, repetit quædam cap. quæ omiserat in v. q. in quibus omnibus reprehendũtur Christiani qui ad instar paganorum, dies obseruant & annos,& alias friuolas superstitiones.

[e] Domos. Cũ hoc fit ideo quia credit aliquid salutis inde recipere.

[f] SI quis. Hic repetit magister ea quæ tradidit obliuioni in v.q.

NOn obserue- tis.

dicẽs, Sit tibi sicut ethnicus & publicanus. & sicut Apostolus docuit dicens: Subtrahite [a] uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem, quã tradidimus uobis.

Itẽ Io. Chrisostomus.

Melius est errare in misericordia remittendi, quàm in se ueritate ulciscendi.

CAN. XII.

ALligant autem onera grauia & importabilia, &c. Tales sunt sacerdotes, etiã nunc qui omnem iustitiam populo mandant, & ipsi nec modicam seruant, uideli cet non ut faciendo sint, sed ut dicẽdo appareant iusti. Tales sunt qui graue pondus uenientibus ad pœnitentiã imponũt, quia dicunt, & nõ faciũt. & sic dum pœna præsentis pœnitentiæ fugitur, cõtemnitur pœna peccati futura. Sicut enim si fascem super humeros adolescentis, quẽ non põt baiulare, posueris, necesse habet ut aut fascem reijciat, aut sub pondere con fringat. sic & homo, cui graue pondus pœnitentiæ imponis, aut pœnitentiã reijciet, aut suscipiẽs dum sufferre non potest, scãdalizatus amplius peccat. Deinde & si erram[9], modicã pœnitentiam imponẽtes, nõne melius est [b] propter misericordiã, rationem reddere, quàm propter crudelitatem? Vbi enim paterfamilias largus est, dispensator non debet esse tenax. [c] Si Deus benignus, ut quid sacerdos eius austerus uult apparere.

Item Martinus Papa.

Calendarum obseruationes agere non licet.

CAN. XIII.

NOn licet [d] iniquas obseruationes agere calendarũ, & otijs uacare, neq; lauro aut uiriditate arborũ cingere domos. [e] Omnis enim hęc obseruatio, paganorũ est.

Vnde Zacharias papa.

Anathema sit, qui ritum Paganorum & calendarum obseruat.

CAN. XIIII.

SI quis [f] Calendas Ianuarij, ritu paganorum colere, uel aliquid plus noui facere propter nouum annum, aut mensas cũ lampadib. uel epulis in domib. præparare, & per uicos & plateas cantatores, & choros ducere præsumpserit, anathema sit.

Item Augustinus.

Infirmitatibus hominum incantationes nihil remedij præstant.

CAN. XV.

ADmoneãt fideles sacerdotes populos suos, ut nouerint magicas artes incãtationesq; quibuslibet infirmitatib. hominũ nihil remedij posse conferre, non animalib. languentibus, claudicantibusve uel etiam moribundis quicquam mederi: sed hæc esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et si quis hoc exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur.

Item Augustinus.

Dies Aegyptiaci, & Ianuarij Calendæ non sunt obseruandæ.

CAN. XVI.

NOn obseruetis dies, qui dicuntur Aegyptiaci [g] aut Calendas Ianuarij, in quibus cantilenæ quædam & comessationes, & adinuicem dona donantur, quasi in principio anni boni fati augurio, aut aliquos menses, aut tẽpora, aut dies, & annos, aut Lunæ Solisque cursum: quia qui has & quascunq; diuinationes, aut fata: aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, inutiliter, & sine causa magis ad sui damnationem quã ad salutẽ tendit, siue qui per quosdam numeros literarum & Lunæ, & per Pythagoricã necromantiã ægrotantiũ uitã, uel mortem, uel prospera, uel aduersa futura inquirunt, siue qui attendunt somnialia scripta, & falso Danielis nomine intitulata, & sortes, quæ dicuntur sanctorum Apostolorum, & au-

[g] Aegyptiaci. Quos Aegyptij iuenerũt, ut qui aliquod op[9] die tali inchoaret, malum haberet exitum: tamen ex antiquitate, ecclesia signat hos dies in Calendarijs suis, ubi reprobantur. xxxvij. distin. c. legimus.

Quidam

guria auium: aut aliqua pro domo facienda, aut propter coniugia copulanda: aut in collectionibus herbarum carmina dicũt, aut pyctaciola † pro quauis infirmitate scripta † super homines & animalia ponunt, præter symbolum, & orationem dominicam: aut magicis falsitatibus in grandinarijs tempestatibus credunt. Qui autem talibus credunt, aut ad eorum domũ euntes, aut suis domibus introducunt. & interrogant, sciant se fidẽ Christianam & baptismũ præuaricasse, & ut paganum, & apostatã, id est, retrò abeuntem, & Dei inimicum, iram Dei grauiter in æternum incurrisse, nisi ecclesiastica pœnitẽtia emendatus Deo reconcilietur. Dicit enim Apostolus: Siue manducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, in quo uiuimus, mouemur, & sumus.

† Pyctaciolas. † scriptas

1. Co. 10. g
Actu. 17. f

5 *De temporũ quoq; obseruatiõibus, scribit Augustinus in Enchiridio, id est, manuali libro.* †

† lxxix.

Graue peccatum est, dies obseruare, uel menses, & annos.

CAN. XVII.

Quis existimaret quã magnum peccatũ sit, dies obseruare, & menses, & annos, & tempora, sicut obseruant qui certis diebus, siue mensibus, siue annis uolunt uel nolunt aliquid inchoare, eò quòd secundùm uanas doctrinas hominum, fausta uel infausta existimẽt tempora, nisi huius mali magnitudinem ex timore Apostoli pẽsaremus, qui talibus ait: Timeo ne fortè sine causa laborauerim in uobis.

Gala. 4. b

Idem super epistolã ad Galatas.

Intelligat lector ad tantum periculũ animæ pertinere superstitiosas temporum obseruationes, ut dicat Apostolus: Timeo ne fortè sine causa laborauerim ĩ uobis. Quod quã uis tanta celebritate, atque authoritate per orbẽ terrarũ in ecclesijs legat̃, plena sunt tamẽ conuenticula nostra hominibus, qui tempora rerum agendarum mathematicis accipiunt. Iam uerò nec aliquid inchoetur aut ædificiorum, aut huiusmodi, quorumlibet operum diebus, quos Aegyptiacos uocant, sæpe etiã nos monere non dubitat.

Idem Hieronymus.

Sine incantatione, herbas uel petras licet habere.

CAN. XVIII.

Daemonium sustinẽtibus, licet petras uel herbas habere sine incantatione.

CAVSA XXVII.

Quidã uotũ castitatis habens, desponsauit sibi uxorẽ. Illa priori conditioni renũtians, transtulit se ad aliũ, et nupsit illi. Ille cui prius desponsata fuerat, repetit eam.

1 *Hic primùm quærit̃, an coniugium possit esse inter uouentes.*

2 *Secundò, an liceat spõsæ à sponso recedere, & alij nubere.*

Quidã uotum castitatis. Tractato de negotijs & ministeris ecclesiasticis: adiungit de sacramentis. primo de matrimonio, licet alia sint digniora & magis necessaria: & hoc ideo, cum matrimonium magnũ sit in Christo & ecclesia sacramentum, & tempore, antiquius est, & usu communius. Antiquius, quia ante peccatum institutum est, cõmunius, quia cum sacramenta omnia sint in ecclesia Dei, hoc tamen apud gẽtes omnes est. Sanctitas autem eius non est, nisi in monte sancto eius, id est, ubi ecclesia ædificata est. Et qa de matrimonio sæpe quæritur in iudicio, ideo assignando multiplicia eius impedimenta, tractaturus de eo continuat decem causas. Ad eius ergo euidentiam, prælibandum est, quid sit matrimonium, & unde dicatur, & ubi, & quando, & quibus uerbis fuerit institutum, & quæ sint causæ matrimonij, uel q̃ & quot sunt eius bona, quæ uel quot eius impedimenta. Quid sit matrimonium, habes j̃. ea. quæstio. ij. §. j. ubi explicabimus singula posita in descriptione. Dicitur autem matrimoniũ quasi matris muniũ, i. officium. Sed quare potius dicitur à matre quam à patre, qui author est generationis, ut diceretur, patrimonium? Respon. quia plura onera matrimonij subit & tolerat mulier. est enim in conceptu grauida, in partu dolorosa, in lactando laboriosa. extra de conuer. infid. ca. ij. Fuit autẽ institutum in paradiso. xxxij. qõ. ij. §. his ita. & ante peccatũ. de pœ. dist. ij. §. Romanos. uersicu. Adam. causa sobolis ꝓcreandæ, ut repararetur lapsus Angelorum. de consecra. distinct. j. cap. hi duo. Et fuit institutum his uerbis', hoc nunc os, &c. Alij dicunt quòd alijs uerbis scilicet his, Crescite & multiplicamini, Sed credo, ꝙ illis uerbis usus est dominus tantum, ut præciperet carnalẽ commistionẽ, sicut patet ex eo ꝙ etiam post diluuiũ eisdem uerbis usus est domin⁹ ad Noe & filios eius iampridẽ uxoratos. Fuit etiam matrimoniũ secũdo institutum, post peccatũ ad remedium ut uitaret̃ fornicatio, ut xxxij. quæs. ii. §. his ita. Causæ autem matrimonij quædã sunt, per quas contrahitur matrimoniũ, ut sponsalia et consensus. quædã propter quas: & ex his quædam sunt principales, ut uitatio fornicatiõis, susceptio sobolis. Aliæ secundariæ. quæ sũt multæ: ut pulchritudo fœminæ, diuitiæ, amicitiæ, amicorum copia, pacis reformatio. Bona matrimonij sunt tria, fides, proles sacramẽtum. j̃. e. quæst. ij. c. omne. Impedimenta matrimonij sunt xvj scilicet uotum, ordo, habitus, dispar cultus, error ꝑsonæ, & error conditionis, cognatio, ligatio, publicæ honestatis iustitia, enormitas delicti, impossibilitas coeũdi, tp̃s feriarum, interdictum ecclesiæ, coactio, ætas, furor. Io. Veruntamẽ quædã ex his impediũt cõtrahendũ, sed nõ cõtractũ dirimunt, ut j̃. dicet. Impedimenta

Matrimoniũ est antiquius & cõius alijs sacramentis.

Matrimoniũ unde dicitur.

Matrimonium ubi & ꝑ quæ uerba fuit institutũ.

Matrimonij cõtrahendi causæ multiplices.

Matrimonij ĩpedimenta.

Versus

menta prædicta in his uersibus sunt collecta, Votum, conditio, uiolentia, spiritualis Proximitas, error, dissimilisque fides, Culpa, dies uetitus, honor, ordo, ligatio, sanguis, Quæ sit & affinis, quique coire nequit. Additur his ætas. habitū coniūge furori. His interdictum subditur ecclesiæ. Hæc (si canonico uis consentire rigori) Te de iure uetant iura subire tori. Habitus impedit, sed non dirimit. extra qui cleri. uel uo. cap. consuluit. B. cōtra: quia nec impedit secundum eū. similiter ætas impedit matrimoniū, & furor carens interuallo. xxxij. q. vij. cap. neque.

Cōcil. 4. ca. 104.

QVAESTIO I.

Vōd uouētes [a] matrimonia cōtrahere non possunt, multis authoritatibus probatur. *In concilio nanq; Carthaginensi iiij. † c. iiij. statutū inuenitur, de uiduis quæ post professam cōtinentiā præuaricatæ sunt.*

Vod uouentes. Hæc quæstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat magister per xxxiij. authoritates sanctorum patrum, ꝙ uouentes solenniter non possunt contrahere, & si contraxerint, non tenet matrimonium & debent puniri. Secunda ibi, Augustinus. Ioan. de Fant.

Matrimonium à uouēte contractum utrum teneat.

[a] Quod uouentes. Hic intitulatur quæst. prima, qua quæritur, an teneat matrimonium à uouente contractū. & quod non teneat, probatur usq; ad §. his oībus authoritatibus. postea allegat in contrarium usq; ad §. ulti. & hāc contrarietatē soluit satis bene. s. xxvij. dist. §. ulti. quod uidelicet prima cap. intelligūtur de uoto solenni, alia de simplici: ar. extra qui cle. uel uo. c. meminimus. j. ea. c. j. ibi dicitur, & ueste laicali, sub testimonio episcopi. H. dicit quod non refert, an sit simplex uotum, an solenne: quia utrunq; dirimit matrimonium, solennitates. n. ipsæ non sunt de substātia uoti. Sed hoc refert, an sit uotum de præsenti cum solennitate, siue sine illa: ut uoueo cōtinentiam: hoc impedit, & dirimit. sic intelliguntur hæc ca. prima usq; ad cap. nuptiarum. an sit de futuro, quod improprie dicitur uotum. i. quædam promissio de futuro uoto emittendo: ut si dico, ego promitto quod uouebo cōtinētiam post annum mortua uxore mea, uel promitto quod intrabo religionem, uel consimile. hoc impedit, sed non dirimit, ut c. nuptiarum. & c. sequentibus Alij dicunt ꝙ nullum uotum dirimit: quia qua rōne dirimeret uotum solenne, & simplex: cū idem sit in substantia. solennitates enim non sunt de substantia. sed ipsa constitutio ecclesiæ dirimit, si post uotū solēniter factum contrahatur. Ego dico, ꝙ nullum uotum est solēne, nisi cū quis deuouet se religioni alicui, uel alijs duobus modis [f] in sequenti ca. unde si coram tota ecclesia diceret quis hæc uerba, uoueo continentiam: si cōtraheret teneret matrimonium. Quæ est. n. ratio, quare constitutio ecclesiæ magis debeat spectare ad illa uota, quæ solenniter fiunt, quā ad priuata, dummodo possit ecclesiæ constare, siue per testes, siue per cōfessionē propriam alicuius, ꝙ uotū fecerit? quā cito. n. constat ecclesiæ per confessionem, uel per testes, dicitur notoriū. & sic deberet ecclesia dirimere matrimonium post illud uotum contractū, Io. Tu breuiter dicas, ꝙ professio tacita uel expressa alicuius religionis, impedit contractū & contrahēdum. ex. de reg. c. uidua. & xxvij. distin. c. quod interrogasti. & extra de reg. c. consulti. & c. statuimus. & præcedenti c. quæ ea. expresse hoc dicunt, ꝙ cum aliquis dicit, deuoueo me huic religioni: ibi professio cōtinētiæ tacita intelligitur, & religionis expressa. Ordo similiter impedit si est sacer. nā ibi intelligitur tacita cōtinentia facta cum solennitate, & ex constitutione ecclesiæ. & ita semper cōditio tacita uel expressa, uel cōstitutio ecclesiæ solennizat uotum. Sic mihi Bart. Brix. uidetur dicendū. extra qui cleri. uel uouen. ca. rursus.

Votum an impediat & dirimat matrimoniū. Votum solēne quod dicemus esse.

[f] Modis. ann. 1550 uidi magnā dubitationem in Senatu parisiēsi, ubi nō potuit promptè decidi an esset ꝓfessus, qa in instrumēto professionis qđ audiui legi, erat clausula, Saluo fragilitatis humanæ casu dicebat. n. aduersarius ꝓfessionē nullā, & sic incapa- cem beneficij.

Professio religiōis impedit matrimonium.

Excōicētur uiduæ, q̄ religioso habitu abiecto, nuptias elegerint. CAN. I.

SIcut bonum est castitatis præmium: ita & maiori obseruantia, & præceptione obseruandum est, ut si quæ uiduæ, [b] quāuis adhuc in minoribus annis [c] positæ, & immatura [d] ætate à uiro relictæ, se deuouerint Deo, & ueste laicali abiecta sub testimonio [e]

ADDITIO.

De hoc etiam not. xxij. dist. c. quidam. extra qui cleri. uel uo. ca. rursus. & per Inno. extra de reg. c. porrectum. & no. de uo. cap. per tuas. & in c. proxi. &c.

[b] SIcut bonū. Vt si quæ uiduæ. licet de illis specificet de omnibus intelligi debet.

[c] In minoribus annis. uidelicet. xxv. anno. uel xij. uel xiiij. Et dicunt minores annis multipliciter, quantum ad discretionem usq; ad vij. C. de iure. delib. l. si infanti. Item quantū ad matrimoniū usq; ad xij. in fœmina, in uiro usque ad xiiij. annum. Item quantum ad factionem testamēti, usq; ad xiiij. annum in masculo, in fœmina usq; ad xij. ff. qui testa. fac. pos. l. qua ætate in prin. ij. q. vj. §. diffinitiua. Item quantum ad restitutionem: usque ad xxv. annum. ff. de mino. l. j. hic autē uocat minores, qui sunt intra xxv. ann. nam aliter pater posset eos reuocare, si essent intra xij. uel xiiij. annū: ut xx. q. ij. c. j. & ij. Sed quare non restituitur puella intra xxv. annum, ut habitum, quem suscepit, possit deponere, sicut in alijs contractibus? Respon. quia non est læsa: quia ei nubit, quo meliorem non potest inuenire, iuxta illud Agnetis: Illi sum desponsata, cui Angeli seruiunt, & c. & minor non restituitur, nisi cum læditur, ff. de mino. l. uerum. §. sciendum.

Minores annis dicū tur multis modis.

[d] Immatura. i. non matura. nam uiduæ ante annum xl. nō uelantur: ut xx. q. j. c. sanctimoniales. uel duæ dictiones sunt, in ætate matura toro, iuxta illud: Iam matura toris, plenis adoleuerat annis Virginitas.

[e] Sub testimonio. Nam ita solennizatur uotum (ut dicunt quidam) cum scilicet accepit uestem ab episcopo, ut hic, uel de manu presbyterorum uel ministri. xx. q. j. c. uidua. quod credo, dum tamen emittat uotū. nam alias uestes tantum accipiendo non obligatur solenniter, sed simpliciter. extra qui cle. uel uo. c. consuluit. ubi etiam habes quod solennizatur uotum in manu abbatis, uel abbatissæ. Item solennizatur, si per seipsam recipiat habitum, & incipiat cum alijs cantare in ecclesia. j. ea. c. uidua. Et nota, ꝙ uotum continentiæ solennizatur tribus modis tantum. Sacri ordinis susceptione. xxviij. dist. c. diaconi. Secundo dum accipit uestem sacram à quocunque duntamen post susceptionem incipiat cohabitare cū alijs monachis & monialibus in ecclesia. j. ea. ca. uidua. Tertio cum ita dicit coram epō uel abbate uel abbatissa, uel coram tribus, uel duobus testibus, ego deuoueo me huic religioni. Hoc. n. aliud est, & aliud cum dico, ego uoueo continentiam: deuotus enim religioni non posset contrahere ita quod matrimonium teneret. nec mirū, cū etiam contractum matrimonium religio dissoluat. extra de conuer. coniug. c. ex publico. sed in uoto continentiæ secus. non. n. uotū dirimit. unde si corā tota ecclesia diceret, uoueo continentiam, per hoc non solennizatur uotum, nisi uelis dicere, quod tale uotum non dirimit, sed constitutio ecclesiæ super uoto facta.

Votum continentię multis modis solennizatr.

Vouere religionē & uouere cōtinentiā differunt.

Nam

episcopi & ecclesiæ in religioso habitu [a] apparuerint [b] postea uerò sic ad seculares trāsierunt nuptias, secundùm Ap̄lm dānationē habebūt: quia fidē castitatis, quam Deo uouerant, irritā facere uisæ sunt, tales ergo personæ à Christianorū cōmunione sequestrenť, donec ad bonū qđ cœperant reuertanť, neq; in cōmunione, uel cōuiuio cū Christianis cōicent. nā si adulterij coniuges reæ sunt, si suis obnoxiæ uiris non fuerint, quantò magis uiduæ, quæ Dei religiositatē mutauerunt, criē adulterij notabūtur, si deuotionē, quā sponte, non coactè [c] Deo obtulerunt, libidinosa uoluntate corruperint, & ad secūdas nuptias transitum fecerint? quæ etsi uiolentia irruente, ab aliquo oppressæ fuerint: ac postea [d] delectatiōe libidinis permanere in coniugio raptori uel uiolento uiro consenserint, dānatione superius dicta teneātur obnoxiæ. Itaq; de talibus ait Apostolus: Cùm enim luxuriatæ fuerint, nubere in Christo uolunt, habentes damnationē, quia primam fidē irritā fecerunt. Item ex epistola Grego. missa ad Bonifacium.

1.Tim.5.b

De uiduis & uirginibus, quæ à religionis ꝓposito discedūt.

CAN II.

Viduas à proposito discedentes uiduitatis, super quibus nos cōsulere uoluit dilectio tua, frater charissime, credo te nosse à sancto Paulo, & à multis sanctis patribus, nisi cōuertātur, olim esse damnatas, quas etiā nos apostolica authoritate dānandas, & à communione fideliū, atq; à liminibus ecclesiæ esse arcendas censemus, usquequo obediant epis suis, & ad bonū quod cœperant, in uitæ, aut uolūtariæ reuertantur. De uirginibus aūt non uelatis si deuiauerint a sanctæ memoriæ prædecessore nostro Papa Innocentio taliter decretū habemus. Hæ uerò, [e] q̄ necdū sacro uelamine [f] sunt tectæ, tamen in proposito uirginali semper se simulauerint [g] permanere, licet uelatę non fuerint, tamen si nupserint aliquāto [h] tempore his agenda pœnitētia est: q̄a sponsio earū à dn̄o tenebatur. Si enim inter homines solent bonæ fidei contractus [i] nulla ratione dissolui, quantò magis [k] illa policitatio, quā cū Deo pepigit, solui sine uindicta non poterit, &c. Si uirgines nondum uelatæ taliter pœnitentia publica puniūtur, & à cœtu fidelium usque ad satisfactionē excludūtur, quāto magis uiduæ, quæ perfectioris ætatis, & maturioris sapientiæ atque consilij existunt, uirorumque consortio [l] multoties usæ sunt, [m]

Nam si uotum dirimeret, quare potius unum quàm aliud, si hoc haberet ex sua natura? & ita dirimeret uotum simpliciter. quod Aug. non uult. j. ea. c. nuptiarum. Dic ergo uotū nunq̄ solennizari, nisi tribus modis prædictis: & ita exaudi quod hic dicitur. Ioan. Tu dicas: ut supra dixi in gl. illa, hic intitulatur. circa fi. uersi. tu breuiter in summa. q. B. Brix.

[a] Habitu. Arg. ꝙ ita teneť uoto, qui publice in religionis habitu apparuerit, ac si publice habitū susceperit. extra de reg. c. uidua & j. ea. c. uidua.

[b] Apparuerint. Ita quod aliquādiu in ecclesia inter alias steterit, scilicet per triduum. extra de reg. & transeun. ad relig. ad nostram. [1] Vel distingue, ꝙ triplex est habitus, scilicet ꝓfessionis, qui uotū habet annexum, & dirimit mr̄imoniū, de quo hic loquiť. Conuersionis, qui similiter uotum habet annexū, sed non dirimit mr̄imoniū, de quo loquitur extra qui cle. uel uo. c. consuluit. extra de reg. c. super eo. Habitus probationis, q̄ nec impedit, nec dirimit matrimonium, de quo loquiť extra de renun. ca. ex transmissa. de regu. statuimus. in fi. Firme ergo teneas, ꝙ nunquā solus habitus solennizat uotum extra de reg. c. porrectū. & extra qui cle. uel uo. c. cōsuluit. Nec obstat xxvij. dist. ca. quod interrogasti. & extra de reg. capit. uidua. quia solus habitus (ut dixi supra) nō facit monachū, uel non solennizat uotum.

[1] De hoc no. j. e. c. 3. & s. 20. q. iij. c. 2.

Habitus est triplex.

Habitus solus qđ uotum nō solénizet.

[c] Nō coactè. Tunc enim secus esset. extra quod met. cau. cap. perlatum.

[d] Postea. Argu. ꝙ nō excusat uis ꝓcedens, si postea seq̄tur consensus: [2] ut xxxiiij. q. j. c. cū per bellicā. & extra de eo, q̄ dux. in ma. significauit.

[2] Arg. j. q. j. cōstat u. dere mi lit. non omnes. §. q captus. Archidia.

[e] Viduas, Hæ uero, Hanc literam intelligit Cardinalis de uoto simplici, propter illud, nondum tectæ, & illud nondum uelatæ, & illud à dn̄o, quasi dicat, non ab ecclesia. & illud aliquanto tempore, id est, tribus annis. xxvij. di. cap. si uir. sed nos intelligimus de uoto soléni: quia publica pœnitētia de qua subditur, nō imponiť pro fractione simplicis uoti. arg. xxvij. dist. ca. si uir. Ité inutiliter argumentareť Greg. de talibus uirginibus ad uiduas solenni uoto obligatas. Vnde intelligas illud necdū sacro uelamine tectæ & uelatæ, nō de uelo consecrationis, sed de uelo professionis, quod uelū cōsecrationis non dať ante xxv. annum. xx. q. j. c. placuit.

Pœnitentia publica non est uiolatoribus uoti simplicis imponenda.

[f] Velamine. Extra de regu. capi. ut clerici.

[g] Simulauerint. Argu. ꝙ uoti simulatio sicut ip̄a ꝓfes. sio obligat quenq̄. ut c. proxi. neque. & disti. xxvij. ca. quod interrogasti.

Voti simulatio obligat.

[h] Aliquanto. x. an. j. e. c. deuotam. secūdum nos. Io. tamen dixit aliquanto, q̄a arbitrariū est huius pœnitétiæ tépus licet ordinarie dixerim esse x. annos.

[i] Contractus. hic large sumitur hæc appellatio, ut etiam compræhendat contractus stricti iuris: quia in nullo dolus interuenire debet C. de ꝑscrip. x. uel xx. an. l. si fraude.

[k] Quanto magis, j. ea. qō. c. hæ uero. contra. in fi. Sol. ibi loquitur de uirgine illa, q̄ uelum consecrationis accepit: q̄ si præuaricata sit, plus peccat quā uidua: hic loquitur de ea, quæ nō accepit uelū cōsecrationis: unde uidetur minus peccare quā uidua, uel quodā respectu magis uidetur uirgo peccare, quā uidua, quia à maiori bono cadit.

Continentia difficilior est uirginibus, quam uiduis.

[l] Consortio. arg. de pœn. dist. v. c. consideret. in fin. ubi dicitur: Timeat docta experimēto qđ ignorauit uirgo.

[m] Vsæ sunt. dicit Hierony. Libido in uirginibus maio-

maiorem patitur famem, dum dulcius esse putant quod nesciunt.

[a] Lætabitur. Non de uindicta quam uidet, sed quia non est in illa, & quia non commisit consimilia.

[b] Manus suas laua. In sang. pecca. i. in pœna. i. propter pœnam quã uidet: quia cũ stultus punitur, sapiens fit astutior, ut xxiiij. q. vj cap. uides. & exemplis citius ducitur quis ad bene faciendũ, & ad uitandum crimen de pœn. dist. ij. c. citius. unde dicitur: Felix quẽ faciunt aliena pericula cautum.

Pœna sapientiorẽ efficit.

[c] NEq; uiduas. Proposito. Id est, uoto. Nota ꝙ uotũ secundũ diuersos status diuersa sortitur uocabula. Primo enim est cũ quis in origine disponit aliquid boni facere, & tunc dicitur deliberatio, ut xvij. q. j. ca. qui bona. & hoc infringere ueniale est. Quandoq; procedit, & ꝓponit idẽ se firmiter facturum, & dicitur ꝓpositũ. xvij. q. j. c. ij. & q. ij. nos nouimus. huius fractio ueniale est secũdũ quosdam, sed graue est. [1] hæc matrimoniũ cõtrahendũ impediunt. sed nõ dirimũt iam cõtractũ. si uero accedat obligatio, dicitur uotum: cuius fractio mortale peccatum est, & impedit matrimoniũ cõtrahendum, & dirimit iam contractũ si solẽne fuerit. xxvij. dist. §. ultimo.

1. Cor. 5. b

Votum diuersa sortitur uocabula.

Deut. 13. b

Psal. 57.

Rom. 1. d

[1] Id est, grauius q̃ primum peccatum secũdũ H. qui dicit finaliter cãcellatis opinionibus, & his quæ dicũ tur, hic breuiter dicendũ ẽ quod cũ quis uouet uel ꝓmittit se monachũ fieri, uel aliud si ẽ sanæ mentis & discretæ, indissolubiliter tenetur. ad hoc extra li. vj. de reg. qui post uotũ. Arch.

[d] Diuturna. Máxime. nam & idem esset si per momentũ. arg. ĩ. ead. ca. uiduas nec ideo minus uenditio tenet, qđ &c. C. de contrahen. emp. l. nõ idcirco. Vel põt hoc intelligi qñ nõ expresse se religioni obligauerant, quo casu exigitur ꝙ per aliquod tempus fuerint in monasterio cum alijs quod tempus potius est ad arbitrium boni uiri referẽdum, quã aliter determinandũ. arg. extra de don. c. apostolicæ. ff. de iur. deli. l. j. ff. de sol. l. qđ dicimus. Vel dic hoc tps triũ dierum esse. extra de regu. ad nostram. licet qdam illud intelligãt de illectis, ut xx. q. iij. cõstituit.

& habitum religionis assumpserunt, & demũ apostatauerunt, atque ad priorem uomitũ sunt reuersæ, à nobis & ab omnibus fidelib. & à liminibus & à cœtu fidelium usque ad satisfactionẽ sunt eliminandæ, & carcerib. tradendæ: qualiter iuxta Apostolum Paulum tradentem huiusmodi hominẽ satanæ, & i interitum carnis, ut spiritus eius saluus sit in die dñi. De talibus nanq; dominus per Moysen loquit̃, dicens: Auferte malum de medio uestri. De quibus per Prophetam ait: Lætabitur [a] iustus cùm uiderit uindictã impiorũ, manus suas lauabit in sanguine peccatorum. [b] De talibus nanq; & eorum similibus atque eisdem consentientibus dictum est, quia non solùm qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, rei iudicandi sunt.

Item ex decreto Gelasij Papæ ad Sicilienses. epos misso, capitulo ix.

Transire non possunt uiduæ & uirgines, post religionis propositum ad nuptias.

CAN. III.

NEque uiduas ad nuptias transire patimur, quæ in religioso proposito [c] diuturna [d] obseruatione permanserũt. Similiter uirgines nubere prohibemus, quas annis pluribus in monasterijs ætatem peregisse contigerit.

Itẽ Cyprianus ad Pomponiũ de uirginitate. †

† De uirginib. epi. 11. li. 1.

Ex quolibet sẽsu corporis mulier corrumpi potest.

CAN. IIII.

NEc aliqua putat se posse hac excusatione defendi, ꝙ & inspici & probari possit an uirgo sit, cũ & manus obstetricũ, [e] & oculi sæpe fallãtur: [f] & si incorrupta ĩuẽta fuerit uirgo ex parte sui qua mulier potest esse, potuerit tñ ex alia corporis parte peccasse, quæ corrũpi potest, & tamen inspici non põt. Certè ipse concubitus, [g] ipse cõplexus, ipsa confabulatio, et inosculatio, & cõiacentium duorũ turpis, & fœda dormitio, quantũ dedecoris, & criminis confitent̃? [h] Si superueniẽs maritus spõsam suã iacentẽ cũ altero uideat, nonne indignatur & fremit, & per zeli dolorem fortassis [i] & gladiũ in manũ sumit. Et quidẽ sic Christus dominus & iudex noster, cũ uirginem suã sibi dicatam, & sancti tati suæ destinatã, iacere cũ altero cernit, [k] quã indignat̃ ei & irascitur & quas pœnas in scelestis eiusmodi cõiunctionibus cõminat̃? cuius ut gladiũ spiritualem, & uẽturum iudicij diem unusquisq; fratrum possit euadere, omni consilio prouidere & elaborare debemus.

[e] NEc aliqua. Obstetricum. arg. contra illã probationem. quæ fit per obstetrices, quòd nulla sit ualida, sed tamen contra adulterum ĩ. ea. c. bene recipitur. & arg. extra de proba. c. proposuisti. & dicit lex eã admittẽdam, dũ tamẽ peritæ mulieres sint. ff. de uen. in spi. l. j. argu. contra C. qñ tutor uel curator esse desi. l. in decorã. ubi reprobat̃ ꝓbatio ꝑ aspectum corporis. & xxxij. qõ. v. ca. nec solo. & ĩ. xxxiij. qõ. j. c. quod autem. & c. si quis contra. Ibi enim in ueritate uiri, hic stat in ueritate mulieris. sed ibi soluitur. si ẽm duæ uel tres nobiles probæ mulieres dicerent uirginem non esse cognitam à uiro, harum testimonio staretur. xxij. quæstione ij. cap. si quælibet.

Probatio per obstetrices facta est inualida.

[f] Fallantur. Argu. contra testimoniũ uisus, sæpius tamen nõ fallitur, & ideo admittitur testimoniũ de uisu. nam ad ea quæ frequenter fiunt, iura adaptantur, &c. ff. de legi. l. nam ad ea.

Testimoniũ uisus quandoq; fallitur.

[g] Concubitus. Hic ẽm est unus casus, quo per exteriora interior uolũtas dinoscitur. per confabulationem enim & amplexus & huiusmodi depræhendit̃ fuisse corrupta. si. xxxj. qõ. ij. ca. j. & distin. l. si quis præpostera. xxxiiij. qõ. j cap. non satis. distin. l. si quis diaconus. & xxxij. quæst. v. c. nec solo.

Interiora dinoscuntur ꝑ exteriora.

[h] Cõfitentur. Quia ex eis præsumitur adulteriũ xxxij. q. j. c. dixit. C. đ adul. l. quamuis.

[i] fortassis. De facto: quia nõ licet uiro interficere adulterum. ff. de adulte. l. marito. nisi post denuntiationem.

Viro non licet adulterum interficere.

[k] Cum altero cernit. Propter talem suspicionem poterit eam accusare, ut xxxij. quæstione. j. capitulo, dixit dominus.

a Qvod si pœnitentiam. Iterum, id est, sæpe ff. de eden. l. ueluti. §. hæc uox iterum. alias interim.

b Accepta. Præmissa tamen pœnitentia.

c Reuersæ. Arg. per reiterationem peccati aggrauari pœnam, & peccata iterata grauius esse punienda. arg. xv. q. vlti. ij qui.

Idem. †

De eodem.

CAN. VI.

Qvòd si pœnitentiã huius illiciti cõcubitus sui egerint, & a se inuicé recesserint, inspiciantur iterum 2 † uirgines ab obstetricibus diligenter, & si uirgines inuentæ fuerint, accepta b cõione, ad ecclesiã admittantur: hac tamẽ intermi natione, ut si ad eosdem masculos postmodũ reuersæ c fuerint, aut si cũ eisdem in una domo, d & sub eodem tecto e simul habitauerint, grauiore censura eijciantur, nec in ecclesiam postmodũ facilè f recipiantur: Si autẽ de eis aliquæ corruptę fuerint & deprænhensæ, agãt pœnitentiã plenã: g quia quæ hoc crimen admisit, nõ mariti, sed Christi adultera est: & ideo æstimato iusto tempore, postea exomologesi h facta, ad ecclesiam redeat. Quòd si obstinatè perseuerant, nec se ab inuicem separant, sciant se cum hac sua impudica obstinatione, nunquam nobiscũ admitti i ecclesiam posse: ne exemplum cæteris ad ruinam delictis suis facere incipiant: nec putent sibi uitæ aut salutis constare rationem, si episcopis & sacerdotib. obtemperare noluerint.

Item ex vj. synodo.

Clericus deponatur, laicus excommunicetur, qui cum sanctimonialibus mœchatus fuerit.

CAN. VI.

SI quis eps, presbyter, diaconus, aut subdiaconus, aut lector, aut psalmista, aut ostiarius, cum muliere sanctificata Deo mœchatus fuerit, deponatur, i qa sponsã Xpi corrupit. Si uerò laicus fuerit, excõmunicetur. k

Item ex concilio Toletano quarto, cap. viij.

Vidua et puellæ, quæ post religionis habitum nubũt, à communione suspendantur.

CAN. VII.

DE uiduis & puellis, l quæ habitum religionis in domibus proprijs m tã a parentibus, quam per se mutauerũt, si postea contra instituta patrum uel præcepta canonum, coniugia credide rint copulanda, tandiu utræq; habeantur a communione suspensæ, quousque quod illicitè perpetrauerũt emendent. Qđ si emendare neglexerint, a communione omnium Christianorum, & conuiuio perpetuo n sint sequestratæ.

Item ex concilio Martini Papæ. †

d Domo, Argu. ex loco præsumi contra aliquem. argu. xviij. q. j. c. diffinimus.

e Tecto. Tectum hic appellat quemlibet locum priuatum. xxxv. quæst. vj. c. ab isto.

f Facile. Nota quod si aliquis monach⁹ uel monacha semel deliquit, non ideo statim debet abijci sed si secundo peccat, difficilius debet reconciliari: si tertio, tunc detruditur in aliud monasterium, ut j. eo. ca. peruenit. sed si clericus aliquis peccauit, statim prima uice potest expelli, ut xlviij. dist. c. quoniam multa.

g Plenam. Id est, publicã. 1 Ex hoc uolunt quidam, q sanctimonialis possit agere solennem pœnitentiam, nec impeditur consecratio, quod est contra illud quod de clerico dictum est s. distinct. 50. c. his uero. Vel plenam. i. x annorum. j. e. ca. deuotam.

h Exomologesi. Id est, confessione facta sui. sed hic, id est, pœnitentia uel satisfactione. pars enim hic ponit pro toto secundum synecdochen. confessio enim ẽ pars pœnitentiæ, & maxima: de pœni. distin. j. capitulo, quem pœnitet.

i SI quis episcopus. Deponatur. ut xxx. q. j. c. si quis sacerdos.

k Excõicetur. Hoc de mansuetudine canonũ, 2 nam secundũ leges aliter. j. xxxvj. q. ij. c. si quis non dicam.

l DE uiduis. Puellis. i. uirginibus. alias uidetur cõtra xx. q. j. c. illud. Vel intellige de doli capacibus, secundum Hugo. etiam ante xij. an ibi de non doli capacibus.

m Proprijs. Potest ergo aliqua in domo propria accipere uestẽ religiosam. ar. xxxiij. q. v. ca. quod Deo. j. e. c. mulieres. 3 & xx. q. j. c. uidua. & extra qui cler. uel uo. c. insinuante. nec tamẽ monialis erit, cum nulli monasterio se tradat. hoc ergo intelligo de ꝓfessa, uel ut dixi, ex solo habitu non præiudicatur ei, argu. extra qui cler. uel uo. c. consuluit. Si autem habitum susceperit, & deuouet se religioni in qua nõ licet habere proprium uidetẽ quicquid habet, de uolui succedentib. ei ab intestato. arg. C. de episc. & cler. l. si quis presbyter. debet tamen necessaria ab hæredibus suscipere. Alij autem bona talium dicunt esse in pendenti. Sed contra, quia nihil est secundum naturam in pendenti. ff. de iudic. l. sed & si. §. ulti, arg. ff. eo. l. non quemadmodum. Alij dicũt ea esse in potestate episcopi, arg. C. de episco. & cle. l. nulli. Ioã. Ego credo, quod talium bona sunt in potestate illius, q est superior in illa religione, cũ non expressit monasterium. B. Item nota secũdum Hu. quod nũquam erit religiosa persona, quocunq; modo uestem mutet, uel proprijs renunciet, uel uotũ emittat, nisi alicui religioni se det. xvij. qõ. j. ca. ad finem. Sed nunquid talis qui uotũ emittit, & proprijs abrenuntiat manens in domo sua, uel si uestem mutat facit se uerberãtes reos illius edicti. xvij. qõ. iiij. c. si quis suadente? Non, nisi specialiter habitũ alicui⁹ monasterij cũ professione tacita uel expressa assumat, licet se abbati nõ supponat. uel dic, quod sunt monachi 4 licet no sint sub aliquo abbate, sicut primus monachus non fuit sub aliquo abbate.

m Proprijs. i. quæ fuerunt propriæ. licet enim in sua domo fecerunt professionem, erit solenne uotum. extra de conuer. coniuga. cap. ex parte. ij. & extra qui cler. uel uo. cap. insinuante.

n Perpetuo. Vsquequo emendauerint, ut extra de cõstitu. ca. ex literis. in fine.

† In eadẽ epistola.

Peccatũ iteratũ ẽ graui⁹ puniendum.

† Interim.

Monach⁹ sępius peccans qualiter puniatur.

1 Alias, perfectã.

Pœnitentia solẽnis an possit agi p sanctimonialem.

Cõfessio est maxima pars pœnitentiæ.

2 Et potest dici excõicet, s. si fuerit cõtumax ad hoc xxij. quę. j. ca. ult. uel dic quod ad temp⁹ separatur.

à communiõe, qui ecclesiam offendit, sic 86. di. tanta. xi. 21. qõ. 3. placuit. in fi. & q. 5. c. si. secũdum Io. de Fa.

Religiosa uestis potest in domo accipi.

3 Vide q not. s. ea. c. j. in glo. nã, ita & in not. sequen. & j. ead. q. ij. multorũ.

Bona deuouẽtis se religioni, ad quos dẽuoluãtur.

Natura nihil permittit esse in pendenti.

† Alias ex cõcilio Maticensi cap. iiij.

4 Scilicet si aliqua solẽnitas obseruat, alias non, ut not. j. ca. nuptiarum.

De eodem.

CAN. VIII.

VIduas autem ue lare pontificum nullus attentet, prout ſtatutum eſt in decretis Gelaſij papæ, ca.xiij. quod nec authoritas diuina, nec canonum forma præſtitit. Quòd ſi ꝓpria fuerit uoluntate cōtinentiam profeſſa, in eiuſdem Gelaſij cap. uigeſimo primo legitur eius intentio: Pro ſe reddat rationem Deo: quia ſicut ſecundum Apoſtolum, ſi ſe continere nō poterat, nullatenus nubere uetabatur, ſic ſecum habita deliberatione, promiſſam fidem pudicitiæ Deo debet cuſtodire. Nos autem authoritate patrum ſuffulti in hoc ſancto concilio ſancimus, & liberè iudicamus, ſi ſponte uelamen (quamuis non conſecratum) ſibi impoſuerit, & in eccleſia inter uelatas Deo oblationem obtulerit, uelit, nolit, ſanctimoniæ habitum ulterius habere debet, licet ſacramento confirmare uelit, eo tenore, & ratione ſibi uelamen impoſuiſſe, ut iterū poſſet deponere.

Item ex decretis Innocentij papæ, cap.xx. †

De ijs, quæ uotum uirginitatis habentes nubunt, necdum ſacro uelamine tectæ.

CAN. IX.

HAe uerò, quæ nondum ſacro uelamine ſunt tectæ, [a] tamē in propoſito uirginali ſemper ſe permanere ſimulauerunt, licet uelatæ non ſunt, ſi forte nupſerint, his ad agendam aliquanto [b] tempore pœnitentiam ſit liberum: quia ſponſio earum à Deo tenebatur. nam ſi inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolui, quātò magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigit, ſolui ſine uindicta non debet? Nam ſi Apoſtolus illas, quæ à propoſito uiduitatis diſceſſerunt, dixit habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quantò magis uirgines, quæ pactionis ſuæ fidē minime ſeruauerunt.

Item ex decreto eiuſdem capi.cix. †

Non ſunt admittendæ ad pœnitentiam uirgines ſacræ, ſi publicè poſtea nupſerint.

CAN. X.

QVæ Chriſto ſpiritualiter nubunt, ſi poſtea publice nupſerint non eas admittendas eſſe ad pœnitentiam, [c] ut ad gradum reſtituantur priſtinum, niſi ij, quibus ſe iunxerant, à mundo receſſerint. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcunque uiuente uiro alteri nupſerit, adultera habeatur, nec ei agendæ pœnitentiæ [d] licentia [e] concedatur, niſi unus [f] de eis fuerit defunctus, [g] quantò magis de illa tenenda eſt, quæ ante ſe immortali ſponſo coniunxerat, & poſtea ad humanas nuptias tranſmigrauit.

Item ex concilio Triburienſi, capitulo ſexto. †

† c.xxiij.

Ab eccleſia eliminandæ, & ergaſtulis retrudendæ ſunt monachorum uel monacharum impudicæ perſonæ.

CAN. XI.

IMpudicas, deteſtabileſque perſonas monachorum atque monacharum, quæ abiecto propoſito ſanctitatis, illicita atq; ſacrilega contagione ſe miſcuerunt, & in arbitrium conſcientiæ propriæ deſperatione perductæ, de illicitis complexibus libere filios [h] procreauerint, à monaſteriorum

---

[a] HAe uero. Tectæ. quæ nondum ſunt conſecratæ.

[b] Aliquanto. ſ. ea. cap. uiduas. contra. Sol ut ibi. Vel melius [e] in dicto Apoſtoli dicitur de uiduis, quæ nō erant uelatæ, ſed tantum profeſſæ continentiā, quæ minus peccant, quā uirgines uelatæ: ibi Greg. de utriſq; uelatis.

Et uere melius ſecundū Hugo. cuius fuit hæc ſententia, quā ſequitur etiā. Lau.

[c] QVæ. Ad pœnitentiam. contra. xxvj.q.vj.c. agnouimus. quia peccator in quacunque hora, &c. Sed exponit G. ad pœnitentiam, id eſt, ad fructum pœnitētiæ, id eſt, ad euchariſtiā. licet enim hic pœniteat nunquam tamen uiuente adultero recipietur ad communionem, ad inſtar ſecularis adulteri. ỹ. xxxij. q. vij. ca. fidelis.

1. Cor. 7.

[d] Nec ei agendæ. pœnitentiæ. id eſt, recipiendi fructus pœnitentiæ.

[e] Licentia. aut illis uiuentibus caſte uiuere cœperit. ỹ. ead. c. deuotam. & cap. de filia.

[f] Niſi unus. i. legitimus. ſcilicet maritus quem reliquerat niſi in neceſſitate mortis per capitulū quod eſt. xxxij. qō. vij. c. fidelis.

[g] Defunctus. Quo ad literam. & iſte intellectus euidenter oſtēditur. ỹ. ea. ca. de filia. Magiſter aliter exponit. ỹ. ea. §. ultim. ſic receſſit quo ad eam defunctus: quia non reciperetur ad pœnitentiam, niſi prius ab eo ſepararet. uel aliter, niſi unus, id eſt, adulter. ſed ſecundū hāc expoſitionem, nulli exiſtēti in aliquo peccato danda eſt pœnitentia de alio. & ita Gratianus eſt ſibi contrarius [a] de pœn. diſ. iij. §. ulti. Itē cōtra extra de pœni. & remiſ. ca quod quidam. extra de ſent. excō. c. cum non ab homine. §. in articulo. tamē ductus fuit ad hoc per ca. ỹ. ea. deuotam. & xv. q. ulti. ij qui. Vel dic ad pœnitētiam fructuoſam: quia non ualet ad uitā æternam pœnitentia de uno peccato, cum qs remanet in alio. Magiſter intellexit hoc c. de excommunicato, tamen bene eſt iniungenda pœnitentia exiſtentibus in mortali, & ēt adhuc peccare uolentibus: ut extra de pœni. & remiſ. c. quod quidam. de pœni. diſt. iij. cap. ſi quis autem. & diſt. v. cap. falſas.

† Epiſtola ij. ad Victriciū epiſcopum.

[a] Sub. & ideo meliꝰ intelligitur hoc c. de morte corporali ad literam ſecūdum Hugo.

1. Tim. 5. b Pœnitentia unius peccati nō prodeſt ad ſalutē in altero exiſtenti.

† cap. v. eiuſdē epiſtolæ.

[h] IMpudicas. Filios. qui erunt ſerui eccleſiæ. xv. qō. ult. ca. cum multæ. Sed q̄d ſi monialis ſuſcepit ſobolem ex clerico uel monacho, cui eccleſiæ applicabit: utrique enim facta eſt iniuria. Videtur ꝙ monaſterio matris: quia ſequitur partus matris cōditionem. xxxiij. q. iiij. c. liberi. Dico quod utriq;, ſi utriq; ſit facta iniuria, maxime ſi hoc in duplici monaſterio contingeret. xviij. q. ij. cap. in nullo.

Filius monialis ex monacho genitꝰ, cui monaſterio applicabitur.

Cœtu,

coetu, [a] ecclesiarumq; conuentibus eliminādas esse mādamus, quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus lamentatione continua deflētes purificatorio possit igne poenitudinis [b] decoqui ut eis uel ad mortē solius [c] misericordiæ [d] intuitu per communionis gratiam possit subueniri.

Item ex eodem.

Monachus et uirgo domino consecrata si nupserint, excommunicentur.

CAN. XII.

Virginem, quæ se Deo consecrauerit post adultam ætatem, similiter & monachum, decernimus non licere nuptialia iura cōtrahere, quod si hæc inuenti fuerint perpetrantes excōicentur. confitentibus [e] autem decernimus, ut habeat authoritatem [f] eiusdem loci eps, misericordiam, humanitatemq; largiri.

Item ex eodem.

Dum uiuunt lamentis pœnitentiæ se afficiant, qui sanctimonialibus sciēter copulātur.

CAN. XIII.

Si ergo, qui sanctimonialibus sciēter [g] matrimonio ad iniuriā Christi copulati sunt, iuxta cēsuras zeli Christiani separentur, & nunquā [h] eis concedatur coniugali [i] uinculo religari: sed in pniæ lamentis se uehemēter dū uiuunt afficiant. [k]

Item ex eodem.

A sacra cōmunione priuētur, qui sacris uirginibus se sociāt.

CAN. XIIII.

Virginibus sacris se quosdam temerè sociare cognouimus, & post dicatum Deo propositū incesta [l] fœdera sacrilegaq; miscere: quos protinus æquū est a sacra cōmunione detrudi, & nisi per publicam probatamq; pœnitentiā omnino non recipi: sed tñ his uiaticum de seculo transeuntibus si dignè pœnituerint, non negetur.

Item Gregorius. †

In monasterio reuocetur, ac recludatur, quæ à fornicatione recedere noluerit.

CAN. XV.

Peruenit ad nos, qđ quidam uir nequissimus diabolico instinctu de monasterio [n] suam serit exire quandam Deo

---

[a] Cœtu. id est, communione fratrum uel monialium, quæ si retruderetur in carcerē, [a] in suo monasterio tamen dicitur esse. sic non est contra. j. ead. c. si quis rapuerit. uel illud cum proprium monasteriū redarguitur de nimia negligentia.

Id est, in alio monasterio. quā in ,p-prio.

[b] Pœnitudinis. i. pœnæ in purgatorio, & ignis iste excedit omnē pœnam huius uitæ. de pœ. dist. ult. ca. ult. in fi. Et sunt duo ignes purgatorij, unus in futuro, alter in hoc seculo ut pœnitentia.

Purgatorij duo sūt ignes.

[c] Solius. j. ea. ca. uirginibus. & ca. si quis. contra. s. dist. 50. ca. pœnitentes. contra. s. xxxvj. q. vij. ca. de his. cōtra. Sol Omnes uiæ domini misericordia & ueritas.

[d] Misericordiæ. sed nōne hoc est de iure cōmuni? utiq;. arg. dist. 50. c. pœnitentes. quod tamen de iure cōmuni fit, & de misericordia fieri dicitur: argu. xxxiij. qō. ij. ca. admonere.

[e] Virginē. Confitentibus. s. 50. dist. ca. iij. supra lxxxij. dis. c. presbyter. s. xv. q. ulti. ca. si quis presbyter. infra xxxv. q. viij. capit. ulti. & xxxiij. q. ij. cap. ult. & xxxiij. q. ulti. c. ulti. & xxxvj. qō. ij. capit. raptores.

[f] Authoritatē. & ita potest eps dispēsare in incestu, qui maior est adulterio. sed cōtra extra de iudi. ca. at si clerici. nam tantū ibi permittitur dispensare in adulterio & in minoribus. Dicunt quidam, quod in tali incestu, qui incidit in adulterio, potest, alias non, sed contra. ff. de adulte. l. uim passam. §. præscriptione, [a] ubi dicitur, quod si adulteriū & incestus surgunt ex eodem facto, præscriptio quinquennij potest opponi adulterio, ut post nō possit de eo agi, sed de incestu agi potest, etiam post quinquennium, secundum nos planum est, qui dicimus, quod episcopus dispensare potest ubicunq; non prohibetur: arg. ex quo conditor canonum sibi dispensationem nō reseruauit, intelligitur alij concessisse. extra de sen. excom. c. nuper. Vel quod dicitur hic de misericordia, intellige circa pœnitentiam imponendam & planum est. unde in bigamis non potest quo ad ordinem. de hoc hic non agitur, siue sint uere bigami, siue interpretatiue. extra de biga. c. nuper.

Episcop⁹ dispensat in incestu.

[a] Arg. huius §. dicebat Vincen. quod eps cum tali clerico qui cō misit adulterium incestuosū dispēsare nō potest & hoc ,pp ter incidentē incestum. & hoc no. in prædi. decre. at si clerici.

[g] Si ergo, qui sanctimonialibus. Scienter. quia si ignorarent, filij essent legitimi quantum ad ignorantem: ut not. xxxiiij. q. ij. c. ij.

[h] Et nunq̄. Hoc enim unū crimen est, quod impedit & nō dirimit matrimoniū. s. incestus. Item raptus: ut xxxvj. q. ij. c. si autem. Vxoricidium. xxxiij. q. ij. c. admonere. Itē si quis extraxerit uel leuauerit filiū suū à sacro fonte, &c. 30. q. j. c. de eo. & in ca. dictū est. ut sic posset separari ab uxore sua. Hi casus & alij similes patēt in his uersibus, Incestus, raptus, & natus fonte leuatus, Morsque sacerdotis. & mors propriæ mulieris. Vel si solēnē pœnā geris, aut monialē ducis, te ,phibent hæc coniugiū celebrare. Si tamen istud agas, nequeūt te dissociare.

Crimina quędā matrimonia impediūt sed nō dirimunt.

ADDITIO.

De hac materia no. xxxiij. qō. j. §. de pœnitētibus. extra de pœni. cap. ij. ibi uideas.

[i] Coniugali. arg. quod decætero nō possunt nubere, q sanctimonialib⁹ copulant, ut hic dicit, in odiū criminis: si tñ contrahant, tenet.

Nubere decætero nōpñt sanctimonialib. copulati.

[k] Afficiant. hoc secundū canones. nā scđm leges, ultione gladij debēt feriri: ut xxxvj. q. ij. ca. si quis non dicam.

† Epistola 9. lib. 8. ad Macilianum episcopū.

[l] Virginib⁹. In cesta. Nota quod dicit incesta sacrilega nam accedens ad monialem, incestū committit: quia spōsa Dei est, q est pater noster. xij. q. ij. c. qui abstulerit. & incestus cōmittitur cū affini, si cut cum consanguinea. xxxv. q. iij. ca. de incestis. Et adulterium committit, qui sponsam alterius corrumpit. Item sacrilegiū: quia est res sacra. Sed quæri solet, an iste accedens ad monialem committat tria peccata an unū? Martinus dicit quod unū solū, licet sortiatur diuersa noīa. Nos dicimus non esse dubiū, q n tria peccata cōmittat quo ad accusationē, nō autē in ueritate plura sunt quo ad actus accusationis: argu. xxiij. q. v. cap. relegentes. sed quo ad pœnitentiā unū tantū. sed adulterium hoc maiori pœna purgandū est, quā si non esset incestuosum, ut xxxij. q. vij. §. sunt enim. & ita dicit lex, quod si quis puniri debet ,pp ter adulteriū, plus debet puniri si illud incestuosum sit. ff. de qst. l. si quis uiduā. Hoc ergo intellige, sicut illud extra de test. c. sicut. q a pœnitētia ibi & ,p adulterio & ,p periurio imponit.

Monialem corrū pens triplex peccatū committit.

[m] Peruenit. De monasterio. Probatur ex hoc capi-

sacratam: atque à quodã bono uiro (unde exierat) sit reuocata: rursusq; eã mulierem uir ille nequissimus iniqua suasione de monasterio eijciẽs, apud se retineat impudicè. Volumus autem, ut episcopatus tui authoritate, in monasterio reuocetur, atque recludatur.

Item ex concilio Aurelianeñ. cap. iij.

Non est uiduis fas post suscep tum uelamen, à sacro proposito discedere.

CAN. XVI.

Viduas quæ spontanea uolũtate ab altari a conuersationis sacræ uelamẽ b suscipiũt decreuit sancta synodus, in eodem proposito permanere. c Nõ enim fas esse decernimus, postquã se domino semel sub uelo cõsecrauerint, iterũ d eis concedi Spiritui sancto mentiri.

Item ex eodem. †

Qui sacro uelamine tectam in coniugium ducit, anathema sit.

CAN. XVII.

Si quis sacro uelamine cõsecratam in cõiugium duxerit, & post dicatũ Deo propositũ, incesta fœdera sacrilegaq; miscuerit: ut in constitutione Gelasij papæ, capit. xx. e legitur, protinus est æquum eos à sacra cõmunione detrudi: & nisi per publicam, probatãq; pœnitentiã oĩno nõ recipi. Si pœnituerit, trãseuntibus de seculo hoc, uiaticum non negetur.

In Calcedonẽsi f concilio, cap. xvij. hoc perpetrãtes excõicantur: confitentibus aũt authoritate episcopi misericordia largiatur.

Item in epistola Syrici papæ, capit. septimo.

CAN. XVIII.

Velatæ, & Deo consecratæ si abiecto proposito sanctitatis, clãculo sacrilega contagione se miscuerint, & illicitis cõplexibus publicè & liberè filios procreauerint. has nuptias, detestabilesq; personas à monasteriorum cętu, ecclesiarumq; conuentibus eliminandas esse iudicatũ est: quatenus detrusæ ergastulis tantum facinus continua lamẽtatione defleãt. unde & uerbo domini, & canonica authoritate, in hac sacra synodo præcipimus ut omnino separentur, & iuramento g colligentur ut ulterius non sub uno cohabitẽt tecto.

Item Gregorius Vitaliano Sypontino epo. †

Ad habitum redire cogatur, & recludatur in monasterio quæ religiosam ueste abiecit.

CAN. XIX.

Si custos religiosi habitus esses, aut esse nosses episcopus, filiam gloriosæ memoriæ Tulliani magistri militiæ te illic h posito proiectis religiosis uestibus, nec ad secularẽ reuerti habitũ, nec ad nos licuisset peruersam epistolam i destinare: sed quia nimia k desidia l ac torpore de primeris, in tuo dedecore res ad præsens illicita impunè cõmissa est. Nã sicut pfati sumus, si solicit' extitisses, prius ad nos ultio mulieris prauissimæ, q̃ culpa debuit

capitulo, qđ licet pluries monachus & monachaexierint de monasterio, abbas cõpellendus est eum uel eã pluries recipere: ut s. ead. c. nec aliqua. & xvj. q. j. quidam monachi. & j. ea. c. & q. a. licet cleric' statim deponi possit, qui deliquit: ut xlviij. distinct. c. quoniam multa.

a Viduas quæ. Ab altari. Virgo & nõ uidua, ideo uelat ab Episcopo uel sacerdote quia uirgo typum gerit ecclesiæ i hac desponsatione: quæ pura & uirgo uni nupsit uiro, id est Christo: & in signũ huius rei, uelatur à uicario Christi uel sacerdote, q. a à Christo recipitur in coniugium: in cuius persona dictum est, Annulo suo subarrauit me dominus. sed uidua non gerit in tali casu typum ecclesiæ sicut uirgo: cum non sit integra mente & corpore: unde non sic cõiungitur Christo, ut repræsentet coniũctionẽ eius & ecclesiæ. Vel ideo non uelatur à sacerdote, quia sacerdos prohibetur secũdis nuptijs interesse, & super secũdo nubentes fundere benedictionẽ. Nõ enim quæ secundo nubit, benedicitur: argu. extra de secun. nup. c. j. Sed uidua quasi secũdo nubit: quia primo homini postea Christo: & ideo quasi celebranti secũdas nuptias ei non porrigitur uelum à sacerdote: sed ipsa accipit desup altare. Cõtrarium uidet in nui. xx. q. j. cap. uidua. sed ibi de ueste tantum loquitur, uel de uelo professionis, nõ cõuersionis: uel à presbytero potest uelari, sed non ab episcopo: ut xx. q. j. c. de notis. in fi. B.

b Velamen. id est professionem. Nam uelum conuersionis nihil aliud est quã ipsa conuersio.

c Permanere. Tamẽ sola susceptio ueli non solennizat uotum, nisi sequatur professio: ut extra de conuer. coniug. c. ex parte.

d Iterum. id est, sicut fecit in lapsu primi parẽtis. Et dicas hoc aduerbium iterũ, respicere primam præuaricationem. j. de consec. distin. iiij. c. quæris. & est simile aduerbiũ xcvj. dist. c. cum ad uerũ. nã ibi dicit rursus in infernum.

e Si quis sacro. Capitu. xx. qđ non habemus.

f Calcedonensi. j. ea. q. ca. si qua uirgo. xxxv. q. vj. ca. ab isto. s. ea. ca. qđ si.

g Velatæ. Et iuramẽto. Nũ quid erit idẽ de omnibus clericis, cũ accipiunt de fornicatione uel adulterio pœnitentiam? z Non, ne labantur in periurium: ut extra de cohabi. cle. c. cleros autem. Ioã. Vel hic loquitur cũ publice cõtrahũt matrimoniũ: ibi de occultis. 50. dist. ca. de his uero. & cap. sacerdotes. B.

h Si custos religiosi. Te illic. ubi hæc acta sunt.

i Epistolam. Quia forte petebat à papa, ut liceret sibi esse in seculo.

k Nimia. s. ij. q. vij. cap. sicut. ij. & xviij. quæstion. ij. capi. ab bates.

l Desidia. quæ in prelato causam inducit depositionis: ut lxxxj. distinct. c. dictum.

Ad nos, ita dicit lex, qđ ad principem deferenda est uindicta, non crimina: ut C. de

Monachũ pluries exeuntẽ tenetur abbas pluries recipere.

Virgo uelata repræsentat ecclesiam.

† Habet Conci. Triburiensi. ca. 23.

Nubẽs secũdo non benedicitur.

z Istud uel usque ad sequẽs uel nõ ponũt Hu. & Lau. & credo quod non bene ponatur. Arch.

† Epistola. 9. li. 7.

z Qđ dicit glo. dicas uerũ, quãdo nõ inciderũt in fornicationẽ dãnatã per excõicationis sententiam. nã tũc secus, ut patet extra de adulte. intelleximus. Archidia.

Nimia desidia ĩ prælato inducit cãm depositiõis.

C. de offic. præfec. ori.l.iij.in fin.

a Excusatione. Intellige friuola.

b Reuocare. & est simile. ij.q.j. cap.sicut.& extra de officio deleg. c.ex parte.nam si uelit dicere, quod ui intrusa fuerit audietur:ut extra quod met.causa.cap.perlatum.restituetur tamen monasterio:pro quo p̄sumit, si ipsa sua authoritate egressa est.Sed quid si contraxerit? idem dico arg. extra de eo qui duxit in matrimon. ca.significauit. Vbi aūt uir peteret uxorem, & ipsa consanguinitatem obijcit, quid iuris sit habemus extra de restit. spolia. cap.literas. Ioan.

c A sanctißimæ. Arg. extra de offic. deleg.cap.super eo.

d Suspendere.Nam qui aliorum defendit errorem, damnabilis est magis quā ille qui facit: argu. xxiiij.q.iij. cap.qui aliorum.

Error aliorū non est defendendus.

e Qualitate. hinc elice expositionem illius, quod dicitur xxxviij. distinct.ca. qui ea.

f SI homo esses. Arg.quod homo non est homo, qui ratione caret:sicut legitur de Nabuchodonosor. xxiij. quæstio. v. §.hic notandum.

Homo ratione carens non est homo.

g Festina. Argum. quod si prælatus p̄ spiritualem gladiū non potest obtinere, per principem secularem obtineat, & illud suppleat per materialem. xxiij. quæstio.v. cap.principes.

Gladius materialis spiritualem adiuuare debet.

h Quousque. diligenter ergo attendendi sunt fines mādati, & custodiendi sunt. vij.quæstio.j. cap.denique.ff.māda.l.diligēter.Quid ergo si excommunicauit ex delegatione iudex, nunquid potest absoluere? Videtur quod non: quia functus est officio suo.extra de officio deleg.cap.in literis. i Distingue, quod si papa delegauit ei sententiam excommunicationis, si excommunicet, nō absoluet. ad hoc extra de offi.deleg. cap. fina. nisi hoc exprimatur in literis.si autem delegat ei aliqua causa, etiā si propter contumaciam excōicet aliquam partium, bene potest absoluere nisi cum intra certum tempus causa commissa est decidenda, & terminus ille est elapsus. Sed quid si in ultimo puncto termini sententiam tulit, potest ne eam postea exequi? Sic, arg.extra de appel. cap.dilecti. & ca.pastoralis. extra de offi.deleg. c.quærenti.ubi differtur executio i id tēpus,in quo nō potest ferri sententia. nihil enim facit nisi quod factum est declarat. ff.de testa. l.hæredes palam.L. sed forte contrariū est uerū. Io.

N Vbendi. Decre-

peruenire. Quia ergo tātum hebes, tantumq; es negligens,ut nisi canonicam in te fueris coerctionem expertus, in aljis districtionem & disciplinā nescias custodire: qualiter debeas esse solicitus, congruo tibi (si Deo placuerit) tempore demonstrabimus. Præsentia igitur scripta suscipiens euigila, & excitatus saltem exequere quod pressus usque nunc ignauia distulisti. Instantiæ ergo tuæ sit, prædictam mulierē, unā cum Sergio defensore nostro, comprehendere: & statim,non solùm ad malè cōtemptum habitum sine excusatione a aliqua reuocare, b sed etiam in monasterio (ubi omnino districte ualeat custodiri) eam detrudere: & ita omnem circa illam solicitudinem exhibere, ut quàm sit nefarium quod commisit, ex tua posit districtione cognoscere. Quā re, si quis (quod non credimus) clericorum,uel laicorū aliquo tibi ingenio tentauerit obsistendum,à sanctißimæ c cōmunionis participatione eum suspendere, d nobisq; renuntiare festina: ut quantum sit execrabile, quod præsumpserit postquā cōsideratione propria non aduertit, emendationis qualitate e cognoscat. In his autem omnibus ita cautum stude te, uigilantemq; ostendere, ut culpam tuam non geminare neglectu, sed aliquantisper ualeas solicitudine minuere.

Idem Sergio defensori. †

Districtæ custodiæ tradatur qui à religionis proposito, ad secularem habitum redijt.

CAN. XX.

SI homo esses, f aut aliquam discretionē habuisses, ita regularis debuisti disciplinæ custos existere,ut ea quæ illicitè committuntur,antè uindicta corrigeres, quàm ad nos eorum nuntius perueniret: sed dum te facit nimia stultitia negligētem, non solùm de illis offendimur, sed etiā ad ulciscēdam desidiam tuā nihilominus prouocamur:omni ergo dilatione,omniq; excusatione postposita, filiam gloriosæ memoriæ Tulliani magistri militiæ quæ proiectis (quas sponte assumpserat) religiosis uestibus, indumentis se laicis deturpauit, unà cū fratre & coepiscopo nostro Vitaliano festina g comprehendere,atque ad religiosum rursum habitum reuocare,ac in monasterium mittere, ubi districte omnino ualeat custodiri: nec eius custodiam aliquatenus releuari permittas,quousque h denuo nostra scripta susceperis. Nam si quolibet modo in hac re negligens uel lentus extiteris, ita in te districtißimè noueris uindicandum,ut quod ex te nescis, pœna posis referante cognoscere:quia(sicut diximus)si intellectū hominis habuisses, quæ modo facere preciperis, ante debueras etiam cum ultione † à te facta cognoscere.

Item Augustinus de conflictu uitiorum & uirtutum. †

Non tribuitur eis licentia nubendi, qui continentiam seruare decreuerunt.

CAN. XXI.

NVbendi licentia quibusdam tribuitur, illis uidelicet, qui uirginitatem

† Epistola 10. li. 7.

Iudex delegatus an posit absoluere quē excōicauit.

i De hoc not. extra de ma. & obe. cum inferior. ibi uide. 21. di. inferior. 7. q. j. peruenit. in fin. Archidia.

† Adde, hāc dictionem à, hic accipi p̄ per glo. si. de pœ. di. j. sicut primi. not. in l.iij.C. de act. empt.

† ca.vaa.

vel castitatem vidualem nequaquã professi sunt. Quibusdam autẽ non tribuitur, † illis videlicet qui virgines uel continentes esse decreuerunt. [a] Fornicatio [b] autem nulli impunè conceditur.

Item in libro de bono coniugij.

Peiores sunt adulteris, quæ continentiæ propositum uiolãt.

CAN. XXII.

MEliore ꝑposito [c] lapsas, si nupserint fœminas à castitate sanctiori quæ vouetur Deo, adulteris esse peiores [d] manifestum est.

Item ex concilio Calcedonensi.

Monachus, & uirgo, qui se Deo dedicant, nuptijs iungi nõ possunt.

CAN. XXIII.

SI qua virgo se dedicauerit Deo, similiter monachus, non licet eis nuptijs iungi. Si uerò inuenti fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus verò posse eis fieri humanitatem, si ita probauerit episcopus loci.

Item ex eodem.

Diaconissa quæ post ordinationem nubit, anathema sit.

CAN. XXIIII.

DIaconissam [e] non debere ante annos quadraginta [f] ordinari [g] statuimus, & hoc cùm diligenti probatione: si uerò ordinationem susceperit, & quantocunque tempore obseruauerit ministerium, & postea se nuptijs tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, hæc anathema sit, cum eo qui ĩ nuptijs illius cõuenerit.

Item ex synodo Anchiritana.

Inter bigamos reputãtur, qui uirginitatem pollicitã præuaricantur.

CAN. XXV.

QVotquot uirginitatem pollicitã pręuaricatæ sunt, professione contempta, inter bigamos, [h] id est, qui ad secundas nuptias transierunt haberi debebunt. [i]

Item ex concilio Elibertano. †

Virginibus Deo dedicatis, nec in fine danda est cõmunio, si libidini seruierint.

CAN. XXVI.

VIrgines quę se Deo dedicauerunt, si pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini seruierint, non intelligentes quid amiserint: placuit nec in fine eis dandam esse communionem. Quod si sibimet persuaserint, quòd

[a] Decreuerunt. Firmiter proponendo & vouendo: alias non ut extra de voto & voti reden. literaturam. [b] Fornicatio. Supra. lxxxviij. di. fornicari arg. ff. de concu. l. pe. B.

[c] MEliore proposito. Hoc intelligunt quidam de voto solenni [a] sed tu intelligas de simplici: prout patebit ĩ. ea. nuptiarum. vbi ponitur hoc cap. Sed quomodo ergo istæ sunt peiores adulteris, cum istis minor pœnitentia imponitur: vt xxvij. dist. si vir? Respon. ideo quia cadunt à maiori præmio: vel quia in dominum specialius peccãt: ar. xvij. q. iiij. sicut ij.

[d] Peiores. Non uidetur uerum, quod hic dicitur. s. frangẽtem simplex uotum peiorem esse adultero, cum adultero septennij pœna debeatur: sed frangens simplex votum, triẽnij pœna puniatur: vt xxvij. distinct. si vir. Quis iam dubitat sceleratius esse commissum, quod grauius est vindicatum: ut ś. xxiiij. q. j. non afferamus? Sol. verum est generaliter id esse maius peccatum, quod grauius punit̃ quo ad ecclesiam, & istæ magis peccant quam adulteræ, & maius est peccatum istarum, quam illarum: quoniam istæ spirituale coniugiũ uiolant, illæ carnale, istæ offendunt Deum, illæ homines. & quanto maior est ille, cui infertur iniuria, tanto maius peccatum committunt. xxij. q. j. mouet sed istæ propter bona cohærentia minus puniuntur, & propter fauorem matrimonij. Nam cum quis ardet in vxorem propriam velut adulteram, reatu adulter est. nam adulter est in propria vxore vehementior amator & ardentior, ut xxxij. q. iiij. origo tamen propter bona coniugij minus punitur, ut xxxij. q. ij. quicquid. & q. vij. adulterij. Vel propter pronitatem vitij. quod grauius est, ut matricidium, quam vxoricidium minus punitur, & econtra. xxxiij. q. ij. admonere. & ca. latorem. Vel propter scandalum minus, quia minus scandalizat, quia nimia voluntas occidendi vel adulterandi maius peccatum est quo ad Deum, quam actualis fornicatio, tamen quo ad ecclesiam minus punitur: quia minus scandalum suscitat quam adulterium, ꝙ proximum molestat. nam sæpius maius punitur propter minus scandalum. sic & fractores uoti, quia minus scandalizant Ecclesiam, quam adulteri, minus puniuntur, & propter fauorẽ matrimonij punitur minus, & magis peccat. sic ergo peiores sunt adulteris, quo ad culpam non quo ad ueniam uel pœnam. uel forte istud dicitur nõ quia magis delinquunt, sed quia à maiori bono cadunt. uel dicitur esse hoc maius peccatum ꝙ in Deũ specialius committitur: arg. xvij. q. iiij. sicut ij.

[e] DIaconissam. i. abbatissã. [f] Ante annos quadraginta. ś. xx. q. j. iuuenculas. Contra. lxxvij. dist. placuit. xxxj. q. j. quomodo. contra. Solut. Exaudi secundum diuersam consuetudinem diuersarum ecclesiarum. C. de episc. & cle. nulla.

[g] Ordinari. Videtur obuiare huic Ambro. qui præcessit hoc concilium. Ait enim super illum locum Apostoli in prima Epistola ad Timotheum: Mulieres similiter oportet esse pudicas. Occasione horum verborum Cataphrygæ dicunt, diaconissam debere ordinari, quod est contra authoritatem. xv. q. iij. §. j. in textu. Respondeo, quòd mulieres non recipiunt characterem impediente sexu, & constitutione ecclesiæ: vnde nec officium ordinum exercere possunt. xxiij. dist. sacratas. nec ordinatur hæc, sed fundebatur super eam forte aliqua benedictio, ex qua consequebatur aliquod officium speciale, forte legendi homilias vel Euangelium ad matutinas, quod non licebat alij. Alij dicunt quod si monialis ordinetur, bene recipit characterem, quia ordinari, facti est, & post baptismum quilibet potest ordinari, extra de presby. non bapti. capitulo vltimo.

[h] QVotquot. Inter bigamos. Ergo nec Episcopus cum talibus potest dispensare. extrà de bigamis. c. nuper. sed contra. ś. ea. c. si qua uirgo.

[i] Debebunt. Id est, repelluntur à promotione & ac-

[a] Pro istorum sentẽtia facit, quia Gratianus inducit hoc cap. inter alia, vbi tractat̃ de voto solẽni, sed qđ sequit̃, uerũ est secundũ L.

† Alias, non cõceditur.

Adulteriũ cum propria vxore quãdo que committitur.

† ca. xiij.

Mulieres ordinari non possunt, nec characterem recipiunt.

[a] Vel dic forte hic dr̃ abbatissa quæ ad ministrat eis, sicut diaconus dr̃ minister. 21. distin. clericos.

infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto tempore uitæ suæ pœnitentiam egerint, & à coitu se abstinuerint: placuit eas in fine communionem accipere debere.

Item ex concilio Martini Papæ.

Cogatur ad pœnitentiam filia clerici, si deuota maritum duxerit.

CAN. XXVII.

De filia episcopi [a] uel presbyteri, uel Diaconi, si deuota fuerit, & maritum duxerit, si eam pater uel mater in affectum receperit [b] à cõmunione habeantur alieni. Pater uerò in concilio causas se nouerit præstaturum. Mulier uerò non antè admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiã. Si autem uiuente eo secesserit, & pœnituerit, uel petierit cõmunionẽ in ultimo fine uitæ suæ deficiens, eã accipiat.

Item ex concilio Toletano iiij. †

Deuota nisi desierit peccare, non est in ecclesia recipienda.

CAN. XXVIII.

Deuotam peccãtem, non recipiendam esse in ecclesia censemus, nisi peccare desierit: & si desinens pœnitentiam egerit aptam, id est, annos decem pœniteat, recipiat communionem. prius autem quàm in ecclesia recipiatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianæ [c] mulieris accedat: quòd si admissa fuerit, & hæc quæ eam receperit, habeatur in absentia: corruptorẽ etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam nisi aut uiuente marito castè uiuere cœperit, aut postquam ipse decesserit.

Itẽ Gregorius Ioanni episcopo Carolitano. †

† Epistola 9. lib. 5.

De monacha, quæ ad lapsum adulterij deducitur.

CAN. XXIX.

Si qua monacharum uel per antiquiorem licentiam [d] uel per impunitatis prauam consuetudinem, ad lapsum adulterij deducta fuerit, aut in stupri fuerit deducta uoraginem: hanc post cõpetentes seueritatem uindictæ in aliud [e] districtius monasterium uirginum, in pœnitentia uolumus redigi: ut illic orationibus atque ieiunijs vacet, & sic pœnitendo proficiat, & metuendum cæteris arctioris disciplinæ præstet exemplum. Is autem, qui cum huiusmodi fœminis in aliqua fuerit iniquitate repertus, omni communione priuetur si laicus est: si uerò clericus est, à suo quoque remotus officio, pro suis continuò lugẽdis excessibus in monasterium detrudatur.

Idem Ianuario episcopo. †

† Epistola 24. li. 3.

Post dignam pœnitentiam communionem recipiãt, qui in religiosas mulieres excedunt.

CAN. XXX.

Eos autem qui in religiosas mulieres, quę egressæ sunt de monasterijs, excesserunt, & nunc dicuntur à communione suspendi: si fraternitas tua de tali facinore dignè pœnitentes † præuiderit, ad sacram communionem uolumus te reuocare.

† Alias, pœnituisse.

Item ex nouellis Iustiniani Imperatoris.

De legibus Imperatorum.

CAN. XXXI.

Si quis rapuerit, uel solicitauerit, [f]

---

cusatione sicut bigami: nec fœminæ inter uirgines consecrabuntur. Et est argumentum propter similitudinem & effectum aliquem dici de numero eorum, de quorum numero ipse non est: ut xxvij. di. c. ulti.

[a] De filia episcopi. Per hoc capitulum & sequen. probat H. lecturam suam super illo capi. s. ea. quæ Christo. quia dixit, quòd si monialis publice nubit, nunquã potest accipere corpus Domini, nisi in fine uitæ suæ, uel nisi prius defunctus fuerit ille, cui nupserit. si uero fornicatur, tunc post pœnitentiam potest accipere corpus Domini, & hoc idem diuersum: quia magis contemnit solenniter contrahẽdo quã fornicando. Grat. uero aliter intelligit illud cap. quæ Christo ar. ca. seq.

Monialis publice nubẽs nũquam põt accipere corpus Christi.

[b] Receperit. Et hoc uoluit dicere quidã, quod nec pater nec mater filio excommunicato, [1] nec uir uxori excommunicatæ tenentur communicare, & ita de omnibus superioribus personis respectu inferiorum, dicendum uidetur xj. q. iij. quoniam multos. contra. Sol. uxores uiris, & filij parentibus, & serui dominis, subditi sũt: unde ab illis coerceri & secundum ius debent corripi: ne in causam anathematis incidant. unde illorum consensus pari pœna est plectendus: secus contra. [2] Vel dicatur receperit, id est, adeo dilexerit, quòd in errore eam foueat. & secundum hoc non est contra. cap. quoniam multos.

[1] Circa hoc no. s. 22. q. 5. de forma. Cõcil. j. ca. xvj.

Vxores uiris subsunt.

[2] De hoc no. s. 23. q. 2. placuit. in fine.

[c] Deuotã. Christianæ. uidetur ergo per contrarium, quod possit accedere ad conuiuium non Christianæ mulieris. Et est argu. quod excommunicatus põt excommunicato communicare. [3] ij. quę. vij. si hæreticus.

[3] Vel infideli & iudæo, quorũ nullã credo uerum esse. sub. igitur maxime. Vel ideo dicit christianæ, quia de alijs: non poterat iudicare secundum H.

[d] Si qua monacharum. Licentiam. Id est, impunitatem. unde quod sequitur, est expositio. nec enim licet peccare. arg. quod illicita licentia appellatur licentia. s. dist. iiij. denique. s. xlv. di. qui syncera. s. xxiiij. q. j. paratus. xxj. quæst. ij. placuit.

[e] In aliud. Supra octuagesimaprima. distinctio. ualet. & infra, eadem quæstione. & quia. contra supra eadem. impudicas. contra. Solutio. sæpe contingit quod monasterium arguitur negligentiæ, & hoc innuit illud in principio, per antiquiorẽ, &c. Cum autem monasterium negligentiæ, non arguitur, in suum monasterium retrudi debet: in quo casu loquuntur illa capit. Cum autem monasteriũ de negligentia arguitur, secus est, ut argu. decimaquinta, quæstione sexta. alius.

Monasteriũ sæpe arguit̃ negligẽtiæ.

[f] Si quis rapuerit. Solicitauerit. argum. quod uoluntas peccandi pro operis perpetratione punitur: ut j. quæstione prima. qui studet. & vj. quæstione. j. §. verum.

Assiste

Asfsisteriũ quid fit. a Afsisteriam. Afsisterium † apud Græcos, eft locus in quo unus facerdos, quinque Acolythi, quinque mulieres, quæ afsisteriæ dicuntur, manent. Ioan. uel dic afsisteriam. id eft, reclufam: ab afsiftendo, quia quotidie afsiftit orationi.

† Alci. li. pretermiforum. j. ĩ dictione afcetria, docet afceteriam legendũ, ab afceo uerbo Græco quod laborare fignificat, & exercere. Afceteriam.

b Vel monacham. id eft, in monafterio uiuentem.

c Religiofam. Hoc appofuit. G. de fuo: ut patet in originali, unde hoc fcriptũ eft in auth. de fanc. epifc. in fin. col. ix. tamẽ in nouella eft illud uerbum.

d In quo. Argu. ꝙ illi qui committũt enormia delicta in ecclefia, quod bona eorum ecclefiæ propter delicta cõfifcãtur: ut xvij. q. iiij. fi quis deinceps. & ca. quifquis. contra xxx. q. j. fi quis facerdos. 2 fecundũ legem tamen bona damnatorum tradẽtur hæredibus: ut C. de bo. dam. authen. bona. nifi in criminibus hærefis & læfæ maieftatis. vj. q. j. §. uerum. & extra de hæret. uergentis.

2 Hoc intelligitur qñ mulier eft fecularis in quã peccatu cõmittit.

e Cum fuis. Olim enim ipfo ingreffu oĩa fua facta funt ecclefiæ. xix. quæft. ul. fi qua mulier. Vel fuis. id eft, à fe monafterio collatis, uel poft ingreffum quæfitis. Vel fuis, id eft, monafterij. fimile xviij. quæftio. j. capit. j. xix. q. ulti. perlatum. alias falfum diceret: & quia omnia bona eius ipfo ingreffu facta funt monafterij: & quicquid poftea acquifiuit, monafterio acquifiuit: ut xix. quæftione ulti. quia. & capi. perlatum. & cap. fi qua.

† ca. 22.

f Cautiori. fic ergo delictum perfonæ redundat in damnum ecclefiæ: & fic eft contra xvj. q. vj. fi epifcopum. nam cum hic res eius concedantur fecundo monafterio, & auferantur primo, uidetur delictum eius redundare in damnum ecclefiæ: fed non redundat, quia prouidebit ei ut prius. extra de cler. coniug. quod te. Nec dicas res dandas fecundo monafterio, nifi quantum ad ufumfructum, fcilicet ut inde fuftentetur ifta dum uixerit, ut xvj. quæftio. vj. de lapfis. poft mortem ufufructu redeunte ad primũ monafterium. Volunt autem quidam dicere, quod non redibit cum rebus fuis poftea acquifitis. & facit pro eis authen. de fanctifsi. epifcop. §. fi monachus. in fin. tit. colla. ix. ubi dicitur, quod res quas ita acquifiuit, debent applicari fecundo monafterio. fed illud non tenet, uel exauditur cum primum monafterium uidit monachum ita uagantem: & noluit reuocare. nec eft huic contra. C. de epif. & cler. l. ult. §. hoc etiam. in fi. ubi dicit quod res talium debent dari primo monafterio. nam illud locũ habet, cum illæ moniales recedentes fecũlariter uiuunt. cum autẽ ille monachus tranfit ad aliud monafteriũ, uel ad aliã uitæ figuram, res uẽdicat prius monafterium. in authen. de mona. §. fi uero relinquens.

Monialis deliquẽs ĩ uno monafterio cũ fit ad aliud cũ fuis bonis trãsferenda, an priмo præiudicet.

uel corruperit reclufam afsifteriam, a † uel diaconiffam, uel monacham, b uel aliam mulierem, religiofam c uitã, uel habitũ habentẽ, bona ipfius & eorum qui huiufmodi fceleris cõione contaminati funt, à religiofo loco uendicentur, in quo d talis mulier habitabat, ꝑ r̃ligiofos epos & œconomos, & præfides prouinciarũ, & officiales eorũ: ipfi autẽ capitali periculo fubijciantur. Mulier autem ubique inueftigetur, & cum fuis e rebus monafterio cautiori f tradatur: fi autem diaconiffa fuerit, legitimos habẽs filios, pars legitima g liberis eius præftetur.

Item ex decreto Eugenij papæ.

Mulieres caftè obferuent religiofum habitum, qua religionis obtentu uelantur.

CAN. XXXII.

Mulieres obtẽtu h religionis uelatæ, aut in monafterio regulariter uiuant, aut in domibus fuis, i etiam fufceptum habitum caftè obferuent.

Item ex concilio Aurelianenfi. †

Monachus uxorem ducens, nũquam facri gradus mereatur confortium.

CAN. XXXIII.

Monacho orariũ k in monafterio, uel zonas habere nõ liceat: & fi poftea uxori fuerit fociatus, tantæ præuaricationis reus, nũquam ecclefiaftici gradus fortiatur officium.

Item Auguftinus de bono uiduitatis.

Ante profeffam continentiã nubant uiduæ quibus uolunt.

CAN. XXXIIII.

Viduæ, quæ fe nõ cõtinent, nubant ante quàm profeffæ continentiam Deo uouerint: quod nifi reddant, iure damnantur.

Item Nicolaus Carolo archiepifcopo, & eius fuffraganeis.

Non permittitur uidua poft profefsionem continentiæ uotum deferere.

CAN. XXXV.

Vidua quidem, quæ capiti facrum uelamen impofuit, fi inter cæteras uelatas fœminas in ecclefia orauerit, & oblationes l cum illis obtulerit: fi profeffa m eft, fe in eodem habitu permanere fpondẽs, nunquã religiõis uelamẽ deponere, & à religionis obferuãtia difcedere nõ ꝓfumat.

g Legitima. Quæ fit legitima, habes C. de inoffi. tefta. authen. nouifsima. & probatur argu. huius cap. quod etiam corrupta poteft ordinari diaconiffa, licet dici cõfueuit cõtrariũ. 3 Itẽ olim huiufmodi diaconiffa proprium habebat: argu. hic, & C. de facrofanct. eccle. generali.

† ca. viij.

3 Ad hoc ſ. j. q. 7. c. 2. uerf. nouimus. & hoc uerũ fecũdum Ioã. F. 26. diftin. acutius.

h Mulieres obtentu. Ar. quod hi, qui ludo, uel fraude habitum religionis gerũt, ad eius obferuationẽ coguntur: ut xxvij. diftin. quod interrogafti. Argumen. cõtra extra de priuil. tuarum.

i In domibus fuis. Arg. quod in ꝓpria domo pôt quis uti ueftibus monachalibus, & facere uotum: ut ſ. xxxiij. q. v. quod Deo. xx. q. j. uidua. ſ. ea. q. cap. de uiduis. tamẽ propter hoc non folennizatur uotum: 4 ut extra de conuer. coniug. ex parte. ij.

4 Videtur notari cõtrariũ in præd. c. ſ. ead. de uiduis ĩ gl. j. quæ, &c.

k Monacho orarium. Orarium ponitur pro quolibet ornamento mulierũ: & ponitur pars pro toto. Eft enim proprie uelũ uel peplum quo mulieres caput uelant. inuenitur tamen pro ftola facerdotis: ut ſ. xxv. diftinctio. unum orarium. Ioan.

Orarium qd fignificat.

l Vidua. Et oblationes. Arg. prefumptionem haberi de aliquo facto per frequentationem uel exercitium eorum quæ adhærent & cõueniũt illi facto: 5 quidem, fi quis patrem. Argum. contra. C. de probat. ad eo: arg. xx. quæft. j. quem progenitores. & ff. ad Maprobationem feruitutis.

5 Cũ fupra dicta fuffi. iãt. xxvij. dif. quod interrogafti.

m Profeffa. Maxime. 5 nam & fi facramento uelit confir

Item ex concilio Aurasico. †

Professionem uiduitatis coram episcopo factam, post habitum susceptũ nulli uiolare permittitur.

CAN. XXXVI.

VIduitatis seruandæ professionem corã episcopo in secretario [a] habitã imposita corã episcopo, ueste uiduali, dicimus non esse uiolandam. Ipsam talis professionis desertricẽ meritò dãnandam esse decernimus.

Itẽ ex cõcil. Toletano. †

Modus & solennitas faciendæ professionis, hoc ordine seruetur.

CAN. XXXVII.

OMnes fœminæ uenientes ad sacrã religionẽ, pallio capita sua contegant, scriptam robo ratamq; profeßionem [b] faciant: postquã [c] scri pturam non sinantur rela bi ad præuaricationis audaciam. Quæ uerò ex his omnibus fuerint repertæ animũ aut uestem in transgreßionem dedisse, excommunicationis sententiam ferant: & rursus mutato [d] habitu, in monasterijs, donec diem ultimum claudant, sub ærumnis arduæ pœnitẽtiæ permaneant religatæ.

Item ex concilio Arelatensi.

Filij perditionis sunt, qui uiolant corpora fœminarum consecratarum.

CAN. XXXVIII.

SCiendum est, omnibus quod Deo consecratarum fœminarũ corpora per uotum propriæ [e] sponsionis, & uerba [f] sacerdotis, Deo consecrata templa esse, scripturarum testimonijs cõprobantur: & ideo uiolatores earum, sacrilegi & iuxta Apostolum, filij perditionis esse noscuntur.

Idem.

De eodem.

PALEA.

VIduæ si priusquam continentiam profitẽtur, nubere elegerint: illis nubãt quos propria uoluntate uolunt habere maritos. Similiter hæc cõditio, & de uirginibus habetur: nec extra uoluntatem parentum, uel suã cogant accipere maritũ.

Itẽ Grego. Arthemio subdiacono in epist. xlij. †

In monasterio recludantur monachi uxoribus sociati.

CAN. XXXIX.

ET quia aliquos monachorum usque ad tantum nefas prosiluisse cognouimus, ut uxores publice sortiantur: præcipimus ut sub omni uigilantia requiras: & inuentos habita coerctione in monasterijs, quibus monachi fuerant, remitti facias.

Item Innocentius papa secundus.

Post professam cõtinentiam quisquis uxorem duxerit, ab ea separetur.

CAN. XL.

VT lex [g] continentiæ, & Deo placẽs mũditia, in ecclesiasticis [h] psonis & sacris ordinibus dilatetur præcipimus quatenus episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, regulares canonici, [i] monachi, atque conuersi [k] professi [l] qui sacrũ transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Huiusmodi nanq; copulationem, quam contra ecclesiasticã regulam constat esse cõtractam, matrimoniũ non esse [m] censemus: qui etiam abinuicẽ

---

confirmare se, tali animo ꝓfessam ut liceat recedere, non auditur. extra de regul. uidua. Quid aũt sit ꝓfiteri, bene colligitur. xx. q. j. c. ultimo. — † ca. 17.

[a] VIduitatis. In secretario. locus forte est, ubi monachæ accipiũt habitum.

[b] OMnes fœminæ. Professionem id est, scripturam, in qua profiteantur se religiose uiuere uelle, & ꝓpositum religionis assumere uelle, & in ea perenniter & in uiolabiliter permanere: ut s. xx. quęstio. j. uidua. — † x. ca. v.

[c] Postquam scripturam. Arg. quod scriptura facit uotum solenne.

[d] Mutato. id est, deposito seculari, & assumpto religioso.

[e] SCiendum. Per uotũ propriç. Arg. quod quis per alium uouere nõ potest, sicut nec pœnitẽtiam accipere: ut de pœnit. dist. j. quẽ pœnitet. [i] iurare tamen per alium potest. lxiij. distin. tibi domino. & matrimonium contrahere: ut xxij. q. ij. honorantur. & ca. hoc sanctum.

Pœnitere nõ potest quis per alium. [i] Vide qđ legitur & no. de pę. di. 3. ca. 4. & s. 32. di stin. presbyter in glo. & ita potest.

[f] Et uerba. Id est, benedictionem.

[g] VT lex. In hoc capitu. agitur de tribus impedimentis matrimonij, ordine scilicet, uoto. & interdicto ecclesiæ: qđ notatur ibi, quam cõtra ecclesiasticã regulam.

[h] Ecclesiasticis. Ergo omnes qui infra ponũtur, sunt ecclesiasticæ personæ: ergo & cõuersi: quod uerum est: ut xij. q. j. duo.

[i] Regulares canonici. Ad differentiã secularium, de quibus hab. s extra de deci. c. fraternitatẽ.

[k] Atque conuersi. Arg. quod cõuersi, qui professi nõ fuerint, matrimonium contrahere non uetantur.

[l] Professi. Nũquid omnes conuersi eo ipso quod sunt conuersi, intelliguntur uouisse, & renuntiasse proprijs? Dicũt quidam qđ sic. Ioã. Sed ego dico, quod si transit ad ecclesiã regularem, tunc intelligitur uouisse, & renuntiasse proprijs. [2] si ad secularem, non, cum nec alij clerici intelliguntur uouisse, nisi sint in maioribus ordinibus: nec renũtiasse proprijs, in quocunque ordine sint, nisi sic dicant: Do me & mea huic ecclesię. Nõ renuntiare uidet tũc pro prijs. B Item quid si aliquis contulit se & sua alicui seculari ecclesię, nũquid talis potest contrahere uel habere ꝓprium? Dico quod põt contrahere: & filius postea natus potest petere legitimam portionem: ut xvij. q. iiij. c. ulti. licet uideatur seruus ecclesiæ factus. Sed nũquid talis potest adstrictiorẽ transire uitã. [3] Dicũt quidam quod non: cũ se fecerit seruũ illius ecclesiæ: quia liberti non possunt recedere de ecclesia sua: ut xij. quæstio. ij. liberti.

[m] Non esse. Hic habes qđ matrimoniũ nõ non ualet, si fiat contra regulam ecclesiasticam: arg. j. xxxv. quæst. iij. contradicimus. & arg. j. xxxiij. q. iiij. non oportet.

Cõuersus an intelligatur prius renuntiasse. Ecclesiæ seculari offerẽs se & sua, an possit postea contrahere.

[2] Propriũ Idẽ Lap. de Castel. alle. 105. sed falsum est, & omnino requirit expressa uel tacita ꝓfessio, secũdũ Car. di. Floren. clemẽ. j. de decimis.

Epistola xlij.

[3] Quidã dicũt qđ sic, ut 19. q. ij. duæ. secundum L. & idem sentit hic Ia. ibi inuito plato. ar. ex. de regulis cer. Et hoc uerũ est sicut & contrahere. Fel. ca. in præsentia. col. ij. de proba.

Nuptia.

ſeparati, pro tantis exceſſibus, condignam pœnitẽtiam agant. Id ipſum quoque de ſanctimonialibus fœminis ſi (quod abſit) nubere attentauerint, obſeruari decernimus.

His omnibus authoritatibus uouentes prohibẽtur contrahere matrimonia, & quidam eorum, ſi contraxerint, ſeparari iubentur.

Auguſtinus contra taliũ ſeparationes, peccatũ eſſe aſſerit ita dicens: †

Coniugia uouentium non ſunt diſſoluenda.

CAN. XLI.

Nvptiarũ bonũ [a] ſẽper [b] quidẽ bonũ eſt: quod bonũ ſemper in populo Dei fuit: ſed aliquãdo fuit legis [c] obſequiũ: nũc eſt infirmitatis [d] remediũ: in quibuſdã [e] uerò humanitatis ſolatiũ. Filiorum quippe procreationi operã dare, nõ canino more ꝑ uſum promiſcuũ [f] fœminarũ, ſed honeſto ordine coniugali, nũc eſt in homine probandus affectus, [g] & ipſum [h] tamẽ laudabilius tranſcẽdit & uincit cæleſtia [i] cogitans [k] animo Chriſtian', ſed quoniã (ſicut ait dominus) nõ omnes capiũt uerbũ hoc, qui põt capere capiat. quæ ſe nõ cõtinet, nubat. quæ nõ cœpit, deliberet [l] quæ egreſſa eſt, ꝑſeueret. nulla aduerſario detur occaſio: [m] nulla Chriſto ſubtrahatur [n] oblatio. In cõiugali quippe uinculo, ſi pudicitia nõ ſeruat, dãnatio nõ timetur: ſed in uirginali & in uiduali cõtinentia excellentia muneris amplioris expetitur: qua expetita & electa, & uoto debito oblato: iã nõ ſolũ capeſſere nuptias, ſed ẽt [o] ſi non nubant, nubere uelle, dãnabile eſt. Nã ut hoc demõſtraret Apoſtolus, ait: Nõ cũ in delicijs degerint, nubunt in Chriſto: ſed nubere uolunt: habentes (inquit) damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, & ſi non nubendo, tamen uolendo: non quia ipſæ nuptiæ, uel

Iſtã gl. ſic ponũt Hu. & La. quæ communiter male habetur & falſe ſignat: nõ debet ſignari in uerbo occaſio. & debet incipere ĩ non uouẽtib'. Archi.

[a] Nvptiarum. Bonum. Scilicet in non uouentibus, [1] melius eſt enim nubere quam uri.

[b] Semper. Quia & ante peccatum & poſt in paradiſo: ut ſuprà. xxvj. diſt. deinde.

[c] Legis. Sed aliquando fuit legis obſequium, quando frater in ueteri teſtamen. debebat ſuſcitare ſemen fratris: ut viij. quæ. j. olim. & hoc ſpecialiter erat præceptũ. Generaliter enim præceptum erat propagatio ſobolis: unde maledictus erat, qui non reliquerat ſemen ſuper terram. xxxij. q. iiij. §. his ita. & q. ij. pudor.

[d] Infirmitatis. i. cõtra infirmitatem incontinentiæ conceſſum: ita tamen & olim erat, ſed nõ erat legis obſequium.

Matrimoniũ põt à ſenib' cõtrahi: ſed nõ à ſpadonibus aut frigidis. ca. 8. de bono coniugali.

[e] In quibuſdam. Vnde in ſenibus eſt humanitatis ſolatium, id eſt, contrahitur ut eis ſeruiatur in ſuis neceſſitatibus. xxxj. diſtinctio. omnino. & eſt argumen. hic ex quo ſenes qui iam arrigere non poſſunt, contrahant: ergo & ſpado & frigidus poteſt matrimonium contrahere: argumen. xxxiij. quæſtio. v. quod Deo. nam & poſthumum inſtituit ſpado: ut ff. de libe. & poſthu. ſed eſt quæſitum. §. ſpadonem. ſed non eſt uerum: quia non poteſt contrahi matrimoninm, niſi ibi ſint tria bona matrimonij uel re uel ſpe. infra. ea. quæſt. ij. omne. de ſene nõ eſt ſimile. nemo enim eſt adeo ſenex, quin laiquando calere poſſit natura vel artificio: quòd non eſt in frigido uel in puero, uel ſpadone. Et ideo ſenex habilis eſt ad contrahendum. Sufficit enim quòd prolem non euitet. xxxij. q. ij. ſolet ſic enim generare dicitur, ex quo non euitat prolem, & aptus eſt ad coeundum. [2] Vel dic humani ſolatij, &c. id eſt, contrahitur cauſa prolis, quæ patris ſolatium eſt. & hoc uult litera ſequens filiorum, &c. Vel dic ut dixi xxxij. quæſt. vij. hi qui.

Senex caleſcere poteſt.

[2] Arg. cõtra extra de frigid. & maleſi. c. ij. & dic ut ibi no. de hoc.

[f] Promiſcuum. Id eſt, indifferenter & indiſtincte commiſcere, ſcilicet canino more. Canes enim indifferenter, & indiſtincte commiſcentur.

[g] Affectus. Scilicet prolis procreandæ ad cultum Dei. xxxij. q. j. non in ſola.

[h] Et ipſum. Scilicet affectum.

[i] Cæleſtia. Nam cæleſte eſt, in carne uiuere, & opera carnis non facere: quia uirginitas replet paradiſum. trigeſimaſecunda quæſtione j. nuptiæ. & ibi, neque nubent, neque nubentur. ſuper qua authoritate dicunt theologi, quod uita angelica uiuent.

Virginitatis laudes.

[k] Cogitans. Id eſt, præfert continentiam bono coniugali.

[l] Deliberet. An ſit uouendum.

[m] Detur occaſio. In non uouentibus.

Mat. 19. b

[n] Subtrahatur. In uouentibus. imo filij accedite ad ſeruitutem Dei, & parate uos ad tentationem. de pœn. diſtin. ij ſi enim. extra de renunt. niſi. in princip.

[o] Sed etiam. Hinc enim emergunt duę opiniones. Auguſti. dicit quod contrahere, actus ſcilicet cõtrahendi, non eſt malus. & hoc ea ratione, quia ex eo ſequitur bonum, ſcilicet matrimoniũ. Non enim uult dicere, quod ex malo ſequatur bonũ. pro eo facit infra eadem. & ſi non nubendo. & illud, non ſolum ſuſceptio, &c. & illud, non quia coniugalem. ſed uoluntas frangendi uotum tantum (ut dicit) eſt peccatum: ut patet infra eadem non quia ipſe nuptiæ, &c. [3] ſed hęc litera ei contradicit, non ſolum capeſſere, ſed ipſe exponit, non ſolum uoluntas frangendi uotum in actum producta eſt damnabilis, ſed etiam nubere uelle, id eſt, uoluntas frangendi uotum, contenta ſuis finibus eſt damnabilis. ſed ex dicto eius ſequitur, quod aliquis faciat ſimul bene & male: quia contrahendo bene facit. ſed recedendo à uoto, male facit. & intellige hoc capitulum, non de uoto ſolenni præſenti uel nudo: (quia ſecundum eum utrunque dirimit matrimonium) ſed de propoſito, quod quis habet uotum emittendi: ut diximus ſupra in principio quæſtionis. Nos dicimus quod ipſum uelle contrahere. & contrahere, eſt peccatum iſtis, tamen inde ſequitur matrimonium quod eſt bonum. & intelligitur capitulum. de uoto præſenti ſimplici. Nec eſt mirum, ſi ſequatur ex bonis malum: argumento de conſecratione. diſtinctione ſecunda. ſicut Iudas. & octuageſimaprima diſtinctione. capitu. ſi qui ſunt presbyteri. ſicut ex malis bonum. vndecima, quæſtione tertia. capitu. quid ergo. ſicut in paſſione Chriſti, opus operans fuit malum, id eſt, crucifixio Iudeorum, opus autem operatum, id eſt, paſſio, fuit bonum.

[3] Non ergo ꝙ nupſit peccauit ſed dico qd' ſic nupſerit, ſcilicet cõtra votũ. & eſt ſimile de cõſe. diſ. ij. ſicut Iudas, &c.

1. Timot. 5. b

Vouentes an contrahendo & cõtrahere volendo, peccent. Opus duplex fuit in Chriſti paſsione.

actio enim fuit mala, passio bona. & sic malum potest habere bonum effectum. contra nos est illud, & si non nubendo. sed dic etsi, id est, quamuis ipsum nubere non sit peccatum, &c.

[a] Propositi. Id est, uoti.

[b] Fraus. Id est, deceptio.

[c] Susceptio. i. susceptum matrimoniũ: sed tamen primã fidem irritam fecerunt. Item nota quod Apostolus hic locutus est de ijs qui uouerunt per uerba de præsenti. & Augustinus hic de talibus locutus est. Et hoc probat illa litera, si uiro suo uiuo. & ubi dicit, cui uiuente marito nubit. Nam si nubit, ergo Christo uouet, & ideo intelligimus hoc capitulum de uoto præsenti. H. contra: & secundum cum superficialiter inducitur authoritas illa Apostoli, quòd poterant contrahere. & dicit B. quòd uotum in sui natura consideratum, non impedit circunscripta omni solennitate: sed ecclesia potius uel post inuenit huiusmodi solennitates, & constituit ut impedirent. nunquid ergo monachi, antequam ecclesia institueret, poterant contrahere? Dic ꝙ tunc monachi non erant, cum monachus esse nõ possit, quin aliqua solennitas obseruetur: sed posito ꝙ fuerint, poterant contrahere. Ioan.

Hæc fuit expositio G. & La. sed Ioan. de Fantu. exponit susceptio id est ipsũ suscipere, nam matrimonium manet, & nõ dãnatur.

etiam talium damnandæ iudicentur: sed damnatur propositi [a] fraus: [b] dãnatur uoti fracti fides, dãnatur non solùm susceptio [c] à bono inferiori: [d] sed ruina ex bono superiori. [e] Postremò damnantur tales, non quia coniugalem fidem posterius inierunt, sed quia cõtinentiæ fidem primam irritam fecerunt. quod ut breuiter insinuaret Apostolus, noluit dicere eas habere damnationẽ quæ post amplioris propositũ sanctitatis nubunt: non quia non damnantur, sed ne in eis ipsæ nuptiæ damnari putarentur. sed cùm dixisset, nubere uolunt: continuò addidit, damnationem habentes: & dixit quare, quoniam priorem fidem irritam fecerunt: ut uoluntas quæ à proposito cecidit, appareat esse damnanda, siue subsequantur nuptiæ, siue desint. Proinde [f] qui dicunt talium nuptias, non esse nuptias, sed potius adulteria: non mihi uidentur satis acutè ac diligenter considerare quid dicant. fallit quippe eos similitudo ueritatis: quia enim Christi coniugium dicuntur eligere, quæ Christiana sanctitate nubunt: hinc argumentantur quidam dicentes: Si uiro suo uiuo, quæ alteri nubit adultera est, sicut dominus ipse in Euangelio diffiniuit: (Mat. 10.b) uiuit autem Christus, cui mors ultra non dominabitur: (Rom. 6.b) quæ ergo coniugium eius elegit, si homini nubat, adultera est. Qui hoc dicunt, acutè mouentur quidem, sed parum attendunt hac argumentatione, quanta rerum sequatur absurditas. cum enim [g] laudabiliter etiam uiuente uiro, ex eius consensu continentiam fœmina Christo uoueat: iam secundum istorum rationem nulla hoc facere debebat: ne ipse Christus (quod sentire nefas est) adulterium faciat, cui uiuente uiro nubit. Deinde cùm primæ nuptiæ melioris sint [h] meriti quàm secundæ: absit ut sanctarum uiduarum sit iste sensus, ut Christus eis uideatur, quasi secundus maritus. Ipsum enim habebant etiam antea, quando uiris suis fideliter subditæ seruiebant, non carnaliter, sed spiritualiter uirum: cui ecclesia ipsa (cuius membra sunt) coniunx est: quæ fidei, spei, & charitatis integritate non solùm in uirginibus sacris, sed etiam coniugatis fidelibus & uiduis tota uirgo [i] est. Vniuersæ quippe ecclesiæ, cuius omnia membra illa sunt, Apostolus dicit: Optaui uos uni uiro, uirginem castam exhibere Christo. Nouit autem ille uirginem coniugum sine corruptione fœtare, quem in ipsa etiam carne potuit mater sine corruptione procreare. Fit autem per hanc minus consideratam opinionem, qua putant lapsarum à sancto proposito fœminarum si nupserint, non esse coniugia, non paruum malum, ut à maritis separentur uxores [k] quasi adulteræ sint, non uxores: & cum uolunt illas separatas reddere conti-

[d] Bono inferiori. Id est, coniugio.

[e] Bono superiori. Scilicet continẽtia. duo enim sunt bona: unum superius, ut continentia: & bonum inferius, ut matrimonium.

[f] Proinde. Hic ponit Augu. quod eos inducebat ad dicendum quod nubentes post uotum simplex erant separandi, & durat usque ad id, qui hoc dicunt, ubi ponit suam primam probationem. Secũdam autem ibi, Deinde. Tertiam ibi. Fit autem, &c.

[g] Cum enim. Salua sua pace Augu. non bene opponit istis. hoc nõ est simile de carnali matrimonio & spirituali. Non enim de spirituali matrimonio ad carnale est regressus: sed bene de carnali ad spirituale progreditur: & ita dormitauit hic August. Vel dicebant forte illi, omnimodam esse similitudinem inter hoc & illud.

Augustinus quandoq; dormitauit.

[h] Melioris sint. i. signum melioris meriti: quia secundæ nuptiæ indicium sunt incõtinẽtiæ: ut xxxj. q. j. de his. & ca. hac ratione.

[i] Virgo. Quia sine macula & ruga peccati: ut xxxij. quæs. iiij. recurrat. xxj. di. quamuis.

[k] Vxores. Hic habes ꝙ uotum simplex non dirimit ex sui natura, eadem ratione nec solenne, cum idem sint, quia solẽnitates nõ sunt de substantia, & uerum est: sed constitutio ecclesiæ dirimit matrimonium: religio tamen dirimit matrimonium: ut extra de conuer. coniug. ex publico. sed nunquid simpliciter uouens, qui contrahit, tenetur cõtinere mortua uxore? Videtur quòd non quia obligatio extincta non reuiuiscit, de confe. di. iiij. quæris. ff. de so. qui res. §. aream. Sed cõtrarium est uerum: quia non tollitur per matrimonium: nisi uoti executio. extra de côuer. coniug. quidam. nam uouit ille quantum in se fuit: ideo postea com-

Co. 11. a Solẽnitas non est de substantia matrimonij.

Vouens simpliciter qui cõtraxit, an mortua uxore continere teneatur.

nentiæ, faciunt maritos earum adulteros ueros, cùm suis uxoribus uiuis alteras ducunt: quapropter non possum quidē dicere à proposito meliori lapsas si nupserint fœminas adulteria [a] esse, non coniugia: sed planè [b] nō dubitauerim dicere lapsus & ruinas à castitate sā̄ctiore, quæ uouetur Deo, adulterijs esse peiores. si enim (quod nullo modo dubitandum est) ad offensionem Christi pertinet cum membrum eius fidē non seruat marito: quantò grauius [c] offenditur ipse Deus, cum illi ipsi non seruatur fides in eo, quod exigit, oblatum, quod nō exegerat offerendū. cùm enim quisque non reddit quod non imperio compulsus, sed consilio commonitus uouit, tantò magis fraudati uoti auget iniquitatem, quantò minus habuit uouendi necessitatem.

Item Gelasius. †

De uiduis, quæ primam fidem irritam fecerunt.

CAN. XLII.

De uiduis [d] sub nulla [e] benedictione uelandis, superius latè sufficienterq; prædiximus. Quæ si propria uoluntate professam, pristini coniugij castitatem [f] mutabili mente calcauerint, periculi [g] earum intererit quali Deum debeant satisfactione placare: quia iuxta Apostolum primam fidem irritam fecerūt: sicut enim si se forsitā continere non poterant (secundū Apostolum) nubere nullatenus uetabantur: [h] sicut habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiæ fidem debent custodire. nos autem nullū talibus laqueum [i] debemus inijcere, sed solùm adhortationes præmij sempiterni, pœnasque proponere diuini iudicij: ut & nostra [k] sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cauendū est quippe quod de earum moribus actibusq; beatus Paulus testatur dicens: Quod plenius exponere prǽterimus, [l] ne sexus fragilis atque instabilis, non tam deterreri, quàm admoneri uideatur.

Item Theodorus.

De eodem.

CAN. XLIII.

Si quis uotum [m] uirginitatis habens, &c.

compellitur continere quod non fieret si omnino esset absolutus à uoto. si tamen contraxerit, tenet matrimonium: ut nota. in illa decre. quidam.

[a] Adulteria. Id est, adulteros esse, non coniuges, & est emphasis: sicut illud, Dauus est ipsum scelus.

[b] Sed plane. Ab hinc tractat de uoto solenni secundum quosdā: sed uerius per totum c. de uoto priuato agitur.

[c] Grauius. s. xvij. q. iiij. sunt qui.

[d] De uiduis. Videtur hoc ca. intelligēdum de uoto solenni: argu. s. ead. si quis sacro. Vbi fit mentio de cōstitutionibus Gelasij siue Pelagij, & hæc est Gelasij, secundum hoc non facit ad propositum G. intelligas ergo de uoto simplici. & ibi facit mentionem de alijs constitutionibus Gelasij, non de ista.

[e] Sub nulla. Quia uidua non consecratur, nec benedicitur in sua uelatione, sed tantum uirgines: ut xxj. q. j. deuotis. sed accipiunt uelum de altari: ut suprà. ca. uiduæ.

[f] Castitatem. Vidualem. s. post pristinum coniugium assumpta. fides enim seruanda est priori coniugio. xxxiiij. di. fraternitatis. & C. de sec. nup. l. iij.

[g] Periculi. Id est, propter periculum earum uitandum, poterit deliberare quali, &c.

[h] Vetabantur. Arg. quod peccatum timore maioris lapsus fieri nō uetatur. xxxij. q. ij. solet. xiij. dist. nerui.

[i] Laqueum. Eos separando, uel eos præcise prohibendo ne contrahant. Vouens enim simpliciter uerbis tantum commonitorijs [a] dissuadendus est à matrimonio, non per excommunicationem: ut extra qui cle. uel uo. ueniens. & de spon. requisiuit arg. xxij. q. j. prædicandum. sed illud de peccato iam commisso. Item ar. ex hoc c. ꝙ non pro quolibet mortali excommunicandus est aliquis, antequam committatur: quia pro fractione huius uoti, antequam frangatur non est excōmunicandus: quia nondum obligatus est: nec post propter bonum matrimonij: tamen quādoq; indicitur pœnitētia uolenti peccare: vt extra de sponsa. de illis. Ioan.

[i] Laqueum. Si simpliciter uouerunt, permittendi sunt contrahere, ut maius malum uitetur. extra qui cle. uel uouen. ueniens.

[k] Vt & nostra. Arg. ꝙ ex quo prælatus functus est officio, admonendo, increpando, & corripiendo, non deberet ei imputari, si ille non emendetur, arg. xlvij. di. quod ad nos.

[l] Præterimus. Et ideo aliqua prætermittuntur expoui, ne terror incutiatur: sicut dicit Beda de pœ. dist. iiij. reuertar.

[m] Si quis uotū. Sed nunquid simpliciter uouens, potest cōtrahere cū alia quæ simpliciter uouit? Non uidetꝑ ꝙ teneat matrimoniū, cū neuter possit debitum exigere. pone eos uouisse, ꝙ nunquam exigerent. dico ꝙ bene tenet matrimonium: quia uterq; potest reddere. sed quomodo, cū reliquus nō exigat? Rñ. uterq; enim si sciat alterum indigere, nec posse exigere, reliquo debet cōmisceri, & uterque reddere dicetur. Sed quid si quis uouit, ꝙ nunquam redderet debitum si uxorem contingeret eum ducere? si post ducat, non tenetur uotum tale seruare: quia præceptum est apostoli de debito reddendo uxori: ut xxxiij. q. iiij. §. Apostolus. sed quid si aliquis iurauerit ꝙ nūquam cognosceret aliquam mulierem? si postea duxerit uxorem, bene tenet matrimonium. nunquid ergo peccat cognoscendo, cum iurauerit non cognoscere? Dicunt quidā ꝙ prima uice peccat, sed postea non, & ijdem dicunt, ꝙ post uotum simplex, prima uice cognoscens uxorem peccat: quia si semper peccaret cognoscendo, tale matrimonium illicitum esset. sed hoc nihil est: sed dico, ꝙ non peccat cognoscendo licet contra iuramentum faciat. sed tunc peccat quando fidē frangit Deo. Vel dic, ꝙ talis permittat se cognosci, & non cognoscat. & sic saluabit iuramentum: cum potius uideatur pati, quā agere. Iterū quæro: cū iuramentū sit de iure naturali, sicut & uotum: quia sicut dominus præcepit, Vouete & reddite: ita præcepit, reddas domino iuramēta tua: quare uotum dissoluit matrimoniū, & non iuramentum? Ad hoc dico ꝙ iuramentū non est præstandū nisi subsit necessitas: ut xxij. q. j. ita. unde qui tale

iuramentum

[a] Improprietatem locutionis not. sic xxiiij. q. j. puniēda in princi. ubi de hoc.

Vidua nō benedicitur.

† Primus epistola ad episcopos Lucaniæ capit. xxiij.

[a] Et subintellige cōminationis, ut patet, ibi, sed solū, &c. xvij. q. ij. nos nouimus. secūdū Hug. Excōmunicatio nō est ꝓ quolibet mortali peccato ferēda.

1. Tim. 5. b.

Vouentes simplicit an possit ad inuicē cōtrahere

1. Co. 7. b

Iurans nū quā mulierē cognoscere, an possit postea matrimonium contrahere.

Matrimonium soluitur uoto, sed nō iuramēto.

iuramentum facit, temerarie iurat: unde fortius eſt uinculũ uoti quã iuramẽtũ. ſcd̃m nos tamen non eſt q. quia uotũ de ſui natura non obligat: ſed conſtitutio circa votum emiſſa.

a Oſtenditur. ĩ. xxiij. di. §. vlti.

b Illud. Supra ea. q. c. quæ Chriſto.

c Poteſt. Digne tũc quis recõciliat deo cũ pœnitet de omni peccato. de pœ. diſt. v. fratres. minus dignus. cum pœnitet de quibuſdã. de pœ. di. iij. placuit.

d De relicta. G. ſoluit hic ſecundã partem illius cap. quæ Chriſto. & male. nõ enim innuitur à cõtrario ſenſu ꝙ illum poſſet habere uirum cui adultero fidẽ dedit viuente uiro. - extra de eo qui duxit in mat. c. cũ haberet. ſolue ergo ſecundam partem, prout G. ſoluit primam partem.

Hoc dictũ hodie intellige ut legi, & not. extra de eo, qui dux. ĩ matrimoni. c. ultimo.

e In utroque. Caſu. ſ. Innocentij.

f Eſſet contrarius. Innocentius.

g Deuota. Supra ea. q. c. deuotam.

Equitur. Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes. In prima intendit probare ꝙ ſponſa ſit vxor, quæ tamẽ non eſt niſi ſpe futurorum, & nõ repræſentium. Secunda ibi, His oĩbus. c. ſi quis. Tertia ibi, Apparet. c. ſtatutũ. Quarta ibi, Sed aliud. ca. Atho. Quinta ibi, Quod autem. ca. lex illa. Io. de Fant.

h Sequitur. Hic depingitur ſecunda q. an ſcilicet deſponſata vni, eo dimiſſo, poſsit alij nubere. Cui quæſtioni (ut facilius explicetur) ſubiungit G. aliam q. incidentem. ſ. utrum inter ſponſum & ſponſam, ſit coniugium: & allegat ad utranq; partem huius incidentis. q. & eã ſoluit dupliciter. ĩ. e. §. iuxta. ſ. ꝙ inter ſponſum & ſponſam eſt. matrimoniũ initiatũ. i. non conſummatũ: vel inter ſpõſum & ſponſam dicit eſſe matrimoniũ non re præſentium, ſed ſpe futurorum. Sed his relictis, certum eſt ꝙ inter ſponſum & ſponſam non eſt matrimoniũ ꝓprie ſumptis vocabulis. Sponſus enim à ſpõſalibus dicitur, & ſponſalia ſunt cõuẽtio & re ꝓmiſsio futurarum nuptiarũ. ff. de ſpõ. l. j. & hanc q̃onem tractat. G. uſque ad §. ſed conceditur: ibi de ſecũda quæſtione dicitur.

Matrimoniũ an ſit inter ſpõſũ & ſpõſam.

Gene. 3. d

Sponſaliũ definitio.

Rom. 6. d

i Viri. quia in pari ſexu non poteſt eſſe matrimonium: eſt enim matrimonium quiddã habens ſuũ modum exiſtendi per ſe & ſunt duæ correlationes, & ita plura.

Eze. 23. c

k Coniunctio. Animorũ. ĩ. e. cũ initiatur. & ĩ. e. multum.

l Indiuidiam. Quo ad propoſitum. perpetuo enim debet contrahi matrimonium.

Quòd aũt uouẽtes præmiſſis authoritatib⁹ iubẽt abĩuicẽ diſcedere, quorũ uerò cõiugia authoritatib⁹ Auguſtini et Theodori ſoluẽda nõ ſint: in capitulo de oratiõe clericorũ euidẽter oſtẽdit. a Illud b autẽ Innocẽtij quo uirgines ſacræ publicè nubẽtes illo uiuẽte cui ſe cõiunxerant, ꝓhibẽt admitti ad pœnitẽtiã: nõ ita intelligẽdũ ẽ, ut aliquo tẽpore excludant à pœnitẽtia q̃ digne pœnitẽtiam agere uoluerĩt: ſed ꝓhibent admitti ad pœnitẽtiã q̃ ab inceſti copula diſcedere noluerint. poſt ꝓpoſitũ nãq; ſacræ religiõis nõ poteſt c Deo p pœnitẽtiã recõciliari, q̃ ad habitũ ſuæ ꝓfeſsionis redire neglexerit. tũc enim ille cui ſe iũxerat, ei defunctus erit, cum ab illius illicitis amplex bus hæc pœnitus receſſerit: ut iſte ſit ſẽſus capituli: Quæ Chriſto ſpũaliter nubunt, ſi poſtea publicè nupſerint, nõ eas admittẽdas eſſe ad pœnitẽtiã cẽſemus: niſi ij quibus ſe iũxerant, de mundo receſſerint: eis ſubaudiẽdum eſt nubẽtibus. tũc .n. uiri de mundo recedũt, tũc defungũtur, cùm ab eorũ cõcupiſcentia ipſæ penitus ſe alienauerint: Sicut mũdus ei dr̃ mortuus, quem ſuis illecebris nõ adſtrĩgit: et ille ꝓhibẽt mortuus eſſe mundo, q nihil in mũdo cõcupiſcit. hoc aũt ſic ĩtelligẽdũ eſſe, ex ſubſequẽti exẽplo idẽ Innocẽtius oſtendit, dicẽs: Quæcũq; uiro uiuẽte alteri nupſerit, adultera habeat: nec ei agẽdæ pœnitẽtiæ locus cõcedat, niſi unus ex his fuerit defunctus. hoc de relicta d intelligẽdũ eſt: quæ ſi uiuente uiro ſuo alteri nubit, adultera ẽ: nec ad pœnitẽtiam admittit, niſi uel primus reuertat ĩ puluerẽ de quo ſũptus ẽ, uel ſecundus ab eius copula ceſſãdo ei moriatur, ut dictum eſt ſuprà. Quia ergo Chriſtus, cui ſpũaliter nubũt iã nõ morit, mors illi ultra nõ dominabitur: reſtat ut ille cui ſcd̃ò nubũt, eis moriat. In utroq; e aũt niſi ſic intelligeretur, eſſet cõtrarius f domino dicẽti per prophetam: In quacunq; hora peccator cõuerſus fuerit, &c. & cũctis interp̃tibus diuinæ legis inueniret eſſe aduerſus. Probatur illud idẽ authoritate illius capituli, quo deuota g quæ maritum acceperit, prohibetur ad pœnitẽtiam admitti niſi uel uterq; cõtinentiam profeſſus fuerit: uel ille, cui ſe iũxerat, de hoc mundo deceſſerit.

QVAEST. II.

I ps SEquitur h ſecũda quæſtio qua quæritur an puellæ alteri deſponſatæ poſsint renuntiare priori conditioni, & transferre ſua uota ad alium.

1 Hinc primùm uidendum eſt, an coniugiũ Q ſit inter eos?

2 Secũdò, an poſsit ab ĩuicẽ diſcedere? Eos autem cõiuges eſſe ex diffinitione coniugij, & authoritate multorum facilè probatur. Sunt enim nuptiæ ſiue matrimoniũ uiri i mulierisq; coniunctio k indiuiduã l uitæ

consuetudinē retinens. [a] *Inter hos autem fuit coniunctio, quæ indiuiduā uitæ consuetudinem exigebat.fuit enim inter eos cōsensus,qui est efficiens* [b] *causa matrimonij:iuxta illud Isidori,Consensus facit matrimonium.*

Item Ioannes Chrysostomus super Matthæū.

CAN. I.

MAtrimoniū [c] quidem non facit coitus, sed uoluntas: [d] & ideo non soluit illud separatio corporis, sed uoluntatis. [e] ideo qui dimittit coniugem suam, & aliam non accepit, adhuc est maritus: nam etsi corpore iam separatus est,tamen adhuc uoluntate [f] coniunctus est. Cum ergo aliam acceperit, tunc eam plene dimittit. Non ergo qui dimittit,mœchatur, sed qui alterā ducit.

Item Nicolaus papa.

CAN. II.

SVfficiat solus [g] secundum leges cōsensus eorū, de quorum quorumq; cōsensu & coniunctionibus agitur: qui solus si defuerit,cætera etiā cum ipso coitu celebrata frustrantur.Cum ergo inter istos consensus intercesserit, qui solus matrimonium facit, patet hos coniuges fuisse.Sed quæritur,quis consensus facit matrimoniū? an consensus cohabitationis,an carnalis copulæ,an uterque? Si cohabitationis consensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore matrimonium potest contrahere: Si carnalis copulæ, inter Mariā & Ioseph non fuit coniugiū, uouerat enim Maria se uirginem perseueraturā. unde ait angelo: Quomodo [h] fiet istud, quoniā uirum non cognosco: id est, me non cogniturā proposui? Neque enim quia tunc uirum non cognoscebat,necesse erat inquiri,quomodo posset filium habere: sed quia nunquam se cognituram proposuerat. Si ergo contra suum propositum postea consensit in carnalem copulam,rea facta est uoti uirginalis [i] mente etsi non corpore uiolati: quod de ea sentire nefas est: sed sicut Augustinus ait.

CAN. III.

BEata Maria proposuit se seruaturā uotum uirginitatis in corde:sed ipsum uotum uirginitatis non expressit ore [k] subiecit se diuinæ dispositioni, dum proposuit se perseueraturā uir-

---

aiam.xxxij. quæst.ij.solet. dicit lex quod dotis causa perpetua est, quia eo uoto datur, ut semper apud maritum sit.ff.de iure do.l.j.

[a] Retinens. Supple diuini & humani iuris communicatio.ff.de ritu nup.l.j.eiusdem enim religionis debet esse.C.de Iudæ. ne quis. xxxviij.q. j.caue. Sed obijcitur de matrimonio, quod est apud infideles: si alter non uult sine cōtumelia creatoris habitare cum fideli, dissoluitur matrimoniū.nō ergo est indiuidua cōiunctio. Sed dic, quod tūc lex dissoluit, non homo: ut xxxiij. qō. ij. quos Deus.quia tūc cōtumelia creatoris soluit ius matrimonij: ut extra de diuort. gaudemus.

Matrimonium infideliū bene dissoluitur.

[b] Efficiens causa. J.xxix.qō.ij.si quis ancillam.

[c] Matrimonium.Coitus.nisi cum sponsalia contracta sunt sub conditione. tūc enim per coitum receditur à conditione:ut extra de condi.apo.de illis.

[d] Sed uoluntas id est, uolūtarius consensus,uerbis tamē legitimis expressus. Requiritur enim ꝙ consensus sit uoluntarius, & non coactus.extra de sponsal. cum locum. uerba enim requiruntur, quantum ad ecclesiam: [a] ut extra de sponsal.tuæ.

Cōsensus matrimonij an sit uoluntarius.

[a] De hoc leg.& no. 46.dis.rector.& ibi plene dixi.

[e] Sed uoluntatis. Vtriusque interuenietis:quod fit, quā do maritus & uxor se absoluerūt ab exactione reddendi debiti,causa continentiæ.J.ea. Agathosa. & in auth. ut liceat matri & auiæ. §.si uero ex consensu. colla.viij.

[f] Voluntate. hoc uult dicere, ꝙ non sufficit corpore recessisse,si mente non recesserint:ut.ff.de acquir.poss. l.iij.§.in admittenda. ff.de capti.& postlimi.nihil interest.& ff de ædil.edic.quis sit fugitiuus.§.apud Labeonē.Hoc autem scias, quod licet dominus aliquis noluit esse dominus rei alicuius, non ideo perdit dominium,secus est in possessione:ut.ff.de acquir.poss. si quis ui.§.j.

Dominiū non ita facile perditur ut possessio.

[g] Sufficiat solus. Verba enim tantum necessaria sunt ad probationem.extra de sponsa.tuæ.& exponūt quidam secundum leges: id est, secundum canones. Sed ubi sunt isti canones? imo potius uidetur contrarium per canones.J.xxxij.q.ij.c.ult. & penul. Sed dic,quod illi canones sunt.xxix. q.ij.si quis. extra de coniug.seruo.c.j.extra de rap.cūm causam. Vel dic secundum leges, prout sonat litera. Sed hæc dictio solus non excludit cōsensum parentum: imo tātum alias solennitates, quæ fiūt circa matrimoniū.quasi dicat, solus eorum consensus est causa effectiua matrimonij: & ideo nō sunt cōtrariæ leges illæ. C.de nup. l.nec filium. ff.de ritu nup. nuptiæ. quę dicunt ꝙ in matrimonio requiritur consensus parentum. Sed dic, quod requiritur ex honestate,nō ex necessitate. xxx. q.v. nostrates. [a]

[a] Ad hoc 23.q.2.ca. ultim. ibi uideas.

[h] Quomodo. Licet hoc interrogaret, non tamen dubitauit de uerbis angeli: sed dubitauit quomodo illud posset fieri: ut sint duę partes, quo & modo. de modo enim dubitauit, non de facto.

Lucæ j.b

[i] Voti uirginalis. Sic ergo patet, qd' Maria non uouerat continentiā: sed proposuerat uouere, & uirginitatem consecrare,nisi Deus aliter reuelaret, uel lex prohiberet, uel parentes cogerent: & inde est quod licite potuit contrahere matrimonium Deo reuelāte, si uouerat etiam solēniter:quia uotum fuit sub cōditione. imo quantumcunque absolutum sit uotum, semper intelligitur excepta authoritas maioris: ut extra de iureiurā.uenientes.similiter hoc subintelligitur,si res in eodem statu permaneret.xxij.q.ij.ne quis. & ff.de solutio. l.cum quis.& hoc si tibi seruatur fides. extra de iureiuran. peruenit.& hoc si numerauit pecuniam: ut C.de non numera.pecu.indubitati. & honestę & possibiles: ut extra de iureiur.quemadmodum.& alias posui.xxxij. quæstio.ulti.cap.uno.

Maria continentiam non uouerat.

[k] Beata. Ore. Expressio. n.oris in uoto multum operatur:

ginem, nisi Deus aliter ei reuelaret. committens ergo uirginitatem suam diuinæ dispositioni cõsensit [a] in carnalem copulam: nõ illam appetendo [b] sed diuinæ inspirationi in utroque obediẽdo: postea uerò cũ filium genuit, quod corde conceperat, simul cum uiro labijs expressit: & uterque in uiriginitate permansit. Consensus [c] ergo cohabitãdi, & indiuiduã uitæ consuetudinem retinendi interueniens, eos coniuges fecit.

Indiuidua uerò uitæ cõsuetudo est talẽ se in omnibus exhibere uiro, qualis ipsa sibi est: & econuerso. Ad indiuiduam uitæ itaque consuetudinẽ pertinet, absque legitimi consensu uiri & orationi etiam aliquando non posse uacare, nec continentiã profiteri. Quia ergo iste cõsensus fuit ĩter eos, patet eos cõiuges fuisse.

Ioannes Chrysostomus super Matthæum.

PALEA.

OMnis res, ꝑ quascũque causas nascit̃, per easdẽ dissoluitur. Matrimonium enim non facit coitus, sed uoluntas: & ideo non soluit illud separatio corporis, sed uoluntatis. ideo qui dimittit coniugem suam, & aliam non accipit, adhuc maritus est. nam etsi corpore iam separatus est, tamen adhuc uoluntate cõiunctus est. Cum ergo qui unam dimittit, & aliã accipit, tunc plenè eã dimittit: nõ ergo qui dimittit, mœchatur, sed qui alteram ducit. Item authoritate probatur esse coniuges.

Ait enim Ambrosius in libro de uirginibus. †

Coniugalis pactio, non uirginitatis defloratio, cõiugiũ facit. CAN. IIII.

CVm initiatur [d] cõiugium, cõiugij nomen nanciscitur. nam defloratio uirginitatis non facit matrimoniũ, sed pactio [e] coniugalis. denique cùm mulier cõiungitur uiro, coniugium est, non cum uiri [f] admistione cognoscitur.

Item Isido. Etymologiarum lib. ix. c. vij. †

A prima fide desponsationis coniuges uerius appellantur.

CAN. V.

COniuges uerius [g] appellãtur à prima [h] despõsationis fide: quã uis adhuc ignoretur inter eos cõiugalis cõcubitus.

Item quod conditio interposita non ualeat, ex cõcilio Aphricano ꝓbat̃. Item.

De eodem. PALEA.

QVicunque sub conditionis noĩe aliquã despõsauerit, & eam postea relinquere uoluerit, dicimus quòd cõditio frãgatur, & desponsatio irrefragabiliter teneat̃.

Item Augustinus de bono coniugali. †

De eodem. CAN. VI.

COniũx uocatur, [i] à prima desponsationis fide, quã cõcubitu nõ agnouerat Ioseph, nec fuerat cogniturus, nec perierat nec mẽdax manserat cõiugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat carnalis ulla com

operatur: ut extra de uo. & uo. redem. literaturam. arg. ĩ. ea. duobus. in fi. ar. de pœn. distin. j. magna. in prin. uidetur tamẽ, quod quo ad Deum nõ sit necessaria oris cõfessio. xxij. q. v. humanæ. & c. cauete. & xiiij. q. v. si quid. sed tamen secus est in uoto tacito quam expresso. nã dicit lex quod si legaui tibi decẽ si uolueris: tale legatũ non transmittes ad hæredes, nisi primo expresseris te uoluisse: secus uero est, si legauero tibi x. pure: q̃a illud trãsmittes. ff. de leg. j. si ita legatum sit. §. illi si uolet. imo nec uotum dicitur conditionale, ubi cõditio subintelligit̃: ut. ff. de cond. & demõ. cõditiones quæ. Ioan.

Votum quoddam est expressum, qđ-dam tacitum.

[a] Consensit. ĩ. ea. priusquam.

[b] Appetendo. arg. ꝙ aliquis consentit in aliquid, nõ tamẽ uult illud fieri. viij. q. j. c. audacter. Vel dic sicut in glos. sic ergo patet.

[c] Cõsensus. id est, maritalis affectus.

[d] CVm initiat̃. id est, incipit & existit. Ex hoc sumpsit G. suã dist. scilicet, matrimonium aliud initiatũ aliud consummatũ: ut ĩ. ea. §. iuxta. Sꝫ tu dic, quod hoc refert̃ ad actus q̃ considerantur circa matrimonium. nã primo cõsentit, postea cognoscit. Vel initiatur quo ad significationem: ut dicemus. ĩ. ead. quapropter. non quo ad sui essentiã: cũ matrimonium sacratissima res sit. & quam cito est perfectũ & cõsummatum, quo ad sui essentiã. nec recipit separationẽ uel interstitia temporum.

Matrimoniũ ẽ res sacratissima.

[e] Pactio. Id est cõsensus de pręsenti.

[f] Non cum uiri.

Argu. contra extra de eo q̃ dux. in matri. c. significauit. nã ibi dr̃, ꝙ copula carnalis facit matrimoniũ: sed illud referas ad ꝑsumptionẽ. ff. de don. inter uir. & uxo. cum hic. §. si mulier. ff. de ritu nup. l. iiij.

[g] COniuges uerius. cõparatiuꝰ ꝓ positiuo. uel uerius, i. sanctius & honestius quã à coitu, sicut inter Mariã & Ioseph: ar. xxxiij. q. v. quod Deo.

† De institutiõe uirginis. c. 5. cũ sequen.

[h] Prima dicit H. qđ una est fides, q̃a uir uxori & econuerso debet mutuã seruitutẽ, & ẽt castitatẽ. secũdũ hoc expone prima fide, i. primo à fide despõsatiõis. Alij dicunt, ꝙ duæ sunt fides. Prima est qua ei debet castitatẽ: ar. 28. q. j. caue. Secũda qua mutuã seruitutẽ ei debet: sed hoc non nisi post duos menses. ex̃. de cõuer. cõiug. ex publico. & secũdũ priorem expositionẽ, ex prima utrũq; debet ut prædixi. unñ secũdũ eos primus coitus. nam statim post cõsensum mutuum de p̃nti tenet̃ reddere debitũ petenti, [i] habet tñ alter exceptionem usq; ad duos menses, ꝑ prædictam decre. nisi dicatur aliud sp̃ale de duobꝰ diebꝰ uel uno. xxx. q. v. spõsus. ĩ. ea. institutũ hoc tñ est certũ, qđ post primum coitum statim iure seruitutis petit̃ coitus q̃ncunque placuerit. Io.

† In fine lib. ix. Fides inter coniuges, ẽ duplex.

[i] Ad hoc facit qđ not. ĩ. 36. q. j. c. 2. in fine.

[i] COniunx uocatur. s̃. xxxiiij. dist. c. ult.

Fidele.

† Lib. j. de nup. & cõcupisc. cap. xj.

Item Gregorius Mauricio imperatori, ob quẽdam comitem, qui nepotis sui mortui desponsatã duxit uxorem.

CAN. IX.

QVi desponsatã puellam proximi sui acceperit in coniugium, anathema sit ipse, & omnes consentientes ei: quia secundum legem Dei mori decernitur. Nam diuinæ legis est mos, sponsas appellare coniuges. vnde in Euangelio dicitur: Accipe Mariam coniugem tuam. & illud in Deuteronomio. Si quis cuiuslibet hominis desponsatam puellã in agro uel in quolibet loco oppresserit, uel abduxerit in domum suã morte moriatur: [i] quia uxorem proximi sui uiolauit: non quæ iam per concubitum uxor erat, [k] sed quæ a parentibus uxor fieri debebat. Et infrà. Sicut nulli Christiano licet de sua consanguinitate, uel quam cognatus suus habuit, in matrimonium assumere, & ita de consanguinitate uxoris suæ.

Item Hieronymus.

Vxore mortua, licet uiro aliam ducere: sed non repudiatam uel desponsatam.

CAN. X.

ADditur † [l] aliud quartũ coniugium legitimum, dum mortua fuerit uxor cuiuslibet, licet illi accipere aliam: sed non repudiatam, nec desponsatam uiro, sed liberam. Similiter debet & mulier. vnde & Paulus ait: Mulier quæ sub uiro est, ligata est sub lege uiri, quandiu uiuit uir eius. Viro igitur uiuente, vocatur adultera, si iuncta fuerit alij uiro. Si au-

---

Matrimonij bona sunt tria, quicqd dicat Gãdulphus.

4. Sen. distinc. 31.

Matrimoniũ ad tẽpus nõ cõtrahitur.

Deu. 22. d

Diuortiũ quid proprie signi ficat.

[a] Fidele. i. ex fide: non tamen usu carnis consistebat.

[b] OMne. Gandulphus dixit duo esse tantum bona matrimonij. s. fidem & prolem. sed ipsum sacramentum non esse bonum matrimonij, nisi intransitiue intelligatur. i. bonum ꝙ est matrimonium: quia sacramentum matrimonij (ut dicit) nihil aliud est quam ipsum matrimonium. Sed dic, ꝙ sacramentum matrimonij dicitur hic inseparabilis cõiunctio animorum: uel etiam mutua seruitus: quorum vtrũque est bonum matrimonij. sine his autem bonis matrimonium contrahi non potest: postea uero sine his esse potest.

[c] Sacramentum. i. inseparabilitas. ad tempus enim non potest contrahi matrimonium: ut 32. q. ij. solet. sicut nec filium adoptare ad tempus possum. ff. de ado. l. si quis. Io.

[d] Nullum diuortium. Imo inseparabilis coniunctio animorum. infrà. e. §. ecce contra. ibi dicitur, inter Mariam & Ioseph fuit diuortium, sed ibi improprie fuit diuortium scilicet corporalis separatio causa honestatis tantum facta. proprie autem diuortiũ est separatio corporalis quæ causa delicti fit.

[e] Non potest. Hic colligitur, ꝙ coitus non potest esse cum uxore sine peccato: ar. xxxiij. q. iiij. uir cum propria. Argu. cõtra. xiij. di. nerui. de hoc dicemus. xxxiij. q. iiij. uir cum propria.

[f] Moriatur. xxxiiij. q. ij. non satis.

[g] Lugere. i. intra tẽpus luctus non contrahere, & insignia luctus deferre. Et est multiplex causa,

mistio. propter quod fidele [a] coniugium, ambo parentes Christi uocari meruerunt: non solùm illa mater, uerùm etiam ille pater eius, sicut & coniunx matris eius fuit: utrunq; mente, non carne.

Item in eodem.

Triplex bonum cõiugij fuit in parentibus Christi.

CAN. VII.

OMne [b] itaque nuptiarum bonorum impletum est in ipsis parentibus Christi: proles fides, sacramentum, [c] prolem cognoscimus ipsum dominum. fidẽ, quia nullum adulterium. sacramentum, quia nullum diuortium. [d] solus ibi nuptialis cõcubitus nõ fuit: quia in carne peccati fieri non potest [e] sine pudẽda concupiscentia carnis, quæ accidit ex peccato: sine quo, uerè concipi uoluit qui futurus erat sine peccato.

Itẽ in Leuitico ꝓcepit dominus Moysi dicẽs: Si quis sponsã alterius in agro oppsserit, morte moriat: [f] quia uxorẽ alterius uiolauit. Itẽ in legibus principũ. sponsa iubetur lugere [g] mortẽ spõsi, tanquam uiri sui.

Item in canonibus inuenitur.

Frater sponsam fratris post eius mortem ducere nõ potest.

CAN. VIII.

SI quis [h] desponsauerit sibi aliquam, & præueniente mortis articulo eam cognoscere non potuerit, frater eius non potest eam ducere in uxorem.

---

quare prohibetur contrahere intra tẽpus luctus: ne fiat perturbatio sanguinis, propter incertitudinem: quia nesciretur cui partus illo tempore editus adscriberetur: ar. ff. de ijs qui no. infa. liberorum. & C. de repu. consensu. Altera est maritalis reuerentia: arg. C. de secun. nupt. l. ij. Tertia est, ne qua causa malignæ suspicionis præstetur secundo uiro in authen. de restit. & ea quæ parit. §. vlt. col. iiij: Tempus autem luctus est xij. mensiũ. C. de secun. nup. l. ij. hodie diminutus est fœminis luctus iste. non enim compelluntur tristem habitum deferre. C. de ijs qui not. infa. decreto.

[h] SI quis. Hoc c. intelligitur de sponsa de præsenti: aliter non faceret ad propositum: quia sponsa de futuro, nõ est uxor, ꝙ tamẽ sequitur ꝙ non possit duci à fratre, obtinet etiam in sponsa de futuro: dum tamen post vij. an. facta sit desponsatio: alias secus. extra de despõ. impu. literas. & ca. accessit. & hoc casu est impedimentum publicæ honestatis iustitia, [l] nõ affinitatis: quia illa non est nisi interueniat carnalis copula. ȷ. ea. cap. lex diuinæ.

[i] QVi desponsatam. Moriatur. xxxiiij. q. ij. non satis.

[k] Vxor erat. Id est, carnaliter cognita. & sunt uerba Gregorij.

[l] ADditur. Hoc ca. continuatur illi. xxxvj. q. ij. tria. & cap. nullus.

Cum

Mulier intra tẽpus luctus cerstis ex causis contrahere prohibetur.

Leui. 20. b.

Matt. 1. d

Deu. 22. d

Spõsa nõ est uxor.

[l] Quæ ꝗ dẽ impedit matrimoniũ, & dirimit ut patet ĩ eo quod leg. & no. extra qui filij sint legi. referẽte. & de despõ. impu. duo quæri.

† Alias auditur.

Rom. 7. a

tem mortuus fuerit uir eius liberata eſt à lege uiri: ita vt non ſit adultera, ſi coniuncta fuerit cùm altero uiro. [a]

Item Gregorius.

Poſt mortem alicuius, nullus de eius conſanguinitate ſpõſam eius accipiat.

CAN. XI.

ij SI quis uxorem deſpõſauerit, [b] vel eam ſubarrauerit: [c] quã quam poſtmodum præueniente die mortis eius, nequiuerit eã ducere [d] in uxorẽ, tamen nulli de cõſanguinitate eius, licet accipere eam in coniugio. quod ſi inuentũ fuerit factum, ſeparetur omnino.

Item Iulianus Papa.

De eodem.

CAN. XII.

iij SI quis deſponſauerit uxorẽ uel ſubarrauerit, & ſiue præueniente die mortis, ſiue irruẽtibus quibuſdam alijs [e] cauſis minimè eam cognouerit: neq; eius ſuperſtes frater, neq; ullus de cõſanguinitate eius, eandem ſibi tollat in uxorem vllo vnquam tempore.

[2] *His omnibus authoritatibus, probãtur iſti eſſe coniuges. Sed Aug. teſtatur contra dicens.*

Non eſt inter eos matrimonium, quos non copulat commiſtio ſexus.

CAN. XIII.

NOn eſt dubiũ, illã mulierem nõ pertinere ad matrimonium [f] cum qua cõmiſtio ſexus non docetur fuiſſe.

Item Leo Papa. †

Illa mulier non pertinet ad matrimonium, cum qua non celebratur nuptiale miniſterium.

CAN. XIIII.

CVm ſocietas [g] nuptiarum ita à principio ſit inſtituta, ut pter cõmiſtionẽ ſexuũ, nõ habeãt in ſe nuptiæ cõiunctionis Chriſti, & eccleſiæ ſacramentũ: [h] nõ dubiũ eſt, illã mulierẽ nõ pertinere ad matrimoniũ, cum qua docetur non fuiſſe nuptiale [i] miniſterium.

Benedictus ſeruus ſeruorum Dei N. ſalutem, &c.

PALEA.

LEx diuinæ cõſtitutionis apoſtolicam cathedrã totius poſuit orbis terrarũ magiſtrã: ut quicquid ubiq; locorũ dubitatur, ab ea ratio eiuſdẽ requiratur: affatus eſt autẽ nos ſuis literis eiuſdẽ cathedræ poſſeſſorem, ac percũctatus eſt quidã ueſtras nomine Ioãnes p cõnubio filiæ ſuæ ſupſtitis, cuius ſoror defuncta cui

† Epiſtola ix. ad Ruſticũ. cap. iiij.

† Alias, noſtras.

[a] Cum altero uiro. Non conſanguineo prioris.

[b] SI quis uxorem deſponſauerit. Videtur ergo, q alterum iſtorum per ſe ſufficiat ad hoc q ſit matrimonium, & ita per arras probantur ſponſalia. Sed dicendum, uel. i. etiam ſubarrauerit præcedente deſpõſatione. Vel dic, q alterum ſufficit: quia & ſi ſubarrat, licet non conſentiat, præſumitur pro ſpõſalibus & matrimonio, donec probetur contrarium: argu. xxvij. di. q interrogaſti. & xxx. q. v. noſtrates. & cap. fœminæ, nec refert an uerbo uel facto declaret quis uoluntatem ſuam. xliij. diſt. ca. j. fit autem hæc ſubarratio per immiſsionem annuli, licet non conſentiat ſemper: quia eſt ſignum amoris. Dicitur de hoc 30. q. v. noſtrates. & cap. fœminæ.

Voluntas uerbo aut facto declarari poteſt.

[c] Subarrauerit. Extra de præſumpti. illud. contra.

[d] Ducere. Id eſt, carnaliter cognoſcere.

[e] SI quis. Alijs. puta frigiditate, uel ex maleficio. & ita idem iuris eſt, ſiue deſponſatio interueniat de ſolo facto, ſiue de iure. Et ita ſi quis conſanguineam ſuam deſponſauit, vel aliquam aliam, cum qua ipſe contrahere non poſſit, & ſeparetur ab ea, nullus de conſanguinitate ſua eã ducere poteſt. & ita monachus poterit impedire conſanguineos ſuos, licet frigidus natus ſit. quod concedit H. & hoc ſatis poteſt cõcedi, quòd ſiue ſit monachus, ſiue frigidus, ſiue deuotus, ſiue ſectus, q ſponſalia illius impediunt matrimonium: argu. extra de ſponſa. ad audientiam. [i] nam propter deſponſationem quæ nulla eſt, notatur quis infamia. ff. de ijs qui not. infa. quid ergo. §. cum autem. extra. de biga. nuper. unus tamen caſus excipitur, quando intra ſeptennium facta eſt. de ſponſatio. extra de deſpon. impu. acceſsit. Item in alio caſu non impediunt ſponſalia de facto ſequens matrimonium: vt extra de eo qui dux. in matrimoni. ſignificauit. Sed quæ ratio eſt, quare ſponſalia quæ nulla ſunt, impediunt matrimonium? Et poteſt dici, ſufficere ita ſcriptum eſſe: uel ideo, quia quandoque probaretur monachus qui non eſſet in rei ueritate, uel frigidus, & ita eſſet ibi periculum, nec eſt contra extra de ſponſ. iuuenis. nam ibi poſt ſeptennium tentauit, &c.

[i] Vbi uidetur Innoc. hanc ſentẽtiam approbare, tamen ſub dubio forte. ſed ibi Vincẽ. hoc reprobat indiſtincte.

Sponſalia quæ ſunt nulla ĩpediunt matrimonia.

His omnibus. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat, quod non ſit vxor ſi carnis commiſtio non interueniat. nam ſi eſſet uxor, non poſſet intrare monaſterium illo inconſulto: ſponſa poteſt uiro etiam contradicente, & inconſulto. & hoc probat per xix. capit. Ioan.

[f] NOn eſt dubium. Ad matrimoniũ. Quia habet in ſe ſacramẽtum coniunctionis Chriſti & eccleſiæ, & animæ fidelis ad Deum per charitatem. ĩ. ead. cap. ſeq. extra de biga. debitum. Quidam intelligunt hoc ca. de arcta, & exponunt nõ fuiſſe, id eſt, eſſe non potuiſſe propter arctationem. Ioan.

[g] CVm ſocietas. Sic matrimonium ſe habet ad inſtar ſocietatis, argu. extra de ſpon. præterea. poteſt ergo matrimonium contrahi per abſentes, ſicut & ſocietas. ff. pro ſoc. l. iiij. arg. xxx. quæ. v. nec illud. & ad inſtar ſocietatis ſe habet. extra de ſponſa. præterea. Et eſt argum. quod matrimonium non fuit inſtitutum per illa uerba, Hoc nunc, &c. ſed per illa quæ ſocietatem deſignant: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit, & cætera. & ita intelligitur illud capit. extra de donat. inter uirum & uxo. ſignificauit. ubi dicitur, quod ea, quæ lucrantur uir & uxor, communiter obueniunt eis. Et ſic. ff. rerum amota. l. j. ubi dicitur, quod uxor domina eſt & ſocia rerum ipſius viri. ſed domina dicitur, quia non poteſt agi. furti, licet furtum committat.

Matrimoniũ inter abſentes contrahitur.

[h] Sacramentum. Duo ſunt ſacramenta: unum Dei & animæ, aliud Chriſti & eccleſiæ. Dei, & animæ in ſponſis: Chriſti & eccleſiæ inter virum & vxorem, ut ĩ. ead. in omni. & extra de big. debitum.

Sponſalia & matrimoniũ denotant duplex ſacramentum.

[i] Nuptiale miniſterium. Id eſt, carnis commercium.

Item

dam iuueni Stephano nomine, simplicibus uerbis fuerat desponsata, & antequã ad nuptias perueniret, morte præuẽta, utrũ scilicet cum eodẽ iuuene possit matrimoniũ celebrari superstitis filiæ necne. nanque testatus est huius rei rationem apud uos haberi ambiguam, quàm Deo docẽte reddimus his uerbis certissimã: Protoplastus ille radix, et origo nostra, detractã sibi costã in mulierẽ uidens formatã, prophetico spiritu inter alia protulit: Propter hoc, relinquet homo patrẽ & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erũt duo in carne una. quibus uerbis innotuit, non aliter uirũ et mulierẽ posse fieri unam carnem, nisi carnali copula sibi cohæreant. qui ergo nequaquã mistus est extraneæ mulieri fœdere nuptiali, quo pacto p nuda sponsionis uerba pñt una caro fieri, nullatenus ualemus intueri. Propinquitas. n. sanguinis uerbis dr̃, non uerbis efficit̃. sed neq; osculũ parit propinquitatẽ, qđ nullam facit sanguinis cõmistionẽ. Qm̃ uero ita prorsus sese habet res Ioannis istius, ut uelit secundam filiam nuptijs copulare cui primã iam decreuerat despõsare: censura Apostolici magistratus, mandamus hoc absque ullius criminis uitio posse fieri, si utriusq; partis sederit uolũtati. nã cur ꝓhibeat, qđ prohibendũ nunquã s̃ctã scriptura declarat? Sed neq; mũdanæ leges cõnumeratis personis q̃ † ĩter se nuptias contrahũt, de hmõi aliquid dicũt. ne ergo abnegetis quod negandum nulla rõne decernimus. Item Apostolus a præcepit, ut uxor reddat debitũ uiro, et uir uxori. nisi fortè ex cõsensu ad tẽpus, ut expeditius uacẽt orationi. uñ dat̃ intelligi quòd sine consensu alterius nõ licet alteri uacare orationi. Item propositũ melioris uitæ uir sumere non potest sine consensu uxoris, et ecõuerso. Vnde Gregorius scribit Tenticiæ patriciæ. †

Causa religionis coniugia solui non debent.

CAN. XV.

Vnt qui dicũt, religiõis gratia cõiugia debere dissolui. uerũ sciẽdum est, etsi hoc lex humana b concessit, lex tñ diuina c prohibuit. Per se enim ueritas dicit: Qđ Deus coniunxit homo nõ separet: qui etiã ait: Nõ licet dimittere uxorẽ excepta causa fornicationis. quis ergo huius latori d legis cõtradicat? scimus quia scriptũ est: Erũt duo in carne una. e Si ergo uir & uxor, una caro sunt, & unũ corpus, & religionis cã dimittit uir uxorẽ, uel mulier uirũ, ĩ hoc mũdo remanentẽ, uel ẽt fortasse ad illicita uota migrantẽ: quæ est ista cõuersio, in qua una & eadẽ caro, ex parte transit ad cotinẽtiã, & ex parte remanet in pollutione? f Si uero utrisq; cõueniat cõtinẽtẽ uitã ducere: hoc quis audeat accusare: cum certũ est, ꝙ oĩpotẽs Deus, qui minora g cõcessit, maiora h non ꝓhibuit? duobus. n modis s̃cti uiri ẽt à licitis abstinere solẽt: aliquãdo ut merita apud Deũ oĩpotentẽ sibi augeant, aliqñ ut anteactæ i uitæ culpas detergãt. ꝓinde cũ boni cõiuges aut meritũ augere desiderãt, aut anteactæ uitæ culpas delere: ut adstringãt se, & meliorẽ uitã appetant

---

Item Apostolus. Palea quæ hic solet esse, est contraria ijs quæ diximus. s̃. ea. si quis desponsauerit. sed loquitur cũ pater promiserat filiam illi, sed ille nõ desponsauerat eam: & quod dr̃ desponsata, id est, promissa simplicibus uerbis patris illa non consentiente. Et hoc colligitur ex eo qđ dicitur circa finem. decreuerat despõsare: uel intra septennium despõsauerat. a Item Apostolus. ab hoc loco usque ad §. ecce. allegat ꝙ neuter cõiugũ sine cõsensu alterius potest transire ad religionem: exinde usque ad §. cum ergo Maria. probat quod uterque spõsorum. potest. Et ex his concludit ibi, ꝙ inter sponsum & spõsam non est coniugium.

b Sunt qui dicũt. Humana. i authẽ. de nup. §. distrahuntur. col. iiij.

c Diuina. s̃. distin. x. cap. j.

Diuina. quæ tunc demum locũ habet. cum carnalis cõiunctio una caro est. extra de conuer. coniug. ex publico.

d Latori. Id est, Christo, cui nullus resistere potest. xj. q. iij. secũdum. xix. q. ij. duæ. Ioan.

e Vna fictione iuris uir & uxor, una caro sunt. uel erunt duo in carne una, id est, in uno carnali opere, id est, ad unam carnem. uel, id est, ad unam prolem procreãdã. Sic & fornicarij dicunt una caro. j. xxxij. q. iiij. in eo.

f In pollutione. Argu. ꝙ uno intrante monasteriũ, possit alter cõiugũ in seculo remanere, dũ modo in castitate. non enim uidet esse causa ꝓhibitionis, nisi pollutio. causa ergo cessante, cessabit ꝓhibitio. quod uerum est si est senex: ut extra de conuer. coniug. cum sit præditus.

g Minora. Hoc tenet in minoribus: ut s̃. xcv. dist. illud. s̃. xxiij. quæst. j. miramur.

h Maiora. Non in honoribus: ut s̃. distinct. l. qui sub gradu. & est simile. xvj. q. ij. uisis. B.

i Anteactæ. Et non ne hoc casu augent sibi merita? sic. faciunt enim utrũq;: sed in ipso non delẽt culpas. Item nõ ne coniuges commiscendo augent merita sibi? sic 3 sĩ nõ tantum: nec ita expedit 4 licet quidã dicant, quod cũ cõmiscẽtur, & causa reddendi debiti uel prolis, non merẽtur præmiũ, sed minus supplicium. sed hoc improbatur. j. xxxiij. q. v. si dicas. Io.

Multo

---

1 Nec tacite nec expresse. sic uidet intelliger Inno. ꝓut not. extra de despõ. impu. c. j. quod dic ut extra lib. vj. eo. titul. si infantes. §. porro. cũ duob⁹ §. sequen. Gene. 2.

Vir & uxor. erũt duo ĩ carne una, qualiter exponit. Monasteriũ intrante uno cõiugũ, an possit alter ĩ seculo remanere.

† Alias, quibus.

1. Cor. 7. a

Coniuges an commiscendo mereant.

3 Vt 33. qõ. 6.

4 Vt j. 32. q. 4. Christiano.

† Imo ad Theotistã li. 9. epistola. 39.

Matt. 9. a

Gen. 2. d

licet. sic enim multos sanctorum nouimus cũ suis coniugibus prius continentem uitam duxisse, & postmodum ad sanctæ ecclesiæ regimina migrasse. Si uero continentia quam uir appetit, mulier nõ sequitur: aut quam mulier appetit, uir recusat: diuidi coniugiũ non põt, quia scriptũ est: Mulier potestatẽ sui corporis nõ habet, sed uir: similiter & uir potestatem sui corporis non habet, sed mulier.

Item Leoni episcopo Carthaginensi. †

Absque uiri consensu, monasterio mulier deputata, ad eius consortium non prohibetur redire.

CAN. XVI.

Multorum relatione comperimus, hanc apud uos olim consuetudinem a fuisse, ut subdiacones suis licitè b miscerentur coniugibus, quod ne denuò quisquã præsumeret, à seruo Dei sedis nostræ diacono ex authoritate nostri prædecessoris isto modo est prohibitum, c ut eodẽ tempore ij, qui iã uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent, id est, aut certè d ministrare nulla ratione præsumerẽt aut à suis uxoribus abstinerent: † & quantum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus, pro hac re ab administrationis se suspendit e officio, & usq; in obitus sui tempus, notarij f quidẽ gessit officium: & à ministerio, quod subdiaconũ oportuerat exhibere, cessauit. post cuius obitũ quia relicta eius Honorata est marito sociata, a tua fraternitate in monasterio cognouimus esse destinatam. Ideoq; si (ut fertur) eius se maritus ab administratione suspendit, g antedictæ mulieri non debet h officere, quòd ad secunda coniugij uota migrauit: præsertim i si non tali mente subdiacono iuncta est, ut à carnalibus uoluptatibus abstineret. Si ergo ita se ueritatem quemadmodum edocti sumus, habere cognoscis, prædictam te mulierem de monasterio per omnia conuenit relaxare, ut ad suum maritum, sine aliqua possit formidine remeare.

Item Adriano Panormitano notario. †

Ad uxorem redire cogatur, qui sine eius consensu religiosam uestem suscepit.

CAN. XVII.

Agathosa latrix præsentiũ questa est uirum suum cõtra uoluntatem suam in monasterio Vrbici abbatis esse cõuersum. Quapropter experientiæ tuæ præcipimus ut diligenti inquisitione discutiat, ne fortè eius uoluntate conuersus sit, k uel ipsa l se mutare promiserit: & si hoc repererit, & illũ in monasterio

a Multorum. Consuetudinẽ. contra. xxxj. distin. ante triennium. in prin. sed ibi loquitur post prohibitionem. & dicit B. quod Pelagius fecit tantũ unam constitutionem sub disiunctione, & illam retractauit Grego. ut ibi not. Hug. dicit ꝙ duas fecit. unam pure, quæ ibi reprobatur, alia quam hic tangit non reprobando.

b Licite. Ante subdiaconatum ductis quia nec tpe apostolorum in subdiaconatu licuit contrahere. lxxxiiij. distinct. cum in præterito.

c Prohibitũ. & male: quia nec poterat præcipere quod abstinerent ab uxoribus quas erãt legitime adepti: nec ẽt quod abstinerẽt ab officio: quia sine culpa non potest quis priuari officio. & ita fuit retractatum à Greg. xxxj. dist. c. j. dicit tamen H. qđ bene: quia abstinere ab uxoribus, fuit eis indictum si possent habere consensum uirorum. Item dicit, quod alias interdictũ fuit ex causa ministerium, sed sine culpa: sicut & beneficium interdicitur coniugatis sine culpa, sed non sine causa. extra de cler. coniug. cap. diuersis.

d Aut certe. Argu. quod id quod per se simpliciter imperari non potest, sed persuaderi, ut continentia. xxxij. q. j integritas. subalternatiue & disiũctiue imperari põt. xxxij. distin. lectores. Arg. contra. ff. de condit. insti. quæ sub cõditione. §. si quis.

e Suspẽdit. tempore prohibitionis. & ita non fuit adstrictus uoto continentię uel expresse uel interpretatiue. Vnde est argu. eum & uxorem eius continẽtiã non uouisse.

f Notarij. Argu. cõtra. xx. q. iij. eos.

g Suspendit. Secus ergo si se non suspendi[illegible] unde mulier præsumitur uouisse (quod concedo) e[illegible] ipso quod licentiam dat uiro promouendi. Sed quare separatur à uiro secundo, si et non uouisset: quia uxor clerici debet se conuertere alicui religioni: ut arg. s̄. xxviij. distin. quia sunt & sic præsumebatur & dicebatur de isto. Argu. contra. xx. q. iij. eos.

h Non debet. s̄. xxij. dist. seriatim. in fi. contra: ubi dicitur, ꝙ non potest alij nuberẽ post mortem primi. Sed ibi incepta erat iã continentia in subdiacono, hic non: non enim uouit nec expresse nec tacite, cũ eius marit⁹ nõ fuit ꝓmotus ad ordinẽ diaconalẽ. & in subdiaconali ordine bene licebat tempore huius Greg. adhærere uxori uel cõtrahere: nõ postquam edidit illam constitutionẽ. xxxj. dist. ante triennium.

i Præsertim. i. si sic iuncta est cũ subdiacono, ꝙ ipsa tũc fecerit uotum, ꝙ post mortẽ eius contineret ꝑpetuo. tunc enim nõ fuit matrimoniũ cũ secundo, hoc secundũ H. cui⁹ opinionẽ not. xxxij. distin. seriatim. sed secundũ opinionem nostram. quã not. s̄. e. q. j. c. j. falsum esse patet. nã secundum hoc, etiã si expresse uouisset, nisi deuoueret se religioni, nõ solẽnizat ut ibi dixi: nec separaẽ à uiro secundo. Ioã. & quocũq; modo dedit licentiam siue intrãdi religionẽ, siue ordinẽ suscipiẽdi, non separabiẽ secundũ matrimoniũ. Dic ergo hic ꝓsertim, i. maxime. nã præsumptionem induceret cõtra eã, nõ tñ quę sufficeret ad separationẽ. H. utrũ aũt dando licẽtiã, intelligatur solenniter uouere, nota. xxxij. dist. seriatim. & xxviij. dist. si se cuiquam.

k Agathosa. Conuersus sit. Licet recipi non debuerit, nisi & uxor cõuerteret. s̄. e. sunt qui dicunt.

l Vel ipsa. Hic habes, ꝙ cõsensus uxoris sufficit, licet ipsa expsse nõ uoueat. nec ĩtret religionẽ, ad hoc ut marit⁹ possit ĩtrare religionẽ: ut xxxiij. q. v. q uxorẽ. & expssum vr extra de

Licuit imo licebat etiam post tempora apostolorum, etiam episcopis ut patet per epistolas sctí Ignatij & de sancto spiridiano episcopo Cypri & alijs apud omnes historicos. 1. Cor. 7. a

Imo Cathanẽsi & sic in Sicilia ubi Greg. regnabat, & habeẽ li. 3. epistola 34.

Beneficiũ cõiugatis interdicitur.

† Lex dura, quam tñ Grego. 7. post plura secula exequi uoluit. Etiã in germania & quã nondũ cẽtũ annis Pius 2. abrogãdã cẽsuit, teste Plat.

Vxor dãs uiro licentiã ꝓmouendi uouere uidetur.

Subdiaconus olim poterat coniugari.

† Epistola. 44. lib. 9.

Maritus an possit religionẽ intrare solo cõsensu uxoris interueniente.

De conuersione coniug. c. ueniens. & cap. constituens. nam dando licentiam, uouere intelligitur xxxij. dist. feriatim. xxviij. dist. diaconus. & c. si qua uidua. sed expresse contradicit extra de côuer. côiug. c. j. Quidã dicũt licentiam uxoris non sufficere, nisi & ipsa intret religionẽ. & illud cap. xxxiij. q. v. qui uxorem. intelligunt loqui de consilio. & quod hic dicit, si uero nihil horum. dicunt quod hæc dictio horum, hic demonstrat hæc duo membra, scilicet crimen fornicationis: & hoc, quod ipsa se mutare promisit. & exponunt hic uel pro &. Alij dicũt, quod sola licẽtia sufficit, & dãdo licentiam, intelligitur uouere, & cogitur intrare religionem, nisi sit uetula: ut extra eod. cum sis præditus. & intelligũt decre. primam prædi. de conuer. côiug. de licentia extorta. Probabiliter potest dici, qđ si mulier ignara iuris dedit licentiam non intelligitur uouisse, & tunc potest maritum repetere. secus si ius sciuit. Ioan.

permanere prouideat, & hanc (sicut promisit [a]) mutare cõpellat. Si uero nihil horũ [b] est, nec quõdam [c] fornicationis [d] crimen (propter quod licet dimittere uxores) pdictam mulierem cõmisisse cognoueris, ne illius conuersio uxori relictæ in seculo fieri possit perditionis occasio, uolumus, ut maritũ suum, illi (etiam si iam tõsuratus [e] est) reddere debeas, [f] omni excusatione cessante: quia etsi mũdana lex pcipit, cõuersionis [g] gratia utrolibet inuito posse solui coniugium, diuina tamen lex fieri nõ permittit. Nã nisi fornicationis causa, uirum uxorem dimittere [h] nulla ratione conceditur: quia postquàm copulatione cõiugij, uiri atq; mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte manere in seculo.

Item ex viij. synodo.

Sine consensu uxoris, religionis propositum uir sumere nõ põt.

CAN. XVIII.

SI qs coniugatus uult conuerti ad monasterium, nõ est recipiendus, nisi prius à coniuge castimoniã profitente [i] fuerit absolutus. nam si illo uiuente, illa per incontinentiam alteri nupserit, proculdubio altera erit: nec recipietur apud deũ, eius uiri [k] cõuersio, cuius sequitur coniugalis fœderis prostitutio. Tales igitur coniuges tũc sine culpa sequuntur Christum derelicto seculo, si habeant ex pari uoluntate castitatis consensum.

Item ex synodo Eugenij papæ.

Sine conscientia episcopi, uiro & uxori causa religionis diuertere non licet.

[a] Promisit. Compellenda enim est, si se promisit futuram monacham: ar. xij. q. ij. quicunque suffragio. [1] nisi maius periculum timeatur: extra qui cle. uel uo. ueniens. Vel dic promiserit, se deuouendo religioni.

1 Melius facit. xij. q. j. scimus. uers. quicunque.

[b] Horum. Scilicet quod nec illa mutare se promisit, nec consensit, &c.

[c] Nec quondam. Hic petitorio agebatur: & ideo excipit de fornicatione, alias primo restitueretur. extra de restitu. spolia. ex conquestione.

[d] Fornicationis. Publicæ: ut extra de diuor. significasti. alias sine iudicio ecclesiæ dimissa restitueretur, nisi ipsa se spoliasset uagando cum adultero. Vel uerius dicas, quod hic referebatur quæstio, quomodo ipsa non erat spoliata: quia dicebatur quod eius uoluntate intrasset religionem.

Vxor incõsulte dimissa est restituenda.

[e] Tonsuratus. Secundum H. post mortem uxoris tenetur redire ad monasterium nec obstat decre. illa extra de conuer. cõiung. c. quidam. licet enim ingressus, uel uotum non teneat quantum ad se, tamen monachus est: sicut extinctores Spiritus sancti, licet enim extinguere non possunt quo ad se, tamen extinctores iudicantur. j. quæst. j. cap. iudices. de consec. dist. iiij. cap. quæris. uidetur tamen illa glo. sed nunquid, contraria huic. Ioan. male dixit H. cum iterum approbata sit in noua compilatione illa decreta. quidam. Barthol. Brix.

Spiritus sanctus extingui nõ potest.

Maritus religiosus ab uxore repetitus an possit debitum exigere.

[f] Debeas. Sed nunquid iste reditus uxori poterit ab ea exigere debitum, [2] uel ei exigenti reddere? Dic quod exigenti tenetur reddere: quod enim suũ erat, scilicet exigere, uouere poterat, sed non alienum, scilicet non reddere: ut xxxiij. q. v. cap. una. sed ab ea exigere non poterit: argu. extra de conuer. coniuga. quidam intrauit. quia quantum in se fuit, se uoto adstrinxit. Sed nunquid ea mortua, poterit abbas istũ repetere, uel iste poterit aliam ducere? Dicendum, quod abbas istum repetere non poterit: quia uotum nullum fuit, & non fuit monachus, non tamen aliam ducere poterit: quia quantum in se fuit, se uoto ligauit. si tamen duxerit de facto, tenet, & erit matrimonium inter eos: ut extra eod. c. placet. H. tamen contrariũ dixit: & dixit quod non esset decre. quæ est extra eod. c. quidam. Si autem aliquis de licẽtia uxoris suæ intrauit religionem. satis potest dici, quòd mortua uxore, quæ eum repetijt, cogitur reuerti ad monasterium: & si contraheret, non teneret matrimonium: ut extra eod. titu. ex parte. Ioan.

2 Sed qd si mulier educit uirũ de monasterio & statim penitet & uult intrare? uidetur quod hoc facere possit ante carnis copulã, arg. extra de cõiug. seruo. proposuit. secundum Pe. de An.

[g] Conuersionis. Ante iudicium ecclesię neuter potest intrare monasteriũ altero inuito, nisi cũ publice fornicata est: tunc uir ea inuita potest intrare monasterium, sed non illa: sed facta separatione iudicio ecclesiæ, secundum H. neuter tenetur alteri, & uterque cessit iuri suo: arg. vij. q. j. quàm periculosum. & ideo tunc dicit H. quod uterque intrare potest reliquo inuito. Illud autem Apostoli, Aut maneat inupta, aut reconcilietur, quod de dimittente loquitur, intelligitur ante sententiam ecclesiæ. Ioan. sed authen. contradicit. H. ut C. de adulte. authen. sed hodie. Barthol. Brix.

[h] Dimittere. Arg. quod alter coniugum potest intrare monasterium altero consentiente, etiam postquàm sunt una caro effecti. Et sic habes duas causas hic quibus post carnalem copulam uir potest separari ab uxore quantum ad reddendum debitum, & cohabitationem, scilicet fornicationem, tamen post separationem factam ab ecclesia, antea non: ut infra xxxv. q. vj. c. multorum. & xxxiij. q. ij. seculares. & uotum conuersionis tunc exigitur, ut illa consentiat & similiter cõuertatur, & profiteatur, si est iuuenis: si uetula, saltem profiteatur perpetuam continentiam, extra de conuer. coniug. cum sis præditus.

Monasterium an itrare possit alter cõiugũ post copulam, altero cõsentiente.

[i] SI quis coniugatus. Castimoniam profitente. id est, transeunte ad religionem, si est iuuenis: alias ille non est recipiendus. extra de cõuer. coniug. cum sis præditus.

[k] Viri. Extra de conuer. coniug. cap. sane. & cap. coniugatus.

CAN. XIX.

SI uir & uxor diuertere pro sola religiosa inter se cōsenserint uita, nullatenus sine episcopi conscientia [a] fiat: ut ab eo singulariter prouiso constituantur loco. nam uxore uolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimoniū nō soluit. [b]

Item August. de adulterinis coniugijs.

Sine uxoris uoluntate, uiro continere non licet.

CAN. XX.

SI tu abstines sine uxoris uoluntate, tribuis ei fornicandi licentiā, [c] & peccatum illius tuæ imputabitur [d] abstinentiæ.

Item Grego. Vrbico abbati. [†]

Vir non est suscipiendus in monasterium, nisi & uxor conuertatur.

CAN. XXI.

QVia Agatho lator præsentium in monasteriū dilectionis tuæ conuerti desiderat, hortamur, ut cum omni eum dulcedine dilectioneq; suscipias: quē tamen ita suscipiendum esse cognosce, si & uxor illius cum eo similiter conuerti uoluerit. Nam dum unum utrorūq; corpus coniugij [e] sit factum copulatione incongruum est, partē cōuerti, & partem in seculo remanere.

Item Nicolaus papa.

Continentiæ uota non licet uxori suscipere, nisi eandem uitam uir eius elegerit.

CAN. XXII.

SCripsit nobis Theoberga regina, se regia dignitate [f] uel maritali copula uelle exui, & sola uita priuata esse cōtentam desiderare: cui nos scripsimus, non aliter hoc fieri posse, [g] nisi eādem uitam coniunx eius Lotharius elegerit. nam licet sit scriptum: Quos Deus coniunxit, homo non separet: Deus tamē & nō homo separat, quando diuini amoris intuitu ex consensu utriusque cōiugis matrimonia dissoluuntur. aliter autem fieri mutuam separationem uestram prohibemus.

Ecce [h] quòd coniugati sine licentia alterutrius continentiā profiteri nō possunt. sponsi uerò etiā inconsultis, quas sibi desponsauerunt, excplis & authoritatibus probant continentiā posse seruare. Vt.n.refert beatus Hieronymus, beatus Macharius præcipuus inter Christi eremitas, celebrato nuptiarum cōuiuio, cū uespere thalamū esset ingressurus, ex urbe egrediens, trāsmarina petijt, & eremi solitudinē [i] sibi elegit. Itē beatus Alexius Epiphanij clarißimi filius, similiter ex nuptijs diuina grā uocatus, sponsam deseruit, & nudus Chro famulari cœpit. Horū exēplo patet, ꝙ sponsi spōsarū nō exqsito suarū cōsensu, cōtinētiāualēt ꝓfiteri. Probat idē authoritate Eusebij papę dicētis:

[a] SI uir. Conscientia. hoc generaliter obtinet, ut semper authoritate ecclesiæ fiat separatio: ut xxxv.q.vj.c.multorum. s̄.xix. q.ij. c.duæ. cōtra ibi, secus in clerico. si tamen sine authoritate episcopi istud fiat, tenet: ut generaliter interpretatur consuetudo, uel in eo casu exaudi, cum uolunt cōstruere monasterium in quo se conuertant sine licentia episcopi: arg. de consec. distin. j. c. nemo. Io. de Fan.

Coniugū separatio nō fit sine ecclesiæ authoritate.

[b] Non soluitur. nisi postea alter uelit ratum habere ingressum alterius: argu. xxxiij. quæst. v. cap. mulier.

SI tu abstines. [c] Licentiam. Id est, occasionem.

Dāni dans causam dā nū fecisse uidetur.

[d] Imputabitur. Adeo, quod secundum Ioan. de Fan. non poterit dimittere eam propter talem fornicationē: quoniam qui occasionem damni, &c. supra di. l. studeat. & ca. sæpe. & j. q. j. ca. placuit. Et est argu. pro eo [1] in authentic. ut li. ma. & auiæ. §. quia uero plurimas. in fi. collatio. viij. quod non credo. extra de diuor. significasti. licet enim det occasionem ille, ipsa tamen debet fidē seruare castitatis: arg. j. ea. cap. Agathosa. & xxiij. qō. v. quod Deo. nisi eam tradat alij adulterandā. extra de eo qui cog. consan. discretionem. ff. soluto matrimo. cum mulier. Dic ergo hic tuæ abstinentiæ, id est, abstinenti tibi imputabitur peccatum qd' cōmittit, ei debitum denegando. Ioan.

[1] Sed ar. contra ea. est expressum. s̄. ea. siquis ibi, adultera erit: ubi Hu. ponit & tenet ꝙ j. sequit in glo. itē est arg. expressum. 32. q. 5. c. puto. Arc.

[†] Epistola 49. seu c. 145. li. 5

[e] QVia Agatho. Coniugij. s̄. dis. xl. sicut. C. de episco. & cleric. Deo nobis. C. de agric. & censi. cum scimus. lib. xj. Ioā.

[f] SCripsit. Dignitate. Arguimē. quod hoc solo, ꝙ quis efficitur monachus definit ēe Rex uel Imperator, uel Papa, uel episcopus: arg. vij. quæst. j. hoc nequaquam, &c. Et est argu. quod ius regni non transit ad monasterium, sed ad successores sanguinis tantum, ubi per successionem habetur. sic de comitatu & ducatu. arg. tamen sumitur hic sophistice. Nam ista non erat regina, nisi quia uxor [1] regis fuit: sicut & uxor consulis dicitur consularis. ff. de sena. fœminæ. ergo eoipso quod uolebat exui copula maritali, ergo & dignitate regia.

Rex desinit esse rex si monac. efficiatur.

[g] Posse. sed nonne uir eius erat publicus adulter cū Gualdrada: ut ij. quæst. j. scelus? quare ergo non etiam potuit ab eo recedere ut s̄. ea. ca. Agathosa. etiam sine iudicio ecclesiæ: ut extra de diuor. significasti? Potes dicere quod adhuc non superduxerat Gualdradam. Vel ideo non potuit ab eo recedere, quia de hoc ipso erat quæstio, an esset uxor eius, uel non. Ioan.

[h] Ecce. Probauit quod alter coniugum altero inuito non potest transire ad religionem, nūc ponit assumptionē, scilicet quòd sponsus hoc potest, & ex eo infert: non ergo est cōiunx. j. §. cum ergo. Io.

[i] Solitudinem. Dicunt tamē quidam, quod uita eremitica nō soluit matrimonium, quia eremita non est religiosa persona, nisi specialiter se deuoueat alicui religioni siue ordini. nam eremita habet propriū: ut xix. q. iij. §. econtra. unde si cōtrahit matrimonium, tenet. Alij dicunt, ꝙ est persona religiosa, & talis religio habet uotum continentiæ annexum. si tamen quis in propria domo uellet religiosam uitam ducere, talis religio non dissoluit spōsalia: ut extra de conuer. coniug. ex parte. ij. Ioan. de Fant.

Eremita an sit persona religiosa.

Despon-

Desponsata puella nõ prohibetur monasterium eligere.

CAN. XXIII.

DEsponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere, licet tamen illi monasterium [a] sibi eligere.

Item Gregorius in registro. †

Desponsata impunè monasterium potest eligere.

CAN. XXIIII.

DEcreta [b] legalia desponsatam, si conuerti voluerit, nullo modo censuerunt damno [c] mulctari.

Cùm ergo cõiugatorũ continentia, nisi ex amborum cõsensu Deo offerri nõ ualeat, cùm uir sui corporis potestatem non habeat, sed mulier, spõsæ autem monasterium possunt eligere, & sponsi non exquisito consensu spõsarũ, propositum melioris uitę assumere ualeant, patet quòd inter spõsum & spõsam coniugium non est.

Item cum secũdũ Augustinũ, illa mulier nõ ptineat ad matrimoniũ, cũ qua docet nõ fuisse cõmistio sexus. Item cùm scdm Leonẽ, illa non ptineat ad matrimoniũ, cũ qua non docet fuisse nuptiale ministerium, apparet, qđ inter Spõsum, & Sponsam coniugiũ nõ est. Itẽ Nicolaus Papa pcepit de ijs q ab aduersarijs excæcant, & mẽbris detrũcant, ut ob hanc infirmitatẽ coniugia taliũ nõ soluantur. De his aũt qui cã frigiditatis uxoribus debitum reddere nõ possũt, statuit Grego. Papa. ut uterq; eorũ septima manu ppinquorũ tactis sacrosanctis reliquijs, iureiurando dicat quod nunquam per commistionem carnis coniũcti una caro effecti fuissent. Tunc mulier secundas nuptias poterit contrahere: uir autem, qui frigidæ naturæ est, maneat sine spe coniugij.

Vnde idem scribit Venerio Carolitano episcopo. ita dicens.

Si mulier probauerit, quod à uiro suo nunquam cognita fuerit, separetur.

CAN. XXV.

QVod autem [d] interrogasti me, de ijs qui matrimonio coniuncti sunt, & nubere [e] non possunt: si ille aliam vel illa alium possit accipere, de quibus ita scriptũ est, [f] Vir & mulier

[a] DEsponsatam, Monasterium. Sed obijcitur, spõsus intrat religionẽ, & monachi nolunt eũ recipere ante legitimam probationem, cũ non debeant. extra de reg. ad apostolicam. Nunquid ergo sponsa tandiu tenetur eum expectare, forte per annum vel per triennium, secundum ꝙ est notus vel ignotus, & ipsa talis est quòd continere potest? Ad hoc dico, quod si sine licentia uxoris transit ad religionem, non habebit tempus probationis nisi duos menses: si autem de eius voluntate transit, tenetur continere usquequo sit elapsum tempus probationis. & quod dicit decret. extra de conuer. coniug. ex publico. ꝙ duo menses tantum dantur assumenti habitum religionis, intelligas de illo, qui sine voluntate vxoris trãsit. Similiter distingue in clerico transeunte ad religionem, ut si de licentia. Episcopi trãseat, quod possit petere tempore probationis priora stipendia. secus si sine licentia. Ioan. Quid iuris sit de hoc in quæstionibus no. [a] B. Lauren. tamen dicit, ꝙ si alter dat licentiã alteri, non intelligitur dedisse nisi secundum quod de iure debet habere, sed licet usque ad duos menses. Sed quid si non uult eligere monasterium: sed in propria domo vult habitum sumere, vel continentiam vouere? Dicimus quod non potest, vt habes extra de conuer. coniug. ex parte. in fi. nec sponsus potest ad ecclesiam secularem conuerti, vel ordinẽ accipere, vt extra de cler. coniug. c. j. s. ea. si viro. Et dicit Hug. quòd sponsus cum dat licentiam spõsæ uel ecõuerso intrãdi monasteriũ, matrimoniũ non soluitur, sed cõpellendus est & ipse intrare, & si contraxerit, duos habet uiros mulier, vel vir duas vxores. Tu dic, quod siue ea volẽte siue inuita trãseat, alter nõ cõpellitur ĩtrare monasteriũ. Baz. dicit quod nõ soluitur, nec intrare cõpellitur: & si cõtraxerit, habet duas vxores. Tu dic qđ nõ cõpellitur intrare, quia cũ ei dat licentiã, intelligitur dare authoritate & iure illius canonis ex publico de conuer. coniug. & dissoluitur matrimonium, vt dr̃ expresse in authentico, de sanctissimis epis. §. sponsalibus quoq; col. ix. ubi dicitur, quod uinculũ illud rũpitur. licet ad hoc responderi possit per ca. s. ea. scripsit. nam ibi dicitur matrimonium dissolui post carnalẽ copulã, qđ est impossibile, nisi quo ad seruitutẽ. xxxij. q. vij. tantum valet. Ioan. Dicit tñ Imperator, qđ quicquid ligatur, solubile est in auth. de nu. §. nuptias. col. iij.

[b] DEcreta. Pone quod spõsus dicit sponsæ: Intra religionem, & ego continebo, nunquid rumpitur matrimoniũ? Quidam dicunt ꝙ si cõtinet, nõ rũpitur sed si cõtrahit, rũpitur. unde secundum eos nõ sola religio rumpit, sed religio cũ copula. Item quid si iurauit vterq; quod non intraret religionẽ, quæritur vtrum intrare possit? & videtur quod non. xxij. quęstione. iiij. §. illicitum. Arg. contra. xix. quæst. ij. duę. dic quod non debet intrare, & cum religio soluat vinculum matrimonij, videtur quod & vinculum iuramenti, vt extra de spon. cõmissum. & de iureiur. peruenit. ij. Io.

[c] Damno. Res em̃ quas alter alteri dedit, restituentur ei. vt extra de conuer. cõiug. ex publico licet possit videri, qđ ille, per quem stat quod matrimonium nõ cõsummatur, debeat puniri, vt C. de sponsalibus. l. ul. Sed non est ita [a] si tamẽ osculum interuenit, nõ põt sponsus, nisi dimidiã partem rerum suarũ datarũ ab ipsa repetere, sed mulier totum repetit quod dedit. C. de dona. ante nuptias. lege, si à sponso. Ioan.

[d] QVod autem. De hac materia habebis. xxxij. quæstione. j. c. Ioan.

[e] Nubere. i. carnaliter commisceri, vt s. distinctio. xxxiiij. Valentino.

[f] Scriptum est. In Lombarda. Et ita est arg. quod leges induci possunt in causis matrimonialibus. nam & in accu-

Sponsus si religionẽ ingrediatur, quanto tempore expectabit spõsa.

† Epistola xx lib. vj. ad Fortunatũ episcopũ, vbi loquitur de simpliciter desponsata, & sic per verba de futuro. sed innupta p verba de præsenti iuste dãnat l. Iustiniani. s. ea. cap. sunt qui dicant ca. Agathosa.

[a] Quæstio venerialis est, & incipit quidã clericus intrauit. vbi dicit Tãc. quòd clericus qui de licẽtia sui prælati intrauit religionẽ ut esset in probatione, habebit interim omnes fruct⁹ sui beneficij cũ sit clericus ecclesiæ & possit reuerti si velit. hodie hæc quæstio est expedita, ut patet extra lib. vj. de reg. beneficiũ. dic ut ibi.

Religio utrum soluat vinculum iuramenti.

[a] Sub. qa iure pmittente hoc pœnã nõ meret. C. de adul. l. Gracch⁹. & 31. q. 1. hac ratione.

Leges allegari possunt i causis matrimonialibus.

si se coniunxerint, & postea dixerit mulier de uiro, quòd non posit coire cum ea: si potest, per verũ indicium probare [a] q uerum sit, accipiat alium.

Ecce impoßibilitas coeũdi, si post carnalẽ copulã inuẽta fuerit ĩ aliquo, nõ soluit cõiugiũ. Si uerò ante carnalẽ copulã depbẽsa fuerit, liberum facit mulieri aliũ uirũ accipere. Vnde apparet, illos nõ fuisse cõiuges, alioq nõ liceret eis abĩuicẽ discedere excepta cã fornicationis, et sic discedẽtes oportet manere innuptos, aut sibi inuicẽ recõciliari. Itẽ si spõsa cõiunx esset mortuo sponso, remaneret uidua. Si aũt uidua eẽt, uir eius ad sacros ordines cõscẽdere nõ posset: maritus enim uiduæ æquè sicut et bigamus sacerdos fieri ꝓhibet. Ex huius aũt copula nullus ꝓhibetᷓ à sacris ordinibus. Vt.n. ait Gelasius Papa, nihil ẽ (quãtũ ad hũc articulũ attinet) qđ ei obuiet de canonicis institutis. [b] Apparet ergo, hos nõ fuisse cõiuges. Itẽ si cõiuges eßẽt, discessio abinuicẽ eẽt diuortiũ. Sed horũ separationẽ negat Ambrosi⁹ esse diuortium: dicens de beata Maria, quã sibi Ioseph despõsauerat, et ĩ suã duxerat, Ioseph nũquam cognouit eã. Nã si uir iustus eã cognouisset, nũquã à se discedere passus esset: nec dominus, q uxorẽ pceperat à uiro nõ recedere, nisi cã fornicatiõis: cõmẽdãs eã discipulo author diuortij fuisset. Ecce cõmẽdatio Mariæ Ioãni, et detractio Ioseph negat [c] fuisse diuortiũ, quia Ioseph nõ cognouerat eã. Vñ apparet [d] eos nõ fuisse coniuges. Si aũt beata Maria, quã sibi Ioseph despõsauit, & ĩ suã duxerat, cõiunx negat fuisse, multò minus ista, q̃ simpliciter spõsa erat, cõiunx est appellãda.

Item ex concilio Aurelianensi.

Sororem uxoris polluens, neutram ualet habere.

CAN. XXVI.

Qui dormierit [e] cũ duabus sororibus, & una ex illis antea uxor fuerat, neutrã ex ipsis habeat: nec ipsi adultero, unquã in cõiugio [f] copuletur, id est, nec propriæ uxori sibi licet reddere debitum, quam sibi reddidit illicitam sororem eius cognoscendo, nec etiam post mortem uxoris, licet ei adulteræ uel alicui copulari in coniugium.

De sponsa uerò econtra legitur in cõcilio Tribuniensi. †

De eo, qui dormiuit cum sponsa fratris sui.

CAN. XXVII.

Quidam desponsauit vxorem, & dotauit [g] eã, & cũ ea coire non potuit, quã clanculo frater eius corrupit, & grauidam eã reddidit. decretum est, ut quamuis nupta esse non potuit legitimo uiro, desponsatam tamen fratri, frater habere non posit: sed mœchus [h] & mœcha fornicationis quidem uindictam sustineant, licita [i] uero coniugia eis non

in accusatione etiã clericorum inducuntur, argum. iij. quæ. ix. dignum.

[a] Probare. j. xxxiij. q. j. si quis accepit. contra. extra de despon. impub. continebatur. extra de clan. despon. si quis clam. extra de frigidis & malef. c. j. In his omnibus dicitur, quod probationi uiri standum est, & etiam sacramẽto uiri, vt in ca. continebatur. sed hoc intelligitur cum uir tacet, & probationes non habet. imo verior est solutio, quod hoc locum habet quoties mulier quæ virgo est, se incognitam vult probare per aspectũ corporis. hæc probatio præfertur omnibus etiam iuramento viri extra de probatio. proposuisti, ualidior enim est & melius res ingeritur animo oculata fide quam per aures. instit. de grad. cogna. §. hactenus. & §. consobrino, sed si fuisset mulier, potius crederetur uiro, & sic loquuntur iura contraria.

Mulier si dicat se ĩ cognitam & uir cõtrariũ, cuius probatio admittetur.

[b] Institutis. xxxiiij. distinctio. cap. vltimo.

[c] Negatur. Reuera nõ est diuortium proprio sumpto uocabulo, quia diuortiũ dicitur inter carnaliter commistos, repudiũ inter sponsos. ff. de uerb. sig. inter stuprum. §. diuortium.

Diuortiũ & repudiũ differunt.

[d] Vnde apparet. Totum est allegatio.

[e] Qui dormierit. Quidã dixerunt hoc ca. intelligendum secundũ decret. extra de diuort. si qua. & de sponsa. requisiuit. sed illæ decre. parum faciunt. H. uero, & Baz. dicunt potius esse standum euangelio. vnde intelligunt hoc ca. q exigere non potest, sed reddere tenetur. vnde sic intelligũt, sequentẽ literam, nõ liceat propriæ uxori reddere sibi debitum. i. ipse non potest petere debitum ab ea. & ita intelligũt prædictas decre. Nam peccata suos debẽt tenere authores. C. de pœn. sancimus. & est hodie expressũ extra de eo, qui cog. consan discretionem. & maxime cum affinitas spiritualis maior sit quam carnalis, vt xxx. q. iij. ita diligere. sed propter spiritualẽ superuenientẽ non separent. xxx q. j. adlimina. Ioan.

Affinitas spũalis ẽ maior carnali.

[f] In coniugio. j. xxxiij. qõ. vij. quædam. j. xxxiij q. ij. si quis contra. sed ibi neutra fuit uxor.

Quidam despõsauit.

[g] Dotauit. Id est, donationẽ propter nuptias dedit: nam secundum leges mulier dat dotẽ, & uir donationem. extra de dona. inter uirũ & vxorem. nuper.

Mulier dat dotẽ, & uir donationem facit.

[h] Sed mœchus. Si fuit sponsa de præsenti: quod magis videtur ex eo quod dicit non potuit ei cõmisceri: quia ad id sponsus iam deuenerat, vt tentaret, sed non potuit aliquo impedimento impeditus. Vel si fuit sponsa de futuro, cum qua non committitur mœchia, id est, adulterium. dic mœchus & mœcha id est, fornicarius & fornicaria, quia fornicatio mœchia dicitur, argu. xxxij. quæst. iiij. meretrices. & hoc est qđ sequitur, fornicationis. &c.

† ca. xij. Adulterium cum sponsa nõ committitur.

[i] Licita. Post mortem sponsi, si erat sponsa

ſponſa de præſenti. ecce minus puniuntur iſti, quàm adulteri in ſuperiori cap. ſed hoc non contingit propter coniugium, ut intelligit Gratia. ſed quia peccauerint minus ob publicæ honeſtatis iuſtitiam, quàm ſi eſſet iam cognita, & affinitas interueniſſet. Ioan.

g Conſentiens. Tunc enim non poſſet nubere, niſi timeretur incõtinentia eius : ut extra de eo qui cog. conſan. ex literis. in fi. xxxvj. q. ij. ſi autem. Ioan.

h Non fuerit. Ante uel poſt: non enim refert, quando dolus committatur. arg. j. q. j. c. eos. & ff. de calũ. l. j. §. qui autem.

negentur.

Item ex eodem.

Si quis ſponſam filij ſui oppreſſerit: ſimul cum ea, ſine ſpe coniugij maneat.

CAN. XXVIII.

SI quis ſponſam a filij ſui oppreſſerit, & poſtea filius eius eam duxerit, pater, b poſtmodum nõ habeat uxorem, nec mulier uirum. filius qui patris facinus ignorauerit, aliam accipiat.

Si illa quam uir ſororis ſuæ cognouerit, c *perpetuò copulari prohibetur. hic uerò, qui ſponſam fratris ſui corruperat, peracta pñia matrimonium cõtrahere permittit̃, apparet* d *hãc nõ fuiſſe cõiugem fratris eius. Item mulier cauſa fornicationis à uiro ſuo dimiſſa, aut ei reconciliabitur, aut eo uiuente inupta manebit. De ſponſa* e *uerò ecõtra inuenitur in primo libro capitularij, in quo ſic legitur.*

Si ſponſus raptam recipere noluerit, liceat ſibi alij nubere.

CAN. XXIX.

RAptor pœnitentia publica mulctetur: raptam uerò ſi ſponſus accipere noluerit, f & ipſa eidem crimini conſentiens g non fuerit, h licentia nubendi alij non negetur.

Item ex concilio Toletano.

De eodem.

CAN. XXX.

STatutũ eſt à ſacro cõuẽtu, ut ſi quis ſponſam alterius rapuerit, i publica pñia mulctet̃. & ſine ſpe cõiugij maneat. Et ſi ipſa eidẽ crimini cõſenties k nõ fuerit, licẽtia nubẽdi alij nõ neget̃. Quod ſi poſt hæc cõiũgere ſe præſumpſerint, l uterq; uſq; ad ſatisfactionem m anathematizet̃.

3 *Apparet ergo hãc nõ fuiſſe cõiugem, cui uiuente ſponſo alteri nubendi licentia nõ negatur. Quomodo ergo ſecũdum Ambroſiũ & reliquos patres ſponſi cõiuges appellant̃, & his oĩbus argumentis coniuges nõ eſſe probantur? Sed ſciendũ eſt* n *ꝙ coniugium deſponſatione initiat̃, cõmiſtione perficitur. unde inter ſpõſum & ſponſam cõiugium eſt, ſed initiatum, inter copulatos eſt coniugium ratum.*

Vnde Ambroſius. †

In deſponſatione coniugium initiatur.

CAN. XXXI.

CVm initiat̃ o cõiugiũ, cõiugij nomen adſciſcit̃, nõ cũ puella uiri admiſtione cognoſcit̃.

Ecce quòd in deſponſatione coniugium initiatur, non perficitur.

Itẽ Ambroſius in libro primo de patriarchis.

a SI qs ſponſam. Scilicet de futuro.

b Pater. Quare ergo frater permittit̃ uxorem habere in conſimili caſu: ut s̃. in cap. præcedenti? Reſpon. quia pater proximior eſt filio, quã frater. nam una perſona intelligitur eſſe cum eo. unde magis punitur. Ioan.

c Cognouerit. s̃. e. c. qui dormierit.

d Apparet. Allegando dicit.

e De ſponſa. De futuro. nam ſi ſit de præſenti, idem eſt quod incognita.

RAptor. CASVS. *Dicitur in hoc ca. qđ ſi aliquis rapuit ſponſam alterius, raptor debet puniri: & ſi ſponſus eam recipere noluerit, ipſa poterit alij nubere, ſi raptori in crimine non conſenſit. Idem eſt caſus ſequen. cap.*

f Noluerit. de facto ſupple, ſi intelligas de ſponſa de præſenti. nã de iure cõpellitur eã recipere, ſi ipſa non peccauit nec cõſenſit, ſed per uim eſt paſſa: argu. xxxij. q. v. c. re uera. ff. de adul. l. ſi uxor. §. ſi quis plane. niſi uelit ſponſus religionem intrare: ut extra de conuer. cõiug. ex publico. & ſecũdum hoc, quod dicitur in fin. quia illa poſsit nubere cum alio, intelligas poſt mortem uiri ſui. ſi autem ſponſa eſt de futuro, non eſt compellendus, 2 quia libera debẽt eſſe matrimonia: ut extra de ſponſ. requiſiuit. nam propter modicam cauſam poteſt dimitti uxor de futuro. extra de iureiuran. quemadmodum.

i STatutum eſt. Rapuerit. Id eſt, uiolenter corruperit. Si hoc intelligas de ſpõſa de præſenti, dic alij, ſcilicet ſponſo, qui eſt alius à raptore. & ſecundum hoc dicit nubendi, id eſt, carnaliter commiſcendi. ſi autem legas de ſponſa de futuro, dicas alij, ſcilicet à ſponſo & raptore. nam cum raptore non debet contrahere in odium rapinæ: ſi tamen contrahit, tenet matrimoniũ. argumen. extra de rapto. accedens. Ioannes.

k Conſentiens. j̃. xxxvj. q. ij. ſi autẽ. contra. ſed hoc de rigore iuris. Ioan. de Fant.

l Præſumpſerint. infra xxxiiij. q. ij. c. non ſatis. xxxvj. q. ij. tria. cõtra. ſed ibi de rapta nondum alteri deſponſata, hic uero de rapta alteri deſponſata.

m Vſq; ad ſatisfactionem. Id eſt, donec pęnitentiam agant de rapina. Io.

Apparet. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua probat Gratianus per duodecim ca. quod ſponſa de præſenti dicitur uxor, nõ de præſenti, ſed ſpe futurorum: ſcilicet quia non eſt ibi ſignificatio, quę eſt inter Chriſtum & Eccleſiam. unde qui ducit talem, non eſt bigamus. Ioan. de Fant.

n Sed ſciendũ eſt. Ponit diſtinctionẽ ſuam de matrimonio initiato, & eam probat per ca. quæ ſane intellecta aliud ſonant.

o CVm initiatur. Quo ad ſignificationẽ. nã quo ad eſſentiã ſtatim plenũ eſt & pfectũ: qa ſimplex eſt, ſicut & omne ſacramẽtũ. Io. 3

Pater proximior ẽ filio quã frater.

9 De hoc 35. q. 3. §. hac authoritate. in prin.

2 Hoc nota. 32. q. 2. in ſũma

Matrimoniũ raptoris & raptę tenet.

† cap. vj. lib. de inſtitu. uirginis.

3 De hoc etiã leg. & no. s̃. e. cum initiatur.

Cõiunctorum commiſtio matrimonium perficit.

CAN. XXXII.

IN omni matrimonio cõiunctio intelligitur ſpiritualis, quam confirmat, & pficit coniunctorũ cõmiſtio corporalis.

Item Hieronymus ſuper Abdiã prophetã. †

Matrimonium ſponſali coniunctione initiatur, commiſtione perficitur.

CAN. XXXIII.

QVapropter in filiabus ueſtris fornicabuntur, & ſponſæ ueſtræ adulteræ erunt. Notandũ eſt, quòd in filiabus dicit fornicationem futuram, & in coniugibus adulteria, quæ ſponſali coniunctione initiantur, & commiſtione corporum perficiuntur. a

Item Ambroſius ad Paternum. †

Cum deſponſata fuerit tradita, & in uſum deducta, ritè coniunx appellatur.

CAN. XXXIIII.

SI quis deſponſata ſibi & tradita b utatur, ritè coniugium uocatur. Quare autẽ poſt nuptialia pacta non ſtatim tradantur ſponſæ, Auguſtinus in lib. iiij. confeſsionum, oſtendit dicens.

Quare ſponſæ poſt pactum non ſtatim tradantur.

CAN. XXXV.

INſtitutũ eſt, ut ſpõſæ iã pactæ non ſtatim c tradantẽ, ne uilẽ d habeat maritus datã, quã ſuſpirauerit † ſpõſus dilatam.

Iuxta hanc diſtinctionem e intelligẽda eſt illa authoritas Auguſtini: Non dubium eſt illã mulierem non pertinere f ad matrimonium, cũ qua docẽt non fuiſſe cõmiſtio ſexus. Ad matrimonium perfectum ſubintelligendum eſt tale uidelicet, quod habeat in ſe Chriſti & eccleſiæ ſacramentũ. Ita & illud Leonis papę intelligendũ eſt. Sed obÿcitur illud Auguſtini, inter Mariã & Ioſeph fuit perfectum coniugiũ. Sed perfectum intelligitur nõ ex officio, ſed ex ÿs, quæ comitantur officium coniugÿ: ex fide uidelicet, prole, & ſacramẽto, quæ oĩa inter Chriſti parentes fuiſſe authoritate Auguſtini probantur. Cũcta ergo, quæ de non ſeparando coniugio inducta ſunt, de perfecto intelligantur, quod ſponſali coniunctione eſt initiatũ, & officio corporalis commiſtionis eſt cõſumatũ. Illa uerò, in quibus ſeparabile coniugiũ oſtenditur, ſimiliter de initiato intelliguntur, quod nõdũ officio ſui perfectũ eſt. Põt & aliter diſtingui. Sponſæ g appellant cõiuges, cõſuetudine ſcripturę ſpe futurorũ, nõ effectu h p̃ſentiũ. Vñ Ambroſius cũ dixiſſet, cũ initiat coniugiũ non addidit, tunc res uel effectus, ſed tũc nomẽ cõiugÿ adſciſcit, oñdens tales cõiugÿ nomẽ hr̃e, non rẽ, uel effectũ. Itẽ Augſt. cũ de parentibus i dñi loqueret, ait: Cõiuges fuerũt mẽte, & non carne, ſicut & parẽtes. k Ex quo dat intelligi ꝙ ſicut Ioſeph pater dñi dictus eſt, nõ effectu genituræ, ſed officio & cura prouidendi, ſic & coniunx mater eius appellatur non coniugÿ effectu, ſed

a QVapropter. Perficiunt. non quo ad ſui eſſentiam, ſed quo ad ſignificationẽ. Non tamen ſequitur, qđ ante non fuerit perfectum, quia perfectũ amplius poteſt perfici. argum. xj. quæſt. iij. c. anteceſſor. Perficitur autẽ matrimonium per coitum, quo ad ſui ſignificationem: qa tunc utrãque habet ſignificationem, ſcilicet coniunctionẽ animæ fidelis ad Deum, & Chriſti, ad Eccleſiam. extra de bigam. c. debitum. Sed quare ſeparatur matrimoniũ cauſa religionis, poſt coniunctionem animæ fidelis ad Deum, & non poſt coniunctionẽ Chriſti ad Eccleſiã? Ratio eſt, quia anima ſeparatur à deo per peccatum: unde nõ eſt mirum, quod poſt talem coniunctionem matrimonium ſeparatur. ſed illa coniunctio Chriſti ad Eccleſiam deſignatur per unionem qua unita eſt diuinitas carni humanæ in utero uirginali. unde quia humana caro nunquã à deitate ſeparata eſt, ideo poſt talem coniunctionem matrimonium nunquã diſſoluitur. Vel poteſt dici, quod facilius eſt, quod una anima ſeparetur à Deo, quam tota Eccleſia. imo impoſſibile eſt, quod tota eccleſia ſeparetur à Deo, quia Eccleſia nõ poteſt nulla eſſe. xxiiij. q. j. c. pudenda. & xxj. diſtin. c. j. Io.

Matrimonium per quid perficitur.

† Ad ca. iiij. Oſeę.

† Epiſtola lxvj.

b SI quis. Tradita. ergo ſi nõ ſit tradita ſibi & traducta, & ea utatur, uim facit: ut C. de rapt. uirg. l. una. ſed l. illa non tenet. ut infra ead. lex. extra de rapt. cum cauſam. Ioannes de Fantu.

† Alias, non ſuſpirauit.

c INſtitutum eſt. Nõ ſtatim. qa niſi intra duos menſes † extra de conuer. coniug. ex publico. Similiter fideiuſſor non debet ſtatim uenire cum ſacco paratus. ff. de ſolu. quod dicimus 50. diſtin. quamuis.

† Vide quod leg. & no. ſ. e. coniuges.

d Ne uilem. Nam gratior eſt fructus, quem ſpes productior edit. Et not. quod propter cauẽdam utilitatẽ multa omittuntur. xvj. q. j. c. præcipimus. ff. de offic. præſid. l. ob ſeruandum. xlv. diſ. de Iudęis. 50. diſt. §. poteſt.

Fructus diu expectatus gratiſsimus eſt.

e Hanc diſtinctionem. de initiato & conſummato.

f Non pertinere. Ex his uerbis Gratia. bonus intellectus haberi poteſt, ſed quod ipſe malum habuit. patet ex illo loco, cuncta ergo.

g Sponſæ. Nec hæc ſolutio multum ualet, quia eadẽ rõne dici põt, quod committat adulterium ſpe futurorũ, nõ re præſentium, qui cũ ſponſa alicuius fornicatur. quod ridiculum eſt dicere.

h Effectu. Id eſt propter fidele coniugium: ut ſ. ea. c. cõiunx.

i De parentibus. Ioſeph enim putatiuꝰ pater dñi dictus eſt.

k Sicut & parentes. quo ad Ioſeph. Nam Maria carne fuit eius parẽs. unde expone parentes, id eſt, parens. plurale pro ſingulari. ij. q. j. c. in primis

Ioſeph fuit pater putatiuus domini.

Quia

subministratione necessariorũ, et indiuiduæ mẽtis affectu. Hinc Angelus ait: Noli timere accipere Mariam coniugem tuã. Coniugẽ nominauit: quia futura [a] erat uxor Hic & Beda super Leuiticũ, Si qs spõsam alterius uiolauerit, etc. spõsam uxorẽ dixit, nõ quæ tũc esset, sed quæ futura erat uxor. Hinc ẽt Hieronymus super Matthæũ in Euangelio, cùm esset desponsata.

Consuetudine scripturæ, sponsæ coniuges, & sponsi uiri appellantur.

CAN. XXXVI.

GEnuit [b] Ioseph virum Mariæ. Cùm virum audieris, tibi non subeat suspicio nuptiarum, [c] sed recordare cõsuetudinis scripturarum quòd sponsi Viri, & sponsæ vocentur vxores. & infrà. Non ab alio inuenta est, nisi à Ioseph, qui penè licentia maritali futuræ vxoris omnia nouerat. & infrà. Ioseph fili Dauid, &c. Iam vt suprà diximus, sponsas uxores appellari cõstat, quod plenius liber aduersus Heluidium [d] docet.

Item super Genesim libro quarto. †

De eodem.

CAN. XXXVII.

EGressus itaq; Loth locutus est ad generos suos, & qui accepturi erant filias suas. In sequentibus filiæ Loth virgines fuisse dicuntur. Et ipse ad Sodomitas dixit, Ecce [e] duæ filiæ meæ, quæ non cognouerunt uirum, &c. Nunc autem dicitur habuisse generos. Sed quidam arbitrantur eas, quæ viros habuerunt, in Sodomis perijsse, & quæ uirgines erant, cum patre exisse: sed Hebraica veritas habet, Egressus Loth locutus est ad sponsos [f] suos. Quod quidem magis uerum esse videtur, ex hoc quod sequitur: Qui accepturi erant filias suas. Vnde datur intelligi, ꝙ scriptura sponsos generos uocat. †

Item Ioan. os aureum in eodem Euangelio. †

Maria coniunx dicitur, more scripturæ, cùm simpliciter sponsa esset.

CAN. XXXVIII.

PRiusquam [g] conuenirent. Non dixit, priusquàm in sponsi adduceretur domum. Hunc enim morem seruabat [h] antiquitas, vt sponsæ in sponsorum domibus haberentur. [i] Vt autem generi Loth apud socerum leguntur habitare cum sponsis nondum sibi copulatis lege coniugij, sic & Maria [k] habitabat cum sponso. & infrà. Neque enim eam voluit de domo, expellere, sed dimittere. [l] & infrà. Noli timere accipere Mariam cõiugem tuam. Quo sermone, sponsam similiter indicauit, sicut etiam eos qui adhuc spõsi sunt, generos appellare scriptura cõsueuit. Quid. n. est accipere, nisi domi ꝓfectò retinere? [m] Iã enim illã mẽte dimiserat. [n] & infrà. Sicut enim postea illam commendauit Christus ipsi discipulo, sic & nunc Angelus copulat [o] sponso non in fœdus solenne coniugij, sed in cõsortium communis habitaculi.

Idem in eodem, Homilia ij. †

Dominus non commendasset matrem discipulo, si eam Ioseph cognouisset.

---

[a] Quia futura. Ex hoc loco habuit tam Gandulphus, quàm Gratianus [1] causã sui erroris, dicentes uerũ coniugiũ non fuisse inter Mariam & Ioseph: quod tamen falsum est, ut s̃. ea. coniunx. Et est hic arg. aliquem sumere appellationẽ ab eo quod futurum erit, vt xxiij. q. j. ca. paratus.

[1] Scilicet s̃. e. §. ĩ secunda solutione. Matt. 1. c Matrimoniũ uerũ fuit inter Mariã & Ioseph.

[b] GEnuit. In prima parte cõmentatur Hieronymus super illa authoritate, Genuit Ioseph. In secunda commẽtatur super illa, Inuenta est, &c. In tertia cõmentatur super illa, Ioseph fili Dauid, &c.

[b] Genuit Ioseph. Verba sunt euangelistæ.

[c] Nuptiarum. i. carnalis commistionis, quia carnalem copulam eius non cognouit.

[d] Heluidium. Hæreticum, qui dicebat beatam virginem alios filios genuisse: eo quod Euãgelium dicat, Peperit [2] filium suum primogenitum. & Ioseph de alia muliercula plures filios habuisse. vt sic Christi parentes infamaret.

Maria vnicum genuit.

[2] Sic dictus, quia ante eum nullus est natus ex ea. & dicitur unigenitus, q̃a post eum nullus ex ea nat⁹ ẽ secundũ Hugo. de hoc legit. & not. extra de verbo. sig. ca. Ioseph. Archidia.

[e] EGressus itaque. Ecce. s̃. xiiij. distin. c. j.

Gen. 19. c

[f] Ad sponsos. Tamẽ appellatione generi, sponsus continetur. ut iij. quæ. iij. §. itẽ lege Iulia. uer. item ne liberto.

[g] PRiusquam. Hic prius nõ notat ordinem: arg. extra de uerb. sig. quod dicitur. argu. xix. q. vl. §. nunc autem. Vnde nõ sequitur quod postea conuenerint. Et etiam concor. huic argu. lex. nam dicit ꝙ si seruus non fuerit euictus, priusquam moreretur, uel mortuus esset, nec inde sequitur quod post euincatur, quia hoc esset ĩmpossibile. ff. de euict. si seruus.

† Tomo. 3. quæsti. super Genesim. ca. ix.

Prius quã doq; non notat ordinem.

[h] Seruabat. Non tamen ubicunque. imo alicubi contrariũ obtinebat, prout statim subditur de generis Loth.

[i] Haberentur. ff. de rit. nupt. l. mulierẽ. vnde nisi post puberes annos sponsa inueniatur in domo sponsi, non præsumitur uxor, vt ff. de ritu nuptiarum. l. iiij. Item licet post puberes annos sponsa inueniatur in domo sponsi. tamen nisi constet de sponsalibus, hoc ipso quod secum reperitur, non præsumitur matrimonium, vt ff. de spõsa. quæsitum. & extra de restitut. spol. ex parte.

† Cõcor. tex. ĩ l. lege Iulia. & ibi glo. & doctor. ff. de test.

† Homil. iiij. ad c. j. Matthæi.

[k] Sic & Maria. similitudo est per cõtrarium, vel in eo quod & isti & illi cohabitabant sponsis sine carnali commistione.

[l] Sed dimittere. Id est, ad eam non accedere.

[m] Retinere. Ergo & accipere est retinere, arg. xj. quæst. ij. si qua de rebus.

[n] Dimiserat. Quia suspicatus de ea fuerat adulterium. ij. q. j. si peccauerit.

[o] Copulat. i. reconciliat, non desponsat. sed quod dicit copulat, iam mente dimiserat eam, & quasi separati erant, quo ad mentem: Ioseph tamen prius ei fuit coniunctus per consensum matrimonialem, & consensit in carnalem copulam. s̃. eadem. §. primo.

Matt. 1. 6

Si enim

† Homil. v. ad ca. j. Matthæi.

^a^ SI enim. Vxoris. Argum. quod viuente Ioſeph, ſeparata eſt virgo ab eo: arg. ſ. eadem. §. ecce. & hoc contra Petrum Manducatorem, qui dixit quod Ioſeph mortuus erat tempore dominicæ paſsionis, Hic enim exprimitur cauſa, quare dominus ſeparauit eam à Ioſeph.

Ioſeph tẽpore paſſionis viuebat & à virgine ſeparat⁹ fuerat.

b INuenta eſt. Dico coniugẽ. in perſona angeli, quaſi loquitur hoc Origines.

Scilicet ĩ hiſtoria euãgelica ubi tractat de nuptijs factis ĩ chana Galileæ.

c Vt legis. Quia ſecundum legem quæ iam ſponſa erat, lapidabatur ob fornicationem. xxxiiij. q. ij. non ſatis. ſed quæ nondum erat ſponſa alicuius, & fornicabatur, nõ puniebatur morte. niſi poſtea copularetur alicui tanquam uirgo: & ita lapidaretur beata uirgo, qa cum iam ſponſum haberet, grauida apparebat, & ita conſtabat, vel ante, vel poſt deſponſationẽ, eam fornicatam pręſumptiue, & ideo fuit deſponſata. Sed ſecũdum legem Romanam ſecus eſt. nam ſi quæ fuerit fornicata antequam ſit ſponſa. non poteſt accuſari de adulterio. Si vero poſtquam fuerit ſponſa poteſt. ff. de adulterijs. ſi vxor. §. ſi quis vero. Tamen dicũt quidam, quod etiam ſimplex fornicatio morte puniebatur in Aaronitis. lvj. diſtin. dominus. quia maior mundicia exigebatur in eis: quia de eis author mundi, id eſt, Chriſtus erat naſciturus. Et nota quòd hic occultatur aliquid propter malitiam eius, cui ſit occultatio, quandoque occultatur aliquid propter rei excellentiam. xliij. diſtin. in mandatis. quandoq; ideo, quia auditores capaces non ſunt. viij. qõ.j. oportet. & ibi multa habeo vobis dicere, quæ non poteſtis portare modo.

Sponſa fornicata an erat olim lapidanda.

† Homil. j. euãgel.

† Homil. xxvj. euãgeliorũ.

Ioan. 20. f

Occulta re licet ex cauſa.

d SIc quippe. Ex his omnibus,

CAN. XXXIX.

SI enim cognouiſſet eã, & loco habuiſſet uxoris, ^a^ quomodo illã dominus, quaſi abſq; ſolatio, & nihil penitus habẽtem, diſcipulo commendaſſet, iubens illi ut eam reciperet in ſuam?

Itẽ Origenes in eodẽ: †

Maria uxor Ioſeph appellatur, quia ſic ab eo putabatur futura. CAN. XL.

INuenta eſt habens in utero. A beato Ioſeph, qui licet eã non contingeret, futuræ tñ (ut putabat̃) uxoris oĩa nouerat. & infrà. Si tibi uxor nominatur, & ſi in deſponſatione uxor tibi eſſe dr̃, nõ tamẽ tibi uxor eſt, ſed Dei unigeniti mater eſt æterna. & infrà. Dico cõiugẽ ^b^ propterea, ut Diabolo uirginitatem eius occultem: ut legis ^c^ inſtituta non deſtruam. In ſequentibus demonſtrabo, ꝙ nec iſta tua coniunx ſecundũ conſuetudinem coniugij habeatur, nec iſte qui etiam generatur, tuus filius eſſe credatur.

Item Grego. in expoſitione Euangelij, Cum ſero eſſet dies illa. †

Ad nuptias Mariæ, Ioſeph non peruenit. CAN. XLI.

SIc quippe diſcipulũ poſt reſurrectionem ſuã dubitare permiſit, tamẽ nec in dubitatione deſeruit, ſicut ante natiuitatem ſuam habere Mariam ſpõſam uoluit, qui tamen ad eius nuptias non peruenit. Nam ita factus eſt diſcipulus dubitans & palpans, teſtis ueræ reſurrectionis, ſicut ſponſus fuerat, & matris cuſtos integerimæ uirginitatis.

Ex his ^d^ oĩbus authoritatibus apparet, ſpõſas cõiuges appellari ſpe futurorũ, nõ re ꝓſentiũ. Quomodo ergo cõiuges à prima fide deſpõſationis appellant̃, ſi iſta ꝗ aſſerit̃ ſpõſa, cõiunx eſſe negat̃? Sed à prima fide deſpõſatiõis coniũx dr̃ appellari, nõ ꝙ in ipſa deſponſatione fiat cõiunx, ſed qa ex fide quã ex deſpõſatione ſibi inuicẽ debẽt poſtea efficiunt̃ cõiuges: ſicut per fidẽ dicũtur ^e^ remitti peccata nõ qd̃ ante baptiſma ꝑ fidẽ remittant̃, ſed quia fides eſt cã, quare in baptiſmate à peccatis emundamur. Illud autem Ioãnis Chriſoſtomi, Matrimoniũ nõ facit coitus ſed uolũtas. Itẽ Ambroſij, Nõ defloratio uirginitatis, ſed pactio cõniugalis, matrimoniũ facit: ita intelligẽdũ ẽ, coitus ſine uolũtate cõtrahẽdi matrimoniũ et defloratio uirgĩitatis, ſine pactiõe cõiugali matrimoniũ nõ facit, ſed ꝑcedẽs uoluntas contrahẽdi matrimoniũ: et cõiugalis pactio facit, ut mulier in defloratiõe ſuæ uirginitatis uel ĩ coitu, d cat̃ nubere uiro uel nuptias celebrare. Itẽ Syrici⁹ ^f^ Papa.

CASVS. *Concludit Gratianus ex præmiſſis, quod nuncupatur ſponſa & coniunx non re præſentiũ, ſed ſpe futurorum. & ſuam concluſionem tribus ſimilitudinibus approbat, reſpondendo quibuſdam capitulis ſuperius allegatis. Prima ſimilitudo incipit ibi, Sed à prima. Secunda ibi, Sed talis. Tertia ibi, Si qui merito. Et dicit Hug. quod Gratianus fere per totam hanc quæſtionẽ male dicit, & per unum falſum uult probare aliud falſum. Tu autẽ dicas, quod matrimonium eſt cum ſponſa de præſenti, ſed non conſummatum.*

d Ex his. fere per totum iſtum §. male dicit Gratianus, imo per totam hanc quæſtionem. Ioannes.

e Sicut per fidem dicuntur. Hic per unum falſum uult aliud probare, nam quod adulto non dimittantur peccata per fidem ante baptiſmum, nemo catholicus dicit, hoc etiam Auguſtinus expreſſe negat de conſecratione diſtinctio. quarta, non dubito. & capitulo, baptiſmi. Verum eſt quod nõ dimittuntur omnino ante baptiſmum quo ad omnem pœnam, quia non quo ad temporalem, quod fit per baptiſmum. de conſecratione diſtinctione quarta. ſine pœnitentia. niſi ſumma eſſet contritio, vt in latrone. de conſecratione diſtinctio. quarta capitulo, baptiſmi uicem.

Peccata adulti an dimittanť per fidem ante baptiſmum.

f Syricius. Infra eadem quæſtione. de coniugali. & ita ſoluit, quod non obiecerat, & ſic eſt tota præcurrens.

Diſce-

CAN. XLII.

DIscesſionem sponsæ à sponso uocat coniugalem separationẽ. Sed talis diſceſsio, dicitur uiolatio coniugij non iam exiſtentis, sed futuri, ut ex ipſa desponſatione ſperabatur. ſic & Diabolus dicitur cecidiſſe à beatitudine [a] non ſolùm quam tunc habebat, ſed etiam ad quàm habẽdam creatus erat. Sic qui merito ſuæ uitæ uel ſcientiæ in ſacerdotem uel epiſcopum eligitur, ſi interim electionem ſuam caſſari meruerit, dicitur amittere ſacerdotalem [b] uel epiſcopalem unctionem, non quam iam acceperat, [c] ſed ad quam accipiendam electus erat.

Non ergo illa authoritate, ſponſa coniunx põt probari. Sed concedatur quòd ſponſa nõ ſit cõiunx tamẽ quæritur utrũ [d] liceat ei renuntiare priori conditioni?

Hoc autẽ prohibetur authoritate Anchiritani concilij, in quo † ſtatutum ſic legitur.

Puellæ deſponſatæ prioribus reddendæ ſunt, ſi eis raptæ fuerint.

CAN. XLIII.

DEſpõſatas puellas, & poſt ab alijs raptas, placuit erui, [e] & reddi eis quibus antè fuerant deſponſatæ, [f] etiã ſi eis à raptoribus uis illata conſtiterit.

Item Ioannes Chryſoſtomus Roſtanno archiepiſcopo.

Cõmunione priuetur ſpõſa, niſi raptorem deſerere, & ad ſponſum ſuum redire uoluerit.

CAN. XLIIII.

ATho præſentium lator, dum in noſtro ſeruitio fideliter excubaret, quẽdam uirum fœminam ſibi deſponſatam cõqueritur rapuiſſe, & ideo fraternitas tua noſtra authoritate ſuffulta, ſuffraganeos ſuos epiſcopos præſentialiter conuocet, & ſic unanimi ſententia, ſi ſponſam huic raptor non reddiderit, tam idem quã rapta, ſi ad priſtinum ſuũ ſponſum remeare [g] noluerit, omni communione priuentur.

4 *Sed aliud eſt, priori cõditioni renuntiare, & de nuptijs cum alio agere, aliud eſt rapi, hoc eſt illicitè conſtuprari.*

Vnde Iſidorus etymologiarum li. v. c. xxiij. ait:

Quid ſit raptus.

CAN. XLV.

RAptus [h] eſt illicitus coitus, à corrũpendo dictus. Vnde qui raptu potitur, ſtupro fruitur.

[a] DIſceſsionem. A beatitudine. Habuit quidem beatitudinẽ, ſed nõ remanẽtẽ uel cõfirmatã: unde dr̃ nõ habuiſſe charitatẽ in cælo. xvj. qõ. ij. uiſis. de pœn. diſt. ij. principium. xix. diſt. propter totius.

[b] Sacerdotalem. Sed hoc non niſi poſt confirmationem, ut extra de accu. ſuper his. Io.

[c] Acceperat. Amittit ergo quis, quod non habet, ut C. de admini. tuto pupillorum. [B] argum. contra. ff. de regul. iur. non uidetur. nõ uidetur re excluſus, qui rem non habuit.

B Ad idẽ 33. di. quorũdam in fin. vbi de hoc. & 5. qõ. 6. quia iuſta. ubi de hoc.

[d] Quæritur utrum. huius quæſtionis nulla eſt uis, determinatur enim per id quod eſt extra de ſpon. duo. duobus modis. & cap. licet præter ſolitum. Sed in hoc diſſentiunt doctores, an ſponſa de futuro cogatur ſtare cum ſponſo ſuo, quod uidetur, ut extra de ſponſ. ex literis & de conuer. coniuga. ſane. Item quia pro quolibet mortali peccato poſſumus cogi ad pœnitentiam. xxij. qõ. j. c. ulti. [B] Sed contra. extra de ſpon. requiſiuit. & s̃. e. quæſt. j. de uiduis. Dicũt quidam quod cogi debet à principio, ſi tamen perſeuerauerit contumax, non eſt amplius cogenda. Tu dicas, ſemper eſſe cogendam, niſi euidentiſsima ſubſit cauſa. Sunt tamen caſus vij. in quibus ſponſa de futuro, licite poteſt recedere à ſponſo. vnus ſi alter uult intrare religionem, & illud etiam tenet in ſponſa de præſenti. extra de conuer. coniuga. ex publico. Secundus caſus, ſi alter recedit ad remotam regionem, nec põt inueniri. extra de ſpon. de illis. Tertius caſus, ſi alter incurrit lepram, uel aliquam deformitatem corporis. extra de coniug. leproſ. literas. extra de iureiu. quemadmodũ. Quartus, ſi ſuperuenit affinitas. uel ſi fornicetur ſpontanee uel coactus. extra de iureiur. quemadmodum. s̃. ead. quidam deſponſauit. Quintus, ſecundum quoſdam eſt, ſi mutuo ſe abſoluerint. extra de ſponſa. præterea. Sextus, ſi contraxit cum alio per uerba de præſenti, extra de ſponſa. duorum. ca. j. & ij. ſed in hoc caſu eſt peccatum. Septimus, ſi id quod minor fecit, non uult ſeruare in adulta ætate, ut extra de deſpon. impuber. de illis. Hi caſus & aliqui alij, poſſunt his uerſibus haberi: Lepra ſuperueniẽs, furor, ordo, ſanguis, & abſẽs: Læſaq; uirginitas, mẽbri dãnum minor ætas, Ac hæreſis lapſus, fideique remiſsio, prorſus Sponſos diſſociant. & uota futura retractant.

Sponſa vtrum cogatur ſtare cũ ſponſo.

B Arg. ad hoc 33. q. 2. quicunque. dic vt ibi not. de hoc legit. & no. 6. q. j. illi qui.

Sponſalia ſoluuntur multis caſibus.

† cap. xj.

[e] DEſponſatas. Erui. i. auferri à raptore.

[f] Deſpõſatæ. j̃. xxxiiij. quæſtio. ij. non ſatis. cõtra ubi p̃cipit non reddi priori viro, ſed ibi cõſentit raptori, & hic loquitur de ſpõſa de p̃ſenti. Item cõtra. C. de ſpõ. l. j. ibi dr̃, qđ vni deſpõſata poteſt alij nubere. ſed illud eſt abrogatum.

ATho. CASVS. *Quidã nomine Atho, cõqueſtus eſt Papæ mulierẽ ſibi deſpõſatã raptã fuiſſe: quare Papa reſcribit Roſtãno archiepiſcopo, ut cõpellat raptorẽ eã ſibi reſtituere: alio qui conuocatis ſuis ſuffraganeis excõmunicet eũ, & ipſam raptam ſi ad ſuum ſponſum noluerit remeare.*

Quæ autem ſequuntur, plana ſunt uſq; ad capitulũ, de coniugali, in fine cap. ſcilicet deſpõſatas. hæc autem, de qua agitur in themate.

[g] Remeare. Si intelligas hoc de ſponſa de præſenti, planum eſt: ſi de ſponſa de futuro, dic vt in ſumma.

Sed aliud. Hæc eſt quarta pars quæſtio. in qua quæritur quid iuris ſit de raptis, & quis dicatur raptor, uel rapta uel raptus. Io. de Fant.

[h] RAptus. Hoc capitu. inducit Gratianus, ut probet illicitum eſſe coitum in rapta. vnde per conſequens vult probare, quod debeat a ſecundo ſepa-

do separari si eā raperet, cum illicite ei adiungatur, ita tamē, quod ille qui secūdo rapuerit, nō tractasset primo de sponsalibus. & adhoc inducit capitulum sequens.

a Lex illa. Sed vbi sit lex illa, ignoro, forte in Codice Theodosiano, potius contrariū inuenio, vt C. de rapto. virgin. l. j. §. quibus. sed illud non tenetur, ut extra de raptori. cum causam.

Quod autem. Hæc est quinta pars quæstio. in qua dicitur, quod si per uerba de præsenti fuerit sponsa, & rapta, omnibus modis viro reddenda est. Io. de Fant.

b Constiterit. s. ca. desponsatas.

c Hæc autem. De qua agitur in themate.

De coniugali. Sed Authoritate.

CASVS. *Soluit Gratia. & male, dicens quod si sponsa uelata sit & benedicta cum sponso, & in domum ducta, debet reddi priori: alioquin non. Hoc autem facit G. respondendo quibusdam capit. contra hoc allegatis. Illud Grego. xxxiiij. q. i. requisisti.*

d Ducta. Hoc male soluit. nam huiusmodi solennitates non faciunt ad essentiam matrimonij. xxx. quæst. v. nostrates.

e Illud Gregorij. xxxiij. quæst. j. cap. j. & c.

f Quidam uir infidelis. Superiori causa quinq; notantur causæ quæ prohibent matrimonium non trahere, & contractum

Hæc autem nō ab alio rapta, sed alij desponsata monstratur. Raptam verò talem dici prohibet. Gelasius Papa ita dicēs.

Ibi raptus admittitur, ubi puella abducitur, de cuius antè nuptijs nihil actum probatur.

CAN. XLVI.

Lex illa [a] præteritorum principum ibi raptum dicit esse commissum, vbi puella, de cuius antè nuptijs nihil actum fuerat, videbatur abducta.

[5] Quod autem in fine capituli subiungitur, Etiam si eis à raptoribus vis illata constiterit, [b] ideo additum est, quia raptarum aliæ se rapiendas exponunt, aliæ violenter abducuntur. Quolibet ergo modo rapiantur, priori reddendæ sunt. Hæc autem [c] (ut suprà dictum est) non inter raptas, sed inter alias desponsatas connumeratur, & ideo non est huic auferenda, & priori reddenda. Sequuntur aliæ authoritates, quibus ista prohibetur nubere secundo, & iubetur redire ad priora vota.

Vnde Syricius Papa Hymerio episcopo Terraconensi ait.

Puellam alijs desponsatam alter accipere non ualet.

CAN. XLVII.

De coniugali uiolatione requisisti, si puellam alteri desponsatam, alter in matrimonium posset accipere? Tale ergo connubium anathematizamus, & modis omnibus ne fiat, prohibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegij instar est, si vlla transgressione uioletur.

Sed authoritate hac Syricij illa prohibetur ad secūda uota transire, quæ in propria domo est ducta, [d] & cum sponso suo est uelata & benedicta. Talium discessione uiolatur benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit. Verùm hanc necdum sponsus in suam duxerat, nec cum ea benedictionem acceperat. Non ergo hac authoritate huiusmodi copula prohibetur. Item illud Eusebij Papæ, Desponsatam puellam non licet parentibus alij uiro tradere. similiter & de huiusmodi desponsata intelligitur, quæ uidelicet cum sponso est uelata & benedicta.

Itē obijcitur illud Gregorij, [e] Quæ propter frigiditatem à uiro suo separata est, et alij nupta fuerit, si uir eius aliā cognouerit, illa est detrahenda secundo, et reddenda primo. Sed eodem modo soluitur, quia ista uidelicet cum illo benedictionem acceperat.

Augustinus de fide pactionis, & consensus.

Si quis alicui mulieri consensus fidem fecerit, non licet illi aliam ducere.

PALEA.

Duobus modis dicitur fides, pactionis, et consensus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, nō debet aliam ducere: si aliam duxerit, pœnitentiam agat de fide mentita, maneat tamen cum illa, quam duxit: non enim rescindi debet tātum sacramentum. Si autem fecerit fidem consensus, non licet aliam ducere: si autem duxerit, dimittet eam, et adhærebit primæ uxori. Est autem fides pactionis, quādo aliquis promittit fidem alicui quod eā ducet, si permiserit ei rem secum habere, uel etiā pro consensu. Fides autem consensus est: quādo etsi nō cōstringat manum, corde, tamen & ore consentit ducere, & mutuò se concedunt unus alij, & mutuo se suscipiunt.

CAVSA XXVIII.

Quidam uir infidelis [f] in coniugio positus, ad fidem cōuersus ē. Vxor uerò ei⁹, fidei odio christianæ ab eo discessit, ille

rum iubent dirimere: uerbi gratia uotum, ordo, religionis habitus, ligatio, & publicæ honestatis iustitia. in hac uero causa ponuntur, quæ impediunt matrimonium, uerbi gratia, dispar cultus, uel dissimilitudo fidei: ut inter fideles & infideles. & primo tractat an matrimoniũ sit inter infideles, & ostẽdit etiam quid iuris sit, si alter de duobus coniugibus infidelibus ad fidem [1] conuertatur.

Quod aũt. Hæc qõ diuidit ĩ quinque partes. in prima quarum probat multis authoritatibus, quod matrimonium non est inter infideles. Secunda ibi, Si quis. Tertia ibi, Iam nunc. Quarta ibi, Contra. Quinta ibi, Ex his. Ioã. de Fantu.

[a] Quod autem. Hic intitulat prima quæstio. an scilicet matrimonium sit inter infideles. & certum est qđ sic, licet non sit ratũ. j.ead. §.j. & ca.j. G. tñ ad utrãq; partẽ allegat, & bene soluit j.ea. §.ex his. sed quia in hac quæstione quædam cap. ponuntur pertinentia ad secundã quęstionem, quę est an altero remanẽte in infidelitate possit conuersus ad fidẽ alij se copulare, de ea uideamus. Notandum ergo, quod cũ unus coniugum ad fidem conuertitur, si remanens in infidelitate est Iudæus, nullo modo fidelis debet cohabitare cum eo, nisi uelit ad fidem conuerti: & si non uult conuerti, potest aliam ducere infra eadem cap. Iudæi. sed contrarium est hodie uerum: ut extra de diuortijs. cap. quanto. & capit. gaudemus, si autem est paganus, & nõ uult cohabitare, uel uult sed cũ blasphemia Christi, uel ut eam pertrahat ad mortale peccatum, fidelis potest cum alio contrahere. j. eadem, cap. si infidelis. & hos tres casus, in quibus licet ei contrahere cum secunda, habes extra de diuortijs. c. quanto. & cap. sequenti. Si autem uult infidelis cohabitare fideli, & in pace, in electione fidelis est, an uelit ei cohabitare, uel non: sed tunc cum altero non potest eo uiuente contrahere. j. ea. q. iam nunc. & ca. sic enim.

[1] Sub. altero remanẽte ĩ infidelitate, uel si alter de duobus cõiugibus fidelibus discedat à fide, altero remanẽte ĩ fide secundum Hu. uel aliter tractauit magister de duob⁹ impedimẽtis, scilicet uoto & de coniugijs & sponsalibus, modo intendit tractare de dispari cõiugio & bigamis, ut auté hæc &c. Ioan. de Fant.

Ro. 14. d

† Libr. j. de adulteri. cõiugi. ca. xviij.

Coniugũ infideliũ si alter cõuertat ad fidem, an possit cũ infideli habitare.

† Ad ca. viij. epistolæ. j. ad Corinth. Hesdrę ultimo. a

quandam fidelem in uxorem accepit, qua mortua clericus efficitur, tãdem uitæ & scientiæ merito in episcopum eligitur.

1 Hic primùm queritur. Q. an cõiugiũ sit inter infideles.

2 Secũdò, an liceat huic aliã ducere, prior uiuẽte?

3 Tertiò, an sit reputandus bigamus, qui ante baptismum habuit unã, & post baptismum alterã?

QVAESTIO I.

Vòd autẽ [a] inter infideles cõiugium nõ sit multis authoritatibus ꝓbatur. Ait enim Paulus: Omne, [b] quod nõ est ex fide, peccatum est. Cõiunctio autem infidelium nõ est ex fide: & ideo peccatum [c] est. Non est ergo cõiugium: quia nullũ coniugium peccatum est.

Itẽ August. † Nõ est uera [d] pudicitia hõis infidelis cũ coniuge sua.

Vbi aũt uera pudicitia esse non potest, ibi nec uerum coniugium est. Itẽ Ambrosius. † Iussit [e] Hesdras dimitti [f] uxores alienigenas, per quas ibãt ad Deos alienos. Nõ est enim putandũ matrimoniũ, quod extra [g] dei decretũ ẽ factũ: sed cũ cognoscit, est emẽdandũ. [h]

Itẽ August. Non est ratũ [i] cõiugiũ, quod sine Deo est. Ex his oĩbus authoritatibus probat con iugiũ nõ esse inter infideles. Sed ecõtra aliæ inueniuntur authoritates, quibus probaẽ cõiugiũ esse inter ĩfideles, quarũ prima est illud Euãgelij, qđ Christus ait: Erũt quinque [k] in una domo, duo [l] in tres, [m] et tres diuident in duos. [n] deinde cũ ꝑsonas illas enumeraret, uxorẽ in uirũ esse diuidendã dixit, & ecõuerso. Itẽ qui nõ odit [o] patrẽ, aut matrẽ, aut sororẽ, aut uxorẽ propter me, nõ est me dignus. uxorem infidelem non fidelem dixit odio habendam. Item omnis, qui reliquerit domũ, aut patrem, aut matrem, aut sororem, uel uxorẽ propter me, centuplũ [p] accipiet, &c. uxorem in hoc loco infidelem significat, quæ propter Christum dimittitur, dum potius ipsa quàm Christi fides deseritur.

Item Apostolus, Si quis frater uxorẽ habet infidelem, & hæc consenserit [q]

[b] Omne quod nõ est ex fide. id est, quod fit ex certa scientia contra fidem, est peccatum, de pœn. dist. iij. §. item illud.

[c] Peccatum. ut xxxvj. dist. deinde.

[d] Nõ est uera. i. ad ueritatem ducens.

Iussit Hesdras. Historia legitur in Hesdra, quod filij Israel tempore Babylonicæ captiuitatis, & post reuersionẽ de illa, duxerunt in matrimonium alienigenas contra præceptum domini: sed postea ad præceptũ & admonitionem Hesdræ dimiserunt eas.

[e] Iussit. Hoc capit. non facit ad propositũ, quia non erat inter eos matrimonium, nisi de solo facto. sed quod dñs permiserit esse fidelem cum uxore infideli, intelligitur cũ matrimonium præcesserat inter eos. Luc. 12. g

[f] Dimitti. à Iudæis.

[g] Extra. id est, contra. Luc. 14. f

[h] Emendandum. argu. ꝙ nõ currit præscriptio in matrimonio. quod uerũ est hodie: ut extra de consan. & affini. non debet.

[i] Ratum. id est, inseparabile.

[k] Quinque, id est, pater, mater, filius, filia, nurus, uel gener. Mat. 19. b

[l] Duo. id est, duo separabuntur à tribus, qui conuertuntur ad fidem.

[m] In tres. Id est, contra tres. cõtrarij enim sunt, quando conuertuntur ad fidem.

[n] In duos. i. tres cõuertũtur ad fidem, & separabunt à duobus. 1. Cor. 7. e

[o] Qui non odit. Id est. qui non postponit amorem patris amori Dei.

[p] Centuplum. nõ dicit centũ uxores, sed id quod excedit centuplum, scilicet uitam æternam accipiet.

[q] Consenserit. Si uero nollet habitare cum eo posset eam dimittere, & aliam ducere uiuente illa. j. ea. quæst. ij. si infidelis.

Non

Iudæi fallacius fallunt animas q̃ pagani.

a Non dimittat. infra ead. c. iudæi. contra. Sed hic de Gentili: ibi de Iudæo, circa quem specialiter illud obseruatur. habent enim Iudæi legem & prophetas, quibus muniti & parati sunt animas simplicium fallere. xj. quæstione tertia. ad mensam. sed Gentiles hoc non habent. hodie tamen hoc idem uidetur de utrisque. extra de diuort. capitu. quanto.

Ad tit. 2.

b Sanctificatus. frequenter enim unus sanctificat per alterum. infra ea. c. iam nunc. Et est argument. ad ea quæ frequentius accidũt iura adaptari. ff. de de legi. nam ad ea. iij. q. accusatores uel testes. & xxv. distinct. de Syracusanæ.

c De Theodora. uxore Sisinnij: quia ambo erant infideles: sed postea illa conuersa est ad fidem, & per eam postea uir conuersus est.

Epistola. xxvj.

d Nunquid. hoc capitulum est de uerbo ad uerbum xxvj. distinction. deinde. & ibi exponitur Ioan. de Fantu.

e Si quis gentilis. Dimiserit. propter fornicationem quam fecit.

Coniuges infideles si efficiantur Christiani, utrum teneãtur se mutuo recipere.

f Post baptismum. Si dicas alterius tãtum, planum est: quia fidelis non cõpellitur in aliquo casu infidelem eam habere, sed non contrahere cum alia, nisi in tribus casibus. extra de diuortijs, gaudemus. Sed si uterq; factus fuerit fidelis dicit H. q̃d quocũque modo eam dimiserit, siue quia dedit libellum repudij siue alio modo, semper compellitur eam recipere

Mat. 19. e Gen. 2.

habitare cum illo, non dimittat a illam. & si qua mulier habet maritũ infidelẽ, & hic consenserit habitare cum illa, non dimittat uirum suum. Sanctificatus b est enim uir infidelis p̃ mulierẽ fidelẽ, & sanctificata est mulier infidelis per uirum infidelem.

Item ad Titum. Hortare adolescentulas, ut diligant uiros suos, hoc tam de fidelibus quàm de infidelibus intelligẽdum est. Infidelibus nanque uiris, fideles mulieres ꝓpẽsius propter Deũ debẽt obsequi, ut sic uiros suos Chr̃o lucrari ualeãt. Sic in paßione beati Clementis de Theodora c & Sisinnio legitur mirabiliter contigisse.

Item Innocentius papa Rufo & Eusebio episcopis Macedonibus. †

Bigami reputantur, qui ante baptismum habuerunt unam, & post baptismum alteram.

CAN. I.

Nunquid d non erunt admittendi in hæreditatis consortium, qui ex ea suscepti sunt, quæ ante baptismum fuit uxor? erũtq; appellandi naturales: quia nõ est matrimonium legitimũ (ut nobis uidetur) nisi illud quod post baptismum assumitur. Ipse dominus cũ interrogaretur à Iudæis, si liceret dimittere uxorẽ suã, atq; exponeret fieri nõ debere, addidit: Quos Deus coniunxit, homo non separet. ac ne de his putetur esse locutus, qui post baptismum uxores sortiũtur, hoc & à Iudęis interrogatum esse, & Iudæis esse respõsum meminerint. Quæro, & solicitus quæro, si una & eadẽ sit uxor eius, qui antea catechumenus, & postea fidelis sit, filiosq; ex ea cũ esset cathechumenus susceperit, & postea alios filios cùm fidelis esset, utrum sint fratres appellandi? an nõ habeant postea defuncto patre cum cæteris hæreditatis familiæ erciscundæ consortiũ quibus filiorũ nomen regeneratio spiritualis dicitur abstulisse. quod cùm ita iudicare atq; consentire absurdum est, quæ ratio est, hoc malum defendi, & uacua magis opinione iactari, quàm aliqua authoritate roborari: cum non posit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus coniunxit.

Item ex decreto Eutíciani papæ.

Infidelis potestate sit, post baptismum uxorem recipere, quam ante dimiserat.

CAN. II.

Si quis gentilis gentilem uxorem dimiserit e ante baptismum, post baptismum f in potestate eius erit, eam habere uel non hr̃e. Itẽ.

Fidelis infidelem discedentem sequi non cogitur.

CAN. III.

Simili modo, si unus ex coniugatis baptizatus est, & alter gentilis est, & qui sequi non uult: sicut dicit Apostolus, infidelis si discedit, discedat.

Itẽ Aug. de fide, & opib.

Sine culpa relinquitur uxor, q̃ cũ fideli habitare noluerit.

CAN. IIII.

Uxor g legitima

post utriusque baptismum. Nam dicit omne peccatum deletum esse in baptismo, etiam exceptionem, quæ uiro competebat propter delictum mulieris. Sed tutius est distinguere cum Innocentio: ut si dicatur, quod secundũ morem Gentilium, & non propter fornicationẽ illius ante dedit ei libellum repudij, & modo uterque uersus est, compellitur eam recipere: nec potest modo ei obijcere, si cum alio contraxerit, quasi obiectu fornicationis eã repellat. nam licet in ueritate fornicata sit, quia tamen illa fornicatio licita est, secundũ eos, non potest eam repellere. Si uero alias fornicata fuisset, & propter illam fornicationem eam dimisisset, non compellitur eam recipere. Hoc totum habes extra de diuor. gaudemus. §. ulti. nec est cõtra. de cõsec. distinctio. quarta, sine pœnitentia. & de pœn. distin. ultim. cap. nullus. Nõ enim dico per baptismum alterius exceptionem sibi competentẽ auferri posse, i & rationem istius plene notaui 26. distinct. deinde. in fin. quia fornicatio non tantum uxorem, sed etiam uirum maculat. xxxij. quæst. j. in coniugio.

i Tollitur tamen accusatio p̃ baptismũ. ut nota. j. xxxij. q. j. quod autem.

g Uxor. infidelis. hoc ca. & sequens intelligitur de dispari coniugio propter hoc quod dicit, si cum uiro Christiano &c. & ibi quando ad baptismum, & continentur hic duo casus, in quibus licite dimittitur uxor infidelis cum non uult cohabitare, uel uult, sed ea conditione ut uir committat

1. Cor. 7. c

societate [a] coniuncta, [b] sine vlla culpa relinquitur, [c] sicũ uiro Christiano ꝑmanere noluerit. Non attẽditur [d] eo modo, eam [e] rectissimè dimitti, si viro suo dicat, Non ero uxor tua, nisi mihi de latrocinio diuitias congreges, aut nisi solita lenocinia, quibus nostram domũ transigebas, [f] etiam Christianus exerceas. Aut si quid aliud, vel facinorosum, vel flagitiosum in viro nouerat, quo delectata, vel libidinem explebat, vel facilẽ victum habebat, vel etiã ornatior incedebat. Tũc enim ille cui vxor hæc dixit, si vera citet egerit pœnitentiã ab operibus mortuis, quando ad baptismũ accessit, habetq; in fundamento fidem, quæ per dilectionem operatur, proculdubio plus tenebitur amore diuinæ gratiæ, quã carnis luxuria, & membrum [g] quod eum scandalizabat, fortiter amputabit. [h]

Idem in sermone domini in monte, li. primo. †

Licite dimittitur uxor, quæ uirũ suũ cogere quærit ad malũ.

CAN. V.

IDololatria [i] quam sequuntur infideles, & quælibet noxia superstitio, fornicatio est. Dominus autem permisit causa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permisit, & non iussit, dedit Apostolo locum monendi, vt qui voluerit † nõ dimittat vxorẽ infidelem, cum quo sic fortassis possit fidelis fieri. Item si infidelitas, fornicatio est, & idololatria infidelitas, & auaritia [k] idololatria est, nõ est dubitandũ & auaritiam fornicationẽ esse. Quis ergo iam quamlibet illicitã cõcupiscentiã potest rectè à fornicationis genere separare, si auaritia fornicatio est? Ex quo intelligitur, ꝙ propter illicitas concupiscẽtias, nõ tãtum quæ in stupris cum alienis viris aut fœminis cõmittuntur, sed omnino propter quaslibet concupiscentias, quæ animam corpore malè utentẽ à lege Dei aberrare faciunt, & perniciosè, turpiterq; corrumpi possit sine crimine & uir uxorem suam dimittere, & uxor uirum: quia exceptam dominus facit causam fornicationis, quam fornicationem (sicut suprà consideratũ est) generalem & uniuersalem [l] intelligere cogimur. Cũm autẽ ait, excepta causa fornicationis, non ait cuius ipsorum, uiri, aut fœminæ. Nõ enim fornicantem tantum vxorem dimittere cõceditur, sed quisquis eam quoque vxorem dimittit, à qua ipse cogitur fornicari, causa utiq; [m] fornicationis dimittit: velut si aliquem cogat vxor sacrificare [n] idolis, qui talem dimittit, causa fornicationis eã dimittit, non tantum illius, sed etiam suæ. Illius, quia fornicatur: suæ, ne fornicetur.

Idẽ de adulterinis coniugijs libro secundo.

Quæ simulacrũ facit, nec resipiscit, dimittatur à uiro suo.

CAN. VI.

NOn solùm mœchatio est illius, quæ carnẽ suã coinquinat, [o] sed etiã quæ simulacrũ [p] facit, mœchatur: ꝙ si in his factis perseuerat, & pœnitentiam nõ egerit, recede ab

Matrimonium fideliã ob duplicẽ fornicationẽ separat.

mittat aliquod mortale peccatum. De pari autem cõiugio H. non intellexit, quia si uterque coniugum est fidelis. fidelis fidelem nunquam potest dimittere, secundum H. nisi ob fornicationem carnalem uel spiritualem scilicet idololatrando tãtum, alias non: unde si uxor Christiana pertrahat uirum ad mortale peccatum: uerberet eam, & castiget si potest, & non consentiat ei. Sed alij intelligunt hoc de pari coniugio: quia fidelis fidelem bene potest dimittere, si compellitur ab eo ad mortale peccatum, nec forte resistere potest, sed expresse contradicit. extra de diuor. quæsiuit. & capit. quanto. Sed pone quod dimisit, sed post pœnitet, nunquid iterum illa tenetur eum recipere? Distingue per decre. extra de diuor. de illa. [r]

[q] Tomo 4.

[r] Hæc fuit snĩa. Laurẽ. sed Bart. indistincte dicit, quod tenet eã recipere, nisi cũ iudicio ecclesiæ facta est separatio, & uult igre di monasteriũ. & ita not. in di. dec. de illa. & eodem titu. quanto. in fine.

[a] Societate. i. matrimonio.

[b] Coniuncta. Olim in infidelitate.

[c] Relinquitur, à uiro facto Christiano, & tunc licite potest alij copulari uir.

[d] Non attenditur. alius casus est, & ponitur interrogatiue. q. d. non solum in præmisso casu licite dimittitur uxor, sed non attenditur. i. nonne attenditur, &c.

[e] Eam. s. infidelem.

[f] Transigebas. Id est, pascebas.

[g] Et membrum. i. uxorem. xxx. qõ. ij. admonere.

[h] Amputabit. Remouendo à se corporaliter.

Deu. 24. a

† Alias, ualuerit. Mat. 19. b

[i] IDololatria. hoc capitulum secundum Hugonẽ de dispari coniugio intelligitur sicut præcedens.

[k] Auaritia. Auaritia est idololatria, & idololatria infidelitas: & infidelitas est fornicatio: ergo auaritia est fornicatio.

Auaritia est fornicatio.

[l] Vniuersalem. Argu. quod indefinite dicitur, generaliter debere intelligi. ff. de tute. qui habet. §. vltim. xxj. quæstio. j. quod si dormierit.

[m] Vtique. quia ipsa cogit eum fornicari spiritualiter.

[n] Sacrificare. Idem est, si cogat ad quodcunque mortale peccatum, ut innuitur ex litera superiore. & not. quòd propter fornicationem corporalem semel commissam, potest eam dimittere. [s] xxxij. q. j. dixit. sed propter spiritualem non, nisi perseueret. suprà. c. proxi. non solum.

[s] De hoc no. 30. q. j. nosse ibi uideas.

ADDITIO.

Et in hoc casu loquitur extra de conuer. coniug. ca. ulti. nam ex eo quod dicit ꝙ fuit iudicio ecclesiæ ibi matrimonium separatum datur intelligi ꝙ ibi maritus in ipsa fornicatione spirituali perseuerauerit. & sic etiam ibi not. Goffr. & Archid.

[o] NOn solum. Coinquinat. Cum alio à coniuge suo.

Maritus ab uxore, quæ simulacrum facit debet recedere.

[p] Simulacrum facit. i. idolum colit.

[q] Recede. Hoc ca. intelligit Hug. de duobus fidelibus, quorum alter labitur in hæresim, inter quos cum ratum fuerit matrimonium, nec soluitur altero labente, nec contrahere potest, licet secus sit in casu conuerso. s. cum alter infideliũ conuertitur, tunc in tribus casibus dissoluitur

soluitur, & contrahere põt. & hoc totum habes extra de diuor. quanto. Item nunquid est præceptum quod dicit, recede ab illa? dicit Hugo. quia ex quo perseuerat, præceptum est, si est notorium, sed hoc quantum ad reddendum debitũ, sed exigere potest. & sic intelligit. xxxij. quæst. j. cap. j. videtur tamen Hugo. quòd in hoc casu ad minus consilium sit, quòd recedat ab illa, arg. j. c. iam nũc. sed ibi consilium, qñ alter infidelium conuersus est, hic vero præceptum. & potest esse ea ratio, qa maior est hic contumelia creatoris, vt extra de diuor. quãto. & quod sit præceptũ, habes extra de iureiuran. quemadmodum.

[a] Sinautem. i. si nõ reuocas eam à suo proposito.

SI infidelis. Li- [b] bertatem. nam dico, quòd ipso iure soluitur uinculum matrimonij, nõ per sententiam ecclesię, sed ipso iure. s. tribus casibus, in quibus contrahere potest. nam contumelia creatoris soluit ius matrimonij. si tamen infidelis vult redire ad fidem priusquam cum reliqua contraxerit, cogitur recipere eam, ut extra de diuort. gaude mus. in fi.

† lib. 1. c. 13. de adul. coniug.

[c] Christum. Argu. quod modus facit conditionem. nam dicit cum ponitur ista conditio, & post dicit ut Christũ &c. si. extra de condit. ap. cap. ij. & extra ut ecclę. benefi. ut nostrum.

IAm nunc. Hæc est iij. pars quæ. in qua dissuadet, vt fidelis non dimittat uxorẽ infidelẽ propter Deũ. Io. de F.

1.Cor.7.b

[d] Iam nunc. Sic continua. Hactenus tractauimus de paribus coniugijs fidelium, scilicet de quibus dixit Apostolus in epistola ab Corin. His qui matrimonio iuncti sunt, dico non ego, sed dñs, vxorem à viro non recedere, vt vir vxorem non dimittat, nam cæteris disparibus, &c.

illa, & noli viuere cum illa. Sinautem, [a] & tu particeps peccati illius eris.

Item Ambro. ad Hilarium.

Amore cuiuslibet non est à fide recedendum.

CAN. VII.

SI infidelis (dicit apostolus, discedit, discedat: non est seruituti subiectus frater aut soror in huiusmodi, id est, si infidelis noluerit esse cũ coniuge sua fideli. Hic cognoscat fidelis suam libertatẽ: [b] nec ita se subiectũ putet seruituti, vt ipsam dimittat fidẽ, ne coniugẽ amittat infidelem. Hoc & de infidelibus filijs & filiabus atque parentibus, hoc & de fratribus & sororibus intelligitur propter Christum [c] esse dimittẽdos, cũ ponitur conditio ista, ut propter Christũ dimittat, si eum secum habere desiderat. Hoc ergo & de domo, & de agris, & de cæteris rebus quę iure pecuniario possidentur, intelligendũ est.

Item Aug. ad Pollentium. †

Quòd & infideles sunt coniuges, & quòd fideli licet dimittere infidelem.

CAN. VIII.

IAm nunc [d] illud uidemus quod ait Apostolus, Cæteris [e] autem ego dico, [f] nõ dominus. Ad imparia, scilicet ubi non ambo Christiani fuerant coniugia locuturus: quod mihi uisum est, eum monẽdo [g] dixisse. Quia enim coniunx fidelis relinquere coniugem licitè potest infidelẽ, ideo hoc fieri non dominus, sed Apostolus prohibet. [h] Quod enim dominus prohibet, fieri omnino non licet. Monet ergo Apostolus, [ª] quod possit esse multorũ occasio lucrãdorũ, vt fideles coniuges in relinquendis infidelibus permissa [k] licẽtia nõ vtãtur. Tibi aũt ur, infideles quoq; dimitti à fidelibus non licere, quia hoc vetat [l] Apostolus. Cũ ergo dicam licere, quia hoc non vetat [m] dominus: nõ tamen dico expedire, quia hoc ne fiat, monet Apostolus: qui reddit etiam rationem cur fieri non expediat, quamuis liceat. Quomodo enim scis, (inquit) mulier, si uirũ saluũ facies? aut vnde scis vir, si saluã facies mulierem? cum & superius dixisset, Sanctificatus [n] est vir infidelis in muliere fideli, & mulier infidelis sanctificata est in fratre fideli, hoc est in Christiano. Alioquin [o] filij vestri immundi essent, nũc autem sancti sunt. [p] & sic ad lucrandos coniuges & filios Christo, exemplis etiam quæ iam prouenerant [q] videtur Apostolus hortatus. Cur ergo non expediat etiam infideles coniuges dimitti à fidelibus, causa euidenter expressa est. Non enim propter vinculum [r], cum talibus pactum coniugale est seruandum, sed ut quærantur in Christo, recedi ab infidelibus coniugibus Apostolus uetat. Multa enim sunt facienda, non iubente lege, sed libera charitate, & ea sunt in nostris officijs [s] gratiora, quæ cum liceret nobis etiam non impendere, tamen causa dilectionis

[e] Cæteris. i. disparibus coniugijs, qa prius de paribus ait Apostolus.

[f] Dico. i. consulo & suadeo: ex Dei tamen authoritate nõ mea. [ª]

[ª] Scilicet quod fidelis non dimittat infidelẽ cohabitare volẽtem. vide Hu.

[g] Monendo. i. non præcipiendo.

[h] Prohibet. Ponitur hic impropriè, i. sub forma prohibitionis dissuadet, & monet ne fiat.

[i] Apostolus. Ideo scilicet.

[k] Permissa. à domino, id est, non prohibita.

1.Cor.7.b

[l] Vetat. Id est, dissuadet.

[m] Vetat. Arg. aliquid esse hoc ipso licitum, quod non est à domino vetitum, argum. xxxj. qõ. j. quod si dormierit. ff. de procuratori. mutus.

[n] Sanctificatus. i. ad fidem conuersus.

Arg. cõtra extra de trãslat. inter corporalia. vbi de hoc.

[o] Alioquin. i. si alijs adhæserint, viuentibus relictis, & cohabitare volentibus, filij quos ex alijs genuerint, non erunt legitimi. Vel loquitur de filijs prius natis, qui remanent immundi, id est, infideles. quia non conuertuntur.

[p] Sancti sunt. Id est, esse possunt.

[q] Prouenerant. Id est, frequenter acciderant. argum. ad ea quæ frequentius accidunt, iura adaptari. ff. de legi. nam ad ea. si. xxxviij. distinctio. de Syracusanæ.

[r] Vinculũ. Tamẽ, sed vt eos lucrẽtur.

[s] Officijs. Id est, operibus.

Gerens.

impendimus. Vnde ipse dominus prior, cùm se tributum non debere soluere demonstrasset, soluit tamen, ut non scandalizaret eos, quibus ad æternā salutē gerens a morem cōsulebat. iam uerò Apostolus quemadmodū ista commendet, eius uerba testantur b ubi dicit: Cum sim liber c ex omnibus, omniū d me seruum feci: ut plures lucrifacerem. cū paulò superius dixisset: Nūquid nō habuimus licentiam manducādi & bibendi? Nunquid non habuimus licentiam sororē mulierem circunducēdi, sicut & cæteri Apostoli, & frater dñi, & Cephas? An ego solus & Barnabas non habuimus potestatem e hoc operandi? Quis militat suis stipendijs unquam? An quis plantat uineam, & de fructu eius nō edit? Qui pascit gregē, & de lacte gregis non comedit? & paulo pòst: Si alij, f inquam, potestatis g nostræ iura participant, non ne magis & nos? h Sed non sumus usi hac potestate: sed omnia i toleramus, ne quod impedimentum demus k Euangelio Christi.

Item. l

Ab infidelibus coniugibus licet recedere, sed non expedit.

CAN. IX.

SIc enim l neque recedere ab uxoribus infidelibus uel à maritis, fideles uiri uel fœminæ non prohibentur m à domino, ut neque iubentur. nam n si dimittere tales coniuges iuberentur, nullus locus esset consilio monentis Apostoli, ne hoc fieret. Nullo enim modo, quod dñs iubet, seruus o bonus prohibet.

Item: Cum ergo p cœpisset etiā gentilibus Euāgelium prædicare, & iunctos gentiles gentilibus comperisset coniugibus, ex quibus si nō ambo crederent, sed unus, aut una, & infidelis cū fideli consentiret cohabitare non prohiberi à domino, debuit fidelis infidelem dimittere, nec iuberi. ideo scilicet non prohiberi: quia iustitia permittit à fornicante discedere, & infidelis hominis fornicatio est maior in corde: nec uera eius q pudicitia cum coniuge quidem dici potest: quia omne quod non est ex fide, peccatum est: quāuis ueram habeat fidelis pudicitiā, r etiam cū infideli coniuge, quæ non habet uerā. Ideo s aūt nec iuberi debuerūt fideles ab infidelibus separari: quia nō cōtra iussionē t dñi gentiles fuerūt ambo cōiūcti.

a Gerens. id est, dirigens.
b Testantur. Arg. quod per sequētia determinari possunt præcedentia. hoc generale habes xliij. dist. sit rector in fine.
c Cum sim liber. i. nullis beneficijs obnoxius.
d Omnium. id est talem me exhibui, ut cōmmodū oīum facerē: & hoc feci, ut plures &c. (Matt. 19.)
e Potestatē. Sed ne diceretur, cur ideo hoc faceret: quia nō egeret, subdit quasi dicat, egemus quidē sed non usi sumus: ne quod impedimētum, &c.
f Si alij. Hypocritæ. (1. Cor. 9.)
g Potestatis. i. potestatiue participēt rebus uestris. (Ibidem.)
h Nonne magis & nos. qui amplius diligimus uos, quàm res uestras.
i Sed omnia. i. famem, sitim, & similia.
k Demus. Nam Corinthij erant auari, & se retrahebant à prædicatione. Vel ideo, quia si ipse acciperet, multi erant pseudo Apostoli, q statim prædicarent ut acciperēt, & ita impedirent Euāgelium: sed cum iste non acciperet, nec illi auderent accipere, & ita non prædicarent. (Paulus p̄dicans nihil accipiebat.)
l SIc enim. In prima parte ponitur usque ad §. quoniam ergo. intellectus August. super illa authoritate Apostoli: Ego dico non dominus, quòd si uir fidelis habet uxorem infidelē. non dimittat eā, & ostendit rationem, quare dominus non prohibuerit, nec iussit. In secunda parte usque ad §. tu uero. ponuntur tres solutiones August. ad totidē obiectiones Pollentij. In tertia parte usque ad §. intelligis. ponitur expositio & intellectus Pollentij super authoritate prædicta, quam August. reprobat. Vltimo ponitur epilogatio quam August. facit inferens uictoriosissimam conclusionem. Et construe sic, Fideles uiri sic non prohibentur recedere ab infidelibus uxoribus, uel fideles fœminæ sic non prohibentur recedere ab infidelibus maritis, ut, id est sicut neque iubentur recedere. secundum hoc, primū neque, abundat: uel si uis quod non superabundet. dic neque recedere, id est, retinere, &c. id est, sicut fideles uiri & fœminæ non prohibentur nō recedere, sic nec iubentur non recedere, quasi dicat, quod nec illud nec istud fiat. hoc continuatur ad p̄missam partem ca. (Textū diuidit. — l cap. 18. 6o. lib. — Ordo literæ.)
m Non prohibentur. non repetitur hic neque suprapositum, ut faciat unā affirmationem: sed propter interpretationem supra positam. potest tamen legi utrunque: & idem erit sensus. (Matt. 19. 1. Cor. 7. c)
n Nam. Prima ratio, quare dominus non præcepit dimitti tales, scilicet, ut Apostolo esset locus monendi, ut nō fieret hoc. sed non dico esse uerū: imo ideo dicit Apostolus, dico ego, non dñs: nam si, &c. ut ostenderet quod dominus non iubet recedere. nā si, &c.
o Seruus. nā Apostolus nullo modo faceret contra dominum: sicut dixit prætor, quod cōtra legem nō tuebitur aliquem. ff. de pub. act. l. cūm sponsus. §. si res, & non reuocanē à filio, quæ à patre gerūtur. C. de restit. mil. l. quæ à patre. (Prętor cōtra legem neminem tuetur.)
p Item cum ergo. ratio quare nō ꝓhibuit tales dimitti, scilicet ut nihil prohiberet, quod iustitia exigit fieri: iustum enim est uxorem dimitti ob fornicationem, præsertim spiritualem.
q Eius. Id est uirtutis, uel ducēs ad uirtutem. xxxij. q. j. c. dixit.
r Pudicitiam. Supra proxim. quæst. j. cap. nuptiarum. cōtra. sed ibi pudicitiam, cōtinentiam, uel uirginitatē nominat: hic uero uirtutem & castitatem. quæ etiam inter nuptiarum opera non admittitur.
s Ideo. Secunda ratio. quare non præcipitur: sed male dicit, quia prima non præcessit, quo ad istum articulum.
t Iussionem. argu. quod si gentilis cum gentili contrahat, non facit contra præceptum dñi, cum matrimonium

monium sit inter eos, unde si ueniunt ad fidem, non debent separari.

ADDITIO. ut supra quęst.ij.c.j.extra de diuor. cap.gaudemus.

a Quoniam ergo. responsio Augustini ad Pollentium dicentẽ, qđ ex quo Apostolus cõsuluit, & non dominus, eius consilium tanquam humanum nõ diuinum. cõtemnendum est. respon. ergo Augus. quamuis id quod consuluit Apostolus, non præcipiat dominus, nihilominus consilium Apostoli, tanquam à Spiritu sancto infusum acceptandum est. & qđ habebat à Spiritu sancto, probat per duo similia. Et nota quòd obiectiones Pollentij non ponuntur hic, sed colliguntur ex responsionibus Augustin. sicut dixit lex, quod si in instrumẽto cautum est: mihi pecuniam dari, præsumitur stipulationem esse interpositam: ut C.de contrahenda stipula. l. prima.

Arg. ad hoc de cõse. dis. ij. in Chro.

b Dicit. id est, monet: non dominus dicit, id est, præcipit. Ita repetitur uerbum in alia significatione. nam si in eadem, falsum esset, quia quicquid monet Apostolus, monet dominus, ꝑut sequitur. & expositio uaria huius uerbi dico, bene probatur per intellectum illius authoritatis: De uirginibus autem præceptum domini non habeo, &c.

1. Cor. 7. e

c Dixisset. ad ostẽdendum, quod habebat Spiritum sanctum, & eius consilio standum esset.

d Inseparabilia. pro maiori parte. nam quædam attribuuntur patri, quæ nõ filio, & econtra. Hug. Sed tu dic opera operantia. Operata enim opera nõ sunt inseparabilia. de consecratio. distinctio. tertia. capitulo ultimo.

Opera trinitatis an sint separabilia.

Quoniam ergo a ab infideli infidelem discedere non prohibet, nec iubet dominus: ideo ut nõ discedat Apostolus dicit b non dominus: habens utique Spiritum sanctũ, in quo dare posset utile, & fidele consilium. Vnde cùm dixisset c de muliere, cuius uir mortuus fuerat, Beatior aũt erit, si sic permanserit secundũ consiliũ meũ: ne quis hoc cõsilium tanquã humanum, non diuinum contemnendum putaret, adiecit: Puto autem, quod & ego spiritum habeam Dei. Proinde intelligendum est, etiam ipsa, quæ à domino non iubentur, sed à sancto eius famulo utiliter suadẽtur, eodem domino inspirante suaderi. Absit enim, ut quisquam catholicus dixerit, quod suadet Spiritus sanctus, nõ dominum suadere: cùm & ipse dominus sit, & inseparabilia d sint opera trinitatis. Dicit enim Apostolus: De uirginibus autẽ præceptum domini non habeo, consilium autẽ do. Nõ ut cõsilium hoc alienum existimemus à domino: cùm continuo sequat & dicat: Tanquam misericordiam consecutus à domino, ut fidelis essem. Secundum ergo Deũ dat consiliũ fidele in eodem spiritu, de quo ait, Puto autem, quòd & ego spiritum Dei babeam. Verũtamen aliud est domini iubentis imperium, aliud uerò serui secundum misericordiam charitatis, quæ illi à domino est inspirata, atque donata, fidele consiliũ. Aliud enim ibi facere non licet, hic autem licet: ità sanè, e ut ipsum licitum partim quidem expediat, partim uerò non expediat. Expedit tunc quando non solum per iustitiam, f quæ coram Deo est, permittitur, sed etiam hominibus nullum ex hoc impedimentum salutis infertur: uelut cũ dat consilium non nubendi Apostolus uirginibus (unde præceptũ domini se non habere testatur) licet aliud facere, id est, nubere, & minus continentiæ bonum tenere in nuptijs, ipsum quoque licitum etiam expedit, g quoniam in uetita & illicitá ruituram carnis infirmitatem sic excipit honestas nubendi, ut neminem impediat à salute, quamuis magis expediret, magisque honestum esset, si uirgo consilium, quo præceptum h eam non compellit, arriperet. Tunc autem non expedit id, quod licitum est, quando permittitur quidem, sed usus ipsius potestatis alijs affert impedimentum salutis: sicut est, unde iam diu loquimur, discessio coniugis fidelis ab infideli, quam non prohibet dominus, præcepto legis, quia coram illo iniusta non est, sed prohibet i Apostolus consilio charitatis, quia infidelibus

e Ita sane. Hic respondet Augustinus secundæ obiectioni Pollentij dicentis, quare Apostolus non plus dicit consulendo, bonum est dimittere uxorem infidelem, melius est autem cum ea manere: sicut alibi cõsulendo dixit, Qui dat nuptui bene facit: qui non dat, melius facit? Et respondeo, quod quædam licita sunt, quorum utrunque expedit, ut dare nuptui, & non dare nuptui, Alia, quorum unum expedit, aliud non: ut dimittere, non dimittere. cum primis recte ponuntur hæc adiectiua bonũ, melius: cum secundis non: quia utrunque non est bonum: quia nõ meritoriũ: & ideo non dicit Apostolus, qui dimittit, bene facit, &c.

f Propter iustitiã. id est, propter ipsum nubere, quod est iustum. uigesimaseptima, quæstione prima. c. nuptiarum.

g Expedit. infra xxxiij. quæstione quinta. capitu. qui sitit. contra. Expedit quidem, & non expedit. Expedit causa fornicationis uitandæ. Non expedit quoniam uxorati, cum sint diuisi, & cogitare eos oporteat, quomodo placere possint & seruire uxoribus, diuinis obsequijs, & orationibus intendere adeo expeditè non ualent: ut extra de clericis cõiuga. quod à te. expedit ergo nubere, quo ad fornicationem uitandam: sed non expedit uolenti tendere ad regnũ cælorum. & sic soluuntur cõtraria. xxxiij. quæst. quinta. capit. tunc saluabitur.

Nubere expedit & non expedit.

h Præceptum. infra. xxxij. quæstio. prima. capitu. integritas.

i Sed prohibet. id est, sub forma prohibitionis dissuadet.

Adulte-

affert impedimentum salutis: non solùm quia perniciosissimè scandalizantur offensi, uerum, etiam quia cum in alia coniugia ceciderint, uiuentibus eis à quibus dimittuntur, adulterinis a nexibus colligati difficilè resoluuntur. Ideò hic ubi quod licet non expedit, non potest b dici, Si dimiserit infidelem, benefacit: si non dimiserit, melius facit: sicut dictum est, Qui dat nuptui, bene facit: & qui non dat nuptui, melius facit: quia non illud solùm, sed utrunque pariter c licet: unde ad nihil horum præcepto domini quisquam compellitur, sed utrunque expedit, aliud minus, aliud amplius. Vnde ad id, quod amplius expedit, consilio Apostoli, quicunque potest capere, prouocat.

Hic autem ubi de dimittendo, uel non dimittendo infidelis cum fideli cõiugio quæritur: utrunque quidem pariter licitum est, per iustitiam quæ coram domino est: & ideo nihil horum prohibet dominus: sed non utrunque expedit, propter infirmitatem hominum: & ideo id, quod nõ expedit, Apostolus prohibet, dante sibi domino locum liberum prohibendi: quia neque, id, quod monet Apostolus, prohibet dominus neque id quod prohibet Apostolus, iubet dominus. Quod nisi ita d esset, neque contra prohibitionem domini Apostolus aliquid moneret, neque cõtra iussionem e eius aliquid prohiberet. Proinde f in his duabus causis, una de nubendo uel de non nubendo, altera de infideli coniuge dimittenda, uel non dimittenda: aliquid simile inuenitur in uerbis Apostoli, & aliquid dissimile. Simile quidem est illud, quod ibi dicit: Præceptum domini nõ habeo, consilium autem do. & hic dicit: Ego dico, nõ dominus. Quale est enĩ, Præceptum domini non habeo: (1.Cor.7.b) tale est, Non dicit domin⁹. & quale est, Consilium g autẽ do: tale est &, Ego dico, Illud autem dissimile est: quia de nubendo & non nubendo dici potest. Hoc bene fieri potest, illud autem melius: quoniam utrunque expedit, unum minus, aliud magis. At uerò de coniuge infideli dimittenda uel non dimittenda, quoniam unum horum non expedit, aliud expedit: dici non oportet, Qui dimittit, bene facit: & qui non dimittit, h melius facit: sed dici oportet. Non dimittat: quia & si licet, non expedit. Sic ergo possumus dicere, melius esse infidelem coniugem non dimittere, quamuis liceat & dimittere: quemadmodum rectè dicimus melius esse quod & licet & expedit, quàm id quod licet & non expedit. His de causis factum est, ut ego exponens i domini sermonem quem in monte prolixum habuit, ubi uentum est ad quæstionem de coniugibus dimittendis uel non dimittendis, adhibuerim consilium ab Apostolo dictum non præceptum domini, ubi ait: Cæteris autem ego dico, non dominus: (1.Cor.7.b) monens eos qui haberent coniuges infideles, ut consentientes habitare secum non dimitterent. quod utique ideo monendum, non iubendum fuit, quia non tantò pondere prohibentur k homines facere licita, quamuis non expediant, l quantò pondere prohibenda sunt illicita. Si autem m alicubi Apostolus etiam illa quæ iubenda sunt, monere dignatur: hoc fecit parcendo infirmitati, non præiudicando n iussioni. unde sic dicit, Non ut confundam uos hæc scribo, sed ut charissimos filios moneo. (1.Cor.4.c) quid habet quæstionis ubi ait, o Ego dico, non dominus: item ubi ait, Ecce ego Paulus dico uobis, quia si circuncidimini, Christus uobis nihil proderit? Nun-

a Adulterinis. Argu. quod fidelis qui dimittit uxorẽ infidelẽ cohabitare uolentem, non potest aliam ducere in matrimonium, nec illa aliũ: quia remanet matrimonium: ut j. q. ij. quod uero. & c. si quis.

b Non potest. Hic elice secundam obiectionem Pollẽtij.

c Pariter. alterũ quidem propter idolatriæ fornicationem, alterũ propter lucrandi occasionem. (Scilicet dimittere. Vt §. e. idololatris.)

ADDITIO. Idem Hu. cuius fuit hæc expositio, dicens: Non ergò peccat fidelis, si dimittat infidelẽ, licet nõ uelit uti consilio Apostoli. Archid.

d Nisi ita. id est, nisi dominus daret Apostolo liberũ locum prohibendi, id est, dissuadendi, Apostolus dissuadere nõ deberet, si contrariũ dominus prohibuisset uel præcepisset: quod non fecit.

e Iussionem. Si dominus prohibet.

f Proinde. Hic incipit, assignare similitudines & dissimilitudines.

g Consilium. §. xxvij. q. j. nuptiarum.

h Dimittit. sicut q dat nuptui, bene facit: sed qui non dat, melius facit: quia utrunque licitum est, sed non expediens.

i Ego exponens. scilicet super euangeliũ Matthæi. Ber.

k Prohibentur. id est, dissuadentur.

l Non expediant. §. xiiij. q. j. quod præcipitur.

m Si autem. Hic respondet tertiæ obiectioni Pollentij dicentis, cum hoc uerbum dicò, præceptiue ponatur in epistola ad Galatas: Ecce ego Paulus dico uobis, quia si circũcidimini, & c. quare non similiter prę ceptiue cum dicit, Ego dico, non dominus. uel concesso etiam quod admonitiue ponatur ibi uerbum, dico uobis quia si circuncidimini. & c. nullum inconueniẽs inde sequit. non enim indignum est, si quæ iubet dominus monet Apostolus. (Dico, præceptiue & admonitiue ponit.)

n Non præiudicando. sicut dicit lex q uolũtariæ tutelę munera priuilegijs non præiudicãt. C. de excus. tut. uoluntaria.

o Vbi ait. ratio ad tertiam.

Non

Sf

quid[a] etiã hic dixit,[b] Ecce ergo dico, non dominus. Non sunt itaque similia ista: quia etiam illa quæ iubet dominus, non est indignũ uel contrarium si eadem monet Apostolus. Monemus enim eos, quos charos habemus, ut faciant domini præcepta uel iussa. Cum uero dixit, Ego dico, non dominus: satis ostendit dominum nõ prohibere, quod ipse prohibebat: prohibuisset autem dominus, si esset illicitum.[c] Ergo secundum ea quæ suprà diximus,[d] multumque uersauimus, licitum erat per iustitiam, sed etiam licitum non erat faciendum propter liberam beneuolentiam.

3 Tu uerò,[e] cui placet ita non licere, quod non uetat dominus, sed Apostolus, quemadmodum non licet quod uetat dominus: cùm exponere uoluisses † quid sibi uellet quod ait, Ego dico non dominus: cum alloqueretur fideles, quibus essent coniuges infideles, dixisti: quia dominus iussit ne coniugia sibimet diuersæ religionis copularentur. & ipsum adhibuisti testimonium domini dicentis: Non accipies uxorem filio tuo de filiabus alienigenarum: ne traducat eum post deos suos, ut pereat anima eius. Addidisti etiam uerba Apostoli ubi ait: Mulier alligata est uiro quãdiu uir eius uiuit: quod si mortuus fuerit uir eius, liberata est: cui uult nubat, tantum in domino. quod ita exposuisti, ut adiungeres domino, id est, Christiano, deinde secutus es & addidisti,[f] Hoc est ergo domini præceptum tam in ueteri testamento, quàm in nouo, & hoc iubet dominus, hoc docet[g] Apostolus, ut nõ nisi eiusdem religionis & fidei coniugia maneant copulata. Quare contra hoc domini iussum, contra doctrinam sanctam, † contra præceptum noui, & ueteris testamenti iubet Apostolus ut diuersæ fidei maneant coniugia copulata: quia Paulus inquit prædicator gentium & Apostolus iam in coniugio positos non solùm monet, sed etiam iubet, ut si alter ex coniugibus credidisset, alterum non credentem, secum tamen habitare consentientem, non dimitteret? His uerbis tuis, aliud esse hoc[h] aliud illud, satis euidenter ostendis. Illud enim de his coniugijs agitur, quæ non sunt primitus copulata, ne nubat fœmina nisi suæ religionis uiro, uel ne talem[i] accipiat uxorem. id enim (ut dicis) iubet dominus, docet Apostolus, utrunque præcipit testamentum, hoc autem diuersum esse, quis abnuat, ubi agitur[k] non de coniungendis, sed de cõiunctis? Ambo[l] quippe unius eiusdemque infidelitatis fuerunt quando coniuncti sunt: sed euangelium cùm uenisset, alter sine altera, uel altera sine altero credidit. Si ergo aliud hoc est (quod sine scrupulo ullius dubitationis apparet) cur uirum fidelem[m] cum infideli coniuge permanere non & dominus sicut Apostolus iubet? nisi fortè loco[n] isto uacat illud quod tam fidenter ipse Apostolus ait, An uultis

---

Fructus in stipulatione rei quã doque ueniunt, quã doq; non

Peccatũ mortale & non uenia le est pro hibitum.

† Alias, uoluisset.

1.Cor.7.b

Deut.7.a

1.Cor.7.c

† Alias, suam.

1.Cor.7.c

† Scilicet Polleti[9] & Hug.

---

a Nunquid. argu. quod nullum uerbũ in oratione uacat mysterio: & argu. ff. de usur. l. si stipulatus. nam ibi dicitur, quod si stipulatus sum a te rem mihi dari, uacuamque possessionẽ tradi, fruct[9] ueniunt in stipulatione. si autem rem tantum mihi dari, non ueniunt in stipulatione. arg. contra. ff. pro soc. l. sed & si adijciatur. Item est hic arg. quod nõ est argumentandum de consimilibus illis, inter quæ dissimilitudo attẽditur. ff. de rei uend. si nauis. & ff. de condic. indebi. plane. & ita intellige. ff. eod. tit. si reus. & hinc bene dicitur. ff. de iniust. & rup. test. l. iiij.

b Dixit. simile ff. de iurisdic. omn. iu di. si familia.

c Illicitum. argu. omne illicitum, esse propibitum: saltem ibi, declina a malo, & fac bonum. dicit ibi expositor, a malo omni: & exaudi hoc de mortali. Venialia enim nõ sunt prohibita: argu. xiij. dist. nerui. xiiij. q. j. quod præcipitur.

d Supra diximus. supple quod domin[9] nõ prohibuit id qđ Apostolus, &c.

e Tu uero. Augusti. qui dictum Apostoli intelligit de cõsilio ego dico, non dominus: intellectũ suum & rationẽ suã posuit in princ. quare dominus non debuit precipere ut nõ discederet uir fidelis ab infideli. Poliẽtius autem qui de præcepto intelligit, aliam rationem ponit, dicẽs quod ideo præcipit Apostolus & non dominus, in fidelem non dimitti quia dominus uideretur contrarius sibi cũ præceperit in uet. test. ne quis alienigenam duceret. cõcludit ergo Augusti. ex hoc quod dicit Pollentius, Apostolum in præcipiendo fuisse etiam contrarium domino. ad qđ respondet Pol. ꝙ in diuersis casibus loquuntur Apostolus & dominus: & ideo non est contrarius ei. infert ex hac responsione Aug. ergo nec dominus erat sibi ipsi contrarius si idem præciperet ꝙ Apostolus: cum dominus de coniungẽdo, Apostolus de iam coniũcto loquatur matrimonio. qđ ergo respondes Pollenti quare præcipiat Apostolus & nõ dominus, assigna causam.

f Addidisti. Ad hoc idẽ probãdũ. & addidisti concludendo.

g Hoc docet. Respon. † & ostendit conclusionẽ illã nõ prouenire: quia in alio & in alio casu loquitur Apostolus & dominus.

h Esse hoc. de coniunctis.

i Talem. id est, non suę religionis.

k Vbi agitur. in Apostolo.

l Ambo. Pone exẽplum, ut melius appareat quod dicit. C. de transf. ut respõsum.

m Cur uirum fidelem. intrat quæstionem, ut Pollentius aliter respõdeat, cũ prima eius respõsio nulla fuerit.

n Loco. id est, locum non habet. nõ est uerum. quasi dicat, nisi uelis dicere ꝙ Apostolus hoc nõ dixit authoritate spiritus sancti.

Intel

g Intelligisne. Vnde Philosoph. Sentis ne inquit hæc, atque animo illabuntur tuo?
b Diligentius. Argu. ꝙ aduersarius tenetur aperire quæ dicit suo aduersario: ut arg. v. qō. ij. relatum. xj. q. iij. eorum. sed hoc c. nihil facit: quia dicit Boethius in iiij. lib. Topicorum, ꝙ disputatio dialecticorum, est ad alterutrum causidicorum siue rhetorū ad tertiū. r unde in dialectica disputatione, ē necesse ꝙ qui obijcit, exponat obiectiones ipsi respondenti. in rhetorica uero sufficit qđ faciat ipsi iudici fidem, si obijciatur. xxx. qō. v. iudicātem. dicimus ꝙ de mandato iudicis debet ei respondere uel exponere si potest: alias non tenetur. C. de non nume. pec. generaliter. ff. de probat. quinquaginta.
c Ecce. Ponit thema, ut aptius dicat.
d Dimittat. Hæc litera sine non extorta est: pōt tamē ita intelligi. Iubet fideli dominus ut infidelē dimittat, an non iubet ut dimittat. i. an iubet ut non dimittat: & assumit Augu. tantū alterā partē disiunctiuæ, hanc. s. iubet ut non dimittat: & ex ista procedit, si dixeris iubet, &c. Secundū autem ꝙ in litera est, non ut fidelem non dimittat, &c. plana est litera: & bene cōgruunt quæ sequūtur. nam si dicat, iubet ut dimittat, Apostolus est contrarius domino ubi dicit, dico ego non dominus. si autem dicat, nō iubet ut dimittat, assignet aliam causam.
e Reclamat. Nec reclamat Apostolus cōtrarium suadēdo: nec reclamat per hanc literā, non dominus. & hoc cū non est ibi non. sed credo literam falsam esse sine nō. M.
f Causam requiro. Quare nō iubet dominus ut non dimittat. Ioan.

Aduersarius an debeat aduersario aperire q̄ dicit.
1. Co. 13. a
r Scilicet alium iudicem.

experimentum accipere eius, qui in me loquitur Christus? & dominus utique est Christus. Intelligisne a quid dicā? An in hoc explanando aliquan tò diligentius b immorabor? Attende, ut rē ipsam explanandā, tanquam in conspectu cōsiderandam pleniore sermone ponā. Ecce c coniuges duo unius infidelitatis fuerunt, quando coniuncti sunt, nulla de eis quæstio est quæ pertineat ad illam Domini iussionem, doctrinamq; apostolicam, & præceptum ueteris & noui testamenti, quo prohibetur fidelis cum infideli coniugium copulare: iam sunt coniuges: & ambo adhuc sunt infideles, adhuc tales sunt, quales fuerunt antequam coniungerentur, qualesq; coniuncti sunt: uenit Euangelij prædicator: credit eorum aut unus, aut una: sed ita, ut infidelis cum fideli habitare consentiat. Iubet fideli dominus ne infidelem dimittat, d an nō iubet? si dixeris, iubet: reclamat e Apostolus, Ego dico, non dominus. Si dixeris, Non iubet: causam requiro, f neq; illā mihi responsurus es, quam tuis literis indidisti: quia dominus uideli cet prohibet fideles infidelibus iungi. hic enim nullo modo est ista causa: quia de iam coniunctis loquimur, non de cō iungendis. Si ergo tu causam non inuenisti, cur nō uetet dominus, quod prohibet Apostolus: cernis iam (ut existimo) non esse ipsam causam, quam putaueras esse.

4 Contra inuenitur in cōcilio Toletano iiij. †

Nisi ad fidem Iudæus accesserit, separetur ab uxore fideli.

CAN. X.

Iudæi g qui Christianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab episcopo ciuitatis illius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. quòd si admoniti fuerint, & noluerint, separentur: quia non potest infidelis in eius permanere cōiunctione quæ iam in Christianam translata est fidem. filij autem qui ex talibus nati sunt, fidem atque conditionem h matris sequantur. similiter illi, qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus uiris, Christianam sequantur religionem, non Iudaicā superstitionem. Verùm hoc ideo statutum est, ne dum fidelis salutem quærit infidelis, potius ipse cum ea infidelitatis i perditionem inueniat.

Vnde in eodem concilio † tam de filijs Iudæorum, quàm de cæteris ad fidem uenientibus statutum est ut infidelium consortia euitentur.

A parentum infidelium separētur consortio fideles, ne eorum inuoluantur erroribus.

Contra inuenitur. Hæc est quarta pars q. in qua loquitur de Iudæis, a quibus uxores & filij baptizati sunt separandi, & alias eorum consortium uitandum. & hoc probat per quinq; authoritates. Io. de Fā.
g Iudæi. Quod hic dicitur, corrigitur extra de diuor. quāto. r Vel ꝙ dicit hic separandos esse, intelligas in illis casibus, qn̄ in contumeliā creatoris uult habitare cū eo, uel ut trahat eū ad aliquod mortale peccatū: & secundū hoc idē iuris est in Iudæo & Gentili. Vel loquit in eo casu, quādo primo fuerunt Christiani, & postea alter factus ē Iudæus: ut tunc teneat recedere ab ipso si noluerit cōuerti: ut s. eo. nō solū. Vel dic ꝙ aliud ē si uir cōuertitur ad fidē, & aliud si mulier. Nam si mulier cōuertit, ipsa debet recedere a uiro, ne uir eam reuocet ad priorem. Secus est, si uir conuertitur: qa facilius possunt uiri reuocare mulieres. quā econuerso nam uir caput eius est. xxxiij. q. v. cū caput. Sed qualiter potest ecclesia filios illorū, quorū alter est cōuersus, cogere ad baptismū? Respon. ex quo alter parens eorū conuersus est, iā est factus de foro ecclesiæ: ergo & filij eius ꝓ cōsequēs: ut xv. qō. ulti. cum multæ. Ioannes. sed melius credo ꝙ intelligatur quando Iudæus existens Iudæus cōtraxit cum Christiana. B.
h Conditionem. Infra xxxij. qō. iiij. liberi. contra: hic de conditione religionis: ibi de conditione seruitutis.
i Infidelitatis. Iudæi uero difficiliores sunt ad cōuertēdum, & peritiores ad subuertēdū, quā gētiles: quia legem habēt & prophetas. & ideo hæc ratio potius habet locum in eis, quā in gētilibus argum. xj. quæst. iij. ad mensam.

r Tu dic quod hæc decretalis non corrigit hoc c. sed declarat. in præ dic. decre. patet uer si. enim aliter, &c. & quod sequitur uerius est.
† c. lxij.
r Hoc est tenēdum secundum Io. de Fāt. Mulier ad fidem conuersa debet uirum infidelem relinquere, sed nō ecōuerso.
† c. lix.
Pagani citius trahūtur ad fidem, quā Iudæi.

Iudæorũ filij non sunt per uim baptizandi.

a Dic ut habet §. xl. dist. qui syncera.

a Iudæorum. Quidam intelligunt hoc capit. ꝙ Iudæis auferendi sunt paruuli eorum, & baptizandi, sed adulti nequaquam. sed certe sicut nec adulti, ita nec paruuli ad fidẽ uel trahẽdi sunt, a imo secundum hoc in breui nullus esset Iudæus. quomodo ergo reliquiæ Israel saluæ fierent postea? ideo intelligo hoc de filijs iam Christianis, quos forte parentes circuncidere uolebant. de conse. dist. iiij. plerique. & hæc litera hoc idem innuit, ubi dicit ultra, & ubi dicit separari: & ita per baptismum soluitur ius patriæ potestatis: nec tamẽ priuabuntur isti paterna successione. extra de Iudæis. c. Iudæi.

† cap. lxj. conci. Tolet. iiij.

b Proficiant. Iuxta illud: Auge nobis fidem. de pœni. di. ij. dum sanctam. ergo iam isti baptizati erant, cũ proficere debeãt in gradib⁹ dignitatis, i. uirtutis: ut de pœn. di. ij. dum sanctam.

Saepe malorũ. CASVS. *Statuitur hic ut Iudæi ad fidem translati, non communicent cũ Hebræis, ne corrumpantur ab eis: quoniam sæpe malorum consortia bonos corrumpũt: q̃d si fecerint, castigentur, & Hebræi cædibus deputentur. Donentur, non ut serui eorũ fiant: sed ut disciplina regantur ab eis. seq. cap. planum est per se.*

c Eos. i. neophytos

d Hebræis. Isti ergo nomen antiquũ retinent post baptismum: argu. contra. xxvij. q. ij. scripsit.

Ecclesia iudicat aliquãdo de his q̃ sunt foris.

e Publicis. Argu. quod ecclesia iudicat de ijs quæ foris sunt: ꝙ uerum est quantum ad corporales pœnas. cum enim peccant, possunt uerberari, uel alio modo corporaliter mulctari de præcepto episcopi uel principis. arg. xvij. q. iiij. constituit. & extra de rapto. in archiepiscopatu. & alia etiam pœna possunt puniri: ut extra de usu. post miserabilem. sed quantum ad spiritualem pœnam ecclesia non iudicat de illis: quia non potest eos excommunicare: quia qui in ecclesia non est, ab ecclesia separari non potest: ut xj. quæst. iij. omnis Christianus.

§ Franc. de Ripa, tractat. de peste, carta 132. in paruis.

CAN. XI.

Iudæorum a filios uel filias, ne parentũ ultra inuoluãtur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus, deputandos aut monasterijs, aut Christianis mulieribus, aut uiris Deum timentibus: ut sub eorum conuersatione cultũ fidei discant, atq; in melius instituti, tã in morib. q̃ in fide proficiãt. b

Idem. †

Iudæis ad fidẽ uenientibus cũ infideli nulla sit communio.

CAN. XII.

Saepe malorũ consortia, etiã bonos corrũpunt: quãto magis eos c qui ad uitia proni sunt. Nulla igitur ultra cõmunio sit Hebræis d ad fidẽ Christianã trãslatis, cum ijs, qui adhuc in ueteri ritu cõsistunt: ne forte eorũ participatione subuertantur. Quicũq; ergo ex ijs, qui baptizati sunt, amodo infideliũ consortia non uitauerint: & hi Christianis donẽtur, & illi publicis e cædibus deputent̃.

Item ex vij. synodo.

Cum Iudæis nec manducandum, nec bibendum: nec ab eis medicamentũ accipiẽdum est.

CAN. XIII.

Nullus eorum, f qui in sacro sunt ordine constituti, aut laicus azyma eorum manducet, aut cum eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus suis uocet: aut medicinam ab eis percipiat: g † aut cum eis in balneo lauet. si uerò quisquã hoc fecerit: si clericus est, deponatur: si laicus, excommunicetur.

Item ex concilio Agathensi. †

Clerici siue laici uitent Iudæorum conuiuia: nec eos ad sua consortia recipiant.

CAN. XIIII.

Omnes deinceps clerici siue laici, Iudeorum h cõuiuia uitẽt: nec eos ad conuiuiũ quisquã accipiat: quia cùm apud Christianos cõmunibus cibis nõ utantur, indignũ atque sacrilegum est, eorum cibos a Christianis sumi: cũ ea quæ Apostolo ꝑmittẽte nos sumimus ab illis iudicẽtur immunda: ac sic inferiores i incipiãt esse Chriani q̃ Iudæi, si nos quæ ab illis apponunt̃ utamur, illi uero a nobis oblata cõtemnãt.

Ex his itaq; euidẽter colligitur, coniugium esse inter infideles. Illud uerò Apostoli, Omne quod non est ex fide, peccatum est: non ita intelligẽdum est, ut quicquid fit ab infidelibus, credatur esse peccatum: sed omne quod contra conscientiam k fit, ædificat ad gehennam. unde Ambro. Peccatum est, quod aliter fit quam probatum est. Item August. super eũdem locum. Omne quod aliter fit, quã probatum est, peccatum est: non tamẽ omne quod fit cum fide, l bonum est. Ignorantia enim, quæ est ex culpa, nocet. Hinc etiã Apostolus ait:

† cap. xl.

f Nullus eorum. Nisi sit missus ad prædicandum eis. extra de iudæ. c. quam sit laudabile.

g Percipiat. Emere tamen potest ab eis aliquis, & post præparet. argum. C. de Iudæ. nemo.

h Omnes deinceps. Iudæorum. Similiter & gentilium: cũ & ipsi hodie etiam cibos discernant. licet enim nõ cõtineãtur uerbis edicti, ut xj. q. iij. ad mensam. continentur tamen sententia: ut ff. de peti. hære. item ueniũt. §. ait senatus. & ij. q. j. multi. & ff. si qua. pau. fe. di. l. pen. sed quare loquimur cũ eis: cum nec comedamus cũ eis: sed de hoc redditur ratio: quia maior familiaritas est in cibo sumendo, quam in colloquio, & facilius quis decipitur inter epulas: ut xxij. quæstione iij. unusquisque.

1. Tim. 4.

Ibidem.

Familiaritas ĩ cibo est maior, quã in colloquio.

i Inferiores. Vt ij. q. vij. in sancta.

Ro. 12. d

k Conscientiam. Præcepti uel prohibitionis. Nã si plus comedam quam debeam, quãuis cõtra cõscientiã, non pecco mortaliter. xxv. dist. §. criminis. Et dicunt quidam contra conscientiã non erroneã: ar. xiij. dist. nerui. arg. opt. ff. de lib. cau. igitur. §. j. sed dico, ꝙ nec contra conscientiã erroneam est faciendum: prout ẽ expressum extra de simo.

Comedẽs plus q̃ debeat, mortaliter nõ peccat.

l Cum fide. Id est, cum conscientia.

Ex

Beatus qui non iudicat se metipsum, in eo quod probat. id est, qui nō facit damnabilē semetipsum, aliter faciēdo quàm probet esse faciendum. Vel omne quod nō est ex fide, [a] *dicitur esse peccatum: quia quicquid ea fide nō fit, ut ad æternā ualeat salutē, inutile reputat* [b] *apud dominū. Vnde Aug. ait: Omnis uita infideliū peccatū est: nec ualet esse bonum, qđ fit absq;* [c] *Deo. ubi enim deest agnitio æternæ et incommutabilis ueritatis, falsa uirtus* [d] *est ēt in optimis morib. Item cùm dicitur, non est uera pudicitia hominis īfidelis etiam cum cōiuge sua: negat pudicitia esse uera, quantum ad effectū et ad præmiū, uidelicet æternæ salutis. Sicut enim apud hæreticos sacramēta negantur esse uera, nō quantum ad formam, sed quantū* [e] *ad uirtutē: sic & uirtutes negantur esse ueræ* [f] *apud īfideles: nō quin ueræ in eis sint iuxta illud Hier. Virtutib. Romani promeruerūt imperiū: sed quia effectu carēt æternæ salutis. Item illud Ambro. Non est putandū matrimoniū, qđ extra Dei decretum factū est: sed cū cognoscit, est emēdādum: non ostendit coniugium nō esse inter infideles. Nullo em̄ domini precepto gentiles prohibētur coniūgi gentilibus. nec ergo eorū coniugium extra* † *Dei decretū fit. illa itaq; authoritate iubētur separari ab inuicē, qui contra Dei uel ecclesię decretū copulati sunt: utpote infideles cū fidelibus, uel cōsanguinei cum consanguineis, uel affines cum affinib. hi omnes si sibi inuicem copulati fuerint, separandi sunt.*

Hinc etiam idem Ambrosius in libro primo de patriarchis. †

Fideles infidelibus non sunt cōiugio copulādi. CAN. XV.

CAue Christiane gētili, aut Iudæo, filiā tuam tradere: [g] caue inquit gentilem uel Iudæā atq; alienigenam, hoc est omnem hæreticā & alienam [h] à fide tua accipere tibi uxorem. prima [i] coniugij fides, castitatis gratia est. [k] si Christiana [l] sit, non est satis, nisi ambo initiati sitis sacramento baptismi simul ad orationē nocte uobis surgēdū est, & coniūctis præcib. obsecrādus est Deus.

Item ex concilio Agathensi. †

Cum hæreticis catholici non misceant coniugia.

CAN. XVI.

NOn oportet cū hominib. hæreticis [m] miscere connubia, & uel filios uel filias eis dare, sed potius accipere, si tamen se profiteantur Christianos esse futuros, & catholicos.

Item ex concilio Vrbanensi.

Christiana communione careat qui Iudaicæ prauitati coniugali se uinculo sociat.

CAN. XVII.

SI quis Iudaicæ prauitati coniugali societate iungitur, siue Christiana Iudæo siue Iudæa Christiano mulier carnali consortio misceantur, quicunque eorum tantum nefas admisisse cognoscitur, à Chri-

Ibidem.

[a] Ex fide. id est, sicut fides exigit.

[b] Reputatur. Quo ad uitam æternam. de pœni. distinc. iij. si quis autem nō habens.

[c] Absque Deo. id est, absque fide quæ est à Deo.

[d] Virtus. s. distin. xxvj. deinde. contra s. j. q. j. sicut urgeri. s. dist. xlv. uera iustitia. s. xxiiij. qō. j. ubi sana.

[e] Quantum. s. j. q. j. quod quidam. de consec. distinct. iiij. quamuis. s. distinct. xxxij. §. uerum. j. xxxij. q. j. cum renūciatur. arg. xxiiij. q. j. ubi sana. j. de pœn. dist. v. consideret. j. de pœn. distin. ij. §. quod autem. & dist. iij. ille rex.

Virtus nō est sine fide & sine charitate.

[f] Veræ. Non uidetur dicere uerū. Nā ubi deest fides uel charitas, nullatenus est uirt⁹. prout theologus accipit uirtutem. quod ergo dicitur hic uirtutib. intellige scilicet politicis, quę sine charitate habentur a multis strenui em̄ actus hominū in eis erant argum. xxiij. q. iiij. si non ex fidei. Nam & uirtus pro fortitudine ponit. ff. de aleato. quib. † Aliæ uero uirtutes (ut prædictum est) non erāt in eis: quia si haberent unam, haberēt omnes: argu. xxiiij. q. j. ubi sana. de pœnit. dist. v. c. j.

† Et 23. q. j. noli.

[g] CAue. Tradere. j. ꝓxi. ca. contra. Solu. ibi de pactione de futuro: hic dicit quòd nō licet accipere, † & illi se miscere.

† Scilicet matrimoniū, quod īter tales īpedit ꝓpter dispare cultū. Hugo.

[h] Alienam. Hæc clausula omnē alienam, non supponit pro hæretica uel gētili. ff. de uerb. obli. doli clausula. nā ibi dicitur. ꝙ clausula generalis sequēs, nō refertur ad ea de q̄bus specialiter est p̄missum. Nō est obijciendum de Moyse qui duxit Ethiopissam: ut ij. qō. vij. §. item obijcitur. quia illud factum fuit in figura, ꝙ dominus, sibi copularet ecclesiam ex gentibus. ij. qō. vij. §. his itaque. Sed pone ꝙ aliquis hæreticus nunquam fuit baptizatus, uoluit baptizari, sed non habuit aquam: cōstat ei omnia peccata dimissa esse, etiam originale: nunquid potest contrahere matrimonium cum Christiana? Dicit Hug. quod non: quia ianua omnium sacramentorum, est baptism⁹. xxxij. distin. §. uerum. Similiter nec ordinē posset recipere, forte si superuixit & se non baptizauit, uidetur contēnere: & sic habetur quasi non fuerit Christianus. Io.

† Id est contra.

Baptizatus solauo lūtate, an possit cū christiana contrahere.

[i] Prima. Quæ est inter sponsos & spōsas. Ioan.

[k] Gratia est. infra xxx. q. v. fœminę.

[l] Si Christiana. id est, cathechizata. Et ita est argu. ꝙ catechumenus non est fidelis. De hoc dicam j. xxx. q. j. in prin.

† lib. j. de Abraham cap. ix.

[m] NOn oportet. Hæreticis. hæreticus nō potest contrahere cū Christiana. † Dicit tamen H. ꝙ si contrahit, tenet matrimonium, sicut si cōtraheret cum excōmunicato. De conditionibus quæ apponuntur in matrimonio, not. xxxij. quæstio. ij. solet.

† Videtur not. cōtra s. c. prox. in fi. ī gl. hæc clausula ī principio.

† ca. 67.

SI quis Iudaicę. Item

stiano cœtu atque conuiuio, & à communione ecclesiæ protinus segregetur. Item illud Augustini: Non est ratum coniugium, quod sine Deo est: non negat coniugium esse inter infideles. Coniugium enim aliud est legitimum, & nõ ratum: aliud ratum, & non legitimum: aliud legitimum, & ratum. Legitimum coniugium est, quod legali institutione uel prouinciæ moribus contrahitur. hoc inter infideles ratum non est, quia non est firmum: & ideo † uiolabile coniugium eorũ. dato a enim libello repudij, licet eis recedere ab iuicẽ, & alijs copulari lege fori, & non lege poli, quam nõ sequũtur. Inter fideles uerò ratum coniugium est, quia coniugia semel initiata † & completa inter eos, ulterius solui nõ possunt. horũ quædã sunt legitima: ueluti cùm uxor à parentibus traditur, b à sponso dotatur, & à sacerdote benedicitur: hęc talia coniugia legitima & rata appellãtur. Illorũ uerò coniugia, qui contemptis omnibus illis solẽnitatibus, solo affectu aliquã sibi in coniugem copulant, huiuscemodi cõiugiũ non legitimum, c sed ratum tãtummodo esse creditur.

QVAESTIO II.

QVòd uerò d uxore uiuẽte alteram ducere non possit, q infidelẽ dimisit, testatur scriptura dicẽs: alioqui si disceditis ab inuicem, & uolentes cohabitare dimittitis, & alijs uos copulaueritis, adulteri eritis: & filij uestri, qui postea nascentur, erũt immundi, id est, spurij.

Item ex concilio Meldensi, cap. 1.

Non potest quis post baptismum alteram ducere uiuente ea, quæ ante baptismũ sibi fuerit uirgo copulata.

CAN. I.

SI quis habuerit uxorem uirginẽ e ante baptismũ, uiuente f illa post baptismum, alteram habere non potest. crimina enim in baptismo soluuntur, non coniugia. g

Gregorius † autem testatur econtra dicens.

Licet fideli aliã ducere uxorem, quam Christianæ fidei odio infidelis dimittit.

CAN. II.

SI infidelis discedit odio Christianæ fidei, discedat. nõ enim est frater aut soror fidelis subiectus seruituti in huiusmodi: non est enim dimissũ peccatũ, propter Deũ h si alij se copulauerit. cõtumelia quippe creatoris soluit i ius k matrimonij, circa eũ qui relinquitur: l infidelis autem discedẽs, & in Deum peccat, & in matrimoniũ: m nec est ei fides seruanda coniugij: quia propterea discedit, ne audiret Christum, Deum esse Christianorum coniugiorum.

Hic distinguendum est, aliud esse dimittere uo-

a Item illud. Dato. Hic non ponit exemplum bonum. Nã in ueritate per dationem libelli non dissoluebatur matrimonium: imo uera erat fornicatio. extra de diuort. gaudemus.

b Traditur. j.xxxv. q.v.c.aliter.

c Non legitimum. Si enim probatum fuerit aliquod impedimẽtum in tali matrimonio, filij non erunt legitimi: ut extra de clandesti. de spõ. cum inhibitio.

d QVod uero. Hic intitulatur secunda quæstio, de qua s̃. diximus in j. quæstio.

e SI quis Virginem. idẽ esset & si corruptam. sed de facto quæsitũ est de uirgine: forte ideo quia uidebatur ꝙ matrimonium solueretur inter uirginẽ & eum qui accedebat ad baptismum: sicut cum alter sponsorum transit ad religionem monasterij. sed non est ita: quia cum transitur ad religionem fidei, bene potest quis uti matrimonio. xxvj. dist. deinde. secus cũ transitur ad monasterium: ut xxvij. q. j. ut lex.

† Alias inuiolabile.

† Alias, inita.

Religio fidei nõ impedit matrimonio uti.

f Viuente. & conuersa cum uiro, uel nõ conuersa, secum tamẽ cohabitare uolente: sequẽs autem capitulum intelligitur de nolente cohabitare.

g Coniugia. Potest tamen ad religionẽ trãsire etiam inuita ea, cum matrimoniũ nõ sit ratum. extra de diuor. quanto.

h SI infidelis. Propter Deum. id est propter fidẽ Dei.

i Soluit. ecclesiã tamen debet sentẽtiare. sed quid si illa uxor non uult uenire ad causam, cum non sit de foro ecclesiæ? Si potest cõstare ecclesiæ quod non uult cohabitare, sententiet. Hãc glo. non approbo: quia sine iudicio ecclesiæ dissoluitur matrimonium: ut s̃. q. j. si infidelis.

k Ius. id est, uinculum. 1 sed tũc demum solum cũ contrahit relictus: arg. extra de diuor. gaudemus. in fine. imo etiã prius credo solutũ sed si alter reuertitur ad fidẽ, antequam alter duxerit uxorem, restituitur uinculum matrimonij, quasi iure postliminij, ut ibidẽ perpenditur.

1 Et obligationẽ & seruitutẽ matrimonij, unde fac uim, quia non dicit litera, soluit matrimonium, sed dicit soluit ius matrimonij, secundũ Ray.

l Relinquitur. nihilominus & circa relinquentem. unde & relinquens contrahet sine peccato, si conuersus contrahat. nõ enim potest matrimonium claudicare: cum sint duæ relationes. unde si una est uxor, & reliquus est uir. ideo autem non tractauit hic de relinquente, quia extra ecclesiã est, & nihil ad nos de eo iudicare. ij. q. j. c. multi. Est tamen arg. ꝙ claudicet: ut hic, & extra de eo q. cog. cap. j. arg. ff. mãda. potest. sed ut dixi, quo ad essentiam non potest claudicare, sed quo ad effectum bene: quia quãdoq; tenet unus alij, sed non econuerso. Vel dic quantum ad fidelem soluitur: ut hic dicitur: quia adhuc potest debitum petere ab altero: sed infidelis nõ potest: quia fidelis non est subiectus seruituti illius, & cum alia sit seruitus, qua tenetur uir uxori, quam illa, qua tenetur uxor uiro: 2 bene potest una seruitus esse sublata, & non alia. sic ff. de serui. urb. prædio. si domus. & extra de conuer. coniug. quidam.

Matrimoniũ claudicare nõ potest.

† Ambro. j. ad Cor. ca. 7.

Vir & uxor tenentur duplici seruitute.

2 Arg. cõtra 32. q. 5. apud nos ubi de hoc.

m Et in matrimonium. i. in fractione primi matrimonij, nõ dicas in secũdum matrimonium si illud contrahat postquam conuersus.

cum

cum alia contraxit ut præmisit. arg. tamen quòd peccet contrahendo secundum, extra de testibus. sicut.

a Atque. Hæc dist. est canonica & bona: & probatur ex. de diuort. c. quanto.

b Trum. Hic intitulatur q. iij. in qua quid iuris sit, diximus. xxvj. di. vnius. nec ualet qd' hic dicitur a Hieronymo.

c A Cutius uero. Censuerunt. s. dist. lv. nullus.

d Vidam. mulieri nobili. Imparia coniugia tribus modis dicuntur. Vno modo qñ contrahit fidelis cũ infideli: de quibus in supiori causa audiuimus. Alio modo qñ unus liber, & alius seruus: de quibꝰ in hac causa uidebimus. Tertio mõ qñ unus maior, alter minor de quibus in seq. tractat: hic de errore psonæ cõditionis, qualitatis & fortunæ tractatur.

Coniugia imparia dicuntur tribꝰ modis.

Vod aũt. Hic depingitur j. quæst. an s. matrimonium contrahatur inter eos, inter quos interuenit error personæ: hoc est dicere, an error personæ impediat matrimonium contrahendũ & dirimat iam contractũ? Gra. allegat pro & cõtra, distinguendo quatuor errores fortunæ, qualitatis, personæ, & cõditionis. duo ultimi dirimũt matrimoniũ, non ex sua natura, sed ex constitutione ecclesiæ. Nam similiter & Papa posset constituere, ꝙ error qualitatis impediret, & quod nullus error impediret, & ꝙ esset matrimoniũ, ubi

Matrimoniũ utrũ errore impediatur.

lẽtem cohabitare, atq; a *aliud discedentẽ nõ sequi. uolẽtẽ enim cohabitare, licet quidẽ dimittere, sed nõ ea uiuẽte, aliã superinducere: discedentẽ uerò sequi nõ oportet, et ea uiuẽte, aliã ducere licet. uerũ hoc nõ nisi de his intelligendũ est qui in infidelitate copulati sunt. Cęterũ si ad fidem uterq; cõuersus est, uel si uterque fidelis matrimonio iunctus est, et ꝓcedẽte tẽpore alter eorũ à fide discesserit, et odio fidei Christianę cõiugem dereliquerit: derelictus discedentẽ nõ comitabitur: non tamen illa uiuente, alteram ducere poterit: quia ratũ coniugiũ fuerat inter eos, quod nullo modo solui potest.*

QVAEST. III.

Trũ b *uerò bigamus sit reputãdus, qui ante baptismũ habuerit unã, & post baptismũ alterã, authoritate Hieron. patet.*

Ait enim super epistolam Pauli ad Timotheũ.

Non est bigamus, qui ante baptismum habuerit unã, & post baptismum alteram.

CAN. I.

O Portet epm unius uxoris esse uirũ: uerũ hoc post baptismũ: cæterùm si ante baptismũ habuit unã, & post baptismũ habuit alterã, non est reputandus bigamus, cui prorsus innouato per baptismũ omnia uetera sunt dimissa.

Augustinus uerò contra testatur & Innocentius.

Ait enim Augustinus super epistolam Pauli ad Titum. † — † De bono coniuga. c. 18.

Non debet fieri episcopus, qui ante baptismum habuerit unam, & post baptismum alteram.

CAN. II.

A Cutius uerò intelligunt, qui nec eum ordinandũ censuerunt, c qui ante baptismũ habuerit unã, & post baptismũ alterã. In baptismate enim crimina abolentur, nõ fœderatio coniugij dissoluitur. Sicut illa, quæ catechumena uitiata est, inter Dei uirgines cõsecrari nõ potest: sic qui ante baptismum habuit unã, & post baptismũ alteram. non nisi bigamus est reputandus, amisit enim quiddam non ad uitæ meritum, sed ad signaculi sacramentum.

Item Innocent. Rufo & Eusebio episcopis Macedoniæ multis argumentis probat, talem bigamum reputari. Quia ergo iste cuius causa in præsenti agitur, ante baptismũ habuit unam, & post baptismum alteram, bigamus iudicatur: & licet uitæ meritò, & industriæ scientia polleat, tamen in episcopum ordinari non potest.

CAVSA XXIX.

Vidã mulieri nobili d *nuntiatum est, quòd à filio cuiusdam nobilis petebatur in coniugem. præbuit illa assensum. Alius uerò quidam ignobilis atque seruilis conditionis, nomine illius seipsum obtulit, atque eã in coniugem accepit. ille qui prius sibi placuerat, tandem uenit, eamq; sibi in coniugem petit. illa se delusam conqueritur, & ad prioris copulam aspirat.*

1 *Hic primùm quæritur an sit coniugium inter eos?*

2 *Secundo, si prius putabat hunc esse liberum, et postea deprehendit illum esse seruũ, an liceat ei statim ab illo discedere?*

QVAESTIO I.

Vod aũt coniugium sit inter eos, ꝓbat hoc modo: Coniugiũ siue matrimoniũ, est uiri & mulieris cõiunctio indiuiduam uitæ cõsuetudinem retinẽs. Item con

Error personæ non facile cōmittitur.

ubi esset error personæ, sicut & tenet pignus licet ibi sit error. ff. de pig. act. l. j. unde ex natura nō habet error personæ ꝙ impediat. arg. tamen est contra. j. de Iacob, & Lia: quia nondū ecclesia cōstituerat: & tamē tunc impediebat. Et est etiā arg. cōtra: quia error impedit emptionem: ut ff. de cont. empt. quid tñ. Et not. ꝙ secundū Hu. & Lau. nunquā erratur in psona, nisi prius habita notitia aliqua de eo cuius nomine alius se repręsentet. vnde si aliqs offert se sub nomine regis Frāciæ, alicui puellę, si ipa nihil unquā audiuit de Rege Frāciæ, nec aliquā notitiā habet de eo per famam uel alio modo, & putat hunc esse Regem Fran. nō errat in psona, sed in fortuna uel qualitate uel nomine. Sed si aliqua cōsentit in aliquē uisum uel nō uisum, tamē aliquo modo sibi cognitū. s. fama uel alio modo, si postea per errorem accipiat alium, etiam si ab eo fuerit cognita, reddetur primo, si tamen ille in eam consenserit per nuntiū, uel alio modo. si uero nullo modo fuerit sibi cognitus quamuis per errorem accipiat aliū, nunquam reddetur primo: quia inter eam & primū non fuit matrimonium. nam in penitus incognitū nec amorē nec consensum dirigere possumus. [1] vnde August. Non uisos diligere possumus, qui nobis per famā, uel alio modo cogniti sunt: incognitos autem diligere nequimus. sed certe licet hoc possit concedi, quod non sit restituenda priori, non tamen dico quod debeat stare cum secundo, cum ibi sit error. Nam errare est aliud pro alio putare: ut xxij. quæstio. ij. in quibus. & xxxviij distin. quamuis. Item eadem ratione, qui emit aurichalcum pro auro cōsentit in aurum: quòd falsum est: ut ff. de contrahen. empt. alioqui. & l. quid tamen. nam licet non erret circa illum, cuius nullam notitiam habuit, errat tamen circa præsentem. [2] H. tamen & Lau. dicunt, quod sit matrimonium cum ista. sed hoc non credo: cum ibi sit error. ergo non est ibi consensus: quia nihil est tam contrarium consensui, quam error: ut ff. de iudi. l. ij.

[1] Arg. cōtra. ff. de cōtrahē. empt. cū ab eo. §. massam.

[2] Sub. circa quem error attēditur: qđ dic ut no. j. eo. ī gl. dicit tamen, &c. in fine.

[a] Item consensus. Vt xxvij. q. ij. sufficiat. Intelligitur autem consentire, nisi expresse dissentiat: ut ff. so-luto matri. l. ij. §. uoluntatem. & extra de spons. sicut ex literis. & extra de ijs quæ fi. a præla. cap. ij. & ff. de sponsalibus. l. sed ea quæ patris.

sensus [a] utriusq; matrimoniū facit: qa ergo isti coniūcti sunt, ut ī diuiduā uitæ cōsuetudinem cōseruarēt: quia uterq; cōsensit in alterū, cōiuges sunt appellādi. Iis ita respōdetur: Cōsensus est duorum uel pluriū sensus in idem. qui aūt errat, non sentit. nō ergo cōsentit, id est, simul cum alijs sentit. hæc aūt errauit: [b] nō ergo cōsensit. [c] nō itaq; cōiunx est appellāda: quia nō fuit ibi cōsensus utriusq;, sine quo nullū matrimoniū esse pōt: sicut enim ille qui ordinat̄ ab eo quē putat episcopū esse, et adhuc est laicus, errat, nec uocatur ordinatus, imò ab episcopo adhuc est ordinādus: [d] sic ista errās nulli est copulata coniugio, imò adhuc ē copulāda. Ad hęc, nō omnis error cōsensum euacuat: q enim accipit ī uxorē corruptā, quā putat uirginem: uel q accipit meretricem, quā putat esse castā: uterq; errat: qa ille corruptā existimat esse uirginē, et iste meretricē reputat castā. Nūquid ergo dicēdi sunt nō cōsensisse in eas? aut dabitur utrique facultas dimittēdi utrāq;, et ducēdi aliā? [e] Verū est, quod nō omnis error cōsensum excludit. Sed error, alius ē psonę, [f] alius fortunæ, alius cōditionis, aliꝰ qualitatis. Error personę est, quādo hic putatur [g] esse Virgilius, et ipse est Plato. Error fortunę, quādo hic putatur esse diues, q pauper est, uel ecōuerso. Error conditionis, quādo putat̄ esse liber q seruus est. Error qualitatis ē, qn̄ putatur esse bonus, qui malus est. Error fortunæ et qualitatis, coniugij cōsensum nō excludit. Error uerò personę et cōdi-

[b] Errauit. Quia alium pro alio putauit: hoc est errare. xxij. quæst. ij. in quibus. Vel pro uero falsum putare. xxxviij. distinct. quamuis.

[c] Consensit. Nihil est tam contrarium consensui, quam error: ut ff. de contrah. empt. alioqui. ff. de iurisdict. omn. iud. l. si per errorem.

Error est cōtrarius cōsensui.

[d] Ordinandus. Vt lxviij. distinct. presbyteri.

[e] Aliam. Quasi dicat non. Nam nec ille error uenditionem impedit, licet error sexus impediat. ff. de cōtrahē. emp. alioqui. §. j. tamen dicit lex, quod soluitur emptio per actionem ex empto. ff. de actio. empti. ex empto. §. si quis virginem.

[f] Personæ. Persona est secundū Boetiū Seuerinū rationabilis creatura indiuidua essentia.

[g] Putat̄. Dicit R. ꝙ in hac litera non debet esse ipse, sed hic: & hæc uox hic nō est pronomē, sed aduerbiū: ut sit sensus, Error personæ est quādo putat̄ esse Virgilius hic, i. in hoc loco, & ibi est Plato. Nam impossibile est ut putes Virgilium esse Platonem. de dicto patet. de re simpliciter patet: quia impossibile est, ꝙ quis putet de Virgilio ꝙ sit Plato: nec econuerso, ꝙ uerum est secundū opinionem illorū qui concedunt ꝙ istum esse Virgilium, est Platonem esse Virgilium. Alij uero concedunt, quòd iste putat illum esse Platonem, nō tamen putat Virgilium esse Platonem, & hoc per accidens: ꝙ innuit proprium nomen. inter quos est H. hanc opinionē secutus est hic G. secundū hoc planum est, ꝙ dicit, quādo hic putatur, &c. & ꝙ pingui intellectu errātis putetur de aliquo ꝙ sit alius, habes xxxvj. q. v. nec mirū. ubi dicit Augu. ꝙ hunc puto esse hominem, demonstrato dæmone. ff. de except. rei iud. & an cadē. argu. ff. de fur. si is qui. §. si tu mihi. & de iureiur. eum qui. §. si iniuriam. ubi dicit iurisperitus, ꝙ hunc puto Lucium, demonstrato Seio. Sed quæro circa quam personā dicis hunc errorem fore? Dico ꝙ circa præsentem, quando. s. contrahit cum uno, & credit se contrahere cum alio. dico quòd circa absentem personam non errat. Nam dico, ꝙ si primo iam illi cōsentit in istā, & ista modo consentit in illum, ꝙ est matrimonium. Sed quæritur, si ille est mortuus in quem consentit & alius præsentatur sibi, an talis error impediat matrimonium? sic quia licet ille non sit in rerum natura, non minus tamen est ibi error

Virgiliū putare esse Platonē, est impossibile.

tionis, coniugij cōsensum nō admittit. Si qs em̄ pacisceretur se uenditurū [a] agrū Marcello, et postea ueniret Paulus, dicēs se esse Marcellū, et emeret [b] agrū ab illo: nunqd cū Paulo cōuenit iste de pretio: aut dicendus est agrū sibi uēdidisse? Itē si quis promitteret se uēditurū mihi aurū, et pro auro offerret mihi aurichalcū, [c] † et ita me deciperet: nūqd dicerer cōsensisse ī aurichalcū? Nunquā uolui emere aurichalcū: nec ergo aliqn̄ in illud consensi: quia consensus nō est nisi uolūtatis. Sicut ergo hic error materiæ excludit cōsensum, sic et ī cōiugio error personę. Nō enim cōsensit in hunc, sed in eū quē putabat [d] esse. Sed obijcitur: Iacob nō cōsenserat in Liā, sed in Rachel: septē siquidem annis pro Rachel seruierat. Cū ergo eo ignorāte, Lia esset sibi supposita, nō fuit coniugium inter eos, si error personæ cōsensum excludit: quia (ut dictū est) nō in eā cōsenserat, sed ī Rachel. His ita respōdetur: Cōsensus alius est præcedens, alius subsequēs. Pręcedit consensus, qn̄ ante carnalem copulā in indiuiduā uitæ cōsuetudinem uterq; cōsentit. subsequitur, quādo post cōcubinalem, siue fornicarium coitum, cōsentiunt in idem. Iacob ergo et Liam nō fecit cōiuges pręcedens cōsensus, sed subsequēs: [e] nec tn̄ ex primo cōcubitu, fornicariū iudicātur: cū ille maritali affectu eā cognouerit, et illa uxorio affectu sibi debitū persoluerit, putās lege primogenitarū [f] et paternis imperijs, se sibi iure copulatā. Quòd aūt error psonę nonnullos excuset, authoritate illa pbat̄: quia soror uxoris utroq; inscio [g] (sorore uidelicet et marito) in lectū eius iuisse, et à uiro suæ sororis cognita perhibet̄: q̄ sine spe coniugij ppetuo manere censetur: ille tamē qui cognouit eā per ignorātiā, excusatur. Aliter ēt hoc pbatur, Diabolus nōnunquā se in Angelum lucis transformat: [h] nec est periculosus error, si tunc creditur esse bonus, cùm se bonū simulat. Si ergo tunc ab aliquo simplici quęreret an suæ beatitudinis uellet esse particeps: et ille responderet se in eius consortiū [i] uelle trāsire: nunquid dicēdus est consensisse in consortiū diabolicæ damnationis, an nō potius in participationē æternæ charitatis? Item si quis hæreticorū nomine Augu. uel Ambrosij, uel Hierony. alicui catholicorū seipsum offerret, atq; ad suæ fidei eū imitationem puocaret: si ille præberet assensum, in cuius fidei sententiā diceret consensisse? Non in hæreticorū sectam, sed in integritatem catholicæ fidei, quā ille hereticus se mētiebatur habere. Quia ergo hęc psona decepta errore nō in hunc, sed in eū quem iste se mētiebatur esse, consensit, patet, ꝙ eius coniunx non fuerit. Error fortunæ et qualitatis non excludit consensum: ueluti si quis consentiret in prelaturā alicuius ecclesię, quā putaret esse diuitem, et illa esset minus copiosa: quamuis hic deciperetur errore fortunę, non tamen posset renun

ror personæ. Item si aliqs habeat tres filios, & aliqua cō- sentiat in maiorē filiū, postea præsentetur minor, nō tenet matrimoniū cū eo.

[a] Venditurum. Id est, uenditum se traditurum.

Vendens duob⁹ successiue & tradēs posteriori, ipsum facit potiorem.

[b] Emeret. i. quasi a se emptū per traditionē acciperet. ideo autē sic exponunt doctores: quia si duobus uēderet, & secūdo traderet, secundus esset potior: ut C. de rei uendica. si a Titio. Sed G. intellexit literā istā sic. qn̄. s. secundo nō esset uenditurus si eū cognosceret. unde cū erraret in persona, quæ secūdo offerebat pretium, nō contrahebat cū ea. ff. de fur. si quis uxori. §. cum Titio. ff. de contrahen. empt. cū seruo. nec errans dominiū transfert. ff. de acq. re. do. si pcurator. & sic plana est litera. & l. si a Titio. & illa l. quoties. intelliguntur cū scienter cū duobus contraxit. doctores tn̄ exponunt, ut dixi, emeret. i. emptum acciperet: & hoc propter illud quod sequitur, nunquid, cum Paulo, &c.

† Orichalcum.

[c] Aurichalcum. Voluit dicere Marcellus ꝙ esset emptio & uēditio: quia in corpus cōsensum fuit, licet fuerit erratum in materia. i. in substātialiū qualitate. Sed Vlpian. eū correxit, dicens nō esse uenditionē, ubi erratum est in materia. ff. de contrahē. emp. in uenditionibus. pignus tamē tenet, si quis obliget æs pro auro: ut ff. de pig. act. l. j.

Venditio non est: ubi in materia erratur.

[d] Putabat. Si quis autem errat in proprio nomine, dum tamē certum sit de quo consentiat, hoc nō officit. ff. de test. si in nomine. secus autem in appellatiuo. ff. de hære. insti. non ideo minus. ff. de leg. j. l. iiij.

[e] Subsequēs. ī. xxx. q. v. §. sed obijcitur.

[f] Primogenitarū. Cōsuetudo erat maiorē primo nuptui tradere. vij. qō. j. quam periculosum.

[g] Inscio. ī. xxxiiij. q. j. & ij. in lectum.

[h] Transformat. s̄. xxvj. quæst. v. epi.

[i] Consortiū. Hoc verum est. quod iste non peccat cum ita simpliciter in genere dicit se uelle esse participem suæ beatitudinis: secus si ad specialia descenderet. nō tamē ob hoc excusatur Saul qui adorabat dæmonem, quē credebat esse Samuelē. xxvj. quæst. j. nec mirum, hoc ideo, quia intercesit culpa sua: uel ibi idolatriā adorauit.

Saul adorauit dæmonem.

Rescindere.

tiare prælaturæ acceptę. Similiter quę nubit pauperi, putans illũ esse diuitẽ, non potest renuntiare priori cõditioni, quamuis errauerit. Error qualitatis nõ excludit similiter cõsensum: utpotè si quis emerit agrum, uel uineã, quã putabat esse uberrimã: quamuis iste erraret in qualitate rerũ, non minus fertilem emẽdo, non potest tamen uẽditionem reuocare uel rescindere. a Similiter qui duxit in uxorem meretricem uel corruptã, quam putat esse castam uel uirginem, non potest eam dimittere, & aliam ducere.

QVAEST. II.

I ps Secunda b quæstio est proposita de cõditione: an liceat mulieri dimittere eũ quem putabat liberũ, si postea illũ inuenerit seruũ. Quòd uerò mulieri nõ liceat à seruo discedere, multis rationibus uidetur posse probari. In Christo enim Iesu, nec Iudæus, nec Græcus, nec seruus, c neq; liber distinguitur. ergo nec in coniugio Christianorũ. eadẽ enim lege in fide Christi uterque regitur. indifferẽter enim ab Apostolo dicitur omnibus: Qui uult nubere, nubat in domino. & iterum, Mulier nubat cui uult, in domino tãtũ. nõ pręcipitur ut ingenua nubat ĩgenuo, ancilla seruo: sed quælibet earũ cui uult nubat in Domino.

Item Iulius Papa c. iiij.

Licet seruo matrimonia cõtrahere. CAN. I.

Omnibus nobis unus est pater in cælis: & unusquisq; diues & paup seruus & liber æqualiter pro se & pro animabus eorũ rationem reddituri sunt. d quapropter oẽs cuiuscunque conditionis sint, unã legem e (quantũ pertinet ad Deũ) habere non dubitamus, si aũt oẽs unã legẽ habẽt, ergo sicut ingenuus f dimitti nõ põt, sic nec seruus semel coniugio copulatus, ulterius dimitti poterit.

Item Zacharias Papa.

Ancillam in matrimoniũ susceptã uiro dimittere nõ licet.

CAN. II.

Si quis liber ancillã in matrimoniũ g acceperit, non habet licentiã dimittere eam, si cõsensu amborum cõiuncti sunt, excepta causa fornicationis: sed una h lex deinceps erit per omnia & uiro & fœminæ.

Item Iulius Papa.

Venditio tripliciter rescinditur.

a Rescindere. Vt C. de rescin. uend. quisquis, nisi esset deceptus ultra dimidiam iusti pretij: ut extra de emp. & uẽd. cũ dilecti. Vel nisi haberet pestiferas herbas: ut C. de ædi. actio, si prædiũ. Vel nisi dedisset dolus causam cõtractui: 1 ut ff. de dolo. l. & eleganter.

1 De hoc plene no. in prædi. decre. cũ dilecti.

Libera quæ ignoranter cũ seruo contraxit, an ab eo recederẽ possit.

b Secunda. Hic quærit an seruili cõditione reperta, libera possit recedere? & quidem sic, si ignorauit eum esse seruum quãdo contraxit cum eo: ut ĩ. ea. si quis ingenuus. Et notat H. quod nõ omnis error conditionis impedit matrimoniũ: sed tantũ error seruilis conditionis: nec etiam semper talis error impedit. Vnde si libera uult contrahere cum seruo, & contrahit cum libero, non dirimitur matrimonium, licet ibi sit error conditionis: quia non intelligitur talis decepta, quæ cum meliori contrahit quã credebat.

Errans in meliori conditione, an possit matrimonium dirimere.

Similiter dic quod si seruus credit contrahere cum libera, & contrahit cũ ancilla, 2 non dirimitur matrimoniũ: quia cõsentit in hominem suæ conditionis: & quia neuter potest aliquid alij obijcere: & ita propter errorem serui, nunquã dirimitur matrimonium: sed certe pari ratione uidetur, quod si aliqua credit contrahere cum uno, & contrahit cũ alio, qui est ditior & melior, qđ matrimonium teneat: quia non uidetur decepta. Alij autem dicunt, ꝙ siue erret in meliori, siue in deteriori conditione, semper dirimitur matrimonium. Tertij dicunt quod si interueniat error in dispari conditione, dirimitur matrimonium, 3 sed si in pari, non dirimitur. unde si libera uult contrahere cum libero, & contrahit cum seruo: uel si seruus uult contrahere cum serua, & contrahit cum libera, non tenet matrimonium: sed si liber uult contrahere cum serua, & contrahit cum libera: uel si ancilla uult contrahere cum libero, & contrahit cum seruo: tenet matrimonium: quia utrobique est paritas. Io. & hæc opinio bona mihi uidetur. B. Dubitari aũt cõsueuit, si libera contrahit per errorem cũ homine ascripritiæ conditionis, an teneat matrimoniũ? H. dicit quod teneat: lex tamen cõtradicit in authẽ. de nupt. §. ascriptitio. col. iiij. & C. de senatusconsul. Claudia. l. una.

2 Ancilla Imò nullum est.

3 Arg. ad hoc insti. de acti. §. præterea. ff. de usufru. hactenus. in fi. & l. seq. ff. de ĩ diẽ addic. l. si uẽditor. § sed si neuter. ff. đ si deiussor. l. iij. in fin.

Seruus ab ecclesię sacramẽtis non est amouẽdus.

c Nec seruus. A sacramentis enim ecclesiasticis, non est amouendus: ut extra de coniugi. seruo. dignum. Vel ab illis quæ sunt iuris naturalis, ut à uoto: ut in authen. de mona. §. hinc aũt col. j. ubi Iustinianus inducit hæc eadem uerba Apostoli ad probandum quod seruus possit esse monachus: sed quantum ad ius ciuile, seruus non habetur pro homine: ut ff. de regu. iur. quod attinet ad ius ciuile, &c.

d Omnibus nobis. Reddituri sunt. Argu. qđ seruus non tenetur obedire domino in atrocibus. xj. quæst. iij. non semper.

e Legem. Non quo ad promotionem. Irregularis enim efficitur, qui cum serua contrahit: argum. xxxiiij. dist. si quis uiduam. sed sequuntur unã legem, habito respectu ad ius naturale. Nam de iure naturali, quilibet cum qualibet posset contrahere, & ita seruus cum libera: nisi obstaret cõstitutio ecclesiæ.

f Ingenuus. Arg. a toto in quãtitate, ab uniuersali ad singularem. simile. xix. distinct. si Romanorum.

Matrimoniũ potest esse inter seruum & liberam.

g Si quis. In matrimonium. Potest ergo matrimonium esse inter seruum & liberam: quod est contra legem. C de inces. nupt. l. iij. sed abrogata est quo ad hoc, ubi scienter contrahitur,

h Sed una. Quantum ad hoc

a Si quis ancillam. Dubitatur. Per legem illam forte. C. de incest. nup. humilem ubi dicitur, quod non potest esse matrimonium inter clarum uirum & abiectam mulierem, nec inter senatorem & libertam. b Et legibus. Et ita si leges contradicerent, dum tamen illis legibus canon non obuiet, nõ tenet matrimonium nam quod leges habeant locum in matrimonio, uidetur, licet Hug. contradicat: 1 arg. xxv. quæstio. v. ad sedem. §. xxvij. q. ij. quod autem. & cap. lex diuinæ. in fi. unde dicunt quidam, quod cum hic lex dicat nõ esse matrimonium cum ancilla. ut C. de incestis nupt. l. iij. & canon non excipiat nisi cum scienter ducit, quod ubi etiam cum libera contrahit seruus, credẽs se contrahere cum serua, non teneat matrimonium.

His itaque. Hæc est secũda pars quæstio. in qua dicitur quod si credebat uir aliquam liberam, & erat ancilla poterit ab ea separari: & hoc probat per tria capitula. Ioannes de Fantu.

c Si quis ingenu⁹. Faciat. Sed pone quod liber ignoranter contraxit cũ serua, postea dominus manumittit eã, & ipse cognoscit eã post eius manumissionem: post comperit eam fuisse ancillam tempore contracti matrimonij: quæritur an possit eam dimittere? Et dicimus quod sic: quia consensus ille ab initio nullus fuit. sed si dominus eius tunc temporis sciebat cõtrahi matrimoniũ, & tacuit: tunc tenet matrimonium: quia eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem. in authen. de nup. §. si uero ab initio. collatio iiij. & in authenti. ut liberti de cætero. §. si quis. collat. vj. Sed pone quod libera contraxit cum eo, quem credebat liberum, sed postea comperta conditione seruitutis, nihilominus uult stare secum, sed ille recusat. Dicunt quidam hoc matrimonium esse ex una parte, & non ex altera, ut extra de eo qui duxit in matrimo. cap. j. Sed dico, 2 quod quantum ad neutrum est matrimonium. unde neuter cogitur stare cum altero quanto ad uinculum matrimonij, sed ratione fidei promissæ bene tenetur ei. Idem potest dici cum maior contrahit cum minori, quod quantum ad neutrum est matrimonium, & quantum ad uinculũ matrimonij eque potest maior recedere à minore, sicut minor à maiore, sed non est ita quantum ad fidem ꝓmissam.

c Faciat. Consilium est, non præceptum.

d Si non potest. id est, si non uoluerit: ut sit quasi expositio litera sequens: sed nec dominus cogitur eam uendere. argu. j. quæstione j. eos.

e Scierat. Non uidetur celata quæ sciuit, nec debuit certiorari quæ nõ ignorauit. ut ff. de actio. emp. & uendi. l. prima.

f Habeat. Dicit tamen lex, quod si filia senatoris contrahat cum liberto, nõ tenet matrimoniũ. ut ff. de sena. filiam. sed illud secundum leges non tenet, sed secundum canones tenet, quia matrimonia iure poli reguntur. ij. quæstione tertia. §. hinc colligitur.

g Cuius rei causa. Remouisse: nunquid ergo sine iudicio ecclesiæ potest liber dimittere ancillam, quam credebat liberã? Videtur hic quod sic, & xxxij. quæstio. ij. ancillam. Nam retinendo eam sibi facit præiudicium. ut extra de coniu. ser. proposuit. secus tamen uidetur. us xxx iij. quæstio. ij. seculares. xxxv. q. vj. multorum nam si causa separationis sit manifesta, tamen sine iudicio ecclesiæ non debet dimitti, ut extra de diuort. porro. Nam pendente accusatione alter alteri tenetur reddere debitum: ut extra ut

Inter patronum & libertum constat esse matrimonium legitimum.

CAN. III.

Si quis ancillã suã libertate donauerit, & in matrimoniũ sibi sociauerit: dubitatĩ a apud quosdã, utrum huiusmodi nuptiæ legitimæ esse uideantur, an nõ? Nos itaq; uetustam ambiguitatem decidentes, talia cõnubia legitima esse cẽsemus, si ex affectu fiunt omnes nuptiæ & nihil impiũ, & legibus b cõtrariũ, in tali copulatione fieri põt, quare prædictas nuptias inhibẽdas existimemus?

1 His itaq; respondetur: non negatur, ingenuã posse nubere seruo: sed dicitur quod si nescit esse seruilis cõditionis, liberè potest dimitti, cùm seruitus eius fuerit depræhensa. Illud autẽ Apostoli & Iulij papæ intelligendũ est de ijs, quorum conditio utrique nota est. huius autem conditio, mulieri incognita erat. nõ ergo præmissis authoritatibus cogitur manere cũ illo: sed liberum illi esse ostenditur, uel manere, uel discedere.

Vnde in concilio apud Vermeriã, cui interfuit rex Pipinus statutum est, cap. vj.

De eo qui ancillam ducit in uxorem, quam putabat esse liberam.

CAN. IIII.

Si quis ingenuus homo uxorem ancillã alterius acceperit, & existimat quòd ingenua sit: si ipsa fœmina fuerit postea in seruitute detecta, si eam à seruitute redimere potest, faciat: c si non põt, d si uoluerit aliam accipiat: si autem ancillã eam scierat, e & collaudauerat: prout legitimam eã habeat. f similiter & mulier ingenua de seruo alterius facere debet.

Item ex eodem, capitu. viij.

Non licet mulieri dimittere, quem sciens seruum accepit in uirum.

CAN. V.

Si fœmina ingenua acceperit seruum, sciẽs qđ seruus esset, habeat eũ quia omnes unum patrẽ habeamus in cælis. Vna lex erit uiro & fœminæ.

Item Gregorius. †

Seruitutis occasione dimitti non ualet, quæ post controuersiam status se in libertatem asseruerit.

CAN. VI.

Cuius rei causa, cum matre sua huc compulsa anno præterito, præsentiũ uenerit latrix, fraternitas tua cautius nouit quia scilicet maritus suus uester clericus ob hoc, quòd de seruili fuerat cõditione pulsata, à suo nescitur eam remouisse g

Leges an habeãt locum in matrimonio.

1 Arg. ad hoc x. di. quoniã. ubi de hoc & 96. dis. cũ ad uerum. ubi de hoc in glosa.

Ancillam ignorãter ductã etiã postmanumissionẽ potest liber dimittere.

Matrimonium iter liberã & seruũ contractũ potest etiam à seruo dissolui.

2 Hæc fuit sententia Laur. qui ita no ta. j. cap. proxi.

† Epist. clvj. li. vj. ad Fortunatum.

Liber qui ignorãter cũ ancilla contraxit, an sine iudicio ecclesiæ illã dimittere possit.

consortio: uosque hic positos asserunt promisisse, ut si probare [a] se liberã adiuuãte Domino ualuisset, suo eam uos cõiugio reformaretis. Fraternitas igitur uestra cognoscat, quòd reuelante Deo libertatis authore approbata [b] sit libera: nullaque in ea macula seruilis inuẽta est: his ergo cognitis sine mora aliqua suo eam uolumus marito [c] restitui: nec ulterius idem uir eius, argumenta sibi occasionis exquirat, quibus eam posit abijcere. nam si à uobis (quod non credimus) minimè fuerit adimpletum, eamque recipere fortè distulerit, uos illud cognoscatis cum districta uindicta corrigere. Cùm dicitur sciens illum seruum: datur intelligi, quod si nesciret illum seruum esse, non cogitur manere cum eo. Quia ergo hæc & personæ & conditionis dolum passa est, nõ cogitur adhęrere ei, cuius fraude decepta est.

3 Si uerò liberum acceperit, & ille ut causam præstet dissidij, se alicuius seruum fecerit: nec uxorem dimittere, nec illa ob uinculum coniugij in seruitutem redigi poterit.

Vnde in Triburiensi concilio.

Occasione conditionis dolosè mutata uir non discedat ab ea quam libertatis tempore acceperit.

CAN. VII.

PErlatum est ad sanctam synodum, quòd quidam ingenuus ingenuam accepit uxorem, & post filiorum procreationem, occasione diuortij [d] cuiusdam seruum se fecit. utrum necessariò mulierem tenere debeat: & si tenuerit, utrum illa quoque secundum secularem [e] legem seruituti subijci debeat, quæsitum est? Iudicatum est, uxorem minimè debere dimitti, [f] non tamen ob Christi legem mulierẽ in seruitutẽ redigi, dũ ille non ex consensu coniugis se seruum fecerit, quẽ liberum ipsa maritum acceperat.

4 Quæritur etiam, si seruus unius, alterius ancillam acceperit, an sit coniugium inter eos?

De his ita statutum est in Concilio Gabilonensi.

Legitima seruorum coniugia, sua authoritate domini nõ dirimant.

CAN. VIII.

DIctum est nobis, quòd quidam legitima seruorum coniugia potestatiua quadam præsumptione dirimant, non attendentes illud Euangelij: Quos Deus coniunxit, homo non separet. (Mat. 19) Vnde nobis Visum est, ut coniugia seruorum non dirimantur, etiam si diuersos dominos habeãt: [g] sed in uno coniugio permanentes, dominis seruiant suis, &

ut lite penden. laudabilem. & hoc potest admitti. unde si petita fuisset hæc restitutio, audiri debuisset: & pendente causa non negabit ei alimenta: ut ff. de lib. agnos. si neget. sponte tamen non debet ei commisceri. ne fiat ei præiudicium. extra de coniug. ser. proposuit. sed ad mandatũ ecclesiæ potest. ff. de appellatio. cum ex causa.

[a] Probare. Sed quare probat ista se liberam, cum actori semper incũbat probatio: ut vj. q. ulti. actor. maxime cum ipsa fuerit in possessione libertatis? Sed dic quod sponte assumpsit hoc onus: [1] unde mos ei gerendus erat: ut ff. de probatio. circa.

[b] Approbata. Id est, à iudice pronuntiata. Et nota, quòd si iudex pronuntiaret eam liberam & ingenuam, talis sententia omnibus præiudicat. ff. de statu homi. ingenuum. Si autem pronũtiaret non esse seruam petenti, illi soli nocet sententia. ff. de libe. causa. l. diui.

[c] Marito arg. quòd qui in initio litis restitutionem non petijt, postea petere non posit. s. iij. qõ. vj. §. exceptio. sed hoc uerum est, cum in modum exceptionis obijcitur restitutio. sed si directe in modũ actionis, posset usque ad sententiã: ut extra de causa possess. cap. pastoralis.

[d] PErlatum. Diuortij. Sed unde haberet iste occasionem diuortij propter hoc? Certe per legẽ, quę dicit quod seruitus supueniens dirimit matrimonium. ff. de diuor. l. j. & in authen. de nuptijs. §. si uero. collatio. iiij. Sed qualiter potuit iste se uẽdere, cum ex hoc sequatur, quod idem fit qui uendit, & quod uenditur: quod est contra illud ff. de rerum Permutatio. l. j. maxime cum quinque exigantur, ut uenditio liberi hominis teneat: scilicet ut patiatur se uenundari ad pretium participandum, & ut in ueritate participet, & ut non sit ignarus suæ conditionis, & ut emptor ignoret eius conditionem, & ut sit maior xxij. annis. ff. quibus ad liber. procla. non li. l. j. & ij. Item quæritur, utrum iste qui se uendit, posit repeti ab uxore quæ ius habet in eo, & in cuius opprobrium redundat huiusmodi seruitus. Argu. quod sic. ff. de liber. cau. l. j. ij. & iij. quod concedit Hugo. maxime cũ ipsa fuerit absens, nec poterat proclamasse. arg. ff. mand. si præcedẽte. §. Lucius. & hoc concedo, cum uir non habeat copiam sui corporis. sed mulier. & est argu. ad hoc xxxiij. quæstione v. quod Deo.

[e] Secundum secularem. non Romanam. nam secundum eam ob seruilem conditionem uiri, non mutatur conditio uxoris. sed secundum legem Lombardam, secundum quam nõ illa uxor uel filij rediguntur in seruitutem: sed secunda cũ filijs: ut in Lombarda, de ijs qui se in serui. alteri sub. l. penulti. & ulti. In his enim legibus dicitẽ, quod uxor quã tunc habebat, uel filij nõ rediguntur in seruitutem: sed secunda cum filijs: sed si illa defuncta alia ei nubat libera, & ipsa & filij eius rediguntur in seruitutem. Vel facit hic mentionem de senatusconsulto Claudiano secundum quod si libera ibat in amplexus serui, serua efficiebatur. sed sublatum est hoc. C. de senatusconsul. Claudia. l. j.

[f] Dimitti. Argu. licet aliquid deueniat ad id à quo incipere non potuit, non tamen propter hoc irritatur. [2] s. dist. lv. præcepta. j. proxi. quæstio. j. ad limina.

[g] DIctum est nobis. Habeãt. sed quid si domini sint in diuersis prouincijs? credo alterum compellendum ut uendat reliquo: uel si neuter emere uult, redima-

Probatio incũbit actori.

[1] Simile habeẽ l. iiij. dist. frequens. Alij. dicũt quod eo ipso se liberã pbat, quod ei probatũ cõtrariũ nõ est sed actor deficit in probatione. ad hoc facit litera. ca. ubi dicit nulla que in ea macula isti uim faciunt in eo quod dicit litera, inuenta est Archi.

Venditio hominis liberi tenet quinque interuenientibus.

[2] De hoc habeẽ pro & contra, ff. de uerbo. obli. l. existimo. & l. pluribus.

Vxores a uiris per dños non separētur.

redimat ecclesia. Non enim debent uxores a uiris separari: ut xxxiij.q.ij.quos Deus coniunxit. & C. communia utriusque iud. possessionum.& arg. ff. de ædil. edi. pleriq;. Nam peccarent domini. eos separãdo: & ita saltem indirecte sunt compellendi relaxare eos. ut extra de iudi.nouit. & nõ est qui emat, & potius sequitur uxor uirum, quam econuerso. xiij. qõ. ij. unaquæque. Vel distingue an ancilla nubat uolente domino, uel non: ut dixi xiij. quæst. ij. unaquæque.

a Legalis coniunctio. Id est, legitima, id est, communis consensus.

b Voluntatem. Maxime, quia etiã eis inuitis potest contrahi matrimonium: ut extra eo. cap.j.Ioan.

Qvod autẽ. Hæc q. diuiditur ĩ tres partes: prima quarũ probat per duo cap. ꝙ si uir accipit filium suũ de sacro fonte, ꝙ separabit ab uxore: sed hoc non tenet.j.e. c.dictũ. extra de cogn. spi. cap. ij. Secunda ibi, Econtra. Tertia ibi, Filia. Ioã. de Fã.

Maritus proprium filium de fonte suscipiens, nõ ob hoc est ab uxore separãdus.

c Quod autẽ. Hic depingitur.j. qõ.an s. qui suscipit propriũ filium de sacro fonte, possit postea cõmisceri carnaliter suæ uxori, cui ꝓ tale factũ compater factus est? Et dicũt quidam ꝙ sic: licet canones uarie loquantur de eo. In primo & secũdo c. dicitur, qđ debeat ab ea separari. In quinq; aũt c. sequentibus dicitur cõtrarium, ꝙ non debeat ab ea separari. Sed cõtrarietas hæc soluitur extra de cog. spir. si uir uel mulier. ubi dixit Alexander ꝙ siue uir siue mulier ex malitia, siue ex ignorantia susceperit filium suum de sacro fonte: non ideo a uiro separanda est, nisi ad seruandam continentiam possit induci. Idem dicit.j.eo.de eo. Capitula ergo quæ dicunt ꝙ tales sunt separãdi, non tenent: quia sunt contra Euangelium, ꝙ dicit ob solam causam fornicationis debere fieri separationem. xxxiij.q.ij.quos Deus. uel ꝙ dicitur in eis ꝙ debeant separari, intelligas tandiu quousq; pœnituerint. Vel dic ꝙ debent separari sub ea conditione, si possunt induci ad continentiam: 1 ut extra de cogn. spi.c.ij.

1 Et tunc alter fornicatur, &c.j. e.c. nosse. in gl. ille tamen, &c. in fin.

hoc in illis obseruandum est, ubi legalis coniunctio a fuit, & per uoluntatem b dominorum.

CAVSA XXX.

Qvidam populorũ frequẽtia impeditus, filium suum de baptismate suscepit: dum crederet se alienum suscipere. Vxor aũt eius, dum callidè uellet suscipere propriũ, suscepit alienũ: quẽ uir adoptauit sibi in filium, et ex uxore sua sibi filia nascitur, quã filio suo adoptiuo spirituali uxoris dum uterq; esset in cunabulis tradidit. post triennium uxor moritur: & compater eius relictam compatris uxoris suæ uir clã sibi despõsauit, aliquantulũ temporis effluxit, et alius publicè eã duxit ĩ uxorem.

1 *Quæritur primũ an uxori suæ debitũ reddere ualeat, qui proprium filium de sacro baptismate suscepit?*

2 *Secũdò an spõsalia contrahant ĩter ĩfantes?*

3 *Tertiò an spũales uel adoptiui filij naturalibus copulari ualeãt?*

4 *Quartò an uxorem compatris uxoris suæ alicui ducere liceat?*

5 *Quintò an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet?*

QVAESTIO I.

Qvòd aũt c propriũ filiũ in spũalẽ sibi trãsferẽs uxori suæ debitum reddere nõ ualeat, ratione & authoritate ꝓbat. Nulla eñ authoritate ꝑmittit, d ut quis cõmatri suæ carnaliter copuletur. hic aũt uxorem suã sibi commatrem effecit. non ergo illi ulterius carnaliter copulari poterit.

Hinc Deus dedit sanctę Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Gordiano Hispalẽsis ecclesię episcopo, & fratri charissimo.

Separentur uiri ab uxoribus, qui aliquo casu natos proprios coram episcopo tenent.

CAN. I.

PEruenit ad nos diaconus sanctitatis uestræ epistolã deferẽs, ꝙ quidã uiri & mulieres præterito sabbato paschali die, pro magno populorũ incursu, nesciẽtes proprios filios suscepissent ex lauacro e sancto. Cupis scire ergo pro tali ratione accidẽti, utrũ debeant uiri ac mulieres ad ꝓpriũ usum f redire, an nõ? Nos uerò mœsti in hac re inquisi

d Permittitur. Hoc male dicit. innuit enim quòd nõ possit cõtrahere nisi inueniatur cõcessum: sed cõtrarium uerũ est.j.ea. q.iiij. qui spiritualem. extra de spõ. cũ apud.

e PEruenit. Ex lauacro. Dicunt quidam, ꝙ si suscipio filium Iudæi de sacro fonte, inter me & ipsum non cõtrahitur cõpaternitas: quia nihil ad constitutionem ecclesiæ de ijs qui foris sunt. ij.qõ. j. multi. vnde si Iudæa postea conuertatur ad fidem, possum cum ea contrahere: quia non reuiuiscit, ꝙ nihil fuit. Dicunt tamen, ꝙ si ita esset secundũ legem Mosaicam, ꝙ cõtraheretur inter eos compaternitas per circuncisionem sicut nunc per baptisma cõtrahitur. Inter susceptum autem & suscipientem in ijs quæ præcedunt baptismum, contrahitur uinculum compaternitatis, & licet adhuc non sit in fide uel in ueritate ante baptismum: ut xxvij. qõ. j. cauе. destinatione tamen quadam, fidelis reputatur. extra de baptis. c.maiores.vers. quã uis. H. tamen & R. dicunt, quod inter me & Iudæam cuius filium de sacro fonte suscipio, contrahitur compaternitas: 2 unde non possum postea cum illa ad fidem cõuersa cõtrahere. Item dicit H. ꝙ bene cõtrahitur compaternitas inter me & patrem suscepti de sacro fonte, licet sit hæreticus, si aliquando fuerit baptizatus.

2 Sed licet sic cõtrahat, nõ tamen matrimoniũ post talẽ cognationẽ cõtractum, separatur, extra lib.vj. de cogna. spiri. p catechismũ. in fin.

f Vsum. Loquitur de coniunctis ante compaternitatem, & non de coniunctis post: prout quidam mentiuntur.

In

filij. Si hoc uis dicere, tunc dicas quod in illa decre. contracto. filius ille non erat filius uiri, sed tantum mulieris: & sic plana est. Vel dic quod licet contrahatur compaternitas, non tamen talis compaternitas sufficiens est ad dirimendum. Alij dicunt, quod tantum in baptismo & cõfirmatione cõtrahitur cõpaternitas. Sed quæro, quod donũ cõtrahatur per ista quæ præcedunt baptismũ: ut sine spe damnatus sit, etiam infans, qui moritur ante baptismũ: ut j. de cõse. di. iiij. firmissime. & c. nulla? Dicunt quidam, quod prosunt ad minorem pœnã. sed hoc nõ uidetur quia leuissima est pœna paruulorum: ut j. de consec. dist. iiij. c. regenerãte. ergo uidetur, quod non possit esse leuior. Alij dicunt, quod hæc dona prosunt uiuentibus, sed non morientibus. fortiores eñ sunt ad resistendum diabolo: ut j. de consec. dist. iiij. postea. & c. ex hinc. Sed ex hoc sequitur, quod oẽs paruuli æqualem pœnam patientur: qđ uix est credibile. Si quæras an hæc dona sint sacramentum, uel non: dico quod non: quia omne sacramentum confert salutem: ut s. j. q. j. multi. sed si appelles sacramentũ, id est, signum futuræ gratiæ, tunc cõcedo esse sacramẽtũ.

Archiuũ unde dicatur.

a In archiuis. Ab archa dictum est archiuum: ubi scilicet reponuntur libri, & per tales libros fit fides: ut extra de præscript. ad audientiam.

Baptismi septẽ sunt dona.

b Memoriæ. Hic incipit respondere.

c Septem dona baptismi. Primum salis collatio: ut infra, de conse. distin. iiij. ex hinc. Secundum, aurium & narium linitio cum sputo. Tertiũ est in pectore & in fronte, crucis facta signatio, ut eadem dist. postea signatur. Quartum est, olei sancti unctio: ut ea. distin. deinde à sacerdote. Quintum baptismi ablutio: ut ea. di. uenit. Sextum in uertice [a] chrismatis perunctio: ut ead. dist. postquam. Septimum, eiusdem in fronte facta signatio: ut ead. distinct. presbyteri.

† Cõcor. text. in simili in l. fina. §. sed quia. C. d iure delibe. & in l. j. C. de cadu. tol.

[a] Vertex pprie est illa pars capitis in qua capilli colligũtur, & in qua cæsaries uertitur, secundum Pap.

Cõpaternitas utrũ contrahatur ex his quæ baptismũ præcedunt.

d Pabulo. Hic uidetur quod ex omnibus quæ præcedunt baptismum, contrahatur compaternitas: ut j. ead. qõ. iiij. si quis unus ex. & j. de consec. dist. iiij. in catechismo. nam & Christiana dicitur postquam catechizata est: ut xxviij. qõ. j. caue. Sed contra: Clemens dixit, quod ea quæ præcedunt baptismũ, uix impediunt matrimonium contrahendum, & non dirimunt contractum: ut extra de cogna. spi. contracto. Item baptismus est ianua omnium sacramentorum: ut xxxij. distin. §. uerum. cum ergo ianua nõ sit aperta, nullum sacramentum potest ingredi. Item propter cathechismum non fit aliquis aptus contrahere matrimonũ. ut xxviij. q. j. caue. Item si decederet sine baptismo, non prodesset ei catechismus, quin perpetuo esset damnatus: ut j. de consec. distin. iiij. firmissime. & c. nullo. ergo patet, quod adhuc est membrum diaboli: non ergo potest esse filius spiritualis. Hug. dicit quod in quolibet istorum contrahitur compaternitas: & dicit, quòd ante baptismum nondum est homo spiritualis, est tamen filius spiritualis: & dicitur spiritualis ad differentiam carnalis uel adoptiui

uimus priorum dicta. † Inuenimus in archiuis [a] apostolicæ sedis iam talia contigisse in ecclesijs Isauriæ, Ephesеorum, simulq; Hierosolymorum, aliarumq; ecclesiarũ: episcopis etiam earum ciuitatum ab hac apostolica sede uolentibus scire, utrum uiri ac mulieres redirent ad propriũ torum. Beatæ memoriæ [b] sancti patres Iulius, Innocẽtius & Cælestinus, cum episcoporũ plurimorum & sacerdotum consensu in apostolorum principis ecclesia prohibentes talia præscripserunt & confirmauerunt, ut nullo modo se in coniugium reciperent mulieres ac uiri, quicunque aliqua ratione susceperint natos proprios, sed separent se: ne suadente diabolo tale uitiũ inolescat. Scitis quia quomodo sunt septem dona spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi. [c] A primo ergo pabulo [d] sacrati salis & ingressu ecclesiæ usque ad confirmationem per chrismа, hoc est à primo usque ad septimum nullus Christianus suam commatrem in coniugium suscipere debet: & qui præsumpserit, tandiu uinculo anathematis religetur, donec pœnitentiam dignè egerit.

Item ex concilio apud Vermeriam. cap. iiij.

Ab uxore separetur, qui filiastrum suum uel filiastram coram episcopo tenuit.

CAN. II.

SI quis filiastrum suũ, uel filiastram suam, ante episcopum tenuerit ad confirmationem separetur ab uxore sua, & nunquã aliam accipiat: similiter & mulier.

[a] Econtra uerò scribit Nicolaus Salonitano episcopo dicens:

Non separetur à uiro quæ filiastrum suum de sacro fonte leuauit.

CAN. III.

NOsse desideras, utrũ mulier quæ uiri filium ex alia [e] fœmina genitum de sacro fonte leuauerit, postmodum possint cum eodem uiro copulari: [f] quos ideo cõiungi posse decernimus, quia secundum canones sacros, nisi amborum consensu nullius religionis obtentu, debet coniunx dimittere coniugem. Pertinet aũt ad ingens uxoris exitium, quæ habẽs odio uirum, uel infirmitatem eius nõ cõsiderans, quasi causa pietatis operat̃ impietatem. maximè cũ apostolus præcipiat, Nolite (inquiens) fraudare [g] inuicem, nisi ex consensu ad tempus, ut expeditius

Dona quæ cõtrahuntur per catechismũ ad quid prosunt.

Sacramẽtum omne salutẽ confert.

SI quis. Econtra. Hæc est secunda pars quæst. in qua probat per v. ca. quod matrimonium cõtractum legitime, non soluitur per compaternitatẽ superuenientem. Ioã. de Fant.

NOsse. Ex alia. [a] Idem etsi esset ex illa. infra ea. de eo.

1. Cor. 7. a

f Copulari. Id est, carnaliter commisceri. s. distin. xxxj. aliter. argu. quod nunquam malum est faciendum propter bonum quod inde sequitur. s. j. qõ. j. non est putanda. s. xiiij. quæst. v. forte. infra xxxij. quæst. iiij. sic non sunt. simile. xxxiij. quæst. v. si dicat.

g Fraudare. Id est, subtrahere debitum, quod inuicem debetis uobis, nisi ex consensu: quod forte faciatis ut expeditius uacetis orationi. xxxiij. quæstio. iiij.

uacetis orationi, & iterum reuertimini in idipsum ne tentet uos Satanas propter incontinentiam uestram. Ergo si non ex consensu utriusque coniugis factum esse probatur, non fraudentur [a] inuicem, sed reuertátur in id ipsum: præsertim cum dicat Apostolus: Vxor sui corporis potestatem non habet, sed uir: & uir potestatem sui corporis non habet, sed mulier.

Item ex concilio Cabilonensi. cap. iiij.

Non separetur à uiro, sed pœnitentiam agat, quæ filium suũ coram episcopo fraudulẽter tenuit.

CAN. IIII.

DIctum est nobis, quasdam fœminas desidiosè, quasdam uerò fraudulenter (ut à uiris suis separentur) proprios filios coram episcopis ad confirmandum tenuisse: unde nos dignum duximus, ut si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua coram episcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam [b] suam, aut propter fraudem, quandiu uiuet, pœnitentiam [c] agat à uiro tamen suo non separetur.

Item ex concilio Magotiensi, capitulo x. in claustro sancti Albani habito.

Separentur, & graui pœnitentia plectantur, qui filiolam suam uel spiritualem matrem ducunt in uxorem.

CAN. V.

DE eo quod interrogastis, si aliquis filiolam suam in uxorem duxit, & de eo qui cum commatre spirituali concubuit, & de eo, qui filium suum baptizauit, & cuius uxor eum de fonte suscepit, hac causa ut disidium coniugij fieret si postea in tali copulatione possint permanere. De talibus sic respondendum est: Si filiolam aut commatrem suam, aliquis in coniugium duxerit, separandos esse iudicamus, & graui pœnitentia plectendos esse. Si autem coniuges legitimi unus aut ambo ex industria fecerint, ut filiũ suũ de fonte susciperent: si innupti permanere uoluerint, bonum est: sin autem, grauis pœnitentia insidiatori iniungatur, & simul maneát: & si præuaricator coniugij superuixerit, acerrima pœnitentia mulctetur & sine spe [d] coniugij maneat.

Item Nicolaus papa Rodulpho Bituricẽsi episcopo.

Non separentur ab uxoribus, qui filiastros suos coram episcopo tenent.

CAN. VI.

DE his qui filiastros suos ad confirmationem coram episcopis tenent: id est qui filios uxoris suæ de uiro priori, dum chrismantur ab episcopis, super se sustinent: si inscientia (sicut asseris) fiat, licet sit peccatum, non tamen usque ad separationem coniugij puniendi sunt. lugeant tamen, & digna pœnitentia hoc diluentes domino dicant: Delicta ignorantiæ nostræ ne memineris. Psal. 14.

Item Ioannes papa Anselmo Lemosinæ † ecclesiæ episcopo.

† Alias, Mouisinę.

Non separetur ab uxore, qui necessitatis causa filiũ suum baptizauit.

CAN. VII.

AD limina beati Petri apostolorum principis, hic præsens homo nomine Stephanus orationis causa ueniens, nostro præsulatui suggerendo innotuit, [e]

---

iiij. Christiano.

[a] Non fraudentur. Ille tamen qui leuat filium suũ de sacro fonte, perdit ius exigẽdi [1] sicut ille qui fornicatur cum altera. Sed nunquid si talis petit debitum, debet uxor ei reddere? Dicit H. quod sic, licet ille peccet petendo. & est arg. pro ipso. xxxiij. q. v. manifestum. extra de iureiur. c. debitores. Idem dicit de illis, qui uouerunt ad tempus. sed si perpetuo uouissent, secus esset: ut xxxiij. quæstione v. quod Deo. Tu dicas, quod statim ipso facto perditum est ius exigẽdi, licet per sententiam ecclesię non sit ablatum ius: & cum nõ habeat alter ius petẽdi, nec reliquus dare tenetur uel soluere: quia ubi nulla est petitio, ibi nulla est mora: ut ff. de uerbo. oblig. si pupillus. Sed nonne uidetur contrarium. xxxij. quæstio. j. dixit. ubi dicitur quòd dominus solam causam fornicationis excepit quare uxor possit negare debitum uiro, uel econuerso? Sed illud sane intelligas, quod ob solam fornicationis causam potest eã expellere de domo sua, & ab omni cura dimittere: dumtamen illud intelligas prout not. xxviij. quæstio. j. idololatria. sed plures sunt causæ propter quas non cogitũ reddere debitum uiro: sed in illis casibus non potest eam a se abijcere, licet possit ei debitum denegare. Item si uterque leuauit filium suum de sacro fonte, neuter habet ius petendi: & licet neutri subueniatur petitionis iure, utrique tamen subuenitur iure replicationis. sic extra de diuor. cap. significasti. & bonũ simile est, extra de excep. cum ecclesiasticę. Sed quid si ꝓmiserũt perpetuam continentiam, & alter postmodum fornicatur, nũquid poterit tunc reliquus petere debitum? Videtur quod possit, etiam si ambo fornicati essent, etiam si iurauit non repetere eam: ut extra de iureiur. tua. Arg. contra xxxiij. quęstione v. cap. quod Deo. Respon. quod non potest petere: sed ecclesia coget reliquũ reddere debitum: ut extra de diuor. ex literis.

[b] DIctum est. Fallaciam. Arg. quod dolus nemini debet patrocinari: ut xv. quæstione vj. cap. j. & xx. quæstio. iij. constituit. ff. de dol. l. nec ex dolo.

[c] Pœnitẽtiam. Scilicet interiorem, id est, semper doleat se fecisse hoc. sic 50. distinct. clerico.

[d] DE eo. Sine spe. xxvij. q. j. hi qui.

[e] AD limina. Innotuit. id est notificauit.

Cogen-

Filium de sacro fonte leuãs, & multi alij perdunt iꝰ debiti exigendi.

Ibidem

[1] Ista fuit sententia B. Isid. & Mel. Alij cõtra, q̃a in hoc casu non est ꝓhibitũ quod non exigat. & ideo nõ ẽ prohibendus exigere, quãuis in fraudẽ fecerit. Archidia. Ibidem.

Continentia per cõiuges compromissa, si alter forniceur, an possit reliquꝰ ab eo debitũ petere.

quòd filium suum in extremo uitæ suæ positum necdum baptismatis unda lotum, absentia scilicet sacerdotum, nimia necessitate cogente [a] baptizauit: eumque ipse proprijs manibus retinendo suscepit, atque pro huius rei negotio, notitiæ tuæ patefacto, reuerentia tua quasi rectitudinis zelo flagrans, præfatum hominem à sua coniuge iudicauit esse separandum: quod fieri nullatenus debet, dicente [b] scriptura a domino iunctam esse uiro uxorem: &, quos Deus coniunxit, homo non separet. unde & dominus in Euangelio, non dimittere posse uxorem suam, nisi causa fornicationis apertissimè iubet. & nos tantæ authoritatis præcipua freti iussione, dicimus dimittendam non esse, & inculpabile iudicandum quod necessitas [c] intulit. Nam hoc baptizandi opus, laicis fidelibus iuxta canonicam authoritatem (si necesse fuerit) facere liberè conceditur. Vnde si supra dictus genitor filium suum corpore morientem aspiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, sacri unda baptismatis lauit, ut eum de potestate authoris mortis, & tenebrarum eriperet, & in regnum Christi iam regnaturum, sine dubitatione transmitteret, bene fecisse laudatur: & idcirco suæ uxori sibi iam olim legitimè sociatæ, impunè, quandiu uixerit, [d] iudicamus manere coniunctum nec ob hoc contra præfatas authoritates [e] diuinas aliquatenus separari debere.

Genes. 2. d

Mat. 19. a

[f] *Filia dicitur spiritualis, nō solùm eius qui accipit, sed etiam eius qui trinæ mersionis uocabulo eā sacro baptismate tingit. Dicitur etiam spiritualis filia sacerdotis, quę ei peccata sua confitetur. Harū omnium flagitiosa coniūctio est, & eadem pœna plectenda.*

Vnde Symmachus papa ait:

Par pœnitentia ei indicitur qui spiritualem filiam et pœnitentialem suam uiolare monstratur.

CAN. VIII.

OMnes [f] quos in pœnitētia suscipimus, ita nostri sunt spirituales filij, ut & ipsi [g] quos uel nobis suscipientibus, uel sub trinæ mersionis uocabulo mergentibus, unda sacri baptismatis regenerauit. Syluester quoque docens, admonet unumquemque sacerdotum, ut nullus causa fornicationis ad suam pœnitētialem accedat: quia scriptum est: Omnes quos in pœnitentia accipimus, ita filij nostri sunt, ut in baptismate suscepti: quapropter hoc scelus si quis perpetrauerit, non solùm dignitatis honorem amittat, uerum etiam usque ad exitum uitæ suæ iugi pœnitentiæ [h] se subdat.

Item Cælestinus.

CAN. IX.

SI quis sacerdos cum filia spirituali fornicatus fuerit, sciat se graue adulterium commisisse. Idcirco fœmina si laica est, omnia derelinquat, [i] & res suas pauperibus tradat, & conuersa [k] in monasterio iugi pœnitentia Deo usque ad mortem seruiat. Sacerdos autem qui malum exemplum

[a] Cogente. idem esset absque necessitate: sed tunc ei pœnitentia imponēda esset, & urgētissima necessitas excusat. de consecr. dist. j. sicut. non tamen pater filium in necessitate confirmabit, quia illud episcopale est, de consecr. distin. v. manus.

[b] Dicente. s. dist. xxvj. deinde.

[c] Necessitas. sic j. de consecr. dist. j. sicut. j. xxxiiij. quæst. j. cap. j.

[d] Vixerit. Non ergo quod prius legitime factum est, propter superuenientem causam infringi debet etiam quamuis res deueniret ad eū statum à quo incipere non potuit: ut s. lv. dist. præcepta. [e]

[e] Authoritates. scilicet quos Deus coniunxit, homo non separet. & ibi dicitur uxorem non esse dimittēdam nisi causa fornicationis. xxxiij. quæst. ij. ca. quos Deus.

[f] Et s. 29 qōe perlatū. ubi de hoc.

Filia. Hæc est tertia pars quæstio. in qua dicitur quod in sequentibus ca. continetur. Io. de Fant.

[f] OMnes. Hæc tria cap. non inducit. G. nisi ut ostendat, quot modis dicatur filia spiritualis.

Cōpaternitas an contrahatur per sacramentū pœnitentiæ.

[g] Vt & ipsi. Nec notat omnimodā similitudinē, nisi quo ad ipsum sacerdotem, qui suscipit in pœnitentiam. filius enim eius bene potest ducere quam pater receperit ad pœnitentiam: non tamē quā immersit in baptismo. multa enim attendunt in baptismo quæ non attenduntur in pœnitentia. Si enim te suscipio ad pœnitentiam nō ideo parētes tui mihi cōpatres sunt: & per baptismū plena fit remissio peccatorum, nō autem per pœnitētiam. Si ergo laicus audiat in necessitate peccata alicuius mulieris nō potest postea cū ea contrahere. argu. hic. si tamen contrahit, forte tenet matrimonium. uidetur enim tantum hoc sacerdoti ꝓhiberi: [*] cum eius tantum sit officium audire peccata confitentium. Sed nunquid sacerdos Orientalis audiet peccata uxoris suæ? Non: quia nec ipsa ei libere confitetur, si commisit adulterium. Sed obijcio: tu dicis, hic ꝙ in baptizando contrahitur compaternitas. sed monachi ex officio quandoque debent baptizare, & tamen non possunt fieri compatres: ut xviij. q. ij peruenit? Respon. possunt esse compatres baptizando, & non leuando. xvj. quæst. j. placuit.

Laic⁹ si in necessitate peccata mulieris audiuit an cū ea post ea contrahere possit.

[*] Arg. ad hoc j. eo. nō debet. ubi tantū fit mētio de episcopo, & sacerdote. & hoc teneas pro ut not. extra de cogna. spiri. ca. ult.

[h] Iugi pœnitētiæ. scilicet interiori: quia cōtinua delictorum memoria multū operatur. de pœn. distin. iij. Iudas.

SI qs sacerdos. [i] Dereliquat. nā ꝓscribitur quis rebus suis ratione delicti. xxvij. q. j. si qs rapuerit. vj. q. j. §. uerum. [*] & ita est præceptum.

[*] Alias. si quis cum.

[k] Conuersa. Hoc similiter præcepti, est nō tamē erit monacha: quia illud uoluntatis est: sed tenebitur ibi ratione delicti. xx. q. j. sicut. licet quidam ista uelint intelligere de consilio.

Peregri

Pœnitentia publica utrum per sacerdotē agi posit.

a Peregrinando. & ita sacerdos potest agere publicam pœnitentiam. de pœ. dist. vj. sacerdos. quod concedo de deposito sine spe restitutionis, scilicet quod publicam & solennem agere possit: ut dixi 50. dis. confirmandum. licet alij dicant contra.

b Non debet. Duodecim. magis enim peccat sacerdos cognoscēdo filiā spiritualem, quam uxorem alterius: quia pro hac imponitur pœnitentia duodecim annorū, pro illa decē, ut lxxxij. distinct. c. presbyter.

Pœnitentia sacerdotis filiā spiritualē cognoscētis.

c In conscientiam. non est ergo q̄s deponēdus, nisi p̄ publico crimine, qd' in notitiam populi deuenerit. 50. di. sacerdotes. & ca. seq.

¹ Et quis dubitat sceleratius esse cōmissum, &c. ut 24. q. j. non afferamus.

Sponsalia an inter infantes cō trahi possunt.

d Ponsalia. Hæc ē secūda quæst. utrū scilicet inter infantes contrahi possint sponsalia? Et quidam dicunt, quod non. j. e. c. j. cum enim infantia duret usq; ad septēnium. C. de iure deli. l. si infanti. & ætas illa nesciat q̄d uideat: ut C. de fal. mo. l. j. & cum infantes adhuc consentire nō possint, sponsalia nō cōtrahunt, quæ sine cōsensu cō trahi non possunt, extra de desponsa. impub. accessit. ff. de spon. in sponsalibus. nisi proximi sint septenniō, ita quod sint capaces intellligētię. Ad matrimoniū autē contrahēdum tria exigūtur, cōsensus, & quod sit pubes, & ad coeūdum potēs. arg. xxxiij. q. j. c. j. nam non potest uideri nupta, quæ uirum pati non potest. ff. quando dies lega. ced. l. ulti. si tamen & ante ætatem illam coire possunt, teneret matrimonium. argu. prædictæ. l. & extra de despon. impu. puberes. & cap. de illis.

Matrimonio tria sunt necessaria.

e Vbi non est. Hoc ca. de matrimonio & de sponsalibus intelligi potest secundū quod de sponsalibus, dic coniugium, id est, promissio futuri coniugij. j. ea. quæst. v. c. nostrates.

f Nihil. Sed pone quod parentes iurauerunt, quod filios & filias dent nuptui adinuicem, nunquid potuerint se obligare ad alienum factum, ² cum alienum factum possit nemo promittere? Idem nunquid sunt periuri, si filij non contrahunt? Respon. in matrimonio speciale est, quod alienum factum potest promittinec sunt rei periurij, licet filij non contrahant, dummodo parentes dent operam quam possunt: ut infra xxxj. q. iij. c. si qui parentes. Vel potest dici, quod intelliguntur promisisse quod darent operam ut fieret: ut ff. de uerbo. obli. l. quoties. & in l. illa, inter stipulantē. ³ Itē hic est speciale, q̄d' alteri possumus pacisci: ut extra qui cleri. uel uo. c. ueniens. Item si parentes apponunt pœnā contractui spōsalium, peti non potest pœna: quia matrimonia non possunt adstringi uinculo pœnæ: ut ff. de uerbo. obli. l. Titia. Dubitari cōsueuit. Ecce aliqui cōtraxerunt spōsalia de futuro, uolunt se mutuo cō sensu absoluere: quærit an possint? H. dicit quod non & est argu. xxxj. q. ulti. ca. unico. Alij dicunt, quod etiam si iurauerūt, possūt se absoluere: ut extra de sponsa. præterea. sed H. dicit Alexādrum ibi magistraliter potius, quàm papaliter respondisse.

² Adde ad hāc q. stionē Cynum in l. multū. C. si quis al. uel sibi.

³ De hoc not. extra de spō. ex literis. ij. & c. sicut. in princi. Archi.

g Cōsentiat. Argu. quod sequens ratihabitio confirmat prius factum inualidum. extra de iure patr. cura pastoralis. xvj. q. j. quoniā quicq.d. ⁴ Sed esto quod aliqui ante septimū annū cōtrahant sponsalia, post septēnium non contradicūt, nec etiam expresse cōsentiūt, nunquid sunt sponsalia confirmata? Vel pone, q̄d aliqui ante puberes annos contraxerunt sponsalia, post pubertatem non contradicunt, nec etiam expresse consentiunt, nunquid sunt sponsalia confirmata per talem taciturnitatem? uidetur quod adhuc inquirendum sit ab eis an perdurent in priori consensu. xx. q. j. illud. & xxviij. dist. de his. Econtra uidetur sufficere, quod non contradicant: ut extra de despon. impu. de illis. & c. literas. & c. accessit. Dico quod si simul habitant, & non contradicunt post ætatem legitimam, matrimonium est confirmatum: ut ff. de ritu nup. l. minorem. secus si seorsum habitant. extra de despon. impu. attestationes.

⁴ Adde ad hoc tex. in l. j. ff. de fer. & in l. obligari. §. iter. ff. de autho. tu.

h Vod autem. Ad intelligentiam huius quęstionis, no. quod triplex est cognatio, scilicet carnalis, de qua agitur. j. xxxv. cau. per totam. Legalis & spiritualis, de quibus hic agitur. Cognatio spiritualis contrahi

Cognatio ē triplex.

---

dedit hominibus, ab omni officio deponat, & peregrinando [a] duodecim annis pęniteat: postea uerò ad monasteriū uadat, ibiq; cunctis diebus uitæ suæ Deo seruiat. Item.

De eodem. CAN. X.

Non debet eps, aut presbyter commisceri cū mulieribus, quæ ei sua fuerint cōfessæ peccata: si fortè (quod absit) hoc contigerit, sic pœniteat, quomodo de filia spirituali, episcopus quindecim annos, presbyter duodecim, [b] & deponatur, tamen si in conscientiam [c] populi deuenerit.

His itaque authoritatibus apparet, q̄d siue proprium suum, siue tantum modo uiri filium mulier de sacro fonte susceperit non ideo à uiro suo est separanda: q̄d de uiro suo similiter oportet intelligi.

QVAEST. II.

Ponsalia [d] ante septēnium contrahi non possunt. Solo. n. consensu contrahuntur, qui interuenire nō pōt. nisi ab alterutra parte id intelligatur, q̄d inter eos agitur. Probatur ergo sponsalia non posse contrahi inter pueros, quorum ætatis infirmitas consensum non admittit.

Testatur hoc idem Nicolaus papa dicens:

Ante tempus consentiendi coniugium contrahi nō potest. CAN. I.

Vbi non est [e] cōsensus utriusq;, ibi nō est coniugium. Ergo qui pueris dant puellas in cunabulis, & econuerso, nihil [f] faciunt, nisi uterq; puerorum, postquā uenerit ad annos discretionis, consentiat: [g] nec est cōiugium, nisi sit consensus utriusq;, etiā si pater & mater hoc uoluerint & fecerint.

QVAESTIO III.

[h] *Vòd aūt spūales, uel adoptiui filij naturalibus copulari nō possint, Nicolaus papa respondens ad consulta Bulgarorū testatur, ita dicens:*

Qui de ſacro fonte ſuſcipitur filius eſt eius, à quo ſuſcipitur.

CAN. I.

ITa diligere debet homo eum, qui ſuſcepit ipſum de ſacro fonte, ſicut patrem. Item eſt inter fratres & filios ſpirituales gratuita & ſancta communio, quæ dicenda non eſt conſanguinitas, ſed habēda ſpiritualis proximitas. unde inter eos [a] arbitror non poſſe fieri quodlibet legale coniugium, quando quidem [b] nec inter eos, qui natura, & eos, qui adoptione filij ſunt, uenerandæ Romanæ leges matrimonia contrahi permittunt. Item ſi inter eos non contrahitur, matrimonium, quos adoptio iūgit, quantò potius à carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare illos quos per cæleſte ſacramentum regeneratio ſancti Spiritus iungit? Longè (inquit) ergo congruētius filius patris mei, uel frater meus appellatur is, quem diuina gratia potius, quàm humana uoluntas, ut filius patris mei, uel frater meus eſſet, elegit: prudentiusque ab alterna corporis commiſtione ſecernimus.

Item Zacharias epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei reuerēdiſsimo ſacratiſsimo Theodoro epiſcopo eccleſiæ Ticinenſis.

Filia ſpiritualis carnali filio nullo modo nubere poteſt.

CAN. II.

PYctacium, [c] quod nobis tua ueneranda fraternitas obtulit, ſuſcepimus, per quod ſciſcitari uoluiſti, ſi liceat filio, cuius pater alterius filiā ex ſacro baptiſmate ſuſceperit, ſuſceptam, id eſt, ſpiritualem eius patris filiam (quod dici crudele eſt) in matrimonio ſuſcipere, quod apud te enormiter aſſeruiſti cōtigiſſe. Sed bene tua ſancta fraternitas compertum habet, quod dominus præcepit Moyſi dicens: Turpitudinem patris tui, uel matris tuæ, uel ſororis [d] non reuelabis: turpitudo enim tua eſt. Leui. 18. a Cùm ergo à propria conſanguinitate iubemur abſtinere, multò magis [e] à ſpirituali noſtri patris filia

---

contrahitur per ſeptem dona baptiſmi. ſecundū quòd dixi. ſ. ea. q. j. c. j. & talis cognatio diuiditur in paternitatem & filiationem, & fraternitatem & ſororitatem: ſed non procedit ulterius, ſcilicet ad nepotes: quia aliquis ſit pater & filius, uel frater, uel ſoror ſpiritualis, ſed nullus ſit nepos ſpiritualis. Spiritualis itaque filia nō poteſt copulari filio carnali: cū illi ſint inter ſe ſpirituales fratres: ut hic in capit. j. Legalis cognatio eſt, q̄ fit per arrogationem uel per adoptionē. Dicimur autem arrogare illum, qui ſui iuris eſt, & per arrogationem trāſit in noſtram poteſtatē. Adoptare dicimur illum, qui eſt in alterius poteſtate, & non tranſit in noſtram poteſtatē. Et fit arrogatio authoritate principis, adoptio aūt p̄ quemlibet magiſtratum: ut inſti. de adop. §. ij. & iij. Filij autem naturales nō poſſunt copulari filijs adoptiuis: ut ī. c. j. Sed de filijs ſpiritualibus non eſt prohibitum quin poſsint copulari filijs adoptiuis. Sed hoc ſcias, quod inter collaterales, ut inter fratrem naturalem & ſororem adoptiuam, non impeditur matrimonium, niſi quandiu durat adoptio: ut extra de cog. lega. ſi qua. [f] ſed inter aſcēdētes & deſcēdētes perpetuo impeditur matrimonium licet ſoluatur adoptio: ut ff. de ritu nup. quinetiam. Itē poteſt dici, quod filius qui adoptatur (non dico arrogatur) poſsit copulari filiæ naturali: cum adoptatus non tranſeat in poteſtatem adoptantis. ut inſtit. de adop. §. ij. Item poteſt dici, quod filius illegitimus poteſt copulari filiæ adoptiuæ: quia illegitimus non eſt in poteſtate patris. ut inſtit. de nupt. §. ulti. licet illegitimus non poſsit copulari filiæ ſpirituali. Alij dicunt, quod nec arrogatus nec adoptatus poteſt copulari naturalibus: quia licet adoptatus non tranſeat in poteſtatem adoptantis, acquiruntur tamen ei quædam iura ex adoptione, quæ diſſoluuntur per emancipationē: ut C. de adop. l. penul. §. penultimo.

Adoptio & arrogatio differunt.

[f] Vbi plene de hac materia huius gl.

[a] ITa diligere. Vnde inter eos. Hoc ultra filium nō protenditur. Nepos enim meus & frater cum filia mea ſpirituali bene contrahunt, arg. inſti. de nup. §. eius uero mulieris. & quia nuſquàm prohibentur.

[b] Quandoquidem. Hæc non eſt bona ratio: quia leges permittunt, &c. quandoque enim leges prohibent matrimonium, nec tamen canones: ut inter tutorem & pupillam: & inter ſenatorem & libertam. ff. de ſponſa. l. tutor & leges prohibent acolythos uxores ducere, non tamen canones. xv. quæſtio. iij. §. cum autem.

[c] PYctacium. Id eſt, charta, uel ſcriptura continens petitionem alicuius: à pingendo uel à petendo dictum. & ſupple ibi accepimus. Hug. tamen dicit, quod non debet ibi eſſe quod, & ſecundum hoc ſine ſupplemento plana eſt litera cauendi, id eſt, prohibendi.

Pyctaciū quid ſit, & unde dicatur.

[d] Sororis. Argum. quod in primo uel ſecundo gradu dominus papa etiam ſi uelit non poſsit diſpenſare: quia à naturali iure habuit initium, & in ueteri teſtamento fuit prohibitū, ne quis ſororem in uxorem acciperet: q̄a licet de ſola ſorore dixit, tamen ſub appellatione ſororis continetur neptis: argu. xxij quæſtio. ij. quæritur cur patriarcha. In tertio gradu nō fuit prohibitum: quia in eo diſpenſauit Grego. ut xxxv. quæſti. iij. cap. quædam. Alij intelligunt, quod fuerit prohibitio facta tantum de primo gradu: quia in ſecundo gradu (ut dicunt) coniunguntur. ſed in Leuitico expreſſe inuenitur prohibitus ſecundus gradus in conſanguinitate & affinitate primi generis, ubi dicitur: Turpitudinem ſororis tuæ & filiæ eius non reuelabis. filiam filiæ eius non ſumas: quia una caro ſunt. Turpitudinem filiæ tuæ uel neptis ex filia non reuelabis. Sed obuiat extra de diuortijs. c. gaudemus. ubi dicitur, quod ſi pagani contraxerunt in ſecundo gradu, poſt conuerſionem non ſunt ſeparandi. Sed dico, quod in Leuitico prohibetur ſecundus gradus in deſcendentibus, non in collateralibus. unde in ſecundo collaterali bene poteſt papa diſpenſare. uidetur tamen quod ſit ei prohibitum. xxij. quæſt. ij. cap. quæritur. ſed ibi eſt argu. contra: quia ipſe duxerat eam. Sed adhuc obſtat extra de reſtitu. ſpolia. literas. ubi dicitur. quod papa non poteſt diſpenſare in ſecundo gradu. Sed dic, quod non poteſt ita de facili.

Papa utrū poſsit in primo uel ſcd'o gradu diſpēſare.

[e] Multo magis. Id eſt, multo ſanctius, quia religioſiores

Pater carnalis an plus sit diligendus, quã spiritualis.

ßiores sunt copulæ mentium quam corporum. argu. xxvij. q. ij. coniuges xxxiij. qõ. v. quod Deo. Et est argum. quod pater spiritualis est magis diligendus quam carnalis. ij. q. vij. qualis sentẽtia. sed superiori capitulo dicitur qđ æque. sed istud non remouet quin plus. cui ergo potius teneor subuenire in necessitate carnali, in beneficiorum temporalium exhibitione? nam de carnali est dictum, Honora patrem. lxxxvj. distin. non satis. In exhibitione aũt reuerentiæ plus deferendum est spirituali. xxx. dist. c. j. Io. non credo, nec cap. contradicit. B.

Arg. ad hoc lxxxvj. dist. nõ satis. in fi. & hic videas ꝙ nota. l. dist. c. j. & lxij. dist. quiescamus. Archid.

a N On oportet. In diuina. i. ecclesiastica constitutione. argu. iij. q. v. quia.

Filij. Hæc est secunda pars quæst. secundum Ioannem de Fant.

b Filij. Præter istũ per quem compaternitas est contracta uel fraternitas spiritualis.

c Vnde Vrbanus. Istum præcessit Paschalis argu. j. q. iij. saluator. & extra de sponsa duorum. licet præter solitũ. quod est utrum de primo. sed sequens capitulum attribuitur Paschali secundo, qui secundum chronicam successit Vrbano.

d S Vper quibus. Fœmina. j. de consec. dist. iiij. mulier. contra. sed hoc in necessitate intelligitur.

e P Ost susceptũ. Si intelligimus capit. hoc, prout Alexãder innuit extra de cogna. spi. c. j. ut s. derogetur ei per præcedens c. legas literã prout iacet: uel si uis potes addere in litera non possunt coniungi: supple filijs spiritualibus. & sic non est correctum. Et male intellexit Alex. hoc c. nam dicit cap. Vrbani esse posterius. & ita derogaret alij cap. Paschalis. cũ tamẽ Vrbanus Paschalem præcesserit. Sed dici potest, qđ hæc litera est mendosa, ubi dicit Paschalis secũdus. nam debet dici ibi Paschalis primus. nam primus Paschalis præcessit Vrbanum secundum. unde nihil est in litera supplendum, & est hoc abrogatum. & intelligitur prout sonat, & huic iuri antiquo innititur illa consuetudo. extra de cogna. spirit. super eo.

f Non emancipatos. Nam filius emãcipatus bene potest copulari filiæ adoptiuæ. ff. de rit. nuptia. per adoptionem. uel emancipatæ, s. adoptiuus copulari potest.

Illud

(omni excusatione aut argumento seposito) sub nimia districtione, nos cauere conuenit, ne in irã diuinæ examinationis incidat, si quis tali facinore mistus minimè restrinxerit fræna luxuriæ. Vnde etiam omnes cauendi sunt, à tali sceleris commistione, ne in perpetuũ pereant. sed hunc, qui author huius perniciosæ temeritatis animæ suæ salutem despiciens, impio se miscuerit matrimonio per omnia tua fraternitas studeat separare, & pœnitentiæ dignæ submittere, quatenus ab æterna erutã damnatione, animã eius lucreris.

Item Zacharias & Deusdedit.

Filio suo filiam suam quam de sacro fonte suscepit, nullus tradere audeat.

CAN. III.

N On oportet filiam suã quam de sacro fonte susceperit aliquando filio suo in matrimonium tradere: quia in diuina [a] sententia, germani esse inueniũtur. Si quis tali facinore commistus, minimè restrinxerit fræna luxuriæ, ab ecclesia catholica abominabitur. Sed si conuersus fuerit, post separationem septẽ annis pœnitentiam gerat. conscijs simul cũm authore sit ista conditio: id est, simul cum cooperatoribus, & consentientibus pœniteat.

Filij [b] uerò siue filię, quæ ante compaternitatẽ, siue post, nati fuerint, licitè coniungi possunt.

Vnde Vrbanus [c] scribit Vitali presbytero Brixiensi dicens:

Filij uel filiæ ante uel post compaternitatem geniti, legitimè coniungi possunt.

CAN. IIII.

S Vper quibus cõsuluit nos tua dilectio, hoc uidetur nobis ex sententia respondendum esse, ut baptismus sit, si instante necessitate fœmina [d] puerum in nomine sanctę trinitatis baptizauerit, & quòd spiritualium parentum filij uel filiæ, antè, uel post compaternitatem genitæ, possunt legitimè cõiungi, præter illam personã, per quã compatres sunt effecti. Paschalis uerò secundus post compaternitatem genitos copulari prohibens, scribit Regino episcopo.

Qui ex compatre uel commatre post susceptos filios de sacro fonte nati fuerint, coniungi non possunt.

CAN. V.

P Ost susceptum [e] uerò de sacro fonte filium uel filiã spiritualem, qui ex cõpatre uel commatre nati fuerint, matrimonio coniungi non possunt: quia leges seculi non emancipatos [f] adoptiuis prohibent copulari.

Idem ex libro Digestorum titu. de ritu nuptiarum perpenditur, in quo ita legitur:

PALEA.

P Er adoptionem quæsita fraternitas, eousque impedit nuptias, donec manet adoptio. Ideoq; eam quam pater meus adoptauit, & emancipauit, potero uxorem ducere. Aequè & si me emancipato illam in potestate retinuerit, poterimus iungi matrimonio. Itaque uolenti generum adoptare suadetur, ut filiam emancipet. Similiter suadetur ei, qui uelit nurum adoptare, ut emancipet filium.

Si quis uerò aliquo fortuito casu, filiam suæ commatris uxorem acceperit, non cogitur eam dimittere.

Vnde in Triburiensi concilio legitur.

Non cogitur quis dimittere filiam suæ commatris, quam duxit in coniugium.

CAN. VI.

ILlud etiam nec canonica institutione definimus, a nec interdictione aliqua refutamus, sed propter eos, qui diuersè de eo sentiunt, hoc loco aliquid commemoramus. Si quis suæ spiritualis cõmatris filiam b fortuitò, c & ita contingente rerum casu, in coniugium duxerit, cõsilio maturiori seruato habeat, atque honestè legitimo coniugio operam det.

QVAEST. IIII.

1 *RElictam d uerò cõpatris uxoris suæ nullus in coniugium ducere potest.*

Vnde Nicolaus Papa scribit Constantien. episcopo Salomoni.

Duas commatres alicui habere non licet.

CAN. I.

SCiscitatur à nobis sanctitas uestra, si aliquis homo duas cõmatres habere ualeat, unã post alterã. In quo meminisse debet scriptũ esse, Erũt duo in carne una. Itaque cùm cõstat, quia uir & mulier una caro per connubiũ e efficiuntur, restat nimirum, uirum compatrem constitui illi mulieri, cuius matrimonio assumpta uxor commater esse uidebatur. & idcirco liquet uirum illi fœminę nõ posse coniungi in copulam, quæ commater eius erat, cum qua idem fuerat una caro effectus.

Itẽ ex cõcilio Calced.

Octo annis pæniteat, qui duabus commiscetur commatribus.

CAN. II.

SI pater & filius, aut duo fratres, cum una muliere, aut si cũ matre & filia, aut cũ duabus sororibus, aut cũ duabus cõmatribus aliquis cõcubuerit secundũ antiquã & humaniorem definitionẽ, octo annis f pœniteat.

Item Innocent. Exuperio Toletano episcopo.

Nullus duabus commatribus commisceatur.

CAN. III.

SI quis † ex uno coniugio g filium aut filiã alterius de sacro fonte susceperit, aut ad chrisma tenuerit, uel Chrĩanitatis h ministeriũ † dederit: ambo & uir & uxor compatres i existunt parẽtibus infantis: quia uir &

---

a ILlud etiam. Definimus. imo postea definit. & ita in re dubia, certa fertur sententia, ubi de iure dubitatur. 1

b Filiam. Scilicet cõmatris posse ducere in uxorem.

b Filiam. Hic uides, quod pater spiritualis potest copulari sorori filiæ spiritualis, similiter & filiæ potest, quia cognatio non extẽditur. 2 similiter dico, quod pater potest sumere filiam spiritualem filij carnalis. licet enim cognatio spiritualis descendat de patre ad filios, non tamen de filio, ad patrem.

c Fortuito. Idem si ex proposito. argum. s. quæst. j. dictum.

RElictã uero. Hæc quæstio diuiditur in tres partes: in prima quarũ dicitur, quod successiue potest qs habere duas commatres uxores, in duobus tantum casibus. scilicet si fuerint commatres ante matrimonium, uel si filiũ meæ uxoris accepit ab alio uiro, alias non. Secunda ibi, Econtrario. Tertia, ibi Notandum. Ioann. de Fantu.

d Relictam. Hæc est quarta quæstio, an quis possit accipere in uxorem relictam compatris suæ uxoris. & licet sub hac forma uerborum hæc quæstio proponatur hic dũtaxat, tamen uidetur hic poni quæstio an scilicet aliquis diuersis temporibus possit cõtrahere cum duabus commatribus. In tribus primis capitulis & in ultimo dicitur quod non: in medijs quod sic. Grat. hoc modo soluit quæst. hanc j. eo. §. notandum. quod si uxor mea suscipit Bertæ filium de sacro fonte, si post uxorem meam carnaliter cognosco, tunc Berta efficitur mihi cõmater, & nunquã eã ducere potero, ut j. c. j. & ulti. si uero uxorem non cognouero, tunc Berta nõ efficitur mihi cõmater, & mortua uxore mea, potero eã ducere. & ita habeo duas cõmatres diuersis temporibus, ut cap. medijs. Sed hæc solutio indigna est relatu. & ideo nõ legamus cap. secundũ eam. Cancellata ergo ea opinione, & R. & Io. qui distinxerunt inter directã & indirectã compaternitatem, cũ non sit authentica, dico referre an compaternitas uel cõmaternitas præcedat carnalem copulam, an sequatur. si præcedat, licite põt quis habere duas commatres, quia per unionem carnis sequẽtem, non pertrãsitur ad unionem spiritus præcedentem, ut j. ead. post uxoris. Si autem sequatur, aut alter coniugum uel uterque suscipit filium alterius, aut filius eorum communis suscipitur ab alio, aut filius alterius eorũ tantum suscipitur. in primo & secundo casu nõ potest quis habere duas commatres, ĩ tertio potest: quia licet efficiatur aliquis compater uxoris meæ, non tamen est mihi compater, nisi filius eius sit & meus qui leuatur de sacro fonte. Vnde breuiter teneas, quod si compaternitas sequatur carnalem copulam, in nullo potest aliquis habere duas commatres, uel aliqua duos compatres: nisi hoc solo casu, quando filius tantum alterius suscipitur de sacro fonte.

e SCiscitatur. Per connubium. id est, per carnalem copulam, ut xxvij. quæstione secunda. Agathosa.

f SI pater. Octo annis. septennis pœnitentia indicitur pro quolibet peccato mortali, ut trigesimaquarta quæstione secunda. hoc ipsum. nisi aliud suadeat criminis enormitas uel dignitas personæ, ut xxxij. quæstione secunda. hoc ipsum. §. hoc autem.

g SI quis. Ex cõiugio. id est, ex coniugibus.

h Christianitatis ministerium dederit. immergẽdo. s. j. q. j. quod quidam. Alij exponunt, dederit Christianitatis ministerium, id est, tenuerit ad catechismum, ut de consecra. dist. iiij. in catechismo.

i Compatres. Expresse hic colligitur, cum alter coniugum suscipit filium alicuius, statim ambo coniuges efficiuntur compatres illius. ergo nihil refert an post carnaliter commiscerentur, uel non, prout uoluit dicere Gratianus. & Ioan. j. ea. §. notandum.

---

1 De hoc no. 33. di. habuisse. in fi.

Pater spiritualis licite copulatur sorori spirituali.

2 Sed quare non extendit, dic quod hoc iõ est q̃a filia spiritualis filij mei carnalis nec est filia mea carnalis, nec spiritualis, nec neptis: q̃a cognatio spiritualis ultra paternitatẽ, uel filiationẽ non extẽditur: ut dicitur s. ea. ĩ sũ. filia autẽ spiritualis patris mei soror mea est, ut s. e. c. j. & cũ ea contrahere non possum, ut ibi dicitur. Arch.

Gene. 2. d

Matrimoniũ utrũ possit successiue cõtrahi cum duabus cõmatribus.

† Alias, si quis unus ex coniugio.

† mysterium.

Cõpaternitas uiri porrigit ad uxorẽ.

Caro

mulier caro [a] una effecti sunt.

2 Econtrariò [b] inuenitur in concilio Triburiensi cap. xlviij.

Vxorem compatris ducere potest, cuius ipsa commater nõ fuerat.

CAN. IIII.

QVi spiritualem [c] habet compatrem, cuius filium de lauacro sacri fontis accepit, & eius uxor cõmater non est, liceat ei defuncto cõpatre suo, eius uiduam ducere in uxorẽ, si nullã habet cõsanguinitatis propinquitatẽ. Quid enim? nunquid nõ possunt cõiungi, quod nulla propinquitas carnalis, uel nulla generatio secernit spiritualis?

Itẽ in epistola Pascalis papæ secundi ad Rheginum episcopum.

De eodem.

CAN. V.

POst uxoris obitum, cum commatre uxoris uiri superstitis, coniugio copulari nulla uidetur authoritas uel ratio prohibere: neque [d] enim cognationi carnis cognatio [e] spiritus compara[f]tur, neq; p unionẽ [g] carnis, ad unionem [h] spiritus pertransitur.

3 Notandum uerò est, quòd aliud est commatrẽ [i] alicuius cognoscere, atque aliud derelictam ab aliquo commatrem alicuius fieri. Authoritas illa Nicolai papæ & Calcedonensis synodi illum prohibet commatris suæ uxoris matrimonio copulari, qui uxoris suæ debitum reddidit postquam illius cõmater extitit. Illa uerò authoritas Triburiensis concilij [k] illos permittit matrimonio copulari, cuius uxori postquam à uiro suo derelinquitur, illius commater efficitur, nec post compaternitatem à uiro suo cognoscitur. Quæritur autem, an uxor cum marito in baptismate simul debeat suscipere puerũ.

De his ita scribit Vrbanus secundus Vitali epõ Brixiensi.

Vxor simul cum uiro filium alicuius in baptismate non sit suscipiens.

CAN. VI.

QVòd autem uxor cum marito in baptismate simul non debeat suscipere puerum, nulla authoritate reperitur [l] prohibitum: sed ut puritas spiritualis paternitatis ab omni labe & infamia [m] conser-

[a] Caro. ergo per sponsam de præsenti non acquiritur compaternitas: cum canon hoc ponat pro ratione, quia sunt una caro effecti. Item si hæc est causa, quare contrahatur compaternitas, quia una caro est effectus cum ea: ergo per coitum fornicarium cõtrahitur compaternitas: quia qui adhæret meretrici, unũ corpus efficitur cũ ea: ut xxxij. q. iiij cap. in eo. nam & affinitas acquiritur per coitum fornicariũ: ut xxv. quæst. iij. c. de incestis. & cap. nec eam. extra de eo, qui cog. consangui. discretionem, Quidam tamen refugiũt dicere, quod per fornicariũ coitum cõtrahatur cõpaternitas: cũ compaternitas sit uinculum spirituale.

Cõpaternitas an p fornicariũ coitũ cõtrahac.

Econtrario. Hæc est secũda pars quęstio. in qua ponunt duo casus, in qbus quis potest habere duas cõmatres. Io. de Fant.

[b] Econtrario. sed nõ sunt contraria, quia in alio casu intelliguntur, ut dicit H.

[c] QVi spiritualem. Sic incipe constructionẽ: liceat ei, qui spiritualem habet, &c. Sed obijcit, si uxor mea leuauit filium alicuius de sacrofonte mihi acquiritur compaternitas per eam: ut s̃. prox. c. quæritur, si aliqs leuat filium eiusdẽ de sacro fonte quẽ habet ex alio uiro, an mihi per eam acquiratur compaternitas? Ad hoc respõdet Cardinalis, ꝙ coniuges sibi communicant actiones sed non passiones. quæ enim unus cõiugũ agit, reliquus intelligitur agere cum sint una caro. Sed per hoc non assignatur ratio diuersitatis, qua quæritur quare actiones cõmunicãt, & non passiones. dicas ergo, quod cũ ego nullo modo sim pater huius pueri, nec carnalis, nec adoptiuus, nec spiritualis, non possum dici compater suus. quod non sim pater spiritualis, patet: quia filia mea licite copulatur ei. Item filius meus, & ille puer non sunt fratres spirituales: ergo ego non sum pater spiritualis ipsius. Ioan. de Fant.

Actiones sed nõ passiones cõmunicant inter coniuges.

[c] Qui spiritualem. Duo hæc cap. in eodem casu loquũtur: sed in primo casu dicitur, quod aliqua potest habere duos compatres, quorum secundus suscipit filium primi de alia uxore. In secundo dicitur, quod quis potest habere duas commatres, quando secunda suscipit primæ filium de alio uiro.

[d] POst uxoris obitum. Neque. Crederet aliquis, quod cognatio spiritualis acquireret marito per uxorem suã, sicut & cognatio carnalis: quod sicut omnes consanguinei uxoris, ea mediante efficiũtur uiro affines, ita compatres & commatres uxoris efficerentur marito per eã compatres & cõmatres. hoc negat hic.

[e] Cognatio. scilicet spiritualis.

[f] Comparatur. i. assimilatur in hoc, quod per uxorem acquirit. & hoc melius exprimit statim, neq; enim &c.

[g] Per unionem. secũdum hoc reprobatur intellectus G. utrum quis post cognoscat, uel non: ut infra. §. sequenti.

[h] Ad unionẽ. præcedẽtem matrimonium siue carnalem copulã, aliter bene pertransiretur, nisi cum filius alterius tantum suscipitur.

Notandum uero. Hæc est tertia pars quæstio. secundum Ioan. de Fan.

[i] Commatrem. uxorem suam iam factã cõmatrẽ alicuius. i. postquam est effecta commater alicuius fœminæ, quo casu non potest ducere aliã fœminã, uxore mortua secũdũ Gratianum.

[k] Triburiensis concilij. melius diceret Paschalis, tamen idem est casus.

[l] QVod autẽ. Reperitur. j. de consec. distin. iiij. ca. non plures. Contra tamen Leo papa (quem constat Vrbani prædecessorem fuisse) statuit non debere ad suscipiẽdum puerum de baptismo plures accedere. quomodo dicit hic, nulla authoritate inuenitur prohibitum? Sed licet hoc sancitum fuerat, nondum tamen in manus legentium uenerat. Vel forte uir & uxor non reputantur plures: cum una caro esse probentur. s̃. eadem. cap. si quis. [k]

[m] Et infamia. De facto. Crederent enim stulti aliquam proximitatem inter eos contrahi, si simul susciperẽt. Sed etiã superfluum esset, ut uterq; susciperet,

[k] Vel dic ut not. extra de cogna. spũ i. ca. ult.

uetur immunis, dignū esse decernimus, ut utrique insimul ad hoc aspirare minimè præsumant: quia uerò piaculare flagitium cōmisit, qui duabus commatribus uelut duabus sororibus nupsit, magna iuxta modum culpæ pœnitētia sibi debet iniungi.

Illud uerò Triburiēsis cōcilij, qui spirituale habet compatrem, &c. ante hanc [a] prohibitionem dictum intelligitur: uel uxor [b] commater accipiatur, non ex eodem filio cum uiro, sed ex alio.

QVAESTIO V.

[c] Q Vòd aūt [c] clādestina cōiugia fieri nō debeant, Euaristus papa testatur, scribens episcopis Aphricæ.

Clandistina coniugia fieri non debent.

CAN. I.

A Liter legitimū non fit coniugiū, nisi ab his, qui super ipsam fęminam dominationem habere uidentur, & à quibus custoditur, uxor petatur, [d] & à parentibus & propinquioribus sponsetur, & legibus dotetur, & suo tempore sacerdotaliter (ut mos est) cum precibus [e] & oblationibus à sacerdote benedicatur, & à paranymphis (ut consuetudo docet) custodita, & consociata à proximis, congruo tempore petita à legibus dotetur, ac solenniter accipiatur, & biduo uel triduo orationibus uacent, & castitatē custodiant. Itē. Ita peracta legitima, scitote esse connubia: aliter uerò præsumpta, nō coniugia, sed adulteria uel cōtubernia [f] uel stupra aut fornicationes, potius quam legitima [g] coniugia esse nō dubitatur, nisi uoluntas propria suffragauerit, & uota succurrerint legitima.

Item ex decreto Hormisdæ papę, cap. vj.

Nuptias occultas celebrare non licet.

CAN. II.

N Vllus [h] fidelis cuiuscunque con--

cum ex susceptione alterius uterq; compater efficiatur. de consuetudine est tamen in quibusdam locis. quod uterque simul suscipit.

[a] Ante hanc. præcedentem Vrbanum, quæ contraria est ei, quo ad finem. s̄. ea. c. proximo.

[b] Vel uxor. Melius dixisset, uel uir compater efficiatur, nō ex eodem filio cum uxore, sed ex alio. Sed uariat sexum: quia ponit in fœminino genere eundē casum, quem posuit in masculino in ca. qui spiritualem. ubi eadem permittitur habere duos compatres.

Q Vod aūt. Hæc qō. diuiditur in quatuor partes, in prima quarum probatur, quod matrimonia clandestina non debent fieri, sed legitima, & per sacerdotem, alias nisi consensus concurrat legitimus, non ualet quod actum est. Secunda ibi, sed quæritur. Tertia ibi, nec illud. Quarta ibi, sed obijcitur. Ioan. de Fant.

[c] Quod autē. Hinc depingitur quinta quæstio. & erat in themate in quinto loco quæsitum, an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet? Et quidem præiudicaret si constaret de ea. extra de clande. despon. quod nobis. sed quia ecclesiæ non constat de ea, ei præiudicat manifesta probatio. ergo deficit hoc casu non ius, sed probatio. [1] ff. de testa. tut. l. duo sunt Titij. quia ecclesia de occultis non iudicat. xxxij. dist. erubescāt. sed hæc quæstio facilis erat, & ideo noluit eam ponere, sed ponit aliam scilicet utrum clandestina matrimonia debeant fieri, & dicunt quidam quod non. si tamen fiant, tenent. Et sunt clandestina, quæ sine præsentia testium, & traductione & alijs solennitatibus contrahuntur. sed cum huiusmodi solennitates non sint de substantia matrimonij, sed sufficiat solus consensus, quare prohibentur hic contrahi? Respon. duplici ratione, ne sub specie matrimonij fiat fornicatio, uel ne matrimonialiter coniuncti separentur. Sæpe enim matrimonio occulte contracto, alter mutaret propositum, & dimitteret reliquum probationibus destitutum: ut ī. ea. §. his.

[1] Vt 32. q. 5. christiana. ff. de testa. tut. l. duo sunt. Matrimonia clandestina q̄ sint & utrum teneant.

[d] A Liter legitimum. Petatur. ne appetentiæ procacioris æstimetur author, si ipsa, &c. xxxij. q. ij. cap. honorantur.

[e] Precibus. extra de clande. despon. cum inhibitio.

[f] Contubernia. Hic canon præsumit in deteriorem partem. nam ubi periculum uertitur, in tutiorē partē interpretandum est. ut extra de homici. ad audientiā. & s̄. dist. v. ad eius. quandoque tamen præsumit canon pro matrimonio: vt xxxiij. q. j. si quis acceperit. Sed nonne in matrimonio sufficit probare, quod aliquis eam receperit eo prætextu, vt eam perpetuo haberet, licet aliud non sit dictum? vt xxxij. q. ij. c. solet. & in liberæ mulieris coniunctione potius p̄sumitur matrimoniū, quā concubinatus: ut ff. de ri. nup. l. in liberæ. nā cum quis non protestat se uelle habere aliquā ut concubinā, dummodo honesta sit mulier, habebit eam ut legitimam: ut ff. de concub. in concubinatu. [2] Sol. canon cōsiderat periculum animæ. extra de iureiur. cum contingat. extra de sponsa. iuuenis. & ideo potius iudicat esse fornicationem, quā matrimonium, lex tamen strictius cōsiderat matrimoniū, quā canon. nam si aliqs iurauit, qđ uellet aliquam perpetuo retinere secū, nisi dicat quod uelit eam retinere in uxorem legitimam, nō erit matrimoniū in auth. qb. mod. na. effic. le. §. pen. col. vj. ī. ead. c. si quis diuinis. secus secundum canones: vt xxij. qō. ij. solet. In hoc aūt concordant leges canonibus, quod inter impares p̄sonas nō præsumo esse matrimoniū, nisi dotalia, instrumēta interueniāt. C. de nupt. l. imperialis. §. imo. Item illud considero circa pares & impares, an maritalis affectio præcesserit, comparatis personis & uitæ coniunctione considerata: ut ff. de dona. l. donationes. Item & famā loci cōsidero: ut extra de præsump. c. illud. Item quod simul receperint sacramenta: ut xxviij. q. j. caue. Item quod dos requiratur in omni matrimonio, vt hic dicitur, potes intelligere in sublimioribus personis. nā ibi & dos & aliæ solennitates matrimonij requirunt. in mediocribus autem personis, secundum leges non sufficiūt testes nisi scriptura adsit. ī infirmis sufficiunt testes: ut ī auth. q. mo. na. effi. le. §. hoc ergo. colla. vj.

Vbi periculū uertitur, in tutiorē partem interpretādum est.

Matrimoniū utrū inter aliquos præsumi possit.

[2] Dic ut not. extra de p̄sum. illud.

[g] Legitima. non præiudicaretur alij matrimonio per eorū confessionē, extra de eo, q. cog. consan. super eo.

[h] N Vllus. causam huius prohibitionis habes infra ea. §. his ita.

Annulus nuptæ q.d notat.

1 Vide quod not. xxvij. q̃. ij. si quis uxorem ĩ princ.

Contrahe scilicet in quadragesima.

† Cõcor. text. in l. oratio. & l. omnino. ff. d spon. & l. nõ sane. & ibi Cyn. C. de bonis quę libe.

Matrimonium potest esse sine dote.

2 Cõcor. tex. in l. fi. C. de don. inter uir. & uxorẽ.

3 Idẽ no. extra qui filij sint legit. lator. & idẽ not. hic Hug.

a Nostrates. Annulo. annullus significat mutuum amorem, & fidem cõiugalem seruandam. 1 ut ĩ. ea. fœminæ.

b Inuitatis. Arg. quod testes in matrimonio erunt rogati, sicut in diuortio. ut ff. de diuort. nullũ. qd' nõ credo.

c Apto tempore. s. cũ erant in adulta ætate, & nõ in quadragesima ducet eã: licet in quadragesima contrahere possit. extra de matri. contract. contra interdict. eccl. ex literis. in parte decisa. Ioannes.

d Offerre. Secundum cõsuetudinem regionis.

e Velamen cæleste. quia quoddã cæleste uel spirituale significat. infra ead. fœminæ.

f Hæc cuncta. id ẽ, hæc singula. lxxxix. dist. singula.

g Non interueniant. huiusmodi enim solennitates nõ exiguntur necessario. nã si omittantur leuia uel modica, non nocẽt, ut ff. de uentre inspic. l. j. in fin. dos ergo potest omitti, quia licet dos sine matrimonio esse non possit, matrimoniũ tamẽ sine dote esse pōt, 2 ut ĩ. ea. si quis diuinis. Sed contra iij. q. iiij. consanguineorum. sed illud intelligitur in eodem casu, cũ illo c. aliter, s. de occulte cõtrahẽtibus. unde cũ præsumantur adulteri, repelluntur. H. tamen dicit peccatum esse, si huiusmodi omittantur solennitates si adhiberi possunt.

h Qualis debeat. Legem. promotionis.

i Desponsata. Hoc est contra illos qui dicunt, quod si aliquam fornicariam defloraui, & eam postmodum ducam

ditionis sit occultè nuptias faciat: sed benedictione accepta à sacerdote, publicè nubat in domino.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum.

Nuptiæ publicè celebrari debent. CAN. III.

Nostrates, tam mares quàm fœminæ non ligaturam aureã uel argenteam, aut ex quolibet metallo compositam, quando nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt, sed post sponsalia fœdera, quæ futurarũ sunt nuptiarũ promissio, † fœdera quoque consensu eorum qui hæc contrahunt, & horum in quorum potestate sunt, celebrantur, & postquã arris sponsam sibi sponsus per digitum, fidei annulo a insignitam desponderit, dotemq; utrique placitam sponsus eius scripto pactum hoc continente corã inuitatis b ab utraque parte tradiderit, aut mox aut apto tempore, c nec uidelicet ante tempus lege definitum, tale quid facere præsumant, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, & primùm in ecclesiam domini cum oblationibus, quas offerre d debent Deo per sacerdotis manũ, statuuntur, sicq; demũ benedictionem & uelamen cæleste e suscipiunt. Item sunt præter hæc alia, quæ ad memoriam non occurrunt, pacta coniugiorum solennia. Peccatum autem esse, si hæc cuncta f in nuptiali fœdere non interueniant, g non dicimus.

Item Leo Papa.

In contrahendo coniugio ista sunt obseruanda.

CAN. IIII.

Qualis debeat uxor esse, quæ habenda est secundũ legem h uirgo casta, & desponsata i in uirginitate, & dotata legitimè, & à parentibus tradita sponso, & à paranymphis accipienda, & ita secundum legem & Euangelium publicis nuptijs in coniugium liquidè sumenda, & omnibus diebus uitæ suæ (nisi ex consensu, & causa uacandi Deo) nunquã propter hominem est separanda, & si fornicata fuerit, dimittenda: sed illa uiuẽte, altera non ducenda: quia adulteri regnum Dei non possidebunt, & pœnitentia illius per scripturam k recipienda.

Item ex concilio Carthaginiensi quarto.

Quomodo sponsus et sponsa ad benedictionem accedant.

CAN. V.

Sponsus & sponsa cũ benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus uel paranymphis offerantur in ecclesia sacerdoti: qui cum acceperint benedictionem, eadẽ nocte pro reuerentia l bñdictionis in uirginitate ꝑmaneãt.

Item ex concilio Arelatensi. cap. vj.

in uxorem, non repellor à ꝓmotione quasi corruptã duxerim. argu. xxviij. dist. quia sunt. xxxiiij. dist. curandum. lxxvij. dist. quicunque. xxxiiij. distin. præcipimus. Argu. contra. xxxiiij. dist. Valentino. Sed certe & hoc casu in uirginitate uideť ista desponsata. omnia enim quæ præcesserunt, legitimantur per sequens matrimonium. extra qui filij sint legi. tanta.

k Per scripturam. ĩ. de pœn. dist. j. quẽ pœnitet. contra. sed ibi prohibetur absens per scripturam confiteri, uel quod pœnitẽtiam accipere debeat. hic autẽ permittitur mulieri simplici, dum tamẽ præsens sit, in scripto peccata offerre, ut ij. quæst. viij. §. sed Calixtus.

l Sponsus. Pro reuerentia. Ergo non erit peccatum si aliter fiat.

m Nullum. Iuxta possibilitatem. id est, secundũ facultatem, & uiri nobilitatem, ut ff. de iure dot. quæro. ff. de relig. si quis sepulchrum. §. ultimo.

Sed quæritur. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua quæritur, ut ĩ. ead. sequitur, secundum Ioan. de Fant.

Fœminæ.

Sine publicis nuptijs nullus ducat uxorem.

CAN. VI.

Nullum sine dote fiat coniugium, iuxta possibilitatem m fiat dos, nec sine publicis nuptijs, quisquam nubere uel uxorem ducere præsumat.

His omnibus authoritatibus occultæ nuptiæ prohibentur: atque ideo cùm contra authoritatem fiunt nuptiæ, pro infectis haberi debent.

a *Sed quæritur quid sibi uelint illæ solenni*

a Foeminae. Subditas. Infra xxxiij. quaest. v. cum caput. & c. mulierem.

Annuli datio facit praesumi ꝑ matrimonio.

b Annulus. dicit Hug. quod per traditionem annulli à sponso uel donationum arrarum praesumitur pro matrimonio. arg. extra de praesumpt. illud. & hoc etiā uidetur per orationes Gregor. quae dicuntur in benedictionibus, ubi dicit benedic domine has arras, & argum. xxvij. q. ij. si quis uxorem. Alij dicunt, sponsalia tm̄ praesumi, nisi detur annulus a sacerdote. argu. ȝ. eo. nostrates. uel nisi sit de cōsuetudine loci, q annulus detur in matrimonio. & est si. quod dicit lex in arra quod facit emptionem, sed est eius signum. institut. de empt. & uend. in principio.

Vt R. & B.

Nec illud. Haec est tertia pars qō. in qua probat magister, quod uerecundiam debent praetendere mulieres cum nubunt. Io an. de Fant.

c Vxor. Iam ergo erat uxor & desponsata. argum. xxxij. quaestio. ij. §. cum ergo. Et est argum. quod matrimonium potest contrahi inter absentes, qui nūquam se uiderunt. quod uerum est, si fama uel aliquo alio modo se nouerunt. & in ignotos ex toto consentire non possumus, sed in eos qui non sunt penitus ignoti possumus consentire. ut lxiiij. distin. cap. j. & ij. & distin. lxv. cap. ij. & iij. Quod inter absentes matrimonium contrahatur 2 est argum. extra qui cler. uel uo. ueniens. ff. de ritu nup. mulierem. ff. de spon. sufficit. & dicit lex, quod omnes contractus qui consensu cōtrahuntur, inter absentes celebrantur. ff. de cōtrahēda empt. l. j. §. est autem. dum tamen hoc agatur. non enim dico, quod solus consensus facit matrimonium, nisi hoc sit actum inter cōsentientes, arg. xxvij. quaest. ij. sufficiat. & dicit lex, quod inspiciendum sit quid agatur. ff. de act. & obliga. obligationum. Argu. contra. extra de sponsa. duo. duobus. ibi, corde & ore. & non stringit, &c. Sed dic, quod ore dicuntur cōsentire, cum procuratores, eorum nomine cōsentiunt. Sed quid dices si aliquis cōsensum suum exprimat alicui foeminae per literas, & ante receptas ab illa iste poeniteat? H. dicit non esse matrimoniū licet illa consentiat, quia requiritur quod duret uoluntas prioris. Nam requiritur ibi mutuus consensus. secus tamen est in alijs mandatis, nā licet reuocetur mandatum altero ignorāte, tamen cō tractus tenet, ut ff. mandati. Argumentum tamen est contra. ff. de diuort. si poenituit. Item secus est in electione ut extra de electio. cum inter.

Matrimoniū inter absentes contrahi potest.

Hoc habetur extra de conuers. coniugat. ex parte.

tates uelaminis, & annuli, quae in coniugijs obseruantur?

De his ita scribit Isidorus in ij. lib. de off. c. xv.

Quare foeminae uelantur, dum maritantur.

CAN. VII.

Foeminae dum maritantur, ideo uelantur, ut se nouerint semper maritis subditas a esse & humiles. Item quòd nubentes post benedictionem uitta inuicem quasi uno uinculo copulātur, uidelicet ideo fit ne compagem cōiugalis unitatis dirumpāt. At uerò, ꝙ eadem uitta cādido purpureoq; colore permiscetur: candor quippe est ad munditiā uitae: purpura ad sanguinis posteritatem adhibetur, ut hoc signo, & continentia, & lex continēdi, ab utrisque ad tēpus admoneatur, & post hoc, reddendum debitū non negetur. Item ꝙ in primis nuptijs annulus b a sponso sponsae datur, fit hoc nimirum, uel propter mutuae dilectionis signum, uel propter id magis, ut eodem pignore corū corda iungantur. Vnde & quarto annulus digito inseritur, ideo quia in eo uena quaedā (ut fertur) sanguinis ad cor usq; perueniat.

Item Ambrosius in libro de Patriarchis.

Nuptiae dicuntur ab obnubendo, eo quòd caput suum obnubere soleant.

CAN. VIII.

3 Nec illud otiosum est ꝙ cum ueniret Rebecca, uidit Isaac deambulantem, & cū interrogasset quis esset, cognito ꝙ ipse esset, cui duceretur uxor, c descendit, & caput obnubere suū coepit, docens uerecundiā in nuptijs praeire debere. Inde enim & nuptiae dictae, quòd pudoris gratia se puellae obnuberent. Gen. 24.

4 *Sed obijcitur praemissis authoritatibus, multa sunt, quae prohibētur, quae si fiant, ex postfacto conualescunt. prohibentur ergo castitatem uouentes matrimonia contrahere, quae tamen si contraxerint, inuiolata permanere oportet. sic & clandestina coniugia, contra leges quidem fiunt, tamen contracta dissolui nō possunt, quia ex legitimo uoto subsequente corroborantur. Vnde Euaristus cùm dixisset: Aliter praesumpta non coniugia, sed adulteria, addidit, nisi uoluntas propria suffragauerit, & uota succurrerint legitima.*

Hinc etiā in Nouellis. d

CAN. IX.

Si quis diuinis tactis scripturis, iurauit mulieri legitimā se eam uxorem habiturum, e uel si in oratorio tale sacramentum dederit, sit illa legitima uxor, quamuis nulla dos, nulla scriptura alia interposita sit.

His ita respondetur, coniugia quae clàm con-

Sed obijcitur. Haec est quarta pars qō. in qua probatur quod clandestinum matrimonium tenet si probari pōt. nam sine uera probatione nullus debet condemnari. & hoc probat per unam legem, & per iiij cap. Io de Fant.

d In nouellis. In auth. quibus modis natura. efficiuntur legiti. §. penultim. colum. vj.

e Si quis diuinis. Habiturum. Sed nūquid per haec uerba futuri temporis, iuro quod habebo te pro legitima uxore, contrahitur matrimonium? non uidetur, cum haec uerba hic posita futuri temporis sint. extra de cond. apposi. capitulo ultimo. & extra de sponsalibus de illis. lex tamen ista dicit, quod sic. & est uerum, quia hoc uerbum habebo, respectum habet ad praesens tēpus, 3 aliud esset

Matrimonium contraho si dicam, iuro ꝙ te pro uxore habebo.

3 Et sic licet sit futuri tēporis, tamen trahit ad praesens, & ideo ualet ex. de sponsa. ex parte. quae bene cum hac lege cōcordat. arg. ff. de uerb. sig. si quis stipulat. ff. ad Tertil. filij. Ioan. de Faut.

esset si diceretur, iuro quod ducam te in uxorem, &c. & quod illa uerba ad præsens tempus referantur, pro batur extra de mat. contra interdict. eccle. ex literis. Vel habiturum. i. habitam me retenturum. B.

Testimonia côiunctorum an faciant fidem in causa matrimoniali.

a Confessione. Ecce aperte dicit Gratia. quod confessioni & sacramẽto coniunctorum occulte debeat credere ecclesia cum aliter probari non potest eos contraxisse. quod intelligo, cum cõfitentur ꝓ matrimonio: tũc eorum confessioni statur: nisi præiudicetur primo uel secũdo matrimonio. ut extra de eo, qui co. cõsang. super eo. tunc enim nõ separatur secundum matrimonium ob hoc, licet uideat contra, extra de rapt. cum causam. nam ibi dicitur credendũ esse confessioni mulieris, quæ erat in monasterio. Sed dicas quod illud uel, ibi ponitur pro, &, secundum hoc idem est in matrimonio carnali & spirituali. Argu. contra extra de reg. & transf. ad reli. uidua. cur enim inferior erit lex diuina, ut xij. quæstio. ij. cum devotissimam? Vel dic aliud esse in matrimonio spirituali. Cum autem agitur ad matrimoniũ dissoluendũ, non, quia dicunt nullum esse propter consanguinitatẽ, uel aliud impedimentum, non creditur eorum confessioni etiam cum sacramento: nisi aliud adminiculũ interuenerit. xxxv. q. vj. si duo. ȷ. xxxiij. quæst. j. requisisti. Si aũt agitur ad separationem mutuæ seruitutis crederet tunc cõfessioni alterius. extra de diuor. ex literis. unde in matrimonio non semper creditur aliquibus contra se. Item pone quod stabam cõtra matrimonium: dicebã me habere aliam uxorem, non probaui me habere. nunquid ista defuncta, possum statim contrahere? uidetur quod nõ: quia fui cõfessus contra me. Vel pone quod dicebam aliquam esse uxorem meam non probaui. nunquid possum cũ alia contrahere? uidetur quod non, eadem ratione, quia cuilibet creditur contra se. xiiij. quæstione. ij. §. j. Sed dic quod possum. arg. ff. de acquir. possess. naturaliter. §. ultimo. extra de cau. posses. & proprie. pastoralis. Nam ibi habẽs, quod si egi rei uend. possum agere interdicto uti pos. licet sint contraria. nam per primum contendo non possidere, per secundum dico me possidere. bene enim potest quis agendo proponere contraria, uel excipiendo. & talis casus est expressus extra de despon. impub. attestationes. sed non asserendo, ut not. xiij. qõ. j. in fi. talibus tamen qui sic iurant, nõ debet dari licentia contrahendi: cũ per sententiam separẽtur, sed suæ sunt conscientiæ relinquendi: ut extra de iureiuran. mulieri.

Contraria possunt ꝓ poni, agẽdo uel excipiendo.

trahuntur, nõ negãtur esse coniugia, nec iubentur dissolui, si vtriusq; cõfessione [a] *probari poterũt: ueruntamen prohibẽtur, quia mutata uolũtate alterius eorũ, alterius confessione* [b] *fides iudici fieri nõ potest. Vnde publicè cũ alterius uota in alterã partem se transtulerint, pro priori coniugio quod iudici incertum est, sentẽtia ferri nõ poterit. Incerta enim (ut Sixtus Papa scribit episcopis ꝑ Hispaniã constitutis) nemo pontificũ iudicare præsumat, & quamuis uera sint, nõ tamẽ credẽda,* [c] *nisi quæ certis indicijs cõprobãtur: nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur: nisi quæ iudiciario ordine publicantur.*

Hinc etiam Victor papa scribit Theophilo episcopo.

† Incerta charissimè, nullatenus iudicem[*] quousque [d] ueniat dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. quanuis enim uera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis indicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur.

† cap. x.

Item Euaristus Papa omnibus episcopis.

Ante iustam probationem, nullus est iudicandus aut damnandus. CAN. X.

NVllum [c] ante uerã iustamq; probationem iudicare aut condemnare debemus teste Apostolo, qui ait, Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? domino suo stat, aut cadit. Mala itaque audita nullum moueant, aut passim dicta absq; certa probatione unquam credat, sed ante audita, diligenter inquirat, nec præcipitando quicquam aliquis agat.

Itẽ Eleutherius Papa.

Non sunt aliqua iudicanda prius, quàm certis demonstrentur indicijs.

CAN. XI.

IVdicãtem oportet cunctã [f] rimari, & ordinem [g] rerum plena [h] inquisitione discutere, interrogandi, [i] responden

b Confessione. xxxiij. qõ. j. si quis contra. sed ibi de carnali commistione, hic de sponsalibus agitur.

c Credenda. Arg. ex his authoritatibus & sequentibus ca. quod iudex non secundum conscientiam, sed secundum allegata debet iudicare. [1] ȷ. de cõsecra. distin. v. c. ulti. ȷ. xv. qõ. v. presbyter. ȷ. ij. qõ. j. Deus omnipotens. ȷ. iij. q. vij. iudicet. xj. qõ. iij. eorum. & c. quanuis. & c. graue. & c. summopere. arg. xj. qõ. iij. tunc uera. & cap. plerunque. contra. arg. xxiij. quæstio. ij. Deus quando. contra.

Index secũdum allegata iudicet.

[1] Adde ad hanc qõ, not. in l. illicitas. §. ueritas. ff. de offi. præs. Spe. in titu. de sent. pro. la. §. qualiter. uersi. itẽ debet. Rom. 14. a

d Quousque. Id est, æternaliter. q. d. nunquam iudicamus. & ponitur improprie, sicut ibi, Donec ponam inimicos, &c. ibi sede a dextris meis, donec ponam, id est, sede æternaliter.

e NVllum. ȷ. ij. quæst. j. De[*] omnipotens. ȷ. dist. lxxxvj. si quid. ȷ. xj. quæst. iij. eorum. & cap. in cunctis.

IVdicantem.

Quæstio duplex circa matrimonium.

f Cuncta. Videtur ergo quod a teste possit inquirere an talis sit, ut possit testari, ut ij. q. vij. quærẽdũ. [2] non tamen in omnibus erit ita curiosus, quia quædã licet sciamus, dissimulare debemus, ut ff. de noua. do. li. in fin. & xxij. quæst. ij. c. utilem.

[2] Adde si testis sit criminosus, an teneatur respõdere ȷ interrogat[*]. glo in l. g iurasse. §. si pater. ff. de iureiu. Bart. in l. si duo petroni. ff. e.

g Et ordinem. Et circunstantias oẽs. extra de test. cũ causam. & est si. C. de iudi. iudices. & in auth. iubemus ij. q. j. in primis. & xxiij. q. viij. occidit Phinees.

h Plena. In petitorio, sed in possessorio sufficit summatim tangere negotium. ff. ad exhib. l. iij. §. sciendum. de re iud. a diuo. & extra ut lite non contesta. quoniam frequenter in fin.

i Interrogandi. Hic uides, ꝙ pars a parte, & iudex a partibus

a partibus potest facere interrogationes, ut hic, & extra de do.& cōta.prout.& ff.de interroga. act. si fine.& extra de concef.præb. & eccles. non uacan. post electionē. Similiter aduocati possunt interrogare, ut ff.de adult.l.si postulauerit. §.quæstioni. Causarū enim merita, partiū asser tione panduntur, ut extra de in integrū restit. tum ex literis.C. si per uim uel alio modo. l. ij. sed in hoc differt interrogatio iudicis ab interrogatione partis, quia si partes adinuicem interrogant, oportet quòd pars interrogans, prius ponat aliquid, ne calumniose uideatur interrogare, sed aliud est cum iudex interrogat.

Interrogationes à quib[9] possunt fieri.

a Illuminata sit pleniter. nam fructus diuinus est sępius iustitiā recenseri. xxv.quæst.ix. graue.

b Remaneat.Ergo etiam post apertas attestationes potest fieri interrogatio: quia ubicunq; æquitas mouet iudicem, potest interrogare, ut ff.de interro. act. ubicunque. Sed an omnia prætermissa possit iudex supplere, dubitari consueuit. Certum est, q[d] defectum aduocatorum potest iudex supplere circa ius, ut C. ut quæ desunt aduoca. l. unica. & extra de postul. prælа. bonæ memoriæ, ubi dicit: nos pro ipso curauimus allegare. sed uidetur quod etiā de facto possit supplere, ut extra de cōsuet. cū dilectus. & de appella.constitutis. in fi.ff.de peti. hære.l. ulti. nam si aduersarius non est præsens, potest iudex supplere eius absentiam,ut C.de tēp.appel. l.ult. C.de tēp.app. l.ij.§ ult.& iudex cōtra naturā actionis pōt ferre sententiā,ut ff.de redhibit.act.bouē.§.aliquādo.& ex.de cōcef.præb.& eccl.nō uac. ex parte. 1 Ad hoc dico, 2 q[d] iudex non pōt supplere de facto,nisi aliquid in præsentia sui actū est,ut quod aliquē citauerit, uel q[d] instrumentū quoddā corā ipso lectum sit, uel quod tēpora appellationis lapsa sint, ut C. de tempo. appel.l. ij.§.ulti.similiter dico, ꝙ in his quæ spectāt ad substātiam electionis pōt iudex supplere,ut xlvij. distin. de Petro. si tamen altera pars negaret, non statur uerbo iudicis, nisi quatenus probauerit legitimis documentis. ut extra de proba.quoniam contra.B.

Iudex de quo potest supplere.

1 Per istā decret. ex parte.non probatur id ad q[d] probandū iducitur,

di obijciēdiq; præbita patientia ab eo, ut ibi actio ambarū partiū illuminata a sit pleniter, nec litigātibus iudex prius uelit sua sententia obuiare, nisi quādo iam peractis omnib', nihil habeāt in quęstione quod proponāt.& tandiu actio uentiletur, quousq; ad rei ueritatē perueniat, frequēter interrogari oportet, ne aliquid prætermissum fortè remaneat, b quod annecti conueniat.

Ex pręmissis manifestè colligitur, quòd pro incertis, a certis c recedendū non est: nec in re dubia, certa danda est sentētia. Cùm aūt fides dubiæ rei, nisi testium approbatione, uel legitima cōfessione iudici fieri nō ualeat, testes autem authoritate Calixti papæ de alijs causis uel negotijs testimonium dicere nō ualeant, nisi de his quæ sub eorum præsentia facta noscuntur, apparet clandestina coniugia ideo esse prohibita, quia cùm alter eorū coniugalem affectum se ad alterū habuisse negare uoluerit legitimis probationibus conuinci non poterit, quibus deficientibus, iudicis sententia ritè absolutus, reatum adulterij uterque incurrit, dum utroque eorum uiuente, alijs se copulauerint.

CAVSA XXXI.

Xorem cuiusdā d alius constuprauit, eo mortuo, adulter adulterā sibi in uxorem accepit filiam ex ea susceptā cuidā in cōiugem se daturū iurauit, illa assensum nō præbuit, deinde pater alij eā tradidit, à primo reposcitur.

1 Quæritur an possit duci in coniugium, quæ prius est polluta per adulterium?

2 Secundò, an filia inuita sit tradenda alicui?

3 Tertio, an post patris sponsionem illa possit nubere alij?

QVAESTIO I

1 ps Dulterio e polluta prohibetur duci in cōiugium authoritate Leonis papę qua dicitur:

c A certis.Tene certum, & dimitte incertum, ut de pœn. dist. vij. c.iij. in fi.nam in incertis locus est coniecturis, ut extra de homicid. ad audientiam.& ff. de uerb.oblig.l.continuus. §.j. ff. de ritu nupt.l.adoptiuus.§. seruiles.Ioan.

d
Xorem cuiusdā. In hac causa addit Gr. duo alia impedimēta matrimonij, scilicet enormitatem criminis, de qua tractat in j. q.& coactionem, de qua tractat in ij. Adiūgit etiā in tertia quæstione, de fide sponsalium non frangēda. Vt autem hæc,&c. Et not. q[d] licet enormitas delicti impediat matrimonium contrahendum:non impedit tamen nisi in his casibus, scilicet cum quis commisit incestum.xxxij. qō. vij. si quis uiduam. & cum quis interfecit uxorem xxxiij. quæst.ij. admonere. & in alijs casibus notatis xxvij. quæstio. j.hi qui. de alijs non reperitur expressum q[d] impediant: nisi quis uelit dicere de solenniter pœnitente de quocunque crimine, quod impediat: ut xxxiij. quæst. ij. de his. q[d] non admitto. illud tamen nō est uerū, ꝙ nullū crimen dirimit iam contractum, nisi in duobus casibus sequētibus, ubi non tantum crimen, quantum constitutio ecclesiæ dirimit.

Dulterio. Hæc quæstio diuiditur in tres partes. In prima probat per sex canones, quòd nullus ducat in matrimonium quam polluit per adulteriū. Secunda ibi, sed obijcitur.tertia ibi uerum. Ioan.

e Adulterio. Hic depingitur prima quæstio.scilicet an possit aliquis in uxorem ducere, quam polluit per adulterium? & uidetur quod sic, ut infra eadem denique. Nisi in tribus casibus, puta si uiuente marito dederit ei fidem quòd si maritus præmoreretur, eam duceret. Vel si alter in mortem mariti cum effectu machinatus est, ut infra eadem relatum. 3 & extra de eo

per Ioan. ibi, quæstio quo ad partes determinata erat. ubi dicit, carere debet robore firmitatis &c. sed ibi Papa uoluit gratiam facere illis sic receptis ex.iudiciū ex officio. & ibi inducit rationes q̄ ipm mouent, quia talia faciē da nō sūt sine causa argu.ff.de trāsact. cū hi.§. ulti. extra de cōcef.præben. cum nostris.ex tra de accu.cum dilecti.secūdum Hu. 2 Istā gl. tenet Bar. in l.j. C.de dilat. quē sequit Alexander de Imol. per istam glo. in l. dubitandū col. iij. C.ut q desunt aduo.Idē tenet Inno. in cap.ueniens. de accusat. Matrimonium utrū impediat ob delicti enormitatem.

Adulterio polluta, an possit a suo corruptore duci.

1 Et ca. si quis uiuēte.

Adulterio polluta non ducatur ab eodem in matrimoniū.

CAN. I.

NVllus [a] ducat in matrimonium, quā prius polluit adulterio.

Sed Augustinus cōtra testatur scribens ad Valerium de nuptijs & concupiscentia. † s.j.li.j.

Licet alicui ducere in matrimonium, quā prius polluit adulterio.

CAN. II.

DEnique mortuo eo, cum quo fuit uerū connubium, fieri [b] potest coniugium cum qua præcessit adulterium. Itē in libro de bono coniugali. Posse sanè fieri licitas nuptias ex personis illicitè cōiunctis (honesto placito [c] subsequente) manifestum est.

Hæc ultima authoritas August. de concubinis loquitur, perhibens, cōcubinas posse transire ad honestum placitum nuptiarū. Prima authoritas Augu. loquitur de repudiata, quam dum uiuente uiro suo, quicunque ducit in coniugium, committit adulterium: cuius adulterium aliquam habet ueniam, dum eius copula creditur [d] esse licita. [e]

Illud uerò Leonis papæ de ea intelligendum est, quæ à uiro suo non erat repudiata: cuius uiuebat uir, reddens ei coniugale debitum.

Vnde in concilio apud Alphesum habito præsente Conrado rege statutū est, capitulo sexto.

Nullus ducat in coniugium quam polluit per adulterium.

CAN. III.

ILlud uerò communi decreto secundum canonū statuta definimus, & præiudicamus, [f] ut si quis cum uxore alterius eo uiuente fornicatus fuerit, moriente marito, synodali iudicio aditus ei claudatur [g] illicitus: nec ulterius ei coniungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec Christianę religioni conuenit [h] ut ullus ducat in coniugium, quam prius polluit adulterio.

Hic [i] subaudiēdū est, nisi prius peracta [k] pœnitētia, [l] & si nihil in mortem uiri machinatus fuerit: uel si uiuente [m] uiro fidem adulteræ non dedit se sumpturum eam sibi in coniugem, si uiro eius superuiueret.

Vnde in concilio Triburiensi legitur. † cap. xl.

Post mortem uiri nō potest adulteram in coniugium ducere, qui uiro uiuente iuramentū sibi futurarum nuptiarum præbuit.

CAN. IIII.

REIatum est auribus sanctorū sacerdotū, quendam alterius uxorē stupro uiolasse, [n] & insuper mœchæ uiuēte [o] uiro suo iuramentum dedisse, [p] ut post legitimi mariti mortem, si superuixisset, duceret eam in uxorem: quod & factum est. Tale ergo con-

de eo, qui dux. in mat. quā pol. per adul. significasti. Et in tertio, quando publice eam duxit. extra eod. c. cū haberet. Innoc. tamen tantum duos casus excipit extra eod. ti. veniens. & potest dici, quod tertius continetur sub primis: quia qui publice cōtrahit cum aliqua, fidē dat ei, quod eam vellet perpetuo habere. Magister tamen allegat ad utranq; partem, & post distinguit, & male. ī. ea. §. hæc ultima authoritas, ultimo ponit uerā solutionem in § hic subaudiēdum. Car. vult distinguere inter publicum adulterum, ut tunc non possit ducere eam: & priuatum vel occultum, ut tūc possit. sed hoc non probauit. arg. pro hoc xxx. q. j. c. vj. Ioan. hodie autem si quis uxore uiuente, alij fidem dederit, vel cum ea cōtraxerit de facto, si nec ante nec post cognouerit eam, post mortē uxoris contrahere potest cū ea: vt extra de eo, qui dux. in mat. c. ult. H.

[a] NVllus. Hæc uerba latius patent, quā eorum sententia: deberet enim poti⁹ dici ecōuerso, scilicet quilibet ducat nisi in tribus casibus tantum exceptis. Restringuntur enim hæc verba ad duos casus uel tres tantum: arg. ff. qui pe. tu. credendum. ff. quod ui aut clam. l. si alius. §. notauimus. Ioan.

[b] DEniq;. Fieri. nisi aliquis illorum casuū interueniat, quos dixi in summa.

[c] Honesto placito. id est, maritali affectu.

[d] Creditur. ignorantia iuris uel facti crassa. ff. de iuris & fact. igno. nec supina. j. quæst. iiij. §. finali.

[e] Licita. & tunc potest eam retinere, primo uiro mortuo, & hoc falsum est.

[f] ILlud uero. Et præiudicamus. ad est, præ alijs iudicamus.

[g] Claudatur. Arg. quod si iuraui de cætero non cognoscere concubinam meam, si postea cum ea cōtraham, & cognoscam non sum periurus: quia per iuramētum, illicitus aditus tantū mihi clauditur: quia nō intellexi, nisi de illicito. arg. xxij. q. v. c. humanæ. & notaui etiam plura arg. xj. q. iij. quod prædecessor.

Iurans de cętero nō cognoscere concubinam, si cū illa cōtrahit, per iuriū non incurrit.

[h] Cōuenit in duobus casibus tantū, vel nec cōuenit, id est, non est honestum.

[i] Hic. Id est, in hoc loco in hoc capi. j. huius qōnis.

[k] Peracta. Quantū ad primum capi. & ad fidem proxi. superioris ca. quod dicit peracta, supple vel incepta. ar. extra de eo, q cog. con. c. ueniens.

[l] Pœnitentia. hoc quantum ad illud c. denique.

[m] Viuente. In his duobus casibus, etiā si mortuo uiro eam accepit, est ab ea authoritate apostolica separandus: qa hæc prohibitio perpetua est extra de eo, qui dux. in mat. significauit nobis. & capi. cum haberet.

[n] REIatū. Violasse, Quid si non violauit, sed dedit fidem, quod remanebit cum ea? dicit Hugo. quod de re non uacante non debuit promissionem recipere vel dare: unde non potest cum ea remanere. argumen. ij. q. j. capi. in primis. ibi. ad Malachitanam. Alij dicūt cōtra, quia canones non videntur loqui, nisi de adulterijs. Opi. H. corrigitur extra eodem, cap. vltimo.

[o] Viuente. Et ita ei uiuente uiro fidē dedit. vnde non debet cum ea remanere. argumentū. ij. quæstione prima. ca. in primis. ibi, ad Malachitanam.

[p] Dedisse. multo fortius si eam duxit viro viuente, separan-

separandi sunt. ex. ea de eo, qui dux. ca. ex literarum. & ca. cum haberet.

† cap. ij.

a Et anathematizamus. Id est, separamus. sic exponitur. ij. quæs. j. in primis. ibi, si ad Malachitanã. xxvij. quæ. ij. c. de coniugali.

b SI qs uiuente. In proximo. Factum recitat maior tamẽ est contra eũ præsumptio ob hoc.

c Regula cõtrahẽdi, scilicet matrimoniũ, ut cõtrahatur cũ illa. & quod dicit si expedierit, hoc ideo dicit, si timeatur lapsus iuuenilis incontinẽtiæ: ut xxxiij. qõ. ij. c. in adolescentia. infra proxi. causa. qõ. vj. §. qui contra. sed illud ex rigore, istud ex misericordiæ dispẽsatione, uel hic de contracto, ibi de contrahendo matrimonio. uel hic de simplici, ibi uero de incestuoso adulterio, quod est grauius. xxxij. quæ. vij. §. sed illud.

† occasio

d Occidisse. Hoc ipso ut coniungerentur. aliud si casu: qa forte inimici sunt: uel ex alia causa. tunc ducere poterit uxorem eius. extra de conuers. infid. laudabilem. §. ad hoc. ubi etiã arguitur, quod si ante baptismum machinatus sit, post baptismum cũ uxore defuncti non contrahat, & ita huiusmodi peccata non deleantur in baptismo. Et not. quod dicit occidisse. unde nisi machinatus fuerit cum affectu, nõ impedit, i puta si uoluerit dare uenenũ, & non dederit. sed nec impeditur, qui mortem uiri ratam habet, dum tamen nõ præcepit, licet alias in maleficijs retrotrahat ratihabitio. ff. de ui & ui ar. idem.

† c. lxxij. Peccata quædã in baptismo non delẽtur.

i Hæc sẽtentia approbat extra de eo qui dux. ĩ matri. c. 3. in glo. ij.

nubium prohibemus, & anathematizamus. a

Item in eodem. †

Post peractam pœnitentiã poterit uiduam in coniugẽ ducere, quã uiro uiuẽte per adulterium polluit.

CAN. V.

SI quis uiuente marito, coniugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo b defuncto eandem sumpsisse dignoscitur omnibus modis publicæ pœnitentiæ subijciatur, de quo etiam post pœnitentiam perfectam (si expedierit) seruabitur regula, c nisi fortè idem uir aut mulier uirum, qui mortuus fuerat, occidisse d notetur, aut propinquitas uel alia quælibet actio † criminalis impediat: quod si probatum fuerit, sine ulla spe coniugij maneãt perpetuò e cum pœnitentia.

Item ex concilio Elibertano apud Vermerias.

PALEA.

SI qua mulier ĩ mortẽ mariti sui, cũ alijs cõciliata sit, et ipse uir aliquem illorum se defendẽdo occidit, si probare potest ille uir, eam reã esse cõsilij, potest (ut nobis uidetur) ipsam uxorem dimittere, et si uoluerit, aliam ducere. Ipsa autẽ insidiatrix pœnitentiæ subiecta, absque spe coniugij maneat.

Item ex concilio Eliber tano. †

Post pœnitentiam recõcilietur ad communionẽ uidua, quæ mœchum suũ in uirũ accepit,

CAN. VI.

SI qua fuerit f uidua mœchata, & postea eundem habuerit maritum, post quinquennij g tempus peracta legitima pœnitentia placuit eam ad communionem reconciliari.

2 Sed obijcitur, Dauid h cum Bethsabee adulteriũ cõmisit, & mortem Vriæ machinatus est, & tamen eandem Bethsabee postea duxit in uxorẽ. Sed in ueteri i testamento multa permittebantur propter infirmitatẽ, quæ in Euangelij perfectione eliminata sunt: sicut permittebatur k quibuslibet dare libellũ repudij, ne per odiũ funderetur sanguis innoxius, quod postea in Euangelio dominus prohibuit, dicens uxorem à uiro nõ esse dimittendam, nisi causa fornicationis. Quædã permittebantur causa infirmitatis, & sacramenti futurorum: sicut dominus permisit filijs Israel offerre animalia sibi in sacrificiũ, quæ in Aegypto consueuerant immolare dæmonibus, malẽs l ea sibi offerri quam idolis: & ut essent illis sacramenra futurorum. sic & Bethsabee permissa est Dauid duci ĩ uxorem, non magis causa suæ infirmitatis, m quã significatione n futurorũ. Sed est alia ratio, quare uxor defuncti huic nubere nõ possit. Generaliter enim prohibentur uiri & mulieres frequenter matrimonia contrahere: unde in connubio secundarum nuptiarum presbyteri interesse non debent sicut in Neocæsariensi cõcilio legitur. †

§. cum procurator. xxvij. q. j. c. j.

e Perpetuo. Nisi sit iuuenis: ut trigesimatertia, quæst. ij. cap. in adolescẽtia. & capi. antiqui. & capi. interfectores. xxxv. questio. vj. ca. si duo.

f SI qua fuerit. alias est §. respicit hic. §. præcedentem. hic est sub audiendum ubi tria dixit. & ad ea tria ĩtroducit capitula. 2. Re. 11. a

g Post quinquennij. Sed nonne pro adulterio septẽ annis debet pęnitere? Sic, 2 sed sunt arbitrariæ pœnitentiæ. Deu. 24. a

2 Vt 34. qõ. 2. hoc ipsum.

Sed obijcit. Hæc est secunda pars q̃stio. in qua quæritur utrum sit peccatum contrahere secundas nuptias. & est dicendum quod non, licet litera uideatur aliter sonare, sed est exhortatio castitatis, non autem reprobatio nuptiarum. Io. de Fant. Mat. 19. b

h Dauid. Hanc historiam habes. 50. distin. §. econtra.

i In ueteri. Planius dixisset, quod ideo fuit matrimonium inter Dauid & Bethsabee, quia ecclesia nondũ phibuerat: arg. xxxij. q. iiij. obijciuntur. & cap. dixit. Leuit. 9. b

Matrimonium fuit inter Dauid & Bethsabee.

k Permittebatur. Not. hanc permissionem comparatiuam esse. erat enim utrunq; malum: sed unum minus, quod permisit, ne maius cõmitteretur, scilicet homicidiũ. sim. ĩ. xxxiij. q. ij. cap. si quod uerius. 2. Re. 11.

l Malens. xxij. quæst. j. cap. considera.

m Infirmitatis. Quia non fuit peccatum Dauid suæ improbitatis æstus, sed umbra mysterij. de pœni. distinc. iij. c. illud.

n Significatione. ut de pœniten. distinct. iij. cap. illud. † ca. iiij.

David

Dauid, Vrias, & Betsabee qualiter interpretantur.

Dauid enim interpretatur manu fortis.i. Christus, qui fortiter debellauit aereas potestates: Vrias, lux mea Deus. & significat diabolum, qui transfert se in Angelũ lucis, & etiã lucidus creatus fuit: quem etiam Deus separauit. ȷ. de pœn. di. ij. principium. xxvj. qõ. v. nec Bethsabee interpretatur puteus. vij. & significat ecclesiam gentiliũ, quæ hausit dona septiformis gratiæ, & Christo copulata est, ut xxij quæst. ij. §. his ita. i. cum prius adhæreret Vriæ. i. diabolo per cultum idololatriæ.

a De his qui. Ducunt. Plures simul, hodie. s. unam, cras aliam uiuente prima de talibus secundis nuptijs intellige hoc capitulum.

b Tempus. s. pœnitentiæ.

c Debere. Id est, debet deponi, si prior uxor uiuat. xj quæstio. iij. Tegualdum. & etiam intelligas interesse per consensum, uel etiam ut benediceret nuptias, qđ nõ debet, ut extra de secun. nupt. c. j.

Hac ratione & Apostoli.

d Hac ratione. i. simili ratione sicut Moyses pmisit dare libellum repudij, ut uitaretur homicidium, sic Apostolus permisit secundas nuptias ut uitaretur fornicatio. xxxij. quæstio. ij. §. his ita.

1. Cor. 7. b

Deu. 14. c

e Fornicatio. Cum ea quam permisit Moyses post repudiatam assumi. 1 Ad hoc xxxij. qõ. vij. c. j. & ij. & ex. de diuor. gaudemus. & c. quãto.

Mat. 19. a

f Licenter. Quia pœnã temporalem non patiebantur.

g Quia. Respicit hoc aliũ locũ Matthæi, illud. s. quos Deus coniunxit, homo non separet. quo audito dixerunt Pharisæi, quid ergo mandauit Moyses dare libellum repudij, & dimittere? & dixit illis, quoniã ad duritiã cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras. q. d. nõ præcepit, cum sit malum. non enim cum sit malum, sine uitio est quod ignoscitur, nõ præcipit. xiij. dist. nerui.

Libellus repudij q̃ refuit pmissus.

h Præcipimus. i. permittimus. sic ponitur lv. distin. qui patrem. 2 50. dist. domino sancto.

a Simile xxvj. dist. qui sine. Hug. dist. iiij. c. denique.

i Quomodo uirginibus. Per se. matrimonium enim per se non appetitur, quia non ducit ad uitam. sed tamen est appetendũ causa uitandæ fornicationis, & propter prolem. ȷ. proxi. causa q. ij. §. his ita.

Matrimonium non ducit ad uitam.

k Dicens. Imo dixit se non habere uirum in Euangelio. sed Hieron. respexit hic, non quod in ore protulit mulier, sed qđ in mente habuit, bene enim gerebat in corde se uirum habere. unde & dominus secundum opi. eius dixit, Vade uoca uirum tuum. q. d. quem putas tuũ. & illa quasi consentiendo sic se sentire, dixit. uideo qa propheta es tu. & sic est argum. quod qui dicit aliud quã uox significat, potius dicit id quod intendit dicere, quã id quod uox significat, quod est contra illud xxij. qõ. ij. is autem. ff. de rebus dubijs. in ambiguo.

l Vir eius. Quia illum & alios simul habuit: quod non licebat Iudæis, ut extra de diuor. gaudemus.

m Vbi enim numerus argum. quod si qua in plures consentire uelit insimul, nihil aget, ut si dicat cõsentio in uos: nisi forte alter esset cõsanguineus, tunc forte teneret matrimoniũ cum reliquo. Vel dic ubi numerus. s. ex quo aliquis bigamus est ibi uir qui proprie unus est. i. Christus, esse desistit, & quia in eo deficit sacramentum Christi & ecclesiæ. & hoc consonat expositioni proxi. &c.

Mulier in plures simul cõsentiens, nihil agit.

Ioan. 4. c

n Tres. Arg. quod minor numerus qñ que excludit 3 maiorem, quãdoq; minorem, ut extra de testi. licet. in fin. 4 Primus. Lamech. Historia legitur in Genesi. quod cum Cain per inuidiam interfecisset fratrem suum Abel, maledixit ei dominus. unde dixit Cain, Maior est iniquitas mea, quàm ut ueniam merear: omnis ergo qui inuenerit me, occidet me. & dominus ad Cain, Non ita fiet, sed qui occiderit Cain, septuplũ punietur, cumq; terrã ut profugus habitasset, Lamech qui ab eo sextus descendit, duas habebat uxores Addam & Sellam, & dum uenationem exerceret, & oculi eius caligarent, iudicio pueri qui eum

3 Contra no. xv. di. c. j. in glo. alibi.

Gene. 2. d

4 Dic qđ maior numerus nõ excludit minorem ff. de in litẽ iur. l. an tepen. & not. xv. di. c. j. nisi q̃do negatiue exponũtur uerba, ut in hac decr. licet. Ioã. de Fant.

Fides & conuersatio, pœnitentiam breuiat eorum, qui frequenter ducunt uxores.

CAN. VII.

De his qui frequenter uxores ducunt, a & de his qui sæpius nubunt, tempus b quidem pœnitentiæ his manifestũ constitutũ est: sed conuersatio, & fides eorũ, tempus abbreuiat: presbyterũ uerò connubio secundarum nuptiarũ interesse nõ debere, c maximè cũ præcipiatur secundis nuptijs pœnitentiam tribuere, quis erit presbyter qui propter conuiuium illis consentiat nuptijs?

Itẽ Io. Chrysostomus.

Secundum ueritatis rationem, fornicari cõuincitur, qui secundam duxit uxorem.

CAN VIII.

Hac ratione d & apostoli præceperunt secundas adire nuptias propter incontinentiam hominũ. Nam secundã quidem accipere, secundum præceptũ Apostoli licitũ est, secundũ aũt ueritatis rationem, uerè fornicatio e est: sed cũ permittente Deo publicè, & licenter f cõmittitur, fit honesta fornicatio. Propterea bene dixit Christus in euangelio, quia g Moyses hoc permisit, & nõ præcepit. Aliud est enim præcipere, aliud permittere. Quod enim permittimus nolentes præcipimus h quia malas hominum uoluntates, ad plenum prohibere non possumus.

Item Hieronymus de uirginibus contra Iouinianum libro quinto. †

† libr. j. Tomo. ij.

Vt uitetur periculum fornicationis, secunda matrimonia conceduntur.

CAN. IX.

Quo modo uirginibus ob fornicationis periculum concedit nuptias, & excusabile facit quod per se i non appetitur, ita ob idem fornicationis periculum concedit uiduis secunda matrimonia. Melius est enim, licet alterum & tertium, unũ uirum nosse, quã plurimos, id est, tolerabilius est, uni homini prostitutã esse, quàm multis. Siquidem & illa in Euangelio Samaritana sextũ se maritum habere dicens k arguitur à domino q non sit uir eius. l Vbi enim numerus m maritorum est, ibi uir, qui propriè unus est, esse desijt. Vna costa à principio in unam uxorem uersa est. Et erũt (inquit) duo in carne vna. Non dixit tres, n neque quatuor. Alioqui non duo, sed plures.

eum ducebat, sagittam dirigens Cain occidit inter fruteta latentem, quem feram esse existimabat: quo comperto occidit adolescentem qui eum ducebat. & dixit eis, Audite uxores Lamech, quia occidi uirum in uulnus meum, & adolescentem per liuorem meũ, septuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech septuagies septies. Sequens §. patet, & dicit hic quod Gratia. intellexit præcedens capit. de secundis nuptijs licitis. sicut & præcedẽtia duo ca. sed Hug. sentit contrarium.

a Primus. Hæc dictio primus non construitur cũ hac dictione sanguinarius: quia Lamech non fuit primus homicida, sed Cain, sed cõstruitur cum hac dictione diuisit.

b Atque. Pro. i.

c Cataclysmi. i. diluuij, à cata, qđ est circum, & clysma, quod est diffusio, quasi circumquaque diffusio.

Cataclysmus ẽ diluuium. 1. Cor. 11.

d Deleuit. i. puniuit. s. xxiiij. qõ. iij. an non contra. sed hic narratur res ꝑut gesta est, ibi mysterium nam peccatum Lamech, designat peccatum humani generis, quod diluit salutifer aduentus Christi.

e De altero. i. de peccato alterius, scilicet Cain.

f Septies. quia uindicta sumpta est de eo, usque ad Lamech septimum ab Adam, sextum ad Cain. uel quia punitus in septem generationibus suis, quæ in diluuio perierunt.

g De altero. Id est, de peccato alterius, scilicet Lamech.

h Septuagies septies. quia Lamech in lxxvij. animabus fuit punitus q̃ processerũt de lumbis eius. Vel dic septies, id est, perfectè. septuagies septies, id est, perfectius, iuxta illud, O terque quaterque beati. id est, perfectè beati. Videtur ergo, quod magis peccauit Lamech quam Cain, quia magis punitus est, & quod peccatum Lamech grauius fuit vindicatum, quia plura commisit, duo scilicet homicidium, & adulterium, Cain fratricidium tantum.

Lamech plus peccauit quã Cain.

Lamech punitio.

Primus [a] Lamech sanguinarius atque [b] homicida, unã carnem in duas diuisit uxores, fratricidium & bigamiã eadem cataclysmi [c] pœna deleuit: [d] de altero [e] septies [f] de altero [g] septuagies septies [h] uindicatũ est: quantũ distat in numero, [i] tantum & in crimine: quàm sancta [k] sit bigamia, hinc etiã ostenditur, ꝙ bigamus in clerũ eligi nõ potest. & ideo Apostolus ad Timotheũ. Vidua (inquit) eligatur. [l] non minor lx. annorũ, quæ fuerit unius uiri uxor. hoc cõmune præceptũ est de his uiduis, quæ ecclesiæ pascuntur eleemosynis. & idcirco ætas præscribitur, ut illæ tantum accipiant pauperum [m] cibos, quæ iam laborare non possunt. Simulq; considera, ꝙ quæ duos habuit uiros, etiã si anus est decrepita & egẽs, ecclesiæ stipes non meretur accipere. [n] Si autem panis illi tollitur eleemosynæ, quantò magis ille panis qui de cælo descendit: quem qui indignè comederit, reus erit uiolati corporis & sanguinis Christi. Quanquã [o] hæc testimonia quæ suprà posui, in quibus [p] uiduis conceditur ut si uelint denuò nubant, quidã interpretãtur super his uiduis, quas amissis maritis sic inuenerit fides Christi.

[q] *Verum hoc eũ in exhortationem uidualis cõtinentiæ non in cõdemnationem secundarum deinceps nuptiarum putamus dixisse: quas multorũ authoritatib. cõstat licitas esse, ut ex uerbis eiusdem datur intelligi. Ait enim ad Pammachiũ, in apologetico contra Iouinianũ.*

Nec duæ, nec tres, nec deinceps nuptiæ sunt condemnãdæ.

CAN. X.

Aperiant, quæso, aures obtrectatores [r] mei, & uideant me secundas nuptias, & tertias in domino concessisse. Qui secundas, & tertias nuptias non damnaui, primum potui damnare matrimonium? Idem. Non damno bigamos, imo nec trigamos, [s] & si dici potest, octogamos.

Idem. Ego nunc uoce proclamo libera, non damnari in ecclesia bigamiam, imò nec trigamiã, & ita licere quinto & sexto & ultra quomodo & secũdo marito rectè nubere.

Item Augustinus libro secundo contra aduersarium legum & prophetarum. †

Secunda coniugia, sicut & prima licita esse probantur.

i In numero. Pœnarum. i. maioritate.

k Quam sancta. Ironice hoc dicit. & loquitur de altera bigamia, de uera scilicet.

l Eligatur. Non intelligas quod debeat talis eligi in abbatissam. nam illa erit uirgo lx. annorum, ut xx. quæstione. j. iuuenculas. [a] sed ut pascatur ab ecclesia.

Et facit lxxxj. dist. uiduæ. & c. seq. Ioã. de Fant. & idẽ tenet hic Lau.

m Pauperũ. lxxxj. distinctione capitu. uiduæ. & capitulo sequenti.

n Non meretur accipere. non dicit non accipiat: nec dicit ut non detur, sed non meretur accipere: quia non datur ratione merendi, sed datur misericorditer ratione obsequij.

o Quanquam. Hoc respicit principium capit. ubi conceditur uiduis secunda matrimonia contrahere. Dicebat enim quidam, qđ illæ uiduæ tantum poterant contrahere quas mortuis maritis infideli bus fideles iam uiduas inueniebat, q̃ scilicet iam factæ uiduæ conuertebantur.

Viduæ post sunt indistinctè cõtrahere.

p In quibus. Scilicet testimonijs.

Verum. Hæc est tertia pars quæst. in qua probat quod nõ sit peccatum cõtrahere secũdas nuptias & deinceps. Ioan. de Fant.

q Verum. Magister hoc cap. intelligit de secundis nuptijs licitis, [a] sed cõpetentius intelligitur de illicitis, aliter exemplum de Lamech non congrueret. quare tam aspera proponeret Hieronymus, cum authoritate Apostoli licita sint, non uideo.

a Idẽ intelligebat Ioan. sed Lau. & Io. de Fant. tenẽt quod sequitur.

r Aperiant. Obtrectatores. Qui dicũt me dãnare matrimonia.

† cap. xj.

s Trigamos. Vt in Bro. lib. ix. ne quisquam. contra. ibi dicitur quod tertiam ducere non licet, ut in authentic. quomodo opor. episco. §. si autem. colla. j. sed illa correcta sunt & sic per hanc dictionem nuptiæ, non tantum primæ, sed etiam ulteriores nuptiæ designantur. Et sic est ar. contra. de uerb. signif. boues. §. j. & ff. de leg. iij. fidei commissa. §. si quis decem.

Deus

Castitas est inter coniugatos. ᵃ Deus. Nuptiali castitate. ergo castitas est inter coniugatos, quæ sancta dicitur. xxx. dist. §. hæc scripsimus. potest ergo eorum concubitus dici castitas. ar. 3. xxxj. di. Nicæna.

ᵇ Permittuntur. Si ergo in ueteri testamento permittuntur, quomodo dicitur Apostolus permisisse? Dic permisit, id est, permissum esse ostēdit, redigendo in scriptis propter quosdam, qui dicebant ad uxorem nō accedendum causa incōtinentiæ.

Similiter no. 3. pro. causa qōe ij. in princi. c. 12. li. de bono coniugali. ᶜ Quod si dormierit. Verba Apostoli.

Canone non definiente de finire nō licet. ᵈ Nec nobis definiendum est. hic argu. quod nō licet alicui definire uel determinare, uel excipere, quod canon nō excipit, uel definit uel determinat. arg. xix. distin. si Romanorum. 3. xxvij. q. ij. lex diuinæ. xxiij. quæst. v. si non licet. & xvj. q. j. c. sunt nonnulli. & ij. q. v. c. consuluisti. & xxviij. q. j. idololatria. & lv. distinc. si euangelica. & 3. j. q. iij. c. Saluator. & 3. xxij. q. v. hoc uidetur. Sed contra argu. ff. de testi. l. quæsitum. 3. de consec. dist. ij. liquido. & intelligo, non licet iniuste & male, contra rationem & cōtra canonē. xxxiij. q. ij. quos Deus.

Mat. 21. c. ᵉ Non damnauit. cum quæreretur ab eo cui deberet coniungi. Et est argu. quod interrogando aliquis q̄d ponat: ut ff. de uerb. obli. l. j. §. si quis ita. 3. e. cap. quomodo. ibi, dicens, &c. sed excipiendo non: ut ff. de except. l. non uidetur. Argu. contra xxij. q. ij. quæritur.

Interrogās ponit. 1. Cor. 7. g

Resurrectio negatur à Sadducæis. ᶠ In resurrectione. Sadducæi negantes resurrectionem futuram, contra opinionem pharisæorum, qui eam credebāt, id est, homines futuros in eodem statu, dicebant scilicet, quod debebant commisceri sicut nunc faciunt, & quemlibet recepturum uxorem, quam hic habuerat: ut pharisæos confunderent, talem eis quæstionem fecerunt. Ecce aliqua habuit hic octo uiros, cuius illorum erit uxor in iudicio? quam quæstionem soluere non potuerunt. Quam cum postea Sadducæi proponerent Iesu, respondit: erratis, nescientes scripturas, quia in resurrectione, neque nubent, neq; nubentur: sed erunt sicut angeli Dei.

ᵍ Nec ex corde meo, id est, præter diuinæ scripturæ authoritatē. quilibet. n. debet probare q̄d dicit, non ex suo sensu moueri. xxxvij. distinct. c. relatum.

CAN. XI.

Deus masculū & fœminam propagandi generis causa, nuptiali castitate ᵃ coniunxit, & secūdas nuptias quę in utroque testō permittunt, ᵇ licitas esse monstrauit.

Idem super primam epistolam ad Corinthios. †

De eodem.

CAN. XII.

Quòd si dormierit ᶜ uir eius, non dicit primus, uel secundus, uel quartus: nec nobis definiēdum est, ᵈ quod non definit Apostolus. unde nec ullas debeo damnare nuptias, nec eis uerecundiam inferre numerositatis. Dominus autem septemuiram non damnauit: ᵉ nec dicit in resurrectione ᶠ non posse esse: sed tantùm, neque nubent neque nubentur. unde nec contra humanæ uerecundiæ sensum audeo dicere ut quoties uoluerint nubāt: nec ex corde meo ᵍ quotaslibet nuptias condemnare. Quod dicitur uniuiræ, hoc & omni uiduæ: Beatior autem erit si sic permanserit.

QVAESTIO II.

Quòd autē ʰ aliqua non sit cogenda nubere alicui, Ambrosi⁹ testatī sup epistolā primā ad Corinthios. Nubat uidua cui uult, tātùm in domino, id est, quē sibi aptū putauerit, illi nubat: quia inuitæ nuptiæ solent malos prouentus habere. Tantùm autem in domino, id est, sine suspiciōe turpitudinis nubat, & uiro suę religionis nubat.

1. Cor. 7. g

Item iudicium Vrbani papæ.

Iuramento patris nō cogitur puella nubere, cui nunquam assensum adhibuit.

CAN. I.

Si uerum esse constiterit, quod nobis legati Iordanis principis retulerunt, scilicet quòd ipse coactus ⁱ & dolens filiam suam infantulam ᵏ nolentem & flentem, & pro uiribus renitentem, nō assentientibus, sed ualde dolētibus matre & parentela, Rainaldo Rodeli filio desponsauerit, quoniam canonum & legum authoritas, talia sponsalia (ut infra ostenditur) non approbat: ne ignorantibus leges & canones, nimis durum quod dicimus uideatur, ita sententiam tēperamus, ˡ ut si princeps cū filiæ, matris, & parētelæ assensu, id, q̄d coeptū est, perficere uoluerit ᵐ cōcedamus, sinautem,

Nubere nō est aliqua cogēda. ʰ Quod autem. Hic q̄ritur, an aliqua sit cogenda nubere? Et respondendū est quod non: quia in matrimonio animus debet gaudere plena libertate: ut extra de spon. cum locū. imo etiam licet cui pa alicuius præcesserit metum, tamen ille metus excusat eū à matrimonio: ut extra eod. c. ueniens. si autem quis desponsauit aliquā bene est cogendus ut ducat eā, ut extra de spons. ex literis. in casu tamen sub alternatione cogetur. s. ut uel ducat eam, uel intret religionem: ut extra de conuer. coniug. ex publico. non obstat, quod legitur extra de spon. requisiuit. ubi dicitur, potius est monenda quàm cogenda. expone potius, id est prius. De hoc plene notaui, xcvij. q. ij. §. sed cōcedatur.

ⁱ Si uerum. Coactus. Hoc non releuat eum si filia consensisset.

ᵏ Infantulam. Hoc sufficeret, ut nihil actum uideretur, si illa esset infantula, id est, intra septennium. sed hac de causa papa non procedit. imo credo, quod ponatur infantula pro puella.

Sub. poterat ergo papa præcipere ut ampli⁹ in hoc facto non procederet: sed hunc rigorē, &c. ut sequit. H. ˡ Temperamus. Hoc ideo dicit, quia ille raptor erat, ideo de iure eā habere non poterat. ar. xxxvj. q. ij. c. placuit. hunc rigorem temperat hic papa.

ᵐ Voluerit. Ar. q̄ de iure factum non est, per sequentem consensum posse legitimari & confirmari. Et est ar. quod ratihabitio retrotrahitur, & confirmat quod prius illegitime factum erat: arg. xvj. q. j. cap. ulti.

legatus noster utrasque partes audiat, & si nihil fuerit ex parte supradicti Rainaldi amplius, qd impediat, [a] ab ipso [b] Iordane, [c] sacramentū quòd ita constent hæc ut dicta sūt, accipiat, & nos canonū ac legum scita sequentes, deinceps nō prohibemus quin alio uiro (si uoluerit) prædicta [d] filia eius nubat, tantum in domino. Econtra Hormisda papa scribit Eusebio episcopo.

PALEA.

Tua sanctitas requisiuit à nobis frater uenerāde de filio adulto, quē pater mrimoniū contrahere uult, si sine uolūtate filij adulti facere potest? Ad quod dicimus, si aliquo modo nō cōsentit filius, fieri non posse. Potest autem de filio nondū adulto, uolūtas cuius nōdum discerni pōt, pater eum cui uult in matrimoniū tradere, & postquā filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino obseruare, & adimplere debet. Hoc ab oībus orthodoxæ fidei cultoribus sancitum à uobis tenendum mandamus.

Itē Sacratio regi Aragonum.

Quorum unum futurum est corpus, unus debet esse animus atque ideo nulla est inuita copulanda alicui.

CAN. II.

De neptis tuæ coniugio, quam te cuidā militi daturū necessitatis [e] instante articulo, sub fidei pollicitatione firmasti, hoc æquitate dictante decernimus, ut si illa uirū illū omnino (ut dicitur) renuit, & in eadem uoluntatis authoritate persistit, [f] ut uiro illi prorsus se deneget nupturā, nequaquam eam inuitam & renitētem eiusdem uiri cōgas cōiugio sociari: quorum enim unum corpus est, unus debet esse & animus, ne fortè uirgo cùm fuerit alicui inuita copulata, cōtra domini Apostoliq; præceptū, aut reatū dissidij, [g] aut crimen fornicationis incurrat, cuius uidelicet peccati malum in eum redūdare [h] constat, qui eam coniūxit inuitam: quod pari tenore de uiro etiā est sentiendum.

Item Nicolaus Radualdo Portuensi & Io. Sicoliensi episcopis.

Non licet deserere uiro, quā præmissis dotibus & publica attestatione duxit uxorem.

CAN. III.

Lotharius Rex in cōmonitorio [i] profitetur Gualdradam se à patre præmissis dotibus accepisse, & sororē postmodū admisisse Huberti. Vbi primùm diligenti inuestigatione inquirite, & si eundem gloriosum regem prædictam Gualdradā, præmissis dotibus coram testibus secūdum legem [k] & ritū, quo nuptiæ celebrari solent, per omnia inueneritis accepisse, & publica manifestatione eadem Gualdrada in matrimonium ipsius admissa est, restat ut perscrutemini [l] cur illa repudiata sit, uel filia [m] Bosonis admissa est. Sed quia idem gloriosus rex metu Tebergam admisisse se dicit, metu unius hominis tantus rex nō debuit contra diuinū præceptū in immane præcipitiū mergi. In hoc certè se magis repræhensibilē [n] ostendit, in quo amorem Dei amori mundi postpo-

[a] Quod impediat intentionem Iordanis: ut si probaret eos postea consensisse, patrem scilicet & filiam.

b Ab ipso. Argum. quod testes de domo prodeuntes recipiuntur. sed hoc fit in matrimonio. xxxv. q. vj. uidetur. palea est.

[b] Ab ipso. Id est, ex parte eius. [1] debet enim per testes probare exceptionem suā super coactione: ut ff. quod metus cau. non est uerisimile. nō autē staretur eius sacramento tantum, nisi ei esset delatum ab aduersario.

[c] Iordane. Argum. ei qui coactionem est passus, probationes competere.

[d] Prædicta. Rainaldus licet confessus fuerit in iure eam suam esse uxorem, nec probare potuit. Non enim solui potest matrimonium ex una parte ut extra de despon. impub. attestationes. de hoc. xxx. qō. v. §. sed obijcitur.

[e] De neptis. Necessitatis. Quia forte necessariū erat ei militis auxiliū: uel forte intulit ei metum.

[f] Persistit. quod præsumitur, nisi qs alleget de mutata uoluntate, & probet. ff. de iure fis. l. Statius Florus & ff. de proba. eum qui.

[g] Dissidij. id est, odij.

[h] Redundare. No. regulam, qui occasionem damni dat, damnum dedisse uidetur, ut extra de homic. de cætero. [2] xxvij. qō. ij. c. si tu. & xxiij. qō. iiij. est iniusta.

[i] Lotharius. In commonitorio. id est in epistola uel scriptura, qua nos commonuit de facto suo.

[k] Secundum legē. Tenetur ergo probare etiam solennitates, contra regulā communem, qua dicitur. semper præsumitur omnia solenniter acta: ut insti. de fideiuss. §. ulti. extra de sent. & re iud. sicut. sic cū aliquis dicit se emisse à pupillo, probabit quod tutore authore emerit: ut ff. de pub. act. l. quæcūq;. §. ulti. nam ex quo allegabat se primo duxisse Gualdradā, quomodo hoc probaret, nisi publice eam duxisset: cum clandestina matrimonia non possint probari. xxx. q. v. §. sed obijcitur? credo quod ideo grauabatur, quia infinitæ præsumptiones erāt contra ipsum: quod suffecisset.

[l] Perscrutemini. Hic in notorio admittitur ꝓbatio in cōtrarium. argu. extra de elec. bonæ.

[m] Filia. Teberga scilicet, quæ filia erat Bosonis & priuigna Engeltrudæ: ut iij. q. iiij. c. ulti. & xj. quæst. iij. Teugualdum.

[n] Reprehensibilē. Ar. quod qui turpitudinem suā allegat nō est audiēdus. C. de reuo. do. cū profitearis. & C. de trāsac. l. transactione finita. extra de dona. inter. [3] Itē est hic ar. qđ propter paruitatē personæ non præsumitur metus illatus.

[1] Arg. cōtra, extra de test. in literis. qđ dic ut no. xiiij. q. ij. in sum. in fine.

Damni dans causam damnū dedisse uidet.

[2] Et eod. ti. presbyterum. & plene extra đ test. sicut.

Solēnitas actus quādoq; probanda est.

Turpitudinē suā allegans, nō est audiendus.

[3] Et extra de testibus. ex tenore. & de præsump. tertio. & de cōcess. pręben. ex tenore.

fflatus. sic alias propter publicum locum non præsumitur quis metum passus in urbe: ut ff. quod met. causa. non est.

a Timendi. quia potius omnia mala debemus tolerare, quam malo consentire: ut xxxij. q. v. ita ne.

b Conuicto. uidetur ergo quod confesio quã fecit quis in instrumento, præiudicet ei: ut extra de præsumpt. illud. & extra de transla. quanto. arg. contra C. de proba. nõ epistolis. Item argu. ꝙ confesio extra ius facta præiudicet: ut de exces. præla. quã sit graue. sed dic ꝙ perstitit in hac confesione etiam cum uentum fuit ad iudiciũ: & ideo sibi præiudicauit.

c Per benedictionem. Argu. quod si quis publice aliquẽ duxerit, & dicat se prius duxisse aliam, teneatur probare, quod cum omni solẽnitate dotis & benedictionis eam duxerit.

d Innocens. maxime. nam si ipsa fornicata fuisset, hoc tamen non posset ei obijcere Lothari⁹: cum & ipse esset notorius adulter. x ij. q. j. scelus. extra de diuor. gaudemus. & cap. significasti. Vel dic cum Hug. quod *hic* parcit regis uerecundiæ.

e Appellauit. Argu. quod ter potest appellari in eodem negotio. sic extra de appel. directe. ij. q. vj. omnis oppressus. licet. ar. contra ij. questio. vj. si quis in quacunque. Sed potest dici, ꝙ pluries appellauit, id est, pluries uocẽ appellationis emisit: ut extra de testib. cum tu fili.

f Innotuit. Nota quod per præcedentem protestationẽ probat sequens metus: ut extra quod metus causa. perlatum. sed non per sequentem: ut C. eod. l. metum. tamen etsi non fuisset protestata, nihilominus admitteretur ad probandum metum: ut xv. quæstio. vj. cap. j.

g Violentiam. Argu. quod confesio facta metu uel ui, nulli præiudicat. xxij. q. iiij. inter cætera. §. xv. q. vj. c. j. §. distin. 50. presbyteros. j. q. j. constat. xx. q. iij. præsens. §. vij. q. j. omnes qui. arg. xj. q. iij. quisquis.

h Renouetis. Arg. quod idem est iudicium appellationis, & causæ principalis. argum. ij. q. vj. omnis oppressus. contra ij. q. vj. si quis episcopus. Arg. contra. vj. quæst. iiij. Osius. contra.

fuit: cùm nec etiam occisores corporis sint timendi a contra iustitiam hominem impellentes. Nihil itaq; uobis aliud præcipimus, manifestatione sua eodem rege cõuicto, b nisi ut secundum canonicã authoritatẽ, nostra uice freti causam illius definiatis. Si uerò minime probatũ fuerit Gualdradam fuisse uxorẽ legitimam, neq; nuptijs more celebratis per benedictionem, c scilicet sacerdotis, filio nostro Lothario extitisse coniunctã: suggerite illi ut non molestè ferat legitimã sibi (si ipsa innocẽs d apparuerit) recõciliari uxorem. Præterea uos scire uolo, quia præfata Teberga apostolicam sedẽ bis & ter appellauit: e & se à præfato glorioso rege conquesta est iniustè fuisse deiectam, & ui coactam falsum contra se cõposuisse piaculum: nam eo tempore ad apostolicam sedem libellum appellationis suæ misit: in quo quidem non adhuc confessam, sed ut contra se falsum diceret crimen, cogi sese innotuit: f insuper subiungens, quòd si amplius compulsa fuero, scitote non ueritate, sed timore mortis, & euadendi studio (quia aliter non possum) quod uoluerit dicã. Vnde uobis præcipimus ut cùm eadem Teberga ad condictam synodum, sicut statuimus aduenerit, causam eius diligenti examinatione tractetis, & si ei obijcitur ꝙ illa se crimen aliquod admisisse confessa fuisset, & econtra illa uiolentiam g se pertulisse proclamauerit, uel si inimicos iudices illos sibi fuisse testata fuerit: tunc illud renouetis h iudicium secundum æquitatis normam, ut iniustitiæ mole non opprimatur.

His authoritatibus euidenter ostẽditur, quod nisi libera uoluntate nulla est copulanda alicui.

QVAESTIO III.

Vòd autẽ i post parentũ spõsionẽ alijs nubere nõ ualeãt, authoritate Elibertani concilij monstratur, qua dicitur: †

De parentibus, qui fidem frangunt sponsaliorum.

CAN. I.

SI q̃ parẽtes k fidẽ fregerint l spõsaliorũ, triennij tempore à communione abstineant. si uero idem sponsus uel sponsa in illo graui crimine non fuerint m deprehensi, n excusati o erunt parentes. si uerò in

i Vod aũt. Hic intitulatur tertia quæstio, an scilicet filij post spõsionem paternã posint cũ alijs contrahere: & quidem si sponsalibus consensissent filij post septennium, non licet alijs nubere. xxvij. q. ij. per totum. si tamen nupserint, tenet matrimoniũ. extra de spon. duo. duobus. Si uero filij nõ cõsenserint, uel sunt intra septẽniũ, non habent necessario sponsalibus stare, nec illa spõsalia tenent. xxx. q. ij. ca. unico. consulitur tamen filijs ut stent illis spõsalibus. extra de despons. impub. tua. alias non obligat filiũ sponsio paterna. ff. de uerbo. obl. stipulatio ista.

k SI qui parẽtes. Pro nuptijs filiorum fidem præstantes, & de cõsensu filiorum.

l Fregerint. Non copulãdo eos, sicut iurauerunt de consensu filiorum.

m Non fuerint. Quia copulari uolunt inter se, & non obstante uoluntate parentum.

n Depræhensi. Videtur hic, ꝙ si ambo parentes uellent se absoluere, nõ possent: quod concedit H. sed obst. extra de spon. præterea H. dixit Alexandrum ibi non papaliter, sed magistraliter respõdisse. Tu potes resoluere plurale ĩ singulare. ille enim punitur, per quem stat, quod non consummatur matrimonium: ut extra de sponf. duo. duobus.

o Excusati. Quo ad pœnam ecclesiæ, non quo ad reatum. ex quo enim operam dederunt, ne filij copularentur, peccauerunt mortaliter. arg. de pœn. distin. j. si cui. & uere excusati debent esse quo ad pœnã, ex quo

Cõfesio facta in instrumẽto, an præiudicet.

Imò uidetur qđ potuisset. l. si qua illustris. C. ad orfic. et in authẽ. quomodo opor. epis. §. oportet col. j.

Appellare tertio licet.

Metus ꝓbatur per protestatioñe præcedẽtem.

Filij utrũ post parẽtum spõsionẽ posint cum alijs contrahere.

† ca. 54.

Licet parẽtes noluerint ꝗ iurauerunt. Hu.

factum eorū per alios repræsentatur: quia si teneor aliquid facere, & alter id faciat etiam sine mandato meo, hoc mihi prodest: ut ff. de uerb. oblig. cum seruus. Nam si mihi das pecuniam ut seruum manumittā, & alius eū manumittat, hoc sufficit mihi, ut ibi.

Si sic sol ui credito ri meo in cunctāter me liberas ff. de neg. gest. l. sol uendi.

a Consentiendo. Dicunt autem quidam, ꝙ parētes possunt soluere sponsalia filiorū, sicut possunt etiam sacramētum. s. xxij. q. v. pueri. quod nego: quia ætas præfixa est, infra quam nō potest puer iurare.

b Ecce. Imo & si sine eorum consensu contrahunt, dare debent operam parentes. extra de desponsa. impu. c. j.

Originarij qui dicuntur.

c Quidam uir. Originarij. Id est, serui: ut patebit in sequentibus: tamen originarios non dico seruos, nec ascriptitios. Ioan.

d Quod autē. Hic depingitur prima quæstio, an scilicet quis ducere possit meretricē: & est dicendum ꝙ sic, si spes habet de eius correctione: ut j. c. ulti. & extra de eo qui dux. in matr. significasti. imo meret qui eā ducit. extra de sponsal. inter opera. Sed si non habetur spes de ea, forte non licite ducit: tenet tamen matrimonium cū ea. j. e. q. si quis uxorē. allegat tamē prius magister, ꝙ duci non possit: quia ex quo iam ducta est, dimittenda est si fornicetur: ut j. ea. c. j. ij & iij. ergo à maiori, non est de nouo ducenda. hoc argu. habes extra de iureiur. an. quemadmodū, potiꝰ est ar. à destructione consequētis.

Meretrix potest duci.

Maritus an possit uxorē criminosam relinquere: uel an debeat eā accusare.

e Sicut. Patronus. Hoc intelligo, cum ipsa non uult agere pœnitentiam: ut extra de adult. significasti. Item hoc intellige cum notorium est uxoris adulterium, nec iam ignorantiā suam obumbrare potest maritus. C. de adult. sine metu. arg. ff. de adulter. mariti. j. xxxiij. q. ij. ego. pater est. tunc enim leno præsumitur, & de lenocinio accusatur. j. ea. crimen. non tamen tenetur hoc casu dimittere eam, sed denuntiare debet eius crimen, ad pœnitentiam, siue occultum sit, siue notorium eius crimē, dum tamē probare possit. Et nota ꝙ in omnibus istis ca. nō dicitur, ꝙ eā debet expellere, uel debitum denegare: sed sicut dixi, denūtiabit ecclesiæ crimē eius, & aget ad hoc ut illa pœniteat: uel agat si uult ad separationem tori. Numquid ergo ante sententiam ecclesiæ tenetur ei reddere debitum? Hug. dicit ꝙ sic: quia nunquā factū ipsum (ut dixit) sed sententia priuat aliquē iure petendi debitum. Et est arg. pro eo extra ut lite pendē. laudabilem. viij. q. iiij. nōne. xv. q. ulti. ca. ulti. xxxiij. quæsti. ij. seculares. xxxv. q. vj. multorum. & satis hoc probabile uidetur: quia nō debet facere præiudicium marito, si requisitus cognoscat talem uxorem, ut postea non possit ipsam accusare: quia tunc potius cognoscit ab uxore, quam cognoscat uxorem. Alij contrarium dicūt. Ego consulo, quod non reddat, nisi ad mandatū ecclesiæ, ne uideat approbare mores eiꝰ: ut ff. de adul. si uxor. in fin. Hoc autē certum est, ꝙ expellere eam non debet à se, etiā si notorium sit eius crimen: ut extra de diuort. porro. nisi publice moraretur cū adultero, uel nisi ipsa conuicta sit per sententiam, uel confessa sit crimē in iudicio: ut j. ea. de benedicto. & extra de adult. intelleximus. & extra de diuor. significasti. quod autem in hoc ca. dicit uidet esse correctū: ut C. de adult. auth. sed hodie. ubi dicitur, ꝙ damnatā de adulterio possumus resumere intra bienniū: ut j. ead. quod autē. & c. seq. sed illud cū spes est de correctione eius. j. ea. c. ul.

eodem fuerint uitio, & polluerint se consentiendo, a superior sentētia seruetur. Ecce b ꝙ non licet parentibus sponsalia filiorum suorum frangere. Verùm hoc de illis intelligendū est, quæ illorū cōsensu cōtrahuntur.

CAVSA XXXII.

Qvidam uir cùm nō haberet uxorem, quandā meretricē sibi in coniugio copulauit: quę erat sterilis, neptis ingenui, filia originarij: c quam cum pater alij uellet tradere, huic auus eam copulauit causa solius incontinentiæ. deinde hic pœnitētia ductus, ex ancilla propria filios sibi quęrere cœpit. postea de adulterio cōuictus, et punitus, quēdam rogauit ut ui uxorē opprimeret suā, ut sic eā dimittere posset: quo facto quandam infidelē sibi copulauit, ea tñ conditione, ut ad Christianam religionem transiret.

1 Hic primùm quęritur an meretrix licitè ducatur in uxorem?

2 Secūdo, an ea quæ causa incontinentię ducitur, sit coniūx appellanda?

3 Tertiò, cuius arbitriū aliqua sequatur an liberi aui, an originarij patris?

4 Quartò, si uiuēte uxore liceat alicui filios ex ancilla quærere?

5 Quintò, si ea quæ uim patitur, pudicitiam amittere comprobetur?

6 Sextò, si adulter adulteram possit dimittere?

7 Septimò, si uiuente dimissa, aliā possit accipere?

8 Octauo, si infidelē sub præmissa conditione licet alicui fideliū in cōiugem ducere?

QVAESTIO I.

d Qvod autē meretrix in coniugiū duci nō debeat, multis authoritatib. & rationib. probatur. illa. n. quæ adulterij rea conuincitur, nisi post peractam pœnitentiam in coniugij consortium retineri non debet.

Vnde Ioannes Chrysostomus ait super Matthæum capit. ix. f Homil. xxvj.

Patronus turpitudinis est, qui uxorem suam adulteram dimittere noluerit.

CAN. I.

Sicut crudelis & iniquus est, qui castam dimittit uxorem: sic fatuus est, & iniustus, qui retinet meretricem. Patronus e enim turpi-

Quæ

Vt j.ea. proxi. & c. si quis.

a Qui celat. Hoc uerbum uitium notat. aliud est celare, aliud non indicare. ff. de furt. qui uas. §. j.

b Dixit dominus. Dimiserit. Quod supple non licet.

c Vincit. Id est, ligat et impedit affectum. ut uxor etiam si uelit, de iure nō possit exigere debitum à uiro. idem est de uiro. Vel uincit affectum uxoris, id est, supe-rat & remouet affectum, qui debetur uxori & sunt hæc uerba sumpta ex. l. C. de repu. l. j.

In commentarijs cap. xix.

Luc. 16. d

d Suspicio. Hic uidentur excipi duæ causæ dimittēdi uxorem: in Euangelio tantum excipitur una. sed quod hic dicitur, uel suspicio forn. &c. nō est causa dimittendi, sed est modus probādi causam dimittendi. quia per suspicionē probatur fornicatio, adeo & uxor dimittitur propter suspicionē fornicatiōis: ut hic, & in auth. ut li. ma. & auię. §. pe. col. 8. vñ pro eodem reputatę fornicatio, & fornicationis suspicio. nam probata suspicione, probata est fornicatio. quid enim si tumeat uenter in cognitę à uiro suo? nōne certe erit fornicatiōis suspicio? ij. quæ. j. si peccaue rit. Vel si uir aliquot annis permāserit in expeditione & rediens inueniat puerum anniculum. ff. de ijs qui sunt sui uel alie. iu. filium? Gan. dixit Hiero. male excepisse hic duas causas dimissionis. Sed huic c. obstat. ij q. j. multi. & q. ij. in scripturis. & vj. q. j. omnes. in quibus dicitur, quod omnis suspicio potius est repellenda quam probanda. Sed distingue triplicem suspicionem, probabilem, temerariam, & uiolētam: ut dixi. ij. q. j. ca. j. hic ergo de uiolenta suspiciōne loquitur. Sed quæro si contra mulierem probata sit uiolenta suspicio, an ipsa admittatur quod probet in contrarium? Argu. quod sic. xxxv. q. iij. extraordinaria. ubi dicitur quòd contra uiolentissimam præsumptionem admittitur probatio, imo etiam simplex iuramentum. Respond. quod bene admittitur probatio per testes, sed non per simplex iuramentum: ut ş. xxvij. q. nec aliqua. arg. xxij. q. v. hoc uidetur.

Fornicationis suspicio an sufficiat ad uxorē dimittendam.

a Adde & modo probādi adulteriū, per gl. & Bar. i. l. 2. §. fi. & in l. quod ait. & l. capite quin to. §. j. ff. de adult.

Suspicio triplex.

e Iubetur. Hoc uerbum iubetur, non respicit, quod præcedit, sed quod sequitur.

tudinis est, qui celat a crimen uxoris.

Item Hieronymus. †

Causa fornicationis, uir dimittat uxorem: non tamen adulteram ducat.

CAN. II.

Dixit dn̄s in Euangelio: Quicunque dimiserit b uxorem, nisi ob fornicationem, & aliā duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur. Sola fornicatio est, quæ uxoris uincit c affectū: imò cum illa unā carnē ī aliam diuiserit, & se fornicatione à marito separauerit, non debet teneri, ne uirū quoque sub maledicto faciat: dicente scriptura, Qui tenet adulterā, stultus & ipius est. Vbicunque igitur fornicatio est, uel fornicationis suspicio, d liberè uxor dimittitur: & quia poterat accidere, ut aliquis calumniā faceret innocēti, & ob secundā copulam nuptialē ueteri copulæ crimen impingeret: sic priorem dimittere iubet e uxorē, ut prima uiuente, secundam nō habeat.

Idem in epistola Pauli ad Corinthios.

f In coniugio. Licita donec uir egerit pœnitentia. Et sic patet quod si alter coniugum adulteratur, reliquus perdit ius exigendi, sed secundum H. delinquens tenetur alteri reddere debitum: ut nota. supra eadem. capitu. j. Sed objicio tibi qui dicis, quòd fornicanti non tenetur alter reddere debitū: mulier quæ fornicatur, perdit ius petendi debitū, similiter uir nō habet ius petendi debitum in tali muliere. Delinquit ergo cognoscēdo eā: ut hic dicitur, & infra capitu. proxi. si ergo mulier petat debitum à uiro, & uir excipit contra eam quia perdidit debitum, ipsa potest replicare, quod & ipse similiter perdidit debitum. extra de diuor. significasti. unde uidet quod cum effectu possit mulier petere debitum: sed nō est ita: quia si mulier triplicauit, uir poterit quadruplicare, & dicere, ego ex tua culpa perdidi.

Vxore adulterante, an perdat uir ius exigendi debitum.

Sola uiri fornicatio uxorem maculat.

CAN. III.

In coniugio quis positus, quæcunque peccata fecerit, non propriā in fuscant coniugē, sed fornicatio uxorem coinquinat, ut iā non sit uiro suo licita, † sed adultera.

Item Ioannes Chrysostomus.

Qui uxorem suam dimittere adulteram noluerit, duobus annis pœniteat, si ei debitum reddiderit.

CAN. IIII.

Si quis g uxorem suā inuenerit adulteram, h † & postea deinceps placuerit habere eā in matrimonio, duob. annis pœniteat, ideo, quia cum adultera mistus sit, quæ adhuc crimine suo nō est purgata: aut abstineat i se à matrimonio eius donec expleatur k satisfactio criminis pœnitētiæ suæ, ideo quia post satisfactionē pœnitētiæ nō meretur uocari adultera. Similiter si uirū suum uxor īuenerit adulterū, nō ad īparia l iudicabit. †

g Si quis. Hoc c. intelligit H. cum adulteriū uxoris est notorium uel etiam publicum per sententiam, uel quia in iure confessa est, & ita condemnata, nec tamen desistit adulterari, & uir ei committetur incorrigibili. Recte igitur intelligatur cum crimen est ita manifestum, quod prætextu ignorantiæ, &c. ut dixi ş. e. c. j.

h Adulteram. Nec ab adulterio desistentem.

i Aut abstineat. In sequenti capitulo si quis uxorem. est &, sed legas aut pro &, & erit una pœna. Vel ibi lege & pro aut, & erunt duæ pœnæ sub alternatione, ut aut pœniteat duobus annis, aut non exigat debitum ab eo donec peregerit pœnitentiam.

k Expleatur. Vel saltem inchoetur. nam si uoluerit eam sibi reconciliare, etiam intra tempus pœnitentiæ ab ea potest exigere debitum: ut extra de diuor. significasti. & de furt. ex literis. in fi. extra de eo qui cog. consang. c. ueniens.

l Ad imparia. Hoc quo ad debitum non exigendum, donec alter pœniteat. Similiter non ad imparia iudicantur quo ad debitum reddendum, quo ad diuortium, quo ad accusationem. ş. ead. quæstione. v. præcepit. & cap. Christiana.

† Adde quod sit pœna mulieris cōmittētis adulteriū not. in l. quoniam Alexandrū. & in authē. sed hodie. C. de adulterijs.

† Vt quia publice morat cū adultero. Hugo.

† Alias iudicantur.

Vt 23. q. 5. §. ex præmisis uideas.

Subauditur. Hæc est ij. pars q. in qua probat per viij.c. quod meritorium est uiro eam, scilicet meretricem post pœnitentiam retinere. Io. de Fant.

a Subauditur. Respicit hoc quod dicit in ca. sicut. ubi dixit qui retinet.

b De Benedicto. Mactare. Id est, punire.

c Et caluatos. Pannis abscisis. i. dehonestatos & tonsuratos, sicut moris est in quibusdam locis: quia uestes & capilli inciduntur eis in ignominiam ante & retro.

Vxor à uiro separata, sub qua cautione est ei restituenda.

d Sub cautela. Cũ nõ dicatur his quæ cautio præstari debeat à uiro, uidetur qđ nuda sufficiat: cum talis cautio firmissima dicatur: ut j. de consec. distin. iiij. primum. arg. ad idem. s. xvij. quæst. ij. si quis incognitus. nomen enim cautionis per se positum, nudam promissionẽ designat. C. de uerb. sign. sancimus. Solu. si mulier nihil allegat de suspicione uiri, dico sufficere nudã promissionẽ. si autem dixit eum esse suspectum, oportet ut idonea cautio ei præstetur, scilicet fideiussores, uel pignora, uel etiam iuramentum si forte illud magis timet uir. ut xvij. qõ. iiij. metuentes. si uero tanta sit sæuitia uiri, ut nulla cautio uideatur sufficere: tunc non est ei reddenda, sed alicui honestæ matronæ cõmittenda: ut extra de resti. spol. ex transmissa. ex extra eo. titu. literas. in fin. quia satisdatio maleuolum propositum non mutat: ut instit. de suspe. tut. §. ulti.

Cautionis nomẽ nudam promissionẽ designat.

Vbi de hoc & extra de pigno. c. ul. in gl. ij. & extra ut lit. non cõtest. quoniam. §. i. alijs i. gl. ex eo, &c.

e Recipere. Non enim erit compellendus eam recipere cum alij adhæserit. extra. de diuor. significasti. & potest monasteriũ ingredi ea uiuente: ut xxvij. quæstione ij. Agathosa.

f In alium. Pœna adulterij etiam secundum leges

a Subauditur, a nisi ab adulterio mulier recedere uoluerit: quo casu, uxorem suam uir recipere potest, nullum periculum ei illaturus.

Vnde Pelagius Papa Mello subdiacono.

Post pænitentiam adulterij, uxorem uir potest recipere.

CAN. V.

De benedicto quoq; quem uxorem alienam iudicasti facinoroso sustulisse spiritu, & ĩ suũ hactenus præsumere detinere consortium: si hoc rerum ueritas habet, iubemus experientiæ tuæ ut eum cum ipsa quoq; adultera districtè non differas mactare, b & caluatos c ab inuicẽ separare, & illum quidem ad Lucium defensorẽ in Apuliæ prouinciæ patrimonium sine dilatione migrare. Illam uerò, si quidem maritus suus sine dolo aliquo forte accipere uoluerit, tua ordinatione sub cautela d recipiat: nullũ ei dũtaxat de cætero simile committenti periculum illaturus. si uero omnino eam recipere e noluerit, in alium f quendam locum in quo ei non liceat malè uiuere, prouida eam dispensatione constitue.

Item ex pœnitentiali Theodori.

Qui adulteræ debitum reddit, tribus annis pæniteat.

CAN. VI.

Si quis uxorẽ suã scit adulterã, & nõ uult dimittere, sed ĩ matrimonio habere: tribus annis pœniteat, & quandiu pœnitet, abstineat se ab illa.

Item Augustinus ad Pollentium libro iij. †

† de adulteri. cõiugijs. li. ij. c. vj.

Adulterio purgato per pænitentiam, potest fieri reconciliatio coniugij.

CAN. VII.

Quod autem tibi durum uidetur, ut post adulteriũ reconcilietur coniunx: si fides g adsit, non erit durum. Cur. n. adhuc reputamus adulteros, quos credimus uel baptismate ablutos, uel pœnitẽtia esse sanatos? Hæc crimina in ueteri lege nullis sacrificijs mundabantur, h quæ in lege noui testamẽti sine mundatione legali i mũdantur: & ideo tũc omnino prohibitũ est, ab aliquo contaminatã accipere uxorẽ, quamuis Dauid k Saulis filiã, l quã pater eiusdẽ mulieris ab eo separatã dederat alteri, tanquã noui testamẽti pfigurator m sine cũctatione receperit. Nunc autem postea quàm Xps ait adulteræ: Nec ego te cõdemnabo: uade deinceps noli peccare: qs nõ intelligat maritũ debere ignoscere, qđ uidet ignouisse Deũ amborum? nec iam se debere adulteram dicere, cuius pœnitentis n crimen deletũ est à Deo.

Item de adulterinis coniugijs. †

† cap. is. lib. ij.

commutata est in intrusionem monasterij. C. de adulter. authentica, sed hodie.

g Quod autem. Si fides. Id est, credulitas, scilicet ut credantur peccata per pœnitentiam deleri: uel fides, id est, certitudo & spes correctionis continentiæ eius.

h Mundabantur. Quo ad pœnam tẽporalem: imo sola uenialia dimittebãtur per ceremonialia. de pœ. di. vj. c. j.

i Sine mundatione legali. sed sola pœnitentia.

k Quamuis. Dauid. Historia legitur in li. Regum q Saul dixit ad Dauid, Quicunq; mihi centũ præputia Philistinorum portabit habebit filiã meam. Dauid autẽ ducentos Philistæos occidit, & eorũ præputia præsentauit Sauli: & sic filiam suam Michol accepit in uxorẽ, processu autem temporis fugit Dauid à facie Saulis: & tunc uxorem Dauid dedit Phalthi filio Lais. Deinde mortuo Saule, cum filius suus Hisboseth redargueret Abner principẽ militiæ de cõcubina patris sui, indignatus est cũ eo. unde Abner reconciliatus est cum Dauid & Michol uxorem suam sibi reduxit: & secutus est eã Phalti uir suus, plorans usque Bahurim. nõ em̃ cognouerat illã, eo q illa diligens Dauid semp tristis extiterat.

1. Re. 18. c

l Saulis filiam. Scilicet Michol.

m Præfigurator. Præfigurauit quod mulier post pœnitentiam debeat uiro reconciliari. xxxj. quæstio. j. §. sed obijcitur.

Ioan. 8. b

n Pœnitentis. Videtur ergo quòd non possit mulier de adulterio accusari post pœnitentiã, q falsum est. j. 33. q. ij. admonet. sed post baptismũ non, ut uidetur: quia ibi plenior fit remissio, quo ad omnem pœnam, etiam temporalem. argu. de consec. dist. iiij. sine pœnitentia

Arg.contra extra de diuor. gaudemus. Sed dic, quod licet excipi posit de adulterio primo commisso post baptismum, non tamen accusari quia exceptio est fauorabilis, accusatio est odiosa.ij.quæstione vij. accusatio.

a Non erit. Adultera manens.

Adultera etiã post pœnitentiam accusari pót.

b Cum renuntiatur. Si enim per ianuam peccati intrat diabolus, statim Christus recedit. de pœni. dist.ij. si enim inquit. Et argue quod infusionẽ gratiæ præcedit remissio peccatorum naturaliter, id est, intellectu, sed tamẽ tẽpore simul sunt. sic ergo pri⁹ desinit q̃s esse uitiosus, quã incipiat esse uirtuosus. xxiij. q̃. iiij. q̃d faciet. Bonus enim & malus simul aliquis esse nõ potest. de pœnit. dist.j.§. si autem. arg. ff. de hæred. insti. quoties.§. si quis ita dixerit. Item. nec potest q̃s esse in medio statu: quia omnis qui nõ diligit, odit, ut de pœnit. dist.ij.§. quicunque ab illa originali. in fi. Sed obijcitur, nõne peccatum dimittitur pœnitenti? quod si est ita, cum habẽti peccatũ dimittatur peccatũ: ergo pœnitens est peccator. & ita uidetur q̃ uirtus & uitium simul sint, uel aliquo tempore intermedio sit quis sine adulterio: quod stare nõ potest Lauren. Ego dico omnes quæstiones tales esse duplices, isti infunditur gratia, isti dimittuntur peccata. est enim infusio composita & simplex: sicut hæc est duplex, lupus egreditur syluam. si enim intelligatur de composita egresione utraque istarum est uera, lupus egreditur syluam: lupus est in sylua. Secus si de simplici egresione. similiter utraq; istarum est uera: isti infunditur gratia: isti remittitur peccatum. similiter hic distinguendum est: hæc res pscribitur ante xxx. ann. hæc res non præscribitur ante xxx. annum.

Bonus & malus q̃s simul esse nõ potest.

† lib. ij. de Cain & Abel. c. 4.

† Homi. xxix. euãgeli.

Iurans soluere certo tpe si post soluat nõ est periurus.

ı De hoc nota. ff. si quis caut. l. & si post in gl. ipso iure.

c Apud misericordem. Reuertitur. Si ergo iuraui me ad diem certum soluturũ pecuniam: licet post soluam, non peiero: quia iam ad ueritatẽ redeo: sicut si sub pœna promisi aliquid, nec solui, pœna cõmissa est: si tamen post soluo, liberor à pœna. ff. de arbit. l. ulti. Quando pœna committatur, uel quando purgetur, not. in di. domini mei. ı Hug. Item est hic arg. quod aliquis potest mutare confessionem suam, maxime incontinenti: ut extra de test. cog. præterea. uel antequam sit scripta. extra de ccusi. olim. dummodo non fiat calumniose: ut ff. de inter. acti. de ætate.§. ulti. Arg. contra. extra de concess. præben. & eccle. nõ ua. post electionem. & extra ut eccle. bene. ut nostrũ. & iiij. q. iij. item qui falso.

De eodem.

CAN. VIII.

Non erit turpis neque difficilis etiam post patrata, atque purgata adulteria, reconciliatio coniugij: ubi per claues regni cælorũ non dubitatur fieri remissio peccatorum: non ut post uiri diuortiũ adultera reuocet, sed ut post Christi cõsortiũ adultera nõ uocetur.

Item Ambrosius. †

Cum fornicationis uitium excluditur, castitatis uirtus adsciscitur.

CAN. IX.

Cum renuntiatur b improbitati, statim adsciscitur uirtus. Egressus enim malitiæ, uirtutis operatur ingressum: eodemque studio, quo crimen excluditur, innocentia copulatur.

Item Gregorius. †

Non habetur fallax apud Deum, qui ad ueritatem pœnitendo reuertitur.

CAN. X.

Apud misericordem nanq; iudicem, nec ille fallax habebitur, qui ad ueritatẽ reuertitur c etiam postquam mentitur: q̃a omnipotẽs Deus dum libenter nostrã pœnitentiam suscipit, ipse suo iudicio hoc quod errauimus abscõdit. Quòd si in adulterio perseuerare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinij reus maritus habebitur, nisi eam adulterij ream facere uoluerit. Vnde in ix. libro C. de adulter. & stupro. Imperatores Verus & Antoninus. †

Crimen lenocinij contrahũt, qui deprehensam in adulterio uxorem d in matrimonio detinuerũt: non qui suspectam habuerunt adulteram. Hoc in mulieribus non obtinet. non enim eis permittitur maritos suos adulterij reos facere. Vnde in lib. eod. & tit. eo.

Iidem Imperatores. †

Publico iudicio nõ habere mulieres adulterij accusationem, e quamuis de matrimonio uiolato quæri uelint, lex Iulia declarat: quæ cum ma-

d Vxorem. Non tamen pœnam adulterij sustinet, q̃ matrimoniũ suũ contemnit, & uxorẽ delinquere patitur, & contaminatione non indignatur: ut ff. de adult. l. ij.§. lenocinij. Crimen autem lenocinij pluribus modis committitur. com mittit lenocinium, qui quæstuaria mãcipia habet: quia nõ est hoc minus, quã pprio corpore quæstum facere: ut ff. de ritu nup. l. palam§. lenociniũ. Item est etiam leno, qui sciẽter ducit damnatã adulterã uel qui reconciliat sibi adulteram: ut C. de adulte. l. castitati. uel q̃ scienter tenet adulterã: ut hic. uel q̃ recipit pecuniã, p adulterio uxoris suę: ut ff. de adult. l. ij.§. lenocinij.

e Accusationẽ. sed non usquequaq; negatur mulierẽ posse uirum accusare, ı sed dicitur nõ æquo modo cum uiro accusationem de adulterio posse proponere. unde recte subditur: Nõ idem priuilegium, &c. uir enim iure mariti sci licet fine inscriptione, fine metu calumniæ, intra lx. dies utiles mulierem de adulterio accusat: ut iiij. quæstio. iiij.§. aliquando. quod non facit mulier. alias uir & mulier ad paria iudicantur: ut j. ead. q. v. præcepit. & ca. Christiana. & j. ead. q. ca. si quis uxorem. sed post sexaginta dies non potest eam nisi iure communi accusare: nisi absens sit propter rempublicam: quia tunc admittitur, & restituitur ad illos sexaginta dies. Et est iste casus specialis, in quo maiores restituuntur, & non minores. ff. ex quib. cau. maio. si qua militi. ff. de adult. miles.§. quidam. & ff. de mino. auxilium. Sed q̃ hic dicitur, non uidetur tenere secundum iura nostra: nam sicut maritus uxorem, si uxor maritum licite accusat, & inscribit contra eum, & obligat se ad pœnam talionis: & hoc quando coram seculari iudice agit. sed si agit coram ecclesiastico, non inscribit: ut extra de procur. tuæ & lex idem uidetur dicere in authen. ut liceat matri & auiæ.§. quia uero. &§. causas. colla. viij. Miror tamen, quare Inno. dicat, quod coram seculari iudice sit inscribendum: cum hodie pœna secularis commutata sit in ecclesiasticam pœnam: ut C. de adulte. auth. sed hodie. unde etiam secundum leges

Lenocinium multipliciter cõmittitur.

† cap. xj

Accusare se possunt mutuo uir & uxor de adulterio.

† ca. xij

ı Addeq; mulier ad effectũ pœnæ imponendæ uiro ad separationẽ tori potest maritũ accusare no. Cy. in l. j. C. de adulte. Spe. in eo. tit. uer sic. sed nũ quid.

sculis iure mariti accusandi facultatem detulisset, non idem a fœminis priuilegiũ b detulit.

Si ergo (ut ex his colligitur authoritatibus) adulteram retinere nulli permittitur, multò minus in coniugium duci licebit, cuius pudicitiæ nulla spes habetur. debet. n. inter coniuges seruari fides & sacramentum: quę cum defuerint, non coniuges, sed adulteri appellantur.

Vnde Augustinus scribit contra Iulianũ lib. j.

Veritas nuptiarum non consistit in commistione maris & fœminæ.

CAN. XI.

NOn. n. in sola (ut deliras) commistione maris & fœminæ nuptiarum ueritas est, quamuis sine illa commistione nuptiæ filios procreare nõ possint: sed alia sunt ad nuptias propriè pertinentia, quibus ab adulterijs nuptiæ discernuntur, scilicet, sicuti est tori coniugalis fides, & cura ordinatè filios procreandi: & (quæ maxima est differentia) bonus usus mali, c hoc est bonus usus cõcupiscentiæ carnis: quo bono adulteri malè utuntur. Hæc sunt bona, quibus commendantur nuptiæ, & ab illicito usu discernuntur.

3 *Econtra uerò Ambrosius improbare nuptias uidetur dicens:*

Primæ uel secundæ nuptiæ hac authoritate improbari uidentur.

CAN. XII.

NVptiæ terram implent, uirginitas d paradisum. Sed hoc intuendum est, duntaxat iuxta Hebraicam ueritatẽ, quod scriptura in primo & tertio & quarto & quinto die & sexto expletis operibus singulorum dierum dixit, Et uidit Deus, ꝙ bonum esset, in secundo uerò die hoc omnino subtraxit: nobis intelligentiam tribuens non esse bonum duplicem numerum, qui ab unione diuidat, & pfiguret fœdera nuptiarum. Vñ e & in arca Noe oĩa animalia q̃cunq; bina ingrediuntur, immunda sunt: f impar numerus est mundus: g quanquam in duplici numero intelligat & aliud sacramentũ, h quod nec in bestijs quidem & immundis auibus bigamia comprobata i sit. bina enim & bina ingrediuntur immunda, & septena quæ munda sunt: ut haberet k Noe post diluuium, quod impari nu-

leges dico quod uxor possit accusare uirum, cũ tantum ecclesiastica sit pœna adulterij. sed dic ꝙ ideo & hodie tenetur uir inscribere, quia ingressus in monasterium morti æquiparatur. 1 Vel dic, quod licet commutata sit pœna adulterij quãtum ad mulierem, non tamen quantũ ad uirum. Sed esto ꝙ uir accusat mulierem, & succumbat, 2 ex quo uir obligauit se ad pœnam talionis, & nõ probat: ergo & uir cõdemnabitur sicut mulier cõdemnaretur, si esset conuicta sed mulier conuicta detrudetur in monasteriũ: ergo & uir. & sic aliquis cogitur recedere ab uxore sua absque causa fornicationis. secũdum hoc quicũque uult separari ab uxore sua, accusabit eam: ut cum succubuerit, possit recedere ab ea: & sic alia uia est consecutus quod desiderauit: quod est contra id xxxiij. quæstio. v. hæc imago. extra de procur. tuæ. Respon. bene cõcedo, quod eodem modo condemnatur uir, quo mulier. Mulier enim non cogit intrare religionem, nisi uiro placuerit: sic nec uir condemnatus cogitur intrare religionem, nisi mulieri placuerit. Vel intellige quod dicit decretalis, quod debet inscribere, uerũ est, quãtum ad hoc, ut lucretur donationem ꝓpter nuptias uel dotem.

a Non idem. id est, iure mariti. Vel nõ idem, id est. nullum priuilegiũ apud secularem iudicem.

b Priuilegiũ. Quidam domini dicũt, quod etiã uxor uirum accusare potest de adulterio, 3 sed nõ cum priuilegio: quia tenebit ad talionem: & hoc innuit hic. Alij dicunt, quod non potest, ut Ioan. & intelligunt authenticas illas, per quas dicunt ueteres leges esse abrogatas, in authen. ut frat. filij. §. ulti. collatio. ix. & in authen. ut liceat matri & auiæ. §. quia uero. & §. causas. collatio. viij. in quibus uidetur, quod æque uxor uirum, sicut uir uxorem potest accusare per illam legem. C. de repu. consensu. ut cum agit ad separationem tori, ut lucretur donationem propter nuptias, non tamen ut uir in corpore puniatur, & ad hoc tantum agitur secundum canones.

c NOn enim. Vsus mali. id est, pruritus concupiscentiæ. Et nota quod sunt quatuor species usus. Est bon9 usus boni: ut integritas quæ Deo uouetur. Est & malus usus boni, cum quis continet propter inanẽ gloriam. Et bonus usus mali, cum concupiscẽtia arctatur circa matrimoniũ. Est & malus usus mali, cum quis uagatur ad meretrices: ut ead. quæstio. iiij. meretrices.

Ecõtra uero. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua laudat & præfert uirginitatem matrimonio: non tamen improbantur nuptiæ. ita intelligas sequẽtia. cap. Io. de Fant.

NVptiæ terrã implent.

d Virginitas. Non ideo hoc dicit, ut solæ uirgines habeãt paradisum: sed quia facilius. argu. j. pro xi. causa. q. v. qui sitit. Vel quia uirginitas est soror angelorũ, ubi omnes erunt uirgines, uel continentes: neq; nubent, neque nubentur: ut xxxj. q. j. quod si.

e Vnde. Scilicet ad ostendendum quod binarius numer9 nõ bonam habet significationẽ, sed signũ diuisionis & reprobationis.

f Immunda sunt. immunda uocauit Moyses in lege animalia, quæ non ruminabant, ut porci, quæ non habebãt ungulas scissas, ut equi: & in natantibus quæ non habebant squamas: & generaliter q̃ lex comedi prohibuit.

g Impar numerus est mundus. Id est, sub impari numero ingrediuntur munda in arcam.

h Et aliud sacramentum. Ab illo scilicet, quod, &c.

i Comprobata. Sensus est, Adeo reprobatur bigamia, quod nec etiam in bestijs immundis inueniebatur cum quo bigamia contrahi posset, si alter comparum moreretur.

k Vt haberet. Reddit rationem, quare munda sunt ingressa.

1 Vt not. xvj. qõ. j. placuit. ij. C. de episco. & cle. Deo nobis. Arch.

2 Adde qualiter puniat succumbẽs in accusatione adulterij. not. gl. & Bartol. in l. quamuis. in uerbo, gladio C. de adul.

3 Dic ꝙ sic ad esse ctũ pœnæ imponendę uiro ad separationem tori, non pœnę legalis. cõcord. not. per Cy. in l. j. C. de adulte.

Vsus quatuor species.

Genes. j. b Eccle. 39. c

Virginitas soror est angelorum.

Animalia immunda quæ dicebãtur &c.

ingressa sub impari numero ut ex illis posset aliquid offerre. ubi enim paritas esset, ibi non poterat diuidere masculum à fœmina.

Nō quare mūda animalia impari numero arcā Noe ingressa fuerint.

[e] Societur. Societas enim inter bonum & malum cō trahi potest, ut ex societate boni malus ædificetur: sicut emptio ueneni ualet, si tale sit quod adiectione alterius materiæ usui esse potest. ff. de contrah. empt. quod sæpe. §. ueneni.

Societas inter bonū & malū contrahi potest.

Verū hoc. CASVS. *Quia Ambro. uidebatur dicere quadam quæ uidentur improbare nuptias: ideo Grat. dicit quo casu intelligatur: s. de consilio: ad quod inducit sequens cap. cuius casus patet.*

[a] Integritas. Sola est. Hæc dictio sola, determinat hoc uerbū suaderi. i. solūmodo suaderi potest: (imperat enim fides, spes, charitas, humilitas) nisi aliq fecissent sibi præiudiciū uel uouendo, uel sumendo sacrū ordinem. xxvij. q. j. ut lex. q̄nque etiā imperatur continētia ratione delicti, ut in pœnitentibus, uxoricidis & incestuosis ut dixi. s. cā proxi. q. j. in princi. & ca. sicut.

† lib. de exhortatione uirginit.

Continentia ratione delicti quandoq; imperat.

[b] Voti. Argu. q̄ monachi uel canonici, non possunt inuiti cōpelli ad districtiorē uitā: quia res est magis uoti, quā præcepti, & magis liberæ uolūtatis quam coactionis. arg. dis. lxxiiij. c. ij. & xx. q. iij. præsens.

Monachi an possint ad uitam strictiorē compelli. Iosuæ 2. & 6.

Cū ergo. Hæc est quarta pars q. ī qua soluit magister & dicit, q̄ si desinit meretricari, pōt duci uxor: alias non. Ioan. de Fant.

Osee 1. & 3.

[c] Primus. Non ratione temporis: sed ordinis. liber enim primus ponitur inter xij. prophetas.

[d] Hordei. Et xv. argenteis et dimidio coro tritici. Io.

Non est culpādus. CASVS. *Excusat Hiero. in hoc ca. Osea contrahentem cum meretrice, dicens eum propter hoc non esse culpandum, sed potius laudandum, quia malam conuertit in bonam: nec corruptus est ex societate fornicariæ, sed fornicaria pudicitiam assumpsit.*

mero statim Deo posset offerre.

Verùm hoc ad exhortationem, non ad necessitatem obseruandæ uirginitatis refertur.

Vnde idē Ambro. ait. †

Virginitas consilio suadetur, non ex imperio præcipitur.

CAN. XIII.

Integritas corporis expetenda a nobis est: quā ego pro consilio suadeo, non pro imperio pręcipio. Sola est [a] enī uirginitas, quæ suaderi potest, imperari non potest. Res magis uoti [b] quàm præcepti est.

4 *Cùm ergo ī meretrice (ut diximus) nulla sit spes fidei, nulla certitudo pudicitiæ, patet q̄ non est in coniugiū ducenda. Sed obijcit, Rhaab Hiericōtina quāuis esset meretrix, tamē principi de tribu Iuda est copulata coniugio: de qua ēt Christus postea nasci dignatus est. Osee quoq; duodecim prophetarū primus [c] ex præcepto dn̄i coro hordei [d] meretricē emit, quam sibi in cōiugio sociauit. Sed aliud est meretricē ducere, uel adulterā retinere, quā tua consuetudine, castitate & pudicitia exornes: atq; aliud est aliquā earū habere, quam nullo pacto à luxu carnis suæ reuocare ualeas. Hoc. n. penitus prohibetur, illud laudabiliter factū legit.*

Vnde Hieronymus super Oseæ libro j. †

Non est peccatum meretricem ducere uxorem.

CAN. XIIII.

Non est culpandus Osee propheta, si meretricem quam duxit, ad pudicitiā cōuertit: sed potius laudandus, q̄ ex mala bonam fecit. Non enim qui bonus permanet, polluitur si societ [e] malo: sed qui malus est, in bonū cōuertitur, si boni exempla sectetur. [f]

Ex quo intelligimus, nō prophetam perdidisse pudicitiā fornicariæ copulatū: sed fornicariā sumpsisse pudicitiam, quā antea non habebat.

QVAEST. II.

Quòd autē nō sit uxor, q̄ sola cā incontinētiæ ducitur, hinc uidet probari posse, quia cōiugium propagationis nō explēdæ libidinis causa à Deo īstitutū est. Hęc nanq; fuit benedictio [g] in coniugijs Crescite & multiplicamini.

Vnde Ambrosius super Lucam. †

[f] Sectetur. Argumentum quod malum additum bono, non corrumpit illud, sed potius sumit naturam boni. arg. j. ead. q. ij. quicquid. & extra de consec. eccle. quod in dubijs.

† cap. vj.

Quod autem. Hęc quæ diuiditur in septem partes, in prima quarum uidetur probare superficialiter, quod causa incontinentiæ inducta non est uxor, quia honor est mulierum filios procreare. Secunda ibi, His ita. Tertia ibi, Non autem. Quarta ibi, Sic econtrario. Quinta ibi, De his. Sexta ibi, Cum ergo qui aliquam. Septima ibi, Cum ergo dicitur. Io. de Fant.

Quod autem. Hic depingitur secunda quæstio an sit illa cōiunx quæ causa incōtinentiæ ducitur? Et quidē est, non secundum primam institutionem matrimonij factam causa prolis tantū, & gratia multiplicandi generis humani, sed secūdum secundam institutionem factam post peccatum uitandæ fornicationis causa: & utraque institutio facta est in paradiso. Prima ante peccatum: secunda post. Attribuitur tamen secunda apostolo: non quia ipsam fecit, sed quia ipsam esse factam ostendit: & ne in posterum ab hæreticis in dubium reuocetur, in scriptis redegit: sicut etiam Hieronymus secundas nuptias concessit. s. xxj. q. primo. aperiant.

Coniunx ne ē, quæ cā incontinētię ducitur?

† ca. j. in cōmentarijs. Genes. 1. c

De hac materia nota. s. p xi. causa. q. j. Deus masculū. Matrimonium quā doq; fuit de præcepto.

[g] Benedictio. Et fuit facta ī paradiso. xxvj. di. deinde. tunc fuit præceptū, ut ibi dicit. eodem modo præceptū fuit cum dicebatur: Maledictus qui nō reliquerit

rit semen super terrã. hodie tñ est consiliũ, nisi quo ad reddendum debitum. xxiij. quæst. quarta. apostolus.

Pudor est fœminis. CASUS. Beneuen. sic posuit hunc casum. Cũ prima institutio nuptiarũ fuit causa prolis habendæ, quodã modo pudor coniugatæ reputatur filios nõ habere. unde non fuit mirum si diabolus credebat Mariam esse corruptã, cum uideret eam prolẽ habentem: quæ est præmium nuptiarum. Sola, id est, præcipua. Est, id est, esse debet.

Partus fœminarum, est eis sola causa nubendi.

CAN. I.

Pudor [a] ẽ fœminis, nuptiarum præmia non habere, quibus hæc sola [b] causa est nubendi. Idem: Dũ coniugij præmiũ, & gratia [c] nuptiarũ partus sit fœminarum, non mediocris causa est, ut uirginitas Mariæ falleret [d] principẽ mundi. [e]

Qui ergo non causa procreãdæ sobolis, sed explẽdæ libidinis sibi inuicẽ copulantur, nõ tã coniuges, quàm fornicarij uidetur.

Hinc et Hieronymus. †

Nõ coniuges sed adulteri uocantur, qui non secundum præcepta Christi coniunguntur.

CAN. II.

Sicut non oĩs [f] congregatio hẽticorum, Xp̃i ecclesia dici põt, nec caput eorũ Christus est: sic non oẽ matrimoniũ, [g] quo nõ uiro suo secundum præcepta Christi uxor iungitur, ritè coniugiũ appellari potest, sed magis adulterium. [h]

[a] Pudor. Si tamen per eas non staret, quo minus habeant non est cur debeant pudere. ff. de regu. iur. in omnibus.

[b] Sola. Id est, p̃cipua. viij. di. si solus. († ca. 5. ad Ephesios.)

[c] Et gratia. Unde dicit lex, quia magnum præmium est mulieribus, concipere, & conceptum tueri. ff. de ædi. edi. quærit. §. si mulier.

[d] Falleret. Ex hoc autẽ fuit deceptus diabolus, qui cum uideret Mariam habere filium, credebat eam mulierem esse. Alia ratio redditur. xxvij. q. ij. in uenta. Hic patet, ꝙ multa latẽt diabolum, & quotidie discit per temporum incrementa: ut xxvj. q. iij. sciendum. (Diabolũ multa latẽt & quotidie discit. Gene. 2. d)

[e] Principem mundi. Id est, mundanorum, id est, malorũ. nec per hoc attribuitur ei super homines aliquis principatus, sed dicitur princeps eorũ, id est, primo peccans, uel maior peccans. Vel ad derisionẽ dicit princeps taliũ: sicut dicitur Rex schacorum, uel Cardinalis Rauennas: non tamen simpliciter est Rex, uel Cardinalis. arg. ff. de uerb. signi. Paulus. quidam tamen hæretici garriunt eum principem mundi, quia fecit omnia infra lunarem globum. Ioan. (Diabolus dicit mundi princeps.)

[f] Sicut non omnis. i. omnis nõ. simile est ibi, Non erit impossibile apud Deum omne uerbum.

[g] Matrimonium. Id est, coniunctio.

[h] Adulterium. Id est, fornicaria coniunctio.

His ita respondetur. Hæc est secunda pars quæstionis in qua dicitur, quod matrimonium bis fuit institutum siue permissum. Primo in paradiso propter sobolem tantum. Secundo extra paradisum propter sobolem, & propter infirmitatem carnis uitandam: quia bonum matrimonij tripartitum est: scilicet fides, proles, sacramentum. Ioan. de Fantu.

[2] *His ita rñdetur. Prima institutio cõiugij ĩ paradiso factã [i] est: ut eẽt ĩmaculatus torus, et honorabiles nuptiæ: ex qb. sine ardore [k] cõcupiscentiæ cõciperẽt, sine dolore parerẽt. Secũda propter illicitum motum eliminãdũ, [l] extra paradisũ facta est, [m] ut infirmitas prona in ruinã turpitudinis, honestate exciperẽt coniugij. [n] unde Apostolus scribens ad Corinthios ait: Propter fornicationẽ unusquisq; [o] habeat suã uxorẽ, et unaquæq; habeat uirũ suũ.* (1. Cor. 7. c) *Ex hac itaq; causa fit, ut coniugati se sibi inuicem debeãt: nec se sibi negare possint. Unde Apostolus: Nolite [p] fraudare uos inuicẽ, nisi fortè ex consensu, et ad tẽpus, ut expeditius uacetis oratiõi: et iterũ reuertimini in id ipsum, ne forte tẽtet uos Satanas. hoc aũt dico propter incontinẽtiã uestrã.* (1. Cor. 7. a) *Qui ergo propter incõtinentiã in naturalẽ redire usum [q] monent, patet ꝙ non pp̃ filiorũ procreationem tantũ misceri iubentur. Non tñ ideo nuptiæ malæ iudicãtur. Quod. n. præter intentionẽ generãdi fit, non est nuptiarum malum: sed est ueniale [r] propter nuptiarũ bonũ: quod [s] est tripertitum: [t] fides uidelicet, proles, & sacramentum.*

Unde Augustinus de bono coniugali. † (cap. vj.)

[i] Facta. Solo consensu: ut & nunc. & instituit. Dominus matrimonium ex eo quod mulierem fecit, dicens illi quod uxor Adæ esset futura.

[k] Sine ardore. Nisi enim homo peccasset, ita sine ardore & pruritu esset genitalium coniunctio, sicut est aliorum membrorum: ueluti si applices digitum digito, uel manum cum manu: uel si esset pruritus, non tamen esset peccatum sicut non esset peccatum, manũ scabiosam mittere ad ignem. (Adam si nõ peccasset, nulla in coitu uoluptas esset.)

[l] Eliminandum. Id est, coercendum.

[m] Facta est. Id est, ostensa facta est: alias in paradiso etiam secundo facta est. sed quæro per quæ uerba uel quando?

[n] Coniugij. Sed hodie sacerdos diaconus magis punitur si contrahat quam si fornicetur: ut distinctione xxviij. presbyterum.

[o] Vnusquisque. Qui per uotum sibi non præiudicabit. xxvij. quæst. j. ut lex.

[p] Nolite. Supra xxx. q. j. nosse.

[q] Vsum. Id est, carnalem usum.

[r] Veniale. Id est, dignum ueniæ. i. ad mortem non imputabile. s. di. xiij. nerui. j. ead. q. iiij. in eo. contra. s. di. xxv. §. alias. arg. contra. j. xxxiij. quæst. iiij. uir. dic ut no. j. ca. proxi.

[s] Quod. Simplex est relatio.

[t] Tripertitum, Id est, bonum nuptiale est triplex, id est,

Immoderatus usus coniugatorum, non est nuptiarũ malum: sed est ueniale propter nuptiarum bonum.

CAN. III.

Quicquid inter se cõiugati immodestũ, inuerecundum sordidum ve gerunt, uitium est hominum, non culpa nuptiarũ. Iam in ipsa quoq; immoderata exactiõe a debiti carnalis, quam eis nõ secundum nuptiarum imperium præcepit, sed secundum ueniam cõcedit Apostolus, ut etiam præter causam procreandi, sibi misceantur: etsi eos praui mores ad talẽ concubitum impellũt, nuptiæ tamen ab adulterio, b seu fornicatione defendunt: neq; illud propter nuptias admittitur, sed propter nuptias ignoscitur. Debẽt ergo sibi coniugati non solùm ipsius sexus sui commiscendi fidem liberorum procreãdorum causa, quæ prima est humani generis in ista mortalitate societas) uerùmetiam infirmitatis inuicem excipiendæ ad illicitos concubitus euitandos mutuam quodammodo seruitutẽ: ut ẽt si alteri eorũ perpetua continẽtia placeat, nisi ex alterius consensu fieri non possit.

Non autem datur præsentia sancti spiritus tempore, † quo coniugales actus geruntur.

Vnde Hieronymus super Mattheum.

Non datur præsentia sancti spiritus, tempore quo coniugales actus geruntur.

CAN. IIII.

Connubia legitima carent quidẽ peccato: non tñ tẽpore illo quo coniugales actus gerunt, præsentia c sancti spiritus dabitur, etiam si propheta uideat esse, qui officio generationis obsequitur, sed & plura alia d sũt in quib. sufficit sibi sola e ttis humana: & neq; res indiget neq; decet adesse ꝑsentiam sancti spiritus.

Sicut ergo talis cõcubitus nõ est fornicarius, sed propter bonũ coniugij licitus: sic etiam coniũctio illa, de qua quæritur, non est fornicaria: sed ꝓpter bonum coniugij licita.

Itẽ sicut August. ait in lib. de bono coniugali. †

CAN. V.

Concubinæ ad tempus adhibitæ, nec ẽt si causa filiorum concumbant, iustum faciunt concubinatum suum.

4 *Sic econtrario datˉ intelligi, de ijs qui cõiugali affectu sibi copulãtur, q̃ ẽt si nõ causa procreandorum filiorũ, sed explẽdæ libidinis conueniunt, non ideo fornicarij sed coniuges appellantur. Probatur hoc idem authoritate Augustini in libro de bono coniugali.*

Coniuges sunt, qui causa solius incontinentiæ sibimet inuicem copulantur.

CAN. VI.

Solet quæri cùm masculꝰ & fœmina, nec ille maritus, nec illa uxor alterius, sibimet non filiorum procreandorum causa, sed pro incontinentia f solius concubitus causa copulantur, ea

---

id est, coniũctorum nuptijs bonum est triplex.

a Quicquid. Exactione. Causa incontinentiæ, non causa libidinis explendæ.

b Ab adulterio. Infra ea. q. iiij. origo. contra. infra eadem. quæstio. septima. adulterij. contra. s. ead. quæ. iiij. liberorum. contra. ut hoc capi. ut eius cõtraria melius intelligas, nota quod quatuor de causis commiscetur quis uxori. Causa prolis. Item causa reddendi debitum: his casibus nõ peccat, imo meretur. xiij. dist. nerui. & xxxiij. quæstio. v. si dicat. Item causa incontinentiæ, cum scilicet est præuentus à uoluptate: tũc est ueniale peccatum: ut hic, & xxxiij. quæstio. iiij. uir cum propria. Quidam tamen dicunt hoc casu nullum esse peccatum propter authoritatem Apostoli: Vnusquisque habeat suam, &c. ut s. §. proxi. Cognoscitur etiam uxor causa explendæ uoluptatis, scilicet cum quis præuenit uoluptatem uel cogitatione, uel utendo calidis, ut pluries eam cognoscere possit. tunc se cundum H. peccat mortaliter: ut in contrario ca. origo. minus tamen punitur propter bonum matrimonij: ut j. q. vij. adulterij. Alij dicunt, quod etiam in hoc casu tantum ueniale peccatum est, argu. hic, & j. quæstio. vij. adulterij. & sic ubi reperitur quod mortaliter peccet, dic, id est, ad modũ adulteri agit. Vel dicitur ad exhortationem continentiæ. si. xxxj. qõ. j. §. uerum. Vel intelligitˉ quando eam cognoscit contra naturã: quia tunc secundũ omnes mortaliter peccat, & grauius cum uxore quam cum alia. j. q. vij. adulterij. Ioan.

c Connubia. Præsentia. Adest tamen gratia spiritus sancti, quo ad illa, sine quibus gratia spiritus sancti haberi non põt: cũ etiã quis mereatur quãdoq; in tali actu. j. xxxiij. qõ. v. si dicat. Sed abest, cum quis cognoscit uxorẽ, quo ad operationem, scilicet quo ad miracula facienda, & uim prophetandi, manet enim in bonis gratia spiritus sancti quo ad quædam, & recedit quo ad quædam: ut legitur de pœ. distinct. ij. quærendum. & c. potest discursus. Vel dic nõ dari præsentiam spiritus sancti quo ad omnia: quia ibi est quidam stupor, & homo totus carneus efficitˉ. Vel iõ illi pruritui non datur, quia est ueniale peccatum. Dicit tamen P. Manducator coitum cõiugalem bene exerceri posse sine peccato quod cõcedo quãdoque. Ioan.

d Sed & plura alia. Vt sunt actus indifferentes, ut comedere, mouere digitum, & huiusmodi.

e Sola. Non excludit Deũ quin adsit sed uirtutes, quantũ ad operationem: qa illa hora totus carneus efficitur.

Concubinæ. Sic ecõtrario. Hæc est iiij. pars q. in qua quæritur an sit uxor quæ ducitur ad tempus, uel sub conditione ut prolem euitet? & dicitur quod non. Ioan. de Fant.

f Solet quæri. Sed pro incontinentia. Id est, propter incõtinentiam uitandam.

Ob quot causas cõ misceatur uir uxori.

† Sed quorsum benedictio. Gene. 5 d Et quãdo uuluã Annæ aperuit. 1 Samuel. Vnde Isychiꝰ i Leuiti. c. 12. Exponẽs illud psal. 51. Ecce i iniquitati bus cõceptꝰ sum. ait ñ suæ mřis peccatum ali qd' accusans, sed matrẽ na turã appellat, immũ dicitiã peccati, Adæ & Euæ in omne genus ñrm descẽdis se significans.

† c. xiiij.

Coitus carnalis si ne peccato exerceri potest.

a Simile contra. xxvij. q. ij. omne.

fide [a] media, ut nec ille cum altera id faciat, nec illa cum altero; utrum nuptiæ sint uocandæ? Et potest quidem fortasse non absurdè hoc appellari cõnubium, si usq; ad mortẽ [b] alicuius eorũ, id inter eos placuerit, & prolis generationẽ, quãuis non ea causa coniuncti sunt, non tamen uitauerint, [c] ut uel nolint [d] sibi nasci filios, uel etiam opere aliquo malo agant, ne nascãtur. Cæterùm si uel utrunque, [e] uel unum horum desit, non inuenio quemadmodum has nuptias appellare possumus. etenim si aliquã sibi ad tẽpus adhibuerit, donec aliam dignam honoribus suis uel facultatibus inueniat, quã in coniugium ducat: animo ipso adulter est, nec cum illa, quam cupit inuenire, sed cum ista [f] cum qua sic cubat, ut cum ea non habeat maritale consortium.

Idem de nuptijs & concupiscentijs. †

Fornicarij sunt, non coniuges, qui sterilitatis uenena procurant.

CAN. VII.

Aliquãdo eousq; peruenit hæc libidinosa crudelitas, uel libido crudelis, ut ẽt sterilitatis uenena procuret: & si nihil ualuerit, [g] cõceptos fœtus ĩtra uiscera aliquo modo extinguat aut fundat, † uolendo suã prolẽ prius interire, [h] quàm uiuere: aut si in utero uiuebat, occidi antequã nasci prorsus. Si ambo [i] tales sint, cõiuges nõ sunt. [k] & si ab initio [l] tales fuerunt, non sibi per connubiũ, sed per stuprũ potius conuenerũt. Si autẽ ambo nõ sint tales, audeo dicere, aut illa quodammõ ẽ mariti meretrix, [m] aut ille adulter [n] uxoris.

5 *De his, qui abortum procurant, quæritur an iudicentur homicidæ, uel non.*

Augustinus ĩ libro quæ

a Ea fide. Dum tamen hoc agant, ut matrimonium contrahant.

b Si usque ad mortem. Matrimonium enim non potest ad tempus contrahi: sicut nec lex nouit filium temporalem: ut ff. de adopt. si quis. nec hæres quis ad tempus instituitur. insti. de hære. insti. §. hæres. Quid si aliqui alias contracturi credunt hoc licere, ut ad tẽpus contrahant, cũ ius ignorent, & cõtrahunt? Dicit Hug. tenere matrimonium.

c Vitauerint. Modi uitandi notantur. ff. de usu. & ha. sed neque. & l. si forte.

d Nolint. Id est, uelint non nasci. Habes ergo hic, ꝙ uitatio prolis uel propositum necandi filios ĩpedit matrimonium. & in ca. proxim. Si autem alia conditio inhonesta poneretur in matrimonio, ut cõtraho tecum si tu interfeceris patrem, uel aliquid iniquũ feceris: an talis impediat matrimoniũ, dubitari consueuit. De hoc notabis qđ conditio quædam est honesta, quædã inhonesta siue impossibilis. † Est autẽ honesta duplex: & est duplex inhonesta. quædã enim conditio est de natura matrimonij, quædam non. Si ergo conditio honesta quæ non est de natura matrimonij apponatur matrimonio, tenet matrimonium: ut si dicatur, contraho tecum, si dederis mihi centum: hæc conditio honesta est, & non est de substantia matrimonij: & tenet matrimonium cum illa conditione, & sine ea: ut extra de condi. appo. de illis. Est alia honesta conditio, quæ adhæret naturæ matrimonij, ut cum Christianus dicit Iudeæ: contraho tecum si uolueris Christiana fieri: talis conditio est de natura matrimonij: & si illa non apponeretur, non teneret matrimonium: ut xxviij. quæstio. j. non oportet. Similiter inhonesta duplex est: si enim apponitur inhonesta conditio, quæ est contra naturam matrimonij, matrimonium non tenet: ut si hoc modo dicatur, Contraho tecum usque ad tres annos. uel sic, Contraho tecum, si procuraueris uenena sterilitatis. matrimonia enim uel sponsalia sic contracta non tenent: ut hic, & capitu. sequen. Est & alia inhonesta conditio, quæ non est contra naturam matrimonij, ut si dicatur hoc modo, tecum contraho, si furtum uel homicidium feceris. hæc conditio non repugnat naturæ matrimonij: & conditio talis si apponatur, frangenda est, & tenet matrimonium: ut extra de conditio. apposi. cap. j. Sed contra hanc distinctionem est, quod legitur xxviij. q. j. idololatria. ibi enim uidetur, quod omnes turpes conditiones etiam soluant matrimonium. sed qualiter hoc sit intelligendum, ibi notauimus. Itẽ contra est. x. quæst. j. capitu. j. & ij. ubi tenet contractus, licet apponatur conditio quæ est contra naturam contractus. Similiter obstat. xxviij. distinct. diaconi. ubi tenet ordinatio, licet dicat se uelle habere uxorem. Similiter tenet conuersio, si sub hac forma fiat, ut possit retineri ꝓpriũ. ut extra qui cle. uel uo. insinuante. In cõtractibus autem, impossibiles conditiones appositæ uitiant contractum: ut institu. de inuti. stipulatio. §. impossibilis. ff. de actio. & oblig. non solum. in ultimis uoluntatibus, pro non adiectis habentur: ut C. de institut. & substitu. reprehendenda. de condi. app. in matrimonio. plene habes extra de condi. app. ca. ult.

e Vtrunque. *Scilicet*, qui uolunt usque ad mortem cõmanere, & qui uolunt non euitare prolem.

f Sed cum ista. Supple est adulter.

g Aliquando. Si nihil ualuerit. procuratio sterilitatis.

h Interire. Interit ergo ꝙ nondum est. arg. ff. usufru. quemadmodum cau. l. omnes. §. j.

i Si ambo. Id est, si ab initio legitime contraxerunt: sed ad hoc post deuenerunt.

k Coniuges non sunt. Id est, iura coniugij non obseruant.

l Et si ab initio. Nota, quod non sunt coniuges, qui eo animo coniuncti sunt, ut prolis generationem impediant: & quod in uno opere unus peccat, alter nõ: & quòd matrimonium aliquando ex una parte tantum tenetur: argumentum infra eadem, quæstione v. proposito: & extra de eo qui du. in matri. cap. j. sed hoc falsum est.

m Meretrix. Id est, digna pœna qua aliqua meretrix est digna.

n Adulter. Id est, dignus pœna, qua aliquis adulter est dignus.

De his. Hæc est quinta pars quæstionis, in qua quæritur, an sit homicida qui percutit mulierem, & facit

Filius tẽporalis ẽ à lege incognitus.

Conditiones in matrimonijs appositæ sunt ĩ multiplici differentia.

† Extra de condi. ap. ca. ult. & intellige impossibiles de iure vel secundũ naturã. ff. de condi. instit. l. j. & l. filius. secus si impossibile sit ꝓpter difficultatẽ pstãdi: ut si mihi domũ aureã dederis, ff. de statu. lib. cũ hæres. §. j. qa tũc ualet mrĩmoniũ, ut ibi. idẽ si propter ꝑplexitatẽ: est impossibile, qa ex tũc uitiat cõtractum. ff. đ condi. instit. si Titius. sed secundum Vincẽ. ibi contra naturam & substantiã est. Arch. † cap. 15. libr. 1.

† Adde ad istud cap. & sequens qualiter tales puniãtur, not. Bart. in l. diuꝰ. ff. de uar. & extra. cri. in gl. in l. necare. in glo. j. ff. de li. agnoscẽ.

Matrimonium ex una parte quaudoq; tantum tenet.

stionum Exodi ait.

Non est homicida, qui abortum procurat antequã anima corpori sit infusa.

CAN. VIII.

QVòd uerò non formatum puerperiũ Moyses uel lex noluit ad homicidium pertinere, profectò nec hominem deputauit quod tale in utero geritur. Hic de anima solet quæstio agitari, a utrum quicquid formatum non est, nec animatum b quidem possit intelligi: & ideo homicidium nõ sit, quia nec exanimatum dici potest, si adhuc animã c non habebat. Item si illud informe puerperium, iam quidẽ fuerat, sed adhuc quodã modo informiter animatum: quoniam magna quæstio de anima est, non est præcipitanda indiscussa temeritate sententia. Ideo lex noluit ad homicidium d pertinere, † quia nondum dici potest anima uiua in eo corpore quod sensu caret.

Item in libro quæstionum ueteris & noui testamenti.

De eodem.

CAN. IX.

MOyses tradidit, Si qs percusserit mulierem in utero habentem & abortiuum fecerit: si formatum fuerit, det animam e pro anima. si autem informatum fuerit, mulctetur pecunia ut probaret animam non esse ante formam. † Ita que si iam formato corpori datur, nõ tamen in conceptu corporis nascitur f cum semine anima deriuata. Nam si cum semine, & anima existit ex anima, & multæ animæ quotidie pereunt, g cùm semen ex fluxu quodam nõ ꝓficit natiuitati. h Sed si prius inspiciamus, uidebimus quid sequi debeamus. Contemplemur facturam Ade. In Adam enim exemplum est datum, ut ex eo intelligamus, quia iam formatum corpus accepit animam. Nam poterat Deus animam limo terræ admiscere, & sic formare corpus. Sed ratione infirmabatur: i quia primùm oportebat domum compaginari, & sic habitatorem induci. Anima certè quia spiritus est in sicco k habitare non potest; ideo in sanguine fertur habitare. l Cùm ergo corporis lineamenta compacta non fuerint, ubi erit anima?

Item Hieronymus ad Algasiam.

De eodem.

CAN. X.

SIcut m semina paulatim formantur in utero, & tandiu non reputatur homicidium, donec elemẽta cõfecta suas imagines membraque suscipiant: ita sensus n ratione conceptus, o nisi

---

cit abortum? & dic quod non nisi esset uiuificatus. & hoc probat per tres canones. Ioan. de Fant.

a QVod uero. Agitari. Ab hæreticis præsertim, scilicet utrum quicquid, &c.

b Nec animatum. Et hoc quidem uerum est: quia antequam lineamenta corporis † habeat, non infunditur anima: ut ĩ. cap. proxi. Quidam tamen hæretici dicunt, animã creari ex traduce, id est, ex præiacenti materia, id est, ex anima generantis, & nasci cum corpore: sicut & creatur corpus ex corpore. Alij mentiuntur animas creatas esse in principio mundi in comparibus stellis, & infundi corporibus: post resolutionem uero redire ad proprias stellas, si bene uixerint. Fides nostra est, quod quotidie Deus nouas creat animas, & infundit nouis corporibus, & infundẽdo creat, & creando infundit.

ADDITIO.

Aliter uidetur notari. s. j. quæstio. iij. si qs obiecerit. in glo. exercendo, &c.

c Si animam. Similiter non dicitur de seri charitas, quę nũquã fuit: ut ĩ. de pœnit. disti. ij. in fin. & rei quæ non est, priuilegium dari non potest: ut extra de eccle. ędifi. ad audiẽtiam. & matrimonium quod non est, accusari nõ potest: ut extra de despon. impub. ad dissoluendum. & id quod non est, rumpi non potest. ff. de iniusto rup. & irri. testamẽ. nam. etsi. Sed contra: id quod non est, potest desinere eẽ: ut ff. usufruc. quem admo. ca. l. iij. §. j. & res quæ non est, potest habere priuilegium, extra de consuetu. cum olim. & mittit in possessionem quæ non est, is qui non est natus: ut ff. de inofficio. testamen. posthumus. & ædificio quod non dum est, potest imponi seruitus ut ff. de serui. urb. præd. si seruitus. §. ulti. Ioan. Tu dicas. quod rei quæ non est, potest imponi seruitus: non quod statim sit seruitus, sed erit re existente in rerum natura xxvij. quæstio. ij. §. ex his omnibus. Idem potest dici de priuilegio: quia tunc uere competit, cum res extabit. Hug.

d Ad homicidium. dic ut s. quæstio. v. consuluisti.

e MOyses. Det animam. Similiter dicit lex, qđ si aliquis interficit animatũ, capite puniri debet. si uero non animatum, distinguitur, qa si est nobilis, parte bonorum amissa, relegatur, si est ignobilis, damnatur in metallum. ff. de pœn. si qs aliquid. §. qui abortionis.

f Nascitur. Vt illi dicunt, qui dicũt animã nasci ex traduce. 2

g Pereunt. Quod est inconueniens.

h Natiuitati. forte uitio matricis.

i Ratione infirmabatur. Id est, destituebatur: unde non uidebatur rationabile, quo ad opinionem hominum.

k In sicco. i. in corpore rudi & informi. Et est argu. pro Normanis & Anglicis, & Polonis, ut possint fortiter bibere, ne anima habitet in sicco.

l Habitare. Scilicet ꝙ ex eis unũ efficiatur, uel per uegetationẽ: alias tã boni quã mali angeli habitant in siccis corporibus, & in cadaueribus, & in lapidibus, & in auib⁹, in quibus ipsi dęmones dant rũsum: ut xxvj. q. v. nec mirũ. ut dicit de Saule qđ adorauit diabolum.

m SIcut. Per hoc c. dicit Bazi. peccata sola uoluntate commissa, sola uolũtate debere deleri. nam omnis res &c. extra de reg. iuris. oĩs. Alij dicunt esse necessariã exteriorẽ pœnitentiam, ex quo uoluntas egressa est suos fines.

n Sensus. Id est. uoluntas, uel cogitatio.

o Ratione conceptus. id est, cogitata bona mente concepta

---

† qõ. 80. † Hic uide de qđ leg. & not. s. v. dist. § j. Anima nostra unde procedit.

Priuilegium non potest dari rei quæ non est.

† Adde nota in. l. Cicero. ff. de pœn. & in l. sacrilegij. ff. de uar. & extra. cri.

Exo. 21. c

Animatũ & non animatũ interficiẽs qualiter puniatur.

† Alias, ante formatam.

2 Id est, ex semine simul cum corpore. i. simul cum ipso semine corporis anima creatur & infundit antequam corpus humanum sit formatũ. B.

Normani bibãt fortiter ne eorũ anima in sicco habitet.

Peccata solius uolũtatis sola uoluntate deleri nõ possunt.

in opera proruperit, adhuc in uentre retinetur: & cito perit ab hoste.[a]

6 *Cùm ergo*[b] *q aliquā sibi ad tēpus adhibet, cū ea adulter esse dicit: nec ab ea discedēs, nec filiam suā illi*[c] *tradēs peccat.*

Vnde Leo papa. †

Profectus est honestatis, fornicariam abijcere, & uxorem legitimam accipere.

CAN. XI.

ANcillam abijcere[d] à toro, & uxoré[e] certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, sed profectus est honestatis. Culpāda fit sanè talium negligētia, sed nō penitus desperanda, ut crebris cohortatiōibus[f] incitati, quod necessariè[g] petiuerunt, fideliter[h] exequātur. Nemo[i] .n. desperandus est, dum in hoc corpore constitutus est: quia nonnunquam quod diffidentia ætatis[k] differtur,[l] consilio maturiore perficitur.

Idem.

Legitimo matrimonio copulatur, quæ concubinam habenti traditur.

CAN. XII.

NOn omnis mulier uiro coniūcta, uxor est uiri: quia nec omnis filius,[m] est hæres patris.[n] Nuptiarum autē fœdera inter ingenuos[o] legitima sunt, & inter coequales:[p] & multò prius hoc ipsum domino constituente,[q] quàm initium Romani iuris extiterit. Itaque aliud est uxor, & aliud concubina: sicut aliud est ancilla, & aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandum harū personarum discretionē, testimonium posuit ex Genesi, ubi dicitur Abrahæ: Eijce ancillam & filium eius. non enim erit hæres filius ancillæ cum Isaac filio meo. Igitur cuiuslibet loci clericus, si filiam suam uiro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi eā coniugato dederit, nisi forte & illa mulier & ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis nuptijs honestata uideatur. Paterno enim arbitrio, fœminæ uiris iunctæ carent culpa, si mulieres quæ à uiris habebantur, in matrimonio non fuerint: quia aliud est uxor, aliud concubina.

Gala.4.d

Gene.21.d

7 *Cùm ergo dicitur: Paterno arbitrio fœminę iunctæ uiris: datur intelligi, quòd paternus consensus desiderat in nuptijs: nec sine eo legitimæ*[r] *nuptię habeant: iuxta illud*[r] *Euaristi papæ: Aliter non fit legitimū coniugiū, nisi à parentibus tradatur.*

Item Ambrosius in libro de patriarchis. †

CAN. XIII.

HOnorātur[t] parentes Rebeccæ mune

† Epistola. ix. ad Rusticū.

† lib.j. de Abraham ca. ulti. Gen. 24.b

Filij Iacob ex ancilla geniti cū alijs successerunt.

Pœnitentia an possit agi in peccato.

concepta, cito perit, &c. Vel intelligitur de mala cogitatione concepta in ratione uel intentione, id est, in anima, quæ perit.

a Ab hoste. id est, à suggestione diaboli: quia suggestio eius non habet effectum circa hominem, cum nesciat mentem hominis: ut xxvj. quæstio. iij. sciendum.

Cum ergo. Hæc est sexta pars quæstionis in qua quæritur utrum peccet cōcubinarius, dimittendo concubinam & adhærendo uxori, siue in habendo uxorem, uel qui ei dat filiam suam? dicitur quod non Io. de Fantu.

b Cum ergo. Respicit finem cap. solet quæri, &c.

c Illi. Cum ei non est carnaliter commistus, nec ibi sumatur. arg. contra. extra de sponſ. ad audientiam.

d ANcillā abijcere. Cū ergo capi. non iubeat abijci illā, quæ non est uxor, nunquid sua authoritate statim potest ab ea recedere? Respō. nō. i xxxv. q. vj. multorum. xxxiij. q. ij. seculares.

Ar. contra. xxix. q. ij. c. cuius rei. v. bi de hoc.

e Vxorem. Scilicet qui dimittit cōcubinam.

f Crebris cohortationibus. ut dimittatur concubina.

g Quod necessarie. scilicet propter necessitatem carnalis infirmitatis. id est, causa incontinētię, uel quia continere forte non poterat, uel ne plures alias cognosceret.

h Fideliter. Scilicet cū honestate cō iugij.

i Nemo de pœn. dist. vij. nemo. C. de fideicō. liber. deberi. j. ea. q. iiij. recurrat. in fi. s. xxiiij. q. iij. illud. & cap. corripiantur.

k Aetatis. j. proxi. q. ij. antiqui. & cap. in adolescētia. s. 50. dist. ponderet. & c. de eo. s. xxx. quæstio. iij. illud.

l Differtur. Sicut pœnitentia quandoque differtur ad tempus, donec deferuescat culpa luxuriæ. de pœn. distinct. j. sunt qui arbitrantur. & dum est in peccato non debet agere pœnitentiam. de pœnit. distinc. iij in falsicibus, sed illud intelligitur tantum de solenni pœnitentia: alias aperte contradiceret de pœ. dist. v. falsas. quia peccator bene agit pro crimine pœnitentiā: ut notaui. xiiij. qō. vj. in summa. & extra de pœnit. & remis. quod quidam. j. de pœni. disti. iij. nihil prodest.

NOn omnis.

m Filius. j. e. q. iiij. dicat. contra. sed hic filius secundū generalē ibi secū dū specialem significationē accipitur.

n Patris. Pater est quē nuptiæ demonstrāt. ff. de in ius uocan. quia semper.

o Ingenuos. Arg. quod non sit legitimū matrimoniū inter puberem & impuberem, nec inter seruos plenarie.

p Et inter coæquales. id est, inter adultos, extra de despō. impub. de illis.

q Constituente. In paradiso, cum fecit Adam & Euam in adulta ætate, & eos matrimonialiter cō iunxit. de pœnit. distin. ij. §. Romanos. uer. Adam. Vel constituit, quod non omnis filius sit hęres ibi, Eijce ancillam. &c. Sed contra. j. e. qō. iiij. recurrat. ubi dicitur, quòd nō obfuit, &c. & ita filij Iacob obtinuerunt hæreditatē cū alijs genitis ex ancilla. Dicunt quidam, quod postea Iacob contraxit cum ancilla, & ita legitimauit filios. Sed contra extra qui fil. sint legi. tanta. quia eo tempore suscepti sunt, quando mater esse uxor nō potuit. sed dic quod sufficit, quod credebatur quod tunc posset esse uxor: ut j. q. iiij. obijciūtur.

r Legitimæ. id est, communem solēnitatem legalem habentes. extra de de spon. impub. tuæ.

r Illud. s xxx. qō. v. aliter.

t HOnorantur. Ergo pro matrimonio cōtrahendo pōt exigi pecunia: nec erit simonia, licet matrimo-

matrimonium sit maximum sacramentum. nam talis datio potius dicitur honor quam pretium: ut hic dicitur. sic xvj. q. j. decimæ. & est si. ff. man. si remunerandi. Si quæras quare in hoc sacramento potius interueniat pecunia, quam in alijs? dicunt quidam ꝙ propter onera matrimonij. Sed certe eadem ratione pro ingressu monasterij pōt recipi pecunia ꝓpter onera quæ sustinet monasterium. xvj. q. vj. de lapsis. Sed hæc est ratio, quia in hoc sacramento non confertur gratia spiritus sancti sicut in alijs: ut j. q. j. multi. circa med. & c. sunt. & ca. quicq̄d inuisibilis. tñ multa fuerunt prohibita in ueteri lege, in quibus nō conferebatur nec adhuc hodie confertur gratia: sicut emptio sepulturæ: ut xiij. qō. ij. postquam. G. tamē dicit ꝙ pro matrimonio non posset dari pecunia.

a Muneribus. Datis à seruo Abrahę Eliezer patri Rebeccæ qui dicebatur Batuel.

b Consulitur puella. De die ꝓfectionis. Historia legitur in Genesi, quod Eliezer seruus Abrahæ de mandato domini sui, iuit in Mesopotamiā pro accipiēda uxore filio suo Isaac de domo Batuelis. Qui cū uenisset ad domum Batuelis patris Rebeccæ dedit munera Rebeccæ & parentibus & fratribus suis: qui exposita uoluntate domini sui cum postea uellet redire, & illi rogarent eum ut aliquot diebus adhuc maneret puella cū eis, ipse dixit: Nolite me detinere: quia direxit dominus uiam meam. & dixerunt: Vocemus puellam, & quæramus uoluntatem eius. & cum fuisset uocata, quæsierunt ab ea. Vis ire cum homine isto? quæ ait, Vadam. & sic dimiserūt eam, & nutricē eius, & seruum Abrahæ. cum autem Isaac egrederetur ad meditandum in agro, quæsiuit Rebecca quis esset: & tunc respondit Eliezer: Dominus meus est, cui ducta es in Vxorem. & ipsa statim descendit: & tollēs theristrum, cooperuit caput suum: deinde accepit eam in domum suam.

c Non de sponsalibus. Innuit hæc litera quod consensus puellæ non est requirendus in sponsalibus: ꝙ tamen secus est: ut xxx. quæstione ij. ca. unico. ff. de sponsa. sponsalia. imo & de sponsalibus fuit consulta ubi dicitur ei, Vis ire cum isto homine? Dic ergo non de sponsalibus tantum, sed etiam de profectione. hoc tene quod si non contradicit, consentire intelligitur: ut hic patet. z Nec potest contradicere, eum pater indignum eligit. ff. de spō. sed quæ patris.

d Pudoris. Argu. matrimonium posse contrahi inter absentes per procuratorem. arg. xxx. q. v. nec illud.

e Desponsata. Argu. ꝙ parentibus puellæ dari potest pecunia, ut consentiāt matrimonio interueniente pecunia: quia ibi non confertur gratia.

ribus: a consulitur puella, b nō de spōsalibus: c illa enim iudicium expectat parentum. non est enim uirginalis pudoris d eligere maritum. sed iam despōsata e uiro de profectionis die consulitur: nec immerito dilationem non attulit. Iure etenim properare debuit ad maritum. unde illud Euripideon, quod mirantur pleriq;, unde translatum sit, manifestum est. ait enim in persona mulieris, quæ tamen uolebat maritum relinquere, & ad alias petebatur nuptias. † Sponsaliorum meorū, pater f meus curam subibit. Hoc enim non est meū. Ergo quod & ipsi philosophi mirati sunt, seruate uirgines: g & nō solùm uirgines, sed ēt si qua mulier amisso citò marito adolescentula in laqueū infirmitatis suæ timet incidere, si uult nubere nubat tantū in domino: ita ut electionē mariti parentib. deferat: ne appetentiæ procacioris existimetur author, si ipsa de nuptijs suis electionem sibi uendicet: expetita enim magis debet uideri à uiro, quàm uirum ipsa expetisse. Verecundiā præmittat antè, quàm nubat: quò ipsum coniugiū plus commendet uerecundia.

Item in libro Numerorum. †

CAN. XIIII.

Mulier h si quippiā uouerit, & se constrinxerit iuramēto, quæ est in domo i patris sui, & in ætate adhuc puellari: si cognouerit pater uotū quod pollicita est, & iuramentū quo obligauit k animā suā, & tacuerit, nō rea erit: sed quicquid pollicita est & iurauit opere cōplebit. l si autē statim m ut audierit, cōtradixerit pater: & uota & iuramēta eius irrita erūt nec obnoxia tenebitꝰ sponsioni: eò quod cōtradixerit pater n eius.

f Pater. Cultus enim uerecūdiæ, &c. C. de nupt. in copulatione.

g Virgines. Consilium est argum. extra de despon. impub. tuæ.

h Mulier. Id est, impubes, alibi sumitur pro uirgine in Euangelio: Mulier ecce filius tuus. ff. dē uerb. sig. mulieris. ff. de leg. ij. seruus. alibi pro corrupta. ff. de cōtrah. empt. alioqui. §. j. Et no. ꝙ H. dicit, ꝙ si impubes emittit uotū uel sacramentum, & est doli capax, pater nunquam potest reuocare: quia cum posit se obligare diabolo, pōt & Deo. extra de deli. pue. pueris. & legi sic H. hoc ca. mulier. s. impubes, non doli capax.

i In domo. Idem est si extra domum: quia est emancipata: dum tamen minor sit: argu. C. de nup. uiduæ.

k Obligauit. Id est, fecit ad modum obligantium. Alij dicunt, ꝙ siue doli sit capax siue non, dumtamen sit intra annum. xiiij. in uiro, uel xij. in puella, semper pater reuocat iuramentū eius: ut hic, & s. xx. q. ij. puella. Alij tenent mediam uiam, nam doli capax ante legitimam ætatem obligatur in omni uoto, nisi in uoto monachationis. xx. q. j. illud, & tamen licet obligetur, pater potest reuocare ex concessione huius canonis: & ita hoc intelligitur de doli capace & uere obligato. De hac materia notaui. xx. q. j. in summa.

l Opere complebit. Ergo rea erit, si non compleuerit: & ita contrahere potest impubes: quod concedo: arg. huius cap. contra. xx. q. j. c. j. ȝ

m Statim. s. xx. q. ij. c. ij. contra H. soluit, quia ideo datur ibi maius spatium. quia per tale iuramentum eximitur à patris potestate: hic autem loquitur de alio iuramento siue uoto: quod licet adimpleat, adhuc tamen manet in patris potestate: & ibi maius spatium datur, quā hic. hic enim loquitur de uoto abstinentiæ. lex autē dicit ꝙ cū filius est in ptāte, non obligatur aliquo uoto. ff. de polli. l. ij. sed derogatū est ei.

n Pater. Soluitur autem patria potestas, adueniente adulta ætate quo ad. matrimonium carnale siue spiritua-

Matrimonium per ꝓcuratorem cōtrahi potest.

Num. 30. † qō. 67. lib. 4. in Numeros

Mulier sumit diuersimode.

Iuramentū filij an posit à patre reuocari.

ȝ Vide q̄d leg. & no. xxx. q. ij. in prin. & capi. j.

Patria potestas soluit adueniēte adulta ætate, quoad matrimoniū, & quo ad iuramentum.

Hermione in Andromacha Euripidis, sic loquitur. Νυμφευ μάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμȣ̃ μέριμναν ἕξει, κȣ̓κ ἐμὸν ὥρι γῆν τάδε.

ı Arg. ad hoc extra ꝗ matri. ac pos. significāte. ubi d̄ hoc & not. 23. distin. his igitur. in glo. j.

s Ad idē xliij. dist. cap. j.

spirituale, & quo ad iuramentum. xx. quæst ij. puella. xxij. q. iiij. tribus.

M Erito hic quæritur etiā de uoto uirginitatis.

a H Oc sanctum. Parentum. secundum canones licet filiæ præter uoluntatem parentum nubere. Vnde nec est necessaria patris uolūtas, quantū ad hoc quin teneat matrimoniū, licet nō adsit uoluntas eius: alias bene dico reqrendum eius cōsensum, maxime si est minor. vñ corrigit illud instit. de nup. in princip. Nunq̃d ergo pater eā dotare tenet? Sic, arg. ff. de ritu. nup. qui liberos. & ponitur hic uel, pro &.

Filia nubere potest sine parētum uolūtate.

1. Cor. 7. d

a Sic arguit idem Archi. hic Panor. cō si. 12. li. 1. Ego uero dico ꝙ ad alimenta tātū non iustam dotem ut in l. quero. ꝺ iur. do. ni si pater fuerit in culpa.

a Parentū. Bene dicit, q̃nque enim inueniuntur mulieres contra sua cōmoda laborare. C. de spō. si pater. hoc tamen ad honestatem referas extra de desponsa. impu. tuæ.

b Viduæ. xx. q. ij. c. j. & ij. cōtra, sed ibi de minoribus. 14. annis agitur, & hic de nubilibus. De hoc habetur. 31. q. iij. in summa.

† Cōcil. iij. cap. x.

Item Augustinus.

CAN. XV.

M Eritò hic quæritur etiam de uoto uirginitatis. mulieres enim ēt uirgines in scriptura solent appellari: & uidetur ēt Apostolus de patre loqui cum dixit: Seruet uirginē suam, & det nuptui uirginem suam.

Econtra in concilio Toletano. iiij. †

Viduæ & uirgines propria uoluntate sibi maritos eligāt.

CAN. XVI.

H Oc sanctū cōfirmat conciliū, ut uiduæ quib. placuerit teneāt castitatem. ꝙ si priusquam profiteant continentiam, nubere elegerint, illis nubant, quos propria uoluntate uoluerint habere maritos. Similis conditio & de uirginib. habeat: nec extra uoluntatē parentū a uel suam, cogantur maritos accipere. Si quis uerò propositum castitatis uiduæ b uel uirginis impedierit, à sancta communione & à liminib. ecclesiæ habeatur extraneus.

His authoritatib. p̄missis euidēter asserit, quod quāuis aliqui nō filiorum ꝓcreandorū, sed incontinentiæ cā conueniant, tñ coniuges appellantur.

D E tertia uerò quæstione. CASVS. *Hic ponitur iij. q. qua quæritur an puella in matrimonio cōtrahendo debeat sequi arbitrium patris serui, an aui liberi? Et quidem aui: quia seruus non habet liberum arbitrium ad ea, quæ liber homo facere pōt. sed nec etiam aui, nisi de honestate.*

Puella nata patre seruo, & auo libero, cuius consensū requirere debet.

c P Atrem puellæ. Aui magis. Sponsa enim est ab illis petenda, qui potestatem habent super illam. xxx. q. v. c. j. sed pater non habet, cum ipse sit in potestate alterius: ut ff. de adulte. sic eueniet.

d Neptis. Si hæc cōcepta est patre in seruitute manente, non est in potestate aui: arg. insti. quib. mod. ius pa. po. sol. §. ulti. nam per patrem acquiritur auo potestas in neptibus. sed si iste liber erat, quando eas suscepit, sed postmodum factus est seruus: tūc filij remanent in potestate aui sui. insti. quibus mod. ius pa. pote. sol. §. admonendi. & in hoc casu oportet intelligi, ꝙ hic dicitur. Vel dic ꝙ ubi auus est liber, siue nepos sit in eius potestate, siue non, requiri debet eius consensus, ubi pater seruus est & hoc de honestate. in potestate autem aui materni nullus est. insti. de pa. po. in fi. hic ergo de auo paterno dicitur. Sed nunquid originarius filium habet in potestate. Nō cum ipse sit in potestate alterius. C. de agri. & cen. ne diutius. lib. xj. & qui in potestate alterius est, aliū in potestate habere non potest. ff. de adul. sic eueniet. & sic potes de originario hoc intelligere, sicut G. posuit in themate. Vel intellige de seruo.

Originarius filiū in potestate nō habet.

QVAEST. III.

D E tertia uerò quæstione Pelagi⁹ definit, scribens defensori Potentio.

Arbitrio liberi aui, non originarij patris, puellam nuptias sequi oportet.

CAN. I.

P Atrem puellæ ecclesiæ nostræ famulum, auū uerò eius liberis ortū cōstat esse natalibus: & ideo aui magis c electione, de coniunctione neptis d quàm patris eius, cuius nullo modo liberū potest esse arbitrium, e decernimus attendi.

Quia ergo electiōe aui, huic ista nupsisse probatur, hanc cōstat legitimè sibi fuisse copulatam.

e Arbitriū. Argu. ꝙ nec seruus suo arbitrio possit ducere vxorem. a Qualiter enim in se liberū arbitrium habebit, & non in sua sobole? ergo sicut per illud extra de coniu. seruo. c. j. hodie liberum habet arbitrium contrahendi matrimoniū: ita liberū habebit filiā tradēdi. Qualiter enim in se habebit liberum arbitrium, & nō in sua sobole? sed hic non habet liberum arbitrium quia filia nō erat in potestate eius, sed liberi aui. Vel dic, ꝙ nec seruus habet liberum arbitriū contrahendi sine uolūtate dñi: si tamen contraxerit, tenet: ut xxix. q. ii. ca. fi. & xxx. quæst. v. §. sed obijcitur.

a Dic cū seruus habet liberū arbitrium contrahē di matrimoniū, ut 29. q. 2. si qs liber. ita liberū habet in filia mari tāda qualiter eñ, &c. secundum Hu.

QVAEST. IIII.

Q Vòd autē f ex ancilla pp uxoris suæ sterilitatē filios quærere alicui liceat, exemplo probatur Abrahæ: qui propter sterilitatē uxoris suæ Saræ ĩgressus ē g ad Agar

Q Vod autem. Hęc q. diuiditur in vj. partes. In prima q̃ritur, utrum teneatur quis ꝓpter sterilitatem vxoris, quærere filios ex ancilla, sicut fecit Abraham & Iacob: & dicendum est quod non: quia omnia in figura cōtingebant illis. Secunda ibi, His ita. Tertia ibi, Origo. Quarta ibi, Sicut satius. Quinta ibi, Ecce quod nullo. Sexta ibi, Quare autem. Io. de Fant.

Gene. 16.

f Quod autē. Hæc iiij. q. nihil habet quæstionis: quia non licet ex quacunq; causa uiuente uxore, ex alia filios procreare. & ꝙ de Abraham & de alijs dicitur, nō obstat: quia authoritate Spiritus sancti excusati sunt extra de diuor. gaudemus. xiij. q. v. dixit.

g Ingressus est. Historia. Legitur in Gen. ꝙ dixit

Sara ad Abraham: Ecce conclusit me dominus, ne pariã, igredere ergo ad ancillam meã Agar, si forte ex illa suscipiam filios. quod & factum est: & suscepit ex ea Ismaelem.
Gen.30.d

a Ad ancillã Liæ. scilicet Zelphã. Historia. Legitur simi liter in Genesi quod Lia sentiens quod parere desijsset Zelpham ancillã suam supposuit uiro suo Iacob: q genuit ex ea duos filios, scilicet Gad & Aser.

b Filios. Ismaelẽ & alios filios scilicet Dan & Nephthali.

c Ex ancilla. scilicet Balam. Historia. Legitur in Genesi q Rachel inuidens sorori fœcundæ. ait ad Iacob: Da mihi liberos, alioqui moriar. qui ait: Nunquid ego sum Deus: & illa, si non de me, saltẽ de ancilla. & supposuit Balam ex qua genuit duos filios, scilicet Dam & Nephthali.
Genes.25.

d Cethuram. Quæ fuit binomia, quæ alio modo uocabatur Agar, matrẽ Ismaelis. Arg. cõtra. quia eo tẽpore quo ille fuit conceptus, non potuit esse legitimus: ergo ex post facto non potuit legitimari: ut extra qui filij sint legiti. tanta. & ff. de statu homi. Paulus.

e Iste. Sacramentum. Quia est à uiro sancto factum, sanctũ præsumitur, ut ix. q. ix. Lugdunen. & vij. quæstio. j. omnis.

f Hæretici. Scilicet Tertullianus, q. condemnabat secundas nuptias, qui nec legem nec prophetas recipiebat. & quæ fuerit eius hæresis, habes. xxiiij. q. õ. iij. quidam. uersi. Tertullianistæ.

g Astipulator. id est, adiutor. xj. quæstio. iij. antecessor.

h Recurrat. Ancilla nihil boni significat. hic alibi. n. bonum significat, ut ibi, Ecce ancilla dñi, &c. — Id est, in hac serie. Hugo.

i Quatuor. id est, quatuor modi generandi homines in fide. alias. n. duo tantum sunt genera hominum. xij. quæsti. j. duo. & quo. ad cõditionem. nam aut sunt serui, aut liberi. ff. de statu homi. summa. — Hominũ duo sunt genera.

k Quatuor. id est, istis quatuor modis generandi in fide.

l Tenuerunt. j. ea. dicat cõtra: sed hic illegitimi in figura successerunt. significatur. n. quod etiam si illegitimi parentum uitia nõ sequãtur, perpetuã hæreditatem habebunt. lvj. distin. nati. Vel legitimi isti erãt q; fas erat illis tunc filios ex ancillis susci pere. j. e. q. vij. tantũ ualet, imo potius dicebãtur filij uxoris legitimi, quam ancillæ: ut lvj. dist. Ismael. — Gen.21.b — Exod.5.c

a De hoc require q no. s. e. q. ij. non omnis ĩ gl. in paradiso.

m Per malos. Argu. quod acquiritur ecclesię uel alij religioso loco per hæreticos: arg. xvj. q. vj. si episcopum. — Hæretici possunt acquirere ecclesiæ.

Expul-

† Tract. xj. ad c. iij Ioan.

Aegyptiacã, ut ex ea filios acciperet. Itẽ Iacob cùm ex Rachele filios habere nõ posset, ex ancilla sua filios sibi suscitauit. nec solùm propter sterilitatẽ, uerùm etiam pp fœcunditatẽ cessantem legitur intrasse ad ancillã Liæ, a *et ex ea genuisse filios.* b *Ex quib. omnib. colligitur propter sterilitatẽ uxoris suæ ex ancilla* c *siue ex qualibet alia licitè filios quæri: alioqui adulterij macula Abrahã et Iacob notabuntur. Sed sicut post mortẽ Sarę Abrahã Cethurã* d *duxit in uxorẽ, ne secũdum Aug. Christiani putarẽt esse peccatũ, post mortẽ uxoris aliã ducere, sic ui detur uiuẽte uxore sua filios ex ancilla sua suscepisse: ne ab aliquibus hoc reputaretur in crimen.*

Illud autem Augustini dicitur cõtra aduersarium legum et prophetarum libro secundo.

Quomodo Abraham excusetur à crimine fornicationis.

CAN. I.

Iste Abrahæ etiam usque ad decrepitã ætatem senectutis fornicationis obiecit crimen: profectò quia & post mortem Saræ alteram duxit: ubi etsi nullum intelligeretur rei abditæ sacramentum, e uel propter hoc solùm id facere debuit Abraham, ne putarent hę retici f aduersus populum Dei (quibus etiam Tertullianus astipulator g assistit) post uxoris mortem, crimen esse ducere uxorem. Sacramentum huius rei est, quòd sicut per bonos mali & boni erant in fide generandi, sic & per malos, boni & mali erant ad fidem accessuri.

Vnde Augustinus super Ioan. †

Sicut bonorum ministerio, boni & mali, ita ministerio malorum, boni & mali in fide generantur.

CAN. II.

Recurrat nunc animus noster ad Abraham, Isaac, & Iacob. in istis tribus inuenimus parere liberas, parere ancillas: inuenimus ibi partus liberarũ, inuenimus etiam ibi partus ancillarum. Ancilla nihil boni significat. h Eijce ancillam (inquit) & filiũ eius. Inuenimus rem miram, in istis generationibus ancillarum & liberarũ, quatuor i scilicet genera hominum, in quibus completur figura totius populi Christiani: ut non sit mirum, quod in tribus illis dictũ est: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, in omnibus enim Christianis, fratres attendite, aut per malos nascuntur boni, aut per bonos nascuntur mali, aut per bonos boni, aut per malos mali. Amplius istis quatuor k generibus non potest inueniri. Inuenis ibi bonos filios Iacob natos ex ancillis, & bonos filios Iacob natos de liberis. Nihil obfuit natiuitas de uteris ancillarum, quando in patre cognouerunt semen suum, & consequenter regnum cum fratribus tenuerunt. l quomodo ergo in filijs Iacob, non obfuit illis qui nati sunt de ancillis, quò minus tenerent regnum & terram promissionis, quam cum fratribus acceperunt, & non illis obfuerunt natales ancillarum, sed præualuit semen parentum: sic quicunque per malos m baptizantur, tanquã de ancillis ui-

dentur nati, sed quia ex semine uerbi Dei nati sunt (quod figuratur in Iacob) simul hæreditatem cum fratribus possidebunt. Securus ergo sit, qui de semine bono nascitur: tamen ne imitetur ancillam. Si de ancilla nasceris, ancillam malam superbientem ne imiteris. Vnde enim filij Iacob de ancillis nati possederunt terram promissionis cum fratribus: Ismael autem de Agar ancilla natus expulsus a est ab hæreditate? Vnde, nisi quia ille superbus erat, illi humiles? Erexit ille ceruicem, & uoluit seducere b fratrem suum, ludens cum illo. Magnum ibi sacramẽtum. c Ludebant simul Ismael, & Isaac, uidit illos Sara ludentes: quæ autem peperit d Abel & Enoch & Noe & Abraham, ipsa peperit & Moysen & prophetas, tempore posteriores ante Domini aduentum, & quæ istos, ipsa & Apostolos & martyres nostros, & omnes bonos Christianos. Omnes enim peperit, qui diuersis temporibus nati apparuerũt. sed societate e unius populi continentur & eiusdem ciuitatis f ciues, labores huius peregrinationis expti sunt: & quidam eorum nunc experiuntur: & usque in finem cæteri experientur. Item quæ peperit Cain, & Cham, & Ismael, & Esau, eadem & ipsa peperit & Dathan & alios in eodem populo similes. & quæ istos, eadem ipsa & Iudam pseudo Apostolum, & Simonem magnum & cæteros usque ad hæc tẽpora pseudo christianos in affectione animali g pertinaciter obduratos: siue sint permisti in unitate, siue aperta præcisione dissentiant.

Sed cum tales h à spiritualibus euangelizantur, & sacramentis imbuuntur, tanquam per seipsam Rebecca eos parit sicut Esau. Cùm autem per illos qui non caste annuntiant Euangelium, tales in eodem populo generantur: non Sara quidem per seipsam parit: sed per Agar. Item boni spirituales i quando euangelizantur, & sacramentis uel baptismatibus carnalibus generantur: Lia quidem uel Rachel iure coniugali eos scilicet per ancillarũ uterum parit. Cùm uerò per spirituales] in Euãgelio generantur boni fideles, q. uel uadunt k in spiritualem affectum pietatis, uel eo tendere non desistunt, l uel ideo nõ faciunt, quia non possunt: m sicut ex utero Saræ Isaac, uel Rebeccæ Iacob in nouam n uitam & nouum testamentum nascuntur. o Itaq; siue intus p uersari uideantur, siue apertè foris sint, quod caro est, caro est: siue in area q in sua sterilitate perseuerent, siue in occasione tentationis, tanquam uento extra tollantur: quod palea est, r palea est: & semper ab illius ecclesiæ quæ est sine macula s & ruga, unitate diuisus est, etiam qui congregationi sanctorum in carnali obduratione miscetur. De nullo tamen desperandum est; t siue qui intus est, talis appareat: siue qui foris est, manifestius aduersetur.

a *His ita respondetur: pro uarietate tem-*

a Expulsus. Non quia secundum carnem natus est, sed quia fratrem persequebatur: ut lvj. distinct. Ismael. nam qui secundum carnem erat, persequebatur eum qui secũdum spiritum: ut s. xxiij. quæst. iiij. qui secundum.

b Seducere. Ismael ẽm faciebat luteas imagines, & cogebat eum eas adorare, cõtra illud, Adorabis Deũ, &c. xxij. q. j. considera.

c Sacramentũ. Sacramentum erat illud; secundum quod semper carnalis spiritualem persequit. xxiij. quæst. iiij. qui secundum.

d Peperit. patres ueteris testamẽti peperit ecclesia per dilectionem, noui per sacramenta. s. xij. q. ij. qui abstulerit.

e Societate. Mater nostra est ecclesia, quæ nos in baptismate regenerauit. nam in una fide ad unum prædium tendunt. Sed nunqd eadem est ecclesia, quę fuit in ueteri testamento? Potest dici quod non, iuxta illud: Vocabo plebem meam, non plebem meam. & alibi: Ecce conuertimur ad gentes. & secũdum hoc dicatur, quod illud relatiuũ quæ, quod præcedit quę peperit, &c. simplicem facit relationem: Alij dicũt eandem posse: ar. de cõsecr. disti. iiij. sicut. vij. quæstio. j. denique ff. de iud. proponebatur. & xvj. distinct. habeo.

f Ciuitatis. Hierusalem cælestis.

g Animali. id est, bestiali. a

h Sed cum tales. id est, mali hic generãtur per bonos mali.

i Spirituales. & sic per bonos boni.

k Vadunt. scilicet cum regenerantur.

l Desistunt. Scilicet cum catechizantur.

m Quia non possunt. Sicut pueri.

n In nouã. j. de cõsecr. dist. iiij. sicut.

o Nascunt. Id est, charitatem & fidem habent. a

p Intus. quasi dicat mali sunt, siue in ecclesia uideantur boni, siue mali: siue ab ecclesia tolerantur, siue ab ecclesia separati sunt.

q Area. Area dicitur præsens ecclesia in qua mali permisti sunt bonis: a sicut in area palea granis. Hugo.

r Palea est. Ergo siue intus, siue extra, quod palea est, palea est, &c. sicut usura nõ desinit esse usura, licet in sortem conuertatur C. de usur. l. ulti.

s Sine macula. s. distin. xxj. quamuis s. xxvij. q. j. nuptiarũ. §. j. & dic sine macula, id est, sine mortali peccato. xxiiij. q. j. omnibus.

t Desperãdum est. s. ea. q. ij. ancillam. s. xxiiij. q. iij. corripiantur.

His ita respondetur. Hęc est secunda pars quæstionis, in qua accusat̃ Abraham, quia præuenit legem, & quia erat præceptum ut relinqueret semen super terrã, sicut olim faciebant sacerdotes. Ioan. de Deo. & dic quod sane loquebatur magister, & bene soluit secũdũ. H.

Oseæ 2. d

Secũdum aliam literam actuũ 83. g

Ecclesia est mater nostra.

a Id est, carnalia sapiẽtes. unde animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus sancti Hugo.

a Sub. hominẽ innouantem.

Ecclesia præsens dicĩt area.

Ad hoc 23. q. 7. c. 1. in fine.

Peregri-

porũ, uaria inuenĩt diſpẽſatio cõditoris. Promiſſũ erat Abrahæ, ꝙ in ſemine eius benedicerẽtur omnes gẽtes: ꝓmiſerat ſe quoque daturum ſemini eius terrã peregrinationis [a] ſuæ dñs Deus. Cùm ergo cęteris in idololatria relictis, Abrahã et filios eius in peculiarẽ [b] populum ſibi dñs elegiſſet, ritè multarũ fœcunditate mulierũ populi Dei multiplicatio quærebatur: quia in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio fidei. Vnde in lege dicebat: Maledicta [c] ſterilis, quę nõ reliquerit ſemen ſuũ ſuper terram. Hinc etiam ſacerdotibus coniugia decreta ſunt: qa in ſucceßione familię, ſucceſſio conſtabat [d] officij: qa uero per incarnationẽ Chriſti gratia fidei ubiq; dilatata eſt, nec iã dicit, Dic domui Iudæ: uel dic domui Iſrael: Sed, Eũtes docete oẽs gentes: et, In omni gente quicunque timet Deũ, & operatur iuſtitiã, hic acceptus eſt illi. Nec electio muneris [e] q̃rit [f] in ſucceßione generis, ſed in ꝑfectione uitæ, et ſynceritate ſcientiæ, et uirginitas fœcũditati prę fertur, et ſacerdotib. continentiæ caſtitas imperatur. [g] Nõ ergo Abrahã [h] aut Iacob deliquit, qa præter uxorẽ filios ex ancilla quæſiuit, nec illorũ [i] exẽplo præter coniugale debitũ fœcunditatẽ in aliqua licet alicui quærere: cùm illorũ cõiugia, noſtrorum æquentur uel præferant uirginitati: et immoderatus [k] uſus cõiugij noſtri tẽporis, turpitudinẽ fere [l] imitetur fornicationis illius tẽporis.

Vnde Ambr. ſcribit in lib. de patriarchis. †

Abraham non eſt reus adulterij, qui uxore uiuente filios ex ancilla ſuſcepit.

CAN. III.

DIxit Sara [m] ad Abrahã, Ecce concluſit me dñs, ut non pariam, intra ergo ad ancillam meã, ut filium facias ex ea. & ita factũ eſt. Sed conſidera primum quòd Abraham ante legẽ Moyſi, & ante Euangeliũ fuit. nondum ergo interdictum [n] adulterium uidebatur. Pœna [o] criminis ex tempore [p] legis eſt, quæ crimẽ inhibuit. Nec ante legem [q] ulla eſt rei damnatio, ſed ex lege. Non ergo in legẽ [r] cõmiſit Abraham, ſed legẽ præuenit. Deus autem in paradiſo coniugium laudauerat, [s] non adulteriũ damnauerat. [t] Habes primam Abrahæ defenſionẽ. Secũda illa eſt, quòd non ardore aliquo uagæ ſuccenſus libidinis, non petulantis formæ captus decore, ancillæ contubernio coniugalẽ poſthabuit [u] torum: ſed ſtudio quærendæ poſteritatis, & propagandæ ſobolis. Adhuc poſt diluuium raritas erat humani generis, erat etiam religionis, ne quis non reddidiſſe uideretur debitum naturæ. Denique & Loth ſancti filiæ hanc cauſam quærendæ poſteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & ideo publici muneris [x] gratia, priuatam

Gen. 12.d — Vita hominis eſt peregrinatio.

[a] Peregrinationis. In qua ſcilicet ipſe Abraham fuit peregrinatus. nam uita hominis ſuper terram, eſt peregrinatio, in qua ipſe dominus apparuit ut peregrinus. j. q. j. §. opponitur. uer. quod ut plane.

Gen. 14.d

[b] In peculiarem. id eſt, propriũ arg. ff. ad Treb. l. cogi. j. reſpon. & diſt. liiij. ex antiquis.

Maledictum dicitur multipliciter.

[c] Maledicta. Id eſt, ignominioſa, & obſcuræ famę apud hoĩes habita eſt. & eſt maledictum opprobrij: ut hic. & eſt culpæ: ut ij. qõ. vij. ca. Paulus. & eſt maledictum penæ. unde maledictus homo, qui pẽpẽdit in ligno. de pœn. diſt. ij. ca. ſi uero. uerſic. tanquam.

Deute. 7.c

[d] Conſtabat. Supra. lxxxij. diſt. cap. plurimos. & ſupra diſt. xxxj. tenere.

[e] Muneris. i. officij ſacerdotalis.

[f] Quæritur. argu. quod ceſſante cauſa ceſſabit effectus. lxj. di. §. his oĩbus.

[g] Imperatur. Poſt ordinem, qui uotũ continentiæ habet annexum. arg. diſt. xxvij. diaconus. ſ̃. diſtin. lxxxiiij. cũ in præterito. alioqui cõtradicit Ambroſius. ſ̃. ead. q. j. c. integritas.

Mat. 28.a

[h] Non ergo Abraham. Ad hoc inducit cap. ſequens, & cap. obijciuntur.

[i] Nec illorum. Ad hoc inducit cap. nemo. & cap. dicat.

[k] Et immoderatus uſus. Ad hoc inducit c. origo.

[l] Fere. Optime temperat: quia nemo imitatur.

[m] DIxit. Sara. Gene. xvj. Interdictum. In aliquo ꝑcepto, uel interdictum per aliquam legem ſuper hoc ſpecialiter latam, erat tamẽ quodammodo interdictum in Paradiſo, cum dominus ait: Erũt duo in carne una, & etiã in lege naturali, quia cuicunque naturaliter inſitum erat, quod tibi non uis, &c.

[n] Interdictum. Expreſſe, ſed tacite cũ dixit dñs: Erunt duo in carne una, ut xxxj. q. j. ca. quomodo.

† lib. j. cap. iiij.

[o] Pœna. Bene dicit pœna ex tempore. nam culpa ante legem fuit in Cain & Lamech. Et not. quod hæ omnes excuſationes inſufficientes ſunt. ſed illa eſt ſola. extra de diuor. c. gaudemus. & dic pœna criminis, id eſt, legis temeratæ eſt.

Gene. 16.a

[p] Ex tempore. Legis ſcriptæ: alias nec Lamech, nec Cain puniri debuit: cum illi ante legem ſcriptam peccauerunt: ſed non erat adhuc pœna ſtatuta contra eorum peccatum.

[q] Ante legem. ſcriptam, nõ autem naturalem.

[r] In legem. Quæ enim præueniũt cõſtitutionẽ. non ſunt poſtea irritanda: ut ſ̃. diſti. lxxxij. propoſuiſti. j̃. ead. obijciuntur. & extra de conſtitu. ca. ulti. C. de teſti. l. iubemus. xxxj. diſt. c. ante.

Conſtitutionẽ præuenientia, nõ ſunt irritanda.

[s] Laudauerat. Cum dixit, Creſcite, & multiplicamini.

[t] Damnauerat. Expreſſe. & eſt arg. ꝙ licet unum contrariorũ cõmendetur, non ideo reliquum uituperatur. viij. q. j. c. ſciendum.

[u] Poſthabuit. Id eſt, poſtpoſuit.

[x] Muneris. i. officij, quo

Gene. 19.g

culpam prætexuit. [a]

Idem in eodem.

Quod præter legitimam uxorem committitur, adulterij crimine damnatur.

CAN. IIII.

NEmo sibi blandiatur de legibus [b] hominū. Omne stuprū, [c] adulteriū [d] est: † nec uiro licet, quod mulieri nō licet. Eadē à uiro, quæ ab uxore [e] debetur castimonia. Quicquid in ea, quæ nō sit legitima uxor, cōmissum fuerit, adulterij crimine damnatur. In eodem. Nulli licet scire mulierem, præter uxorē: ideoque coniugij datum est tibi ius, [f] ne in laqueum diaboli incidas, & cum muliere aliena delinquas. Tolerabilior [g] est si lateat culpa, quàm si culpæ usurpetur authoritas. Nec hoc solùm est adulterium, cū aliena peccare coniuge, sed omne [h] quod non habet potestatem cōiugij. tamen locus iste [i] docet grauius esse crimen, ubi celebrati coniugij iura temerantur, & uxoris pudor soluitur. Ideoq; cū prætenderet Abimelech [k] ꝙ uxorem alienā esse ignorauerit, quā sororem suā esse uir ipse dixit: respondit ei dn̄s: Et ego cognoui, quia puro [l] corde fecisti hoc, & peperci tibi, ut non peccares in me: propter hoc non sum passus te tangere eā. Cognoscimus uelut præsulē custodemq; esse Deum coniugij, qui nō patitur alienum torum pollui. & si quis fecit eum peccare in Deum, cuius uiolet' legem & gratiam soluat: & qui in Deum peccat, sacramenti cælestis [m] amittit consortium.

Item Hieronymus cōtra Iouinianum lib. j. †

Nihil est fœdius quam uxorem amare, quasi adulteram.

CAN. V.

3 ORigo [n] quidem amoris honesta erat, sed magnitudo [o] deformis. Nihil aūt interest, ex qua honesta [p] causa quis insaniat. Vnde & Xyst⁹ † Pythagoric⁹ ait in sententijs, Adulter [q]

ꝗj, quo publice seruire humano generi uidebatur.

[a] Prætexuit. Id est, diminuit & extenuauit, non autem extinxit: ut distinct. xxxv. sexto die. Et est argu. quod malum factum excusatur per bonam intentionem, [1] & obstetrices licet peccauerunt mentiendo, propter bonam tamen intentionem remuneratæ sunt. xxij. q. ij. si quælibet. & ita in eodem facto quis meretur & demeretur: quod est contra illud. ff. de nego. gest. siue. & xvj. qō. j. ca. legi. argu. quod excusatur malum, si bono zelo fit propter bonum. argu. xxx. q. j. ad limina.

Intentio bona malum factū excusat.

[1] Itē arg. quod malū in parte excusatur ꝑpter publicam utilitatē: argu. ff. de no. op. nū. de pupillo. §. si qs einos.

† Cōcor. text. in l. inter liberos. §. Iulian⁹. alias est l. Iulianus. ff. de adul. not. in l. inter. stuprū. ff. de uer. sig.

[b] NEmo sibi. De legibus. quæ dicunt, quod adulteriū non committitur cum soluta, sed cū nupta. ff. de adulter. l. inter. Vel loquitur de legibus, quæ permittunt cōcubinatum: ut ff. de concu. l. j. Vel loquitur de legibus, quæ permittūt fornicari militibus: ut C. de donatio. inter uirum & uxorem. l. ij.

Stuprum in multis ꝑsonis cōmittitur.

[c] Stuprum. Stuprum committitur in uirgine, uidua, uel puero, uel etiā in soluta muliere, quæ non habetur loco uxoris, uel concubinę: ut ff. de adulter. l. stuprum. secus secundum canones: [2] ut xxxvj. quæst. j. lex illa. §. j.

[2] Sed cōtra de pœ. dist. j. qui puero quæ est lex canonizata.

[d] Adulterium. Coniugatorum.

[e] Ab uxore. sic. ī. ea. q. vj. per totum. & ff. de adulter. l. si uxor. Hic nota simplicem fornicationem esse canonicum crimen, id est per canones & non per leges esse crimen.

Fornicatio est crimen canonicum.

[f] Tibi ius. Ius dicitur quod ex indulgentia uel ex dispensatione Apostoli habetur, ut unusquisq; habeat, &c. ut ſ. qō. ij. §. hic ita. sicut dicitur ius patronatus, quod ex gratia tantum habetur: ut xvj. q. ij. si quis episcoporum. sic etiam ex necessitate habet fieri, quod ex dispensatione fit: ut quinquag. distin. domino sancto: & xxxv. q. iiij. consanguinitas.

[g] Tolerabilior. quasi dicat, maius peccatum est manifeste peccare, quam occulte. sic est contra. xij. qō. j. certe ego. ſ. xj. q. iiij. cap. præcipue. Sed dic quod occulte peccans magis dicitur peccare, id est periculosius: quia neminem habet corrigentem. Item malum est cadere à proposito, sed peius simulare propositū. Item manifeste peccās, alio modo dicitur magis peccare, quia tueri se uult rationibus & authoritatibus: ut in hoc capit. uolebat. Item quantum ad hoc, quod pluribus præbet exemplum peccandi: ut xj. q. iij. ca. præcipue. Item alia consideratione, qui clam peccat, plus peccat: quia uidetur scienter peccare. sed qui palam peccat, minus peccat, quia præsumitur errare. ff. de ritu nupt. l. ultima.

Crimina facta palā sunt occultis grauiora.

[h] Sed omne. quod committit in non sua coniuge, adulterium est.

[i] Locus iste. in Genesi, scilicet ubi dicitur qualiter Abraham dum esset in peregrinatione, rogauit Saram, ut diceret se esse sororē suam. xxii. q. ij. capit. quæritur. Gen. 20. b

[k] Abimelech. Non est huic cōtra xxij. quæst. ij. quæritur. ubi dicitur, ut pudicitiam eius seruare posset apud Pharaonem. & hic dicitur Abimelech: quia uterque in ipsum peccauit, uel ipsum uterque timuit ab initio.

[l] Quia puro. Volebat enim eā uxore habere: nec intēdebat alicui iniuriam facere, & ideo excusandus erat.

† libr. ij. Tomo. ij.

[m] Sacramenti cælestis. Id est ecclesiæ.

ORigo quidē. Hęc est tertia pars quæst. in qua probat, quod ratione debet homo diligere uxorem, non tanquam adulter. Io. de Fant.

[n] Origo. scilicet spes prolis, uel etiā uitatio fornicationis, quæ est nuptiarum causa: ut supra quæst. ij. §. his ita.

† Alias Sextus.

[o] Sed magnitudo. scilicet immoderata [3] exactio præ nimio ardore libidinis.

[3] Vt ī. ca. liberorū.

[p] Honesta. nihil enim est adeo licitum, ut non possit pernicies irrogari. uigesimatertia, quæstione quinta. ca. de occidendis. in fine. Item usus rei non condemnatur, sed libido: ut quadragesimaprima distinctione. capitulo, quisquis, & sic uides, quod quandoque peccatur in re honesta: ut xiiij. distinctione. capitul. quod ait.

[q] Adulter. supra eadem, quæstione secunda. capitulo, quicquid. contra. Solu. hic adulter talis dicitur, non reatu criminis illius capitalis, sed similitudine adulterinæ libidinis. sicut enim adulter in adulteram ardet: ita iste in propriam. Et quod non peccet mortaliter, patet in fine. nam ibi dissuadetur, ad quod euitandum non tenetur. & hoc modo supra eadem, quæstio. vij. capit. adulterij. Sic ergo propter similitudinē dicitur adulter. Nec est hoc mirum, nam similitudine facti aliquid sæpe dicitur fieri.

xj. q.

xj.q.iij. excellentissimus. xj. quæst. ij. fraternitas.

[a] Amator. Vehemens amator dicitur, qui tantũ uxorẽ diligit, ut apud se disponat quòd si ipsa esset forte uxor alterius, non minus carnaliter, secum ea commisceret.

Vir non sit uxoris ardens amator.

Mulier post conceptũ debet continere.

[b] Iudicio. Cum iudicio & discretione commisceri uxori suæ debet.

[c] Affectu. Explendæ libidinis.

[d] Pecudes. Pecudes enim post conceptum nõ coeunt, ut j.e.q. vij. non solum. nec mulier faciat copiam sui corporis à conceptione usque ad purgationem, ut s. distin. v. ad eius. & xxxiij.q. iiij. si causa.

[e] Non perdant. Perit enim partus ex frequenti concussione.

[f] Quis ignoret. Hoc capitulum habes de uerbo ad uerbum de pœ. di. ij. si enim. uer. memento. & uer. Paulus.

Ut xxiij.q. iiij. ꝺ Tyrijs. secũdum Laur. sed melior litera est altera: quod ostẽditur quia olim sub coniugali, *nunc* sub uirginali: & ita altera fuit dispensatio, altera ista, secundum Hu.

[g] Sub altera. i. sub coniugali, quæ est altera à castitate. Alia litera habet alta: nam profunda sunt iudicia eius.

[h] Legi. Naturali uel cõsuetudinario, uel dispositioni diuinæ.

[i] Tempori nostro. Argu. quod si primo currebat fortior moneta, & modo currit uilior de mandato principis, liberor soluendo uiliorẽ. ar. ff. de cõtrahend. emp. imperatores. arg. contra extra de cen. olim. in fi. ff. si cer. pe. cũ quid. extra de iure iuran. quanto.

† Augu. lib. xxij. cõtra Faustum, cap. xlvij.

De ista materia uide late per Bart. & Alex. ꝺ Imol. ĩ l. quod te. co. 3. & 4. ff. si cer. petat.

[k] Fines seculorũ. Id est, seculariũ desideriorum, uel ætas ultima, de qua habes xxxv. q. iiij. cap. unico.

[l] Obijciuntur. Mos. s. diur-

est, inquit, in suam uxorem amator [a] ardentior. In aliena quippe uxore omnis amor turpis est, in sua nimius. Sapiens iudicio [b] debet amare coniugem nõ affectu. [c] Non regnet in eo uoluptatis impetus, nec preceps feratur ad coitum. Nihil est fœdius, quàm uxorem amare, quasi adulteram.

Certè qui dicunt se causa Reipublicæ & generis humani uxoribus coniungi, & filios procreare, imitentur saltẽ pecudes: [d] ut postquã uenter uxoris intumuerit, non perdant [e] filios: nec amatores se uxoribus præbeãt, sed maritos.

Idem in libro ij.

Virginalis castitas non præfertur coniugio Abrahæ.

CAN. VI.

Quis ignoret [f] sub altera [g] dispensatione Dei, oẽs retrò sanctos fuisse eiusdẽ meriti, cuius nũc sũt Christiani? Quomodo autẽ Abrahã placuit, in cõiugio, sicut nunc uirgines placent in castitate? Seruiuit ille legi, [h] & tempori suo: seruiamus & nos legi, & tẽpori nostro, [i] in quos fines [k] seculorum deuenerunt.

Item Ambrosius. †

Patriarchæ non concupiscentia explendæ libidinis, sed causa numerosæ prolis, plures habebant uxores.

CAN. VII.

Obijciunt Iacob quatuor uxores, quod quando mos [l] erat, crimen nõ erat: [m] sicut patriarchæ coniugibus excipientibus semen suum miscebantur, nõ concupiscentia perficiendæ uoluptatis, sed prouidentia ꝓpagãdæ successionis. Sic Apostoli auditoribus admirantibus, doctrinã suã condelectabantur, non auiditate [n] consequẽdæ laudis, sed charitate seminandæ ueritatis.

Item August. de bono coniugali. †

Sanctius est, absq; liberis defungi, quàm ex illicito concubitu stirpem quærere.

CAN. VIII.

4 Sicut satius est fame [o] mori, quam idolothytis uesci, ita sanctius est, defungi sine liberis, quàm ex illicito cõcubitu stirpem quærere. Vndecunq; [p] aũt nascuntur homines, si parentum uitia nõ sectẽtur, & Deũ rectè colant, honesti & salui erũt. [q] Semẽ enim hominis, ex qualicunque homine fit, Dei creatura est, & eo malè utentibus malè erit: non ipsum aliquando malum erit.

Item sermo † Ambr. de sancto Ioanne, qui sic incipit, Diximus in superiori dominica.

Ex ancilla filij non sunt quærendi.

CAN. IX.

Dicat aliquis: Vxorẽ non habeo, & ideo ancillam mihi associaui. Audi quid dicat scriptura ad Abraham, Eijce ancillã, & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. Si igitur ancillæ filius hæres non est, ergo neque filius est. Cur ergo quæritur tale coniugium, de quo susceptus filius nec successiõis [r] possit esse

nus, & à Deo inspiratus. extra de diuor. gaudemus. & ponitur hic quãdo pro quia.

[m] Crimen non erat. Arg. quod consuetudo à crimine excusat aliquando, Arg. supra dist. iiij. denique. & extra ꝺ tempo. ordi. sane. Argu. contra extra de simo. non satis. & prima quæstione iij. capitulo ultimo.

† ca. xvj.

[n] Non auiditate. Si enim auiditate consequẽdæ laudis, tunc peccarent. xxij. q. ij. primum.

Sicut satius. Hæc est iiij. ps. qõ. in qua dicitur, ꝙ melius est mori sine filijs, quàm eos quærere de damnato coitu. Ioan. de Fant.

[o] Fame. Sed nonne propter necessitatem famis licitũ est comedere idolothytũ, cum necessitas nõ habet legem ut j. de consec. dist. j. sicut, [ʒ] & ꝓpter necessitatem famis licitum sit auferre aliena, ut de conse. distin. v. discipulos. & etiam furari, ut extra de furtis. si quis. & homicidiũ cõmittere. ut extra de hom. c. ij. & carnes comedere ĩ quadragesima: argum. de cõsec. di. v. carnẽ. & extra de obser. ieiu. consilium? Rñd. sic, dũmodo non fiat ad uenerationem idoli: nulla tñ necessitas excusat à fornicatione, ut ff. de rit. nupt. palam. §. non est ignoscendum.

ʒ Sub. & necessitas est cõtraria uoluntati. ff. qđ met. causa l. j. & nullum est peccatũ, nisi uoluntarium. xv. q. j. §. j. & c. illa.

† c. lxiij.

[p] Vndecunque. quasi dicat, & si quærantur ex illicito coitu.

Gen. 21. a Gala. 4. d

[q] Et salui erunt. argumẽ. contra extra de filijs presby. per totum.

Dicat aliquis. [r] Nec successiõis. nisi in uncia. C. de natu. lib. authen. licet.

a Nec sanguinis.i. honoris. Filius enim sequitur priuilegium patris in tribus, quo ad honores & dignitates, & quo ad curialem conditionem: ut C. de decu. eos. & l. exemplo. & l. nullus. & quo ad originem: ut ff. ad munic. l. j. matrem sequitur quoad conditionem: ut C. de rei uend. partum.

Filius in tribus patrem sequitur.

b Et nomen. Argu. ad præsumptionē matrimonij clandestini ex appellatione uxoris, ꝙ eo ipso quod nominatur uxor, est habenda pro uxore. ut extra de præsumpt. illud. C. de nupt. si uicinis. Argu. contra. C. de libe. cau. l. pen. Arg. s. xciij. distin. dominus. xxiij. quæ. j. paratus. s. de conse. dist. iiij. si eos. ff. de probat. l. ulti. §. ulti. s. j. q. j. si qui à simoniacis xxvij. q. ij. inuenta. Et quod dicit & nomen, dic &, pro id est. nam eoipso quod quis permittit ancillam suam contrahere matrimonium, rapitur in libertaté. C. de lati. lib. tol. authent. ad hæc. Sed & concubina rapitur in libertatem morte domini: similiter & filij eius, si dominus nihil de eis disposuit. C. communia de manu. l. ult.

Sapi. 3. d

Ancilla contrahere permissa eripit in libertatem.

c Sic. Adulteria. s. ea. quæ. ij. §. sicut ergo.

d Pauperes. s. xiiij. quæ. v. forte, s. xxx. q. j. nosse. s. xxij. q. ij. is autem. s. j. q. j. non est putanda.

e Mammona. Id est, pecunia, quam quis per iniquitaté i. per solicitudinem acquisiuit. xxiij. q. v. §. sed hoc multipliciter.

Mammona iniquitatis quid sit.

f Iniquitatis. i. inæqualitatis. Aequū enim est tibi necessaria retinere, & superflua pauperibus erogare & hæc est iniquitas, si contra fiat.

Ecce quod nullo. Hæc est quinta pars. q. in qua quæritur, an simplex fornicatio sit prohibita in decalogo

hæres nec sanguinis? a Nec habere potest hæreditatis consortium, qui non habet originis priuilegiū. Cur inquā quærit tale contubernium, de quo nati filij nō sunt testes matrimonij, sed adulterij? Cur aūt huiusmodi suscipiūtur adulterini qui patri sunt pudori, non honori? Dicit scriptura: Adulterorū filij abominatio sunt Deo, &c. Mulier igitur tua, si talibus moribus prædita est, ut mereatur consortium, mereatur & nomen b uxoris. Præsta concubinæ tuæ libertatem & nomen uxoris, ne adulter sis potius uerus, quam maritus.

Item Augustinus ad Claudium contra Iul. libro quinto. †

† ca. viij.

Adulteria nō sunt facienda, etiā uolūtate generādi filios.

CAN. X.

SIc non sunt facienda adulteria c etiā uoluntate filios generandi: quemadmodū nec furta sunt facienda, ēt uoluntate pascendi pauperes d sanctos: quod tamē faciēdum est, non perpetrādo furta, sed bene utēdo mamona e iniquitatis. f

§ *Ecce quòd nullo modo licet alicui uiuēte uxore sua uel ex ancilla uel ex alia qualibet filios quærere: qui ēt suscepti filiorum nomine iudicātur indigni. Simplex etiam fornicatio in sacra scriptura prohibetur.*

Vnde Aug. in quæstionibus Deuteronomij. †

Illicitus concubitus et omnis non legitimus usus illorū membrorum nomine mœchiæ intelligitur.

CAN. XI.

MEretrices esse, & ad meretrices accedere prohibet g dominus: quarum h publicè uenalis turpitudo est. In decalogo autē mœchiæ noīe non uidetū hoc apertè prohibuisse: quoniam mœchia non nisi adulterium intelligi solet.

Idē super Exodum. †

Omnis mœchia etiam fornicatio dicitur in scripturis. Sed utrum omnis fornicatio mœchia dici posśit in eisdē scripturis, nō mihi interim occurrit locutionis i exemplū: sed si omnis fornicatio ēt mœchia dici non potest: ubi sit in decalogo prohibita illa fornicatio, quā faciunt qui uxores nō habent cū fœminis quæ uiros non habent, an inueniri posśit ignoro. sed si furti nomine, bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ (non enim rapinā permisit, qui furtum prohibuit, k sed utiq; à parte l totum intelligere uoluit quicquid illicitè rerum proximi aufertur) profectò nomine mœchiæ omnis m illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi.

& est dicendum quod sic. Io. de Fant.

g Meretrices. Prohibet. cum dicit, Non mœchaberis. Et in Deute. ubi dicitur, Non erit meretrix de filiabus Israel.

h Quarum. Alibi meretrix est, quæ multorum libidini patet: ut s. distinctio. xxxiiij. uidua. hoc etiam lex dicit. ff. de rit. nupt. palam.

Meretricis definitio.

† c. 2 3. q. 37. li. quæstionum.

i Locutionis. Expresse.

k Prohibuit. Argu. quod idem iuris est in parte, ꝙ in toto, ut xiiij. quæst. v. pœnale. Item argu. quod prohibito minori, id quod maius est intelligitur prohibitum: 1 argu. xliiij. distinc. nulli clerico, 2 similiter cōcesso maiori, concessum uidetur & minus. xvj. q. ij. uisis. 3

1 Ad hoc 24. qō. 3. miramur, ubi de hoc.

2 Adde de hoc insti. de interd. §. fi. & no. in l. j. C. si seruus ex por. ue.

3 De hoc extra de decim. ex parte. 27. qō. 2. sunt qui.

l A parte. Pars enim est furtum: illicita usurpatio rei alienæ, est totum. omne nanque furtū, est illicita usurpatio rei alienæ: & nō cōuertitur. Hu. sed hæc gloss. non ualet: sed expone ut dicit. xiiij. qō. v. pœnale.

m Omnis. Licet non prohibuerit rapinā uerbis legis, prohibuit tamē sententia legis, quæ magis attendenda est. extra de uerb. signific. propterea. s. j. q. j. Marcion.

Concubinā licuit olim habere.

† Ii. ij. q. sup Exodū, q. vij. ad ca. xix. Exodi.

Illicitus. Hic uidetur surgere quædam inextricabilis contrarietas. nam in Deuteronomio licitum erat habere concubinam, & dare ei pretiū suę pudicitiæ, & eam dimittere. sed in decalogo secundum interpretationem Augu. prohibita fuit omnis fornicatio, ut hic. Dicit Hug. quod non sunt contraria. nā aliud est permisśio, de qua in Deutero. & aliud est præceptum de quo in decalogo. Sed hæc solutio nulla uidetur, quia circa idem nō possunt habere locum

cum permissio & præceptũ siue prohibitio. ideo dic quod illud intelligitur de comparatiua permisione. simile. j.xxxiiij.q.ij.si quod uerius. nam in ueritate illud semper fuit peccatum. extra de diuort.capitul. gaudemus.

a In eo fornicator. Melius est uiam ueritatis non agnoscere, &c. de pœniten. distinc. iiij.capitulo, si refugientes.

b Maioris. Quia fidelis in hoc magis peccat, quia mẽbra Christi facit mẽbra meretricis. sed infidelis sua, nõ Christi membra facit membra meretricis. (1.Corin.6)

c Erũt. Id est, conuenient in uno carnali opere. & per hoc dicit H. affinitatem contrahi per illegitimum coitũ: ut not.xxx. q.iiij.c. si quis.

(† Alias desunt sequẽtia usque ad uersi.ecõtrario.)

d Econtrario. Id est conuerso casu.

e Aedificet.tamen per fornicationem magis ædificatur diabolo templum quam uioletur.

f Nescio. hoc non definit, ponit tamẽ persuasionem suam cum dicit, per uitia, &c. Vel dic nescio, id est.non definio. cum sit manifestum, quia infidelis non uiolat tẽplum Dei, cum ipse non sit tẽplum Dei, sed ædificat templum diabolo. (Leuit.15.b.)

g Secundum opus. ordine scilicet enumerandi: sic .n. ait Apostolus, Manifesta sunt opa carnis, quæ sunt fornicatio, & immunditia, luxuria, &c. De his. xxv. distinct. §. criminis. uersic. de quibus.

h Immũditia.quę attenditur secundũ omnem usum illici tum membrorum, Luxuria attẽditur in cibo & potu, cũ utitur delicatis & calidis, ut aptior sit ad immunditiam, xxxv.distin.ecclesiæ principes.

(Luxuria & immunditia differunt.)

i Etiam turpissimum. & ita quædam omittẽda sunt propter turpitudinem: ut j.quæstio.iiij. §.item peccato. & Imperator dicit de ea, quæ nubit intra tempus luctus, quomodo ei dicamus erubescimus. in authen. de restitutio.& ea.quæ parit.§.unum si quidem. collatione quarta.

k Polluerentur. nam dicit Imperator, quod propter ista crimina inducuntur fames, & pestilentiæ, & terræmotus ut in authen. ut non luxurientur contra naturam. §. si enim. colla.vj.

Item Hieronymus.

Extraordinaria uoluptas, & inuerecunda opera nuptiarum, luxuriæ & immunditiæ appellantur.

CAN. XII.

In eo fornicator [a] maioris [b] criminis est, quia tollit membra Christi, & facit ea membra meretricis. Erunt [c] quippe duo in carne una. Qui non est fidelis, nec credit in Christo, membra sua, membra facit meretricis. † Qui credit & fornicatur, Christi membra facit membra meretricis. Ecõtrario [d] infidelis in fornicatione sua, utrum uiolet an ædificet [e] templũ idolo, nescio. [f] Per uitia quippe luxuriæ, maximè dæmones coluntur. Hoc unum scio quòd qui post fidem Christi fornicatur, uiolat templũ Dei. Secundum opus [g] carnis, immunditia [h] nuncupatur: & eam comes luxuria sequitur. Quomode enim in ueteri lege de nefandis criminibus, quæ in occulto fiunt, & ea quę nominare etiam turpissimum [i] est, ne & dicentis os, & aures audientiũ polluerentur, [k] generaliter scriptura complexa est dicens: Verecundos uel reuerentes, facite filios Israel ab omni immunditia, sic in hoc loco cæteras extraordinarias uoluptates, ipsarum quoque opera nuptiarum, si non uerecundè & honestè quasi sub oculis Dei fiant, & ut tantum liberis seruiatur, immũditiam [l] & luxuriam nominauit.

Item Gregorius. †

Immoderatus usus mulierum Salomonem ad idololatriam traxit.

CAN. XIII.

Salomon quippe immoderato usu, atque assiduitate mulierum ad hoc usque perductus est, ut templum idolis [m] fabricaret: & qui prius templum construxerat Deo, assiduitate libidinis & pfidiæ subtractus, idolis tẽpla cõstruere nõ timuit.

Item Hieronymus.

Liberorum procreatio in matrimonio laudatur, meretricia uoluptas etiam in uxore damnatur.

CAN. XIIII.

Liberorum ergo (ut diximus) in matrimonio concessa sunt opera: uoluptates autem, quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in uxore sunt damnatæ. [n]

6 *Quare autẽ tales non dicantur filij, uel quẽ suorum parentum sequãtur, qui ex libero & ancilla nascuntur, Isidorus etymologiarum libro primo determinat.* †

Qui sint liberi, & quam conditionem sequantur parentũ.

CAN. XV.

Liberi [o] dicti sunt qui ex libero ma-

l Immunditiam. Argumẽ. opera nuptiarum, quæ non sunt causa liberorum. mortalia esse: quia luxuria & immunditia nominantur: ut j.ead.cap.liberorũ. sed hoc dicit nõ quo ad reatum mortalis uitij, sed quo ad speciem facti. speciem enim & similitudinẽ luxuriæ & immunditiæ prætendunt & habent designare: ut nota. supra eadem .capitulo, origo.

m Salomõ quippe. Idolis. Ideo, scilicet Astaroth Sydoniorũ, & idolo Camos Moabitarum, & idolo Moloch Ammonitarum, post tamen egit pœnitentiã secundum quosdã. de pœn.distinc.ij.si enim. uersicu. Salomon.

n Liberorum. Dãnatæ. cũ uxore commissæ uoluptates puniendæ sunt. Et ita est arg. pro H. qui dicit uirum mortaliter peccare, cum accedit ad uxorem causa libidinis. Tu dic contra & damnatæ dicit, id est. puniendæ propter ueniale. & est simi. iiij. distinc. denique, vj. distinc. testamentum.

Quare autẽ. Hæc est sexta pars quæstionis, in qua dicitur quod filius sequitur matrem, maxime illegitimus. Ioan.de Fant.

o Liberi. Quatuor sunt genera filiorum. naturales tantum. ut concubinarum, naturales & legitimi, ut uxoris. legitimi tantum, ut adoptiui spurij ut sacrarum uirginum & consanguinearum. j. quæst. quinta. cap. tali.

(Nuptiarũ opera non sunt mortalia.)

(1 ca. xij. lib. xij. ad c.iiij.Iob.)

(3.Reg.11. 2.)

(Eccl. 47.a.)

(1 Hoc dicit, quã pœnitue-rit incertum est, licet quædã scripturæ apocriphę hoc testẽtur secundum Hu.)

(† capi.v. Filij sunt quadruplices.)

(2 De istis habes. ff. de sta.homi. l.uulgo. & dicũtur spurij quasi de spuma riualiũnati.)

trimonio orti sunt. nam filij ex libero & ex ancilla seruilis sunt conditionis. † semper enim qui nascitur deteriorem partem sumit. [a] Naturales autem filij dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos sola natura genuit, non honestas coniugij. si uero qui non sunt de legitimo coniugio, matrem [b] potius, quàm patrem sequuntur.

QVAESTIO V.

Vòd autē [c] pudicitia uiolēter eripi nō poßit, multorū authoritatib. p bat. Est.n.uirtus animi, quæ uiolētiam nō sentit. corpori nāq; uis [d] infertur, nō animo. Vn̄ quāuis corpus uiolēter corrūpat si pudicitia mentis seruetur illæsa, tn̄ castitas duplicat: [e] sicut beata Lucia fert dixisse Paschasio, Si inuitam me feceris uiolari, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Nō enim inquinatur corpus, nisi de consensu mentis. Nam si in manu mea thura ponis, & per manum meam sacrificiū facias, Deus non attendit, qui & deridet. De cōsensibus † enim & uoluntatibus iudicat Deus. Hinc Ambrosius scribit in li.v.de uirginibus. †

Melior est uirginitas mentis quàm carnis.

CAN. I.

[q] TOlerabilius [f] est mentem uirginem, quàm carnē habere, utrūque bonum, si liceat. [g] si nō liceat saltē non homini [h] casti, sed Deo [i] simus. Virgo.n.prostitui [k] potest, adulterari [l] non pōt. Vbicunq; uirgo Dei est, templum Dei est. nec lupanaria [m] infamant castitatem, sed castitas etiā loci abolet infamiā.

Idem. †

Mente incorrupta, caro non corrumpitur.

CAN. II.

RE uera non potest caro [n] corrumpi, nisi mens fuerit antè corrupta.

Item August. de ciui. Dei libro secundo. †

Aliena libido neminē polluit.

CAN. III.

ITa ne aliquē polluat [o] aliena libido, metuitur? Nō polluet si aliena erit. Si autē polluet, non erit aliena. Sed cū pudicitia sit uirtus animi, comitēq; [p] hēat fortitudinē, potius quælibet mala tolerare decernat, quàm malo consentire. [q] Nul

[a] Deteriorem partem sumit. Hoc uerum est, secundum legem Longobardorum & Theuthonicorum. nā secundum legem Romanorum secus. C.de rei uendi. l.partum.ff.de sta.ho.lex naturæ. & de uerbo.signifi. etiam. & sufficit si per momentum fuit in libero uentre.ff co.ti.l. & seruorum. §. ingenui. Vel dic uerius deteriorem, id est, debiliorem quia fœmineus sexus debilior est: quo ad honores tamen circa insignia, proles patrem sequit: ut dixi.s̄.ea.dicat.

[a] Deteriorem. s̄. xxviij.q.j.Iudæi. contra. s̄.xv.quæst. ulti.cū multæ. contra. sed hoc in cæteris generaliter, sed fallit in istis duobus casibus, Iudæorum filijs & clericorum.

[b] Matrem. Quantū ad cōditionem, & quantum ad originem.ff.ad munic. l.j. & quod impugnat testamentum matris: ut ff.de inoffi.testa.l.si suspecta.§.j.

Vod autē. Hæc quæstio. diuiditur in septem partes. In quarum prima probatur, quod non perditur castitas animæ uel corporis, ubi animus non consentit. Secūda ibi, Si Paulus. Tertia ibi, Nec solo. Quarta ibi, Quāuis. Quinta ibi, Cū ergo, Sexta ibi, Præceptum. Septima ibi, Sed quæritur. Io. de Fant.

[c] Quod autem. Hic intitulatur quinta quæstio, an scilicet pudicitia per uiolētiam auferatur? Et dic qd̄ duplex est pudicitia, animi & corporis. Corporis pudicitia, quæ integritas dicit, bene admittitur per uiolentiam, de qua dicitur. j. ead.ca.ille. & xxvij.q.j. nuptiarum. Pudicitia autem animi cum uirtus sit, nō aufertur per uim. quia animo non infertur uis: ut j. ea.c.ita ne. Et not. quod hæc eadem uirtus est in uirginibus, in coniugatis, & in uiduis: sed in uirginibus appellatur uirginitas, & in coniugatis pudicitia xxvj.q.ij.nuptiarum. & in continentibus castitas.xxx.distinct.hæc scripsimus.

[d] Vis. Absoluta, quæ non potest animo inferri, sed conditionalis potest: ut s̄.xxiij.q.vj. uides. Vel dic, non potest inferri animo uis, uerum est non consentienti.

[e] Duplicatur. Arg. uiolenter corruptam non amittere uirginum præmium, sed recipere duplicatum, non tamē quoad aureolam: consequitur ergo maius præmiū, sed non tale: quia non coronatur, nec fulgorem uirginis habebit.

[f] TOlerabilius. i.sanctius.

[g] Si liceat. id est, si potest.

[h] Non homini. in corpore.

[i] Sed Deo. In mente.

[k] Virgo enim prostitui. id est, in corpore per uim corrumpi.

[l] Adulterari. quia adulterium tantum dolo committitur: ut xxxiiij. qō.ij. in lectū. & ff. de adul. l.penultima.

[m] Nec lupanaria. homo enim sanctificat locum, non locus hominē: ut xl. dist.non loca. & ca. multi. tamen ex loco quandoq; præsumitur contra aliquē: ut xviij.qō.ij, diffinimus. & etiā pro aliquo: ut lvj. distin.c.j. ipse ergo locus per se non est infamis: nec etiam domus lupanaris: est infamis: ut ff.de peti.hære. ancillarum. uitari tamen debet turpis locus: ut lxxxj. distinc. in omnibus. & iudex ipsum uitare debet: ut ff. de arbitris. l. si cum dies. §.si arbiter.

[n] RE uera. Caro. id est eius corruptio, ad reatū imputari non debet uel ad dānationem æternā, uel corruptionis non debet rea effici, obest tamen quo ad aureolam: & quia non consecrabitur inter uirgines: ut infra ead. cap. illæ.

[o] ITa ne. Polluat. & polluet per consensum. de pœn. dist.v.c.finali.

[p] Comitemq;. Nam qui habet unam uirtutem, habet omnes.

[q] Consentire. simi. xxxj, q.ij, Lotharius. non enim

prætextu-

† Cōcor. text. in §. serui autē aut nascūtur, cū gl. insti.de iure personarum.

† Alias de censibus. Pudicitia an poßit per uiolētiā auferri.

† libr. ij.

† ca.iiij. lib. ad uirginem lapsam. Locus, nō sanctificat hominē.

† libr. j. cap. xviij.

lus autem magnanimus & pudicus in potestate a habet, quid de sua carne fiat, sed tantum quid abnuat mente uel renuat. Quis tandem sana scilicet mente putauerit b se perdere pudicitiã, si fortè ui apprehensa uel oppressa sua carne, exerceatur, & expleatur libido non sua?

Idem. †

De eodem.

CAN. IIII.

PRoposito animi permanente, per quod et corpus sanctificari c meruit, ipsi corpori non aufert d sanctitatẽ e uiolentia libidinis alienæ, quã seruat perseuerantia suæ cõtinentiæ. An uerò si aliqua fœmina mente corrupta, uiolatoq; proposito, quod Deo uouerat, pergat f uitiãda ad suum deceptorem, adhuc eam pergentem sanctã uel corpore dicimus, ea sanctitate animi, per quã corpus sanctificat, amissa atq; destructa? Absit hic error: & hinc potius admoneamur, ita amitti corporis sanctitatẽ, et intacto corpore. Idem † Lucretiã matronam nobilẽ, ueteremq; Romanam pudicitię magnis efferũt laudibus, cuius corpore cũ uiolentus Tarquinij regis filius libidinosè potitus esset, illa scelus improbissimi iuuenis marito Collatino & propinquo g Bruto, uiris clarissimis & fortissimis indicauit, eosq; ad uindictã constrinxit. Deinde fœdi in se cõmissi sceleris, ægra atq; impatiens, se peremit. Quid dicimus? Adultera h hæc, an casta dicenda est? Quis in hac cõtrouersia iudex laborabit? Egregiè quidem ex hoc & ueraciter declamans ait, Mirabile dictu, duo fuerunt, & adulteriũ unus cõmisit i splendidissimè atq; uerissimè: intuens enim in duorum corporum cõmistione, unius inquinatissimã cupiditatẽ, unius castissimam uoluntatem, & non quod coniunctione corporum, sed quod animorũ diuersitate ageretur attendẽs, duo inquit, fuerunt, & unus adulteriũ commisit.

Idem.

CAN. V.

NOn fidelibus Christi tædio sit uestra uita, sed ludibrio sit hostibus castitas uestra, habens ueram, magnamque consolationem, si continẽtiam retinetis, non cõsensisse peccatis eorum.

Idẽ in libro de duabus animalibus. Non nisi uoluntate peccatur.

Idem in libro primo de libero arbitrio.

De eodem.

CAN. VI.

DE pudicitia quis dubitauit k quin ea sit in animo constituta? quãquidem uirtus est. l unde à uiolento stuprato re nec ipsa eripi põt. m

Item Hieron. super epistolam ad Rom. lib. j. †

Non potest fieri, ut nisi quis mœchetur prius in corde, mœchari possit in corpore.

Idem super Lucam in libro secundo. †

---

prætextu paupertatis, &c. ff. de ritu nup. palam. §. non est ignoscendum.

a In potestate. Nã dicit lex, qua cura uel diligentia consequi possumus, ne quis nobis iniuriã uel damnũ det, ut ff. cõmo. ad eos. & ff. de admini. re. ad ci. pert. l. ij. §. si eo. & dixit lex, quod custodia parũ põt aduersus uim. ff. de ac. empt. & uen. si ea res.

b Putauerit. Argumen. quod non debet dici quis perpetrasse, quod nolens fecit, uel pass[us] fuit: nec debent imputari, quæ per coactionem absolutã fiunt. argu. s. dist. 50. presbyteros. xv. q. vj. ca. j. argum. contra. xxxj. quæst. ij. Lotharius.

c Proposito. Sanctificari. in futuro, cum sua stola induetur.

d Non aufert. Et ita habet corp[us] uirtutẽ. Sed contra j. ea. de pudicitia. quia uirtus tantũ in animo est. sed ideo dicitur corpus habere, quia futurum est habere post resurrectionem.

e Sanctitatem. Hęc tamen quæ mente corrupta est, post pœnitentiã põt ordinari: quia quo ad legẽ promotionis, uirgo est j. e. finge.

f Pergat. Not. quod sola itineris arreptio facit aliquam corruptam. sicut itineris arreptio habetur pro appellatione. extra de appel. meminimus. sic qui pergit de una militia ad aliam, iure se cundæ militię censetur. ff. de bo. pos. ex testamento militis. l. j.

g Propinquo. Id est, auunculo.

h Adultera. Videtur quod Augu. male induxit exemplum Lucretiæ, nã in ueritate secundum canones, adulterium commisit, si ue directa, siue indirecta fuerit uoluntas, licet secundum leges non cõmittatur nisi dolo. ff. de adult. l. ult. sed Augu. induxit exemplum hoc quasi à minori. q. d. ex quo ea quæ conditionaliter fuit coacta, excusatur secundum legẽ ab adulterio: multo magis ea quæ absolute secundum canones. j. q. j. constat. 50. dist. presbyteros.

i Vnus commisit. Imo & ipsa, nisi absolute fuerit coacta arg. s. e. ita ne. sed hoc ideo dicit, quia non tenetur hoc casu ad pœnam legis, a quia sine dolo adulterium non committitur. ff. de adul. l. pen. alias potius debuit mori quã consentire. j. e. §. cum ergo. Vides ergo, quod adulterium potest esse ex parte unius tm. similiter simonia põt esse ex parte unius tãtum, & non alterius, sicut in Giezi & Naamã, ut j. q. j. qui studet. & quæ. iij. quæsitum. & similiter societas. ut ff. pro soc. l. actione. §. diximus. & sponsalia. extra de desp. imp. de illis & matrimonium, ut extra de eo qui dux. in mat. quam pol. per adul. cap. j. & s. ea. q. ij. aliquando.

k Non fidelibus. De pudicitia quis dubitauit. Collige de modo probationis omnem uirtutem esse in animo.

l Virtus est. Est aũt uirtus habitus mẽtis bene cõstitutæ, &c. ut de pœ. di. iij. ille rex tãtus. ob hoc ẽt uirtutes uelamenta animæ dicuntur. de pœn. di. ij. cap. sapiens.

m Eripi potest. Quid si culpa sua in

Marginalia:

† Ibidẽ.

† lib. j. c. xix. de ciuita. Dei. Appellat, qui ad superiorẽ iter arripit.

† De hoc not. extra de priuil. cap. pen. Lucretia adulteriũ cõmisit.

a Vnde expone quod dicit adul terium, id est, reatũ adulterij. Adulterium & simonia possũt esse ex parte unius.

† Ad idẽ 28. q. 2. si infidelis.

Virtutis definitio.

† ca. vij.

† ca. viij.

ca.viij.

in hanc uiolentiam incidisset, puta denuntiauit ei maritus ut fugeret, ne ui hostiũ opprimeretur. Illa autem fugere noluit, & sic oppressa est, an dimitti possit à uiro? Sic uidetur, quia quicquid ex culpa sua, &c. xv. quæ. j. si quis insaniens. 50. dist. studeat. præsumitur enim se rapinæ obtulisse. xxiij. q. iiij. displicet. ff. quod metus cau. si mulier. Ar. contra, extra de spon. ueniens. xxvij. q. ij. desponsata. ff. de re iud. nullum crimẽ. xv. quæst. vj. c. j. nec imputandum est ei, quod credula non fuit. ff. quod cũ falso tuto. l. ij. & 50. dist. si quis præpostera. Item & si peccauerit non credendo uiro suo, non tamen quantum adulteriũ meretur. xv. q. j. inebriarunt. Io. Quid iuris sit de hoc, in quæstionib. plene notaui. B.

† cap. ix.

† cap. x.

† Epistola cxxij.

a AD Deum. Permittit. sic non permisit Abimelech. s. prox. quæst. nemo.

b Defendit. i. non imputatur ad crimen corruptio carnis. xv. q. j. c. j.

c NOn potest. Nõ peccat, nam tũc homo peccat, cũ mens per delectationem subiugat. de pœn. dist. ij. hoc sciẽdum. & est ar. xxij. q. v. si quis coactus. contra. Sed ibi de conditionali coactione, hic de absoluta.

d SIcut. .n. Sola uoluntatis forma moueret opus. x. q. ij. hoc ius.

e Voluntate. Directa uel indirecta, ne sit contra s. dist. 50. si quis uolũtate.

Continentia est duplex.

f Debilitari. Senio, uel sectione, uel naturali frigiditate. hoc dicit litera, quia uoluntaria continentia est bona, non necessaria. xxxiij. quæst. v. quisitit. in fine.

Finge, si quis in aliqua persecutione, aliquã uirginem prostitutã cognouerit: apud Euangelium, quia uoluntate non peccauit, uirgo suscipitur, in lege quasi corrupta reputatur.

Idem in libro Hebraicarum quæstionum. †

Corpus mulieris non uis maculat, sed uoluntas.

Item Augusti. in libro de sancta uirginitate. †

Sicut nemo impudicè utitur corpore, nisi spiritu prius concepta nequitia, ita nemo pudicitiam seruat in corpore, nisi spiritui prius ĩsita castitate.

Idem Victoriano. †

In corpore pudicitia uiolari non potest, si mens inuiolata seruetur.

CAN. VII.

AD Deum ingemiscentibus, omnino suis aderit, qui suis adesse consueuit, & aut nihil in earũ castissimis membris libidine hostili perpetrare permittit, a aut si permittit, cũ earũ animus nulla consensionis turpitudine commaculatur, etiam carnem suã defendit b à crimine: & quicquid in ea nec commisit, nec permisit, libido patiẽtis, solius erit culpa facientis, omnisq; illa uiolẽtia non pro corruptionis turpitudine, sed pro passionis uulnere deputabitur. Tantũ enim ualet in mente integritas castitatis, ut illa inuiolata, nec in corpore possit pudicitia uiolari, cuius membra potuerunt separari.

Item Isidorus in synodo, libro secundo.

Caro nõ peccat, si a contagione fuerit anima munda.

CAN. VIII.

NOn potest corpus corrũpi, nisi prius corruptus fuit animus. Munda nanque à contagione anima, caro non peccat. c

Item Augus. Honorato episcopo. †

Non corrumpitur pudicitia carnis, si mente seruatur.

CAN. IX.

MAgis timeamus, ne sensu ĩteriore corrupto, pereat castitas fidei, quàm ne fœminæ cõstuprẽtur uiolẽter in carne: quia uiolentia, nõ uiolatur pudicitia si mente seruatur: quoniam nec in carne uiolatur, quãdo uoluntas patientis, sua turpiter carne nõ utitur, sed sine cõsensione toleratur, quod alius operatur.

Item Ioan. Chrysosto. super Matthæum. †

Nec peccatum, nec iustitia, ex opere sine uoluntate perficitur.

g SI Paulus. Hæc est ij. pars quæ. in qua dicitur, quod nullus debet supbire de castitate, quia cito perditur, & reparat difficile uel nunquã. Io. de Fan.

g Vas. i. electus ad prædicandum. & dicitur uas quia plenior i fuit alijs, ut xxiij. q. vij. c. j.

† Epistola clxxx. de fuga in persecutionem, Tomo ij.

i Scilicet gratia prædicandi.

h Aculeos. i. motus primos, de quibus timebat cadere in secundos, & qui surgunt in nobis & sine nobis. de pœni. dist. ij. inter hæc sciendum.

Sensualitas ẽ lex.

i Aliam. i. sensualitatem siue cõcupiscentiam, quæ dicitur lex, quia ligat & trahit ad peccatũ. unde dicit alibi. Ago quod nolo.

k In legem peccati. i. peccatum, quia ligat hominem.

In

† Ad ca. 19. Homilia 33.

CAN. X.

SIcut enim d peccatũ opus sine uoluntate non facit, ita & iustitia ex opere non consummatur, nisi & uoluntas affuerit. Multi enim corpore quidem castitati student, adulterium tamen uoluntate e committunt, cum dominus dicat, Qui uiderit mulierem ad concupiscendũ eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Ergo uoluntas sine opere peccat frequenter. Illa ergo est gloriosa continentia, non quam transgredi non potest necessitas debilitati f corporis, sed quàm complectitur uoluntas sancti propositi. Matt. 5. d

Item Hier. in epistola ad Eustochium. † † De custodia uirginitatis.

Virginitas carnis non seruatur, mente corrupta.

CAN. XI.

SI Paulus apostolus uas g electionis, & præparatus in Euangelium Christi, ob carnis aculeos, h & incẽtiua uitiorũ, reprimit corpus suum, & seruituti subijcit, ne alijs prædicans, ipse reprobus inueniatur: & tamẽ uidit aliã i legẽ in mẽbris suis, repugnantem legi mentis suæ, & captiuantem se in legem k peccati: si post Actu. 9. c

nuditatem, ieiunia, famem, carceres, flagella, supplicia, in semet reuersus a exclamet, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? tu te b putas c securum esse debere? Caue quæso ne quãdo dicat & de te Deus, Virgo Israel cecidit, & nõ est qui suscitet eam. Audenter dicã, Cum omnia possit Deus, suscitare d uirginẽ non põt post ruinam. Valet quidẽ liberare de pœna: sed non ualet coronare corruptã. Timeamus illã prophetiam, ne in nobis ẽt compleatur: Et uirgines bonæ deficient. Obserua quid dicat, & uirgines bonæ, q̃a sunt & uirgines malæ. e Qui uiderit (inquit) mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eã in corde suo. Perit ergo etiam mente uirginitas. Istæ sunt uirgines malæ, uirgines carne, nõ spiritu, uirgines stultæ, q̃ oleũ f non habentes excludunt à sponso. Si autẽ & illæ quæ uirgines sunt, ob alias tamẽ culpas uirginitate corporũ non saluantur, quid fiet illis, quæ prostituerũt mẽbra Christi, & mutauerunt templum sancti Spiritus in lupanar? Illico audient prophetã dicentem, Descende, g sede h ĩ terra uirgo i Babylonis, filia, sede in terra Non est filiæ Chaldæorum k thronus. l Non uocaberis ultra mollis & delicata. m Accipe molã, n & mole farinã, o discooperi p uelamẽ tuũ, denuda q crura tua, transi flumina, r reuelabitur ignominia tua: apparebunt opprobria s tua, & hoc post thalamum t filij Dei, post oscula fratruelis, & sponsi. Illa de qua quondam sermo propheticus concinebat, Astitit regina u à dextris

Minores nõ possũt quod maioribus ẽ denegatũ.

a In semet reuersus. Id est, propriam fragilitatem considerans.

b Tu te. Arg. quod non licet maiori, nec minori, ut viij.q.j.si ergo.& xj.q.j.magnũ. & quod negatur maioribus, multo potius minoribus. C. de reuo.do. his solis.in fine. & qđ maioribus dignitatibus non est cõcessum, hoc sibi nõ audeant uendicare minores, ut C. de decu.l.ult.lib.x.

Rom. 7.d

c Putas. Arg. quòd Paulus fuit uirgo, cũ sit comparatio inter eum & Eustochiũ: q̃ fuit uirgo.

Amos. 8.d

Virginitatem Deus restituere non põt.

d Suscitare. Idem dicit lex, quod uirginitas restitui non potest. C. de ra.uirgi.in prin. Sed non ne exoculato põt restituere uisum? quare ergo non uirginitatem? Quidam sic intelligunt, id est quod Deus non potest facere, quin fuerit corrupta: q̃a factum non potest non esse factum, ut ff. de cap. in bello. §. factæ. sed secundum hoc idẽ esset in cæco. Respond. quod hic dicitur, non refertur ad carnis corruptæ restaurationem, sed ad uirginalis palmæ retributionem. & sic non potest. i. nõ congruit eius potẽtiæ ut aureola coronet corruptos. hoc enim esset contra iustitiam: & ideo illud non põt, ut arg. de pœ.dis.ij.§.charitas.

Matt. 5.d

Mat. 25.a

e Malæ. Arg. ff. de dolo.l.j.§.ij.nam ideo dixit prætor dolus malus, quia est & bonus.

f Quæ oleum. Id est pinguedinem bonorum operũ, uel id est, pietatem.xl.dist.disciplina.

Babylonij per quos reges fuerunt in captiuitate.

g Descende. Verba sunt Esaiæ prædicentis ad literam futuram Babyloniorum captiuitatem per Darium & Cyrum regem Medorum & Persarum. & exequitur secundum hoc Propheta ad literam quasdam miserias, quas pauperculæ mulieres solent sustinere. & uerba imperatiua resoluenda sunt in uerba futuri temporis.

g Descende. Id est, descendes.

Verbum unius tẽporis sæpe p alio ponitur.

h Sede. Id est, sedebis, quod ideo dixit propheta, propter nimiã futurorum certitudinem. Et est arg. quod uerbum præsentis temporis ponitur pro uerbo futuri. sic exponitur, traditur, id est, traditurus est. ff. de public.l.j.& est argumen. ff. de uerbo. signific. uerbis. sicut econtrario uerbum futuri, loco præsentis, ut s.xxj.distinc.in nouo.50.distin.ponderet. & exponitur à Hiero. hęc litera moraliter circa fidelem animam, quæ præuaricata est per peccatum. & hoc duobus modis, uel inuitando ad pœnitentiam, & tunc pprie tenentur uerba, Descende, id est, humilia te per pœnitẽtiam. Sede in terra. Id est, in cinere & cilicio.

i Virgo. Id est, sterilis. Vel uirgo prius filia Babylonis. i. filia confusionis: quia mens tota facta confusa est, de pœn.dist.iij.§. item ait.

k Chaldæorum. Chaldæi Græce feroces intelligũtur. ualde enim feroces sunt, qui proprias uoluntates sequentes non moribus suis parcere sciunt. Et est Chaldęa regio, ubi Babylonia ciuitas est in ea sita.

k Et dic Chaldæorũ, id est, dæmonũ. quasi dicat simul ñ põt, q̃s esse filius Dei & diaboli: nec simul habere uirtutes & uitia. s.e. q.j. cũ renũtiatur. & loquit̃ per similitudinem. quia Chaldæi, &c.

l Thronus. i. dignitas regalis aufertur ei. Vel thronus, id est, remuneratio æternæ uitæ.

m Non uocaberis ultra mollis & delicata. id est, amodo non uiues in delicijs quo ad uirtutes, supple nisi pœnitueris.

n Accipe molam. timoris per contritionem.

Esaiæ 47.

o Mole farinam. examina peccata tua, & malas cogitationes.

o Mole farinam. uel pro paupertate, uel aliter.

p Discooperi. Id est, confitere peccata tua.

q Denuda. Per confessionem.

r Transi flumina. Id est, desere caduca, & fluentia. supple, quod nisi hoc feceris, reuelabitur, &c.

s Opprobria. In die iudicij. de pœnitentia distinct.j.§.non ita. Exponitur etiam mystice hæc litera, ita quod improperet uitium fideli animæ, & tunc resoluũtur uerba in præteritum tempus. descende, id est, descendisti ab altitudine uirtutum ad uitia. sede in terra. id est, sedisti terrenis infecta. uirgo ut prius, Accipe molam, id est, accepisti mundanarum rerum circuitum. Mole, id est, moluisti, id est, dissipasti cogitationes tuas eas effectui mancipando. Discooperi, id est, discoperuisti hypocrisim tuam, amodo enim apparet qualis prius extiteris. discooperuisti te uirtutibus. Nam uirtutes uel anima sunt animæ, de pœnit.dist.ij.sapiens. Denuda crura tua, id est, per confessionem denudasti actiones tuas. Transi flumina, id est, trãsisti per temporalia eis inhærendo, & idcirco reuelabitur, &c.

t Hoc post thalamum. Hæc litera uult, quod præcedens moraliter intelligatur, & est sensus, id est, postquam recessisti à sponso tuo, & fratruele, id est Christo. Christus enim & ecclesia sunt fratrueles, quia de Iacob Christus, de Esau ecclesia, id est, de gentibus processit. xxxv.q̃õ.ultima, §.si uero. & hæc sunt uerba Hieronymi.

u Regina, Id est, quælibet sancta uirgo, uel sancta ecclesia.

Deaurato.

a Deaurato. charitate, & castitate. de pœ. dist. secunda. principium.

b Nudabitur. Veste virtutum & bonorum operum

c Et posteriora. i. peccata, quæ habuit quasi post dorsum relicta, cum ante se debuerit ea habere.

tuis in uestitu deaurato a circũdata uarietate: nudabitur, b & posteriora c dorsi eius ponent d in facie eius. Sedebit ad aquas e solitudinis, & posito f uase g diuaricabit h pedes suos omni transeũti, i & usq; ad uerticẽ polluet. Rectius enim fuerat hominũ subisse coniugiũ, & ambulasse per plana, quàm ad altiora k tendentẽ ĩ profundũ inferni cadere. Nõ fiat obsecro, ciuitas l meretrix filia Siõ, ne post trinitatis hospitiũ, ibi dæmones m saltent, & sirenes n nidificent & hericij. o

Item Augustinus de Christiana fide. †

Corpore intacto, castitas nõ nunquam amittitur.

CAN. XII.

3 NEc solo affectu & tactu, sed aspectu quoq; appetit & appetit cõcupiscẽtia fœminarũ: nec dicatis uos animos habere pudicos, si habeatis oculos impudicos: p q̃a impudicus oculus impudici cordis est nũtius: & cũ se sibi inuicẽ ẽt tacente lingua, q cõspectu mutuo corda nuntiãt impudica, & secundũ concupiscentiã carnis, alterutro delectant ardore, ẽt intactis ab immunda uiolatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus.

d Ponentur. In futuro seculo.

e Ad aquas. i. inter hæreticos.

f Et posito. Id est, deposito.

g Vase. Scilicet cordis.

h Diuaricabit. Id est, diuidet, & committet uarios suos affectus.

Omni transeunti. id est, dæmonibus, uel id est, omnibus opera sua: quia ibi omnia omnibus aperta erunt.

i Transeunti. Diabolo. Transiens dicitur diabolus, quia dicunt animæ ipsi diaboli: Incuruate, ut transeamus super te. & ibi, Exinanite usq; ad fundamentum in ea. de pœn. distin. iij. in falicibus. (Diabolus dicit transiens.)

k Quam ad altiora. Argu. quod melius est non incipere quàm ab incœpto desistere: meli⁹ est enim non uouere, q̃ à uoto cadere. xij. q. j. certe. xxvij. q. j. nuptiarum. († Epistola cix. ad monachas.)

l Ciuitas. Id est, anima quæ agit bene. de pœn. dist. iiij. in domo.

m Dæmones. Id est, prauæ cogitationes.

n Sirenes. Id est, delectationes, quę mergebant.

o Hericij. i. errores uel solicitudines mundanæ, quæ pungunt. Ioan.

NEc solo affectu. Hæc est iij. pars qõ. in qua probat quod ex sola uoluntate fugit castitas. & hoc probat per duo capit. Io. de Fant. & istud cap. est de regula beati Aug. Archi.

p Impudicos. Hoc perpenditur si sunt vagi, vt supra. distinct. xxiij. his igitur vnde illud: Auerte oculos tuos, &c.

q Tacente lingua. Arg. quod operibus loquimur, sicut & uerbis, ut xliij. distinc. sit rector. & xj. quæstio. iij. existimant. extra de appella. dilecti. & extra de spon. cum apud. sic. ff. de leg. iij. nueu.

r QVi viderit mulierem ad cõcupiscendum. hoc scilicet animo, & dat operam quam potest. de pæn. dist. j. si cui.

s Iam mœchatus est eam. hoc verum est in coniugata, nã cũ soluta non cõmittitur. sed nunquid imponemus isti tantam pœnitentiam, acsi factum interuenisset? sic, sed non tam grauem. († cap. ix. libr. xxj. sup. Iob.)

Item Gregorius. †

Adulterium perpetratur, cũ nupta uel innupta turpiter cõcupiscitur.

CAN. XIII.

QVi uiderit mulierẽ ad concupiscendũ r eã, iã mœchatus s est eã in corde suo. Quia eñ Græco uocabulo adulter mœchus dicit, cũ non aliena cõiunx, sed mulier uideri prohibetur, apertè ueritas ostendit, quia etiã solo uisu cũ turpiter uel innupta concupiscitur, adulteriũ t perpetratur. Quod tamen plerunq; ex loco & tẽpore uel ex ordine u concupiscẽtium discernit. quia sicut hunc in sacro ordine studiosa x concupiscentia, sic illũ adulterij inquinat culpa: in personis tamen nõ dissimilibus, idem luxuriæ distinguitur y reatus.

4 *Quamuis autẽ uiolenter oppressæ pudicitiã nõ amiserint, incõtaminatis tamen sé non audeant exæquare uirginibus.*

Vnde Leo Papa.

Quæ opprimuntur, incõtaminatis uirginibus se comparare non audeant.

CAN. XIIII.

ILlæ autem famulæ Dei, quæ integritatẽ pudoris oppresione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt in hu-

t Adulterium. i. fornicatio.

u Vel ex ordine. no. secundũ uarietatem loci uel ordinis, aliquem plus minusve peccare. argu. dis. xl. homo Christianus. xxiij. qõ. viij. occidit. s̃. xvij. q. iiij. quisq̃s. ff. de pœnis aut facta. §. locus. xxv. qõ. j. nulli. s̃. xxxj. q. j. de his q̃ frequẽter uxores. de pœ. dist. j. aut facta. (Deut. 5. b) (Matt. 5. d)

x Studiosa. Non vr̃ hoc uerũ. q̃ tm̃ peccet clericus studiosa concupiscentia, quantũ laicus ipso facto. vr̃ eñ q̃ magis peccet clericus studiosa cõcupiscẽtia. nã tm̃ peccat qlibet studiosa uolũtate cõmittẽdi adulteriũ, quantũ ipso facto. j̃. de pœ. dis. j. si cui. & ita uel æqualiter peccat clericus, uel magis p̃p gradũ altiorẽ quã laicus. Qđ ergo hic dicit referas ad ecclesiæ opinionẽ, nõ ad ueri essentiã. Sic ergo scđm canones cõmittit adulteriũ solo aĩo, similiter periuriũ, ut xxij. q. v. q̃ peierare. idẽ in furto & alijs criminibus, ut de pœ. di. j. c. si propterea. xiiij. q. v. si quid. sed secundũ leges solo animo nõ cõmittit furtum, ut ff. de ac. pos. posidere. §. si rẽ. nec adulteriũ. ff. de adult. l. penulti. (t Arg. ad hoc xl. di. stĩ. homo chistian⁹. Adulteriũ & periurium solo animo cõmittũtur.)

y Distinguit. Per contemptum.

Quãuis. Hæc est iiij. pars q. in qua dicit, quod si fœmina inuita perdidit uirginitatẽ, non tamen debet se ad quare incontaminatis uirginibus. Io. de Fant.

ILlæ aũt famulæ. CASVS. *Dicitur hic quod si quæ uirgines inuitæ fuerint uiolatæ, laudabilio*

res erunt

res erunt, si se corpore integris uirginibus non audeant cõparare, quia etsi integram mentem habeant, cum non fiat peccatum nisi uoluntate, dolere tamen debent de iactura corporali.

[a] Incontaminatis scilicet mẽte, & corpore exẽplum. xxvij. q. ij. §. cũ ergo. ibi, uouerat.

[b] Comparare. Ex toto. ut uelint consecrari inter uirgines. arg. dist. xxvj. acutius. s̃. e. q. c. finge. uel ut habeant aureolam. xxvij. q. prima. ca. nuptiarũ.

[c] Virginibus. C. de nup. imperialis. uersi. nam omnis.

[d] Doleant. Quia forte propter peccatum præcedens hoc eis accidit. arg. xxij. q. ij. si quælibet. alias quare dolebunt, cum nõ peccauerint?

[e] Vel corpore. s. per peccatum originale, quod est in eis, propter quod possunt corrumpi.

[f] Cum ergo. Instinctu. ut cum appetit & instigat aliquem ad coitum.

[g] Vel alienæ. Vt cũ appetitur & cõsentit alienæ libidini. De hoc not. s̃. ea. q. ij. quicquid.

[h] Fides. coniugalis, quam alter coniugum alteri debet seruare, scilicet ne cum altero uel cum altera coeat. xxvij. q. ij. omne.

[i] Et abiectis. Id est, in quantũcunq; uilibus ualet fides cõiugalis.

[k] Corporalem. Argu. pro leprosis. ut extra de coniug. lepro. quoniam. quia potius periculum corporis, quam animæ incurrendũ est. xxx. q. j. §. j. cum alterũ euitari non potest. arg. xj. quæsti. iij. non solum. §. cũ ergo. xxij. q. v. c. j.

Fides coniugalis inquantumcunq; uilibus ualet.

Deut. 5. b

Matt. 5. b

† Adde quòd uxoratus non cõmittit adulteriũ cum soluta. cõcor. tex. in l. j. in gl. uiolato. & ibi Cyn. C. de adulte. uerũ iure Romanorum ethnicorũ secus lege diuina.

† ca. xiij. lib. ij.

militate ac uerecundia, [a] si se incontaminatis non audeant comparare [b] uirginibus. [c] Quanuis enim omne peccatũ ex uoluntate nascatur, & potuerit in corruptione carnis mens inuita non pollui, minus tamen hoc illis oberit, si quod potuerunt animo non amittere, se doleant [d] uel corpore [e] perdidisse.

Cùm ergo hæc, quæ uiolentiam passa est, pudicitiam amisisse probari nõ potest, nullo modo conuincitur fornicatiõis, uel adulterij crimẽ, incurrisse. Vt enim ait Aug. in libr. de bono coniugali. Adulterium committitur, cum uel propriæ libidinis instinctu, [f] *uel alienæ* [g] *cõsensu cũ altero, uel altera contra pactum coniugale concũbitur, atq; ita frangitur fides,* [h] *quę in rebus corporeis & abiectis* [i] *magnũ animi bonũ est, & ideo ei salutẽ quoque corporalẽ.* [k] *quæ etiam uita ista continetur certũ est debere postponi.*

Itẽ Isid. super Exodũ.

Mœchatur. qui alicui præter matrimonij fœdus miscetur.

CAN. XV.

Non mœchaberis, id est, ne quisquam præter matrimonij fœdera alijs fœminis admisceatur ad explendam [l] libidinem: nã adulteriũ facit, qui præter suã, [m] ad alteram accedit. †

Item August. de adulterinis coniugijs. †

Qui uiuente uxore sua alteram cognoscit, adulteriũ committit.

CAN. XVI.

Pvto Christianũ neminẽ reluctari illũ adulterũ esse, qui uel diu languẽte, [n] uel diu absente, [o] uel cõtinenter uiuere cupiente uxore sua, alteri cõmistus est fœminæ.

Cùm ergo nihil horũ in ista deprehendatũ fuisse: qa nec ppriæ libidinis instinctu, nec alienę cõsensu, nec uiro suo languẽte, uel absente, uel cõtinẽter uiuere cupiente, adhæsit alij, sed uiolenter aliena libidine oppressa uim pertulit: apparet, ꝙ nec adultera, nec fornicaria dici põt. vñ nec aliqua occasione ualet dimitti. Cũ n. Iudæi qrerent à Christo, utrũ liceret homini uxorẽ suã dimittere quacũq; ex causa? respondit eis: nunqd legistis, quia qui fecit eos, ab initio masculũ & fœminã creauit eos? quos ergo Deus coniũxit homo nõ separet. Deinde sermonẽ suũ ita cõclusit, ut diceret neminem posse dimittere uxorem suam, excepta causa fornicationis. Hinc Apostolus ait in epist. ad Corin. His qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio non ego, sed dñs, uxorem à uiro non discedere. Vnde datur intelligi, quòd qualescũq; fuerint uir et uxor, ex quo coniugali affectu sibi adhæserint, ulterius ab inuicem discedere non ualent.

Vnde Ambrosius in Hexaemeron. titu. diei quarto scribit. †

Qualiscunque sit uir, ex quo semel placuit, non est dimittendus.

CAN. XVII.

Horrendus † & incultus est uir, qui semel [p] placuit. nunquid uir alius eligendus est? comparem suũ equus diligit,

[l] Non mœchaberis. Explendam. nec etiam ob aliam causam.

[m] Qui præter suã. Et ita ille tantum committit adulteriũ, qui habet uxorẽ, uel quæ est coniugata. quandoque tamen large sumitur adulteriũ. s̃. ea. qõ. iiij. c. nemo.

[n] Pvto. Languente. infra. ead. q. vij. quod proposuisti. contra. Sol. illud à falsarijs dictum, istud authẽticum esse uidetur. Vel illud de desponsata tantũ, istud de cognita. Vel illud reprobatũ est, hoc diuina authoritate firmatum. Vel uerius dic, quod illud de arcta loquitur.

[o] Absente. xxxiiij. q. j. cum per bellicam. contra. sed ibi de illo, qui ne scitur uiuere, hic de illo, qui certe scitur uiuere.

Cum ergo nihil. Hæc est quinta pars quæst. in qua dicitur, quod postquam semel placuit quis, eo uiuente alter sibi perduci non potest. Ioan. de Fant.

[p] Horrendus. Semel. ar. ꝙ sufficiat

Quia dicit, ꝙ nemo excepta causa fornicationis, &c. supra ea. q. j. dixit.

Mar. 10. a.

Gene. 2. d.

1. Cor. 6. b

† ca. vij. lib. v.

† Alias, horridus.

& si mutetur, alius trahere iugum nescit compar alterius, & se non totum putat: [a] tu coniugalem tuũ repudias, & sæpe putas mutandum? muta, [b] & si uno defecerit die, su perduc riualem, [c] & statim incognita [d] causa, quasi cognitam pudoris exequaris iniuriam.

Item Augustinus. †

Similiter de uxore intelligatur.

CAN. XVIII.

SI uxorẽ quis habeat sterilẽ, siue corpore deformẽ, siue debilẽ mẽbris, uel cæcam [e] uel claudã, uel surdã, uel si quid aliud, siue morbis, siue laboribus, doloribusq; cõfectã, & quicquid (excepta fornicationis causa) cogitari potest, uehementer horribile, [e] pro societate, fideq; substineat.

Item Hieronymus ad Oceanum de morte Fabiolæ.

Non licet uiro uxorem dimittere, nisi causa fornicationis.

CAN. XIX.

PRæcepit dominus uxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit manere innuptam. Quicquid uiris præcipitur, hoc consequenter redundat [f] ad fœminas. Neque. n. adultera uxor dimittenda est, & uir mœchus retinendus est.

De eodem.

CAN. XX.

APud nos, quod non licet fœminis, æquè non licet uiris, & eadem [g] seruitus pari [h] conditione [i] censetur.

Item ex concilio Toletano duodecimo.

Communione priuetur, qui extra causam fornicationis uxorem suam dimittit.

CAN. XXI.

PRæceptum domini est, ut excepta causa fornicationis uxor à uiro dimitti non debeat: & ideo quicũnque extra culpam criminis supradicti, uxorem suam quacunq; occasione reliquerit: quia quos Deus coniunxit, ille separare disposuit: tandiu ab ecclesiastica communione priuatus, & à cœtu omnium Christianorum maneat alienus, quandiu societatem relictæ coniugis amplectatur synceriter & foueat. Itaque qui iam admoniti à sacerdote semel, & bis, & ter, ut corrigantur: ad suę cõiugis noluerint redire cõsortium, ipsi se suis meritis & a Palatinæ dignitatis [k] officio separabunt, & insuper generosę

sufficit semel consentire: ut ꝫ.dist. iiij. capi. in istis. & viij. qō.ij. cap. dilectissimi. & argu. ff. de mu. & ho. l. ut gradatim. §.j. arg. contra. ꝫ. xij. q.j. cap. certe. arg. C. de repu. hære. l. ulti. C. de nonnume. pecu. l. generaliter. ff. de neg. gest. l. Pomponius. arg. ꝫ. iij. q. iij. §. spatium. ꝫ. distin. lxxij. cap. placuit.

[a] Putat. Argu. ff. ad legem Aquil. l. proinde. argu. ff. de ædil. edic. cum eiusdem l. plerunque.

[b] Muta. Ironia est.

[c] Riualem. Riuales proprie dicũtur qui per eundẽ riuũ aquam ducũt: ut ff. de aqua. quotid. & æsti. l. j. similiter hi exquisita similitudine riuales dicuntur, qui cum eadem muliere habẽt consuetudinem, cũ qua accedunt quasi ad eundem riuum.

[d] Incognita. An sit iusta uel non, id est, nõ probata causa, &c.

[e] SI uxorẽ. Horribile. Argu. pro leprosis, quod non debẽt dimitti: ut extra de coniug. lep. cap. ij. unde & Hug. dicit, ꝙ debet maritum sequi mulier. & pro Hug. est arg. xiij. quæst. ij. c. unaquæq; & extra eod. cap. quoniam. Quod autẽ dicitur extra eod. ca. j. quod non cogitur sequi, potest intelligi in eo casu, quando reliquus hoc non petit: nam si peteret, bene teneret sequi, ut extra eo. titu. ca. quoniam. Vel dic quod illud non tenet, quod ibi dicit: quia est cõtra præceptũ domini. Sed pone quod uir uult retinere apud se uxorẽ leprosam, nũquid potest? Videt quod sic, q̃a uxor tenetur uirum sequi. sed non econuerso: ut xiij. q. ij. cap. unaquæque. Econtra uidetur, quod uicini non tenentur pati illam esse inter eos: quia de iure debet remoueri ab alijs: ut ꝫ. distin. vj. cap. testamentum. & xxxiij. q. ij. ca. hoc ipsum. & extra de eccl. ædifi. cap. ij. & etiam de consuetudine: ut extra eod. c. quoniam. Ego credo, quod alter reliquum debeat taliter sequi, ut q̃nque ueniat ad ipsum, & quã cito soluerit debitũ recedat. arg. liiij. dist. ca. si seruus. in fin. sed sponsa de futuro, etiam propter alias deformitates, nõ tenetur sequi sponsum: ut extra de iureiur. c. quemadmodum.

[f] PRæcepit. Redundat. nam ubi par est ratio, par debet esse iudicium. [1] ff. ad legem Aquil. l. illud. & ꝫ. q. proxi. c. nihil.

[g] APud. Eadem. i. eiusdem generis. nam in ueritate duæ sunt seruitutes: ut extra de conuersio. coniug. cap. quidam.

[h] Pari. Argum. de quibus par ratio attenditur, simile debet esse iudicium ꝫ. ea. quæst. vij capi. Apostolus.

[i] Conditione. quo ad debitum reddendum, & fidem seruandam, nõ autem in alijs, ut potes ponere per exẽpla. ff. de his. qui no. infa. l. uxores. xxxiij. questio. v. c. manifestũ. & ca. noluit. & cap. hæc imago. xxxiij. q. j. c. si quis acceperit. nam in uoto abstinẽtiæ uir est maior, similiter in accusatione secũdum leges, sed secũdum canones non ad imparia iudicantur: ut supra ead. qō. i. ca. si quis. & uir potest statim contrahere post mortem uxoris, sed mulier non potest statim post mortem uiri secundum leges. C. de secun. nup. l. j.

PRæceptum. Hæc est sexta pars quæstionis, in qua punitur, qui uxore dimissa adhæret concubinæ. Io. de Fant.

[k] Dignitatis. Ar. quod si aliquis contemnit excõicationem, quod iudex secularis uel dñs illius potest eum priuare feudo suo. Itẽ argu. ꝙ si unus eps propter excõicationem alicui aufert præbendã, similiter & alius episcopus potest ei auferre id qđ ab ipso habet, [2] ut vij. q. j. ca. si quis presbyter. & xj. q. iij. capit. si quis. à proprio. Item ar. quod quicquid prælatus uel alius fecit tẽpore excõicationis, non ualet: ut vij. q. j. ca. factus. & xxv. q. j. c. omne. & de consec. dist. j. ca. hic ergo xij. q. ij. alienationes. Item est arg. hic quod postquam quis pœnituit de crimine, quod possit recipi in testem, licet manifestum fuerit eius crimen quod uerũ est in ciuili: secus in criminali. vj. q. j. c. qui crimen. & cap. illi qui. & iiij. q. j. ca. j. & iij. q. iiij. ca. beatus. H. tamen subaudit hic ma ime. Ioan. Hoc hodie. expressum est extra de testi. c. testimonium. [3] B.

Riuales qui dicuntur.

† lib. j. de sermo. domi. in mõte.

Maritum leprosum an teneatur mulier sequi.

[1] Arg. ad hoc. ꝫ. ca. proxi. 21. disti. inferior. ꝫ. ea. q. j. si quis uxorẽ. & q. 4. meretrices, secũdũ Hu. & facit ad hoc quod leg. & no. 31. di. si laicus. & extra de consti. translato.

Simile debet esse iudicium, de quib9 par ratio attẽditur.

Vir & mulier nõ debent iudicari ad imparia.

Feudum põt auferri excõicato.

[2] De hoc. habetur ꝫ q. j. si quis psbyter.

Criminosus post pœnitentiam an possit admitti in testem.

[3] De hoc satis disputat ipse B. Brix. in q. sua ueneriali, quæ incipit, item quæritur utrũ ibi uideas

Quandiu

dignitatis testimonium quandiu [a] in culpa fuerint, amissuri sunt: quia carnem suam dissidij iugulo tradiderunt.

Item Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum.

De eodem.

CAN. XXII.

Qvicquid mulier contra te cogitauerit, [b] uel si te accusauerit, nõ est (excepta causa fornicationis) reijcienda, uel odio ꝓrsus hñda.

Sed quæritur, cùm sit par utriusq; cõditio, cur cõicantes [c] uiri cũ adulteris uxorib. non conueniãt: [d] cùm ecõtra, uxores in consortio adulterorum uirorum manere uideant? De his ita scribit Innocentius Papa.

In utroque sexu adulterium pari ratione punitur.

CAN. XXIII.

Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condẽnat: sed uiros suos, mulieres nõ facilè de adulterio accusant, & nõ habẽt latẽtia peccata uindictã. † uiri aũt liberius uxores adulteras apud sacerdotes [e] deferre consueuerunt: & ideo mulieribus (prodito crimine earũ) cõmunio denegatur: uirorũ aũt latẽte cõmisso nõ facilè quisq; ex suspicionibus abstinet, qui ubiq; submouebit, si eius flagitium detegatur. [f] Cùm enim par cã sit, interdum ꝓbatione cessante uindictæ [g] rõ conquiescit. [h]

QVAEST. VI.

Ecce q̃ ista dimitti nõ ualet, cùm à fornicatione innocẽs inueniat. Sed ponat [i] q̃ ipsa sit adultera: quæritur si adulter possit dimittere eã, causa fornicationis? non.n. uidetur, q̃ pari crimine infectus, alium de eodẽ punire possit. Vnde cùm Iudæi adulterã accusarent, æquitatis sñiam à domino acceperũt: Quicunq; uestrum sine peccato est, primus lapidẽ in illã [k] mittat. Hinc ẽt in Euãgelio præcipitur: Hypocrita, primum eijce trabem de oculo tuo: et postea educes festucã de oculo fratris tui. Hinc etiã Aug. scribit in libro de sermone domini in monte. †

Qui fornicatur, fornicatiõis causa uxorem suam dimittere non potest.

CAN. I.

Nihil iniquius [l] est, quàm causa fornicationis dimittere uxorem, si & ipse conuincitur [m] fornicari. occurrit enim illud, In quo alterũ

Quandiu. s. vj. q. j. c. illi.

[a] Qvicquid. Cogitauerit. Argu. contra extra de [b] diuor. c. j. C. de repu. l. j. sed illud non tenet. Sed quæritur. Hæc est septima pars quæst. in qua quæritur (ut hic dicit) quare dimittunt homines uxores propter adulterium, & mulieres non uiros? Et respõdetur, quod mulieres probare nõ possunt. Ioan. de Fant.

CASVS. *Quærit Grat. hic incidẽter, quare uiri non cohabitent uxoribus adulteris, sicut econuerso. sed quare hoc contingat, in seq. ca. dicitur.*

[c] Communicãtes. i. simile adulterium perpetrantes sicut & mulieres.

[d] Non conueniãt. ut possint accusari de adulterio sicut uxores.

[e] Christiana. Apud sacerdotes. Arg. adulteros tantum ab ecclesia iudicandos. xxxij. q. ij. ca. seculares. j. xxxv. quæ. vj. c. multorum.

[f] Detegatur. Hic manifeste habes, quod uxor potest accusare uirum de adulterio: licet secus uideatur secundum legẽ. De hoc no. s. ead. q. j. §. hoc in mulieribus.

[g] Vindictæ. q. d. nõ deficit ius, sed probatio: ut ff. de testa. tu. l. duo sunt Titij.

[h] Conquiescit. quo ad ecclesiam. Ecclesia enim non iudicat de occultis. xxxij. distinct. cap. erubescant. potius enim opinionem sequimur, quàm ueritatem. argu. iij. q. vij. §. tria.

[i] Ecce. Sed ponatur. Hæc quæstio nihil habet questionis quin alter possit reliquum repellere per exceptionem: ut infra eadem. capitu. j. extra de diuor. capitu. significasti denuntiare tamen potest uir adulter crimen uxoris adulteræ, & maxime secundum opin. H. Aliter enim non posset ei consuli, cum accusare nõ possit: quod non concedo quod aliquis criminosus possit denuntiare crimen alterius, nisi pœniteat de crimine. Sunt autem septem casus in quibus maritus repellitur ab accusatione adulterij. Vnus est si ipse fuerit fornicatus: ut hic, cap. j. Secundus si uxor ui fuerit oppressa: ut s. ea. q. v. c. ita ne. Tertius si credebat maritũ mortuum. ut xxxiiij. q. ij. c. cum per bellicam. Quartus si alter sub specie mariti cognouit eã ut xxxiiij. q. ij. cap. in lectum. Quintus si dedit ei occasionem fornicandi: ut extra de eo qui cogno. consang. uxo. suæ. discretionẽ. [1] Sextus si maritus post adulterium tolerauit eam. [2] arg. s. ead. q. j. ca. si quis uxorẽ. & c. sicut. ff. solut. matr. l. cum mulier. Septimus est, si adulterata est ante baptisma: ut. [3] extra de diuort. ca. gaudemus.

[k] In illam. Nam si aliquod peccatũ habebat, mortale erat: quia ceremonialia delebant uenialia tantum. de pœ. dist. vj. c. j. uer. uenialia. ff. de dolo. si duo.

[l] Nihil iniqui⁹. Id est, iniquũ est, hyperbolice loquitur. simile j. q. vij c. quid in omnibus. vij. quæst. j. ca. omnis.

[m] Conuincitur. Sed qualiter potest maritus conuinci de adulterio, qui primo cœpit uxorem suam accusare de adulterio? nam accusatori nunquã potest, par uel minus crimen obijci. ut iij. q. ultima. negãda, ergo simplex adulterium nõ potest obijcere uiro, nisi ei uelit obijcere adulterium incestuosum, uel adulteriũ cũ aliqua coniugata. Respon. si directe uult unus agere contra reliquum, tunc præferendus est primus accusator uel actor. ff. de iud. l. qui prior. Si autem uxor uult agere in modum exceptionis, prius auditur, & probata exceptione repellit maritum: ut extra de ordi. cognit. capit. cum dilectus. Sed adhuc obijcitur, ex quo uir propriam

---

Vxor accusare maritum potest de adulterio.

† Cõcor. l. cum fratrẽ. & ibi Bal. C. de his q. ut indig.

Maritus ab accusatiõe adulterij repellitur in casibus septem.

1 Cõcor. tex. in l. 2. §. si publicè. cũ ibi not. ff. de adul. & in l. cum mulier. solu. matri.

3 Sub. nisi ex nouo adulterio: ut dicã infra c. j. in gl. ult.

Ioann. 8. a

Lucæ 6. e

† libr. j.

Roma 2. a

Accusans uxorẽ adulteram qualiter conuincetur de adulterio.

propriam iniuriam, prosequitur non potest mulier eum repellere per aliquam exceptionem, ut quarta quæstione vj. capit. omnibus. nam ibi dicitur, quod in causa sua quilibet infamis admittitur. Sed dicimus hoc speciale esse in adulterio & Lenocinio. Hęc enim exceptio adulterij uel lenocinij repellit agentem, ut extra, de diuo. c. significasti. & extra de eo qui co. cō sau. uxo. suæ. discretionem. ff. so. matr. cū mulier. ij. C. de adul. qm̄. Sed huic contradicit. ff. de adulte. l. ij. §. si publico. ubi dicitur, ꝙ exceptio lenocinij uel adulterij nō repellit maritum. Ad hoc solet dici, ꝙ illa lex loquitur qn̄ post lit. cōt. obijcitur lenocinij crimē uel adulterij Et dicunt quidam, ꝙ est speciale in adulterio ꝙ post lit. cōte. nulla replicatio uel exceptio admittatur & ad solutionē suam confirmandā inducunt illud. ff. de adulte. l. si maritus. §. præscriptiones. nā ibi dicitur quod postquam nomē accusati fuit receptum inter reos nullæ præscriptiones admittūtur. H. tamen dicit, quod si ante litem contestatam non credebat adulterium accusatorem cōmisisse, & postea sciuit, bene pōt excipere contra eum. sed tñ huic prædictus. §. si publico. contradicit. nā ibi dicitur, quod exceptio fuit admissa: sed intelligeqd' admissa post lit. contesta. fuit de facto.

† Sermo xlvj.

† Adde ad hoc tex. in l. j. & ibi no. per Cy. & docto. C. de adul.

† C. xlvij.

† lib. ij. cap. viij.

a Purgatus. Id est, immunis. non enim sufficit qd' sit purgatus. nam licet uxor pœniteat de adulterio, si tamen uiri adulterium uelit accusare repellitur exceptione. nā cum post pœnitentiam uir posit eam accusare, uidetur multo fortius quod eā posit exceptione repellere. argu. j. proxi. causa. q. ij. c. admonere. argumen. ff. de reg. iur. l. inuitus. §. cui damus. Sed quid sentis si uir eam sibi reconciliauit, & postea uir adulteratur? si enim uxor cum uelit accusare, poterit eam repellere exceptione adulterij, qd' uxor cōmisit, & ipse remisit reconciliando eam, & etiam Deus sibi remisit, cum iam ipsa pœnituit. s. ea. q. j. c. apud misericordē? Respon. sic, quia quædam possumus consequi excipiendo, quæ non possumus consequi agendo: quia qui crimē intendit, uidēdum est si ipse prius fuerit criminosus, ut vj. q. j. ca. qui crimen. arg. cōtra. xxiij. quæst. iiij. cap. si illic. H. Ego dico quod uiro non competit exceptio, cum iam sit ab eo remissa, ut ff. de ędi. edic. l. quęritur. §. si uenditor.

Excipiēdo cōsequimur, qd' non cōsequimur agendo.

iudicas, teipsum condemnas: eadem enim agis, quæ tu iudicas. Quapropter quisquis fornicationis causa uult abijcere uxorē suam, prior debet esse à fornicatione purgatus [a] & imunis: quod similiter etiam de fœmina dixerim.

Idem de uerbis domini tractatu. xlviij. †

Qualē quisque uult inuenire uxorem, talē se seruet eidem.

CAN. II.

SI ducturi estis uxores seruate uos uxoribus uestris. Quales uultis eas inuenire, tales & ipsæ inueniant uos. † Quis uiuēs est qui nō castā uelit ducere uxorē? et si accepturus est uirginē, quis non intactam desideret? Intactam [b] quæris? intactus esto. Puram quæris? purus esto non enim illa pōt, et tu non potes.

Idem in epistola † ad Paxentium comitem Arrianum.

Iudiciū de alio expetere nō debet, qui de se iudicari cōtēnit.

CAN. III.

INiquum est, ut quis de alio iudicare uelit, & iudicari [c] de se nolit.

Idem de adulterinis cō iugijs. †

Viri grauius sunt puniendi de adulterio, quàm mulieres.

CAN. IIII.

INdignantur mariti, si audiant adulteros uiros pendere [d] similes adulteris fœminis pœnas, cū tantò grauius [e] eos puniri oportuerit, quantò magis ad eos pertinet & uirtute uincere, & exēplo regere fœminas.

Idē de decem chordis.

Sicut uir caput est mulieris, sic adulterando grauius delinquit quàm mulier.

CAN. V.

NOn mœchaberis, id est, non ibis ad aliquam aliam præter uxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab uxore, & non uis hoc reddere uxori? † & cùm debeas in uirtute præcedere [f] uxorem tuam (quoniam castitas [g] uirtus est) & tu sub uno impetu libidinis cadis, & uis uxorē tuam uictricē esse, & tu uictus iaces? & cùm tu caput uxoris sis, præcedit te ad Deū, cuius caput es: uis domū tuā capite deorsū pendere? caput enim mulieris, uir est. Vbi autem melius uiuit mulier, quā uir, capite deorsum pendet domus. Si caput est uir, melius debet uiuere quam mulier, & præcedere in omnibus bonis factis, uxorem suam.

His authoritatib. mōstratur, quòd adulter adulteram dimittere non ualet.

b SI ducturi. Intactam. Iniquum enim est, ut pudicitiam uir ab uxore exigat, quā ipse non exhibet, arg. ff. ad legē Iul. de adult. l. si uxor. §. iudex. s. dist. xcv. c. esto subiectus. Item frustra' petit debitum, qui quod debet nō impēdit. quod enim quisque iuris, &c. † arg. di. ix. c. neque. ar. s. e. quæstione iiij. cap. nemo.

Debitum petens impēdat qđ debet.

Exo. 20. c Deute. 5. c

† Extra de cōsti. cum oēs, & de præbend. pro illorū. Archid.

c INiquum est. Iudicari. iij. q. viij. cap. cuius in agendo.

d INdignantur. Pēdere, Id est, sustinere: à pendo pendis.

† Adde tex. quasi in terminis in l. si uxor. §. si iudex. ff. de adul.

e Grauius. Argum. maiorē esse reatum ex persona delinquentis, arg. xj. qō. iij. c. præcipue. xxv. q. j. c. nulli.

f NOn mœchaberis. Præcedere. Quod dicitur hic đ uiro respectu uxoris, intelligendum est de prælato respectu clericorum, & de clerico respectu laicorum. argu. j. q. j. capitulo, uilissimus. & octaua quæstione prima. capitulo ultimo. & de magistro respectu discipulorum, quos præcedere debet. C. de professo. & med. magistros. viij. quæstio. j. capitulo, qualis.

g Castitas. Coniugalis. trigesimaprima quæstione j. capitulo, Deus. Ipse etiam concubitus coniugalis castitas dicitur. trigesimaprima distinctione. capitu. Nicena. Hugo.

Nunc

Vnc autem. Hæc quæstio diuiditur in septem partes. In prima quarum probat nouem authoritatibus, quod si aliquis dimittit uxorem causa fornicationis, manebit in castitate ea uiuente, uel reconciliabitur illi. Secūda ibi, Sunt enim. Tertia ibi, Non solū. Quarta ibi, His ita. Quinta ibi, Sed illud. Sexta ibi, Hi qui. Septima ibi, Vt ergo. Ioann. de Fantu.

QVAEST. VII.

Vnc autē a quærit si ille, q dimiserit uxorem suā causa fornicationis, illa uiuēte, aliam ducere poßit. † Quòd autē hoc fieri non poßit, testatur August. in libr. de bono coniugali, dicens capi. 7.

Vinculum coniugij fornicatione non potest dissolui.

CAN. I.

INteruenieēte diuortio b nō aboletur cōfœderatio nuptialis, ita ut sibi coniuges sint etiam separati: cum illis etiam cōmittitur adulterium, quibus etiam fuerint post suū repudiū c copulati.

Idem de adulterinis cōiugijs, lib. ij. †

Nulla ratione dissoluitur coniugium, quod semel initum probatur.

CAN. II.

LIcitè dimittit uxor ob causam fornicationis, sed manet uinculū prioris: propter quod sit reus adulterij, quicūque duxerit dimissam ob causam fornicationis. Sicut aūt manēte d in se sacramēto regenerationis, excōicatur quisquis reus est criminis, ita quæ separat a uiro nunquā carebit sacramento coniugij, etiam si non reconcilietur uiro: carebit autem si mortuus fuerit uir eius, reus uerò excōicationis, ideo nunquàm e carebit regenerationis sacramento, etiā si non reconciliatus fuerit, quia nunquam moritur Deus, cui est copulatus in baptismo.

Idem super epistolam Pauli ad Corinthios. †

Siue uir ab uxore, siue uxor à uiro causa fornicatiōis discesserit, alteri adhærere ꝓhibetur.

CAN. III.

APostolus f dicit: His qui sunt in coniugio, ꝑcipio, nō ego sed dn̄s, uxorē à uiro suo nō discedere: g ꝙ si discesserit manere innuptā, aut reconciliari uiro h suo. Potest enim fieri ut discedat ea causa, qua dn̄s permisit. At si fœminæ licet uirum suum dimit-

CASVS. *Hic intitulatur septima quæstio, qua quæritur, an uxore sua dimissa, uiuēte illa poßit aliam ducere quis? & indistincte dico quod non, et hoc probatur per seq. c. quorum primum per se patet.*

a Nunc autē. Hæc quæst. nō habet quęstionē, quia non pōt dimissa una aliā ducere, nisi cū matrimonium rumpitur, & prior desinit esse uxor, uel cum sponsa ingreditur monasterium, uel cū infidelis dimittitur nolens cohabitare uiro. xxxv. q. ij. cap. de incestis. & qō. vj. c. si duo. extra de conuer coniuga. cap. ex publico. & extra de diuor. c. quanto.

b INteruueniente diuortio. Diuortiū autē non est uerum, nisi cum sit animo cōstituendi discessionem. ĩ. de pœni. dist. j. c. diuortium. Diuortiū aūt dictum est à diuersitate mentis, uel quia in diuersas partes 1 eunt, qui matrimonium distrahunt. ff. de re pu. l. secunda. nec fit diuortium quo ad matrimonij essentiam, sed quo ad usum carnis. & dupliciter fit. Vel perpetuo. ĩ. proxi. qō. v. c. quod Deo. Vel ad tempus xxx. quæst. j. cap. nosse.

c Repudium. id est, diuortium. nam repudium proprie est inter sponsos. ff. de uerbor. signifi. l. inter stuprum. §. diuortium.

d LIcite. Manente. Arg. quod nec sacramento ordinis careat depositus: cum hæc duo sibi æquiparet canon, scilicet sacramentum ordinis, & sacramentum baptismi: ut ĩ. de consec. dist. iiij. c. ostenditur. Arg. contra quinquag. dist. c. accedens.

e Nunquam. Hic habes, quod uerum sacramentum baptismi nunquam in aliquo aboletur. unde uidetur quod anima semel baptizata nunquam debeat iterū baptizari, & si millies quis resuscitaretur ad uitam. Sed quid de ordinibus? quid de possessionibus? quid deniq; de uxore Lazari, nunquid sunt ei omnia restituenda? Item nunquid anima contrahit originale peccatum, cum denuo applicatur carni? De originali dicit H. non esse illud in suscitato: quia morte extinguitur. sed dignitates & uxorem petere non potest de iure, de æquitate tamen, si uacat, ei est subueniendū. Gan. dicit non esse mortem, ubi resuscitatio sit secuta, sed potius diuinā quandam uocationem, ideoque nec matrimoniū dissoluitur, nec cætera amittuntur. 2 quod aūt dicit August. non de naturali morte, sed de miraculosa intelligitur. Tu dic matrimonium morte dissolui, ut hic dicit cū sit quædam societas, quæ dissoluitur morte. ff. ꝓ soc. l. cum duobus §. idē respondit. mors autem omnia delet. in auth. de nup. §. deinceps. coll. iiij. Idem dicendum de prælatura. Sed baptisma non deletur morte, uel aliquid aliud in quo confertur gratia, ut ordo. unde resuscitatus non est denuo ordinandus. & est ratio: quia per baptismum copulatur immortale immortali, scilicet anima Deo, ꝑ matrimonium mortale mortali. s. corpus corpori, & ita dissoluitur morte sola. unde dicit Baz. ꝙ matrimoniū non soluit ingressu monasterij: 3 quia dicitur hic quod sola morte soluitur matrimonij sacramentum. Ioan. Quid iuris sit de hoc in quæstionibus notaui. B. 4

f APostolus dicit. in epistola prima ad Corinth. capit. vij.

g Non discedere. Nisi propter fornicationem.

h Viro. Etiam inuito, maxime si non sunt separati iudicio ecclesiæ: imo etiam post pœnitentiā, usque ad biennium potest eam sibi reconciliare inuitam: ut C. de adult. authen. sed hodie. Sed quid si postea maritus adulteretur postquam sn̄ia esset lata contra uxorē de adulterio? Dicunt omnes ꝙ maritus tenetur eam recipere: ut extra de diuor. ex literis. & extra de iureiu. c. tua. & extra de adult. c. tua. quod uix credo, eo quod nulla facta sit iniuria mulieri: ut ĩ. ea. c. quēadmodū. est enim liberatus à mutua seruitute. nā cum illa mulier non posit induci testis super aliquo, cū sit dānaga de adulterio, ergo nec ad accusandū admittit. 5 nō enim

† Sed ꝙ posit sen serunt antiqui ut Chrysostomus & alij & exp̄ sse Thomas de uicardina lis Caietanus, quem citat & sequitur Andre. Alcia. in titu. de uerb. sign. Et in fortiorib⁹ terminis idē statuit Grego. 3. ĩ. eo. cap. quod proposuisti.

Maritus qui uxorem propter fornicationē dimisit, an aliam ducere posit.

† ca. iiij.

Diuortiū unde dicitur.

1 Vt ff. de uerbor. signi. inter diuortiū.

Mortuus si suscitetur, an debeat iterū baptizari, & uxorē & bona recipere.

2 Sub. sed ad omnia restituuntur quasi iure postlimínij arg. xvj. q. iij. prima. Archidia.

† lib. j. de sermo. do. in monte.

3 Alij cōtra ut no. xxvij. qō. ij. desponsatā. & ca. sequen.

4 Quæst. dominicalis est, & incipit ••sto quod aliquis sit resuscitatus, &c. ubi ponit sentētiam Gā. & H. Archi.

Maritus per sentētiā ab uxore separatus, si postea adulteret, an sit ei restituendus.

5 Ad hoc xv. qō. iij. §. ij.

enim potest dici, quod suam iniuriã prosequatur, cũ omne ius siue etiam seruitutem quam habuit in uiro, perdiderit: & præmissas decretales intelligo, cũ non fuit sententia lata sup adulterio, sed tm̃ de diuortio. multum enim refert, an iudex ita sententiauerit, pronuntio te adulteratam, an sic, pronuntio uirũ esse reparãdum à te. sic ij. qõ. iij. §. notãdum. Vel ibi iudex ex officio suo restituit uirũ mulieri, alias inconueniens esset qđ sententia à qua nõ esset appellatũ, & quæ transiuit in rem iudicatam, propter delictum superueniens retractaretur. hoc autẽ bene cõcedo, quod propter delictum superueniens restituitur seruitus prior, dummodo sententia nõ præcesserit sup adulterio, si tamẽ factũ fuerit publicum: ut extra de diuor. cap. significasti. Io. contrariũ dixi in quæstionibus per decret. illam, ex literis. & decretalẽ, significasti. nam alia decret. ex literis. expresse ponit hũc casum. B.

Hãc sententiã tenet Inno. tanquam ueriorẽ. extra de diuor. ca. de illa. Archidia.

Incipit qstio, Cõiugata q̃dã, &c. & est quæst. dominicalis. Archi.

a Similem. Argu. quod ea quæ pmittuntur in contractibus, intelliguntur repetita in sequẽtibus, & quod præcedentia determinãt sequentia, ut hic, & ff. de uerbo. oblig. l. Titia. & ff. de condi. & demon. l. auia & ff. de uino. triti. leg. l. ulti. p sequentia similiter præcedentia: ut xxvij. q. ij. c. egressus. & per mediũ tam præcedens quã sequens, extra de appella. c. secũdo requiris. Itẽ huic uidetur cõtrarium extra de app. cap. inquisitioni. & ibi quære solutionẽ illius brocardi.

Præcedentia determinant sequentia.

† ca. xvij.

b Placuit. Euangelicam. Id est, secundum Matthæum xix.

c Apostolicam. j. ad Corinth. vij. & supra capitulo proximo.

d Dominus. Fornicationis causam. Sed quare dominus constituit tantũ propter hoc crimẽ eam dimitti, cum alia quędam sint maiora? Ideo quia cũ ipsa in hoc non seruet fidem, nõ est ei seruanda, & ita punitur in quo deliquit. j. qõ. iiij. §. item peccato. Item quia fornicatio etiam uxoris maculat corpus uiri: ut s̃. ea. q. j. c. in coniugio. Item est sic argu. q̃ qui unam causam excipit, intelligitur omnes alias inclusisse. ff. de euic. l. qui libertatis.

Fornicatio uxoris maculat corpus uiri.

De hoc nota. xxj. di. deinde in glo. uidetur.

tere propter fornicationis causam, quid respõdebimus de hoc, quod dicit posterius: Et uir uxorem suam non dimittat? quare non addidit, excepta causa fornicationis, quod dominus permittit, nisi quòd similem [a] formã uult intelligi: ut si dimiserit (quod causa fornicationis permittitur) maneat sine uxore, aut reconcilietur uxori? & post pauca. Dominus autem permisit causa fornicationis uxorem dimittere: sed quia permisit, non iussit.

Idem de sermone domini in monte.

CAN. IIII.

Fieri potest, ut uir dimittat uxorem causa fornicationis, quam excèptam dominus esse uoluit. Iam uero si nec illi nubere conceditur uiuo uiro suo, à quo recessit, nec huic alteram ducere uiua uxore sua, quam dimisit, multò minus fas est, illicita cum quibuslibet stupra committere.

Item ex concilio Mileuitano. †

Ab uxore dimissus uel dimissa à uiro, ad pœnitentiã redigãtur, nisi aut cõtinenter uiuere, aut reconciliari uoluerint.

CAN. V.

Placuit, ut secundum Euangelicam [b] & Apostolicam [c] disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri coniũgantur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiã redigãtur.

Item Augustinus de sermone domini in monte habito.

Mæchatur, qui à uiro dimissam ducere præsumit.

CAN. VI.

Dominus ad illud cõfirmandum, ut non facilè dimittatũ uxor, solã fornicationis causam [d] excepit, cæteras uerò uniuersas & innumerabiles molestias, si quæ extiterint, iubet pro fide coniugali, & pro castitate fortiter sustineri, [e] & mœchum dixit etiam uirum, qui eam duxerit, quæ soluta est à uiro.

Item Hieronymus ad Damasum † presbyterũ.

Adultera probatur, quæ uiuente uiro alteri nubit.

CAN. VII.

Omnes causationes [f] Apostolus amputans, apertissimè definiuit, uiuẽte uiro esse adulteram mulierem si alteri nupserit. Nolo [g] mihi pferas raptoris uiolentiã, matris [h] pstationẽ, patris [i] authoritatẽ, propinquorum [k] cateruã, seruorũ insidias, parentũ cõtumelias, dãna rei familiaris. Quãdiu uiuit uir, licet adulter sit, licet [l] sodomita, licet flagitijs oĩb. coopt', & ab uxore pp hęc scelera d̃relict', [m] maritus tamen est reputãdus, eius

e Sustineri. Argu. pro leprosis. & s̃. e. q. v. c. si uxorem.

f Omnes causationes. scilicet actiones uel allegationes.

g Nolo. i. nolo q̃ excusationem mulieris alleges.

h Matris. Id est, eam traditam à matre inuitam.

i Patris. Quia paterna scilicet uoluntate sit factum.

k Propinquorum. Id est, quod propinquorum caterua ad eam uenisset.

l Sodomita. Videtur ergo qđ maritus posset dimitti propter opus sodomiticum: ut j. ea. c. adulterij. ubi dicitur, quod illud crimen sit maius adulterio. Item quid dices si propriã uxorem polluit extra claustra pudoris, uel seipsum polluit pprijs manibus, nũquid ob hoc potest dimitti? Videtur q̃ sic: quia noĩe mœchię omnis illicitus concubitus, & illicitus membrorum usus continetũ: ut s̃. ea. q. iiij. c. meretrices. & ca. seq. quod Laur. concedit. Vix credo, quod pptet aliquod istorũ uir posit dimitti: ut xxxv. qõ. iij. ca. extraordinaria. Sed quid dices de uoluntate fornicandi, cũ & ipsa sit fornicatio: ut s̃. q. v. ca. q̃ uiderit. Nã corpore aliqua est corrupta, anteq̃ ueniat ad suũ corruptorẽ: ut s̃. ea. q. v. ca. proposito. [4] Nõ dico quod ob hanc causam posset dimitti: quia de occultis non iudicat ecclesia: utx xxij. dist. c. erubescant. & vj. q. j. c. si omnia.

Maritus an posit dimitti pter opus Sodomiticum.

† Adamãdum.

Ibi est fictio canonis. Hug.

4 Hæc est uera sententia secundũ Io.

m Propter hæc scelera derelictus. Ad hoc quod

dixit

scilicet cui alterum uirũ accipere non licet. Non hæc Apostolus propria authoritate decernit, sed Christo in se loquente Christi uerba secutus est, q̃ ait in Euãgelio: Qui dimittit uxorem suam (excepta causa fornicationis) facit eam mœchari: & qui dimissam acceperit, adulter est. Vnde & Apostolus grauem coniugij sarcinam [a] intelligens, si ita est (inquit) nõ expedit homini uxorem accipere, ad quod dominus: Qui potest, inquit, capere, [b] capiat. statim que sub exemplo trium eunuchorum, [c] uirginitatis infert beatitudinem, quę nulla lege carnis [d] retinetur. [e]

Item ex concilio Elibertano. †

Mulieri fideli, quæ uirum adulterum dimittit, alij nubere non licet.

CAN. VIII.

Fidelis fœmina, quæ adulterũ maritum reliquerit fidelem, [f] & alterum maritũ duxit, prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quàm is, quem reliquerit, de seculo exierit: [g] nisi fortè necessitas infirmitatis dare compulerit.

Item ex concilio Martini papæ.

Ad pœnitentiam est cogendus, qui multis nuptijs copulatur.

CAN. IX

SI quis fuerit multis nuptijs copulatus, [h] pœnitẽtiam agat, conuersatio autem & fides pœnitentis tempus comprehendat. [i]

Item Augustinus de adulterinis coniugijs libro primo.

Qui ob fornicationem, uxorem dimittit, & aliam ducit, mœchari probatur.

CAN. X.

QVemadmodum nõ rectè [k] dici põt, si nescit homo non peccat (sunt enim etiam peccata ignorãtium, [l] quãuis minora quàm scientium) ita etiam non rectè dici potest, si causa fornicationis dimiserit uxorem uir, & aliam duxerit, non mœchatur. Est enim mœchatio, & eorũ qui alias ducũt, relictis propter fornicationem prioribus, sed utrique minor, [m] quàm eorum, qui non propter fornicationem dimittunt.

[2] *Sunt enim in fornicatione gradus: ut sicut grauius peccat adulter, quã fornicator, sic grauius delinquit, qui nec sua dimissa aliã ducit, eo quòd suã dimittens, aliã cognoscit. grauius quoque qui uxorem suam habens, ad coniugem proximi sui accedit, quàm qui non habens uxorem, torum alterius uiolat, uel uxoratus ad solutam accedens: sed hos omnes incestuosi trãscendunt, quos uincunt cõtra naturam delinquentes.*

Vnde Augustinus de adulterinis coniugijs.

CAN. XI.

ADulterij malum uincit fornicationem, uincitur autem ab incestu: [n] peius est enim cum matre, quàm cum aliena uxore concumbere: sed omnium horum est pessimum, quod contra na-

---

Dixit adulter & sodomita, retulit se. non enim propter aliã causam potest dimitti. Vel derelictus de facto. Vel dic, id est, propter duplex genus fornicationis. xxviij. q. j. cap. idololatria.

Mat. 19. g. 1. Cor. 7. [a] Sarcinam. Nã dicit lex, quod matrimoniũ multis calamitatibus opprimitur. C. de impo. lucr. descript. l. ult. libro x.

[b] Capere. uirginitatem, scilicet. nam licet matrimonium grauet, hoc grauius est.

[c] Trium eunuchorum. Id est, triũ generum eunuchorũ. Nam quidam sunt eunuchi propter naturalem frigiditatẽ alij propter sectionem, [1] alij uoluntate: & isti præferuntur. horum enim uirginitas uitã redolet angelicã: ut in Exodo legitur.

[1] Isti & præcedentes nõ uidetur mereri conti nendo: & hoc p̃ id q̃d legi. & not. de pœn. dist. ij. si enim. uer. libe. si. Arch. cap. ix.

[d] Carnis. Præter carnem uiuere angelicum est. De his dictũ est: Beati qui castrauerunt se, &c. xxxiij. q. v. cap. qui sitit. & uirginitas replet paradisum. §. ea. q. j. c. nuptiæ.

[e] Retinetur. Lex carnis est reddere petẽti debitum. hac lege non tenẽt uirginitas. Vel non tenetur lege carnis, sed tantum de dono spiritus sancti.

[f] Fidelis. Fidelẽ. Nam secus si infidelẽ propter fornicationẽ spiritualẽ dimitteret nolentẽ, &c. xxviij. q. j. cap. si infidelis.

[g] Exierit. Hæc pœna statuitur in detestationem illius criminis, ut etiam post pœnitentiã nõ possit adulter cũ adultera cõmunicari, scilicet corpore Christi, quandiu primus uir uiuat, [2] nisi sit articulus mortis: ut de hoc nota. §. xxvij. quæstio. j. ca. deuotam. & cap. quæ

[2] Hæc ẽt fuit snĩa. Hugo.

Christo. [h] SI quis. Copulatus. Eodem tempore. [3] de talibus enim loquit hoc cap. & xxxj. q. j. c. de his.

[3] Sic etiã intelligit Hugo. & Lauren.

[i] Comprehendat. Id est, abbreuiet. xv. quæstione ultima. ij, qui. lxxxij. distinctio. capit. presbyter.

[k] QVemadmodum nõ recte. id est, non uere: & hoc de eo qui negligit scire. Et ita de ignorantia iuris uel facti supina. [4]

[4] Sub. q̃ non excusat. xviij. distin. qui ea. ff. de iu. & facti igno. l. nec supina. extra de cleri. excõ. mi. in c. pen. Archidia.

[l] Ignorantium. nã quod per ignorantiam peccet quis, expressum est. xxiiij. quæstio. j. ca. si quis dedit. Argu. contra xv. quæstio. j. capit. illa cauẽda. sed ideo dicit illa cauenda, quæ ex uoluntate, &c. quia grauiora sunt. Vel dic ignorantium ius, uel quantitatẽ uel qualitatem delicti, sciẽtium tamen factũ, alias si nullo modo scirẽt, ut infans uel furiosus, nõ peccãt, Sic soluitur contrarium. xv. quæstione j. cap. aliquos. & capitu. illa.

[m] Minor. Quia facto diuortio, non tenetur ei ad mutuam seruitutem, & ideo non uidetur uenire contra fidem coniugalem: & ideo non facit alteri iniuriã. Si enim post adulterium statim restituta esset prior seruitus, ergo tantum deliquit ut prius.

Diuortio facto, non debet mutua seruitus.

Sunt enim. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua dicitur, quod maius peccatum in fornicatione est sodomiticũ. Ioannes de Fantu.

[n] ADulterij. Ab incestu. Et sic uidetur quod quilibet

turam [a] fit: ut si uir membro mulieris non ad hoc concesso, uoluerit uti: usus enim naturalis si ultra modum probabitur, in uxore quidem ueniale [b] peccatum est, in meretrice damnabile: sed istud quod contra naturam est, execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius [c] in uxore. tantum enim ualet ordinatio creatoris, & ordo creaturæ, ut in rebus ad utendum concessis, cum modus exceditur, longè tolerabilius sit, quàm in eis quæ concessa non sunt, uel unus uel rarus excessus.

Item Ambrosius in libro de patriarchis.

Minus est secundum naturam coire, quàm contra naturam delinquere.

CAN. XII.

OFferebat [d] sanctus Loth filiarum pudorem: nam & si illa quoque flagitiosa impuritas erat, tamen minus erat secundum naturam coire, quàm aduersus naturam delinquere. præferebat domus suæ uerecundiæ hospitalem gratiam etiã apud barbaras [e] gentes inuiolabilem.

Item Augustinus confessionum lib. iij.

Grauiora sunt flagitia, quæ contra naturam probãtur qualibet, incesta macula.

CAN. XIII.

FLagitia, quæ sunt contra naturam, ubique & semper repudianda, atque punienda sunt: qualia Sodomitarum fuerunt: quæ si omnes [f] gentes facerent, eodem criminis reatu, diuina lege tenerentur: quæ non sic fecit homines, ut se illo uterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo [g] nobis esse debet, cùm eadẽ natura, cuius ipse author est libidinis peruersitate [h] polluitur.

Item contra Iouinia. libro primo.

Turpior & flagitiosior est usus cõtra naturam, quàm fornicationis, uel adulterij.

CAN. XIIII.

VSus naturalis & licitus est, sicut in coniugio: & illicitus, sicut in adulterio: contra naturam uerò semper illicitus, & proculdubio flagitiosior atque turpior. Quem sanctus Apostolus & in masculis & in fœminis arguebat, [i] dãnabiliores [k] uolens intelligi, quàm si in usu naturali uel adulterãdo uel fornicando peccarent.

Item Isidorus.

Omnis immunda pollutio, fornicatio est, licet uaria sint peccata fornicationis.

CAN. XV.

3 NOn solùm de commissa fornicatione peccatum [l] regnat in homine: sed si adhuc [m] delectetur [n], atque animum teneat [o] proculdubio regnat. Fornicatio carnis, adulteriũ est: fornicatio animi, idolorum est seruitus. [p] Est autem spiritualis fornicatio, de qua dominus ait, Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iã mœchatus est eam in corde suo. Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur, quamuis quisque diuersa turpitudinis uoluntate prostituatur. Ex delectatione enim fornicandi uaria gignuntur flagitia, qbus regnũ Dei clauditur, ut homo à Deo [q] separetur.

quilibet incestus sit maior adulterio: ut ff. de adult. l. si adulterium. §. j.

a Contra naturam. quo casu malo uinci, quam uincere. s. xxij. quæstio. ij. ca. in ipsarum.

b Veniale. arg. contra H. qui dicit mortaliter peccari cum propria uxore, cum exceditur modus: ut s. ea. quęstio. iiij. cap. origo.

c Execrabilius. Argu. hic quod plus peccat qui iurat per Deũ mendacium, quam qui iurat per creaturam mendacium: ut xxij. quæstio. j. cap. mouet.

In uxore. s. ead. quæst. ii. c. quicquid contra. Ibi de naturali, hic de extraordinaria commistione agitur, de qua dicitur xxxv. quæsti. iij. capi. extraordinaria.

Gene. 19.

d OFferebat. s. distin. xiiii. cap. quod ait. contra xv. q. j. c. si quis in clero. Sed dic sanctus alias, uel quo ad zelum, quia uolebat hospites illæsos seruari.

e Apud barbaras. Nam & hosti fides est seruanda: ut xxiij. quæstio. j. ca. noli. & hospes tenetur hospitem defendere. unde & lex dat actionem contra eũ. ff. nau. caupo. l. i. in princi. & dicetur in die iudicii: Hospes fui, & non recepistis me, &c.

Fides hosti seruãda est.

f FLagitia. Quæ si omnes. Argumen. quod ratione multitudinis uel consuetudinis, non excusatur quis à culpa. argu. s. ead. quæstio. iiij. c. obiiciuntur. contra. Sed intellige in his quæ sunt contra naturam. Quando quis propter multitudinem excusetur, habes de pœni. distin. vj. cap. j. in fi. & xliiij. dist. cap. comessationes.

g Quæ cum Deo. De qua habes j. de consecra. dist. ii. in Christo.

h Peruersitate. id est, ordine peruerso grauius tamen puniunt leges hoc crimẽ, quam canones ut extra de excess. præla. clerici. C. de adult. l. cum uir. Et dicit Imperator quod tale crimen pestilẽtias & tempestates inducit: in authẽ. ut non luxu. contra na tu. in fi. sed qui puerum corrupit ad stuprum, morte punit. j. de pœni. dist. j. ca. qui puero.

Peccatum contra naturam pestilentias inducit.

i VSus naturalis. Arguebat. In epistola ad Romanos.

k Damnabiliores. quod uerum est: ut s. ea. c. adulterij.

NOn solũ. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua Isidorus detestatur crimen adulterii Io. de Fant.

l Peccatum. id est, peccati reatus, quia actuale peccatũ trãsit actu, sed remanet reatu: originale ecõuerso. de consecra. distinc. iiij. cap. non ex quo.

m Adhuc. j. de consecra. distinc. ij. cap. quotidie.

n Delectetur. s. distinc. xlix. cap. hinc etenim. uersic. ponderosus.

o Teneat. Scilicet ut delectetur. nã tũc peccat mortaliter. arg. distinct. lxxxj. cap. ualet. nam si ad hoc teneat ut doleat, nullum tale remedium sicut continuata memoria. de pœnit. distin. iij. cap. Iudas.

Matt. 5.

p Seruitus. Scilicet idee omnis, &c.

q A Deo. ut patet de Salomone. s. ea. quæstio. iiij. cap. Salomon.

Septem.

a Septem uitia. Scilicet superbia, inuidia, ira, auaritia, accidia siue tristitia, gula, luxuria, pro qua ponitur hic fornicatio. Hæc sunt cardinalia. Alia sunt quasi ramusculi, de quibus habes. xxv. di. §. criminis.

Peccata cardinalia sũt septẽ.

b Fornicationis. Incestuosæ Laur.

c Maximum. Scilicet commune: uel maximum, quia habet sub se multas species. xxviij. q. j. c. idololatria.

d Quid in omnibus. Gratius. hoc dicit ad detestationem criminis. & est similis modus loquendi. s. ea. q. vi. c. nihil iniquius. Multa enim crimina sunt grauiora adulterio: f ut homicidiũ: ut j. proxi. quæst. ij. c. si q. & incestus. s. ea. c. adulterii. & sacrilegium: ut xvii. q. iiij. c. sicut. & fractio uoti continentiæ. ut xxvij. quæ. j. ca. nuptiarum. & generaliter ubicunque grauior pœna imponitur: ut xxiiij. q. j. c. non afferamus. Vel dicitur maximum: quia maxima pœna punitur. i. morte. extra de fur. c. j. & ij.

Adulterio multa sũt grauiora.

f Istã gl. sequit Alexander de Imol. in l. trãsigere. circa princip. C. de trãsac. ubi ponit rationẽ qua re in adulterio tran sigi nõ potest q̃ talis est secũdũ Bar. in d. l. transigere. ex parte rei frequẽtia criminis. arg. l. aut facta. in fi. ff. de pœnis.

e In pœnis. Id est, in prohibitionibus secũdæ tabulæ Moysi. In prima tabula continẽtur hæc tria præcepta. Non habebis deos alienos coram me, uel non facies tibi sculptile. Non assumes nomen Dei tui in uanum. Memento sanctificare diẽ sabbathi. In secunda continentur septem. Honora patrem & matrem, non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, non concupisces rẽ proximi tui, siue domum uel agrum, nec seruum nec ancillam, nec uniuersa quæ illius sunt. Ergo error fidei prohibetur in prohibitione primæ tabulæ. Adulterium in tertio mandato secundæ tabulæ, hoc est in secunda prohibitione.

f Primum. Id est, in prima tabula.

g His ita. Hæc est quarta pars quæstio. in qua ponit duo ca. quæ de arcta loquuntur, & ideo non sunt contraria iuri. Ioan. de Fant.

Inter cætera septẽ uitia a uitiũ fornicationis b maximũ c scelus est: quia per carnis immundiciã tẽplũ Dei violat. Sunt aũt quædã, scilicet mulieres, quæ sicut animalia absq; ulla discretione ide sinẽter libidini seruiunt: quas ego nec mutis pecudib' cõparauerim. pecora enim cum conceperunt, ultra non indulgent maribus copiam sui.

Item ex epistola Clementis.

Adulterium, secundum in pœnis obtinet locum.

CAN. XVI.

Quid ĩ omnibus peccatis adulterio est grauius? d Secũdum nãque in pœnis e obtinet locum: quem quidem primum f habent illi, qui aberrant à Deo etiam si sobriè uixerint.

His authoritatibus euidentißime mõstrat, qđ qu'cũq; cã fornicationis uxorem suam dimiserit, aliam illa uiuente ducere nõ poterit: & si duxerit, reus adulterij erit.

4 *His ita respondet: hæ authoritates de ijs loquũtur, quorum continentiã carnalis infirmitas nõ impedit, uel de ijs qui præstantes causam dißidij, aliorum cõiunctione se reddiderint indignos.*

Vnde Ambrosius super epistolam Pauli ad Corinthios. †

† Epistola j. ca. vj.

CAN. XVII.

Vxor à uiro non discedat, nisi causa fornicationis: quòd si discesserit, aut maneat innupta, aut recõcilietur uiro suo. & uir similiter nõ dimittat uxorem. Ideo non subdit, de uiro quod de uxore præmisit: quia uiro licet ducere aliam.

1. Cor. 7. b

Itẽ Gregor. iunior † Bonifacio episcopo.

Licet ducere aliam viro, cui sua ob infirmitatẽ corporis debitum reddere non ualet.

CAN. XVIII.

Quod proposuisti, si mulier infirmitate g correpta non ualuerit uiro debitum reddere, quid eius faciat coniugalis? bonum esset si sic permaneret, ut abstinentiæ uacaret: sed quia hoc magnorum est, ille qui non poterit se continere, nubat h magis: non tamen ei subsidij opem i subtrahat, quam infirmitas præpedit, non tamen detestabilis culpa k excludit.

5 *Sed illud Ambrosij à falsatoribus dr̃ esse insertũ. Illud Grego. sacris canonibus imò Euãgelicæ et Apostolicæ doctrinæ penitus inuenit aduersũ.* l *Quidam uerò sententiam*

g Quod proposuisti. Infirmitate, id est, arcta. s. quæst. v. cap. puto.

h Nubat. Hoc Anglicis concessum est, ut dicit Gregor. quia noui erant in fide: ut j. ead. §. quamuis. sed male, quia iste non fuit Gregorius magnus, nec scribit Augustino Anglorum episcopo, cui illa concessio facta est. xxxv. quæstione tertia, capi. quædam lex. Vel intellige, quod loquitur de sponsa. a & secundum hoc illud est consilium. non enim opẽ subtrahit. Vel intellige de dote ei restituenda. extra de donatio. inter uirum & uxorem. capit. j. & ii. Vel loquitur de arcta, & illud erit consilium. non enim opem, &c. Sed contra hoc obiicitur, extra de frigidis & malefic. cap. consultationi. nam ibi dicit, quod non inuenitur aliquis canon de arcta. sed certe bene inuenitur, sed non expresse. Vel intellige de iuuene qui continere non potest, cui permittitur contrahere cum una permissiua cõparatiõe ne ad plures accedat. Simile infra proxima quæstione secunda capitulo, si quod. Vel dic hoc abrogatum esse: ut dicit G. b

a Scilicet de præsenti. sed hoc stare non põt, q a nĩ si sponsa trãseat ad religionẽ, nõ potest spõsus ea uiua contrahere, secundũ H.

b Scilicet iij.

i Opem. Id est, dotem reddat.

k Culpa. Argumentum, quod probato adulterio, statim uir potest dimittere uxorẽ suã, & dotem lucratur. extra de donatio. inter uirum & uxorem. capitulo, plerunque.

Hic uide q đ no. supra ead. q. v. c. puto. in glo. j. Archi.

Sed illud. Hæc est v. pars quæstionis, in qua laborat magister pro solutione capitu. & dicit quod incestuosi tantum post mortem uxoris possunt contrahere: & hoc probat per vj. capit. quæ sunt restringenda ad ius commune. Io. de Fant.

l Aduersum. Nonne Leo quartus dicta Greg. minoris

Ambrosij seruare cupientes, non de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi, ut ob quamlibet fornicationē uir licite dimittat uxorē, & uiuente dimissa, aliā ducat. de incestuosa tātū fornicatione intelligitur, cū uxor uidelicet alicuius, patri & filio, fratri et auūculo uiri sui uel alicui similiū se ad cōstuprādū publicè [a] *tradiderit. Hæc aūt qa uiro suo se illicitā reddidit in perpetuū, dū per copulā cōsanguinitatis in primū, uel secundum, uel tertiū gradū transiuit affinitas: licite dimittit, & ea uiuente, supducitur alia. Hic si quis cōtendat non magis uiro quā mulieri licitum esse, si uir alicuius eodem modo fornicetur: sciat uirū ab Ambro. appellatū non sexu, sed animi uirtute. mulierē quoque nominatā sentiat, nō sexu corporis, sed mollitie mētis. Sed qa nulla authoritate permittitur, ut uxore uiuēte alia superducatur: intelligit illud Ambro. in supradicto genere fornicationis: nō tñ quòd uiuēte dimissa, aliā ducere poßit: sed post mortē fornicarij uel fornicariæ, quorū uterq; ut supra dictū est) à corruptione luxuriȩ mulier appellat: ille q à fornicatiōe mūdus est, uir uel mulier alijs copulari poßūt: adulteri aūt si superuixerit, nullo modo alijs copulari poterūt. Sic & illud intelligitur, quod in ca. cuiusdam consilij legitur.*

Licitum coniugium non negetur illi, cuius uxor cū suo fratre dormierit.

CAN. XIX.

QVædam cum fratre uiri sui dormiuit: [b] decretum est, ut adulteri nunquam coniugio copulentur. illi uerò [c] cuius uxor stuprata est, licita coniugia non negentur. Sic & illud Magūtiēsis concilij intelligitur.

Disiungantur, & nunquam cōiugio copulētur, qui quoslibet infrà subiectorum admiserūt.

CAN. XX.

SI quis uiduam uxorem duxerit, & postea cū filiastra sua fornicatus fuerit, seu cum duabus sororibus, [d] altera manente uxore, aut si qua cum duobus [e] fratribus, seu cum patre & filio, & si quis relictam fratris, si quis neptem, aut nouercam, aut nurū, aut consobrinam, [f] aut filiam auunculi, aut eius relictam, aut priuignā [g] polluerit: eos [h] disiungi, & ulterius nunquam in coniugio copulari præcipimus.

Item.

Sororem uxoris polluens, neutram habere ualet.

CAN. XXI.

QVi dormierit [i] cum duabus sororibus, & una ex illis antea uxor fuerit, neutram [k] ex ipsis habeat, nec ipsi adulteri unquam in coniugio [l] copulentur. [m]

Item illud Gregorij.

Causa adulterij, uxorem relinquens, continentiam seruet. CAN. XXII.

SI uerò qui uxores suas in adulterio [n] deprehendunt, [o] non licebit nec eum nec eam aliam uxorem accipere, uel alium uirum, quandiu ambo uiuunt. [p] si autem adultera mortua fuerit, uir eius, si uult nubat, tantum in domino: adultera [q] uerò nunquam etiam si mortuus fuerit uir eius: omnibus tamen diebus uitæ suæ acerrimæ

---

ris sine exceptione mandauit tenenda: ut xx. dist. c. j. Sed illud in alijs in quibus bene dixit, arg. j. q. j. c. filium.

[a] Publice. Hic alludit G. distinctioni Alexand. extra de diuor. ca. si qua. & ca. porro. quæ tamen abolita [z] est extra de eo qui cogno. cōsan. uxo. suæ. discretionem. nec ponitur in noua compilatione.

[z] Ista sūt uerba L. q. ita loquit. quia praece. decreta. nō fuit posita etiā in antiqua compilatione. Archi.

[b] QVædam. Dormiuit. Infra xxxv. q. ij. capi. si quis cum. s. xxvj. quæ. ij. c. qui dormierit.

[c] Illi uero. Omnia ista c. usq; ad §. quāuis. exaudi per cap. hi uero. ꝙ est glossa omnium, quæ omnia inducuntur ad probandum, ꝙ incestuosi non possunt matrimonium contrahere.

[d] SI quis uiduā. Sororibus. Quarum una erat uxor sua, & sic nō est contra. j. prox. causa. q. ij. c. si quis cū duabus.

[e] Duobus. Quorum unus erat maritus, & sic non est contra. j. proxim. causa. quæ. ij. cap. si quis cum.

[f] Consobrinam. Id est, filiam materteræ. Vel dic aut pro i. filiam auunculi. s. ead. q. j. cap. de Benedicto.

[g] Priuignam. Propriam. sed de hac præmiserat. Vel intellige priuignā auūculi de alio progenitam, uel de secundis nuptijs: ut xxxv. quæ. vlti. c. fraternitatis.

[h] Eos. Scilicet adulteros: ut j. ead. §. quamuis. uel uiros uel uxores.

[i] QVi dormierit. s. xxvij. q. ij. capitu. qui dormierit.

[k] Neutram. Quia ipse debitum non exiget ab ea, & ita non habet eam. habetur tamen ab ea, quia ipsa petente, tenetur ei reddere debitum, & ita non habet, sed habetur. [z] nec distinguo an fuerit occultus incestus, an manifestus: ut extra de eo qui cog. consang. uxo. suæ. discretionem. De hoc notaui. xxvij. q. ij. cap. qui dormierit.

[l] In coniugio. trigesimatertia quæst. ij. capi. si quis cum duabus. contra, sed ibi soluitur.

[m] Copulentur. Etiā alijs: quia aliter non esset qō.

[n] SI uero. In adulterio. Scilicet incestuoso. nam ꝙ alij adulteri contrahere possunt, habes. xxxj. quæstio. j. cap. ij.

[o] Deprehendunt. Et nolunt eas de cætero habere in coniugio.

[p] Viuunt. Per hoc determinantur omnia hæc capit. post mortem enim adulterantis licet alij contrahere, ante non.

[q] Adultera. Supra proxi. q. j. c. si quis contra. s. ea. quæ. c. Apostolus. contra. Ex

Vir quandoq; habetur ab uxore, & nō habet eam.

[z] Tali incestuoso & adultero uxor nō debet debitum reddere imo pōt se authoritate dñi denegare. xxxij. q. j. dixit. nisi & ipsa a tali primo debitū exigat: qa postea uī facta recōciliatio tacite, vñ de cætero nō habet qd obijcere posit, ut extra de adulter. si uir. extra de cōiug. ser. proposuit. & ca. ulti. extra de eo, quī dux. ī matrimo. ueniēs. Arg.

Ex ea. illo colligitur, quod mortuo uiro fornicatore, adultera posſit alteri nubere: ſed qualiter hoc ſoluetur. ſ. determinatum eſt xxxj. q. j. ſi quis.

a Pœnitentiæ. interioris, quæ dicitur continua memoria. de pœnit. diſtin. iij. Iudas.

ſed hic caſus reprobatus eſt ſupra.

k Inane. Non eſt inane, ſed tolerabilius ut quis infirmitate carnis ad unã, quã ad plures diuertat: quod ibi permittitur. arg. j. proxi. cauſa, quæſtio. ij. ſi quod uerius eſt.

b Concubuiſti. Neutram habeas. Haberis tamẽ ab ea: ut not. ſ. ead. qui dormierit.

c Conſcia. tãquam lena: quia procuret ut adulteret. ſ. ea. quæſtio. j. c. j.

d Si ſe continere. Vel ſi manifeſtũ eſt uiri adulterium, & eum nõ corrigit. Et eſt argu. ad quæſtionem de medico, qui cognouit uxorẽ patientis ex diſſolutione uiri, uel diſſimulatione uiri uel per ſuaſione. †

ADDITIO.

Scilicet quod poſt mortẽ mariti poſſit contrahere medicus. Ioan. de Fant. Et dic quod ſi uir perſuaſit, non poteſt ei obijcere: quia obſtat ei exceptio, mulier tamen male fecit ſecundum Bart. Brixi. Quod dic ut plene diſputauit in ſua queſtione dominicali quæ incipit, cum quidam grauiter ægrotaret, &c. ubi ſoluit.

† Adde ad hãc gl. nota. in l. ij. §. ſi publico. ff. de adulte. gloſſ. in l. eſt mulier ff. ſoluto matri.

e Nubat. poſt mortem mariti, uel eo uiuente, ſi erat tantum ſponſa de futuro extra de iureiur. quemadmodum.

f Si quis cum nouerca. Sed uir poſt mortem uxoris. ſ. ea. ij uero. qui.

g Similiter, Sed cõtra. j. proxi. quæſti. ij. ſi quis cum duabus. ſed hic rigor, ibi miſericordia. uel hic una erat vxor, ibi non.

h Maguntinenſis. ſ. ea. quæſtio. ſi quis uiduam.

i Illud uero. Quandoq; bonus dormitat Homerus. 2 Vagatur G. pro ſolutione illius capit. ſ. ea. quod propoſuiſti. & cum non inueniat, ſomniando attribuit ſanctus Greg. minori, quod egregius doctor S. Grego. maior ſcribit Aug. xxxv. q. iij. quædam lex.

Horatius.

2 Cõcor. gl. in l. recuſari. &. nota. in l. Clodi⁹. ff. de acqui. poſſ.

pœnitentiæ a lamenta perſoluat.

Item ex decreto Zachariæ papæ.

Neutrum habeat, qui ſororem uxoris polluit.

CAN. XXIII.

Concubuiſti cum ſorore uxoris tuæ: ſi feciſti, neutrã habeas. b & ſi illa, quæ uxor tua fuerit, conſcia c ſceleris nõ fuit, ſi ſe continere d nõ uult, nubat e in domino cui uelit. tu aũt, & adultera ſine ſpe coniugij permaneatis: & quandiu uixeritis, iuxta præceptum ſacerdotis pniam agite.

Item ex concilio Triburienſi.

Cum nouerca uel filiaſtra uel cum ſorore ſuæ uxoris dormiens, ad coniugium peruenire non poterit: uiris tamen earum legitima non negantur cõiugia. CAN. XXIIII.

Si quis cum nouerca ſua dormierit, neuter ad coniugiũ poteſt peruenire: ſed uir f eius põt ſi uult, aliam accipere, ſi ſe continere non poteſt. ſimiliter g ſi quis cum filiaſtra ſua, uel cum ſorore uxoris ſuæ dormierit obſeruandum eſt.

Quamuis illud quod in fine Magũtinenſis h cõcilij ponitur, à nonnullis nõ de legitime cõiunctis, ſed de fornicarijs dictum intelligatur, uidelicet ut fornicarij diſcedãt ab inuicẽ, & ſine ſpe coniugij permaneãt. illud uerò i Grego. ad Bonifaciũ, Anglicis pro tempore permiſſum eſt, quibus beatus Greg. in quarta & quinta generatione coniugia contrahi permiſit: alias aũt inane k eſſet: cũ Aug. dicat in ſermone domini in monte, Si uxorẽ l quis habeat ſterilem, &c.

Item Nicolaus ad Carolũ Maguntienſem epiſcopum.

Ob infirmitatem uel damnũ corporis, cõiugia ſolui nõ licet.

CAN. XXV.

6 Si † qui matrimonium ſani contraxerunt, & uni ex duobus, amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit, ob hãc infirmitatem, coniugia taliũ ſolui non poſſunt. m Similiter ſciendum eſt de ijs, qui ab aduerſarijs excæcantur, aut membris n truncantur, aut à Barbaris exſecti o fuerint.

Item Fabianus papa.

Furioſus & furioſa, matrimonium contrahere non poſſunt. CAN. XXVI.

Neque furioſus neque furioſa p matrimonium contrahere poſſunt: ſed ſi contractũ fuerit, non ſeparentur.

7 *Vt ergo ex præmiſſis colligitur, non licet huic dimiſſa uxore ſua, aliam ducere. manet. n. inter eos quoddã uinculum coniugale, qđ nec ipſa ſepara-*

l Si uxorem. ſ. ea. q. v. ſi vxorem.

I Si qui. Hæc eſt vj. pars quæſtio. in qua dicitur quod furioſi non poſſunt cõtrahere: ſed ſi ante furiã cõtraxerũt, tenet matrimonium. Ioan. de Fant.

m Non poſſunt. Arg. quod ſi res peruenit ad eum ſtatũ, &c. arg. ff. de itine. actuq; pri. l. j. quod enim recte actũ eſt, &c. ‡

n Aut mẽbris. Hic idem repetitur.

o Exſecti. de iſtis caſtratis, quidã ſunt caſtrati, quidam caſte nati, id eſt, frigidi. & iſti nõ poſſunt cõtrahere. j. proxi. q. j. ſi uero. Alij caſtrati ſcilicet ſpadones bene poſſunt, argu. xxvij. qõ. j. nuptiarum. j. proxi. q. ✠. quod Deo. ff. de iure do. ſi ſerua. §. ſi ſpadoni. Alij dicũt melius: quia nec iſti poſſunt contrahere, cũ cognoſcere uxorem non poſſunt, & exiguntur in matrimonio tria bona, re, uel ſpe. xxvij. q. ij. omne. Vel dicas, quod ſi habet uirgam arrectam, ſiue reſoluat ſperma ſiue non, quod ſit ibi matrimonium: nam talis ſatisfacit mulieri, ſicut mulier ſatisfacit uiro, ſiue reſoluat, ſiue non. nec requiritur qđ ſemp in matrimonio ſit filiorum pcreatio: quia ſufficit ꝙ non euitet prolem: ut ſ. ea. q. ij. ſolent.

‡ Quod leg. & no. ſ. j. q. vij. ſi quis omnem. in prin.

Caſtrati an poſſint matrimonium contrahere.

† Malim legere, ſi qui.

p Neque furioſus neque furioſa. Quia nõ poſſunt cõſentire. arg. xv. q. j. aliquos. poſſunt tamẽ, ſi habeãt dilucida interualla ut extra de ſponſa. dilectus. arg. vij. q. j. quamuis. alias non ualet. xxvij. q. ij. ſufficiat. xvij. q. ij. Gonſaldus.

Furioſus cõſenſu caret.

Vt ergo. Hæc eſt ſeptima pars quæſtionis, in qua

redit ad propositū principale, scilicet ad ostendendum ꝙ altero uiuente, non potest alter contrahere. Ioan. de Fan.

ca.vij.

Tantū ualet. [a] Sociale. id est, matrimonium, ꝙ duos sociat. Et est arg. quod causa cessante, nō cessat constitutio: ut s. ea. q. j. dixit. s. lxj. dist. §. his omnibus. contra. Solu. hoc & illud non tangunt se. nam ibi causa appellatur, ꝑ qua excludenda aliquid constituitur: ut ibi. ff. de postul. l. j. §. sexum. hic uero appellatur pro qua habēda matrimoniū cōtrahit. [b] Posset. de facto. [c] Aliam. s. distinct. lvj. Ismael. [d] Alterius. scilicet uxoris. [e] Apud antiquos. s. ea. q. iiij. dixit. [f] Temere non dixerim. Melius est pie dubitare, quam temerè diffinire. Dic temere nō dixerim, id est, nullo modo dicam: quia temerarium est dicere, & sic sentire. Vsqueadeo. [g] Sacramētū. id est, characterem. [h] Habet aūt hoc. s. j. q. j. quod quidam. s. xij. q. j. scimus. Cum itaque. Hæc fuit octaua quęstio an liceat ducere uxorē infidelem sub ea cōditione ut conuertatur? Et certum est, ꝙ pure non pōt cōtrahere cum ea: ut xxviij. q. j. ca. caue. & c. nō oportet. sed omittit magister q̄stionem illam quā posuit superius in themate: quia determinata erat. s. xxviij. q. j. non opōrtet. & ponit aliam quæ similiter determinata est. xiiij. distinct. quod ait.

Simile iij. q. vj. nec quippe. uer. nā cum, &c.

De hoc 33. q. 4. quid faciet. Arc. Mulier in fidelis, an posset duci sub ea cōditione ut cōuertatur.

Imo in li. j. de nuptijs & cō cupiscen. cap. xx.

Non solum. CASVS.

tione dissoluitur.

Vnde Augustinus ait in libro de bono coniugali.

Sterilem uxorem dimittere, & causa fœcunditatis aliam ducere alicui non licet.

CAN. XXVII.

Tantum ualet uinculum sociale, [a] ut cū causa procreandi colligitur, nec ipsa causa procreandi dissoluatur, posset [b] enim homo sterilē dimittere uxorem, & aliā [c] ducere de qua filios haberet: & tamen non licet. *Item.* Manet uinculum nuptiale, etiam si proles (cuius causa initum est) manifesta sterilitate non subsequatur, ita ut iam scientibus coniugibus non se filios habituros, separare tamen se uel ipsa causa filiorum, atque alijs copulare non liceat. Quod si fecerint, cum eis quibus se copulauerint, adulterium committunt. ipso autem manente coniugio, planè uxoris uoluntate adhibere aliam, unde communes filij nascantur unius uiri commistione ac semine alterius, [d] aut iure, aut potestate apud antiquos [e] patres fas erat: utrum etiā nūc fas sit, temere [f] non dixerim.

Idem in eodem.

De eodem.

CAN. XXVIII.

Vsqueadeò inter uiuētes manēt semel inita iura nuptiarum, ut potius inter se sint coniuges etiā separati, quàm cum ijs, quibus adhæserūt. & paulò pòst. Manet inter uiuentes quoddam uinculum cōiugale, quod nec separatio, nec cum altero uiro copulatio possit auferre: sicut apostata anima, uelut de coniugio Christi recedens, etiam fide perdita sacramentū [g] fidei non amittit, quod in lauacro regenerationis accepit. redderetur enim ꝓculdubio redeunti, si amisisset abscedens. Habet autem [h] hoc qui recessit, ad cumulum supplicij, non ad meritum præmij.

QVAEST. VIII.

Cum itaque probatū sit ꝙ hic uxorem suā dimittere, & aliam ducere non potest. Quæritur si liceat ei hac cōditione peccare, ut infidelem ad fidē adducat. quod non posse fieri Augustinus affirmat in libro de adulterinis coniugijs ita dicens.

Non debet aliquis à continentiæ uoto recedere, etiam si infidelis Christianam se fieri polliceatur.

CAN. I.

Non solùm mœchandum non est (quod quidam faciūt, [k]) sed omnis qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram, [l] & si propterea eā duxerit ut Christianam faciat, sed etiam quisquis non alligatus uxori continentiam Deo uouit, nullo modo debet ista compensatione [m] peccare, ut ideo credat uxorem sibi esse ducendam, quia promisit [n] quæ nuptias eius appetit futuram se esse Christianam. quod enim cuiquam antequam uouisset licebat, cum se id nunquam facturum uouerit, non licebit, si tamen id uouerit, quod uouendum sit, sicuti est perpetua uirginitas, uel post experta connubia solutis à uinculo coniugali uidualis castitas, seu ex consensu uouentibus, & carnalia debita sibi inuicem relaxantibus fidelibus castisque coniugibus,

Dicitur hic, quod si fidelis uxorem suā fidelem dimittit, & paganam superducit hac cōditione ut baptizetur, manifestum est eum mœchari. Nam & si solutus esset ab uxore, & uotum emisisset, sub ea conditione sibi contrahere nō liceret, cum uotum debeat adimplere: sed si solutus fuisset, hoc ei ante uotum facere licebat: sed uotū factum nulla conditione rumpetur, cum sine conditione fuerit emissum.

[k] Quidam faciūt. cognoscendo aliam non dimissa sua. [l] Ducit alteram. Mœchatur. [m] Cōpensatione. Arg. quod in illicitis cōpensatio non debet admitti: ut xxxiij. q. v. si dicat. j. q. j. non est putanda. xxij. q. ij. primū. & capi. ne quis. & ca. faciat. s. distinct. ulti. si euangelica. xiiij. di. quod ait. [n] Quia promisit. Hic collige. quod licet interdū sub conditione contrahere: ut s. xxviij. q. j. non oportet. Condi-

a Conditione. Ex hoc uidetur, ꝙ nunquam subintelliguntur conditiones in iuramento. ꝙ falsum est: ut notaui. s. xxvij. q. ij. §. ij. quia generales intelligunt, & si non speciales, ut si deus uoluerit, si uixero, si potero. sed speciales non intelliguntur, nisi exprimantur: ut si hoc feceris: ut C. de con. ob turp. cau. si repetendi. ff. de uerb. obli. quicquid. nisi ubi lex ꝑmi sit aliquid tacite agi inter contrahentes. tunc enim illud pro expresso habetur: ut ff. si cer. pe. cũ q̃d. ff. de verb. obl. triticum. quandoq; lex ipsa speciales conditiones subintelligit: ut in stipulatione dotis subintelligitur hæc, si nuptiæ fuerint secutæ: ut ff. de iure do. stipulationem. & hoc si non immoderatum quid præcipitur: ut ff. de ope. li. l. si libertus. extra de iureiuran. Quintauallis.

Conditio nes aliq̃ sunt in iu ramẽtis i telligẽdę.

1 No. hic Hu. q̃d si quis fecit uotum de carnibus nõ edendis, & ĩfir matur ita quod dr̃ à medicis q̃d est in periculo nisi uescatur carni bus, & q̃d aliter eu adere non põt, de p̃cepto maioris põt comedere carnes, q̃a casus est necessitatis, & in huiusmodi uoto tacita ĩ est conditio, scilicet nisi necessitas cogeret, uel p̃ ceptũ maioris adesset. Archi dia.

b Conditione. No. arg. à contrario sensu. subaudiuntur & aliæ conditiones: ut dixi xxvij. quæstio. ij. §. j.

c Vidam vir. Tracta uit Gr. s. de impedimento matrimonij ꝙ procedit ex animo, & etiam de eo ꝙ procedit tam ex animo, quam ex corpore cõ iunctim: nunc tractat in causa ista de eo ꝙ procedit tantum ex corpore, tractat etiam de quibusdam alijs impedimentis: ut de frigi. & malefi. ca. j. & iij. & de enormitate delicti: ut j. q. ij. de his. & sequentibus, & de tempore feriarum: ut j. q. iiij. per torum.

d Agni. Id est, Christi. de quo dicitur, ecce agnus Dei. de conse. dist. iiij. nemo.

e Confessione. Id est contritione.

ꝙ alterũ sine altera, vel alteram sine altero, uouere fas nõ est, iugis cõtinẽtia. hęc ergo & si qua alia sũt, quæ rectissimè uouent, cũ homines uouerint, nulla conditione[a] rumpenda sunt, quæ sine ulla conditione[b] uouerunt.

CAVSA XXXIII.

Vidã uir[c] maleficijs ĩpeditus uxori suę debitũ reddere nõ poterat. alius interim clanculo eã corrupit. à uiro suo separata corruptori suo publicè nubit. crimẽ q̃d admiserat, corde tñ Deo cõ fitet. reddit huic facultas cognoscẽdi eã. repetit uxorẽ suã, qua recepta ut expeditius orationi uacaret, & ad carnes agni[d] purius accederet, cõtinentiam se seruaturum promisit. uxor uerò consensum non adhibuit.

1 *Hic primum quæritur an propter impossibilitatẽ coeundi, à uiro suo aliqua sit separanda?*

2 *Secũdò an post separationẽ ei nubere ualeat cũ quo prius fornicata est?*

3 *Tertiò, si sola confessione[e] cordis crimẽ possit deleri?*

4 *Quartò, si tẽpore orationis quis ualeat reddere coniugij debitum?*

5 *Quintò, an uir sine cõsensu uxoris cõtinẽtiã uouere possit, uel si minis uel terroribus licẽtiã uouẽdi ab ea extorquere ualeat?*

QVAESTIO I.

Vòd autẽ[f] pp impossibilitatẽ reddẽdi debitũ mulier à uiro suo separari non possit, authoritate euãgelica & Apostolica[g] ꝓbat. Sic. n. Christ' ait in Euangelio: Nulli licet dimittere uxorẽ suã, nisi cã fornicatiõis: uel qua[h] alter eorũ (sicut August. exponit) fornicatus fuerit, uel ad quã alter alterũ ꝑtrahere uoluerit. Itẽ Apost. Mulier quanto tẽpore uiuit uir eius, alligata ẽ legi ipsius nõ legi[i] sibi reddẽdi deb tum, sed nõ trãsferendi se ad aliũ. Itẽ ijs q matrimonio iũcti sunt, ꝑcipio nõ ego, sed dominus, uxorem à uiro suo non discedere, nisi causa fornicationis. Euangelica itaq; & Apostolica

f Vod autem. Hæc quæstio diuiditur in tres partes. In prima quarum probatur, ꝙ frigiditas separat matrimonium. Secunda ibi, Hoc autem. Tertia ibi, Ecce quod impossibilitas. Io. de Fant.

f Quod autem. Hic depingitur prima quæstio an. s. impossibilitas coeundi separet matrimonium. Et nota, ꝙ est triplex impossibilitas, impossibilitas ex animo, ut in furioso. s. proxi. q. vij. neq; furiosus. Alia quæ procedit ex corpore, ut in frigido & maleficiato. 2 j. e. c. j. ij. & iij. Tertio prouenit ex utroque, ut in puero: ut xxx. q. ij. vbi. Vel sic distinguas, Alia est naturalis impotentia, 3 vt frigiditas: alia accidentalis, ut maleficium. & quæcunque sit impotentia, si matrimonium præcessit illã, ita quod effecti sunt vna caro, propter nullam causam superuenientem possunt separari: vt supra proxi. q. vij. ij qui matrimonium. nisi propter fornicationem: ut s. proxi. quæst. j. dixit. vbi vero impedimẽtum præcessit matrimonium, refert utrũ sit perpetuum: quia tunc separari possunt. argumen. j. e. si per sortiarias. si temporale, nequaquam. Et nota, quod licet iura emanauerint diuersa super hoc. s. usque ad ꝙ tempus deberẽt manere simul ad hoc vt maleficium videatur perpetuum, vt extra de frigid. & malefi. c. j. & C. de repud. in causis. tamen per Cęlestinum tempus determinatum est triennium: 3 ut in eo. tit. laudabile. Et idem dicit authen. de nupt. §. per occasionem. col. iij. hoc tamen exaudi cũ ante triẽnium non põt constare de impedimento naturali: vt colligitur in prædicta decretali, laudabilem. & hoc dico tam in frigido, quam in maleficiato. & hoc triennium currit à tempore quo tentauerunt coire, ut colligitur in authent. prædic. ubi autem dubitatur an præcesserit maleficium an secutum sit, præsumendum est quod secutum sit post matrimonium. argu. C. de ædil. edic. l. iij. & hoc fauore matrimonij. xxxv. q. vj. videatur. palea est.

Impossibilitas coeundi est triplex.

2 Not. ex tra de frigi. & malefi. c. ult. in fine.

Mat. 19. b

Dic q̃d hoc trien niũ debet esse cõtinuum. ex tra de frigid. & malef. literę. in fin. Sed quid si uir vadit ad sanctũ Petrũ & stat ꝑ tẽpus, nũquid istud tẽp'. cõputabitur ĩ isto triennio? Dicit Guliel. nazo quod nõ: arg. extra de cõcess. præb. q̃a diuersitatẽ. sed adhuc similiter cohabitabũt ꝑ tãtũ tempus scilicet. ij. q̃ö. vj. anteriorum §. ad hoc extra de eo q̃ mit. in pos. cũ si cut. & in prædic. decr. literę. cum ex ista cã fuerit absẽs. extra de offic. dele ga. cõsultatiõib'. Archi.

g Et apostolica. Sophistice inducit Gratianus omnia ista: quia de consummato matrimonio intelliguntur.

h Qua. Scilicet corporali.

i Non legi. Tantum.

authoritate prohibet̃ mulier à uiro suo discedere, nisi ob cām illā fornicationis cunctis notißimā: qua īteruenīete si discesserit, oportet eā manere innuptā, aut reconciliari uiro suo. unde daī intelligi, ꝙ impossibilitas reddēdi debitū, nō facit cōiugij dißidiū. His ita respōdet: cōiugiū cōfirmat carnali officio, [a] ut supra ꝓbatū ē. postquā uerò officio [b] cōfirmatū fuerit, nisi cā fornicationis, non licet uir uxorem dimittere, uel uxori à uiro discedere. uerum antequam confirmetur, impossibilitas officij soluit uinculum cōiugij.

Vnde scribit Grego. Io. Rauēnati archiepiscopo.

Licet mulieri alteri nubere, quam ob frigiditatem uir cognoscere non poterit.

CAN. I.

Qvod autem interrogasti de ijs, qui matrimonio iuncti sunt, & nubere non possunt, [c] si ille aliā, vel illa alium ducere posit? de quibus scriptum est: [d] Vir & mulier si se cōiunxerit, & dixerit postea mulier de uiro, ꝙ coire nō posit cū ea: si pōt probare [e] ꝙ uerum sit, per iustum [f] iudicium [g] accipiat alium. si autem ille aliam acceperit, separentur.

Item ex epistola eiusdem August. Anglorum episcopo.

CAN. II.

Requisisti de ijs, qui ob cām frigidæ naturæ dicūt se nō posse inuicē operā carni dātes cōmisceri. Iste uerò si nō potest ea uti pro uxore [h] habeat eā quasi sororē: quòd si retinaculū cōiugale uoluerit rescindere, maneāt utriq; innupti. [i] nam si huic nō poterit cōcordare naturaliter, [k] quomodo alteri cōueniet? Si igit̃ uir aliā uult uxorē accipere, manifesta patet [l] ratio, quia suggerēte diabolo, odij fomitē exosam eā habuit, & idcirco [m] eā dimittere, mēdacij falsitate molit̃. Quòd si mulier causatur, & dicit, Volo esse mater, & filios procreare: uterque eorum septima manu [n] propinquorū tactis sacrosanctis reliquijs, iureiurādo dicat ut nunquā per cōmistionem carnis coniuncti una caro effecti fuissent: [o] tunc videtur mulierem secundas nuptias contrahere posse. Humanum [p] dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem qui frigidæ naturæ est, maneat sine coniuge. ꝙ si & ille aliam copulam acceperit, [q] tunc ij qui iura

---

a Officio. Carnis. xxvij. q. ij. §. ecce.

b fficio. Id est, carnali commistione.

c Qvod autem. Nubere non possunt. i. sibi reddere debitum, propter naturalē frigiditatē.

d Scriptum est. Primo libro capitulari Caroli. f. in in Lombarda.

e Probare. Argu. ꝙ mulieri quandoque defertur probatio, cum de commistione carnis controuersia est argu. š. xxvij. q. j. nec aliqua. Sed contra. ĩ. ea. si quis acceperit. Sed illud solutum est. xxvij. quæst. ij. quod autem.

Ibidem. b
Mat. 19. b

f Per iustum. š. ij. q. v. consuluisti. contra. Sed hic appellat uerum iudiciū, non candentis ferri uel feruentis aquæ, uel huiusmodi, sed legitimorum testium.

g Iudicium. Per aspectum corporis si uirgo est: quia aliud est in corrupta: ut ĩ. ca. proxi. & quid iuris sit, notaui š. xxvij. q. ij. quod autem. melius enim perpenditur oculis aliquid. Instit. de gra. cog. §. hactenus. quæ tamē inspiciunt, debent esse peritæ. ff. de ven. inspi. l. j. quia uisus sepe fallitur. & xxvij. quæ. j. nec aliqua.

h Requisisti. Pro uxore. Consilium est: ut extra eod. cap. accepisti.

i Innupti. Præceptum est, quantum ad uirum, quantum ad illam consilium. & ita uerbum semel positum tenetur æquiuoce. xxviij. distin. presbyterum. & ibi Ouidius. Demophoon uentis & uerba & uela dedisti.

k Naturaliter. Id est, naturali frigiditate impediente. Et est argu. quod frigiditas est perpetuum impedimentum. ĩ. e. q. v. qui fitit. š. proxi. q. v. sicut. licet quidam dicant, quod nullum impedimentum est perpetuum. nullus enim est ita frigidus (ut dicunt) quin ope medicorum ei posit subueniri. quod non credo, cum frigiditas quæ est naturalis proprietas, per accidentia non immutetur. extra de celebratio. missa. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Similiter quidam dicunt, ꝙ nullum maleficium est perpetuum, quin saltem per ipsum authorem posit sanari.

Frigiditas quādoque mutari nō potest.

l Patet. Nota, ꝙ sequentia probantur per præcedentia. ĩ. xxxiiij. q. j. c. j. in fi. liiij. dist. fraternitatem. & C. de adulte. si qui. Item hic ex post facto patet retro fuisse matrimonium: ut extra de frigi. & male. fraternitatis. & hoc est notabile, quod eo ipso quod alius uel alia superinducitur, præsumitur hoc ex odio fieri. Et est præsumptio iuris, contra quam non admittitur probatio, imo statim ius pronuntiat esse puniendum. arg. ad hoc. ĩ. ead. quæst. ij. seculares.

Probatio non auditur cōtra iuris præsumptionem.

m idcirco. Quasi dicat si uir petat diuortium ut pater fiat, non audiretur: si autem petat, ut exoneretur oneribus matrimonij, audiretur. Si mulier petat ut fiat mater, audiretur. non dico uirum quo ad hoc audiendum, si se frigidum sciret [r] cum contraxit. extra de eo qui duxit. capitulo primo.

n Septima manu. Hoc intellige cum hæc non erat uirgo: quia si esset uirgo, tunc sufficeret uerum iudicium per obstetrices: ut cap. præcedenti. cum sacramento tamen utriusque. ĩ. xxxv. q. iij. extraordinaria. Et nota, ꝙ sufficerent in casibus huius cap duo. si septem haberi non possent. Item eis solis crederetur, si de hoc fama esset. argu. xxxv. quæ. vj. si duo.

o Fuissent. Et ꝙ operam dederunt, alias non sufficeret: ut hic in princ. cap. notatur.

p Humanum. Ea humanitate qua Apostolus permisit secundas nuptias. xxxj. q. j. hac ratione.

q Acceperit. Pone ꝙ mulier dixit eum impotentem ad reddendum debitum, non proponendo causam impotentiæ coeundi, [z] & hoc probauit, & lata est sententia: nunquid si contraxit, restituantur postea priora

r Ad hoc C. de spō. l. ultim. §. fi. & adde qđ no. ĩ. ca. proxi. Archidia.

z Quam proponere non cogit̃. argu. extra de iud. dilecti. & not. viij. dist. quo iure. Et quæcūque sit cā impotentiæ sufficit dūtamē perpetua sit extra de frigid. qđ se dē. secundū Hosti. q ita nota. eo. tit. literę quę decret. facit ꝓ primo dicto huius gl. ut patet ī fine primi respōsi. ibi patet qđ talis petitio sit admissa. Archi.

Rom. 6. b

priora connubia? Non, quia totum ius suum uidetur in iudicium deduxisse: vnde idem esset ac si per frigiditatem & maleficium separarētur. argu. extra de cau. pos. & proprie. cum super electione. C. de an. ex cep. l. vlti. secus tamen est in personali actione. ff. de excep. rei iud. & an eadem. §. actiones.

uerunt, [a] periurij [b] crimine rei teneant, & pęnitētia pacta priora [c] cogantur recipere cōnubia.

2 *Hoc autē seruari præcipitur, cum uterque idē fatetur. Cæterū si uir asseruerit se reddidisse debitum uxori, & illa diffitetur: cui potius fides adhibenda sit, meritò quærit.*

De his in cōcilio apud Compendium habito, ita statutum est.

In ueritate uiri consistat, si mulier negat se cognitā ab eo.

CAN. III.

SI quis acceperit uxorē, & habuit eam aliquo tēpore, [d] & ipsa fœmina dicit, φ nunquā coisset cum ea, & ille uir dicit quod sic fecit: in ueritate uiri cōsistat: quia vir caput est mulieris.

3 *Ecce φ impoßibilitas reddēdi debitū, uinculū soluit coniugale: sed hoc de naturali impoßibilitate statutū. est hæc aūt maleficij impedimento, nō frigiditate naturali, debitū cōiugale ꝓhibente, à uiro suo separata est. unde quęritur si liceat ei etiam in hoc casu, à uiro suo discedere, & alij se copulare? De his ita scribit Igmar Remēsis archiepiscopus.*

[a] Hi qui iurauerūt. Id est, vir & uxor, non consanguinei testes, qui secum iurauerunt. Illi enim non iurauerunt sic esse uerum, sed credere sic esse uerum, sicut illi, scilicet vir & vxor dicebant. arg. xxxv. q. vj. de parentela. & extra de testi. cap. quoties.

[b] Periurij. Et ita uterque fuit in culpa. alias quod in fine dicitur, iniquum esset.

[c] Priora. Et hoc cum uterque contraxit, alias exciperetur contra adulterantem de adulterio. extra de diuortijs. significasti. Vel hoc cum innocens excipere non uult. argu. xxviij. q. j. idolatria.

Vxori uirū impotentē allegāti utrū sit credendum.

[d] SI quis accepe rit. Tempore. Plus quam per duos menses. quia enim statim non proclamauit virum esse impotentem, postea non creditur ei, sed uiro qui contrarium dicit: ut extra de fri. & male. cap. j. nam etiam ex tempore præsumitur aliquam non esse coactam: ut extra de sponsa. ad id. j. q. j. constat. Item uel ideo potius creditur uiro, quam uxori: quia uix aliquis inuenitur impotens ad coeundum: ut 50. dist. quia tua. hanc credo esse causam, quare uiro creditur in hoc casu. Sed Petrus Hispanus alias assignauit rationes: quia vir stat pro matrimonio, φ fauorabile est. Item quia fuit sola cum solo, creditur cognita ab ipso: ut xxxij. q. j. dixit. xxxvij. q. j. nec aliqua. iuxta illud Ouidij: A iuuene & cupido credatur reddita uirgo? & hoc potest intelligi de illa, quæ prius fuit corrupta. sed si fuit uirgo, quando iuncta fuit ei, potius crederetur probationi suæ, quam facit per aspectum corporis: vt s. e. c. j. extra de proba. proposuisti.

tamē nisi mulieres essent peritissimæ, potius esset credendum viri sacramento: quia res illa occulta est, & non peruia visui, & oculus plerunque fallitur: ut 27. q. j. nec aliqua. & in talibus sæpe sacramento vnius statur: vt dum quæstio est de sumptibus factis: ut C. de iudic. sancimus. ij. quæ. j. in primis. Vel dum est quæstio de damno dato, sacramento unius creditur. C. unde ui. si quando. hæc autem quæ dixi uera sunt quando unus fatetur, & alter negat: sed si uterque fateretur, quod non intercessit commistio, tunc expectabitur per triēnium, si antea non potest constare: ut extra de fri. & malefi. laudabilem. Sed quid si mulier sciebat uerum esse frigidum ab initio? satis uidetur φ tunc non possit petere separationem, argum. extra de frigid. & malefi. cap. j. & C. de sponsa. l. ulti. ubi dicitur, quod imputet sibi, si scienter coniuncta sit turpi personæ uel impotenti coire, & quia sero accusat mores, quos ducendo eam in matrimonio comprobauit: ut ff. de adult. si uxor. in fi. De uiro autem potius uidetur, φ ille non possit recedere a muliere si ipsa uult cohabitare ei, cum ipse sciuerit se frigidū, argum. extra de eo qui dux. in ma. c. j.

Mulier, quæ scienter cū frigido contraxit, an separationem petere possit.

Quid de ijs, qui maleficijs impediti coire non possunt.

CAN. IIII.

SI per sortiarias, atq; maleficas, [e] artes, occulto, sed nunquā iniusto Dei iudicio ꝑmittēte, & diabolo ꝓparāte, cōcubitus nō sequitur, hortādi sunt, quibus ista eueniūt, ut corde contrito, & spiritu humiliato Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lacrymis, & largioribus eleemosynis & orationibus atq; ieiunijs, domino satisfaciant: & per exorcismos ac cætera ecclesiastica medicinæ munia ministri ecclesiæ tales, quantum dominus annuerit, qui Abimelech, [f] ac domū eius, Abrahæ orationibus sanauit, sanare procurent. Quòd si fortè sanare non potuerint, separari [g] valebunt: sed postquam alias nuptias expetierint, illis in carne viuentibus, quibus iuncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiam si possibilitas concūbendi [h] eis reddita fuerit, recōciliari nequibunt. [i] Sed in hoc videtur contrarius præmisso capitulo Gregorius Papa. ibi enim post possibilitatem redditam iubetur separari ab eo, cui secundò nu-

Gen. 20. d

[e] SI per sortiarias, atq; maleficas. supra xxiij. q. iiij. de Tyrijs.

[f] Abimelech. Regem Geraris: vt xxxij. quæstione iiij. nemo.

[g] Separari. Nisi ipsa uxor dicatur procurasse maleficium, cum sua culpa ad hoc deuenerit. lv. distinctio. si euangelica. ff. quod metus causa. si mulier. xv. q. j. si quis insaniens.

[h] Concumbendi. Cum alijs, non cum prioribus. tunc enim non esset perpetuum maleficium.

[i] Nequibunt. Hic potius ignarus dicendus est, quam gnarus. nam dicit Cardin. quod iste finis non tenet: quia ut dixit, nullum maleficium est perpetuum quin saltem per ipsum authorem tolli potest.

Maleficiū nullū, secūdū aliquos est ꝑpetuū.

Alij

Alij dicunt contra: ut supra eadem, requisisti. Vel intellige post triennium.

Vod autem. Hæc quæstio diuiditur in x. partes. In quarum prima probat per tria cap. quod si quis dimittat uxorem sine iudicio ecclesiæ, cogendus est ad illam redire: Secunda ibi, Siue de coniugij. Tertia ibi, In hoc capit. Quarta ibi, In præmissis. Quinta ibi, Nũc autem Sexta ibi, De pœnitentibus. Septima ibi, Latorem. Octaua ibi, Si quis. Nona ibi, Quos. Decima ibi, Antiqui. Io. de Fant.

1. Cor. 7. g. Vxor quæ a uiro, discesit, in tribus casibus sibi non restituitur.

a Superius. Supra xxxj. q. j. in princ.

b Sed quæritur. Quia secunda quæstio non habebat dubitationem ideo ponit aliam incidentem, quæ similiter quæstionem nõ habet: quia semper est restituenda, nisi in tribus casibus. Si publice sit adultera a. Vel nisi timeatur de uiri sæuitia. infrà. ead. siue. & extra de diuort. significasti. Vel nisi dicantur consanguinei in gradu indispensabili, & incontinenti probetur exceptio. extra de restit. spolia. literas. & tamen in eodem casu fit restitutio quo ad omnia nisi quo ad carnale commercium, ut ibi dicitur in fin. Quartus casus potest esse, quando uxor propria uoluntate recedit a uiro f ut xxvij. quæstio. ij. Agathosa. Vel cum uir de licentia uxoris recedit ab ipsa: ut ibidem.

Habet cõiugetẽsi. ca. 29.

f Sub. nec petit se restitui. qd' dic ut no. extra de adul. intel leximus. Archi.

pserat, & redire ad primum. hæc autem uiuente eo cui secundò copulata fuerat, primo reconciliari non poterit.

QVAEST. II.

1 *Vòd aũt ei cum quo pri[9] fornicata fuerat, post separationẽ nubere possit, superius* ps *pbatũ est, mortuus est enim sibi uir eius, ex quo iudicio ecclesiæ ab eo separata, ab eius lege soluta ẽ vñ iuxta Apostolũ, Nubat cui uult tñ in domino. Sed q̃rit*[b] *si sine ecclesiastico iudicio nulla cã dissidij rationabiliter pbata ab ea discesserit, an eẽt cogẽdus redire ad eã?*

De hoc ita statutũ est in concilio Carthaginẽsi, cui iterfuit Augustinus, capitulo xxx.†

Non licet alicui uxorem dimittere, nisi causa dissidy primum ecclesiæ comprobetur.

CAN. I.

SEculares qui coniugale consortiũ nulla grauiori culpa dimittũt, uel etiã dimiserũt, & nullas cãs disidij probabiliter[c] proponẽtes, propterea sua matrimonia dimittũt, ut aut accedere ad illicita, aut ad aliena præsumant: si antequã apud episcopos cõprouinciales[d] disidij causas dixerint, & priusquam in iudicio damnentur, uxores suas abiecerint: à communione sanctæ ecclesiæ, & populi cœtu (pro eo quòd fidem & coniugia maculant) excludantur.

Item Ambrosius super Lucam.†

Lex diuina prohibet uirum uxorem dimittere, nisi certa causa fornicationis.

CAN. II.

AN quod in subditos[e] nefas est, in cõparem[f] fas? dimittis ergo uxorẽ quasi iure, sine crimine, & putas hoc tibi licere, quia lex humana nõ prohibet? sed prohibet[g] lex diuina. qui hominibus obsequeris, Deum uerere, audi legem domini, cui obsequuntur & qui leges fecerunt: Quos Deus coniunxit, homo non separet.

Item Nicolaus Papa Carolo Imperatori.

Absque causæ cognitione, à uiro suo dimissa, ad omnia restituatur.

CAN. III.

HIstoria ecclesiastica ab Eusebio Cæsariensi episcopo confecta, de muliere quadam quæ de castitate à marito accusabatur, ait præceptum est ab imperatore lege lata, ut primò[h] permitteretur ei rem familiarem[i] liberè diu

c Seculares. Probabiliter. Nota quare dicit probabiliter. hoc enim forte dicit. quia propter fornicationis suspicionem probatam ecclesiæ, licebit ei uxorem dimittere: ut supra xxxij. quæstione j. cap. dixit.

d Comprouinciales. Distributiue scilicet iste apud suum, & ille apud suum. non enim propter tales causas ipsi prouinciales conuocantur. Vel melius, hoc olim obtinuit: quia causa matrimonij tractabatur apud episcopos prouinciæ. xxxv. quæstione vj. multorum. Hodie etiam archipresbyter causam huiusmodi tractare potest. argumen. extra de consang. & affinita. capitu. j. Sed certe & hodie ad episcopalem iurisdictionem cognitio matrimonialis causæ spectat. Vnde nec abbates nec alij possunt de matrimonio cognoscere: nisi ex concessione uel alia causa legitima id habeant: ut extra de excess. prælat. ac cedentibus. Præscribi enim potest talis iurisdictio: ut extra de præscript. auditis in fine.

Matrimonialis causa ad episcopũ pertinet.

e AN quod in subditos. Scilicet renuntiare episcopatui, extra de renunt. nisi & extra de regul. licet. Vel sicut subditi non possunt deferre[a] prælatum.[a] xj. quæstione prima. inolita.[a] Vel sicut prælatus non potest sine causa punire subditos. 86. distinctio. si quis.[3]

† c. xvij. in commẽtarijs.

a viij. q. iiij. nõne. Archid.

3 ij. qõ. j. nemo. s. 30. quęs. 5. nullum.

f In comparem. Scilicet ut uir dimittat uxorem sine causa, uel condemnet præter ordinem iudiciarium. Ioan.

g Sed prohibet. Supra xxvij. q. ij. sunt. in authent. ut lice. matri. & auiæ. §. causas. Lex enim humana admittit diuortium in alijs casibus, præter fornicationem: ut C. de repud. consensu.

h Istoria. Vt primo. Ex quo ergo mulieri primo restituuntur res suæ, multo potius uir est ei restituendus, & sic facit ad propositum Gra. Alij ponunt casum sic. Quærebatur an[4] mulieri accusatæ de adulterio, dãdę sint induciæ?[4] Respõ. q̃ sic. sed hoc non uidetur posse stare: quia in crimine adulterij nulla datur dilatio:[5] ut ff. de adult. in crimine sed potest dici, quod hoc uerum est cum agitur criminaliter.

4 Scilicet præparatoriæ. Io. de Fan. q̃ hic approbat istã casus positionẽ, & quidam alij ut dr in gl. seq.

i Rem familiarem. Et hoc intelligunt quidam de præparatorijs inducijs, alij de restitutorijs.

Hoc

tius ordinare: tunc demũ respõderet obiectis. Hoc [a] omnes leges, [b] tam ecclesiasticæ, quàm uulgares publicæq; præcipiũt. Si autem de mulieribus & secularibus uiris hæc constituta sunt, multò magis ecclesiasticis hominibus & sacerdotibus sunt concessa.

Item Nicolaus papa.

Nisi post restitutionem, neque de coniugij fœdere, neque de adulterij crimine, inter uirum & uxorem iudicium est agitandum.

CAN. IIII.

2 [c] SIue de cõiugij fœdere, siue de adulterij crimine iudiciũ agitandum sit, nulla ratio patitur Thebergam cum Lothario posse inire certamen, nisi prius ad tempus fuerit reddita [d] suæ potestati, & consanguineis proprijs liberè sociata. Itaque etiam locus [e] prouidẽdus est, in quo nulla uis multitudinis formidetur, nec sit difficile [f] testes producere, uel cæteras personas, [g] quæ tam à sanctis canonibus, quàm a uenerandis Romanis legibus in huiusmodi cõtrouersijs requirunť.

3 *In hoc capitulo [h] quãuis uideať causa exposita [i] quare sua authoritate non licet alicui uxorem dimittere: qua cessante, ipsa quoque prohibitio cessare uideť: tamen quia ipsa separatio pœna est: & pœna nulli est inferenda nisi per iudicem: generaliter hoc intelligendũ est, ut siue ob causam præmissam, siue nulla causa existente, non liceat alicui sua authoritate uxorem dimittere: quod etiã de pœna homicidij, uel qualibet [k] alia intelligendum est.*

Vnde Nicolaus papa scribit Radulpho Bituricensi archiepiscopo.

Coniugia penitus interdicantur ijs, qui suas coniuges occidunt.

CAN. V.

INterfectores suarum coniugum, sine iudicio, cùm non addis adulterarum, [l] uel aliquid huiusmodi, [m] quid aliud habendi sunt quàm homicidæ? ac per hoc ad pœnitentiam redigendi quibus penitus coniugiũ denegatur: exceptis adolescentibus: [n] de quibus est beati Leonis papæ XXV. regula decretalium (imò indulgentia) [o] obseruanda.

In hoc capitulo uidetur Nicolaus permittere maritis, causa adulterij, uel alterius huiusmodi criminis, uxores suas interficere: sed ecclesiastica disciplina spirituali gladio nõ materiali criminosos feriri iubet: illo uidelicet gladio, quo Petrus iubetur mactare, & manducare. de quo etiam Christus ait in Euangelio, Nõ ueni pacẽ mittere [p] in terram, sed gladium. [q]

Hinc idẽ Nicolaus scribit Aluino archiepo.

Non licet alicui uxorem suã adulteram occidere.

---

[a] Hoc. scilicet restitutionem fieri.

[b] Omnes leges. De hac materia loquentes.

SIue de coniugij. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua probat, quod si fœmina in iudicio contendat cum marito, reddẽda est suę libertati. Ioan. de Fantu.

[c] Siue. Hug. uideť quod hoc capit. faciat cõtra propositum Grat. qui intẽdit probare, quod uxor debeat restitui: at hæc non restituitur uiro, sed eius potestati subtrahiť & cõsanguineis sociatur. Respond. in hoc facit, quia ista spoliata erat quadã libertate: quia compulsa fuerat contra se cõfiteri. xxxj. q. ij. Lotharius. Vel in hoc facit ad propositũ: quia ponit quandã exceptionẽ quando non debet fieri restitutio, scilicet cum timetur de sæuitia uiri.

Matrimonio accusato, potest uxor petere ut deť libertati suæ.

[d] Reddita. Hic habes quod quam cito accusatur matrimoniũ, potest uxor petere ut deť libertati suæ: ne cogatur aliquid confiteri cõtra se. sed hoc potest intelligi cũ tanta est sæuitia uiri, quod nulla potest ei sufficere cautio: ut extra de restitu. spolia. literas. in fi. De hoc not. xxxij. q. j. de benedicto.

[e] Etiam locus. Argu. quod iudex etiã tenetur de loco iudicij prouidere partibus, ut in eo loco debeat de causa cognoscere ubi partes libere & secure ualent cõuenire. ſ. iij. q. ix. hortamur. ſ. xxiiij. quæst. j. pudenda. ff. de reb. dubijs. ubi ſ. ij. quæst. ij. cap. ulti. quod si nõ fecerit, licite appellať. extra de appel. ex parte. t

3 In ista decre. no. Inn. quod iusta ẽ appellatio, eo ipso, ꝙ locus non tutus assignatur, & si non petat locum securũ: debet tamẽ iudex eũ sibi offerre. Archi.

[f] Sit difficile. Simile. ff. qui satisda. cog. si fideiussor. §. j. quia cum difficile est alicui satisdare in una ciuitate mittetur in aliam: ut ibi.

[g] Personas. Id est, aduocatos.

In hoc capitulo. Hęc est tertia pars quæstionis in qua quæritur, qualiter puniuntur uxoricidæ. Ioan. de Fant.

[h] In hoc capitulo supra eadem, seculares.

[i] Exposita. ibi, Nulla grauiori culpa.

[k] Vel qualibet. Nã leuem uir imponit: ut nota. vij. quæstione prima. sicut alterius.

INterfectores.

[l] Adulterarum. Maxime, quia nec tunc licet, ut ĩ. ca. proxi.

[m] Huiusmodi. Hoc dicit ideo, quia secũdum leges ex causis pluribus separatur matrimonium.

[n] Adolescentibus. ĩ. ead. in adolescentia.

ADDITIO.

Vbi est ista indulgẽtia Leonis, de qua hic dicitur.

[o] Indulgentia. Videtur ergo, quod indulgentia nõ est regula, & quod nulla dispensatio sit ius: quod Mart. & Hugo. concedunt. arg. j. quæstione. vij. exigunt. & cap. si quis omnem. & not. 50. distinct. cap de his. Alij uero dicunt ꝙ omnis indulgentia est ius: sed tale, quo superior uti potest, & inferior non potest peteř. ergo hoc dicẽdo retulit se ad causam constitutionis & originem: nã per indulgentiam fuit hoc statutum, licet modo sit ius.

Indulgentia an sit ius.

[p] Pacem mittere. id est, confederare cũ uitijs homines. Vel mittere pacem inter homines & uitia.

Act. 10. b Mat. 10. d

[q] Sed gladium. idest, discordiam, & separationem à malis, id est, charitatem, quæ separat uitia.

Inter

CAN. VI.

Inter hæc sanctitas uestra addere studuit, ut si cuius uxor adulterium perpetrauerit, utrum marito illius liceat [a] secundum mundanam legem eam interficere. Sed sancta Dei ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus: gladium [b] non habet, nisi spiritualem, quo non occidit, sed uiuificat. †

Item Pius papa.

Pœnitentia eius, qui propriã absque causa, peremit uxorem.

CAN. VII.

Qvicunque propriã uxorem absque lege & sine causa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit uxorẽ, armis [c] depositis, publicam agat [d] pœnitentiã: & si contumax fuerit, & episcopo suo inobediens extiterit, anathematizetur quousque consentiat. Eadẽ lex erit illi qui seniorẽ [e] suũ interfecerit.

Item Stephanus Papa quintus Astulpho.

Pœnitẽtia Astulphi, qui uxorem suam interfecit.

CAN. VIII.

Admonere te cum lacrymis et multo gemitu cordis curamus, fili Astulphe: sed non filius debes dici [f] qui, tã crudeliter homicidium perpetrasti. nam occidisti uxorem tuam, partem [g] corporis tui, legitimo matrimonio tibi sociatam, sine causa mortis, non tibi resistentem, [h] non insidiantem [i] quoquo modo uitæ tuæ. nõ inuenisti eam cum alio uiro nefariã rem facientẽ: sed concitatus a diabolo, & impio furore inflammatus, latronũ more, atrocius eã gladio tuo, crudelior omni bestia, interemisti: & nunc post mortem eius, addis iniquitatẽ super iniquitatẽ, filiorum tuorũ improbe prædo [k], qui matri non pepercisti, filios tuos orphanos fecisti, inducere super eã uis mortis causam, post mortẽ: [l] per unũ hominem homicidã & reprobũ testẽ incusare uis mortuam. quoniam nec Euangelium, nec ulla diuina humanaq; lex, unius testimonio etiam idoneo quẽpiam condemnat, uel iustificat: [m] quãto magis per istum flagitiosissimũ & scelestum, nec illa uiua debuit cõdemnari, nec a te post eius mortem accusari. Prius enim causa criminis subtiliter erat in uestiganda, & tunc si ita fuisset inuenta, secundum legis tramitẽ debuit accipere ultionis uindictam.

Pater filium, sed non maritus uxorẽ turpiter coeuntem potest occidere.

[a] Inter hæc. Liceat. hoc licet secundũ legem Lombardam, sed non secundum Romanam. Pater tamen eam potest occidere in ipso actu, sed non maritus: & si pater utrunque interficiat uno ictu. ff. ad leg. Iul. de adult. l. nec in ea. & l. sequenti. ignoscitur tamen marito si uxorem in adulterio deprehensam occiderit: quia ad pœnæ mitigationẽ. C. ad leg. Iul de adulte. l. Gracchus. Et nota quod licet lex antiqua permittat uiro occidere adulterum deprehensum cũ adultera ĩ domo sua, non tamẽ in domo soceri: ut ff. de adul. marito. Nouo iure tamen ubicũque fere potest occidere † eum post tres denũtiationes factas: ut in authen. ut liceat matri & auiæ. §. penul. & ulti. collat. viij. Nec illud etiã corrigit per authenticam, quæ est collatio. ix. ut nulli iudi. §. si quãdo. quia in alio casu loquitur. Item licet patri similiter detur secũdum legem licentia occidendi, ut. ff. de adul. nec in ea. si tamen interficiat, non excusatur à culpa uel à peccato, licet à pœna ciuili excusetur. in criminibus enim dico specialẽ concessionem canonis necessariã, quo ad culpæ immunitatem. unde cum dicatur, Non occides. xxiij. quæstio. v. si nõ licet. nec specialiter isti excipiãtur à canone, ergo occidendo peccant: imo uiro hoc interdicitur: ut ĩ. ead. ca. admonere. unde nõ excusatur authoritate iuris ciuilis, sed & dotem amittit uir, quã lucrifaceret alias. Solus enim iudex excipitur à canone ut occidat. xxiij. quæstione quinta. cum homo. & capitu. si homicidium.

† Ad hoc uide Gulielmũ Occam in dialogis. fo. ccxlj. col. iiij.

[b] Gladium. Quo ad executionem. Hoc ideo dico, quia Imperator habet illud a papa. extra de electio. uenerabilem.

Pœnitentiam facere compellitur quis.

[c] Qvicunque. Armis. ĩ. de pœniten. distinctio. v. falsas.

[d] Agat. Argu. quem posse compelli ad pœnitentiam, sed hoc in publicis & enormibus. argu. xxij. quæstione. j. cap. ultimo.

[e] Seniorem. id est, episcopum, uel alium prælatum, uel dominum suum: arg. iij. quæstio. iiij. cap. iiij. xxv. quæstio. ij. ita nos.

[f] Admonere. Dici. Argu. quem priuari nomine, ratione criminis, iuxta illud: Si re priueris, nec nomẽ habere mereris. argu. xiij. q. ij. postquam. ij. q. vij. §. quibus ergo. ij. qõ. j. scelus. & C. de fer. a nullo. Argu. contra. de pœn. distinc. iiij. si ex bono. nam filij Dei dicuntur, qui non errant in ecclesia.

[g] Partem. Simile s. xxxj. qõ. ij. de neptis. & xxvij. qõ. ij. Agathosa. & est argu. quod qui excepit alimẽta sibi, uidetur excipere uxori: [i] cũ ambo sint unũ corpus, & etiã filijs & seruiẽtibus. arg. 50. distinct. studeat. & ff. de usu & habi. l. ij.

[h] Resistentem. supple maxime: quia si etiam resisteret, uel insidiaret, non ideo deberet eam interficere.

[i] Non insidiantem. Non est hic argu. a contrario sensu. propter capitulũ xxxij. q. v. quicquid.

[k] Prędo. Non quòd eos priuare possit licet enim uxor propter adulterium interficiat, dos tamen ad eius filios deuoluitur. in auth. ut lic. matri & auiæ. §. si de adulterio. sed q̃a eos solatio & protectiõe materna priuare conaris. licet enim regulariter lucrifaciat dotem ob adulterium uxoris, extra de donat. inter uir. & uxo. cap. plerumq;, hoc tamẽ casu non lucrifacit, cum eam interficit: etiam si pactum fecit de ea lucranda prius. ff. solu. mat. si ab hostibus. §. j.

[i] De uxore pri° habita credit H. hoc esse uerũ, sj de post ea ducta non uidetur esse uerum secũdum Hug. & In. Hãc tamẽ glo. singularẽ esse dicit et sequiẽ Ant. Corset. in tracta. de excell. & potesta. regia quæst. xxx.

Adultera licet interficiatur, illius tamẽ dos ad filios deuoluitur.

[l] Post mortem. Cum crimina extinguantur morte. xxij. dist. quorundam. C. si reus uel accusa. l. j. nisi ratione bonorum quis agere uelit. C. eo. l. ulti. C. si pendende. appel. mors interue. l. ij. ff. de rei uendi. utique.

[m] Vel iustificat. Vnde non tenet. xj. quæstio. j. quicunque. Creditur tamen uni tanquam recitatori, uel tanquam socio: ut viij. quæstio. iij. talia. lxxxvj. distinctio. tanta.

Pœni-

Pœnitentia. Argumen. quod post peractam pœnitentiam & crimen purgatum, potest quis accusari de crimine illo: ut xv. quæstio. v. presbyter. & xxv. distinctio. capit. ulti. & extra de schis. fraternitatis. nam perferens memorandi criminis labem, &c. distin ctione lxj. non negamus. & j. quæsti. vij. si quis omnem. Nam per pœnitentiam non desinit quis esse nocens. ff. de ædil. edict. quis sit fugitiuus. imo etiam post baptisma potest de hoc accusari: vt extra de diuort. gaudemus. in fine. Argu. contra. xxiij. quæstione iiij. si illic. & xxxij. q. j. quod autem. in fine. & capitu. non erit. & capitu. apud. & 50. dist. ferrum. & extra de accus. de his. ff. de ædili. edict. ꝙ ita. de hoc dixi vj. quæstione j. qui crimen. & capitu. illi qui. Sed nonne præiudicat sibi maritus tacendo per septennium: cum ultra quinquennium non audiatur accusatio adulterij: ut C. de adulterijs. adulter? Sed illud obtinet, quo ad pœnam legalem, non quo ad petendum diuortium. extra de procurato. tuæ. Nunquid ergo in infinitum potest eam accusare? Dicunt quidam quod non ultra uiginti annos: ut C. de fal. querelam. Hug. dicit quod usque ad millesimum, & quandocunq; claruerint crimina: ut lxxxj. distinc. quicunque. & distinct. viij. qui contempta. xxiiij. quæstione iij. ecce. Et quod dicit pœnitentia peracta, sed ante latam tamen sententiam. j. proxi. q. v. c. Christiana.

quæstione. j. qui bona. argumen. ad idem. j. de pœnit. distin. j. §. his authoritatibus. & hoc H. concedit. Alij dicunt, quod tenetur adimplere quod promisit, & quod iniunctum est ei in pœnitentia nisi abbas dispenset secum xviij. q. ij. ca. nullum.

Côcor. cū hac gl. l. iij. & q̄d ibi not. C. de accusa. glo. magi. in ca. cum dilecta. de elect.

Ezec. 13. e

Vbi de hoc. & 26. q. 5. quicunque.

Text. ē simi. in auth. ut non lux. côtra na. in princi. col. vj. & in l. imperialis. C. de nup. Accusatio adulterij post quinquenium non auditur.

nam si uerum (quod absit) fuisset, sicut ille adulter mentitus est: post septem annos pœnitētia [a] peracta dimittere eā per approbatam causam poteras si uoluisses: occidere tn̄ eam nullatenus debuisti. Non enim uult Deus mortē peccatoris, sed ut côuertatᷣ ad pœnitentiā, & uiuat. † Idcirco placeat tibi côsilium nostrū, & hoc fac quod melius tibi, leuiusque uideri poterit. Miserere animæ tuæ, vt non sis tibimetipsi homicida. Relinque quapropter te rogamus hoc malum seculum, quod te traxit ad tam immanissimū peccati facinus: ingredere monasterium: [b] humiliare sub manu abbatis: & multorum fratrum precibus adiutus obserua cuncta simplici animo, quæ tibi fuerint imperata, si forte [c] ignoscat infinita Dei misericordia peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, priusquam crucieris perpetuis flammis. hoc leuius & melius tibi esse certissimè scias. sin autem publicam pœnitentiam permanens in domo tua, uel in hoc mundo uis agere: quod peius tibi & durius & grauius [d] esse nō dubites: ita ut agere debeas exhortamur, ut omnibus diebus quibus pœnitere debes, uinum & siceram [e] non bibas: carnem [f] nunquā ullo tempore comedas, præterquàm in pasca, & in die natalis domini, in pane & aqua, & sale pœnitētiā age: ī ieiunijs, & uigilijs, & orationibus, & eleemosynis omni tēpore perseuera: armis nunquā cingere: [g] nec in quolibet loco litigare [h] præsumas: vxorē nunquā ducere: [i] côcubinam non habere, nec adulteriū cômittere audeas: in balneo nunquā laueris: [k] in côuiuijs lætantium nunquam te misceas: in ecclesia segregatus ab alijs Christianis, post hostium & postes humiliter te repone: ingredientium & egredientium suppliciter orationibus commenda te: & communione corporis & sanguinis domini, cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes: [l] in ultimo tamen exitus uitæ tuæ die si merueris, pro uiatico (si sit qui tribuat tibi) tantummodo uenia-

c Si forte. Non ponitur dubitatiue, imo nota est assertionis, & est penitus si. de pœn. di. j. quamobrem.

d Et grauius. Visum enim fuit maioris pœnæ conuersari inter homines, & hominum carere suffragijs, quam procul ab hominibus solatium non sentire. C. de aposta. ij. qui.

e Siceram. Per siceram intellige omnem potum qui inebriat: [3] ut xxxv. distinct. in palea, uino lentum.

f Carnem. Sed nunquid oua, cum ouū sit caro liquida: uel lac, cum lac non sit nisi sanguis colore mutato? Dicimus ꝙ non. & hoc uult litera illa quæ sequitur in pane & aqua: sed tamen potest intelligi, quod hoc debeat facere in certis diebus, ut legitimis ferijs. Sed nunquid de lardo utetur? nunquid nomine carnis est prohibitum? Videtur ꝙ non argu. lxxxij. dist. presbyter. ibi enim sagimen permittitur, quādo oua permittuntur. [4]

3 Sub. præter uinū. Sed nunquid licet ei bibere lac, uel amigdalinā aquā, aut vuas comedere? dicit Hugo. credo q̄d sic: q̄ talia non inebriant. Archidia.

Lardū an côpræhendat nomine carnis.

4 Côcor. tex. in l. repetita. & ibi Barto. C. de eroga. milita. anno. libro 12.

g Nunquam cingere. Nisi consilio episcopi pro iustitia defendenda. Et est si. j. de pœ. dist. v. falsas.

h Litigare. Hoc ideo dicit, quia apud seculare tribunal nō debet suam querimoniam disceptando proponere quisquam publice pœnitens: sed ecclesiasticum iudicium debet adire, s. xj. q. j. aliud supple ergo hic, nisi in propria causa, & coram ecclesiasticis.

b Monasterium. Ex hoc loco uidetur, quod quantumcunque pœnitētiam quis teneatur finire: si intret religionem, ad illam non tenetur: quia religio soluit uinculum iuramenti: ut extra de iureiuran. peruenit. Item soluit uotum: ut extra de uo. & uo. redem. scripturæ. Item soluit uinculum obedientiæ. xix. quæstione ij. duæ. Licet ergo a Papa sit alicui iniunctum in pœnitentiam ut eat Romam, uel aliquid huiusmodi faciat: & intret religionem: non dicitur transgressor. ille enim dicitur transgredi, qui deserit maius pro minori: ut xx. quæstione iij. propositum. & xvij.

Religio multa soluit.

i Nunquam ducere. Si tamen duxerit, tenet matrimonium. arg. s. ea. quicunque. Alij dicunt contra: vt no. j. ea. §. de pœnitentibus.

k Nunquam laueris. Nisi de necessitate. de conse. di. iij. peruenit.

l Existimes. Ergo uidetur, ꝙ magis peccat qui uxorem interficit, quam qui matrem: quia maior pœnitentia imponitur hic uxoricidæ quam matricidæ in illo capitu. latorem. quod est. j. ead. quæstio. & sic maius

Vxorē occidere grauius est, quam matrem.

† Hæc ratio est est in matre, ut patet xxxv. q. iij. §. hac authoritate. & C. de impub. & ali. substi. l. ult. in fi. Archi.

maius est crimen. argumen. xxiiij. quæstione j. non afferamus. quod concedit H. nam dicit quod magis peccat qui seipsum interficit, quam qui alium. † xxiiij. quæstione v. si non licet. unde magis peccat qui partem corporis sui interficit, quam qui matrem. probat hoc etiam per illam authoritatem. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, extra de biga. debitum. Alij dicunt, quod magis peccat qui matrem interficit, quã qui uxorem: sed quia homines proniores sunt ad interficiendum uxores, ideo ob hoc magis puniuntur, ut sic retrahantur a tali facinore. Unde non valet hæc argumentatio: grauius puniuntur, ergo grauius peccant. Et est simile in fornicatione notoria. licet enim multa crimina sint grauiora tamen quia facilius & fœdius delinquitur in hoc crimine, quam in alijs, ideo durior pœna in eo statuitur. arg. xxxij. distinc. §. verum.

Corpus domini an possit etiã in fine quibusdã denegari.

a Venialiter. Argu. q ecclesia potest corpus & sanguinẽ domini quibusdam etiam in fine prohibere. argumentum. xxvij. quæstio. j. impudicas. argumen. distinct. 50. pœnitentes. contra. s̄. xxvj. quæstio. vj. de his. contra. s̄. ij. quæsti. iij. si quis episcopum aut presbyterum. s̄. xiij. quæstio. ult. quæsitum est. ibi, secundum præcepta canonum. Ad hoc dic quod quandoque illud quod iure communi competit, dicitur concedi respectu misericordiæ & pietatis. argu. s̄ xj. quæstio. iij. quoniam. ff. de usufru. si extraneo. & in cæteris capit. hic signatis. nam uniuersæ uiæ domini misericordia & ueritas. Io annes.

† cap. xv.

liter, a ut accipias tibi concedimus. Sunt & alia multa, quæ tibi nimis durius & satis acrius erant iuxta magnũ pondus peccati infelix adijciẽda: sed si hæc omnia, quæ tibi misericorditer dicta sunt, pfecto corde domino auxiliante feceris, & custodieris, cõfidimus de immensa Dei clemẽtia, remissionẽ habiturum te tuorum peccatorum, & secundum dictum iusti bonique pastoris, resoluet te sancta ecclesia ab hoc uinculo peccati in terris: ut per ipsius gratiam qui eam suo sanguine acquisiuit, solutus sis in cælis: si autem aliter feceris, & sanctæ matris ecclesiæ tam salubrẽ admonitionem despexeris, ipse tibi sis iudex, & in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, permanebis, & sanguis b tuus super caput tuum: nos alieni c a consortio tuo, pro aliorum fidelium salute Deo opitulante, omni sollicitudine nitimur desudare, & domini misericordiam attentius quotidie implorare.

Item Augustinus de adulterinis coniugijs libro secundo. †

Potius uxore uiuente, aliam ducat quis, quàm humanũ sanguinem fundat.

CAN. IX.

SI (quod uerius dicitur) non licet d homini Christiano adulterã coniugẽ occidere, sed tantùm dimittere: quis est tã demens qui dicat ei, Fac quod non licet, e ut liceat tibi quod nõ licet? f cùm enim utrunque secũdum legem Christi illicitum sit, siue adulteram occidere, siue alteram ducere ea uiuente: ab utroque est abstinendum: non illicitum pro illicito faciendum. si enim facturus est, quod non licet, iam faciat adulterium, g ut non faciat homicidium: ut uiuente uxore sua alteram ducat, & non humanum sanguinem fundat: quòd si est utrunq; nefarium, non debet alterum per alterum perpetrare, sed utrunque uitare.

4 *In præmissis h authoritatibus, quiq; prohibentur adulteras coniuges suas occidere: sed pmittũt post septẽ annorum pœnitentiam eis illas dimittere. si autẽ illas interfecerint, iubẽtur sine spe coniugij, perpetuò manere: nisi fortè propter lapsũ iuuenilis incõtinẽtiæ ad matrimonia contrahẽda eis misericordia impẽdatur. i clericis autẽ conceditur, si uxores eorum peccauerint, sine mortis acerbitate habere eas in custodia, et ad ieiunia eas cogere, non tamen usque ad necem affligere.*

Unde in Toletano concilio primo legitur. †

Clerici, si uxores eorum peccauerint, præter necem eas domi custodiant, & ad salutaria cogant ieiunia.

b Sanguis. Id est, peccatum. unde illud: Sanguis sanguinem tetigit, id est, peccatum. xliij. distinctio. Ephesijs. Ioannes de Fant.

c Alieni. Argum. quod non imputatur prælato subditorum malitia, ex quo per eum non stat quo minus corrigantur. argu. vij. quæstio. j. §. cum autem. s̄. dist. xliij. Ephesijs. supra xlvij. distinct. capi. ulti.

d SI quod uerius dicitur. Non licet. Nam dicit lex, quod unum delictum propter aliud non minuit pœnam: ut ff. de pri. delict. l. ij. & est argum. quod in delictis compensatio non admittitur. argu. xiiij. distinctio. capitulo j.

e Quod non licet. Scilicet occidere uxorem suam.

f Quod non licet. Scilicet aliam ducere, ea uiuente.

g Adulterium. Sic ergo permittitur minus malum, ut euitetẽ maius. 2 s̄. xxvj. q. ij. hi qui. s̄. xxij. quæstione j. capitu. ulti. supra dist. lxxxij. presbyter. supra proxi. quæstione vij. quid in omnibus. contra. Sol. grauius est homicidium, quam adulterium: sed ibi 3 expone grauius, id est, generalius 50. dist. quia tua. Vel turpis ratione inquinationis. xxxij. quæstio. j. in coniugio. & non est consilium uel præceptum quod hic dicitur: sed est comparatiua permissio quæ non excusat à peccato.

2 Sic. xij. q. j. considera.

Homicidium grauius est adulterio.

3 Scilicet in præce. ca. quid.

ADDITIO.

Quod dic ut plene not. iij. distinct. c. ulti. in princ.

In præmissis. Hæc est iiij. pars quæstionis in qua dicitur, quòd in sequen. cap. continetur. Io. de Fant.

† ca. vj.

h In præmissis. Sic intellige. xxxj. quæstione prima. hac ratione.

i Impendatur. Supra c. interfectores. Pla-

a Placuit. Licentiam.id est, impunitatem. Simile xlv.dist.qui syncera.

b Potestatem. Nam si eam etiam male uerberauerit, nisi pro causis lege expresſis punit in pecunia: quia dabit ei tertiam partem donationis quam dedit propter nuptias, ut in authen.ut liceat matri & auiæ. §. si quis autem.collat.viij.si autem quis non dedit don. propter nuptias, punit in quarta parte totius suæ substantiæ, si eius substantia non excedit ccc.aureos: si excedit, dabit centum aureos. C.de repud. l.ulti. Item non dico, quod ipsimet debeant eis pœnitẽtiã iniungere: sed cõpellere ut accipiãt ab alijs. Sed nũquid laicus idem potest de uxore sua? Dico quod non: quia nõ inuenio expressum: castigare tamen potest eam: ut nota.s. vij.quæsti.j. sicut alterius. Sed quare dicit ꝙ pauperes clerici seruiant sibi? Dic quod respõdet tacitæ obiectioni. quasi dicat, & si mulieres ligatæ nõ possunt eis seruire, pauperes clerici qui nõ possunt alios seruiẽtes habere, seruiant sibi uice mutua. Item secundum H. non poterũt illas reconciliare sibi, nisi nollent promoueri. argum. xxxiiij. distin. si cuius. Alij autem dicunt illũ non impediri cui⁹ uxor cognoscit ab alio, si ipse non consentiat eius adulterio. unde bene possunt eas reconciliare etiam quo ad carnis commercium: nec eis in aliquo præiudicat. quod tamen intelligas secundum quod dixi s. xxxiiij. distinct. si cuius.

e super hoc uideas qd' not. xxx. qõ. j. oẽs. in glo. nõ nota. &c. Arch.

c Ita ut inuicem. Arg. xij. q. j. dilectissimis. argu. xj. q. j. sicut enim. argu. dist. xc. præcipimus.

d Si seruitia. Id est seruientes.

e Cibos. Et est hoc propter enormitatem delicti: tamen ipsam excommunicatam non debet uitare. xj. q. iij. quoniam multos. quod forte falsum est.

Num. 12.

c 2 Idẽ sentit hic La. cuius fuit ista gl. de hoc nota. 27. q. j. de filia. Arc.

CAN. X.

Placuit, ut si quorumcunque clericorum uxores peccauerint, ne fortè licẽtiam a peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc potestatem, b præter necem custodiendi & ligandi in domo sua, ad ieiunia salutaria non mortifera eas cogentes: ita ut inuicem c sibi clerici pauperes auxilium ferant, si seruitia d non habeant. cũ uxoribus autem ipsis quæ peccauerint, cibos e non sumant, nisi fortè ad timorem domini acta pœnitentia reuertantur.

5 *Nunc aũt quærit quare sacris canonibus sit institutũ, ut post septẽ annos pœnitentes in pristinum statum reuocentur.*

De his ita scribit Isidorus ad Masonẽ episcopũ.

Quare sit institutum post septem annos in pristinum statum pœnitentes redire.

CAN. XI.

Hoc ipsum quod canonum cẽsura post septem annos pœnitentem remeare in pristinũ statum præcepit f &c. ut in tractatu ordinandorum de lapsis, non electione proprij arbitrij sancti patres, sed potius ex sententia diuini iudicij sanxerunt. Nam legit g quòd Maria soror Aaron, prophetissa cùm detractionis aduersus Moysen incurrisset delictũ, illico stigmate lepræ percussa est. Cumq; peteret Moyses ut emũdaretur, præcepit eam dominus extra castra septem diebus egredi, & post emũdationem rursus eam in castra admitti. Maria ergo soror Aaron, caro intelligitur sacerdotis: quæ dum superbiæ dedita, sordidissimis cogitationum maculatur contagijs, extra castra septem diebus, hoc est extra collegiũ sanctæ ecclesiæ septẽ annis ꝓijciatur: ut post emundationem uitiorum, loci uel pristinæ dignitatis recipiat meritũ. & post pauca. In fine aũt epistolę hoc adijciendũ putaui, ut quotiescunq; in gestis conciliorũ discors sñia inueniť, illius sñia magis teneat, cuius antiquior h & potior extat authoritas.

Hoc aũt quãquã de sacerdotibus uideatur specialiter dictũ, gñaliter tamen de omnibus pœnitentibus oportet intelligi: ad imitationẽ nanq; illius dominicæ sententiæ Dauid de adulterio i et homicidio rephensus, unius hebdomadæ ieiuniũ in satisfactionẽ admissi sceleris, Deo legiť obtulisse. Hinc ẽt ecclesiastica consuetudine est usurpatũ, k

Nunc autem. Hæc est quinta pars quæstio. in qua dicitur quod hic & in sequenti ca. continetur. Ioan. de Pantu.

f Hoc ipsum. Præcepit. id est, permisit post septẽ annos. s. dist. lxxxij. presbyter. contra. sed uarietas canonum est in pœnis infligẽdis & pœnitentię sunt arbitrariæ: ut xxvj. qõ. vij. tempora. & in his minor pœnitentia est amplectẽda. ff. de arbitr. diem proferre. §. si plures. & l. non distinguemus. in princi. & distinct. 50. eos uero.

Pœnitentiæ sunt arbitrariæ.

g Nam legitur. Licet olim peccatum murmurationis nõ mulctaretur morte, hodie tamen repellit (ut dicit Hug.) à promotione, ar. xc. distin. alienus. quia nec omnia nec sola, &c. ut nota. liiij. dist. multos. Hic inseritur una ratio, quare septennis pœnitẽtia imponatur: quia Maria, &c. Theologi aliter assignant: ut sicut ꝑpter peccatũ septiformis spiritus sancti gratiã amisit, ita per pęnitentiam septennem eam recuperet.

h Cuius antiquior. Simile 50. distin. domino sancto. in fin. ubi de hoc dixi.

i Dauid de adulterio. Legitur in libro Reg. ij. ca xij. quod Nathan ꝓpheta cũ redargueret Dauid de adulterio, & homicidio, descendiť de solio, & grauiter est contritus: & dixit Nathan: Transtulit dominus peccatũ tuum: uerũtamẽ filius qui natus est tibi, morte morietur. percusſit ergo dñs paruulum, usque ad uitæ desperationẽ: & ꝓ paruulo ieiunauit Dauid, & noluit consolari. Accidit autẽ die septimo, ut moreretẽ infans, & uidẽs Dauid seruos ululãtes, intellexit quod mortuus esset: qui lota facie, & mutata ueste intrauit domum Domini, & adorauit, & exhilaratus redijt in domum suam.

Additio.

2. Reg. 12.

k Vsurpatum. Id est, usu habitum.

ut maiorum [a] *criminũ pœnitentia, septẽ annorũ spatio concludatur: nisi uel officij excellentia,* [b] *uel criminũ magnitudo, uulgarem cõsuetudinem excedẽs, (ueluti dum contra naturam humanæ societatis parentibus, uel liberis, uel alijs eiusmodi personis impudicè adhæremus, uel dũ relicto naturali usu, contra naturã more Sodomitico fornicamur, uel usque ad coitũ brutorũ animalium, prolabimur) præmissum spatium trãscendere cogat.* 6 *De pœnitẽtibus* [c] *quoque quæritur an eis generaliter post pœnitentiam peractam coniugia concedantur. generaliter enim canonica authoritate ꝓhibentur pœnitẽtes ad secularem militiam redire uel matrimonia contrahere.*

Vnde Syricius papa. †

Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur.

CAN. XII.

DE his uerò non incõgruè dilectio tua sedem apostolicam credidit consulendam, qui acta pœnitentia, tanquã canes, & sues, ad uomitus pristinos & uolutabra redeuntes, & militiæ [d] cingulum, & lubricas uoluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuò appetiuere concubitus: quorũ improfessam continentiã generati post absolutionem filij prodiderũt: [e] de quibus quia iam suffugium non habẽt pœnitẽdi, id duximus decernendum, ut sola intra ecclesiã fidelibus oratione iungãtur: [f] sacris mysteriorum celebritatibus (quamuis nõ mereantur) intersint: à Dominicæ autem mensæ conuiuio segregentur: ut hac saltem districtione correcti, & ipsi in se sua errata castigent, & alijs exemplum tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur: quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) uiatico munere, cùm ad dominũ cœperint proficisci, per cõmunionis gratiam uolumus subueniri. Quam formam & circa mulieres, [g] quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt, esse seruandam censemus.

Sed quia timore soluendi coniugij, nonnulli ad

Pœnitentiæ mẽsura per canones nõ ponitur.

[a] Vt maiorum. Supra xxij.q.j.prædicandum.

[b] Excellentia. Vt s.lxxxij. dist. presbyter. & xxvij. qõ.j.deuotam.s.xxiiij.q.j.si quis dederit. tamen omnia ista sunt in arbitrio sacerdotis. xxvj. quæstio. vij. tempora. Vnde canones non ponunt mensuram pœnitentiæ: sed omnia hæc arbitrio sacerdotis relinquuntur: ut j. de pœn. distinct. j. mensuram. De pœnitentibus. Hęc est sexta pars quæstionis, in qua quæritur utrũ pœnitentes solenniter possint cõtrahere? Et dic quod nõ debẽt, nisi essent iuuenes: si tamen cõtrahũt, tenet matrimonium. Ioã. de Fant.

Pœnitens solẽniter an possit postea matrimoniũ contrahere.

[c] De pœnitẽtibus. Hic mouet magister quandam incidẽtem quęstionem, an post solennẽ pœnitentiam possit cõtrahi matrimoniũ? Et tres sunt opiniones de solẽniter pœnitentibus. Quidam dicunt, quod nullus solenniter pœnitẽs potest cõtrahere nisi ex dispensatione. j. ead. capi. antiqui. quia intelligit uouisse. & sic intelligunt cap. j. ead. de his. pœnitens enim semper uiuit sub regula ecclesiastica: ut de pœnit. distinctio. v. contrarium. H. uero dicit, quod quilibet pœnitens põt contrahere. nisi tantum in tribus casibus, puta pro uxoricidio, uel nisi iniunctũ hoc sit ei nomine pœnitẽtiæ, uel pro raptu spõsæ alterius, uel pro incestu. Adhuc tamẽ excipit adolescentes, qui (ut dicit) de iure cõmuni possunt cõtrahere. Ideo autem in tribus his casibus prohibetur, quia in his contaminat̃ matrimonium. Alij tamẽ ponũt quinque casus, in quibus post solennem pęnitentiam non licet contrahere. unus est pro incestu: ut xxxij. q. vij. si quis uiduam. Item pro uxoricidio. s. ea. interfectores. Item pro raptu sponsæ alterius. xxvij. q. ij. statutum. nec cõtradicit. xxxvj. q. ij. tria. Nam ibi illa non erat sponsa. Item pro concubitu cum moniali. xxvij. q. j. ut lex. Item pro homicidio presbyteri: ut extra de pœnit. & remis. qui presbyterum. Item pro eo ꝙ dolose suscepit filium de sacro fonte: xxx. q. j. de eo.

† Epistola j. ad Honoriũ episcopum.

Et dicunt quidam, quod si isti contrahant, non tenet matrimonium: argu. s. ea. interfectores. Si tamen tales sint, qui non possunt continere, de licentia episcopi possunt contrahere, & consensus episcopi facit matrimonium taliũ tenere: ut j. ea. c. ult. Alij dicunt matrimonium taliũ tenere, licet prohibeã tur contrahere: nisi apponatur in constitutione, quod si cõtraxerint separẽtur. [1] quod credo uerum. ad hoc facit extra de pręben. c. dilecto.

[1] Ad hoc facit expresse quod leg. & no. extra de despõ. impu. ad dissoluendũ. in fi. Arc.

[e] DE his. Hoc capit. potest intelligi de pœnitente solẽniter pro aliquo prædictorũ criminum, & tunc dic improfessam, id est, continentiam male professam, id est, nõ seruatam. Et quod postea dicit, Nõ habent suffugium pœnitendi: uerum est, quod solennis pęnitentia nõ iteratur. 50. dist. §. potest. licet Grat. innuat cõtrarium. j. de pœni. dist. iij. §. ex persona. Potest etiã hoc cap. intelligi de ijs, qui uotũ emiserunt & post cõtraxerũt, nec tenuit matrimonium: & tũc dic improfessam, id est, male professam. Et dic, ꝙ non habent suffugium pœnitendi, i. cõtra professionem suam ueniẽdi. Omnia alia plana sunt.

Pęnitens solẽniter an possit ad honorem redire.

[d] Et militiæ. Sed nũquid ita generaliter uerũ est, ꝙ solenniter pęnitẽs nõ debeat redire ad cingulum militiæ? Dicunt quidã hoc esse consilij, non autem præcepti. & ita intelligunt de pœn. distinct. v. falsas. Hoc alij intelligũt in eo casu tantũ, cum eis hoc iniungit̃ in pœnitentia. Alij dicũt istud tãtũ esse intelligendum, quando agit pęnitentiam solennẽ pro crimine in militia cõmisso: & hoc innuit illud. c. falsas. [2]

[2] Hic adde no. 15. distinct. si quis.

[e] Prodiderunt. Simile. lxxxij. dist. proposuisti. s. distinct. xxviij. priusquam. C. de episc. audi. nemo.

[f] Iungantur. de pœnit. dist. v. si qui uero.

[g] Et circa mulieres. argu. quod solennis pœnitentia ita iniungitur fœminis, sicut & uiris. arg. 50. dist. pœnitentes. j. ead. q. antiqui. & quæstio. v. pœnitentiam. s. xxvij. q. j. uirginibus. & c. si quis sacro. j. ea. c. j.

Contra

a Contrahere. Quantum ad hoc, ut utatur matrimonio iam contracto, non est permisio: licet forte ita intellexerit Gratia. Ioan.
b AVdiuimus. Si hoc cap. intelligas de priuata pœnitentia, planum est. Si de publica, tunc loquitur de matrimonio iã contracto.
c IN adolescentia. Hoc capi. dupliciter põt intelligi. Primo de eo soluto, qui egit solennem pœnitentiam pro aliquo dictorum criminum, post contrahit. & secundum hoc facit Gratia. mentionem de hoc. s. ead. c. interfectores. nec fit mentio de hoc. j. e. cap. antiqui. sed de alia constitutione Leonis, quam non habemus: cũ illud antiqui. de coniuncto in matrimonio. intelligatur, qui tale quid cõmisit, propter quod egit solennem pœnitentiã pro aliquo prædictorum criminum, de quo ibi dicitur, qđ debet uti uxore sua quousq; post sit seruare continentiam. Vel potest intelligi de iam coniuncto, & secundum hoc fit de hoc mentio. j. ea. c. antiqui. sed de qua fit mentio. s. ea. c. interfectores. iterum nescimus. Secundus casus repugnat illi literæ copulam uxoris elegerit: sed expone ibi, id est, exegerit carnale debitum. Posset tamen intelligi illud cap. antiqui. & illud interfectores. quod facerent ambo mentionem de hoc cap. in adolescentia. ita scilicet quod illud antiqui. intelligatur de coniungẽda, & secundum hoc litera posita in capi. antiqui. ita debet exponi, coniugatus, id est, coniungẽdus redeat ad pristinum coniugiũ, id est: contrahat coniugium, quod antea contrahere potuisset iure si non peccasset: sed nunc ex dispensatione. Ioan. de Fant.
c In adolescentia. Argu. quod ratione ætatis: facilius dispensatur. 50. dist. pœnitẽtes. xxxv. q. vj. si duo.
d Metu mortis. Cum uolebat esse in bello, non intellige pro infirmitate. arg. xxvj. q. vij. cap. j.

Mat. 19.a

† Caligo dicit umbranebula de spissitudine aeris facta, dicta qđ maxime aeris calore gignat. inde caligare. i. obscurare & caligi nosus. Pa.

† Leo. j. episto. 90. ad Rusticum.

pœnitentiã accedere differunt, uel propter lapsũ adolescẽtiæ, quem formidant, pænitentiæ remediũ suscipere negligunt: ideo authoritate canonica permittitur eis, uel cõtracta matrimonia retinere, uel alia contrahere. a

Vnde Leo Papa Galerio episcopo Tripolitano scribit.

Ex indulgentia, coniugia post pœnitentiam legitimam non negentur.

CAN. XIII.

AVdiuimus b a quibusdam, quòd in uestris diœcesibus ac finibus Christianorum cœtus leui occasione se subtrahunt pœnitentiæ iugo, dicentes, quòd si pœnitentiam agimus, coniugij debemus relinquere copulam. In quo errant, & de ueritatis calle discedunt: quia pro omnibus illicitis, pœnitentiam unusquisque Christi nominis cultor sustinere ac peragere summo pere debet, dicente domino, Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Coniugium uerò legitimum nulli orthodoxorum pœnitentiam sustinenti soluere licet. & infrà. Sacris eos uos expedit eloquiis edocere, ut ab erroris eripiantur caligine, † & licitis copulationib. iuncti, de omnibus illicitis pœnitentiam agere procurẽt.

Item Leo Papa quartus. †

Propter lapsum iuuenilis incontinentiæ nõ negentur pœnitentibus licita coniugia.

CAN. XIIII.

IN adolescentia constitutus, si urgente aut metu mortis d aut captiuitatis periculo, pœnitentiã e gesserit, & post ea timens lapsum incontinentiæ iuuenilis, copulam uxoris elegerit, ne crimen fornicationis incurreret, rem uidetur fecisse uenialem, si præter coniugem, nullam omnino cognouerit: in quo tamen regulam f non constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus g.

Item Nico. Papa Radulpho epo sanctæ ecclesiæ Argenteæ Retensis.

Hæc pœnitentia est imponẽda ei, qui matrem occiderit.

CAN. XV.

7 LAtorem præsentium matricidam esse cognouimus, cui pcipimus ut sub pœnitentiæ iugo permaneat: ita ut p annum integrum ecclesiã non ingrediatur: sed ante fores basilicæ stans, orãs, & deprecans Deum perseueret, qualiter tanto eripiatur piaculo: completo uerò anni circulo, introeundi in ecclesiam licentiam habeat, tantum inter audientes stet, sed nondum communicet. completis autem trium annorum curriculis, sacræ communionis ei gratia conceditur: oblationes uerò nõ offerat, nisi prius h aliorum septem annorum curricula expleantur. His autem omnibus annis

Pœnitentiam i. non expleant septẽ anni, cõputato primo, ex quo pœnitens cœpit agere pœnitentiam.
e Pœnitentiam. argu. contra. s. 50. distin. pœnitentes. Ibi enim dicitur, q solennis pœnitẽtia non de facili iuuenibus imponenda est, non est contra: quia illud bene concedo. Ioan.
f Regulam. Finis huius cap. facit pro ijs, qui dicũt, quod nec etiam iuuenis contrahere potest, ar. s. e. c. interfectores. H. uero Laur. & Mar. qui dicunt, quia iuuenis de iure communi potest contrahere, exponunt literam, nõ regulã constituimus, id est, non dicimus aliquid quod erat ius commune ante hoc, imo contra ius commune: quia de iure communi nec adolescens poterat contrahere ante hoc. i
g Aestimamus. Constituendo, scilicet quod modo tolerabilius est quàm eius contrarium constituendo contra ius commune.
LAtorem præsentium. Hæc est septima pars q̃stionis, in qua dicitur qualiter puniatur matricida. Ioan.
h Nisi prius. Arg. cõcesso maiori, inhiberi minus argu. quinquag. distin. c. placuit. argu. xvij. quæst. iiij. minor. & extra de tornea. c. primo. Arg. contra xcv. distin. c. illud. & qui indignus est minore, & maiori. ff. de senat. qui indignus. & cui interdicitur pomerium ciuitatis, & ipsa ciuitas. ff. de seruis exportan. cui.

Pœnitentia solẽnis non de facili iuuenibus imponitur.

i Et hoc etiã dicit Hu. & Io. de Fant.

Pomerio interdicto interdicitur ciuitas.

atque temporibus, carnem non manducet: nec uinum bibere præsumat, exceptis festiuis diebus atque dominicis, & à Pascha usque ad pentecostē. Et quocunque ire uoluerit, nullo uehiculo deducatur, sed pedibus proficiscatur: arma [a] non sumat, nisi contra paganos. Ieiunet autem tribus diebus per hebdomadā usque ad uesperam: [b] à propria ac legitima coniuge non separetur, ne in fornicationis uoraginem corruat, quod ne fiat optamus. Si autem ante annorū trium cursum, finis uitæ illius appropinquauerit, corporis & sanguinis, dñi nostri Iesu Christi particeps fiat. Si autem, ut suprà statuimus, efficiatur. Tamen si illius conuersionem, [c] & lacrymarum fontem, in omnibus uideritis floridis actionib. & optimis operibus pullulare, humanius circa eum sollicitudo peruigil appareat, mitisque in omnibus demonstretur.

Item.

Post dignam pœnitentiam adolescentibus permittuntur licita coniugia.

CAN. XVI.

8 **S**I quis cum duab. sororib. fuerit fornicatus, aut cum his personis, de quib. sancta scriptura prohibet, si dignam egerit pœnitentiam, [d] & castitatis nō ualuerit continentiam sustinere, liceat ei legitimam in coniugio uxorem [e] accipere: similiter & mulieri, quæ talis fuerit scelere lapsa: ut fornicationis non perducatur ad chaos †.

Sed hoc de laicis uiris ac mulieribus solummodo statuimus.

Item.

Puniatur, qui hæc crimina cōmittit, non tamen legitimā dimittat uxorem.

CAN. XVII.

SI quis cū matre fornicatus fuerit spirituali, anathematis (ut scitis) percutitur [f] ictibus. Similiter [g] autem & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de sacro fonte baptismatis susceperit, aut cum illa quā ante episcopum tenuerit, cum sacro chrismate fuerit uncta fornicationis perpetrauerit scelus, legitimam tamen si habuit, nōn dimittat uxorem.

9 *Quos enim* [h] *Deus coniunxit, iudex sua authoritate separare non debet, quanquam Isidorus, hoc aliter intelligat, dicens:*

Non homo separat, quos pœna condemnat.

CAN. XVIII.

QVos Deus coniunxit, homo nō separet. quæris quomodo? sub audi uiolenter, sine legē, absque ratione, [k] quos Deus coniunxit homo non separet: non enim homo separat, [i] quos pœna condemnat, quos reatus accusat, quos maleficium coarctat.

Verùm hoc pro his dictū intelligitur, quos iudices seculi pro suis sceleribus legū sæueritate perculūt, quos uel morte puniūt, uel deportari iubēt.

Item ex concilio toletano octauo. †

De eodem.

---

[a] Arma. Amittit ergo feudum, cum dominū iuuare non possit: & sibi hoc imputet, quia ex culpa sua hoc damnum incurrit. xv. q. j. cap. sane. argu. xvij. qō. iiij. cap. uxor. ff. de regu. iuris. l. quod quis ex culpa, & hoc est uerum, nisi tale sit feudum, in quo per alium serui re possit. Tūc enim seruiat per substitutum. C. de episco. & cleri. l. quisquis. & xciij. di. ualde.

[b] Ad uesperam. Ĩ. de consecra. dist. j. solent Ioan.

[c] Conuersionem. potest ergo episcopus causa cognita. relaxare de pœnitentia, quam papa imposuit [1]. eadem ratione & clericus de ea, quam episcopus imposuit. Sed dic quod papa licētiam dedit de hoc. Item nunquid ille cui papa pœnitentiam imposuit, potest ingredi monasterium? sic, argu. s. ea. c. admonere. & de pœni. distinct. v. cap. si quis

SI quis cum duabus. Hæc est octaua pars quæstionis, in qua probat, quod omnes incestuosi & homicidæ si contrahant, tenet. Io. de Fant.

[d] Pœnitentiam. Hæc est opinio quorundam: quod quilibet incestus (nisi in adolescente) impedit matrimonium. xxxiiij. quæst. ij. c. penul. Potest tamen episcopus dare licentiam incestuoso, ut contrahat dispensatiue, alias contrahendo nihil agit. ueruntamen uideat episcopus cum quo dispenset: quia cum eo tantum debet dispensare, qui continere nō potest. Sed qualiter hoc constabit episcopo? per famam uicinorum. extra qui cleri. uel uo. c. significauit.

[e] Vxorem. Supra xxvij. quæst. ij. cap. qui dormierit. contra. supra proxima quæstio. vij. cap. concubuisti. contra. solu. hic ignorans, ibi sciens fuit. uel hic loquitur de illis, quarum neutra fuit uxor uel sponsa. H. sed hæc solutio reprobatur per illud infra trigesimaquinta quæstione tertia. cap. si quis cum matre. quia illud de simplici fornicatione itelligitur. quod patet xxxiiij. quæst. ij. §. de simpliciter. Vel hic de dispensatione ecclesiæ, uel lenitate misericordiæ, ibi de rigore.

[f] **S**I quis. Percutitur. nisi admonitus pœniteret. xj. quæstio. tertia. c. certum.

[g] Similiter. xxx. quæstio. j. c. omnis. argu quinquag. distin. c. ponderet.

Quos enim. Hæc est nona pars quæstionis, secundum Ioan. de Fant.

[h] Quos enim. Gratianus non intelligens capi. sequens deceptus est argu. illius cap. xxxiiij. quæst. ij. cap. si quis necessitate. & C. de repu. l. j. subuertit hoc capitu. & §. sequen. ac si esset alia causa præter fornicationem, propter quā quis ab uxore ualeat separari, ut deportatio.

[i] Hoc aliter. Non est uerum quod aliter; sed hoc dicit, ut inducat seq. cap.

[k] **Q**Vos Deus. Absque ratione. Per hoc cap. soluc generale illud. xxxj. quæst. j. quod si dormierit. & ij. q. v. cōsuluisti.

[i] Non enim homo separat. sed lex. ff. ... xxij. q. ... v. ... homicidium, imo & per maleficium corpus uiri efficitur Principis. arg. ff. de cap. dim. per totum.

Anti

Vasallus potest seruire quandoq; per substitutum.

Penitentiam à papa impositā potest episcopus ex causa relaxare.

[1] Sic. j. distin. accedens. ubi de hoc. & xxxvj. q. vij. tépora. ibi uideas, &c.

Incestuosus an possit matrimoniū cōtrahere.

† Chaos est confuso rerum chaos græci dicunt mater amcæli & terræ confusam secundum pap.

† concil. vj. ca. viij.

ANtiqui. Hæc eſt x. pars quæſt. in qua Gratia. redit ad pœnitentes. Ioan. de Fant.

a Antiqui. Si intelligas hoc c. de matrimonio contracto, tunc eſt hic arg. pro illis qui dicunt ꝙ ſolenniter pœnitens intelligitur uouere. Si intelligas de matrimonio contrahendo, tunc expone, redeat ad priſtinum coniugium, id eſt, quod contraxit poſt pœnitentiam, a quo per ſuggeſtionem aliquorum receſſerat. Item habes hic, ꝙ quandoque diſpenſatur in uno matrimonio, non tamẽ in ſecundo, ſicut diſpenſatur in uno ordine, non tamen in ſecundo, ut xij. di. nos cõſuetudinem.

Diſpenſatur qñque ĩ uno matrimonio, & nõ in ſecundo.

b Sententia. Id eſt, conſtitutio. Sed ubi ſit, dixi ſ. cap. in adoleſcentia.

c Generaliter. i. nõ quod ante hoc eſſet ius cõe, ꝓut dixi in c. in adoleſcentia.

d Indultum. A Leone Papa.

e Vnus eorum. Pœnitens ſcilicet.

f Superſtiti. i. pœnitenti.

g Tranſire. Argu. quod ſublato impedimento, id debet fieri, quod eo impediebat ne fieret. 1

1 Arg. ad hoc. 16. q. 7. quicunque. ubi dixi de hoc.

h Abſolutionem. id eſt, pœnitentiam, per quam habet abſolutionem. id eſt, quia nõ peccauerit.

ADDITIO.

Nec id fecit propter hoc quod debeat recipere talem pœnitentiam. Archid.

i Ita uidelicet. i. in adoleſcentibus.

k Ordinatio. Nota quod ordinatio iſta attẽditur circa hoc, utrũ adoleſcentibus debeat indici pęnitentia ſolennis, nõ utrum debeant cõtrahere, quia de iure communi poſſunt, ut ſ. ea. in adoleſcentia.

l His breuiter. Aliquantulum. Quia formauit quaſdam incidentes quæſtiones & ſoluit.

Vtrum. Hæc diſt. poteſt diuidi in ix. partes. Quarum prima ſubdiuiditur in vij. partes. In prima probat, quod in ſola cordis contritione dimittuntur peccata, & hoc ſecũdum Io. de Fan. Et probat per v. cap. uſq; ad c. ſeq. ſi quis non dicam. ubi incipit ſecunda pars huius primæ partis. Tertia primæ partis ibi, Contra. Quarta primæ partis ibi, Aut facta. Quinta primæ partis ibi, Cogitatio. Sexta primæ partis ibi, Ex concilio. Septima primæ partis ibi, hoc idem. Ioan. de Fantu.

m Vtrum. Quia mentionem fecerat Gra. de pęnitentia. ſ. e. q. ij. admonere. ideo hic tractat de ea. Vel ita, cum matrimonium ſit principaliter ſacramentum laicorum, licet in minoribus ordinibus licite contrahatur, 2 quia tñ laicis ſolennis pœnitentia debet imponi, ut 50. diſtinct. confirmandum. ideo hic tractatũ inſerit de ea poſt tractatum matrimonij, cum & ipſa ſit ſacramentum. Nam in ueteri teſtamento incipit etiam ab Adam. ut j. ea. ſerpens. Videndum eſt ergo quid ſit ipſa, & unde dicatur, & quæ ſatisfactio: quæ attendantur in ea, quæ ſint neceſſaria, & de modo agendi in iſto tractatu. Et quid ſit ipſa habes. j. diſt. iij. pœnitẽtia. Dr̃ enim pœnitẽtia a pœnitendo. infrà. e. di. tres ſunt actus. & infrà. diſ. iij. in tãtum. Quid ſit ſatisfactio, habes infrà ea. diſt. iij. ſatisfactio. Attenduntur autem in ea ſeptem. Perſona ſiue dignitas. ſ. xlj. diſt. non cogantur. Cauſa, ut xxiij. q. v. excommunicatorum. 3 Item Locus, & tempus: qualitas, & quantitas. infrà. ea. diſ. v. conſideret. Item euentus, ut xv. q. j. illa. In pęnitentia tria ſunt neceſſaria. ſ. cordis cõtritio, oris confeſſio, & operis ſatisfactio. infrà. diſt. iij. ꝑfecta. Sed tamẽ cum facultas non ſuppetit, ſufficit cordis contritio: argu. xlv di. duæ. Modus agendi talis eſt, in prima diſtinct. tractatur an ſola cordis cõtritio deleat peccatum, uel confeſſio poſt contritionem. Baz. dixit quod ſola contritio non deleat peccatũ, ubi copia ſacerdotis habeatur. argumen. infra. e. cap. ultimo. & in hoc uidetur Grat. declinare inducendo c. illud ulti. licet in præcedenti. §. dicat hoc eſſe lectoris arbitrio relinquendum. Sed quicquid dicat Baz. dic quod nec cordis contritione, nec oris cõfeſſione peccata dimittuntur, ſed tantũ gratia Dei 4 de conſecratio. diſtinctione quarta. nemo tollit. ſed ipſa cordis contritio, ſignum eſt peccata eſſe dimiſſa, ſicut exterior ſatisfactio eſt ſignum cordis contritionis. gratia enim præcedit contritionẽ, arg. infra ea dem. non poteſt quis. contritio remiſſionem, unde remiſſio eſt attribuẽda gratiæ, quæ eſt cauſa cauſæ. Alij dicunt peccata per contritionem dimitti quo ad culpam, non quo ad pęnam, ut glo. in ſequenti. Vtique. Tertij dicunt, conditionalem fieri remiſſionem per cordis contritionẽ. In ſecunda diſ. tractat an charitas ſemel habita poſsit amitti. In tertia an pęnitentia

2 Vt. 27. diſ. erubeſcant & c. ſeriatim.

Pęnitẽtia unde dicatur.

Pęnitentia circa multa eſt attendenda.

3 Et extra e. tit. ſignificauit.

Peccata utrũ deleãtur ſola contritione.

Peccata tãtũ dimitti gratia Dei.

4 Et bñe. & ſic utilis ẽ, imo etiã neceſſaria contritio non ad finẽ merẽdi remiſſionẽ. peccati corã Deo: Sed ad finem peccatum cognitum execrãdi, & excitãdi fidẽ ad q̃rendũ & ĩueniẽdum remiſsionẽ peccati in merito & paſſione Chriſti qui ſolus eſt expiatio peccati.

Pęnitẽtiæ tractat. ſeptẽ diſtinctiones cõtinet.

CAN. XIX.

10 ANtiqui a & ſanctiſsimi Leonis Papæ hæc eſt ſententia b ut is, qui in ætatis adoleſcentia poſitus, dũ mortis formidat occaſum, ſi ꝑuenerit ad pœnitẽtiæ remediũ, ſi cõiugatus fortè fuerit incõtinens, ne poſtea adulterij lapſum incurrat, redeat ad coniugiũ priſtinum, quouſque poſsit adipiſci temporis maturitate continẽtiæ ſtatum: quod nos ut de uiris, ita & de fœminis æquo modo cenſemus. Non quidem hoc generaliter c & canonicè eſt præceptum, ſed conſtat nobis pro humana fragilitate indultum, d ea dũtaxat ratione, ut ſi is qui pœnitentiæ non eſt legibus deditus, antea ab hac uita deceſſerit, quàm ex communi conſenſu ad continentiam unus eorum e fuerit regreſſus, ſuperſtiti f nõ liceat denuo tranſire g ad uxoris amplexus. Si autem illius uita ſuperſtes extiterit, qui non acceperit abſolutionẽ h pœnitentis nubat, ſi ſe continere non poteſt, & alterius conſortio fruatur uxoris. quod in utroque ſexu pari modo a nobis manifeſtum eſt eſſe decretum, ita uidelicet, i ut in omnibus ſacerdotis expectetur ordinatio, k ut iuxta quod ætatem aptam perſpexerit pœnitentiæ, abſolutionis tribuat legem.

Tractatus De pœnitentia.

QVAEST. III.

His breuiter decurſis, in qbus extra negotij finẽ aliquãtulũ l euagati ſumus, ad propoſitæ cauſæ tertiam quæſtionem per tractandã, qua quæritur.

DISTINCT. I.

1 ps Vtrum m ſola cordis cõtritiõe, et ſecre

tentia reiterari posit. In quarta an peccata semel dimissa redeant. In quinta quis modus debeat obseruari in imponenda ea & accipienda. In sexta cui quis debeat confiteri. In septima an pœnitentia timore mortis accepta sit fructuosa. Ideo autem in septem dist. hunc tractatum diuisit, quia septenarius numerus perfectus est arg. xxxij. q. j. nuptiæ. in fi.

Lucæ 22.

ta [a] satisfactione, absq; oris cõfeßione, quisq; poßit Deo satisfacere redeamus. Sunt [b] enim qui dicunt, quemlibet criminis ueniam sine cõfeßione facta ecclesiæ, et sacerdotali iudicio, posse pmereri.

Iuxta illud Ambrosij super Lucam. †

† c.xx. in commentarijs.

CAN. I.

PEtrus doluit & fleuit, quia errauit [c] homo. Non inuenio quid dixerit, [d] scio quòd fleuit. Lacrymas eius lego, satisfactionẽ [e] nõ lego. [f]

Itẽ Io. Chrysostomus. †

† Ambrosius ubi s. Contritio sola an tollat peccatum.

CAN. II.

LAcrymæ [g] lauant delictum, quod [h] pudor est confiteri. [i]

Item propheta.

CAN. III.

SAcrificium Deo, spiritus contribulatus, cor cõtritũ [k] & humiliatũ Deus non despicies. [l] Psalm. 50.

Item Dauid.

CAN. IIII.

DIxi, confitebor [m] aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem [n] peccati mei. Psalm. 31.

Quod Au. exponẽs ait.

CAN. V.

MAgna pietas Dei, ut ad solã promissionem, [o] peccata dimiserit: [p] nondum pronũtiat ore, & tamen Deus iam audit in corde: quia ipsum [q] dicere quasi qđdam pronuntiare [r] est.

[a] Secreta. Vtique sola cordis contritione deletur peccatum, ut ĩ. ea. magna. sed pœna debetur, ut 50. distinc. si quis præpostera. Et hoc uerum est si confessio non contemnatur cum adhiberi potest: alias primum peccatum imputatur infra eadem dist. agite. imo contritus non est si cõfiteri contemnit, ut xxxij. q. j. ca. ulti. de consec. dist. iiij. non dubito.

[b] Sunt. Alij autem negant. Dicũt enim ꝙ sicut tribus modis Deũ offendimus scilicet corde, ore, & opere, ita tribus modis ei satisfaciendũ est. ĩ. distin. iij. perfecta. Vnde dicunt tria hæc esse necessaria. cordis contritionẽ, oris confessionem, & operis satisfactionem. Authoritates autem quæ dicunt peccatum dimitti sola cordis contritione, asserunt ipsi intelligendas esse cum articulus necessitatis excludit oris confessionem. s. cum aliquis conteritur, & morte præuenitur, uel aliquo alio iusto impedimento hoc facere impeditur. [1] Alij dicunt, inter quos est P. Manducator, conditionalem fieri remissionem; per cordis contritionẽ. ĩ. dist. iij. sane cauendũ. H. dicit sola cordis contritione peccatum dimitti adulto cuilibet. ĩ. e. magna. si uero conteritur, & proponit ab alijs abstinere, & illud confiteri, & de illo satisfacere secundum iudicium ecclesiæ, & si nunquam sequatur oris confessio, [2] uel operis satisfactio: peccatum tamen iam dimissum non redit, sed peccat mortaliter si potest iuxta præceptum ecclesiæ confiteri, & opere satisfacere, & non satisfacit. arg. ĩ. de consec. di. iiij. non dubito. Authoritates quæ dicunt sine confessione & operis satisfactione peccatum non dimitti, intelliguntur de interiori confessione: quæ est recognitio peccati uel propositum confitendi, uel gratia qua sic homo disponitur ut recognoscat peccatum suum, & uelit confiteri si locus & tps affuerit, & de interiori satisfactione quæ est interior dolor & amaritudo animæ: de qua habes. ĩ. dis. iij. satisfactio. & ĩ. e. §. his authoritatibus. Hic autem agitur de exteriori, quia ipsa necessaria est, si adhiberi põt. Sed ad quid, cum iam peccatum sit dimissum per cõtritionem, præter cõfessionẽ? Solu. hæc fit ad humilitatem & iustitiam exercendam. ĩ. dist. iij. productor. & satisfaciat ecclesiæ quam læsit, [3] & ut ipse & alij reddantur cautiores. Si tamen subtiliter intueamur, gratiæ Dei non contritioni est attribuenda remißio peccatorum, ut dixi in princ. & notaui. ĩ. c. cap. dixi, confitebor. & in j. parte alleg. Gratianus usque ad §. alij contra.

[1] Arg. extra de sen. excõmu. a nobis ij.

[2] De qua satis nota. ĩ. distĩ. v. ĩ summa. ibi omnino uideas.

[3] Arg. extra de sen. excõ. cum desideres. in fine.

[c] PEtrus doluit. Quia errauit. Nam ideo quia homo facile corruit. ĩ. dist. iij. ille rex.

[d] Quid dixerit. Et forte confessus est, uel cui confiteretur non inuenit, cum omnes a fide recessissent. Vel forte tunc non erat facta institutio confessionis, quæ modo est. Aliam rationem assignat Gratia. ĩ. e. §. his authoritatibus.

[e] Satisfactionem. exteriorem, alias contra. s̃. 50. dist. ut constitueretur.

[f] Non lego. Et ita intelligitur omissũ, quod non inuenitur expressum. xxiiij. q. ij. legatur. ff. de uer. obli. quicquid. Arg. contra. de consecr. distin. iiij. quando a Hierosolymis.

[g] LAcrymæ. Interiores. Id est, in quo habet tantam erubescentiam ut ad lacrymas ueniat occulte etiam, non coram sacerdote.

[h] Quod. i. quia. ĩ. e. quem pœnitet. quia pars est pœnitentiæ erubescentia, ut ibi, uel ad literam.

[i] Confiteri. In publico, cum sit occultum: uel quia cum pudore & uerecundia confitetur quis, quod semper debet fieri, quia pars est pœnitentiæ erubescentia, ut ĩ. ea. quem pœnitet.

[k] SAcrificium. Contritum. Non est contritum, si confiteri contemnit. xxij. q. j. c. ulti. ĩ. de consecra. dist. iiij. non dubito.

[l] Non despicies. Id est, acceptabis, sicut sacri non censent canones. i. prohibent. ij. q. v. consuluisti.

[m] DIxi confitebor. Venia enim non conceditur, nisi pœnitenti. xxiiij. q. ij. legatur. sicut iuramentum non remittitur nisi iurare uolenti. ff. de iure iuran. remittit. nec ei imputatur. licet cõtrarium acciderit ff. de ann. leg. l. Mæuia. arg. xliij. dist. Ephesijs.

[n] Impietatem. Hoc exponit Grat. ĩ. e. §. similiter.

[o] MAgna. Promissionem. Id est, uoluntatem confitendi. Hu.

[p] Dimiserit. Remissio peccatorum præcedit cordis contritionem. Non enim potest quisquã uere confiteri, nisi habeat prius fidem per dilectionem cooperãtẽ. Dicuntur ergo peccata dimitti per contritionem: hoc est per id quod facit cordis contritionem. i. per charitatem. Et no. ꝙ hæc omnia simul sunt tpe, iustificatio, contritio, dilectio, remissio. sed quædam tamen ex his naturaliter procedunt, & priora sunt natura. necesse enim habeo intelligere, ꝙ prius quis habeat gratiam quàm conteratur. Præcedit ergo gratia, [4] sequitur dilectio: quoniã qui gratiã habet, diligit. ĩ. ea. omnis & qui non. sequitur contritio. qui enim diligit, conteritur. sequitur remissio. qui enim conteritur, ei remittitur. Ioannes.

Cõtritio, dilectio, iustificatio, & remissio, simul sunt.

[4] Sicut p̃cedit cã causatũ.

[q] Ipsum. Id est, quod uult confiteri.

[r] Pronuntiare. Supra xvij. qõ. ij. nos. uotum enim pro opere reputatur ut hic, & ĩ. dist. vj. in prin. & ĩ. q. v.

Votum enim pro opere [a] reputatur. [b]

In Codicis lib. j. de episcopis & clericis. Imperator Iustinianus.

CAN. VI.

[z] [ij] SI quis [c] non dicā rapere, sed attētare [d] tantùm, matrimonij iūgendi cā sacratissimas uirgines ausus fuerit, capitali feriat pœna.

Item lib. eod. ti. de postulando. Imperatores Leo & Anton. Nicostrato præfec. præto.

De eodem.

CAN. VII.

NEmo uel in foro magnitudinis tuæ, uel in prouinciali iudicio, uel apud quenquā iudicē accedat ad togatorū consortium, nisi sacrosanctis catholicæ [e] religionis fuerit imbutus mysterijs. Sinautem talium aliquid quoquomodo uel quadā machinatione factū vel attentatum fuerit, officiū [f] quidē sublimitatis tuę, centum librarum auri iacturam pro condemnatione sustineat.

Idem Augustinus.

CAN. VIII.

QVicunq; ausus fuerit contra prouidū nostræ sæueritatis decretū, officiū aduocatiōis p surreptionē arripere, & prohibitū patrociniū pręstiterit, ab aduocationis officio remotus, stylū proscriptionis, atq; perpetui exilij specialiter pœnam sustinebit: scituris etiam prouinciarū rectoribus, quòd is, sub cuius administratione aliquid huiusmodi fuerit attentatum, partis [g] bonorum dimidiæ proscriptionem, & pœnā exilij [h] per quinquennium sustinebit.

Item libro nono Codicis, ti. ad legem Iuliam maiestatis.

CAN. IX.

QVisquis [i] cum militibus cogitauerit, &c. eadem enim sæueritate, uoluntatem sceleris, qua effectum puniri iura uoluerunt. [k]

---

quæ. v. quod Deo. hoc tamen non est simpliciter verum. nam in quibusdam casibus etiā in bono, plus est ad factum peruenire: ut in baptismo. j. de conse. dist. iiij. sine pœnitētia. nam ibi plus ualet baptismus, quā cordis contritio. Item in eucharistia: quia per assumptionē eucharistiæ delentur uenialia. quod non fit per uoluntatem accipientis. j. de conse. dist. ij. iteratur. Item in confessione ipsi sacerdoti facienda, cū erubescentia ipsa in præsentia sacerdotis pars sit pœnitentiæ. j. ea. quem pœnitet. Item in martyrio. arg. j. distin. vij. ca. nullus. Dic ut no. in glossa illa hoc tantum. quæ statim sequitur.

Voluntas etiā in bonis, nō reputatur p facto.

[a] Pro opere. Vbi deest tempus operandi, ita remuneratur quis pro sola voluntate, sicut pro opere. & idem est in cōtritione, cū deest tempus confitendi. Et ad hoc, scilicet ut sola uoluntas & contritio sufficiat sine cōfessione oris, intendit ꝓbare per leges sequentes, in quibus ostenditur, quod sola uoluntas sufficit ad damnationem. & est simile per contrarium.

Votū an pro opere sit reputādum.

[b] Reputatur. Hoc tantum in bonis [1], licet arg. contra, j. ea. dist. si cui. & ubi facultas deest. j. ea. similiter alias plus facit, qui operatur. fallit tamen hoc in uoto cōfitēdi, quia non ita cito absolui tur, sicut absolueretur à sacerdote. j. ea. quem pœnitet. in fi. in uoto uirginitatis quo ad aureolam. arg. xxxij. q. v. si Paulus. Item in casu. s. in cautione iudicio sisti. extra de eo qui mit. in posse. cap. j. Item fallit in malis: quia aliud in uia, aliud in inuio. [2] .Arg. contra. j. ea. si cui. Et in aliis operibus quæ uoluntatem promouent, ut sunt martyrium & prædicatio. Item hoc intelligas in præsentibus, non in præteritis. si enim uolo me bona fecisse: non tamen perinde est ac si fecissem. Item nec in futuris: nam si propono post annum me iturum Hierusalem, non perinde est, ac si modo irem. Item in hoc mundo, non in futuro argu. xiij. q. ij in præsenti. de consecra. distin. j. hic ergo. Et est argu. pro aduocatis. non enim debetur præmium uel salarium aduocare uolenti, nec ualenti: ut ff. de uar. & extraord. cog. l. i. §. penul. argu. xlvij. distin. quod ad nos. Argu. contra prædicta extra de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. ca. j. ff. loc. ex conducto. §. sed & si. item si. distin. lxxxvj. non satis. Et est simile huic: q͞a sufficit quòd seruus bona fide rationes reddat, & si non ad plenum. ff. de condi. & demō. quāuis.

[1] Ar. xlv. dist. duæ.

[2] Id est, ī malis: ubi sola uolūtas nō punitur sine effectu: imò id est, in bonis, ubi sola uolūtas remunerat sine opere exteriori.

SI quis nō dicam. Hæc est secunda pars huius primæ partis: in qua facit Gratianus prout dicitur in glo. per hanc. secundum Ioan. de Fant.

[c] Si quis. Per hanc legem & sequentes probat à simili per contrarium peccata sola uoluntate contrita deleri, & uotum pro opere reputari. nam sicut in bono remuneratur sola uoluntas, ita in malo damnatur quis pro sola uoluntate uel uoto. & sic inducuntur hæ leges.

[d] Sed attentare. Attentatio non fit sine actu. j. e. si quis tam masculum. unde hæ leges & sequentes sunt argumenta etiā pro contraria parte & opinione.

[e] NEmo. Catholicæ. Simile est quod dicit concilium Carthaginense, quod si q͞s appellat ad iudicem non catholicum, debet excommunicari. ij. q͞o. vj. catholicus. Sed quare hoc infidelibus prohibetur, cum & Iudæi pro se postulare possint, ar. xvij. q. iiij. Iudas. & extra de Iudæ. Iudæi? Resp. quod non prohibetur hic alicui pro se postulare: sed dicitur, quod infideles non possunt postulare ut gerant hoc officiū, scilicet pro alijs quasi ex officio publico, ne facultas lædēdi Christianos, &c. xvij. q. iiij. cōstituit. Vel quia sunt infames infamia canonica: ut vj. q. j. omnes.

Infideles postulare nō possūt pro aliis ex publico scilicet officio.

ADDITIO. Sub. infamis postulare non debet. iij. quæstio. vij. §. tria.

[f] Officium. Id est, officialis. Sed quare pro peccato iudicis punitur officialis? Quia sibi noluit repugnare & resistere, argu. C. de appel. quoniam. argu. C. de ma. sa. scri. l. una. lib. xij. argu. lxxiiij. distinctio. honoratus. à contrario.

[g] QVicunque. Partis. ff. de interd. & relega. relegatorum. §. ad tempus. contra. Nam ibi dicitur, quod qui relegantur, non amittunt partem bonorum. sed hæc lex C. corrigit illam: uel hoc est speciale.

[h] Exilij. Improprie. Nam exilium proprie perpetuum est, argu. ff. de pub. iud. l. ij. dicitur tamen tripliciter exilium. ff. de interdi. & rele. exilium.

[i] QVisquis. Supra vj. q. j. §. uerum.

[k] Voluerunt. hoc casu, alias secus. j. e. cogitationis. Vel hoc cum uolūtas suis finibus nō est cōtenta, procedēs ad actum exteriorem. hæc lex Iulia punit uoluntatem. Cornelia etiam considerat eam. ff. ad legem

Item ad legem Corneliam de sicarijs.

Si quis cum telo [a] ambulauerit, [b] hominis necandi causa: sicut is, qui hominem occiderit, uel cuius dolo malo factum fuerit commissum, legis Corneliæ de sicarijs pœna [c] coerceatur. [f]

Imperatores Valer. & Gratianus.

CAN. X.

SI quis necandi infantis piaculum aggressus, agressave fuerit, sciat se capitali supplicio esse puniendum.

Imperatores Gratianus & Valerianus.

CAN. XI.

SI fortè mulier marito mortis parasse insidias, uel quolibet alio genere uoluntatem occidẽdi habuisse inueniatur, uel fortè maritus eo modo insectetur uxorẽ: in eadẽ quæstione ab omni familia [d] non solùm mariti, sed etiã uxoris, quæ tamẽ tũc temporis domi [e] fuerit, quęrendum est sine cuiusquã defensione. [f]

Item Dig. tit. de iniurijs. l. sed & est q̃stionis.

CAN. XII.

SI quis tam masculũ, quam fœminam, siue ingenuos, siue libertinos impudicos facere attentauerit, [g] iniuriarum tenebitur. [h] Sed etsi serui pudicitia attentata sit, iniuria locum habet. Attentari pudicitia dicitur, cum id agitur, [i] ut ex pudico impudicus fiat.

Non solùm is iniuriarum tenet, qui fecit iniuriam, hoc est qui percussit, uerùm ille quoque tenetur, qui dolo fecit uel procurauit, [k] ut cui mala [l] pugno percuteretur.

Item libro eodẽ, apud Labeonem.

CAN. XIII.

SI quis pulsatus quidem non est, uerum manus aduersus eũ leuatæ sunt, & sæpe territus quasi uapulaturus, non tamen percussus, iniuriarũ actione tenetur.

3 Contra [m] libro eodẽ titu. de pœnis.

CAN. XIIII.

COgitationis pœnã nemo patiatur. [n]

Itẽ tit. de extra ord cri.

CAN. XV.

SOlicitatores alienarum nuptiarũ, itemq; matrimoniorũ interpellatores, & si effectu sceleris potiri non possunt, propter uoluntatem perniciosæ libidinis extra ordinem [o] puniuntur.

---

gem Corneliam. l. diuus.

Telũ quid cõpræhendit.

[a] Si quis cum telo. Telum est generale nomen cuiuslibet rei, quæ nocere potest. arg. insti. de pub. iud. §. item lex Cornelia.

[b] Ambulauerit. & ita uoluntas pro facto reputatur in delictis: ut s. distinct. lj. si quis post acceptum extra de cle. pug. in duel. c. j. & ij. & ff. ad leg. Cornel. de sicar. l. diuus.

[c] Pœna. Scilicet ultimo supplicio. ff. ad legem Corn. de sicar. l. j. Et dicitur sica. quasi seca, à secando: & est cultellus ferreus. [i] inde sicarius, qui cultellũ huiusmodi portat ad interficiẽdũ.

Sica quid significat.

[f] Cõcor. text. in. §. itẽ lex corne. de sic. cum glos. inst. de publi. iudi.

[d] SI forte. Familia. Quæ insidias non præsensit. & ideo dominũ periclitantem non adiuuit, alias ultimo supplicio debet puniri. C. ad Sill. l. ulti. Vel exaudi hoc de seruis tunc temporis infirmis. ff. ad Silla. l. si quis in graui.

[†] Cõcor. text. in l. quoniam multa. C. ad leg. iu. de ui pub. & in l. j. §. diuus. ff. de sica.

[e] Domi. i. quando hæc admissa sunt. nam istos uerisimile est scire factũ. s. xvj. dist. quod dicitis. extra de præsum. quanto.

[f] Defensione, scilicet exceptione. nõ enim poterit excipi, quod sit seruus uel ancilla: ut xij. q. ij. §. in patronos. Item propter hanc causam licitum est dare uiro libellum repudij uxori. C. de repu. l. consensu.

[g] SI quis tã masculũ. Attentauerit. Punit quandoque sola attentatio [2] ut hic, & xxxvj. q. ij. c. si quis non dicam. Solus conatus: ut xiiij. q. iiij. quoniam multi. Sola uoluntas: ut xxvij. q. j. c. nuptiarũ. Sola expectatio mercedis. xiiij. q. iij. si fœneraueris. Sola cogitatio. vj. q. j. si quis. Sola intentio: ut s. ea. c. si quis cũ telo. Sola aggressio: ut s. e. c. si quis necandi. Solus ausus: ut s. ea. c. si quis pulsatus. Sola solicitatio: ut j. ea. c. solicitatores alienarum.

[2] Adde an & quã do sola attẽtatio puniat. not. glo. in l. si quisquis. C. ad leg. Iul. maie. & in l. si quis non dicam. cũ glo. C. de epi. & cle.

[h] Tenebitur. Sed etiam tenentur serui corrupti. ff. de ser. corrup. l. j. §. ulti. C. de fur. l. si quis seruo.

[i] Agitur. Ergo actus exigitur, ut uoluntas puniatur, alias qualiter probaretur de uoluntate?

[k] SProcurauit. arg. extra de sent. excõ. mulieres.

[l] SI quis pulsatus. Vapulaturus. Hic argui potest insecutorem clerici in canonẽ incidere, licet non percusserit. arg. s. ea. quisquis. j. ea. omnis. & c. si propterea. & c. si cui, sed quod nõ incidit, ar. j. e. c. hęc autem uerba. Arg. cõtra extra de sen. excõ. nuper. & c. cũ desideres in parte decisa. Sed quid de eo, qui manũ mittit in uestẽ clerici, uel in rem ab eo detentam? Videt qđ incidat in canonẽ: arg. ij. q. ij. c. plerunque. §. itẽ obijcit de Dauid, qui p̃cidit orã chlamidis Saulis. Itẽ de Oza, qui manũ adhibens ad arcam, p̃cussus est. ar. xvij. q. iiij. si q̃s contumax. q̃a res ecclesiæ cohærens, eius gaudet priuilegio: ut e. q. quisquis. uers. auferendo. ff. de iniur. sed est q̃onis. quod uerum est ꝫ extra de sent. excom. cap. nuper.

Clerici insecutor an incidat in canonem.

Contra. Hæc est tertia pars primæ partis, in qua ꝓbat lege ciuili, qđ uolũtas sine effectu non punitur. Io. de Fan.

[†] Alias ut maxilla.

[m] Contra. p̃dictis legibus ostẽdit, ꝗ quis punit pro sola uoluntate, modo ꝓbat contrariũ. s. qđ pro sola uoluntate non punitur quis.

[n] COgitatiõis. Patiat. Ab hoĩe, sed à Deo bene. j. ea. oĩs. cogitationẽ enim, si ad cõsensũ p̃uenit, mortalem & puniendã esse oĩno fatendum est. si enim in corde consentit libidini, mors interuenit. j. dist. ij. sicut tribus. & in palea. s. distin. vj. testamẽtũ. §. sed pensandũ. sunt etiã casus speciales, ubi uolũtas punit. Nam sola uoluntate incidit quis ĩ hæresim. arg. extra de hære. ad abolẽdam. nam eo ipso ꝙ quis credit hæreticis, incidit in excõicationẽ: ut extra de hære. excõicamus. §. credẽtes. uer. receptatores. & sic nõ sunt cõtra. s. dist. xix. nulli. & ca. Anastasius. aliàs aũt homo non punit maleficia nisi cognita, nisi inuenerit specialia: imo canon, & lex bene punit uolũtatis peccatum, unde & repellitur à promotione ponderosus, id est, qui mente peccat, nec ad actum procedit. s. xlix. dist. c. hinc etenim. uersi. ponderosus.

Cogitatio ad consensum perueniens est mortalis.

[o] SOlicitatores. Extra ordinẽ. Et ita nõ tãtũ quantũ si effectus esset secutus. sed in hoc facit lex ista pro Gratiano: quia sicut ꝓ uoluntate aliter punit quã pro ipso facto, ita & cordis contritio aliter delet peccata.

peccata, quàm exterior satisfactio. aliter ista lex esset contra gratianum. & male eam induceret.

a Domum. ff. de adult. qui domum.

b Imperfecto. Et ita non sic punitur affectus ut effectus, licet arg. sit cōtra. ĩ. ea. pœnæ. & l. aut facta. in fi. sed in remuneratione secus est. æque enim remuneratur affectus ut effectus. ṡ. ea. magna. & ita aliud est in uia, aliud in inuio. ṡ. xxxj. q. ulti. cap. ultimo.

Affectus & effectus nō æqualiter puniū tur.

Qui puero stuprum (abducto uel corrupto comite) persuaserit, aut mulierem, aut puellam interpellauerit, quidve impudicitiæ gratia fecerit, domum a præbuerit, pretiumve, quo is persuadeat, dederit: perfecto flagitio punitur capite, imperfecto, b in insulā deportatur. Corrupti comites summo supplicio afficiuntur.

Item tit. de furtis.

CAN. XVI.

VUlgaris est quęstio, an is qui ex aceruo frumenti modium sustulerit, totius rei furtū faciat, an uerò tantum eius quod abstulit. Offilius totius acerui furē esse putat. Nā & qui aurem alicuius tetigit (ut inquit Trebatius) totum c eum tetigisse uidetur. Proinde & qui dolium aperuit, & exinde parum uini abstulit totius furtum d uidetur fecisse: sed uerum est e eū in tātum actione furti teneri, quantum abstulerit. Nam & si quis armariū, quod tollere non poterat, aperuit, & omnes res quę in eo erant cōtrectauerit, f atque ita discesserit, deinde reuersus unā ex his abstulerit, & antequam se receperit quò destinauerit, g deprehensus fuerit, eiusdem rei & manifestus & non manifestus h fur erit. Sed & si quis segetē i ante lucem secat, & cōtrectat, k eius quá secat, manifestus est fur, & nec manifestus. l

Item libr. ij. titu. quod quisq; iuris. l. j.

CAN. XVII.

HAec autem uerba, Quod statuerit m qui iurisdictioni præest: cum effectu accipimus, n non uerbotenus: & ideo si cum uellet statuere, prohibitus sit, nec effectum decretum habuerit, cessat edictum. Nam statuit uerbum, rem perfectam significat, & consummatam iniuriam, non cœptam.

CAN. XVIII.

POenæ (sicut in ff. titulo de pœnis, le-

c Vulgaris. Totum. Argu. iniuriam factam clerico uel canonico, redundare in collegium. ar. xij. q. ij. episcopus. §. qui manumittitur. Hoc uerum est, si officium collegij exercebat. ij. q. vij. accusatio. in fi. Itē si aqua infundatur super caput baptizati, baptizatus est. ff. de religios. l. cū diuersis. Itē arg. quod baptizatus reputatur cui quantalibet pars aquæ infunditur. arg. de consec. dist. iij. nec quicquam. Argum. contra de consecra. di. iiij. c. j. ubi dicit de toto corpore. ar. pro prima parte: quia si ingredior partē fundi uel prædij, totius nanciscor possessionem. ff. de acquir. pos. possideri. §. quod autem.

d Totius furtum. Stricta ratione secundum rigorem, secus de æquitate, ut e. tit. & ea. l. in ff. §. sed si de naui. Vel hoc ubi totum tollere potuit. secus ubi totū auferre nō posset, ut in prædicto. §. Sed cōtra hanc sol. est ff. de furt. l. j. ubi dr̄, quod sola cogitatio furti faciendi nō facit furē, sed & hic actus interuenit. sed illud est cōtra qđ hic sequit̄ de armario. Sed distingui pōt quo animo fuit cōtrectatio, ut ĩ. in gl. animo.

Furtū nō fit sola cogitatione. Furtū sæpe cōmittitur & tamen furti actio non nascitur.

e Sed uerum est. Licet totius rei furtum commiserit, tamen uerum est in tantum teneri, inquantum abstulit. Sæpe enim furtum committitur, non tamē furti actio nascitur. ff. rerum amo. l. j. argu. C. de noxa. l. j. sicut econuerso agetur furti quandoque, licet furtum non committatur. ff. de usuc. sequitur. §. si rem pigno. C. de furt. l. si quis seruo.

f Contrectauerit. Animo furandi, secus si animo tentandi, quam rem posset tutius & leuius ferre. eo enim casu non fecit furtum nisi eius partis quam abstulit. ut eadem l. §. sed si de naui.

g Quo destinauerit. Eo die cum furto manere. ff. de furt. quo destinauerit.

h Manifestus. Quo ad depræhensionem, & ita non sunt hæc duo contraria.

i Segetem. Sed nunquid iudex ecclesiasticus iniunget ei pœnitentiam qui oliuam meam uel segetem secuit tempore opportuno, animo tamen surripiendi, & discessit relicta segete? Videtur quod non: quia conditionem meam meliorem fecit, cum mihi impensas dedit. unde locum non habet. acqui. ff. ad l. aquil. si seruus seruum. §. si oliuam. Ego ei pœnitentiam iniungerē. mala enim uoluntas nihilominus est punienda, licet ex ea bonum sit secutum. xxiij. q. v. relegentes.

Pœnitentia an sit imponenda, illi qui tēpore opportuno segetē secuit, & illa relicta discessit.

k Et contrectat. Et postea in luce depræhendatur in sectione, uel itinere cum segete antequā perueniat ad locum destinatum.

l Nec manifestus. Sed quomodo potest hoc esse, quod primo competat actio furti non manifesti, postea manifesti, cum lex dicat, quòd quantumcunq; rem contrectet postea, nō oritur alia actio furti. ff. de furt. ei q. in principio? Resp. ex prima contrectatione tantū agitur, nec ex depræhensione alia orit̄ actio furti, sed prima modificatur, sicut & per liberam personā, procuratorem. s. meum non acquiritur mihi actio: si tamē prohibet ne aliquis ædificet, & ædificat contra, datur mihi ex delicto ædificantis, & ita modificatur. arg. ff. quod ui aut clā. l. iij. Dic ergo nec manifestus, quo ad primam contrectationē. tunc enim de stricto iure furtum commisit, non tamen actione furti tunc conueniri potest, nisi tunc contrectauerit animo furandi rem.

Furtū an sæpius cōmittat̄ si sæpius eadem res contrectetur.

m HAec autem uerba. Statuerit. Arg. quod tituli sunt authentici. nam ex uerbis titu. argumentatur hæc lex, & loquitur in casu cum iudex decernit ius iniquum contra aliquem: quo iure poterit ille uti contra illum post depositam administrationem. & hoc propter malitiam constituentis. nec enim lex æquior ulla est quam necis artifices parte perire sua. potest etiam poni casus in literis domini papæ, extra de mutu. pe. prudentiam. C. de Iudæ. die sabbati.

Argum. sumi potest ex titulis

n Cum effectu accipimus. Arg. cum effectu uerba esse accipienda. arg. ṡ. xvij. q. iiij. si quis suadente. argu. non obesse alicui malum, nisi ad finem perducatur. argu. uoluntatem siue conatum non puniri sine effectu. arg. ĩ. ead. §. cogitatio. & ṡ. ea. cogitationis.

Voluntas sine effectu nō punitur.

POenæ sicut. Posita contrarietate legum de uoluntate puniēda uel nō puniēda, subdit duas solutiones. unam

nes.unam.ī.ea.§.cogitatio.aliā hic, quòd regulare est pro sola uoluntate quem non puniri, nisi in specialibus r casibus. Dic ergo pœnæ uoluntatē punientes in quibus casibus inueniuntur determinatæ aliquæ leges.

r Scilicet exceptis à lege, uel canone, q etiā in litera multi nominantur. Item pro iniuria nō certa pœna statuitur, sed pro uarietate iniuriæ pōt aliqs multipliciter fieri reus, Archi.

† Id est, modum.

gitur) legum interpretatione molliendę sunt a potius quàm nimis exasperandæ b, atque ideo proprium casum † non excedunt c Sed quæ de raptu uirginum, uel aduocatis, seu de crimine maiestatis uel de sicarijs dicta sunt, fauore religionis, & fidei, atque principali odio sicariorum d introducta sunt. Iniuriarum e uerò pro earum uarietate, multipliciter quis reus fieri potest. Varietas itaq; criminum, uarietatē inducit pęnarū. Vnde in ff.ti.de pœnis.

CAN. XIX.

4 ps 1 AVt facta puniuntur, ut furta, cædesq;: aut dicta, ut conuicia f & infidæ g aduocationes: aut scripta, ut falsa charta, & famosi libelli, aut consilia, ut coniurationes, & consciētiæ latronū h: quousq; i alios suadendo iuuisse k sceleris, est instar. Sed hæc l quatuor genera cōsideranda sunt septē modis: causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, euētu. Causa, ut in uerberibus, quæ impunita m sunt à magistro illata, uel à parēte n. qm̄ emendationis animo, nō iniuriæ gratia uidētur adhiberi. Puniuntur cū quis per iram o ab extraneo pulsatus. Persona dupliciter spectatur, eius p qui fecerit, & eius qui passus est: Aliter.n. puniūtur ex eisdem facinoribus serui, quàm liberi, & aliter qui in dominum parentemve q aliquid ausus est, quàm qui in extraneum, & in magistratum r quàm qui in priuatum. In huiusmodi consideratione, ætatis s quoque ratio habetur. Locus t facit ut idē uel furtū u uel sacrilegiū x sit capite luendum, uel minore supplicio, Tēpus discernit emansorē y à furtiuo, & effractorem z uel furem diurnum à a nocturno. Qualitate, factum uel atrocius uel leuius est, ut furta manifesta b à nō manifestis discerni c solēt, rixę d àgrassaturis, e expilationes f

a Molliendæ sunt s.tolerandæ, & non ad alios casus extendendæ. & hoc est qđ dicitur infra.

b Exasperandæ. Nisi ex causa propter multitudinem, ut ff.de pœnis.l. aut facta. §. ulti. & propter rationem personarum. ut ff. de pœnis.l.capitalium. §.ultimo.

c Non excedunt. Similia sunt ad l. istam extra de probat. ex literis. 50. dist.eos ff. de re iudi.inter pares. §.j. Et iterum ubi lex mentionem facit de pœna, & dubitatur an de maiori, an de minori cogitauerit, præsumendum est ꝙ de minori. ff. de pœnis. si præses.

Pœna in dubio intelligit de minori.

d Sicariorum. Et ideo pœnæ uoluntatis in eis statutæ proprium casum nō excludunt.

e Iniuriarum. Quare in crimine iniuriarum non ita assignatur certa pœna, sicut in præfatis criminibus? supponit quia pro uarietate iniuriarum est multiplex uarietas pœnarum, ut ostenditur & probatur in lege sequenti.

AVt facta puniuntur. Hæc est iiij. pars huius primæ partis, in qua dicitur, quod quatuor modis punitur peccatum. Ioan.de Fantu.

f Vt conuicia. Pro conuicio deponitur clericus ī. xj.q.j.si quis sacerdotum. & quid sit conuicium, habes.ff.de iniur.l.item apud Labeonem. §.ij.

g Infidæ.i.non fidæ.i.sine fide, ut cum aduocatus præuaricatur ij.q.iij.c.si quem.§.præuaricator.

h Latronum. Velut cum quis sciens recipit eos, qui ita puniuntur ut ipsi latrones.ff.de recep.l.pessimum.

i Quosque. Hoc s.puniuntur.

k Iuuisse. Id est, adiuuisse ad aliquod maleficium faciendum.

l Sed hæc quatuor. Scilicet facta, dicta scripta, consilia.

m Impunita. Supra xxiij.q.iiij. ca uindicta. ff. ad legem Aquil.sed & si.§.si magister.

n Vel à parente. C.de emenda.li.i.una.ī.xxiij.q.iiij. duo ista nomina.

o Per iram. Vel ludum noxiū.ff.de fur.l.in furti.§.ul.

p Eius. Aliter enim punitur nobilis, quam ignobilis, seruus quàm liber.ut xxiiij.q.j.qui contra pacem.ff. de pœnis.l.capitalium.§.ultimo.

Nobilis aliter, quā ignobilis punitur.

q Parentemve. Nam talis insuitur sacco ex corio, cum gallo gallinaceo & serpente.&c. ut ff.ad l. pomp. de par.pœna. C. de his qui par.uel lib. occ. l.unica. multo fortius qui contra patrem spiritualem.ar gu.vj.q.j. infames. xxx.quæstion.iij.pyctacium.

Parricidæ punitio.

r Et in magistratum.argu. C. de iniu.atrocem. nam in his ius est publicū. arg.ī.distinct.j ius publicum.& qui prę posito manus intulit, capite plectendus est.ff. de re mili.omne delictum.

s Aetatis quoque ratio.ut xv.quæ.j. ca. illud.

t Locus. ī. eadem. distinct.v.cap.j.

u Furtum.ff. ad legem Iul.pecu.diui. contra z sed ibi sub auditur tantum.

x Vel sacrilegium. Scilicet tantum. ibi eñ dicitur, si res priuati de sacro loco surripiatur, actionem furti non sacrilegij esse.

z Non tenet ut no. ī.xvij.q.iiij. quisqs.sed qđ sequit hic Hugo.approbat, scilicet quòd subaudit tantum.

y Emansorem. Emansor est ille, q diu uagatus est & ad castra reuertitur. ff. de re milit. l.iij.§.j.istud tēpus discernit furem hūc à latrone, qui latenter moratur in aliquo loco causa maleficii exercendi, & cito reuertitur ad castra.

Emansor.

z Effractorem. Effractores dicuntur, qui frangūt carcerem uel aliud ut euadant, uel ut inde aliquid surripiant, sed aliter sunt puniendi nocturni, aliter diurni, ut ff.de effrac.& expi.l.j.& ij.

Effractor.

a Diurnū à Distinguit eñ fur nocturnus à diurno: qa nocturni atrociores sunt, & acerbius puniūtur, ut extra de homic.si quis perfodiens.ff.ad l.Aquil. itaque.

Fures nocturni acerbi⁹ puniuntur.

ADDITIO. Et quod dicit diurnum & nocturnum, refertur ad utrunque.s.effractorem & furem. P.

b Manifesta. Hæc pœna quadrupli, illa dupli puniri solent. 3

3 Cōcor. glo. in authenti.sed nouo iure, C. de ser. fugi. & in l.ij.ff.arb. fur. cæsa.

c Discerni ī.xiiij.q.v.pœnale.

d Rixæ. Rixa est inter altercantes, & proprie inter duos.

ADDITIO. Et uerbis.ff.vi.bo.ra.ṗtor ait H.

e A grassaturis. Quæ fiunt à latronibus in nemore. Et dicitur à grassor grassaris, quod est sæuire.

f Expilationes. Expilare est res iacentis hæreditatis, sub

Expilare, quid sit.

ſubtrahere.ff.de crimi.expil.hære.ſi expilatæ.ver.apparet.nec eſt hoc furtum: quia non contrectat res alienas inuito domino, quia nondum aliquis dominus eſt,ut ff.de furt.hæreditariæ rei.ff.de effract. & expila.l.j.& ij.

Laſciuia & uiolentia diuerſa ſunt.

a Petulantia.i.laſciuia. Aliter enim punitur, quod fit per laſciuiam, & aliter quod fit per uiolentiam.extra de ſent. excom.ſuper eo.

b Ab abigeo. ff.de abig. l.j.& iiij. qõ. iiij. abacti. Arch.

c Vnum. Et ita numerus diſcernit eos ut ff. de abig. oues.

d Puniat. Hic non ſpectatur euentus.

e Voluntario.i.pro prio motu iudicis, ſcilicet ſecundum uoluntatem iudicis duraturo.non enim erit tempus determinatum in exilio. Vel uoluntario, id eſt pro motu & uoluntate rei, quantũ ad locum, in quo erat in exilio agendum.

f Fortuiti.Arg.contra hanc eandem legem, & ff.de offic. præſi.diuus. ſed hoc apud Græcos, cum non erat tantus furor, ꝙ excuſaret. alias ſatis ipſo furore punitur.

Cogitatio. Hæc eſt v. pars primæ partis,in qua dicitur, quod diſtinguitur inter maleficia, an habuerit iudiciũ uel non. Ioannes de Fant.

g Cogitatio. Ecce ſupponit aliam ſolutionem meliorem prædictæ contrarietatis legum.ſ.quod uoluntas non punitur ab homine,cum ſuis finibus eſt contenta. & hoc caſu intelliguntur authoritates quæ dicunt uoluntatẽ non puniri,ſcilicet ab homine,& ſubauditur hic uel ſic cogitatio,&c.

Voluntas an ſit magis attendẽda quã perſeuerãtia.

h Non meretur. Quo ad hominem. alias ſecus. argu. xlix.diſt.hinc.uer.ponderoſus.

i Diſcernuntur tamen à maleficijs quaſi dicat, licet in maleficijs magis attenditur uoluntas, quam animus,id eſt perſeuerantia, ſecus eſt in illis qui ſortiuntur effectum de iure,in quibus magis animus, id eſt. perſeuerantia attenditur, quam uoluntas ſola. & ad hoc inducit omnia uſque ad §.alij econtra. non enim ſemper in contractibus conſideratur ſola uoluntas,& animi deſtinatio arg.contra.C.de fide inſtru. contractus.unde & reſoluitur emptio re integra, & perinde eſt,ac ſi non eſſet de conſenſu utriuſque partis celebrata.C.quando licet ab empt. diſce.l.j. & licet milleſies uelit contrahere, ſi hoc non declaret,non tenebit contractus.

In maleficijs uoluntatem magis, quàm exitũ ſpectari.

k A maleficijs. In maleficijs uoluntas ſpectatur, non exitus.ff.ad legem Cornei.de ſica.diuus.C. de excuſa.tuto.ampliſsimi.

l Deſiderant. Vt ſunt contractus, ut matrimonium, diuortium, emptio,& uenditio,& huiuſmodi,quæ de iure ſortiuntur effectum. ſed maleficia non de iure ſortiũtur effectum, imo tantum ex corde procedunt. xv. quæſtione.vj. capitulo.j.

a furtis, petulantia a a uiolentia: qua de re maximus apud Græcos orator Demoſthenes ſic ait,Quãtitas diſcernit furẽ ab abigeo. b Nã qui ſuẽ unum c ſurripuerit, ut fur coercebitur, qui gregem, ut abigeus. Euentus ſpectatur, ut a dementiſsimo quoque facta: quanquam lex non minus eum qui occidẽdi hominis cauſa cum telo fuerit inuentus, quam eum qui occiderit puniat: d & ideo apud Græcos exilio volũtario e fortuiti f caſus luebantur, ut apud præcipuũ poetarũ ſcriptũ eſt.

CAN. XX.

5 ps COgitatio g non meretur h pœnã 1 legẽ ciuili, cũ ſuis terminis contenta eſt:diſcernuntur i tamen a maleficijs k ea quæ de iure effectum deſiderant. l In his enim non niſi animi iudicium m cõſideratur. Vnde i ff. tit.de repudijs.

CAN. XXI.

DIuortium non eſt uerũ, niſi quod aĩo perpetuam conſtituendi diſceſsionẽ fit:itaq; quicquid calore iracundiæ fit, uel dicitur,non aliter ratum n eſt,quam ſi perſeuerantia apparuerit iudiciũ animi fuiſſe: ideoque per eum calorem o miſſo repudio, ſi in breui reuerſa eſt uxor,non diuertiſſe uidetur.

Hinc etiã in canonibus.

CAN. XXII.

6 ps 1 SI quis p iratus crimen alicui obiecerit, &c. Ex conſilio q autem uelut ex facto, aliquem teneri Auguſt.probat,ita dicens:

Non ſolum qui manibus occidunt,ſed etiam quorum conſilio & fraude alij occiduntur, homicidæ probantur.

CAN. XXIII.

PEriculosè r decipiuntur qui exiſtimant eos tantum homicidas eſſe, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos per quo-

Scilicet ex animi iudicio & propoſito, & deliberatiõe ueniens. H.

m Iudicium.Id eſt, perſeuerantia, effectus deliberatio. ſed in maleficijs nõ conſideratur perſeuerantia uel iudicium animi:ſed ſufficit ſi affuit uoluntas,& ſi incontinenti pœniteat. ff. de fur.qui ea xxij. qõ. v. qui peierare. in princi.

Factũ non dicitur, ꝙ non perſeuerat.

n DIuortium. Ratum eſt. Argumentum non dici quid factum, ſi nõ perſeuerauerit. extra de uerb.ſignificatione. nam & ego.ff. de noui operis nuntiatio. ſi opus.ff. ad legẽ Cornel. de fal. qui falſam. xxxij. qõ.j. apud.& j.q.j.Cõſtat. Argumentum contra. ff. de ædilit. edict. quis ſit fugitiuus.§. Celſus. quoque ſcribit.

Fœminæ calore excuſatur.

o Calorem. Excuſat,hoc caſu calor fœminam, licet grauiſsime peccet: ita etiã quod ſi minor eſſet. non reſtitueretur. ff. de minorib. ſi ex cauſa.§.ſi mulier.& ita excuſatur ira. argumentum,ſecunda quæſtio.iij.ſi quis iratus. & quandoque reſcindit contractum.ff de publi.licitatio,quandoque minuit delictum.C.de adult.Gracchus.l.ſimiliter,ira ſiue friuiſculum.i.parua ira,facit donationem perire, niſi inuicem amor ſit reconciliatus. ff.de donat. inter uirum & uxo.cum hic ſtatus.§.ſi diuortium.

p SI quis.Supra ſecunda quæſtio.iij.ſi quis iratus. Ex cõſilio.Hæc eſt ſexta pars huius j. partis, in qua probat per ix.authori. quod etiã in malis uolũtas & conſilia pro opere reputantur.Io.de Faat.

q Ex conſilio. Quaſi dicat non tñ ex uoluntate tenetur quis,ſed ex conſilio.Conſilium autem plus eſt quã uoluntas,quia in eo proceditur ad actum.

Iudæi lingua ſolũ Chriſtum crucifixerunt.

r PEriculoſe. CASVS. *Qui conſilium dat ad occidendum, homicida eſt. unde Iudæi probantur fuiſſe homicidæ Chriſti: quia illum etſi non manibus, lingua tamen occiderunt, & magis peccauerunt quàm Pilatus uel milites, qui eum crucifixerunt.*

Conſilium

rum consilium [a] & fraudem & exhortationẽ homines extinguuntur. nam Iudæi, nequaquã proprijs manibus Christũ occiderunt, sicut scriptũ est, Nobis non licet [b] interficere quenquam, sed tamẽ illis [c] mors domini imputatur quia ipsi lingua eũ interfecerunt dicentes: Crucifige, crucifige eum. Vnde unus euangelista dixit dominum esse crucifixum hora tertia, [d] alius hora sexta: [e] quia Iudęi crucifixerunt eum hora tertia lingua, milites hora sexta manibus. Qui ergo hominem tradit, ille interficit eum, domino dicente: Maius [f] peccatũ habet qui me tradidit tibi, unde Psalmista, [g] Filij hominũ [h] dentes [i] [k] eorũ arma & sagittæ, & liguæ eorũ gladi⁹ [l] acut⁹. [m] Subijciãt ergo se pœnitẽtiæ [n] quorũ cõsilio sanguis funditur, si ueniam promereri uolunt.

Itẽ ex episto. Clemẽtis.

Interfectores fratrum, detractores eorum eosq; odientes homicidæ habentur.

CAN. XXIIII.

HOmicidiorum uerò tria genera [o] dicebat esse beatus Petrus, & pœnam eorũ parilem [p] fore dicebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita detractores quoque eorum eosq; odientes, homicidas esse manifestabat: quia & qui [q] occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit [r] ei pariter [s] homicida esse demonstratur.

Item Hieronymus in Esaia.

In maleficijs uoluntas pro opere reputatur.

CAN. XXV.

OMnis iniquitas, & oppressio [t] & iniustitia, iudiciũ [u] sanguinis [x] est: & licet gladio non occidas, uoluntate [y] tamen interficis.

Item Cyprianus. †

De eodem.

CAN. XXVI.

NVnquid [z] Cain cũ domino munus offerret, pemerat fratrẽ? & tamen fratricidium mente conceptũ Deus prouidus ante damnauit? [a] † ut illic cogitatio mala, & perniciosa cõceptio Deo prouidente prospecta est, ita & in Dei seruis, apud quos cogitatur, & martyrium mente concipi-

Iudæis nõ licebat interficere quenquã, qualiter intelligitur hoc.

a Consilium. Extra de homic. sicut dignum. š. dist. 50. si quis uiduam.

b Licet. Hoc dicunt propter diem festum. lex enim præcepit ne parceretur malefactoribus. & licebat eis interficere xxiij. quæst. v. quid ergo. præsertim seducentes populum, & Deo detrahentes: qualem istum dicebant: sed propter diem festum non licebat eis tunc interficere quenquam. uel non licebat interficere quenquam id est, hunc propter quod scriptum est: Tradetur enim gentibus ad illudendum & conspuendum & crucifigendum, &c. & sic adimpletus est sermo Iesu, quo se prædixit à gentibus occidendum. ipsi tamen contra se hoc dicunt, cum eũ interfecerunt lingua, etsi non manibus.

c Illis. š. xxiij. q. iij. c. ulti. & alia ratio ibi assignatur.

Marci.15.

d Hora tertia. j. de consecra. dist. j. nocte.

Ioan.19.f

e Hora sexta. Argum. ad testes contradicentes sibi in tempore concordandos, ut extra de testi. cum tu fili. Argu. contra. iij. quæs. ix. nihilominus. in fi. sed hic nulla est contrarietas: quia super diuersis factis testificãtur, unus super crucifixione facta linguis hora tertia, alius super crucifixione in cruce facta a militibus hora sexta.

Ioan.19.b

Psal.56.b

f Maius. š. xxiij. q. iij. qui aliorum.

g Vnde Psalmista, in psalmo, Miserere mei Deus, miserere mei.

1.Pet.4.b

h Filij hominum. Parauerunt laqueũ [1] pedibus meis.

i Dentes. i. corrosiones & conuicia.

k Et sagittæ. Quantum ad consilia.

l Gladius. Quantum ad uerba.

m Acutus. Dum clamarent, crucifige, crucifige etiam uoces illæ incitatiuæ fecerunt mortem, ut gladius acutus.

[1] Laqueũ id est, latẽter pedib⁹ meis.

n Se pœnitentiæ. Et irregulares fiunt. 50. distinctio. si quis uiduam. & est argum. contra clericos, qui fures iudicandos potestatibus tradunt. xxiij. quæst. v. unum solum est. Dic ut extra de hom. tua. lxxxj. distin. Maximianus. Sed nunquid dices irregularem clericum qui homicidium uoluit facere, nec fecit, quia non potuit: irregularis est tanquam de homicidio, licet non sit homicida. j. ead. si cui. ubi tamen factum sequitur, grauius est peccatum.

Clericus sola uolũtate põt effici irregularis.

o HOmicidiorum. Tria genera. Dicuntur esse præcipua. nam large homicidium dicitur, quilibet illicitus motus ad nocendum. infra eadem. homicidium.

Homicidiũ quid sit.

p Parilem. i. similem quantũ ad Deũ. alias enim asperior pœnitentia imponitur [2] interfectori.

[2] Scilicet per ecclesiam. Arc.

q Et qui. š. lxxxvj. dist. pasce.

r Detrahit. Detractores dicuntur homicidæ, quia quantum in eis est, priuant uita animam (quæ melior pars hominis est) dum negant uirtutes quibus anima uiuit, esse in ea. Nam detrahere est bona quæ alicui sunt a Deo collata, negare uel inuertere, ut si quis dicat sapientem sapientiam non habere, uel castum castitatem, uel ea quæ bono zelo fiũt, inuertendo asserat malo zelo uel spiritu fieri, sicut Iudæi Christum dicebant in Beelzebub dæmonia eijcere. uigesimaprima distinctio. §. primo. & quidem hoc est peccatum in spiritum sanctum, quia quod est spiritus sancti, maligno spiritui attribuunt. unde in Euãgelio, Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ. quinquagesima quinta distinctio. si euangelica. trigesimasecunda quæstione quinta, qui uiderit.

Detractores dicuntur homicidæ.

† Sermo, 4. de mortalitate.

Matt. 15.

s Pariter. Non quia æqualiter peccent, sed quia dignus est pœna æterna uterque.

† Ex isto tex. infertur qd' est contra primã partẽ gloss. qd' sine actu exteriori quis dicit homicida, cõcor. l. is qui cũ telo. & ibi gl. & Cy. C. ad l. Corne. de sic.

t OMnis. Oppressio. C. quod metus causa. sit per impressionem.

u Iudicium sanguinis est. i. ita punitur, & est digna puniri, ut homicidium, quia utrunque sufficit ad damnationem.

x Sanguinis. i. iudicatur effusio sanguinis, id est, homicidium, secundum Hugo.

y Voluntate. i. actu uoluntario, secundum Hugo.

z NVnquid Cain. supra tertia quæstione septima, in grauibus, hoc legitur in Genesi.

a Damnauit. Si damnauit ergo commissum fuit. nam nulli Deus immeritam ingerit pœnam. undecima quæstione tertia. illud. sed expone damnauit, id

est da

tur, animus ad bonum deditus Deo iudice coronatur. Aliud est martyrio animum deesse, aliud animo [a] defuisse martyrium. Qualem [b] te inuenit dominus cùm uocat, [c] talem pariter & iudicat: quoniam ipse testatur, [d] & dicit, Et scient oẽs ecclesiæ, quia ego sum scrutator renum [e] & cordis. [f] †

Item Augustinus. †

Homicida est, qui fratri suo mala persuadet.

CAN. XXVII.

[g] NOli putare te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades. [g] Si fratri tuo mala persuades, occidis. Et ut scias quia occidis, audi psalmistam: Filij hominũ, dentes eorum arma & sagi. & ling. eorũ machera [h] acuta. †

Idem. †

Occidit, qui ad nocendum mouetur.

CAN. XXVIII.

HOmicidium lege uetitum, putabatur [i] non aliud esse nisi corporis peremptio. Aperuit [k] ergo dominus omnem iniquum motum [l] ad nocẽdum fratri, in homicidij genere deputari.

Item Augustinus.

Furti tenentur, qui solo timore non furantur.

CAN. XXIX.

SI propterea non facis furtum, quia times ne iudiceris, † intus in corde [m] fecisti, reus furti teneris [n], & nil tulisti.

Idem de libero arbitrio. †

Non ideo minus delinquit, cui sola deest facultas.

CAN. XXX.

SI cui etiam non contingat facultas concũbendi cũ coniuge aliena, tamen planum sit, eũ aliquo modo cupere, & si potestas detur, esse facturum, non minus [o] reus est, quàm si in ipso facto depræhẽderetur. † Itẽ, Sicut authoritas testat̃, uolũtas remuneratur, nõ opus, uoluntas [p] autem in cordis contritione [q] est, opus uerò in oris confessione, luce clarius constat cordis cõtritione, [r] non oris confessione peccata dimitti.

Item Prosper.

CAN. XXXI.

POrrò illi, quorum peccata humanam notitiam latent, non ab ipsis confessa, nec ab alijs publicata, si ea confiteri uel emendare noluerint, Deum quem habent testẽ, ipsum habituri sunt & ultorem. [s] Et quid eis prodest, uitare humanũ iudiciũ, cũ si in malo suo permanserint, sunt ituri in æternũ Deo retribuẽte supplicium? qui si sui iudices fiãt, & ueluti

est damnabile ostendit, scilicet eius uictimas respuendo, uel damnabile præsciuit.

[a] Animo. ut in beato Martino. sufficit enim affectus. arg. ĩ. ea. c. importuna.

[b] Qualem. dist. xxv. c. qualis.

ADDITIO.

Et. xiij. q. ij. tempus. & xxvj. qõ. v. nec mirum. secundum Hug.

[c] Vocat. xiij. q. ij. quam prępposterum.

[d] Ipse testatur. In Apocalypsi.

[e] Renum. Id est, delectationum.

[f] Cordis. id est, cogitationum. vnde Augustinus super illum locũ, scrutans corda, &c. Corda, id est, quod quisque cogitat. Renes, id est, quod quemcunque delectat.

[g] NOli. Persuades. ĩ. dist. xlv. sane. plus enim est persuadere, quã facere. Argu. ff. de ser. cor. l. j. §. persuadere. qui enim persuadet, corrumpit, nõ qui cogit vt ibi.

[h] Machera. i. gladius. alia trãslatione dicitur gladius acutus. ĩ. ea. cap. periculose.

[i] HOmicidiũ. Putabatur. male intelligentib. nam prohibitum erat, & omne unde malum oritur. extra de constit. nã concupiscentiam.

[k] Aperuit. In Euangelio, ubi dicit: Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit mortis. si quis dixerit fratri suo Racha, reus erit consilio. lv. dist. c. si Euangelica.

[l] Motum. post primũ, qui in potestate nostra non est. [l]

[m] SI propterea. In corde. supra xiiij. quæst. ult. cap. ultimo.

[n] Teneris. quo ad Deum, non quo ad hominem, cum rem non contrectauerit. ff. de acquiren. pos. l. possideri. §. si rem. quia solo animo furtum nõ committitur, secundum legem, ut ibi dicitur.

[o] SI cui etiam. Non minus. supra xxxij. quæst. v. c. sicut enim vj. quæstio. j. cap. quæro. §. uerum hoc. in fine. xv. quæst. vj. cap. j. viij. quæst. prima. cap. sciendum. xiiij. quæst. v. c. si quid. xxxij. quæstio. v. qui uiderit. contra. infra distin. ij. sicut tribus. contra. Solu. re uera magis reus est si opus adhibeatur, sed hoc quo ad sufficientiam æterni interitus accipe. Vel dic, quod non minus est reus, id est, nihilominus reus est, quamuis ad factum non perueniat, non quin plus peccet (ut dixi) si opus sequatur. quod patet ex eo, quia ꝓhibitum est malam uoluntatem in opus producere. sic ergo contra prohibitionem illam faciens, plus peccat: qui ergo opus adijcit uoluntati, iniquitatẽ adiicit iniquitati.

[p] Voluntas. Non opus tantũ: uel non facit ut opus sit remuneratorium, sed uoluntas, sicut & alibi dicit, scilicet qđ sufficit eleemosyna cordis, non corporis. xlv. distinct. cap. duæ. quandoque tamen opus etiam minus bonum in bonum conuertitur diligentibus Deum, infra distinct. ij. cap. nullus eorum. arg. extra de regulis iuris estote. Illud autem nota, quod peccata, quæ sola uoluntate contrahuntur, sola uoluntate dimittuntur, secundum Baz. argu. ff. de pactis. l. ab emptione. sed contrariũ credo, si ad consensum uoluntas ꝑuenit. argumentum supra sexta distinctione. capit. testamentum.

[q] Contritione. infra eadem. §. non ita.

[r] Contritione. Illa scilicet, quæ est uirtus, [z] non illa quæ est passio, scilicet afflictio qua punitur quis interius pro peccato, nec illa quæ est actio, qua se punit aliquis. H.

[s] POrro illi. Et ultorẽ. quasi sine confessione. & in hoc facit ad propositum, sed tamen hoc non est uerum: quia confiteri tenetur sacerdoti. sed hoc uult dicere, quod deberet recognoscere peccata sua, & inde se damnare, & se redarguere & dicere. Tali pœna sum dignus, & sic sunt

Apoc. 2. F
Psalm. 7.
Hier. 17. b

† Tract. xxiiij. ad cap. viij. Ioan.

Psalm. 56.

† Alias, gladius acutus.

† lib. xix. cõtra Faustum. cap. xxiij.

Deut. 5. b
Matt. 5. c

[l] De hoc dicit apostolus nõ quod uolo bonum hoc ago.

† Alias, ne uidearis.

† li. i. circa prin.

† Cõcor. l. is qui cũ telo. & ibi glo. & docto. cũ cõcor. C. ad legẽ Cor. de sica.

Peccata quæ sola uoluntate cõtrahuntur, sola uoluntate tolluntur.

† lib. ij. c. vij. de uita contemplatiua.

[z] Contritio uirtus siue gratia est uirtus mẽtis scilicet humilitas, qua omo humiliat̃, & prosternitur, & sic disponitur ut uelit se pro peccato puniri, & satisfacere ꝓ illo. Arch.

suæ iniquitatis ultores, hic in se uoluntariam pœnam sæuerissimæ animaduersionis exerceant, temporalibus [a] pœnis mutabunt æterna supplicia, & lacrymis ex uera cordis contritione fluẽtibus, extinguent æterni ignis incendia. & infrà.

CAN XXXII.

FAcilius [b] Deum sibi placabunt, qui nõ humano cõiũcti iudicio, sed ultrò [c] crimen agnoscunt: qui autem proprijs illud confessionibus produnt, aut nescientibus [d] alijs (quales occulti sunt) ipsi in se uoluntariæ excõmunicationis sententiã [e] ferunt, & ab altari cui ministrabant, non animo, [f] sed officio separati, uitam suam tanquã [g] mortuam plangũt, certi quòd reconciliati sibi efficacis pœnitentiæ fructibus, à Deo non solùm amissa [h] recipiant, [i] sed etiam ciues supernæ ciuitatis effecti, ad gaudia sempiterna perueniant.

7 Hoc idem probat̃ authoritate illa prophetica: In quacunq; hora peccator fuerit cõuersus, et ingemuerit, &c. nõ enim dicitur, ore confessus fuerit, sed tantùm cõuersus fuerit, & ingemuerit, uita uiuet, & nõ morietur. Hinc etiam idem propheta ait. Eze. 33. c

CAN. XXXIII.

SCindite corda uestra, & non uestimenta uestra. ostendens in contritione cordis, quæ in eiusdem scissione intelligitur, non in confessione oris, quæ pars est exterioris satisfactionis, quã scissuram uestiũ nominauit, [k] à parte [l] totum intelligens, peccata dimitti. Hinc etiam per eundem prophetam ait dicens. Iohelis 2. c

CAN. XXXIIII.

COnuertimini [m] ad me in toto corde

---

[1] Vt infra ea. tres ultra me. Ad hoc facit qd̃ dicit Ange. Peccatum tuũ te iudicem habeat non patronũ. Archi.

sic sunt sui iudices.

[a] Temporalibus. In sustinendo temporales pœnas euadunt æternas. s̃. xiij. q. ulti. c. ultimo.

[b] FAcilius. xj. qõ. iij. ca. ad mensam. euidenter ibi allegabatur hoc pro capitulo.

[c] Sed ultro. Argu. quinquag. di. presbyterum. argu. pro sponte confessio.

[d] Nescientibus. j̃. ead. §. similiter.

[e] Sentẽtiam. quod fit cum in secreto interius cõpunguntur, & confitentur sacerdoti: ut. j̃. ead. dist. uide benignũ. & cap. iudicet. non tamen sibi pœnitentiam imponendo, uel se ligando, secundum quod G. inducit capit. sed ferunt uoto & proposito, quo se damnẽt ad talem pœnitentiam subeundam iudicio sacerdotis[1].

[f] Non animo. scilicet in perpetuum, sed officio, scilicet ad tempus. [2] propositũ quippe, &c. uel non animo tantum, sed officio, authoritate, scilicet superioris uel non animo tantum, sed officio, id est, iudicio superioris ab officij executione abstineat: ut. j̃. ea. distin. in actione. & j̃. dist. v. cap. j.

[2] Vt ĩfra ea. in glo. j. pręter missa.

[g] Tanquam. j̃. ea. distin. in actione. s̃. quinquag. distin. & purgabit. & cap. de his uero.

[h] Amissa. id est, pręter missa & dimissa ad tempus: propositum quippe habent peracta pœnitentia ad pristinum altaris officium, unde sponte recesserant, remeare: ut quinquag. distin. domino sancto. & cap. & purgabit.

[i] Recipiant. id est, iudicentur digni recipere. Hug.

Hoc idem. Hæc est septima pars primæ partis, in qua intendit magister probare, quod non in confessione, sed in cordis contritione dimittuntur peccata. Si enim confessio est signum pœnitentiæ tantum, &c. & hoc probat nouem authoritatibus sanctorum.

CASVS. *Hug. sic ponit casum hunc. Ab hoc loco usque ad. §. sequentem per multas authoritates & per exempla, & per argumenta probat Gratian. peccata dimitti in contritione cordis, absque oris confessione, & operis satisfactione, & sunt plana omnia, quæ usque illuc inducuntur, & facit unum. §. tantum usque ad illum. §. alij econtra. & satis potest hoc stare, sed in quibusdam libris inuenio plures. §. & hoc uoluit Lauren. Vnde sic ponit casum: Ab isto loco inducit Gratian. authoritates euidentiores, ad probandum suum propositum, & suspendit conclusionem suam usque ad §. item si antequam. & ibi infert conclusionem, & ab eodem §. suspendit iterum suam conclusionem usque ad. §. cum ergo. & ita peruenit usque ad §. alij econtra. & hoc uidebis per decem authorit. quas ponit in litera. Et scias quod quidam in principijs omniũ authoritatum capit. faciunt. sed Hug. nõ facit, nec Gratian. cum sæpe pauca uerba de authoritate inducat. Octaua scilicet ætatis surgentiũ tunc enim fiet iudicium, quod ab hominibus timetur. Vel octauæ diei, quæ dicitur dies iudicij & aduentus. Dicit ergo timore octauæ, id est, iudicij & aduentus.*

Cum enim Deus. uerba sunt Gratia.

[k] SCindite. Nominauit. Et bene: quia sicut scindere uestimenta inutile est, nisi scissio fiat per distinctionem & proportionem eius, quod deberet uestiri, ita etiam satisfacere exterius, id est, cõfiteri exterius non prodest, nisi præcedat scissio cordis, scilicet contritio, secundum cuius motum & modum sequitur oris cõfessio & operis satisfactio, quæ scissura uestium appellatur. Pet.

[l] A parte. oris confessio est pars exterioris satisfactionis, quæ hic totum dicitur, & j̃. ead. quem pœnitet. Vel dic, superius infinitatum efficitur pars inferioris infinitati. cum enim hæc uera sit, omnis homo est animal, utroque termino infinitato recte conuertitur: ergo omne non animal est non homo. & sic non scindere corde est inferius ad non scindere uestimenta. planius dixisset a toto ad partem.

Superius ĩfinitatũ, efficitur pars inferioris infinitati. Cõuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, qualiter intelligitur.

[m] COnuertimini. Sed nunquid standũ est huic ordini, ut prima sit nostra cõuersio, sequẽs Dei? ut arg. xliiij. dist. sit rector. extra de uita & hon. cle. c. ulti. in fi. Ar. contra. j̃. dist. iiij. dicit dominus. ff. de sol. nec enim. & præterea nemo meret̃ primã gratiã, quomodo ergo hoc præcipit̃ alicui cõuertimini, & c. Sol. tale est [3] istud quale illud, surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Vel respicit hic ordinem iustificationis, quia contritio qua conterimur casualiter præcedit remissionem, & sic cõtritio, quæ ex libero arbitrio procedit, mereretur remissionẽ, quæ tñ gratiæ, quæ omnia p̃cedit, erit attribuenda tanquam causæ. quidam tamen prius ponunt remis-

[3] Id est, talis ẽ modus loquẽdi.

Contritio præcedit remissionem.

remiſsionem. Vel conuertimini.i. oſtendite uos humiles ad conuerſionem, & ego conuertar ad uos. i. primam gratiam uobis infundam, argu. J. diſt.v. falſas. Vel dic conuertimini per omiſsionem culpæ, ad quam quilibet tenet, non per gratiam habendam, quã nemo meretur uel demereтur, ſicut uides in radio ſolis: ſi enim aperio feneſtram intrabit ſol: ſi clauſero, non intrabit. tñ non poſſum eum cogere quod intret. unde dictum eſt de homine quod eſt ſpiritus uadens & non rediens, per ſe: ſi tamen habeat gratiã poteſt mereri uitam æternam. vnde non ualet hoc argumen. iſte non poteſt mereri qđ minus eſt, ergo nec quod maius. Item nec hoc, iſte eſt magis malus hodie quàm heri. ergo minus habilis ad ſuſcipiendam gratiam, quam heri. inſtãtia eſt in Cepha, id eſt, Petro. H.

[a] Conuerſio. Argu. quod non tantũ ualet uerbum ſimplex quantum compoſitum. Argu. contra. ff. ad legem Aquil. l. ſi ſeruus. §. inquit. ubi dicitur, ruperit. id eſt, corruperit.

[b] Suç conuerſionis. arg. contra. xj. q. iij. qui iubente, [2] ſed hic de fructu remiſſionis diuinæ, ibi humanæ.

[c] Leproſi. Scilicet decem: de quibus legitur in euangelio Lucæ, [3] qui deſignant peccatores.

ADDITIO.

Scilicet lepra peccati infectos, ſecundum Hugo.

[d] Sacerdotibus. Primo ergo eſt Deo confitendum: poſtea ſacerdoti. J. ead. ex his omnibus.

[e] Hinc etiam Lazarus. i. peccator conſuetudine peccãdi depreſſus. Argumentum infra diſtinct. ſecunda. ſicut tribus

[f] Lapide. Onere peccati.

[g] In ſepulcro. Id eſt, in cordis contritione.

[h] Mundauit. In Euangelio Matthæi.

[i] Sacrificium. i. ſatisfactionem.

[k] Præcepit. Supra. xciij. diſtinct. dominus. & ita ex præcepto tenetur quis confiteri.

veſtro, & ego conuertar ad vos. Conuerſio [a] autem dicitur, quaſi cordis undique uerſio. Si autem cor noſtrum undique a malo ad Deum uertitur, mox ſuæ conuerſionis [b] fructum meretur, ut Deus ab ira ſua ad miſericordiam conuerſus peccati præſtet indulgentiam, cuius primò præparabat uindictam. unde datur intelligi, quòd etiam ore tacente, ueniam conſequi poſſumus. Hinc etiam leproſi [c] illi, quibus dominus præcepit ut oſtenderent ſe ſacerdotibus, [d] in itinere antequam ad ſacerdotes uenirent, mundati ſunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi, quòd antequàm ſacerdotibus ora noſtra oſtendamus, id eſt, peccata noſtra confiteamur, à lepra peccati mundamur. Hinc etiam Lazarus, [e] qui uiuus de monumento prodijt, nõ prius de monumẽto eſt eductus, & poſtea a domino ſuſcitatus: ſed lapide [f] remoto, quo monumentum claudebatur, in ſepulcro [g] reuixit, & foras uiuus prodijt. Hinc etiam, ut dominus oſtenderet quod non ſacerdotali iudicio, ſed largitate diuinæ gratiæ peccator emundatur, leproſum tangendo mundauit, [h] & poſtea ſacerdoti ſacrificium [i] ex lege offerre præcepit. [k] Leproſus enim tangitur, cũ reſpectu diuinæ pietatis mens peccatoris illuſtrata cõpungitur. Vnde poſt trinã negationem, Petrus domino eum reſpiciente, profudit amaras lacrymas, quibus culpam negationis ſuæ diluit. Leproſus ſemetipſum ſacerdoti repræſentat, dũ peccatum ſuũ ſacerdoti pœnitẽs cõfitetur. Sacrificium ex lege offert, dum ſatisfactionem ex eccleſiæ iudicio ſibi impoſitam factis exequitur. Sed antequam ad ſacerdotem perueniat, emundatur, dum per contritionem cordis ante confeſſionem oris peccati uenia indulgetur. Hinc etiã medici negantur ſuſcitare aliquem, ut reſuſcitatus confiteatur, dum per prophetam dicitur, Nunquid medici [l] reſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? Item, A mortuo [m] (ut authoritas [n] dicit) perit [o] confeſsio uelut [p] ab eo qui non eſt. Vnde pœnitẽs ille qui timore octauæ reſurrectionis territus exclamauerat, Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Poſteà ſupplicans aiebat: Saluum me fac propter miſericordiam tuã, quoniam non eſt in morte qui memor [q] ſit tui: in inferno autem nullus tibi confitebitur. Si ergo [r] nullus confitebitur tibi, niſi reſuſcitatus, nemo autem uiuit æternæ gehennæ filius, & perpetua dãnatione [ſ] dignus: patet, [t] quod antequã quiſque confiteatur peccatum, a reatu ſuæ præ-

[l] Medici. Id eſt, ſacerdotes, qui medicinam animæ præſtant, [4] ſed Deus dicitur medicus, ut in frà diſtinctione tertia. adhuc inſtãt. xxiij. quæſtione iiij. Nabuchodonoſor & undecima, quæſtione tertia. quomodo.

[m] A mortuo. Id eſt, permanente in peccatis.

[n] Authoritas. In libro Ieſu filij Syrach, ſcilicet eccleſiaſtico.

[o] Perit. Id eſt, non eſt, quia non pœnitet talem, ut infra diſtinction. iij. Iudas & ita perit hoc quod non eſt, Argumen. ff. de conſtitu. pec. id quod. uel ſi eſt non eſt utilis quo ad uitam. argument. quod reſcriptum ab excommunicato impetratum ſit nullum ipſo iure. Argumentum contra. infra de conſecratione diſtinctione. ſecunda. & dixit.

[p] Velut. Qui enim peccat, nullus eſt, quia peccatum ducit ad non eſſe, cum nihil, [5] iuxta illud Et ſine ipſo factum eſt nihil. & eſt uelut ſimilitudinarium. ſed ad literam poteſt, hoc intelligi, quia poſt mortem nemo ualet confiteri, ut de illo diuite legitur in Euangelio.

[q] Qui memor. Quantum ad gratiæ ſuſceptionem, dum eſt in peccato.

[r] Si ergo. Quaſi dicat, nullus ad ſui ſalutem.

[ſ] Damnatione. Extra de baptiſm. & eius effectu. maiores.

[t] Patet. Ecce concluſio magiſtri.

Si ante-

Iohelis. 2.c
Zacha. 1.a
[1] Vt 50. diſt. fidelior.
Ioan. 11.f
[2] Vbi loquitur de uenia pœnæ.
[3] v. ca. & xxij. cap.
Luc. 17.d
Confitere primo Deo, dehinc ſacerdoti.
Matt. 8. a

Sacerdotes dicuntur medici.
Luc. 22.g
[4] Nã sũt medici animarũ: ſed eas a peccatis non mundãt, ſed ad earũ mundationem ſuum officium exercent. Arc.
Pſal. 87.
Eccl. 17.d
Pſalm. 6.
[5] Infra e. diſtin. ij. §. fina.
Peccatũ ducit ad non eſſe.

uaricationis qua æterna sibi debebantur supplicia, per gratiam internæ, compunctionis absoluitur. Item. Si antequam [a] quisque confiteatur, Deo resuscitatur, uel resuscitatus uiuit, dum confitetur, uel post resurrectionem iterum mortuus est, & confitetur. Sed sicut antequam resuscitaretur mortuus, confiteri nō poterat: sic post resurrectioné mortuus cùm fuerit, confiteri nō ualet. Restat ergo ut resuscitatus uiuat, dum peccatum confitetur. Ergo sola contritio, in qua fit resuscitatio, tollit peccatum. Habet itaque resuscitatoré suum sibi præsentem, seque inhabitantem.

Vnde Augustinus ait in psalmo lxij.

CAN XXXV.

Resuscitatus corpore, uiuit absente resuscitatore, non autem sic resuscitatus in anima. [b] Cùm enim Deus sit uita animæ, anima uerò uita corporis, sicut corpus uiuere non potest absente anima, ita non nisi Deo præsente anima uiuere ualet. Habet itaque anima sibi Deum præsenté per gratiam, quæ uiuens peccatum suum confitetur: eamque uitam quæ Deus est inhabitat, quam inhabitando uiuere facit si autem [c] inhabitet, ergo templum spiritus sancti facta est, ergo illuminata est, ergo a tenebris peccatorum expiata est, ergo templum diaboli esse desijt: quæ ad lucem uenit cuius respectus tenebras fugat. Nulla enim (ut ait Apostolus) [d] cō- 2.Cor.6.e uentio [e] Christi ad Belial, [f] nulla participatio lucis [g] ad tenebras, nulla communicatio iustitiæ & iniquitatis, nullus consensus templo Dei cū idolis. Item ut Christus ait: Omnis qui odit malum, in luce agit. 1.Io.3.c Qui autem in luce agit (sicut Augustinus ait) in Christo operatur: qui autem in Christo operatur, eius filius probatur. Cuius enim opera quisque facit, eius filius esse perhibetur: unde quibusdam dominus ait, [h] Si filij Abrahæ estis, opera Ioan.8.e Abrahæ [i] facite. Item, Vos ex patre diabolo estis, quia opera patris uestri facere uultis. Nemo autem filius Dei & Matt.6.c diaboli simul esse potest. Nemo enim (ut ipse ait) duobus [k] dominis simul seruire potest.

Item ut Ioan. ait in epistola sua. 1.Io.3.b

CAN. XXXVI.

Qui natus est ex Deo, [l] non peccat: [m] ergo non est filius diaboli. [n] Solo [o] enim peccato, diaboli filij sumus. Ergo de eius regno trāslati sumus in regnū claritatis filij Dei, & sumus erepti de potestate tenebrarum, & facti sumus filij lucis. Cùm ergo ante confessionem (ut probatum est) sumus resuscitati per gratiam, & filij lucis facti, euidentissime apparet, quod sola cordis contritione sine cōfessione oris peccatum remittitur.

Item Ioannes.

CAN. XXXVII.

Omnis qui non diligit Deum, in morte manet. si ergo uiuit, [p] & diligit. Si diligit, dilectio est in corde. Dilectio 1.Io.3.b autem in malo non est. Est enim proprius fons bonorum, in quo non communicat alienus. [q] Ergo bonus est iste factus per gratiam ante confessionem peccati. Nō itaque malus est. Bonus enim & malus, aliquis simul esse non potest: quod si malus non est, membrum diaboli non esse probatur. Nec ergo dignus est gehenna, quæ diabolo & membris eius solummodo debetur,

[a] Si antequam. Habito quod ante confessionem peccator resuscitatur, probat quod quando confitetur, non est in peccato. si enim post resurrectionem suam antequam confiteatur incipiat mori, id est, peccato obligari, sequeretur quod mortuus, id est, in peccato existens confiteretur, quod tamen non potest esse ante resurrectionem nec post. a mortuo enim, &c. perit confessio. concludit ergo quod uiuens, id est, a reatu peccati absolutus confitetur, & ita confessione non dimittitur peccatum.

[b] Resuscitatus. Anima. Nota animam alio modo suscitari, quam corpus.

[c] Si autem. Verba magistri.

[d] Apostolus. In epistola secunda ad Corinthios. vj. cap.

[e] Conuentio. Id est, communicatio.

[f] Belial. Apostata interpretatur.

[g] Lucis. Id est, illuminationis. & est argum. quod contraria sese non patiuntur. argum. xvj. quæst. vij. in noua. infra eadem. §. cum ergo.

[h] Dominus ait. In euangelio. Ioan.

[i] Abrahæ. Supra. xxij. quæ. ij. quæritur. §. itē opponit.

[k] Duobus dominis. exigentibus cō traria.

[k] Duobus. Diuersis puta in eo quod sunt diuersi. alias secus. ff. de oper. liber. duorum.

[l] Qui natus. Ex Deo. cooperante per gratiam uel per baptismum.

[m] Peccat. Coniunctim intelligendum morat in sanctitate percepta, & regeneratione Dei. Quod sic debeat intelligi, habetur. j. distin. ij. §. item secundum. & cap. si enim inquit.

[n] Diaboli. Et ita ex uirtute uel peccato nomen amittimus, sicut & lex dicit, quod adoptatus a senatore in filium filius senatoris dicitur. ff. de sena. l. senatoris filius. & nupta clarissimo, quandiu non nubit alij inferioris ordinis clarissima dicitur, ut ff. de sena. feminæ.

Nomen amittitur ex uirtute uel peccato.

[o] Solo. Magnum autem peccatū est, non agere penitentiam, & suo sibi cōplacere delicto. j. dis. ea. super tribus.

[p] Omnis. Viuit. per gratiam.

[q] Alienus. a charitate præcisus. s. ad mortem. j. ead. in actione. extra de regula. & transeun. ad relig. licet. in fi.

Alij

Alij econtrario. Hæc est secunda pars distinctionis, in qua probat magister, quod si potest confiteri quis, & non uult, non saluatur, quod est uerum. Et subdiuiditur hæc pars in sex partes. Secunda ibi, & uenit. Tertia ibi. Nemo potest. Quarta ibi, Pôt fieri Quinta ibi, Quantuslibet. Sexta ibi, Nonnulli. Ioan. de Faut.

sicut æterna beatitudo solummodo membris Christi paratur. Non ergo in confessione peccatum remittitur, quod iam remissum esse probatur. Fit itaque confessio ad ostensionem pœnitentiç, non ad impetrationem ueniæ: & sicut circuncisio data est Abrahæ in signũ iustitiæ, non in causam iustificationis, sic confessio sacerdoti offertur in signum ueniæ acceptę, non in causam remissionis accipiendæ. Alij econtrario testantur [a] dicẽtes, sine confessione [b] oris, & satisfactiõe opis, neminem à peccato posse mũdari, si tẽpus satisfaciẽdi habuerit. Vñ dñs p ꝓphetã ait [c]: Dic tu iniqtates tuas, ut iustificeris [d].

Itẽ Ambro. in libr. de paradiso.

CAN. XXXVIII.

Non potest quisquã à peccato iustificari, nisi peccatum ante fuerit confessus. [e]

Idem in sermone quadragesimæ.

CAN. XXXIX.

Ecce nunc tempus acceptabile adest,

[a] Alij econtrario testantur. Ab hoc loco usque ad. §. his authoritatibus. pro alia parte allegat, quod scilicet adulto peccatum non dimittitur sine oris confessione. quod tamen falsum est. Bene tamen dicimus, quod licet cordis contritione dimittatur peccatum, confessio tamẽ mundat, & satisfactio mundat, & sic magis ac magis mundatur homo: sicut magis ac magis innouatur homo. infra de consecra. distinc. iiij. c. non ex quo. Authoritates hic inductæ parum urgent si diligẽter exponantur.

[b] Sine confessione. id est, ea contempta: ut primam opinionem defendat, iuxta uerbum illud dominicum: Vade, & amplius noli peccare. infra dist. iij. c. si Apostolus.

[c] Per prophetam ait. Dic, duplex est contritio & confessio, scilicet interior & exterior. de interiori scilicet, quæ fit Deo, dicit quod sine confessione [i] non dimittũtur peccata. Vel dic, id est, propositum habes dicendi ore.

[d] Iustificeris. i. à peccato munderis. uel bonis operibus replearis: uel ut, cõsecutiuũ nõ ẽ. uel ut iustus alijs uidearis exemplo tui proficientib. Vel intelligitur de exteriori: ut iustificeris quo ad alios, non quo ad Deum: apud quem iustificatus es. arg. j. ead. cap. iudicet.

[e] Non potest. Confessus. Deo: ut. j. ea. c. sufficit. confessio oris fit sacerdoti, cordis fit Deo. j. ea. c. quamuis. [i] proxi. xj. q. iij. existimant.

[f] Ecce nunc. Vera est. Ergo sufficiens. melius probat authoritas hæc primam opinio, quàm secundam.

[g] Plangere. non est hæc descriptio, quia hoc habuit Iudas ex timore seruili: sed est qualiscunque assignatio.

Gen. 17.c

Confessio & satisfactio, mundant.

Esa. 43.d

Cõfessio ẽ duplex.

[i] De confessione dicit Io. Chrysost. Confessio ẽ sal⁹ animarũ, restauratrix uirtutũ, dissipatrix uitiorũ, expurgatrix dæmonũ: q̃d plura? obstruit os ĩferni, portas aperit paradisi.

[i] De ista habet in psalmo, Cõfitemini domino quoniã bonus.

in quo confessio animam à morte liberat. Confessio aperit paradisum. Confessio spem saluandi tribuit. Vnde scriptura dicit, Dic tu iniquitates tuas, ut iustificeris. His uerbis ostenditur, quia non meretur iustificari, qui in uita sua peccata noluit confiteri. Illa ergo confessio n[os] liberat à morte, quæ fit cum pœnitentia. Pœnitẽtia uera est [f] dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, q̃ quisque commisit uel consensit. Pœnitentia est præterita mala plangere, [g] & plangenda iterum non committere.

Itẽ Ioannes os aureũ.

CAN. XL.

Perfecta [h] pœnitẽtia cogit [i] peccatorem omnia libenter sufferre: in corde enim contritio, in ore confessio, in opere tota [k] humilitas, [l] hæc est fructifera [m] pœnitentia.

Idem.

CAN. XLI.

Non potest quis [n] gratiam Dei cælestis accipere, nisi prius purgatus fuerit ab omni sorde [o] peccati per

[h] Perfecta. Hoc capit. habes. j. distinctio. iij. circa principium.

[i] Cogit. hoc intellige quantum ad sensualitatem, quæ semper rationi repugnat: unde Apostolus, Caro concupiscit aduersus spiritum, & econuerso. Galat. v.

[k] Tota. i. omnis eius gradus.

[l] Humilitas. ne superbia efferatur, ut Pharisæus. Videtur approbare eorũ sententiam, qui dicunt quod remissio præponenda est iustificationi. sed hæc dicta sunt de gratia iustificante, uel gratiam, id est gratiæ augmentum: ut non intelligas de gratia iustificante, uel nõ potest innotescere gratiæ acceptio. nã res tunc fieri dicitur, quando innotescit. Vel hæc dictio purgatus, ponĩt in uim nominis nõ participij. Omnia enim hęc simul sunt tempore.

[m] Fructifera. Nota quod in peccato mortali tria attendũtur, impudentia, delectatio, & perpetratio. contra hæc tria triplici remedio opus est, cõtra, impudentiam confessio, in qua est uerecundia. j. ea. cap. quem pœnitet. delectationi opponitur amaritudo contritionis, perpetrationi opponitur operis satisfactio. j. distin. ij. c. ij. Sed nunquid de uenialibus tenetur quis confiteri? uidetur quod non, quia res pene contra naturam est &c. ut xxv. distin. §. criminis. Dico quod de uenialibus maioribus tenetur quis confiteri, de quibus dicit authoritas, uitasti grandia, caue ne obruaris arena. j. ea. tres sunt. sed ẽ generalis cõfessio & specialis. Speciali indigent mortalia unde spal. Lauabo per singulas noctes lectum meum. i. cõscientiã meã emundabo, discurrẽs per singulas noctes. i. per singula mortalia, de singulis. s. confitendo & satisfaciendo sigillatim non cõfuse. in generali uero sufficit cõfiteri uenialia. ut fit in missa, cũ dicit sacerdos. Confiteor Deo, &c. Illud nõ credo, [i] quod existenti in mortali peccato dimittũtur uenialia. j. di. iij. de quotidianis.

[n] Non potest quis. j. de consecra. distin. iiij. cap. non potest.

[o] Sorde. j. de pœni. distin. iij. §. his authoritatibus. & cap. sunt plures.

Sensualitas ratiõi repugnat.

Mortali ĩ peccato tria attendũtur.

Confessio an debeat fieri de uenialibus.

[i] Idẽ La. & Pet.

Confessio

a Confessionem interiorem, id est, cordis dolorem & amaritudinem, quo ad adultos.
b Baptismi. quo ad infantes, uel per baptismum primo, secundo per pœnitentiam, quæ est secunda tabula. infra eadem, cap. quamobrem.
c Nullus. Veniam. quantum ad ecclesiam.
d Pœnam, non uidetur hoc esse uerū, nec de interiori pœnitentia, nec de exteriori. nam si de interiori, quæ peccata deleuit, ergo & charitas affuit, quia aliter non delentur peccata nisi per charitatē. tāta ergo est hæc pœna ex quo charitas adest, quāta esset maior, quæ excogitari posset, & hic dicit qualem cunque: sed nec de exteriori: quia quandoque sine omni pœna exteriori dimittitur peccatū, iuxta illud: Vade, & amplius noli peccare. infra distin. iij. c. si Apostolus: sed tamen exaudi hoc de īteriori. Quod ergo dicit: & si longe minorē, dic quo ad acerbitatem, scilicet pœnæ. nam pœna interior: si tanta sit, non tamē ita acerbe affligit. & ita non est contra. j. distin. iij. productior. quia illud de exteriori, uel illud de peccato originali: ut ibi dicam. Item contra. s. xlvij. di. cap. omnes. ubi est uerbum Apostoli: Sicut exhibuistis mēbra uestra, &c. hic autem dicitur, quod non sic, sed sufficit qualitercunque. Sol. non attenditur ibi paritas secundum radices motuum, sed secundum modum pœnitendi, quasi dicat, si manibus peccauimus, extendamus eas ad bona opera, si lingua loquamur bonum: & ita de alijs membris: ut in quibus plus Deum offendimus, plus in illis pœniteamus. vnde legitur, quod ranæ interemerūt reliquias Pharaonis, hoc est uaniloquia. non autem posset attendi secundum radices motuum.
e Largitas. quia in infinitatem magis extenditur bonitas quàm iniquitas, cum enim charitas crescit, non habet obicem, sed in infinitum crescere potest. Nam ratio naturalis est illi consona, quæ est contraria iniquitati: Vnde iustorum semita. quasi lux splendens crescit in perfectum diem. j. distin. ij. non reuertebantur. sed iniquitas habet obicem, scilicet superiorem partem rationis, quæ semper remurmurat male agenti, & etiam offensio creatoris. supra distinct. vj. §. sed pensandum.
f Non relinquatur iustitia. ita est misericos Deus, quod etiam iustus: quia nullum peccatum præterit impunitum. quasi dicat, licet sit ita misericors, non tamen ita est de eius misericordia confidendum, ut euanescamus per spem, imo misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Territi ergo iustitia, confidamus de misericordia. Confisi de misericordia, timeamus de iustitia. misericors est: quia quemlibet punit citra demeritū, & remunerat ultra meritū iustus, quia nullū peccatū præterit impunitū xxiij. quæst. ultima. c. quoties.

Peccata sine charitate non delentur.

† Epistola xlviij.

† Idē La. & Petr. & Hug. unde dic pœnā, scilicet interiorem. s. cordis amaritudinem, & dolorē, & cōpunctionem, sine qua scilicet pœna interiori, peccatum non dimittitur secūdū Hug.

† Aug. homilia 49.

Charitas in infinitū crescere potest.

Deus est non solū misericors sed & iustus.

pœnitentiæ confessionem [a] per donum baptismi [b] salutaris.

Item Augustinus.

CAN. XLII.

NVllus debitæ grauioris pœnæ accipit ueniam [c] nisi qualemcunq; (etsi longè minorē quàm debeat) pœnam [d] soluerit. ita enim impertitur à Deo largitas [e] misericordiæ ut nō relinquatur iustitia [f] disciplinæ.

Idem Vincentio.†

CAN. XLIII.

NEminem putes ab errore ad ueritatem, & à quocunque seu magno [g] seu paruo peccato, ad correctionē sine pœnitētia posse trāsire [h].

Idem pœnitentia.†

CAN. XLIIII.

AGite [i] pœnitētiā qualis agitur in ecclesia, ut oret pro uobis ecclesia. Nemo dicat sibi, occultè ago, apud Deum ago, nouit Deus, qui mihi ignoscat, quæ in corde [k] ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueris in terra, soluta erunt & in cœlo. Ergo sine causa claues [l] datæ sunt ecclesiæ Dei. frustramus Euāgelium [m] Dei, frustramus verbum Christi? si promittimus uobis [n] quod ille negat, nōne uos decipimus? Iob dicit: Si erubui in cōspectu populi, peccata [o] mea cōfiteri. Atq; ideo, si non potuistis uel noluistis habere pudicitiam coniugalē, seu cōtinentiam, & deuiastis à proposito uel uinculo coniugali, uel deuotione continentiæ, sit in uobis dolor & humilitas pœnitentiæ. Apertius dico: nemo dicat, nō intellexi: quia post uxores uestras, illicito concubitu uos maculastis, si præter uxores [p] uestras, cum aliqua concubuistis, agite pœnitentiam, &c.

Item Hieronymus super Exodum.†

Mat. 16. d

Iob. 19. a

g Neminem. Magno. Si de uenialibus hoc intelligas, ponitur pœnitentia pro pœnitudine, argu. j. de consecra. distinct. ij. iteratur. argu. infrà eadem. c. tres.
h Transire. ut magis iustificemini. j. de consec. dist. iiij. omnes qui iam. s. xxiij. q. iiij. quid faciet. & q. vij. capi. quemadmodum.
i Agite pœnitentiā. Agite. Alloquitur contemnentes & negligentes confiteri & satisfacere secundū præceptum ecclesiæ, ut intelligatur de exteriori pœnitentia, inferenda est hæc authoritas & quædam sequentes. uel hæc authoritas intelligitur de interiori pœnitentia & satisfactione, sicut magister dicit. infra eadem. §. his anthoritatibus.
k In corde. Supple, & ideo non indigent sacerdotali iudicio. & sic bene sequitur, ergo sine causa. Simile extra de sententia excommunicationis. capitulo, à nobis. secundo.
l Claues. Si enim sine arbitrio sacerdotis pœnitentia ageretur, frustra sacerdotibus claues essent commissæ.
m Euangelium. Est ergo præceptum Euangelij, pœnitentiam agite. & Salomon, Qui abscondit scelera uel peccata sua, non uidebit lumen in æternum. & Iacobus, Confitemini alterutrum peccata uestra, & orate pro inuicem, &c.
n Vobis. id est, inutiliter. sic. ff. si certum petatur. l. certi. §. quoniam igitur. in fine. §.
o Peccata. Aposiopesis, id est, defectus orationis præ indignatione uel alio simili.
ADDITIO. Quasi sic uel sic contingat mihi si erubui confiteri, ut hic, & hoc faciat mihi Deus secundum Hug. & Laur.
p Præter uxores. tres enim tantum sunt status saluandorum, coniugatorum, continentium, & uirginū, ut extra de summa trinitate. cap. firmiter. supra decimatertia, quæstione secunda. cap. in præsenti. xii. distin. c. nerui. z

† Origenes homilia ad c 18. Exodi.

Confessio est pcepti.

Status saluādorum ē triplex.

z Et fuit hæc uisio Ezechielis prophetæ qui uidit tres uiros saluādos, scilicet Abraham, per quem figurantur cōtinentes. Danielē, p quē uirgines. Iob. p quem coniugati. Pe.

Et uenit.

ET uenit. Hæc ij. pars secundæ partis, in qua probatur quod qui statim confitetur non uidetur cecidisse: quia semper est in conspectu Dei. & hoc probat, per vj. cap Ioan. de Fan.

CAN. XLV.

3 ps ET uenit a (inquit) Aaron & oẽs presbyteri de Israel, manducare panem cum socero Moysi, in conspectu Dei. Omnia ergo quæ faciunt sancti, in conspectu b Dei faciunt: peccatores autem à conspectu Dei fugiunt. c Deniq; scriptum est, quòd Adam postquam peccauit, fugit à conspectu Dei, & interrogatus respondit: Audiui (inquit) uocem tuam, & abscondi d me, quia nudus e erã. Sed & Cain de fratricidio condemnat⁹ à Deo. exijt (inquit) à facie Dei, & habitauit in terra Naim. Exit ergo à facie Dei, qui indignus est conspectu eius. sancti autem manducant & bibunt in conspectu Dei: & omnia quæ agunt, in conspectu Dei agũt. Ego amplius f adhuc locum præsentem discutiens, uideo quòd qui pleniorẽ g Dei scientiam accipiunt & plenius diuinis imbuti sunt disciplinis, isti etiam si malum faciunt, coram Deo faciunt, & in conspectu h eius faciunt, sicut ille qui dixit, Tibi soli i peccaui, & malum coram te feci, &c. quid ergo plus habet, k qui malum coram Deo facit? illud profectò quòd continuò pœnitet, & dicit peccaui. qui autem discedit à conspectu Dei, nescit l conuerti, & peccatum purgare pœnitendo. Hoc ergo interest, malum coram Deo facere, & à conspectu Dei discessisse peccantem.

Item Augustinus.

CAN. XLVI.

SEd & continuò qui dixerat, sicut Adama faciam te, & sicut Seboim: m quæ duæ urbes ex uicina n Sodomorũ parilis excidij traxere cõsortium: conuersum est (inquit) cor meum in memetipso, conturbata est anima mea: non faciã secundum iracundiam furoris mei. Nonne ergo apparet, quòd ideo nobis peccantibus indignatur dominus Iesus, ut indignationis suæ terrore nos cõuertat? Indignatio ergo eius, non ultionis executio, sed magis absolutionis operatio est.

Item Ambrosius in libro de Paradiso. †

† ca. 14. Tomo 4.

CAN. XLVII.

SErpens o decepit me, & manducaui. Venialis p culpa, quã sequitur professio deli-

a Et uenit. Illud tangitur quod legitur in Exodo, scilicet cum Ietro socer Moysi uenisset ad eum in desertũ, uenerunt Aaron, & seniores omnes Israel ut comederent panem cũ eo. Ietro pater fuit Aethiopissæ uxoris Moysi. ij.q.vij.c. plerunq;. §. item obijcitur. (Exo. 18.d)

b In conspectu. quia statim pœnitent cũ forte malum faciũt.

c Fugiunt. quia pœnitere contemnunt: ut dicitur infra.

d Abscondi. sed frustra: quia si ascendero in cælum, tu illic es. unde super illo uersu ponit Anselmus hos uersus, (Gene. 3.b — Versus Anselmi.)

Quo fugis Encelade? quascunque accesseris oras,
Sub Ioue semp eris, bene fac, si uiuere quæris. ĩ. distinct. ij. §. ultimo.

e Nudus. non solum amictu corporis, sed etiam mentis: quia etiam prius nudus erat ueste. ĩ. dist. ij. ut cognouerunt. sed erat hic nudus uirtutibus. ĩ distin. ij. ca. non est. §. Romanos. nec tamẽ erubescebat Adam: sicut & pueri, quandiu non peccant, nõ erubescunt ire nudi, sed postquam pruritum senserint in mẽbris illis, naturaliter statim erubescũt ire nudi. (Adam ante peccatũ erat nudus.)

f Ego amplius modus loquẽdi est iste Hierony. ut viij. q. j. licet. & est ar. pro ueritate sæpius examinanda: ut xxxv. q. ix. graue. (Psal. 50.)

g Pleniorem. Sensus est, peccat coram Deo, qui tanquam Dei præsentiam erubescens continuo pœnitet. non enim diuertit qui in breui reuertitur. & à conspectu Dei discedit, qui pœnitere contemnit. arg. s̃. ead. dist. diuortium. (Reuertẽs in breui, non diuertit.)

h In conspectu. s̃. xvij. q. j. qui bona.

i Soli. regum enim delicta solum Deum habent ultorem. nam alium non timent. ĩ. di. iij. totam. hic alia uidetur expositio.

k Plus habet. quam ille qui à conspectu Dei fugit, & malum agit, non coram Deo.

l Nescit. id est, contemnit. argu. xxv. q. j. hac consona. redibit tamen si prædestinatus est. ĩ. di. ij. c. super tribus. §. hæc itaque. & c. quicunque uersi. firmum.

m SEd & continuo. Seboim. sex fuerunt ciuitates. quas destruxit Dominus iuxta Iordanem, Sodoma, Gomorra, Adama, Seboim, Segor, Aleale, quæ est bale. unde effectus est locus asphalti, q dicitur mare mortuum, & aqua illa nec est natabilis, nec potabilis. ibi ferrũ natat, pluma mergitur. ibi sunt poma pulcherrima exterius, interius autem plena fauilla & cinere. his uerbis describitur luxuria. xxxv. distinctio. luxuriosa. (Ciuitates sex destruxit dominus iuxta Iordanẽ.)

n Ex uicina. ff. de contrahen. emp. qď sæpe. §. ulti. argu. ex uicinitate contrahi uitium. xliiij. distin. cap. cum autem. Argu. contra. quia lupanaria non infamant castitatẽ. xxxij. quæstio. v. tolerabilius. & est argu. ad quæstionem de duobus fratribus domũ communem habentibus: unus hẽt partem inferiorẽ, alius superiorem, an uno peccãte, tota domus diruenda sit. hoc autem capitulum non multum facit ad propositũ: quia nec de interiori, nec de exteriori pœnitentia tractat. (Oseæ 1. — Lupanaria castitatem nõ infamant.)

o SErpens. CASVS. *Qui nõ uult in futuro puniri pro peccato, agat hic pœnitentiam. & cõfiteatur: quod quia fecit Eua salutẽ obtinuit. Cain autem quia noluit, reseruatum est eius peccatum æternaliter puniendum.* (Punietur in futuro, q hic non pęnitet ꝑ peccato. Genes. 4.)

p Venialis. Sed quomodo est uenialis culpa Euæ, qua totus mundus ligatur? v. distinct. ad eius. Dic quo ad uitam æternam non temporalem. ueniale ergo est peccatum quod sequitur confessio, ut hic. Veniale etiam dicitur, quod in ueteri lege morte non puniebatur, sed per ceremonias purgabatur: nec aliam pœnitentiam eis lex imponebatur ĩ. distinctio. vj cap. j. uersic. nam uenialia. Item dicitur ueniale, quod causam ueniæ habet annexam: ut quod fit per ignorantiam uel impotentiam, quod est peccare in patrem (Peccatum ueniale dicitur multipharia.)

& filium.unde Apostolus: Veniam merui, quia ignorans feci.s.viij.distinct.consuetudo. sed ei qui peccat in spiritum sanctum, quod fit per malitiam, non remittitur.xxv.distinct.qualis.viij.distinct.consuetudo. j. ead.potest.

a Non desperata. non enim desperare debemus, imo debemus moli inter duas molas, scilicet spei & timoris. unde dictum est non pignorare superiorẽ molam nec inferiorem. Ille superiorem pignorat, qui non timet, ille inferiorem qui ita timet quod in desperationẽ cadit: sicut Cain.xc.di. neque.

Moli debemus inter duas molas.

Gene.4.b

b Confessa. fuit ergo Eua confessa, & etiam Adam similiter.j.ead.distinct.sicut primi. & cõfessa est cum dixit, mãducaui. Dicitur tamen in historijs P. Manducatoris in illo capitu.tunc fecerunt, quod Eua non pœnituit, imo peccatũ retorsit in serpentem, & serpentis authorẽ. sed ideo dicit P. Manducator eam non fuisse confessam, quia non pure confessa est. dixit enim: Serpens decepit me. cõfessa est tamen cum dixit, & manducaui.

Adam & Eua confessi sunt.

c Medicinalis. scilicet confessio.

Lucæ.15. a

d Secuta est. cum ei dixit Deus: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos paries in dolore, &c.

Eccle.7.c

e Indignus. ꝓpter utilitatem suam: sicut de ea quæ ministrat in caupona dicit lex quod non potest accusari de adulterio, propter sui utilitatem. C. de adult. qui adulterium. & est sensus huius literæ, licet hic punitus fuerit, tamẽ eius pœna temporalis non fuit, sed æterna, quæ hic incipit: arg.j.distinc.iij.c. sunt plures.§.authoritates.

† lib.j.de pœnitẽtia cap.xj.

Oseæ 6.

ctorum: ideo non desperata [a] mulier, quæ non reticuit Deo, sed magis confessa [b] peccatũ est, quàm medicinalis [c] sententia secuta est. [d] Bonum est condemnari in peccato, & flagellari in delicto: ut cum hominibus flagellemur. Denique Cain, qui uoluit crimen negare, indignus [e] iudicatus est, qui puniretur [f] in peccato, sed remissus est sine præscriptione [g] pœnæ, fortasse non tam reus maiori crimine parricidij, quàm sacrilegij. Illud enim commisit in fratrẽ, quod Deo [h] credidit mẽtiendum, dicens, Nescio: nunquid ego custos fratris mei sum? Et ideo accusatori diabolo, eius accusatio reseruata est, ut cum eo & eius angelis flagelletur, qui cum hominibus noluit flagellari. nam pastor [i] ille euangelicus lapsam ouem uexisse legitur, non abiecisse. & Salomon ait: Noli esse nimis iustus. [k] Debet enim iustitiam temperare moderatio. nam quemadmodum tibi curandus præbeatur, quem fastidio habes, qui contemptui se non cõpassioni medico suo futurum putet.

Idem. †

CAN. XLVIII.

Libenter [l] ignosco, promptè indulgeo,

f Puniretur. temporaliter certa pœna quæ imponitur pro fratricidio.

g Sine præscriptione. id est, sine certa pœna sibi præscripta & præfixa.

h Quod Deo. arg. quod sacrilegium committit, qui papæ mentitur. ipse enim obtinet uicem Dei uiuentis in terris. j. distinct. iij. inter hæc hircum. augetur hoc sacrilegium ex persona in quam committitur. s.ead.aut facta.circa prin.

Papæ mẽtiẽs, sacrilegus est.

misericordiam magis uolo, quàm sacrificium: quia per sacrificium iustus commendatur, [m] per misericordiam peccator redimitur. Non enim ueni uocare iustos, [n] sed peccatores [o] ad pœnitentiam. In lege [p] sacrificium, in euangelio misericordia est. lex per Moysen [q] data est: per me gratia.

Item Leo episcopus Theodoro Foroliuien. episcopo. †

CAN. XLIX.

Multiplex [r] misericordia Dei ita lapsibus humanis subuenit, ut non solùm per baptismi [s] gratiam, sed per pœnitentiæ medicinam spes uitæ reparetur æternæ: ut qui dona regenerationis uiolassent, proprio [t] se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinæ uoluntatis præsidijs ordinatis, ut indulgentiam Dei nisi supplicationibus [u] sacerdotum nequeant obtinere. mediator enim Dei & hominum, homo dominus Iesus Christus hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, ut confitentibus pœnitentiæ satisfactionem darent, & eadem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam

i Pastor. Sed qui cum hominibus flagellari uult, recipiẽdus est, & non abijciendus. nam pastor &c.

k Nimis iustus. Et alibi, qui multum emungit elicit sanguinem: ut s. distin. iij. denique.

Marci 2.c

l Libẽter. In persona Christi loquitur.

m Commendatur. id est, commendabilis redditur. [1] non autem per sacrificiũ iustus fit aliquis.

† Dic clarius, quod hic dicit litera, id est, q a ex sacrificio siue ex alijs operibus legis nõ iustificabit, sed iustus exĩstẽs ex eis cõmendabilis redditur. Pet.

n Iustos. id est, qui se putant iustos, & confiteri nolunt.

o Sed peccatores. id est, peccata sua recognoscentes.

p In lege. xij. q. ij. gloria episcopi.

q Per Moysen. tanquam per ministrũ.

r Multiplex. id est, multipliciter subueniẽs: alias natura simplex [2] est.

†Epistola lxxxix.

2 Vt Ioã. c.ij. Hug.

s Per baptismi gratiam. pueris: nam q baptismus dicit prima tabula, ad pueros refertur, qui pœnitere non possunt. adultis eñ, nisi pœniteãt, baptismus tabula non est. j. ead. secunda.

Baptismus est prima tabula.

t Proprio. nõ quòd ipsimet sibijpsis iniungant pœnitentiã: quia si ita intelligatur, ꝑ nihilo essent sacerdotibus datæ claues ecclesiæ: ut s. ea. dist. cap. omnis. §. alij econtra. & capitu. agite. sed quod proprio motu confiteatur sacerdoti: ut s. ea. cap. non potest. & c. ecce nunc, & cap. porro. & cap. facilius.

Pœnitentiam sibimet nullus põt iniungere.

ADDITIO.

Alias non est cap. per se, sed est sub capitu. præceden. porro. Archid.

u Supplicationibus. Si contemnatur oris confessio: alias secus. j. de consecratio. distinct. iiij. baptismi uicem. uel nisi inuisibili administratione. j. ead. cap. ult. in fine.

Admit-

a Admitterent. Aliter pro nihilo essent datæ claues ecclesiæ sacerdotibus: ut supra eadem distinct. capit. omnis. §. alij contra. & cap. agite.

b Eorum. Scilicet impœnitentium. pro omnibus enim uiuis orat ecclesia, nesciens quis ad numerum prædestinatorũ pertineat: ut s. xxiiij. quæst. iij. corripiantur. xiij. quæst. ij. nõ existimemus.

Ecclesia ignorat q̃s ad prædestinationem p̃tineat.

c Non poterit. s. xxv. distinct. qualis. contra. Solu. hic de mortali, ibi de ueniali: sed nisi signa pœnitentiæ, &c. extra de sent. excom. a nobis. ꝙ dic ut no. xxvj. quæst. vj. si aliquis.

d His autem. s. xxvj. q. vj. his qui.

e Deneganda. Ita quod nec appellatio ualet: extra de appella. qua fronte.

f Veniæ. Scriptum est enim: spiritus sancti gratia, tarda nescit habere molimina. argumentũ uigesimasexta quæstione sexta. agnouimus.

g Per indicia. arg. ff de leg. iij. nutu. ff. de noua. delegare.

h Testimonia. Supra xxvj. qõ. vj. qui recedunt. j. de consec. distin. iiij. ægrotantes.

i Fidelium. Maxime, quia etiã infidelis testimonium pro catholico dare potest. s. ij. quæstio. vij. si hæreticus.

k Regula. Extra de hæret. sicut. s. j. q. vij. quoties. & c. conuenientibus. & cap. saluberrimum.

Nemo potest bene. Hæc est tertia pars huius secundæ partis distinctionis in qua probat quod solus Deus dimittit peccata: sed sacerdos est minister & de omni peccato. Ioã. de Fant.

l Nemo. Adhuc probat, quod oris confessio & operis satisfactio necessaria est: cum solis sacerdotibus sit tradita potestas ligandi & soluendi. xj. quæst. iij. absit. ostendit etiam quod omni petenti datur uenia.

m Indulgentiam. Quæ obtineri non potest nisi supplicationibus sacerdotum: ut supra cap. proxi.

n Sed negant. Quidam hæretici, ut Nouatiani. j. dist. iij. cap. Nahum. §. item quod. & c. adhuc instat. xxiiij. quæst. iij. quidam. uers. Nouatiani.

o Præuaricatione. Id est, per præuaricationem apostasiæ, uel post primam pœnitentiam.

p Excepit. Cum dixit, In quacunque hora conuersus fuerit peccator, &c.

q Peccata. Argu. contra. j. ead. capit. importune. §. quod autem. sed ibi soluitur. & intellige hoc de finali impœnitentia.

reconciliationis admitterent. a & post pauca: Si autem aliqui eorum, b pro quibus domino supplicamus, quocunque interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis excesserit, & priusquã ad cõstituta remedia perueniat temporalem uitã humana conditione finierit: quod manens in corpore non receperit, consequi carne exutus nõ poterit. c & post pauca: His autem, d qui tempore necessitatis & periculi urgentis instantia pœnitentiæ præsidium & mox reconciliationis implorant: nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: e quia misericordiæ Dei nec mensuram possumus ponere, nec tempora definire: apud quem nullas patitur moras ueniç f cõuersio. Et item. Ita ergo necessitati auxiliandum est, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, si eam etiam amisso uocis officio, per indicia g integri sensus quærere comprobentur. quòd si ita aliqua ægritudine fuerint aggrauati, ut quod paulò ante poscebant, sub præsenti significare non ualeant, testimonia h eis fidelium i circunstantium prodesse debebunt: simul tamen & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur: seruata tamen regula k canonum paternorum, circa eorum personas, qui in dominica fide discedẽdo peccauerint.

Item Ambrosius.

CAN. L.

3 ps 2 NEmo l potest bene agere pœnitentiam, nisi quis sperauerit indulgentiã: m sed negãt n his oportere cõmunionẽ reddi, qui præuaricatione o lapsi sunt. Deus autem nullum crimen excepit, p qui peccata q omnia donauit.

Item Ambrosius.

CAN. LI.

VErbum r Dei dimittit peccata: sacerdos ẽ iudex. s Sacerdos quidem suũ officiũ t exhibet, u & nullius potestatis x iura exercet. & paulò post. Dominus par ius & soluẽdi esse uoluit, & ligãdi: qui utrunq; pari y cõditione permisit. Ergo qui soluẽdi ius nõ habet, nec ligandi z habet. & infrà. Certum est, ꝙ ecclesiæ utrunque licet: hæresis utrunque non habet. Ius enim hoc solis permissum est sacerdotibus: rectè igitur ecclesia hoc uẽdicat, quç ueros habet sacerdotes: hæresis uẽdicare non potest, quæ sacerdotes Dei non habet.

r Verbum. Id est, filius Dei: qui dicitur uerbum: quia sicut per uerbum manifestatur uoluntas alicuius ita per filium uoluntas patris. argumentum xxij. quæstione secunda. is autem. Vel uerbum, id est, prædicatio, quæ quandoque est causa contritionis, & ita per consequentiam remissionis. Et nota ꝙ licet dicat uerbum, non tamen propter hoc excluditur spiritus sanctus, per quem etiã dicuntur peccata dimitti. j. quæstione j. remissionẽ. nec pater: quia inseparabilia sunt opera trinitatis. de consecr. distinct. iij. omnes. xxviij. quæstione j. sic enim. quãdoque etiam ecclesiæ charitas dicitur dimittere peccata: ut de consec. distinct. iiij. ecclesiç charitas.

Filius Dei quare dicitur uerbum.

s Iudex. Id est, minister. ministerio enim, non authoritate habet dimittere. de consecratio. distinctione quarta. aliud.

t Officium. Supra uigesimatertia, quæstione quinta. remittuntur. supra xj. quæstione tertia. quomodo. & capitulo, audi. officium, id est, oratio nem. j. quæstione j. remissionem.

s Vnde sacerdos dicitur minister remissionis ut xv. q. j. nec his. si ue executor uel interpres. xxiiij. qõ. v. cap. ult. Archid.

u Exhibet. In moderanda satisfactione. infra ead. mensuram.

x Potestatis. Id est, nulla sua potestate.

y Pari. Illa scilicet, si diligis me, pasce, &c. extra de electio. significasti.

z Nec ligandi. ff. de reg. iur. nemo qui condemnare

non potest, absoluere potest. xxj. distinctio. inferior. ff. de regulis iur. qui condemnare. habes tamen quatuor exceptiones. [1] J. de consec. distin. iiij. sanctum. extra de sentent. excommuni. tua. C. ubi senato. quoties. §. adeo. C. de offi. proconf. l. ij.

[a] P Otest fieri. Hæc est quarta pars huius secundæ partis distinct. [b] Neget. Et ita peccat mortaliter: quia nulla conditio ne debet ad hoc adduci: ut xxij. q. ij. primum. & xj. quæs. iij. nolite. xxxij. q. v. c. ita ne. unde in epistola ad Roman. peccatum fuit Petro ore denegare, cum corde adoraret. l. dist. fidelior. [c] Adoret. Id est, credat & diligat ut prius. licet enim nō habeat charitatem, reputat tamen eum dominum suum. [d] Indignum. s. di. 50. presbyteros. [e] Non ualere. Nō tamen ualet, quo ad uitam æternam, nisi fiat cum charitate. si enim tradidero corpus meum ita ut ardeam, &c. ut prima quæstione prima. uide. Vel loquitur de eo qui postea pœnitet argu. J. di. iij. septies. Et ita est argu. hic quod Deus remunerat opera mortificata per peccatum. J. dist. ij. §. hæc itaque. & cap. non est tam iniustus. [f] Vulgus. Infra di. iij ille rex. uers. sancti. & est pars cap. eiusdem, scilicet Ambro. [g] Patietur. Quasi dicat non, si postea pœnituerint. Vel dic sine uenia, id est, pœnæ alleuiamento. J. distin. iij. pium. per hoc datur intelligi, quod pœnitenti peccata dimittuntur.

[1] Ad huius declaratione ui deas quod nota. xxj. dist. inferior. i gl. prima. [†] cap. iij. libro. j. de pœnitētia Sed cauendū ē a falsatoribus de quib⁹. s. dist. xv. c. ult. col. ulti. & s. xxxij. q. vij. c. qđ proposuisti. ubi dixi.

Opera mortificata utrum remunerentur a Deo Ioan. 12. b

Idem in eodem. †

CAN. LII.

[a] ps P Otest fieri, [a] ut aliquis uictus suppliciis, sermone neget [b] Deū, & corde adoret. [c] nunquid eadem est causa eius, qui spontè negat, & eius quem tormēta inclinauerūt ad sacrilegiū? Non, quoniā indignū [d] est, cùm apud homines ualeat certaminis gratia, ut apud Deū nō ualere [e] asseratur. nā sæpe in hoc athletarum seculari certamine etiā uictos, quoniam fuerunt certamina probata, hominū uulgus [f] cū uictoribus coronare cōsueuit: maximè quos fortè uiderit aut dolo, aut fraude excussos uictoria: & Christus ipse athletas suos, quos uiderit grauibus paulisper cessisse suppliciis, sine uenia patietur [g] permanere? Nunquid non habebit remunerationem laboris, qui etiā aliquos proiecit? & J. Dicit Petro excusanti, ne eius pedes [h] lauaret: nisi lauero tibi pedes, nō habebis partem mecum. Quod ergo isti consortium tecum possunt habere, qui claues regni cælorum non suscipiunt, negantes quòd peccata dimittere debeant? quod [i] rectè quidem fatentūr de se, non enim habent Petri hæreditatem, [k] qui Petri sedem [l] non habent, quam impia [m] diuisione discerpunt. & paulò pòst. Aegritudo carnis peccatum repellit, luxuria autem carnis culpam adolet. Illuditur ergo diabolus, ut seipsum morsu suo uulneret, & cōtra se armet, quem debilitandum [n] esse putauit. & infra. Quod nocet corpori suo, iuuat spiritum. & paulò pòst. Sicut semel pro omnibus [o] immolatus est Christus: ita quotiescunq; peccata donantur, corporis [p] eius sacramentum sumimus: ut per sanguinem eius, remissio peccatorum detur. Ergo euidentissimè domini prædicatione mādatum est, etiam grauissimi criminis reis, si ex toto corde & manifesta [q] confessione peccati, pœnitentiam agant, sacramenti [r] cælestis gratiam profundendam.

[h] Pedes. Id est, affectus inferiores, scilicet uenialia. [i] Quod. Scilicet quod claues non habent. [k] Petri hæreditatem. Id est, Innocentiam: ut s. di. xl. non nos. Vel Petri hæreditatem, id est, potestatem dimittendi peccata. [l] Sedem. i. ecclesiam, à qua sunt alieni per schisma. [m] Impia. Xciij. dist. qui cathedram. [n] Debilitandum. Per infirmitatem uel aliud incommodum. Sæpe enim diabolus nititur ut homo patiatur ægritudinem uel afflictionem, ut sic irascatur & Deum offendat, sed sæpe per talia recognoscit peccatum suum & compungitur, & armatur contra diabolum, ut Iob, & sic diabolus illuditur. fortior enim resurgit post lapsum: ut 50. distinctio. ferrum. & capitulo fidelior.

[o] Pro omnibus. Quo ad sufficientiam, non quo ad efficaciam: quia nō nisi pro saluandis. infra de consecr. distin. ij. semel. & ca. iteratur. [2] [p] Corporis. Hug. conuertit hanc literam sic, id est, quoties sumimus sacrū corpus, nobis peccata dimittuntur. Sed tu dic ut infra eadem gloss. ultim. Quandocunq; enim interius cōterimur, [3] ore cordis corpus Christi sumimus. [4] infra, de consecr. distin. ij. quid sit sanguis. in princip. sed peccata adulto sine confessione & contritione non dimittuntur. infra ead. di. tres. unde cum dimittuntur, corpus Christi sumitur. [q] Manifesta. In hoc facit cap. ad propositum. [r] Sacramenti. Id est, ecclesiasticæ unitatis ut xxij. quæst. iiij. nemo. in fine. de qua quilibet uere pœnitens efficitur: ut infra distinct. vj. qui uult. uers. laboret. uel sacramēti, id est, corporis & sanguinis Christi: quia ex quo quis uere pœnitet, digne potest suscipere corpus & sanguinem Christi. & secundum hoc est rectus ordo in superiori litera: & est sensus, sumimus digne, i. possumus sumere digne.

Infirmitas sæpe nos armat cōtra diabolum.

[2] Viij. q. j. in scripturis. H.

[3] Alias cōfitemur.

[4] Spiritualiter p fidē. Pet.

Pœnitens uere, potest dignè Christi corpus sumere.

Idem.

CAN. LIII.

[s] ps [a] Q Vantuslibet [s] ergo mortui [t] fœtor sit, abolet omnis,

[s] Q Vantuslibet. Hæc est quinta pars huius secūdę partis distin in qua dicitur ꝙ quantumcunq; sit peccatū magnū, tñ delegat à gratia. Io. de Fā.

[1] *Quantuslibet.* CASVS. *Inuehitur Ambrosius contra prædictos hæreticos, dicens, quod illi qui dicunt aliquem iterum pœnitere non posse, uolunt eos qui per contritionem suscitati sunt, iterum interficere: sicut Iudæi uoluerunt interficere Lazarum à domino resuscitatum.*

[t] Mortui. Tangit de Lazaro, & de sorore Martha quæ dixit domino præcipienti sibi tolle lapidem: domine iam fœtet.

ADDIT

ubi sacrũ redoleuerit unguentum: [a] & surgit defunctus, & solui iubetur eius uincula, qui adhuc in peccato [b] est: tollitur uelamen [c] à facie eius, q͞d ueritatem gratiæ, quã acceperat, obumbrabat. Sed quia ueniæ donatus est, reuelare faciem, aperire uultum iubetur. Non enim habet quod erubescat, [d] cui peccatum [e] dimissum est. In tanta enim gratia domini, tantoque diuini muneris miraculo cum oporteret uniuersos lætari, commouebantur impij, & aduersus Christum concilium congregabant. Lazarum [f] quoque interficere uolebant. [g] Nonne meritò eorum [h] successores [i] uos esse cognoscitis, quorum duritiæ hæredes estis? nam & uos indignamini, & contra ecclesiam congregatis concilium, quia uidetis mortuos in ecclesia reuiuiscere, & peccatorum indulgentiæ resuscitari. Itaq; [k] (quod in uobis est) per inuidiam rursus uultis interficere resuscitatos. sed Iesus nõ reuocat [l] beneficia: imò liberalitatis cumulos amplificat, [m] reuiuiscit solicitè suscitatus, & celebrata resurrectionis gratia, lætus ad cœnam, [n] uenit.

Idem.

CAN. LIIII.

HIs potestatis suæ gratiam negat (quæ in remissiõe peccatorũ est) qui cælestem eius potestatem [o] diabolico spiritu separant ab ecclesia Dei; ut omnium temporum hæreticos [p] & schismaticos compræhenderet, quibus indulgentiam negat: [q] quia omne peccatum [r] circa singulos est ac uniuersos. & infrà. Quid mirum, si salutem negatis alijs, qui uestram [s] recusatis? licet & ille nihil à uobis differant, qui à uobis pœnitentiam [t] petunt. Arbitror [u] enim quòd & Iudas [x] potuisset tanta miseratione Domini non excludi à uenia, si pœnitentiam non solùm apud Iudæos, sed apud Christum gessisset. [y] & paulò post. Qui agit pœnitentiam, non solùm diluere peccatum lacrymis debet, sed etiam emendationibus [z] operire & tegere [a] delicta superiora, ut nõ imputetur ei peccatum.

ADDITIO. Notandum est quod Lazarus fœtidus significauit quemlibet peccatorem se & alios suo exemplo corrumpentem: qui in Bethania (quæ interpretatur domus obedientiæ, & quæ significat ecclesiam) suscitatur à Christo. Fractio alabastri significat fractionem corporis Christi in cruce per passionẽ, cuius odor totam domũ, id est, uniuersalẽ ecclesiam implẽs, mortuos uiuificat: quia fama passionis eius per totum orbẽ diffusa peccatores credẽtes iustificat. Pet.

Alabastri fractio q͞d significat.

[a] Redoleuerit unguentum. id est, uirtutes & bona opera, uel Christi miraculũ, uel gratia est illud unguẽtum, de quo dicit euangeliũ quod fracto alabastro, id est, Christo lanceato & clauis ꝑfixo, repleuit totam domum: id est, uniuersalem ecclesiam. de quo unguẽto dicitur: sicut unguentum in capite, &c. in barbam, &c. ꝓxima barba in quam descendit, fuerunt Apostoli: & ab eis descẽdit in barbam Aaron, id est, in episcopos & alios prælatos. Vel unguentum, id est, pœnitentia fructifera. Istud unguentum conficitur tribus modis, scilicet cõtritione cordis: cõfessione oris satisfactione operis.

Ioã. 12.b

[b] In peccato id est, in pœna peccati, scilicet satisfactione. non enim Lazarus resuscitatus fuit in peccato. Dic ergo ĩ peccato est, quo ad ecclesiam, licet de eo iam contritus sit quo ad Deum.

[c] Velamen. Quod impediebat eum, ne uideri posset: unde Esaias, Opposuisti nubem ne transeat oratio.

[d] Erubescat. Argu. per pœnitentiam deleri infamiã. Arg. contra. ij. q. iij. cap. Enthemium. §. hinc. & quod peccata sanctorum non reuelabuntur in die iudicij. argu. ĩ. ead. §. non itaque.

Pœnitentia in tribus continetur.

[e] Cui peccatum. Quod confitetur tribus modis: oris confessione: cordis contritione: & operis satisfactione.

[f] Lazarum. Iste fuit primus proditor inferni: & ideo Diabolus suggerebat Iudæis ut ipsum interficerent.

[g] Volebant. Stulta uoluntas erat, quasi non posset suscitare occisum, qui suscitauit defunctum.

[h] Eorum. id est, impiorum, scilicet Iudæorum.

[i] Successores. Id est, imitatores: ut j. quæstio. j. cito turpem.

[k] Itaque. de consecr. dist. iiij. quæris.

[l] Non reuocat. Supra. xxij. quæ. ij. cap. si quælibet. §. quandoque. s̃. xvj. q. ij. uisis.

[m] Amplificat. Quia dimittit peccatum, & post seipsum confert: ut 50. dist. pœnitens. de consec. di. iiij. nemo.

[n] Ad cœnam. Ipse Lazarꝰ scilicet ubi & ipsa Martha ministrabat quando fuit inuitata à Simone leproso.

[o] HIs potestatis suæ. Potestatem. Scilicet dimittendi peccata, soluẽdi & ligandi.

[p] Hæreticos. Per Iudæos qui suscitationem Lazari non credebant.

[q] Negat. Dicens, Vos in peccato uestro moriemini. & hoc si persistant in hæresi: quia conuersis præsto est indulgentia. xxvj. q. vj. si presbyter.

[r] Omne peccatum. id est, magnum peccatũ. Vel ideo hoc dicit quia qui in hoc uno delinquit, factꝰ est omnium reus. ĩ. di. v. fratres.

ADDITIO. ĩ. distin. v. c. fin. extra de regul. iur. defleat. Archid.

[s] Qui uestram. xlvij. dist cap. sicut. §. necesse. & ibi, Conueniet nulli qui secum dissidet ipse. argu. ff. de ædili. ædic. cum autem. §. excipitur. & alibi, Qui sibi non parcit, mihi uel tibi quomodo parcet? Alia litera habet nostram, id est, à nobis accipere. xxiij. q. v. si non licet.

[t] Pœnitentiam. non ergo licet accipere pœnitentiam ab hæretico, sicut nec eucharistiam: ut xxiiij. quæst. j. c. ulti. sed baptismum bene in necessitate: ut xxiiij. q. j. si quem.

[u] Arbitror. id est, certus sum. nam quantuslibet sit fœtor, aboletur per pœnitentiam: ut s̃. eadem. quantuslibet.

[x] Iudas. ĩ. dist. vj. qui uult. in princi.

[y] Gessisset. sed iuit ipse ad diuisos. ĩ. dist. iij. Iudas.

[z] Emendationibus. ergo non sufficit sola cordis contritio. & ita facit ad propositum Gratiani.

[a] Et tegere. ĩ. di. iij. ille rex.

NOnnulli. Hæc est sexta pars secundæ partis huius dist. in qua reprehendit eos, qui paruas pœnitentias postulant à sacerdote propter fastidium benefaciendi. Ioan. de Fant.

a Ligare in se onus pœnitentiæ suscipiendo: quod potest & debet quandoque sacerdos. ȷ. di. vj. cap. j. Vel indiscrete soluendo. argum. 50. distin. si quis præ postera.

b Nolite. ȷ. xj. q. iiij. nolite.

c Canibus prius. Iam enim post pœnitentiam canes nõ sunt. & intellige canibus, id est, manifestis. nam de occultis secus. de consec. dist. ij. non prohibeat.

d Ante porcos. id est, peccato sordidatos.

e Consortia. quia summa & ima sociãtur, &c. ut de consecra. dist. ij. quid sit sanguis. & xiij. dist. in mandatis.

f SVnt qui. Si remedium. id est pœnitentiã, per quã consequuntur remedium, uel cõmunionem, de consec. dist. ij. si quis intrat ecclesiam. & ȷ. ea. qui sanctus.

g Facilius. ȷ. ead. distinct. iij. c. j. §. hæc de charitate. & cap. reperiuntur.

h Congrue. & ita est argu. quod facilius de nouo aliquid acquiritur quàm recuperetur amissum: ut ȷ. distin. iij. reperiuntur. & dicit Boethius: Facilius est ad uirtutem erigere nouos. quam reuocare ueteres uel prætéritos.

i Acquirendæ. In hac uita supple, & tunc congrue sequitur, ubi, &c. uel dic ubi, id est, in pœnitentia debent cessare quæ sequuntur. Vel sic ordina literam: renuntiandum est seculo, ubi acquirendum est.

k Ambitio dignitatis. quæ reprobatur. viij. quæst. j. in scripturis.

l Vini effusio. quæ reprobatur. ȷ. xxxv. dist. c. j.

m Copulæ coniugalis usus. qui quandoque minus licitus est. xxxij. q. iiij. origo.

n Seculo. quo ad ambitionem dignitatis. xl. distinct. multi.

o Natura postulet. argu. contra illos qui dormiunt in scholis. & ita debemus propriam naturam expugnare, licet contraria sit medicina. ȷ. de consecr. dis. v. contraria. — *Dormiendũ nõ est in scholis.*

Idem in eodem.

CAN. LV.

NOnnulli enim ideo poscũt pœnitentiam, ut statim sibi communionem reddi uelint. ij non tam soluere se cupiunt, quàm sacerdotem ligare. a Sua enim conscientia non tam se exuũt, quàm sacerdotem induere cupiunt, cui præceptum est: Nolite b da re sanctum canibus, c neque miseritis margaritas ante porcos d hoc est, immundis spiritibus, sacræ communionis non sunt facilè tribuenda consortia. e — *Matt. 7. a*

Idem in eodem.

CAN. LVI.

SVnt qui arbitrantur hanc esse pœnitentiã si abstineant à sacramẽtis cælestibus Ij feueriores ĩ se iudices sunt, qui pœnã præscribunt, si remedium f declinant, quos ob pœnam conueniebat dolere, quia cælesti fraudarentur gratia. & paulo post. Facilius g autem inuenitur, qui innocentiam seruauerit, quam qui congruè h egerit pœnitentiam peccati, ubi acquirendæ i ambitio dignitatis, k ubi uini effusio, l ubi ipsius copulæ coniugalis usus: m renuntiandum seculo n est: & ipsi somno minus indulgendum est, quàm natura postulet o interpellandum est gemitibus: irrumpendum est suspirijs: sequestrandum est orationibus: uiuendum est ita, ut in tali p uita huic moriatur usui. semetipsum homo abneget, & totus immutetur. & infrà. Nemo in peccatis q positus, arrogare sibi debet authoritatem aut usurpationem sacramentorum: quia scriptum est, Peccasti? quiesce. r & paulo post. Dicimus s ergo agendam pœnitentiam, & eo tempore, quo culpa deferuescat t luxuriæ: & in peccati captiuitate positos reuerentiores u non usurpatores esse debere: & infrà. Nam si Moysi accedere propius gestienti, ut cognitionem cælestis mysterij x audiret, dicitur: Solue y calceamẽtũ pedũ tuorũ: quantò magis animæ nostræ pedes z exuere uinculis corporalibus & nexu mundi istius gressus eius debemus ab— soluere. a & ȷ. Nihil est, quod tam summi dolo-

p In tali. quia maioris est pœna inter homines uiuere, &c. C. de aposta. ij. qui sanctam.

q In peccatis. Mortalibus: quia cum ueniali non prohibetur. de consec. dist. ij. quotidie.

r Quiesce. id est, abstine à sacramentis. argum. contra promouẽdos q post baptismum peccaue rũt. xxv. dis. primũ.

s Dicimus. Hic agit de tempore agendæ pœnitentiæ. quasi dicat, si in iuuentute nõ pœnituimus saltem in senectute pœniteamus. — *Pœnitẽdi tempus.*

t Deferuescat. alias desuescat. ȷ. dist. iij. in salicibus.

ADDITIO. quod not. xxij. q. ij. ancillam. in fi.

u Reuerentiores. i. propter reuerẽtiam abstinere ab eucharistiæ perceptione.

x Mysterij. scilicet quare rubus ardens non comburebatur in monte Oreb. Rubus est uirgo Maria. ignis ardens in rubo nec cõburens, est spiritus sanct⁹ in beata Maria: qui descendens in eam nõ uiolauit eam. Et secundũ hoc ꝙ sequitur, solue calceamẽta, &c. si intelligitur calceamentum ꝙ fit de mortuis animalibus, est prauus intellectus Pharisæorum dicentiũ: si peperit, ergo cum uiro concubuit. dicitur ergo Moysi, id est, cuilibet Christiano, solue calceamenta, &c. id est, exue talem intellectũ. fallit in beata Maria, quæ uirgo ante partum & post partum Christũ peperit. — *Rubus ardẽs q nõ comburebatur, qd' repræsentabat.* — *Exodi 3. b* — *Act. 12. b*

y Solue. i. opera mortua de affectibus tuis: quia nullus digne conspicere uel Deũ uidere potest, nisi cũcta terrena & mortalia uitia deponat. unde talis ueterum cõsuetudo erat, ut si spõsus spõsam repudiaret, in signũ repudij discalceari iubebat. de hoc dicit. viij. q. j. olim. & ideo Moyses discalceari iubetur, ne ad ecclesiã quæ in rubo significat, quasi sponsus accedat calceatus. hoc enim seruãdũ est Christo, qui uerus est spõsus: de quo Ioãnes ait, Cuius nõ sum dignus soluere corrigiã calceamẽti ei⁹, &c. de cõse. di. iiij. p aquam. — *Deus a quo uideri potest.* — *Consuetudo ueterũ in signũ repudij.*

z Pedes. id est, affectiones. unde Aug. super illum locum, In laqueo illo quem absconderunt, comprahensus est pes eorum, dicitur pes animæ amor: & si est ad bonum, dicitur charitas: si ad malũ, dicitur cupiditas. — *Pedes p affectionibus accipiuntur.*

a Absoluere, antequam ad sacramenta accedat.

ris sit, quàm si unusquisq; posit⁹ sub captiuitate peccati, recordetur unde lapsus [a] sit, atque unde [b] ceciderit, & qđ ad corporea atque terrena ab illa speciosa & pulchra diuinæ conditionis intentione defluxerit.

Item Cyprianus eps. †

CAN. LVII.

Mlror aūt quosdā sic obstinatos esse, ut dandā non putent lapsis pœnitentiā, aut pœnitentibus existiment ueniam denegandā, cùm scriptū sit: Vnde cecideris memēto: & age pœnitentiā, & priora opera fac. Quod utique ei dicitur, quē constat cecidisse, & quem dominus hortatur per opera rursus exurgere: quia scriptum est: Eleemosyna [d] a morte liberat: nō utiq; ab illa morte liberat, quā semel [e] Christi sanguis extinxit, & à qua nos salutaris baptismi & redemptoris nostri gratia liberauit, sed ab ea [f] quæ p delicta postmodū serpit.

Item Hieronymus. †

CAN. LVIII.

IMportuna in Euangelio mulier tandem meruit audiri, & clauso cum seris [g] ostio, [h] media licet nocte [i] ab amico, amicus panes [k] tres accepit. Deus ipse, qui nullius in se separari uiribus potest, publicani precibus [l] uincitur [m] † Niniue ciuitas quę peccato perijt, [n] fletibus stetit. [o]

Quorsum ista tam longo repetita principio? uidelicet ut paruum magnus aspicias: ut diues pastor morbidā ouem nō contemnas. Christus in paradisum de cruce etiā latronem tulit: & ne quis aliquādo serā cōuersionem putaret, fecit homicidij pœnā, martyriū. [p] Christus, inquam, prodigum filium reuertētem lętus amplectitur, & nonagintanouem pecudib⁹ derelictis, una ouicula quæ remansit, humeris boni pastoris aduehitur. Vbi uerò peccator intelligens uulnus suum tradit medico sese curandum, ibi non est uirga necessaria sed spiritus lenitatis. [q]

Quòd autem omni peccanti authoritate Ambrosij [r] uenia promittitur, falsum uidetur. quibusdā enim uenia denegatur [s] aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officij. Vnde Ioannes in epistola sua: Est peccatum [t] ad mortem: quis orabit pro eo? Alibi [u] quoque legitur: Quis medebitur incantatori uulnerato à serpente?

Idem.

CAN. LIX.

SI sacerdos [x] peccauerit, quis orabit pro eo? Sed huiuscemodi interrogationes non semper [y] negationem inferunt, sed potius difficultatem [z] uel raritatem notant: ut est illud Euāgelij,

---

[a] Lapsus. Hoc idem dicit Boethius, Infelicissimum genus infortunij est, fuisse felicem.

Infelicissimū genus īfortunij fuisse felicem.

[b] Vnde. Id est, à quo statu. l. distinct. quia sanctitas.

[c] Miror. Priora. l. distinct. domino sancto.

[d] Eleemosyna. s. interior: ut ĵ. distin. iij. c. in casum. §. sed uerba. Vel exterior liberat à morte, id est, à peccato occasionaliter: quia citius illustratur. ĵ. ea. medicina. quia sicut seta filum introducit: ita timor seruilis charitatem, &c. ĵ. dist. iij. qui uult.

[e] Semel. Hinc collige peccata nō redire. ĵ. dist. iiij. c. in domo. §. item secundum. & xxiij. quæstione iiij. si illic.

† Epistola ij. libr. iiij. ad Antonianū.

[f] Ab ea. Id est, à morte actualiū peccatorum. de consecratione distin. iiij. cap. j. & ij.

IMportuna. CASVS. *Probat in hoc cap. quod instanter bona facienda sunt, licet quis sit in mortali peccato, ut impetret ueniam, sicut Chananea, et sicut amicus ab amico qui tres panes impetrauit. latro etiam meruit ueniam. & alys exemplis utitur.*

Bona instāter sunt facienda. Apoca. 3.

Thob. 4. b

[g] Cum seris. Id est, taciturnitate prædicatorum.

[h] Ostio. i. intelligētia scripturarum.

[i] Nocte. Id est, in profundo uitiorum positus.

† Tomo ij. ad Damasum.

[k] Panes. Id est, fidē sanctæ trinitatis.

Mat. 20. b

[l] Precibus. Illis scilicet, Deus propitius esto mihi peccatori.

[m] Vincitur. Quia regnum cælorū uim patitur. j. quæst. iij. saluator.

Lucę. 11. a

[n] Perijt. Id est, perire meruit. similis expositio. xxiiij. quęstione iij. si quis nō recto.

† Alias, superat.

[o] Stetit. Id est, non perijt.

[p] Martyrium. Non in rei ueritate fuit martyrium, sed propter similitudinem facti. Vel ideo dicitur pœna conuersa in martyrium, quia per fidem & patientiam quam tunc habuit, dignus fuit æterno pręmio, s. ut intraret statim ad uitam, sicut & illi qui patiuntur martyrium: ut infra de conse. di. iiij. baptismi uicem. contra. ibi enim dicitur ꝙ latro non pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum. & pœna non facit martyrem, sed causa: ut dicit August. quare martyrium nō fuit: ꝙ & uerum est. Eius ergo pœna martyrium dicitur ratione externi præmij quod quasi martyr recepit confitendo, uel ratione confessionis, quam in patibulo habuit. sicut enim martyr, sic latro inter pœnas Christum confiteri non timuit.

Ionæ. 3. b

Lucæ. 18.

Luc. 23. f

Luc. 15. g

Mat. 18. d

[q] Lenitatis. Argu. iudicem potius debere sequi misericordiam, quam rigorem. uigesimaquarta. quæstio. ij. legatur. s. distinct. quadragesimaquinta. licet plerunque. supra secunda quæstione v. quanto. supra distinct. lxxxvj. odio.

Quod autem. Hæc est tertia pars distinct. in qua probat qđ omnia Deus dimittit pœnitenti. qui autem moritur impœnitens, ille peccat in spiritum sanctum, cui nunquam dimittetur. Ioannes de Fant.

1. Ioā. 5. d

[r] Authoritate Ambrosij. Supra eadem nemo potest. supra ea. importuna.

Eccl. 12. c

[s] Denegatur. Id est, uidetur denegari.

[t] Est peccatum. Aliter hic exponit magister istam authoritatem, quam exponatur. ĵ. ea. §. potest. & exaudi authoritatem istam de peccato in spiritum sanctum: ut exponit August. ĵ. ead. §. potest.

1. Regū. 2

[u] Alibi. In libro Iesu filij Syrach.

[x] SI sacerdos. In libro Regum.

[y] Non semper. s. xxxij. qō. vij. quid in omnibus.

ff.commo.l.ad eos.ff.loca.l.sed & de damno.
a Difficultatem. Hoc referas ad delicti uarietatem & ad intercessorem spiritualem.
b Deus quis. Quia imago, & etiam quælibet fidelis anima.j.dist.proxima. illa anima. sed & homo habet similitudinem Dei.j.xxxiij. qõ. v. hæc imago. Triplex est igitur imago siue similitudo. identitatis secundũ quã tm̃ filius Dei ẽ imago patris. imitationis, secundũ quã dicitur ꝙ magna nauis est imago alicuius domus, & discipulus magistri. similitudinis expressæ, ut sigillum in cera depingitur.

Imago est triplex.
Mat. 24.b
Psal. 82.

Quis putas est fidelis seruus & prudẽs, &c. Hinc etiã Ambrosius, Deus qs [b] similis erit tibi? non utique ullus: quia imago Dei patris, filius est.

Similiter accipiendũ est, quis orabit ꝓ eo? hoc est, singularis uitæ aliqs, debet orare pro eo, q pec cauit in domino. Nã quo modo Ioãnes diceret, non orandũ pro delicto grauiori, qui cũ legisset Moysen rogasse [c] et impetrasse, ubi erat præuaricatio uoluntaria: qui sciret ẽt Hieremiã [d] rogasse? Potest etiã secundum Aug. aliter intelligi illud Ioannis: Est peccatũ ad mortẽ &c. ut nulla sit eius et superiorũ cõtrarietas: ait enim, est peccatũ ad mortẽ, &c. nõ pro illo [e] dico ut roget quis. de quo peccato, qm̃ expressũ nõ est, possunt [f] multa et diuersa sentiri. Ego autẽ dico

c Rogasse. Pro peccatis Hierusalem, vnde in libro Machab. legitur quod Iudas Machabæus cũ deberet pugnare cũ suis paucis, cõtra Nicanorem qui erat cũ multis, ad cõfortationem suũ retulit somniũ ꝙ in præcedenti nocte uiderat, in hunc modũ. Viderat Oniam sacerdotem manus ad cælũ protendentem, & orantem pro populo Iudæorum, & postea apparuisse aliũ uirum ætate & gloria mirabilem circa illum Oniam, & dixisse, Hic est amator populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo, & pro ciuitate sancta.
d Hieremiam. Dei prophetam, extendisse autem Hieremiam dexteram, & dedisse Iudæ gladium aureũ, dicentem, Accipe sanctũ gladiũ munus missum à Deo, quo deijcies aduersarios populi mei Israel. qua uisione cõfortati qui erãt cũ Iuda, impetum fecerunt in hostes, & Nicanorem interfecerunt, & xxx. millia de suis.
e Pro illo. Quia non sequitur ꝙ in carne non promeruit.s̃. eo. multiplex. §. j. Dico ut pro eo non roget quis. post mortem. & ita exaudi pro peccato in spiritũ sanctũ: ꝙ est finalis impœnitẽtia, ut hic innuit Augustinus: quo casu exaudi. s̃. xiij. q.ij. pro obeuntibus. licet H. illud intelligat de specialibus orationibus.
f Possunt. Argu. ꝙ non est diffinitum, posse diffiniri. xxij. quæst. v. hoc uidetur. arg. contra. xxxj. quæst. j. quod si dormierit. ij. quæst. v. consuluisti.
g Ad mortem. Vnde alibi August. Tanta labes est illius peccati, ut humilitatem pœnitentiæ subire non possit: quòd quidem committit quisquis ex sola inuidia unitatem ecclesiasticã impugnat, & diabolo scienter attribuit opera spiritus sancti. unde nec Christus in passione pro talibus orauit: sed pro eis, qui ignoranter crucifigebant eum dicens, Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.

1. Ioã. 5.d
Iudæ Machabæi somnium.
Exo. 32.g
Ecclesiasticã unitatẽ impugnare grauissimum est.

h Remittendam. Peccatum in spiritum sanctum dicitur generaliter omne peccatum mortale: quia qui unam personam offendit, & aliam. specialius uero peccatũ est, quod ex odio uel ex malignitate procedit. nam spiritus sanctus est amor & benignitas, secundũ alios peccatũ in spiritum sanctũ est obstinatio mentis. Est aũt obstinatio mentis in peccato obdurata pertinacia, quã impœnitẽtia finalis comitatur. prouenit aũt hmõi obstinatio interdũ ex desperatione: puta cũ quis credit suorũ delictorum magnitudinem diuinã misericordiã excessisse, & ob hoc de uitijs ascẽdit ad uitia, iuxta illud qđ ait Cain: maior est iniquitas mea, quã ut ueniam merear: ut j. §. denique. Interdum ex præsumptione: puta cum quis securus delinquit, tanquam Deus pro temporali flagitio non sit æternum suppliciũ daturus. in quo peccati genere refert Hieronymus se Origenem deprehendisse, qui post mortem anathematizatus est: ut xxiiij. quæst. ij. c. ulti. vers. item si ad tempora. Vel putãs in articulo mortis sufficienter pœnitere ut latro: de quibus Apostolus: Maledictus homo qui peccat in spe. Item in spiritũ sanctum peccatum est secundum alios, fraternæ gratiæ inuidia: puta si de gratia a Deo fratri collata inuideas, ne tibi præferatur. argum. s̃. viij. di. stinct. qui contempta. Item secundum alios, peccare in spiritum sanctum est blasphemia in personam spiritus sancti. de talibus habetur de consecr. distin. iiij. hi uero hæretici. Item secundum alios peccatum in spiritum sanctum est finalis impœnitentia: peccatum scilicet ꝙ durat usque ad mortem, ut usque, inclusiuum sit. ꝙ hic Augustinus potius uelle uidetur. j. di. iij. inter hæc hircum. Sed solet quæri utrum finalis impœnitentia possit desinere esse? Resp. Iste terminus, finalis impœnitentia, duobus modis accipitur. Inest enim alicui impœnitentia finalis, quando non habet propositum pœnitendi: hoc potest desinere esse: quia hoc propositum potest habere in hoc instãti, & cras nõ. Item est etiam finalis impœnitẽtia [i] quædã qualitas quæ inest alicui ex eo ꝙ nunquã pœnitebit: ista non potest desinere esse subiecto existente: quæ si ponatur: oportet dici quod nunquam eam habuit.

peccatũ esse, fidẽ quæ per dilectionẽ operat, deserere usq; ad mortẽ. [g] hoc est etiã blasphemia in spiritũ sanctũ, quã neque in hoc seculo, neq; in futuro remittendã [h] dominus in Euãgelio asseruit, siue autem delectatione peccati, siue desperatione ueniæ, usq; ad mortẽ quis in peccato perseueret, iustũ est, ut sine fine puniatur, qui sine fine peccauerit.

Vnde Gregor. Papa. †

CAN. LX.

VOluissent iniqui, si potuissent, sine fine uiuere, ut potuissent sine fine peccare. Ostendunt quia in peccato semper uiuere cupiunt, qui nunquam [i] desinunt peccare, dum uiuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantes pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui in hac uita nunquam uoluerũt carere peccato.

i VOluisset. Nunquam. Assidue enim peccantium non miseretur Deus: ut s̃. xciij. di. diaconi. & uenia impœnitenti, &c. xxiiij. qõ. ij. legatur. & ideo

Peccatum in spiritũ sanctũ qđ dicitur, & quot sunt eius species.
Marc. 3. d lib. iiij. dialogorũ cap. xliij.
Impœnitẽtia finalis capit duobus modis.
† Supradicta breuiter cõprehendas & dic quod sex modis in spiritũ sanctũ peccatur: duo bꝰ modis erga Deũ. præsumptione, ut Origenes desperatione, ut Iudas. j. ea. di. iij. scelerat. Duobꝰ erga proximũ, odio fraternæ cogitationis, & impugnatione agnitæ ueritatis. xj. qõ. iij. nolite timere. Duobus erga seipsum, finali impœnitẽtia & pœnitere postulasse. xv. ij. qõ. iiij. sunt qui. & adde qđ de hoc etiã not. j. di. ij. sciẽdũ. Archi.

ideo semper obnoxij pœna persistentur ĩ.di.vij.in fi.
Ex his. Hæc est iiij. pars distin. in qua probat per xxxvj.autho. ꝙ si quis non confitetur, non saluatur: si petijt, sufficit confessio quæ fit primo Deo, deinde sacerdoti, qui loco Dei iudicat. Io.de Fant.

4 *Ex his itaque* [a] *apparet, quod sine confessione oris, & satisfactione operis, peccatū non remittitur. nā si necesse est, ut iniquitates nostras dicamus ut postea iustificemur: si nemo* [b] *potest iustificari à peccato nisi antea cōfessus fuerit peccatū: si cōfessio paradisum* [c] *aperit, ueniā acquirit: si illa solùm confessio utilis est, quæ fit cū pœnitētia: (in quo notatur aliud esse cōfessio, aliud pœnitētia: siue interior siue exterior accipiatur) si ille qui promittit ueniā, occultè apđ Deum, non apud ecclesiā pœnitentiā agēti, frustratur* [d] *Euangeliū, et claues datas ecclesiæ. ꝑmittit etiā quod Deus negat delinquenti: si nemo potest cōsequi* [e] *ueniā, nisi quantulamcunque, & si minorem, quàm debeat, peccati soluerit pœnā: si solis* [f] *sacerdotib. ligandi* [g] *soluēdiq; ptās* [h] *à Deo tradita est: si nullus ueniā accipit, nisi ecclesiæ supplicationibus* [i] *ipsam impetrare contēdat: cōcluditur ergo, ꝙ nullus ante cōfessionem oris, & satisfactionē operis peccati abolet culpam.*

Deniq; [k] *ut perspicua appareat, neminē sine cōfessione a peccato mundari, ab ipsius humani generis principio sumamus exordiū. Peccato transgressionis, primi parētes corrupti, a dño sunt reqsiti de culpa, ut peccatū qđ transgrediendo commiserant, cōfitendo delerent. Serpens* [l] *autem de culpa requisitus nō est: quia per cōfessionem* [m] *nō reuocabat* [n] *ad uitā. Cain quoq; cū primæ præuaricationi fratricidium addidisset, similiter à domino de culpa requisitus ē, dum ei dicitur, Vbi est Abel frater tuus? Sed quia superbus peccatum suū cōfiteri noluit, potius mēdaciter negādo Deum fallere conatus est dicēs: Nunquid custos fratris mei sum ego? indignus uenia iudicatus est. unde in desperationis profundū mersus est, dum ait: Maior est iniquitas mea, quàm ut ueniā merear. Vagus & ꝓfusus exijt à facie domini, significans eos, q peccata sua cōfiteri dissimulāt, respectu diuinæ miserationis indignos haberi. Reges* [o] *quoque qui ignorantia ducti, in Abrahā deliquerant, nō nisi eodem orante sanari meruerunt. In quo figuratur, ꝙ passiones* [p] *morum nō sanātur nisi orationibus* [q] *ecclesię. Moysi quoq; præcipit* [r] *dñs ut lepra* [s] *siue in cutē, siue*

[a] Ex his itaque. Infert ex præmissis authoritatibus vsq; ad §.denique.
[b] Si nemo.ŝ.ead. dist.nemo potest.
[c] Paradisum. Supra ead.distin. ecce nunc tempus.
[d] Frustratur. Supra ead.dist.agite.
[e] Consequi. Supra ea. di.c. nullus.
[f] Si solis. Supra ea.dist.verbum.
[g] Ligandi. Id est, imponendi satisfactionem uel relaxandi.
[h] Potestas. Nota solis sacerdotibus potestatem ligandi traditam.
[i] Supplicationibus. Supra ea. dist. multiplex.
[k] Denique. Ab isto loco usque ad capit.quamobrem. probat xxij. authoritatibus, scilicet peccata non dimitti sine oris confessione: authoritates ueteris testamenti inducit usque ad §. in Euāgelio. Ab illo §. in Euangelio. usque ad §. ex his. inducit authoritates noui testamenti: & post ex omnibus concludit in §. ex his. & omnes illæ authoritates intelliguntur, cū quis confiteri cōtemnit.
[l] Serpens. Id est, diabolus. qui serpente utebatur, tanquam organo. uel intellige ad literā.
Mat. 16.c [m] Confessionem. Et quia in seipso inuenit originē peccati.
[n] Non reuocabatur. Quia irreuocabile fuit peccatum eius, & impossibile est eum reuocare ad pœnitentiā: ut ĩ.distinct.ij.§. ꝙ autem reprobi. uersi. impossibile. hominis autem peccatū fuit remediabile, & hoc duabus de causis: quia totum genus humanum perierat de peccato Adæ, sed non tota angelica natura peccato diaboli. Item homo incitatorem habuit ad malum: quod non habuit angelus: & ideo per alium iste non debuit iuuari, sicut nec ille per se potuit surgere. & ideo peccatum diaboli fuit irremediabile, & nō peccatum hominis.

Peccatū diaboli fuit irremediabile, sed hominis remediabile.

[o] Reges. Pharao [1] Rex Aegypti. de quo habetur ŝ.xxij. qō.ij.cap.utilem.§. ecce quæ. & Abimelech [2] rex Geraræ, de quo habeť xxxij.quæst.iiij.nemo sibi. & ŝ.xxxiij. quæstio. prima, si per sortiarias. — [1] Genes. 12.c — [2] Genes. 20.c — Gene.4.b
[p] Passiones. Id est, delicta. xv. quæstione prima illa.
[q] Orationibus. Supra xxxiij. qō. j. si per sortiarias.
[r] Præcepit. In leuitico. Gene.4.b
[s] Vt lepra. Id est, aliqua macula. Sunt autem quatuor genera lepræ. in cute, in capillis, in domo, in ueste. In capillis lepra dicitur alopecia, fluentibus sanie capillis, si in caluitio uel in alia parte capitis albus uel rufus color inuentus fuerit, plaga lepræ est. In cute lepra cognoscitur, si in ea fuerit alba, id est, pallida albedo, uel pustulæ, & huiusmodi. lepra uestis erat macula alba uel rufa. Similiter in domo dicebatur lepra talis macula, & macula in pariete pallore uel rubore deformis. & omnia ista iudicabantur arbitrio sacerdotis. si enim in homine lepra non erat perspicua, recludebat eū sacerdos in domo sua septem diebus: quibus expletis, si nō creuerat lepra, iterum recludebat eum alijs septem diebus. quod si nec tunc creuerat, mundum eum iudicabat: quia si scabies erat, lauabat homo uestimenta sua, & mundus erat. Cū uero perspicua erat lepra,

Gen. 12.b
Gen. 26.a
Leuit. 13.b

lepra, separabatur, id est, iudicabatur immundus ad arbitrium sacerdotis. & habebat homo uestimēta sua dissuta, id est, facilia ad induendum uel exuendum, ut sic cognosceretur: & caput rasum, [1] ut posset cognosci, osq; ueste contectum, ne fœtorem loquēdo diffunderet. & habitabat solus extra castra, ita ut a mortuo nihil differre uideretur. Item si lepra uestis erat perspicua, comburebatur uestis. si dubia, recludebatur septē diebus. si creuerat macula, adiudicabatur lepra, si non creuerat abluebatur uestis, & recludebatur alijs septē diebus post quos si sacerdos inueniebat creuisse lepram, rumpebat eam. Similiter ostium domus leprosæ claudebatur septem dieb⁹ post quos si sacerdos inuenisset creuisse lepram, iubebat erui lapides leprosos, & proijci extra ciuitatem, & domum radi intus, per circuitū, & puluerem rasuræ spargi extra ciuitatem in loco immundo, & alios lapides substitui in domo, & luto alio liniri domum. quod si iterū redierit macula, & perseuerans lepra est, destruebatur domus, & ligna, & lapides, & puluis extra ciuitatem proijciebantur in locū immundum.

[1] Alias, nudum.

[a] In domo. Non dicit hic de ueste & domo, q ei ad literā posisit lepra inesse, sed si domus uel uestis offerret ab aliquo in ministerium deputanda, antea sacerdoti offerebat. & si aliqua inerat macula, qua a ministerio impediretur, sacerdotis iudicio relinquebatur.

in domo, [a] siue in ueste, siue in crine appareret, sacerdoti ostenderetur, & iuxta eius arbitriū separata, [b] eius iudicio cōtaminaret [c] uel mūdaret. Saul quoq; cùm à spiritu maligno uexeret, non poterat ad sanæ mētis officiū redire, nisi prius Dauid psalterium arriperet, & coram eo psalleret, & ita ab ei⁹ uexatione cessaret Diabolus. (1.Re.16.c) *In quo mysticè ostēditur, qđ quicunque Diabolo propter peccata mācipat, ab eius dominio eripi nō ualet, nisi Dauid, i. ecclesia psalterium accipiat, & corā eo psallat, id est, spiritualis gratię eū participem faciat, et salubriter admonendo, et piè pro eo orando, et exēpla boni operis sibi præbendo, Diabolum ab inuisibili eius uexatione cōpescat. Dauid quoq; cùm adulteriū commisisset, et homicidiū, nō antè audiuit à propheta, [d] Transtulit à te peccatum tuum dominus, antequā ipsum peccatū cōfiteret: prius enim prophetæ peccatū redarguēti cōfessus est, & postea audiuit: Transtulit Dominus peccatum tuū à te.* (2.Re.12.d) *Achab [e] quoq;, [f] cū de innocentis sanguinis effusione sentētiā comminātis Dei audiret, induit seipsum cilicio, satisfaciēs Deo p pœnitentiā. Vnde Dominus ad Heliam ait, Quoniam Achab reueritus ē faciē meā, non inducā malū in diebus eius.* (3. Regum 20.g) *Niniuitæ cū audirent: Adhuc quadraginta dies, et Niniue subuertetur: ex edicto regis, et principū pœnitentiam egerūt dicētes: Quis scit si cōuertatur et uiuat & ignoscat Deus: & relinquat [g] post se benedictionem? Hac humilitate et satisfactione imminentē subuersionē euadere meruerunt:* (Ionæ.3.b) *quorū exemplis euidēter ostēditur, q nullus à Deo cōsequitur ueniā, nisi primū satisfecerit sibi per pœnitentiam. Nabuchodonosor quoq; propter superbiā suā à rationabili mente in bestialem [h] animū cōmutatus est, atque à regno suo profugus recedens, non antè regnū recepit, quàm conuersus Deū prædicauit. Denique plebs Israëlitica, ob culpā suę transgressionis captiuitati tradita, non antè liberari meruit, quàm sua peccata cōfitens, Danielis et aliorum sanctorū precibus ueniā accepit.* (Daniel.9.) *In Euangelio [i] quoque, uenientes ad Ioannem ut baptizarentur ab eo baptismo pœnitentiæ, [k] primùm confitebantur peccata sua: ostendentes quòd quisque debet peccata sua damnando confiteri, & innouationem melioris uitæ promittere, si regenerationis desiderat gratiam accipere.* (Matt.3.a)

Christus quoq; alios legit suscitasse à mortuis: alios à lepra mūdasse: alios illuminasse aliorū mēbra paralysi dissoluta cōsolidasse. omniū tamen sanitatem, petitio propriæ uocis uel amicorum [l] legitur præcessisse. (Ioā.11.c Luc.17.c Matt.9.c Mar.2.a)

Luca enim referente didicimus, quòd pro socru Petri prius rogatus est, quàm eam sanitati redderet. (Lucæ.4.f Matt.8.a Mar.1.d)

[b] Separata. Quo ad officium uel ministerium.

[c] Contaminaretur. Domus uel uestis uel cutis. i. contaminata uel immunda iudicaretur.

[d] A propheta. Scilicet Nathan.

[e] Achab. Infra ea. distinctio. iij. §. ecce Achab.

ADDITIO.

Et 50. distin. cap. si post. §. econtra.

[f] Innocentis. Scilicet Nabutæ.

[g] Et relinquat. Scilicet nobis qui eum sequimur, uel post comminationem a se datam.

[h] In bestialem. j. xvij. q. iiij. miror.

[i] In Euangelio. hic transfert se ad authoritates noui testamenti.

[k] Pœnitentiæ. Non remissionis: nam uenientibus ad illud requirebatur pœnitentia: non autem in nostro baptismate quod remissionis est: ut j. de consecra. distinctione secunda, sine pœnitentia.

[l] Vel amicorum. Hoc enim Deus amat, ut multi rogent. j. ea. Beat.

Rabonī

Lucæ 5. c Mar. 10. g a Raboni. id est, magister. b Mortuos. scilicet filium Archisynagogi, filium uiduæ, & Lazarum. c Quartum. Vnde hoc Gratia. habuit ignoramus: nisi dicatur hoc de Mattheo intelligi: cui cum Dominus diceret, Sequere me, respondit Domino, Pater meus mortuus est: uolo eum sepelire: & tūc Dominus ait, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.
1 Hunc Christus suscitauit in domo, id est, in cogitatione secūdum H. infra e. §. ecōtra. Lucæ 18. f Matt. 5. c Lucæ 7. b Ioan. 11. c
d Pœnitens. Dauid: ut j. distinct. iij. ille rex.
e Tacui. Peccata.
f Ossa. Virtutes, qui bus anima sustentatur, ut ossibus corpus.
g Dum clamarem. iactando me de meritis meis.
h Non claudet. id est, non constringet te finaliter.
i Nō clauseris os. non confitendo.
k In profundo uitiorum. unde peccator cum 2 uenerit in profundum uitiorū, contemnit.
2 xvj. di. nec licuit. extra de iudic. cū nō ab homine. Archid.
l Pœnitentia. Nō negetur. nam quod diffidentia ætatis, &c. xxxij. q. ij. ancillam. & j. ea. dist. vij nemo.
Psalm. 31.
m Vulnerata. delictis.
n Non sufficit. Quo ad famam exteriorē. sufficit enim quo ad Deum, dūmodo non contemnat.
Psalm. 68
o Per pœnitentiæ. j. ea. di. si peccatum Dauid.
p Nouit. Sententiam. cōminationis: ut xxij. q. iiij. incommutabilis. & in hoc similis est prætori, quo ad interlocutoriam. ff. de re iudi. quod iussit.
Psal. 129. q Aliud. s. xj. q. j. aliud.
Mat. 3. a r Reposcere. supra xiiij. quæst. j. quod debetur.
Eccl. 17. c s Propria. ff. de mino, si iudex.

Leprosus uerò ille, quē Dominus descēdēs de mōte mūdauit, prius clamauit ad eū: Domine si uis, potes me mundare. quem postea tāgendo mūdauit. Cæcus, quoq; dū clamaret ad eū Miserere mei fili Dauid: interrogauit eū Iesus, quid uis ut faciā tibi? ait. Raboni, [a] ut uideā lumen. Tres quoq; mortuos [b] audiuit, quos aliorū oratiōibus reddidit uitæ. Quartū [c] quoq; discipulo nuntiāte audiuit: sed quia defuerunt uiui, qui pro eo precarentur, resuscitari nō meruit. Quibus nimirū exemplis euidētissimè datur intelligi quod ille quē grauioris culpæ macula inficit, nisi cōfessione proprij oris, uel ecclesiæ intercessione suffragante sanari nō poterit. Hīc pœnitēs [d] ille, qui prius tacēdo peccata flagellari meruerat, postea correptus dicebat, Quoniam tacui, [e] inueterauerūt ossa [f] mea dum clamarē [g] tota die. Hinc Christus ex persona membrorum ait: Non ab sorbeat me profundū, neque urgeat super me puteus os suū quod Augustinus exponit dicēs: Puteus est humanæ iniquitatis profunditas: in quā si cecideris, nō claudet [h] super te puteus os suum, si tu nō clauseris os [i] tuū. Cōfitere ergo, & dic, De profundis clamaui, ad te Domine: et euades. Claudet super illū Dominus, qui in profundo [k] cōtemnit: à quo mortuo uelut ab eo qui nō est, perit confessio. Hinc idē propheta ait: Introite portas eius in cōfessione. ostēdens ad portas misericordiæ non nisi per confessionem peccati, aliquē posse attingere. Hinc ēt beatus Ioannes Baptista, & saluator noster exordium prædicationis suæ à pœnitentia sumpserunt dicētes, Pœnitentiam agite, appropinquabit. n. regnum cælorum. Ostendentes ad regna cælorum neminem posse attingere, nisi primùm per pœnitentiam Deo cūrauerit satisfacere. Hinc etiam in Actibus Apostolorum legitur, quod credētes ueniebant ad Apostolos, annūtiantes actus suos. Psalm. 99 Actu. 19.

t Licent. hoc exposui s. xj. q. j. aliud. u Expediunt ut debitū repetere: ut s. xiiij. q. j. quod debetur. sed non expedit cū scandalo. Itē temporalia accipere. j. q. j. iudices. Item oībus

Ex his omnibus facilè monstratur, sine cōfessione nullum ueniam posse promereri.

Hinc etiam Leo papa ait:

CAN. LXI.

Sufficit pœnitenti confessio, quæ primum Domino offertur, deinde sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedat.

Idem.

CAN. LXII.

Pœnitentia quæ dilata est, cum studiosius petita fuerit, nō negetur: [l] ut eo modo ad indulgentiæ medicinam anima uulnerata [m] perueniat.

Itē August. in sermone de pœnitentia.

CAN. LXIII

Non sufficit [n] mores in melius commutare, & à præteritis malis recedere: nisi etiam de ijs quæ facta sunt satisfiat Domino per pœnitentiæ [o] dolorem: per humilitatis gemitum: per contriti cordis sacrificiū: cooperātibus eleemosynis & ieiunijs.

Item Ambrosius.

CAN. LXIIII.

Nouit Dominus mutare sententiam, [p] si tu noueris emendare delictum.

Item Leo papa.

CAN. LXV.

Aliud [q] quidem est, debita iusta reposcere, [r] aliud propria [s] perfectionis amore contemnere. Illicitorum ueniam postulantem oportet etiam à multis licitis abstinere, dicente Apostolo, Omnia mihi licent, [t] sed non omnia expediunt. [u]

bus cibis indifferenter uti licet.xj.q.iiij. ad mensam, sed non expedit.xxviij.q.j.omnes. Item uxorem gentilem derelinquere licet.xxviij.q.j. iam nunc. sed nec expedit:ut ead.q.j. sic enim.

a Qui sanctus. In pascha.id est,in transitu de uitijs ad uirtutes: quia pascha transitus interpretatur.de consecr. dist. iiij.per aquam.

Peccati conscius an possit ꝓpria authoritate à cōione abstinere.

b Peccator. Ex hoc uidetur quod constitutus in mortali possit propria authoritate sua à communione sacramentorum abstinere, iuxta illud, probet se homo, & sic de pane illo edat, &c. & ideo laudatur mulier, quæ menstrua patitur, si ex reuerentia abstinet. s̄. v.distinct.ad eius. & argu.ī.de consecra. distinct.ij.quotidie. Sed contra. s̄. eadē distinct. sunt qui arbitrantur.& cap. facilius.& ī.ead. in actione. In contrarijs istis dicitur,ꝙ nemo authoritate sua sed sacerdotis, debet abstinere à communione altaris. Solu. abstinet quis peccati conscius, aliquando propter reuerentiam: quod commendatur: ut hic, & in similibus. Aliquando propter satisfactionem delicti, putans talem abstinētiam prodesse etiam non iniuncta ei aliqua pœnitētia à sacerdote: quod inhibetur in contrarijs. Sed & in illo casu ubi ob reuerentiam abstinetur propter criminis cōscientiam: distinguo, ut si scandalum ex eius abstinentia oritur, compelli potest à prælato suo ad sumendum eucharistiam, uel petendum: argu ī.de consec.dist. ij. si quis intrat.& ca.seculares. si uero non est scandalū, bene facit abstinendo.ī.de consecra.distinct.ij. quotidie. hodie tamen uidetur tolli ista distinctio, ut extra de pœni. & remis.omnis.

† Ad c.j. Ioel.in cōmenta. Mala.3

Luc.12.d

Vnde si pœnitens habeat causam, quam negligere fortè non debeat, melius expectet ecclesiasticum, quàm forense iudicium.

Item Hieronymus in Malachia. †

CAN. LXVI.

Qui sanctus sacerdos est, & comedit in pascha a Domini, ac cingatur baltheo castitatis, & audiat cum Apostolis. Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus uestris. Qui autem peccator b est, & quem remordet c propria conscientia, cilicio pœnitentiæ accingatur, & plangat, uel propria delicta, uel populi: & ingrediatur ecclesiam, d de qua propter peccatum fuerat egressus, & cubet uel dormiat in sacco: ut præteritas delicias, per quas Deum offenderat, uitæ austeritate compenset.

Item in Amos Propheta. †

† capi.ix. in cōmēt.

c Remordet. secundū quod notat.s̄.xvj.q.j.monachi.

Ecclesiæ ingressus quibus est interdicēdus.

d Ecclesiam. id est, unitatem ecclesiæ per fidem & charitatem. nec enim intelligi potest de ingressu corporalis ecclesiæ. Nemo nanque pro peccato aliquo abstinēdus est, ab ingressu ecclesiæ, nisi sit excommunicatus uel interdictus ex iusta causa.ī.ea.q.iiij.uir cum propria.xj.q.iij.excommunicatos.

Si agamus. CASVS. *Dicit Hieronymus in hoc capitulo quod sicut Deus propter pœnitētiā reuocat sententiam in contumaces latā: ita propter negligentiam pœnitendi dona reuocat quæ promisit & hoc probat exemplis, scilicet Hierusalem & Samariæ, Nabuchodonosor & Ezechiæ.*

e Rursus.uerba Gratiani.

f Eundem.scilicet Amos, de quo locutus fuerat Hieronymus.

g Quamobrem. Illud tangit quod Nabuchodonosor uidit in somno arborem in medio terræ pertingentem usque ad cælū, & sub ea habitabant animalia & bestiæ, & in ramis uolucres, & ex ea uescebatur omnis caro, & ecce uigil & sanctus de cælo descendit, & ait, Succidite arborem & ramos & fructus eius, & fugient ex ea bestiæ: & uolucres: sed germen eius in terram sinite: & cum feris sit pars huius, & ab humano commutetur cor eius, & septem tempora commutentur super eam. quod somnium Daniel interpretatus est, & ait: Tu es rex arbor ea, quæ inualuisti, & potestas tua in terminis terræ, & audiuisti peruigilem altissimi sententiam super te: & ab hominibus eijcient te, & cum feris erit habitatio tua. fœnum ut bos comedes. Septē tempora, id est, septem anni mutabuntur super te, & relinquetur tibi semē uel germē radicis, quia regnum tuum restituetur tibi. quamobrem audi consilium meum, peccata tua eleemosynis redime: forsan ignoscet tibi Deus. Post annum autē deambulabat rex in aula sua, & superbe loquebatur dicens, Nonne est hæc Babylon quam ego ædificaui in robore regni, & in gloria decoris mei? Adhuc erat sermo in ore eius & ecce uox de cælo dicens, Tibi dicitur Nabuchodonosor, regnum tuum transit à te, & cum feris habitabis septē temporibus, donec scias ꝙ dominetur altissimus uniuersis regnis hominum. & statim ex hominibus abiectus est, & ut bos fœnum comedit, & rore cæli caput eius infectū est, donec capilli eius in similitudinē aquilarum crescerent, & ungues eius quasi ungues auium

CAN. LXVII.

Si agamus pœnitētiā, ipsum quoq; suæ pœnitebit sentētiæ. *Rursus* e *iuxta eūdem* f *Hieronymū.* Promittit prospera, si pœnitētiam egerimus: quòd si negligētia dissoluamur, & illum pœnitebit sponsiōis, promissaq; mutabit. † Cuius rei exemplū Samariam & Hierusalem habere possumus: quorum alij de imminentibus supplicijs liberati sunt, alij quæ patribus promissa fuerant, perdiderunt.

Item super Danielē. †

† Alias reuocabit.

CAN. LXVIII.

Quamobrem g cōsilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis h redime i & iniquitates tuas misericordijs pauperum, si forte k ignoscat Deus delictis tuis.

i ca. iiij. Dani. 4. c

4. Reg. 20.a

h Eleemosynis. Eleemosynę nanque à morte liberant peccatorem qui per delicta subruerat: ut ī.ea.di. medicina.s̄.ea.di.miror.

Eleemosyna liberat à morte.

i Redime. Istud redime, ponitur priuatiue: quia proprie non est hæc redemptio. simile.ff.commo.si ut.§. ulti.ff.de lege commiss.l.fundo.ff.quod ui aut clam. si uitem.§.ij.

k Si forte. Supra distinctione lxxxvj. non satis. dubitanter dixit: quia deesse potest contritio cordis. argu.s̄.ead.q.ij. admonere. & non ualent eleemosynæ, nisi ex bono fonte, &c. ut lxxxvj. distin. non satis. Vel ideo sub dubietate posuit, ne securitas negligentiam, & ne

& negligentia offensam præstaret: ut infra eadem prædixerat. Vel ponitur forte, assertiue, ut in Euangelio: forsitan & patrem meum cognouissetis, &c.
Esaiæ. 38. infra distinct. iiij. ne forte. ff. de rei uendic. item si. §. j.
[a] Non potest. Id est, non contingit hoc secundum eos,
Ionæ. 3. b contra quos hic loquitur.
[b] Moriturum. Propter peccatum ꝙ commisit quando superbiuit de uictoria quam habuit de inimicis, eam sibi attribuens.
[c] Mutata est. Non per iudicij ueritatem, sed eorum
Hier. 17. d mutatione qui conuersi per pœnitentiam meruerunt liberari.
[d] Asserit. Dominus loquens Hieremiæ. & sunt uerba Hieronymi super Danielem.
[e] Alioqui. Id est, nisi præstaret indulgentiam agenti bona: cur infert mala agenti mala? & hoc sequitur. æquũ est enim: ut sicut male agentibus infert mala: sic bene agentibus parcat, & conferat bona.
[f] In reuerentiam. Id est, contra æquitatem reuerendam.
Dani. 4. c uel ad hoc ut omnes eidem reuereamur tantum.
[g] Vitijs. Supra. dist. lxxxvj. odio.
[h] Ad mensem. Xij. usque ad annum peccata eleemosynis redemit, post superbiuit.
[i] Forsitan. Verba Danielis.
[k] Dubitet. i. proponat secundũ formã dubietatis. Vel dic, ut s̃. in princip.
[l] Audacter. Supra viij. quæst. j. si ergo. xxxij. q. v. si Paulus. hoc aduerbium determinat uerbum uel participium. argum. hoc xciij. dist. diaconi.

Si prædixerit sententiam quæ mutari non potest: [a] quomodo hortatur ad eleemosynas pauperum, & misericordiã, ut Dei sententia permutetur? Quod facilè soluitur exemplo regis Ezechiæ, quem Esaias prædixit esse moriturum: [b] & Niniuitarum, quibus dictum fuerat: Adhuc quadraginta dies sunt, & Niniue subuertetur: & tamen ad preces Ezechiæ & Niniue, Dei sententia mutata est. [c] Rursus bona agenti, se asserit [d] polliceri indulgentiam: alioqui [e] & in reuerentiã [f] loquit Deus se mala minari super gentem: & si bona fecerit, minas in clementiã commutare, rursum asserit polliceri. Et si malè fecerit, dicit suam mutare sententiam non in homines, sed in opera quæ mutata sunt. Neque enim Deus hominibus irascitur, sed uitijs: [g] quæ cũ in homine non fuerint, nequaquam punit quod mutatum est. Dicamus quidem & aliter, Fecit itaque Nabuchodonosor rex iuxta Danielis consilium, misericordias in pauperes, & idcirco usque ad mensem duodecimum, [h] in eo dilata est sententia, sed quia postea ambulans in aula Babylonis gloriatur & dicit: Nõnne hæc est Babylon magna, quam ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria nominis mei? Bonum misericordiæ perdidit malo superbiæ. Forsitan [i] ignoscet Deus delictis tuis. Cũ beatus Daniel præscius futurorum de sententia Dei dubitet: [k] rem temerariam faciunt, qui audacter [l] peccantibus, ueniam pollicentur. & tamen sciendum est, quòd Nabuchodonosor regi bona opera facienti uenia repromittitur.

Idem. †

CAN. LXIX.

Vide [m] benignum dominũ, misericordiam cum seueritate miscentem, [n] & ipsius pœnæ modum iusta & clementi deliberatione pensantem: & ideo nõ in perpetuum interitum tradidit delinquẽtes, sed quanto (inquit) tẽpore seruierunt Cusarsaton, [o] hoc est octo annis. Disce & hoc, ò tu auditor q̃squis ille es, qui tibi cõscius es alicuius erroris: & quãto tempore errasse te nosti, & quanto tempore deliquisti, tanto [p] nihilominus [q] tẽpore humilia teipsum Deo, & satisfacito ei in cõfessione pœnitentiæ: nõ expectes ut humiliet te Cusarsaton: & inuito te necessitas extorqueat pœnitentiam: sed ipse præueni ipsius tortoris duritiam: quia si teipsum emendaueris: si te ipsum correxeris, pius, est Dñs, & misericors, qui uindictam temperet ab eo, qui illam pœnitendo [r] præuenit. Sed illud cõsideremus: quia donec seruierunt Cusarsatoni, qui traditi pro delictis suis fuerant, & nõ clamauerunt ad Dominum, nemo suscitatus est, qui saluare eos posset. cùm uerò clamauerunt ad Dominum, tunc suscitauit [s] Dominus saluatorem Israel & saluauit eos.

[m] Vide. O tu auditor.
[n] Miscentem. s̃. dist. xlv. disciplina.
[o] Cusarsaton. Quæ humiliatio eorum interpretatur in libro Iudicum: hic est Diabolus, cui humiliandæ & affligendæ traduntur animæ quę Christi humilitate contempta, in superbiam se extollunt. Cusarsaton iste fuit Rex Syriæ & Mesopotamiæ, cui seruiuit Israel octo annis eo quòd præuaricatus est in præceptis Domini, seruiendo Idolis mortuo Iosue: quem liberauit Othoniel frater Caleph in quo erat spiritus Domini postquam populus clamauit ad Dominum tradito Cusarsaton in manus Othonielis in pugna quãdo pugnauit contra eum: ut legitur in libro Iudicum. ij. & iij.
[p] Tanto. s. saltem. & non plus. xlvij. distinct. omnes.
[q] Nihilominus. j. di. iij. productior. contra. sed ibi de peccato primi parentis tantum. Vel de pœna interiori: hic autem de exteriori.
[r] Pœnitendo. s̃. e. dist. voluissent. §. ex his. versic. quartum quoque.
[s] Suscitauit. Othonielem, id est, filium Cenez fratrem Caleph minorẽ [t] cui Caleph Axam filiam suam dederat in uxorem pro eo ꝙ dederat ei ciuitatem Cariathsepher. i. ciuitatem literarũ. hic ergo Othoniel quasi saluator filijs Israel est missus, cum super eos est dux constitutus à Domino. Interpretatur autem Othoniel tempus mihi Dei, [z] hoc ẽ aliquis militiæ cælestis angelus qui sibi tempus à Deo dispen-

Cusarsatõ q̃d repræsentat.

† Habet hoc Origenes Homil. iij. ad c. iij. Iudicum.

Othoniel fuit filius Cenez.

[t] In quo fuit spiritus domini, & iudicauit Israel. de quo habet Iudic. iij. ca.

[z] Ita etiã ponit Hu. & Laur.

dispensatum accipiens mittitur in adiutorium eorum qui hæreditatem capiunt salutis. H.

a Ecclesia. Maculā. hæresis uel mortalis peccati. ℥.di.xxj.quāuis.℥. proxi causa.q iiij. recurrat.
b Rugam. scilicet schismatis uel uenialis peccati.
c De ecclesia. ℥. xxiij. qō. iiij. forte. contra. & cap. hæc autem uita. contra. Sol. ecclesia quādoque large sumitur: ut granū & paleam cōplectatur. ut est in cōtrarijs. ℥.xxxij.q. iiij. recurrat. Vel dic aliud esse de ecclesia, quod hic negatur de malis: aliud esse in ecclesia, qđ in contrarijs conceditur. Vel distingue. nam sunt quidam in ecclesia nomine & re, ut boni catholici: ut hic. quidam nec nomine nec re, ut præcisi. ℥.xxiij. q.iiij. si quis a catholica. quidam nomine tantum: ut in contrarijs, quidam re tantum: ut de consecr. dist. iiij. non dubito.

Ecclesia quatuor generaho minū cōtinet.

d Et maculam. Vnde propheta: In peccatis dimisit matrem uestram, ut ℥. xxxv. q. j. cap. ulti.

† Cap. j. Amos in commen. Amos. 1.

e Super tribus.

CASVS.

Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima ponuntur uerba Amos prophetæ comminantis populo Damasci & Azaeli regi eius: qui x. tribus grauiter afflixerat: quasi dicat si Azael & populus Damasci semel uel bis tantum modo populū meum esset persecutus, forsitan parcerem illi: sed quia diu expectaui eū ad pœnitentiā ut cōuersus reciperet sanitatem, et ipse abusus patiētia mea tertiò et quartò afflixit: cogor mutare sententiā ut plagis corripiā eum. In secunda parte exponit uerba prophetæ moraliter.

Azahel uit Rex Damasci.

f Non conuertam eum. Non expectabo eum ut cōuertatur, sed plagis corripiam eum. Vel lege interrogatiue, non conuertam eum? id est, nonne conuertam eum ab insania sua flagellando ipsum?

Idem.

CAN. LXX.

Ecclesia Christi est, non habens maculā a neque rugam b aut aliquid istiusmodi, qui ergo peccator est, aliqua sorde maculatus, de ecclesia c Christi non potest appellari, nec Christo subiectus dici. Possibile autem est, ut quomodo ecclesia Christi, quæ prius rugam habuit & maculam, d & immunditiā, & postea restituta est, ita & peccator currat ad medicum: quia nō habent opus sani medico, sed male habētes: ut curentur uulnera ipsorū, & fiant de ecclesia quæ est corpus Christi.

Idem. †

CAN. LXXI.

Super tribus e sceleribus Damasci, & super quatuor non conuertam eum. f Iuxta g tropologiam h hoc possumus dicere. Primum peccatum est, cogitasse quæ mala sunt. Secundum, cogitationibus acquieuisse peruersis. Tertium, quod mente decreueris opere compleuisse. Quartum, post peccatum non agere pœnitentiam, & suo sibi complacere delicto. i

Idem.

CAN. LXXII.

g Iuxta. Verba Hieronymi.
h Tropologiam. Id est, moralitatem. De hoc quære supra distinctione xxxvij. uino.
i Delicto. Quasi dicat qui in tribus prioribus peccat, si pœnitet, conuertit Dominus ad eum uultum clementiæ suæ, si uero non pœnitet, auertitur ab eo uultus clementiæ suæ.

Tropologia, ē moralitas.

Secunda post naufragium tabula k est, culpam simpliciter cōfiteri. Imitati estis errātem: imitamini & correctum. Errauimus iuuenes, emendemur senes, iungamus lacrymas, & gemitus copulemus.

Idem.

CAN. LXXIII.

Quia diuinitatis natura est clemens & pia, magisq; ad indulgentiā quām ad uindictā prona: quia nō uult mortem peccatoris, sed ut cōuertatur & uiuat: si quis post lapsum peccatorum, ad uerā pœnitentiā se cōuerterit: citò à misericordiæ iudice ueniam impetrabit.

Idem in Malachia. †

CAN. LXXIIII.

Ne forsitan peccati immemores, tardius reuertantur: Adhuc, inquit, sedere uos faciam in tabernaculis, sicut in diebus festiuitatis: l ut quod facit baptisma, m hoc faciat pœnitentia: & habitent in tabernaculis saluatoris, hoc est in ecclesia saluatoris.

Idem. †

CAN. LXXV.

Prædixerat Hieremias n septuaginta annos desolationis tem-

k Secunda. Tabula. Procellarum huius mundi: quia nauigamus tendentes ad patriam, & incurrimus naufragium ex peccato primi hominis, quo sumus morti addicti. Prima tabula est baptismus, ubi purgatur uetus homo, & induitur nouus. xxvj. distin. deinde. Secunda tabula est pœnitentia, qua post baptismū resurgimus. post baptismum enim lapsi post pœnitentiam reuocari ualēt, sed nō per baptismum. H. ad literam prima tabula est nauis. Secunda tabula est scapha, qua in naufragio periculum uitatur.

Tabula, qua nauigamus in hoc seculo, est duplex.

Ezech, 18

l Ne forsitan. Festiuitatis. s. scenophegiæ, in qua Iudæi singulis annis habitabāt sub umbraculis in memoriā quadraginta annorum quibus in deserto fuerunt sub tabernaculis. quasi dicat ad literam: sicut enim olim uos de Aegypto liberaui, & habitastis in tabernaculis, sic & nunc educam uos de iminente captiuitate peccatorum si ad me reuerti uolueritis.

Scenophegiæ festiuitas quæ erat.

† Hiero. capit. xij. Oseæ.

Oseæ. 12. c

ADDITIO.

Per exitum de Aegypto significatur baptismus siue baptismi redemptio, per istam liberationem effectus pœnitentiæ. Petrus.

m Quod facit baptisma. Non tamen quodcunque: ut ℥. de conse. di. iiij. sine pœnitentia. unde semper ista duo quamuis interdictum generale ponatur, excepta intelliguntur: extra de sponsa. non est uobis. Item hoc facit pœnitentia quòd baptismus, quo ad uitam æternam, non quo ad hoc ut petere possit quis iure suo dispensationem acta pœnitentia: ut extra de vo. c. j. in fin. & ℥. distinct. vj. cap j.

† in epistola Hiere. cap. ix. Daniel.

Baptism' & pœnitētia ministrātur tēpore interdicti.

n Prædixerat Hieremias. In epistola quā direxerat

pli, post quos rursum ueniret populus in Iudæam & reædificaret ibidem tẽplum in Hierusalẽ. Quæ res non facit Danielem negligentem, sed magis prouocat ad rogandum: ut quod Deus promisit per suam clementiam, impleat per eorum preces, [a] ne negligentia & superbia pariat offensam. Denique [b] etiam in Genesi legimus, [c] centum & xx. annos pœnitentiæ cõstitutos ante diluuium: quia tanto tempore, hoc est, centum annis noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectat ut & xx. alij anni compleantur: sed infert antè, [d] quod postea [e] fuerat comminatus. [f] Vnde & Ieremiæ dicitur ob duritiã cordis populi Iudæorum: Ne ores pro populo hoc: quia non exaudiã te. & ad Samuelem: Usquequo luges super Saul? quia ego abieci [g] eum. In cinere ergo & sacco postulat Daniel adimpleri, quod promiserat Deus, non quòd esset incredulus futurorum, sed ne securitas negligentiã, & negligentia pariat offensam.

Item Ambrosius in sermone Domini in dominica de Abraham.

Operibus misericordiæ Deum non emimus, sed nosmetipsos redimimus.

CAN. LXXVI.

MEdicina misericordiæ tollit peccata [h] magna. Habemus plura subsidia, quibus peccata nostra redimimus. Pecuniam habes, redime [i] peccatum tuum. non uenalis est Dominus, sed tu ipse uenalis es. Peccatis tuis uenundatus [k] es: redime te operibus tuis, redime te pecunia tua. Vilis est pecunia, sed pretiosa est misericordia. Eleemosyna (inquit) à peccato liberat. crimina ergo eleemosynis [l] redimuntur.

Item Ioannes os aureũ.

CAN. LXXVII.

MEdicamentum [m] fortius, quod maximè operatur in pœnitentia, hoc est eleemosyna: sicut in præceptis medicinæ medicamentum quidẽ herbas multas accipit, unam autem dominantissimam: sic & in pœnitentia dominantior ista herba & potentior est, & uniuersum ipsa efficit. [n] Audi enim quid dicit scriptura diuina: Date eleemosynam, [o] & ecce omnia munda [p] sunt uobis.

Item Ambrosius in libro de pœnitentia.

CAN. LXXVIII.

DEus [q] definitionẽ [r] non facit, qui misericordiam [s] suam omnibus promisit, [t] & relaxandi [u] licentiam sacerdotibus suis, sine ulla exceptione [x] cõcessit. sed qui culpam exagge-

rat ad transmigrationem Babylonis dicens: Cum impleri cœperint lxx. anni, uisitabo & reducam uos ad locum istum.

[a] Preces. s. xxiij. q. iij. obtineri.

[b] Denique. Alia ratione probat, quod ab oratione nõ est cessandum: quia si Deus uidet homines negligentes, mutat quod prius promiserat.

Oratio sit assidua.

[c] In genesi legimus. Vbi dicitur, nõ permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, id est, fragilis: eruntque dies eius cxx. anni. quasi dicat, spiritus meus, id est, indignatio mea & ira mea non remanebit in homine in æternũ, id est, nõ erit æterna: quia non reseruabo hominẽ in æternis cruciatibus, sed ipsum hic puniam temporaliter, scilicet diluuio. hoc dicit propter illos qui in diluuio saluati sunt & conuersi ad Deum.

Hominis dies sunt cxx. anni

[i] Supra ead. sed & cótinuo.

Gene. 6. a

[d] Ante. nunquid etiam iudex potest hoc facere post datas inducias? argum. quod sic. ff. de re iudi. quod iussit. idem etiam dices in sñia lata sub conditione. extra de senten. excommunic. à nobis.

[e] Postea. arg. quod si teneris mihi librũ scribere ad certum terminũ, & tantum iam de tempore est lapsum quod in residuo scribere nõ possis, statim possum agere contra te. argu. s. ij. q. vij. appellatore. ff. de uerb. oblig. hoc iure. Ar. contra ff. si quis caut. si eũ. §. j. ff. de regul. iuris. nulla intelligit. contra ff. de uerborum oblig. insulam. ubi soluitur hæc contrarietas.

Hiere. 7. d

1. Reg. 16. a

Dani. 9. a

[f] Cõminatus. Pœnã scilicet diluuij.

[g] Abieci. Quantum ad præscientiam.

[h] MEdicina. Peccata. id est, pœnas debitas pro peccatis. Nota in hoc cap. peccata dici pœnas peccatorum, quæ eleemosynis redimuntur & relaxantur, uel eleemosynæ redimunt peccata, id est, ostendunt esse dimissa. Vel legitur de misericordia uel eleemosynæ uirtute, quæ est spiritualis medicina animæ.

Eleemosyna redimit peccata.

[i] Redime. s. xlj. distinctio. non cogantur. argum. s. distinctio. lxxxij. presbyter.

[k] Venũdatus. s. xv. q. j non est.

[l] Eleemosynis. s. ea. dist. cap. omnis. §. alij. & cap. miror.

[m] MEdicamẽtũ. id est, eleemosyna. & loquitur per similitudinem: quia medicina est animæ.

[n] Ipsa efficit. Vbi deest opportunitas alia faciendi.

[o] Date eleemosynam. scilicet ordinate, à uobisipsis incipientes, ut eam uobis primũ exhibeatis. j. distinct. iij. qui uult.

Eleemosyná primò nobis faciam⁹.

[p] Munda. id est, mũde & sine peccato possidebitis alia.

[q] DEus. CASVS. *Deus indifferenter quẽlibet peccatorem recipit si pœniteat, & sacerdotibus licẽtiam relaxandi de pœna concessit, maiora tamẽ peccata maiori pœna punienda sunt.*

Pœniteat. Sed nemo uere pœnitet nisi trahitur à deo & datur Christo. Aug. de præd. sanctor.

Lucæ. 1. a

[r] Definitionem. id est. distinctionẽ personarum, id est, nullum uere pœnitentem à se excludit: ut supra xxix. quæstione secunda. capitu. j. §. primo. Vel definitionem, id est, exceptionem peccatorum.

[s] Qui misericordiã. id est, remissionem peccatorum à se per misericordiam conferendam.

[t] Omnibus promisit. uere pœnitentibus. xxiiij. quæstione ij. capitu. legatur.

[u] Et relaxandi. id est, pœnam peccati dimittendi.

[x] Sine ulla exceptione. i. nullum excipiendo uel peccato

peccatorem uel pec catum: quia nullum peccatū est, de quo non poſsit quis pœnitere: ut j. de cōſecra. di. iiij. nemo.

a Exaggeret. id eſt, ſi maior fuit culpa maior ſit dolor de culpa, uel ſatisfactio pro culpa.

Matt.5. a b Maioribus. ſupra. xxiiij. q. j. non affe-ramus.

c Fleat. ſcilicet ſi manifeſtū fuerit crimē, & fleas
Lucæ 7. b ut pro te oret mater eccleſia.

d Et culpam id eſt, pœnam culpæ ſi qua dignus es, poſt cordis contritionē per lacrymas & orationem ex toto deleas.

e Multi rogēt. Hoc
Gene.3. d etiam faciūt epiſcopi, cum uolunt ſuis nepotibus bene facere: & merito, quia perſonam Chriſti gerunt. xxj. diſtinct. in nouo.

f Adam poſt. Statim. Arg. quod ſententia lata, ſtatim executiōi mādanda ſit: ut not. ſ. ij. q. j. ſicut. xj. q. iij. cum apud.

g Tres. Hæc eſt quinta pars diſtinctionis in qua ponit magiſter, quæ ſunt genera peccatorum. Ioan. de Fantu. Hug. autē ſic ponit hunc caſum. In hoc capit. oſtendit Augu. tria eſſe genera, ſiue ſpecies pœnitentiæ. Vnum genus eſt ante baptiſmum de peccatis mortalibus: ſecundum eſt ante & poſt baptiſmū d peccatis mortalibus: poſtea oſtendit, quod ſicut uenialia quotidie ſubrepunt, ita quotidie ſunt deflenda per aliquam ſatisfactionē: quia ſi multa collecta fuerint ſimul, ita grauabunt ſicut unū mortale.

h Actiones. Id eſt,
Pœnitentia tribus modis agitur. tribus modis agitur pœnitentia, ſcilicet ante baptiſmum: ut j. de conſe. di. iiij. agunt homines. poſt baptiſmum de mortalibus peccatis, & quotidie de uenialibus. j. di. iij. de quotidianis.

rauerit, exaggeret a pœnitentiam. Maiora enim crimina maioribus b abluuntur fletibus.

Idem.

CAN. LXXIX.

Fleat c pro te mater eccleſia, & culpam d tuam lacrymis lauet. uideat te Chriſtus mœrentem, & dicat tibi: Beati triſtes, quia gaudebitis. Amat ut pro uno multi rogent. e Denique in euāgelio, motus uiduæ lacrymis, quia plurimi pro ea flebant, filium eius reſuſcitauit.

Idem.

CAN. LXXX.

Adam poſt culpam Deus ſtatim f de paradiſo eiecit. non diſtulit, ſed ſtatim ſeparauit à delicijs, ut ageret pœnitentiam: ſtatim tunica ueſtiuit eum pellicea, non ſerica.

Item Auguſtinus ad Felicianum.

CAN. LXXXI.

g Tres g ſunt autē actiones h pœnitentiæ, quas mecum ueſtra eruditio recognoſcit una eſt i quæ nouum hominem parturit, k donec per baptiſma ſalutare omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum. Omnis l enim qui iam ſuæ uoluntatis arbiter cōſtitutus eſt, cùm accedit ad ſacramenta fidelium, niſi eum ueteris uitæ pœniteat, nouam inchoare non poteſt. Ab hac pœnitentia cùm baptizantur ſoli paruuli, immunes ſunt, nondum enim poſſunt uti libero arbitrio, quibus tamen ad conſecrationem, m remiſsionemque originalis peccati prodeſt n eorum fides, à quibus offeruntur. Altera uerò pœnitentia eſt, cuius actio per totam uitam iſtam, qua in carne degimus mortali, perpetua ſupplicationis o humilitate, ſubeunda eſt: quia primò nemo uitam æternam incorruptibilē immortalemque deſiderat, p niſi eum uitæ huius temporalis, corruptibilis, mortalis pœniteat. Non enim ſic quiſque in nouam uitam per ſanctificationem baptiſmi naſcitur, ut quēadmodum ibi deponit omnia peccata præterita, ita etiam ſtatim mortalitatē ipſam carnis, corruptionemq; uitæ deponat. Tertia uerò eſt actio pœnitētiæ, quæ pro illis peccatis q ſubeunda eſt, quæ legis decalogus continet, & de quibus Apoſtolus ait: Si. n. noſmetipſos r iudicaremus, à Domino non utiq; iudicaremur. ſ & infra. Eſt enim pœnitentia t humilium & bonorum fidelium pœna quotidiana, in qua pectora contundimus, dicentes: Dimitte nobis peccata noſtra, &c. Neq; ea dimitti nobis uolumus, quæ dimiſſa in baptiſmo non dubitamus: ſed illa utique, quæ humana u fragilitate quamuis parua, tamen crebra ſubrepunt: quæ ſi collecta x contra nos fuerint, ita nos grauabunt, & oppriment, y ſicut unum

i Vna eſt. Quæ fit ab adultis cum baptizantur, uel ante.

k Parturit. Proprie ponitur hoc uerbum parturit. cum enim homo iam proponit & meditatur quod baptizari uelit agere pœnitentiam incipit. quæ pœnitentia nouum hominē parturit. id eſt, in nouum hominem. id eſt, de eo uetuſto prius culpæ uetuſtatem habente, facit nouum hominem, id eſt, gratiæ nouitatem habentem. de conſecr. diſt. iiij. non dubito. Pœnitentia nouū hominem parturit.

l Omnis. j. de conſecr. diſt. iiij. omnis qui.

m Ad conſecrationem. id eſt, ſanctificationem uel ſatisfactionem.

n Prodeſt. id eſt, ſacramentum collatum in fide eorum. Vel prodeſt quia offerunt eum.

o Supplicationis. quia ſemp debemus ſupplicare, ut ab eo liberemur.

p Deſiderat. Cum effectu.

q Peccatis. Pro mortalibus. 1. Co. 11. g

r Si enim noſmetipſos. pœnitēdo, affligendo, damnando nos de peccato.

ſ Iudicaremur. id eſt, puniremur ad pœnam.

t Eſt enim pœnitentia. modo redit ad ſecundum articulum. Lucæ 21. a

u Quæ humana. j. diſt. iij. c. incaſſum. §. ſed uerba. & c. de quotidianis.

x Collecta. ſecundum illud, Et quæ non proſunt ſingula, multa iuuāt. Perinde ergo iudicandum eſt de pluribus minutis, ut de uno grandi & graui delicto, cui minora coaceruata, æquantur arg. ff. ex quib. cau. ma. necnon. §. ſi qs ſæpius. & ff. de pac. l. ſi plures. arg. contra. ff. de iuriſdi. omnium iud. l. ſi idem. C. de iudi. ſancimus. §. penul.

y Et opprimēt. Illa multa uenialia. i. cōtēptus eorū & uilipenſio Veniale ſi placet, eſt mortale.

quod quidem peccatum est mortale. Vel ipsum ueniale peccatum, est mortale dum placet: ut xxv. distinc. §. nunc autem. uersic. hinc etiam. alias. n. ipsa uenialia in purgatorio consumētur, & salui erimus quasi per ignem. xxv. distin. c. qualis.

a Ieiunia. scilicet leuia: uel propter hæc, scilicet omnia.

Peccatū & delictū an sint idem.

Matt. 6. b

b SI peccatum. hic dicit peccatum, inferius idē uocat delictum, & ita indifferēter utitur his uocabulis Gregor. quod & in communi usu loquēdi fit. August. tamen in quæstionibus Leuitici differentiam notat dicens: Declinare à bono est delictum, & est peccatum facere malum. unde apparet, quod peccatum mali est perpetratio. nam & opus est. j. dist. iij. inter hæc hircum. delictum enim est boni desertio. quid est aliud delictum, quàm derelictum? Vel delictum appellatur propriè, quod ignoranter fit iuxta illud? Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias, &c. peccatum uero quod sciēter.

c Punit. s. eadem dist. c. si cui. §. item sicut. & cap. porro. infra eadem dist. §. quæcunque.

ADDITIO.

Potest dici, quod peccatum ad prolationem corporis refertur, iniquitas uero ad mētis acerbitatem. præcedit iniquitas. sequit̄ peccatum: sed grauior est iniquitas tanquam materia. Archi.

2. Re. 12. d

d Cum homine. Id est, per hominem tanquam ministrū: ut per hostem. argu. xxiij. quæ. v. c. remittuntur. xv. quæst. j. nec is. uel cum ipso homine, id est, cum homo punit se suffi-

aliquod grande peccatū. Quid enim interest ad naufragium, utrum uno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negligentium culpam derelicta atque cōtempta impleat nauem, atque submergatur? Propter hæc ieiunia, a eleemosynæ, & orationes inuigilant, in quibus cùm dicimus: Dimitte nobis debita nostra, &c. manifestamus nos habere, quod nobis dimittatur, atque in his uerbis humiliantes animas nostras, quotidianam quodammodo agere pœnitentiam nō cessamus.

Item Gregorius.

CAN. LXXXII.

6 SI peccatum b Dauid Dominus trāstulit tā detestabile, quid est, quod post omnia, quæ de eodem peccato per prophetam à Domino ei dicta sunt, postmodum tanta tolerauit? Sed & proculdubio Dominus delictum sine ultione non deserit. Aut enim ipse hoc in se penitus punit, c aut hoc Deus cum homine d uindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur: quia nullatenus sine uindicta laxatur. e Sicut enim Dauid audire post confessionem meruit, Dominus transtulit peccatum tuum: & tamen post multis cruciatibus f afflictus ac fugiēs reatum culpæ, quam perpetrauerat, exoluit: sic nos salutis undā à culpa primi hominis absoluimur, sed tamen reatum huius eiusdem culpæ diluentes, absoluti quoque adhuc carnaliter obimus: g quia delicta nostra siue per nos, h siue per semetipsum i resecat etiā cum laxat. Ab electis enim suis iniquitatum maculas studet temporali afflictione tergere, quas in perpetuum non uult in eis uidere.

Item Augustinus. †

CAN. LXXXIII.

SIcut primi k homines postea iustè uiuēdo meritò creduntur per Domini sanguinem ab extremo iudicio liberati, tamen non in illa uita meruerunt ad paradisum reuocari: l sic & caro peccati, etiam si remissis peccatis homo in ea iustè uixerit, non continuo meretur eam mortem non perpeti, quam contraxit de propagine peccati. Tale aliquid nobis insinuatū est de patriarcha Dauid in libro Regum, ad quem propheta cùm missus esset, eique ob peccatum quod admiserat, euentura mala comminaretur, confessione peccati ueniam meruit, m respondente propheta, quòd illud ei flagitium facinusq; dimissum sit, & tamen consecuta sunt, quæ Dominus comminatus fuerat: ut sic humiliaretur à filio. n quare & nunc dicitur, o si Deus propter peccatum illud fuerat comminatus ut sic humiliaretur à filio: cur dimisso peccato, quod erat ei comminatus, impleuit, nisi p quia rectissimè, si dictum fuerit. Respondetur remissionem illam peccati factam, ne homo ad percipiendam

cienter.

e Laxatur. s. ead. di. c. omnis. §. alij contra. & cap. nullus debite.

f Cruciatibus. j. ead. di. §. non sunt. & ca. quem pœnitet.

g Obimus. alias luimus, id est, propter peccatum Adæ mortem carnis incurrimus, & alias pœnalitates sustinemus. †

g Obimus. Id est, necessitati mortis subijcimur.

h Siue per nos. Cum pœnitentiam agimus.

i Siue per semetipsum. in baptismo. j. de conse. di. iiij. sine pœnitentia.

† De conse. di. 4. nō ex quo.

† ca. 34. lib. 2. de peccatorū meritis & remissione.

k SIcut primi. Per primos homines, & per Dauid ostenditur, quod licet per pœnitentiā uel baptismum nobis dimittantur peccata, tamen postea mors & aliæ pœnalitates pro originali peccato inflictæ remanent ad agonē & exercitium.

Mors & aliæ pœnalitates pro pctō originali sūt inflictæ.

l Reuocari. Eodem modo quo primo fuerant, cū non subiacebant morti & alijs pœnalitatibus sibi postea inflictis. z

z Tunc enim erat homo potens non mori, sed post resurrectionē est nō potēs mori. Petr.

m Meruit. i. obtinuit. q. d. talis fuit confessio: cui data est uenia. simi. viij. di. consuetudo.

n A filio. id est, per filium Absalonem. dist. xlvij. cap. sicut. §. necesse, glos. est simi. in l. seruo legato. §. j. ff. de le. j.

o Et nūc dicitur. id est, obijcitur à quibusdam hæreticis, qui dicebant peccata in contritione quantum ad uitam æternam non posse dimitti.

p Nisi. quasi dicat, si quæritur nisi, id est, sed: quia rectissimè si dictū fuerit, id est, si quæsitum. respon. uel est ibi sic, & tunc ita, nisi, id est, sed quia rectissimè sic dictū fuerit

fuerit quasi: quia rōnabile est, quod ita rñdetur, &c. & quod nisi ponatur pro sed, inuenitur xxxviij. distinct. cap. sedulo.

a Impediretur. Non ut per hoc temporalem pœnam euitet. arg. xxiij. q. iiij. c. si is.

b Humilitate. Imponitur ergo pœnitentia pro peccato: ut humilitas exerceatur, & ne disciplina ecclesiæ deseratur. xxiij. q. v. cap. excōicatorum. & ut satisfaciat ecclesiæ, quæ scandalizata est. ĩ. ead. c. iudicet. & ad cautelam quinquag. distin. c. presbyteros. xxxiij. q. ij. in lectum.

Pœnitentia quare pro peccato imponitur.

c Exerceretur. ĩ. di. iij. §. hæc de charitate. & capitu. productior.

d Ademit. Argum. quod licet destruatur principale, remanet accessorium. argu. extra de conuer. coniug. quidā. extra de sponsa. ad audientia. ff. de constitu. pecu. item. §. j. C. de prædi. mino. & si is. ff. de mino. in causæ. ij. Argumen. contra. ff. de regu. iur. l. cum principalis. & C. de legi. & constit. non dubiū. C. de usur. l. eos.

† ca. lxv. in enchiridio.

IN actione. Hæc est septima pars distinct. in qua dicitur, quod ubi pœnitentia non statuitur à canone, relinquit arbitrio boni uiri: quia Deus inspicit magis mensuram laboris, id est, cordis quàm temporis. Io. de Fant.

Psal. 50.

Psal. 37.

e In actione. i. in agenda satisfactione, ut ĩ. de consecra. dist. iij. de pœnitentibus.

f Vbi tale infra de consec. dist. iij. de pœnitentibus.

g Mensura. ĩ. ea. mēsuram.

h Occultus est alteri. s. xxiiij. quæst. iij. Deus quando.

i Per uerba. supra xxij. q. ij. is autem. & quæstio. v. humanæ. ff. de sup. leg. l. Labeo. §. j. & extra de sponsal. cum apud.

k Constituuntur. id est, præfiguntur.

l Ab his. s. xxj. q. ulti. tempora.

uitā impediretur a æternam: subsecutum uerò illud cōminationis exemplum, ut pietas hominis etiam in illa humilitate b exerceretur c atque probaretur. Sic & mortem corporis, propter peccatum Deus homini inflixit, & post peccatorum remissionem propter exercendam iustitiam nō ademit. d

Idem in homilia de pœnitentia. †

Doloris mēsura, potius quàm temporis in actione pœnitentiæ consideranda est.

CAN LXXXIIII.

7 IN actione e pœnitentiæ ubi tale f commissum est, ut is, qui commisit, etiam à Christi corpore separetur, non tam consideranda est mēsura g temporis, quàm doloris. Cor enim contritum & humiliatum Deus non despiciet. Verum quia plerunq; dolor alterius cordis, occultus est alteri, h nec in aliorum notitiam, nisi per uerba i uel quæcunq; alia signa procedit, cum sit coram illo, cui dicitur: Gemitus meus à te non est absconditus, rectè constituuntur k ab his, l qui ecclesiæ præsunt, tempora pœnitentiæ: ut satisfiat ēt ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata. Extra m eā quippe nō remittūtur. Ergo cùm tanta est plaga peccati, atq; impetus morbi, ut medicamēta n corporis & sanguinis Domini differenda sint, authoritate o antistitis, debet se quisq; ab altario remouere ad agendam pœnitētiam, & eadem authoritate reconciliari.

Idē in eadē Homilia. †

CAN. LXXXV.

IVdicet seipsum homo uolūtate dū pōt, & mores conuertat in melius: ne cùm iam non poterit, præter uoluntatem à Domino iudicetur, & cū in se protulerit sæuerissimæ p sñiam medicinæ, sed tamē utilissimæ, ueniat ad antistites q per quos illi claues r in ecclesia ministrātur tanquam bonus iam incipiens esse filius, maternorum s membrorū ordine t custodito, à prępositis u sacramentorum accipiat satisfactionis suę modum, in offerendo sacrificio contribulati cordis, deuotus & supplex: id tamē agat, quod non solū ipsi prosit ad recipiendam sanitatem, sed cæteris x etiam ad exemplum: ut si peccatum eius non solùm in graui eius malo, sed etiam in tanto y scādalo aliorum est, atq; hoc expedire utilitati ecclesiæ uidet antistiti, in notitia z multorum uel coram totius plebis multitudine, agere pœnitentiam non recuset nec resistat, nec lethali & mortiferæ plagæ p pudorē addat ti-

m Extra. s. xj. q. iij. illud plane.

n Medicamenta. Quia per illa augentur uirtutes, & confirmantur & conseruantur.

o Authoritate. s. ea. dist. sunt qui arbitrantur. & cap. facilius. ADDITIO. Dic ut not. s. ea. distinc. qui sanctus. in gl. j. Arch.

IVdicet. CASVS. Ostēdit Aug. quis ordo sit seruādus in accipiēda pœnitentia. Primò. n. debet quis cōteri. s. eo. c. sufficit. deinde se dānare & redarguere, & proponere in corde confiteri, & satisfacere ad arbitrium ecclesiæ, & postea ueniat ad sacerdotē, & ab eo accipiat pœnitētiam, & si crimē est publicum unde scandalum ortū sit, publice recipiat & agat pœnitentiam. Iudicet, id est, condemnet.

Pœnitentiæ ordo.

Sermo 50.

Versus

p Sæuerissimæ. Vnde, Sæpe tulit lapsis succus amarus opē.

q Ad antistites. s. vj. q. iij. denique. ar. s. xviij. q. ij. Abbas.

r Claues. qui uult pœnitentiam accipere, ueniat ad suū sacerdotē, qui eū ligare poterit & absoluere: non ad alienū: ut extra de pœn. & remissio omnis utriusque.

s Maternorum. id est, filiorum ecclesiæ.

t Ordine. De quo ordine habes. s. ea. q. ij. admonere. xij. q. ij. de uiro. uel ordine illo quem expressi in casu.

u A præpositis. Scilicet à sacerdotibus, qui præponuntur sacramentis ministrandis.

x Cæteris. Hoc quando crimen est publicum prout sequitur.

y In tanto. id est multo.

z In notitia. De notorijs & enormibus peccatis intelligitur hoc. argumen. supra xxvj. quæst. sexta. cap. ultimo.

Multi.

a Multi. Supra secunda, quæstione prima multi.

MEnsurā. CASVS. Hug. *sic ponit hunc casum. Hic Hiero. reddit causam, quare in uno quoque crimine non est determinatum tempus pœnitentiæ: quia apud Deum non tantū ualet mensura temporis quantū doloris, et ideo relinquitur arbitrio sacerdotis, qui prout uiderit expedire, assignat tempus breue uel prolixū. sed ne ignoret sacerdos modū imponēdi pœnitentiā in quibusdā criminibus modi et tēpora pœnitētiæ sunt determinata. Sequens aūt cap. s. quis aliquando planum est.*

e Doloris. Vnde & tantam contritionem posset sacerdos perpendere in homine, quod nullam satisfactionem exteriorem ei imponeret.

f Abstinentia. j. de consec. dist. v. ieiunium. s. distinctio. lxxxvj. quid prodest.

morem. Multi enim corrigūtur, ut Petrus: multi [a] tolerantur, ut Iudas.

Idem Hieronymus.

Mortificatio uitiorum, magis quàm abstinentia ciborum pœnitenti necessaria est.

CAN. LXXXVI.

MEnsurā autem temporis in agēda pœnitentia idcirco non satis apertè præfigunt canones pro unoquoque [b] crimine, ut de singulis dicāt, qualiter unūquodq; emēdandum sit, sed magis in arbitrio [c] sacerdotis [d] intelligentis relinquendū statuunt: quia apud Deū non tam ualet mensura temporis, quàm doloris, [e] nec abstinentia [f] tantum ciborum, quantum mortificatio uitiorum. Propter quod ipsa tempora pœnitentiæ pro fide & conuersatione [g] pœnitentium abbreuianda præcipiunt, & pro negligentia [h] protelanda existimant: tamen pro quibusdā culpis [i] pœnitentiæ modi sunt impositi.

Item Ioannes Chrysostomus.

CAN. LXXXVII.

QVis aliquando uidet clericū citò pœnitentiam agentem, & si deprehēsus [k] humiliauerit [l] se, nō ideo dolet qa peccauit. sed ideo confunditur, quia perdidit gloriam [m] suam.

§ *His authoritatibus asseritur, neminem sine pœnitentia et cōfessione propriæ uocis à peccatis posse mundari. Vnde præmissæ authoritates, quibus uidebatur probari sola contritione cordis ueniā præstari, aliter interpretādæ sunt, quā ab eis exponantur. Negationem nanq; Petri secuta est satisfactio lacrymarū, & trina cōfessio dominicę dilectionis, qua penitus deleuit peccatū trinę negationis.* Luc. 22. c [n] *Nō ergo necessaria sibi erat certa satisfactio peccati, cuius totū uitę tempus [o] obediētiæ impendebatur sui cōditoris. Imitabat em̄ illud propheticum: Declina à malo, & fac bonum.* Psalm. 39 *et illud Esaię: Derelinquat impius uiā suā, & uir iniquus cogitationes suas, etc.* Esaiæ. 55 b *Amplius horum nihil à peccatore exigitur. Nō ergo illa authoritate Leonis [p] papæ satisfactio pœnitētiæ ne-*

b Pro unoquoque i. pro genere cuiuslibet criminis.

c In arbitrio. i. in arbitrio sacerdotis est relictum, statuere tempus pœnitentiæ. argu. ff. de iure delib. l. j. s. xxvj. q. ulti. c. tempora.

d Sacerdotis. Hoc tamen cū pœna nō est expressa: quia cū pœna est expressa, illā debet imponere. ex. de off. iud. delega. de causis. j. dist. v. c. falsas. ex causa tamē aggrauare potest & mitigare. argum 50. dist. de his. Quid si inique arbitratus est, & minorem pœnam imponat quàm debeat? si est ordinarius eius iudex siue sacerdos curatus & dispensandi animo hoc facit, sufficit illa licet modica ad delendum peccatum: si per errorem, & ab isto pœnitente credebatur peritus, sufficit illa minor pœnitētia ad delendū peccatū, & oēm pœnā alterius uitæ, dummodo pœnitēs qui eā recipit maiorem suscipere paratus esset, si sibi imponeretur. argu. j. ea. dist. quem pœnitet. uers. sæpe. si autem credebat eum imperitum, in culpa est, nec releuabitur hac sola pœnitentia. idem iuris est si ad alium iuit, non ad suū iudicem cum suus sacerdos esset peritus: quia eo casu in culpa iuit si autem suus sacerdos nō erat peritus, & ideo iuit ad alium: quia hoc sibi licet. j. dist. vj. placuit. & ille male est arbitratus, dic ut dixi in ordinario.

Pœnitentia minor an liberet pœnitentem.

g Conuersatione. s. xj. q. iij. plerunq;.

h Negligentia. s. 50. distinctio. de his clericis. s. xxvj. qō. vij. sacerdos.

i Culpis. Vt in fornicatione sacerdotis cum filia spirituali. xxx. quæstio. j. si quis sacerdos. supra lxxxij. distinctione. c. presbyter. & in multis alijs.

k Quis aliquando. Deprehensus. in aliquo peccato.

l Humiliauerit. Id est, humiliatus apparuerit.

m Gloriam. i. laudem & famam, qua ab hominibus laudabatur, quia credebatur esse bonus. & ita habes ex hoc capitulo quod clerici deteriores sunt laicis. viij. qō. j. qualis. sic & monachi deficiētes omnibus sunt deteriores. xlvij. dist. quantumlibet. & s. xxiiij. q. iij. transferunt. unde etiam dicitur, a sanctuario meo incipite, ut s. l. dist. & purgabit. & hoc destruit ecclesiā uehemēter ut viij. q. j. qualis.

Clerici deteriores sunt laicis.

Monacho malo nihil deterius.

His authoritatibus. Hæc est octaua pars distinct. quæ diuidit in tres partes. In prima recapitulat canones in prima parte positos, & positis ipsorū canonū principijs dicitur qualiter sunt intelligendi. Secunda ibi, Econtra authoritas, Tertia ibi, Econtra ea Ioan.

n Negationis. Vnde quidam dicunt, quod negando ter peccauit, triplex amor expiauit, & trina confessio. vj. quæst. j. imitare.

o Totum uitæ tempus. Est hic argum. quod intranti monasterium nō est imponenda pœnitentia de peccato ante commisso: quia nec Astulpho imponitur si intrat monasterium. arg. s. ea. q. ij. admonere. & hoc propter continuationem pœnitentiæ & exercitij, quę in monachis exiguntur. arg. xvj. quæst. j. vos. extra de sentent. excom. cum illorum. & argum. opti. extra de voto & ucti redempt. scripturæ.

Monasteriū intranti an sit pœnitētia imponenda.

p Leonis. s. ea. dist. c. noluissent. §. ex his omnibus. &

gatur eē necessaria cuilibet delinquenti, sed ei [a] *tm̄ qui beatū Petrū imitatus, huic seculo penitus abrenuntiat, et cunctorū uitiorū fomitem in se funditus mortificat. Item illud Ioānis Chrysostomi,* † *Lauāt lacrymę delictū,* [b] *quod pudor est confiteri. Et illud aliud qđ scribit in epistola ad Hebræos,* † *Nō tibi* [c] *dico, ut te* [d] *prodas in publicū, neque apud alios te accuses,* [e] *sed obedire te uolo pphetę dicēti, Reuela* [f] *ante Deū uiā* [g] *tuā. ergo tua cōfitere* [h] *peccata. Apud Deū uerū iudicē cū oratione delicta tua pnūtia, nō lingua* [i] *sed cōsciētiæ tuæ memoria, et tunc demū spera te misericordiā posse cōsequi. Si habueris peccata* [k] *in mēte tua cōtinuè,* [l] *malū nunquā ad uersum proximū tuū in corde tenebis, nō ita intelligēdū est, ut si cōfessione oris peccata dicant posse dimitti, & sine publica satisfactione. Secreta nāque peccata, secreta* [m] *cōfessione et occulta satisfactione purgātur,* [n] *nec ē necesse ut q̄ semel sacerdoti cōfessi fuerimus, denuò* [o] *cōfiteamur, sed lingua cordis nō carnis apđ iudicem uerū, ea iugiter cōfiteri debemus. Hinc ēt idem Ioannes Chrysostomus ait, Nūc aūt si recorderis* [p] *pctōrum tuorū, et frequēter ea ī cōspectu Dei pronūties, et pro eis clemētiā eius depreceris, citius illa delebis. Si aūt nūc obliuiscaris peccatorū tuorū, tunc eorū recordaberis nolens, cū in toto mūdo publicabuntur, et ī cōspectu proferent oīum tā amicorū tuorū, quàm inimicorū, et sanctorū angelorū, cęlestiūq; uirtutū. Nō enim ad Dauid solū dicebat,* [q] *Tu in secreto fecisti, ego.n. cūctis manifestabo: sed etiā ad oēs* [r] *nos hoc dicit. Similiter* [s] *et illud Prosperi intelligitur, Qui crimē* [t] *suū ultrò cognoscūt, et aut illud pprijs cōfessionibus produnt, aut nesciētib. alijs, quales occulti sunt, &c. alijs nesciētibus, i. occulta cōfessione istis peccatū suū cōfitētibus, nō publicè illud manifestantibus.*

Itē illud prophetæ, Dixi cōfitebor, et tu remisisti, i. remissibilē [u] *iudicasti īpietātē peccati mei.*

Ita illud Augustini intelligitur, Magna pietas Dei, ut ad solā promissionem peccata dimiserit, i. remissibilia iudicauerit.

Idem. Votū pro opere reputatur, cū deest facultas. unde uotū cōfessionis reputaī pro ope uocis, cū deest facultas cōfessionis.

cap. sufficit. Magnum saltum fecit hic Gratia. quia cum deberet inferre authoritatem Ambrosij de Petro propositam illam scilicet, Petrus. s̄. ea. dist. circa princip. infert authoritatem Leonis quam induxit s̄. ea. §. ex his omnibus. & pro alia parte.

a Sed ei. Non dicit uerum, quia non negat. & esset necessaria pœnitenti exterior satisfactio si ibi adsit facultas, sed dicit sufficit cōfessio quæ fit Deo. & sacerdoti, si adest facultas.

b Delictum. Non uidetur cōgrua hęc solutio, contrarium magis innuitur. infra, eadem distinct. §. ulti. Hugo.

ADDITIO.

Alias simile secundum Lau. sed Hug. in sua glossa ponit idem, &c.

c Non tibi. Nunc primo inducit hanc authoritatem quæ uidetur facere pro alia parte, ut eam soluat.

d Vt te. i. tuum peccatum secretum.

e Excuses. Alias accuses te de illo crimine.

f Reuela. Lingua cordis, & non carnis unde subdit ante, &c.

g Viam. Id est, peccatum.

h Confitere. Sacerdoti. Vel in memoria semper habeas ea postquam confessus es sacerdoti. In memoria dico, quo ad flendum, non quo ad agendum uel delectandum. unde subdit apud, &c.

i Non lingua. Tantum. uel non lingua secundū aliā expositionem, scilicet ut intelligatur de peccatis iam cōfessis sacerdoti.

k Peccata. Ea scilicet cū dolore pœnitentiæ commemorando.

l Continue. s̄. dist. lxxj. ualet cōtra.

m Secreta. s̄. ij. qō. j. si peccauerit. s̄. xv. quæstio. iij. de crimine.

n Purgantur. Duplicem innuit solutionem, primā scilicet de occulto crimine, quod sufficit confiteri soli Deo per sacerdotem, nec in publico necesse est illud confiteri, & hanc ponit ibi secreta, &c. secundā, quod intelligitur de crimine iam confesso sacerdoti, quia illud soli Deo confiteri semper debemus, non uoce, sed corde. & hāc ponit ibi, nec necesse est, &c.

o Denuo confiteamur. In quibusdam tamen casibus tenetur pluries illud idē confiteri s. propter imperitiam sacerdotum: quia si sacerdos meus imperitus est, teneor confessionem sibi factam alij discretiori propalare. j. dist. vj. cap. j. & capitulo. placuit. Item pro contemptu satisfactionis. argum. j. distinctio. iij. si Apostolus. Item pro enormitate delicti, ut si sacerdos audito crimine, remittat eum ad superiorem ut iterū crimine exposito pœnitentiam sibi imponat. argu. extra de pœn. & remis. c. significauit. argu. s̄. ea. quæst. ij. latorē. Quartum etiam assignamus, qui tamē non est expeditus, puta pro diminutione confessionis: ut cum quis plura habet mortalia, & unum confiteretur. argu. j. distinct. iij. sunt plures.

p Si recorderis. Supra distinctione lxxxj. ualet. contra. j. distinct. iij. §. siue autem quis. & cap. Iudas.

q Dicebat. Per Nathan in libro Regum.

r Ad omnes. Argumen. lxj. distinct. miramur. uersic. ubi est.

s Similiter. s. sine publica satisfactione, & publica confessione.

t Qui crimen. s̄. ea. dist. facilius.

u Remissibilem. Non bene soluit. hoc enim erat & ante. Vel hoc dicit propter sequentē satisfactionem. poterat enim

† Per Io. Chrisostomū. c. 12. homil. 31

Psalm. 36.

Secus cū crimen est publicū, & manifestum, licet persona sit incerta. v. q. j. cap. ij. & illud ut puniat infamans, & alter ab īfamia facti purgetur. ut ibi not. Hug.

Ibi loquitur de memoria ad delectādum, quæ memoria est improbabilis. xv. qō. j. mulier. hic loquitur de memoria ad flendū, & hæc est laudabilis de hac et habet. j. di. iij. Iudas. secundum Hu. & Pet. Confessio eiusdem peccati q̄nque debet iterari.

2. Re. 12. b

Psal. 31.

Et nos. q̄ omnes authoritates, quas hic repetit Gr. positæ sunt supra ab illo §. hoc idem usq; ad §. alij econtra.

enim esse, quod con temneret sasisfacere, & tunc non remitteretur.

Ezec. 33. c [a] Cuncta s. ead. §. hoc idem.

[b] Remissionis. Pœnæ temporalis, alias falsum diceret.

[c] Articulum. i. intellectum.

[d] Plenaria. quantum ad pœnam temporalem.

ADDITIO.

Esai. 45. d Alias non dicit uerum, secundum H.

Iohel 2. c [e] Reatu. Pœna scilicet temporali debita pro reatu.

Econtra. Hæc est secunda pars octauæ partis dist. secundũ Ioan. de Fan.

[f] Econtra. hic incipit iterum defendere sniam illã, q̃ dicit sola cordis cõtritiõe peccata remitti.

[g] Authoritas. s. ea. §. his authoritatibus uer. non tibi dico. & uer. nunc autem.

[h] Prosperi. s. ead. facilius.

[i] Extorta. id est, ex forte exposita.

[k] Exhortationem. aliam responsionem ponit. j. uel si qua iubendo. tertiam. j ea. §. hæc ergo.

[l] Confitemini. s. di. xxv. c. unũ. §. criminis. cõtra sed hic minus bene dicit [1] Gratia. quod corrigit. j. ea. §. econtra ea quæ. [2]

[m] Omnis s. ea. tres autẽ sunt actiones.

[n] Gratia Dei. j. de consec. distinct. iiij. sine pœnitentia.

[1] Ad hoc j. ea. di. c. ult. uersi. sed tamẽ.

[2] Dicit Hug. q nõ est curãdum de ijs quę G. hic distinguit, s; uideas quod not. j. ea. dist. v. in summa. Archi.

[3] Imo nõ se corrigit, sed liberum lectori relinquit iudiciũ. j. ea. di. ad fin. uersi. quibus authoritatibus.

Quæcunq;. CASVS. *Infert ergo Gratianus, & dicit quod quæ de pœnitentia facienda dicta sunt, ad interiorem pœnitentiam, & non ad exteriorem sunt referẽda, Postea exponit quãdam authoritatem August. quæ contraria uidebatur, & ad hanc suam expositionem Augusti. inducit tres authoritates.*

[o] Quæcunque. Allegando dicit. [3]

[p] Augustini. s. ead. di. c. omnis. §. alij. & ca. nullus.

[q] Pęnam. Saltem interiorẽ, scilicet cordis contritionem & dolorem.

Punire.

[3] Vnde dicit Hu. q nõ est uerũ qd dicit quæcũque, sed aliqua.

Item uoluntas remuneratur. nõ opus. ita intelligitur: uolũtas facit opus remunerabile nõ opus uolũtatẽ. Item illud. In quacunq; hora peccator conuersus fuerit, &c. Cõuerti dicitur, qui oĩno uertit, cuius opus, uox & cogitatio ita mortificationi desudat peccati, sicut prius seruierat iniquitati. Ita et illud intelligit, Cõuertimini ad me, &c. Itẽ, Scindite corda uestra, et nõ uestimẽta: eis dicitur, q nulla interiori satisfactione præcedẽte, sed sola exteriori se Deũ posse placare confidunt. Itẽ cuncta, [a] *quæ de leprosis mundatis uel de Lazaro resuscitato inducũtur, ad contritionẽ cordis, nõ ad ueniã remissionis* [b] *referẽda sunt. Obstinatio. n. animi, & cõfessionis cõtẽptus, qdã mors est impietatis, & lepra superbiæ: à qua quisq; reuiuiscit, cũ sibi p gratiã dolor delicti & uotũ cõfessionis inspiratur. Ad hũc ẽt articulũ* [c] *ptinẽt ea, quæ de uiuẽtibus, uel ĩ luce ambulãtibus, uel dilectionẽ Dei habẽtibus, uel de habitaculis Spiritus sãcti factis. dicta sunt: ut hæc oĩa quisque dicat assecutus ex cordis cõtritione, quã habet, nõ ex plenaria* [d] *peccati remissione, quam nondum inuenit. Sicut enim in baptismo remittitur peccatum, & tamen eius pœna reseruatur, sic per contritione cordis quisq; à Deo resuscitari dicit, licet adhuc reatu* [e] *peccati teneatur. Non ergo præmissis authoritatibus uel argumẽtis, sine cõfessiõe oris, & satisfactiõe opis aliqs pbat à peccato mũdari.* [f] *Ecõtra* [g] *authoritas illa Ioãnis Chrysostomi et Prosperi* [h] *cõtra mẽte authoris extortã* [i] *uidetur. Nõ. n. dicit, nõ dico tibi: ut te publicè accuses, sed nõ dico tibi, ut apud alios te excuses. & sic & Prosper nõ ait oĩbus: sed simpliciter alijs nesciẽtibus. Vnde euidẽtissimè datur intelligi, q sine cõfessione oris peccata possunt deleri. Ea uerò, q̃ ad exhortationẽ* [k] *pœnitẽtiæ & cõfessionis dicta sunt, nõ huic sniæ contraire uidentur. Vel enim sunt uerba exhortationis, uel iussiõis: sicut illud, Cõfitemini* [l] *alterutrũ peccata uestra &c. Vel si qua iubẽdo sunt dicta, nõ ad oris cõfessionẽ, sed cordis: nõ ad exteriorẽ satisfactionẽ, sed interiorẽ referẽda sunt. Est. n. pœnitẽtia alia interior, alia exterior. Interior pœnitẽtia ẽ illa, de qua August. ait: Oĩs* [m] *qui suæ uoluntatis arbiter cõstitutus est, nõ potest inchoare nouam uitam, nisi pœniteat eum ueteris uitæ. Item de eadẽ, Petrus in actibus Apostolorũ legitur dixisse: Pœnitentiã agite, & baptizet unusquisq; uestrũ:* Act. 2. f *Qđ de interiori pœnitẽtia. nõ de exteriori dictũ accipit. De exteriori uerò pœnitẽtia Ambrosius ait, super epistolã ad Romanos Gratia Dei* [n] *in baptismate nõ requirit gemitũ uel plãctũ, nõ opus aliquod, sed solã cõtritionẽ cordis: & omnia gratis condonat. Quæcunq;* [o] *ergo de pœnitentia iubendo dicta sunt, nõ ad exteriorem, sed interiorẽ referẽda sunt, sine qua nullus unquã Deo recõciliari potuit. Illud autẽ Augustini,* [p] *quo quisq; negat ueniã posse consequi, nisi prius quãtulãcunq; peccati soluerit pœnã,* [q] *non huic sententiæ inuenitur aduersum. Nullus enim asserit à peccato posse mũdari, nisi peccati passus fuerit pœnã: sed aliud ẽ peccatũ sacerdoti cõfiteri, & eius arbitrio de pctõ*

satisfacerẽ, atq; aliud Deo corde cõfiteri, & secreta satisfactiõe peccatũ in seipo punire. [a] *Est.n.pœnitẽtia (ut ait August.) dolor cordis, quo qsq; in se punit qđ deliquit. De hac itaq; satisfactione idẽ ait ĩ psalmo qnquag. expones, Quoniã iniquitatẽ meam ego cognosco, tu ne punias: qa ego punio, ignosce: qa ego cognosco, nõ dissimulo. & ĩ. Sic Deus misericordiã dat, ut seruet ueritatẽ, ut nõ peccata* [b] *ei' sint impunita, cui ignoscit. Ignoscit.n. seipsũ puniẽti. misericordia est, ꝙ homo liberatur, ueritas, ꝙ peccatũ punitur. Idẽ in Psal. lxxxiij. Veritas de terra orta est.* [c] *Id est, confeßio de hoĩe ut se accuset: & sic iustitia de cælo ꝓspexit, ut publicanus cõfitẽs redijt iustificatus. Iustitia ꝓspexit, quasi Deus dicat: Parcamus huic, qa non parcit sibi. Ignoscamus, qa agnoscit.* [d] *De cælo ergo iustitia prospexit, id est, à Deo data est iustificatio pœnitenti.*

Hęc ergo secreta satisfactio leuiũ siue occultorũ criminũ Deo offerẽda est: nec sine pœna relaxari ꝓbãtur, quæ sic expiari creduntur. Ea uerò, quæ de publica satisfactiõe, uel oris confeßione dicũtur, in publicis & manifestis criminibus intelligenda sunt. Peccata nanq; Nabuchodonosor, q̃ propheta misericordijs et eleemosynis redimi suasit, peccata quoque Niniuitarũ, q̃ publica satisfactiõe expiata sũt cũctis nota erãt. Et publica [e] *noxa (ut Aug. testatur) publico* [f] *eget remedio. Præmißis itaq; authoritatibus ꝑ manifestis criminibus manifesta probat̃ offerẽda satisfactio, & oris cõfeßio. Latentia uerò peccata nõ ꝓbant̃ sacerdoti necessaria cõfitẽda & eius arbitrio expiãda.*

3 *Ecõtra* [g] *ea, quæ in as-*
8 *sertione huius sñiæ dicta sunt, partim ueritate nitunt̃, partim põdere carẽt. Sine contritione etẽm cordis nullũ peccatũ posse dimitti, occulta uerò peccata secreta satisfactione publica quoq; manifesta pœnitentia expiari debere, firmißima quoq; cõstat rõne obnixũ: porrò sine cõfeßione oris, si facultas cõfitẽdi nõ defuerit, aliquod graue delictũ expiari authoritati penitus probat̃ aduersum. Q̃uo.n. secundũ authoritatẽ Leonis* [h] *papæ, sine supplicationibus sacerdotũ indulgẽtia neqt obtineri si sine oris cõfeßione à peccato possumus emũdari? Quis.n. supplicabit, pro peccato, quod nescit?* [i] *Itẽ, Q̃uo* [k] *secũdũ Aug. frustrat claues ecclesiæ, qui sine arbitrio sacerdotis pœnitẽtiã agit, si sine oris confeßione, criminis indulgentiã impetrat? Item, Q̃uo* [l] *secundũ Amb. ius ligãdi & soluendi solis sacerdotibus à dño credit̃ eẽ permissum si quisq; suo arbitrio, seipsum peccãdo ligat uel secreta pœnitẽtia secundũ Prosperũ* [m] *in seipsum sñiam profert excõicationis, atque post satisfactionẽ absq; sacerdotali iudicio, seipsum Deo uel altari eius reconciliat? Non sunt hæc* [n] *p̃mißis authoritatibus consentanea, sed multorũ exẽplis probant̃ aduersa. filiã nãq; Archisynagogi* [o] *turbis eiectis dñs suscitauit,* [p] *non tamẽ nisi præsenti*

Dani.4.F

Ionæ 3.a Mat.12.d Cõfeßio oris necessaria est.

a Punire. ĩ. e. di. iij. §. hæc de charitate. c. pœnitentia est.
b Peccata. s. ead. distin. si peccatum Dauid. s. ea. dist. nullus debite.
c Orta est. Alias, Veritas de terra orta est. i. Christus de Maria. xxxv. q. x. ca. fraternitatis.
d Agnoscit. Peccatum suum.

Hæc ergo secreta.
CASVS. *Infert nũc Grat. quod pro leuibus peccatis uel occultis, secreta est Deo satisfactio facienda, pro manifestis uero peccatis publica. Qđ probatur exemplo Nabuchodonosor, & Niniuitarum, & authoritate. August.*

e Publica. s. 32. q. iij. nemo. s. ij. q. j. si peccauerit.
f Publico. i. sic tẽpus confeßionis & satisfactionis habuit.

Econtra. Hæc est iij. pars octauæ pris di. secundum Ioan.
CASVS. *Nunc pro alia parte allegat Gratia. scilicet quòd confeßio oris est necessaria, dicens quod supradicta partim pondere carent, & partim non: nam occulta peccata, secreta satisfactione purgantur, publica uerò manifesta pœnitentia purgantur, nullũ tamẽ graue delictũ, si facultas affuerit cõfitendi, sine confeßione purgatur. Quod probat tribus authoritatibus, scilicet Leonis, August. & Ambrosii, & uno exẽplo domini. & ad hoc inducit Grat. authoritatem Leuit. & licet sit de §. isto, tamen hũc casum sic ponas.*

g Econtra. Hic ponit [a] Grat. uerã solutionẽ. s. qđ necessaria est oris confeßio, ubi facultas est cõfitẽdi, & qđ pœnitentia debet agi authoritate sacerdotis. & ad hoc probandum inducit factum dñi, qñ suscitauit filiam archisynagogi. arguit & in fi. iudiciũ relinquit.

a Ponit. Imo tãtũ

h Leonis s. e. dis. §. alij. & c. multiplex.
i Quod nescit. ar. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. Neratius. ff. de cõtrah. emp. in l. fundi. & e. ti. in l. qui fundum. §. fundi.
k Quomodo. s. e. di. §. alij. c. agite.
l Item quomodo. s. e. di. §. alij. & ca. agite. & c. uerbum.
m Prosperũ. s. ea. dist. §. item sicut. & cap. facilius.
n Nõ sunt hæc. Quæ pro parte contraria dicta sunt. s. quod sine confeßione oris peccata grauia dimittantur.
o Archisynagogi. s. principis Iairi.
p Suscitauit. ĩ. ea. quẽ pœnitet. in fin.

Secre-

a Secreta. Argumen. esse secreta quæ fiunt sub præsentia quinque hominum.

Qui domũ suã. CASVS. *Casum hunc sic breuiter pone. Primo ponit Grat. uerba Leuitici, et si nõ per omnia. Secundo exponit ea moraliter. Ad euidentiam tamen eorũ, quæ hic dicũtur, nota quod ad literam ita erat in ueteri testamento, quòd si quis offerebat domum suã, uel agrum, uel vineam, uel aliquid aliud tabernaculo, et postea pœnitebat, si uolebat rem recuperare, addita quinta parte æstimationis, totius rei pretiũ*
Leui. 27. b
persoluebat tabernaculo, et rem recuperabat. et faciẽda erat hæc solutio ad siclũ sanctuarij, qui maioris ponderis erat quam siclus uulgaris. Postquã autem conuenerat de pretio inter sacerdotem, et eũ qui debebat redimere rẽ, retinebat emptor agrũ, usque ad annum iubileum, quẽ tunc restituebat plene. Ille itaque qui non poterat rẽ redimere nisi siclo sanctuarij, significat peccatorem, qui se nõ potest redimere à peccato nisi operibus pœnitentiæ sancta scriptura statutis. Alia etiã moraliter exponuntur, sicut uidebis in litera. Omnia aũt sunt uerba Grat. usq; ad cap. quẽ pœnitet. Iubileus quinquagesimus. & dicitur iubileus annus remissionis, quia eo anno debita remittebãtur: serui efficiebãtur liberi, et oĩa reuertebãtur ad statũ pristinũ.

bꝰ patre et matre puellæ, Petro quoq; Iac. et Ioã. pñte, uita reddita est. In quo moraliter ĩstruimur ut secreta a *peccata, q̃ p mortẽ puellæ intelligunt, nõ nisi supplicationib. ecclesiæ, quæ per patrẽ & matrem puellæ designantur, et sacerdotũ ministerio, qui per Petrũ et Ioãnem et cęteros intelliguntur, a domino existimẽt dimitti. Itẽ in Leuitico. Qui domũ suã uel agrũ dño uouerit uel cõsecrauerit, nõ põt eã* b *redimere nisi siclo* c *sanctuarij sacerdote quoq; (nõ ipõ) supputãte* d *annorũ numerũ usq; ad iubileũ. In quo siĩr docemur, qđ quicunq; domũ cõsciẽtię, uel agrũ cõuersationis p pœnitentiã domino offerre, atq; pretio bonorũ operũ de uana uitę suę cõuersatione seipm redimere uoluerit, nõ põt hoc facere, nisi siclo sanctuarij, i. operibus pœnitẽtię sacra scriptura p̃fixis. unde uenientib. ad se turbis, beatus Ioannes nõ ait simpliciter, facite pœnitentiã, uel fructus pœnitẽtiæ, sed addidit, dignos, ut pro qualitate uulneris peccatorũ, qualitas offerat bonorũ operũ. Nõ enim par debet eẽ fructus* e *boni operis, eius q nihil uel parũ deliquit, atq; eius q gran dia cõmisit. Ille tanquã nullius criminis conscius, usum sibi in rebus licitis præbet. Hũc tanquã multis agrauatũ ẽt à licitis* f *tẽperare oportet. In iubileo plena remißio prestabatur. Vnde per eũ perfecta peccati remißio figurat. Sacerdos erga numerũ annorũ usq; ad iubileũ supputat, cũ eius arbitrio pœnitẽtiæ tpa definiunt, quibus quisq; plenã peccati remißionẽ inueniat. Nõ em̃ (sicut Isichius ait super eundẽ locũ) statim post definitã pœnitẽtiam q̃sq; pc̃tõ* g *plenè mundatur.* h *Cùm ergo ex pręmissis authoritatib. colligit, q̧ tẽpora pœnitentiæ arbitrio sacerdotis definiant euidẽtißimè apparet, sine cõfeßione* i *proprię uocis pc̃tã nõ dimitti, qs. n. tpa pœnitẽtiæ alicui p̃figet nisi primũ peccata sua sibi manifestare curauerit? Itẽ Taciturnitas* k *pc̃ti, ex supbia nascit cordis: ideo. n. peccatũ suũ q̃sq; celare desiderat, ne iniquitas sua alijs manifesta fiat, ne talis reputet apd̃ hoĩes foris, qualẽ se iãdudũ exhibuit diuino cõspectui q̧ ex fonte superbię nasci nulli dubiũ ẽ species etẽm supbię est, se uelle uideri iustũ q pc̃tõr ẽ, atq; hypocrita cõuincitur, q ad limitationẽ pri-*

b Eam. supra xvij. quæst. iiij. sunt.
c Nisi siclo. Siclus cõtinet xx. obolos. arg. j. q. j. iudices. versus, Tres siclos obolus, obolos tres drachmas sed octo Vncia fert drachmas, duodena dat uncia librã. Siclus habet septem drachmas, obolo minus uno. Versus.
d Supputante. Id est, cõputante à tẽpore. s. redẽptionis, cũ quis redimebat secundũ qđ annus iubileus uicinus uel remotus erat, iuxta cõputationẽ sacerdotis magis uel minus p̃soluebat, iuxta modũ illũ, ut si ager recipiebat sementem xxx. modiorum, sacerdos petere deberet quinquaginta siclos. Vel addebat̃ quinta pars prætij, ut dixi.
e Fructus. Id est, pœnitẽtia: q̧ nõ tãta imponẽda est ei q̃ta magis peccãti. Leuit. 25.
f Licitis. s. xj. q. j. aliud. s. e. §. ex his omnibus. & c. aliud.
Peccato. Hic colligitur, qđ toto tẽpore pœnitentiæ remittit peccatũ. arg. j. ea. quẽ pœnitet sicut ex toto tẽpore obstructũ est, & c. ff. de minori. l. iij. §. j. quod uerũ est. quo ad pœnã, quo ad culpam remittitur in primo momẽto cõtritionis.
Peccatum quo tempore pœnitenti remittitur.
g Peccato. i. à pœna peccati.
h Mundatur. Quo ad exteriorem pœnam, scilicet temporalem, ut s. ea. dist. si peccatũ. & s. ea. dist. sicut & primi.
i Confeßione. Vnde Boethius in libro de consolatione. Si operã medicantis expectas, oportet ut uulnus detegas tuum.
k Item taciturnitas. Hæc argumentatio de taciturnitate, nõ iuuat Gratianum. nam cum peccator, cui iam

 pecca-

peccatum est dimissum, tacet & contemnit confiteri, hoc est iam aliud peccatum quàm primum.

a Vbi autem. s. xxij. quæst. ij. cum humilitatis.

de sol. inter artifices. & ex. de cle. nó resi. quia nónulli.

c Per scriptú. s. xxx. q. v. qualis. contra. sed ibi non dicitur, quod ita accipiatur, sed quod accepta in scripturis redigatur, ne detur obliuioni.

f Munus. Scilicet hircú. g i. pœnitentiá designatam per hircum.

Qvem pœnitet. CASVS. *Hoc cap. diuiditur in quatuor partes. Primo dicit, quod quilibet per seipsum debet confiteri sacerdoti, et non per nuntium uel epistolam, ut ita maiori afficiatur uerecúdia, quæ partem pœnitétiæ releuat. Secundò dicit, quod qui uult confiteri, discretum debet eligere sacerdotem cui confiteatur qui sciat ligare & soluere. Tertiò quòd qui copiam sacerdotis non habet, confiteatur, proximo, & ex desiderio sacerdotis ueniá consequetur. Quarto dicit. quod si peccatú occultú est sufficit referri in notitiá sacerdotis. Si publicú est, eius cófessio debet fieri publice in conspectu ecclesiæ, ut eius precibus adiuuetur. Secunda pars ibi, Quare qui cófiteri. Tertia ibi, Tanta itaque. Quarta ibi, Si peccatum. Ora, id est, peccata ore ad os mundantis: fortè de leprosis loquitur, quibus præcipit dominus ut se sacerdotibus demonstrarent.*

Luc. 17. d Leuit. 8.

morum parentum, tergiuersatione uerború peccata sua leuigare cótendit: uel sicut Cain peccatum suú reticendo, penitus supprimere quærit. Vbi autem a superbia regnat uel hypocrisis, humilitas locú habere non potest. Sine humilitate uerò alicui ueniam sperare nó licet, nec ergo ubi est taciturnitas confessionis, uenia est sperádа criminis.

Probatur hoc idé authoritate Augustini, qui in lib. de pœnitentia ait.

CAN. LXXXVIII.

Qvem pœnitet, omnino b pœniteat, & dolorem lacrymis ostédat, c repræsentet uitá suá Deo per sacerdotes, præueniat iudiciú Dei per confessionem. Præcepit enim dominus mundádis, ut ostenderét ora sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda esse peccata: nó per nuntium, d nó per scriptú e manifestáda. Dixit enim ora móstrate: & oés nó unus pro omnibus, non aliú statuatis nuntiú, q. pro uobis offerat munus f à Moyse statutum, sed qui per uos peccastis, per uos erubescatis. Erubescétia enim ipsa partem habet remissionis. ex misericordia g enim hoc præcepit h dominus, ut neminé pœniteret in occulto. In hoc em qd per seipm dicit sacerdoti & erubescétiá uincit timore i offensi, k uenia fit criminis: fit enim ueniale l per cófessionem. Quod criminale erat in operatione: & si nó statim purgat, m fit tamen uitale n qd commiserat mortale. Multú enim satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ dominás nihil eorú quæ cómiserit nuntio Dei denegauit. Deus enim misericors & iustus est, sicut conseruat misericordiá in iustitia, ita & iustitiam in misericordia. Opus enim est misericordiæ peccanti o peccata dimittere, sed oportet ut iustus misereatur p iuste. Oportet enim ut nó solú quid, q sed in quo r doleat s cósideret, t si dignus est: nó dico iustitia, u sed misericordia. x Iustitia enim sola damnat, sed dignus est misericordia, qui spirituali labore y petit gratiam: orat enim mens patiédo erubescentiá. & quoniam uerecundia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, fit dignus misericordia. unde apparet: quia quáto pluribus z cófitetur in spe ueniæ turpitudinem criminis, tanto facilius a cósequitur gratiá remissionis. Ipsi enim sacerdotes plus iá possunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus b enim remittunt, remittit

b Omnino. i. perfecte cóteratur de omnib. i. de omni peccato, & eius uarietate. j. di. v. cósideret. & dist. vj. qui uult.

c Ostendat. Per exteriora enim præsumitur de interioribus. & hic, & s. distinct. 50. si quis diaconus.

d Per nuntiú. Et ita nó pót hic p aliú, qd p se pót. ff.

g Ex misericordia. i. misericordiam repromittens.

h Hoc præcepit. Mystice, ubi dixit, Vade, & ostende te sacerdotibus.

i Timore. i. ppter timorem seruilem.

k Offensi. s. Dei, quem peccando offenderat.

l Fit enim ueniale. s. e. di. §. alij. & c. serpens. Veniale. i. dignum uenia. Vel fit. i. ostédit p cófessionem esse ueniale. uel fit ueniale secundum aliá literá. i. ad uitá nó impendens.

m Purgatur. i. purgari nó vr propter pœná exterioré exterioris satisfactionis q adhuc restat. s. ea. dist. si peccatú Dauid. j. ead. distin. ulti. §. ultimo.

n Vitale. i. eius pnia cófert ípetrat uitá.

o Peccati. s. discrete & hoc é qd sequitur sed oportet, &c.

p Misereatur. s. puniendo peccatum.

q Quid. i. ppter qd s. ppter qd peccatú.

r Sed í quo. s. doloré patiat. s. in pœna.

s Doleat. Scilicet pœnitens.

t Consideret. Sacerdos.

u Iustitia. Si enim sola iustitia respiciatur, nullus saluatur uel consequitur ueniam criminis.

x Sed misericordia. i. ut non puniatur æternaliter.

y Labore. Nihil enim carius emitur, quam qd precibus impetratur, ut dicit Seneca. argu. ad hoc viij. qõ. ij. illud.

z Pluribus. arg. j. dist. vj. placuit. Argum. contra. s. dist. ea. §. ex his. sub illo. §. non ita.

a Facilius. Quia tot sacerdotes obligat ad orandum pro se, quot sacerdotibus confitetur, ut infra eadem. quamuis.

b Quibus. Arg. pro remissionibus, quæ fiunt ad potestates.

a Qui significat animá pœnitétem. j. ea. di. ij. inter hæc hircú. Archidia.

z Et hic labor fit, per cordis contritionem.

Confiteri pluribus utile est.

dominus. Lazarum enim de monumento iam suscitatum obtulit dñs discipulis soluendũ, ꝑ hoc ostendẽs ptãtem soluẽdi cõcessam sacerdotibus. Dixit enim quodcũque solueritis super terrã, [a] soluet & in cælis. hoc est, ego Deus & omnes cælestis militiæ ordines & omnes sancti in gloria mea laudãt uobiscum & confirmãt [b] quos ligatis [c] & soluitis [d] sup terrã. non dixit quos putatis ligare aut soluere, sed in quos exercueritis opus iustitiæ [e] aut misericordiæ. [f] Alia autẽ opera uestra [g] in peccatores nõ cognosco. Quare qui confiteri uult peccata, ut inueniat gratiã, quærat sacerdotẽ scientem [h] ligare & soluere, ne cũ negligẽs circa se exstiterit, negligat ab illo qui eũ misericorditer monet & petit, ne ambo in foueam cadant, quàm stultus euitare noluit. Tanta itaq; uis cõfessionis est, ut si deest sacerdos, cõfiteatur proximo. Sæpe enim contingit ꝙ pœnitens nõ potest uerecundari corã sacerdote, quem desiderãti [i] nec locus [k] nec tempus offert. Et si ille [l] cui confitebitur, potestatem soluendi nõ habeat, fit tamẽ dignus uenia & desiderio [m] sacerdotis, qui socio cõfitetur turpitudinem criminis: mundati enim sunt leprosi, dũ ibãt ostẽdere se sacerdotibus, antequã ad eos peruenirẽt. Vnde patet Deũ ad cor respicere, dum ex necessitate prohibẽtur ad sacerdotes peruenire. Sæpe quidẽ eos quærunt sani & læti dum quærunt, antequã ad eos perueniãt moriuntur: sed misericordia Dei est ubique, qui & iustis nouit parcere, etsi nõ tã cito [n] sicut si soluerentur [o] à sacerdote. Qui ergo omnino cõfiteretur, & sacerdoti meliori, quã potest confiteatur. Si peccatũ occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis, [p] ut grata sit oblatio muneris. nam in resurrectione filiæ principis pauci interfuerunt qui uiderãt. Nõdum enim sepulta erat, nondum extra portã ciuitatis delata, nondũ extra domũ in notitiã portata. Intus resuscitauit, quã intus inuenit: relictis solis Petro & Ioanne & Iacobo, patre & matre puellæ: in quibus figuraliter continentur sacerdotes ecclesiæ. Quos aũt extra inuenit, animaduertendũ est, quomodo suscitauit. [q] Flebat enim turba post filium uiduæ. Fleuit Martha, & Maria pro fratre supplicãtes. Flebat & turba quæ Mariã fuerat secuta, lacrymis Mariæ admonita. In quo docemur publicè peccantibus nõ proprium, sed ecclesiæ sufficere [r] meritum. [s]

Item Leo Papa.

Sufficit illa confessio, quæ primum Deo, deinde sacerdoti offertur.

CAN. LXXXIX.

9 Qvamuis plenitudo [t] fidei uideatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud omnes homines erubescere non ueretur: tamen quia non omnium [u] huiusmodi sunt peccata, ut ea quæ pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, remoueatur improbabilis [x] consuetudo, nẽ multi à pœnitẽtiæ remedijs arceantur, dum aut erubescunt, aut timent inimicis suis, sua

Peccatũ quare dimittitur.

Lucæ.8.g

Lucæ.7.b

Ioan. 11.

Luc. 17. c

---

testates, & ad alia.

[a] Super terram. i. in ecclesia, quia extra ecclesiam nulla uera solutio uel ligatio fieri potest. s̃. j. quæst. j. remissionem. xxiiij. quæst. j. c. quicunque.

[b] Et confirmant. Eos iuste ligatos eẽ.

[c] Quos ligatis. iuste & misericorditer, pœnis, pro peccatis impositis, & eos iustos esse solutos.

[d] Soluitis. Iuste & misericorditer à pœnis.

[e] Iustitiæ. Iusta pœna ligandi.

[f] Aut misericordiæ. aliquid de pœna relaxando uel aliquem communioni sacramentorum reconciliando.

[g] Opera uestra. s. quod dimittatis per uos peccata.

[h] Scientem. si enim in eius parochia nõ est discretus sacerdos, eius qui præest cõsensu talẽ adeat, [2] ut j̃. dist. vj. placuit. & extra de pœ. & remis. omnis.

[i] Quem desideranti. alias quem desiderat.

[k] Locus. ff. de exerci. l. j. in princ.

[l] Et si ille. j̃. de cõsecr. dist. iiij. ca. sanctum est in princ.

[m] Et desiderio. j̃. e. q. v. quod Deo.

[n] Etsi non tam cito. s̃. distin. l. si quis diaconus.

[o] Soluerentur. Ab eo quo ad pœnam temporalem.

[p] Sacerdotis. Deus quẽ nõ fallit peccati qualitas. nec peccantis affectus, & xxiiij. qõ. iij. Deus qñ uerã de pœnitente promit sentẽtiã. sed presbyter q mẽtem alterius nõ põt uidere talia cõfitentis uerba iudicat, qualia foris sonant. unde indignum absoluit frequẽter, ut xxiiij. qõ. iij. Deus & xxij. qõ. v. humanæ. alioqui uerum non esset quod hic dicit: cũ apud Deũ nullas patiat̃ ueniæ moras peccatoris conuersio, ut xxvj. q. vj. his qui tempore. s̃. ea. dist. multiplex. Vel hoc ad temporalem pœnã referat. licet enim peccatũ dimittatur ne homo ab accipienda uita æterna impediatur, ut s̃. ea. sicut primi. non tñ si peccato parcitur, pœna remittitur, qa nullatenus sine uindicta relaxatur. sicut patet in Dauid, ut s̃. ea. dist. si peccatũ.

[q] Suscitauit. Quid significent isti tres mortui, habes. j̃. distinct. ij. sup tribus.

[r] Sufficere. Ad clariorem & plenã pœnæ tẽporalis absolutionem, ut s̃. dist. e. multiplex. & cap. sufficiat. & c. fleat. & j̃. distin. v. consideret. in fin. xiij. q. ij. tempus.

[s] Meritũ. i. authoritatem: quã uocat meritũ, quia de merito charitatis suæ habet authoritatem ligandi & soluendi. argu. xl. dist. c. j.

Qvamuis plenitudo. Hæc est nona pars dis. secundum Ioã. de Fant.

[t] Plenitudo. i. perfectio in fide.

[u] Quia nõ omniũ. Hæc negatio & sequens æquipollent affirmationi. ff. de uerb. sig. duobus.

[x] Improbabilis. [3] secundum quam occulta peccata in publico cõfitebantur, cõpulsi ad hoc multi, propter quod pœnitẽtiã declinabãt.

Pro

[1] De quibus leg. & not. extra de pœnis. quod aũt. Archid.

[2] Dic ut dixi s̃. ea. iudicet. Archid.

[3] quasi dicat, imo multorũ talia sũt, quod ea timẽt publicare. Petr.

Pœnitentia nō tollit pœnā ciuilem.

a Pro quibus. Accusantibus, scilicet inimicis. non enim per pœnitentiam tollitur pœna ciuilis, argumentum xxxiij. quæst. ij. admonere.

b Percelli. Si aliæ probationes sunt, quæ sufficiant cum huiusmodi confessione. & est huic simile. xxij. q. v. hoc uidetur.

c Sufficit. s̄. dist. eadem. §. ex his omnibus. & capitulo sufficit.

d Confessionis. An scilicet sit necessaria uel non.

e Breuiter. Imo prolixe. Vel ideo dicit breuiter respectu multarū authoritatum quæ de hac materia loquuntur.

f Vtraque. Hoc idem probabit Gratianus per sequens capitulum.

g Qvidam Deo. Tota fere sancta ecclesia. & ideo ei adhærendū est. quia pluribus comprobatur. argumento. xix. distin. in canonicis.

h Quod utrunq;. Scilicet confiteri Deo & sacerdoti.

i Perfectorum. Qui non habent nisi uenialia, unde nō indigent oris confessione speciali.

i Perfectorum. s̄. ea. dist. §. his authoritatibus.

k Docet. Id est, hoc est signū sacerdoti quod peccata dimittantur confitenti per contritionem. argum. supra eadem distinctio. §. hoc idem. & c. oīs qui nō diligit. sicut cordis contritio est signum peccatori, quod gratia Dei dimisit ei peccata: q̄a nemo, &c. ut de cōsecr. dist. iiij. nemo.

l Administratione. id est, sola contritione.

m Medicorum. Id est, sacerdotum.

Via uerò de. Hæc distinct. diuiditur in sex partes. In prima quarum probat (tamen superficialiter) quòd pœnitentia semel habita, non inquinatur, & charitas semel habita, non amittitur, & de perfecta intelligitur. Secunda ibi, Ex præmissis. Tertia ibi, Hæc quæ. Quarta ibi, Eligat. Quinta ibi, Illud autem. Sexta ibi, Charitas ergo. Ioā. de Fantu.

facta reserare, pro quibus [a] possunt legum per celli [b] cōstitutione. Sufficit [c] enim illa confessio, quæ primū Deo offertur, tunc etiam sacerdoti qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim plures ad pœnitentiā poterunt prouocari, si populi auribus nō publicetur cōscientia cōfitentis.

Quibus authoritatibus, uel quibus rationū firmamētis, utraque sententia satisfactionis, & cōfessionis [d] innitatur, in mediū breuiter [e] proposuimus. Cui autem harum potius adhærendum sit, Lectoris iudicio reseruatur. Vtraque [f] enim fautores habet sapientes, & religiosos uiros.

Vnde Theodorus Cantuariensis archiepiscopus ait in pœnitentiali suo.

CAN. XC.

QVidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci. Quidam uerò sacerdotibus confitenda esse percensent ut tota ferè sancta ecclesia. [g] Quod utrunque [h] non sine magno fructu intra sanctam fit ecclesiam: ita duntaxat, ut Deo qui remissor est peccatorum, peccata nostra cōfiteamur, & hoc perfectorū [i] est, ut cum Dauid dicamus: Delictum meū cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meā domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Sed tamen Apostoli institutio nobis sequenda est, ut cōfiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem ut saluemur. Confessio itaque quæ soli Deo fit, quod est iustorū, purgat peccata. Ea uerò quæ sacerdoti fit, docet [k] qualiter ipsa purgentur peccata. Deus nāq; salutis & sanctitatis author & largitor, plerunque præbet hāc suæ pœnitentię medicinam inuisibili administratione, [l] plerūq; medicorum [m] operatione.

Psal. 31.

Iac. 5. d

DISTINCT. II.

1 ps

Via uerò de pœnitentia [n] semel cœpit haberi sermo, aliquantulum altius repetēdum uidetur, diuersorum sententias certis rationibus & authoritatibus munitas in medium proponentes. [o] Alij dicunt pœnitentiā semel tantum esse utilē. Vnica est enim, nec iterari pōt. Si uerò reiteratur, pręcedens pœnitentia [p] nō fuit. Et si de sententia iudicis [q] eius [r] merito [s] peccata uident̄ eē remissa, apud tamē eius

Charitas semel habita, utrū possit amitti.

n De pœnitentia. Hic intitulatur secunda distin. in qua illa quæstio tractatur, an charitas semel habita possit amitti. & est certum, q̄ potest in uia peregrinationis amitti, quantumcunq; sit perfecta. ut j̄. eadem §. non est mirum. qđ probat authoritatibus & exēplis. in patria autem ubi perfectissime iā habetur, non amittit̄. j̄. ea. charitas. Hanc quæstionem tractat hic Grat. occasione alterius, quam hic ipse in initio prælibauit. sed in tertia dist. eam prosequitur, an. s. pœnitentia reiterari possit. procedit ergo Gra. in hac dist. hoc modo: Primo probat, quod pœnitētia nō possit reiterari, usque ad §. item sine charitate. ubi latenter ingreditur materiam huius distin. & probat charitatem semel habitam amitti nō posse, usque ad §. hæc quæ de charitate. ubi incipit authoritatib9 allegatis respondere, asserens illas de charitate perfecta esse intelligendas. & inde sumpta occasione gradus in charitate esse probat. usque ad §. non est mirum ubi latenter aduersam partē assumit, & quod charitas amitti possit, exemplis & authoritatibus ostendit, vsque ad §. euidenter. ubi ostēdit hoc uerum esse, non solum de charitatis opere, sed etiam de ipsa charitate, & hoc usque in fi. distin. prosequitur.

o Proponentes. Absolutus nominatiuus est.

p Pœnitentia. Quæ ualeat ad uitam.

q Iudicis. Qui pœnitentiam imposuit.

r Eius. Dei uel sacerdotis.

s Merito. Id est, secundum iustitiam. infra distinctione quarta. §. eorum.

Nunquam

a Nunquam. allegando dicit.
b Noli peccare. Id est, esse in proposito peccandi. tamen aliter inducit allegando.
c S I quis semel notatus. Id est, depræhensus.
d Vitio. Vel alio quocunque.
e Primam causam. Primam uitij causam in se penitus nō extirpat, qui in idē postea recidit.
f Reconditam. Non ideo hoc dicit, quod semper ita sit, sed quod ita fuerit, est præsumptio, inuidia uel contentio iterata.
g Curari. s̄. xxvj. q. vij. effectum. extra de deposit. grauis. j̄. de consec. dist. v. c. legimus.
h Adulto. j̄. de consecra. dist. iiij. quomodo. & cap. solet. infra ead. dist. capi. fugerat. & cap. non est. §. Romanos. & cap. tolle.
i Aliquando. Hoc allegando dicit, ut auctoritatem inducat.
k C Haritas. Quæ deseri potest id est, quam contingit deseri uel de facili.
l Vera. i. perseuerās finalis, uel uera ad uitam ducens, id est, ad æternam beatitudinem.
m R Adicata. i. perfecta.
n Securus. Spei perseuerantia, non rei præsentia: quia quilibet etiam imperfectus, timere debet ne charitatem amittat. xxxij. q. v. c. si. Paulus.
o V Alida. Verba Salomonis in canticis.
p Dilectio. id est, charitas perfecta.
q Ceperit. i. contingit uel conuenit, intellige de facili.
r Occidit. i. remouet à delectatione, sicut mors remouet ab omni actu terreno, dicit lex. Mors omnia soluit, in authen. de nup. §. deinceps. colla. iiij.

Charitatē habēs multa potest. C Haritas. CASVS. *In hoc capit. i. commendat Prosper charitatem ex eius effectibus: & sunt uerba Prosperi usq; ad illud cap. item Beda. Secūdo ostendit, quod qui charitatem habet, facile peccatis resistit: bonis omnibus abundat, & mundana contemnit, difficilia facile perficit. Subdit etiam quid sit Deum diligere, & quid peruertere ordinē dilectionis. Tertio ostendit, ad quid corpus nostrū sit diligendū, Quarto ostēdit, qualiter sit intelligendū, diliges proximum tuum sicut teipsum. Et qui sunt, qui diligūt Deum plusquam se.*

præsentiam, cui omnia futura præsentia sunt, nunquā a *habentur remissa: quia non est seruata illa snīa ueri sacerdotis: Vade, & amplius noli peccare.* b *Itē, Ecce sanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.*

Ioan. 8. b
Ioan. 5. c

Item ex octaua synodo.

Primam uitij causam nō penitus extinguit, qui in illā postea recidit.

CAN. I.

S I quis semel notatus c fuerit inuidiæ uel contentionis uitio, d & rursus in hoc ipsum inciderit, sciat se primam e causam, ex qua inuidia uel contentio nascitur, in interioribus medullis habere reconditam. f Oportet ergo eum per contraria atque diuersa curari, id est, ꝑ humilitatis exercitium. Exercitia uerò humilitatis sunt, si se uilioribus officijs subdat, & ministerijs indignioribus tradat. Ita nanq; arrogantiæ & humanæ gloriæ uitium euitari uel curari g poterit: ut in consuetudinem humilitatis affectus ultra iam non incidat in arrogantiæ & uanæ gloriæ delictum, sed in singulis huiusmodi uitijs cura similis adhibeatur. Item, Sine charitate, nulli adulto h peccatum remittitur. Non autem habet charitatem, qui aliquando i peccaturus est criminaliter.

Vnde Augustinus ad Iulianum comitem.

CAN. II.

C Haritas, quæ deseri potest, k nunquam uera l fuit.

Idem super epistolam Ioannis.

CAN. III.

R Adicata m est charitas? securus n esto nihil mali procedere potest.

Item Gregorius in moralibus. †

CAN. IIII.

V Alida o est ut mors, dilectio. p Virtuti etenim mortis, dilectio comparatur: quia nimirum mentem quam semel ceperit, q à delectatione mundi funditus occidit. r

Item Prosper in libro † de contemplatiua uita.

CAN. V.

ij C Haritas s est (ut mihi uidetur) recta t uoluntas, & ab omnibus terrenis u ac presentibus prorsus aduersa, iuncta uerò Deo inseparabiliter, x & ignita igne quodam Spiritus sancti, à quo est, & ad quem refertur incensa, inquinamenti y omnis extranea, corruptionis nescia, nulli uitio mutabilitatis z obnoxia, super omnia, quæ carnaliter diliguntur, excelsa, affectionum a omnium potentissima, diuinæ contemplationis auida, in omnibus semper inuicta, summa b actionū bonarū, salus morum, c finis d cælestiū præceptorum,

† Sub. licet nō ita continue contineātur in lib. suo. Item quod sæpe interponit est uerbum Gratiani secūdum Hugo.

† c. xxij. libr. x. ad c. xj. Iob. Canti. 9. d

s Charitas est id est, ex charitate procedit recta uoluntas, & est dictū per cām, ut illud. xxxvj. q. secūda tria. ut exponat charitas est. i. facit: alioqui non est uerum, cum charitas sit habitus mentis, qui uoluntas non est uel motus uoluntatis. Similiter intelligitur aliud August. Charitatē uoco motum animi. dicitur ergo charitas uoluntas uel motus, quia ut j̄. dicitur, est causa meritorum bonorum, sicut & iniquitas cū sit habitudo mentis iniustæ. dicitur peccatum, quia ex ea est: ut j̄. distinctio. iij. ille rex.

Id est, bonus motus, q̄ dicitur uoluntas, & charitas est cā, & facit ut uoluntas sit bona, id est, uitæ æternę meritoria. unde ita dicitur causa meritorū bonorum secundū H.

† iij. cap. xiij.

t Recta. i. rectam uitam & dignam faciens uoluntatem.
u Terrenis. Secus est de charitate imperfecta, quā habens potest curare tēporalia. arg. xij. quæ. j. habebat.
x Inseparabiliter. id est, non de facili separatur.
y Inquinamenti. scilicet mortalis.
z Vitio mutabilitatis. id est, mutabilitati in uitium.
a Affectionum. i. bonarum uoluntatum.
b Summa, id est, perfecta.
c Salus morum. id est, salutiferos faciēs mores.
d Finis. id est consummatio, uel quia præcepta finaliter docet

mors criminum, uita uirtutum, [a] uirtus pugnantium, [b] palma uictorũ, arma sanctarum mentiũ, causa meritorum bonorum, præmium perfectorum, sine qua nullus Deo placuit, cum qua [c] aliquis peccare [d] non potuit, [e] nec poterit, fructuosa in pœnitentibus, læta in proficientibus gloriosa in perseuerantibus, uictoriosa in martyribus, operosa [f] in omnibus omnino fidelibus, ex qua quicquid est boni operis uiuet. Item, Hæc est charitas uera germana [g] perfecta, quam excellentiorem [h] uiam [i] nominat [k] Apostolus sanctus. Sicut enim sine uia nullus peruenit quò tendit, ita sine charitate, quæ dicta est uia, non ambulare possunt homines, sed errare. [†] Item, Ergo si charitatem Deo exhibeamus & proximo, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, facilè peccato resistimus, bonis omnibus abundamus, seculi blandimenta contẽnimus, & omnia quæ difficilia [l] sunt humanæ fragilitati uel aspera, ẽt cum dilectione perficimus, si tamen Deum charitate perfecta, quæ nobis ab illo est, ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis uiribus diligamus. Ex ea. n. parte quis peccat, ex qua minus [m] diligit Deum: quoniam si ex toto corde diligamùs, nihil erit in nobis unde peccati desiderijs seruiamus. Et quid est Deum diligere, nisi illi copulari, animo, concipere fruendæ uisionis eius affectum, peccati odium, mundi fastidium, [n] diligere etiam proximum, quem in se [o] censuit diligendum, in ipso amore reseruare legitimum modum, nec peruertere dilectionis ordinem constitutum. Ordinẽ dilectionis illi peruertũt, nec modum diligendi custodiunt, qui aut mundũ, qui contemnendus est, diligũt, [p] aut corpora sua minus diligenda [q] plus diligunt, aut proximos nõ sicut seipsos, aut Deum plusquam seipsos, fortè non diligunt. Item, Corpus [r] nostrum, quia pars nostri est, ad hoc à nobis diligendum est ut saluti eius ac fragilitati naturaliter [s] consulamus, & agamus quatenus spiritui [t] ordinatè subiectum, [u] ad æternam salutem acceptа immortalitate & incorruptione perueniat. Item, Proximos autem tunc diligimus, sicut nos, si non propter aliquas utilitates nostras, [x] nõ propter speranda beneficia uel accepta, non propter affinitates uel consanguinitates, sed propter hoc tantum, quod naturæ [y] nostræ sunt participes [z] diligamus. Item, Non illi tantùm proximi nostri credendi sunt, quos nobis gradus sanguinis iungit: sed ꝓximi nostri credendi sunt, oẽs hoĩes naturæ nostrę (sicut dixi) participes. Item, Proinde sicut nos proximos nostros diligimus, quando ad mores bonos, & æternam uitã [a] consequendam sicut nobis eorum saluti consulimus, quando nos in eorum peccatis ac periculis [b] cogitamus, & sicut nobis subueniri optaremus, ita eis subuenimus,

docet ut habeãtur.

[a] Vita uirtutum. infra eadem distin. §. item proinde.

[b] Pugnantium. Cũ uitijs.

[c] Cum qua. Id est, in ea perseuerando.

[d] Peccare. Mortaliter.

[e] Potuit. Ecce uerbum, in quo facit ad propositum Gratiani.

[f] Operosa. Id est, effectiua bonorum operum.

[g] Germana. i. germanos & cõcordes faciens. Vel germana, id est, coniuncta & inseparabiliter adhærens. Salomon, Dixi sapientiæ, soror mea es, & prudentiam uocaui amicam meam.

Sapientia est soror mea.

[h] Excellentiorem. Alijs donis.

1.Co.12.c

[i] Viam. eundi ad Deum.

[k] Nominat. in prima epistola ad Corinth.xij. cap.

[†] ca. xv. eod. lib.

[l] Quæ difficilia. Ad salutem animæ pertinentia.

[m] Ex qua minus. Id est, ex qua Dei dilectionẽ postponit facilius: sicut plures proniores sunt offendere Deum fornicando, quàm furando. arg. 50. distin. quia sanctitas tua. in fine.

Fornicantur aliqui citius quã furentur.

[n] Fastidium. Repete concipere.

[o] Quem in se. scilicet diligendo. i. ad sui similitudinem, ubi dictũ est, dilige proximum tuum sicut teipsum. Vel in se, id est, Deo: scilicet ad eius similitudinẽ, ubi dictum est, secundum autem simile est huic.

[p] Diligunt. Plus iusto.

[q] Diligenda. quam animam. arg. xxij. q. v. si quis coactus.

[r] Quia pars. Alia est pars, qua homo est interior: ut de consec. dist. iiij. non ex quo. non ergo corpus est homo, quod Eluidienses somniant quia nihil est, id, quod suijpsius fiat pars. argu. ff. de euic. l. si dictũ. § ij. & peccant, qui ponunt corpus genus animalis.

Corpus nõ est homo.

[s] Naturaliter. ĩ. de conse. di. v. non mediocriter. in fi.

[t] Spiritui. Vt ad usus exercendæ uirtutis habeat: ut s̃. xliiij. distin. c. conuiuia.

[u] Subiectum. debemus enim adhibere iumẽto nostro saccũ, paleam, & flagellum. Saccũ. i. opera pœnitentiæ, & alia bona opera. paleam, id est, necessaria ad uitæ sustentationẽ. Flagellum. ut castigemus si excesserit, ac si ea pateremur.

Iumento nostro adhibeamus saccũ, paleã, & flagellum.

[x] Vtilitates nostras. tunc enim non ipsos, sed nosmet tantum diligimus. Vnde Tullius libro de uera amicitia, Suis quippe incõmodis grauiter angi [1] nõ est amici, sed seipsũ amantis.

[1] Id est, affligi.

ADDITIO.

Et Seneca, Non est beneficium, quod cõuertitur in quæstum Petrus.

[y] Naturæ. s̃. distinc. lxxxvj. c. non satis.

[z] Participes. ergo Iudæi & Saraceni proximi nostri sunt, & diligendi à nobis ut nos. & uerum est: ueruntamen omnia opera dilectionis impendere debemus, secũdum uniuscuiusque conditionem. lxxxvj. di. cap. pasce.

Saraceni & Iudæi, sunt à nobis diligẽdi.

[a] Et æternã uitam. Hic aduerte quid sit proximum sicut seipsum diligere. s. ad salutem animæ suæ, & ea quæ ad salutem animæ pertinent, ei optare, quæ tibi optas. Non obstante ergo hoc præcepto possumus delinquentibus pœnas corporales optare & procurare dummodo hoc fiat secundum quod iura permittunt.

Diligere proximũ sicut seipsum, quid sit.

[b] Periculis. scilicet

cet animæ & corporis, ut eos liberem[9].

[a] A Deo qui est. Id est, qui est uita animæ suæ, qua ipse uiuit, ut s. distin. j. §. hoc idem. uersic. resuscitatus. xxiiij. q. j. ubi sana.

[b] Quærendum. super Ioannem legitur in Ioanne quod Ioannes Baptista uidit spiritum sanctum, quasi columbam descendentem & manentem super Iesum baptizatum. quod descendit super eum, signum fuit ne uox illa, hic est filius meus dilectus, &c. putaretur ad Ioannem esse facta, sed ad eū. Signum fuit Ioāni ipsum cognoscendi, id est, quod dā de ipso quod ante nesciebat. s. an potestatem baptismi sibi soli retenturus esset. quod autem mansit super eum, speciale fuit signū filij Dei. s. quo ille discerneretur ab alijs. quærit ergo hic Beda quomodo fuit signum cognoscendi filij Dei, scilicet quod spiritus sanctus mansit super eum, &c. cum maneat & in alijs sanctis? Sed respondetur quod alio modo manet in Christo: quia super eum semper est quo ad omnia: in sanctis autē non quo ad omnia, quia ad tempus recedit ab eis propter peccatum. Vel si quo ad iustitiam remanet in eis, non tamen semper quo ad operandum. puta ad prophetizandum uel faciendum miracula: ut in Helia & Helisæo.

Columba descendit super Iesum dum baptizaretur & mā sit super ipsum.

Ioan. 1. c

[c] Manet. Nota hic expositionem illius decret. xxxij. q. ij. cap. connubia. quia in opere coniugali adest præsentia spiritus sancti quo ad meritum, ut infra ca. quæst. v. cap. si dicat. non quo ad

aut si facultas defuerit, uoluntatem subueniendi teneamus. Quapropter charissime, tota dilectione satage, ut bonum quod tibi fieri uis, uelis & proximo. Illi uerò plus quā se diligūt Deum, qui pro eius amore suæ ad tempus saluti non parcunt, seipsos tribulationibus ac periculis tradunt, nudari facultatibus proprijs, patriæ suæ extorres fieri, parentibus & uxoribus ac filijs renuntiare parati sunt, & (ut totum dicam) ipsam mortem corporis non solùm non refugiūt, sed etiam libenter excipiunt, ambientes a corporis sui uita magis, quàm à Deo, [a] qui est uita uitæ suæ discedere.

Item Beda super Ioan.

CAN. VI.

Quærēdum [b] est interea quomodo speciale filij Dei agnoscendi signum fuerit, quòd super eum descēderit & mā serit spiritus sanctus. Quid magni est filio Dei quòd in ipso manere spiritus sanctus adstruatur. Notandum itaque est, quòd semper in domino manserit spiritus sanctus: in sanctis autem hominibus quandiu mortale corpus gestauerunt, partim manet in æternum, partim rediturus secedit. Manet [c] quippe apud eos, ut bonis insistant actibus, uoluntariam paupertatem diligant, mansuetudinem consequantur, pro æterno desiderio, lugeāt, esuriant, & sitiant iustitiam: misericordiamq́; munditiā cordis, & tranquillitatem pacis amplectantur, sed & pro obseruatione iustitiæ persecutionem pati non uereantur, eleemosynis, orationibus, ieiunijs, cæterisq́; fructibus spiritus sancti insistere desiderent. Recedit autem ad tempus, ne semper infirmos curandi, mortuos resuscitandi, dæmones eijciendi, uel etiā prophetandi, habeant facultatem. Manet semper, ut possint habere uirtutes, & ut mirabiliter ipsi uiuant. Venit ad tempus, ut etiam alijs per miraculorum signa, quales sint intus effulgeant.

Item Apostolus.

CAN. VII.

Charitas nunquam excidit. [d]

Item Augustinus super epistolam Ioannis.

CAN. VIII.

Vnctio inuisibilis, spiritus sanctus est: unctio inuisibilis, charitas est, [e] quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit. Quæ quamuis ardente [f] sole arescere non potest, nutritur calore solis, [g] non arescit.

Item Gregorius super Ezechielem. †

CAN. IX.

Pennata animalia minimè reuertuntur cū incedunt, quia prædicatores sancti sic a terrenis actibus ad spiritualia transeunt, ut ad ea, quæ reliquerant, ulterius nullatenus reflectantur. Et paulò pòst, Nemo mittens manum suam ad aratrum, &c. Manum quippe in aratrum mittere, est quasi per quendam compunctionis uomerem ad proferendos fructus, terram sui corporis aperire. Sed retrò post aratrum aspicit, qui post exordia boni operis ad mala reuertitur quæ dereliquit: quod quia electis Dei minimè contingit, rectè nunc per prophetam [h] dicitur, Non reuertebantur cum incederent. [i] Et paulò post, Vnde

† Homil. iij.

Ezech. 1. b

Lucæ. 9. g

Ezech. 1. d

miraculum faciendum, ut j. eadem. c. potest.

[d] Charitas nunquā excidit. scilicet in hac uita. in futuro enim fides conuertetur in sciētiam: spes in rem: charitas autē augebitur. unde propheta: Viuit dominus, cuius ignis in Sion, id est, in ecclesia militante, & caminus in Ierusalem, id est, in ardentissima charitate. infra distinc. iij. capit. sunt plures. §. authoritas. & cap. ignis.

[e] Vnctio. Charitas est. id est, uocatur.

[f] Ardente. id est, a tribulatione feruente.

[g] Solis. id est, laboris & tribulationis, iuxta illud, In sole, id est, in labore, posuit dominus tabernaculum suum. Tribulatio enim secundum Apostolum, patientiam operatur. sed quod tribulatio patientiam non tollit, hoc facit charitas.

Sol pro labore ponitur.

1. Co. 12. c

[h] Pennata animalia. Per prophetam Ezechielem.

[i] Incederent. Et ita sancti isti dici possunt habere ferarum naturam. &c. sicut aues, quæ uolant &

lant & non reuolat. institut. de rerum di uisio. §. pauonum.
a Vnde Paulus. in epistola ad Philippenses.
b Vnum uero. q. d. non comprehendi. unum aut de me uo bis assero, quod ego oblitus ea quæ, &c.
c Quæ retro. i. terrena quæ reliqui.
d In ea. scilicet æterna cælestia.
e Anteriora. Ante nos sunt æterna, post nos sunt temporalia.
f Non reuertebantur. Redeãt finaliter saltẽ.
g Iam minus. i. insufficiens. erit enim tunc Deus omnia in omnibus. i. sufficientia omnium.
h Potest discursus. Illud Ezechielis, quod iuxta quatuor animalia qui uidit erant quatuor rotæ in quibus erat spiritus uitæ, & quocunque ibat spiritus sequebantur & rotæ, & cum stabat, stabant rotæ. Hoc autem mystice exponit Gregorius.
i Castitas. Quæ sola cum fiducia potest Deo animas prę sentare. in authen. de lenonibus. §. sancimus. col. ij.
k Misericorditer. Ne inde superbiat homo. vj. quæst. j. imitare. & cap. sunt plurimi.
l Ficta. Id est, non finalis.
m Ex præmissis. Infert charitatẽ semel habitam, non amitti, & adijcit, quòd qui charitatẽ semel habuit, de cætero nõ peccabit & ex hoc concludit falso, quòd pœnitentiã qui postmodum est peccaturus, non agit. & ad hoc inducit argumenta, usq; ad §. hęc quę de charitate.
n Nõ poterit. Coniunctim intellige. non enim põt simul charitatem habere & peccare. s. dist. j.

Paulus. a Vnum uerò b quæ retro c sunt obliuiscẽs in ea, d quæ sunt anteriora e me extendens sequor ad palmã supernæ uocationis. In anteriora etenim extentus, eorum, quæ retro sunt, oblitus fuerat: quia temporalia despiciens, quæ sola sunt æterna requirebat.

Item in eodem, homilia quinta.

CAN. X.

Ezech. 1. c Non reuertebãtur cũ incederent: quia electi quique sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. f

Matt. 10. c Qui enim perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit. & sicut per Salomonem dicitur, Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usq; ad perfectum diem. In eorum nanque animo bonũ desiderium, atque intellectus lucis intimæ iã pars diei est: sed quia usque ad finẽ uitæ in uirtute proficiunt, ad perfectum diem tunc perueniunt, quando ad cælestia regna perducti, in ea luce quã desiderant, iam minus g aliquid non habebunt.

Prou. 4. c

Item in eodem, homilia quinta.

CAN. XI.

Potest discursus, h atque eadem mobilitas spiritus sic intelligi. In sanctorum quippe cordibus, iuxta quasdã uirtutes semper manet, iuxta quasdam uerò recessurus uenit, & uenturus recedit. In fide enim spe atque charitate & alijs bonis, sine quibus ad cælestem patriam non potest perueniri sicuti est humilitas, castitas, i iustitia, atque misericordia fœcunda, perfectorum corda non deserit. In prophetiæ uerò uirtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit. Et paulò pòst, In his itaque uirtutibus, sine quibus ad uitam minimè peruenitur, spiritus sanctus in electorum suorum cordibus permanet: unde rectè stabilis dicitur. In his uerò, per quos sanctitatis uirtus ostenditur, aliquando misericorditer præstò est, aliquando misericorditer k recedit.

Vnde Ambrosius super epistolam secundam ad Corinthios. †

CAN. XII.

Ficta l charitas est, quæ deserit in aduersitate.

Ex præmißis m itaque apparet, quòd charitas semel habita, ulterius non amittitur. Qui enim charitatẽ semel habebit criminaliter ulterius peccare nõ poterit, n ut ad gratiã o non ad naturã impoßibilitas peccãdi referatᷣ. Quòd aũt charitatem habens criminaliter peccare non poßit, testatur Augustinus in homilia octaua, dicens:

CAN. XIII.

Quia radix omnium malorum, p est cupiditas, & radix omnium bonorũ est charitas, & simul ambæ esse nõ possunt q nisi una penitus euulsa fuerit, alia plantari non potest. Sine causa conatur aliquis incidere ramos, si radicem non contendit euellere.

Cùm ergo r qui criminaliter peccat, charitatem nunquã habuisse probatur, euidenter colligitur, pænitentiam non agere, qui quandoque criminaliter peccauit.

Vnde Augustinus.

CAN. XIIII.

Charitas est aqua, s de qua dominus ait in Euangelio: Qui biberit aquam quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. t Reprobus autem cùm æter- Ioan. 4. c

omnis qui non diligit.
o Vt ad gratiam. s. virtutem ipsam, quã dum quis habet nõ peccat, nec peccare potest, ut cõiunctim intelligatur.
p Quia radix omnium malorum. Quo ad genera singulorum, non quo ad singula generum. i. nõ est malum alicuius generis, quod deinde procedere non possit. & est simile xxxv. dist. c. ante omnia. xlvij. dist. c. bonorũ.
q Non possunt. s. xxxij. qõ. j. c. cum renuntiantur.
r Cũ ergo. Ex falso falsum cõcludit.
s Charitas est aqua. Quia ad modum aquæ lauat, & delet pctã.
t In æternum. i. in patria. in uia autem beatus est, qui sitit iustitiam, ut s. ead. cap. quærendum.

† Cap. vj. Iustitiam sitiẽs, beatus est.

Mancipa-

nis sit mancipatus [a] incendijs, in æternum sitiet. Quomodo bibet aquam uiuam, aut quomodo potabit aquam salientem in uitam æternam, qui quasi plumbeus [b] demersus in ima, pœnas luit damnationis æternæ?

Item, Sine [c] charitate, quomodo quis ueram cordis contritionem habere poterit? quomodo ergo delictorum remissionem? quæ si non sunt dimissa, quomodo non omnia prorsus ad pœnam exigenda sunt? Item dominus, Amen amen dico uobis, qui credit in me, habet uitam æternam. Qui ergo non habet uitam æternam, in Christum non credit. [d] In Christum uerò credit, qui charitatem habet. In Christum quippe credere est, amando in ipsum tendere. Hæc est [e] fides [f] (ut diffinit Apostolus) quæ per dilectionem operatur. Huic [g] duntaxat remissio delictorum promittitur. Quòd si charitas à fide Christianorum seiungi nequit, cui scilicet soli uenia promittitur, quomodo qui charitatem non habuerit, fidem Christianorum habuit, id est, in Christum credidit? quomodo ergo ueniam delictorum accepit? quam si non accepit, quomodo non omnia prorsus opera æternis sunt ferienda supplicijs?

Item dominus, Ego sum panis uiuus, q de cælo descẽdi, si qs manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternũ. Qui ergo nõ uiuit in æternũ, nõ mãducauit panẽ uiuũ: sed qui nõ mãducauerit, in eũ nõ credidit. Hoc est.n. manducare panẽ uiuũ, quod credere [h] in Christũ, id est, amando tẽdere in ipsum. Cũ ergo reprobus in eũ nõ credit, quẽ nõ manducauit, & ita fidẽ Christianorũ (qua sola [i] peccata relaxãtur) non habuit, quomodo si uiuit dominus, cui omne iudicium dedit pater, iudicium perpetuæ damnationis effugiet omnium non solùm actualium, sed etiã originalium?

§ 3 Hæc quę de charitate [k] dicũtur, de perfecta intelligi possunt, quæ semel habita nunquam amittitur. Exordia uerò charitatis enutriũtur, ut crescãt, & cõculcantur ut deficiant. Nemo.n. repentè fit summus: sed in bona cõuersatione, quæ sine charitate nulla est, à minimis quisq; inchoat, ut ad magna perueniat. Sũt itaq; gradus, [l] nõ solùm inter uirtutẽ [m] & uirtutẽ, sed & in eadem uirtute.

Vnde Gregorius sup Ezechielẽ scribit dicẽs: †

[a] Mancipatus. Id est, destinatus.

[b] Plumbeus. Pondere peccatorum.

Vt Hu. & B. bri. [c] Item sine. omnia hæc sunt uerba Aug. ut dicunt quidam, usque ad §. hæc quæ de charitate. Alij dicunt esse §. ab illo loco, reprobus autem.

[d] Non credit. A destructione consequẽtis infert.

[e] Hæc est. infra de consec. dist. ij. cap. ut quid.

[f] Fides. Informata charitate.

[g] Huic. s. xxiiij. q. j. ca. si Petrus. contra. sed nec hic uel ibi excluduntur aliæ uirtutes. Versus.

[h] Credere. Crede Deo, credasq; Deũ: plus credo ualere, Si credas in eum quam quod ei, uel eum.

ADDITIO.

Hoc ideo, quia credere Deo est credere uerum esse, quod dicit Deus. Credere Deum, est credere Deum esse. Hoc etiam dæmones credunt. (Ioan. 6. e) Sed credere in Deum est amando credere in ipsum. Petrus.

[i] Qua sola. supra xxiiij. quæst. j. c. si Petrus.

[k] Hæc quæ de charitate. Præmissas authoritates soluit, & dicit intelligendas esse de perfecta charitate: (Gala. 5. b) & inde sumpta occasione gradus in uirtutibus esse ostendit, usque ad §. econtrario. Et nota quod perfecta dicit charitas, quo ad sufficientiam, & hæc quælibet, & quã talibet sufficit ad uitam æternam habendam. argu. j. dist. proxi. cap talis. Et est perfecta quo ad effectum, ut scilicet faciat hominem paratũ mori pro Christo. s. ea. c. charitas. infra ead. ca. si quis tantum. Et dicitur perfecta quo ad perseuerantiam finalem, de qua agitur s. ea. cap. unctio. & cap. charitas. (Charitas perfecta multa facit.)

Virt⁹ quælibet intẽdi, & remittitur. [l] Sunt itaque gradus. Omnis uirtus intenditur & remittitur, & ideo gradus merito in ea distinguuntur. Sed quia uirtus est medium duorum uitiorum, ut dicit Aristoteles. Et Horatius. Virtus est medium uitiorum utrinque redactum: ut in puncto medio, qui est inter duo uitia contraria, uidetur quod summa uirtus ibi constituta sit. Qui ergo illud medium seruaret, summe uirtuosus haberi deberet. Sed in omnibus medium seruare ultra hominem est, ideoque summe uirtuosus nemo dicendus est. (Medium seruare difficile est.) Ex præmissis sequitur, (Ioan. 6. d) quod uirtus in ascendendo non in infinitum protenditur: cum ultra medium intentio non progrediatur: sed quia etiam extremorum uitiorum non sunt termini, uidetur quod medium eorum nihil sit, puta prodigalitas in infinitum protendi potest, similiter & sibi contraria auaritia: quare uidetur, quod inter ista duo nihil sit medium determinatum. Præterea ex quo gradus sunt in uirtute, uidetur quod latitudinem habeant, & quod possint decrescere. sed tamen quod in infinitum possint decrescere, non uidetur. nam sic haberetur, quod uirtus alicuius ita parua esset, quod minor ea inueniri non possit. Præterea illud sciendum est, quod licet ita sit de omnibus alijs uirtutibus, quod quælibet inter duo uitia contraria sit constituta, hoc tamen in charitate (quæ forma est aliarum uirtutum) non habet locum: quia ei unum solum uitium, scilicet odium opponitur. supra distinctione prima, capitu. omnis qui non diligit. Vnde accidit, quod in infinitum possit intendi in uia. In patria autem puto quod maior charitas esse non possit, quàm sit supremi ordinis Angelorum.

[m] Inter uirtutem. Improprie dicitur gradus esse inter unam uirtutem & aliam: cum in eadem linea intensionis non disponantur: sed sic ideo dicitur, quia una uirtus alia intensior inuenitur.

† Solu. xv.

Cum

CAN. XV.

Cum ſanctam eccleſiam dominus ſuſcipit, in gradibus eius dignoſcitur: quia eius gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim ſancta eccleſia aſcendendo proficit, a tantum Deus hominibus ex eius uirtute innoteſcit. De his quoque gradibus beatus Iob loquitur dicens: Per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum omnipotentem. Quippe dominũ per ſingulos gradus ſuos pronuntiat, qui per incrementa uirtutum, quæ accipit, ei ſemper laudem ſuæ pietatis b reddit. Si quidem gradus in cordis aſcenſione non eſſent, Pſalmiſta non diceret: Ambulabunt de uirtute in uirtutem. Nec mirum, ſi de uirtute in uirtutem gradus ſunt, quando ipſa unaquæque uirtus c quaſi quibuſdam gradibus augetur: & ſic per incrementa meritorum ad ſumma perducitur. Alia nanque ſunt exordia uirtutis, aliud uirtutis profectus, aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam non quibuſdam gradibus duceretur, ſancti Apoſtoli minimè dixiſſent: Auge nobis fidem. & quidam d uenit ad dominum, qui curari filium ſuum uoluit: ſed requiſitus an crederet, reſpondit: Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Penſate rogo, quòd dicitur. Si credebat, cur incredulitatem e dicebat? ſi uerò incredulitatem ſe habere nouerat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inſpirationem gratiæ, meritorum ſuorũ gradibus fides creſcit, uno eodemque tempore is, qui nondum perfectè crediderat, ſimul & credebat, & incredulus erat. Hos nimirum gradus Dominus ſub meſsis nomine deſcribit f dicens: Sic eſt regnum Dei quemadmodum ſi iactet homo ſemen in terram, & dormiat, & exurgat nocte ac die, & ſemen germinet, & creſcat dum neſcit ille. Vltro enim terra fructificat primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica, & cùm ex ſe produxerint fructum, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt tempus meſsis. g Semen homo iactat in terram, cùm cordi ſuo bonam intentionem inſerit: & poſtquam ſemen iactatum eſt in terram, dormit: quia iam in ſpe boni operis quieſcit. nocte uerò ſurgit ac die: quia inter aduerſa h & proſpera proficit. Et ſemen germinat & creſcit, dum neſcit ille: quia cum adhuc metiri incrementa ſua non ualet, ſemel concepta uirtus ad profectum ducitur, & ultro terra fructificat: quia præueniente ſe gratia mens hominis ſpontanea ad fructum boni operis ſurgit. Sed hæc eadem terra primum herbam, deinde ſpicam, dèinde plenum frumentum producit in ſpica. Herbam quippe producere, eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinem habere. Ad ſpicam uerò herba i uenit, cùm ſe uirtus animo concepta ad profectum boni operis protrahit. Plenum uerò frumentum in ſpica fructificat, quando iam tantum uirtus proficit, ut eſſe robuſti & perfecti operis poſsit. ſed cùm ex ſe produxerit fructum, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt tempus meſsis. Omnipotens enim Deus producto fructu, falcem mittit, & meſſem ſuam deſecat: quia cùm unumquenque ad perfecta opera produxerit, eius tẽporalẽ uitã ꝑ emiſſam ſententiam incidit, ut granum ſuum ad cæleſtia horrea perducat. Cùm igitur deſi-

Cum ſanctam. Caſus. Iſte ſic conſueuit poni. Gregorius exponit illud uerbum Exechielis: & uenit uir ad portam, quæ reſpiciebat ad orientem, & aſcẽdit gradus eius. & dum exponeret introducit authoritatem Dauid, Deus in gradibus eius dignoſcetur, cum ſuſcipiet eam in principio ergo capituli ponit expoſitionem illius uerſus, Deus in gradibus, &c. Secundò probat, quod in uirtutibus gradus inueniuntur per authoritatẽ Iob dicentis: Per ſingulos gradus &c. & Dauid dicentis: Et ambulabunt de uirtute in uirtutem, etc. Et per illud Apoſtolorum: Auge nobis fidem, &c. & per ſimilitudinem Euangelij, de ſemente primo producente herbam, & deinde ſpicam, & poſtea granum. Semen eſt cogitatio, quæ herbam producit cum incipit operari. cum autem conſummatur, ſpicam facit. cum autem perſeuerat, frumentum mittit in ſpicam. & eadem ſimilitudo adaptatur in perſona Petri. Tertio & ultimo exponit illud uerbum Ezechielis, & uenit uir, &c.

Iob 13. d
Pſal. 83.
Luc. 17. b
Marc. 9. d

a Proficit. intenſione uirtutum.

b Pietatis. Et tantò largiora munera Deus tribuit, quãto per ea religionis ſuæ dignitatem uiderit ampliari. arg. xxiij. q. iiij. c. ſicut excellentiam. §. j. & dic laudem ſuæ pietatis. i. laudat Deum de ſua pietate.

c Virtus. Et uitium. j. ead. §. econtrario. & §. non eſt mirum.

d Et quidam. Vt habetur in Euangelio Matthæi.

e Incredulitatem. id eſt, modicam credulitatem: quia qui incipit credere, parum credit. argu. de conſec. diſt. ij. c. quia paſſus. & c. j. & ita hæc præpoſitio in, diminuit hic, nõ priuat.

f Deſcribit. In Euãgelio.

g Meſsis. hucuſque fuerunt uerba Euangeliſtæ.

h Inter aduerſa. aliud in aduerſis & proſperis: quia in aduerſitate creſcit. ſ. ea. c. unctio.

i Herba. ſi herba fuit, ergo charitatẽ habuit: ſed quando negauit.

i Id eſt, quia per ſuã miſericordiã facit eam creſcere, ſecũdum Hug.

Marc. 4.

Credit parum, q incipit credere.

negauit, mortaliter peccauit: ergo charitatem nō habuit: ergo nec herba fuit sed hoc debet referri ad tēpus ante negationem. & ita distribuite tpa, &c. ut ij. q. j. cap. si peccauerit. Vnde uersus: Petro peccante: tūc non fuit herba, sed ante.

Petrꝰ quādo peccauit, herba non fuit.

[a] Conculcabatur. Cum Christum negauit.

[b] Vir ergo. De Ezechiele tractum est: & sūt adhuc uerba Gregorij ab illo loco, cū sancta, &c. In Ezechiele est ita & uenit uir sanctus ad portam, quæ respiciebat ad uiam orientalē, & ascendit per gradus eius. Expone uir, id est, Christus. stat in porta quia per eū quasi per portam ad patrem ingredimur: & sine quo in ciuitatē intrare non possumus. Itē qui in porta est, partim intus est, & partim extra: partim uidetur, & partim absconditur. ita & Christus per humanitatē est uisibilis, per diuinitatē inuisibilis. Vel uir, id est, homo uenit ad portā, id est, Christum: qui dicitur ostiū. s. j. q. j. c. ordinationes.

Cæli portā, qui est Christꝰ ingredimur.

[c] Ad portam. Id est. ad sacram scripturam uel fidem, per quarum utranque [†] intratur ad patriam.

Actu. 5. g

† Scilicet sacrā scripturam, & fidem.

[d] Perducit. Illa mēbra sua, scilicet fideles.

Qui uult. CASVS. *Si quis habet uolūtatem sustinendi omnia pro Christo, & tamen si immineret ei periculum in rei ueritate, non sustineret: re uera iste habet charitatem, licet modicā: quæ postea augetur quando cum effectu*

deria bona concipimus, semē in terram mittimus. Cum uero operari recta incipimus, herba sumus. Cùm autem ad profectū boni operis crescimus, ad spicam peruenimus. Cumque eiusdem operationis perfectione solidamur, iam plenum fructū in spica proferimus. Herba etenim Petrus fuerat, qui passionis tēpore per amorem dominū sequēs, hunc Deum confiteri ante ancillæ uocem timebat. Erat enim iam uiriditas in mente: quia credebat dominum omniū redemptorem: sed ualde adhuc flexibilis pede conculcabatur [a] timoris, Iā in spica surrexerat, quando eum, quē moriturum confiteri timuerat, nuntiante Angelo in Galilæa uiuentem uidebat. Sed ad plenum granum in spica peruenerat, quā do de superueniente spiritu sancto, & suam mentem in illius amore roborante, ita solidatus est, ut uires persequentium cæsus despiceret, & redemptorem suum liberè inter flagella prædicaret. Nullus itaq; qui per propositum bonum adhuc in mentis teneritate esse cōspicitur, despiciatur: quia frumentum Dei ab herba incipit, ut granum fiat, Vir ergo [b] ueniat ad portam: [c] quia dominus ac redemptor noster membris suis intrantibus perducit [d] ad se, & ascēdit per gradus eius: quia nobis proficientibus, eò amplius nobis exaltatur, quo altius & incompræhensibilius esse cognoscitur. In uirtutum quippe nostrarum gradibus ipse ascendere dicitur: quia tantò ipse nobis sublimior ostenditur, quantò noster animus à rebus infimis separatur.

Hinc Augustinus ait in libro de gratia & libero arbitrio. †

c. xvij.

CAN. XVI.

Qui uult [e] facere Dei mādata, [f] & non potest, [g] iam quidē habet bonam uoluntatē, sed adhuc paruā & inualidā. poterit [h] autem cū magnam habuerit & robustā. Quando.n. martyres illa magna fecerunt mandata, magna utique uoluntate, id est, magna charitate fecerūt: de qua ait dominus: Maiorē charitatem [i] nemo, &c. & paulò pòst. Ipsam charitatē Apostolus Petrus [k] nondū habebat quando timore ter Dominum negauit: & tamen quamuis parua & imperfecta, non deerat ei charitas, quando dicebat: [l] Domine, animā meā ponā pro te.

Ioan. 15. b

Mat. 26. g

Idē super epistolam Ioannis. †

Tract. v. in j. cap. Ioannis.

Si quis tantam habuerit charitatem, ut paratus etiā sit pro fratribus mori, perfecta est in illo charitas, sed nunquid mox ut nascitur, [m] iam prorsus perfecta est? ut perficiatur nascitur: cū fuerit nata, nutritur: cum fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata, perficitur: cùm ad perfectum [n] uenerit, quid dicis? [o] Mihi uiuere [p] Christus est, & mori lucrum.

Ioan. 13. d

1. Ioā. 4. d

Christus ē mihi uiuere, &c. quid sibi uult?

Philip. 1. e

In eadem. †

Tract. ix. in eod.

CAN. XVII.

Sicut feta [q] introducit filiū: † ita timor introducit charitatem. Crescit charitas: minuitur ti-

Timor, charitatē introducit.

† Alias, linum.

paratus est omnia sustinere. quod probat exemplo patri.

[e] Qui uult quodam motu bono, scilicet affectionis non effectionis. & sic nō est contra. s. dist. j. cap. uotum.

[f] Mandata. id est, ardua & difficilia: ut ponere animā pro Christo uel fratribus: ut hic in fi. cap. habetur.

[g] Non potest. scilicet impediēte carnalitate.

[h] Poterit. Scilicet facere mādata Dei.

[i] Charitatē. Id est, opus uel signū charitatis maioris.

[k] Petrus. 50. dist. c. fidelior.

[l] Dicebat. Domine animam meā pro te ponam. licet hoc facere non posset.

[m] Nascitur. sic etiā gradus notantur in conuersione Pauli. nam prostratus fuit ut cæcaretur, &c. ut xxiij. quæstio. iiij. cap. displicet.

[n] Ad perfectum. id est, ad perfectionem à Deo datam.

[o] Quid dicis. Tu quicunque habes talem perfectionem.

[p] Viuere. Christus est mihi uiuere, id est, causa quare uelim uiuere. Ad hoc enim uiuo, ut ipsum magnificē, & ipsum mori est mihi lucrum: quia per mortem eius liberor à miseria, & transeo ad felicitatem, Vel Christus est mihi uiuere, id est, uita hic & in futuro. hic per fidem & spem, in futuro per spem. & mori pro Christo est mihi lucrum: quia deponā corpus mortale, & resumam immortale.

[q] Sicut feta. Sicut enim feta introducit filiū, nec cū eo remanet: ita timor charitatem, cū ea tamen esse nō potest. arg. xxiij. q. vj. c. iam uero. §. ex his. & j. disti. vij. c. nullus

Timor initialis quis est.

nullus. hoc de seruili. Est & alius initialis, qui partim respicit præmium meriti, partim pœnam supplicij. de tali dicitur, quod augetur charitas, & minuit timor. ĩ. cap. proxi. usque dum fiat perfecta charitas quæ foras mittit timorem omnem. arg. xxiij. quæst. vj. cap. schismatici.

mor: & econuerso. a

In eadem.

CAN. XVIII.

Fortè nata est in te charitas, sed nondum perfecta: noli desperare: nutri eam, ne fortè suffocetur.

Idem ad Hieronymū.

CAN. XIX.

Charitas in quibusdam est perfecta: in quibusdā imperfecta: perfectissima b autē in hac uita haberi non potest.

Idem Gregorius.

CAN. XX.

Si sermo meus c inuenerit aliquam in cordibus uestris scintillam gratuiti amoris Dei, ipsam nutrite ad hāc augendam uos auocare studete. Et paulò pòst, Flete, d nutrite in uobis: ut cùm creuerit, & flammā dignissimam fecerit: omniū cupiditatum ligna cōsumat. Econtrario e etiam gradus in uirtute esse probātur: quia & ipsius peccati gradus euidenter apparent. sicut enim nemo repentè fit summus, ita nemo f repentè fit turpis.

Hinc etiam Augustinus ait in sermone habito in monte. †

CAN. XXI.

Sicut tribus gradibus ad peccatū g peruenitur, suggestione, h delectatione, consensu: ita ipsius peccati tres sunt differentiæ. & in corde, & in facto, & in cōsuetudine: tanquam i tres mortes: una quasi in domo, id est, cum in corde consentitur libidini: altera uerò quasi iam prolata extra portam cùm in factum procedit assensio: tertia cùm ui cōsuetudinis malæ tanquam mole terrena premitur animus, quasi in sepulcro iam putrens: quæ tria genera mortuorum dominū resuscitasse quisquis legerit Euangelium, agnoscit.

Mat. 9. c

Lucæ 7. b

Ioan. 11. f

Item Gregorius. †

† lib. 25. in Iob. in cap. 16.

CAN. XXII.

Sciēdum quippe est, quòd tribus modis k admittitur peccatum, nā aut ignorantia, l aut infirmitate, m aut studio perpetratur. & grauius n quidem infirmitate, quam ignorantia, sed multò grauius studio quam infirmitate peccatur.

Idem. †

† cap. iij. lib. xxj. in Iob.

CAN. XXIII.

Inter hæc sciendū est, aliud esse quod animus detentationibus carnis patitur, aliud uerò cùm per consensum delectationi obligatur. Plerunque enim cogitatione praua pulsatur, sed remittitur. Plerunque autem peruersum, quod concipitur, intra semetipsū etiam iam per desiderium uoluit, & nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat o cum pulsat, sed cùm hanc sibi per delectationem subiugat.

a Et econuerso. Argu. ꝙ charitas decrescere possit: non ergo aut proficit, aut deficit. Tu dic, ꝙ charitas crescit & decrescit, quantum ad intensionē: alias non.

b Charitas. Perfectissima. id est, qua ꝑfectior nō possit haberi. Vnde dicit authoritas [1] super epistolā ad Ephesios, Nemo tā perfectus, quin possit crescere.

[1] Alias Augustinus.

c Si sermo meus. Id est, prædicatio mea.

d Flete. Mortalia peccata. arg. ĩ. dist. iij. ca. inter hæc hircum.

e Econtrario. id est, per suū contrarium, scilicet peccatum & uitiū, quod uirtuti est cōtrariū. arg. viij. q. j. c. sciendum.

f Ita nemo. Vnde Iuuenalis, Nemo repente fuit turpissimus, [2] accipiēt te Paulatim, qui longa domi redimicula [3] sumunt.

[2] Id est, plenus uitijs.

[3] Id est, ornamenta.

g Sicut trib⁹. Ad peccatū. Id est ad actum exteriorem.

h Suggestione. s̃. distinct. vj. capi. testamentum. in fine. palea est.

Versus

i Tanquam. Mens mala mors ĩtus: malus actus, mors foris, usus, Tumba, puella, puer, Lazarus ista notant. Hāc uerbo, hūc motu, lacrymando suscitat illum Christus, & in medico nascitur æger homo. ad hoc s̃. ead. dist. j. §. ex his. uersic. tres quoque. & §. non sunt. & ca. quem pœnitet.

Christus tres suscitauit.

† libro. j.

k Sciendū quippe. Trib⁹ modis. Aliter assignantur isti tres modi in lege, quia delinquitur proposito, impetu, casu. ff. de pœn. l. respiciendū. §. delinquūt.

l Ignorantia. Supra. xxxij. q. vij. quemadmodum. xxiij. q. j. cap. si quis dederit. viij. distin. cap. consuetudo. xxxij. q. iiij. c. nemo.

m Infirmitate. s̃. xxv. distin. cap. unum. §. criminis. s̃. xv. quæst. j. §. j.

n Et grauius. Hoc intelligas per accumulationem. sic magis peccat quis ex infirmitate, quā ex ignorātia, & sic nō est contra quod dicit authoritas: Grauius peccat qui peccat in filium quam qui peccat in patrem. At constat eū qui peccat per infirmitatem peccare per impotentiam: & ita peccat in patrem, cui attribuitur potentia. qui autē peccat per ignorantiam, peccat in filium. cui attribuitur sapientia. Sed quod hic dicitur, nō est referēdū ad peccata quæ committuntur in patrem, & filium, & spiritum sanctum: sed sic debet intelligi, aliquis infirmus est incontinens: & licet sciat in fornicatione esse mortale peccatum, tamē fornicatur tāquam excusetur ꝓpter suę incontinentiæ infirmitatem. talis plus peccat qui ex certa scientia, quam qui ex ignorantia, qui scilicet ignorat fornicationem mortale peccatum esse. alleuiat. n. ignorantia, etiam si non omnino. Item contrarium est huic loco ꝙ dicit Ambrosi⁹: Grauiter peccas, qui promittis tibi impunitatē. Grauius quia contēnis. Grauissime quia ignoras. Sed illud dicitur ad terrorem. Vel dic grauissime, id est, periculosissime. sic deterius, id est, periculosi⁹. xlv. distin. ca. uera. quia pœnitentia specialis nō agitur de peccato quod ignoratur. & ita hoc dicit propter difficultatē pœnitendi. arg. ĩ. distinct. iij. cap. Iudas. uersi. magnum.

Peccata in patrem & in filiū.

o Inter hæc. Inquinat. Per mortale peccatum.

Prædi-

Hinc etenim prædicator [a] egregius: Tẽtatio uos non appræhendat, nisi humana. Humana quippe tentatio est, qua plerunq; in turpi cogitatione tangimus etiam nolentes: [b] quia ut nonnunquam illicita ad animum ueniant, hoc utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. iam uerò dæmonia ca est, & non humana [c] tentatio cùm ad hoc q̃d corruptibilitas carnis suggerit, per consensum se animus adstringit.

Item Hieronymus. †

CAN. XXIIII.

SVper tribus sceleribus Damasci, &c. ut suprà. Non est mirum si in uirtute gradus esse dicuntur: quandoquidem & peccati gradus ita euidenter monstrantur.

Hæc itaque [d] charitas quæ in Petro ante negationẽ herba fuit, & in singulis nascitur antequam roboretur, ante sui perfectionem amittitur [e] & reparatur. unde Augustinus in libro de correctione & gratia. † Quicunque ab illa originali [f] damnatione, ista diuinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubiũ, quin procuretur [g] eis Euãgelium cum audiunt & credunt, & in fide quæ per dilectionem operatur, usque in finem uitæ perseuerant, etsi quando exorbitent, correcti emendãtur: & quidam eorum, etsi ab hominibus non corripiãtur, in uiam quã relique-rant, redeunt. [h]

Item in eodem. †

CAN. XXV.

FIrmum [i] Dei fundamentũ [k] stat immobile, [l] habens signaculũ [m] hoc, Scit [n] dñs, qui sunt eius. Horum fides, quæ per dilectionem operatur, profectò aut omnino non deficit, aut si qui sunt quorum uita deficit, [o] reparantur antè, quàm uita finiatur ista: & deleta iniquitate quæ itercurrerat, usque ad finem perseuerantiæ deputantur.

In eodem. †

CAN. XXVI.

NVllus eorũ ex bono in malũ cõmutatus, finit hanc uitam.

In eodem. †

CAN. XXVII.

TAlibus Deũ diligẽtibus, [p] omnia cooperantur in bonũ: usque adeò prorsus omnia, ut etiam si qui eorum deuiãt & exorbitant, etiam hoc [q] ipsum faciet eis proficere in bonum. [r]

Item Apostolus ad Galatas.

CAN. XXVIII.

CIrcuncisio non est aliquid, [s] neque præputium, sed fides quæ operatur per dilectionẽ. & hoc olim ĩ uobis: quia currebatis bene, per opera fidei ex dilectione.

Item ad Hæbræos.

CAN. XXIX.

---

[a] Prædicator. Paulus in prima epistola ad Corin.

[b] Nolentes. Vnde & Apostolus, Ago quod nolo: quia primi motus non sunt in potestate nostra: ut s. ead. dist. j. c. super tribus.

[c] Humana. Nisi de his sine quibus uita ista esse non potest: scilicet uenialibus. xxv. dist. capi. qualis.

[d] SVper. Hæc itaque. Ex illo c. s. e. distin. ca. cum sanctam. infert magister & redit ad propositum principale: & probat adhuc charitatem semel habitam amitti posse maxime exemplo Adæ, Moysi, & Aaron. 1

[e] Amittitur. Imo & quantumcunque perfecta sit in hac uita amitti potest: nisi esset per gratiã confirmata: ut fuit in beata uirgine. xxv. dist. ca. unum orarium. §. nomine autem.

[f] Originali. Id est, quã ab origine trahit homo: & cum qua nascitur.

[g] Procuretur. Id est, ad utilitatem eorum legatur & exponatur.

[h] Redeunt. Operante gratia.

ADDITIO.

Xxiij. quæstio. iiij. capi. sicut non est. Hug.

[i] FIrmum. Id est, immobile est: licet possibile sit eum qui prædestinatus est, non fuisse prædestinatum, 2 uerba sunt Apostoli in epistola secunda ad Timotheum. capit. ij.

[k] Fundamentum. Id est, prædestinatio.

[l] Immobile. Id est, illi quos Deus elegit, & immobiliter in fide fundauit, perseuerant firmi: qui autem perijt nõ erat finaliter de fundamento, id est, de prædestinatis. infra, distin. iiij. cap. si ex bono. uersi. quid aliud.

[m] Signaculum. Id est, hoc habens menti impressum, in signum amicis & inimicis. amicis ut accedant: inimicis, ut territi fugiant. hoc scilicet sic, &c. etiam dum sunt mali.

[n] Scit. Id est, amat & defendit prædestinatos suos etiam dum mali sunt: & postquam eos continue munit, apparet hostibus & amicis q̃ ipsi sunt signacula Dei. Vel signaculum, id est, discretionem inter prædestinatos & non prædestinatos. Hoc scilicet q̃ sequitur scit, &c. habent enim prædestinati etiam dum sunt mali, quendam characterem quo distinguuntur à damnandis. unde ex tribu Iuda duodecim millia signati.

[o] Quorum uita deficit. Infra distinctio. iiij. cap. peccatorum. §. uerum. cap. si ex bono.

[p] TAlibus. Deum diligentibus. In epistola ad Romanos.

[q] Hoc ipsum. Scilicet deuiare.

[r] Proficere in bonum. Occasionaliter: quia fortiores resurgunt. argu. di. xiij. c. nerui. lxiij. di. c. quia sancta. §. uerum. in fi. & dist. quinquagesima. cõsiderandum. & c. fidelior. vj. q. j. capi. imitare. Vel deuiare, id est, pœnam quam subeunt pro deuiatione, facit eis proficere: quia cum pœna affliguntur, se recognoscentes humiliantur. i. humiliores fiunt. s. di. prox. c. potest fieri. 3 uersi. illuditur.

[s] CIrcuncisio. Aliquid. Quo ad salutem: quia non recipitur aliquis quia circuncisus, nec reijcitur aliquis quia præputiatus, quoniam in differentes sunt. nec hoc c. facit ad propositum. sed sic potest adaptari: siue quis circuncisus sit, siue nõ, poterit per pœnitentiam recuperare charitatem quam amisit peccãdo. Vel non est aliquid, id est, non proficit ad salutem sine operibus. 4

Mot⁹ primi ñ sunt in nostra potestate. i. Co. 10. c

1 Quoniã secũdum Apostolũ, omnes nascimur filij iræ. de cõsec. di. iiij. firmissime. Pet. Charitas in Maria erat p̃ gratiam confirmata. † cap. j. Amos in cõmenta.

2 Alias, imponere tur necessitas prædestinatio ni diuinę: quod est falsum, quia oia quæcunq; uoluit dominus, fecit in cælo & in terra, ut Psal. dicit † ca. vij. Prædestinati quodi signo distinguũtur à damnandis.

† cap. vij.

† cap. ix

3 Nã sicut dicit Gre. Oculos quos culpa claudit, pœna apit. Pet. † cap. ix. Charitas per pœnitentiã recuperat.

4 Sed in Apostolo super ista uerba dicit gl. Aequat præputio circuncisio: his enim q̃ in Xpo uolunt uiuere, uirtutes appetendæ sunt & uitia fugienda. media uerò, quæ inter uitia et uirtutes sunt, nec fugiẽdasũt, nec appetẽda, ut est circũcisio, & præputiũ, quę nihil ualent in Christo. Pet. Galat. 5. b

a Non est tam iniustus. Infra ead. dist. §. opponitur. uersi. non est iniustus.
b Fecerant communia. Ecce opus.
c Ex dilectione. Quæ informat actum, siue actionem. Ecce alacritas.
d Ad gloriam. Ecce recta & pura intentio.
e Triplex. Quod cōmendatur in eis: s. opus, & alacritas & recta intentio. (Hebr. 6.c)
f Olim. Quasi dicat, nō nunc ita facit ad propositum.
g Operati. i. faciendo, proficiendo.
h Pro quibus. Id est, pro quorum similibus.
i Benefaciet. æternaliter remunerando uel tēporaliter abundātius quamsi non pœnitueris, sicut enim prima bona persequētia mala mortua & irrita facta fuerunt: ita ipsa eadem per pœnitentiā & alia bona sequentia reuiuiscunt: uel quo ad uitam æternam, uel quo ad temporale præmium uel ad minus supplicium sub eundē. j. ea. di. iij. uersic. nihil ubi de hoc.
k Quid de operib. Quia tpe gratię seruare polebāt præcepta legalia: qd non licet. extra de constitu. ca. translato. Item de quolibet.

Bona prima per sequētia mala mortificantur.

1. Ioā. 3. b — Lucæ 16. c — Matt. 6. c

CASVS. *Ab isto loco usq; ad c. quō. uidetur esse §. Gratiani secundū Ben. qd uerū credo, sicut per uerba inferius posita apparebit. Quidā tamē faciūt ibi casum, omnes. et ibi, nemo. Alij ponunt totū sub illo.*

m Nemo potest duobus dominis seruire. Arg. contra. ff. de oper. lib. l. pe.
n Adam uero. Verba sunt Gratiani, usque ad illud ca. quomodo.
o In extasi. Scilicet prophetiæ.

Non est tā iniustus [a] Deus, ut obliuiscatur operis uestri, &c. operis quo omnia sua fecerant cōmunia. [b] & hoc ex dilectione, [c] & hoc ad gloriam [d] Dei.

Ecce triplex [e] bonū: quasi diceret: olī [f] multa operati [g] estis, p quibus [h] si pœniteatis de malis, benefaciet [i] uobis Deus. Romanos quo*que et Galatas, dū Apostolus redargueret, merito fidei pbat assecutos remissionē peccatorū & satisfactionē in spiritu sancto, et iustitiā bonę operationis: q oīa aut sine charitate nūquā uerè fuerūt in eis: aut uerā charitatē habuerūt, à qua postea lapsi sunt, qui de operib. [k] legis gloriabantur.*

Item de quolibet adulto Augustinus ait.

CAN. XXX.

Tolle charitatem, odium tenet. [l], Itē. Omnis qui non diligit, odit. Itē ī Euangelio. Nemo pōt duobus dominis seruire. [m] aut .n. unum odio habebit, & alterū diliget, aut unū sustinebit, alterumque contemnet.

Adā [n] uerò cū in uirili ætate à dño creat⁹ sit, antequā à diabolo tētaretur, cū de latere ei⁹ uxor formaret, dū in extasi [o] raptus Angelicę curię interesset, [p] dū euigilās futura Xpi et ecclesiæ sacra uaticinabat: [q] aut charitatē aut odiū hēbat. [r] Si aūt odiū hēbat, nō fuit diabol⁹ author nostri peccati. Itē. Si sine charitate [s] à Deo creatus est, eius similitudinē in creatione sui nequaquā accepit. [t] Itē. Si sine charitate creatus est iustus et innocēs à Deo factus nō est. Creatura nanq; rōnis capax, & liberi arbitrij iustitiæ & innocētiæ sine charitate particeps esse nō pōt. Colligitur ergo, q Adam antequā peccaret, charitatē habuit sine qua iustus & innocēs esse nō potuit.

Vnde Augustinus ī Genesi ad literam.

CAN. XXXI.

Quomodo renouari dicimur, si non recipimus quod perdidit primus homo? Hoc planè recipimus: quia iustitiam ex qua in peccatum lapsus est. Et paulò pōst: Expoliātes [u] ueterē [x]

p Intererat. Id est, facta erat ei reuelatio, & data scientia quam Angeli habēt, & illi qui sunt in cælesti curia.
q Vaticinabatur. Dicens, hoc nūc os ex ossibus, &c. unde Apostolus, Sacramentū magnum hoc est in Christo et ecclesia. extra de biga. ca. debitum.
r Habebat. Sed nō statim ī sui creatione.
s Item si sine charitate. uideo G. nitentē asserere, quod Adam habuit ex creatione duplicem uirtutē. Celebrior autem est sentētia, q Adam duplicem habuit statum ante peccatū. In creatione sola naturalia accepit, quibus proficere uel mereri ñ poterat: post creationem addita sunt ei gratuita. Vñ dicit August. Habuit Adam unde posset stare: sed non unde posset proficere. & hoc in primo statu. Dicit autē Augu. Et illud habuit primus homo, posse quod uellet: sed non habuit uelle q posset: quia & si habuisset, non peccasset. Habuit ergo posse, q uellet bonum, id est, uirtutes in secundo statu, quando cecidit. Vnde dicitur spoliatus gratuitis, & uulneratus etiā in naturalibus. Habuit ergo in primo statu, innocentiam, sicut puer: sed charitatem non: unde non erat bonus: & ita habuit quo stare posset: sed nō unde mereretur, cum charitatē non haberet, sine qua nemo proficit nec mouetur ad merendum: sed in secundo statu habuit charitatem secundum quam hæc dicta intelliguntur. [a]
t Accepit. Sed non statim in sua creatione.
u Quomodo renouari. Expoliantes. Hoc habetur in epistola ad Colossenses.
x Veterem. Id est, habitum peccatorum & usum, &c. cum actibus suis, id est ubi nec habitus, nec actus peccatorum aliquando adsit. homo enim uetus nihil

1 Vbi loquit quādo nō sūt contrarij, sec⁹ si cōtrarij essēt, ut hic Archi. Gene. 2. b

Adam ante peccatū habuit duplicem statum.

Colos. 3. b

2 Idē per oia Pc.

§. Romanos. *Probat ergo Gratianus in hoc §. per magnam circunlocutionē, quod Adā charitatē habuit, quam amisit. Et ad hoc inducit sequentia capitula.*

l Tolle. Tenet. Quia charitas & odium immediate contraria sunt circa suum susceptibile. argumen. supra. distin. j. cap. omnis qui non diligit, &c. & est argumen. diabolum ante ruinam charitatem habuisse: quia si non haberet charitatem, odium teneret. & expone odium tenet, id est, per peccatum Deo fit odibilis,

Charitas & odium, sūt immediate contraria.

nihil aliud est quã uetus uita, quæ est in peccato quod cõ traximus ab Adam.
a Induite. Scilicet habitum uirtutis.
b Nouum hominem. Id est, rationabilem mentem.
c Qui renouatur. Id est, magis & magis crescit, & acquirit cognitionẽ Dei. & illa renouatio fit secundum imaginẽ eius.
d Eius. Id est, imaginem eius in ratione quæ est imago Dei. unde Esaias, Nõ creditis nisi intellexeritis in spiritu.
e Qui creauit eum. scilicet nouum hominem, in agnitionem sui ad hoc ut ipsum Deum agnosceret.
f Stola. Alludit Euangelicę Parabolæ de prodigo filio. xxxvij. dist. ca. legimus. §. hinc etiam.
g Princeps uitiorum. Peremit id est, necessitate moriẽdi adstrinxit.
h Charitate. s. xvj. q. ij. c. visis contra.
i Quando. Solus. argu. ꝓ solitudine. xxxij. q. j. cap. nuptiæ. vij. q. j. ca. illud. contra. s. lxxxj. dist. c. in omnibus. contra extra de statu. mona. c. ij. contra, extra de offic. deleg. c. prudentiam. contra. Solu. per capitul. xxviij. q. j. c. sæpe.
k Primus. Confabulator. id est, per contemplationem de illo cogitando.
l Illa anima. Hæc uerba sunt Apostoli in epistola ad Hæbreos.
m Elucet. Per imitationem.
n Imaginem. id est, imitationem.
o Sapiens. Hæc sunt, scilicet uirtutes.
p Quæ nemo. s. xxxij. q. v. de pudicitia.
q Nudus. A uirtutibus.
r Sed nec Adam primus. Alias prius est. id est, in primo statu suo.
s Ut cognouerunt. Opponitur. Contra id, scilicet quod charitas semel habita deseri non potest.
t Omnis clamat. id est, nulla negat: nã clamare dicitur ex quo non contradicit. arg. ff. de usufr. accres. l. j. §. ulti. uel omnis qui loquitur de hac materia. simile. j. distin. omnes leges. alias. ij q. ij. omnes leges.
u Filiæ Pharaonis. Scilicet Termoth, quæ Moysen de fiscella scirpea in qua mater illum exposuerat suscipiens, eũ nutriri fecit, & tandem eum adoptauit in filium: ut in apologo inuenitur.
x Reliquit. Et fugiẽs per desertum, in

Lucæ. 15. c

Genes. 2. b

† Episto- la. 46. li. 6.

† cap. vij. lib. vj.

ι Vel dic Confabulator, scilicet angelorũ, quia eorũ colloquio frequẽter utebatur.

hominem induite [a] nouũ, [b] qui renouatur [c] in cognitione fidei, secundũ imaginem eius [d] qui creauit eũ. [e] hanc enim imaginem in spiritu mentis impressam perdidit Adam per peccatum. Et post pauca: Stola [f] prima illa ipsa iustitia est, unde lapsus est Adam.

Item in homilia. xj.

CAN. XXXII.

Princeps uitiorum omnium, dum uidit Adam ex limo terræ ad imaginẽ Dei factum, pudicitia ornatũ, temperantia compositum, charitate splendidum, primos parentes illis donis, ac tantis bonis expoliauit pariter, ac peremit. [g] Nanque cùm homini abstulisset pudicitiam, & continẽtiam, dominio suo eum subiugauit. Et paulò post: Adam amissa temperantia, factus est intẽperans: perdita charitate, [h] malus inuentus est.

Item Ambrosius ad Sabinum. †

CAN. XXXIII.

Quando Adam solus [i] erat, non est præuaricatus: quia mens eius adhærebat Deo.

Item ad eundem.

CAN. XXXIIII.

Primus homo, recens Dei opus erat, confabulator [k] assiduus, qui sanctorum Angelorũ cõplãtatus erat uirtutibus.

Idẽ in Hexaemeron. †

CAN. XXXV.

Illa anima [l] à Deo compingitur, quæ habet in se uirtutum gratiã renitentẽ, splendoremq; pietatis. Illa anima bene picta est, in qua elucet [m] diuinæ operationis effigies. Illa anima bene picta est, in qua est splẽdor gloriæ, & paternæ imago substãtiæ. Secundũ hanc imaginem quæ refulget, pictura pretiosa est. secundum hanc imaginem [n] ante peccatum, depictus fuit Adam: sed ubi lapsus est, deposuit.

Idem de fuga seculi. †

CAN. XXXVI.

Similem Dei esse, est habere iustitiam, sapientiam, & in uirtute Dei esse perfectum.

Idem de uita beata. †

CAN. XXXVII.

Sapiens [o] nunquam inanis est, sed semper habens in se amictum prudentiæ: qui potest dicere, Iustitiam induebam, uestiebam iudicium. Mentis nanque hæc sunt interna uelamina: quæ nemo [p] alius potest auferre, nisi cùm aliquem culpa sua despoliat. deniq; sic spoliatus Adam nudus [q] inuentus est.

† ca. iiij.

† lib. ij. c. v. de Iacob & uita beata.

Moysen filia Pharaonis in filium adoptauit.

Idem in libro de Isaac & anima.

CAN. XXXVIII.

Sed nec Adam primus [r] homo nudus erat, quem innocentia uestiebat.

Idem in libro de Paradiso. †

CAN. XXXIX.

Ut cognouerunt quia nudi essent. Et ante quidem nudi erant, sed non sine uirtutum tegumento. † cap. 15. Genes. 3. b

Opponitur [s] etiam illud quod omnis clamat [t] authoritas: Si sic permãsisset, ut erat ante peccatũ, esset translatus in gloriã quã habituri sunt sancti. Sed nemo adultus sine charitate intrat: charitatẽ ergo habebat.

Itẽ opponitur de Moyse, cuius fidẽ Apostolus in epistola sua ad Hebreos cõmendãs dignis præconijs eius merita ꝓdicauit, dum se negauit esse filiũ filiæ [u] Pharaonis, malens affligi cum fratribus, quàm perfrui iucunditate tẽporalis palatij: dũ fratri compatiens, Aegyptiũ sabulo obruit: dum ueritus animositatẽ regis, Aegyptũ reliquit, dum diuino uallatus auxilio, regis furorem

Hebr. 11.

Exod. 2. b

in terram Madian: duxit filiam Ietro ex qua suscepit duos filios.

[a] De libro. Scilicet uitæ præsentis. Vel dic ut s. xlv. distin. disciplina.

[b] Septuaginta. s. lxxxiiij. dist. porro.

[c] Seniores. Faciendo eos prudentes & peritos, ad similitudinem Moysi: non autẽ de spiritu eius aliquid subtrahẽdo ut scirent regere populum: cum Moyses iam solus nõ sufficeret. (Exo. 33. d)

[d] Videatur. scilicet hoc peccatum. xxiij. qõ. iiij. §. cum superna.

[e] Coadiutor. Cum Moyses esset aliquãtulum impeditæ linguæ. (Exo. 32. g)

[f] Os eius. Loquendo pro Moyse. (Num. 16. g) (Exo. 32. c)

[g] Consensum s. 50. distin. cap. si post. §. econtra.

[h] Electus. s. xcv. distinct. esto.

[i] Opposuit. Succenso Chore, cum familia sua. viij. quæstio. j. denique.

[k] Prophetãdi. non est sufficiens probatio, quod charitatẽ ideo habuerit, nam & Saul ꝓphetauit: ut s. quæstio. j. prophetauit. (Saul prophetauit.)

[l] Præcidit. s. ij. q. vij. cap. plerunque. §. de his.

[m] Non bibit. s. distinc. xlj. deliciæ.

[n] Et uilior. Id est, humilior.

[o] Iudica me secũdum iustitiam. ergo sciebat se charitatẽ habere: & bene potest ex reuelatione: aliter non crederẽ, unde Apostolꝰ, Nihil mihi cõsciꝰ sum, & c. j. dist. iij. §. adhuc. uersi. nõ enim. (Charitatẽ se habere, an possit aliquis cognoscere.) (Num. 11. d) Bethsa-

contempsit, atq; in uirtute signorum, populũ de Aegypto eduxit. quæ omnia quibus laudibus sunt efferenda, si tũc charitas in eo non erat: cũ non habeat aliqd uiriditatis in se ramus boni operis, nisi procedat ex radice charitatis. Quomodo autem charitatẽ non habebat, cui dñs facie ad faciẽ loquebatˀ, sicut homo solet loqui cũ amico suo? Quomodo charitatem non habebat, qui ꝓ populo supplicans dicebat, Aut dimitte eis noxã hanc, aut me dele de lib.[a] tuo. An nõ proximũ diligebat, q pro populo se obijciẽs, illũ ab interitu liberauit? An nõ diligebat Deum, qui pro eo in uituli cultores desæuiẽs, ipsius uituli caput in puluerẽ comminuit: atq; ut in secessum proijceretur, aqua mistũ Israëlitis bibẽdum dedit, nonnullos ex eius cultoribus gladio feriri præcipiẽs: ut populus cuius erat interitus maior futurus, recõciliaretur Deo? An nõ charitatem habebat, de cuius spiritu dñs accepit, et sup septuaginta[b] seniores[c] Israël præposuit? q tñ ad aquas contradictionis de Dei potẽtia, siue de eius benignitate dubitãs, cũ cætera certa fide ꝓmisisset, ꝓducturus aquã de petra, diffidenter excrepuit dicẽs: (Nũ. 20. b) Nunquid de petra hac potero uobis educere aquam? quod nulli leue uideatur:[d] cũ in pœnam delicti eius sibi & Aarõ à domino dictũ sit, Quia nõ exaudistis uocẽ meam, ut glorificaretis me corã filijs Israël, non introducetis populum hũc in terrã quam dedi eis. An charitatẽ non habebat Aaron, quando fratri coadiutor[e] datus est, ut esset os eius[f] ad populũ: (Exod. 4. d) ut per eũ signa fierent in Aegypto? q tamen in cultura uituli postea cõsensum[g] populo adhibuit. (Nume. 3[?]) An charitatẽ nõ habebat quando ex omni multitudine filiorũ Israël solus à dño electus[h] est, ut pontificatu ante eũ fungeretur? Si charitatẽ nõ habebat, bonus non erat: si antẽ bonus non erat, cur præ cæteris à dño in pontificẽ electus est? An charitatẽ non habebat, quando pro populo cũ thuribulo incendio se opposuit,[i] et irã Dei placauit? (Nu. 16. e) & tamen (ut præmissum est) ad aquas cõtradictionis irã domini aduersum se postea prouocauit. Nunquid etiã Dauid charitatẽ non habuit, super quẽ spiritus dñi à die unctionis directus est? (1. Reg. 16.) An forte diceretur directus esse super eũ ut ex tunc gratiã prophetandi[k] haberet, nõ ut ex eo gratiam diuinæ dilectionis acciperet? quod absurdũ planè uidetur de eo sentire, de quo dominus ait: Inueni hominẽ secundũ cor meũ. (Actu. 13. d) Quomodo etiã charitatem nõ habebat, qui quærenti animã suam pepercit: qui orã chlamydis suæ præcidit:[l] postea cor suũ grauiter percussit, clamans: (1. Re. 24. c) Quem persequeris rex Israël? canẽ mortuum, & culicẽ unum? Quomodo charitatem non habebat, qui mortẽ inimici sui tã grauissime tulit? (2. Reg. 1. c) Quomodo charitatẽ nõ habebat, qui aquam de cisterna Bethleem suorũ periculo sibi oblatã non bibit,[m] sed coram domino libauit? (2. Re. 23. c) Quomodo charitatẽ nõ habebat, qui irrisus à Michol filia Saul, eo q ante arcam domini citharam & psalterium percutiens saltasset, ait: (2. Re. 6. d) Ludã & uilior[n] fiam in oculis meis. Si charitatẽ non habebat, qua cõsciẽtia secutus imprecabatur sibipsi dicens: (Psalm. 7.) Si reddidi retribuẽtibus mihi mala, decidã meritò ab inimicis meis inanis? Si charitatẽ nõ habebat, qua temeritate iuste iudicari rogabat dicẽs: (Psalm. 25) Iudica me [o] Deus secundũ iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me?

Psalm.25.

Idē, Iudica me domine: quoniā ego in innocentia mea ingressus sum: et tñ post tot innumerabilia diuinæ et supernæ dilectionis indicia, quā grauiter deliquerit nullus ignorat: qui post Bethsabeæ [a] adulteriū, & Vriæ homicidiū admisit: cuius pœnitentiā si sine charitate dño obtulit, uerā cordis contritionē nō habebat. Quomodo ergo sacrificiū cordis cōtriti et spiritus dño ꝓmittere audebat dicens: Si uoluisses sacrificiū, dedissem utique: holocaustis non delectaberis, sacrificiū Deo spiritus cōtribu. et c. deniq; cū falsæ pœnitētię nulla à Deo promittat remissio: quomodo à ꝓpheta [b] audire meruit: dimissum est tibi peccatū tuū: si uerā cordis cōtritionē nō habuit? Euidēter itaq; apparet, eum tunc charitatē habuisse, et ex charitate sacrificiū cordis cōtriti & spiritus contribulati dño obtulisse, alioqui temerariè postulasset: Auerte faciē tuā à peccatis meis, et c. quæ in eodē psalmo continentur: nisi odiū mali, et dilectio boni, ad humilitatē pœnitentiæ illum prouocasset: de quo etiā sanctus Ambrosius in libro de Abrahā et Isaac scribit dicens: †

2.Re.11 d

Psal. 50.

2.Re.12 d

Psal. 50.

† libr. de Isaac & anima.ca.iij.

3.Re.24.a

CAN. XL.

Fugerat sanctus Dauid odia Saul regis: non relinquēs terras, sed declinans contagia regis immitis & superbi: quia mēs eius adherebat Deo: cui sine charitate nullus adultus adhęrere pōt: & tñ quàm grauiter in populi [c] dinumeratione postea deliquerit, ipsius delicti pœna [d] indicauit. Itē secundū hanc sententiam [e] qui criminaliter deliquerit, uerā peccatorū remissionē in baptismo cōsecutus nō est: siue ī annis infantiæ, siue adultus ad baptismū accessit: q̄a Dei amorē nō habuit sine quo nemo unquā inuenit gratiam: atq; ita s̄m hæresim Iouiniani, si uere ex aqua & spiritu sācto quis renatus [f] fuerit, ulterius criminaliter peccare nō pt: uel si criminaliter peccat, aqua tm̄, non spiritu probatur esse renatus. cuius sententiæ illud epistolæ Ioannis consentire uidet: Oīs qui nat⁹ est ex Deo, peccatū nō facit: quoniā semen ipsius manet ī eo, & non pōt peccare, quia ex Deo natus est. in hoc enim manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Et in fine epistolæ: Oīs qui natus ē ex Deo, nō peccat: sed generatio [g] Dei conseruat eū: & malignus nō tanget eū. Verùm hæc authoritas Apostoli quantū illi sñiæ faueat, atq; illa ecta erroris quantū ueritati sit aduersa, Hieronymus ostendit scribens contra Iouinianum. †

1.Pa.21.e

1.Ioā.3.b

Ibidem.

1.Ioā.5.d

CAN. XLI.

Si enim (inquit) omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, & à diabolo tentari non potest, quomodo præcepit ut caueant ne tententur, dicens: Filioli mei custodite uos à simulacris. & in eadem rursus epistola: Si dixerimus quia peccatum non

1.Ioā.1.d

a Bethsabeæ. Supra dist.1.cap. si post.§. econtra.

b A propheta. Scilicet Nathan.

c Fugerat sanctus. Populi. s̄. xxiiij. quæ.j. non afferamus.

d Pœna. s̄. j. q.iiij. §. item Dauid.

e Sententiā. Id est, opinionē, quę asserit ꝙ qui peccatur⁹ est, nunquā habuit charitatē: ut in principio huius distinc.

f Renatus. Hoc bene soluit magister in fine.

g Sed generatio. i. Deus regenerans.

Si enim (inquit) CASVS. *Hoc est ca. Hiero. scribētis cōtra Iouinianū hæreticū: & protenditur usq; ad §. seq. euidenter. Et primò opponit Iouiniano ducēdo eum ad incōueniens: & ostendendo quod uerba Ioannis intelligēda sunt per cōparationē. Hug. igitur casum istius ca. sic ponit. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima ostendit Hiero. quod illa authoritas Ioan. oīs qui natus est ex Deo, non peccat: non ita intelligenda est, quod postquā aliquis recepit gratiā et habuit charitatem peccare non possit: si.n. sic intelligeretur, iam contra diceret sibi Ioannes qui baptizatus dicebat baptizatis, Si dixerimus quod peccatū non habemus, ipsi nos seducimus. Est ergo sic intelligēda illa authoritas, Qui natus ē ex Deo: id est, qui recipit gratiā Dei, nō peccat donec perseuerat in ea. In secūda parte procedit circa eadē uerba Io. et authoritate Iob et Pauli, et exemplo Petri probat, quod quilibet pōt peccare, & inducit ēt authoritatē Iacobi p quā probat qđ boni possunt peccare. In tertia parte illud idē ostendit exemplo Dauid, Salomonis, & Iesu filij Iosedech, et quorundā aliorum qui peccauerūt mortaliter, licet primo haberent charitatem, quod ēt in angelis cōtigit. Secunda pars ibi, Et beatus Iob. Tertia ibi, Dauid electus. Ille .s. Ioannis aduersarius, .s. Iouinianus. Nihil .s. peccati. Peccatū fecit, i. hostiā pro peccato, uel similitudinē peccati, quia similis fuit peccatorib. Soluit .s. Paulus. Re uera. uerba Hiero. nō est uolentis .s. ipsum currere. Ad calcē. i. finē uel perfectionē. Nouā imperitia factionē, i. nouā et perniciosā adinuentionem. similiter uerba sūt Hiero. In lūbis, quantū ad uiros. Super umbilicū quātū ad mulieres. Partitionem. i. disputationem quam cum Iouiniano habebat.*

h Peccatū. Saltē ueniale. & alibi, Cum oīa feceritis dicite, quia inutiles serui estis. et Greg. Vę iusto, si remota misericordia à Deo iudicetur. arg. s̄. dist. j. quem pœnitet.

† lib. ij. in princ. Serui inutiles sumus.

Menda-

a Mendacem. Ipse enim dixit omnem hominem peccatorem, cum dixit per prophetam, Omnis homo mendax. & Paulus in epistola ad Romanos est autem Deus uerax, omnis aute m homo mendax.

b Et uerbum eius. Scilicet Christi, qui ueritas est: ut infra eod. capi. uer. qui dicit.

c Baptizatus. Similiter & de alijs Apostolis dicendū quod fuerint baptizati. arg. de consecra. dist. iij. c. quando. & c. si eos.

Diabolus an sit author oīs peccati.

d Ex diabolo. Saltem per imitationem, non per suggestionem, ꝙ ipse scilicet sit author omnis peccati mortalis, cum multa interius eo ignorāte committantur mortalia. unde Auguſt. Diabolus, non est immissor malarum cogitationum, sed incensor. xxvj. qō. iiij. c. ult. Vel dicit hoc habito respectu ad initium primi peccati, quod eo suggerente factum est, & unde omne peccatū propagatum est. hoc nisi sic exponeres, contradiceret illud psalmistæ: Ab occultis meis, &c. Et illud: Incensa igni & suffossa, &c. infra eod. ca. uersicu. quanquam.

1.Ioā.2.a

e Minime. Quoniam in diuina pagina, contrarietas uera non inuenitur. xxiij. q. v. quid ergo. xxviij. quæ. j. sic enim. s̄. e. dist. j. periculose.

† Adde Alber. de Rosa in l. j. C. de suffra. in qō an officiū aduoca. d̄ iure diuino sit licitū & meritoriū, ubi ostēdit saluatorē nostrū sæpiꝰ usum fuisse officio aduocationis.

f Non peccetis. Dicendo scilicet non peccauimus.

ADDITIO.

Quasi dicat ne malam securitatē assumatis, dicendo uos esse sine peccato, secundum Hug.

Ecclesia pro infidelib. orat.

g Totius mundi. Etiam infidelium: quia ecclesia bene orat pro infidelib. arg. s̄. e. di. in c. charitas est. uersi. item proximos. non tamen pro iam mortuis. xiij. q. ij. non existimemus.

h Cognouimus. Id est, dileximus.

habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus & iustus ut remittat nobis peccata nostra, & mundabit nos ab omni iniquitate. Si autem dixerimus quia non peccauimus, mendacem a facimꝰ eum, et uerbum eius b in nobis non est. Existimo quòd beatus Ioannes baptizatus c ad baptizatos scripserit: & quòd omne peccatum ex diabolo d sit. Ille peccatorem se confitetur: & sperat remissionem post baptisma peccatorum. Et Iouinianus meus dicit: Ne tāgas me, quoniam mundus sum. Quid igitur? contraria sibi Apostolus loquitur? minimè, e in eodē quippe loco cur hoc dixerit, statim edisserit: Filioli mei, hæc scribo uobis, ut non peccetis, f sed si qs peccauerit, aduocatū habemus apud patrē Iesum Christum iustū, † & ipse est pro peccatis nostris propitiatio, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. g Et in hoc scimus quia cognouimus h eū, si mandata eius obseruauerimus. Qui dicit se Deum nosse et mandata eius non custodit, mēdax est: & in eo ueritas non est, qui autem seruat uerbum eius uerè in hoc perfecta Dei charitas est. In hoc scimus, quoniam in ipso sumus. qui dicit in ipso se manere, debet sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare. propterea inquit: Scribo uobis filioli mei: omnis qui natus est ex Deo, non peccat. ideo dico uobis ut non peccetis i & tādiu sciatis uos ī generatione Dn̄i permanere, quandiu non peccaueritis: k imò l qui in generatione Domini perseuerāt, peccare nō possunt. m quæ. n. communicatio est lucis ad tenebras? Christi ad Belial? quoniā sicut dies & nox misceri nequeūt, sic iustitita & iniquitas, peccatū & bona opera, Christus & Antichristus. Si susceperimus Christū in hospitio pectoris nostri, illico fugamus diabolū: si peccauerimus, & p̄ peccati ianuam n ingressus fuerit diabolus, protinus Christus recedit. Vnde & Dauid o post peccatū: Redde mihi (ait) lætitiā salutaris, tui, s. quam peccando amiserat. Qui dicit se Deū nosse, & mādata eius nō custodit, mēdax p est, & in eo ueritas non est. Christus ueritas appellatur, imò est. Ego sum (inquit) uia, q ueritas, r & uita. s Frustra in eo nobis applaudimus, cuius mandata non facimus. Scienti bonum facere & non facienti illud, peccatum est t illi. Quomodo em̄ corpus sine spiritu mortuum est, sic & fides u sine operibus mortua est. Nec grande putemus esse unum Deum nosse, x cum & dæmones y cre

i Non peccetis. Mortaliter. alias contrarium esset ei, quod dixit s̄. si dixerimus quia peccatum, &c.

k Peccaueritis. Hactenus sunt uerba Ioannis. quæ sequuntur, sunt uerba Hieronymi.

l Imo. Hic aperit Hierony. qualiter uerba siue dicta Ioannis sunt intelligēda per compositionem, scilicet ut quis dū moratur in sanctitate percepta, & generatione Dei: quod peccet mortaliter, est impossibile.

m Non possunt. Coniunctim intellige, s. permanentes in charitate. xxxij. quæstio. j. cum renūtiatur. s̄. di. 50. considerandum.

n Ianuam. Dicit Auguſt. ꝙ illæ duæ sunt portæ quibus intrat diabolus, scilicet cupiditas & timor. per easdem econtrario intrat Deus. isti sunt aperiendæ, illi claudendæ. j̄. distin. vij. cap. ij. & iij.

Diabolus intrat in homines per duas portas. 2.Cor.7.6

o Vnde Dauid. Istud non cōtinuatur proximo, sed superiori. si susceperimus, &c.

p Mendax. Saltem opere undecima, quæ. iij. existimant. xxij. quæstione v. cauete.

q Via. In exemplo uia non errans. Psalm. 50.

ADDITIO.

Vel dic uia per quam itur. Hug.

r Veritas. In promisso ueritas non fallens. t 1. Ioā. 2. a

s Vita. In præmio uita non moriens.

t Vel dic ueritas ad quā itur. Hug. Vel dic uia, s. imitantibus me, ueritas dīligētibus me. uita usq; ī finē perseuerātib. ī me, secundum Hug.

t Peccatum est. Magis quam si nesciret, non ideo tā excusaretur. xxiij. q. iiij. ea uindicta.

u Sic & fides. supra j. q. j. fertur. & cap. sicut urgeri.

x Nosse. Supra xxiij. q. j. dicimus.

y Dæmones. Cum credere bonum sit opus. & collige contra multorum opinionem, diabolum bonum operari. Vnde in epistola ad Corinthios ibi, Alij discretio spirituum. ubi dicitur, quod diabolus agit bona

Diabolus, bonū operatur. Ioan. 14. a Iacob. 4. d Iacob. 2. d

dant, [a] et contremiscāt. Qui dicit se in ipso manere debet sicut & ipse ambulauit, & ipse ambulare.

4 Eligat aduersarius è duobus quod uult, optionem damus: manet in Christo, an non manet? si manet, ita ergo ambulet ut Christus: sinautē, [b] temerarium est, similitudinem uirtutum domini polliceri. Non manet in Christo: quia non ingreditur ut Christus. Ille peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui cùm malediceretur, non maledixit, & tanquā agnus, coram tondente se, sic non aperuit os suum: ad quē uenit princeps mundi huius, & inuenit nihil ī eo. qui cùm peccatum non fecisset, pro nobis ipsum peccatū [c] se fecit Deus, id est, pœnā peccati pertulit. Nos autem iuxta epistolā [d] Iacobi, multa peccamus omnes: & nemo mundus à peccatis, nec infans, [e] si unius quidem diei fuerit uita eius. Quis enim gloriabitur castum se habere cor, aut quis confidet se mundum esse a peccatis? teneamurque rei in similitudinem præuaricationis Adæ. Vnde & Dauid: ecce enim (ait) in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Et beatus Iob, Si fuero iustus, [f] os meum impia [g] loquetur: & si sine crimine, [h] prauus inueniar: & si purificatus in niue, & lotus mundis manibus, satis me sordetinxisti, [i] & execratum est uestimentum [k] meum. Veruntamen ne penitus desperemus arbitrantes nos post peccata baptismi, nō posse saluari, statim hoc ipsum temperat: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem. Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, nō autem pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mundi. hoc ad credentes post baptisma loquitur, & aduocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur: nec dicit, si peccaueritis, [l] aduocatum habetis apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: ne eos diceret non plena fide baptisma consecutos: sed aduocatum (inquit) habemus apud patrem Dominum nostrum Iesum Christum, & ipse est propitiatio ꝑ peccatis nostris, non solùm pro nostris, aliorumque peccatis, sed etiā pro totius mundi. In toto autem mundo & Apostoli sunt, omnesq; [m] credentes. ex quibus liquidò cō probatur post baptisma posse peccari. Frustra enim aduocatū habemus apud patrem Iesum Christum, si peccari non potest. Petrus apostolus ad quem dictum fuerat: Qui lotus est, non est necesse ut iterum lauet: &, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: ab ancilla perterritus negat. Et ipse dominus Simoni, ecce (inquit) Satanas postulauit uos, ut cribraret [n] quasi triticum. ego autem rogaui pro te, ne deficeret [o] fides tua. & infrà. Si non peccamus post baptisma, cur nobis poscimus ut peccata dimittat, quæ in baptismate iam sunt dimissa? Aliud [p] est autem, si ad cathecumenos hæc oratio pertinet, [q] Dimitte nobis debita nostra, &c. non conuenit fidelibus, & Christianis.

1. Ioā. 2.a Corpus est animę uestimentum. Ecclesia tota deficere non potest. Ioan. 13. Mat. 16. c Lucæ 22. Mat. 6.

1. Ioā. 1.a bona seductorie. s. j. distin. potest.

[a] Credant. Fide. sed quia non diligunt, fide illa non merentur.

Eligat. Hæc est iiij. pars di. in qua probat per sex authoritates, ꝙ nullus est sine peccato, nec infans uniꝰ diei. & hoc probat primo per Iacobū. Secūdo per Dauid. Tertio per Iob. Quarto per Ioannem. Quinto per Petrum. Sexto per Paulū. Io. de Fant.

1. Pe. 2.d [b] Sinautem. Supple non manet.

ADDITIO.

Hæc glo. procedit sine hoc subaudito, non habet locum si hoc est in textu.

[c] Peccatum. Id est, hostiam pro peccato. nā antiqui peccata dicebant, sacrificia pro peccatis. uel peccatū, id est, Christum habētem similitudinem carnis peccati. i. mortalem, & similem carni peccatrici. Vel peccatum, id est, peccatorum puniri pœna. (2. Cor. 5.d; Iacob. 3.a)

[c] Peccatum. Alias peccatum fecit se Deus. i. peccati pœnā pertulit. Vnde illud: Peccata nostra ipse portauit. (Pro. 20.b)

[d] Epistolam. In tertio capi.

[e] Nec infans. Infra eadem di. iij. ca. adhuc instant.

[f] Si fuero iustus. Id est, si dixero me esse iustum, id est, sine peccato. (Psal. 50.)

[g] Impia. Vt enim dicit scriptura perfectus est uir, qui in lingua non offendit. (Iob 9.)

ADDITIO.

Ideo lingua nostra circuncidenda est: quia dicit Salomon in prouerb. In manibus linguæ uita & mors. unde est circuncidenda per cultellum discretionis. Archidiaconus. (Ibidem.)

[h] Et si sine crimine. Id est, si dixero me sine crimine, &c.

[i] Tinxisti. Id est tingi permisisti, ꝑmittendo me hoc dicere, ò tu Deus.

[k] Vestimentum. Id est, corpus: ꝙ ideo dicitur uestimentū, quia uestit animā. xxxv. dist. ca. vj.

[l] Peccaueritis. Nō excludendo se, sed se eis connumerat. & hoc est ꝙ sequitur, sed aduocatum habemus, &c.

[m] Omnesque. Supra dist. decimanona. si Romanorum.

[n] Vt cribraret. Id est, ut diuersis pœnis affligeret, ut essetis palea, id est, mali. sed cribrati estis sicut triticū, i. purgati sicut in area recedit palea, & remanet triticū. unde illud ut, consecutiuum est hic. simi. j. q. j. benedictio. & cap. seq. B.

[o] Deficeret. Scilicet finaliter. Vel loquitur ad Petrū in persona ecclesię, quæ tota non potest deficere. Vel non dicitur Petrus cecidisse, quia statim surrexit. argumento extra de uerbo. sign. nam & ego.

[p] Aliud. Inconueniens est. & hoc probat statim.

[q] Pertinet. Hoc dicebant hæretici.

Illumi-

1.Cor.9.d

Paulus uas electionis castigat corpus suum, & in seruitutem redigit: ne alijs prædicans, ipse reprobus inueniatur. Ad Hebræos quoque scribens

Ad Hebr. 6.a

ait: impossibile est enim, eos qui semel sunt illuminati, [a] & gustauerunt [b] donum cæleste, & participes facti sunt spiritus sancti, [c] gustauerunt nihilominus uerbũ [d] Dei bonũ, uirtutesque [e] seculi futuri, & prolapsi [f] sunt, renouari [g] iterũ [h] ad pœnitentiam [i] rursus crucifigentes sibimet ipsis [k] filium Dei, & ostentui habentes. Certe eos qui illuminati sunt, & gustauerunt donũ cæleste, & participes facti sunt spiritus sancti: & gustauerũt bonum uerbum Dei, negare nõ possumus baptizatos. Si aũt baptizati peccare nõ possunt, quomodo nũc dicit Apostolus, & prolapsi sunt? Verũ ne Mõtanus & Nouatianus hinc rideant, [l] qui contendunt nõ posse renouari per pœnitentiã eos qui crucifixerunt sibi metipsis filium Dei, & ostentui habuerunt: consequenter hunc errorem soluit, & ait: Confidimus autem de uobis, dilectissimi, meliora & uiciniora saluti, & tametsi ita loquimur. [m] Non enim iniustus [n] est dominus, ut obliuiscatur operis uestri & dilectionis, quam ostendistis [o] in nomine ipsius, [p] qui ministrastis [q] sanctis suis, & nunc ministratis. Et re uera grandis iniustitia Dei esset, si tantum peccata puniret, & bona opera non susciperet. Locutus sum (inquit Apostolus) ita, ut uos à peccatis retraherem, & desperationis [r] metu facerem cautiores. Cæterùm confido de uobis, charissimi, meliora, & uiciniora saluti. Neque enim iustitiæ [s] Dei est, ut obliuiscatur bonorũ operum, & ministerij, quod propter nomen eius exhibuistis & exhibetis [t] in sanctos, & tantum meminerit peccatorum. Et paulò pòst, Liberi arbitrij nos condidit Deus: nec ad uirtutes, nec ad uitia necessitate trahimur: alioqui ubi necessitas [u] est, nec damnatio, nec corona [x] est. Sicut in bonis operibus perfectior est Deus (non est enim uolentis, neque currentis, sed Dei miserentis, & adiuuantis, ut peruenire ualeamus ad calcem [y]) sic in malis atque peccatis, semina nostra sunt incentiua [z] & perfectio diaboli. Cum uiderit nos super fun-

a Illuminati. Per baptismum & fidem.

b Et gustauerunt. Id est, remissionem peccatorum quasi gustum suauem perceperunt in baptismo.

c Spiritus sancti. Id est, diuersorum bonorum spiritus sancti, de quibus exponitur trigesima quæstio. prima. peruenit.

d Verbum. Id est, Euangelicam doctrinam.

e Virtutesque. Id est, immortalitatem & impassibilitatem futurã iam spe gustauerunt.

f Et prolapsi. Grauiter peccando.

g Renouari. Per baptismum nõ per pœnitentiam: negat iterationem baptismi sed non negat, pœnitentiam, quia ĩpossibile est natos ad pœnitentiam, qui semel hoc acceperunt, rursus renouari, id est, baptizari. renouari enim est nouum fieri. nouum autem facere lauare est. extra de regu. iur. capi. omnis res.

h Iterum renouari ad recuperãdum iustitiam, & eos dico si baptizentur.

i Ad pœnitentiam. Id est, nomine pœnitentiæ: quasi dicat non potest quis rebaptizari, ut sic ueram agat pœnitentiam: & si fecerit, rursus crucifiget Christum quantum in ipso est. Baptismus enim Christi passionem significat: infra de consecrat. distinctione iiij. propriæ. Vel ideo dicit rursus crucifigentes Christum: quia sicut impossibile est, quod rursus crucifigatur: ita impossibile est, quod rursus baptizetur in pœnitentia. Vel dic ut in glo. quantum, &c.

Baptismꝰ passionẽ Christi significat.

Ibidem.

k Sibimetipsis. Id est, quantum ad seipsos: quia nos Christi unum baptisma consecrauit: quod sufficit ad omnia peccata delenda, sicut & illa mors sufficit ad omnia peccata tollenda, qui uero iterat baptismum, quasi illa mors una & unum ex ea non sufficiat, iterat baptisma & mortem Christi quantum in se est: uel iterandam insinuat, ut ex ea iterata fiat remissio peccati: quod est impossibile, sicut enim impossibile est iterum Christum crucifigi, ita & secundo per baptismum aliquem mori peccatis.

Mors Xp̄i sufficit ad omnia peccata delẽda.

l Rideant. Id est, derideant nos.

m Loquimur. Dure. s. terrendo & increpando. quasi dicat, non diximus hoc putãdo uos esse tales, scilicet spinis plenos: sed timentes ne tales efficiamini, terremus uos uerbis.

n Iniustus. Quasi dicat, ideo confido de uobis, qui olim bona multa operati estis, p quibus si pœnitueritis de malis benefaciet uobis Deus. & hoc est, nõ est, &c. ut s. e. di. §. hoc itaq; . c. nõ est.

o Ostẽdistis. Id est ex quo primo bona fecistis opera.

p Ipsius. i. ad honorem Dei. et recte dixit operis: qa ministrastis, &c. Hu.

q Ministrastis. Hic arg. q de bonis loquitur post peccatum exhibitis.

r Desperationis. q. d. nolo uos desperare de uenia, sed ita locutus sum ut metu desperatiõis (qui plerunque retrahit à peccato) uos facerem cautiores.

Metus desperatiõis plerũque retrahit à peccato.

s Iustitiæ. Quia non est tam crudelis Deus, &c. s. ea. dist. non est.

t Exhibetis. Hic argum. q loquitur de bonis exhibitis post peccatum.

u Necessitas. Arg. q spado non meretur continendo, nec pauper parce uiuendo cum ex necessitate hoc faciat. trigesimatertia, quæstione v. tunc saluabitur. s. uigesimatertia quæstio. quarta. Nabuchodonosor.

Pauper parce uiuẽdo non meretur.

Rom.9.c

x Nec corona. Si Deus ad partẽ nos tantum cogeret unam tũc nihil afferret gratia uel meritũ. xxiij. q. vj. §. ult. uersus principium.

Versus 1. Cor. 3.

Calx qualiter sumitur.

y Ad calcem. Id est, præmium bonorum operum, uel ad uitam æternam. Vel calcem, id est, finem: quia extrema pars hominis est calx.

z Incentiua. Id est, seminaria. Argumen. xv. qõ. j. non. est, quia de corde prodeant malæ cogitationes, quas

damentum Christi ædificasse fœnum, a ligna, stipulam, tunc supponit incendium. b Aedificemus ergo aurum & argentum, lapides pretiosos, & tentare non audebit quenquam. sed in hoc non sit secura c & certa possessio. Sedet qp pe leo in insidijs in occultis, d ut interficiat innocentem: & uasa figuli probat fornax. homines autem iustos tentatio tribulationis. & in alio loco scribitur: Fili accedens e ad seruitutē Dei, præpara te ad tentationem. Rursus idem f Iacobus ait: Estote factores uerbi, & non auditores tantùm. Si quis est auditor uerbi, & non factor, iste similis est uiro, qui considerat g uultum natiuitatis suæ in speculo. considerauit illum, & recedens statim oblitus est qualis fuerit. Frustra monuit ut iungerentur opera fidei, si post baptisma peccare non poterant. Qui totam (inquit) legem seruauerit, & peccauerit in uno, factus est reus h omnium. Quis uestrum sine peccato i est? Conclusit Deus omnia k sub delicto ut omnibus misereatur. Petrus quoque inquit: Nouit Deus pios de tentatione l eripere. & de falsis doctoribus, Hi sunt m fontes n sine aqua: & nebulæ o turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur. Superbia p enim uanitatis loquentes pelliciunt q in desiderijs carnis luxuriæ eos qui paululū effugerant, r & ad errores reuersi sunt.

Nónne tibi uidetur pinxisse s sermo Apostolicus nouam imperitiæ factionem? t Aperiunt enim quasi fontes scientiæ. quia cùm Aquam nō habeant doctrinarum, promittunt imbrem uelut nubes propheticæ, ad quas u perueniat ueritas Dei, & turbinibus x exagitantur dæmonū, atque uitiorum loquuntur grandia & totus sermo eorum superbia est (immundus y est autem apud dominum omnis, qui exaltat cor suum) ut qui paululum z refugerant à peccatis, ad suū reuertantur errorem: & suadent in luxuria ciborum, carnisque delicijs. Quis enim non libenter audiat, Manducemus, & bibamus, & in æternum regnabimus? Et sapientes & prudentes prauos uocant: a eos uerò qui dulces sunt in sermonibus, plus audiunt. Ioannes apostolus, imò in Ioanne saluator scribens b angelo ecclesiæ Ephesi: Scio (inquit) opera tua, & laborem & patientiam tuam, & quæ sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti: c sed habeo d aduersum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquisti. memor e esto, unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima f opera tua fac. Si autem uenio g tibi, & mouebo candelabrum h tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Similiter cæteras ecclesias, Smyrnam, Pergamum, Thyatiram, Sardos, Philadelphiam, Laodiciam ad pœnitentiam prouocat: & nisi reuertantur ad opera pristina, comminatur: & in Sardis paucos habere se dicit, qui non coinquinauerunt i

quas diabol⁹ ad cōsensum & opus perducit: ut s. ea. inter hæc sciendum. & capitu. sicut.

a Fœnum, ligna, stipulam. uenialia scilicet leuia, grauia, grauissima: ut xxv. dist. ca. unum. §. criminis.

Psalm. 9. b Incendium. delectationis consensus & operis.

c Secura. Nō enim est quis tam perfectus q̄n cadere possit, & hoc etiam ostendit dicens, Sedet, &c. — Eccl. 27. a

Eccles. 2. a — d In occultis. id est, in ambiguis. unde non facile intelligitur, quid sit appetendum, uel quid non.

Iacob. 1. d — e Fili accedēs. Extra de renun. nisi

f Idem. id est. eandem sententiam, nō idē nominatiue, scilicet quod post baptismū possit quis peccare. uel non possit.

g Considerat uultum. Non rem sed umbram solam uidens.

Ioann. 8. a — h Reus. Hoc exponitur. j. distin. v. ca. consideret.

i Sine peccato. saltem originali.

Iacob. 2. b — k Omnia. id est, omnes homines.

l De tētatione. nō quod non tentētur sed ne tētationi succumbant, uel si succumbant, eos liberat & releuat. — 1. Pet. 2. b

m Hi sunt. falsi doctores.

Ibidem. — n Fontes. Non lauantes, sed coinquinantes. s. ij. q. vij. secuti sunt.

o Et nebulæ. dæmonum. & dicūtur nebulæ, quasi alios obscurantes. xxxvij. dist. §. ulti.

p Superbia. id est, superba uanitate loquentes.

q Pelliciunt. Id est alliciūt & decipiūt. Vnde Augustin⁹ super epistolam secundam Petri. Pellices dicūtur meretrices, à pollutione, uel à pellis formositate qua incautos alliciunt & decipiunt. Pelliciunt ergo hæretici animas instabiles, uariorum dogmatum erroneis sectis, quasi constuprantes luxibus subdendo. — Pellices unde dicūtur. — 2. Petri 2.

r Effugerant. Id est, recesserāt à peccato per pœnitentiam.

s Pinxisse. id est, distinxisse, uel denotasse, uel descripsisse.

t Factionem. id est, nouā hæreticam inuentionem.

u Ad quas. id est, quasi ad eas.

x Et turbinibus, s. ij. quæstione. vij. secuti.

y Immundus. Interpositio est, & debet subiungi, ideo grandia loquuntur, ut qui, &c. — Esai. 22. d

z Paululum. caussam reddidit, quare dixit, loquuntur grandia. — 1. Cor. 15. d

a Vocant. Illi qui istorum doctrinam recipiunt.

b Scribens angelo. id est, prælato.

c Defecisti. Finaliter. alias contra est, quod sequitur, quod charitatem, & cætera.

d Sed habeo. hoc corrigendo dicit. — Apoc. 2. a

e Memor. s. distinctio. 50. domino sancto.

f Et prima. id est, similia primis.

g Venio tibi. id est, ad detrimētum tuum.

h Candelabrum. id est, cathedram, uel sedem, uel dignitatem. — Candelabrum qualiter sumitur.

i Qui non coinquina-

Apoc. 3.

quinauerunt. id est, qui non peccauerunt.

Apoc. 2. a — a Et ambulaturi. Resume, pauci sunt qui, &c.

b Cui autem. Suspenditur constructio usque illuc, ubi que.

c Et scio ubi. Scilicet in peccatis.

d Quia solēt. Falsi doctores hæretici.

e Contra eos. Scilicet falsos doctores.

f Vsque ad Ioannem. quasi dicant, post Ioannem non habent locum: sed mentiuntur, quia illud uerum est in ceremonialibus.

g Abraham. Ecce alia dispensatio olim alia nunc: quia licet altera dispensatio nunc, & altera olim, tamen quātum ad merita hominū bona uel mala, & quantum ad posse peccare post charitatem, idē fuit olim quod nunc. & ideo exempla ueteris testamenti, recte inducere possum. (Mat. 20. b)

h Bis. Prima uice in Gabaon quando sacrificium Deo obtulit, & Deus obtulit ei donum scientiæ: ut habetur in libro Regum. 1 alia uice non legitur reuelatus ei specialiter, nisi quando cōposuit cantica canticorum. xxxvj. distinct. ca. qui ecclesiasticis. §. ecce. (Salomoni bis fuit Deus reuelatus. Gene. 15. b 3 iij. c. iiij 1. Cor. 10. b)

i Quia amator. Supra xxxij. quæstione quarta. Salomon.

Psalm. 25. — k Manassen. supra prima quæstio. vij. si quis omnem. iste fuit filius Ezechiæ.

l Liber dierum. Scilicet Paralipomenon, in quo agitur de cōputatione dierum & annorum regum. Israel.

m Ab Aegyptio. Scilicet Pharaone. cum enim Pharao uellet ire contra regem Medorum, primo aggressus est re- (Pharao regem Medorum oppugnauit. Psalm. 50.)

uestimenta sua, & ambulaturi a sunt cum eo in albis: quia digni sunt. Cui autem b scribit: Memento unde cecideris: & ecce missurus est ex uobis diabolus in carcerem ut tentemini: & scio ubi c habitas, ubi sedes est Satanæ: & in mente habe qualiter acceperis, & audieris, & serua, & pœnitentiam age, & reliqua? Vtique ei dicit: qui crediderit, & baptizatus fuerit: & stans quondam, corruit per delictum. Paulisper de ueteri testamento exempla distuleram, quia solent d ubicunq; contra eos e faciunt, dicere: Lex & prophetæ usque f ad Ioannem prophetauerunt. Cæterum quis ignorat sub alia dispensatione Dei omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti, cuius nunc Christiani sunt? Quomodo ante Abraham g placuit in coniugio, sic nunc uirgines placent in perpetua castitate. Seruiuit ille legi & tempori suo: seruiamus & nos Euangelio & tempori nostro, in quos fines seculorum deuenerunt. Dauid electus secūdum cor Domini, qui omnes eius fecerat uoluntates, & qui in quodam psalmo dixerat: Iudica me domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum, & in Deo sperans, non infirmabor. Proba me domine, & tenta me: ure renes meos & cor meum. Postea tentatus à diabolo, & post peccata pœnitens loquitur, dicens: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Magnum peccatum, magna uult deleri misericordia. Salomon amabilis Domino, & cui Deus bis h fuerat reuelatus, quia amator i mulierum fuerat, à Dei amore discessit. Manassen k impijssimum regem post captiuitatem Babylonicam in pristinam dignitatem liber dierum l restitutum refert, & Iosias uir sanctus in campo Mageddo ab Aegyptio m rege n confoditur. Iesus quoque filius Iosedech o sacerdos magnus quanquam in typo præcesserit saluatoris, qui peccata nostra portauit, & alienigenam sibi ex gentibus copulauit ecclesiam, tamen secundum literam post sacerdotium sordidatus inducitur, & stat diabolus p à dextris eius, & candida illi deinceps uestimenta redduntur. Superfluum est de Moyse & Aaron scribere, qui ad aquam contradictionis offenderunt Deum: & terram repromissionis nō intrauerunt: cùm beatus Iob angelos q quoque & omnem creaturā peccare posse commemorat dicens: Quid enim? nūquid homo mundus est coram Deo, r aut ab operibus suis sine macula uiuit uir? Si contra seruos s suos nō credit, & aduersus angelos suos prauum quid reperit: quanto t magis habitantes in domibus luteis: de quibus u enim & nos ex eodem luto sumus. Tentatio x † est, uita hominis super terram. De cælo etiam cecidit Lucifer, qui mittebatur y

gem Adremon, qui regnabat tunc in Carchamis. Descendit ergo rex Iosias Iudææ in occursum eius, prohibens ne transitū faceret per Iudæā & misit Pharao ad eum, dicens: Quid mihi & tibi rex Iuda? non aduersum te uenio: ad Euphratem propero. misit me Deus ad Medos. sine me, ne Deus qui mecū est. interficiat te. nō acquieuit Iosias, sed cum rege Adremon componebat acies suas ut dimicaret aduersus Pharaonē: & forsitam dū transiret à curru in currum qui sequebatur eum more regio, occisus est à sagittarijs in campis Mageddo. (2. Re. 23. f 2. Para. 35 Zacha. 3.)

n Rege. Pharaone.

o Filius Iosedech. Supra distincti. 50. Iesus.

p Diabolus. id est, uxor sua.

q Angelos. quo ad naturam eorum, nisi essent confirmati per gratiam. unde Plato in Timæo, Dij deorum quorū opifex paterque ego, natura quidem dissolubiles, me autem sic uolente indissolubiles. (Num. 20.)

r Coram Deo. id est, cōparatione domini. H. (Iob 4. d)

s Si contra seruos scilicet Moysen & Aaron, de quibus præmisit. Hug.

t Quanto. Supra viij. q. j. si ergo.

u De quibus. id est, de nume. quorū. z (Iob. 7. a Iob 15. b)

x Tentatio est uita hominis. Id est, dum uiuit homo tentatur.

y Qui mittebatur. Id est, missurus erat minores angelos,

z Sub. prauum q̄d reperit aduersus habitantes, &c. secundum Hu.

† Alter tex. habet militia.

(Esaiæ 14.)

ad uniuersas nationes: & ille qui ĩ paradiso deliciarũ, inter duodecim [a] nutritus est lapides, uulneratus à morte dñi, [b] ad inferna [c] descendit. Vnde & Saluator in Euãgelio: Videbã (inquit) Satanam quasi fulgur de cælo cadẽtẽ. Si altisſima illa sublimitas [d] cecidit, quis cadere nõ posſit? si in cælo ruina, quãto magis in terra est? Et tñ cũ ceciderit Lucifer, imò post casum coluber antiquus: uirtus eius ĩ lũbis eius [e] est: et potestas eius super umbilicũ [f] uẽtris eius. obumbrant [g] ĩ eo arbores magnæ, [h] & dormit iuxta iuncũ, [i] & calamũ & caricẽ. Ipse est rex omniũ, quæ in aquis sunt: [k] ubi s. uoluptas & luxuria, & propago, & irritatio nuptiarum. [l] & infrà. Trãsiuimus ad secundam partitionẽ, in qua negat eos qui tota fide baptismum cõsecuti sunt, deinde posse peccare: & docuimus, ꝙ ex præcepto [m] Dei omnis creatura sub uitio sit, nõ ꝙ uniuersi peccauerint, sed qđ peccare posſint: & similium ruina, stãtium [n] metus sit. [o]

Euidẽter [p] itaq; ex ꝑmisſis apparet nonnullos charitatẽ habere, quã postea criminaliter delinquẽdo amittunt. Quòd si quis contẽdat nõ de uirtute, sed de uirtutis opere, debere intelligi: deliberet quid rñdeat de innocẽtia Adæ, de iustitia Moysi, Dauid, et cæterorũ, q plena fide ad baptisma accedẽtes, licet postea ꝓlapsi sunt, tamẽ cælestia dona degustãt, et spiritus sãcti fiũt participes: ut nõ solũ ante humanos, uerũ ẽt ante Dei oculos ex aqua & spiritu sancto inueniantⁿ renati: qui si charitatem Dei nõ haberẽt ante Dei oculos aqua tm̃ regenerarent, nõ spiritu sãcto. Opera.n. seu sacramentorũ participatio, nisi ex charitate ꝓcedãt, apud Deũ nec iustitiã nec innocentiã ꝑstant. Si.n. (inquit Apostolus) habuero oẽm fidẽ, ita ut mõtes transferã et si distribuero oẽs facultates meas in cibos pauperũ, et si tradidero corpus meũ ita ut ardeã, charitatẽ aũt non habeã, nihil mihi ꝓdest. [q] Sed quia de prædestinatis ad uitã à nonnullis conceditur, quòd charitatem amittãt, & amisſam recuperent: de reprobis etiã dicendũ est, an ipsi charitatem habeant, qua amissa, postea damnentur.

De his ita scribit Augustinus in lib. de correctione & gratia. †

CAN. XLII.

Apostolus sciens nonnullos diligere Deum, & in eo modo usque in finẽ nõ perseuerare, mox addidit, [r] ijs

Jos, si stetissent sicut modo faciunt Angeli boni. H.

[a] Inter duodecim. Iuxta illud: Omnis lapis pretiosus, operimentum tuum ĩ. ead. principium. ibi tamen non habetur nisi de nouem lapidibus.

[b] A morte domini. Id est, per mortem domini [s] qui diabolo, mundi potestatem ademit. uel amore Dei, quem amisit.

[c] Ad inferna. Hic dicitur quod morte Christi diabolus est religatus in inferno, & erit ibi ligatus usque ad tempus antichristi, & tunc soluetur nõ à pœnis, sed à uinculis, ut exerceat uires suas in malos.

[d] Sublimitas. Id est, Lucifer.

[e] In lumbis eius. Quoad tentationẽ uirorum in quibus (ut dicitur) sedes luxuriæ est in lumbis.

[f] Vmbilicum. Quoad tentationem fœminarum in quarũ umbilico dicitur esse sedes luxuriæ. Vnde Augustin. super eundem locum, semen coitus uiris in esse lumbis, fœminis in umbilico perhibetur. quia ergo diabolus utrique sexui per luxuriam dominantur, ad uiros loquens conuenienter dixit: Virtus eius in lumbis, &c. Propheta etiam sub specie fœminæ petulantiam Iudæi Increpans ait: In die ortus tui non est præcisus umbilicus tuus.

[g] Obumbrantur. per ipsum.

[h] Arbores magnæ. Id est, qui magni uidentur: ut sunt hypocritæ.

[i] Iuxta iuncum. Id est, hypocritas, qui merito designãtur per ista, cum exterius aliquid uideantur, & interius sint uani, ut illa, per iuncũ enim qui est sine modo exterius, interius autem substãtia caret, hypocritæ designantur. Per calamum exterius splendentem & fragilem, sed interim uacuum, designantur seculares, mundanæ gloriæ dediti, & eius splendori, quæ cito transeunt. Per caricem crescentem in locis palustribus, & per manum tangentis uulnerantem, curiositas temporalium designatur, quæ in affluentia nutritur & crescit. & animum pungit.

[k] Quę ĩ aquis sunt. i. in fluxu rerum labentium.

[l] Nuptiarum. Saturandæ causa libidinis cõtractarum. secus si causa prolis. xxxiij. quæ. iiij. uir cum propria.

[m] Ex præcepto Dei, id est, secundum præceptum, id est, authoritatẽ diuinæ scripturæ. Alij corrigunt hoc & dicũt excepto Deo, & bene.

[n] Stantium. Id est, stantes timeant, ne scilicet simili cadãt ruina.

[o] Metus sit. Id est, debeat esse.

[p] Euidenter. Ex prolixe allegatis, concludit Gratianus charitatem semel habitam, amitti posse. ꝙ non solũ de operibus charitatis, sed de ipsa charitate uerũ ostẽdit esse, adijciens hoc non solum circa prædestinatos, sed etiam circa præscitos posse contingere. Ad ꝙ authoritatem inducit usque ad illũ locum, item illud Euangelij. ubi in contrarium authoritates inducit duas, uidelicet quod reprobi non habent charitatem, sed eas de hypocritis intelligendas esse probat authoritate Grego.

[q] Prodest. Ad regnum cælorum obtinendum: ut dist. iij. §. penul. & ca. si quis autem.

[r] Apostolus. Mox addidit. In epistola ad Romanos ubi dicitur. Scimus autem quoniam diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonum ijs qui secundum propositũ uocati sunt sancti. s. ea. talibus.

[r] Mox addidit. i. post

[s] Glo. est similis in l. seruo legato. §. j. ff. de le. Ezechie. xviij. c

Diabolus morte Christi ẽ ĩ inferno religatus. Lucę 10. c

Iob 45. b Luxuriæ sedes ubi est.

Hypocritę sunt iũcis similes.

1. Co. 13. a Charitas semel habita põt amitti.

† cap. 9

postquam dixerat, scimus quoniã diligentibus Deũ, &c. a Non accepi. Perseuerantiam in charitate, & in bonis operibus.

Quare Deus dat perseuerãtiã qbusdam ĩ bono & qui busdã nõ. hoc enim ignorat. ꝟ.di. 4. §. uerum. & c. si ex bono. secundum Hu.

b Propter secreti. i. propter secretam hanc dispositionem Dei, quæ utilis est. alias enim est hic utilitatem. c Similia. Dicit in eodem idem Augustinus. d In euangelio. Supple, sumit idem Augustinus ista exempla.

e Mirandum. Item illud Euangelij non qui incipit. quia hęc authoritas Euangelij & sequens Gregorij uidentur innuere, quod reprobi futuri charitatẽ non habeant: eas ponit Gratianus, & postea soluit.

Versus

f Multi. His dici potest Cœpisti melius quã desinis, ultima primis cedunt, dissimiles hic uir & ille puer.

Illud autem. Hæc est v. pars distinct. in qua magister loquitur de hypocritis qui aurum uidentur coram populo, sed corã Deo stercus. & hoc probat Gra. per capit. seq. Io. de Fant.

Mat. 10. c

g Qui seduci. Hæc est rota præcurrens Gratia. uult enim determinare capitulum Gregorij ꝙ statim sequitur ꝟ. ead. citius ad hoc.

h Vt Leuiathan. Quasi dicat uel per propriã suggestionem, siue per malum hominem & damnatũ quem diabolus repleuit malitia, siue per suggestionis ministrum.

i Replet. Tristitia.

† cap. 35. li. 8. super Iob.

k Aurum. pro sapientia ponitur aurum. ꝟ. ead. distinctio. principium. & ita aliter quàm hic sumitur.

Aurũ ꝓ sapientia ponitur.

qui secundum propositũ uocati sunt sancti, &c. Idem in eodem. An adhuc iste nolens corrigi, poterit dicere: Quid ego feci, quod nõ accepi? a quem non constat accepisse, & sua culpa quod acceperat, amisisse. Possum (inquit) possum omnino, quando me arguis, dicere ꝙ ex bona uita in malam, mea uoluntate relapsus sum. adhuc quid ego feci quod non accepi? accepi enim fidem quæ per dilectionẽ operatur, sed in illa usque in finem perseuerantiam non accepi. In eodẽ. In bono illos uolebã proculdubio manere. erant utiq; in bono, sed in eo non permanserunt. In eodem. Propter huius utilitatem secreti b credendum est quosdã de filijs perditionis non accepto dono perseuerãdi usq; in finẽ in fide, quæ per dilectionẽ operatur, incipere uiuere, & postea cadere, &c. Multa similia c de reprobis in Euangelio d etiam, Qui perseuerauerit usque in finem, &c. in eodem. Iterũ homo iste incipit, &c. Idem in eodem.

CAN. XLIII.

Mirandum est quare Deus quibusdã filijs perditionis det fidẽ operantem per dilectionẽ, nec det in ea perseuerantiam. Item illud Euangelij: Nõ qui incipit, e sed qui perseuerauerit usque ĩ finẽ, hic saluus erit. Item Gregorius. †

CAN. XLIIII.

Multi f bene incipiunt, qui in malo uitam finiunt.

Non autem bene incipit, qui nunquam ex charitate aliquid operatur. quòd si ex charitate aliquando aliquid agit, & charitatem aliquando ĩ ipso necesse est esse. §. Illud autem Gregor. Qui seduci g quandoque, non reuersuri possunt, &c. non de omnibus generaliter reprobis, sed de hypocritis specialiter intelligẽdum est: quod ex uerbis eiusdem euidenter datur intelligi. Cùm enim quæstionẽ proponeret, cur misericors Deus ista fieri permittat, ut Leuiathan h seu nunc per suggestiones callidas, siue tũc per damnatum illum quem replet i hominẽ: uel Solis sibi radios, id est, doctos quosque sapientes k que subijciat: uel aurũ: hoc est uiros sanctitatis claritate fulgentes, quasi lutum sibi uitijs coinquinando substernat: mox in eiusdem quæstionis solutione supponit dicens: †

CAN. XLV.

Citius l ad hoc respõdemus, quia aurũ quod prauis eius suasionibus, quasi lutũ sterni potuit, aurũ ante Dei oculos, nunquã fuit. qui enim quandoq; nõ reuersuri possunt, quasi habitã sanctitatem, ante oculos hominũ uidenẽt amittere, m sed eam ante oculos Dei nunquã habuerunt. Sæpe nanq; homo multis occultè peccatis inuoluitur, & in una aliqua uirtute magnus uidetur: quæ ipsa quoque uirtus n inanescens deficit: quia dum innotescit o hominibus proculdubio laudatur, eiusque fauor inhianter

l Citius. CASVS. Exponit Greg. in canone isto illa uerba Iob super illo, Sub ipso erunt radij Solis, & sternet sibi aurum quasi lutum. Primò ergo dicit, quod per aurum designãtur hypocritæ: qui quasi deaurati sunt, cum in superficie uideantur habere uirtutes, nec habeant. Secundò dicit, quod huiusmodi hypocrisis detegitur in hac uita, quãdoque ante finem, quandoque in fine, quandoq; nũquam: & cum detegitur, tunc aurum quasi lutum sternitur. Vltimò dicit quam utilitatem consequantur prædestinati, siue huiusmodi hypocritæ faciant bona, siue publicè cadant in peccatum. nam per bonam operationẽ inuitant perseueraturos ad bonum operãdum, per casum reddũt bonos cautiores.

† Scilicet Grego. 1. lib. 34. ad 41. c. Iob. c. 9.

m Amittere. Hæc de hypocritis intelligenda sunt, qui uidentur deaurati & fulgidi, & habere uirtutes in superficie, cum nec sunt nec habent: & qui caret una, caret omnibus. distinctio. v. ca. si. & de pœni. di. v. consideret.

Hypocritæ uidentur deaurati.

n Ipsa quoq; uirt⁹. Id est, op⁹ uirtutis. & ita fere per totũ.

o Innotescit. Id est, uirtus uidetur. Appe-

appetitur: a unde fit, ut ipsa uirtus b ante Dei oculos uirtus non sit dum abscondit quod displicet Deo, & prodit quod placet. quæ itaque merita apud Deum esse possunt, quando & mala occulta sunt, & bona publica? Plerunque enim (sicut diximus) latet superbia, & castitas innotescit. Atque ideo diu ostensa charitas circa finem uitæ perditur: quia cooperta superbia usque in finem incorrecta retinetur. Alius eleemosynis uacat, propria distribuit, sed tamen multis iniustitijs deseruit, uel forte linguam in detractionibus exercet: & fit plerunque, ut is, qui misericors fuerat, iuxta uitæ suæ terminum rapacitatis & crudelitatis stimulis inardescat: quod ualde iusto Dei iudicio agitur: ut perdat etiam c ante homines, unde hominibus placuit, quia hoc unde Deo, displicuit, corrigere nunquam curauit. d Alius patientiæ studet, sed inuidere alijs, & seruare malitiam in corde non cauet: fit quandoque impatiens, quia diu latuit dolens. Hi itaque & per aliquid e aurum sunt, & per aliquid lutum sunt. Atque hoc aurum quasi lutum sternitur, quando occultis peccatis exigentibus etiam uirtus, quæ publicè claruerat, dissipatur. Sed operæ pretium f credimus, si in his uirtutem superni ordinis g subtilius perpendamus. † Sæpe enim omnipotens Deus occulta quorundam mala diu tolerat, ut aperta eorum bona electorum suorum usibus pro futura dispenset. Nam nonnulli mundum nequaquam funditus deserentes, non perseueraturi angustum iter arripiunt, sed ad quærendam angustam h uiam exemplo i suo eos qui perseueraturi sunt accendunt. Vnde plerunque contingit, ut ipsum hoc quod bene uidentur uiuere, non sibi, sed potius solis electis uiuant, dum exemplis suis ad bene uiuendi studia perseueraturos alios non perseueraturi prouocant. sæpe enim quosdam uidemus uiam ingredi, ad locum propositum festinare: quos alij quia euntes conspiciunt sequuntur, eundemque locum pariter appetunt: sed fit plerunque ut irruente aliquo implicationis articulo, k post se redeant qui præibant, & ij ad locum perueniant, qui sequebantur. ita nimirum sunt illi, qui non perseuerant, & uiam sanctitatis arripiunt. Idcirco enim uirtutis iter non perseueraturi inchoant, ut eis qui peruenturi sunt, qua gradiantur ostendant: quorum etiam casus, utilitate non modica electorum prouectibus seruit: quia ipsorum lapsum l dum conspiciunt, de suo statu contremiscunt: & ruina quæ illos damnat, istos humiliat. addiscunt enim in superni adiutorij protectione confidere, dum plerosque conspiciunt de suis uirtutibus † præsumentes cecidisse: quando ergo uidentur bene agere reprobi, quasi planum iter electis sequentibus demonstrant. quando uerò in lapsum nequitiæ corruunt, electis post se pergentibus, quasi cauendam superbiæ foueam ostendunt.

† Alias, uiribus.

Quòd uero m reprobi negantur n comedere panem, qui de cælo descendit, uel bibere aquam uiuam, non sic accipiendum est, ut à charitate penitus credantur alieni, sed ut in charitate radicem figere non intelligantur. Aliud est enim bibere uel manducare, atque aliud degustare.

Vnde in Euangelio o de Christo legitur: Et cùm gustasset, noluit bibere. Bibit ergo aquam uiuam, & manducat panem, qui de cælo de- Mat. 27.d

a Appetitur. ab alijs.

b Virtus. putatiua.

c Etiam ante homines. id est, in conspectu hominum.

d Curauit. s. ead. distin. uersi. item. §. penul. secūdum Augustinum.

e Per aliquid. Id est, quantum ad aliquid scilicet ad bona opera. i

i Id est, quæ sunt de genere bonorum. Pet. non autem uere bona corā Deo qui ea clericis tātū suis pręparauit ad Ephesi. 2. Via paradisi est arcta.

f Operæ prætium. id est, utile credim⁹ si aperiam⁹ quomodo de istis disponit ad utilitatem aliorum, & hoc est, sæpe enim, &c.

g Ordinis. id est, intellectus tropologici.

h Angustam. Arcta enim est uia, quę ducit ad uitam. Vnde Vergilius, Facilis descensus auerni, z Sed reuocare gradum, superasq; euadere ad auras, Hoc opus, hic labor est: pauci, quos æquus amauit Iuppiter, aut ardēs euexit ad æthera uirtus, Dijs geniti potuere. xij. q. j. omnis ætas.

z Inferni ab à quod est sine, & uer ueris. Archi.

i Exemplo. Hi sunt qui ad sempiternā uitā proximos mendacio suo opitulante deducūt: ut xxij. quæsti. ij. primum. Ex hoc ergo collige ex quo sensu illud accipiatur.

k Articulo. Id est, impedimento.

l Lapsum. Felix quem faciunt aliena pericula cautū. s. xxvij. quæstione j. capitu. j. j. de consecratio. distinct. j. hi duo. & dicit Seneca: Ruina præcedentiū solet esse doctrina sequentium. facit ad hoc. s. ead. si enim in si.

l cap. x. immediate sequenti die. ix. continuādo uerba Gregorij, usque ad uers. quod uero reprobo.

m Quod uero. Soluit Gratian⁹ authoritatem inductā. s. ead. distinct. cum ergo. cap. charitas. ad hoc quod charitas amitti non possit. & hac occasiōe diabolum in charitate creatum esse ostendit, & de Luciferi excellentia multa subiungit.

n Negantur. Supra ead. capit. quia radix. §. cum ergo. & §. ego sum. & ca. charitas.

o Vnde in Euangelio Matthæi uigesimoseptimo.

Donum

scendit, qui in charitate radicem figit. Degustat, qui ea aliquatenus communicat, à qua postea de linquendo recedit. de quibus Apostolus dicit: Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, & gustauerunt donum cæleste, a & post hæc omnia prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam. b Hinc etiam diabolus in ueritate c stetisse, non in ea creatus esse negatur fuit enim in ueritate conditus, sed dum de se superbiendo præsumpserat, alienus ab ea factus est. In ueritate d auté quomodo esse creatus perhibetur, si sine dilectione sui conditoris creatus esse probatur? Aut quomodo bonus à Deo conditus asseritur, si nihil diuinæ dilectionis in sui creatione exceperit? Quomodo autem superbiæ motus sine uitio extitit, si conditorem suum nullatenus dilexit? Aut quomodo par, siue excellentior cæteris creatus dicitur, si nonnullis eorum in amore Dei conditis, hic ab eius dilectione uacuus factus est? Vnde autem hæc differentia e inter bonos & malos angelos processit? Si ex creante, iniustus uidetur Deus, qui ante peccatum infert pœnam: f uel qui hoc punit, quod creando g infudit? Si autem non ex creante, cùm non ex traduce, h restat ut ex propriæ libertatis arbitrio uitium superbiæ in Angelicam naturam processerit. Bona ergo condita est. quæ suo uitio i à bono in malum commutata est. Sed quomodo bona esse potuit, si dilectione penitus caruit? neq; enim Angelus nobis similis k factus est, quos usque ad certum tempus ætatis infirmitas grauat, ut neque uirtus, neque uitium ullum locum in nobis obtineat. Accepit ergo dilectionem in sui creatione, sicut & cæteri, de quibus dicitur: Angelicæ uirtutes, quæ in Dei amore perstiterunt. non ait, quæ diligere Deum cœperūt, sed quæ in eius amore perstiterunt, quæ ex creatione diligere cœperant: ut principium diuinæ dilectionis omnibus credatur esse commune: perseuerantia uerò eorum tantummodo intelligatur, qui in retributione hoc accipere meruerunt, ut confirmati ulterius cadere non possent, & hoc de se certissimè scirent. Vnde bene apud Moysen l prius cælum, deinde firmamentum factum esse dicitur: quia nimirum angelica natura prius æqualiter subtilis in superioribus est condita, postea in persistentibus in amore sui conditoris mirabiliter est confirmata. Hinc etiam Gregorius in Moralibus, multa de perfectione angelicæ creationis replicans, charitate negat repletum, non ea penitus uacuum m asserit: quasi penitus caruisset, nunquam ea quæ de eius excellentia dicuntur conuenienter de eo intelligi possent. Genes. 1. a

CAN. XLVI.

PRincipium n enim (inquit Beatus Gregorius) † uiarum o Dei Beemoth p dicitur: quia nimirum cum cuncta creans

a Donum cæleste. Id est, doctrinam Euangelicam.
b Ad pœnitentiam. Per baptismū. hoc est expositum. s. ca. si enim.
Hebr. 6. a c In ueritate. supra xvj. quæstione. ij. uisis. contra.
d In ueritate. Id est, in charitate, 1 quod hoc dicit allegando.
1 Scilicet informata, uel in ueritate gratuitorū, in qua creat⁹ est sicut omnes angeli, secundū H.
e Differentia. quod alij sunt boni, & alij sunt mali.
f Pœnam æternam: quod nunquam facit. argu. s. xj. q. iij. illud plane.
g Quod creando. Non enim debet punire, quod ipse approbauit: ut xxiij. q. iiij Nabuchodonosor. ff. ad leg. Iul. de adulter. si uxor. in fine.
Angeli non fuerūt ex traduce.
h Ex traduce. Quia angeli non fuerunt ex traduce, id est, ex præiacenti materia: sicut nec anima. s. xxxij. quæstio. ij. Moyses.
Malū unde prouenit.
i Suo uitio. Sed unde fuit prim⁹ motus Angeli ad malum? Dic quod ex libero arbitrio. Sed in libero arbitrio non fuit malum. unde ergo puenit malum? Dicas quod in libero arbitrio fuit quædam libertas, & ex illa libertate cecidit in malum. hæc est difficillima quæstio. 2
2 Potest dici, quod ex deordinatione appetit in diuinā assimilationē ultra terminū suæ naturæ à Deo sibi statutū & ex tali deordinatione secuta fuit auersio à Deo & sic peccatū & ad hæc facit glo. super illi Psal. Deus quis similis erit tibi? ubi dr̄ qui per se uult eē ut De⁹ p se uult esse similis Deo. Arc.
k Similis. Cum angel⁹ statim fuit post creationē capax rationis, sed homo nō donec sit adultus.
l Moysen. In Genesi circa principiū.
m Vacuum. s. xvj. q. ij. uisis. cōtra ubi dicit, quod charitatem nequiuit habere in cælo. Sed forte dicit non habuisse, quia non perseuerauit: quia non dicitur factum nisi duret factum: ut s. ead. distinc. j. cogitatio. & 50. distin. diuortium. Sed forte nunquam habuit charitatem: ut dicitur in cōtrario. Vnde magister hoc dicit allegando: & secundum hoc omnia contraria intelliguntur nō de charitate quā nō habuit, sed quam habiturus esset si stetisset.

P Rincipium. CASVS.

Hoc capi. est Gregory usque ad sequentem §. charitas. Sed interponit sæpe uerba Iob, uel Ezechielis, ut ea exponat. Intendit ergo Grego. in hoc capi. multum cōmendare Luciferum, ostendendo eius perfectionem, dignitatem & excellentiam, quam in charitate, et in alijs gratuitis donis & naturalibus habuit ante lapsum, & hoc facit inducendo authoritatem ex uerbis Iob & Ezechielis, Inquit, uerbum est Gratiani, & primo exponit uerba Iob. ipse enim est principium uiarum Dei. &c. propheta scilicet Ezechiel. Quin nanque, uerba sunt Grego. Aurum, uerba Gregor. In munere, id est, in adiumento Dei. insinuat, scilicet Iob.

n Principium. Id est, præcipuū opus, inter prima opera Dei, uel primus & dignior inter alios angelos, quorū ministerio paratur & patet uia ad Deum.
o Viarum. id est, operum. sicut enim in uia cōtinetur uestigium itinerantis, sic in qualibet creatura est uia qua qs ducit ad intelligendum potētiam Dei. Iob. 40. c † ca. 24. lib. 32. ca. 40. c. Iob.
p Beemoth. id est, diabo- Beemoth qualiter interpretatur.

diabolus. Beemoth interpretatur animal immundũ: quia diabolus ꝑpter superbiam à cælesti beatitudine tanquã immundum animal alienus factus est.

Esaiæ 14. c & 14. d

a Primum. Id est, præcipuum. Non enim prius creauit hunc quàm alios. alias in Salomone contra: ibi, qui uiuit in æternum creauit omnia simul.

Vel potest dici animal per effectũ: quia homines, quos peccare facit nõ homines, sed animalia dici possunt Arc.

b Quid uerba Gregorij exponentis ꝑdictam authoritatẽ Ezechielis.

c Habuit. Lucifer.

d Venia. cũ enim plus potestatis & pulchritudinis ei commissum fuerat, ideo magis diligi ꝑsumebat. arg. ↄ.ij. quæst. v.c. quanto. & infra distin. iij.c. quãuis. §. quod autem. & cap. septies. ideoq; tanto magis obsequi tenebatur, & plus puniri debuit, cùm nõ fuerit obsecutus. argu. C. de conduc. & procur. l. conductores. in fi. lib. xj. & grauiora facit delicta, & cætera. ut xj. q. iij. c. præcipue. xl. dist. homo. Christianus. ↄ. ead. dist. v.c. consideret. ↄ. eadem dist. j. §. ex his itaq;. ↄ. xxiij. quæ. iiij. qui peccat.

Deus præsumit pl⁹ diligere illos, quib⁹ plus perfectionis tribuit.

e Tu signaculum. Dicitur signaculum propter uirtutes expressas quas; recepit à domino.

f Plenus i. plenam sciẽtiam habens, & perfectionem decoris & charitatis.

g Primo uerbo. Hoc scilicet signaculum.

Eze. 28. c

h Quo. id est, in quantum subtilior est natura, id est, diuinæ naturæ capacior ratione & intellectu.

i Eo. id est, intantum.

k Similitudo dei. Id est gratia & dilectio, quæ erat deo similis in illum.

ageret, hunc primum a condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem, fecit. Huius primatus eminentiam conspicit propheta, cùm dicit: Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, Abietes non adæquauerunt summitatem eius Platani non fuerunt æquales frondibus eius: omne lignum pretiosum paradisi Dei, non est assimilatum ei, & pulchritudini eius, quoniam speciosum fecit eum, in multis condensis frondibus. Quid b nanq; accipi in cedris & abietibus & platanis potest, nisi illa uirtutum cælestium proceræ celsitudinis agmina in æternæ lætitiæ uiriditate plantata? quæ quamuis excelsa condita sunt, huic tamen nec prælata sunt nec æquata, qui speciosus factus in multis condensisque frondibus dicitur, quia prælatum cæteris legionibus tanta illum specie pulchriorẽ reddidit, quanta ei supposita Angelorum multitudo decorauit. Ista arbor in paradiso Dei tot quasi condensas frondes habuit, c quot sub se positas supernorum spirituũ legiones attẽdit: qui & idcirco; peccans sine uenia d damnatus est, quia magnus sine comparatione fuerat creatus. Hinc ei rursum per eundem prophetã dicitur: Tu signaculũ e similitudinis plenus f sapientia, & perfectus decore in delicijs paradisi Dei fuisti. multa eñ de eius magnitudine locuturus, primo uerbo g cuncta cõplexus est. Quid nãque boni non habuit, qui signaculum Dei similitudinis fuit? de sigillo quippe annuli, talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo eodẽ essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinẽ Dei creatus sit, Angelo tamen quasi aliquid maius tribuens, non eum ad similitudinem Dei cõditum sed ipsum signaculum similitudinis Dei dicit: ut quo h subtilior est natura, eò i in illum plenius similitudo k Dei credatur expressa. Hinc est, quòd primatus eius potẽtiam adhuc insinuãs, idem propheta l subiungit: † Omnis lapis m pretiosus n operimẽtum tuum, o sardius p topasius, iaspis. chrysolitus, onyx, berillus, carbunculus, smaragdus, & sapphirus. Nouem dixit genera lapidum: quia nimirum ordines Angelorum sunt nouem. Nam cùm per sacra eloquia Angeli, Archangeli, throni, dominationes, uirtutes, principatus, & potestates, cherubin & seraphim aperta narratione, memorantur, supernorum ciuium, quantæ sint distinctiones q ostenditur, quibus tamen Beemoth iste, opertus fuisse describitur: quia eos quasi uestem ad ornamentum suum habuit. Quorum dum claritatem transcenderet, ex eorum comparatione clarior fuit, de cuius descriptione adhuc subiungit, Aurum opus decoris tui, & foramina tua in die qua conditus es, præparata sunt. Aurum opus extitit decoris eius quia sapientiæ claritate canduit, quam bene creatus accepit: foramina uerò idcirco in lapidibus fiunt, ut uinculati auro, r in ornamenti compositione iungantur, & nequaquam à se dissideant, quos interfusum aurum repletis foraminibus ligat. Huiusmodi ergo lapides, in die conditionis suæ foramina præparata sunt: quia uidelicet capax charitatis est conditus, quasi repleri uoluisset: Angelis stantibus, tanquam positis in regis orna-

Eze. 28. d

† Hic ad fin. dic.c. xxiiij. cõtinuat, & incipit. c. xxv. Gre. in dist. l. xxxij. moralium.

l Propheta. scilicet Ezechiel.

m Omnis lapis. id est, omnis alius angelus.

n Pretiosus, id est, pulcher decore uirtutum fuit.

o Operimentum tuũ. id est, inferior eo, sicut uestimentum est inferius & indignius se induẽte, uel ornabat eum sicut uestimentum ornat aliquem.

p Sardius. Hos etiam lapides enumerat lex. ff. de publi. & uect. l. interdum. §. species. Qualiter autem ij lapides ueniant in contributiõe, dicit lex ad legem Rho. l. ij. §. cum in eadem.

Ibidem.

q Distinctiones. ↄ. distinct. lxxxix. cap. ad hoc.

r Auro. Vnde dicit lex, quod si auro gemma iũgatur, non cedit auro, sed ecõuerso aurum cedit gẽme. ff. de auro & arg. leg. & si non sunt. §. perueniamus.

mento, lapidibus potuisset inhærere. Si enim charitas auro sese penetrabilem præbuisset, sanctis Angelis sociatus in ornamento (ut diximus) regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste foramina, sed superbiæ a uitio, b charitatis c auro non sunt repleta. Nanque idcirco ligantur auro, ne cadant. Idcirco iste cecidit, quia etiam perforatus manu artificis, amoris uinculis ligari contempsit. nunc autē cæteri lapides d qui hic similiter fuerant perforati, penetrantes se inuicē charitate ligati sunt, atq; hoc in numero isto cadente meruerunt, ut nequaquā iam de ornamento regio cadendo soluantur. Huius principatus celsitudinem adhuc idem propheta intuens adiungit: Tu Cherub extentus & protegens in monte sancto Dei, & in medio lapidū ignitorum perfectus ambulasti. Cherub, quippe plenitudo scientiæ interpretatur, & idcirco iste Cherub dicitur, quia transcendisse cunctos scientia non dubitatur, qui in medio ignitorum lapidū perfectus ambulauit: quia inter Angelorum corda charitatis igne succensa, clarus gloria conditionis extitit, quem bene extentum, ac protegētem dicit. Omne enim quod extentè protegimus, obumbramus: quia comparatione claritatis suæ obumbrasse cæterorum claritatem creditur, ipse fuisse extētus & protegens reperitur. reliquos enim quasi obumbrando operuit, qui eorū magnitudinem excellentia maiore transcendit. Quod ergo illic e speciosus in multis frondibus, quod illic signaculū similitudinis, quod illic Cherub, illic protegens dicit, hoc hic uoce dominica f Beemoth iste uiarum Dei principium uocatur. † De quo idcirco tam mira in quibus fuit, & quæ amisit insinuat: g ut homini ostentat quid ipse, si superbiat de elationis suæ culpa passurus sit, si feriendo illi parcere noluit, quem creando in glória tantæ claritatis eleuauit. Consideret ergo homo elatus, quid in terra mereatur, si Angelis prælatus in cælo, de cælo in terram prosternitur.

† Hic ad fin.ca.25. incipit c. 26. & ult. dicti libr. 32. moralium. Grego.

6 *Charitas autē, h quæ in aduersitate deserit, ficta. i .i. fictilis & fragilis esse perhibet; sicut fides ex qua charitas ꝑcedit, ficta .i. fragilis apud Apostolum esse negat. Similiter charitas, quæ in aduersitate deseri pōt, dr̄ uera nunquam fuisse. Sicut .n. Hieronymus contra Iouinianū scribit, Omnis creatura sub uitio est: non q̄ omnis peccauerit, sed quia nulla est, quæ peccare non possit. Posse aūt k peccare (ut Augu. † ait) nō est aliquid posse. imò aliquid nō posse. Vnde ille solus uocatur omnipotens, qui hoc non potest: quia omnia pōt, quæ posse est aliquid posse. Sicut ergo eius cōparatione, qui mutabilitatem nescit, omnis creatura uitiosa dicitur, quia mutabilitatis est capax, iuxta illud, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens, & astra l nō sunt mūda in conspectu eius: sic comparatione eius creaturæ, quæ mutationē non recepit, omnis creatura quæ permutatur, nō uera. sed uana esse probatur. Vnde omnis hō mendax esse dicitur, & uanitati similis factus. Hinc etiā m Ecclesiastes: Cuncta, quæ sub Sole sunt .i. quæ temporum uicißitudinem recipiunt. nō tantūmodo uanitas, quę omni creaturæ rōne mutabilitatis inest sed ēt uanitas uanitatū uarietate permutatiōis, quā*

† Idem Bal. cons. 326. nu. 3. li. j. in nouiter impssis. Magister sentē. li. 1. di. 42. tetigi. in reg. cācellar. de prębē. nu. 3.

Psal. 142. Iob. 15. a

Psal. 113. Psal. 143. Eccles. 8.

Ius unde incœpit.

a Superbiæ. Nota per canonē istū, ius icœpisse ex ruina angelorum. bonum enim & æquū fuit, ut propter superbiā Lucifer puniretur.

b Vitio. Id est, per uitiū superbiæ non sunt repleta.

Diabolus an habuerit charitatem.

c Charitatis. Argu. quod diabolus charitatē † nō habuit: ut xvj. quæst. ij. cap. uisis. Sed cum esset rationis capax, innocētiæ particeps, sine charitate esse non potuit. argu. s̄. ead. distin. ca. si quis semel. §. item sine charitate. qđ ergo charitate repletus negatur, comparatione stantium, & confirmatorum dicitur, uel ad perfectionem & perseuerantiam refertur.

† De hoc leg. & no. s̄. §. prox. in fi. & xxvij. q. ij. §. ex his. omnibus. ibi uideas.

d Lapides. Id est, ordines angelorū.

e Illic. In propheta Ezechiele, & in Iob.

f Voce dominica. Id est, uoce domini. loquentis sibi Iob.

g Insinuat. Iob, uel propheta.

Charitas autem. Hæc est sexta pars distinctionis, in qua concludit magister & probat multis modis, qđ illa charitas quæ deseritur, dicitur fragilis: q̄a non durauit, tamen uera fuit, alias nullo modo posset dici, si nulla fuisset. Ioan. de Fant.

Eze. 28. a

h Charitas autem. Soluit authoritatē Apostoli allegatam supra in princ. dist. duobus modis: q̄a dicitur primo charitas, quæ deserit.

i Ficta. Id est. fragilis & non uera, respectu permanentis. Vel non uera, respectu charitatis diuinæ. ad quod similia quædam inducit. In fine concludit ueram charitatem deseri posse.

Ezec. 31. a
Iob. 40. b

Vitijs resistere, est uerū posse.

k Posse autem. Ex quo enim resistere uitijs est uerū posse, ergo non resistere est non posse: sed nō resistere est peccare, & ita posse peccare, est non posse resistere. & ita est argumentum à cōtrarijs. ar. xxxij. qō. iiij. sicut satius est. & qō. v. sicut enim.

l Et astra. Id est, Angeli.

m Hinc etiam Ecclesiastes. In salomone.

Hæc

recipiunt, esse dicuntur. Sic ergo cōparatione diuinæ charitatis nulla uirt⁹ esse uera probat̄, aut comparatione eius, quæ nō deseritur, illa quæ amittit̄ uera esse negat̄. sicut autē omnis creatura suo modo bona et uera esse dr̄, sic et charitas, quæ deseritur, suo modo bona & uera esse monstratur, alio qui à nullo desereretur si nullo modo in eo esset. Quod .n. nullo modo uerè est, nullo mō deseri potest: ꝙ si aliquo modo uerè deseritur, et aliquo modo id uerè esse oportet.

DISTINC. III.

Haec de charitate [a] breuiter scripsimus, ꝑꝑ eos, qui pn̄iam negāt reiterari posse, asserentes, ꝙ sicut charitas semel habita nunquā amittit̄, ita pœnitentia semel uerè celebrata, nulla sequēti culpa maculat̄. Si uerò criminalis culpa illā aliqn̄ sequitur, uera pn̄ia [b] nō fuit, nec ueniā unquam à Domino impetrauit. Quod ex definitione ipsius pœnitentiæ, et multorum authoritatibus probare cō·tendunt. Vt enim Ambrosius ait in quodā sermone quadragesimæ. †

CAN. I.

Pœnitentia est [c] & mala præterita plangere, & plangenda iterū non committere. [d]

Idem in libro de unica pœnitentia. †

CAN. II.

Reperiuntur qui sæpius agendam pœnitentiā [e] putāt, qui luxuriant̄ [f] in Christo. Nā si uerè in Christo pœnitē tiam agerēt, iterandā postea nō putarēt: [g] quia sicut unū baptisma, ita [h] & unica [i] pn̄ia. Verùm præteriti semper nos debet [k] pœnitere peccati: sed hoc delictorum [l] leuiorū: At ego [m] facilius [n] inueni qui rectè serua-

Pœnitentia est iteranda.

Pœnitentiæ effect⁹ quis est.

† Grego. habet homilia 34 euágeliorum.

† Ambrosi. capi.x. lib.ij.

Haec de charitate. Hęc distinctio diuiditur in xij. partes, in quarum prima probat per xij. authoritates, quod qui semel pœnitentiam ageret, non peccaret, sed intelligitur de perfecta per locum à destructione. Secunda ibi, Sed uerba. Tercia ibi, ex persona. Quarta ibi, Hac authoritate. Quinta ibi, Quod autem. Sexta ibi, Ecce cuius. Septima ibi, Item quod. Octaua ibi, siue autem. Nona ibi, His authoritatibus. Decima ibi, Authoritas. Vndecima ibi, Quanquam. Duodecima ibi, Pœnitentia ergo. Ioan. de Fant.

[a] Hæc de charitate. Continuat seipsum Grat. In ij. enim dist. hanc quęstionem quam hic tractat prelibauit, sed huius gratia aliam præmisit, an. s. charitas semel habita amitti possit? quā in præcedēti distinc. tractauit: nūc autem ad propositum suum reuertitur, & dicit hæc quę & cætera. Hic incipit tertia distinctio, in qua tractatur an pœnitētia sit iteranda, an non? & ꝙ sit iteranda, multis authoritatib. & exemplis probatur. Dicimus ergo, quod iteranda est. i. iterum puniendus est si denuo peccet. ͞j. c. septies. ubi autem dicitur quod pœnitētia non est iteranda, dicimus quod de solenni est intelligendum, quæ cum sit sacramentū, non debet iterari. argum. j. quæstio. j. quod quidam. secundum consuetudinem maxime quarundam ecclesiarum. & hoc super eodem crimine. super diuersis autem credit Grat. solennem iterari posse argumento. ͞j. eadem dist. quamuis. hanc quæstionem sic tractat Gratia. Primo ponit opinionem illorum qui dicunt, quod pœnitentia non est iteranda, quia eā non sequitur mortale peccatum: si enim eā sequitur mortale peccatum, illa pœnitētia uera non fuit, nec ueniam obtinuit. & ad hoc multas authoritates inducit usque ad §. sed uerba. & incipit ibi soluere prædictas authoritates. postea ab illo. §. quod autē, probat authoritatibus & exemplis, quod pœnitentia sæpe iteratur. post inferit quæ sit uera, & quæ sit falsa pœnitentia. qua occasione subiungit, an pœnitentia sit dāda an neganda ei, qui uult agere pœnitentiam de uno pc̄ō, & remanere in alijs.

[b] Vera pœnitentia. Hoc falsum est, quia si ex charitate pœnituit, uera fuit: & saluaretur si tunc decederet dum sic pœnitebat. Authoritates autem quæ in cōtrarium inducuntur, non ad diuersa tempora, sed ad idem sunt referenda, ut ͞j. e. c. incassum. §. sed uerba. ut s. eo tempore quo pœnitet, habeat propositum nō committendi de cætero.

[c] Pœnitentia est. i. gratia quæ uere pœnitenti infusa est facit eū præterita plangere: & eum munit ut caueat ne committat quæ fleuit. & quod hic traditur, potius est effectus pœnitētiæ quā diffinitio.

[d] Non committere. i. non committendi propositum habere.

[e] Reperiuntur. Pœnitentiā. Solennē. Vel quod hic dicitur, intelligas de pœnitentia exteriori. i. de satisfactione. nam quidam putant sufficere ad deletionē peccati, si quoties peccant pœnitentiam sibi iniunctam siue satisfactionē agant, licet in uoluntate peccandi persistant. ͞j. ead. sane cauendum. & hoc innuit illud ibi. iterādam.

[f] Qui luxuriantur. i. fornicantur spiritualiter separando se à Christo.

[g] Non putarent. Id est, non præsumerent illud agere, unde oporteret deinceps pœnitere. & secundum hunc intellectum sic intelligendum est illud, quod sequitur, sicut unum baptisma sufficit ad deletionem peccati, & sic una pœnitentia: huic tamen intellectui repugnat. ͞j. glo. Hu. s. semper. ͞j. ex.

[h] Ita. ͞s. dist. 50. c. si quis post. §. potest. & aliter. ͞j. e. dist. c. intantum. §. siue autem. & c. in salicibus.

[i] Vnica. i. irreiterabilis.

[k] Semper nos debet. i. semper uere pœnitere. sed de mortalibus raro contingit. Vnde addit: at ego, &c. q. d. ita de facto contingit sæpe. s. ꝙ quis habet pœnitentiam de minoribus & compunctionem, sed de maioribus non. Vel melius (quod innuit hic) distinguo, ut scilicet pœnitentia pro leuioribus mortalibus tantum peccatis iniuncta possit iterari: quia non iniungitur pœnitentia solennis nisi pro grauissimis. xxvj. q. vj. ca. ultimo.

[l] Delictorum. Tamen mortalium.

[m] At ego. ͞s. distinc. j. §. alij econtra. & c. sunt qui arbitrantur.

[n] Facilius. Mirum est, quare hoc dicat, cū multi inue-

niantur in fine pœnitentes resplenduisse, &c. s. j. qō. vij. si quis omnem. & pauci inueniantur ante finem sine mortali peccato. arg. s. 50. dist. quia tua. sed quod dicitur hic intelligitur de integritate carnis, scilicet uirginitate. q. d. facilius inuenio qui seruet uirginitatē, quam qui post corruptionē carnis seruet continentiā. Nā tunc facilius cadet, ut s. distin. j. §. alij econtra. & ca. sunt qui arbitrent. unde & sacramento quādoq; , &c. ut xxxv. quæs. vj. ab isto. Vel hoc potest intelligi de pœnitentia perfectissima, quę non solum delet peccata, sed etiam peccandi affectionem: quam nūc habere difficillimū est.

ᵃ Congrue. Nam pœnitentē oportet uitam mutare: qđ summe difficile est: quia dixit lex quòd non facilis est mutatio uitæ, sed cum magno labore animi fit, ut in authen. de mona. §. hinc autem. col. j. argu. j. e. sane cauendum.

ᵇ Satisfactio pœnitentiæ. j. e. dist. §. illud autem Gregorij. uersicu. satisfactio.

ᶜ Causas. i. uitiorū radicem. non em̄ sufficit ramos incidere, ut s. distin. ij. si cta. §. ex præmissis. Vel causas. i. opportunitates uel occasiones peccandi. ut lxxxj. dist. ualet.

ᵈ Pœnitentia est. Vindicta. Hic est quædam assignatio illius pœnitentiæ quæ dicitur operis satisfactio. & intelligitur de perfecta pœnitētia, ut j. e. quamuis §. hac authoritate.

ᵉ Puniens in se. Argu. expressum ꝙ quis non potest ieiunare per alium: licet contrarium dixerit Hug. s. lxxxij. dist. presbyter. sed quicquid sit de alijs, uidetur ꝙ per filium bene posit quis ieiunare, quia eadē persona censetur, ut xxxv. quæst. iij. §. hac authoritate. & magis terrentur patres in filijs quam in seipsis. ff. quod met. cau. l. isti quidem. §. ultimo.

ᶠ Virtus. i. significatio & interpretatio.

ᵍ pœnam tenere. Alludit etymologię uocabuli. unde Bernardus Clareuallis dixit super illū locum Gene. Pœnitet me fecisse hominem super terram, idē est ac si diceret, pœna tenebit me pro peccatis hominum tenebit inquam me cum uenero super terram.

ʰ Puniat. Habitu, non actu. ar. s. dist. xxxj. si laicus.

ⁱ ca. liiij. de dogma. ecclesiast.

ᵗ ca. viij. de uera & falsa pœnitentia.

Pœnitentia pfectissima quæ est.

Vitæ mutatio non ē facilis.

Peccandi occasiões sunt fugiēdæ.

ᵗ ca. xiij.

Roma. 6.

Ieiunare per alium utrum aliquis possit.

Pœnitet me fecisse hominē, qualiter exponit.

uerit innocētiam, quàm qui cōgruè ᵃ egerit pœnitentiam.

Item Augustinus. †

CAN. III.

Satisfactio pœnitentiæ ᵇ est peccatorū causas ᶜ excidere, nec earum suggestionibus aditum indulgere.

Idem in lib. de pœnitentia. †

CAN. IIII.

Pœnitentia est quædam dolentis uindicta, ᵈ puniens in se, ᵉ quod dolet cōmisisse. & infrà. Continuè est dolendū de peccato: quod declarat ipsa dictiōis uirtº. ᶠ Pœnitere enim est, pœnam tenere, ᵍ ut semp puniat ʰ in se ulciscēdo, quod cōmisit peccando. Pœna. n. propriè dicitur læsio quæ punit, uindicās quod quisq; cōmisit. Ille pœnā tenet, qui semper uindicat qđ cōmisisse dolet. Pœnitentia itaq; est uīdicta semper puniēs in se, quod dolet cōmisisse.

In eodem. †

CAN. V.

Si Apostolus ⁱ etiā peccata ᵏ per baptismum dimissa ˡ continuè plorat, ᵐ nobis ēt sup fundamentū ⁿ Apostolorū positis, quid præter plorare restat? quid ni si semper dolere in uita? ubi enim dolor finit ᵒ deficit ᵖ & pœnitentia. Si aūt pœnitētia ᵠ finitur, quid relinquit de uenia? ʳ tādiu. n. gaudeat, & speret de gratia, ˢ quādiu sustentatur à pœnitētia. Dicit enim Dominus, uade, & amplius noli peccare. nō dixit, nec pecces, sed nec uoluntas peccādi in te oriatur. ᵗ qđ quomodo seruabitur, nisi dolor in pœnitētia cōtinuè custodiat? Hinc semper doleat, et de dolore gaudeat et de doloris, pnia, si cōtigerit, ᵘ semper doleat, et nō sit satis qđ doleat, sed ex fide doleat, & nō semp doluisse doleat.

Item Gregorius in Aestiuum tempus. †

CAN. VI.

Pœnitētiam quippe agere dignè non possumus, nisi modum quoq; eiusdem pœnitentiæ cognoscamus. Pœnitētiam quippe agere est, & perpetrata mala plangere ˣ & plangenda nō

Argum. contra. j. cap. proximo.

ⁱ Si Apostolus. s. xxxij. q. v. si Paulus.

ᵏ Peccata. Originalia.

ˡ Dimissa. Si dimissa quare plorat? quia non est facta plena innouatio. de consec. distin. iiij. c. ij. & ideo timet cadere. & indignū est eum, qui nondū stabilē ᵗ & cætera. C. de testa. mili. l. ultima.

ᵐ Plorat. Argu. contra. j. de conse. dist. iiij. fine pœnitentia. Arg. contra s. dist. j. tres autem sunt actiones. Sed illa non prohibet, quin dolēdū sit super peccatis iam dimissis. sed quod iā pro illis nō est pœnitentia iniungēda.

ⁿ Super fundamentum. i. fidem.

ᵒ Finitur. i. deficit: quod tunc fit, cum memoria peccati habetur, & de peccato non doletur.

ᵖ Deficit. i. inutilis est, uel efficitur inutilis. i. per ipsam pœnitens ad uitam non perducitur. ex quo enim non laborat, fructum non debet perficere. xvj. q. j. generaliter.

ᵠ Pœnitentia. Quæ præcessit.

ʳ De uenia. i. de uitæ munditia, & spe æternæ beatitudinis, quam cum uenia assecutº fuerat. quasi dicat, ita reus constituitur per cō sequens peccatum, sicut erat prius. sic exponit Grat. infra eadem. §. hac authoritate.

ʳ De uenia. Non tamen intelligas, ꝙ peccata redeāt priº dimissa, sed quia ita intrabit gehennam. ac si nullum peccatum esset dimissum. hoc secundum quosdam, secus secundum alios, qui dicunt peccata iam dimissa redire, ut hæc traduntur, infra eadem. §. hac authoritate.

ˢ De gratia. Factæ promissionis.

ᵗ Oriatur. Sed si præcepit, nonne sic præcepit impossibile: quia quod non erat in eius potestate? arg. supra distinctione secunda. capitulo, si sermo §. econtrario. & capitulo, sciendum. Sed expone uoluntas in te non oriatur, id est, in te orta ad effectum non perducatur.

ᵘ Si contigerit s. xvij. quæstio. iiij. sunt qui opes. s. xv. q. viij. ij. qui. j. ead. dist. c. intantum. §. siue autem. & cap. in salicibus.

ˣ Pœnitentiam. Plangere. Id est, plangendo de præte-

ᵗ In suo officio, gaudet eo priuilegio quo gaudet q est stabilis.

Ioan. 8. b

† Homil. 34. euāgeliorum.

Delicta iā dimissa an redeant.

præteritis malis do lere, uel satisfactio ne satisfacere, secũdum præceptum ecclesiæ.

a Non perpetrare. Id est, in nullo mortali perseuerare, uel propositum perpetrandi non habere.

b Committat. Id est, propositum cõmittendi habeat.

c Dissimulat. Id est, non uere pœnitet.

† Epistola. xxxix. lib. ix. ad Theotistã patritiã in fin. epistolæ.

d Quid enim prodest. quo ad uitam æternam. ĩ. ea. dist. sunt plures? Nam alias bene ualet occasionaliter. ĩ. ead. distin. capi. nihil. & cap. pium.

2. Pet. 2. d

e Qui ait. ĩ. septies. ĩ. dist. l. ij. qui.

f Virtus. i. effectus pœnitentiæ.

g P Roductior. Supra distin. xc. si q̃s monachus. Arg. ſ. ead. distin. j. uide benignũ. Contra. ibi enim inuenitur, quod quandiu uidetur durare peccatũ, durare debet pœnitentia. Sed dic, quod non dicitur ibi, quod pœnitentia non debeat esse productior peccato, sed innuit ibi quod si longa fuerit culpa, lõga pœnitentia debet esse. Non enim erit æquum, ut pro unius horæ fornicatione non maior iniungeretur ei pœnitẽtia: sed quod hic dicit, retorquet ad interiorẽ pœnitẽtiam: quia quandocunq; reduco peccatũ ad memoriam, debeo inde dolere. ĩ. ead. Iudas. & hoc intellige de pœna siue de pœnalitate, quã sustinemus pro peccato primi hominis: quia illa est productior. arg. ſ. dist. sicut primi.

Pœnitentia sit longa, si lõga fuerit culpa.

i Ad idẽ xlviij. dis. c. omnes.

h Ad demonstrationem. i. ad custodiam humilitatis: ut in Paulo. xxiij. q. iiij. displicet.

i Miseriæ. In quã

perpetrare. a nam qui sic alia deplorat, ut iterum alia committat, b adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. c Quid enim prodest, d si peccata luxuriæ quis defleat, & tamen adhuc auaritiæ æstibus anhelat? Idem. † sunt qui dicunt pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere sufficere, ut iterũ liceat ad peccatum redire. Rectè hos pastoris primi sententia percutit, qui ait: e Canis reuersus ad suum uomitum, & sus lota in uolutabro luti. Magna est. n. contra peccatũ uirtus f pœnitentiæ: & si quis in eadem pnia perseueret. Pœnitẽtiam uerò agere, est commissa plãgere, & iterũ plãgẽda declinare.

Idem.

CAN. VII.

PRoductior g est enim pœna quã culpa: ne parua putaretur culpa, si cum illa finiretur & pœna. ac per hoc uel ad emendationem h debitæ miseriæ, i uel ad emendationem k labilis uitæ, uel ad exercitationem l necessariæ m pœnitẽtiæ tẽporaliter detinet n hominem pœna quem iam ad damnationẽ æternã reum non detinet culpa. Ira Dei o nõ est ut hominis, id est, perturbatio p concitati animi, sed tranquilla iusti supplicij constitutio.

Item Ioan. os aureum.

CAN. VIII.

PErfecta pœnitentia cogit peccatorẽ omnia q libenter sufferre. & infrà. In corde eius contritio, in ore eius confessio, in opere tota humilitas, hæc est fructifera pœnitentia.

Item Smaragdus.

CAN. IX.

ILle pœnitẽtiã dignè agit, qui sic præterita mala deplorat, ut futura iterum nõ committat. nã qui plangit peccatũ suũ, & iterum admittit peccatum, quasi quis lauet laterem crudum, quem quãto magis abluit, tantò magis lutum facit.

Item Augustinus. †

CAN. X.

POenitentes (si tamen estis pœnitentes, & non estis irridentes) mutate uitam, reconciliamini Deo: & uos cum catena r pascetis. Qua, inquis, catena? Quæ ligaueris in terra, erunt ligata in cælo. Audis ligaturam, & Deo putas facere imposturam: s pœnitentiam agis, t genua figis, & rides & subsannas patientiã Dei: si pœnitentiam agis, pœnites. si non pœnites, pœnitens non es. Si ergo pœnites, cur facis quòd malè fecisti? si fecisse pœniteat, noli peccare. Si adhuc facis, certè non est pœnitens.

Item Isidorus de summo bono. †

CAN. XI.

IRrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet. nec uidetur Deum poscere subditus, sed subsannare u superbus. Canis reuersus ad suum uomitum, est pœnitens ad peccatum. Multi enim lacrymas indesinenter fundunt, & peccare non desinunt. quosdam accipere lacrimas ad pœniten-

uenit ex peccato. supra distin. v. c. ad eius uero. uersus finem.

k Ad emendationem. Id est, ad purgationem delicti: ut in paralytico.

l Ad exercitationem. ſ. ead. distin. j. sicut primi.

m Necessariæ. Ad uitam æternam.

n Detinet. Pœnã, ad gloriam Dei manifestandam: ut in cæco nato. ſ. disti. j. ex his. & ad iudicium futuræ damnationis: ut in Herode. ſ. xxiij. q̃. iiij. ca. Nabuchodonosor. & ad cautelam sui & aliorum, ut in Paulo: & ut studiosius illa uita quæratur, quæ erit ab omnibus pœnis aliena, & ut sit fideli certandi materia, & occasio uincendi, qui non uinceret si non pugnaret. ſ. dist. vj. c. sed pensandum.

Pœna quare infligitur à Deo

† Homil. xij.

o Ira Dei. ſ. xj. q. iij. c. episcopus. §. si ergo iniuste.

Matt. 16. c

p Perturbatio. Ecce quid sit ira hominis, & quid ira Dei.

q P Erfecta pœnitẽtia. Oĩa. iniuncta à sacerdote.

P Oenitentes.

r Cum catena. Supra distin. j. agite arg. contra. ſ. eadẽ dist. j. c. facilius.

r Cum catena. Id est, in catena, id est, cum mandato ecclesiæ, scilicet secundũ quod ecclesia nos ligauit. Et est simi. j. q. j. c. iudices.

† libr. ij. cap. vj.

s Facere imposturam. i. ei falsum imponere, q̃. s. iniuste ligaris ab ipso. Deus enim neminẽ iniuste ligat. xj. q. iij. ca. eps. §. si ergo iniuste. Impostor autẽ dicit qui falsum aliquid alicui imponit. ff. de ædil. edic. l. ob quæ uitia. §. j.

Impostor quis dicitur.

t Agis. Actu uel uoluntate.

u I Rrisor. Subsannare. id est,

DD 3 naso

naso torto deride-
re.

a Incõstãtia. No. incõstantiam reprobari. ff. de procura. in causæ. ff. de offi. præ. obseruandum. Argu. contra. ff. de col.bo. nonnunquã

Esaiæ 1. d b Visu. Cum præueniuntur à tentatione. ȷ. dist. v. c. j.

c Ea. i. similia.

d Esaias. Adhuc est de capit. Isidori quod sequitur.

e Lauamini. Baptismo uel pœnitentia.

f Mũdus. interius.

g Lauatur. Id est, exterius.

g Lauatur. i. illa munditia non est ei ad salutem: quia est momentanea, non perseuerãs. uel non est mundus ex toto, sed ad tempus, uel in parte.

h Quæ fleuerat. ȷ. xv. q. viij. ij, qui.

i Soliloquiorũ. i. Psalmorũ, qui sunt excellentiora de Christo eloquia. — Psalmi dicuntur soliloquia.

k Inanis. i. insufficiens ad uitam æternam obtinendam. Vel carens fructu illius pœnitentiæ, quam non sequitur culpa, cuius fructus est uitatio gehennæ, & adeptio gloriæ.

l Tardius. Argu. contra. Vulnus Achilleo quondã qđ fecerat hosti, Vulneris auxilium Pelias hasta tulit. — Ouidius.

m Frequenter. Supra dist. xciij. diaconi sunt. contra. Sed hoc aduerbium uix, soluit contrarietatem. — † Parte iij. ad monitorem. xxj.

n Qui. Deserunt. Peccare. Vel qã redeũt ad illa uel ad alia. — † Vel dic qđ aduerbiũ positũ in prædicato in fine. scilicet assiduè, soluit cõtra. nã hic dicit frequẽter, secundum Pet.

o Ad sordes. quasi hoc inde sequit, & ita ut, tenetur cõfecutiue: ut ȷ. q. j. qsquis. in fi. B.

Baptizantur. Hæc uerba, q̃ hic ponit Greg. inueniuntur in libro Iesu filij Sirach, q. dicit ecclesiasticus.

tiam cerno, & effectum pœnitentiæ non habere: quia inconstantia [a] mentis non recordatione peccati lacrymas fundunt: nũc uerò reuiuiscente usu [b] ea [c] quæ fleuerũt iterando committũt. Esaias [d] de peccatoribus dicit. Lauamini, [e] mundi estote. Lauatur & mundus [f] est, qui & præterita plangit, & flenda iterũ non admittit. lauatur, [g] & non est mundus, qui plangit quę gessit, nec deserit, & post lacrymas ea quæ fleuerat [h] repetit.

Item Augustinus in libro Soliloquiorum. [i]

CAN. XII.

Inanis [k] est pœnitẽtia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum sanatur tardius. [l] frequenter [m] peccãs & lugens, uix ueniam meretur. Nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata: nihil ualet ueniam à malis poscere, & mala de nuo iterare. Persiste ergo in cõfessione: esto in pœnitentia fortiter confirmatus. uitam bonam, quã accepisti, tenere non desinas, propositum bonæ uitæ conserua iugiter.

Item Gregorius in pastorali. †

CAN. XIII.

Qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, [n] considerare solicite sciant, quia flendo inaniter se mundant, qui uiuẽdo se nequiter inquinant: cum idcirco se lacrymis lauant, ut mundi ad sordes [o] redeant.

Item.

CAN. XIIII.

Qui admissa plãgit, nec tamen deserit, pœnæ grauiori se subijcit: quia ipsam quam flendo impetrare potuit ueniam, contemnit.

Item.

CAN. XV.

Lauamini, mundi estote. Post lauacrum enim mundus esse negligit, quisquis post lacrymas, uitæ innocentiã non custodit. Lauantur ergo, nec mundi sunt, qui commissa flere non desinunt, sed rursus flenda committunt.

Item.

CAN. XVI.

Baptizantur [p] quippe à mortuo, [q] qui mundant se fletibus à peccato. sed post baptisma mortuũ tangit, qui culpas post lacrymas repetit.

Idem in moralibus. † — † lib. j. c. xl. ad j. ca. Iob.

CAN. XVII.

In cassum quippe bonum agitur, si ante uitæ terminum deseratur: [r] quia & frustra [s] uelociter currit, qui prius quã ad metas uenerit, deficit.

Sed uerba [t] definitionis, non ad diuersa tempora, sed ad idem tempus referuntur: uidelicet ut tẽpore, quo deflet mala, quæ commisit, non committat, [u] quod adhuc eum flere oporteat. Quod ex sequentibus uerbis eiusdem authoritatis datur intelligi, dũ dicitur: Nam qui sic alia deplorat, ut iterum alia committat, [x] adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat.

Hinc Augustinus in Enchiridio. [y] †

p Baptizantur. i. absoluũtur & mundantur. de confe. di. iiij. nec quenquam.

Mortuum tangẽs, erat septẽ diebus im mundus. Esaiæ. 1. d

q A mortuo. i. à mortalib⁹ peccatis.

q A mortuo. i. à cõtactu mortui. Tangitur quod fiebat in ueteri testamento, q̃ si quis tangebat ossa, uel corpus mortui hoĩs immũdus erat septem diebus, postea asperge bat aqua aspersionis die tertio & septimo, & sic mundabatur, sicut hic tangitur, & exponitur de confe. dist. iij. nec quenquam.

r In cassum. Deserat. finaliter. ar. ȷ. dist. iiij. intermittentes. §. filijs.

s Frustra. Quia in decẽs est prius soluere, &c. extra de renun. literas. Arg. cõtra. C. de ijs, qui. ut indig. l. fin. Nam & testamentum imperfectũ nullũ est. insti. quib. mod. testa. infirmã. §. pe. — Testamentũ imperfectũ nullum est.

Sed uerba. Hæc est secunda pars distinct. in qua soluit (& bene) dicens, quod authoritates ita sunt intelligendæ, ut tẽpore confessionis nõ habeat propositum peccandi Ioan. de Fant. — Eccl. 2. 3. d

t Sed uerba. Hic incipit soluere authoritates, q̃ uident dicere illam pœnitentiam non fuisse uerã, quã sequitur mortalis culpa. & respicit hic primo illud cap. pœnitentiam quippe agere.

u Non cõmittat. Id est, non committendi propositũ habeat. q. ergo à malis sic mentem reuocat, ut cõmissa plangat, & plangenda committere nõ uelit, nec satisfacere negligat, uere pœnitet: licet postea forte casu uel infirmitate peccet, non ex proposito. — Pœnitens uerè quis dicitur.

x Committat. Ope re uel uoluntate.

y Enchiridio. i. in lib. — † c. lxx. Enchiridion est libermanua lis.

in lib. manuali. & dicit ab en, quod est in, & chir, chiros, quod est manus. i. liber manualis.

a Sane cauendum. De peccatis præteritis. Vide qđ legitur & not. xcvij. distin. c. j. uersi. ipsa uero. in gloss. sic intelligitur, &c. Archid.

i De quotidianis. Breuibus. Ratione temporis uocat breuia. nam si durant transeunt in mortalia. a xxv. dist. c. unum. §. criminis.

k Quotidiana. Supra ea. dist. j. tres sunt actiones.

l Oratio. ī. e. dist. vj. qui uult.

CAN. XVIII.

Sanè cauendū est, ne quisquam existimet nefanda illa crimina, qualia qui agunt regnū Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, & eleemosynis quotidie redimēda. In melius est quippe uita mutanda, & per eleemosynas de peccatis præteritis a est propitiandus b Deus. non ad hoc emendus c quodammodo, ut ea semper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentū peccandi, quamuis miserādo deleat iam facta peccata, si non satisfactio cōgrua negligatur.

Idem.

CAN. XIX.

Qui uult ordinatè dare eleemosynam à seipso d dēt incipere, e † & eam sibi primo dare. Est enim eleemosyna f opus misericordiæ uerissimæ, de qua dictum est, g Miserere animæ tuæ placens Deo. Propter hoc renascimur, ut Deo placeamus. h

Item Ioan. Chrysost.

CAN. XX.

De quotidianis breuib. i leuibusque peccatis, sine quib. hęc uita nō ducit, quotidiana k oratio l fidelium satisfaciat. m Eorū est. n. dicere, Pater noster n qui es in cælis: qui iam taliter o patri regenerati sunt ex aqua & spiritu sancto. Delet omnino hæc oratio minima quotidiana peccata, delet p & illa à quibus uita fidelium etiā scelerate gesta, sed pœnitendo in melius commutata discedit. Sic quemadmodum dicit ueraciter, Dimitte q nobis debita nostra: quoniam non desunt, quæ dimittantur, ita ueraciter dicatur, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. id est, fiat qđ dicitur, r quia & ipsa eleemosyna est ueniā petētibus omnino ignoscere.

Item Pius Papa.

CAN. XXI.

Nihil s prodest t homini ieiunare & orare, & alia religionis opera facere, nisi mēs ab iniquitate reuocetur.

§ *Ex persona huiuscemodi u pœnitētis x etiā illud Smaragdi intelligit: Ille pœnitētiam dignè agit, & cætera. Et illud Aug. pœnitētes, & cætera. Illud Isidori, Irrisor est, et nō pœnitēs. Et illud Esaiæ, Lauamini & mūdi estote. Item et illud*

b Propitiandus. i. placandus.

c Emendus. Id est, non demus ei eleemosynas in pretiū ut maneamus licite in peccato: alias dicit capi. eleemosynis peccata tua redime. s. distinctio. j. medicina. ī. ea. cap. adhuc instant. j. qō. vij. exigunt. Remissio enim peccati non dat licentiam delinquendi. Peccata ēt publice punire interest. extra de colla. cap. ij. Sed tamē non debemus temere ad pœnas prosilire. argumen. C. de pœn. si operis.

Peccata publicè puniri interest.

Qui uult ordinatè.

d Seipso. Vt supra xxiij. quæstio. v. si non licet. C. de ser. præses. Nec tenetur aliqua actione qui propter suas conseruandas, alienas merces proijcit. ff. de præscript. uer. qui seruandarū. in prin.

e Incipere. Vt habeat cor contritum et dimittat ei à quo læsus est.

† Nō qđ uera charitas incipiat à seipso, (quia nulla uera uirtus incipit a nobis) sed incipit à Deo siue à fide ut dixi ī trac. usura. q. 2. Eccle. 30.

f Eleemosyna. Dicitur ab eli, quod est Deus, & moys quod est aqua: quia ita extinguit peccatum, sicut aqua extinguit ignem, dist. xlv. tria.

g Dictum est. In libro Iesu filij Sirach à Salomone.

h Vt Deo placeamus. Non ergo se fallant. qui per largas eleemosynas fructuum uel pecuniæ se existimant impunitatem emere, quia qui diligit iniquitatem odit animam suam, & qui odit animam suam, nō est ei Deus misericors, sed crudelis. Si igitur uult ei dare eleemosynam, per quam fit munda, odiat eam secundum seculum, & diligat eam secundum Deum. hac eleemosyna quam sibi homo primum debet mundantur, interiora, ergo eleemosyna pecuniæ. quam quis facit manens in mortali peccato non propriè dicitur eleemosyna: quia inordinate fit, dum à se non incipit, & dum sibi crudelis existit, non placet Deo. Hugo.

Eleemosyna unde dicitur.

Eleemosyna in peccato facta nō est ꝓpriè eleemosyna.

m Satisfaciat. ī de consecrat. distinct. iij. aquam.

a Id est, assiduitas faciēdi uenialia, est mortale. Petr.

n Pater noster. Quia non imponit maior pœnitentia pro ueniali, quam ut dicatur pater noster. unde dicit c. ꝙ sufficit perfecta contritio uel confessio cordis. s. distinc. j. c. ultimo.

Matt. 6.

o Taliter. Quod sint filij Dei, & ita ueraciter possunt dicere pater noster, in quibus non est mortale aliquid.

p Peccata delet. Non ꝙ pctā mortalia primo commissa ea omnino dimittat, sed quia pœnitentiam pro mortali iniunctam releuat. Delet ergo mortalia quo ad pœnā, non quo ad essentiā, sed uenialia quo ad utrūque, sic & aqua benedicta. de consec. dist. iij. aquam sale conspersam. a

a Et de cōsec. dis. ij. cū oēs. & ca. qui māducat. & cap. sequen. & c. omnia. Archidia.

q Dimitte. C. de nupt. l. imperialis. uersus princ.

r Quod dicit. s. dimittimus. argu. de consecra. dist. ij. re uera. in fin. s. dist. xxiij. psalmista. & dist. lvj. dominus.

s Nihil. ī de cō secr. dist. v. nihil. & capit. non mediocriter. s. dist. lxxxvj. quid prodest.

t Nihil prodest. Ad uitam æternā. ꝓdest tñ ad minꝰ supliciū subeundū. ī. e. di. si qs aūt nō habēs. vñ & pœnitentia non est deneganda super uno peccato dum quis remanet in alijs. extra de pœn. & remis. quod quidam. Item ad temporalia consequenda xxij. q. ij. si quilibet. Item ad citiorem gratiæ appositionē. ī. distinctio. v. falsas.

Esaiæ 1.

Pœnitentia sup uno peccato non est deneganda.

§ Ex persona. Hæc est iij. pars dist. in qua dicitur qđ omnes anthoritates quæ dicūt, quod pœnitentia non sit iteranda, de solenni sunt intelligendæ. Io. de Fant.

u Ex persona huiuscemodi. de qua loquitur. c. nihil.

x Pœnitentis. Scilicet de uno, & non de alio, uel aliud committentis tunc uel postea.

soliloquiorũ : Inanis est pœnitẽtia, &c. Similiter et illud Greg. qui admissa plangunt et baptizant à mortuo. Illud autẽ Ambrosij, Reperiuntur, &c. non secũdum generalem, sed secundum specialẽ cõsuetudinem ecclesiæ de solẽni pœnitẽtia dictum intelligitur, quæ apud quosdam semel celebrata non iteratur.

Vnde Aug. scribit ad Macedonianum. †

CAN. XXII.

QVamuis [a] cautè & salubriter prouisũ sit, ut loc⁹ humillimæ pœnitẽtiæ semel in ecclesia concedatur, ne medicina uilis [b] uel minus utilis esset ægrotis, quæ tãtò magis salubris est, quãtò minus contẽptibilis fuerit, quis tamẽ audeat dicere Deo: [c] Quare huic homini qui post primã pœnitentiã rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis?

4 *Hac authoritate [d] et illud [e] Ambrosij determinat, [f] et iterũ [g] peccatori per primam pœnitentiã uenia dari mõstratur: alioqui nequaquã iterũ parceret [h] Deus, qui necdũ pepercisset. Satisfactio [i] quoq; pœnitẽtia est. Vade & amplius noli peccare: eundem cum diffinitione intellectũ [k] habet. Illud autẽ, quod in libro [l] de pœnitentia dr, de perfecta [m] est intelligendũ. Sicut .n. charitas alia est incipiens, alia est proficiens, [n] alia est perfecta, [o] sic et pœnitẽtia alia est incipientiũ, alia proficientiũ, alia perfectorũ. Sicut aũt charitati licet nondũ perfectæ in baptismo datur uenia peccatorũ, ut quãuis postea grauiter aliquis sit peccaturus, tunc tñ intelligatur esse renatus non aqua tm (sicut Iouinianus tradidit) sed aqua et spiritu sancto (sicut Hieronymus contra eũ scribit) sic et incipientiũ pœnitentiæ uenia non negatur, quæ quadã rõne perfecta [p] potest dici, quia toto corde gemit et dolet: licet et alia rõne potest dici imperfecta, quia non usq; in finẽ duratura. [q] Secundũ primũ modum [r] perfectionis intelligitur illud Ioãnis oris aurei, Perfecta pœnitentia, &c. Iuxta secundũ modũ perfectionis [s] illud Augustini intelligitur, Pœnitentia est uindicta semper puniẽs in se, quod dolet commisisse.*

Illud aũt, [t] Si pœnitentia finit, nihil de uenia relinquit: dupliciter intelligi pot. Si enim iuxta quorundã sñiam peccata dimissa redeũt, facile est intelligere, nihil de uenia relinqui: qm peccata quæ prius erãt dimissa, iterũ replicantur. Sicut .n. ille, qui ex iusta seruitute in libertatẽ manumittitur, interim uerè liber est, quãuis ob ingratitudinẽ in seruitutẽ postea reuocetur, [u] sic & pœnitenti peccata uerè remittunt, quãuis ob ingratitudinẽ ueniæ eisdẽ postea sit implicandus. Si aũt peccata dimissa nõ redeunt, dr nihil relinqui de uenia, quia nihil relinquitur sibi de uitæ munditia, et spe æternæ beatitudinis, quã cũ uenia assecutus est. Sicut .n. argẽto perfectè purgato, nihil sui decoris relinquitur, si sequenti ærugine fœdatur, non tamen prima sed sequenti ærugine sordidatur: sic expiato per pœnitentiã nihil de uenia dicitur relinqui, cum tamẽ iam nõ deletis, sed adhuc expiãdis coinquinet.

5 *Quod aũt [x] per pœnitentiam nõ semel tantũ sed sæpissime peccata remittãtur, authoritate multorũ probatur. At enim Hie*

a QVamuis. s. di. l. quãuis.
b Vilis. Id est, si haberetur uilis, qd contingeret ex iteratione eiusdem. omne enim rarum, &c. xciij. distinc. legimus.
c Deo. Vel Papæ. Hac authoritate. Hæc est. iiij. pars distin. in qua dicitur, quod in pœnitẽtia sunt gradus sicut in charitate, &c. Ioan. de Fant.
d Hac authoritate. s. quamuis.
e Et illud. s. e. c. reperiuntur.
f Determinatur. scilicet quod de solenni intelligatur.
g Iterum. Sicut dictum est. s. e. c. proxi. quamuis. in fine.
h Parceret. Quia si prius homini non pepercisset, non ei iterũ parcere diceretur. argu. s. e. dist. pœnitentia est quædam dolentis. † ca. iiij.
i Satisfactio. Materialiter tenetur.

ADDITIO.

Sub. significatiue. i. uerba ista superius posita. Per.
k Intellectum. i. ut ad tẽpus idem referatur, nõ ad diuersa.
l In libro. s. ead. dist. pœnitentia est quædam.
m De perfecta. Pœnitentia. i. perfectorum. Vel sufficiente ad salutem. Vel duratura usq; in finẽ.
n Proficiens. i. ad salutem sufficiens.
o Perfecta. Quia gradus sunt in ea. ut s. di. ij. cum sancta. & præcedẽti. §.
p Perfecta. i. ad salutem sufficiens. Ioan. 8. b
q Duratura. Hic datur intelligi, qđ quædã dicitur perfecta. i. usque ad finem duratura.
r Primum modum. quod dicitur perfecta, id est, usque ad salutem sufficiens. ut cum quis toto corde dolet & gemit.
s Perfectiõis. Quia dicitur perfecta, id est, usque ad finem duratura.
t Illud autem. s. ca. si Apostolus.
u Reuocetur. Quod ex leui causa fieri potest. C. de lib. & eorum liber. l. ij. ar. xv. q. vij. ca. j. dum tamen lege sit comprehensa.
x Quod autem.

Indu-

Inductis authoritatibus quas inducunt, qui pœnitentiam non esse iterandam dicunt, & quod pœnitentia postquam peccatur non obtinet ueniam, incipit probare per multas authoritates & exempla quod pœnitentia sæpius iteratur, & quod sæpius per pœnitentiã remittuntur peccata. & ad hoc inducit sequentia capitula.

l Rex. De facto. Arg. dist. lxxxiij. nemo. extra qui fil. sint legi. per uenerabilem.

m Alium non timebat. Hic habes unam expositionẽ huius authoritatis aliam habes. s. dist. j. & uenit. Vel dic quod aliũ non timebat, qui scilicet iuste posset eũ punire: cum ipse solus sine peccato sit. s. iij. q. vij. inducet.

a Septies. Verbum Salomonis, quod exponit Hieronymus.

Pro. 14.b Septies, id est omnibus modis.

Septies. Id pro uniuersitate ponitur. i. omnibus modis & generibus flagitiorum & tribulationum.

Mat. 18.c

ADDITIO.

Et dic, q; hæc non est intentio literæ, nec propter hoc inducitur: sed secundum quod cadit in peccatum, ut sequitur in alia glos. secundum Pet.

b Cadit. Id est, affligitur.

c Resurgit. i. non perit, sed proficit. Vel resurgit. i. nouis operibus ꝓficit.

d Cadit. Si intelligas hoc de casu qui fit post peccatũ mortale, exaudi qd' dicit ĩ die .s. uitæ suę: & tunc est casus à charitate. Si uerò intelligas de casu qui fit per ueniale, per qd' cadit à quadam innocẽtia, nõ à charitate, tunc exaudi de die naturali.

Vim faciens nõ semper ui possidet. 3. Re. 12 d

e Vocabulum. Generaliter dicit lex, quod qui possessionem ui ereptam in ipso congressu recipit in pristinã causam uidetur potius reuerti quã ui possidere. ff. de ui & ui armata. qui possessionẽ. argu. s. dist. ij. §. hæc itaq;. c. firmũ.

Psal. 50.

f Septuagies septies, id est, quandocunque, finitum pro infinito ponitur j. ead. adhuc. uersi. medicorum. xvj. q. ij. uisis. uersic. habet enim.

g Cui plus. Hæc fuit responsio Petri, cum dominus eum interrogauit de fœneratore qui debitoribus debita inæqualia dimiserat.

Deus quã literabstulit peccatũ Dauid.

h TOtam pœnitentiã. Transtulit. Quo ad culpam, non quo ad pœnã. j. c. illud. & s. dist. j. sicut primi. Vel quo ad pœnam æternam. non quo ad temporalem. j. dist. iiij. c. intermittentes. §. filijs. Hug.

i Conuersus. Supra dist. j. §. econtra.

k Magna indiget misericordia. i. magno effectu misericordiæ. nã misericordia Dei ęque magna ẽ semp.

Hieronymus ad Rusticum de pœnitentia.

CAN. XXIII.

SEpties [a] in die cadit [b] iustus, & resurgit. [c] si cadit, quõ iustus? si iustus, quomodo cadit? [d] sed iusti uocabulũ [e] non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit. Et non solum septies, sed ẽt septuagies septies [f] delinquenti, si conuertatur ad pœnitentiam, peccata donatur. Cui plus [g] donatur, plus diligit.

Dauid quoq; per pœnitentiam adulterij simul & homicidij ueniam impetrauit, de cuius pœnitentia in eodem libro Hieronymus ait:

CAN. XXIIII.

TOtam pœnitẽtiam peccatoris, ostendit psalmus quinquagesim[9], quando ingressus est Dauid ad uxorem Vriæ, & à Nathan propheta correctus, respondit dicẽs: Peccaui, statimque meruit audire, Et Dominus transtulit [h] peccatũ tuum à te. Adulterio enim iunxerat homicidiũ, & tamen conuersus [i] ad lacrymas ait, Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Magnum enim peccatũ magna indiget misericordia. [k] unde subiungit & dicit: Multũ laua me ab iniquitate mea & à peccato meo munda me: quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui. Rex [l] enim erat, alium non timebat: [m] aliũ nõ habebat super se. Et corã te malè feci, ut iustificeris [n] in sermonibus tuis & uincas cùm iudicaris. Conclusit [o] enim Deus oĩa [p] sub peccato, ut omnibus [q] misereatur. Tantumque profecit, ut dudum peccator, & pœnitens transierit in magistrum. Ait enim, Docebo iniquos uias tuas, & impij ad te conuertẽtur. Confessio & pulchritudo coram eo, ut qui fuerit sua peccata confessus, & dixerit: Corruptæ sunt & computruerunt [r] cicatrices [s] meę, fœditatẽ uulnerum in sanitatis decorem commutet.

Item Ambrosius in Apologia [t] Dauid.

CAN. XXV.

ILle rex [u] tantus ac

n Iustificeris. Quia continuo pœnituit. s. ead. di. j. & uenit. Ibidem.

o Conclusit. Id est, concludi permisit.

p Omnia. Iudæos & Gentiles.

q Vt omnibus. quo ad sufficientiã, non quo ad efficaciam. s. ead. distin. ij. citius.

r Computruerunt. cum peccato iterũ consentitur, dum ad actum ducitur.

s Cicatrices. Id est, plagæ peccatorum per batismum, prout exponitur. j. dist. iiij. ca. ult. uel per aliud remedium sanatæ. Ad Ro. 11. d

t In Apologia Dauid. Liber excusatorius de Dauid.

Psal. 50.

u ILla lex. CASVS. Hoc *diuiditur in tres partes. In prima multis modis excusatur peccatum Dauid. Primò, quia diu noluit in pecca to manere. Secũdò quia grauiter in corde doluit, unde statim fuit ei dimissum peccatum. Tertiò quia si sancti quandoq; peccant, credendum est eis hoc contingere potius fragilitate naturæ, quàm libidine peccandi, & ideo fortius resurgunt, ut non uideantur cecidisse. In secunda parte dicit. quod peccatum quandoque donatur, quandoque deletur, quandoque tegitur: & de quolibet exemplum supponit. In tertia parte ponit differentiam inter iniquitatem & peccatum. peccatum enim est opus: iniquitas est qualitas* [1] *mẽtis. unde qui uult cauere à peccato, extirpet radicem ipsam peccati. s. iniquitatẽ. Secunda pars incipit ibi, Peccatum autem. Tertia ibi, Peccatum est.*

Et dicitur ab ado qđ est re, & logos, quod ẽ sermo, quasi sermonis relatio uel responsio. Archi. Psal. 27.

1 Alias uitium.

Nec

a Nec exiguo. Postquam redargutus est à Nathan.

b Conscientiam. Argu. quod non dicitur quis morderi peccati conscientia, ex quo iam de eo pœnituit, unde subire secure potuit sacramentum. viij. quæ. iij. Artaldus. licet argu. contra sit. s. xxv. distin. primum. Sed not. quod conscientia dupliciter accipitur. quandoq; enim dicitur conscientia delicti, ut ibi. quandoq; dicit morsus peccati, ut hic. & secundũ qd' dicit Horatius. Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Consciencia dupliciter sumitur.

c Transduxerit. Id est, deleuerit, quo ad pœnam æternam: alias temporaliter punitus fuit. s. ea. distinct. j. sicut primi.

2. Reg. 1. a

d Sancti qui. Per hoc intendit probare, quod utilis est pœnitentia licet sequatur offensa quædam: scilicet humana similitudine currentiũ in brauio uel agone. Nam licet in cursu labantur, si uiriliter postea insistant. lapsus præteritus nullatenus eis imputatur. sic & spiritualis agonista dum currit ad brauium uocationis æternæ, licet aliquando labatur in uia, si post resurgit, lapsus non obest ei, quinetiam stimulo incitatᵘ pudoris ad consummationem cursus amplius inardescit. 50. distin. fidelior.

Pœnitentia est utilis, licet sequatur offensa.

e Corruunt. s. xx. q. iij. procliuius. j. ea. inter hæc, hircũ. in authen. de mona. §. hinc colla. j.

potés, nec exiguo [a] quidem momento monere penes se delicti passus est conscientiam, [b] sed præmatura confessione, atque immenso dolore reddidit peccatũ suum Domino. & infra. Denique Dominum dolor interni affectus mouit, ut Nathã diceret, Quoniam pœnituit te, & dominus transtulit peccatum tuum. Maturitas itaque ueniæ pro fundam in rege fuisse declarauit pœnitentiam, quæ tanti erroris offensam transduxerit. [c] & infrà. Sancti qui [d] cõsummare certamen pium gestiunt, & currere cursum salutis, sicubi fortè ut homines corruunt, [e] naturæ magis fragilitate, quã peccandi libidine, fortiores & acriores ad currendum resurgunt, pudoris stimulo maiora reparantes certamina, ut non solùm nullum attulisse existimetur lapsus impedimentum, sed etiã uelocitatis incentiua cumulasse: [f] ergo si currentiũ [g] non soluitur [h] cursus, cùm aliqui fortè ceciderunt, non luctantium [i] contentio, sed inoffensa manent certamina, quando & plerique post unum uel alterum lapsum, gratia maiore [k] uicerunt, quantò magis agonem pietatis ingressi, non debent unius prolapsionis offensa censeri: [l] cùm beatus sit, qui se potest post lapsum reparare. & j. Quòd peccauit, cõditionis [m] est: ꝙ supplicauit, correctionis: lapsus cõis, sed specialis confessio. Culpã itaq; incidisse, naturæ est: diluisse, uirtutis. [n] & infra. Peccatum aut donatur, [o] aut deletur, aut tegitur. Donatur [p] per gratiam: deletur [q] per crucis sanguinem: [r] tegitur [s] per charitatem. Similiter, & iniquitas [t] æstimatur habitu mentis iniustæ, licet Ioannes in Epistola, eum qui fecerit peccatum, iniquitatem [u] fecisse dixerit. Peccatum est iniquitas, [x] quia in peccato ipso est iniquitas. Tamen (ut nobis uidetur) peccatum est

1. Ioan. 3.

f Cumulasse. Id est, incentiuum ad bene operandum augmentasse.

g Currentium. Id est, bene operantium. Vel intelligitur ad literam.

h Non soluitur. s. ea. distinc. j. §. alij econtrario. & ca. tenit.

i Luctantium. Vt fiat contentio, si illi postea obtinuerunt.

k Gratia maiore. Supra dist. 50. fideiussor.

l Censeri. Id est, damnari.

m Conditionis. Humanæ.

n Virtutis. j. ea. inter hæc, hircum.

o Donatur. Donari dicitur, quod nullo iure cogente conceditur. argumen. s. distinctione secunda. nullus eorum. ff. de regulis iuris. donari. Vnde cum primam gratiam nemo possit mereri, patet quod gratis fit remissio peccatorum.

Primam gratiã nemo mereri potest.

p Donatur. Donatur peccatum quando ita remittitur, ut pro eo nulla pœna exigatur, ut in baptismo deletur, cum interior macula abstergitur, & ad pœnam æternam minime reseruatur.

Peccatũ quando dicitur donari.

q Deletur. Supra distinctione prima capitulo, ijs potestatis.

q Deletur. Si quidem in baptismo deletur originale ne obsit, non ut nõ sit. j. de consecr. di. iiij. ca. ij. & alluditur hic naturæ sanguinis. Humidam naturam habet abluendi: sicut Ioannes in Apocalypsi ait de martyribus, Lauerunt (inquit) stolas suas in sanguine agni. Et apostolus, Deletum est chirographum per mortẽ Christi, quo diabolo tenebamur obnoxij. lxxvj. dist. scire debet. uersi. item in apologia Dauid. deleta scriptura charta remanet: similiter deleta culpa originali in baptismo, remanet ipsa iniquitas. i. fomes peccati ad pœnam tantum, non ad culpã.

Peccatum originale qualiter deletur in baptismo.

r Per sanguinem. Id est, per passionem, id est, per fidẽ quam quis habet de passione.

s Tegitur. Per charitatem. i. per bona opera. Sicut enim unum corpus tegitur per oppositionẽ alterius, sic peccatum tegitur per bona opera contraria, ut j. capi. illud. uersiculo. atque operuit peccata, & texit operibus bonis. Vel referas hoc ad diuersa peccata, ut peccatum quod est tantum in uoluntate, dicatur donari, originale autem deleri, actuale tegi: unde psalm. Beati quorum remissiæ sunt iniquitates, &c.

ADDITIO. Licet enim peccatum sit donatum & deletum, non tamen uidetur esse tectum, imo nudum & apertum quousque congrua sit satisfactio facta, sic ergo Deus donat peccatum per cordis contritionem, & homo delet interius per cordis contritionem, & tegit exterius per confessionem, & satisfactionem. Pet.

Peccata quędam teguntur.

t Iniquitas. Supple, aut donatur, aut deletur, aut tegitur.

u Iniquitatem. Sic omnis, qui facit peccatum, & iniquitatem facit, quia peccatum est iniquitas, &c.

x Iniquitas. Id est, ex iniquitate procedit peccatum.

Opera-

a Operatrix culpæ. Sicut charitas bonum meritorium: ut s. ead. dist. ij. charitas.

a Operatrix culpæ. Innuitur ex hac serie, quod iniquitas non est peccatum, & uice uersa quod aliquibus uidetur absurdum: sed non est, si uocabuli acceptio multipliciter

Peccatum dicitur large & stricte. attendatur. Dicitur enim peccatum large, & stricte. Quicquid utique à Deo non est, large peccati appellatiõe cõtinetur, ut peccatum originale, & uitiũ animæ, quod dicit habitudo mentis iniustæ. Si enim Deus omnipotens dicitur, quia omnia potest, & facit præter peccata: recte quicquid ab eo non est, peccatum dici potest: cum etiam

† cap. vij. posse peccare, non sit aliquid posse: ut supra eadem. distinctione secunda. ca. charitas. Stricte uero & proprie dici-

1.Pa.21.c tur peccatum, peccantis actio, & ita hic accipitur secundum illud Augustini, Peccatum est dictum uel factum uel cõcupitũ, quod fit contra legẽ Dei. & secundũ hoc iniquitas non est peccatum. Si enim iniquitas est habitudo mentis iniustæ, & habitudo est qualitas, & nulla qualitas est actio: ergo nec peccatũ. unde

Exo. 31.b & hic Ambrosius ait, peccatum est opus iniqtatis: quia ex iniquitate, ut ex causa procedit, sicut econtrario bona merita ex charitate prouenire dicũtur, ut s. ead. distin. ij. capit. charitas. ut mihi uidetur. H.

Psalm. 31 b Delet. Supra undecima quæstione tertia. capit. existimant. supra trigesimasecunda quæsti.

Psalm. 31 j. cap. cum renuntiatur.

c ILlud uero. CASVS. Adhuc Ambrosius psistẽs in excusatione Dauid, cõmendat eũ, quod obtulit se morti pro plebe: unde & ueniã adeptus est. Aliud exemplũ Moysi, qui pro simili facto ueniã impetrauit. & quod pro tali oblatione Dauid sit adeptus ueniam sui peccati. scilicet adulterij & homicidij, probat quibusdam authoritatibus. et quia non fecit dolo. sed errore et nõ libidine peccãdi, sed causa misterij occulti. Et habetur hæc historia. supra. 1. q. iiij. c. ecclesia. §. item peccato ecclesiæ. Psalm. 50

opus iniquitatis, & iniquitas operatrix culpæ [a] atque delicti. Prius est ergo, ut ipsa iniquitas deleatur, & excidatur radix, & seminarium peccatorum. Itaq; quemadmodum intrans in animam sapientis disciplina imprudentiam tollit, & scientia ignorantiam: sic perfecta uirtus iniquitatem, & remissio peccatorum delet [b] omne peccatum.

Idem in eodem.

CAN. XVI.

ILlud uero [c] quàm admirabile est, quod Angelo ferienti plebem se obtulit Dauid, dicens: Grex iste [d] quid fecit? fiat manus tua in me, & in domum patris mei. Quo facto statim sacrificio dignus iudicatus est, qui absolutione existimabatur indignus. nec mirum si tali sua oblatione pro populo: peccati sui adeptus est ueniam: cùm Moyses [e] offerẽdo se Domino pro plebis errore, peccata deleuerit. Texit igitur peccata sua, an non? sed quis hoc neget? cùm ipse docuerit propheta, quod remittantur iniquitates, tegantur peccata, & non imputentur à domino. Delictum meum ego cognosco, & iniustitiam meam non operui. Dixi pronuntiabo aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Si dixit pronuntiabo, & ueniam meruit [f] antequam pronuntiaret, quantò [g] magis ubi de se pronuntiauit dicens: Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper: remissum est ei omne peccatum, licet specialiter de hoc [h] Nathan propheta respondit, Et dominus transtulit peccatum tuum. Ergo & remissionem meruit iniquitatis, & texit charitate, atque operuit peccata, & texit operibus bonis: nec imputandum est ei peccatum: quia non fuit in eo dolus malitiæ, sed lapsus erroris: denique non fuit improbitatis estus, sed umbra [i] misterij, & tamen confessus est delictum suum: agnouit iniquitatem, uidit lauacrum, uidit, & credidit: dilexit multum, ut nimia charitate tegere errorem quemuis posset.

6 *Ecce, cuius pœnitẽtia hic cõmẽdat cui ẽt uenia per prophetã data mõstratur, quã grauiter postea deliquerit* [k] *populi multitudo* [l] *prostrata ostendit. Achab quoque (ut Hieronymus contra Iouinianũ scribit) rex impiissimus, ut sentẽtiã Dei subterfugeret, & euersio domus eius differretur in posteros, ieiunio impetrauit et sacco. De quo ad eũdem Rusticũ scribit idem Hieronymus dicens,* †

d Grex iste. s. j. q. iiij. c. ecclesia. § itẽ Dauid. 2.Reg.12.

e Moyses. s. dist. xlv. disciplina.

f Meruit. Id est obtinuit.

g Quanto. Arg. uotum de præsenti magis obligare, q uotũ de futuro. Arg. contra. extra qui cleri. uel uou. rursus. ubi dicit quod simplex uotũ non minus obligat quam solẽne. Votum de præsenti plus obligat, quam uotum de futuro.

h De hoc. Id est, peccato homicidij & adulterij.

i Sed umbra. s. xxxj. q. j. c. si qua. §. sed obijcitur.

Ecce. Hæc est sexta pars disti. in qua intendit probare, quod etiam boni & sancti qñq; cadunt & resurgũt. Et hoc probat per quatuor ca. Io. de Fant.

CASVS. *Infert Gratianus ex supra dictis, quod ille cuius pœnitentia commẽdatur, & cui per prophetã ostenditur uenia data, postea grauiter deliquit in populi numeratione et iterum postea pœnituit. Achab quoque rex impijssimus per pœnitentiam à domino ueniam impetrauit.* 3.Re.21.a

† Epist. ad Rusticũ Tom. j.

k Deliquerit. In populi numeratione.

l Multitudo. Prima quæstione quarta. capit. ecclesia. §. item Dauid.

Achab

CAN. XXVII.

ACHab a Rex impijssimus, uineam Nabuthæ cruore possedit, & cum Iezabel non tam coniugio sibi, quàm crudelitate cõiuncta, Heliæ increpatione corripitur, ad eundem hæc dicit dominus: Occidisti, & possedisti. & iterum, In loco b quo linxerunt canes sanguinem Nabuthę, ibi lingent sanguinẽ tuũ. Et Iezabel canes comedent ante muros Iezrael. c Quod cùm audisset Achab, scidit uestimenta sua, & posuit saccum super carnem suam, & ieiunauit, & dormiuit in cilicio. Factusque est sermo domini ad Heliam, dicens: Quia reueritus est Achab faciem meam nõ inducam malũ in diebus eius. Vnum d scelus & Achab & Iezabel e cõmiserunt: sed tamen conuerso Achab ad pœnitentiam, pœna differtur in posteros, & Iezabel in scelere perseuerans, præsenti condemnatur f iudicio.

Item Ioannes Chrysostomus de reparatione lapsi. †

CAN. XXVIII.

TAlis (mihi crede) talis est erga homines pietas Dei, nunquam spernit g pœnitẽtiam si ei syncerè & simpliciter offeratur. Etiam si ad summum quis perueniat h malorum, & inde tamen uelit reuerti ad uirtutis uiam, suscipit, i & libenter amplectitur, facit omnia quatenus ad priorem reuocet statum: & quod est adhuc præstantius, & eminentius, etiam si non potuerit quis explere in præsenti satisfaciendi ordinem, quantulamcunq; tamen, & quali libet breui tempore gestã non respuit pœnitẽtiam. k Suscepit etiam ipsam, nec patitur l quamuis exiguæ conuersionis perdere mercedem. Hoc.n. mihi indicat Esaias, ubi de populo Iudæorum talia quædam dicit: Propter peccatum modicè conturbaui eum & percussi eum: & auerti faciẽ meam ab eo. cõtristatusque est, & ambulauit tristis, & sanaui m eum, & consolatus sum eum. Euidentius autem nobis testimonium dabit etiam rex ille impius, qui cupiditatis suæ quidem prædam uxoris nequitia quæsiuit, sed perturbatus ipsius sceleris immanitate pœnituit, & cilicio circundatus facinus suum fleuit, atque ita erga se domini misericordiam prouocauit, ut à cũctis o eũ absolueret peccatis. Sic enim ait Deus ad Heliã: Vidisti quomodo compunctus est Achab à facie mea? quia fleuit in cõspectu meo, nõ inducam mala p in diebus eius.

Itẽ Gregorius in Homilia decima, super Ezechielem. †

CAN. XXIX.

SIcut Achab rex iniquus à propheta repræhensus, cum contra se diuinam sententiam audisset, pertimuit, & in magno mœrore depræhensus est, ita ut prophetæ suo dñs diceret, Non ne uidisti Achab humiliatum coram me? quia ergo mei causa q humiliatus est, non inducam

a Achab. supra xxiij. quæst. viij. c. conuenior.
b In loco. Id est, in eadem regione: non enim est uerũ in eodem loco singulariter.
c Iezrael. Ciuitas est.
d Vnum. i. simile.
3. Re. 21. g. e Iezabel. Et ita medicamẽtum fuit uni ad interitũ, &c. ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor. — Iezabel præcipitata fuit de turri.
f Condemnatur. cum Iehu præcepit eunuchis, quod eam præcipitarẽt de turri: quia dixerat ei, Nunquid pax erit Zambri, qui interfecit dominũ suũ? id est. filium meum Zaran.
g Talis mihi. Spernit. 26. quæstio. vj. agnouimus.
h Perueniat malorum potest ergo aliquis esse summe malus, sed non repente: ut s. dist. ij. c. si sermo. §. econtrario. Sed certe summe bonus non potest qs esse, nec summe malus intentione malitiæ uel bonitatis, qn alius possit esse melior uel deterior. Nam dicit authoritas, superbia eorũ qui te oderũt, ascẽdit semper. sed uniuersitate malorum potest quis esse malus: ut referas hoc ad septem uitia principalia. nam illa septẽ bene põt quis committere. Vel dic illum peruenisse ad summum malorum cuius desperabilis est correctio. ita est desperatus, qui putat plus Deũ offendisse, quam sibi possit remittere, sicut Cain. xc. dist. neq;. — Summè malus, aut summè bonus qs esse nõ potest. — † lib. ad Theodorũ lapsum.
i Suscipit. Deus eum.
k Pœnitentiam. Id est, satisfactionem.
l Nec patitur. Diligit enim Deus bonum, quod in peccante plantauit. j. ead. c. plurimi.
m Sanaui. per pœnitentiam.
n Et consolatus. polysyntheton, id est pluralitas coniunctionum.
o A cunctis. Sed quomodo absoluit eum ab omnibus peccatis, cum eius pœnitentia uera nõ esset? non enim pœnitebat, nisi ut euitaret mala temporalia: ut dicit cap. seq. Sed dic quod absoluit eum, prout sequitur hic, nõ inducam mala in diebus eius. unde expone peccatis, id est, pœnis. Vel absoluit eũ ab omnibus peccatis, scilicet ab illo procedentibus: quia eum per falsos testes eũ fecerit condemnari, periuria sunt inde secuta, argu. extra de testi. ca. sicut. Et nota quod est triplex peccatorum uenia. Prima consistit in pœnæ dilatione, sicut hic. Secunda in culpæ abolitione, quæ fit per pœnitentiam. Tertia in culpæ & pœnæ dimissiõe, quod fit per baptismum. de consec. disti. iiij. siue. De prima hic, de secunda, disti. ij. cap. si quis. B. — Esaiæ. 54. — Peccatorum uenia est triplex. — 3. Re. 21. g
p Mala. Comminata. alia enim bene induxit in diebus eius.
q Sicut Achab. Mei causa. timoris. Et ita uidet quod solo amore siue timore, quis possit ueniam cõsequi secundũ quod sonare uidet illa authoritas, seruite dño in timore, &c. Sed cõtra, nonne talis est malus? ergo nihil boni meretur. ar. s. 50. dist. ut cõstitueret. ubi dicit, quod qui animo recuperãdi honorẽ superbe agit pœnitentiã, &c. Itẽ uera nõ est pœnitẽtia, quæ non fit ex fide per dilectionem operante, ut s. eadem — † col. ultima usq; ad uerbũ Niniuitæ, ubi Grat. incipit. — pœnitẽtia uera quæ sit.

ead. si Apostolus. ia rnsum est ad hoc in glo. sed quo. a Sed qualiter. Ostenso qualiter Acab & Niniuitæ ueram egerunt pœnitentiam, ostendit qualiter postea peccauerunt mortaliter.

b Sicut ait. Herodotus. Hystoriographus quidam. c Subuersam. à Medis.

d Nahum. Verba Hieronymi.

e Regis. s. Salmanasar.

f Assyriorum. Assyriorum metropolis erat Niniue.

g Traditio. Sic construe, traditio Hebræorum confirmat. Nam fuisse prophetam ante, &c.

ADDITIO.

Ionæ. 3 b Sub. & hoc ideo dicit, quia licet Niniuitæ egissent pœnitentiam de peccato, propter quod Nahum annũtiauit eis subuersionem: tñ postmodum peccauerunt. propter qđ captiuati sunt à Medis. Pe.

h Iudicium. Scilicet ꝙ captiuarẽtur à Medis.

i Elocutus. Scilicet Nahum, qui de Niniue ꝓphetauit sicut & Ionas.

k Zelans. i. exactor castitatis: quæ si uiolatur, immittit pœnam ut sic reuocet ad castitatẽ, unde sequitur ulciscẽs, &c.

l Vlciscens. Vox ꝓphetæ dñi laudantis, quod de Assyrijs ultus est iniuriã populi sui: quia captiuati sunt à Medis.

Itẽ qđ frequenter. Hæc est vij. pars di. in qua ꝓbat, quod non tantũ sæpe, sed frequenter peccans & pœnitens habet ueniã. Io. de Fant.

In pœnio Ionæ. Adhuc instãt.

CASVS.

Dicebãt quidã hæretici, quod Deus post baptismum tãtum semel dat ueniam pro peccato, unde si quis egit pœnitentiam, & illã uoluerit iterare, inutilis erit. & erro-rem suum confirmant duabus rationibus. Prima: quia si Deus toties quoties homo peccat, peccata dimitteret, uidetur peccata diligere. Secunda: quia non legitur in Euangelio, quod Christus bis illuminauerit aliquem cæcum uel bis suscitauerit aliquẽ mortuum. Ex quo colligunt quod Deus bis eidẽ homini eadem peccata nõ dimittit. Istum ergo errorem hic reprobat: ostendens quod quoties homo pœnitet, toties dominus peccata dimittit. Et quod primo loco inducunt hæretici, dicit non ualere. in eo nanque quod Deus est paratus peccata destruere, apparet eũ odire & non diligere peccata. Itẽ licet Christus non bis illuminauerit aliquem, uel bis non suscitauerit, tamen quandoque quẽ uno tempore mũdauit leprosum, alio tempore illuminauit cæcum: ex quo sequitur, quod eidem homini bis peccata dimittit, si enim Christus qui se dicit medicum, sæpius non curaret ægrotũ, minor esset medico tẽporali, qui sæpius nouit ægrotum curare. Num. 12. a *Supponit ergo exempla et authoritates, et introducit ratiões per quas probat qđ Christus eiusdẽ sæpius peccata dimittit.*

mala in diebus eius. In quibus domini uerbis, pensandum est quomodo ei in electis suis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Deum, si sic ei pœnitentia & in reprobo placuit, qui timebat perdere præsens seculũ: aut quomodo gratia sit ei spontanea afflictio pro culpis in eis qui placent, si hoc ad tempus placuit & in illo qui displicebat.

Niniuitæ quoq; quos dñs in Euangelio commẽdat, pœnitentiam egerũt in prædicatione Ionæ, & ex misericordia domini indulgẽtiã consecuti, subuersionis interitũ subterfugere meruerunt. Sed qualiter a post acceptã ueniam Achab uixerit, textus libri Regum declarat, de quo etiã scribit Amb. quod Iezabel uxor eius, cuius inflammabatur arbitrio, cor eius conuertit, & nimijs sacrilegijs execrabilem fecit, & hunc pœnitentiæ eius effectum reuocauit. De Niniuitis autem in principio Ionæ scribit Hieronymus. †

CAN. XXX.

Sicut ait Herodot[9], b Niniue à rege Medorũ subuersa est, regnãte apud Hebræos Iosia. Vnde patet illam prædicante Iona ex pœnitentia meruisse ueniã, sed qa postea ad uomitum redijt, ex ira Dei subuersam c fuisse.

Itẽ in principio Nahũ.

CAN. XXXI.

Nahum d propheta ante aduentum regis e Assyriorum f qui populũ Israel captiuum in suas regiones transtulerat, fuisse Hebræorum traditio g confirmat. Si quidem in fine huius lectionis, prædicti regis ad uentum idẽ propheta annuntiare monstratur. Sed cum habitatores Niniue, Iona interitum ciuitatis prædicante, ne diuina ira denuntiatum interitum sustinerẽt, peccatorum & impietatis pœnitẽtiam egissent, accepta Dei misericordia, grauioribus se criminib. implicuerunt. Qua de causa memoratus propheta spiritu sancto plenus iudiciũ h Dei annuntians ita est elocutus, i Deus zelans, k & ulciscens l Dominus.

7 *Item quod frequenter uenia pœnitenti præstet, testatur August. in libro de pñia, scribens contra quosdam hæreticos, qui peccantibus post baptismum semel tantum dicebant utilem esse pœnitentiam: contra quos August.* † *scribens dicit:*

† libr. de uera et falsa pœnitẽtia.

CAN. XXXII.

Adhuc instant perfidi, m quoniam sapiunt n plus quã oportet, o nõ sobrij, sed ex-

m Perfidi. Hęretici.

n Sapiunt. Id est, inquirunt.

o Oporteat. Ille dicitur plus sapere, quam oportet sapere, qui diuinum consilium nimis alte perquirit, &c. ut extra de hæretic. cũ ex iniuncto. & xliij. dist. sit rector.

Pœnitęn-

cedentes mensurā. Dicunt enim, & si semel peccantibus post baptismum ualeat pœnitentia, a nō tamen sæpe b peccantibus proderit iterata: alioqui remissio ad peccatū esset incitatio. Dicunt enim, quis non semper peccaret, si redire semper posset? Dicunt enim Deum incitatorem mali, si semper pœnitentibus subueniret, & etiam ei placere peccata, quibus præsto est gratia c semper. Errant autem: imò constat ei multum peccata displicere, qui semp̄ p̄sto est ea destruere. Si enim ea amaret, non ita semper destrueret, sed conseruaret, atque ut sua munera foueret. Semper destruit peccata, quæ inuenit, ne soluatur d quod creauit: ne corrumpatur quod amauit. Sumunt occasionem hypocritæ isti ex factis domini. **Quem enim** cæcum bis illuminauit? quem leprosum bis mundauit? Quem mortuum bis suscitauit? non Lazarum, quem dilexit: non filium uiduæ, quem misertus matri suæ reddidit. non filium dissipatorem legitur bis suscepisse, nō filiam Abrahæ bis à dæmonio liberasse. In nulla persona iterauit factum docens (ut aiunt) à domino non sæpe fieri remedium. Dixit mulieri, uade, & amplius noli peccare, ne aliquid tibi deterius contingat. Promittens pœnam, non amplius ueniam. Quòd autem multos e cæcos, & in diuerso tempore illuminauerit, & multos debiles confortauerit, ostēdit in diuersis illis eadē sæpe peccata f dimitti, ut quem prius sanauit leprosum, alio tempore illuminet cæcū. Ideo em̄ tot sanauit febricitantes, tot languidos, tot claudos, cæcos, & aridos, ne desperet de se peccator. ideo non scribitur aliquē nisi semel sanatum, g ut quisq; timeat mergi peccato. Videmus adhuc quotidie in ecclesia, sæpe febricitātes, sæpe languidos, sæpe passionibus captos, sæpius liberari: ut appareat toties opus miserētis, quoties confessio fit pœnitentis. Quomodo enim corpus, quod uilius h est, & ab ipso dissimilius, i sæpe sanaret, & animā digniorem & redemptā k nō toties liberaret? Marc.2.c Medicum se uocat, & nō sanis, sed malè habentibus opportunum. l Sed qualis hic esset medicus, qui malū iteratum nesciret curare? Medicorum em̄ est, infirmū cēties m curare, qui cæteris minor esset, si alijs possibilia ignoraret, memor est sui, qui p̄misit, Nolo mortē Ezec.33.e peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Quem enim peccatorum exclusit, n qui omnibus promisit indulgentiam? Alijs quoque promissionibus declarat. Qui me confessus fuerit corā hominibus, id est, omnis quantuscunq; & quotiescunque peccator, Mat.10.d cuiuscunque ordinis, & si fuerit sacerdos, confitebor o & ego eum corā patre meo. Iohel.2.g Nam quicunque inuocauerit nomen Domini, id est, secundum quod nominatur dominus, id est, qui inuocauerit eum ad se seruiendo, & non contradicendo, ut forsitan sæpe fecit, p omnis, id est, quicunque sit ille peccator, saluus erit. Omnem q enim animam iste promissor saturauit bonis, etiam sedentem r in tenebris s & umbra mortis: nullam t excipiens animam. Hunc magistrum intellexit 1.Co.13.a discipulus ille, qui Corinthios per epistolas u suas uoluit corrigere, & (ut

a Pœnitentia. Supra dist. xxiij. qui episcopus.

b Sæpe. Supra.e. dist.iij.§.sed uerba. c.sane. & s̄.xxiij.q. iiij.est iniusta.

c Gratia.i.p̄ gratiā.

d Soluat. Per mortale peccatum. Ex hoc collige mala non esse creata: iuxta illud, Deus creauit omnia præter peccata, ut dixi s̄. e.ille rex tantus. (Peccata nō sunt à Deo creata.)

e Quod autem multos, licet progressus Augu. non uideatur efficax, pōt tamē lege confirmari. nam dicit lex, quod id quod in duabus personis recipitur, hoc etiā in eadem persona recipiendum est. ff.si cert. pet.l. singularia, argu. viij. qō. j. in scripturis. quia ibi ex persona Esaiæ & Hieremiæ ostendit, q̄ unaquæque persona quæ eligitur, debeat facere: hoc tamē de una p̄bat, quia q̄ prius leprosum mūdauit, post cæcum illuminauit. (Ioan.11.a. Lucæ 7.b)

f Peccata. i. pœnas peccatorum.

g Sanatum. De eadem infirmitate. plene enim curauit de ea, de qua curauit, ut j.e. sunt plures. sed hic primo curauit leprosum, postea cæcum factum curauit. (Luce 15.c. Mat. 15.c)

h Quod uilius. Argu.s̄.distin.xxxviij. sedulo. s̄. xxiiij.qō. iij.si habes.

i Dissimilius. Nam corpus sola essentia simile est Deo, anima uerò pluribus, quia essentia, & rationabilitate. arg. s̄.e. distinct. ij. principium. (Anima plus similitudinis habet cū Deo quā corpus. Ioan. 8.b)

k Redemptam. Sanguine Christi.

l Opportunum. Id est, utilem.

m Centies. Ar. is possibilitate: alias nūquid cēties p̄ eodem salario, si centies recidiuauerit? Vel an toties constituenda sunt salaria, quoties sunt curationes? Nec eīn unā pœnam bis indulget, imo singulas indulgentias singulæ præueniūt pœnæ, ut j. e. quippe. Sufficit semel infirmum curasse, argu. ff. de sol. qui res. §. aream. arg. contra s̄.e.dist.ij. quærendum. & c. q̄a radix. nec utiq; liberatur qui non plene liberatur. j.e. sunt plures. ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. s̄. distin.j. diuortium. contra.

n Exclusit. s̄.xix. distin. si Romanorū. arg. s̄.xxviij.q.j. idololatria.

o Confitebor. Vocando eum ad regnum: Venite benedicti, &c.

p Fecit. Quia contradicit ante forte domino.

q Omnem. Per dilectionem ei adhærentem.

r Sedentem. Prius.

s In tenebris. Id est, peccatis.

t Nullam. Supra dist.xix. si Romanorum. s̄. ead. distin.j. §.alij. capi. nemo potest.

u Per epistolas. scilicet per primam. Testa-

(ut ipse testatur) a ter in literis eos correxit.

Oportebat enim, ut quoties uidebat eos cadere, toties iuuaret eos resurgere. Memor enim erat illius, qui dixerat Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

Scimus autem & primos patres, & in omni tẽpore ecclesiã Dei semper, b id est, usq; septuagies septies (qđ est semper) peccata dimittere: quam potestatem isti ab ecclesia auferre conãtur. Oportet enim ecclesiam Dei sic credere, quæ confitetur se sæpe peccare. Negant enim ueritatem seducti, c qui se absque peccato audẽt iactare. d In multis enim offendimus omnes, & nec infans unius diei absque peccato super terram esse potest. e Quapropter eliminandus est ab ecclesia, qui unquam pœnitentibus negat indulgentiam. Non enim inquirit quid Apostolus senserit, qui dixit: Nihil mihi cõscius sum, f sed non in hoc iustificatus sum. Sciens etiam iustis peccata solere contingere, non se cõfirmabat absque peccato qui se cognouit indissolubili uinculo charitatis iũctũ Christo. Nisi enim sciret iustos sæpe uenire ad ueniam, quomodo dubitaret g se peccare, qui sciebat h se spiritũ Dei habere, & intentione mũdissima ei seruire? Cur enim dominus Petri pedes lauisset, & ecclesiam hoc idem docuisset, nisi quoniam quotidiana est offensio, oportet ut quotidiana sit remissio? Cur docuisset orantes dicere: Dimitte nobis debita nõstra, nisi ipse misericors perseueraret, † qui nos ab hac petitione non uult deficere?

Item Augustinus ad Macedonianum. †

CAN. XXXIII.

Intantum hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiã post actam pœnitentiam, post altaris reconciliationem uel similia, uel grauiora cõmittant. Et tamẽ Deus facit etiam super tales oriri i solem suum, nec minus tribuit, quàm antea tribuerat largissima munera uitæ & salutis: & quãuis eis k in ecclesia l locus humillimæ m pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen super eos patientiæ suæ non obliuiscitur. Ex quorum numero, si quis nobis dicat: Dicite utrum mihi aliquid prosit ad uitam futuram, si in ista uita illecebrosissimæ uoluptatis blandimenta contempsero, si me pœnitendo uehementius quam prius excruciauero, si miserabilius ingemuero, si fleuero uberius, si uixero melius, si pauperes sustentauero largius, si charitate, quæ operit multitudinẽ peccatorum, flagellauero ardentius, quis nostrũ ita desipit, ut huic homini dicat: Nihil tibi ista in posterum proderunt; uade, saltem huius uitæ suauitate fruere? auertat Deus tam immanem, sacrilegamq; dementiam.

n Siue autem o quis dicat primam tantum pœnitentiam post baptismum utilem esse, non sequentem, siue contendat quis

a Testatur in secunda epistola ad Corinth. ubi dixit, Prædixi enim & prædico, ut præsens bis. & nunc tertio absens.

b Semper. Septenarius enim numerus uniuersitatis est. Ioan. 20.

c Seducti. Supra dist. ij. §. item opponitur. & ca. si enim inquit. Eo. n. quod peccatores nos esse non credimus, deterius peccamus. s. dist. xlv. licet plerunq;. & capit. uera iustitia. s. dist. xxv. §. nunc autem. j. de consec. distinc. iiij. firmissime. Ioan. 3. a

d Iactare. Cum sit scriptum, si dixerimus quia peccatũ non habemus, nos ipsos seducimus. s. distin. ij. si enim.

Esse potest. j. de consec. distin. iiij. à paruulo. contra. nã ibi dicit, quod peccato nõ commoritur baptizatus, ergo nõ est in eo Sed dic esse non potest, id est, non potest incipere esse: argu. de consec. dist. iiij. firmissime. est tamen superficiale arg. qđ hic inducit, nec infans unius diei, &c. cum agatur hic tantum de actuali peccato. Iob. 15. b 1. Cor. 4. a

f Nihil mihi conscius sum. id est, nullius mortalis peccati conscientiam habeo. Ipse enim dicebat, ago qđ nolo. s. dist. ea. inter hęc. xj. q. iij. senti. & ca. inter uerba. cõtra. Sol. hic dicit in persona perfectorũ, ibi de imperfectis. Vel dic, nõ in hoc iustificatus sum: quia potest subrepere ueniale, id est, non ex hoc: ut j. ea. ca. si qs autẽ non habens. j. dist. vij. nullus expectet. Vel dic, nihil mihi conscius sum, quo ad mortale: non autem in hoc, &c. Nihil mihi cõscius sum quali ter exponatur. Ioan. 13.

g Dubitaret. Non tamen dixit dubicabit, sed ideo hoc dicit, ne daret alijs dubitandi occasionem. s dist. j. c. quamobrem. Matt. 6. b

h Sciebat. & ita potest scire se aliquis habere charitatem. s. j. quæst. j. teneamus. j. distin. iiij. cap si ex bono. † Alias persuaderet.

i Intantũ. Oriri. In splendore gratiæ suæ. Epistola liiij.

k Eis. Id est, taliter peccantibus.

l In ecclesia. ubi est talis cõsuetudo. quod solennis pœnitentia non iteretur. Idem Laur.

m Humillimæ. Id est, solennis pœnitentiæ, id est, suæ misericordiæ, licet semel iam iniuncta & suscepta fuerit. † Alias sit scepta & habita.

n Siue autem. Hæc est octaua pars distinc. in qua ostenditur, quæ sit uera pœnitentia, & quæ sit falsa. & qđ semper uere pœnitenti datur indulgentia, sed falsæ nunquam datur, & hoc probat per septem cap. Io. de Fant.

o Siue autem. Adhuc reprobat sentẽtiam dicentiũ post baptismũ semel tãtum pœnitẽtiã esse utilem, siue dicant de prima, siue de ultima. Sic enim & ipsi hæretici diuersi sunt inter se: quidam enim illorum dicunt post baptismum nullam esse pœnitentiam utilem nisi primam. Alij dicunt nullam esse utilem, nisi ultimam. Quarũ utraque obuiat authoritati qua sæpissime uenia pœnitenti promittitur. Et inde sumpta occasione ostendit authoritatibus Adamantij & Isichij, quæ sit uera pœnitentia, & quæ falsa. Pœnitentia post baptismũ sæpius est utilis.

Adaman-

ultimæ tantùm ueniã dari, nõ præcedenti, ſemper tamen authoritati aduerſatur quę ſæpiſsime ueniã pœnitenti repromittit.

Quæ autẽ ſit uera pœnitentia cui uenia nũquam negatur, & quæ ſit falſa, cui nunquam indulgẽtia promittit, Adamãtius a & Iſychius ſuper Leuiticum b teſtantur.

Adamantius. †

† Leu.10.

CAN. XXXIIII.

INter hæc, hircum c qui oblatus fuerat d exuſtum e &c. Non peccare, f ſolius Dei eſt: emendare, ſapientis. Sed rarò inuenias, qui ſe corrigat. Rara confeſsio peccati, rara pœnitentia. Repugnat natura g & uerecundia: quia obnoxia eſt culpæ omnis caro, & quiſque erubeſcit peccatum ſuum confiteri, dum magis præſentia cogitat quàm futura. h Vult.n. Moyſes i peccati uacuam k reperire animam, & ut exuuias l erroris deponat: & culpæ nuda m ſine pudore ſui erroris diſcedat. n Sed ubi irrationabilis impetus o præuenit, & flamma celerrimi motus exurit animam, depaſcitur eius innocentiam. p Præponderant enim futuris præſentia, & ſerijs iucunda, & læta triſti-

a ix. & x. ca. Aaron ſacrificãs hircũ, & ignis egreſſus à domino deuorauit holocauſtũ.

a Adamantius.i. Origenes, erat enim ei & hoc nomen, prout in eccleſiaſtica hiſtoria reperitur.

b Super leuiticum. legitur in Leuitico, a ꝙ Aaron pro peccatis populi offerens mactauit hircum. & partem domini poſuit ſuper altare, & ecce ignis egreſſus à Domino deuorauit holocauſtum & adipes qui erãt ſup altare. Arreptis autem Nadab & Abiud filij Aaron thuribulis ſuis poſuerũt, ignem, & incenſum deſuper, offerentes corã domino ignẽ alienum, quod eis præceptũ non erat. egreſſuſque ignis à domino deuorauit eos, & mortui ſunt coram dño, iuſsitq; Moyſes, Miſahel & Eliſapham filios Oziel patrui Aaron portare cadauera eorum extra caſtra, & congruo honore ſepelire, dixitque Moyſes ad Aaron & filios eius, ut tollerent partes ſuas de hoſtijs ſalutaribus & oblatis pro peccato, quorũ ſanguis non erat oblatus in tabernaculũ, & comederent eas: & cum quæreret hircum oblatum pro peccatis principis, inuentus eſt exuſtus. Cumque ſuper hoc iratus Moyſes increparet Aaron & filios eius, excuſabat ſe Aaron dicens: Mihi accidit quod uides, quaſi ex perturbatione animi factum eſt hoc. Locutus eſt autem Moyſes ad Aaron et Eleazar & Ithamar filios eius, qui reſidui erant, Tollite ſacrificium quod remãſit de oblatione domini, & comedetis illud abſq; fermento, ſcilicet extraneæ doctrinæ: quia ſanctum ſanctorum eſt. Comedetis autem in loco ſancto, quod datum eſt tibi & filijs tuis de oblationibus domini, ſicut eſt præceptum mihi. Item ſuper Leuiticum. die octaua erecti tabernaculi cœperunt offerre. Aaron & filij eius. Moyſes enim ſeptem diebus continuis officium ſacerdotis compleuerat, & tunc ceſſauit. Eodem die miſſus eſt ignis cælitus, qui ſacrificia conſumpſit, quiq; iugiter eſt obſeruatus uſq; ad tranſmigrationẽ Babylonis, nec licebat alium ignem apponere ea die, cum alijs hoſtijs quas acceperat à populo. Aaron obtulit etiam hircum de quo habetur mentio, qui totus erat à ſacerdotibus deputatus, & ab eis tantum in loco ſancto deputatus ad comedendum. Intulerũt ergo Nadab & Abiud ignem alienum, Moyſes tamen primis ſeptem diebus igne terreno uſus fuit, ſed dominus præcepit ei amouere terrenum: quia eo die apparebat ignis cælitus miſſus.

Hircus pro peccato principis oblat⁹ nõ fuit à filijs Aarõ comeſt⁹.

e INter hæc, hircum. qui oblatus fuerat pro peccato principis, cũ quæreret Moyſes exuſtum reperit: iratuſq; contra Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanſerunt ait: cur nõ comediſtis hoſtiã pro peccato in loco ſancto, qui ſancta ſanctorum eſt, & data uobis? quaſi dicat, cur non feciſtis celebrẽ pœnitẽtiã peccati commiſsi, in loco ſancto, id eſt, in eccleſia: ut portaretis multitudinem iniquitatũ. & rogaretis pro ea in conſpectu domini, præſertim cum de ſanguine illius non ſit illatum intra ſancta ſanctorum, & comedere debeatis ea in ſanctuario ſicut pceptũ eſt mihi? Reſpondit Aaron, oblata eſt hodie uictima pro peccato, & holocauſtum coram dño, mihi autem accidit quod uides. Quaſi ex perturbatione animi factum eſt hoc. quomodo potui comedere coram dño mente lugubri in ceremonijs? quod cũ audiſſet Moyſes, accepit ſatisfactionem.

Hirci oblati hiſtoria qd repræsẽtet.

c Inter hæc hircũ. CASVS. *In hoc cap. myſticat Adamãtius, & Iſychius in ſeq. c. hiſtoriam illam Leuitici de hirco oblato: quia per Moyſẽ ĩtellige Chriſtum, per Aaron et filios eius ſacerdotes, per hircum pœnitentiam ſiue animã, per ignem alienum, uitia, per non alienũ uirtutes uel gratiã Spiritus ſancti. Primo ergo ponit materiã loquendi de pœnitentia, ſcilicet uerba Leuitici. Secundo oſtendit, quòd raro pœnitet quis, digne quia obſtat uerecundia & amor rerum præſentium, et quia natura prona eſt ad malum. & ſic impetus peccandi ſuper rationem. Tertio alludendo hiſtoriæ dicit, quòd peccata ſacerdotes per pœnitentiam debent delere, qua tamen ficte pœnitenti non eſt iniungenda. Quarto dicit, quòd qui offert ignem alienum, id eſt uitia, exuritur ab eo: qui autem mundari deſiderat, offerat ignẽ Spiritus ſancti.*

c Inter hæc, hircum.i. dũ hæc deferũtur extra caſtra ſepelienda. ſcilicet Nadab & Abiud quos præceperat Moyſes honore congruo ſepeliri.

c Hircum.i. peccatorem uel oblationẽ pœnitẽtiæ.

d Fuerat. Quando pœnitentia fuit iniuncta.

d Fuerat. Moyſes exuſtum reperit ſupple. alij habẽt hircus, & tunc ſupple exuſtus repertus eſt à Moyſe.

e Exuſtum. Vitijs, quia non bene pœnituit, id eſt, non uere.

f Non peccare. uere exuſtio hirci ſuffocationem pœnitentiæ per aduenientem culpam ſignificat. nam nõ peccare, &c. & ſic continuatur.

g Natura.i. uitium, quod pro natura inoleuit. uel natura ipſa. ſ. ea. ille rex. uerſi. ſancti. xij. q.j. cap.j. s ut dixi. xlvij. diſt. c. omnes.

s Multa enim propter fragilitatẽ naturę terrẽtur à pœnitentia, qa timẽt ne poſsint ferre aſperitatẽ pœnitẽtiæ: tales hortandi ſunt, & in ipſo onere pœnitentię adiuuãdi. ſ. diſt. vj. q. uult. Atc.

h Futura. Omne futurum deſpicitur, &c. ut dixi.

i Moyſes. i. Chriſtus. Alludit ad id quod cum Moyſes quæreret hircũ oblatũ, inuenit eum exuſtũ .i. animam peccato ſuffocatam, uel pœnitẽtiã annihilatam.

k Vacuam à peccato.

l Exuuias. Id eſt, indumenta.

m Nuda.i. denudata per cõfeſsionem, alias munda.

n Diſcedat. Ab hac uita.

o Impetus. Vitiorum deſignatus per ignem impetuoſe miſſum.

p Innocentiam. ſ. diſt. 50. ponderet.

a Velox. utpote sine discretione agens.
b Suggerit. scilicet ei qui cum discretione uult agere.
c Iudicat, id est, deliberat.
d Pigra. quasi dicat, piger est homo, & uerecundus ad pœnitendum.

b Muneris. Pœnitentiam scilicet, tunc enim melius est quiescere, quam exercere. infra eadem. in salicibus.
c Fiat error. Per contemptum pœnitentiæ iniunctæ.

bus, & properata tardioribus. Velox [a] enim iniquitas, quæ ad nocendum occasionem suggerit. [b] Lenta uirtus & cũctatrix ante iudicat [c] quàm incipiat, quid decorum, quid honestum: iniquitas omnia præcipitat. Pigra [d] ergo & uerecunda pœnitentia, quæ præsentiũ pudore [e] premitur. [f] Solis enim intendit [g] futuris, quorum spes sera, tardior fructus. Interim [h] præcurrit impudentia, [i] & spe præsentium pœnitentia excluditur, & affectus [k] eius exuritur, [l] & aboletur. Quærit eã [m] lex, [n] & non inuenit. combusta est enim in feruore & fumo iniquitatis. Inde enim irascitur, [o] & dicit deuorandam [p] fuisse pœnitentiam [q] in sancta sanctorum, [r] sacerdotes [s] quasi segnes increpat. Respondit [t] Aaron [u] prouidum [x] debere esse sacerdotale iudiciũ, [y] nec malè [z] sanæ cõscietiæ facilè [a] esse credẽdum id muneris: [b] ne fiat error [c] deterior priore. Vase [d] s. n. fœtido uel oleũ [e] uel uinum [f] facilè corrumpitur. Quomodo autem poterat, ubi ignis alienus [g] erat, peccatũ [h] exuri, & in conspectu domini, cui omnia aperta sunt? quasi dicat nõ placet Deo, qui iniustitiam corde inclusam tenet, & se pœnitentiam agere perhibet. Ignis alienus, libido, auaritia, & omnis praua cupiditas. Hic ignis exurit, non mundat. In quibus enim est, [i] si offerant in conspectu domini, ignis [k] eos cœlestis absumit, sicut Nadab & Abiud, cum his quæ pro peccato fuerant oblata. Qui ergo uult mundari, ignem alienum remoueat: & illi igni se offerat, qui culpam exurit, non hominem. Hic ignis siccauit hæmorrhoissæ profluentem sanguinem: hic siccauit culpam latronis. Ignis qui consumens est, sanat simpliciter & purè confitentes. Iudas inquit. Peccaui tradens sanguinem iustum: sed in pectore habuit ignem alienum [l]: quo inflammante, cucurrit ad laqueum. Indignus autem remedio fuit quia non pura mente pœnituit. Culpam ergo eius non auferũt sacerdotes. qui dolosè se offert: nec in eo [m] possunt epulari, quorum cibus est peccatorũ remissio. Vnde uerus sacerdos ait: Meus cibus est, ut faciam uoluntatem patris mei qui in cælis est: id est, ut peccatores conuersi & pœnitentes saluentur. Nõ est acceptũ Deo sacrificiũ, nisi uerum & syncerum.

e Pudore. Quia pudor est ea admittere.
f Premitur. id est, reprimitur.
g Intendit. id est, intẽdere debet. Vel intendit quasi conferens secum, quod ea quæ promittũtur incerta sunt, & ita spes illorũ sera aut nulla est. xlvij. di stinct. omnes.
h Interim. Dum sic est piger, & dum cogitat de futuris.
i Impudentia. ad mala facienda.
k Affectus. pœnitendi.
l Exuritur. sicut hircus ab igne.
m Eam. scilicet pœnitẽtiam per hircũ significatam, & alludit ad factũ Moysi. B.
n Lex. id est, minister legis, scilicet Moyses: uel quilibet alius prælatus in eo significat⁹, uel Christus: ut j. ea. distinct. inter hæc hircum.
o Irascitur. Alludit illi, quod dixit Moyses, cur nõ comedistis hostiam, & cætera.
o Irascitur. negligentibus prælatis.
p Deuorandam. id est, celebrandam.
q Pœnitentiam. id est, hostiam pro peccato. scilicet, hircũ, per quem pœnitentia designatur.
r In sancta sanctorum, id est, in ecclesia.
s Sacerdotes. id est Eleazar & Ithamar filios Aaron.
t Respondit. hoc respondisse intelligitur cum dicitur: mihi accidit quod, & cætera.
u Aaron. prælatus.
x Prouidum. In iniungenda pœnitentia.
y Iudicium. xiiij. distin. cap. ultimo.
z Nec male. Volenti confiteri.
a Facile. Donec feruescat. s. distin. j. sunt qui. uersic. dicimus.

Et est ratio, q̃a uidet & cogitat ea tarde uenire, retrahit ab esse ctu pœnitẽtiæ. Ad hoc bene faciũt cõcor. hic al le. oẽs secũdũ pet.

Leu. 10. a

d Vase. Vnde Horatius, Syncerũ est nisi uas, quodcunque infundis acescit, &c. Et dicit lex quod si commodasti mihi uas corruptum scienter, & uinum acuit, teneris commodari: secus si ignorãter. secus in locatore uel uenditore: quia ille tenetur siue sciẽter siue ignorãter locet uel uendat uas corruptum: ut ff. commoda. in rebus. §. ulti. ff. loca. sed addes. §. j. ff. de actio. emp. & uẽditi. tenetur. §. si uas. Item not. idem in seruo locato, q̃d in uase. ff. loca. si q̃s donum. §. j. & l. cũ. in plures. §. seruum.
e Oleum. pietatis.
f Vel uinum. Scilicet districtionis.
g Alienus. Tangit quòd Nadab & Abiud posuerunt ignẽ alienum.
Peccatum exuri. id est, pro peccato delendo pœnitentiam fieri.
h Peccatum. id est, hircus.
i In quibus enim est. scilicet ignis alienus qui alienat à Deo.
k Ignis. id est, uindicta cælitus missa.
l Alienum. supra j. quæstio. j. sicut eunuchus.
m Nec in eo. Quasi diceret, comedendus erat hircus ille à sacerdotibus intra sancta: nõ enim oblatum est de sanguine eius intra sancta. si enim holocaustum esset, cremare tur cum pelle & fimo, sicut fiebat de uitula rufa tantum semel in anno, & est sensus ad pœnitentiam hominibus imponendam uult uti ministerio sacerdotum, ut peccata populi comedant. ipse enim per se abstulit peccata mundi in sanguine suo. Vnde Apostolus: Christus pontifex futurorum bon. &c. per proprium sanguinem introiuit in sancta sanctorum.

Leu. 10. a
Marc. 6. e
Luc. 23. f
Deut. 4. d
Mat. 27. a
Ioan. 4. c
Pœnitentia ẽ à sacerdotib. imponenda.

CASVS.

Inter hæc. *In hoc ca. i. ostēdit Isychius quòd ideo legislator, id est, Moyses qui gerit personam Christi mortem eorum exprimit, qui ignem alienum acceperunt: ut illud peccatum uitetur, maius quā hæresim designat. Secundo ostendit, quid significet illud quod Moyses præcepit Aaron & filijs eius ut portiones oblationis comederēt in sancta sanctorum. & significat illud quòd qui uult agere pænitentiam, agere debet illam ad præceptum sacerdotū qui sunt uicarii Christi, & quòd oblatio corporis Christi non debet recipi nisi in ecclesia. Tertio ostendit, quid notet uerbum illud historiæ, Moyses hircum exustum reperit: & significat quod sicut post mortem filiorū Aaron, qui sumpserunt ignem alienū, non remansit hostia quæ significat spiritum sanctū, sed est consumpta, sic post mortem eorum qui peccāt in spiritū sanctū & decedunt in finali impœnitentia, nō relīquitur hostia pro peccatis eorum: quia nullum ecclesiæ sacramētum eis prodest, cum sine uerè pœnitentia decedāt.*

† lib. ij. ad x. cap. Leuitici. Leu. 10. d

Item Isychius. †

CAN. XXXV.

Inter hæc, hircū qui oblatus fuerat, &c. [a] Quia omne peccatum per pœnitentiam deletur: [b] & qui [c] [d] prædictū peccatum [e] alterius doctrinæ & blasphemiæ commiserunt, [f] saluati non sunt: [g] causam mortis [h] eorum legislator exponit: Inter hæc, hircum qui oblatus fuerat, &c. Quia scilicet non comederunt filij Aaron, quod pro peccato erat in loco [i] sancto, id est, pro eo quòd pœnitentiam in ecclesiam commissi peccati peragi ut sacerdotes non fecerunt, quibus hoc præceptum est, quos Christus in ecclesia sua [k] uicarios [l] constituit: ipse autem oblationis suæ sanguinem, quæ pro nostro sanguine [m] oblata est in sanctum, id est, in cælum in conspectu patris sui obtulit. Debet autem comedi hoc sacrificium [n] uel sumi in loco sancto, scilicet in ecclesia, in propitiationem peccatorum. unde [o] addidit, Quemadmodum præceptum est mihi, sic præcepi & mādaui. Moyses ergo gerit personam Christi. Exustum reperit. Nā quia in spiritum sanctum peccauerant, ab intelligibili [p] igne uidelicet spiritus sancti oblatio pro pœnitentia oblata est uoluntariè [q] enim peccā[r]tibus [s] nō relinquitur [t] hostia ꝓ peccato. Nā sicut uera pœnitentia ueniam promeretur, ita simulata Deum irritat: quia spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Hoc autē sancti patres irremissibile peccatum, & blasphemiam in spiritum sanctum dixerunt, & in sceleribus usque ad finem [u] uitæ perseuerare, de potentia & misericordia Dei redemptoris diffidere, & de salute sui desperare.

Item Ioannes os aureum, in epistola ad Hebræos. †

[a] Quia omne. Ita cōtinua, rectè pro peccato offertur hircus, per quem pœnitentia designatur: quia omne peccatum, &c.

[b] Et qui. scilicet Nadab & Abiud. hi significant hæreticos, qui alienum ignem scilicet cupiditatis & prauæ doctrinæ in ecclesia accendunt, & qui scripturam sacram male interpretantur & praue: & sic in spiritum sanctum peccant, cum aliter eam interpretantur quā spiritus sanctus flagitet. tales pseudoprophetæ dicuntur. xxxvij. distin. uino.

[c] [d] Prædictum. scilicet doctrinæ & hæreseos.

[e] Peccatum. Id est, per prædictum uitium designatū.

Blasphemiæ. quia accipiendo ignem alienum blasphemabant, & faciebant contra doctrinam legis, & ideo consumpti sunt.

[f] [g] Non sunt. Sed igne consumpti.

[h] Mortis. Temporalis.

Legislator. Moyses. secundum mysticum intellectum authoritatis: exponit dicens ad Aaron: ut habetur in Leuitico, hoc ē, quod locutus est dñs: Sanctificabor in his q̄ appropinquant mihi, & in conspectu omnis populi glorificabor: quia per eos datum est exemplum cæteris quomodo timeant: ut August. exponit. infrà de consec. distinct. ij. & dixit. Et dic sanctificabor. i. sanctus apparebo, etiā in his qui sacrificabant mihi, ulciscēdo delicta eorum, & non parcendo glorificabor, id est, laudabor & manifestabor iustus.

Sanctificabor in his &c. qualiter exponitur.

[i] In loco. Hoc uerbum mysticat.

[k] Vicarios. Sacerdotes etiam simplices.

[k] Vicarios. s. j. q. i. sicut Christus.

[l] Ipse autē. Ita cōtinua: Aaron obtulit hircū ꝓ peccato populi, ipse aūt. s. Christus, &c.

Alias sicut eunuchus.

[m] Sanguine. scilicet peccato secūdū illud: Libera me de sanguinibus, id est, peccatis. & alibi: Sāguinem sanguis tangit, id est, peccatum peccato additur. s. ead. q. ij. admonere. uersic. sanguis tuus. id est, peccatū tuum super caput tuum.

Sanguis pro peccato accipitur.

Sapie. 1. b

[n] Sacrificium. Corporis Christi.

[o] Vnde addidit. Moyses.

[p] Ab intelligibili. quia spirit⁹ sanctus itelligibiliter & mystice, dicitur ignis consumens.

[q] Volūtarie. Id est, in uolūtario peccato, usq; ad finem durantibus. j. ead. Iudas.

[r] Peccantibus. s. Nadab & Abiud.

† Homil. xxxj. ca. xij. ad Hebræos.

[s] Nō relinquitur. Cum enim eos subito ignis cęlestis consumpserit, non potuerunt purgari per hostiā: cū & quædam crimina essent quæ nullis sacrificijs mundabantur: ut xxxij. q. j. quod autem, quale forsan & istud erat. uel potest istud exponi de quolibet si peccante: id est, in peccato perseuerante usq; in finē. Bar.

Crimina quędā nullis sacrificijs mūdabantur.

[t] Hostia. Secunda scilicet: quia semel tantum Christum oportuit pati, nec relinquitur secundus baptismus: relinquitur autem secunda pœnitentia & tertia, & sic deinceps. uoluntarie enim peccantibus, id est, in peccato usque in finem perseuerantibus, iam non relinquitur hostia pro peccato. id est, non iterum immolatur Christus, qui est hostia pro peccatis. Vel sic: id est, non relinquitur locus secundæ hostiæ, sicut in ueteri lege dictum est, sæpius hostiam pro peccato immolari. Vel uoluntarie peccantibus non relinquitur hostia pro peccatis, id est, non prodest Christus, qui est hostia pro peccatis iam scilicet in hoc seculo præsenti, per quod constat quod nec in futuro.

Peccantibus uolūtariè non relinquitur hostia pro peccato, qualiter exponitur.

[u] Perseuerare. Supra ead. dist. j. §. potest.

Mat. 27.b

CAN. XXXVI.

IVdas pœnituit: sed malè. laqueo nanq; se suspẽdit, pœnituit etiam Esau, a magis b iste:neque pœnituit: c lacrymæ quippe non erãt pœnitentiæ, sed animi uiolẽti, & indignationis internæ: quod eius operibus aperitur. d Non igitur negemus peccata nostra, neq; nos impudentia duros efficiat. sponte nostra puniamus peccata, ne pẽdamus non sponte supplicia. Audiuit Cain a Deo, Vbi est Abel frater tuus? & dicit, nescio: nunquid custos fratris mei sum ego? uides quomodo ex hoc peccato e amplius operatus est. nonne & pater eius similiter? Audiẽs enim & ipse Adam: ubi es? dixit: Audiui domine uocem tuam, & timui, quoniam nudus sum, & abscondi me. Magnum est, ut quis peccata sua agnoscat, & memoriam f eorum perseueranter retineat. Nullum inuenitur delictorum tale remedium, sicut eorum continuata memoria.

Item Ambrosius in libro ij. de pœnitentia.

CAN. XXXVII.

IN salicibus g (inq̃t) ĩ medio eius h suspẽdimus i organa k nostra. quomodo cãtabimus canticum domini in terra aliena? Si enim caro mẽti repugnat, nec subdita est animi gubernaculo, & mentis imperio: aliena est terra, quæ non domatur exercitio cultoris, l & ideo non potest fructus charitatis, pœnitentiæ, & pacis afferre. Melius est ergo tunc quiescere. Non quæras opera pœnitẽtiæ, ne in ipsa pœnitentia fiat, quod postea indigeat pœnitentia: quæ si semel fuerit usurpata, m nec iure celebrata, nec prioris fructum obtinet, & aufert n usum posterioris. o sanè & cũ caro repugnat, mẽs ad Deum debet esse intenta: & si opera nõ sequuntur, fides r non deseratur: & si carnis illecebræ impugnant, uel potestates aduersariæ, maneat mens Deo dedita: tunc enim maxime urgemur, cùm caro cedit: & sunt qui uehementer incumbant p miseræ animæ quærentes omne auferre præsidium. Vnde illud est: Exinanite q exinanite usque ad fundamentum in ea. r quam miseratus Dauid ait: Filia Babylonis misera. misera utique: quia Babylonis filia est, quæ Dei filia desijt esse, cui tamen medicum inuitat dicens: Beatus qui tenebit & allidet paruulos tuos ad petram: hoc est, qui infirmas & lubricas cogitationes habet, & elidat ad petram, id est, ad Christum, qui omnes irrationabiles motus sui reuerentia & discretione comminuat.

Item Hieronymus super Matthæum.

CAN. XXXVIII.

NIhil Iudæ profuit egisse pœnitentiã, per quã scelus corrigere non potuit. Si quando frater sic in fratrem peccat, ut emẽdare ualeat s qđ peccauit, potest ei dimitti, si autem permaneant opera, frustrà uoce assumitur pœnitentia. hoc est quod de eo dicitur, Et oratio eius fiat

a IVdas pœnituit. Esau. De peccato forte primogenituræ uenditæ. vij. quæ. j. quam periculosum.

b Magis. Correctiuum est.

c Neque pœnituit. Vterque scilicet.

d Aperitur. Arg. ex sequentibus comprehendi præcedentia. arg. l. di. si quis diaconus. arg. dist. xviij. peruenit. argu. s. xxiij. q. iiij. quid crudele. argu. j. xxxiiij. q. j. cum per bellicam.

Gene.4.b

e Ex hoc peccato. Mendacij: quia post homicidium, secutum est mendaciũ: q magis fuit. arg. s. distin. j. §. alij econtra. c. serpens.

f Memoriam. s. dis. j. ca. j. quis aliquando. §. his authoritatibus. uer. item illud. Ioan. & hoc idem. s. dist. lxxxj. ualet. contra soluitur ibi memoria. s. ad contritionem, non ad delectationem. j. distinctio. v. capi. j.

Gene.3.b

Sub. in quo loquitur pręcc. ca. ualeat. quod loquitur de mala memoria peccatorum. Archid.

g IN salicibus. Id est, a salicibus, per quas designantur mali.

h In medio eius. Qui sunt in profundo uitiorum.

i Suspendimus. Id est, subtraximus & distulimus.

cap. xj.

k Organa. Id est, orationes nostras, uel cõfessiones, quę inutiles sunt dum sumus in peccatis. peccatum enim cõparatur salici, propter infructuositatem. j. q. j. si fuerit. & organum orationi propter dulcedinem. xlv. dist. cum beatus. xlvj. di. hoc habet. Nam quomodo cantabimus. i. opera fructuosa faciemus?

Psal. 136. Peccatum comparatur salici, & organũ orationi.

l Cultoris. animæ.

m Vsurpata. i. non uere recepta. s. per peccati desertionẽ.

n Aufert usum. qa non solent petere tales, ut eis iterum iniungatur satisfactio pro illis, licet inutilem egerint pęnitẽtiã: imo nec debent. argu. j. c. quærat. §. illud autem Greg. in fi. & c. piũ.

o Posterioris. scilicet suijpsius: quia postea non agitur secundum consuetudinem quarundam ecclesiarum. j. c. §. ulti. & s. ea. dist. c. quamuis. hoc enim de solenni ibi intelligit H. sed de alia intelligi põt. nã loquitur Ambro. de illo, qui adhuc delectatur in peccato, nec proponit illud deserere. Iste melius faceret, si quiesceret a confessione, & faceret bona quæ posset, ut Deus illustraret cor eius: ut j. ea. dist. v. falsas. Si enim superficialem talis agat pœnitentiã, potius grauabitur quã iuuabitur: ut s. eadẽ. qui admissa. secundum hunc intellectum procede sic: Melius est abstinere a satisfactione pęnitentiæ tibi iniunctæ a sacerdote, scilicet tanquam bene pœnitenti, quam exercere confitendo. si quæras opera pœnitentiæ tibi iniungi a sacerdote scilicet tanquam bene pœnitentis, uideas ne in ipsa pœnitentia simulata, facias q postea indigeat pœnitentia: ut xvij. q. iiij. sunt qui opes.

Alias si des desideret.

Idẽ no. xxxij. qõ. ij. ancillã. in fi. ibi uideas.

p Incumbant. Scilicet dæmones.

q Exinanite. Hoc est dictum in templi destructione a Syrijs. & dic exinanite. i. euacuate.

ca. xxvij. in cõmenta. & ibi glo. ordinaria.

r Vsque ad fundamentũ in ea. Id est, usquequo aliquod ædificium uirtutum non remaneat in ea usque ad fundamentum. & sunt uerba dæmonũ. exhortantium se ad concupiscentias carnis.

s NIhil Iudæ. Valeat. i. contin-

in peccatū, ut non solùm emēdare nequiuerit proditiōis nefas, sed proprij homicidij scelus addidit.

Item Leo Papa in sermone qui incipit, Inter omnia.

CAN. XXXIX.

Sceleratior omnibus ò Iuda & infelicior omnibus extitisti, quē nō pœnitentia reuocauit ad Deū, sed desperatio traxit ad laqueū. expectasses consummationē criminis tui, donec sanguis Christi pro peccatoribus funderetur informis lethi suspendium distulisses. a

g *His* b *authoritatibus quæ sit uera, quæ sit falsa ostēdit pœnitētia, et falsa nulla indulgentia dari ꝓbatur: in quo illorum sententia destruitur, qua cū ꝗ plūribus irretitus fuerit peccatis, asserit unius delicti pœnitētia eiusdem ueniam cōsequi à domino sine alterius criminis pœnitētia: q̄d etiā multis authoritatibus probare conantur: quarū prima est illa Nahū prophetæ: Nō iudicauit Deus bis in idipsum.* c *Sed quē sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personā in ecclesia gerit. ꝗ ergo a sacerdote semel pro peccato punit, nō iterū pro eodē peccato a domino iudicabitur.*

Item Gregorius super Ezechielem. †

CAN. XL.

Pluit dn̄s sup unā ciuitatē, & sup alterā nō pluit: & eādē ciuitatē ex parte compluit, & ex parte aridā relinquit. d

Cùm ille qui proximū odit, ab alijs uitijs se corrigit, e una eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia sunt qui cū quædam uitia resecant, in alijs grauiter perdurant.

Item Ambrosius in xviij. octonario. f †.

contingat ipsum emendare detestando & abominando, & Deo digne satisfaciendo. non enim intelligitur hæc emendatio rei oblatæ recompensatio, uel restitutio delicti, sed detestatio delicti & satisfactio. Vel si peccat in fratrem, ut per illum dolorem & per illam pœnitentiam ualeat emēdare Deo.i.corrigere & dolere.

a Sceleratior. Distulisses. Hic innuitur, Iudā morte præuenisse Christū, sed innuit contra Hiero. super Marcum. Cum iniquis deputatus est dominus.i. cum iniquis ueritas deputata, iniquum reliquit.i.sinistrum, alterū assumpsit.s.dextrum. sic faciet in die iudicij. ex simili crimine dissimile stipendium sortiuntur. alter præcedit Petrum in paradiso, alter præcedit Iudam in inferno. & ita uidet quod mors Christi mortem Iudæ præuenerit. Resp. magis in hoc credendum est Hiero. quam Leoni. Vel forte mors Iudæ secuta est mortem latronis: præuenit tamē mortem Christi. Christus enim prius quam latro est mortuus, unde non fregerunt eius crura. Vel etiam si morte non præcessit, præuenit tamen uulnus Christi lancea infixum, ex quo processerunt sacramenta nostræ redemptionis: & ita mors Christi præcessit. De hoc extra de baptis. & eius effe. maiores.xxiij.di. qui episcopis.

Iudas an mortu' sit ante Christum.

Scilicet tempore.

Dicit Hu. q̄d horū sit uerius, dubitat, sed satis uerisimile uī, ꝙ postquam pœnitētia ductus retulit argēteos, stati ex impatiētia doloris & desperatione salutis, se suspendit.

b His authoritatibus. Ab illo §. siue autem. ostensum est, quæ uera, quæ falsa sit pœnitentia. hic latenter subinfert aliam quæstionem.s. an pluribus irretitus criminibus, possit de uno obtinere ueniam permanendo in alijs. Et primo probat tribus authoritatibus & una ratione unum peccatum sine alio remitti posse, usque ad §. sed ꝙ.ibi allegat pro parte aduersa quasi quæstionem terminando per authoritatem Aug. Tertio loco determinat authoritates inductas pro parte illa in §. authoritas. Est ergo determinatio magistri, ꝙ nullus potest consequi ueniā de uno nec quo ad culpam, nec quo ad pœnam, nisi de omnibus satisfaciat. ꝙ sic ostenditur. Qui dolet de uno: aut ex charitate, aut non. si ex charitate, ergo Deum diligit. ergo qui nouit Deum diligere, diligit & odit quæ sibi contraria sunt, ergo quodlibet mortale odit: ꝙ falsum est. si non ex charitate, ergo ille dolor est informis, cum non sit charitate informatus, ergo non est opus alicuius uirtutis, ergo non est uitæ meritorius, sed indifferens. Forte dices per hanc inductionem non haberi propositum: quia non quærebatur an retentis cæteris posset quis promereri uitam æternam, sed an retentis cæteris possit de uno ueniam mereri? Respondet, imo idem omnino est, quia si quis dolendo non ex charitate posset de uno ueniam mereri, ergo eadem ratione de omnibus alijs: & ita aliquis est uel esse pōt sine merito mortis & sine merito uitæ æternæ, & ita nec bonus, nec malus: quod non est uerū. sic ergo probato quod peccatum nō dimittitur quo ad culpam probatum intelligitur, quòd nec dimittitur quo ad pœnam. nam ratione culpæ & pœna datur. bene tamen concedo, quod tali pœnitenti pœnitentia non est deneganda. extra de pœniten. & remis. quod quidam. quæ tamen, donec pœniteat de omnibus, inutilis est quo ad uitam æternam. sed cum pœnitet de omnibus, efficitur utilis, nec alia satisfactio ei imponitur ab ecclesia pro illo peccato.

Veniam unius peccati nō potest q̄s obtinere, nisi de omnibus satisfaciat.

Nahū 1. secundum aliam trāslationem.

† Homi. ĵ

Amos 4. c

c Bis in idipsum. Quasi dicat peccatum sufficienter punitum in hac uita, non punitur in altera. Vel non bis in idipsum. hic scilicet per ministrū: quia ecclesia bis pro eodem peccato non punit. Vel potius hæc authoritas intelligitur de his tantum, qui inter ipsa flagella commutantur in bonum, & corriguntur & ad charitatem redeunt. profecto tales iterum non puniuntur pro his peccatis: sed si quid inde remansit, delebitur in purgatorio. ĵ.ea.cap. sunt plures. §. authoritas. uersi. intelligitur.

† Sermo. viij.

Deus non iudicat bis in idipsum. qualiter intelligitur.

d Pluit dominus. Relinquit. Authoritatem hāc exponit Gratianus. ĵ. ead. §. illud.

e Corrigit. Tribus modis quis se corrigit a uitijs, & ea resecat: scilicet cum cessat ab actibus eorum, sed non confitetur ea. Secundo cum cessat ab actibus eorum, & ea detestatur, ita quod confitetur ea, sed non ex charitate, nec cum charitate, cum occultet aliquod mortale peccatum: alias & de his duobus modis intelligitur quod dicit Gregorius. Tertio cū quis detestatur peccata & errata omnia ex charitate & deuotione, & ea confitetur, & pro eis satisfacit. de hoc ĵ. ead. distinct. perfecta.

Peccata quis resecat tripliciter.

f Octonario. Nota, quod a Beati immaculati usque Ad dominum cum tribularer, est unus psalmus, & habet uiginti duas distinctiones, & quælibet distinctio continet octo uersus & ita continet uiginti duos octonarios. nam octo uersus faciunt unum octonarium: & hoc est ꝙ dicit in xviij. octonario.

Beati immaculati continet 22. distin.

a Prima. Fides desit, Id est conscientia peccati alicuius:desit,id est,non occurit.

b Pœna, &c. id est, per patientiam & humilitatem, quæ habetur in ipsa pœnitentia inter ipsa flagella,& peccata quæ ad memoriam non ocurrunt,dimittuntur.Hanc expositionē habes ĩ. ea.§.illud.uersi.item illud Ambrosij.

c Non amplius. Potest ergo aliquis nō pœnitens de mortali,debitā pro eo eu† dere damnationem. Sed quo sensu hoc dixerat Hierony. super eundem locum ostendit dicens:quærat hic aliquis, &c. ut ĩ.ea.dist.quærat. quasi dicat , potius hic ostendit, ꝙ qui per temporale supplicium uel flagitiū nō corrigūtur, post ea æternaliter puniuntur.agēs de depræhenso in adulterio decollato.

† Alias , penitētia.

d Puniretur. Si uere confiteretur. ar. xxiij. q.v.qd ergo.

e Si illa . uerba magistri.sunt quidā dicūt,quod sunt uerba Hieronymi usq; ad illud, quod à ratione.& loquiẗ non secundum generalē ecclesiæ consuetudinem,sed particularē alicuius loci. Sed ꝙ sint magistri , patet ĩ.ead.§.authoritas. circa finem.

e Si illa satisfactio. i.pœna quæ ei inflicta ꝓ peccato fuit.

f Imponit . quasi dispensando.

g Non præstetur.ś. xxij. q. v. quid ergo.ś.ea.dist.ille pœnitentiam.ś.ea. irrisor. & c. qui admissa.ĩ.ea.dist. pœnitētiam agite.ś.e.dist. cap.pœnitens.

† cap.ix.

CAN. XLI.

Prima consolatio est, quia nō obliuiscitur misereri Deus. Secunda per punitionem , ubi & si fides desit[a] , pœna,[b]† satisfacit & releuat.

Itē opponitur de Hieronymo,qui super Nahū sentire uideẗ, quòd si infidelis adulterādo interficeretur,de adulterio nō amplius[c] *à Deo puniretur.*[d] *Itē si illa*[e] *satisfactio non fuit,quā in adulterio uiuens ꝓ homicidio obtulit, cùm adulterij eū pęnituerit, utriusq; ei pęnitentia īponēda erit:qđ à ratione alienū ecclesiastica probaẗ consuetudine:quæ pro eodē peccato (nisi reiteratum fuerit) nulli bis pœnitētiā imponit.*[f] *Sed ꝙ ei qui crimē sibi reseruat, de alio uenia nō præstetur,*[g] *nō solū præmissis probaẗ authoritatib. Isychij, Adamātij,Gregorij, Augustini,Smaragdi,Isidori: uerū etiā alia authoritate eiusdē Augustini, in lib. de pęnitētia.*[i] *Ait enim,*

CASUS. *Sunt plures. Dicit Aug. quem pœnitet: omnino pœniteat: quia Christus nullū curauit, quem omnino non liberaret,quia liberauit surdum & mutum etiam à dæmonio, & habentem octo dæmonia de omnibus liberauit, & languidum in corpore & anima liberauit. In fine supponit quòd non uidetur uere pœnitere,qui non prorumpit in lacrymas, cum pro temporali damno promptus sit ad plangendum.*

CAN. XLII.

Sunt plures quos peccasse pęnitet, sed nō omnino , reseruantes sibi quædam, de quibus delectentur:[h] non animaduertentes Deū simul mutum & surdum à dæmonio liberasse. Per hoc docet nos[i], nūquā nisi[k] de omnibus sanari.[l] Si enim uellet peccata ex parte reseruari, habenti septem dæmonia,potuit[m] profi* cere sex expulsis.Expulit autem septem , ut omnia crimina simul eijcienda[n] doceret. Legionem autē ab alio eijciēs , neminem reliquit de omnibus, qui liberatū possideret:ostendens , ꝙ etiam si peccata sint mille ,[o] oportere de omnibus pœnitere. Laudādus est enim dominus , quòd eiecto dæmonio locutus est mutus. Nūquam aliquem sanauit , quem omnino[p] non liberauit. totum.n. hominem sanauit i sabbato : quia & corpus ab infirmitate, & animā ab omni contagione liberauit:indicans pœnitentes oportere simul dolere de omni crimine orto in anima & corpore.[q] scio.n. Deum inimicū omni criminoso.[r] Quo modo ergo qui crimē reseruat, de alio reciperet ueniā? sine amore Dei cō sequeretur ueniam, sine qua nemo unquam inuenit gratiam ? hostis enim Dei est,dum offendit per seueranter. Quædā enim impietas infidelitatis est

h Delectentur.hæc est falsa pœnitentia: ut ĩ. distin. v.falsas.

i Nos nunquam.ś. ead.dist.§. Dauid.& cap. ille rex tantus.ś.dist.j.§.alij econtra.c.non potest quis.

k Nisi de omnibus.sicut nec liberatur pignus , licet de parte debiti creditori sit satisfactū. C. de distra. pigno. quādiu.& dicit lex, quod qui aliquid facere tenetur, faciendo pro parte non liberatur ff.de uerb. obli.in executione. §.penul. & sentētia non debet pro parte tenere,& pro parte non.ff.famí erci. l.in hoc iudicio.ff. de ede.l.j.§. pen. & arg ad quæstionem an à pluribus excōmunicatus diuersis de causis, possit ab uno absolui sine alijs.

Solutio partis nō liberat pignus. Mat. 12.b

Mat. 16.b

l Sanari. & uni non diuersis confiteri.ĩ.dist.v.c.j. circa finem.arg.ff.de arb. item si unus.§.item si plures. & l. quid tamen.& l. Labeo.

Sub. & ꝑ hoc nos docuit. Archidia.

Marc. 5.a

m Potuit . scilicet sanare septem, non successiue,s; simul.

Matt. 9.d

n Simul eijcienda. ff.de serui.rusti.prædio.per fundum.

o Mille. Sed nunquid pro unoquoque mortali peccato septennis pœnitentia est imponenda:arg. ś. xxiij. q. ij.hoc ipsum.secundum hoc ergo non sufficiet uita hominis ad explendā huiusmodi satisfactionem?Respō. sine dubio cuilibet mortali septennis pœnitētia debetur : sed tamē quia arbitrariæ sunt huiusmodi pœnitentiæ, arbitrabitur & arctabit eas iudex intra tempus congruum pœnitenti.arg xxvj. quæsti. vij . tempora pœnitudinis.& ś.ea.dist. mensuram .

Pęnitentia septennis cuilibet mortali debeẗ.

p Omnino . Not. ś.ea dist. Nahum. §.item quod.& cap. adhuc. contra. sed non tunc secus erat cum leprosus esset : ideo de hoc non posset sanari.ś.dist.ij.§.fin.in fine.

q Corpore.id est,in anima ministerio corporis. nullum enim peccatum est in corpore tantum , est tamē aliquod uoluntatis tantum.

r Criminoso.Cum autem ei qui in uno deliquit, sit inimicus, patet quod talis sit criminosus.

Peccatū nullum ē in corpore tātum.

Sub. q̄ re non cō sequiẗ ueniā ab ipso Pe. nā nemo potest eē filiꝰ Dei & diaboli.ś. ea.dist.§. hoc idem ut Christus ait.

a Puritatem.ut scilicet purificet,sicut baptismus.
b Declarare. Secus dicit lex in iudice. C.ad leg.Corne. de fal. ubi.ff.de officio præsid. l. obseruandum.s.xxiij. q. iiij. est iniusta.
c Nonnunquam.Id est,aliquando.
d Amore.unde Iuuenalis,Ploratur lacrymis,amissa pecunia ueris. & alibi: Minore tumultu funera plangũtur nõnunquam.
e Pœniteat.s. dist. j.c.quis aliquando. §.non sunt. & cap. quem pœnitet.

Authoritas. Hæc est decima pars distinctiõis in qua magister intendit probare per Nahũ prophetam, & per Apostolũ,& per Hierony. & per Augu. ꝙ si aliquis in hac uita fuerit sufficiẽter punitus,nõ punitur postea,dũ tamen inter illa flagella conteratur:alioqui incipit hic pœna & ꝓtenditur innfinitũ. Ioan.de Fant.

Nahũ 1. f Authoritas. Soluit nunc Gratianus ca.secũdũ authoritates induaaliam lite ctas ad probandum, ram. ꝙ quis agendo pœnitentiã de uno peccato sine alio, ueniam cõsequitur de illo,pro quo pœnitentiam agit: & dicit ꝙ illæ authoritates intelliguntur de his,qui inter ipsa flagella & supplicia ꝑsentia pœnitentiam egerunt & cõmutãtur in bonum:super quos nõ consurget duplex tribulatio. qui uero inter flagella duriores efficiuntur ut Pharao. coniungunt æterna supplicia cum præsentibus. Ad qđ inducit sequens cap.
g Breuis.s.ea. dist. illud .§. ecce cuius. & cap.talis mihi.
h Commutant. in bonũ & charitatẽ, ad uerã pœnitentiã.
i In cantico.Moysi scilicet.Audite cœli quæ loquar,&c. cuius cantici est uersus ille:Ignis succensus ẽ in furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissima. Hebr. 3.d

Ignis succensus. CASVS Primo ponuntur uerba Moysi in Deutero. quæ talia sũt: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissima. Secundo ponuntur uerba Augustini exponentis uerba illa, scilicet præsens pœna continuabitur cum æterna.
k Magna uero.Scilicet quæ temporaliter non puniuntur sufficienter. Nahum 1
l Quærat. s. xxiii. q. v. quid ergo. Deus

ab illo, qui iustus & iustitia est, dimidiam sperare ueniam. nam quomodo sine uera pœnitentia inuenit & gratiã? pœnitentia enim uera, ad baptismi puritatem a confitentem conatur adducere. Rectè enim pœnitens quicquid sordis post purificationem cõtraxit, oportet ut abluat, saltem lacrymis mentis. Sed satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare b. Sed sciat culpabiliter se durum, qui deflet damna temporis,uel mortem amici, & dolorem peccati non ostendit in lacrymis. non est itaque ut quis excuset se, non habere fontem lacrymarũ, qui nonnunquam c ostendit lacrymis dolorem amore d tẽporaliũ. Quem ergo pœnitet, omnino pœniteat e &c.

10 Authoritas f illa Nahum prophetæ: Non iudicabit Deus bis,&c. nõ indistinctè ostendit omnia quæ temporaliter puniuntur, non ulterius à Deo punienda, quamuis enim Sodomitas, Aegyptios, Israelitas, in eremo super eundem locum dicat Hieronymus temporaliter à Deo punitos, ne in æternum punirentur:non tamen de omnibus generaliter hoc intelligendum est: alioqui cuique sceleroso optandum esset, ut cælesti fulmine percussus, aut aqs submersus, aut à serpentibus uulneratus pro peccatis suis diuinitus interiret,ut æternos cruciatus breuis g & momentanea pœna terminaret: Illud etiam Apostoli falsum esset, quod de prostratis in deserto in epistola ad Hebræos scribens ait: Propter incredulitatem suam non intrauerunt terram promissionis. Vbi probatur, ꝙ sicut merito suæ infidelitatis requiem illã amiserunt, ita propter eandẽ infidelitatem, ueram requiem æternæ beatitudinis nullo modo intrauerunt. Intelligitur ergo illud Hieronymi de his tãtum qui inter ipsa flagella pœnitentiam egerunt, quam etsi breuem & momentaneam, tamen non respuit Deus. sicut & illud prophetæ, Non iudicabit Deus bis in idipsum: de his tantum intelligi oportet, quos præsentia supplicia commutant, h super quos non consurget duplex tribulatio. qui autem inter flagella duriores & deteriores fiunt, sicut Pharao qui flagellatus à domino durior factus est, præsentibus æterna connectunt: ut temporale supplicium sit eis æternæ damnationis initium.

Vnde Augustinus in cantico i Deuteronomij. † † ca. xxxij.

CAN. XLIII. Deut. 32. c

Ignis succensus est,&c. Hoc est, uindicta hic incipiet,& ardebit usque ad extremam damnationem.

Hoc contra illos notandum est, qui dicunt, non iudicabit Deus bis in idipsum, ad omnia pertinere flagella: quia quidam hic flagellis iudicantur uel emendantur, alij & hic & in æternum puniuntur, sicut Antiochus & Herodes. Quod autem super eundem locum de adulterio infideli Hieronymus sentire uidetur, ex eiusdem uerbis falsum esse probatur. exemplo enim illius,qui Israelitas maledixerat, & qui ligna in sabbato collegerat, ostendit parua peccata, breuibus & temporalibus supplicijs purgari, magna uerò k diuturnis & æternis supplicijs reseruari.

Ait enim: †

CAN. XLIIII.

Quærat l hic aliquis, si infidelis † c.j. Nahũ in com ment.

deprehensus in adulterio decolletur, quid de eo postea fiat? aut enim punietur: & falsum est hoc qd dicitur: Non iudicabit Deus [a] bis in id ipsum in tribulatione. aut non punietur, & optandum est adulteris, ut præsentiarum breui pœna puniantur, ut frustrentur [b] cruciatus æternos.

Ad quod respōdemus, Deum ut omniū rerū, ita & suppliciorū quoq; scire mēsuras, [c] *et nō pueniri sñia iudicis, nec illi in peccatorē exercendæ de*[d]*hinc pœnæ auferri potestatē, et magnū peccatū magis diutnisq; lui* [e] *cruciatibus. Si quis autē punitus sit, ut ille ī lege q maledixerat Israelitæ, et q ī sabbato ligna collegerat, tales postea nō puniri qa culpa leuis* [f] *psenti supplicio cōpēsata* [g] *sit.*

Illud autem Gregorij, Pluit dñs sup unā ciuitatē, & c. nō ad criminis ueniā, sed ad eius referendū est detestationem: ut ideo pars ciuitatis dicat esse cōpluta, quia crimē quod dilexerat, detestari incœpit, nō quod eius ueniā consequat. Criminis autē detestatio, pluuia uocat: quia ex fonte diuinæ gratiæ cordi nostro instillat: ut uel sic quisque ad ueram pœnitētiā pueniat, aut eò minus a Deo puniatur, quod diuturniori delectatione peccati, maius sibi suppliciū accumulasset. Si uerò ad indulgentiā criminis pluuia referat, Euāgelicę sñiæ contraire uř. si enim propter fraternū odium etiā quæ dimissa sunt replicantur ad pœnam, multò magis quæ nondū sunt dimissa, ad uindictam reseruari probantur. Item si secundum Augustinū, arbiter [h] *suæ uoluntatis nō potest inchoare nouam uitam, nisi pœniteat eum ueteris uitæ: quomodo ad nouitatis indulgentiā perueniat, qui odij uetustatē non deposuit? Ad detestationē ergo criminis (ut dictū est) non ad eius indulgentiam, pluuia illa pertinere probat. Itē illud Ambro. Et si fides* [i] *desit, pœna satisfacit: non de ea fide intelligit, de qua dicit: Fides sine operibus mortua est: sed de ea intelligitur, de qua Apostolus ait:* Iacob.2.b *Omne quod nō est ex fide, peccatū est, id est, omne quod fit contra consciētiam, peccatū est.* Roma.14. *Deest ergo fides, cùm non subest consciētia peccati. Sed quia delicta oīa nullus intelligit, est aliquando peccatum in homine, cuius non habet cōscientiam: unde Apostolus ait: Nihil mihi cōscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Cuius ergo peccati deest cōscientia, illius pœna si patienter feratur, satisfacit & releuat grauatum.*

Quod autē in fine obijcitur, [k] *si satisfactio* [l] *illa fuit, ueniā impetrauit: si autem ueniam nō impetrauit, satisfactio nō fuit: si aūt satisfactio nō fuit, adhuc sibi pœna imponēda est: nō pcedit argumētatio.* 1.Cor.4.a *Satisfactio nanq; est, dū ipsius causa peccati exciditur, & eius suggestionibus aditus nō indulgetur: sed eius fructus nō pcipitur,* [m] *impeditus peccato quod nō deseritur: percipiet autē cùm eius pœnitentia fuerit subsecuta: sicut ad lauacrū fictè accedens, regenerationis sacramentum accipit, nō tamē in Christo renascitur. renascitur autem uirtute sacramēti, quod perceperat, cùm fictio illa de*

[a] Deus bis. Id est, non punit aliquem pro aliquo facto iterum, pro quo sufficienter eum semel puniuit.
[b] Frustrentur. Id est, euitent.
[c] Mensuras. Id est, scire quibus & quātis flagellis quælibet peccata sunt punienda.
[d] Dehinc. Id est, post hanc uitam.
[e] Lui. i. puniri.
Culpa leuis est q̃ tēporaliter punitur.
[f] Culpa leuis. Et tamen mortalis. omnis enim culpa dicitur leuis, quæ temporaliter punitur. respectu illius quæ æternaliter: sicut quælibet pœna temporalis, dicitur leuis respectu æternę. ĩ. ea dist. vij. c. ulti.
[g] Compensata. Hic aperte innuit Hieron. grauia peccata de quibus non agitur pœnitentia inter flagella, & hic puniri graui supplicio, & in futuro punienda æternaliter: leuia uero quæ hic puniuntur sufficienter, pro leui pœna compensationem uitæ æternæ recipere, quod in bonis fieri non ambigimus. & in malis forte ita fit, sed non credo: quia iam remitteretur peccatum quo ad pœnam confitendo de uno & non de alio: quod negamus. s̃. ea. di. §. his authoritatibus.
Peccata grauia grauiter sunt punienda.
Amos. 4.
Quia tēporalis pœna succedit ī locū æternę quasi ī recōpēsationem. Pet.
[h] Arbiter. Infra de cons. distin. iiij. omnis qui.
[i] Et si fides. s̃. j. q. j. fertur. xxviij q. j. c. omnes. §. ex his.
[k] Obijcitur. Hic patet illa fuisse uerba magistri. s̃. ea. si illa, &c. & s̃. ead. §. item opponitur.
[l] Satisfactio. s̃. c. di. satisfactio.
[m] Non percipitur. Ecce plane uidetur uelle, quod particularis confessio facta. s. de uno peccato adueniente charitate incipiat & uiuere & ualere ad uitam æternam. Et quod sic intelligat, per exemplum patet quod inducit de baptizato, secundum quod dicitur de omnibus bonis quæ fiunt sine charitate, quod incipiāt uiuere: quod tamen non credo: imo tantum illa bona quæ fiunt cum charitate. Et si postea sunt mortificata, iterum adueniente charitate reuiuiscunt. si nō aduenerit charitas, idem est quod de eis quæ fiūt sine charitate: quia nec illa nec ista ualent nisi ad bonū tēporale [1] uel ad illustrandum, uel ad incommodum uitandum, uel ad minorē pœnam subeūdam. Ad
Bona in peccato facta, quo ad aliqua prosunt.
[1] Vt ĩ. eo. cauendū. xxij. qō. ij. si quælibet. Arc.

Ad excusandum uero magistrum, dicimus ꝙ intellexit eam ad hoc ualere ꝙ ulterius ei pro illo peccato non iniungitur a sacerdote satisfactio alia: ut s. e. §. item opponitur. uer. si illa satisfactio. sicut baptizatus licet ficte, non rebaptizat. de cõse. di. iiij. solet. ꝙ tamē

quos ponit hic magister. tres opiniones. Item in hac opinione est R. G. & Hug.

a Pium est. Remuneret. Præmio æterno. & secundũ hoc est aliud in bonis, aliud in malis quæ nõ reuiuiscunt. Vel de tẽporali bono intelligitur, uel de

Bona mortificata reuiuiscũt, sed non mortua. † c. xlij.

R. negat sed melius distinguitur sic. Bona opera cum charitate facta, & postea mortificata per peccatum, reuiuiscũt iterũ p charitatẽ ad uitam æternã conse quendam: & sic facta olim sine charitate reuiuiscunt, & ualẽt tantum ad tẽporale præmium, uel ad minus supplicium subeundum, ad idem ualent bona facta cum charitate, & postea per peccatum mortificata, si homo nunquã ad charitatẽ redeat. scdm primum membrum intelligũtur illæ duæ authoritates. s. e c. pium. & c. si quando, &c. Et intellige ꝙ in alio tẽpore fecerunt bona. s. cum erãt boni: in alio tempore mala. s. cum erant mali. Vel si dicatur quod eodẽ tempore, intelligũtur ille authoritates iuxta secundũ membrũ: 1 secũdũ ꝙ duplicem intellectũ magister innuit supponndo aliam solutionem ibi, quanquam, &c. secundum tertium membrum loquitur Ezechiel dicẽs: Si auerterit &c. & Grego. in c. hoc nobis maxime. s. iiij. dist. §. finis. Huiusmodi ergo bona sine charitate facta & bona in charitate facta, quæ comitatur mortalis culpa quam non delet sequens pœnitentia, ad sensum temporalis commodi uel minoris pœna proficiunt, non ad uitæ æternæ fructum, ad quem proficiunt facta cum charitate & mortificata per peccatum si postea redit ad charitatẽ. Hanc dist. magister innuit. infrà. dist. iij. §. finis. Alij dicunt, ꝙ nunquam reuiuiscunt quo ad uitam æternam, sicut nec mala quo ad pœnam æternam: secundum

† cap. xv. in Aggeũ.

1 Sed qđ bona opera facta, cũ qs nõ est in charitate, imo facit mala eodẽ tẽpore, ꝓsunt nõ quoad uitã æternã, sed ad tẽporale cõmodũ uel ad minus suppliciũ subeundum. Matt. 6. a Lucæ. 16. f

corde eius recesserit uera ci pœnitentia. †

Sicut etiam Augustinus scribit in libro de pœnitentia.

CAN. XLV.

Pium est credere, & nostra fides hoc expostulat, ut cum gratia Christi destruxerit mala priora in homine, etiã remuneret a bona. Et cũ destruxerit quod suũ non inuenit, amat & diligit bonum b quod in peccante plantauit.

Ex hoc sensu illud etiam Hieronymi dictum uidetur. †

CAN. XLVI.

Si quando uideris inter multa mala opera facere peccatorem quenquam aliqua quæ iusta sunt, non est tam iniustus Deus, ut propter multa mala obliuiscatur paucorum bonorum.

II *Quãquã memoria bonorũ, ad præsentẽ remunerationẽ possit referri: sicut Grego. ĩ homilia de diuite & Lazaro scribit.*

CAN. XLVII.

Cauẽdũ c nobis ẽ, ut si fortè aliquid boni agim9, in p̃senti seculo remũeratiõẽ nõ accipiamus: ne fortè dicat nobis: Receperunt mercedẽ suã. Nisi. n. diues iste d aliqđ bonũ egisset, vñ in p̃sẽti e seculo remũeratio nem accepisset, nequaquã Abraham ei diceret: Recepisti bona in uita tua.

Item Ioannes Chrysostomus. †

CAN. XLVIII.

Quid ergo f turbamur? nemo uidens malignos g prosperitatẽ habere, turbet. non est hic retributio malignitatis, neq; uirtutis: ac si aliqñ cõtingat, ut aliqua sit retributio uel malitię uel uirtutis, nõ tñ secundum qđ dignũ est, sed simpliciter ueluti quidã gustus iudicij, aut iustitiæ: ut qui resurrectionẽ h nõ credunt, talibus doceantur. Quando itaque uidemus malignum ditescere, non subruamur: & quando uidemus bonos mala pati, nõ turbemur. i Illic corona, illic supplicia.

Est & alia ratio, quia non potest uel malus in omnibus malus esse, sed habet aliqua bona: neque bonus k in omnibus esse bonus, sed habet aliqua peccata. Cùm ergo prosperitatem malus habet, malo capitis sui est. Cùm enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipit, illic iam plenius punietur. Potest etiam referri memoria bonorum ad mitiorem pœnam habendam, ut bona quæ inter multa mala fiunt, nõ proficiant ad præsentis uitæ uel futuræ præmium obtinendum, sed ad tolerabilis extremi iudicij suppliciũ subeundum: sicut de fide & cæteris, quæ sine charitate habentur.

minori pœna in alia uita. Has tres opiniones ponit magister. Lau.

b Bonum. Post illud bonum. L.

ADDITIO.

i. In illo qui post id bonum peccauit & postea redit ad gratiam, qui diligitur ad remissionem æternam. P.

Quãquã. Hæc est. xj. pars di. in qua dr, ꝙ nullũ bonum irremuneratũ, nullũ malũ impunitũ. Io. de F. & hoc probat per tres authoritates.

c Cauendum. i. uitandum.

d Diues iste. De quo hic agitur.

e In præsenti. tũ

f Quid ergo.

CASVS.

Si uideamus malos prosperari, & bonos aduersitatẽ pati, non debemus turbari: quia non est uera retributio boni uel mali. nam sæpe punitur hic innocẽs, & extollitur qui nõ meruit. sed hic ostenditur qđ in futuro erunt præmia & pœnæ: quod quidã non cõcedunt. & præterea in bonis sunt aliqua mala digna puniri, et in malis aliqua bona digna remunerari. Vltimo dicit, quod cum malus hic remuneratur, malo capitis sui fit, quia in futuro punietur, nec pœna eius mitigabitur.

g Malignos. Nã ut dicit Claudian9: Tollunt in altum, Vt lapsu grauiore ruant.

h Qui resurrectionem. Negantes. s. retributionem eorũ, quæ quisq; in corpore gessit. Laur. 2

† Homil. 17. ad Pet. Antioche.

Mali hic prosperantur, & boni patiuntur.

2 Qđ tñ negãdum nõ est. extra de sũ. tri. c. j. Archi.

i Non turbemur. In alia uita.

k Bonus. C. de uete. iu. enu. l. j §. his itaq; tollitur.

Si quis

Augusti. scribit in lib. de pœnitentia dicens:

CAN. XLIX.

SI quis autem non habens charitatem, quę pertinet ad unitatem spiritus, & uinculum pacis, quo catholica ecclesia cōgregata connectitur, in aliquo schismate constitutus, ne Christum neget, patitur tribulationes, angustias, famem, sitim, nuditatem, persecutionem, pericula, carceres, uincula, tormenta, gladium, & flammas, bestias, uel ipsam crucem timore gehēnæ & ignis æterni: nullo modo ista culpanda [a] sunt, imo uerò & hæc laudanda est patientia. non enim dicere poterimus melius ei fuisse, ut Christum negando nihil eorū pateretur, quæ passus est confitendo: sed existimandum est fortasse [b] tolerabilius ei futurum iudicium, quam si Christum negando nihil eorum pateretur. Vnde illud quod ait Apostolus: Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. nihil prodesse intelligitur ad regnum cælorum obtinendum, non ad extremi iudicij tolerabilius supplicium subeundum. & infrà. Hæc propter charitatē dicta sunt, sine qua [c] in nobis esse non potest uera pœnitentia: quoniam est in bonis charitas Dei, quæ tolerat omnia.

12 *Pœnitētia ergo (ut ex p̄missis apparet) nulli ī peccato p̄seuerāti utilis est, [d] nō tamen alicui deneganda est: quia sentit fructum eius, cū alterius criminis pœnitentiā egerit. Sic itaque pœnitētiæ definitio et cæteræ authoritates sibi consonātes negant eum agere pœnitentiam, qui perseuerat ī crimine, utilē uidelicet sibi & fructuosam. Illud autē Ambrosij,* † *Pœnitētia semel usurpata, nec uerè celebrata, & fructū prioris aufert, et usū sequētis amittit: de solēni pęnitentia intelligit: quæ cum nō uerè celebrata fuerit, & fructū prioris, id est, suipsius secuturā p̄cedētis amittit, quia ueniā quā impetrare potuit, contēpsit: et usum sequētis aufert, secūdū cōsuetudinē quarundā ecclesiarum, apud quas pęnitentiæ solēnitas nō iteratur. De hac eadē pęnitentia illud etiam intelligitur, Non est secundus locus pęnitentiæ.*

DISTIN. IIII.

1 p̄s *QVia uerò [e] multorū authoritatibus suprà mōstratū est, pęnitētiā uerè celebrari, et peccata uerè dimitti, ei, q aliqñ ī crimē recasurus ē: q̄rit an peccata dimissa redeāt? Huius quæstionis diuersorū uaria ē sentētia, alijs asserētibus, alijs cōtra negātibus peccata semel dimissa, ulterius replicari ad pęnā. Q̄d autē peccata semel dimissa redeāt multorū authoritatibus probat̄: quarū*

SI quis autē. [a] Culpanda. Supra j.q.j. teneamus. [b] Fortasse. Nota est assertiōis. supra xiij. q.ij. temporis. s̄. xc. dist. neque ad Cain. s̄. j.q.j. uide contra. sed ibi de ijs, qui arroganter hoc faciunt, hic de ijs qui in faciendo zelum Dei habent, & si nō secundum scientiā diuinam. *(Ephes. 5. a)*

[c] Sine qua. Supra di. ij. ca. ut cognouerunt. §. opponitur. cap. fugerat.

Pœnitentia. Hæc est xij. pars distin. in qua soluit magister, & bene secundum Io. de Fan.

[d] Vtilis est. Quo ad pœnam æternam uitandam, uel quo ad uitam æternam obtinendam, sed utilis est quo ad pœnam temporalem: quia ecclesia iterū ei non imponet satisfactionem pro illo peccato, † nec ille tenetur amplius confiteri. si tamē digne pœnituerit omnium peccatorum, debet illud peccatum confiteri ecclesiæ, scilicet peccatū simulationis quo decepit ecclesiam. Et nota, q̄ illud peccatum primum de quo satisfecit sine charitate, nō remittitur antequam incipiat habere charitatem. tunc enim statim deletur. s̄. c. §. illud autem. uersus finem. &c.

Pœnitentia perseueranti in peccato an sit utilis.

† De hoc etiā legit & no. s̄. e. §. illud. in fin. ibi uideas. & q̄d dicit ista gl. de uerbo ad uerbū p̄bat Pe. usque in finē. & idē Hu. & Laurē. quorū fuit ista gl. Archi.

1. Cor. 13.

QVia uero. Hæc dist. diuiditur in septē partes. In quarum prima probat per septem authoritates, q̄ peccata redeunt. Secunda ibi, Eorum uero. Tertia ibi, Verum. Quarta ibi, Finis ergo. Quinta ibi, Qui autem. Sexta ibi, Verum illa. Septima ibi, Antiqua. Io. de Fant.

[e] Quia uero. Hic incipit quarta dist. in qua tractatur, an peccata semel dimissa iterū redeant. Et quidam simpliciter dicunt, quod redeant, non solum quo ad reatum, sed etiam quo ad essentiam & pœnam. & in hoc uidetur declinare G. j̄. e. dist. §. ultimo. sicut & actio semel perempta restituitur. ff. si ex nox. causa aga. sed alio iure. in fin. Præterea sicut bonum reuiuiscit per gratiam sequētem, quod prius mortificatur per culpam ita mala mortificata per gratiam reuiuiscunt per culpam iteratam. s̄. distin. proxi. capi. pium. & capi. si quando. Alij dicunt, quod non redeūt illa, sed alia eiusdem generis. cum enim forte simile cōmittimus, redire dicuntur quadam similitudine, sicut flores redeunt in uere. Tertij dicunt, peccatum redire tantū propter unum istorum quatuor criminum, scilicet propter odium fraternū: ut in Euangelio, Serue nequam, &c. Item propter crimen apostasiæ: ut j̄. ca. quicunque. Item propter pœnitentiam pœnitentiæ. s̄. xxij. quæ. iiij. sunt qui opes. Item propter contemptum pœnitentiæ. s̄. distinct. iij. Si Apostolus. Alij dicunt q̄ nullo modo redeunt, argum. xxiij. q. iiij. si illic. 50. dist. miror. nec est ita in malis, ut redeant sicut in bonis. arg. de consec. distinct. iiij. quamuis. & hoc credo catholice dici. Dicuntur tamen redire, quia remissionis beneficium sequēti culpa amittimus ob ingratitudinem. s̄. distinct. proxi. §. hac authoritate. uersic. pen. Nam perinde priuatur quis gloria,

Peccata semel dimissa an redeant, sunt opiniones.

† De pœniten. lib. ij. cap. xj.

Psal. 108.

ria, propter sequens delictum, ac si nulla peccata essent dimissa: ut j. distinctione v. fratres. Pœnitentia enim duo facit, pœnam tollit, & gloriam acquirit: ut s. dist. j. §. alij econtra. ca. ecce. Authoritates autem quæ uidentur dicere quod redeant, hoc sonant, ꝙ ita punitur quis pro sequentibus, ac si nunquam ei dimissa fuissent. Procedit autem Gratianus in hunc modum. Primo inducit authoritates quod peccata dimissa redeant, usque ad §. eorum. Secundo notat circa peccati dimissionem duas opiniones eorum, qui dicunt peccata redire. Tertio allegat pro aduersa parte, ꝙ non redeant: & sic determinat distinctionem. Laur.

Mat. 18. d

† Psalm. cviij.

[a] Dimisi tibi. Quoniam rogasti me. nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego misertus sum tui? & iratus dominus tradidit eum tortoribus, quousq; redderet uniuersum debitū. sic & pater meus celestis faciet uobis, id est, repetet a uobis dimissa. & in hoc facit ad propositum. L.

Psal. 108.

Serue nequam. Historia legitur in Euangelio, serue nequam omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me: nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut ego tui misertus sum? & iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quousq; redderet uniuersum debitum. sicque pater meus cælestis faciet uobis si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus uestris. Omnia autem quæ sequuntur usque ad §. eorum. plana sunt. scilicet si Iudas. & §. considerandum. & capitulo, constat. dimitte. & reuertar. quæcunque. peccatum. & ea per te uidere poteris. Non autem in æternum, supple redditur.

† libr. j. dialog. c. 60.

[b] SI Iudas. Ad eum uel sua. Contrarius sensus facit ad propositum G.

[c] Parentum. Commissa a se imitando parentes.

[d] Iniquitas. Scilicet commissa ab eo, imitando eos. alias iniquitas patris non respicit filium, nisi (ut dixi) fit sceleris paterni imitator. j. quæstione iiij. crimen. & per totam legem. Lau.

Patris iniquitas nō respicit filium.

[e] Sed iniquitatem. Id est, auaritiam, quam primi parentes eius egerunt, uel originalia peccata. Lau.

[f] Originalia. Peccatum originale ita dicitur reputari: quia ita punitur pro sequentibus, ac si dimissum non esset, argumentum infra ead. qui recedit. & ita de alijs dic. Sed quare dicit pluraliter originalia, cum unum solum sit originale? ponit plurale pro singulari. argu. ff. de origi. iur. l. ij. §. exactis deinde regibus, id est, rege. Vel propter diuersos effectus, quos habet in hominibus originale: quosdam enim facit inuidos, quosdam luxuriosos quosdam auaros, &c. Item sicut concupiscentia facit puerum concupiscibilem & adultum concupiscentem: sic & superbia facit puerum superbilem, & adultum superbientem. Vel pluraliter ponit propter uarias appellationes quas habet. dicitur enim lex membrorum, stimulus carnis, angelus Satanæ, languor naturæ, fomes peccati, &c. facit s. dist. vj. sed pensandum. palea.

Pctm̄ originale diuersos habet effectus in hominibus.

[g] Dimissa sunt. Si pœnitet eum suscepisse baptismum uel ita punietur sufficienter, ac si non esset baptizatus.

[h] COnstat. Dimissum. Hic uidetur, ꝙ prius dimittat Deus peccata quam dimittat homo peccatum. sic ex hoc sequitur impossibile, scilicet quod simul esset iustus & iniustus, bonus & malus. Sed dic ꝙ tempore simul fit ab homine dimissio peccati, & a Deo remissio: præcedit tamen gratia utrunque, quę quando uult & prout uult in homine operatur. Expone ergo hic prius dimisi, id est, prius me dimissurum obtuli, quantum in me est: quia benefacere Deus paratus est. Vel ad originale peccatum refertur hoc quod sine merito hominis a Deo remittitur. Vel ad parabolam Euangelicam de seruo, cui dominus decem millia talenta remisit, priusquam ille conseruo suo quinquaginta.

† lib. iiij. cap. xlvij. cōment. i Lucam c. xj.

Peccati dimissio & eiusdē remissio simul fiūt.

[i] DIxit Dominus: dimitte. Id est, habilem te ostende ad suscipiendam gratiam.

[k] QVi diuini. Replicabuntur. Expone ut supra, hoc est, ita damnabitur ac si non essent dimissa. & ita expone omnes has authoritates infra, de consec. dist iiij. c. quomodo. Laur.

[l] REuertar. Hæc sunt uerba Satanæ.

[m] Non exponendus. Vigesimaseptima quæstione prima, de uiduis.

---

prima est illa prophetæ: In memoriā redeat iniquitas patrū eius. Secūda illud Euangelij: Serue nequā, omne debitū dimisi tibi [a] *Deīde ī libro psalmorū* † *Augustin. ait:*

CAN. I.

SI Iudas tenuisset illud, ad quod uocatus est, nullo modo ad eū uel sua [b] præterita, uel parentū [c] iniquitas [d] perueniret. quia ergo non tenuit adoptionem in familia Dei, sed iniquitatē [e] uetusti generis potius elegit, rediit iniquitas patrum eius in conspectu domini, ut in eo etiam ipsa puniretur.

Itē Rabanus, tradidit eum tortoribus, &c.

CAN. II.

COnsiderandū est, ꝙ dicit uniuersū debitū: quia nō solū peccata q̄ post baptismū homo egerit, reputabunt ei ad pœnā, uerū etiā peccata originalia [f] quæ in baptismo ei dimissa sunt. [g]

Item Gregorius, ex dictis Euangelij. †

CAN. III.

COnstat, quia si quid in nos delinquitur, ex corde nō dimittimus: & illud rursus exigitur quod nobis iam per pœnitentiam dimissum [h] fuisse gaudebamus.

Itē Augustinus in Homilia prima.

CAN. IIII.

DIxit dominus: dimitte, [i] & dimittetur tibi: si ego prius dimisi, dimitte uel postea. nam & si non dimiseris, reuocabo te: & quicquid dimiseram, replicabo tibi.

Item.

CAN. V.

QVi diuini beneficij oblitꝰ, suas uult uindicare iniurias, nō solum de futuris peccatis ueniā nō merebit: sed etiā præterita quæ iā sibi dimissa credebat, ad uindictam ei replicabuntur. [k]

Item Beda super Lucam. †

CAN. VI.

REuertar [l] ī domū meam, unde exiui. Timēdus est iste uersiculus, nō exponēdus: [m] ne culpa quā in nobis extin-

ctā credebam. ꝑ incuriā nos uacātes [a] opprimat. Item.

CAN. VII.

Qvæcunque enim post baptisma, siue prauitas hæretica, siue mūdana cupiditas arripuerit, mox omnium [b] ꝓsternet in ima uitiorū.

Item Aug. in li. quæst. Deuteronomij. †

† lib. v. q. xliij. ad ca. xxiiij. Deuteronomij.

CAN. VIII.

[a] PEccatū, quod ex Adam cōtrahitur, temporaliter redditur [c]: quia omnes propter hoc moriuntur, non autem in æternum eis qui fuerunt per gratiam regenerati, si in ea usque in finem permanserint.

Eorum [d] uerò, qui hāc sententiam sequūtur, alij dicunt [e] quòd peccata reditura dimittuntur secūdum iustitiam [f], sed non scd̄m præscientiam: sicut nomina discipulorū qui retro abierunt erant scripta in libro uitæ propter iustitiam cui deseruiebāt, non secūdum præscientiam [g] quæ in numero saluādorum eos nō habebat. sic à latere Dei nostri dicūtur mille casuri, [h] & decē millia [i] à dextris eius: quos tamē diuina præscientia, nūquā suis annumerauerat. Hinc ēt Dominus ait Moysi: Si qs peccauerit ante me, delebo eū de libro uitæ: ut secūdū iustitiam iudicis: ille peccādo dicat deleri, qui secundum præscientiā nū quam fuerat adscriptus. Hinc August. in epistola ad Corinthios. Sed nō in pluribus [k] eorū beneplacitum est Domino. & si ī aliquibus, communia omnib. sunt omnia sacramēta, sed nō communis gratia: ita & non baptismus est communis, sed nō uirtus baptismi.

Exo. 32. g

1. Co. 10. a

3 *Verùm hoc de fictè accedentib. uel de his, qui extra ecclesiam baptizātur, intelligit: qui sacramēti quidem integritatē accipiunt, uirtutem uerò eius minimè assequūtur. Paruulis uerò uel adultis plena fide accedētib. [l] omnia peccata remittuntur, etsi aliquando recessuri à bono in malum uitam sint finituri.*

Vnde Augu. in lib. de correptione & gratia. †

† cap. vij. cū tribus seq. & lib. de bono ꝑseuerā. ca. 18. & li. de prædestina. sanct. capi. viij.

CAN. IX.

SI ex bono [m] in malū deficientes bona uo-

[a] Nos uacantes. A bonis operibus.

[b] QVæcunq;, Omnium etiam prius dimissorum.

[c] PEccatum. Redditur. id est, punitur.

Eorum uero. Hæc est secunda pars distinctionis, in qua probatur superficialiter quod peccata redeunt & secūdū præsentem tātum iustitiam dimittūtur. nō tamē uere, sicut nomina discipulorum qui recesserunt. Io. de Fant.

[d] Eorum, &c. Id est, qui dicunt peccata redire dimissa, duas ponit G. opiniones, quæ potius in uerbis differunt, quam in sensu: quidam enim dicūt peccata dimissa redire, dimissa inquam secundum iustitiā, nō secundum præscientiam. Alij dicunt redire peccata dimissa pure & plene, siue ꝑ baptismū, siue per pœnitentiam. Vt ergo ista intelligātur, & qualiter hæ opiniones conueniant, notandum est quod prædestinationis, siue preſcientiæ, quia & sub nomine præscientiæ, includitur prædestinatio, duplex est effectus, scilicet & in tempore iustificare, & æternaliter gloriam tribuere. Quo ad primum effectum operatur Deus quandocunque in hac uita peccata dimittit, & est hoc secundum iustitiam peccata dimittere. Quo ad secundū effectū, quando sic peccata dimittit, ne finaliter peccatum redire patiatur, ut ad beatitudinem ꝑducat: & hoc est secundū præscientiā peccata dimittere. Qui ergo finaliter ad peccatū reuertitur, non secū dum præscientiam, sed secundum iustitiam, remissionem peccatorum consecutus est. & hoc est quod hic tangit G. & J. eod. §. finis. Et sic patet duas prædictas sententias non esse cōtrarias: quia cui peccata dimittuntur secundum iustitiam, plene & pure ei dimittuntur. J. eo. §. ulti. L.

Præscientiæ duplex est effect9

Ioan. 6. g

Psalm. 90.

[e] Alij dicūt. Hanc differentiam opinionum non ponit magister nisi ut tractet de prædestinatione, non quod sibi in aliquo contradicant. Hoc alij, respicit illud alij, quod inuenitur. J. eo. §. finis.

[f] Iustitiam. Præsentem, quæ eis cōfertur, quibus peccata dimittuntur. H.

[g] Præscientiam. Ab æterno enim præsciuit Deus talem dimissionem non ualere eis ad uitam æternam, nec usque in finem durare.

[h] Mille casuri. id est, pauciores q credunt se cum Domino iudicaturos.

[i] Et decem millia. id est, plures qui crediderunt se sessuros ad dexteram Dei, id est, in æterna beatitudine. Plures enim sunt, qui credūt se saluādos, quam qui credunt se iudicaturos cum Domino. & ideo illi designantur maiori numero, isti minori.

[k] Sed non in pluribus. Plures illorū non placuerunt Domino, etsi aliqui eorum, &c.

Verum hoc de ficte. Hæc est tertia pars distinctionis, in qua probat quod de ficte pœnitentibus intelligat quod dictum est, quibus peccata non dimittuntur. de alijs non potest intelligi quāuis postea sint casuri. Ioannes de Fantu.

[l] Accedentibus. Supra prima, quæstione prima. sicut ficti. Hugo.

[m] SI ex bono. Casus huius capit. colligi uidetur ex illis duobus: J. de consecr. distinctio. iiij. cap. ulti. & xxiiij. quæstio. iiij. quidam. uersi. Pelagiani. nam isti Pelagiani dicebāt, quod sine gratia Dei per liberum arbitrium quis possit bonum operari. & sic obijciebant Augustino, dicis ò Augustine quod non potest qs cum ad adultā ætatē peruenerit, bene operari sine gratia diuina: sed illam nemo potest habere uel mereri: ergo Deo non apponente gratiam ex necessitate peccabunt isti: ergo per liberum arbitrium non debet eis tale peccatum imputari. Ad quam obiectionem & cōsimiles cum Augu. non responderet sed exclamaret: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quā incompræhensibilia sunt iudicia Dei, & inuestigabiles uiæ eius: deridebant eum. His itaque præmissis

Error Pelagianorum.

diuidi-

luntate moriuntur.[a] respondeant si possunt, cur illos Deus, cùm fideliter & piè uiuerent, non tunc de uitæ huius rapuit periculis, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum. utrum hoc in potestate [b] non habuit, an eorum mala futura nesciuit? Nempe nihil horum [c] nisi peruersissimè ac insanissimè dicitur. Cur ergo non fecit respondeant, [d] qui nos irrident quando in talibus rebus exclamamus, Quàm inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uiæ eius. Neque enim hoc non donat [e] Deus quibus uoluerit: aut uerò scriptura illa mentitur, quæ de morte uelut immatura hominis iusti ait: Raptus est, [f] ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animum eius. Cur igitur hoc tam magnum beneficium alijs dat Deus, alijs non dat, apud quem non est iniquitas, neque acceptio personarum, & in cuius potestate est, quandiu quisque in hac uita maneat, quæ tentatio dicta est [g] super terram? Sicut ergo [h] coguntur fateri donum Dei esse, ut finiat homo uitam istam, antequam ex bono mutetur in malum: cur autem id alijs donetur, alijs non donetur, ignorant: ita donum Dei esse in bono perseuerantiam secundum scripturas, de quibus testimonia multa iam posui, [i] fateantur nobiscum: & cur alijs detur, alijs non detur, sine murmure aduersus Deum dignentur ignorare [k] nobiscũ. Nec nos moueat, quod filijs suis [l] quibusdam non dat Deus istam perseuerãtiam. Absit enim ut ita sit, [m] si de illis prædestinatis essent. & secundum propositũ uocatis sanctis, qui uerè sunt filij promissionis. Nam cum isti [n] piè uiuunt, dicũtur filij Dei: [o] sed quia uicturi sunt impiè, & in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei. [p] Præsentia enim sunt filij Dei, qui nondum sunt nobis, [q] sunt iam Deo: de quibus Ioannes [r] Euangelista ait: Quia Iesus erat moriturus pro gente: & nõ tantùm pro gente, sed etiam ut filios Dei [s] dispersos congregaret in unum: [t] quod utique credendo futuri [u] erant per Euangelij prædicationem: & tamen, antequam esset factum, iam filij Dei erant in memoriali patris sui, in concussa stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam, qui filij Dei, propter susceptam uel temporaliter gratiam dicuntur à nobis, [x] nec sunt tamen filij Dei: de quibus ait idem Ioannes, Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: quod si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Non ait, Ex nobis exierunt, sed quia non manserunt nobiscum, iam non sunt ex nobis: uerum ait, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: hoc est, & quando uidebantur ex nobis, non erant ex nobis. Et tanquam ei diceretur, unde id ostendis? quòd si fuissent ex nobis (inquit) permansissent utique nobiscum: filiorum Dei uox est. Ioannes loquitur, in filiis Dei loco præcipuo constitutus. Cùm ergo filii Dei dicuntur, de his [y] qui perseueran

Sapiẽ. 4. c — Ro. 11. d — Sapiẽ. 4. c — Iob. 7. a — Ioã. 11. g — 1. Ioa. 2. e

diuiditur capitu. in tres partes. In prima parte ponit Augusti. casum, in quo & ipsi exclamare compelluntur, propter rationis defectum: scilicet cur Deus bonos quos scit à bono recessuros, & in malo morituros, non prius tollit de medio, quã malitia immutetur, & quare quibusdam perseuerantiam dat in bono, quibusdã non, cum apud eum nõ sit iniquitas, nec personarum acceptio: ut extra de iudi. nouit. In secũda distinguit inter filios Dei nũcupatione sola, & ueros filios. cuius occasione exponit illud Ioan. Ex nobis exierunt, &c. In tertia dicit, quod perseuerantiam in bono usque i finẽ dat Deus solis prædestinatis. Et huius occasione interseruit quod quidam discipuli Christi sunt ueri, quidã nuncupatiui tantũ. Hug.

Ex bono. id est, ex bona uoluntate. uel bonum refertur ad bonum exterius, similiter & malum ad interius in uolũtate, & tunc subauditur moriuntur.

[a] Moriuntur. hoc est dicere deficiẽtes à bono moriuntur.

[b] In potestate. ut imperet. H.

[c] Horum. Imo perseuerantia in bono, donũ Dei est. Laur.

[d] Respondeant. s. xxiij. quæstio. iiij. de Tyrijs.

[e] Hoc non donat. id est, donat. arg. ff. de uerb. signi. duobus. donat dico secundum hoc, scilicet mori uel rapi. & est sensus huius literæ, hoc donat qui bus uoluerit: aut scriptura mentitur. sed hoc nefas est dicere: ut xxiij. q. v. quid ergo. Laur.

[f] Raptus est. xxiij. quæstio. iiij. ea uindicta. H.

[g] Dicta est à Iob. s. dist. ij. §. itẽ secũdum. & cap. si enim inquit. uersicu. quid enim. L.

[h] Sicut ergo. Suspẽditur istud sicut, usque ad uersi. illũ, cur alijs. L.

[i] Posui. in alia parte capitu. quod non est hic. L.

[k] Ignorare. ff. de legi. non omnium.

[l] Filijs suis. per præsentem iustitiam.

[m] Vt ita sit. Scilicet quod nõ det. Id est, subtrahat perseuerantiam.

[n] Nam cum isti. Quibus Deus non dat perseuerantiam uel prædestinationem. L.

[o] Filij Dei secundum præsentem iustitiam.

[p] Filios Dei. secundum prædestinationem Lau.

[q] Nobis. secũdum expositionẽ & opinionem nostrã. B.

[r] Ioannes Euangelista ait. in Euangelio, scilicet in uerbis quæ sequuntur. Laur.

[s] Dei. prædestinatione.

[t] In unum. Id est, unitatẽ fidei. Laur.

[u] Futuri. Id est, filij Dei per gratiã. Laur.

[x] A Nobis. Id est, inter nos. Ioan.

[y] De his. Illis scilicet qui nõ de his, id est, de istorũ numero qui, &c.

Perse

tiam non habuerunt, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis:& addunt: Quoniam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum:quid aliud dicunt nisi non erant filij Dei, etiam quando erant in professione & in nomine filiorum Dei? nō quia iustitiā simulauerunt: sed quia in ea non permanserunt. neq; enim ait: nam si fuissent ex nobis,ueram & non fictam iustitiam tenuissent utiq; nobiscum, sed si fuissent (inquit) ex nobis, permansissent utique nobiscum. in bono illos uolebat proculdubio permanere: erant itaq; in bono, sed quia in eo non permanserunt, id est, non usque in finem perseuerauerunt: a non erant (inquit) ex nobis,& quando erant nobiscū: hoc est nō erant in numero filiorū, etiā quādo erāt in fide filiorū: quoniam qui uerè sunt filij Dei, pscripti & pdestinati sūt cōformes b imaginis filij Dei, c & scd̄m propositum, uocati sunt sancti, uel electi essent. non enim perit filius promissionis, sed filius perditionis.fuerūt ergo isti ex multitudine uocatòrum: ex electorū autem paucitate nō fuerūt. non ergo d filijs suis prędestinatis Deus perseuerantiam non dedit: haberent enim eā, si in eorum filiorū numero e essent. & quid haberent, quod non accepissent secūdum Apostolicam f uerāq; sententiam? ac per hoc tales g filij filio Christo dati essēt: h queādmodū ad patrē ipse dicit: Vt omne quod dedisti mihi, nō pereat, sed habeat uitam æternam. hi ergo Christo intelliguntur dari,qui ordinati sunt ad uitam æternam. Ipsi autem illi sunt prædestinati, & secūdum propositum uocati sancti, quorū nullus perit: ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus, finit hanc uitam: quoniam sic est ordinatus, & ideo Christo datus, ut non pereat, sed habeat uitam æternam.& rursus quos dicimus inimicos eius, uel paruulos filios inimicorū eius, quoscunque eorum sic regeneratus est, ut in ea fide quæ per dilectionem operatur uitam finiant:iam & antequam hoc fiat, in illa prædestinatione filij eius sunt, & dati sunt Christo filio eius ut non pereant, sed habeant uitam æternam. denique ipse saluator ait: Si manseritis in uerbo meo, uerè discipuli mei eritis. nunquid in his computandi sunt illi, de quibus Euangelium sic loquitur, ubi cùm dominus commendasset manducantem carnem suam, & bibentem sanguinem suum: ait euangelista, Hoc dixit k in synagoga docens in Capharnaum. multi ergo ex discipulis eius audientes dixerunt: Durus est hic sermo: quis potest eum audire? Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia murmurabant de hoc discipuli eius: dixit eis: Hoc uos scandalizat? si ergo uideritis filium hominis ascendentem ubi prius erat. l Spiritus m est qui uiuificat: caro autem non prodest quicquam. Verba quæ ego locutus sum uobis, spiritus & uita sunt. sed sunt quidam ex uobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credentes, & quis esset eum traditurus: & dicebat: Propterea dixi uobis, quia nemo uenit ad me, nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam cum illo non ambulabant. Nunquid non & isti discipuli appellati sunt loquente Euangelio? & tamen non erant ueri discipuli: quia non remanserunt in uerbo eius, secundum id quod ait: Si manseritis in uerbo meo, uerè mei discipuli eritis. Quia ergo non manserunt, non habuerunt perseuerantiam. sicut non uerè discipuli Christi, ita nec uerè filij Dei fuerunt, etiam quando esse uidebantur, & ita uocabantur. Appellamus ergo nos, & electos Christi discipulos, & Dei filios: quia sic appellandi sunt, quos regeneratos piè uiuere cernimus sed tunc

Ioan. 6. d — Ioan. 8. d — Ioan. 6. d — Ibidem. — Ioan. 8. d — Roma. 8. f

Perseuerātia laudatur.

a Perseuerauerunt. idest usq; in finē nō perseuerauerunt.unde Ouidius: sed. s. ultima semper Expectanda dies homini est. dicique Beatus Ante obitum nemo, supremaque funera debet. Argue prodesse modicum ꝙ desinit esse. Q̄d̄ non durabit, cōmoda parua dabit. Et no. aliquem nō debere dici permanentem uel perseuerantem, qui usq; in finē non perseuerauerit licet longo tempore in operibus charitatis existat. s̄. dist. prox. incassum. H.

b Conformes. Puritate uitæ modo, & postea beatitudine. Lau.

c Imaginis filij. Dei. Id est,filij qui est imago patris usquequaque eadem cum patre.

Ordo litteræ.

d Non ergo. Sic ordina, ergo filijs suis non prædestinatis Deus perseuerantiā non dedit. L.

e Numero. Secundum præsentiam.

ADDITIO.

Id est, prædestinationē, nam secundū præsentem iustitiā, bene erant in numero illorum. Pe.

f Apostolicam. Quæ dicit, quid habes ꝙ non accepisti? Et Iacob. Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est. unde uersus, Ex ope cælesti fit si quid habetur honesti. Et uenit a supernis uel a ges bene, uel mediteris. Item, Quicquid habes meriti, præbentis gratia donat. Nihil Deus in nobis præter sua dona, coronat. j. q. ij. quam pio.

Bonum quodlibet desursum est. Versus.

g Tales. Secundum præsentem iustitiā.

h Dati essent. Si haberent perseuerantiam.

i Pereat. tempore.

k Hoc dixit. uerba euāgelistæ usq; ibi, nunquid, &c.

l Vbi prius erat. aposiopesis, quasi dicat tunc intelligeris quæ dico: ut de conse.di.ij. prima.

m Spiritus. i. spiritualis intellectus.

Finis.

uerè sunt quod appellantur, si manserint in eo, propter qđ sic appellantur. si autem perseuerantiā non habēt, id est, in eo, quod cœperūt esse, non manēt, non uerè appellantur propter quod appellantur, & non sunt. Apud Deum enim hoc non sunt, cui notum est, quod futuri sunt, id est, ex bonis mali.

Finis a ergo huius authoritatis, eorū sententiæ concordat qui peccata dicunt remitti secundum iustitiam, & non secundum præsciētiam. Alij uerò b quamuis fateantur peccata redire: tamē seu per baptisma, seu per pœnitentiam asserunt omnino c peccata remitti, & plena fide accedentes ad lauacrum, renasci non aqua tantum, sed etiam spiritu sancto, & si postea peccaturus sit: demum pœnitentē, & si aliquando recasurus sit, tamē tempore suæ pœnitentiæ ita perfectè expiatū affirmāt, ut si tūc moreretur, salutem inueniret æternam. quorum sententiæ eiusdē authoritatis principiū consentit. Cùm enim quæstionē eis proponat, d quare præscitos ad mortem cū fideliter ac piè uiuerent, non tunc de uitæ huius periculis Deus rapuit, ne malitia mutaret intellectū eorum, & ne fictio deciperet animas eorū: cū de immatura morte prædestinati scriptura dicat: Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam eius: euidenter ostendit, illos tales fuisse, qui si fatali necessitate huius uitæ subducti essent periculis, profectò uitam consecuti essent æternam. Vt ergo finis principio cōueniat, & ne sibijpsi cōtraire uideantur, definiendum est quid sit scribi e in libro uitæ, uel de eo deleri secundum iustitiam, quid secundum præscientiam. Secundum præscientiam scribi est ad uitam præordinari: quod ab æterno factum est.

Vnde Apostolus in epistola ad Ephesios.

CAN. X.

BEnedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit f nos in omni benedictione g spirituali in cælestibus in Christo Iesu: sicut elegit h nos in ipso i ante constitutionē mundi, ut essemus sancti & immaculati in conspectu k eius in charitate: qui pdestinauit l nos in adoptionē filiorum per Iesum m Christum. n

Similiter secundū præscientiā deleri est ad mortem non ad uitam præsciri. quod & ipsum ab æterno o factū est. unde Dominus in Euangelio, Qui credit in me, habet uitam æternam. qui autē nō credit, iam iudicatus p est.

Hinc etiam Augu. ait.

CAN. XI.

NOuit Deus qui sunt eius. ex his nemo seducitur, q nōdum apparuit iudicium, sed iā factum est.

Porrò scdm iustitiam scribi, est Deo authore, ea opari quorū merito sit dign⁹ ęterna salute. Hūc duplicē modū scribēdi r in Euāgelio De⁹ aßignauit, dicēs discipulis suis. In domo patris mei māsiones multę sūt: si quo minus, s

a Finis. Vbi dictū est quod appellamus filios Dei propter præsentem iustitiā, qui tamen non sunt secundum præscientiam.

b Alij uero. Hoc alij respicit illud alij, quod posuit s. e. distinct. §. eorum. in prin. L.

c Omnino. Id est, sine determinatione aliqua. xxxj. q. j. ꝙ si dormierit.

d Proponat. Augu. scilicet. Hug.

e Scribi. Quadrimembrem diuisionem innuit G. quam in ordinatione prosequitur, usque ad locum illum: sic itaque peccata. unumquodq; membrum diffiniens, & diffinitiones suas authoritate cōfirmans. L.

f Benedictus. Qui benedixit. Id est, benedicet, id est, exaltabit nos omni modo in anima & corpore. uigesimatertia distinctione. qui episcopus.

g Benedictione. i. exaltatione, quæ erit spiritualis etiā in corporibus: quia tunc etiam habebunt proprietatem spiritus: quia erunt agilia, & cibis non egentia. hanc authoritatem exponit infra eadem distinct. §. sic itaque.

h Elegit. Prædestinando. quasi dicat quod hoc gratis faciet signatis.

i In ipso. Id est, per ipsum, scilicet Christum ante constitutionem ecclesiæ uerbum. Hug.

k In conspectu. Non hominum. i. intus ubi Deus uidet: non extra ubi homines. uigesimasecunda quæ. v. humanæ. Vel in conspectu, id est, in præsenti uita. B.

l Prædestinauit. Ad bona quæ filij habituri sunt.

m Per Iesum. Hoc est non meritis nostris, &c. sed cooperante Christo.

n Christum. Id est, ipsum secundū propositum uoluntatis suæ in gloriæ laudē & gratiæ suæ: in qua glorificauit nos in dilecto filio suo, &c.

o Ab æterno. Quo ad Dei præscientiam.

p Iudicatus est. Id est, iudicari præscitus est.

q NOuit. Seducitur. Finaliter.

r Scribendi. In libro uitæ quo ad Dei præscientiam & secundum iustitiam.

s Si quo minus. i. si aliquo modo minus. i. non. quasi dicat, si non essent ibi paratæ in prædestinatione, dixissem uobis. i. non celassem uobis imo dixissem quia nō sunt ibi. & uere paratæ sunt ibi in prædestinatione: quia uado uobis parare locum in operatione. Paratæ quidem erant mansiones in prædestinatione, sed tamen adhuc parandæ ipsorum operatione. uel sub una distinctione, ut sit probatio per impossibile, hoc modo, In domo patris mei māsiōes plures sūt: & merito multæ paratæ sunt uobis in prędestinatione: q̃a si non essent paratæ uobis in prædestinatione, ego dicerem uobis uado pararæ eas. i. uado eas uobis pdestinare. hoc autem est impossibile ut incipiat aliquid prædestinare. Cōstat ergo mansiones alias paratas esse. & hoc est si non essent ibi, dixissem uobis quia uado parare. i. prædestinare. Si quo minus. i. aliquo minus. i. nō. quasi dicat: si nō essent ibi multæ mansiones, dixissem uobis quia non sunt ita,

Id est, scdm præsentē iustitiā, & secūdū præsciētiam. Petr.

2 Et ideo ponit præteritū pro futuro, q̃a futura sūt certa apud Deū, sicut pterita apud nos. Petr.

Sapiē 4.c

2 Et hoc tāgit apostolus i litera, quæ non ponitur hic, ubi dicit, secūdū propositum, &c. ut in glo. seq.

Ephe. 1.a

Māsiones multæ paratæ sunt in domo domini.

Ioan. 3.b

2. Timo. 2.c.

Ad hoc tex. Actu. xv. nota à seculo sūt Deo omnia hæc opera sua. & Io. x. ibi, nec rapiet eas quisquam de manu mea pater q̃ eas dedit mihi maior oībus est. & plura loca huiusmodi.

Ioā. 14.a.

æs, sed quia uado parare eas in operatione, &c. Vel id est, si multæ non essent ibi mansiones.

[a] Quia. id est, uere sunt ibi: quia uado parare eas in operatione.

[b] Scriptos. Not. hic arg. contra exceptionem Grat. in illo. §. xxvij. q. ō. vij. ca. quod autem. §. ecce. quia hic ex negatione. sequitur affirmatio. Ioan.

dixisse nobis: quia [a] *uado parare uobis locū: et si abiero et ꝑparauero uobis locū, iterū uenio, & accipiā uos ad meipsū: ut ubi ego sū, & uos sitis Dicēs, In domo patris mei mansiones multæ sunt: si quo minus, dixissē nobis: quia uado parare uobis locū, ostēdit, eos quib. loquebatur, scriptos* [b] *in lib. uitę, prędestinatione. subijciēs si abiero & ꝑparauero uobis locū, &c. ostendit eos adhuc etiam esse scribendos operatione.*

Hinc etiā Aug. in eiusdē loci explanatiōe ait: [†]

CAN. XII.

IN domo patris mei māsiōes multæ sunt. [†] domus Dei, tēplum Dei, regnum cælorū sunt homines iusti [c]: in quibus sunt multæ differentiæ: & hæ sunt mansiones ipsius domus. hæ autem iam paratæ sunt in prædestinatione: sicut Apostolus ait: Qui elegit nos ante mundi constitutionem prædestinando: parando autem in operatione. unde quos prædestinauit, [d] hos & uocauit: [e] secundum hoc quod dicitur: Fecit Deus quæ futura sunt, id est, quæ facturus [f] erat. & infrà. Si quo minus, [g] esse confirmat: quia si non esset, dixisset, ibo & parabo, id ē, prædestinabo: sed quia ibi sunt, non est opus aliqua parare: quia uerò nōdū sūt in operatione, addit: Et si abiero & ꝑparauero Abiens sed nō relinquēs parat [h] quia subtrahit se, & latet, ut sit fides: quæ ē nō de uisa re: [i] & inde est [k] meritū fidei. Ex hac uiuit iustus, & mundatur ei cor, [†] dū peregrinatur, & in ea desideratur [m] quod non dum habetur. [n] Hæc est præparatio māsiōis eius: quia sic parat nos sibi, & se nobis, ut maneat in nobis, & nos in eo. Quantum quisque erit particeps eius plus uel minus pro diuersitate meritorum: hæc est multitudo māsionū. Itē secundū iustitiam delet: quia gratia subtracta, ea operari permittitur, quibus æternam damnationē meret. Hinc propheta [o] loquens ex persona Christi ait: Deleantur [p] de libro uiuentium: hoc est, subtrahatur eis gratia: qua subtracta, hic in profundum uitiorum, deinde in æternam damnationem præcipitantur. & cum iustis non scribantur. id est, non apponatur eis gratia, qua fiant digni æterna salute.

Sic itaq; peccata secū

[c] IN domo patris. Iusti. xxiiij. q. j. omnibus.

[d] Prædestinauit. Ab æterno.

[e] Et uocauit. In memoriam per gratiæ collationem, & interiori uocatiōe.

[f] Quæ facturus. Id est, quæ se facturum præordinauit. Lau.

[g] Si quo minus. cōfirmat esse mansiones paratas. i. quę se facturū præordinauit, per arg. à cōtrario sensu sumptum, illius uerbi si quo minus. Et hoc est ꝙ sequitur, '& si abiero. unde eo ipso ꝙ abijt, mansiones illas parauit in opere. id est, ipsos ad ꝑparandū excitauit. accēdit enim eos ad desiderandū se amplius. quanto enim amplius res desiderata subtrahit, tāto amplius desiderat z & eo ipso ꝙ se subtrahit aspectibus eorū, meretur fides in eis augmentari. Fides eñ est de re non uisa. & hoc est abiēs à suis ad tempus sed non relinquēs, quia cum eis est semper. s. dist. ij. quęrēdum. Meritū enim ita demum est, ut ait August. si de ea re sit, quam credere ad religionē pertinet. nō eñ de omni re quæ uidetur, ꝙ hic dicit accipiendum est. L.

[h] Parat. loquit hic ac si aliquis posset incipere prædestinari. qđ non est uerū.

[i] De uisa re. & hic innuit illud: Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. arg. j. de consec. distin. iiij. uenit.

[k] Et inde est. ipse Deus scilicet.

[l] In ea. scilicet fide.

[m] Desideratur. scilicet fides. &c. H.

[n] Habetur. futura gloria. H.

Item secundum iustitiam. CASVS *dixit Grat. supra quid sit deleri secundum præscientiam, nunc autem dicit quid sit deleri secundum iustitiam, scilicet facere ex quibus æternam damnationem meretur quis. ad quod inducit authoritatem prophetæ, quæ magis facit ad probandū electionē secundū præscientiam: & nō respicit quod proximè dictum est.*

[o] Hinc propheta. Ad id respicit ꝙ dixit qđ sit deleri secūdū præsciētiā, nō ad proximū: cū multi saluādi deleant, & secundū iustitiā præsentem operant dānatione digna.

[p] Deleant. hoc uerbum respicit electionē secūdū ꝑsciētiā.

Sic itaq; peccata. CASVS *Reuertitur nūc Grat. ad materiam huius distinctionis. Nam in illo §. eorū. posuerat opinionem dicentiū peccata dimitti secūdū iustitiam, & non secūdum præsciētiam. unde ostēdit hic quid sit peccata dimitti secūdum iustitiam: & conuenienter potest dici etiam secūdum prædestinationem. & inde sumpta occasiōe duas dicit esse præordinationes Dei, & earum similiter duos effectus. quod totum arguit ex diuersis uerbis quæ ponuntur in authoritate Apostoli, quam habuisti supra, qui bene dixit. Subiungit etiā, qualiter se habeant istæ præordinationes & eius effectus. Adiicit authoritatē Ioannis, ex nobis, &c. quā dixit intelligendam secundum præmissam distinctionē. & hoc usque ad §. hanc societatē.*

Sic itaque. Reuertitur Grat. ad materiam huius distin. & quia. s. in illo. §. eorum opinio. posuerat dicentium ꝙ peccata recessuris à iustitia remittuntur secū dum iustitiam, non secundū præscientiam: hic ostēdit quid sit peccatū dimitti secundum iustitiam, ꝙ conuenienter potest dici fieri etiam secundum præscientiā Et

[g] Sine dubio ex negatiōe sequitur negatio, nō affirmatio quia ibi dicit quod ex q beata Maria quam Ioseph desposauerat & in suā duxerat cōiūx negat fuisse: multo minus illa q simpliciter sponsa erat coniūx est appellanda. Petr.

[†] Tract. lxviij. ad xiiij. c. Io. Res desiderata tātò amplius cupit quā tò amplius subtrahitur.

[†] Io. 14. ca. sic stella à stella apud Danielem & Paulū, & contra scientes, multis ignorātes, paucis uapulabūt. Lucæ xij. cui uacuū erit legat Guli. Occā, in dialogo, fol. clxvj. col. ij.

Ephe. 1. a

[a] Vt xxvij. q. ij. institutum. & Gre. de fideria dilatiōe crescunt. Archidia.

Rom. 2. c

Psal. 6. g

dum præscientiā [a] *remittuntur cū ab æterno gratia præparat̄, qua uocatus iustificet̄, iustificatus tandē æternaliter glorificetur. Secundū iustitiam uerò peccata remittunt̄, uel cū baptisma plena fide accipit̄, uel pœnitētia toto corde contritio celebratur: quæ remissio & ipsa secundū præscientiā nō incōuenienter fieri dicitur. Vt.n.ex præmissa authoritate* [b] *Apostoli datur ītelligi, duæ sunt præordinationes.* [c] *Vna qua quisq; præordinat̄ hic ad iustitiā et remissionē peccatorum percipiēdā: altera qua aliqs prædestinatur ad uitā æternā in futuro obtinēdam. Harū effectus sunt præsens iustificatio, et futura glorificatio: quæ oīa in præmissa authoritate cōuenienter distinguuntur. Prima enim prædestinatio,* [d] **qua** *præordinatur ad præsentē iustitiā, designatur cū dicitur:* ***Sicut elegit*** *nos ī ipso ante mūdi cōstitutionē, &c. cuius effectus īfrà supponit. In qua gratificauit* [e] *nos ī dilecto* [f] *filio suo, &c. Secūda præordinatio ibi ostenditur, Qui prædestinauit nos* **in** *adoptionem filiorū, &c. Eius effectus præmittitur dum dicit, Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, &c. Hæ duæ pordinationes & earum effectus ita se habēt, ut prima & eius effectus natura pcedāt, et lege cōsequēdi* [g] *inferantur. Si.n. aliquis prœordinatus est ad uitā, cōsequenter infertur: ergo pdestinatus est ad iustitiā: & si consequitur uitā æternā, ergo secutus est iustitiam. sed non conuertit̄. Vnde multi participes sūt primæ præordinationis et eius effectus, ad quos secūda uel ei⁹ effectus minimè pertinere pbant̄. Iuxta hanc distinctionē intelligenda est authoritas illa Io. Exierūt* [h] *ex nobis, sed nō erāt ex nobis. nā si fuissent ex nobis, mās issent utiq; nobiscū. Ex nobis (inqt) exierunt, i. à nostra societate recesserunt: quia primæ præordinationis & eius effectus nobiscū participes erāt. sed nō erant ex nobis, i. secundæ* [i] *præordinationis & eius effectus societatē nobiscū nō inierūt: quod ex eo uideri pōt, quia si fuissent ex nobis, i. si illius præordinationis nobiscum participes essent, mansissent utique nobiscū, i. à societate effectus eius præordinationis* [k] *quam nobiscum contraxerant, non recessissent. Si enim ad secundam* [l] *præordinationem utrunque* [m] *referretur, nō conuenienter* [n] *illud infertur, mansissent, imò cœpissent utiq; nobiscum esse: si uerò ad primā, falsa esset propositio, si fuissent ex nobis, &c. Multi.n. præsentis iustitiæ & sanctitatis participes fiunt, qui tamē in ea non perseuerāt unde Dominus ait in Euāgelio, Non qui cœperit, sed qui perseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit. hāc societatē* [o] *si qs solo nomine et professione* Mat. 10.c

Ephe. 1.b

Et inde sumpta occasione, duas dicit esse Dei præordinationes & earū similiter duos esse effectus: q totū arguit ex diuersis uerbis authoritatis apostoli. Subiūgit etiā qualiter lege cōsequēti se habeat istæ præordinationes & earū effectus. & adijcit authoritatē Euāgelij, si fuissent ex nobis, &c. etiā secūdū hāc distinctionē esse intelligendam, & in quē modū obstaret demōstratur, & hoc usque ad §. hac societate. L.

[a] Secundum præscientiam. præsentis iustificationis. Lau.

[b] Authoritate. s̄. e. dist. benedictus. La.

Preordinatio Dei duos hēt effectus.

[c] Præordinatiōes. i. plures predestinationes. pluraliter dicit ppter duos effectus præordinationum: quorū unū implet De⁹ hic ppter iustificationē: alterum in futurū dādo beatitudinē. una est enim Dei præordinatio. i. Deus præordinās: Deus unus & predestinās un⁹ est: sed eius duo sunt effectus, scilicet iustitia uel iustificatio ī præsenti, & æterna beatitudo ī futuro.

Ephe. 1. a

[d] Prima prædestinatio. id est, primus modus prædestinationis. Laur.

[e] Gratificauit. id est, gratos fecit. L.

[f] In dilecto. i. propter uel p qa propter vel dilectū filiū suum nos diligit. & illis quos diligit filios & qb. uult fili⁹ diuina dona largit̄.

[g] Cōsequ. di. i. cōsequētię hypotheticarū uel cōditionaliū.

Ibidem.

[h] Exierūt. quia nō potest esse q nobiscū fuissent, quo ad secūdam preordinatione scilicet q essent præordinati ad uitā æternā & tamē nō mansissent [*] nobiscū intelligas cōtinue. unde subiungitur: imo incepissent esse nobiscū. H.

[*] Scilicet quantū ad effectū secundę prę ordinationis, quam non habebant, imò cœpissent, ut subiungit. Pet.

[i] Secūdæ. quod nota. p hoc quod dicitur, fuerūt ex nobis.

[k] Eius præordinatiōis. scilicet primę.

[l] Ad secundam. non ad primam.

[m] Vtrūque, Scilicet si fuissent ex nobis & māsissent utique nobiscū: ita scilicet ut antecedens referatur ad ipsam pręordinationem secūdum naturā, & cōsequens ad effectū [*].

[*] Antecedens est, si fuissēt ex nobis: cōsequēs est mansissēt &c.

1. Io. 2.c

[n] Non conuenienter. hoc forte ideo dicit, qa adhuc isti nō habebāt effectū secundæ prædestinationis sed habituri erant: & ideo nō cōuenienter subiungeretur mansissent: cū adhuc isti ibi nō manerent: q innuit ex ui locutionis. H.

[o] Hanc societatē. prædestinatorū uel præscitorū de qbus fit mentio in authoritate Ioā. exierūt, &c. s̄. §. proxi. & c. si ex bono, &c. quasi dicat, in eadē qualitate in qua erāt futuri, apparebūt tūc in præsentia.

[o] Hanc societatē. scilicet, q dānandi uerā iustitiā habere possunt, secūdū præscientiā. & non solo noīe cēseri debeāt, ostēdit authoritate & rationibus, usq; ad illū locū, qd aūt. ibi diuersos modos huius,

nõ autẽ rei ueritate à dãnãdis dicat contrahi, eiuſdẽ authoritatis[a] *teſtimonio conuincitur. De his n. qui primæ non ſecũdæ præordinationis ſunt participes, Auguſtinus ait:*

Nec nos moueat, quòd qbuſdã filijs ſuis Deus non dat iſtã perſeuerãtiã. Abſit enim, ut ita ſit ſi de prædeſtinatis eſſent. & cætera, quæ in eadem[b] authoritate ſuprà continent. Oues nãq; de quib. in Euangelio Dñs ait, Et alias oues habeo, quæ nõ ſunt ex hoc ouili: & filij de quibus Ioãnes ait, Vt filios Dei, qui erãt diſperſi, congregaret in unum: ita præſciẽtia erant oues & filii, ut qualitate[c] præſentium[d] non ſpe tantùm ſed etiam ante Dei oculos eſſent filij iræ & perditionis æternæ. unde Apoſtolus non ait: uidebamur eſſe, ſed eramus, inquit, & nos natura filij iræ. nec ait: reputabimini ab hominibus, ſed fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autẽ lux in Dño. De ſe quoque ſeribẽs ad Timoth. nõ ait uidebar, ſed fui perſecutor & blaſphemus, & contumelioſus: nunc autẽ ſum miſericordiã conſecutus. Omnes qcunque in Chriſto renaſcuntur, & qui eius ſanguine à diabolo redimũtur, prius ex Adã peccatores naſcũtur, & diabolicæ ſeruitutis obnoxij. Sicut ergo iſti, quãuis ſint futuri filij Dei, tamẽ prius ſunt filij diaboli, ſic hi de qbus[e] ſermo habetur, quamuis recedendo à iuſtitia futuri filij ſunt perditionis æternæ: cum tamen piè & fideliter uiuunt, uerè ſunt filij Dei, & iuſti, & æterna beatitudine digni.

Vnde authoritas non ait? cùm uiderẽtur piè et fideliter uiuere: ſed cum piè & fideliter uiuerent: nec ueraciter[f] *à bono ĩ malũ cõmutarẽtur, q nunquã ueraciter boni fuerũt. Dominus quoque nõ ait p Ezechiel. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, quam uidebatur habere, ſed ſua, ſcilicet quam ueraciter habet. Quod autẽ in eadem authoritate ſequtur: Non erant in numero filiorũ, quando erãt in profeſſione filiorũ: ita intelligẽdum eſt: Filii Dei, duobus modis*[g] *appellãtur. Dñr filii Dei participatione hæreditatis æternæ: ſicut Io. ait in Euãgelio: Quotquot crediderũt in eũ: dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri. & Apoſtolus ait ĩ epiſt. ad Rom. expectatio*[h] *creaturę reuelationẽ filiorũ Dei*[i] *expectat, & infrà. Ipſa creatura liberabĩt à ſeruitute corruptionis*[k] *in libertatẽ*[l] *gloriæ filiorũ Dei. & infrà. Ipſi ĩtra nos*[m] *gemimus adoptionẽ*[n] *filiorũ Dei expectãtes. Hinc etiã Auguſtinus eadẽ uerba Apoſtoli exponẽs ait: Modo tãtùm creatura*[o] *eſt, nõdũ filiorũ forma perfecta. Hoc*[p] *ergo modo nõ ſunt filÿ Dei, niſi participes æternæ*[q] *beatitudinis. In præsẽti etiã dicũtur filÿ tribus modis: uel ꝓdeſtinatione tãtũ, ſicut hi, de qb. Io. ait, Vt filios Dei, q diſperſi erãt: &c. Vel prædeſtinatione, & ſpe æternæ beatitudinis: ſicut illi, de qb. Dominus ait, Filioli mei adhuc modicũ uobiſcũ*[r] *sũ. Vel merito fidei, et pñtis iuſtitiæ, nõ ãt p ædeſtinatione claritatis æternę: ſicut hi, de qb. Dñs ait:*

Margin references: e.ix. de corrup. & gratia. — Ioan. 10. c — Ioan. 11. g — Ephes. 2. a — Ephe. 5. b — 1 Tim. 1. c — Ezec. 18. e — Ioã. 11. a — Rom. 8. a — Ioan. 11. g — Ioan. 13.

huius uocabuli filius Dei aſsignat, & qualiter filij Dei appellantur etiam, qui futuri ſunt mali: ut oſtendat tandem ex hoc qualiter peccata dimiſſa redeãt, & hoc uſque ad §. qui autem. Et hic not. ꝙ hic uult infringere opinionem quam ſ̃. ea. poſuit. §. eorum. quæ dicit damnãdos ſolo noĩe iuſtos eſſe, & non ſecundum præſcientiam.

[a] Authoritatis. quæ authoritas poſita eſt. ſ̃. ead. ſi ex bono. Laur.

[b] Quæ in eadem. ſ̃. ead. diſt. §. uerum. c. ſi ex bono. H.

[c] Qualitate. Ordo, ut eſſent filij iræ, id eſt, præſcientiæ ꝑſentis malitiæ, & peccati præſentis, eſſent tales dico non ſpe tantum, ſed ante Dei oculos, id eſt, ut non ſolum uiderentur tales, ſed etiam eſſent. H.

[d] Præſentium. q d. in ea qualitate, in qua erant futuri, apparebunt tunc in præſentia: ut ſ̃. ea. notaui.

[e] De quibus. ſcilicet qui præſentem habent iuſtitiã, ſed ſunt eã amiſſuri, de quibus. ſ̃. prælibauit. § eorum. L.

[f] Veraciter. Arg. ff. de auro & argen. leg. l. ſi ita. L.

[g] Duobus modis. id eſt, ſecũdũ quod ſunt in patria iam, & ſecundum quod adhuc ſunt in præſenti uita, quod trifarie diuiditur, ſicut iam magiſter dicet. H.

[h] Expectatio. Id eſt, creatura expectans, ſcilicet homo.

[i] Reuelationem filiorum Dei. uel homo fidei, id eſt, fidelis: ex qua ſcilicet apparet qualis eſt uel futurꝰ erit, uel in qua, ſcilicet homo dicitur hic creatura: quia hic uidetẽ eſſe creatura tantũ, ſed in alia uita apparebit, ꝙ eſt filius Dei. qđ in hac quidem uita plene non apparet. H.

Homo in alia uita apparebit filius Dei.

[k] Corruptionis. id eſt, pœnalitatis à cauſa quærendi uictum & ueſtitum, & alia quibus indiget noſtra mortalitas. H.

[l] In libertatẽ gloriæ. Id eſt, in glorioſam libertatem, quã habuerunt filij Dei H.

[m] Intra nos. Id eſt, in anima & ratione dolemus.

[n] Adoptionem. perfectam, ſcilicet ex omni parte: ut ſimus filij Dei, ſecundum animam, & ſecundũ corpus: quantum ad gaudiũ animæ, & ſtolam immortalitatis in corpore. H.

Filii Dei erimus, ſecundũ animã & corpus.

[o] Creatura. Nulla prærogatiua ſuper alias creaturas prædita.

[p] Hoc. ſicut ij, qui mali ſunt adhuc, ſcilicet futuri ſunt boni, quia ꝓdeſtinati.

[q] Aeternæ. Sicut qui boni ſunt, & finaliter ſunt boni permanſuri. L.

[r] Vobiſcum. id eſt, adhuc modicum fidei habentibus. L.

Hi ergo.

a Hi ergo. Infert ex ꝓxime dictis, per arg. à simili, & reuertitur hic ad prîcipalē materiā huius quartæ dist. b Non secundum præsciētiā. & tamē secundum præscientiā dimitti, sicut dicit Gra. s. ea. c. in domo. §. sic itaq;. uersi. quæ remissio. sed hic aliter sumit nomen præscientiæ quā ibi.

Qui autem. Hæc est quinta pars dis. in qua probat magister, ꝙ peccata nō redeūt: qđ uerū est, secundū Io. de F.

c Qui autem. Ab hinc usque ad §. uerum. probat sententiam aliam, scilicet peccata dimissa nō redire, & hoc duab. authoritatibus.

Psal. 88.

Si aūt dereliquerint filij eius legē meā, et ī iudicijs meis non ambulauerint &c. Hi ergo, [a] *de quibus in præsenti agitur, filij sūt meritò fidei, & præsentis iustitiæ: non sunt aūt filij adoptionis æternæ. Qui ergo peccata dimissa fatent redire, scđm iustitiam, & nō scđm præscientiam* [b] *ea dimitti necesse est, ut confiteantur: sicut saluandis peccata secundū iustitiam ad æternam damnationem imputantur, nō secundum præscientiā: quia & illis à bono in malum deficientibus, singula replicabuntur ad suppliciū: & his usq; in finem in bono perseuerantibus, nulla imputabuntur ad pœnam æternam.*

5 Qui autem [c] dicunt, quòd peccata dimissa nō redeant, authoritate Gre. & Prosperi, sententiam suam confirmare conātur. Ait enim Gre. in moralibus lib. 35. †

CAN. XIII.

Quid est quod dicitur: Qui reddis iniquitatem [d] filijs [e] ac nepotibus? Peccatū [f] scilicet originale à patribus trahimus, & nisi per gratiam baptismi soluamur, ēt parentum culpā portamus: quia unū cū illis fuimus. Reddit iniquitatē patrum filijs, dum pro culpa parentis, ex originali peccato anima polluitur pro lis. Et rursus: Non reddit iniquitatē patrū filijs: q̃a cū ab originali culpa per baptismū liberamur nō iā parētū culpas, s3 quas nos ipsi cōmisim⁹ habemus. [g]

Itē in rńsione Prosperi.

CAN. XIIII.

Qui recedit à Christo, & alienus à gratia finit hāc uitā, quid nisi in perditionem uadit? sed nō in id qđ [h] remissum est recidit: [i] nec in originali [k] pctō dānabitur, q tñ [l] ea morte [m] afficit, q̄ [n] ei ꝑp dimissa pctā debebat.

Finis huius authoritatis principio [o] cōtraire uidetur. Neq;. n. aliud est dimissa peccata redire, uel in originali peccato dānari, quā pœnā [p] peccato debitā post eiusdē remissionē excipere. Authoritates uerò sibi cōtrarias assertores [q] huius sniæ ita determināt. [r] Peccata dimissa redire dicūtur q̃a q̃ quis post acceptā remissionē peccatorū, ad uomitū redierit, tanto grauius punietur, quantò magis benignitate Dei abusus, singulorum remissionis acceptę ingratus extitit. [t]

6 Verū illa snia fauorabilior uidet: q̃a pluribus roborat authoritatibus, & euidētiori rōne firmatur. Vt. n. dńs [c] ait per Ezech.

CAN. XV.

Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid uiuet? Omnes iustitiæ quas fecerat, non recordabuntur: [u] in peccato suo morietur, & non

Peccatum originale dimissum. nō redit.

d Quid est. Iniquitatem. Per hāc authoritatem non probatur propositum, sed per sequentem optime. L.

e Filijs. Non potest intelligi, nisi de originali peccato: alias enim contradiceret authoritas illa, Filius non portabit, &c. j. qō. iiij. Iudæi.

f Peccatū. Solum.

g Habemus. Vnde patet, quod originale peccatum dimissum non redit, & ita peccata dimissa non redeunt.

h Qui recedit. Sed nō in id qđ. s. xxiij. q. iiij. si illic. s. 50. distin. c. miror. s. dist. j. tres autem. H.

† c. xxij. lib. xv. ad capi. xxj. Iob.

i Recidit. Hic expresse dicit iste, ꝙ peccata non redeāt. sed si cōtrariū tenere uolueris, expone sic, non recidit omnino, uel eadem quantitate, in qua prius est [r].

Exo. 20. a

s Et illud uerum est secundum opin. illorū qui dicūt peccata dimissa redire, nō quo ad essentiā, sed quoad reatum & pœnam. Pet.

k Nec in originali. Contradicit sibi, si sic exponatur.

l Qui tamen. s. c. proxi. qui recedit.

m Ea morte. i. simili pœna æterna.

n Quæ. i. qualis mors æterna, si sic exponatur, non contradicit sibi.

Ezec. 18.

o Principio. Magister uocat principium ubi dixit, sed nō in id, &c. finem uero ubi dixit, qui tamen ea, &c. cap. proxi. qui recedit. sed illud ea, facit simplicem & nominalem relationem, non numeralem sicut ibi, mulier quæ damnauit, saluabit.

p Quam pœnam. Verum diceret si pro eodem peccato pœnam exciperet. L.

q Assertores. Id est, illi qui dicunt, quod peccata dimissa nō redeunt. Lauren.

r Determinant. Gratia. aliter intelligit in seq. §.

t Extitit. Vel potius, quia ita damnabitur quis pro sequenti peccato, sicut damnaretur si prima peccata non essent dimissa, scilicet æternaliter, sed non tantum punietur. Hug.

Verum illa. hæc est sexta pars dist. in qua probat per sex authoritates, ꝙ peccata redeunt: & hoc probat superficialiter nam authoritates bene intellectæ non faciunt pro eo. Ioan. de Fan.

t Vt enim dominus. Ab hoc loco usque ī finem nititur Grat. conflare arg. huiusmodi, ꝙ bona priora per mala sequentia mortificata reuiuiscūt, si postea bona fiant, ergo à simili, cū mala per pœnitentiam mortificentur, si iterū qs in malum reciderit, reuiuiscunt: & ita peccata redeūt. sed hæc argumentatio, ut ꝑdixi in principio huius dist. non procedit, q̃a aliud est in uia, aliud in in uio. i. aliud est in bono, aliud ī malo, q̃a bona communicantur, nō mala, arg. de cōsec. dist. iiij. qris. ar. ff. de ser. expor. seruus. & ꝓbat primum usque ad illū locū, hæc sicut secū dum autem probat usq; ad illum locū, porro. exinde probat qđ eadem ratio est in bonis & in malis. quo ad hoc. tandem cōcludit in. §. sed his. uersi. sicut ergo bona Lau.

Aliud est in uia, aliud in in uio.

Exec. 33. d

u Si auerterit. Nō recordabuntur.

buntur: ergo idē est, ac si nunquā habuisset aliquod bonū propter quod peccatum sibi fuit dimissum. Et ita idem est, ac si nunquam ei peccata fuissent dimissa. & sic omnia peccata taliter dimissa redeūt, & dicunt redire per sequens peccatum, sicut priora bona mortificata per peccata, dicuntur per pœnitentiā reuiuiscere. L. & ita argumentatē Gratianus ex his authoritatibus a simili per contrarium.

Bōa mortificata, p pœnitentiā reuiuiscunt.

Homil. iiij. ad c. j. Ezechiel. Homi. xj. ad cap iij. Ezechiel.

a Hoc nobis. Reuocamus in defensionē a pœna quo ad uitam æternam. Laur.

b Bonorum. Quin pro malis puniatur, mitius tamen punietur. Vel quo ad uitā æternam consequendā, non debet haberi fiducia. De hoc supra distin. iij. cap. quærat. §. itē illud. licet quo ad minorem pœnam subeundam possit haberi fiducia. Hug.

c De pertuso. hoc cōtinetē in Haggeo propheta in primo c. L.

d Si refugiētes, &c. Priorib⁹. Ecce uerbum, pro quo inducitur capitulum.

e Melius. Id est, minus malū. Laur. 2. Pet. 2. d

f Intermittētes. idest dimittentes: quasi non tantū contenti, sed cū hoc habito ad ulteriora procedentes.

g Inchoationis. Id est, in quo Christus inchoat esse in nobis per fidem: scilicet qui sermo est de initio fidei quo rudes catechizantur, ut est symbolum & dominica oratio. x. quęstione. j. placuit. Hug.

h Feramur. Secundum intelligentiam scripturæ, & bonam operationem.

i Iacientes fundamentum. nos inquam dico iacientes fundamentum pœnitentiæ. Quod prius dixit sermonem inchoationis, hic appellat fundamentum: quia ad religionem Christianam uenientibus prius proponitur, & super hoc quod perfectionis est ædificatur. dicit ergo, nos dico iacientes fundamentum pœnitentiæ, id est, pœnitentiam quasi lapidem in fundamento. quod est pœna de peccatis, uel de hoc quod quis priora bona mortificauit per peccatum, iacientes dico, id est, non sicut olim, scilicet non ita negligenter, sicut olim, ut sicut prius cecidimus, sic iterū cadamus. uel non rursus, id est, non amplius, nisi modo iaciamus, ut amplius iacere non sit opus. Hebr. 6. a

erunt in memoria iustitiæ eius, quas fecerit.

Item Grego. in explanatione eiusdem loci. †

CAN. XVI.

Hoc nobis maximè considerandum est. quia cum mala committimus, sine causa bona nostra transacta reuocamus. a quoniam in perpetratione malorum nulla debet esse fiducia præteritorum bonorū. b Idem.

CAN. XVII.

De pertuso c quippe sacculo aliunde exit, qđ aliūde immittitē: quia indiscretæ mentes mercedem, quæ ex bono opere acquiritur, non aspiciunt quomodo ex malo opere perdatur.

Item Pe. in episto. ij.

CAN. XVIII.

Si refugiētes coinquinationes mūdi in cognitione Dñi nostri saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantē, facta sūt eis posteriora, deteriora prioribus: d melius e enim erat illis non cognoscere uiā iustitiæ, quā post cognitionem retrorsū cōuerti ab eo, qꝫ illis traditū ē. scō mādato.

Paulus quoq; scribens ad Hebræos ait:

CAN. XIX.

Intermittentes f sermonē inchoationis g Christi, feramur h ad eius perfectionem: nō rursus iacientes i fundamētum pœnitentiæ ab operibus mortuis.

Dicēs opera mortua, priora bona signat Apostolus, quę p sequēs peccatū erāt mortua: quia ibi peccādo, priora bona irrita fecerūt. Hęc sicut peccādo fiūt irrita, ita p pęnitētiā reuiuiscūt, et ad meritum k æternæ uitæ & beatitudinis singula pdesse incipiūt, ēt illa quæ peccatis inueniunē admissa. Vn̄ Augustinus, l Piū ē credere, &c. et Hieronymus, m Non est iniustus Deus: etc. Apostolus etiā scribēs ad Hebræos cū fidē & dilectionē, & bona opera eorū breuiter commemorasset, horū omniū mercedē, quā amiserant peccādo, post pœnitētiā a Domino eos recepturos n ostēdit. Porrò q per pphetā dixit: Si auerterit se iustus a iustitia sua, etc. ipse p eundē prophetā o promisit dicēs: Si impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est & custodierit uniuersa pcepta mea, et fecerit iudiciū et iustitiā: uita uiuet, et non morietē: omniū iniqtatū eius, quas opat⁹ ē, nō recordabor ī iustitia sua, quā opat⁹ ē, uiuet. Filijs p quoq; Israel p Assyrios captiuādis ueteris idololatrię peccatū dñus p Osee imperat, et peccatū qđ Moyse supplicante patribus fuerat dimissum, hoc in filijs reuixisse ostendit, dicens:

k Ad meritum. licet magister ad hoc istud allegat, non tamen per contrariū intelligendum, ut idem sit in malis, magister tamen ad hoc. s̄. tres posuit opiniones.

l Vnde August. Piū est. s̄. distinct. iij. capit. quærat. §. illud autem. & ca. pium est.

m Hieronymus. Non est. s̄. distinct. secunda. §. hæc itaque. & capitu. non est Hug.

n Recepturos. Ergo a simili intelligatur per contrarium idem esse in malis, quod secundum horum sententiam reuiuiscent. Porro. Hic porro copulatiue tenetur, non aduersatiue. & inducitur sequens capitul. ad probandum, quod bona mortificata reuiuiscunt. G. allegat pro alia sententia s. quod peccata non redeant, uel si pro alia sententia intelligatur, sic accipiatur litera quasi non solum per authoritatem illam si auerterit, &c. peccata redeant, sed per authoritatem aliam. Ezec. 33. d Porro qñq; copulatiuè tenetur.

o Eundem prophetam, id est, eiusdem prophetæ qui prædixerat, & Ezechielem, ut supra. §. finali.

p Filijs. Per quos omnem populū mystice intelligas colentem idola. Exo. 32. c

CAN. XX.

Osee. 7. c

VAe eis qui recessẽrunt a me, quoniam uastabũtur, quia præuaricati sunt ĩ me. Ego tamẽ redemi eos & ipsi locuti sunt contra me mendacia, & non clamauerũt ad me in corde suo, sed ululabãt in cubilibus suis: super triticum & uinũ ruminabant, & recesserũt a me: & ego erudiui eos, & confortaui eos, & confortaui brachia eorum: & in me cogitauerũt malitiã: reuersi sunt ut essẽt absque iugo: facti sunt quasi arcus dolosus. Cadẽt a gladio principes eorũ a furore linguæ suæ.

Antiqua peccata parentũ filijs ĩproperat sermo diuinus, & proptere a principes eorũ in gladio casuros prædicit. Sed per eundem prophetam contra se dominus facere ostendit, dicens:

CAN. XXI.

Esaiæ. 7. e

NE fortè dicant in cordibus suis, omnẽ malitiã eorum me recordatum: nunc circũdederunt eos adinuẽtiones suæ quæ coram facie mea factæ sunt.

Item Hieronymus.

CAN. XXII.

CVm ita puniantur, nec cogitent quòd pro ueterib⁹ peccatis patrũ puniã eos, quia nunc, id est, in præsenti pro malitijs suis quas inuenerũt, circũdari sũt pœna, & mala eorũ (sicut putãt) non me possunt latere, sed potius ipsæ adinuentiones suæ apertæ sunt corã mea facie, quæ omnia clarè uidet.

Idem.

CAN. XXIII.

HAeretici non possunt propter uetera peccata cõtra Deũ causari, cum antiquis operibus addãt nouã impietatẽ, & suis ligent peccatis: & cũ Deũ celare se putẽt, oculos eius uitare non possunt: quia uultus domini super facientes mala.

Item Gelasius Papa.

CAN. XXIIII.

DIuina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.

Sed his authoritatib⁹ docent̃ filij ab originali peccato expiati, non ideo puniẽdi, qa patres peccauerũt, sed ideo peccata patrũ ĩ eos redire, qa eorũ culpã sequunt̃. Sic et bõa q̃ peccato moriunt̃, nõ ꝓficiũt ad ꝑmium, qa facta sũt, sed qa ꝑ pœnitẽtiã reuiuiscũt. Tale est et illud Aug. in lib. psalmorũ, si Iudas teneret adoptionẽ, &c. sic etiam et illud Greg. in moralibus intelligit̃: qd est qđ dr̃: Reddis iniquitatẽ patrũ in filios, &c. Illis nãque parẽtũ iniquitas reddit̃, q̃ propterea puniũtur: quia in radice traxerũt amaritudinem peccati. Illis aũt non reddi dicitur, in quibus merito suæ iniq̃tatis nõ reuiuiscũt pc̃tã parẽtis. Sicut ergo bona q̃ peccato moriũtur, ꝑ pœnitẽtiã reuiuiscũt ad præmiũ, sic et mala, quæ ꝑ pœnitẽtiã delent̃, reuiuiscũt ad supplicium. Vnde propheta ex persona pœnitentis, deplorat dicẽs, Putruerũt & cor- Psalm. 37.

a VAe eis qui recesserũt. per idololatriã uel peccatum immane. xlv. di. disciplina.

b Vastabuntur. Ab hostibus, & miseri erunt.

ADDITIO. Id est, in captiuitatem ducentur. Pet.

c Præuaricati. adorando uitulum, & transgrediẽdo meũ præceptum, de quo dixi, Non faciatis uobis Deos alienos.

d Redemi eos. Ab Aegyptiaca seruitute.

e Mendacia. Dicentes, Hi sunt dij tui Israel.

f Vlulabant. Luxuriæ uacantes.

g Ruminabant. Id est, non sicut homines comedebãt, sed quasi iumenta.

Ruminabant. Id est, abundantiam rerum quã habebãt sæpius ad uoluptatem quasi ad fauces reuocabant, ut inde delectabiliꝰ pascerentur nihil nisi cibos & luxurias quærentes.

h Recesserunt. Dando se Diabolo.

i Erudiui. Per Moysen & alios fideles.

k Et confortaui. i. dedi eis fortitudinem bellandi in tẽpore Iosue.

l In me cogitauerunt. Qui tanta eis feci.

m Malitiam. Cum non possent nocere cogitatione sola, potentiã meam ad idola transtulerunt. H.

n Reuersi. Ad id quod fuerunt antequam ipsos reuocarem per Abraham & Moysen, ut ubique iugo legis & notitia Dei ferrentur in præceps. Hu.

o Dolosus. Deus incenderat eos contra aduersarios: ipsi ultro contra Deum nituntur, & sagittas blasphemiæ contra Deum iniciunt.

p Cadẽt. principes.

q A gladio. Materiali uel spirituali.

r Eorum. Qui uitulos ausi sunt uocare Deos.

s Antiqua. Hæc est. vij. pars dist. in qua magister soluit quæstionẽ. Io. de F.

t Antiqua peccata parentum. Scilicet quod non puniat filios pro peccatis parentum, sed potius pro suis. & hoc incidenter interserit G. & interserit quædam contra opinionem quam illaturus est. Psalm. 33.

t Hieronymus. Super prædictam literam Oseæ. s. ne forte, &c. Laur.

u CVm ita. Idẽ. Super eundem locum. Laurentius.

x DIuina. Redire. s̃. j. qõ. iiij. iã itaq;. s̃. xxiij. q. iiij. si illic. Laur.

y Sed his authoritatibus, &c. s̃. proxime relatis ab illo §. antiqua. & illis superioribus capitulis quod est, qui recedit: quæ uidentur dicere, quod peccata dimissa non redeãt. Laur.

z Quia eorum. Et sic non ostendunt quod peccata non redeant. Laur.

a Si Iudas. s̃. in princ. huius dist.

b Quid est s̃. ea. distin. in c. hanc §. qui autem. Hug. Exo. 20. a

c Traxerunt. In ipsa origine carnis.

d Amaritudinem. i. causam amari peccati, uel causam amaram peccati.

e Sicut. Ecce qualiter induxit superiores authoritates à simili. Laurentius.

Conce-

Peccatum originale non tenemur confiteri.

a Conceptus. Argu. quòd originale peccatum tenemur confiteri. quod nō est uerū: quia tantū commissa tenemur confiteri: at illud nō est commissum, sed contractum. credo tamen contritionē exigi, quæ enim nō tabiliter fiunt, &c. ut ff. de iniur. l. item apud Labeonē §. hoc edictū Laurē.

manifestū. si autē est occultum. & cōteritur, nō credo eū peccare si differt oris cōfessionē usq; ad tps pœnitētiæ deputatū per c. oīs. extra de pœ. & re. Sed q differt cū habet copiam sacerdotis, nunquid in quolibet instanti peccat mortaliter? nō qa oēs moræ illi circa unū, & idē tēpus sūt, sed augetur illud ex diuturnitate. ff. de furtis. eum qui. extra de simo non satis: & peccaret q dē mortaliter. Laur.

ca. omnis utriusque sexus, de pœ. & remis. & ita post longā disputationē sentit Gratia. s. d pç. di. j. c. pe. in fin. dixi in annot. ad Phili. De. c. audiētia. de rescri. Et est uerū quāuis nouissime Io. Gersō tenuerit eā de iure diuino hac sola ratione qd (ut ait) alioquin non fuisset in potestate papæ, uellet totius ecclē. tātū onus omnibus impone re, quæ ratio nō ualet, ut apud Matt. 23.

IN pœnitentia autē. Hæc distinct. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima ponit modos pœnitentiæ. Secunda ibi. Qualitas. Tertia ibi, Falsas. Quarta ibi, Fratres. Ioan. de Faut.

b In pœnitentia. In hac dist. & alijs duabus sequētibus, agitur tam de illa parte pœnitentiæ, quæ dicitur oris cōfessio, & operis satisfactio, quàm de alijs, & ideo uidendum est, qn oris confessio fuerit institu ta, utrum necessaria sit uel tantū uoluntaria, qualiter sit facienda & cui, & qn. Dicunt quidā 1 in stitutā fuisse in paradiso statim post peccatū, dicēte dño ad Adam, Adam ubi es? Ideo enim quæsiuit ut ipso cōfitēte peccatū, daret formā alijs in posterū cōfitēdi. sed quia in illa interrogatione dñs minus expresse uidebatur ad confitendum monuisse: ideo post exq̄fuit à Cain fratricida expressius, Ubi est Abel frater tuus? Alij dicunt, qd sub lege fuit primo instituta, qn Iosue præcepit Achor crimen suū confiteri, & lapidatus est. xlv. dist. sed illud. Alij dicunt, quod in nouo testamento à Iacobo dicente, Confitemini alterutrum peccata uestra, &c sed melius dicitur eam institutam fuisse à quadam uniuersalis ecclesiæ traditione 2 potius quàm ex noui uel ueteris testamēti authoritate. Et traditio ecclesiæ obligatoria est ut præceptum. argu. xj. dist. in his rebus. ergo necessaria est confessio in mortalibus apud nos, apud Græcos non: quia nō emanauit apud illos traditio talis: sicut nec conficiunt in azimis, sed in fermentatis. s. ea. di. j. c. si. illud ergo Iacobi, Cōfitemini alterutrum peccata uestra, fuit consilij primo, alio qui ligaret & Græcos non obstante eorum consuetudine. Est autē facienda taliter quod nō solū de peccato, sed de oībus circūstantijs. j. ea. c. j. Et est facienda sacerdoti si adest, uel ꝓximo in necessitate. s. dist. j. quē pœnitet. Est autem faciēda cū quis peccat stati: quia nec per momētū. &c. ut s. dist. iij. ille Rex. & hoc si est

ruptæ sūt cicatrices meæ à facie insipiētiæ meæ, id est, plagæ per baptismum sanatæ. Hinc et idē propheta quāuis fide et sacramēto circūcisionis ab originali peccato se mūdatū cognosceret, tamē adulterio & homicidio quod cōmiserat, illud reuixisse intelligēs, non sine causa inter cætera ipsum cōfitet, & dicit: Ecce. n. in iniquitatibus cōceptus [a] *sū etc.*

DISTINCT. V.

IN pœnitentia autē, quæ peccatorē cōsiderare oportet, Aug. ī li. de pœnitentia docet, dicens:

CAN. I.

COnsideret qualitatē criminis in loco, [c] in tpe, in perseuerātia, in uarietate [d] psonæ: & qualī [e] fecerit hoc tētatione, [f] & in ipsius uitij multiplici executione. Oportet [g] enim pœnitere, fornicātē, scdm excellentiā sui status [h] aut officij, aut secūdū modū meretricis, [i] & in mō [k] sui operis, & qualiter suā turpitudinē peregerit: si in loco [l] sacrato, aut cui debuit excellētiā fidei, ut sunt domus dñorū, [m] aut aliorū multorū: si in tpe orationi cōstituto, [n] ut festiuitates sanctorū, & tpa ieiunij. cōsideret, quantum perseuerauerit, [o] & defleat q pseueranter peccauit, [p] & quanta uirtus [q] fuerit in pugnatione. Sunt qui non solum nō uincuntur, sed ultrò se peccato offerunt, nec expectāt tētationē, sed præueniūt uoluntatē, & pertractāt secū, quā multiplici actione uitij delectabiliter peccauerint. omnis ista uarietas cōfitenda est deflenda: ut cum agnouerit, quòd peccatum est multum, citò inueniat Deum propitiū, id est, cognoscendo augmētū peccati, inueniat se cuius ætatis fuerit, cuius sapientiæ & ordinis, & statum omnem alterius non peccantis [r] immoretur in istis singulis, & sen-

c COnsideret. In loco. s. dist. j. aut facta.

d Varietate. agentis, & eius cum quo agitur. s. dist. j. aut facta. quædam enim res in clericis reprehensioni subiacet, quæ non in laicis: ut xxxj. distin. c. j. puta nubere.

e Et quali. extra de ho. sicut dignum.

f Tentatione. an ab ea præuentus, an eam præueniendo? ut j. sequitur.

g Oportet. Ideo huiusmodi circunstantias tenetur confiteri, quia presumuntur augere peccatū uel minuere. Si tamen eas subticuit per obliuionē, non dico eum teneri ut iterum ei cōfiteatur circūstātias, nisi tales circunstantiæ essent, quod alterius generis peccatum facerent: ut locus sacer facit sacrilegium: ut s. dist. j. aut facta. Laur.

h Status. s. xj. q. iij. c. excellentissimus & cap. ꝓcipue. ff. de re mil. l. ij. extra de cle. uo. c. episcopū. contra. ff. ad l. Cor. de sic. l. pen. contra. sed dic in epo est maior pœna suspendi tribus mēsibus à cōione quā ab officio deponi. j. q. j. qsquis.

Not. q quædā circunstātiæ adhærent ipsi peccato ꝓpriè, quædā per sonæ ipsi peccantis quædam nec peccato nec per sonę ipsius peccantis, ut lati pa tet in Archidia.

i Meretricis an. s. fuit Pulchra, uel deformis, an soluta, uel obnoxia uiro uel uoto. ar. xxvij. di. c. ult. L.

k Et in modo. quo ea abusus est, utrum ordinarie. uel extraordinarie. nam uterque damnabilis est. xxxij q. iij. meretrices. xxxv. q. iij. extraordinaria.

l Si in loco. s. xvij. q. iiij. quisquis. ff. de inc. q ædes. H.

m Dominorum. Arg. s. xxx. q. v. de forma. H.

n Constituto. quod etiam à coniugibus est abstinendum. j. ea. q. iiij. c. j. & ij. & fere per totum.

o Perseuerauerit. Nā perseuerantia auget delictū. xxiiij. q. j. schisma. ff. de fur. sciēdo. §. infans. ecōtra mora & perseuerantia excusat delictū qnq; xxxv. q. viij. c. j. ff. de pœ. si diutino. ff. de ri. nup. l. q ī prouincia. L.

p Perseueranter. iteratio. n. aggrauat. 25. q. ij. ita nos.

q Et quanta uirtus. id est, Resistentia. H.

r Non peccantis. ut si minorem aliquem se non peccantem

Psalm. 50.

Cōfessio ubi fuit ī stituta.

1 Ut Ambrosi. pro hoc facit ꝗ no. s. c. di. j. i pri. in gl. quia mētionē. in princi. Archi.

Cōfessio nō ex traditione ecclesiæ potius institutā, quā authoritate ueteris uel noui testamēti. Cōfessio Græcis ne cessaria non est.

Authoritas Iacobi de confessione consilium esse magis quā præceptū. 2 Pano. in

Abstinendū est quoque ab uxore.

tantem uiderit.

[a] Defleat. Quia abstinere non potuit à peccato quemadmodum & minor se abstinuerit.

[b] Dolendum.

charitate: factus est omnium reus, id est, ingratus omnium bonorum acceptorum. Laur.

[g] Ideo enim. quomodo peccasset si tanta bona habuisset? Et est argu. quod perfectus in eodem genere delicti, plus peccet quàm imperfectus. hoc tamen attendendum est, secundum cõtemptũ. xxxij. q. j. cũ renuntiatur. s. dist. ij. c. j. §. item secũdũ hãc. c. si enim inquit. s. j q. j. multæ autem operatiões. xxiiij. q. iij. Deus.

Pœnitentia interiori & exteriori dolẽdum est.

CASVS. *Instruit August. pœnitentem dolere tam interiori, quam exteriori, pœnitentia. n. interiori debet dolere de tribus, scilicet de malis commissis, & hoc ostendit usque illuc, defleat, &c. Itẽ & de bõis omissis, scilicet uirtutibus, quæ ostenduntur omissæ, quoniam qui deliquit in uno, &c. & hoc ab illo loco defleat, usque ad illum animaduertere. à quo loco usque ad illum, in his omnibus, ostendit quod dolere debet de malo exemplo quod dedit proximo peccando. Ab illo autẽ loco, in his omnibus, &c. usq; ad illum locũ, qui ergo. Instruit pœnitentem in exteriori pœnitentia, quæ consistit in faciendo, ut seculum relinquere & similia. Ab illo loco, qui ergo, &c. usque in finem instruit in interiori, quæ consistit in abstinendo. Laur.*

Alias, oẽ opus & tẽpus.

Iacob. 2. b

tiat modum criminis, purgãs lacrymis omnem qualitatẽ uitij. defleat [a] uirtutem qua interim caruit. Dolendum [b] est enim, & dolore purgandum est nõ solùm quia peccauit, sed quòd se [c] uirtute priuauit, nam licet speret se cõsecuturum ueniam, dolere tamẽ potest, quia non promeruit unde remunerari confidat: anxietur & doleat, quòd modo effugiẽs de præteritis pœnã, miser tamẽ nõ inde expectet gloriam: cuius omne tempus † (quoniam breuissimũ est [d]) debuit decertasse ad consequendũ præmium. Defleat etiam, quoniam offendẽs in uno, [e] factus est omniũ reus. [f] Ingratus. n. extitit, qui plenus uirtutibus, Deum non omnino timuit. In hoc enim quisque peccator fit culpabilior, quo est Deo acceptior. Ideo enim [g] Adã plus peccauit: quia omni bono abundauit. Et etiã alio modo offendẽs in uno, reus est omniũ: [h] quia omnes uirtutes patiuntur detrimẽtum [i] ab uno uitio: nam si quis cadit in auaritiam, largitatẽ destruit. & etiã castitatẽ minorauit. Amore enim pecuniæ uel uiolaret castitatẽ, uel saltẽ minus amaret. Si enim tanta propter Deũ adhuc castitas inest, ut nolit eandem perdere, tamen saltem minori gaudio, minori affectione tuetur eam, ubi uidet inde procedere damnum pecuniæ: sic quoque & in alijs, quæ etsi non [k] expellantur, [l] tamen perceptione unius uitij, uel satis uel parum minuuntur, uel intentione deteriorantur. unde omnis uirtus amissa cuiuscũq; crimini [m] est deflẽda, & de omnibus indulgẽtia petẽda est. Animaduertere etiam oportet, & animaduertendo deflere animã proximi, quã Deo fornicator eripuit, uel ereptam in malo cõfirmauit: etiam quòd exemplum [n] extitit mali in operatione sui criminis: cui magis profuisset, si alijs fuisset causa cõuersionis: gemat itaque aliorum uitã in sua corruptã, uel incorruptã nõ cõseruatã, [o] & cõmodũ proximi quod dedisset exẽplo boni. de tristitia doleat, quã bonis peccando [p] intulit: & de lætitia quam eis nõ adhibuit, & non solum cogitet quid & qualiter fecerit, sed quã iniustè Deum (ut diximus) peccando offenderit. timeat illam ueritatis sententiam, Nõ potestis duobus dominis seruire. Timeat ergo ne omnia bona quæ fecit, dum in uno peccato perseuerauerit, excõicatione mali perdiderit: ut qui seruiuit diabolo per crimen, Deo quas obtulerit amiserit uirtutes.

Crimina sunt deflẽda.

Matt. 6. e

[c] Sed quod se. s. distin. j. c. oĩs. §. alij econtra. & cap. sunt qui arbitrãtur. Lau.

[d] Breuissimum est. s. xxiij. quæst. iiij. ipsa pietas.

[e] In uno. scilicet mortali peccato, factus ẽ omniũ reus, scilicet peccatorũ.

[f] Omnium reus. scilicet quo ad uitam æternam. ita enim pro illo damnabitur, ac si esset omnibus inuolutus, licet non tantum puniatur: ut. j. ea. dist. fratres. Vel qui offendit in uno, scilicet mortali peccato, factus est reus omnium uirtutũ, id est, ex eo quod per unum peccatum mortificat in se omnes uirtutes, uel qui offendit in uno, scilicet

Offendẽs in uno, factus est omnium reus.

[h] Reus est omniũ. quo ad uitam æternam. ita enim dãnabitur pro isto, ac si esset omnibus inuolutus. has duas expositiones innuit hic. & s. ea. dist. ij. c. multi. §. non autem bene. H.

[i] Detrimentum. i. defectum: ut xxxij. q. j. cum renuntiatur. uel hoc quo ad opera exteriora. nõ quo ad essentiam: quia si habet unã, habet omnes. Lau.

[k] Quæ etsi non. quantum ad opera exteriora prioribus similia.

[l] Expellantur. re uera, quo ad essentiam sui.

[m] Crimini. i. criminoso. alias habet cuiuscũq; criminis. Et ẽ sensus, omnis uirtus, id est, efficacia uel effectus cuiuscũque criminis ẽ deflẽdus, quasi dicat, omne crimẽ cũ suo effectu est deflẽdum: unde & sequitur, & de omnib. quasi sit expositio præcedentis. H.

[n] Quod exemplũ, supra. xlv. dist. sed illud. H.

[o] Non conseruatam. Id est, confirmatam in malo per suum effectum.

[p] Peccando. Id est, de peccato suo bonis tristitiam prouenisse de qua dolendum est, ut contristanti prosit ad uitam, uel non est absurdũ si proprie de tristitia doleat: quia & Apostoli de passione Domini doluerunt, & nos de pœnis martyrum contristamur. ff. de incen. rui. naufra. quo naufragium. ff. de legatis primo. etiam si patris. ff. de bon. liber. in seruitutem. ff. ad Sillania.

Apostoli de passione domini doluerũt.

si quis

pium a tamen est credere, ut recepta Dei gratia quæ in eo destruit omnia mala, & priora remuneret bona: ut cùm destruerit, quod suum nō inuenerit, amet & diligat bonū, quod etiā in peccante plantauit. In his omnibus dolens aut relinquat seculū, aut saltem illa quæ sine admistione mali non sunt administrata, ut mercatura & militia, & alia quæ utentibus sunt nociua, ut administrationes secularium potestatum, nisi his utatur ex obedientiæ b licentia, ponat se omnium in potestate iudicis, in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruās sui: c ut omnia eo iubente paratus sit facere, pro recipiēda uita animæ, quæcunq; faceret pro euitanda corporis morte: & hoc cum desiderio, quia uitā recuperat infinitā: ut Deus. d Cum gaudio enim facere decet immortalis futurus, quæ faceret pro differēda morte moriturus. e Semp deprecetur Deū, certus de uenia, qui omnibus modis & sine omni tædio, dubius rogaret potestatem terrenam. abstineat a multis f licitis, qui in libertate arbitrij commisit illicita: semper offerat g Deo mentem, & cordis contritionem: deinde & quod potest de possessione: tunc quod offerat Deo, securus offerat. respexit enim dominus ad Abel & ad munera h eius: sed prius dicit ad Abel, quā ad munera eius. Sumens enim mētem quam cognouit humilem & puram, remunerauit eius largitatis munera. Ad Cain uerò non respexit, neq; ad eius munera. Mētem enim eius quā uiderat: quoniam non cognouit: i eius munera non recepit. In iudicio itaq; cordis, considerāda est eleemosyna tribuētis: nec iam considerandum est, quantum, sed qua mente, qua affectione dat, quod potest. Vidua enim duobus quæ habuerat minutis larga k plus omnibus posuit. Qui ergo sua peccata redimere uult temporaliū oblatione: caueat prius offerat mentem. Cautus sit pœnitens ne uerecundia ductus, diuidat apud se l confessionem, m ut diuersa uelit diuersis sacerdotibus manifestare. Quædam enim uni celat, quæ alijs manifestanda reseruat: quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper uenia carere, ad quā per frustra totam putat peruenire. Paueat præterea quem uera delectat pœnitentia, ut non prius ad domini corpus n accedat, quàm confortet illum conscientia bona. o Sed ī hac separatione tremendum iudicium p cogitet, q ubi r & maius & terribilius s impœnitentes separabit in ignem. doleat, ꝙ nondum audeat sumere quē multū desiderat cibū salutarē: isti sunt digni t fructus pœnitentiæ, animam captiuam illaqueantes, & in libertate seruantes. Cohibeat se præterea a Iudæis, a spectaculis seculi qui perfectam uult consequi gratiam remissionis. Nam Dina Iacob u filia si se cohibuisset, & inter suos remansisset: ab extraneo raptore corrupta non esset. Tanto itaque magis sibi caueat, & cohibeat se anima, quæ sæpe uel semel rapta, & corrupta est, timeat iam docta experimento x quod ignorauit uirgo. eligat quem imitetur: ut non sequatur quem animus suus damnat. se enim iudicat, qui pœnitentiæ fructus non habentem a se non

---

si quis graui. §. si cū. ff. de uerbo. oblig. l. antepenul. Laur.

a Pium. s. ea. dist. iij. §. illud autem. & c. pium est. H.

b Ex obedientiæ. s. xxiii. qō. v. miles. Hugo.

c Sui. Id est, suorum peccatorum.

d Vt Deus. Est uita eorum infinita, uel habet uitam infinitam.

Sanitatis causa multa toleranda sunt.

e Moriturus. Vt corpus redimas, ferrū patieris & ignē, Arida nec sitiens ora lauabis aqua. Vt ualeas animo, quicquam tolerare negabis? At pretiū pars hæc corpore maius habet. Ouidius. xlviij. distin. omnes. xxxvij. distinc. omnes. xij. q. j. præcipimus.

f A multis. xj. q. j. aliud. Hug.

g Offerat. Ex quo mentem obtulit. H.

h Et ad munera. s. iij. quæ. vij. in grauibus. Hug.

Nescio uos, id ē, nō approbo.

i Non cognouit. Id est, non approbauit, ut in euangelio, Nescio uos, id est, non approbo. H.

k Larga. Alias largita.

l Apud se. Arg. ꝙ non debet fieri diuisio causæ. arg. j. de consecr. distinct. ij. comperimus. C. de iud. nulli j. eadem. fratres.

Confessio non est diuidenda.

m Confessionem. No. confessionē peccatorum non debere diuidi per plures sacerdotes, nam qui diuidit, ueniam non consequitur, arg. ff. de ser. rust. præd. per fundum. & j. ea. cap fratres.

n Corpus. De consecra. dist. ij. quotidie. Hug.

Genes. 4. a

o Bona. Ergo a contrario sensu, si malam habuit conscientiam, separabit se a corpore Christi. ad hoc continuat quod sequitur.

p Iudicium. Scilicet ultimum.

q Cogitet. Quia sicut pro delictis separatur quis a corpore Christi. i. domini in hac uita nisi resipiscat: ita pro eisdem in futuro iudicio separabitur in ignem æternum cum hœdis separabuntur ab agnis. i. peccatores a iustis. xj. q. iij. nolite. Hugo.

r Vbi. In quo iudicio.

Mar. 12. d

s Terribilius. quam sit separatio a corpore Christi, quæ est quasi quædam damnatio, ut j. de consecr. di. ij. quotidie.

Separatio a corpore Christi est quædā dānatio.

s Terribilius. Iudicium. s. damnatio.

t Digni. Id est, præditi. Hug.

Dina filia Iacob fuit a Sichem oppressa.

u Dina filia Iacob. Illud tangit quod legitur in Genesi cap. xxxiiij. s. quod cum Iacob ueniret in terram Sichimitarum, Dina filia eius egressa est ut uideret mulieres illius regionis, quam uidens Sichem filius regis illius terræ adamauit, & rapuit, & ui oppressit eam. Hugo.

Deceptus semel cautus sibi cauet.

x Experimento. Vnde Ouidius, Qui semel est captus, fallaci piscis ab hamo. Omnibus unca y cibis æra subesse putat. Laurentius.

y Id ē, placita, & est casus accusatiui: & numeri pluralis, & adiectiuatur illi dictioni, quæ sequitur æra id ē, hamos. Archidia.

Gen. 34. a

Impe-

a Impetret. dist. j. quem pœnitet. in fine Hug.

Q Valitas. Hęc est secunda pars distin. in qua prohibet solēniter pœnitētes esse mercatores. Io. de Fant.

b Negotiantem. s. distinct. lxxxviij. fornicari.

c Vtilius. Quia inhonestus quæstus arguit pœnitentem.

d Interuenire. Nā contrahentibus naturale est sese inuicē decipere. ff. locati. item si prætio. §. quē admodum. & ff. de mino. in causæ. §. idem.

† Epistola 90. ad Rufinum. Contrahētes se frequēter decipiunt.

e C Ontrarium. Ad militiā. hoc ē uerū cū est ei iniūctū, &c. uel deliqt in ipsa militia. s. dist l. si qs post. s. ea. q. ij. latorē. s. xxvj. q. vij de his uero. & c. pœnitētibus. & c. hoc sit. nā cū hoc est ei iniunctū nomine pœnitentiæ ne ad secularia negotia unquā reuertatur, tunc obseruare tenetur, alias excommunicatur. j. ea. de his. Sed si est ei iniūctū siue priuatā siue solennē egerit pœnitētiam, de cætero redire nō potest ad secularia negotia, quia quasi persona ecclesiastica est, ut s. distin. j. c. aliud. j. c. de his. nisi sit negotiū qđ sine peccato expediatur. j. c. negotiū.

Pęnitētia pacta, an sit licitum ad secularē militiā redire.

† Ni. à. 2

S I qui. CASVS. *Si qui solennē pœnitētiā egerunt, post ad militiā secularem sunt reuersi. x. annis pœniteāt. Sed si de hac pœnitētia tres annos exegerint, cōmunioni ecclesiæ restitui debēt: & si pœnitētes uere extiterint, episcopus poterit de pœnitētia imposita relaxare: si autem negligentes, explere debent prorsus tempora constituta. xxvij. quæst. i. de uotam.*

† ca. xij.

elongat. Laudat enim & amat quos dignè fructificare nō ignorat. Quærat fructus dignos, & si nō dignos pœnitētiæ. Sunt. n. fructus digni, uirtutū fructus, qui non sufficiunt pœnitentibus. Pœnitentia enim grauiores expostulat, ut sic pacetur ecclesia, ut peccata dolore & gemitibus, mortuis impetret a uitam.

Item Leo Papa. †

Pœnitentes negotiationis lucra abijciant.

CAN. II.

a Q Valitas lucri, negotiātem b aut accusat, aut arguit, quia est & honestus quæstus, & turpis: ueruntamen pœnitenti utilius c est dispendia pati, quàm periculis negotiationis adstringi, quia difficile est inter ementis uēdentisq; commercium, non interuenire d peccatum.

Idem.

Post pœnitentiam ad militiā secularem redire nō licet.

CAN. III.

C Ontrariū uerò omnino est ecclesiasticis regulis, post pęnitentiæ actionē redire ad militiam e secularē, cùm Apostolus dicat: Nemo militans Deo, implicat se secularibus negotijs. Vnde non est liber a laqueis diaboli, qui se militiæ mundanæ uoluerit implicare.

Itē ex Nicęno cōsilio. †

Decennio pœniteāt, qui post pœnitentiam ad secularē militiam redeunt.

CAN. IIII.

S I qui f uerò p gratiā Dei uocati, primò quidem ostenderunt fidem suam deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium uomitū sunt reuersi, ut etiam pecunias darent, g & ambirēt rursus ad militiam. isti decem h annis fint inter pœnitētes post primum trienniū i quo k fuerint l inter audiētes. Ab omnibus uerò præcipuè illud obseruetur, ut animus eorum & fructus pęnitentiæ attēdatur. m Quicunque enim cū omni timore & lacrymis perseuerantibus, & operibus bonis conuersationē suā non uerbis solis, sed opere & uirtute demonstrāt: cum tempus statutum ab his fuerit impletum, & orationibus iam cęperint communicare, licebit episcopo humanius etiam circa eos, aliquid cogitare. Qui uerò indifferenter habuerint lapsum, n & sufficere sibi quod ecclesiam introiuerint arbitrantur, isti omni modo statuta tempora complebunt.

Item ex concilio Aurelianensi. †

A cōmunione suspendantur qui post pœnitentiam, ad secularia redeunt.

CAN. V.

D E his qui suscepta o pęnitentia religionem suæ professionis obliti, ad secularia relabūtur, placuit eos & a cōmunione suspendi, & ab omniū catholicorum conuiuijs separari. p quòd si post interdictum, cū eis quisquam præsumpserit manducare, & ipse communione priuetur.

Item Gregorius.

Quæ sit falsa pœnitentia.

CAN. VI.

a F Alsas pœnitentias dicimus, quæ non secundum authoritatem q san

g Darent. Ad usuram uel ad negotiationem. H. lxxxviij. dist. fornicari.

h Decem. xxvij. q. j. deuotam.

ADDITIO.

lxxxij. distin. presbyter. Archid.

i Triēnium. Id est, primum tēpus triennij.

k Quo. Triennio. s. ea. q. ij. latorem. de consecr. dist. iiij. eos quos.

l Fuerint. Extra ecclesiam t existētes, & audientes officiū: supple intrent ecclesiam, uel post primum annū intrent ad ecclesiam, sed usque ad trienniū sunt inter audientes, non tamen communicantes, ut s. e. q. ij. latorem. H.

t De hoc de conse. distin. iiij. eos. Pet.

m Attendatur. Hæc clausula nō pertinet ad præcedentia, sed hic pōt legi clausula superior post primā. Laurentius.

n Lapsum. Non curādo quod lapsi sūt. Lau.

o D E his qui suscepta. s. di. 50. c. ulti. Hug.

† ca. xiij.

p Separari. s. xxxvij. q. j. deuotam. H.

F Alsas pœnitentias. Hæc est iij. pars dist. in qua probat quod pœnitentia est falsa. quæ non imponitur secūdum canones. Ioan. de Fant.

q Authoritatem. i. nō consideratis circunstantijs, uel si sibi certa pœna statuitur, si minor imponitur, falsa est, nisi ex causa temperetur. j. q. vij. c. ij. L.

Non

ctorum patrum pro qualitate criminum imponũtur. Ideoq; miles, & negotiator, uel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri nõ poſsit, [a] ſi culpa grauiori irretitus, ad pœnitentiã uenerit, uel qui bona alterius iniuſtè detinet, uel qui odiũ in corde gerit, recognoſcat ſe uerã pœnitentiam non poſſe peragere, per quã ad æternam uitã peruenire ualeat, niſi negotiũ relinquat, uel officiũ deſerat, uel odium ex corde dimittat. Bona quidem quæ iniuſtè abſtulit reſtituat, [b] arma deponat, ulteriusq; non ferat, niſi conſilio religioſorũ epiſcoporũ, pro defendenda [c] iuſtitia. ne tñ deſperet, [d] interim quicquid boni poterit facere, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

Item Gregorius in homilia xxiiij. †

Poſt conuerſionẽ ad negocium redire non licet, quod ſine peccato agi non poteſt.

CAN. VII.

[e] Negotium quod ante conuerſionem ſine peccato extitit: hoc etiam poſt conuerſionem repetere culpa nõ fuit, [e] Sunt enim pleraque negotia, quæ ſine peccatis exhiberi aut uix, aut nullatenus poſſunt. Quæ ergo ad peccatũ implicãt, ad hæc neceſſe eſt, ut poſt conuerſionem animus non recurrat.

Item Innoc. Papa. ij.

De eodem.

CAN. VIII.

[f] Fratres [f] noſtros epiſcopos & preſbyteros admonemus, ne falſis pœnitentijs laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autẽ pœnitentiam eſſe cõſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur, aut cũ ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Vnde ſcriptũ eſt: Qui totã legẽ obſeruauerit, offendat autem in uno, factus eſt omniũ reus, [g] ſcilicet quãtũ ad uitã æternã. Sicut. n. ſi peccatis omnibus eſſet inuolutus, ita ſi in uno tantùm maneat, uitæ æternæ ianuam non intrabit. [h] Falſa enim eſt pœnitẽtia cum pœnitens ab officio uel curiali negotio non recedit, qđ ſine peccatis. [i] agi nullatenus præualet, aut ſi odium in corde geſſerit, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfaciat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra iuſtitiam ferat.

Iacob. 2.

DISTINCT. VI.

[i] [k] *Qvi aũt debeat fieri confeſſio, uel qualẽ illũ oporteat eſſe, qui aliorũ crimina iudicat, ex eodẽ li. † de pœnitentia docetur, cum dicit.* [l]

CAN. I.

Qvi uult [m] confiteri peccata ſua, ut inueniat gratiam, quærat [n] ſacerdotem ſcientem ligare, & ſoluere, ne cùm negligens circa ſe extiterit, negligatur ab illo qui eum miſericorditer monet, & petit ne ambo in foueam cadant, quam ſtultus euitare noluit. & infrà. Tanta itaque uis confeſsionis eſt, ut ſi deeſt ſacerdos, confiteatur proximo. & infrà. Sæpe [o] enim contingit, quòd pœnitens non poteſt uerecundari coram ſacerdote, quem deſideranti

[a] Non poſsit. Difficultas notatur, non impoſsibilitas. ſ. e. qualitas. Laurentius.

[b] Reſtituat. xiiij. q. vj. ſi res.

[c] Pro defendenda. ſ. xxiij. q. v. excõmunicatorum. H. ſ. ea. q. ij. latorem.

[d] Ne tamen deſperet licet prædicta non faciat. Laurentius.

[e] Negotiũ. Nõ fuit, &c. alij non habẽt nõ: & tunc rectè concordat cũ duobus præcedentibus cap. quia peccatum eſt. ſi exerceat prædictas negotiationes. ſed ſi habetur non, bonum eſt: quia non eſt peccatum ſi excolat agros & uineas, aut cognoſcat uxorem cauſa prolis. imo ſicut ſine pctõ prius hoc faciebat, ita nunc facere debet & poteſt. Hug.

Fratres. Hæc eſt iiij. pars diſtinc. in qua oſtendit magiſter qualiter intelligatur illud Iacobi Apoſtoli, qui peccat in uno, factus eſt omniũ reus. Io. de Fan.

† Euãgeſtorum.

[f] Fratres. ſ. e. diſt. iij. ca. j. §. item opponitur uerſi. item ſi illa. Hug.

[g] Reus. ſ. ea. diſtin. conſideret. lxxxvj. diſt. paſce. & capit. qui clementiam. H. Arg. contra teſtes & inſtrumenta. ſ. diſtin. lxxxvj. c. iij. Ar. cõtra. C. de tranſactio. ſi ex falſis.

[h] Non intrabit. Non tamen tantum puniretur. H.

[i] Peccatis. ſ. xxv. diſt. qualis. Hug.

Qvi autem debeat. Hæc diſtinct. diuiditur in tres partes, in quarum prima quæritur, cui debet quis confiteri. & eſt dicendum, qđ meliori ſacerdoti quem habere poſſit. Secunda ibi, Caueat. Tertia ibi, Quod autem. Ioan. de Fant.

[k] Cui autem. Hic intitulatur. vj. diſt. ubi quæritur, cui ſit confeſsio facienda & quali. & quidem facienda eſt ſacerdoti ſi fieri poteſt. & ſuo, ſi tamen fuerit intra eccleſiam, qui ſciat ſoluere & ligare: alias enim ex iuſta cauſa cuicunque faciẽda, & etiam laico ſi urgeat neceſsitas. j. e. c. j. & cap. placuit. ſ. diſt. j. quem pęnitet. Similiter cui & quali: quia diſcreto & a crimine mundato. j. e. c. j.

Confeſsio cui facienda eſt.

[l] Cum dicitur. ſ. e. diſt. j. quem pęnitet.

[m] Qvi uult. a loco iſto uſque ad uerbum laboret itaque, &c. habetur. ſ. diſt. j. quem pęnitet. & ibi expoſitum eſt. Lau.

[n] Quærat. Hoc poteſt intelligi, quando eccleſia plures ſacerdotes habet, tunc enim ad meliorem ſacerdotẽ debet accedere. Vel hoc quando prius confeſſus ſuo ſacerdoti. poſtea uadit ad aliũ, ſi ſuus ignoret ſecũdum qualitatem delicti ei pęnitentiam imponere. arg. j. ea. placuit. quia quanto pluribus confitetur, tanto citius ueniam cõſequit. ſ. di. j. quem pęnitet. licet G. aliter intelligat. j. e. c. ſacerdos. §. quod autẽ. Laur.

Sacerdos melior pro confeſsione eſt eligendus.

† De uera & ficta peniten. ca. x.

[o] Sæpe enim. j. de cõſe. diſtin. iiij. ſanctum. ſ. xxvj. q. vj. ſi aliquis fuerit. H.

Ex deſi-

nec locus nec tempus offert, & si ille cui confitebitur, potestatē soluendi non habeat, fit tamen dignus uenia ex desiderio [a] sacerdotis, qui socio confitetur turpitudinem criminis. Mundati enim sunt leprosi dum ibant ostendere se sacerdotibus, antequam ad eos peruenirent. vnde patet Deū ad cor respicere, dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Sæpe quidē eos quærunt, sed sani & læti dum quærunt antequam perueniant ad eos moriuntur: sed Dei misericordia est ubique, qui iustis nouit parcere, & si non tam cito [b] sicut soluerentur a sacerdote. qui ergo confitetur, omnino confiteatur: & sacerdoti meliori, quàm pōt confiteatur: & si peccatū occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis, ut grata sit oblatio muneris. & infrà.

Laboret pœnitens itaque in ecclesia esse, & ad ecclesiæ unitatem tendere. Nisi enim unitas ecclesiæ succurrat: nisi quod deest peccatori, sua operatione [c] cōpleat: de manibus inimici, nō eripietur [d] anima mortui. Credendum est enim, (& pietas fidei expostulat credere) ꝙ omnes eleemosynæ totius ecclesiæ, & orationes, & operatio iustitiæ, & misericordiæ succurrāt recognoscēti mortem suam ad cōuersionē. Ideoque nemo dignè pœnitere potest, quem non sustineat unitas [e] ecclesiæ: ideoq; nō petat sacerdotes per aliquam culpā, ab unitate [f] ecclesiæ diuisos. Iudas [g] enim qui pœnitens iuit ad Pharisæos relinquens Apostolos, nihil inuenit auxilij, nisi augmentum desperationis. dixerunt enim: Quid ad nos? tu uideris. si peccasti, tibi sit. non tibi succurrimus, non peccata tua charitatiuè suscipimus, non comportanda promittimus, nec qualiter deponas nos docemus: quid enim nobis & misericordię, qui nec opera sequimur iustitiæ? Isset [h] ad fratres, isset ad illos qui orauerant pro socru Petri febricitāte, qui Chananeam improbā misericordiæ obtulerant. Interrogasset Petrū pro se effundentem lacrymas. nō fugisset Mariam & Martham, quæ uitam Lazaro impetrauerant: non turbam plorantē quæ unicum filium acquisierat uiduæ. Iuit ad diuisos, [i] & diuisus perijt. & infrà. Sacerdos itaq; cui omnis offertur peccator, ante quem [k] statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, [l] quæ in alio iudicare est promptus. iudicans enim aliū, qui est iudicandus condemnat seipsum, cognoscat igitur se, & purget in se, quod alios uidet sibi offerre, caueat ut a se proijciat quicquid damnosum [m] in alio reperit, animaduertat, quod dicitur, Qui sine peccato [n] est uestrum, primus in illam lapidem mittat. ideo enim liberauit peccatricem, quia non erat qui iustè proijceret lapidem. quomodo lapidaret, qui se lapidandum cognosceret? nullus enim erat sine peccato: in quo intelligitur, omnes crimine fuisse reos. nam uenialia peccata, semper remittebātur [o] per ceremonias. si qđ ergo in eis peccatū erat, criminale [p] erat. Deteriores itaq; in hoc sacerdotes sunt, se prius non ædificantes, illis qui dominum obseruabant insidijs. In hoc itaque potentissimum est crimen sacerdotum, & ultra modum detestabile, qui non prius se iudicant, & alios alligant. deberent enim in se timere crimen, quod [q] in alijs timuerunt, & detestabile esse cauerunt & censuerunt. Illi quidem adeò erant cæci, quod summam sapientiam sperabant capere suis insidijs, quod illis [r] patuit quod tunc quisque [s] uitauit, uitet sacer-

Luc. 17. c

Mat. 27. e

Lucæ 4. f

Mat. 15. b

Ioan. 11. d

Lucæ 7. b

Ioan. 8. b

[a] Ex desiderio. ſ. xxxiij. quæſ. v. quod Deo.
[b] Si non tam cito. Quantum ad pœnā purgatorij. Laur.
[c] Operatione. ſ. ut sit de sua unitate, & in eadem complectitur. Hug.
[c] Operatione. ſ. & alijs bonis operibus. ſ̄. e. distinct. j. §. alij. cap. multiplex. xxvj. q. vij. c. j. argu. xiij. q. ij. animæ. Hug.
[d] Non eripietur. si contempsit ecclesiæ suffragia. Laur.
[e] Vnitas. Quia extra ecclesiam, nemo saluabitur, ut xxiiij. q. j. quicunque. Laur.
[f] Ab unitate. Etiam ſ necessitate. xxxij. dist. c. præter. §. uerum. Laur.
[g] Iudas. ſ̄. e. distin. §. alij econtra c. ijs potestatis. Hug.
[h] Isset. i. ire debuisset. Hug.
[i] Diuisos. Ab unitate ecclesiæ. ſ. ad pharisæos. qui diuisi interpretantur. Hugo.
[k] Ante quem. iij. q. vij. iudicet. & cap. qui sine.
[l] Iudicandus. Peccāt ergo dum in crimine sunt sacerdotes iniungendo pœnitentiam, & uerum est, ut ſ̄. iij. qō. vij. c. sacerdos. §. in euāgelio. Quid ergo si in necessitate suus parochianus petat ab eo pœnitētiam? Respond. conuertatur. & statim iniungere poterit. xij. distin. in summa. Hu.
[m] Damnosum. Id est, damnabile.
[n] Sine peccato. Mortali. Hug.
[o] Semper remittebantur. xij. quæst. ij. gloria. ſ̄. de consecr. dist. iij. aquam. H. Argu. ꝙ ueniale sine mortali remittatur quod non credo. hic ergo uenialia dicuntur, quædam quæ re uera mortalia fuerunt. sed tunc uenialia dicebantur: quia legis ceremonijs rē mittebantur, quantum ad pœnam legis euitandam: quo ad Deum autem nō remittebantur. [a]
[p] Criminale. Hic criminale dicitur, quod ceremonijs legis non remittebatur, ut adulterium. ar. xxxij. q. j. quod autem. Laur.
[q] Quod timuerunt. Sacerdotes. Iudæorum.
[r] Quod illis ſ quod non debet alios iudicare. Laur.
[s] Quod tunc quisque. ſ. crimen iudicandum iudicare. Lauren.

[9] Adhuc tūc potuisset ueniā impetrare, ut ſ̄. e. dist. c. his potestatis.

Pœnitentiam iniūgēs, debet esse sine peccato.

Veniale sine mortali non remittitur.

[a] Vēialia ergo dicebant in lege, quæ sine morte, uel mutilatione dimittebantur. mortalia q̄ mortē uel mutilationē exigebāt. Archi.

Qui

dos, qui in hoc a errore illis Iudæis peior extiterit. Caueat spiritualis iudex, ut sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ. Oportet ut sciat b cognoscere, c quicquid debet iudicare. Iudiciaria enim potestas, hoc postulat, ut quod debet iudicare, discernat: diligens igitur inquisitor, & subtilis inuestigator d sapienter & quasi astutè interroget à peccatore quod forsitan ignorat, uel uerecundia uelit occultare. Cognito itaque crimine, uarietates eius nõ dubitet inuestigare, & locum, & tempus, & cætera quæ supra diximus in exponenda eorum qualitate, quibus cognitis, adsit beneuolus, paratus exigere, e & secum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione pietatem in alterius crimine, discretionem in uarietate adiuuet confitentem orando, eleemosynas & cætera bona opera pro eo faciendo, semper eum iuuet leniendo, consolando, f spem promittẽdo, & cùm fuerit opus etiam increpando. Doleat g loquendo, instruat operando. sit particeps laboris, qui particeps uult fieri gaudij. doceat perseuerantiam, caueat ne corruat ne iustè perdat h potestatem iudiciariam. Licet enim pœnitentia possit ei acquirere gratiam, non tamen mox i restituit in potestatem primam. Etsi enim Petrus post lapsum restitutus fuerit, & sæpe lapsis sacerdotibus reddita dignitatis sit potestas: non tamen necesse est, ut hoc omnibus concedatur quasi ex authoritate. Inuenitur enim authoritas quæ concedit. & quasi imperat. Inuenitur alia, quæ minimè concedit, sed uetat. quæ scripturæ non repugnant, sed concordant: si locus, & tẽpus, & modus, pœnitentiæ pacem adhibeant. Cùm enim tot sunt qui labuntur, ut pristinam dignitatem ex authoritate defendant, & quasi usum peccandi sibi faciant: rescindenda k est spes ista. si uerò locus est, ubi ista non concurrant, restitui l possunt, qui peccãt, itaq; pontifex iustus, & perfectus, atque discretus non cogitur suos sacerdotes semper abijcere, nec mox restituere, nisi statutum fuerit à Romano pontifice.

§ Caueat sacerdos, ne peccata pœnitẽtium alijs manifestet: quod si fecerit, deponatur.

Vnde Gregorius.

Deponatur sacerdos, qui peccata pœnitentis publicare præsumit.

CAN. II.

SAcerdos ante oĩa caueat ne de ijs, q̃ ei cõfitent̃ peccata sua, alicui recitet, m quòd ea cõfessus est, nõ propinquis, nõ amici, nõ extraneis, neq; (qđ absit) pro aliquo scãdalo. nã si hoc fecerit, deponat̃, & omnibus diebus uitæ suæ ignominiosus peregrinando n pergat.

§ *Quòd autem dicitur, ut pœnitens eligat sacerdotem scientem ligare & soluere, uidetur esse contrarium ei, quod in canonibus inuenitur, ut nemo uidelicet parochianum alterius iudicare præsumat. Sed aliud est fauore uel odio proprium sacerdotem contemnere, (quod sacris canonibus*

a Qui in hoc. quod iudicandus iudicat. Lauren.

b Sciat. Argu. quod iudex ignarus iuris non debet esse, nisi habeat peritiam & experimenta causarum per consuetudinem. in authẽ. de iudi. in prin. colla. vj. argu. extra de cõsue. ex literis. Lau.

c Cognoscere. trigesimaoctaua, dist. nulli sacerdotum. & cap. omnes. H.

d Inuestigator. Argu. quòd specialiter à pœnitẽte quærendum est, an hoc uel illud commiserit. Argu. xliij. dist. sit rector. uersic. quia increpando. ff. de quæstio. l. j. §. quoniam. extra de pœ. & remis. omnis.

e Exigere. s. ea. di. consideret. H.

f Consolando. scilicet pro ipso orando, prout sequitur.

g Doleat. Id est, dolorem pro ipsius peccato ostendat.

h Perdat. Per negligentiam. lxxxj. dist. dictum Laur.

i Mox. id est. statim. arg. 50. distin. absit. uel mox. id est, indifferenter. quædam enim non restituuntur: ut dixi. 50. dist. miror.

k Rescindenda. 50. dist. ut constitueretur. contra. Sed hoc est, quando peccatum suum defendere uolunt, ex authoritate: ut s. 82. dist. plurimos. Vel hoc cum non est scandalum multitudinem puniri. Lauren.

l Restitui. nisi in enormibus, ut 50 distin. miror.

m SAcerdos, &c. Recitet. Pone quod sacerdoti cõfitẽtur aliqui aliquod crimen, & excommunicat episcopus omnes huius criminis conscios, nisi ueritatẽ reuelauerint. Est in qõne an presbyter ei reuelare teneatur? Videtur hic quod non. & ar. extra de offi' ordi. si sacerdos. & extra de adulte. significasti. præterea hoc probare non potest presbyter, igĩt dicere non debet. vj. qõ. ij. placuit. s. ij. q. j. si peccauerit. q. vij. plerunque. p̃terea nõ ne secretũ fuit? Ergo celare debuit. xxij. qõ. v. de forma. Item iste non debet dici sciẽs. xv. qõ. presbyter. In contrarium facit, quod hæc pœna maior est in ecclesia. ergo magis uitari debet & formidari. xj. qõ. iij. nihil. Item in excommunicatione nõ est tantũ animæ detrimentũ. sed & corporis. xj. qõ. iij. nihil. Sol. Dicunt quidã, ꝙ in secreto ẽpo dicere põt. utpote qui prodesse possit, non obesse. xxij. qõ. v. hoc uidetur. Alij contra. Vel dic ibi sciuit ut homo, hic ut Deus. & p̃terea iste nõ cõsciꝰ nec sciẽs dici debet.

n Peregrinando. ut ita agat publicam pœnitentiã, & etiã solennem, si nõ habetur spes de eius restitutione: ut 50. distin. illud. § hanc autem pœnitẽtiam. s. vj. q. ij. placuit. contra. sed illa pœna non excludit hanc. Vel aliter ibi dixit episcopus eum peccatum cõmisisse in genere, non descendendo ad species, sed hic specificat. Vel ibi facta fuit cõfessio episcopo, ut socio uel homini, non ut Deo. s. vj. q. ij. c. j. & ij. Laur.

Placuit.

Iudex nõ sit iuris ignarus.

Pœnitens ẽ interrogãdus specialiter.

Quod de singulis circumstantijs sit quærẽdũ, à peccatore, est arg. xxx. q. v. iudicãtẽ. xxiij. qõ. viij. occidit. Credo quod stãdũ est ĩ genere, nec est ad singula descendendum. P

Cõfessor, quandoq; confessionẽ licite reuelat, ut excõicationem euitet.

prohibetur) aliud cæcũ uitare, quod hac authoritate quisq; facere monetur: ne si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadant.

Vnde Vrbanus Papa secundus.

Cuilibet sacerdoti commissum (nisi pro eius ignorantia) alter sacerdos ad pœnitentiã non suscipiat.

CAN. III.

PLacuit, ut deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere sine eius cõsensu, cui prius a se commisit, b nisi ꝑ ignorantia c illius cui pœnitens prius confessus d est, qui uerò contra hæc statuta facere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit.

DISTIN. VII.

1 ps TEmpus uerò pœnitẽtiæ est usque ad ultimum articulum uitæ.

Vnde Leo Papa. †

De eodem.

CAN. I.

NEmo desperandus est, e dum in hoc corpore constitutus est, quia nõnũquã qđ diffidẽtia ætatis differtur, consilio maturiore f perficit.

2 *Quanquam de differentibus pœnitentiã, Augustinus scribat.* ‡

CAN. II.

SI quis positus in ultima necessitate suæ ægritudinis, uoluerit accipere pœnitentiã, & accipit, g & mox reconciliatur, h & hinc uadit, fateor uobis, nõ illi negamus qđ petit, sed nõ præsumimus qđ bonum hinc exeat. sed si securus hinc exierit, ego nescio. Pœnitẽtiam dare possumus, securitatem autem dare non possumus. nunquid dico damnabitur? sed non dico liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? uis quod est incertũ euadere? age pœnitentiam dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quòd securus es, quia pœnitentiam egisti eo tẽpore, quo peccare potuisti. Si autem uis agere pęnitentiam, quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, i non tu illa. k

Idem.

CAN. III.

QVi egerit pęnitentiam ueraciter. & solutus fuerit à ligamento quo erat adstrictus, & à Christi corpore separatus, & bene post pęnitentiam uixerit, sicut ante pęnitentiam uiuere debuit, post reconciliationem quandocunq; defunctus fuerit, ad Deum uadit, ad requiem l uadit, regno Dei non priuabitur, à populo diaboli separabitur.

Idem. †

a PLacuit. Cui prius. xvj. q. j. §. ecce in hoc. Prius. Not. quod prius debet confiteri suo sacerdoti, licet alteri postmodum confiteatur. Laur.

b Commisit. id est, cuius parochianus est. Ab alio enim non potest ligari uel solui. extra de pœnit. & remis. quod autem.

c Pro ignorantia. ergo pro ignorantia eius, authoritate huius canonis poteris ire ad alium 1 sine licentia hominis, scilicet illius presbyteri imperiti. sufficit hoc a iure cõcedi. arg. ff. de condi. instit. qui sub. §. ultimo. Sed nunquid credet ille extraneus sacerdos, simplici uerbo eius pœnitentis, qui dicit suum sacerdotem imperitum? Sic, quia non est ueri simile, quod cum mendacio ueniat ad pœnitentiam. c. sancimus. j. quæst. vij. Sed nunquid est utilis talis confessio, quã quis accipit à non suo iudice contra hanc constitutionem? nã ordinatus a non suo episcopo recepit ueritatem ordinis. vij. quæstion. j. episcopus. Sed dico eam inutilem. Væ ergo scholaribus, qui uadunt ad inclusos ꝑ pœnitentia, & non ubi audiunt diuina per annum: quia & ibi decimas personales debent dare. extra de deci. nouum genus. Laur.

d Confessus. Vel quia non uult pœnitentiam dare: uel ꝑ alia iusta causa.

TEmpus uero. Hic intitulatur septima distin. qua quæritur usque ad quod tempus peccator sit recipiendus ad pœnitentiam? Hoc est an utilis sit pœnitentia, quæ iniungitur in mortis articulo. & uidetur Augustinus in hoc dubitare, nec uult (ut uidetur) in hoc præcise respondere, arg. j. ea. si quis positus. Et forte ideo dubitauit: quia considerauit quod de facto contingit: quia uix aliquis põt digne pœnitere in mortis articulo constitutus, dum mundum considerat, dum respicit filios & uxorem. 2 j. ead. §. ultimo. Vel dubitare se ostendit: non quia dubitet, quid in hoc casu tenendum sit, sed quia in talibus uerbis terrere uult nos, ut in sanitate agamus pœnitentiam. præcise autem est respondendum ad hanc quæstionem per authoritatem Euangelij: quia in quacunque hora peccator ingemue. &c. s. dist. j. c. facilius. §. hoc idẽ. Procedit ergo hoc modo Grat. Primo probat uno capit. quod pœnitẽti nunquam est pœnitentia deneganda. post ea adducit in contrarium per duo. ca. usq; ad §. hoc autẽ. quæ contraria capitula per alias authoritates, Aug. soluit.

e NEmo desperandus est. id est, de nemine desperandũ est. Arch.

f Maturiore. 32. q. ij. ancillam. cuius hæc pars est.

Quanquam. Hæc est secunda pars distin. in qua dicitur, quod si quis uere uult pœnitere, hoc sanus faciat. P.

g SI qs positus. Accipit notificatam, non autem impositam: quia in tali articulo nõ imponitur: ut xxvj. q. vj. presbyteri. & cap. agnouimus. & q. vij. c. j. Laur.

h Reconciliatur. quia forte erat excommunicatus uel absolutus, per officium sacerdotis a pœnitentia, quæ ei imponi debebat. L.

i Dimiserunt. Id est, uidentur dimisisse te.

k Non tu illa. more humano loquit. semper enim præsumitur cõtra istum, quod non uere pœniteat, nisi euidens signũ appareat. ar. lvij. dist. si quis in ægritudine. Hug.

l QVi egerit. Ad requiẽ scilicet recta uia, ita quod nec purgatorium sentiat pro illis peccatis pro quibus pœnituit. Laur.

Lucæ 6.

1 Ista fuit sententia Lau. quã sequit L. prout no. extra de pœ. & re. omnis.

Sacerdos propius ꝑpter imperitiam põt deseri, & alius adiri.

Scholares quibus cõfiteri debent.

† Epistola 90. ad Rustic. episcopũ.

Pœnitentia ĩ mortis articulo iniuncta, utrum sit utilis.

‡ Homi. xlj.

2 Dicit Hierony. Si ex collo tuo tibi nepos paruulus pendeat, si in limine pater tuus iaceat senex, si ubera quibus te lactauit mater tibi ostẽdat: sic cis occulis ad crucem euola, per calcatũ perge patrẽ, percalcatam perge matrẽ, & gladiũ tenet hostis, & tamen cogitabis de lacrymis matris.

† Ibid. Purgatorium non sentit qui uere pœnituit.

Si quis.

a Si quis. Hoc habes. ꝗ.dist. iiij.§.ult.in c. si quis autem. Hug.
b Tibi prodesse. C. de proba. ad probationem.
c Non tibi darem. ꝗ.xcv.distinct.illud. arg. Hug.

CAN. IIII.

Si quis a autē,&c.& infrà. Baptizatus ad horam, securus hinc exit. Fidelis bene uiuens, securus hinc exit: agens pœnitentiam, & reconciliatus cum sanus est, & posteà bene uiuens securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Vnde securus sum dico, & securitatem do. Vnde securus non sum pœnitentiam dare possū, securitatem dare non possum. & post pauca. Sed unde scis (inquit) ne fortè Deus dimittat mihi? uerum dicis: illud scio, hoc nescio. Nam ideo do tibi pœnitentiam, quia nescio. Nam si scirem nihil tibi prodesse, b non tibi darem. c Item. Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res sunt. Aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quod horum futurum tibi sit, nescio. Ergo tene certum & dimitte incertum. Hoc autem quare August. dixerit, Cyprianus ostendit dicens.

CAN. V.

IDcirco, fratres charissimi, pœnitentiam non agentes, nec in dolore delictorum suorum toto corde manifestam lamentationis suæ professionem testantes, prohibendos omnino censuimus a spe cōmunionis & pacis, si in infirmitate atque periculo cœperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitione compellit: nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit moriturum.

Item Augu. in libro de pœnitentia.

CAN. VI.

NVllus expectet quando iam peccare non possit: arbitrij enim quærat libertatem, ut delere possit commissa, nō necessitatem. qui prius itaq; a peccatis relinquitur, quàm ipse relinquat, ea nō liberè sed quasi necessitate condemnat. Licet enim latro ueniam meruisset in fine de omni crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi & perseuerandi authoritatem: tunc enim in fide baptizatus est, qui tunc primum in cruce Christum confessus est. Pœnitentia enim si in extremo uitæ hiatu aduenerit, sanat & liberat in ablutione baptismi: ita quòd nec purgatorium sentiunt, qui in fine baptizantur: sed potius ipsi ditati bonis sanctæ matris ecclesiæ recepturi sunt multiplex bonū in uera beatitudine. Illi autem qui cùm potuerunt nunquam conuerti uoluerunt, confitentes cùm iam peccare nequeunt, non sic facilè acquirunt quod uolunt. Oportet enim ut pœnitentia fructificet in bonis operibus, ut uitam mortuo impetret. Scriptum est enim, sine charitate neminem saluum esse: non itaque in solo timore uiuit homo. Quem ergo serò pœnitet, oportet non solùm timere Deum iudicem, sed & iustum diligere: non tantum † pœnam timeat, sed anxietur pro gloria. Debet enim dolere de crimine, & de omni prædicta uarietate eius.

Luc.24.f

1.Co.13.a

† Alias. nō timeat pro pœna, sed ametur ꝓ glo ria.

Quòd quamuis licet de eius salute Aug. potuit dubitare: credo quidem illi, qui dixit: Quacunque hora ingemuerit peccator, & conuersus fuerit, uita uiuet & non morietur. Dixit conuersum, non tantum uersum, uita uiuere. Versum quidem uiuere puto, qui dolet de crimine, conuersum qui dolet de omni eius, quam exposuimus uarietate. Vertitur a peccato qui iam uult dimittere peccatum: conuertitur, qui iam totus, & omnino uertitur, qui iam non tantū pœnas non timet, sed ad bonū domini festinat tendere: quæ cōuersio si cōtigerit alicui etiā in fine, desperandum non est de eius remissione. Sed quoniam uix uel raró est tam iusta conuersio, timē dum est de pœnitēte serò. Quem enim morbus urget, pęna terret, ad uerā uix uenit satisfactionem, maximè cum filij quos illicitè dilexit, sint præsentes, uxor & mundus ad se uocent. Multos enim solet serotina pœnitentia decipere: sed quoniam Deus semper potens est, semper etiam in morte iuuare ualet, quibus placet. Cùm itaq; opus sit non hominis, sed Dei, fructifera pœnitentia: inspirare eam potest, quandocunque uult sua misericordia & remunerare ex misericordia, quos potest damnare ex iustitia. Sed quoniam multa sunt, quæ impediunt & languentem retrahunt, periculosissimum est, & interitui uicinum ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium, sed magnum est cui Deus tunc inspirat ueram pœnitentiam. Si quis enim est, qui per ueram pęnitentiam expectat Dei clementiam, maiorem sentiet Dei bonitatem sua nequitia. Sed si etiā sic conuersus fuerit, uita uiuet, & non morietur, non promittimus tamen quod euadet omnem pœnam: nam prius purgādus est igne purgationis, qui in

Ezec.33.c

1.Co.11.a

aliud seculū distulit fru-ctū conuersionis. Hic autē ignis & si æternus non sit, miro tñ modo grauius est. Excellit enim omnem pœnam, quam unquam aliquis passus est in hac uita: nunquam in carne tanta inuenta est pœna, licet mirabilia martyres passi sint tormenta, & multi nequiter quanta sæpe sustinuerunt supplicia. Studeat ergo quisque sic delicta corrigere, ut post mortem non oporteat talem pœnam tolerare. Quædam enim peccata sunt mortalia, quæ in pœnitentia fiunt uitalia, non tamen statim sanantur. Sæpe enim est, qui moreretur nisi medicaretur, non tamen statim sanatur: languet uicturus, qui prius erat moriturus: qui autē impœnitens moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciatur. Qui autem impœnitēs finitur, si semper uiueret, semper peccaret. At Dei est miserētis, quòd operatur finem peccandi. Ob hoc etiam sine fine torquebitur, quia nūquam uirtute ditabitur, semper plenus iniquitate, semper sine charitate torquebitur sine fine.

QVAEST. IIII.

[1] [g] Vòd aūt orationis tēpore cōiugali operi alicui nō licet uacare, beatus Hieronymus in quodam sermone scribit, ita dicens:

Tempore quo uxori debitū redditur, à carnibus agni abstinere oportet.

CAN. I.

Sciatis fratres charissimi, quoniam quicū que uxori debitū reddit, uacare non potest orationi, nec de carnibus agni comedere debet.

Item si panes propositionis, ab ijs, qui uxores suas tetigerant, comedi non poterant, quantò magis ille panis qui de cælo descendit, [b] non potest [c] ab ijs, qui coniugalibus paulò antè hæsere complexibus, [d] uiolari atque contingi: non quòd nuptias condemnemus, sed quòd eo tempore quo carnes agni manducaturi sumus, uacare a carnalibus operibus debeamus. [e]

Item Augustinus.

A coniugali cōcubitu in sanctorum solēnitatibus est abstinendum.

CAN. II.

[f] Votiescunque autē dies natalis domini, aut reliquæ festiuitates [1] aduenerint, non solùm ab infideliū [g] cōcubinarum consortio, sed etiam a proprijs uxoribus abstinere debemus.

Item Ambrosius in sermone de aduentu domini.

Diebus ieiuniorū a proprijs uxoribus abstinere oportet.

CAN. III.

Fratres [h] non solùm debetis ab omni immunditia abstinere, sed etiam ab uxoribus proprijs studiosissimè contineatis. Nullus omnino uxori suæ ieiuniorum diebus coniungatur.

Item super epistolam primam ad Corinthios. [†]

De eodem.

CAN. IIII.

Si causa procreandorum filiorum ducitur uxor, non multū tēpus cōcessum

Vòd autē. Hęc qō diuidit in iiij. partes. In quarum prima probat magister superficialiter, quod tempore festiuo uel ieiunij, nullus debet uxorem suam cognoscere: quod est consilium. Secunda ibi, Cum propria. Tertia ibi, Hinc etiam. Quarta ibi, Hæc autem. Ioan. de Fantu.

[a] Quod autem. Omisit magister q̄stionē positā in themate tāquam nihil dubitationis habentem, quia quocunq; tempore exactus, semper tenetur debitum reddere xxvij. q. ij. si tu. & j. proxi. q. c. j. & ponit aliam satis affinem, an liceat tempore orationis uacare coniugali operi in exigendo: & super hoc notat diuersas opiniones. nā q̄dā [1] inhærentes isti cap. dicunt, quod tempore orationis non debet quis cognoscere uxorē suā. Alij uero intelligunt ea de consilio. tu mediam uiam teneas. Maior enim medijs gratia rebus inest. Dic ergo qđ quandoque est præceptum non cognoscere eā, quandoque cōsiliū. Præceptum est, quod in his diebus non cognoscat eā causa saturādæ libidinis: nā cum alias peccat uenialiter, maxime tamē causa incontinentiæ secūdum nos: sic eam cognoscēdo in his diebus peccat mortaliter. Consilium uero est, ubi uult cognoscere eam causa sobolis, uel uitandæ fornicationis: hæc omnia intelligas in exigēte: nam ut præmisi semp ex actus tenetur reddere debitū, licet exigens hoc tempore peccet. arg. j. ea. q. v. noluit dicunt tñ quidam quod si ei constaret qđ uxor peteret debitū causa libidinis explendæ, non ei reddet.

Operi cōiugali an liceat tēpore orationis uacare.

[1] Vt B. & Isido.

Maritus exact⁹ semper tenetur reddere debitū.

[b] Sciatis Descēdit. Qualiter descendit, habes de consec. dist. ij. sicut est uerus. 1. Reg. 21.

[c] Non potest. Propter reuerentiam sacramenti. Vel intellige cum causa saturandæ libidinis commiscetur ei, uel consilium est: alias cum ex necessitate tenetur reddere, ut j. q. proxi. c. j. quare puniretur, [2] cum tantum pro mortali abstinendum sit a corpore Christi. j. de consecr. dist. ij. quotidie. & cap. si non sunt.

[2] Ar. xxiij. qō. iiij. Nabuchodonosor. C. de adulte. l. Gracchus.

[d] Complexibus. Et causa libidinis explendæ secundum quosdam.

[e] Debeamus. Quantum in nobis est: alter tamen peccat exigēdo, sed reliquus non peccat reddendo: nam & si peccat qui præcipit, non tamen peccat qui obedit. xxiij. qō. j. quid culpatur. uersus finem.

[f] Quotiescunque. Festiuitates. de quibus inuenio in his capitulis. & j. de conse. distin. iij. c. j. Hug.

[g] Ab infidelium. Infideles eos uocat, qui peccant mortaliter. argu. xxiij. q. iiij. forte. Vel quia non seruant fidem amicis suis. Vel ad differentiam fidelis. xxxiiij. dist. Christianos.

Infideles qui dicuntur.

[h] Fratres. Consilium est.

Si causa. Concessum. & ita uidetur quòd aliqđ tēpus prohibitū sit, in quo non debeat uxorem

[†] cap. vij.

uxorem suam cognoscere causa sobolis procreandæ, & ita non est consilium: sed factum in eo, quod dicit uidetur. Non enim dixit nõ est. Vel intelligas in casu in quo loquitur. c. quando, scilicet cognoscit eã causa sobolis: quia forte in eo casu non debet ad eam accedere: secus si causa incontinentiæ.

a Processionis .i. rogationum: ut ĩ. de consec. dist. iij. pronuntiandum.

b Conceptus. Ex quo scilicet partus incipit moueri. hoc etiam consilium est secũdum nos, sicut etiam de menstruata. distin. v. ad eius vero. licet H. contradicit.

c Legem. s̃. dist. v. §.j. Ioan.

d CHristiano. xxviij. q. j. sic enim.

Licitum dupliciter dicitur.

e Non licet. id est, non expedit. & ita licitum dupliciter dicitur.

f A licitis. Propter hoc & illud. ĩ. ea. nec uxorem. dic omnia hæc, de consilio intelligenda.

1. Cor. 7. a

g Ex consensu. Hoc non est in Apostolo, sed ibi est sensus authoritatis Apostoli. unde est argu. quod potius sit sensus authoritatis Apostoli attendendus, quàm uerba. extra de uerb. sig. propterea.

Orare nõ definit, q̃ bene facit

h Orationi. Sed dicit authoritas, nõ definit orare, qui benefacit: sed quilibet reddendo debitum bene facit, ergo orat, quare ergo cessabit ut orationi uacet? Respon. orare hic stricte sumitur secũdum quod oratio fieri debet in ecclesia. Vel hoc de exigente. aliud in reddente. extra de conuer. coniug. quidam. Item nonne quotidie est orandum? Videtur ergo quod iugis continentia indicenda sit coniugatis: sed nomine orationis tẽpus deputatum ieiunijs, quibus sic frequentius nititur oratio, intelligitur, ut tempus quadragesimale, & quatuor temporum & sanctorum uigiliæ. extra de obser. ieiu. consilium.

i Ad hoc xxxj. dist. c. ij. & ca. si laicus. xxxvj. distin. c. vlt.

videtur ad ipsum vsum: quia & dies festi, & dies processionis, a & ipsa ratio cõceptus, b & partus, iuxta legem c cessare vsum carnis his debere tpibus demõstrant.

Itẽ Aug. in lib. quæst. veteris & noui testamẽti.

Vxoris usus certis diebus cessare iubetur.

CAN. V.

CHristiano d cum uxore sua aliquando conuenire licet, aliquando non licet e: propter processionis enim dies & ieiuniorum, aliquando non licet conuenire: quia à licitis f etiam abstinendũ est ad tempus, ut facilius impetrari possit, quod postulatur. Vnde Apostolus ex cõsensu g ait, abstinendum est ad tẽpus, ut expeditius uacetis orationi. h nã etiã secundum legem i in ieiunio cedere & iurgari non licet: postea uerò licet.

Item Ioannes Chrysostomus.

Non uerè pœnitẽtiam agit qui continentiã non seruat.

i Nam etiam secundum legem Forensem, id est, Romanam: ut C. de fer. quadraginta. uel Mosaicam ubi dicitur, ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie xviij. dist. impietatis. Vel canonicam. xv. q. iij. placita. Ioan.

a Scilicet quia flagellat & castigat à Deo secũdum Hu.

k QVi in castigatione. scilicet flagellorum.

l Victus. id est, conuictus & compunctus. Vel melius uictus genitiui casus, quasi in abstinẽtia & parcitate scilicet ieiunando, & in ieiunijs se castigando.

m Nisi egrediatur. quantum in se est. uel si uxor consentiat: ut ĩ. ead. Apostolus.

n VIr cum propria uxore. CASVS. *In prima parte loquitur de eo, qui causa incõtinẽtiæ ad uxorẽ accedit. Tali cõsulitur ab ingressu ecclesiæ abstinere usq; ad uesperã. In secunda de eo, qui causa prolis eã cognoscit: iste talis si uult nõ solũ intrare ecclesiam, sed etiã corpus Christi accipere permittitur. In tertia de eo qui causa libidinis explendæ huic in isto c. pœnitentia nõ imponitur, & dicitur tamen de eo q̃d grauius delinquat, quã in primo casu.*

CAN. VI.

QVi i castigatione k uictus l se dicit agere pœnitentiam, frustrà hoc sermone promittit, nisi egrediatur m de cubili suo, & ieiunio continentiam addat.

Item Gregorius.

Ab ingressu ecclesiæ temperare se debet uir, cum propria uxore dormiens.

CAN. VII.

a VIr cum propria uxore n dormiẽs, nisi lotus aqua, ecclesiam intrare o nõ debet. Quã uis diuersæ hominum nationes de hac re diuersa sentiant, atque alia custodire uideantur. Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus p fuit post admistionem propriæ uxoris, & lauacri purificationem quærere, & ab ingressu Ecclesiæ, paululum temperare: nec hoc dicentes, culpandum putamus esse coniugium: sed quia ipsa licita admistio coniugis sine uoluptate q carnis fieri

o Intrare. Videtur ergo, quod multo fortius quis prohibendus sit ab ingressu ecclesiæ pro mortali, cũ hic impediatur pro uenia li: & ita qui est in mortali non debet ecclesiam ingredi, quod quidã admittunt. xxj. distin. cleros. in fi. & xj. q. iij. nullus sacerdotum de pœnit. distinct. j. qui sanctus sacerdos est. quod non est uerum, nisi sit excõmunicatus. xj. quæstio. iij. excommunicatos. & cap. cum excommunicato. vel interdictus. extra de offic. delega. c. sane. de illis cõstat. uel nisi sint contumaces. xj. q. iij. c. qui iubẽtes. uel pœnitẽtes. 5o. dist. s̃ c. & quidã sacrilegi. lxxxj. dist. si qui. v. q. ij. p̃senti. & xij. q. ij. de uiro alias q̃libet põt ingredi: ut de cõsec. dist. j. eps nullum. j. q. j qui studet. ubi dicit, quod dñs admisit omnes peccatores intrare ecclesiam. p̃ter simoniacos. potius enim frequẽtabit ecclesiam, qui est in mortali: ut dominus eum cõuertat per uerba sacerdotis: ut s̃. de pœ. dist. v. falsas in fi. Quod ergo hic dicitur, dictũ est propter reuerentiam sacri loci, & propter corporalẽ viri inquinationem magis, quàm propter peccatum.

Ecclesiæ ingressus an sit alicui pro mortali prohibendus.

p Vsus. Argu. pro consuetudine Romanæ ecclesiæ seruanda, & uerum est, cum hoc docet. xj dist. nolite.

q Voluptate. Et ita coitus non potest fieri sine peccato. hic applaudit sibi H. & sumit opinionem, quod nunquã opus cõiugale sine peccato potest exerceri. unde etiã qui debitum reddit, peccat uenialiter: quia semper est ibi quidam pruritus & uoluptas in emissione spermatis. & ideo Christus noluit nasci ex coitu: quia non potest fieri sine peccato, &c. xxvij. q. ij. omne. ad fi. uidetur ergo quod teneatur aliquis peccare: quia tenetur reddere debitum: ut xxvij. q. ij. si tu. & ĩ q. proxi. c. j. nec põt reddere nisi peccet, ergo tenetur

Opus coniugale an possit sine peccato exerceri.

tenetur peccare: sed hoc argu. non ualet. Instat H. presbyter tenetur cantare missam, nec potest cantare. nisi habeat linguam: ergo tenetur habere linguā & secundum H. peccat homo ex necessitate in primis motibus. & ita erit quis perplexus, secundum H. inter ueniale, quod surgit ex primis motibus. & mortale. Nam de primis motibus dicit Apostolus: Ago quod nolo. & surgunt in nobis, & sine nobis. de pœn. dist. ij. inter hæc. P. Manducator dixit contra: ut not. xiij. dist. c. nerui. ¹ Itē ex hoc sequeretur, quod bene faceret & male: quia reputatur ei ad sanctitatem, si reddit debitum: ut j. ea. quæst. proxi. cap. j.

a Non potest. De facili: & ideo quia dubium est, aqua aspergitur.

b Iniquitatibus. id est, uoluptatibus. iniqtas enim ꝓprie designat crimen. de pœ. dist. iij. §. quod autem. c. ille Rex. Vel dic iniquitatibus, id est, originali peccato, siue fomite. unde theologi colligūt ex hoc qđ plura sunt originalia huiusmodi, & tūc dic iniquitatibus, id est, cum iniquitatibus.

c Vitiorum. scilicet improprie. Ar. dist. xiij. c. nerui.

d Prohiberi. Id est, dissuaderi.

e Qui in igne. Id est, in ardore concupiscentiæ, id est, in amplexibus uxoris igneis.

f Nescit. i. nescit consentire libidini uxoris suæ, sed reddit debitum uxori exigenti.

g Sed uoluptas. Exercendæ libidinis.

¹ Quod no. 33. q. 2 quicquid.

Psal. 50.

Origina lia secundū aliquos sunt plura.

non potest, a ideo à sacri loci ingressu est abstinendum: quia uoluptas ipsa sine culpa nullatenus esse potest: non enim de adulterio uel fornicatiōe, sed de legitimo matrimonio susceptus erat, qui dicebat: Ecce enim in iniquitatibus b conceptus sum, &c. Oportet itaque legitimam carnis esse copulā, ut causa prolis sit, nō uoluptatis: & carnis commistio procreandorum liberorum sit gratia. nō satisfactio uitiorū. c Si quis uerò sua coniuge nō cupidine uoluptatis captus, sed solummodo creandorum liberorū gratia utitur, ipse ꝓfectò siue de ingressu ecclesiæ, seu de sumēdo dominici corporis sanguinisq; mysterio suo est iudicio relinquēdus: quia à nobis prohiberi d non debet accipere, qui in igne e positus nescit f ardere. Cum enim non amor procreādæ sobolis, sed uoluptas g dominatur in opere cōmistionis, habent cōiuges etiam de commistione sua, quod defleant. h Tūc autem i uir, qui post admistionē coniugis, aqua lotus fuerit, etiā sacræ communionis ualet mysterium accipere, cùm ei secundum præfinitam sententiam, ecclesiā licuerit intrare.

³ Hinc etiā k in diebus abstinentiæ, nuptiæ celebrari prohibentur.

Vnde in Laodicensi concilio legitur.†

In diebus quadragesimæ nuptias celebrare non licet.

CAN. VIII.

NOn oportet in quadragesima, aut nuptias, uel quælibet natalitia l celebrare.

Item ex concilio Martini Papæ.

De eodem.

CAN. IX.

NOn licet in quadragesima m natales, n martyrū celebrare, sed tātùm in Sabbato & Dñica per commemorationē eorū oblationes offerre: sed nec natalitia, nec nuptias liceat in quadragesima celebrare.

Itē ex cōcilio Ilerdensi.

De eodem.

CAN. X.

NOn oportet à septuagesima, usque in octauam Paschæ, & tribus hebdomadibus o ante festiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, & ab aduentu Domini, usque post Epiphaniam nuptias celebrare, quod si factum uerit, separen-

h Quod defleant. Est enim coitus tunc mortale peccatum secūdum Hug. xxxij. q. iij. origo, sed si causa incontinentiæ, ueniale: ut dist. xxv. c. qui in aliud §. alias autem ea. xxxij. q. ij c. quicquid. § his ita. imo secundum nos, nec hoc casu est mortale. sed ueniale. & hoc indicat. cùm dixit quod defleant.

i Tunc autem. Hoc respicit principium huius cap.

³ Hinc etiam. Hæc est tertia pars quæst. in qua ponit tempora, in quibus nuptiæ non sunt celebrandæ. Joan. de Fant.

k Hinc etiam. Hic agit de illo impedimēto, quod dicitur tempus feriarum, de quo dicunt quidam, quod impedit contrahendum, & dirimit iam contractum, quia contrahitur contra constitutionem ecclesiæ. j. ead. non oportet. & extra de matri. contrac. contra interdi. eccle. c. j. uidetur in antiqua. Alij melius dicunt, quod licet impediat, non tamen dirimit. argu. extra de matri. contrac. contra interd. ecc. c. ulti. in fi. & cap. penul. & extra de tēp. ord. sane. unde matrimoniū in quadragesima non prohibetur contrahi, sed prohibentur nuptialia conuiuia, & nuptiales solennitates, & solennes traductiones, & carnis commistio. Potest ergo matrimonium contrahi in quadragesima, sed illa tamen non debet duci, sicut secūdum leges, mulier potest tempore luctus alii uiro despōsari, sed non tamen traduci: ut ff. de ijs, qui not. infa. solet. §. quæ uirum. & hoc est expressum extra de fer. capellanus. argu. ad hoc. ff. de ritu nup. l. si quis officium. Nam cum solo consensu contrahatur, cur non contraheretur hoc tempore. C. de transac. non minorem. & extra de matrimo. contract. contra inter. eccle. per totum. Ioan.

l NOn oportet. Natalitia. Non martyrum, sed hominum: uel ad literam intelligas.

m NOn licet in quadragesima. Hoc de honestate dicunt quidā. ff. de ritu nup. semper in coniunctionibus.

n Natales. Potest dici hoc esse abrogatum. nam hodie celebrantur bene in quadragesima. uel intellige, quod non debent celebrari, ut fiant ibi conuiuia, & intersint histriones & mimi, q turpia, &c. & huic intellectui consonat quod sequitur, sed tm̄ in sabbato, &c. & j. ea. nec uxorem. Natales uocantur martyrum passionum dies, quia in eis nascuntur ad uitam, & moriuntur mundo. de consuetudine est in ecclesia Mediolanensi, quod in quadragesima nō celebrant. ² de his natalibus habes C. de prob. neque natales. Et Verg. Meus est natalis Iola, &c. Io.

o NOn oportet. Tribus hebdomadibus. Sed nunquid istæ

Tempus feriarū utrū impediat & dirimat matrimoniū.

† ca. 26.

Natales qui dicuntur.

² Scilicet natales martyrū, nec uxores ducūt,

quid istæ tres hebdomade sunt immediate ante festũ sancti Ioannis? subaudi non, sed cum interuallo inter eas & festum: ut extra de fer. capellanus. & ponit has duas opiniones, approbat tamen quod cum interuallo accipiendæ sunt, & incipiunt à diebus rogationum.

tur. [a]

Item Nicolaus papa ad consulta Bulgarorum.

De eodem.

CAN. XI.

NEc uxorem ducere, nec conuiuia facere, in quadragesimali tempore conuenire posse, ullo modo arbitror.

4 *Hæc autem seruanda sunt, si uxor cõsensum adhibere uoluerit. cæterùm sine eius consensu, nec causa orationis continentia seruari debet.*

Vnde August. in lib. de adulterinis coniugijs. †

Nisi ex consensu communi, orationi coniuges uacare non possunt.

CAN. XII.

APostolus nec ad tẽpus ut uacent orationi, [b] nisi ex cõsensu [c] communi uoluit coniuges: nec carnali inuicem fraudari [d] debito.

Hinc ẽt in secũdo concilio Arelatensi legitur. †

Nisi ex consensu communi, cõiugatis pœnitentia nõ detur.

CAN. XIII.

POenitentiam [e] cõiugatis non nisi ex cõsensu communi dandam esse præcipimus.

QVAESTIO V.

[1] [ps] *Vòd aũt sine cõsensu [f] uxoris uir cõtinentiam uouere non possit, multis authoritatibus probatur.*

Ait enim [g] Augustinus super psal. cxlvi. †

[a] Separentur. ad tẽpus. extra de ma. cõtract. contra interdic. ecc. literæ nõ est contra extra eo. titu. ex literis in fi. q a ibi loquitur de interdicto ecclesiæ, nõ de tempore feriato. Vel ibi prohibetur perpetua separatio, hic permittitur ad tempus.

[b] APostolus. Orationi. priuatæ uel priuato loco q facere & incipere uelit, sed solenni orationi, missæ, & tempori, & officio, & canonibus, & uniuersali ecclesiæ indicto uacare licet, & debet & potest: ut de consecra. di. ij. omnis homo. ĩ. ea. q. ij. quos ĩ. dis. v. c. iij.

[c] Nisi ex consensu. nisi pro succursu terræ sanctæ. extra de uo. & uo. redemp. ex multa. in uer. in tanta.

[d] Fraudari. sed quid si in ecclesia uelit uxor debitum exigere à uiro, nũquid debet ei reddere? G. dicit quod sic. tu contra. [f] arg. ff. de sol. quod dicimus. Sed quid si à sacerdote tempore canonis petatur debitum? Item dico quod non tenetur reddere tunc. argu. xxix. di. c. ij.

[e] POenitentiã. Publicam scilicet & solennem scilicet per quam ius alterius læditur.

Vod aũt. Hæc quæstio diuiditur in quinque partes: In quarum prima probant per sex authoritates, quod uir sine licẽtia uxoris & econtra non potest continere, qui etiam meretur reddẽdo debitum. Secunda ibi, Tunc saluabit. Tertia ibi, Qui uxorem. Quarta ibi, Manifestum. Quinta ibi, Nec illud. Ioan. de Fant.

† lib. j. de nup. & cõcupiscẽt. ca. xiiij.

Coniugale debitũ non est in ecclesia reddendum.

† c. xxij.

[f] Vbi tũc nõ possũt exire ecclesiã, secundũ L. De hoc ẽt no. ĩ. xxj. dist. quoniam.

† c. 149. in fin.

Non potest uir continentiã seruare, nisi uxoris teneat consensum.

CAN. I.

SI dicat uir, continere iam uolo: nolo autẽ uxor: non potest: quod enim tu uis, non uult illa: nunquid per continentiã tuam, debet illa fieri fornicaria? [h] si alij nupserit te uiuo, adultera erit. non uult [i] Deus tale damnũ tali lucro compensari. redde debitum: & si non exigis, redde. pro satisfactione [k] perfecta: Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis qđ debetur uxori.

Item Alexander papa ij. Landulpho in Corsica.

Non debet extorqueri mulieris consensus ad continentiã Deo uouendam.

CAN. II.

NOtificasti te morte tenus infirmatum, & peccatorum tuorum recordatione & terrore ualde pauefactum, anxiè quæsisse monachum fieri, & à tua uxore minis [l] & terroribus eam occidendi, ad hoc licentiam [m] extorsisse: & sic te monasticam uestem sine abbate [n] sumpsisse, & monasterium petijsse: postea uerò cum sanus factus esses: tuæ uxoris reclamationibus, eiusque ululatibus & planctibus: tuæque familiæ dispersionibus deuictus, utpotè pœnitẽs, domum remeasse: & post multos dies quorundam sapientum consilio, ad iam dictæ

[f] Quod autem sine consensu. Hæc quæstio quinta negatiue soluitur: quia uir non potest continentiam uouere sine consensu uxoris expresso uel tacito nisi sit sponsa nondum cognita. extra de conuer. coniuga. ex publico. & in casu fornicationis: ut xxvij. q. ij. Agathosa.

[g] Ait enim. Super psalmo, Laudate dominum quoniã bonus.

[h] SI dicat uir. Fornicaria. xxvij. q. ij. si tu.

[i] Non uult. xiiij. di. quod ait.

[k] Pro satisfactione. Quia reddere debitum, meritoriũ est. ĩ. ead. secundum. xxxij. q. ij. connubia. contra. sed ibi soluitur.

[l] NOtificasti. Minis. Argu. quod confessio uel cõsensus ab aliquo cõtra ipsum extortus, non præiudicat illi. argu. xxxj. q. ij. Lotharius. & xv. quæstio. vj. authoritatem. [1]

[m] Licentiam. Item arg. à contrario sensu, quod non potest exire de monasterio qui cum uxoris intrauit [2] licentia. Item arg. quod coacta licentia uel uoluntas nulla est: non quia hic non fuit licentia: ut in princi. dicitur: sed quia coacta, ideo hic nulla dicitur. sed uidetur contra. xv. q. j. merito. ubi dicitur qđ coacta uoluntas, uoluntas est. Respon. secus est hic & ĩ matrimonijs, ubi exigitur uolũtas directa, uel spontanea. extra de spons. cum locũ. & in habitus assumptione. extra quod met. cau. cap. j. secus est in iuramẽto, ubi nulla excusat necessitas: quia ipsum necessitatis semper est xxij. qõ. j. ita ergo. consulit tamẽ istis: ut not. xv. q. vj. authoritatem.

[n] Sine abbate. Idẽ si cum abbate.

Maritus continentiã sine cõsensu uxoris, uouere nõ potest.

Reddere debitũ meritorium est.

Cõfessio contra aliquem extorta, nõ præiudicat illi.

[1] Hic uideas qđ no. 38. di. quisquis.

Licentia coacta nulla est.

[2] Ad hoc ĩ. ea. mulier. c. qđ Deo. c. q uxore. ubi de hoc. 27. qõ. 2. Agathosa. & istis canonibus stat. Hug.

mulieris cubile rediisse: nunc autẽ si tua uxore uti liceat, nostrum requiris consilium? Si ita denique est, ut tuus nuntius narrat: non uidetur nobis rationabiliter, neque iustè factũ: quoniã cum omni a homini ad monasticam tendenti uitam legaliter iustè & sanctè sit peragendum: tu contra leges minaciter & uiolenter à tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exinanitus † deuia secutus, nulla (ut dicitur) licentia accepta recessisti: & monasterium petisti: non enim uiolenta, sed ex pari uoluntate & consensu (sicut sancti patres dicunt) hoc fieri debet, neque uir monasterium eligere, aut professa continentia, habitũ cum festinatione b debet mutare.

Item ex concilio apud Compendium.

Vir potest abnuere uota continentiæ, quæ sine eius consensu Deo uxor obtulerit.

CAN. III.

Mulier si sine licentia mariti sui, uelũ in capite miserit: si uiro placuerit, c recipiet eã iterum ad coniugium. d

Item Augustinus ad Editiam. †

Non potest uir continentiæ uota rescindere, quæ sine eius assensu mulier Deo promiserit.

CAN. IIII.

Quod Deo pari consensu uoueratis perseueranter usque in finem e reddere debuistis. à quo proposito, si ille lapsus est, tu saltem instantissimè f perseuera: g quod te non exhortarer, nisi quia tibi ad hoc ipse consensit. Nam si nunquam tenuisses eius assensum, numerus h nullus te defendisset annorum, & post pauca, Non quia pariter temperabatis à commistione carnali, ideo tuus maritus esse destiterat: imò uero tanto sanctius inter uos coniuges manebatis, quanto sanctiora i concorditer placita seruabatis. Nil ergo de tua ueste, nihil de auro uel argento uel quacunque pecunia, uel de rebus ijs terrenis tuis sine eius arbitrio facere debuisti. & infrà. Est quidam pro modulo personæ habitus matronalis à uiduali ueste distinctus: qui potest fidelibus coniugatis salua religionis causa, uel obseruantia conuenire: hunc k te maritus si deponere noluerit, ne te uelut uiduam iactares illo uiuente.

a Cum omni. Argum. quod prætermissis circunstantijs alicui facto debitis, non intelligitur istud esse factum. s. xxx. q. v. aliter. dist. xxiij. quorundam. s. xviij. q. ij. Gonsaldus. Arg. contra extra de reg. & transeun. ad reli. c. ad apostolicam sedẽ. quia tenet ibi monachatio omissa probatiõe:

b Cum festinatione. Sed nunquid tenetur uir iste continere post mortem uxoris? sic, 3 nec exigere potest, ad monasterium tamẽ non cogitur redire. extra de cõuer. coniug. quidã. extra eo. ti. placet. sed contra dicit extra eo. titu. ex parte. ubi cõpellitur redire ad monasterium. Sed dic, quod ibi uxor dederat licẽtiam, & ipse solenniter professus erat. Vel ibi uerbum compellas, non extenditur nisi ad uerbum dimittat. quod post sequitur in dicto cap. ex parte. est cõsilium. Nec obst. extra eo. tit. consuluit. quia ibi nõ fuit reuocatus ab uxore ea uiua, & quia iam in monasterio fuerat, plusquam per annum, & quia post mortem uxoris fuit per aliquãtulũ tempus in monasterio. Utrum autẽ uir qui sine licentia uxoris intrauit monasteriũ authoritate sua exire possit, dubitari posset: & uidetur ex hoc cap. quod possit. j. ead. l. una.

c Mulier. Placuerit. In optione ergo uiri ponitur, si uelit eam reuocare: sicut in optiõe prælati est an uelit rem uacantẽ se de alienatam, à capitulo repetere, uel perpetuum retinere. xij. q. ij. si qua de rebus. utrum autem uir teneatur eam reuocare, uel pariter cõuerti, uel continentiam uouere dictum est. xxvij. q. ij. Agathosa. nam si noluit eam reuocare, episcopus debet eam sua authoritate extrahere. ar. extra de conuer. coniug. c. j. nam bonus iudex debet talia corrigere. extra de offi. ordi. c. j. ff. de offi. præsi. præses.

d Coniugium. sed pone quod mulier sine licentia uiri intret religionem, imo uiro contradicente. post uir consentit, sed ipsa contradicit. nunquid potest ipsa exire? Videtur quod non: quia ultimus consensus confirmat præcedentes. ff. de ser. rust. præd. per fundũ. Argu. contra. ff. commu. præd. receptum. ubi dicitur, quod prior consensus debet durare. Quidam dicunt, quod exire potest sed contra eos est extra de eo q. dux. in ma. c. j. per quod dico, quod exire non potest. Sed usque quo habebit maritus licentiã reuocãdi eã? Dicunt quidam, quod intra annũ & diem. arg. xx. q. ij. puella. Ba. dicebat quod intra trienniũ. xvj. q. ij. si quis incognitus. Alij dicũt, quòd tũc pōt reuocare 2 cũ primo copiam habuit, post non. s. j. q. j. cõstat. Ego dico quòd quandocunque potest: ut j. c. proxi. 3

e Quod Deo. In finẽ. uitæ.

f Instantissime. Argu. quod fides est seruãda ei, qui contra fidem uenit. 4 xxij. q. iiij. innocens. Argu. contra. xcv. distin. esto. extra de iureiuran. peruenit. j.

g Perseuera. Sed quid si alter fornicetur postea, nunquid reliquus pōt ipsum repetere? Arg. hic quod non. Arg. cõtra extra de iureiurã. tua Dicunt quidã, quòd authoritate epi restituet̃ ei ut extra de diuort. ex literis.

h Numerus. Argu. contra præscriptionem. non enim præscriptione tpis defenditur quòd ab initio de iure communi nõ potest sortiri effectum: ut xciij. distinc. c. contra morem. s. j. q. õ. j. nullus episcopus.

i sanctiora. Ab initio tamen cũ cõtrahunt, contrariã debent habere uolũtatem, scilicet de sobole suscipiẽda. xxvij. q. ij. omne itaque.

k Hunc. Ex hoc uidetur, quòd uxor nõ possit facere eleemosynam sine licentia uiri, sed istud intelligas de rebus dotalibus. nam dominium rerum dotalium, est penes mulierem de iure naturali, de iure ciuili est penes maritum. C. de rei uend. doce. & de his intelligas hoc capitu. Vel si uis intellige de paraphernalibus, consilium est hic. Nam cui commisit corpus, honestũ est, ut & res committat. C. de pac. conuẽ. hac lege. & extra de dot. post diuor. capitu. ulti. Sed quero cum isti uotum emiserint, quare uestes mutare non possunt?

3 De hoc etiã not. xxvij. q. j. nuptiarũ. iuxta fi. in gl. hic habes.

† Alias, examinatus.

Maritus q. inuita uxore uouit religionẽ an post eius mortẽ cõtinere debeat.

† Epist. 149.

Marit⁹ usquequo pōt uxorem suam reuocare quæ sine eius cõsensu religionẽ ingressa est.

Adde ad hoc quod not. vij. q. j. si quis.

3 Quidã dicunt & fortè bene, quod mulier quæ nõ nouit quãdo uir ingressus est monasteriũ, uiro inuito nõ pōt ingredi monasterium siue religionẽ, & ingressam pōt educere ar. j. c. prox. quia nõ tenuit ingressus eius, ut extra de cõuer. coniuga. quidã. secus si in ĩgressũ uiri nouisset: quia tũc ingressus eius tenet secũdum Innoc.

4 Cũ ista gl. cõcordãt Ang. in l. qui seruum. ff. de uerbo. ob. & Alexand. de Imo. in l. cũ proponas. C. de pactis.

Præscriptio nõ defendit inualidum.

Eleemosyna an possit fieri per uxorẽ, sine licẽtia uiri.

Ad

Ad hoc dicas, quòd uir duplicem habet seruituté in uxore, unã quo ad debitũ reddendũ, aliã quo ad ministerium sibi exhibẽdum unde licet unam relaxauerit, nõ tñ aliam. ff. de ser. urb. præd. si domus. & extra de cõuers. coniug. quidã.

Vxor duplicé seruituté uiro debet.

[a] Magis. Q. d. cum perduxisti eum ad scandalũ dissẽsionis: potius malũ fecisti uiro non obediẽdo, quam bonum feceris abstinendo.

[b] Anna. i. uidua.

[c] Susanna. Id est vxorata.

[d] Secundũ uerba. In quibus dr̃ de debito reddẽdo.

[e] Imputaret. Arg. ꝙ pro completo habetur, ꝙ per uolentẽ agere non stat, ne fiat. argu. s. proxi. causa. q. v. ꝓposito.

[f] Quisquis. Tangit illa tria uerba apostoli: qui habent uxores, sint tanquã non habentes: & qui uendunt, sint tanquam non uendentes: & qui emũt, sint tanquam non ementes. xxxj. dist. lex continentiæ.

† Ibidẽ.

[g] Non faceret. s. non faciendo eleemosynam.

[h] Quia transit. i. transitorium est.

[i] Præsumit. Superbiendo cum eis.

[k] Securus. Hæc clausula repetitur cum qualibet præcedenti ab illo loco. quisquis, &c.

Vna sola. CASVS. *Quidam sine licẽtia vxoris continentiam uouerat quærebatur utrũ teneretur eam seruare? Et respon. quod nõ: quia talia fieri debẽt de cõmuni cõsensu uiri & uxoris. vnde talis promißio magis est corrigenda. quàm adimplenda.*

puta quia non fuerat in hac re, usque ad dissensionis scandalum perducendus magis [a] inobedientiæ malo, quàm illius abstinẽtiæ bono. quid enim absurdius est, quam mulierem de humili ueste superbire, cui potius expediret obtemperare candidis moribus, quàm in nigellis uestibus repugnare? quia & si te indumentum monachæ delectabat, hoc etiam gratius posset marito obseruato exoratoq; sumi, quàm illo inconsulto contempto que præsumi. quod si omnino nõ fineret, quid tuo proposito deperiret? Absit ut hinc displiceas Deo ꝙ coniuge tuo nondum defuncto, non uiduereris sicut Anna, [b] sed sicut Susanna. [c]

Idem. †

Continentiæ meritũ habet, qui pro incontinẽtia uxoris debitum sibi reddere cogitur.

CAN. V.

Secundum uerba [d] Apostolica, etiamsi uir continere uoluisset, & tu noluisses: tibi debitum reddere cogeretur: & illi Deus imputaret [e] ad continentiam, si non suæ sed tuæ cederet infirmitati, ne in adulterium caderes. Quisquis [f] igitur compatiens infirmitati uxoris, reddidit, non exegit debitũ: aut si propter propriam infirmitatem duxit uxorem, plangens potius, quia sine uxore esse non potuit, quã gaudens quia duxit: quisque uendidit qđ utile no uit: quia & si maneret, beatum non faceret: [g] quisquis emit quod nouit quia transit, [h] & de his non præsumit, [i] & fecit ex eo misericordiã, cum non habentibus: securus [k] expectat diem nouissimum.

Item ad Armentariũ & Riparium & Paulinã. †

Vota continentiæ sine uxoris consensu, reddi nõ possunt.

CAN. VI.

Vna sola causa esse potest qua te ad id quod uouisti, non solum non hortaremur, uerùm etiam prohiberemus implere, si fortè tua cõiunx hoc tecum suscipere, animi seu carnis infirmitate recusaret: nam & uouenda talia non sunt a coniugatis, nisi ex consensu & uoluntate communi: & si properè fuerit factum, magis est corrigenda [l] temeritas quàm persoluẽda promissio: neq; enim Deus exigit, si quis ex alieno [m] aliquid uouerit, sed potius uetat usurpare alienum.

Item Hieronymus. †

Absque cæteris operibus, nec sola virginitas saluat, nec cætera absque uirginitate proficiunt.

CAN. VII.

Tunc saluabitur [n] mulier, si illos genuerit filios, qui uirgines [o] permansuri sunt: si quod ipsa [p] perdidit, acquirat in liberis, & damnum radicis [q] & cariem, [r] in flore compẽset [s] & pomis. [t]

Idem. †

CAN. VIII.

Hoc solùm nunc dico, quod quomodo absque cæteris operibus, virginitas [u] sola non saluat, sic omnia opera absque uirginitate, [x] puritate, continentia, castitate, [y] imperfecta [z] sunt. Idem.

[l] Corrigenda. Simile. s. xxij. qõ. iiij. definitio. Et est hic argu. quod si alter sine licẽtia alterius intret religionem, quod sua authoritate potest exire.

† Episto. xlv.

[m] Ex alieno. Hoc uerum est, si eo animo uoluit, ut auferat illi cuius est: alias licitum est alicui rem alienam legare: ut institut. de leg. §. non solum. licet secus sit secundum canones: ut extra de testam. cap. filius.

† De hoc not. s. ea. c. ij. in gl. fina.

ADDITIO.

Secundum T. Sed Vincẽt. & Bene. aliter uidẽtur intelligere: ut ibi nota. gloss. cum quis. secundum Gof.

Tvnc saluabitur. Hæc est secunda pars quæst. in qua probat, qđ debemus esse uirgines. scilicet mente & corpore si possumus, alias mente, sine qua nullus saluabitur. Ioã. de Fant.

[n] Tunc saluabitur. Exponit Hiero. illud Apostoli ad Timotheum: Saluabitur mulier per filiorum generatione‑nem, si permãserint in fide & dilectione & sanctitate.

† lib. j. ad uersus Iouinianũ.

[o] Saluabitur. scilicet merebitur saluari.

[o] Virgines. Id est, integri in fide.

[p] Si quod ipsa. Scilicet uirginitatem corporis. & est simplex relatio.

[q] Radicis. Scilicet suiipsius.

[r] Cariem. i. corruptionẽ suæ carnis.

[s] Compẽset. Quantum in ipsa est.

[t] Pomis. i. filijs qui dicunt flos & poma, sicut mater radix.

† Ibidẽ.

[u] Hoc solum. Virginitas. Scilicet carnis.

[x] Virginitate. Scilicet mentis.

[y] Castitate. Saltẽ in affectu seruata.

[z] Imperfecta. Quo ad uitam æternam promerendam.

a Qui sitit. Verba ponit hic Euangelij, & loquitur de siti continentiæ.

Perfectio nō est pręcepti. b Nolitis. Argu. ad ea quæ perfectionis sunt, neminem esse cogendum, sed persuadendum. nam talia consilij sunt, & non præcepti. argum. j. quæst. j. aliud. & xxxij. quæstione prima integritas.

Ioan. 7. f — Mat. 19. b

c Imperatum. s. proxi. qō. j. integritas. quantū ad corporalem, sed de mētali præceptum est.

d Maiorisq;. Sic xxviij. quæst. j. iam nunc. nam nemo in necessitate liberalis existit. ff. de adi. leg. rem legatam.

Liberalis in necessitate, est nemo.

e Expedit. Supra xxviij. quæst. j. sic enim. contra. sed verum est, ꝙ non expedit propter onera matrimonij: ut s. proxi. qō. vij. omnes. sed expedit propter fornicationem uitandā. xxxij. quæst. ij. cap. sicut. §. his ita.

Mat. 19. c

f Noluerunt. Id est, noluerunt exercere id, ad quod nati sunt. s. uti copula carnali. Et ita secundum hoc est argu. pro carnali copula, quod nullus est naturaliter frigidus. s. ea. quæst j. requisisti. alia litera habet, uoluerunt esse ꝙ nati sunt, id est, uirgines.

Frigidus naturaliter nullus est.

g Cælorum. Supple inquit, recipiāt mercedē in regno cælorum.

h Si castrati. Arg. quòd de uno conceditur, &c. ut s. distin. xlv. disciplina. xxiij. quæst. iiij. forte. Alibi dicitur quod de uno negatur, de alio conceditur: ut xxv. dist. qualis.

Mat. 19. b

i Finis. Qua præmissa. capit. scilicet tunc saluabitur. & capi. hoc solum. & ca. qui sitit. æquiuocerunt hoc nomine uirginitas. quandoque pro uirginitate mentis, quandoque carnis, ideo determinat, ubi sic uel sic accipiatur.

Virginitas æquiuocatur.

k Et duæ. Scilicet tunc saluabitur, & alia. scilicet hoc solum ibi, absque uirginitate.

l De virginitatis affectu. Id est, quæ est in mente.

m Principium. Scilicet illius c. qui sitit ueniat, &c.

Qui uxorem. Hæc est tertia pars quæst. secundum Ioannem de Fant.

CAN. IX.

Qui sitit, a ueniat & bibat. qui potest capere, capiat. non dicit uelitis nolitis, b bibendum uobis est atque currendū, sed qui uoluerit, qui potuerit currere atque potare, ille uincet, ille satiabitur. & ideo plus amat uirgines Christus, quia sponte Christo tribuunt, quod sibi nō fuerat imperatū. c maiorisq; d gratiæ est, offerre quod non debeas q̄ reddere quod exigeris. Apostoli enim, uxoris onere contemplato, Si talis est (inquiunt) uita hominis cum uxore, non expedit e nubere. quorum dominus sententiam probans, rectè (ait) quidem sentitis quod nō expediat homini ad cælorum regna tendenti accipere uxorem, sed difficilis res est, & non omnes capiunt uerbū illud, uerum quibus datum est. Alios hominum facit eunuchos natura: alios uis hominum: mihi illi eunuchi placent, quos castrauit uoluntas, non necessitas. libenter eos in meo recipio sinu, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum, & ob meum cultū noluerunt f esse, quod nati sunt. simulq; hæc tractanda est sententia: Qui se (inquit) castrauerunt propter regnum cælorum. g Si castrati, h mercedem habent regni cælorum. ergo qui se non castrauerunt, locum non possunt accipere castratorum.

Finis i huius authoritatis, & duæ k præcedentes, de uirginitatis affectu l intelliguntur, qui non in uoluntate solum, sed in necessitate est: principium m uerò de effectu intelligitur, qui nō in necessitate & ante uotū, sed in uolūtate est, nec exigitur nisi repromittat.

Itē ex cōcilio Remēsi.

Non licet illi ducere uxorem qui suam uelare permiserit.

CAN. X.

Qui uxorem suam uelare permiserit, aliam non accipiat, sed similiter conuertatur. n

Item August. in quæstionibus Numeri. †

Vota abstinētiæ, quæ mulier pmittente uiro promiserit, illo prohibente seruare nō cogitur.

CAN. XI.

Manifestum est, o ita legem uoluisse fœminam sub uiro esse, ut nulla eius uota quæ abstinentiæ causa uouerit, reddantur ab ea, nisi author p uir fuerit permittendo. nam cùm ad peccatū eiusdem

n Conuertatur. Intrando monasterium, si iuuenis est. Vel si senex est, contineat in seculo. extra de conuer. coniug. cum sic. Et hic dicit Hug. quod eo ipso ꝙ dat uxori licentiam, intelligitur uouere: & si non exprimat, compellendus est ire ad religionem: ut no. s. xxvij. qō. ij. Agathosa. & sufficit tacita licentia, s. permittere: ut hic, & argu. extra de conuer. coniug. consuluit. Alij dicunt, ꝙ qui dat licentiā: nisi expresse uoueat, continere non tenetur, nec monasterium ingredi, imo eam reuocare potest de monasterio. extra de cōuer. coniug. c. j. & quod dicit hic similiter cōuertatur, dicunt nisi malit eā reuocare. sicut enim secundum istos, expressus consensus exigitur in contrahendo, ita in separando matrimonio. argum. extra de regu. iuris. omnis res. Alij distinguunt, ꝙ si mulier sciuit ius quæ dedit uiro licentiam, tunc etiā intelligitur uouere secus si ignorauit.

Et notum solēnizare. argu. s. xxxij. dist. seriatim ubi de hoc. Archid.

Maritus permittēs uxorē uelari an teneatur cōtinere.

o Manifestum. Hæc est quarta pars q. in qua probat, ꝙ uir est superior muliere. Ioan. de Fant.

p Vota. Quæ scandalizent uirum, ut iacere in camisia, uel ieiunare cum ipse pranderet.

† qō. lix. lib. iiij. q. super numeros.

p Nisi author. Mulier ergo nō potest facere uotum abstinētiæ, sine uolūtate uiri. Sed nunquid uir potest abstinere sine uxoris cōsensu? sic a j. e. cum caput. licet ergo cōiuges sint pares quantum ad uotum continentiæ, nō tamen quantum ad uotum abstinentiæ. & hoc intelligo de quolibet uoto in quo non fit uxori præiudicium, quo ad carnale debitum, quamuis ex illo uoto oriatur scandalum mulieri: ut in hoc fit differentia inter uirum & mulierem. Similiter & de muliere dici potest, quod uouere possit, dummodo per illud uotum mulieris non fiat uiro præiudicium, uel si non oriatur scandalum uiro ex illo uoto: ut si uouet iacere in camisia cum eo, uel singulis noctibus ire ad matutinas. unde de tali

a Ad idē facit hoc ca. manifestum. & j. ea. c. hæc imago. & c. noluit. Archid. Coniuges quantū ad uotū abstinētiæ, nō sunt pares.

uiri pertinere uoluerit lex, si prius permiserit, & postea prohibuerit: & hoc tamen non dixit, ut mulier quod uouerat faciat, quia permissa [a] iã prius à uiro fuerat: uiri dixit esse peccatum quia abnuit qđ prius cõcesserat: nõ tñ mulieri [b] ex hoc iussum dedit, ut qđ prius uir ei cõcesserat, postea si prohibuerit cõtemnatur.

Ex præmißis authoritatibus apparet, quòd continẽtiæ uota nec mulier sine consensu uiri, nec uir sine cõsensu mulieris Deo reddere potest: si autẽ consensu alterius eorũ ab altero promissa fuerit, & si postmodum in irritum deducere uoluerit qui permisit, nõ tñ ualet, quia in debito cõiugij æquè mulier hẽt potestatẽ uiri, sicut & uir mulieris: atq; ideo si quilibet eorũ alterum à suo iure absoluerit ad præteritam seruitutẽ ipsum reuocare non poterit. quia uerò in cæteris uir est caput mulieris, & mulier corpus uiri: ita uota abstinẽtiæ uiro permittẽte, mulier põt promittere, ut tamen eodem prohibente, repromissa nõ ualeat adimplere: et hoc (ut diximus) propter cõditionẽ seruitutis, qua uiro in omnibus debet subesse.

Vnde Augustinus in libro quæstionũ Genesis. †

eali uoto intelligo istud cap. alias tenetur mulier illud adimplere, etiam uiro inuito, ut si uouet quod daret denarium amore Dei. uel aliquid tale. hoc dicit H. canon tamen iste indistinctè loquitur. Item uidetur, quod mulier ista peccet: quia magis obediendum est Deo, quam homini. nam scriptũ est, uouete & reddite, &c. xvij. q. j. in princip. Sed dic, quod mulier ista non obedit uiro contra dominum: quia dominus hoc uult. ĩ. ead. noluit. eo autem ipso quod hic uiro conceditur reuocare uotum abstinentię. prohibetur de uoto concinẽtiæ: imo nec hoc uiro conceditur reuocare uotum abstinentiæ, imo peccat uir reuocando. sed præcipitur uxori ut obediat. simile extra de iureiur. debitores. & xxiiij. q. j. qđ culpatur. in fi.

[a] Permissa. Continentia.

[b] Mulieri. s̃. xxij. q. j. si quis uxorem.

[c] Est ordo. naturalis. id est à natiuitate & ortu prouenieus. nam fœmina de corpore uiri est, & alia ratio est, quæ in uelamine corporis eius perpẽditur: ut ĩ. e. mulier.

[d] Vt seruiant. hoc adeo uerũ est, quod patronus consentiendo libertæ ut cõtrahat, amittit in ea operas: cum in officio uiri debeat esse: ut ff. de oper. lib. sicut patronus.

[e] Maior. dignitate scilicet filius: seruiat minori scilicet patri, qui non est in dignitate. interdum maior ætate seruiat minori de præcepto domini, ut Esau Iacob. Et quod dicit hic, nulla iustitia est &c. uerum est secundum uetus testamentum: sed secundũ nouum: qui maior est, sit sicut minister, &c. xciij. distin. diaconi. sed melior litera est: hæc iustitia est, ut minor seruiat maiori.

[f] Haec imago. id est, in hoc

Filius quã doq; põt dici maior patre.

† q. cliij.

Mulieres uiris suis debent subesse.

CAN. XII.

Est ordo [c] naturalis in hominibus, ut seruiant [d] fœminæ uiris, & filij parentibus: quia nulla iustitia est, ut maior [e] seruiat minori.

Idem in quæstionibus ueteris & noui testamenti. †

Vir est caput mulieris.

CAN. XIII.

Haec imago [f] Dei est in homine [g] ut unus [h] factus sit dominus, ex quo cæteri oriantur habens imperiũ Dei, quasi uicarius eius: quia unius Dei hẽt uir imaginẽ. Ideoq; mulier ad imaginẽ Dei nõ est facta. sic etenim dicit scriptura, Et fecit Deus hominem: ad imaginem [i] & similitudinẽ Dei fecit illũ. Hinc ẽt Apostolus, Vir quidẽ (ait) non debet uelare caput suum: quia imago [k] & gloria Dei est. mulier [l] ideo uelet, quia non est gloria & imago Dei.

Item in eodem. †

CAN. XIIII.

Satis hinc apparet, quemadmodum uiris fœminas subditas, & penè famulas [m] lex esse uoluit uxores, dum constituit, ut diceret aduersus uxorem uir testimonium, [n] unde lapidaretur [o] † illa si hoc uerum esse demonstraretur: [p] ipse tamen non uicissim lapidatur, si hoc falsum esse constiterit, sed tan-

dicitur habere similitudinem Dei.

[g] In homine. quia sicut processerunt à Deo omnia, sic ab Adam processerunt omnia. hic accipit tantum hoc nomen homo in masculino genere: alias communis generis est: ut ff. de uerb. signi. hominis.

[h] Vt unus. Id est, imago Dei dicitur ipse homo: quia sicut aqua profluit ex latere domini, sic etiam Eua ex latere Adæ. Item in hoc habet imaginem: quia habet rationem & intellectum, [r] sicut Deus.

[i] Imaginem. id est, similitudinẽ. de pœniten. distinct. ij. illa anima.

[k] Quia imago. & ideo non debet uelari.

[l] Mulier. non tamen quælibet: quia non uirgines de consuetudine. sed fac uim in eo quod dicit gloria. id est, Deus non gloriatur per ipsam, sicut per uirum. nam per eã, prima præuaricatio est inducta. ĩ eadem. mulier.

[m] Satis hinc. Et pene famulas. non tamẽ quod immoderate uerberentur. C. de repud. consensu. & s̃. ead. q. ij. placuit.

[n] Testimonium. id est, accusationem.

[o] Lapidaretur. & ita uidetur quod in ueteri lege, nunquam uir obligabatur pœna talionis. Sed tu dic cum Hug. quod hoc locum habebat tantũ in accusatione adulterij in primo coitu: puta cum non inueniebat eam uirginem, uel dicebat se non inuenisse, & ipsa contrarium probabat per aspectum linteaminis. in hoc casu non puniebat uir talionis pœna: sed tantum centum siclos aureorũ dabat patri puellæ.

[p] Demonstraretur. per aspectum linteaminis sanguinolenti. Sed nec hodie cũ agit uir ad separationem, sustinet talionem. secus si agatur ad pœnam adul-

Omnia processerunt ab Adam.

[r] Ad hoc dicitur tã de fœmina quam de uiro secundum Hug.

† q. xlv. lib. qõ. ex ueteri testamẽto.

Gene. 1. d Sapiẽ. 2. d 1. Cor. 11. b

Vir utrũ puniebatur taliõe in ueteri lege.

† q. xxxiij. libr. v. q. super Deutero.

† Adde qua pœna puniatur mulier adultera, nota. in l. quoniam Alexand. & in l. castrati. & in authẽ. sed hodie. C. de adulte.

Mulieris uiolatio, per qđ cognoscit.

tummodo castigatur, [a] & damnificatur: eique perpetuo iubetur adhærere, qua carere uoluerat. in alijs autem causis, eum qui testimonio [b] falso cuiquā nocuerit, quod si probaretur, ius sit occidi: eadem plecti iubetur pœna qua fuerat (si uerū esset) ipse plectendus.

Item Hieronymus super epistolam ad Titū. †

De eodem.

CAN. XV.

CVm caput mulieris sit uir: caput autem uiri, Christus: quæcunque uxor non subijcitur uiro suo, hoc est capiti suo: eiusdem criminis [c] rea est, cuius & uir si non subijciatur capiti suo, hoc est Christo. Verbum autem domini blasphematur [d] cùm uel contemnitur Dei prima sententia & pro nihilo ducitur, uel cùm Christi infamatur euangelium, dum scilicet contra legem fidemque naturæ ea quæ Christiana est, & ex lege Dei [e] subiecta est, uiro imperare desiderat: cùm etiam gētiles fœminæ uiris suis seruiant communi lege naturæ.

Item Augustinus in quæstionibus Numer. †

Arbitrium uiri, mulierem sequi oportet in omnibus.

CAN. XVI.

NOluit itaque lex, mulierem aliquid uouere Deo aduersus animam suam: ut non in aliqua rerum licitarum atque concessarum abstinentia in eisdem uotis fœminæ ualeat authoritas, sed uirilis: ita ut si adhuc innuptæ concesserat [f] pater uota persoluere, si antequam persoluerit, & nupserit, & uiro eius hoc cognitum nō placuerit: non persoluat: & hoc omnino sine peccato: quia Deus mundauit eam, sicut dicit lex, id est, mūdam iudicauit. neq; hoc contra Deum [g] putandum est fieri: cum ipse Deus hoc præceperit, hoc uoluerit.

Item Ambrosius in libro quæstionum ueteris & noui testamenti.

Nulla est mulieris potestas: sed in omnibus uiri dominio subiecta est.

CAN. XVII.

MVlierem cōstat sub iectā dominio uiri esse, & nullam authoritatem [h] habere. nec docere [i] potest, nec testis, [k] esse: nec fidem [l] dare, nec iudicare. [m]

Item in Hexaemeron in tractatu diei quartæ.

CAN. XVIII.

ADam per Euam deceptus est: non Eua per Adam. quem uocauit ad culpam mulier, iustum est, ut eam in gubernationem [n] assumat: ne iterū fœminea facilitate labatur.

Item super primam epistolā ad Corinthios, †

CAN. XIX.

MVlier debet uelare caput, quia non est imago Dei, sed ut uiro ostendatur [o] subiecta: & quia præuaricatio per illam inchoata est, hoc signum debet habere in ecclesia, propter reuerentiam [p] episcopa

---

terij criminaliter. extra de procura. c. tuæ. ideo autem nō punit uir pœna talionis: quia iam alia uia cōsequeretur, id quod optauit: quod esse nō debet. ff. pro soc. idemq;. ff. de cō di. instit. quæ sub cō ditione. §. si quis.

[a] Castigatur. id est, uerberatur.

[b] Testimonio falso. id est, accusatione calumniosa. hoc ideo ita expone. nam testis non obligatur ad talionem, sed alio modo punitur à iudice si uarie respondet: ut C. de testib. nullum. Hug. tamen dicit quod sic. iij. q. ix. nihilominus maxime secundum ueterem legem arg. extra de cri. fal. c. falsus. De hoc dictum est. ij. q. iij. i summa.

Testis nō est taliōe puniēdus.

† ca. ij. in cōmenta.

CVm caput. [c] Criminis. s. ix. q. iij. ca. j. s. xxij. q. v. de forma. s. distin. xcv. esto. argu. eandem conditionē inferiorū ad media, quæ est mediorū ad extrema. xxviij. distinct. cap. quia sunt culpæ.

[d] Blasphemat. tractabat enim Hie. illud uerbum Apostoli ad Titum, Admone adulescētulas esse subditas uiris suis: ut nō blasphemetur uerbū Dei, id est, euangelium. Vel uerbum Dei in paradiso quatenus uiris subditæ essent.

Vxores quare debēt esse uiris subditæ.

[e] Ex lege Dei. qua dixit mulieres esse subditas uiris: Conuersio tua erit ad uirum: & ipse dominabitur tui, &c.

† qō. lix. lib. iiij. q. Nume.

[f] NOluit itaq; lex. Cōcesserat. Argu. quod abbas possit reuocare uotum monachi, ꝙ etiā emisit ante monachatum. argu. xx. quæ. iiij. monacho. plus enim est monachus sub abbate, quā uxor sub uiro: ut xij. quæs. j. non dicatis.

Monachus plus subest abbati, quā uxor uiro.

[g] Contra Deum. Simile. s. xiiij. q. v. dixit. s. xxij. qō j. si peccatum. s. xxiij. q. iiij. qui peccat. s. di. xxvj. deinde.

[h] MVlierem. Authoritatem. uirilia enim officia mulierib⁹ sunt adempta. iij. qō. vij. c. infamis. §. tria. ff. ad Velleia. l. ij.

Officia uirilia sunt mulierib⁹ īterdicta.

[i] Nec docere in ecclesia masculos. s. distin. xxiij. mulier. de conse. di. iiij. mulier.

[k] Nec testis. in causa criminali, nisi in illis casibus in quibus infames admittuntur: nec in testamento. instit. de testi. §. testes. nec contra clericos in causa criminali: qa non potest esse quod ipsi sunt. s. ij. qō. vij. ipsi Apostoli. nec etiam contra laicos: ut nota. xv. quæstio. iij. de crimine.

[l] Nec fidem. obligatur tamē si dolose fideiubeat ut creditorem decipiat: ut ff. ad Velleia. si decipiēdi. Item etsi priuilegio Velleiani renuntiauerit, obligatur & tenetur. ff. ad Velleia. l. ulti.

[m] Nec iudicare. nisi in casibus: ut dixi xv. q. iij. de crimine.

[n] ADam. Gubernationē. Per hoc uidetur ꝙ uir potius debet esse curator uxoris quam extraneus. quod negat lex. C. qui dari tut. pos. l. ij.

Vir non pōt eē curator uxoris.

Gene. 3. c

[o] MVlier debet. Sed ut uiro ostendatur. nō solum propter hoc, sed etiam, &c.

[p] Propter reuerentiam. id est, propter reuerētiam sacerdotum. arg. liiij. dist. si seruus sciente. & sicut ante iudicem dominum: ita ante uicarium eius sacerdotem sit subiecta uiro. Vel propter reuerentiam sacerdotum. id est, ne sacerdotes in eius faciem intuentes inuitētur ad libidinem.

† ca. xj. Mulier quare debet caput uelare. 1. Cor. 11. a

Episco-

a Episcopus. Id est, quilibet sacerdos. de pœ. di. iij. in ter hæc hircum. ij.
b Originale. i. ꝙ originem habuit ab ipsa, quo ad hoîes.
N Ec illud. Hæc est v. pars qō. in qua ostendit magister causam, quare fuit unum principium, unus homo. Ioan. de Fant.
c Otiosum est. Id est, sine causa & mysterio factum.
d Costa. Non de pede, ne omnino uideretur famula, nec de capite, ne uideretur domina: sed de costa, ut collateralis uideretur.

† cap. x. Eua quare de costa Adæ facta est?

e Multarũ. Quo ad numerũ, uel multarum quod ad genus humanum.
f Et disparium. Quo ad sexum. Vel disparium, quo ad speciem. & respicit ad primam creationem hominis.

g Vidam uir in captiuitatẽ ductus est. quia in præcedẽti causa dixerat matrimoniũ separari ꝓpter frigiditatẽ, & ꝙ uiro uiuente separata posset alij copulari: & dubitari posset, an idẽ uideret faciendũ ꝓpter hostilem calamitatem uel captiuitatẽ: ideo subdit causam istam, in qua ostendit quid iuris sit, si q̃s tenet in captiuitate, & uxor eiꝰ interim nubat alij. ut aũt hæc &c. Et nota, ꝙ hic tractatur de illo impedimento, ꝙ dicitur ligatio. Ligatio est, cũ quis ligatur alteri uinculo matrimonij: & qd' libet impedimentũ matrimonij, dici potest ligatio, sumẽdo large siue cõmuniter, nõ proprie. arg. xxvj. quæst. j. §. j.

Impedimentũ ligationis quale est.

 Traque. Hęc quæstio. diuiditur in

lem non habeat caput liberum, sed uelamine tectum. nõ habeat potestatem loquẽdi: quia episcopus a habet personam Christi. quasi ergo ante iudicem Christum, ita ante episcopum sit: quia uicarius domini est: propter peccatũ originale b subiecta debet uideri.

Item in libro de paradiso. †

CAN. XX.

f NEc illud otiosum est, c ꝙ nõ de eadem terra in qua plasmatus est Adã, sed de ipsius Adæ costa d facta sit mulier: ut sciremus unã in uiro & in muliere corporis esse naturã: unũ fontem generis humani. ideo non sunt duo à principio facti, uir & mulier: nec duo uiri, neque duæ mulieres: sed primũ uir, & deinde ex eo mulier. unã enim naturã uolens hominum cõstituere Deus, ab uno principio creaturæ hoc incipiens, multarũ e & disparium f naturarũ, eripuit facultatem.

Euidentissimè itaq; apparet, ita uirum esse caput mulieris, ut nulla uota abstinentiæ uel religiosæ conuersationis, liceat sibi sine eius licẽtia Deo offerre, etiã si uiro permittente repromissa fuerit, nõ licet ei uotum opere complere, cùm uir uoluerit reuocare promissum. uota uerò continentiæ ita alterius permissu ab altero ualent offerri, ꝙ post permissionem non ualẽt in irritum deduci.

CAVSA XXXIIII.

 Vidã uir in captiuitatem ductus est: g *postea uxor eius audiens illũ mortuum, nupsit alij. Demùm ille de captiuitate rediens, repetit uxorem suam. illa posterioris amore capta, aspernatur torum prioris uiri.*

1 Q *Nunc primùm quæritur, an sit ista rea adulterij, quę uiuente uiro suo, alteri nupsit?*

2 *Secundò: an redeunte primo, sit cogẽda recedere à secũdo, et redire ad primum?*

QVAEST. I. & II.

1 ps *Traque quæstio* h *terminat authoritate Leonis Papæ: qui scribẽs Nicetę Aquilegiensi episcopo ait:* †

Quæ alij nupserit, putans uirum suum mortuum esse: illo redeunte, ad priorem redire cogitur.

CAN. I.

CVm per bellicã cladem, & per grauissimos hostilitatis incursus, ita quædã dicatis esse diuisa cõiugia, ut abductis in captiuitatem uiris, fœminæ eorũ remãserint destitutæ quæ uiros ꝓprios interemptos putarent, aut ab iniqua dominatione nunquã crederẽt i liberandos, & in aliorũ coniugia solicitudine k co-

sex partes. in j. quarum probat ꝑ duos canones, ꝙ mulier non debet contrahere, donec sit certa de morte coniugis. Io. de Fant. Secunda ibi, non satis. Tertia ibi, Si autem. Quarta ibi, quod autem. Quinta ibi, Hinc etiam. Sexta ibi, De simpliciter. Ioan. de Fant.

h Vtraq; quæstio. Si mulier i credit suum maritum mortuum, & habet iustam causam credendi, licite potest contrahere. si autem dubitat de morte uiri & contraxit: licet non debeat contrahere, tenetur tamen reddere debitum petenti, sed ipsa non potest exigere: ut extra de secundis nupt. dominus noster. & ita in tali casu uir potest eam remouere ꝓpter adulterium, cum non habuerit probabilem causam mortis suæ. sed si audierit eum mortuũ licet per falsum rumorem, & tunc nupserit: uir non potest eam de tali adulterio accusare: nisi ipsa procurauerit illum rumorem: ut ff. de adult. miles. §. mulier. Sed pone, quod mulier credit eum uiuere & est mortuus, & contrahit: nunquid est matrimonium ibi? sic: ipsa tamen adulterij reatu tenetur, licet adulterium non committat. nam dicit lex, quod tenetur quis actione furti, licet subtilitate iuris fur tum non committat. C. de fur. si quis seruo. minor tamẽ pœnitentia ac pœna ei imponetur.

Mulier si credit maritũ mortuum, an posit alij nubere? i Hic uideas quod leg. & no. extra ut lite nõ cõtest. qm̃. §. si uero. vers. si autem. in gl. per famã, &c. & de sponsa. in præsentia Archid.

† Episto. lxxvij.

Furtum non committens, quandoq; furti tenetur.

i CVm per bellicam. Credereut. Hæc ratio friuola est: & ideo nõ curat ei respõdere.
k Solicitudine. Incontinentiæ uel paupertatis.

gente, transierunt: Cumq; statu rerum auxiliante domino in meliora conuerso, nonnulli eorum qui putabantur perijsse, remearunt: meritò charitas tua uidetur ambigere, quid de mulieribus quæ alijs sunt coniunctæ uiris, à nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus scriptum, quòd a domino iungitur uiro suo mulier, & iterum agnouimus præceptum, quos Deus coniunxit, homo non separet: necesse est, ut legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis ijs quæ hostilitas a intulit unicuique id quod legitimè intulit, reformetur: omniq; studio procurandum est, ut recipiat unusquisque quod proprium est: nec tamen culpabilis iudicetur, & tanquam alieni iuris peruasor habeatur, qui personam b eius mariti qui iã non esse existimabatur, assumpsit. sic enim multa quæ ad eos qui in captiuitatem ducti sunt pertinebant, in ius alienum transire potuerunt: & tamen plenæ iustitiæ est, ut eisdem reuersis propria reformentur. quod si in mãcipijs, uel mansis, uel agris, aut etiam domibus ac possessionibus rectè seruatur, quanto magis in coniugiorum c redintegratione faciendum est? ut sic quod clade bellica turbatum est, pacis remedio reformetur. & ideo si uiri post longam captiuitatem reuersi, ita in dilectione suarum coniugum perseuerant, d ut eas cupiant redire in suũ consortium: omittendum est, & inculpabile iudicandum est, quod necessitas intulit, & restituendum quod fides poscit. & infrà. Sinautem aliquæ mulieres ita posteriorum uirorum amore sunt captæ, ut maluerint his cohærere, quàm ad legitimum redire consortium: meritò sunt notandæ, ita ut ecclesiastica communione priuentur: quod de re excusabili contaminationem criminis elegerint: ostendentes e sibimet per suam incontinentiam placuisse, quod iusta remissio f poterat expiare. Redeant ergo in suum statum, uoluntaria redintegratione cõiugia: neque ullo modo ad opprobrium malæ uoluntatis trahatur, quod conditio g necessitatis extorsit: quia sicut hæ mulieres, quæ ad uiros suos reuerti noluerint, impiæ sunt habẽdæ: ita illæ quæ in affectum ex Deo initũ redeunt, meritò laudandæ sunt.

Item Innocentius Papa Probo episcopo. † Epistola. ix.

Viro uel uxore de captiuitate redeuntibus, propria redintegrantur coniugia.

CAN. II.

Cum in captiuitate Vrsa mulier teneretur: aliud coniugium cũ Restituta Fontanũ commisisse h cognouimus. sed fauore domini reuersa Vrsa nos adijt: & nullo diffidente, uxorem se esse memorati perdocuit. i qua de re fili charissime, merito illustris statuimus, fide catholica suffragante, coniugium illud esse, quod erat primitus fundatũ diuina gra

a Hostilitas. Sic s. xvj. q. iij. prima.
b Qui personam. Supra ij. q. j. in primis. nam similitudo attenditur inter illum qui succedit inuasori, ut ibi: & istum de quo hic.
c In coniugiorũ. Arg. ꝙ ecclesia clerico debet restitui de captiuitate redeunti, per quantũcunque tempus detentus fuerit: si probat iustum impedimentum: i cũ ecclesia sit uxor clerici. vij. q. j. sicut. & dixi vij. q. j. pastoralis. xiij. q. ij. unaquæque.
d Perseuerant. Et ita uidetur, ꝙ ipsi non compellantur ad eas redire si noluerint, sed supplẽt hic quidam maxime. Alij intelligũt hoc de illis mulieribus quæ uiros nõ credebãt mortuos, & tamen contraxerunt. quod not. in princip. capit.
d Perseuerant. s. xxxij. q. õ. v. puto. in princip. contra. sed illud quando maritus uel uxor scitur adhuc uiuere: istud quando certis indicijs putatur mortuus esse. de pœ. di. vij. c. iij. xxx. qõ. v. c. si quis. §. incerta.
e Ostendentes. Argu. ꝙ ex consequentia operis, ex facto præsenti præsumitur circa præteritũ: 2 ut hic. & xxxiij. q. j. requisiti. & s. xxij. q. ij. ꝙ ait. & C. de adult. si qui. quãdoq; præsumitur ex præcedenti facto circa præsens: ut ij. q. j. in primis. in fin. & q. vij. non potest. quandoque ex præsenti circa præsens: ut dixi l. dist. si quis diaconus. quandoque ex eo ꝙ solet fieri, præsumitur & timetur in futurum: ut iij. qõ. v. accusatores. quandoque præsumitur ex præterito circa futurũ. C. de condict. fur. l. ult. quandoq; præsumitur ex futuro circa præteritum. de con di. inde. si non fortem. §. si x. aut Stichum.
f Remissio. Id est, dimissio secundorum uirorum.
g Quod conditio. Quod necessitas cogit, non est imputandum. xxij. q. iiij. inter cætera. vij. q. j. pontifices. ꝗ. de cõ sec. di. v. discipulos.
h Cum in captiuitate. Com misisse. Peccatum notat interuenisse in contrahendo si scienter contraxit. sed si ignorãter cõtraxisset: quamuis non est matrimonium secundũ: nati tamen filij inde habentur pro legitimis, quo ad successionẽ. similiter ubi per consanguinitatem fit diuortiũ: ꝙ uerũ est, ubi ignorãter cõiuncti sunt: argu. extra qui fil. sint legit. cũ inter. si autẽ scienter. quo ad scientem legitimi non sunt. argu. xxxij. q. ij. solet. argu. C. solu. matri. si ignorans. & C. de ince. & inuti. nu. qui contra. Sed licet H. & Lau. ita distinguunt: falsa tamẽ est distinctio. 3 sufficit enim alterius ignorantia, ut sint legitimi, ut extra qui fil. sint legi. ex tenore. Absurdum enim est, ut aliquis sit partim legitimus & partim illegitimus. arg. ff. de lib. cau. l. duob. Sed si ambo parentes sciunt impedimentũ, uel affectat ignorare, quia non contrahunt præmissa denũtiatione trina coram ecclesia, licet pro legitimo habitum fuerit, tamen filij non sunt legitimi. ut extra de cland. despons. cum inhibitio.
i Perdocuit. Sed qualiter probabit hoc?

' Ecclesia est uxor clerici.
1 Istã gl. dicit singu. Brix. in suo dictiona. in uerb. carcer. ad hoc quod clericus detẽtus ĩ carceribꝰ per quantũcunque longũ tẽpus nõ ꝑdit beneficiũ suum.
Præsumit ex præsenti circa ꝑteritum, &c.
2 Arg. de pœn. dist. iij. cap. Iudas. ubi & hoc. & xliiij. dist. multis.
Matrimonio propter consanguinitatem separato, an filij prius nati sint legitimi?
3 De hoc etiã not. ꝗ. xxxv. q. 7. in sum.

hoc? dicit Hu. per testes. [1] nam in præiudiciū matrimonij secundi, non crederetur etiam ei & uiro iurantibus: nisi fama esset de hoc: ut xxxv. q. vj. si duo. Sed nunquid crederetur uiro & secundæ uxori iurantibus? Dicunt quidam ꝙ sic: licet uideatur esse causa ipsius uiri quòd nō concedo: imo nec confessio ipsorum nec fama sufficit. extra de eo qui cogno. consanguineā. uxor. suæ, super eo.

a Eiecta. Maxime ut xxxij. quæst. j. c. dixit. in fi. & q. vij. licite. & c. ulti. nisi propter impedimētum aliquod factum est diuortiū.

NOn satis. Hęc est ij. pars q. in qua ponit qualiter punitur mulier, quæ ad primum uirum non uult redire. Io. de Fant.

b Animaduertere. Hoc dicit deridendo ipsum, quia malam epistolam composuerat: uel quia uerba non erant accōmoda sensui, ad quem assumebantur. instit. de dona. §. est & aliud.

c Voluit. Epistola tua uel hæc oratio. s. alio, &c.

d Et virū. Quem habebat prius. alias & quare.

e Dimisit. Nolendo ad eam redire.

f Legat. Scilicet quicunque de tali facto dubitabit.

g Si in ciuitate. Argu. ꝙ ratione loci, præsumitur contra aliquē: [2] & ꝙ imputatur alicui si nō fecerit id, quod ei prodesse posit. sic C. de incest. nu. cum ancillis. quia præsumitur consentire, cum potest reclamare. ff. de noxa. si seruus sciente.

h Et non clamauerit. Argu. aliquē tacite consentire: ut xxviij. distinct. diaconi.

i Puniri. Argumentū ubi testimonium de auditu ualet.

K In agro. Nisi & coloni ibi essent nec clamauit.

l Innoxiam. Supra xxxiij. quæst. v.

[3] Dicit hic Hug. quod hic non erat opus testibus, cum nullus diffiteretur illam esse uxorem: licet à quibusdā credebatur mortua esse. Archi.

† Tomo iij.

Deutero. 32.d

Locus, facit præsumi contra aliquem.

[2] De hoc not. xviij. q. ij. diffinimus.

1. Cor. 10. c

tia, conuentumq; secundæ mulieris supstite priore nec diuortio eiecta, a nullo pacto esse legitimū.

Item Hieronymus ad Amandum presbyterū. †

Quæ primo uiro relicto secundo adhæserit: nisi secundū relinquens primo reconciliari non potest.

CAN. III.

2 NOn satis animaduertere b potui, quid sit quod dicere uoluit c epistola uestra, alio uiro per uim accepto, congregata uidelicet multitudine nolētem rapuit. Et d uirum postea non raptorem rapta dimisit? e Legat f libros Moysi, & inueniet desponsatam uiro si in ciuitate g fuerit oppressa, & non clamauerit, h puniri i quasi adulteram: ui autem oppressam in agro, k innoxiam l esse, & uiolentum legibus subiacere. ergo & ista soror, quæ (ut dicit) uim passa est ut adultero iungeretur, si uult corpus Christi accipere, & non adultera reputari, agat pœnitentiam: ita duntaxat ut secundo uiro, qui non appellatur uir, sed adulter, à tempore pœnitentiæ non copuletur. Quod si durum ei uidetur, & semel dilectum non potest derelinquere, neque præferre dominum uoluptati: audiat Apostolum clamantem: Non potestis calicem domini bibere, & calicem dæmoniorum. Non potestis mensæ domini communicare, & mensæ dæmoniorum. & in alio loco: Quæ conuentio lucis ad tenebras? Quis consensus Christi ad Belial? m Rem nouam loquor: imò non nouam, n sed ueterem: quæ ueteris testamenti authoritate confirmatur. Si reliquerit secundum uirum, & reconciliari priori uoluerit, nō potest. scriptum est enim in Deuteronomio. Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam in conspectu eius propter aliquam fœditatem: scribet libellum repudij, & dabit ei, & dimittet eam de domo sua. Cúmq; egressa adultera o maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederítque libellum repudij, & dimiserit de domo sua, aut certè mortuus fuerit: nō poterit p eam prior maritus recipere q uxorē: quoniam polluta est, & abominabilis facta est coram domino, ne peccare r facias terram, quam dominus Deus tuus tibi tradidit possidendam.

3 *Si autem ineuitabili necessitate cogente, uir in aliam prouinciam fugerit, & uxor eius eum sequi noluerit: illo uiuente, illa innupta permaneat.*

Vnde in concilio apud Vermeriam.

Quæ uirū in captiuitatē ductū sequi noluerit, maneat innupta quādiu uir eius uixerit.

2. Cor. 6. c

Deut. 24.

finge. alias est pars. c. de pudicitia. contra supra xv. quæstio. j. si quis non iratus. contra. sed ibi lex. s. canonica uel promotionis.

m Ad Belial. Belial interpretatur apostata.

n Rem non nouam. Non de nouo traditam, ijs qui audierunt & est argum. ꝙ si episcopus iurauit ꝙ non daret nouū feudum, & aliquod feudum de antiquis ad eum peruenerit, bene potest ipsum dare: ut extra de donat. per tuas. & extra de feu. cap. ij.

o Adultera. Non conuicta de adulterio.

p Non poterit. Argumentum, ex quo mulier separata est a uiro authoritate ecclesiæ, non potest authoritate sua uir eam sibi reconciliare. ꝙ non est uerum: ut C. de adulter. authen. sed hodie. sed quid erit, si adultera uelit reconciliari, & vir nolit? uidetur qđ uir non compellitur.

q Recipere. Vt cogatur a lege eam recipere [3] imo ipsa lege prohibetur eam recipere, sed modo tempore gratiæ nō prohibetur. argu. s. xxxij. qō. j. quod autem.

[3] Vt C. de adulte. castigati.

r Ne peccare facias. Inducēdo malum exemplum. xj. q. iij. præcipue.

Si autem. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua quæritur, qualiter & quid fiat de fœmina quæ non uult sequi uirum transeuntem de prouincia in prouinciam. & dicitur quòd manebit innupta. Ioā. de Fant.

CASVS. *Hic dicit Grat. allegando quod unaquæque mulier virum suum sequi tenetur: ut dicit Hug. ut xiij. quæstione secunda, unaquæque. sed facit hoc ut inducat cap. sequen.*

Sī

a Si quis necessitate. Eum sequi. Si. extra de conu.lepro.c.peruenit ad nos.sed secundum Hug.& hoc c. & illa decre. est abrogata: & dicit adhærendū decreto quod est. s.xiij. q.ij. unaquæque. Alij dicunt, quod illud decretum est consilium.xiij.q.ij.unaquæq;.unde si uir uult uagari, 1 nō tenetur eū sequi: sicut nec libertus patronū cui operas debet. ff. de ope. lib. quod nisi. alter mulier non posset eligere aliam sepulturam, quā uiri: quod falsum est. extra de sepul. de uxore. Tamen dicunt quidam, quod tenetur eū sequi quo ad forū. ff.ad muni.filij.§.j. sed etiam si aliqua scienter contrahit cum histrione, tenetur eū sequi uagabundum. Vel dic quod recedentem tenetur sequi, ex honesta causa. ff. de ijs qui not.infa.l. quod ait prætor. §. ignominiæ. xv.qō. j. si quis insaniens. 2

Mulier, an teneat sequi virū vagabundum.

1 Istā sen tētiam tenent Alexan. Vincen. Tan. & Gof. ꝑ ut not. in prædic. c. peruenit. ubi idem nota. Innocen.

2 De hoc not. s. xxxij. q. v. si uxorem.

† cap.vij.

Quod aūt. Hæc est tertia pars qō. in qua probat magister, quod non tenetur mulier inscia uiro alieno copulata. Ioan. de Fant.

b Leonis. Supra ead.cap.j. Ioan.

c Si uirgo. Possidere. Nō dicit possedisse. nam post completā præscriptionem nō scit se posidere alienum, sed possedisse: nec habet tunc conscientiā rei alienæ: unde non tenetur restituere: licet H. hoc consulat ubi conscientia remordet.xxviij.qō. j.§.j. & extra de præscriptio.cap.ult.

d Cum uero scierit. Certum est, quod in præscriptione exigitur continue bona fides: ut extra de præscript. quoniam omne. Sed quid si postea percipiam quod ille a quo emeram, non fuit dominus: si statim restituam eam domino, non possum agere de euictione: ut ff. de euict. l. si rem. §. j. dicunt quidā, quod debeo subijcere personam quæ à me petat rem illam ut à me euincatur: ut ff.de neg. gest. at qui natura. §. cū me absente. sed adhuc eadem uidetur restare quæstio: quia illi qui sic à me subiectus est, cum non habeat mandatum à domino: potui obijcere exceptionem procuratoriam: quod tamen nō feci, & sponte permisi à me rem euinci. ergo non potero agere de euictione: ut dicit illa l. si rem. & l. si dictum. Ad hoc potest dici, quod huiusmodi exceptiones quæ sunt dilatoriæ iudicij, potest aliquis omittere, sed non illas quæ sunt dilatoriæ solutionis: ut ff. mā. si fideiussor. §. quædam. Item qualiter iurabit iste de calumnia cū sciet se mala fide possidere? Potest dici, quod sub hac forma iurabit: Iuro quod ueni ad litigandū causa mei iuris conseruandi: ut ff. de bon. lib. si quis libertū. Dominus meus dicit ipsum posse confiteri quod res non sit sua: quia pudori suo debet parcere. ff. man. quintus. qualiter autem iurabit ille, qui submissus est.

Emptor inter præscribendū si pcipiat venditorem non fuisse dominum, qd faciet.

CAN. IIII.

Si quis necessitate ineuitabili cogente, in alium ducatū seu prouinciam fugerit, & eius uxor cū ualet & potest, amore parentū & rerū suarū, eū sequi a noluerit: ipsa omni tempore quandiu uir eius quem insecuta non fuerit, uiuit, semper innupta permaneat.

4 *Quod autem de coniugatis authoritate Leonis b papæ dicitur, hoc etiā de uirginibus intelligendum est: ut si præter cōscientiam uiro nupserint alieno, non teneantur.*

Vnde August. in libro de fide & operibus. †

Non est adultera uirgo, quæ nesciens uiro nupsit alieno.

CAN. V.

Si uirgo nupserit nesciens uiro alieno: hoc si semper nesciat nunquā ex hoc adultera erit. si aūt sciat, iā ex hoc adultera esse incipit, ex quo cū alieno sciens cubauerit: sicut in iure prædiorū, tandiu quisq; bonæ fidei possessor rectissimè dicit, quandiu se posidere c ignorat alienum. cū uero scierit, d nec ab aliena possessione recesserit: e tunc malæ fidei possessor perhibet: tūc iustè iniustus possessor uocabitur.

5 Hinc etiam ignorantia excusat eum, qui nesciens dormiuit cum sorore uxoris suæ.

Vnde in concilio Triburiensi.

Non cogatur legitimam dimittere uxorem, qui nesciens dormiuit cum eius sorore.

CAN. VI.

In lectum f mariti, ab sente uxore soror iuit uxoris, quā uxorem putās suam esse, dormiuit cū ea. super hoc uisum est, si ipse per securitatem g uerā hoc probauerit h quod inscius fecerit hoc scelus: pœnitentiā i quidē quæ sibi indicta fuerit, agat, & legitimum suū coniugiū habere permittatur. illa uerò uindicta digna affligatur, & in æternum cōiugio priuetur.

Item Hermes in libro pastorum. †

PALEA.

Ego dixi pastori, domine, si quis mulierem fidelem in domino habuerit, & inuenerit hanc in adulterio: nunqd peccat uir eius, si cōcubit cū ea? quandiu peccatū eius nescit, sine crimine uiuit cū ea. Si āt scit uir uxorē de

e Recesserit. Arg. quod etiam post præscriptionem, ex quo scit rem alienam se emisse, teneatur reddere rem, præsertim ecclesiæ: cum omne id quod irrepræhensibile est, defendit ecclesia: ut xxv. qō. j. omne quod. ar. di. liiij. c. generalis. in fi.

Hinc etiam. Hæc est v. pars q. in qua quæritur si aliquis aliquā polluit, quā credit suā uxorem, utrum peccet? & dicendum quod non. Ioan. de Fant.

f In lectum. Ex hoc c. colligitur, quod qui cognoscit côiugatā ignoranter, nō committit adulteriū. 4 argu. extra de senten. excommuni. si uero aliquis. nā si locaui militi tanquā pagano ignorans, possum mercedem exigere. non enim disciplinā contemnit, qui militē ignorauit. ff. loc. si ignorans. 4

g Per securitatem. Id est, iusiurandum. xxxv. quæstio. iij. extraordinaria. testes enim habere non possunt de huiusmodi. & sic patet, quod per iuramentum probatur ignorantia: ut extra de sentent. excommuni. si uero ij.

h Probauerit. Argu. quod allegans ignorantiam, eam probabit. j. q. j. si quis a simoniacis. ix. qō. j. ordinationes. iij. q. ix. indicas. extra de elect. innotuit.

i Pœnitentiam. i. aliquam satisfactionem ad maiorem cautelam, ne disciplina ecclesiæ deseratur. xxiij. q.v. excommunicatorum: ut s. dist. l. presbyteros. xv. q. j. si quis insaniens. ij. q. v. consuluisti. s. distin. l. quia te contra. & ideo dicit scelus. uel dicit hoc propter speciem

† Qui est liber reprobus & damnatus i c. sancta Romana. s. xv. di. & sic patet has reprobas paleas nō fuisse. à Gratia. sed ab alio additas. & aduerte i text. ibi. Ego s. her mes ibi pastori, i. di a bolo q. se deformabat in pastorē. uel quem impius ille hermes sic fingebat, ut Numa de sua Aegeria, & mahumeta de sua columba Sicure uel emēti to Gabrielle. his ta men fucis hermes il le decepit Pium, ut j. de cōse. dist. iij. c. nosse. no. in trac. ad edictū Henrici secundi. part. 2. glo. xv. in princip. Adulteriū non committitur, si côiugata ignorāter cognoscitur.

4 Adde text. in l. uxor. cum ibi not. C. de adult. Cyn. in au thē. hodie eo. tit.

4 De hoc not. extra de homi. signasti. Ignorātia iuramēto probatur.

Adulteriũ non fit ſine dolo. ſpeciē facti. nā adulteriũ ſine dolo non cõmittit. ff. de adulte. l. penul.

De ſimpliciter uero. Hæc eſt vj. pars quæſtio. in qua dicitur, quod inceſtuoſi uoluntarij non contrahant: inſciẽtes autem poſt pœnitẽtiã vij. ann. cõtrahant. Io. de Fant.

a Si quis cũ duabus. xxxij. qõ. vij. ſi quis uiduam & ca. ſi q̃s cũ nouerca.

b Non ignorauerint. Sed quare prima punit: quia forte poſt cognitã fornicationem ſororis, iterum fornicata eſt cũ illo, uel quia celauit crimen ſuũ ſorori, cum ſciret eam ſic facturã: ut ĩ. proxi. cauſa q. ij. ſi quis. Similiter intelligas in ſequẽtibus capitulis. Sed hæc ſolutio reprobatur. ĩ. proxi. q. ij. ſi homo.

c Si q̃s. Hoc ſcierint. ut ſ. xxxiij. q. ij. ſi quis cũ duabus. cõtra. ſed ſolue ut ibi. Vel aliud eſt, ubi cũ duabus ſororibus, ut ibi: aliud ubi cum matre & filia pp identitatem perſonæ. ĩ. pxi. cauſa. q. iij. c. contradicimus. §. hac authoritate. & inſuper poſtea ſe cognoſci ab illo permiſerunt.

d Quidam. De ſe filioq; ſilio quidẽ confitente & præſente in iudicio: alias non præiudicaretur filio. extra de adult. ſignificaſti. xv. quæſtione v. presbyter.

e Lapſis. quia pater cognouit eã poſtea.

Quidã uir. CASVS. Expeditis ferè omnibus impedimentis matrimonij: quaſi

liquiſſe, & nõ egerit pœnitentiã mulier, ſed pmanet in fornicatione ſua, et coierit uir cũ illa, reus erit peccati eius, & particeps fornicatiõis illius. et dixi illi: quid autẽ ſi permanet ĩ uitio ſuo mulier? et dixit, dimittat illã uir, & per ſe maneat. Quid ſi mulier dimiſſa, pœnitentiam egerit, & ad uirum ſuũ uoluerit reuerti? nunquid recipietur à uiro ſuo? & dixit, imò ſi nõ recipit eã uir ſuus, peccat. ergo non debet dimiſſa uxore ſua, aliã ducere. Hic act^o ſimilis eſt ĩ mulieř et uiro.

6 *De ſimpliciter uerò fornicantibus, uel cũ duabus ſororibus uel cũ matre et filia, uel cũ patre et filio, idem accipiendum eſt, ut ignorantibus cõiugia non negentur: ſcientibus uerò perpetuò prohibeantur.*

Vnde in eodem concilio legitur.

Matrimonia non prohibeantur contrahere, quorum inceſtum ignorantia excuſat.

CAN. VII.

SI quis cum duabus a ſororibus fornicatus fuerit: & ſororẽ ſoror ab eodẽ antea ſtupratã neſcierit, uel ſe ſororẽ eius, quã antea ſtuprauerat, nõ intellexerit: ſi dignè pœnituerint, & ſe cõtinere nõ ualuerint: poſt annos ſeptem coniugia illis nõ negẽtur. ſi autem nõ ignorauerint b uſque ad mortem à coniugio abſtineant.

Item ex eodem.

De eodem.

CAN. VIII.

SI quis cũ matre & filia fornicatus fuerit, ignorãte matre de filia, & filia de matre: ille uir nũquã accipiat uxorẽ: illæ uerò ſi uoluerit accipiãt maritos. Si aũt hoc ſcierint c ipſæ fœminæ abſq; maritis ppetuò maneãt.

Item in eodem.

De eodem.

CAN. IX.

QVidam fornicatus eſt cum quadam muliere: & poſtea filius neſciens factum patris, ſtuprauit eandem. quod cum pater reſciret: de ſe filioq; d confeſſus eſt. ſtatuerunt melius eſſe, ut taliter lapſis e cũ digna pœnitẽtia legitima permittantur coniugia: quàm fortè deterius delinquant. fornicaria autem ſine ſpe coniugij maneat.

CAVSA XXXV.

QVidã uir mortua uxore ſua, aliam ſibi in matrimonio copulauit, q̃ uxori defunctæ quarto gradu conſanguinitatis, uiro autem ſexta linea cognationis adhærebat poſt triennium uerò liberis ex ea ſuſceptis, accuſantur apud eccleſiam. iſte prætendit ignorantiam.

1 *Hic primùm quæritur: ſi liceat aliquam Q ex propria cognatione duci in uxorem?*

2 *Secundò: ſi ex cõſanguinitate uxoris aliqua poßit in coniugem duci?*

3 *Tertiò: uſque ad quem gradum debeat quiſq; abſtinere, ſiue à proprijs, ſiue ab uxoris ſuæ conſanguineis?*

4 *Quartò: quare uſque ad ſeptimum gradum cõſanguinitatis computatur: ita quòd nec ultra progreditur, nec infra ſubſiſtit?*

5 *Quintò: quomodo gradus conſanguinitatis computandi ſunt?*

6 *Sextò: qui iureiurando propinquitatem firmare debeant?*

7 *Septimò: an illi qui de inceſtuoſis nati ſunt, filij reputentur?*

8 *Octauo: ſi ignoranter de cõſanguinitate uel affinitate aliqua in uxorem ducta eſt: an ex diſpenſatione poßit uiro ſuo adhærere?*

9 *Nonò: ſi cõtigerit eccleſiam recipi, & cauſa cõſanguinitatis aliquam à uiro ſuo ſeparari: quæ poſt quadriẽniũ nuptijs hinc inde celebratis deprehenditur non fuiſſe cõſanguinea prioris: an ſecunda coniugia ſint reſcindenda, & priora ſint redintegranda?*

10 *Decimò: si relicta alicuius de ꝓpria cognatione ad secūdas nuptias trāsierit: an ꝓles ex eis suscepta, poßit pertingere ad cōsortium alicuius de cognatione prioris uiri?*

QVAESTIO I.

*Q*Vòd aūt cō sanguineas[a] nostras siue uxoris[b] nostrę in cōiugiū nobis ducere liceat: exēplis & authoritatibus ꝓbatꝰ. Abrahā nanq; Sarai filiā fratris sui, sororē uidelicet Loth, ī uxorē duxit. Isaac Rebeccam in uxorem accepit: quæ erat filia consobrini[c] matris suæ. Iacob duas sorores Lyam uidelicet & Rachel filias Labā auūculi sui sibi matrimonio sociauit. In lege quoq; præcepit[d] dominus Moysi, ut nullus duceret uxorem nisi de ꝓpria tribu & familia. Itē si aliquis absq; liberis moreretur: præcepit dominus, ut frater eius uxorem defuncti sibi copularet, & ex ea semē fratri suo suscitaret. Porrò ad quoscunq; lex ipsa ꝑuenerit:[e] eius ꝓceptis[f] probanꝰ obnoxij, nisi quæ uel euāgelicis mandatis, uel apostolicis[g] institutis euacuata monstrātur. nullo autē Euangelij præcepto uel apostolico instituto consanguineorū coniunctiones prohibitæ inueniūtur. unn sicut ab initio, ita & nūc licitæ probantur. His ita[h] respōdetur: Consanguineorū cōiūctiones, alias cā necessitatis[i] permissæ, alias cā iustæ rōnis inueniūtur impetratæ. cū enim unus uir ab initio, atque una ex latere eius mulier à Deo formareꝰ, necessariò sorores fratribus copulabanꝰ. quod aūt cogente necessitate fit: cessante[k] neceßitate, pariter cessare oportet qđ urgebat. ergo tātò nūc dānabilius usurpaꝰ cōsanguineorū coniunctio, quantò minus necessaria probaꝰ. postea lege prohibita īuenitur: domino dicente per Moysē,[l] Turpitudinē sororis[m] tuæ nō reuelabis. Hinc Aug.[n] ait in li. de ciuitate Dei. xv. c. xvi. †

Quare constitutū sit, ne consanguineas ducamus uxores.

CAN. I.

CVm igitur genus humanum post primā copulā uiri facti ex puluere, & coniugis eius

---

quasi in extremis agit de consanguinitate & affinitate: quia de hoc impedimento plura erant dicēda. Ostēdit ergo Gratia. usq; ad quotum gradum prohibeatur copula consanguineorū uel affinium, & qualiter gradus computentur in consanguinitate & affinitate, & quibus accusantibus mrimonia talia sunt dirimēda. Vt autem hæc & alia faciat, præmittit thema, de quo x. elicit quæstiones. uerū quia pauca cap. de hac causa leguntur, & maxime usq; ad vij. quæstionem: ideo ego Bart. Brixi. parū uel fere nihil ī hac causa mutaui. sed ne de hoc opere aliqd prætermittatur: ꝙ scriptū inueni, solummodo diligenter correxi. Leges autē c. in quibus inuenies positū apparatū, cū omnia alia fere sint abrogata per Innocentium nisi in vj. ix. & x. quæstionibus.

Gene. 11. d

[a] Quod autem cōsanguineas. Hic depingitur quæstio prima, an scilicet liceat alicui ducere cōsanguineā suā? Super hoc dicit H. ꝙ in linea transuersali extendiꝰ prohibitio usq; ad vij. gradū, hodie usq; ad quartū. extra eo. non debet. in linea uero descendente usq; in infinitum. instit. de nup. §. j. ubi dicit in infinitū. unde secūdū eū Adam si hodie uiueret, non posset cōtrahere cū aliqua.[1] Alij uero non faciunt differentiā inter lineā transuersalem, & ascēdentē. ar. j. e. q. v. ad sedē. uer. illa quoq;. ibi, ultra quos nec consanguinitas reperiꝰ. Procedit autē G. hoc modo in quæstione ista. Primo ꝓbat ꝙ consanguineæ duci possunt & hoc usq; ad §. his ita. Secūdo ꝓbat cōtrariū usq; ad §. hac itaq;. Ab illo loco usque ad finē quæstionis ponitꝰ diuersas solutiones quare in ueteri testa. non fuit prohibitum, & modo sit prohibitum consanguineam ducere.

Gene. 24. f

Cōsanguinitas, usq; ad quotū gradū impedit matrimoniū.

Gene. 29. d

Nu. 36. d

Deu. 25. b

Adā si uiueret, uxorem habere nō posset.

[1] Cōcor. text. in l. nuptiæ. iij. & ibi bona glo. ff. de nup.

[b] Vxoris. hoc pertinet ad secundam quæstionem non ad hanc.

[c] Consobrini. melius diceret, fratris patruelis: quia Batuel & Sara de duobus fratribus fuerunt, scilicet Nachor & Aram.

[d] Præcepit. Hæc fuit una causa, quare copula consanguineorum fuit permissa, scilicet ne ducerent alienigenas.[2]

[2] Quia ꝑ eas ibant ad deos alienos: ut xxviij. q. j. in princ. Arch.

[e] Peruenerit. alias non tenetur. lxxxij. distin. proposuisti. Ex hoc patet Iudæos canonibus nō ligari.

[f] Præceptis. supra xxxij. q. iiij. dixit.

[g] Apostolicis. id est, apostolorū: ut j. ea. §. ulti in fi. ubi exponas apostolicis. i. apostolorum.

[h] His ita. Hucusque allegauit: modo respōdet & soluit. hoc tantum de causa necessitatis. in sequenti uero. §. exequitur de alijs. H.

[i] Necessitatis. ut in princip.

[k] Cessante. s. j. q. j. quod pro necessitate. & quæstio. ulti. quod pro remedio.

[l] Per Moysen. gl. supra per Leuit. c. xviij. primo quidē ꝓꝑ hominū raritatē tantum duas ꝑsonas dn̄s exclusit à coniugio. s. ut nec filius matri, nec filia patri copularetur. Sub lege uero excepit fere. xij. matrem, nouercam, sororem, neptem, amitā, materteram, uxorē patrui, uxorē fratris, sed hoc recipit determinationē. viij. q. j. olim. priuignā, filiam priuignę, sororem uxoris, paucas tamen exclusit, ut multiplicarentur homines. Sub tēpore uero gratiæ plurimæ excluduntur extra eo. c. non debet.

Matrimoniū inter paucas ꝑsonas olim fuit prohibitum.

Leui. 18. b

† Tomo v.

[m] Sororis. sed nomine sororis secundum uete. testa. neptis intelligitur: ut xxij. q. ij. quæritur. quomō ergo Abraham duxit neptem suam: ut in prædicto cap. colligitur? Dic quod Abraham legē præuenit, & ideo nō commisit in legem: ut xxxij. q. iiij. dixit.

Gene. 2. b

[n] Hinc Augustinus. id est, ad ostendendum quod causa necessitatis, permissæ sunt consanguineorum copulæ, &c.

CVm igitur genus humanum post primam copulam uiri facti ex puluere.

Reli-

a Religione. Argu. φ consanguinitas nõ impedit matrimonium, sed cõstitutio ecclesiæ. 7. ea. q. iij. cõiunctiones. & extra de diuor. gaudemus. frigiditas enim sola & coactio & error personæ (cum non sit ibi cõsensus) matrimoniũ impediũt sine constitutione ecclesiæ. Item pupillaris ætas, & membri abscisio.

Matrimonium multipliciter impedit, sine cõstitutione ecclesiæ.

b Honestissima. Hic est argu. φ affinitas nõ surgat ex coitu fornicario. nam illa concordia non est honestissima. nã infideles sũt ipsę fornicarię. xxxiij. q. iiij. quotiescũque. Itẽ est ex hoc c. ar. φ si hodie un⁹ solus homo esset cũ sorore sua, posset eã cognoscere licite, & sobolẽ suscitare. nam tunc. o. ad. a. reuolaret. xxxv. di. ab exordio. & eēt etiã religionis hoc facere. xxxij. q. iiij. dixit Sara. Item est arg. ex hoc c. φ diuersitas tpis diuersitatẽ factorũ iducit. 23. q. 4. si ecclesia.

Frater ex sorore, in casu posset prolẽ suscitare.

c Necessitudinũ. Id est, dilectionum.

d Nefas esset. Id est, execrabile habeatur post prohibitionem. Lau.

e Legibus. Secundũ leges enim hoc permittit. C. de nu. l. celebrandis. & 7. e. q. iij. quædã lex.

f Fraterna. i. inter duorũ fratrũ filios.

g Ciuitas. Quia nõ est opus ea, quãtum ad ciuitatẽ cælestem. s. triumphãtem: ubi neque nubent. neque nubẽt. xxxj. q. j. Deus.

h Euadat. i. liberetur ab originali peccato, cuius causa contrahitur ab ipsa generatione.

i Familia Heber. a quo descendit Abrahã. unde & Hebræi dicti sunt secũdum Iosephũ. secundum Aug. dicuntur

† Caueas tibi ò canonista simplex, ab eo q̃d hic legit & nota. cũ textus dicat, fraterna coniugia. ut plenius uidere poteris in Archi.

Hebræi unde dicũtur.

ex uiri latere: marium fœminarumq; commistione opus haberet gignendo multiplicaretur, nec essent ulli homines, nisi qui ex illis duobus nati fuissent: uiri cõiuges suas sorores acceperunt. quod profectò quantò est antiquius, cõpellente necessitate, tantò postea factum est damnabilius religione [a] prohibēte: habita ē enim illis ratio certissima charitatis, ut homines, quibus esset utilis atque honestissima [b] concordia, diuersarũ necessitudinum uinculis nectentur: nec unus in uno, multas haberet necessitudines, sed singulæ spargerentur in singulos, ac sic ad socialem uitam colligandã diligentius plurimæ plurimos obtinerẽt. Pater quippe, & socer duarũ sunt necessitudinũ [c] nomina. Dum ergo habet quis aliũ patrem, aliũ socerum: numerosius se charitas porrigit. utrunq; aũt unus Adã esse cogebatur, & filijs & filiabus suis, quãdo fratres sororesq; iungebãtur coniugio: sicut Eua uxor eius utrique sexui filiorũ fuit & socrus & mater. quæ si duæ fœminæ fuissent, altera mater, altera socrus copiosius se dilectio socialis colligeret. sed hoc unde fieret, tunc non erat, quando nisi fratres & sorores, ex illis duobus primis nulli homines erant. fieri ergo debuit, quod potuit, ut existente copia unde ducerētur uxores, quæ iam non erant sorores: non solum illud nõ fieret, ubi nulla necessitas esset: uerum etiam si fieret, nefas esset. [d] quod humano genere crescēte, etiam inter impios Deorum multorũ falsorumq; cultores sic obseruari cernimus, ut & si peruersis legibus [e] permittantur fraterna [f] coniugia: melior tamen cõsuetudo ipsam malit exhorrere licentiam: sicq; aduersetur quasi licere nunquam potuerit. † Copulatio ergo maris & fœminæ quantum attinet ad genus humanum, quoddam seminarium est charitatis. cælestis uerò ciuitas [g] opus habet ut noxam generationis euadat. [h]

Hac itaq; cõsuetudine, quæ ab ipso exordio humanę propagationis originem habuit, quam nulla lex cõtra iubendo euacuauerat, excusantur Abraham, Isaac, & Iacob, & cæteri qui de propria tribu & cognatione ducebant uxores:

Hebræi quasi Abrahæi ab Abraham.

k A Chaldæis. Hi ignem pro Deo colebãt: quia sicut dicitur Deus esse ubique: ita ignis in omni loco etiã in lapidibus inuenit. ideo deũ dicebãt ignẽ: vñ dixit: ego sum qui eduxi uos de Hur Chaldæorum. unde Abrahã compulsus est, cũ fratre suo adorare ignem & quia noluit, in ignem proiectus est ut numen suæ diuinitatis sentiret. sed q̃a non dubitauit φ Deus nõ erat ignis, ideo de igne exiuit illæsus. Aram qui dubitauit, dicitur φ fit combustus.

Chaldæi pro igne Deũ colebant.

l Filij Dei. Filij Dei dicti sunt qui descendunt de familia Seth: [a] quia nõ colebãt idola amore uxorũ suarum: & ideo concessum fuit eis, ut acciperẽt uxores de tribu sua. filij Cain q̃ colebant idola dicti sunt filij hominis. A Chri-

† In parte hic decisa p Gra tia. laudat Augu. pro hibitionẽ matrimonij extẽdi ad filios fratrũ uel sororum.

Filij Dei & filij hominũ qui dicuntur.

a Qui successit loco Abel.

Quamuis etiam alia causa certissimæ rationis qua id factum sit possit intelligi. Cæteris omnibus idololatria fœdatis, sola familia Heber [i] in cultu unius Dei remansit. Vnde Abraham à Chaldæis [k] cum fratre suo Aram in ignem quem adorare noluit, proiectus est: ut numen suæ diuinitatis exurendo sentiret, quem ueneranado colere contempsit. Ne ergo ex coniunctione infidelium fideles ad idololatriam prolaberentur & ita Deum offenderent, sicut quondam ante diluuium filij Dei [l] commisti filiabus hominum ipsum ad iracundiam prouocauerant: rectissimè cautũ est, ut patriarchæ uiri sanctissimi non nisi de propria cognatione, id est, de familia fidelium, sibi uxores acciperent. Hinc etiam cum filij Israel intraturi terram promissionis, à domino audirent ne filias Chananæorum sibi in uxores acciperent, nec suas eis nuptui traderent, statim subiunxit dominus, Ne faciant uos recedere a Deo uestro, & fornicari cum Dijs alienis. Hinc etiam Esdras Idumæas, atque aliarum

Gen. 11. b

Gene. 6. a

Deut. 7. a

1. Esdræ. 10. b

[a] A Christo. Non tamen ex toto: quia omnes ex eodem parente descendimus. [b] In peccatis uestris. O Iudæi. [c] Matrem uestrã. Id est, synagogam. [d] Et repudiatam. Est arg. hic, ꝙ sicut per authoritatẽ domini separatũ fuit sacramẽtum ꝙ fuit inter Christum & synagogam: ita hodie authoritate domini posset matrimoniũ separari.

Sacramentũ fuit inter Christum & synagogã.

[e] Prophetam. s. Oseæ. iiij cap. unde expone, id est, per aliam prophetiam eiusdem Oseæ. [f] Illud autem. Hic respondet [i] tacitæ obiectioni factæ in primo. §. nã uidetur esse præceptum quod accederet ad personas non prohibitas: sicut ad fratris uxorẽ. viij. quæst. j. olim.

[i] Et duplicẽ subijcit responsionẽ. Hug.

[g] Consulendo. Sicut de consilio nubendi, & de non dimittenda infideli. xxxviij. quæstione j. sic enim. [h] Quia ergo. Quæ dicunt in hac q. fere per totum sunt correcta ꝑ cõstitutionẽ nouã, quæ incipit, non debet. extra de consang. & affi. nec est opus ea legi. B. [i] De affinitate. Ad septimũ. Imo usque ad decimum gradum defertur hæreditas: ut j. ead. q. v. ad sedem. sed potes dicere, ꝙ minor numerus nõ excludit maiorem. nõ enim qui minora concessit, prohibuit maiora. xxvij. q. ij. sunt qui dicũt. sic xcv. distinct. illud. l. distinct. si quis diaconus. ff. de arbit. diem. §. si plures. argum. contra. xxxj. quæst. j. quomodo. ff. de uulga. & pupil. substi. ex facto. §. item quæro. [k] Vel dic quod

Numerus minor nõ excludit maiorem.

[k] Ibi dicitur qđ qui decedit intra annum x. non dicitur decedere intra 14. Arch.

Esa. 50. a

Oseæ. 4.

Oseæ. 2. d

mulieres nationum per quas filij Israel ibant ad Deos alienos, ab eis separari iussit. Est autem alia causa, quare consanguineorum coniunctiones in populo Dei primum permissæ uel potius imperatæ fuerunt. Deus enim sic ab initio salutem humani generis dispensauit, ut primitiuam ecclesiam in illo populo institueret qui sibi carnis consanguinitate erat propinquus. unde de plebe Iudaica primũ apostolos elegit: quos quasi fundamentum ecclesiæ instituit quorum prædicatione de eadem plebe multi ad Deum cõuersi, in seipsis originem ecclesiæ præstiterunt. Deinde in cæcitate suæ perfidiæ Iudaica plebe relicta, ad gẽtes quæ tam fide quàm cognatione carnis à Christo [a] erant alienæ, prædicatio Euangelica translata est: & quasi consanguineæ copulam Christus aspernatus, de aliena cognatione sibi uxorem elegit: adimplens illud, quod per prophetã Oseæ prædixerat. In peccatis uestris [b] dimisi matrem uestrã [c] quasi adulteram & repudiatam. [d] Et item per aliũ prophetam: [e] Vocabo non plebem meã plebem meam. In huius ergo rei sacramento consanguineorum cõiunctiones primùm in populo permissæ sunt, nunc autem prohibitæ. & quia non in una familia tantùm, sed in omni multitudine gentium populus fidelium inuenitur: non de propria cognatione, sed de qualibet alia cuicunque uxorem ducere conceditur. Illud autem, [f] quod præcepta legis seruanda dicunt. quæ nec Euangelicis nec apostolicis institutis euacuata probatur: uerum quidem est: sed cum omnia figuralia signa Apostolus probet ad tempus esse data, itaque ideo, ueniente ueritate affirmet illa figuralia nõ ultra esse seruanda: hoc autem (ut supra monstratum est) causa sacramẽti à Deo institutũ esse probetur: & hoc cum cæteris figuralibus euacuatum certissimè constat: quanquã sicut Apostolus quædam consulendo [g] addidit, quæ Euangelicis præceptis non inueniebantur diffinita, nec tamen ideo tanquã temeraria uel superflua ab alijs Apostolis sunt repudiata: sic & ecclesia post apostolica instituta, quædam concilia perfectionis addidit: utpote de continentia ministrorum, de confessione mysteriorum, de celebratione officiorum: quæ nullatenus respuenda sunt, sed diligenti ueneratione suscipienda. Consanguineorum ergo coniunctiones quamuis Euangelicis præceptis non inueniantur prohibitæ, sunt tamen fugiendæ: quia ecclesiasticis institutionibus inueniuntur terminatæ.

QVAESTIO II. & III.

Quia ergo [h] à consanguineorum coniunctionibus (sicut probatum est) abstinere oportet, uidendum est usque ad quem gradum à consanguineis proprijs abstinere oporteat, uel si ex cognatione propriæ uxoris aliquam duci in uxorẽ liceat. De his ita scribit Gregorius Papa in concilio Meldensi.

Vsque ad septimam generationem nullus de sua cognatione ducat uxorem.

CAN. I.

De affinitate [†] consanguinitatis per gradus cognationis placuit usque ad septimam generationem obseruare: nam & hæreditas rerum per legales instrumentorum diffinitiones sancita, usque ad septimũ [i] gradum protendit hæredum successionem. non enim succederent, nisi eis de propagine cognationis deberetur.

Item Calixtus Papa. [†]

Infamia notantur, qui consanguineas ducunt uxores.

loquitur hic de cognatis, qui de iure prætorio succedunt usque ad septimum gradum: ut institu. de success. cogna. §. ultimo.

Nullum

[†] Adde affinitatẽ ꝓ ꝓpinquitate hic ac cipi. simĩ. ẽ in l. sancimus. C. de pœni.

[†] Nõ potest eẽ primᵘˢ q fuit martir anno 221. sub Bastiano. & sic. 83. annis ante imperium Constãtini primi. Et sic nõ potuit loqui đ legibus græcorum. Ergo est Calixtus 2. qui uixit anno 119. sub Hẽrico 5. plus 800. annis post imperiũ in græcos translatũ, & plus 200. annis post translationẽ in germanos fuit autẽ Archiep. Viennẽsis filius Comitis priᵘˢ iuris ciuilis doctor & professor Aurelijs.

CAN. II.

COniunctiones conſanguineorum fieri prohibentur. quare? quia & has diuinæ ſeculique prohibent leges. leges ergo diuinæ hoc agentes, & eos qui ex eis prodeũt, non ſolùm eijciunt, ſed etiam maledictos appellant. leges ergo ſeculi, infames tales uocant, & ab hæreditate repellunt. Nos uerò ſequentes patres noſtros, infamia eos notamus, & infames eſſe cenſemus, quia infamiæ maculis ſunt aſperſi nec eos uiros, nec accuſationes eorum (quas leges ſeculi reijciunt) ſuſcipere debemus. Eos autem cõſanguineos dicimus, quos diuinæ & imperatorum ac Romanorum atq; Græcorũ leges conſanguineos appellant, & in hæreditate ſuſcipiunt, nec repellere poſſunt.

Item Fabianus papa.

Affines in quinta generatione copulari poſſunt: in quarta ſi fuerint inuenti, non ſeparẽtur.

CAN. III.

DE propinquis, qui ad affinitatem per uirum & uxorem uenẽũt: defuncta uxore uel uiro, in quinta generatione cõiungantur: in quarta † ſi inuenti fuerint, non ſeparentur. In tertia tamẽ propinquitate, nõ licet uxorẽ alterius accipere poſt obitũ eius. Aequaliter uir cõiungatᷣ in matrimonio eis q̃ ſibi cõſanguineæ ſunt, & uxoris ſuæ cõſanguineis poſt mortẽ ſuæ uxoris.

Idem.

CAN IIII.

QVi propinquam ſanguinis uxorem ducunt & ſeparantur: nõ licebit eis quã diu utrique uiuunt, alias uxores ſibi in coniugio ſociare: niſi ignorãtia excuſentur.

Vnde in concilio apud Vermeriam.

Non prohibetur ducere uxorem, qui ignoranter inceſtum committit.

CAN. V.

SI quis cum matre & filia fornicatus fuerit, ignorante matre de filia, & filia de matre: ille nunquã accipiat uxorem: illæ uerò ſi uoluerint accipiant maritos. Si autem hoc ſcierint ipſæ fœminæ: abſq; maritis perpetuò maneant.

Item ex eodem.

CAN. VI.

SI homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater eius neſciens eandem duxerit uxorem: frater eò quòd fratri crimen celauerit vij. annos pœniteat, & poſt pœnitentiã nubat. Mulier autem uſq; ad mortem pœniteat, & ſine ſpe coniugij maneat. De his uerò qui ignoranter coniunguntur, cæteræ authoritates intelligendæ ſunt.

Vnde Iulius papa.

Ex propinquitate ſui ſanguinis uel uxoris uſque in ſeptimum gradum nullus ducat uxorem.

CAN. VII.

NVllum in utroque a ſexu, permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis uel uxoris uſque in ſeptimum generis gradum, uxorem ducere: uel inceſti macula copulari. Præterea illud quoque adiecimus, quoniam ſicut non licet cuiquam Chriſtiano de ſua conſanguinitate: ſic etiam nec licet de conſanguinitate uxoris ſuæ coniugem ducere, propter carnis unitatem. b

Item ex concilio Agathenſi.

Inceſtuoſi nullo ſunt digni nomine coniugij.

CAN. VIII.

DE inceſtis c coniunctionibus, nihil prorſus ueniæ relinquimus uel reſeruamus d niſi cùm adulteriũ e ſeparatione ſanauerint. Inceſtuoſos uero nullo cõiugij nomine deputandos: quos ẽt deſignare funeſtũ f eſt. Hos.n. eſſe cenſemus, ſi quis relictã fratris (quæ penè prius ſoror extiterat) carnali cõiunctione polluerit: ſi quis frater germanã uxorem acceperit: ſi quis nouercã duxerit: ſi quis conſobrinæ g ſobrinæq; ſe ſociauerit: ſi quis relictæ uel filiæ auunculi miſceatur, aut patrui filiæ, aut priuignæ h ſuæ: aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuerit, uel concubitu i polluerit, aut uxorem duxerit: quos omnes k & olim & nunc, ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus, & inter cathecuminos l uſque

a NVllũ in utroque. Loquitᷣ cap. iſtud in primo genere affinitatis. b Vnitatem. ergo tãtum per carnis commiſtionem contrahitur affinitas. j̃. ea. ſane. quod Hug. dicit. 1 ſed tamẽ prohibetᷣ contrahere cũ aliqua cõſanguinea illius propter publicæ honeſtatis iuſtitiam: ut xxvij. q. ij. ſi quis uxorem. Sed contra. iiij. q. iij. cap. placuit. §. itẽ in criminali. & cap. ſi teſtes. §. item lege. ſed ibi gener appellatur ſpõſus. non quod re uera ſit, ſed quo ad quoddam beneficium. c DE inceſtis. s̃. iij. q. iij. conſanguineorum. j̃. q. viij. c. ulti. d Reſeruamus. ſcilicet ut remaneant inſimul. e Cum adulterium. id eſt, fornicationẽ. 2 xxxij. qõ. iiij. nemo. f Funeſtum. id eſt, turpe & indecens. s̃. xxxiiij. diſtin. preſbyteri. g Conſobrinæ. Cõſobrini dicunᷣ quaſi cõſororini. ij ſunt proprie duarum ſororum filij. 3 ſobrini uocantur conſobrinorum filij. h Aut priuignæ ſuę. patrui. & ſecundum hoc exaudi de priuigna ex ſecundis nuptijs. Vel dic ſuæ. id eſt, propriæ. i Concubitu. Argu. quod affinitas contrahitur per coitum fornicariũ, ſicut per legitimũ, ut j̃. e. nec. k Quos omnes, multi alij ſunt qui numerantur hic. l Et inter cathecuminos. De hac materia

Affinitas tantũ per carnis cõ miſtionẽ contrahitur.

1 Arg. cõtra. s̃. e. q. j. c. j. ubi de hoc. in gl. hic eſt ar. ibi plene dixi, & ibi uideas pro dicto Hug. facit dictũ apoſtoli dicẽtis. Qui adhæret meretrici unum corpus cũ ea efficitur. Archi.

2 Glo. eſt ſimi. in l. inter liberos. §. Iulianus. alias eſt l. Iulianus. ff. ad l. Iu. Cõſobrini q. ſunt.

3 Sic etiã dicit Iſid. in li. ix. etymo. ca. agnati.

† Non dicit ĩ quinto gradu, & in quinta generatiõe & in quarta tolerantur.

teria dicunt quidã, speciale esse in incestuosis qui non debent admitti usque ad missam cathecuminorum tantum. nam dicunt eos suspensos ipso iure, quantum ad hoc: sicut simoniacus quilibet suspensus est, quo ad diuina officia j. quæ. j. studet. & cap. quibusdam. de consec. dist. j. episcopus nullum. abrogatum est. nam dicunt quod Iudæus, Saracenus, hæreticus non præcisus bene possunt stare usque ad missam cathecuminorum. arg. de consec. distin. iiij. Iudæi. nec contradicit. xj. quæ. iij. cum excommunicato. & j. q. j. non liceat. nam omnia illa intelliguntur de præcisis, id est, nominatim excommunicatis, uel de illis qui sequuntur hæresim iam damnatam.

Incestuosi quãtũ ad aliqua sunt ipso iure suspẽsi.

lia & non intra ita quod non attigit claustra pudoris, sed in circuitu palpitabat.

h Vel. id est, etiam.

i Sæpius. quia qua ratione non impedit prima, eadem nec secunda nec aliqua. secus autem esset forte si in non naturali mẽbro, tunc impediret propter enormitatem criminis. xxiij. quæstio. vij. adulterij. & xxxiij. quæst. ij. cap. hoc ipsum. §. hoc autem.

Idẽ circa mẽbrũ ad hoc à natura cõcessũ. H.

ad legitimam satisfactionem manere & orare [a] præcipimus. Quod ita præsenti tempore prohibemus, ut ea quæ hactenus sunt cõstituta, [b] non dissoluamus. Sanè quibus cõiunctio illicita interdicit, habebũt [c] ineũdi melioris coniugij libertatẽ.

Item ex concilio Hilerdensi.

Incestuosi usque ad satisfactionem excommunicentur.

CAN. IX.

De ijs qui incesti pollutione se maculãt: placuit quousq; in ipso detestando & illicito carnis contubernio perseuerant, usque ad missam [d] tantùm cathecuminorum in ecclesia admittantur: cum quibus etiam nec cibum [e] sumere ulli Christianorum (sicut Apostolus iussit) licebit.

Item Gregorius papa ad Fœlicem Messanæ ciuitatis episcopum.

Nullus ducat in uxorem à consanguineo cognitam, uel aliqua pollutione maculatam.

CAN. X.

Nec eam quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, uel aliqua illicita pollutione maculauit: in coniugium ducere ulli Christianorum licebit [f] quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuosos uerò nullo coniugij nomine deputandos à sanctis patribus statutum esse legimus: Naturæ [f] uidelicet ordine. si uerò extraordinariè, non sic.

Ait enim urbanus papa ij. Gratiano, Neapolitano episcopo.

Extraordinaria pollutio, in naturalibus non impedit matrimonium.

CAN. XI.

Extraordinaria [g] pollutio non nisi in naturalibus admissa, uel [h] sæpius [i] reiterata, citra maritalem affectum. [k] si præbitis sacramentis [l] ita esse constiterit, quemadmodum nobis tuis significatum est literis: nõ uidetũ matrimonium impedire [m] quamuis ipsa sit criminosa & damnabilis.

Item Iulius papa.

Nullus ducat in coniugem relictam cõsanguineorũ suorum, usq; in tertiam generationem.

CAN. XII.

Et hoc quoq; statutũ est, ut relictam patris uxoris suæ, relictam fratris uxoris suæ, relictam filij uxoris suæ, nemo sibi in matrimonium sumat, relictam consanguineorũ uxoris suæ, usque in tertiã progeniem, nemo sibi in uxorem sumat. in iiij. autẽ & in v. si inuenti fuerint, non separentur. Idem.

A cõsanguineis proprijs uel uxoris, pariter cuique est abstinendum.

CAN. XIII.

Aequaliter uir coniungatur consanguineis proprijs, & consanguineis uxoris suæ.

Item Isidorus ex concilio Macien.

a Et orare. s. distin. xxv. ca. j. contra. j. de consecr. dist. iiij. eos quos. contra sed ibi grauius fuit delictum, & ideo &c.

Sub. est graui⁹ iudicatum. 24. q. j. nõ afferam⁹.

Constituta. dispensando, & est argu. pro opin. H. qđ scilicet dispensatio est ius: ut not. xxxiij. quæst. ij. in adolescentia. & cap. inter fectores.

b Constituta. id est, antiquos canones.

c Habebunt. ante incestum de iure cõmuni, uel post si adolescentes sunt, uel etiam senes incontinentes ex dispensatione. xxxiij. q. ij. in adolescentia.

ad Corinthi. 5.

d De ijs qui. Usq; ad missam. id est, usque ad sursum corda, uel usque ad consecrationẽ corporis Christi. nam tunc cathecumini de ecclesia expellebãtur uel usq; ad euangelium.

Huic c. uidetũ contra j. de conse. di. j. eps nullum. Sed dic ut ibi nota. & s. c. proxi.

e Nec cibum. hoc fit in detestationem criminis, sicut alias aliquis toleratur ab ecclesia, non tamen ei communicatur in cibo: ut de uxore clerici. xxxiij. q. ij. placuit.

Ex isto text. infero, q affinitas per illicitã copulam cõtrahitur. in l. nõ facile. §. sciẽdum. & §. affines. ff. de gra. cognatio.

f Nec eam. Naturæ. Respicit illud uerbũ, maculauerunt.

g Extraordinaria. id est, citra uel circa naturanis unitas. s. eadem. nullum, &c.

k Maritalem affectum. nã si maritalis affectus intercessisset, impediret. argu. extra de spon. iuuenis. non propter factũ, sed propter consensum. xxvij. q. ij. si quis uxorem.

l Sacramentis. polluẽtis & pollutæ. nõ enim testificatur pro se: sed pro eo qui eã ducere uult. Et mirum est, quod contra tam uiolentam præsumptionẽ probatio admittitur. & ideo est cõtra. xxxij. q. j. dixit. sed hoc fit in defectum probationum. C. de hære. l. pen. & obtinet forte hoc cum uirgo erat, & uolebat probare per aspectũ corporis. xxvij. qõ. j. nec aliqua. & q iurat est ex superabũdanti. & ad cautelã. arg. xxxiiij. q. ij. in lectum. Itẽ auditur hic criminosus testis, & turpitudinẽ suam allegans, imo non est testis, sed interrogatur de facto suo. iiij. quæstio. iij. cap. si testes. §. item serui.

Probatio admittitũ cõtra uiolentã præsumptionem.

m Impedire. talis pollutio non debet impedire eum quin possit ducere cõsanguineam illius: quia nec fecit sanguinis commistionem: nec carnis unitatẽ. Sed quid si aliquis reseraret illas seras, & nondũ processit ad cõsummationẽ operis: nunquid talis cõmistio carnis impedit matrimoniũ cũ cõsanguineis illius? Dic quod non: quia nec est ibi sanguinis commistio nec car-

Affinitas nõ nascitũ sine carnis cõmistione.

In parentela propria & coniugis, eandem consanguinitas est obseruanda.

CAN. XIIII.

SAnè consanguinitas, quæ in proprio uiro seruanda est, hæc nimirum in uxoris parentela, de lege nuptiarum custodienda est: quia cōstat eos duos fuisse in carne una. Ideoque communis illis utraque parentela censenda est: sicut scriptum est, erunt duo in carne una. Gene. 2. d

Item Augustinus.

Nurus non est aliter deputanda, quàm filia.

CAN. XV.

SI uir & uxor non iam duo, sed una caro sunt: non aliter est nurus deputāda, quàm filia.

Item Greg. papa episcopis Galliæ. † [† Epist. 51. li. 12. ad fin. episcopi.]

Vsque ad septimam generationem, progeniem suā unumquenque seruare oportet.

CAN. XVI.

PRogeniem suam, unumquenque usque ad septimam decernimus obseruare generationem, & quandiu se agnoscant affinitate propinquos, ad coniugalem copulam accedere denegamus: quod si fecerint, separentur.

Item Nicolaus papa Almafitanæ ecclesiæ suffraganeis.

De eodem.

CAN. XVII.

DE consanguinitate sua uxorem nullus ducat, usque post generationem septimam, uel quousque parentela cognosci poterit, laicus uerò uxorem simul & concubinam habens, non communicet ecclesiæ.

Item ex concilio Guarmaciensi.

Quousque inter aliquos generatio recordatur, aut in memoria retinetur, sibi inuicem non copulentur.

CAN. XVIII.

IN copulatione fidelium, generationis numerum non diffinimus, sed statuimus ut nulli liceat Christiano de propria consanguinitate seu cognatione acccipere uxorem usque dum generatio recordatur aut cognoscitur, aut in memoria retinetur.

Item ex concilio Lugdunensi.

Ex propinquitate sui sanguinis usque ad septimū gradum, nullus ducat uxorem.

CAN. XIX.

NVlli ex propinquitate sui sanguinis, usque ad septimum gradum uxores ducant, neque sine benedictione sacerdotis. qui autem nupturi erunt, à sacerdote benedicti nubere audeant, nec aliter præsumant. Præmissis authoritatibus quisque prohibetur à coniunctione consanguineorum, usq; ad septimam generationem.

Sed obijcitur illud Grego. ad August. Anglorum episcopum. † [† c. 6. ad iterroga. diui Aug.]

Anglicis permittitur, ut in quarta uel in quinta generatione copulentur.

CAN. XX.

QVædam lex Romana permittit, ut siue fratris, siue sororis, seu duorū fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia misceantur: sed experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere: unde necesse est, ut in quarta uel quinta generatione fidelium, licenter sibi coniungantur. Sed idem humillimus pater Gregorius, post multum temporis à Felice Messanæ Siciliæ ciuitatis præsule requisitus, utrum Augustino scripserit, ut Anglorum in quarta generatione contracta matrimonia minimè soluerentur, inter cætera talem responsionem reddidit. Quod scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alūno uidelicet (ut recordaris) tuo, ipsi etiam Anglorum genti, quæ nuper ad fidem uenerat, ne à bono quod cœperat, metuendo austeriora recederet, specialiter & non generaliter me certissimè scripsisse cognoscas. unde & mihi omnis Romana ciuitas extitit testis. Nec ea intentione hæc ei scripsi mandata, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, non separentur: aut infra affinitatis lineam, id est, usque ad septimam generationem iungantur: sed quòd adhuc illis neophytis existētibus, eis primùm illicita consentire, & eos uerbis ac exemplis instruere oportet. Nam iuxta Apostolū 1. Cor. 3 qui ait: Lac dedi uobis potum, non escam: illis modò non posteris (ut præfixum est) tēporibus, tenenda indulsimus: ne bonū quod infirma radice plantatum erat, erueretur, sed aliquantulum firmaretur, & usque ad perfectionem custodiretur.

Item obijcitur illud Gabilonensis concilij.

In quinta uel sexta generatione, nullus amplius copuletur coniugio.

CAN. XXI.

COntradicimus, ut in quarta uel in quinta sexta que generatione, nullus amplius coniugio copuletur. Vbi autem post interdictum factum fuerit inuentum, separetur.

Hac authoritate, dum sexta generatione interdicitur coniugiū, in septima permitti uidetur: sed gradus cognationis secundùm quosdam uariè computantur. Alij nanq; patrem in primo gradu, filios in secundo ponunt. Alij primum gradum filios appellant, negantes gradum cognationis inter patrē & filium esse, cùm una caro probentur pater & filius. Authoritates ergo, quæ cōsanguinitatis copulam usque ad septimum gradum prohibent, patrem ponūt in primo gradu. Illæ uerò quæ usq; ad sextum gradum prohibent, primum gradum filios appellāt, atque ita fit ut eædem personæ secundū hāc diuersitatem inueniātur in sexto uel septimo gradu. Item illud Fabiani, quo affines in quinta generatione copulari iubentur, uidetur esse contrarium illi decreto Iulij papæ, Sicut non licet ulli Christiano de sua consanguinitate uxorem ducere, sic etiam non licet de consanguinitate uxoris suæ coniugē ducere, propter carnis unitatem. Similiter etiam inuenitur contrarium illi ca. Grego. nec eam quam aliquis ex propria cōsanguinitate coniugem habuit, &c. Sed illud Fabiani intelligēdum est, de duabus sororibus uel personis inter se affinitate coniūctis, ut sunt uxores duorum fratrum: si contigerit unā earum alicui in matrimonio copulari, post mortem eius, uir non poterit affinem superstitem in coniugē ducere, nisi in quinto gradu affinitatis inueniantur. unde qui nouercam alicuius in uxorem duxerit, post mortem eius uxorem priuigni ducere nō poterit. Hinc etiam idem Iulianus papa alibi ait: Relictam consanguineorum uxoris suæ (non ait consanguineam uxoris suæ, sed relictam consanguineorum uxoris suæ) usque in quartam generationem, nullus ducat in uxorem. Paschalis uerò papa secundus scribens Rhegino episcopo, tertium genus affinitatis assignat, cuius copula non ultra secundum gradum inuenitur prohibita.

Ait enim.

Duorum consobrinorum coniuges, uni eidemq; nubere non possunt.

CAN. XXII.

Porrò duorum consobrinorum coniuges, quamuis diuersis temporibus uiro uni alteram post alterius obitum, nubere ipsa præter authoritatem canonicam publicæ honestatis iustitia contradicit: & nouit prudentia tua, quia ita ab uxoris sicut à uiri consanguineis abstinendum est.

Illud autem Greg. & Iulij papæ intelligitur d' cōsanguinitate uiri uel uxoris: ut post mortem alicuius eorū, nulli de cognatione defuncti uiri superstes matrimonio copuletur. Demonstratum est usque ad quem gradum quisque à propria consanguinitate uel cognatione suæ uxoris abstinere debeat.

QVAESTIO IIII. †

Modò quæritur quare usq; ad sextum gradum consanguinitatis coniunctio prohibeatur? † Hanc & seq. qō. nullus attingere dignat⁹ est. sunt.n. inutiles.

De his ita scribit Isidorus etymologiarum libro undecimo, cap. sexto.

Quare usque ad sextum gradum consanguinitas obseruetur.

CAN. I.

Consanguinitas dum sæpe paulatim propaginem ordinibus dirimens, usq; ad ultimum gradum se subtraxerit, & propinquitas esse desierit, tunc primum lex in matrimonij uinculum eam recipiet, & quodāmodo reuocabit fugientem. ideo autem usque ad sextum generationis gradum, consanguinitas statuta est, ut sicut sex ætatibus mundi generatio & hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminetur.

QVAESTIO V.

De gradibus uero consanguinitatis, quomodo cōputādi sunt beatus Isidorus sic loquitur.

Quomodo dirimuntur gradus cōsanguinitatis.

CAN. I.

Series consanguinitatis, sex gradibus hoc modo dirimitur: filius & filia, quod est frater & soror, sit ipse truncus, illis seorsum seiunctis ex radice illius trunci, egrediūtur isti ramusculi, nepos neptis, primus. Pronepos proneptis, secūdus. Abnepos abneptis, tertius. Adnepos adneptis, quartus. Trinepos trineptis, quintus. Trinepotis filius & trinepotis filia, sextus.

Item

Item Alexander Papa secundus, Neapolitanis clericis, & omnibus episcopis atque iudicibus per Italiam constitutis, scribit de huiusmodi ita dicens.

Quomodo sunt computandi gradus consanguinitatis.

CAN. II.

AD sedem Apostolicam perlata est quæstio nouiter exorta, de gradibus consanguinitatis, quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eosdem propinquitatis gradus contra sacros canones & ecclesiasticum morem, numerare nituntur, nouo & inaudito errore affirmantes, quòd germani fratres uel sorores inter se sint in secunda generatione: filij eorum & filiæ in quarta: nepotes eorum uel neptes in sexta. taliq; modo progeniem computantes, in huiusmodi sexto gradu eam terminantes. dicunt deinceps uiros ac mulieres inter se posse nuptialia iura contrahere, & ad huiusmodi prophanum errorem confirmandum, in argumentum assumunt seculares leges quas Iustinianus Imperator promulgauit de successionibus consanguineorum: quibus confisi ostendere moliuntur, fratres in secundo gradu esse numerandos, filios eorum in quarto, nepotes & neptes in sexto. sic seriem genealogiæ terminantes, numerationem sanctorum patrum, & antiquam ecclesiæ computationem ad nos usque perductam peruersa quadam calliditate disturbare nituntur. Nos uerò Deo annuente hanc quæstionem discutere curauimus in synodo habita in Lateran. consistorio, conuocatis ad hoc opus episcopis & clericis atque iudicibus diuersarum prouinciarum. Denique diu uentilatis legibus & sacris canonibus, distinctè inuenimus ob aliam atque aliam causam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus siquidem, ob nihil aliud ipsa graduum mentio facta est, nisi ut hæreditas uel successio ab una ad alteram personam inter consanguineos deferatur. in canonibus uerò ob hoc progenies computatur, ut apertè monstretur, usque ad quotam generationem a consanguineorum nuptijs sit abstinendum. ibi præscribitur ut hæreditas propinquis modo legitimo cõferatur: hic uerò ut ritè & canonice inter fideles nuptiæ celebrentur. In legibus distinctè non numerantur gradus, nisi usque ad sextam, in canonibus autem usque ad septimam distinguitur generationem. Hac ergo de causa, quia hæreditates nequeunt ultra deferri nisi de una ad alteram personam, idcirco curauit secularis Imperator, in singulis personis singulos perficere gradus. Quia uerò nuptiæ sine duabus non ualent fieri personis, ideo sacri canones, duas in uno gradu constituere personas. utranque tamen computationem, si attentè ac subtiliter perspecta fuerit, idem sensisse, & eandem in eis sententiam esse, atque ad eundem terminum conuenire, manifestissimum erit. Iustinianus nanque usq; ad quem gradum consanguinitas ipsa perduret, in suis legibus nõ definiuit, canones uerò ultra septem nullam numerant generationem. sexto quippe gradu determinato, in ipsis legibus subintulit imperator. Hactenus ostendisse sufficiat, quemadmodum gradus cognationis numerentur. nanque ex his palàm est intelligere, quemadmodum ulteriores gradus numerare debeamus: generata quippe persona gradum adijcit. Ecce in his uerbis apertè ostenditur, tales gradus quales isti computant, non tantùm usque ad sextum, uerùm etiam ultra numerari debere, quippe cum ultra sextum, ulteriores gradus numerandos esse decernant, ubi enim ulteriores nominat gradus, apertè indicat non sex tantummodo esse gradus, sed sex finitis adhuc alios numerandos. nec mirum, cum in præcedentibus ipse firmauerit Imperator decimum etiam gradum: quod dicendo, non esse tantummodo sex, luce clarius confitetur. Hi ergo euigilent, & aciem mentis si possunt intendant: quos hactenus istiusmodi perculit error. enimuero ubi secundum leges inter agnatos uel cognatos defertur successio, consanguineos esse, non dubium est. Neque enim sibi succederent, nisi inter se (teste Iustiniano) in decimo gradu sibi attinerent. Consanguinei igitur sibi sunt, qui sic sibi succedunt. Quòd si in decimo gradu consanguinei sibi existunt, non est terminata consanguinitas (ut isti fatentur) in sexto tantummodo gradu. Quid igitur dicerent? Computatis nanque gradibus, sicut isti numerant, aut finitur consanguinitas in sexto gradu, aut non? Si autem finitur, fallaces erunt leges, quibus isti vtuntur, quæ in decimo gradu sibi succedere consanguineos iubent. Quòd si non finitur consanguinitas in huiusmodi sexto gradu, falsidici erunt isti, qui ultra illum

sextum gradum, nolunt computare consanguinitatem. Igitur aut leges erunt falsæ, aut isti qui sic finiunt generationem. Sed ut ueridicæ leges, & ueraces sint canones, dicamus id quod ueritas habet: scilicet quòd non terminatur consanguinitas in huiusmodi sexto gradu, sed terminatur in septimo gradu, secundum canones. utraque enim computatio (sicut superius diximus) uno fine concluditur. Nanque duo gradus legales, unum canonicum constituunt. Fratres itaque, qui secundùm seculares leges dicuntur in secundo gradu † iuxta canones numerantur in primo gradu. filij fratrum qui illic numerantur in quarto: hic computantur in secundo. nepotes uerò qui in sexto ibi, istic numerantur in tertio. sic deinceps, qui legibus inscribuntur in octauo & decimo in canonibus definiuntur in quarto & quinto. atque hoc modo, de reliquis sentiendum est, ut qui secundùm canones dicuntur in sexto uel septimo, secundùm leges accipiuntur in duodecimo uel in decimoquarto. Hanc computationem intelligens prudentissimus papa Gregorius dum quæreretur in quota generatione fideles côiungi debeât, ipsas seculares leges in testimonium adducens, Augustino Anglorum episcopo sic rescripsit: Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut siue fratris & sororis, seu duorum fratrum germanorum, uel duarum sororum filius & filia misceantur: sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. Vnde necesse est, ut iam in tertia uel in quarta generatione copulatio fideliû, licenter sibi coniungi debeat. Nam a secunda (quam prædiximus) omnimodo debent abstinere. Ecce hic apertè monstratur filios & filias fratrum, in secunda generatione numerari. & si fratrum filij & filiæ numerantur in secunda, fieri non potest, ut ipsi fratres non sint in prima. quòd si fratres numerantur in prima, filij eorum in secunda, dubium non est, quin eorum nepotes sint in tertia, pronepotes in quarta, & sic de reliquis usque ad septimam. Sed sunt quidam qui ex his Gregorij uerbis, quibus ait ut in tertia uel quarta generatione copulentur fideles, occasionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi, dicentes se hoc iustè facere posse, quod tam prudentissimus doctor sua sententia definiuit. Isti itaque, qui se hoc uelamine defendere nituntur, aduertant in eiusdem patris sententijs non generaliter cunctis, sed specialiter Anglorum genti mandasse. nam postmodum à Felice Messanæ ciuitatis Siciliæ præsule requisitus, an hoc quod Augustino mandauerat, generaliter cunctæ ecclesiæ tenendum esset, apertissimè monstrauit non alijs quàm illi genti mandasse, ne bonum quod cœperant, metuendo austeriora desererent: sed illi postquam in fide essent firma radice solidati, & uniuersali ecclesiæ censuit semper esse tenendum, ut nullam de propria consanguinitate uel affinitate, infra septimam generationem aliquis sibi audeat in coniugio copulare. Ecce apertè monstratum est ex uerbis ipsius legis, & authoritate prudentissimi papæ Gregorij quid de gradibus consanguinitatis numerandis sentire debeamus: quamuis alia quoque ratio, modo pari ipsos deuincat aduersarios. Nam si (ut ipsi fatentur) in illo sexto gradu consanguinitatis finiretur, omnes personarum ramusculos, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, uelut superfluos oporteret detruncari. sed quia omnes qui in pictura prædictæ arboris continentur, ex una parentela consistunt, nunquam sine diminutione consanguinitatis, a se potecrunt separari, ueluti non sine damno cuiusque personæ ualent à proprio corpore manus, brachia, & pedes truncari. Illa quoque sacrorum præceptio canonum, quæ iubet à propria abstinere consanguinitate quandiu generatio recordatur, aut memoria retinetur: nec à prædicta parentelæ discrepat computatione. Nam si in his septem gradibus canonicè & usualiter omnia propinquitatum nomina nu- merentur, ultra quos nec consanguinitas inuenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec successio potest amplius prorogari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne uerò in hac consanguinitatis computatione aliqua dehinc ambiguitas ualeat remanere, aliam quam quidam faciunt numerationem, in hac etiam alia disputatione duximus discutiendam. Sunt enim quidam, qui non à fratribus, sed à filijs eorum, id est, patruelibus uel consobrinis genealogiam numerare incipiunt: dicentes filios fratrum, in prima generatione computari debere, quia fratres quasi quidam truncus ex quo cæteri ramusculi oriun-

† Côcor. Alexâ. de Imol. in l. si auiæ frater. in fin. C. de suc. edic.

li oriuntur, existunt. Sed nec ista graduum computatio, si bene intellecta fuerit: ab ea, quam superius exposuimus, in sententia poterit esse diuersa. Isti enim qui initium numerandi sumunt à filijs fratrum, non progrediuntur ultra sextam generationem, sed sicut totius mundi sex ætates existunt, & humanæ uitæ itidem sex: ita & in consanguinitate sex tantummodo autumant computandas esse generationes: quibus finitis, nouæ coniunctionis dicunt posse fieri initium, ut quasi fugientem possint reuocare cõsanguinitatem. Hæc itaque computatio quæ incipit à fratrum filijs, & numeratur usque ad sextum tantundem ualet quantum ea quæ incipit à fratribus, & computatur usque ad septimum: nec ulla in sensu consistit diuersitas, quamuis in numero graduum uarietas uideatur. ultima enim generatio, si à fratribus sumat initium numerandi, septima inuenitur, si à filijs fratrum, reperitur sexta. Taliter igitur determinatis gradibus consanguinitatis, apostolica authoritate admonemus uos fratres & filij, ut omnibus sic seriem genealogiæ computandam esse intimetis, quẽadmodum sancti patres numerandam esse sanxerunt, & antiquus mos sanctæ & uniuersalis ecclesiæ per longa tempora olim computasse monstratur. nam si quis peruersa & obstinata mente à recto tramitæ apostolicæ sedis deuiare uoluerit, & aliter quàm nos in nuptijs celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, primùm pro sua temeritate cælesti pœna plectetur: postmodum uerò gladio perpetui anathematis nouerit se iugulandum.

Item Gregorius papa.

Quare consanguinitas uxoris ad uirum pertinere dicitur, & quomodo affinitas sit computanda.

CAN. III.

PORrò de affinitate quam dicis parentelam esse, quæ ad uirum ex parte uxoris, seu quæ ex parte uiri ad uxorem pertinet: manifestissima ratio est, quia si secundum diuinam sententiam ego & uxor mea sumus una caro, profectò mihi, & illi mea suaque parentela propinquitas una efficitur, quocirca ego & soror uxoris meæ in uno, & primo gradu erimus: filius uerò eius, in secundo gradu erit à me, neptis uerò tertio, idque utrinque in cæteris agendum est successionibus. Vxorem uerò propinqui, cuiuscunque gradus sit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipsius quoque gradus aliqua fœmina propriæ propinquitatis sit, quod nimirum uxori de propinquitate uiri sui in cunctis cognationis gradibus conuenit obseruari. qui uerò aliorsum sentiũt, antichristi sunt, à quibus tantò solicitius uos oportet cauere quantò apertius deprehenditis illos diuinis legibus oppugnare.

Item Zacharias papa.

Qualiter parentelæ gradus computantur.

CAN. IIII.

PArentelæ gradus taliter computamus, si quidem ego & frater meus, una generatio sumus primumq; gradum efficimus, nullo gradu distamus. rursus filius meus, fratrisq; mei filius, secunda generatio sunt: ac gradum secundum faciunt, nec à se aliquo gradu separantur, atque ad hunc modum cæteræ successiones sunt habendæ. porrò de affinitate quam dicitis parentelam: ut supra ca. Gregorij.

Item Alexander papa secundus.

Aequiuocatio est, cùm soror uxoris cognata uocetur.

CAN. V.

QVòd autem frater sororve uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquiuocationis iure fit, & necessitate uulgaris appellationis potius, quàm ulla causa cognationis. uxor enim fratris fratrissa potius, quàm cognata uocatur, mariti frater leuir dicitur. duorum autem fratrum uxores, uocantur ianitrices, † quasi eandẽ ianuam tenentes, uel per eandem ianuam intrantes. Viri soror, glos appellatur. Sororis autem uir, non habet speciale nomen, nec uxoris frater.

Item Isidorus. †

Nomina graduum superiorum, siue inferiorum, siue ex latere uenientium.

CAN. VI.

PRimo gradu, superiori linea, continetur pater & mater, inferiori filius & filia, quibus nullæ aliæ personæ iungũtur. Scđo gradu continetur superiori linea, auus auia, inferiori nepos neptis, in trãsuersa frater & soror, quæ personæ duplicãtur. Auus enim & auia tã ex patre, quàm ex matre accipiũtur, quæ personæ sequẽtibus quoq; gradibus similiter pro substantia eorum, in quo gradu consistunt ipso ordine duplicantur. Istę personę in secundo gradu ideo duplices appellantur, quia duo aui sunt, & pater-

† Vide in hũc locũ Alcia. lib. dispun. 2. c. 23. Inateres. n. Græcè dicũtur duorũ fratrũ uxores nõ ianitrices.

† cap. 5. lib. 9. etymologiarum.

nus,& maternus. Item duo genera nepotum sunt,siue ex filio,siue ex filia procreati. Frater & soror ex transuerso ueniunt, id est, aut frater patris, aut frater matris: qui aut patruus,aut auunculus nominatur,qui & ipsi hoc ordine duplicantur.

Tertio gradu ueniunt supra,proauus proauia,& infra pronepos proneptis.Ex obliquo quoque,fratris sororisq; filius uel filia, patruus,amita, id est,patris frater & soror, auunculus, matertera,id est, frater matris, & soror.

Quarto gradu proueniunt supra, abauus abauia.infra abnepos,abneptis.Ex obliquo fratris sororisq; nepos, & neptis, patruelis frater,soror patruelis,id est, patrui filius & filia.Consobrinus consobrina,id est,auunculi & materteræ filius & filia. Amitinus,amitina,id est, amitæ filius & filia. Item consobrini, qui ex duabus sororibus nascũtur quibus accrescit patruus magnus, amita magna,id est, aui paterni frater & soror,auunculus magnus,matertera magna,id est,auiæ tam paternæ quàm maternæ frater & soror.

Quinto gradu ueniunt supra quidem adauus,adauia, & infra adnepos adneptis. Ex obliquo fratris & sororis pronepos, proneptis:fratris patruelis,sororis patruelis, amitini, amitinæ, consobrini consobrinæ filius uel filia,propior consobrinus, propior consobrina, id est, patrui magni,auunculi magni, materteræ magnæ: amitæ magnæ filius uel filia: quibus accrescunt propatruus & proamita.Hi sunt proaui paterni frater & soror,proauunculus scilicet & promatertera. Hi sunt proauiæ paternæ maternæq; frater & soror,proauiq; magni materni. Hæc species nec alijs gradibus quàm scripta est, nec alijs uocabulis declarari potest.

Sexto gradu, ueniunt supra tritauus tritauia,infra trinepos trineptis Ex obliquo fratris & sororis abnepos abneptis, fratris patruelis,& sororis patruelis amitini amitinæ, consobrini consobrinæ,patrui magni amitæ magnæ, auunculi magni materteræ magnæ nepos neptis,propioris consobrini filius uel filia,abpatruus abamita. Hi sunt abaui paterni frater & soror,abauunculus abmatertera. Hi sunt abauiæ paternæ maternæq; frater & soror,abauiq; materni. Hi quoq; explanari amplius nõ pñt,quàm ipse author disseruit.

Septimo gradu, qui sibi sunt cognati recta linea supra infraq; proprijs nominibus non appellantur, sed ex transuersali linea cõtinentur, fratris sororis adnepos adneptis, consobrini filij filiæq;. Successionis idcirco gradus,sex constituti sunt, quia ulterius per rerum naturam nec nomen inueniri, † nec ultra successio potest propagari. In his enim sex gradibus, omnium propinquitatũ omnia nomina continentur, ultra quos nec affinitas inueniri, nec successio consanguinitatis potest amplius prorogari. De gradibus cõsanguinitatis uel affinitatis,quot sint, quomodo computandi,quibus etiam appellentur nominibus, authoritate Isidori atque Gregorij, & Alexandri sufficienter monstratum est.

† Idem Alex.in l. in ius uocari.co.3. ff.de i ius uo. & plenè p Imo. in l. si uero. §.d ui ro. ff. sol. ma. & gl. in §. pe.insti. d gra.

Arbor

Arbor conſanguinitatis.

Non gignunt dextros, qui ſunt in parte ſiniſtra.
Tangit dextra mares: ſed læua tenet mulieres.

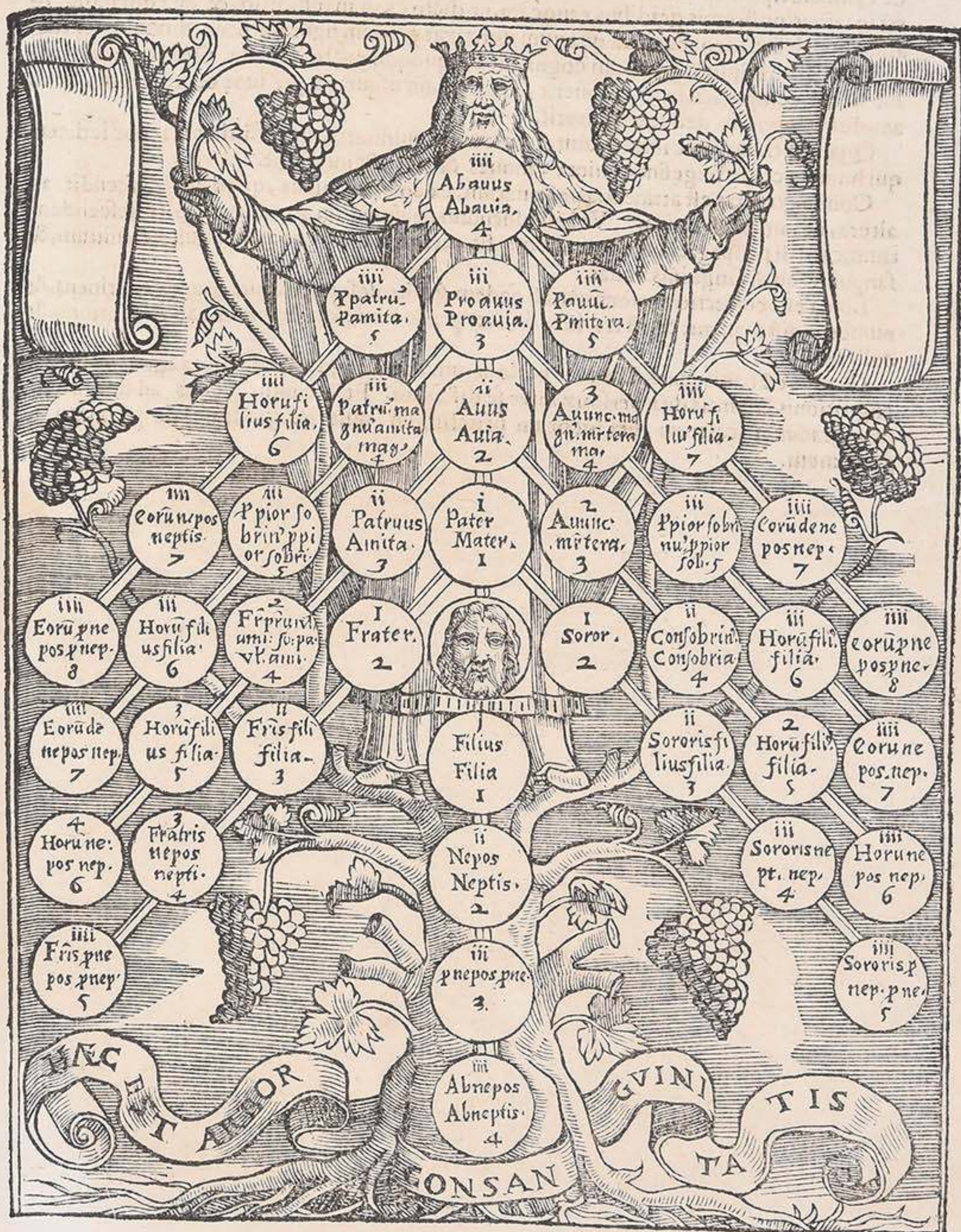

Figura præcedens arborea, licet ad septimum deberet gradum protendi, cùm vsque ad eum secundum decreta sit prohibitio coniugalis, supra q.iij.c. de affinitate. & extra de clande.despon.c.cum inhibitio. tamen quia per iura noua ipsa coniugalis prohibitio est in tribus postremis gradibus reuocata, ut dicto ca.cum inhibitio. & de consangui. & affi.c.non debet.ideo usque ad quartum duntaxat gradum figuram hanc duximus extendendam. Nec idipsum graduum cognitionem quoquo pacto impedit. Qui enim duorum aut trium computationem agnouerit, illam etiam usque in gradum centesimum, & eo amplius, si opus sit, deducere poterit.

Quàm aptissimè hic imprimatur, tum consanguinitatis, tum affinitatis arbor iudicet, qui huiusce causæ trigesimæ quintæ canones & legit, & intelligit.

Consanguinitas est attinentia personarum, ex eo prouenien s, quòd una descendit ab altera, uel ambæ ab eadem. Vel est uinculum personarum ab eodem stipite descendentium, carnali propagatione contractum. Et dicitur à con, quod est simul, uel unitum, & sanguine: quasi sanguinis unitas.

Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens, & numeros distinguens: & est triplex, scilicet graduum descendentium, ascendentium, & collateralium.

Gradus est habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quota agnationis uel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum, uel locorum procliuium, quia ita gradimur de proximo in proximum.

Consanguinitas per tres regulas declaratur.

Prima regula magistralis pro linea recta.

Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs, una dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur uis scire quantum distat abauus à Petrucio (Petrucium esse fingimus in cellula ubi est facies) utroque computato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme unam, quatuor sunt gradus: & sic de alijs.

Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.

Collateralium in linea æquali, quoto gradu quis distat a communi stipite, toto distant inter se, uel sibi attinent. Exemplum pone cum facis abauum stipitem inter P. & pronepotem propatrui. Nam illi sunt in linea æquali. quilibet distat a stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

Collateralium in linea inæquali, quoto gradu remotior distat a communi stipite, toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem. P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori, scilicet a P. sed P. distat a stipite quarto gradu: ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige secundum canones.

Pro arbore consanguinitatis, secundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.

PRIMA In linea recta ascendentium & descendentium, quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs una dempta, tot sunt gradus inter eas.

Pro linea collaterali.

Collateralium in linea æquali, quoto gradu quis distat à communi stipite: toto duplicato distant inter se: uel sibi attinent. Nam secundum leges, quælibet persona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legistarum ob aliud fit, quàm computatio Decretistarum.

Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

IRCA lecturam arboris, di-
uersis olim diuersum modum
tenentibus, Ioannes de Deo
Hispanus, post illos lecturæ
ipsius arb oris nouum modum
assumens, per suas metricas
regulas ipsius intellectum ui
sus fuit aperire: sed propter
multitudinem regularum &
uersuum obscuritatem, aliquibus notum, ignotū: alijs
ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Io.
And. inter decretorū doctores minimus & indignus,
inuētionem arboris ex eo fuisse, ut habentibus mate-
riam cōsanguinitatis & affinitatis ignotā, nota, & ha-
bentibus notam, ex oculorum inspectione notissima
fieret, antiquorum scripta reuolui, & (prout expedire
credidi) compilaui. Primo quærens ad utranque ar-
borem ad quid fuerit inuentio arboris necessaria. Se-
cundo an sit authentica. Tertio ad quid in uolumine
decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.
Primæ quæstionis ex superius dictis patet solutio.
probatio enim ad oculum, alias uincit. instit. de gra.
§. agnationis. xxvij. qō. j. nec aliqua. Ex ostensione
enim facti, quædā melius percipiūtur, quam elocutio
ne. extra de dona. Apostolicæ. uers. fi. Hinc est, quod
agrorum mensio subijcitur oculis. xvj. q. iij. inter. de
præscrip. quia indicante. C. fi. reg. l. iij. Ventris inspe-
ctio, an mulier sit prægnans. ff. de uent. inspic. l. j. in
princ. Locorum pudicitiæ inuestigatio, an mulier sit
uirgo. extra de proba. proposuisti. an arcta. de fri. &
ma. fraternitatis. uel aliter impedita. eo. tit. ex literis.
Iniuriæ an sit atrox æstimatio. ff. de fer. l. ij. Et literæ
papales: an sint ueræ uel falsæ. de crimi. fal. licet.

Oculis multa subijciuntur.

Ad secundum, dic, quod arbor authentica est: quod
patet ex canonibus Isid. & Alex. xxxv. qō. v. c. j. ij. &
ulti. Ad tertium dic, quod quia in decretis de con-
sanguinitate & affinitate tractatur: utile fuit ibi ar-
borem ponere. & quia in decretalibus est idem tra-
ctatus: & in hoc uolumine utile fuit repeti, ex eo ma
xime, quia nemini uenit in dubium, id satis esse uali-
dum, satisque famosum, quod repetita lectio probat.
C. de emend. Iu. C. l. una. Item ex eo, quia antiqui ca-
nones circa materiam illam multum fuerunt corre-
cti, unde expediens fuit secundum statum nouorum
iurium, antiquam arborem decidere.

DEinde ad arborem consanguinitatis specialiter
descendamus. Et primo quæritur quid sit cōsan
guinitas, & unde dicatur? qd linea? quid gradus? Se-
cundo quærit quomodo arbor formetur? & quare sic
formet? & quare sic punctet? & interferemus regulas
per quas cognoscūtur gradus. Demum ponemus quæ-
dam notāda, & quasdā quæstiones. Ad primū dico, ꝙ
consanguinitas est attinētia personarū ex eo proue-
niens, qa una descēdit ab altera, uel ambæ ab eadem.
Vel est uinculū personarū ab eodem stipite descenden
tium, carnali propagatione contractum: ꝙ satis est
idem. Dicitur autem consanguinitas, quasi sanguinis
unitas, a con, & sanguine: quia de communi sanguine
descendunt. Et quo ad probationem coniugij, non
distinguo an tales consanguinei sint producti ex uxo-
rio coitu, uel ex fornicario, ꝙ est expressum extra de
proba. per tuas. Linea uero est collectio personarū,
ab eodem stipite descendentium gradus continens,
& numeros distinguens. Et est triplex linea. s. gra-
duum descendentium, ascendentiū, & collateralium:
vt j. patebit, & ff. de gradib. l. j. & l. iurisconsultus.

Consanguinitatis diffinitio.

Lineæ diffinitio, & eius multiplicitas.

Gradus est habitudo distantium personarum, qua
cognoscitur quota agnationis uel cognationis distan
tia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus
ad similitudinem graduum scalarū, uel locorum pro-
cliuium: quia ita gradimur de proximo in proximū.
ff. de grad. l. iuriscōsultus. §. gradus. Formatur autem
sic arbor. Primo uide cellulas ascendentium, secundo
descendentium: demum collateralium. Ascēde super
cellulam uacuā, quæ remāsit ideo uacua, qa nō potuit
nomē ꝓpriū habere: cū aliæ cellulæ (exceptis his quę
per genitiuum nominantur) sumant nomen ab ipsa.
Quomodo enim possemus illam cellulam nominare,
quā dicimus filium patris: fratrē fratris: patrē filij, &
sic de singulis? & eam alij uocant Ioachin: alij Pro-
theum, alij truncum. Nos autē a nomine bidelli no-
stri, uocemus eā Petruciū. & scire debes ꝙ competen-
ter illæ cellulæ mediæ ascendentium & descendentiū
diuiderētur directæ per mediū, ut a latere dextro illa-
rū cellularū ponerētur nomina mariū, ut abauus pro-
auus, &c. à latere sinistro nomina mulierū: ut abauia
proauia, &c. quia positi à latere dextro descendunt
à maribus, & econuerso. Supra cellulam uacuam est
cellula hæc continens pater mater, & unum punctum
supra: & unum infra. Supra illā est cellula auus auia,
continens duo pūcta supra, & duo infra. Supra illam
est cellula proauus proauia: habēs tria puncta supra,
& tria infra. Supra illā est cellula abauus abauia: ha-
bens iiij. supra, & iiij. infra Descendendo sub cellula
vacua, est cellula habens filium filiam, & habet unum
punctum supra: & unum infra. Sub illa habens nepo-
tem & neptē: & duo puncta supra, & duo infra. Sub
illa pronepotem & proneptem: & tria puncta s̄. &
tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem: & iiij.
puncta supra, & iiij. infra. Antequam ad collatera-
les trāseamus, scire debes, quòd punctorū numeratio
est numeratio graduum, habito respectu ad cellulam
uacuam. & puncti superiores denotant computatio-
nem secundum ius cano. puncti inferiores secundum
ius ciuile, &c. Ponitur aūt computatio canonica in
superiori parte cellularū: ciuilis uero in inferiori, ut
detur intelligi excellētia iuris cano. ad ciuile: & ma-
xime quo ad hunc casum quo instruimur in matrimo
nijs quæ licite contrahi possint necne: & cum matri-
moniū sit sacramentū ecclesiæ: in eo præcipue lex mi
nor est canone. extra de secū. nup. c. ulti. & pen. Vides
autem ex punctatione prædicta, ꝙ in computatione
ascendentium & descendentium concordat utrunque
ius: qa in eis semper persona addita personæ per car-
nis propagationem gradū adijcit. Ad inueniendū au
tem gradus inter eos secundū utrunque ius tolle hāc
magistralem regulā. Ascendentium & descendentium
quot sunt personæ de quibus quæritur cōputatis in-
termedijs, una dempta, tot sunt gradus inter eas. Si
igitur uis scire, quantum distat abauus à Petrucio:
utroq; computato & intermedijs v. sunt personæ: de
me unam. iiij. sunt gradus. Idem dico de ipso P. ad ab-
nepotem: quia eo modo erit reperire v. personas, &
sic iiij. sunt gradus. Si uelis scire quot distet abauus
P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem personas, com-
putato P. & sic octo erunt gradus. Scias autem quod
iste P. non habet totam suam computationem in ar-
bore. Scias enim, ꝙ quilibet habet duos parentes, iiij.
auos: octo proauos, xvj. abauos, & sic semper ascen-
dentes duplicantur. Vnde impossibile fuisset tot per-
sonas in arbore scribere. Quæro an inter ascenden-
tes & descendentes prohibitio copulæ coniugalis ex-
cedit quartū gradum? Et dicit Gof. in sum. de consan.
& affi. §. item quantum. ꝙ non, per decre. non debet.
eo. tit. quæ generaliter loquitur. Alij cōmuniter con-
tradicentes inter ascendentes & descendentes perpe-
tuam esse prohibitionem dicunt, & ꝙ de quarto gra-
du dicitur, in collateralibus locū habet. ad hoc xxxv.
qō. iij. progeniem. & duobus c. seq. in quibus dicitur,
ꝙ olim nō solum usq; ad secundum gradum, sed etiam
inquantum notitia erat parentelæ, extēdebatur pro-
hibitio. Ex quo ergo certum est alterum descenden-
tem, & alterum ascendentem, perdurat prohibitio. ad
idem insti. de nupt. §. j. ff. de ritu nup. l. nuptiæ. & hoc
verum puto. Ad collaterales transeamus, & ad fra-
trem & sororem: & causa breuitatis prosequendo
solum

Gradus descriptio.

Arboris cōsanguinitatis formatio.

Ius canonicum, est excellentius ciuili.

Regula lineæ rectę.

Coniugalis prohibitio in recta linea, est perpetua.

ſolum partem mediam arboris, ad modum uexilli: qua intellecta reliqua intelligetur, ꝙ per ſe patet, dicamus de fratre & deſcendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia : ex illa fratris nepos neptis : ex illa fratris pronepos proneptis. & frater P. eſt cum P. in primo gradu ſecundum cano. in ſecundo ſecundum leges. Eius filius in ſecundo ſecundũ canones, in tertio ſecundũ leges. Nepos in tertio ſecundũ can. in quarto ſecundum leges. Fratri pronepos eſt ipſi P. in quarto ſecundum cano. in quinto ſecundum leges, & ſic debet eſſe utraq; punctatio, & iſti ſunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris, fecimus ſtipitem. Fac conſequenter ſtipitem de auo : ex eo patruus amita : ex illa frater patruelis & amitinus, ſoror patruelis & amitina : ex illa horũ filius filia : ex illa horum nepos neptis. Patruus eſt P. ſecundo gradu, frater patruelis etiã ſecũdo gradu : filius in tertio: nepos in quarto ſecũdum canones. Per leges aũt patruus in tertio: frater patruelis in quarto: filius in quinto: nepos in ſexto : & ſic debet eſſe utraq; punctatio. Poſtea fac proauum ſtipitẽ, & habet filios patruum magnũ, amitam magnam : auum & auiam : auunculũ magnũ, & materteram magnam. illos non proſequimur. Ex cellula patrui magni propior ſobrinus propior ſobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. diſtat à proauo quem nunc feci ſtipitem iij. gradu : ergo a patruo iij. & à priori ſobrino iij. & à filio iij. & à nepote qui exit lineã æqualitatis iiij. ſecundũ can. Secũdum leges uero diſtat P. a patruo magno quarto : à propiori ſobrino v. & a filio vj. a nepote vij. & ſic debet eſſe utraq; pũctatio. Modo fac Abauum ſtipitem cum tribus filijs. ſ. pro patruo, proauo & proauunculo. de proauunculo non proſequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum filius filia : ex illa, horũ nepos neptis: ex illa, eorundem pronepos proneptis. Iſti omnes ſunt cum P. in quarto gradu : quia P. diſtat à ſtipite in iiij. gradu : & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis : ergo omnes diſtant quarto. Secundum leges propatruus diſtat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & ſic debet eſſe utraq; punctatio. Nunc uidendum eſt quibus regulis gradus illorũ collateralium cognoſcantur. Collateralium æqualis lineæ unam trado regulam ſecundum can. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite : toto diſtãt inter ſe, uel ſibi attinent : hoc ſecundum can. Exemplũ pone quando facis abauum ſtipitẽ inter P. & pronepotem propatrui. nam quia illi ſunt in linea æquali, quilibet diſtat a ſtipite iiij. gradu : ergo inter ſe quarto. Secundum leges uero aliter eſt, & ſic dicimus regulam Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite : toto duplicato diſtant inter ſe : uel ſibi attinent. Vides ergo ex ſuperius dictis & ex punctatione ꝙ prædicti P. & pronepos propatrui diſtant viij. Et inſurgit illa diuerſitas, quia ſecundum leges quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus. ſecundum cano. uero duæ perſonæ faciunt unum gradum. unde (ut patet in cellula fratris) frater eſt cum P. in primo gradu ſecundum canon. in ſecundo ſecundum leges. ſed computatio eorum ob aliud fit quam noſtra. xxxv. quæſtione v. c. ij. Bene ergo dicitur ſecundum leges, quod in æquali linea collateralium ſiue linea ſit paris numeri, ſiue diſparis non eſt reperire diſparem gradum. uide in linea paris numeri ſecunda, uel quarta : diſparis numeri prima uel tertia. In prima ſecundi gradus. in ſecunda quarti gradus. in tertia ſexti gradus. in quarta octaui, quod non eſt ſecundum canonem, quia in æquali linea diſparis numeri habemus diſparem gradum : quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum, & ſic de ſingulis.

Regula collateralium.

Regula canonica ꝓ collateralibus in linea æquali.

Regula ciuilis pro collateralibus, in linea æquali.

Nunc reſtat uidere de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula ſecundum can, Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite : toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abauum ſtipitem. P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. computemus ergo a remotiori. ſ. a P. ſed P. diſtat a ſtipite quarto gradu : ergo a filio propatrui iiij. & idem in deſcendentibus uſque ad lineam æqualitatis : & hoc eſt ꝙ dicimus quod perſona addita perſonæ uſque ad lineam æqualitatis non creſcit gradus, quia propatruus, filius, eius nepos & pronepos, omnes diſtant iiij. gradu a P. Sed aliter ſecundum leges ſecundum quas talem regulam tradimus. Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ, (ſtipite dempto) tot ſunt gradus. unde P. a ſtipite diſtat quarto, a patruo v. a filio vj. a nepote vij. a pronepote viij. & ſic quælibet perſona facit gradum. Vides ex ſupra dictis quod P. non poteſt contrahere cum aliqua de arbore. diſtat enim a ſummo. ſ. abauo, ab imo. ſ. a nepote. ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto, a medijs citeriori, per quod ſatis patet, quod cum nullo poteſt contrahere. Sed ſi extremus in collateralibus, ut puta ſi pronepos propatrui, uel pronepos fratris procrearet filiam : poſſet P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in v. gradu : remanet tamen conſanguinitas. prohibitio enim quæ per ius poſitiuum proceſſerat, potuit tolli : ſed naturalia ſunt immutabilia. v. diſtinct. in princ. Scire debes, quod communiter dicunt doctores quod abauus & proauus & auus ſunt bigami : dicentes quod ſi non eſſent bigami, non poſſent filij eorum coniungi, cum eſſent fratres : ſed de hoc non multum curo : quia eadem ratione ſic eſſet de alijs cellulis duplicibus, quod perſonæ earum eſſent bigami. unde fingamus perinde, ac ſi in qualibet duplici cellula haberemus quatuor perſonas : ac ſi diceretur propatruus & uxor, proamita & maritus. unde duplicatio poſita fuit, ut nomina demonſtraret in utroque ſexu : non ut eos coniuges denotaret. Sciendum eſt etiam quod in collateralibus æqualis lineæ bene ſequitur iſta regula affirmando & negando : Ego & tu ſumus conſanguinei in linea æquali : & ego poſſum accipere filiam tuam, ergo tu meam. Et negatiue : Ego non poſſum accipere filiam tuam : ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æquali quarto gradu. Negatiua in tertio uel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando uel negando : quia ſi unus eſt in quarto, alter in tertio uel citeriori, qui ẽ in iij. uel citeriori poteſt contrahere cum filia eius qui eſt in quarto gradu : & non econuerſo. unde propatruus, huius filius, & nepos contrahere poſſunt cum filia P. non econuerſo. Demum quæritur an collaterales quorum unus eſt in quinto, & alter in primo puta filia P. & propatruus poſsint adinuicem contrahere? Dicit Ho. quod non. & hoc not. extra eo. quod dilectio. & capit. tua. & in ſumma huius titu. de conſang. §. nunquid in quinto. & primo. quòd per ſua argumenta nititur probare, ſic ſcilicet pater & filius una perſona cenſentur. C. de impub. & alijs ſubſti. l. ultim. ſicut ergo non contrahitur cum ſtipite, ſic nec cum filijs ſtipitis. bene facit prædicta decret. tua. ubi fratres uidentur poni pro ſtipite. contrarium tenet Bernar. quod colligitur ex gloſſ. quam ponit ſupra eodem titu. cap. ult. & Ra. & Ioan. de Deo. & hoc eſt uerisſimum : quod probant uerba regulæ poſitæ ſupra eodem. cap. ultim. dum dicit ibi, deſcendentium ab eodem : ſed certum eſt quod propatruus deſcendit a ſtipite. Præterea aut dicis quod eſt inter eos prohibitio aſcendentium & deſcendentium, aut collateralium. de primo patet negando quod certum eſt filium P. non deſcendiſſe a propatruo. Eſt ergo prohibitio collateralium, ſed certum eſt quod iſti diſtant quinto, quid igitur impediat iſtos collaterales contrahere, non uideo. Ioannes Andræas.

Regula canonica in linea inæquali.

Regula ciuilis in linea inæquali.

Quæſtio notabilis.

Affinitatis declaratio.

AFFINITAS secundum canones, est personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas, quasi duorum ad unum finem vnitas: eò quòd duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, uel per coitum secundum Canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finem accedit: ut ff. de grad. cog. l. non facile. §. affines.

Scias autem, quòd affinitas est perpetuum impedimentum quod durat etiam mortua persona qua mediante contrahitur. xxxv. quæst. x. fraternitatis.

Per carnalem copulam uiri & mulieris, inter consanguineos mulieris & uirum, & inter consanguineos uiri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, eiusdem gradus cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si uis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, uide quoto gradu est tibi consanguineus tuus, & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictum est in regula uiri & mulieris, & non uiri & uxoris: quia secundum canones, etiam per coitum fornicarium & incestuosum contrahitur affinitas. patet de eo qui cogno. consang. uxo. suæ. c. discretionem. & c. pen. Inter consanguineos mulieris & uirum, & consanguineos uiri & mulierem, ideo dicitur, quia inter uirum & mulierem nō contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos uiri & consanguineos mulieris, nulla est affinitas. Vnde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia: sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum uirū, & consanguineos uiri & ipsam mulierem. de consang. & affinit. quod super his.

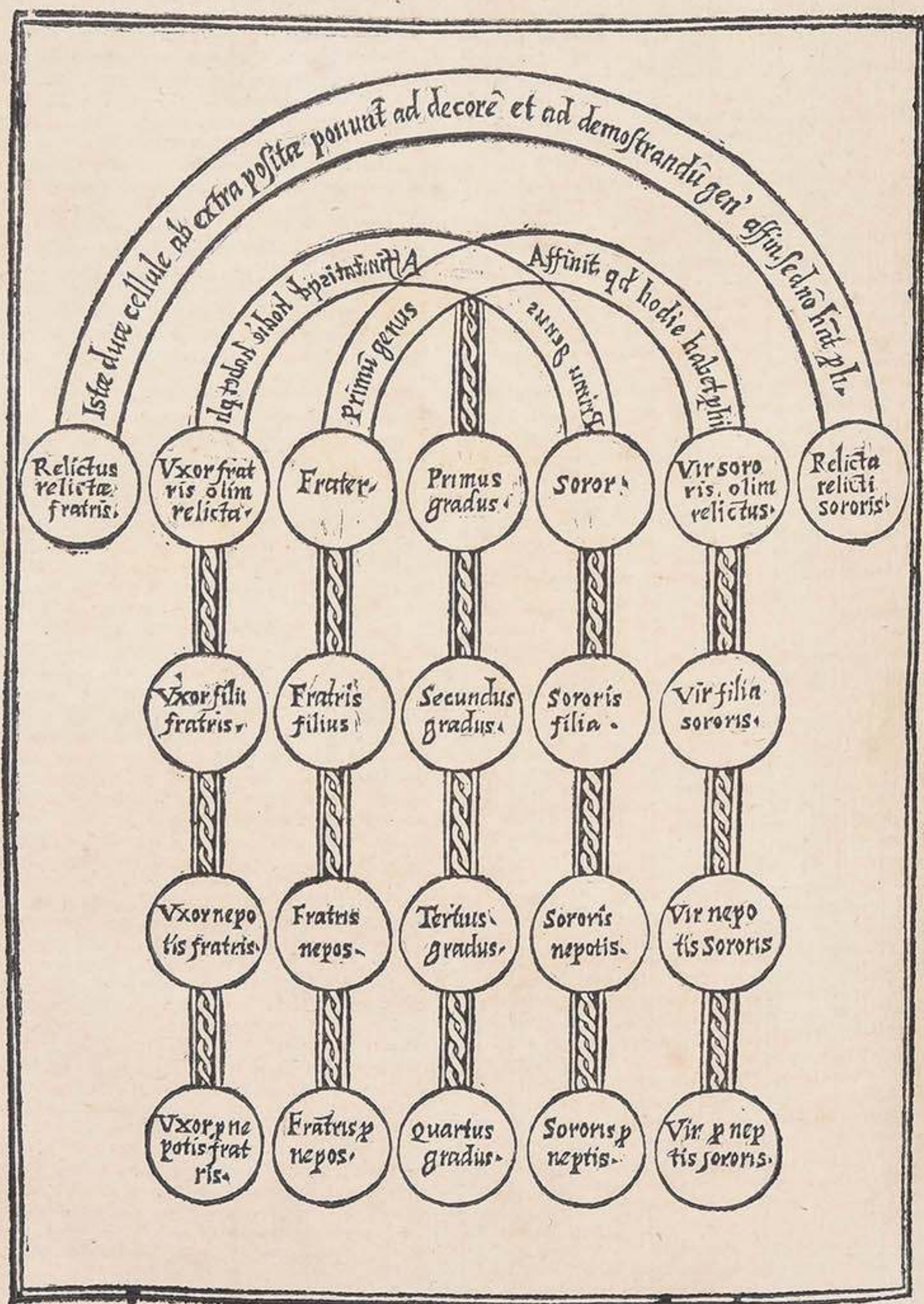
REGVLA. Quotiescunque inter unam personam, de quibus quæritur, & coniugem alterius non est, uel non fuit consanguinitas, intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio, ut inter me & coniugem nepotis mei non potest esse matrimoniū, quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum, ea mortua maritus eius aliam accepit: quo defuncto potero contrahere cum eius relicta, quia inter me & illam relictam nulla est, nec fuit consanguinitas.

Arbor

Arbor affinitatis.

Sanguis affines arbor præsens reserabit,
Huicq; vias faciles, prima figura dabit.

D ARBOREM Affinitatis & eius materiam transeamus. Et primo uidendum est, quid sit affinitas, & unde dicatur: & quomodo ipsius genera insurgant, & gradus computentur, deinde arborē formemus. Ponemus postea quædam notabilia & quasdam quæstiones. Est aūt affinitas personarū proximitas ex coitu proueniens, omni carens parētela. Hoc secundum cano. sed secūdum leges est proximitas proueniens ex nuptijs. & requiritur secūdum leges, quod legitimæ sint nuptiæ non interdictæ, ut contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. non facile. §. sciendum. Et dicitur affinitas, quasi duorum ad unum finem unitas, eo quod duæ cognationes diuersæ per nuptias secūdum leges, uel per coitum secūdum cano. copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit: ut in eadem lege. §. affines. Sed quod per fornicarium coitum & incestuosum secundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. consang. uxo. suæ. c. discretionem. & eod. tit. c. penul. Sed consideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduersus affinem testimonium dicere. ff. de grad. l. iurisconsultus. in prin. & ff de testib. l. iij. & iiij. q. iij. §. in criminali. uersic. item lege Iulia. Sed canon, quo ad matrimonia prohibenda considerauit unionem carnis quæ insurgit ex copula. Et est uidere secundum hoc, quod concurrere potest attinentia consanguinitatis & affinitatis, ut si quis cognoscat consanguineam suam, omnes consanguinei utriusque, sunt utrique affines. Scias autem, quod affinitas est perpetuum impedimentum quod durat etiam mortua persona qua mediante contrahitur. xxxv. quæstio. x. fraternitatis. nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria quæ fit extra claustra pudoris. xxxv. quæst. iij. extraordinaria. & adde quod ibi not. Et insurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honestate, interdum sine: & publica honestas interdum sine affinitate, ut si cognosco uxorem, uel sponsam, hic impedimentum est publicæ honestatis & affinitatis. si cognosco non sponsam, hic affinitas sola est. si sponsam nondum cognoui, ibi sola publica honestas. Hoc dico, quia si mortua est uxor tua, & uis contrahere de dispensatione ecclesiæ cum consanguinea sua, & ecclesia dispensat quod possis contrahere cum illa nō obstante quod sit tibi affinis tali gradu, per dispensationem adhuc contrahere non poteris, quia licet sublatum sit impedimentum affinitatis: non tamen sublatum est impedimentum publicæ honestatis. Debes ergo facere exprimi, quod possis cum tali contrahere non obstante impedimento publicæ honestatis pro eo, quod desponsasti consanguineam eius in quarto gradu, & non obstante, quod est tibi affinis in quarto, pro eo quod dictam desponsatam carnaliter cognouisti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis definitio.

Affinitas per coitū nefarium cōtrahit.

Genus affinitatis cognoscitur per hanc regulam, sed non gradus. Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, sed non gradum. Isto modo, si is qui est mihi in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierem, illa est mihi secundo gradu affinitatis, & primo genere. si alius eam cognoscit: ille attinet mihi secundo genere affinitatis, & secundo gradu. si ille aliam mulierem cognoscit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & secundo gradu. Sed quia solum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extra de consang. & affini. c. non debet. hic circa hoc non insisto: ergo si persona mihi consanguinea coniungat sibi aliam personam carnali copula, persona iuncta est mihi affinis primo genere affinitatis. si attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula se alteri commisceat, illa attinet mihi secundo genere. si affinis mihi secundo genere aliquam cognoscat, illa est mihi affinis tertio genere, sed eodem gradu. Est igitur uidere de gradibus. Certum est, quod affinitas non habet hodie prohibitionem nisi in primo genere, & in illo usque ad quartum gradum, licet affinitas non habeat suam specialem computationem graduum, sed computantur gradus affinitatis secundum gradus consanguinitatis. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem, si uis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier, uide quoto gradu est tibi consanguineus tuus secundum regulas quas tradidi in proxima arbore: & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Nunc formemus arborem, & in medio arboris sunt quatuor cellulæ, & in prima superiori ponitur primus gradus, in secunda secundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. & de his primo quæritur quare ponantur in medio fratris & sororis. Secundo quare non exprimant attinentiam, dicendo primus gradus affinitatis, & sic de singulis. Ad primum dic hoc fuisse, ut detur intelligi quod affinitas oritur ex consanguinitate, & quod ab utroque sexu uirili & fœminco affinitas contrahatur. Ad secundum dic attinentiam non fuisse expressam: ut illa computatio graduum ad consanguinitatem & affinitatem referatur. unde soror & frater sunt in primo gradu consanguinitatis. & frater & uir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de alijs. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quatuor cellulas continens. In prima scribitur frater, in secunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum huius alia linea, continens alias quatuor cellulas. In quarum prima scribitur uxor fratris olim relicta, in secunda uxor filij fratris, in tertia uxor nepotis fratris, in quarta uxor pronepotis fratris. A latere sinistro sunt aliæ quatuor cellulæ, quarum prima soror. secunda sororis filia, tertia sororis neptis, quarta sororis proneptis. Ad dorsum harum sunt aliæ quatuor, prima uir sororis olim relictus, secunda uir filiæ sororis, tertia uir neptis sororis, quarta uir proneptis sororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ. Vna à latere dextro continens relictus relictæ fratris, à sinistris, relicta relicti sororis, quæ secundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonstrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem non habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum una oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula uiri sororis, in qua scribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellula sororis, & terminatur in cellula uxoris fratris, in qua idem scribitur.

Affinitatis genus per quam regulā cognoscit.

Affinitatis grad⁹ cōputant̄ sicut gradus cōsanguinitatis.

Arboris affinitatis formatio.

Circa hoc quæro, quare in cellula uxor fratris scribitur olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiusdem lineæ? Et dic hoc factum fuisse, propter cellulam quæ ponitur ad dorsum illius, quasi dicat, frater habuit uxorem, mortuo fratre uxor ab eo relicta contraxit cum alio uiro, illa demum mortua iste relictus à relicta fratris uult contrahere cum sorore, nunquid potest? Olim non poterat, quia erat sibi in secundo genere, & primo gradu, hodie uero potest. Idem sit repetitum quo ad cellulam uiri uxoris. Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quam ex prius dictis, tolle hanc solam regulam magistralem. Per carnalem copulam uiri & mulieris, inter consanguineos mulieris & uirum, & inter consanguineos uiri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam uiri & mulieris, & non uiri, & uxoris, collige ex his quæ in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & uirum, & consanguineos uiri, & mulierem, ideo dixi: quia inter uirum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt

Quæstio.

Regula magistralis gradus affinitatis & genus manifestans.

affinitatis

affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos uiri & conſanguineos mulieris, nulla eſt affinitas: unde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia. Sed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum uirum, & conſanguineos uiri & ipſam mulierem extra de conſanguinitate & affinitate, quod ſuper his. Primi generis quare dixerim, etiã ex ſuperioribus patuit, & eiuſdem gradus cuius eſt cõſanguinitas, uide hoc in arbore. Nam frater & ſoror ſunt in primo gradu conſanguinitatis, maritus ſororis eſt fratri in primo gradu affinitatis. & ſic uxor fratris ſorori. & ſic filia ſororis eſt filio fratris & ipſi fratri in ſecundo gradu conſanguinitatis. Maritus eius in ſecũdo gradu affinitatis, & econuerſo, & ſic in reliquis. Vnde uir proneptis ſororis, attinet fratri & omnibus deſcendentibus, qui ſunt in arbore, quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu conſanguinitatis attinet prædictis ipſa proneptis. Qui ſunt in arbore. ideo dixi, quia ſi pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & ſic attinet quinto gradu ſecundum regulas traditas in proxima arbore. Poſt hoc notandum eſt, illud præciſe non ſequitur, ego & tu ſumus affines: ergo filius quem procreo eſt tibi affinis. Nam interdũ filius meus mutat genus attinẽtiæ: quia ego ſum tibi affinis, & ipſe conſanguineus. Interdum nil attinet, tibi, interdum mutat gradum, interdũ nec mutat genus, nec gradum. Exemplum. ſi ego & tu ſumus affines per appoſitionem mei, quia ſcili. et contraxi cum conſanguinea tua, ſi ex dicta conſanguinea tua filium procreo, ille eſt tibi conſanguineus, non affinis, ſed ſi ego maritus conſanguineæ tuæ ex alia muliere filium procreo, ille nec eſt tibi conſanguineus, nec affinis. Si uero tu conſanguineus uxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipſe affinis. Sed ſi tu & uxor mea eratis in æquali linea uel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipſa in ſecundo uel primo, tunc ipſe filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipſe mihi in quarto. Si uero tu & uxor mea ætatis conſanguinei in linea inæquali, ſed uxor mea erat remotior, ut quia ipſa in tertio, & tu in ſecundo tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipſe affinis: tu in tertio gradu, & ipſe in tertio gradu. Item not. quod iſtud etiã non ſequitur, ego & tu ſumus affines, & ego non poſſum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam: quia ſi habeam conſanguineam tuam in uxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea quam habui ex alia muliere, quia affinitas non contrahitur inter conſanguineos uiri, & conſanguineos mulieris: ſed inter uirum & conſanguineos mulieris, & inter mulierem & conſanguineos uiri: ut dixi. & probatur extra de conſanguinitate & affinitate. quod ſuper his. Sed ego non poſſum cõtrahere cum filia tua, niſi forſan illa excederet quartũ gradum, ut quia eſſet in quinto. & eſt ſimile ſecundũ quod dixi ſupra in proxi. arbore circa finem.

Affinitas, per notabilia declaratur.

Nunc quæritur, an affinitas inter aſcendentes & deſcendentes habeat perpetuam prohibitionem: an extẽdatur tantum uſq; ad quartum gradum? Et ſi teneremus opi. Goffre. de qua dixi ſupra in arbore proxima circa medium, diceremus quod uſque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus, quod prohibitio ſit perpetua. Dixit enim text. quod ita abſtinere debemus à conſanguineis uxoris, ut à proprijs. extra de conſang. & affini. c. j. xxxv. q. ij. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter conſanguineos aſcendentes & deſcendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem inſtit. de nup. §. affinitatis. & dicit lex, quod tales affines aſcendentes & deſcendentes habentur loco parentum & liberorum. ff. de grad. l. non facile. §. & retro. in fi. Eodẽ modo poſſet formari quæſtio de affinibus, quorũ unus eſt in primo gradu, alter in quinto, ſicut in conſanguineis dixi ſupra in arbore proxima, in fin. An autem liceat diuerſis temporibus habere in uxores duas cognatas, ſcilicet uxores duorum fratrum & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permiſſo ſimul manere poſsint. de hoc uide not. extra de cõſanguinitate & affinita. cap. non debet. Vltimo quæritur ad utranq; arborem, an prohibitio conſanguineorum uel affinium cõiungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter ſcias, quod olim propter neceſsitatem frater neceſſario habuit contrahere cum ſorore, & conſanguinei cum conſanguineis. Vnde tunc in collateralibus non erat prohibitio hoc fuit à principio generis humani in filijs & nepotibus Adæ. hoc etiam fuit poſt diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico uero prohibitæ fuerunt fere duodecim perſonæ, quas uide not. extra de reſti. ſpol. literas. & de diuor. cap. gaudemus. Demum ius poſitiuum canonicum prohibuit conſanguineos & affines primi generis coniungi in ſeptimo gradu & citeriori, quæ prohibitio poſtea uſque ad quartum gradum eſt reſtricta. extra eo. non debet. reuocatis etiam quibuſdam alijs prohibitionibus, ut patet. Reuocatio uero fuit ex cauſa quæ ibi ponitur, & extra de teſtib. cap. licet ex quadam. per quod patet, quod prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex poſitiuo. Vnde in ſecundo gradu æqualis lineæ collaterales cõtrahere poſſunt iure diuino, ſed non poſitiuo. Ratio uero prohibitionis ſumitur. xxxv. q. j. §. j. capi. j. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam ſi contraherẽ cum ſorore, idem eſſet pater & ſocer, mater & ſocrus, uir & frater, &c. Sed ſi alium habeo patrem, alium ſocerum, numeroſius ſe charitas protenderet, in qua uniuerſi fideles & præcipue ſtudentes continue perſeuerent per gratiam eius, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Affinitatis ꝓhibitio inter aſcẽdẽtes & deſcendẽtes, eſt perpetua.

Cõſanguinei & affines quo iure ꝓhibẽtur cõiungi.

Rõ prohibitionis matrimoniorũ inter aliquas perſonas, de iure poſitiuo.

Nunc quæritur. Hæc quæstio diuiditur in septē partes, in prima quarū probat per iij. c. ꝙ consanguinei debent computare parentelā ad coniungendū uel separandum matrimoniū. & si defuerit parētela, uicini antiquiores. Secunda ibi, Ecce. Tertia ibi, Hoc iuramentum. Quarta ibi, Ab hoc. Quinta ibi, Qui uero. Sexta ibi, Occasione. Septima ibi, Recepturus. Ioan. de Fanr.

a Nunc quæritur. Hæc qō. vj. expeditur. ī. eo. c. j. & ij. & extra qui matri. acc. pos. videt. & ex. de sent. & re iud. tenor. nā cōsanguinei præferunt extraneis ea ratione, quia melius possunt scire suā consanguinitatem cum chartis, cum testibus, cum recitatione maiorum, & alijs argumentis. hoc tamen qđ dicitur de consanguineis in testimonijs admittēdis, exaudi tantum cum de consanguinitate agitur. nam si super alio ageretur, non sunt admittendi nisi cum eo temperamē to quod dixi iij. qō. v. in princip. & hoc probatur extra de test. super eo. Item licet soli cōsanguinei accusare possint matrimoniū, tamen quilibet potest denunciare, ut ex. de cog. spiritua. & licet per denūtiationem non agatur nisi ad pœnitentiā, ut ex. de accus. super his. tñ q̄a in hoc casu nō possunt pœnitere, ni si separentur, iudex ab officio suo eos se parabit. a argum. xxiiij. q. iij. ecce.

Consanguinei p̄feruntur extraneis, quādo super matrimonio est quæstio.

Ad hoc facit qđ not. s. ij. q. j. si peccauerit fra ter. in j. glo. in fi. Archid.

b Consanguineos extraneorum. Argumen. quod peregrini, aduenæ, alienigenæ non recipiantur in causa consanguinitatis, & quod propinqui cæteris personis præferantur si cōtradixerint: quod est uerum, ut extra qui matrimo. accus. poss. uidetur.

QVAESTIO VI.

Nunc quæritur a quib. accusantibus uel testificātib. cōsanguineorū coniunctio dirimēda sit.

De his ita scribit Fabianus Papa.

Cōsanguinei tantùm, uel si progenies defecerit, antiqui, et ueraces propinquitatē in synodo computent. CAN. I.

Consanguineos extraneorum, b nullus c accuset, d uel cōsanguinitatem in synodo computet, e sed propinqui f ad quorū notitiā g pertinet, id est, pater & mater, soror & frater, patruus, auunculus, amita, matertera: & eorum procreatio. si aūt progenies tota defecerit, h ab antiquioribus & ueracioribus quibus eadem propinquitas nota sit, i episcopus canonicè perquirat, & si inuenta fuerit propinquitas, separentur.

Cælestini Papæ decretum ecclesiæ Florentinæ missum.

PALEA.

Videtur nobis ꝙ secūda, quā contra prohibitionē ecclesiæ duxit, nō sit uxor: etiā si primā non haberet desponsatā: nam quod cōtra interdictum et ordinem ecclesiæ factū est, ratum non haberi tam humanæ quàm diuinæ legis proclamat authoritas. Quia igitur eā quā inordinatè superduxit ꝓhibitione retinēte, uxor non est, eam cogendus est recipere, quā iurauit & desponsauit, & ex ea prolē genuit: ut iuramenti religio, nō uilipendatur, et fides adinuicem promissa seruetur, et proles in cultu Dei nutriāt et educetur, et alij exinde occasionem peccādi, & alios decipiendi assumere non ualeant. Quòd aūt parētes fratres & cognati utriusq; sexus in testificationem filij & filiæ ad matrimoniū coniungēdū uel dirimendū admittantur, tā antiqua cōsuetudine legibus approbata, q̄ diuinis & humanis legibus approbat. In dirimēdo aūt matrimonio, ideo maximè parētes recipiuntur, siue si defuerint parētes, proximiores admittuntur, q̄m unusquisque suā genealogiam cum testib. et chartis, cū exercitatione et recitatione maiorū scire laborat. Quia igitur alij melius sciunt, ideo maximè admittunt: similiter etiā recipiūtur et in testificationem matrimonij coniungēdi. Qui enim melius recipi debent, quàm illi q melius sciunt, & quorum est interesse?

c Nullus. Nisi deficiente parentela, ut hic in fine.

d Accuset. Impropriè secundum H. arg. C. de inoffi. testa. parentibus. ubi ponitur accusare pro agere. Et nota. ꝙ accusatio matrimonialis non est criminalis nec ciuilis, etiam ubi de crimine agitur in foro ecclesiastico: sed mista. extra de procu. tuæ.

Matrimonialis causa est mista.

e Vel consanguinitatem in synodo cōputet, &c. Hoc referas ad testem. Et est arg. ꝙ nō potest idē accusator esse & testis in causa criminali: ꝙ uerū est, licet quidam consentiāt dicētes hoc speciale esse in matrimonio, ut idem sit accusator & testis: sicut est speciale qđ nō iuretur in eo de calumnia, cum sit quæstio spiritualis. extra de iurament. cal. literas. & quod cōsanguinei admittuntur, & quod nō omnino ibi obseruatur ordo iudiciarius. extra ut lite non contest. ad hoc Deus. & ꝙ ualet testimonium de auditu. infra ea. de parentela. & quod post publicationem attestationum, testes possunt induci. extra de testib. series. & cap. licet.

Accusator & testis idē esse nō pōt in causa criminali.

f Propinqui. Hic præferuntur propinqui, & in accusatione adulterij. C. de adulte. l. quāuis. & in interdicto de libero homine exhibendo. ff. de lib. ho. exhi. l. iij. §. penult. & in accusatione de effusis & eiectis. ff. de effu. & eiect. si uero. §. cū autem.

Propinqui præferūt alijs, in certis casibus.

g Notitiam. Argumen. quod non sit idoneus testis in hac causa, qui non habuit notitiā consanguineorum quos cōputat, si suo tempore fuerint.

g Sed qñ dicit mota q̄stio? dicit Vincē. ex quo matrimonij intentio est. ex. de offi. de leg. cōsultationib. Arg. xxij. qō. v. hoc uidetur. Archid.

h Defecerit. Quia nō sunt, uel nesciūt, uel sunt infantes.

i Nota sit. Ante motam qō. extra de consangui. & affini. ex literis.

Videtur. Hoc c. fuit olim. extra de matrim. contra. contra interdict. eccle. c. j. sed hic est palea.

Notiti-

ita ut si non intersint, & consensum non adhibuerint, secundùm leges nullum fiat matrimonium? Quod uerò legitur, pater nõ recipiatur in causa filij, nec filius in causa patris: in criminalibus causis et cõtractibus uerum est: in matrimonio cõtrahendo et disiungendo, ipsius coniugij prerogatiua quia & fauorabilis res est, congruè recipiuntur.

Itẽ Vrbanus Papa Richardo Ianuẽ. episcopo.

Qui iureiurando propinquitatem firmare debeant.

CAN II.

NOtificamus tibi, ut postquam tres aut duo ex propinquioribus iã defunctæ [a] uxoris uel uiuæ ejus qui accusatur, hãc propinquitatem iureiurãdo firmauerint, uel si tres aut duo ex antiquioribus Ianuẽsibus, quibus hęc propinquitas sit nota qui bonæ famæ [b] & veracis testimonij sint, remoto amore, timore, pretio, & omni malo studio, supradicto modo cõsanguinitatem firmauerint, sine omni mora, coniugia dissoluantur. ꝙ si propinqui aut extranei uerbis tantũ propinquitatem testãtur & iuramẽto probare noluerint uel nequiuerint, coniugiũ nullatenus dissoluatur, sed competens eis [c] pœnitentia ꝓpter infamiã uel peccati maculã (si fortè in hoc cõtraxerint [d] aliquã) iniungãt.

Itẽ ex concilio Vrbani Papæ habito in Apulia.

Sue confeßioni relinquuntur, quorum incestum nullus iureiurando affirmat.

CAN. III.

SI duo uiri uel tres, cõsanguinitatem iureiurãdo firmauerint, uel ipsi fortè cõfessi fuerint, coniugia dissoluãtur: si uero neutrũ cõtigerit, epi eos per baptismũ, per fidem Christi, per Christi iudicium in uera obedientia obtestẽtur, quatenus palàm faciãt, utrum se (sicut est fama [e]) recognoscãt esse cõsanguineos. si negauerint, sibijpsis relinquendi sunt, ita tamen ut si aliud in conscientia habeãt, se à liminibus [f] ecclesiæ, à corpore, & sanguine domini, à fidelium cõmunione nouerint segregatos atq; infames [g] effectos, donec [h] ab incesti facinore desinant, si se iudicio eporum segregauerint qui iuuenes sunt, alia matrimonia cõtrahere nõ prohibeantur. [i] Ecce quibus accusantib⁹ [k] uel testificãtibus consanguineorũ coniunctiones, sunt dirimendæ.

[a] NOtificamus. Defunctæ. Mortua enim erat vxor eius cuius consanguineam postea accepisse dicebatur, uel affinem.

[b] Bonæ famæ. Argum. quod debent esse bonæ famæ testes in probanda consanguinitate, ut extra de testibus, in literis. & extra eod. tit. licet. sed quid si criminosus seruus uel infamis contraxit, nunquid possunt admitti ibi homines similis conditionis? uidetur quod sic. ij. q. vij. si hæreticus. C. de inoffic. testam. in arenam. Dico quod non, sicut nec dico alias criminosos testes contra criminosum admittendos. nec enim habet ibi locũ replicatio. ex. de except. à nobis.

[c] Eis. i. accusatoribus. Testes enim non puniuntur ante, quã dixerint testimonium. arg. C. de testi. nullum. est tamen. argu. hic pro H. ꝙ idẽ possit esse accusator & testis in huiusmodi causa. [a]

[d] Contraxerint. Sed forte non bono zelo diffamauerunt matrimonium, ut C. de adulterijs, quamuis. in fine.

[e] SI duo. Sicut est fama. Nã sine fama, nõ sufficeret eorum confessio, ut extra de eo qui cog. consangui. uxo. suæ. super eo. licet H. dicat sufficere si uterq; iuret septima manu. xxxiij. qõ. j. requisisti. sed contra eũ est extra de eo qui cogn. consang. uxo. suæ, sup eo vbi dicit, ꝙ rumor, &c. Sed dici potest, ꝙ aliud est ubi se consanguineos dicunt, ut hic aliud ubi turpitudinem allegant, ut ibi: quia nec tunc familiares testes admittuntur, ut extra de testib. in literis. Vel facias uim in eo quod dicit rumor, &c. quia aliud est quam fama. [a] Item si adest præsumptio uiolenta cum fama, sufficit: ut extra de testib. præterea.

[f] A liminibus. Segregatos, &c. sed dic segregatos quo ad sacramenta, sicut quilibet in mortali peccato existens. j. quæst. j. sacerdotes.

[g] Atque infames. Infamia canonica, quæ deletur per pœnitentiam. vj. quæst. j. infames.

[h] Donec. Argu. ꝙ infamia per pœnitentiã aboletur.

[i] Non prohibeantur. Ratione iuuenilis ætatis, uel ipso iure si ignoranter coniuncti sunt. argu. xxxiij. q. ij. interfectores. & cap. in adolescentia. xxxiij. q. j. §. j.

Ecce. Hæc est ij. pars huius quæstio.

[k] Ecce quibus accusantibus. Grat. prout colligi potest ex titulis istis, quatuor ponit genera sacramentorũ. Primo ponit sacramentum accusatoris in primo c. de parentela. Secundo ponit sacramentũ synodalium testiũ in cap. eps. Tertio testium in c. de parentela illa. Quarto sacramentum eorum qui separantur, in cap. ab isto. Dicunt tamen quidam Gra. deceptum fuisse per cõsuetudinem Italiæ, quæ est ut accusator debeat iurare iuxta tenorem illius c. de parentela. Nam quidam dicunt, ꝙ accusator iurare non debet, quia nec etiã de calumnia in huiusmodi causa iuratur. extra de iur. cal. lr̃as. vnde utrunq; c. de parentela, intelligit de sacramento testium, sed de parẽtela primũ loquit̃ de sacramẽto testium, ꝙ dicit̃ esse separationis, quia ꝑ illud separãtur, quorum mr̃imoniũ accusat̃. In illo autem c. eps sit mentio de iuramẽto testium synodalium, ꝙ nõ dicit̃ separationis, prout dicit præcedens ca. quia per tale iuramentũ nulli separãtur, quia per illud se non obligant ad aliud testes illi synodales, nisi ut nuntient epo quod illicite perpetratur in parochia. Vnde ex quo nuntiauerint episcopo, si uoluerint quòd separentur, oportet quòd iterum præstent aliud sacramentum, de quo habes in capitulo de parentela. in quo plus est: quia debent addere de credulitate: sed testes synodales non iurant nisi de auditu. Nec contradicit extra de testibus. quoties. ubi dicitur ꝙ de scientia debẽt iurare. nam illud per hoc intelligo. In illo autem c. ab isto, ponitur sacramentum

eorum

Matrimoniũ serui an possit ad testimonia seruorũ dissolui.

[a] Non est falsum secũdum id quod not. iiij. q. iiij. c. j. in glo. ibi, sed nota. s̃. ea. in sum. idem qđ dicit hic Arch. Cõsanguinitas non ꝓbatur ꝑ coniuges, nisi fama cõcurrat.

[a] Rumor est, qñ aliqua pars uicinię unũ dicit. fama est, qñ tota ciuitas dicit siue clamat, secũdum Hostien.

Sacramentũ quadruplex est, circa causas matrimoniales.

Testes synodales, quid iurant.

eorum qui separantur propter consanguinitatem.

a Ab accusatore. Hoc falsum est secũdum quosdam, imo à testibus.

b D E parẽtela. Audisti. ante motam q. extra de consan. & affini. ex literis. ideo autem hic admittitur testimonium de auditu, † qa difficile est, ꝙ aliquis sciat quousq; consanguinitas protenditur ff. de gra. cog. non facile. circa prin. licet hoc sit correctũ per illud extra de testi. licet. & nota ꝙ secũdum quod Grat. inducit hoc cap. habes ꝙ accusator debet iurare de ueritate dicenda, licet non de calumnia. & est argum. ad idẽ extra de despon sa. impu. attestationes. admittit aũt testimonium de auditu tantũ, ubi agit de consanguinitate, alias per auditum nõ probaretur matrimonium, imo putaretur clandestinum.

† Adde alios casus in quibus admittit, no. do cto. in l. si arbiter. ff. de proba.

† alias, istud.

b Aut audisti. arg. testimonium de auditu esse recipiendum: ut iij. q. ix. §. de his. xiiij. q ij. super. & cap. quanquam. xxxiiij. q. j. non satis. hodie nõ: ut extra de testib. licet.

c Requirere. simile extra de testi. si testium. & hic est intellectus.

d Quandocunque. dũtamen ante testiũ publicationem. extra de testi. fraternitatis. & c. series. Vel dico, quòd iudex ex officio suo etiam post apertas attestationes, põt requirere à testibus extra de consang. & affi. c. j.

e I Llud sacramentum. secundum intellectum G. hoc iuramẽtũ est testis, præmissum accusatoris sed melius est, ut primo exprimatur forma sub qua iurant sequentes. H.

Cuiusmodi uerò iuramentum ab accusatore a sit exigendum ex Romano ordine habetur.

Est autem huiusmodi.

Iuramentum accusatoris.

CAN. IIII.

D E parentela illa, quã dicunt esse inter istũ & istam eius coniugem, quicquid inde scis, aut audisti b à tuis uicinis, aut à tuis propinquis antiquioribus, tu per nullum ingenium, nec propter timorem, nec propter amorem, nec propter præmiũ, aut propter consanguinitatem, celabis episcopo tuo, aut eius misso, cui hoc requirere c iusserit, quandocunque d te ex hoc interrogauerit sic Deus te adiuuet, & istorum sanctorum reliquiæ.

Iuramentum testium.

CAN. V.

I Llud † sacramentũ e quod iste iurauit de illa parentela, quæ inter filium N. & eius coniugem N. computatur, quòd tu illud obseruabis inquantum sapis. sic te Deus adiuuet.

§ *Hoc iuramentum non est separatiõis: f sed synodale, institutum ab Eutiçiano papa secundo.*

Ait enim.

Synodale iuramentum.

CAN. VI.

E Piscopus in synodo residens, post cõgruã allocutionem g septẽ ex plebe eius parochiæ, uel eo amplius prout uiderit expedire, maturiores, honestiores, atque ueraciores uiros, in mediũ debet aduocare, & allatis sanctorum pignoribus, h unũquenque illorum tali sacramento constringere, ut amodo i in antea quicquid nosti, aut audisti, aut postmodum k inquisiturus es, quod contra uoluntatem Dei, & rectã † Christianitatem in ista parochia factum sit, aut futurum erit, si in diebus tuis euenit tantùm ad tuã cognitionem quocunque modo perueniat, si scis, aut iudicatum fuerit tibi synodalem l causam esse, & ad ministerium episcopi pertinere, quòd tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter pretiũ, nec propter parentelam ullatenus celes episcopo tuo, aut eius misso cui hoc inquirere iusserit quandocunq; ex hoc te interrogauerit. sic te Deus adiuuet, & illæ sanctorum reliquiæ. Illud sacramentum quod iste iurauerit, de synodali causa, quod tu illud ex te ita obseruabis inquantum sapis aut audisti, aut ab hac die in antea inquisiturus es. sic te Deus adiuuet.

§ *Ab hoc iuramento, illud m sumptũ est, principio paululũ criuato. Porrò de iuramẽto separationis n Innocentius papa secũdus scribit Ottoni Lucensi episcopo, dicens.*

Iuramentum illorum. qui cõsanguinitatem probant.

CAN. VII.

D E parentela illa, unde nos cõsulere uoluisti, pro qua etiam est ad nostram audientiam appellatum, aliorum fratrum scripta suscepimus, qui utique causam ipsam diuerso o modo narrabant. Et primò quidem, tam in gradibus,

Hoc iuramentũ. Hæc est tertia pars quæstionis.

f Non est separationis. i. non fit separatio ad istud inter eos: quorum matrimoniũ accusatur, nisi iterũ præstetur sacramentum seq. c. quod aperte colligitur extra de test. cog. præterea.

† alias, totam.

g E Piscopus. Allocutionẽ. i. prædicationem. x. q. j. placuit.

h Pignoribus. id est, reliquijs, quibus obligatur sicut per pignora.

i Amodo. Argum. ꝙ sine accusatore, contra aliquem inducere testes potest episcopus, & pronuntiare, & qđ idem possit esse iudex & accusator. simile vj. q ij. si tantum. xj. q. iij. præcipue. & s̃. ead. q. c. j. & ij. q. v. presbyter. simile. s̃. iiij. q. iiij. c. j. & ij. contra.

Accusator & Iudex, põt idem esse.

k Postmodum. Arg. quòd in causa consanguinitatis testimonium potest ferre quis, de his quæ decenter didicit. argu. contra. s̃. ea. in c. tribus. & arg. extra de consang. & affin. ex literis. sed hic postmodum non intelligit post motam quæstionem, ꝙ ibi prohibetur: sed postmodum. i. de cætero. & sic ꝑ æquiuocationem solue. ad hoc ꝓxi. q. qđ autẽ.

Huic cõtrario stãdum est, & quod præmittit falsum ẽ. nã eṗs nõ est accusator & iudex ĩ hoc casu sed unus iuratorũ accusat, & alius introducit testes alios. Archi.

l Synodalem. Imo quælibet causa est synodalis indirecte ut extra de iudi. nouit.

m Illud. scilicet de parentela.

Ab hoc. Hæc est quarta pars quæst. Io. de Fant.

n Separationis. i. ad quod fit separatio testium.

o D E parentela illa. Diuerso. ergo nulli erat credendum: ut iiij. q. iij. itẽ qui falso. Vel loquit hic de diuersitate testiũ, q. discor-

quàm in nominibus personarum discordasse, post modum [a] uerò in altero eorum cõputatores eiusdem parentelæ dicuntur conuenisse. Cæterùm in huiusmodi casibus, summopere consideranda est qualitas personarum, quæ aliquid contra quoslibet astruere uelint, quæ etiam iusiurandum præstare debent quòd neque gratia, neque pretio, uel timore, uel odio alicuius, hoc dicunt: contra eos de quibus agitur, sed potius, quia credant [b] ita uerũ esse, & ita se à suis antecessoribus audiuisse in quibus omnibus, non debet aliqua uarietas uel contrarietas [c] inueniri.

5 *Qui uerò separantur abinuicẽ, huiusmodi iuramentum præstabunt.*

Iuramentum separationis.

CAN. VIII.

AB isto die in antea, tu per nullum ingenium te sociabis huic tuæ consanguineæ nec in coniugio, nec in adulterio, nec cum illa ad unam mensam manducabis aut bibes, aut sub uno [d] tecto manebis: nisi in una ecclesia, aut in alio loco publico, ubi nulla mala suspicio possit esse, ut ibi corã testibus idoneis pro certa necessitate pariter colloquamini: nec aliam coniugem accipias, nisi forte post actam pœnitentiam, tibi licentia [e] data fuerit ab epo tuo aut eius misso. sic te Deus adiuuet. [f]

6 *Occasione uerò consanguinitatis uxorem suã dimittere & aliam ducere non licet alicui, nisi causa primùm probata fuerit.*

Vnde Alexander papa secundus, Guillelmo de Monstrolico.

Nisi coram ecclesia consanguinitate probata. uxorem dimittere non licet.

CAN. IX.

MVltorum relatione cognouimus, te ꝓpriã uelle abijcere [g] uxorem, & adhærere alteri prætendentẽ consanguinitatis occasionẽ. unde apostolica authoritate interdicendo mandamus tibi, ut hanc quam nunc habes uxorem nullatenus præsumas dimittere, uel aliam ducere, donec apud episcoporum religiosorũ concilium [h] causam iustam examinaueris.

7 *Recepturus uerò eam, quam iniustè dimisit, hoc modo iurabit.*

Reconciliationis iuramentũ.

CAN. X.

AB isto die in antea istam coniugem N. quam iniustè dimiseras, [i] ita tenebis, sicut maritus suam coniugem debet habere, in dilectione & debita disciplina, nec eã per ullum malum ingenium à te separabis, nec ea uiuente, aliã accipies: sic te Deus adiuuet.

Quòd autem unius [k] testimonio coniugia apud quosdam dirimuntur, nulla rõne ratum habetur. Cùm enim dominus dixerit: Omne uerbum [l] stabit [m] in ore duorũ uel trium testium. Item cùm in Hilerdensi concilio dicatur: Omnis cõtrouersia, quæ de ecclesiasticis rebus fit, secundùm diuinam legem sub duobus uel tribus testibus terminetur, domino dicente: Non unus

Deu. 17. d

Matt. 8. b

discordant: tenentur enim testes ex utroque latere probare cõsanguinitatẽ: ut extra de consan. & affin. ex literis. & singulos gradus clare distinguere, & proprijs nominibus nominare personas oẽs, uel sufficienti circumlocutione, & debent uidisse, ꝙ personæ constitutæ in uno prædictorũ graduũ, se pro consanguineis habuerunt: ut extra de testi. licet. ij. Sed certe testes, qui debent probare consanguinitatem, debent incipere à principio, & sic descendere usque ad personas illas de qbus quærit. si incipiũt à duobus fratribus, & bene probant illos fuisse fratres, sed de patre eorum nihil probant, nec inde aliquid sciunt, & alios descendentes probant gradus, nunqd hoc sufficit? Dico ꝙ sic: quia de stipite non inuenimus cautũ, sed tantũ de lateribus: ut extra de testib. series. & ipsos fratres canon quandoque ponit pro stipite. s. ead. q. v. c. j.

[a] Postmodum. Ponamus ergo, quòd Petrus & Berta, qui sunt frater & soror, contrahunt matrimonium, & duo testes bene probant Petrum esse filium Ioan. sed de Berta nihil sciunt. Itẽ alij duo probant Bertã esse filiam Ioannis, sed de Petro nihil sciũt, separabitur ne tale matrimonium? Dicũt oẽs ꝙ non, [1] qa nec isti duo probant consanguinitatẽ, nec illi duo. nam aliud probant isti, & aliud illi. Sed qui hoc dicunt, cæci sunt: quia si probaui aliquem esse filiũ alterius, illum patrem esse istius probaui. Sed in casu isto probatũ est iudici, quod Ioann. est pater Petri. Similiter est ei ꝓbatũ, quod Ioan. est pater Bertæ, ergo constat iudici, quod idem est pater utriusque, ergo consanguinitas est probata. & forte primi melius dicunt.

[1] Ista fuit sñia Laurentij, ꝓ quo facit expresè extra de testi. ca. licet. & qđ not. in gl. prædic. & hãc sentẽtiã tenẽt Bernar. & Gof. in p̃dic. ca. licet. Arch.

[b] Quia credant. Sufficit quòd iurent de credulitate, nec est contra extra de testib. quoties. illud enim intelligo per hoc, & ita præstant isti duo sacramenta. Ioan. de Fant.

[c] Vel contrarietas. Hic respondet qõni factæ. Ioan.

Qui uero. Hæc est quinta pars huius quæstionis.

[d] AB isto die. Sub uno. i. loco suspecto. nam qui male agit, &c. xviij. q. ij. perniciosam.

[e] Licentia. cum sit senex. Si enim esset iuuenis, de iure communi posset contrahere, secundũ quosdam: ut not. xxxiij. q. ij. in adolescentia.

[f] Deus adiuuet. sed clericus cum separetur à concubina sua, non debet iurare: ut extra de cohab. cleri. & mulie. clericos.

Occasione. Hæc est sexta pars quæstionis.

[g] MVltorum. Abijcere. Propria authoritate, quod non licet. xxxiij. quæst. ij. ca. j. & ij. [h] Cõciliũ. hoc olim. Vel exaudi distributiue. De hoc not. xxxiij. q. ij. cap. j.

Recepturus. Hæc est vij. pars q õnis.

[i] AB isto. Dimiseras. authoritate propria: uel per ecclesiam si fuit decepta.

[k] Quod aũt unius. Hæc quæstio incidẽter proponitur.

[l] Omne uerbum. s. ij. q. iiij. §. j. & cap. placuit.

[m] Stabit. Nisi in casu

casu. de consecra. dist in. iiij. placuit. & lxxxvj. dist. tanta. & viij. quæstio. iij. talia.

Filij ex matrimonio illicito nati, possunt eē legitimi.

a Quod autem si parentes nesciunt impedimentum, non est dubiū quin filij sint legitimi, vt extra qui filij sint legi. cum inter. Si autem vnus sciuit, & alter nesciuit, dicūt quidam, quod quantum ad scientem, non sunt legitimi, sed quantum ad ignorantē sunt: argu. xxxij. q. ij. solet quæri. & C. solu. matr. si ignorās. Sed licet H. & L. ita dixerint, tamen reprobatē eorum distinctio extra eod. ex tenore. quia inconueniēs esset, ꝙ aliquis eēt partim legitimus, & partim illegitimus: sicut nemo potest partim esse liber, & partim seruus. ff. de libe. cau. duobus. sed si ambo parentes sciunt impedimentum, tales filij non sunt legitimi, licet ecclesia habuit illud ꝓ m̄rimonio, vt extra de clāde. despō sa. cum inhibitio.

b Quid est. Dubitando dicit, & tamē soluit: & interrogando respondet. sic xxij. q. ij. quod ait.

Filius nō est, qui bonus nō ē.

c Sine filijs. s. legitimis. Dicuntur enim non esse filij, qui nō sunt boni. xij. q. ij. non liceat. arg. xxxij. q. iiij. dicat. & xl. dist. multi. ergo verbo generali tātum, legitimi continentur. extra de iureiurā. Quintauallis. ff. de ope. liber. si libertus.

stet contra alium, sed in ore duorum uel trium testium, stet omne verbū. Item cùm alibi dicatur: Nullius personæ quantumlibet exercitatæ testimonio, aliquid credatur: euidentissimè apparet vnius assertione, cōiugia non esse dirimenda.

QVAESTIO VII.

Vòd autē a qritur, si illi, q de incestuosis nascuntur, filij reputentur, Augustinus in libro quæstionū super Leui. capitu. lxxvij. determinat ita dicens:

Non appellantur filij, qui de incestuosis nascuntur.

CAN. I.

Quid est b, quicunque dormierit cum cognata sua, sine filijs c morietur, cùm filij ex huiusmodi cōiunctionibus & antè nati sint, & hodie nascantur? an hoc intelligendū est lege Dei constitutum, vt quicunque ex eis nati fuerint, nō reputentur filij, & nullo parentibus iure succedant?

d De his vero qui. Hic depingitur octaua quæstio, qua quæritur quo gradu possit dispensari cum consanguineis vel affinibus. Et quidē in tertio papa solus: sed in primo & secundo non potest, ut dicunt: quia in Leuitico prohibitus fuit vterq;, in cōsanguinitate & affinitate. sed hoc falsum ē: ut extra de diuor. gaudemus. vt nota. xxx. q. iij. pytatium, & sunt tria q̄ inducunt hāc dispositionem, proles, & tēpus. s. ea. c. j. ff. de ritu nup. qui ī prouincia. & reformatio pacis, vt extra de despō. imp. accessit. in parte de. ista. & hæc est indirecta dispensatio. In hoc n. casu tantum uidetur dispensare quod post spatiū longum non admittūt accusatorē, nisi accusatus ip sum spō se admittat: vt extra qui matri. accu. pos. per tuas.

Dispensatio circa matrimonia inducitur ꝓpter tria.

e De gradibus. Multa. Argumentū ratione diuturnitatis, posse fieri quod alias fieri non debet. s. dist. iiij. denique. & xcv. dist. ecce. j q. j. cito. s. xxiiij. q. j. schisma, contra.

f Filios. Not. filiorum susceptionem & annorum lōga curricula, dispensationē inducere ne matrimoniū separetur: hodie autem longitudo tēporis nō excusat: vt extra de consan. & affi. non debet. Io.

QVAESTIO VIII.

De his d verò qui ignoranter cōiuncti sunt, in quo gradu consanguinitatis uel affinitatis ex dispēsatione ecclesiæ relinquantur, Grego. ita diffinit. †

† Scribēs ad Augustinū, quē Anglorū fecerat episcopū.

Non separentur, qui intra septimam generationem, ignorāter copulantur.

CAN. I.

De gradibus verò cognationum, qui infra septimam generationem in matrimonio sunt inuenti si nescienter fecerint, & multa e curricula annorum sunt reuoluta, ita ut filios f habeant in vj. qui inuēti sunt, aut fortasse g in quinto huiusmodi non separentur, donec nos, ad hos domino permittēte ore ad os h loquamur. Hoc aūt dico sēm indulgentiā i, non sēm imperiū. qui verò de his duobus gradibus, nouas contraxisse nuptias videntur, id est, infra anni coronam k, modis omnibus separentur. de cętero verò generalia ꝑ omnem prouinciam statuta percurrentia taliter fir-

g Aut fortassē. ideo dubitando dicit, quia in quinto gradu, non est dispensandū, nisi ex magna causa. Dicunt aūt quidam, quod dominus Papa in hoc capi. dat generalē formam omnibus prælatis, quod vbi inueniūt aliquos in tali gradu, & illa tria præcedunt, non separēt eos, nec de causa cognoscāt: alias sic.

h Ore ad os. & ita permittit in suspē so.

h Ore ad os. Sed si quis recenter cōtraxerat, vel contraheret cū aliqua, quod tunc separentur. Et hoc est q̄d dixit: infra anni coronam.

i Indulgentiam. Sed obijcio tibi: aut papa dispensauit: aut non. Si dispensauit: ergo statim fuit matrimonium. Quare ergo dicit non separentur donec nobis loquantur? Si non dispēsauit, quomodo ergo permisit eos esse in incestu? Item quare secundum hoc subiungit. Hoc autem dico secundum indulgentiā? Solu. Papa non statim dispensauit in matrimonio, sed dispensauit in hoc quod debet differri cognitio cāe, vel etiam prolatio sententiæ: & ideo medio tempore alter alteri non debuit negare debitum: cum adhuc non constaret de cōsanguinitate: vt extra vt lite pend. c. laudabilem. Vel dic, quod dispēsauit sub conditione si constaret de præmissis. Vel expone, nō separentur quantum ad cohabitationē, sed per hoc non dat eis licentiam commiscendi.

Causa pendēre super matrimonio, nō est denegādū debitum.

k Anni coronam. id est, anni circulum vel reuolutionē. Not. noua matrimonia dici, quæ nōn sunt annua. Similiter mancipium dicitur nouum, quod nōdū seruiuit per annū. ff. de pub. & vect. l. interdū. §. quoties. similiter vinū. ff. de vi. tri. & oleo. l. vetus.

Mancipiū dicitur nouū, quod ꝑ annū non seruiuit.

l Et habes hic argu. ꝙ non dicunt noua, quæ annum excedunt, similiter nec nouū feudum. Archid.

mentur, vt nullus audeat deinceps tale ſcelus perpetrare, & qui fecerint, ſine retractationis miſericordia, acrioribus puniti vltionibus ſeparentur. Hi verò qui propinquas ſanguinis vxoris ſuæ in matrimonio ſibi ſociauerunt: ſicut iamdudū vobis ſcripſimus: qui in eodem gradu inuenti ſunt, ſeparentur: aut ſuſpendatur eorum cauſa, vſq; dum nos inſimul domino auxiliante cōueniamus. *Idem.* De his q̨ mortua vxore, ſecundas contrahere nuptias voluerint, iuſtè & honeſtè & rationabiliter ꝓſpeximus ab eorum conſanguineis vſq; ad quartum [a] gradū genealogię abſtineri. hoc nos ſecundùm indulgentiā ſanctæ matris eccleſię mitius prælibauimus [b]. Cæterùm iuxta ſecularīū legū cenſuram dignis coerctionibus: grauibuſque diſciplinæ inuentionibus hæc omnia mala & illicita, modis omnibus refutanda ſunt, vt in futuro deinceps tēpore cuncta quieſcant.

Idem Felici Meſſanæ ciuitatis epiſcopo.

In quarto gradu qui coniuncti inuenti fuerint, ſeparētur.

CAN. II.

HAec ſalubriter præcauenda ſancimus, ne quis fidelium ad prōpinquā ſanguinis ſui vſquequo affinitatis [c] lineamenta generis ſucceſsione cognoſcuntur, matrimonio ſibi [d] deſideret copulare: ſed ſicut à maioribus noſtris diffinitum eſt, ita modis omnibus obſeruetur: quoniam vſque ad ſeptenarium numerum parentelæ, nulli vnquam copulam contrahere, licentiam damus, his videlicet, qui ex patre & matre conſanguinitatis deſcendunt parentela. qui etiam & quæ in quarto vel in quinto gradu coniuncti inuenti fuerint, ſeparentur: quoniā ſcriptū eſt: Omnis † homo ad proximā ſanguinis ſui non accedat vt reuelet turpitudinem eius. & iterum: Anima quæ fecerit quippiam ex iſtis, peribit de medio populi ſui. Sanè quibus coniunctio interdicitur illicita, habebunt ineundi coniugij melioris libertatem. niſi in eodem crimine vſque ad mortem alterius eorum cōtumaciter perſeuerauerint.

Vnde in Aurelianenſi concilio.

Non ducant vxores, qui vſque ad mortem alterius in inceſtu perſeuerauerint.

CAN. III.

INceſtuoſi [e] dum in ipſo deteſtādo atque nefando ſcelere manent [f], non inter fideles Chriſtianos, ſed inter gētiles aut cathecuminos [g] habeātur, id eſt, cum Chriſtianis non ſumant cibum, nec potum, ſed ſoli [h] faciant hoc: non oſculenť nec ſalutentur ab eis: etſi ſuis ſacerdotibus inobedientes extiterint, & à tam nefario ſcelere ſegregari, atq; ad publicam pœnitētiam redire noluerint, inter eos habeātur, qui ſpiritu immūdo periclitantur, vel etiam inter eos de quibus per ſe veritas ait: Si te nō audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Mat. 18.e Et ſi alter eorum morte præuentus fuerit, alter quandiu viuit grauiter pœniteat, & ſine ſpe coniugij maneat [i].

Hac authoritate qui in quarto uel in quinto gradu cōſanguinitatis cōiūcti inuēti fuerint, ab eccleſia ſeparari iubenť.

QVAESTIO IX.

I ps

Nde quæritur [k], ſi eccleſia fraude teſtium, aut ignorantia eorum decepta aliquos ſeparauerit, qui poſt ſeparationē alia coniugia

a Ad quartum. Si intelligas hoc de ſecundo genere affinitatis, tunc nulla eſt ibi diſpenſatio: nec illud quod ſequitur, hoc nos, ſpectat ad illud genus affinitatis, ſed ad primum.

b Prælibauimus. id eſt, olim cōceſſimus, quibuſdam.

c HAec ſalubriter. Affinitatis. Conſanguinitatis ſigna, vel veſtigia.

d Matrimonio. id eſt, vſque ad ſeptimum gradum.

e INceſtuoſi. Primam partē huius capit. intellige de excluſione ſacramentorū: ſecundam autem de anathemate. & tūc dicit, Non ſumāt cibum ſpiritualē. De hoc dictum eſt s̃.e. q.iij. de īceſtis. xij. q.ij. indigne.

f Manent. Poſt admonitionem.

g Aut cathecuminos. xj. q.iij. ad mēſam. cōtra. Sol. expoſitio illa quæ ſequitur. i. cum Chriſtianis, &c. non refertur ad totum id qđ præmiſſum eſt, ſed ad aliam partem, inter Chriſtianos non habentur. Vel non de omnibus gentibus hoc intelligendum eſt, ſed de gentibus cathecuminis.

h Sed ſoli. Chriſtiani.

i Maneat. Quid iuris in hoc caſu. no. xxxiij. q.ij. §. de pęnitentibus.

Nde q̃rit. Hæc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarū prima ꝓbat, ꝙ ſententia retractari nō poteſt: & hoc probat per duos canones. Secūda ibi, Quod autem. Io. de Fant.

Sententia pro matrimonio vel contra ipſum lata, retractari poteſt.

k Vnde quæritur. Hic quęritur ſi ſententia quæ lata eſt pro matrimonio, vel contra illud, poſtea poſſit retractari? Et dicendum quod ſic: quia talis ſententia nullo curſu tēporis tranſit in rē iudicatā: vt extra de ſent. & re iud. c. cōſanguinei. & capit. lator. Quidā uolebāt diſtinguere & dicere, quod ſi ſecunda mr̃imonia ſunt cō tracta, non poteſt retractari ſentētia, ſed ſi non ſunt cōtracta, poſſit retractari ꝑ illud quod eſt extra de teſtib. c. ſicut. xxxiij. q.j. c. ſi per ſortiarias. ſed id quod in illa decreta. ſicut dicitur. referēdum eſt ad facilitatem [1], id eſt, non ita de facili retractatur ſententia quando ſecūda matrimonia contracta ſunt. Et illud

† Mala ratio: quia ibi certæ tantū perſonæ ꝓhibentur Leuiti. 18. & ſic de aliis nō loquiť. at lex matrimonij affirmatiua eſt. Geneſ. 1. Ergo edictū prohibitoriū. Præp. Mediola. ca. omnes leges. co. 3. s̃. diſt. 1.

1 Vel intellige vt nota. ĩ. §. his ita. in glo.

cōtraxerint: & si postea deprehēsa fuerit calliditas, uel falsa opinio testiū, an priora coniugia sint redintegrāda? qđ fieri nō posse, argumētis et authoritate ꝓbat̄. Sn̄ia nanq; nisi ꝑ appellationē ītra terminū leg. cōstitutū, releuata fuerit, irreuocabile robur obtīebit.

Hinc etiam beatus Augustinus scribit dicens:

Quæ rationabiliter decisa sunt, mutari non expedit.

CAN. I.

OMnibus modis ecclesiasticæ disciplinæ vel moderationi conueniens est, vt quæ rationabiliter [a] ordinata fuerint vel decisa, nulla in posterum debeant refragatione turbari.

Item Stephanus Papa quintus Paulo episcopo Placentino.

Quæ utiliter decisa sunt, à successoribus roborētur, à temerarijs præsumpta, resecentur.

CAN. II.

LOci nostri consideratio nos admonet rationis authoritate quę à prædecessoribus nr̄is vtiliter decisa fuerint roborare: & quæ à temerarijs præsumpta fuerint, in promptu nihilominus vlcisci. Reum quippe ante conspectū diuini iudicis se nouerit esse, qui nititur utiliter finita rescindere, ac roborata quolibet ausu uiolare. Ecclesiastici quippe vigoris ordo confunditur, si aut temerè illicita prǣsumant: aut non concessa impunè tententur. Proinde si negligenter ea quæ malè vsurpantur, omittimus [b], excessus viam proculdubio alijs aperimus.

Quia ergo sn̄ia hæc rōnabiliter data est, nec ꝑ appellationē intra certū terminū releuata, apparet, ꝙ nequaquā priora cōiugia sunt redintegrāda. His ita respondetur: Aliud est sn̄iam rescindere, & rōnabiliter decisa turbare: atq; aliud, q̄ ꝑ surreptionē obueniunt deprehēsa corrigere. suū nanq; errorē [c], cuiq; corrigere licet: atq; ideo q̄ à quolibet illicitè cōmittunt̄ siue à prædecessoribus admissa inueniūtur, in melius reuocari oportet. Porrò illicitè uxor à uiro suo separata ē, & illo uiuēte alij copulata: cùm dn̄s solius fornicationis cā à uiro suo uxorē separari iubeat. Sicut ergo, si aliqua cuius uir putaret̄ defunctus, alicui copularet̄, et qualibet occasione interueniēte, ab eius cōsortio discederet: q̄uis iudicio ecclesiæ co-

illud quod dico in matrimonio, dico in omnibus vbi periculū animæ vertitur, vt in baptismo, & ordine. Illud tamen posset dubitari vtrum sn̄ia matrimonij ipso iure retractetur, an ꝑ in integrū restitutionem? Et videtur, quod per in integrū restitutionem, vt extra de in inte. restitu. ca. ex literis. Econtra uidetur, quod ipso iure, quia ibi sn̄ia non transit in rem iudicatam: vt dixi. Sed licet magister specialiter proposuerit quæstionem de matrimonio, tamē generaliter prosequitur an quelibet sententia possit retractari. Notandū ergo, quod varijs modis retractatur sententia Quādoq; retractatur si est lata ꝑ subreptionē: vt infra ea. ca. veniam. & extra de offi. vica. capi. tua. & extra de senten. & re iudic. c. cum olim. Item si est lata per falsos testes, vel ꝑ falsa instrumenta: vt extra de prob. capitulo licet. & C. de fal. querela. Item si est lata per falsas allegatiōes. ff. de iud. l. si prætor. Itē si interuenit falsus procurator: vt extra de ꝓcur. cap. in nostra. ff. de iudic. l. licet. Item si est lata à iudice nō suo: vt extra de iudic. cap. at si clerici. & C. si à non compe. iudic. per totum. Itē per in integrum restitutionem [1]: vt extra de in integrum resti. capi. requisiuit. Item per appellationem & supplicationem: vt C. de preci. imper. offer. authen. quę supplicatio. Item retractatur si est lata ab excōmunicato, vt extra de senten. & re iud. cap. ad probandū. Item retractatur per implorationem tristis auxilij, vt si contra seruū fuerit lata sententia, ille appellare non potest, sed permittit̄ ei implorare triste auxilium: vt ff. de appell. l. serui, Item si fuerit lata contra ius scriptum, vt ij. q. vj. §. est autem quando. Item propter corruptionē iudicis: vt ij. q. vj. §. uenales. Sunt aūt tres modi retractandi sententias. Quandoq; retractatur sententia. id est, nulla ostenditur esse, scilicet cū est lata à iudice non suo. ij. q vj. cap. in primis. vel cū ꝑ falsum procuratorem lata est Quandoq; retractatur iudicis officio, quandoque iure actionis. Si retractatur iudicis officio, scilicet per beneficiū restitutionis in integrum: tunc tantum usque ad quadriennium potest agi. C. de tempor. in integ. resti. l. ulti. si autē iure actionis, scilicet actionis in factum: tunc vsque ad xxx. annos audietur. C. de præscrip xxx. anno. ca. sicut.

[a] OMnibus modis. Rationabiliter. etiam Imperiali rescripto [2]. C. de trāsac. l. causas. imo à limine iudiciorum expellētur, qui uolunt retractare sententias à quibus nō est appellatum, vt C. sen ten. rescin. nō pos. l. vlt. C. vt lit. pen. l. fi. nisi propter publicam vtilitatem, vt ff. de dec. ab or. fa. quod semel. vel nisi restituendo. ff. de mino. l. in causæ. §. vlti.

[b] LOci nostri. Omittimus. si. xxiij. q. iiij. c. est iniusta. in fine.

[c] Errorem. Nota quod partibus & aduocatis licet corrigere errorē suū quandocunq; ante sententiam: vt extra de censi. capit. olim circa mediū. C. de iu & fac. ign. l. error. testibus incontinēti licet corrigere: vt extra de testi. cogen ca. prę terea [3] Item domi nus potest inconti nenti errorem pro curatoris corrigere: vt extra de offic. iud. deleg. cap. cum olim, in fi. nisi errauerit in petendis iudicibus suspectis: vt extra de cau. po. & prop. c. cum olim. de hoc xxx. q. j. cap. super. & c. apud misericordem. Itē iudex potest errorem suum corrigere in interlocutoria sententia: vt ff. de re iud. l. quod iussit. sed diffinitiuam sententiā nullus pōt corrigere: siue sit ordinarius [4], siue delegatus: siue in ciuilibus, siue in criminalib. causis: vt

Sentētia multipliciter retractatur.

1 Hāc sententiā quidam tenēt ꝓ veriori, maxime si contractū sit secūdū matrimoniū. sicut enī authoritate iudicis solutū est: ita & authoritate eiusdē debet reformari arg. extra de reg. iu. omnis res & ff. de regu. iur. nihil. Archi.

Sn̄ia triplici modo retractat.

Sentētia à qua nō est appellatū non est retractanda.

2 Sub. nisi ex certa scīa princeps daret rescriptū dicēdo, nō obstā. tali sententia. arg. C. de testi. auth. hoc inter liberos. Arch.

3 Adde an & qn̄ liceat iudici recipere testem volētem corrigere dictū suum, no. Bar. in l. si postulauerit. §. j. ff. de adul. & in j. repet. ff. de quæstionib.

4 De hoc etiam no. extra de reg. iur. cū Bertholdus. in gl. sed qualiter.

gatur redire ad eum quē reliquerat: tñ ſi poſt trienniũ [a]*, uirũ qui mortuus putabatur, redire contigerit, priora cõiugia redintegrabunt: ſic cùm deprehendunt nõ fuiſſe cõſanguinei, q cauſa cõſanguinitatis abinuicē ſeparati ſũt, prioris cõſortij fœdera ſunt reparãda* [b].

2 *Quòd aũt quæ illicitè admittũtur, uel admiſſa inueniuntur, corrigenda ſunt, uel quòd ſententia ēt Romanæ ſedis in melius cõmutari ualet: authoritate Hilarij Papæ & Nicolai monſtratur.*

Ait nanq; Hilarius epiſcopus urbis Romæ ſynodo præſidens.

Corrigendum eſt, quod illicitè admittitur, aut à prædeceſſoribus admiſſum inuenitur.

CAN. III.

QVod quis [c] commiſit illicitè [d], aut à prædeceſſoribus ſuis inuenerit admiſſum: ſi proprium periculum vult vitare, damnabit. Nos enim in nullo volumus ſeueritatē vltionis exercere, ſed qui ĩ cauſis Dei vel contumacia vel aliquo exceſſu deliquerit, aut ipſe quæ perperam facit, abolere noluerit: in ſe quicquid in alio non reſecauerit, inueniet: qđ vt deinceps poſſit tenacius cuſtodiri, ſi placet omnes ſententias ſubſcriptionesq; proprias commodate, vt ſynodali iudicio aditus claudatur illicitus [e].

Item Gregorius.

Secundùm ſuæ cõſuetudinis, tenorem, Apoſtolica valet mutari ſententia.

CAN. IIII.

APoſtolicæ ſedis ſententia tanta ſemper cõcilij moderatione concipitur: tanta patientia & maturitate decoquitur [f]: tantaq; deliberationis grauitate profertur, ut nec immutari neceſſariũ ducat, niſi fortè ſic prolata ſit, vt retractari poſſit [g] vel ĩmutari, ſi ſecũdùm tenorē præmiſſæ conditionis [h] exiſtat.

Itē Innocentius Papa.

A prædeceſſoribus damnatos, aliorũ ſupplicationibus in priſtinum ſtatum Apoſtolica reformat eccleſia.

CAN. V.

VEniam nunc ad maximum Fotinum [i] quaſi ad quoddã thema: & (quod mihi anxiũ eſt ac difficillimum) maiorum meorũ reuoluã ſententias. Fuerat quoq; de illo quoquo pacto (vt ipſi etiã commeminiſtis) aliquid vtique grauius conſtitutum: verùm quoniam id quod per rumorem [k] falſum (vt aſſeritis) ſubreptum huic

extra de offi.dele.c.in literis.C.quõ & quando iud. l.ſi vt proponis.ff.de pœ.l.diui fratres, niſi ſit lata contra ordinem iuris, tunc poteſt retractari ab ordinario tantum: vt C.de acc.l.iii.& iiii. & etiam à delegato: vt extra de accu.cap. qualiter & quando. Sed licet corrigere non poſſit ſententiam, tamen poteſt eam moderari: vt ff.de offic.præſi. l.illicitas.§ vlt. Similiter ſi deceptus tulit ſententiã, poteſt denegare executionem iudicati: vt ff.de iu.l.ſi prætor.in fi. Item uerba ſentẽtię poteſt mutare, dum tamẽ ſenſus idem remaneat: vt.ff.de re iudi.l.actorum. Item ſupplere poteſt eadem die de fructibus [1] ff.de re iudi. Paulus. Item interpretari poteſt ſententiã ſuam, ſi eſt præſes vel procurator Cæſaris: vt ff.de app.l.ab executore.

Sententia poteſt moderari.

1 Ad idẽ de expenſis. Arch.

[a] Triennium. Maxime. argu.xxxiij. q.v.c.quod Deo.

[b] Reparanda. No. rem iudicatam nõ præiudicare veritati in cauſa ſpirituali. Sed videtur contra extra de teſt.c. ſicut. qa ibi dicit, quod non videtur ſupeſſe aliquod remedium, niſi quod teſti imponat pœnitentia de periurio. ſed ibi ſupple ſcilicet, de facili. Vel ibi reſpicit factum, non ius. Simile no. extra de arbi. cap. peruenit [2]. Quod autem. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua probat quod ſententia retractatur, & hoc probat per quinq; cap. Ioan.de Fant.

Res iudicata veritati non præiudicat.

2 Vel dic ut not. ſ. ea. in ſumma.

[c] QVod quis. Hoc capi. loquitur de illicita alienatione rerum eccleſiæ: vt extra. de rerum permuta.c.ij. Secus enim ſi deliquit ſententiando [3] diffinitiue. C.ſenten.reſcin.nõ poſ.l.j. ff.de re iudi.l.iudex. Arg.contra factũ proprium aliquem poſſe venire.arg.xij.q.j.ca.certe ego ſum. & extra de elect.capi.noſti.

3 Etiã in cauſa ſpirituali, ſecũdũ Hu.

[d] Illicite. Sic lv di.c.pœnitentes. Argu. contra.extra de cle.coniu.diuerſis. & extra de filiis pſby.ca. veniens.& arg.ff.de reb.eo.qui ſub tute.uel cura.l. quamuis.& extra de conceſ. præb.cap. cum ſuper.

[e] Illicitus. Not.argu. ad quæſt. dominicalẽ, iuraui ꝙ nunquam accederem ad fornicariam meã, poſt volo cum ea contrahere, nunqd poſſum? Arg.hic ꝙ ſic, & xxxj.q.j.c. relatum. & c.illud. Et arg. contra. extra de cau. poſ. c.iii.& ff.de exce. rei iudi.l. & an eadem §.actiones.

Fornicariam abiurãs, an cũ illa cõtrahere poſſit.

[f] APoſtolicæ. Decoquitur. Hic patet rõ, quare ĩ reſcriptis Apoſtolicis nihil debet vitij reperiri, nec aliquid reprehenſibile: vt extra de reſcrip.c. cum adeo. vnde vitioſa dicentur reſcripta, ſi ſit in eis falſum latinũ: vt extra de reſcrip.c.ad audientiã. ſed in teſtamentis & priuilegijs ſecus eſt. C.de teſt.l. errore.& ff.de manu.teſt.l.qui habebat. Non enim eſt veriſimile, ꝙ cum illæ literæ tot manibus decoquantꝰ, quod ibi ſit aliqd reprehenſibile.

Reſcripta apoſtolica nihil reprehẽſibile contineant.

[g] Retractari poſſit. Videtur ergo quod ſentẽtia principis poſſit retractari ſi eſſet iniuſte lata. Et ſic eſt contra. C. de appel.l. ne cauſas. vbi dicitur, quod ſi ſententia principis ſine cãæ cognitiõe fuerit lata, non poteſt retractari ab alio. nã etiã error principis facit ius ĩter partes: vt.ff.de ſuppel.leg.l.iii.in fin. ſed hic loquitur de ea retractatione q̃ fit per in integrũ reſtitutionem. extra de in integrum reſtitu.capitu.tum ex literis.

Sententia principis, an poſſit retractari.

[h] Conditionis. Si conceſſum erat ad tempus ſ.ead. queſtione iij.ca. quod ſcripſi. Vel illius, ſi preces veritate nitantur. ſententia autem non eſt ſub conditione ferenda. ij.q.vj.c.biduum. vnde hoc non intelligitur de ea, tenet tamẽ ſi feratur. extra de ſenten.excom.c.à nobis, &c.

Sententia nõ eſt ſub cõditione ferenda.

[i] VEniam nunc. Maximum Fotinum. Forte binomius erat iſte Fotinus. vel aliter, veniam ad Fotinum nunc, quaſi ad maximum quoddã thema: quia plures quæſtiones ex eo ſurgunt.

[k] Per rumorem. Argu. ad quæſtionem illã. Quid ſi aliquis

aliquis propter falsum rumorem est electus, qui credebatur peritus? quod postea cassat eius electio [1], sicut & cassatur institutio: ut.ff.de hære.insti.l.si pater. sed legata non cassantur ratione falsi rumoris, ut ff. de hæred.insti.l.ult. Item hoc scias, quod ea quæ per subreptionem obtinentur, etiam absente aduersario, retractantur: ut extra de sent.& re iudi.c.cũ olim. nec aliquid ualet quod per literas subreptitias actum est: ut extra de offi.dele.c. tua. imo & libertas nõ retractatur, licet pro pter iniustam causam data sit: ut inst.qui.ex cau.ma. §.eadem.uersic.semel.tamen nulla ẽ, si per subreptionẽ data fuerit: ut ff.de fideicom.lib.l.cum uero.§. subuẽtum. & iudex qui alias non potest reuocare sententiam diffinitiuam licet iniustam, in hoc casu ipsemet eam reuocat.ff. de iudic. l.si prætor.

Electio imperiti, qui credebat peritus, an debeat cassari.

1 Arg. cõtra.x. q. j. placuit.ubi de hoc.

Obtẽta ꝑ surreptionẽ absente aduersario, retractantur.

f Tex. est in simili ĩ l.inspiciẽdum.ff. de pœn. & in l.Arrianus ff.de act.& oblig.

sedi, & elicitũ per insidias demonstratur: quia res ad salutem redijt, ueniam tantùm uobis hinc admittentibus post condemnationem more Apostolico subrogamus: f tantisq; uestris assertionibus, uobisq; tam bonis, tam charis non dare consensum, omnibus duris rebus, durius arbitramur: pro uestra ergo approbatione fratres charissimi, & sententia ac postulatione episcopum Fotinum habetote. licitum est enim, ita constituere ut deprecamini: a & nostram in melius conuersam sententiam labore uel testimonio uestro, compotem b uobis suscipite. Eustachium uerò à me sæpissime comprobatum nolite c expectare ut diaconij gradu expolietur. solicitos enim uos pro salute libenter audio d contra etiam si faciendum e est, libenter nõ admitto. Cui manum porrigitis, uobiscum porrigo: cui porrigo, mecũ porrigite.

Item Nicolaus Papa.

Sententiam Romanæ sedis in melius commutare licet.

CAN. VI.

SEntentiam Romanæ sedis non negamus posse in melius commutari, cum

a Vt deprecamini. Arg. quod non sit simonia preces pro digna persona porrigere: & ꝓ digno deposito restituendo licite possunt preces offerri arg.j.q.j.c. filium. & dist. 50. clerico. & distinc. liiij. c.si seruus.

Preces ꝓ digno, simoniã nõ inducunt.

b Compotem. id est, officii potestatem habentem.

c Nolite. Argu. quod Papa approbat, &c.ut.s.xxiiij. q.j.c. hæc est fides. s.xvij.q. iiij.§. qui autem.& xciiij. distin.c. si inimicus.

d Audio. Argum. opti. ad iuuandos reos criminis [2]. s. dist.xlv.licet similia.C.de aduo. diu. iud.l. restituendæ. & ff.de albo scrib.l.ult.

2 Arg. cõtra.s.24. q.4. cũ in iusta. ubi de hoc.

e Si faciendum. Argu. quod potius de misericordia [3] quam de rigore iuris delinquentes debemus corrigere: quod promiores debent esse prælati in absoluendo, quàm in condemnando: ut.s.dist. xlv.c. licet plerunq; supra distinct.50.cap. ponderet.&.s.xxiij.q.iiij c.duo. & supra.xxvj.q.vij.cap.alligant.ff.de action. & oblig. l Arrianus.extra de proba.cap.ex literis.extra de sortile. ex tuarum.contra distinct.lxxxvj.cap. non satis supra distinct.ix.c sana.& supra.j.q.vij.c.dispensationes. Ioan.

Misericordia, est rigori pręferenda.

3 i. secundũ misericordiã: rigore.i. secundũ iuris rigorẽ.

aut subreptum aliquid fuerit, aut ipsa, pro considera tione ætatum uel temporum f seu grauium necessitatum dispensatione quædam ordinatè decreuerit: quoniam & egregium Paulum Apostolum dispensatoriè legimus g quædam fecisse, quæ postea reprobasse legitur: quod tamen obseruandum est, quando illa Romana uidelicet ecclesia disertissima consideratione, hoc fieri delegerit: non quando h ipsa quæ bene sunt diffinita retractare uoluerit.

Innocentius episcopis per Macedoniam constitutis.

Cuiusque iudicium Apostolicæ sedis authoritas retractare ualet.

CAN. VII.

GRaue i non oportet uideri pijssimis mentibus uestris, cuiusquam retractari iudicium: quia ueritas k sæpius l exagitata, magis splendescit in lucem: m & pernicies n reuocata in iudicium, grauius o & sine pœnitẽtia p condemnatur. nam fructus diuinus est, iustitiã sæpius recenseri.

Item ex libro pontificali.

A prædecessoribus depositi, à successoribus restituantur.

f Sententiam. Vel temporum.lv.dist.c. priscis. &.s. j.q.vij.c.necessaria.& c.quod pro remedio.

g Legimus. Vt circuncisionem Timothei, quam fecerat fieri Paulus propter scandalum Iudæorum: qui natus erat ex Iudæa & gentili, postea mutauit hæc cum dixit: Dico quod si circuncidimini, Christus nihil uobis proderit. arg. de pœnit. dist.ij. c. circuncisio. & xxviij.q.j.c. sic enim.

Timotheus fuit circuncisus.

h Non quando. Ex hoc dicunt quidam papam rescindere nõ posse ꝙ semel bene diffinitũ est, quin peccet.uñ illud dicitur posse quod de iure, &c. xxj.q.ij.c.faciat.

Papa bene diffinitũ rescindere non potest.

i Raue. CASVS. Episcopi Macedoniæ dolebant si aliquando Papa retractabat sententias eorum, uel causarũ cognitiones, & ad hoc respondet Papa.

k Quia ueritas. Optima allegatio est contra iudices qui nolunt audire aduocatos. s.xxx. q.ult.c.iudicantẽ. [4] Non enim potest ad ueritatem perueniri nisi respiciatur ad causam, &c. xxiij.q.viij.c.occidit.

Aduocati sunt audiendi.

4 Adde gl.in.l. antiquitas. ĩ fi.C. de usufruct.

l Sæpius. Quando que tamen sufficit summatim cognoscere. C.ubi in rem act.l.ij.& ff. ad exhiben.l.iij.§. sciendum.

m In lucem. Arg. quod iudex potest sæpius interrogare testes, cum dubie aliquid dixerint: ut.xxx.q.ult.ca.iudicantem. extra de empt.& uend. c.cũ causa. & ff. de interrog.act l. ubicunque. Nec enim aliter ad ueritatem peruenitur, nisi circunstantiæ omnes diligenter quærantur: ut.xxi j.quæstio.ultim.capitul. occidit.

Testes sæpius possunt interrogari.

n Pernicies.id est, perniciosum factum.

ADDITIO. Dic clarius, pernicies, id est, perniciosa sententia, q.d. si bene iudicatum est, bonitas magis apparebit: si male, malitia in sententia commissa punietur. Arg.

o Grauius.idest, cum grauitate.

p Pœnitentia.idest, postea non pœnitebit: quia cum deliberatione faciet.xxiiij.dist.c.j.

E ea. Hic depingitur decima quæstio, quæ habet duo mēbra. s. utrū ex secūdis nuptijs soboles suscepta, possit consanguineis uiri prioris matrimonio copulari: & utrum affinitas deleaẗ in superstite? & in utraque respondet negatiue. j.eo.c.j.sed illud corrigiẗ extra de consan. & affin. c. non debet.

FRaternitatis. a Si mulier. prima quæstio.

b Pertineat. ad hoc probandū, inducit omnia illa q̄ sequunẗ in litera. ubi dicit, antequā Deus, &c.

c Si eo defuncto. secunda quæstio.

d Vel si sub altero. tertia quæstio.

e Vel si susceptę. quarta quæstio.

f Transibunt. nō quo ad essentiam: sed quo ad formā, .s. de qualitate in qualitatem: iuxta id quod dicit Apostolus: Præterit figura huius mundi.

g Et uisibilis. qa de Maria carnem assumpserat. de cōse. dist. ij. c. re uera.

h Confirmās. Ad literam hanc, continuatur litera supradicta, est enim uerbum dñi, &c.

i Quomodo pōt. Hæc est responsio primæ quæstionis.

k Porro. Hæc est responsio secundæ quæstionis.

l In superstite. id est, inter superstitem & consanguineos defuncti.

m Non deleẗ. supra. iij q. vij. §. tria contra. Sed uerba canonum legi præscribunt, id est, prę iudicant. Vel potius non deletur re uera secundum leges [r] ut non sit, sed deletur quantū ad illud beneficiū. de conse. dist. iiij. c. j.

r Cōcor. tex. i. l. ij. §. j. & ibi glo. & quæ no. p doc. ff. de post. & p gl. in §. affinitatis. instit. de nupt.

PALEA.

GRegorius quartus Theodosium quē Eugenius antecessor eius presbyterij honore priuauerat: ecclesiæ Seguinæ cōsecrauit episcopum. Leōtius dum esset presbyter, depositus fuit: & postea in Antiochia patriarcha fuit. Misenum episcopum à Felice Papa damnatum, Gelasius successor eius & cōmunioni reddidit, & ecclesiæ restituit suæ.

CAN. VIII.

SIcut ergo sententia Romanæ sedis in melius cōmutari ualet: sic cuiuslibet ecclesiæ sententia cū per subreptionem data cognoscitur, rationabiliter reuocari potest.

QVAESTIO X.

E ea autem quæ ad secundas nuptias transit: utrū in eadem affinitate consanguineorum prioris uiri remaneat: an soboles ex secundis nuptijs suscepta, cō sanguineis prioris uiri copulari possit, meritò quæritur.

De his ita scribit Gregorius Papa Venereo Caralitano Episcopo.

Affinitas in superstite non deletur.

CAN. I.

FRaternitatis uestræ studiosæ sagacitati frater amande quas debeo refero grates, quoniam quæsisti quæ debuisti: iucūdum me reddidisti. Vnde placidè ad inquisita respondeo. Sedem Apostolicam consulere decreuisti, si mulier [a] copula nuptiali extraneo uiro coniuncta, cognationi eius pertineat, [b] si eo defuncto [c] cognatio remaneat, uel si sub altero [d] uiro cognationis uocabula dissoluantur, uel si susceptæ [e] soboles possint legitimè ad prioris uiri cognationis transire copulam? Est enim uerbum domini ualidum, forte, & durabile: & immutabile, & perseuerabile: non momentaneum, non transitorium. Ait enim per se ipsa ueritas, quæ Deus est, & uerbum Dei est: Cælum & terra transibunt: [f] uerba autem mea non transibunt. Antequā Deus in carne appareret: inter homines eo inspirante dixit Adam: Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Deinde cùm ueritas orirětur de terra in terram: & uisibilis [g] in humanitate appareret: interrogatus est, si licitum esset homini uxorem relinquere: quod prohibens uetuit, nisi fortè fornicatio excluderet maritalem copulam. unde protulit statim in medium eandem sententiam, quam ante secula manens cum patre uerbum inspirauerat Adæ: ipse confirmans [h] quod ipse primus protulit homo: Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Si una caro fuerit: quomodo potest [i] aliquis eorū propinquus uni pertinere, nisi pertineat alteri? Hoc minimè posse fieri credendum est. Porrò [k] uno defuncto, in superstite [l] affinitas non deletur: [m] nec alia copula [n] coniugalis affinitatem copulæ prioris soluere ualet. Sed neque alterius coniunctionis soboles placet ad affinitatis prioris uiri consortium transire, pro eo, quòd uerbum domini ualidum est & forte. Et inquiens dixit propheta: [o] Verbum domini stabit in æternum. & alius propheta: Quoniam ipse [p] dixit, & facta sunt: ipse mādauit, & creata sunt: statuit ea in æternum & in seculum seculi, præceptum posuit, & non præteribit. Nam post uerbum & præceptum effecit Deus duos carnem unam, [q] id est, masculum & fœminam: qui innumeram multitudinem utriusq;

Mat. 14.e

Genes. 2.d

Mat. 5.d.

Genes. 2.d Mat. 19.a

Esa. 40. b Psal. 148.

n Nec alia copula. Respōsio tertiæ quæstionis.

o Propheta. Laudate dominum de cęlis, &c.

p Quoniam ipse. i. sicut leue fuit ei dicere, ita & facere.

q Carnem unam. Videtur non esse mirum, si dominus fecit uirum & mulie

sexus non destitit unum facere secum: sicut per se ueritas dixit: Non rogo pro his tantùm: sed etiā pro his qui per uerbum eorū, sunt credituri in me: ut unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te: ut & ipsi unum in nobis sint. Si quis ergo sacrilego & temerario ausu in defuncto quærit propinquitatē extinguere, uel sub altero affinitatis uocabulo dissipare, uel susceptā sobolem alterius copulæ [a] propinquitati prioris credit legitimè sociari, hic negat Dei uerbum † ualidū esse & forte, & qui tam facilè & tam uelociter quærit dissoluere, hic non credit uerbum Dei in æternū permanere. [b]Confice terram ex quatuor locis, magna intercapedine à se distantibus: confecta & conglutinata finge cuiuscunque figuræ uel immensitatis corpus uolueris: nunquid erit humanum ingenium, quod ipsas quatuor partes ab inuicem ualeat segregare, ut unaquæque per se possit agnosci? sic à quatuor auis, duo [c] conficiuntur in unum: [d]& de duobus [e]fit una concreatio. [f]hanc similitudinem de quatuor elementis, unde concreatus est homo colligere potes si eorum unamquanque speciem quæ in multis diuisionibus partita est per discretas inter se partes assignaueris. Fit idem & in metallis: hoc etiam in liquoribus probatur: in coloribus pictor prosequitur, arte colores admiscendo, ex uisibilibus fucis corpora fingens.

Item Innocētius Papa.

Soboles ex secundis nuptijs genita, consanguineis prioris uiri, copulari non debet.

CAN. II.

SI cuius [g] patruus uel auunculus uxoratus obierit, & illa uirum aliū postea duxerit, & filios filiasve ex illo genuerit: cum his omnibus modis cōmisceri prohibemus, quia uir & mulier una caro sunt.

Item ex Romana synodo.

De eodem.

CAN. III.

SI qua mulier ad secundas nuptias transierit & ex eis sobolem genuerit, nullo modo potest ad consortiū cognationis uiri prioris pertingere.

Item Iginius Papa.

De eodem.

CAN. IIII.

SI qua mulier transierit ad secundas nuptias, & ex eis prolem habuerit: ipsa proles non potest se copulari cognatione prioris uiri, usq; ad quartam generationem.

Vnde Innocentius Papa.

De eodem.

CAN. V.

SI qua mulier ad secundas transierit nuptias, & filios aut filias ad secundum maritum genuerit: debere eas nepotibus prioris mariti coniungi sancta Romana synodus prorsus inhibuit.

CAVSA XXXVI.

Filiam cuiusdam [h] ignorāte patre quidam muneribus illexit, & ad conuiuium inuitauit. finito conuiuio, iuuenis uirginem oppressit: quo comperto à parentibus iuueni traditur puella, ac more nubentiū à iuuene dotatur, & publicè in uxorem ducitur.

1 *Quæritur primò: an ille raptum commiserit?* †

2 *Secundò: an rapta raptori nubere possit, patre assensum præstante.*

† Non est dubiū quod sic in tota Gallia: ut multis arestis Senatus Parisiēsis sępe definitū est.

QVAESTIO I.

Qvòd autem [i] ille raptum admiserit: multorum authoritate probatur.

Ait enim Isidorus in.2.lib. Etymologiarum, cap.xxxiij.

Quid sit raptus.

CAN. I.

RAptus [k]quoque illicitus coitus à corrūpendo est dictus. [l]unde qui raptu [m] potitur, stupro fruitur.

Vnde Gelasius Papa.

Vbi raptus admittitur.

mulierem carnem unam, cū multitudinē fideliū fecerit unū secū. s. per charitatē, uel humanæ naturæ assumptionem. de consec. di. ij. c. in Christo.

[a] Copulæ. i. secūdæ. nam cum sobole ex prima posset contrahere. unde quandoque pater & filius habent matrē & filiā.

[b] Permanere. Durum uerbū contra Innocentiū extra ea. non debet.

[c] Duo. s. uir & uxor.

[d] Vnum. In carnem unam.

[e] Et de duobus. s. uiro & uxore.

[f] Concreatio. Id est, una proles.

[g] SI cuius. Hæc duo cap. non tenent.

[h] Filiam cuiusdam. Post xiij. impedimenta matrimonij, tractat hic magister de raptu: quia uidebatur matrimoniū [1] impedire. & utrum inter raptā & raptorē possit esse matrimonium.

[i] Quod autem. De hoc nullum est dubium, quin raptum commiserit iste. distinguas tamen cum magistro: quandoque raptus cōmittitur in re ipsa: quandoque in usu rei, ut infra eo. §. ult.

[k] RAptus. Supra xxvij. q. ij. raptus.

[l] A corrumpendo est dictus. & ita simplex dicitur a cōposito: sicut alias exponit lex simplex per compositū [2]: ut. ff. ad. l. Aquil. l. si seruus. §. inquit lex. nā ibi ueteres oēs intellexerunt rupisse, id est, corrupisse. Ioan.

[m] Qui raptu. i. quia est illicitus coitus, à corrumpendo.

Multitudinem fidelium facit Deus unū secum. Ioan. 17. 2

† Hoc hyperbolicū & falsum, quia refertur ad casus lege diuina nō prohibitos. uide gl. c. nō debet uer. reuocātes de cons. & affi.

1 Sub. & qui raptū cōmittere dicant, & qua pœna puniantur raptores. Arch.

2 Dicas in assignatione quod fit hic per Isi. causam respexit, nam ideo rapit quis ut corrumpat. unde illud à, nō notat originē, sed causam. Arch.

CAN. II.

Lex illa [a] præteritorum principũ, ibi raptũ dixit cõmissum esse, ubi puella de cuius antè nuptijs nihil actum fuerat, uidebatur abducta.

Cùm ergo hæc illicito coitu sit corrupta: cumq; ita sit abducta, id est, à domo patris ducta, quòd de eius nuptijs nihil antè actũ fuerit: raptã appellandam negari non põt. sed non omnis illicitus coitus, nec cuiuslibet illicita defloratio raptus appellatur. Aliud .n. est fornicatio: aliud stuprũ: aliud adulteriũ: [b] aliud incestus: aliud raptus. Fornicatio aũt licet uideatur esse genus cuiuslibet [c] illiciti coitus, qui fit extra uxorẽ legitimã: tamen specialiter intelligitur in usu uiduarum, uel meretricũ, uel concubinarũ. Stuprum autem propriè [d] uirginũ ẽ illicita defloratio: quãdo uidelicet non præcedenti coniugali pactione, utriusque uoluntate uirgo corrũpitur, patre iniuriã ad animum statim post cognitionem nõ reuocãte. [e] Adulterium uerò est alieni tori uiolatio. Vnde adulterium dicitur, quasi ad alterius torum accessio. Incestus est consanguineorum uel affiniũ abusus [f]. unde incestuosi dicũtur, qui cõsanguineis uel affinib. suis abutũtur. Raptus admittitur cũ puella uiolenter à domo patris sui abducitur, ut corrupta in uxorem habeatur, siue puellæ solũmõ, siue parẽtibus tãtùm, siue utrisq; uis illata cõstiterit. hic [g] morte mulctatur [h]. Sed si ad ecclesiã cũ rapta cõfugerit, [i] priuilegio ecclesiæ mortis impunitatem promeretur.

Vnde in Aurelianensi concilio legitur.

Si raptor cum rapta ad ecclesiam cõfugerit, quid fieri debeat.

CAN. III.

De raptoribus autem id constituendũ esse censemus, ut si ad ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & fœminam ipsam uiolentiam pertulisse constiterit, statim liberetur de potestate raptoris, & parentibus reddatur, & raptor mortis uel pœnarum [k] impunitate concessa, † aut ad seruiendum [l] subiectus [m] sit, aut redimẽdi [n] se liberam habeat facultatem. Si uero quæ rapitur, patrem [o] habere constiterit, & puella raptori consenserit [p], potestati patris excusata [q] reddatur, & raptor patri superioris conditionis, satisfactione teneatur obnoxius.

[a] Lex illa. Supra. xxvij. q. ij. c. lex. C. de rapt. virg. l. raptores. contra. Sol. Iustinianus ibi correxit legem, de qua hic mẽtionem facit Gelasius, qui præcessit Iustinianum: sed tamen illud Iustiniani corrigitur infra eo. q. ij. c. si quis virginem. & extra de rap. c. cum causa. & c. seq. Sed quare non committo raptum in sponsa mea, ut committo in alia re mihi debita: ut si uenditam mihi rem rapiam, sicut incido in cõstitutionem, si quis in tantam. C. unde ui. ut ff. de acqu. pos. l. si ex stipulatione. & similiter furtum cõmitto in propria re: ut ff. de furt. l. eũ qui. §. j. Sed potest esse ratio, quia præsumitur ꝙ re sua nemo uitiose utatur: ut ff. pro socio, merito. uel forte ratio est, quia matrimonium nunquã dissoluitur: alij contra ctus sic. unde nunquam põt aliquis in hoc casu incidere in constitutionẽ illã, placuit. xvj. q. vj. nec in illam, si quis in tantam. & quia res ista nunquam põt alienari à vero domino, & quia libera persona non possidetur: & ita non est necesse vt expectet quousq; in eum transferat possessio spõsæ. Item quia intelligitur eã possidere, quamcito sponsalia intercesserũt. vnde non uere dicitur raptor, cum sua possessione vtatur. ff. de iureiu. l. ĩiuriarum. §. si quis. extra, de elec. c. ecclesia Vulterana.

[b] Aliud adulterium. xxxij. q. iiij. c. nemo contra.

[c] Cuiuslibet. Supra. xxxij. q. iiij. c. meretrices. & qõ. vij. c. non solum.

[d] Proprie. Bene dixit proprie: nã & alias stuprũ dr̃ cõmitti in uidua, uel uirgine, uel puero. ff. de adul. l. inter liberas. §. j. de uer. sig. inter stuprum, & q̃nq; etiam stuprum sumit̃ pro adulterio. xxxij. q. iiij. c. nemo. xxviij. q. j. c. idolatria.

[e] Non reuocante. Idem esset si reuocaret: quia nihilo minus esset stuprum: si tamẽ non reuocat: cessat actio iniuriarum post annum. instit. de iniur. §. ult.

[f] Abusus. Vel ubi est iustitia publicæ honestatis, ibi est raptus. xxxv. q. iij. c. nec eam [1].

[g] Hic. s. raptor talis uel raptus.

[h] Mulctatur. Antiquo iure, non antiquissimo. [2]

[i] Confugerit. C. de his qui ad eccl. confu. l. vl. §. vlt.

[k] De raptoribus. Vel pœnarũ. Corporaliũ: à talibus [3] hic authoritate canonũ: non aũt à pœna pecuniaria quam sustinet. ĩ. e. q. ij. c. denique. sed & publica pœnitentia mulctatur. xxvij. q. ij. c. raptor.

[l] Ad seruiẽdum. Si inops est, secus ẽ in debitore, qui nõ cogitur seruire creditori [4]: ut. C. de act. & obl. l. ob æs. Sed usque ad ꝙ tp̃s seruiet ei? Sit in arbitrio boni uiri, ex quo lege nõ exprimit̃. arg. ff. de iure delib. l. j. §. ait prætor. extra de of. dele. c. de causis. Vel seruiet ei ꝑ quinq; annos, ad instar illius qui redẽptus ẽ ab hostibus. C. de cap. & postl. reuer. l. diuersarũ & licet iste seruus non sit, parũ tñ differt (ut dicit lex) à seruo, cũ ei abire non liceat cũ uult. ff. de liber. ho. exhi. l. ij.

[m] Subiectus, in ꝑtiũ pudicitiæ eius. s̃. ea. q. ij. c. tria.

[n] Redimendi. Et hæc erit optio raptoris. arg. xxvij. q. ij. c. multorũ. ff. de contrahen. empt. l. si ĩ emptione §. pe. ff. de iure dot. l. plerunque.

[o] Patrem. Videt̃ quod in primo casu, patrem nõ hẽat, licet magister aliter interpretet̃. s. in. §. seq.

[p] Consenserit. In fornicatione: alias non redditur.

[q] Excusata. à pœna legis, ut non puniat̃ à iudice ẽt si sit nubilis, nã innubilem ętas excusat. [5] pr̃ tñ bene põt eã exhr̃dare si uult C. de inof. test. l. si filiã. nisi maior esset. xxv. ann. tũc. n. si pater distulit eã copulare, si alicui adhæserit: remanebit cum illo ẽt inuito patre: nec exhæredabitur: ut in authen. ut cum de appel. cogn. §. causas. uersic. si præter.

Raptũ in sponsam suam quis non committit.

Stuprum ĩ quibus ꝑsonis cõmittitur.

1 Cõcor. tex. ĩ simili in lege, plenũ. §. ij. cum ibi not. ꝑ glo. & doct. ff. de usu & hab.

2 Dic clarius, ꝙ hic text. obtinet secundũ leges. C. eod. tit. l. una. sed secundum canones, punit̃: ut habet. j. q. ij. c. j. ij. & iij. & c. nullus. Arch.

3 Et hoc ꝑꝑ fauorẽ & priuilegiũ ecclesiæ, nõ aũt liberatur à pecuniarijs Arch. Debitor, non cogit̃ seruir̃ creditori.

4 Ad hoc extra de pig. c. ij.

† Imo nullo mõ gaudere dẽt ĩmunitate ecclesiastica, ut ĩ auth. de mã. prin. & hodie ita seruat̃ ĩ tota Gallia pręsertim anno. 1539.

5 Arg. ad hoc ff. de rei uẽ. qd̃ infans. Pr̃ tenet̃ dotare filia q̃ eo inuito nupsit.

ter.col.viij. sed si filia inuito patre adhæserit alicui matrimonialiter, dummodo dignum eligat, pater tenetur eam dotare: ut ff. de ritu nup. l. qui liberos.

[a] Hic autem. De quo agitur in themate.

[b] Renitente. Nam spontanea fuit in abductione, inuita in corruptione.

[c] Nõ debet. Allegando dicit. unde statim subdit solutionem.

[d] Aliquando. Idẽ dicit lex in furto, quòd quandoq; committitur in re, quandoque in usu rei: ut ff. de fur. l. j. §. furtũ. instit. de obl. quæ ex deli. nas. §. furtum.

Furtum in duobus cõmittit.

[e] Prohibente. Aut nesciente. sic ff. de fur. l. qui uas. §. uetare.

NVnc q̃ritur. Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probatur, quòd raptor non potest contrahere cum rapta. Secunda ibi, His authoritatibus. Ioan. de Fant.

[f] Nũc quæritur. Hęc q. ij. dubia nõ est, quia raptor bene ducere põt raptam ĩ uxorẽ [1] per acta pœnitentia. extra de adult. ca. j. & ij. & extra de rapt. c. cum causa. & j. ea. c. denique. & expressum est extra de rapt. c. accedẽs. nisi sit sponsa alterius de præsenti. Tunc enim illi reddenda est. xxvij. q. ij. cap. desponsatã. sed si sponsa de futuro, non cogitur eam recipere: ut xxvij. q. ij. cap. raptor. & cap. seq. secundum leges tamen non potest cũ ea contrahere. C. de rapt. uir. l. una. §. finautem. Capitula ergo quæ dñt, quod rapta reddenda sit patri, uel quę dicunt, quòd non possit contrahere cum raptore intelligenda sunt quando rapta non consentit in matrimoniũ raptoris, sed potius in stuprum. Vel intelligitur quando aliquis sponsam alterius rapuit de præsenti. ad hoc extra de sponsa. duorum. capit. tuas dudum.

Raptor raptã bene ducit.

1 Adde quòd de iure ciuili est secus. l. uni. cũ ibi no. per glo. & doct. C. de rapt. uir.

Ex hac authoritate liquet, quòd aliquando uis infertur parentibus, & nõ puellæ: cùm dicitur, si puella raptori consenserit. Aliqñ utriq; uiolentiã perferunt, cũ præmittitur: si raptor cũ rapta confugerit, & fœminam ipsam uiolentiã pertulisse constiterit.

Puellæ autem non parẽtibus uis infertur, cùm uoluntate patris, puella uiolenter abducitur, ut eius patiatur concubitum, cuius copulæ nunquam consensum adhibuit. Hic autem [a] neq; parentibus neque puellæ uim intulisse uidetur, cùm neque illis prohibentibus, neque illa renitente [b] uiolenter sit abducta. Aliud est enim promissionibus aliquã seducere, aliud sibi uim inferre. unde quia neutri uis illata probatur, raptor hoc iure dici non debet [c]. Sed rapina dupliciter fieri dicitur. aliquando [d] enim res ipsa rapitur, aliquando ipsius rei usus tantummodo uiolẽter eripitur. Res ipsa tũc rapitur, cùm uiolenter domino eripitur, ut in perpetuum teneatur. Aliquãdo uero non res ipsa affectatur, sed usus eius domino prohibente [e] uiolenter usurpatur. Hic ergo raptũ admisit: quia florem uirginitatis puellæ renitenti uiolenter eripuit.

QVAESTIO II.

1 ps *NVnc quæritur [f] an purgato uitio rapinæ raptor in uxorem poßit raptam accipere quorũ coniunctio authoritate canonum sanctorũ penitus prohibetur?*

Legitur nanq; in concilio Calcedonensi. xxvij. c.

Raptores puellarum, & consentientes excommunicentur.

CAN. I.

EOs qui [g] rapiunt puellas siue mulieres, sub nomine simul [h] cohabitandi, cooperantes, aut conniuentes raptoribus, decreuit sancta synodus, ut si quidẽ clerici sunt, decidãt à proprio gradu, si uerò laici, anathematizentur [i].

Itẽ Symmachus Papa.

Ob immanitatem sceleris, abijciantur raptores uiduarum & uirginum.

CAN. II.

RAptores igitur uiduarum uel uirginum, ob immanitatem tanti facinoris detestamur, illos uehementius persequendo, qui sacras uirgines uel uiolentes uel inuitas [k] in matrimonio suo sociare tentauerint: quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate, à communione suspendi præcipimus.

Item Codicis libro primo, tit. de episc. & cler. Iustinianus Imperator.

De eodem.

CAN. III.

SI quis non dicam rapere, sed attentare [l] tantummodo † matri--

[g] EOs qui. Hoc c. & sequens [2] loquitur de illis, quæ cum sint nubiles raptoribus non consentiunt. Vel de ĩnubilibus, quæ semper parentibus sunt reddẽdæ à raptoribus separatæ: ut. s̃. e. q. j. c. ult. Et hoc exaudi cum consentiunt in illicitũ coitum, & nõ in matrimonium.

2 Scilicet illud de puellis, & capit. si qs uirginem. & c. nullus.

[h] Simul. Tamen illud non proponunt facere.

[i] Anathematizẽtur. & hoc cum nolunt agere pœnitẽtiam publicam. s̃. xxvij. q. ij. cap. raptor. & cap. statutum.

[k] RAptores. Volentes. uel inuitas Voluntas illius [3] non excusat. sic. xvj. q. vj. c. placuit. sic. xcij. di. c. si quis episcopus. quia illæ moniales uelle nõ habent. xij. q. j. c. non dicatis. imo ipsum uelle mulieri ab insidijs neqsimi hostis, qui rapinã meditatur, inducit̃ [4]. C. de rapt. uir. l. una, circa fi. Nam & qui uolentem retinet, dummodo circunuentum, non sine dolo retinet. ff. de libe. ho. exhi. l. iij. §. si quis uolentem. Imo etiã ageretur hic contra raptorem inuitis raptis, sicut pater iniuriarum agit inuito filio ff. de iniur. l. j. §. usque adeo.

3 Scilicet monialis.

Moniales uelle non habent.

4 Sub. unde pro uelle non habetur.

[l] SI quis. Attentare. Argu. quòd interdum conatus sine effectu punit̃: ut. xix. distinct. cap. Anastasius. imo & attentare est ad actum perducere siue procedere, quia est agere ut de pudico, &c. ut de pœ. dist. j. c. si quis tam masculũ. & ita non est hic tñ conatus, in maximis tamen criminibus punit̃ solus conatus. vj. q. j. §. uerũ. uer. si qs cũ militibus. in minoribus

Conatus solus, qñq; punit̃.

† Cõcor. tex. in. l. is qui cũ telo. & ibi gl. & doct. C. ad leg. Cor. de sica. & in l. si quis nõ dicam. in glo. j. & ij. C. de episc. & cle.

aoribus non, quia non sum fur, etiam si ad aliquem actū processi. ff. de furt. l. vulgaris. §. q. furti. & l. si certe.

a DE puellis. In Calcedonēsi. s. ea. quæstio. eos qui.

b Quibus. dicit H. & bene ꝙ hic non debet esse. §. sed argumentatur Cabilonense concilium ex uerbis Calcedonensis cōcilij. s. n. hoc nō esset de isto cap. quare poneret Gratian. hic hoc. c. cum statim superius illud posuerit, scilicet cap. eos.

c Nullatenus. Huic est derogatū: ut. j. e. c. tria. & extra de rapt. c. accedens. Sed secundū leges adeo interdicit quod si mulier cū raptore nubit, amittit dominium rerum raptoris. in auth. de rapt. mu. q̄ raptoribus nubūt, circa fi. col. ix. Sed credo & illam pœnam cessare: cum & interdictio cesset per canones nisi cum sponsa alterius de præsenti rapit: vt. xxvij. q. ij c. statutum.

Rapta nubēs raptori, punitur secundum leges.

d SI quis uirginem. Desponsauerit. arg. ꝙ uiolentia excusatur ratione iuris ꝙ quis habet. arg. j. ead. c. denique. xvj. q. vj. c. placuit. contra. s. xxvij. q. ij. c. lex illa. s. distin xcij. c. si quis episcopus. cōtra. Io. de Fant.[1]

[1] Sol. per id qđ not. s. ea. q. j. c. ij.

e NVllus. Aut regis. quia libera debent esse matrimonia. extra de spons. c. requisiuit. & ff. de uerbo. obl. l. Titia. Et talis qui per regem uxorē postulat, deportari debet. C. si nu. ex rescript. pe. l. j. Sed not. quod duo præmittit, quod nec rapiat, nec regis, &c. Vnde arg. ꝙ ista delicta paria sunt: ergo pari pœna sunt punienda. xv. q. iij. sane.

Delicta paria pari pęna sunt puniēda.

monij iungendi causa, sacratissimas uirgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.

Item ex concilio Cabilonensi.

De eodem.

CAN. IIII.

DE puellis raptis, ne dū desponsatis in Calcedonensi [a] concilio statutū est, eos qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes, & conniuentes raptoribus, decreuit synodus sancta ut si quidem clerici sunt, decidant à proprio gradu, si uero laici, excommunicentur.

Quibus [b] uerbis datur intelligi, qualiter huius authores mali damnādi sunt, quando participes concilij & conniuentes, tanto anathemate feriuntur, ut iuxta canonicam authoritatē ad coniugia legitima, raptā sibi iure uendicare nullatenus [c] possint.

Item Gregorius Papa.

Excommunicentur raptores uiduæ uel uirginis, cum sibi fauentibus.

CAN. V.

SI quis uirginem uel uiduam nisi desponsauerit, [d] rapuerit, uel furatus fuerit in uxorem: cum sibi fauentibus anathema sit.

Item ex concilio Parisi.

Excommunicetur qui uiduam uel filiam alterius extra uoluntatem parentum rapuit, aut regis beneficio postulat.

CAN. VI.

NVllus aut uiduam aut filiam alterius, extra uoluntatem parentum aut rapere p̄sumat, aut regis [e] beneficio æstimet postulandam: quod si fecerit, ab ecclesiæ communione remotus, [f] anathematis gladio feriatur.

[2] *His authoritatibus euidenter datur intelligi, ꝙ raptor [g] in uxorem raptā ducere nō ualet. sed raptor et rapta nomina sunt uitiorum, & non personarū. Vitia autem cùm per pœnitētiam purgata fuerint, nomina corū [h] abolentur.*

Vnde in quadam homilia Gregorius ait.

CAN. VII.

APud [i] omnipotentem quippe dominum, non ille fallax habetur, qui culpam mendacij per pœnitētiam delet.

Prohibetur ergo præmissis authoritatibus, rapta copulari raptori antequam uitiū rapinæ aboleatur: donec ille raptor & illa rapta iure appellantur. Cæterùm cùm illa patriæ potestati restituta fuerit, et raptor suæ rapinæ pœnitentiam egerit: cùm uolūtas parentum utriusque in unum conuenerit, non prohibentur adinuicem copulari.

Vnde Hieronymus ait.

Quot sint legitima coniugia: & quod uoluntate patris rapta raptori nubere potest.

CAN. VIII.

TRia legitima coniugia in scripturis leguntur. Primum legitimum est, Virgo casta in uirginitate uiro data legitimè, & reliqua quæ sequūtur in prædictis. [k] Secundum, Virgo casta in ciuitate deprehensa à uiro, & illi per uim copulata: si uoluerit pater eius dotabit eam iste uir, quantum iudicauerit [l] pater: & dabit pretium pudicitiæ eius. Ter-

f Remotus. Nota casum i quo authoritate principis, nō excusatur quis: ut xxv. q. j. c. omne. s. vj. q. j. c. in canonibus. & supra. xvj. q. vij. c. si quis deinceps. & s. dist. xviij. c. si episcopus Metropolitanus. sed contra. s. xij. q. ij. c. de rebus. & s. xij. q. ij. c. nobis.

His authoritatibus. Hæc est secunda pars in qua probat in cōtrarium, & ueriꝰ. s. ꝙ raptor cum rapta pōt contrahere Io. de Fau.

g Quod raptor. i. quādiu tales sunt, qui istis nominib. appellentur.

h Nomina eorū. Arg. l. dist. c. ferrū. xxiii. q. vj. c. uides.

i APud. vt. xxxij. q. j. c. apud.

ADDITIO.

Apud præpositio per d. scribit: quia ueteres pro apud ad, sæpe usi sunt duabus literis subtractis. Arch

TRia legitima. hoc ca. nititur ueteris legis testimonio, quia in moralibus uim obtinet Euangelicam. & iō ei stādum est, & addit istis quartum, ut. xxvij. q. ij. c. additur.

Lex uetus uim Euāgelicā obtinet ī moralibus.

k In prędictis. In alia parte capituli: & habes ea. xxx. q. v. aliter[2].

[2] Vel dic in prædictis. s. paribus uel capitulis mei opis, ubi tractatur de talibus. H.

l Iudicauerit. i. debuerit iudicare secundum legis taxationem mosaicæ: vt infra prox. c. denique. ut tñ legitimū non excedat modū. s. quinquagintas drachmas argenti. Vel cum hic nō taxetur summa, deferenda est ad arbitrium boni uiri,[3] ut consideratur nobilitas raptæ, & persona raptoris, & aliæ circunstantiæ. sic extra de iur. & dā. dato. capit. ij.

[3] Arg. extra de iur. iur. quintauallis. ff. đ leg. j. si sic legatū. ff. de op. li. si libertus.

Retrahet

tium, Filia prædicta deprehensa, si non fuerit uoluntas patris, retrahet eam [a] à prædicto uiro, & tradet eam alij: & dotabit eam: & legitima erit ei. Sed primũ his duobus præfertur.

Item Ambrosius in Apologia Dauid.

Cum uoluntate parentum, raptas in coniugium habere permittitur.

CAN. IX.

Deniq; & puellæ pater illius, quæ uim concubitus nulli despõsata [b] pertulit: quinquaginta drachmas [c] argenteas accipiet: ipsa autem in coniugio permanebit.

Item ex concilio Meldensi.

Post pœnitentiam raptori uel raptæ licita coniugia concedãtur.

CAN. X.

SI autem [d] necdum eas quas rapuerant, cum uoluntate parentum sub desponsationis uel dotalitij nomine in coniugium [e] duxerunt: quando hæc constitutio omnibus fuerit promulgata, ab eorum coniunctione separentur, & publicæ pœnitentiæ subigãtur, & raptæ parentibus legaliter restituantur. peracta uerò pœnitentia publica, si ætas incontinentiam exegerit: ex utriusq; [f] partibus placito coniugio [g] socientur. Non in his ergo regulam constituimus, sed magis (ut uerbis Leonis utamur) quod sit tolerabilius æstimamus. Sed si unus ex coniugatis obierit, & is qui pœnitentiam publicam [h] exegerit, superstes extiterit: iterare coniugium non præsumat, nisi [i] episcopus aliquam concesserit indulgentiam, vt grauiorem possit amouere offensam.

Hac authoritate Meld. concilij non permittitur raptori, raptæ post pœnitentiam copulari, sed permittitur utriq; post pœnitentiã legitimo coniugio copulari, ut rapta uidelicet non raptori, sed aliĳ post pœnitẽtiam nubat. similiter raptor, post pœnitentiam non eam quã rapuit, sed aliam permittitur habere uxorẽ cũ enim raptor et rapta [k] pœnitẽtia subĳci præcipiũtur, si utrisque copulam authoritas illa permitteret, frustra circa finem capituli diceretur, quòd si unus ex coniugatis obierit, et is qui publicam pœnitentiam exegerit, superstes extiterit, iterare coniugium non præsumat. eorum nanque quolibet decedente, qui pœnitentiam exegerit, superstes remanebit. Non ergo hac authoritate raptor probatur in coniugium raptam posse accipere. Potius inuenitur in concilio apud Aquisgranum, quod nec etiam uoluntate parentum adinuicem possunt copulari.

Sic enim in præfato concilio legitur.

Nec etiam cum uoluntate parentis, raptores raptas possunt habere coniuges.

CAN. XI.

PLacuit ut ĳ, [l] qui rapiunt fœminas, uel furantur, aut seducunt, eas nullatenus habeant uxores, quãuis [m] eis postmodũ conueniãt, aut eas dotauerint, uel nuptialiter cum consensu parentum suorum, acceperint.

Hæc authoritas† non præiudicat authoritati [n] Hieronymi: maximè cũ illa testimonio diuinæ legis nitat. Legitimè igitur post pœnitentiam peractã raptor poterit sibi copulare quam rapuit, nisi pater puellæ illam raptori detrahere uoluerit. Item C. lib. v. tit. de nupt. nec filium quidẽ familias inuitũ ad ducẽdam uxorem cogi, legum disciplina ꝑmittit. Igitur (sicut desideras) obseruatis iuris præceptis, sociare cõiugio tuo, quã uolueris non impediris: ita tamen, ut in contrahendis nuptĳs, patris tui consensus accedat. Item in eodem. In coniunctione filiarũ in sacris positarum, patris expetitur arbitrium.

---

a Retrahet eam. Quando filia non consentit in matrimonium raptoris, sed in stuprũ. ꝟ. ea. c. in summa.

b DEnique. De sponsata. Secus esset si desponsata esset alij: ut xxij. q. ij. c. statutum.

c Drachmas. Drachma (ut dicũt) est siclus. quid autem sit siclus, habes. j. q. j. c. iudices.

d SI aũt. In coniugium supra xxxiij. q. ij. non satis in fin. extra de fur. c. j. contra. Vnde uidet, ꝙ raptores in. l. morte puniebant: sed in illis contrarijs de adulterio loquit, & hic de fornicatore qui non rapit alterius sponsam.

f Ex utriusq; s. raptorum & raptarũ. alias ex utrisque.

g Coniugio. non inter se: quia ut dicunt, cũ alia cõtrahere non põt. prætereа si non intelligeret de spõsa alterius, nihil esset qđ dicit a Gratiano.

h Publicam. Raptori imponit publica pœnitentia, non raptæ: quia nõ ita constat an rapinæ consenserit, licet Gratianus aliter sentiat in seq.

i Nisi. Ecce argu. ꝙ licet sit dispẽsatum cũ aliquo in uno matrimonio, non iõ in sequẽti: ut. xxxiij q. ij. c. ultim. Idem in dignitate: ut. xij. dist. nos consuetudinẽ. Idẽ i ordine: ut. xxxiij. dist. lector.

k Et rapta. hoc non dicit in c. præcedenti ꝙ raptæ ĩponatur pœnitentia publica. l

l PLacuit ut ij. Derogat huic capi. uel intelligit de despõsatis alijs ꝑ uerba de pñti.

m Quãuis. ꝟ. xvj. q. vj. placuit. & supra dist. xcij. si quis episcopus uacans.

n Authoritati. supra dist. xx. §. j. & c. j. contra. ubi dicit ꝙ in causis decidendis ꝑferuntur concilia authoritatibus sanctorũ patrum. huic præiudicat authoritas Hierony. ut supra eod. tria. sed hoc ideo quia corroboratur authoritate uet. testa. & ẽt authoritate Meldensis concilij supra ea. si autẽ. Ioan.

Drachma est siclus.

Pœnitẽtia publica ĩponit raptori.

i Sub. & ideo malè dicit Gratia. ꝟ. ead. dũ dicit, Frustra, &c. cũ tñ raptor publicè subij ci debeat pœnitẽtiæ, cũ rapta ñ cõsentit. Io. de Fã.

† Sed hæc dicta Gratian. uelut inanes paleas reijciẽda censet Iaco. Al. de autho. eccle. c. x. fo. 53. in paruis. sed qcqd dicat, melius dicit Gratia. & sñia Hier. bonis ciuilibus legibus conso nat, qbus tpe suo omnis parebat ecclesia, per ea quę scri psi in præfa. ad edic. Henr. 2. C. M.

DE

DE CONSECRATIONE DISTINCTIO I.

Hæc diſtinct. diuiditur in.xxvij.partes. In quarum prima probat, ꝙ non debemus celebrare niſi in locis conſecratis ab epiſcopis, & in ſacratis ueſtibus, & in uaſis & aris ab epiſcopis & ſacratis hominibus. Secunda ibi, Omnes baſilicæ. Tertia ibi, De locorũ. Quarta ibi, Nemo eccleſiam. Quinta ibi, Sicut non alij. Sexta ibi, Solennitates. Septima ibi, eccleſiæ. Octaua ibi, Nullus presbyter. Nona ibi, Tribus. X.ibi, Ligna. Xj.ibi, Vaſa. Xij.ibi, Iacobus. Xiij.ibi, Nocte. Xiiij.ibi, Sacramenta. Xv.ibi, Solent. Xvj.ibi, In ieiunijs Xvij.ibi, Sufficit. Xviij.ibi, de hymnis. Xix.ibi, Nullus epiſcopus. Xx.ibi epiſcopus Deo. Xxj.ibi, Omnes fideles. Xxij.ibi, Epiſcopus nullum. Xxiij.ibi, Apoſtolica. Xxiiij.ibi, Omnis Chriſtianus. Xxv.ibi, Quando autem. Xxvj.ibi, Inuenimus. Xxvij.ibi, Viſum. Ioan. de Fant.

Idē.ff.de ritu nup. Conſiſtere non poſſunt nuptiæ niſi conſentiant oēs, id eſt, qui coeunt, et quorum in ptāte ſunt. Itē Inſti.lib.1. de patria. Iuſtas aūt nuptias inter ſe ciues Romani cōtra hūt, qui ſecundũ præcepta legis coeunt: maſculi quidē puberes, fœminæ aūt uiripotentes, ſiue patresfamilias ſint, ſiue filijfamilias, dũ tamē filijfam. cōſenſum habeant parentũ quorũ in ptāte ſunt. nā hoc fieri debere, & ciuilis & naturalis ratio perſuadet.

DISTINCTIO. I.

Conſecrationem eccleſiarum, [a] *& miſſarũ, celebrationem, non alibi quàm in ſacratis domino locis, abſq; magna neceſſitate fieri debere liquet omnibus, quibus ſunt nota ueteris et noui teſtamēti præcepta.*

CAN. I.

Tabernaculum enim Moyſen (domino præcipiēte) feciſſe, † *et ſacraſſe cũ menſa & altari eius & æreis uaſis & utenſilibus, ad diuinum cultum explendum legimus: & nō ſolùm diuinis precibus ea ſacraſſe, ſed etiam ſancti olei unctione (domino iubēte) perliniſſe nouimus. Qualiter autē hæc facta ſunt, ut nō alij ipſa ſacramēta quā ipſi ſacerdotes ſacra unctiōe delibuti,* [b] *dominoq; cũ ueſtibus ſanctis ſacrati, et Leuitæ* [c] *tractabāt, ferebant, erigebant, & deponebāt: in ipſis inſtōibus quæ (iubente domino) conſcriptæ ſunt per Moyſen, in lege domini repitur.* [d] *Qualiter ergo Dauid regũ pijſſimus amplificauerit* [e] *cultũ Dei, & tēplum domini, ædificare uoluerit, ſed propter multum ſanguinē quē effuderat, prohibitus eſt,* [f] *& ipſe collegerat* [g] *expenſas. Salomon quoque filius eius, quod ipſe facere optauerat: iubente & auxiliante domino perfecit: & templum cũ altari et reliqua*

a Conſecrationem eccleſiarum. CASVS. *Expleto tractatu matrimonij, quod eſt commune omniũ nationum: explicitis etiam uarijs cauſarum conflictibus, agitur de ſacramentis quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, et hoc ordine. Primo de eccleſiarũ conſecratione. Secundo de ſacramento euchariſtiæ. Tertio de ſolennitatibus feſtiuitatum. Quarto de ſacramento baptiſmi. Quinto de confirmatione & diuinis officijs & ieiunijs. Et in fine de ſpiritu ſancto. & ſic tractatus iſte in v. diſtinct. eſt diſtinctus. Et nota quòd cum in alijs tractatibus magiſter interſeruit ſuos.§. & ſolutiones, in hoc tractatu non niſi duos ponit.§. unum in prima, alium in.iiij.diſtinct. hoc ideo: quia de ſacramentis ſobrie eſt loquendum: in quibus etiam uera loqui periculoſum eſt. In hac ergo diſtinctione oſtendit eccleſias eſſe conſecrandas: & à quo, & qualiter, & cuius authoritate: & quod non ſit iteranda conſecratio, niſi in caſu, & quo ordine miſſæ ſunt celebrandæ: & quot debeant celebrari in die, tamen dicitur à quibuſdam quod hoc uerbum ſcilicet de conſecra. non in ſerie: ſed in titulo originale capituli reperitur, & incipit cap. de miſſarum, &c.*

b Tabernaculũ. Delibuti, id eſt deliniti.

c Et Leuitæ. Non ſubdiaconi: qa non erat ſubdiaconatus ſacer ordo. hodie aūt bene ferunt ſacra ſubdiaconi: qa ſacer eſt hodie. extra de æta. & quali. or. à multis.

d Reperitur. in Leuitico. c.viij.

e Amplificauerit. inſtituendo ibi xxiiij. ſacerdotes, ut qlibet uice ſua poneret incenſum domino.

f Prohibitus eſt. Sed mirum eſt quare hoc dictum eſt, cũ quilibet homicida templum poſsit conſtruere: cum ēt Moyſes qui fuit homicida: ut.xxiij.q.iij. non inferenda. cōſecrauerit eccleſiam, ut hic dicit in prin. huius c. maxime cũ olim fuit licitũ ſacerdotibus interficere: ut.ij.q.vij.§. item cum Balaã. Ad hoc dicas, ꝙ licet Dauid fuerit in uete. teſtam. fuit tñ præfigurator noui teſtamenti.xxxij.q.j.cap. qđ aūt. ideo in figura iſtius temporis dictum eſt ei. Nō ædificabis, &c. & eſt argum. à minori. ſi.n. pp homicidium repulſus fuit à cōſtructione multo potius à miniſterio.j.q.vij. ſi quis omnem. Eſt ergo hic argum. ꝙ cum homicida non poteſt diſpenſari. 50. diſt. ſacerdotes. cũ c.ſeq. & c. miror. ꝙ non eſt uerum: quia hic notorius erat. Itēm hoc mirum eſt: quia cum dominus ei dixerit, non ædificabis, &c. nondum Dauid interfecerat? Rñ. Omnia futura ſunt Deo præſentia.ij.q.j. Deus omnipotens. unde cum iam eſſet homicida in cōſpectu Dei, non licuit ei ꝙ ædificaret. Vel dic quòd dicitur effudiſſe: quia fuit occaſio effundendi diſt.50.§. econtra. quia enim ex ſuperbia numerauit populũ, perierunt.xxiiij.millia hominum.j.q.iiij.§. item peccato uer. item dauid. unde in recompenſationem inſtituit.xxiiij. ſacerdotes in tēplo. Vel dic ꝙ reuera fuit homicida, iuxta illud: Saul percuſsit mille, & Dauid.x.millia ij.q.vij.§. item obiicitur.

g Collegerat. ad fabricandum templum.

Not. eſt, ꝙ ſacramentorũ quædā ſunt ſalutaria, q̃dam ueneratoria, q̃dam miniſtratoria, q̃dā præparatoria. Salutaria sũt illa q̃ ad ſalutē sũt neceſſaria ut baptiſmus, euchariſtia, confirmatio, pœnitentia, extrema unctio. Veneratoria, ſunt feſtiuitates, q̃ per certa anni tēpora in alicuius ſacræ rei memoriam uenerabiliter celebrant.

Miniſtratoria, ſunt officia oīa eccleſiaſtica nocturna, ſiue diurna, & dicunt miniſtratoria, quia p ea miniſtrat & exhibetur latria Deo: & qa per ea reliqua ſacramenta eccleſiaſtica conficiuntur & miniſtrātur. Præparatoria ſunt q̃ oībus ſacramentis præfatis celebrādis pparant: & fiunt ut eccleſia, altaria: eccleſiaſtica uaria ornamenta: & generaliter omnia eccleſiaſtica utenſilia, & eorũ conſecratio, ſecundum H.

† Sed pro figura tēporali tantùm, q̃ facta non ē p alia externa figura.

Dauid quare fuit phibitus tēplũ ædificare. Homicida nō admittitur ad ſacra.

In

ad diuinū peragendū cultū consecrauit: in libro Regū legitur. Fecit ergo Salomon in tpe illo festiuitatē celebrē, & omnis Israel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usq; ad riuū Aegypti corā dño Deo nostro vij. diebus et vij. diebus. id est xiiij. dieb. et ī die viij. [a] dimisit populos. Iudæi ergo loca in qbus sacrificabāt dño, diuinis habebāt supplicationibus cōsecrata: nec ī alijs, quàm Deo dedicatis locis munera Deo offerebāt. Si.n. [b] Iudæi, q umbræ Dei legis deseruiebāt, hoc faciebāt: multò magis, nos qbus ueritas [c] patefacta, & gra[d] p Iesum Christū data ē: tēpla dño ædificare, & ꝑut melius possumus ornare, eaq; diuinis ꝓcibus et sanctis unctionib. suis cū altaribus et uasis, uestibus quoq; & reliquis ad diuinū cultū explendū utēsilibus, deuotè & solēniter sacrare, & nō ī alijs quàm in dño sacratis ab episcopis & non à corepiscopis [e] q sæpe prohibiti sunt, nisi (ut ꝓdictū est) summa exigente necessitate [f] missas celebrare, nec sacrificia dño offerre debemus: et hæc si summa necessitas agere cōpulerit, nō in domibus [g] offerri prohibita sunt. Si aūt ut legit in cōcilio [h] Laodicē. c. xxvij. hi qnō ab epis ordinati sunt, tā in ecclesiis, q̄ in domibus exorcizare nō possūt: multò magis maioris gradus ministeria, [i] nisi ab eis q ad eos gradus sūt cōsecrati qbus fūgi debēt, officia [k] agi, uel sacrificia offerri non licet. Quòd aūt (ut paulò supius ꝓlibatū est) oblatiōes ī domib. offerri nō debēt, in eodē cōcilio ca. lix. prohibitū habetur, ita: Nō oportet in domibus oblationes celebrari ab epis uel presbyteris.

Itē Iginius Papa. v. ca.

Ecclesiarū cōsecratio absque missa fieri non debet. CAN. II.

2 Omnes basilicæ cū missa [l] debēt semper consecrari, & ecclesiæ destructæ. vbi autem plures sunt quàm necesse sit, aut maioris magnitudinis, quàm vt ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint [m]: episcopi prouidētia modus inueniatur qualiter consistere possint.

Item Gelasius Papa, cap. trigesimotertio.

Absque præcepto sedis apostolicæ, noua nō dedicetur ecclesia.

CAN. III.

3 De locorum verò consecratione [n] quāuis superius strictim fuerit cōprehensum: mihi quoq; patefactum est, quòd absq; præcepto [o] sedis apostolicæ nonnulli factas ecclesias vel oratoria sacrare præsumant.

Idem.

Sine authoritate summi pōtificis noua nō dedicetur ecclesia.

CAN. IIII.

Præcepta synodalia quę ante paucos menses de sede nostra ad prouinciam sunt directa, & antiquis canonibus consentiunt,

---

a In die octauo. respectu secundi septennarij, id est, in quinto decimo.

b Si enim. Si enim gentiles faciebant hoc, multo magis facere debem⁹ nos. & sic est ar. ꝙ possumus argumētari ab exemplis infidelium. ſ. xi. q. iij. Imperatores. ſ. xxiii. quæstione. iiii. quādo. ſ. xii. q. j. dilectissimis. ſ. distinc. lxxxj. non oportet. supra trigesimaquīta quæstione. j. capit. j. supra xxxiij. quæstio. quinta cū caput. supra xii. q. secunda gloria. uersi. grates. supra distinct. xxj. submittitur. lxxxvj. dist. non satis. x. q. prima hanc consuetudinem. & distinct. xxxv. ab exordio. argum. contra. xii. q. ij. gloria. ver. neque vero mihi. Sed illud loquitur quādo imminebant captiui redimēdi. C. de sac. san. ecc. sancimus.

c Veritas. Id est, promissorū adimpletio.

d Gratia. i. peccatorum remissio.

e A correpiscopis. distin. lxviii. corepiscopi.

f Necessitate. Quod hic dicitur de necessitate, nō refertur ad proximum dictum corepiscopis: sed ad ꝑcedens, scilicet sacratis locis: & est ista necessitas, cū aliquis non habet ecclesiam. ĩ. eadē. concedimus. vt in exercitu: cum tabula tñ consecrata [1].

g In domibus. ĩ. eadem. vnicuique.

h In concilio. ſ. distin. lxix. non oportet.

i Ministeria. Id est, officia.

k Officia. Id est, officiales personę: sicut clerici qui sunt talis officii. ſi. di. distin. lix. si officia. B.

[1] Alias missas ibi celebrare, nulla necessitate licet: sed alia officia ibi fieri possunt, licet nō sit locus sacrat⁹, nec altare viaticū sit ibi consecratum secūdam Hug.

Omnes basilicę cum. Hęc est ij. pars distin. in qua dicitur, quod cum missę celebratione debent ecclesię dedicari. Ioan. de Fant.

l Cum missa. qualiter ecclesię sint consecrandæ, scilicet cum missa, ostēdit: & dicunt quidam, ꝙ missa est de substantia cōsecrationis. H. contra. Item dicit Hu. ꝙ si episcopus consecret, & presbyter cantet missam: consecrata erit ecclesia. Alii contra ar. xxiii. di. quorundā.

Missa, an sit de consecratiōis substātia.

m Possint. ſ. xvi. q. vlti. si plures. & q. i. & temporis. ſ. xxi. qō. ii. sicut & cap. pręcipimus. ſ. di. lxx. sanctorum. & ſ. x. q. iii. vnio.

De locorum. Hęc ē tertia pars di. in qua probat per v. ca. ꝙ ecclesia sine licentia Papę cōsecrari nō debet: ꝙ hodie nō tenet. Io. de Fant.

n De locorum vero consecratione. Cuius authoritate ecclesiæ sunt consecrandę, ostendit Gra. v. capitulis.

o Absque pręcepto. xii. q. ii. bonę rei [2]. contra ĩ. e. nemo. So. hęc quinq; ca. non tenent hodie: vel fuerunt localia vel casualia. Vel exaudi de ecclesia episcopali licet contradicat finis illius c. certū. Nam sicut non potest mutari de loco ad locū episcopus. vii. q. i. mutatiōes. similiter nec fūdari epalis ecclesia: vt xvi. q. j. Felix. & cap. precipimus. Quid fieri debeat in hac parte, Papę est estimare.

[2] Ibi loquitur de fundatione, hic de consecratiōe. Arc.

Præcepta. Et in

& ea quæ minus proban tur esse, addidimus: & in vtraq; parte [a] constat sine summi pontificis authoritate [b] ecclesiam nouiter conditam non posse dedicari, teque ex hac basilica, quæ taliter ad cultum fuerat processionis [c] adducta [d], suspendisse missas probabiliter computamus: sed qa deuotus [e] locus nō debet à ministeriorum gratia diuina diu vacuus permanere [f]: frater charissime eorum martyrum [g] nomine, quorum relatio [h] continet authoritatis nostræ susceptæ serie consecrabis, vt populorū frequentatio quam illic aui dè conuenire mandasti, seruatis regulis ecclesiasticis & canonibus, integrum habeat firmata, religione conuentum.

Idem.

Non dedicetur basilica, quæ præter authoritatem apostolicæ sedis fuerint ædificatæ.

CAN. V.

Basilicas nouiter institutas non petitis ex more præceptiōibus, dedicare nemo audeat: nec ambiant sibimet episcopi vendicare clericos alienæ potestatis [i]. Cùm enim [k] decreta venerabilium sanctionū, nos quoque magnopere custodire nitamur ac sine eorū dispendio [l] etiā illa quæ pro alicuius vtilitatis [m] compendio fortasse [n] videantur laxanda credamus, cumque nos contra salutarium reuerentiam regularum, cupiamus temerè nihil dicere, & cùm sedes apostolica supior his omnibus fauente domino quę paternis canonibus sunt præfixa, pio deuotoq; studeat tenere proposito: satis indignū est quenquam vel pontificum vel ordinum subsequentium, hanc obseruantiam refutare, quā beati Petri sedem & sequi videat, & docere [o]. Satisq; conueniens sit, ut totum corpus ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet: quam illic vigere conspiciat vbi dominus ecclesiæ totius posuit principatum.

Idem Ioanni episcopo Sorano.

Publicæ processiones nō fiant in oratorijs, quæ præter authoritatem sedis apostolicæ consecrantur. CAN. VI.

Certum est quidem, & nostris pceptionibus constitutū, ne quis in ecclesia aut in oratorio, quod sedis nostræ nō legitur permissione dedicatum, processionē [p] publicam putaret impendi: ne cōditores furtiuis surreptionibus, contra regularum statuta, prosilirēt. Sed quia Megentia spectabilis fœmina petitoria nobis oblatione suggessit, in possessionibus proprijs suorum corpuscula [q] condidisse: frater charissime humanitatis intuitu, quòd priora statuta non maculent [r], funeribus & sepulchris tātùm in comprehensis petitorio locis ministeria noueris pro solēnitate [s] præstanda, vt defunctorum [t] nomine, solummodo diuina celebrentur officia, publica frequentatione, & processione cessante.

Idem Nicolaus Papa clero & plebi Vienensis ecclesię.

Sine nutu sedis apostolicæ ecclesia non debet institui.

---

a Et in vtraque parte. in canonibus & pręceptis synodalibus.
b Authoritate. spa'i vel generali.
c Processionis. Id est, frequētationis. [1].
d Adducta. Nō dicit consecrata. Nā in sequenti verbo consecrabis, aduerteretur, cum semel consecrata, iterum consecrari nō possit: nisi in casibus notatis ꝟ. sup c. ecclesię vel altaria.

ADDITIO.

Sub. quod olim fieri non poterat sine licētia Papę ꝟ. ea. ecclesia. sicut nec hodie sine licentia episcopi. ꝟ. ead. ne mo. xviij. q. ij. quidam. Archidia.

d Adducta. Idest, deputata, vt ibi fieret diuinum officium, & populi frequentatio.
e Quia deuotus. i. Deo deputatus.
f Permanere. Nisi destruatur. ꝟ. ea. ecclesiæ. extra de noui oper. nuntia. cū ex iniuncto.
g Martyrum. Argu. ecclesiam ante cōsecrationem, locum deuotum appellari.
h Relatio. i. scriptura nobis lata.
i Basilicas. Potestatis. ꝟ. di. lxxj. per totum. ꝟ. ix. quæst. ij. per totum. ꝟ. xxj. quæst. ij. cap. j.
k Cum enim. Ordo.
l Dispendio. Not. principis priuilegium, nulli debere piudicare: vt not. ix. q. iij. nūc vero.
m Vtilitatis. Quasi dicat: ita seruamus ea, quod nec alicuius vtilitate ea infirmamus: quia ēt ea quæ vtilitas suadet relaxari, non relaxamus in prę-iudicium canonum [2].
n Fortasse. Fortasse ideo dicit: quia quandoq; pro vtilitate alicuius statutum infirmatur. lv. distin. vt constitueretur.
o Et docere. Et hoc ideo addit: qa quędā sequitur Romana ecclesia, quę nō docet sequēda: & ea sequi non cogimur. ꝟ. di. xj. nolite. argu. pro consuetudine Romanæ seruanda instit. de satis. tu. in fi.
p Certum est. Processionem. i. frequētationem populi. ꝟ. dist. xxiiij. presbyteri. ꝟ. xvj. q. vij. Frigentius.
q Corpuscula. Ita eo ipso fecit religiosum locū [3]. ff. de reli. l. ij. nā vbicunque sepeliat hō voluntate dn̄i, locus religiosus efficit: secus si cōtra domini voluntatem: vt e. l. §. si. vsusfruct.
q Corpuscula. Si locus ille nō est cōsecratus de consensu Papę, quomodo vult Papa vt in eo diuina celebrētur? si autem vt consecretur, quomodò præcipit vt solum modo noīe mortuorum, in eo celebretur? nisi forte in pœnam cōstitutionis factę absque licentia Romanæ sedis. Vel non petijt vt pro viuis ibi diuina fierent. & sic aliqua ecclesia est in qua nō cātatur nisi pro mortuis. & sic extra de prębend. significatum.
r Non maculent. i. non prejudicent episcopo decreta quę dicūt ꝙ ecclesia inito episcopo nō potest construi vel cōsecrari. & si contra factum fuerit, nullū seruitiū Dei debeat celebrari. ꝟ. c. pcepta.
s Pro solēnitate. quasi p magno beneficio reputet.
t Vt defunctorū. Argu. ꝙ speciales missę p defunctis fieri possunt. similiter

1 Sic. 14. dist. presbyteri. 16 q. 7. Frigētius. Arc.

2 f. quinipsi canones in suo statu permaneant, & obtineant, causa illa cessante. Petr.

3 Dicas, ꝙ licet in aliquo loco sit sepultus aliquis sine pontifice, nō pphoc locus sacer efficiē secūdū canones. licet secus sit secūdum leges, secundum Inn. ꝙ ita not. extra de sepultu. c. pe. de hoc 13. q. 2. in ecclesiastico.

ter ergo dici posset ꝓ viuis: vt dicto ca. significatū.

a Ecclesia CASVS. *Ex quo ecclesia non potest construi sine authoritate Romani pontificis, multo potius aliqua noua secta sine eius authoritate nō pōt constitui.*

Nemo. Hæc est quarta pars distinctionis ī qua dicit, & probat p duos canones qđ nullus debet ecclesias fundare sine licētia episcopi. Io. de Fant.

b Nemo ecclesiā. Cuius authoritate ecclesiæ debeāt fundari siue consecrari, ostendit j. quæstio. ij. placuit.

c Veniat. per se, vel per alium. arg. j. ea. nullus presbyter in ecclesia. arg. xxx. dist. si quis. & j. ea. si quis.

d Crucem. In authen. de mona. §. illud. colla. j. & orationes episcopus dicat. in authen. de ec. tit. §. si quis aūt noluerit. col. ix.

e Ad luminaria. In authen. vt nul. fabri. ora. domi. §. j. col. v.

f Custodū. id est, sacerdotū & hospitum. extra de præben. de monachis. & erunt ad minus duo clerici ¹, extra de fil. presbyte. proposuit. & vij. q. j. illud.

g Domum. quam complere debet infra quinq; annos, si est oratoriū, si est ptochotrophium vel xenodochium, intra annum. in authen. de eccle. titu. §. si quis ædificatio nem. colla. ix. Sed qđ si episcopus cōsecrat ecclesiā, vel fundat non ei assignata dote? Dicit Bart. ꝙ episcopus tenetur eam dotare. extra de prębē. c. episcopus. Sed melius ē ad hoc tantum fundatores teneri: vt xvj. q. vij. piæ mētis. & c. si plures. argu. ff. de ritu. nup. qui liberos. Et dicit lex, qđ hęres fundatoris tenet. in auth. de ecc. ti. §. si autem. & §. si quis ędificationem rerum. nā & successor episcopi prouidebit clerico ordinato: vt extra de pręben. cum secundū. Vbi tamen omnes deficerent, vel si non essent soluendo: tunc dicerē actionem dandā in episcopum. arg. ff. si mens. fal. mo. dixe. l. iij. §. j. ff. de eo per quem fac. erit. l. ul. §. plane.

Clerici duo ad minus, debēt esse in ecclesia.

¹ Dic. i. rector & minister. ad hoc extra de vita & hone. cle. ca. 3. sic ēt loquit de cre. hic alleg. proposuit.

Ecclesia si ne dote, cōsecrata, à quo debet dotari.

CAN. VII.

Ecclesia ª, id est, catholicorū collectio quomodo sine Apostolicæ sedis instituetur nutu, quando iuxta sacra decreta nec ipsa debet absque præceptione Papæ basilica nouiter constitui: quæ ipsam catholicorum intra semet amplecti cateruam dignoscitur?

Item ex concilio Aurelianensi.

Sine designatione episcopi loci noua non dedicetur ecclesia.

CAN. VIII.

4 Nemo ecclesiam ᵇ ædificet antequā episcopus ciuitatis veniat ᶜ, & ibidem crucē ᵈ figat, publicè atrium designet: & antè præfiniat qui ædificare vult, quæ ad luminaria ᵉ, & ad custodiam & ad stipendia custodum ᶠ sufficiunt: & ostensa donatione, sic domum ᵍ ædificet: & postquam consecrata ʰ fuerit, atrium eiusdem ecclesiæ sancta aqua conspergat.

Item ex concilio Bracarensi.

Non consecretur ecclesia, quæ pro quæstu cupiditatis ædificatur.

CAN. IX.

Si quis basilicam non ꝓ deuotiōe fidei, sed pro quæstu cupiditatis ædificet, ut quicquid de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat ⁱ, eò quòd basilicam in terra sua condidit: hoc decętero obseruari debet, vt nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec basilicam quæ non pro sanctorū patrocinio, sed magis sub tributaria ᵏ conditione est condita, audeat consecrare.

Item Felix episcopus omnibus orthodoxis.

Sacrificia non nisi super altare & locis Deo consecratis offerantur.

CAN. X.

5 Sicut nō alij ˡ quàm sacrati Deo sacerdotes debent missas celebrare, nec sacrificia super altare offerre: sic non in alijs q̃ in domino consecratis locis, id est, in tabernaculis diuinis precibus à pōtificibus delibutis ᵐ missas cātare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coēgerit necessitas ⁿ. Sati' est ergo missā nō cātare aut nō audire, quàm in his locis vbi fieri non oportet ᵒ, nisi pro summa necessitate cōtingat: quoniā necessitas ᵖ legē non habet. vnde scriptum est, Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris: sed ī omni loco quem elegeat, sub dio ² aut sub tentorijs licet. j. ea. dist. cōcedimus. nisi forte sit oratorium in domo sua: vt j. e. distin. cap. vnicuique.

h Cōsecrata. i. fundata, vel aqua benedicta aspersa.

i Si quis basilicam. Diuidat. ar. ꝙ patroni nō debent accipere vel exigere xenia vel huiusmodi ab ecclesia. s. xviij. q. ij. Eleutherius. cōtra. s. x. q. j. hanc consuetudinem. & ca. quia sacerdotes. s. j. q. quarta ecclesia q̃ pactione.

Patroni, nō exigāt xenia ab ecclesia.

k Sub tributaria. ar. ꝙ non licet dare aliquid ecclesiæ constructæ vel construendæ etiā possessionē vbi fundata est interueniēte pactione vt ius patronatus habeat: quia ipso iure ei debetur, etiā si nō petat vel in pactū deducat: vt xvj. quæs. vij. pie. & c. decernimus. & c. quicunque. in prædijs tamē collatis, potest cōditionem apponere vt authoritate episcopi tributū aliquod vel cēsum aliquē debeat inde percipere. extra de iure patro. prætērea. ij. sed ī dote nō vel in manso: arg. x. q. j. nouerit. extra de cen. sancitū. alias si apposita est conditio: quid iuris sit notatur x. q. j. c. ij. Ioan.

Possessio vbi ecclesia est fundata, debetur ipsi ecclesiæ.

Sicut non. Hæc est quinta pars dist. in qua probat. ꝙ prius probauerat ī parte prima: scilicet ꝙ nullus debet celebrare nisi in sacris locis: nisi tēpore necessitatis, quo potest celebrari sub aere vel tentorio: non autē in domo, secūdum Io. de Fantu.

l Sicut non alij. repetit quod in ca. j. huius distin. dictū est in v. c. seq. idem in auth. de eccl. tit. §. si quis. col. ix.

Deu. 12. b

m Delibutis. id est consecratis.

n Necessitas. quia si necessitas vrgeat,

Celebrare qñq; licet sub dio.

o Nō oportet. C. de sen. & inter. om. ind. cū sñiam.

p Necessitas. id est, non est subiecta humanæ cōstitutioni: imo excusat quod contra eā fit. j. dist. iiij. sanctum. extra de reg. iu. quod nō est. sed nulla necessitas excusat in diuina cōstitutione prohibitū: vt xxxij. q. v. ita ne. verius tamen videtur quod si oratorium sit in domo sua, possit licite ibi missa celebra

² Sub. dūmodo sit ibi altare viaticū cōsecratū, alias nulla necessitate licet, secundū H.

celebrari vrgente necessitate: arg. s. eo. si quis etiam: vt j. ea. dist concedimus. & c. vnicuiq;.
[a] Oblationes. scilicet eucharistiæ.
[b] Licet. nisi necessitas cogat [1].
[c] Ecclesias. Idē xvj. q. vij. ecclesia.
[d] Loca. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter.

HIc ergo. CASVS. *Dicitur hic, quod i hac vita est locus merēdi & sacrificandi: sed missæ non debent celebrari, nisi episcopus consenserit, uel consecrauerit ecclesiā. Sequēs cap patet.*

[e] Vbi agendi. s. xiij. q. ij. tempus.
[f] Iusserit s. xcix. dist. nulla ratione.
[g] Regulariter. hic colligitur, ꝙ quæ fiunt ab hæreticis, intrusis, & irregulariter [2] ordinatis, nō habent vigorē. xij. q. ij. alienationes. vij. q. j. factus. s. xxv. qō. j. omne quod. s. xxxij. q. v. præceptum.
[h] Tenente. videlicet ciuitatē. quasi nō deposito vel suspenso, vel qui renuntiauerit. extra de ordi. ab epi. qui re. epi. requisiuit.

SOlēnitates. Hęc est. sexta pars distin. in qua probatur, ꝙ si dubitatur vtrum ecclesia sit consecrata, potest consecrari. & hoc probat ꝑ duo cap. Io. de Fant.

[i] Solennitates. de anniuersaria solennitate dedicatiōis ecclesiarum & episcoporum, duobus cap. ostendit. ꝙ tamē dicit de episcopis, nō obseruatur hodie nisi à papa.
[k] Scriptura. argu. ꝙ testibus vel scriptura ꝓbari nō potest ꝓ infecto habe

1 Id est, qđ inculpabile est iudicandū 3o. q. 1. ad limina. Archid.

Facta ꝑ intrusos, nō valent.

2 Id est, non canonice. Sed contra. s. j. q. j. si q à pseudo. ibi de hoc Archi.

rit dominus Deus tuus. In domibus tamē ab episcopis siue ꝑsbyteris oblationes [a] celebrari nullatenus licet [b].

Item ex concilio Triburiensi.

Non nisi in locis sacris missarum solennia celebrentur.

CAN. XI.

MIssarū solēnia non vbique, sed in locis ab episcopo consecratis, uel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus.

Item Clemens.

Precibus diuinis consecrentur ecclesiæ.

CAN. XII.

ECclesias [c] ꝑ congrua & vtilia facite loca [d]: quæ diuinis precibus consecrari oportet, & non à quoquam grauari.

Item.

Sacrificare, missas celebrare non licet, nisi in locis à Deo sacratis.

CAN. XIII.

HIc ergo, id est, in pręsenti vita positos, oportet vos agnoscere voluntatē Dei, vbi agendi [e] & sacrificandi locus est: quoniā in alijs locis sacrificari, & missas celebrari non licet, nisi in his in quibus episcopus iusserit [f], aut ab episcopo regulariter [g] ordinato, tenente [h] videlicet ciuitatem, consecrata fuerint. aliter enim non sunt hęc agēda, nec ritè celebrāda

Item Syluester papa.

Abyciantur sacerdotes, qui in locis non sacratis missas celebrare præsumunt.

CAN. XIIII.

NVllus ꝑsbyter missas celebrare pręsumat, nisi in cōsecratis ab episcopo locis, q sui particeps decętero voluerit esse sacerdotij.

Item Felix papa omnibus orthodoxis.

Singulis annis dedicationū solennitates celebrentur, & cōsecretur etiam ecclesia de cuius consecratione dubitatur.

CAN. XV.

6 SOlennitates [i] dedicationum ecclesiarum, episcoporum, & sacerdotū, per singulos annos sunt celebrandæ. De ecclesiarum consecrationibus quoties dubitatur, [k] vt nec certa scriptura nec testes [l] existāt, à quibus consecratio sciatur, absque vlla dubitatione scitote eas esse consecrādas: nec talis trepidatio facit [m] iterationē, quoniam nō monstratur esse iteratum [n], quod nescitur esse factum [o].

Item Gregorius papa de eodem.

De eodem: Et quòd octo diebus dedicationum solēnitas est celebranda.

CAN. XVI.

SOlennitates ecclesiarum dedicationū, & sacerdotum, per singulos annos solenniter sunt celebrandæ: ipso domino exemplum [p] dāte, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendi dans formam, cum reliquis populis eandem festiuitatē celebraturus venit, sicut scriptum est: Facta [q] sunt encenia [r] i Hierosolymis, & hyems erat: & ambulabat Iesus in tēplo in porticu Salomonis. Quòd autē octo diebus encenia sint celebranda, in libro Regum, perlecta dedicatione tēpli reperies.

Item ex concilio Meldeñ. cap. viij.

Consecrentur ecclesiæ de quarum consecratione dubitatur.

rì debere. C. cōmuni diui. si maior. contra. C. fami. erc. nō ideo. contra. C. de rei ven. iudicia: cōtra etiā si inueniatur in libris ecclesiæ credēdū est, vel in lapide. argu. xxiiij. q. ij. sane. in princ. Dic scripturam in cæteris casibus requirendam. ij. q. j. legum. vel appellatione scripturæ & testiū omnes ꝓbationes intelligunt.
[l] Nec testes. vel testis vnus sicut cōtingit i baptismo. j. distin. iiij. paruulos. Sup hoc enim facto crederet vni testi, nisi inde verteretur contentio, & sufficit ibi testimoniū de auditu. argu. xxij. q. v. hoc videtur. extra de test. cog. peruenit. ff. de aqua plu. arc. in summa. §. idem Labeo.
[m] Facit. & dicit episcopus, Si consecrata es, non recōsecro: sed si nō, &c. de bap. & eius effec. c. ij.
[n] Iteratum. Not. id quod non apparet, dicit non esse. ff. de contrahenda emp. in lege.
[o] Factum. argum. contra clandestina coniugia, scilicet quod taliter contrahentes possunt cum alijs cōtrahere, cum talia coniugia sint incerta: vt xxx. q. v. §. his ita. & lxviij. distin. presbyteri.

SOlennitates [p] Exemplū. nā eius operatio, nostra est lectio: vt s. q. j. Deus.
[q] Facta. ter fuit templū cōsecratū. Primo in Septembri: vt s. e. c. j. Secūdo in Martio sub Dario: ar. j. q. j. propheta. Tertio sub Iuda Maccabæo in decēbri. Et ideo dicit hic hyems erat.
[r] Encenia. i. innouatiōes. nā encenia re est nouā rem in vsum

3 Dic & ꝙ per indicia ꝓbari: vt legi. & not. extra de cler. pe regri. c. 2. Arch.

Ioan. 10. c

Templū Hierusalē ter consecratū fuit.

2. Par. 7. c.

usum ducere. & est uulgare Campaniæ iuxta Romã.

Ecclesiæ. Hæc est septima pars, in qua probat per septem cap quod si ecclesia fuerit execrata debet consecrari. hodie tamen non consecratur: sed reconciliatur per episcopum cum aqua per illum benedicta, & non per alium, nisi caderet uel arderet. extra eo.tit.ca. j.ij. & iij. & ulti. Io. de Fan.

a Vel altaria. his septẽ cap. docetur, quibus casibus ecclesiæ sunt reconsecrãdæ. & assignant quidam sex casus. Vnus quando dubitatur de consecratione: ut hic, capi. j. Item quando motũ est altare maius. Item propter homicidium. Itẽ quando est exusta, aut si parietes de nouo sunt funditus reparati. Item propter adulterium: ut traditur. j. ea. c. si motum. & capit. seq. & ca. de fabrica. Alij dicunt, quod quandiu maius altare est immotũ, id est, quod nec tabula altaris uel moueatur, uel enormiter frangatur, licet etiã parietes ecclesiæ funditus perirent, non tamen ecclesia sit reconsecrãda: ut j. ea. de fabrica. Alij dicũt (quibus concordat H.) quod alia sit consecratio ecclesiæ: alia altaris, & si altare, id est, tabula superior mouetur uel enormiter lædat, ipsum altare tantum consecretur, & non ecclesia: ut extra de conse. eccle. uel alt. ad hæc. Similiter si ecclesia destruitur, & non altare, tunc ecclesia reconsecretur, & non altare, sed propter adulterium uel homicidium non reconsecretur ecclesia: ut extra de consec. eccle. uel alta. proposuisti. extra de adult. significasti.

Ecclesia sex casib⁹ est recõsecranda.

r. j. eod. si motum.

s j. eo. ecclesias.

Consecratio ecclesiæ & altaris est diuersa.

CAN. XVII.

Ecclesiæ uel altaria, a quæ ambigua b sunt de consecratione, consecrentur: & superflua c altaria destruant. Item Iginius papa.

Quãdo ecclesia est iterũ cõsecranda, et salibus tantum exorcizanda.

CAN. XVIII.

Si motum fuerit altare, d denuo cõsecretur ecclesia: e si parietes mutant, f & nõ altare, salibus tm̃ exorcizetur. si homicidio uel adulterio eccl'ia uiolata fuerit, diligentissimè expurget, & denuo consecretur. g Itẽ ex Niceno cõcilio.

Ecclesia semel Deo consecrata, quãdo est iterũ cõsecranda.

CAN. XIX.

Ecclesijs semel Deo consecratis, non debet iterum cõsecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, h aut sanguinis effusione, aut cuiusq; semine i pollutæ fuerint: quia sicut infans à qualicunq; sacerdote, In nomine patris, & filij, & spiritussancti, semel baptizatus, non debet iterũ baptizari: k ita nec locus Deo dicatus, iterum consecrandus est, nisi propter eas causas quas superius nominauimus, si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerint, qui eum consecrauerunt. Item Ioannes papa.

De eodem.

CAN. XX.

Ecclesias Arrianorum l ubicunq; inueneritis catholicas: eas diuinis precibus & operibus m absq; ulla mora consecrate: n sicut & nos fecimus cùm pro causa Theodorici regis Constantinopoli fuissemus. Item in dialogo Gre-

b Quæ ambigua. s. dist. lxviij. §. quod ergo. id est, de quarum consecratione ambigitur.

c Superflua. in quibus reliquiæ non sunt. j. ead. placuit ut altaria.

d Si motum. Altare. id est, mensa principalis altaris. nam tabula consecrata de loco ad locũ mouetur: nec tamen consecratur: ut j. ead. concedimus. quod intelligo cum non est affixa tabula. Item hoc intellige de altari, ad cuius honorem ecclesia est consecrata. & quod dicit si motum, id est, mutatum, ita quod formam amisit per diminutionem uel augmentum, cum forma rei sit esse rei. arg. x. q. ij. hoc ius. Idẽ est si est enormiter fracta tabula, ultra scilicet medietatem: tunc reconsecrandum est altare. extra de consec. eccle. uel alt. ca. iij. consecratio autem ipsius altaris præsertim intelligitur esse in coniunctione mẽsæ, scilicet lapidis supioris, & structuræ inferioris. j ergo si mensa fuerit mota, uel aliquis de inferioribus lapidibus tangens ipsam: execraretur altare, & est recõsecrandum. si autem sit aliquod aliud additamentum altario, ab hoc execratur, sed sacrum trahit ad se non sacrum, arg. extra de consec. eccle. uel alta. c. iij. dum tamen non immutetur multum coniunctio mensæ & structuræ inferioris.

Altare quñ est recõsecrandum.

j Istud & quod j. quod xi. sequitũ fuit sententia. Hu. quod etiã dicit, quod et particulatim oẽs inferiores lapides pñt reuocari & alij immitti, & non execratur altare dũmodo mẽsa & lapides eã tãgentes remaneãtim moti. Archidia.

e Ecclesia. i. altare secundum. H. & sic exponitur. j. q. iij. quæ situm. non enim, ut dicit, propter altaris motionem reconsecranda esset ecclesia: ut extra de conse. eccle. uel al. ad hæc. Alia enim est consecratio ecclesiæ, alia altaris: & hæc sine illa sæpe fit. Alij intelligunt, prout litera sonat.

f Mutãtur. & non funditus secundum H. B. autem dicit, quod etiam funditus altari amoto.

g Consecretur. i. mũdetur per aspersionem: ut extra de conse. eccl. uel alt. proposuisti. & de adul. significasti.

h Ecclesijs. Exustæ. pro maiori parte: alias secus. argu. ff. de contrahen. emp. domum. cũ scilicet ita comburitur quod destruatur, uel decrustatur interius & exterius: tunc execratur. Cõsecratio enim ecclesiæ maxime consistit in unctione exteriori, & coniunctione & dispositione lapidum.

Consecratio ecclesiæ in quo consistit.

i Semine. Per coitum emissum per adulterium uel per fornicationem. nam si per somniũ uel coitum cũ uxore emittitur: non ideo reconsecrabitur ecclesia secundum. H. ADDITIO. Idem sentit hic Lau. sed Ioan. de Fant. contra cum litera indistinctè dicit cuiusq;, sed male dicit secundum H. quia non est ibi fornicatio uel adulterium. s. cap proximo.

k Baptizari. s. dist. lxviij. sicut. s. xxxij. q. vij. quemadmodum. j. dist. v. dictum est. s. j. q. j. hi qui. & j dist. iiij. hi qui apud. C. ne sac. bap. l. j. si tamen in fide sanctæ Trinitatis, ecclesia ab eis consecrata sit, reconsecranda non est. Sed qui tenent, quod ecclesia in forma ecclesiæ consecrata ab hæreticis non sit reconsecranda: sic exponunt quod si consecrauerunt in illa forma quæ prætendat fidẽ sanctæ Trinitatis. Sequentia uero ca. intelliguntur in eo casu quando Arriani non consecrant ecclesias in forma ecclesiæ. nam quidam eorum faciebant sacramenta in forma ecclesiæ, & quidam non, quod habetur in illo. §. j. q. j. sed notandum. & ca. si quis confugerit. & cap. Arrianos.

Ecclesia ab hæreticis cõsecrata, an sit re consecranda.

l Ecclesias Arrianorum. quia non in forma ecclesiæ consecratæ erant: ut j. q. j. Arrianos. & ita intellige cap. seq

m Precibus & operibus. Tangit consuetudinem Orientalis ecclesiæ, quæ Arrianos chrismatis unctio. ne suscipit: ut j. dist. iiij. ab antiqua. secus autem Occidentalis agere consueuit: ut in præd. cap.

n Consecrate. Non erant consecratæ, nisi essent con

secratæ in forma ecclesiæ, uel quoniam absque reliquijs ecclesias consecrabant, & ideo ecclesiæ consecratæ non erant, sed reconsecrabantur: ut infra ead. mus procedere, nō est eadem ecclesia, sed utilitas exigit ut eadem censeatur: ne uidelicet sacramētum consecrationis iteretur. arg. ff. de serui. urb. præd. l. seruitutes. §. si sublatum.

a Arrianorum. Arrianorum. j. distin. iiij. ab antiqua.

b Agapitus. Preco iustitiæ. Præconis enim officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit: ut s. xliij. disti. si rector.

† ca. xxx. lib. iij. Sacerdos præconis officiū suscipit.

gorij. †

De eodem.

CAN. XXI.

Arrianorū a ecclesia, in regione urbis huius, quæ Subura dicitur, cùm clausa usque ad biennium permansisset, placuit ut in fide catholica (introductis illuc beati Sebastiani, & sanctæ Agathæ uirginis & martyris reliquijs) dedicari debuisset: quod & factum est.

Item Agapitus papa.

CAN. XXII.

Agapitus papa uas catholicū, Euangelij tuba, p̄co iustitiæ, b sacra altaris sedisq; uelamina sacrilegis Anthemij infecta fabulis, c suis catholicis precib. deleuit. d

Item Iulianus papa.

De eodem.

CAN. XXIII.

De fabrica e uerò cuiuslibet ecclesiæ si diruta fuerit instaurāda f & si in eo loco cōsecrationis solēnitas debeat iterari, in quo sanctuaria g nō fuerint, h nihil iudicamus officere, i si per eā minime iactet aqua exorcizata: quia in cōsecratione cuiuslibet ecclesiæ, in qua Spiritussancti arra non ponitur, celebritatē scimus tantùm esse k missarū, & ideo si qua l sanctorum basilica à fundamentis fuerit innouata, m sine altaris motione: sine aliqua dubitatione cùm in ea fuerit missarum solēnitas celebrata, totius n consecratio sanctificationis implebitur. Si uerò o sanctuaria quæ habebat, ablata sunt, p rursus eorum depositione & missarum solennitate, reuerentiam sanctificationis q accipiet.

Item ex decretis Hormisdæ papæ, cap. x.

Absque episcopi permissu in ecclesia consecrata non erigatur altare.

CAN. XXIIII.

Nullus p̄sbyter r in ecclesia cōsecrata, aliud altare erigat, nisi quod ab episcopo s loci fuerit sanctificatū uel permissum: ut sit discretio inter sacrum & non sacrum: nec dedicationē fingat t nisi sit. quod si fecerit, degradetur u si clericus est, si uerò laicus, anathematizetur.

Item ex concilio Africano, cap. j.

Euertantur altaria, quæ sine sanctorum reliquijs erigūtur.

CAN. XXV.

Placuit, ut altaria quæ passim x per agros, & per uillas tanquam memoriæ martyrū constituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ y martyris cōditæ probantur: ab episcopis qui eisdem locis p̄sunt,

c Fabulis. Fabulis dicit: quia præter formā ecclesiæ.

d Deleuit. id est, purgauit.

e De fabrica. scilicet quæ situm est.

f Instauranda. id est, reconsecranda. de reconsecranda enim quærebatur.

g Sanctuaria. id est, reliquiæ sanctorum, uel altaria.

h Non fuerint. dimissa: qa inde erāt ablatæ reliquiæ. 1

i Officere. quia ex quo semel consecrata fuit: semper amisit.

1 Sub. uel altaria destructa. de utroq;. n. potest intelligi.

k Scimus tantum esse. id est, obtinere uicem consecrationis, id est, reconciliationis.

l Et ideo si quamodo melius aperit quæstiones.

m Innouata. hoc intelligit H. cum non simul, sed successiue parietes destructi sunt, & successiue reparati. 2 tunc enim ecclesia intelligitur eadem. argu. ff. de lega. j. l. quod in rerum natura. ff. de iudi. proponebatur. secus uero si simul parietes funditus corruent: quia tunc cō secranda est secundum eum, licet altare motū non sit: quia alia est consecratio ecclesiæ, alia altaris. hic ergo arguitur, quod eadem sit ecclesia post reparationem cum non consecretur. sed contradicit lex. ff. de uerbo. oblig. inter stipulantem. §. sacram. quæ distinguit inter domum & nauem, & uidetur uelle, quod eadem sit nauis post refectionem, sed non eadem domus. sed potest dici quod aliud sit in ecclesia, quam in domo priuata: quia ecclesia naui comparatur xxiij. q. j. non turbatur. xl. distin. ante omnia. sed si subtiliter uolu-

Ecclesia successiue reparata, nō est reconsecranda.

2 Successiue & particulatim destruebant secundum Hug. qui q̄rit hic, Quid si ecclesiæ consecratæ in longitudine uel latitudine uel altitudine adijcitur? Responde non consecrabit, q̄a sacrū trahit ad se nō sacrū. extra de consec. ecclesiæ uel alt. ca. iij. sed aqua exorcizata aspergatur secundum Hug.

n Totius. id est, perinde est ueneranda, ac si tota cōsecrationis solennitas esset adhibita.

o Si uero. quasi dicat. prædicto casu non debent reconsecrari. sed in isto sic, scilicet cum mouetur altare.

p Ablata sunt. mota.

q Sanctificationis. id est, aspersionis aquæ tantum. & missæ celebratione cum altare non fuerit motum, sed reliquiæ sunt oblatæ.

Nullus presbyter. Hæc est octaua pars disti. in qua ponit quid iuris sit de hymnis uel oratorijs quibus mortui sepeliebantur, & probat per xj. capit. quod nullus debet per se ponere altare, nec celebrare in oratorijs sine licētia episcopi. Io. de Faut.

r Nullus presbyter. Vbi altaria sint erigenda: & qualia esse debeant: & quas ecclesias liceat consecrare: & in quibus liceat missas celebrare, quibus ex causis loca sanctorū liceat mutare. xj. c. ostendit.

s Ab episcopo. s. distinctio. l xviij. quamuis.

t Fingat. Vt dedicatum dicat esse, quod non est, uel reliquias dicat esse quæ non sunt.

u Degradetur. Argu. eos esse deponēdos ab ordinibus, qui fingunt uel dicunt se habere ordines cum non habent. extra de cle. non ordi. mi. c. j. s. distin. ex pœnitentibus. s. distinct. lij. solicitudo. & sic. punitur qui se gerit pro milite, qui non est miles. ff. ad leg. Corne. de fal. eos. §. qui se pro milite gessit.

Gerens se pro milite qui nō est punitur.

x Placuit. Passim non in ecclesijs: sed passim per agros.

y Reliquiæ. Argu. sine reliquijs ecclesiam non esse consecrandam, ut s. ead. distinct. de fabrica. & tamen sufficit corpus domini.

Tumul-

ſi fieri poteſt, euertantur, ſi autem hoc propter tumultus [a] populares non ſinitur, plebes admoneantur, ne illa loca frequententent, ut qui rectè ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitiõe deuicti teneantur, & ideo nulla memoria martyrũ probabiliter [b] accipiatẽ, niſi aut ubi corpus et reliquiæ certæ ſunt: aut ubi origo alicuius habitationis [c] uel poſſeſsiõis uel paſsionis fideliſsima origine [d] traditur. nam quæ per ſomnia & per inanes quaſi reuelationes quorũlibet hominum ubicunq; conſtituuntur altaria, omnino reprobantur.

Itẽ ex concilio Aurelianenſi, cap. iij.

Non eſt conſecranda eccleſia, in qua Paganus ſepultus inuenitur.

CAN. XXVI.

ECcleſiam in qua paganus ſepultus eſt, non liceat conſecrare [e] neq; miſſas in ea celebrare, [f] ſed iactare foras, & mundare oportet.

Item ex concilio Agripinenſi.

De eccleſia in qua cadauera fidelium uel infidelium ſepeliuntur.

CAN. XXVII.

[g] ECcleſiã ĩ qua [g] mortuorũ cadauera fidelium ſiue infidelium ſepeliuntur, ſanctificare [h] nõ licet: ſed ſi apta uidetur ad cõſecrandũ: inde euulſis [i] corporibus, & raſis [k] parietibus, uel tignis eius loci, reædificetur. [l] ſed ſi hæc cõſecrata ante fuerit, miſſas in ea celebrare licet: tamẽ ſi fideles [m] fuerunt, qui in ea ſepulti ſunt.

Item ex concilio Martini Papæ.

Super monumẽta in cãpo, nõ diſtribuantur ſacra myſteria.

CAN. XXVIII.

NOn oportet clericos ignaros [n] & p̃ſumptuoſos ſuper monumenta, in campũ miniſteria [o] uel altaria portare, aut diſtribuere ſacramenta, ſed aut in eccleſia, aut in baſilica, ubi martyrũ reliquiæ ſunt depoſitæ, ubi pro defunctis oblationes offerri ſolent. Nec liceat Chriſtianis prandia, ad defunctorum ſepulchra deferre, & ſacrificare mortuis.

Item ex conci. Triburi.

Quomodo in eccleſia cõbuſta miſſa poſſit celebrari.

CAN. XXIX.

COncedimus etiam, ut ſicubi (quod peccatis noſtris exigẽtibus, per plurimũ factũ eſt) à Normannis, & Sclauis, ab Vngaris, & à malis Chriſtianis, ſeu aliquo qualicunq; modo eccleſię fuerint incenſæ & cõbuſtæ, in capellis [p] cũ tabula conſecrata miſſas interim celebrari permittimus, [q] donec eccleſiæ ipſe reſtaurari queãt. in itinere uerò poſitis ſi eccleſia defuerit, ſub dio, [r] ſeu in tentorijs, item ſi tabula altaris cõſecrata cæteraque ſacra miniſteria ad id officium pertinentia ibi affuerint, miſſarum ſolennia celebrari concedimus.

Item ex concilio Hiponen. c. vj.

Chriſmate non unguantur altaria, niſi fuerint lapidea.

CAN XXX.

ALtaria ſi non fuerint lapidea, [ſ] chriſmatis unctione non conſecrentur, [t] Ad celebranda autem diuina officia, ordinẽ quem metropolitani [u] tenent, comprouinciales eorum obſeruare debebunt.

Item ex concilio Agathenſi.

[a] Tumultus. Argu. aliquid eſſe poſtponendum propter tumultum & ſcandalum, ut 50. diſtin. ut conſtrueretur. & c. de his uero. ſic ff. de ſica. l. pe.

[b] Probabiliter. id eſt, ſolenniter.

[c] Habitationis. quia homo ſanctificat locum. xl. diſt. multi.

[d] Origine. Argu. originẽ rei & principium ſpectãdũ. [1] ut s. xvj. q. iij. ſi ſacerdotes. s. j. quæ. j. principatus.

[e] ECcleſiam in qua. Conſecrare. ante eiectionem cadaueris ipſius pagani.

[f] Celebrare. huius cõſtitutionis ratio eſt: quia infideles uiui ab eccleſia repelluntur: ut xxj. diſt. cleros, & diſt. xxv. perlectis. ergo mortui: quia quibus uiuẽtibus eccleſia nõ cõmunicat, & mortuis communicare nõ poteſt: ut xxiiij. q. ij. c. j. Sed quid dices de muliere prægnãte mortua? Quidam [2] dicunt q̃ ſepelietur in eccleſia: quia fœtus eſt pars uentris. s. diſt. iiij. ſi quid. ff. de uen. inſpi. l. j. §. j. conſueuit tamen aperiri, & fœtus extrahi, & extra cœmiterium ſepeliri. ad hoc facit ca. extra de ſepult. ſacris.

[g] ECcleſiam in qua. nõ conſecrata.

[h] Sanctificare. Ante eiectionem.

[i] Euulſis. Authoritate epiſcopi. uel principis tantũ. ff. de relig. oſſa. & j. ea. corpora.

[k] Et raſis. i. dealbatis. nam mutata forma interimitur ſubſtantia rei. ff. ad exhib. Iulianus. §. ſed & ſi quis.

[l] Reædificetur. Id eſt, ipſa raſura debet dealbari.

[m] Si fideles. Vbi autem diſcerni nõ poſſunt fideles ab infidelibus, neutri ſunt exhumandi, extra de ſepul. ſacris.

[n] NOn oportet. Ignaros. i. imperitos.

[o] Miniſteria. Id eſt, miſſam celebrare. ſuper ſepulchrum.

[p] COncedimus. In capellis. i. oratorijs non conſecratis in talibus non licet celebrare, ſine p̃miſſu epi, ut j. e. unicuique. & s. ea. miſſarum.

[q] Celebrari permittimus. Ad quid eſt opus permiſsione, quia dicitur in capellis? q̃m forte capellæ non erant olim eccleſiæ, cum antiquitus dicerentur capellæ tuguria caprarum pellibus tecta. [3] Vel hoc referas ad ſolennitates maximas.

[r] Sub dio. Id eſt, ſub aere.

[ſ] ALtaria ſi nõ fuerint lapidea. Legitur in Exodo, q̃ dominus p̃cepit fieri altare de lignis cethim, q̃ ſunt ĩputribilia. & Salomon fecit altare aureũ. ſed illa facta ſunt in figura. xij. q. ij. gloria. & dicitẽ de altari Lateran. quod ligneũ ſit. [4]

[t] Non conſecrent. quia Chriſtus petra dicitur j. diſ. ij. reuera. xxj. diſt. in nomine domini. Itẽ q̃a erexit Iacob lapidẽ in titulum. [5]

[u] Metropolitani. s. xij. diſtin. de his.

Vnicui-

[1] De hoc plene no. extra de elec. dudũ. j. Archi.

Mulier p̃gnãs mortua, ubi ẽ ſepelienda.

[2] Vt B. yſp. & H. q̃ no. hic q̃d talis fœmina ſi moriatẽ etiam partu uiuo, licite portatẽ in eccleſiã & licite cantatẽ ei miſſa, & licite ſepelitur in cœmiterio.

Capellæ, olim non erant eccleſiæ.

[3] Vel dic, q̃ capella pro eccleſia dicta eſt. quaſi capiẽs laos. i. populũ, uel laudem, uel quaſi cãpanã: q̃a paucos capiat ſecũdũ Pap.

[4] Hoc uerũ eſt, nã eſt de cupreſſo.

[5] Geneſ. 14. ca. & hæc autẽ ſcilicet erexit Iacob, &c. cantatẽ, in conſecratiõe altaris. Arch.

Chrismatis unctione et sacerdotali benedictione sacrantur altaria.

CAN. XXXI.

ALtaria placuit non solũ unctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.

Item ex concilio Aurelianensi, capit. tertio.

In priuatis oratorijs licet orare, sed non missam celebrare.

CAN. XXXII.

VNicuique fidelium in domo sua oratoriũ [a] licet habere, & ibi orare: missas autem ibi celebrare non licet. [b]

Item ex vj. synodo.

In priuatis oratorijs, absque consensu episcopi, nullus ministrare præsumat.

CAN. XXXIII.

CLericos qui ministrãt [c] ĩ oratorijs, quæ ĩtra domos sunt, cum consensu episcopi loci illi⁹ hoc facere pcipimus, si quis uerò hoc non obseruauerit, deponatur.

Itẽ ex cõcilio Agath.

Qui extra parochias habent oratoria, festis diebus ad parochias redire cogantur.

CAN. XXXIIII.

SI quis etiam [d] extra parochias, in quibus legitimus est ordinariusque conuentus, oratoriũ [e] habere uoluerit, reliquis festiuitatibus, ut ibi missam audiat propter fatigationem [f] familiæ, iusto ordine permittimus. Pascha uerò, natali domini, epiphania, ascensione domini, pentecoste, & natali sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatib. habentur: non nisi in ciuitatibus aut in parochijs audiãt. Clerici uerò si in his festiuitatibus quas supra diximus (nisi iubente aut permittẽte episcopo) ibi missas celebrare uoluerint: à communione priuẽtur.

Item August. Ignaro.

Quibus ex causis loca sanctorum mutanda sint.

CAN XXXV.

9 TRibus ex causis loca sanctorũ trãsmutãda sunt. Prima, cùm necessitas persecutorũ, loca eorũ grauauerit. Secũda, cùm difficultas [g] locorum fuerit. Tertia, cum malorum societate grauantur.

Item ex concilio Magotiensi.

Quando alicui corpora sanctorum de loco ad locum transferre non licet.

CAN. XXXVI

COrpora sãctorũ de loco ad locũ, nullus transferre præsumat sine cõcilio [h] principis [i] uel episcoporũ, sanctaq; synodali licentia.

Item Iginus Papa.

In usus laicorum nõ licet conuerti ligna ecclesiæ dedicata.

CAN. XXXVII.

10 LIgna [k] ecclesiæ dedicata, nõ debent ad aliud [l] opus iũgi, nisi ad aliã ecclesiã: uel igni sunt comburẽda: uel ad profectum [m] in monasterio fratribus: in laicorũ [n] uerò opera non debent admitti.

Item Clemens Papa Iacobo Hierosolymitano episcopo.

Vestimenta sacra et uasa præ uetustate consumpta, incendantur, et cineres in loca occulta proijciantur.

CAN. XXXVIII.

ALtaris palla, [o] cathedra, candela-

[a] VNicuique. Oratorium. non sacrũ. sacrum autem, sua authoritate facere non licet, nisi authoritate episcopi. s̃. e. di. nemo. xviij. quæst. ij. quidam.

[b] Non licet. Nisi pro summa necessitate, [1] tamen cum consensu episcopi, ut ĩ. eadem. si quis etiam, &c.

[1] Suprà e. iuxta. & c. sicut.

[c] CLericos qui ministrant. Id est, ministeria & officia in horis diurnis uel nocturnis exercent.

[d] SI quis etiam. Extra. s̃. vij. q. j. futuram. s̃. xvj. q. j. quicunque. & q. ij. si quis.

[e] Oratorium. Hoc exaudi de oratorio priuato. secus in oratorijs alijs q́ populus facit, ut extra de eccl. ædific. ad audientiam. nam ibi in festiuitatibus celebrare licitum est.

[f] Propter fatigationem. Arg. ppter difficultatem loci uel itineris, aliquid temperari, q alias obtinet generaliter, extra de eccl. ædi. ad audientiã. s̃. di. lxiiij. ca. j. s̃. dist. lxiij. cum longe. s̃. di. xciij. iuxta sanctorum. s̃. xiij. quæ. ij. ubicunque. & ĩ. c. proxi. tribus.

TRibus. Hæc est ix. pars di. in qua loquitur magister, de translatione reliquiarum & ecclesiarum. Io.

[g] Difficultas. Vt pro aeris intemperie, ut lxxiiij. distin. quorũdam malorũ. nam propter malitiam populi, transfertur sedes. xxv. q. ij. ita nos. propter malitiã populi, episcopus renũciat dignitati. extra de renunt. nisi. uer. propter malitiam plebis. Quarta causa est, quare transfertur ecclesia. s. causa meliorationis, ut xvj. q. vij. c. antepenultimo.

Sedes trãsfertur propter maliciã plebis.

[h] COrpora. Sine concilio. ff. de relig. ossa. in princip.

[i] Principis. i. Papæ. [2] xviij. q. ij. difinimus. & hoc uerum est, cum corp⁹ traditũ est iam perpetuæ sepulturæ. C. de relig. l. ult. nisi necessitas immineat. tunc enim sufficit authoritas præsidis prouinciæ. C. e. l. j. si autem non est traditum perpetuæ sepulturæ, bene potest transferri sine authoritate alicuius ad alium locum. C. eo. titu. si necdum.

[2] Si uero dicat̃ principis. i. regis uel imperatoris localiter intelligit̃, s. ubi non posset hic esse sine scandalo si fieret sine cõsilio principis: & specialiter de ecclesijs quarum ẽ patronus. secũdũ Hu.

LIgna. Hæc est x. pars distinc. in qua probat magister per sex cap. q ligna uetusta ecclesiæ & alia uestimenta & ornamenta, non debent redire ad humanos usus. Io. de Fant.

[k] Ligna. De lignis ecclesiæ destructæ & omnibus utensilibus ecclesiæ reuerenter utendis, istis sex capitulis sequentibus ostẽditur.

[l] Ad aliud. Extra de rerum permu. l. mancipia. ff. de rei uendicatione, quæ religiosis.

[m] Ad profectum. Non tñ indifferenter, sed uel in capitulo, uel in dormitorio, uel in alijs religiosis locis: non in coquina, uel in uineis pastinãdis. [3]

[3] Id ẽ, colendis. de hoc legi. & not. 14. qõ. 1. §. ad hoc. uers. constitutis, &c.

[n] In laicorum. Arg. quæ semel consecrata sunt, nõ debere redire in usus laicorũ. s̃. xix. qõ. iij. quæ semel. xvij. q. ulti. questi sunt. arg. contra. s̃. dist. liiij. ex antiquis. & cap. si seruus. & capi. frequens.

[o] ALtaris palla. Pallæ dicuntur uestimenta altaris, id est, sindones & corporale: quæ quia sunt quadrangu-

Palla qd sit.

brum,& uelum, a si fuerint uetustate consumpta, incendio dētur:quia non licet ea quæ in sacrario fuerint, malè tractari,sed incendio uniuersa tradantur. cineres quoque eorum in baptisterio inferantur,ubi nullus trāsitum habeat: aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactentur, ne introeūtium pedibus coinquinentur.

Idem.

Mortui non obuoluantur uestimentis altaris.

CAN. XXXIX.

NEmo per ignorantiam clericus, mortuum b credat obuolendū, aut eius scapulas operire uelit palla, quæ fuerit in altari,aut certè quę diacono data est in mensa domini. c Qui hoc fecerit, uel leuiter quasi nihil & negligēter d habuerit, diaconus triēnio sexque mensibus à dominico erit remotus altari, graui percussus, anathemate, e eo quòd clericū non admonuerit. Presbyter decē annis & sex mensibus excōicatus f sit,propterea quòd de dominicis sacramentis subiecta sibi nō amouerit ministeria,& postea cū grandi humilitate:matri recōcilietur ecclesiæ. Pallas uero ecclesiæ & uela, g quæ in sanctuario sunt, si sordida fuerint, ac ministeria, diaconi cum humilibus ministris intra sanctuarium lauent,non eijcientes foras, à sacrario, & uelamina dominicæ mensæ abluant, ne forte puluis dominici corporis malè decidat, sindonē uerò non foris h abluāt: & erit hoc non operanti peccatum. Idcircò intra sacrarium ministris præcipimus, cum diligentia custodire. Sed peluis noua comparetur:& præter hoc nihil aliud tāgat. sed nec ipsa peluis extrinsecus uelis apponatur lauandis,nisi quæ ad dominici altaris cultum pertinent. pallæ in alia pelui lauentur:& in alia uela i ianuarum. Cura sit etiam ostiarijs, ex admonitione maioris,ne quis negligēs aut ignarus,ad uelum ianuæ domus domini manus incognitæ tergat:sed statim coercit⁹ discat omnis homo, quia uelum atrij domus domini est.

Item Sixtus papa.

Sacra uasa non nisi à sacratis contrectentur hominibus.

CAN. XL.

IN sancta apostolica sede statutū est, ut sacra uasa non ab alijs k quam à sacratis dominoque dicatis hominibus contrectentur:ne pro talibus præsumptionibus dominus iratus plagas imponat populo suo, & hi etiam qui non peccauerunt pereāt:quia perit l iustus sæpissimè pro impio.

Item Stephanus episcopus familiari amico Hilario.

Non nisi à sacratis hominibus uestimēta sacrata ferātur.

CAN. XLI.

VEstimenta ecclesiæ in quibus domino ministratur, & sacrata debent esse, & honesta: quibus alijs usibus non debēt frui, quam ecclesiasticis & Deo dignis officijs, quæ nec ab alijs debent contingi aut offerri, nisi à sacratis hominibus,ne ultio quæ Balthasar m regem percussit, super hoc transgredientes ueniat: & corruere eos faciat ad ima.

Item ex concilio Aurelianensi.

Diuina ministeria nuptiarum non præstentur or

drangulæ, ideo dicūtur pallæ à quodam muliebri pallio quadrāgulato, quod palla dicitur. ita dicit H.P.

a Velum. Pannus est, qui pendet super altare, uel cortina ante H.P.

b NEmo. Mortuum. laicū nam clerici mortui bene induuntur uestibus sacris.xiij.q.ij.nullus.

c In mēsa. Domini. id est, mensam domini componendā, quod ad ipsum diaconum spectat: argu.xxv.dist. perlectis. & disti.xciij. diaconi. uel forte est illa, ubi sacerdos post consecrationem manus tergit: uel forte palla, cui inuoluit calicem & abstergit.

d Negligenter. arg. negligentiam, ut factum puniendam.xxv. quæstio.j.nulli fas.

e Anathemate. id est, suspensione. 1 nō enim debet anathematizari pro tali causa.

f Excommunicatus.id est,à communione remotus, & ita habes hic pœnā nō admonentis prælati. nam alibi dicitur, Vel si non sparserimus, &c.xliij.dist.dispensatio. Item per hoc capit. uidetur reprobari intellectus quorundam, quem habes in illo capit. j. q.j. quicquid inuisibilis.nam ibi propter negligentiam, non excōmunicabitur presbyter, nisi per quatuor menses.

g Et uela. id est, ornamenta altaris. uel uela,id est,cortinæ. Huic hodie derogatum est consuetudine generali.

h Non foris.i. ab alijs segregatam. & est secūda uestis sacerdotalis. 2

i Vela.id est,cortinæ quæ in ecclesijs extenduntur festiuis diebus, & in quadragesima causa consignationis uel significationis. Ioan.

k IN sancta. Non ab alijs. s̄. distinct. xxiij. sacratas.& c. non liceat.

l Quia perit.i.pœnam patitur: & punitur corporaliter & tēporaliter, non autem spiritualiter uel æternaliter. 3 & uno peccāte, &c. s̄.distin. xlv. sed illud. De hac materia not.j. q. iiij. in princi. & similiter not.sub illo.§.item ꝓ peccato Achor plebs Israelitica.

m VEstimenta. Balthasar. Historia legitur in Daniele, quod Balthasar Rex Babyloniæ fecit, grande conuiuium optimatibus suis.cum ergo iam esset temulentus,præcepit ut afferrentur uasa argētea, quæ Nabuchodonosor asportauerat de templo quod fuit in Hierusalem: ut biberent in eis Rex & optimates eius:uxores & concubinæ: & factū est ita. Bibebant autē uinū, & laudabant deos suos. In eadē hora apparuerunt digiti, quasi manus scribentis contra candelabrum in superficie parietis: ꝙ Rex conspiciēs turbatus est ualde:& mittēs conuocauit omnes sapientes Babylo-

1 Sub.&separatione à corpore & sanguine Christi:à ministerio altaris:& forte ab omni officio ecclesiastico s̄.j.q.j. reperiunt. Hug.

2 Alij dicunt ꝙ est ornamentum calicis.

3 De hoc satis not. s̄. q.4. in summa.

Balthasar uasis domini abusus est.

Danie.5.d

natibus.

CAN. XLII.

AD nuptiarum ornatum diuina ministeria non præstentur, ne dū improborum tactu uel pompa secularis luxuriæ polluuntur, [a] ad officiū sacri ministerij uideantur indigna.

Item ex concilio Triburiensi, cap. ix.

In ligneis uasculis dominici corporis & sanguinis sacramēta non sunt celebranda.

CAN. XLIII.

11 VAsa in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices, [b] & patenæ, de quibus Bonifacius martyr & episcopus interrogatus, si liceret in uasculis ligneis sacramenta conficere? respondit, Quondam sacerdotes, non aureis, sed ligneis uasculis, & calicibus utebantur. [c] Zepherinus sextusdecimus [d] Romanus episcopus patenis uitreis missas celebrare constituit, Deinde Vrbanus decimus papa, omnia ministeria sacra fecit argentea. In hoc enim sicut & in reliquis cultib. magis & magis per incrementa temporum decus succreuit [e] ecclesiarum. Nostris enim diebus, qui seri patrisfamilias sumus, ne decus matris ecclesiæ minuatur, sed magis cumuletur & amplificetur, statuimus, ut deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, in ligneis uasculis ullo modo conficere præsumat, ne unde placari [f] debet, inde irascatur Deus.

Item ex concilio Remensi, cap. vj.

Ex qua materia calix cum patena fieri debeat.

CAN. XLIIII.

VT calix domini cū patena si non ex auro, [g] omnino tamen ex argēto fiat. si quis autem tam pauper est, saltē uel stanneum calicē habeat. De ære, aut ex auricalco non fiat calix: quia ob uini uirtutem, eruginem facit, pariterque uomitū prouocat. Nullus autem in ligneo [h] aut uitreo [i] calice præsumat missam cantare.

Item ex epistola Eusebij papæ & Syluestri.

Non in serico panno sed lineo sacrificium consecretur altaris.

CAN. XLV.

COnsulto omniū statuimus, ut sacrificiū altaris nō in serico [k] pāno, aut in tincto quisquā celebrare missam præsumat: sed in puro [l] lineo uel linteo ab episcopo cōsecrato, terreno, [m] scilicet lino [n] ꝓcreato atque contexto: sicut corpus domini nostri Iesu Christi, in sindone linea munda sepultum fuit.

Item ex sexta synodo.

A quibus fuerit tradita missarum celebratio.

CAN. XLVI.

12 IAcobus [o] frater dñi, secundùm carnem, cui primùm credita est Hierosolymitana ecclesia, & Basilius Cæsariensis episcopus, cuius claritas per totum orbē refulsit in scripturis addiderunt nobis missæ celebrationem. [p]

Item Telesphorus papa quartus à Petro.

Qua hora sunt missarum solennia celebranda.

bilonis: & nullus poterat scripturam legere, uel interpretationem eius, regi indicare. Tandem uocatus Daniel dixit scripturam significare interitum regis pro eo quod contaminauerat uasa domus domini, & aperuit quod scriptum erat. Mane thetel phares. Mane, id est. numerauit De⁹ regnū tuū. Thetel, id est, appositum est in statera, & inuentū est minus habens. Phares, id est, diuisum est regnum tuū, & datum Medis & Persis. Eadem nocte interfectus est Balthasar & Darius Medus in regnum successit.

Casula nō fiat de ueste domicellæ.

[a] AD nuptiarū. Polluuntur. arg. quod ex ueste alicui⁹ dominæ uel alterius non debet fieri casula uel aliquis ornatus ecclesiæ. [r]

[r] Dic qꝥ arg. istud nō sumit à cōtrario literæ: q̄a uestis de qua loquitur ista gl. nondū cōcessa fuerat ecclesiæ: quare coinquinatio nō subsistit i hoc casu: sed hoc ar. sumitur potius ab intellectu v̄borū. Ar. Calix, an possit esse ligne⁹ aut uitreus.

VAsa in quib⁹. Hæc est undecima pars distin. in qua dicitur, in quibus calicibus & corporalibus celebrare debemus. Io. de Fano.

[b] Calices. supple debēt esse aurei uel argentei.

[c] Vtebantur. Sed nunquid conficiebant? utique. nunc autem quid? & quidem fieri non debet, sed si fia. ut in uase ligneo uel uitreo, quis conficiat corpus Christi, nihilominus est uerū corpus: quia in uerbo consecrantis perficitur consecratio, non in uase, & j. distinc. ij. utrum. uersi. si ita.

[d] Zepherin⁹ xvj. decimusoctauus, cōputatis Lino & Cleto.

[e] Succreuit. arg. prælatū non posse præbēdas diminuere. quod est uerum sine causa. extra de excess. præla. sicut.

[f] Placari. C. unde ui meminerint.

[g] VT calix. Si non ex auro. contra. s̄. xij. q. ij. aurum. sed illud quando paupes morerentur fame, quo casu uendi possent. C. de sac. san. eccl. sancimus.

[h] In ligneo. q̄a lignū porosum est.

[i] Vitreo. quia uitrum fragile est: & immineret periculum effusionis.

[k] COnsulto. In serico. corporali.

[l] Sed in puro. ut innocens & sine macula intelligatur.

[m] Terreno. quia ueram carnem mortalē & passibilem, de corpore uirginis assumpsit xxiij. distinctio. qui episcopus.

Corporalia debent esse linea certa ratione.

[n] Lineo. quod tūsionibus multis ad candorem deducitur. sic & Christus pressuris multis peruenit ad gloriam. ita & boni ꝓpter pressuras ad gloriā domini ueniunt. j. quæstio. iij. saluator.

IAcob⁹ frater domini. Hæc est xij. pars distinct. in qua ponit à quibus missa fuit composita. Ioan.

Mar. 15. d

Luc. 23. fi

[o] Iacobus. ideo dicitur frater, quia ualde assimilabatur ei, uel quia fuit fili⁹ sororis matris domini.

Iacob⁹ dicebat̄ frater domini.

[p] Celebrationem. id est, ordinem celebrandæ missæ. [z] uerba enim quibus corpus Christi conficitur, ab ipso domino sunt tradita: ut j. distinc. proxi. quia corpus & sanguis. sed etiā post alij alia addiderunt ad decorem & solennitatem: ut xj. distinct. ecclesiasticarum.

Gal. 1. d

[z] s. quantum ad secretā, quā Iacob⁹ instituit, & Basilius q̄dam addidit, q longe post eū fuit. s. tempore iuliani apostatæ. B. Isp.

Nocte

CAN. XLVII.

13 Nocte [a] sācta natiuitatis Domini saluatoris missas celebrent presbyteri, & hymnum Angelicum in illis solenniter decantēt: quoniā & eadem nocte [b] ab Angelo, pastoribus est nuntiatus: et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in excelsis Deo: [c] & in terra pax ho.bo.uo. Reliquis uerò temporibus, missarū celebrationes ante horam diei tertiam minimè sunt celebrandæ: quia & in eadem hora & dn̄s crucifixus: [d] est: & super Apostolos spiritus sanctus legitur descendisse.

Item ex concilio Carthaginensi, cap.vj.

Non nisi à ieiunis hominibus, sacramēta celebrentur altaris.

CAN. XLVIII.

14 Sacramēta altaris nō nisi à ieiunis [e] hominibus celebrentur: excepto [f] uno die anniuersario, quo cœna domini celebratur. nam si aliquorū pomeridiano tempore defunctorū, siue episcoporum, siue cæterorū cōmendatio facienda est: solis orationibus fiat, si illi qui faciant iam pransi inueniantur.

Item ex concilio Cabilonensi.

Ante missarum solēnia circa horam nonā decantata, in quadragesima comedere nō licet.

CAN. XLIX.

15 Solent plures qui se ieiunare putant in quadragesima, mox ut signum audierint ad horā nonam, comedere: qui nullatenus ieiunare credendi sunt: si antè [g] manducauerint, quàm uespertinum celebretur officiū. concurrendum est enim ad missas: & auditis missarum solennibus, & uespertinis officijs, & largitis eleemosynis, ad cibū accedendum est. Si uerò aliquis necessitate constrictus fuerit, ut ad missam uenire non ualeat: æstimata † uespertina hora, cōpleta oratione sua ieiunium soluat.

16 In ieiunijs etiam quatuor temporum circa uespertinas horas: in sabbatho uerò sancto, circa noctis initium missarum solennia sunt celebranda. Vnde Leo [h] eps: Quòd à patribus nostris. Item Gelasius, [i] Ordinationes presbyterorum. Item Pelagius, [k] dilectioni tuæ scripta. Require in tractatu ordinandorum.

In prima quoq; parte dicit, missarum solennia nō incongruè celebrantur.

Vnde Leo Papa Dioscoro Alexandrino episcopo.

Etiam prima parte diei missas celebrare licet.

CAN. L.

17 Necesse est autem ut quædam populi pars sua deuotione priuetur, si unius tātùm missæ (more seruato) sacrificiū offerre non possunt: nisi prima [l] diei parte cōuenerit. studiosè ergo fraternitatē tuā familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditiōis insedit, tua quoq; cura non negligat: ut per omnia nobis fide & actib. congruamus: propter quod, remeanti filio nostro Possidonio presbytero, hanc ad dilectionem tuam epistolam [m] dedimus perferendam:

Nocte sancta. Hæc est xiij. pars di. in qua ponit quare tres missæ in natali dn̄i cantantur. Io. de Fant.

a Nocte. de celebritate missæ vij. ca. adiungit, ostendēs quomodo à ieiunis cantandæ & audiendæ sunt, & quot in die & qua hora sūt celebrādę.

b Nocte. tres missæ in die natalis domini celebrantur. Vna an̄ diē: [1] quæ significat tp̄s ante legē, qn̄ eramus in tenebris. Secunda dum diescit: & significat tēpus in lege: qn̄ nondū plena agnitio Dei habebatur. Et tertia in die: & significat tempus gratiæ, qn̄ iam plena cognitio habebatur. Vnde uers. Nocte prior, sub luce sequēs, in luce supma: Sub Noe, sub Dauid, sub cruce sacra nota.

c Gloria in excelsis Deo. Hæc uerba dicta sunt ab angelo, alia addidit Hilarius: ut j.e.distin. de hymnis.

d Crucifixus. Linguis, non manibus. s. de pœni. distin.j. periculose.

Sacramenta. Hæc est. xiiij. pars dis. secundum Ioan. de Fant.

e A ieiunis. Ieiuni ergo debēt conficere: ut hic, & baptizare, & chrismare in fronte: ut di. v. ut ieiuni. & sacramentū calūniæ præstare. xxij. q. v. honestū. & testimonium dicere. extra de testi. placuit. & ordines cōferre, & accipere. lxxv. dist. qđ à patribus. Sed qn̄ dicetur quis ieiunus? Pone, ꝙ comedo hodie, nec dormio per diem & per noctē: nunquid incipiente alio die sum ieiunus? Dicūt quidā [2] ꝙ sic arg. extra de temp. or. literas. alias somnus diceretur soluere ieiunium: ꝙ non credo, sed dico ieiuniū esse celebrata digestione. j. distinct. ij tribus.

f Excepto. s. vij. q. j. nihil contra. j. di. proxi. liquido. cōtra. j. di. v. ut episcopi. contra. sed derogatum est huic c. per illa ca. & per contrariam consuetudinem: arg. s. di. iiij. §. leges.

Solent. Hæc est xv. pars secundum. Io. de Fant.

g Si ante. Sed non ne licitum est debitori ante tp̄s soluere pecuniam? plus enim soluit qui ante tempus soluit, ut instit. de act. §. plus autem? Rn̄. uerum est quando dies adiectus est fauore debitoris: alias si fauore creditoris, ante tempus soluēdo non liberatur: ut ff. de ann. lega. eum qui Ioan.

In ieiunijs. Hæc est. xvj. pars di. in qua probat quando missæ sunt cantandæ. Io. de Fant.

h Vnde Leo. Supra distin. lxxv. qđ à patribus.

i Item Gelasius. s. distinc. lxxv. ordinationes.

k Item Pelagius. s. dist. lxxvj. dilectionis tuæ.

Necesse. Nisi. Hoc nisi, respicit illud uerbum, priuetur.

l Nisi prima. j. distinc. ij. tribus gradibus. s. ead. nocte. contra in fi. sed illud abrogatum est. j. di. ij. tribus. Vel illud de solenni missa, hoc de priuata.

m Epistolam. In qua hoc capi. continetur.

Et

Luc. 2. b

Missa triplex ĩ natiuitate dn̄i pōt cantari.

1 s. circa mediū noctis: quo tp̄e Christus natus est, secundum Hu.

Mar. 15. c

Act. 2. b

Ieiuno stomacho qd conficiendum sit.

Ieiun⁹ qs dicitur.

2 Scilicet Hu. & R.

† expectata.

Potest dici quod istud uerbum excepto, ponit inclusiue, & est sensus excepto. i. accepto & cōputato inter alios dies, quasi nullo die excepto. & est simile. 23. q. 5. nō est nostrū. 13. q. 2. Ebrō secūdū Hu. & sic non corrigit.

Solutio an possit fieri ante tempus.

Ad hoc ff. d uerb. obli. eum q. §. quoties. & l. ei q. hoc. ff. de re iudica. si in tra. Arch.

[a] ET hoc. Peculiares. Peculiares dicuntur priuatæ. [1] ergo omnis miſſa quę priuata non eſt, publica dicenda eſt, ex quo publice & manifeſte fit.

[1] Scilicet, uotiuę. q. d. non publicæ. ſ. q̄ celebrant ſine uocatione populi: ſine pulſatiōe lignorū: ſicut ē miſſa pro peccatis, uel ſāctæ Mariæ, uel apoſtolorū, uel huiuſmodi, ſecūdum Hugo.

[b] In publico. Id eſt, ſolenniter.

[c] Sed ſacerdotes. No. ſacerdotes qui per urbem ſunt, ad ſolēnem miſſam debere conueniri in maiori eccleſia. Vel potius is eſt ſenſus. c. ſ. ut in ciuitate & per totum ep̄atum hora tertia, & ſacerdotes & populi conueniant ad publicas miſſas, quas ſacerdotes eorum faciunt.

SVfficit. Hæc eſt xvij. pars di. ſecundum. Io. de Fan.

[d] Quia Chriſtus. ergo non niſi ſemel debet celebrari. ſed quia quotidie peccamus: ideo quotidie ꝑ nobis eucharistia immolaē myſtice. ī. di. ij. utrum.

Peccamus quotidie.

[e] Et alteram. Ergo etiam in neceſsitate, non tres, ex quo dixit alteram. argu. xxxj. q. j. qūo. extra de celeb. miſſ. cōſuliſti. ergo adhuc remanet ieiunus poſt primā, cū poſsit iterū cantare aliā: arg. vij. q. j. nihil. Quid ergo dices de uino, unde presbyter abluit digitos: nō debet ſumere illud ſi aliam uult cantare. extra de cele. miſ. ex parte. ubi euacuaē opinio quæ dicit, ꝙ quicquid ſanguini Chriſti commiſceē, ſanguis eſt. extra de conſe. ec. quod in dubijs. Sed ibi utrunque olim eiuſdem ſubſtantiæ & uſiæ: non ſic de uino miſto ſanguini. extra de celeb. miſ. cum Marthæ. uerſi. quæſiuiſti.

DE hymnis. Hæc eſt xviij. pars in qua probat ꝙ hymni ſunt authentici, & debent celebrari. Io. de Fā.

qui in noſtris proceſsionibus atque actionibus frequenter interfuit: et toties ad nos miſſus, quid in omnibus Apoſtolicæ ſedis authoritas teneret, agnouit.

Item Auguſtinus.

Miſſæ peculiares non ſunt in publico cantandæ.

CAN. LI.

ET hoc attendendum, ut miſſæ peculiares [a] quæ per dies ſolennes à ſacerdotibus fiunt, non ita in publico [b] fiāt, ut ꝑpter eas populus a publicis miſſarum ſolennibus (quæ hora tertia canonicè fiunt) abſtrahatur. Sed ſacerdotes [c] qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe ſunt, & populus in unum ad miſſarum publicam celebrationem conueniant:

Item Alexand. Papa.

Quot miſſas in die ſacerdotibus celebrare licet.

CAN. LII.

17 SVfficit ſacerdoti unam miſſam ī die una celebrare, qa Chriſtus [d] ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt, unā miſſam facere: & ualde felix eſt, qui unam dignè celebrare poteſt: quidam tamen pro defunctis unā faciunt, & alteram [e] de die, ſi neceſſe fuerit. qui uerò pro pecunijs, aut adulationibus ſecularium, una die præſumūt plures facere miſſas: non exiſtimo euadere damnationē.

Item ex concilio Toletano quarto.

Ex ſaluatoris & Apoſtolorum docemur exemplo hymnos cantare.

CAN. LIII.

18 DE hymnis canendis, [f] & ſaluatoris & Apoſtolorum, habemus exemplum. Nam & ipſe dominus hymnum dixiſſe perhibetur, Matthæo euangeliſta teſtante: Et hymno [g] dicto exierunt in montē oliuarū. (Mat. 14. e) & Paulus Apoſtolus ad Epheſios ſcribit dicens: (Epheſi. 5 d) Impleamini ſpiritu ſancto, loquentes uobiſipſis in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus. Et quia nonnulli hymni, humano ſtudio ī laudē Dei, atq; Apoſtolorū & martyrū triūphos compoſiti eſſe noſcunē, ſicut ij quos beatiſsimi doctores Hilarius atque Ambroſius cōdiderunt: quos tamen quidam ſpecialiter reprobant, pro eo, ꝙ de ſcripturis ſanctorum canonum uel Apoſtolica traditione non exiſtunt: reſpuant ergo & illum hymnū ab hominibus compoſitum, quem quotidie publico priuatoque officio, in fine omnium pſalmorum dicimus, Gloria & honor patri & filio & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum amen. Nam & ille hymus [h] quem nato in carne Chriſto Angeli cecinerunt, (Lucæ 2. b) Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, & reliqua quæ ſequuntur ibi eccleſiaſtici doctores compoſuerunt. Ergo nec ipſi in eccleſijs canendi ſunt: quia in ſacrarum ſcripturarum libris, non inueniuntur. Componuntur [i] miſſæ ſiue preces uel orationes, ſeu commendationes, ſeu manus impoſitiones: ex quibus ſi nulla decantantur in eccleſia, uacant omnia eccleſiaſtica. Admonet hoc fieri atque hortatur (1. Tim. 2 a) Timotheum Apoſtolus dicens: Obſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, [k] orationes, poſtulatio-

[f] De hymnis canendis. De hymnis dicēdis in miſſa uel extra, tribus capit. oſtenditur.

CASVS. *In prima parte probat authoritate domini et dicto Apoſtoli Pauli, hymnos eſſe canēdos. Secundo reprehenduntur quidā, qui quoſdam hymnos nolebāt recipere, quia nō proceſſerūt de ſcripturis ſacrorū canonum, uel Apoſtolica traditione. Hymnꝰ eſt laus Dei cum cantico.*

[g] Et hymno. i. benedictiōe data poſt cibum: qa hymnus hic appellatur, quē omnes clerici facere debent, ut ſ. di. xliiij. c. ult. §. edēt. pauperes, & ſaturabuntur, &c.

ADDITIO.

Pone hymnum qui dicitur poſt miſsā. Archidiaco.

[h] Ille hymnus. ſupple reſpuatur.

ADDITIO.

Id eſt, debet reſpui ſecundum eos. Hu. Alij dicunt, ꝙ iſtæ dictiones de hymnis, ponuntur pro accuſatiuo: uel carent uerbo. Archi.

[i] Componuntur. à ſanctis.

[k] Obſecrationes. Id eſt, orationes quæ fiunt ante & iuxta conſecrationem: uel quæ fiunt adiura-

nes, [a] gratiarum actiones [b] pro omnibus hominibus, pro regibus, pro omnibus qui in sublimitate sunt. Sicut ergo orationes, [c] ita hymnos omnes in laudem Dei compositos, nullum uestrum ulterius improbet.

Item Leo nonus.

In nouo testamẽto hymni ab Angelis decãtati inueniuntur.

CAN. LIIII.

HI duo solummodo hymni ab Angelis in nouo testamento inueniuntur decantati: Alleluia: Gloria in excelsis Deo, quos pariter in septuagesima intermittimus: quia pro peccato hominis ueteris à conuentu Angelicę iubilationis expulsi, in huius miseræ uitæ Babylonẽ super flumina eius sedemus & flemus, dum recordamur illius Sion, in qua Deũ decet hymnus. Quòd nouẽ hebdomadibus Alleluia intermittimus, non incongruè per ix. hebdomadas ix. ordines Angelorum accipimus: quorum [d] decimus [e] ordo per superbiam corruens, Angelicum numerum minuit, & à felicitate [f] perturbauit, qui condolẽtes suæ diminutioni, & parem [g] ruinam sibi timentes, à perfecta laude creatoris fuere præditi. quorum recuperationi consulens omnipotens Deus creator primũ hominẽ de limo terræ formauit: qui sui generis [h] multiplicatione damna cælestis patriæ resarciret, atque angelorum gaudia suppleret: qua spe Angelic[us] chorus, non modicum lætatus est. Nec mirum si ex lapsu [i] ipsius hominis fuerat perturbatus: [k] unde nouem ordinum concentus in laudẽ Dei creatoris, permansit imperfectus, donec in Christo resurgẽte resurrexit [l] pro lapsus ille protoplastus. ibi augmẽto sui collegij. & spe meliori Angelicus exercitus gauisus, in nouum Alleluia cõsurrexit totus: & in eo perstat deuotus, quẽ et nos pro modulo nostro imitantes, à septuagesima quando lapsus protoplasti in ecclesia recitatur, Alleluia ix. hebdomadas intermittimùs, scilicet usque in pascha: ubi Christus resurgens à mortuis tristitiam nostrã in gaudiũ uertit: & Alleluia nobis reddit.

Item Nicolaus Papa Rodulpho archiepiscopo Bituricen.

In cœna domini Gloria in excelsis decantetur.

CAN. LV.

POrrò Gloria in excelsis Deo: ab episcopis [m] ĩ cœna Domini, inter missarũ solẽnia more nostro dicẽda est. Pallio uerò Apostolico [n] eadẽ die [o] uti est illis licitum, quibus est ab Apostolica sede permissum.

Item Macharius Papa.

Cum baculo aut capite uelato ad celebrandum missarum solennia clericus non ingrediatur.

CAN. LVI.

19 NVllus episcopus [p] aut presbyter, seu diaconus, ad missarum solennia celebranda præsumat [q] cum baculo [r] introire, aut uelato capite [s] altario Dei assistere: quoniam Apostolus prohibet uiros uelato capite orare in ecclesia: & si temerè præsumpserint, communione priuentur. Cùm uerò ingressus fuerit episcopus aut presbyter ad missarum solennia celebranda, nisi passio [t] aliqua interuẽnerit, nullo modo audeat data oratione recedere, [u] ut ab aliquo presbytero uel episcopo missarũ solennia suppleantur: sed qui initium ponit, suppleat usque in finẽ.

Si

adiurando, ut per natiuitatem tuam libera nos domine.

a Postulationes. i. preces, ut ibi, Vt pacem & concordiam nobis dones, te rogamus audi nos. [1]

b Gratiarum actiones. ut cũ dicimus, Benedicamus dño.

c Sicut ergo orationes. Quæ fiunt in ipsa consecratione.

d HI duo solummodo. Quorum. nomen decimi ordinis non habemus. [2]

e Decimus. Non ꝙ decim[us] cecidit: sed tot qui sufficiebant ad decimum ordinem perficiendum.

f A felicitate. Significauit statũ hominum perturbandũ, cũ possit & debeat timere casum suum uidens ruinã maiorum & firmiorum. de pœ. di. ij. c. principium.

g Et parem. De pœnit. dist. ij. §. quod autem. cap. principium inquit. uersi. omnis lapis.

h Sui generis. quia homines loco ipsorum restituũtur: de quibus tot assumendi sunt, quot remanserunt: iuxta illud in fi. Deut. in cantico Moysi: Statuit terminos populorum, iuxta numerũ Angelorum Dei. Sed hic uidetur haberi quod tot ascendent ad gloriam, quot ceciderunt, & non plures. [3]

i Si ex lapsu. Per inobedientiam: ut s. dist. xxxiiij. quorundam.

k Perturbatus. more humano loquitur. arg. xxiiij. q. j. odi.

l Resurrexit. Pro lapsus de limbo inferni.

m POrro Gloria. Ab episcopis. quia chrisma conficiunt, non autẽ à presbyteris.

n Apostolico. Id est, à solo Apostolico concesso.

o Eadem die. Inter missarum solennia: ut di. c. pallium.

NVllus episcopus. Hæc est xix. pars di. secundum. Io. de Fant.

p Nullus episcopus. Qua deuotione sit dicenda missa & audienda, ostendit xiij. cap.

q Præsumat. Mitram tamen & baculum debet habere episcopus, cum prædicat, arg. dist. xlv. disciplina. quia tunc allegat causam Dei apud populum: ut d. c. disciplina. [4]

r Cum baculo. argum. ꝙ non debet promoueri in presbyterum, qui sine baculo non potest sustentari in altari, ut diximus s. lxv. distinc. si quis infirmitate.

s Aut uelato capite. Supra xxxiij. quæ. v. mulier. & c. hæc imago.

t Passio. s. vij. q. j. illud. & c. nihil.

u Recedere. Nisi in casu cũ uideret puerum sine baptismo morientẽ: dũ est ẽt ad altare, consulo ut baptizet. arg. lxxxvj. dist. pasce.

1 Et ibi requiẽ æternã dona eis domine, &c. secũdum Laur. qui ita dicit j. dist. ij. utrum.

2 Subau. nec habere possumus, cum non fuerint nisi nouem.

Psal. 136.

Psal. 64.

Esai. 14. c

Apocaly. 12. d

Tot ascẽdẽt ad gloriã, quot ceciderunt.

3 Dic. Isi. in lib. officiorũ, Bonorum angelorũ numer[us] qui post ruinã angelorũ malorũ diminutus est ex numero electorũ hominum supplebitur, q numerus soli Deo cognitus est: ut lib. 20. c. angelorum nomen.

Gene. 2.

Eṗs prædicans habeat mitram & baculum.

4 Respicit prece. c. disciplina. iuxta fin. & hęc etiã fuit sententia H. prout hic satis not. Arc.

Si quis [a] uerò ꝑsumpserit præter quod disposuimus agere. à sacro corpore & sanguine domini nr̃i Iesu Christi sit suspensus.

Item ex decretis Sotheris Papæ.

PALEA.

V*T illud diuini oraculi singuli præcaueant, quo scribitur: Væ soli, qui cùm ceciderit, nõ habet subleuãtem se. summopere uerendum est nobis, atq; cauendũ, ne horis atq; temporib. quib. Deo psallitur uel sacrificat̃, unicuiq; diuinis singulariter officijs insistenti perniciosa passio, uel quelibet corporis inualitudo occurrat, q̃ aut corpus subitò subrui faciat, aut mentẽ alienatiõe uel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casib. ꝓcauentes, necessarium duxim⁹ instituere, ut ubi tẽporis uel loci siue cleri copia suffragat̃, habeat quisq; canens Deo atque sacrificans post se uicini solaminis adiutorem: ut si aliquo casu, ille qui officia ĩpleturus accedit, turbatus fuerit, uel ad terrã elisus, à tergo semper habeat qui eius uicẽ exequatur intrepidus, et officiũ inceptum adimpleat. Itẽ Anacletus Iesu Christi seruus omnib. episcopis.*

Quot testes episcopus sacrificans secum habere debeat.

CAN. LVII.

20 E Piscopus Deo sacrificans, testes secum habeat, in solenniorihus quippe diebus aut septem aut quinque, aut tres diacones, qui oculi [b] eius dicuntur: & subdiacones atq; reliquos ministros secũ habeat: qui sacris induti uestimentis in fronte & à tergo: & presbyteri à regione dextra leuaq; contrito corde, & humiliato spiritu, ac prono stent uultu, custodientes eum à maleuolis hominibus: & cõsensum præbentes sacrificio. peracta autem cõsecratione, omnes [c] communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus.

Item Lucius Papa omnibus episcopis.

Episcopi sine religiosis testibus domini sacramenta non cõficiant.

CAN. LVIII.

I Vbemus apostolica authoritate, ut semper testes uobiscum sacerdotes & leuitas habeatis: & licet cõscientia [d] propria sufficere posit, tamẽ propter maleuolos [e] (iuxta Apostolũ) testimonium nos oportet habere bonũ, ab his qui foris sunt. Igit̃ duo ꝑsbyteri & tres diaconi, i omni loco epm̃ nõ deserant propter testimonium ecclesiasticum.

Item Sother papa.

Nisi duobus præsentibus presbyter missam celebrare non præsumat.

CAN. LIX.

H Oc quoq; statutum est, ut nullus presbyterorum missarũ solennia celebrare præsumat, nisi duobus [f] præsentibus, sibique respondentibus: & ipse tertius [g] habeatur: quia cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus uobiscum: [h] & illud in secretis, Orate pro me: aptissimè conuenit ut ipsius respondeatur salutationi.

Item ex canone Apostolorum.

Communione priuentur, qui usque ad finem missarum solennia non audierint.

[a] Si quis. De hac materia notaui vij. quæst. j. nihil. & c. illud.

E Piscopus Deo. Hæc est xx. pars di. in qua probat magister, q̃ solus sacerdos non debet officia celebrare. Io. de Fant.

[b] Qui oculi. s̃. dist. xciij. diaconi.

Eccle. 4. c [c] Omnes quotidie, uel omnes generaliter ter in anno, ut ĩ. e. dist. ij. peracta. & ca. omnis homo, &c.

[d] I Vbemus. Conscientia. Argu. q̃ non semper conscientia sufficit, sed fama est necessaria, argu. xij. q. ij. quatuor. & xij. q. j. nolo. quod uerum est, cum quis habitat tantum cum bonis, uel cũ malis qui parati sunt imitari.

[e] Maleuolos. Supra xj. quæ. iij. sanctis. contra. sed illud cũ mali parati sunt reprehendere, non imitari. [1] xliij. dis. scimus.

H Oc quoq; statutum.

[f] Nisi duobus. Pluralis enim locutio duorũ numero est contenta, ut iiij. q. iij. §. item in criminali. uersic. ubi numerus. Nunqid necessarium est, ut sint duo clerici: aut nunquid duo laici, uel unus clericus alter laicus: aut alter masculus, & alter fœmina sufficerent? Satis uidetur, q̃ debent esse duo clerici. Argu. contra, quia et populus r̃ndet, amen: ut s̃. xxxviij. distin. sedulo. Sed hoc respicit cõsuetudinẽ alicuius loci.

[g] Ipse tertius. Adeo inhærent quidã [2] uerbis istius ca. q̃ dicunt q̃ ipse non celebraret nisi duos haberet. Alij [3] dicunt unum sufficere, argu. extra de fil. presbyt. proposuit. vij. qõ. j. illud. & extra de ui. & hone. cler. ut quisque. imo & inclusus missam solus cãtare potest. hoc intellige, ubi cleri copia non suffragatur, alias secus: ut extra de uerb. sig. quæsiuit. ut ecclesiæ loquitur presbyter in plurali.

[h] Dominus uobiscum. Hoc dominus uobiscum. sumptum est ex ueteri test. sic enim legitur Booz salutasse messores suos. illud autem, & cum spiritu tuo: sumptũ est ex epistola Pauli ad Timotheum. Episcopus etiã cum primo salutat populum, non dicit: Dominus uobiscum: sed pax uobis: quia hæc fuit prima uox Christi ad discipulos post resurrectionem. ergo ut se ostendat uicarium Christi, ideo sic dicit. post uero dicit dominus uobiscũ, ut sic ostendatur esse de numero aliorum sacerdotum. Hic ergo habes dominus uobiscum. alibi, Amen. xxxviij. dist. sedulo. alibi, Deus in adiutoriũ. vij. q. j. §. cũ ergo. alibi, kirie eleison. Pater noster. xj. qõ. iij. cũ aliquis. hẽs et alibi nũc dimittis, &c. Lucæ ij. Item. alibi, Benedicam⁹, &c. Dan. iij.

Omnes

Conscientia solanõ sufficit.

[1] Sub. tantũ, & non imitari in bono.

[2] Vt Hu.

[3] Vt Hu. & Fa.

Missa à solo cantarĩ potest.

Dominus uobiscum unde sumitur.

Pax uobis, dicit̃ primo ab episcopo. Nota q̃ septẽ uicibus populus salutatur in missa quatenus exclusis septem uitijs capitalib. suscipiant gratiam septiformẽ, secũdum Innocen.

1. Tim. 4. b

OMnes. Hæc est xxj. pars dist. in qua probat, ꝙ totam missam populus audire debet. Qui autem ex contẽptu recusauerit, excõmunicabitur. Et hoc probat per quinque canones. Ioan. de Fant.

a Non perseuerant. Ex consuetudine, uel superstitiose. Et est fi. nam in uanum currit, qui non perseuerat usque in finẽ cursus: ut de pœni. dist. iij. incassum. & est si. s. xj. q. iij. certum.

b Percipiunt tempore deputato.

SAcerdote.

c Qui egressus. quasi minus literatũ contemnens: ut s. xxviij. distinct. sedulo.

MIssas. Præcipimus. Hoc dico præceptum esse. unde contra præceptum faciũt, qui diebus dominicis non audiũt missam, nisi aliqua necessitas cogat: sicut & corp⁹ Christi accipitur ter in anno. j. dist. ij. & si non frequentius.

Missa in die dominico est de præcepto.

CVm ad celebrandas. Benedictionem. s. xxvj. q. vj. ministrare. cõtra. sol. ibi solennis benedictio, qui ante missæ consummationem à solis pontificibus celebratur, inhibetur presbyteris: hic autem post consecrationem cuilibet sacerdoti populũ benedicere permittitur. sed & præsente episcopo, nec bene dicere uolente sacerdos benedicet si celebrauit missam: ut not. xcv. distinc. ecce.

EPiscopus. Hæc est xxij. pars distin. secundum Io.

f Prohibeat. s. xxj. dist. cleros. in fi. contra. j. dist. iiij. cos. contra. xj. q. iij. excõmunicatos. Sed dic ut solui s

1 Itẽ contra. 34. q. 3. clericus.

CAN. LX.

21 OMnes fideles, q̃ cõueniũt in solẽnitatibus sacris ad ecclesiam, & scripturas Apostolorum & Euãgeliũ audiãt. Qui autem non perseuerãt a in oratione, usque dũ missa peragatur, nec sanctam communionem percipiũt, b uelut inquietudines ecclesię cõmouentes conuenit communione priuari.

Item ex concilio Carthaginensi.

De eodem.

CAN. LXI.

SAcerdote uerbum in ecclesia faciente, qui egressus c de auditorio fuerit, excommunicetur.

Item ex concilio Agathensi.

Die dominico missas ex integro seculares audire debent.

CAN. LXII.

MIssas die dominico secularibus totas audire speciali ordine p̃cipimus: d ita ut ante benedictionem sacerdotis, egredi populus non præsumat, quod si fecerint, ab episcopo publicè confundantur.

Item ex concilio Aurelianensi.

Populus non ante discedat, quàm missa ex integro celebretur.

CAN. LXIII.

CVm ad celebrandas missas in Dei nomine conuenitur, populus non ante discedat, quàm missæ solẽnitas compleatur, & ubi episcopus non fuerit, benedictionem e à sacerdote accipiat.

Item ex concilio Carthaginensi quarto.

Excommunicetur qui præter misso ecclesiæ conuentu, ad spectacula uadit.

CAN. LXIIII.

QVi die solenni prætermisso ecclesiæ conuentu ad spectacula uadit, excommunicetur.

Item ex concilio Carthaginensi quarto,

Vsque ad missam cathecuminorum nullus ecclesiã ingredi prohibeatur.

CAN. LXV.

22 EPiscopus nullum p̃hibeat f ingredi in ecclesiam, & audire uerbum Dei, siue gentilem, siue Iudæum, siue hæreticum, usq; ad missam cathecuminorum.

Item Anastasius episcopus omnibus episcopis.

Euangelia non sedendo, sed stando audire debemus.

CAN. LXVI.

23 APostolica authoritate mãdamus, dum sancta Euangelia in ecclesia legũtur, ut sacerdotes, & cæteri oẽs nõ sedentes, sed uenerabiliter curui, & in conspectu Euangelij stantes domini ca uerba intente audiant, & fideliter adorent. g

Item Grego. vij.

Ad missarum solennia, semper aliquid est offerendum.

CAN. LXVII.

24 OMnis Christianus procuret ad missarũ solennia aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moysen dixit. Non apparebis in conspectu meo uacuus. h In collectis i sanctorum patrũ liquido apparet, quòd omnes Christiani offerre aliquid ex usu sanctorum patrum debent, ad ipsum enim prius est confugiẽdum, k qui nostræ curare possit animæ passiones. uerùm homines præpostero ordine ante

xxxv. q. iij. de incestis, nã hic de hæretico non præciso loquitur: ibi de eo quæ sequit hæresim iam damnatam. H. dicit hoc abrogatum esse uel loquitur de illis de quorũ correctione est spes aliqua: ut j. distin. iiij. Iudæi. aliud est si uenirent causa subsannandi uel deridendi.

APostolica. Hæc est xxiij. pars dist. secundum Ioan. de Fant.

g Adorent. id est, uenerentur.

OMnis Christianus. Hæc est xxiiij. pars distinct. secũdum. Io. de Fant.

h Vacuus. Bonis operibus, uel ad literam. & est consilium in diebus priuatis, scilicet, sed in diebus festiuis p̃ceptũ: & ita uidetur, ꝙ oblationes sint ex debito exigẽdæ, & ad eas dandas parochiani sunt cogendi. argu. xvj. q. j. statuimus. argu. contra. xij. q. j. duo. Sed credo, ꝙ si sacerdos pauper est, potest eis diuina officia subtrahere, nisi dẽt ei 3 oblationes: ut extra de simo. cum sit. xij. q. ij. charitatem.

ADDITIO.

Bñ dicit Credo, secundũ Lau. cui⁹ fuit ista gloss. tota. & idem sentit hic Hugo. qui dicit, quod non credit ꝙ oblationes quæ uoluntarie uel ex deuotione fiunt in festiuis diebus, sint debitæ, uel possunt de iure peti. & idẽ sentit frater Rayner. Archi.

i In collectis. quas faciebant sancti patres, pro recipiendis pauperibus.

k Est confugiendum. orando, non tentando. & ita non est contra. xxij. quæstione. secunda. quę ritur.

25. dist. p̃lectis. in prin. j. q. j. nõ liceat.

2 Ad hoc s. j. q. j. nõ liceat clericis. ubi ꝺ hoc. idẽ no. 25. di. c. j. Arch.

Oblationes an sint debitæ à parochianis.

3 Hoc sane intelligo, & dic ut plene no. Hu. in summa, de parochia. §. in q̃bus uer. inter tia & c. ubi satis not. de materia huius gl. & quomodo hoc c. ĩtelligi debet, scilicet de solennib. festiuitatib. locorum. Archi.

Sed gl. indistincte sequit Hipo. Mar. sin. 682. Exo. 23.

Qvando autẽ. Hæc est xxv. pars distinct. secundum Io. de Fant.

a Cogitet. nam hoc genus mendacij esset. xxij. q. v. cauete.

Inuenimus. Hæc est.xxvj. pars distinc. secundum H.

b Inuenimus.quot sunt canonicæ præfationes ostendit.

c Nouem. Addita est & decima:ut dist.lxx. sanctorum canonum, scilicet, æquum & salutare.

d Vnã. Et te quidem omni tẽpore.

e Aliam die Ascensionis. Qui post resurrectionem suã.

f Tertiam. Qui ascendens super omnes cælos.

g Quartam. Quia per incarnati uerbi mysterium.

h Quintam. Quia cũ unigenitus tu⁹.

i. Sextam. Et te suppliciter exorare.

k Septimam. Quia cum unigenito filio tuo, & spiritu sancto.

l Octauam. Qui salutem humani generis.

m Nonam. Qui corporali ieiunio uitia comprimis.

Visum præterea. Hæc est xxvij. pars distinct. secundũ Io. de Fan.

n Visum præterea. Nota in omni missa memoriam & orationem esse faciendam pro defunctis. Istud ostendit duobus capitulis.

o Loco competenti. id est, in secreta missæ.

p Excipitur. Excipitur sexta feria ante pascha, in qua secundum ordinem Romanum non cõficitur: sed oblatio precedentis diei cũ uino sumitur, & excipitur etiam sabbathũ sequens: quia potius refertur ad dominicam sequentem. J. distinct. iij. Sabbatho.

† Sermo. 6. de cõmunione dãda.

‡ Et hoc ideo, quia in c. pced. facta erat mẽtio de præfatione cui semper pmittit, surs. ũ corda.

Oratio p defunctis, fiat in omni missa.

Conficere nõ licet in vj. fer. ante pascha

sibi opem ab hominibus accersiunt. ubi autem humana subsidia defecerint, tunc opinantur diuini postulandam fauoris gratiam.

Item Cyprianus papa respondit. †

Quare sursum corda in præfatione dicitur.

CAN. LXVIII.

25 Qvando autẽ stamus ad orationẽ fratres dilectissimi, inuigilare & incũbere ad preces toto corde debemus: cogitatio carnalis hominis & secularis abscedat, nec quicquam tunc animus aliud, quã id solùm cogitet [a] quod precaĩ. ideo & sacerdos ante orationem præfatione præmissa parat fratrũ mentes dicẽdo, Sursum corda: ut dum respõdet plebs, Habemus ad dominum: admoneatur, nihil se aliud, quàm dominum cogitare debere. Claudatur cõtra aduersarium pectus: & soli Deo pateat: nec ad se hostem Dei, tempore oratiõis uenire patiaĩ.

Gelasius Romanæ ecclesiæ & Apostolicæ sedis episcopus uniuersis Germaniarum atq; Galliarum episcopis.

Quæ præfationes in missis sunt cantandæ.

CAN. LXIX.

26 Inuenimus [b] has nouẽ [c] præfationes in sacro cathalogo tãtummodo recipiendas. i. unam [d] in albis Paschalibus, aliam die Ascensionis [e] Domini, tertiã [f] die Pẽtecostes, quartã [g] de Natali domini, quintam [h] de Apparitione dñi, sextã [i] de Apostolis, septimam [k] de sancta Trinitate, octauã [l] de cruce: nonã [m] de ieiunio in quadragesima tantummodo dicendam.

Item ex concilio Cabilonensi.

In omnibus missarum solẽnibus pro defunctis fiat.

CAN. LXX.

27 Visum præterea [n] nobis est ut in omnibus missarum solennibus pro spiritibus defunctorum, loco competenti [o] in ecclesia ad dominum deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur [p] qua non pro uiuẽtibus & pro quibuslibet necessitatibus dominũ deprecetur: ita nimirum, nulla dies excipi debet, quin pro animabus fideliũ preces domino in missarum solennibus fundãtur. Antiquitus igitur, hunc morem sancta tenebat ecclesia, ut in missarum solennibus, & alijs precibus domino spiritus quiescẽtium commendarentur: dicẽte beato Augustino: non sunt prætermittendę supplicationes pro spiritibus mortuorum: quas faciendas pro omnibus in Christiana & catholica societate laudamus. Defunctorum [q] etiã tacitis nominibus [r] eorũ, quos sub generali [s] cõmemoratione suscepit ecclesia: [t] ut quib. ad ista desunt parẽtes & filij, aut quicũq; cognati uel amici ab una eis exhibeatur pia matre cõi. [u]

Item Innocentius episcopus urbis Romanæ Decentio Eugubino.

Ante preces non sunt à sacerdote nomina recitãda.

CAN. LXXI.

De nominibus recitãdis [x] ante, quã [y] sacerdos preces faciat, atque eorum oblationes quorũ nomina recitanda sunt, oratione sua commẽdet: quàm superfluum sit, ipse per tuam prudentiam recognoscis: ut cuius hostiam nec dum Deo offeras, eius ante nomen insinues: [z] quamuis [a] illi incognitum nihil sit.

q Defunctorum. id est pro spiritibus defunctorum.

r Etiam tacitis nominibus in secreta.

s Sub generali. fit p omnibus simul, & prodest cuilibet ac si specialiter p eo fieret. de conse. distinct.v. non mediocriter.

t Ecclesia. supple non sunt prætermittendæ supplicationes.

u Pia matre communi. id est, ecclesia tota.

x De nominibus recitandis. populo connumerare possum⁹ ergo eorum nomina recitando, sed in missa uel oratione aliqua missæ, uel in secreta specialiter nomina eorum exprimere non debemus.

y Antequam. nec ante, nec post.

z Insinues. quasi non ante, sed post debet ĩsinuari deo.

a Quamuis. non ergo recitanĩ, ideo quod Deus addiscat: sed ut supplicantium deuotior reddatur affectus: arg. u. xiii. q. ij. cũ grauia. & ca. non æstimemus. H. nominari ergo possunt.

Nomina aliquorũ, nõ sunt in missa exprimẽda.

In sacra

IN sacramentorum. Hæc dist. diuiditur in xxviij. partes. in quarum prima probat per vij. ca. ꝙ ex pane tritici, & uino uitis cũ aqua conficitur corpus & sanguis Christi. Secunda ibi, nihil. Tertia ibi, Pacẽ. Quarta ibi, Relatũ. Quinta ibi, Quotidie. Sexta ibi, Triforme. Septima ibi, Tribus gradibus. Octaua ibi, Qui scelerate. Nona ibi, Si per negligentiam. Decima ibi, peruenit. Vndecima ibi, Sacerdotum. Xij. ibi, Institutio. Xiij. ibi, sacrificiũ. Xiiij. ibi, Quia corpus. Xv. ibi, In quibus. Xvj. ibi, Ego Berengarius. Xvij. ibi, Semel Christus. Xviij. ibi. Liquido. Xix. ibi, Panis. Xx. ibi, Panem de altari. Xxj. ibi, Re uera. Xxij. ibi, Iteratur. Xxiij. ibi, In Christo. Xxiiij. ibi, In calice. Xxv. ibi, Sicut. Xxvj. ibi, Presbyter. Xxvij. ibi, Qui bene. Xxviij. ibi, Pro dilectione. Ioan. de Fant.

Item Alexand. urbis Romanæ episcopus omnibus orthodoxis.

Panis et uinum, et aqua in sacramentis sunt offerenda.

DISTINC. II.

IN sacramẽtorũ [a] oblationib. [b] q̃ inter missarũ solennia dño offerunt, panis et uinũ aqua permistum in scrificium offerantur. nõ enim debet in calice domini, aut uinũ solũ, aut aqua sola offerri: *sed utrunq; permistũ offerat: quia utrunq;* [c] *ex latere eius, in paßiõe sua profluxisse legitur.*

Item Cyprianus Papa Cecilio fratri salutem. † Epistola 30. li. 2.

Vinum sine aqua, uel econuerso in sacramentis offerri nõ licet.

CAN. I.

SIcut in sacrificãdo calicẽ dñi offerri sola aqua minimè põt, quomodo nec uinũ solũ põt. Nã si uinũ tantùm quis offerat sanguis Xpi incipit [d] esse sine Christo. [e] Quãdo enim utrunq; misce-

[a] In sacramentorum. Hic intitulatur ij. di. in qua agitur de sacramento eucharistiæ. Et licet baptismus sit ianua omniũ sacramentorũ [1] & necessarior. xxij. di. §. uerũ. hoc tñ dignius est, & ideo tractat prius de eo, & propter seriẽ operis apertius continuandũ. cum. n. tractauit in præcedenti. dist. de celebratione missæ: & tota uis missæ cõstet in consecratione corporis Christi: merito de eo subdit et tractat de hoc sacramẽto in hunc modũ. Primo agit de forma sacrificãdi. Secundo de reuerentia suscipiendi & tractandi & seruandi hoc sacramentum. Tertio de triplici continentia eius. De forma sacrificandi agit, usque ad illud c. nihil. de reuerentia suscipiendi, agit etiã usq; ad illud c. sacrificiũ. exinde de his quæ in sacrificio continentur. Circa quod considerandũ est, à quo, ubi & qñ fuit hoc sacramentũ inuentũ, & quæ forma cõficiẽdi illud, & quæ in eo sunt necessaria, & de triplici eius cõtinentia: & post supponemus quasdã opiniones de cõfusione ipsarum rerum. Fuit aũt institutũ à dño. j. e. ea. qa corpus. & in cœna. j. e. liquido. et qñ? post typicũ pascha cõpletum cum comedit agnũ cũ apostolis. j. e. accipite. Formã habemus in c. j. e. accipite. Sũt autem tria necessaria: panis, uinũ, & aqua. j. e. in sacramento. Continent autem tria in hoc sacramento: forma uisibilis panis & uini, ueritas corporis & sanguinis Christi: & uirtus spiritualis. i. uirtus unitatis & charitatis. i. æterna coniunctio & dilectio Christi ad ecclesiam. xxj. di. §. j. ibi, Rogaui pro te Petre ne deficiat, &c. Primum est sacramentum tantũ, & nõ res sacramenti. Secundum est sacramentũ, & res sacramenti. Tertiũ est res sacramenti tm̃, & non sacramentũ. & hoc est quod dicitur extra de celeb. missa. cum Marthæ. §. distinguendum. Fit autem conuersio rerum secũdum quosdã: quia panis conuertitur in corpus, & uinum in sanguinẽ: aqua in nihilum: sed significat regenerationem tantũ, quæ fit per aquam. cõtra istos est, quia qui puram aquam sumit, post non conficiet. vij. q. j. nihil. Sed contra j. eodem. relatum. sed non fuit ibi pura aqua. Alij dicunt, quod uinum & aqua conuertuntur in sanguinẽ: licet Philosophi dicant cõtra ꝙ aqua & uinum non commiscentur per minima. i. nõ ita ꝙ inseparabilia sint. alij etiã dixerunt, sed pessime, ꝙ aqua conuertebatur in aquaticos humores. Alij dicunt, ꝙ corpus Christi post consecrationẽ solũ est sacramentũ & figura. j. e. ego Berengarius. & hæc traduntur extra de celeb. missa. cũ Marthæ. §. uerum. & c. i. quadam. Sed opinio uerior est, ꝙ uinum & aqua nõ ut duo, sed ut unũ compactum transmutantur. extra de ce. mis. cum Marthæ. §. uerũ & c. in quadam. De eo tamen ꝙ dicitur, ꝙ panis conuertitur in corpus Christi, uariæ sunt opiniones. Vna asserit ꝙ illa substantia quæ fuit panis primo, postea est caro & sanguis Christi: arg. j. e. panis est in altari. & ca. qa corpus. Secunda opinio tenet ꝙ substantia panis & uini ibi desinit esse, & remanent accidentia tantũ. s. sapor, color, pondus, & similia: & sub illis accidentibus incipit ibi esse corpus Christi. Tertia tenet, ꝙ remanet ibi substantia panis & uini: & in eodẽ loco & sub eadem specie est corpus Christi: argu. j. e. ego. quælibet tamen opinio, fatetur ibi esse corpus Christi. Secunda opinio uerior est, ut extra de sum. trin. firmiter. §. una.

[1] Vt 37. di. §. uerũ. c. ad hoc. extra de presby. ñ bapti. ueniens. Ar.

Eucharistiæ sacramẽtum, à quo fuit institutũ.

Eucharistiæ sacramẽto, tria continentur.

[a] In sacramentorum. De forma sacrificandi. s. quę debent offerri in sacramento eucharistiæ. vij. c. ostẽdit.

[b] Oblationibus. i. in ipsis oblatis q̃ sunt sacramenta.

[c] Quia utrunq;. Hæc rõ nõ est sufficiens: [2] sed est rõ, qa Christus hoc statuit dicens: Hoc facite in meam commemorationem. j. ea. in Christo semel. Alia ratio est, quia aqua significat redemptionem. j. ea. cum omne. & ita tria sunt significantia ibi: aqua, uinum, panis: & ita tria sacramenta. j. ea. non oportet.

[2] Sed est quædã ad miniculãs B. La.

[c]. Quia utrunque. Id est, utriusq; sacrificium uel significatum. j. ea. in calice. s. sanguis in quem conuertitur uinum & aqua. j. dist. ea. panis in altari. Nomine sanguinis dicitur quilibet humor humani corporis, hic non inuenitur, nisi large accipiatur nomẽ sanguis. un de uinum in sanguinem conuertitur, & aqua in alios humores: ita quod aqua dicitur profluxisse, id est. alij humores de latere Christi. Sed nunquid uera aqua, aut humor aquæ similis fluxit? si uera aqua, quãdo fuit illa creata? nunquid in corpore, aut in egressu à corpore? si humor fuit sine aqua, quod fuit ibi miraculum? Respon. secundum Hu. separatim, [3] & cum segregatione fluxerunt. Alij tamen dicunt, ut Mel. & Baz. ꝙ uera aqua, & extra corpus illius fuit illa creata: sicut fuit cũ fluxit aqua de petra educta. j. e. re uera. Igitur quota pars debet esse aquæ in calice? Videtur quod medietas: arg. ff. de usufruct. etiam partis. ff. de contrahen. emp. l. domum. sed hoc relinquo arbitrio prouidi sacerdotis, id est, quandiu dicatur quod uinum sit, uel aqua. Dic quod poni debet plus de uino semper, quam de aqua.

Aqua quę fluxit de latere Christi an fuerit uera aqua? [3] Ista fuit sententia Hug. & illa quæ ꝓxi. sequit. unde clarius et planius dicit ret quod fuit uera aqua, &c. Archi.

[d] SIcut in sacrificando. Incipit. Id est, sine Christo: quia non conficitur, maxime quantum ad salutẽ plebis. j. ea. cum omne.

Aqua an sit de necessitate consecrationis.

[e] Sine Christo. Id est, sine tali sacramento quod de eius

tur, & adunatione confusa [a] sibi inuicem copulantur: tunc sacramẽtum & spirituale [b] & cæleste efficitur. sic uerò calix [c] domini non est aqua sola, & uinum solum, nisi utrũque misceatur: quomodo nec corpus [d] domini potest [e] esse sola farina, nisi utrunq; [f] adunatũ fuerit et copulatum, & panis unius cõpage solidatum.

Idem.

CAN. II.

SCriptura dicit, ut quotiescunq; calicẽ in commemorationẽ domini & passionis eius offerimus: id quod constat dominũ fecisse, [g] faciamus: sed uide frater charissime si quis de antecessoribus nostris uel ignoranter [h] uel simpliciter [i] non hoc seruauerit, & tenuerit quod nos dominus facere et exemplo & magisterio docuit: potest simplicitati eiusdem indulgentia domini uenia concedi: † nobis uerò non potest ignosci, [k] qui nunc à domino admoniti & istructi sumus ut calicẽ domini cum uino mistũ, secundùm quod dñs obtulit offeramus.

Item ex concilio Martini Papæ.

Præter uinum, & aquam, & panem, in sacramento nihil debet offerri.

CAN. III.

NOn oportet aliud aliquid in sacramẽto offerri præter uinũ [l] & aquam et panem: quæ in typo Christi benedicũtur: quia dum in cruce Christus penderet, & de corpore ei⁹ sanguis effluxit & aqua: hæc tria unũ [m] sũt i Christo Iesu: hęc hostia [n] & oblatio Dei in odorem suauitatis.

Item ex concilio Carthaginensi tertio.

---

[x] Id est, sanguinis Christi effusio incipit. i. ostẽditur esse sine Christo. i. sine unitate corporis Xpi quod est ecclesia secũdũ Io. de Fã. & Hugo.

eius latere profluxit: scilicet sanguis [x] & aqua, ut s̄. c.j.& ij.& j̄.c.iij. Vel sine Christo.i.ecclesia, quæ.s.mysticum corpus Christi est ꝙ est dicere sanguis non prodest corpori Christi ꝙ est ecclesia.i. nobis. s̄. dist. proxi. ecclesia. non enim uinum tantum dicitur corpus Christi, uel sine saluatione Christi, id est, Christianorũ. secundũ hoc uideretur ꝙ Christus dicatur Christianus populus. ad hoc facit extra de sac.unc.ca. j. hæc ostendit Apostolus in epistola ad Cor. Sicut omnia membra unum sunt corpus, ita unus Christus sunt: ut j̄.e.di. cum omne. H. uero qui non posse confici sine aqua dicit: exponit sanguis, id est, uinum ꝙ significat sanguinem.

Lu. 22.b 1.Co.11.c

a Confusa. Id est, permista.

b Spirituale. Spirituale dicitur corpus, ꝙ nihil habuit ꝙ ei obstaręt: sicut Christ⁹ ianuis clausis intrauit ad discipulos: palpabilem tamen se exhibuit: ꝙ non faceret spiritus. unde spiritus nec carnem nec ossa habet, &c. ad cuius similitudinem, corpora nostra agilia erunt: ut licet clausa essent in solidissimo corpore ferreo uel marmoreo: possunt tamen exire. Vel ideo spirituale, quia ibidem signatur nostra redemptio. j̄.ea. cum omne. Vel spirituale, q̃a cæleste efficit, & tũc rei spiritualis & cælestis.s.cõiunctionis ecclesiæ ad Christum efficitur sacr̃m. uinũ enim sanguinẽ: aqua uero plebem significat. horũ autẽ confusio salutis nostræ. est sacramentũ. in cõmistione em̃ uini & aquę signat plebis per Christũ facta redemptio. j̄. ea.cum omne.

Agilitas. ẽ dos corporis gloriosi.

Sanguis Christi utrum possit ex uino sine aqua confici.

c Calix. No. diuersitates circa istud sacramentum inter doctores. nã dicunt quidã, ꝙ ex uino sine aqua nõ potest confici sanguis Christi. H. dicit ꝙ põt, licet nõ debeat fieri. Itẽ dicunt aquam esse admiscendam in calice de honestate tantum. ueruntamen ubicunq; admisceatur, conficietur sanguis. Item dicunt quidam ꝙ ex nectare uel uino cocto conficietur quicq̃d ei admisceatur. H. tamen dicit ꝙ non: ꝙ uerius est. Item de aceto conficitur, si ex uino factum fuit, alias nõ: quia prope eadẽ usia est. ff. de contrah. emp. in uenditionibus. tamẽ in omnib. his misturis transsubstantiat̃. Itẽ nota ꝙ de agresta uel musto nõ põt confici sanguis. j̄.e. contra de musto ex uuis & racemis põt ex necessitate: de alijs non. s. de pomis & huiusmodi. Sed q̃n dicemus ꝙ possit? q̃n incipit esse uinum. Sed q̃n incipit esse, consulendus est usus in hoc casu. Item circa panem nota ꝙ de alio pane non potest confici corpus Christi, nisi de frumento: ut j̄. ea. in sacramento. & si alia farina admisceatur frumento, illa non transsubstantiatur. & in hoc nõ est diuersitas. Sed in alio est, quia dicit Hu. ꝙ non possumus conficere nisi de frumento, uel de pane fermentato in ecclesia occidẽtali: et si fiat, nihil agitur. Baz. contra ꝙ conficiatur corpus Christi. Item nec confici potest, si farina non cum aqua sed cum alio liquore admisceat̃.

Conficit ex aceto.

Panis ad conficiendũ debet esse ex frumento.

d Nec corpus. i. panis, sub cuius specie iacebit corpus Christi, qui est trãssubstãtiatus in corpus Christi.

e Potest. Id est, nõ potest cõfici ex farina sola: scilicet ex solo pane multorum compage cõsolidato: nec aqua sola, &c.

f Nisi utrunque. Id est, farina, & aqua. Quid si ex melle uel alio liquore fuerit farina aspersa, nunquid transsubstantiatur ille panis in corpus Christi? Non.

† Cõcor. l.j.§. si.ff. de edẽ. & l. si q̃s id. §. doli. ff. de iurisd. om. iudic. & in auth. de instru. cau. & fi. §. hæc autẽ omnia.

g SCriptura dicit ut. Fecisse. uide uiolentissimũ arg. cõtra Græcos. uerisimile em̃ est, ꝙ dominus azymis usus est propter ritum Iudæorum. & nos azymis uti debemus. Gr. tunc in domibus eorũ non erant fermẽta. ueri simile tamen uidet̃, ꝙ alicui doctorum eorum reuelatũ fuerit ꝙ conficerent in fermentatis. arg. contra. j̄. dist. iij. nosse.

Græci cõficiunt in panib. fermentatis.

h Ignoranter. Argu. ꝙ ignorantia iuris excusat. [z] s̄. xxxiiij. q.j. si quis dederit. s̄. distin. viij. consuetudo. xxxj. q.j. de his. s̄. dist. lij. solicitudo.

[z] Scilicet parti, sed nõ ex toto. Arch.

i Vel simpliciter. Sed nõne exemplum dñi ita potuit eos instruere, sicut & nos? qualiter ergo excusabunt? Sed dic ꝙ nos docuerunt patrum sacræ scripturæ de ipso Christo, quas forte ipsi non habuerunt.

ADDITIO. Arg. s̄. xcvj. dist. in scripturis.

k Ignosci. Arg. post admonitionem, non esse parcendum. xij q. ij. indigne.

l NOn oportet. Præter uinum. Quæritur an uinũ & aqua transeant in sanguinem tãtum? Resp. sic extra de cel. mis. cũ Marthæ. §. uerũ. Alij dicunt ꝙ non: sed uinum in sanguinẽ, & aqua in aquam, i. uitalẽ humorẽ aquaticũ. sicut. n. in humano corpore quatuor humores sunt, ad instar quatuor elementorũ, extra eo. in quadam. sic in corpore Christi. unde sic expone: hæc tria sunt unum in uno Christo, & hæc tria sũt tria, & tantũ tria: quia uinũ in sanguinem, & aqua in aquam, & panis in corpus conuertitur.

Vinum & aqua utrũ transeant in sanguinem tantum.

m Vnum. Id est, in unũ transeũt corpus Christi: tamẽ hoc in illud, & illud, in aliud, & tertium in aliud conuertitur, & tñ pro uno reputatur: ut j̄.e. cõperimus.

n Hostia. Et nihil conuertimus.

In

De eodem.

CAN. IIII.

IN sacramento corporis & sanguinis domini, nihil amplius offeratur, quam quod ipse dñs tradidit, a hoc est panis & uinum aqua mistum: nec amplius in sacrificijs offeratur, quam de uuis & frumentis. b

Item ex sexta synodo.

Oblationis sacrificio uuas nemo coniungat.

CAN. V.

DIdicimus, quòd in quibusdã ecclesijs sacerdotes sacrificio oblationis coniungant uuas quæ secundum usum in altari offeruntur: & sic simul utraque populo dispensent. Præcipimus igitur, ut nullus sacerdos hoc ulterius faciat: sed in remißionẽ peccatorum, populo oblationẽ solã distribuat: & uuas seorsum benedictas c populus qui petierit accipiat: & fructuum gratias agat.

Item Iulius papa, episcopis per Aegyptum.

De his qui sacrificando uariè errabant.

CAN. VI.

CVm omne crimẽ d atq; peccatum oblatis Deo sacrificijs deleatur, e quid decætero ꝓ delictorũ expiatione domino dabitur, quando in ipsa sacrificij oblatione erratur? f Audiuimus enim quosdã schismatica ambitione detentos, contra diuinos ordines & Apostolicas institutiones lac pro uino in diuinis sacrificijs dedicare, alios quoq; intinctã Eucharistiã, populis pro cõplemento communionis porrigere, quosdã etiam expressum g uinũ in sacramento dominici calicis offerre, alios uerò pannũ lineum musto intinctũ per totũ annum reseruare, & in tẽpore sacrificij partẽ eius aqua lauare, & sic offerre, quod quam sit euangelicæ h & apostolicæ doctrinæ contrariũ, & consuetudini ecclesiasticę aduersum: non difficilè ab ipso fonte ueritatis probabitur, à quo ordinata ipsa sacramentorum mysteria processerunt. Cum. n. magister i ueritatis uerum salutis nostrę sacrificium suis commendaret discipulis: nulli lac sed panem tantum & calicem, sub hoc sacramento cognoscimus dedisse. Legitur enim in Euangelica ueritate: Accepit Iesus panem & calicem, & benedicens dedit discipulis suis. Cesset ergo lac, in sacrificando offerri: quia manifestum est, & euidens exemplum ueritatis Euangelicæ illuxit, quod præter panem & uinum, aliud offerri non licet. Illud uerò, k quod pro complemento communionis intinctã l tradunt Eucharistiam populis: nec hoc prolatum ex Euangelio testimoniũ receperunt, ubi Apostolis, corpus suum commendauit, & sanguinem. Seorsum enim panis, & seorsum m calicis com

Dominus miscuit aquam cũ uino.

a IN sacramento. Tradidit. Arg. quod dñs miscuit aquam cũ uino. ĩ. ea. scriptura. & nos miscere debemus: quia docti uiri cautela: & c. lxxxj. dist. legitur.

b Et frumentis. i. pane frumenti: quia Christus fuit granum frumenti. de pœni. distin. ij. cum sanctam. sed sicut dicitur ab eis qui experti sunt, lolium de frumento nascitur: ut di. stinc. lvj. nasci. nunquid si de lolio fiat panis, ille per uerba transsubstantiatur? non. Nũquid si frumento addatur piper, conuertitur in corpus Christi? Non. sed reliquum tantum. quare non ita reliquum conuertitur, si fermentum addatur: quia ibi nihil est azymi cuiꝰ poßit fieri cõsecratio: & ideo nihil conuertitur: argu. xxiiij. q. iij. resecandæ.

Piper frumento additum nõ transit in corpus.

c DIdicimus. Benedictas. benedictione uulgari, non illa speciali appropriata eucharistiæ. ĩ. ea. accipite. & solet uua benedici in festo sancti Sixti.

d CVm omne crimẽ. quatuor errores extirpantur in canone isto.

e Deleatur. i. cum ad hoc sacrificium offeratur, ut ꝑ ipsũ peccatum deleatur ĩ. ea. distin. species & similitudo.

f Erratur. quod fit in calice.

g Expressum. id est, degranatum, botrum. nam ex uino expresso, licenter hoc fieret. uel expressum post consecrationem, ut tũc uice sanguinis sumatur. ante enim liceret: a ut ĩ. dicit. sanguis enim domini prælo crucis, & cæteris instrumẽtis paßionis de corpore eius pressus emanauit. extra de cele. miss. cum Marthæ. uer. aliquibus.

a Hic uult dicere, ꝙ ante cõsecrationẽ bene licet exprimere: & sic cõsecrare Archi.

h Quod quam sit Euangelicæ. hæc omnia prædicta respicit: & sic ultimum prohibetur. si enim non esset illicitum, hoc inter alia reprehensibilia non connumeraretur: cũ omnia quæ simul in prohibitione ueniunt, simul prohibita intelligantur: argu. vij. quæstio. j. denique. uersi. addendo. ff. de uerborum obligatio. Titia. & ff. de iuris & facti ignor. regula. §. ultimo. & ultimo loco postea per se prohibetur. Vel refertur tãtum ad ultimum: & sic expresse ultimum prohibetur. Dicunt tamen quidam, quod ultimũ hic non prohibetur.

i Cum enim magister. hic extirpat primum errorem.

k Illud uero. & ita extirpat errorem secundum.

l Intinctam: ut ĩ. eod. not. super cap. presbyter. contra ibi dicitur quod seruari debet intincta ad opus infirmorum, quod non reprobo, licet non necesse sit, quod intingatur. sed Hugo dicit illud esse abrogatum.

m Et seorsum Sed nunquid uerum est. quod separatim consecretur corpus Christi, & separatim sanguis? Dicunt quidam ꝙ non fit transsubstantiatio, nisi in ultima syllaba totius formæ ꝓlata. Alij uero dicunt, ut Hugo. quod cum dicit, Hoc est corpus meum, quod transsubstantiatur sub illa conditione, scilicet si statim subiungat, Hic est sanguis meus, aliter non. Alij dicunt incertum esse in rerum natura, utrum incontinenti sit corpus Christi. ff. de iudic. sed & si. §. ultimo. Sed ego dico, quod si per copulatiuã duo dicuntur, tunc in prolatione huius uocis. Hoc est corpus meum trãssubstantiatur corpus, & in prolatione consequentis uocis siue locutionis, transsubstantiatur sanguis, sed si per copulati-

Corpus Christi & sanguis, an consecrentur separatim.

copulatiuam tantum unum dicatur, tunc fiet tantum in ultima litera transsubstantiatio. de hoc not. j. ead. quia corpus.

Christus utrum iudam pdiderit.

a Proditorem. cum dixit hic me tradet. Sed cessat oppositio de proditione: quia dominus non prodidit eũ. non est enim proditio de futuro, sed de præterito, nã tradet, futurũ est. si ergo propalauit, non prodidit. Vel dicendũ, quod hoc fecit ad instantiam eius, cum etiam dixerit ei: tu dixisti. Alij dicunt, quod in aure Ioannis dixit, q intingit, &c. Vel dic, quod non prodidit: quia dixit talibus q poterant prodesse, & non obesse xxij. q. v. hoc uidetur. Ioan.

Ioan. 13. a

b De expresso. hic de tertio errore, scilicet post consecrationem: uel expresso, id est, non misto cum aqua.

c Comprimatur. argu. quod uini desecatio non est necessaria ad confectionem.

Aqua multipliciter accipitur.

d Intelligi. nam legitur in Apocal. Aquæ multæ populi multi. Item aqua dicitur pœnitentia. s. dist. vj. testamentum. Quandoq; dicitur scriptura xxxij. qõ. v. si Paulus. quandoque dicitur aqua tentatio: ut Saluũ me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ, &c.

e Sine nobis. id est nobis non profuisse ostenditur, q tamen falsum est, secũdum Baz. hoc enim expositum habes. s. ea. dist. sicut. ADDITIO. Et q dicit ibi, sine Christo, hic dicit, sine nobis quod est idẽ secundum Hug.

f Ergo quando botrus. hic uidetur respõdere quartæ quæstioni ubi innuitur, quod sicut ipsi qui botrũ offerebant, solum uinum offerre uidebantur: ita qui pannum intinctum lauabant. ipsam aquam offerebant.

Alij dicũt q est adhuc reprobatio tertij erroris: reprobatio autẽ quarti est j. uer. & ideo hoc se qui in gl. seq. Arch.

mendatio memoratur. nam intinctum panẽ, alijs Christum præbuisse non legimus, excepto illo tantùm discipulo quẽ intincta buccella magistri proditorẽ a ostenderet: non quæ sacramenti huius institutionem signaret. Nã quòd de expresso b botro. i. de uuarũ granis populus communicatur, ualde est omnino confusum. sed si necesse sit, botrus in calice cõprimatur, c & aqua misceatur: quia calix dominicus iuxta canonum præcepta, uino & aqua permistus debet offerri: quia uidemus in aqua populũ intelligi, d in uino uero ostendi sanguinẽ Christi. ergo cùm in calice uino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credit, copulatur & iungitur, quæ copulatio aquæ & uini sic miscetur in calice domini, ut mistio illa non possit separari. Nam si uinũ tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis. e Si uero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. ergo quãdo botrus f solus offertur, in quo uini efficiẽtia g tantùm designatur: salutis nostræ sacramentũ negligit, quod aqua significatur. Non. n. potest calix domini esse aqua sola, aut uinum solum, nisi utrunque misceatur. & ideo quia iam plurima & multiplex maiorum manauit sententia: omnis deinceps talis error, atq; præsumptio cessare debet, ne peruersorũ & inordinata compago statum ueritatis eneruet: & ideo nulli deinceps erit licitũ, aliud in sacrificijs diuinis offerre, nisi iuxta antiquorum sententiam cõciliorum, panem tantum & calicem uino & aqua permistum. Decętero aliter quàm præceptum est faciens, tandiu à sacrificando cessabit, quandiu legitima pœnitentiæ satisfactione correctus, ad gradus sui officium redeat, quod amisit.

Item Alexander papa quintus à Petro.

Nulla oblatio corpori & sanguini Christi cõparari ualet.

CAN. VII.

NIhil in sacrificijs h maius i esse põt, quam corpus k & sanguis Christi, nec ulla oblatio hac potior est: sed omnes hæc præcellit, quæ pura conscientia domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab hominibus ueneranda & sicut potior est cæteris, ita potius excoli & uenerari debet.

Item Innocentius papa, Decentio Eugubino episcopo salutem.

Ante confecta mysteria, pacem non debemus offerre.

CAN. VIII.

PAcem igitur asseris ante confecta mysteria, quosdã populis impertiri, uel sibi inter se sacerdotes tradere: cũ post omnia (q̃ aperire l

Vnde & contra euangelicam formam offerentes, non conficiebant. Quid autem si aqua saporem uini admittat ex panno? non tamen est uinum: quia aliquando aliunde non ex uino talem admittit saporem: ideoq; non consecrabitur in sanguinem. & quod hæc hæresis sit, est argu. xxiiij. q. iij. quidam. uersi. aquarij.

g Efficientia. id est, uini materia. Dicunt quidam, q hic incipit reprobatio quarti erroris, quod non credo: sed est prosecutio tertij. sed inferius reprobat quartus ibi, & ideo.

NIhil. Hæc est secunda pars distinc. secundum Ioan. de Fant.

h Nihil in sacrificijs. De suscipiendi reuerentia & cõsecrandi & tractandi agit, usque ad illud c. sacerdotum. scilicet in xxij. capitulis.

i Maius. præter charitatẽ, quæ cum nõ sit in sacrificijs, plus confert quàm corpus: ut j. q j. interrogo.

k Quàm corpus. id est, nullũ sacramentum 2 dignius est isto, quantũ in seipso est. Quatuor enim modis unum sacramẽtum dignius est alio, scilicet ratione efficaciæ, ut baptismus. de pœni. distin. vij. nullus. Ratione sanctitatis, ut Eucharistia. j. qõ. j. multi. Ratione significationis, ut coniugiũ, extra de biga. debitum. xxvj. distin. acutius. Quidam tamẽ remouerũt istũ modũ ratione conferentis, ut confirmatio. j. dist. v. de his uero. & ca. seq. ratione utilitatis j. q. j. interrogo.

2 De hoc no. 95. di. ecce. & 1. q. j. inuiti. Archi.

Sacramentum unũ est altero dignius quatuor modis.

PAcem. Hæc est tertia pars distin. in qua reprehenduntur qui primo dabãt pacem, quã sumerent corpus Christi. Archi.

l Aperire. quæ scilicet, secrete aguntur in canone. Vel non debeo, id est, non

non debeo) pax sit necessario indicēda: per quam constet populum ad omnia quæ mysterijs aguntur, atq; in ecclesia celebrātur, præbuisse [a] assensum: ac finita esse, pacis cōcludentis signaculo demonstrentur. [b]

Item Calixtus papa.

Ecclesiasticis liminibus careat minister, † qui post cōsecrationē cōmunicare contēnit.

CAN. IX

Peracta consecratione, omnes cōmunicent [c] qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic.n.& Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia.

Itē ex cōcilio Tole. xij.

Quisq; sacerdos quoties missam celebrat, toties sacrā communionem percipiat.

CAN. X.

Relatum est nobis, quosdam de sacerdotibus non tot uicibus cōmunionis sanctæ gratiam sumere, quot sacrificia [d] in uno die uidentur offerre: sed si in uno die plurimā Deo offerūt sacrificia, omnibus se oblationibus à communione suspendunt: & in sola tantum extrema sacrificij oblatione communionis sanctæ gratiam sumunt: quasi nō sit illis toties uero & singulari sacrificio participandū, quoties corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi immolatio facta cōstiterit. Nam ecce Apostolus dicit: Nónne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Certū est, ꝙ ij qui sacrificantes non edunt, rei sunt dominici sacramēti. Quicunq; ergo sacerdotū deinceps diuino altario sacrificium oblaturus accesserit, & se à cōmunione suspēderit: ab ipsa qua se [e] indecēter priuauit gratia cōmunionis, anno [f] uno repulsum se nouerit. Nā quale erit sacrificiū, cui nec ipse sacrificās particeps esse digno scitur? Ergo modis omnibus tenendū est, ut quotiescunq; sacrificans corpus & sanguinem dñi nostri Iesu Christi in altario immolat. toties [g] ꝑceptionis corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi participem se præbeat.

1.Co.10.d

Item Gelasius papa Maiorico & Ioanni epis.

Corpus Christi sine eius sanguine, sacerdos non debet accipere.

CAN. XI.

Comperimus aūt, ꝙ qdā sumpta tantumō corporis sacri portione, [h] à calice [i] sacrati cruoris abstineāt. q ꝓcul dubio (qm̄ nescio, qua superstitione docenē adstringi) aut integra [k] sacramēta ꝑcipiāt: aut ab integris arceantur: quia diuisio [l]

---

non possum. Nam quædam sunt ibi quæ non posset humanus intellectus aperire.j.q.j.multi.

[a] Præbuisse. s. ead. distinct.j. episcopus Deo. Et nota ꝙ per osculum consentit quis alij: ut dixi lxxiij. distinctio. cum Adrianus.

[b] Demonstrentur. Non tamē in missa defunctorum datur pax: quia iam non sunt in perturbatione huius mūdi: sed quiescunt in domino. nec inter monachos: quia mundo mortui sunt. ij. q. vij. placuit. xvj. q.j. placuit. ij.

Pax non dat in missa defunctorū, nec inter monachos.

[c] Peracta. Communicent. q̃a corpus & sanguinem ministrant. nā laici ter in anno tantum. ĩ. e. seculares. Vel hoc est antiquum. Nā hoc hodie uidetur relictū arbitrio cuiuslibet ĩ. ea. quotidie. imo hodie semel in anno omnes debent. extra de pœnit. & remiss. omnis.

† Falsum summariū quia tex. nō loquitur de ministro uel sacerdote, sed de omnibus etiā laicis & mulieribus sic in cōcilio Antiocheno, ca. 2. ubi hoc nō statuit de nouo, sicut nec hic: sed utrobiq; iubetur reiteri mos ueteris ecclesiæ, iuxta præceptū Christi, Bibite ex hoc omnes. Et quia quidam incipiebāt abstinere statuit concilium Antioche. ut excōicet qui ingreditur ecclesiam, & sacras scripturas audit, nec cōmunicat.

[d] Relatum. Hæc est quarta ꝑs dist. in qua dicitur, quod quoties quis celebrat, toties sumat eucharistiam. Ioan. de Fant.

Sacrificia. Innuitur ex hoc cap. ꝙ uno die non possunt ab eodem plura sacrificia celebrari in uno canone: qđ falsum est: Sed tu dic hoc solum hic reprobari non toties sumere quoties conficitur. Not. hic plurima dici de duobus: quia plura [f] nō licet s. ea. distin.j. sufficit. nisi in natiuitate. s. ea. distin.j. nocte. instit. de iure perso. in fine.

f. sacrificia quam duo offerri, &c.

[e] Qua se. s. xxv. q.ij. ita nos. s. xvij. q. iiij. frater. xij. q. ij. qui. & humanis.

[f] Anno. s. distinc. lxxiiij. episcopus.

[g] Toties. Sicut lex dicit in abolitione. ij. q. iij. ꝑuaricator, & tot denunciationes debēt fieri, quot opera ædificātur. ff. de ope. no. nun. de pupillo. §. si plurium.

[h] Comperimus. Portione. id est, specie panis, quæ tantum sacrum corpus significat.

[i] A calice. id est, à specie uini, quæ significat sacrum sanguinem.

[k] Aut integra. id est, integre. sub utraque enim specie Christus integre sumitur. Et hoc intelligo de conficiēte. Nam infirmus uel sanus, in necessitate sine uino corpus sumere potest.

[l] Quia diuisio. hoc de speciebus ipsis exterioribus intelligitur. impossibile est enim corpus Christi, sine sanguine sumi, & uiceuersa siue enim speciem panis, siue uini quis sumat, utrunque sumit. & dicuntur hic duo sacramenta, & unum propter unum contentū. re uera enim sunt ibi plura sacramēta. Nam accidentia panis, sunt tantum sacramentū corporis Christi: & accidentia uini, sunt tantum sacramentum sanguinis Christi: q̃a certe sub specie panis est corpus & sanguis Christi: imo totus est Christus. similiter sub specie uini, non tamen est ibi duplex sumptio corporis & sanguinis Christi: nec superfluit hæc uel alia sumptio, sicut si comedam in uno prandio & ante potum & post potum: non tamen dicor bis comedere. nec superflue sumitur sub utraque specie. Nam species panis ad carnem, & species uini ad animam refertur, cum uinū sit sacramentum sanguinis in quo est sedes animæ. ideoq; sumitur sub utraque specie, ut significetur qđ utrunque Christus assumpsit, & carnem, & animam, & quod tam animæ quam corporis participatio ualeat. unde si sub una tantum specie sumeretur. ad tuitionem alterius tantum ualere significaretur. Hæc tamen propositio non est concedenda, uinum transsubstantiatur in corpus Christi: nec ista panis transsubstantiatur in sanguinem: sed potius panis tantum transsubstantiatur in carnem: & uinum tantum in sanguinem: tamen ubicunque est caro, ibi est sanguis: sed caro est ibi per transsubstantiationem, & sanguis per commistionem, sicut anima est

Ab integris: ut aut ambo accipiat, aut abstineat a celebratione missæ: ut neutrū cōficiatur. Archi.

Corpus Christi sine sanguine non sumitur: nec sanguis sine corpore.

Vinū trāssubstantiatur in corpus, hæc ꝓpositio cōcedēda nō est, nec ista, panis trāssubstātiatē in sanguinem.

ibi per unionem, non per transsubstantiationem. a Vnius. sic & pupillus necesse habet omnia negotia quæ tutor fecerit, rata habere: uel omnia respuere. ff. de admi. tut. cum quæritur. Arg. xij. q. ij. quia cognouimus. ff. de procur. in causæ. ADDITIO. Ad idem. C. de iure de libe. quidã. Sed argu. contra. ff. de mi no. etiam. §. j.

Q Votidie. Hęc est q̃nta ps distinc. in qua probatur per ix. capit. quod olim antiqui patres sæpius communicabant secundum diuersos status ecclesiæ. Ioan. de Fant.

b Vitupero. Hoc dicit August. ignorans mentes sumentium, utrũ sint dignæ, tanquam qui mentem alterius uidere non poterat. ij. q. v. consuluisti.

Corpus Christi sumere uolẽs quale propositũ debet habere.

c Mens in affectu. sed quando dicis, quod mens est sine affectu peccandi? credo quòd quãdo proponit firmiter abstinere à quolibet peccato mortali: nisi sit ergo in tali proposito nunquam debet accipere corpus Christi.

d Grauari. s. ead. distinc. j. in sancta. xiij. quæsti. ij. quibus. & capitu. cum grauia.

Sacramentũ uni est saluciferũ alij mortiferum. Luc. 16. e Matt. 8. a

e Purificari. & ita quod uni est saluciferum, alij est mortiferum: ut ff. ad leg. Aquil. l. qua actione §. si quis. extra de præscrip. quoniam omne. j. quæstio. j. §. opponitur. uersicu. ipsa enim salus.

f Quotidie. nam facile non sunt tribuenda: ut de pœnit. distinct. j. nonnulli.

g Secundum fidẽ. id est, cõscientiam. extra de præscrip. quoniam omne.

h Litigauerunt inter se. id est, fuerũt contrarij tanquã litigãtes inter se. Argum. quod quandoque ea quæ in superficie uidetur cõtraria, non sunt contraria, quia habent eundem effectum. i simile. s. xxij. quæstio. ij. beatus. viij. q. j. in scripturis. s. xiiij. quæstio. j. quod debetur. s. xxiij. q. v. prodest. & quæstio. j. noli. s. xxxv. q. v. ad sedem. arg. diuersarum sententiarum neutram reprobari. viij. q. j. in scripturis.

unius a eiusdẽq; mysterij, sine grandi sacrilegio non potest peruenire.

Item Augustinus.

Eucharistiæ communionẽ qui quotidie accipit, nec reprehenditur, nec laudatur.

CAN. XII.

Q Votidie eucharistiæ cõmunionẽ accipere, nec laudo, nec uitupero: b omnibus tamẽ dominicis diebus cõmunicandũ hortor: si tamẽ mẽs in affectu c peccandi non sit. nã si adhuc habet uoluntatẽ peccandi: grauari d magis dico eucharistię perceptione, quã purificari. e & ideo quãuis q̃s peccato mordeatur, peccandi tamẽ de cætero non habeat uolũtatem: & communicaturus satisfaciat lacrymis & orationibus: & confidẽs de domini miseratione, accedat ad eucharistiam, intrepidus & securus. Sed hoc de illo dico quẽ mortalia peccata nõ grauant. Idem, Si dixerit quispiam nõ quotidie f accipiendam euchariſtiã, alius affirmat quotidie: faciat unusquisque quod secundum fidem g suam piè credit faciendum. nec n. litigauerunt inter se, h aut quisquam eorũ se alteri præposuit, Zachæus, & ille Cẽturio, cum alter eorũ gaudẽs in domo sua suscepit dominũ: alter dixit: domine non sum dignus ut intres sub tectũ meum. ambo saluatorem honorificantes, quamuis nõ uno modo. ambo peccatis miseri: ambo misericordiam consecuti. Ad hoc ualet, q̃ mãna secundum propriam uoluntatẽ in ore cuiusque sapiebat.

Item Ambrosius.

Qui semper peccat, cælestis sacramẽti medicinam semper accipiat.

CAN. XIII.

S I quotiescũq; effundit i sanguis k Christi, in remissionem peccatorũ effunditur: debeo l merito semper accipere: q̃ semp̃ pecco, debeo semper accipere medicinã.

Itẽ Hilarius episcopus.

Non abstineat à corpore domini, qui excommunicari non meretur.

CAN. XIIII.

S I nõ sũt m tãta peccata, ut excõmunicetur n quis: nõ se debet à medicina corporis & sanguinis domini separare.

Itẽ Fabianus papa ait.

Ter in anno quisque fidelium communicet.

CAN. XV.

E T si non frequẽtius, saltẽ in anno ter homines † cõicent: nisi forte o quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur: in pascha uidelicet, & pentecoste, & natali p domini.

Item Sother papa ait.

Etiã in cœna domini sacrã cõmunionẽ debemus accipere.

CAN. XVI.

I N cœna dñi à quibusdã perceptio eucharistiæ negligit quę q̃m in eadẽ die ab oĩbus fidelib. (exceptis ijs quib. p̃ grauibus criminibus inhibitum est) percipienda sit: ecclesiasticus usus demonstrat, q cum etiã pœnitentes eadẽ die ad perci-

i S I quotiescunque effundit. Id est, significatur effundi.

Idest, quia ad unum & eũ dẽ effectũ tẽdũt. Archidia.

Sapiẽ. 16. e

k Sanguis. id est, in commemorationẽ effusionis ipsius offertur, j. ea. iterat. quasi dicat quotiescunque fit commemoratio sanguinis Christi.

l Debeo. id est, debeo semper præparare me habilem & dignum, ad accipiendum: ut j. ea. non iste.

m S I non sunt. uel fuerint.

n Excommunicetur. id est, dignus sit excommunicari. Omne enim mortale peccatum dignum est excommunicatione: ut s. vj. q. j. illi qui. s. xj. quæstio. iij. nullus. sacerdotum. xxij. quæstio. j. c. ulti. & cap. in sacris. Vel excõmunicentur in sacramentis. alias tantum pro contumacia potest quis excommunicari. xj. q. iij. certum. ADDITIO. sub. tãtum potest quis excommunicari ex cõmunicatione maiori. xj. quæstio. iij. certum. Pe. de hoc dixi. ij. quæstio. j. ne mo.

Mortale quodlibet est dignũ excõicatione.

o E T si non. Nisi forte. tunc idipsum etiam abstinere, peccatum est. j. ead. si quis intrat.

p Et natali. Vel nisi ratione pœnitentiæ iniunctæ in illis diebus à communione cessare teneatur: ut xxxiij. quæstio. ij. capi. admonere. Alij dicũt tantum in pascha esse præceptum. extra de pœniten. & remissionib. omnis.

† In cõstitut. Caroli Magni, & Ludouici Pij Francorũ regum & imperatorũ, est uerbum, laici hoĩes, ut dixi ĩ præfat. ad edĩtũ Henri. 2. & restitui in stylo Parlamẽti, par. 3. titu. 5.

q I N cœna. Demonstrat. sic olim, modo sic non est.

pienda corporis & sanguinis dominici sacramē ta, reconcilientur.[a]

Item ex concilio Martini Papæ.†

Proijciatur ab ecclesia, qui à communione sacramēti se pro luxuria sua auertit.

CAN. XVII.

SI quis intrat ecclesiā Dei, & sacras scripturas audit, & pro luxuria [b] sua auertit se à communione sacramēti, & in obseruandis ministerijs declinat constitutā regulam disciplinæ: istum talē proijciendū [c] de ecclesia catholica esse decernimus: donec pœnitentiam [d] agat, & ostendat fructum pœnitentiæ suæ: ut possit communione percepta, indulgētiam promereri.

Item ex concilio Agathensi.

Non habeantur catholici, qui his tribus temporibus communicare desinunt.

CAN. XVIII.

SEculares qui ī natali domini, pascha, pentecoste, non communicauerint, catholici non credātur: [e] nec inter catholicos habeantur.

Item ex concilio Toletano.

Corripiantur qui in ecclesia communicare contemnunt.

CAN. XIX.

SI qui intrāt ecclesiam Dei, & deprehendūtur nūquā cōicare, [f] admoneant. ꝙ si non cōicāt, [g] ad pœnitentiā accedāt, si communicant, [h] non semper abstineāt. [i] si nō fecerint, abstineant.[k]

Item ex concilio Elibertano.

Ante sanctā communionē, à propria uxore quisq; cōtineat.

CAN. XX.

OMnis homo ante sacram cōionem à ꝓpria uxore abstinere debet tribus aut quatuor aut octo diebus: nec inter catholicos connumerabitur, qui ī istis uidelicet tēporibus, pascha, penteconste, & natali domini, non communicauerit.

Item Sergius Papa ait.

Quare tres partes fiāt ex corpore Christi.

CAN. XXI.

6 TRiforme est corpus dn̄i, Pars oblata, in calicem [m] missa, corpus Christi, quod iam resurrexit, mōstrat. Pars comesta, ambulans [n] adhuc super terrā. Pars in altari usq; ad missæ finē [o] remanēs corpus in sepulchro: quia usq; ad finem seculi corpora sanctorū in sepulchris erunt.

Item ait Clemēs Papa.

A quibus sunt contrectanda sacramenta dominica.

CAN. XXII.

7 TRibus gradibus [p] commissa [q] sunt sacramenta [r] diuinorum secretorum: id est, presbytero, diacono, & ministro: qui cum timore & tremore clericorum

est: sed monachi faciunt.

[a] Reconcilientur. Finita pœnitentia: ut ꝟ.xxvj.q.vj. si quis de corpore. Vel consuetudini quarundam ecclesiarū alludit, & secundum primum intellectum, illud est expressiuum ueritatis: sicut illud Ioannis j. Quasi unigeniti à patre, &c.

[b] SI quis intrat ecclesiam. Et pro luxuria, id est, superstitione sua, credens forte non esse communicandum. [†] xxviij. qō. j. idololatria. Vel, id est, pro luxuriosa uita sua, sine qua pauci. distinct. 50. quia tua.

[c] Proijciendum. Cur arguitur unde commēdari debet? quia pro peccatis suis abstinet à corpore Christi. Sed non arguitur, quia separat se à sacramēto pro mortali peccato: [2] sed quia in delictis luxuriando, incorrigibilis deprehenditur. de pœnitentia, distinctione prima, sunt qui arbitrantur.

[d] Donec pœnitentiam. Infra eadem. cap. ij. qui.

[e] SEculares. Non credantur. nisi ob humilitatem uel delicti conscientiam abstineant. sed Baz. dixit semel in anno præceptum esse communicare quo ad laicos. Vel dic hoc in clericis, illud in laicis: nam uita clericorum debet esse religiosior quam laicorum. supra, dist. iiij. denique. [5]

[f] SI qui intrant ecclesiam. Communicare. Id est, si dicunt se tales esse, ꝙ non sunt digni communicare, scilicet propter conscientiā criminum.

[g] Si non communicant. Id est, si digni non sunt.

[h] Si cōicant. Id est, si dignos se communione faciūt, id est, si se tales dicunt, quod sunt communione digni.

[i] Abstineant. Id est, remoueantur.

[k] Abstineant. Id est, si alijs temporibus, non tamen illis temporibus abstineant, scilicet pascha, pentecoste, natali domini.

[l] Abstineant. A communione. Vel abstineant. id est, excommunicentur.

OMnis homo. Abstinere. Quantum in se est, ut non exigat. exactus tamen, reddere debet quolibet tempore: ut xxxiij. q. v. si dicat. non enim est præceptum quod hic continetur: ut not. xxxiij. quæst. quarta. uir cum propria. simile xxiij. distinct. ca. ulti.

TRiforme est corpus. Hæc est sexta pars dist. in qua dicitur quod tres partes fiunt de corpore Christi: & tres habet significationes. Hu.

[m] In calicē. Quia iunctura corporis [4] domini cum sanguine, designat unionem corporis cum anima.

[n] Ambulans. Id est, designat corpus domini in eo statu, in quo fuit ante passionem, uel designat ecclesiam adhuc militantem.

ADDITIO.

Sub. quæ dicitur spirituale corpus Christi. infra eadem distinct. quia passus.

[o] Finem. Hodie non seruantur, sed duæ partes siccæ comeduntur. Prima sicca pro animabus sanctorum ad laudem Dei. Altera sicca pro illis qui sunt in purgatorio. Tertia cum sanguine pro illis qui sunt in peccato uiuentes. G.

TRibus gradibus. Hæc est, septima pars di. in qua dicitur quod sacramenta dominica tractantur à tribus ordinibus. Io. de Fant.

[p] Tribus gradibus. Id est, ministris triū graduum.

[q] Commissa. Id est, tractanda.

[r] Sacramenta. Id est, corpus & sanguis: quæ sunt sacramenta unitatis ecclesiæ: ut ꝭ. e. quia passus. corpus enim Christi & sacramentum est & res sacramenti: ut ꝟ. e. in summa. ꝭ. ea. hoc est quod dicimus.

† c. 84. synodorum græcarū à Martino Bracarensi epō collectarū idē concilīū Antioche. c. 2.

[2] Vel contemnens cōmunionem si. ꝟ. ea. dist. omnes fideles. Hug.

[3] Sub. quod committeret si indignè sumpsisset corpus Christi.

Clerici debēt eē deuotiores, quā laici.

[5] Vel sit eis iniunctū in pœnitentia.

[4] De hoc not. ꝟ. ead. comperimus.

Corporis Xp̄i partes quid signant.

LL 2 Reser-

reliquias corporis domini custodire fragmentorum debét, Idem, Tanta in altario certè holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quòd si remanserint, in crastinum non reseruentur, [a] sed cum timore & tremore clericorum, & diligentia consumantur, Qui autem residua corporis domini, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt: non statim ad accipiendos communes cibos conueniant, ne putent [b] sanctæ portioni miscere [c] cibum, qui per aqualiculos [d] digestus in secessum diffunditur. Si igitur manè dominica portio editur, usque ad sextam ieiunent ministri qui eam consumpserunt. & si tertia uel quarta hora acceperint: ieiunent usque ad uesperas, sic secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta. Præcipimns etiā ne unquam extero clerico [e] ecclesiæ siue laico de fragmentis oblationū Christi ad mensam ponatur. Vnde scis tu, qui passim sanctuarij panes indignis impēdis, unde nosti si à mulierib. mundi sunt? Hinc & Dauid ab Achimelech sacerdote interrogatus: cùm panem sibi ad comedendum posceret: cum se mundum ante triduum profiteretur, panes propositionis manducauit.

Item Isidorus.

Inficiuntur non mundantur scelerosi, qui communicare non desinunt.

CAN. XXIII.

[f] QVi sceleratè uiuunt in ecclesia, & cōicare nō desinūt, putantes se tali cōione mundari: discant nil ad emundationē proficere sibi, dicēte propheta: Quid est, quòd dilectus [f] meus fecit in domo mea scelera multa? Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas? Et Apostolus, Probet. [g] inquit, se homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

Item ex viij. synodo Basilius episcopus dixit.

Damnationem non salutem acquirunt, qui indignè sacramentis Christi communicant.

CAN. XXIIII.

TImorē [h] docet [i] nos Apostolus dicens: Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Fidem uerò edocet nos sermo domini dicens: Hoc est corpus [k] meum, quod pro multis dabitur, Hoc facite in meam commemorationem. & Apostolus [l] de unigenito Dei filio. [m] Humiliauit semetipsum

Hiere. 11. c

1. Co. 11. g

Luc. 22. b

Phili. 2. b

[a] Reseruentur. Infra ead. dist. presbyter eucharistiam. contra extra de offic. archipresby. officium. contra, sed ibi iubetur reseruari ad opus morientiū: hic prohibetur reseruari ad opus consecrantium.

[b] Putent. Simplices, uel ipsi presbyteri.

[c] Miscere. Sed nec species illæ alijs cibis permiscentur. non enim in stomachum descendunt: quare per secessum non emittuntur. licet enim ex ipsis aliquis reficiat, non tamen incorporantur: nec in stomachum descendunt: nec per secessum emittunt. interdum enim odore recreatur [1] homo: qui tamen nec in stomachum nec in secessum dirigitur. Dici potest, [2] ꝙ species bene descendūt in stomachum. nam aliter quomodo euomerentur. ĩ. ea. si quis per ebrietatem. unde forte per sudorem emittitur de corpore. certum est ꝙ species quamcito dentibus teruntur, tam cito in cælum rapitur corpus Christi.

Species sacramentales an descendant in stomachum.

[1] De hoc no. ĩ. ea. ĩ illo. ibi uideas.

[2] Quod no. ĩ. cap. species. & ca. non ista. ibi uideas.

[d] Per aqualiculos. i. per occultos meatus. Vnde Persius, Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat.

[e] Clerico. Alienæ iurisdictionis: et sic nō est contra. ĩ. ea. non prohibeat. ibi de occulto, hic de manifesto.

QVi scelerate. Hæc est octaua pars dist. in qua probat magister, quod cum magna ueneratione debemus sumere corpus Christi, & hoc probat per tria ca. Io. de Fant.

1. Re. 21. a

[f] Quod dilectus. Ironice dicit.

[g] Probet. Id est, examinet, uel purget, id est purgatum se uel probatum reddat. viij. q. j. in scripturis.

Corpus Christi suscipere uolens, tria debet habere.

[h] TImorem. Scilicet domini.

[i] Docet. Hæc tria debet habere, qui uult accipere corpus Christi, timorem filialem, fidem, & dilectionem.

[k] Corpus. Solet quæri quid demonstretur per istud pronomen hoc: aut panis, aut corpus Christi. panis non, quia ille non est corpus Christi. Item nec corpus: quia non uidetur ꝙ ante totius formæ prolationem fiat transsubstantiatio. [3] ad hoc dico, quod per hanc dictionem hoc, nihil demōstratur. nam ipsa materialiter ponitur ibi. Sed hic quæro qualiter per dictionem nihil significantem fiat transsubstantiatio. Item dominus utebatur significatiue uoce illa: & nos utimur materialiter: ergo nō facimus ea quæ ipse fecit: quod fieri debet s. ead. scriptura. Hic oportet ꝙ magis operetur fides, quā ratio disserendi: quia fides non habet meritū, &c. s. de pœ. di. iiij. in domo. Ad hoc dico. quòd ea uis data est ipsis uerbis, qđ ad eorū ꝓlationem fiat transsubstātiatio. ĩ. eadem. cap. accipite. Item ideo sacerdos ea non profert significatiue, quia nō posset ea uere proferre. mētiretur enim si diceret: hoc est corpus meum. Item quid si quis proferret uerba hæc post mortem Christi ante resurrectionem conficeret ne? uidetur quod non: quia corpus Christi tunc erat mortuum, & inanimatum, ergo si transsubstātiatio tunc fieret, tunc transiret in corpus mortuum & inanimatum: & sic inutiliter sumeretur. quomodo enim uiuificaret uel uitam conferret aliquod corpus mortuum? Resp. nemo potuit ante resurrectionē conficere uerū corpus Christi, nisi Christus. sic ergo data est forma, ut post resurrectionē hoc fieret per illud: Hoc facite in meam commemorationem, ideo enim non cantatur missa in illo triduo: & intelligo per sinecdochen. De hoc lxxv. dist. quod à patribus.

Hoc est enim, &c. quid demonstrat ly hoc.

[3] De hoc mēbro uideas qđ leg. & no. s. ead. cū omne.

1. Co. 11. Apostoli utrum potuissēt cōficere in triduo.

[l] Apostolus. Hic probat, quod communicando dilectionem debemus habere.

[m] Filio. Scilicet Christo.

Puto

factus obediens uſq; ad mortem: mortem autem crucis. Cum ergo anima habet fidem his dictis, & conſiderat magnificentiã gloriæ ipſius, & admiratur nimietatẽ humilitatis, quomodo tãtus ac talis obediens fuit patri, uſque ad mortem pro uita noſtra: puto a quia pro uocari poſſit, uſq; ad effectum & dilectionẽ ipſius. & Dei patris qui unico filio nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit b illum. Talem ergo fidem & affectum præparare debet in animo ſuo, is qui panem & calicem domini percipit.

Item Auguſtinus in libro quæſtionum Numero. †

Non à quo, ſed ante quem offeratur, conſiderandum eſt.

CAN. XXV.

ET dixit dominus ad Moyſen & ad Eleazarum filium Aaron ſacerdotem: Tollite thuribula ænea † è medio exuſtorum: & ignem alienum c hunc ſeminate d ibi: q͂a ſanctificauerunt e thuribula peccatorũ horum in f animabus ſuis. & facies laminas ductiles, & circumpones altari, quoniam oblata ſunt ante dominum, & ſanctificata ſunt: g & facies in ſignum h filijs Iſrael.

Sed notandum eſt nouo modo dicta ſanctificata pœna eorũ à quibus peccatum hoc fuerat perpetratum: quia per eos exemplum datum eſt cæteris quòd timerent. Circumpoſitiones autem altari, cur ex eis fieri uoluit, addidit dicens: Quoniam oblata ſunt ante dominũ, & ſanctificata ſunt in ſignũ filijs Iſrael. Non ergo in eis reprobari i uoluit, quòd a talibus k oblata ſunt: ſed hoc potius cogitari & attendi, ante quem oblata ſunt, id eſt, quia ante dñm: ut plus in eis ualeret nomen dñi, ante quem oblata ſunt, quàm peſſimũ meritũ eorum à quibus oblata ſunt.

Item ex decreto papæ Pij.

Pœnitentia eius, cuius negligentia de Chriſti ſanguine aliquid ſtillat.

CAN. XXVI.

9 SI per negligentiam aliquid de ſanguine l ſtillauerit in terrã, m lingua lãbetur: tabula radetur. ſi non fuerit tabula, ut non conculcetur, locus corradetur, & igne conſumetur: & cinis intra altare condatur: & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. ſi ſuper altare ſtillauerit calix: ſorbeat miniſter ſtillam, &

a Puto. quia tenemur hos diligere qui nos diligũt: ut extra de teſta. cum in officijs. imo nec ſolum ſufficit diligere diligẽtes ſe, imo inimicos. xxiij. q. iij. ſex ſunt differentiæ. hiſtoriam habes. j. q. j. ſi quis inquit

Inimici ſunt diligendi.

b Tradidit. quo ad ſufficientiam, non quo ad efficientiam. s. de pœnit. diſtin. iiij. §. ſic itaque peccata.

c ET dixit. ignem alienum. Omnis ignis alienus dicebat ad ſacrificandum, præter illum qui cælitus viij. die de cælo erecti tabernaculi miſſus eſt. j. q. j. ſicut.

† Hic habes quæ ſit fides ſacramenti. Ignis alienus quis dicebat. Roma. 8.

d Seminate. id eſt diſpergite huc & illuc: ut inueniatis thuribula.

e Quia ſanctificauerunt. Id eſt, pœna eis illata pro peccatis fuit exemplũ alijs ne ſimilẽ pœnam incurrant, & ita ſanctificauerunt ea quo ad exemplum. Hug. id eſt, pœnas peccatorum ſuorũ in exemplum alijs ſtatuerunt ſanctificationis offerẽdo thuribula. vij. quæſtio. j. denique. Grat.

† q. 30. ad c. 16.

f In. Id eſt, contra.

g Sanctificata ſunt contra. s. xiiij. quæſtio. v. ſcriptum. Abominabiles dicuntur uictimæ impiorum, non quin bona ſit omnis creatura, & à Deo dilecta: quia ſcriptum eſt: Nihil odiſti eorum quæ feciſti. ſed quantũ ad offerentes: quia praua intẽtione offerunt, exemplo Cain. Quod autem dicitur munera ab offerente placuerũt, &c. in eo non reprobantur munera: ſed potius offerẽtium merita conſtituendo eum uita dignum. munera ergo oblata non reprobat, ſed praua opera offerentium. xc. diſt. neque ad Cain.

Nu. 16. c Victimæ impiorũ abominabiles dicũtur.

† Alias, aurea.

a De hoc etiam habetur. 24. q͂ö. ij. ſanè ꝓfertur.

h In ſignum. contra. xv. q. j. mulier. ſed non eſt contra. nam & hic & ibi qui deliquerunt, puniti ſunt: ſed thuribula non peccauerunt, nec cũ eis peccatum eſt, ſicut cum pecude peccat mulier. ſeruatur ergo hic, ut fiat in ſignum pœnæ illatæ. & pecus occidi iubetur, ne cum eo alia peccet. ꝓpræterea pecus non poſſet duci in aliam formam ſicut thuribula. imo & ſi ſubtiliter inſpicias: & thuribula deſtruuntur, cum formam amittant. argu. ff. ad exhib. Iulianus ſcribit. §. ſed ſi quis. x. q. ij. hoc ius. H. ibi, uel conflata.

Pecus occidi iubet cum quo peccauit mulier.

i Reprobari. ſcilicet tantum.

k Quod à talibus. arg. quod priuilegium conceſſum ab Apoſtolico hæretico, ualeat. quod falſum eſt. s. xij. q. ij. alienationes. cõtra. xxxij. q. v. præceptum. cõtra. vij. q. j. factus eſt argu. ꝙ hæreticus prælatus acquirit eccleſiæ cui præeſt. a Dic, ultimũ uerum eſt: prima ſuperficialia, uel priuilegium pro ſe nõ ualet, ſcilicet hæretico impetratum.

a De hoc. extra de ſchiſ. c. j. in gl. quadam. & de electio. nihil in gl. in duob⁹, &c.

SI per negligentiã. Hæc eſt nona pars diſt. in qua ponit magiſter pœnitentiam corpus Chriſti uomẽtibus, & illis qui negligentia permittunt ſtillare ſanguinem. Io. de Fant.

l De ſanguine. id eſt, de ſacramento ſanguinis: ſanguis enim Chriſti à corpore Chriſti ſeparari non ualet: ergo nec ſtillare nec fluere poteſt.

m In terram. Id eſt, in tabulã terræ adhærentem, ut patet per ca. ſequens. Sed nunquid ſacramento cadente, cecidit ibi corpus & ſanguis? Dic quod ſic. & tandiu credas ibi eſſe corpus & ſanguinẽ, quandiu apparuerint ibi accidentia, cum uero propter raſurã non apparuerint, dic ibi non eſſe. Sed nunquid humor cadit in terram? Non, ſed obijcitur, cum ſola accidentia maneant ibi: & accidentia non habent põdus, quia ſolum corpus habet pondus: qualiter ergo dicuntur accidẽtia cadere, cum non habent pondus? Sed dic quod ponderoſitas adhuc manet cum accidentibus alijs: & tamen nihil eſt ibi ponderoſum. Item ſecundum Hug. & Baz. accidentia reddunt locum humidũ & rubeum. extra de celeb. miſſ. cum Marthæ. §. præterea.

Sacramẽto cadẽte, an cadat corpus Chiſti.

ADDITIO. In omnibus his cedit natura miraculo: & uirtus ſupra conſuetudinem operatur. extra de celeb. miſſ. cum Marthæ.

tribus diebus pœniteāt. [a] Si super linteū altaris, & ad aliud [b] stilla peruenerit: quatuor diebus pœniteat. Si usq; ad tertium, nouem diebus pœniteat. si usque ad quartum, uiginti diebus pœniteat. & linteamina quæ tetigerit stilla, tribus uicibus minister abluat, calice supposito: & aqua ablutionis sumatur, [c] & iuxta altare recondatur:

Item ex pœnitentiali Bedæ presbyteri.

Quæ pœnitentia sit imponenda ei, qui sacramentum euomit. CAN. XXVII.

SI quis per ebrietatē uel uoracitatem, eucharistiam [d] euomuerit quadraginta diebus pœniteat, [e] si laicus est. clerici uel monachi seu diaconi & presbyteri septuaginta diebus pœniteant: episcopi nonaginta. Si pro infirmitatis causa euomuerint, septem diebus pœniteant.

Item ex concilio Remensi, cap. ij.

Sacerdotes non nisi per se diuina sacramenta ministrent. CAN. XXVIII.

10 PEruenit ad notitiā nostrā, ꝙ quidam presbyteri intātum paruipendebant diuina mysteria, ut laico uel fœminæ sacrum corpus domini tradant ad deferendū infirmis: & quibus [f] prohibetur [g] ne sacrariū ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis sancta sanctorum committuntur. quòd quam sit horribile, quamque detestabile, omnium religiosorum animaduertit prudentia. Igitur interdicit per omnia synodus, ne talis temeraria præsumptio ulterius fiat, sed omnimodo presbyter per semetipsum [h] infirmum communicet. Quòd si aliter fecerit, gradus sui periculo subiacebit.

Item Clemens papa.

Quando celebratur missa, presbyterium laicus ingredi non præsumat. CAN. XXIX.

11 SAcerdotū aliorūque clericorū ecclesijs seruientium honores à laicorū loco discrete apparere cōuenit. quā obrem nulli laicorum liceat in eo loco ubi sacerdotes & reliqui clerici consistunt, (quod presbyteriū nuncupatur) quando missa [i] celebratur consistere, ut liberè ac honorificè possint sacra officia exercere.

Item ex concilio Gerundensi.

Sicut in metropolitana ecclesia: ita ubiq; missarum solennia celebrentur. CAN. XXX.

12 INstitutio missarū, [k] sicut in metropolitana ecclesia agitur, ita in Dei nomine in omnibus prouincijs tam ipsius missæ ordo: quàm psallendi uel ministrandi consuetudo seruetur.

Item Augustinus in libro x. de ciuitate Dei.

Quid sit sacrificium: quid sacramentum. CAN. XXXI.

13 SAcrificium [l] uisibile, inuisibile [m] est sacramētum. i. sacrum [n] signum. [o]

Item alibi, Sacramentū est [p] inuisibilis gratiæ uisibilis forma.

Item in lib. ij. de doctrina Christiana.

Quid sit signum. CAN. XXXII.

SIgnum est [q] res præter speciem quā ingerit sensibus, aliud aliquid faciens,

---

[a] Pœniteāt. Hæc pœnitentia erit, ut tot diebus ieiunet, & tot diebus abstineat à sacramentorum communione: ut xlv. dist. c. ij.

[b] Ad aliud. id est, linteū, scilicet per temeritatem sumentis.

[c] Sumatur. id est, recipiatur in calice. & ita si q̃d turpe [1] in calicem cadat, non teneor accipere. H. & B.

[d] SI quis ꝑ ebrietatem. Eucharistiam. id est, sacramentum Eucharistiæ, id est, corpus Christi: quod est species panis. [2] ĩ: ead. non est iste panis.

[e] Pœniteat. Hoc ad cautelam positum est, sic xxxiiij. q. ij. in lectum. Vel quia non debuit sumere cum esset infirmus: & ita fuit in culpa. ff. ad leg. Aquil. idem iuris. § mulionem. Vel quod non debuit statim comedere cibum uulgarem: ut s. ead. tribus. alias infirmitas excusat. argu. s. distinc. v. ad eius. & distinct. vj. testamentum. similis pœnitentia imponitur in alio casu. xxj. quæstio. iiij, si quis eorum.

PEruenit. Hæc est x. pars distin. secundum Io. de Fant.

[f] Et quibus. scilicet fœminis.

[g] Prohibetur. s. dist. v. ad eius.

[h] Per semetipsum. uel per diaconū, si necesse est: ut xciij. distin. præsente. uel per laicū catholicum. xxiiij. q. j. cœpit.

SAcerdotū: Hæc est xj. pars dist. secundum Ioan. de Fant.

[i] Missa. ex quo per contrarium colligitur, quod alio tempore posset ingredi presbyteriū. xxij. distinct. hospitiolum.

[k] INstitutio missarū. Hæc est duodecima pars distin. Io. de Fant.

SAcrificiū. Hæc est xiij. pars distinct. in qua dicitur, quod in corpore Christi sunt tria, scilicet species, ueritas, & figura. extra de celeb. mis. cum Marthæ. Ioan. de Fant.

[l] Sacrificium. scilicet species panis & uini: quæ dicitur sacrificium, quia sacrificatur.

[m] Inuisibile. id est signum inuisibile corpus Christi, q̃d est sacramētum ecclesiæ j q. j. multi ex titulo apparet sic legendam esse literam, ut inter hæc duo distinguatur, scilicet corporis Christi.

[n] Sacrum. i. quod Deo offertur.

[o] Signum. id est, signum rei inuisibilis, uel signum rei sacræ inuisibilis.

[p] Sacramentum est. non est diffinitio generalis. Nam corpus Christi nobis inuisibile est sacramentū ecclesiæ, & ita non est uisibilis forma. potest tamē dici, quod sit generalis, quia corpus uisibile est his saltem qui cum eo sunt, & si nō nobis. Vel ordina literam sic, ita quod non agatur de diffinitione: uisibilis forma est sacramentum inuisibilis gratiæ.

[q] SIgnum est. id est, species panis & uini, est aliud præter id quod uidetur, & aliud aliquid ostendit & innuit: sicut circulus, uinum uenale. Ex

---

[1] Vt musca uel aranea. Io. de Fan.

[2] Ita sentit Hu. & ideo uolūt isti dicere quod corpus Christi non intrat uentrē: quod falsum est cū species ferret. quā d. u. n. species manet, Christus integre latet sub eis: & hoc probatur in hoc quia istud cap. quod allegatur, nō est iste nō ob. q. pro tanto dicit qđ iste nō est panis quia uadit in corpus, quia nō intrat in corpus sicut cib⁹ materialis ut ipsum nutriat, intrat tamē & est ibi sub specie sacramentali: & sic potest euomi: ut hic dicitur secundū Pe.

Ordo literæ.

ex se [a] in cognitionem uenire.

Item Gregorius Papa in homilia paschali ait.

Post consecrationem non substantia, sed species remanet.

CAN. XXXIII.

Species [b] & similitudo, [c] illarum rerũ uocabula [d] sunt [e] quæ antè fuerunt, scilicet panis & uini, unde in fine cuiusdam missæ [f] oratur & dicitur: Perficiant in nobis quæsumus domine, tua sacramenta quod continent: ut quæ nunc specie gerimus, rerũ ueritate capiamus. Postulat quippe sacerdos, [g] ut corpus Christi quod sub specie panis & uini nunc geritur manifesta uisiõe, sicut re uera est, quãdoq; capiatur. de qua uisione dñs in Euãgelio secundùm Ioannẽ ait: Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligã eum: & manifestabo ei meipsũ. quãuis non improbabiliter quidã exponãt hoc loco, carnis & sanguinis ueritatẽ, ipsam eorundẽ efficientiam, id est, peccatorum remissionem.

Item Eusebius Emissenus.

Visibiles creaturæ in Christi corpus & sanguinem, inuisibiliter conuertuntur.

CAN. XXXIIII.

14 Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus sideribus: necessarium [h] erat ut die cœnæ sacramentũ [i] nobis corporis & sanguinis consecraret: [k] ut coleretur [l] iugiter per misteriũ, [m] qđ semel offerebat in pretiũ: [n] ut q̃a quotidiana & indefessa [o] currebat [p] pro omniũ salute redemptio, [q] perpetua esset redẽptionis [r] oblatio, [s] & perẽnis [t] uictima illa uiueret ĩ memoria: & semp̃ p̃sens esset in gratia uera, unica, & perfecta hostia, fide æstimãda, nõ specie: neq; exteriori cẽsenda uisu, sed iteriori affectu. Vnde cælestis confirmat authoritas: Quia caro mea uerè est cibus: & sanguis meus uerè est potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguũ: quoniam quidẽ qui author est muneris, [u] ipse est etiam testis ueritatis. Nam inuisibilis sacerdos uisibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui uerbo secreta potestate conuertit, ita dicẽs: Accipite & comedite: hoc est corpus meum. & sanctificatione [x] repetita ...

---

[a] Ex se. Id est, forma & compositione sui. nam panis fit ex granis puris. sic intelligitur corpus Christi ex membris suis.

[b] Species. Hoc ad panem.

[c] Et similitudo. Id est, forma, quo ad uinum.

[d] Vocabula sunt. Id est uocabula uocantur illarum rerum, quæ fuerũt ante. s. panis & uini: cum iam non sint. scriptura enim speciem panis panem, & speciem uini uinum. et corpus domini panem, & sanguinem, uinum & calicem consueuit appellare propter speciem panis & uini: ut ibi probet se homo: & sic de pane, &c. ut ꝭ. ead. quia passus. & ibi, Ego sum panis uiuus, &c. de pœ. di. ij. §. cũ igitur. uer. item dominus.

Cõmunior opinio est, ꝙ substãtia panis & uini desinit esse cũ accidẽtia permutẽt subiectũ: & ecõuerso. extra de celeb. miss. cum Marthæ.

[e] Sunt. Id est, retinent: & ita uox interitu rei non amittit significationẽ, licet res pereat. Et hic est arg. contra eos qui dicunt substãtiam panis & uini ibi esse post consecrationem: quia non conuertuntur in corpus Christi, ut dicunt. Sed contra eos est ꝭ. ea. nos autem. & ca. panis. sed exponunt quia antea fuerunt sola, sed modo non sunt sola: quia ibi iam latet corpus Christi. Alij dicunt, quod desinit ibi esse panis & uinũ, sed differunt. Nam quidã dicunt ipsa mutari & conuerti in corpus Christi. Alij in nihilum redigi, uel in primordialẽ materiã resolui. Istis utrisque obijcitur de forma, sapore, colore, et alijs accidẽtibus in quo sub iecto sunt. & eorum quidam dicunt, quod in aere. Alij esse sine subiecto miraculosè. nam cedit natura miraculo, extra de celeb. miss. cum Marthæ. §. j.

Consecratione facta, substãtia panis non est.

Ioã. 14. c

[f] Missæ. Eius scilicet quæ celebratur in sabbatho quatuor temporum Septembris.

[g] Sacerdos. Arg. quod aliquis ante Grego. orationes fecit in missã. aliter enim non exponeret seipsum, nec diceret: quamuis, &c.

Quia. Hæc est decimaquarta pars distin. in qua quæritur quare Deus nobis dedit corpus & sanguinem suum? Et dicitur quod ideo ut esset in nobis naturaliter per memoriam, & apud patrem intercederet pro nobis, ideo tradidit corpus suum ad perpetuam rei memoriam. Io. de Fant.

[h] Necessarium. Id est, utile & congruum: alias necessariũ ineuitabilitatis. de pœn. dist. ij. charitas. alias commoditas. ꝭ. di. v. ne tales.

[i] Sacramentum. Id est, corpus & sanguinem: quod est sacramentum, & res sacramenti.

[k] Cõsecraret. Supple & instrueret in posterum, ab alijs consecrandum.

[l] Vt coleretur. Id est, consecraretur.

[m] Per mysterium. Id est, sub uelamine panis & uini. j. q. j. multi.

[n] In pretium. Id est, redemptionem nostram. F.

[o] Et indefessa. Id est, non remissa, & indeficiens.

[p] Currebat. Id est, festinabat redimere nos per passionẽ, [y] iuxta illud: Exultauit ut gigas, &c.

[y] Vel currebat, id est, operabat: iuxta illud Roma. j. cur rere. i. operari. & nõ est currẽtis, sed Dei miserẽtis. uel currebat. i. currere debebat. i. ad memoriã reduci secũ dũ Lau. & Hugo.

[q] Redemptio. Facta per Christum in cruce.

[r] Redemptionis. Id est, fides passionis: per quam redempti sumus. Vel prædicatio sacrificij: quod erat nostra redemptio. Ioan.

[s] Oblatio. Id est, corpus & sanguis.

[t] Et perennis. Quia post eam non erit alia. extra de celebra. missã. cum Marthæ.

[u] Muneris. Id est, corporis & sanguinis, uel sacrificij.

Ioan. 6. f.

[x] Et sanctificatione. Id est, uerbis sacrificantibus. & im propriè dicitur repetita. & dicitur repeti propter hoc uerbũ accipite, qđ repetitur. nam non repetitur: imo alia est forma. Notatamen, ꝙ quidam dicunt ꝙ totum illud, Hoc est corpus meum, &c. hic est sanguis meus, &c. est una forma. Sed tu dic, ꝙ duæ sunt, [z] & ꝙ ad prolationẽ istius, Hoc est corpus, &c. transsubstanciatur panis in corpus: & ad prolationem istius, Hic est sanguis, uinũ conuertitur in sanguinem. Sed obijcitur. Nonne ibi ante erat sanguis, ex quo erat ibi corpus? sic. quia ubicunq; corpus, & sanguis, sed non fuit ibi sanguis prius per transsubstantiationem, sed per mistionem: ut dixi s. ead. comperimus.

[z] Sub. & qualibet forma ꝑ se ꝓpriã habet uirtutẽ, propriã & cõpletam significationem & naturam ꝓpriã determinatã: uñ & propria operationem per se. Archid.

petita, accipite, et bibite, ait: hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum præcipientis domini, repẽte & ex nihilo substiterunt excelsa cælorum, profunda fluctuum, uasta terrarum: ita pari potestate in spiritualibus sacramentis, ubi præcipit uirtus, seruit effectus. Quanta itaq; & quàm celebranda beneficia, uis diuinæ benedictionis operet̃, quomodo tibi nouum & impossibile esse nõ debeat, quòd in Christi substantiam terrena & mortalia conuertuntur: [a] teipsum qui in Christo es regeneratus, interroga. dudum alienus à uita, peregrinus à misericordia & à salutis uia intrinsecus mortuus exulabas: subitò initiatus Christi legibus, & salutaribus mysterijs innouatus, in corpus ecclesiæ non uiuendo, sed credendo transilisti: & de filio perditionis, adoptiuus [b] Dei filius fieri occulta puritate meruisti [c] in mensura uisibili permanens, maior factus es teipso, inuisibiliter sine quãtitatis augmẽto. cum idem atq; idẽ ipse esses, multò alter fidei processibus extitisti: in exteriori nihil additum est, & totum in interiori mutatũ est: ac sic homo Christi filius effectus, Christusque hominis in mẽte formatus est. Sicut ergo sine sẽsu corporali, præterita uilitate deposita, subitò nouã indutus es dignitatẽ, & sicut hoc quod Deus læsa [d] in te curauit, infecta diruit, immaculata [e] detersit: non oculis, sed sensibus tuis sunt credita, [f] & cum ad reuerendum altare, cibis spiritualibus satiandus ascendis, sacrũ Dei tui corpus & sanguinẽ fide respice, honora, mirare, mente continge, cordis manu suscipe, & maximè totum haustũ interioris hominis assume.

Item Augustinus. †

Quare in specie panis et uini, sacramentum suum Christus nobis ministrauit.

CAN. XXXV.

Quia passus [g] est dominus pro nobis, cõmendauit nobis in isto sacramẽto sanguinẽ suũ & corp⁹, quod ẽt fecit [h] nosmetipsos. [i] Nã & corpus ipsius facti sumus, [k] & ꝑ misericordiã [l] eius quod accepimus, nos sum⁹. Recordamini & vos ꝙ non fuistis, et creati estis, & ad aream dominicã cõportati estis, laboribus boum, id est, annuntiantium euangelium: triturati estis, quando ca-

---

Panis conuertitur ĩ corp⁹, sed nõ fit corpus.

[a] Conuertuntur. Bene dicit conuertuntur uel transsubstantiantur: ut alij, transeunt uel transeant. sed non fiunt nec incipiunt. nihil enim fit uel incipit esse corpus Christi. potest tamen concedi. quod de pane conficiatur uel fiat corpus Christi: sicut de aqua fit crystallus, non tamen est crystallus. sed securius non cõceditur hoc: & ubicunque inuenitur, panis uel de pane fit uel conficitur corpus Christi, sic intelligatur, id est, transit in corpus Christi: ut ĩ. ea. panis. Vel expone sic, id est sub specie panis uel latet uel incipit esse uel latere corpus Christi, ubi ante consecrationem non erat. si enim panis corpus Christi fieret, singulis diebus ei' adderetur aliquid ꝙ prius non erat, & sic semper augmentaretur. Item qualiter uniretur diuinitati iste panis & ille? Itẽ si panis est corpus Christi, ergo aliquid ꝙ non est natum de uirgine, & sic aliquid inanimatũ est corpus Christi. ergo est animatũ & inanimatum. ergo non solum de uirgine habuit originẽ. Non intelligas ergo ꝙ aliquod augmentum sumat ex tali cõuersione: nec eo modo quo cibus conuertitur in carnem: sed est ibi corruptio, id est, desinit ibi esse substantia panis & uini, nulla tamen generatio. unde non potest dici, ꝙ sit ibi, uera transsubstantiatio quantum ad hoc ut noua essentia ibi generetur.

[b] Adoptiuus. Quia filij iræ fueramus, † facti sumus filij Dei. de pœ. di. iiij. §. hanc societatem. uersic. & filij. Christus autem nullo modo filius Dei adoptiuus dicitur: quia non potest dici de filio Dei quòd ex nõ filio factus sit filius eius.

† Vt j. di. iiij. firmissime.

Christus non est filius adoptiu⁹ Dei.

[c] Meruisti. Id est, obtinuisti, quasi tanquam emeritus per merita misericordiam a Deo gratis consecutus fuisti, ut enim ait August. misericordiæ meritum nullum est. si enim merito confertur, iustitia est, non misericordia. Vel meruisti .i. dignus fuisti: ut illud, quia meruisti portare regem. i. digna fuisti inuenta.

[d] Læsa. Id est, corrupta labe peccatorum, uel læsa, id est, lædenda, scilicet peccato: quia peccata nos miseros faciunt. s̃. e. quotidie.

Peccata nos faciũt miseros.

[e] Immaculata. In pro ualde, id est, ualde maculata putredine peccatorum.

[f] Credita. Scilicet tria commissa. Th.

[g] Quia passus. In prima parte dicitur, nobis ideo dominum corpus suum in sacramento cõmendasse: qa illud pro nobis obtulit passioni: & nos fecit illud corp⁹, & dicit qualiter. In secunda parte dicitur quòd si hæretici accipiunt corpus Christi, contra se accipiunt: cũ iste panis significet unitatem: & ipsi quærũt diuisionem. In tertia dicit̃, quòd quicunque baptizatus particeps efficitur corporis domini, & si ante decedat quã de pane illo edat, uel de calice bibat.

[h] Quod etiam fecit. Hæc simplex est relatio. nam refertur ad ecclesiã, non ad corpus suũ sumptum de uirgine, de quo sermo præcessit. non ergo fecit nos corpus suum, quòd natum est de uirgine, & sumitur in altari sub spẽ panis & uini, sed fecit nos corpus suum spirituale: scilicet ecclesiam fidelium, ut infra ead. commendauit. sed ideo dicit spirituale, licet constet de corporalibus partibus. s. fidelibus, quia partes eius nõ corporali, sed spirituali uinculo charitatis in eius compositione uniũtur, licet corpora sequestrentur. ĩ. ead. hoc sacramentum. imo & per illud digne sumptum efficimur unum cum Christo, etiam in natura. infra ea. in Christo pater.

† Bed. ad capit x. j. Corin. Christ⁹ fecit nos corpus suũ. j. Pet. 2. d

[i] Nosmetipsos. Participatione corporis sui fecit nos dignos beatitudine æterna, qua fruitur eius humanitas.

[k] Facti sumus. Per fidem & charitatem. extra de summa trinit. & fide catho. damnamus.

[l] Per misericordiam. Id est, remissionem peccatorum.

thecumini deferebamini, ĩ horreo [a] seruabamini: nomina uestra dedistis: [b] cœpistis [c] moli ieiunijs, exorcismis : postea ad aquā uenistis, & conspersi estis:& panis [d] dominicus facti estis. Ecce quod accepistis.quomodo ergo unum [e] uidetis esse,quod factū est: sic unum estote uos diligētes, tenendo unā fidem,unam spem, & indiuiduam charitatem. Hæretici quando hoc accipiunt sacramentum, testimonium contra se accipiunt: quia illi quærunt diuisionem, cum panis iste indicet unitatem.sic & uinum [f] in multis racemis fuit,& modò unum est. uinum in sua natiuitate: calix post pressuram torcularis. & uos post illa ieiunia,post labores, post humilitatem & contritionē in nomine Christi, iam tanquam ad Christi calicem uenistis: & ibi uos estis in mensa: & in calice nobiscum uos estis. simul enim hoc sumimus, simul bibimus,quia simul uiuimus.Item in sermone de infantibus. Ita dominus noster Iesus Christ⁹, nos significauit,nos ad se pertinere uoluit: mysterium pacis & unitatis nostræ in mēsa consecrauit. Qui accipit mysterium [g] unitatis, & non tenet uinculum pacis: non mysterium accipit pro se,sed testimonium [h] cōtra se. Nulli est aliquatenus dubitandum, unumquenq; fidelium corporis [i] & sanguinis dominici, tunc esse participem, quando in baptismate membrum efficitur Christi : nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si antè, quàm panem illū comedat,calicemq; bibat,de hoc seculo migrauerit in unitate corporis Christi constitutus. sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non priuabitur, quando in se hoc quod illud sacramentum significat, [k] inuenitur.

Item in libro sententiarum Prosperi.

Dum hostia frangitur,passio Christi,ad memoriam redit.

CAN. XXXVI.

CVm † frangitur hostia, [l] dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quā dominici corporis in cruce immolatio,eiusq; sanguinis de latere effusio designatur?

Item Leo episcopus & sancta synodus, quæ in urbe Romana conuenit, clero Honorati & plebi consistenti Constantinopoli ita scribit. †

De ueritate corporis & sanguinis Christi nulli ambigere licet.

CAN. XXXVII.

15 IN quib. [m] isti ignorātiæ tenebris, in quo hactenus desidiæ torpore iacuerunt,ut nec auditu discerēt,uel lectione cognoscerēt quod i ecclesia Dei in omniū ore tā cōsonū est,ut nec ab infantiū [n] linguis, ueritas corporis & sāguinis Xpi inter communionis sacramenta doceatur,quia in illa mystica distributione spiritualis alimoniæ hoc impertitur,hoc sumitur, ut accipientes uirtutem cælestis cibi,in carnem [o] ipsius qui caro [p] nostra factus est,transeamus. Idem est cibus [q] refectionis, & cibus sanguinis. Sicut enim

† Alias, Dum.

† Epistola xxij.

[a] In horreo. Id est, in ecclesia.

[b] Dedistis. In scriptis,ut olim fiebat. uel uoce, ut fit hodie. j̃. distinct. iiij. baptizandi.

[c] Cœpistis. Argu. contra. j̃. dist. iiij. sine pœnit. sed hoc in reuerentiam sacramenti.

[d] Et panis. i. de corpore ecclesiæ, ꝙ per dominicū corpus figuratur.

[e] Vnum. Siue unū panem ex pluribus granis, siue unum corpus Christi ex pluribus membris purissimis:cuius figuratum est ecclesia sacrosancta, quæ ex pluribus personis adunatur.

[f] Vinum. Id est, potabile.

[g] Mysterium unitatis. Scilicet corporis domini,ꝙ est signum unitatis : ut j̃.ea.hoc sacramentum.

[h] Sed testimoniū. j̃. dist. iiij. nulli est aliquatenus.

[i] Corporis. Id est, unitatis ecclesiæ ꝑ corpus Christi significatæ. infra eadem.hoc est.

[k] Significat. Nam ipsi sunt etiam ipsa ecclesia. s̃. xxiiij.q. j.schisma.& cap.omnibus.

[l] CVm frangitur hostia. Hoc totum referas ad species exteriores, et secundū hoc dices ipsa accidentia frangi, & dare sonitū. Sed nunquid ante fractionem totum corpus erat sub qualibet parte illius hostiæ, uel pars corporis commensurabat se parti hostiæ? Si non fuit sub qualibet parte hostiæ, ergo sequitur ꝙ aliquid modo est sacramentum eucharistiæ, ꝙ prius non fuit: quia cum forma integra fuit, nulla pars eius poterat dici sacramentum : quia sub nulla tunc erat corpus. Si dicis quod corpus Christi est in qualibet parte hostiæ : ex hoc sequitur ꝙ idem corpus sit quantumlibet magnū,& quantumlibet paruum, & ꝙ corpus ipsum cōmunem formam habeat, & si totum rotundum & quadratum secūdum ꝙ est sacramentum. Sed his obiectionibus responde per similitudinem speculi ꝙ frangitur: ubi eadem forma resplēdet in paruo & in magno speculo.

IN quibus. Hæc est xv. pars. d. in qua probat, ꝙ in sacramento altaris est corpus Christi cui angeli assistūt. & hoc probat per iiij. canones. Io. de Fant.

[m] In quibus. Reprehenduntur quidā clerici, qui non credebant uerū corpus & sāguinē Christi sub illis specieb. latere, cum nullus laicus sit qui ignoret hoc, domino dicente: Caro mea uere est cibus. ut j̃. ea. cibus.

[n] Infantiū. Id est, populariū,qui infantib.collatione clericorum comparant. di.iiij.denique. Vnde quærendo dicit: Quomodo clerici ignorāt ꝙ laici sciūt. j.q.j.uilissimus.

[o] In carnem. Spiritualē,id est,ĩ corp⁹ spūale à carne figuratū,id est, ecclesiæ unitatē iij.q.iiij.Engeltrudam. s̃. ead. quia passus.

[p] Caro. Id est,homo habens carnem nostram.

[q] Idem est cibus. Id est,similis.

Aquilæ.

Ecclesia ex plurib. adunatur. Corpus Christi nū quid erat totū ante fractionē, sub qualibet parte hostiæ? Sed nūquid sumimus in ea dē forma qua fuit passus? nō. sed tātum sumimus corpus qđ habet eandē formā: quia ubicunq; sumitur habet eandē formā:sed apparēter in uno loco est in illa forma secundum Hug.B. & L. Et not. qđ ecclesia tātum ꝓ suis orat uel laudat Deū, quādo dicit sanct⁹: sanct⁹. sanctus. quasi dicat sanctus,ꝓ his q regnāt in cælo : sanctus ꝓ his qui patiuntur in purgatorio: sanct⁹ pro his q peregrinā tur ĩ mundo. & propter hanc eādem rationē, hostia sacra diuiditur in tres partes in altari secūdū Hostien. qui hoc sentit in summa de pœ. & remissi.§. quib.mor tuis. uer. iij. Arc.

[a] Aquilæ. Angeli uel fideles, quorum iuuentus ut aquilæ renouatur: ut xxiij.q. iiij. cum in lege xxiiij.qō.j. quoniam uetus.

[b] Clare. Id est, sicut ille carnem nostrā sumpsit, ita & nos sumamus carnem illius, uel, id est, cuius uerba sumimus in argumentum, hæc, scilicet caro mea uere est cibus, &c. de illo sumamus exemplū incarnationis suæ. infra eadē, re uera.

[c] Sed certa. Id est, diuina.

[d] Fit nobis. Id est, ad nostram utilitatem.

[e] Non nascitur. Id est, non ex natura, sed miraculose conficitur, extra eadem cū Marthæ. uer. cedit. [1]

[1] Scilicet fit misti^9. & cōsecratiōe euāgelica consecratur. Hug.

[f] Quod ita fit nobis. Id est, quod ita consecretur nobis corpus Christi.

[g] Resurrectionis. Id est, spiritualis refectio animæ à peccato resurgentis. de pœ. distinct. j. §. hoc idem resuscitatus.

[h] Non quod benedicimus. Gratiasque agimus, id est, non est sicut corporalis esca, quam benedicimus, & gratias Deo agimus, quod quidem facimus in omni munere, &c. [2]

[2] Vt s̄.e. didicim^9. uel aliter, id est, non iō fit panis & calix mysticus qđ id est, q̄a ipsum bene dicimus quacunq; bn̄dictione: sed q̄a tali benedictiōe benedicim^9 q̄ à Deo est instituta. Arch.

[i] Munere. Quod agere debemus.

[k] Spirituali. i. aliquid significante.

Ante benedictionem.

[l] Significatur. Et licet uerba successiue proferantur, nō tamē successiue cōsecratio fit: sed in uno instanti corrūpitur panis, scilicet in ultimo instanti prolationis uerborum. & licet panis sit corpus compositum, momentanea est tamen eius corruptio. s̄. ead. quia corpus. uer. ergo.

caro domini uerè est cibus: ita sanguis eius uerè est potus: Idem, est corpus, de quo dictum est: Caro mea uerè est cibus: & sanguis meus uerè est potus. Circa hoc corpus aquilæ: [a] sunt, quæ alis circumuolant spiritualibus. unde & idē corpus Christi edimus, ut uitæ æternæ possimus esse participes. Idē, Cuius clarè [b] argumētis utimur, suis utamur exēplis: incarnationis quoq; exemplo astruamus mysterij ueritatē. Quid hic quæris naturæ ordinē in Christi corpore, cùm præter naturā sit ipse Christus partus ex uirgine?

Item Ambrosius in libro de catechizandis rudibus.

Non natura nascitur, sed consecratione nobis conficitur corpus & sanguis Christi.

CAN. XXXVIII.

Panis & calix: non qualibet sed certa [c] cōsecratione mysticus fit nobis, [d] non nascitur. [e] proinde quòd ita fit nobis, [f] quamuis sit panis & calix: alimentum est resurrectionis, [g] non sacramentū religionis: non qđ benedicimus, [h] gratiasque agimus domino in omni eius munere [i] non tantùm spirituali, [k] uerùm etiam corporali.

Idem in lib. de officijs.

Quòd ante benedictionē, est species panis & uini: post benedictionem est corpus & sanguis Christi.

CAN. XXXIX.

Ante benedictionē alia species nominatur, post benedictionem. corpus Christi significatē [l] Itē: In illo sacramento Christus est. Itē: Qui mā-ducauerit hoc corp^9, fiet ei remissio peccatorū. [m]

Item Augusti. in libro sententiarum Prosperi.

Sub specie uisibili panis et uini inuisibilem Christi carnem & sanguinem honoramus.

CAN. XL.

Nos autem in specie panis et uini quam uidemus, res inuisibiles, id est, carnē & sanguinē honoramus: nec similiter comprehendimus [n] has duas species, quemadmodum ante consecrationē comprehēdebamus: cùm fideliter fateamur ante consecrationē panem esse & uinū, quod natura formauit: post consecrationem uerò carnē Christi & sanguinē esse quod benedictio consecrauit.

Item.

Confessio Berengarij.

CAN. XLI.

16 Ego Berengarius indignus ecclesiæ sancti Mauricij Andegauensis ecclesiæ diaconus, cognoscens ueram catholicam & apostolicam fidem, anathematizo omnē [o] hæresim, præcipuè eam, de qua hactenus infamatus sum: quæ astruere conatur panem [p] & uinum quæ in altari ponuntur, post consecrationem solùmodo sacramentum & non uerū corpus & sanguinē domini nostri Iesu Christi esse: [q] & non posse sensualiter nisi in solo sacramēto manib. sacerdotum tractari uel frangi, [r] aut fideliū dentibus [s] atteri. Consentio autem sanctæ Romanæ ecclesiæ & apostolicæ sedi, & ore & corde

[m] Peccatorum. Venialium, uel etiam mortaliū. [3] s. p fidem, ut s̄. e. cū omne. & s̄. ea. species.

[3] Dum tamē pœnituerit. alias grauaretur potius quā iuuaret. s̄. eo. quotidie. & c. q scelerate. Arch.

Nos autem.

[n] Comprehendimus. i. intelligimus uel accipimus. nam ubi erat uerus panis ante, & uerū uinum, modo sunt tantum accidentia, ut s̄. ead. dist. species. & j̄.e. di. panis in altari.

Ego Berengarius.

[o] Omnē. hoc fecit ex abundanti, [4] quia nō tenetur se purgare nisi de hæresi, de qua erat infamatus. argu. ij. quæstio. quinta, presbyter si à plebe. licet sit arg. contra. quia qui deliquit in uno, factus est omnium reus. s̄. de pœ. dist. v. c. ultimo, & errat in tota trinitate, qui errat in una persona. j̄. distinc. iiij. in synodo. Ioan.

[4] Arg. ad hoc C. de testa. testamentum. sed ar. cōtra. ff. ut le. nom. l. hæc stipulatio. §. diuus. Arc.

[p] Panem. Id est, species panis & uini esse sacramētum tantum.

[q] Christi esse. Id est, non continere sub se uerum corpus Christi & uerū sanguinem post consecrationem.

[r] Vel frangi. Id est, fractis, aut tritis speciebus sumi.

[r] Vel frangi. Id est, non tantum pondus & reliquas sacramēti qualitates sensibus corporeis percipi fateor, sed etiam sub illis speciebus fractis & attritis partibus, totum & integrum Christi corpus esse profiteor, totum manducari, totum sumi. j̄.e. qui manducat.

[s] Dentibus. nisi sane intelligas uerba Berēgarij, in maiorē incides hæresim quā ipse fuerit: & ideo omnia referas ad species ipsas. nā de Christi corpore ptes nō facimus: ut j̄.e. qui manducat.

Partes nō fiūt d̄ corpore Christi.

Homo

[a] Homousion. id est, eiusdem substantiæ.
ADDITIO. Homon in Græco, idem est quod idem uel unum. Vsia, id est substantia. ideo dicitur trinitas homousion. id est unius substantiæ. Archi.

[b] Lecto. hucusq; uerba Berengarij fuerunt: ea quæ sequuntur, sunt uerba notarij.

[c] Misit. ergo sicut excommunicationis epistola mitti debet, &c. xj. q. iij. curæ. ita & absolutionis: ut viij. q. ult. c. unico.

[d] De reuerso. ad fidem.

[e] Conuerso. Ad Deum. argu. de pœni. dist. j. agite. j. q. iij. didici.

Sic xv. q. v. de crimine. arg. de pœ. dis. j. agite. §. j. q. vij. di dici. Arc.

[f] FOrte. Sunt quidam qui non credūt corpus Christi esse in altari, quia impossibile eis uidetur, quod dicitur. præterea quia non uidetur nisi species panis & uini. In prima ergo parte ponit eorum dubitationē. In secunda ostendit nō esse impossibile, & quare sub specie panis & uini, corpus & sanguis sint in alteri.

[g] Saguis. est in altari, uel creditur.

[h] Dixi in alia parte capituli quæ non est hic, sed est ca. re uera.

[i] Mutare. j. ea. re uera. & s. ead. quia corpus.

[k] Verba uitæ. i. tu ipse es uita, & ita qui digne te sumit, sumit uitā æternā & ꝓpter hāc cōfessionē meruit Petrus consortium cœlestis habitaculi. 50. dist. fidelior.

[l] Hoc dicerent. scilicet dur⁹ est hic sermo, & quis potest eum capere? & ita scandalizati de fide recesserūt, quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. argu. de pœn. dist. iiij. in domo. Tribus ergo de causis sumit corpus Christi sub alia specie, & non sub sua uisibiliter, scilicet ut fides haberet meritum: ut hic. Et ne esset horror carnis & sanguinis. Et ne ridiculū fieret paganis. j. ea. panis, &c. Quarta etiā causa potest notari ibi, ne igitur plures, &c. Itē quia non habemus in usu carnem crudam comedere. j. ea. quid sit. in fin. Sed quare potius sumitur sub istis speciebus panis & uini quam sub alijs? quia istæ duæ species sunt magis amicæ humanæ naturæ præterea sicut corp⁹ principaliter his duobus cibis nutritur, ita principaliter anima illo cibo, scilicet corpore Christi & sanguine pascitur. Ioan.

Corpus christi sub alia specie sumit triplici ratione.

Istæ duæ causæ assignant hic & j. e. qd sit. & hoc ca. panis.

In ca. j. li. vj. de sacramen.

[m] Gratia. id est, gratis corpus datum.

[n] In similitudine. id est, in specie panis & uini.

[o] Naturæ. scilicet corporis Christi.

[p] PRima. j. qō. j fertur. contra. ibi dicitur quod simonia fuit prima hæresis in ecclesia, sed dic prima, id est præcipua. j. q. ult. patet.

Et c. cū liqueat. ubi de hoc.

[q] *Inquit.* CASVS. *Dum dominus faceret sermonē præsentibus Apostolis & discipulis alijs, inter alia dixit, Nisi quis manducauerit carnem meā & biberit sanguinē meū, non habebit uitā æternam. quidā discipuli propter duritiā sermonis recesserunt. tunc instruxit dominus qualiter hoc esset intelligendū, & maxime per id quod dixit: cùm uideritis filiū hominis ascendentem, &c. ipsi. n. intellexerunt quòd p partes & in eadē forma deberēt accipere corpus Christi. & pterea quòd cōsumerēt illud comedendo. hoc non esse faciendum, declarat.*

Ioan. 6. g

Ioan. 6. d

[r] Eius. Scilicet Christi.

confiteor de sacramentis dominicæ mensæ eâdem fidem me tenere quā dominus & uenerabilis papa Nicolaus & hæc sancta synodus authoritate euangelica & apostolica tenendam tradidit, mihique firmauit, scilicet panem & uinum quæ in altari ponuntur, post consecrationem nō solum sacramentum, sed e iam uerum corpus & sanguinē domini nostri Iesu Christi esse: & sensualiter non solum sacramentum, sed in ueritate manibus sacerdotum tractari frangi, & fidelium dentibus atteri: iurans per sanctam & homousion [a] trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Euāgelia: eos qui contra hanc fidem uenerint, cum dogmatibus & sectatoribus suis, æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quòd si ego ipse aliquādo contra hoc aliquid sentire aut prædicare præsumpsero: canonum seueritati subiaceā. Lecto [b] & perlecto sponte subscripsi. Hanc cōfessionem suæ fidei de corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi à Berengario Romæ coram. xciiij. episcopis factam, misit [c] papa Nicolaus per urbes Italiæ, Germaniæ, Galliæ, & ad quæcunq; loca fama prauitatis eius peruenire ante potuit, ut ecclesiæ quæ prius doluerant de auerso atque peruerso, postea gaudeant de reuerso [d] atque conuerso. [e]

Item in libro de Officijs. [t]

Quare elementorum species reseruentur, cùm uerè sit corpus Christi & sanguis.

CAN. XLII.

FOrtè [f] dicas quomodo uera caro, quomodo uerus sanguis, [g] quia similitudinem non uideo carnis, non uideo sanguinis ueritatē? Primo omnium dixi [h] tibi de sermone Christi, qui operatur, ut possit mutare [i] & conuertere genera & instituta naturæ. deinde ubi non tulerunt sermonem Christi discipuli eius, sed audientes quòd carnem suam daret ad manducandum, & sanguinem suum ad bibendum, recedebant: solus tamen Petrus dixit: Verba uitæ [k] æternæ habes: & ego à te quomodo recedā? Ne igitur plures hoc dicerent, [l] & ne ueluti quidā esset horror cruoris, sed maneret gratia [m] redemptoris: ideo in similitudine [n] quidem accipis sacramentum: sed ueræ naturæ [o] gloriam uirtutemque consequeris. Ego sum (inquit) panis uiuus, qui de cælo descendi.

Itē Augustinus in expositione psalmi liiij.

Non carnaliter, sed spiritualiter, Christi corpus & sanguinem debemus accipere.

CAN. XLIII.

PRima [p] quidē (inquit) [q] hæresis in discipulis Christi uelut a duritia eius [r] sermo-

Puto

a Spiritus.id est, spiritualis intellectus.
b Qui uiuificat.scilicet prodest ad salutem.
c Caro.id est,carnalis intellectus.
d Et uita sunt.id est.spiritualem uitam conferunt. Vel spiritualiter intelligenti uita confertur.

subiicj nonualet. licet enim ubique sit etiam in altari quolibet, in uera forma quam de uirgine sumpsit: non tamen subijcitur corporeis sensibus.
q Veritas.id est, uerum corpus in forma panis in altari quolibet, ubi consecratur: & hoc est ubique,scilicet in quolibet altari ubi consecratur. Vel ueritas,id est,diuinitas.

Ioann.6.f

nis facta est. Cùm enim diceret: Nisi quis manducauerit carnem meam,& biberit sanguinem meum non habebit uitam æternam: illi uero non intelligentes dixerũt adinuicẽ: Durus est hic sermo,quis eũ potest manducare? † Dicẽtes, durus est hic sermo: separauerunt se ab illo: & remansit cum duodecim discipulis discedẽtibus illis instruxit eos, qui remanserunt. spiritus a est (inquit) q uiuificat: b caro c nihil prodest uerba quę locutus sum ad uos, spiritus & uita sunt. d intellexistis spiritualiter? spiritus & uita sunt intellexistis carnaliter? etiã sic illa spiritus & uita sũt: e sed tibi non sunt spiritus,& uita, qui spiritualiter nõ intelligis. spiritualiter intelligite quæ locutus sum: nõ hoc corpus f quod uidetis, manducaturi estis: & bibituri illũ sanguinẽ quem effusuri sunt, qui me crucifigent. sacramentũ aliquod † uobis commẽdaui. spiritualiter intellectũ, uiuificabit uos caro autem g non prodest quicquam. sed quomodo illi intellexerunt, sic responderunt. Carnẽ quippe sic intellexerunt, h sicut in cadauere uenditur, aut in macello dilaniatur. Sciens autẽ Iesus ait: Hoc uos i scandalizat q̃a dixi: do uobis carnẽ meã mãducare, & sanguinẽ meum bibere. Si ergo k uideritis filiũ hoĩs ascendentẽ ubi pri' erat quid est hoc? Hic soluit quod illos mouerat: hic aperuit: unde fuerũt scandalizati. hic plane si intelligerẽt. Illi autẽ putabãt erogaturũ corpus suũ. Ille dixit se ascensurum in cælũ, utiq; integrũ. Cùm uideritis l filium hominis ascendẽtem ubi erat prius certè uel tũc uidebitis, quia non eo modo quo putatis, erogat corpus m suũ, uel tunc intelligetis, q̃a gratia n ei' nõ cõsumitur morsibus. Itẽ donec seculum finiatur, sursum dñs est: sed tamen etiam hic nobiscum est ueritas domini. corpus enim in quo o resurrexit, in uno loco esse oportet: p ueritas q autẽ eius, ubiq; diffusa est.

Item Augustinus in epistola ad Hireneum.

Quomodo Christi corpus, quod in cruce pependit accipitur, & quomodo non.

CAN. XLIIII.

NOn hoc corpus r quod uidetis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem effusuri sunt illi: qui me crucifigent: ipsum quidẽ, & non ipsum, ipsum s inuisibiliter, t & non ipsum u uisibiliter. unde & subditur. si necesse est illud celebrari uisibiliter necesse est illud inuisibiliter intelligi.

Item Augustinus in sermone d uerbis Euãgelij.

Quid sit corpus Christi manducare, & sanguinem eius bibere.

CAN. XLV.

QVid est x Christũ manducare? non

e Et uita. non.n. carnaliter intelligendi sunt spiritus & uita.
f Hoc corpus. id est, non in eadem specie uel grossitie uel repræsentatione in qua me uidetis, & pati uidebitis, manducabitis carnem meam, & sanguinẽ meum bibetis, sed in sacramento. j. ca. proxi. & cap. omnia.
g Caro autem. id est, carnalis intellectus. carnalẽ intellectum uocat eorũ intelligentiam, qui dicunt uel credunt corpus Christi per partes diuidi. Vnde subdit, sed quomodo, &c.
h Intellexerunt. scilicet discipuli recedentes.
i Hoc uos. uerba Christi usque ibi, si ergo. Vel suspenditur usq; illuc ubi erat.
k Si ergo, &c. Supple tunc intelligetis, quid est hoc quod corpus meũ in sacramento do. & tunc legitur sine interrogatione. Vel sic supple tunc intelligetis quod dictũ est. postea uerba sunt Augu. interrogatiue dicentis, quid est hoc. qua si dicat, quid sibi uult hoc uerbũ domini, & statim subiungit solutionem dicens, hic, &c.
l Cum uideritis. interrogando hoc inserit, Aug.
m Corpus. in tali forma & p partes.
n Quia gratia. scilicet corpus suum gratis nobis datũ.
o In quo. Scilicet sub illa specie in qua resurrexit.
p Oportet. in illa scilicet forma & repræsentatione. in qua humanis & corporeis sensibus

Audire.

† Et sic necesse ẽ illud uisibiliter celebrari: oportet tamẽ inuisibiliter intelligi. August. Psal. 98.

l Et subest hic apostopesis.i. defect' locutiõis secũdũ Lau. Ioan. 6. a

ADDITIO.

Vñ dicit ipse cælum & terrã ego impleo & alibi dicitur, Si ascendero in cælũ, &c. Laur. Et ex istis uerbis Augus. uidetur q̃ Christus siue eius corpus sit locale: uel sit in loco: uel facit loci distantiam: uel sit in loco loci diffinitione. De hoc satis no. hic Hug.

r NOn hoc corpus. in hac grossa substãtia, & non in tali forma.
s Ipsum. xxxviij. dist. indignum.
t Inuisibiliter. id est, sub specie sub qua nõ uidetur, id est, sub specie panis & uini.
u Non ipsum. in sua scilicet specie, ut in ea sensib' corporeis subijciatur.
x QVid est.

CASVS.

Duobus modis manducatur Christus, uno modo sacramẽtaliter: quod competit bonis & malis. Alio modo spiritualiter, cum per fidem & dilectionem cooperantem accipitur. hoc est tantum bonorũ. Quæri autem solet hic utrum Christi corpus sumatur cum diuinitate & anima? H. dicit quod non sumitur ibi diuinitas uel anima. Alij ut B. dicunt quòd sumendo corpus, sumo deitatem et animã: quia tu qui accipis carnem diuinæ substantiæ eius, in illo participas alimento infra.e. sicut uerus.

Solum

Christus manducatur duob. modis.

Corpus Christi utrũ sumatur cũ diuinitate & anima.

a Solum. Id est, corpus Christi. quamuis enim sit ibi deitas & humanitas.i.anima & caro: solam tamen eius carnem semel in cruce immolatam quotidie in altari manducamus siue bibimus, non deitatem, non animam. in solam enim carnem panis conuertitur, & uinū ī sanguinem.

b Calicem. Totus integer manducatur & sumitur.J.e. inuitat. non tamen anima uel deitas: quia illa non pertinent ad esum & potum.H.

Deitas Xpi non sumitur. 1.Co.11.g

c Ipse dixit. Vnde conceditur ista, totus Christus fuit in sepulchro.i. persona illa humana,s. secundum naturam humanitatis nostræ secundum corpus, non tamē hic conceditur ista: totum id quòd Christus erat, in sepulchro erat: quia non eius anima: & ita secundū B. licet quis sumat totum Christum: non tamen eius animam uel animalitatem.

Ioan. 6. f

† Tracta. 25. ad c. 6. Io. uide de doctri. Christ. li. iij. c. xvj.

d Sanguinem. Per fidem & charitatē, quasi qui est de unitate ecclesiæ, quam caro & sanguis meus significat.

e Manet. Id est, mihi per dilectionē adhæret: et ego per gratiam inhabitantem in eo manet. de pœ. dist. j. §. hoc idem. uer. resuscitatus.

f Vt quid. Ventrem. unde subaudi tantum. Vel ubi non potest haberi copia corporis domini: sed non prohibet sacramentaliter accipi corpus domini: sed quia necessitate instante, ei non obest si nō accipit, ex quo per eum non stat, cum enim credit: manducat spiritualiter: sed non sacramentaliter. s. c. proxi.

hoc est solum a in sacramēto corpus eius accipere. multi enim indignè accipiunt, de quib. ait Apostolus, Qui manducat & bibit calicem b dñi indignè, iudiciū sibi manducat & bibit: Sed quōo manducandus est Christus? Quomodo ipse dixit: c Qui enim manducat carnem meā, & bibit sanguinē d meū, in me manet, e & ego in eo, Et si indignè accipit sacr̄m, acquirit tormentum magnum. Item August. in lib. de remedio pœnitentiæ. †

Credere in Christum, est mā ducare, & bibere Christum.

CAN. XLVI.

Vt quid paras dentē et uētrē? f Crede, et mādu casti. credere em̄ in eū, hoc est panē & uinum manducare. qui credit in eū, manducat eum. Item Augu. in lib. sententiarum Prosperi.

Sacramentum et res sacramenti, sacrificium ecclesiæ conficiunt. CAN. XLVII.

Hoc est g quod dicimus: quod modis omnib. approbare cōtendimus: sacrificiū ecclesiæ duob. h modis confici: duobus cōstare: uisibili elementorū specie, & inuisibili dñi nostri Iesu Christi carne & sanguine: & sacramento, & re sacramenti, i id est, corpore k Christi: sicut Christi p̄sona cōstat l & conficit ex Deo & homine: cū ipse Christus, uerus sit Deus, & uerus sit homo: quia omnis res illarū rerum & naturā & ueritatē in se continet, ex quibus conficitnr. Conficitur autem sacrificium ecclesiæ duobus, sacramento, & re sacramenti, id est, corpore Christi. est igitur sacramentum & res sacramenti corpus Christi. Item: Caro eius est, quā forma m panis opertā, in sacramento accipimus: & sanguis eius quem sub uini specie & sapore potamus: caro n uidelicet carnis, & sanguis o est sacramētū sanguinis: carne & sanguine utroque inuisibili, p

cratione facta. s. species uisibilis, & corpus inuisibile.

i Et re sacramenti. i. post consecrationē sacerdotis, quæ sacrificiū dicitur, duo sunt ibi. s. sacramentum, & res sacramēti: quæ ante consecrationē ibi non erant.

k Et re sacramenti. Siue sacrificiū hic dicatur ipsum. sacramentum. s. species uisibilis ipsa, siue corpus Christi, siue ipsa immolatio corporis Christi: non est uerum qđ hic dicit, scilicet qđ constat ex sacramēto & re sacramenti: quia ex his nihil conficitur: sed tenetur collectiue pro ipso sacramento, & re sacramēti. Et est impropria locutio. i. illa duo: sicut & probatio est ualde impropria quæ sequitur, Christi persona conficitur ex Deo & homine. i. Christus est uerus Deus & homo. non enim ex Deo et homine aliquid constituitur. unde Aug. Christus est una persona geminæ substantiæ: quia Deus & homo: nec Deus huius personæ pars dici potest.

Christi p̄sona perficitur ex Deo et homine.

l Corpore. Quasi in se habet diuinitatē et humanitatē: alterū naturaliter: alterum per unionem. non enim ex homine & Deo aliquid constituitur: sed sicut ad cōstitutionem alicuius totius, exiguntur ad minus duo: ita & ad hoc ut Christus sit Deus & homo, exigitur ut illa duo sint in eo. i. humana natura & diuina. Nam & hac similitudine, dicitur constare ex illis. similiter ex sacramē to & re sacramenti nihil constituitur: sed dicitur constare ex illis sacrificium totaliter acceptum, scilicet ut quasi collectiue accipiatur: quia ad hoc ut plenum sit sacrificium, illa duo oportet adesse.

l Constat. Id est, est Deus & homo, extra de hære. cum Christus.

m Quam forma. Et ita non est panis. arg. J. ea. panis. arg. contra. J. ea. qui manducat.

n Caro. Id est, species panis sub qua latet corpus Christi, & sacramentum carnis Christi.

o Et sanguis. Id est, species uini sub qua latet sanguis Christi, est sacramentum sanguinis Christi.

p Inuisibili. Dupliciter quidem manducatur Christus: scilicet in sacramento: quòd boni & mali faciūt, per fidem cooperantem, & per dilectionē: quòd bonorum est duntaxat. Hu. Et nota q̄ in sacramentis duæ sunt res, corpus Christi, & unitas ecclesiæ, secundum quòd notant hic duo modi māducandi, sacramētalis & spiri-

Manducatur Christus dupliciter.

g Hoc est. CASVS. *In prima parte dicitur: quod sacramentum ecclesiæ constat ex duobus: ex uisibili elementorum specie: & inuisibili corpore et sanguine Christi: quod probat per similitudinem inductā ex persona Christi, quæ ex Deo & homine constat. In secūda parte dicitur, quod uerā carnem et uerū sanguinem accipimus sub specie panis & uini. In tertia parte dicitur, quod cælestē sacramentum quod est in altari, impropriē dicitur corpus Christi: sicut baptismus impropriē dicitur fides. In quarta † dicitur duob. modis accipi corpus Christi.*

† Hanc quartam partē non uideo. Ar.

h Duobus. i. duo cōtinere. i. duo simul esse in conse-

& spiritualis, extra ea. cum Marthæ.
a Visibile. Scilicet quondam.
b Cælestis. Id est, cæleste sacramentum quod uere repræsentat Christi carnē, dicitur corpus Christi, sed improprie. Vnde dicitur suo modo, sed non rei ueritate, sed significati mysterio, ut sit sensus, Vocatur Christi corpus, id est, significat.
c Passio. Sub hac appellatione accipe carnem Christi & sanguinem.
d Fides. Id est, fides uocatur. cum enim dicitur, in fide parentum paruuli saluantur, intelligitur, id est, in baptismo suscepto in fide parentum, similiter pueri dicūtur fideles, non à fidei uirtute, sed à sacramēto fidei, ut j. dist. iiij. nihil.

Pueri dicuntur fideles.

ADDITIO.
Adde qđ baptismus dicitur fides, quia est sacramentū fidei ut habetur s. xlv. dist. de Iudæis. xlvij. dis. cap. j. Archid.

Ioan. 6. f

e Dupliciter intelligitur. Id est, potest intelligi secundū illam formam & quantitatē quā habuit in cruce: uel secundū quantitatē corporis glorificati, quod spiritualiter uidet, quod nulli sensui subiacet. j. ea. in illo sacramento.

1. Cor. 5. e.

f Quia morte. Huius. Id est, mortis & passionis Xpi in cuius memoriā hoc sacrm institutū est. s. e. quia corpus. Archid.
g Oblata. Non est in eadem forma.
Semel Christus. Hæc est xvij. pars di. in qua probatur qđ Christus semel mortuus, amplius mori nō pōt, ueritas carnis eius & sanguinis semper est in sacramēto al-

spirituali, intelligibili, signatur uisibile a domini nostri Iesu Christi corp9, & palpabile, plenum gratia omnium uirtutum, & diuina maiestate. Item, Sicut ergo cælestis b panis qui Christi caro est, suo modo uocatū corpus Christi, cùm re uera sit sacramentum corporis Christi, illius uidelicet quod uisibile, quod palpabile, mortale, in cruce positū est: uocaturq; ipsa immolatio carnis, quæ sacerdotis manibus fit, Christi passio, c mors, crucifixio, non rei ueritate, sed significante mysterio: sic sacramentum fidei, quod baptismus intelligitur, fides d est.

Hieronymus in epistola ad Ephesi.

Quot modis caro Christi intelligatur.

CAN. XLVIII.

Dupliciter intelligitur e caro Christi & sanguis, uel spiritualis illa, atque diuina, de qua ipse ait, Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uerè est potus. &, Nisi carnem meam manducaueritis, & biberitis sanguinem meū, non habebitis uitam æternam. Vel caro mea quæ crucifixa est, & sanguis qui militis effusus est lancea.

Item August. in lib. de Trini. ad Corint.

De eodem.

Sacramentum Christi suscipiendo, carnem eius et sanguinē materialiter significamus.

CAN. XLIX.

Quia morte domini liberati sumus, huius f rei memores in edendo & potando carnē & sanguinem eius, quæ pro nobis oblata g sunt significamus.

Item in Psalmo uigesimo. †

Quomodo Christus sit immolatus semel, & quomodo quotidie immolatur.

CAN. L.

17 ps Semel Xps mortuus est, iustus ꝓ iniustis: & scimus h & certum habemus, & spe immobili retinemus qa Xps resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. uerba ista Apostoli sunt: tamen ne obliuiscamur i quod semel factum est: in memoria nostra sit. omni anno quoties pascha celebrāt, nunquid toties Christus occiditur? Non, sed anniuersaria recordatio repræsentat, k quod olim factum est, & sic nos facit moueri, tanquam uideamus præsentem dominum in cruce.

Item in libro sentent. Prosperi.

CAN. LI.

Semel immolatus est l in semetipso Christus, & tamen quotidie immolatū m in sacramento. quod n ita intelligendum est, quia in manifestatione sui corporis, in distinctione suorū membrorum omnium uerus Deus & uerus homo semel tantum in cruce pependit, offerens patri seipsum pro nobis hostiam uiuam, & passibilem, mortalem, uiuorum & mortuorū redemptionis efficacem: eorum scilicet quos altitudo o diuini cōsilij redimēdos iudica-

taris, & probat hoc per tria c. Ioan. de Fant.
h Et scimus. Xxij. q. v. hoc uidetur.
i Ne obliuiscamur. argu. propter memoriā multa fieri. s. e. di. & dixit. Clauditur hoc uase nostri pia uictima phase. Viua, salutaris semel in cruce, semper in aris. Quos recreas Iesu tam sacri corporis esu. A uitijs munda sacrati sanguinis unda. Hic editur Iesus, remanet tamen integer esus. Res occultatur: quare quia si uideas, Forsitan horreres: & mãducare timeres. ut sine subiecto de pendet in aere nubes: Et centrum terræ pelagi sustentat abyssos: Sic uini color & sapor est, pōdus quoq; panis.
k Repræsentat. Quia tunc legitur passio dñi, & plenius omnia quæ in eius passione acta sunt ad memoriam reducuntur. Forte dicit de ijs quæ fiūt in parasceue, & de salutatione crucis, uel secundum aliquarū ecclesiarum consuetudinē, quæ solent passionem repræsentare & resurrectionem.
l Semel. In semetipso. Id est, passus in propria persona, in forma humana.
m Immolatur. Id est, eius immolatio repsentat, & fit memoria passionis.
n Quod. Scilicet quod semel, &c.
o Altitudo. Christus mortuus est ꝓ omnib. quo ad sufficientiam, non quo ad effectum, efficax enim fuit, quantum in redimente, sed per eos stetit, qui se indignos fecerunt. mortuus est ergo, ut hic dicitur, pro solis prædestinatis quo ad effectum: sed quo ad sufficien-

† In expositio. ij. pfatio. Psal. xxj. Carmina singularia circa eucharistiæ sacramentum.

1. Pet. 3. e.

Rom. 6. b

Christus, pro omnibus mortuus est.

viij. q. j in scriptu ris.

ficientiam pro omnibus.

a Præsciuit. in bona significatione. L.

IN Christo.

b Oblata. i. corpus Christi oblatū est in ara crucis.

† Nō extat in libris impſsis.

c Offerimus. quotidie offerendo.

d Et una est. id est unius passionis repræsentatio, non multarum. sicut dicitur una fides.

a Id est, de uno. nā tot sunt fides, quot sunt homines fideles secundum Lau.

e Idipsum. immutabile & perpetuū. s. e. dist. c. quia corpus ut ꝑpetua esset redemptionis oblatio: quia huic aliud sacrificium nō succedit, ut sacrificijs legalibus, quibus sacrificiū noui testa. successit. quasi dicat, istud non mutatur, quia idē est qđ fuit, & ideo ipsum semper idipsum. B.

f Plenus. quia in qualibet parte est totus. j. eadem. ubi pars est.

g Vnum. id est, una forma confectum, & tamen plura sunt sacrificia.

Christus seipsū cōicauit.

h Ille. ut s. ea. q. a.

i Hostiā. scilicet seipsum. unde uersus. Rex sedet in cœna, turba cinctus duodena. Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

k Consumi. & ideo ipsum semper idipsum. B.

3 Vt Pet.

l Hoc enim facite. dicunt quidā, 3 quod per hæc uerba dominus apostolos ordinauit, Hoc facite, &c.

LIquido apparet. Hæc est xviij. pars distin. in qua dicitur, quod ideo dominus ultimo suū corpus nobis commendauit, ut melius memorię commendaret. Io. de Fant.

4 Epistola. 118.

m Propterea. non ergo oīs Christi actio, nostra est lectio. 4 j. di. iiij. ꝓprie. xiiij. q. v. dixit.

4 Alias instructio.

n Calumniandum. id est, calumnia est imponenda.

uit, præsciuit, a prædestinauit, uocauit, modis atq; temporibus quibus id fieri congruebat.

Item Ambrosius in epistola ad Hebræos. †

Hostia, quæ semel oblata est, in recordationem suæ mortis, quotidie offertur.

CAN. LII.

IN Christo semel oblata b est hostia, ad salutē sempiternā potēs. quid ergo nos? nōne per singulos dies offerimus? c sed ad recordationem mortis eius. & una est d hostia, non multæ. Quomodo est una, non multę? Quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius, idipsum, & semper idipsum: e proinde hoc idem est sacrificium. Alioqui dicetur: quoniā in multis locis offertur: multi sunt Christi? nequaquam: sed unus ubique Christus. & hic plenus existens, & illic plenus. f sicut enim quod ubiq; offertur, unum g est corpus, & non multa corpora: ita & unum sacrificium. Pontifex autem ille h est, qui hostiā i obtulit nos mundantē. Item ipsam offerimus, etiam nunc quæ tunc oblata est. consumi k non potest. Quod nos facimus, in commemorationem fit eius, quod factum est. hoc enim facite l (ait) in meam commemorationem.

Item Augustinus in libro responsionum, ad Ianuarium. †

Sacramentum corporis Christi, non nisi ieiuni debemus accipere.

CAN. LIII.

LIquidò apparet, quādo primò ac ceperūt discipuli corpus & sanguinem domini, nō eos accepisse ieiunos. nūquid tamē propterea m calumniādum n est uniuersæ ecclesiæ quòd à ieiunis semp accipitur? Ex hoc enim placuit spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti prius in os Christiani dominicū corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nā ideo per uniuersum orbem, mos iste seruatur, o Neq;. n. quia post cibos dominus dedit, ꝓpterea pransi aut cœnati fratres, ad illud sacramentū accipiendū cōuenire debent: aut sicut faciebant quos Apostolus redarguit, & emēdat, mensis suis ista miscere. Nanq; saluator, p quo uehemētius cōmendaret mysterij illius altitudinem, ultimū hoc uoluit infigere q cordibus & memoriæ discipulorū, à quibus erat ad passionem digressurus: r & ideo non ꝑcepit quo deinceps ordine sumeret, ut Apostolis per quos ecclesias dispositurus erat, seruaret s hunc locū. Nam si hoc ille monuisset, ut post alios cibos semper reciperetur: credo, ꝙ eū morē nemo mutasset. t Cùm uerò ait Apostolus de hoc sacramento loquens, Propter quod fratres cùm conueneritis ad manducandū, u inuicē expectate: si quis esurit, domi manducet, ut non ad iudicium conueniatis statim subtexuit, quæ ad eiusdem sacramenti ordinem pertinent, scilicet, quomodo ieiuni, &c.

o Seruatur. Nunquid quis cōficeret pransus? Hu. dicit, ꝙ non, licet secus dicat in alijs sacramentis. B. uero dicit contra, & ego: licet fieri non debeat. 5 quia ut hic colligitur. non est ieiunium de substātia, alias non confecisset 6 dominus.

Conficere potest prāsus.

5 Vt 7. q. j. nihil.

p Nanq; saluator. Non redditur hic ratio, quare post cęnā Christus corpus suum dedit, sed tantum quare post omnia. i. ultimo loco. Si ergo quæris quare post cœnam corpus suum & sanguinem Christus dederit? Respō. ideo cœnatus dominus cœnatis discipulis corpus suum tradidit, ut in hoc sacramento consummationē omnium sacramentorum ueteris testamenti, & agni paschalis quem ante manducauerant, & cæterorum monstraret.

6 Alias cōsecrasset.

Christus quare post cœnā suū corpus dedit.

q Infigere. nam & pacta nouissima, &c. C. de pact. pacta. arg. contra s. de pœni. dist. ij. principium. uersi. primo. & docet Tullius in retho. ualidiora argu. in prin. & in fi. esse proponenda: illud enim procedit ꝙ nouissime fit. ff. de acqui. poss. si q̃s ante conduxit.

r Digressurus. quoniam ipse dixit, Vos omnes fugietis, & ego uadam immolari ꝓ uobis.

s Seruaret. argu. quod canon non determinat, nos determinare possumus: ut xxij. q. v. hoc uidetur. xxxiij. q. ij. quos Deus. ff. de test. quæsitum. arg. contra. ij. q. v. consuluisti.

t Mutasset. ꝙ enim dominus iubet bonus seruus non mutat. xxviij. q. j. sic enim circa prin.

u Ad manducandū. corpꝰ Domini.

Multum

Cætera autem cùm uenero ordinabo. Vbi datur intelligi, quia multum [a] erat ut epistola totum illis agendi ordinem insinuaret: [b] quod uniuersa per orbẽ seruat ecclesia, ab ipso ordinatum [c] esse, quod nulla orarum [d] diuersitate uariatur.

Item Ambrosius in libro de sacramentis.

Ante consecrationem est panis: sed uerbis Christi in eius corpus mutatur.

CAN. LIIII.

19 ps. Panis est in altari [e] usitatus ante uerba sacramẽtorum. [f] ubi accessit consecratio, de pane [g] fit caro Christi. hoc igitur astruamus. Quomodo autẽ potest, quod panis est, esse corpus Christi? consecratio autẽ, quibus [h] uerbis, & cuius sermonibus? Domini est Iesu. Nam per reliqua omnia, quæ in superioribus à sacerdote dicuntur, laus Deo refertur: oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Vbi autem sacrificium conficitur: iam nõ suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. ergo sermone Christi hoc conficitur [i] sacramentum. [k] Quis sermo [l] Christi? Hic nempe quo [m] facta sũt omnia. Iussit Dominus, & facta sunt, cælum & terra & mare. Vides ergo quomodo operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta uis est in sermone Domini Iesu, ut inciperet esse quod non erat: quantò magis operatorius est, ut sint quæ erant, [n] & in aliud cõmutentur? & sic quod erat panis ante consecrã tionẽ, iã corpus [o] Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane fit corpus Christi: & uinum cum aqua in calicem mistum fit sanguis consecratione uerbi cælestis. Sed fortè dicis: Speciẽ sanguinis non uideo: sed habet similitudinẽ. [p] Sicut.n.mortis [q] similitudinẽ [r] sũpsisti: ita etiam sanguinis [s] similitudinem bibis, ut nullus horror cruoris sit, & pretium tamen redemptionis operetur. Didicisti, quia accipis corpus Christi, uis scire quia uerbis celestibus consecratur? Accipe quæ sunt uerba. dicit sacerdos: Fac nobis (inquit) hanc oblationem ascriptam: rationabilem, &c. Inde omnia illa Euangelistæ sunt usque ad id: Accipite siue corpus siue sanguinẽ. inde uerba sunt Christi: Accipite & bibite ex hoc omnes: hic est sanguis meus. Vide singula. Qui pridie quàm pateretur: accepit (inquit) in sanctis manibus panem. Antequam consecraretur, panis est: ubi autem uerba Christi accesserunt, corpus Christi est. deinde audi dicentem: Accipite & edite ex hoc omnes: hoc est.n.corpus meũ. & ante uerba Christi, calix est uini & aquæ plenus. ubi uerba Christi operata fuerunt, ibi sanguis efficitur qui plebẽ redemit. Ergo uide, quàm potẽs est sermo Christi uniuersa [t] conuertere. deinde ipse Christus testificatur, quòd corpus suum & sanguinem suum accipia-

---

[a] Multum. hoc multum respicit illud, cætera autem.

[b] Insinuaret. de ijs quæ debeant ordinari.

[c] Ordinatum. simile xij. dist. illa.

[d] Orarum. id est, regionum.

Panis est. Hæc est. xix. pars distinct. in qua probat ex quibus uerbis conficiatur corpus Christi, & qualiter manducetur. Ioan. de Fant.

[e] Panis est in altari. In prima parte dicit, quod ad prolationem illius formæ, Hoc est corpus meum, &c. panis & uinum transeunt in corpus & sanguinem Christi: & hoc propter illorũ uerborum Christi efficaciã. ille enim qui ex nihilo creauit omnia, satis potest hoc sic commutare. In secunda parte respondet cuidam obiectioni, quare non sumitur in eadẽ forma in qua Christus passus est. In tertia ponit uerba illa, ad quæ fit transsubstantiatio, reliqua de solennitate esse occulte ostendens. In quarta probat nos in altari accipere uerum corpus Christi, authoritate eiusdem.

Sacramentũ altaris potest dici sacramenta.

[f] Sacramentorum. Pluraliter dicit, propter specierum pluralitatẽ: unũ tamen est sacramẽtum, quia unus sub utraq; specie est Christus.

[f] De hoc dixi. s. ea. comperimus. ibi uideas.

Gen. 1. a

[g] De pane. id est, panis transit in carnẽ & corpus Christi, & hoc est per cõsecrationẽ. s. eo. panis. & habetur j. e. qui manducant.

[h] Quibus. Quasi dicat, attende cuius uerba sunt & uidebis.

[i] Conficitur. id est, transire facit substantiam panis & uini in uerum corpus, & in uerum sanguinem.

[k] Sacramentum. Dum panis est nullum est ibi sacramẽtũ, quia nihil significat: sed cũ incipit transire in corpus Christi, statim species panis incipit significare corpus Christi, & esse sacramentũ. cũ autẽ nihil significaret, tunc non erat sacramentum. non tamẽ panis uel sacramentũ uel corpus Christi consecrat precibus: sed in sacramentũ quod est corpus Christi, panis fit trãsubstãtiatio.

Panis ante cõsecrationẽ non est sacramentum.

[l] Quis sermo. i. qua ui & qua potentia, hoc facit corpus Christi? ea scilicet qua creauit cuncta.

[m] Quo. i. qua potestate facit? & ita quærendo soluit H. hoc tamen est impossibile, quod panis sit corpus Christi, sed talia uerba ad sanum intellectum sunt intelligenda.

[n] Quæ erant. ante quã consecrarẽtur, sed esse desierunt sicut enim sapor aquæ permistæ calici, desinit esse, ita substantia panis desinit esse, consecratione superueniente.

Quantũ ad substantiam.

[o] Iam corpus. id est, corpus Christi transit accedente Christi forma, ita ut post consecrationem non sit iam ibi panis, sed uerũ corpus Christi.

[p] Similitudinem. i. tãtum significat.

ADDITIO.

Vel dic ut supra, dũ frangitur.

[q] Mortis. i. repræsentationis mortis suæ passionis.

[r] Similitudinem. i. speciem sub qua latet corpus Christi mortuũ pro nobis ad similitudinẽ cuius, & nos pro ipso mori debemus saltem in peccatis.

[s] Sanguinis. non colore, sed repræsentatione.

[t] Vniuersa. i. uinum & aquam.

Non

mus, de cuius fide & testificatione dubitare nō debemus.

Idem. †

Non corpus, sed animæ substātiā fulcit panis uitæ æternæ.

CAN. LV.

NOn iste panis est, q uadit a in corpus, sed panis uitæ æternæ. qui animæ nostræ substantiam fulsit. iste panis quotidianus est, accipe quotidie b quòd quotidie tibi prosit. sic uiue, ut quotidie merearis accipere. c

Itē Augustinus in epistola ad Hireneum.

Etiam secundùm carnem, Christus est panis uiuus.

CAN. LVI.

CHristus panis est, de quo qui manducat, uiuit in æternum, de quo ipsemet dixit: Et panis quē ego dabo, caro mea est, pro mundi uita, &c. determinat quomodo sit panis, non solùm secundùm uerbum quo uiuunt omnia, sed secundùm carnem d assumptā pro mūdi uita. Humana enim caro, quæ erat peccato mortua, carni e mundæ unita, f incorporata, unum cum illa effecta, uiuit de spiritu eius, sicut unum corpus de suo spiritu. Qui uerò non est de corpore Christi, non uiuit de spiritu Christi.

Item Augustinus. †

Quomodo Christus uisibiliter in sacramentis spiritualiter manducatur & bibitur.

CAN. LVII.

QVi manducant & bibunt Christum, uitam manducant & bibunt. Illum manducare, est refici, illum bibere, est uiuere. Quod in sacramentò g uisibiliter sumitur, in ipsa ueritate h spiritualiter manducatur i & bibitur. Manducatur k Christus, uiuit manducatus, quia resurrexit occisus. Nec quando manducamus, partes l de illo facimus, & quidem in sacramento sic fit, m & norūt fideles quomodo mā ducent n carnem Christi, unusquisque accipit partem o suā, p unde & ipsa gratia partes uocantur. Per partes q mādacatur, & manet īterger r totus in corde tuo. Totus erat apud patrem, quando uenit in uirginem. impleuit illā, nec recessit ab illo. quod uidetur, s panis est, t & calix, quod etiā oculi renuntiant. u quod autem x fides postulat y instruēda, panis z est corpus Christi, calix sanguis. ista ideo dicuntur sacramenta, a quia in eis aliud uidetur, & aliud intelligitur. quod uidetur speciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet spiritualem. qui accipit mysterium unitatis, & non tenet uinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimoniū contra se.

Item super Ioannē. †

Quomodo spiritualiter corpus Christi sit accipiendum.

CAN. LVIII.

CRedere ī Iesū Christum, hoc est, manducare panem uiuum. qui credit, b manducat. Inuisibiliter saginatur, quia

Corpus Christi nō digeritur ut cæteri cibi.

† c.4.li.5. de sacra.

a NOn iste panis est, q uadit, id est, nō incorporatur sicut cæteri cibi, qui in stomacho digeruntur. Vel non descendit in stomachū, sicut ille cibus corporalis: uel non transit in sustentationem corporis sicut ille. Est enim cibus animæ, non corporis. unde subauditur, sed, &c. Hug. species tamen bene uadunt in corpus. a Sed nunquid ibi est sacramentū? Non: quia desinit ibi esse corpus Christi, & tandiu est ibi sacramentum, quandiu est corpus Christi. Sed quandiu hoc sit, id est, ad quem locum procedat per gulam, nescio. Sed licet non sit sacramentum, cum est in corpore, si tamen euomuerit illud, cum ueneratione est seruandum, quia sacramentum fuit.

a De hoc no. s. ea. distin. in ca. trib. in gl. sed nec species ibi uideas, & ca. si quis per ebrietatem. Archidia.

Ioan. 8. f

b Quotidie. s. ea. dist. quotidie. & c. si quotiescunque.

c Accipere. si sit sacerdos. si laicus, tempore constituto. a uel potius mystice spirituale notat sumptionē. Vnde glos. ibi, accipe quotidie. i. quotidie te præpara habilem ad suscipiendum.

a Extra de pœn. & remis. ca. omnis.

d CHristus panis est. Secūdum carnem. secundum quam est panis hominum. †

e Carni. Christi spirituali, id est, ecclesiæ.

f Vnita per participationem in ecclesia.

§ Quasi d. p hoc est factus noster panis & sustētatio, & uita nostra, q a assumpsit carnē nostram. Archidia.

g QVi manducant. In sacramento. id est, in specie panis & uini uisibili.

† In sermo. de uerbis apostoli.

h Veritate. id est, uera caro & sanguis Christi inuisibiliter manducantur.

i Manducatur. id est, modo manducandi sumitur: & ita intellige omnes tales processus.

k Manducatur. Nec mirum: quia surrexit ✝ occisus, ergo amplius mori non potest siue mā ducetur, siue non.

✝ Sub. q a mai⁹ fuit: & ita istud q a non est cāle sed probatio à maiori. Vel dic, q est causale, quia semel est mortuus: & resurrexit ad immortalitatem: ergo amplius, &c. ut sequitur in gl. secundum Ioā. de Fan.

l Partes. s. ea. distinct. ego Bereng. contra.

m Sic fit. Id est, sacramentum per partes diuiditur, sub quo totum & integrum Christi corpus latet.

n Manducēt. quia in sacramento.

o Partem. Totum corpus Christi sub parte speciei.

p Suam. Et sub illa totū Christum.

q Per partes. Glorificatum quidem corpus, aliquam læsionem post resurrectionem pati non potest. xj. q. iij. secūdum.

Corpus glorificatum lædi nō potest.

r Integer. Si credis.

s Videtur. Quia species panis & uini uidetur.

t Panis est. id est, species panis, & species calicis.

u Renuntiant. id est, ostendunt & pbant.

x Quod autem. id est, sed.

y Postulat. nominibus partiū appellatur corpus & sanguis Christi. Vel ipsę species, quæ per partes diuiduntur, uocantur corpus & sanguis Christi, sed significati mysterio ut. s. ea. hoc est.

y Postulat. id est, q fideles instruunt debere credere.

z Panis. i. sub specie panis. latet corpus Christi, & sub specie uini sanguis per significationē. nam in rei ueritate, utrunque sub utroque latet.

† Tract. 26. ad c. 6. Ioan.

a Sacramenta. s. j. q. j. multi secularium.

b CRedere. Qui credit. Diligendo eum super omnia, scilicet sperando eum sibi dari in præmium, pōnendo totā spem in eo, incorporat sibi Christum per fidem, & dilectionem, & spem. de pœni. dist. ij. charitas.

Corpus Christi possumus quotidie facile comedere.

a Renascitur. puta per baptismum, uel per eucharistiam, cum digne sumit.

b In sacramento. id est, in sacramentali manducatione, sed etiam in spirituali. nam sicut in baptismo induitur Christus interdum sacramento tenus, interdum quo ad uitæ sanctificationem, 1 primum bonorum & malorū est commune, secundum bonorum & piorum: sed secundū est proprium bonorum: sic à malis manducatur Christus sacramentaliter tantum, à bonis uero sacramentaliter & spiritualiter, & ab omnibus credentibus spiritualiter.

Christus induitur ī baptismo.

1 Hoc tantum ē bonorū. ȷ. e. q. 4. qūo.

c Ad altare. id est, ad uitam æternam.

d Iustificatus. ȷ. ead. panem.

e Discernit. Vtrum scilicet iuste possit percipere. Iustus enim accusator suiipsius 2 est. argum. xiij. quæstio. ij. in præsenti.

Iustus seipsum accusat.

2 Ar. 11. q. 3. custodi. ȷ. ea. dist. panem.

f Corpus & sanguinē. id est, transire in corpus & sanguinē Christi: quod ex fructibus terræ acceptum, & prece mystica consecratum, id est, sacramentum in corpus Christi transsubstantiatum.

† lib. iij. cap. iiij.

g Sumimus. ad salutem. scilicet si digne sumamus.

ADDITIO.

Alias secus. ȷ. ead. & sancta.

h In memoriam. unde sacerdos cum celebrat, crucē habet ante se, 3 & laici aliam extra.

3 Vt quasi Christū præsentē in cruce uideat. ȷ. ea. dist. semel Christ⁹. ȷ secundū H.

i Per manus. quia homo administrat quasdam opportunitates, ut fiat panis & uinum. arg. xxvj. quæst. v. nec mirum.

k Visibilem. id est, uisibilem oblationem & celebrationem ex multis confectam.

l Non sanctificatur. id est, non transsubstantiatur sacramentum: ut fit, &c.

m Spiritu Dei. Sed contra supra. ead. panis. ubi dixit q

inuisibiliter renascitur. a & qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet uitā æternā. Participatione enim filij (quod est per unitatē corporis Christi & sanguinis) homo manducans uiuit. non sumens tātùm in sacramento b (quod mali faciunt) sed usque ad spiritus participationem: ut in corpore domini, tanquam membrum maneat, & eius spiritu uegetetur: quod est dum eius mandata seruat. Ad altare c Dei inuisibile (quò non accedit iniustus) ille peruenit, qui ad hoc præsens iustificatus d accedit. Inueniet illic uitam, qui hic discernit e causam suam.

Item in libro quarto de Trinitate. †

Spiritus sanctus inuisibiliter corpus & sanguinem Christi sanctificat.

CAN. LIX.

Corpus & sanguinem f Christi dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptū & prece mystica consecratum rectè sumimus g ad salutem spiritualem, in memoriam h Dominicæ passionis: quòd cum per manus i hominis ad illam uisibilem k speciem perducatur, non sanctificatur l ut sit tam magnum sacramentum, nisi operante inuisibiliter spiritu Dei: m cùm per hæc omnia, quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur.

Item.

sermo Christi, id est. ipse Christus conficit hoc sacramentum: sed quia indiuisa sunt opera Trinitatis, non est hic contrarium. Non enim per unum solum excluduntur omnia alia: nec per hoc excluditur uocalis sermo. xxviij. q. j. sic enim uersic. absit.

Opera Trinitatis sunt indiuisa.

Per benedictionem panis efficitur corpus Christi.

CAN. LX.

Non omnis panis, sed accipiens benedictionem n Christi, fit corpus.

Idem.

Dupliciter corpus Christi intelligitur,

CAN. LXI.

Commendauit enim Christus in hoc sacrō corpus o & sanguinē suū: quod ēt fecit & nos ipsos: nā & nos corpus p ipsius facti sumus.

Item. †

Sacrificium altaris sacramentum est unitatis.

CAN. LXII.

Hoc sacramentū pietatis est, q & signū unitatis: uinculum charitatis. qui uult uiuere, accedat & credat, & incorporet hunc cibum & potum. Societatem uult intelligi corporis & membrorum suorū, quod est ecclesia in prædestinatis.

Item.

Spiritualiter magis, quàm corporaliter corpus Christi debemus accipere.

CAN. LXIII.

20 ps Panē de altari spiritualiter manducare, est innocentiam ad altare portare. Peccata etsi sint quotidiana, uel nō sint mortifera. r Antequam accedatis, dimittite debitoribus uestris. Si dimittis, dimittetur tibi. Securus accede, panis est, s & non uenenum. Sed uide si dimittis, ne mentiaris Deo, quem nō fallis. t Mentiri Deo po-

n Non omnis. Benedictionem. institutam 4 à Christo, qui est: Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Marci quarto.

4 Sub. secretam & mysticā. ȷ. c. panis & calix. Arch.

o Commendauit. Corpus. scilicet corpus suū quod est ecclesia: ut sit simplex relatio, ut supra. ead. quia passus.

p Nos corpus. spirituale, dum sumus in ecclesia merito & nomine.

q Hoc. Pietatis est. supra xxij. quæstio. iiij. ipsa pietas. & supra. ead. distinct. quia passus.

p Panem. Hæc est uigesima pars distinctiōis, in qua dicitur quod spiritualiter manducare corpus Christi, est portare innocentiam ad altare. & hoc probat per quinque capitula. Ioannes de Fant.

† Tract. 26. ad c. 6. Ioan.

r Mortifera. quasi dicat, si non potes omnino peccata uitare, ordina ita saltem, ut non sint mortifera. nam sine uenialibus hæc uita non ducitur. de pœnit. distinctio. iij. de quotidianis. debet enim aduersario peccatum remittere, id est, rancorem, sed satisfactionem non cogitur remittere. xxiij. quæstion. iiij. si illic.

Vita præsens sine uenialib⁹ non ducitur.

s Panis est. quasi dicat, non latet sub horribili specie uel nociua: sed sub specie panis, quæ est amica naturæ. Grat.

t Quem non fallis. xxiij. quæst. iij. Deus qui & omniū secretorum cognitor est. ȷ. xxxij. dist. erubescant.

Ipsum

[a] Ipsum fallere non potes. Vt xj. q. iij. secundum. arg. contra. xvj. q. j. reuertimini. dist. lxxxj. oportet. contra. sed fallere quis pōt, quantum in se est, sed non ꝙ Deo aliā opinionē inducat propter alicuius fallaciā quam habet: quoniam immutabilis est. xxij. quæ. iiij. incommutabilis.

Carnem Christi nō mādu cat, qui ab eo discordat.

[b] QVi discordat. Non manducat. i. non incorporatur corpori eius, ꝙ est ecclesia, manducando. i. credendo: licet quotidie sumat corpus de uirgine natum. hoc enim & mali accipiunt: ut ĩ. e. c. j. & s. ea. dist. quid est. & c. credere.

Sācta malis obsūt.

[c] ET sancta. Obesse. Occasionaliter sancta malis obsunt. s. cum sunt ꝑ abusum sumpta: & sanctorū abusio. i. præsumptio & & temeritas qua q̄s præsumpsit indigne sumere.

[d] Salutem. Id est illud poterat esse causa salutis si digne susciperetur.

[e] Et mala. Id est, digna patientia malorum. i. aduersorum: uel mala peccata prosunt occasionaliter. argu. dist. xiij. nerui. & di. l. fidelior. & de pœ. di. ij. §. hæc itaque. & c. talibus. 1. Co. 11. g

[f] Accipitur. Id est, patienter sustinetur afflictio.

Iudex nō iudicat secūdū conscientiā.

[g] NOn prohibeat. Arg. ꝙ non debet iudex secundum cōsciētiā iudicare. argu. iij. q. vij. iudicet. argu. ꝙ debet iudex admittere iuramētum uolentis se purgare de crimine cuius conscius est iudex. ĩ. e. pro dilectione. contra. sed illud de manifestis. extra de tempo. ordi. ad aures. arg. contra. 2. Co. 12. c

[h] Dispensator. In quo casu non uidetur dare, quod scit, uel credit ei nocere: in alijs non: tamen est medicus eius, & salutem eius debet prouidere. facit quod suum est cum monet ne accedat.

[i] Pingues. Id est, diuites in peccatis, id est, peccatores: & hoc si occulti sunt.

ADDITIO. Arg. xxxij. dist. nullus. vj. q. j. si omnia. ij. q. j. de manifesta. secus si non sunt manifesti. ĩ. e. pro dilectione. & dicit in glo. j. Arch.

[k] Sed exactorem. Id est, ipse sacerdos moneat exactorem, qui importunus exegit corpus Domini.

[l] Timere. s. Deum. i. ut timeat Deū, ut propter eius timorē desistat: & ne accipiat, ex quo indigne accipit. si tamen nō uult desistere, detur ei potius, quā negetur. Vel ita, sed ipse sacerdos moneat. pingues terræ, timere exactorem. i. Deū qui hoc exegit ab eis: qui re uera exactor est inquirendo merita singulorū. j. q. iiij. §. ecōtra ego sum Deus zelotes.

[g] Sub. q̄ terrenis sunt pingues. i. fortes: in cælestib9 debiles. 47. di. omnes. Arch.

...tes, ipsum fallere non potes. [a]

Item.

Sacramentum non ueritatē Christi corporis accipit, qui ab eo discordat.

CAN. LXIIII.

QVi discordat a Christo, non manducat [b] carnem eius, nec bibit eius sanguinem, etsi tantæ rei sacramentum ad iudicium suæ perditionis quotidie accipit.

Item.

Sancta nocent malis: et mala prosunt bonis.

CAN. LXV.

ET sancta malis possunt obesse: [c] bonis sunt ad salutem: [d] malis ad iudicium. unde Apostolus: Qui manducat & bibit indignè: iudicium sibi manducat & bibit. nō quia res illa mala est, sed quia malus malè accipit quod bonum est. Non enim mala erat buccella, quæ Iudæ data est a Domino. Salutē medicus dedit: sed qa ille q indignus erat, accepit: ad perniciē sui accepit. Et mala [e] prosūt bonis: sicut Angelus Satanę profuit Paulo. ꝑ malū. n. fit bonū, cum bene accipitur [f] malum.

Idem.

Nō prohibentur mali de mēsa Domini manducare.

CAN. LXVI.

NOn prohibeat [g] dispensator, [h] mādu care pingues [i] terræ in mēsa Domini, sed exactorē [k] moneat timere. [l]

Idem. †

Et qui indignè accipit, corpus Christi accipit.

CAN. LXVII.

SIcut Iudas, cui buccellā tradidit Christus: nō malū accipiēdo, sed bonū malè accipiēdo locū præbuit diabolo: sic indignè quisq; sumēs corpus Christi, non efficit ut quia malus est, malū sit: aut quia non ad salutē accipit, nihil accipiat. Corpus enim & sanguis Domini, nihilominus in illis erat [m] quibus dicebat Apostolus: Qui manducat indignè, iudicium sibi manducat & bibit. 1. Co. 11. g

† Augu. c. 8. li. 5. de baptis.

Ioan. 13. c

Item Ambrosius de sacramentis. †

Quibus exēplis præter naturam substantia panis & uini in corpus & sanguinem Christi conuerti probetur.

† Lib. 4. c. 4. cū se. ubi partim. sed alio modo hoc habetur, & ibi multa addita & detracta. adde li. 9. de his q mysterijs initiantur.

CAN. LXVIII.

21 ps RE uera † mirabile est, [n] ꝙ Deus manna [o] plueret patribus: & quotidiano cæli pascebantur [p] alimento: unde dictum est: Panem Angelorum manducauit homo. sed tamen panem illum qui manducauerūt, omnes [q]

Deu. 1. et 2

† Hic ps 21. hui9 d. Psal. 77.

[m] SIcut Iudas. Erat. Sacramentaliter.

RE uera. Hæc est. xxj. pars dist. in qua probatur ꝙ Domino sit possibile de pane conficere corpus Christi. Io. de Fant.

[n] Re uera mirabile est.

CASVS. *Dicebant quidam mirabile esse, quod ita panis conuerteretur in corpus Christi. dicit Ambrosi. quod re uera mirabile est: sed tamen quod possit fieri, probat exemplis ueteris & nou. test. Ex uet. test. primo ponit exemplum de manna, quod datum est Iudæis. Exēplum noui testamenti ponit de incarnatione Christi. præterea quia ipsemet dixit, hoc est corpus meum &c. Secundo de aqua saliēte de petra. Tertio de uirgis in serpentes uersis. Quarto de apertione maris. Quinto de Iordane conuerso retrorsum. Sexto de amaritudine fluuij. Septimo de Heliseo qui ferrū natare fecit. viij. de Helia. IX. quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mādauit & creata sunt.*

[o] Manna. Id est, manhu: 2 quod interpretatur, quid est hoc? Nam cum primo illud uiderunt dixerunt manhu, id est, quid est hoc.

[p] Pascebantur. Non solum carnaliter: uerum etiam spiritualiter: nonnulli tamen animales duntaxat pascebantur corporaliter.

[q] Oēs. Id est, imitatores eorū qui indigne sumpserūt.

Manna dr̄ a man, qđ est bonū: nā Iudæi admi- nhu. i. qđ rātes dixerunt, maē hoc: quasi quā bonū & quā dulce, secūdū Hu,

in deserto mortui sunt. a Ista autem esca, quam accipitis: iste panis uiuus qui de cælo descendit, uitæ b æternæ substātiam ministrat, & quicunq; panem hunc manducauerit, nō morietur in æternū, quia corpus est Christi. considera, præstantior utrum nunc sit panis Angelorū, an caro Christi, quæ utique corpus est vitæ. Manna illud est de cælo, c hoc super cælum. illud cæli, hoc Domini cælorum, illud corruptioni obnoxium, d si in diem alterum seruaretur, hoc alienum ab omni corruptione, e quicunq; religiose gustauerit, corruptionem f sentire nō poterit. illis aqua de petra fluxit: tibi sanguis ex Christo. illos ad horā satiauit aqua: te sanguis diluit g in æternum. Iudæus bibit, & sitit: tu cum biberis, sitire nō poteris. illud in umbra: h hoc in ueritate. Si illud quod miraris umbra est, quantum istud, cuius umbram miraris? Audi quia umbra est, quæ apud patres facta est. bibebant (inquit i) de spirituali cōsequente eos petra, k petra autem erat l Christus: sed nō in pluribus eorum complacitū est Deo: nam prostrati sunt in deserto. hæc autē facta m sunt ī figura nostri. Cognouisti potiora. potior enim est lux, quā umbra: ueritas quàm figura: corpus creatoris, quàm māna de cælo. Forte dicas, Aliud uideo, quomodo tu mihi asseris, quòd Christi corpus accipiam? Et hoc adhuc nobis superest ut probemus, n quantis igitur utimur exemplis, ut probemus hoc non esse quod natura formauit, sed qđ benedictio consecrauit, maioremq; esse uim benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione & natura ipsa mutatur. Virgam tenebat Moyses, o & proiecit eam, & facta est serpens. rursus apprehendit caudam serpentis, & in uirgæ naturam reuertitur. Vides ergo prophetica gratia bis mutatam esse naturam, & serpentis & virgæ. Currebant Aegypti flumina puro meatu aquarum, subito de fontium uenis sanguis p cæpit erumpere non erat potus in fluuijs, rursus ad prophetæ preces cruor cessauit fluminum, aquarum natura remeauit. Circunclusus erat undique populus Hebræorum, hinc Aegyptijs vallatus, inde mare clausus. virgam leuauit Moyses, separauit q se aqua & in murorum speciem congelauit, r atque inter undas, uia pedestris apparuit. Iordanis retrorsum s conuersus, contra naturam, in sui fontis reuertitur exordium. t nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum vel fluuialis cursus esse mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyses u petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata est gratia, x ut aquam vomeret y petra, quam non habebat natura? Marath fluuius amarissimus erat, vt sitiens populus, bibere non posset. misit Moyses lignum in aquam, & amaritudinem suam aquarnm natura deposuit: quam infusa subitò gratia temperauit. z Sub Heliseo propheta uni de filijs prophetarum excussum est ferrum de securi, & statim mersum est, rogauit Heliseum, qui amiserat ferrum, ut illud sibi acquireret. misit Heliseus lignum in aquam, & natauit fer-

Exo. 16.d Sapiē. 16. Deu. 1. & 8

Ioan. 6.f

Exo. 4.e

Psal. 67.

Iosue 4.d

Nu. 20.b

Exo. 15.d

4. Re. 6.a

Petra qualiter seq̄bat̄ filios Israel.

a Adde mystice petra, id ē Christ[9] sequebatur: q̄a ubi humanū deficiebat suffragiū, ad erat diuinū. Arch.

a Mortui sunt. Exceptis duobus. scilicet Caleph & Iosue, ut s. distinc. lxxvj. ieiunium. & ita propter duos nec plus nec minus: q̄a & modicus excessus non attenditur. ff. de uerb. ob. continuus. in prin. & paruum interuallū non obest. ff. de duobus re. duos. §. duo. uers. modicum. & modica res non inducit simoniam. extra de simo. & si quęstiones. ar. contra. ff. de uer. sig. l. iij. q̄a ibi pro uno miliari quod superest, datur dies. Ioan.

b Vitæ. Id est, uitam per quā æternaliter sustinemur.

c De cælo. Id est, de aere. insti. de rerum diui. §. feræ.

d Obnoxium. Quia scaturiebat uermibus & putrescebat, nisi quod in opus sabbathi reseruabatur.

e Corruptione. Quia nec sanctum tuum dabis uidere corruptionem.

f Corruptionem. Aeternæ damnationis.

g Diluit. i. remissionē peccatorū contulit tibi, si in humilitate permanseris

h In umbra. Id est, figura fuit.

i Inquit. Apostolus in epis. ad Cor.

k Petra. i. aqua quę fluxit de petra quæ ad literam eos sequebatur. Alij dicunt q̄ re uera ipsa petra. Alij dicunt q̄ soror Moysi Maria tulit secum partem illius petræ & ubicunque erat opus, petra illa percussa dabat aquas. a

l Erat. Id est, significabat Christum.

m Hæc autem facta. Hucusque sunt uerba Apostoli.

n Vt probemus. Plurium similium inductione ostēdit, non esse impossibile Deo panē in corpus suum, & uinum in sanguinem suum conuertere.

o Virgam tenebat Moyses. De hoc habetur xxvj. q. v. nec mirum. in principio. & uersicu. hæc potestas.

p Sanguis. Hæc fuit prima plaga Aegypti, uerus sanguis erat, sicut ueri serpentes, quid ergo bibebant Hebræi?

q Separauit. In duodecim diuisiones, ut quælibet tribus per suas turmas incederet.

r Congelauit. Dicunt quidam, & aqua superior stetit non fluxit, sed inferior fluxit in mare.

s Retrorsum. Ad fontem Xanti a uersa recurrit aqua.

a Proprium nomen est.

t Exordium. Hoc legitur in li. Iosue. i. desijt descendere, quasi gradu recepto reuertebatur in suū exordium.

u Moyses. Historiam habes xxiij. q. iiij. §. his omnibus.

x Gratia. Diuina, per lignum immissum.

y Aquam uomeret. Actualiter uel naturaliter.

z Temperauit. Id est, dulcorauit.

Et

rum, [a] utique & hoc præter naturam factũ cognouimus. Grauior enim est ferri species, quàm aquarum liquor. Aduertimus igitur maioris potentiæ esse Dei gratiã, quàm naturam, & adhuc tamen [b] ꝓpheticæ benedictionis numeramus grãm. Quòd si tantum ualuit humana benedictio, ut naturam cõuerteret, quid dicemus de ipsa consecratione diuina, ubi ipsa uerba Domini saluatoris, operantur? Nam sacramentum istud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quòd si tantum ualuit sermo Heliæ, ut ignem de cælo deponeret [c] nõ ualebit Christi sermo, ut species elementorum mutet? De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit: & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Sermo igitur Christi qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare quod non erat? Non enim minus [d] est dare, quàm mutare [e] nouas naturas rebus. Sed quid argumentis [f] utimur? suis utamur exemplis, incarnationisq; astruamus mysterij ueritatem. Nũquid naturæ usus præsensit, cùm Dominus Iesus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, [g] uiro mista fœmina generare cõsueuerat. Liquet igitur quòd præter naturæ ordinẽ uirgo generauit, & hoc quod conficimus: corpus ex uirgine est. Quid hic quæris naturæ ordinẽ in Christi corpore, cùm præter naturã sit ipse dominus Iesus partus ex uirgine? Verè utique caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est. Verè ergo illius carnis sacramentum est. Ipse clamat dominus Iesus, Hoc est corpus meum. Ante benedictionem uerborũ cælestium alia species [h] nominatur, post consecrationem, Christi corpus uerè dicitur. † Ipse dixit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis Christi nuncupatur. tu dicis amen, [i] hoc est, uerum est quod os loquitur, mens intenta fateatur. quod sermo [k] sonat affectus [l] sentiat.

Itẽ Augustinus in quodam sermone de uerbis Euangelij.

Quomodo per partes Christus manducatur, & integer permanet.

CAN. LXIX.

Inuitat dominus seruos ut præparet eis cibum eipsum. Quis audeat mã ducare dominum suum? & tamen ait. Qui manducat me, uiuit ꝓpter me. Quando manducatur, uita mãducatur: [m] nec occiditur ut manducetur: sed mortuos uiuificat. [n] Quando manducatur, reficit, sed non deficit. Manducatur Christus, uiuit manducatus: quia resurrexit [o] occisus: nec quando manducatur, partes de illo facimus. & quòd in sacramento [p] sic fit, norunt fideles quemadmodum [q] manducent carnem Christi. Vnusquisque partem suã accipit, per partes manducat, & manet iteger totus, per partes mã ducatur in sacramẽto: manet integer totus in cælo: manet integer totus in corde tuo.

Item Paschasius papa, de corpore & sanguine Christi.

Quotidianum sacrificium non reiteratio est passionis Christi, sed commemoratio.

CAN. LXX.

Iteratur [r] quoti-

[a] Et natauit ferrum. i. humanũ genus de imo peccatorum leuauit.

[b] Et adhuc tamen q.d. dictũ est & probatũ, quod maioris potẽtiæ est gratia quam natura rerũ, nihil tamen adhuc diximus de benedictione diuina, sed tantũ de prophetica. Vel licet multa exempla introduxerim de prophetica benedictione, tamẽ adhuc possum inducere alia de eadem. & addit de Helia.

De hoc habet historia 23. q.4. quod Christus.

[c] Deponeret. quã do duo quinquagenarij cõbusti sunt. historiã habes. xxiij. quæst. iiij. quod Christus.

4.Reg.1.d

[d] Minus. dicit imperator, quod cum nobis consentaneũ est ubi nulla est stipulatio interposita, intelligi eam adhibitam, multo fortius vbi ĩutilis fuit ab initio, per nos ualidã effici; ut C. de rei uxo. act. l. j. circa princi.

Psal. 148.

[e] Quam mutare. id est, minus est mutare quam dare.

[f] Sed quid argumentis .i. ad quid subaudi exterius, quasi confirmamus quod diximus exẽplis, quæ ipse in se exhibuit?

[g] Quærimus. id est, hoc corpus in quod transsubstantiatur panis prece mystica est natũ de uirgine. nec Christus post in cœna cũ discipulis corpus suum confecit, cum semel in utero uirginali à tota Trinitate perfectum esse non desijt, neque, desijsse potuit meritis Christi exigentibus.

[h] Alia species. id est alterius rei species, id est, substantia fuit, uel aliud substantiatum.

[i] Amen. id est, verum est: ut distinct. xxxiij. sedulo.

[k] Sermo. s. distin. xciij. diaconi. ad hoc em̃ uerba sunt instituta, quod quis cogitat, alijs proferat. xxij. quæst. ij. is autem.

Verba, ad quid instituta fuerint.

[l] Affectus id est, fides.

[m] Inuitat dominus. Vita mãducatur. id est. Deus uiuens.

[n] Viuificat. id est, digna perceptione uiuificat, vel cooperatur ad uiuificandum.

† signat.

[o] Quia resurrexit. non est casuale, sed probatio est à maiori. nam ex quo resurrexit, & cætera.

[p] Sacramento. s. ead. dist. qui manducant.

[q] Quemadmodum. quia in sacramẽto.

Iteratur. Hæc est xxij. pars distinctio. in qua probatur, quod iteratur hostia quotidie in altari in commemorationem: quia quotidie peccatur saltem uenialiter: vt eius memoriam habeamus, & per hoc salui simus: utpote quia ad preces sacerdotum aperitur cælum & cælestia iungũtur imis. & hoc probat per xj. capitu. Ioan. de Faut.

Ioan.6.f

[r] Iteratur. quotidie suminius corpus Christi: quia quotidie

Corpus Chri quotidie sumimus.

quotidie egemus ut remittantur nobis peccata. licet enim per baptiſmum ſublata ſunt, tamẽ propter fomitẽ originalis peccati quotidie recidiuamus. Itẽ alia ratione, ut
Rom. 6. poſteris noſtris notificemus mortẽ domini, & qualiter dilexerit nos.

a Quotidie. ſ. diſtin. iij. ſabbatho.

b Infirmitas. id eſt, origo peccati.

c Labimur. Saltẽ uenialiter. de pœniten. diſtinct. ij. ſi enim.

d Quotidie. præterquam in die ſancto ueneris, & in ſequenti ſabbatho. ſ. diſt. iiij. ſabbatho.

Pſal. 102. e Immolat. Chriſti immolatio facta pro nobis in ſacramento corporis & ſanguinis eius repreſentatur.

f Vt qui. duæ cauſæ hic notantur huius ſacramenti delectio uenialium peccatorũ, & memoria paſsionis Domini.

g Recidiua. i. recidiua delicta, id eſt, redeuntia per iterationem.

h Iteratur. ob cõmemorationem. ſ. ea. diſt. cum omne.

Matt. 6. b i Interdũ. i. interim donec ueniat dñs ad iudicium.

1. Ioan. 1. k Rependere. unde propheta, Quid retribuam domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? calicem, &c. extra de teſt. cũ in officijs.

Chriſtus qualiter nos dilexit. l Cum eſſemus. id eſt, quamuis non dilexerit nos in eo, quod eſſemus gehẽnæ filij, dilexit tamen nos in eo quod creatura: unde dicitur, Nihil eorũ odiſti quæ feciſti.

Luc. 22. 1. Cor. 11. b m Vtrum ſub figura.

CASVS. *Dicit primo, quod Chriſtum non uoramus, ſed eum in myſterio ſumimus, eſt tamen*

die a hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus in carne, per unã eandemq; mortis paſsionem ſemel ſaluauerit mũdũ, ex qua morte idem reſurgens ad uitam, mors illi ultra non dominabitur. qui profectò ſapientia Dei patris, neceſſariũ ꝓ multis cauſis hoc prouidit. Primò quidẽ, quia quotidie peccamus, ſaltem in peccatis ſine quibus mortalis infirmitas uiuere non poteſt, quia licet omnia peccata ſint donata ĩ baptiſmo, infirmitas b tamen peccati, adhuc in carne remanet unde Pſal. Benedic anima mea domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat oẽs infirmitates tuas. Et ideo, quia quotidie labimur c quotidie d Chriſtus myſticè pro nobis immolat, e & paſsio Chriſti in myſterio traditur: ut qui f ſemel moriẽdo, mortem uicerat, quotidie recidiua g delictorum per hæc ſacramenta corporis & ſanguinis peccata relaxaret: unde oramus, Dimitte nobis debita noſtra, &c. Quia ſi dixerimus, quia peccatũ nõ habemus, noſipſos ſeducimus: & ueritas in nobis non eſt. Itẽ iteratur h hoc myſteriũ, & hoc ob commemorationem paſſionis Chriſti: ſicut ipſe ait: Hoc quotieſcunq; feceritis, in meam commemorationẽ facite. Quotieſcunque ergo hunc panem ſumitis, & bibitis hũc ſanguinem, mortem domini annũtiabitis, donec ueniat. Non utiq; ſic eſt accipiendum, donec mors Chriſti ueniat, qa iam ultra non morit: ſed donec ipſe dominus ad iudicium ueniat. Interdũ i autẽ ſemp eſt mors Chriſti, ꝑ ſeculi uitã poſteris annũtiãda, ut diſcãt qua charitate dilexit ſuos, qui ꝑ eis mori dignatus eſt, cui omnes debemus uicẽ repẽdere k charitatis, qa ad hoc nos prior dilexit, cùm eſſemus l gehẽnæ filij: ut diligeremus eũ iam à morte liberati.

Item Auguſtinus.

Nõ ſolùm ſub figura. ſed et in ueritate dominici corporis & ſãguinis ſacramẽtũ celebratur

CAN. LXXI.

VTrũ ſub figura, m an ſub ueritate hoc myſticum calicis ſacramentum fiat, ueritas ait: Caro mea uere eſt cibus, & ſanguis meus uerè eſt potus. alioqui quomodo magnũ n erit, panis quẽ ego dabo, caro mea ẽ, pro mundi uita, niſi uera ſit caro? Sed quia Chriſtum fas uorari o dẽtibus p nõ eſt, uoluit dominus hunc panem & uinum in myſterio q uerè carnem ſuã & ſanguinem ſuũ conſecratione Spiritus ſancti potẽtialiter creari: r & quotidie pro mundi uita myſticè immolari: ut ſicut de uirgine per Spiritum ſanctum uera caro ſine coitu creatur, ita per eundem ex ſubſtantia panis & uini myſtice idem corpus s Chriſti cõſecretur. Corpus Chriſti & ueritas & figura eſt: ueritas t dum corpus Chriſti u & ſanguis uirtute Spiritus ſancti, in uirtute x ipſius ex panis & uini ſubſtantia efficitur. Figura uerò eſt, id quod exterius ſentitur. Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit:

uita, ueritas & figura. Secundo dicit, quod æque conficit malus ut bonus, quia conſecratio non cõſiſtit in merito conſecrantis ſed in uerbo creatoris. Tertio exponit uerba, quæ dicuntur in ſecreta miſſa. Quarto dicit, quod propter deriſionẽ paganorũ, non ſumim° in uera forma corpus Chriſti. Quinto, qd in uerbis Chriſti ſacramenta conficiãtur. reliqua enim ſunt de ſolennitate. ſ. ea. panis.

n Magnum. ſcilicet miraculum.

o Vorari. ſ. ea. diſt. ego Bere. cõtra ſed ibi hyperbolice locutus eſt, & ueritatem exceſsit. Ioan. 6. f

p Dentibus. id eſt, in figura uel forma humana.

q In myſterio. id eſt, ſacramento.

r Creari. id eſt, in ueram carnẽ & ſanguinem Chriſti tranſubſtantiari.

s Idẽ corpus. i. in ſacrõ ſub quo latet corpus Chriſti.

t Veritas. i. cum panis & uinum ſacrificantur in corpus & ſanguinem Domini, ibi eſt ueritas, quæ corpus eſt, & figura quæ ſpecies eſt, & eſt res ſacramenti figurans, ſcilicet ſacramentum ſanguinis, & ſacramentum unitatis: ut ſ. ead. quia paſſus. unde & alibi dicitur ſacramentum ſacramentorũ: ut ſ. ead. tribus. in princip. Veritas, figura, & res ſacramẽti, ſunt in altaris ſacramento.

u Corpus Chriſti. id eſt ſub appellatione iſta, corpus Chriſti. ſpecies panis & uini, & uerum corpus Chriſti continetur. ſ. ea. hoc c. circa finem.

x In virtute. ſ. ea. diſtin.

quia quotidie peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas uiuere nō potest. Et ideo quia quotidie labimur, Christus quotidie mysticè pro nobis immolatur. Intra sanctam ecclesiam catholicam in mysterio a corporis Christi, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito b consecrantis, sed in uerbo efficitur creatoris, & in uirtute spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christū pertineret. Nūc autem sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per spiritum sanctum, hanc c suam efficit carnem, & transit d uinum in sanguinem. unde & sacerdos, e Iube f inquit g hoc perferri h per manus Angeli tui sancti, in sublime altare tuum in conspectu diuinæ maiestatis tuæ. Vt quid deferēda i in lucem k deposcit, nisi ut intelligatur, quòd ista fiant in sacerdotio? l Hanc igitur oblationē m benedictam, per quam benedicimur: asscriptam n per quam omnes in cælo asscribimur: ratam, per quā de uisceribus Christi esse censemur: rationabilem, per quam à bestiali sensu exuimur: acceptabilem, ut qui nobisipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius unico filio sumus. nihil rationabilius, ut quia nos iam similitudinem o mortis eius in baptismo accepimus: similitudinem quoque carnis & sanguinis sumamus, ita ut & ueritas non desit in sacramento, & ridiculum nullum fiat à paganis, quòd cruorem occisi hominis bibamus. Si enim discipuli patienter p ferre nequiuerunt, quod dominus dixit: Qui non manducat meam carnem, &c. sed dixerunt, Durus est hic sermo, quomodo ergo ferēt ista increduli? Credendum est, quòd in uerbis q Christi sacramēta conficiantur. cuius enim potentia creantur prius, eius utiq; uerbo, ad melius procreantur. Reliqua omnia quæ sacerdos dicit, aut clerus chori canit, nihil aliud quàm laudes r & gratiarum actiones sunt, aut certè obsecrationes s & fidelium petitiones. Vnde & sacerdos dicit: prius euangelistarum uerba assumens, Qui pridie quàm pateretur, &c. In hoc ergo creatur illud corpus.

Item Grego. Papa in Homilia Paschali. †

In sanguine agni, Christi sanguis qui uerè nūc sumitur, olim præfigurabatur.

CAN. LXXII.

Quid sit sanguis t agni, non iam audiendo sed bibendo didicistis. Qui sanguis, super utrunque postem u ponitur, quando non solùm ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Item, Hæc salutaris uictima x illam nobis mortem unigeniti per mysterium reparat, y qui licet resurgens à mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, tamen in seipso immortaliter & incorruptibiliter uiuens, iterum in hoc mysterio moritur. z eius quoque ubiq; corpus sumitur, ei.s caro in populi salutem

distinct. corpus & sanguis.

a In mysterio'. Id est, sacramēto conficiendo.

b In merito. s. ut transsubstātiaretur.

c Hanc. Substantiam panis & uini.

d Et transit. Id est, transire facit.

e Sacerdos. Id est, ad ostendendum quod non in merito sacerdotis, &c.

f Iube. Id est, fac.

g Inquit. Per consecrationē. hoc continetur in secreta.

h Perferri. i. Transsubstātiari. uel perferri. i. sursū offerri. i. conuerti in sanctū altare tuū. i. corpus tuum super choros angelorum exaltatum. Sed contra uidetur, quod oratio hæc sit superflua, quia hæc dicit post uerba quorū uirtute conficitur i corpus Chri: & ita de eo quod iam factum est superflua est oratio. Respondet, scriptura non attendit huiusmodi angustias tēporis, sed sacerdos, cū non possit multa simul proferre, ita loquitur, ac si tempus staret & essent, adhuc facienda quę in principio sermonis nondū erant facta. simile nota. xxxv dist. vj. uersic. princ. & uerba non ad tempus suæ prolationis, sed per cōceptionem uel per contemplationē loquentis sunt referenda: ut si dicam, manus mea est clausa, &c. Vel intellige a de spirituali corpore ecclesiæ: ut per hoc sacramentum associetur triūphanti ecclesiæ. unde sequitur in secreta: ut quotquot inde sumpserimus, cælesti gratia repleamur.

Oratio quæ post cōsecrationē dicitur, superflua non est.

g Vt not. s. ead. parus.

a Iste fortè est melior intellectus. Archid.

i Deferenda. Id est transsubstantianda.

k In lucē. In lucidū corpus Christi.

l In sacerdotio. i. in ei⁹ mysterio: uel sacramento. i. in uirtute spiritus sancti.

m Oblationem. Expostulat sacerdos fieri: uel supple ut in secretis. i. facere digneris.

n Asscriptā. Non enim Aug. his utitur uerbis ut suis, sed assumit ea de secretis: ut exponat. Ioannes.

Ioan. 6. f

o Similitudinem. ut j. distinct. iiij. De Trinitate.

p Patienter. Collige contra quosdam qui maiores doctores reprehendunt, cum adhuc in suæ nouitatis incredulitate teneantur.

Doctores reprehendendi nō sunt.

q In uerbis. Supra e. quia corpus. s. ea. panis. & supra ead. non omnis.

r Quam laudes. s. xj. dist. ecclesiasticarum. j. di. iiij. nō est aliud.

s Obsecrationes. Vt not. s. distin. j. de hymnis.

t Quid sit sanguis. Primo dicit, quod corde & ore sumendum est corpus Christi, quia super utrunq; postem fuit positus sanguis. Secundo dicit, quod ad uocem sacerdotis in ipsa hora immolationis aperiuntur cæli, & adest chorus angelorum, & uniuntur cælestia terrenis. Tertio dicit quod idē corpus & sanguis, qui datus fuit discipulis, conficitur in altari.

† Homil. 22. euangelior.

Exo. 12. d

u Postem. Oris & cordis. 3

x Victima. Id est sacramentum uictimæ salutaris.

3 Vnde subditur, quando, &c.

y Reparat. i. ad memoriam reducit, uel repræsentat.

z Moritur. i. eius mors repsentat, ut s. ea. dum frāgitur.

Rom. 6. b

In

patitur: † a eius sanguis non iam in manus infideliũ, b sed fideliũ ora profunditur. Hinc ergo pẽsemus quale sit hoc sacramentum, quod pro absolutione nostra, passionẽ unigeniti filij semper imitat̃. c Quis enim fidelium habere dubiũ possit, in ipsa d immolationis hora ad sacerdotis uocem, e cælos, f aperiri? in illo Iesu Christi mysterio, angelorum choros g adesse, summa h & ima sociari? unũq; i ex inuisibilibus k atq; uisibilibus fieri? Idẽ: Vno inquit eodemq; tẽpore ac momẽto l in cælo rapit̃ mysterio Angelorũ corpori Christi sociãdus, & ante oculos sacerdotis ĩ altari ur̃. tanta est ecclesiæ unitas in Christo, ut unus ubique sit panis m corporis Christi, & unus sit calix sanguinis eius. Calix n enim quẽ sacerdos catholicus o sacrificat, non est aliud, nisi ipse quem dominus apostolis tradidit: quia sicut diuinitas uerbi p Dei, uita est quæ totũ implet mundũ: ita licet multis locis & innumerabilibus diebus illic consecretur corpus: non sunt tamẽ multa corpora Christi, neq; multi calices, sed unum corpus Christi, & unus sanguis cũ illo, qđ sumpsit in utero uirginis, & qđ dedit Apostolis. diuinitas enim uerbi, replet q illud qđ ubiq; est, & coniũgit, & facit ut sicut ipsa una est, ita & unũ eius corpus sit in ueritate. unde animaduertendũ est, quia siue plus siue minus quis inde percipiat: omnes æqualiter corpus Christi integerrimè sumũt: & generaliter omnes, & specialiter unusquisque. Itẽ, Mysterium fidei dicitur, quod credere debes, ꝙ ibi salus nostra cõsistit. Prouidens enim dominus nobis dedit hoc sacramentũ salutis, ut quia nos quotidie peccamus, & ille iam mori non potest, per istud sacramentum peccatorũ remissionem consequamur. Quotidie enim ipse comeditur & bibitur in ueritate, sed integer & uiuus atq; immaculatus manet. & ideo magnũ & pauendum est mysteriũ, quia aliud uidetur, & aliud intelligitur. sed cùm mysterium r sit, unum corpus & sanguis dicitur, figuram panis & uini habet, faciente domino, quia non habemus in usu carnem crudam s comedere, & bibere sanguinem.

Item Ambrosius.

Post consecrationẽ, licet figura panis & uini remaneat, tamen nihil est ibi, nisi corpus & sanguis Christi.

CAN. LXXIII.

OMnia quæcunq; t uoluit dominus fecit in cælo & in terra, & quia uoluit sic, factum est ita. Licet figura panis & uini uideatur, nihil tamen aliud quàm caro. u Christi & sanguis post consecrationẽ credendum est. Vnde ipsa ueritas ait ad discipulos. Hæc (inquit) caro mea est pro mũdi uita. & (ut mirabilius loquar) non alia planè quã quæ nata est de Maria, & passa in cruce, & resurrexit de sepulchro. hæc inquam ipsa est. Et ideo Christi caro est, quæ pro mundi uita adhuc hodie offertur, & cùm dignè accipitur, uitam utique æternam in nobis operatur. Panem quidem istum, quem sumimus in

† partiẽ

a In populi salutem patitur. Id est, passio repræsentatur ut mors facta pro salute populi.

b In manus infidelium. Vt in passione.

c Imitatur. Id est, repræsentat.

d In ipsa. Subaudi contingat.

e Ad sacerdotis uocem. i. ad sermonem Christi uoce sacerdotis enuntiatum, panis & uini substãtia in carnem Christi sedentis ad dexteram patris in cælis transsubstantiari ministerio angelorum: unde subditur summa, &c.

Transsubstantiatio fit ad uocem sacerdotis.

f Cælos. i. per id ꝙ uerbo sacerdotis cõsecratur, aditum ad cælestia fieri. uel panem uel uinum in id quod super cælos est transire.

g Angelorum choros adesse. Scilicet hominibus consecrantibus uel digne uel indigne.

h Summa. i. panem & uinum in corpus & sanguinẽ Christi transsubstantiari.

i Vnumque. s. sacrificium. s. celebrationem & immolationem altaris fieri.

k Ex inuisibilibus. idest ex ipsis sacramẽtis & rebus sacramentorum, hoc est ꝙ exponẽdo subdit uno inquit. i. uno & eodem momento panis transit in corpus Christi ministerio angelorum: & in altari uidetur per speciem: quasi ꝙ est eius species, uidetur eo tempore, &c.

l Momento. i. eo tẽpore quo Christus ẽ in quolibet altari, totus in cælo est uerus Deus & homo ĩ præsentia angelorum, facta commutatione in uerum corpus & sanguinem.

m Panis. Intransitiue, id est, unum corpus Christi ubique est ubi est consecratum: & sic de sanguine.

n Calix. Id est, sanguis qui in calice continetur.

o Catholicus. hinc collige sacerdotem, non catholicum corpus Domini conficere nõ posse. s. s. e. c. proxi. & xxiij. q. j. schisma.

Sacerdos nõ catholicus conficere nõ potest.

Arg. cõtra. 15. q. ult. c. ult. in fin.

ADDITIO.

Et plane. & hoc legi. j. q. j. si quis inquit. uers. constat. & ca. seq. Archid.

p Diuinitas uerbi. Quæ est uerbum, id est, Christus qui sub his speciebus latet: cum ipse est qui mirabilia facit in oculis nostris.

q Replet. Donis spiritualibus.

r Sed cum mysterium. i. quamuis sit mysterium unum, qđ ibi latet, id est, Christus, uel quamuis panis & uinum sit unius rei mysterium ꝙ ibi latet. i. Christus: tamen corpus & sanguis dicitur, propter pluralitatem specierum.

s Crudam. Supra ead. forte.

t OMnia quæcunque. In prima parte Ambr. probat uerum corpus & sanguinem latere sub illis speciebus in altari. In secunda ostendit, ꝙ ille idem panis qui ante consecrationem est cibus angelorũ, factus est cibus hominum. Tertio dicit, ꝙ idem corpus ꝙ natum est de uirgine, quod pependit in cruce, & positum est in sepulchro, sit in altari. Psal. 133.

u Caro. Argumen. Quod panis transsubstantiatur in corpus Christi. Ioan. 6. c

x Pro mundi. Assumpta.

Senten

mysterio, illum vtique intelligo panem, qui manu sancti spiritus formatus est in utero uirginis, & igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim angelorum, factus est cibus hominum. vnde ipse ait: Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. Et item: Panis quē ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

Ex his nãque duabus sentētijs [a] apertè datur intelligi, quia panis [b] iste & ille, nō duo, sed unus panis, & una caro, & proculdubio unũ corpus efficitur: illud uerè, illud sanè quod sumptũ est de uirgine, quod passũ est et sepultũ, quod surrexit, & ĩ cælũ ascendit, & sedet ad dexteram Dei patris: & quod est uenturum iudicare uiuos & mortuos.

Item August. ex sermone de uerbis domini.

Quamuis quotidie mãducatur Christus, integer tamē permanet uiuus.

CAN. LXXIIII.

QVi mãducat [c] me. viuit [d] pp me, nō ergo fratres timeamus manducare panem istum, ne finiamus [e] illum, & postea quod manducemus non inueniamus, manducatur Christus: viuit manducatus: quia surrexit occisus: nec quando manducamus, partes de illo facimus, & quidem in sacramento, [f] sic fit: & norunt fideles, quemadmodum [g] manducent carnem vel corpus Christi: vnusquisq; accepit partem suam. vnde & ipsa gratia partes vocantur in sacramento: per partes manducatur & manet integer totus, per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cælo. manet integer totus in corde tuo. totus enim erat apud patrem, quando venit in virginem: impleuit illam: nec recessit ab illo. veniebat in carne, vt homines eum manducarent: & manebat integer apud patrem, vt angelos pasceret.

Item Hieronymus in Leuitico. †

Corpus et sanguinē Christi secundũ se, nulli edere licet.

CAN. LXXV.

DE hac quidem hostia, quæ in Christi commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa verò quam Christus in ara crucis obtulit secundùm se, nulli edere licet.

Item in sermone dominicæ v. post epipha.

Corpus Christi ĩ singulis portionibus, singuli totũ accipiũt.

CAN. LXXVI.

SInguli autem totum accipiunt Christum dominum, & in singulis [h] portionibus, totus est, nec per singulos minuitur: sed integrum se singulis præbet.

Item Hilarius Papa.

De eodem.

CAN. LXXVII.

VBi pars est [i] corporis, [k] est & totum. eadem ratio [l] est in corpore domini, quæ in manna quod in eius figura præcessit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius: [m] neque qui minus parauerat habuit minus. [n] non enim est quantitas visibilis in hoc æstimanda [o] mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis. Idem.

Corpus Christi quod sumitur, & figura est in specie, & ueritas in substantia.

---

[a] Sententijs. Id est, authoritatibus.
[b] Panis. Id est, caro Christi quæ dicitur panis humanus.
[c] QVi manducat. Pone casum per c. s̃. ead. qui manducant.
[d] Viuit. Supra eadem. sicut Iudas.
[e] Finiamus. Id est, consumamus.
[f] In sacramento. Quia sacramentum, per partes diuiditur, sed non ipsum corpus.
[g] Quemadmodum. quia in sacramento.
[h] SInguli. Singulis. quasi dicat sub qualibet portione speciei est totus per singulos homines. Archid.
[i] VBi pars est. Dicunt quidam [t] qđ quęlibet pars hostiæ licet ipsa integre consecretur: conuertitur tamen in totum corpus, non pars in partem. nam alias non uideo, qualiter in fractione sumeretur totum corpus sub parte prima. sed secundum hoc ur̃, ꝙ ubi pars est, ibi est totum. & secundum hoc ur̃ quòd pes & nasus sunt coniuncti. quod non credo. Ad hoc dicũt quidã, qđ si hæc dictio ubi, designat locum, uera est. nam in quocunq; loco est una pars corporis domini, est & alia: & ita erit ĩ corpore glorificato. si uero dicas, quod ubi, id est, in quacunque corporis parte est pes, & oculus: falsa est.
[k] Corporis. i. sacramenti sub quo latet corpus. Sed obijcio: corpus Christi non est punctabile. si enim est in puncto loci: ergo oportet ut repleat aliquantulũ locum. assignetur ergo quãtum. si tm̃ locum replet corpus, ergo minorem locũ replet ps corporis. propterea melius uidetur dicendum, ꝙ corpus Christi non circunscribitur loco: quia non est tantus locus, quin in minori esse possit. & secundum hoc nō sequitur quòd totũ & pars sint in eodẽ loco. Ioan.
[l] Eadem ratio. Non tamen quo ad omnia: sed quo ad hoc quod sequitur.
[m] Amplius. Quam gomor. id est, unam mensuram.
[n] Minus. Quia recipiebat ab eo qui abundabat.
[o] Aestimanda. Non est sic quantitas æstimanda, ut sub minori quantitate minus sit corpus Christi, & sub maiori maius: quia ubicunque est pars, siue dicas pars speciei, totum corpus est: siue pars corporis Christi, id est, pes uel manus totum corpus est: non tamen dicẽdum est, quòd omnia membra mista sunt: & ubi caput, ibi misti pes uel manus: sed ubi pars, ibi totum: quia non maiorem locum occupat totum, quam pars, & econuerso: cum sit quasi spirituale, qđ est de omni corpore quod resurrexit ad immortalitatem. Hug.

Psal. 77.
Ioan. 6. c.
Ibidem.
[t] Vt I. a. & B. q dicunt hoc audacter esse tenẽdum.
Pes & nasus an sint ĩ eucharistia coniũcti.
Ioan. 6. f
Corpus Christi an circũscribat loco.
† Origenes homil. 7. sup Leuiti.
Membra sacra eucharistia non sunt mista.

Corpus

CAN. LXXVIII.

Corpus Christi [a] quod sumitur de altari figura est dum panis & uinū uidetur extra: ueritas [b] autē dū corpus & sanguis Christi, in ueritate interius creditur.

Item ex symbolo Ephesino. [c]

Carnem uiuificatricem & ipsius uerbi propriam factā in altari accipimus.

CAN. LXXIX.

Necessariè igitur & hoc adijcimus. incruentam [d] celebramus in ecclesijs sacrificij seruitutem: [e] & sanctificamur participes corporis & p̄tiosi sanguinis Christi: nō ut communem [f] carnē percipientes, nec uiri sanctificati, & uerbo [g] coniuncti, secundùm dignitatis unitatem, sed uerè uiuificantem, & ipsius uerbi propriam factam.

Item Augustinus. †

Quomodo manna & aqua de petra, fuit idem cum nostro cibo & potu.

CAN. LXXX.

Inquit apostolus: Omnes [h] eandem escam spiritualem manducaue-runt: spiritualem utique eandē. nā corporalē aliā: quia illi manna manducauerunt: nos aliud, & omnes eundem potum spiritualem biberunt. aliud illi: aliud nos: sed specie uisibili: quod tamen idē [i] est, uirtute spirituali. [k]

Item Hilarius de Trinitate libro octauo.

Quod ueritatē dominici corporis, & sanguinis sumimus.

CAN. LXXXI.

23 In Christo pater, & Christus in nobis: unum [l] in his esse [m] nos faciunt. Si uerè igit carnē corporis nostri Christus assumpsit, & uerè homo [n] ille qui ex Maria natus est, Christus est, nosque uerè sub mysterio carnē corporis sui sumimus, & per hoc unū erimus: [o] quia pater in eo est, & ille in nobis: quomodo uoluntatis unitas asseritur, [p] cùm naturalis [q] per sacramentum [r] proprietas, perfectum [s] sacramentum sit unitatis? Non est humano [t] aut seculi sensu, de his † rebus loquen-

---

[a] Corpus Christi, &c. Id est, sacrificium corporis Christi: alias falsum est quod dicit.
[b] Veritas. Infra e. in Christo. in fi. s. e. di. utrum.
[c] Ephesino iij. s. ubi Nestorius damnatus fuit, ut xv. distinc. c. j. ij. & iij.
[d] Necessarie. Incruentā. Id est, non in specie cruoris.
[e] Sacrificij seruitutem. Id est, sacrificium, in quo Deo seruimus. q. d. licet nos seruientes Deo offeramus ei sacrificium, non in forma carnis neque sanguinis in altari: tamen est ibi uera caro & sanguis Christi.
[f] Non ut communem. Id est, quasi in communi usu habetur ad manducandum, nec [i] percipiens carnem alicuius uiri sanctificati, id est, sancti.
[g] Et uerbo. Non per unionem personæ, ut dicebant quidam hæretici: sed secundum charitatis dignitatem. & iustitiæ. xxiiij. q. iij. quidam. uersic. Nestoriani.
[h] Inquit. Omnes. Tam nos quam patres ueteresta. sed dissimiliter: quia illi in figura, nos in ueritate.
[i] Quod tamē idem. Id est, significat idem hoc, ꝙ illud. illi enim biberunt aquam de petra, quæ fuit signum sanguinis Christi.
[k] Spirituali. Id est, secundum spiritualem intellectum idē manducauerunt isti spiritualiter quòd nos: non quòd sub manna lateret corpus Christi ut nunc in speciebus sacramentalibus, sed quia manna illud significabat.

In Christo pater. Hæc est xxiij. pars dist. in qua extirpatur hæreticorum error, dicentium filium non esse per essentiam unum cum patre, sed collectiue, nec nos esse unum cum Christo nisi sola uoluntate. Io. de Fant.

In Christo pater Arriani dicebant tres esse substantias in trinitate: & illud ꝙ dr̄ in Euangelio, Ego & pater unum sumus, dicebant non intelligendum esse de unitate essentiæ, sed de unione uolūtatis, quasi filius non uelit contraria patri: sicut dicitur: Nos sumus unum cū Christo. s. unitate uoluntatis. cōtra istos loquitur hic Hilarius, & dicit similitudinem istorū falsam esse: & dicit ꝙ alio modo dicimus nos unum cum Christo, & alio modo ipse Christus est unum cum patre. & illam diuersitatem ostendit per hunc ordinē uerborum, cū dixit: Ego sum in patre meo, uos in me, & ego, in uobis, ut ostēdatur Christum esse in patre, secūdū unitatē substātiæ: nos uero sumus unū cū Christo p humanā carnē quā assumpsit, & ipse ī nobis unū est p propriā carnē, quam in sacramento eius sumimus. hanc sniam Hilarius obscuris uerbis ponit & ut ait Hiero. inclytus doctor Gallicano cothurno [g] extollit. lōgisq; periodis inuoluitur: & a locutione simpliciū fratrū pcul est.
[l] Vnum. Cum enim pater & Christus unum sint. i. eiusdem substantiæ & naturę unitate, & nos unū cū Christo per eius carnem quam accipimus, & ipse nobiscum unum sit p carnem nostrā quā assumpsit, patet ꝙ mediāte Christo unum sumus cum patre.
[m] In his esse. Id est, cū patre & filio: per hoc. s. ꝙ pater est in Christo, &c.
[n] Homo. Extra de hære. cum Christus.
[o] Erimus. i. sumus. nam quādoque se habet ad præsens, ut xxj. di. in nouo. & ff. de uer. sig. uerbum. aliqn̄ præteritū pro futuro, ut 50. di. pōderet. aliqn̄ ponitur præsens pro præterito. xxxv. di. sexto die & hoc uerbum fit, quandoque se habet ad futurū. ff. ne quid in lo. pub. l. ij. §. deinde. econuerso autē ponitur præsens pro fururo. j. distin. proxi. peruenit. ibi dicit uult, id est, uolet.

ADDITIO.

quod not. j. di. iiij. omni tpe. xxxij. q. v. si Paulus. in glo. uerba sunt. liiij. di. fraternitatem. iuxta fi. Archi.
[p] Asseritur. Ab ipsis hæreticis, uidelicet Arrio & eius sequacibus, qui tres substantias in trinitate asserunt: ut xxiiij. q. iij. quidam. uer. Arriani.
[q] Naturalis. i. naturalis & propria caro Xp̄i sumpta.
[r] Per sacramentum. Id est, per sanguinem quem in sacramento sumimus, si, &c.
[s] Perfectum. Perfectum dicit, quia ante unitas naturæ etiam erat inter nos & Christum per assumptā nostram carnē, sed non erat perfecta. nam per illam nos sumus uniti, sed non ipse nobis. & sic per sacramentum altaris, perfecta unitas est inter nos & eum.
[t] Humano. Quasi dicat authoritates domini, uolo probare quod intendo, non meo ingenio, quod illud sequitur cursum naturæ.

Sacrificiū Deo offerimus, nō in forma carnis neque sāguinis.

[i] Hic textum respicit quē ordinat, ut melius intelligat.

† Tract. 26. ad ca. 6. Io.

Aqua de petra fuit signum sanguinis christi. 1. Co. 10. c

Substātiæ tres non sunt in trinitate, cōtra Arrianos.

[g] Dicit H. ꝙ cothurnus genus est calciamēti quo utebant tragœdi recitaturi in theatro: & est huiusmodi calciamentū ut utriq; pedi cōueniat, & factū in modū crepidæ.

Tempus unū pro altero sæpe ponit.

† In Dei rebus.

Vnitas pfecta est īter nos & Christū.

Per

dum,neq; per uiolentā a atq; imprudenté b prædicationē dictorū cælestiū sanitati c alienæ atq; impiæ intelligētiæ puersitas extorquenda d est. De naturali e enim Christi in nobis ueritate, quæ dicimus, nisi ab eo didiscerimus, stulte atq; impiè dicimus. Ipse enim ait: Caro mea uerè est esca: & sāguis meus uere est potus. qui edit carnē meā, & bibit sanguinē meū, in me manet, & ego in eo. De ueritate carnis & sanguinis, nō ē relictus ambigē di locus. nunc.n. & ipsius domini professione, & fide nostra uere caro est, & uere sanguis est: & hæc accepta f atq; hausta g efficiūt ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit. An ne hoc ueritas non est? Contingat plane his uerū nō esse, qui Christū Iesum uerum esse Deum negant. Est ergo in nobis ipse p carnē: & sumus in eo, dum secum hoc quod nos sumus, in Deo est. Quòd autē in eo p sacramentū communicatæ carnis & sanguinis simus, ipse testatur, dicens: Et hic mundus iā me non uidet, uos autem me uidebitis: quia ego uiuo, & uos uiuetis: quia ego ī patre meo, & uos in me, & ego in uobis. Si uoluntatis tātū intelligi unitatē uellet cur gradū h quendā atq; ordinem consummandæ unitatis exposuit? nisi ut cū ipse in patre per naturam i diuinitatis esset, nos contra k in eo l per corporalem eius natiuitatem, m & ille rursus in nobis per sacramentorum inesse mysterium crederetur, ac sic perfecta per mediatorem unitas doceretur, cum nobis in se manentibus, ipse maneret in patre: & in patre manens, ipse maneret in nobis, & ita ad unitatem patris proficisceremur cum eo, qui n naturaliter o secundùm natiuitatem p inest, nos quoque in eo q naturaliter inessemus, ipso in nobis naturaliter permanente. Quod autem in nobis naturalis hæc unitas sit, ipse ita testatus est: Qui edit carnem meā, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego ī eo. Nō em̄ r quis in eo erit, nisi in quo ipse fuerit, eius tamē ī se assumptā habens carnem, qui suā sumpserit. s Itē, Sicut misit me uiuens pater, & ego uiuo propter patrē, & qui māducat carnem meam, & ipse uiuet propter me. t Viuit ergo per patrē, & quomodo p patrem u uiuit, eodē modo nos per carnē eius uiuemus. Hæc verò uitæ nostræ causa est, quòd in nobis carnalibus manentem per carnem Christum habemus, uicturi per eū ea conditione, qua uiuit ille per patrē. Si ergo nos naturaliter secundùm carnē per eum uiuimus, id est, naturā carnis suæ adepti, quo x non naturaliter secundùm spiritum in se y patrem habeat, cum uiuat ipse per patrem?

a Per uiolentam.id est,per hanc tantam præuaricationem,quæ recte uiolenta dicitur.

b Imprudentem.id est,incircumspectam,& improuidam locutionem Arrianorū, qui male interpretantur illud,Vt in nobis vnum sint,sicut tu pater in me.

c Sanitati. id est, sanitate. Vel legatur acquisitiue, scilicet puerse sana.

d Extorquenda. hoc uult.dicere, diuersitas uel peruersitas interpretationis, non extorquenda est à sanctitate dictorum cælestiū, id est, à sanctis dictis cælestibus.

e De naturali. i. qđ dicimus Christi naturam in nobis esse,habemus ab eo.

f Accepta.à xpo. g f.in utero uirginali.Hug.

g Hausta.i.à nobis sumpta. sed utrunque uerū est. si em̄ ipse in nobis est per carnē assumptam à se, eodem modo & nos ī eo. Itē si nos sum⁹ in eo p carnē cōicatā.similiter & ipse est in nobis. unde dicitur, qa ego uiuo, scilicet naturaliter: quia eiusdē substantiæ cū patre est, & non est in eo tanquam uas uel liquor ī uase:ut mentiūtur qdā hæretici: ut xxiiij q.ulti.quidam.uer. Metangi.

h Cur gradū. gradatim & ordinate dixit, ego in patre, & uos in me:& ego in uobis. si em̄ uoluntate tantū unum essemus,nō oporteret dixisse,nisi quia ego & pr̄ & uos unū sumus.s p uoluntatem:non fecisse gradum dicendo sigillatim unumquenque. ordo em̄ & distinctio nominum,multū operat̄. 2 & est ff. si quis cau. sed & ff.§.q̄situm.xliij. dist.sit rector. extra de rescrip.cum dilecta.nā & si seruus cōmunis distinctis nominibus dn̄orum, stipulet̄, p uirilibus portionibus eis acq rit̄.si tacitis nominibus, p ea tantū parte qua q̄sq; dn̄s est. ff.de stip.ser. si cōis seruus ita stipulet̄.

i Per naturam sicut enim ipse est unū cū patre natura diuinitatis,ita unū ē nobiscū humanitatis natura.

k Nos contra.id est,econuerso.

l In eo.scilicet inessemus.

m Natiuitatē.& ita quoq; ipse in nobis, sed consummatius & plenius p id quod sequitur.Et sic innuit hic Christū esse in nobis per carnē in sacramento cōicatam, & nos in eo p carnem uirginis assumptā. Sed īnuit cōtrarium ibi, cum eo q. ubi dicit̄ q͛ est in nobis per carnē:ibi,q͛ autem, q͛ nos sumus in eo p sacramentum altaris cōicati. sed utrunq; pōt esse uerū,cū hic insit eadē caro.s̄.ead.omnia.

n Qui.s. filius per naturam assumptā à Christo in uirgine uel à nobis in sacramento.

o Naturaliter per naturā diuinā inest. sic em̄ intelligi debet,pr̄ est in filio,& filius in patre.i.iste est eiusdem naturæ uel substantiæ cū illo,& econuerso.

p Secūdum natiuitatem,id est, de patre nascendo. uel secundū natiuitatē,id est,diuinitatē, quæ est natiuitas.

q In eo.s.filio.

r Non enim. hic uult dicere, q͛ malus non fiat unum cū Deo per assumptionem corporis Christi,licet eius,id est, mali, Christus habeat in se carnē assumptam.

s Sumpserit. per incarnationem in uirgine.

t Propter me.hoc est, ex patre habet uiuere, q ex eo natiuitatem habet, homo uero non habet natiuitatem à Christo,sed ab homine a quo gignitur & nascit̄.& iō nō ē ibi oīmoda similitudo.

u Per patrē.id est, à patre secundum diuinitatem.

x Quomodo. per patrem,id est, sicut Christus est unum cum patre.

y In se. id est, secundūm

Christus est nobiscum unū.

Ioan.14.c

Christus est in nobis, & sumus in Christo.

Ordo nominū multū operat̄.

Qđ no. 93. distin. metropolitano. Archid.

Pater est ī filio,&c. qualiter intelligit̄. Ioan.6.f

Ibidem.

Homo nō habet natiuitatem à Christo.

ſundum naturam diuinam, quæ ſpiritus eſt, quaſi dicat, quoniam nō habet naturam cum patre, ut ſit idē cum eo. & ſic vere filius Dei, eſt unum & idem cum patre unitate ſubſtantiæ, non uoluntatis, &c.

a Hæc autem ſcilicet ſuperiora alia ſupradicta.

b Et per honorem. id eſt, honorabile ſacramentum nobis datū à Chriſto in cœna.

c In calicē. Hæc eſt xxiiij. pars diſtinct. in qua ratio redditur, quare aqua mittitur in uinum. Io. de Fant.

d Et uinum. Expreſſum autem nō eſt, quod obtulerit aquā: præſumimus tamen quod & ſi non aquam vino miſcuiſſet, uinum tamen lymphatū obtulit: quia prohibitum erat ſacerdotibus in templo, ne purum uinum biberent. unde Apoſtolus: Nolite inebriari uino, &c. ſimiliter de Chriſto credendum eſt, quia magiſter eſt abſtinentiæ. j. quæſt. ij. quam pio.

Melchiſedech, uinum lymphatū obtulit.

† Hoc eſt expreſsū ſ. ea. in ſacramēto.

e Obtulit. ideo forte, quia fatigatis non purum uinum ſed cum aqua miſtum ſolemus offerre.

f De conſequenti. ſcilicet ſatisfacienti eis petra. Vel ſicut tradunt Hebræi, aqua de petra quam Moyſes bis percuſsit, ſaliens uſquequaque populū per deſertum ambulātem ſecuta eſt, & de petra, quæ eſt Chriſtus, ſalit aqua æternæ uitæ, quam potamus in deſerto huius vitæ ambulantes, quia deſeritur à ſtabilitate huius mūdi. ſ. diſtin. v. ne tales. ibi, non enim manere.

† Lib. 4. cap. 5. ſed multis mutatis.

Aqua de petra populū per deſertū ſecuta eſt. Gene. 14.

1. Co. 10. b

g Propheta. id eſt ſacerdos. xliiij. diſtinct. ſit rector.

h Virga. Virga in manu ſacerdotis, eſt uerbum Dei in ore ſacerdotis. Aliter exponitur xlv. diſtinct. diſciplina.

i Tangit petram. id eſt prædicat Chriſtum. Vel tangit petram. id eſt duritiam cordis.

k Salit. id eſt, facit nos ſalire. id eſt, tranſire.

l Accipite. alia ratio quare aqua miſceatur in ſacrificio. ADDITIO Sunt quatuor rationes, quare aqua miſceat uino. Prima quia fluxit aqua de petra in ſignū paſsionis Chriſti. ſ. ea. re uera. Et eſt ſecunda ratio, quia exijt de latere Chriſti. ſ. ea diſt. c. j. Tertia, quia Chriſtus hoc facit. ſ. ea. ſcriptura. Quarta, quia populus ꝑ aquā ſignificatur, & per miſtionē aquæ cū uino populi redemptio. ſ. ea. cum omne. ſecūdū Hu.

Item. Hæc autem a idcirco à nobis cōmemorata ſunt, quia uolūtatis tantū inter patrē & filiū unitatē hæretici mētiētes unitatis noſtræ ad Deū utebantē exēplo, tanquā nobis ad filiū, & ꝑ filiū ad patrē obſequio tantū ac uolūtate religionis unitis, nulla ꝑ ſacramentū carnis & ſanguinis naturalis cōmunionis proprietas īdulgeret, cùm & per honorē b nobis datū Dei filij, & permanentē in nobis carnaliter filiū, & nos in eo nobis corporaliter & inſeparabiliter unitis, myſteriū uere ac naturalis unitatis ſit prædicādū, id eſt, corpus Chriſti, qđ ſumit de altari, figura eſt dū panis & uinū extra uidetur: ueritas autē dum corpus & ſanguis Chriſti in ueritate interius creditur.

Item Ambroſius in libro de ſacramentis. †

Quare in ſacrificio aqua vino miſceatur.

CAN. LXXXII.

24 IN calicē c mittitur uinum & aqua. Sed dices quomodo ergo Melchiſedech, panē & uinū d obtulit? e quid ſibi uult admiſtio aquæ? bibebant autē de cōſequenti f eos petra, petra autem erat Chriſtus. non immobilis petra, quæ populū ſequebatur. & tu bibe, ut te Chriſtus ſequat. uide myſteriū. Moyſes, hoc eſt ꝓpheta, g uirga, h hoc eſt uerbum Dei. ſacerdos uerbo Dei tāgit petrā, i & fluit aqua, & bibit populus Dei. redundat aqua in calice. ſalit k ſanguis i uitā ęternā. Itē, Accipite l & illud, de latere ei9 efluxit aqua & ſanguis. Aqua ut emundaret, m Sāguis ut redimeret. quare de latere? quia unde culpa n inde gratia. culpa ꝑ fœminā, gratia ꝑ Chriſtum. Itē audi pſalmū: uide quā apertus ſit cæleſtibus ſacramētis. Dñs paſcit me, & nihil mihi deerit, &c. Virga tua & baculus tuus, &c. uirga eſt imperiū diuinitatis, baculus paſsio eſt, æterna deitas Chriſti, paſsio tēporalis, illa creauit, hæc redemit. o Paraſti in cōſpectu meo menſam, p & poculū tuū inebriās q quā præclarū eſt. Itē, Quotieſcūq; bibis, remiſsionē peccatorū accipis: & inebriaris Spiritu ſancto. unde & Apoſtolus: Nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria, ſed impleamini Spiritu ſancto. Item, Præclara eſt ebrietas quę operatur ſobrietatē mētis. Item, Fiat uoluntas tua ſicut in cælo & in terra. Panē noſtrum quotidianum, da nobis hodie. Sanguine Chriſti pacificata ſunt omnia r in cælo ſ & in terra, ſan-

m Vt emūdaret. ſ. diſt. iiij. ꝓprie. i ſi.

n Quia unde culpa. q. d. de latere culpa, & de latere gratia, ſed non de eodem latere. uerbi gratia, de latere Adæ fuit fœmina, unde culpa exiuit, de latere uero Chriſti ſanguis & aqua, unde gratia. G.

Ioan. 19. f

Culpa de latere, & gratia de latere. Geneſ. 2.

o Hæc redemit. ſcilicet paſsio & fides eius.

p Menſam. id eſt communionem corporis tui.

q Inebrians. id eſt dās obliuionē delectationū: ut. ſ. diſt. xxxv. luxurioſa.

Pſal. 22. Ibidem.

r Pacificata ſunt omnia. in terra redempti ſunt homines, princeps enim mūdi huius eiectus eſt foras. in cælis chorus Angelorum, q iam turbatus fuerat, per paſsionem eius, & reſurrectionem ſpe futuræ reparationis in noua gaudia reſurrexit: ut. ſ. ead. diſt. j. hi duo nec (ut Origenes dogmatizauit) pro redēptione diaboli, paſſus eſt Chriſtus nec pro angelis, ſed ut eius lapſus in reſtitutione hominis eſſet reparatus. & ideo dicitur pro angelis fieri, dū quod inde cecidit, ex hominibus redditur, & ideo etiā dicuntur pacificata, quæ ſunt in cælo, qa numerū angelorum diminutū fide paſsionis ſuæ Chriſtus replet. i. homines qui peccato deprauati erant ſuo ſāguine redemit & ex his ruinā angelorū reſarcit Deus. ſ. diſt. j. hi duo

Epheſ. 5. d

Chriſtus pro demonib9 & angelis non eſt paſſus. Matt. 6. b

ſ Vel in cælo. uel pro &, id eſt, animæ ſanctorum, quæ iam in cælis ſunt. & ſancti, qui adhuc ſunt in terra, & tunc pacificata, id eſt, ſaluata. Vel pacificata, id eſt, homines angelis reconciliati ſunt.

Cęlum.

a Cælum. Id est, illi qui ascendunt in cælum, sanctificati sunt: quibus supplebitur ruina Angelorum in cælis. Io.

b Supersubstantialem. & in textu Matthæi est supersubstãtialem, id est, super omnem substantiã, scilicet creatam.

S Icut est uerus Dei. Hæc est. xxv. pars dist.

c Quasi filius. Expressiuum est ueritatis. non enim imagine naturæ ueritas obumbratur. ff. de liber. & posthu. filio.

d Et tu qui accipis. idest corpus Christi accipis diuinæ substantiæ unitum.

e I N illo sacramẽto. Id est, sub illa uisibili specie. uel intransitiue illud sacramentum. s. sub illa specie. Vel illa species etiã suo modo dicitur corpus Christi. ꝫ. ead. species.

f Corporalis. Non ergo posset quis sustentari de eucharistia. arg. contra. quia etiam de odore satiatur quis & confortatur.

g Spirituale. Id est, spiritum alens.

h Diuini spiritus. idem repetit. corpus spirituale dicitur, non ꝙ sit spũs, sed quia agile, & nullo temporalium egens inuenitur. Vel distinguitur inter corpus Christi quod est ecclesia, & corpus Christi sumptum de uirgine, ut ecclesia dicatur corpus Christi spũale, quia secundum quòd est Deus, ei unitur: corpus dicitur spiritus Dei, quia a spiritusancto est. xxiij. distinct. qui episcopus.

i S I credis. Recte. Quo ad literam de Cain hoc intelligitur sic: Recte quidem obtulisti, sed recte non diuisisti: quia non simplici corde, unde & dicitur de frugibus terræ obtulisse quia eius sacrificiũ contaminatum erat terrena contagione & operatione. Iudęi quoque recte offerebant, quia Deo ceremonias offerebant, sed non recte diuidebant: quia no. testa. intellectum a uete. litera non sequestrabant. Qui igitur in altari patri filiũ immolat, recte immolat, sed si in eadem persona duas naturas non intelligit, non recte diuidit. Ioannes.

k N Ec Moyses. Conuiua. Isidorus sup Leuiticũ plane ur uelle, ꝙ dominus noster seipsum assumpsit, per hoc quòd dr: assumpsit, deditque discipulis suis.

l Conuiuium. Rex sedet in cœna, turba cinctus duodena. Se tenet ĩ manibus: se cibat ipse cibus. Comedit ergo Christus seipsum: sed non quo ad effectũ: quia non indigebat: sicut de baptismo. ꝫ. distin. iiij. proprie.

m Et qui comedit. diceret quis: quare assumpsit corpꝰ suũ. qui non indigebat? Respond. ut daret alijs exemplum sumendi: sicut baptizatus est, licet non indigeret, ut daret exemplum baptizãdi: ut ꝫ. dist. iiij. per aquam.

S Acerdos. Sacrifi-

g De hoc not. ꝫ. ea. tribus. Corpus Christi dupliciter dicitur.

† Cap. 9. de his qui myste. initiantur.

Oblatio Cain, grata nõ fuit.

sanctificatum est cælum: a deiectus est deinde diabolus, vbi versatur homo, quem ille decepit. Dixi vobis quòd ante uerba Christi quod offertur, panis dicatur, vbi Christi verba deprõpta fuerint: non iam panis, sed corpus dicitur. Quare ergo in dominica oratione ait: Panem nostrum? Panem dixit quippe: sed epiusion, hoc est, supersubstantialem. b

Item in libro vij.

Veram Christi carnem & uerum Christi sanguinẽ manducamus & bibimus.

CAN. LXXXIII.

S Icut est uerus Dei filius Dominus noster Iesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius c ex substantia patris: ita vera est Christi caro, sicut ipse dixit, quã accipimus: & uerus sanguis eius potus. Itẽ: Ego sum (inquit) panis uiuus, qui de cælo descẽdi. Sed caro nõ descendit de cælo. Quomodo ergo descẽdit de cælo panis uiuus? Quia idem Dominus Iesus consors est diuinitatis & corporis: & tu qui accipis d carnem diuinæ eius substantiæ, in illo participas alimento.

Item in libro de mysterijs. †

In sacrificio non corporalẽ sed spiritualẽ escã accipimus.

CAN. LXXXIIII.

I N illo sacramento e Christus est, quia corpus est Christi. non ergo corporalis f esca, sed spiritualis. vnde & Apostolus de typo eius ait: Quia patres nostri eandem escam spiritualem manducauerunt. Corpus enim Dei, est corpus spirituale. g corpus Christi, corpus diuini spiritus h est.

Item in sermone de Abel & Cain. †

Carnem a Christo susceptã, & corpus trãsfiguratum in altari offerimus.

CAN. LXXXV.

S I credis a Christo carnẽ esse susceptã, & offeras trãsfiguratũ corpus in altari, nec tñ distinguis naturã uerbi & corporis Christi, dr tibi: Si rectè offeras, rectè i autem nõ diuidas, peccasti.

Item Hieronymus ad Heldibiam.

In cœna Christus fuit conuiua & conuiuium.

CAN. LXXXVI.

N Ec Moyses dedit uobis panem uerũ: † sed dominus Iesus ipse conuiua k & conuiuiũ: l ipse comedens, & qui comeditur. m

Item Hierony. super Matth. †

In ueritate sui corporis & sanguinis Christus suis discipulis præsentauit, quod Melchisedech sacramentaliter obtulit.

CAN. LXXXVII.

A Ccipite & comedite: hoc est corpus meum, postquã typicum pascha fuit completum, & agni carnes cum Apostolis comederat: assumpsit panem, qui confortator est hominis: & ad uerum paschæ transijt sacramentum: ut quomodo in præfiguratione eius Melchisedech panem & uinum offerens fecerat: ipse quoque in ueritate sui corporis & sanguinis repræsentaret.

Item in libro de membris domini. †

Christus idem est sacerdos, & sacrificium.

CAN. LXXXVIII.

S Acerdos Dei patris, dicitur filius Dei, secundùm humanitatem in qua se pro nobis acceptabile sacrificium Dei obtu-

† In lib. de incarn. do. in sac. cap. 9.

Ioan. 6. d

† ali. uiuũ Christus seipsũ comedit.

† Ca. 26.

Mat. 26. c

Christus, quare baptizatus fuit.

Gen. 14. d

† De his quæ Deo in scripturis attribuuntur. Hebr. 7. a

lit, ut sit ipse sacerdos qui est sacrificium. a

Item Aug. de utilitate agendæ pœnitentiæ.

Iudæi credentes biberūt sanguinem, quem in cruce effuderunt.

CAN. LXXXIX.

TUnc eis b Petrus annuntiauit eū colendum, quem crucifixerunt: ut eius sanguinem biberent credentes, quem fuderant sæuientes.

Idem in epistola ad Hireneum.

Corpus quod ex uirgine sumptum est, a fidelibus accipitur.

CAN. XC.

COrporeū illud manna, c nunc est tāti res miraculi: d quia uenit quod perfectum est. perfectus autem panis de cælo, corpus est ex uirgine natum.

Idem in Psal. xxxij. Homilia ij.

Verum Christi corpus, uerūque eius sanguinem quotidie manducamus & bibimus.

CAN. XCI.

ACcesserūt ad Iesum Iudæi vt crucifigerent: nos accedamus vt corpus eius & sanguinē accipiamus. Item: Verè magnus Deus, & magna misericordia eius: qui nobis dedit manducare corpus suum, in quo tanta perpessus est: & sanguinem suum bibere. Item in Psal. xviij. ad Iudæos. Iam & securi bibite sanguinem quem fudistis. Item in Psal. lxxv. Ipsum sanguinem quem per insaniam fuderunt, per gratiam biberunt. Item in Psalm. xxvij. De carne Mariæ carnem accepit, & ipsam carnem ad manducādum ad salutē dedit. Nemo autē illā carnē mā ducat, e nisi prius adorauerit. f Item in Psal. xxxiij. Dauid ferebatur manibus suis. Manib⁹ suis nemo portatur. Quomodo intelligatur ī ipso Dauid scd̄m literam nō inuenimus: g in Christo autē inuenimus. ferebat. n. Christus manibus suis, qn̄ cōmendans ipsum corpus suum ait, Hoc est corpus meū. ferebatur h enim illud corpus in manibus suis. Idē super Io. tracta tu xxxv. Quousque biberent sanguinem quē fuderunt, desperauerūt. Idem in psal. liiij. Iudæi pascebātur, tanquam de pœna domini, & nos de cruce domini pascimur, quia corpus ipsius manducamus. Habent ergo impij epulas suas, habent & pij suas. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.

Item ex concilio Guarmaciensi.

Pro infirmantibus euchari stiam presbyter semper habeat paratam.

CAN. XCII.

26 ps PResbyter Eucharistiam i semp habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur.

Item ex concilio Aurelianensi.

Pœnitentia eius qui non bene sacrificiū custodit.

CAN. XCIII.

27 ps QVi bene non custodierit sacrificium, & mus uel aliud aliquod animal illud comederit, k xl. diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta dies l pœniteat.

Cyprianus Euaristio & cōfratribus suis salutem. †

Magis & histrionibus sacra non committantur mysteria.

CAN. XCIIII.

28 ps PRo dilectione tua consulendum me existimasti frater charissi-

---

a Sacrificium. Et ita gerit officium duorum. Arg. contra. xvi. quæ. j. presbyteros.

b TVnc eis. Cum dixerunt ei Iudæi, quid faciemus nos uiri fratres? Ait tunc Petrus: Credite ipsum esse Deum, quem crucifixistis. 1

Actu. 2. f.

1 Vt. j. d. 4. ꝓprie. in fin.

c COrporeum. illud māna. Id, est, corpus Christi quod significabat per corporeū māna. s. ead. re uera.

d Tanti res miraculi. Id est, tantæ rei miraculosæ, scilicet corporis.

e ACcesserunt. Manducat. spiritualiter. sed multi sacramentaliter, licet non adorauerūt. Adoramus quidem humanitatem eius, quadam ueneratione maiori quā uniuersas creaturas: illa tamen quæ dulia est, non latria.

Christi humanitas, magna ueneratione est adoranda.

f Adorauerit. Argumentum ꝙ mus non potest accipere corpus Christi. Argu. contra. j. ead. qui bene. sed statim desinit esse.

Mat. 26. c

g Non inuenimus. Quo ad mysterium.

h Ferebatur. Alludit ad illud quòd dicitur in libro Reg. Dauid fingens 2 se dementem manibus ferebatur per lutum ciuitatis Saulis regis timore. ex quo forte postea dictum est in legibus, quòd curator dandus est ei qui dicit se demētem causa cognita, ne propter onera ciuilia huiusmodi fingat. ff. de cu. fu. obseruare.

2 Cōprehensus est & ductus est ad regem: ipse aut, &c.

Curator datur, causa cognita dicenti se dementē.

i PResbyter. Hæc est xxvj. pars dist. Io. de Fant.

i Eucharistiam. Licet intinctam dare causa necessitatis. Bro. lib. v. c. ut omnes. Sed contra. s. e. cum omne. Sed sanguinem non præcipitur seruare, quia opus esset nimia cautela in eo seruando. ergo propter caute lam non seruatur, ne fundatur: quandoque tamen propter aliud seruatur. j. distinc. proxi. sabbatho.

Sanguis Christi nō est seruandus.

k QVi bene. Hęc est. xxvij. pars. dist. Ioan.

k Comederit. Nec dicēdum quòd mus sumat corpus domini. statim enim desinit esse sacramentū ex quo ab eo tangitur. si tamen dicatur quòd sumat, non est magnum inconueniens: cum sceleratissimi homines illud sumant. sed B. non concedit quòd ab eo sumi possit; 3 imo statim desinit esse sacramentum: sed iterum non posset consecrari, quia non est ibi iā panis, imo tātum species. Sed nunquid desinit esse sacramentum, si transit super illud corpus mus uel aranea? Nō credo quòd desinat esse sacramē tum.

Corpus Christi a mure nō sumitur.

3 Arg. ad hoc s. ea. accesserūt uerbo, ne mo. ubi de hoc. & s. q. j. detrahe. ibi uideas. Arc. Matt. 5. a

l Triginta dies. Secus in uino. s. e. si per negligentiam.

† PRo dilectione tua. Hæc est. xxviij. pars distin. In qua dicitur quòd impœnitentibus histrionibus non datur corpus Christi, & sic de alijs. Ioan. de Fant.

Quod

† Episto-la 10. li. 1.

a Quod male didicit. culpa enim similis est male discere, & docere. C. de malefi. & mathe. culpa. imo & huiusmodi pueri exhæredandi sunt, si præter uoluntatem parentum uel nimis uel arenarijs se sociant: ut in authen. ut cum de appel. cogno. §. causas. coll. viij.

Filius qui se nimis sociat, exhæredari potest.

b Vt pudor. Loquitur de notorio & manifesto infami, cui non est impertienda eucharistia domini. Idem est dicendũ de quolibet existenti in mortali crimine notorio. xxiij. q. v. placuit.

Eucharistia nõ est danda existẽti in crimine notorio.

c Infami. tales enim infames sunt. ff. de ijs qui no. infa. l. ij. §. ait prætor.

d In altari. Non præsumat. propter solam episcopi reuerentiam, nisi licẽtia episcopi, uel necessitate urgente, & hoc ubi perficit episcopus. alias contra. vij. quæsti. j. nihil.

e Pronunciandum. Hæc distinct. diuiditur in xiiij. partes, in quarum prima probat per decem cap. quid iuris sit de festiuitatib⁹. Secũda ibi, De esu. Tertia ibi, Peruenit. Quarta ibi, Sabbatho. Quinta ibi, Ieiunium. Sexta ibi Ieiunia. Septima ibi, de pœnitentibus. Octaua ibi, Literis. Nona ibi, Crucis. Decima ibi, Aquã. Vndecima ibi, nosse. Duodecima ibi, Perlatum. Decimatertia ibi, Sexta. Decimaquarta ibi, omnes. Ioan. de Fant.

†. Conse. g. ca. 35.

Festiuitates martyrum habẽtur loco sacramentorum.

1 Imo ẽt festũ pẽtecostes, sacramentũ appellat J. di. pxi. baptizari Dies quãdo icipit.

2 Adde Alexã. de Imo. in l. more. ff. de fer. & gl. in c. ij. extra e. & per Arch. lxxv. dist. in c. quod à patrib⁹.

e Pronuntiandum quę festiuitates sint celebrandæ, & quando ostendit. Et ideo inter sacramenta tractat de solennitatibus istis, quia sacramentorum 1 loco habentur: quia repræsentant passiones eorum martyrum ppter quos fiunt.

f Vsque ad uesperam. Hic habes, quando incipiat dies secundum canones, scilicet à uespera: ut extra de fer. c. j. & ij & s. lxxv. distin. quod à patribus. Aliud obtinet secundum leges, quia secundum leges incipit à media nocte: 2 ut ff. de fer. more. ut not. de hoc sup illo cap. quod à patribus. hodie quo ad iudicium protenditur dies usq; ad tenebras, &c. extra de offi. deleg. consuluit. Sed tamen not. ꝙ inceptio ista non habet locum quo ad omnia. nam secundum hoc sæpe comederemus carnes in die ueneris. Vnde dic ꝙ quo ad solutiones faciendas, quo ad carnes comedendas, dies incipit à media nocte, & terminatur in aliam mediam noctẽ, & maxime qa hoc dicit lex, & hoc habet consuetudo, licet quo ad solutiones distinguant quidam inter clericos & laicos, quod non approbo. Præterea not. ꝙ dies quandoque incipit à meridie, 3 & terminatur in alium. & hæc forte computatio est magis uera. cum contineat ortum & occasum signorum. Item dies quandoque computatur de momento ad momẽtum. ff. de mi. de nique. §. minorem. Sed quantum ad esum carnium, cõputatur dies à uespera usq; ad diluculũ: ut s. e. esu. Ioan.

me, quid mihi uideatur de histrione & mago illo, qui apud uos constitutus adhuc in artis suæ dedecore perseuerat, & magister & doctor non erudiendorum sed perdendorum puerorum, id quod malè didicit, a cæteris quoque insinuat: an talibus sacra communio cum cæteris Christianis debeat dari, aut uobiscũ debeat communicare. Puto nec maiestati diuinæ, nec euangelicæ disciplinæ cõgruere, ut pudor b & honor ecclesiæ tam turpi & infami c contagione fœdetur.

Item ex concilio Carthaginensi quarto. †

Post conuersionem nõ est deneganda gratia cõmunionis.

CAN. XCV.

Scenicis atq; histrionibus cæterisq; personis huiusmodi, uel apostaticis conuersis uel reuersis ad dominũ, gratia uel reconciliatio non negetur.

Item ex cõcil. Vrbico.

Presbyter in altari missam non celebret, in quo eadem die episcopus celebrauit.

CAN. XCVI.

In altari in quo episcopus missã cantauit, presbyter eodem die aliam celebrare non præsumat. d

Item ex cõcilio Lugd.

Tempora feriandi, in missa sunt laicis nuntianda.

DISTIN. III.

I e Pronuntiandũ est laicis: ut sciãt tẽpora feriandi per annũ, id est. omnẽ dominicam à uespera usque ad uesperã? f ne Iudaismo capiãtur. Feriã di uerò per annũ isti sunt dies. Natali dñi: sancti Stephani, sancti Ioannis Euangelistæ, Innocẽtum, sancti Siluestri, Octaua dñi, Theophaniæ, g Purificatio sanctæ Mariæ: Sãctum Pascha, cũ tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Ascensio dñi, Sãcti dies Pẽtecostes, sancti Ioãnis Baptistæ, Duodecim Apostolorũ, & maxime sanctorũ Petri, & Pauli, q mũdũ sua pdicatione illuminauerũt, sãcti Laurentij, Assumptio sãctæ Mariæ, Natiuitas h sãctæ Mariæ, Ecclesiæ dedicatio, sancti Michaelis Archãgeli, Dedicatio cuiuscũq; oratorij & oĩum sanctorũ, et sancti Martini, & illæ festiuitates i quas singuli epi ĩ suis epatibus cũ populo collaudauerint, quæ uicinis tantũ circũmorãtibus indicẽdæ sunt, non generaliter k

g Theophaniæ. i. epiphaniæ, id est, apparitionis. theos enim Deus, phanos apparitio, quando scilicet stella apparuit, quæ duxit Magos.

h Natiuitas. De festo Conceptionis nihil dicitur: qa celebrandũ nõ est, sicut ĩ multis regionibus fit, & maxime in Anglia. & hæc est ratio, quia in peccatis concepta fuit. 4 sicut & cæteri sancti, excepta unica persona Christi. Similiter de annuntiatione sanctæ Mariæ nihil dicit, cum sit tamen celebre festum. H.

i Festiuitates. Sed de quibus festiuitatibus hoc intelligis, quia sancti aut sunt canonizati, aut nõ? B. intelligit de non canonizatis, quia dicit ꝙ episcopus cũ suis clericis quantum ad suam diœcesim, potest sanctũ canonizare, quod non credo, extra de reliq. & uenera. sancto. c. j. in fi. sed exaudio de canonizatis, qui non habent uigilias.

k Nõ generaliter. Ar. ꝙ particularia decreta episcopi possunt condere, & leges & canones constituere, 5 & con

3 Meridies enim dictus est, quasi medidies. i. medius dies: uel quia tunc mer⁹ dies .i. purior, merõ enĩ Græcè purum Latinè dicitur secũdum Pap.

4 Istud dictum glo. est hæreticum: & reprobat p tex. quem mente teneas in ex trauagan. Sixti iiij. quæ incipit, graue nimis. cũ quocõcordant & bene Abbas & Anto. in c. fi. de fer. & Brixiẽ. in suo dictio. super uerbi. festum.

5 Ad idẽ 3. q. 4. nullus. extra de maior. & obedię. c. 2. ubi de hoc etiam leg. & no. extra de loc. & cõduct. uestras. Arc.

& cõsuetudines inducere seruãdas in parochijs suis, in subditos suos consensu eorundẽ sine præsentia papæ vel eius delegati: ut xj. dist.in catholica. & xxxv.quæstio.vj.ab isto.

a I Rreligiosa.Sal tationibus. s. ea.dist.j.qui die.

† Tol.3. cap.23. b Perstrepũt. Hoc licet sit mortale,nõ inducit depositionem:ut v. q. iiij. in loco.

c R Ogationes Ieiuniũ. s. dist lxxvj.§.non au tem.contra. ubi dicitur qđ inter Pascha & Pentecosten non sit ieiunãdum. Sed de ieiunio quod hic statuitur,nõ pręcipit: sed suadetur. nam in tẽpore illo unaquæq; ꝓuincia abundabat in sensu suo: ut lxxvj.distin. utinam. & xij. dist. illa.

Ieiunandũ nõ est inter pascha & pẽtecosten.

d Plebs.& ita serui sunt de plebe.

e E Piscopus.Deesse. Arg. ꝙ episcop⁹ dominicis diebus,in episcopali ecclesia diuinis officijs debeat interesse,in qua sacerdo tali more præcipit residere.vij.q.j.puenit ad nos. & quod cogendus sit cũ clericis suis apud ecclesiam communiter habitare,ut dixi xlj. distin.eps uilem.

Episcop⁹ diebus dominicis debet esse in ecclesia sua.

f N Vlli. In uilla.tunc .n. in maiori ecclesia conueniunt omnes: ut s.ea.dist.j.si quis etiam extra.

g A Sacerdotibus. id est, episcopis in concilio congregatis.

h Paschæ. contra s.dist iiij.statuimus & ca. quadragesima.Sol. hic de ieiunio generali,ꝙ omnibus iniũgitur: ibi de speciali, qđ clericis suadetur. imo ideo nõ est seruanda qnquagesima:qa seruatur post Pascha à die Paschæ usq; ad Ascensionẽ uel Pentecosten.

Ieiunium ẽ duplex.

omnibus. Reliquas uerò festiuitates per annũ non sunt cogendi ad feriandũ nec prohibendi. Inditum uerò ieiunium quãdo fuerit denuntiatum, ab omnibus obseruetur.

Item ex concilio Toletano quarto. †

In sctorũ solẽnitatibus diuinis officijs nõ saltationib⁹ uel cãtilenis populi debẽt uacare.

CAN. I.

IRreligiosa cõsuetudo est, quã uulgus per sanctorũ solẽnitates & festiuitates agere cõsueuit.populi qui debẽt diuina officia attendere, saltationibus [a] turpibus inuigilãt, cantica non solùm mala canentes, sed etiam religiosorum officijs perstrepunt. [b] hoc enim ut ab omnibus prouincijs depellatur, sacerdotum & iudicum à concilio sancto,curæ committitur.

Item ex concilio Aurelianensi.

Ante ascensionem domini tribus diebus litaniæ celebrẽtur.

CAN. II.

ROgationes, id est,litanias,ante ascensionem domini placuit celebrari, ita ut præmissum triduanum ieiunium [c] in dominicæ Ascẽsionis solẽnitate soluat: per quod triduum serui & ancillæ ab opere relaxentur, quò magis plebs [d] uniuersa conueniat,quo triduo omnes abstineãt, & etiam quadragesimalibus cibis utantur.

Item ex concilio eodẽ.

Episcopus die dominico non desit ecclesiæ.

CAN. III.

EPiscopus si infirmitate non fuerit impeditus,ecclesiæ cui proximus fuerit,die dominico deesse [e] non debet.

Item ex eodem.

Hos dies ciuibus in uilla celebrare non licet.

CAN. IIII.

NVlli ciuium unquã, Paschæ,natalis domini,& quadragesimæ solennitatẽ in uilla [f] licet celebrare,nisi quẽ infirmitas probabitur tenuisse.

Item ex eodem.

Ante solennitatem paschæ quadragesima est celebranda.

CAN. V.

A Sacerdotibus [g] omnibus decretũ est, ut ante paschæ [h] solennitatẽ non quinquagesima sed quadragesima teneatur.

Item ex concilio Martini papæ.

Quinta feria ultimæ septimanæ quadragesimæ ieiunium solui non licet.

CAN. VI.

NOn liceat quinta feria fratres,nouissimæ septimanæ ieiuniũ [i] soluere, & omnẽ exhonorare [k] quadragesimã sed syncerè abstinẽtes totam quadragesimã perexire.

Item ex concilio Laodicensi.

De eodem.

CAN. VII.

NOn oportet in quadragesima, quinta feria ultimæ hebdomadæ ieiuniũ dissolui,& totam quadragesimam inhonorari: sed per totos [l] dies quadragesimæ ieiunare,& escis abstinentiæ conuenientibus, id est,aridioribus uti.

Item ex concilio Agathensi.

Exceptis diebus dominicis in quadragesima non soluatur ieiunium.

CAN. VIII.

PLacuit ut omnes [m] ecclesiæ (exceptis diebus dominicis) in quadragesima etiam in die sabbathi [n] sacerdotali [o] oratione & discretionis communione [p] ieiunent.

Item ex concilio Niceno.

i Ieiuniũ. qa dominus surrexit de cœna, & lauit pedes discipulorũ.& iterũ redijt ad cœnã,uolunt quidã ad similitudinem domini, etiam pedes alijs abluere & bis [i] comedere, sed talis consuetudo reprobatur.

i Intelligẽ secundũ Hu. de eo qui comedit integre & perfectè: & postea surgit, & iterũ comedit,secus si parum comedit,& postea ad mandatũ faciendũ surgeret, quo facto ad mẽsam rediret & comestionem inceptam perficeret:nã certè talis ieiunans diceretur secũdum Host. qui ita no.in sum.de obser. ieiu. §.quando uersic. tota,&c.

k Exhonorare. Arg. ꝙ nihil reputatur ieiunasse, qui unum diem non ieiunat. C.ad Sylla.l.ult.nihil uidetur esse factum, &c. vij. q. j. nihil.

ADDITIO. Itẽ arg. ꝙ utile ꝑ inutile uitiatur.ix.dist.si ad sacras.xxv.q. ij. & si legibus sed ar. contra. xij. q. ij. si quis.Archid.

l N On oportet Sed ꝑ totos i.oẽs, exceptis diebus dominicis: ar. s. dist. xxx. si quis presbyter.j. dist. v. quadragesima.

m P Lacuit ut omnes.Nõ comedant.

n Sabbathi. scilicet paschalis.

o Sacerdotali.s.finita hora nona.

p Cõmunione. s. percepta,id est,non debent comedere, nisi prius celebratis missarũ officijs & uespertinis. s.ea. dist. j.solent.H.

Quoniam

Nec in die dominico, nec in diebus pentecostes, in oratione genua flectantur.

CAN. IX.

Voniã sunt a in die dominica quidã ad oratione genua b flecten tes, & in diebus pentecostes, propterea statutum est à sancta synodo (quoniam consona & conueniens per omnes ecclesias custodienda consuetudo est) ut stantes c ad oratione, uota dño reddamus.

Itẽ Leo papa quartus.

Quo tempore ab esu carniũ sit abstinendum.

CAN. X.

De esu, carnium, apud nos uetustissima & non improbanda traditio semper est tenenda, ut à cœnæ termino q̃ fit in principio noctis quartæ feriæ d quæ luce scit in quarta feria, usque in diluculum quintæ feriæ, & similiter à cœna noctis sextæ feriæ quæ lucescit in sexta feria, non imperitè ieiunatio usque ad sabbathi e lucẽ, quantum de diei parte aliquis ieiunare maluerit f uel debuerit g protendatur.

Item Gregorius dilectissimis ciuib. Romæ. †

Nec die sabbathi est feriandum, nec die dominico lauacrũ est prohibendum.

CAN. XI.

Peruenit ad me quosdam peruersi spiritus homines, praua inter uos aliqua & sanctæ fidei aduersa seminasse, ita ut die sabbathi aliquid operari ꝓhiberent, quos quid aliud nisi Antichristi prædicatores, dixerimus? qui ueniens h diem sabbathi atque dominicum ab omni faciet opere custodiri. q̃a enim mori se & resurgere simulat, haberi in ueneratione i uult diem dominicum, & quia populũ iudaizare cõpellit, ut exteriorem legis ritum reuocet, & sibi Iudæorũ perfidiã subdat, coli uult sabbathũ. k Aliud quoq; ad me perlatũ est, uobis à ꝑuersis hominib[9] esse prædicatum, ut dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxuria & pro uoluptate q̃s lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. si autem pro necessitate corporis, hoc nec die dominico prohibemus.

Item Innocẽtius papa.

Ob reuerẽtiã sepulturæ dominicæ sabbatho ieiunare debem[9]

CAN. XII.

Sabbatho uerò ieiunandum l esse ratio euidẽtissima demonstrat, nam si diem dominicã ob uenerabilem resurrectionem domini nostri Iesu Christi, non solum in pascha celebramus, uerum etiam per singulas hebdomadas ipsius diei imaginem frequentamus, at sicut sexta feria propter passionem domini ieiunamus, sic sabbathum prætermittere non debemus, quoniam intra tristitiam & lætitiam temporis illius uidetur inclusum. nam utique constat apostolos biduo isto & in mœrore fuisse, & propter metum Iudæorum se occultasse, quod utique non dubium est, intantum eos ieiunasse biduo memorato, ut traditio ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari, m quæ forma etiam per singulas tenenda est hebdomadas, propter id quòd cõmemoratio diei illius, semper est celebranda. quòd si putant semel atq; uno sabbatho ieiunandum, ergo & dominica, & sexta feria semel in pascha erit utiq; celebranda.

Item Melchiades papa.

Die dominica & quinta feria, non est celebrandum ieiunium.

CAN. XIII.

Ieiunium dominici diei, & quintæ n feriæ nemo celebrare debet, ut inter

a Quoniam. sunt. quidam.

b Genua. s. distin. lxxvj. §. non autem. & cap. scire.

c Stantes. s. dist. xxx. si quis præsbyter. s. xxvj. q. vij. sacerdos. contra. Solut. ibi dies remissionis, uocantur dies ieiuniorum.

De esu carniũ. Hæc est secunda pars dist. secundum Ioan. de Fant.

d Feriæ. De quarta feria est consiliũ: de sexta præceptũ.

e Sabbathi. diei, scilicet paschalis supple, ne forte ob insignem solennitatem, uideretur ieiunium tunc soluendum.

f Malueri. Sed nõ tenetur ad hoc.

g Vel debuerit. cũ teneatur ad hoc ex iniunćta pœnitentia. Et ita est arg. ꝙ possumus carnes comedere in die sabbathi. 1 nam ponit in optione nostra, tãdiu abstinere die sabbathi quãdiu uoluerimus. Sed contra. j. c. ij. sed illud est consiliũ, & consuetudo ita interpretatur. extra de obser. ieiu. consiliũ. §. item de illis. nec enim sabbathum est inter legitima ieiunia: ut j. ead. ieiunia. Ioan.

Peruenit. Hæc est tertia pars distinct. secundum Ioan. de Fant.

h Qui ueniens. scilicet antichristus.

i In ueneratione uult, id est, uolet. nã pro nimia certitudine, ponit hic præsens 2 pro futuro.

3 & not. de hoc s. xxiij. q. j. paratus. & j. ead. dist. iiij. quando quis.

k Sabbathum. s. dist. xlj. quisquis. & s. dist. lxxxj. non oportet. Ioan.

Sabbatho. Hæc est iiij. pars distin. secundum Ioã. de Fant.

Carnes comederẽ die sabbathi, utrum sit licitum.

1 Dicit Ho. hic habet, ꝙ sabbatho licite caro comeditur: sed postea aliud obtinuit: ĩ sabbatho scilicet abstinedũ eẽ à carnib. j. dis. v. quia dies. sed & ieiuniũ in sabbatho fuit postea cõsultum. j. eo. sabbatha. scdm Hu.

† Epistola 3. lib. 2.

2 Præsẽs ꝓ futuro qñ que ponit

3 Adde an & quãdo id fieri possit regulariter nota. Bar. in l. si ita. ff. de au. & arg. leg. & in l. fi. quæ res pign. obli. pos.

† Sub. ecõ uersoponitur s. dist. ꝓpi i christo. ubi de hoc.

l Ieiunandum. s. xij. distin. illa. contra. Solu. hoc non obtinet. uel dic ut ibi dixi. 4

m Non celebrari. sacramentum corporis & sanguinis domini. s. dist. j. ulsum. Contra. s. dist. ij. iteratur. contra. Sed secundum hanc exceptionem illa capitu. intelliguntur.

Ieiuniũ. Hæc est quinta pars dist. secundum Ioan. de Fantu.

n Quintæ. s. dist. lxxvj. utinam. contra. Solu. ꝓhibetur hoc fieri in contemptũ diei: alias semper ieiunare non reprobarem, ut ibi, sed quare potius de his diebus, quam de alijs: cum ieiunare in cõtemptum diei cuiuscunq;, sit mortale peccatum? Dic quod ideo quia maioris uenerationis sunt, quia in illis duobus diebus fecit dominus quicquid insigne fecit fere. lxxxv. dist. ca. penulti. fere dixi: quia

4 De hoc etiã nota. s. ea. de esu. in fin.

Ieiunare sempernõ reprobat.

ieiunium Christianorum & gentilium, uel ueraciter credētium infidelium atque hæreticorum uera & non falsa discretio habeatur.

Item ex concilio Cæsareo augustano.

De eodem.

CAN. XIIII.

NE q̄s ieiunet die dominica causa timoris [a] aut persuasionis, nec quadragesimarum diebus ab ecclesijs fideles desint: nec habitent in cubiculorum latibulis ac montiū, qui in suspicionibus [b] p̄seuerant, sed exemplum ac præceptū custodiant sacerdotum, & ad alienas uillas agendorum cōuentuū causa non conueniāt. ab uniuersis episcopis dictum est, Anathema sit, q̄ hoc commiserit.

Item ex dictis Sancti Apollonij.

Quarta & sexta feria sunt seruanda ieiunia.

CAN. XV.

6 IEiunia sanè legitima in quarta & sexta [c] feria nō sunt soluenda, [d] nisi grandis aliqua necessitas fuerit, quia quarta feria Iudas traditionem domini cogitauit, & sexta feria crucifixus est saluator. Videbitur ergo, qui in his diebus sine necessitate soluerit statuta ieiunia, uel cum tradente tradere saluatorem, [e] uel cū crucifigentibus [f] crucifigere. Die autem dominica, nihil aliud [g] agendū est [†] nisi Deo uacandum, nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum hymnis & psalmis & canticis spiritualibus dies illa transigatur.

Itē Innocentius papa.

Quinta feria ultima hebdomada quadragesimæ pœnitentes remißionem accipiant.

CAN. XVI.

7 DE pœnitentibus uerò qui siue ex grauioribus cōmissis, [h] siue ex leuioribus pœnitentiā gerūt, si nulla interueniat ægritudo, [i] quinta feria ante Pascha eis remittendum [k] esse Romanæ ecclesiæ cōsuetudo demonstrat, cæterum de pondere æstimādo [l] delictorū, sacerdotis est iudicare, ut attendat [m] ad cōfessionē pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigētis. Sanè [n] si quis in ægritudinem ceciderit, atq; usque ad desperationē uitæ deuenerit, est ei ante tēpus [o] Paschæ relaxandum, ne de seculo absq; communione decedat.

Item Fabianus papa Orientalibus episcopis.

Singulis annis quinta feria ultimæ hebdomadæ quadragesimæ nouū chrisma conficiatur

CAN. XVII.

8 LIteris uestris inter cętera insertū inuenimus, quosdam religionis uestræ episcopos à uestro nostroque ordine discrepare, & non per singulos [p] annos in cœna domini, chrisma conficere. Errant uerò qui talia excogitant, & mente uesana potius, quàm recta sentientes, hoc facere audent. Sicut enim ipsius diei solennitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius sancti chrismatis confectio, per singulos annos est agenda, & de anno [q] in annum renouanda, & fidelibus est tradenda, quia nouum sacramentū est, & per singulos annos i iam dicta die in-

quia die iouis cælos ascendit.

[a] NE quis. Causa timoris. Alias terroris: scilicet quia aliquis incutiat timorem alicui, nisi ieiunet tali die.

[b] In suspicionibus scilicet hęreseos.

IEiunia. Hæc est sexta pars dist. secundum Ioan.

[c] Et sexta. addita secunda feria. xj. q. iij. ca. de illis. distin. lxxxij. cap. præsbyter.

[d] Soluenda. Ab ijs qui ad hoc uoto uel pœnitentia sunt adstricti. Vel dic quod hoc fuit in primitiua ecclesia necessitatis, hodie uero consilij. H. & G.

[e] Saluatorem. s̄. xj. quęstio. iij. capit. abijt.

[f] Vel cum crucifigentibus. j̄. distin. iiij. c. qui bis.

[g] Aliud. C. de ferijs. l. iij. contra. Sed dic legem succumbere, id est, uim in hoc non habere. extra de fer. cap. conquestus. [†]

DE pœnitentibus. Hæc est septima pars distinct. secundum Ioann. de Fant.

[h] Commissis. mortalibus. grauiora enim appellat, ualde enormia: [s] leuiora minus enormia: alias esset contra. xxvj. q. vj. cap. ultimo.

[i] Aegritudo. quo casu nullo tempore est deneganda cōmunio: ut notatur & legitur dist. proxi. cap. p̄sbyter. Sed pone quod aliquis agat septennem pœnitentiam nunquid in istis septem annis in quolibet anno in cœna domini debeat in ecclesiam introduci? Vel si debet, à quo? utrum tantum ab episcopo, uel à suo presbytero? Dicunt quidam quod post primam expulsionem usque ad ultimam (quarum utraq; debet tantum per episcopum fieri) ꝫ presbyter simplex potest eum quolibet anno in cœna domini recipere in Ecclesia, & post octauas, de ecclesia expellere. de hoc 50. distin. c. in capite. xxvj. q. vj. c. j. s̄. distinct. j. ca. in cœna. Item quare hoc magis fit in die iouis, quam in alio die eiusdem septimanę? Ideo, quia eodem die idem dominus captus fuit, & ligatus fuit: & eius ligatio absolutionem nostram operata ē. Vel potest dici, ꝙ ideo quia ipse eodem die pedes discipulorum lauit. unde ideo eadem die fit ut pedes, id est, affectus nostros lauet à peccatis: iuxta illud. Quam speciosi pedes Euangelizantium, &c. de pœni. distin. j. cap. potest.

[k] Remittendum. id est, absoluendum reconciliando eucharistiam concedendo. 50. distin. ca. pœnitentes.

[l] Aestimando. Argu. xxiij. q. viij. c. occidit. Ioan.

[m] Attendat. xxvj. q. vij. c. de his.

[n] Sane. Exponit quod dixerat in uerbo ægritudo.

[o] Ante tempus. id est, ante quintam feriam, quæ est a Pascha.

LIteris uestris. Hæc est octaua pars dist. secundum Ioan. de Fant.

[p] Et non per singulos. s̄. de pœni. distinct. iij. c. septies. & lxiij. distinct. §. j. & cap. Agathosa. s̄. distin. xcvj. c. cum ad uerum. j̄. distin. proxi. ꝛ omni tempore. & ca. presbyteri.

[q] De anno. j̄. distin iij. cap. si quis de alio.

[†] Sub. nisi ad casum necessitatis referatur. B. Hispa.

[s] De quibus habes 25. dist. §. alias. & s̄. ea. dist. ij. in cœna.

[†] An autē sit licitū scholaribꝰ studere die feriata, in honorem. Dei? dic ꝙ sic. ut per Angel. & Alexā. de Imo. in l. diuꝰ. ff. de fer. idē tenet glo. j. in l. oēs iudices. & ibi Rayn. & Angel. C. de ferijs. quamuis aliter sentiāt canonistæ: ut p Arc. hic, & per Ioā. And. & do. Anto. in ca. j. extra eo. Quia recōciliatio pœnitentium ē episcopalis officij: nō sacerdotalis. 26. q. j. in fin. 68. dist. quāuis. Arc.

Vetus.

nouandum : & uetus a in sanctis b ecclesijs, est cremandum. Ista a sanctis Apl'is & successorib. eorum accepimus, & uobis tenenda mandamus.

Item Eusebius Papa.

Seruetur ab omnibus festiuitas inuẽtionis dominicæ crucis

CAN. XVIII.

9 CRucis c domini nostri Iesu Christi quæ nup nobis gubernacula sanctæ Romanæ ecclesiæ tenentibus, quinto nonas Maij inuẽta est: in prædicto Calendarum d die inuentionis festum uobis solenniter celebrare mandamus.

Item Alexãder Papa. quintus a Petro.

Quare sit institutũ, ut aqua sale conspersa sanctificetur.

CAN. XIX.

10 AQuam sale e conspersam in populis benedicimus: ut ea cuncti aspersi sanctificent f & purificent. qđ omnibus sacerdotibus faciendũ esse mãdamus, nã si cinis uitulæ g aspersus, populũ sanctificabat h atq; mundabat: i multò magis aqua sale aspersa, diuinisq; precibus sacrata, populum sanctificat atque mundat. & si sale asperso per Helisæum k prophetã sterilitas aquæ sanata est: quantò magis diuinis precibus sacratus sal sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos l sanctificat & purgat, & cætera bona multiplicat, & ĩsidias diaboli auertit, & a phantasmatis uersutijs, homines defendit.

Item Pius Papa ix. a Petro Apostolo in primo capitu. suarum decretalium.

Non nisi in die dominico, sanctum Pascha celebretur.

CAN. XX.

11 NOsse uos uolumus, quòd Pascha domini tantùm die dominico annuis temporibus sit celebrandum. istis enim tẽporibus Hermes doctor fidei & scripturę effulsit inter nos. Et licet nos idem pascha prędicto die celebraremus: quia tamen inde quidam dubitabant, ad corroborandas animas eorum, eidẽ Hermeti Angelus domini apparuit in habitu pastoris, m & præcepit ei, ut Pascha domini, die dominico ab omnibus celebraretur. unde & nos apostolica authoritate instituimus; omnes eadem seruare debere: quia & nos seruamus: nec debetis a capite n quoquo modo discedere.

Item Victor Papa decimus tertius a Petro in primo decreto suo.

Non nisi in die dominico, sãctum Pascha celebretur.

---

a Vetus. No. uetus dici, quod coronam anni excedit: sicut & nouum dicitur matrimonium, quòd non excedit annum: ut xxxv. q. viij. c. j. & arg. ff. de publi. & uect. l. ulti. §. quoties. & ff. de vi. & tri. l. uetus.

Matrimoniũ nouũ est, quod non excedit annũ.

b In sanctis. Xj. distinc. cap. ecclesiasticarum.

c CRucis. Hæc est nona ps di. sc'd'm Io. de Fan. Quæri potest, quare festum crucis celebremus, in qua dominus fuit dehonestatus: & non festũ asinæ, in qua fuit honoratus? Dicimus quod laus exhibita domino in asina, fuit mundana, de qua non est curandum. xxii. q. ij. ca. quælibet. sed dehonestatio in cruce facta, fuit nostra redemptio.

Asinę quã dñs eqtauit festũ nõ est celebrandũ.

d Calendarum. Id est, quinta die, ante nonas: & improprie ponitur hic Calendarum: quia tantum prima dies dicitur Calendæ.

Dic q hoc nomine calẽdarũ, intelligitur ipse mẽsis cuius sũt calendæ, secundũ H.

e AQuam sale. Hæc est decima pars distin. secũdum Io. de Fant.

In lib. 2. ubi ponit hoc c. est talis titu. Ex epistola Alc. papæ fratribus p Aegyptũ, missa. Papa 5. Lino & Cleto. non cõnumeratis. Archi.

Aquam sale. Quia per aquam confessio, per salem amaritudo signatur & morsio, unde hæc est mistura, unde geminus procedit partus: diuisio. s. delictorum, & ortus uirtutum & bonorum operum. xxij. q. j. ca. cum renuntiat. hæc designata est per mistionem Iudæ, qui confessio dicitur: & Thamar, quæ amaritudo dicitur: unde Phares diuisio, Zaram ortus. geminus scilicet partus prouenit. Hu.

Sal miscet cum aqua bñdicta.

f Sanctificentur. Quæritur quomodo aqua benedicta dicatur populum sanctificare uel mundare.

4. Re. 2. d

g Cinis uitulæ. Historia legitur in Leuiti. quod decima die Septembris tollebat sacerdos de proprio uitulam rufam, trimam & immaculatam quæ nondum portauerat iugum, & immolabat eam pro peccato suæ domus: & hircum quem sumebat ab uniuersa multitudine, immolabat pro peccato populi. pelles & carnes & fimum uitulæ & hircum comburebat extra, & cinerem seruabat, & inde per totum annum fiebat aspersio aquæ, qua purificabantur immundi de quibusdam quæ in lege immunditiæ dicebantur: ut puta si aliquis tetigisset cadauer hominis mortui uel sepulchrum, erat immundus usq; ad diem septimum: & hac aqua mundabatur.

h Sanctificabat. Tunc sanguis uitulæ fuit remissio peccatorum: ut xij. q. ij. cap. gloria.

i Mundabat. A uenialibus. s. dist. quinquagesima in capite. j. distinct. iiij. c. nequaquam. Nam sacrificijs uenialia delentur. s. di. ij. ca. cũ omne. de pœ. di. iij. capit. de quotidianis. Nam si qua tunc habebant, mortalia erant. de pœnitent. distinct. vj. capitu. j. circa medium.

Venialia delent sacrificijs.

k Per Helisæum. Historia Legitur in libro Regum, quod cum Helisæus esset in eremo: uenerunt ad eum uiri ciuitatis, & dixerunt: Ecce habitatio huius ciuitatis optima est, sicut tu ipse bene nosti, sed aquæ pessimæ sunt & steriles. At ille ait: Afferte mihi uas nouum, & mittite in illud salem. & ait. Dicit Dominus, Sanaui aquas istas, & non erit ultra in eis mors neque sterilitas. Sanatæ ergo sunt aquæ illæ usque ad diem hunc, iuxta uerbum Helisæi quod locutus est dominus.

k Per Helisæum. Inde est quod cum aqua exorcizatur, dicit sacerdos: Deus qui per Helisæum prophetam salem in aquã mitti iussisti.

l Et coinquinatos. uenialibus tantum.

NOsse. Hæc est vndecima ps distinct. in qua dicitur, quod semper die dominica fit Pascha. Quidam enim faciebant die iouis. Ioan. de Fant.

m Pastoris. Vnde & liber illius in quo tradidit plura documenta ecclesiæ, liber pastorum intitulatur.

n A capite. Cum hoc iubet. argu. institu. de satisda. in fi. xj distin. capi. nolite.

CAN. XXI.

Celebritatem sancti Paschæ, non nisi die dominica agi debere & prædecessores [a] nostri iam statuerunt, & nos illud eadem die solenniter celebrari mandamus: quia non decet ut membra a capite discrepent, aut aliter gerant. a xiiij. uerò luna primi mensis [b] usque ad xxj. diem [c] eiusdem mẽsis eadem celebretur festiuitas. Eodem quoq; tempore baptisma celebrandum est catholicum. sed tamen si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit: gentiles ad fidem uenientes quocunque loco uel momento, ubicunque euenerit, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus tantum Christianæ confessione credulitatis clarificati baptizẽtur. Ipsis etiam, quod in baptismo polliciti sunt, summopere est attẽdendum: ne non infideles sed fideles inueniantur. Ipsi uerò qui infidelitatis nota asperguntur, infames efficiuntur: & inter fideles minimè reputantur. Hæc uerò statuta nulla debent improbitate conuelli: nulla nouitate mutari: quia alia est ratio [d] causarũ secularium, alia diuinarum.

Item ex concilio Carthaginensi quarto. †

De eodem.

CAN. XXII.

Paschæ solennitas una die & tempore celebranda est.

Item ex concilio Carthaginensi quinto. †

Dies Paschæ concilij formatarum subscriptione, omnibus intimetur.

CAN. XXIII.

Placuit, ut uenerabilis dies Paschæ formatarũ subscriptione omnibus intimetur: dies uerò [e] concilij xj. Calen. Nouembris seruetur. scribendum est etiam ad singularum quarũcumq; prouinciarum primates: ut quandocunque apud se concilia congregant, istũ diem non impediant.

Item ex concilio Bracaren. secundo. †

Per orbem uniuersum, cùm in cõcilijs oĩa statuta fuerint, futurum Pascha annuntietur.

CAN. XXIIII.

Placuit, ut postquam [f] omnia in concilio sacerdotum fuerint ordinata: illud omnino seruetur: ut superuenturi ipsius anni Pascha, quo Calendarum die uel quota luna debeat suscipi, a Metropolitano episcopo intimetur. Quod cæteri episcopi uel reliquus clerus, breuiculo subnotantes, unusquisq; in sua ecclesia adueniente Natalis domini die, post Euangelicam lectioné populo annuntiet. [g]

Item ex concilio Arela. primo, quod cõfirmauit Papa Syluester.

Per uniuersum orbem, uno die & uno tempore Pascha celebretur.

CAN. XXV.

De obseruatione Paschæ domini, statuimus ut uno die & tempore per omnem orbem obseruetur: & iuxta consuetudinem, literæ ad omnes dirigantur.

Item Greg. Sereno episcopo Massil. † *De imaginibus sanctorum non uiolandis.*

† Epistola 9. lib. 9.

CAN. XXVI.

12 Perlatum ad nos fuerat, ꝙ inconsiderato zelo succensus sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent confregeris. & quidem eas adorari uetuisse, omnino laudamus: [h]

Leges posteriores trahũt ad se priores

[a] Celebritatẽ. Prædecessores. in legibus enim secularibus posteriores ad se trahũt priores: quod in diuinis non fit: sed potius econuerso: argum. quinquagesima di. c. domino. in fi. Hu. sed B. secus intelligit hoc.

[b] Primi mensis. Historia. Sicut legitur in Exodo, dominus præcepit: ut mensis ille primus haberetur, & agnus xiiij. die immolaretur, qui mensis apud Hebræos Nisan appellatur: apud nos uero Aprilis. Sequentia c. patent usque ad c. perlatum. & ea per te uidebis.

[b] Primi mensis. Id est, Aprilis, qui est primus mensis secũdum Hebræos: ut lxxvj. distin. §. primum uero.

ADDITIO.

Hoc sane intellige. Hæbræi annum solarem non attendunt, sed lunarem: & appellant primum mẽsem tempus, quòd nos dicimus non ipsum Aprilem, sed Aprilis lunationem, eam. s. quę terminatur in Aprili. B. Hispa.

[c] Vsque ad xxj. diẽ. Intelligas hoc de mense lunari, non solari. in illa enim lunatione semper est Pascha.

Pascha citra qđ & ultra qđ tẽpus debet esse.

[c] Vsque ad xxj. diẽ. Illud usque hic ponitur inclusiue: & includitur xxj. dies. & hoc uult dicere, ꝙ Pascha non debet esse infra xiij. diem lunationis Aprilis, nec post xxij. diem illius. si enim xiiij. dies lunationis est in die dominica, ibi est Pascha Iudæorum: & dominica sequenti, ibi est nostrum Pascha. hoc est xxj. die.

† ca. 65.

† septimo.

Infames efficiunẽ, q mortali peccato asperguntur.

[d] Alia est ratio. Quia infames efficiuntur secundum canones, quicunq; nota infidelitatis .i. mortalis peccati asperguntur: ut not. vj. q. j. c. omnes. & c. illi qui. sed secus est secundum legẽ, & ita est ratio alia. M. ponit exemplum in appellatione. ij. q. vj. c. non ita. Sed quid ad hanc literã de hoc exemplo? Ego dico hunc esse sensum, quod ea quæ in baptismo quis promisit, non possunt mutari licet legum statuta possint immutari.

† cap. 9.

[e] Dies uero. Hodie illud teneas de hoc, quod habes xviij. distin. cap. quoniam. Ioan.

[f] Placuit ut postquam. Hoc ca. non habet hodie locum.

[g] Annuntiet. Hoc non ubiq; obtinet.

Perlatum. Hæc est xij. pars distin. Io. de Fant.

Intentio quãdoque approbatur, & factũ reprobatur.

[h] Laudamus. Hoc colligitur quod licet intentio approbetur, reprobatur tamen ipsum factũ. unde per hoc potest solui illa contrarietas de Loth: quoniam nunc dicit scriptura eum esse sanctum. xxij. q. vij. cap. offerebat. alias perturbatum dicit. xiiij. distinc. c. quod

fregisse [a] verò reprehendimus. Dic frater à quo factum esse sacerdote aliquando auditũ est quod fecisti? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturæ historiam quid sit adorandum addiscere. Nã qđ legẽtibus scriptura, hoc & idiotis præstat pictura cernentibus, quia in ipsa ignorãtes uident, quid sequi debeant, in ipsa legunt qui literas nesciunt, unde & præcipuè gentibus pro lectione, pictura est.

Item ex sexta synodo.

Imagines sanctorum memoria sunt & recordatio præteritorum.

CAN. XXVII.

Venerabiles imagines Christiani non deos appellant, neque seruiũt eis ut dijs, neque spẽ salutis ponunt in eis, neq; ab eis expectãt futurum iudicium, sed ad memoriam & recordationẽ primitiuorũ, uenerantur eas & adorant, [b] sed non seruiunt eis cultu [c] diuino, nec alicui creaturæ.

Item Adrianus Papa Tharasio patriarchæ.

Non in agni, sed in hominis specie Christus ẽ figurãdus.

CAN. XXVIII.

13 Sextam [d] sanctã synodũ recipio, cũ omnibus canonibus suis in quibus dicit, [e] in quibus scripturis sanctarũ imaginum agnus præcursoris digito ostensus depingitur, q; [f] in figurã [g] gratiæ transit, [h] verum nobis per legẽ Moysi demonstrãs agnum, Iesum Christum dominum nostrum. Antiquis ergo figuris & umbris, & ad ueritatis pfigurationem sanctæ ecclesiæ traditis ualedicẽtes, gratiã [i] & ueritatẽ præferimus, & ipsam gratiã sicut plenitudinem legis recipimus. Verũ igitur agnũ [f] dominũ nostrũ Iesum Christũ ẽm imaginẽ humanã amodo etiam in imaginibus, p ueteri [k] agno depingi iubemus.

Itẽ Aug. in lib. de trin.

De fide trinitatis & unitatis inuiolabiliter seruanda.

CAN. XXIX.

14 Omnes [l] quos potui legere, q ante me scripserunt de trinitate, quæ Deus est, diuinorum librorum ueterũ & nouorũ catholici authores tractantes, hoc intenderunt secundùm scripturas docere, quòd pater & filius & spiritus sanctus, unius eiusdemq; substantiæ inseparabili æqualitate diuinã insinuant unitatem, ideoque non sunt tres dij, sed unus Deus quamuis pater filium genuerit, & ideo filius non sit, qui pater est, filiusque à patre sit genitus, & iõ pater nõ sit qui filius, spiritusque sanctus nec pater nec filius, sed tantummodo patris & filij spiritus, & patri & filio etiã ipse coæqualis, & ad trinitatis pertinens unitatẽ, non tamen eandem trinitatem natam de uirgine Maria, & sub Pontio Pilato crucifixam, & sepultam, tertia die resurrexisse, & in cælum ascẽdisse: sed tantummodo filium. nec eandem trinitatẽ descendisse in specie columbæ [m] super Iesum baptizatũ, aut die Pentecostes post Ascensionem domini sonitu facto de cælo quasi ferretur flatus uehemens, & linguis diuisis uelut ignis, [n] sed tantum-

ea. quod ait. Item est, argu. q in uno sancto põt reprobari quiddam, & aliud approbari. xxij. q. iiij. c. inter cætera argu. contra. ff. famil. ercisc. l. in hoc. [x] sed illud in factis connexis: hoc in factis diuersis. extra de rescrip. c. inter cæteras.

[a] Fregisse. s. distin. lxiij. §. uerum. contra. Ibi latria adorabant, hic dulia. Versus: Latria debetur domino, sed dulia seruo. Latria qua Christum ueneramur, dulia mundum.

[b] Venerabiles. Et adorãt. s. proxi. ca. contra. Sed aliud est adorare latria, quod ibi prohibetur: aliud dulia, quod hic permittitur.

[c] Cultu. scilicet latriæ: in qua tria exiguntur, charitas dilectionis: & multitudo sacrificiorum: & ueneratio. [x] In dulia uero unum solum, scilicet ueneratio: & in hoc sensu possumus quamlibet rem sacram adorare, id est, reuerentiam exhibere. s. distin. j. c. in sancta.

Sextam sanctã. Hæc est xiij. ps distinct. secundum Ioan. de Fant.

[d] Sextam. s. dist. xvj. c. sextam.

[e] In quibus dicitur. Illud qbus non refertur ad aliquam dictionem hic positam: sed in canone sextæ synodi: cuius uerba Adrianus inducit. Alibi dicitur uel habetur in quibusdam, & secundũ hoc litera patet. Vel in quibus.

[f] Qui. id est, sacrificium cuius agni.

[g] In figurã. Tempore gratiæ, quæ figurabatur in ueteri testamento.

[h] Transit. id est, trãsire debet quasi nõ debet depingi.

[i] Gratiam. id est, gratiosam ueritatem, scilicet Christum hominem.

[k] Pro ueteri. hoc credo reprobari: quia in cruce tantum agnus Dei depingebatur: nam alias homine depicto, agnum depingi non obest in parte inferiori. sed cũ corrigatur quo ad hoc: ergo quomodo recipitur cum omnibus canonibus?

Omnes quos. Hæc est xiiij. pars dist. secundum Ioan. de Fant.

[l] *Omnes.* CASVS. *In prima parte dicit tres personas patrem & filium & spiritum sanctum vnius, & eiusdem substantiæ. In secunda parte dicit, quod licet istæ tres personæ sint eadem essentiã, quædam tamen singulariter attribuuntur personis, quæ trinitati non attribuuntur: & similiter aliquid attribuitur patri, quod non filio, & ecõuerso, & idem in spiritu sancto.*

[m] Columbæ. Vera quidem columba fuit, quæ nec prius nec postea comparuit, sed in suam materiam redijt. sicut legitur de stella, de qua descendit spiritus sanctus per significationẽ. significabat enim plenitudinem donorum spiritus sancti, quæ in Christo erant, super quem spiritus sanctus descendit. j. distinct. proxi. cap. per aquam.

[n] Ignis. Genitiui casus est. alias non congrue diceretur, &c.

Necessa

[x] De hoc. le. & not. 22. q. ij. si quis. 3. q. ix. pura. ibi uideas.

Latria & dulia quid exigunt.

[a] Dicas quod duæ sunt species adorationis: scilicet latria, & dulia: latria est seruitus siue cultus soli Deo debitus, dulia est seruitus quę debetur creaturæ. Vnde uersus. Dulia fit seruo: debetũ latria Christo. Arch.

[f] Adde qd pprie ueniat appellatiõe agni: not. in l. cum quærit. in prin. ff. de le. iij.

Christus nõ pingatur in figura agni

Columba quæ descẽdit ĩ baptismo Christi, uera fuit.

Marci 1. b

Act. 2. a

modo spiritum sanctum: nec eãdem trinitatem dixisse de cælo, tu es filius meus dilectus, siue cum baptizatus est à Ioanne, siue in monte quando cũ illo erant tres discipuli: aut quando sonuit uox de cælo dicens, Clarificaui, & iterum clarificabo, sed tantummodo patris uocem fuisse ad filiũ factam, quamuis pater & filius, & spiritus sanctus, sicut inseparabiles sunt, ita inseparabiliter operantur.

Mar. 1. b

Ioa. 12. d

Idem super Ioannem.

Sine sacramento uisibili & fide inuisibili, nemo saluatur.

DISTIN. IIII.

Necessarium est [a] uisibile sacramẽtũ [b] aquæ ad ablutionẽ uisibilis corporis: sicut necessaria est doctrina [c] inuisibilis fidei ad sctĩficationẽ inuisibilis animæ. Idẽ Renascitur [d] homo ex aqua uisibili sacramento, & spiritu inuisibili, s. intellectu [e] ut symbolum [f] baptismi uisibiliter accipiat: & spiritualem intellectũ ipsius symboli pcipiat uel ex aqua uisibili, et spiritu sãcto. [g]

Idem in libro de baptismo paruulorum.

In baptismate concupiscentia extinguitur, non ut non sit, sed ut non obsit.

CAN. I.

Per baptismum Christi id agitur, ut caro peccati euacuetur, [h] nõ autẽ sic euacuatur, ut in carne concupiscentia innata non sit, sed ne obsit. [i] nam si post baptismum. ad ætatem naturalem perueniũt, ibi habent cum qua pugnent, eamq; adiuuante domino, superent, si non gratiam in uacuum susceperint. nã nec adultis id præstatur in baptismo, nisi forte miraculo [k] Dei, ut lex peccati

Necessarium. Hæc dist. diuiditur in xxxij. partes, in quarum prima probat per decem ca. ꝙ qui non fuerit baptizatus, saluus esse nõ poterit. Secunda ibi, Non ratione. Tertia ibi, Mulier quamuis. Quarta ibi, Solet. Quinta ibi, Ostenditur. Sexta ibi, Non illud. Septima ibi, Baptismi. Octaua ibi, Hi de quibus. Nona ibi, Aliud est. Decima ibi, Tunc ualere. xj. ibi, Siue paruuli. xij. ibi, Si non sanctificat. xiij. ibi, Prima igitur. xiiij. ibi, Paruuli. xv. ibi, De trina. xvj. ibi, In synodo. xvij. ibi, Venisti. xviij. ibi, Iudæi. xix ibi, In catechismo. xx. ibi, Omnis. xxj ibi, Non licet. xxij. ibi, Si ad matris. xxiij. ibi, Qui bis. xxiiij. ibi, Presbyteris. xxv. ibi quando quis. xxvj. ibi, Quæris. xxvij. ibi, Si baptizata. xxviij. ibi, Non ex quo. xxix. ibi, Quando. xxx. ibi, Non dubito. xxxj. ibi, Placuit igitur. xxxij. ibi, Placuit ut quicunque. Ioannes de Fant.

[a] Necessarium est. Hic depingitur. iiij. dist. in qua agitur de baptismo, qui est ianua omnium sacramentorum. Vnde uidendũ est, quid sit baptismus: quæ forma baptizandi: quando fuit baptisma institutum: quot sunt genera baptismi & quis effectus. Et quidem baptismus est exterior hominum ablutio, cum certa forma uerborum. Est etiã character impressus animæ. Dicitur etiam baptisma ipsa aqua: ut j. q. j. c. detrahe. forma autẽ baptismi est, Baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti. Amen. Quam formam dominus tradidit discipulis suis, cum dixit: Ite, baptizate omnes gentes in nomine patris & filij & spiritus sancti. j. ea. c. proprie. itaq; nec etiam omitti debet hoc pronomen, ego extra de bapti. c. si quis sane. Nec obst. j. ea. c. à quodam. quia ibi nomine Christi intelliguntur tres personæ. Et institutum est secundum quosdam cum dictum est Nicodemo: Nisi quis renatus fuerit, &c. secundum alios cum dixit discipulis. Ite baptizate, &c. & hoc post mortem secundum alios cũ misit Iudam cum cæteris. j. q. j. c. cedit. Ego credo ꝙ tunc cum à Ioanne est baptizatus: ut j. ead. c. per aquam. Quot sunt genera baptismi? & quidem tria: fluminis: & sanguinis, & flaminis: ut dicemus j. ea. c. baptismi. Quis est eius effectus? quia cum digne quis baptizatur, tam actuale quam originale peccatum sine pœnitentia tollitur: ut j. ea. c. sine pœn. alias enim est tantum sacramenti collatio.

Baptismi definitio.

Baptismi forma.

Vt j. ea. ꝓprie. & ca. si quis presbyter et. ca. mulieri.

Baptismi tria sunt genera.

Baptismi effectus.

In hoc casu scilicet quãdo indigne hoc sacramentũ recipit, tũc tm̃ recipit ipm̃ sacramentũ, & nõ rem sacramenti: vt j. ead. qũo. Arc.

[b] Sacramentum. Subaudi, uel aliquid quod suppleat vicem eius. hęc autem sunt duo: scilicet martyrium, & cordis contritio. j. ea. c. baptismi uicẽ. & c. catechuminum. Et ita aqua est sacramentum: quia intransitiue legitur hoc. sed ipse character similiter. xxxij. q. vij. c. licite ipsa etiam ablutio. & hæc tria idem significant, scilicet ablutionem interius factam: uel quæ fieri debet propter ficte accipientem. Sed de aqua quando dicis quod incipiat uel desinat esse sacramẽtũ? Dic ꝙ simul incipit & desinit esse sacramentum, s. in prolatione ultimæ syllabæ ipsius formæ: quia tunc signat: nõ autem ante uel post est sacramentum: remanet tamen res sacra. extra de sacra vnct. c. j. Idẽ dicitur in oleo benedicto uel chrismate: quia tandiu est sacramentum, quandiu sit cũ eo unctio. non enim ante uel post: remanet tamẽ res sacra. Alij tamen dicunt contra: ut not. j. q. j. cap. detrahe. quod multum facit pro opinione nostra. Itẽ si alius liquor admisceatur illi aquæ, nunquid baptizatur puer? secundum leges uidetur quod nõ: quia desinit esse aqua: quia liquor nouꝰ efficitur. ff. de acquir. re. domin. l. adeo. §. uoluntas. sed hoc non credo, quia quotidie mari nouus liquor adijcitur, uel sputum, uel urina: & sic in mari non fieret baptismus, secundum canones secus.

Aqua in baptismo est sacramentum.

c. 39. li. 1. idẽ Augu. d̃ nup. & cõcupi. ad Valer. li. 1. c. 25.

Sed ut inquit gl. c. dilectis. uer. suspẽdẽdi. d̃ appell. tantũ effectꝰ peccati suspẽditur: sed non est satis: q̃ nõ imputaẽ, gratia uero confertur. Alioquin bene sequit, cõcupiscẽtia remanens in renatis quãdiu uiuunt repugnat legi Dei: ergo uere peccatum est Ro. 7. Gala. v. Vnde psal. 145. Nõ iustificabit ĩ cõspectu tuo omnis uiuens.

[c] Doctrina. id est, fides, quæ habetur per doctrinam.

[d] Renascitur. De adultis, scilicet & sensatis abhinc intelligitur c. de pœn. dist. iiij. c. in domo.

[e] Intellectu. In fide, quæ intellectu cõprehenditur.

[f] Vt symbolum. j. ea. c. ante xx.

[g] Spiritu sancto. hoc quantum ad paruulos, qui non habent fidem.

Sub. ex qua q̃s decernit & intelligit, quid credere debeat. Arch.

[h] Per baptismum Christi. Euacuatur. Not. quod quadruplex est pœna originalis peccati: ꝓcludit ianuam cælestem: perpetuo damnat: causa est mortis temporalis, & impotentia resistendi uitijs. prima duo & ultimum tollit baptismus.

Peccati originalis pœna est quadruplex.

[i] Sed ne obsit. Imo etiam ut prosit: quia ubi maior pugna maior corona. de pœ. dist. iij. c. ille rex. similiter remanet actu, sed inefficax, ut est in pacto de non petendo. instit. de excep. § præterea. uel cum opponitur exceptio sententiæ. arg. ff. sol. mat. l. uiro itaque. & sic originale transit reatu: sed manet actu.

ADDITIO. Hic adde & uide quod legitur & notatur j. ea. dist. c. non ex quo. Archid.

[k] Miraculo. ut in beata Maria, & in Ioanne Apostolo: quia neuter eorum potuit peccare. Item natiuitas

Maria & Io. Apost. peccar̃ nõ potuerũt.

Mariæ

Infamia abolet in baptismo

Arg.cō tra.26.di. deinde.in fin.

Vt hoc melius intelligas: scias q᷑ duæ sunt natiuitates.s.in utero: alia ab utero. In utero nasci, est in utero animā corpo ri infundi. Ex utero nasci, est ex utero in lucē pdire. Vnde beata uirgo & Ioan.bap. & Ierem. cum origi nali peccato nati fuerūt in utero: & hoc uult dicere litera c. in pri.ibi omnē hominē &c. Vnde conceptio beatæ Mariæ nō debet celebrari: sed natiuitas ex utero bñ celebratur: & sancti Ioānis: quia fuerūt in utero sanctificati: & eis fuit dimissum

Mariæ in utero non celebratur: sed natiuitas ex utero bene.

a Totum. Argum. quod in baptismo, omnis sequela & infamia aboletur. & quod gratia Dei in baptismo non requirit gemitum uel planctum: ut di. e. c. sine pœnitentia.

b Factum. Argum. extra de uerb. sig. c. nam & ego. argu. ff. de ædilit. edicto. l. quod ita.

c Firmissime. j. quæst.j. firmissime. extra de hære.c.iij.

d Natura. Id est, a natiuitate in utero. Vel natura, id est, consuetudine nascendi, non ex creatione. Vel dic natura.i. naturali & inseparabili uitio, scilicet originalis peccati:quod ab homine separari non potest sicut naturalia ab homine non separantur. Archi.

e Filij. Id est, debitores & digni pœna æterna, id est, obnoxij.

f Iræ. Id est, pœnæ æternæ.

g Nisi per fidem. Vel sacramentum fidei: ut in paruulis: ut infra ead. ca. quęris a me.

h Sempiterno igne. Id est, pœna æterna. xiiij. q. v. capit. pœnale.

i Puniendos. j. e. c. regenerante. contra,ubi dicitur quod habent mitissimam pœnam.sed dic igne sempiterno, id est, pœna: quia semper erunt in tenebris:ut j. ead.c.nulli.

k Non potest. Supra, de pœ. dist.ij. c. illa.j. de pœ. distinct. j. §. alij econtra. & cap. non potest. sed illud de adultis.

l Nisi. Infra ea. distin. c. omnis qui iam. s. xv. quæ.j.§. ut itaque.

m Confessionem. quātum ad adultos.

repugnans legi mentis penitus extinguatur ut non sit: sed ut quicquid ab homine dictum, factū & cogitatum est, cùm eidem concupiscentiæ mente subiecta seruiret: totum a aboleatur, & quasi factum b non sit, habeatur.

Item ad Petrum diaconum.

Qui ex uiro & muliere cōcipitur, cum originali peccato nascitur, nec sine baptismate saluatur.

CAN. II.

Firmissimè c tene, & nullatenus dubites, omnem hominem qui per concubitum uiri & mulieris concipitur cum originali peccato nasci, impietati subditum, mortique subiectum: & ob hoc naturaliter iræ nasci filium: de qua dicit Apostolus: Eramus enim natura d filij e iræ f sicut & cæteri. a qua ira nullus liberabitur, nisi per fidem g mediatoris hominis Iesu Christi. Firmissimè tene, non solùm homines ratione utentes: uerùm etiam paruulos, qui siue in uteris matrum uiuere incipiunt, & ibi moriuntur: siue iam de matribus nati, sine sacramento baptismi, quod datur in nomine patris & filij & spiritus sancti, de hoc seculo transeunt: sempiterno igne h puniendos: i quia etsi peccatum propriæ actionis nullum habent: originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione ex natiuitate contraxerunt.

Item Ioannes Chrysostomus.

De eodem.

CAN. III.

Non potest k quis gratiam uitæ cælestis accipere, nisi l purgatus fuerit ab omni sorde peccati, p pœnitentiæ confessione: m per donū baptismi n salutaris domini ac saluatoris nostri Iesu Christi, q. est benedict⁹ i secula seculorū.

Item Grego. in moralibus.

Sicut nunc in baptismate, ita olim in circuncisione, remittebantur peccata.

CAN. IIII.

Quod autem apud nos ualet aqua o baptismatis: hoc egit apud ueteres uel pro paruulis sola fides, uel pro maioribus uirtus sacrificij: uel p ijs qui de Abrahæ stirpe prodierūt, mysterium circuncisionis.

Item Augustinus ad Valerium contra Iulianum.

Originale peccatum nunc in baptismate, olim in circuncisione remittebatur.

CAN. V.

Ex quo instituta est circuncisio in populo Dei (quod erat tunc signaculum fidei iustitiæ Dei) ad sanctificationem purgationis ualebat paruulis originalis ueterisq; peccati, sicut & baptismus ex illo tempore ualere cœpit ad innouationē p hominis, ex quo constitutus est.

Item de libero arbitrio, libro tertio.

Paruulis in fide offerentiū prodest baptisma.

CAN. VI.

Illud perscrutari homines solent, sacramentum baptismi Christi, quid prosit paruulis: cum eo accepto plerunq;

n Baptismi. Quo ad paruulos: uel per aliud loco illius j. ead. cap. baptismi uicem.

o Quod autē. Aqua. Certe plus operatur hodie baptismus, quā tunc circuncisio: quia circuncisio tantum pœnam tollebat, sed gratiam non dabat, sed in baptismo secus est: ut extra de baptis. maiores.

p Ex quo. Ad innouationē. Quod tunc credimus factum, cum Christus tactu suæ mundæ carnis uim regeneratiuam contulit aquis teste Ambro. ut j. ea. ca. per aquā. & c. proprie. non enim baptismus Ioannis fuit proprie baptismus, q sed baptismi assuefactio, teste Aug. ut j. e.c. non regenerabā tur. unde licet baptizati essent ab eo: quidam tamen cum iterum baptizati fuerunt, non fuit facta iniuria sacramento: quia eius baptismus sacramentum non erat: ut j. ead. capi. aliud. quidam uero propter sacramentum circuncisionis quod ceperant, & fidem quā plene habebant, non sunt rebaptizati. B. Alij dicunt quod institutus fuit baptismus cum dixit Nicodemo: Nisi quis renatus fuerit, &c. Alij dicunt tunc cū dixit discipulis suis: Item baptizate omnes gent. &c. ut j. ea. ca. proprie. sed præualet quod prius dictum est: tamen baptismus eius adhuc plenum non habuit effectum, sed post mortem eius cœpit plenum habere effectum: quia ad huc non erat ianua cæli apta, sed post mortē eius fuit apta. j. ea. c. proprie. uer. ad cuius. Io.

r Illud pscrutari.

originale peccatū. Hug.

c.ij.lib. 4.in Iob. Baptism⁹. qñ fuit institutus.

Baptism⁹ Ioānis, nō fuit proprie baptismus.

De hoc leg. & no. s.j q.j.ca. dedit. Archidia.

q De nup. & cōcupiscent. lib. ij.c.xj.

De hoc leg. & no. j.ea. proprie. uer. ipsa igit.

moriuntur, priusquam ex se quicquam potuerint cognoscere: qua in re satis piè rectèque creditur prodesse paruulo fides a eorum, a quibus consecrandus offertur: & hoc ecclesię commendat authoritas: ut ex eo quisq; sentiat quid sibi prosit fides sua, quando in aliorū quoq; beneficio qui propriam nondum habent potestatem, commoda sit.

Idem de baptismo paruulorum.

Per fidem & baptisma iustificamur a peccatis.

CAN. VII.

FIlius Dei carnē peccati suscepit, & pœnam sine culpa: ut in carne peccati culpa solueretur & pœna. per fidem ergo & baptismum eius a peccato homo per iustificationem, & a morte liberatur per resurrectionem. paruuli etiam baptizati, inter credentes reputantur, per sacramenti uirtutem, & offerentium responsionem. qui uerò non sunt baptizati, inter non credentes iudicantur ex Euangelio Ioannis: Nisi quis renatus b fuerit ex aqua c & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Item Ambro. in libro de sacramentis. †

Per aquam baptismi, de terreno fit homo cælestis.

CAN. VIII.

PEr aquam baptismi, transitus est de terrenis ad cælestia: ideo Pascha transitus dicitur hic trāsitus est de peccato ad uitam: de culpa ad gratiam: de inquinamēto ad sanctificationem. qui per hanc aquam transit, non moritur, sed exurgit. non omnis aqua sanat, sed illa quæ habet gratiā Christi. aliud est elementū, aliud cōsecratio. non sanat aqua nisi spiritus sanctus descēdat in eā, & aquam illā consecret, sicut legit, d quia cùm Christus formā baptismatis daret, uenit ad Ioannem, & ait illi Ioannes, Ego a te debeo baptizari: e & tu uenis ad me? respondit Iesus, Sic decet nos implere omnem iustitiam. Vide quid sit omnis iustitia. Christus ad baptismum descendit, non ut caro mundaretur quam suscepit de nostra conditione. non enim ablutio peccati Christo necessaria fuit, qui peccatum non fecit, sed nobis erat necessaria, qui peccato eramus obnoxij. descendit Christus, descendit f & spiritus sanctus. Quare autem prior descendit Christus, postea spiritus sanctus, cùm forma & usus baptismi hoc habeat, ut ante fons consecretur, & tunc descendat baptizandus. Christus ante descendit, g secutus est spiritus sanctus, ut nunquam ipse sanctificationis mysterio egere uideretur, sed ut sanctificaret ipse, sanctificaret & spiritus sanctus.

Matt. 3. d

Item Ioannes Chrysostomus.

Aqua baptismi non purgaret peccata, nisi tactu dominici corporis esset sanctificata.

CAN. IX.

NVnquam aqua baptismi purgare peccata credentium posset, nisi tactu dominici corporis sanctificata fuisset.

Item Siricius Papa Icomerio Terraco.

Generale baptisma non nisi sabbatho sancto Pascha & Pentecostes celebretur.

CAN. X.

a NOn ratiōe authoritatis alicuius, sed sola temeritate præsumitur, ut passim & liberè in natiuitate Christi seu apparitione necnon Apostolorum seu martyrum festiuitatibus innumeræ plebes baptizentur, cùm sibi hoc priuilegium apud nos & apud ecclesias omnes, dominicum Pascha defendat specialiter cum sancta Pentecoste.

Item Leo Papa, uniuersis episcopis per Siciliam constitutis. † † Epist. 4.

De eodem.

a Fides. Id est, sacramentum baptismi, collatum in fide eorum, id est, in nomine trinitatis, quā ipsi tenentur credere & confiteri. B.

b FIlius Dei. Nisi quis renatus. Id est, ea regeneratione, scilicet interiori qua renascuntur illi qui renascuntur ex aqua & spiritu sancto, &c. subaudi uel nisi iusta ignorantia eos excuset, &c. extra de presby. non bapti. cap. ij.

ADDITIO.

Vt s. dist. proxi. c. ult. in fi. xxviij. q. j. sic enim. Arch.

Rom. 8. a c Ex aqua. Iam sanctificata per spiritum sanctum: nec ab hac sanctificatione separatur pater uel filius: cū inseparabilia sint opera trinitatis. xxviij. q. j. c. sic enim. & s. dist. proxi. c. ulti.

d PEr aquam. Formam. Id est, institutionem factam eius exemplo. post enim dedit præcepto. j. ea. capitu. proprie.

Ioan. 3. b e Baptizari. Id est, a peccato originali mundari. 1 & loquitur in persona ecclesiæ generaliter. Ipse enim, utpote sanctificatus, non indigebat mundari ab originali peccato: & ita excusatur sacerdos cum dicit, ego reus, &c.

1 Hæc nō uř bona expositio, quamuis fuit H. & hoc pꝫ id qđ sequitur: sed dic sc̄dm H. i. a peccato origin. &c. id est, debeo liberari a te a pœna q̄ debetur mihi & alijs ꝓ originali peccato. Arc.

f Descendit. Infra ea. c. aliud. contra. Sed bis dicitur descendisse. Primo in specie columbæ: ut ibi. Secundo inuisibiliter, ut hic: & ita bis: sed per aliud & aliud. arg. extra de testi. ca. cum tu. sed solutionem ibi scriptam amplectaris, ne euanescat ratio quam hic ponit Ambrosius.

† cap. 4. lib. j.

g Descendit. Infra ead. capi. aliud. contra. ibi dicitur, quod columba in aquam descendit ante, quā Christus uenit ab baptismum. sed ibi soluetur.

a NVnquam aqua baptismi. i. aqua quæ est baptismus, uel. i. baptismus in aqua celebratus posset, sub. manente tali dispositione. Hug.

a NOn ratione. Hæc est secunda pars distinct. in qua probatur per ix. c. quod non debet fieri baptismus solennis, nisi in Pascha & Pentecoste. Ioan. de Fant.

Duo

a Duo tempora, id est Pascha. Hoc capi. intelligas de baptismo solenni. nam quolibet tempore propter timorem potest baptizari, supra eadem distinctione tertia, capitulo, celebritatem.

b Proprie in. Potentia baptismi. Id est, baptismus potens & efficax. extra ead. c. maiores. §. caute.

c Condidit. Id est, reformauit & innouauit, id est, institutum est ut condat: quasi ut celebretur tunc, scilicet in morte.

d Quia quicunque. Id est, cuiuscunque conditionis, seruus uel liber. masculus uel fœmina. adultus uel puer. xxix. q.ij. in prin.

e In morte. Id est, ad similitudinē mortis eius: ut sicut semel mortuus est ille, & semper uiuit: ita & nos semel mortui in peccatis per baptismum semper uiuamus in bono. uel in morte eius dicimur baptizati: quia mors eius est causa purificatio nis nostræ. de pœ. di.ij. c. si enim.

f Consepulti. Et similimodo uidemur fuisse mortui, & resurrexisse, ex quo nouam formam assumpsimus per mortem eius in baptismo.

g Spiritu. Id est, spirituali doctrina.

h Electum. Sed uidetur, quod tactu sui corporis uim baptismo contulit. s. e. c. nunquam. Sed dicimus, quod tunc potestatem aquæ contulit: sed in morte sua uoluit illam potestatem suum consequi effectum: ut hic in fine dicitur.

i Formamque. Id est, per similem formam mysticam. s. distinctio. ij. capit. quia passus.

f Respicit literā pcedētē.

g Id est, fides mortis ei⁹. H. aliq dicūt in morte, id est, peccatorū ablutione & mortificatione. Morti semel, sēper uiuamus. Rom. 6. a

Baptismi uis q̄n data fuit aquæ.

CAN. XI.

Duo tēpora. Id est, Pascha a & Pentecoste, ad baptizādum a Romano pontifice legitimè sunt præfixa. unde quia manifestissimè patet baptizandis in ecclesia electis, hæc duo tempora de quibus locuti sumus, esse legitima: dilectionem uestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruantiæ misceatis.

Idem.

Quare in prædictis tēporibus baptisma celebratur.

CAN. XII.

Propriè in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis, potentia baptismi, b nouam creaturam condidit c ex veteri: vt in renascentibus & mors Christi operetur & uita: dicente Apostolo: An ignoratis, quia quicūq; d baptizati sumus in Christo Iesu, in morte e ipsius sumus baptizati? Consepulti f enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo surrexit Christus a mortuis per gratiam patris: ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: simul erimus & resurrectionis eius, &c. quæ latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputauit, ut ap pareret ex huius doctrinæ spiritu, g regenerandis filijs hominum, & in Dei filios adoptandis illū diem & illud tempus electum, h in quo per similitudinē formamq; i mysterij ea quæ geruntur in membris, ijs quæ in ipso sunt capite gesta congrue re: dum in baptismatis regula & mors interuenit interfectione peccati: & sepulturam triduanam k imitatur trina demersio: & ab aquis eleuatio, resurgentis instar est de sepulchro. ipsa igitur operis qualitas, l docet celebrandæ generaliter gratiæ diem legitimum m eū esse, in quo orta est & uirtus n muneris, & species o actionis. Ad cuius rei confirmationem, pluri mū ualet, q ipse dominus Iesus Christus postquam resurrexit a mortuis, discipulis suis (in quibus p omnes ecclesiarum præsules docebantur) & formam q & potestatē tradidit baptizandi, dicens: Euntes docete omnes gētes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. de quo r uti que eos & ante passionē potuisset instruere: s nisi proprie t uoluisset intelligi, regenerationis gratiā ex sua resurrectione cœpisset. Additur sanè huic obseruātiæ etiā Pentecostes u ex aduētu spiritus sancti sacra solennitas, quæ de Paschalis festi pēdet articulo. & cùm ad alios x dies, alia festa pertineāt: hæc semper ad eum diem qui resurrectio domini est, insignis occurrit, porrigēs quodāmodo auxiliantis gratiæ manū: & eos quos a die Paschæ aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas interclusit, inuitat: ut quibuslibet necessitatibus impediti, de siderij sui effectum, dono spiritus sancti consequantur. Hoc autem

k Triduanam. Infra e. c. postquam. & c. de trina.

l Qualitas. Id est, similitudo facti.

m Diem legitimū. Id est, diem naturalem dic sabbathum & sequentem noctem.

n Et uirtus. Id est, efficacia sacramenti. i. baptismi. habebat quidem ante efficaciam, sed non tantam: quia non erat adhuc porta cæli aperta. quamuis enim uim regenerandi aquis tactu sui corporis contulerit: ut supra e. cap. nunquam. non tamen patebat ianua ante passionem: quia apertionem paradisi passio eius specialiter operata est cum resurrectione.

4 extra eadem, capitul. maiores. §. caute.

o Et species. Id est, similitudo uel repræsentatio uel similitudo repræsētata, id est, quod repræsentatur ab actione, quæ fit in baptismo, scilicet mors, & triduana sepultura, & resurrectio Christi.

p In quibus. Supra di. lxj. capitu. miramur.

q Et formam. Generalem. s. quod non fecerat ante. s. e. ca. per aquam. uel hic dicto, ibi facto. xxiij. quæstio. v. capi. si audierit. extra de appel. c. dilecti.

r De quo. Id est, de qua forma baptizandi generali.

s Instruere. Tantum supple, & non post nisi, &c.

t Nisi proprie. Id est, generaliter ad omnes.

u Pentecostes. Sicut resurrectio. lxxv. di. c. quod die.

x Ad alios. Id est, alijs diebus attribuantur: & in alijs diebus contingant: quoniam resurrectio semper die domini celebratur.

3 Id est, mod⁹ operādi, quē habet qui baptizat. Archi.

4 De hoc not. s. ca. ex quo. Mat. 28. d

5 Hoc uult dicere, qa ad discipulos loquē do omnes comprehēdit in hoc ca. hic allegato, miramur. cū suis concor. Arc.

Non

nos, non ex nostra persuasione defendere, sed ex Apostolica authoritate seruare, satis idoneo probamus exẽplo, sequentes beatum Petrum Apostolum, qui in ipso die quo omnium credentium numerũ, promissus spiritus sancti repleuit aduentus, trium milium populum sua prædicatione conuersum lauacro baptismatis consecrauit: quod sancta scriptura quæ Apostolorum actus continet, fideli historia docet dicens: His auditis, compuncti sunt corde: & dixerunt ad Petrum & reliquos Apostolos: Quid faciemus uiri fratres? Petrus autem ad illos inquit: Agite pœnitẽtiam, & baptizetur unusquisq; uestrum, in nomine domini nostri Iesu Christi in remissionem omnium peccatorum uestrorum: & accipietis donum spiritus sancti.

Item.

De eodem.

CAN. XIII.

SI quis autem epiphaniæ festiuitatem (quę in suo ordine debito honore ueneranda est) ob hoc existimat habere priuilegium baptismatis: quia hoc quidam putant, quòd in ea die dominus ad baptismum sancti Ioannis accesserit: sciat illius baptismi aliam gratiam, & aliam fuisse rationem: nec ad eandem pertinuisse uirtutem, qua per spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quærẽs remediũ renascẽdi: sic uoluit baptizari, quomodo uoluit circũcidi, hostiáq; pro emũdatione offerri: ut qui factus erat ex muliere (sicut apostolus ait) fieret sub lege: quã nõ uenerat soluere, sed adimplere, implendo finire: sicut apostolus prædicat dicens: Finis autẽ legis Christus est, ad iustitiam omni credẽti. Baptismi autẽ sui in se condidit sacramẽtũ: quia in omnibus primatum tenẽs, se docuit esse principiũ: & tũc regenerationis potentiã sanxit, quãdo de latere ipsius profluxerunt sanguis redẽptionis & aqua baptismatis.

Item ex concilio Gerundensi.

In solennitate Paschali & Pẽtecostes, catechumini baptizantur. CAN. XIIII.

DE catechuminis baptizandis id decretum est, ut in Paschali festiuitate uel Pẽtecostes, ueniant ad baptizãdum: cæteris solẽnitatibus infirmi tantùm debent baptizari.

Item Leo Papa.

Necessitate cogente, quolibet tempore baptizare licet. CAN. XV.

SI qui necessitate mortis, ægritudinis, obsidionis, persecutionis, & naufragij urgent: omni tẽpore debent baptizari.

Item Gela. Papa clero & plebi Tarentino.

Nisi necessitate cogẽte præter Pascha, & Pẽtecosten, nullus baptizare præsumat. CAN. XVI.

VEnerabilis baptismi sacramentũ, non nisi in festiuitate Pa-

Baptizando an sit opus totũ corpus immergere

a Non ex nostra. Quasi dicat, non ex nostro ingenio: ut s. di. ij. in Christo.

b Trium milium. Sed quomodo posset esse, quod tot una die baptizaret? forte quia fundebat aquam super eos. alias nõ ur̃ q̃ quemlibet posset immergere. Sed pone quod non super eos fundebat aquam nisi in partem corporis: totus ne erat baptizatus? Dicit Hug. quod si fundatur super caput uel super maximam partem corporis, semper crederet eum baptizari: alias non. Vel dic eum baptizari, si aqua etiam cadat super pedem: arg. j. ea. c. nec quenquam. sicut sufficit possidere partem ad hoc ut possideat totum: dũ tamen eius quidem animi sit, ut totum intendat possidere: ut ff. de acq. pos. possideri. §. j. sic de pœni. distinct. j. uulgaris.

Actu. 2. f

c Arg. cõtra. j. e. prima. uer sicu. toto corpore.

ADDITIO.

Hoc etiã not. Gof. in summa de baptismo. §. item quæritur quid si. & Inn. extra de bapti. debitum. Archidi.

c Petrus. s. ead. distin. ij. tunc eis.

d SI quis. Aliam gratiam. & ita non omnis Christi actio, nostra est lectio: argu. s. dist. ij. liquido. quia ex eo non esset remissio peccatorum: ut j. e. dist. non regenerabantur.

e Nã per illud baptisma tantũ corpus lauabatur exterius: nõ mũdabatur interius a peccato. Arc.

f Ex uoluntate. i. ex concupiscentia.

g Carnis. i. fœminæ quæ de carne Adæ est facta. propterea dicitur fœmina caro, quæ regitur: uir spiritus, qui regit.

Ioan. 1. b

h Renascendi. s. pro nobis. quomodo & circuncidi.

i Dicens. In epistola ad Corinth.

k Finis. Scilicet consummationis. implet enim in se & in nobis quod lex prædixerat.

l Christus est. Christus dico ualens ad iustitiam omni credenti, de pœ. dist. ij. si enim.

m Condidit. i. nunciauit & instituit.

n Potentiam. Id est, plenam efficaciam: quia tunc ianua cæli fuit aperta. extra eo. maiores. Ioan. de hoc s. ead. proprie.

Rom. 10. a

o DE catechuminis. Infirmi tantum. Quid si sacerdos catechuminos sanos a baptismo repellat: & ipsi interim ante constitutum tempus sine baptismo decedant: nunquid imputabitur sacerdoti? non uidetur. absit enim ut ea quæ propter bonum & licitum facimus, &c. ut xxiij. quæ. v. de occidendis.

Catechuminus si moriatur sine baptismo, an sit imputandum presbytero?

p Infirmi. Vel etiam paruuli. s. distinc. v. baptizari.

cap. 4. De hoc etiã leg. & not. 18. di. puenit in h. ibi uideas. Arc.

q SI qui. Vrgentur. ff. si quis cau. l. ij. s. xvij. distinct. placuit. ff. de diuer. & temp. præ. l. j. alijs etiam modis in necessitate quis adstringitur. xviij. distin. si episcopus.

Paruuli possunt omni tẽpore baptizari.

r VEnerabilis baptismi. Cum præter baptismum salus nulla infantibus promittatur: ut j. ea. distin. nulla. non uidetur circa eos obseruandum quod in istis c. continetur, ut præter statuta tempora Paschæ & Pentecostes baptizari non debeant, ne præueniente morte qui regenerari possint, nõ inueniantur: ut distinctio. v. capit. ij. in ambiguis autem sequẽdum est quod certius æstimatur: ut supra. distinctio. lxviij. presbyteri. hoc etiam consuetudo ecclesiæ obseruat in paruulis,

Epist. 4.

lis secus in adultis, in quibus simile periculum non timetur, quia in eis conuersio mentis ad Deũ, baptismi uicẽ supplere non dubitatur: ut j. ea. baptismi uicem.

a Constat baptisma. i. baptismi mysterium unde ad expositionem eius sequitur. eiusq; mysterium.

b Sacerdotibus. j. ead. sanctum. contra ubi dicitur quod authoritas traditionis baptismi etiam ad laicos pertinet Christianos. sed illud in necessitate uerum est, ut hic subiungitur, & ibi exemplo de pœnitente & cathecumino declaratur.

c Mysterium. s. de pœnit. dist. j. quem pœnitet.

d Vel præsbytero. id est, licenti. s. distinct. xciij. diacones. & ca. diaconi. contra. dic ut ibi.

e Quod & laicis. s. xxx. q. j. ad limina. j. q. j. cap. quod quidam.

† Alias, traditum.

Mulier. Hæc est tertia ps distin. in qua probat per duodecim capi. quod in necessitate potest fieri baptismus à quocunq;. Io. de Fant.

f Mulier. s. xxxiij. q. v. ca. mulierem. xxiij. distinct. cap. mulier.

g Super quibus. s. xxx. q. ij. c. super quibus.

h In necessitate. i Etiam laicos. s. j. q. j. neque. & c. si quis per ignorantiam. & capit. quod quidam. s. xciij. distinct. diacones.

j Quicunque. s. j. quæst. j. neq;. & c. si quis per ignorantiam.

† consil. 4. c. xcix.

k Romanus. j. ea. distinct. quos à paganis. contra. ibi, non in forma ecclesiæ. s. dist. lxij. nulla ratio. s. j. q. j. c. j. G. contra

schali & Pentecostes tradere præsumat episcopus exceptis ægritudine laborantibus: quibus urgente mortis periculo, talibus oportet (ne in æternum pereant) remedijs subueniri.

Idem.

De eodem.

CAN. XVI.

Baptizandi sibi quispiam passim, quocunque tempore nullam credat inesse fiduciã præter Paschale festum, & Pẽtecostes uenerabile sacramentum, excepto duntaxat grauissimi languoris incursu, in quo uerendum est, ne morbi crescẽte periculo, sine remedio salutari, fortassis ægrotans exitio præuentus abscedat.

Idem Isidorus de Officijs lib. ij. cap. xxiiij.

Nemo nisi sacerdos baptizare præsumat.

CAN. XVII.

Constat baptisma † a à solis sacerdotibus b esse tractandum: eiusque mysteriũ c nec ipsis diaconibus explere, est licitum absque episcopo uel pſbytero: d nisi (his procul absentibus) ultima languoris necessitas cogat: qđ & laicis e fide lib. plerunq; permittitur.

Item Gelasius papa.

Diaconos quoq; tunc, &c. ut suprà in tractatu ordinandorũ: ubi de reuerentia diaconorum erga sacerdotes agitur.

Item ex concilio Carthaginensi quinto. †

Non præsumat mulier baptizare.

CAN. XVIII.

Mulier f quamuis docta & sancta, uiros in conuentu docere, uel aliquos baptizare non præsumat, nisi necessitate mortis cogente. Vnde Vrbanus papa ij. Super quib. g cõsuluit, &c. ut. s. in tractatu coniugij: ubi de compatribus agitur.

Itẽ Aug. ad Fortunatũ:

Etiam laici necessitate cogente baptizare possunt.

CAN. XIX.

In necessitate, cùm episcopi aut pſbyteri aut quilibet ministrorum nõ inueniuntur, & vrget periculum eius qui petit, ne sine isto sacramento, hãc uitam finiat etiam laicos h solere dare sacramẽtum quod acceperunt, solemus audire.

Item ex decreto Martini papæ iij.

De eodem.

CAN. XX.

Quicunq; i presbyter ĩ prouincia propria, uel in alia uel ubicũque inuentus fuerit, ubi commendatum sibi infirmum baptizare noluerit, uel pro intentione itineris, uel de aliqua excusatione, & sic sine baptismo moritur, deponatur.

Item Isidorus.

Non reiteretur baptisma, quod à pagano ministratur.

CAN. XXI.

Romanus k pontifex non hominem iudicat qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum cap. iij. *De eodem.*

CAN. XXII.

A Quodam Iudæo nescitis utrum Christiano an pagano multos in patria uestra baptizatos asseritis, & quid inde sit agendum, consulitis. Hi profectò si in nomine sanctæ Trinitatis, l uel tantum

ibi enim dicitur, quod nemo dare potest. quod non habet: ut j. ea. quæ. in princ. quomodo ergo baptismum paganus tradere dicitur? sic creditor dominium rei sibi obligatæ post biennium in aliũ trãsfert: quod tamen non habet. instit. quibus ali. licet uel non. §. j. Argu. contra. ff. de acquir. rerum domi. traditio. iuris ergo authoritate permittente, potest quis in alium transferre qđ non habuit. & hoc casuale: illud uero regulare. j. quæstio. vij. Daibertum.

Dare potest q s qđ nõ habet.

l A Quodam. Trinitatis. j. ead. dist. sanctum. & c. si non sanctificatur. contra. j. ead. dist. multi. & cap. si re uera. & cap. in synodo. contra. Sed hic expone trinitatis explicite. j. ead. distin. agunt homines. j. ead. dist. postquam uos. contra. Et quare potius baptizatur quis in nomine Christi, quam in nomine trinitatis? Tu dic, quod in nomine trinitatis non intelligitur, nisi trium personarum essentiæ unitas & in nomine Christi intelligitur unctus, ungens, & à quo ungitur. Dicit ergo Gratianus concessum fuisse Apostolis baptizare, in nomine Christi propter nomen Christi amplianđum, hoc est abrogatum

Baptizatur quis ĩ noĩe Christi: nõ autem in nomine trinitatis.

Et baz. secũdum Gofre.

in nomine Christi, sicut in actibus Apostolorum legitur, baptizati sunt: (unum quippe idem que est, ut sanctus Ambrosius exponit) quia non illorum, sed eius est: rebaptizari non debent.

Item Augustinus contra Crescentium Grammaticum.

Sicut per bonum, ita per malum ministrum æque baptisma ministratur.

CAN. XXIII.

SI inter bonos ministros (cùm sit alius alio melior) nõ est melior baptismus, qui per meliorem datur, quando idẽ baptismus dat: nullo modo malus est qui etiã per malum datur: quãdo idẽ baptismus datur: & ideo ꝑ ministros dispares Dei munus æquale est: quia non illorum, sed eius est.

Idem super Ioã. in parte j. tractatu v. †

Non merita ministrorum, sed uirtus Christi, in baptismate operatur.

CAN. XXIIII.

BAptismus talis est, qualis ille est cuius potestate datur, non qualis ille per cuius ministerium datur. Idem. Quid nouerat Ioannes Baptista? Dominum nostrum. Quid non nouerat? Potestatem [a] dominici baptismi in nullum hominem à domino trãsiturã, sed ministeriũ planè trãsiturum. potestatem à domino in neminem † transiturãm: sed ministerium & in bonos & in malos. Non exhorreat [b] columba [c] ministerium malorum, sed respiciat domini potestatẽ. Quid igitur tibi facit minister malus, ubi [d] bonus est dominus? Quid te impedit malitiosus ꝑco, ubi beneuolus est iudex? Itẽ: Neque [e] qui plantat [f] est aliquid, neq; qui rigat: sed q̃ incrementũ [g] dat Deus. Itẽ: Ego [h] dico, & nos dicimus omnes: quia iustos oportet esse omnes, per quos baptizatur. iustos oportet esse tanti iudicis ministros, si † ministrare iustè uoluerint. si autẽ noluerint esse iusti qui in cathedra Moysi sedẽt, securũ me fecit magister meus de quo spiritus eius dicit: Hic est qui baptizat. [i] Itẽ non timeo adulterũ: ebriosum: [k] non homicidã: quia colũbam attendo per quã mihi dicitur, Hic est qui baptizat.

Item in tractatu vj.

De eodem.

CAN. XXV.

CVm baptizat malus ex aliqua ignorãtia ecclesiæ, uel tolerantia, (Aut enim ignorãtur mali, aut tolerantur [l] paleæ, quousque in ultimo uentiletur area) illud quod datum est, unum est, nec impar propter impares ministros, sed par & æquale propter hunc qui baptizat.

Idem de ecclesiasticis regulis. † ca. 52

Non reiteratur baptisma, quod in nomine trinitatis ministratur.

CAN. XXVI. † Alias, hi qui.

SI qui † apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ trinitatis [m] confessione [n] baptizant, & ueniunt ad catholicam fidem, recipiantur quidem ut baptizati, ne sanctæ trinitatis inuocatio uel confessio annulletur, sed doceantur integrè & instruantur quòd sanctæ trinitatis mysterium in ecclesia teneant, & si consentiant, [o] credere, uel acquiescunt confiteri, purgati fidei integritate, firmentur impositione manus. Si uerò paruuli sunt, & hebetes qui doctrinam non capiant, respondeant pro illis, qui eos offerunt, iuxta morem baptizandi & sic per manus impositionẽ, [p] chrismate communicati [q]

Actu. 2. f & 19.

gatum per contraria hic signata j. e. in synodo. & cap. si non sanctificatur. hoc non credo: cum hoc cap. Nicolai posterius sit. Dico ergo, quod non debet quis baptizari in nomine Christi. si tamen baptizatur, ualet baptismus. † & hoc innuit hic illa litera, quia non illorum scilicet qui baptizant, &c.

† Idẽ no. j. ea. multi. ibi dicã Arch.

[a] BAptismus. Potestatem. cũ dixit, Vidi spiritum descendentẽ de cælo sicut columbam, & mansit super eũ, & ego nesciebam. & hoc exponit August. ꝙ Ioan. nesciebat eum, id est, nesciebat ꝙ sibi potestatem illam retinuisset dominus. sed tantum ministeriũ baptizandi tradidit dominus.

[b] Non exhorreat. s. dist. xxxij. §. uerum. s. j. q. j. neque in homine.

[c] Columba. id est, ecclesia. xxiiij. q. j. loquitur.

† Ad ca. j. Ioan.

[d] Vbi. xxvj. quæst. vij. alligant.

[e] Neque. ut s. dist. xix. secundum.

[f] Qui plãtat. prædicando, ad fidem conuertendo.

[g] Qui incrementum. id est, infusionem, gratiæ, & remissionem peccatorum. j. q. j. si fuerit.

[h] Item: ego. Rñ. tacitæ obiectioni. quasi dicat, licet malus minister conficiat uel baptizet, nihilominus tamen debent esse boni.

Ministri sacramentorum debent esse boni.

[i] Qui baptizat. Interius, absoluendo à peccatis. nam illius est baptismus, non baptizantis. s. ea. à quodam.

† In neminẽ ministrorũ, ministerium & in bo.

[k] Ebriosum. dum tamen intelligat q̃d agit, † consuetudinem hic notat hoc nomen, non actum. extra ead. maiores. uer. illud uero.

† De hoc etiam leg. & not. s. j. q. j. dedit. ibi uidea. Arch.

[l] CVm baptizat. Aut tolerantur. s. xxiij. q. vij. cap. j.

[m] SI qui. Trinitatis. s. j. q. j. neque in nomine.

[n] Confessione. id est, inuocatione.

[o] Et si consentiant. Hoc de adultis.

[p] Per manus impositionem. confirmatoriã. quæ etiam in hoc casu reconciliatoria est. j. ea. distin. ab antiqua. & & j. q. j. ecce.

[p] Per manus. Sed nunquid de furioso iudicat secundũ illum statum mentis quem habebat cum in furorẽ incidit? Nam si uoluntatem habuit baptizandi, & incurrit furorem: ualebit ei baptismus in furore collatus: alias non. extra. eo. maiores. §. ulti. Secus in puero: q̃a puer non habuit uoluntatem unquam: & tamen saluabitur baptizatus. j. ead. quæris.

† Sint ministri iusti. si uolũt. Baptismus an possit cõferri furioso.

[q] Communicati. id est, peruncti.

Eucha

cum eucharistiæ [a] mysterijs admittantur.

Idem ad Orosium in libro ij. †

De eodem.

CAN. XXVII.

Qvamuis unum baptisma sit & hæreticorum eorum scilicet, qui in nomine patris & filij & spiritus sancti baptizant, & ecclesiæ catholicæ: tamen qui foris ecclesiam baptizantur, non sumunt baptismum ad salutem, [b] sed ad perniciẽ: habentes nimirum formã sacramenti, uirtutem autem eius abnegantes: & ideo eos ecclesia non rebaptizat, quia in nomine trinitatis [c] baptizati sunt: & ipsa est profectò forma sacramenti. ideo cum reuersi fuerint, accipiunt uirtutem spiritus sancti: quam qui foris ecclesiam baptizantur, nondũ habent.

Item Pelagius Papa Gaudentio episcopo.

Baptizetur iterum qui tantùm in nomine domini baptizati probantur.

CAN. XXVIII.

SI re uera hi de hæreticis qui in locis tuæ dilectioni uicinis cõmorari dicuntur, solummodo se in nomine domini baptizatos fuisse, forsitan confitẽtur, [d] sine cuiusquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem uenientes, in sanctæ trinitatis nomine baptizabis. Si uerò apud dilectionem tuam & eorum, qui conuerti uolunt, manifesta confessione claruerit, quòd in nomine Trinitatis fuerint baptizati: sola reconciliationis impensa gratia, catholicæ sociare fidei maturabis: ut tali dispensatione seruata, nihil aliter quàm quod Euangelica iubet authoritas, temeritatis cuiusquam spiritu uideatur effectum.

Item Augu. de unico baptismo, libro viij. †

An approbetur baptisma, qđ a non baptizato præstatur.

CAN. XXIX.

4 SOlet etiam quæri, vtrùm approbandum sit baptisma, quod ab eo [e] qui non accepit accipitur, si fortè hoc aliqua curiositate didicit quomodo dandum sit: & utrùm nihil intersit, [f] quo animo accipiat ille cui datur: an cum simulatione: an sine simulatione. si cum simulatione, utrùm fallens [g] sicut in ecclesia, uel in ea quæ putatur ecclesia: an iocans, [h] sicut in mimo. ueruntamẽ si quis me fortè in eo concilio cõstitutum ubi talium rerũ quæstio uersaretur, non præcedentibus [i] meritis quorum sententias sequi mallem, urgeret ut dicerem, quid ipse sentirem: si eo modo affectus essem, quo eram dum dictarem, nequaquam [k] dubitarem habere baptismum eos, qui ubicunq; & a quocunque illud uerbis Euangelicis consecratum sine sui simulatione, [l] & cum aliqua fide accepissent: quaquam ad salutẽ spiritualem eis non prodesset, scilicet si charitate caruissent: qua catholicæ inseruntur ecclesiæ. si enim habeam fidem [m] ut montes transferam, [n] charitatẽ autẽ nõ habeam, nihil sum: sicut iam [o] præteritis maiorum statutis, non dubites illos etiam habere

Corpus dñi nõ datur paruulis.

[a] Eucharistiæ. Hoc de adultis: quia paruulis non datur corpus Christi: ut j. ea. c. in ecclesia. nisi forte ubi consuetudo est, quod infunditur per ora eorum sanguis Christi: non corpus secundum quosdam.

† q. 65. in dialogo.

[b] QVamuis. Ad salutem. Hoc dicitur de illis qui scienter ab hæreticis baptizantur, & eorum errorem imitãtur: sed in necessitate mortis, melius esset a talibus baptismum accipere, quam sine perceptione talis sacramenti decedere: [a] quia si euaserint, manus impositionem & cætera quæ sequuntur, in catholica ecclesia recipiunt: ut j. ea. sanctum est. in fine. paruulis hoc non nocet. j. q. iiij. placuit.

[a] Vt 32. distinc. §. uerum. c. ad hoc.

[c] Trinitatis. Id est, patris & filij & spiritussancti. s. ead. propriæ.

[d] SI re uera. Confitentur. hic creditur eis pro se: quia nulli fit præiudicium. [a]

[a] Quod dic ut le. & no. j. c. placuit. de infantibus.

SOlet etiam. Hæc est quarta pars dist. secundum Ioan. de Fant.

CASVS. *Tres quæstiones mouet Augu. in hoc c. Prima est, an aliquis sit baptizatus qui baptizatur ab aliquo non baptizato? Secunda est, an fictus accedens ad baptismum, suscipiat baptismum? Tertia est, an ille baptismum suscipiat, qui mimice & ioculariter baptizatur? Has quæstiones per ordinem præmittit Augustinus, & postea soluit primam & secundam dicens in utroq; casu, baptismam, esse collatũ licet sine charitate nõ possit ad salutem prodesse: quod probat authoritate Apostoli. Quæstionem uero tertiam insolutam dimittit, dicens ad eius solutionem † diuinum responsum per alicuius reuelationem esse necessarium, & quod de hoc uellet audire sententias aliorum. ergo solet etiam quæri, &c. Nequaquam prima solutio. sicut iam, secunda solutio. dum ea, id est, iusta.*

† cap. 53. lib. 7.

[e] Quod ab eo. Supra eadem distinctione, Romanos.

[f] Intersit. Quoad sacramentum: ut infrà ea. sicut.

[g] Fallens. Cum dolo.

[h] An iocans. Tertia quæstio.

[i] Non præcedentibus. Id est, super hoc dicẽtibus prius bonis uiris plenis meritorum.

[k] Nequaquam. Soluit primam quæstionem.

[l] Simulatione. Maxime.

[m] Fidem. Sed quomodo possum habere talem fidem, & non charitatem: cũ qui habet unam uirtutem, habeat & omnes? de pœnit. distinctio. v. capit. ultim. Non possem quidem nisi miraculose, secũdum quod mali etiam miraculose prophetizant. j. quæ. j. prophetizauit. Vnde caute dixit: si enim habeã, &c.

Virtutes omnes habet, q unã habet.

[n] Montes transferan. Intellige montes dupliciter. Vel ad literam, sicut de beato benedicto. Vel montes, id est, dæmones a patientibus.

1. Co. 13. a

[o] Sicut iam. Soluit secundã quæstionẽ.

Falla-

baptisma, qui quanquam fallaciter [a] id accipiāt, in ecclesia tamen accipiunt, uel ubi ab eis putatur esse ecclesia, in quorum societate id accipitur de quibus dictū est: [b] Ex nobis exierūt. Vbi [c] autem neque societas ulla esse crederetur, sed totum ludicrè & mimicè & iocularitter ageretur, utrùm approbandus esset baptismus, qui sic daretur: diuinum iudiciū per alicuius reuelationis oraculum, concordi oratione gemitibus implorandum [d] esse cēsemus: ita sane, ut post me dicturos sententias, si quid iam exploratum & cognitum afferrent, humiliter explorem.

Item in libro ij. †

Non reiteratur baptisma, quod in fide sanctæ trinitatis ab hæreticis præstatur.

CAN. XXX.

5 OStēditur illos impiè [e] facere qui rebaptizare conantur orbis [f] unitatem: [g] & ostendunt catholicos nos rectè facere, qui Dei sacramenta improbare nec in ipso schismate audemus. in quo enim nobiscū sentiunt: in eo etiam nobiscum sunt. in eo autem a nobis recesserunt, in quo a nobis dissentiunt. Item sacramentū [h] baptismi, est qđ habet ille qui baptizatur: & sacramentum dandi baptismū, est quod habet qui ordinatur. sicut enim baptizatus si ab unitate recesserit, sacramentum baptismi non amittit: sic & ordinatus si ab unitate recesserit, sacramentum dandi baptismi nō amittit. nulli enim sacramento iniuria [i] est facienda. si discedit [k] a malis, utrunq; discedit: si permanet in malis, & utrunq; permanet. sicut ergo acceptatur baptismus, quē non potuit amittere qui ab unitate discesserat: sic acceptandus est baptismus, quem dedit ille qui sacramentum dandi cùm discederet nō amiserat. Item si ad baptismum fictus accedit: dimissa sunt ei peccata, an non sunt ei dimissa? Eligant quod uolunt: quodcunque elegerint, sufficit nobis. Si dimissa dixerint: quomodo spiritus disciplinæ [l] effugiet fictum, si in isto remissionem operatus est peccatorum? Si dixerint non esse dimissa, quæro si post fictionem suam corde cōuerso, & uero dolore fateatur, an denuo baptizandus iudicaretur? quod si dementissimum † est dicere, fateantur uero baptismo Christi baptizari posse hominem: & tamen cor eius [m] in malitia uel sacrilegio [n] perseuerans peccatorum absolutionem non sinere fieri: atque intelligant in cōmunicationibus [o] ab ecclesia separatis, posse homines baptizari: ubi Christi baptismus eadem sacramenti celebratione datur & sumitur: qui tamen tunc prosit ad remissionem peccatorum, cum quis reconciliatus unitati, sacrilegio [p] dissensionis exuitur: quo eius peccata tenebantur, & dimitti non sinebantur.

Item in epistola ad Bonifacium. †

Valet ad salutem baptisma, etsi non ea fide paruuli offeruntur.

CAN. XXXI.

6 NOn illud te moueat, q̄ quidam non ea fide ad baptismum percipiendum paruulos offerunt, ut gratia spirituali ad uitam regenerentur æternam: sed hoc eos putant remedio temporalem retinere uel recipere sanitatem: [q] non enim

a Fallaciter. Supra xxij. q. ij. nec artificio. s. j q. j. sicut fictū. s. di. xxvij. quod interrogasti.

b Dictum est. A Ioanne.

c Vbi. Tertiam insolutam dimittit.

d Implorandum. Hæc quæstio alibi uidetur determinata, ut j. q. j. §. ecce. nam etiam inuitus quis baptizatur, ut xlv. di. de Iudæis. Ad hoc dico, quod si baptizans intendit baptizare, qualemcunque intentionem baptizatus habeat, recipit sacramentum. sed si non intendit baptizare, licet uerba proferat, non est baptizatus, † quia uerba debent seruire intentioni: ut xxij. q. v. humanæ. arg. ad hoc j. e. retulerunt. Nam qui ioco uel ludendo dicunt talia uerba, spondes? spondeo. non obligant sibi alios: ut ff. de actio. & obliga. obligationum. in fin. & dic ut dicto. §. ecce.

O Stenditur. Hæc est quinta pars dist. secundum Ioan. de Fan.

e Impie. Nam iniuria fit sacramento. extra de aposta. ex litterarum.

f Orbis. Id est, ecclesiæ, quæ diffusa est per totum orbem.

g Vnitatem. Id est, illos qui baptizati sunt ab hæreticis in unitate ecclesiæ. i. in forma ecclesiæ: quæ est: Ego baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti. s. e. ca. proprie.

h Item sacramentum. Id est, potestas. & ordo. s. j. q. j. quod quidam. & ca. sicut Christus.

i Iniuria. Iniuria uidetur fieri sacramento si scđo baptizaretur uel ordinaretur: quia uidetur fieri quasi iam non fuisset baptizatus uel ordinatus: ut j. q. j. sacramenta. tamen pœnitentia bene iteratur, licet sit sacramentum. de pœ. di. iij. quamuis. §. quod autem per pœnitentiam. Similiter unctio in quibusdam ecclesijs. s. de pœn. distin. iij. quamuis.

ADDITIO.

quod no. lxviij. distin. §. quod ergo. & xcv. dist. §. sed istud. & extra de secun. nupt. uir autē. ibi uideas.

k Discedit. Quasi dicat. si alterutro. istorum sacramentorum malos carere dicis, dicas carere & reliquis.

l Spiritus disciplinæ. Id est, spiritus disciplinans & instruens.

m Cor eius. j. ea. quomodo contra.

n Sacrilegio. j. e. di. nullus autem. & ca. tunc ualere.

o In communicationibus. Id est, in conuentibus.

p Sacrilegio. Id est, sacrilegij dissensione.

NOn illud. hæc est vj. pars distinctio. secundum Ioan. de Fant.

q Sanitatem. Extra. de apo. capi. ij.

Inten-

Baptizās, debet habere intētionē baptizandi.

† Hoc ꝓbat Aug. q̄ dicit q̄ intētio requiritur ad omne sacramētū, & sine intētione sacramētū faciendi nihil fit i sacramēto. Arch.

† c. j. li. j. cōtra Donatistas.

a Vt 24 q. j. loquitur. & 21. dist. quāuis. & hoc qđ hic dicit faciebāt Donatistæ & Nouatiani, q rebaptizabāt catholicos ad eorum hæresim trāseūtes. 34. q. 3. quidā. uer. Nouatiani. & uer. Donatistæ. Arc.

Pœnitētia licet sacramen sit, bene iteratur.

† Nefandissimū.

† Epistola xxiij.

propterea illi non regenerantur, quia nō ab istis hac intentione [a] offeruntur.

Item de unico baptismo, lib. iiij. †

Effusio sanguinis implet uicem baptismi.

CAN. XXXII.

7 Baptismi [b] uicē aliquādo implere passionē, de latrone illo, cui nō baptizato dictum est: Hodie mecum eris in paradiso, beatus Cyprianus [c] non leue documētum assumpsit, quod etiam atque etiam considerans inuenio non tantum passionem pro nomine Christi id quod baptismo [d] deerat posse supplere, sed etiam fidem [e] confessionemq; cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustijs tēporum succurri non potest. Neque enim latro ille, pro nomine Christi crucifixus est, [f] sed pro meritis facinorum suorum. Neque quia credidit, [g] passus est, sed dum pateretur credidit. Quantum itaque ualeat etiam sine uisibili sacramento baptismi. quod ait Apostolus, [h] Corde [i] creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, in illo latrone declaratum est. Sed tunc impletur inuisibiliter, cum mysterium baptismi non cōtemptus religionis, sed articulus necessitatis [k] excludit. Et sicut in illo latrone quod de sacramento baptismi defuerat, compleuit omnipotentis benignitas, qa non superbia, non cōtemptu, sed necessitate defuerat, sic in infantibus, qui baptizati moriūtur, eadem gratia omnipotentis explere credenda est, quòd non ex impia uoluntate, sed ex ætatis indigentia, nec corde credere [l] ad iustitiam possunt, nec ore confiteri ad salutem, ideo cum pro eis oratur ut impleatur erga eos celebratio sacramenti, ualet utique ad celebrationem eorum, quia ipsi respondere [m] non possunt. Alienum quippe opus est, cū credit [n] uel scit per alterum, sicut alienū [o] opus fuit, [p] cum peccauit in alterum. Item. Sicut autem in latrone quia per necessitatem corporaliter baptismus defuit, perfecta salus est, quia per pietatem [q] spiritualiter affuit, sic & cum ipsa præsto est, si per necessitatem desit (quod latroni non defuit) perficitur salus, quod traditum tenet, uniuersitas ecclesiæ cum paruuli infantes baptizantur, qui corde nondum possunt credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem, quod latro potuit. quando etiam flendo & uagiendo, cum eis mysteriū celebratur, mysticis [r] ipsi uocibus obstrepunt, & nullus Christianorum dixerit, eos inaniter baptizari. Item. Quibus omnibus rebus ostenditur, aliud esse sacramentum baptismi, aliud conuersionem cordis, sed salutem hominis, ex utroque compleri, [s] nec si unum eorum defuerit, ideo putare debemus, consequens esse ut & alterū desit, quia & illud [t] sine isto potuit esse, ut in infante, & istud [u] sine illo potuit esse, ut in

† c. xxij. cōtra Donatistas & partim trāscribitur ī 4. senten. distinct. 4.

Luc. 23. f

Pasio supplet defectū baptismi.

Ro. 11. b

Martyr dicitur confitens.

Baptizare seipsum nemo potest.

Not. hic Hu. quod talis poterit se baptizarē: & nō erit baptizādus, exemplo sanctorū quorūdā, q seipsos baptizasse legūtur sed hęc opin. corrigit p hāc decret debitū. Ratio: qa nemo à se nascit. Arch.

a Intentione. error enim talis non nocet paruulis. j. e. satis ostēdimus. intelliguntur enim offerri ab ipsa ecclesia: ut j. ead. quæris à me.

B Aptismi uicē. Hæc est septima pars dist. in qua probat triplicem esse baptismū, & hoc probat per iiij. c. Io. de Fant.

b *Baptismi.* CASVS. *Quidā per illam authoritatē: Nisi quis fuerit renatus, &c. dicebāt quod semper baptismus aquæ eßet necessarius. quorū opinionē reprobat Aug. exemplo latronis cui dictum est: Hodie mecum eris in paradiso.*

c Cyprianus. etiam in testimonium inducens, dicit ergo baptismi defectum supplere passionem ut in illo latrone: uel fidem conuersi ubi necessitas baptismum excludit. sicut in puero sufficit aquæ baptismus solus: quia ætatis necessitas, fidem excludit, ita similiter adulto sola fides sufficit, cum necessitas excludit aquæ baptismum.

d Baptismo. Baptismus consistit in tribus, in aqua, in passione: & in cordis contritione.

e Sed etiam fidem. j. eo. catechuminū. contra. Sed hic de fide informata charitate, ibi de informi. j. q. j. uide.

f Crucifixus est. s. de pœn. dist. j. importuna contra. Sed dicitur ibi martyr, id est, confitens. Martyr enim interpretatur cōfitēs. ad hoc 50. dist. & purgabit. si tamen passus est pro Christo.

g Credidit. s. de pœn. dist. vij. nullus.

h Apostolus. in epistola ad Rom.

i Corde. id est, fide, quæ est in corde, id est, mente credit quisquis: quod est ei ad remissionem peccatorum, id est, per fidem cordis iustificatur aliquis, id est, de impio fit pius.

k Necessitatis. poterit ne quis seipsū in necessitate baptizare? non. extra de bapt. & eius effec. debitum. argu. j. ea. sanctū. ibi, nec aliquis, &c. Nihil enim proderit ei: ut de pœnitēte qui sibi peccata non potest confiteri, nec se ipsum reconciliare. Item nunquid alio liquore ab aqua? Non. Nunquid si pmista sit aqua alij liquori, fit baptism⁹? Si aqua præualet, baptizatur: alias non. iiij. q. iiij. c. hermaphroditus.

l Credere. s. xv. q. j. §. ut itaque.

m Respondere. j. ead. nihil est aliud.

n Credit. id est, saluatur sic per alterum, scilicet infans.

o Alienum. quasi dicat, ex alieno opere causam sui peccati contraxit. s. c. ij. & iij.

p Fuit. s. Adæ. nam omnis res per quascunq; causas contrahitur, &c. extra de reg. iur. omnis res. de pœn. dist. j. quem pœnitet. circa princi. uer. sed q p uos.

q Quia per pietatem. i. fidem & confessionem illius. B.

r Mysticis. i. significantibus miserias præsentis uitę quā ingrediuntur. sunt enim in signū futuræ miseriæ & laboris.

s Compleri. Cum facultas adest.

t Et illud. j. e. distin. sicut in sacramentis. illud. i. baptisma sine fide.

u Et istud. id est,

fides

latrone, cōplente Deo ſiue in illo ſiue in iſto: qd' non uoluntate defuiſſet. cùm.n.ex uolūtate a alterū horum defuerit, reatus hominē inuoluit. Et baptiſmus quidē poteſt ineſſe, ubi cōfeſsio cordis defuerit. Conuerſio autem cordis pōt quidē ineſſe, non percepto baptiſmo: ſed contēpto non poteſt. nec ullo modo dicēda eſt conuerſio cordis ad dominum cùm Dei ſacramentum contemnitur. b

Idē cōtra Iulianum. †

Non baptizatur in homine quicquid in eo eſt.

CAN. XXXIII.

SI quicquid c eſt in homine quādo baptizatur & ſanctificatur, baptizari & ſanctificari cum homine credendū eſt, dicturus es, & ipſa in illo baptizari & ſanctificari quæ in inteſtinis & ueſica per digeſtionem corporis digeruntur, dicturus es baptizari & ſanctificari hominem, in matris utero conſtitutum, ſi ad hoc ſacramentum accipiendum, neceſsitas cogat grauidam, & ideo baptizari iam qui naſcitur d nō debeř. e poſtremò dicturus es baptizari febres, & ſanctificari quando baptizantur ægroti.

Idem ad Fortunatum.

Valet baptiſma, etſi per laicos miniſtretur.

CAN. XXXIIII.

SAnctum eſt baptiſma ꝑ ſeipſum f quod datum eſt in nomine patris & filij & ſpiritusſancti: ita ut in eodem ſacramēto, ſit etiam authoritas g traditionis, per dominū noſtrum ad Apoſtolos: per illos autem ad epiſcopos & alios ſacerdotes, etiam laicos Chriſtianos ab eadem origine & ſtirpe uenientes. nam cùm illa hiſtoria narratur, omnes qui audiunt, ad lacrymas mouentur, cùm in naui quadam, nullus fidelis eſſet præter unum pœnitētem, naufragium cœpit imminere, erat ibi quidam non immemor ſuæ ſalutis, & ſacramenti h uehementiſsimus flagitator, nec erat ibi aliquis i qui dare poſſet niſi pœnitens ille, acceperat k enim, ſed pro peccato de quo agebat pœnitentiam, amiſerat ſanctitatem, ſed non amiſerat ſacramentum. nam ſi hoc amittunt peccantes, cùm reconciliantur poſt pœnitentiam, l quare non iterum baptizantur? dedit ergo quod acceperat: & ne periculosè finiret uitam non reconciliatus, petijt ab ipſo quem baptizauerat ut eum reconciliaret, m & factum eſt, & ſic naufragium euaſerunt. Cognitum habes quod fecerunt, nemo extitit eorū, qui nō pium n animum ita crederet, ut conſilijs eorum in illo periculo dominū crederet affuiſſe. motus enim animus religioſus & ſupplex ab homine exegit ſacramentum, à Deo ipſe impetrauit ſanctitatem. Quòd ſi fortè hoc quod narraui de ijs, qui naufragio imminente periclitabantur, non uult aliquis credere (non enim hoc diuinarum ſcripturarum authoritas, ſed incerto authore, fama commendat) non repugnabo, ſed interrogabo, ſi tale aliquid cōtingat, quid futurum eſt? Non poteſt enim quiſquam o dicere, re-

fides ſine baptiſmo.

a Ex uoluntate. Secus ſi ex ignorantia. extra de preſ. nō ba. c. ij.

b Contemnitur. ꝟ. ea. non dubito.

c SI quicquid. ſimile. ff. de eui ctio. ſi prægnans. & l. uaccæ. nam ibi dicitur, quod ſi uendidi tibi ancillam prægnantem, & partus euincatur: non teneor de euictione: 1 quia non intelligor eum uendidiſſe: argum. ff. de uſucap. ſi aliena. in fin. pro Iuliano tamen facit. ff. de uentre inſpicien. l. j. § j. ubi dicitur, ꝙ partus eſt pars uiſcerum. arg. contra. ff. de uer. ſig. partus.

Venditor non teneř de partu euicto.

1 Euictio ne, ſcilicet ex ſtipulatione duplæ q̄ eſt ſtricti iuris: ſed beneactio ne exempto: ut clare docui in extricatione labirinthi, de eo ꝙ inter eſt.

† li. 6. c. 6

d Qui naſcitur. tamen ſi mater eſt libera in tēpore conceptionis, & partus eſt liber. ff. de ſtatu homi. l. ulti.

e Non debere. ſ. xxiiij. quæſtio. iij. ſi habes.

f SAnctum eſt. Per ſeipſum. non merito conferentis.

g Authoritas. id eſt, proueniens ex authoritate domini, qui tradidit formam baptizandi apoſtolis, & per eos alijs etiā laicis. Sed contra. ſ. e. diſt. conſtat. ſ. j. q. j. ꝙ quidam. Sed hæc authoritas dicitur permiſſio uel licentia, de permiſsione eccleſiæ in articulo neceſsitatis poſsūt baptizare laici Chriſtiani: ut dicitur ſ. ead. conſtat. in baptiſmo infidelitatis tolerantia. ſupra. e. Romanus in baptiſmo ſacerdotis authoritas, uel melius myſteriū. ꝟ. ea. quo modo. Sed F. & B. non probant iſtam notulam, imo laicum hæreticum in neceſsitate à Deo habere poteſtatem baptizandi: ut dicunt: nec eccleſia facere poſſet, q̄n ipſi etiam ſine neceſsitate baptizarent: & tamen peccarent. xxxij. diſtinct. §. uerum.

Baptiſm⁹ an poſsit dari ꝑ laicos.

h Et ſacramenti. id eſt, baptiſmi.

i Aliquis. Vt qui nec baptiſmum nec formam nouerat. Nam primo erat ibi recurrendum ad Chriſtianū: & ita nō erat qui ita competenter poſſet dare ſicut ille qui acceperat: & hoc eſt quod ſequitur acceperat.

k Acceperat. ſcilicet ſacramentum baptiſmi.

l Pœnitentiam. ꝟ. ead. diſtin. ſine pœnitētia. contra. Sed forſan pœnitens iſte pro aliquo graui peccato compunctus baptiſma petierat: quo ſuſcepto iterum in idem peccatum relapſus eſt. unde poſtea publice meruit ſupponi pœnitentię. xxvj. q. vj. cap. fin.

ADDITIO.

Et ſecundum hunc intellectū debet fieri punctus in hoc uerbo, pœnitentiā.

m Reconciliaret. ſ. de pœnit. diſtinct. j. quem pœnitet. ſ. diſtinct. xxj. inferior. contra. Sed quo ad hoc ſuperior erat iſte poſt baptiſmū, quia iſte non indigebat reconciliatione, ille ſic. Aſsignatur & aliud contra. xxiiij. q. j. §. ſed iſtud. Nā ibi dicitur, quod à laico non debet reconciliationem accipere, ſed dic quod iſte ſuccumbit. 2

2 Dic melius, quod hæc neceſſitas excuſat quæ legē nō habet: ut ſ. eo. diſt. j. ſicut cum Io. de Fāt.

n Qui non pium. id eſt, qui non credunt animum eorū fuiſſe ita pium.

o Quiſquam. non poteſt quiſquam dicere relinquendum illū eſſe, & non baptizan

ptizandum, qui morte imminente petit baptizari.

a A pœnitente. quisquis non credit contingere quem id est, aliquem baptizādum esse, oportet ut credat, &c.

b Non credat. argum. quod fama non inducit probationem: nec partem probationis, nec exemplū: sed lex, &c. C. de sent. & interlo. omn. iudi. l. nemo. arg. quòd quis asserit. per ius scriptum probare debet. xxiiij. qō. ij. legatur.

Fama nō probat.

Arg. cōtra. 4. q. 3. sæpe fit. ubi de hoc.

De hoc 11. q. 3. nolite timere. iuxta finem. Arc. ca. 74. de dogma tib. eccle.

Contra enim tenēt Holten. in 4. sentē. di. 4. q. 1. ca. sux. Ludo. riual. ī aureo opere de ueri ta. contri tio. in 1. ꝑcepto. Et dicit magister sent. in 4. dist. 4. ꝙ iste locus Augu. debet saluari per alia ei9 dicta.

Itē contra. ꞇ. e. baptismi. §3 ibi soluit.

alias, baptizaturus.

Recōciliatio siue manus impositio qualiter fit.

c Catecuminum. In bonis. Patet hoc esse intelligendum de adulto. nam paruulus bona opera habere non potest.

d Vitam. ꞇ. ea. non dubito. contra. Sed hoc de eo qui baptizari non quærit: uel est in peccato aliquo ille si adultus est.

Hi de quibus. Hæc est octaua pars distinct. secundū Io. de Fant.

e Sed cuius. j. qō. j. si quis per ignorantiam. contra.

f Quolibet modo. Etiam cum barbarismis & solœcismis. ꞇ. e. retulerunt.

g Impositionem. Reconciliatio sic fiet. imponet ei manus ab episcopo, & dicetur, accipe spiritum sanctum. sicut in actibus Apostolorum factū esse legitur, baptizatis à Ioanne, cum ipsi dicerent Apostolis: Neq; si spiritus sanctus sit, audiuimus: manus eis Apostoli imponebant dicentes, accipite spiritū sanctum. si non fuerant chrismati, chrismabantur.

Aliud est. Hæc est nona pars distinct. in qua probat per tria capit. quod malitia baptizantis non nocet baptizato. Io. de Fant.

linquendum esse illū, qui morte imminente petit baptizari à pœnitente.[a] Quisquis non credat[b] contigisse, oportet ut credat posse contingere.

Item ad eundem.†

Quamuis rectè uiuat cathecuminus, sine baptismus non potest saluari.

CAN. XXXV.

Catechuminum, quāuis in bonis[c] operibus defunctum, uitam[d] habere non credimus:† excepto duntaxat, nisi martyrij compleat sacramentū. Baptizatus† confitetur fidem suā, corā sacerdote, & interrogatus respondet. Hoc idem martyr coram persecutore facit, qui & confitetur fidē, & interrogatus respōdet. & ille post confessionem aspergitur aqua, hic uerò aspergitur sanguine, uel cōtingit igne. Ille manus impositione pontificis accipit Spiritum sanctum: hic habitaculum Spiritus sancti efficitur, dū non est ipse qui loquitur, sed Spiritus sanctus, qui in illo loquitur. Ipse communicat eucharistiæ in commemorationem mortis domini: hic ipse cōmoritur Christo. Ille confitetur se mundi actibus renuntiare: hic ipsis illecebris renuntiat & uitæ. Illi peccata remittūtur, isti extinguunt.

Item Leo papa.†

Non reiteretur baptisma, cuius formam constat integrè collatam.

CAN. XXXVI.

[g] Hi de quibus scripsisti, qui se baptizatos sciunt, sed cuius[e] fidei fuerint, qui eos baptizauerūt, se nescire profitētur, quolibet modo[f] formā baptismatis acceperunt, rebaptizādi nō sunt: sed per impositionem[g] manus, uirtute Spiritus sancti, quam ab hæreticis accipere non potuerūt, catholicis copulandi sunt.

Item Augustinus super Ioannem.†

Et per bonos, & per malos ministros, æquè baptizat Christus.

CAN. XXXVII.

[a] Aliud est[h] baptizare per ministerium,[i] aliud baptizare per potestatem.[k] Item, Ergo baptizabant[l] discipuli eius, & ibi adhuc erat Iudas inter discipulos eius. Si quos autē baptizauit, Iudas non sunt iterum baptizati, & quos baptizauit Ioannes, sunt iterum baptizati. planè iterum: sed nō iterato baptismo. quos enim baptizauit Ioannes, baptizauit[m] & Ioannes[n] quos baptizauit Iudas,

b Aliud est. CASVS. *Intendit probare August. quod qui baptizat in forma ecclesiæ siue bonus siue malus, quod baptismus confertur. quod ex eo probat, quia baptizati à Iuda, non sunt rebaptizati. præterea quia potestatem baptismi apud se retinuit Christus: non infudit in alium, per quam potestatem unitas constat ecclesiæ nam una est columba, &c.*

i Per ministerium. quod facit sacerdos.

k Per potestatem. quod facit Christus.

l Item, Ergo baptizabant. Hic colligitur baptismum ante passionem fuisse institutum, quia non est ratio, quare baptizati à Iuda non sunt iterum baptizati, sicut à Ioanne baptizati, nisi quia Ioannes non baptizabat in forma quā dederat Iesus discipulis, quod faciebat Iudas. Vnde colligitur necessario, q̃d baptismus ante passionem fuit institutus, cū Iudas post passionē neminē baptizauit: sed plenā efficaciā non habuit usq; ad passionē, & quod Iesus ante passionē formā baptizādi dederat discipulis. Sed superius c. scilicet proprie in morte. aperte dicit, quod post resurrectionē dedit formam illā ad hoc dicendū est, quod ante passionem, & post dedit formā baptizandi, licet ante nō ita generalē forte ut baptizarent tantum Iudæos: unde dictū est eis, In uiam gentium ne abieritis. vij. q. j. deniq;. post generalem, forte ut baptizarent oēs gentes. Si quæras, in qua forma uerborū baptizabat. Ioannes. dicēdū, in hac, scilicet in nomine uenturi, scilicet ad prædicationem, ad passionem, ad mortem, & ad iudicium, & in tali forma baptizauit Christum.

† Epis. 9. ad Rustn

† Tra. 5. in c. 1.

m Baptizauit. i. simpliciter lauit.

n Ioannes. Baptismus ille Ioannis, fuit quasi præcursorius & præparatorius ueri baptismi, ut eo quasi quodam præludio baptizari assuescerent, ideoque non erat remissionis operatiuus: ut ꞇ. ead. dist. non regenerabantur. Sed nunquid rebaptizauit Christus, quos baptizauit Ioannes? an non erat ille baptismus à Deo, cum omne quod est bonum, à Deo est, & Deum habet authorem. j. q. ij. quam pio? Quod autem baptismus Ioannis bonus fuerit, nullus dubitat: sed non dicitur Christi, quia non est sacramentum redemptionis nostræ, nec Deus per illum baptismum remissionem peccatorum operatus est. Vel quia non fuit collatus in forma Christi, sed

Baptism9 Ioānis nō fuit remissionis operatiuus.

Ioannis, unde & Ioannis Dicitur.

a Christus baptizauit. non solum Iudas.

b Per hanc enim potestatem. id est, dignitatem, quam tunc nulli dedit, scilicet ut fieret remissio in baptismo collato in nomine mysterij, sicut fit in baptismo collato, In nomine patris & filij & spiritus sancti: & diceretur baptismus illius, & ab eo denominarentur baptizati. (Cantic. 6.)

c Antequam. s. ea. per aquam. contra. Sed credendum est columbæ speciem sine spiritu, in aquam antequã Christus uenisset descendisse, quod hic dicitur. postquam autem Christus descendit, Spiritus sanctus super eum putandus est in eum ueniens in illa columba apparuisse: quod ibi dicitur. hoc sic se habere poteris scire, si quod hic subditur, diligenter attendis, scilicet cognouit, &c. Columba autem illa prima (ut dicitur) redijt in primordialem siue præiacẽtem materiam. (Columba in aquam descenderat, ante quã Christus baptizaretur.) (Ioan. 1. c)

ADDITIO.

De hoc not. s. di. iij. cap. ultimo.

d In aquam. id est, super aquam.

e Cui. scilicet Ioanni.

f Et manentem. Nam aliter mansit super eum, & aliter super nos. de pœn. di. ij. quærendum. & c. potest discursus. (Ioan. 15. a)

g Qui baptizat. Id est, peccata dimittit.

h Mundi. Arg. quòd omnes Apostoli baptizati sunt, ut de pœni. di. ij. si enim. circa princi. & s. ea. quando ab Hierosolymis. Io. de Fan.

i Propter uerbum. id est, propter meipsum, qui sum uerbum patris. (Et Io.)

Christus baptizauit. a

Item per hanc enim potestatem b quam Christus solus tenuit sibi, & in neminem ministrorum transfudit, quamuis per ministros baptizare dignatus sit, per hanc inquam stat unitas ecclesiæ, quæ significatur in columba, de qua dictum est: Vna est columba mea, una est matri suæ electa. Si enim (ut iam dixi fratres mei) transferretur à domino potestas ad ministros: tot baptismata essent, quot ministri essent: & iam unitas baptismi non staret. Attendite fratres, antequam c ueniret dominus noster Iesus Christus ad baptismum, descendit columba in aquã, d cognouit Ioãnes quoddam proprium ei, cui e hoc dictũ est: Super quem uideris spiritum descendentem, & manentẽ f super eum: ipse est qui baptizat g in Spiritu sancto. Nouerat autem quia ipse in Spiritu sancto baptizabat: sed quia tali proprietate, ut potestas ab eo non transiret in alterum, quãuis eo donante ibi didicit. Item, Iam uos mundi estis, propter uerbum Dei, quod locutus sum uobis, quare non ait: Mundi h estis propter baptismum quo abluti estis: sed ait propter uerbum, i quod locutus sum uobis, nisi quia etiam in aqua uerbum mundat? Item, Si fuerit iustus k minister, computo eum cum Paulo: cum Petro, cum istis computo iustos ministros: quia uerò iusti ministri gloriam suam non quærunt (ministri enim sunt) pro ducibus haberi nolunt, l spem in se poni exhorrescunt. ergo computo cum Paulo iustum ministrum. Quid enim dicit Paulus? Ego plantaui, Apollo rigauit: sed Deus incrementum m dedit.

Item in libro de baptismo. †

Nec baptisma, nec baptizandi potestatem schismatici amittunt.

CAN. XXXVIII.

NVllus n autem negat habere baptismum, etiam apostatas: quibus utique redeuntibus, & per pœnitentiam conuersis non redditur: quia amitti non posse iudicatur: sicut & illi, qui in sacrilegium schismatis ab ecclesiæ communione discedunt, habent utique baptismum, quem priusquam discederent acceperant. nam & si ipsi redeãt, non eis iterum datur. unde ostenditur illud, quod acceperunt in unitate positi, non potuisse amittere separatos, quòd si haberi o potest foris, etiam dari cur non potest? p Si dicis, non rectè foris datur, respondemus: sicut non rectè foris habetur, sed tamen habetur: sic non rectè foris datur, & tamen datur. Sicut autẽ per unitatis reconciliationẽ incipit q utiliter haberi, quod extra unitatem inutiliter habebatur, sic per eandem reconciliationẽ incipit utile esse, quod extra eam inutiliter datũ est. Itẽ hæretici sacramenta & scripturas habẽt ad spẽ: nõ ad salutem. Item perfidus si

k Fuerit iustus. Secus de malo: ut supra j. q. j. si fuerit. (quor nobis: & manifestome ipsum. 1. Cor. 3. b)

l Nolunt. Vt dicitur baptismus Petri baptismus Pauli. infra eadem. cum tantum.

m Incrementum. id est, uirtutes apponendo post peccatorum remissionẽ. († c. j. li. j.)

n NVllus supra j. quæstio. j. extra catholicam.

CASVS. *Primo loquitur de apostatis, id est, de hæreticis. Secundo de schismaticis. Est ergo casus. Apostatæ etiam extra ecclesiam habent baptismum, & extra ecclesiam illum conferre possunt: sed nõ sanctitatem habent extra ecclesiam, nec eam conferre possunt, nisi forte ad punctum per uim sacramenti remissionem operatur baptismus.*

o Quod si haberi. Argu. quod excommunicatus possit cõtrahere matrimonium, a cum liceat ei habere, & uti contracto. extra de eo qui duxit in matrimo. cap. significasti. (a Hoc probatur extra de eo qui duxit in matrimo. quam pol. significasti.)

p Non potest. Arg. quod non rectè fit, fieri dicitur, ut prima q. j. quod quidã. contra id quod dicitur non posse fieri, quod de iure nõ fit, ut uigesimasecunda quæstione ij. faciat. Ioannes.

q Incipit. infra eadem distinctione. tunc ualere. supra eadem distinctione. ostenditur.

Si in

a Si in perfidia. Hic tangit falsam opinionem quorundam. infra cap. proximo.
b Excipit. Remissionem peccatorum.
c Et foris. Per ministros malos, & per quosdam excommunicatos filios Iudæorum. j. qõ. j. prophetauit.

ADDITIO. Dic ut not. s̄. ca. Romanus.
g Sacramentum. Hic exaudi ut not. s̄. j. q. j. remissionem. alias contradiceret. j̄. eod. cap. uers. cum in alijs.
h Per sanctos. Imo per seipsum semper, nunquam per ministrum hominem: sed neque per sacramentũ quod bonus ministrat magis quam malus. Nam semper suum effectũ habet omne sacramẽtum nisi suscipiẽtis malitia impediatur: ut supra prima quæst. j. omnia. & xv. qõ. ulti. cap. vltim. Sed forte dicitur per sanctos dimittere peccata: quia quæ prædestinata sunt, sanctorum precibus obtinentur: ut xxiij. q. iiij. obtineri. Vel quia ipsis prædicantibus aliqui compunguntur, & sic eis etiam peccata dimittuntur: & dicitur hoc de bonis antonomatice: uel per sanctos bonos. i. per id qđ boni uel sancti sunt, scilicet per charitatem & cæteras virtutes. Vel solus Christus dat remissionem peccatorum per authoritatem: bonis dat per ministrantis meritum, malis per ministerium.

Sacramentum quodlibet semper habet suum effectum.

Peccata p quos remittunt.

in perfidia a permanserit: per baptismum nec extra ecclesiam remissionem accipit peccatorũ: aut si per uim sacramenti ad punctum temporis excipit, b & intus & foris c eam uim operatur: sicut uis nominis Christi expulsionem dæmonum, etiam foris operabatur.

Item. †

Mali non sua potestate, sed Christi uirtute baptisma ministrant.

CAN. XXXIX.

Quomodo exaudit d Deus homicidam deprecantem, uel super aquam baptismi, uel super oleum, uel super eucharistiam, uel super capita eorum quibus manus imponitur? Quæ tamen omnia & fiunt & ualent etiam per homicidas, aut per eos e qui fratres oderunt, etiã in ipsa intus ecclesia. Cùm nemo f dare possit, quod non habet, quomodo homicida dat spiritum sanctum, & tamen intus etiam ipse baptizat? Deus ergo dat etiã ipso baptizãte spiritum sanctũ. Quapropter sacramentũ g gratiæ dat Deus, etiã per malos: ipsam uerò gratiam nõ nisi per seipsum, uel per sanctos h suos: i & ideo remissionem peccatorũ, uel per seipsum facit, uel per ipsius columbæ membra: quibus ait: Si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei: & si cui retinueritis: retenta erunt. Manus autem impositio si non adhiberetur ab hæresi uenienti, quanquam extra omnem culpam k esse iudicaretur: propter charitatis tamen copulationem (quæ est maximum donum spiritus sancti: sine quo l non ualent ad salutem quæcunque alia sancta fuerint in homine) manus m hæreticis correctis imponitur. Induunt autem homines Christum, aliquando etiam usque ad sacramenti perceptionem, aliquando usque ad uitæ sanctificationem: n atque illud o primum & malis & bonis potest esse commune: hoc autem p proprium est bonorum & piorum. Non ob aliud uisum est quibusdam, etiam egregijs uiris & antistitibus Christi (inter quos præcipuè beatus Cyprianus eminebat) non esse posse apud hæreticos uel schismaticos baptismum Christi: nisi quia non distinguebant sacramentum ab effectu: q uel usu sacramenti: & quia eius sacramenti effectum, atque usum in liberatione a peccatis, & cordis rectitudine apud hæreticos non inueniebant: ipsum quoque sacramentum illic esse non putabant. Sed conuertentibus oculos ad interioris paleæ multitudinem, r cùm etiam hi qui

† lib. 5. c. xx. de baptismo.

Ioan. 20. f

d Quomodo exaudit. Hanc quæstionem mouet Augustinus ut post soluat.

CASVS. *Nota quod Cyprianus fuit in ea opinione, quod uerum baptisma non confertur apud hæreticos: illud etiam lauacrum diaboli appellauit xxxij. distin. §. uerum. Cuius opinionem et errorem extirpat hic Augustinus causam sui erroris assignans. In prima ergo parte dicit Augustinus malos sacramenta in ecclesia conferre, et extra ecclesiam: sed non remissionem peccatorum. In secunda facit differentiam, inter sacramentum & effectum sacramenti: quod non facit Cyprianus: & ideo errauit. In tertia dicit, quod sicut boni conferunt in ecclesia sacramenti effectum, sic mali extra ecclesiã dũ tamen in necessitate, alias non, sed tamen sacramentum conferunt. In quarta ponit quandam opinionem falsam, scilicet quod peccata dimittuntur ei, qui ficte accedit ad baptismum. ad punctum horæ, postea redeunt.*

e Aut per eos. Supra de pœnit. distinct. prima. homicidiorum.
f Nemo. Supra distinct. lxij. nulla ratio. s̄. xxviij. dist. presbyterum. s̄. ij. quæst. vj. quoties post auditam. s̄. j. quæst. j. uentum est.

i Sanctos suos. i. mediantibus precibus sanctorum.
k Culpam. Et ille qui est reuersus ad fidem.
l Sine quo. De pœnit. dist. ij. fugerat sanctus. & s̄. distin. vij. nullus expectet. s̄. ea. dist. solet quæri.
m Manus. Prima quæst. j. quod quidam contra. r
n Sanctificationem. Id est, remissionem peccatorũ: sicut duobus modis dicitur manducari. s̄. distin. ij. quid est Christum.
o Atque illud. Id est, perceptio sacramenti.
p Hoc autem. i. uitæ sanctificatio.
q Ab effectu. Ipsius sacramenti.

r Ibidem de manu consecratoria.

r Paleæ multitudinem. Id est, ad multitudinem malorum qui dicuntur paleæ, quia uacui, uel quia leuiter

Mali dicũtur paleę.

in ipsa unitate peruersi sunt, & perditè uiuunt, appareant, & remissionē peccatorum nec dare a posse, nec habere: quia nō malignis, sed bonis filijs dictum est. Si cui dimiseritis peccata dimittuntur eis, & reliqua: habere tamen & dare & accipere baptismi sacramentū: satis ecclesiæ catholicæ pastoribus eluxit: & ouem quæ foris errabat, & dominicum characterem foris accipiebat uenientem ad Christianæ unitatis salutem, ab errore corrigi: characterem tamen dominicum in ea cognosci potiùs quam improbari: quādoquidem ipsum characterem multi lupi & lupis infigunt, qui uidentur esse intus: ueruntamen ad illā ouem, b quæ ex multis una est, non pertinent. Cū malus tradit baptismum bono, id est, in unitatis uinculo ueraci conuersione mutato: inter bonum sacramentum quod traditur, & bonum fidelem cui traditur, tradentis c malitia nō separat: d & cum illi e ueraciter ad dominū cōuerso peccata dimittātur f ab eis g quibus ipse ueraci cōfessione coniungitur, spiritus sanctus ea dimittit: qui omnibus sanctis datus est, sibi charitate cohærentibus, siue h se nouerint corporaliter, siue non nouerint. Similiter, cùm alicuius tenētur peccata: ab eis tenentur à quibus ille cordis prauitate disiungitur siue notis corporaliter, siue ignotis. Omnes mali spiritualiter à bonis seiuncti sunt. Si autem etiā corporaliter aperta dissensione separentur, peiores fiunt. Sed nihil interest ad baptismi sanctitatem: quantò quisq; peior id habeat & quantò peiori tradat: potest tamen peiori tradere separatus, i sicut potest habere separatus: sed quā perniciosum est habere, tam perniciosum est tradere. Ille autem cui traditur potest salubriter accipere: si ipse non separatus acceperit urgēte k mortis necessitate. Cur hæretici foris baptizare non possunt? an quia peiores sunt eo ipso quòd foris sunt? Sed nihil interest ad integritatem baptismi, l quātò peior id tradat. neq; enim interest tātum inter malum & peiorem, quantū inter bonum & malū: & tamen cùm baptizat malus, nō aliud dat, quàm ille qui malus minus est. An fortè non ad hominis meritum, sed ad ipsius baptismi sacramentum pertinet, ut foris dari non possit? Si hoc ita esset, nec haberi foris posset: & toties baptizari necesse esset, quoties quisque recedens ab ecclesia, rursus ad ecclesiam remeasset. His qui ficto corde baptizantur; aut peccata nullatenus dimittuntur, quia spiritus disciplinæ effugiet fictum: aut in ipso temporis puncto, per uim sacramenti dimissa, iterum per fictionem replicantur: ut & illud uerum sit: Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Gala.3.d Et illud, Spiritus disciplinæ effugiet fictum: id est, ut induat eum Christum sanctitas baptismi: & exuat eum Christum pernicies fictionis. Sapiē.1.a Nam redire m dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, apertissimè dominus in euangelio docet, in illo seruo à quo dominus dimissum debitum petiuit, eò quòd ille conseruo suo debitum nollet dimittere. Mat.18.d Sic non impeditur n baptismi gratia, quò minus omnia peccata dimittantur, etiam si fraternum odium in eius cui peccata dimittuntur animo perseuerat. soluitur enim hesternus dies: o & quicquid superest, soluitur etiam ipsa hora p momentoq; ante baptismum, & in ipso baptismo. deinceps autem continuò reus esse incipit non solùm consequentium, sed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus q omnibus quæ dimissa sunt.

---

ter cadunt tempore tentationis, uel quia arsuri sunt igne inextinguibili, granis repositis in area cælesti.

a Nec dare. De merito uitæ. nam per ministerium bene dat. s̄. j. quæst.j. remissionem. (Ioan.20.f)

b Ouem. Id est, ecclesiam.

c Tradentis. Baptismum.

d Non separat. Non separat malus à se remouendo, s.malitiam sui.

e Et cum illi. Scilicet bono fideli.

f Dimittantur. Supra j. q. j. ut euidenter. cōtra, ecclesia sanctorū hic dicitur remittere, peccata conuersis: quia; eius orationibus eis illa relaxantur: uel quoniā per charitatis unitatē: quæ solum in ecclesia habetur, fit remissio peccatorū: vt j̄.ea.dist.ecclesię charitas. Ioan.

Adde ꝙ nō est contra. Arch. Remissio peccatorū per q̄d h betur.

g Ab eis. i. ecclesia, quæ dicitur dimittere peccata.

h Siue. Consimile dicit lex C. de præscript. x.uel xx. anno. l.ul.uers.quid enim prodest in ipsa ꝓuincia esse possessionem, cum ius vendicationis incorporale est.

i Separatus. s̄. j.q. j.ut euidenter.

k Vrgente. xj. qō. iij. quod prædecessor. argum. s̄. xxiij. quæst.iiij. ecce.& c. recedite.

l Baptismi. Supra ea. dist. si inter bonos. s̄.j.quæstio. j. si fuerit.

m Nam redire. s̄. xxiij.qō.iiij.si illic. contra. s̄. de pœnit. dist.iiij. cap.j.ij.iij. iiij.v. & vj.

n Non impeditur. Sed non dicit hoc ita sentiendo, sed eorum opiniones referendo.

o Hesternus dies. Id est, peccatum, hesterna die commissum.

p Ipsa hora. Sicut secundum leges eodē tempore quis absoluitur, & statim obligatur. si enim animo nouandi mulier intercedit, liberabitur debitor: & in eodem momento obligatur: quia ipso iure competit resciſſoria. ff. ad Velle. debitrix. §.ulti.

Obligatur & soluitur quis, eodem momēto.

q Redeuntibus. Nota de pœn. dist. iiij. §. uerum. quia quidam

a De hoc not. ff. eo. l. aliquando. §.j.

quidā dicunt, quod redeunt sicut flores in uere. B.&c.

a Tunc ualere. Hæc est decima pars distinct. in qua probatur per xj. cap. quod non ualet baptismus aquæ cum datur ficte, nisi fictio uel incredulitas recedat à corde percipientis. Io. de Fant.

a Tunc ualere. Hæc est uera sententia.

b Incipit. quia tunc incipit esse in eo, & efficaciam in eo habere, & ibi ratihabitio retrotrahitur. Et est argu. contra. ff. de his qui notan. infa. furti. §. qui iussu.

c Ad salutem. i. res per baptismum significata, tunc incipit habere remissionem peccatorum, & nō propter baptismum, sed propter cordis contritionē, id est, per charitatem uel humilitatē mentis, quam habet dum habet cordis cō tritionem.

ADDITIO.

Ad hoc no. s. j. q. j. si fuerint. in glo. j.

d Baptismus. scilicet interior, scilicet peccatorum ablutio.

e Fictio. s. ea. distin. ostenditur. & cap. nullus.

f NOn in uobis. In multis. i. in omnibus sacramentis. sed non in charitate, sine qua, nihil sunt omnia. s. ead. quomodo. & cap. solet.

g In symbolo. contradicit quod infra sequit: quia in ipsa catholica ecclesia non sunt nobiscum. sed dic quod ideo dicuntur esse in symbolo, quia sunt in maiori parte. Nā si in toto symbolo essent, ergo essent nobiscum in ecclesia: cum hoc sit de symbolo, credere in catholicam ecclesiam, sicut & alibi dicitur quis non tenere fidem, cum non teneat ecclesiæ unitatem. xxiiij. q. j. aduocauit.

h In cæteris. Arg. contra. xxiiij. q. j. schisma. sed illud quo ad effectum.

i In corpore. Sunt uiuentes. & ideo non est desperandum de eis. de pœni. di. vij. cap. j.

† ca. 12. libri j. de baptis.

Quia tūc incipit, &c. ut in gl. seq. & ita totā continuā ponit H. cuius fuit gl.

† Epistola 48. ad Vincētiū.

psal. 54.

Hæretici qualiter sunt ī symbolo nobiscum.

Et not. hic qd̄ ponitur pars pro toto: ut xiiij. q. v. pœnale sicut econuerso. 76. dis. §. non autem.

Idem. †

Quando prosit baptismus ei, qui fictè, illum accepit.

CAN. XL.

10 TVnc ualere [a] incipit [b] ad salutem [c] baptismus, [d] cū illa fictio [e] ueraci confessiōe recesserit, quæ cor de ī malitia uel sacrilegio pseuerāte, peccatorū ablutionē non sinebat fieri.

Idē ad Donatistas. †

Non reiterantur sacramenta, quæ extra ecclesiam conferuntur.

CAN. XLI.

NOn in uobis mutamus, in quibus nobiscum estis (in multis. n. nobiscum estis: nam & de talibus dictum est, quod in multis [f] erāt mecū) sed ea corrigimus, in quibus non estis, & ea uos hic accipere uolumus, quæ non habetis illic ubi estis. nobiscum enim estis in baptismo, in symbolo, [g] in cæteris [h] dominicis sacramentis, in spiritu autem unitatis, & in uinculo pacis, in ipsa deniq; catholica ecclesia, nobiscum non estis. Isti autem cum quibus uel de quibus agimus, non sunt desperādi, adhuc enim in corpore sunt: sed non quærant spiritum sanctum, nisi in corpore [i] Christi: cuius habent foris [k] sacramētum, sed rem [l] ipsam nō tenēt intus, cuius est illud sacramentū: & ideo iudiciū sibi māducāt & bibūt.

Item Gregorius Quirico episcopo, & cæteris in Hybernia epis. †

Quomodo recipiantur ab ecclesia, qui in nomine trinitatis apud hæreticos baptizantur.

CAN. XLII.

AB antiqua patrum institutione didicimus, [m] ut qui apud hæresim in trinitatis nomine baptizantur: cùm ad sanctam ecclesiā redeunt, aut unctione [n] chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione [o] fidei ad sinum matris ecclesiæ reuocentur. unde Arrianos per impositionem manus Occidens, per unctionem uerò chrismatis sancti ad ingressum catholicæ ecclesię Oriens reformat. Monoschelitas [p] uerò & alios ex sola confessione recipit: quia sanctū baptisma, quod apud hæreticos sunt consecuti: tūc in eis uires emundationis recipit cum, illi uel per impositionem manus spiritum sanctū acceperint, uel isti propter confessionem ueræ fidei, [q] sanctæ & uniuersalis ecclesiæ uisceribus sunt uniti.

Item Augustinus de baptismo, lib. iiij. †

Extra ecclesiā baptismus accipi potest, sed non prodest.

CAN. XLIII.

ECclesia paradiso cōparata, indicat nobis [r] posse quidē baptismū eius homines etiā foris accipere: sed salutē [s]

k Foris. Videtur quod extra ecclesiam hæretici conficiant, & sic reprobatur quorundam opinio, qui dicunt extra unitatem ecclesiæ corpus Christi confici non posse: ut j. q. j. dominus declarauit. & cap. non nocet.

l Sed rem. scilicet unitatem ecclesiæ. Ioan.

m AB antiqua. Didicimus. Hæc reconciliationum disparitas fiebat, aut propter hæreticorum disparitatem, aut ecclesiarum uariam consuetudinem.

n Aut unctione. j. quæ. j. ij. qui baptismum.

o Sola professione. quia tantum interrogantur si recte credant: quia manus eis erat imposita: sed si deficeret, suppleretur. j. q. j. §. ecce de errore istorum habes xvj. di. habeo.

p Monoschelitas. qui dicunt unam tantum uolūtatem esse in Christo, scilicet humanitatis, non diuinitatis: ut xvj. distinct. habeo.

q Fidei. diuersitas suscipiendi hæreticos, non ideo est quod inter se ecclesia occidentalis & ecclesia orientalis sentiant contraria: sed quia diuerso modo errabant, diuerso modo recipiebantur. Arriani qui erant in oriente, non chrismabantur, ideo oriens redeūtes chrismabat. qui erāt in occidente, chrismabantur: & ideo ut ostenderet eos de unitate ecclesiæ, per manus impositionem eos recipiebat ecclesia orientalis. unde est arg. quod diuersæ erant Arrianorum sectæ. unde s. ead. distinct. j. c. ecclesias. ubi dicitur quod ecclesia ab eis consecrata recōsecretur, ab Arrianis datus baptismus non iteretur: ut s. j. quæstio. j. Arrianos. & argu. j. ead. de Arrianis. Ioan.

r ECclesia. Nobis. s. j. q. j. sicut.

s Sed salutem. s. j. q. j. extra ecclesiam.

† Ad idē xxiij. q. 4. quod faciet. & s. eadē ostēditī prin. scilicet cōtra in eo quod leg. & nota. s. ea. dist. ij. qd tit. ibi dixi. Arc.

† Epi. 61. lib. 9. ad Quirinū.

Error Monoschelitarū

Hæretici diuersimode ab ecclesia recipiuntur.

† cap. j.

Paradisus è duplex. Vt de pœni. dis. ij. principiũ. & dicitur paradisus paràs deum uel deitatis uisum: q ibi Deũ uidebim' facie ad faciẽ. Hug. † cap. 11.

a Scilicet quantũ ad remissionem peccatorum.

a Quæ in paradiso. quæ interpretatur ortus. Et agitur ibi de illo ubi fuit Adã, de terrestri. quando que paradisus dicitur empyreum cælum.

b Extra ecclesiam. xxiiij. q. j. alienus. & cap. quia.

c Cum tantũ.

CASVS. *Probat hic Augustinus duplici ratione baptismum Christi esse, non ministri conferentis. Prima ratio, quia eodem modo ualet baptismus collatus per malum, sicut per bonũ. Secunda, quia licet Apostoli dixerint Euangelium meum, gloriam meam, non tamen dixerunt baptismum meum.*

d Esse cognoscitur. nam omnia nostra facimus, &c. C. de uete. iur. enucle. l. j. §. sed neque.

† ca. 13.

e Baptismum. inuenit ut tamen baptismus Ioannis, qui in forma sua baptizauit.

Gratia datur in baptismo oĩbus æqualiter.

f Gratia. Quæ tamẽ omnibus datur æqualiter in baptismo, sed ex modo conuersationis nostræ minuitur uel augetur: ut ĩ. ead. nec quenquam. Sed hic non loquitur de illa gratia baptismi, quæ datur sine personarũ acceptione, dũmodo fictus nõ accedat.

g Doctior est. Nam non omnes. &c. C. de uete. iur. enucl. l. j. §. si quis.

Baptismi forma corrupte prolata nõ uitiat ipsũ.

h Satis ostendimus. Vel accipientis errorem. Dũ tamen in forma ecclesiæ hoc faciat: uel etiam si corrupte loquatur, non est rebaptizandus. quod tamen aliter olim institutũ fuit, ne ad hoc praui homines assuescant. ĩ. ea. dist. non illud. ĩ. ea. dist. c. si non.

beatitudinis extra eam ecclesiam neminem uel percipere uel tenere. nõ. n. in Mesopotamia uel Aegypto, quò illa flumina peruenerunt, est felicitas uitæ, quæ in paradiso a cõmemoratur. sic ergo baptismus ecclesiæ potest esse extra ecclesiam, b munus autem beatæ uitæ non nisi intra ecclesiam inuenitur.

Idem de unico baptismo, libro tertio. †

Hæresis & sacrilegium hæreticorum non sunt sacramenta.

CAN. XLIIII.

NVnc autem, non sicut hæresis hæreticorum est, sic error ipsorum est, sicut etiam sacrilegiũ dissensionis eorum est: sic etiã baptisma, quod Christi est, non debet dici ipsorum.

Item libro quinto. †

De eodem.

CAN. XLV.

CVm tantũ c ualeat baptismus per hominem cõtemptibilem, quãtum per Apostolum datus: ita nec istius nec illius sed Christi esse cognoscitur. d Item inuenimus dictũ ab Apostolis, & gloriam meam quãuis utique à domino: & ministerium meum, & prudentiã meã, & Euangeliũ meum, quãuis utiq; à domino impertitum sit atque donatum, baptismum e autem nemo eorum meum dixit omnino, neque enim omnium æqualis est gratia, f neque ministrant omnes æqualiter, neque æquali prudẽtia uel scientia sunt omnes præditi: & in Euangelizando alius alio melius operatur. Et ideo dici potest, alius alio doctior est g in ipsa salutari doctrina, alius autem alio magis minusve baptizatus dici nõ potest, siue ab inferiore, siue à maiore baptizetur.

Idem in libro iiij. †

De eodem.

CAN. XLVI.

SAtis ostẽdimus ad baptismũ, quod uerbis Euangelicis consecratur, non pertinere cuiusquam dantis uel accipientis errorem, h siue de patre, siue de filio, siue de spiritu sancto i aliter sentiat, quàm cælestis doctrina insinuat.

Idem in lib. de baptis.

Quòd bonis & malis sacramenta ecclesiæ communia sunt.

CAN. XLVII.

ESt unitas ecclesiæ quæ latè patet, k in sacramentorum uidelicet societate & communione quæ complectitur cũ granis etiam paleas, quando eas corporaliter mistas l ita patitur, ut neque [illegible] iusti utent, neq; [illegible] iusti uitentur. sic sunt in ecclesia homines mali, ut in corpore humano, humores mali, qui interdum exeunt m ex corpore.

Item de unico baptismo, libro sexto. †

Non transit ad aquam baptismi malitia benedicentis.

CAN. XLVIII.

NOn est aqua profana & adultera, super quam nomen Dei inuocatur, etiam si à profanis & ab adulteris inuocetur: quia nec ipsa creatura n adultera est, nec ipsum nomen adulterum est.

Item Beda homilia trigesimasexta.

Non est rebaptizandus, qui ab hæreticis baptizatur.

CAN. XLIX.

SIue hæreticus, siue schismaticus, siue facinorosus quisque in confessione sanctæ Trinitatis baptizet; o non ualet

i De spiritu sanct. Duntamen intendat baptizare: ut ĩ. ea. solet quandoque. licet enim Arriani errent circa personas concedentes. &c. credentes filium non esse æqualem patri: ut xxiiij. q. iij. c. quidã. uel. Arriani. tamen Arriani baptizant. ĩ. ead. de Arrianis.

† ca. 15. Hæretici baptizare possunt.

k Est unitas. Quæ late patet. Sed ecclesiæ unitas, quæ est in fide & charitate, non ita late patet: sed hæc amplectitur solos bonos. ĩ. ea. distin. ij. quia passus. Sed secundum unitatem sacramentorũ, etiam malos alios complectimur: ut ĩ. ea. quo modo. uersic. induãt. & extra hanc multi relinquentur.

Mali sunt bonis misti.

l Mistas. i. malos mistos bonis. Sũt enim mali misti inter bonos, sicut paleæ inter grana: & dicuntur paleę, quia cadũt leuiter uento tentationis. de pœ. di. v. c. j. & xxiij. q. viij. c. j.

m Exeunt. sic & mali homines. de ecclesia. sed boni non exeunt saltẽ finaliter & æternaliter: ut de pœ. dist. ij. §. hæc itaque. c. quæcunque. & ca. firmũ. & ca. nullus. Ioan. de Fant.

† lib. 13. de baptis. cap. x.

n NOn est. Creatura. Polluta tamen dici potest, quantum in eis est. xlix. dist. c. ult. Ioan.

o SIue hæreticus. Baptizet. ĩ. j. q. j. ij, qui. & ca. dedit. ĩ. xix. dist. secundum. ĩ. c. dist. à quodam.

dam. §. j. q. j. si quis per ignorantiam. cōtra. §. ea. di. hi de quibus. contra. Sol. ibi in forma: hic non. Et reiteratur quantū ad factum.

a Nominis. Cur aūt non dicitur nominum, ut in nominibus patris & filij & spiritus sancti te baptizo? hoc iō fit, ut appellatione singularitatis, in essentia unitas patris & filij & spiritus sancti, in personis trinitas designetur.

Baptism⁹ fit ī nomine & non in nominibus pris, &c.

b Quos a paganis. Si ita scilicet in forma ecclesiæ non fuerunt baptizati. Ioan.

c Siue paruuli. Hæc est xj. pars di. in qua probatur per xix. cap. quod catechismus debet præcedere baptisma. Io. de Fant.

c Siue paruuli. De præcedenti solennitate baptismi subiungit, scilicet de exorcismo & catechismo.

Correctiue ponit. nam præter baptismum nulla sal⁹ est puero. infra ead. nulla.

d Abijciatur. i. proijciatur. i. proijciendus designetur. Et sic nō est contra. §. ea. nec quenquā. & si nō prosit ad uitā aliquid, quia propter hoc non fiunt minus indigni: qa mors adhuc in eis remanet: prodest tñ ut minus possit eis inimicus nocere: ut §. ead. dehinc. G. Quē effectū habet exorcismus? nunquid eijcit spiritum immundū? Imo do nec baptizetur, est membrum diaboli: quia non est mediū: ut. xxiiij. qō. j. qm. Sed dic abijcit. i. significat abigendū, uel abijciēdum: uel saltem cōpellit eū, ne iam tantum noceat quantum noce re potuit prius, ut §. eadem. cap. ij.

Exorcismi effectus.

e Ante baptismum. Siloe. fons est, & interpretatur missus est: quia Christus in quo baptizamur, missus est. xxiij. di. qui episcopus. Ioā.

Siloe est fons.

ille qui baptizatus est, à bonis catholicis rebaptizari: ne confessio uel inuocatio tanti nominis [a] uideatur annullari.

Item Gregorius secundus Bonifacio episcopo.

Baptizati à paganis, in nomine baptizentur trinitatis.

CAN. L.

Quos à paganis baptizatos esse asseruisti: si ita [b] habetur: ut denuo baptizes in nomine trinitatis, mandamus.

Item Cælestinus Papa

Sine exorcismis et exsufflationibus nullus baptizetur.

CAN. LI.

Siue paruuli, [c] siue iuuenes ad regenerationis ueniunt sacramentum: non fontem uitæ prius adeant, quàm exorcismis & exsufflationibus clericorum spiritus immundus ab eis abijciatur. [d]

Item Rabanus de institutione clericorum.

Officium baptizandi catechumini præueniant.

CAN. LII.

Ante baptismum, catechizādi debet hominem præuenire officium: ut fidei primum catechuminus accipiat rudimentum. Item ipse Christus, prius cæci nati oculos luto ex sputo facto superliniuit: & sic ad aquas Siloe [e] misit: quia prius debet baptizandus fide incarnationis Christi instrui: & sic ad baptismum: iam credulus admitti: ut sciat cuius gratiæ in eo est particeps, & cui iam debitor fiat deinceps.

Item ex concilio Bracharensi secundo.

Quo tempore catechumini ad exorcizandū sunt deferēdi.

CAN. LIII.

Ante viginti [f] dies [g] baptismi ad purgationem exorcismi [h] catechumini currant, in quibus xx. diebus omnino symbolū quod est, Credo in Deum patrem omnipotentem: spiritualiter [i] doceantur.

Item ex concilio Agathensi. †

Quo tēpore competentibus, symbolum est prædicandum.

CAN. LIIII.

Symbolum etiam placuit ab omnibus ecclesijs, una die, id est, ante octo dies dominicæ resurrectionis publicè in ecclesia competentibus [k] prædicari.

Item Nicolaus Papa.

In unaquaque ecclesia baptizandi, catechizari possunt.

CAN. LV.

Catechismi baptizandorum à sacerdotibus uniuscuiusque ecclesiæ [l] possunt fieri: sicut in hac sancta Romana ecclesia (cui Deo authore, ministerium exhibemus nostri famulatus) solenniter † fieri comprobantur.

Item ex concilio Laodicensi. †

De eodem.

CAN. LVI.

Baptizandos oportet fidei symbolum discere, & quinta feria ultimæ septimanæ uel episcopo uel presbytero reddere. [m]

Item ex concilio Martini Papæ. †

De eodem.

CAN. LVII.

Non liceat ante duas [n] septimanas Paschæ sed ante tres ad baptismum suscipere aliquem. oportet autem in his diebus qui baptizandi sunt, ut sym-

ADDITIO.

Vel dic quod Siloe interpretatur fons luminis, secundum Papiam.

f Ante uiginti. Supra x. quæst. j. placuit.

g Dies. In mediana hebdomada, cū cātatur, sitientes. §. di. lxiij. principali.

h Exorcismi. Id est, adiuratione. exorcizare, id est, adiuuare.

† cap. 13.

Exorcizare quid sit

i Spiritualiter. Sufficit ꝙ sensum retineant. ff. de leg. l. scire leges. j. qō. j. Marchion.

k Symbolum. Competentibus. Id est, intellectum discretionis habentibus uel cupientibus. competentes quidem appellantur, qui libero arbitrio utentes, pœnitentiam ab ecclesia accipiunt, ut sint digni accedere ad catechismum, deinde ad baptismi sacramentum: ut xxv. distinct. audire.

Competētes qui dicuntur.

C Atechismi. Catechismus Græce. Latine dicitur instructio: unde catechizare. i. instituere. Archid.

l Vniuscuiusque. ecclesiæ. Hoc in multis locis fit, sed in primo & ultimo scrutinio omnes cō sueuerunt uenire, ad ecclesiam baptismalem. Hug.

† Sed iam dudū ibi & sub pontificibus fieri desijt

† cap. 46.

m Baptizandos. Reddere. Vulgariter loquitur quasi dicat memoriter sine inspectione libri dicere. sic §. ea. proxi. Archid.

† cap. 49. synodorū græcarū à Martino Bracarēsi episcopo collectarum.

n Non liceat ante duas. tantum. [a] quia ante duas & ante tres, &c. cum alias duo continentur in tribus. ff. de arb. diem. §. si plures.

[a] Ergo nō scrutinia ī quarta feria post dominicā qua cantatur, Lætare Ierusalem. Hu.

Bapti-

a Baptizandi nomē suum dēt. In scriptis. hodie non tenet hoc. Et quod dicit abstinentia: consilium est: & ita non est contra. infra ead. fine pœnitentia.

b Et diu. Intra viginti dies. s. e. ante.

c Examinatione. Quia infidelis non recipietur sine examinatione. j. ea. Iudæi. & cap. ne quod absit.

d Postquā. Per abrenūtiationem. s. distinct. j. ecclesiasticarum.

e Se alienauerit. Id est, alienari inceperit: ut s. eadē. siue paruuli.

f Sicut nostis.

g Quæ decepit. & ideo fuit restitutus. nam deceptus, &c. ff. ad Velle. l. j.

g Creatura. Nec diabolus inquantū est creatura, sed inquantum est uitiosus. xxiij. dist. qui eps ordinandus est.

h Postea signatur. Id est post exsufflationem interemptionis.

i Suæ interemptionis, id est, signaculum sanctæ Crucis per quod est interemptus: ut dixit diabolus de quodā Iudæo, qui supra se fecerat signūcrucis. Inueni uas uacuum: sed bene signatum.

k Alienum. i. alienandum. Sed ideo dicit alienum: quia in proxi. &c. xxiij. quæst. j. paratus.

l Exhinc. Typicum. Id est, figuratiuum.

m Careat. i. quod per salē significat.

n Sal cælestis.

n Offerre mystice. Cessat enim uetus obseruatio legis literalis. extra de constitu. translat.

o Dehinc. Mediana hebdomada tribus diebus fiunt exorcismi. Secunda iterum tribus: ut ita non restet in vigilia Paschæ nisi sola immersio. secundum hoc exorcismi variantur.

p Arte. i. dolo. Sic exponitur xxij. qō. v. quacunque.

q Postea tanguntur. Tipicam. i. figuratiuā sapientiæ Dei. Per digitum Dei intellige dona spiritus sancti. Est caro nostra lutū, patris sapientia sputum. Creditur humanum genus hoc medicamine sanum.

Propter

Diabolus crucem timet.

Exorcismi fiūt tribus dieb⁹.

bolum discāt: & in quinta feria nouissimæ septimanæ episcopo uel presbytero reddant.

Item ex concilio Carthaginensi quarto. † cap. 85.

Antequam baptizentur, qui libet sunt examinandi.

CAN. LVIII.

Baptizandi nomen suum dent, a & diu b sub abstinētia uini & carnium, ac manus impositione crebra examinatione c baptismū percipiāt.

Item Rabanus de institutione clerico. † cap. 27. lib. 1.

Baptizandi quare exorcizantur & exsufflantur.

CAN. LIX.

Postquā se baptizādus per cōfessionē ueræ fidei in alterius cōmendauerit dominium: & per abrenuntiationē d a prioris possessoris se alienauerit e seruitio: exsufflat ab eo ptās sæua: ut per pium sacerdotis ministeriū, spiritui sancto cedat fugiēs malignus spiritus.

Item Augustinus de symbolo, libro primo.

De eodem.

CAN. LX.

Sicut nostis fratres charissimi, paruuli exsufflantur & exorcizātur: ut pellatur ab eis diaboli potestas inimica: quæ decepit f hominē, ut possideret hoīes. non ergo creatura g in infantibus exorcizatur aut exsufflatur, sed ille sub quo sunt, qui sub peccato nascuntur.

Item Rabanus de institutione clerico.

Quare signetur baptizandus in corde & fronte.

CAN. LXI.

Posteà signatur h baptizandus signaculo sanctæ crucis, tam in corde quàm in fronte, ut ab eo tempore apostata diabolus in uase suo pristino suæ interemptionis i cognoscēs signaculum, iam sibi deinceps illud sciat esse alienum. k

Item in libro eodem.

Quare super eum orationes dicantur. CAN. LXII.

Exhinc iam dicuntur super eum orationes, ut fiat cathecuminus: tūc datur baptizando sal benedictum in os, ut per sal typicum l sapientiæ sale cōditus fœtore careat m iniquitatis: ne à uermibus peccatorum ultra putrefiat, sed magis illæsus seruetur ad maiorem gratiam percipiendam.

Item Beda super libros Regum.

Quare sale initiantur catechumini.

CAN. LXIII.

Sal cælestis sapientiæ quo initiantur cathecumini: in cunctis operum nostrorum sacrificijs iubemur offerre. n

Item Rabanus de institutione clerico.

Quare iterum exorcizentur. CAN. LXIIII.

Dehinc o iterum exorcizantur: ut diabolus suam nequitiam cognoscens, iustum super se Dei iudicium timens, recedat ab homine, nec iam cōtendat eū arte p sua subuertere, ne baptismum consequatur: sed magis honorem Deo creatori suo exhibens, reddat opus Deo factori suo.

Item Greg. Papa in homilia xxix.

Sacerdotes exorcizando dæmonia repellunt.

CAN. LXV.

Sacerdotes cum per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos spiritus in eorum mentes contradicunt: quid aliud faciunt, nisi quòd dæmonia eijciunt?

Item Rabanus de institutione clerico.

Quare de saliua nares & aures tanguntur.

CAN. LXVI

Postea tanguntur ei nares & aures de saliua: & dicitur ei uerbum euangelicū, quod Iesus dixit quando surdum & mutum sanauit, tangens cum sputo linguam eius, & mittens digitos in auriculam eius, dixit: Effeta, quod est adaperire. hoc enim Marc. 7. sacramentum hic agitur, ut per saliuam typicam, q & sacerdotis tactum sapientia & uirtus diuina salutem eiusdem catechumini operetur: ut aperiantur ei na-

Versus circa materiam baptismi.

res ad accipiendum odorem notitiæ Dei: ut aperiantur ei aures ad audiẽdum mãdata Dei: ut aperiãtur ei sensus in intimo corde, ad respondẽdum.

Item Ambrosius de sacramentis.

Quare nares non ora baptizandorum episcopus tangit.

CAN. LXVII.

a Propter glo riam muneris b & operis, c non os tangit d episcopus, sed nares: ut bonũ odorem accipiãt pietatis æternæ.

Item Rabanus de institutione clericorum.

Quare à sacerdote inunguntur.

CAN. LXVIII.

Deinde e à sacerdote inunguntur, ut sacrum baptisma cũ fide acceptũ custodiatur. ungitũc illius pectus oleo sanctificato, cũ inuocatione sanctæ trinitatis: ut nullæ reliquiæ latẽtis inimici in eo residerant, sed in fide sanctæ trinitatis mẽs eius cõfortetur: ungitur & inter scapulas de eodẽ oleo: ut undique muniatur: & ad bona opera faciẽda per Dei gratiã, roboretur. Item cõsecratur fons: ut ad ipm baptisma cathecuminus accedat.

Item Ambrosius in libro de sacramentis.

Quomodo fontem baptismi trinitatis præsentia consecrat.

CAN. LXIX.

Venit sacerdos ad fontem, dicit precem: inuocat nomen patris & filij & spiritus sancti, utitur uerbis cælestibus. cælestia sunt uerba quæ Christi sunt. præsentia Trinitatis adest. operatur sermo æternus, ubi descẽdit spiritus sanctus, primò f quasi columba descendit, g ut increduli uocarentur ad fidem. in principio signũ debuit esse, in posterioribus perfectio. Apostolis enim spiritus sanctus datus est in igneis linguis propter incredulos: nobis aũt iam in plenitudine ecclesiæ nõ per signa, sed per fidẽ h ueritas est colligenda.

Item Augusti. de unico baptismo. libr. vj.

Verba erroris per imperitiam prolata, non impediunt aquæ sanctificationem.

CAN. LXX.

12 Si non sanctificatur i aqua cum aliqua erroris uerba per imperitiam precator effundit: multi nõ solum mali, sed boni etiam fratres in ipsa ecclesia non sanctificant aquam. multorum enim preces emendantur quotidie, si doctioribus fuerint recitatæ, & multa in eis reperiuntur contra catholicã fidem. k nunqd si manifestet aliquos baptizatos cùm illæ preces dictæ fuissent super aquã, iubentur denuo baptizari? quid ita? quia plerũq; precis uitiũ superat precantis affectus: l quia illa certa uerba euangelica (sine quibus non põt baptismus cõsecrari) tantũ ualẽt, ut per illa sic euacuẽtur quæcũq; in præce uitiosa, cõtra regulam fidei dicuntur, quemadmodũ dæmoniũ Christi nomine excludi. Nã utique m hæreticus si afferat n precem uitiosam, nec bonum habeat charitatis affectum, quo possit illa superari imperitia: & ideo similis est ei quicunq; in ipsa catholica ecclesia in

---

a Propter gloriam. i. gloriosum munus eucharistiæ, & gloriosum opus prædicationis. Ouidius. Pronaq; cũ spectent aĩalia cætera terram, Os homini sublime dedit, cælumque uidere iussit: & erectos ad sydera tollere uultus. Et nihil turpitudinis debet infligi faciei. C. de pœn. si quis in metallum. Argum. contra. extra de crimi. falsi. ad audientiam. gloriosius quippe & excellentissimum in humano corpore hominis os deprehenditur: per quod Deus glorificatur & benedicitur & prædicatur. in signum ergo tanti muneris, & operis dignitate, nõ tangitur os cum saliua.

b Muneris. i. corporis dñi & sanguinis: qđ est munus excellentissimum.

c Et operis. i. prædicationis. ante eñ quam quis baptizetur: nec ad corpus domini sumendum nec ad prædicationis officium gerendũ est idoneus. Vnde nec debet qs ante baptismũ corpus Christi sumere: nec prædicationis officiũ gerere: nec debet ei credi hoc uel illud. unde in euangelio Io. Iesus nõ credebat se illis. s. infidelibus.

d Non os tangit. Ad ostendendum q nõ prius credẽdum est homini quam odor famæ suæ præcesserit. de causa unctionis habetur extra de sacra unctio. cum uenisset. Ioã.

Deinde à sacerdote.

e Deinde. Id est, postquam est baptizatus. unde finis cap. debuit esse principium. Ioan.

f Venit sacerdos. Primo Id est, olim in baptismo Christi.

g Descendit. In specie columbæ.

h Sed per fidem. ut legitur de pœ. di. ij. quærendum. & c. pennata aĩalia. Ioã.

Si non sanctificatur. Hæc est xij. pars dist. secundum. Ioã. de Fant.

i Si non sanctificatur. Pone casum per illa cap. ͞j. ead. distinct. retulerunt. & ͞s. distin. xxxviij. sedulo.

k Contra catholicam fidem. Id est, contra rectam uerborum formam, in ecclesia catholica constitutam. Vel cum dicit, baptizo te in nomine Trinitatis & diaboli.

ADDITIO.

Hoc etiam fuit dictum Laurent. Vel dic contra fidem. i. contra bonos mores, quæ s. sapiunt hæresim. sed sacerdos simplex imperitus sic non intelligit, imo credit eas sanum & rectum intellectum continere. Ioã. de Fant.

l Affectus. i. bonitas hominis, superat uitium locutionis. q. d. nõ, sed potius uerbũ Christi.

m Nã utique. Probat q uitium precum propter affectum bonum, non emendatur in baptismo: sed uerbum Christi operat̃ uirtutem: nã hæreticus bonũ affectum non habet: & quamuis uitium precum afferat, non tamen minus baptismus suũ effectum habebit: quia tantũ ualent illa certa uerba euangelij, & quantumcunque preces aliæ uitiosę sint, formam tamen à Christo institutam non possint euacuare: imo potius quantũ spectat ad baptismum, omnes euacuantur ab illis euangelicis uerbis. & hoc est unam utique.

n Si afferat. Si, id est, quamuis.

Ouidius.

Homo est dignissima creaturarum. Facies humana non est deturpanda.

† Libr. j. cap. v.

† Libr. j. cap. v.

Baptismo carens neque corpus domini sumat, neq; prædicet.

† De hoc ͞s. ea. cap. aliud. Hũ.

† ca. xxv. & est tex. hoc tempore ualde notandus.

Baptismus non uitiatur precũ uitio.

uidus, immundus, uel maleuolus est: quales arguit hic Cyprianus: a afferat etiam (ut fieri solet) aliquam precem, in qua loquatur contra regulā b fidei (multi c quippe irruunt in preces, non solū ab imperitis loquacibus, sed etiā ab hæreticis compositas, & per ignorātiæ simplicitatem nō eas ualētes discernere, utuntur eis, arbitrantes ꝙ bonæ sunt) nec tamen in eis qđ peruersum est, euacuat illa quæ recta ibi sunt, sed ab eis potius euacuat. d

Item Augustinus ad Neophytos. †

Quid significent mysteria quæ in fonte baptismatis celebrantur.

CAN. LXXI.

13 PRima igitur & secunda prædicatione de his tātùm locuti sumus, quæ uobis priusquā ad fontem sanctum ueniretis, iuxta catholicæ ecclesiæ instituta tradidimus: & quid significaret unctio, quæ diuersis corporis nostri adhibita partibus, diuersum intellectum designat (prout Dominus donare dignatus est) interpretati sumus, cū ostenderimus uos per oleum sanctificationis, ad auditū plenæ fidei præparatos, & ad bonū Christi odorem uocatos, & ex toto corde ad abrenuntiādum diabolo esse cōmonitos, nunc uerò de interioribus iā mysterijs locuturi sumus, quæ in ipso fonte celebrata sunt. emissa enim iā certissima cautione e qua uos abrenuntiare omnibus pompis diaboli, omnibus operibus eius, omni fornicationi diabolicę spopondistis: descendistis in fontem sacrū, fontem redemptionis, fontem sanctificatū uirtute Dei cælesti. In hoc ergo fonte antè q̄ uos toto corpore tingeremus interrogauimus: Credis in Deum patrem omnipotentem? Respondistis: Credo. Rursus interrogauimus, Credis & in Iesum Christum filium eius, qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria uirgine? Respondistis singuli, Credo. Itē interrogauimus, Credis & in spiritum sanctum? Rn̄distis similiter, Credo. Hoc autē fecimus, iuxta dn̄i nostri Iesu Christi Saluatoris imperium: qui cū ad patrem in cælū ascēderet, discipulis suis, id est, Apostolis mandauit dicens: Euntes docete omnes gentes baptizātes eos in nomine patris & filij & spūs sancti. Item: Quod autem interrogauimus: Credis in sanctam

a Cyprianus. Cypriano enim & lxxx. episcopis uisum est baptismum Christi non posse esse apud hæreticos uel apud schismaticos qui etiam baptisma hæreticorum lauacrum diaboli appellabant. s̄. c. distin. quomodo. & distinct. xxxij. §. uerum. b Regulam. Non em̄ dicūt uerba cælestis Dei restringi sub regulis Donati. xxxviij. dist. indignum. palea est. quasi dicat. si uirtus uerborum excludit dæmonium, ita & precū uitium. c Multi. parenthesis. i. interpositio usque ibi, nec tamen. d Euacuatur. Argu. quod utilia non uitiant̄ p inutilia. s̄. dist. xxxvij. turbat. s̄. xxiij. q. iiij. qd ergo. C. de do. sancimus. s̄. q. j. nōne Sodomitæ, & c. dn̄s declarauit. s̄. di. xxxvij. si quid ueri. argu. tamē cōtra. ff. de aqua quotidia. & æsti. l. j. §. item quærit̄ s̄. dist. xxiij. quorundam. s̄. dist. ix. si ad sacras. s̄. lij. quæst. ix. pura. d Euacuatur. Ex hoc cap. colligit̄ ꝙ non uitiatur forma baptismi, si quid in ea apponat̄ superfluū: qđ admittunt quidā: a ut si dicat̄, baptizo te in noīe pr̄is & filij & spūs sancti & diaboli: uel arma uirūq; cano. uel quicquid sequatur: baptizatus est. arg. cōtra. ff. de verb. obli. quæ extrinsecus. Idem est, si quid p̄mittat̄ ante formā: ut si dicat̄: arma uirūq; cano: & ego baptizo te in noīe patris & filij & spūs sancti. Si uero aliquid interponatur: ut si dicatur, baptizo te, & Deus est, in nomine patris & filij & spiritus sancti, &c. nō est baptizatus: arg. ff. de testa. hæredes palam. §. ulti. ubi distinguitur an interponatur actus extraneus, & circa hoc est omne uerbum extraneum à forma: quod non concedo. qui enim dicit, baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti & omnium sanctorū † non dicit baptizo te in noīe patris & filij & spiritus sancti: quia secundum hoc duo diceret, quod est impossibile: & eadē ratione deberes dicere cum dicitur, non ego baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti. quòd esset baptizatus, quia uerba baptizandi protulit: quod patet falsum esse. Sed pone, ꝙ mutat ordinem baptizādi, an baptizabit: ut si dicat baptizo te in noīe patris & spiritus sancti & filij? uidetur quod sic. extra de rescript. causam. arg. C. de test. præposteri. nec enim scripturæ obseruandus est ordo. ff. de sol. nec enim. contrarium tamen dicitur argu. C. de sentent. & interloc. l. prolatam. Dico enim ordinem uerborum esse de forma. Si autem mora interponatur naturalis & compendiosa, ut respirādo uel tussiendo uel excreando, non obest, alias contra. C. de testa. cum antiquitas. & de tempore hoc & de actu qui interponit̄, distingue per l. ff. de duobus reis constitut. duos reos. §. ulti. & pen. & de uerbo. obligat. continuus. nam modicum interuallum non impedit, quod tamen magis intellectu, quam locutione, & cætera. ff. de sol. ratum. Et hoc etiam attendas circa formam eucharistiæ. Pone enim qd̄ dicit formam panis, demum post aliquā tulum spatium formam uini: nunquid transsubstantiatur ibi panis uel uinū? Respon. ut præmisi: tamē quæstio nō procederet secundum eos, qui dicunt esse duas formas ut notaui s̄. distinct. ij. quia passus. PRima igitur. Hæc est xiij. pars distinct. secundum Io. de Fant. e Cautione. Hic ergo intercedit stipulatio & obligantur pueri ex promissione patrinorum, licet non intelligant: quod speciale est in baptismo. illud autem est loco stipulationis credis in Deum? tenetur ergo obseruare fidem puer factus adultus. xlv. distinct. de Iudæis. & obligantur, licet nihil intelligant. C. de falmone. l. j. imo si bene inspexerimus potius liberatur à diabolo quam obligetur. nam ignorans per alium, bene liberatur. Item ex eo quod dicit, certissima est. argum. quod simplex cautio, idonea cautio dicitur: tamen

Vtile non debet per inutile uitiari.

† Nō est Augu. sed suppositi tium.

Baptismi forma an uitietur si aliquid superfluū apponat̄ aut īterponatur: aut si ipsius ordo mutetur.

a Vt Lau. qd̄ dicit uerū, si illud oppositum subsequat̄, ut sequit̄, & idē tenet hic Hu. & istorū fuit hæc sentētia usque ibi: quod nō concedo, &c. vbi adde quòd hoc fuit dictū Ioā. vsque ibi: sed pone, &c. & secutus ē ipse Io. magistrū Petrū, qui dixit ꝙ ītalibus nō est forma seruata. aliud est em̄ dicer̄, In nomine pr̄is & filij, & spūs sancti: & diaboli: & aliud signatur. Arch.

† Sanctorum. Non ualet baptismus, sed rursus recte inchoandū: ut tenet glo. hic & bene: quia hominis salutem oportet totam in Deo esse, uel totum

deficere; nec potest diuidi. Idē tenet Alci. in l. j. de verb. obligat.

Cautio idonea q est.

tamen lex dicit, quod cum dicitur idonea cautio, intelligendum est pignus uel fideiussor: ut ff. de fideicō. liber. l. iiij. §. addici.

a Ergo. Vocabulum semel positum, potest accipi proprie & improprie. arg. di. xxviij. presbyterum.

b Quasi in Deum. Crede deo, credasque Deum, plus credo ualere. Si credas in eum, quam quod ei, uel eum.

Paruuli. Hæc est xiiij. pars dist. in qua probat per sex capit. quod solus baptismus sufficit paruulis, qui alias non possunt credere, nisi per sacramentum fidei. Io. de Fā.

c Loqui aliter si possunt loqui. unde August. in epistola ad Renatum episcopū. Septennis ætatis pueri & mentiri & uerū dicere, confiteri & negare iam possunt: & ideo cum baptizantur, iam symbolum reddant, & ipsi pro se ad interrogationem respondeant.

Pueri septēnes possunt mētiri & uerū dicere.

d Vel credere. argu. quod habet puer fidem, sed nescit ea uti: ut extra ead. maiores. uersicu. à plerisque.

e Muti. uel etiam furiosi. pupillus enim infans uel infantiæ proximus, non multum à furioso distat. insti. de inuti. stip. §. pupillus. differentiam tamen dixi inter infantem & furiosum. s. ead. hi qui.

† Cōsil. Carth. iij. c. xxxiiij.

f Vice. Nam satis conueniens est, ut qui per alium obligatur, etiam liberetur per alium. j. ca. quæris. Item dicit lex, quod pro ignorante fideiubere possunt. ff. de fideius. fideiubere. & ignoranti etiam actio acquiritur. ff. si certum peta. si à furioso.

Obligat⁹ per aliū, per aliū liberari potest.

† Augus. epistola 23. ad Bonif.

g Aegrotantes. Sui. scilicet amici.

† Alias, toties.

h Dixerit. uel dici fecerit. i uel per signa. uel dic sui, scilicet uoluntatis.

Scilicet per alium qui ei⁹ uo

ecclesiam? remissionē peccatorū, carnis resurrectionem? non eo modo interrogauimus, ut quomodo in Deum creditur, sic & in ecclesiam sanctam catholicam, quæ propterea sancta & catholica est, quia rectè credit in Deū. non ergo a diximus, ut in ecclesiā quasi in Deū b crederetis: sed intelligite nos dicere & dixisse, ut in ecclesia sancta catholica conuersantes in Deū crederetis: crederetis etiam resurrectionē carnis quæ futura est.

Item Isidorus de officijs, libro secundo.

Aliorum fide & professione paruuli baptizantur.

CAN. LXXII.

14 PAruuli alio profitente baptizantur, quia adhuc loqui c uel credere d nesciunt: sicut etiā ægri, muti, e & surdi, quorum uice f alius profitetur: ut pro eis respōdeant dum baptizantur.

Item ex concilio Carthaginensi quarto. †

Aliorum testimonio ægrotātes sunt baptizandi.

CAN. LXXIII.

AEgrotantes si pro se respondere non possunt: cùm uoluntas eorum testimonium sui g dixerit, h baptizantur: similiter & de pœnitentibus agendum est.

Item Augustinus. †

Sacramentum fidei, nō ipsa fides, paruulum facit fidelem.

CAN. LXXIIII.

NIhil est aliud credere, quàm fidem i habere, k & per hoc totū † respondetur credere paruulus, qui fidei nondum habet effectum. respondetur habere fidem propter fidei sacramentum: & conuertere se ad dominum, propter cōuersionis sacramentum: quia & ipsa responsio ad celebritatē sacramenti pertinet. Itē paruulum etsi l nondū fides illa quæ in credentium uoluntate consistit, iam tamē ipsius fidei sacramentū m fidelem n faciat, sicut credere respondetur. ita etenim fideles uocantur, non rem ipsam o mente abnuēdo: sed ipsius rei sacramentum percipiendo.

Item in libro † de baptismo paruulorum.

Alterius professio non ualet ei, qui per se respondere potest.

CAN. LXXV.

CVm pro paruulis alij respondent, ut impleatur erga eos celebratio sacramenti, ualet utique ad eorum consecrationem: quia ipsi pro se respōdere p nō possunt. at si pro eo qui respondere potest, alius respōdeat: non itidem q ualet. Ex qua regula, illud Euangelij dictum est, quod omnes (cùm legitur) naturaliter monet: Aetatem habet, ipse pro se loquatur.

Item Augustinus in homilia quarta.

Quare trina mersio in baptismate celebretur.

CAN. LXXVI.

POstquam r uos credere promisistis, tertiò capita uestra in sacro fonte demersimus, qui

i NIhil est aliud. Quam fidem. id est, sacramenti fidei professionem, sed nō uirtutem: sed si nō habent charitatem, quomodo ergo ibunt in patriam post mortem? 2 hoc eis datur 3 à Deo. Alij dicūt, quod habent eā in habitu. extra de baptis. & eius effec. c. j. sed & per alios dicuntur credere. j. c. in ecclesia.

k Habere. j. di. ead. quæris. s. xv. q. j. §. ut itaque. s. dist. ij. hoc est quod dicimus.

l Etsi. id est, quamuis.

m Sacramentum. Baptismus dicitur sacramentum fidei, quia in fide Christi consecratur, & in fide ecclesiæ confertur: uel quia in nomine trinitatis cōfertur quam offerentes 4 & oblati tenentur credere & confiteri. Vel quia signum est, quod suscipiens fidem habeat, etiam si non habeat aliquo impediente.

n Fidelem. Sunt qui dicunt ipsos fideles dici, quia fidem habent habitu non usu: id est, non exercitio. & sic de alijs uirtutibus. Isti sic illud intelligunt. fides illa quæ, &c. non facit fidelem usu, id est, exercitio. j. ea. paruuli. & sic de alijs.

o Non rem ipsam. Sicut uirtutem.

p CVm pro paruulis. Respōdere. Sic distinguit lex. ff. de administratio. tuto. l. j. §. ultimo.

q Itidem. id est, tantum. & hoc quo ad præsumptionē. 5 Argumen. quod taciturnitas non habetur pro consensu. supra distinctione lxxxvj. tanta. supra dist. xxvij. diaconus. supra dist. liiij. si seruus. Sed contra. supra secunda, quæstione sexta. biduum.

r POstquam. de forma baptizandi & modo, tractat usque ad cap. uenisti.

lūtatē probauit. xxvj. qō. vj. qui recedunt. & c. seq. de pœni. dist. j. multiplex Archi.

Paruuli sine charitate uadūt in patriā.

2 Vt s. c. solet.

3 Scilicet charitas sine qua nemo saluatur.

Baptism⁹ est sacramētum fidei.

4 Quod de istis offerētibus dicit, non uidet esse de substantia. j. ea. i baptismate. Arch.

4. c. 24.

5 Sub. quia nō præsumitur tantū ualere quo ad remisionē peccatorum. Ioā. de Fant.

Tacens non consentit.

Ioan. 19. d

Duplici.

ordo baptiſmatis duplici [a] myſterij ſignificatione celebratur. rectè enim tertiò merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine ſanctæ Trinitatis. rectè tertiò merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum, in nomine Ieſu Chriſti, qui ē die tertia reſurrexit à mortuis. Illa enim tertiò repetita demerſio typum dominicæ exprimit ſepulturæ, per quam Chriſto conſepulti [b] eſtis in baptiſmo : & cum Chriſto ſurrexiſtis in fide : ut peccatis abſoluti, in ſanctitate uirtutum, Chriſtum uiuatis imitando.

Item ex canonibus Apoſtolorum.

De his qui ſemel, non tertiò in baptiſmate merguntur.

CAN. LXXVII.

SI quis presbyter aut epiſcopus, non trinā merſionem [c] unius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate (qđ dari à quibuſdam iubetur in morte [d] domini) deponatur. Non enim dixit dominus nobis, In morte mea baptizate, ſed euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

Item Gregorius Leonardo epiſcopo. †

De eodem.

CAN. LXXVIII.

[†] DE trina merſione baptiſmatis, nil reſponderi uerius poteſt, quàm quod ipſi ſenſiſtis quia in una fide nil officit ſanctæ eccleſiæ conſuetudo [e] diuerſa. Nos autem, quòd tertio mergimus triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignificamus : & dū tertiò infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimitur. quod ſi quis fortè etiā pro ſummæ trinitatis ueneratione exiſtimet fieri, neq; hoc aliquid obſiſtit baptizandos ſemel in aquis mergere : quia dum tribus ſubſiſtentijs, una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe, nullatenus pōt infantem in baptiſmate, uel ter uel ſemel immergere, quoniam etiā in tribus [f] merſionibus perſonarū trinitas, & in una poteſt diuinitatis ſingularitas deſignari.

Item Hieronymus ſuper epiſtolam ad Philippen. libro ſecundo. †

De eodem.

CAN. LXXIX.

EOdē modo [g] in patre & filio & ſpiritu ſancto baptizamur, & ter [h] mergimur, ut trinitatis unum appareat ſacramentum. Item, Licet ter baptizetur, propter myſterium trinitatis, tamen unum baptiſma reputatur.

Item Pelagius papa Gaudentio epiſcopo.

De his qui in nomine Chriſti ſemel tantùm mergunt.

CAN. LXXX.

MVlti ſunt, [i] qui in nomine ſolummodo Chriſti, una etiam merſione ſe aſſerunt baptizare. Euāgelicum uerò præceptum, ipſo Deo & domino ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto dicente & tradente, nos admonet in nomine trinitatis [k] trina ēt merſione ſanctum baptiſma unicuique tribuere, dicente domino Ieſu Chriſto diſcipulis ſuis, Ite baptizate omnes gentes, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

Baptizandus ter debet immergi.

[a] Duplici. Etiam ter mergitur & quia fit inuocatio trinitatis : & quia Chriſtus tertia die reſurrexit: ut infra ſequitur.

[b] Conſepulti. Quantum aduitia.

ADDITIO.

hoc ſ. e. c. proprie.

[c] SI quis presbyter. Trinam merſionem. ĩ. ea. c. proxi. contra. ſed aliud eſt ſemel immergi ſub illa uerborum forma : baptizo te in morte domini. quod hic interdicitur. Aliud in nomine trinitatis unica merſione, quod ibi in eccleſia quibuſdam permittitur.

[d] In morte. id eſt, ad inuocationem [1] mortis eius.

[1] Alias, id eſt, memoriā uel ad ſimilitudinem mortis, &c. ſecundum Io. de Fan.

[†] DE trina. Hæc eſt xv. pars diſtinct. in qua dicitur, quod non eſt contra fidem, ſi ſemel immergīt puer, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, propter unionem trinitatis. Io. de Fant.

[e] Conſuetudo. ſ. diſtin. xij. ſcit ſancta. Ambr. lib. viij. de forma. ſ. diſtinctio. lxxxvj. c. pen. & ulti.

ADDITIO.

Mat. 28. d Vel dic conſuetudo, ſcilicet immergendi ſemel uel ter, dummodo forma eccleſiæ obſeruetur. Archid.

[f] In tribus. uidetur contrarium huic ca. quod Ambroſi. dicit de Cypriano. In ſuo ſenſu abundat Cyprianus, cum ſemel immergat pueros, qui quod intelligebat, ſtudioſe adimplebat bonis operibus abundando, licet in hoc neſcius delinqueret. ſed poſt correctus à domino abundauit altiori ſenſu, ter illos immergendo. Solu. forte ille tantum ſemel debere immergere dogmatizabat : uel ibi erat conſuetudo ſemel immergere.

† Epiſtola xij. lib. j.

Cyprian⁹ ſemel tantū immergebat.

[g] EOdem modo. id eſt, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

[h] Et ter. id eſt, ter immergitur in baptiſmo, & ita tres merſiones ſunt unū ſacramentum, ſicut plures uoces [2] unū nomen. arg. extra de reg. iur. omnis.

[2] Dicēdo ī nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

[i] MVlti ſunt. non prohibet baptizari in nomine Chriſti : ſed reprehēdit illos qui dicebant, quod debet baptizari tantum una immerſione, & tantum ſub una forma uerborū in noīe Chriſti.

Baptiſm⁹ an poſsit dari in nomine Chriſti?

[k] Trinitatis. explicite. Nunquid & Græci habent eandem formam? Sic, quia idem eſt effectus: uoces autē non eædem: ut dicit Ariſtot. unde Græcus huc ueniens baptizaret in lingua ſua, & Latinus in Græcia in lingua ſua : quia Apoſtoli uarijs linguis loquebantur, & iuxta illud. Qui preibant, & qui ſequebantur, clamabant Oſanna. & tantum forma realis eſt attendenda, & non uocalis. ĩ. ead. retulerunt. Item pone, ꝙ aliquis dicit: baptizo te in nomine genitoris, & nati, & ſancti flaminis, an baptizetur? Videtur quod ſic: quia non refert utrum ex æquipollentibus q̃s dixerit argum. ff. de uerb. obli. quæ extrinſecus. & l. ſi ſub una. & ff. ſi cer. peta. l. certum. quod concedo. & ſub nominibus ſynonymis bene poteſt fieri baptiſmus. ſed ſic non baptizatur in nomine paternitatis & filiationis, &c. Item ſi omittit hoc pronomen ego, & dicit baptizo te, &c. bene baptizat : quia ſubintel-

Baptiſmi forma, apud Græcos & Latinos eſt eadem.

† In cōment. epiſtolæ ad Epheſi. c. iiij.

Baptizo te ī nomine genitoris, &c. an ualeat.

Item Zacharias Papa Bonifacio episcopo.

In inuocatione trinitatis, tertiò in baptismate mergere debemus.

CAN. LXXXI.

16 IN synodo Anglorum decretum firmissimè præceptū, & diligenter demonstratū esse dignoscitur, ꝙ quicunq; sine inuocatione trinitatis mersus fuisset, sacramentū regenerationis nō haberet: quod omnino uerum est: quia si mersus in fonte baptismatis, quis fuerit sine inuocatione trinitatis, perfectus Christianus nō est, nisi in nomine patris & filij & spiritus sancti fuerit baptizatus. Hoc quoq; obseruari in prædicta synodo sacerdotes uoluerūt: ut qui uel unā de trinitate personam in baptismo nō nominaret, illud baptisma esse uerum nō posset: qđ pro certo uerū est: quia qui unum ex sancta trinitate confessus non fuerit nōmē, pfectus Christianus esse non potest: qui enim cōfitetur patrem & filium: si confessus nō fuerit spiritū sanctum: neque patrem habet, neq; filiū: & qui confessus fuerit patrem & spiritū sanctum, & filium non fuerit confessus: neque patrem habet, neque spiritum sanctum, sed uacuus est à diuina gratia.

Item Grego. Quirino episcopo in Hyber. †

Rebaptizetur, qui in nomine trinitatis baptizati nō fuerint.

CAN. LXXXII.

SI uerò hæretici qui in trinitatis nomine non baptizant sicut sunt Bonosiani a & Cataphrygæ: quia & illi Christum dominum non credunt: & isti b spiritum sanctum peruerso sensu esse quendam paruum hominem montanum credunt (quorū similes multi sunt alij tales) cùm ad sanctam ecclesiam ueniunt, baptizentur: quia baptisma non fuit, quod in errore positi sanctæ trinitatis nomine minimè perceperunt.

Item ex concilio Toletano quarto. †

Semel in baptismate mergere licet.

CAN. LXXXIII.

PRopter uitandum schismatis scandalum, uel hæretici dogmatis usum: simplam c teneamus baptismatis mersionem.

Item Zacharias Papa Bonifacio episcopo.

De sacerdote qui per ignorantiam linguæ Latinæ, in inuocatione trinitatis deliquit.

CAN. LXXXIIII.

REtulerunt nuntij tui, ꝙ fuit in eadem prouincia sacerdos, qui latinam linguam penitus ignorabat: & dum baptizaret, nesciens loqui latinè, infringens linguā diceret: baptizo te in nomine patria & filia & spiritua sancta. & per hoc tua reuerenda sanctitas considerauit eos rebaptizare. Sed sanctissimè frater, si ille qui baptizauit, non errorem introducens d aut hæresim, e sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguā (ut supra diximus) hoc baptizans dixisset: non possumus consentire ut denuo baptizentur.

Item Ambrosius de sacramentis tractatu primo.

Quare baptizandi à sacerdote, ungantur.

CAN. LXXXV.

17 VEnisti f ad fontem: ingressus es, considera, quid uideris, g quid locutus sis, diligenter: repente h occurrit tibi leuita, occurrit tibi presbyter. unctus i es, quasi athleta Dei: ut ad baptismum catechuminus accedas.

Item Rabanus in epistola ad Ephesi. libro secundo. †

Quare baptizatus à presbytero, ungatur in cerebro.

---

subintelligitur pronomen. Argu. C. de fideicom. uerbum uolo, maxime quoniam nec Christus apposuit pronomē cum dixit: Ite baptizate, &c. nō est contra. extra de bapti. c. j. 1 quia ibi etiā uerbū omisit. Sic aūt non baptizatur, mergo te in nomine patris, &cæt. quia non est synonymum cū illo uerbo baptizo. nec per hanc uocem, baptizo te in nomine trium personarum.

IN synodo. Hæc est xvj. pars dist. in qua probat quod forma baptizandi debet seruari: & qui unum de trinitate confessus non est siue negauerit, non est Christianus. Ioā. de Fant.

a SI uero hæretici. Bonosiani. s. xxiiij. quæst. iij. quidam. vers. Bonosiani. Hi dicebant Christum adoptiuum filium Dei, non proprium.

b Et isti. Alias tamen exprimitur eorum error xxiiij. q. iij. quidā. uers. Cataphrigis. quia authores eorum dixerunt spiritum sanctū in se descēdisse, non in apostolos.

c PRopter. Simplam. alludit consuetudini loci. uel simplā. 2 i. uniformem. Et ita est arg. ꝙ omnes debemus baptizari in nomine patris & filij & spiritus sancti. s. ea. proprie.

d REtulerunt. Introducēs. Nam unius syllabæ error non nocet. ff. de manu. testa. qui habebat.

e Aut hæresim. Maxime: quia si errorem induceret: dummodo in forma ecclesiæ baptizaret, teneret baptismus: 3 ut s. eo. satis.

VEnisti. Hæc est xvij. pars dist. in qua interpretantur uerba sacerdotis, quæ dicit in exorcizando & baptizando. & uestes quid significent. Ioan. de Fant.

f Venisti. De ijs quæ in baptismi celebratione fiunt, dictum est: nunc principaliter sequitur de ijs, quæ post lauacrum sequuntur: s. quæ post baptismū baptizato fieri debeant. & vj. cap. annectit. in postremo tamen habetur quæ circa ipsum facta sunt prius.

g Quid uideris. i. quid audieris. nam sub uisu omnis sensus continetur. 4

h Repente. Ostendit quæ circa ipm prius facta sunt, usque ad cap. Iudæi.

i Vnctus. Sputo, non oleo: scilicet in catechismo.

Postquam.

1 Ibi uide qđ ibi plene no. per Innocen. Archid.

2 Simplā, i. unicam, ut refelleret error trinā exigentiū, & de indifferēti necessitatē male patientium.

† Episto. 61. lib. 9.

3 Vel dic ꝙ facit mē tionem đ errore: qa si erraret ꝙ aliud dicere uel facere intēderet, q̄ dicāt uel faciāt catholici: talis error impediret. B. Hisp.

† cap. v.

4 Ad hoc facit optime quod legitur & not. iij. q. ix. testes. xciij. dist. diaconi sunt. uers. ipse etiā. & fuit ista glo. Laur. & Ioā. de Fant.

† De inst. cleri. lib. j. cap. 28.

CAN. LXXXVI.

Postquam a ascendit baptizatus de fonte, statim signatur a presbytero in cerebro cum sacro chrismate, sequente similiter oratione: ut Christi regni particeps fiat: & à Christo Christianus b possit uocari.

Item Ambrosius de sacramentis tractatu ij.

Quid super baptizatum à sacerdote dicatur.

CAN. LXXXVII.

Mersisti, c uenisti ad sacerdotem: quid tibi dixit? Deus (inquit tibi) pater omnipotēs qui te regenerauit ex aqua & spiritu sancto, concessitque tibi peccatorum tuorum ueniam: ipse te inungat in uitam æternā. Vide ubi d inunctus es. in uitam æternam, inquit.

Item.

Quare unguentum super caput baptizati ponatur.

CAN. LXXXVIII.

Accepisti mysteriū, hoc est unguentum super caput. quare super caput? quia sapientis sensus in capite e eius. Sequitur spirituale signaculū, qđ audisti legi hodie, f quod post fontes super est, quo perfectio fiat, quando ad inuocationem sacerdotis g spiritus sanctus infunditur.

Item Rabanus de institutione clerico.

Quare candida uestis, traditur Christianis.

CAN. LXXXIX.

Post baptismū, h traditur Christianis uestis candida, quæ significat innocentiā i & puritatem Christianā: quam post ablutas ueteres maculas, studio sanctæ conuersationis immaculatā seruare debet, repræsentandā ante tribunal Christi. cuncti uerò renati albis induuntur uestibus ad mysterium k sanctæ resurgentis ecclesiæ. Item utuntur baptizati albis uestibus: ut quorum primæ natiuitatis faciem, uetusti erroris pānus fuscauerat, habitus secundæ regenerationis gloriæ præferat indumentū. tegitur enim post sacrā vnctionem caput eius mystico uelamine: ut intelligat l se diademate m regni & sacerdotali dignitate potiri.

Item Ambrosius de mysterijs.

De eodem.

CAN. XC.

Accepisti post baptismum uestimenta cādida: ut esset indicium n ꝗ exueris uoluptatē peccatorū: & indueris innocentiæ casta uelamina. o

Item ex concilio Agathensi. †

Quot mensibus Iudæi inter catechuminos habeantur.

CAN. XCI.

18 Iudæi p quorū perfidia frequenter ad vomitum redit: si ad leges catholicas redire voluerint, octo menses q inter catechuminos r ecclesiæ limen introeant: & si pura s fide uenire noscūtur, tunc demum baptismi gratiam mereantur. Quòd si casu aliquo periculum infirmitatis intra præscriptum tempus incurrerint, & desperati fuerint, baptizentur.

Item ex concilio Toletano quinto.

De Iudæis plerisque frequenter ad Iudaismum redeuntibus.

CAN. XCII.

Plerique ex Iudæis, qui dudum ad Christianam fidem promoti sunt, nunc blasphemantes Christum, non solùm Iudaicos ritus perpetrasse noscuntur, sed etiā abominandas circuncisiones t exercere.

---

a Postquam. ꝭ. ea. dist. v. nouissime. ꝭ. ead. presbyteri. & c. nullus ministrorum.

b Christianus. ꝭ. viij. quæst. j. olim.

c Mersisti. Id est, mersus fuisti.

d Vbi. Id est, ad quid.

e Accepisti. In capite. i. anima. ꝭ. de pœn. di iij. ille rex. & ita anima habet sedem in capite. alias nō bene concordaret litera.

f Hodie. Scilicet in die Pentecostes: quia lecta fuerat epistola de aduentu spiritus sancti in apostolos.

g Sacerdotis. Id est episcopi, eo quia solus episcopus facit hanc inuocationem. infra distinct. v. manus.

ADDITIO.

vt ꝭ. eo. presbyteri. & c. seq. Archid.

h Post baptismum. Casus. dicitur cuiusmodi uestis traditur: quia alba: & quare.

i Innocentiam. Candor enim munditiā designat. xxx. q. ulti. fœminæ. — Candor munditiā signat.

k Ad mysterium. Designandum. per hoc enim designatur futura resurrectio corporum gloriosa & animarum: uel etiā nunc a peccatis.

l Vt intelligat. Istud sacramentum est regni & sacerdotij. Quilibet enim fidelis, Rex debet esse, & sacerdos. Rex, quia se & alios virtutibus regere debet. sacerdos: quia cor contritum & humiliatum quod est uera oblatio, id est, se debet offerre Deo. — Fidelis qlibet debet esse rex & sacerdos. † cap. 29. lib. 1.

m Diademate. ꝭ. xij. q. j. duo sunt.

n Accepisti. Indicium. Qualis uestis erit, talia corda gerit, xlj. dist. §. fin.

o Velamina. Forte de hoc uelamine dicit xxiiij. quæst. j. quoniam uetus. — Sub ibi olim Christi uestimentū suscepi.

p Iudæi. Hæc est xviij. pars distin. in qua dicitur qualiter Iudæi & alij baptizantur, & quæ sunt dona baptismi. Io. de Fant.

Iudæi. De baptizandi examinatione ꝭuel pœnitentia agit usque ad cap. non plures.

q Octo menses. Hoc cap. corrigitur per illud quod sequitur. ꝭ. e. ne quod absit.

r Catechuminos. Per hoc cap. intelliguntur omnia illa c. quæ dicunt, ꝗ infideles possunt esse usque ad missam catechuminorū in ecclesia. non contradicit xxj. di. cleros. in fin. quia illud de infidelibus qui parati sunt reprehendere. xliij. di. in mandatis. & ita nō dico ea abrogata, secundum ꝗ quidā dicunt. Et est ratio, quare hoc fiat, ut audientes prædicationem in ecclesia facilius conuertantur. Vel loquitur de præcisis. Ioan. — Infideles possunt esse in ecclesia, usque ad missam catechuminorū. De hoc etiam no. xxxv. qō. iij. de his. & habet de hoc ꝭ. ea. dist. j. episcopus nullum. Archidia. † cap. 24.

s Et si pura. Videtur ergo ꝗ usurarius Iudæus, non debeat baptizari, nisi usuras restituat. ꝭ. de pœn. dist. v. falsas. quia obligationes in baptismo nō tolluntur.

t Plerique ex Iudæis. Circuncisiones. circuncidendo aliquos.

Consor-

de quibus consulti pijssimi ac religiosissimi domini nostri Sisemandi regis hoc sanctum decreuit concilium, ut huiuscemodi transgressores pontificali authoritate correcti ad cultum Christianae dignitatis reuocentur: ut quos propria uoluntas nō emendat, animaduersio sacerdotalis coerceat. Eos autem quos circuncidunt si filij eorum sint, à parentum consortio separentur. si serui, pro iniuria corporis sui, libertati tradantur.

Item Rabba. de institu. clericorum.

Ante baptismum, diabolo et eius operibus renuntiare debemus.

CAN. XCIII.

Primum interrogetur paganus, si abrenuntiat diabolo & omnibus pompis & omnibus damnosis eius operibus, atque fallacijs cūctis: ut respuat primū errorem: & sic appropinquet ad ueritatem, possitq; iuxta Apostolum deponere ueterem hominem, secūdum pristinā conuersationem, qui corrumpitur secūdum desideria erroris: abnegans impietatem, & secularia desideria.

Item Augustinus de poenitentia.

Non transit in nouam uitā, quem non poenitet ueteris uitae.

CAN. XCIIII.

Omnis, qui iam suae uoluntatis arbiter constitutus est, cū accedit ad sacramētū fidelium, nisi eum poeniteat ueteris uitae, nouā non potest inchoare. ab hac poenitentia cùm baptizantur, soli paruuli immunes sunt. nōdum enim uti possunt libero arbitrio.

Idem ad Salactitanum.

Ante baptisma poenitentiā agere debemus.

CAN. XCV.

Agunt homines ante baptisma poenitentiam de prioribus peccatis: ita tamen, ut etiā baptizentur: sicut scriptū est in actibus Apostolorū loquēte Petro ad Iudaeos ac dicente: Agite poenitētiam, & baptizetur unusquisq; uestrum, in nomine domini nostri Iesu Christi.

Item Gregorius Faustino defensori.

Quadraginta dierum abstinentia Iudaeis baptizandis indicatur.

CAN. XCVI.

Ne (quod absit) longa dilatio retro possit animos Iudaeorum reuocare: cum fratre nostro episcopo loci illius loquere, ut poenitētia ac abstinentia quadraginta dierum indicta, aut die dominica aut si celeberrima festiuitas occurrerit, eos (omnipotentis Dei misericordia protegente) baptizes.

Item Ambrosius super epistolam ad Romanos.

Poenitentia non est necessaria baptizandis.

CAN. XCVII.

Sine poenitētia sunt dona & uocatio Dei, quia gratia Dei in baptismate non requirit gemitū, non requirit planctum, uel opus aliquod, sed solam fidem: & omnia gratis condonat.

Item Iginius papa.

Necessitate cogente in cathechismo & confirmatione idem compater esse potest.

19 CAN. XCVIII.

In catechismo &

---

† Sigismundi.

Consortio. & uiris religiosis alendi tradentur: ut xxvij. quaestio. j. Iudaeorū. de paternis tamen bonis alendi sunt. C. de alen. liber. l. tertia.

Filij Iudaeorū baptizati, sunt à parētibus separandi.

Separentur. & bonorum proscriptione & perpetuo exilio damnabuntur: ut C. de Iud. & cae. Iudaei. sed hoc si suae sectae sunt mancipia. alias enim capite puniuntur. C. ne manc. Christianum. l. una. C. de eunu. l. j.

Dic qd' Iudaeis filios suos circūcidere licet. si alios circūciderent, poena castrātis tenerent: ut ff. ad l. Cor. de sica. l. circūcidere. Hic autē cū eis mitius agit quā supra dictū sit: quia ad fidē cū poenitētia reuocātur.

Tradantur. supra distinct. liiij. c. nulla. & cap. fraternitatem. sed contra. s. xvij. quaestio. ulti. Iudas.

Primum. Apostolum. ad Ephesos scribentē.

Qui corrumpitur. scilicet uetus homo. de poen. dist. j. tres sunt.

Omnis. s. de poen. distin. j. tres sunt.

Arbiter. si est discretus. H.

Veteris. quod hominem reddit uetustum. Et quidem interior poenitentia necessaria est in adulto, exterior non exigitur. j. ea. fine.

† ca. 29. lib. j. Ephe. 4. Collo. 3. b

Agunt homines. Poenitentiam. Id est, poenitudinem.

De prioribus. nunquid est praeceptio uel suasio de hac poenitētia agenda? sed cui hoc praeciperet? nunquid gētili iubere potest? non, sed duntaxat monere. xlvij. disti. §. necesse.

† ca. j. li. de poenit. medici.

Ne quod absit. Longa. octo mensium est longa. s. ead. distin. cap. Iudaei.

Aut die dominica. Nō obuiat quod dictum est s. ea. c. duo. quod tantum bis in anno baptismus debet celebrari. illud enim de solenni intelligitur, id est, quod consecratur tanta solennitate. s. ead. uenerabilis. & c. seq.

Baptism⁹ solēnis bis tantum in anno celebratur.

Sine poenitentia, id est, sine satisfactione exteriori & afflictione, quae solet exigi in poenitentia. nam sine interiori, in adultis uacuum est baptismi mysterium: & ita non contradicit de poeni. distin. j. tres. s. ead. omnis qui. s. proxi. c. contra. Sed istud generaliter in alijs quā in Iudaeis, illud specialiter fiebat quondam in Iudaeis, non propter satisfactionem peccati: sed propter reuerentiā baptismi, quod Iudaei per operationē circuncisionis & aliorum legalium sacramentorum non adeo appretiabantur.

Baptism⁹ adultorū an ualeat sine satisfactione?

Actu 2. f

Gratia. s. de poeni. distin. vij. nullus expectet.

In baptismate. hoc ideo dicit, quia in poenitentia etsi dimittatur peccatum per contritionē, remanet tamen temporalis satisfactio, in baptismo non. Nam tanta est uis sacramēti, quod nec etiā temporalis satisfactio in baptismo remanet pro peccatis. ideo non est mirum si infamia quaelibet ibi dimittatur: quod non est in poenitentia: ut de poe. distin. ulti. si quis.

Baptism⁹ est efficacior poenitentia.

† Quia si citius, suspicio fraudis uel simulatiōis est. Phil. Deci. cōsi. cxxx. col. 2. Ad hoc idē Dec. c. j. lectura. nu. 8.

† Ad ca. xj.

ADDITIO.

Argu. contra. supra xxxij. q. j. quod autem. in fin. uersic. de hoc. & extra de diuort. gaudemus. in fin. ibi uideas. Archidiaco.

In catechismo. Haec est xix. pars distinc. in qua probat quid iuris sit de patrinis & filijs spiritualibus. Ioan. de Fant.

In catechismo. de materia ista dixi xxx. quaesti. j. peruenit.

in baptismo & in confirmatione unus patrinus a fieri potest, si necessitas cogit, nō est tamen cōsuetudo Romana, sed per singulos singuli suscipiāt. b

Item ex decreto Leonis papæ.

Non plures, sed unus paruulum in baptismate suscipiat.

CAN. XCIX.

NOn plures c ad suscipiendum de baptismo infantem accedāt, quàm unus, siue uir, siue mulier. In confirmatione, quoque idipsum faciat.

Item ex concilio Magotiensi.

Qui non est baptizatus nec cōfirmatus, aliū in chrismate uel baptismate tenere non debet.

CAN. C.

IN baptismate uel in chrismate, nō pōt aliū suscipere d in filiolum ipse, qui non est baptizatus e uel confirmatus.

Item ex concilio Antisiodorensi.

Abbati, uel monacho, non liceat commatres habere.

CAN. CI.

NOn licet abbati uel monacho f de baptismo suscipere filios, nec cōmatres g habere.

Item ex libro capitulorum.

De eodem.

CAN. CII.

MOnachi sibi compatres commatresve non faciant, nec osculentur h fœminas.

Item ex sermone sancti Augustini post Pascha domini, qui sic incipit: Hodiernus dies.

Qui in baptismo paruulos suscipiunt, pro eis apud Deum fideiussores existunt.

CAN. CIII.

VOs ante omnia tam mulieres quàm uiros, qui filios in baptismo suscepistis, moneo: ut uos cognoscatis fideiussores i apud Deum extitisse, pro illis quos uisi estis de sacro fonte suscipere. Ideoq; semper eos admonete, ut castitatem custodiant: iustitiam diligant, charitatē teneāt, ante omnia symbolū & orationem dominicā & uos ipsi tenete: & illis quos suscepistis de sacro fonte, ostendite.

Item ex concil. Hiler.

Ad baptizandi officium, & ad uestimenta altaris lauanda sacerdos propria debet habere uasa.

CAN. CIIII.

so OMnis presbyter qui fontem lapideum habere nequiuerit, uas conueniens solummodo ad baptizandi officium habeat: quod extra ecclesiā non deportetur. similiter ad corporale lauandū, & ad pallas altaris propria habeantur uasa, in quibus nihil aliud fiat.

Item ex concilio Carthaginensi quarto. †

† consil. 3.cap.38.

Neque rebaptizationes neque reordinationes fieri licet.

CAN. CV.

NOn licet k fieri rebaptizationes, neq; reordinationes, uel translationes l episcoporum.

Item ex epistola Augustini ad Maximum. †

† Epistola 203.

De eodem.

CAN. CVI.

REbaptizare ad hæreticum hominem, qui hæc sanctæ trinitatis signa susceperit, quæ Christiana tradidit disciplina omnino peccatum est, rebaptizare autem catholicum, immanissimum m scelus est. n

Cōpaternitas contrahiť per catechismum.

a Patrinus. Baz. dixit in his tantum contrahi compaternitatem, sed H. dicit in omnibus eam contrahi, quæ baptismum præcedunt. sed tamen cōpaternitas in catechismo contracta, non est tanti momenti ut matrimonium dissoluat, cum uix etiam impediat. extra de cogna. spi. contracto.

b Suscipiant. & ita latius se extenderet charitas. xxxv. q. j. cum igitur.

c NOn plures. s̄. xxx. quæ. iiij. qđ autem uxor. contra. Sol. ibi.

d IN baptismate. Suscipere. Sed quid si suscipiat? dicunt quidam quòd nō cōtrahitur compaternitas. secus si baptizet.

e Baptizatus. si aliter tamen sit: cum baptizare possit, non impeditur baptismus: sed hoc iō institutum est, quia patrini debent instruere filiolos suos in symbolo & in alijs. j̄. e. uos. hoc facere non possunt, qui primo in eis instructi non fuerunt. xlvij. di. §. necesse.

Patrini filiolos instruere dēbent.

f NOn licet. Monacho. s̄. xvj. q. j. placuit cōmuni.

g Nec cōmatres. s̄. xviij. q. ij. peruenit. sed contra. s̄. xvj. q. j. doctos. & xxx. q. oēs contra. sed baptizando potest non leuando.

i Dic ut ibi & in præ. c. peruenit. Archi.

h MOnachi. Nec obsculentur. forte tangit cōsuetudinem alicuius loci, ubi compatres obsculabantur commatres.

i VOs. Fideiussores. & hæc est causa quare institutum fuit, qđ in baptismo & in catechismo & confirmatione, qui nō est Christianus non offerat puerum. cum enim nobiscum non tenet articulos fidei, qualiter potest esse obses pro puero? & qualiter docebit in ijs quæ hic dicunť: sed non uideť, ꝙ sint fideiussores pro puero: quia si q̄rať ab eis, erit iste bonus, non dicerent sic, uel non. j̄. e. quæris. sed sunt quasi fideiussores. ff. ad munic. l. ij. §. proinde. & sufficit qđ puer non contradicat. ff. solu. mat. l. ij. §. ulti. Nam infans furioso cōparatur. xv. q. j. §. ulti. & c. illud peræque. & ita eo ipso tenentur paruuli, quòd nō cōtradicunt. j̄. e. quæris. alias enim nō tenentur fideiussores. ff. de fideius. omnis.

Pueros in baptismo tenere nō possunt, q christiani non sunt.

OMnis presbyter. Hæc est xx. pars dist. secundum Io. de Fan. & hoc intellige de presbytero ecclesiæ baptismalis. Et sic continuať. s̄. dictum est de efficacia baptismi, & offerētibus ad baptisma. nunc uero subijcit de loco in quo fieri habeat baptismus. Archid.

NOn licet. Hæc est xxj. pars dist. in qua probat per xij. c. qđ nullus debet rebaptizari: sed tamen si nescitur utrum sit baptizatus an non, debet baptizari: quia non intelligitur iteratum, quod nescitur factum. s̄. ea. di. j. solennitates.

k Non licet. de rebaptizatione non facienda. xij. cap. adiungit.

l Translationes. id est, mutationes, nisi in necessitate uel utilitate. vij. q. j. mutationes. in qua. n. ecclesia quis intitulatus est, in ea perpetuo perseueret. ut di. lxx. sanctorum. Ioan. ad idem. xxj. q. j. c. j. Archi.

m REbaptizare. Immanissimum. & capite punitur C. ne sanctū baptis. reiteretur. l. j.

n Scelus est. nam maius

Item ex concilio Arelatensi primo.

De Arrianis, quando rebaptizentur, & quando non.

CAN. CVII.

DE Arrianis qui propria lege sua utuntur: placuit si ad ecclesiã aliqui de hac hæresi uenerint, interrogẽt eos nostræ fidei symbolum sacerdotes: & si præuiderint eos in patre & filio & spiritu sancto esse baptizatos, manus eis tantum imponant, ut accipiant spiritum sanctum. qui si interrogati non responderint [a] hanc trinitatem, rebaptizentur. [b]

Itẽ Grego. iiij. Bonifa.

Rebaptizentur de quibus ignoratur an sint baptizati.

CAN. CVIII.

PAruulos qui a parentibus subtracti sunt: & an baptizati sint an non, ignoratur: ut hos baptizare debeas, [c] secundùm patrum traditiones si non fuerit qui testificetur, [d] ratio [e] poscit.

Item ex concilio Carthaginensi quinto.

De eodem.

CAN. CIX.

PLacuit de infantibus, quoties nõ inueniuntur certissimi testes qui eos baptizatos sine dubitatione esse testẽtur, [f] neque ipsi sunt per ætatem [g] idonei de traditis sibi sacramentis respondere: absque ullo scrupulo, eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari: hinc etiã legati Maurorũ [h] fratres charissimi consuluerunt: quia multos tales a Barbaris redemerunt. Similiter de ecclesijs quoties super earũ cõsecratione hæsitatur, agendum est: id est, ut sine ulla trepidatione consecrentur.

Item Leo Papa Leoni Rauennati archiepõ. [i]

De eodem.

CAN. CX.

CVm itaque baptismi sui nihil recordetur, qui regenerationis ẽ cupidus, nec aliter attestari de eo possit, q̃ sciat se consecratum: nec ille [k] qui cõsecratur: scimus quidem inexpiabile esse facinus, quoties iuxta hæreticorum dogmata, contra sanctorum patrũ instituta cogitur aliquis lauacrum quod regenerandis semel tributũ est, bis subire, apostolica reclamante sententia, quæ nobis unam prædicat in trinitate deitatem: unam in fide confessionem: unum in baptismate sacramentum. Sed in hoc simile nihil formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen uenire, quod omnino factũ esse nescitur: atque ideo, quoties persona talis inciderit, solita primùm examinatione discutite: & longo tempore (nisi fortè supremus finis immineat) indagate, utrum nemo penitus sit, qui testimonio [k] suo iuuare possit ignorantiã nescientis: & cum constiterit hunc, qui baptismatis indiget sacramẽto, sola inaniter suspicione ꝓhiberi: accedat intrepidus ad consequẽdam gratiam, cuius in se nullum scit esse uestigiũ: nec vereamur huic salutis ianuam aperire, quam nunquã ante docet ingressus.

Idem.

---

maius peccatum est rebaptizare christianum hominem, uel catholicum, quã hæreticum. si. ar. ꝙ maius peccatum est occidere Christianum quam paganum. s. dist. 50. de his clericis. & xxiij. qõ. v. si non licet. Sed cõtra uidet, ꝙ qui paganum occidit, & corpus & animam occidit: & uidetur occasionem dare perdendi animam eius: sed cum occidit Christianũ animam eius non occidit: quia fortè bonus est. similiter & in primo uidetur esse æquale peccatum, quia similiter iniuria sacramento fiet in isto sicut in illo. sed forte quia hæreticus à Deo recesserat, uidetur ꝙ magis esset rebaptizandus, & ideo dicit minus peccatum esse in isto, quam in illo. [a]

[a] DE Arrianis. Nõ responderint. id est, respon derint inter se non esse baptizatos in nomine Trinitatis, id est, patris, & filij & spiritus sancti. error enim cuiusdam siue dantis siue accipientis, ad baptismum pertinere non probatur. s. ea. distinct. satis.

[b] Rebaptizentur. idem diceremus, ubi nihil dicerẽt de forma, cum dicerent se baptizatos, & hoc ideo, quia quidam baptizati sunt in forma, alij non. [c] sed secus diceremus de baptizato in ecclesia, licet nihil de forma diceret: ut s. c. placuit.

[c] PAruulos. Debeas. s. distinctio. lxiij. presbyteri quos. & §. quod ergo.

[d] Qui testificetur. eos baptizatos esse.

[e] Ratio. nam in talibus certius est tenendum. extra de spon. iuuenis. de pœnit. distinct. ultim. cap. antepen. & ult. Ioan.

[f] PLacuit. Testẽtur. Ergo testimonio uni[us] in baptismo, & in consecratione ecclesiæ: [g] secus in ordine. xcviij. distinctio. aphros. & quæ sit ratio, dicitur j. q. j. ecce cum honoris. & circa talia periculum uertitur. xlij. distin. quiescamus. Sed pone, ꝙ quis probat se ordinatũ quõ ad speciem facti: aliquis excipit contra eum dicendo eum non fuisse baptizatum: nunquid crederetur tunc testimonio unius, quo ad baptismũ? dicit. H. quod ubi nõ fit alij præiudicium creditur: alias non. unde non posset de baptismo suo perhibere testimonium, si sub ea conditione ei relictum esset legatum, si esset baptizatus: quia fieret præiudicium hæredi.

[g] Per ætatem. arg. aliquem posse testificari de his, quæ in infantia uidit, argumen. distin. xxxvij. relatum.

[h] Maurorum. Mauri isti episcopi erãt: quia fratres eos uocant. [i] Vel dic quod est uocatiui casus illud fratres charissimi.

[i] CVm itaque. Nec ille. scilicet baptizetur subito, & sine examinatione: ut s. ea. c. dicitur. longo autẽ tempore debet inquiri: quia periculosum est baptizatum rebaptizare. vnde sequitur scimus, &c.

[k] Qui testimonio. argum. unius testimonio esse credendum quãdoq;: arg. s. ead. paruulos. & dic hoc casu tantum credẽdum esse Christiano, & non Pagano uel Iudæo testificanti. Et est hic arg.

Christianũ occidere, an grauius sit, quã paganum.

Ad hoc xxiiij. qõ. iij. si habes. iuxta fin. ubi de hoc.

[a] Hęc est sententia. Hu. & L. quorũ fuit ista glo. Archid.

[b] Vt s. j. q. j. §. sed notandũ. & c. seq.

Testimonio unius creditur i baptismo & in consecratiõe ecclesiæ.

[e] Epistola xxxv.

[f] Istã gl. dicit sing. Brixiẽ. in suo dictionario: in vers. baptismus. ad hoc quòd unus testis ꝓbat quem esse baptizatum.

[f] Ad hoc extra de fals. quam graui. Archidia.

Testificari licet de his, quę uisa sunt in ætate pupillari.

argu. quod quis possit testificari de his quæ uidit in pupillari ætate: arg. xxxvii. dist. relatum.

[z] SI nulla. Veniebant. Arg. ex uno aliud esse præsumendum. arg. ex signis præsumptionem esse colligendam. xxvij. q. j. uidua quidem. s. xx. q. ij. c. j.

natus non sit, regenerari non potest.

[e] Nunc uero. non duxit Iulianum ad metam redargutionis Augustinus: quia forte hoc concederet prima facie Iulianus: sed ad metam inopinabilis, quia forte Iulianus hic erat contra communem opinionē: hoc modo concludit s. c. ostenditur.

De eodem. †

CAN. CXI.

SI nulla extant, indicia, inter propinquos & familiares, nulla inter clericos, aut uicinos, quibus ij, de quibus quęritur, baptizati fuisse doceâtur: agendum est, ut renascantur, ne manifestè pereant in quibus quod non ostenditur gestum, nulla ratio finit ut iteratum uideatur, Qui autem possunt meminisse, quòd ad ecclesiam ueniebant [a] cum parentibus, possunt recordari: an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. [b] sed si hoc etiam ab ipsa memoria [c] alienum est, conferendum eis uidetur, quod collatum esse nescitur: quia non temeritas interuenit pręsumptionis, ubi est diligentia pietatis.

Item Augustinus contra Iulianum. †

Non baptizatur cum matre quicquid in eius corpore est.

CAN. CXII.

22 SI ad matris [d] corpus, id quod in ea concipitur pertinet, ita ut eius pars deputetur: nō baptizaretur infans, cuius mater baptizata est aliquo mortis urgente periculo cùm eum gestaret in utero. Nunc uero [e] cùm etiam ipse baptizetur, nō utiq; bis baptizatus habetur, non utique ad maternum corpus cùm esset in utero, pertinebat.

Item Isidorus sententiarum libro j. †

Quare non baptizatur cum matre, qui in eius utero est.

CAN. CXIII.

QVi in maternis sunt [f] uteris, ideo cū matre baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundùm Adam non est, secundùm Christum regenerari non potest. neque enim dici in eum regeneratio potest, quem generatio non præcessit. Qui scelerate [g] uiuunt in ecclesia, & communicare nō desinunt, putantes se tali [h] communione mundari: discant nihil ad emundationem proficere sibi.

Item ex concilio Martini papæ.

De eodem.

CAN. CXIIII.

SI qua mulier prægnās desiderauerit gratiā baptismi percipere: quando uoluerit, [i] habeat potestatem. nam nihil participat in hoc mater infanti, qui nascitur, propterea quòd unicuique propria uoluntas in confessione monstratur.

Item ex pœnitentiali Theodori.

De his qui ignoranter bis baptizantur.

CAN. CXV.

23 QVi bis ignoranter baptizati sūt. non indigent pro eo pœnitere: nisi quòd secundùm canones ordinari [k] non possunt, nisi aliqua magna necessitas cogat. Qui autem non ignari, iterum baptizati sunt, quia quasi iterum crucifixerunt Christum, per septem annos pœniteant quarta & sexta feria, & tres quadragesimas ieiu-

[b] Acceperint. sacramentum. sed de quo hic dicit? Nam si de sacramento baptismi nō prouenit memoria, sed de sacramento eucharistiæ siue de pane benedicto, ad præsumptionem suscepti baptismi inducitur per hoc q talia receperunt. Et ita est argu. q unū factū probatur per aliud. xviij. di. peruenit.

[c] Memoria. i. per auditum. arg. ff. de aqua plu. arc. l. j. & l. in summa. §. idem Labeo.

SI ad. Hæc est xxij. pars dist. in qua quæritur si baptizetur grauida mater, utrum filius baptizetur in uentre? & dicitur per tria cap. quod non. Ioan.

[d] Si ad matris. Pone casum. j. e. si qua mulier. quia forte dicebat Iulianus, quod mulier prægnans non debet baptizari, propter iuris impossibilitatem: quia baptizaretur puer in utero: & ita postquam esset editus deberet baptizari, propter illud. Nisi quis renatus fuerit, &c. uidetur tamen quod bene dicebat, quia si mater manumittitur, & partus. instit. de ingenuis. §. ij. & qa partus pars est uiscerum. ff. de uent. inspi. l. j. Sed ad primū dic quod baptisma est personale beneficium: ut j. e. si qua. nec personam egreditur. ff. sol. mat. quia secus in manumissione. ideo dicitur partus pars uiscerum. Dic ut s. e. si quicquid. Quod autem non baptizetur puer in uentre, satis ostendit ratione. j. ead. qui in maternis, quia cum

[f] QVi in maternis. Non possunt. simile xxxij. quæ. ij. Moyses. & arg. contra. ff. de iniusto rup. & irrito testa. nam & si.

[g] Qui: scelerate. s. ea dist. qui scelerate.

[h] Se tali. s. ea. dis. ij. quotidie. Ioan.

[i] SI qua. Quando uoluerit. s. distin. v. baptizari. & c. cum enixa. Bro. li. iiij. grauidam baptismi.

QVi bis. Hæc est xxiij. pars distin. in qua quæritur quid iuris sit de rebaptizatis? Et est sciendum quod sciēter rebaptizatus, est in perpetuum irregularis: si autem ignoranter, dispensetur cū eo ex causa. Io. de Fant.

[k] Ordinari. Sed nunquid est hoc ita uerū absolute, quia ignoranter rebaptizati nō possunt promoueri? ita ergo erit in potestate cuiuslibet mihi ordines auferre, quia potest me dormiente rebaptizare. quia ergo durum hoc uidetur, dicit Baz. q hoc intelligitur de ignorantia iuris quæ non excusat: [3] & exponit illam literam quæ dicit non indigent pro eo pœnitere, sup. in tantum quantum alias. H. dicit hoc dictum fuisse in odium rebaptizantium olim: sed hodie bene possunt promoueri: quia ignorantia facti omnino excusat eos, uel intellige ita dure prout litera sonat, & ei fit præiudicium sine culpa sua. argu. j. q. v. c. j. Sed contra. j. q. iiij. placuit.

Si pro

[y] Et s. e. di. c. proxi. sed cōtra in eo qđ leg. & nota. 3. q. iij. testes. Præsumptio ex signis colligitur.

Leo j. epistola xc. ad Rusticum.

Mulier prægnans an baptizari possit.

† ca. v. li. vj.

† lib. de sūmo bono, libro xxiij.

[a] Vers. quod si Lauren.

[3] Hæc sententia uidet confirmari p id quod not. j. di. confirmandū. ī si de hoc etiā no. j. di. 5. dictū Archi.

a Si pro uitio. Puta pro hæresi: sicut Nouatiani & Donatistæ baptizatos rebaptizant: ut xxiiij. quæst. iij. quidam autem hæretici.
b Similiter. Scilicet ut mundiores per ipsum lauacrum efficerentur: siue ut mundi sint corde.
c Si pro munditia. Corporis. forte non erant sani. extra de apo. ca. ij.

l Inter pœnitentes. Non solenniter. tales enim eijciuntur extra ecclesiam: ut l. dist. in capite.
m Etiam oblationes. Id est, non offerant ad altare. sic xij. quæst. ij. de uiro.
n Abnegare. Negat enim Christum, qui mortale peccatum committit. xj. quæst. iij. existimant.

Christum negat, qui mortaliter peccat.

d Os quos. CASVS. In prima parte agitur de pœna episcopi, presbyteri, uel diaconi rebaptizati. In secunda de pœna aliorum clericorum uel monachorum, uel monialium. In tertia de pœna eorum qui non sunt adulti.

e Seu coactos. Nō absolute. s. per attractionem. tunc enim nō erat coactio imputanda. ut j. quæst. j. constat. & dist. l. presbyteros. sed hoc aliqua conditione proposita: ut puta si non patiaris rebaptizari, statim occideris, uel huiusmodi. Magis enim eligenda est mors, quā consentire rebaptizari: ut xxij. quæst. v. si quis coactus. xxxij. quæstione v. ita ne.

Coactio duplex scilicet absoluta & conditionalis.

f Iacturam. Id est, iniuriam, patiendo se baptizari.

Id est, inter laicos seu nō agnoscendo eos p presbyteris uel diaconis ut noue declaraui. s. j. q. vij. c. j. Metus attenuat peccatū.

g Catechuminorum. Supra ea. dist. j. episcopus nullū. contra. Sed ibi solutum est.
h Timore. Maxime: & tunc minor pœna infligitur. metus enim omnino non excusat, sed attenuat peccatum, extra quod metus cau. sacris.
i Inter audientes, Id est, catechuminos, uel laicos, uel non communicantes.
k Septem. Post primū triennium, quo fuerant inter audientes: ut de pœnit. distinctione v. si quis uero.

nēt si pro uitio a aliquo fecerint. similiter b si pro munditia c putauerint, tribus annis similiter pœniteant.

Item Felix Papa.

De his qui ex industria bis baptizantur.

CAN. CXVI.

Eos quos d episcopos, presbyteros uel diacones fuisse constiterit, & seu optantes forsitan, seu coactos e lauacri illius unici claruerit fecisse iacturam: f usque ad exitus sui diem, in pœnitentia (si resipiscunt) iacere conueniat: nec orationi, nec modo fidelium, sed nec catechuminorum g quidē omnibus modis interesse: quibus laica † tantùm cōmunio, in morte est reddenda. De clericis autem & monachis & puellis Dei, aut secularibus seruari præcipimus & hunc tenorem, quem Nicena synodus inter eos qui lapsi sunt uel fuerint, seruandū esse constituit: ut scilicet qui nulla necessitate, nullius rei timore h atque periculo se ut re baptizentur hæreticis impiè dederunt: si tamē eos ex corde pœniteat, trib[9] annis inter audientes i sint: septē k uerò subiaceant inter pœnitētes. l manibus sacerdotū duob[9] annis etiā oblationes m modis omnibus nō sinantur offerre: sed tantùmodo popularibus, in oratione sociētur. nec cōfundātur Deo colla submittere, qui eū nō timuerunt abnegare. n Pueris autem, quibus (qui adhuc impuberes sunt) à pubertate uocabulum est: seu clericis, seu laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur ætatis: o aliquandiu sub manus impositione p detentis est reddenda communio: nec eorū q est expectanda pœnitentia, quos excipit ad coerctionem censura.

Item Innocentius Papa Decentio episcopo.

Presbyteris baptizatos, chrismate ungere licet.

CAN. CXVII.

24 Presbyteris r seu extra episcopum, seu epo pñte cū baptizāt chrismate baptizatos ungere liceat: sed qd ab epo fuerit consecratū: nō tamen frontem ex eodem oleo s signare: quod solis debetur episcopis, cùm tradunt paracletum.

Item ex registro Gregorij, ad Ianuarium episcopum Carolitanum. †

Baptizatos in frontibus presbyteris ungere non licet.

CAN. CXVIII.

Presbyteri baptizatos infantes signare in frontibus sacro chrismate non præsumant: sed presbyteri baptizatos ungant t in pectore, ut episcopi postmodum confirment in fronte.

Item ex concilio apud Beluacum.

Chrismatis pannum secundò linire, & super alium baptizatum mittere licet.

CAN. CXIX.

Si quis uoluerit chrismate pannum u ite-

o Aetatis. Quātum ad hoc spectat. non enim coercenda est ætas quæ quid agat nō uidet. C. de fal. mo. l. j. §. īpuberes.
p Impositione. nec reconciliatoria.
q Nec eorum. Scilicet maiorum & adultorū quorū pœnitentia prænotata est. quasi dicat. non est. talis pœnitētia imponenda pueris qualis adultis quos cēsura. i. cōstitutio nostra excipit. i. recipit ad coerctionem, pœnitentiā eis imponēdo: ut prædictum est in capit.

Pœnitentia puerorū & adultorū debet esse diuersa.

r Presbyteris. Hæc est xxiiij. pars di. in qua dicitur, quod sacerdotes debent habere chrisma ad baptismum: & si omissum fuerit, compleatur per episcopum uel sacerdotem. & fit nouum chrisma. s. illius anni. & hoc probat per octo capitu. Ioā. de Fant.
s Presbyteris. Quo tempore debet chrisma confici, & à quibus debet accipi. viij. cap. ostendit.

Epistola ix. lib. iij.

t Oleo. i. chrismate. contra xcv. dist. capit. j. sed illud ad tempus fuit permissum pro uitando scandalo. s. iiij. dist. denique.
u Presbyteri. Vngant. Huius constitutionis causam & mysterium inuenies. j. di. v. nouissime.
x Si quis. Pannum. quo caput pueri chrismate in fronte circuncingitur, ne recens unctio epi deleatur uel defluat. uel quo uertex chrismate à presbytero perunctus obuoluitur.

rum linire : & super aliũ baptizatum mittere : non est absurdum.

Itẽ ex cõcilio Lugduñ.

De ueteri chrismate baptisma consecrare non licet.

CAN. CXX.

SI q̃s de alio chrismate, quàm de illo nouo, quod pro ep̃i largitio ne uel concessione acceperit, baptizare [a] (nisi præoccupãte morte) tentauerit : pro temeritatis ausu, ipse in se suæ dãnationis protulisse sententiam manifestatur. [b]

Item ex concilio apud Valentiam.

Non nisi à proprijs episcopis, presbyteri chrisma accipiãt

CAN. CXXI.

PResbyteri [c] qui diœcesanas regunt ecclesias : nõ a q̃buslibet ep̃is, sed à suo: nec p̃ iuniorem clericũ, sed p̃ seipsos, aut p̃ illũ qui eiusdẽ ordinis [d] sit, ante paschæ solennitatem chrisma petant.

Item ex concilio Martini Papæ.

Conficere chrisma, & per diœceses destinare omni tempore episcopo licet.

CAN. CXXII.

OMni tempore [e] licet ep̃o chrisma cõficere, & per suas diœceses destinare : ita ut ad accipiendũ chrisma, diaconus [f] aut subdiaconus ante diem Paschæ de singulis ecclesijs ad ep̃m destinetur. presbyter uero præsente ep̃o, non signet [g] infantes, nisi fortè ab ep̃o fuerit illi præceptum. nec liceat presbytero prius episcopo introire in baptisterium, sed cum episcopo : nisi fortè aut absens fuerit, aut ægrotus.

Itẽ ex cõcil. Aurasico.

Qui baptizandi recepit officium, sine chrismate proficisci non debet.

CAN. CXXIII.

NVllus ministrorum qui baptizandi recipit officium, sine chrismate usquam debet progredi : [h] quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. de eo autem qui in baptismate quacunq; necessitate faciente, chrismatus nõ fuerit: in cõfirmatione sacerdos cõmonebitur. [i] nam inter nos chrismatis ipsius, non nisi una benedictio est. Non præiudicantes [k] cuiquam hoc dicimus : sed ut necessaria habeatur chrismatio. [l]

Item capitulorum libro v. cap. lxxvj.

Antequam chrisma infundatur, ad aspergendum aquam de fonte accipere licet.

CAN. CXXIIII.

IN sabbatho [m] sancto paschę uel pẽtecostes, si quis uelit aquam consacratam in domo sua

---

[a] SI quis. Baptizare. Id est, baptizatum ungere. [b] Manifestatur. Scilicet facere id, propter q̃d in eũ sentẽtia proferatur. xxiiij. q. iij. si quis nõ recto. [c] PResbyteri. s̃. dist. xcv. presbyteri. iiij. & v. lib. brocardorum de presbyteris, presbyteros. [d] Ordinis. Hoc corrigit. j̃. c. p̃x.

OMni tempore. CASVS. *Dicitur hic, quod episcopus quolibet anno debet chrisma conficere, et per suã diœcesim destinare. ad accipiendum autem chrisma diaconus vel subdiaconus transmittatur ante pascha. presbyter vero præsente episcopo non baptizet nisi eo iubente : nec præcedat episcopum in baptisterio, Signet in uertice : quia signare non posset in fronte, etiam de licentia episcopi.*

[e] Omni tempore. Id est, per singulos annos, id est, in omni anno. & ponitur hic totum pro parte: sicut alias p̃s pro toto : ut xxxij. quæst. iiij. meretrices. nam per dies, annos, &c. xxxiij. q. ij. hoc ipsum. & quandoque etiam uerbum præsentis temporis, refertur ad præteritum uel futurũ. ff. de uerbo. significa. uerbũ oportebat. & dicit lex, quod hoc uerbum debuit, sumitur pro debet. ff. de lib. le. l. ult. in prin. [f] Diaconus. Supra proximo cap. contra. sed illud de presbyteris sedi episcopali proximis : istud de his qui octauo uel decimo lapide distant, intelligitur. Ista distinctio habetur ex concilio Meldensi in brocar. lib. iiij. de presbyteris. [g] Non signet. In uertice : quia nec etiã ad baptismum debet accedere sine licentia episcopi : ut xcv. dist. c. ult. nam de unctione frontis non uidetur posse intelligi. nõ enim (ut dicunt) presbyter potest eam conferre etiam cum licentia episcopi : sed de licentia Papæ potest. De qua unctione hic loquitur: nunquid de illa quæ fit in fronte, quæ solis sacerdotibus scilicet successoribus apostolorum conceditur? Nunquid sacramentum quod episcopus confere potest, posset presbyter minor conferre de licentia episcopi? non uidetur : quia ea quæ ordini episcopali adhærent, nõ possunt minori delegari : ut xxiij. distin. quorundam. sed de licentia Papæ potest, argu. dist. xcv. cap. j. loquitur ergo hic de ea quæ fit in uertice: & hoc p̃pter episcopi reuerentiam. argu. s̃. dist. ij. c. ult. Vel hic de pueris illis, quos ipse episcopus baptizauit. Et ita non est contra. s̃. eo. presbyteris.

NVllus. CASVS. *Dicitur hic quod quicunque baptizat, debet secum chrisma habere : & baptizatum inungere in uertice. & si quis sine hac unctione fuerit baptizatus, episcopus supplebit hoc in confirmatione cum ei fuerit notificatũ. Cuiquam presbytero vel episcopo uolenti eum in uertice chrismare, ante confirmationem episcopi : uel post. si in confirmatione non fuerit ab episcopo chrismatus in uertice. Habeatur, id est, monstretur. Seq. cap. patet.*

[h] Progredi. Ad baptismum. [i] Commonebitur. Vt chrismet eum, etiam in uertice eodem chrismate quo in fronte episcopi, presbyteri uero per ungent in uertice. [k] Non præiudicantes. Dixi ante confirmationem chrismandum baptizatum : nec tamen per hoc præiudicamus quin si ante factum non fuerit, postea fieri debet. quasi dicat, per hoc quod diximus, nõ facimus præiudicium quin in alio tempore quam in confirmatione posit hæc chrismatio fieri in uertice. [l] Necessaria habeatur chrismatio. Videlicet ut si in alio tempore nõ fieret in uertice eius chrismatio, saltem tunc nõ prætermittatur, quia necessaria est. [m] IN sabbatho. Tangitur consuetudo ecclesiæ. Ante

---

[a] Et cap. cũ aliq̃s. secundum Lau. & ad hoc facit melius xj. q. iij. placuit uniuersos. & c. de illis. secũdũ H.

De hac materia not. s̃. ea. dist. ij. in Chr̃o pater. in prĩ. Archid.

Sacramenta ep̃alia an possit episcopo per simplicem presbyterum conferri.

† lib. 4. episto. 7.

[a] Ante chrysmatis. postea non licet: cum chrisma sit sacramentum ecclesiæ.

[b] NEc quēquā. In prima parte dicitur, quòd si ita æger est ille qui baptizari debet, quòd non potest immergi: ne forte lædatur: sufficit ꝙ aspergatur aqua, & hoc usque ad illud: spiritus uero sanctus, &c. In secunda parte dicitur, quod non refert utrum multū aquæ uel parum cadat super eū. & hoc probatur authoritate ueteris testamēti usque ad illud, quòd si aliquis in illo. In tertia dicitur, quod diabolus in baptismo totam potestatem suam amittit. quod probat exēplo Pharaonis. sed tamen H. non ponit exemplum in baptismo, sed de aqua benedicta intelligit.

[a] Idē no. 75. distin. ordinationes. quod dic, ut no. supra ea. di. c. j.

Eze. 39. f

Num. 19.

[c] Aquam mundam. quæ fiebat ex aspersione cineris uitulæ ruffæ. ut habetur ex lib. Numero. s. dist. iij. aquam.

[d] Cor nouum. id est, uirtutibus innouatum.

[e] Fide. quam significat dies tertius.

[f] Sanctorum collegium. ubi erit perfecta requies.

Nu. 19. c

[g] Si die tertio. id est, fide trinitatis.

[h] Septimo. id est, septima ætate, quiescētium. nullus enim meretur nisi in corpore, & hic omne meritum cōparatur. xiij. q. ij. tempus.

Meretur nullus nisi in corpore.

ADDITIO.

Et est sensus, nisi homo qui pollutus est peccato, fidē trinitatis habuerit, requiem non habebit in futura uita, quæ sequetur post septenarium præsentis uitæ. Archi.

Nume. 8.

[i] Omnis. uerba legis Mosaicæ. H.

Morticinium tangereq̃s dicitur.

[k] Humanæ. id est, omnis ille dicitur tangere morticiniū, qui post lacrymas culpas repetit: ut de pœn. dist. iij. baptizantur. Morticiniū potest dici à morte, & cado uel cædo: & sic diuersis modis pronuntiari. Versus. Morticina cadūt ferro: morticina morbo.

ad aspersionem recipere: ante chrismatis [a] infusionem percipiat.

Itē Cyprianus papa. †

Vnde aspersionis sanctificatio exordium sumpserit.

CAN. CXXV.

NEc quenquam [b] debet mouere, ꝙ aspergi uel perfundi iubentur ægri, cùm gratiam dominicam consequuntur, cùm scriptura sacra per Ezechielem prophetam loquatur & dicat: Aspergam super uos aquam mundam: [c] & mūdabimini ab omnibus immunditijs uestris, & ab omnibus simulacris uestris mundabo uos: & dabo uobis cor nouum: [d] & spiritum nouum dabo in uobis. Item in Numeris: Qui tetigerit cadauer hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immūdus: aspergatur de hac aqua die tertia & septima & sic mundabitur.

Item si fide [e] trinitatis mundatus non fuerit: in resurrectione apud sanctorum collegium [f] immundus erit. si die tertio [g] aspersus non fuerit: septimo [h] non poterit emundari. Omnis [i] qui tetigerit humanæ [k] animæ morticinium: & aspersus ex hac commistione non fuerit: polluet [l] tabernaculum [m] domini: & peribit ex Israel: quia qui aqua aspersus non est expiationis, immundus erit: & manebit spurcitia eius super eum. Et iterum: Et locutus est dominus ad Moysen dicens. Accipe Leuitas de medio filiorum Israel: & purificabis eos: & ita facies eis purificationem eorum. circunspergés eos aqua purificationis. Et iterum: Aqua aspersionis purificatio est. unde apparet aspersionē quoque aquæ instar [n] salutaris lauacri obtinere: & quando hæc in ecclesia fiunt, uerissimè scitur per accipientis & dantis fidem integram, [o] stare omnia, & consummari ac perfici posse maiestate domini, & fidei ueritate. Spiritus uerò sanctus non dimensuratur, [p] sed super credentes totus infunditur. nam si dies omnibus æqualiter [q] nascitur: & si sol super omnes pari & æquali luce diffunditur: quantò magis Christus sol & dies uerus in ecclesia sua lumen uitæ æternæ pari æqualitate largitur? † Cuius æqualitatis sacramentum uidemus in Exodo esse celebratum: cùm de cælo manna deflueret, & futurorum præfiguratione alimentum panis cælestis & cibum uel cultū Christi uenientis ostenderet. Illic enim sine discrimine uel sexus uel ætatis, gomor singuli æqualiter colligebant. unde apparebat Christi indulgentiam & cælestem gratiam [r] postmodum secuturam æqualiter omnibus diuidi: sine sexus uarietate, sine annorum discrimine, sine acceptione personæ super omnem Dei populū spiritualis gratiæ Dei munus infundi. Planè eadem gratia spiritualis, quæ in baptismo æqualiter à credētibus sumitur, similiter in conuersatione atque actu nostro postmodum uel minuitur [s] uel augetur: ut in euangelio dominicū semē æqualiter seminat, sed ꝓ uarietate terræ

[l] Polluet. ad literā. id est, pollutus reputabitur, & non intrabit in tabernaculū cum alijs. xxxj. dist. oportet.

[m] Tabernaculum, i. seipsum qui est ps tabernaculi Dei. i. ecclesiæ, & sic tabernaculum id est, ecclesia: ut xxvj. q. ij. sed & illud.

[n] Instar. instar fuit apud eos. nam modo non est instar.

[o] Integram. ac si integre esset aspsus.

[p] Non dimensuratur. quasi dicat, sicut aqua non ad mensuram super singulos infunditur, ita spiritus sanctus sine personarum acceptione in baptismo oībus fidelibus traditur. Vel dimensuratur, id est, non per partes datur. alias dimensurantur.

† Cōcordā. ī simili text. in aut. d̄ monac. §. hīc nobis col. j. & in l. q̄rit̄ hermaphroditū. ff. d̄ statu homi.

Exo. 16. c

[q] Aequaliter. i. non differenter propter sexuum uel annorū diuersitatem. non enim huic plus confertur quia uir, illi minus quia fœmina: & sic de alijs: quod quidem esset acceptio personarū: unde sequitur hic, sine acceptione, &c. extra de judi. nouit.

Spiritus sanctus ꝑ partes nō datur.

[r] Gratiam. Hic manifeste uidet̄, quòd gratia confert̄ in baptismo & paruulis & adultis. sed potes hic appellare gratiam remissionē peccatorum. Quid iuris sit de hoc, habes extra de bapt. & eius effe. maiores.

Gratia oībus in baptismo cōfertur.

[s] Vel minuitur. arg. quòd charitas potest minui: sed non est hoc uerū, q̄a non deficit charitas, sed magis proficit, sed dicitur minui: quia

Mat. 13. b

assumitur. aliud in multi formem copiam uel trigesimi, uel sexagesimi, uel centesimi numeri fructū exuberāter cumulatur. Quòd si aliquis in illo mouetur, ꝙ quidam ex his qui baptizantur, ægri spiritibus immundis adhuc teneantur: sciat diaboli nequitiā pertinacē usq; ad aquam salutarem ualere: in baptismo uero omnis nequitiæ [a] suæ uires amittere. [b] Qd exēplū cernimus in Pharaone qui diu reluctatus, & in sua perfidia demoratus tandiu resistere potuit & præualere, donec ad aquam ueniret. quò cum uenisset, uictus est & extinctus. Mare illud sacramentum baptismi fuisse, declarat beatus Paulus dicēs: Nolo enim uos ignorare fratres, quia patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt: & omnes in Moyse baptizati sunt, & in nube. & in mari. & addidit dicens, Hæc autem omnia in figura nostri facta sunt: quòd hodie uidelicet per exorcistas uoce humana, & potestate diuina flagelletur & uratur & torqueatur diabolus: & cum exire se, & homines dimittere sæpe dicat: in eo tamen quod dixerat, fallat: & id quod per Pharaonē [c] prius gestū est, eodē modo obstinationis & fraudis exerceat, cum tamen ad aquam salutarē atq; baptismi sanctificationē uenitur: scire debemus & confidere, ꝙ illic diabolus opprimitur, & homo dicatus Deo diuina indulgentia liberatur.

Itē Ioannes Chrysostomus in epist. ad Hebr. [†]

De his qui usque ad exitum uitæ suscipere baptisma differunt.

CAN. CXXVI.

25 Qvando quis propterea peccat, ut sanctū baptisma in nouissima sua expiratione suscipiat: fortasis non adipiscitur. & credite mihi, nō terrens uos dico, quod dicturus sum: multos noui qui hoc passi sunt, qui spe baptismatis multa peccabāt: circa diem aūt mortis discesserūt [d] uacui. Deus enim ꝓ hoc baptisma tribuit, ut soluat peccata, nō ut addat. si uerò quis [e] ad hoc utitē baptismate, ut ampliora delinquat: ipsū ferit negligentiæ causa.

Itē Augu. ad Bonifaciū. [†]

Paruulis baptizatis parentum non nocet perfidia.

CAN. CXXVII.

26 Qværis [f] à me, utrum parentes perfidi baptizatis suis paruulis noceāt, cum eos dæmoniorum sacrificijs sanare conātur. Quomodo eis prosit cum baptizantur parentum fides: quorum eis non potest obesse perfidia? Vbi respondeo, tantam illius sacramenti, hoc est, baptismi salutaris esse uirtutem in sancta compage corporis Christi, ut semel regeneratus, per [g] aliorum uoluntatem [h] deinceps non possit uinculo [i] alienæ iniquitatis obstringi, cui nulla sua uoluntate cōsensit. Anima enim patris mea est (inquit [k]) & anima filij. Et iterum. Anima quæ peccauerit, ipsa i morietur. non enim peccat ipsa, cum parentes eius omnino nescienti uel qui libet alius adhibet sacrilegia dæmoniorum. Sed omnino ex Adam [l] traxit [m]

---

unus habet maiorē charitatem quam alter. xx. di. §. j.

[a] Omnis nequitiæ. quasi dicat. sciat etsi post baptismum uexet corpus, animæ tamen non potest nocere. Vel forte nō prorsus liberatur baptizatus: ut in fine dicitur.

[b] Amittere. s̄. eo. c. fiue. & c. exhinc. & c. dehinc. contra. sed ibi dicitur quòd significetur expellēdus, & uim amissurus, uel dic quòd amittat in exorcismo ut non habeat tantā uim quantam prius: sed in baptismo ex toto eam amittat quo ad animā: quia extinguuntur peccata per quæ hominē possidebat: ut s̄. e. postquā. Vtrum liberatur in baptismo dæmoniacus à uexatione corporali, non satis elucet. in fi. sic uidetur dici. Vel intelligatur deliberatione animæ.

[c] Per Pharaonem. quia scilicet ipse Pharao dicebat ꝙ dimitteret populū, nec dimisit donec fuit uentum ad mare rubrum.

Qvando quis. Hæc est xxv. pars distinc. in qua dicitur, quòd nō debet quis expectare baptizari usque ad mortem, quoniam quandoq; frustratur spe. Io. de Fant.

[d] Discesserunt. non uidetur ꝙ uacui recederent, ex quo baptizari uoluerunt: ut extra de bapt. de bitum. imo sic: quia culpa sua non perceperunt. nam imputatur eis quod accidit [r] culpa sua. xv. q. j. c. pen. ff. loca. si quis domum.

[e] Si uero quis. Simile arg. extra de app. reprehensibilis. xxij. q. ij. is autem. & licet baptismus dimittat peccata: non tamen dat licentiam peccandi: ut j. q. vij. exigunt.

Qværis. Hæc est xxvj. pars dist. in qua dicitur, quod peccatum parentum non nocet filio: quamuis eorū oblatio ꝓsit. Io. de F.

[f] *Queris.* CASVS *In prima parte usque illuc: difficillimam, &c. respondet August. primæ quæstioni Bonifacij, quæ est illa: Quare ab obligatione qua tenentur, liberantur per hominē, & non possunt per hominem obligari. In secunda usque, ad illud, qui hoc non credit. secundæ quæstioni Bonifacij respondet: quare cum baptizantur pueri, respondent patrini ad hanc quæstionem credis? credo: & non tūc ad istam, erit ne iste bonus? In tertia parte dicit, quod qui non credit ut ipse soluit, profecto est infidelis, & deterior est quam sit iste paruulus.*

[g] Per. id est, propter.

[h] Voluntatem. malam.

[i] Vinculo. Et dicit lex, quia dolus tutoris non obest pupillo. ff. de regu. iur. neque in interdicto, nisi sit locupletior factus: ut ff. de do. sed ex dolo. Vel nisi tutor soluendo sit: ut ff. de admini. tut. l. ult. §. si tutor.

[k] Inquit. scriptura uel propheta Ezechiel xviij. cap.

[l] Sed omnino ex Adam. ibi tacitæ respondet quæstioni.

[m] Traxit. s. causam peccati, &c.

Iam

Exod. 14. Diabolus perdit uires per baptismum.

1. Co. 10. a

Ibidem.

Imputatē mihi, qđ meaculpa accidit.

[3] Not. hic arg. cōtra eum qui ī primis tē poribꝰ ne glexit ad ordines ꝓmoueri. Arg. ad id extra de elec. cum in ueteri iuxta fin. & qđ dixi xj. q̄ō. iij. eorū. ibi uideas Archi.

[†] Hom. I. iij. ad cap. vij.

[†] Episto. la xxiij, in princ.

Tutorē dolus pupillo nō obest.

Eze. 18. a

Eze. 18. b

quod sacramenti illius gratia solueretur, quia nondum erat anima separatim uiuens, id est, altera anima, de qua diceretur: Et anima patris mea est, & anima filij. Iã itaq; dicit, a ꝙ cum homo in seipso est, & ab eo qui genuit alter effectus, peccato alterius sine sua conscientia, b nõ tenetur obnoxius. c Quomodo itaque d in paruulum maiores peccant, offerẽtes eũ atque obligare conantes dæmonum sacrilegis uinculis? nõ est anima utrorunq; communis, ut etiã culpam possint habere communem: nõ enim sic communicatur culpa per alterius uoluntatẽ, quemadmodum e communicatur gratia per spiritus sancti unitatẽ. Item, Regenerãs spiritus sanctus, in maioribus offerẽtibus & paruulo renato oblatoq; communis est. Item, Per hanc societatẽ unius eiusdemq; spiritus prodest offerentium uoluntas paruulo oblato, potest enim & in hoc & in illo homine (etiam si se inuicem nesciant) unus spiritus esse: per quem sit utriusque gratia communis: non tamen potest spiritus unus esse hominis huius & illius per quem peccat alter: ut altero nõ peccante, sit tamen culpa communis. ac per hoc potest paruulus semel ex parentum carne generatus, Dei spiritu regenerari: ut ex illis obligatio contracta soluatur. non potest autem Dei semel spiritu regeneratus, ex parẽtum carne regenerari, ut obligatio quæ soluta est, iterũ contrahatur, f & ideo semel perceptam paruulus gratiam Christi, non amittit, nisi propria impietate: g uerun tamen rectè dicuntur parentes uel quicunq; maiores filios seu quoslibet paruulos baptizatos dæmoniorum sacrilegijs obligare conantes, spiritualiter homicidæ. nam in illis quidem interfectionem nõ faciunt, sed quantum in ipsis h est interfectores fiunt. Rectè ergo illis dicitur, quando ab hoc scelere prohibentur: Nolite occidere paruulos uestros. dicit enim Apostolus: Spiritum sanctum nolite extinguere, non quia ille extingui potest, sed quantum in ipsis est extinctores eius meritò dicuntur, qui sic agunt ut extinctum uelint. Nec illud i te moueat frater, &c. & infra. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria. offeruntur quidem paruuli ad percipiendam spiritualem gratiam, non tam ab eis quorum gestantur manibus (quamuis & ab ipsis si etiam ipsi boni fideles sunt) quàm ab uniuersa societate sanctorum atque fidelium. Ab omnibus nanque offerri rectè intelliguntur, quibus placet k quòd offeruntur, & quorum sancta atque indiuidua charitate ad communionem sancti spiritus adiuuantur. Tota ergo hæc sancta mater ecclesia quæ in sanctis suis est, facit: quia tota omnes, tota singulos parit. l Difficillimam sanè quæstionem tibi proposuisse uisus es in extremo inquisitionis tuæ, ea uidelicet intentione qua soles uehementer cauere mendacium. Si constituam (inquit) ante te paruulum, & interrogem utrum cum ad ætatem adultam uenerit, futurus sit castus, uel fur, uel non sit futurus: sine dubio respondebis, nescio. Et utrum in eadem paruula ætate constitutus, cogitet aliquid uel boni uel mali: dices, nescio. Si itaque de moribus eius futuris nihil audes certi promittere, & de eius præsenti cogitatione: quid est aliud, m quam quãdo ad baptismum offeruntur: pro eis parentes n respondent tanquam fidei authores, & dicunt illos facere quod illa ætas cogitare non potest: aut si potest, occultum est? o Interrogamus enim eos à quibus offeruntur, & dicimus, credit in

a Iam itaq; dicit. Id est, innuit. ex præmissis illa scriptura, scilicet anima patris, &c.

b Sine sua conscientia. Id est, si non consentiat. vij. q.j.§. cum autem.

c Obnoxius. Quasi dicat, post uitam animæ in proprio corpore non contrahitur peccatum nisi ex propria labe.

d Quomodo itaque. Inferius respõdet huic quæstioni ibi: ueruntamen recte. & tunc dic sacrilegis, quasi nullo modo: quia non est, &c. r

e Quemadmodum. argu. aliud in uia: aliud in inuio argu. xxix. quæst. j. §. quod autem. & not. xxvj. qõ. v. nec mirum sicut dicit lex, quod aliud est in obligatione, aliud in liberatione. ff. de act. & oblig. Arrianus. cũ hæc causa liberalis sit. argum. extra de probatio. ex literis.

f Contrahatur. Argu. ꝙ obligatio semel extincta, amplius non renascitur, ut xxiij. qõ. iiij. si illic. & ff. de solut. qui res. §. areã. Argu. contra. xxvj. q. vij. ab infirmis. si. ff. de seruit. urba. prædi. seruitutes. ff. quemadmodũ ser. amit. si locus.

g Nisi propria impietate. Et ita liberari quis põt, etiam inuitus uel ignorãs, sed non obligari: s ut ff. de so. solutionẽ. & l. soluere. ff. de neg. gest. l. soluẽdo. & ff. de noua. si Stichum. § ult.

h In ipsis. Et ita in maleficijs uoluntas spectat, non exitus: argu. xxij. q. ij. homines. ff. ad leg. Corn. de sic. diuus.

i Nec illud. Tacitę obiectioni rñdet.

k Placet. Argum. contra. j. quæst. iiij. quia præsulatus.

l Parit. In sacramentis: ut xxxij. q. iiij. recurrat. de pœnit. dist. j. sicut.

m Quid est aliud. Quasi dicat, nõ uidetur esse aliud illud quod tunc fit, quam respondere & promittere de moribus eorum futuris.

n Parentes. Id est patrini, qui patres spirituales dicuntur s. xxx. quæst. iij. pyctacium.

o Occultum est. quid cogitet.

Vel

r Et sic ista litera legitur interrogatiue, quãdo est in litera quomodo. si autẽ habes ĩ litera quando, tũc nõ legitur interrogatiue: sed remissiue. & suspendit, usq; ad illã literã, nõ est anima, &c. Archid.

Obligatio extincta, nõ renascitur.

s Sub. quia alia ẽ causa liberationis, & alia obligationis: ut s. dicit in glo. argu. aliud, &c.

Deum? de illa ætate quæ utrùm sit Deus ignorat, respondent, credit: & ad cætera quæ singula quærũtur, sic respõdẽt. Vnde miror parentes in istis rebus tam fidenter pro paruulo respondere, ut dicant eũ tanta bona facere: quæ ad horam qua baptizatur, baptizator interrogat: tamẽ eadem hora si subijciam: erit castus qui baptizatur uel fur, aut nõ erit? nescio utrum audeat dicere aliquis aliquid horum erit, uel non erit: sicut mihi respondet sine dubitatione quòd credit Deum, aut quòd se conuertat ad dominum. Ecce facio quantum possum: dominus adiuuet ut quod postulas possim. Nempe sæpe ita loquimur, ut pascha appropinquante, crastinam uel perdissenam [a] uel perẽdissenam [b] domini passionem dicamus, cũ ille ante multos annos passus sit: nec omnino nisi semel ipsa passio facta sit. nẽpe ipso die dominico dicimus: Hodie dominus resurrexit: cum ex quo resurrexit, tot anni transierunt. Cur nemo tã ineptus est, ut ita nos loquentes arguat esse mentitos? nisi quia istos dies secundùm illorum quibus hæc gesta sunt similitudinẽ nuncupamus: ut dicat [c] ipsa dies, quæ non est ipsa reuolutione temporis, sed similis eius: & dicat illo die fieri propter sacramenti celebrationẽ, quod nõ in illo, sed iã olim factũ est in alio. itaq; paruulum, [d] &c. & infra. Cùm autem homo sapere cœperit, non illud sacramentum repetit, sed intelligit: eiusque ueritati consona uoluntate coaptabit. sed hoc quã diu puer intelligere non põt, ualebit sacramentum ad eius tutelam aduersus contrarias potestates, et tãtũ ualebit, ut si ante maioris ætatis usum ex hac uita migrauerit, per ipsum sacramentũ cõmendata ecclesiæ charitate ab illa condẽnatione quæ per unũ hominem intrauit in mundum, Christiano adiutorio liberetur. Qui hoc non credit, & fieri nõ posse arbitratur: profectò infidelis est, etiam si habeat fidei sacramentũ: longeq; melior est iste paruulus: qui etiam si fidem non habeat in cognitione, nõ ei tñ obicẽ [e] contrariæ [f] cogitatiõis opponit: unde sacramentum eius salubriter percipit.

Item Bonifacio contra Pelagianorum hæresim.

Aliorum fides in baptismate paruulos saluat.

CAN. CXXVIII.

IN ecclesia saluatoris per alios [g] paruuli credũt: sicut ex alijs quæ in baptismo remittunt peccata traxerũt: nec Ioan. 6.c
illud cogitetis, [h] eos uitã habere nõ posse, qui sunt expertes corporis [i] & sanguinis Christi, dicente ipso domino, Nisi manducaueritis carnem meam, &c. Idem.

Corpore & sanguine Christi participat, qui per baptisma membrũ eius efficitur. CAN. CXXIX.

NVlli est [k] aliquatenus ambigendum, tunc unumquenq; fidelium corporis sanguinisq; domini participẽ fieri, quãdo in baptismate membrũ Christi corporis efficitur: nec alienari ab illius panis calicisq; consortio, etiam si antequã illum panem comedat, [l] & calicem bibat, de hoc seculo in unitate corpis [m] Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius ꝑticipatione ac beneficio non priuatur, quando ipse hoc quod ipsum sacramentũ est, [n] inuenitur. † cap.25. libro 2. de peccator. meritis & remissio. &c.

Idem † de baptismo paruulorum.

Quare sit baptizandus qui de baptizato nascitur.

27 CAN. CXXX.

SI baptizata est [o] caro Christi, quæ

[s] Cum in die dominico in ramis palmarũ iterrogaueris me: & dices qñ erit pascha & ego respond. per dissenã, id est, post sex dies futuros. & componit ex per & dies sex. Archi.

[a] Vel perdissenam. Id est, per senum. i. sextum diem.

[b] Perendissenam. Id est, perempto die seno siue sexto, id est, post sex dies uno perempto. [s]

[c] Dicatur. Quasi dicat, sicut dicitur, ꝙ hodie sit resurrectio Domini, eo quod sacramentum eius hodie celebratur: sic dicitur paruulus credere, propter sacramentũ qđ recipit.

[d] Itaque paruulum quasi dicat, licet ego respondeam quod credit in Deum, hoc dico eo quod fidei suscipit sacramentũ, non quod re uera adhuc fidem habeat. nam in paruulo, credere est fidei sacramentum suscipere: ut supra ea. nihil aliud.

[e] Obicem. Quia licet non habeat fidẽ', tamen non habet infidelitatem.

[f] Contrariæ. Simile s. liiij. dist. si seruus. sic ff. ad Maced. l. si filiusfami. ff. de re. iu. semper.

IN ecclesia. CASVS. *Dicitur hic, quod sicut paruuli ab alijs peccatum originale contraxerunt, ita per alios baptismum recipiunt, per quos dicũtur credere, & fideles esse: nec uitã habere possunt, qui sunt expertes corporis & sanguinis Christi, id est unitatis ecclesiæ: & dicit H. quod non est ibi non: quia non debet dici non posse, sed posse, potest tamẽ & illa litera bene legi.*

[g] Per alios. Et ita sicut peccauerunt ꝑ alios, ita credunt ꝑ alios. & ita omnis res per quascunque causas contrahitur, &c. extra de regu. iur. cap. omnis res.

[h] Cogitetis. Quasi dicat, non dubitetis, imo certi sitis, quod habere non possunt si sunt expertes.

[i] Corporis. i. unitatis ecclesiæ, quam illa significant. s. ead. non in uobis.

ADDITIO.

Ad idem. s. ead. dist. ij. quid est. qđ est cũ baptizantur. unde non sine causa adiũgit se. c. in quo idem dicit. Arch.

[k] NVlli est. Nulli. De efficacia baptismi repetit. ut sic finis alludat principio.

[k] Nulli est. Hæc est pars illius ca. s. di. ij. quia passus.

[l] Comedat in sacramento.

[m] Corporis. i. ecclesiæ significatæ per corpus Christi.

[n] Sacramẽtum est, i. significat. Ioan.

SI baptizata est. Hæc est xxvij. pars di. in qua probat magister ꝙ nullus saluatur nisi sit baptizatus, & hoc usq; ad c. non ex quo Io. de Fant.

[o] Si baptizata est, Id est, si Christus

stus baptizatus est, qui sine peccato secundum carnem natus est: multo magis quilibet alius baptizari debet, qui secundum carnẽ in peccatis conceptus est. s̃. ea. dist. firmissime.
[a] Propter. Hic assignatur una ratio, quare Christus baptizatus fuit. alia s̃. ea. nunquam. alia. ĩ. ea. non regenerabantur.
[b] Mortis. Id est, peccati, uel morti subiecta.
Filius apostatæ est baptizandus inuito patre.
[c] Qui de baptizato. Arg. filium apostatæ baptizandum esse inuito patre, dum puer est. Argu. s̃. e. plerique, in fin. xxviij. quæstione j. Iudæorum.
[d] Renasci. Argu. contra. ff. de uerbo. sic. verbũ reddẽdi.
Pater mũdus immũdum producit.
[e] Qui ab eo. Ex mundo patre, immundus nascitur, sicut ex frumento puro nascitur impurum, scilicet cũ palea. lvj. dist. nasci.
[f] Innouatus. Per gratiam baptismi.
[g] Non de nouitate Spiritus: quia anima non extat ex anima, sicut caro ex carne per traducem. xxxij. q. ij. Moyses.
[h] Vetustatis. Id est, de carne in qua remanet causa uetustatis, id est, peccatum quodlibet. [i]
[i] Damnationem. Contractã, scilicet in carne propagata ex reliqua uetustate parentum. Ioan.
[i] Id est, cõcupiscẽtia carnis, quæ remanet in carne post baptismũ. s̃. ea. distin. cap. ij.
† cap. lij.

V T ostenderet.

CASVS.

Hug. sic ponit hunc casum, Authoritate Apostoli probat Augustinus quod omnes generaliter adulti et paruuli moriuntur peccatis, in baptismo: quia omnes qui baptizantur, in Christo baptizantur, & in

Roma. 6. a

sine peccato erat, propter [a] exemplum imitationis: quanto magis baptizanda est caro mortis, [b] propter euitandum iudicium damnationis? Sicut uerò in tempore circuncisionis, qui de circunciso nascebatur, fuit circuncidendus: sic nunc qui de baptizato [c] nascitur, erit baptizandus. Sacramentũ enim baptismi, sacramentũ est regenerationis. Quare sicut qui non uixerit, nõ potest mori: ita qui natus non fuerit, non potest renasci. ex quo conspicitur, neminẽ in suo parẽte potuisse renasci, [d] cũ nondũ sit natus: & quamuis parenti post conuersionẽ propria peccata nõ obsunt, tamen illis obsunt qui ab eo [e] generantur. Parenti propter hoc nõ obsunt, quia renatus est: illis autẽ qui de illo nati sunt nisi eodẽ modo renascantur: quæ à parente contracta sunt, oberunt: quia etiã innouatus [f] est pater: nõ de nouitate, [g] sed de reliquijs uetustatis [h] carnaliter gignit: & filij ex reliqua parentum uetustate carne propagata peccati damnationem [i] sacramento regenerationis euadunt.

Item in enchiridio. †

In baptismate omnia peccata moriuntur.

CAN. CXXXI.

V T ostenderet [k] Apostolus nos mortuos esse peccato, inquit: An ignoratis quoniam quicunque baptizati sumus, in Iesu Christo, [l] in morte [m] ipsius baptizati sumus? Si ergo hinc ostendimur mortui esse peccato, quia in morte Christi baptizati sumus, profectò paruuli qui in Christo baptizantur, peccato moriuntur: [n] quia in morte ipsius baptizantur. Nullo enim excepto dictum est: Quicunque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus, & ideo dictum est, ut probaret nos mortuos esse peccato. Paruuli autem renascendo, moriuntur illi peccato quod nascendo contraxerunt: & per hoc pertinet ad ipsos quod sequitur: Consepulti enim sumus illi per baptismum in morte. Baptizatis igitur in morte Christi, in qua non solũm maiores, uerùm etiã paruuli baptizantur, ait: Sic uos existimate mortuos quidem esse peccato: uiuentes autẽ Deo in Christo Iesu.

Item in eodem. †

Sicut nulli baptismus negatur, ita nemo est qui non peccato moriatur.

CAN. CXXXII.

A Paruulo † recenter nato usq; ad decrepitum senem, sicut nullus prohibendus [o] est a baptismo, ita nullus est qui non peccato moriatur [p] in baptismo: sed paruuli tantùm originali, maiores autem omnibus etiã moriuntur peccatis, quæ malè uiuendo addiderunt originali.

Idem in eodem. †

In baptismo Ioannis non erat peccati remissio.

CAN. CXXXIII.

N On regenerabantur [q] uel renascebantur, qui baptizabantur baptismo [r] Ioannis: sed quodam præcursorio [s] illius ministerio q̃ dicebat: Parate uiam domino Christo: in quo so-

morte ipsius: & si pueri & adulti baptizantur, ergo baptizantur in morte Christi. Sequens cap. patet.

[k] Vt ostenderet. Probat authoritate apostoli, pueros esse baptizandos. nam apostolus uniuersaliter dixit: quicunque baptizati sumus, &c.
[l] In Iesu Christo. Id est, in sacramento Christi, uel fide Christi in forma iniuncta uel tradita in Christo. s̃. ea. ꝓprie uersic. ad cuius L.
[m] Morte. Id est, ad similitudinem eius mortis: quia sicut ipse mortuus fuit, ita nos morimur peccatis. Roma. 6. a

ADDITIO.

Scilicet in baptismo. supra ead. proprie. Archid.
[n] Moriuntur. Mors ista ciuilis ẽ, argum. C. de episco. & cler. Deo nobis. alibi habes de naturali: ut ff. de legat. ij. si quis ita testamento.

Mors est duplex.
† c. xlij.
† Alias, incipit, paruulo.

[o] A Paruulo. Prohibendus. s̃. x. quæst. iij. nec numerus.
[p] Moriatur. s̃. e. tunc ualere.
N On regenerabantur.
[q] Non regenerabantur. Quia non fiebat remissio peccatorum.
[r] Baptismo. cuius forma erat in noĩe venturi: ut dicitur in quadam glo. Augu. super Ioã. quod baptismus nõ mundaret ab originali: nisi alias esset circuncisus. dicebatur tamen baptismus pœnitentiæ, quam Ioannes prædicabat dicens, Agite pœnitentiam. † c. xlix.
[s] Præcursorio. Habiles ad suscipiendum uerum baptismum. Esai. 40. a

Paraban-

lo renasci poterant qui parabātur [a] huius enim baptisma est, non in aqua tantùm, ut fuit Ioannis, uerùm etiam in spiritu sancto, ut de illo regeneraretur. Si quis in Christum crediderit, de illo Christus regenerat, qui regenerationem [b] nō cognouit. in aqua baptizari uoluit: non ut eius iniquitas dilueretur, sed humanitas [c] commendaretur. Itaq; baptisma in eo nihil habuit, quod ablueret, sicut mors nihil inuenit, quod puniret.

Idem de baptismo paruulorum. †

Non solùm originalia, sed etiam actualia peccata remittuntur in baptismate.

CAN. CXXXIIII.

Regenerante autem carne, tantummodo contrahitur peccatum [d] originale. Regenerāte autem spiritu sancto, nō solum originalium, [e] sed etiam uoluntariorum fit remissio peccatorū. Proinde rectè potest dici, paruulos sine baptismo decedētes mitissimā [f] omniū futuros sustinere pœnā. fallit enim & fallitur qui eos in damnatione prædicat non futuros: dicente Apostolo: Per unius delictum, omnes homines in condemnatione, &c.

Idem in eodem.

Quicunque ex concupiscentia nascitur, per baptismum regeneratur.

CAN. CXXXV.

Quisquis ex concupiscentia carnis, & lege peccati & mortis, [g] carnaliter generatur, regenerari spiritualiter habet opus: ut non solum ad regnum Dei perducatur, sed etiam à damnatione peccati liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato & morte nascuntur: sic etiā per Christum in iustitia & uita æterna in baptismo renascuntur.

Idem in eodem.

Offerentium fides paruulos facit fideles.

CAN. CXXXVI.

Paruuli fideles [h] rectè vocantur: qui fidem per uerba gestantiū quodamodo confitentur: & per eorundem uerba diabolo & mundo abrenunciant: & hoc fit ui sacramēti, & diuinæ gratiæ quā deus dedit ecclesiæ. Paruulus autē qui baptizatur: si ad annos rationales ueniens nō crediderit, nec ab illicitis abstinuerit, nihil ei prodest, [i] quod paruulus accepit.

Item Augustinus in libro de meritis, & de remissione peccatorum. †

De eodem.

CAN. CXXXVII.

Mater Ecclesia os maternum [k] paruulis præbet: ut sacris mysterijs imbuantur qui nondū possunt corde proprio credere ad iustitiā: nec ore proprio cōfiteri ad salutem: nec ideo tamen eos quisquā fideliū infideles dicere potest, eò ꝙ à credendo [l] utique nomen est: [m] quamuis hoc nō ipsi, sed alij pro eis inter sacramēta responderint. Si aūt propterea rectè fideles uocātur, quoniā fidem per uerba gestantium quodāmodo profitentur: cur etiā non pœnitentes [n] habeantur, cū per eorum uerba gestantium diabolo & huic seculo renuntiare monstrantur?

Idem.

Charitas ecclesiæ peccata dimittit, uel tenet.

CAN. CXXXVIII.

Ecclesiæ [o] charitas quæ per spiritum sanctum [p] diffunditur in cordibus, eorū qui participes sui sunt, peccata [q] di- Rom. 6.

---

[a] Parabantur. Id est, abluebantur exterius.

Mat. 1. a [b] Qui regenerationem. i. remissionem peccatorum, qua non indiguit.

[c] Sed humanitas. Supra ea. per aquā. [c] Sed humanitas. i. benignitas, quam pro nobis fecit.

[d] Regenerante. Peccatum. Id est, causa originalis peccati.

[e] Originalium. Nota, ꝙ licet baptismus ad delendum originale peccatum fuit institutus: delet tamē etiā actualia cum originali. unde est argu. ad purgationem de qua. s. distin. ij. ego Berengarius. — Baptism⁹ delet actualia, cū originali. † cap. xv. de pecca. meritis & remissio.

[f] Mitissimā. Respectu aliarū pœnarū: & erit hæc pœna, quia erunt in tenebris. j. ea. nulla. & carebunt uisione Dei. extra de baptis. c. iij. sed tamen dicit Augu. ꝙ mallet sic esse, quā non esse. Arg. contra. s. e. firmissime. & s. de pœnit. dist. ult. cap. ult.

[g] Quisquis. Mortis. De pœnit. distin. j. si peccatum.

[h] Paruuli fideles. s. eo. nihil & c. sequē. contra. sed hic dicitur de fide offerētium: ibi d̄ fide oblatorū, quorū adhuc nulla potest esse fides. Et quod dicit quodam modo, soluit contrarium. — Rom. 5. d

[i] Nihil ei prodest. Quo ad uitā æternā. † de pœnit. dist. iij. si quis autem charitatem non habens. — " Sub. i. mo nocet arg. xij. q. j. sancimus. in fi.

[k] Mater. Os maternū. eorum. s. qui pro eis respondent.

[l] A credendo. Id est, quia credunt.

[m] Nomen est. Scilicet hoc nomen fidelis. credere enim est fidem habere. s. ead. nihil.

[n] Etiam non pœnitentes. non quod agāt pœnitentiā, cum nullam habeāt discretionē: sed habent pœnitudinem i. suscipiunt eam, & faciunt & dicunt per uerba gestantium qualia pœnitentes. Io. de Fant. — [a] Imo ex hac litera consueuit elici arg. quod quis tenet cōsteri de originali peccato: alias eū nō haberet lo. cū in paruulo. Ar. chidia.

[o] Ecclesiæ. Id est, peccata dimittuntur eis, qui participes sunt ecclesiæ, per charitatem ecclesiæ. i. quæ subsistit ecclesia.

[p] Per spiritū sanctum. Id est, quæ unitur per spiritum sanctū. fideles enim sunt in ecclesia: & ea in ipsis. vij. qō. j. scire. ecclesiæ charitas tenet peccata. i. ipsa ecclesia uel ecclesiæ unitas. i. eis qui in unitate non sunt, tenentur peccata. i. non dimittuntur: ut s. ij. q. j. multi. s. xxxij. qō. vij. quemadmodū. s. de pœn. distin. iij. sane cauendum. — Fideles sunt in ecclesia, & ipsa in ipsis.

[q] Peccata. Idem est quod alibi dicitur: Si cui peccata remiseritis, remissa erunt: & cui retinueritis: retenta erunt. & alibi spiritus sanctus aut per seipsum remissionē facit: aut per colum bæ membra. s. eo. c. quomodo. sic itaq; intelligimus quod hic dicitur. — † cap. 1j. lib. j. — Rom. 10 b

Tenet.

a Tenet. Id est, non dimittit peccata. xxiij. quæst. j. qui cunque.

b Nemo. Solus. s. j. q. j. ut euidenter.

c Quæ facta sunt. Non autem dimittit futura, quia tractus futuri tẽporis, &c. ff. de usu. l. j. §. j. nec de futura iniuria pacisci possumus. ff. de pac. si unus. §. pacta.

Pactum super futura iniuria nõ ualet.

ADDITIO. Sub. & est ratio. ff. de pac. dot. conuenire. Archi.

d Et adiuuando. Nota processum. habes primo ꝙ dimittit peccata quæ facta sunt. Secundo cõfert gratiã ne fiant. Tertio perducit ad illam uitam ubi omnino fieri non poterunt à nobis, quia tunc confirmati peccare non poterũt. j. dist. v. c. ij. ad fin.

Ioan. 1. d

e Nulla. Manent. id est, carent uisione Dei: & hæc est pœna & ignis afflictionis: de quo habes. s. ea. firmissime.

† ca. xxiij. li j.

A D hoc. CASVS. *Quæritur ad quid ualeat baptismus. & respondetur, ad hoc ut homines fiãt mẽbra Christi, & salui. Infantibus autẽ credere est baptizari: non credere non baptizari.*

† ca. 26.

f Vt baptizati. s. ea. nihil.

G Gratia. CASVS. *Diciturquòd Christi gratia remittit pctã: cõfert ut fiãt eius mãdata, & mala uitentur: cõfert fidẽ, quæ non prouenit ex libertate arbitrij, sed est donum Dei.*

g Vt lex mandatorum Dei.

ADDITIO. quæ adimpleri non potest sine gratia. j. e. placuit. Arch.

† Eodem ca. 27.

h Non petita. id est, nõ meriti. nã primã gratiã q̃s mereri nõ põt. j. e. placuit ut q̃cunque. arg. contra. viij. dist. consuetudo. sed ibi dicitur merui. i. obtinui.

i Non ex quo. Hæc est xxviij. pars distinct. in qua dicitur, quod licet in baptismo omnia peccata dimittantur, tamen originalia tolluntur in baptismo reatu, & remanent actu: sed in peccato actuali fit econtra. Io. de Fan.

mittit: eorum qui sui non sunt, tenet a.

Idem contra Iulianũ, libro ij.

Solus Christus peccata dimittit.

CAN. CXXXIX.

NEmo tollit peccata mundi, nisi solus b Christus, qui est agnus tollens peccata mũdi. tollit autem & dimittendo quæ facta sunt c, ubi & originale cõtinet: & adiuuando d ne fiãt, & perducendo ad uitam, ubi fieri omnino non possunt.

Idem de baptismo paruulorum. †

Præter baptisma Christi paruulis nulla salus promittitur.

CAN. CXL.

NVlla præter baptismum salus promittitur infantibus: quia infantes si per sacramẽtum quod ad hoc est diuinitus institutum, in credẽtium numerum non transeunt, in tenebris manent e.

Idem in eodem. †

Baptizati in Christo incorporantur, & eius mẽbra fiant

CAN. CXLI.

AD hoc baptismus ualet, ut baptizati f Christo incorporẽtur, & membra eius habeantur & consepeliantur, & oblati per sacramentum charitatemq; fidelium reconcilientur Deo: ut in eo uiui salui, liberati, redempti, illuminati fiant.

Idem. †

CAN. CXLII.

QVis aũt nesciat credere esse infantibus baptizari: non credere autem, non baptizari?

Idem in libro de libero arbitrio.

Gratia non solum peccata dimittit, sed etiam legem adimplere facit.

CAN. CXLIII.

GRatia quæ per Christum datur, non solum peccatorum remissionem facit, sed etiam ut lex g impleatur: ut natura liberetur: nec peccatum dominetur. Spiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiã non petita h à Deo conceditur, ut homini petenti: & alia concedantur. nã fides non est liberi arbitrij tantum, sed donũ Dei.

Item de baptismo paruulorum. †

Vetus infirmitas in baptismo nõ penitus absumitur: sed uires amittit.

CAN. CXLIIII.

28 NOn ex quo i q̃sque baptizatur, omnis uetus infirmitas in eo absumitur: k sed renouatio incipit ad remissionem omnium peccatorum, & intelligentiam & operationem spiritualiũ. cætera l uerò in spe sũt: donec fiant in re: quod erit in resurrectione. nam in baptismo, quamuis fiat plena remissio peccatorum, nondum tamen plena est nouitas & perfecta mutatio, quia adhuc remanet corruptio, m non solum in corpore, sed etiam in animo: qui est homo interior: in quo si perfecta esset nouitas non diceret Apostolus, ꝙ de die in diem renouatur.

Item hoc meminisse de

i Nõ ex quo. CASVS *Licet omne peccatũ actuale & originale dimittatur in baptismo, tamẽ originale nõ ita dimittitur, ne sit: sed remanet in homine debilitatũ & sopitũ: nisi post excitetur & reuocetur in propriũ dominiũ, cõsentiendo prauis motibus ex eo surgentibus. Secundo dicit quòd renouatur homo in baptismo, & ad hoc inducit authoritatẽ Apostoli: & quãtũcunq; crescat illa renouatio, nunquã tamen in hac uita perfecta erit: cũ adhuc peccatum sit in homine, quod semp pugnat aduersus spiritum. Tertio ponit quandam differentiam inter actuale & originale. originale enim transit reatu, sed non actu. Actuale transit actu sed remanet reatu. Io. de Fant.*

† cap. 7. lib. ij.

k Absumit. id est cõsumit. Inde solet q̃ri quãdo peccatũ originale contrahit? Et dic q̃d in ipsa infusione aĩæ, quia tunc tres uires aĩæ principales debilitantur. de hoc. s. e. quæris.

Peccatũ originale, quãdo cõtrahitur.

l Cætera. scilicet quæ spectant ad perfectionẽ, ut fiat plena nouitas & animalis consumatur infirmitas: ut j. sequitur.

m Corruptio. qualitas quo ad corpus: corruptio, peccatum quo ad animam ergo

bemus omnium peccatorum a plenam b perfectamq; remiſsionem in baptiſmo fieri, hominem uerò non tantùm commutari continuo, ſed in bene proficientibus de die in diem creſcente nouitate cõmutari, quod uetuſtum & carnale eſt, donec ita renouetur, quod animalis infirmitas corporis ad firmitatem ſpiritualem incorruptamq; perueniat. c

Roma 6. b

Hæc autem lex peccati, de qua dicit Apoſtolus: Non regnet peccatum in ueſtro mortali corpore: non ſic permanet in membris eorũ, qui renati ſunt tanquam non ſit eis facta plena remiſsio ubi plena fit omnium peccatorum noſtrorum remiſsio, omnibus inimicis interfectis, quibus ſeparabantur à Deo, ſed manet in uetuſtate d carnis, tanquam ſuperatum, & peremptũ, ſi non illicito conſenſu reuiuiſcat, e & in regnum proprium reuocetur. Ab hac autem f uetuſtate carnis & peccati, quod iã remiſſum eſt, uita ſpiritus uſqueadeo diſcernitur in cuius nouitate baptizati renaſcuntur, ut tales etiã in præſenti, non ſolùm nõ in peccato, ſed etiam nec in carne eſſe dicantur (cuius deſideria non ſequuntur) ſed ſunt in ſpiritu. Ipſa uerò carne corruptibili bene utitur, g qui membra eius ad bene operandum conuertit: non ſecundum deſideria carnis uiuens lege peccati: quod licet iam remiſſum eſt, in uetuſtate tamen carnis manet: qua bene utuntur fideles coniugati: qui ex eo quòd ſunt in Chriſti nouitate, dominari ſibi libidinem non patiuntur. ex eo autẽ, quòd adhuc trahunt ad uetuſtatem: filios regenerandos h mortaliter i generant cum propagine k peccati: qua renati, obnoxij non tenentur: & qui naſcuntur, renaſcẽdo ſoluuntur. Item, Sicut l dicta facta & cogitata iniqua animæ & corpori pertinent: m licet autẽ quantum ad motus iam præterierunt & non ſunt: eis tamen præteritis, reatus eorum manet, niſi peccatum per remiſsionem ſoluatur: ſic non præterita ſed adhuc manente lege concupiſcentiæ, reatus ei ſoluitur, n & non erit: cùm fiat in baptiſmo plena remiſsio peccati.

Idem in epiſtola † ad Seleucianum. († c. viij.)

Diſcipuli Chriſti eius baptiſmate creduntur abluti.

CAN. CXLV.

29 Qvando ab Hieroſolymis exijt Ieſus cum diſcipulis ſuis in terram Iudæam, & ibi morabatur cum eis: baptizabat non per ſeipſum, ſed per diſcipulos o ſuos: quos intelligimus iã fuiſſe baptizatos ſiue baptiſmo Ioannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſiue (quod magis p credibile eſt) baptiſmo Chriſti. Itẽ reſpõdit dominus Petro: Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lauet, q ſed eſt mundus totus: unde intelligitur, quòd iam Petrus fuerat baptizatus.

Ioan. 3. c — Io. 13. b

Item ad Vincentiũ & Victorem. †

† lib. iij. cap. ix. de anima & eius origine.

Apoſtoli omnes Chriſti baptiſmate baptizati creduntur.

CAN. CXLVI.

SI eos, de quibus ſcriptum non eſt, utrum fuerint baptizati, ſiue non, ſine baptiſmo de hac uita receſsiſſe contendimus, r ipſis calumniamur apoſtolis:

---

ergo bis propter æquiuocationẽ proferat corruptio, ſecundum Bart. & La.

a Omnium peccatorum. peccatorum quidem omnium actualium.

b Plenam. quia quo ad omnem pœnam originalis peccati, quo ad tractum mortis æternæ: ſed relinquitur utique originale ad pugnandũ dũ fuerimus in uia: ſed debilitatum & ſuperatum, id eſt, ad mortem æternã non imputabile. ſ. ea. per baptiſmum.

c Perueniat. quod erit in alia uita, non in iſta.

d Vetuſtate. quadam.

e Reuiuiſcat. ergo reuiuiſcit quod erat peremptum. ſic propter culpam reuiuiſcit actio, ut xij. q. ij. liberti. ſ. ea. quæris. ante medium. (Actio pp culpã reuiuiſcit.)

f Ab hac autem. ordo literæ. Vita ſpiritus, in cuius nouitate baptizati renaſcuntur à Deo diſcernuntur ab hac uetuſtate carnis & peccati, &c. (Ordo literæ.)

g Bene utitur. ſcilicet uetuſtate carnis. ſ. xxxij. q. j. non enim in ſola.

h Regenerandos. per baptiſmum.

i Mortaliter. i. cum mortali peccato.

k Propagine. id eſt, corruptione carnis à primis parentibus traducta uel propagata, ex qua originale peccatum innaſcitur animæ.

l Sicut. hic notatur differentia inter actuale & originale peccatum, quia illa tranſeunt actu, & remanent reatu, donec per baptiſmum uel per pœnitentiã ex toto deleantur. originalia uero in baptiſmo remanent actu, ſed tranſeunt reatu. remanẽt enim quædam pœnalitates, cum quibus homo pugnat. quaſi dicat, ſicut omnes prauæ cogitationes & operationes tranſeunt actu, & remanent reatu: ſic originalis culpa reatu ſoluitur: actu uero ad agonem relinquitur. de pœn. diſt. j. ſi peccatum. (Peccata actualia, & originalia differunt.) (Vt ſ. e. per baptiſmũ. & uideas quod not. extra de baptiſ. maiores ibi omnino uide.)

m Pertinent. quantum ad ea quæ eius miniſterio gerũtur.

n Soluitur. Et ita uidetur quòd accidentale eſt ei eſſe peccatum.

QVando ab. Hæc eſt xxix. pars diſt. in qua quæritur utrum omnes Apoſtoli fuerint baptizati. Io.

o Diſcipulos. argu. quòd aliud eſt facere per ſe, quam per alium: ut ij. q. vij. accuſatio. ff. de ſolu. inter artifices C. de cad. tol. l. una. §. ſi autem. argu. contra extra de ſen. excom. mulieres. ff. de admini. tut. ita autẽ. §. geſsiſſe.

p Magis. hoc magis correctiue legas.

q Pedes lauet. id eſt, affectum mentis purget. quaſi dicat, licet homo abſtinere poſsit à mortalibus, tamen puluere terrenæ habitationis inuoluitur. id eſt uenialibus: unde pœnitentia magis, quã baptiſmus eſt neceſſaria. (Abſtinere à uenialibus difficillimum eſt.)

r SI eos contendimus. Nota quòd ſi dubitatur de baptiſmo uiuentis, habetur pro non baptizato, & baptizatur. ſ. ea. cum itaq;. ubi autem dubitatur de baptiſmo mortui præſumendũ eſt eũ eſſe baptizatum. extra, de presby. non bap. c. ij. & arg. hic. (Baptiſmus an præſumatur eſſe in aliquo.)

Qui

Actu. 9. c a Qui lotus. Id est, purgatus a mortalibus.

b Nisi ut pedes. Id est, sordes uenialium. uel tangit consuetudinem alicuius loci, quæ reprobatur j. quæst. j.
Ioã. 13. b emendari.

Non dubito. Hæc est xxx. pars. dist. in qua loquitur de catechuminis & de illis qui hodie spectant ad uetus uel nouum testamentum. Ioann. de Fant.

† libr. 4. c. xxj. contra Donatistas.

c Anteponere. Supra ea. catechuminum. contra. sed hic loquitur de eo, qui habet desideriũ baptizandi. ibi non, extra eadem, maiores. §. fina.

d Centurio. Xxvj. distin. deinde. §. ea. baptismi uicem.

e Cornelius. ij. q. vij. non omnes.

f Capessendum. Id est, contemnit accipere baptismum cum possit.

f Et xxvj. dist. de inde. §. e. baptismi. Archid.

g Verus. Alibi. s. in epistola Petri: & est hoc uerbum Aug. quod uero sequitur, est Petri.

g Cap. 3.

h Depositio. i. exterior ablutio.

i Sed conscientiæ. non em̃ sufficit baptizãdo habere bonam conscientiam, nisi ad interrogationem ecclesiæ suam fidem ostendat lxxxvj. distinct. non satis. in princ. Ioan.

Actu 10. c Baptizando nõ sufficit habere bonam conscientiam.

k Sicut in sacramentis. Prima pars intelligitur de adultis non baptizatis, usque ad illud, non interest, &c. & dicitur in c. sicut in ueteri testamento fuerunt qui dam boni, ita in nouo sunt quidã mali qui si incipiunt bonum operari dimissis malis, & uelint baptizari, uel perfecti esse: si ante decedant quã hoc consequãtur, saluabuntur. In secunda parte dicitur, ꝙ qualicunque fide quis accipiat baptismum, uerũ recipit sacramentum, sed non eius salutem si ficte accedat. In tertia parte dicitur, quod si ficte prius pœniteant, non sunt rebaptizandi.

Ioan. 3. d

Matt. 5. d

l Testamentum. Id est, ad gratiam, quæ data est in nouo testamento.

Actu 15. c 1. Pet. 3. d

m Apostolicus. Scilicet Iudæ apostoli ibi, quæ sursum sunt sapite.

n Ad uetus testamentum. Id est, ad duritiam ueteris testamenti.

† cap. 15. lib. 1.

o Spirituales. Per baptismum, cum nõ stat per eos.

p Per sacramenti. Id est, quæ solet dari & conferri in sacramento.

q Interrogarentur. Super articulis fidei, & alijs ad salutem animæ pertinentibus.

r Opinionum. Quia quot homines, tot opiniones. arg. ff. de arb. nõ cogendũ. §. principaliter. & §. item si vnus. arg. xij. q. j. c. j. & quali-

‡ Vel ad beatitudinem æternam. Archid.

† Ad hoc ar. C. qui pet. tuto. cum a matribus.

qui, præter Apostolum Paulum, quando baptizati fuerint ignoramus: sed ipsos esse baptizatos, per hoc nobis innotescere potuit, quod beato Petro Ap̃lo Dominus ait: Qui lotus a est, nõ indiget nisi ut pedes b lauet.

Idem in libro de baptismate. †

Catechuminus catholicus hæretico baptizato præfertur.

CAN. CXLVII.

Non dubito catechuminum catholicũ diuina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere, c sed & in ipsa intus ecclesia catechuminum malo baptizato anteponimus. nec ideo tamen sacramento baptismi, quo iste nondum, ille iã imbutus est, facimus iniuriam. meritò enim Centurio d non dum baptizatus Simoni baptizato anteponitur. Iste enim etiam ante baptismum spiritu sancto accepto repletus est. Ille etiam post baptismum inflatus est immundo spiritu. Veruntamen si iam Spiritu sancto accepto Cornelius e baptizari noluisset: contemptu tanti sacramenti, reus fieret. Sicut autem bono catechumino baptismus deest ad regnum cælorum capessendum, f sic malè baptizato uera confessio. Qui dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. ipse etiã dixit: Nisi abundauerit iustitia uestra plus, quàm Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.

Item in libro sententiarum Prosperi.

Non tam ablutione corporis, quam fide cordis baptisma constat.

CAN. CXLVIII.

Verus baptismus constat non tam ablutione corporis, quàm fide cordis, sicut apostolica doctrina tradidit dicens: Fide mundans corda eorum. & alibi, g Saluos facit baptisma, non carnis depositio h sordiũ, sed cõscientiæ i bonæ interrogatio in Deũ.

Idem in libro de Baptismo. †

Sicut in ueteri testamento quidã spirituales, ita in nouo quidã carnales inueniuntur.

CAN. CXLIX.

Sicut in sacramentis k ueteris testamenti uiuebant quidam spirituales, ad nouum scilicet testamentum, l quod tunc occultũ erat, occultè pertinentes: sic etiã nunc in sacramẽtis noui testamenti, quod iam reuelatum est, quidã uiuunt animales, qui proficere sibi nolunt ad percipienda, quæ sunt spiritus Dei, ad qđ hortatur sermo apostolicus: m & ad uetus testamentum n pertinebunt. † Si autem proficiunt & antequàm accipiant baptismum: ipso accessu & profectu ad nouum pertinent: & si priusquã spirituales o fiãt, ex hac uita rapiuntur: custoditi per sacramenti p sanctitatem, in terra uiuentium computantur: nec inuenio, quid uerius inueniatur in eo quod scriptum est: Imperfectum meum uiderunt oculi tui: & in libro tuo omnes scribentur. Psal. 138.

† Pertinent.

Item non interest cùm de sacramenti integritate tractatur & sanctitate, quid credat aut quali fide imbutus sit ille, qui accipit sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis uiam, sed nihil interest ad sacramẽti quæstionem. Item. Manifestum est fieri posse ut fide non integra, integrum in quoquam maneat sacramentum baptismi.

Item. Si posset fieri, ut singuli diligenter interrogarentur, q tot diuersitates opinionum r forsitan inuenirentur

1.Cor.2.d & quælibet prouincia in suo sensu,&c. lxxvj.dist. utinam.

P Lacuit. Hæc est xxxj. pars distin. in qua ponit quasdam incidentes quæstiones. Ioan.

a Mortalem. i. moriendi necessitati subiectum, secundum quod dicit, factum. erat enim immortalis, id est, potens non mori: non aût nõ potens mori. & ita fuit mortalis, & immortalis. Solet quæri quare peccatum originale imputetur animæ, cũ illud cõtrahatur tantũ ex carnis corruptione. Sol. dicũt quidã, qđ ideo, quia anima delectat ipsi carni, & ideo imputatur. Alia ratio est & melior, ut s. ibi quædam digna retributio notet, quia anima primi hominis prius peccauit, & ita corrupit ipam carnem, vñ & modo corruptio carnis corrumpit animas.

Quod nõ fuit ante peccatum.

Adã erat immortalis.

ca. j. tomo j. contrario.

b Naturæ. Videtur contra, quia dicit Augustinus si Adam non peccasset, senio defecisset. Sed dic senio defecisset. i. in senio. quasi dicat, non peruenisset ad seniũ, quia semper fuisset in iuuentute.

Adam si nõ peccasset, semper iuuenis fuisset

Eodem cap.ij.

P Lacuit. CASVS. *Excommunicãtur quidã hæretici qui dicebãt paruulos non esse baptiZandos, quia nihil peccati cõtraxerunt ab Adam, quod in baptismo esset delendum. nam quod male dicant, probatur authoritate Apostoli.*

d Vnde fit. Id est, ex hoc sequitur.

e Sed falsa. Id est, sine effectu.

f P Lacuit. Ad adiutorium. s. ea. gratia.

ADDITIO.

quot hoĩes numerarẽtur. Animalis enim homo nõ percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Nunquid tamen non ideo sacramentũ integrũ accipiunt? aut nunquid ideo si bene profecerint, & opinionũ carnaliũ uanitatem emũdauerint, denuo qđ acceperãt repetendum est? Accipit quilque secundum fidem suã, sed quantum capit gubernante misericordia Dei.

Item ex concilio Mileuitano, cui interfuit August. et Anselmus Romanæ ecclesiæ legatus contra Pelagianos.

Non naturæ necessitate, sed merito peccati Adam moriturus erat.

CAN. CL.

31 P Lacuit igitur omnibus episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo, constituere hæc quæ in præsenti concilio diffinita sunt, ut quicunque dicit Adam primum hominem mortalem a factum, ita ut siue peccaret siue nõ peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, nõ peccati merito, sed necessitate naturæ: b anathema sit.

Item.

Paruuli non solùm pœnam, sed etiam culpam à parentibus trahunt.

CAN. CLI.

P Lacuit c ut quicunque paruulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem peccatorum eos non baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, qđ lauacro regenerationis expietur (unde fit d cõsequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non uera, sed falsa e intelligatur) anathema sit: quoniã non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: Per hominem unum intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertransijt: in quo omnes homines peccauerunt, nisi quemadmodum ecclesia catholica ubique diffusa, semper intellexit, propter hanc enim regulam fidei etiã paruuli, qui nihil peccatorũ in semet ipsis adhuc cõmittere potuerunt: ideo in remissionem peccatorũ ueraciter baptizãtur, ut in eis regeneratione mundetur, qđ generatione traxerunt.

Item.

Gratia et peccata remittit: & ne reiterentur adiuuat.

CAN. CLII.

32 P Lacuit, ut quicunque dixerit gratiã Dei, qua iustificamur per Iesum Christum dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum ualere, quæ iam commissa sunt, & non etiam ad adiutorium, f ut non committantur: anathema sit. cap.4.

Item.

Quid sit peccatum, gratia docet: & ut uitetur, facit.

CAN. CLIII.

Q Visquis g dixerit gratiam Dei per Iesum Christũ dominũ nostrum, propter hoc tantũ nos adiuuare ad nõ peccandum: quia p ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorũ, ut sciamus, qđ appetere, quod uitare debeamus: non aũt per illam nobis præstari, ut quod faciẽdum cognouerimus, & facere debeamus aut ualeamus: anathema sit. Item. cap.5.

Sine gratia diuina mãdata impleri non possunt.

CAN. CLIIII.

33 P Lacuit ut quicunque dixerit nobis, ideo gratiam h iustificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius possimus implere per gratiam: tanquam si gratia nõ daretur, non qui-

In primo statu in quo fuit Adam, potuit homo mori, & potuit non mori: hic in secundo statu põt mori, sed non potest nõ mori, quia est mortalitas, iam est necessitas. In tertio. s. in patria põt non mori, & non potest mori. Rom.5.b

g Q Visquis. Quidam uolentes uitare correctionem præcedẽtis ca. incidũt in aliud malum: & ideo reprehenduntur hic.

P Lacuit. Hæc est xxxij. pars di. in qua dicitur quod sine gratia nullus saluatur, quæ etiam adiuuat ad nõ peccandũ. Io. de Fant.

h Gratiã. Ad quid ergo ualet liberum arbitrium, cum per illud non possit saluari? Nam primam gratiam non potest quis promereri: ut xxiij. q. iiij. Nabuchodonosor. Sed dic quod per liberũ arbitrium homo habilem se potest reddere, ut ei dominus gratiam infundat.

Arbitriũ liberũ ad qđ ualet, cap.3.

Omnes

Diuiſio.

Mnes. Hæc diſtinc. diuidit in xiij partes. In quarum prima agitur de confirmatione, de ieiunijs, & de alijs. ſecunda ibi, Nũquid. tertia ibi, Omni die. quarta ibi, Conuenit. quinta ibi, Quadrageſima. ſexta ibi, Contraria ſeptima ibi, Quia. octaua ibi. Carnem. nona ibi, In omnibus. decima ibi, Nullus. undecima ibi, Non oportet. xij. ibi, Fucare xiij. ibi, De ſpiritu. Ioan. de Fant.

a Omnes. Expleto tractatu de baptiſmate, ſubiungit magiſter diſtinctionem iſtam, in qua tractat de confirmatione, quæ in fronte fit: & merito ultimo loco de hoc ſacraméto, quia ultimum eſt inter alia ſacramenta neceſſitatis, præter unctionem infirmorũ, quæ non ita propriè dicitur ſacramẽtum, maxime ſecundum opi. eorũ qui dicunt eã iterari poſſe. nam ſacramenta non iterantur: ut ſ. proxi. diſt. oſtenditur. præterea alia ratione, quia hoc ſacramentum tanquã dignius à ſolis epis cõfertur: ut j. ea. c. manus.

Confirmatio à ſolis epiſcopis cõfertur.

a Omnes. Hic ſecundum quoſdam incipit v. diſt. ſed cõpetentius (ut quidam dicunt) incipit ab illo ca. conuenit. j. ead. Nam abinde agit de officijs eccleſiaſticis, & ieiunijs.

b Poſt baptiſmum. Vnde hoſtia prius lauabatur in littore, & poſtea offerebat in holocauſtũ.

c Vt pleni. Quia ſi contemnerent, peccarent mortaliter. hoc de adultis. nam puero ſufficit baptiſmus. ſ. di. proxi. quæris. Io.

dem facilè, ſed tamen poſſumus etiam ſine illa implere mandata diuina: anathema ſit.

Item Vrbanus papa omnibus Chriſtianis.

Poſt baptiſma cõfirmationis ſacramentum præſtetur.

DISTINCTIO V.

Mnes a fideles per manus impoſitionẽ epõrum, ſpiritum ſanctũ poſt baptiſmũ b accipere debẽt, ut pleni c Chriſtiani inueniantur: quia cùm ſpiritus ſanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & conſtantiam dilatatur.

Itẽ Melchiades Papa.

Quid conferat ſpiritus ſanctus in baptiſmate, quid in confirmatione.

CAN. I.

Spiritus ſanctus qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit d lapſu, in fonte plenitudinẽ tribuit ad innocentiam: e in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam, & quia in hoc mũdo tota ætate uicturis inter inuiſibiles hoſtes, & pericula gradiendum eſt, in baptiſmo regeneramur ad uitã: poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam, in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur: & quamuis continuò tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, uicturis tamen neceſſaria ſunt confirmationis auxilia. regeneratio per ſe ſaluat mox in pace baptiſmi uel ſeculi recipiendos: confirmatio armat f & inſtruit g ad agones mundi huius, & prę lia reſeruandos. qui autẽ poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculati peruenerit, ad mortem, confirmantur morte: quia iam non poſſunt h peccare poſt mortem.

Idẽ Hiſpaniarum epis.

Manus uerò impoſitionis ſacramẽtum dignius eſt ſacramẽto baptiſmi.

CAN. II.

De his uerò ſup q̃b. rogaſtis uos iformari .i. utrũ maius ſit ſacrm manus impoſitionis epiſcoporũ, aut baptiſmi: ſcitote utrunque magnũ eſſe ſacramentum: & ſicut unũ maioribus, id eſt, ſummis i pontificibus eſt accommodatum, quod niſi à maioribus perfici nõ poteſt: ita & maiori ueneratione uenerandum eſt, & tenendũ. ſed ita coniuncta ſunt hæc duo ſacramenta, ut abinuicem (niſi morte pręueniente) nullatenus poſſint ſegregari: & unũ ſine altero ritè p̃fici k nõ põt.

Item Euſebius papa.

Non ab alijs, quàm ab epiſcopis, manus impoſitionis ſacramentum perfici poteſt.

CAN. III.

Manus quoque impoſitionis ſacramẽtum, magna ueneratione tenendũ eſt: quod ab alijs perfici non poteſt, niſi à ſummis ſacerdotibus: nec tempore apoſtolorum ab alijs, quàm ab ipſis apoſtolis legitur aut ſcitur peractum l eſſe: nec ab alijs, quàm per illos qui eorum tenent m locum, unquã perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritũ n habeatur & uacuum: &

d Spiritus ſanct⁹. Deſcẽdit. Conferendo uim regeneratiuam aquis. ſ. di. iiij. nunquam.

e Ad innocentiam. Vnde & datur puero ueſtis candida poſt baptiſmum: ut ſ. diſt. proxi. accepiſti. & c. uenit.

Vt ſupra dixi capi. proxi. per aquam. & c. aliud. & ca. uenit. Arc.

f Armat. id eſt, inſtituit.

g Et inſtruit. Hic habes ad quid ualeat confirmatio.

h Non poſſunt. In hac enim uita uel meritum comparamus uel culpã. xiij. q. ij. tempus.

i De his uerò. Summis. id eſt, epiſcopis: qui ſummi dicuntur, quia ultra eos nullus eſt ordo. nã metropolitani epiſcopi uocantur. xviij. diſtin. ſi epiſcopus. ſed tamen papa hodie ſummus pontifex appellatur. Et dic uſque adeo eſt accommodatũ, quòd non niſi à maioribus, &c. Et eſt hic arg. aliquid dici maius ratione ipſius cõferentis. ar. contra. ſ. di. ij. nihil in ſacrificio. de quo ibi not.

k Perfici. id eſt, Chriſtianum facere plenum & perfectum: ut ſ. ea. diſt. c. j. Ioan.

Ad idẽ j. ea. ut ieiuni. Vel dic id eſt, meritorie recipi altero contẽpto. Arc.

l Manus quoque. Peractum. contra. xcv. diſtinct. c. ij. ſolu. ibi. Vel hoc non inuenimus de iure communi factum eſſe, ſecus ex diſpenſatione.

m Tenent. Alibi monachi dicuntur tenere locum xij. apoſtolorum, quo ad renuntiationem proprietatis. xvj. q. j. ex authoritate. alibi ſacerdotes quo ad confectionem eucha riſtiæ. xj. quæſt. iij. abſit.

Monachi tenent locum apoſtolorum.

n Irritum. Tamen ex demãdatione papæ quilibet cõferre poteſt quod habet. unde ordinatus ordinem quem habet, conferre

Ordinat⁹ ordinem quẽ hẽt, confert, papa delegante.

conferre

De hoc etiam no. xcv. di.

conferre posset, & confirmatus confirmationem. s. distin. proxi. nulla ratio. alias non: ut s. j. quæ. j. gratia. & quæstio. vij. Daibertū. Vnde nota, quod cū collatio sacramenti competit alicui ratione ordinis & officij, etiam prohibitus cōferre potest: ut ix. q. j. ordinationes. j. q. j. quod quidam. ubi uero ex adminiculo ordinis, demandatione & ut confirmatio in fronte sacerdoti, uel collatio ordinis cōpetit, non episcopis, ut xcv. di. peruenit. & lxix. dist. c. j. in eo casu prohibitus nihil agit: ut hic in ca. manus.

a Nouissime. Ad prædicandum. Argu. contra. xvj. qō. j. adijcimus. extra de hære. ad abolendam. sed prædicare dici pōt, dandode se bonum exemplum alijs.

b Ad habitationē. Bis enim descendit spiritus sanctus super apostolos, primo, quando insufflauit in eos dicens: Accipite spiritum sanctum. postea descendit de cælo super eos in igneis linguis. s. di. iiij. proprie. &c.

Spiritus sanct⁹ quādo descendit in apostolos. Scilicet in die pentecostes. s. ea. proxima proprie. Arc.

c Vt ieiuni. Statutū est supple.

d Perfecta. Perfectam uocant forte xij annorum quā do promoueri potest ad ordines minores lxxvij. dist. c. ij. uel xxv. annorum. ff. de min. l. j.

e Christianus. Plenus quo ad omnia sacramenta. s. ead. omnes.

f In confirmatione. Nunquid minorem habebit gloriam paruulus non confirmatus, quam confirmatus? uidetur quod sic, quia in confirmatione datur augmentum gra-

Paruulus nō confirmatus minorem habebit gloriam.

inter ecclesiastica nunquā reputabitur sacramenta.

Item Rabanus de institu. cleri. libro j. capit. xxx.

Quare confirmationis sacramentum baptizato tradatur.

CAN. IIII.

Nouissimè à summo sacerdote per impositionem manus Paracletus traditur baptizato, ut roboretur per spiritum sanctum, ad prædicandum a alijs, id est, donū quod in baptismate consecutus est per gratiam, uitæ donatus æternæ. signatur enim baptizatus, cum chrismate, in summitate capitis per sacerdotem: pōtificē uerò in fronte: ut in priori unctione significetur super ipsum spiritus sancti descensio ad habitationem b Deo consecrandam. In secunda quoque, ut eiusdem spiritus sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis, & scientiæ & uirtutis uenire in hominem declaretur.

Item ex concilio Aurelianen. cap. iiij.

Ad confirmationem nō nisi ieiuni ueniant.

CAN. V.

Vt ieiuni c ad cōfirmationem ueniant perfectæ d ætatis, ut moneantur confessionem facere prius, ut mundi donum spiritus sancti ualeāt accipere: & quia nunquā erit Christianus, e nisi in confirmatione f episcopali fuerit chrismatus.

Item ex concilio Meldeñ. cap. vj.

Episcopi uerò, non nisi ieiuni baptizatos confirment.

CAN. VI.

Vt episcopi g nō nisi ieiuni per impositionem manuum, spiritū sanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitantibus. h Sicut autem duobus temporibus, pascha uidelicet & pentecoste, à ieiunis celebrari debet baptismus. ita etiam traditionem spiritus sancti, à ieiunis i pontifici bus conuenit celebrari.

Item ex concilio Terraconeñ. cap. vj.

Secundò autem uel tertiò, nullus confirmetur.

CAN. VII.

Dictum est nobis, quòd quidā de plebe bis, uel ter, uel eò amplius episcopis ignorantibus tamē ab eisdem episcopis confirmentur, unde uisum est nobis, eandem confirmationem sicut nec baptisma iterari minimè debere: quia bis, uel ter, uel amplius k baptizatos aut cōfirmatos, non seculo sed soli Deo sub habitu regulari uel clericali religiosissimè famulari decretū est.

Item Greg. ij.

De eodem.

CAN. VIII.

De homine, qui à pōtifice cōfirmatus fuerit denuo: l quia illa talis iteratio uel confirmatio est prohibenda.

Item Stephanus papa quintus.

Omnia sacramenta crucis signaculo perficiuntur.

CAN. IX.

a Nunquid non omnia chrismata l sacerdotalis mysterij crucis figura perficiuntur? Nunquid baptismatis unda, nisi cruce m sanctificata peccata relaxantur? & (ut cætera prætereamus) sine crucis n signaculo quis sacerdotij gradus ascendit?

Item ex concilio Carthaginen. iiij.

tiæ. s. ea. c. ij. quod concedendum est si dicatur, quod paruulo concedatur gratia in baptismo.

g Vt episcopi. supple statutum est.

h Periclitantibus. s. distinct. iiij. uenerabilis.

i A ieiunis. Hoc etiam in alijs sanctis obseruandum est. s. xxij. qō. v. honestum. s. distin. ij. liquido.

k Dictum est. Amplius. s. dist. proxi. qui bis. contra. sed hoc cum necessitas ecclesiæ exigit: alias de iure non posset: ut extra de apost. cap. ij. Vel licet hic habeāt uestem clericalem scilicet, clausam nō tamen erunt cleri. s. lxxj. distinctio. dictum.

a Nunquid. Hæc est ij. pars distin. in qua dicitur quod omnia mysteria debemus facere cum signo crucis. Ioan.

l Chrismata. id est sacramenta, quæ cū unctione chrismatis præstantur.

m Nisi cruce. Non remouet quin aliter possit sacrificari & ualere ad remissionem peccatorum: sed refert factū, quia sic fit: quia in modū crucis fit solennis baptismus: non aliter. s. proxi. distinct. sal.

n Sine crucis. authoritas illa docet nos facere signum crucis. Egressus eius à patre: regressus ei⁹ ad patrem: excursus eius usq; ad inferos, recursus usque ad sedem Dei. Per dexteram partem, sedem Dei: per sinistram, inferos intellige.

Omni

Hic ui. de qđ le. & nota. s. ead. dist. iiij. nihil & qđ ibi dixi. Arc.

Et 50. di. confir. mandū. in fin. ubi de hoc.

Sub. dicimus.

Vel dic ut not. xj. dist. ecclesiarum.

Energumeni omnibus diebus exercentur.

CAN. X.

[3] OMni die exorcistæ [a] energumenis manus imponāt. energumeni uero pauimēta domorum Dei uerrant: quibus assidētibus in domo Dei uictus quotidianus per exorcistas opportuno tēpore ministretur.

Item ex eodem.

A quibus Neophyti abstinere debent.

CAN. XI.

NEophyti [b] aliquā diu à lautioribus epulis & spectaculis, uel coniugibus abstineant.

Item ex concilio Agathensi.

De ordine officiorum.

CAN. XII.

[4] COnuenit [c] ordinē ecclesiæ æqualiter [d] ab omnibus custodiri. unde statuendum est (sicut ubiq; fit) ut post antiphonas, collationes [e] ab episcopis uel presbyteris dicantur, & hymni matutini, uel aspertini diebus omnibus decantētur: & in conclusione matutinarum, uel aspertinarum missarum post himnos capitula de psalmis dicantur & plebs collecta [f] oratione ad uesperam ab episcopo dimittatur cum benedictione.

Item ex concilio Gerundiensi.

De eodem.

CAN. XIII.

ID semper placuit obseruari, ut omnib. diebus post matutinas & uesperas, oratio dominica à sacerdote proferat. [g]

Item Grego. vij. in generali synodo residens statuit.

De eodem.

CAN. XIIII.

IN die resurrectionis usq; in sabbathū in albis & in die Pētecostes, usq; in sabbathū eiusdē, tres [h] psalmos tantum ad nocturnos, tresq; lectiones antiquo more canimus & legimus. omnibus diebus alijs per totū annū, si festum est nouem psal. & nouē lectio. dicimus. Alijs uerò diebus xij. psal. & iij. lect. recitamus. In dominicis uero diebus. xviij. psal. (excepto die Paschæ & Pētecostes) & nouē lectio. celebramus. Illi autem, qui in quotidianis diebus, tres tantūmodo psalm. & tres lectiones celebrare uolunt: non ex regula sanctorum patrū, sed ex fastidio & negligentia cōprobātur hoc facere. Romani uerò diuerso modo agere cœperunt: maximè à tēpore quo Theutonicis cōcessum est regimē nostræ ecclesiæ. Nos aūt & ordinem Romanū [i] inuestigantes & antiquū morē nostræ ecclesiæ imitantes antiquos patres, statuimus fieri sicut superius prænotauimus.

Item ex homilia Gregorij papæ.

De obseruatione quadragesima. CAN. XV.

[5] QVadragesima sūma obseruatione est obseruanda. ut ieiunium in ea (præter dies dominicos, qui de abstinentia subtracti sunt (nisi quē infirmitas [k] impedierit, nullatenus soluatur: quia ipsi dies decimæ sunt anni. A prima ergo dominica quadragesimæ, usque in pascha domini, sex hebdomadæ computantur: [l] quarum uidelicet quadraginta dies & duo sunt: ex quibus dum sex dominici dies abstinentiæ subtrahuntur non plus in abstinentia, quam triginta sex dies remanent uerbi gratia, si per ccclxv. dies [m] annus uoluitur: deinde

Energumeni qui sunt.

OMni die. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur qd iuris sit de energumenis. s̃. ea. dist. manus Io. de Fan.

[a] Energumenis. s̃. xxiij. dist. exorcista. qui scilicet à dæmonibus sunt obsessi. Vel energumenis, ab erge, quod est labor: & mene, quod est defectus: quia scilicet in defectu lunæ uel mensis alienationes mentis patiuntur.

[b] NEophyti. qa nup baptizatos dissolute uiuentes solebant dæmones energumenos, id est arreptitios facere, ideo subiungit à quibus neophyti debeant abstinere.

COnuenit. Hæc est quarta ps distin. in qua dicit, quod orationes & collectas debemus facere siue proferre in ecclesia. Ioan.

[c] Conuenit. De officijs diuinis & ieiunio tractare incipit: & ponit tria capitula.

[d] Aequaliter. s̃. xij. distin. c. ulti.

[e] Collationes. i. collectæ: & sunt q̄dā capitula quæ dicuntur ab epis. [f]

[f] Collecta. id est, expleta. nam tunc omnia colliguntur oratione dicta. Vel plebs collecta oratione, id est, orationis causa.

[f] Scilicet illorū dierum. & leguntur sine Iube dn̄e: ac absque bn̄distiōe sacerdotali secundū Hug.

[g] ID semp. Proferatur, id est, dicant silēter. uel dic alta uoce loco orationis, & hæc erat consuetudo in primitiua ecclesia, secundum H.

[h] IN die resurrectionis. Tres. Solet quæri, quare diebus istis seruat ternarius iste tam in lectionibus quā in alijs? Potest dici, quod hoc fit, qa per hoc notatur tridua domini sepultura. uel hoc fit propter honorem Trinitatis. uel ideo, qa eo tempore per præcedens ieiuniū sunt facti homines emacerati, & afflicti. unde eis parcit in illis tēporib9. & hæc fit causa, quare expleto hoc uolumine non compellantur magistri legere decretales.

[i] Romanū. argu. ꝙ per duo extrema, colligitur medium, & reprobatur, argu. xxxv. distinc. ab exordio. argu. contra. xxviij. distinct. quia sunt.

QVadragesima. Hæc est quinta pars distinc. in qua ponuntur v. c. de abstinentia ieiunij. Ioan.

[k] Infirmitas. quæ legi non subiacet. s̃. ead. distin. j. sicut non alij.

[l] Computantur. s̃. distinct. iiij. quadragesima.

[m] Dies. supple & sex horas, de qbus sex horis in uno quadriennio unus dies efficitur. unde fit bisextus. nā dies naturalis, constat ex xxiiij. horis. hoc idem dicit lex, ꝙ annus per tot dies uoluitur. ff. de statu lib. cū hæres. §. si Stichus. unde cum ieiunam9, quasi decimam partē totius anni, pro decima ccclxv. dierum ieiunamus. xxxvj. dies. remanent v. dies. & sex horæ. de istis quinque diebus ieiunamus quatuor: sed

Annus quot dies habet.

Ieiunium quadragesimale est decima dierum.

sed alio respectu, scilicet ut sacer numerus compleatur. remanet ergo unus dies indecimat⁹. & sex horæ illæ, & ita sunt. xxx. horæ indecimatæ. sed ꝑ decima istarum horarũ, in sabbatho maiore tardius cœnamus, imo alio respectu ieiunam⁹, & illi quinque dies nõ uidetur quod decimentur. Et ita est argu. ꝙ si rusticus habet. ix. corbes uini, non debet decimare nisi decem.

a Anni. argu. ꝙ si rustico post decimas datas remanẽt quinq; corbes, qđ de illis non debet dare decimam.

b Tolluntur. id est, accipiuntur.

c Iubemur. s. xvj. q. j. decimas.

d Bonorum. i. de actionibus & possessionibus nostris: quia & illæ in bonis nostris computantur. ff. de uerbo. signi. bonorum.

e Non dico hebdomadas esse ieiunandas: nõ sumpto cibo.

f Duplicata. sicut quando abstinemus duobus diebus continue, ꝙ fieri nunquam debet: ut extra de tẽp. ord. literas. Romani uero diuerso modo agere cœperunt, maxime à tempore quo Theutonicis concessum est regnum nostræ ecclesiæ, de quo habetur lxiij. dist. Adrianus. in fi.

g Int. arg. contra. xxxv. distin. ab exordio.

h Quotidiana. Nota quod aliquid dicitur cõtinuũ: licet ibi sit aliquod interuallum. nã dicit continua. & tamen diebus dñicis non ieiunam⁹. uerba. n. ciuili modo sunt intelligenda. ff. de fer. l. si cui.

Continuũ dicit, qđ etiã inter uallum habet.

i Si post pariter. quasi dicat, si tantũ postea una uice co-

per triginta sex dies affligimur, quasi anni a decimas Deo damus. sed ut sacer numerus quadraginta dierũ adimpleatur, quẽ Saluator noster sacro suo ieiunio cõsecrauerat: quatuor dies prioris hebdomadę ad supplementum xl. dierũ tolluntur, b .i. quarta feria, quæ caput ieiunij subnotatur: & quinta feria sequens, & sexta feria, & sabbathum. nisi enim istos dies quatuor superioribus triginta sex adiunxerimus, quadraginta dies in abstinentia nõ haberem⁹. Iubemur c autem, & ab omnipotẽti Deo, omniũ bonorum d nostrorum decimas dare.

Item Eusebius papa.

Ieiunia legitima nõ soluantur absq; necessitate ꝓbabili.

CAN. XVI.

Ieiunia in ecclesia à sacerdotibus constituta sine necessitate rationabili non soluantur.

Item Ieronymus.

Quotidiana ieiunia duplicatis uel triplicatis sunt præferenda. CAN. XVII.

Non dico hebdomadas, e nõ dico ieiunia duplicata: f sed saltẽ singulos dies absq; ciborũ luxuria transigamus.

Idem.

De eodem.

CAN. XVIII.

Int g tibi quotidiana h ieiunia, & refectio satietatẽ fugiens. Nihil. n. prodest tibi biduo uel triduo transmisso uacuũ portare uẽtrẽ, si post pariter i obstruatur. k

Idem.

De eodem.

CAN. XIX.

Int tibi ieiunia pura cõtinua, moderataq; id est, quotidie esurire, &

quotidie l prãdere. Apostolus inquit, Noli adhuc aquam bibere: sed modico m utere uino ꝓpter infirmitates suas. Curat n. uulnera delinquẽtis, cu ratosq; sãctificat ieiuniũ.

Itẽ Ambr. in Psal. xx.

Medicinæ præcepta diuinæ sunt conditioni contraria.

CAN. XX.

Contraria n diuinæ cõditioni præcepta medicinæ sunt, quæ à ieiunio reuocãt: lucubrare o non sinũt: ab omni intẽtione meditationis p abducunt. ita qui se medicinis dederit, seipsum sibi abnegat.

Item Gregor. in expositione beati Iob.

Quot modis uitiũ gulæ nos tentat. CAN. XXI.

Quinq; modis nos uitiũ gulæ q tentat aliquãdo nanq; indigentiæ tpa præuenit, r aliquando tpa non præuenit, sed cibos lautiores s quærit: aliquãdo quæ sumenda sunt, procurari ac curatius expetit: t aliquando aũt & qualitas ciborũ & tps congruit: sed in ipsa quantitate sumẽdi mẽsurã refectionis excedit. nõnũquã & abiectius est qđ desiderat, u & tñ in ipso æstu immensi desiderij deterius peccat.

Item Pius papa.

Absq; puritate mentis ieiunia & orationes non prosunt.

CAN. XXII.

Nihil. n. prodest x homini ieiunare, & orare, & alia religiõis bona agere, nisi mẽs ab iniquitate & ab obtrectationibus lingua cohibeatur.

Item Hieronymus.

Mediocre bonum non est magno præferendum.

medas, quantum debet tibi sufficere tribus uicibus, uel pluribus. quod quidam faciunt.

1. Tim. 6.

k Obstruatur. id est, repleatur postea per crapulam usque ad summum.

l Int. Et quotidie. & ita uidetur, ꝙ non debet ꝑ totũ diẽ abstinere, nisi forte ex causa: ut lxxv. distinct. qđ à patrib⁹. quod faciunt Saraceni.

m Sed modico. argu. contra xxxv. distinct. ab exordio.

Contraria. Hæc est sexta pars dist. in qua probat per decẽ capi. quod non debemus nos multum dare medicinis, nec multum affligere nos ratione medicinæ, nec malos comedere cibos, nec ultra mensuram. Io. de Fant.

ca. 27. libri. 30. ad ca. 39. Iob.

n Contraria. Contra. vij. q. ij. ca. ulti. & xxxvj. q. ij. illud.

o Lucubrare. id est, flere peccatum, uel in nocte uigilare.

Vel, id est, prælia ri, secũdũ Pau.

p Meditationis. Cum suadent contraria Deo, maxime sanis.

q Quinq; modis. Gulæ. Nam gula a paradiso expulit, quem ab stinentia reuocauit. supra dis. xxxv. sexto.

r Præuenit. s. ea. distinc. j. solent.

s Cibos lautiores. s. dist. xlj. capit. j. ij. & iij.

t Expetit. s. distinct. 50. de his uero. & hoc cum fine causa facit. s. distin. xij. cap. iij.

Ista cã uidentur contraria ei qđ hic dicit. sed dic ꝙ hic intelligit quando facit sine iusta causa, sed ex causa hoc licitum est: ut ibi. modo enim utẽdi est cul pa: non cibi natura.

u Quod desiderat. Nam satius est more domini, pisce uesci, &c. xlj. distinct. c. j.

x Nihil. n. prodest. ad uitam æternam: ut de pœni. dist. iij. §. potest, & c. si quis aũt. prodest. n. quo ad temporalia. s. xxij. q. ij. si quælibet.

Non

[a] NOn mediocriter errãt. Nã inter bonos sem per sectare meliores. xvj. q. j. si clericatus. & ca. sic uiue. [b] Bono magno. Sine quo potest haberi salus æterna. [c] Immoderatam. Arg. q idem facit plus quod minus. extra de offic. custo. c. j. arg. contra. ff. de ser. urb. præd. si arborem. [d] Tristitiæ. Melancholiæ quæ tristitiam inducit. & ponitur symptoma morbi pro morbo. [e] Deus. Nam homo flecti põt uerborũ multitudine. nã importunitate quandoq; quis obtinet. de pœ. di. j. importuna. Insta. n. opportune, & importune. xliij. dist. si rector. imo ẽt q̃n que à Deo obtinet. viij. q. j. audacter. Et est argu. hic contra testium multitudinẽ ĩ auth. de refer. §. ij. colũ. secunda. [f] Cum igitur. Sed nũquid est hoc ita uerũ? Dicunt quidã q̃d sic, & est in sacramentis spiritualle hoc propter sanctum spiritum, qui non datur ad mensuram: ut s. proxi. di. nec quenquam. sed omnia facit cõmunia. s. proxi. di. quæris. Vel hoc referas ad ipsum celebrantem: quia tantũ ualet ei, ut missam celebret, p centum, sicut pro uno, &c. Vel referas hoc ad casum in quo canon loquitur, scilicet quod nõ minus, ualet una missa, cũ hilaritate mẽtis dicta, p centũ, quã si p quolibet diceretur cum anxietate. [g] Nõ feceritis. s. in delicijs & desiderijs. q. d. supflua, phibet, non necessaria. s. dist. iij. peruenit. [h] Eiuniũ. CASVS. Tota uita nostra est quadrã quadragesimæ: per quã si bene ieiunauerimus, acceptiri sumus mercedẽ. s. denariũ: quod ex eo designatur, quia denarius adiũctus quadragenario fit quinquagenarius. unde cũ labore quadragesimã celebramus ante pascha: cũ lætitia uero quinquagesimã post pascha, i. accepta mercede: quod ipse dominus significauit. [i] Quadraginta diebus. s. lxxvj. di. §. nõ aũt. & c. scire. contra. ubi dr, p 50. dies fiunt. Sed ibi 50. p xl. ponuntur. [k] DIscipulos. Spicas. Est ergo differentia inter furtũ & furtum. arg. ff. de offi. præsid. plebiscito. non tñ quin furtũ spicæ cõmittat sed nõ cõmittit quo ad pœnam. arg. extra de fur. si quis, in prin. [l] Et ederent. Hoc licebat: sed non falcem in messem alienam mittere. vj. q. iij. scriptum.

ADDITIO.

Quia lex uetus hoc pmittebat: sed Pharisæi reprehendebãt eos, quia in sabbatho hoc faciebant. Archid.

[m] Fame. Necessitas

Sub. ut est charitas & cæteræ uirtutes & earũ opera, ut credere ĩ Deũ, diligere Deum, & huiusmodi. Archi. Melãcholia tristitiam inducit.

Rõ. 13. d Galat. 5. c

Tracta. xvij. Missa una antantum p sit omnibus, quantum uni.

CAN. XXIII.

NOn mediocriter errant, [a] qui bono magno [b] præferunt mediocre bonum. Nonne rationabiliter homo dignitatem amittit, qui uel ieiunium charitati, aut uigilias præfert sensus integritati: ut propter innocentiam immoderatã, [c] atque indiscretam psalmorum, uel officiorũ decantationem, aut amentiæ aut tristitiæ [d] notam incurrat? Nunquid uerborum multitudine flecti Deus [e] ut homo potest? Non enim uerbis tãtùm, sed corde orád' est De'. quapropter melior est q̃n que psalmorum decantatio cum cordis puritate ac serenitate, ac spirituali hilaritate, quàm totius psalterij modulatio, cùm anxietate cordis atq; tristitia. Cùm igitur [f] pro cunctis animabus psalm' uel missa dicitur: nihil minus quàm si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur. Audiãt itaque, qui ea quæ necessaria sunt corpori subtrahunt, illud quod per prophetam dominus loquitur. Ego dominus odio habens rapinam holocaustorum. De rapina uerò holocaustum offert, qui temporaliũ bonorum, siue ciborũ nimia egestate, uel manducandi, uel somni penuria corpus suũ immoderatè affligit. Videat itaq; quid Apostolus dicat: Carnis curam ne feceritis [g] in concupiscentijs, &c.

Item Aug. super Io.

Non à cibis, sed ab iniquitatibus abstinere est magnum & generale ieiunium.

CAN. XXIIII.

IEiuniũ [h] autem magnum & generale est abstinere ab iniquitatib. & ab illicitis uoluptatib. seculi: quod est perfectũ ieiunium in hoc seculo. quasi quadragesimam abstinẽtiæ celebramus, cùm bene uiuimus, cum ab iniquitatibus, & ab illicitis uoluptatib. abstinemus. sed quia hæc abstinentia sine mercede non erit, expectamus illã beatã spẽ, & reuelationem gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi. In illa spe, cum fuerit de spe facta res, accepturi sumus mercedẽ, id est, denariũ. Denarius ergo qui accipit nomen à numero decem, additur: & coniunctus quadragenario fit quinquagenarius. Vnde cum labore celebramus quadragesimam ante Pascha, cum lætitia uerò tanquam accepta mercede quinquagesimam post pascha. Nam huic tanquam salutari labori boni operis, qui pertinet ad quadragenarium numerum, additur quietis & felicitatis denarius, ut quinquagenarius fiat. Significauit ipse dominus hoc multò apertius, quando post resurrectionẽ quadraginta dieb. [i] cõuersatus est in terra cum discipulis suis, quadragesimo aũt die, cũ ascendisset in cælum, peractis decem diebus, misit mercedem spiritus sancti.

Ad tit. 2. d

Ioan. 14. d

Actu. 1. b

Item ex dictis Apollonij.

Raptorem uel furem non facit necessitas, sed uoluntas.

CAN. XXV.

DIscipulos, cum per segetes transeundo euellerent spicas, [k] & ederẽt: [l] ipsius Christi uox innocentes uocat, quia coacti fame [m] hoc fecerunt.

Mat. 12. a

Item Hieronymus.

Necessitate urgente multa licent, quæ alias non licerent.

† Homi. 39. ad 12. ca. epistolæ ad Hæbræos.

tas famis excusat à furto: ut hic, & extra de fur. c. si quis. quia necessitas non habet legẽ: ut s. di. j. sicut. sic propter necessitatem famis Dauid comedit panes propositionis. xxv. q. j. §. his itaque. nam ob necessitatẽ famis, potest pater distrahere filios: ut C. de pa. qui filios. di. liij. & est rõ, quia in necessitate omnia debent esse cõia: ut xlvij. di. sicut hi. & maxime cibaria: ut ff. ad l. Rhod. de iac. l. ij. §. cũ in eadem naui in fi. Itẽ quia ipse dñs ex præcepto tenetur pascere esurientẽ: ut lxxxvj. dist. pasce. unde talis fur iuste potuit credere dominum hoc permissurum, & sic non deliquit: ut instit. de obli. quæ ex delic. nascun. §. furtum. ff. de furt. is qui.

a Qvicquid, &c. Quasi dicat, non est meritoriũ. xxxiij. qõ. vj. §. ex his. in princi. Vel dic, quòd id qđ propter necessitatẽ fit, cito soluitur. i. solui cito debet. s. cessante necessitate. j. quæ. vj. quod pro remedio. Io.

b Nihil. n. Curauit Gra. animas, modo uult curare corpora. supra xv. q. j. non est.

c Voluptatem. Id est, hilaritatem.

d Qđ enim fames, &c. ar. ex duob. cõtrarijs, eundem sequi effectum.

Ne tales.

e Labore. ne breuis hora consumat uictum longi temporis. extra de censib. cũ Apostolus. Ad hoc inuitat monachos, cũ ipse monachus fuerit: non alios. argu. xlj. di. non cogantur.

f Deuoratur. Non habet in se causam auide deuorandi.

Non necessitas, sed uoluntas facit perseuerantiam.

CAN. XXVI.

Qvicquid a enim necessitate fit, citò soluitur: quod uoluntate arripitur, perseuerat.

Item Io. os aureum. †

Ciborum temperantia salutem abundantia contrarium parit.

CAN. XXVII.

Nihil enim b sic iucundum est, sicut cibus bene digestus, aut bene decoctus, nihil sic salutem, nihil sensuum acumen operatur, nihil sic ægritudinem fugat, sicut moderata refectio. sufficientia quippe cum nutrimento, & sospitatẽ simul procreat, & uoluptatem. c abundantia uerò morbum facit, & molestias ingerit, & ægritudines generat. Quod enim fames d facit, hoc etiam plenitudo ciborũ: magis autẽ, & multò peiora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, & liberat eum de hac uita poenali: excessus uerò ciborum consumit, & computrescere facit corpus humanum: & carnem macerat ægritudine diuturna: & tunc eum morte crudeli consumit.

Item Hieronymus aduersus Iouinianum lib. ij.

Ciborum deliciæ si abundauerint, lædunt.

CAN. XXVIII.

Ne tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comesos, magno partos & perditos labore e doleamus. Holerum, pomorũ, ac leguminum & facilior apparatus est: & arte impendijsq; cocorum non indiget: & sine cura sustẽtat humanum corpus, moderateq; sumptus (quia nec auidè deuorat f qđ irritamenta gulæ non habet) leuiori digestione concoquitur. nemo enim uno g † aut duob. cibis hisq; uilibus usque ad inflammationem uetris oneratur: quæ diuersitate carnium, & saporis delectatione cõcipitur. Cùm uarijs nidoribus h fumãt patinæ: ad usum sui pro expleta esurie, quasi captiuos trahunt. unde & morbi ex saturitate nimia concitantur: multiq; impatientiam gulæ, uomitu remediantur: i & qđ turpiter ingesserunt, turpius egerunt. Hippocrates in aphorismis k docet crassa & obesa l corpora, quæ crescendi mensurã impleuerint, nisi citò ablatione sanguinis minuantur, in paralysim & pessima morborum genera erumpere: & idcirco necessariam earũ esse demptionem, ut rursus habeant in quæ possint crescere. non enim manere m in uno statu corporum naturam, sed aut semper crescere, aut decrescere: nec posse uiuere animal, n nisi crescendi capax sit: unde & Galenus uir doctissimus Hippocratis o ĩterpres, athletas quorum uita p & ars sagina est, q dicit in exhortatione medicinæ, nec uiuere posse diu, nec sanos esse: animasque eorum ita nimio sanguine, & adipibus quasi luto ĩuolutas, nihil tenue, nihil cæleste, sed semper de carnibus eructare, & uentris ingluuiem cogitare.

Idem ibidem.

Multorum infirmitates ieiunia sanant.

g Vno. Vel uino.

h Nidoribus. Nidor propriè dicitur quidam odor carnium assatarum. nidor est, eo quod nebula leuatur.

i Remediantur. i. remedium habent.

k Aphorismis. Aphorismus dicitur ab a, quod est de, & phoras. i. terminatio. inde aphorismus quasi determinatio, uel sermo determinatus. uel dicitur ab a, quod est sine, & phoros qđ est defectus. inde aphorismus quasi sermo breuis, pau per uerbis, diues sẽtentijs.

l Obesa. Id est, rotunda.

m Manere. Nihil enim est quod mutabilitatem nonsentiat. in authẽ. de nõ alien. aut permutã. re. §. nos igit. col. ij. & quotidie recedunt de corpore nostro quædã particulæ: & aliæ statim succedunt. ff. de iu. proponebatur.

n Animal. Id est, hominẽ animatum, & ita in parte intelligitur totũ. Argu. contra. ff. de euic. si dictũ. §. in stipulatione. alias animã.

o Hippocratis. Vt dicit Hippocrates ĩ aphorismis, Repletiones ĩ ultimo existẽtes difficiles sũt.

p Quorum uita. Ad hoc comedere debent ut uiuant, non uiuere: ut comedãt.

q Sagina est. Iuuenalis. Genialis agatur Ista dies, stomachum propera laxare saginis.

Legi-

Nidor qđ significat.

† Alias Vino. Aphorismus unde dicatur.

Mutabilia sunt omnia.

Iuuenalis.

CAN. XXIX.

LEgimus quosdam morbo articulari [a] & podagræ humoribus laborantes, proscriptione [b] bonorũ ad simplicẽ mẽsam & pauperes cibos redactos, cõualuisse. [c] Caruerant enim solicitudine dispẽsandæ domus, & epularũ [d] largitate, quæ & corpus frangũt & animũ. Irridet [e] Horatius appetitum ciborum, qui consumpti relinquũt pœnitentiam.

Item Gregorius vij.

Diebus sabbathorum à carnibus abstinere debemus.

CAN. XXX.

7 QVia dies sabbathi apud sanctos patres nostros, in abstinentia celebris est habitus: nos eorundem authoritatẽ sequẽtes, salubriter admonemus, [f] ut quicũque se Christianæ religionis participẽ esse desiderat, ab esu carnium eadẽ die (nisi maiori festiuitate ĩteruenĩẽte, uel infirmitate ĩpediente) abstineat.

Item Fructuosus eps̃.

Monacho carnem gustare non licet.

CAN. XXXI.

8 CArnem [g] cuiquã monacho [h] nec gustãdi nec sumẽdi est cõcessa licentia: non quòd creaturam Dei iudicemus indignam, sed quòd carnis abstinentia utilis, & apta monachis æstimetur, seruato tamen [i] moderamine pietatis, erga ægrotos. Quod si quis monachus uiolauerit, [k] & contra sanctionem regulæ, usumque ueterem uesci carnibus præsumpserit, sex mensium spatio retrusioni & pœnitentiæ subiacebit.

Item Hieronymus ad Rusticum monachum. [†]

De quotidianis operibus monachorum.

CAN. XXXII.

NVnquam [l] de manu tua uel oculis tuis, liber psalterij discedat. dicat ad uerbũ [m] oratio sine intermissione. Vigilet sensus, nec uagis cogitationib. patẽs corpus, paritérq; animus, tẽdat ad dñm. Irã uince patientia. Ama scientiã scripturarũ, & carnis uitia nõ amabis, nec uacet mens tua uarijs perturbationibus: q̃ si pectori ĩsederint, dominabunt tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid [n] operis, ut semper te diabolus inueniat occupatum. Si apostoli habentes potestatem de euangelio uiuere, laborabant manibus suis, ne quem grauarent: & alijs tribuebãt refrigeria pro quorum spiritualibus debebant metere carnalia: cur tu in usus tuos cessura non præparas? Vel fiscellam texe iunco: uel canistrum lentis plecte uiminibus: sarriatur hu-

---

LEgimus quosdam. CASVS. *Quidam cum diuitijs affluerct, patiebatur podacrã: postea amissis bonis oportebat eum uti satis tenui dieta, et sic curatus est à podagra. prius enim nocebat solicitudo & uenus, quæ frãgit corpus & animum: similiter cib⁹ nimius nocebat: quẽ deridet Horatius dicẽs, Sperne uoluptates, nocet empta dolore uoluptas.*

[a] Articulari. Id est, gutta artetica. quæ fit in iuncturis. & quando fit in pedibus, dicitur podagra: & in manibus dicitur chiragra: & in aliis membris similiter dicitur artetica.

[b] Proscriptione. Id est, amissione: uel quia ipsi se priuabant cibis consilio medicorum.

[c] Conualuisse. Arg. ꝙ contraria contrarijs curãtur. de pœ. distin. ij. c. j.

[d] Epularum. Alias & puellarum.

[e] Irridet. Dicẽs sic, Sperne uoluptates, nocet empta dolore uoluptas. & alibi, Me pinguẽ & nitidũ bene curata cute uises, Cũ ridere uoles Epicuri de grege porcum.

QVia dies sabbathi. Hæc est vij. pars dist. in qua probat de æquitate, quod carnes non sunt comedendæ die sabbathi. Io. de Fant.

CASVS. *Authoritate sanctorũ patrũ monemur in hoc ca. abstinere à carnibus die sabbathi, nisi causa infirmitatis, uel nisi ea die magna festiuitas interueniat. Sequens cap. patet.*

[f] Admonemus. Et ita consiliũ est, nisi ubi consuetudo est, quod abstineãt. tunc enim est præceptum. extra de ob. ieiun. consilium. Dic de illis, ut dixi supra dist. iij. de esu. & xij. dist. illa.

CArnem. Hæc est viij. pars distin. in qua ponitur regula monachis, quod se debent semper à carnibus & à pannis lineis abstinere, & semper aliquid operari. Ioan. de Fant.

[g] Carnem. De abstinentia & studio monachorum, duobus cap. interserit.

[h] Monacho. Moniales uinum ut uenenum fugiant. xxxv. dist. in palea, uinolentum.

[i] Seruato tamen. Aduertendnm est, istum canonem per Gratianum detruncatũ fuisse. Sic em̃ habebat originale. Seruato tñ moderamine pietatis erga ægrorũ necessitudines, aut longe proficiscẽtiũ, ut ex uiolatilibus sustentent. & in lõginquo itineri destinati. Si autem à principe uel episcopo inuitentur, pro benedictione, & obedientia degustare non metuant, seruantes apud se continentiam consuetam. Quod si q̃s monachus, &c. ut ĩ tex. Testes sunt Bernardus Casinensis Abbas, & Ioannes de turre cremata cardinalis, doctor theologus super regulã Benedicti.

[k] Violauerit. Ex hoc colligit Hug. quod monachus factus eps̃, non debet carnes comedere. Alij, econtra, cum absolutus sit: argu. s̃. decimaoctaua q. j. c. unico.

[l] NVnquam. s. horis constitutis: argu. xxxvj. dist. si quis uult.

[m] Ad uerbum. Id est, iuxta uerbum. s. ut mens & intentio ad id quod dicitur, dirigatur, nõ ad alia euagetur. uel ad uerbum, id est, non transcursu, non transiliendo: sed tractim singula dicendo: argumen. s̃. ead. non mediocriter. argu. ad primum supra dist. ij. re uera.

[n] Aliquid. Supra dist. j. quando autem. s̃. xlij. dist. §. j. contra. ibi ad modicum. Sed illud intelligitur sine pietate, respectu eorum per quæ habetur uita æterna. lxxxvj. dist. non satis.

Horatius.

Voluptas est spernẽda, testimonio. Horatij.

Moniales uinum nõ bibant.

Additio notabilis.

[†] De uiuendi forma Thomo j.

Monach⁹ episcopus carnes nõ comedat.

1. The. 2. b

a Pulcherrimorum uersuum. Scilicet, Vergi. quibus illud ostenditur. Arg. contra. s.xxxvij. distin. legimus.
b Ciet. i. mouet.
c Scatebrisque. i. ebullitionibus.
Gemmæ sunt nodi uirgarũ.
d Vel gemmis. Gemmæ dicuntur nodi uirgarum, unde flores & frondes erumpunt. & dicit lex, quòd quædam arbores dicuntur gẽmales: † ut ff. solu. mat. diuortio. §. si fundum. Surculus est nodus. Truncus ubi arbores inserun tur. arg. xxiij. q. iiij. ipsa pietas.
† Geminales.
e Salomonis. Dicẽtis, Vade ad apem & disce quomodo operatrix sit, & castum opus faciat.
Prou. 6.b
f Lectione. Et dicit lex, quòd libertus simul potest præstare operas dominis diuersis: quia potest scribere, uni, & custodire domum alij. ff. de oper. lib. duorum.
Libertus dñis poterit seruire duobus.
g Omnis otiosus. Quæritur Aegistus quare sit factus adulter? In promptu causa est, desidiosus erat. extra de renunt. nisi cũ pridẽ.
Versus
h Non spernunt. Peccant tamen, & epitimio tradendi sunt s. xxj. quæstio. iiij. c. j.
I N omnibus igitur. Hæc est ix. pars dist. in qua dicitur quod canonici simul debent comedere, dormire, & iacere in uno conclaui. Io. de Fant.
i In omnibus. De modestia clericorũ, & sobrietate iiij. ca. continuat.
k Vt canonici. Regulares. nam canon nuncupatur regula. di. iij. canon.
Canon dicitur regula.
l Incomposite. Maxime, quoniam & si bonum agat, pœnã meretur. ff. de re mi lit. l. iij. in §. i bello.
m In uno. Id est, episcopali sede.
n Et dormiant. Supra di. xxxij. si quis cõtra. j. q. ij. sacerdos. Sed hic de regularib. Vel ẽ derogatũ. di. iiij. leges.
o Audiant. Quia conuiuium eorum non debet esse sine lectione. s. xliiij. di. pro reuerentia.
p Suis. Alias essent acephali. xciij. dist. nulla.
q Ministris. Id est, prælatis quia subditis ministrant uerbum Dei. xxxvj. di. si quis.
N Vllus presbyterorum. Hęc est x. pars di. secundum Ioan. de Fant.
r Anniuersarium. Supra xiij. quæstio. ij. quia alij.
s Cogere. Argum. contra Anglicos. ut extra de uita & honesta. clerico. à crapula.
t Vel tornatricib. Id est, ioculatricibus, quæ uoluuntur ut torni.
u Nec laruas. Extra de ui. & hone. cleri. quoniam. & c. cum decorem.
1 Dic uẽ extra de uita & hone. cleri. quoniam ut.
2 Vt in euãgelio: qui maior uestrũ ẽ, sit minister uester. Arc.

mus: areolæ æquo limite diuidantur: in quibus cũ olerum iactata fuerint semina, uel plantæ per ordinem positæ, aquæ ducantur irriguæ. hic pulcherrimorum uersuum a spectator assistas: Ecce supercilio cliuosi tramitis undam elicit: illa cadens raucum per leuia murmur Saxa ciet: b scatebrisq; c arẽtia temperat arua. Inserantur fructuosæ arbores, uel gẽmis, d uel surculis: ut paruo post tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apũ fabricare aluearia, ad quas te mittunt Salomonis e prouerbia, & monasteriorum ordinem ac regiã disciplinam in paruis disce corporibus. Texantur & lina capiendis piscibus. Scribantur & libri: ut & manus operẽt cibum, & anima saturẽt lectione. f In desiderijs enim est omnis otiosus. g Aegyptiorum monasteria hunc morẽ tenent, ut nullum absq; opere & labore suscipiant: non tam propter uictus necessitatem, quã propter animæ salutem: ne uagetur perniciosis cogitationibus mens, & ad instar fornicantis Hierusalem omni trãseunti diuaricet pedes suos. & in sequentibus: Quid ergo? Peribunt omnes qui in urbibus habitant? Ecce illi fruunẽ suis rebus: ministrant ecclesijs: adeunt balnea: unguenta non spernũt: h & in omnium flore uersantur. Ad quod etiam ante respondi, & nunc breuiter respondeo: me in præsenti opusulo, non de clericis disputare, sed monachum instituere.

Item in libro quinto capitulorum.

Absque prælati sui licentia, canonicis nihil agere licet.

CAN. XXXIII.

9 I N omnibus i igitur (quantum humana fragilitas permittit) decernimus, ut canonici, k uel clerici canonicè uiuant obseruantes diuinæ doctrinam scripturæ, & documẽta sanctorum patrum, & nihil sine licẽtia episcopi sui uel magistri eorum incõpositè l agere præsumant, in uno m quoq; epatu simul manducent & dormiant, n ubi his facultas id faciendi suppetit. Qui de rebus ecclesiasticis stipendia accipiunt, in uno claustro maneant, & singulis diebus manè, prima hora ad lectionem ueniant, & audiant o quid eis imperetur. Ad mensam uerò similiter lectionem audiant & obedientiã secũdum canones suis p ministris q faciant.

Item ex concilio Manetensi.

Presbyteri, qui simul conueniunt, ebrietatem et comessationes summopere uitent.

CAN. XXXIIII.

10 N Vllus presbyterorum, quando ad anniuersarium r diem xxx. uel septimum, uel tertium alicuius defuncti, aut quacunque uocatione ad collectam presbyteri cõuenerint, se inebriare nullatenus prę sumãt, nec precati in amore sanctorum uel alicuius animæ bibere, uel alios ad bibendũ cogere, s uel se aliena precatione ingurgitare, nec plausus & risus inconditos, & fabulas inanes ibi referre aut cantare præsumãt, uel turpia ioca, uel urso uel tornatricibus t ante se fieri patiãtur, nec laruas u dæmonum ante se fieri † consentiant: quia hoc diabolicũ est, & à sacris canonib. prohibitũ.

† Alias ferri.

Item ex concilio Laodicensi. †

† xlij.

Clericus uel laicus sine iussione episcopi, non pertinetur.

Non

N On oportet. Hæc est.xj.pars distinct.secundum Ioan.de Fant.

a Iussionem. nec epm præter iussionē patriarchæ.

b Ad peregrinandum.ut C. de episco.& cler.si qua per calumniam.in fine.

CAN. XXXV.

11 NOn oportet ministros altaris, uel quoslibet clericos p̄ter iussionē [a] epi ad peregrinandū [b] proficisci. Laicum etiam sine canonicis literis, [c] id est, formata similiter non oportet alicubi proficisci. [d]

Item ex eodem. †

Quibus spectaculis clericus interesse non debet.

CAN. XXXVI.

NOn oportet ministros altaris, uel quoslibet clericos spectaculis [e] aliquibus, q̄ aut in nuptijs, aut scenis [f] exhibent̄ interesse: sed antequam Thymelici [g] ingrediātur, surgere eos de cōuiuio. & abire debere.

Itē Aug. ad possidoniū. & qui cū eò sunt fratres.

Colorum fucis mulieres uti non debent.

CAN. XXXVII.

12 FVcare [h] figmentis quò uel rubicundior uel cādidior, uel uerecundior appareat, adulterina fallacia est: q̄a non dubito etiam ipsos maritos se nolle decipi, quib. solis permittēdæ sunt fœminæ ornari s̄m ueniā. nō s̄m imperiū. Nā uerus ornat⁹ maximè Christianorū & Christianarū nō tātū non est ullus fucus mēdax: uerum nec auri quidem uestisq; pompa, sed

c Literis. hoc de cruce signatis, qui debēt ire ultra mare. uel de pœni.B.

c Literis.in auth. de san. epis. §.inter dicimus. collat. ix. extra de uot. magnæ. nec etiam priuatus aliquis principem adire potest sine authoritate iudicis.C. de accus. si quis decurio.lib.x. Et quod alias fieri dicit iussionem, intellige petitam & obtentā nā epo cōtradicente nec clericus, nec laicus ire debet. arg. xj. q.iij. q̄d ergo. nec ad iudicium alterius epi. iij. q.vj. nō licet de pœ.dist.vj. placuit. quod est cōtra Gratianū, qui dixit per l. ff. de iudi.l. ij.& ff. de iur. om.iud.si conuenerit. contrariū, q̄a leges nō dedignātur sacros canones imitari.in authen. ut cleri. apud propri.epis.male.n. de sui epi iudicio p̄sumit, &c.xj.q.j. placuit.& contumeliā facit iudici, qui eum omittit, & ad aliū uadit.ff. de excep. litigatores.

d Proficisci. Si autem clericus tādiu absit, quod dubitet̄ an uiuat, an mortuus sit: desinit [a] habere liberā administrationē. instit. de usuc.§. quod autē.

e NOn oportet.Spectaculis.s̄. distin.xxxiiij.presbyteri.

f Scenis. quid sit scena. Labeo definiuit.ff. de his q̄ notan. infa.l.ij.§. ult.

g Thymelyci. à Thymele, quod est pulpitum. imo Thymelici dicuntur, qui ministrant ludentibus.ff.de his.qui not.infa.athletas.

F Vcare figmentis. Hæc est xij.pars dist.in qua dicitur, quod nullus debet ponere unguentum in faciem, nec ligaturas in aures. Ioan.de Fant.

h Fucare.i.tingere.C. quæ res uen. non possunt.l.j.

Versus. Si uitium frontis, alienus fucus inauret,
Gloria frontis obit: cum color hospes abit.

Episcopi literas habeat q̄ peregrinari uolet.

† c.54.

Clericus perdit administrationē per diutināabsentiam.

[a] Definit & beneficiū alteri cōferri potest. Ant.

[b] Corsetus in singula uer. uagabundus.

Versus.

i In quibus.id est, inter quas.

k Virorum.id est, à uiris datæ. Sed uidetur, quod nec in talibus teneat donatio: quia dicit lex quod si uir dat uxori margaritas extricatas, [a] si ipsa perforauerit, tenetur lege Aquilia. ff.ad leg.Aqui.si seruus §. si cum maritus. Sed illud exaudi, cum noluit eā transferre dominium. alias si dat ei unguēta, uel pecuniam ad ea emēda, tenet donatio. ff. de donat. inter uir. & uxor. quod autē. §. j. Idē est si dat ei ornamenta. ff. de aur. & arg.leg.l.argumento.§. ornamenta.

mores boni sunt. Execrāda aūt est superstitio ligaturarū, in quibus [i] etiā inaures uirorū [k] in summis ex una parte auriculis suspēsę deputant̄: quia non ad placendum hominibus, sed ad seruiendum dæmonibus adhibentur.

Itē ex symbolo Ephesi.concilio ducētorū episcoporū, quod habitum est contra Nestorium. [l]

Quod spiritus sanctus procedit à patre & filio.

CAN. XXXVIII.

13 DE spiritu [m] dicit dn̄s in Euangelio, Ille me clarificabit. [n] Hoc rectissime sētientes, unum Christum, & filiū nō uelut alterius egentem gloria confitemur à spiritu sancto gloriam consecutū: quia spiritus eius nec melior, nec superior ipso ē: sed quia humana opera faciens ad demonstrationē suæ diuinitatis uirtute p̄prij spiritus utebat̄, ab ipso clarificatus dicitur: eò quòd uirtus sua, [o] uel quælibet disciplina unūquenque clarificat. quamuis enim in sua sit substantia spiritus eius, & intelligatur in p̄sona p̄prietas, [p] iuxta id quod spiritus est, & non filius: attamen alienus [q] nō est ab illo. nam spiritus appellatus est ueritatis, [r] & ueritas

l Contra Nestorium.

CASVS. *Dicebat Nestorius episcopus Constant. & etiam Græci dicunt spiritū sanctū à solo patre procedere non à filio. quod uolebāts arguere ex uerbi domini dicentis, sc; licet de spiritu sancto. Ille me clarificabit, qui à patre procedit. Huiusmodi error extirpatur hic [3] nam synodus interpretatur illa uerba Christi, Ille me clarificabit, &c. ostendens spiritum sanctum procedere à patre & à filio. In alijs etiam errauit Nestorius episcopus. xxiiij. quæstio. iij. quidam.uersi. Nestoriani.*

m DE spiritu. Cum alia sacramenta in uirtute spiritus sancti perficiantur: non rite ipsa sacramenta ministrantur, si in spiritus sancti p̄cessione non recte sentitur, de qua subdit duo capi. supra dist.ij.cum omnem.

n Clarificabit. id est, opera quæ faciam in uirtute eius, manifestabunt me hominibus.

o Sua.i. Christi, qui est eiusdem substantiæ cum eo.

p Proprietas. id est, discretio: quia personaliter ab eo est distinctus.

q Alienus.id est, aliud in essentia: imo idem.

r Veritatis.id est, à ueritate, id est, à filio procedens.

Donatio in aliquibus tenet quam maritus uxori facit.

[a] Id est, abinuicē separatas, secundum Accur.

[3] Hic est 13.ps huius distinctionis.

Sacramenta omnia in uirtute spiritus sācti perficiuntur.

Ex Deo

Christus est. Vñ etiam ab isto similiter, sicut ex Deo patre a procedit. Deniq; hinc ipse spiritus etiã per manus sanctorũ Apł orũ, miracula gloriosa perficiens dñm glorificauit Iesum Christũ, post quã ascẽdit in cœlũ. nam creditur Christus natura Deus existere per suum spiritum uirtutes efficiens: ideoque dicebat, De meo b accipiet, & annuntiabit uobis.

Item Dydimus in libro de spiritu sancto contra errores Græcorum.

De eodem.

CAN. XXXIX.

SAluator, qui & ueritas est, ait: Nõ.n. loq̃tur à semetipso. hoc est, nõ sine me & sine meo, et p̃ris arbitrio, q̃a insepara bilis c à mea & p̃ris est uoluntate: d & amplius e q̃a non ex se est: f sed ex p̃re, & ex me ille est. hoc.n. ipsum q̃d est, et q̃d cõsistit & loquit̃, à patre & à me illi est. Ego ueritatẽ loquor.i.inspiro quę loquit̃. siquidẽ spiritus ueritatis est. Dicere.n. & loqui in Trinitate, non ſm consuetudinẽ nostrã, qua ad nos inuicẽ sermocinamur & loquimur, accipiẽdum est: sed iuxta formã g incorporaliũ naturarũ, & maximè Trinitatis, quæ uoluntatẽ suã inserit h in corde credentiũ, & eorũ cordibus inserit, qui eam audire sunt digni. Liquidũ ergo est dicere patrem, i & audire filiũ: uel econtrario, filium loquentem audire patrem, eiusdẽ naturæ k esse patrem & filiũ, & in patre, & in filio, cõsensusq; est significatio. Spiritus quoque sanctus, qui est spiritus ueritatis, & spiritus sapientię: nõ potest filio loquẽte audire quæ nescit, cũ hoc ipsum sit quod p̃fertur a filio, id est, procedens Deus de Deo, spirit' ueritatis procedẽs a ueritate, & consolator manans de cõsolatore Deo. Deniq;, ne quis illũ à patris & filij uoluntate: & societate discerneret, l scriptum est: Non.n. à semetipso m loquet̃? sed sicut audiet loquetur. Cui etiã simile est quod de se ipso Saluator ait: Sicut audio, n & iudico. & alibi: nõ potest a se filius facere quicquam, nisi quod uiderit patrẽ facientẽ. o

a Ex Deo patre. mirum est cũ Ephesinum conciliũ fuerit in Græcia celebratũ, & de quatuor principalibus sit unum: ut xv. dis. canones. qũo Græci audent dicere spiritum sanctũ à solo patre procedere, cũ hic dicitur cõtra. inducti tamẽ sunt ad hoc dicendũ, duabus de causis, scilicet q̃a Christus loquẽs de p̃cessione spiritus sancti. solum patrẽ nominat, dicẽs: Qui à patre procedit. Item etiã, quia in symbolo fidei apud eos edito, simpliciter cõtinetur, Qui à patre procedit. nos addimus filioq;. sed ĩ fine symboli apud eos sub anathemate prohibetur, ut nullus de fide trinitatis aliud docere, uel aliter prædicare, quã ibi continetur, audeat. unde dicunt nos anathematizatos qui ibi addim⁹ filioq;: sed Christ⁹ ideo ita dixit: quia patri uoluit attribuere authoritatẽ inspirandi. Item in anathemate ponitur aliud pro cõtrario: sed nõ est contrarium: sed idẽ: cũ filius cũ patre sit idem in substantia: ergo quod à patre procedit, & à filio, & sic non addimus. sed poti⁹ declaramus.

b De meo. id est, à me, & à p̃re meo p̃cedit. C. de sum. trinita. l. inter claras. Ioan.

c SAluator. Inseparabilis per hoc exaudi q̃d dicitur, inseparabilia sunt opera Trinitatis: ut xxviij. q. j. sic enim, ut intelligatur de inseparabilitate uoluntatis & operationis. nam quod operatur pater, operatur & filius, & spiritus sanctus.

d Voluntate. Quia uult, alias falsum esset, quod gignit pater, non filius: comedit filius, non autem spiritus sanctus, ar. s̃. ea. dist. iij. c. ulti. Mihi enim uidetur esse distinguendũ inter opera operata, & opera operantia: sed male, nisi intelligas opera operata. i. actus ipsos: uel accidẽs quod est in subiecto. Si enim intelligas opera operata secundũ quod effectus est à sua causa, nil operatur una persona, quod tota trinitas non causet, iuxta illud, Actio displicuit, passio grata fuit.

e Et amplius. alia expositio est. Ioan.

f Quia non ex se est. id est, non procedit ex se, id est, ex persona sua.

g Sed iuxta formam, &c. sicut & ad iura corporalia restituitur quis, non autẽ ad incorporalia. ff. de usucapio. sequitur. §. si uiam. & ita aliter loquuntur leges de his, quam de illis.

h Inserit. quia hoc liquidum est hic esse, &c.

i Patrem. in Euangelio tamen exponit, pater dicit uel loquitur de filio. i. gignit filiũ. Pater uel filius loquitur de spiritu sancto. i. inspirat spiritum sanctum. Filius audit patrem, id est, gignitur ab eo. Spiritus audit à patre uel filio, id est, inspiratur ab eo. & hæc expositio usitatior est, quam ea quæ hic ponitur.

k Eiusdem naturæ. secũdario. principaliter .n. sic notatur personarũ distinctio: imo principaliter, nec est ibi inuenire prius uel posterius. & omnia quæ in trinitate p̃sonas distinguunt, essentiam innuunt, & essentialiter intelliguntur & accipiuntur. Vnde August. Non est Deo aliud esse personã, & aliud esse substantiam. cum hoc nomen persona. principaliter editum sit ad notandũ distinctio. personarum.

l Discerneret. Dicendo quod nõ procederet ab eo.

m A semetipso. legitur in Euangelio Ioan. Cum uenerit paracletus spiritus ueritatis, ille uos docebit omnem ueritatem. non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur: & quæ uentura sunt annuntiabit uobis.

n Sicut audio. id est, intelligo & scio. dicitur enim filius scientia, & quicquid habet filius, habet à patre: & spiritus sanctus à patre & filio.

o Facientem. Sępe solet similis filius esse patri. Itẽ & magistro discipulus. xxiiij. q. j. cũ beatiss imus Ioan.

Spiritus sanctus à patre & filio procedit, quicq̃d dicant Græci.

Ioan.16.c

Ioan.14.b & 15.c

Opera trinitatis qualiter sunt inseparabilia. Ioan.16.c

Opa sunt duplicia.

Pater loquitur de filio, quid significat.

Ioan.16.c

Ioan.5.c

ibidem.

Filius i diuinis q̃c quid habet à patre habet.

FINIS.

Deo optimo maximo laus & gloria, qui est benedictus in secula.
AMEN.

CANONES POENITENTIALES, QVORVM NOTITIA VIRIS ECCLESIASTICIS est ualde necessaria. Sunt enim quædam regulæ directiuæ ad pœnitentias delinquentibus imponendas.

Onsiderandum est de canonibus pœnitentialibus. Ad quorum intelligentiam prænotandum est, ꝙ sicut est in scientijs practicis, quæ uersantur circa opera, quod sermo in uniuersali est incertus & dubius: sed cum applicatur ad singularia, incipit quodam modo habere certitudinem. ut qui non considerat circunstantias particulares, potius deuiet, quàm se rectificet: ut patet in medicina & scientia morali. Sic est intelligendum in proposito, quòd canones instruunt in generali, quomodo est pœnitentia imponenda. sed descensum ad singularia presbyteris discretis relinquũt, qui cõsiderant circunstantias personarum attẽdentes ad canones, sicut ad regulas directiuas: quia si contra canones imponãt, nõ rectè imponũt. Nulli ergo presbytero licet facere aliquid, quod possit patrũ regulis obuiare. dis. xxxviij. nulli. In canonib. autem maxime determinatur pœnitentia quo ad tempus, & magis, quàm quo ad modũ: quia illa determinatio est certior, & communior. hæc Bonauentura. Vt ergo scias qualiter debeat procedere arbitriũ presbyteri, nota regulariter sicut dictum est supra, septemnis est pro peccato mortali pœnitentia imponenda, & hoc non tantum propter temporis diuturnitatem, sed magis propter significationẽ. In ueteri enim lege Maria soror Moysi lepra percussa, separata fuit extra castra septem diebus. Numeri xij. Maria significat pœnitentẽ. Interpretatur. n. amarũ mare. Hæc pœnituit. septẽ dieb. sed nũc pœnitet septẽ annis quod significatum est Ezech. 4. Diẽ pro anno dedi tibi.

Si quęratur, quare pœnitentia sit aggrauata, cùm lex noua sit lex misericordię? Respon. quòd hic est maior ingratitudo propter maiorem gratiã: & maior contemptus, propter maiorẽ dignitatem nouæ legis in qua Christi sanguis est effusus, & grauius peccatum propter statum peccantis, qui debet esse perfectior Et ulterius satisfactio in lege noua, debet esse perfecta: ut in pristinũ statum reducat. Et quia Sol in una die non redit in idẽ punctũ, sed in anno: ideo dies cõuersus est in annũ. Rursum, Quia perfectũ remediũ lege noua, ideo annus multiplicari debet per septẽ, propter septẽ dona Spiritus sancti recuperanda, & propter septem dotes, scilicet tres animæ, & quatuor corporis obtinendas. Huiusmodi autẽ pœnitentia, non est omnib. imponenda nec tñ est infirmãda: sed est insinuãda, ut cognoscatur quàm grauis est culpa. hæc Bonauen. Licet autẽ pro singulis peccatis criminalib. sit statuta talis pœnitentia, debet tamen imponi magis uel minus aspera, prout maioritas uel minoritas criminis cũ cæteris circunstãtijs hoc exposcit: ut in sequentib. patet. A prædicta nanque regula excipiuntur plurimi casus, in quib. ꝓpter dignitatẽ peccãtis, uel criminis enormitatẽ, imponitur pœnitẽtia maior, aliquãdo etiam ex uarijs causis minor. Ad hoc ergo, ꝙ presbyter circa pœnitẽtias disponẽdo cautius arbitretur, notandi sunt casus, in quib. per canones certæ pœnitentię imponuntur: quos. s. canones tenetur presbyter scire, ut dictũ est supra, Sunt aũt isti.

Primus est, quòd si presbyter fornicationẽ fecerit pœnitẽtiam x. ann. faciat hoc modo. s. quòd sit inclusus, siue à cæteris in aliquo loco remotus, sacco indutus, & humi prostratus, misericordiã Dei iugiter implorans. Primis tribus mensib. cõtinuis à uespere in uesperã pane, & aqua utatur: exceptis dominicis dieb. & festis præcipuis, in quib. modico uino, pisciculis, & leguminib. recreetur. Elapsis autẽ sic tribus primis mensibus de illo loco exeat: non tamen in publicũ procedat, ne populus in eum scandalizetur. Et hoc uidetur ꝙ in publico crimine loquatur. Post hoc resumptis uirib. aliquantulum, unũ annũ & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis, dominicis, & alijs præcipuis festis. in quib. uino, sagimine, ouis & caseo poterit uti. Finito sic primo anno & dimidio, particeps sit corporis dñi, & ad pacẽ ueniat, & ad psalmos cũ alijs fratribus canendos in choro ultimus recipitur. Ad cornu tamen altaris non accedat, sed minorũ ordinũ tantũ officia gerat: deinde usque ad cõpletionẽ septimi anni tres legitimas ferias. s. secundam, quartam & sextam, exceptis diebus paschalib. qui sunt quinquaginta, in pane & aqua ieiunet. secundã tamẽ feriam uno psalterio, uel denario si sit operarius, redimere poterit. Et sic cũ septimũ annũ cõpleuerit, potest eum episcopus ad gradũ pristinũ reuocare: ita tñ quòd in trib. annis sequentib. sine ulla redẽptione omni sexta feria in pane & aqua ieiunet. Et eadem pœnitentia imponenda est presbytero de omnibus alijs peccatis, quę depositionẽ inducunt. Probantur autẽ hæc omnia. lxxxij. dis. presbyter si fornicationem. quod intelligunt quidã de simplici fornicatione, alij fortè melius secundum Ray. de adulterio, uel incestu: puta, quia cognouit coniugatam consanguineam, uel affinem.

[Legitimæ feriæ sunt tres]

Secundus casus est, si presbyter cognouit filiã suã spiritualem, quã. s. baptizauit: uel in baptismo, uel in cõfirmatione tenuit, uel quæ sibi confessa fuit: debet pœnitẽtiã agere. xij. annis, & etiã debet deponi, si crimẽ sit manifestũ: & peregrinando v x. annis pœniteat. & postea monasteriũ intret, tota uita sua moraturus ibidem. Eṗs qui talia cõmisit pœniteat xv. annis. Ipsa uerò mulier debet oĩa relinquere, & res suas pauperibus darẽ, & cõuersa usq; ad mortẽ in monasterio Deo seruire. xxx. q. j. si quis sacerdos. & ca. nõ debet.

Tertius est, ꝙ quicunque filiã suam spiritualẽ uel matrem cognoscit, septem annis pœniteat. & similiter ei consentientes. xxx. q. iij. nõ oportet.

Quartus est, ꝙ qui cõtrahit cũ aliqua alij desponsata per uerba de præsenti, ipsa dimissa xl. dieb. ieiunet in pane & aqua, & sequentibus septẽ annis pœniteat. extra de sponsa duo. accepisti.

Quintus est, ꝙ qui cognoscit duas cõmatres uel sorores, siue uxor uiuat, siue nõ: ad minus vij. annis pęniteat, licet pl⁹ deberet. xxx. q. iiij. si presbyt.

Sextus est, ꝙ qui cognouerit monialẽ siue deuotã decẽ annis pœniteat. & similiter ipsa secũdũ formam traditã xxvij. q. j. de filia. & c. deuotam. In quorũ primo ca. dicit, ꝙ si filia eṗi, uel presbyteri, uel diaconi post uotũ solẽne contraxerit matrimoniũ, nõ admittatur ad cõmunionẽ, nisi marito defuncto pœnitẽtiã egerit: si aũt eo uiuẽte decesserit, & pœnitẽtiã egerit, & cõmunionẽ petierit, tantũ in fine uitæ recipiet eã. In secundo

cap dicit, ꝙ deuota peccans non est recipienda in ecclesia, nisi peccare desierit: & desinẽs egerit pœnitẽtiã x. annis, postea recipiat ad cõmunionẽ: et antequã in ecclesia admittat ad orationem ad nullius conuiuium christianæ mulieris accedat.

Septimus est de eo, ꝗ ignorãter cognoscit duas sorores, uel matrẽ & filiã, uel amitã & neptẽ: pœniteat septẽ annis. Si autẽ sciẽter, perpetuo priuetur coniugio. xxxiiij. q. iij. si quis cũ duabus.

Octauus est, ꝙ qui duxit in uxorẽ eã quã polluit ꝑ adulteriũ, pœniteat v. an. xxxj. q. j. si qua uidua.

Nonus est, ꝙ qui cõtra naturã peccauit, si sit clericus, debet deponi uel religioni tradi si corrigibilis appareat, ad perpetuã pœnitẽtiã peragẽdã. Si uerò sit laicus à cœtu fideliũ, usq; ad cõdignã satisfactionẽ debet fieri alienus, ex̃. de excef præla. clerici. Hoc enim uitiũ maius est, quàm cognoscere matrẽ. xxxij. q. vij. adulterij. & hæc Aug. Adulterij, inquit malũ, uincit fornicationem: uincitur autẽ ab incestu fornicatio. Peius enim est cũ matre, quàm cũ aliena uxore concũbere. sed omnium horum pessimũ est, quod cõtra naturã: sit ut si uir membro mulieris nõ ad hoc cõcesso uoluerit uti. hæc Augustinus. Quocunque autẽ modo tale factum, exerceatur, præterquam inter uirum & fœminam ordinatè & in uale debito, uitium contra naturam, & sodomiticum iudicatur, ut dicit Ray.

Decimus est, quod qui coierit cum brutis, pœniteat plusquam septem annis: & similiter pro incestu. xxxij. q. ij. hoc ipsum. & §. sequen.

Vndecimus est, ꝙ presby. ꝗ interest clãdestinis nuptijs: triẽnio suspẽdit. & si culpa exegerit, grauiꝰ puniatur. ex̃. de clandesti. despõ. cum inhibitio.

Duodecimus est, quòd qui uotum simplex uiolauerit, pœniteat tribus annis. xxvij. distin. si uir.

Decimustertius est, quòd qui excommunicatus celebrauerit, debet triennio pœnitere. & per ij. iiij. & vj. feriam à uino, & carnibus abstinere. xj. q. iij. de his. De pœna uerò degradati celebrantis, habetur distinctio. 50. accedens.

Decimusquartus est, quòd homicidia uoluntarius, sine spe restitutionis deponitur, & pœniteat septem annis. 50 distinct. miror.

Decimusquintus est, quòd homicida casualis pœniteat v. annis. & hoc secundũ Raynu. si culpa causam præcessit: aliter non, nisi fortè ad cautelam. distin. 50. eos. & duobus cap. sequenti.

Decimussextus est, ꝙ si quis fecerit homicidiũ ꝓpter necessitatẽ euitabilẽ, pœniteat duobus annis. dist. 50. c. de his clericis. quæ licet si ineuitabilis esset, in nullo sibi imputaret. 50. di. quia te. Quod uerũ est, quo ad culpã: sed bonũ esset, quòd pœniteret ad cautelam, & innocentiã suã ecclesiæ ostendendã. ex̃. de homi c. ij. §. ult. Et secundum Ray. fortè distingui põt in homicidio necessario, sicut in casuali. & utrum culpa præcesserit necessitatem, uel nõ. Arg. dis. 50. de his. not. ex̃. de homici. interfecisti. Sed & si quis per insaniam cõmittat homicidiũ, nõ ei imputatur. iij. q. iiij. iudicas. quinetiã qui intuitu disciplinæ incaute percutiẽdo occiderit, deponitur. ex̃. de homi. presbyterũ. xv. q. j. si quis non iratus. Sed qui ligatũ latronẽ interficit. deponitur. ex̃. de homici. suscepimus. Qui aũt latronẽ occultũ occidit, quẽ uiuũ cõprehẽdere potuit, quadraginta diebus nõ intret ecclesiã, & alias pœnitere debet ex̃. eo. cap. ij. ubi de hoc dicit. Qui uerò paganum, uel Iudæũ occidit, pœniteat quadraginta diebus. dist. 50. c. qui uero odij.

Decimusseptimus est, ꝙ matricida pœniteat x. annis secũdũ formã satis apertè traditã. xxxiij. q. ij. latorẽ. Vxoricidæ uerò grauior pœnitẽtia debet imponi. Talis enim, & qui dominũ occidit, nunquã equitat, nec uehiculo portatur, nec matrimoniũ cõtrahit, usque ad x. annos carnes nõ comedit, nec uinũ bibit: & alia ꝗ habẽt. xxxiij. q. ij. admonere. & c. quicũq;. Imponitur aũt pœnitẽtia maior uxoricidæ, nõ quia illud peccatũ sit grauius isto, sed quia homines proniores sũt ad occidẽdũ uxores, quàm matres. Maius enim peccatũ est occidere matrẽ, quàm uxorẽ: ut dicit Bonauẽ. in 4. Sentẽ. & cõmuniter omnes doctores. Guil. uerò Durã. tenet cõtrariũ in repertorio pro eo, ꝙ uxoricidę imponitur pœnitentia maior. Mihi aũt magis placet sẽtẽtia aliorũ. Sed qualẽ pœnitẽtiã agere debẽt, qui filios occidũt? Respon. Aut est certũ, ꝙ ipsimet scienter interfecerũt, & sic debet eis imponi pœnitẽtia maior, quã pro alio homicidio. Arg. ex̃. eo. c. ul. in tex. & glo. & de homi. cũ iuramẽto de pœniten. dist. j. aut facta. In hoc tamẽ casu uir uxorẽ recuperat, quã coactus. abiurauerat: & ipsa pœnitẽtiã agit secundũ arbitriũ epi, ita ꝙ si habet alios filios pacifice gubernare possit eos uxor. ex̃. eo. intelleximus ꝙ si uirũ nõ habet, induci debet, ut intret religionẽ, ad quod si nõ põt induci tutius est ei dare licẽtiã nubẽdi: ut ex̃. eo. ueniens. Et hoc quãdo timetur de incontinentia, alias nõ: ut patet xxxj. q. ij. in adolescentia. Et si pater sit clericus, ab officio altaris debet perpetuo abstinere, & ei grauior quàm laico, nõ tamẽ publica (nisi ueniat in publicũ) pœnitẽtia debet imponi: ut ex̃. de pœn. quæsitũ. Aut certũ est, quòd non interfecerunt sponte, nec in culpa fuerunt, sed casu fortuito contigit: & sic de stricto iure in nullo tenẽtur. Arg. ex̃. de homi. ex literis. ij. cap. Ioannes. & cap. ult. Nisi uelint ad cautelã pœnitere. In dubio tamẽ præsumit, quod nõ hoc ex certa sciẽtia, sed potius ex in curia prouenerit. ex̃. de præsump. afferte. Aut certũ est, quòd nõ exhibuerũt omnẽ diligentiã quã potuerunt, & debuerunt: & sic culpa præcessit casũ. Et si sit grauis culpa, ut si posuit puerũ in medio utriusq;, secundũ arbitriũ pœnitẽtiarij imponit pœnitẽtia quinq; uel septẽ annorũ. 50. dist. si qua fœmina. & cap. seq. & cap. si quis spõte occulta, si sit occultũ. publica si sit publicũ, & maior, si in lecto suffocetur, quàm si in cunis. & maior presbytero Græco quã laico: ut habetur ex̃. de pœni. quæsitũ. Et licet dispẽsetur quo ad pœnitẽtiã, quę est arbitraria, ut dicitur ibidẽ, nõ tamẽ quo ad ordines propter homicidiũ, quòd est delictũ enorme & indispensabile. dist. 50. miror. Si aũt culpa quæ pręcessit casũ, sit leuis, ut si posuit puerũ in eodẽ lecto, longè tamẽ à se, imponitur pœnitẽtia trium annorũ. Secundũ hoc intellige illud ex̃. eodẽ, de infantibus. Monẽdi ergo sunt parentes, quòd tam tenellos secum in uno non collocent lecto, ne qualibet negligẽtia interuenienté opprimãtur, & suffocentur: ut ij. q. v. cõsului sti. Et hoc modo distinguit. Host. & Bern. ex̃. de infan. Quid de illis, qui filios uel seruos suos infantes, uel ẽt adultos lãguidos relegata pietate exponũt, id est, ex̃. se ponunt ante ecclesias, ut aliqui moti misericordia colligãt eos? Respõ. Tales grauiter peccant: quia cũ ignoretur sæpe cõsanguinitas expositorũ, cõtrahere possũt matrimoniũ cum sorore uel cõsanguinea: ideo ex ponẽs, tenetur de hoc peccato pœnitere: & ẽ puniẽdus, sicut expositus si scienter cũ tali cõtraheret puniretur. ex̃. de pœni. officij secũdũ Hostiẽ. Talis. n. secundum Ray. est tãquã homicida iudicandus, qui hominem sibi ita coniunctum periculo

periculo mortis exponit. Consideratis tamen circunstãtijs, & utrũ ob hoc mors secuta fuerit uel non pœnitẽtia moderanda erit. Erunt aũt tales irregulares, secundũ Ray. si mors inde sit secuta, quia. s. fuerunt in culpa eos exponendo, uel alimenta negando. Tamẽ secundũ Ro. si in nulla culpa fuisset, quia fortè nec eleemosynas quærendo, nec aliter eos alere possent, irregulares non essent, nec peccarent.

Xviij. est, quod qui presbyterum interfecit. pœniteat. xij. annis. ex. de pœni. & remiss. c. ij. De pœnitentia uerò eius, qui occidit monachum. uel clericum subdiaconum, uel diaconum habetur. xvij. q. iiij. qui occiderit. De pœnitencia autem eius, qui machinatur in mortem domini sui, uel in regimen eius, habetur. xxiij. q. ult. §. si quis.

Xix. est, quòd qui iniustè alium ad mortẽ accusat, xl. diebus in pane & aqua per vij. annos ieiunet & pœniteat. & hoc si accusatus sit occisus. Si aũt tãtũ mẽbrum perdiderit, triẽnio pœniteat. ex. de accu. accusasti. Host. uerò, & Io. de Deo in ieiunãdo intellexerũt ꝙ primus pœniteat per vij. ãnos, quolibet ãno ieiunãdo xl. diebus in pane & aqua. secũdus uerò per tres annos. G. uerò Duran. intellexit. prout litera magis sonat. s. ꝙ primus ieiunabit. xl. diebus in pane & aqua: siue cõtinue, siue interpollate: & per vij. ãnos ieiunabit, & pœnitebit, non tñ in pane & aqua, sed ad arbitrium presbyteri. secũdus uerò per tres quadragesimas. Primas ante natalẽ Domini, Secũda ante Pascha, Tertia ante sanctũ Ioannẽ. has enim instituit beatus Petrus, ut habet in chronicis. Ieiunabit autẽ tunc in pane & aqua. Probantur hęc secundum Hostien. xxij. q. v. c. j. ij. & iij.

Xx. est, quòd periurus xl. diebus in pane & aqua ieiunet, & vij. annis sequentibus pœniteat, & semper debet esse in pœnitentia. s. interiori. vj. q. j. quicunque.

Xxj. est, ꝙ qui cõpulsus conditionaliter à domino scienter peierat, si liber sit. xl. diebus in pane & aqua. & hoc secundũ glo. intellige uel cõtinue uel interpollate pœniteat vij. ãnis sequẽtibus: nõ tamẽ in pane & aqua. ut dicit gl. Si uerò seruus sit eius, qui eũ coegit tribus quadragesimis & legitimis ferijs. s. ij. iiij. & vj. xxij. q. v. qui compulsus.

Xxij. est, ꝙ qui peierat in manu episcopi, uel in cruce cõsecrata: pœniteat tribus annis. Si uerò in cruce nõ cõsecrata uno anno. Qui uerò coactus & ignorãs, ignorãtia iuris, & postea cognoscit, pœniteat tribus quadragesimis. xxij. q. v. c. ij. Qui uerò coactus pro uita redimenda, uel qualibet cã, uel necessitate peierat, quia corpus plus quã animã dilexit, tribus quadragesimis pœniteat. ea. q. v. c. si quis coactus. Alij inducũt tres annos: & unũ ex his in pane & aqua.

Xxiij. est, ꝙ qui falsũ sciẽter iurat, uel aliũ iurare cogit, diebus xl. pœniteat in pane & aqua: & vij. sequẽtibus ãnis nunquã sit sine pœnitentia s. interiori. Alij etiã, si conscij fuerint. similiter pœniteant. xxij. q. v. si quis conuictus.

Xxiiij. est, quòd qui mẽsurat in falsa mẽsura. xxx. diebus in pane & aqua ieiunet. extra de contrahen. empt. ut mensuræ. De pœna uerò falsarij literarũ: habetur ex. eo. ad audientiam. & c. dura. & c. ad falsariorum. & de uerb. sig. nouimus.

Xxv. est, quòd qui frangunt pœnitentiam solennẽ siue redeũdo ad crimina priora, uel similia, siue redeundo ad negotiationẽ, uel militiam secularẽ, quæ sibi fuerant interdicta, sola inter ecclesiam fidelibus oratione iunguntur, à cõmunione suspẽduntur, à catholicorũ conuiuijs separantur, & pœnitere debent x. annis, & communicent in fine uitę. xxxiij. q. ij. de his uerò. & de pœni. dist. v. si quis uerò.

Xxvj. est, quòd qui canit missam, & non communicat, debet uno anno pœnitere, & interim missas non cantare. de conse. distinctio quinta. relatum.

Xxvij. est, quòd præsbyter qui mortuum clericũ inuoluit in palla altaris, pœniteat x. ãnis & mẽsibus v. diaconus uerò triennio, & dimidia. de consec. dist. j. nemo per ignorantiam.

Xxviij. est, quòd qui cõmittit sacrilegium ecclesiam uiolando, uel chrisma siue calicem sacrũ pollutis manibus accipit, uel similia sacrilegia cõmittit, pœniteat vij. ãnis. Primo anno ex. cœmiterium, quòd uiolauit consistat. secundo anno ante fores ecclesiæ, tertio in ecclesia. & in hoc triẽnio carnes non comedat: uinum nõ bibat, nisi in pasca uel natali, non offerat, nec cõmunionẽ accipiat. quarto ãno cõmunicabit, & in illo, & in v. & in vj. & in vij. tribus ferijs à carnibus, & uino abstineat ieiunando. xij. q. ij. dæmon. Comburens autem ecclesiã quindecim annis pœniteat, & eam restituat. xvij. q. iiij. §. si quis. & in uer. maius. de pœna uerò raptoris, siue furis rei ecclesiasticæ, & de pœna furis, & effractoris tam clerici quàm laici, habetur eadem. quæstione. §. peccata. & c. si quis clericus.

Xxix. est, quòd si parentes frangunt sponsalia filiorum à communione triennio separentur: & similiter filij, si sint in culpa: si tamẽ filij secundum promissionem factam contraxerint, excusantur utique scilicet quo ad pœnam ecclesiæ: sed non quo ad reatum, ex quo dederunt operã in contrarium. xxxj. q. ij. si qui parentes. argumen. de pœni. dist. j. si cui.

Xxx. est quòd qui blasphemauerit publicè Deum, uel aliquem sanctorum: & maximè beatam Virginem, illi debet episcopus hanc pœnitentiam iniugere, s. vij. diebus dominicis præ foribus ecclesiæ in manifesto dum missa cãtatur, existat, & ultimo illorum dierum dominicorum palliũ, & calciamenta deponat, & corrigiam ligatã circa collum habeat: & septẽ præcedẽtibus sextis ferijs in pane & aqua ieiunet, ecclesiã nullatenus ingressurus, & quolibet prædictorũ dierũ tres pauperes, uel duos, uel saltem unũ reficiat, si põt: & si non põt hæc pœna in aliã cõmutetur, ꝙ si renuerit agere, oĩa supradicta, interdicatur sibi ecclesia: & in morte priuetur ecclesiastica sepultura. ex. de maled. statuimus. Itẽ blasphemus, si diues fuerit xl. alioquin. xxx. uel xx. & si ad hoc non sufficit, quinque solidorum usualis monetæ pœna mulctetur, nullamq; misericordiã in hoc habiturus, ut dicitur ibidẽ s. quin soluat v. solidos. quos si non habet, currat per ciuitatẽ, uel commutetur in pœnã aliã temporalem. Hæc aũt pœna soluetur ei, qui cõdemnat, id est, potestatis seculari: hãc enim pœnam temporalẽ pręcepit papa imponi per potestatẽ tẽporalẽ: ꝙ si neglexerit, per episcopũ præcipitur cogi. hæc Host. Habet aũt prædicta pœna locũ secundũ Gofre. cùm quis blasphemat non ex ira, uel ebrietate, uel dementia, quia tunc cũ eo mitius ageretur. ij. q. iij. si quis iratus. §. notandum. Secundũ uerò Hostien. hæc pœna est specialiter inducta contra eos, qui Deũ blasphemant ex ira. Non enim aliquis de leui blasphemat Deum, nisi iratus. Tanta tamen posset esse iracũdia, ꝙ æquipararetur dementię, & tũc illud ꝙ dicit Gofr. locũ posset habere. hæc Host.

Quid si quis iuret per caput, uel per uẽtrẽ, uel per corpus, uel capillũ? Respõ. Hosti. quòd si faciat

hoc affirmando, uel iurando, non habet locum hæc pœna. secus est si faciat hoc detestando uel uituperãdo, licet iratus. Itẽ secũdũ Goff. & Hosti. hæc quæ dicunt̃ de pœna tẽporali, fiunt iudice pro tribunali sedẽte. In iudicio autẽ animæ presbyter discretus moliẽdo rigorem, dispensare poterit ex causa circa pœnam spiritualem superiorem. xxv. q. vj. pœnitentibus. hæc Hostien. Item blasphemus clericus maximè presbyter, cogatur ad ueniam postulandam, quod si noluerit, degradetur. dist. xlvj. clericus.

Notandum uerò quod blasphemus secundũ leges est decapitandus: ut in auth. ut nõ luxu. contra natu. circa medium. col. vj. Secundũ uerò canonẽ antiquum clericus erat degradandus, & laicus excõmunicandus. xxij. q. j. si quis per capillum. Hodie uerò laicus aget pœnitẽtiã supradictam. §. illius canonis, statuimus. & hoc si publicè blasphemauit. Si enim occultè, non pœnitebit publicè, ut puto. Clericus uerò hodie est corrigẽdus pœna arbitraria & occulta nõ illa q̃ est publica. Clericus enim publicè nõ debet pœnitere. Si aũt rebellis fuerit. uel sæpius hoc cõmiserit, locum habet pœna legis. s. ut laicus decapitetur in foro ciuili, & in canonico anathematizet̃. i. ecclesiæ ingressus sibi interdicatur, & in morte priuetur ecclesiastica sepultura. Clericus uerò degradet̃. hæc Hosti. tit. de maledicis.

Xxxj. est de presbytero, qui reuelat confessionẽ, quòd de iure ãtiquo debet deponi, & omnibus diebus uitæ suæ ignominiosus peregrinari. de pœni. dist. vj. sacerdos.

Xxxij. est, quod qui in dicendis horis canonicis, & alijs officijs diuinis discrepat à consuetudine propriæ metropolitanæ ecclesiæ. vj. mensibus priuatur communione, si hoc accidat ex contemptu. xvij. dist. de his.

Xxxiij. est, quod episcopus, qui ordinat sine iusta causa clericum inuitum aut reclamantem, uel penitus inuitum absolutè suspẽditur anno uno. lxxiiij. dist. c. j.

Xxxiiij. est, quòd episcopus qui correctionem de uenditione ministeriorum dissimulat, duobus mensibus: presbyter iiij. diaconus iii. subdiaconus & cæteri ad arbitrium iudicis pœnitere debent. j. q. j. quicquid inuisibilis.

Xxxv. est, quod sortilegus. xl. diebus pœniteat. ex̃. de sortilegis. requisisti.

Xxxvj. est, quòd qui uidet in astrolabio, pœniteat duobus annis extra de sorti. ex tuarum.

Xxxvij. est de stilla sanguinis altaris cadentis super terram, uel aliquid aliud propter negligentiam presbyteri, debet presbyter pœnitere. xl. diebus. Si cecidit super palio altaris, pœniteat iiij. diebus. de consec. di. ij. c. si per negligentiã.

Xxxviij. est, ꝙ si aliquis euomit eucharistiã propter ebrietatẽ & uoracitatẽ, si laicus, pœniteat. xl. diebus. Si clericus uel monachus. uel presbyter, uel diaconus, pœniteat. lxx. diebus. Si episcopus, pœniteat. xc. diebus. Et debent euomita comburi, & iuxta altare collocari. Si uerò causa infirmitatis euomuerit. vij. diebus pœniteat. de conse. dist. ij. si quis propter ebrietatem.

Xxxix. est, quando mus corrodit, uel comedit corpus Christi, de pœnitẽtia huius casus inquire, ubi sit notata de conf. dist. ij. circa finem.

Xl est, ꝙ qui domũ uel aream uoluntariè succendit, sublata uel incensa omnia restituat, & tribus annis pœniteat. ex̃. de iniur. si quis domum Canon tamẽ dicit, ꝙ si ex odio, uel iniuria hoc fecerit, excõmunicari debet, nec absolui donec satisfecerit, & iurauerit quòd ignẽ decætero nõ apponet. Imponitur autẽ sibi, ut Hierosolymã uel Hispaniã uadat in Dei seruitio ãno integro ibi moraturus. Si quis autẽ archiepiscopus uel episcopus hoc relaxauerit, damnũ restituat, & ab officio episcopali per annũ abstineat. xxiij. q. viij. pijssimã. Hodie autẽ postquã sunt denũtiati, nõ possunt citra sedem apostolicã absolui: ex̃. de sent. excõ. tua nos. Imò tex. loquitur de incendiarijs indistinctè, postquã sunt publicati. Et Ber. hoc idẽ dicit expresè, & Gra. ex̃. de sen. excom. quicunq;. & Goff. licet Ro. cõtrariũ dicat. Secundum autẽ leges qui in ciuitate data opera incendiũ fecerit, si sit humilis, subijcitur bestijs: si sit in aliquo gradu, decapitatur, uel in insulã relegatur. ff. de incen. rui. nau. l. si. Qui uerò alibi, ut in uillis, uel castris remissis, ibidem ædes positas cõbusserit, si hoc dolo fecerit, cõburitur. Et hoc intelligendum secũdũ Hostiẽ. si sit humilis. Si autẽ hoc ex sua negligentia cõtigerit, resartiet damnũ: uel si minus idoneus sit, parũ uel leuiter castigetur. Et nomine ædiũ omne ædificium continetur, ut ibidem dicitur. l. qui ædes.

Xlj. est quòd qui dederit uel acceperit cõmunionẽ ab hæretico, & nescit hoc esse prohibitũ ab ecclesia, & postea intelligit, pęniteat uno anno. Si autẽ sciuit, & neglexit, pœniteat x. annis, uel secũdũ quosdã. vij. uel alias v. Qui uerò permittit hæreticũ missã celebrare in ecclesia catholica per ignorantiam iuris, pœniteat xl. diebus. Si pro reuerentia eius, per annũ pœniteat. Si pro damnatione ecclesiæ catholicæ, & pro consuetudine Romanorũ proijciatur ab ecclesia sicut hæreticus, si sit impœnitens, alioqui pœniteat x. annis. Si aũt relicta ecclesia ad hæreticos transierit, & alios ad hoc induxerit, pœniteat. xij. annis, tribus ex̃. ecclesiã. vij. inter audientes duobus ex̃. communionem. & sic uicesimosecundo anno communionem, siue oblationem percipiat. xxiiij. q. j. si quis dederit.

Xlij. est, quòd patronus, qui res ecclesiæ dilapidat, uno anno pœniteat. xvj. q. vj. c. filijs.

Xliij. est, quòd qui domum suam magicis, & incantatoribus lustra, uel aliud facit, & qui ei hoc consuluit, annis v. pœniteat. xvj. q. v. qui diuinatores. & c. non liceat.

Xliiij. est, quòd qui pacem cum proximo suo non facere iurat, anno uno pœniteat, & ad pacem redeat. xxij. q. ij. qui sacramento.

Xlv. est, quòd pro periuro, adulterio, homicidio. dantur pro pœnitentia regulariter vij. anni, & similiter pro fornicatione: licet non ita aspera pœnitentia iniungatur. xxiij. q. j. prædicãdum. xxxiij. q. j. hoc ipsum. & §. sequen.

Xlvj. est, quòd qui scienter rebaptizatur. vij. annis pœniteat, & feria iiij. & vj. in pane & aqua ieiunando, tres quadragesimas facit. & hoc si fecit pro hæresi introducenda. Si autem pro mundicia, i. pro salute corporis obtinenda, ut ex̃. de aposta. cap. ij. tribus annis pœniteat. de conse. distinct. iiij. qui bis. & talis qui bis baptizatur, uel confirmatur, fit de foro ecclesiæ, & cogitur fieri irregularis. distin. lxxxiiij. dictum est. De pœna autem talium habetur de conse. dist. iiij. eos. Cuius capituli sententiam prætermitto gratia breuitatis.

Xlvij. est, quòd qui uxorem adulteram cognoscit antequam pœniteat. iij. annis pœniteat. xxj. q. j. si quis secundo. Qui uerò cognoscit eam pœnitentem ante pœnitentiam peractam, pœniteat. ij annis. ea. q. si quis primo. Quomodo uerò pœnitentia iniungenda sit mulieri, partũ alterius supponenti, uel etiam de nõ suo uiro cõpetenti, habetur ex̃. de pœni. & re. officij.

Ad regu-

Ad regulas igitur prædictas inspiciẽdo, potest studiosus indagator procedere ad pœnitẽtias, pro diuersis criminibus secũdum canones imponendas, & ex causa consideratis circunstantijs, ut dictũ est suprà, moderari poterit eas. Et licet ab ipso omnes circunstantiæ sint diligenter attendendæ, principaliter tamen qualitates personæ & precipuè utrum sit persona obnoxia alicui, aliquo uinculo seruitutis. Nam circa tales personas cauere debet pro posse presbyter, ne talẽ pœnitentiã eis imponat: per quam illis quib. sunt adstrictæ præiudicium fiat: maximè circa coniugatos: unde si seruus sit, & timore peccauerit, obediẽs domino suo in atrocioribus, est mitius puniendus. xxij. qõ. v. qui cõpulsus, obedire tamen non tenebatur in talibus. xj. qõ. iij. si dominus. Si autem uoluntariè peccauerit corpore punietur, etiam acrius quam alius. xxiiij. qõ. j. qui contra pacem. Nec est seruo iniungenda peregrinatio, per quã dominus eius, qui non est in culpa, illius seruitio defraudetur. extra de senten. excom. relatum. Si uerò liber sit, tota pœnitentia canonis, si potest facere, debet imponi. xvj. q. j. sacerdotes pœnitentiam. Sed ex causa poterit eam presbyter moderari.

Considerandum etiam erit utrum sit persona noua in fide: quia nouis in fide minor debet etiã pœnitentia imponi. extra de pœ. & re. Deus qui. Et similiter considerandæ erunt aliæ personarum circunstantiæ de quibus ad præsens supersedeo gratia breuitatis.

Sciendum autem, quòd in foro pœnitentiali dicũtur legitimæ feriæ. ij. iiij. & vj. disti. lxxj. presbyter. de conse. dist. iij. ieiunia Aliqui tamen ut dicit Roma. pro ij. feria ponunt sabbatum.

Insuper notandum est, quòd si pœnitentia in pane & aqua imponatur, non habenti panem, potest loco panis leguminibus & pisciculis uesci: & etiam alijs, si necessitas illud requirat, extra de pœ. & re. licet. in text. & glos. alias non licet.

Notandum etiam secũdum Ioan. si pœnitentia sit imposita à canone, liberatur quis à ieiunio dando denarium uel legendo psalteriũ propria authorita te. Innoc. uerò dicit quòd ieiunia necessaria, ut quatuor temporum, & huiusmodi non possunt redimi nisi subsit rationabilis causa. uoluntaria uerò redimi possunt, etiam sine authoritate superioris.

Ad hoc etiam nota, quòd ubi imponitur pœnitentia aliquot annorum siue quadragesimarũ, nec additur quomodo quis debet pœnitere, hoc relinquitur arbitrio presbyteri, cum pœnitentiæ sint arbitrariæ: ut dictum est supra. ipse enim presbyter arbitrabitur eã per ferias legitimas faciendam secundum canones. 50. dis. de his clericis. extra de homi. cap. ij. & in multis alijs iuribus. Et sic intelligitur illud. extra de accu. ac cusasti. & de spon. dilectus. & similia.

Expliciunt Canones pœnitentiales.

CANONES SANCTORVM Apostolorum per Clementem à Petro Apostolo Romæ ordinatum episcopum in unum congesti.

j. EPISCOPVS à duobus aut tribus episcopis ordinator.

ij. Presbyter ab uno episcopo ordinator, item diaconus, & reliqui clerici.

iij. Si quis episcopus aut presbyter præter ordinationem domini, quam de sacrificio instituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro uino siceram aut confecta quædam, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina supra altare obtulerit: ut qui contra ordinationẽ domini faciat, deponitur: excepto nouo frumento, & uua, opportuno tempore. Præterea licitum non esto aliud quidpiam admouere ad altare, quam oleũ in candelabrũ, & incensum oblationis tẽpore.

Omnium aliorum pomorum primitiæ episcopo, & presbyteris domum mittuntur, non super altare. manifestum est autem quòd episcopus & presbyteri inter diaconos, & reliquos clericos eas diuidunt. iiij.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, uxorẽ suã prætextu religionis non abijcito: si abijcit, segregator à cõmunione si perseuerat, deponitor. v.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, seculares curas non suscipito: alioqui deponitor. vj.

Si quis episcopus aut præsbyter, aut diaconus sanctum diem Paschæ ante uerum æquinoctiũ cum Iudæis celebrauerit, deponitor. vij.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quicunque ex sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicauerit, causam dicito. Et si bona ratione subnixa sit, ueniam promeretur. Sin minus dixerit, à communione excluditor, tanquam qui populo author offensionis fuerit, mota contra eum suspicione, qui obtulit. viij.

Quicunque fideles ecclesiam ingrediuntur, & scripturas audiunt, neque apud preces, & sanctam communionem permanent: eos tanquam qui ordinis in ecclesia perturbationem inducant, à communione arceri oportet. ix.

Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit, iste communione priuator. x.

Si quis cum deposito clerico, ut cum clerico, preces coniunxerit. deponitor & ipse. xj.

Si quis clericus, aut laicus à communione segregatus, seu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatem, sine commendatitijs literis receptus fuerit, à communione excluditor tam qui recepit, quàm qui receptus est. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor. xij.

Episcopo, qui parochiam suam dereliquerit, alteri insilire nefas esto, licet à pluribus ad hoc compellatur: nisi rationabilis aliqua causa subsit, quæ hoc ipsum facere ui adigat, nempe quòd plus lucri & utilitatis his, qui illic constituti sint, uerbo pietatis conferre possit. neque hoc tamen à seipso, sed multorum episcoporum iudicio, & exhortatione maxima. xiij.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut quicunq; tandem de clericorum consortio, relicta parochia sua, in aliam concesserit, & omnino transmigratione facta præter uoluntatem sui episcopi in alia parochia moram traxerit, hunc iubemus, ne porrò in ministerio publico sit ecclesiæ, maximè si accersente ipsum episcopo eius, redire cõtemnat, peruerso illic ordine perseuerans, ut laicus tamẽ ibi locorũ in cõionem admittitor. xiiij.

Quod si episcopus, ad quem accesserint, pro nihilo reputata uacationis àministerio ecclesiastico pœna, quæ contra eos definita est, ipsos ut clericos susceperit, à communione excluditor, ut peruersi ordinis magister. xv.

Qui post baptismum duabus implicitus fuit nuptijs, aut concubinam habuit, is episcopus, aut presbyter, aut diaconus aut denique in consortio sacerdotali esse non potest. xvj.

Qui uiduam duxit, aut diuortio separatã uiro, aut meretricẽ, aut ancillam, aut aliquã, quæ publicis xvij.

cis mancipata sit spectaculis, episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut denique ex consortio sacerdotali esse non potest.

xviij. Qui duas sorores duxit aut consobrinam, clericus esse non potest.

xix. Clericus, qui fideiussiones dat, deponitor.

xx. Si quis humana uiolentia eunuchus factus est, aut in persecutionem amputata ei sunt uirilia, aut ita natus fuit, & dignus est, efficitor episcopus.

xxj. Qui sibi uirilia amputauit, clericus non efficitor. sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationi Dei.

xxij. Si quis, cum clericus esset, uirilia sibijpsi amputauerit, deponitor. homicida etenim suijpsius est.

xxiij. Laicus, qui seipsum mutilauit, per tres annos à communione eijcitor. puta, quia ipse uitæ suæ posuit insidias.

xxiiij. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut periurio, aut furto deprehensus, deponitor, non tamē à communione excluditor. Dicit enim scriptura: Bis de eodem delicto uindictam non exiges. Eidem conditioni consimiliter & reliqui clerici subduntor.

xxv. Ex his, qui celibes in clerum peruenerunt, iubemus ut lectores tantùm & cantores (si uelint) nuptias contrahant.

xxvj. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui uel fideles delinquētes, uel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis per huiusmodi uult incutere, deponi præcipimus. Nusquā enim dominus hoc nos docuit. Imò uerò contrà, cùm ipse percuteretur, non repercutiebat, cùm lacesseretur conuicijs, non regerebat conuicium: cùm pateretur, non cominabatur.

xxvij. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus ob certa crimina iustè depositus, attingere ministerium, quòd aliquando tractauerat, præsumpserit: omnino hic ab ecclesia abscinditor.

xxviij. Si quis episcopus aut presbyter, aut diaconus pecuniæ interuentu hanc dignitatem nactus fuerit: deponitor tam ipse, quàm qui eum ordinauit, & omnino à cōmunione abscinditor, quemadmodum Simon magus à me Petro.

xxix. Si quis episcopus secularium magistratum familiaritate usus, per ipsos ecclesiam nactus fuerit deponitor. segregantor quoque a communione, quicunque cum ipso cōmunionem habent.

xxx. Si quis presbyter, proprium aspernatus episcopum, seorsim conuenticula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine episcopum in pietate ac iustitia condemnarit, deponitor, quasi qui principatum ambiat. tyrannus enim est. Consimiliter & reliqui clerici, qui suum illi calculum apponunt. Laici uerò à communione segregantor. Atque hæc post unam, & item alteram, ac tertiam episcopi exhortationem fiunto.

xxxj. Si quis presbyter, aut diaconus per episcopum à communione exclusus sit: hunc neutiquam ab alio fas esto suscipi, quàm ab eo, qui ipsum à cōmunione exclusit: nisi fortè fortuna episcopus, qui ipsū à cōmunione segregauit, defunctus sit.

xxxij. Nemo peregrinorum episcoporum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendatitijs suscipitor literis: & si eas obtulerit, attentius in disquisitionem uacantor. Et quidem si prædicatores pietatis fuerint, suscipientor. sin minus, ubi necessaria ipsis suppeditaueritis, ad cōmunionem, & ulteriorem ipsos consuetudinem non admittitote. multa. n. per obreptionē fiunt.

xxxiij. Cuiusque gentis episcopos oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite, neque sine ullius uoluntate quicquam agere insolutum. illa autem sola quenque pro se tractare, quæ ad parochiam eius, & loca ipsi subdita attinent. Sed neque ille citra omnium uoluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per dominum, in sancto spiritu.

Episcopus extra terminos suos in ciuitatibus & regionibus sibi non subiectis, ordinationes facere non præsumito. Si uerò præter uoluntatem eorum, qui ciuitates illas aut regiones detinent, id fecisse conuictus fuerit, deponitor tam ipse, quàm etiam ij quos ordinauit. xxxiiij.

Si quis ordinatus episcopus ministerium, & curā populi sibi commissam nō susceperit, hic à communione seiunctus esto tandiu, donec susceperit (obedientiam accommodans. Similiter autem & presbyter & diaconus.) Si uerò non præ uolūtate sua, sed præ malitia populi nō susceperit: maneto ipse quidem episcopus, clerus uerò eius ciuitatis à cōmunione segregator, eo quod tam inobedientem populum non corripuerint. xxxv.

Bis in anno episcoporum celebrator synodus, ad pietatis inter se dogmata in disquisitionem uocantor, neque non in ecclesijs incidentes cōtradictiones diriminunto: semel quidem quarta feria Pentecostes, secūdo duodecima * Hyperberetei. xxxvj.

* Hyperbereteus apud Asiæ populos & Macedones. Octo-ber Græcè dictus.

Omnium rerum ecclesiasticarum curam episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto, quidpiam ex ijs sibi tanquam proprium assumere, aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dedicata sunt. Quod si pauperes illi sint, ut pauperib. subministrato: non tamen horum prætextu res ecclesiæ uenundato.

Presbyteri & diaconi absque uoluntate episcopi nihil peragunto. ipsius enim fidei populus domini commissus est, & pro eorum animabus ab ipso repetetur ratio. xxxvij. xxxviij.

Manifestæ sunto priuatæ res episcopi (si modo & priuatas habet) manifestæ item sunto dominicæ: ut priuatas quidem res episcopus, cnm moritur, quibus uult, & quomodo uult relinquendi facultatem habeat: neque occasione ecclesiasticarum rerum intercidant res episcopi, qui nō nunquam uxorem & liberos, aut cognatos, aut seruos habet. Iustum. n. est apud Deum pariter & homines, simul ne ecclesia per ignorationem rerum episcopi damni aliquid sustineat, simul ne episcopus aut cognati eius prætextu ecclesiæ oblædātur, aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, eiusque mors implicetur diffamationibus. xxxix.

Præcipimus ut episcopus res ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ, fidei eius committendæ sunt, multò utique magis oportuerit, & de pecunijs mandatum dare, ut illius arbitratu dispensentur, neque non cum timore Dei, summaque sollicitudine per presbyteros ac diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modò indiget) quantum ad necessarios suos & hospitio exemptorum fratrum usus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quàm cæteri. Ordinauit enim lex Dei, ut qui altari inseruiunt, de altari nutriantur: quando nec milites nunquam suis annonis arma hostibus inferant. xl.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui uel aleæ, uel ebrietatibus indulget, uel definito. uel deponitor. xlj.

Sibdiaconus, aut cantor, aut lector, qui consimilia facit: uel definito, uel à communione seiungitor. Similiter & laici. xlij.

Eps aut psbyter, aut diaconus, qui usuras à mutuū accipiētibus exigit: uel definito, uel deponitor. xliij.

Episco-

xliiij. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum hæreticis preces coniunxerit, duntaxat à communione suspenditor. Si uerò etiã ipsos tanquã clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

xlv. Episcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptisma aut sacrificium susceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim conuentio inter Christũ & Belial? aut quæ particula fideli cum infideli?

xlvj. Episcopus, aut presbyter si eũ, qui uerũ baptisma habeat, iterum baptizauerit, aut pollutum ab impijs non baptizauerit: deponitor, ut qui crucem & mortem domini derideat. Neque discernat ueros sacerdotes, à sacerdotib. impostorib.

xlvij. Si quis laicus, cum suam à se uxorem abijcit, alteram duxerit, aut ab alio dimissam, à communione segregator.

xlviij. Si quis episcopus, aut presbyter secũdũ ordinationẽ domini non baptizauerit in Patrem & Filiũ, & Spiritum sanctũ, sed in tres principio carẽtes, aut tres filios, aut tres paracletos, deponitor.

xlix. Si quis episcopus, aut presbyter in una initiatione non tres immersiones, sed unam duntaxat, quæ in mortem domini detur peregerit, deponitor. Nõ enim dixit dominus. In mortẽ meam baptizate: sed profecti docete omnes gẽtes, baptizantes eos in noĩe patris & filij, & spiritussancti.

l. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quiuis omnino de sacerdotali cõsortio, nuptijs, & carnibus, & uino abstinuerit, non propterea quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, sed propter abominationem: oblitus, ꝙ omnia pulcra ualde, & quòd masculum & fœminam Deus creauit hominem, sed diffamationibus lacessens creationem Dei uocat ad calumniam: aut corrigitor, aut deponitor, & ex ecclesia reijcitor. Consimiliter & laicus.

lj. Si quis episcopus, aut presbyter eum, qui à peccato reuertitur, nõ recipit, sed reijcit: deponitor, eo ꝙ Christum offendat, qui dixit, ob unũ peccatorẽ qui resipiscat, gaudium oboriri in cælo.

lij. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, carnibus & uino festiuis diebus non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis: deponitor, tanquam qui cauterio notatam habeat conscientiam, & multis author sit offendiculi.

liij. Si quis clericus in caupona cibũ capere deprehensus fuerit, à communione excluditor. excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune diuerterit hospitium.

liiij. Si quis clericus episcopũ contumelia affecerit, deponitor. principi.n. populi tui non maledices.

lv. Si quis clericus contumelia affecerit presbyterum, aut diaconum à communione segregator.

lvj. Si quis mancum: aut mutum, surdumve, aut cæcũ, aut eum, cui uitiosus incessus est, subsannauerit, cõmunione priuator. Cõsimiliter & laicus.

lvij. Episcopus, aut presbyter, qui negligentius circa clerum, uel populum agit, neque in pietate eos erudit, à communione segregator. Si uerò in ea socordia perseuerauerit, deponitor.

lviij. Si quis episcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditauerit, à communione reijcitor: sin perseuerat, deponitor, ut qui fratrem suum necauerit.

lix. Si quis falso inscriptos impiorum libros tanquam sacros in ecclesia ad populi, & cleri corruptionem publicauerit, deponitor.

lx. Si accusatio contra fidelem instituatur de fornicatione aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & conuictus fuerit, in clerum non perducitor.

Si quis clericus per metum humanum, uel Iudæi, uel Græci, uel hæretici negauerit, si quidem nomẽ Christi, ab ecclesia reijcitor. si uerò nomen clerici, deponitor. pœnitentia tamen ductus, ut laicus recipitor. lxj.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunque ex sacerdotali cõsortio comederit carnes in sanguine animæ eius, aut à bestijs abreptum, aut suffocatũ, deponitor. hoc enim lex prohibuit. Sin uerò laicus fuerit à cõmunione excluditor. lxij.

Si quis clericus, aut laicus, synagogam Iudęorum aut hæreticorum, conuenticulum ingressus fuerit, ut preces cum illis coniungat, deponitor, & à communione secluditor. lxiij.

Si quis clericus in concertatione aliquem pulsauerit: & uno ictu ac pulsatione interemerit, deponitor propter temeritatẽ suam. Sin uerò laicus sit, arcetor à communione. lxiiij.

Si quis dominicum diem, aut sabbatum, uno solo dempto, ieiunare deprehendatur, deponitor. sin laicus, è communione eijcitor. lxv.

Si quis uirginem sibi non desponsatam, admota ui detinet, à communione suspenditor. Non licitum autem esto ei aliam ducere, sed eam detineto, quã solicitauit, quamuis paupercula sit. lxvj.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus secundã ab aliquo ordinationẽ susceperit, deponitor tã ipse, quã qui ipsũ ordinauit: nisi fortè constet ordinationẽ eum habere ab hæreticis. Qui enim à talibus baptizati, aut ordinati sunt hi neque, fideles, neque clerici esse possunt. lxvij.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor sacrã quadragesimã Paschæ, aut quartã feriã, aut parasceuẽ nõ ieiunauerit, deponitor, pręterquã si imbecillitate impediat corporis. Sin laicus sit, cõmunione priuator. lxviij.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus aut omnino quicunque ex clericorum consortio cum Iudæis ieiunauerit, aut communem festũ diem cum ipsis egerit, aut lautia festi, nẽpe azyma, aut aliud huius generis, ab eis susceperit deponitor. si laicus à cõmunione segregator. lxix.

Si quis Christianus oleum ad sacra gentilium, aut in synagogam Iudęorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, à communione excluditor. lxx.

Si quis clericus, aut laicus ceram aut oleum, ex sãcta surripiat ecclesia, à cõmunione seiũgitor. lxxj.

Vas aureum & argentum sanctificatum', aut uelamen, linteumve, nemo amplius in suos usus assumito: iniquum enim est. Cæterùm si quis deprehẽsus fuerit, excommunicatione mulctator. lxxij.

Episcopum de aliquo, per fide dignos accusatum homines ab episcopis uocari necessarium est. Et si quidẽ cõparuerit, & confessus conuictusve fuerit, censura irrogator ecclesiastica. Si uerò uocatus non obtemperauerit, secunda quoque uice uocator, missis duobus ad ipsũ episcopis. Quòd si per contumaciam ne sic quidem comparuerit, synodus suam, contra ipsum pronuntiato sententiam, ne quid tergiuersando detrectandoque iudicium lucrifacere uideatur. lxxiij.

Indictionem testimonij contra episcopum, hæreticus non admittitor: sed neque fidelis, si solus sit. In ore enim duorum aut trium testium consistet omne dictum. lxxiiij.

Itẽ nõ oportet episcopũ fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu, Neque.n. ecclesiã Dei conferre debet in hæredes. Enimuero si quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipse autẽ excommunicatione percellitor. lxxv.

Si quis

lxxvj. Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, episcopus efficitor. nō.n. mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animę.

lxxvij Qui uerò mutus surdusve, & cæcus est episcopus nō efficitor, non quia ob læso corpore est, sed ne ecclesiastica impediantur munia.

lxxviij. Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor, sed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus uerò recipitor: & si dignus fuerit, clericus efficitor.

lxxix. Qui ex uita, gentili, aduenerit, & baptizatus est, aut ex conuersatione praua, eum iustum non est protinus promoueri in episcopum. Iniuriū enim est eum, qui non prius specimen & documentum de se præbuerit, aliorum doctorē existere, nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

lxxx. Dicimus, quòd non oporteat episcopum, aut presbyterum publicis se administrationibus immittere, sed uacare, & commodum se exhibere usibus ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum dominicum.

lxxxj. Serui in clerum promoueantur citra dominorum uoluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando uerò seruus quoque gradus ordinatione dignus uideatur, qualis & noster Onesimus apparuit, & domini consenserint, manusque emiserint, & domo sua ablegauerint: efficitor.

lxxxij. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui militiæ uacauerit, & simul utrunque retinere uoluerit, tam officium Romanum, quàm functionem sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari: & quæ Dei, Deo.

Quisquis Imperatorem aut magistratum contumelia affecerit, supplicium luito. & quidem si clericus sit, deponitor. si laicus, à communione remouetor. lxxxiij.

Sunto omnibus uobis, clericis simul & laicis uenerandi ac sacri libri, ueteris quidam testamenti, Moysis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deutronomium, Iesu filij Naue unus, Iudicum unus. Ruth unus, Regum quatuor, De relictorum ex libro dierum, duo. Hester unus. De Machabæorum gestis tres, Iob unus. Psalteriū unus, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Prophetarum duodecim, unus Esaię, Hieremiæ unus, Ezechiel unus. Daniel unus. Inquiritor autem à uobis extrinsecus, ut adolescentes uestri addiscant. item Sapientiam eruditi Syrach. Nostra uerò, hoc est noui testamenti, Euangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epistolæ quatuordecim: Petri epistolæ duę. Ioānis tres, Iacobi una, Iudę una, Clementis epistolæ duæ & præceptiones, quæ uobis episcopis per me Clemētem in libris octo nuncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quædam arcana, quæ in se continent, Et actiones nostras Apostolorum. lxxxiiij.

Finis Apostolicorum Canonum
Gregorio Haloandro
interprete.

REGISTRVM.

aa bb cc dd ee ff gg. a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc Dd
Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR. *
Omnes sunt quaterni, præter gg QQ & RR, qui duerni sunt, & * quinterniones.

SVMMARIVM SEV Flosculus totius Decreti.

Voniam inter cætera, quæ utilia sunt præuidi Legistis & Canonistis, qui propter temporis breuitatē seu libri prolixitatem, uel penuriam studere in Decretis nequeunt, hoc opus fore utile. Et quia quæ quis bene scit, ita memoriæ commendare non potest, quin obliuioni tradantur: ideo ego Ioannes diaconus Hispanus, professor iuris canonici & ciuilis, ad summariam totius libri, quàm breuissimè potui, Deo suum auxilium præbente, collegi: quę flos Decreti meritò dici potest. Et cum eo quandoque concordantias Decretorū & legum tam de text. quàm de notatis, ut mihi memoriæ occurrebant inserendas decreui. Summaque totius libri, hæc est: quia per partes diuisus est. Et prima pars est diuisa in ca. & distinctiones: modos quarum, seu intentionem sigillatim & summariè in hoc opere declarabo. Secūda pars est diuisa in xxvj. causas quarum quęlibet habet sub se certas & cōnumeratas species, quarū omniū solutiones & sentētiæ in hoc opere breuiter patefiunt. In hac secūda parte in xxxvj. causas, & quomodo inter ipsas causas inseritur tractatus de pœnitentia, qui à quibusdam, tertia pars ipsius libri dicitur. quod non placet: quia in vij. dist. est diuisus, quarum mens in hoc opere breuiter claret & aperte. Tertia & ulti. pars est de cōsecratione diuisa in v. dist. quarū mens hic summariè prælibatur. Sumant itaque domini mei Legistæ & Decretistæ hoc donum sui amici, quòd quamuis exiguum, commendandum tamen ab eis, si memores erunt illius dicti, quod Philosophus ait: Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus, &c. Aliqui ponunt hic uersus Centū distin. & una. causæ sunt triadena & sex. Pœna tenet septem, de consecr. quoque quinque.

Distinctio prima.

Vmanum genus duobus modis regitur, &c. Tractaturus in hoc libro magister Gratianus de iure canonico, incipiens quasdam iuris diuisiones præmittit usque ad quartam distin. In primis, prima quæstio cum authoritatibus sequentibus ponit, & probat differentiam quæ est inter ius diuinum & humanum, seu legem diuinam & humanam, quæ est usque ad j. distinct.

Prima distinctio ponit differentiam inter ius scriptum & non scriptum: & docet certas exceptiones iuris primò quot modis sumitur, uel accipitur apud Canonistas.

Secunda distin. ponit, & probat differentias inter leges & plebiscita seu consulta. & de omnibus habetur melius. ff. de iust. & iur. & de legi. & constit. & seq. per totum.

Tertia distinct. docet diffinitiones canonum & differentias eorum.

Quarta distinctio, ponit & docet causam, quare factæ sunt leges & canones: & qualiter fieri, & promulgari debeant, & quod de eis, uel in eis promulgari debeat. de hoc not. C. de legitimis, per totum.

Quinta distinct. ponit, & exponit differentiam inter ius naturale & ciuile, & cætera iura.

Sexta distinctio, quærit uagando extra materiam aliquantulum, & exponit superfluitatem naturæ, quæ accidit homini in somnis, an ad peccatum imputetur.

Septima distinctio. ponit, qui fuerunt authores iuris, & qualiter incepit ius. & hoc melius. ff. de orig. iur. C. de uet. iur. enuc. per totum.

Octaua distinct. ponit differentiam inter ius naturale & consuetudinem, & qualiter consuetudo cedit iuri naturali, & quòd ius naturale uincit alia iura. & de hoc extra de consuetu. per totum. ff. de legi. & consti. l. de quibus. & leg. sequentibus.

Nona distinct. probat, quòd quælibet consuetudines debent cedere iuri naturali, & quòd ius naturale præiudicat humano.

Decima distinctione probatur consuetudines principum, seu leges Canonibus non præponi. ubi autem Euangelijs, atque Canonibus concordauerint, omni reuerentia sunt dignæ. de hoc de secun. nupt. cap. fi. & de operis noui nun. ca. j. C. de sacrosanc. eccle. priuilegia.

Vndecima distinctione probatur, quod consuetudo quæ non obuiat legibus uel canonibus, seruanda est. & quòd cōsuetudo praua cedit legi.

Duodecima distinctio ponit, quòd non licet nouitatem inducere, & alterius quam Romanæ ecclesiæ consuetudinem seruari, & quæ consuetudo sit seruanda.

Decimatertia distinct. ponit, quòd aduersus ius naturale nulla admittitur dispensatio, nisi fortè duo mala urgeant: & necessarium sit alterum eligi.

Decimaquarta distinctio quærit & soluit utrum liceat nobis minora peccata cōmittere, ut alij grauiora uitent. & dicit quòd non de hoc. xxij. quæstio. ij ne quis arbitretur.

Decimaquinta dist. ponit originem & authoritatem ecclesiasticarū constitutionum: & quæ opuscula sunt admittenda.

Decimasexta distinct. ponit, quòd canones apostolorū sunt recipiēdi, & non inter apocrypha numerandi, & generalia concilia: & quorum tempore celebrata sunt: & quorum authoritas præmineat.

Decimaseptima distinctio ponit, ꝙ generalia concilia non sunt congreganda, nec habent uim nisi authoritate apostolicæ sedis.

Decimaoctaua distinctio. tractat de concilijs archiepiscoporum, in quibus tractabātur causæ antiquitus ut hic docetur, & cæterorum prælatorum, maximè episcoporum. & quo tempore celebranda sunt, & quantam uim habeant.

Decimanona distinct. docet & probat, quòd ecclesiasticæ epistolæ canonibus conciliorum pari iure adæquandæ sunt.

Vigesima distinctione probatur, quòd decretis Romanorum pontificum & sacris canonibus conciliorum ecclesiæ negotia terminantur. in quibus terminandis potestas & scientia necessaria est, & inquātum præemineant decreta & canones expositionibus aliorum, qui sacram paginam glossarunt. & sic an dicta expositorum sacræ paginæ præferantur constitutionibus papalibus.

Vigesimaprima distinct. probat, qui sunt executores ministri canonū à maiori, usque ad infimum. & differentias ministrorum locorum assignat probans, quòd maior à minori iudicari non debet. & de ecclesiasticis ordinibus, & ipsorum ordine.

Vigesimasecunda distinctio. docet, quod inter omnes ecclesias Romana obtinet principatum. & quòd sunt quatuor patriarchales sedes. & de ordinatione maiorū ecclesiarum, & primatu Romanæ ecclesiæ.

Vigesimatertia distinct. probat, & docet qualiter quis minister in ecclesia Dei promoueri & ordinari debeat, incipiens à summo pōtifice, usque ad inferiorem gradum, uel ordinem, qui psalmista appellatur.

Vigesimaquarta & quinta distinct. probat, quid ad episcopum, & quid ad unumquemq; inferiorē

pertineat:& sic de clericorum ordinatorũ examinatione: & quòd qui est episcopus sine crimine debet esse. & ibi incipit regula apostoli missa ad Timotheum sub illo capitulo nunc uidendum. & quot modis crimẽ accipitur. quæ regula apostolica xiij. habet capitula,quæ prosequitur usque ad xlix.distinct. & hic prosequitur primum cap. in §. nunc autem. per singulos circa ordinandos.

Vigesimasexta distinctione probatur, quòd ordinandi in episcopum, uel sacerdotem,debent esse unius uxoris uiri. & quòd bigamia non tollitur per baptismũ. sed peccata delentur, & incipit ibi ij.capit. apostoli. & de eo tractat usque ad xxv.dist.

Vigesimaseptima distinctio. probat quòd nolentes uouere continentiam ad sacros ordines promouendi non sint, assignans differentiam inter uotum simplex & solenne: & quòd promoti ad sacros ordines nec contrahere matrimonium, nec iam contracto uti possunt.

Vigesimaoctaua distinctio. probat, quòd clericis habere uxorẽ non licet in ecclesia occidentali. addens de subdiaconatu, qui olim prohibitus non erat: & in qua ætate,& in quibus ordinibus promouendi sunt: & utrum laicus in episcopum promoueri possit in c. de sua. & quod laici,de clericis etiam malis iudicare non debent.

Vigesimanona distinctione probatur per plura capitula quòd ex causa, loco & tempore consecrandi sunt canones: per hoc intendens inducere ad concordiam multa capitula, quæ in tribus præmissis proxima distin. discordare uidebantur. quorum quidam dicebant, quòd clerico licet habere uxorem,quidam à contrario asserebant.

Trigesima distinct. probat,extra in terminis de eo quod dicit proxima dist. quòd ex causa interpretandi sunt canones.

Trigesimaprima distinct. probat, & ponit exẽpla in terminis, qualiter clerici continere debent, & in fine concludit, quòd ab omnibus est seruanda continentia,præterquam ab orientalibus. & dicit quòd continentia clericorum cœpit ex tempore, & ponit de causa continentiæ, ponens de superstitionibus quorundam hæreticorum coniugia, & quædam alia detestantium.

Trigesimasecunda distinct. probat reprobando incontinentiam, & quòd à clerico incontinenti non sunt audienda diuina officia, postea probat contrarium, & illud tenet. Item probatur, quòd laicus uxoratus potest ex dispensatione habere beneficium, & de cohabi. clericorum & mulierum tractat.

Trigesimatertia dist. probat, quòd non solum illi, qui duas uxores habent promouendi nõ sunt: sed & ille,qui unam uxorem habuit, & alteram concubinam,nisi ex dispensatione, uel uxorem tantum meretricẽ ad sacros ordines promouendus nõ est,uel illi qui morbo epileptico,uel dæmoniaco furore,uel simili,quandoque laborant:seruata distin.ibidem posita in notatis.

Trigesimaquarta dist. ponit, quod oportet episcopum uitare nimiã familiaritatem domesticarũ personarum, & quòd non licet uenari, & iterum reuertitur, quòd non licet clerico habere concubinam uel uxorem meretricem,etsi laico licet habere concubinam, id est, uxorem non solenniter ductam.

Trigesimaquinta distinct. probat, quòd ordinandum in episcopũ oportet esse sobrium, non luxuriosum, & non uinolentum. & hoc infra distinct. & ponit de pœna ebriosorum.

Trigesimasexta dist. probat, quòd oportet episcopum prudentem esse, non solum literarum peritia, sed etiam secularium negotiorum dispensatione. & hoc ultimum melius tractat in xxxix. distinctione.

Trigesimaseptima distinct. quærit, & ponit quòd secularibus literis oportet ordinandum esse eruditum, & utrum liceat eas addiscere. & respondetur sic, dum modo non ad uoluptatem, sed ad eruditionem eas addiscat, & quare periculosa est ignorantia episcopis & clericis.

Trigesimaoctaua distin. probatur, quòd literis debet esse eruditus sacerdos, & canones ignorare non debet, & ultimò reprobat ignorantiam ponens, quod uoluntaria ignorantia omnibus est noxia, & si nesciat loqui bene Latinum, non propterea est reprehendendus à scholaribus per c. sedulo.

Trigesimanona distinctio. probat, quòd scholaribus & sacerdotibus necessaria est notitia secularium negotiorum & peritia:& quod nimia simplicitas repellit à promotione:& sunt ibi multa bona capitula ad probandum quod bona est scientia.

Quadragesima dist. probat, quòd oportet episcopũ ornatũ esse moribus & uirtutibus: & quòd non locus hominem,sed homo locũ sanctificat excepta apostolica sede.& ibi incipit v.c.apostolicæ regulæ.

Quadragesimaprima distinct. probat,quòd oportet episcopum sese ornatum in incessu, & habitu, & cibis. de hoc de uita & honestate clericorum. Deus qui.

Quadragesimasecũda distinctio probat,quòd oportet sacerdotem esse hospitalem,extra de præbend. de monachis, & quod in hospitalitate non est habenda delectio personarum. Item quòd debet esse pudicus. & ibi sunt vj. capit. apostolicæ regulæ.

Quadragesimatertia distinctio probat, quod episcopus debet habere gratiam docendi, & discretionem,ne aut tacenda proferat, aut dicenda taceat.

Quadragesimaquarta dist. probat, quòd non debet esse episcopus, nec sacerdos,nec clericus in commessationibus & ebrietatibus, nec in conuiuijs. de hoc extra de ui.& hone. à crapula.

Quadragesimaquinta distinct. probat, quòd non debet esse episcopus percussor hominum,non irascibilis, sed patiens de hoc extra de senten. excommu.uniuersitatis & eodem titulo.in uoluntate. nec debet per uim homines ad fidem trahere. de hoc extra de baptis. & eius esse maiores ultra medium. & quòd in se disciplinam, & misericordiam debet habere.

Quadragesimasexta distinc. probat, quòd litigiosus non debet esse episcopus. & ponit in principio uerba, Nihil est impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem artem putant. & parati ad lites in subiectos tumidè intonant, quòd ex arrogantia superbiæ prouenire manifestum est. Item quòd usurarij uel maledici promouendi non sunt. & est causa quare non debent esse episcopi:quia tales uel sunt adulatores, uel detractores, uel discordiam seminantes. ut extra de cleri. maled. per totum. de exces. prælat. per totum.

Quadragesimaseptima dist.probat, quòd cupidus & usurarius non ordinatur, extra de præb. cũ iam dudum. & xlvij.distin.sicut hi. & quod necesse est quod episcopus sit dispositus bene domui suæ, & sciat suos corrigere quantum in se est, tractat in hac distinct. xj. & xij.

Quadragesimaoctaua dist. prohibentur neophyti in episcopos promoueri,& quòd ordinatè ad ordines ascendendum est.nam casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum, in eadem distin.c.fina.

Quadragesimanona dis. ponit casus & rationes, quare criminosi & uitiosi nõ debeant in episcopos promoueri, qui in prædicta regula aposto-

apostolorum in prædictis locis prohibiti fuerant distinctio. ij. aliquando nouimus. quod cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur deinde ponit c. in quo demonstrat, quòd cæci, & torto naso magno uel paruo promouendi non sunt, & qualiter promotus in episcopum uel prælatum uiuere debeat ostendit, & sub compendio tractat xiij. cap. apostolicæ regulæ, de quibus præmisit.

Quinquagesima distin. quærit utrũ criminosi post peractam pœnitentiam in proprijs ordinibus remanere uel ad maiores gradus ascendere ualeant. & probatur: quod sic: quandoque ipso iure, quandoque per dispensationem: ut ibi notatur, quæ est super prin. distinctio. & eius diffinitione secundum uarias opin. de hoc etiam de temp. ordi. ca. fi. ultimò tractat, de homicidis & publicè pœnitentibus ad sacros ordines non promouendos: ut extra de bigamis. ca. j. & habetur extra de ho. per totum.

Quinquagesimaprima dis. probat quòd curiales & rationibus obligati iudices & aduocati promouendi non sunt.

Quinquagesimasecunda distinctio tractat de clerico per saltum promoto, qui in ordine suscepto non ministrat, nisi prius habeat ordinem quem omisit de hoc tractat extra de clerico. per saltum promoto, per totum.

Quinquagesimatertia distinct. probat, quare curiales & aliter obligati ordinandi non sunt.

Quinquagesimaquarta distinctio probat, quòd serui & Saraceni promouendi non sunt, & Iudæi non possunt habere mancipia christiana.

Quinquagesimaquinta distin. probat, quòd corpore uitiati, illiterati, bigami, sortilegi, serui promouendi non sunt: uel originariæ conditionis nec solenniter pœnitens bigamus, & cæteri, &c.

Quinquagesimasexta distinct. probat, quòd ille qui est filius sacerdotis non promouetur, si incontinentiam parentum sectatur, & nisi dispensatione habilis sit.

Quinquagesimaseptima distinctio probat, quòd qui baptizatur in ægritudine non ordinatur: quia eius fides non est uoluntaria.

Quinquagesimaoctaua distin. probat, quòd monachus non debet assumi ad regimen ecclesiæ secularis, nisi de licentia sui abbatis, & consensu diœcesani episcopi de hoc plenè de capel. mo. cap. j. & c. sequen.

Quinquagesimanona dist. probat, quod qui ecclesiasticis disciplinis imbuti non sunt per ordinationem ad summum sacerdotiũ non aspirent, & sic per gradus fiat ascensus seu per ordines.

Sexagesima dist. probato & ostenso à xl. distin. §. nunc autem. quis possit ad sacerdotium promoueri, & quis non probat, & docet ex quibus ordinibus in archiepiscopum uel præpositum uel episcopum sint eligendi. de hoc extra de æta. & quali. à multis. & de elect. cum in cunctis.

Sexagesimaprima distinctio probat quod laici non sunt in episcopos promouendi uel eligendi, sed per singulos ordines sunt eligendi episcopi & probandi, sed laici bene possunt postulari: & quòd electio est facienda de propria ecclesia si fieri potest. de hoc extra de elect. cum inter. & ca. cum magistrum. & quod differentia est inter electionem & postulationem: ut in sequenti. §. & uisitator non potest de rebus ecclesiæ alienare. in §. cui.

Sexagesimasecunda dist. probat, quòd electio episcoporum facienda est per clericos non per laicos: quia populus docendus est non sequendus. de hoc plenius de causa possesionis, cum ecclesia.

Sexagesimatertia distinctio probat, quòd nullo modo laici debent se ingerere electioni episcoporum. de hoc de electi. quisquis. & capit. sacro. sed electiones iam factæ possunt eis præsentari.

Item quod electio episcoporum debet fieri intra tres menses, in quibus sedes uacauerit, & a maiori parte capituli. de hoc extra de electio. ne pro defectu. Et ponit de donatione Ludouici Imperatoris facta Romanæ ecclesiæ. & de iuramento quòd imperator præstat papæ.

Sexagesimaquarta distinctio. probatur quo tempore, & quibus præsentibus debent episcopi consecrari. de hoc extra de tempo. ordi. si archiepiscopus.

Sexagesimaquinta distinctio probat, quòd præsentibus omnibus comprouincialibus episcopis, uel se excusantibus debet episcopus consecrari ab archiepiscopo. de hoc extra de tempo. ordi. si archiepiscopus. & quòd primas etiam debet consentire si prouincia habet primatẽ. de offic. ordi. duo. in tex. & in not. & quòd si omnes episcopi defuerint, ius uniuersitatis tradit unum.

Sexagesimasexta dist. probat, quod archiepiscopus ab oĩbus cõprouincialibus ẽpis, est ordinãdus. & ꝙ in cõsecratiõe episcopi ad minus debẽt tres episcopi interesse.

Sexagesimaseptima distin. probat quòd cæteri prælati & corepiscopi, & sacerdotes possunt ab uno solo episcopo consecrari uel ordinari, & quod solus episcopus potest illum honorẽ conferre sed non solus auferre. de hoc extra de transactioni. capit. ij in principio.

Sexagesimaoctaua distin. probat, quod illi qui sunt ordinati ab illis quos non constat esse episcopos iterum sunt ordinandi. Item de ecclesijs de hoc titulo de baptismo. cap. j. & de consecratione eccle. cap. j. & ij. & quare corepiscopi sunt remoti. & quòd non sunt episcopi, qui à minus quam à tribus sunt consecrati.

Sexagesimanona dist. probat, ꝙ prima tonsura clerici de manu abbatis suscipi potest. de hoc ex. de sup. neg. præla. c. j. & de ætate & quali. cũ cõtingat. nec ab episcopo alterius ciuitatis, nec à suo absolutè clericus ordinari debet.

Septuagesima dist. probat, quòd clericus sine titulo ordinari non debet. & quòd clericus non potest habere nisi unum titulum, per c. sanctorum. de quo habetur, ex. de elect. dudum. & de ætate & qualitate. eam te.

Septuagesimaprima dist. probatur quod episcopus alterius ciuitatis potest ordinare clericos alienos, cũ literis proprij episcopi. de hoc extra de tem p. ordina.

Septuagesimasecunda distinct. probatur, quod episcopus non debet dare literas dimissorias suis clericis nisi rogatus, & ponit formam ipsarum literarum. de quibus habetur de cler. pere. per totũ. & de cle nõ resi. fraternitati.

Septuagesimatertia distin. probat qualiter literæ formatæ & dimissoriæ fiant.

Septuagesimaquarta distinct. probatur, quod clerici inuiti ordinandi sunt per subtractionem beneficiorum extra de electionibus. cum in cunctis. ultra medium. & de ætate & qualitate. cap. quæris.

Septuagesimaquinta distinct. probatur, quòd die dominico debet episcopus consecrari, & intra tres menses. de hoc habetur extra de tempori. ordina. literas. & quòd cæterorum clericorum ordinationes debent fieri in sabbato quatuor temporum. de quo extra de tempo. ordinan. capitulo tertio.

Septuagesimasexta distin. probat, quare prædicta quatuor tempora sunt ieiunanda: & quibus temporibus sint celebranda.

Septuagesimaseptima distinct. probat, qualiter clerici sunt per gradus ordinandi, & de interstitijs tempo-

temporum, & de ætate ordinandorum usque ad episcopum.

Septuagesimaoctaua distinctione docetur, qua ætate sunt sacerdotes ordinandi. de hoc extra de electio.cum in cunctis. & de ætate & qualitate per totum.

Septuagesimanona distinctio. probatur, quòd electio summi pontificis fienda est a solis Cardinalibus.de ele.licet. & unus de Cardinalibus uiuente apostolico de electione non tractet.& per quem gradum quis sit promouendus in Cardinalem, & quæ electio præualeat.

Octuagesima dist. docetur, in quibus locis debeant primates & patriarchæ institui. & in quibus episcopi. & quòd non multũ debet distare una sedes episcopalis ab altera. de hoc extra de priuileg.c.j.& quo tempore primates sunt instituti.

Octuagesimaprima distinct. incipit sub epilogo dare etiam quæ docuit à xxv. dist. de regula apostolica. & de hoc tractat usque ad xviij.distinc.c.iij. & sub epilogo alio ordine reiterat c.apo. regulæ. & docet quòd ordinandus in episcopum debet esse sine crimine, nec clerici mulieribus cohabitare. & in ipsa docet pro quibus criminibus sint ipsi prælati deponendi, & in monasterijs ponendi,& in ipso facto fiant depositi de vi.& ho.per totum.

Octuagesimasecunda distin. docet, quòd episcopus his qui suis manibus laborare non possunt,prouidere debet. & uidetur repetere illa unius uxoris uirum. & de continentia clericorum.& de incontinentia punienda & de pœnitentia & dispen. quæ cum eis fieri potest. & de fornicationis peccato,seu alijs criminibus.de hoc extra de iudi.at si.

Octuagesimatertia distin.docetur, quòd prælatus non solum immunis à peccato esse debet: sed etiã peccatis aliorum consentire non debet,quia error cui non resistitur approbatur. de hoc extra de homi.sicut dignum, & nihil miserius tali prælato.

Octuagesimaquarta distinc. docetur,quòd debet esse uigilãs circa defensionem pauperum, releuationem oppressorũ, & curationẽ monasteriorum,& iterum de mũditia castitatis quæ debet esse in clericis.

Octuagesimaquinta dist. tractatur de hospitalitate clericorum inquantum est eis necessaria; quia si ab eo inueniantur alieni, iure prohibentur ordinari. extra de præbendis. cum iam dudum.

Octuagesimasexta dist. probatur, ꝙ episcopum oportet esse doctorẽ vt sciat corrigere subditos,& ꝙ doctrina sua debet præferre sacram scripturam non literas seculares. Item liberalem patientibus necessitatem, non tamen histrionibus. Item non percussorẽ, non uenatorem, clementem & compati calamitatibus,nõ credere facilè,operib. illicitis non instare,nõ turpis lucri cupidus sit, subueniat uiduis,pupillis, & oppressis, nec ad uindictam facilis.

Octuagesimaseptima dist. probatur ꝙ uiduis,orphanis, & oppressis episcopus debet dare subsidium,& pupillis.

Octuagesimaoctaua distinc. probatur, quòd cuncti cupiditatis causa negotiatores esse non debent: sed pietatis causa curam orphanis, & uicinis impendere. extra ne cler.uel mo. c.j. de uita & hone.clericorum.c.fi.

Octuagesimanona distinct. probat, quòd ideo oportet episcopũ esse domui suæ bene præpositum: ut sciat in dispensatione rerum ecclesiæ regulam esse obseruandã. quòd singula officia singulis personis committat: & quòd œconomum, uel uicedominum habere debet.& quòd propinquis, uel fauore sibi coniunctis non committat ecclesiastica officia: sed sint distincta sacramenta Dei.

Nonagesima dist. probatur, quare religiosus ordinandus est, & qualiter litigiosi corripiendi sunt & non ordinandi: & quorum oblationes non sunt recipiendæ murmurans & contristans.

Nonagesimaprima distin. probatur qualiter clerici teneantur dicere horas suas: & quòd etiam si sibi sua beneficia non sufficiant, ꝙ possint sibi quærere necessaria artificio suo licito. de hoc extra ne cle.uel monac.c.j.

Nonagesimasecunda dist.probatur, quòd magis corde quàm vocibus cantandum est in ecclesia Dei, & non cum organo, uel melodijs vt populum delectet, sed contrariũ de consuetudine seruatur. Item quòd episcopi si non recipiuntur à diœcesi sua, possunt in alijs suis parochijs officium presbyteri exercere, & priora officia & beneficia retinere quousque recipiantur. extra de elect. cum in cunctis.

Nonagesimatertia distinc. probatur, quòd obedientiam inferiores maioribus debent: & quòd nullus debet communicare inimicis Romanæ ecclesiæ. Item omnes episcopi qui sunt propinqui ei, debent eam semel in anno uisitare per se: cæteri uero per nuncios extra de iureiuran. ego N. reliqui minores in ecclesia semper debent subesse maioribus, nisi minor locum maioris teneat, uel tenuerit. extra de maio. & obedien. capitulo secundo. & capitulo statuimus. & quanta differentia sit inter presbyteros & diacones, & quanta inter episcopos & presbyteros.

Nonagesimaquarta distinctio. probatur, quòd maior in officio potest committere minori uices suas, ita quòd legati sedis apostolicæ impediendi non sunt: & impedientes sunt excommunicandi: & quam potestatem habet archidiaconus super presbyteros parochialium ecclesiarum.

Nonagesimaquinta distinctio. probatur, quòd etiam præsentibus episcopis possunt presbyteri quamuis ei subditi, sacra mysteria celebrare & prædicare, & quòd olim idem erat presbyter & episcopus: & qualiter ipsi episcopi debeant a suis clericis reuereri, quia in ecclesia debent sedere episcopi in sublimiori sede: sed in domo sunt eius socij: & presbyteri chrismate possunt ungere infirmos.

Nonagesimasexta distinctio. probatur, quòd laicis etiam imperatoribus non est aliqua tributa facultas ordinandi aliquem, uel iudicandi de rebus ecclesiarum: & qualiter sacerdotium, & imperium sint distincta ab ipso Deo. de hoc extra de iudic. nouit. de maio.& obedien.solitæ.& de donatione Constantini.

Nonagesimaseptima distinctione probatur, quod precibus ecclesiæ Imperator & cæteri principes possunt in præsumptores animaduertere, & ecclesiam iuuare. de hoc in capitulo primo, de officio ordi.

Nonagesimaoctaua distinctione ostenso superius, quales & qui sint in clericos promouendi, ponit qualiter clerici peregrini & ultramarini sine testimonio v. episcoporum recipiendi nõ sunt. de hoc extra de cler. pereg. per totum.

Nonagesimanona distinct. docet iterum, & plenius de primatibus & potestate eorum, qualiter solo nomine differunt a patriarchis, & maiore, sint episcopis.de hoc extra de officio ordinarij. duo. & de diuisione prouinciarum aliquid dicit.

Centesima distinctio tractat de pallio & usu eius.de quo habetur de electioni.significasti. & ca. quod sicut.& de transla. capitulo secũdo.de usu pal.per totum.

Centesimaprima distinctio. probatur,quòd una prouincia non debet diuidi in duas. de hoc extra de præbend. maioribus. nec una prouincia debet habere duos archis

archiepiſcopos. Et finitur prima pars Decreti. Deinde ordinat cauſas, in quarum prima de ſimonia eo, & ordinationibus tractat, eo quòd de elec. eccleſiaſtica. & de ordinibus ſuperius ſufficienter monſtratum erat.

Cauſa prima.

Quidam habens filium obtulit eum ditiſsimo Cœnobio, exactus ab Abbate & fratribus, decem libras ſoluit.

HAec eſt prima Cauſa, tractans de ſimonia, quòd inter cætera crimina maximum eſt, & in ſequentibus duabus cauſis, de criminalibus tractabit ſimpliciter, præmittẽs Gratianus has tres cauſas criminales. Et habet hæc cauſa vij. quæſtio. & incidentia quædam extra ſimoniam more ſuo interſerens.

In prima quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia. Gratianus primò allegat ad probãdũ quòd ſic, uſque ad. §. ſed objjcitur. Ibi in contrarium objjcit, & tres facit obiectiones quibus reſpondet, & reſponſiones authoritatibus probat. probans quòd ordinationes ab hæreticis factæ, dummodo in forma eccleſiæ tenent. diſtinguẽs in §. ſigno. inter ſacramentum neceſsitatis, & ſacramentum dignitatis, & eam proſequitur uſque ad §. ex his. ibi transfert ſe ad hæreticos, & de eorum ſacramentis uarie conſtat, uſque ad §. conſtat. ibi ad principale propoſitum redit, & tractat de ſimonia, uſque ad finem quæſtionis & de hoc, extra de ſimo. per totum. & de renun. niſi cum pridem. ſuper. §. ſecundo. Probat etiam qualiter ſimoniaci remanent in ordinibus ſuis diſpenſatiuè, & quidam non. & in tractatu de hæreticis, tractat incidenter de baptiſmo, & eius effectu. de hoc, extra de baptiſmo. per totum. & de eucharistia. de quo, extra de celebra. miſſ. per totum. Tractat etiam incidenter, quòd non ſunt ſacramẽta in peccatoribus prælatis deſpicienda, uſque ad §. duo autem. de quo, extra de uita & honeſtate cleri. ueſtra. deinde accedit ad probandum per cap. quidam dicunt & §. objjcitur. quòd baptiſma & ordines bene conferuntur ab hæretico, dummodo in forma eccleſiæ: ſed non ad effectum, uel executionem, niſi ignoranter recipiantur: quia tunc bene, quo ad executionem & effectum conferuntur, uſque ad §. conſtat. A §. conſtat. uſque ad §. ſicut. probatur quòd pro nullo ſacramento recipi poteſt pecunia, nedum pro ordinatione. de quo, extra de ſimonia: non ſatis. & eod. tit. cum in eccleſiæ. & cùm ſit Romana. Poſtmodum diſtinguit inter illos, qui ſcienter a ſimoniacis ordinantur: & illos, qui ignoranter: & de pœna, & ignorantia eorum, in cap. ſtatuimus. probans in capitulo ordinationes, quot modis ſimonia committatur: quia aliud eſt munus ab obſequio, &c. & in cap. ſunt nonnulli. dicens ad finem quæſtionis, quòd qui ab ordinando, uel eligendo recipit pecuniam, uel dat, puniri debet. ſicut qui promittit pecuniam ob accuſandum, uel ob iudicandum, uel ob teſtimonium ferendum, uel non ferendum punitur, quaſi ſimoniam committat: ut j. quæſt. iij. uidentes.

Secunda quæſtio. quæritur, utrum pro ingreſſu monaſterij pecunia ſit exigenda, uel etiam exacta per ſoluenda. docetur quòd non, oſtendens primò, quod eccleſia non debet conſtrui, niſi primò dos ei conſtituatur. de hoc extra de eccle. ædi. capi. penulti. Si tamen aliquid ſine petitione fuerit oblatum, recipi poteſt. de hoc, extra de ſimon. & ſi quæſtiones. in authenti. de ſanctiſsi. epiſco. §. ſi quis autem clericos. probat inſuper, quòd beneficia eccleſiaſtica non ſunt danda diuitibus, ſed pauperibus, per capitu. cleros. & capitu. paſtor. qui alias unde uiuat habet, & beneficium eccleſiæ receperit, ſacrilegium committit, & iudicium ſibi manducat & bibit.

Tertia quæſt. quæritur, an ingreſſum eccleſiæ uel præbẽdam emere ſit ſimoniacum, docetur quòd ſic: quia nec ſpirituale, nec ſpirituali annexum emere licet, niſi in caſibus de quibus habetur, extra ne prælati uices ſuas. querelam. & hic in not. prima, & ſuper capi. ij. Item de pœna talium ementium & uendentium oſtendit. docet etiam, quòd ſi iudex pro iudicando pecuniam receperit, ſimoniam committit. per capit. uendentes. de hoc, extra de uita & honeſtate clericorum. cũ ab omni. & Innoc. ſuper cap. non ſolum.

Quarta quæſt. quæritur, an paternum crimen filio imputetur, quod eo ignorante conſtat eſſe admiſſum docetur primò, quòd ignorantia excuſat multis authoritatibus, niſi filij imitentur uitia paterna, uel niſi quantum ad eos peruenit. extra de renun. niſi cum pridem. ultra medium, de uſuris. tua. diſtinguens in §. notandum inter ignorantiam iuris & facti, & iuris ciuilis & naturalis de hoc habetur, extra de epi. qui re. epi. cap. j.

Quinta quæſtio. quæritur, an liceat ei eſſe in eccleſia uel fungi eo ordine, quem ſic paterna pecunia eſt aſſecutus. probatur quòd ſic, diſpenſatiuè, renuntiando epiſcopatui. de hoc, extra de ſimo. nobis. poſſunt etiam promoueri iſti ignorantes. & etiam dicendum eſt ſi per uim etiam arctetur ſimoniam intercedere: ut in ca. fin.

Sexta quæſtio. quæritur, utrum illi qui ab iſto ſimoniaco ignoranter ordinem receperunt, ſint abijciendi? reſpondetur quòd non, per capi. ſi quis. quod eſt in j. q. huius cauſæ, ſi quis à ſimoniacis. Item docetur in eadem quæſtione, quòd dare aliquid ut eligatur uel ut electio eius confirmetur, ſimoniacum eſt, per capi. ſicut is inuitus. & C. de epiſc. & cleri. ſi quenquam.

Septima quæſtio. quæritur, an iſte renuntians ſuæ hæreſi, ſit recipiendus iterum in epiſcopali dignitate ſuadente eccleſiæ neceſſitate, uel utilitate, & ibi ſuper §. niſi rigor. tractatur de diſpenſatione ad plenum tractatur etiam de hæreticis, quando reuertuntur ad eccleſiam, & qualiter, & ſub qua forma recipiendi ſunt. & quòd neceſſaria eſt quandoque diſpenſatio, per cap. diſpenſationes. ad finem probat, qualiter ordinati ab eccleſia ſint ab hæreticis recipiendi, concludens per capitu. fin. quòd cætera crimina reſpectu ſimoniacæ prauitatis pro nihilo reputantur. de hoc, extra de ſimo. cap. tanta.

Cauſa ſecunda.

Quæritur, quidam epiſcopus de lapſu carnis à laico impetitur: Duo monachi, unus, &c.

ISta cauſa habet viij. quæſtiones. In prima quæſtio. tractatur, qualiter circa iudicia, & cauſas in occultis, & qualiter in notorijs ſit procedendum.

Secunda quæſtio. tractatur, quòd ſpoliatus ante reſtitutionem ſuis ſpoliatoribus reſpondere non cogitur. de hoc, extra de ordine cognitio.

Tertia quæſtio. tractatur, qua pœna feriendi ſunt calumniatores. & de abolitionibus. de hoc. extra de accuſatio. ſuper his. & de colluſione.

Quarta quæſtio. tractatur, quot teſtes in qualibet cauſa ſufficiant. de hoc melius de teſti. per totum titu. & præſertim in ca. licet.

Quinta quæstio tractatur de purgatione canonica & uulgari. de hoc melius, extra de purgatione canonica & uulgari.
Sexta quæstio. tractatur qualiter & quando sit appellandum. de hoc, extra de appellationibus. & C. & ff. & in authentica.
Septima quæstio. probatur, quòd laici contra clericos, in accusatione regulariter audiendi non sunt, nec inferior clericus contra maiorem de hoc, extra de hære. excommunicamus. de testi. de cætero. & de accusa. c. j.
Octaua quæstio ponitur, qualiter accusans se debet subscribere, & libellum formare. de hoc extra de procur. cap. tuæ.

Causa Tertia.

Quidam episcopus de propria sede deiectus est, petit restitui: post restitutionem, &c.

Haec est tertia Causa, in qua tractat in sui principio de restitu. spol. & habet x. quæstiones.
In prima quæritur, an restitutio sit danda omnibus spoliatis, probatur quòd spoliati restituendi sũt ante ingressum causæ principalis. de hoc, extra de restitutione spolia. per totum.
Secunda quæstio. tractatur de inducijs, quæ debent dari ipsis restitutis, antequam ad iudicium reuocetur. & dic breuiter hodie quòd sunt arbitrariæ. docetur in fine, quòd cum agitur contra prælatum de dilapidatione, interim debet more tutorum, uel curatorum ab officio suspendi. de hoc, extra, de offic. deleg. uenerabili. & de simo. licet Heli.
Tertia quæstio. probatur, quòd induciæ sunt dandæ, postquam ad iudicium sunt uocati.
Quarta quæstio. probatur quod infames & non legitimè conuicti ad accusationem admitti non debent. & generaliter qui admittendi non sint ad accusationem.
Quinta quæstio. tractatur, quòd testes de domo actorum producendi non sunt. & etiam de suspectis iudicibus tractat, & de testibus, & qui à testimonio & accusatione repellantur. de hoc, ex. de accusa. c. j. & de testib. cap. fina.
Sexta quæstio. probatur, quòd actor debet sequi forum rei. & quòd nemo de prouincia in prouinciam debet in ius uocari sed hæc quæstio plenius examinatur, extra de foro competen. per totum. & de rapto. c. j. & quòd episcopi deponendi non sunt, nisi authoritate papæ. & quòd alij iudices, uel prælati uocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.
Septima quæstione probatur, quòd criminosi & infames iudices aliorum esse non debent, nec aduocati. & super hoc inducit totum titulum. ff. de postula. & C. tamen dum in administratione tolerantur, non potest eorum iudicium declinari. & de hoc plenius de postulan. C. & ff. & extra de rescrip. sciscitatus.
Octaua quæstione probatur quando ad ipsum deponendum, accusatur episcopus, ad minus debent interesse duodecim episcopi cum metropolitano, ut assessores non ut iudices. de hoc extra de re iudi. cap. non potest.
Nona quæstione docetur. quòd accusatus contra accusatum absentem, uel testis in absentia illius contra quem deponit audiendi non sunt, & qualiter testes, de quibus deponere debent sunt instruendi. de hoc, ex. de testi. ca. j.
Decima quæstione probatur, quòd testis uel accusator, qui differunt in uno casu, in alio audiendi non sunt, quia præsumuntur calumniosi, de hoc, extra de accusa. cum P.
Vndecima quæstio. probatur, quòd in criminibus reaccusatio non habet locum, nisi in casibus. de hoc melius C. qui accusare non possunt. l. j. & l. neganda. & extra de iudi. at si clerici.

Causa Quarta.

Quidam uir in excommunicatione constitutus episcopum accusare disponit, &c.

Haec est quarta Causa, & habet sex quæstiones. In prima quæritur utrum excommunicatus possit aliquem accusare. & probatur quòd non de hoc, extra de iudi intelleximus.
Secunda & tertia quæstio. insimul examinantur & tractant, qui & quales, & qua ætate debeant esse testes, et qualiter examinari debeant. de hoc plenius ff. & C. de test. & extra de testi. per totum.
Quarta quæstio. tractatur, quòd in iudicio quatuor personæ sunt necessariæ. Et quòd alius debet esse accusator, & alius testis. Et quòd inscriptio in accusatione præcedere debet, nisi in casibus de quibus, extra de uerb. signi. forus. & de accusa. super his.
Quinta quæstio. tractatur, quòd si accusator ad diem uel terminum sibi assignatum non uenerit. potest excommunicari. de hoc ut lite non contesta. per totum. de uerbo. sig. ex parte.
Sexta quæstione tractatur, quòd illi qui ab accusatione repelluntur si suam uel suorum iniuriam prosequuntur, bene admittuntur. de hoc extra de testi. de cætero.

Causa Quinta.

Infamia cuiusdam episcopi chartula accusatoris inscribitur, &c.

Haec est quinta Causa, et habet quinque quæstio. In prima quæstio. tractatur, qua pœna feriendi sunt, qui libellos famosos in occulto contra aliquẽ scribũt de hoc C. de fal. libel. per totum.
In secunda quæstio. probatur, quòd reus edictis legitimis debet uocari ad causam antequam in eum sententia condemnationis proferatur. de hoc extra de dolo & contu. per totum. & de maio. & obed. inter quatuor. ff. de iudi. l. ad peremptorium. cum l. sequen.
Tertia quæstio. probatur, quod in criminalibus causis non potest interuenire procurator: & nec ad allegandum causas absentiæ. de hoc plenius. ff. de procur. primum. §. publicæ. extra de accusationibus ueniens.
Quarta quęstione probatur, quòd episcopus absque synodali audientia. & authoritate apostolica: condemnandus non est. & cum fuerit in synodo debet mitissima relatione uerborum factum suum proponere: non indiscretis uocibus perstrepere. quod si fecerit, debet de concilio expelli, ut exeat iurgium cum eo.
Quinta quæstione probatur, quòd non debet aliquis reputari inimicus eo quod accusat: quia non omnis qui osculatur, est amicus: & non omnis qui uerberat, est inimicus.
Sexta quæstio docet, qua pœna feriendi sunt accusatores, qui non probant quod intendunt. de hoc tractauerat ij. quæstio. iij.

Causa Sexta.

Duo fornicatores & infamia notati quendam religiosum episcopum de simonia, &c.

Haec est sexta causa: & habet quinque quæstiones.
In prima tractat, an infames & criminosi ad accusationem episcopi sunt admittendi? Et respondet quòd

quòd non: nisi fortè in exceptis criminibus. puta in simonia uel in crimine læsæ maiestatis, & hæresis. Et ostendit quod maiores à minoribus accusandi non sunt, nec iudicandi: quia non est discipulus supra magistrum. Et ponit qui sint infames, probans quòd quandoque detractio (licet in se mala sit) à Deo permittitur, ne in superbiam eleuetur quandoque.

Secunda quæstione probatur, quod non creditur episcopo soli si dicere uoluerit aduersarium suum criminosum, uel quòd hoc ei confessus fuerit. de hoc extra de testi. licet. & de offic. ordi. si sacerdos.

Tertia quæstione probatur, quòd non licet episcopo accusato ire ad Archiepiscopum alterius prouinciæ, quia non potest eum ligare uel soluere, nisi in casu extra de rap. cap. j. & ibi probatur quæ dicatur prouincia, & quot episcopos debet habere.

Quarta quæstione probatur, quòd si contingat episcopos & Archiepiscopum discordare in iudicio istius episcopi accusati, quòd archiepiscopus uicinæ prouinciæ cum aliquibus de sua prouincia episcopis euocandus est, ut cum eis quæstio dirimatur, uel si prouincia habet primatem, recurratur ad eum. Quorum quidē sententia tenebit, nisi ad superiorem fuerit appellatum. de hoc extra de re iudi. c. fi.

Quinta quæstione probatur, quòd deficiente accusatore reus non est cogendus ad purgationem, nisi fuerit infamatus: quia accusatore non probante, &c. extra de accu. cum P. & de purg. can. per totum. de simo. de hoc in fi. & cap. sequenti.

Causa Septima.

Quidam episcopus longa ægritudine grauatus, sibi alium institui rogauit: cuius precibus, &c.

Haec est septima causa, & habet duas quæstiones.

In prima quæstione tractat de clerico ægrotante. In sui principio ponit, quod in ecclesia sua alter assumendus non est quantumcunq; sit tempore infirmus. Imò schismaticus dicitur, qui se ad hoc ingerit usque ad §. ecce. Sed eo petēte forsan infirmitate grauato, surrogetur alius ei, uel detur ei coadiutor. & si quid deficit in medio missæ, alius sacerdos, qui debet ei assistere, compleat sacramentum. Item quòd episcopi uel cæteri prælati non debent deserere ecclesias suas, & ire ad alienas. de hoc de cle. ægro. & de cler. non resi. per totum. & de transla. quanto. Item quòd non debet eis pretium constitui, ponens casus quibus prælato uiuente, potest alius substitui. de quo habetur ex̄. de re. nisi cū pridē. & cap. post trāslationē.

Secunda quæstio. probatur, quòd episcopus ex quo renuntiauit, & alius substitutus est: postea episcopatum suum recuperare non potest, celebrationem missarum, si causa infirmitatis dimiserit, ualetudine recuperata, exequi non prohibemus.

Causa Octaua.

Quidam episcopus agens in extremis, successorem sibi ex testamento instituit, &c.

Haec est octaua Causa: & habet quinque quæsti. Et hæc causa, habuit ortum ab illo cap. quod est supra causa proxima. quæ. j. petiti. ubi fuit concessum cuidam episcopo sibi eligere successorem.

In prima quæstio. probatur, quòd nullus prælatus debet, uel potest sibi eligere successorem: quia ecclesia Dei iure hæreditario possideri non debet. & de hoc usque ad §. his omnibus. de hoc extra de fil. presby. conquerente. Deinde quædam adiungit ad electionem pertinentia probans, quod electus electionem non debet respuere, & qualiter eligi debeat de hoc habetur C. de epis. & cle. si quenquam. et de renun. nisi cum pridem. Et hoc propter bonum obedientiæ. quid magnū est de quo extra de ma. et obed. c. ij. & qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Interferit qualis & qualiter eligi debeat, usque ad §. cum autē. probans etiam, quòd quandoque eliguntur mali prælati, propter peccata subditorum: & quam grauiter peccant, qui scientes se insufficientes prælaturas assumunt, cum aliorum sedem qui magis digni sunt, non dubitant occupare.

Secunda quæstio. probatur, quòd eorum patrocinia in electione conualescere non debent: sed uita & moribus est præferendus. Et quòd domini electores de eligendo possunt iudicare & examinare, postquam electus fuerit, de eo non possunt iudicare. extra de electio. cum inter.

Tertia quæstione probatur quòd non est simoniacus, qui post suā electionem pro indemnitate ecclesiæ suæ iuramentum præstat, de hoc extra de ele. significasti.

Quarta quæstione probatur, quòd pendente accusatione contra prælatum ante tempus sententię non debent subditi ab eo discedere, uel ei non obedire. de hoc extra de accu. olim.

Quinta quæstione probatur, si quis prælatus super aliquo crimine ad sedem apostolicam fuerit uocatus, non debet à curia discedere sine literis papæ. de hoc extra de iudi. cap. j. & de procura. constitutus.

Causa Nona.

Sententia excommunicationis notatus quidam Archiepiscopus, aliquot clericos alterius Metropolitani ordinauit quendam capellanum sui suffraganei, &c.

Haec est nona Causa, & habet tres quæstiones.

In prima quæstione probatur, quod ordinationes factæ ab excommunicatis, & electiones factæ ab hæreticis non sunt recipiēdæ: quia non habent executionē, nisi fuerit cum ordinatis dispensatum. de hoc de ordina. ab epi. cap. fi.

Secunda quæstione probatur, quòd nullus episcopus debet clericos alterius diœcesis promouere sine commendatitijs literis proprij episcopi, uel parochianum alicuius recipere ad diuina, uel iudicare. de hoc extra de procura. cap. ij. & iij. Rata tamen poterit haberi talis ordinatio à proprijs episcopis, ut probat c. Lugdunen. & extra de tempo. ordina. post translationem.

Tertia quæstione probatur, quod archiepiscopi de subditis suffraganeorum suorum non iudicent, nisi in casibus. de hoc extra de offic. ordi. ca. pastoralis. quamuis ecclesia Romana de omnibus indifferenter iudicet, & nullus de ea, nisi Deus: imò cuilibet ecclesiæ potest propter prærogatiuam suæ potestatis de prælato prouidere, et eum remouere similiter, ut in c. nunc uerò. & de hoc ex̄. de procura. constitutus.

Causa Decima.

Quidam laicus Basilicam à se factam, à diœcesana lege segregare quærit. Episcopus ecclesiam cū omni dote sua ad suam dispositionem, &c.

HAec est decima Causa, & habet tres qõ. In prima quæstione probatur, quod ecclesia cum omnibus rebus suis ad Episcopi ordinationem, in cuius territorio sitæ sunt, pertinent, & ecclesiæ oblationes & facultates earum à laicorũ dispensationibus prohibentur esse immunes. de hoc extra de sepul. certificari. & de offic. ord. conquerente. de relig. do. de xenodochis de censi. cum apostolus. per totum. de consti. ecclesia.

Secunda quæst. probatur, ꝙ quamuis ecclesiæ cum rebus suis sint in dispositionibus episcopi, non tamen habent potestatem dilapidandi, uel uendẽdi bona ipsius. quod probatur per authenticam hoc ius porrectum, & per alias leges nisi in casibus. Item quare precariæ constituuntur, & reuocantur. de hoc extra de re. eccle. non alienan. c. per totum. & alienator tenetur res ipsas ecclesiæ restituere, nihilominus tanquam fur, & latro priuatur. extra de elect. quod sicut.

Tertia quæstione probatur, quid nomine cathedratici debent habere epi de ecclesijs parochialibus & qualiter quartam uel tertiam pro fabrica ecclesiæ reparanda secundum diuersas consuetudines, & de obuentionibus ecclesiarum, & de quibus oblationibus habere debeat, & quòd nullus, debet habere plures ecclesias, nisi propter paupertatẽ, quam unam de hoc extra de his quæ fiunt à minori parte c. de sepult. certificari. de elect. c. dudum. Item imponit modũ secundum quem episcopi debeant parochias uisitare. de hoc extra de censi. c. cum Apostolus. de offic. archidiaco. cap iij.

Causa Vndecima.

Clericus aduersus clericum quæstionem de prædijs agitauit, quem ad ciuilem iudicem producere uoluit reus non nisi, &c.

HAec est undecima Causa, in qua tractatur in parte de litigijs, & habet tres quæstiones.

In prima quæstione examinatur & docetur multis authoritatibus, quòd clericus semper est trahendus coram suo non ciuili iudice, nisi in casibus. de authoritate tamen sui maioris. de hoc extra de foro compet. c. per totum. & maximè in capit. si diligenti. de iudic. at si cleri. ad finem.

Secunda quæstione probatur, quòd suspensione dignus est, qui ad ciuilem iudicem clericum trahit. ut in prædicto c. si diligenti.

Tertia quæstione probatur, quod qui suspensus celebrat irregularis efficitur, & deponi potest. de hoc extra de cleric. ex mini. c. per totum. & quod ideo publicanda est excommunicatio, quia communicantes minori excommunicatione sunt ligati. de hoc extra de senten. excommuni. cap. per totum, probans qualiter sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta timenda est. dicens postmodum contrarium, quòd iniustæ sententiæ parendum non est, nisi propter bonum obedientiæ, & ne homines in nos peccent, quia apud nos conscientia bona, apud alios bona fama de nobis necessaria est per cap. inter uerba laudantium. & ca. non sunt audiendi. & ca. iræ, alias uæ qui bonum & malum dicitis, &c. Imò ille qui malè excommunicat potestate ligandi se priuat. probans qualiter sententia quandoque est iniusta ex ordine, quandoque ex causa: quia sine causa nunquam debet quis excommunicari, ut in authẽtica de san. epis. §. omnibus aũt episcopis. quãdoq; ex ordine. de hoc de senten. ex communicatio. c. sacro. & quatuor sunt quæ peruertunt humana iudicia. & quòd non semper est obediendum maioribus nostris: & qui sunt illi qui non incidunt in excommunicationem propter communionem excommunicatorum. ad finem probat qualiter excommunicati sunt absoluendi, &c.

Causa Duodecima.

Quidam clerici propria relinquere uolunt, de suis & ecclesiæ rebus testamentum conficiunt, de rebus ecclesiæ nonnulla largiuntur, &c.

HAec est duodecima Causa, in qua tractat utrum clericis liceat habere proprium, & de ecclesiasticarum rerum alienatione, quia in superiori causa tractauit de litigijs clericorum: & habet quinque quæstiones.

In prima quæstione tractat, & quæritur utrum liceat clericis secularibus proprium habere probatur primò, quòd non usque ad illud c. ego sum. & §. contra uerò. deinde probatur, quod sic: deinde soluit, postmodũ quærit ibi incidenter, utrum res ecclesiæ possint diuidi per prębendas, & soluit quòd sic, & non probat. imò causa super hoc inducta contrarium innuit. Item est in quadam nota in capit. illi qui. glo. in uerbo, hic patet. super capitu. j. ibi, aut. ubi examinatur, utrum illi qui de patrimonio possunt uiuere, possint sine peccato beneficiũ recipere, & soluit quod sic. sed non ad suum usum, sed ad usum pauperum, aliàs sibi iudicium manducant. sed consuetudo contrarium seruat: quam papa scit, & dissimulat, non dico tolerat. de hoc extra de rescript. postulasti.

Secunda quæstione quæritur, an res ecclesiæ donata, uel alienata per clericos possit stare apud donatores, uel recipientes. docetur quòd non, nisi cum datur ob redemptionem captiuorum, ob debitum ad elemosynas pauperum: & ob utilitatem ecclesiæ. ut habetur in princ. q. in notatis in eius summa, & in casibus qui sunt C. de sacrosanc. eccle. l. iubemus. in authenticis ibi positis. Item in casu de quo habetur ex. de dona. c. j. & tunc sine consensu capituli, ut uidetur, tenet alienatio bonæ rei dare consultum.

Tertia quæstione quæritur de his, quæ quis postquã fuit ordinatus clericus in ecclesia acquisiuit, quæ non habuit ante respondetur quòd si intuitu ecclesiæ acquisiuit, debent esse ecclesiæ: cætera redeant ad hæredes. de hoc extra de testa. cap. j. & capitulo cum in officijs. & de suc. ab intesta. cap. ij.

Quarta quæstione qua quæritur si de suis, & ecclesiæ rebus aliquid acquisiuit clericus. docetur, quod pro rata inter hæredes clerici, & ecclesiam diuidi debent, ut dicto capitulo requisiuisti. & & si de pecunia ecclesiæ emit aliquid nomine ecclesiæ, de hoc debet conficere instrumentum. de hoc extra de peculio clericorum. c. j. & per totum titulum.

Quinta quæstione docetur, quòd potest clericus condere testamẽtum de his quæ habuit antequã ecclesiam acquisiuit: de his quæ postea intuitu suæ personæ, non autem de his quæ ad ecclesiam pertinent. aliàs tantundem de suo ecclesiæ relinquet.

Causa Decimatertia.

Dioecesani cuiusdam ecclesiæ baptismalis cladibus bellorum pressi hostili metu compulsi, domicilia sua transtulerunt in aliam dioecesim, &c.

Hæc

HAec est decimatertia Causa in qua tractatur de decimis, cui ecclesiæ sunt soluendæ: & de iure funerandi, & habet duas quæstiones.

In prima quæstione quæritur, utrum illi, qui transferunt se de una parochia in aliam, & habent prędia in alia: possint soluere decimas de prædijs in parochia in qua morantur, uel in secunda in qua transiuerunt. docetur quòd in parochia ubi sita sunt prædia soluendæ sunt decimæ prædiales: nisi per præscriptionem eas amisit parochia. de hoc de parochia. cap. fina. & Per totum. de deci. per totum. & maxime in cap. ad hæc. hoc tamen ultimum quod dicit de præscriptione pertinet ad secundam quæstionem.

Secunda quæstione qua quæritur, utrum isti parochiani qui sic se transtulerunt possint erigere sepulturam in prima, uel in alia ad quam se transtulerunt. probatur ꝙ in prima regulariter, ut extra de sepul. per totum. Item docetur ibi quod sepultura uendenda non est, ut extra de sepulturis, abolendæ. & inde credo quòd sint extracta illa de decre. Item docetur, infra eodem, pro quibus sit orandum post mortem, qui debeant in ecclesia sepeliri, uel non. & quot modis animæ defunctorum purgantur. & qualiter per triginta dies, uel quadraginta sit pro mortuis uel eorum exequijs celebrandum. & de eorum exequijs qualiter sint celebrandæ. de quibus cauetur extra de celebratione missa. cum marthe. ad fi. de testa. cap. penul. & quòd eis qui suspendio moriuntur sepultura non est neganda, &c. de hoc septuagesimatertia, quæstione quinta, quid ergo. ut quia Deus non punit bis in idipsum. & infra c. proximo. secunda quæstione ultima.

Causa Decimaquarta.

Clerici cuiusdam ecclesiæ quæstionem de prædijs mouent: testes ex suis fratribus producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, ut ex eorum, &c.

HAec est quartadecima Causa: & habet sex quæstiones.

In prima quæstione tractat de clericis, an possint petere res proprias.

Secunda quæstione qua quæritur, an clerici possint clericos suæ ecclesiæ in testes producere, docetur quòd sic: quia non est pro clericis, sed pro ecclesias quæ mater est pauperum testificari. de hoc extra de testi. cum Mutius.

Tertia quæstione qua quæritur, utrum sit usura exigere lucrum de mercibus comparatis de pecunia mutuata. dicitur quòd quicquid ultra sortem accipitur, usura est. & quodcunque nomen imponatur ei, est usura.

Quarta quæstione quæritur, utrum liceat clericis, uel laicis usuras exigere respondetur quòd non: nisi ab hostibus & paganis secundum quosdam. de hoc extra de usu. per totum titu. Item emere uilius ut carius uendatur, turpe lucrum est, & prohibitum est. & de hoc extra ne clerici, uel monachi. c. j.

Quinta quæstione qua quæritur, utrum de usuris, & de illicite acquisitis possint fieri eleemosynæ, docetur quòd non. extra de usu. c. super eo. Item de deci. capi. prohibemus. Item quòd non est auferendum uni iniuste ut alij detur. & ideo prohibitum est sacerdotibus aduocare per cap. denique. ne per suffragium alterum lædat. de hoc extra in ca. fin. de postul. Nec obstat illud, quòd mandato domini in Aegypto furta commiserunt. & per ca. dicit dominus. per quod tractatur extra de diuor. gaudemus. circa mediũ, & de eo quòd medicus & aduocatus acquirit, per cap. sane. de hoc infra, cap. proxi. quæstione secunda.

Sexta quæstione qua quæritur, an usurarij possint iuste pœnitere nisi ablata restituãtur. respondetur quòd non, per capi. si res aliena. de hoc extra de fur. per totum titu. & in præcedenti quæstio. tetigit de rapina quomodo sit prohibita: & quòd non licet clericis auferre fures quando ducuntur ad suspendium, sed possunt rogare ne suspendantur. de hoc de episco. audien. addictos.

Causa Decimaquinta.

Quidam sacerdos crimine carnis lapsus esse perhibetur antequam sacerdotalem benedictionem consequeretur: postquam uerò, &c.

HAec est quintadecima Causa, & habet octo quæstiones tractans de incontinentia clericorum, præmittens tractatum de his quę mente alienata fiunt, & de quibusdam alijs.

In prima quæstione, qua quæritur. an quæ mente alienata fiunt sint imputanda, respondet quòd non nisi culpa sua inciderit in furorem, tractans de infirmitate corporis, uel carnis: & bene distinguit inter peccatum uoluntarium, & non uoluntarium, probans quòd qui in furore, uel inuitus aliquem hominem interfecit, non peccat.

Secunda quæstione qua quæritur an liceat clericis recipere munera pro patrocinio, docetur quòd sic. extra de postula. capi. tria. contraria intelliguntur. de secularibus.

Tertia quæstione qua quæritur, utrum mulieri, cum qua crimen commisit, sit credendum. respondetur quòd non: quia confitentĩ de se, de aliorum criminibus credendum non est: ut extra de confes. cap. j. docens in quibus casibus accusatio, uel testimonium mulieris possit admitti, & superinducit multas leges.

Quarta quæstione qua quæritur. utrum liceat episcopo die dominico aliquam causam uentilare, docetur quòd non, tractans ibi de ferijs.

Quinta quæstione qua quæritur, utrum clerico neganti sit indicenda purgatio. docetur quòd non, nisi de illo crimine remanserit infamatus: ut supra vj. q. de hoc melius. de pur. can. j. per totum. & de simo. de hoc.

Sexta quæstione qua quæritur, utrum clerici sint ad quæst. ponendi. respondetur quòd non, contra. uidetur extra de commo. grauis. & quæst. v. c. uillicus. Tractat etiam incidenter, quòd Romanus pontifex potest deponere principes terrarum: sed si iniqui fuerint & inutiles potest absoluere uasallos à iuramento fidelitatis. de hoc extra de depo. c. fi. & de elect. c. uenerabilem, & in consti. noua ad rei memoriam.

Septima quæstione qua quæritur utrum sine synodali audientia possit presbyter deponi & condemnari. soluit quòd non, quia licet episcopus honorem dare possit, non tamen potest solus auferre. de hoc extra de transl. cap. ij. in princi. & quòd in depositione episcopi. xiij. episcopi. in depositione presbyteri. vij. in depositione diaconi, tres debent esse. per capi. si quis durandum. & ca. felix. & cap. seq. de hoc extra de re iud. ca. iij. Itẽ quòd in pertractandis causis alijs debent adesse clerici ipsius episcopi de iure: licet sit secus hodie de consuetudine in quibusdã ecclesijs. extra de diuor. c. ex literis.

Octaua quæstione qua quæritur, utrum clericus confessus in iure de crimine, quod ante confessionem

nem perpetrauit, possit in suscepto ordine post pœnitentiam ministrare, probatur quòd non de rigore iuris, nisi ex dispensatione cum distin. quæ est in notatis super princi. quæst. & qualiter à criminoso possum audire diuina, quod est de coha. cle. uestra. & quòd filij clericorum suscepti de connubio secundum quosdam, secundum alios etiam de concubina, debent esse serui ecclesiæ illius unde erat clericus qui eos genuit. & est ibi speciale, ut filij puniantur pro peccato patris.

Causa Decimasexta.

Quidam abbas habebat ecclesiam parochialem. Instituit ibi monachum, ut officium celebraret populo, possedit eam per quadraginta annos, &c.

HAec est decimasexta Causa, & habet septem quæstiones.

In prima quæstione huius causæ probat quòd monachi de licentia sui episcopi possunt regere parochiales ecclesias: & tunc licet eis quæ alijs sacerdotibus. de hoc extra de statu monacho. quod dei. cum similibus.

Item quòd monachi, qui in monasterijs resident, non tenentur soluere decimas de suis prædijs, nisi sicut alij clerici. de hoc extra de deci. capi. primo, & capit. ex parte & capit. presbyteri.

Item incidenter probatur quod sicut unire duos episcopatus in unum, & diuidere unum in duos pertinet ad summum pontificem sic unire duas parochias, uel ecclesias pertinet ad epm loci. de hoc extra de religio. do. ca. j. de excess. prælato. sicut unire. de re. eccle. non alie. capi. primo.

Item quòd sedes epalis non debet esse ubi nunquam fuit, & ubi fuit non debet remoueri, nisi ex causa. Item probatur ibi, quòd decimæ baptismali ecclesiæ sunt soluendæ. de hoc dicitur de deci. cum contingat. & qui contra faciunt excommunicati sunt: ut probatur in capi. in canonibus. ubi sunt illa uerba pulcherrima, ferro abscindenda sunt quæ fomentorum non sentiunt disciplinam, & quòd domini prælati non debēt tantum esse custodes chartarum: sed quandoque ad facta uenire debent. Item quòd episcopi in ipsis decimis non nisi tertiam uel quartam secundum locorum cōsuetudinem, percipere debent probat insuper quàm graue est ipsas decimas & primitias non soluere sacerdotibus. In fine probat quòd quicquid habent clerici, pauperum est: & quòd decimas de consensu episcopi possunt licitè monachi possidere quod intelligitur secundum illud capi. cum apostolica. extra de his quæ fiunt à præla.

Secunda quæstione probatur per capitu. uisis. ubi sunt. illa uerba quòd Diabolus mille modos nocendi habet. & illa, humani moris est illum uereri, &c. & quòd capellis monachorum, quę eis pleno iure fuerunt datæ ad eos pertinet institutio & destitutio presbyteri: alijs uerò quæ ad eos pleno iure non pertinent, id est, quas ipsi monachi in suis uillis fundauerunt præsentatio ad eos, ut patronos. institutio uerò ad eos non pertinet, sed ad episcopū loci, hoc idē est de pri. cum & plātare. & de capel. monacho ca. j.

Quinta quæstione decimæsextæ causæ, quæ intitulatur ante tertiam, & quartam, probatur quòd si Monachi, uel Clerici construxerunt ecclesias in territorijs, quæ habent in ciuitatibus, uel diœcesibus epōrū aliquorum, ordinatio illarum ecclesiarū in sua diœcesi ad illos episcopos pertinebit: præsentatio uerò ad ædificantes, nisi ędificator fuerit episcopus: quia tunc uidetur per capi primum, quòd institutio ad eum pertineat, etiam in aliena diœcesi. quod facit pro episcopo uero in ecclesia de Riuolis.

Tertia quæstione probatur qualiter ecclesia aduersus ecclesiam præscribere possit. hoc idem extra de præscriptio per totum. de parochia. capi. penult. C. de usufructu. lege corruptione. C. de præscriptione triginta. uel. xl. annorum, per totum.

Quarta quæstione probatur, quòd ecclesiæ contra monasterium nō præscribunt, nisi quadraginta annis, per ius autem quod est. C. de sacrosanctis ecclesijs. authentica quas actiones. & per Gregorium de ecclesia ad ecclesiam prorogatum est, quia antiqui canones, triginta annos de ecclesia ad ecclesiam admittebant: ut supra quæstione proxi. per cap. omnes. & extra de præscriptio. sanctorum.

Sexta quæstione probatur quòd ea, quæ de iure debentur ecclesijs, rectores earū nō debēt sua authoritate usurpare quòd si fecerint, cadunt à causa. de hoc extra de dolo. cap. pri. C. unde ui, si quis in tantam. probatur post modum quod delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet extra de except. cùm uenerabilis. & ibi est quoddam capi. quod multum facit pro eis, qui habent chartas ab episcopis, uel aliquid de mensa.

Septima quæstione probatur, quòd non licet abbatibus, nec alicui de manibus laici decimas recipere: quia laici, nec per se, nec per authoritatē epi decimas possidere possunt de hoc ex̄. de deci. cap. quamuis. & capi. prohibemus. docens quòd decimæ & ecclesiæ omnes constitutæ in diœcesi alicuius de iure communi ad dispen. episcopi diœces. pertinēt. in cap. omnes. & in capi. nullus. denuntians excommunicatos minori excommunicatione secundum Hugo. uel excommunicandos omnes qui de manu laici abbatiam, uel alias dignitates recipiunt: & ipsum laicum excommunicatum probat, uel excommunicandum secundum alium casū. de hoc extra de elec. c. quisquis. de iure patro. præterea.

Item probat quòd episcopus non debet habere œconomum laicū, nec per manus laicorum res ecclesiæ ministrare, quibus obsequendi manet necessitas non authoritas imperandi. extra de con stit. ecclesia sanctæ Mariæ. excepto ꝙ possunt habere in ecclesia ius patronatus, ut extra de iure pat. per totū. & qualiter eis competit docet: & in quo patroni teneantur ipsis ecclesijs docens ad finem quòd sicut licitum est monachis decimas malè detentas de manu recipere laicorū consensu episcopi: ita & ecclesias recipere possunt: ut extra de his quæ fi. à præla. cum apostolica. & de offi. lega. c. dilectus.

Causa Decimaseptima.

Quidam clericus infirmitate grauatus se fieri uelle monachum dixit ecclesiæ: & beneficio in manu aduocati renunciauit, &c.

HAec est decimaseptima Causa, quæ habet quatuor quæstiones.

In prima quæstione quæritur, an reus sit uoti, qui dicit se uelle fieri monachum: & an liceat ei à proposito cordis discedere. & primò quòd nō possit multis authoritatibus probatur. postmodum in cōtrarium allegat, & soluit quòd nequaquam habetur uoti reus, ex̄ de uo. c. ij.

Secunda quæstione probat solutionem suam, quā fecit in prima, docens quantum tēpus sit ad professionē dandū uolentibus trāsire ad reli-

ad religionem. extra de regu. c. ad apostolicam.

Tertia quæstione probatur, quòd ex quo aliquis semel transiuit ad religionem: ex quo tenuit ingressus, non licet redire ad seculum, etiam de licentia abbatis.

Quarta quæstione quæritur. utrū si aliquis exit de monasterio sint ei sua reddenda respōdetur quod non de hoc de renun. c.iij. de cle. coniug. quod à te. inducit incidenter: quia de sacrilegio fecit mentionem, & de eo docet quo modo, & quot modis dicatur sacrilegium, ut infra. §. sacrilegium. & §. qui autem. & §. sequentibus. & qualiter committatur: & qualiter puniatur. extra de sentent. excom. per totum de foro compe. ca. conquestus ostendens per quot passus habet ecclesia immunitatem: & qualiter non sit aliquis, qui ad eam confugerit, nisi in casibus extrahendus. & qualiter sit sacrilegus, qui res ecclesiæ non in casibus licitis alienat. probat etiā quòd abbas cum consensu sui capituli non potest alienare, nisi episcopus loci cōsentiat.

Causa Decimaoctaua.

Quidam abbas consecratus in episcopum prius monasterio multa contulit, postea, &c.

Haec est decimaoctaua Causa, & habet duas quæstiones.

In prima quæstione docetur, quòd quicquid habet abbas: ex quo fuit factus abbas totum pertinet ad monasterium unde est abbas: & quicquid lucratur postquam est episcopus, totum est de iure episcopatus, ad quem transit, de hoc extra de testamentis cap.j.

Secunda quæstione docetur, quòd abbas non per episcopum debet postulari uel eligi, sed per monachos: ut extra de statu mona. ca.j.

Causa Decimanona.

Duo clerici ad monasteriū transiuerunt: uterque ab episcopo suo licentiam petijt.

Haec est decimanona Causa, & habet tres quæstiones.

In prima quæstione quæritur, si episcopus debeat permittere, ut relicta propria ecclesia clericus monasterium ingrediatur. & soluit quòd sic.

Secunda quæstione docetur, quod etiam inuito episcopo possit clericus monasterium ingredi, & dimittere beneficium de hoc extra de regu. in cap. licet.

Tertia quæstione qua quæritur, utrum liceat canonico regulari transire ad monasterium, probatur quòd nō: quod est intelligendum de transeuntibus causa leuitatis. alias esset cōtra prædictam decre. licet. & illa seruatur. Item quæritur incidenter, utrum monachi possint regredi in ecclesias seculares, & docetur quòd non. extra de relig. do. inter quatuor. de reb. eccle. non alie. possessione & ne cle. uel mona. relatum. Item probat ibidē: quòd ex quo aliquis est ingressus monasteriū, non potest testari de rebus suis, nisi cum distinctione illius legis C. de sacrosan. eccle. auth. si qua mulier. & authen. ingressi.

Causa Vigesima.

Duo pueritiæ annos agentes, à parentibus monasterio traditi sunt, unus inuitus, alter spontaneus, &c.

Haec est uigesima Causa, & habet quatuor quæstiones.

In prima quæstione quæritur, utrū in pueritiæ annis traditi à parentibus, cogantur propositū religionis tenere. & probatur quòd nō.

Secunda quæstione docetur, quòd ab adolescentibus qui præter uoluntatem parentum religionis habitum susceperunt, ex quo illi legitimo tempore permanserūt, exire non licet. & quod non licet abbatissæ imponere uel immonialibus suis: & quando offeruntur infantes monasterijs à parentibus suis sub testimonio multorum dicitur conferri: ut maledicendi actio auferatur. hoc est contra minores & prędicatores: qui contra uoluntatem parentum recipiunt pueros.

Tertia quæstione qua quæritur, si quis præter uoluntatem suam factus est monachus, utrum sit cogendus ad obseruantiam. probat quòd non per cap. præsens. ubi dicitur quod quis negligit, nec optat profecto, nec diligit. qui autem non diligit, facilè contemnit, de hoc extra quod metus causa. capitu.j.

Quarta quæstio est qua quæritur, si ab uno monasterio in aliud strictius sit licitum transire. & probatur quòd sic. quod est expressum in dicta decre. licet. extra de reg.

Causa Vigesimaprima.

Archipresbyter cuiusdam ecclesiæ præposituram alterius recepit, nec priorē uult relinquere, secularium quoque, &c.

Haec est uigesimaprima Causa & habet quinque quæstiones: quia ex præmissis quinque causis tractatum de monachis interposuit: nunc ad tractatum de clericis reuertitur, de quibus nondum tractauit: & prosequitur thema.

In prima quæstione probatur, quòd non potest clericus unus in duabus ecclesijs intitulari: nisi in casibus. de hoc extra de elect. dudum ij. & ire ad alias sine commendatitijs episcopi sui. & de hoc de cle. non resi per totū. Et quòd ex quo aliquis transfertur de una ecclesia ad aliam, tunc nō habet facere cum prima. de hoc extra de elect. cùm in cunctis.

Tertia quæstione prohibetur, ne clerici procuratores secularium negotiorum existant. de hoc extra ne cleri. uel mona. capit.j. ad fin. & capitu.ij.

Quarta quæstione docetur, quod clerici non debent uti fulgidis & secularibus uestibus: & si moniti non destiterint, per priuationem beneficiorum puniendi sunt, extra de uita & hon. cle. cap. pen.

Quinta quæstione probatur, quod ab episcopo correpti per suspensionem uel excommunicationē, non debent ad secularem iudicē confugere: quod si fecerint, grauius puniantur.

Causa Vigesimasecunda.

Quidam episcopus iurauit falsum, quod putabat uerum, quo comperto Archidiaconus eius iurauit se nunquam.

Haec est uigesimasecunda Causa, & habet quinque quæstiones. De negotijs clericorum & monachorum tractauit, nunc de negotijs clericorum secularium subiungere disponit.

In prima quęstione quæritur, utrū iuramentum sit præstandum Dicitur primò quòd non & postea probatur quòd sic. & soluit, sicut est solutum, extra de iureiuran. & si Christus.

Secunda quæstio est qua quæritur, utrum sit periurus qui iurauit falsum, quod putat uerum. & docetur multis authoritatibus, quòd non: deinde dicit quòd sunt duo genera mendacij & qualiter sancti recusantur à mendacio, puto propter iocū uel simulationem.

Tertia quæstione docetur, qualiter

liter subditi non debent deserere suum prælatum: etiam si sciant eum esse periurum, uel criminosum usque ad diffinitiuam sententiam. de quo. viij. quæst. iiij. capi. nonne. & de accu. olim.

Quarta quæstione docetur, quod illicitum iuramentum seruari non debet: quod fit tribus modis: cum quis male iurat, cùm incautè iurat, cum puellæ in puellari ætate iurant patre postmodum contradicente: quòd probat cap. tribus. extra de iureiur. per totum. de hoc in ca. quanto. de elec. uenerabilem. ad fi. per quod probatur, quòd si tantum profectus charitatis debent impediri, quòd iuramentum non est seruandum: iuramentum obseruandum non est, puta in eo qui iurauit non fideiubere uel non esse prælatus, patet quòd frangitur illa causa: quod semper seruandum est, nisi seruatum uergat in dispendium salutis æternæ, ut probat ead. q. capi. inter cætera. quia illud non uidetur frangere, qui in melius iustud commutat, in capi. ueniens. usque ad finem.

Quinta quæstione probatur, quòd qui prouocat aliquem ad iurandum, & scit quod falsum iurat, ille prouocans periurus est, & infamis: qualiter dicatur sciens probat per capi. hoc uidetur. in quo cap. probatur, quòd reuelare secreta illi qui possit prodesse & non obesse, nõ est peccatum, nec periurium committitur, si ex sacramento tenebatur.

Item probat, quòd sacramentum intelligitur quandoque secundum illũ qui exhibet considerata qualitate, & ratione utriusque bona & mala: & quia Deus duplicitatis est aspernator simplicem intentionem utriusque considerat: & uerborum artem aspernatur & creat: ut in §. de his omnibus. extra eod. tit. cap. ueniens. docens quod in decimoquarto anno cõpellitur quis iurare in fine formam fidelitatis, quæ fit cum iuramento tam à uasallis domino. econtra ostendit concludens quòd nec simplici loquela, neque in iuramento mendacium dicere debemus.

Causa Vigesimatertia.

Quidam episcopi cum plebe sibi commissa in hæresim lapsi sunt, circa adiacentes catholicos, &c.

Haec est uigesimatertia Causa, habens sub se octo quæstiones, tractans in sui principio, utrum bella sint licita clericis. In prima quæstione qua quæritur utrum militare sit peccatum, docetur quòd non, nisi propter prædam militetur, & quod de licentia superiorum, uel ducum, uel principum militetur propter pacem seruandam. Quid autem sit militare, exponitur in notula super princip. huius glos.

Item quòd hosti seruanda est fides si promittatur.

Item quòd præcepta patientiæ non molestatione corporis, sed in temperatione cordis seruanda sunt, &c.

Secunda quæstione qua quæritur, quid sit iustum bellum, probatur quòd illud est iustum bellũ, quod iurisdictio ingerit, uel quod in iniuriam iuris ulciscitur, probans quòd à filijs Israel iusta bella gerebantur, eo uidelicet quòd uiæ publicæ negabantur eis, quòd fieri non debebat.

Tertia quæstione utrum iniuria sociorum armis propulsanda sit. docetur quòd non, nisi cui incumbit ratione officij: illi autem tenentur, alij uero non, nisi uelint. ubi plene de hoc modo super principa. quæst. & extra de senten. excommu. cap. quanto. Alij dicũt, quòd quemlibet tenetur cum armis propulsare, aliàs non uidetur sine scrupulo societatis occultæ, &c. extra de homi. sicut dignum. & in eam partem uidetur declinare Gratianus.

Quarta quæstione qua quæritur, an uindicta sit inferenda. Videtur quòd non Primò multis authoritatibus & capitulis probando quòd mali sustinendi sunt, & tolerandi per bonos: quia nec dominus Iudam, quamuis malum sciret à conuiuio remouit: de hoc extra de offi. ord. c. si sacerdos. quia Deus bonos & malos in ecclesia esse uoluit, per capi. qui secundum carnem natus est. quia hæc uita quæ inter Cælum & Infernum sita est, oportet quòd cõditionem utriusque loci recipiat, imò hoc ipso præsumitur malus, qui malos tolerare nescit. per c. quamuis. & c. seq. quod uerum est de his quos corrigere non possumus: quia authoritatem non habemus, uel quia peccata probare non possumus. & in hoc procedit usque ad finem. Et est etiam alia causa, & ex tunc probat quòd si ibi mali sunt prædestinati, superflua est eorum correctio, si sunt præsciti, inutilis, & ibi aliquo modo uindicta inferẽda non est. In contrarium postmodum soluit quod crimina semper sunt ferenda quando salua pace fieri potest: & quod multitudo non sit in causa. & hoc probat usque ad §. semel uerò. item quòd prælatus propriam iniuriam uindicare nõ debet, per c. inter querelas. deinde reddit ad probandum solutiones. docet etiam quòd à §. breuiter monstratum est usque ad finem quòd debet de necessitate fieri uindicta. deinde probat quòd semel culpa dimissa iterum in ultionem uenire non debet.

Quinta quæstione qua quæritur, utrum sit peccatum iudici reos morti tradere, cum probatum sit in superiori quòd crimina tolerari possint, docetur quòd non. Itẽ probatur quòd sine iudice, nec alium nec seipsum occidere licet. ac de occidendis usque ad c. non est necessarium. deinde in ca. regum officium est. docet quòd pro prijs principibus reuerentiam & fidem seruare debemus. & qui non facit, apud Deum præmia inuenire non potest: & sicut fidem & reuerentiam eis exhibere cogimur, ut extra de maio. & obed. solitæ. sic proprium eorum est ut ecclesias iuuent. & defendant. & probat per cap. administratores. quod si non fecerint, à prælatis admoniti excommunicari poterunt, ut extra de offi. ordi. c. j. deinde probat quòd supra dixerat, quòd licite mali principes & iudices occiduntur. & schismatici, & hæretici, & excommunicati, usque ad §. si uerò rei.

Sexta quæstione qua quæritur, utrũ mali ad bonum sunt cogendi, docetur quod sic, ut supra quæstione proxima.

Septima quæstione qua quæritur, an hæretici rebus suis sint spoliandi, utrum illi qui eos expoliant, iuste spolia eorum possideant. & idem de Saracenis, in not. supra prima quæst. probatur multis authoritatibus quòd sic, extra de hæreticis. excommunicamus.

Octaua quæstione qua quæritur, de episcopis & clericis, utrum sua authoritate, uel Romani pontificis arma, uel bella inferre possint, docetur quòd non nisi hortãdo: sed illud officium alijs committere debent. de hoc extra de exces. præla. ca. ex literis extra de uoto, magnæ. ad finem. & in no. ostendens esse differentiam inter prælatos qui solis decimis & primitijs uiuunt, & hi non ita se possunt armis immiscere nisi hortando. & illi qui castra & ciuitates tenent à regibus, hi habent ire ad exercitum. de licentia tamen Papæ debent talia facere, quàm differentiam probat decre. extra de maio & obe. solitæ. circa princi. Docens insuper qualiter tributa sint licita & præstanda principibus & maioribus nostris, etiam ab ipsa nostra ecclesia pro pace tenenda. extra de cẽsi. c. j. in fi. & de pœnitentia, quæ imponitur incen

diarijs

diarijs tractat de quibus habetur extra de senten. excom. c. tua do cens quòd regibus & principibus facultas faciendi iustitiam est per missa si multi uulnerant unum, & inde moritur, quis eorum teneatur: & uidetur quòd quilibet qui percusit sit homicida propter dubium.

Causa Vigesimaquarta.

Quidam episcopus in hęresim lapsus aliquos de sacerdotibus suis officio priuauit, &c.

HAec est uigesimaquarta Causa, & habet in se tres quęstiones.

In prima quæstione quæritur, an episcopus lapsus in hæresim possit subditos suos excommunicare & soluitur quod nec lapsus in hæresim antiquam, uel nouam, ex quo incepit eam prædicare est ex cõmunicatus, nec potest excommunicare alium, quod multis c. probatur. de hoc extra de hære. excommunicamus. & in c. fi. de eo qui renunt. episco. & est ibi ca. quodcunque ligaueris. illa summa qualiter alia uerba quodcunque ligaueris, &c. extra. de sent. excom. c. à nobis. & illa summa de fide. c. hæc est fides. quæ est ex tra de sum. tri. & fide ca. melius sed prædicti bene possunt baptizare, ut in ultimo. § istius. imò & ordines conferre in forma ecclesiæ: ut supra in quæstione super §. quid. in fin & c. sequentibus. & de hoc extra de summa trinitate. capitu j. in fine.

Secunda quæstione quæritur, an aliquis post mortem possit excommunicari: & respondetur quòd non, nisi pro crimine hæresis. de hoc de sentent. excommu. à nobis. Item cui non communicamus uiuo, nec mortuo communicare debemus. de hoc extra de sepul. ex literis. & capitu. à nobis præalleg.

Tertia quæstione qua quæritur, an pro peccato alicuius tota sua familia sit excommunicanda. solui tur quòd non, per capi. si habes. Item quòd sententia excommunicationis iniustè lata, conuertitur in damnatorem suum, capitulo de illicita cum capit. sequen. & præcedenti. de hoc cautetur ex tra de sen. excom. sacro. & c. cum medicinalis, lib. vj. Item tractat an nocentes. uel criminosi sunt maledicendi. & primò quòd non ad finem. § illicita. ergo usque ad §. sed quid. deinde probat, quòd à sanctis uiris rationabiliter in malos zelo iustitiæ proferri potest excommunicatio. probans quòd medicinalis sit excommunicatio, per c. corripiantur, qua pœna nulla maior in ecclesia Dei ut ibi. & quia nescitur quid de quolibet pariat futura dies, & de nemine quantuncunque excommunicato dum moritur desperandum est.

Item ponit differentiam inter hære ticos & schismaticos, & quot sint hæreticorum sectæ, à capitu. quia uerò usque in fine causæ. de hoc extra de hæreti. per totum. & de schisma. &c.

Causa Vigesimaquinta.

Sancta Romana ecclesia quãdam ecclesiã muniuit suis priuilegijs, decimationes suæ diœcesis ex integro sibi attribuens, &c.

HAec est uigesimaquinta Causa habens sub se duas quæstiones, tractans quãtam potestatem habeat Romana ecclesia in concedendis priuilegijs alijs ecclesijs: quia in superiori causa osten dit, quod omnis catholicus est subiectus Romanæ ecclesiæ, similiter in hac tractat plenius de hoc extra de priuilegijs. per totum.

In prima quæstione qua quæritur, utrum clerici decimalis ecclesiæ possint petere decimas ab ecclesijs de prædijs suis sitis in parrochia ecclesiæ baptismalis. docetur primò quòd nõ, docens quòd papa contra canones facere nequit di. c. sunt quidam. & quòd nullus tantum, quantum Romanus pontifex canones seruare tenetur, etiam usque ad effusionem sanguinis. & quòd contra ecclesiam dispensare non potest, nec contra diuinas scripturas. de hoc extra de bigamis. capitulo secundo. In contrarium tamen soluit, quòd priuilegia concedere potest, dum tamen status ecclesiæ non subuertatur: ut extra de priui legijs. in pluribus locis.

Secunda quæstione qua quęritur, utrum secunda priuilegia concessa cuidam monasterio sito circa baptismalem ecclesiam deroget primis priuilegijs clericorum ec clesiæ baptismalis: docetur primò quòd non: & probat per mul tos canones & leges inductas. C. de prec. impe. offeren. & si contra ius, uel utilitatem pub. & titu. sequen. & hoc uerum est, nisi ex causa prius priuilegium perderetur, uel reprobaretur de quibus causis habes extra de deci. suggestum. uel de illis qui pro pter suam culpam amittunt suũ episcopum. per c. Innocens. de hoc melius extra in capitulo prædicto & de rapt. super literis. & de consti. cum uenissent.

Causa Vigesimasexta.

Quidam sacerdos cum conuinceretur apud episcopum, correctus ab episcopo, noluit cessare, &c.

HAec est uigesimasexta Causa in qua Gratianus de sacramentis tractaturus, præmittit tractatum de superstitionibus, quæ speciem sacramenti habere uidentur. & habet sub se septem quæstiones.

In prima quæstione quæritur, qui sint sacrilegi. docetur & soluitur per capitulum primum.

Secunda quæstione qua quæritur, an sit peccatum esse sacrilegum. docetur primò allegando quòd non sit malum. deinde conuertit stylum & soluit in contrarium, per multas authoritates. de hoc extra de sorti. per totum.

Tertia & quarta quæstione, quæ simul tractantur, quarum prima est à quibus diuinationis genus sumpsit exordium, & quot sunt diuinationis genera docetur. Item quæ dicitur fuisse Matheseos, & quòd usque ad natiuitatem Christi celebrati fuerunt illi Magi, qui eum prædixerunt. de inde saluati sunt. Item de natura Dæmonum, & qualiter futura prænoscant ostendit.

Quinta quæstione qua quæritur, utrum sortilegi & diuini si cessare noluerint sint excommunicandi: docetur quòd sic, extra de sortile. per totum. Item quod clerici propter quosdam dolores prohibentur extruere altaria & spinis honorare, uel missas mortuorum cantare, & multos modos diuinandi ostendit, qui omnes sunt reprobati a iure.

Sexta quæstione quæritur, utrum excommunicatus per suum episcopum, possit ab alio quàm suo episcopo absolui probatur quòd non, nisi à summo pontifice, uel metropolitano. sed ex communicati à presbyteris, ab episcopis absolui possunt, ostendens quòd reconciliatio publica refectio chrismatis, & uirginis consecratio ad episcopos pertinent. & benedictio solennis in missa, in necessitate tamen presbyteri excommunicatos à quolibet absoluunt. de officio ordina. pastoralis. & capitu. conquerente. de sententia excommunicationis per totum.

Septima

Septima quæstione qua quæritur, utrum sit pœnitentia morientibus iniungenda: docetur quòd non: sed innotescēda. & quod pœnitentiæ sunt arbitrariæ ubi canon non imponit eas. de his etiā quas canon imponit potest presbyter ex causa relaxare per capitu. tempora pœnitudinis. & cap. sequenti. Prohibens ne die dominico ieiunetur. nam qui die dominico studiosè ieiunat non creditur esse catholicus, ostendens quòd cum magno gaudio & affectu debent recipi pœnitētes. nec debent eis imponere onera grauia, per cap. allega de hoc extra de pœniten. omnis. ad finem quæstionis redit ad sortilegos, & dicit quod dies ægyptiaci, & calendarum non sunt obseruandi, quia gentes obseruabant illos.

Causa Vigesimaseptima.

Quidam uotum castitatis habens desponsauit sibi uxorem, illa priori conditioni renuncians, transtulit se ad, &c.

HAec est uigesimaseptima Causa, hucusque de negotijs, de cætero de sacramentis. & quia matrimonium est magnum in Christo & in ecclesia sacramentum. & est antiquius cæteris. & de eo quotidie quæritur in iudicijs, in his decem causis sequentibus de matrimonijs tractat. & iste tractatus à causis non separatur, &c. tractans de impedimento uoti contra matrimonium.

In prima quæst. & secunda, de sponsalibus tractat, & habet in se duas quæstiones, in quarū prima quæritur an coniugium posit inter uouentes contrahi, probat quòd non de hoc clarius extra qui cle. uel uo. per totum. Item inter uiduas & moniales quæ uouent solenniter, & postea contrahunt, prosequitur. de hoc extra de reg. uidua. & punit eadem pœna eos, qui cum eis contrahunt, uel qui eas rapiunt, de hoc in præallega. titulo, qui cle. uel uouen.

Secunda quæstione qua quæritur, utrum puellæ alteri desponsatæ posint renuntiare priori conditioni, & alteri nubere tractat primò utrum inter sponsos sit matrimonium. & probatur quòd sic per diffinitionem matrimonij, & per multa alia capitula. & sic soluitur quòd matrimonium est: sed non ratum: imò non simpliciter coniugium. interserens quot bona sunt in matrimonio. Item tractat ibi, quòd unus coniugatorum, post carnis copulam, sine consensu alterius non potest ad religionem transire. de hoc melius extra de conuer. con. per totum. sponsi uerò sic. extra de coniug. lepro. ex parte. Item tractat ibi, de frigido & maleficiato per totum. sed de hoc melius in ultima causa. Item tractat ibi, de eo qui cogno. consan. uxoris suæ. & de rapto. capitulo finali. Item quæritur ibi, quare incontinenti post sponsalia non traduntur sponsæ sponsis, & soluitur, quòd ut eas habeant chariores. ad finem soluit quæstio. quòd sponsa de futuro posit nubere alij, sponsa de præsenti, nequaquam.

Causa Vigesimaoctaua.

Quidam uir infidelis in coniugio positus ad fidem cōuersus est: uxor uerò eius fidei odio Christianę, &c.

HAec est uigesimaoctaua Causa, & habet tres quæstiones

In prima quæstione primò quæritur, an coniugium sit inter infideles: & soluitur quòd sic. & utrum si unus infidelis conuersus fuerit ad fidem Christi posit dimittere aliam: & respondetur quòd non, nisi in casibus de diuor. quanto. & eodem titulo gaudemus. quod intelligitur de paganis, quia si uxor Iudæi conuersa fuerit ad fidem, bene potuit dimittere Iudæum: ut in capitulo Iudæa. & in capitulis ibi positis. Item docet ibi, quòd filij qui ex tali matrimonio nascuntur Christi fidem sequi habent. Item quòd cum Iudæis non licet comedere, nec bibere, nec balneari, quamuis cum paganis possumus. xj. quæstione prima, ad mensam quia illi cibos nostros non discernunt à suis, sicut isti Iudæi maledicti. docet etiam quòd si fidelis cum infideli contrahat matrimonium, quòd non ualet nisi infidelis conuerti uoluerit ad fidem: designans differentiam inter ratum legitimum & non legitimum matrimonium. & illam authoritatem ponit, quod non est ex fide peccatum est. & optime exponit quæ præmissa sunt, quòd inter infideles sit matrimonium admirari uidetur Bern.

Secunda quæstio. qua quæritur, utrum uiuente uxore infideli aliam ducere posit, conuersus ad fidem catholicam. & uidetur quod non: nisi ab eo recesserit, odio fidei Christianæ: quia tunc habet locum illa authoritas, si in fidelis discedit. de hoc in prædictis capitulo quanto. & capitulo gaudemus. circa finem. secus si unus fidelium transeat ad infidelitatis errorem.

Tertia quæstione qua quæritur. utrum talis bigamus sit, qui unā ante baptismum, & aliam post baptismum habuit. respondetur, quòd sic. de hoc extra in præallegato capitulo gaudemus. ad finem. & supra uigesimasexta distinctione per totum.

Causa Vigesimanona.

Cuidam nobili mulieri indicatum est, quòd à quodam filio cuiusdam nobilis in coniugē petebatur, &c.

HAec est uigesimanona Causa, quæ tractat de errore: & habet sub se duas quæstiones.

In prima quæstione quæritur utrū sit matrimonium inter eum, & eam, quem mulier credit liberū & nobilem: & tamen est seruus. respondetur quòd non, asignans differentiam inter errorem personæ & fortunæ, conditionis, & qualitatis, & qui consensum coniugij non admittat. & super hoc multa bona argumenta inducit de isto errore.

Secunda quæstione qua quæritur, utrum liceat huic mulieri dimittere hunc seruum, quem putabat primò liberum. Respondet quòd sic, nisi ex quo sciuit eum seruum cum eo habitare consensit. de hoc extra de coniugio ser. per totum.

Vltimò probatur, quòd si seruus cū ancilla contrahit matrimonium, stabit, & tenet. & nihilominus tenentur reddere seruitia dominus suis.

Causa Trigesima.

Quidam uir populorum frequentia impeditus filium suum de baptismate suscepit, dum crederet se alienum suscipere: uxor, &c.

HAc est trigesima Causa, tractās de spirituali proximitate & legali, qualiter impediant matrimonium, addit etiam de ętate, & de clandestinis matrimonijs. & habet sub se quinque quęstiones.

In prima quæstione tractatur & quæritur. utrum uxori suæ debitum reddere ualeat, qui propriũ filium de sacro fonte suscepit. & docetur quòd sic, nisi propria utriusque uoluntate abstineant: de quo extra de cogn. spi. cap. super eo. probans in cap. j. quòd sicut vij. sunt dona spiritus sancti sic & septem sunt dona baptismi, & in quolibet contrahitur compaternitas, de hoc extra de cog. spi. Item probatur quòd non solum per baptismum, sed per confessionem contrahitur compaternitas inter presbyterum & omnes illas personas, quas ad pœnitentiam recipit. & quod grauiter puniri debent, si cum eis commisceantur. de hoc extra de cogna. spiri. in ca. si.

Secunda quæstione qua quæritur, utrum sponsalia contrahantur per infantes. & tenetur quòd nõ, si sunt intra septennium. quod expressum est in cap. literas. & cap. accessit. de spon. impuberum.

Tertia quæstione qua quæritur, utrum filij spirituales ualeant copulari naturalibus in matrimonio. docetur quòd non, extra de cognatio. spiri. & legali. per totum.

Quarta quæstione qua quæritur, utrum quis possit ducere in uxorem commatrem uxoris suæ. docetur quòd si uxor mea postquã ego eam cognoui fecit eam commatrem, nõ possum eam ducere, sed si antequam esset uxor mea fecit eam commatrem, possum. de hoc extra de cogna. spiri. Martinus. Alio modo uidetur soluere Gratianus in §. notandum. sed ad idem tendit.

Quinta quæstione qua quæritur, an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet. & certè præiudicat, dummodo sit legitimè probata. sed prohibentur ideo clandestina matrimonia: quia si alter negaret, & probari non posset, negans posset prohiberi à primo matrimonio: quia de incertis iudicare, uel diffinire non possumus de hoc extra de clan. despõ. c. j. per totum. probans hac occasione, quod iudex antequam sententiet, debet cuncta rimari, per c. nullus. nanque iudicantem oportet cuncta rimari: nec in re dubia certa potest ferri sententia.

Causa Trigesimaprima.

Quidam uir uxorem alterius stuprauit, & eo mortuo uxorem duxit: filiam ex ea suscepit, cuidam in coniugem se daturum iurauit, &c.

HAec est trigesimaprima Causa, tractans de criminis enormitate impediente matrimonium, & de coactione, & de fide sponsalium.

In prima quæstione quæritur, an possit duci in coniugem, quæ prius est polluta per adulterium. & probatur quòd sic, nisi alter fuerit machinatus in mortem uiri, uel nisi fidem dederit uiuente uiro de ea ducenda. de hoc extra de eo qui duxit in matrim. quam pol. per adult. capit. j. & ultim. & per totum. dicas quòd bis uel ter potest quis nubere: & deinceps mortua prima, per ca. ꝙ si dormierit, de quo extra de secundis nuptijs per totum.

Secunda quæstione qua quæritur, utrum filia possit tradi inuita in matrimonium, uel per metum docetur ꝙ nisi libera uoluntate alicui non est copulanda. de hoc extra de despon. impu. c. j. & c. ueniens. & c. cum locum.

Tertia quæstione qua quæritur, an filia impubes desponsata per patrem, possit alij nubere. docetur quòd non, si ipsa desponsationi consentit. alias sic, ut in præallegato. c. j.

Causa trigesimasecunda.

Quidam uir, cum non haberet uxorem quandam meretricem sibi in coniugio copulauit: quæ erat sterilis, neptis ingenui filia originarij: quã cũ, &c.

HAec est trigesimasecunda. Causa, tractans in sui principio utrum cum meretrice possit esse matrimonium eo, quia supra proxima causa tractauit utrum quam polluit quis adulterio possit habere uxorem. & ponit octo quæstiones.

In prima quæstione quæritur, utrũ meretrix licitè ducatur in uxorem. docetur primo quòd non, quia nõ licet alicui retinere nec ducere corruptam. Sed in contrarium soluit, quod meretrix duci potest in uxorẽ, extra de spon. cum inter opera. dum tamẽ spes sit de ea quòd corrigatur: & in solutione illa de bonis matrimonij tangit aliquid etiam de bono uirginitatis in capi. nuptiæ. quæ suaderi potest, imperari, nequaquam, ut in c. integritas.

Secunda quæstione qua quæritur, an ea sit coniunx appellanda, quæ causa incontinentiæ ducitur. docetur primò, quòd non Sed in contrarium solutio est, dummodo aliquid de his, quæ sunt contra substantiam matrimonij non opponatur. de hoc extra de condi. appo. c. fina. § his ita respondetur. ubi probatur ubi primò fuit institutum matrimonium. & de bonis matrimonij tangit ibi in cap. quicquid. & in cap. connubia. ubi est optima nota de isto coniugio. ubi dicitur quòd in coitu etiam coniugali non adest, nec est gratia sancti spiritus. incidenter tractat, qui abortum committunt seu procurant, utrum sint homicidæ. & docetur quòd sic, si puerperium formatum est: uel erit. per cap. Moyses. quod est expressum, extra de homic. si aliquis. & iterum redit ad probandum solutionem suam prædictam. & an consensus parentum requirendus est in copulandis filijs, per c. honorantur.

Tertia quæstione qua quæritur, utrum neptis ingenui habens patrem suum teneatur sequi arbitrium aui ingenui. dicit ꝙ aui.

Quarta quæstione qua quæritur, an uiuente uxore sterili, licet alicui filios ex ancilla quærere. probatur quòd non, non obstante multorum patrum exẽplis, Abrahæ, Loth, & Iacob, docens quòd fornicatio non solum adulteriũ, hodie est prohibita in fin. docet quos partus uentrem sequitur. de hoc extra de ser. non ordin. cap. fin.

Quinta quæstione qua quæritur, an ea quæ uim patitur peccatum admittere comprobetur. docetur quòd non: quia reuera non antea caro potest corrumpi, nisi mens fuerit corrupta: uerumtamen est quod corruptæ sunt per capit. si Paulus. Item probatur quòd non peccat, quæ sic uim passa est. nec propter hoc potest à uiro dimitti.

Item probat quòd ex quo uir, & uxor coniugali affectu sunt copulati, non licet eis ab inuicem separari, per c. horrendus excepta causa fornicationis. extra de spons. ex parte. & quòd excommunicandi sunt qui dimittunt uxores suas, supra cap. proximo. q. ij. & quòd eodẽ modo puniendi sunt uiri, si adulterentur, & probatum fuerit: sicut & mulieres. aliter si non probatur, contra eos procedi non potest, quia occulta peccata non habent uindictam. & probatione cessante, uindicta cessat per capit. Christiana.

Sexta quæstione qua quæritur, utrũ adulter possit dimittere adulteram probatur quod non. de hoc extra de adul. capit. primo. & fin

Septim.

Septima quæstione qua quæritur, utrum ille qui dimittit uxorem suam causa fornicationis, posit ea uiuente aliam ducere. probatur quòd non. de hoc in dicto capitu. ex parte. de sponsi. probans quòd adulteriũ magnum est peccatum, & fornicatio, & incestus & peccatum contra naturam. & quot sunt in capitu. non solum. & capit. quid adulterio grauius. & capit. flagitia. de his extra de eo qui cogno. consangui. uxo. suæ, per totum. Item quòd post matrimonium contractum, si alter fiat furiosus uel stultus, semper remanet matrimonium: quia illud uinculum matrimonij, in nullo casu rumpi potest. extra de conuer. coniug. ex parte.

Octaua quæstione qua quæritur, utrum liceat ei qui dimisit uxorem ducere aliam infidelem, ut eam ad fidem deducat. & respondetur quòd non. extra de côuer. in fin.

Causa Trigesimatertia.

Quidam maleficijs impeditus uxori suæ debitum reddere non poterat. alius interim clanculò eam corrupit, à uiro suo separata, &c.

Haec est xxxiij. Causa, tractans post multa impedimenta matrimonij, de impotentia coeundi, de criminis enormitate, de feriarum tempore, quibus de pœnitentia, longum interserit tractatum. & ponit de ipso themate quinque quæstiones.

In prima quæstione quæritur, utrũ propter impossibilitatem coeundi mulier sit separanda à uiro? Respondetur quòd sic: si naturale fuerit impedimentum, ante carnalem copulam: quòd si ille postmodum cum alia coierit, priora connubia reparentur. Si autem propter maleficium, nunquam priora reparãtur per capitu. si per sorciarias. de hoc apparet hic, & extra per totum titu. de frigidis.

Secunda quæstione qua quæritur, an à uiro suo separata posit nubere illi, qui eam durante primo matrimonio cognouerat? Respondetur quòd sic peracta pœnitentia: si per iudicium ecclesię separata fuerit, aliter non: quia nullus debet dimittere uxorem suam sine iudicio ecclesiæ: quia hoc esset pœnam apponere, quæ imponi non debet nisi per iudicem, ut extra de diuor. porrò quòd si dimissa fuerit, ante omnia restituenda est uxor. extra de restit. spol. ex conquestione. & capitu. literas. Item quòd non licet uiro suam uxorem interficere, etiam si inueniat eam adulterantem: quod est uerum secundum canones, quia gladio materiali neminem puniri uolunt, sed spirituali: quia propter fornicationem dimitti potest non occidi à uiro suo secundum Euangelicam ueritatem. & de pœnis eorum qui uxores suas interficiunt ponit, & quòd clericis licet si uxores eorum peccauerint, eas in custodia detinere ligatas, non usque ad necem eas affligere. de hoc extra de iureiuran. quemadmodum. Item soluit quare post vij. annos pœnitentes ad pristinum statum reuertuntur uel recipi iubentur, sed pœnitentes ad matrimonium uel militiam non recipiuntur regulariter. extra de pœniten. & remi. capit. ij. nisi ex dispensatione, iusta causa suggerente, & nisi haberent uxores isti pœnitentes, quia tunc eis uti possunt: quia quos Deus coniunxit, homo non separat.

Tertia quæstione qua quæritur, utrum sola cordis contritione, & secreta satisfactione absque oris confessione quisque posit Deo satisfacere.

TRACTATVS DE Pœnitentia.

Hic incipit tractatus de pœnitẽtia, qui in septem partes distinguitur, quæ usualiter distinctiones appellantur, in quarum qualibet diuersa quæstio tractatur.

Distinctio Prima.

Prima distinctio. tractatur, quod supra positum est. & primo nititur probare quòd sola cordis contritio, & secreta satisfactio sufficit, & multorum sanctorum authoritatibus & legibus super hoc inductis. Sed in contrarium soluitur: an tamen sola cordis contritio sufficit ad remissionẽ pœnæ æternæ, ubi duo reliqua necessitatis excludit, & quid de hac quæstione sit dicendum, cordis arbitrio relinquendum.

Distinctio Secunda.

Secunda distinctio qua tractatur, an charitas semel habita posit amitti. probatur quòd sic, de imperfecta dum est homo in uita ista, de qua tractat post c. occasione cuius de tertia. in secunda incipit facere mentionem, & occasionaliter, & incidenter uenit ad hanc quæstionem, propter eos qui negant pœnitentiam reintegrari posse: asserentes, quia charitas semel habita nunquam amittitur, ita pœnitentia semel celebrata uerè nulla sequente culpa maculatur, docens in sui principio quid sit charitas & effectus eius: & quot gradus sint in charitate, & post baptismum homo peccare potest. & de præscitis, & de prædestinatis. docens quòd præsciti nunquam ueram charitatem habere possunt: sed fictam quæ aliquam se esse demonstrat, probatur: ut in fine distinct. & ibi de creatione & casu Satanæ ponit, & de confirmatione Angelorum, qui remanserunt in cælo.

Distinctio Tertia.

Tertia distinctione quæritur, an pœnitentia iterari posit, probatur quòd sic: ponens multas diffinitiones pœnitentiæ. sed primò asseritur, quòd non. Item tractat an pluribus criminibus irretitus de uno tantum posit pœnitentiam agere. Solutio istius est extra de pœnitentia & remissio. quod quidam.

Distinctio Quarta.

Quarta distinctione dicitur, an peccata dimissa per pœnitentiam redeant. & allegat pro & contra, & tandem declinat in eam partem quòd redeant saltem quo ad hoc quod non proficiet ei prima pœnitẽtia quo ad uitam æternã, sed tunc proficiet cum de alijs egerit pœnitentiam: ut in capitulo finali.

Distinctio Quinta.

Quinta distinctione quæritur, qualiter peccatorem considerare oporteat in pœnitentia, & probat per multa, scilicet qualitatem criminis, locum & tempus commissi criminis, & multa alia quæ continentur in capitulo in ista distinctione per totum. & qualiter confiteri & pœnitere debeat, docet.

Distinctio Sexta.

Sexta distinctione duas facit quæstiones. prima est, cui confessio est facienda: & docetur quòd prop-

proprio sacerdoti,& ex iusta causa alij cuicunque, sed cum licentia proprij sacerdotis. de hoc extra de pœnitentia & remissio. & etiam laico in necessitate. Nota qualis debeat esse qui de aliorũ criminibus iudicat, & docetur quod sapiens, & discretus: & ab omni crimine mundus.

Distinctio Septima.

Septima distinctione qua quæritur, usque ad quod tempus recipiendus est peccator ad pœnitentiam & respondetur, quòd usque ad ultimum exitum uitæ suæ: quia de nemine desperandum est, dũ est in hoc mortali corpore constitutus. & ita nunquam pœnitenti pœnitentia est neganda. & de prædictis v.distinct.tractatur plenè in quarta quæstione huius xxxiij. causæ: in qua quæsitum fuit utrum orationis tempore coniugali opere uacare liceat, docetur quod non, nisi in fine iusta de causa: puta si scandalum inde nascatur uel fornicationis inde uitandæ causa: aliter peccatur mortaliter secundum quosdam. Alij dicunt quòd de consilio loquuntur canones qui hoc prohibent, ut ibi in summa super principio quæstionis. hoc statutum fuit quòd tẽpore orationis & abstinentiæ nuptiæ non celebrantur: ut in capitulo, uir cũ propria. in fin. de hoc extra de fer. Capellanus. & quod dicit quòd commistioni uacandum non est tempore ieiunij, uerum est de consensu uiri & uxoris, alioqui semper requisitus tenetur reddere, sed non exigere. & ex hoc formatur sequens quæstio.

Quinta quæstione qua queritur, utrum uiri sine consensu uxoris uouere continentiam, docetur quod non, sed de consensu utriusque possunt ambo uel alter continentiam uouere. & in capitulo quod Deo pari. de hoc extra de conuer.coniuga per totum.& de bono uirginitatis & continentiæ, docetur in capitulo tunc saluabitur. & docetur quod si uir consenserit uxorem uouere, uel econtra oportet similiter quod ipse uoueat.de hoc extra de conuer. coniuga. capitulo tertio. Item docet quòd mulier semper debet esse subdita uiro, propter hoc quia uir est factus ad imaginem Dei, mulier uero non. extra de probationi, proposuisti. & de spon. impube. probat per capitulum, mulieriem. quia mulieri iudicare non licet, uel testimonium ferre, quod uerum est in criminali.

Causa Trigesimaquarta.

Quidam uir in captiuitatem ductus est: postea uxor eius audiens illum mortuum, nupsit alij. Demum ille de captiuitate, &c.

HAec est xxxiiij. Causa, habens sub se duas quæstiones.

In prima quæstione qua quæritur, utrum sit rea adulterij quæ absente uiro in captiuitate alteri nupsit. & respondetur quòd non, si ignorat ipsum uiuere.

Secunda quæstione qua quæritur, utrum reuertente primo uiro à captiuitate sit ei restituenda. & respondetur quòd sic & de utraque quæstione apertius, extra de secundis nuptijs. Dominus.

Item utrum uxor teneatur sequi uirum. & quando quis malæ fidei possessor uideatur. docet de hoc extra de præscription. capitulo finali. & de eo qui ignoranter adulterium commisit tractat in fine.

Causa Trigesimaquinta.

Quidam uir uxore sua defuncta aliam quæ ei defunctæ quarto gradu attinebat sibi in matrimonio copulauit, quæ uxori defunctæ, &c.

HAec est xxv. Causa, habens sub se decem quæstiones: tractans de consanguinitate & affinitate, & gradibus cognationis.

In prima quæstione qua quæritur, utrum liceat alicui aliquam ducere de propria cognatione in uxorem, docetur quòd non: & causam quare hoc fit hodie cum in ueteri testamento seruaretur contrarium, ostendit. de hoc extra de consanguinitate & affinitate.

Secunda & tertia quæstione, quæ simul examinantur: in quarum prima quæritur, utrum consanguinea uxoris alicuius duci possit in coniugium,& usque ad quẽ gradum oportet abstinere à proprijs consanguineis. & causam quare hoc fit: probat: imò aliqua capitula uidentur innuere, quòd dum in memoria potest retineri consanguinitas, durat prohibitio, quæ copulas de affinitate innuere uidentur usque ad quintum gradum. sed hoc soluitur in §. fina. sed totum hoc est hodie correctum per constitutionem ca. non debet. de consanguini.& affinit.

Quarta quæstione qua quæritur, quare ad vij. gradum matrimonium prohibeatur: ostendens rationem supra: quia sex ætatibus mundi generatio, & hominis status finiri debet.

Quinta quæstione qua quæritur, quibus accusantibus matrimonia sint dirimenda. sed de hoc extra qui. ma. accusa. possunt. per totum & de spon. cum in tua. & forma iuramenti quod testes super matrimonio inducti præstare debent, & testes etiam synodales. & de illis qui ex aliqua iuxta causa ab uxoribus separantur, uel coniunguntur inuiti docẽs, quòd si sciat quis consanguineam uxorem suam, non debet ipsam dimittere sine iudicio ecclesiæ. extra de diuor. porrò. nec uni testi super hoc impedimento matrimonij credi debet. de hoc extra de testibus. licet.

Sexta quæstione qua quæritur, utrũ illi qui de incestuosis nascuntur sint legitimi filij reputandi, docetur quòd non: nec debent in aliquo succedere patri: extra qui filij sint legitimi. per totum. & de eo qui duxit in ma. cũ haberet.

Octaua quæstione qua quæritur, an hi qui ignoranter coniuncti sunt in prohibito gradu affinitatis uel consanguinitatis ex dispensatione in tali matrimonio remanere possint. & docet quòd sic. de hoc extra de consanguinitate & affinita. & de pœna seu pœnitentia ipsorum incestuosorum, docet de hoc extra de eo qui cognouit consanguine. capit. primo,& cap. tua. & in multis ca. ibidem.

Nona quæstione qua quæritur, si ecclesia fraude testium uel ignorantia aliquos separauit per sententiam, si postea deprehẽsa fuerit falsitas testium uel calliditas: utrum possit primam sententiam reuocare. docetur quod sic, de hoc extra de re iudic. lator.& capit. cõsanguinei. tractatur ibi, quod non tantum sententia matrimonij potest reuocari ex causa: imò etiam contra alias sententias ecclesia uenit ex causa multoties. ut extra de restit. spo. literas.

Decima quæstione, utrum soboles suscepta ex primis nuptijs possit copulari cum consanguineis secundi uiri defuncti: & utrum affinitas dissoluatur per mortem uiri uel mulieris. & respondetur, quod non. primum corrigitur per cõstitutionem. extra de consan. & affinita. non debet.

Causa

Causa Trigesimasexta.

Filiam cuiusdam patre igno rante quidam mulieribus illexit, & ad conuiuium inuitauit. finito conuiuio iuuenis uirginem oppressit: quo comperto, &c.

HAec est xxxvj. Causa & ultima & habet in se duas quæstiones.

In prima quæritur, utrum quidam qui per uim puellam corrupit, raptum commiserit. & probatur quòd sic.

Secunda quæstione qua quæritur utrum raptori nubere posit. probatur quòd sic, si prior dissensus transeat in consensum. de hoc extra de raptoribus. c. fina. & penultimo.

De consecratione aliisq; ecclesiæ sacramentis.

Expleto de matrimonio, quod omnium nationum commune est, tractat hic de sacramentis, quæ solis Christianis præstatur. additur de quibusdam alijs sacramentis: & quæ in ecclesia præstantur sacramenta

Primò agit de ecclesiarum consecratione, & altarium, & reædificatione earum, & missarum celebratione: & solennitatibus quæ celebrantur ob reuerentiam sanctorum & sanctarum rerum.

Secundò, de sacramento Eucharistiæ.

Tertio, de festiuis diebus.

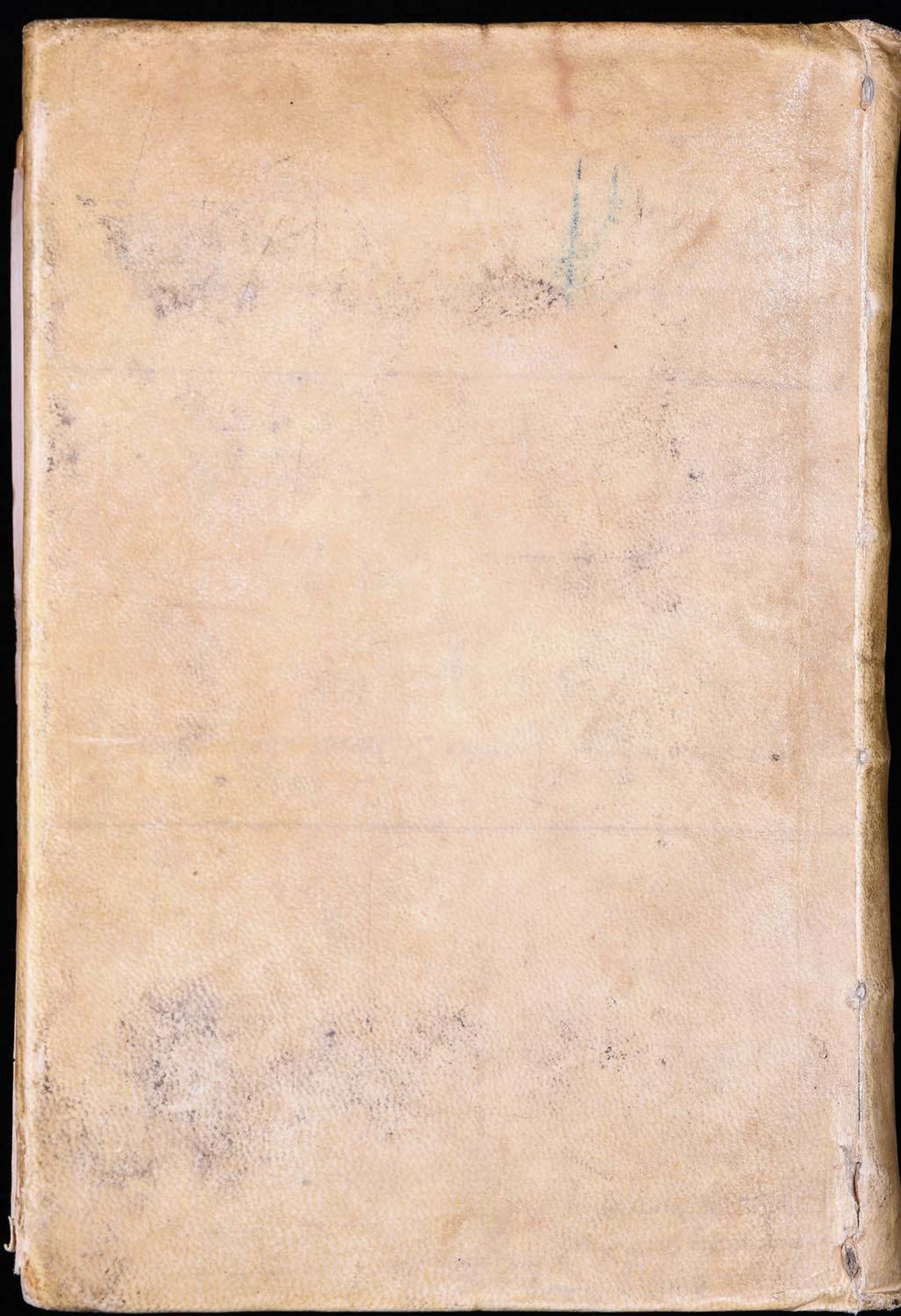
Quartò, de baptismo.

Quintò, de confirmatione, & de officijs diuinis & ieiunijs.

In fine de Sancti spiritus processione. De primo, de consec. & per totum. De secundo de celebra. miss. cum Marthæ, & quasi per totum. De tertio extra de reli. & ue. san. per totum. De quarto de baptismo, & per totum. De quinto extra de consuetudinibus. quanto. Et sic iste tractatus in v. dist. est distinctus, differens à modo tractandi à superioribus. quia utitur solum authoritatibus in toto isto tractatu. nec apponit de suo Gratianus, nisi duos. §. unum in prima distinctione, alium in quarta: qui nolebat aliquid nouum inserere in hac materia in qua non solum uerborum, sed sententiarum nouitas est prophana. Primò ostendit quòd ecclesię sunt consecrandæ. Secundò qualiter. Tertio de non iteranda consecratione. Quartò de ordine missæ, & quoties sit celebrandum in die.

Finis Flosculi seu Summarij totius Decreti.

556

a Ad idē de uer. signifi. prin ceps. C. de dig. ius se natorum. sed cōtra, quia executoresne gotiorū & admini-stratores i eisdē negotijs testes eē nō possunt. ff. de testi. mandati. Arc.

ecclesia sua: dum tamen alius constituatur, qui nomine ecclesiæ agat: ut extra de testi. c. insuper. b nec di cuntur isti ferre testimonium in propria causa: quia causa ecclesiæ non est causa singulorum: ut xij. q. ij. c. qui manumittitur. Sic legatarius fert testimonium in causa testamen ti, in quo aliquid ei relictum est, ut institu. de testa. §. legatarius. Sed nō ne talibus impera tur ab ecclesia? er-go non possunt esse testes, p illa: ut iiij. q. iij. c. idonei? Sed istud est in fa-uorem religionis. nam contra ratio-nem pro religione iudicatur, ut ff. de reli. & sump. l. sunt personæ. sed licet dicam, quod unus canonicus pōt esse testis in causa sui concanonici, non tamen dico φ pos-sit esse iudex suus cōtra extraneum: quia minor causa repellit aliquem à iudicio, & à testi-monio: ut extra de offi. deleg. capi. cum. R.

a Tractauerunt. Quia ea quæ in capitulo gesta sunt melius possunt, p-bari per canoni-cos, quā per alios: ut extra de test. c. ueniens. in fi. licet lex dicat alias in-ter domesticos fa-cile quid confingi posse pro negotij qualitate: ut C. de dona. l. data.

b Et uisu. iij. q. ix. cap. testes.

Potest. Iste §. di-uiditur in duas par tes. In prima soluit aliter, quā superius dixerat, dicens φ domestici ad testi moniū non admit tūtur pro eo, cuius sunt domestici. su-pradicti autem cle rici nō pro dome-sticis admittūtur, sed, p ecclesia, q mater est omniū. In secūda parte di citur φ presbyteri in contractibus secularium non debent ad testimo-nium uocari, si tamen casu interfuerint, episcopo iu bente testimoniū ferre possunt, ut in seq. c. docetur.

c Q Vanquam. Non rogentur. an possit clericus cogi, notaui ij. q. vj. c. statuendum.

d Euentu. Supra iiij. q. iij. c. ad fidem.

re nolueris testimonium. Diuersæ nanq; sunt species causarum, nec in om nibus causis crimina agi-tantur. In criminibus si-quidem accusatorum & testium illa distinctio ob-seruanda est, quæ in cano-nibus continetur, ne qui ad probationem domesti ci assumantur in possessio modi negoti mùm assume eadem neg runt, a de tu & uisu b se non debea dem clerici ad assertionē nullatenus re sed sicut alij beratum est Ioannis, & sa ni canonicos nius decidatu intelligi aliter ad probatione mittantur, ut p licet quorum stici, testimon

Hi autē (si actoribus dic pro domestici clesia, quæ ma pauperum, te cant. In con instrumentis gotiorū presb centur ad test si casu contra terfuisse conti

e Vel audierint. Et hoc est in illis casibus ubi testimonium ualet de auditu: ut iij. q. ix. c. si debitum.

f Occultetur. Istud est regulare, quod in defectum probationum quilibet possit cogi: ut extra de test. cog. ca. peruenit. imo talis admittitur, qui alias non est idoneus: ut iiij. q. iij. c. item serui respōso. simile est lv. di. c. priscis. & de conse. di. iiij. in necessitate. & C. de hæreti. l. ult.

g Coram se. Sed qualiter testatur cle ricus coram episcopo, cum causa uersatur coram lai co iudice, cum con

te episcopo testimonium dicant.

¶ Vnde in synodo habita Romæ ab Eugenio Papa statutum est.

In conficiendis instrumētis sacerdotes ad testimonium non uocentur.

C A N. II.

interene, ut dicam ... j. e. q. iiij. c. quoniam multi. & ff. pro socio. l. socius. qui. Quinto, & cū recipitur aliquid pro re, quæ non consistit in pondere, numero, uel mensura, sicut in lo catione. Item in sexto casu ratione incertitudinis, ut extra de usu. c. in ciuitate. & nō solum quodcūq; lu-crum, sed etiam ipsa spes facit hominem usurarium: ut j.

ut j. ea. c. j. sicut spes facit hominem simoniacum: ut j. q. iij. c. non solum. Ad intelligentiam aūt huius quæ stionis scias quod duo sunt contractus, qui de natura sui gratuiti sunt, ut mutuum & cōmodatum. In mu-tuo certum est, & requirit quod sit gratuitum: alio-qui est usura. Item si commodatū nō est gratuitū, non quidem est usura, sed tamen si aliqd recipit pro cōmo dato, statim desi-nit esse cōmodatū quia aut recipitur aliquid pro re ip-sa aut pro usu rei si pro re ipsa aliqd

Contra-ctus duo sunt gra-tuiti.

a Adde hic Bal. in titul. C. de

C A N. I.

S I fœneraueris homi ni: id est, si mutuò de deris pecuniā tuam, à quo plus, quàm a dedisti ex-pectes, nō pecuniā solam, sed aliquid plus quàm de disti f, siue illud triticū

de test. c. cum in officijs. & ff. de peti. hęre. l. sed & si. §. consuluit. & naturaliter est ei obligatus ad aliam, quare ergo illam naturalem obligationem non po-test deducere in ciuilem, scilicet ut pactum fiat pro illa danda, ad quam tamen tenetur: cū et talia pacta

pro pecunia fœnerata so-lēt munuscula diuersi ge neris accipere, & non in telligunt scripturam usu-ram appellare, & super-abundantiam quicquid il lud est, si ab eo quod de-derint plus reacceperint. Item Ambrosius de

...d sorti accedit, usu

...N. III.

...que refugientes ...epta d legis e, ...rint pecuniam ...ribus f, nō in ...suras exigunt, ...ercibus eorum ...usurarum emo-...ercipiunt. Ideo ...ud lex g dicat ...nquit, usurā esca ...cipies, neque om-...rerum. Item: Esca-

...eius circumuenit: ut ff. de legib. l. fraus. Fit ... quatuor modis. De re ad remid est, quan-...dem datur aliqua res, ut hic, & j. q. j. ca. ... talis est fraus Macedoniani. ff. ad Mace ...ulianus. §. mutui. Item de persona ad ... cum quis sub persona alterius exercet ...vj. distinct. cap. sicut non suo. & cum ma ...est aliquid dare uxori, supponit aliam ... det: ut ff. de dona. inter uirum & uxo. ...§. ulti. Item de uno contractu ad alium ...t fraus. ut cum mulier non possit dare ...ingit se uendere ei: ut ff. de donat. inter ...ré. l. si sponsus. §. circa. sic xvj. quæstio. ...acerdotes. Item de uno contractu ad ..., sed alio modo: ut cum mulier nō pos ... constituit se principalem debitricem: ...anum. l. quamuis. xxxiij. quæstio. v. ca-...m. 4 ..., canonis legitime agentis, scilicet le-...æ dicentis: Qui pecuniam suam non ...m, &c. ...ribus. Videtur quod si quis pecuniam ... negotiatori, ut inde emat merces, & det sibi partem lucri: quod illud sit licitum: quod non cō cedo si periculum spectet ad recipientem, ut sit inter eos contractus mutui, sed si per illa uerba societatem contrahunt, & tunc periculum spectat ad utrunque, tunc bene licitum est quod unus socius det pecuniā, & alter suppleat laborem, qui deest in pecunia, ut ff. pro socio. l. quinta.

g Lex. Mosaica.

interueniāt in spi-ritualibus ad quæ alias φs tenet ex-tra de præben. ca. significatum. & ex tra de elect. cap. si-gnificasti.

b Expectes. Ex pa cto secundū quos-dam, uel etiā sine pacto: qa sola spes facit usurarium, ut hic. Sed quid si mu tuet eo pacto, ut si bi etiā remutuet, cū opus habuerit? Nō credo, quod il lud posset deduce-re in pactū: & ita hic naturalis obli-gatio nō pōt dedu ci in pactum. 3

c P Vtant. Pecu nia. stricte sumitur hic nomē pecunia. nam ge-neraliter dicit pe-cunia quod habes, ut j. q. iij. c. totum.

d P Leriq;. Præ cepta. No-lūt quidam facere contra legē, sed fa ciunt fraudē legi. Ille uero facit frau dē legi, qui obser-uat uerba legis, s;

do. Franc. Purpura. l. ij. §. j. co lum. 9. nu. 68. si cer. pet. uide quæ dixi in tract. usura. qō. iij. super l. periculi pretium.

† c. xiiij.

3 Istā sen tentiā te-net Goffr. extra de usur. cōsu luit. s; gl. præcedēs uī innuet cōtrariū, uersic. itē nonne. Ar chidia.

† Adde ad hoc plene not. per Ias. in l. cunctos. col. xij. C. de sum. trini.

Legi sit fraus qua druplici-ter.

4 De hac materia plene no. extra de priui. quā to. ibi ui-deas ī sum ma Host. de contra hen. emp. §. ulti.

...us ex lo-cis. §. si unus. pro socio.

† Vedere. puta locā

...lum pecuniæ. talis contractus nō est uitiosus: quia cū usus sit illius, quī uendidit, licite potest eū uēdere. 2 Et sic habes quod aliquis pro pecunia potest recipe re pecuniam, & aliud in hoc casu: alias non. & hoc ideo, quia pecunia nō deterioratur, sed aliæ res dete riorātur. Item nōne si creditor alicui gratis mutuat pecuniam, uenditor tenetur ei ad antidora: ut extra

DECRETA
D. GRATIANI

UNIVER. DI PADOVA
Ist. di Diritto Romano
Storia del Diritto
e Diritto Ecclesiastic
50
C
12